BIBLIORUM SACRORUM TOMUS QUARTUS.

Bs. 110.

ORDO LIBRORUM, DE QUORUM AUTHORITATE dubitatur, in Bibliis Regiis, aliisque antiquis Versionibus plærumque observatus: quémque in hisce Bibliis, qui velint, servare possunt.

ESDRÆ liber 3 & 4. proximè post Nehemiam.
TOBIT }
JUDITH } post ESDRÆ 4.
ADDITIONES ad Estheram. Post Esth. Cap. 10.
SAPIENTIA Salomonis }
ECCLESIASTICUS } proximè post Canticum Canticorum.
BARUCH }
EPISTOLA Hieremiæ } post Threnos Hieremiæ.
ORATIO Azariæ & Canticum trium puerorum, quæ inseruntur Cap. Danielis, & Historia
SUSANNÆ quæ in exemplaribus Græcis & Syriacis ad initium Danielis ponitur, hîc simul impressa
cum Historia Belis & Draconis, ad finem Danielis addi possunt.
MACCAB. libri proximè post Malachiam.

ORATIO REGIS MANASSÆ, cum Versione VULG. LAT.

Orationem Manassæ regis Judæ Græcè non extare affirmatur in præfatione Bibl. Vulg. Lat. Edit. Antuerp. 1645. Quam tamen Græcè juxta exemplar Bibliothecæ Victorianæ in Bibliis Latinis Roberti Stephani, Edit. 1640. fol. 159. excusam: atque insuper in MS. A. post Psalmos inter Cantica exaratam, invenimus: ipsámque hîc subjunximus.

Προσευχὴ Μανασσῆ βασιλέως τῶν Ἰουδαίων.

†Κύριε παντοκράτωρ (α) ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, † τοῦ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, καὶ τοῦ σπέρματος αὐτῶν τοῦ δικαίου· † ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν σὺν παντὶ τῷ κόσμῳ αὐτῶν· † ὁ πεδήσας τὴν θάλασσαν τῷ λόγῳ τοῦ προστάγματός σου· † ὁ κλείσας τὴν ἄβυσσον, καὶ (β) σφραγισάμενος αὐτὴν τῷ φοβερῷ καὶ ἐνδόξῳ ὀνόματί σου· † ὃν πάντα (γ) φρίσσει, καὶ τρέμει ἀπὸ προσώπου δυνάμεώς σου, † ὅτι ἄστεκτος ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς δόξης σου, † καὶ ἀνυπόστατος ἡ ὀργὴ τῆς ἐπὶ ἁμαρτωλοὺς ἀπειλῆς σου· † ἀμέτρητόν τε καὶ ἀνεξιχνίαστον (δ) τὸ ἔλεος τῆς ἐπαγγελίας σου· † (ε) σὺ γὰρ εἶ κύριος, ὕψιστος, † εὔσπλαγχνος, μακρόθυμος, καὶ πολυέλεος, † καὶ μετανοῶν ἐπὶ κακίαις (ζ) ἀνθρώπων· σὺ κύριε, κατὰ τὸ πλῆθος τῆς χρηστότητός σου ἐπηγγείλω μετάνοιαν, καὶ ἄφεσιν τοῖς ἡμαρτηκόσιν σοι, καὶ τῷ πλήθει τῶν οἰκτιρμῶν σου ὥρισας μετάνοιαν ἁμαρτωλοῖς, εἰς σωτηρίαν. † σὺ οὖν κύριε ὁ θεὸς τῶν δικαίων, † οὐκ ἔθου μετάνοιαν δικαίοις † τῷ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, τοῖς οὐχ ἡμαρτηκόσιν σοι. † ἀλλ' ἔθου μετάνοιαν (η) ἐπ' ἐμοὶ τῷ ἁμαρτωλῷ, † διότι ἥμαρτον ὑπὲρ ἀριθμὸν ψάμμου θαλάσσης. † (θ) ἐπλήθυναν αἱ ἀνομίαι (ι) μου κύριε, ἐπλήθυναν αἱ ἀνομίαι μου, † καὶ οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἀτενίσαι, καὶ ἰδεῖν τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ πλήθους τῶν ἀδικιῶν μου. † κατακαμπτόμενος πολλῷ δεσμῷ (κ) σιδηρῷ, † εἰς τὸ μὴ ἀνανεῦσαι τὴν κεφαλήν μου, καὶ οὐκ ἔστιν μοι ἄνεσις, † διότι παρώργισα τὸν θυμόν σου, † καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου (λ) ἐποίησα· μὴ ποιήσας τὸ θέλημά σου, καὶ μὴ φυλάξας τὰ προστάγματά σου, † στήσας βδελύγματα καὶ πληθύνας προσοχθίσματα. † καὶ νῦν κλίνω γόνυ (μ) καρδίας μου, δεόμενος τῆς παρὰ σοῦ χρηστότητος. † ἡμάρτηκα κύριε, ἡμάρτηκα, † καὶ τὰς ἀνομίας μου (ν) ἀναγινώσκω. ἀλλ' † αἰτοῦμαι δεόμενός σου, † ἄνες μοι κύριε, ἄνες (ξ) μοι, † καὶ μὴ συναπολέσῃς με ταῖς ἀνομίαις μου, † μηδὲ εἰς τὸν αἰῶνα μηνίσας, (ο) τηρήσῃς τὰ κακά μοι, † μηδὲ καταδικάσῃς με ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς, † (π) διότι σὺ εἶ θεὸς, θεὸς τῶν μετανοούντων, † καὶ ἐν ἐμοὶ (ρ) δείξεις πᾶσαν τὴν ἀγαθωσύνην σου. † ὅτι ἀνάξιον ὄντα σώσεις με κατὰ τὸ πολὺ ἔλεός σου, † καὶ αἰνέσω σε διὰ παντὸς (σ) πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου· † ὅτι σὲ ὑμνεῖ πᾶσα ἡ δύναμις τῶν οὐρανῶν, † καὶ σοῦ ἐστιν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Oratio Manassæ regis Juda, cùm captus teneretur in Babylone.

Domine omnipotens, Deus patrum nostrorum, Abraham, & Isaac, & Jacob, & seminis eorum justi, qui fecisti cœlum & terram cum omni ornatu eorum, qui ligâsti mare verbo præcepti tui, qui conclusisti abyssum, & signâsti eam terribili & laudabili nomine tuo: quem omnia pavent, & tremunt à vultu virtutis tuæ, quia importabilis est magnificentia gloriæ tuæ, & insustentabilis ira comminationis tuæ super peccatores: immensa verò & investigabilis misericordia promissionis tuæ: quoniam tu es Dominus, altissimus, benignus, longanimis, & multùm misericors, & pœnitens super malitias hominum. Tu, Domine, secundùm multitudinem bonitatis tuæ, promisisti pœnitentiam & remissionem iis, qui peccaverunt tibi, & multitudine miserationum tuarum decrevisti pœnitentiam peccatoribus, in salutem. Tu igitur, Domine Deus justorum, non posuisti pœnitentiam justis, Abraham, & Isaac, & Jacob, iis qui tibi non peccaverunt; sed posuisti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniam peccavi super numerum arenæ maris: multiplicatæ sunt iniquitates meæ, Domine, multiplicatæ sunt iniquitates meæ, & non sum dignus intueri & aspicere altudinem cœli præ multitudine iniquitatum mearum. Incurvatus sum multo vinculo ferreo, ut non possim attollere caput meum, & non est respiratio mihi; quia excitavi iracundiam tuam, & malum coram te feci: non feci voluntatem tuam, & mandata tua non custodivi: statui abominationes, & multiplicavi offensiones. Et nunc flecto genu cordis mei, precans à te bonitatem. Peccavi, Domine, peccavi, & iniquitates meas agnosco. Quarè peto rogans te, remitte mihi, Domine, remitte mihi: & ne simul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum iratus, reserves mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca: quia tu es Deus, Deus, inquam, pœnitentium: & in me ostendes omnem bonitatem tuam, quia indignum salvabis me secundùm magnam misericordiam tuam, & laudabo te semper omnibus diebus vitæ meæ: quoniam te laudat omnis virtus cœlorum, et tibi est gloria in secula seculorum. Amen.

MS. A. ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΜΑΝΝΑΣΣΗ. (α) ἐπουράνιε, ὁ θεὸς (β) σφραγισάμενος τῷ (γ) φρίττει, (δ) τὸ ἔλαιον (ε) ὅτι σὺ εἶ (ζ) ἀνθρώπων. * σὺ οὖν κύριε ὁ θεὸς τῶν δικαίων, (η) ἐμοὶ (θ) ὅτι ἐπλήθυναν (ι) μου, * καὶ οὐκ εἰμὶ (κ) σιδηροῦ, εἰς τὸ ἀνανεῦσαί με ὑπὲρ ἁμαρτιῶν μου, καὶ οὐκ ἔστιν μοι ἄνεσις, (λ) ἐποίησα· * στήσας βδελύγματα (μ) καρδίας, δεόμενος (ν) ἐγὼ γινώσκω. αἰτοῦμε (ξ) μοι, μὴ (ο) τηρήσεις (π) ὅτι σὺ εἶ κύριε ὁ θεὸς τῶν (ρ) δείξῃς τὴν ἀγαθωσύνην (σ) ἐν τῶν ἡμεραῖς τῆς ζωῆς

Versio VULG. LAT.

Liber ESDRÆ tertius.

CAP. I.

1 ET fecit Josias Pascha in Jerosolymis Domino, &
immolavit Phase quartadecimâ lunâ primi mensis:
2 Statuens sacerdotes per vices dierum stolis amictos
3 in templo Domini. Et dixit Levitis sacris servis
Israel, ut sanctificarent se Domino in positione sanctæ
arcæ Domini, in domo quam ædificavit Salomon
4 filius David rex. Non erit vobis tollere super humeros
eam. Et nunc deservite Domino vestro, &
curam agite gentis illius Israel ex parte secundùm
5 pagos & tribus vestras, Secundùm scripturam David
regis Israel, & secundùm magnificentiam Salomonis
filii ejus, omnes in templo, & secundùm particulam
principatûs paternam vestram, eorum qui stant in
6 conspectu fratrum filiorum Israel. Immolate Pascha,
& sacrificia parate fratribus vestris, & facite secundùm
præceptum Domini quod datum est Moysi.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ἜΣΔΡΑΣ Πρῶτον.

ΚΕΦ. α'.

1 ΚΑὶ ἤγαγεν Ἰωσίας τὸ πάσχα ἐν Ἱερουσαλὴμ τῷ κυρίῳ (α) αὐτοῦ, καὶ
(β) ἔθυσε τὸ πάσχα (γ) τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ
2 πρώτου, Στήσας τοὺς ἱερεῖς κατ' ἐφημερίας ἐστολισμένους ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ
3 κυρίου. Καὶ εἶπε τοῖς Λευίταις ἱεροδούλοις τοῦ Ἰσραὴλ, ἁγιάσαι ἑαυτοὺς
τῷ κυρίῳ ἐν τῇ θέσει τῆς ἁγίας κιβωτοῦ τοῦ κυρίου ἐν τῷ οἴκῳ, ᾧ ᾠκοδό-
4 μησε Σαλωμὼν (ʺ) ὁ τοῦ Δαυὶδ ὁ βασιλεύς· Οὐκ ἔσται ὑμῖν ἆραι ἐπ' ὤμων
αὐτήν· καὶ νῦν λατρεύετε (δ) τῷ κυρίῳ θεῷ ὑμῶν, καὶ θεραπεύετε τὸ ἔ-
θνος αὐτοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἑτοιμάσατε κατὰ τὰς πατριὰς καὶ (ε) τὰς φυλὰς
5 ὑμῶν, Κατὰ τὴν γραφὴν Δαυὶδ βασιλέως Ἰσραὴλ, καὶ κατὰ τὴν μεγα-
λειότητα Σαλωμὼν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ στάντες ἐν (ϛ) τῷ ἁγίῳ κατὰ τὴν μεριδαρ-
χίαν τὴν πατρικὴν ὑμῶν τῶν Λευιτῶν, τῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν
6 υἱῶν Ἰσραὴλ, Ἐν τάξει θύσατε τὸ πάσχα, καὶ τὰς θυσίας ἑτοιμάσατε
τοῖς ἀδελφοῖς ὑμῶν, καὶ ποιήσατε τὸ πάσχα κατὰ τὸ πρόσταγμα (ϛ) τοῦ κυρίου
τὸ δοθὲν τῷ Μωυσῇ.

ESDRAS Liber I.

CAP. I.

ET fecit Josias Pascha in Hierusalem Domino 1
suo: & immolavit Pascha quartadecimâ die mensis primi, Statuens sacerdotes per vices dierum, 2
stolis amictos in templo Domini. Et dixit Levitis 3
sacris servis Israel, ut sanctificarent se Domino, in positione sanctæ arcæ Domini, in domo quam ædificavit Salomon filius David rex: Non erit vobis 4
tollere super humeros eam. Et nunc deservite Domino Deo vestro, & curam agite gentis illius Israel, & parate secundùm patrias, & tribus vestras,
Secundùm scripturam David regis Israel, & se- 5
cundùm magnificentiam Salomonis filii ejus. Et stantes in templo secundùm particulam principatûs paternam vestram, Levitarum, qui stant in conspectu fratrum vestrorum filiorum Israel, In ordine, 6
immolate Pascha, & sacrificia parate fratribus vestris, & facite Pascha secundùm præceptum Domini, quod datum est Moysi.

MS.A. ...... ὁ ἱερεύς. (α) ἑαυτοῦ, (β) ἔθυσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὸ (γ) τῇ τε .. ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου, (ʺ) ὁ υἱὸς τοῦ (δ) κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν, (ε) φυλὰς ὑμῶν, (ϛ) τῷ ἱερῷ κατὰ (ϛ) κυρίου

EZRÆ LIBER TERTIUS, Secundum LXX. Interpretes PRIMUS, SYRIACE antehac non editus, cum Interpretatione LATINA.

ܬܘܒ ܡܦܩܝܢܢ ܠܟܬܒܐ ܩܕܡܝܐ ܕܥܙܪܐ. ܗܘܐ ܕܝܢ ܐܝܟ ܡܫܠܡܢܘܬܐ ܕܫܒܥܝܢ

*ܩܦܠܐܘܢ * ܐ *

* ܘܥܒܕ ܝܘܫܝܐ ܡܠܟܐ ܦܨܚܐ ܒܐܘܪܫܠܡ. ܠܡܪܝܐ ܐܠܗܗ ܘܢܟܣ ܦܨܚܐ ܒܐܪܒܥܣܪܐ 1
ܕܝܪܚܐ ܩܕܡܝܐ. * ܟܕ ܐܩܝܡ ܟܗܢܐ ܐܝܟ ܦܘܠܚܢ ܡܫܡܫܢܘܬܗܘܢ ܟܕ ܡܬܥܛܦܝܢ 2
ܒܐܣܛܠܐ ܒܗܝܟܠܗ ܕܡܪܝܐ. * ܘܐܡܪ ܠܠܘܝܐ ܟܗܢܐ ܘܢܬܝܢܐ ܕܐܝܣܪܝܠ. ܩܕܫܘ ܐܢܦܝܟܘܢ 3
ܩܕܡ ܡܪܝܐ. ܒܣܝܡܬܐ ܕܩܒܘܬܐ ܩܕܝܫܬܐ ܕܡܪܝܐ. ܘܣܡܘܗ ܠܩܒܘܬܐ ܩܕܝܫܬܐ
ܒܗܝܟܠܐ ܗܘ ܕܒܢܐ ܫܠܝܡܘܢ ܡܠܟܐ ܒܪܗ ܕܕܘܝܕ. * ܘܐܡܪ ܝܘܫܝܐ. ܠܐ ܐܝܬ ܠܟܘܢ 4
ܠܡܫܩܠܗ ܥܠ ܟܬܦܬܐ. ܗܫܐ ܗܟܝܠ. ܦܠܘܚܘ ܠܡܪܝܐ ܐܠܗܐ ܕܝܠܟܘܢ
ܘܐܢܝܚܘ ܠܥܡܐ ܕܝܠܗ ܕܐܝܣܪܝܠ ܘܛܝܒܘ ܠܗܝܟܠܐ ܐܝܟ ܫܪܒܬܐ ܕܝܠܟܘܢ ܐܝܟ ܦܘܠܚܢ
ܡܫܡܫܢܘܬܐ ܕܝܠܟܘܢ. * ܐܝܟ ܟܬܒܐ ܕܕܘܝܕ ܡܠܟܐ ܕܐܝܣܪܝܠ. ܘܐܝܟ ܓܙܪܐ ܕܫܠܝܡܘܢ 5
ܡܠܟܐ ܒܪܗ ܕܝܠܗ ܘܩܘܡܘ ܒܒܝܬ ܩܘܕܫܐ: ܐܝܟ ܦܘܠܓܐ ܕܫܪܒܬܐ ܕܫܪܒܬܐ ܕܝܠܟܘܢ
ܕܠܘܝܐ ܗܢܘܢ ܕܩܕܡ ܐܚܝܟܘܢ ܒܢܝܐ ܕܐܝܣܪܝܠ. ܘܡܢܬܐ ܕܫܪܒܬܐ ܕܫܪܒܬܐ
ܕܠܘܝܐ ܒܛܟܣܗ. * ܘܢܟܘܣܘ ܦܨܚܐ ܐܝܟ ܕܟܢܫܐ . ܘܛܝܒܘ ܠܐܚܐ ܕܝܠܟܘܢ. ܘܥܒܕܘ 6
ܦܨܚܐ ܐܝܟ ܦܘܩܕܢܐ ܕܡܪܝܐ ܗܘ ܕܐܬܝܗܒ ܠܡܘܫܐ.

Præterea edimus primum librum Ezræ:
Eum autem ex traditione LXX.

CAP. I.

ET fecit rex Josias Pascha Hierosolymis 1
Dño suo. Et mactavit Pascha decimoquarto
mensis primi, Staturꝰ sacerdotes secundùm 2
vices ministerii sui, amictos stolis in domo
Domini. Dixítque Levitis sacerdotibus, & 3
vinis Israelis; Sanctificate vos Domino in
positione Arcæ sanctæ Domini. Et posuerunt
Arcam sanctam in templo quod ædificavit
Solomon rex filius David. Et dixit Josias; 4
Non est vestrûm portare eam humeris. Nunc
igitur, colite Dominum Deum vestrum. Et
refrigerate gentem Israeliticam: Et parate
templum secundùm familias vestras secundùm vices ministerii vestri, Secundùm 5
descriptionem Davidis regis Israel, & secundùm decretum Solomonis regis filii ejus.
Et state in Sanctuario secundùm distributionem familiarum generū vestrorum, Levitarū
qui antecedunt fratres vestros filios Israel,
pars scilicet quæque familiæ generis Levitici
ordine suo. Et mactate Pascha, ut & victi- 6
mas, & parate fratribus vestris, & facite Pascha secundùm præceptum Domini quod datum est Mosi.

Versio VULG. LAT.

7 Et donavit Josias in plebem quæ inventa est, ovium,
agnorum, & hœdorum, & caprarum triginta millia,
8 vitulos tria millia: Hæc de regalibus data sunt se-
cundùm promissionem populo: & sacerdotibus in
9 Pascha, oves numero duo millia, ac vituli centum. Et
Jechonias, & Semeias, & Nathanael fratres, & Ha-
sabias, & Oziel, & Coraba, in Phase, oves quinq; mil-
10 lia, vitulos quingentos. Et hæc cùm fierent eleganter,
steterunt sacerdotes & Levitæ habentes azyma per tri-
11 bus. Et secundùm partes principatûs patrū, in conspe-
ctu populi offerebant Dño, secundùm ea quæ in libro
12 Moysi scripta sunt: Et assaverunt Phase igni prout
oportebat: & hostias coxerūt in emolis, & in ollis cum
13 benevolentia: Et attulerunt omnibus qui erant ex ple-
14 be: & post hæc paraverunt sibi & sacerdotibus. Sa-
cerdotes enim offerebant adipes, usque dum finita es-
set hora: & Levitæ paraverūt sibi, & fratribus suis filiis
15 Aaron. Et sacri cantores filii Asaph erant per ordi-
nem secundùm præceptum David, & Asaph, & Zacha-
16 rias, & Jeddimus, qui erat à rege. Et ostiarii per sin-
gulas jannas, ita ut non prævaricaretur unusquisque
17 suam: fratres enim illorum paraverunt illis. Et con-
summata sunt quæ pertinebant ad sacrificium Domi-
18 ni. In illa die egerunt Phase, & offerebant hostias
super Domini sacrificium, secundùm præceptum regis
19 Josiæ. Et egerunt filii Israel, qui inventi sunt in tem-
pore illo, Phase, & diem festum azymorum per dies
20 septem: Et non est celebratum Phase tale in Israel,
21 à temporibus Samuelis prophetæ: Et omnes reges
Israel non celebraverunt tale Pascha quale egit Josias,
& Sacerdotes, & Levitæ, & Judæi, & omnis Israel,
22 qui inventi sunt in commoratione Jerosolymis. Octa-
vo decimo anno, regnante Josiâ, celebratum est Phase.
23 Et directa sunt opera Josiæ in conspectu Domini sui
24 in corde pleno metuentis: Et quæ circa illum qui-
dem conscripta sunt, in pristinis temporibus, de eis
qui peccaverunt, quique irreligiosi fuerunt in Domi-
num præ omni gente, & qui non quæsierunt verba
Domini super Israel.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

7 Καὶ ἐδωρήσατο Ἰωσίας τῷ λαῷ τῷ εὑρεθέντι ἀρνῶν καὶ ἐρίφων τριάκοντα
χιλιάδας, μόσχους τρισχιλίους· ταῦτα ἐκ τῶν βασιλικῶν ἐδόθη κατ' ἐπ-
8 αγγελίαν τῷ λαῷ, καὶ τοῖς ἱερεῦσι, καὶ Λευίταις. Καὶ ἔδωκε Χελκίας, καὶ
Ζαχαρίας, καὶ (ζ) Συῆλος οἱ ἐπιστάται τοῦ ἱεροῦ τοῖς ἱερεῦσιν εἰς πάσχα πρό-
9 βατα δισχίλια ἑξακόσια, μόσχους τριακοσίους. Καὶ Ἰεχονίας, καὶ Σαμαί-
ας, καὶ Ναθαναὴλ ὁ ἀδελφὸς, καὶ (η) Ἀσαβίας, καὶ Ὀχιῆλος, καὶ Ἰωρὰμ χι-
λίαρχοι ἔδωκαν τοῖς Λευίταις εἰς πάσχα πρόβατα πεντακισχίλια, μόσχους
10 ἑπτακοσίους. Καὶ (θ) ταῦτα τὰ γινόμενα εὐπρεπῶς, ἔστησαν οἱ ἱερεῖς καὶ
11 οἱ Λευῖται, ἔχοντες τὰ ἄζυμα κατὰ τὰς φυλάς. Καὶ κατὰ τὰς μεριδαρχίας
τῶν πατέρων ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ, προσενεγκεῖν τῷ κυρίῳ κατὰ τὰ γεγραμ-
12 μένα ἐν βιβλίῳ (ι) Μωυσῆ· καὶ οὕτως τὸ πρωϊνόν. Καὶ ὤπτησαν τὸ πάσχα
πυρὶ ὡς καθήκει, καὶ τὰς θυσίας (κ) ἥψησαν ἐν τοῖς χαλκείοις καὶ λέβησι
13 μετ' εὐωδίας, Καὶ ἀπήνεγκαν πᾶσι τοῖς ἐκ τοῦ λαοῦ· μετὰ δὲ ταῦτα ἡτοί-
14 μασαν ἑαυτοῖς τε καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἀδελφοῖς (ʹ) αὐτῶν υἱοῖς Ἀαρών· Οἱ γὰρ ἱε-
ρεῖς ἀνέφερον τὰ στέατα ἕως ἀωρίας· καὶ οἱ Λευῖται ἡτοίμασαν ἑαυτοῖς καὶ τοῖς
15 ἱερεῦσιν ἀδελφοῖς αὐτῶν υἱοῖς Ἀαρών. Καὶ οἱ ἱεροψάλται υἱοὶ Ἀσὰφ ἦσαν
ἐπὶ τῆς τάξεως (λ) αὐτῶν, κατὰ τὰ ὑπὸ Δαυὶδ τεταγμένα, καὶ Ἀσὰφ, καὶ
16 Ζαχαρίας, καὶ Ἐδδινοὺς ὁ παρὰ τοῦ βασιλέως. Καὶ οἱ θυρωροὶ ἐφ' ἑκάστου
πυλῶνος. οὐκ ἔστι παραβῆναι ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ ἐφημερίαν· οἱ γὰρ ἀδελφοὶ
17 αὐτῶν οἱ Λευῖται ἡτοίμασαν αὐτοῖς. Καὶ συνετελέσθη τὰ τῆς θυσίας (μ) τοῦ
18 κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀχθῆναι τὸ πάσχα, Καὶ (ν) προσαχθῆναι τὰς
θυσίας ἐπὶ τὸ τοῦ κυρίου θυσιαστήριον, κατὰ τὴν ἐπιταγὴν τοῦ βασιλέως Ἰω-
19 σίου. Καὶ (ξ) ἤγαγον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ οἱ εὑρεθέντες ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ
20 τὸ πάσχα καὶ τὴν ἑορτὴν τῶν ἀζύμων ἡμέρας ἑπτά. Καὶ οὐκ ἤχθη τὸ πάσχα
21 (π) τοιοῦτον ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν χρόνων Σαμουὴλ τοῦ προφήτου. Καὶ πάν-
τες οἱ βασιλεῖς τοῦ Ἰσραὴλ οὐκ ἤγαγον πάσχα (ρ) τοιοῦτον, οἷον ἤγαγεν Ἰω-
σίας, καὶ οἱ ἱερεῖς, καὶ οἱ Λευῖται, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πᾶς Ἰσραὴλ (σ) ὁ εὑρεθεὶς
22 ἐν τῇ κατοικήσει αὐτῶν ἐν Ἱερουσαλήμ. Ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει βασιλεύ-
23 οντος Ἰωσίου ἤχθη τὸ πάσχα τοῦτο. Καὶ ὠρθώθη τὰ ἔργα Ἰωσίου ἐνώπι-
24 ον τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἐν καρδίᾳ πλήρει εὐσεβείας. Καὶ τὰ κατ' αὐτὸν δὲ ἀνα-
γέγραπται ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, περὶ τῶν ἡμαρτηκότων καὶ ἠσεβηκό-
των εἰς τὸν κύριον παρὰ πᾶν ἔθνος καὶ βασιλείαν, (ο) καὶ ἃ ἐλύπησαν αὐ-
τόν, ἔστι, καὶ οἱ λόγοι τοῦ κυρίου ἀνέστησαν ἐπὶ Ἰσραήλ.

Cum Translatione LATINA.

Et donavit Josias in plebem, quæ inventa est, agno- 7
rum, & hœdorum triginta millia vitulos tria millia.
Hæc de regalibus data sunt secundùm promissionem
populo, & sacerdotibus, & Levitis. Et dedit Chelci- 8
as, & Zacharias, & (a) Syelus præsides templi sacer-
dotibus in Pascha oves duo millia sexcentum, vitu-
los trecentos. Et Jechonias, & Samaias & Natha- 9
nael frater, & Asabias, & Ochielus, & Joram Chili-
archi dederunt Levitis ad Pascha oves quinq; millia,
vitulos septingentos. Et hæc cū fierent eleganter, ste- 10
terunt sacerdotes & Levitæ, habentes azyma per tri-
bus, Et secundùm partes principatûs patrum in con- 11
spectu populi ad offerendum Domino secundùm ea
quæ in libro Moysi scripta sunt. Et sic matutinum. Et 12
assaverunt Pascha igni, prout oportebat, & hostias co-
xerunt in æneis & ollis cum benevolentia: Et attule- 13
runt omnibus qui erant ex plebe. Et post hæc parave-
runt sibi, & sacerdotibus fratribus suis filiis Aaron.
Sacerdotes enim offerebant ad p s, usq; dū finita esset 14
hora. Et Levitæ paraverunt sibi, & sacerdotibus fra-
tribus suis filiis Aaron. Et sacri cantores filii Asaph 15
erant super ordinem suū secundùm præcepta David,
& Asaph, & Zacharias, & (b) Eddinus, qui erat à
rege: Et ostiarii per singulas januas, ita ut non præ- 16
varicaretur unusquisque suam vicem: fratres enim
illorū Levitæ paraverunt illis. Et consūmata sunt quæ 17
pertinebāt ad sacrificiū Domini in illa die *agendi Pa-*
scha, Et offerendi hostias super Domini altare, secun- 18
dùm præceptum regis Josiæ. Et egerunt filii Israel, 19
qui inventi sunt in tempore illo, Pascha, & diem fe-
stum azymorum per dies septem. Et non est celebra- 20
tum Pascha tale in Israel à temporibus Samuelis pro-
phetæ. Et omnes reges Israel non celebraverunt tale 21
Pascha, quale egit Josias, & sacerdotes, & Levitæ, &
Judæi, & omnis Israel, qui inventus est in commo-
ratione eorum in Hierusalem. Octavo decimo anno, 22
regnante Josiâ, celebratum est Pascha hoc. Et dire- 23
cta sunt opera Josiæ in conspectu Domini sui in cor-
de pleno pietatis. Et quæ circa illum quidem, conscri- 24
pta sunt in pristinis temporibus: de eis, qui pecca-
verunt, & irreligiosi fuerunt in Dominum, præ
omni gente, & regno, & quæ contristaverunt eum, sunt: & verba Domini surrexerunt super Israel.

MS. A. (ζ) ἡ συῆλος (η) Σαβίας, καὶ Ὀζίηλος, (θ) τούτων γινομένων (ι) Μωσῆ· (κ) ὤπτησαν (ʹ) ἑαυτῶν (λ) ἑαυτῶν, (μ) τῷ κυρίῳ (ν) προσενεχθῆναι (ξ) ἤγαγον (π) τοιοῦτο (ρ) τοιοῦτο, (σ) οἱ εὑρεθέντες (ο) καὶ ἐλύπησαν αὐτὸν ἐν αἰσθήσει, καὶ οἱ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Et dedit Josias populo qui præsens fuit, a- 7
gnorum, ovium, & filiorum caprarum in
Pascha, triginta millia; juvencorum, tria mil-
lia. Hæ igitur opes datæ sunt ex eis quæ re- 8
gi. Magnates autem ejus dederunt populo &
sacerdotibus & Levitis. Helcias Zacharias &
Hazael principes domûs Dei dederunt sa-
cerdotibus, idque in Pascha, agnos & oves
& hœdos duo millia septingentos, & ju-
vencos tria millia. Et Benaias, Shemaiásque, 9
& Nathaniel frater ejus, & Hashachias, &
Achiel & Jouzabar principes Levitarū dede-
runt Levitis in Pascha agnos mille, juvencos
septingentos. His ut decebat factis, stabant 10
sacerdotes & Levitæ habentes azyma, Se- 11
cundùm genera, & principatus distributio-
num paternarum coram populo ad offeren-
dum Domino, secundùm ea quæ scripta sunt
in libro Mosis. Et sic etiam mané. Et assâ- 12
runt Pascha igne ut oportebat. Victimas
autem elixârunt lebetibus et ollis, summa cum
suavitate. Et adduxerunt ad omnes filios po- 13
puli. Post hæc autem parârunt sibiipsis &
Sacerdotibus filiis Aaron fratribus suis. Sa- 14
cerdotes adolebant adipes usque ad noctem:
Et Levitæ parabant sibi, & fratribus suis
sacerdotibus filiis Aaron. Et cantores sa- 15
cri filii Asaph stabant ordine suo secun-
dùm ea quæ à Davide ordinata fuerant.
Et Asaph, & Zacharias, & Idinus qui de
domo regis, Et ostiarii per singulas por- 16
tas: non erat qui transgrederetur quicquam de
stato ministerio suo. His enim fratres sui Le-
vitæ parabant. Et perfecta sunt quæ ad sacri- 17
ficium Domini die illo pertinebant, Ut age- 18
retur Pascha, & offerrentur sacrificia coram
altari Domini, etiam *secundùm* præceptum
regis Josiæ. Et egerunt filii Israel Pascha & 19
festum azymorum septem dies: Nec fuit 20
Pascha instar hujus in Israele, à diebus tem-
poris Samuelis prophetæ. Nec quisquam 21
regum Israelis fecerat Pascha instar hujus
quod fecit rex Josias, & Sacerdotes & Levi-
tæ & Judæi, & omnes Israelitæ qui inventi
sunt in regno ipsorum Hierosolymis. Anno 22
decimoquarto quo regnaverat Josias factum
est Pascha hoc. Et directa sunt opera Jo- 23
siæ coram Domino suo, corde pleno reli-
gionis honestæ. Quæ autem ad eum per- 24
tinent scripta sunt temporibus pristinis, de
eis qui peccaverant & iniquitatem fecerant
in Dominum, etiam præ ulla gente & re-
gno, & qui compresserunt ipsum sensu *ini-
quitatis suæ*. Et verba Domini de Israele
confirmata sunt.

Versio VULG. LAT.

25 Et post omnem actum hunc Josiæ, ascendit Pharao
rex Ægypti, veniens in Carchamis ab itinere super
26 Euphratem, & exiit obviàm illi Josias. Et misit rex
Ægypti ad Josiam, dicens; Quid mihi & tibi est,
27 rex Judæ? Non sum missus à Domino ut pugnem
contra te: super Euphratem enim bellum meum est,
28 festinans descende. Et non est reversus Josias su-
per currum: sed expugnare eum conabatur, non
29 attendens verbum prophetæ ex ore Domini: Sed
constituit ad eum bellum in campo Mageddo. Et
30 descenderant principes ad regem Josiam. Et dixit
rex pueris suis; Amovete me à prælio: infirma-
tus sum enim valdé. Et statim amoverunt eum
31 pueri ipsius de acie. Et ascendit super currum se-
cundarium suum: & perveniens Jerosolymam,
vitâ functus est, & sepultus est in paterno sepul-
32 chro. Et in tota Judæa lugebant Josiam: & qui
præsidebant, cum uxoribus lamentabant eum, us-
que in hunc diem. Et datum est hoc fieri semper
33 in omne genus Israel. Hæc autem præscripta sunt
in libro historiarum regum Judæ: & singula gesta
actûs Josiæ, & ejus gloria & intellectus ejus in lege
Domini: quæque gesta sunt ab eo, & quæ non scri-
34 pta sunt in libro regum Israel & Judæ. Et assu-
mentes, qui erant ex gente, Jechoniam filium Josiæ,
constituerunt regem pro Josia patre suo, cùm esset
35 annorum trigintatrium. Et regnavit super Israel
mensibus tribus. Et amovit eum rex Ægypti, ne
36 regnaret in Jerosolymis: Et mulctavit gentem ar-
37 genti talenta centum, & auri talentum unum. Et
constituit rex Ægypti Joacim fratrem ipsius, regem
38 Judæ & Jerusalem: Et alligavit magistratus Joa-
cim, & Zaracelem fratrem suum, & apprehendens
39 reduxit in Ægyptum. Annorum erat Joacim vigin-
tiquinque, cùm regnare cœpisset in terra Juda, & Je-
40 rusalem: & fecit malum in conspectu Domini. Post
hunc autem ascendit Nabuchodonosor rex Baby-
lonis, & alligans eum in æreo vinculo, perduxit in
Babyloniam:

Versio GRÆCA LXX. Interp. cum Translatione LATINA.

25 Καὶ μετὰ πᾶσαν τὴν πρᾶξιν ταύτην Ἰωσίου, συνέβη Φαραὼ βα-
σιλέα Αἰγύπτου ἐλθόντα πόλεμον ἐγεῖραι ἐν (π) Χαρκαμὺς ἐπὶ
26 τοῦ Εὐφράτου· καὶ ἐξῆλθεν εἰς ἀπάντησιν αὐτῷ Ἰωσίας. Καὶ
διεπέμψατο πρὸς αὐτὸν βασιλεὺς Αἰγύπτου, λέγων, Τί ἐμοὶ καὶ
27 σοί ἐστι βασιλεῦ τῆς Ἰουδαίας; Οὐχὶ πρὸς σὲ ἐξαπέσταλμαι ὑπὸ κυ-
ρίου τοῦ θεοῦ· ἐπὶ γὰρ τοῦ Εὐφράτου ὁ πόλεμός μου ἐστί· καὶ νῦν κύριος
μετ' ἐμοῦ ἐστι, καὶ κύριος μετ' ἐμοῦ ἐπισπεύδων ἐστίν. ἀπόστηθι, καὶ μὴ ἐναν-
28 τιοῦ τῷ κυρίῳ. Καὶ οὐκ ἀπέστρεψεν ἑαυτὸν Ἰωσίας ἐπὶ τὸ ἅρμα αὐτοῦ, ἀλλὰ
πολεμεῖν αὐτὸν ἐπιχείρει, οὐ προσέχων ῥήμασιν Ἱερεμίου προφήτου ἐκ στό-
29 ματος κυρίου. Ἀλλὰ συνεστήσατο πρὸς αὐτὸν πόλεμον ἐν τῷ πεδίῳ
30 (ρ) Μαγεδδῶ. καὶ κατέβησαν οἱ ἄρχοντες πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωσίαν. Καὶ
εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς παισὶν ἑαυτοῦ, Ἀποστήσατέ με ἀπὸ τῆς μάχης, ἠ-
σθένησα γὰρ λίαν. καὶ εὐθέως ἀπέστησαν αὐτὸν οἱ παῖδες αὐτοῦ ἀπὸ τῆς πα-
31 ρατάξεως. Καὶ ἀνέβη ἐπὶ τὸ ἅρμα τὸ δευτέρειον (ʺ) αὐτοῦ, καὶ ἀποκατασ-
ταθεὶς εἰς Ἱερουσαλὴμ, μετήλλαξε τὸν βίον (ʹ) αὐτοῦ, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ πα-
32 τρικῷ τάφῳ. Καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ (ʹ) ἐπένθησαν τὸν Ἰωσίαν, καὶ ἐθρή-
νησεν Ἱερεμίας ὁ προφήτης ὑπὲρ Ἰωσίου, καὶ οἱ προηγούμενοι σὺν γυ-
ναιξὶν (σ) ἐθρηνοῦσαν αὐτὸν ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἐξεδόθη τοῦτο
33 γίνεσθαι ἀεὶ εἰς ἅπαν τὸ γένος Ἰσραήλ. Ταῦτα δὲ ἀναγέγραπται ἐν τῇ
βίβλῳ τῶν ἱστορουμένων περὶ τῶν βασιλέων τῆς Ἰουδαίας, καὶ τὸ καθ' ἓν
πραχθὲν τῆς πράξεως Ἰωσίου, καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ τῆς συνέσεως
αὐτοῦ ἐν τῷ νόμῳ (τ) κυρίου· τά τε προπραχθέντα ὑπ' αὐτοῦ καὶ τὰ νῦν,
34 ἱστόρηται ἐν (ʹ) τῷ βιβλίῳ τῶν βασιλέων Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα. Καὶ ἀναλαβόν-
τες οἱ ἐκ τοῦ ἔθνους τὸν (υ) Ἰεχονίαν υἱὸν Ἰωσίου, ἀνέδειξαν βασιλέα
35 ἀντὶ Ἰωσίου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὄντα ἐτῶν εἴκοσι τριῶν. Καὶ ἐβασίλευ-
σεν ἐν (ʹ) Ἰσραὴλ καὶ Ἱερουσαλὴμ μῆνας τρεῖς. καὶ ἀπέστησεν αὐτὸν βασι-
36 λεὺς Αἰγύπτου τοῦ μὴ βασιλεύειν ἐν Ἱερουσαλὴμ, Καὶ ἐζημίωσε τὸ ἔ-
37 θνος ἀργυρίου ταλάντοις ἑκατὸν καὶ χρυσίου ταλάντῳ ἑνί. Καὶ ἀνέδει-
ξε βασιλεὺς Αἰγύπτου βασιλέα Ἰωακὶμ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ βασιλέα τῆς
38 Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ. Καὶ ἔδησεν Ἰωακὶμ τοὺς μεγιστᾶνας, Ζαρά-
39 κην δὲ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ συλλαβὼν ἀνήγαγεν ἐξ Αἰγύπτου. Ἐτῶν δὲ ἦν
εἰκοσιπέντε Ἰωακὶμ ὅτε ἐβασίλευσε τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ· καὶ
ἐποίησε τὸ πονηρὸν (φ) ἐνώπιον κυρίου. (χ) Μετ' αὐτὸν δὲ ἀνέβη Να-
40 βουχοδονόσορ (ʹ) ὁ βασιλεὺς Βαβυλῶνος, καὶ (ψ) ἔδησεν αὐτὸν ἐν χαλκείῳ
δεσμῷ, καὶ ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα.

MS. A. (π) Καλχαμὺς (ρ) Μεταεδδαοῦς. (ʺ) ἑαυτοῦ, (ʹ) ἑαυτοῦ, (ʹ) καὶ ἐπένθησαν (σ) ἐθρηνοῦσιν αὐτὸν (τ) τοῦ κυρίου· τά τε προπραχθέντα (ʹ) τῇ βίβλῳ (υ) Ἰώαχαζ (ʹ) Ἰούδα (φ) ἔναντι (χ) Ἐπ' αὐτὸν (ʹ) βασιλεὺς (ψ) δήσας αὐτὸν ἐν χαλκείῳ δεσμῷ, ἀπήγαγεν

Et post omnem actum hunc Josiæ ascendit Pharao 25
rex Ægypti, veniens bellũ suscitare in Charcamis su-
per Euphratem. Et exiit obviàm illi Josias. Et mi- 26
sit ad eũ rex Ægypti, dicens; Quid mihi & tibi est,
rex Judææ? Non ad te sum missus à Domino 27
Deo. Super Euphratem enim bellum meum est:
& nunc Dominus mecum est, & Dominus mecum
festinans est. Discede, & noli adversari Do-
mino. Et non avertit se Josias super currum suũ: sed 28
expugnare eum conabatur, non attendens verbis
Hieremiæ prophetæ ex ore Domini. Sed constituit ad 29
eum bellũ in campo Mageddo. Et descenderunt prin-
cipes ad regem Josiam. Et dixit rex pueris suis; A- 30
movete me à prælio: infirmatus sum enim valdé. Et
statim amoverunt eum pueri ipsius de acie: Et ascen- 31
dit super currum secundarium suum: & perveniens
Hierosolymam vitâ functus est, & sepultus est in pa-
terno sepulchro. Et in tota Judæa lugebant Josiam: 32
& lamentatus est Hieremias propheta super Josia: &
qui præsidebant, cum uxoribus lamentabant eum usq;
in hunc diem. Et datum est hoc fieri semper in omne
genus Israel. Hæc autem perscripta sunt in libro hi- 33
storiarum de regibus Judææ, & singula gesta actûs
Josiæ, & gloriæ ejus, & intellectûs ejus in lege Do-
mini: quæque gesta sunt ab eo, & quæ nunc, scripta
sunt in libro regum Israel, & Judæ. Et assumentes 34
qui erant ex gente, (c) Jechoniam filium Josiæ, con-
stituerunt regem pro Josia patre suo, cùm esset anno-
rum vigintitrium. Et regnavit in Israel & Hieru- 35
salem mensibus tribus. Et amovit ipsũ rex Ægypti, ne
regnaret in Hierosolymis: Et multavit gentem argen- 36
ti talenta centum, & auri talentum unum. Et con- 37
stituit rex Ægypti, regem Joacim fratrem ejus
regem Judææ, & Hierusalem. Et alligavit Joa- 38
cim magnates, & Zaracem fratrem suum apprehendens reduxit ex Ægypto. Annorum autem erat 39
viginti quinque Joacim, cùm regnare cœpisset in Ju-
dæa, & Hierusalem. Et fecit malum in conspectu
Domini. Post hunc autem ascendit Nabuchodono- 40
sor rex Babylonis, & alligans eum in æreo vinculo
perduxit in Babyloniam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
[illegible]
40 [illegible]

Et post hæc omnia acta Josiæ, accidit Pha- 25
raoni regi Ægypti, ut veniens bellum
excitaret in Carchemis ad Euphratem.
Et profectus est eis obviàm Josias. Et 26
misit ad eum rex Ægypti, dicens; Quid
mihi tecum, rex Judææ? Non adversùs 27
te missus sum à Domino Deo: sed ad
Euphratem bellum mihi est. Et nunc Do-
minus mecum est, discede ne sis adversa-
rius Domino. Et non avertit se Josias 28
super currum suum, sed volebat in i-
psum pugnare, non observans verba Je-
remiæ prophetæ de ore Domini: Sed 29
instruxit adversùs eum prælium in plani-
tie Megiddo. Et descenderunt duces ad-
versùs Josiam regem. Et dixit rex servis 30
suis; Amovete me de pugna, valdè enim
infirmatus sum. Et statim amoverunt e-
um servi sui de acie bellica. Et ascendit 31
currum suum secundarium: & relatus
Hierosolymam, vitâ functus est, & sepul-
tus in sepulchro paterno. Et luxerunt 32
Josiam per totam Judæam: Et lamen-
tatus est propheta Jeremias Josiam,
& præsides cum suis lamentati sunt
eum usque in diem hodiernum. Tradi-
tum enim est fieri hoc jugiter in omnes
generationes filiorum Israel. Hæc autem 33
scripta sunt in libro historiarum regum
Judææ, singulas nimirùm earum rerum
quas gessit Josias, & laudum ejus, & in-
telligentiæ quam habuit in lege Domini,
quæque prius ab eo gesta fuerant, & quæ
nunc, consignata sunt libris regum Israelis
et Judææ. Et qui de gente, sumpto Joachas fi- 34
lio Josiæ declarârunt ipsum regem vice pa-
tris sui, cùm esset annorum viginti trium.
Regnavítque Israeli & Hierosolymis tres 35
menses. Amovit autem eum rex Ægypti
à regnando Hierosolymis; Multavítque 36
populum centum talentis argenti, aurí-
que talento uno. Regemque declaravit 37
rex Ægypti Joacim fratrem ejus Judææ
& Hierosolymorum. Et alligavit Joa- 38
cim magnates: Fratrem autem ejus Za-
chariam captum & vinctum eduxit ex Æ-
gypto. Annorum autem erat viginti- 39
quinque Joacim cùm regnaret Judææ &
Hierosolymis: Et fecit quod malum in
oculis Domini. Posthæc ascendit Nebu- 40
cadnosar rex Babel, & vinxit eum compe-
dibus æneis & duxit Babylonem.

Verſio VULG. LAT.

41 Et ſacra vaſa Domini accepit Nabuchodonoſor, &
tulit & conſecravit in templo ſuo in Babylonia.
42 Nam de immunditia illius & irreligioſitate ſcri-
43 ptum eſt in libro tempor. regũ. Et regnavit Joachin
fili⁹ ej⁹ pro eo. Cùm autẽ conſtitu⁹ eſſet rex, erat an-
44 norũ decẽ & octo. Regnavit autẽ menſes tres & dies
decẽ in Jeruſalem, & fecit malũ in conſpectu Dñi:
45 Et poſt annũ mittens Nabuchodonoſor, tranſmigra-
46 vit eũ in Babylonã ſimul cũ ſacris vaſis Dñi. Et con-
ſtituit Sedeciã regẽ Juda & Jeruſalẽ, cùm eſſet anno-
47 rum viginti uni⁹: regnavit autẽ annis undecim. Et fe-
cit malũ in conſpectu Dñi, & non eſt verit⁹ à verbis
48 quæ dicta ſunt ab Jeremia propheta ex ore Dñi: Et
adjuratus à rege Nabuchodonoſor, perjurans diceſſit:
& induratã cervice ſuã, & corde ſuo, tranſgreſſus eſt
49 legitima Dñi Dei Iſrael. Et duces populi Dñi multa
iniquè geſſerunt, & impiè egerunt ſuper omnes im-
munditias gentium: & polluerunt templum Domini
50 quod ſanctum erat in Jeroſolymis. Et miſit Deus
patrum ipſorum per angelum ſuum revocare eos,
propter quod parceret illis, & tabernaculo ſuo.
51 Ipſi verò ſubſannabant in angelis ſuis: & quâ die
locutus eſt Dominus, erant illudentes prophetis ejus.
52 Qui uſque ad iracundiam concitatus eſt ſuper gen-
tem ſuam, propter irreligioſitatem ſuam, et præcepit
53 aſcendere reges Chaldæorum. Hi occiderunt ju-
venes eorum in gladio, in circuitu ſancti templi
eorum, et non pepercerunt juveni, et ſeni, et
54 virgini, et adoleſcenti; Sed omnes traditi ſunt
in manus ipſorum: et omnia ſacra vaſa Domi-
ni, et regales apothecas reſumentes, tulerunt in Ba-
55 byloniam, Et incenderunt domum Domini, et de-
molierunt muros Jeruſalem: et turres ejus incende-
56 runt igne, Et conſummaverunt omnia honorifica
ejus, et ad nihilum redegerunt: et reliquos à gladio
57 duxerunt in Babylonem. Et erant ſervi illius uſque
dum regnarent Perſæ, in repletione verbi Domini in
58 ore Jeremiæ: Quouſque benignè ageret terra ſab-
bata ſua, omni tempore deſertionis ſuæ ſabbatiza-
vit, in applicatione annorum ſeptuaginta.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

41 Καὶ ἀπὸ τῶν ἱερῶν σκευῶν τοῦ κυρίου λαβὼν Ναβουχοδονόσορ καὶ ἀπε-
42 νέγκας, ἀπηρείσατο ἐν τῷ ναῷ (ω) αὐτοῦ ἐν Βαβυλῶνι. Τὰ δὲ ἱστορηθέντα
περὶ αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀκαθαρσίας αὐτοῦ καὶ δυσσεβείας, ἀναγέγραπται ἐν τῇ βί-
43 βλῳ τῶν χρόνων τῶν βασιλέων. Καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ Ἰωακὶμ
44 ὁ υἱὸς αὐτοῦ. ὅτε γὰρ ἀνεδείχθη, ἦν ἐτῶν (") ὀκτώ. Βασιλεύει δὲ μῆνας τρεῖς
καὶ ἡμέρας δέκα ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἔναντι κυρίου.
45 Καὶ μετ' ἐνιαυτὸν ἀποστείλας Ναβουχοδονόσορ μετήγαγεν αὐτὸν εἰς Βα-
46 βυλῶνα, ἅμα τοῖς ἱεροῖς σκεύεσι τοῦ κυρίου, Καὶ ἀνέδειξε Σεδεκίαν
βασιλέα τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλὴμ, (") ὄντα ἐτῶν εἴκοσι ἑνός·
47 (α) βασιλεύει δὲ ἔτη ἕνδεκα. Καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καὶ
οὐκ ἐνετράπη ἀπὸ τῶν ῥηθέντων λόγων ὑπὸ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου ἐκ
48 στόματος τοῦ κυρίου. Καὶ ὁρκισθεὶς ἀπὸ τοῦ βασιλέως Ναβουχοδονόσορ
τῷ ὀνόματι (") κυρίου, ἐπιορκήσας ἀπέστη· καὶ σκληρύνας (β) αὐτοῦ τὸν
τράχηλον καὶ τὴν καρδίαν (γ) αὐτοῦ, παρέβη τὰ νόμιμα κυρίου θεοῦ Ἰσ-
49 ραήλ. Καὶ οἱ ἡγούμενοι δὲ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἱερέων (δ) πολλὰ ἠσέβησαν καὶ
ὑπὲρ πάσας τὰς ἀκαθαρσίας πάντων τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐμίαναν τὸ ἱερὸν
50 τοῦ κυρίου (ε) τὸ ἁγιαζόμενον ἐν Ἱερουσαλήμ. Καὶ ἀπέστειλεν ὁ θε-
ὸς τῶν πατέρων αὐτῶν διὰ τοῦ ἀγγέλου (ζ) αὐτοῦ μετακαλέσαι αὐτοὺς,
51 καθότι ἐφείδετο αὐτῶν καὶ τοῦ σκηνώματος (η) αὐτοῦ. Αὐτοὶ δὲ (θ) ἐ-
μυκτήρισαν ἐν τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· καὶ ᾗ ἡμέρᾳ ἐλάλησε κύριος, ἦσαν ἐκ-
52 παίζοντες τοὺς προφήτας αὐτοῦ, (ι) Ἕως τοῦ θυμωθέντα αὐτὸν ἐπὶ τῷ ἔθνει
αὐτοῦ διὰ τὰ δυσσεβήματα, προστάξαι ἀναβιβάσαι ἐπ' αὐτοὺς τοὺς βασι-
53 λεῖς τῶν Χαλδαίων. Οὗτοι ἀπέκτειναν τοὺς νεανίσκους αὐτῶν ἐν ῥομ-
φαίᾳ, περικύκλῳ τοῦ ἁγίου αὐτῶν ἱεροῦ· καὶ οὐκ ἐφείσαντο νεανίσκου καὶ
54 παρθένου, καὶ πρεσβύτου καὶ (κ) νεωτέρου, Ἀλλὰ (λ) πάντας παρέδωκαν
εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν. καὶ πάντα τὰ ἱερὰ σκεύη τοῦ κυρίου τὰ μεγάλα
καὶ τὰ μικρὰ, καὶ (μ) τὰς κιβωτοὺς τοῦ κυρίου, καὶ τὰς βασιλικὰς ἀποθήκας
55 ἀναλαβόντες ἀπήνεγκαν εἰς Βαβυλῶνα. Καὶ ἐνεπύρισαν τὸν οἶκον (") τοῦ κυ-
ρίου, καὶ ἔλυσαν τὰ τείχη Ἱερουσαλὴμ, καὶ τοὺς πύργους (ν) αὐτῆς ἐνεπύρισαν
56 ἐν πυρὶ, Καὶ συνετέλεσαν πάντα τὰ ἔνδοξα αὐτῆς ἀχρειῶσαι, καὶ τοὺς
57 ἐπιλοίπους ἀπήγαγεν (ξ) μετὰ ῥομφαίας εἰς Βαβυλῶνα. Καὶ ἦσαν παῖδες
αὐτῷ καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, (ο) μέχρις τοῦ βασιλεῦσαι Πέρσας, εἰς ἀναπλή-
58 ρωσιν (π) ῥήματος τοῦ κυρίου ἐν στόματι Ἱερεμίου· Ἕως τοῦ εὐδοκῆσαι τὴν γῆν
τὰ σάββατα αὐτῆς, πάντα τὸν χρόνον τῆς ἐρημώσεως αὐτῆς σαββατιεῖ εἰς
συμπλήρωσιν ἐτῶν ἑβδομήκοντα.

MS. A. (ω) ἑαυτοῦ (") δεκαοκτώ. (") * Σεδεκίαν ὄντα (α) ἐβασίλευσεν (") τοῦ κυρίου, (β) ἑαυτοῦ (γ) ἑαυτοῦ, (δ) πολλὰ ἠνόμησαν καὶ παρέβησαν ὑπὲρ (ε) τὸ ἁγιασθὲν ἐν Ἱεροσολύμοις. (ζ) ἑαυτοῦ (η) ἑαυτοῦ. (θ) ἐξεμυκτήριζον (ι) Ἕως τοῦ θυμωθέντα αὐτὸν ἐπὶ τῷ ἔθνει ἑαυτοῦ διὰ (κ) νεωτέρου αὐτοῦ, (λ) πάντα παρέδωκεν (μ) τὰ σκεύη κιβωτοῦ (") κυρίου, (ν) αὐτοῦ (ξ) ἀπὸ ῥομφαίας (ο) μέχρι τοῦ βασιλεῦσαι (π) λόγου κυρίου

Et de ſacris vaſis Domini accipiens Nabuchodonoſor, 41
& auferens, fixit in templo ſuo in Babylonia. Quæ 42
autem narrata ſunt de eo, & immunditiâ illius, &
irreligioſitate, ſcripta ſunt in libro temporum regum.
Et regnavit pro eo Joacim filius ejus. Cùm autem 43
conſtitutus eſſet [rex], erat annorum (d) octo. Regnat 44
autem menſes tres, & dies decem in Hieruſalem: &
fecit malum in conſpectu Domini. Et poſt annum 45
mittens Nabuchodonoſor tranſmigravit eum in Ba-
byloniam ſimul cum ſacris vaſis Domini. Et conſti- 46
tuit Sedeciam regem Judææ, & Hieruſalem, cùm
eſſet annorum viginti unius: regnat autem annis un-
decim. Et fecit malum in conſpectu Domini: & 47
non eſt veritus à verbis quæ dicta ſunt ab Hieremia
propheta ex ore Domini. Et adjuratus à rege Nabu- 48
chodonoſor nomine Domini perjurans diſceſſit: &
induratâ cervice ſuâ, & corde ſuo, tranſgreſſus eſt
legitima Domini Dei Iſrael. Et duces populi, & 49
ſacerdotum, multa impiè egerunt etiam ſuper omnes
immunditias omnium gentium, & polluerunt tem-
plum Domini, quod ſanctum erat in Hieroſolymis.
Et miſit Deus patrum ipſorum per angelum ſuum re- 50
vocare eos, propterea quòd parceret illis, & taber-
naculo ſuo. Ipſi verò ſubſannabant in angelis ſuis, 51
& quâ die locutus eſt Dominus, erant illudentes
prophetis ejus: Quoadusque ad iracundiã concita- 52
tus ſuper gentem ſuam, propter impietates præcipe-
ret aſcendere ſuper eos reges Chaldæorum. Hi oc- 53
ciderunt juvenes eorum in gladio, in circuitu ſancti
templi eorum: & non pepercerunt juveni, & virgi-
ni, & ſeni, & adoleſcenti: Sed omnes (e) tradide- 54
runt in manus eorum. Et omnia ſacra vaſa Domi-
ni magna, & parva, & arcas Domini, & regales
apothecas reſumentes tulerunt in Babyloniam. Et in- 55
cenderunt domum Domini, & demoliti ſunt muros
Hieruſalem, & turres ejus incenderunt igne, Et con- 56
ſummaverunt omnia honorifica ejus nulla reddere:
& reliquos abduxit cum gladio in Babylonem. Et 57
fuerunt pueri ei, & filiis ejus, uſque dum regnarent
Perſæ, in repletionem verbi Domini in ore Hieremiæ:
Quouſque benè ageret terra ſabbata ſua, omni tem- 58
pore deſertionis ſuæ ſabbatizabit in completionem an-
norum ſeptuaginta.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
[illegible]
48 [illegible]
[illegible]
49 [illegible]
50 [illegible]
[illegible]
51 [illegible]
52 [illegible]
53 [illegible]
[illegible]
54 [illegible]
[illegible]
55 [illegible]
56 [illegible]
57 [illegible]
58 [illegible]
[illegible]

Et de vaſis ſacerdotalibus Domini ca- 41
piens Nebuchadnoſar & abducens, repo-
ſuit in templo ſuo in Babylone. Quæ autem
conſignata ſunt ex eo, Et de immunditia ejus, 42
& malitiâ iniquitatis ejus, ſcripta ſunt in
libris temporum regum. Et regnavit loco 43
ejus Jojacim filius ejus. Cùm enim decla-
raretur, fuit annorum octo. Regnavit au- 44
tem tres menſes & dies decem Hieroſolymis:
et fecit quod malum eſt coram Domino.
Et poſt annum mittens Nebuchadnoſar, tranſ- 45
tulit eum Babylonem cum vaſis ſacerdotali-
bus Domini. Zedeciam autem declaravit 46
regem Judææ & Hieroſolymorum annos na-
tum unum & viginti, & regnavit annos
undecim. Fecitque quod malum erat coram 47
Dño, neque reveritus eſt ea quæ dicta ſunt à
Jeremia Propheta de ore Domini. Et cùm 48
jurejurando adactus eſſet à Nebuchadnoſare
nomine Domini, prævaricans juramentum
ſuum defecit; & indurato collo cordeque
ſuo, tranſgreſſus eſt legitima Domini Dei
Iſrael. Principes etiam populi & ſacerdo- 49
tum multa impiè fecerunt, etiam ſuper
omnes abominationes omnium gentium: &
polluerunt templum Domini quod conſecra-
tum fuerat Hieroſolymis. Et Deus patrum 50
ipſorũ miſit per manus nunciorũ ſuorum ut
revocaret ipſos: Quia miſerabatur ipſorum
& Tabernaculi ſui. Ipſi autem ſubſannârunt 51
nuncios ejus. Et quo tempore loquebatur
Dominus, fuerunt qui irriderent prophetas
ejus, Uſque adeò ut accenſus in populum 52
ſuum, propter malitiam iniquitatis ipſorum
juſſerit aſcendere in ipſos reges Chaldæorum.
Ipſi occiderunt adoleſcentes ipſorum gladio, 53
etiam circumcirca templum ſanctum ejus.
Neque miſeratus eſt adoleſcentem vel virgi-
nem, ſenem et puerum, Sed omnes tradidit 54
in manus ipſorum. Omniaque vaſa ſacer-
talia Domini magna et parva, arcam etiam
Domini, theſauroſque regios ceperunt & Ba-
bylonem abduxerunt. Et incenderunt do- 55
mum Domini, & diruerunt muros Hieroſo-
lymorum, & turres ejus incenderunt igne. Et 56
perfecerunt omnia cogitata ejus ad deſtru-
endum: reliquos autem abduxerunt gladio
Babylonem. Et facti ſunt ſervi ejus & filio- 57
rum ipſius donec regnârunt Perſæ. Ut com-
pleretur verbum Domini per Jeremiam;
Donec accepta haberet terra Sabbata ſua, to- 58
to tempore quo deſolata eſt ſabbatizandum
ipſi erat, donec complerentur ſeptuaginta
anni.

Versio VULG. LAT.

CAP. II.

1 REgnante Cyro rege Persarum, in consummatio-
2 ne verbi Domini in ore Jeremiæ, Suscitavit Domi-
nus spiritum Cyri regis Persarum, & prædicavit in
3 toto regno suo simul per scripturam, Dicens; Hæc
dicit Cyrus rex Persarum; Me constituit regem orbi
4 terrarum Dominus Israel, Dominus excelsus, Et signi-
ficavit mihi ædificare domum sibi in Jerusalem, quæ est
5 in Judæa. Si quis est ex genere vestro, Dominus ipsius
6 ascendat cum eo in Jerusalem. Quotquot ergò circa
loca habitant, adjuvent eos qui sunt in loco ipso, in
7 auro & argento, In dationibus, cum equis & jumen-
tis, cùm quæ aliis quæ secundùm vota apponuntur in
8 ædem Domini quæ est in Jerusalem. Et stantes prin-
cipes tribuum pagorum, & Judææ, ex tribu Benja-
min, & sacerdotes & Levitæ, quos excitavit Dominus
ascendere & ædificare domum Domini quæ est in Je-
9 rusalem, & qui erant in circuitu eorum, Adjuve-
runt in omni auro & argento ejus, & jumentis, & vo-
10 tis compluribus multi quorum sensus excitatus est. Et
Cyrus rex protulit vasa sacra Domini, quæ transtulit
Nabuchodonosor rex Babylonis ex Jerusalem, & con-
11 secravit ea idolo suo. Et proferens ea Cyrus rex Per-
sarum, tradidit Mitridato, qui erat super thesauros i-
12 psius. Per hunc autem tradita sunt Salmanasaro præ-
13 sidi Judææ. Horum autem hic numerus. Libatoria ar-
gentea duo millia quadringenta: athiscæ argenteæ
triginta: phialæ aureæ triginta, item argenteæ duo
14 millia quadringentæ: & alia vasa mille. Omnia autē
vasa aurea & argentea, quinque millia octingenta
15 sexaginta. Et numerata sunt Salmanasaro simul cum
his qui ex captivitate Babyloniæ venerant in Jeroso-
16 lymam. In Artaxerxis autem regis Persarum tempo-
ribus scripserunt ei de his qui habitabant in Judæa &
Jerusalem, Balsamus, & Mitridatus, & Sabellius, &
Rathimus, Bilthemus, Samelius scriba, & reliqui ha-
bitantes in Samaria, & cæteris locis, subjectam episto-
17 lam regi Artaxerxi. DOMINE, pueri tui Rathi-
mus ab accidentibus, & Sabellius scriba, & reliqui
curiæ tuæ judices in Cœlesyria & Phœnice.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. β´.

1 ΒΑσιλεύοντος Κύρου Περσῶν ἔτους πρώτου, εἰς συντέλειαν ῥήματος
2 κυρίου ἐν στόματι Ἱερεμίου, Ἤγειρε κύριος τὸ πνεῦμα Κύρου βασιλέως
Περσῶν, καὶ ἐκήρυξεν ἐν ὅλῃ τῇ βασιλείᾳ (α) αὐτοῦ, καὶ ἅμα διὰ γραπτῶν,
3 Λέγων, Τάδε λέγει ὁ βασιλεὺς Περσῶν Κῦρος, Ἐμὲ ἀνέδειξε βασιλέα τῆς
4 οἰκουμένης ὁ κύριος τοῦ Ἰσραήλ, κύριος ὁ ὕψιστος. Καὶ ἐσήμανέ μοι οἰκοδο-
5 μῆσαι (β) αὐτῷ οἶκον ἐν Ἱερουσαλὴμ, τῇ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. Εἴ τις οὖν ἐστιν ὑμῶν
ἐκ τοῦ ἔθνους αὐτοῦ, (γ) ἔστω ὁ κύριος αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἀναβὰς εἰς τὴν Ἱερου-
σαλὴμ τὴν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, οἰκοδομείτω τὸν οἶκον (ʺ) τοῦ κυρίου τοῦ Ἰσραήλ. οὗτος
6 ὁ κύριος, ὁ κατασκηνώσας ἐν Ἱερουσαλήμ. (δ) Ὅσοι οὖν κατὰ τοὺς τόπους
οἰκοῦσι, βοηθείτωσαν αὐτῷ οἱ ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ, ἐν χρυσίῳ καὶ ἐν ἀργυρίῳ,
7 Ἐν δόσεσι, μεθ᾽ ἵππων καὶ κτηνῶν, σὺν τοῖς ἄλλοις τοῖς κατ᾽ εὐχὰς
8 προστεθειμένοις εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ κυρίου τὸ ἐν Ἱερουσαλήμ. Καὶ (ε) καταστή-
σαντες οἱ ἀρχίφυλοι τῶν πατριῶν τῆς Ἰούδα καὶ Βενιαμὶν φυλῆς, καὶ οἱ ἱε-
ρεῖς καὶ οἱ Λευῖται, καὶ πάντων ὧν ἤγειρε κύριος τὸ πνεῦμα, ἀναβῆναι οἰ-
κοδομῆσαι οἶκον τῷ κυρίῳ τὸν ἐν Ἱερουσαλήμ· καὶ οἱ περὶ κύκλῳ αὐτῶν
9 Ἐβοήθησαν (ζ) ἐν πᾶσιν, ἐν ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ, ἵπποις, (η) κτήνεσιν, καὶ
10 εὐχαῖς (θ) ὡς πλείσταις πολλῶν, ὧν ὁ νοῦς ἠγέρθη. Καὶ ὁ βασιλεὺς Κῦ-
ρος ἐξήνεγκε τὰ ἱερὰ σκεύη τοῦ κυρίου, ἃ μετήνεγκε Ναβουχοδονόσορ ἐξ
11 Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀπηρείσατο αὐτὰ ἐν τῷ (ʺ) εἰδωλείῳ αὐτοῦ. Ἐξενέγκας δὲ αὐ-
τὰ Κῦρος ὁ βασιλεὺς Περσῶν παρέδωκεν αὐτὰ (ʺ) Μιθραδάτῃ τῷ ἑαυτοῦ
12 γαζοφύλακι. Διὰ δὲ τούτου παρεδόθησαν (ι) Σαμαναασάρῳ προστάτῃ τῆς
13 Ἰουδαίας. Ὁ δὲ τούτων ἀριθμὸς ἦν, σπονδεῖα χρυσᾶ χίλια, (ʺ) σπονδεῖα
ἀργυρᾶ χίλια, θυΐσκαι ἀργυραῖ εἰκοσιεννέα, φιάλαι (ʺ) χρυσαῖ τριάκοντα,
14 ἀργυραῖ δισχίλιαι τετρακόσιαι δέκα, καὶ ἄλλα σκεύη χίλια. Τὰ δὲ πάντα
σκεύη (ʺ) ἐκομίσθη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ πεντακισχίλια τετρακόσια ἑξηκοντα-
15 εννέα. Ἀνηνέχθη δὲ ὑπὸ (κ) Σαμαναασάρου ἅμα τοῖς ἐκ τῆς αἰχμαλω-
16 σίας ἐκ Βαβυλῶνος εἰς (λ) Ἱερουσαλήμ. Ἐν δὲ τοῖς ἐπὶ Ἀρταξέρξου (μ) τοῦ
Περσῶν βασιλέως χρόνοις (ʺ) κατέγραψαν αὐτῷ κατὰ τῶν κατοικούντων
ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Ἱερουσαλήμ, Βήλεμος, καὶ Μιθραδάτης, καὶ Ταβέλλιος,
καὶ Ῥάθυμος, καὶ Βεέλτεθμος, καὶ (ʺ) Σαμέλλιος ὁ γραμματεὺς, καὶ οἱ λοι-
ποὶ οἱ τούτοις συντασσόμενοι, (ʺ) οἰκοῦντες δὲ ἐν Σαμαρείᾳ καὶ τοῖς ἄλλοις
17 τόποις, τὴν ὑπογεγραμμένην ἐπιστολήν. Βασιλεῖ Ἀρταξέρξῃ κυρίῳ οἱ παῖ-
δές σου, Ῥάθυμος ὁ τὰ προσπίπτοντα, καὶ (ʺ) Σαμέλλιος ὁ γραμματεὺς, καὶ
οἱ ἐπίλοιποι τῆς βουλῆς αὐτῶν, (ν) καὶ κριταὶ οἱ ἐν κοίλῃ Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ.

CAP. II.

REgnante Cyro Persarum anno primo, in consum- 1
matione verbi Domini in ore Hieremiæ, Suscitavit 2
Dominus spiritum Cyri regis Persarum: & prædica-
vit in toto regno suo, & simul per scripta, Dicens; 3
Hæc dicit rex Persarum Cyrus; Me constituit regem
orbis terrarum Dominus Israel, Dominus excelsus:
Et significavit mihi ædificare sibi domum in Hieru- 4
salem, quæ est in Judæa. Si quis est igitur vestrûm 5
de gente ejus; sit Dominus ipsius cum eo, & ascendens
in Hierusalem, quæ in Judæa, ædificet domum Domini
Israel. Hic Dominus, qui habitaculum fixit in Hieru-
salem. Quotquot ergò circa loca habitant; adjuvent 6
eum, qui in loco ipsius, in auro, & in argento, Et in 7
dationibus cum equis, & jumentis, cum aliis, quæ
secundùm vota apponuntur in ædem Domini, quæ est
in Hierusalem. Et stantes principes [tribuum] patria- 8
rum Juda, & Benjamin tribûs, & sacerdotes, & Le-
vitæ, & de omnibus quorum suscitavit Dominus spi-
ritum ascendere ad ædificandam domum Domino, quæ
est in Hierusalem: & qui erant in circuitu eorum, Ad- 9
juverunt in omnibus, in argento, & auro, equis, ju-
mentis, & votis compluribus, multi, quorum sensus
excitatus est. Et rex Cyrus protulit sacra vasa Do- 10
mini, quæ transtulit Nabuchodonosor ex Hierusalem,
& fixit ea in Idolio suo. Et proferens ea Cyrus rex 11
Persarum tradidit ea Mithridati, qui erat super the-
sauros ipsius. Per hunc autem tradita sunt Sama- 12
nassaro præsidi Judeæ. Horum autem numerus fuit: 13
Libatoria aurea mille, libatoria argentea mille, morta-
riola argentea viginti novem, phialæ aureæ triginta,
argenteæ duo millia quadringentæ decem, & alia va-
sa mille. Omnia autem vasa reportata sunt aurea, & 14
argentea, quinque millia quadringenta sexaginta no-
vem. Reportata autem sunt à Samanassaro simul 15
cum his, qui ex captivitate, è Babylonia in Hieru-
salem. In Artaxersis autem regis Persarum tempo- 16
ribus scripserunt ei de his, qui habitabant in Judæa &
Hierusalem Belemus, & Mithridates, & Tabellius,
& Rathimus, & Beeltethmus, & Samellius scriba,
& cæteri his coordinati, & habitantes in Samaria,
& cæteris locis, subjectam epistolam. Regi Artaxersi
Domino pueri tui Rathimus ab accidentibus, & Sa- 17
mellius scriba, & cæteri curiæ suæ, & judices in Cœlesyria, & Phœnice.

MS. A. (α) ἑαυτοῦ, (β) ἑαυτῷ (γ) ἔσω ὁ κύριος κύριος αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ, (ʺ) κυρίου (δ) Ὅσοι οὖν κατὰ τόπους οἰκοῦσιν, (ε) κατα-
στάντες οἱ ἀρχίφυλοι (ζ) ἐν πᾶσιν, ἀργυρίῳ καὶ (η) καὶ κτήνεσιν, (θ) ὥσπερ (ʺ) ἑαυτοῦ εἰδωλίῳ. (ʺ) Μιθραδάτῃ (ι) Σαναβασσάρῳ
τῷ προστάτῃ (ʺ) καὶ σπονδῖα (ʺ) χρύσεαι (ʺ) διεκομίσθη (κ) Σαναβασσάρου (λ) Ἱεροσόλυμα. (μ) τοῦ Περσῶν βασιλέως (ʺ) κατέγραψεν (ʺ) Σεμέλλιος (ʺ) οἱ οἰκοῦντες (ʺ) Σεβέλλιος (ν) καὶ * κρίται οἱ ἐν

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]

CAP. II.

REgnante Cyro rege Persarum, anno 1
primo, ut compleretur verbum Domini
per os Jeremiæ, Quousque excitâsset Do- 2
minus spiritum Cyri regis Persarum, &
præconio edixit per totum regnum suum,
simulque scripto: dicens; Hæc ait Cyrus rex 3
Persarum; Me declaravit regem orbis terrarū
Dn̄s Israel, Dn̄s excelsus. Et indicavit mihi
ut ædificem sibi Templum Hierosolymis quæ 4
est in Judæa. Quis igitur est de gente ve- 5
stra, sit Dominus ejus cum eo, & ascen-
dens Hierosolymam quæ in Judæa, ædificet
templum Domini Israel Domini ejus qui ha-
bitat Hierosolymis. Omnes igitur qui quo- 6
cunque in loco habitāt adjuvent eos qui ibi-
dem sunt auro & argento, Et donis, cum e- 7
quis & jumentis, cumque aliis quæ vota ap-
ponuntur templo Domini quod est Hiero-
solymis. Et surrexerunt principes tribûs fa- 8
miliæ Judæ, & tribûs Benjamin, & sacerdo-
tes Levitæque, & omnes quorum excitaverat
spiritum Dominus, ut ascendentes ædifica-
rent templum Domino quod est Hierosoly-
mis: Qui autem circumcirca ipsos, juva- 9
bant eos omnibus; Argento, auro, equis &
jumentis, donísque multis multorum quo-
rum excitatus fuerat spiritus. Rex autem 10
Cyrus protulit vasa sacra Domini quæ trans-
tulerat Nebuchadnosar Hierosolymis & po-
suerat in templo Idoli sui, quod persarum
fuit, Et tradidit ea Mithridati custodi ga- 11
zæ suæ. Per cujus manum tradita sunt Sal- 12
manasari præfecto Judææ. Fuit autem 13
numerus ipsorum; Libatoria aurea mille:
Lances argenteæ viginti novem, & phialæ
aureæ triginta; argenteæ, duo millia qua-
dringentæ & decem; alia vasa mille. Omnia 14
vasa aurea & argentea quæ recepta sunt,
quinque millia quadringenta sexaginta novē.
Adducta autē sunt cum captivitate à Salma- 15
nasaro Babylone Hierosolymā. Tempore au- 16
tem Artaxerxis regis Persarum, scripsit de eis
qui habitabant in Judæa & Hierosolymis,
Belemus, & Mitrinates, Tavelius & Ra-
thimus & Beltethmum, Samalus scriba,
reliquíque de ordine ipsorum, qui Sama-
riam aliáque loca habitabant, epistolā hanc,
quæ infra scripta est. Regi Artaxerxi Do- 17
mino nostro. Servi tui Rathimus qui ab
accidentibus, et Samalus scriba reliquíque
de curia ipsorum, et judices [illegible] Cœlosy-
riâ & Phœnice.

Verſio VULG. LAT.

18 Et nunc notum ſit domino regi, quoniam Judæi qui aſcenderunt à vobis ad nos, venientes in Jeruſalem civitatem refugam & peſſimam, ædificant furnos e-
19 jus, & ſtatuunt muros, & templum ſuſcitant. Quòd ſi civitas iſta & muri conſummati fuerint, non tantùm tributa non ſuſtinebunt pendere, ſed etiam regi-
20 bus reſiſtent. Et quia id agitur circa templum, rectè
21 habere arbitrati ſumus non deſpicere hoc ipſum: Sed notum facere domino regi, ut ſi videbitur, rex, quæ-
22 ratur in libris patrum tuorum, Et invenies in admonitionibus ſcripta de his, & ſcies quoniam civitas
23 iſta fuit refuga, & reges & civitates concutiens, Et Judæi refugæ, & prælia committentes in ea ab æterno,
24 ob quam cauſam civitas iſta deſerta eſt. Nunc ergò notum facimus, domine rex, quoniam ſi civitas hæc ædificata fuerit, & hujus muri erecti fuerint, deſcenſus
25 tibi non erit in Cœleſyriam & Phœnicen. Tunc ſcripſit rex Rathimo, qui ſcribebat accidentia, & Balthemo, & Sabellio ſcribæ, & cæteris conſtitutis, & habitantibus in Syria & Phœnice, ea quæ ſubjecta
26 ſunt. LEGI epiſtolam quam miſiſtis mihi. Præcepi ergò inquiri, & inventum eſt, quoniam civitas
27 illa eſt ab ævo regibus reſiſtens, Et homines refugæ, & prælia in ea efficientes, & reges fortiſſimi erant in Jeruſalem dominantes, & tributa exigentes à
28 Cœleſyria & Phœnice. Nunc ergò præcepi prohibere homines illos ædificare civitatem, & prohibere
29 ne quid ultra hæc fiat: Sed nec procedant in plurimum ea quæ ſunt malitiæ, ita ut regibus moleſtia
30 importetur. Tunc recitatis his quæ à rege Artaxerxe ſcripta fuerant, Rathimus, & Sabellius ſcriba, & qui cum his conſtituti erant, jungentes feſtinanter venerunt in Jeruſalem cum equitatu, & turba, & agmine:
31 Cœperúntque ædificantes prohibere: & vacabant ab ædificatione templi in Jeruſalem, uſque ſecundo anno regni Darii regis Perſarum.

CAP. III.

1 REx Darius fecit cœnam magnã omnibus vernaculis ſuis, & omnibus magiſtratibus Mediæ & Perſidis.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

18 Καὶ νῦν γνωστὸν ἔστω (ξ) τῷ κυρίῳ βασιλεῖ, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἀναβάντες παρ' ὑμῶν πρὸς ἡμᾶς ἐλθόντες εἰς Ἱερουσαλὴμ, τὴν πόλιν τὴν ἀποστάτιν (ο) καὶ πονηρὰν, οἰκοδομοῦσι τάς τε ἀγορὰς αὐτῆς, καὶ τὰ τείχη θεραπεύ-
19 ουσι, καὶ ναὸν ὑποβάλλονται. Ἐὰν οὖν ἡ πόλις αὕτη οἰκοδομηθῇ, καὶ τὰ τείχη συντελεσθῇ, φορολογίαν οὐ μὴ ὑπομείνωσι δοῦναι, ἀλλὰ καὶ βασι-
20 λεῦσιν ἀντιστήσονται. Καὶ ἐπεὶ ἐνεργεῖται τὰ κατὰ τὸν ναὸν, καλῶς ἔχειν
21 ὑπολαμβάνομεν μὴ (π) ὑπεριδεῖν τὸ τοιοῦτο. Ἀλλὰ προσφωνῆσαι τῷ κυρίῳ βασιλεῖ, ὅπως (ρ) ἂν φαίνηταί σοι, ἐπισκεφθῇ ἐν τοῖς ἀπὸ τῶν
22 πατέρων σου βιβλίοις. Καὶ εὑρήσεις ἐν τοῖς (σ) ὑπομνηματισμοῖς γεγραμμένα περὶ τούτων, καὶ γνώσῃ ὅτι ἡ πόλις (ʹ) ἐκείνη ἦν ἀποστάτις, καὶ βα-
23 σιλεῖς καὶ πόλεις ἐνοχλοῦσα, Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἀποστάται καὶ πολιορκίας συνιστάμενοι ἐν αὐτῇ ἔτι ἐξ αἰῶνος, δι' ἣν αἰτίαν καὶ ἡ πόλις αὕτη ἠρημώθη.
24 Νῦν οὖν (ʺ) ὑποδεικνύομέν σοι κύριε βασιλεῦ, (τ) ὅτι ἐὰν ἡ πόλις αὕτη οἰκοδομηθῇ, καὶ τὰ ταύτης τείχη ἀνασταθῇ, κάθοδος οὐκ ἔτι σοι ἔσται εἰς
25 κοίλην Συρίαν καὶ Φοινίκην. Τότε ἀντέγραψεν ὁ βασιλεὺς Ῥαθύμῳ τῷ γράφοντι τὰ προσπίπτοντα, καὶ (ʺ) Βεελτεέμῳ, καὶ Σαμελλίῳ γραμματεῖ, καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς συντασσομένοις καὶ οἰκοῦσιν (υ) ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, καὶ Συρίᾳ,
26 καὶ Φοινίκῃ, τὰ ὑπογεγραμμένα. Ἀνέγνων τὴν ἐπιστολὴν ἣν πεπόμφατε πρός με. ἐπέταξα οὖν ἐπισκέψασθαι, καὶ (ʺ) εὑρέθη ὅτι ἡ πόλις ἐκείνη ἐστὶν ἐξ
27 αἰῶνος βασιλεῦσιν ἀντιπαρατάσσουσα, Καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀποστάσεις καὶ πολέμους ἐν αὐτῇ συντελοῦντες, καὶ βασιλεῖς ἰσχυροὶ καὶ σκληροὶ ἦσαν ἐν Ἱε-
28 ρουσαλὴμ κυριεύοντες καὶ φορολογοῦντες κοίλην Συρίαν καὶ Φοινίκην. (ʺ) Νῦν οὖν ἐπέταξα ἀποκωλῦσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους τοῦ οἰκοδομῆσαι τὴν πό-
29 λιν, καὶ προνοηθῆναι ὅπως μηδὲν παρὰ ταῦτα γένηται, Καὶ μὴ προβῇ
30 ἐπὶ πλεῖον τὰ τῆς κακίας (φ) εἰς τὸ βασιλεῖς ἐνοχλῆσαι. Τότε ἀναγνωσθέντων τῶν παρὰ τοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου γραφέντων, (χ) Ῥάθυμος, καὶ Σαμέλλιος ὁ γραμματεὺς, καὶ οἱ τούτοις συντασσόμενοι, ἀναζεύξαντες εἰς Ἱερουσαλὴμ κατὰ σπουδὴν (ʺ) μεθ' ἵππου καὶ ὄχλου παρατάξεως,
31 Ἤρξαντο κωλύειν τοὺς οἰκοδομοῦντας. καὶ ἤργει ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ μέχρι τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς βασιλείας Δαρείου τοῦ Περσῶν βασιλέως.

MS. A. (ξ) τῷ κυρίῳ μου βασιλεῖ, διότι (ο) καὶ τὴν πονηρὰν, (π) ὑπεριδεῖν τοιοῦτο. (ρ) ἐὰν φαίνηταί σοι, (σ) ὑπομνήμασιν τὰ γεγραμμένα (ʺ) ἦν ἐκείνη (ʺ) ὑποδείκνυμεν (τ) διότι (ʺ) Βεελτεμὼθ, (υ) ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, καὶ Φοινίκῃ, (ʺ) ηὑρέθη ὅτι ἐστὶν ἡ πόλις ἐκείνη ἐξ (ʺ) Νῦν ἐπέταξα (φ) ἐπὶ τῷ βασιλεῖς ἐνοχλῆσαι. (χ) ὁ Ῥάθυμος, καὶ Σεμέλλιος (ʺ) μετ'

18 Et nunc notum ſit domino regi, quoniam Judæi, qui aſcenderunt à vobis ad nos, venientes in Hieruſalem civitatem refugam, & peſſimam, ædificant fora ejus,
19 & ſtatuerunt muros, & templum ſuſcitant. Quòd ſi civitas iſta ædificata fuerit, & muri conſummati fuerint; tributa non ſuſtinebunt pendere,
20 ſed etiam regibus reſiſtent. Et quia aguntur, quæ circa templum; rectè habere arbitrati ſumus non deſpicere
21 hoc ipſum, Sed notum facere domino regi, ut ſi videbitur tibi, quæratur in libris patrum tuorum. Et inve-
22 nies in admonitionibus ſcripta de his; & ſcies quoniã civitas iſta fuit refuga, & reges & civitates concutiens; Et Judæi refugæ, & oppreſſiones committentes
23 in ea ab æterno: ob quam cauſam civitas iſta deſerta eſt. Nunc ergò notum facimus tibi, domine rex,
24 quoniam ſi civitas hæc ædificata fuerit, & hujus muri erecti fuerint; deſcenſus tibi ultrà non erit in Cœleſyriam, & Phœnicem. Tunc ſcripſit
25 rex Rathimo, qui ſcribebat accidentia, & Beelthemo, & Samellio ſcribæ, & cæteris coordinatis, & habitantibus in Samaria, & Syria, & Phœnice, ea quæ ſubjecta ſunt. Legi epiſtolam quam miſiſtis mihi. Præ-
26 cepi ergò inquiri: & inventum eſt quoniam civitas illa eſt ab ævo regibus reſiſtens; Et homines, rebellio-
27 nes & prælia in ea efficientes: & reges fortes, & duri erant in Hieruſalẽ, dominantes, & tributa exigentes à Cœleſyria, & Phœnice. Nunc ergò præcepi prohi-
28 bere homines illos ædificare civitatẽ, & providere, ne quid ultra hæc fiat: Et non procedant in plus ma-
29 litiæ, ita ut regibus moleſtia importetur. Tunc re-
30 citatis his, quæ à rege Artaxerxe ſcripta fuerunt, Rathimus, & Samellius ſcriba, & qui cum his conſtituti erant, jungentes feſtinanter in Hieruſalem cum equitatu, & turba agminis, Cœperunt prohibere ædifican-
31 tes. Et vacabat ædificatio templi in Hieruſalem uſque ad ſecundũ annũ regni Darii regis Perſarũ.

ΚΕΦ. γʹ.

1 ΚΑὶ βασιλεὺς Δαρεῖος ἐποίησε δοχὴν μεγάλην πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτὸν, καὶ πᾶσι τοῖς οἰκογενέσιν αὐτοῦ, καὶ πᾶσι τοῖς μεγιστᾶσι τῆς Μηδίας καὶ τῆς Περσίδος,

CAP. III.

1 ET rex Darius fecit cœnam magnam omnibus, qui ſub ipſo, & omnibus vernaculis ſuis, & omnibus magiſtratibus Mediæ, & Perſidis,

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]

1 [illegible]

Et nunc notum ſit Domino noſtro regi 18
de Judæis, qui aſcenderunt à vobis, venientes ad nos Hieroſolymam civitatem defectricem & malignam ædificare eos: Plateáſque ejus & muros curare, templúmque excelſum nimis fundare. Si igi- 19
tur civitas hæc ædificata fuerit, & perfecti muri, tributum pendere non ſuſtinebunt, ſed regi reſiſtent. Et quia fiunt 20
hæc de templo, bonum factu putamus, ne hujuſmodi rem negligamus, Sed ad do- 21
minum noſtrum regem referamus; ut ſi tibi viſum fuerit inſpiciantur libri tui patrii, Et invenias in commentariis de 22
hac re ſcriptis, & ſcias, fuiſſe hanc civitatem defectricem regibúſque & civitatibus noxiam: Judæos autem defectu- 23
ros: Præterea hanc ob cauſam olim obſidione fuiſſe in eam concluſos. Quam ob cauſam deſtructam eam fuiſſe. Nunc igi- 24
tur indicamus tibi domine rex, quòd ſi civitas hæc ædificata fuerit, & muri hi erecti, non ampliùs erit tibi deſcenſus in Syriam Cavam & Phœnicen. Tunc re- 25
ſcripſit rex Rathimo ſcribæ eorum quæ accidebant, & Beltathymo, & Samalo ſcribæ & reliquis qui connumerabantur eis, & morabantur in Samaria, & Syria, & Phœnice; quæ ſubjecta ſunt. Legi Epi- 26
ſtolam quam mihi miſiſtis, juſsíque inſpici libros, & inveni factitâſſe à ſeculo civitatem hanc quæ regi adverſa: Et 27
in ea fuiſſe qui defectiones & bella perpetrârent: Fuiſſe reges validos & duces Hieroſolymis, qui dominati ſunt & tributum exegerunt de Syria Cava & Phœnice, Nunc igitur præcepi viros illos ab æ- 28
dificanda civitate prohiberi. Et curæ eſſe, 29
nihil ultrà hæc fieri. Neque ulterius extendi hæc mala, ita ut regibus damnum fiat. Cùm igitur lecta hæc eſſent quæ à 30
rege Artaxerxe ſcripta erant, Rathimus, & Samalus ſcriba, & qui cum ipſis cenſebantur, redeuntes ſoliciti Hieroſolymam, cum equis & turbâ, feſtinatò; Cœpe- 31
runt prohibere eos qui ædificabant: Et ceſſavit ædificatio templi quod Hieroſolymis, uſque ad annum ſecundum regni Darii regis Perſarum.

CAP. III.

ET rex Darius fecit convivium magnum 1
omnibus ſubditis & vernaculis ſuis, omnibúſque Principibus Mediæ & Perſiæ,

Versio VULG. LAT.

2 Et omnibus purpuratis, & prætoribus, & consuli-
3 bus, & præfectis sub illo, ab India usque Æthiopiam,
centum viginti septem provinciis. Et cùm mandu-
câssent, & bibissent, & satiati reverterentur, tunc Da-
rius rex ascendit in cubiculum suum, & dormivit, &
4 expergefactus est. Tunc illi tres juvenes corporis cu-
stodes, qui custodiebant corpus regis, dixerunt alter
5 alteri: Dicamus unusquisque nostrûm sermonem
qui præcellat: & cujuscunque apparuerit sermo sa-
pientior alterius, dabit illi rex Darius dona magna,
6 Purpurâ cooperiri, & in auro bibere, & super aurum
dormire, & currum aureo fræno, & cydarim byssi-
7 nam, & torquem circa collum: Et secundo loco se-
debit à Dario propter sapientiam suam, & cognatus
8 Darii vocabitur. Tunc scribentes singuli suum ver-
bum signaverunt, & posuerunt subtus cervical Darii
9 regis, Et dixerunt; Cùm surrexerit rex, dabimus il-
li scripta nostra: & quodcunque judicaverit rex è
tribus, & magistratus Persidis, quoniam verbum ejus
sapientius est, ipsi dabitur victoria sicut scriptum est.
10 Unus scripsit, Forte est vinum. Alius scripsit, For-
11 tior est rex. Tertius scripsit, Fortiores sunt mulie-
12 res: super omnia autem vincit veritas. Et cùm sur-
13 rexisset rex, acceperunt scripta sua, & dederunt illi,
14 & legit. Et mittens vocavit omnes magistratus Per-
sarum, & Medos, & purpuratos, & prætores, & præ-
15 fectos: Et sederunt in concilio: & lecta sunt scri-
16 pta coram ipsis. Et dixit, Vocate adolescentes, &
ipsi indicabunt verba sua. Et vocati sunt, & introie-
17 runt. Et dixit illis; Indicate nobis de his quæ scri-
pta sunt. Et cœpit prior, qui dixerat de fortitudine
18 vini. Et dixit; Viri, quàm prævalet vinum omni-
bus hominibus qui bibunt illud! seducit mentem.
19 Itémque regis & orphani facit mentem vanam. Item
20 servi ac liberi, pauperis ac divitis, Et omnem men-
tem convertit in securitatem & jucunditatem, & non
meminit omnem tristitiam & debitum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

2 Καὶ πᾶσι τοῖς σατράπαις ϗ στρατηγοῖς ϗ τοπάρχαις τοῖς (α) ὑπ' αὐτὸν,
ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς μέχρις Αἰθιοπίας, ἐν ταῖς ἑκατὸν εἰκοσιεπτὰ σατραπείαις.
3 (β) Καὶ ἐφάγοσαν ϗ ἔπιον, ϗ ἐμπλησθέντες (γ) ἀνέλυσαν. ὁ δὲ Δαρεῖος
ὁ βασιλεὺς ἀνέλυσεν εἰς τὸν (*) κοιτῶνα ἑαυτοῦ, ϗ ἐκοιμήθη, ϗ ἔξυπνος
4 ἐγένετο. Τότε οἱ τρεῖς νεανίσκοι οἱ σωματοφύλακες οἱ φυλάσσοντες τὸ
5 σῶμα τοῦ βασιλέως, εἶπαν (*) ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον, Εἴπωμεν ἕκαστος
ἡμῶν ἕνα λόγον, ὃς ὑπερισχύσει· ϗ οὗ ἐὰν φανῇ τὸ ῥῆμα αὐτοῦ σοφώτερον τοῦ
ἑτέρου, δώσει αὐτῷ Δαρεῖος ὁ βασιλεὺς δωρεὰς μεγάλας, ϗ ἐπινίκια
6 μεγάλα, Καὶ πορφύραν περιβαλέσθαι ϗ ἐν χρυσώμασι πίνειν, ϗ ἐπὶ
χρυσῷ καθεύδειν, ϗ ἅρμα χρυσοχάλινον, ϗ κίδαριν βυσσίνην, ϗ μανιά-
7 κην περὶ τὸν (δ) τράχηλον, Καὶ δεύτερος καθιεῖται Δαρείου διὰ τὴν σοφίαν
8 (ε) αὐτοῦ, ϗ συγγενὴς Δαρείου κληθήσεται. Καὶ τότε γράψαντες ἕκαστος
τὸν ἑαυτοῦ λόγον, ἐσφραγίσαντο ϗ ἔθηκαν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον Δαρείου
9 τοῦ βασιλέως, Καὶ εἶπαν, Ὅταν ἐγερθῇ ὁ βασιλεὺς, δώσουσιν αὐτῷ τὸ
γράμμα, (ζ) ϗ ὃν ἂν κρίνῃ ὁ βασιλεὺς ϗ οἱ τρεῖς μεγιστᾶνες τῆς Περσίδος,
10 (*) ὅτι οὗ ὁ λόγος αὐτοῦ σοφώτερος, αὐτῷ δοθήσεται (η) τὸ νῖκος καθ-
11 ὼς γέγραπται. Ὁ εἷς ἔγραψεν, Ὑπερισχύει ὁ οἶνος. Ὁ ἕτερος ἔγρα-
12 ψεν, Ὑπερισχύει ὁ βασιλεύς. (θ) Ὁ τρίτος ἔγραψεν, Ὑπερισχύουσιν
13 αἱ γυναῖκες, ὑπὲρ δὲ πάντα νικᾷ ἡ ἀλήθεια. Καὶ ὅτε ἐξηγέρθη ὁ βα-
14 σιλεὺς, λαβόντες τὸ γράμμα (ι) ἔδωκαν αὐτῷ, ϗ ἀνέγνω· Καὶ ἐξαπο-
στείλας ἐκάλεσε πάντας τοὺς μεγιστᾶνας τῆς Περσίδος ϗ τῆς Μηδείας, (*) ϗ
15 τοὺς σατράπας ϗ στρατηγοὺς, ϗ τοπάρχας ϗ ὑπάτους, Καὶ ἐκάθισεν ἐν
16 τῷ χρηματιστηρίῳ, ϗ ἀνεγνώσθη τὸ γράμμα ἐνώπιον αὐτῶν. Καὶ εἶπε,
Καλέσατε τοὺς νεανίσκους, ϗ αὐτοὶ δηλώσουσι τοὺς λόγους ἑαυτῶν. ϗ
17 ἐκλήθησαν, ϗ εἰσήλθοσαν. Καὶ εἶπαν αὐτοῖς, Ἀπαγγείλατε ἡμῖν περὶ τῶν
18 γεγραμμένων. ϗ ἤρξατο ὁ πρῶτος ὁ εἴπας περὶ τῆς ἰσχύος τοῦ οἴνου, Καὶ
ἔφη οὕτως, Ἄνδρες, πῶς ὑπερισχύει ὁ οἶνος; πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς
19 (*) πίνοντας αὐτὸν πλανᾷ, Τὴν διάνοιαν τοῦ τε βασιλέως ϗ τοῦ ὀρφανοῦ ποιεῖ
τὴν διάνοιαν μίαν, τήν τε τοῦ οἰκέτου ϗ τὴν τοῦ ἐλευθέρου, τήν τε τοῦ
20 πένητος ϗ τὴν τοῦ πλουσίου· Καὶ πᾶσαν διάνοιαν μεταστρέφει εἰς εὐωχίαν
ϗ εὐφροσύνην, ϗ οὐ μέμνηται πᾶσαν λύπην ϗ πᾶν ὀφείλημα.

Et omnibus purpuratis, & ducibus, & locorum præ- 2
fectis, qui sub ipso ab India usque Æthiopiam in
centum viginti septem provinciis. Et manducaverunt, 3
& biberunt, & saturati reverterunt. Darius autem
rex ascendit in cubiculum suum, & dormivit, &
expergefactus est. Tunc illi tres juvenes corporis cu- 4
stodes qui custodiebant corpus regis, dixerunt alter
alteri; Dicamus unusquisque nostrûm unum sermo- 5
nem, qui præcellat: & cujuscunque apparuerit
sermo sapientior alterius; dabit illi rex Darius dona
magna, & epinicia magna, Et purpurâ cooperiri, & 6
in auro bibere, & super aurum dormire, & currum
aureo fræno, & cydarim byssinam, & torquem circa
collum: Et secundo loco sedebit à Dario, propter 7
sapientiam suam: & cognatus Darii vocabitur. Tunc 8
scribentes singuli suum verbum signaverunt, & po-
suerunt subtus cervical Darii regis, Et dixerunt; 9
Cùm surrexerit rex, dabunt ei scriptum: et quod-
cunque judicaverit rex, & tres magistratus Persi-
dis, quoniam verbum ejus sapientius est; ipsi dabitur 10
victoria, sicut scriptum est. Unus scripsit; (a) Forte 11
est vinum. Alius scripsit; Fortior est rex. Tertius 12
scripsit; Fortiores sunt mulieres: super omnia au-
tem vincit veritas. Et cùm surrexisset rex; accipi- 13
entes scriptum, dederunt ei: & legit. Et mittens 14
vocavit omnes magistratus Persidis, & Mediæ, &
purpuratos, et duces, & prætores, et consules: Et se- 15
dit in concilio: & lectum est scriptum coram ipsis.
Et dixit; Vocate adolescentes: et ipsi indicabunt 16
verba sua. Et vocati sunt, et introierunt. Et dixe- 17
runt eis; Indicate nobis de his quæ scripta sunt. Et
cœpit prior qui dixerat de fortitudine vini, Et dixit 18
iis; Viri, quàm prævalet vinum? omnes homines qui
bibunt illud, seducit: Mentem regis et orphani facit 19
mentem unam, item servi ac liberi, pauperis ac divi-
tis: Et omnem mentem convertit in securitatem et 20
jucunditatem: et non meminit omnem tristitiam, et
omne debitum:

MS. A. (α) μετ' αὐτῶν, ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς μέχρι τῆς Αἰθιοπίας, (β) Καὶ ὅτε ἔφαγον ϗ ἔπιον, (γ) ἀνέλυσαν, τότε Δαρεῖος (*) κοιτῶνα, ϗ (*) ἕτερος τῷ ἑτέρῳ. (δ) τράχηλον αὐτοῦ, (ε) ἑαυτοῦ, (ζ) ϗ ὃν κρίνῃ ὁ βασιλεὺς (*) ὅτι ὁ λόγος. (η) τὸ νίκημα (θ) Ὁ ἄλλος ἔγραψεν, (ι) ἐπέδωκαν αὐτῷ, (*) ϗ σατράπας (*) πίνοντας αὐτὸν πλανᾷ τῇ διανοίᾳ τοῦ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

2 [illegible] *
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]

Satrapísque omnibus, & Ducibus, & To- 2
parchis sibi subditis, ab India usque ad
Cush, per centum viginti septem Satra-
pias. Ederúntque ac biberunt, & cùm 3
satiati essent, discesserunt. Rex autem
Darius ad cubiculum suum discedens dor-
mivit, & de somno expergefactus est.
Tunc tres juvenes custodes corporis, qui 4
scilicet corpus regis custodiebant, dixe-
runt alter alteri; Dicamus singuli no- 5
strûm sermonem quendam, quid nempe
fortius sit: Et cujus videbitur sermo sa-
pientior quàm socii sui, det ei Darius
rex dona magna, & præmia magna:
Purpurâ indui, auro bibere, super auro 6
dormire, currum cujus sedes aurea, ci-
darim byssinam, torquem in colle. Et 7
secundum à Dario sedere, propter sapien-
tiam suam: cognatúmque Darii vocari.
Tunc scribentes singuli verbum suum si- 8
gnárunt, & supposuerunt cervicali Darii
regis. Dicto; traditum iri scripturam re- 9
gi cùm expergefactus esset. Et cujuscun-
que sermonem sapientiorem judicaret rex,
& tres principes Persiæ, ei dari victori-
am secundùm quod scriptum est. Scripse- 10
runt igitur singuli. Forte vinum præ
cæteris. Alter scripsit; Fortis rex præ 11
cæteris. Tertius scripsit; Fortes mulieres 12
præ cæteris, sed præ omnibus vincit ve-
ritas. Et experrecto rege scriptum ei de- 13
derunt, & legit. Et mittens vocavit omnes 14
Principes Persiæ, & Mediæ, Satrapás-
que & Duces, & Toparchas, & Consules.
Et consederunt in auditorio, & lectum 15
est scriptum coram eis. Et jusserunt vo- 16
cari juvenes, ut ipsi demonstrarent verba
sua. Et vocati ingressi sunt, Et dixerunt eis; 17
Narrate nobis de his quæ scripta sunt. Cœ-
pítq; primus qui de fortitudine vini dixe-
rat, Et in hunc modum locutus est. Quomo- 18
do non sit vinum fortius, O viri? omnibus
hominibus qui ipsum bibunt? Seducit
mentem. Regis & pupilli sensum eundem 19
facit, vernæque & liberi, pauperis & di-
vitis: Omnémque cogitationem in hila- 20
ritatem & lætitiam mutat: Neque ullam
afflictionem aut debitum recordatur,

Versio VULG. LAT.

21 Et omnia præcordia facit honesta, & non meminit
regem nec magistratum, & omnia per talenta loqui
22 facit. Et non meminerunt, cùm biberint, amicitiam,
nec fraternitatem : sed non multum pòst sumunt gla-
23 dios. Et cùm à vino merserint & surrexerint, non me-
24 minerunt quæ gesserunt. O viri, num præcellit vinum?
quis sic cogitat facere? Et tacuit hoc dicto.

CAP. IV.

1 ET inchoavit sequens dicere, qui dixit de fortitudi-
2 ne regis. O viri, num præcellunt homines, qui ter-
3 ram & mare obtinent, & omnia quæ in eis sunt? Rex
autem super omnia præcellit, & dominatur eorum: &
4 omne quodcunque dixerit illis, faciunt. Et si miserit
illos ad bellatores, vadunt, & demoliuntur montes,
5 & muros, & turres. Jugulantur & jugulant, & re-
gis verba non prætereunt; nam si vicerint, afferunt re-
6 gi omnia quæcunque prædati fuerint. Similiter &
alii omnes, & quotquot non militant, nec pugnant,
sed colunt terram : rursum cùm fuerint metentes, af-
7 ferunt tributa regi : Et ipse unus solus si dixerit, Oc-
8 cidite, occidunt : dixerit, Remittite, remittunt : Dixe-
rit, Percutite, percutiunt: dixerit, Exterminate, exter-
9 minant: dixerit, Ædificate, ædificant : Dixerit, Exci-
10 dite, excidunt : dixerit, Plantate, plantant : Et omnis
plebs, & virtutes eum obaudiunt, & super hoc ipse
11 recumbit, & bibit, & dormit. Hi autem custodiunt
in circuitu eum, & non possunt ire singuli, & facere
12 opera sua, sed in dicto obaudientes sunt ei. Viri,
quomodò non præcellit rex qui sic diffamatur? Et ta-
13 cuit. Tertius qui dixerat de mulieribus & veritate,
14 hic est Zorobabel, cœpit loqui. Viri, non magnus
rex, & multi homines, nec vinum præcellit. Quis est
15 ergò qui dominatur eorum? Nónne mulieres ge-
nuerunt regem, & omnem populum, qui dominatur
mari & terræ :

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

21 Καὶ πάσας (κ) καρδίας ποιεῖ πλουσίας, καὶ οὐ μέμνηται βασιλέα οὐδὲ σατράπην·
22 καὶ πάντα διὰ ταλάντων ποιεῖ λαλεῖν. Καὶ οὐ (ι) μέμνηνται ὅταν πίνωσιν,
φιλιάζειν φίλοις καὶ ἀδελφοῖς, καὶ μετ᾽ οὐ πολὺ σπῶνται τὰς μαχαίρας.
23 Καὶ ὅταν ἀπὸ τοῦ (λ) οἴνου ἐγερθῶσιν, οὐ μέμνηνται ἃ ἔπραξαν. Ὦ ἄν-
24 δρες, οὐχ ὑπερισχύει (μ) ὁ οἶνος, ὅτι οὕτως ἀναγκάζει ποιεῖν; καὶ ἐσίγη-
σεν οὕτως εἴπας.

MS. A. (κ) τὰς καρδίας (ι) μέμνηνται (λ) οἴνου γεννηθῶσιν, οὐδὲ (μ) ὁ οἶνος; οὕτως ἀναγκάζει ποιεῖν. καὶ ἐσίγησεν οὕτως εἰπών.

Et omnia corda facit opulenta : & non meminit re- 21
gem, nec magistratum, et omnia per talenta loqui
facit. Et non meminerunt cùm biberint, amicitiam, 22
nec fraternitatem : sed non multum pòst sumunt
gladios. Et cùm à vino surrexerint ; non memine- 23
runt, quæ gesserunt. O viri, nónne præcellit vinum, 24
quia sic cogit facere? Et tacuit hoc dicto.

ΚΕΦ. Δ'.

1 Καὶ ἤρξατο ὁ δεύτερος λαλεῖν, (ζ) ὁ εἴπας περὶ τῆς ἰσχύος τοῦ βασιλέως.
2 Ὦ ἄνδρες, οὐχ ὑπερισχύουσιν οἱ ἄνθρωποι, τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν κατα-
3 κρατοῦντες καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς; Ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπερισχύει, (α) καὶ
κυριεύει αὐτῶν καὶ δεσπόζει αὐτῶν, καὶ πᾶν ὃ ἐὰν εἴπῃ αὐτοῖς, (β) ἐνακού-
4 ουσιν. Ἐὰν εἴπῃ αὐτοῖς ποιῆσαι πόλεμον ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον, (γ)
ποιοῦσιν· ἐὰν δὲ ἐξαποστείλῃ αὐτοὺς πρὸς τοὺς πολεμίους, βαδίζουσι καὶ
5 κατεργάζονται τὰ ὄρη καὶ τὰ τείχη καὶ τοὺς πύργους, Φονεύουσι καὶ φονεύονται,
καὶ τὸν λόγον τοῦ βασιλέως οὐ παραβαίνουσιν. ἐὰν δὲ νικήσωσι, τῷ βασιλεῖ
κομίζουσι πάντα, (δ) καὶ ἐὰν προνομεύσωσι, καὶ τὰ ἄλλα πάντα.
6 Καὶ ὅσοι οὐ στρατεύονται οὐδὲ πολεμοῦσιν, ἀλλὰ γεωργοῦσι τὴν γῆν, πάλιν
ὅταν σπείρωσι θερίσαντες ἀναφέρουσι τῷ βασιλεῖ· καὶ ἕτερος τὸν ἕτερον
7 ἀναγκάζοντες, ἀναφέρουσι τοὺς φόρους τῷ βασιλεῖ. Καὶ αὐτὸς εἷς μόνος
ἐστίν. ἐὰν εἴπῃ ἀποκτεῖναι, (ι) ἀποκτέννουσιν· ἐὰν εἴπῃ (ιι) ἀφεῖναι, ἀφίουσιν·
8 Εἶπεν πατάξαι, (ζ) τύπτουσιν· εἶπεν ἐρημῶσαι, ἐρημοῦσιν· εἶπεν οἰκοδο-
9 μῆσαι, οἰκοδομοῦσιν· Εἶπεν ἐκκόψαι, ἐκκόπτουσιν· εἶπε φυτεῦσαι, φυτεύ-
10 ουσι. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς αὐτοῦ καὶ αἱ δυνάμεις αὐτοῦ ἐνακούουσι. πρὸς δὲ τού-
11 τοις αὐτὸς ἀνάκειται, ἐσθίει καὶ πίνει καὶ καθεύδει, (ε) Αὐτοὶ δὲ τηροῦσι κύ-
κλῳ περὶ αὐτόν· καὶ οὐ δύνανται ἕκαστος ἀπελθεῖν, καὶ ποιεῖν τὰ ἔργα αὐ-
12 τοῦ, οὐδὲ παρακούουσιν αὐτοῦ. Ὦ ἄνδρες, πῶς οὐχ ὑπερισχύει ὁ βασιλεύς,
13 ὅτι οὕτως ἐπάκουστός ἐστι; καὶ ἐσίγησεν. Ὁ δὲ τρίτος ὁ (ς) εἴπας περὶ τῶν
14 γυναικῶν καὶ τῆς ἀληθείας, οὗτός ἐστι Ζοροβάβελ, ἤρξατο λαλεῖν· (η) Ἄν-
δρες, οὐ μέγας ὁ βασιλεύς, καὶ πολλοὶ οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὁ οἶνος ἰσχύει;
15 τίς οὖν ὁ δεσπόζων αὐτῶν, ἢ τίς ὁ κυριεύων αὐτῶν; Οὐχ αἱ γυναῖκες;
αἱ γυναῖκες ἐγέννησαν τὸν βασιλέα καὶ πάντα τὸν λαὸν ὃς κυριεύει τῆς θαλάσσης
καὶ τῆς γῆς,

MS. A. (ζ) ὁ εἰπὼν (α) καὶ κυριεύει πάντων (β) ποιήσουσιν. (γ) ποιήσουσιν· (δ) καὶ ὅσα ἐὰν προνομεύσωσιν, (ι) ἀποκτείνουσιν· (ιι) ἀφιέναι, (ζ) τύπτουσιν· εἶπεν οἰκοδομῆσαι, (ε) Οὗτοι δὲ τηροῦσιν περὶ αὐτὸν κύκλῳ· καὶ οὐ δύναται ἕκαστος ἀπελθεῖν, (ς) εἰπὼν (η) Ὦ ἄνδρες,

CAP. IV.

ET inchoavit sequens dicere, qui dixit de fortitu- 1
dine regis. O viri, nónne præcellunt homines, qui 2
terram & mare obtinent, & omnia quæ in eis sunt ?
Rex autem præcellit, & dominatur eorum, & im- 3
perat eis : & omne quodcunque dixerit illis, obe-
diunt. Si dixerit eis, ut faciat bellum alter adversùs 4
alterum ; faciunt. Et si miserit illos ad hostes bella-
tores ; vadunt, & demoliuntur montes, & muros,
et turres: Jugulant, et jugulantur, et regis verbum non 5
prætereunt. Quòd si vicerint ; afferunt regi omnia,
et quæcunque prædati fuerint, et alia omnia. Et 6
quotquot non militant, nec pugnant, sed colunt ter-
ram ; rursum, cum severint, metentes afferunt regi :
et alter alterum cogentes, afferunt tributa regi. Et 7
ipse unus solus est. Si dixerit, Occidite ; occidunt :
si dixerit, Remittite ; remittunt. Dixerit, Percutite ; 8
percutiunt : dixerit, Exterminate ; exterminant :
dixerit, Ædificate ; ædificant : Dixerit, Ex- 9
cidite ; excidunt : dixerit, Plantate, plantant.
Et omnis plebs ejus, et virtutes eum obaudiunt. 10
Et super hæc ipse recumbit, comedit, et bibit, et dor-
mit : Hi autem custodiunt in circuitu eum : et non 11
possunt unusquisque abire, et facere opera sua : neque
negligenter audiunt eum. Viri, quomodò non præcellit 12
rex, cui sic obeditur ? et tacuit. Tertius, qui dixerat 13
de mulieribus, et veritate, (hic est Zorobabel,) cœpit
loqui : Viri, non magnus rex, et multi homines, et vi- 14
num præcellit? Quis est ergò, qui imperat eis? aut quis
qui dominatur eorum ? Nónne mulieres ? Mulieres 15
genuerunt regem, et omnem populum qui dominatur
mari et terræ :

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
[illegible]

[illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]

Omniáque corda opulenta facit : Neque re- 21
gem aut satrapam recordatur ; omniáque
quasi ponderibus talentorum eloqui facit.
Nec recordantur, cùm bibunt, amoris ami- 22
corum ac fratrum : Et post paulum educunt
gladios. Sed cùm de vino surrexerint, non 23
meminerunt quæ fecerint. O viri, nónne 24
vinum fortius est cæteris, quod hæc facere
cogit ? Et his dictis, reticuit.

CAP. IV.

ET cœpit secundus loqui, qui de for- 1
titudine regis dixerat ; O viri, nónne for- 2
tiores cæteris sunt homines qui terram &
mare obtinent, quæque in eis omnia ? Eis 3
autem præcellit, qui ipsis imperat, rex : Et
dominus est eorum ; cui, quodcunque ipsis
dixerit, obediunt. Si jusserit ipsos bellum 4
facere alterum alteri, faciunt : Si ad hostes
ipsos mittat, eunt ; montes investigant,
murósque ac turres. Cædunt cæduntúrque, 5
verbum autem regis non prævaricantur :
si vincant, regi omnia afferunt, etiamsi
pereant : Et reliqua hæc omnia. Qui au- 6
tem non militant, nec bellum gerunt, sed
terram colunt ; rursus postquàm seminave-
rint, quod messuerint regi afferunt : co-
gúntque alter alterum offerre tributa regi.
Ipse autem unus solus est : si interficere 7
jubeat, interficiunt : Si missum facere, 8
missum faciunt ; si ferire jusserit, feriunt ;
si destruere, destruunt : si jusserit ædi-
ficare, ædificant ; si occidere, occidunt ; si 9
plantare, plantant : Omnísque populus ejus 10
& exercitus, ipsi parent : Et præterea ipse
recumbit, edens ac bibens & dormiens ;
Illi autem custodiam agunt juxta illum, 11
nec cuiquam discedere licet, & res suas
agere : neque inobedientes ipsi sunt. O 12
viri, annon fortior cæteris rex, cui ita
obediendum est ? Et conticuit. Tertius 13
autem qui de mulieribus & veritate locutus
erat, qui erat Zorobabel filius Salathiel,
de genere Judaico, loqui cœpit. O viri, 14
nónne magnus est rex, & homines multi,
& vinum forte ? Quis igitur est qui superat
eos ? Aut quis est qui eis dominatur ?
Mulieres nónne reges pariunt, & popu- 15
lum totum qui mari & terræ domina-
tur ?

Versio VULG. LAT.

16 Et ex illis nati sunt, & ipsæ educaverunt eos qui
17 plantaverunt vineas ex quibus vinum fit. Et ipsæ
faciunt stolas omnium hominum, & ipsæ faciunt glo-
riam hominibus, & non possunt homines separari à
18 mulieribus. Si congregaverint aurum & argentum,
& omnem rem speciosam, & viderint mulierem u-
19 nam bono habitu & bonâ specie, Omnia hæc relin-
quentes in eam intendunt, & aperto ore conspiciunt,
& eam alliciunt magis quàm aurum & argentum, &
20 omnem rem pretiosam. Homo patrem suum relin-
quit qui enutriit illum, & suam regionem, & ad mu-
21 lierem se conjungit. Et cum muliere remittit animam:
& neque patrem meminit, neque matrem, neque re-
22 gionem. Et hinc oportet vos scire: quoniam mulie-
23 res dominantur vestri. Nonne doletis? Et accipit
homo gladium suum, & vadit in viam facere furta, &
24 homicidia, & mare navigare & flumina. Et leonē vi-
det, & in tenebris ingreditur: et cùm furtum fecerit,
25 et fraudes, et rapinas, amabili suæ affert. Et iterum,
diligit homo uxorē suam magis quàm patrem aut ma-
26 trē. Et multi dementes facti sunt propter uxores suas:
27 et servi facti sunt propter illas: Et multi perierunt et
28 jugulati sunt, et peccaverunt propter mulieres. Et nunc
credite mihi, quia magnus est rex in potestate sua:
29 quoniam omnes regiones verentur tangere eum. Vi-
debam tamen Apemen filiam Bezacis, mirifici concu-
30 binam regis, sedentem juxta regem ad dextram, Et
auferentem diadema de capite ejus, et imponentem
31 sibi, et palmis cædebat regem de sinistra manu. Et
super hæc aperto ore intuebatur eam: et si arriserit
ei, ridet: nam si indignata ei fuerit, blanditur, donec
32 reconcilietur in gratiam. O viri, cur non sunt fortio-
res mulieres? Magna est terra, et excelsum est cœlum:
33 quis ista agit? Et tunc rex, et purpurati intueban-
34 tur in alterutrum. Et inchoavit loqui de veritate. O
viri, nónne fortes sunt mulieres? Magna est terra, et
excelsum est cœlum: et velox cursus Solis convertit
in gyro cœlum in locum suum in una die.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 Καὶ ἐξ αὐτῶν ἐγένοντο. καὶ αὗται ἐξέθρεψαν αὐτοὺς (ζ) τοὺς φυτεύσαντας τοὺς
17 ἀμπελῶνας ἐξ ὧν ὁ οἶνος γίνεται. Καὶ αὗται ποιοῦσι τὰς στολὰς τῶν ἀνθρώ-
πων, καὶ αὗται ποιοῦσι (η) δόξαν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ οὐ δύνανται οἱ ἄνθρωποι
18 χωρὶς τῶν γυναικῶν εἶναι. Ἐὰν δὲ συναγάγωσι χρυσίον καὶ (θ) ἀργύριον
καὶ πᾶν πρᾶγμα ὡραῖον, καὶ ἴδωσι γυναῖκα μίαν καλὴν τῷ εἴδει καὶ τῷ
19 κάλλει, (ι) Ταῦτα πάντα ἀφέντες, εἰς αὐτὴν (ᵃ) ἐκκέχηνεν, καὶ χάσκοντες
τὸ στόμα θεωροῦσιν αὐτὴν, καὶ πάντες αὐτὴν αἱρετίζουσιν μᾶλλον ἢ τὸ
20 χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον καὶ πᾶν πρᾶγμα ὡραῖον. Ἄνθρωπος τὸν ἑαυτοῦ
πατέρα ἐγκαταλείπει ὃς ἐξέθρεψεν αὐτὸν, καὶ τὴν ἰδίαν χώραν, καὶ πρὸς
21 τὴν ἰδίαν γυναῖκα κολλᾶται, Καὶ μετὰ τῆς γυναικὸς ἀφίησι τὴν ψυχὴν, καὶ οὔτε
22 τὸν πατέρα μέμνηται, οὔτε τὴν μητέρα, οὔτε τὴν χώραν. Καὶ ἐντεῦθεν δεῖ
ὑμᾶς γνῶναι ὅτι αἱ γυναῖκες κυριεύουσιν ὑμῶν· οὐχὶ πονεῖτε, καὶ μοχθεῖτε,
23 καὶ πάντα ταῖς γυναιξὶ δίδοτε καὶ φέρετε; Καὶ λαμβάνει (ᶜ) ὁ ἄνθρωπος τὴν
ῥομφαίαν αὐτοῦ, (ι) καὶ ἐκπορεύεται ἐξοδεύειν καὶ λῃστεύειν καὶ κλέπτειν, καὶ
24 εἰς τὴν θάλασσαν (κ) πλεῖν, καὶ ποταμοὺς, Καὶ τὸν λέοντα θεωρεῖ, καὶ ἐν σκότει
βαδίζει· καὶ ὅταν κλέψῃ καὶ ἁρπάσῃ καὶ λωποδυτήσῃ, (λ) τῇ ἐρωμένῃ ἀπο-
25 φέρει. Καὶ πλεῖον ἀγαπᾷ ἄνθρωπος τὴν ἰδίαν γυναῖκα μᾶλλον ἢ τὸν
26 πατέρα καὶ τὴν μητέρα. Καὶ πολλοὶ ἀπενοήθησαν ταῖς ἰδίαις διανοίαις διὰ
27 τὰς γυναῖκας, καὶ δοῦλοι ἐγένοντο δι' αὐτάς. Καὶ πολλοὶ ἀπώλοντο καὶ
28 ἐσφάλησαν καὶ ἡμάρτοσαν διὰ τὰς γυναῖκας. Καὶ νῦν οὐ πιστεύετέ μοι;
οὐχὶ μέγας ὁ βασιλεὺς τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ; οὐχὶ πᾶσαι αἱ χῶραι (μ)
29 εὐλαβοῦνται ἅψασθαι αὐτοῦ; Ἐθεώρουν αὐτὸν, καὶ Ἀπάμην τὴν θυγατέρα
Βαρτάκου τοῦ θαυμαστοῦ τὴν παλλακὴν τοῦ βασιλέως, καθημένην ἐν
30 δεξιᾷ τοῦ βασιλέως, Καὶ ἀφαιροῦσαν τὸ διάδημα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ
βασιλέως, καὶ ἐπιτιθοῦσαν ἑαυτῇ· καὶ (†) ἐρράπιζε τὸν βασιλέα τῇ ἀριστερᾷ.
31 Καὶ πρὸς τούτοις ὁ βασιλεὺς χάσκων τὸ στόμα ἐθεώρει αὐτήν· καὶ ἐὰν
προσγελάσῃ αὐτῷ, γελᾷ· ἐὰν δὲ πικρανθῇ ἐπ' αὐτὸν, κολακεύει αὐτὴν,
32 ὅπως διαλλαγῇ αὐτῷ. Ὦ ἄνδρες, πῶς οὐχὶ ἰσχυραὶ αἱ γυναῖκες, ὅτι
33 οὕτως πράσσουσι; Καὶ τότε ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ μεγιστᾶνες (ν) ἔβλεπον εἰς
34 τὸν ἕτερον. καὶ ἤρξατο λαλεῖν περὶ τῆς ἀληθείας· Ἄνδρες, (ᵒ) οὐχὶ ἰσχυραὶ αἱ
γυναῖκες; μεγάλη ἡ γῆ, καὶ ὑψηλὸς ὁ οὐρανὸς, καὶ ταχὺς τῷ δρόμῳ ὁ
ἥλιος, ὅτι στρέφεται ἐν τῷ κύκλῳ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πάλιν ἀποτρέχει εἰς τὸν
ἑαυτοῦ τόπον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ.

MS. A. (ζ) τοὺς φυτεύοντας τοὺς (η) τὰς δόξας τῶν ἀνθρώπων, (θ) ἀργύρειον, οὐχὶ ἀγαπῶσιν γυναῖκα μίαν (ᶜ) Καὶ ταῦτα (ᵃ) ἐγκέχηναν, (ᶜ) ἄνθρωπος (ι) καὶ ἐκπορεύεται εἰς ἐξοδίαν λῃστεύειν (κ) πλεῖν, (λ) τῇ * ἐρημωμένῃ ἀποφέρει. (μ) εὐλαβοῦνται αὐτὸν ἅψασθαι αὐτοῦ; (†) ἐράπιζεν (ν) ἐνέβλεπον ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον. (ᵒ) οὐχ

16 Et ex illis nati sunt: & ipsæ educaverunt eos qui
17 plantaverunt vineas, ex quibus vinum fit. Et ipsæ
faciunt stolas hominum: & ipsæ faciunt gloriam
hominibus: & non possunt homines sine mulieribus
18 esse. Si autem congregaverint aurum, & argentum,
& omnem rem speciosam, & viderint mulierem
19 unam bono habitu, & bonâ specie; Omnia hæc relin-
quentes, in eam intendunt, & aperto ore conspiciunt
eam, & omnes eam eligunt magis, quam aurum,
20 & argentum, & omnem rem speciosam. Homo pa-
trem suum relinquit, qui enutriit illum; & suam
regionem: & ad propriam mulierem se conjungit:
21 Et cum muliere remittit animam: & neque patrem
22 meminit, neque matrem, neque regionem. Et hinc o-
portet vos scire, quoniam mulieres dominantur vestri.
Nónne laboratis, & doletis: & omnia mulieribus
23 datis, & affertis? Et accipit homo gladium suum,
& egreditur insidiari viis, & latrocinari, & furta
24 facere, & mare navigare, & flumina: Et leonem vi-
det, & in tenebris ingreditur: et, cùm furtum fece-
25 rit, et rapinas, et prædas; amicæ affert: Et iterum
diligit homo uxorem suam magis, quàm patrem, et
26 matrem. Et multi dementes facti sunt propter mulieres,
27 et servi facti sunt propter illas, Et multi perierunt, et
malè rem gesserunt, et peccaverunt propter mulieres.
28 Et nunc non creditis mihi? Nónne magnus est rex
in potestate sua? nónne omnes regiones verentur
29 tangere eum? Considerabam eum, et Apamen filiam
Bartacis mirifici, concubinam regis sedentem ad dex-
30 teram regis, Et auferentem diadema de capite regis,
et imponentem sibi: et palmis cædebat regem de si-
31 nistra manu: Et super hæc rex aperto ore intuebatur
eam: et, si arriserit ei, ridet: et, si indignata ei fue-
32 rit, blanditur ei; donec reconcilietur ei. O viri, cur
33 non sunt fortes mulieres, quia sic faciunt? Et
tunc rex, et purpurati intuebantur in alterutrum.
34 Et inchoavit loqui de veritate. Viri, nónne fortes sunt
mulieres? Magna est terra, et excelsum est cœlum: et
velox cursu Sol, quoniam vertitur in gyro cœli, et
rursus recurrit in locum suum in una die.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]

16 Ex eis est, ipsæque eos educant, qui
17 plantant vineas, ex quibus existit vi-
num. Ipsæ stolas hominum faciunt: Ipsæ
gloriam faciunt hominibus, nec possunt
18 homines sine mulieribus esse. Quòd si
argentum & aurum congregaverint, &
ullum opus pulchrum, & viderint
mulierem visu pulchram & formâ;
19 Relictis his omnibus ipsam obstu-
pescunt, & ore hiante ipsam intuentur,
ipsamque omnes amant magis quàm au-
20 rum aut argentum, aut ullum opus pul-
chrum? Patrem suum relinquit homo qui
ipsum eduxit, & patriam suam, ut uxo-
21 ri suæ adhæreat, Et cum uxore vitam
22 dimittit. Nec patris recordatur nec ma-
tris, nec patriæ: Unde æquum est vos
discere, mulieres vobis dominari. Nón-
ne laboratis & lassamini, & mulieribus
23 omnia datis ac affertis? Et gladium ho-
mo manu accipit, qui peregrè profi-
ciscitur latrocinatum, & furatum, &
24 mare navigatum, & flumina; Et leo-
nem videt, & in tenebris ambulat, &
quicquid furatus est, rapuit, spoliavit,
25 dilectæ suæ affert: Et uxorem suam
multò plùs diligit homo, quàm patrem
26 vel matrem. Et multi dementes facti
sunt propter mulieres, & servitutem ser-
27 vierunt propter ipsas. Multi perierunt,
lapsi sunt, & peccârunt propter mulieres.
28 Et nunc non creditis mihi? Nónne
magnus est rex in dominio suo? Nonne
omnes regiones metuunt tangere ipsum?
29 Vidi ego & Apamen filiam admirandi
30 ejus Artac principis, pellicem regis, Cùm
detractum capiti ejus diadema sibi im-
31 poneret, & regem sinistrâ cæderet. Et
ad hæc, rex aperto ore ipsam intueba-
tur, & si arrideret ipsi, ridebat; quòd si
indignaretur ipsi, adulabatur ei, donec
32 sibi conciliaret. O viri, quomodo non
33 sint fortes mulieres quæ sic faciunt?
Tum rex & principes intuebantur alter
34 alterum. Et cœpit de veritate verba
facere. O viri, nónne fortes sunt
mulieres? Magna est terra, & excelsi
cœli, & velox cursu Sol: Circuit enim
cœlum, & ad locum suum recurrit die
uno.

Versio VULG. LAT.

35 Nonne magnificus est qui hæc facit, & veritas magna,
36 & fortior præ omnibus? Omnis terra veritatem invocat, cœlum etiam ipsam benedicit, & omnia opera moventur, & tremunt eam, & non est cum ea quid-
37 quam iniquum. Vinum iniquum, iniquus rex, iniquæ mulieres, iniqui omnes filii hominum, & iniqua illorum omnia opera, & non est in ipsis veritas, & in
38 sua iniquitate peribunt: Et veritas manet & invalescit in æternum, & vivit & obtinet in secula secu-
39 lorum. Nec est apud eam accipere personas, neque differentias: sed quæ justa sunt facit omnibus, injustis ac malignis, & omnes benignantur in operibus e-
40 jus. Et non est in judicio ejus iniquum, sed fortitudo, & regnum, & potestas, & majestas omnium ævo-
41 rum. Benedictus Deus veritatis. Et desiit loquendo. Et omnes populi clamaverunt, & dixerunt; Magna
42 est veritas, & prævalet. Tunc rex ait illi; Pete, si quid vis amplius, quàm quæ scripta sunt, & dabo tibi, secundùm quod inventus es sapientior proximis, & proximus mihi sedebis, & cognatus meus vocabe-
43 ris. Tunc ait regi, Memor esto voti tui, quod vovisti, ædificare Jerusalem, in die quâ regnum ac-
44 cepisti: Et omnia vasa quæ accepta sunt ex Jerusalem, remittere, quæ separavit Cyrus, quando ma-
45 ctavit Babyloniam, & voluit remittere ea ibi. Et tu vovisti ædificare templum quod incenderunt Idu-
46 mæi, quando exterminata est Judæa à Chaldæis. Et nunc hoc est quod postulo, domine, & quod peto, hoc est majestas quod à te postulo, ut facias votum
47 quod vovisti regi cœli ex ore tuo. Tunc surgens Darius rex, osculatus est illum: & scripsit epistolas ad omnes dispensatores, & præfectos, et purpuratos, ut deducerent eum, et eos qui cum illo erant, omnes a-
48 scendentes ædificare Jerusalem. Et omnibus præfectis, qui erant in Syria, et Phœnice, et Libano, scripsit epistolas, ut traherent ligna cedrina à Libano in Jerusalem, ut ædificarent cum eis civitatem.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

35 Οὐχὶ μέγας ὃς ταῦτα ποιεῖ; καὶ ἡ ἀλήθεια μεγάλη καὶ ἰσχυροτέρα παρὰ
36 πάντα. Πᾶσα ἡ γῆ τὴν ἀλήθειαν καλεῖ, καὶ ὁ οὐρανὸς αὐτὴν εὐλογεῖ, καὶ πάντα τὰ ἔργα σείεται καὶ τρέμει, καὶ οὐκ ἔστι μετ' (μ)αὐτῆς ἄδικον οὐδέν.
37 Ἄδικος ὁ οἶνος, ἄδικος ὁ βασιλεὺς, ἄδικοι αἱ γυναῖκες, ἄδικοι πάντες οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἄδικα πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν (ξ) τὰ τοιαῦτα, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἀλήθεια, καὶ ἐν τῇ ἀδικίᾳ (ο) αὐτῶν ἀπο-
38 λοῦνται. Καὶ ἡ ἀλήθεια μένει καὶ ἰσχύει εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ζῇ καὶ κρατεῖ εἰς
39 τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Καὶ οὐκ ἔστι (π) παρ' αὐτὴν λαμβάνειν πρόσωπα, (ρ) οὐδὲ διάφορα, ἀλλὰ τὰ δίκαια ποιεῖ ἀπὸ πάντων τῶν ἀδίκων καὶ
40 πονηρῶν· καὶ πάντες εὐδοκοῦσι τοῖς ἔργοις αὐτῆς, Καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τῇ κρίσει αὐτῆς οὐδὲν ἄδικον· καὶ αὐτὴ, ἡ ἰσχὺς, καὶ τὸ βασίλειον, καὶ ἡ ἐξουσία, καὶ ἡ μεγαλειότης τῶν πάντων αἰώνων. εὐλογητὸς ὁ Θεὸς τῆς ἀληθείας.
41 Καὶ ἐσιώπησε τοῦ λαλεῖν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς τότε ἐφώνησε· καὶ τότε (σ) εἶπον,
42 Μεγάλη ἡ ἀλήθεια, καὶ ὑπερισχύει. Τότε ὁ βασιλεὺς εἶπεν αὐτῷ, Αἴτησαι ὃ θέλεις πλείω τῶν γεγραμμένων, καὶ δώσομέν σοι (τ) ὃν τρόπον εὑρέθης σοφώτερος, καὶ ἐχόμενός μου καθήσῃ, καὶ συγγενής μου κληθήσῃ.
43 Τότε εἶπε τῷ βασιλεῖ, Μνήσθητι τὴν εὐχὴν, ἣν ηὔξω, οἰκοδομῆσαι
44 τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ᾗ τὸ βασίλειόν σου παρέλαβες, Καὶ πάντα τὰ σκεύη τὰ ληφθέντα ἐξ Ἱερουσαλὴμ, (υ) καὶ ἐκπέμψαι ἃ ἐχώρισε Κῦρος, ὅτε ηὔξατο ἐκκόψαι Βαβυλῶνα, καὶ ηὔξατο ἐξαποστεῖλαι ἐκεῖ.
45 Καὶ σὺ ηὔξω οἰκοδομῆσαι τὸν ναὸν ὃν ἐνεπύρισαν οἱ Ἰδουμαῖοι,
46 ὅτε ἠρημώθη ἡ Ἰουδαία ὑπὸ τῶν Χαλδαίων. Καὶ νῦν τοῦτό ἐστιν ὅ σε ἀξιῶ κύριε βασιλεῦ, καὶ ὃ αἰτοῦμαί σε, καὶ αὕτη ἐστὶν (φ) ἡ μεγαλωσύνη ἡ παρὰ σοῦ· δέομαι οὖν ἵνα ποιήσῃς τὴν εὐχὴν, ἣν ηὔξω τῷ βασιλεῖ τοῦ
47 οὐρανοῦ, ποιῆσαι ἐκ στόματός σου. Τότε ἀναστὰς Δαρεῖος ὁ βασιλεὺς κατεφίλησεν αὐτὸν, καὶ ἔγραψεν αὐτῷ τὰς ἐπιστολὰς πρὸς πάντας τοὺς οἰκονόμους, καὶ τοπάρχας, καὶ στρατηγοὺς, καὶ σατράπας, ἵνα προπέμψωσιν αὐτὸν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ πάντας ἀναβαίνοντας οἰκοδομῆσαι τὴν
48 Ἱερουσαλήμ. Καὶ πᾶσι τοῖς τοπάρχαις ἐν κοίλῃ Συρίᾳ, καὶ Φοινίκῃ, καὶ τοῖς ἐν τῷ Λιβάνῳ ἔγραψεν ἐπιστολὰς, μεταφέρειν ξύλα κέδρινα ἀπὸ τοῦ Λιβάνου εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ὅπως οἰκοδομήσωσι μετ' αὐτοῦ τὴν πόλιν.

MS. A. (μ) αὐτοῦ (ξ) πάντα τὰ τοιαῦτα, (ο) ἑαυτῶν ἀπολοῦνται. Ἡ δὲ ἀλήθεια μένει καὶ ἰσχύσει (π) παρ' αὐτῇ (ρ) οὐδὲ * διαφθορά, ἀλλὰ τὰ δίκαια ποιεῖ ἀπὸ πάντων τῶν ἀδίκων πονηρῶν· (σ) εἶπεν, (τ) ἀνθ' ὧν εὑρέθης (υ) ἐκπέμψαι ἃ ἐξεχώρησεν Κῦρος, (φ) μεγαλωσύνη

Cum Translatione LATINA.

Nonne magnus est, qui hæc facit? Et Veritas magna, 35
& fortior præ omnibus. Omnis terra veritatem in- 36
vocat: cælum etiam ipsam benedicit: & omnia opera moventur, & tremunt: & non est cum ea quicquam
iniquum. Vinum iniquum, iniquus rex, iniquæ mu- 37
lieres, iniqui omnes filii hominum, & iniqua omnia opera eorum hæc, & non est in ipsis veritas, & in sua
iniquitate peribunt. Et veritas manet, & invalescit 38
in æternum, & vivit & obtinet in (a) seculum secu-
li. Nec est apud eam accipere personas, neque diffe- 39
rentia: sed quæ justa sunt, facit, ab omnibus injustis, ac (b) malignis: & omnes benignantur operibus ejus:
Et non est in judicio ejus quicquam iniquum: & 40
hæc, fortitudo, & regnum, et potestas, et majestas
omnium ævorum. Benedictus Deus veritatis. Et de- 41
siit loquendo. Et omnis populus tunc clamavit: et
tunc dixerunt; Magna est Veritas, et prævalet. Tunc 42
rex ait illi; Pete, si quid vis amplius quàm quæ scripta sunt: et dabimus tibi secundùm quod inventus es sapientior: et proximus mihi sedebis, et cognatus me-
us vocaberis. Tunc ait regi; Memor esto voti, quod 43
vovisti, ædificare Hierusalem, in die quâ regnum tu-
um accepisti, Et omnia vasa, quæ accepta sunt ex Hie- 44
rusalem, (c) et remittere, quæ separavit Cyrus, quando vovit excidere Babyloniam, et vovit remittere
illuc. Et tu vovisti ædificare templum, quod incen- 45
derunt (d) Idumæi: quando exterminata est Judæa à
Chaldæis. Et nunc hoc est quod à te postulo, domine 46
rex, et quod peto à te: et hæc est majestas, quæ à te. Postulo igitur, ut facias votum, quod vovisti regi cæ-
li facere ex ore tuo. Tunc surgens Darius rex, oscu- 47
latus est illum: et scripsit ei epistolas ad omnes dispensatores, et locorum præfectos, et duces, et purpuratos, ut deducerent eum, et eos qui cum illo erant,
omnes ascendentes ædificare Hierusalem. Et omnibus 48
provinciarum præfectis in Cœle Syria, et Phœnice, et qui in Libano, scripsit epistolas, ut transferrent ligna cedrina à Libano in Hierusalem: et ut ædificarent cum eo civitatem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

35 36 [illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
[illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
[illegible]
42 [illegible]
[illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
[illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]
[illegible]
47 [illegible]
[illegible]
[illegible]
48 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Nonne magnus est qui hæc fecit? Magna 35
veritas & fortis, & melior omnibus.
Omnis terra veritatem invocat: Cœli 36
ipsi benedicunt: Omnia opera commoventur & tremunt, nec est apud ipsam ini-
qui quicquam. Iniquus rex: Iniquæ mu- 37
lieres: Iniqui omnes filii hominum. Iniqua omnia opera eorum omnium qui instar horum: Nec est in eis veritas: Et in
iniquitate sua pereunt. Veritas autem du- 38
rat & fortis est in æternum, obtinétque
in seculum seculorum. Nec est apud eam 39
acceptio personarum aut mutatio: Sed quæ justa sunt facit de omnibus injustis ac malis. Placent admodum omnibus illius
opera: nec est *in illis* quicquam in- 40
justi. Ejus est potentia & regnum, & dominium & principatus omnium gentium.
Benedictus Deus veritatis. Et à loquendo 41
conticuit. Tunc omnis populus exclamavit dicens; Magna est veritas & prævalet.
Tunc dixit ei rex; Pete quicquid volu- 42
eris præter hæc quæ scripta sunt, & dabimus tibi, quomodo sapientior inventus es; Et ad latus *meum* sedebis, & cognatus
meus vocaberis. Tunc dixit regi; recor- 43
dare voti quod vovisti de ædificandis Hierosolymis, quo die accepisti diadema tu-
um; Et vasis omnibus quæ Hierosoly- 4
mis ablata sunt remittendis, quæ seposuit Cyrus cùm se illuc remissurum vo-
veret. Et tu vovisti te ædificaturum tem- 45
plum quod incenderunt Idumæi, cùm
vastaretur Judæa à Chaldæis. Nunc autem 46
hoc est quod supplex à te peto domine rex, hoc quod à te postulo, hæc quæ à te magnitudo; Peto à te ut facias votum quod vovisti ex ore tuo regi cœlo-
rum te facturum. Tunc surgens rex Da- 47
rius osculatus est eum, & scripsit ei literas ad omnes Procuratores, & Toparchas, & Duces, & Satrapas, ut deducerent eum, & eos omnes qui ascende-
runt, ad ædificandam Hierosolymam. Et 48
Toparchis omnibus qui in Syria Cava & Phœnice, eísque qui in Libano, ut ligna cedrina à Libano Hierosolymam transferrent, & ut civitatem cum ipso ædificarent.

CAP. V.

Versio VULG. LAT.

49 Et scripsit omnibus Judæis qui ascendebant à regno in
Judæam pro libertate, omnem potentem, & magistra-
tum, & præfectum non supervenire ad januas ipso-
50 rum, Et omnem regionem quam obtinuerant im-
munem esse eis, & Idumæi relinquant castella quæ
51 obtinent Judæorum, Et in structuram templi dare
per singulos annos talenta viginti, usque dum perædi-
52 ficaretur: Et super sacrarium holocautomata ustula-
re quotidiè, sicut habent præceptum: alia talenta de-
53 cem offerre per singulos annos, Et omnibus qui pro-
cedunt à Babylonia condere civitatem: ut esset liber-
tas tam ipsis quàm filiis eorum, & omnibus sacerdoti-
54 bus qui præcedunt. Scripsit autem & quantitatem,
55 & sacram stolam jussit dari, in qua deservirent: Et
Levitis scripsit dare præcepta, usque in diem quâ con-
56 summabitur domus, & Jerusalem extruetur: Et o-
mnibus custodientibus civitatem scripsit dari ei sortes
57 & stipendia. Et dimisit omnia vasa quæcunque sepa-
raverat Cyrus à Babylonia, & omnia quæcunque dixit
58 Cyrus, & ipse præcepit fieri, & mitti Jerusalem. Et
cùm processisset ille adolescens, elevans faciem in Je-
59 rusalem, benedixit regem cœli, Et dixit; Abs te est
victoria, & abs te est sapientia & claritas. Et ego ser-
60 vus tuus sum. Benedictus es qui dedisti mihi sapien-
tiam, & tibi confitebor, Domine Deus patrum nostro-
61 rum. Et accepit epistolas, & profectus est in Babylo-
niam. Et venit, & nuntiavit fratribus suis omnibus qui
62 fuerunt in Babylonia: Et benedixerunt Deum pa-
trum suorum, quoniam dedit illis remissioné & refri-
63 gerium, Ut ascenderent & ædificarent Jerusalé, & tem-
plum ubi nominatum est nomen ejus in ipso, & exul-
taverunt cum musicis & lætitia diebus septem.

CAP. V.

1 Post hæc autem electi sunt, ut ascenderent princi-
pes pagorum per domos & tribus suas, & uxores il-
lorum, & filii & filiæ eorum, & servi & ancillæ ipso-
2 rum, & pecora eorum. Et Darius rex misit unà cum
eis equites mille, donec deducerent eos in Jerusa-
lem cum pace, & cum musicis & cum tympanis &
tibiis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

49 Καὶ ἔγραψε πᾶσι τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς ἀναβαίνουσιν ἀπὸ τῆς βασιλείας
εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, πάντα δυνατὸν, (³) καὶ τοπάρχην,
καὶ σατράπην, καὶ οἰκονόμον (χ) μὴ ἐπελεύσεσθαι ἐπὶ τὰς θύρας αὐτῶν,
50 Καὶ πᾶσαν τὴν χώραν, ἣν κρατοῦσιν, ἀφορολόγητον αὐτοῖς ὑπάρχειν·
καὶ ἵνα οἱ Ἰδουμαῖοι ἀφιῶσι τὰς κώμας, ἃς διακρατοῦσι τῶν Ἰουδαίων·
51 Καὶ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ἱεροῦ δοθῆναι κατ' ἐνιαυτὸν τάλαντα εἴκοσι, μέ-
52 χρι τοῦ οἰκοδομηθῆναι· Καὶ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ὁλοκαυτώματα καρ-
ποῦσθαι καθ' ἡμέραν, καθὰ ἔχουσιν ἐντολὴν, ἑπτακαίδεκα προσφέρειν
53 ἄλλα τάλαντα, δέκα κατ' ἐνιαυτόν· Καὶ πᾶσι τοῖς προσβαίνουσιν ἀπὸ
τῆς Βαβυλωνίας κτίσαι τὴν πόλιν, ὑπάρχειν τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς τε
54 καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτῶν, καὶ πᾶσι τοῖς ἱερεῦσι τοῖς προσβαίνουσιν. Ἔγρα-
ψε δὲ καὶ τὴν χορηγίαν καὶ τὴν ἱερατικὴν στολὴν ἐν τίνι λατρεύουσιν ἐν
55 αὐτῇ. Καὶ τοῖς Λευίταις ἔγραψε δοῦναι τὴν χορηγίαν, (ᵠ) ἕως τῆς
56 ἡμέρας ἧς ἐπιτελεσθῇ ὁ οἶκος καὶ Ἱερουσαλὴμ οἰκοδομηθῆναι. Καὶ πᾶσι
57 τοῖς φρουροῦσι τὴν πόλιν ἔγραψε δοῦναι αὐτοῖς κλήρους καὶ ὀψώνια. Καὶ
ἐξαπέστειλε πάντα τὰ σκεύη (ω) ἃ ἐχώρισε Κῦρος ἀπὸ Βαβυλῶνος·
καὶ πάντα ὅσα εἶπε Κῦρος ποιῆσαι, καὶ αὐτὸς ἐπέταξε ποιῆσαι, καὶ ἐξαπο-
58 στεῖλαι εἰς Ἱερουσαλήμ. Καὶ ὅτε ἐξῆλθεν ὁ νεανίσκος, ἄρας τὸ πρόσ-
ωπον εἰς τὸν οὐρανὸν ἐναντίον Ἱερουσαλὴμ, (ᵉ) εὐλόγησε τῷ βασιλεῖ τοῦ
59 οὐρανοῦ, Λέγων, Παρὰ σοῦ (ᵛ) νίκη, καὶ παρὰ σοῦ ἡ σοφία, (α) καὶ σὴ ἡ δόξα,
60 καὶ ἐγὼ σὸς οἰκέτης. Εὐλογητὸς εἶ, ὃς ἔδωκάς μοι σοφίαν, καὶ σοὶ ὁμο-
61 λογῶ δέσποτα τῶν πατέρων. Καὶ ἔλαβε τὰς ἐπιστολὰς, (ᵗ) καὶ ἐξῆλθε, καὶ
62 ἦλθεν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ ἀπήγγειλε τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ πᾶσι. Καὶ (ᵘ) εὐ-
λόγησαν τὸν θεὸν τῶν πατέρων αὐτῶν, ὅτι ἔδωκεν αὐτοῖς ἄνεσιν καὶ
63 ἄφεσιν, Ἀναβῆναι (β) καὶ οἰκοδομῆσαι τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ τὸ ἱερὸν, οὗ ὠ-
νομάσθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ. καὶ ἐκωθωνίζοντο μετὰ μουσικῶν καὶ χα-
ρᾶς ἡμέρας ἑπτά.

MS. A. (³) καὶ σατράπην, καὶ τοπάρχην, (χ) * καὶ ἐπελεύσεσθαι (ᵠ) ἕως ἡμέρας ἐπιτελεσθῇ ὁ οἶκος (ω) ἃ ἐξεχώρησεν Κῦρος (ᵉ) ηὐλόγησεν (ᵛ) ἡ νίκη, (α) καί σου ἡ δόξα, (ᵗ) καὶ ἐξῆλθεν εἰς (ᵘ) ηὐλόγησαν (β) καὶ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλὴμ

ΚΕΦ. ε΄.

1 Μετὰ δὲ ταῦτα ἐξελέγησαν ἀναβῆναι (α) ἀρχηγοὶ οἴκου πατριῶν κατὰ
φυλὰς αὐτῶν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν, καὶ (β) οἱ υἱοὶ αὐτῶν καὶ αἱ θυγατέρες, καὶ
οἱ παῖδες αὐτῶν, καὶ αἱ (ᶜ) παιδίσκαι, καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν. Καὶ Δαρεῖος
2 συναπέστειλε μετ' αὐτῶν ἱππεῖς χιλίους, ἕως τοῦ ἀποκαταστῆσαι αὐτοὺς εἰς
Ἱερουσαλὴμ μετ' εἰρήνης, καὶ μετὰ μουσικῶν, τυμπάνων, καὶ αὐλῶν.

MS. A. (α) ἀρχηγοὶ οἴκων πατριῶν (β) υἱοὶ καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῶν, (ᶜ) παιδίσκαι αὐτῶν,

Et scripsit omnibus Judæis, qui ascendebant à regno 49
in Judæam pro libertate, omnem potentem, & præ-
fectum, & purpuratum, & dispensatorem non super-
venire ad januas ipsorum, Et omnem regionem, 50
quam obtinent, immunem eis esse: & ut (e) Idu-
mæi relinquant castella, quæ obtinent, Judæorum: Et 51
in structuram templi dare per singulos annos talenta
viginti, usque dum perædificaretur: Et super alta- 52
re holocaustomata offerre quotidiè, sicut habent præ-
ceptum, (f) septem & decem offerre alia talenta, de-
cem per singulos annos: Et omnibus qui (g) acce- 53
dunt à Babylonia condere civitatem, ut esset libertas
ipsis, & filiis eorum, & omnibus sacerdotibus, qui
accederent. Scripsit autem & contributionem, & sa- 54
cram stolam, in qua deserviunt in ea. Et Levitis 55
scripsit dari contributionem, usque in diem quâ con-
summabitur domus, & Hierusalem extruetur: Et 56
omnibus custodientibus civitatem scripsit dari eis sor-
tes, & stipendia. Et dimisit omnia vasa, quæcunque 57
separaverat Cyrus è Babylonia: & omnia quæcun-
que dixit Cyrus facere; & ipse præcepit fieri, &
mitti Hierusalem. Et cùm processisset ille adolescens, 58
elevans faciem in cœlum, è regione Hierusalem; be-
nedixit regem cœli, Dicens; Abs te est victoria, 59
& abs te est sapientia, & tua est gloria: & ego
tuus servus. Benedictus es, qui dedisti mihi sapien- 60
tiam: & tibi confitebor, Domine patrum. Et acce- 61
pit epistolas, et exivit, et venit in Babyloniam: & nun-
tiavit fratribus suis omnibus. Et benedixerũt Deũ pa- 62
trum suorũ: quoniam dedit illis refrigerium, & re-
missionem; ut ascenderent, & ædificarent Hierusa- 63
lem, & templum, ubi nominatum est nomen ejus in
ipso. Et exultaverunt cũ musicis et lætitia dieb. septẽ.

CAP. V.

Post hæc autem electi sunt, ut ascenderent princi- 1
pes domûs patriarum per tribus suas, & uxores il-
lorum, et filii eorum, et filiæ, et servi ipsorum, et ancil-
læ, et pecora eorũ. Et Darius misit unà cũ eis equites 2
mille: donec deducerent eos in Hierusalem cum pace,
et cum musicis, tympanis, et tibiis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

49 [illegible]
50 [illegible]
51 [illegible]
52 [illegible]
53 [illegible]
54 [illegible]
55 [illegible]
56 [illegible]
57 [illegible]
58 [illegible]
59 [illegible]
60 [illegible]
61 [illegible]
62 [illegible]
63 [illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]

Scripsitque Judæis omnibus, qui è regno 49
Hierosolyma ascendebant pro libertate:
Ne quis Dynasta, vel Satrapa, vel To-
parcha, vel Procurator aggrederetur
fores ipsorum: Et ut omnis locus quem 50
tenent immunis sit ipsis tributi: Utque
Idumæi dimittant loca quæ de Judæis
occupaverant: Utque ad ædificium templi 51
dentur ipsis argenti viginti talenta an-
nua, donec ædificatum fuerit: Et, ut 52
in altari offerant quotidiè holocausta,
sicut præceptum est ipsis offerri, alia
decem annua: Et ut illi omnes qui 53
venirent à Babylone ad ædificandam ci-
vitatem, ipsis & liberis immunitas sit:
sacerdotibúsque omnibus qui eò perve-
nirent. Scripsit etiam præberi quæ opus 54
erant, & stolam hieraticam in qua mi-
nistrarentur: Et Levitis præberi scripsit 55
quæ opus erant, usque ad diem perfecti
templi, & ædificatæ civitatis. Omni- 56
búsque eis qui custodirent civitatem,
scripsit dari salarium & opsonia. Vasáque 57
omnia quæ seposuerat Cyrus misit è Ba-
bylone: eáque omnia quæ Cyrus fieri jus-
serat, ipse etiam fieri jussit, & Hieroso-
lyma mitti. Tunc egressus juvenis, sub- 58
lato ad cœlum vultu Hierosolyma ver-
sùs, benedixit regi cœlorum: Dicens; 59
A te victoria, & à te sapientia, & tibi
gloria; ego autem verna tuus. Benedi- 60
ctus tu qui dedisti mihi sapientiam, tibi
confiteor Domine patrum. Et accepit 61
epistolas; & egressus venit Babylonem,
& indicavit fratribus suis omnibus: Et be- 62
nedixerunt Deum patrum suorum, quòd de-
disset ipsis refrigerium & veniam; Ascen- 63
dendi & ædificandi Hierosolyma, & tem-
plum quod vocatur nomine ejus, & con-
vivium egerunt cum musicis & lætitiæ
dies septem.

CAP. V.

Post hæc autem electi sunt qui ascen- 1
derent, capita familiarum gentium, secun-
dùm tribus ipsorum, uxorésque & filii
filiæque, & servi ipsorum, & ancillæ,
jumentáque ipsorum. Misítque unà cum 2
eis Darius mille equites, donec Hiero-
solymis eos cum pace [illegible] & cum
musicis & tympanis tibiisque.

Versio VULG. LAT.

3 Et omnes fratres erant ludentes, & fecit eos aſcen-
4 dere ſimul cum eis. Et hæc ſunt nomina virorum,
qui aſcenderunt per pagos ſuos in tribus, & in par-
5 tem principatûs ipſorum. Sacerdotes: Filii Phi-
nees, filii Aaron, Jeſus filius Joſedec, Joacim filius Zo-
robabel filii Salathiel de domo David, ex progenie
6 Phares, de tribu Juda, Qui locutus eſt ſub Dario
rege Perſarum ſermones mirificos in ſecundo anno
7 regni ipſius menſe Niſan primo. Sunt autem hi, qui
aſcenderunt ex Judæa de captivitate tranſmigratio-
nis, quos tranſmigravit Nabuchodonoſor rex Baby-
loniæ in Babylonem, & reverſus eſt in Jeruſalem.
8 Et requiſivit partem Judææ unuſquiſque in civitatem
ſuam, qui venerunt cum Zorobabel & Jeſu, Nehe-
mias, Areores, Elimeo, Emmanio, Mardocheo, Beel-
ſuro, Mechpſatochor, Olioro. Emonia unus de prin-
9 cipibus eorum. Et numerus à gentilibus eorum, ex
præpoſitis eorum filii Phares, duo millia centum ſe-
10 ptuagintaduo: Filii Ares, tria millia centum quin-
11 quagintaſeptem: Filii Phœmo, centum quadragin-
taduo: in filiis Jeſu & Joabes, mille trecentiduo:
12 Filii Demu, duo millia quadringenti ſeptuaginta:
filii Choraba, ducentiquinque: filii Banica, centum
13 ſexagintaocto: Filii Bebech, quadringentitres: filii
14 Archad, quadringenti vigintiſeptem: Filii Cham,
trigintaſeptem: filii Zoroar, duo millia ſexagintaſe-
ptem: filii Adin, quadringenti ſexaginta unus:
15 Filii Aderectis, centum octo: filii Ciaſo & Zelas,
centum ſeptem: filii Azoroc, quadringenti triginta-
16 novem: Filii Jedarbone, centum trigintaduo: filii
Ananiæ centum triginta: filii Aſoni, nonaginta:
17 Filii Marſar, quadringenti vigintiduo: filii Zabarus,
nonagintaquinque: filii Sepolemon, centum vigin-
18 titres: Filii Nepopas, quinquagintaquinque: filii
Nechanatus, centum quinquagintaocto: filii Cebe-
19 thamus, centum trigintaduo: Filii Crearpatros,
qui Enocadies, & Modiæ, quadringenti vigintitres:
20 qui ex Gramas & Gabea, centum viginti unus: Qui
ex Beſſelon & Ceagge, ſexaginta quinque: qui ex
Baſtaro, centum vigintiduo:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

3 Καὶ πάντες οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν παίζοντες, καὶ ἐποίησεν αὐτοὺς συναναβῆναι
4 μετ᾽ ἐκείνων. Καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀναβαινόντων κατὰ πατριὰς αὐτῶν εἰς τὰς φυλὰς, ἐπὶ τὴν μεριδαρχίαν αὐ-
5 τῶν. Οἱ ἱερεῖς (α) υἱοὶ Φινεὲς, υἱοὶ Ἀαρὼν, Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ἰωσεδὲκ τοῦ Σαραίου, καὶ Ἰωακὶμ ὁ τοῦ Ζοροβάβελ τοῦ Σαλαθιὴλ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ
6 Δαυὶδ, ἐκ τῆς γενεᾶς Φαρὲς, φυλῆς δὲ Ἰούδα, Ὃς ἐλάλησεν ἐπὶ Δαρείου τοῦ βασιλέως Περσῶν λόγους σοφοὺς ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς
7 βασιλείας αὐτοῦ, μηνὶ Νισὰν τοῦ πρώτου μηνός. Εἰσὶ δὲ (β) οὗτοι οἱ ἐκ τῆς γῆς Ἰουδαίας ἀναβάντες ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς παροικίας, οὓς μετῴκισεν Ναβουχοδονόσορ βασιλεὺς Βαβυλῶνος εἰς Βαβυλῶνα.
8 καὶ ἐπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, Καὶ τὴν λοιπὴν Ἰουδαίαν ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν, οἱ ἐλθόντες μετὰ Ζοροβάβελ, καὶ (γ) Ἰησοῦ, Νεεμίου, Ζαραίου, Ῥησαίου, (δ) Ἐνηνίου, Μαρδοχαίου, Βεελσάρου, Ἀσφαράσου,
9 (ε) Ῥεελίου, Ῥοίμου, Βαανὰ, τῶν προηγουμένων αὐτῶν. Ἀριθμὸς τῶν ἀπὸ τοῦ ἔθνους καὶ οἱ προηγούμενοι αὐτῶν· υἱοὶ Φόρου, δύο χιλιάδες
10 καὶ ἑκατὸν ἑβδομηκονταδύο· υἱοὶ Σαφὰτ, τετρακόσιοι ἑβδομηκονταδύο.
11 Υἱοὶ Ἀρὲς, ἑπτακόσιοι πεντηκονταέξ· Υἱοὶ Φαὰθ Μωὰβ εἰς τοὺς υἱοὺς
12 Ἰησοῦ καὶ Ἰωὰβ, δισχίλιοι ὀκτακόσιοι δεκαδύο. Υἱοὶ Ἠλὰμ, χίλιοι διακόσιοι πεντηκοντατέσσαρες· υἱοὶ Ζαθοῦ, ἐννακόσιοι (ζ) ἑβδομηκονταπέντε· υἱοὶ Χορβὲ, ἑπτακόσιοι πέντε· υἱοὶ Βανὶ, ἑξακόσιοι τεσσαρα-
13 κονταοκτώ. Υἱοὶ Βηβαὶ, ἑξακόσιοι (η) τριακοντατρεῖς· υἱοὶ (θ) Ἀργαὶ,
14 χίλιοι τριακόσιοι εἰκοσιδύο. Υἱοὶ (ι) Ἀδωνικὰν, ἑξακόσιοι (κ) τριακονταεπτά· υἱοὶ Βαγοῒ, δισχίλιοι (λ) ἑξακόσιοι ἕξ· υἱοὶ Ἀδινοῦ, τετρα-
15 κόσιοι πεντηκοντατέσσαρες. Υἱοὶ Ἀτὴρ Ἐζεκίου, (*) ἐννενηκονταδύο· υἱοὶ Κιλὰν, καὶ (μ) Ἀζηνὰν, ἑξηκονταεπτά· υἱοὶ (*) Ἀζαροῦ, τετρακόσιοι
16 τριακονταδύο. Υἱοὶ (ν) Ἀννὶς, ἑκατὸν εἷς· υἱοὶ (ξ) Ἀρὸμ, τριακονταδύο· υἱοὶ Βασσαὶ, τριακόσιοι εἰκοσιτρεῖς· υἱοὶ Ἀρσιφουρὶθ, ἑκατὸν (ο) δύο.
17 Υἱοὶ Βαιτηροὺς, τρισχίλιοι πέντε· υἱοὶ ἐκ Βαιθλωμὼν, ἑκατὸν εἰκο-
18 σιτρεῖς. Οἱ ἐκ Νετωφὰς, πεντηκονταπέντε· οἱ ἐξ Ἀναθὼθ, ἑκατὸν
19 πεντηκονταοκτώ· οἱ ἐκ (π) Βαιθασμὼν, τεσσαρακονταδύο. Οἱ ἐκ (ρ) Καριαθιεὶ, εἰκοσι πέντε· οἱ ἐκ Καφείρας, καὶ (σ) Βηρὼγ, ἑπτακόσιοι τεσσα-
20 ρακοντατρεῖς. (τ) Οἱ Χαδιασαὶ, καὶ Ἀμμίδιοι, τετρακόσιοι εἰκοσιδύο· οἱ ἐκ (υ) Κιραμὰς καὶ Γαββῆς, ἑξακόσιοι εἰκοσι εἷς.

Et omnes fratres eorum erant ludentes. Et fecit 3
eos aſcendere ſimul cum eis. Et hæc ſunt nomina 4
virorũ, qui aſcenderunt per patrias ſuas in tribus,
in partem principatûs ipſorum: Sacerdotes filii 5
Phinees filii Aaron, Jeſus filius Joſedec ipſius Sa-
ræ, & Joacim filius Zorobabel filii Salathiel, de
domo David, ex progenie Phares, de tribu autem
Juda: Qui locutus eſt ſub Dario rege Perſarũ ſer- 6
mones ſapientes in ſecundo anno regni ipſius, men-
ſe Niſan, primo menſe. Sunt autē hi, ex terra Judæa, 7
qui aſcenderunt de captivitate tranſmigrationis,
quos tranſmigravit Nabuchodonoſor rex Babyloniæ
in Babyloniam. Et (a) reverſi ſunt in Hieruſalem, Et 8
reliquam Judæam, unuſquiſq; in civitatem ſuam,
qui venerunt cum Zorobabel, & Jeſu, Neemia, Za-
ræa, Reſæa, Eneneos, Mardochæo, Beelſaro, Aſpha-
raſo, Reelia, Roimo, Baana, præfectis eorum. Nume- 9
rus eorum qui de gente, & præpoſiti eorum. Filii
Phoros, duo millia, & centum ſeptuaginta duo:
Filii Saphat, quadringenti ſeptuaginta duo: Filii 10
Ares, ſeptingenti quinquaginta ſex: Filii Phaath, 11
Moab in filios Jeſu, & Joab, duo millia octingenti
duodecim: Filii Elã, mille ducenti quinquaginta 12
quatuor: Filii Zathui, nongenti ſeptuaginta quinq;:
Filii Chorbe, ſeptingenti quinq: Filii Bani, ſexcen-
ti quadraginta octo: Filii Bebæ, ſexcenti triginta 13
tres: Filii Argæ, mille trecenti viginti duo: Filii 14
Adonican, ſexcenti triginta ſeptem: Filii Bagoi,
duo millia ſexcenti ſex: Filii Adinu, quadringen-
ti quinquaginta quatuor. Filii Ater Ezeciæ, nona- 15
ginta duo: Filii Cilan, & Azenan, ſexaginta ſe-
ptẽ: Filii Azaru, quadringenti triginta duo: Filii 16
Annis, centũ unus: Filii Arom, triginta duo: Filii
Baſſæ, trecenti viginti tres: Filii Arſiphurith, cen-
tum duo: Filii Bætenis, tria millia, quinq: Filii è 17
Bethlomon, centum viginti tres: Qui è Netophas, 18
quinquaginta quinq: Qui ex Anathoth, centum
quinquaginta octo: Qui è Bethaſmon, quadragin-
ta duo: Qui è Cariathiri, viginti quinq;: Qui è 19
Caphiras, & Berog, ſeptingenti quadraginta tres:
Qui Chadiaſæ, & Ammidii, quadringenti viginti duo: Qui è Ciramas, & Gabbes, ſexcenti vigintiunus: 20

MS. A. (α) οἱ υἱοὶ (β) οὗτοι ἐκ τῆς Ἰουδαίας οἱ ἀναβάντες (γ) Ἰησοῦς, (δ) Ἐνηνίου, (ε) Ῥεσαίου, Ῥομελίου, Βαανὰ, (ζ) τεσσαρακονταπέντε· (η) εἰκοσιτρεῖς· (θ) Ἀσγαὰ, τρισχίλιοι ἑξακόσιοι εἰκοσιδύο. (ι) Ἀδωνικὰμ, (κ) τεσσαρακονταεπτά· (λ) ἑξηκονταέξ· (*) ἐνενηκονταδύο· (μ) Ἀζηνὰς, (*) Ἀζουροῦ, (ν) Ἀννίας, (ξ) Ἀρὸμ, * υἱοὶ Βασσαὶ, (ο) δεκαδύο. (π) Βαιθασμὼθ, (ρ) Καριαθιαρὶος, (σ) Βηρὼθ, (τ) Οὐχαδιασαὶ, καὶ Ἀμμιδαῖοι, (υ) Κιραμᾶ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Ludentibus omnibus fratribus ipſorum: 3
Fecítque eos unà cum ipſis aſcendere. Et 4
hæc ſunt nomina virorum qui aſcende-
runt, ſecundùm principatum eorum; Sa- 5
cerdotes filii Phinehas filii Aaron, Jeſus
filius Joſedec filii Saraiæ: Et Joacim filius
Zorobabel filii Salathiel de familia David,
de genere Phares, tribu autem Judæ, Qui 6
locutus eſt verba ſapientiæ coram Dario
rege Perſiæ ſecundo anno regni ejus, men-
ſe Niſan primo. Hi autem illi ſunt de Ju- 7
dæa qui aſcenderunt de captivitate, de in-
colatu, quos captivos duxerat Nabuchodo-
noſor rex Babylonis Babylonem, & Hie-
roſolyma reverſi ſunt. Et in reliquam 8
Judæam, in civitatem quiſque ſuam;
qui venerunt cum Zorobabel & Jeſu fi-
lio Nehemiæ, filio Zarchiæ, filio Riſhiæ,
filio Hananiæ, filio Mordecai, filio Bel-
ſariæ, filio Aſpharſi, filio Burlilîæ, filio
Rauiam filio Baanæ, qui principes ipſo-
rum. Numerus eorum qui de plebe & 9
principum eorum; Filii Phares, duo
millia centum ſeptuaginta duo. Filii
Shaphat, trecenti ſeptuaginta duo. Fi- 10
lii Aruſh, ſeptingenti quinquaginta ſex.
Filii Pali principis Moab, filiúſque Jeſu, 11
& Chobud, mille octingenti duo. Filii 12
Julcham, duo. Filii Azati, nongenti
ſeptuaginta. Filii Churbæ, ſexcenti tri-
ginta tres. Filii Bani, ſexcenti quadra-
ginta octo. Filii Bibi, ſeptingenti quin- 13
que. Filii Argu, mille trecenti viginti
duo. Filii Adonicam, triginta ſeptem. 14
Filii Baaſhæ, duo millia ſexcenti & ſex.
Filii Aſaiel quadringenti quinquaginta
quatuor.

Versio VULG. LAT.

21 Qui ex Bechenobes, quinquagintaquinque: filii
Liptis, centum quinquagintaquinque: filii La-
22 bonni, trecenti quinquagintaseptem: Filii Sichem,
trecenti septuaginta: filii Suadon & Cliomus, tre-
23 centi septuagintaocto: Filii Ericus, duo millia
centum quadragintaquinque: filii Anaas, trecenti
24 septuaginta. Sacerdotes: Filii Jeddus, filii Eu-
ther, filii Eliasib, trecenti septuagintaduo: filii
25 Emerus, ducenti quinquagintaduo: Filii Phasurii,
trecenti quinquagintaseptem: filii Caree, ducenti
26 vigintiseptem. Levitæ: Filii Jesu in Caduhel, &
Bamis, & Serebias, & Edias, septuagintaquatuor:
omnis numerus à duodecimo anno, triginta millia
27 quadringenti sexagintaduo; Filii, & filiæ, & uxo-
res, omnis computatio, quadraginta millia ducenti
28 quadragintaduo. Filii sacerdotum, qui psallebant
29 in templo: Filii Asaph, centum vigintiocto. Osti-
arii verò: filii Esmenni, filii Aser, filii Amon, filii
Accuba, Topa filii Tobi, omnes centum triginta-
30 novem. Sacerdotes servientes in templo: filii Sel,
filii Gaspha, filii Tobloch, filii Cariæ, filii Su,
filii Hellu, filii Labana, filii Armacha, filii Accub,
filii Utha, filii Cetha, filii Aggab, filii Obai, filii
31 Anani, filii Canna, filii Geddu, Filii An, filii Ra-
din, filii Desanon, filii Nachoba, filii Caseba, filii
Gaze, filii Ozui, filii Sinone, filii Attre, filii Ha-
sten, filii Asiana, filii Manei, filii Nasissim, filii
Accusu, filii Agista, filii Azui, filii Fauon, filii
32 Phasalon, Filii Meedda, filii Phusa, filii Caree,
filii Barcus, filii Saree, filii Coësi, filii Nasit, filii
33 Agisti, filii Pedon, Salomon filii ejus, filii Aso-
phot, filii Phasida, filii Celi, filii Dedon, filii Gad-
34 dahel, filii Sephegi, Filii Aggia, filii Sachareth,
filii Sabathen, filii Caroneth, filii Malsith, filii
Amæ, filii Sasus, filii Addus, filii Suba, filii Eura,
35 filii Rahotis, filii Phasphat, filii Malmon. Omnes
sacro servientes, & pueri Salomonis, quadrin-
36 genti octogintaduo. Hi sunt filii qui ascenderunt
à Thelmela, Telharsa: principes eorum, Carmel-
37 lam, & Careth: Et non poterant edicere civita-
tes suas, & progenies suas, quemadmodùm sint ex
Israel. Filii Dalari, filii Tubal, filii Nechodaici,
38 Ex Sacerdotibus, qui fungebantur sacerdotio: &
non sunt inventi, filii Obia, filii Achisos, filii
Addin, qui accepit uxorem ex filiabus Phargeleu:
39 Et vocati sunt nomine ejus, & horum quæsita est
generis scriptura in prædatura, & non est inventa,
40 & prohibiti sunt sacerdotio fungi. Et dixit il-
lis Nehemias & Astharas; Ne participentur sancta,
donec exurgat Pontifex doctus in ostensionem &
41 veritatem. Omnis autem Israel erat, exceptis servis
& ancillis, quadraginta duo millia trecenti qua-
42 draginta. Servi horum & ancillæ, septem millia
trecenti trigintaseptem. Cantores & cantatrices,
43 ducenti sexagintaquinque. Cameli, quadringenti
trigintaquinque. Equi, septem millia trigintasex.
Muli, ducenta millia quadragintaquinque. Subju-
44 galia, quinque millia vigintiquinque. Et de præ-
positis ipsis per pagos, dum venirent in templum
Dei, quod erat in Jerusalem, voverunt suscitare
templum in loco suo, secundùm suam virtutem:
45 Et dare in templum thesaurum operum sacrum
auri mnas duodecim millia, & mnas argenti quin-
46 que millia, & stolas sacerdotales centum. Et ha-
bitaverunt Sacerdotes & Levitæ, & qui exierant
de plebe, in Jerusalem, & in regione, & sacri can-
tores, & ostiarii, & omnis Israel, in regionibus suis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

21 Οἱ ἐκ Μακαλὼν, ἑκατὸν εἰκοσιδύο· οἱ ἐκ Βετολίω, πεντηκονταδύο· υἱοὶ
22 (φ) Νιφὶς, ἑκατὸν πεντηκονταέξ. Υἱοὶ Καλαμωλάλυ, ϗ Ὠνὺς, ἑπτα-
23 κόσιοι εἰκοσιπέντε· Υἱοὶ Ἱερεχὺ, (χ) διακόσιοι τεσσαρακονταπέντε.
24 υἱοὶ Σανάας, τρισχίλιοι τριακόσιοι (ψ) εἷς. οἱ ἱερεῖς (ω) Οἱ υἱοὶ Ἰεδδὺ τοῦ
Ἰησοῦ εἰς τοὺς υἱοὺς Σανασὶβ, (ω) ὀκτακόσιοι ἑβδομηκονταδύο· υἱοὶ
25 Ἐμμηρὺθ, (ʹ) διακόσιοι πεντηκονταδύο. Υἱοὶ Φασσύρυ, χίλιοι (α) τεσσα-
26 ρακονταεπτά· υἱοὶ (β) Χαρμὶ, διακόσιοι δεκαεπτά. (γ) Οἱ Λευῖται οἱ
υἱοὶ Ἰησοῦ, ϗ Καδοήλυ, ϗ Βάννυ, ϗ Συδίυ, ἑβδομηκοντατέσσαρες.
28 Οἱ ἱεροψάλται υἱοὶ Ἀσὰφ, ἑκατὸν (δ) εἰκοσιοκτώ. Οἱ θυρωροὶ υἱοὶ Σαλὺμ,
29 υἱοὶ Ἀτὰρ, υἱοὶ Τολμὰν, υἱοὶ (ε) Δακὺβ, υἱοὶ Ἀτητὰ, υἱοὶ (ζ) Τωβὶς,
30 πάντες ἑκατὸν τριακονταεννέα. Οἱ ἱερόδυλοι, υἱοὶ Ἠσαῦ, υἱοὶ Ἀσιφὰ,
υἱοὶ (η) Ταβαὼθ, υἱοὶ Κηρὰς, υἱοὶ (θ) Συδὰ, υἱοὶ Φαλαίυ, υἱοὶ Λαβανὰ,
υἱοὶ (ʹ) Ἀγραβὰ, υἱοὶ Ἀκὺδ, υἱοὶ Οὐτὰ, υἱοὶ Κηταὰβ, υἱοὶ (ι) Ἀκκαβὰ, υἱοὶ
31 Συβαϊ, υἱοὶ (ʹ) Ἀνὰν, υἱοὶ Καθυὰ, υἱοὶ Γεδδὺρ, Υἱοὶ Ἰαίρυ, υἱοὶ Δαισὰν,
υἱοὶ Νοεβὰ, υἱοὶ Χασεβὰ, υἱοὶ (κ) Καζηρὰ, υἱοὶ Ὀζίυ, υἱοὶ Φινοὲ, υἱοὶ Ἀσα-
ρὰ, υἱοὶ Βασθαϊ, υἱοὶ (ʹ) Ἀσανὰ, υἱοὶ Μανὶ, υἱοὶ Ναφισὶ, υἱοὶ (λ) Ἀκὺφ, υἱοὶ
32 (μ) Ἀχιβὰ, υἱοὶ Ἀσὺβ, υἱοὶ Φαρακὲμ, υἱοὶ (ν) Βασαλὲμ, Υἱοὶ Μεεδδὰ,
υἱοὶ Κυθὰ, υἱοὶ Χαρέα, υἱοὶ Βαρχυὲ, υἱοὶ Σεράρ, υἱοὶ Θομοΐ, υἱοὶ (ξ) Νασὶ,
33 υἱοὶ Ἀτεφά· Υἱοὶ παίδων Σαλωμὼν, υἱοὶ (ʹ) Ἀσσαφιὼθ, υἱοὶ (ο) Φαρι-
34 ρὰ, υἱοὶ Ἰειηλὶ, υἱοὶ Λοζὼν, υἱοὶ Ἰσδαὴλ, υἱοὶ (π) Σαφυΐ, Υἱοὶ Ἀγιὰ, υἱοὶ
Φαχαρὲθ, υἱοὶ Σαβιὴ, υἱοὶ (ρ) Σαρωθὶ, υἱοὶ (σ) Μισαίας, υἱοὶ Γὰς, υἱοὶ
Ἀδδὺς, υἱοὶ (τ) Συβὰ, υἱοὶ Ἀφερρὰ, υἱοὶ Βαρωδὶς, υἱοὶ (υ) Σαφὰγ,
35 υἱοὶ (φ) Ἀλλώμ· Πάντες οἱ ἱερόδυλοι, ϗ οἱ υἱοὶ τῶν παίδων Σαλωμὼν τετρα-
36 κόσιοι ἑβδομηκονταδύο. Οὗτοι ἀναβάντες ἀπὸ Θερμελὲθ, ϗ (χ)
37 Θελερσὰς, ἡγούμενος αὐτῶν (ψ) Χαρααθαλὰν, ϗ (ω) Ἀαλάρ. Καὶ οὐκ
ἠδύναντο ἀπαγγεῖλαι τὰς πατριὰς αὐτῶν ϗ γενεὰς, ὡς ἐκ τοῦ Ἰσραὴλ
εἰσιν· υἱοὶ Δαλὰν τοῦ υἱοῦ (α) τοῦ Βαενὰν, υἱοὶ Νεκωδὰν ἑξακόσιοι πεν-
38 τηκονταδύο. Καὶ ἐκ τῶν ἱερέων οἱ ἐμποιούμενοι ἱερωσύνης, ϗ οὐχ εὑρέθησαν,
υἱοὶ Ὀβδία, υἱοὶ (β) Ἀκβὼς, υἱοὶ (γ) Ἰαδδὺ τοῦ λαβόντος Αὐγίαν γυ-
39 ναῖκα τῶν θυγατέρων (δ) Φαηζελδαίυ, Καὶ ἐκλήθη ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.
ϗ τούτων ζητηθείσης τῆς γενικῆς γραφῆς ἐν τῷ καταλοχισμῷ (ε) ϗ μὴ εὑ-
40 ρεθείσης, ἐχωρίσθησαν τοῦ ἱερατεύειν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς Νεεμίας ϗ Ἀτθα-
ρίας, (ζ) μὴ μετέχειν τῶν ἁγίων ἕως ἀναστῇ ἀρχιερεὺς ἐνδεδυμένος τὴν
41 δήλωσιν ϗ τὴν ἀλήθειαν. (η) Οἱ δὲ πάντες Ἰσραὴλ ἦσαν ἀπὸ δωδεκαετοῦς
ϗ ἐπάνω χωρὶς παίδων ϗ παιδισκῶν, μυριάδες τέσσαρες δισχίλιοι τρια-
42 κόσιοι (θ) ἑξήκοντα. Παῖδες τούτων ϗ παιδίσκαι, ἑπτακισχίλιοι τριακόσιοι
τριακονταεπτά· ψάλται ϗ ψαλτῳδοὶ, διακόσιοι τεσσαρακονταπέντε·
43 (ι) Κάμηλοι τετρακόσιοι τριακονταπέντε, ϗ ἵπποι ἑπτακισχίλιοι τριακον-
ταέξ, ἡμίονοι διακόσιοι τεσσαρακονταπέντε, ὑποζύγια πεντακισχίλια
44 πεντακόσια εἰκοσιπέντε. Καὶ ἐκ τῶν ἡγουμένων κατὰ τὰς πατριὰς, ἐν τῷ
παραγίνεσθαι αὐτοὺς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ τὸ ἐν Ἱερουσαλὴμ, ηὔξαντο
45 ἐγεῖραι τὸν οἶκον ἐπὶ τοῦ τόπου αὐτοῦ κατὰ τὴν αὐτῶν δύναμιν, Καὶ δοῦναι
εἰς τὸ ἱερὸν γαζοφυλάκιον τῶν ἔργων, χρυσίου μνᾶς χιλίας ϗ ἀργυρίου
46 μνᾶς πεντακισχιλίας, ϗ στολὰς ἱερατικὰς ἑκατόν. Καὶ κατῳκίσθησαν οἱ
ἱερεῖς, ϗ οἱ Λευῖται, ϗ οἱ ἐκ τοῦ (κ) λαοῦ αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ ϗ
τῇ χώρᾳ, οἵ τε ἱεροψάλται, ϗ οἱ θυρωροὶ, ϗ πᾶς Ἰσραὴλ ἐν ταῖς
κώμαις αὐτῶν.

Qui è Macalon, centum viginti duo: Qui è Beto- 21
lio, quinquaginta duo: Filii Niphis, centum quin-
quaginta sex: Filii Calamolali, & Onus, septin- 22
genti viginti quinq.: Filii Hierechu, ducenti qua- 23
draginta quinque: Filii Sanaas, tria millia tre-
centi unus. Sacerdotes, Filii Jeddu, qui Jesu, in fi- 24
lios Sanasib, octingenti septuaginta duo: Filii Em-
meruth, ducenti quinquaginta duo: Filii Phassu- 25
ri, mille quadraginta septem: Filii Charmi, ducen-
ti decem septem. Levitæ, filii Jesu, & Cadoeli, & 26
Banni, & Sudiæ, septuagintaquatuor, Qui psal- 28
lebant in templo, filii Asaph, centum viginti octo.
Ostiarii filii Salum, filii Atar, filii Tolman, filii 29
Dacub, filii Ateta, filii Tobis, omnes centum trigin-
ta novem. Sacris servientes, filii Hesau, filii Asi- 30
pha, filii Tabaoth, filii Ceras, filii Suda, filii Pha-
lææ, filii Labana, filii Agraba, filii Acud, filii
Uta, filii Cetab, filii Accaba, filii Sybai, filii Anan,
filii Cathua, filii Geddur, Filii Jairi, filii Dæsan, 31
filii Noeba, filii Chaseba, filii Cazera, filii Oziæ,
filii Phinoe, filii Asara, filii Basthai, filii Assana,
filii Mani, filii Naphisi, filii Acuph, filii Achiba,
filii Asub, filii Pharacem, filii Basalem, Filii 32
Meedda, filii Cutha, filii Charea, filii Barchuo, filii
Serar, filii Thomoi, filii Nasi, filii Asepha, Filii pu- 33
erorum Salomon, filii Asapphioth, filii Pharera, filii
Jeieli, filii Lozon, filii Isdael, filii Saphui, Filii A- 34
gia, filii Phachareth, filii Sabie, filii Sarothi, filii
Misæas, filii Gas, filii Addus, filii Suba, filii A-
pherra, filii Barodis, filii Saphag, filii Allom:
Omnes sacro servientes, & filii puerorum Salomo- 35
nis, trecenti septuaginta duo. Hi sunt, qui ascen- 36
derunt à Thermeleth, & Thelersas: Dux eorũ Cha-
raa Thalan, & Aalar. Et non potuerunt edicere 37
patrias suas, & progenies, quemadmodùm sint ex
Israel: Filii Dalan, filii Baenan, filii Necodã. sex-
centi quinquaginta duo. Et ex sacerdotibus, qui 38
fungebantur sacerdotio, & non sunt inventi, filii
Obdia, filii Acbos, filii Jaddu, qui accepit Augi-
am uxorem ex filiabus Phaezeldæi, Et vocatus est 39
in nomine ejus. Et horũ quæsitâ generis scripturâ
in computatione, & non inventâ, prohibiti sunt sa-
cerdotio fungi. Et dixit illis Neemias, & Atthari- 40
as, ne participentur sancta, *donec exurgat Pontifex*
indutus ostensionẽ, & veritatem. Omnes autem de 41
Israel fuerunt à duodecimo anno & suprà, exce-
ptis servis & ancillis, quadraginta duo millia tre-
centi sexaginta. Servi horum, & ancillæ, septem 42
millia trecenti triginta septem. Cantores, & can-
tatrices, ducenti quadraginta quinq. Cameli 43
quadringenti triginta quinque. *Et equi septem*
millia triginta sex. Muli ducenti quadraginta
quinque. Subjugalia quinque millia quingenta
viginti quinque. *Et de præpositis ipsis per patrias,* 44
dum venirent in templum Dei, quod erat in Hie-
rusalem, voverunt suscitare templum in loco
suo secundùm suam virtutem. Et dare in sacrum 45
Gazophylacium operum, auri minas mille, & ar-
genti minas quinque millia, & stolas sacerdotales centum. Et habitaverunt sacerdotes, & Levitæ, 46
& qui de populo ejus in Hierusalem, & regione, & sacri cantores, & ostiarii, & omnis Israel, in
pagis suis.

MS. A. (φ) Φινεὶς, (χ) τριακόσιοι (ψ) τριάκοντα. (ʹ) Υἱοὶ (ω) ἐννακόσιοι (ʹ) χίλιοι πεντηκονταδύο. (α) διακόσιοι τεσσαρά-κονταεπτά· (β) Χαρμὴ, χίλιοι δεκαεπτά. (γ) Οἱ δὲ Λευῖται υἱοὶ Ἰησοῦ, ϗ Καδμιήλυ, (δ) τεσσαρακονταοκτώ. (ε) Δακουβὶ, (ζ) Σαβεὶ, οἱ πάντες (η) Ταβαὼθ, (θ) Συσὰ, (ʹ) Ἀγγαβὰ, (ι) Γαβὰ, (ʹ) Ἀννὰν, (κ) Γαζηρὰ, (ʹ) Ἀσανὰ, (λ) Ἀκοὺμ, (μ) Ἀχιφὰ, υἱοὶ Ἀσὺρ, (ν) Βααλὼθ, (ξ) Νασὶθ, (ʹ) Ἀσαφφιὼθ, (ο) Φαειδὰ, (π) Σαφυθὶ, (ρ) Σαρυθιὲ, (σ) Μασίας, (τ) Συβὰς, (υ) Σα-φὰτ, (φ) Ἀλλών· (χ) Θελσὰς, (ψ) Χαρααθαλὰρ, (ω) Ἀλάρ. (α) τῶν Βὰν, (β) Ἀκκὼς, (γ) Ἰοδδοῦς (δ) Ζορζελδέυ, (ε) μὴ εὑρε-θείσης, (ζ) μὴ μετέχειν τῶν ἁγίων αὐτοὺς ἕως οὗ ἀναστῇ ἀρχιερεὺς (η) Οἱ δὲ πάντες ἦσαν Ἰσραὴλ ἀπὸ δωδεκαετοῦς χωρὶς παίδων (θ)* τριακονταεπτά. ψαλτῳδοὶ (ι) Καὶ κάμηλοι (κ) λαοῦ ἐν

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

40 [illegible]
41 [illegible]
[illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
[illegible]
44 [illegible]
[illegible]
45 [illegible]
[illegible]
46 [illegible]
[illegible]

* Et dixit ipsis Nehemias, Nolite com- 40
municare sacris, donec exurgat sacer-
dos summus indutus manifestationem &
veritatem. Omnes autem Israelitæ, à 41
duodecim annos nato; præter servos &
ancillas, erant quadraginta duo millia
quadringenti sexaginta. Servi eorum & 42
ancillæ, septem millia trecenti tri-
ginta septem. Psaltæ & Cantores, du-
centi quadraginta quinque. Cameli, qua- 43
dringenti triginta quinque. Equi, septem
millia triginta sex. Muli, ducenti qua-
draginta quinque. Asini, quinque millia
quingenti viginti quinque. Et qui de prin- 44
cipibus quidem secundùm genera cùm
venissent ad templum Domini quod Hie-
rosolymis, voverunt erecturos se tem-
plum in loco suo, secundùm facultates
suas. Et *daturos* in gazophylacium sa- 45
cerdotale operum, minas auri mille, ar-
genti minas quinque millia, & stolas
sacerdotales centum. Et collocati sunt 46
Sacerdotes & Levitæ & qui de populo
ejus Hierosolymis, & in regione: Et
cantores sacerdotales, & janitores, &
omnis Israel, in civitat[illegible]

Verſio VULG. LAT.

47 Inſtante autem ſeptimo menſe, cúmque eſſent filii Iſ-
rael unuſquiſque in ſuis rebus, convenerunt unani-
48 mes in atrium, quod erat ante januam Orientalem. Et
ſtantes Jeſus filius Joſedec & fratres ejus ſacerdotes, &
Zorobabel filius Salathiel & hujus fratres, paraverunt
49 altare, Ut offerrent ſuper illud holocautomata, ſe-
cundùm quæ in libro Moyſi hominis Dei ſcripta ſunt.
50 Et convenerunt ibi ex aliis nationibus terræ, & erexe-
runt ſacrarium in loco ſuo omnes gentes terræ, & of-
ferebant hoſtias, & holocautomata Domino matuti-
51 na. Et egerunt ſcenopegiam, & diem ſolennem, ſi-
cut præceptum eſt in lege; & ſacrificia quotidiè, ſicut
52 oportebat: Et poſt hæc oblationes inſtitutas, & ho-
ſtias ſabbatorum, & neomeniarum, & dierum ſolen-
53 nium omnium ſanctificatorum. Et quotquot vove-
bant Domino à neomenia ſeptimi menſis, cœperunt
hoſtias offerre Deo, & templum Domini nondum erat
54 ædificatum. Et dederunt pecuniam lapidariis & fa-
55 bris, & potum & pabula, cum gaudio. Et dederunt
carra Sidoniis & Tyriis, ut tranſveherent illis de Li-
bano trabes cedrinas, & facerent rates in Joppe por-
tu, ſecundùm decretum quod ſcriptum erat eis à Cyro
56 rege Perſarum. Et in ſecundo anno venientes in tem-
plum Dei in Jeruſalem, menſe ſecundo, inchoavit
Zorobabel filius Salathiel, & Joſue filius Joſedec, &
fratres ipſorum, & ſacerdotes & Levitæ, & omnes
57 qui venerant de captivitate in Jeruſalem: Et fun-
daverunt templum Dei, novilunio ſecundi men-
ſis ſecundi anni, cùm veniſſent in Judæam & Jeru-
58 ſalem. Et ſtatuerunt Levitas à viginti annis, ſuper
opera Domini: & ſtetit Jeſus & filius ejus, & fratres
omnes Levitæ conſpirantes, & executores legis, fa-
59 cientes opera in domo Domini. Et ſteterunt ſacer-
dotes habentes ſtolas cum tubis: & Levitæ filii Aſaph,
60 habentes cymbala, Collaudantes Dominum, & be-
61 nedicentes ſecundùm David regem Iſrael. Et can-
tabant canticum Domino; Quoniam dulcedo ejus, &
honor in ſecula ſuper omnem Iſrael.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

47 Ἐνςάντος δὲ τοῦ ἑβδόμου μηνὸς, ϗ ὄντων τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἑκάςου ἐν
τοῖς ἰδίοις, συνήχθησαν ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ εὐρύχωρον τοῦ πρώτου πυ-
48 λῶνος τοῦ (λ) πρὸς τῇ ἀνατολῇ. Καὶ καταςὰς Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ἰωσεδὲκ ϗ
οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ οἱ ἱερεῖς, ϗ Ζοροβάβελ ὁ τοῦ Σαλαθιὴλ ϗ οἱ τούτου ἀ-
49 δελφοὶ, ἡτοίμασαν τὸ θυσιαςήριον τοῦ θεοῦ (*) Ἰσραὴλ, Προσενέγκαι (μ) ἐπ'
αὐτοῦ ὁλοκαυτώσεις, ἀκολούθως τοῖς ἐν τῇ Μωυσέως βίβλῳ τοῦ ἀνθρώπου
50 τοῦ θεοῦ διηγορευμένοις. Καὶ ἐπισυνήχθησαν αὐτοῖς ἐκ τῶν ἄλλων ἐθνῶν τῆς
γῆς, ϗ κατώρθωσαν τὸ θυσιαςήριον ἐπὶ τοῦ τόπου (ν) αὐτῶν, ὅτι ἐν ἔχθρᾳ
ἦσαν αὐτοῖς· ϗ κατίσχυσαν αὐτοὺς πάντα τὰ ἔθνη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ϗ
ἀνέφερον θυσίας κατὰ τὸν καιρὸν, ϗ ὁλοκαυτώματα (*) κυρίῳ τὸ πρωϊνὸν ϗ
51 τὸ δειλινόν. Καὶ ἠγάγοσαν τὴν τῆς σκηνοπηγίας ἑορτὴν, ὡς ἐπιτέτακται ἐν
52 τῷ νόμῳ, ϗ θυσίας καθ' ἡμέραν, ὡς προσῆκον ἦν· Καὶ μετὰ ταῦτα προσ-
φορὰς ἐνδελεχισμοῦ, ϗ θυσίας σαββάτων ϗ νουμηνιῶν ϗ ἑορτῶν πα-
53 σῶν ἡγιασμένων. Καὶ ὅσοι ηὔξαντο εὐχὴν τῷ θεῷ ἀπὸ τῆς νουμηνίας
τοῦ ἑβδόμου μηνὸς, ἤρξαντο προσφέρειν θυσίας τῷ θεῷ, ϗ ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ
54 οὔπω ᾠκοδόμητο. Καὶ ἔδωκαν ἀργύριον τοῖς λατόμοις ϗ τέκτοσι, (ξ)
55 ϗ ποτὰ ϗ βρωτὰ Καὶ χάρρα τοῖς Σιδωνίοις ϗ Τυρίοις εἰς τὸ παρά-
γειν αὐτοὺς ἐκ τοῦ Λιβάνου ξύλα κέδρινα, διαφέρειν σχεδίας εἰς τὸν Ἰόππης
λιμένα, κατὰ τὸ πρόςαγμα τὸ γραφὲν αὐτοῖς παρὰ Κύρου τοῦ Περσῶν βα-
56 σιλέως. Καὶ τῷ δευτέρῳ ἔτει παραγινόμενος εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ εἰς
Ἱερουσαλὴμ μηνὸς δευτέρου, ἤρξατο Ζοροβάβελ ὁ τοῦ Σαλαθιὴλ, ϗ Ἰησοῦς
ὁ τοῦ Ἰωσεδὲκ, ϗ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν, ϗ οἱ ἱερεῖς οἱ Λευῖται, ϗ πάντες οἱ
57 παραγινόμενοι ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας εἰς Ἱερουσαλὴμ, Καὶ ἐθεμελίωσαν (ο)
τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ τῇ νουμηνίᾳ τοῦ δευτέρου μηνὸς τοῦ δευτέρου ἔτους, ἐν τῷ
58 ἐλθεῖν εἰς τὴν Ἰουδαίαν ϗ Ἱερουσαλήμ. Καὶ ἔςησαν τοὺς Λευίτας ἀπὸ
εἰκοσαετοῦς ἐπὶ τῶν ἔργων τοῦ κυρίου· ϗ ἔςη Ἰησοῦς, ϗ οἱ υἱοὶ, ϗ οἱ ἀδελφοὶ, ϗ
(π) Καδμιὴλ ὁ ἀδελφὸς, (ρ) ϗ οἱ υἱοὶ Ἡμαδαβοὺν, ϗ οἱ υἱοὶ Ἰωδὰ τοῦ (σ)
Ἠλιαδοὺδ σὺν τοῖς υἱοῖς ϗ ἀδελφοῖς, πάντες οἱ Λευῖται ὁμοθυμα-
δὸν ἐργοδιῶκται, ποιοῦντες εἰς τὰ ἔργα ἐν τῷ οἴκῳ (*) τοῦ κυρίου. ϗ ᾠκοδό-
59 μησαν οἱ οἰκοδόμοι τὸν ναὸν τοῦ κυρίου. Καὶ ἔςησαν οἱ ἱερεῖς ἐςολισμένοι κατὰ
μουσικῶν ϗ σαλπίγγων, ϗ οἱ Λευῖται (τ) υἱοὶ Ἀσὰφ ἔχοντες τὰ κύμ-
60 βαλα Ὑμνοῦντες τῷ κυρίῳ, ϗ εὐλογοῦντες κατὰ Δαυὶδ βασιλέα τοῦ
61 Ἰσραήλ. Καὶ ἐφώνησαν δι' ὕμνων (*) εὐλογοῦντες τῷ κυρίῳ, Ὅτι ἡ χρηςό-
της αὐτοῦ ϗ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἐν παντὶ Ἰσραήλ.

Inſtante autem ſeptimo menſe, cùmque eſſent 47
filii Iſrael unuſquiſque in ſuis; convenerunt unani-
mes in atrium primæ portæ Orientalis, Et ſtans 48
Jeſus filius Joſedec, & fratres ejus ſacerdotes, et
Zorobabel filius Salathiel, & hujus fratres, pa-
raverunt altare Dei Iſrael, Ut offerrent ſuper illud 49
holocauſtomata, ſecundùm quæ in libro Moyſi ho-
minis Dei ſcripta ſunt. Et aggregati ſunt illis ex 50
aliis nationibus terræ, & erexerunt altare in loco
(b) ipſorum, quoniam in inimicitia erant eis, &
confortaverunt eos omnes gentes, quæ ſuper terram,
& offerebant hoſtias ſecundũ tempus, & holocau-
ſtomata Domino, matutinum; & veſpertinum. Et e- 51
gerunt ſcenopegiæ diem ſolennem, ſicut præceptum
eſt in lege, & ſacrificia quotidiè, ſicut oportebat:
Et poſt hæc oblationes ſacrificii jugis, & hoſtias 52
ſabbatorum, & Neomeniarum, & dierum ſolenniũ
omnium ſanctificatorum. Et quotquot voverant 53
votum Deo à Neomenia ſeptimi menſis; cœ-
perunt hoſtias offerre Deo: & templum Dei nondũ
ædificabatur. Et dederunt pecuniam lapidariis, et 54
fabris, & potum, & pabula, Et carra Sidoniis, & 55
Tyriis, ut tranſcenderent illi de Libano ligna cedri-
na, tranſportando rates in Joppe portum, ſecundùm
decretum, quod ſcriptum erat eis à Cyro Perſarum
rege. Et ſecundo anno venientes in templum Dei 56
in Hieruſalem, menſe ſecundo inchoavit Zorobabel
filius Salathiel, & Jeſus filius Joſedec, & fratres
eorum, & ſacerdotes, & Levitæ, & omnes, qui ve-
nerant de captivitate in Hieruſalem. Et funda- 57
verunt templum Dei novilunio ſecundi menſis ſe-
cundi anni, cùm veniſſent in Judæam, & Hieru-
ſalem. Et ſtatuerunt Levitas à viginti annis ſu- 58
per opera Domini. Et ſtetit Jeſus, & filii, et fra-
tres, & Cadmiel frater, & filii Emadabum, & fi-
lii Joda filii Eliadud cum filiis, & fratribus, o-
mnes Levitæ unanimiter exactores operũ, faci-
entes ad opera in domo Domini. Et ædificaverunt
ædificatores templum Domini. Et ſteterunt ſacer- 59
dotes habentes ſtolas cum muſicis, & tubis, & Le-
vitæ filii Aſaph habentes cymbala, Collaudantes 60
Dominum, & benedicentes ſecundùm David regem Iſrael, Et cantaverunt per hymnos 61
benedicentes Dominum; Quoniam dulcedo ejus, & honor in ſecula, ſuper omnem Iſrael.

MS. A. (λ) πρὸς τὴν ἀνατολήν. (*) τοῦ Ἰσραήλ, (μ) ἐπ' αὐτὸ (ν) αὐτοῦ, (*) τῷ κυρίῳ (ξ) ϗ βρωτὰ ϗ ποτὰ Καὶ κάρρα (ο) τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ (π) Καδωὴλ (ρ) ϗ οἱ υἱοὶ Ἰησοῦ Ἡμαδαβοὺν, (σ) Ἰλιαδοὺν (*) τοῦ θεοῦ. (τ) οἱ υἱοὶ Ἀσὰφ (*) ὁμολογοῦντες

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

47 [illegible]
48 [illegible]
[illegible]
49 [illegible]
50 [illegible]
[illegible]
[illegible]
51 [illegible]
52 [illegible]
53 [illegible]
[illegible]
54 [illegible]
55 [illegible]
[illegible]
56 [illegible]
[illegible]
[illegible]
57 [illegible]
58 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
59 [illegible]
60 [illegible]
61 [illegible]
[illegible]

* Inſtante autem menſe ſeptimo cùm eſſent 47
filii Iſrael ſinguli in ſuis; congregati ſunt
ſimul in plateam portæ primæ quæ ad
Orientem. Surgénſque Jeſus filius Joſe- 48
dec, & fratres ejus ſacerdotes, & Zoro-
babel filius Salathiel fratréſque ejus, para-
verunt altare Dei. Ut offerrent in eo ho- 49
locauſta ſecundùm ea quæ in libro Moſis
hominis Dei dicta ſunt. Et aggregati ſunt o- 50
mnes de reliquis populis terræ, & erexerunt
altare in loco ſuo, quia hoſtes fuerãt ipſo-
rum omnes populi iſti qui in terra, & con-
fortati ſunt. Et obtulerunt ſacrificia tem-
pore ſuo, & holocauſta Domino, manè &
veſperè. Et fecerunt feſtum figendorum 51
tabernaculorum, ſicut præceptum eſt in le-
ge; et ſacrificia quotidie ſicut oportebat:
Et poſthæc oblationes juges, & ſacrificia 52
ſabbatorum, & neomeniarum, omniúmque
ſacrorũ feſtorum. Et illi omnes qui votum 53
Deo voverant, à neomenia menſis ſepti-
mi cœperunt offerre ſacrificia Deo: tem-
plum autem Domini adhuc ædificatum non
erat. Sed argentum dederant lapicidis & 54
fabris, cibúmque & potum: Ac carra Sydo- 55
niis et Tyriis, ut transferrent ipſis ligna ce-
drina de Libano, ut ſcilicèt traducerent
rates ad portum Joppæ, ſecundùm præce-
ptum quod ſcriptum fuerat ipſis à Cyro re-
ge. Et anno ſecundo veniens Hieroſoly- 56
mam ad templum Dei, menſe ſecundo, cœ-
pit Zorobabel filius Salathiel, & Joſue fi-
lius Joſedek fratréſque ipſorum, & ſacer-
dotes & Levitæ, omnéſque illi qui de ca-
ptivitate venerant Hieroſolyma, Et fun- 57
dârunt templum Dei, neomeniâ menſis ſe-
cundi, anni ſecundi adventûs ipſorum in Ju-
dæam & Hieroſolyma. Et præfecerunt 58
Levitas à nato viginti annos, operib[9] Domi-
ni. Surrexitque Jeſus & filii ejus, fratréſque
& Zamavil frater, & filii Jeſus Amadabun,
filiíque Judæ, & Eliada cum filiis fratri-
búſque ſuis, omnes Levitæ ſimul, ergodio-
ctæ operum quæ fiebant in domo Domini.
Et ædificabant ædificatores templum Do- 59
mini: Stabántque Sacerdotes amicti ſto-
lis cum Muſicis & tubis, & Levitæ filii
Aſaph cum cymbalis, Laudantes Domi- 60
num & benedicentes, ſecundùm David re-
gem Iſrael. Et ſuſtulerunt vocem bene- 61
dicentes canticis Dominum, Quia benigni-
tas ejus, & laus in ſecula eſt ſuper totum
Iſrael.

Versio VULG. LAT.

62 Et omnis popul⁹ tubâ cecinerunt, & proclamaverunt
voce magnâ, collaudantes Dominum in suscitatione
63 domûs Domini. Et venerunt ex sacerdotibus & Le-
vitis, & præsidentibus secundùm pagos senioribus,
64 qui viderant pristinam domum; Et ad hujus ædifica-
tionem cum clamore & planctu magno, & multi cum
65 tubis & gaudio magno: In tantum ut populus non
audiret tubas propter planctum populi. Turba enim
erat tubis canens magnificè, ita ut longè audiretur.
66 Et audierunt inimici tribûs Judæ, & Benjamin,& ve-
67 nerunt scire quæ esset vox tubarum. Et cognoverunt
quoniam qui erant ex captivitate, ædificant templum
68 Domino Deo Israel. Et accedentes ad Zorobabel &
Jesum, præpositos pagorũ, dixerunt eis; Ædificabimus
69 unà vobiscum. Similiter enim audivimus Dominum
vestrum,& ipsi pariter incedimus à diebus Asbazareth
70 regis Assyriorum, qui transmigravit nos huc. Et di-
xit illis Zorobabel, & Jesus, & principes pagorum Is-
71 rael; Non est nobis & vobis ædificare domum Dei
nostri: nos enim soli ædificabimus Domino Israel,
secundùm ea quæ præcepit nobis Cyrus rex Persa-
72 rum. Gentes autem terræ incumbentes his qui sunt
in Judæa, & levantes opus ædificationis & insidias,
& populos adducentes prohibebant eos ædificare,
73 Et aggressuras exercentes impedierunt, ne consum-
maretur ædificium omni tempore vitæ Cyri regis, &
protraxerunt structuram per biennium usque ad Darii
regnum.

CAP. VI.

1 IN secundo autem anno regni Darii prophetavit Ag-
gæus & Zacharias filius Addin prophetæ apud Judæ-
2 am & Jerusalem in nomine Dei Israel super eos. Tunc
stans Zorobabel filius Salathiel, & Jesus filius Jose-
dech, inchoaverunt ædificare domum Domini, quæ
3 est in Jerusalem: Cùm adessent eis prophetæ Do-
mini, & adjuvarent eos. In ipso tempore venit ad
illos Sisennes subregulus Syriæ, & Phoenicis, & Sa-
4 trabuzanes, & sodales ejus, Et dixerunt eis; Quo
præcipiente vobis, domum hanc ædificatis,& tectum
istud, & alia omnia perficitis: & qui sunt structores
qui hæc ædificant?

Versio GRÆCA LXX. Interp.

62 Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐσάλπισε, καὶ ἐβόησε φωνῇ μεγάλῃ, ὑμνοῦντες τῷ κυρίῳ
63 ἐπὶ τῇ ἐγέρσει τοῦ οἴκου(˜)κυρίου. Καὶ ἦλθοσαν ἐκ τῶν ἱερέων τῶν Λευι-
τῶν καὶ τῶν προκαθημένων κατὰ τὰς πατριὰς αὐτῶν, οἱ πρεσβύτεροι
64 (υ)οἱ ἑωρακότες τὸν πρὸ τούτου οἶκον, Πρὸς τὴν τούτου οἰκοδομὴν(φ)
μετὰ κλαυθμοῦ καὶ κραυγῆς μεγάλης, καὶ πολλοὶ διὰ σαλπίγγων καὶ
65 χαρᾶς μεγάλῃ(˜)τῇ φωνῇ· Ὥστε τὸν λαὸν μὴ ἀκούειν τῶν σαλπίγγων
διὰ τὸν κλαυθμὸν τοῦ λαοῦ· ὁ γὰρ ὄχλος ἦν ὁ σαλπίζων (χ) μεγά-
66 λως, ὥστε μακρόθεν ἀκούεσθαι. Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἐχθροὶ τῆς φυλῆς
Ἰούδα καὶ Βενιαμὶν, ἦλθοσαν ἐπιγνῶναι τίς ἡ φωνὴ τῶν σαλπίγγων.
67 Καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι οἱ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας οἰκοδομοῦσι τὸν ναὸν τῷ
68 κυρίῳ θεῷ Ἰσραήλ. Καὶ προσελθόντες τῷ Ζοροβάβελ, καὶ Ἰησοῦ, καὶ
τοῖς ἡγουμένοις τῶν πατριῶν, λέγουσιν αὐτοῖς, (ψ) Συνοικοδομήσω-
69 μεν ὑμῖν. Ὁμοίως γὰρ ὑμῖν ἀκούομεν τοῦ κυρίου ὑμῶν, καὶ αὐτῷ ἐπιθύο-
μεν (ω) ἀφ' ἡμερῶν Ἀσβακαφὰς βασιλέως Ἀσσυρίων, ὃς μετήγαγεν
70 ἡμᾶς (α)ἐνταῦθα. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ζοροβάβελ καὶ Ἰησοῦς καὶ οἱ ἡ-
71 γούμενοι τῶν πατριῶν τοῦ Ἰσραήλ, Οὐχ ἡμῖν καὶ ὑμῖν τοῦ οἰκοδομῆ-
σαι τὸν οἶκον κυρίῳ(β)θεῷ ἡμῶν. ἡμεῖς γὰρ μόνοι οἰκοδομήσομεν τῷ
κυρίῳ τοῦ Ἰσραὴλ ἀκολούθως οἷς προσέταξεν ἡμῖν Κῦρος ὁ βασιλεὺς
72 Περσῶν. Τὰ δὲ ἔθνη τῆς γῆς ἐπικοιμώμενα τοῖς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ
73 πολιορκοῦντες, εἶργον τοῦ οἰκοδομεῖν. Καὶ(γ)βουλὰς, καὶ δημαγωγοῦν-
τες, καὶ συστάσεις ποιούμενοι, ἀπεκώλυσαν τοῦ(δ)ἀποτελεσθῆναι τὴν οἰκοδο-
μὴν πάντα τὸν χρόνον τῆς ζωῆς τοῦ βασιλέως Κύρου. καὶ εἴρχθησαν τῆς οἰκοδο-
μῆς ἔτη δύο ἕως τῆς Δαρείου βασιλείας.

MS.A. (˜)τοῦ κυρίου. (υ) οἱ προεωρακότες (φ) μετὰ κραυγῆς καὶ κλαυθμοῦ μεγάλου, (˜) φωνῇ· (χ) μεγάλως* τί ὡς τὰ μακρόθεν (ψ) Συνοικοδομήσομεν ὑμῖν. (ω)ἀπὸ ἡμερῶν Ἀσβασαρὲθ (α)ἐντεῦθα. Καὶ εἶπαν (β)τῷ θεῷ (γ)ἐπιβουλὰς, καὶ δημαγωγίας, καὶ ἐπισυστάσεις ποιούμενοι, (δ)ἐπιτηδευθῆναι

ΚΕΦ. ϛ'.

1 ΕΝ δὲ τῷ δευτέρῳ ἔτει (α) τῆς Δαρείου βασιλείας, ἐπροφήτευ-
σεν Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας ὁ τοῦ Ἀδδὼ οἱ προφῆται ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους
τοὺς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Ἱερουσαλὴμ, ἐπὶ τῷ ὀνόματι κυρίου θεοῦ Ἰσρα-
2 ὴλ ἐπ' αὐτούς. Τότε στὰς Ζοροβάβελ ὁ τοῦ Σαλαθιὴλ καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ
Ἰωσεδὲκ, ἤρξαντο οἰκοδομεῖν τὸν οἶκον τοῦ κυρίου τὸν ἐν Ἱερουσα-
3 λὴμ, Συνόντων τῶν προφητῶν τοῦ κυρίου, βοηθούντων αὐτοῖς. Ἐν
αὐτῷ τῷ χρόνῳ παρῆν πρὸς αὐτοὺς Σισίννης ὁ ἔπαρχος Συρίας καὶ
4 Φοινίκης, καὶ Σαθραβουζάνης (β) καὶ οἱ συνέταιροι, Καὶ εἶπαν αὐτοῖς,
Τίνος ὑμῖν συντάξαντος τὸν οἶκον τοῦτον οἰκοδομεῖτε, καὶ τὴν στέ-
γην ταύτην καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐπιτελεῖτε; (γ) καὶ τίνες εἰσὶν οἰ-
κοδόμοι οἱ ταῦτα ἐπιτελοῦντες;

MS.A. (α) τῆς τοῦ Δαρείου (β) καὶ οἱ συνέταιροι αὐτῶν, (γ) τίνες εἰσὶν οἱ οἰκοδόμοι ταῦτα ἐπιτελοῦντες;

Cum Translatione LATINA.

Et omnis populus tubâ cecinerunt: & proclamaverũt 62
voce magna collaudantes Dominum in suscitatione
domûs Domini. Et venerunt ex sacerdotibus, Levi- 63
tis, & præsidentibus secundùm patrias ipsorum, seni-
ores, qui viderant pristinam domum, Ad hujus ædifi- 64
cationem, cum planctu, & clamore magno, & multi
cum tubis, & gaudio, magnâ voce, In tantum ut po- 65
pulus non audiret tubas propter planctum populi.
Turba enim erat tubis canens magnificè, ita ut longè
audiretur. Et audierunt inimici tribûs Judæ, & 66
Benjamin, & venerunt scire, quæ esset vox tubarum.
Et cognoverunt, quoniam qui erant ex captivitate, 67
ædificant templum Domino Deo Israel. Et accedentes 68
ad Zorobabel, & Jesum, & præpositos patriarum, di-
cunt eis; Ædificabimus unà vobiscũ: Similiter enim 69
ac vos, audimus Dominum vestrum, & ei sacrifica-
mus à diebus Asbacaphas regis Assyriorum, qui
transmigravit nos huc. Et dixit illis Zorobabel, & 70
Jesus, & præpositi patriarum Israel; Non est nobis 71
& vobis ædificare domum Domino Deo nostro: nos
enim soli ædificabimus Domino Israel secundùm ea,
quæ præcepit nobis Cyrus rex Persarum. Gentes au- 72
tem terræ incumbentes iis, qui in Judæa, & obsiden-
tes, prohibuerunt ædificare.(c) Et insidias, & popu- 73
los adducentes, & coitiones facientes impedierunt
ne consummaretur ædificium omni tempore vitæ Cyri
regis. Et prohibiti sunt ab ædificatione per biennium
usque ad Darii regnum.

CAP. VI.

IN secundo autem anno regni Darii prophetavit 1
Aggæus, & Zacharias filius Addo prophetæ,
super Judæos, qui in Judæa, & Hierusalem, in
nomine Domini Dei Israel super eos. Tunc stans 2
Zorobabel filius Salathiel, & Jesus filius Josedec,
inchoaverunt ædificare domum Domini, quæ est in
Hierusalem, Cùm adessent eis prophetæ Domini, 3
& adjuvarent eos. In ipso tempore venit ad illos
Sisinnes subregulus Syriæ, & Phœnicis, & Sa-
thrabuzanes, & sodales: Et dixerunt eis; 4
Quo præcipiente vobis, domum hanc ædificatis,
& tectum illud, & alia omnia perficitis? Et
qui sunt structores, qui hæc perficiunt?

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

62 [illegible]
63 [illegible]
64 [illegible]
65 [illegible]
[illegible]
66 [illegible]
67 [illegible]
68 [illegible]
69 [illegible]
[illegible]
70
71 [illegible]
[illegible]
72 [illegible]
[illegible]
73 [illegible]
[illegible]
[illegible]

* ܘ *

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]

Totus populus jubilavit & clamavit vo- 62
ce magnâ laudantes Dominum de ere-
ctione templi Domini. Et venerunt 63
de Sacerdotibus & Levitis, & Præsi-
dibus secundùm genera sua, seniores qui
viderant templum quod ante hoc, *Com-* 64
paratum ad ædificium hoc, cum clamore &
fletu magno: Multi autem cum tubis &
gaudio magnâ voce; Ita ut populus non 65
audiret tubas, præ fletu populi. Turba e-
nim erat quæ magnificè canebat tubis, ita
ut de longinquo audiretur. Cùm autem 66
audivissent hostes tribuum Judæ & Benja-
min, venerunt ut discerent, quid sibi vellet
sonus tubarum. Et cognoverunt eos qui 67
de captivitate ædificare templum Domino
Deo Israel. Et accedentes ad Zurbabel, 68
& Jesum, & principes generum, dixerunt
ipsis; Ædificemus vobiscum. Quia ut vos, 69
obedimus Domino vestro, à diebus Astach-
phat regis Assyriæ qui huc vos transtulit.
Et dixerunt ipsis Zurbabel, & Jesus, & 70
principes generum Israeliticorum; Non
est ædificanda domus Domini Dei nostri à
nobis & vobis. Sed nos soli ædificabimus 71
Domino Deo nostro Israelis, secundùm ea
quæ præcepit Cyrus rex Persarum. Populi 72
autem terræ aggredientes eos qui in Judæa,
& arctantes eos bello, prohibebant ab ædi-
ficando. Et consilia, & cœtus populi, & 73
coitiones facientes, impediebant ab ædifi-
cando, & ab ædificio perficiendo toto tem- 74
pore vitæ Cyri regis. Et impediti sunt ab
ædificando, annos duo, usque ad regnum
Darii.

CAP. VI.

PRophetaverunt Haggi & Zacharia filius 1
Chazu prophetæ de Judæis qui in Judæa &
Hierosolymis, nomine Domini Dei Israel
de eis. Hinc surgens Zurbabel filius Sa- 2
lathiel, & Jesus filius Josedek ceperunt æ-
dificare templum Domini quod Hierosoly-
mis: cùm adessent ipsis prophetæ Dñi, et ad-
juvarent eos. Ipso tempore accedentes ad 3
eos Sisinus Præfectus Syriæ et Phœnices, &
Sathroburnes, & socii qui cum ipsis, Di- 4
xerunt eis; Quis est, quo mandante vobis,
domum hanc ædificatis, & tectum hoc, &
reliqua hæc omnia perficitis? Et quinam
sunt ædificatores, qui hæc omnia perficiunt?

Versio VULG. LAT.

5 Et habuerunt gratiam visitatione factâ super eos, qui
erant ex captivitate à Domino seniores Judæorum.
6 Et non sunt impediti ædificare, donec significaretur
7 Dario de omnib' istis, & responsum acciperetur. Ex-
emplum epistolæ, quam miserunt Dario. SISEN-
NES subregulus Syriæ & Phœnicis, & Satrabuza-
nes, & sodales ejus in Syria & Phœnice præsides, re-
8 gi Dario salutem. Omnia nota sint Domino regi,
quòd cùm venissemus in regionem Judææ, & intro-
issemus in Jerusalem, invenimus ædificantes domum
9 Dei magnam: Et templum ex lapidibus politis, &
10 magnis, & pretiosis materiis in parietibus, Et ope-
ra illa instanter fieri, & suffragare, & prosperare in
manibus eorum, & in omni gloria quàm diligentis-
11 simè perfici. Tunc interrogavimus seniores, dicen-
tes; Quo permittente vobis, ædificatis domum istam,
12 & opera hæc fundatis? Ideò autem interrogavimus
eos, ut notum faceremus tibi homines & præpositos,
& nominum scripturam præpositorum postulavimus
13 illos. At illi responderunt nobis, dicentes; Nos su-
14 mus servi Domini, qui fecit cœlum & terram: Et
ædificabatur hæc domus ante annos istos multos à re-
15 ge Israel magno & fortissimo, & consummata est. Et
quoniam patres nostri exacerbantes erant & pecca-
verunt in Deum Israel, tradidit eos in manus Nabu-
16 chodonosor regis Babyloniæ, regis Chaldæorum, Et
domum istam demolientes incenderunt, & populum
17 captivum duxerunt in Babylonem. In primo anno re-
gnante Cyro rege Babyloniæ, scripsit Cyrus rex domû
18 hanc ædificare, Et illa sacra vasa aurea & argentea,
quæ extulerat Nabuchodonosor de domo quæ est in
Jerusalem, & consecraverat ea in suo templo, rursus
protulit ea Cyrus rex de templo quod erat in Babylo-
nia, & tradita sunt Zorobabel & Salmanasaro subre-
19 gulo: Et præceptum est eis ut offerrent hæc vasa, &
reponerent in templo quod erat in Jerusalem, & i-
20 psum templum Dei ædificare in loco suo. Tunc Sal-
manasarus subjecit fundamenta domûs Domini, quæ
est in Jerusalem: & exinde usque nunc ædificatur, &
21 non accepit consummationem. Nunc ergò si judi-
catur à te, ô rex, perquiratur in regalibus Bibliothe-
cis Cyri regis, quæ sunt in Babylonia.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

5 Καὶ ἔσχον χάριν, ἐπισκοπῆς γενομένης ἐπὶ τὴν αἰχμαλωσίαν, παρὰ τοῦ κυρίου οἱ
6 πρεσβύτεροι τῶν Ἰουδαίων, Καὶ οὐκ ἐκωλύθησαν τῆς οἰκοδομῆς, (δ) μέχρις οὗ
7 ὑποσημανθῆναι Δαρείῳ περὶ αὐτῶν, καὶ προσφωνηθῆναι. ἈΝΤΙΓΡΑΦΟΝ
ἘΠΙΣΤΟΛῆΣ ἫΣ ἜΓΡΑΨΕ ΔΑΡΕΙῼ, ΚΑῚ (ε) ἈΠΈΣΤΕΙΛΑΝ·
Σισίννης ὁ ἔπαρχος Συρίας καὶ Φοινίκης, καὶ Σαθραβουζάνης, καὶ οἱ συνε-
8 ταῖροι οἱ ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ ἡγεμόνες, βασιλεῖ Δαρείῳ χαίρειν. Πάντα
γνωστὰ ἔστω τῷ κυρίῳ ἡμῶν τῷ βασιλεῖ, ὅτι παραγενόμενοι εἰς τὴν χώραν τῆς
Ἰουδαίας, καὶ ἐλθόντες εἰς Ἱερουσαλὴμ τὴν πόλιν, κατελάβομεν τῆς αἰ-
χμαλωσίας τοὺς πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων ἐν Ἱερουσαλὴμ τῇ πόλει
9 οἰκοδομοῦντας οἶκον τῷ κυρίῳ μέγαν, καινὸν διὰ λίθων ξυστῶν (ζ) πολυ-
10 τελῶν, ξύλων τιθεμένων ἐν τοῖς τοίχοις, Καὶ τὰ ἔργα ἐκεῖνα (η) ἐπὶ σπου-
δῆς γινόμενα, καὶ εὐοδούμενον τὸ ἔργον ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, καὶ ἐν πάσῃ
11 δόξῃ καὶ ἐπιμελείᾳ (θ) συντελούμενον. Τότε ἐπυνθανόμεθα τῶν πρε-
σβυτέρων τούτων, λέγοντες, Τίνος ὑμῖν προστάξαντος οἰκοδομεῖτε τὸν
12 οἶκον τοῦτον, καὶ τὰ ἔργα ταῦτα θεμελιοῦτε; Ἐπηρωτήσαμεν οὖν αὐτοὺς, εἵ-
νεκεν τοῦ γνωρίσαι σοι, καὶ γράψαι σοι τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἀφηγουμένους, καὶ
13 τὴν ὀνοματογραφίαν ᾐτοῦμεν αὐτοὺς τῶν (ι) προκαθηγουμένων. Οἱ δὲ ἀπε-
κρίθησαν ἡμῖν, λέγοντες, (κ) Ἐσμὲν παῖδες τοῦ κυρίου τοῦ κτίσαντος τὸν
14 οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Καὶ ᾠκοδόμητο οἶκος ἔμπροσθεν ἐτῶν πλειόνων διὰ
15 βασιλέως τοῦ Ἰσραὴλ μεγάλου καὶ ἰσχυροῦ, καὶ ἐπετελέσθη. Καὶ ἐπεὶ οἱ
πατέρες ἡμῶν παραπικράναντες ἥμαρτον εἰς τὸν κύριον τοῦ Ἰσραὴλ τὸν
οὐράνιον, παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς χεῖρας Ναβουχοδονόσορ βασιλέως
16 (μ) Βαβυλῶνος βασιλέως τῶν Χαλδαίων. Τόν τε οἶκον καθελόντες
17 ἐνεπύρισαν, καὶ τὸν λαὸν ᾐχμαλώτευσαν εἰς Βαβυλῶνα. Ἐν
δὲ τῷ πρώτῳ ἔτει βασιλεύοντος Κύρου χώρας Βαβυλωνίας, ἔ-
18 γραψεν ὁ βασιλεὺς Κῦρος τὸν οἶκον τοῦτον (λ) οἰκοδομῆσαι. Καὶ
τὰ ἱερὰ σκεύη τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ (μ) ἀργυρᾶ, ἃ ἐξήνεγκε Ναβουχοδονό-
σορ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀπηρείσατο αὐτὰ ἐν τῷ (ν) αὐτοῦ
ναῷ, πάλιν ἐξήνεγκεν αὐτὰ Κῦρος ὁ βασιλεὺς ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ (μ) ἐν Βα-
19 βυλωνίᾳ, καὶ παρεδόθη (ν) Σαβαναασάρῳ Ζοροβάβελ τῷ ἐπάρχῳ. Καὶ
ἐπετάγη (ξ) αὐτῷ, καὶ ἀπήνεγκε πάντα τὰ σκεύη ταῦτα, ἀποθεῖναι ἐν
τῷ ναῷ τῷ ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ τὸν ναὸν τοῦ (ο) κυρίου οἰκοδομηθῆναι
20 ἐπὶ τοῦ τόπου. Τότε ὁ (π) Σαβανάσαρος παραγενόμενος ἐνεβάλετο
τοὺς θεμελίους τοῦ οἴκου (ρ) κυρίου τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀπ' ἐκείνου
21 μέχρι τοῦ νῦν οἰκοδομούμενος οὐκ ἔλαβε συντέλειαν. Νῦν οὖν εἰ κρίνεται,
βασιλεῦ, ἐπισκεπτέσθω ἐν τοῖς βασιλικοῖς βιβλιοφυλακίοις (σ) τοῦ Κύρου,

MS. A. (δ) μέχρι τοῦ ὑποσημανθῆναι Δαρείῳ (ε) ἈΠΈΣΤΕΙΛΕΝ· (ζ) καὶ πολυτελῶν, (η) ἐπὶ σπουδὴν γινόμενα, (θ) συντελούμενα. (ι) προκαθημένων. (κ) Ἡμεῖς ἐσμεν παῖδες τοῦ κυρίου (σ) τῆς Βαβυλωνίας (λ) οἰκοδομηθῆναι. (μ) ἀργύρεα, (ν) ἑαυτοῦ (μ) ἐν Βαβυλῶνι, (ν) Ζοροβάβελ καὶ Σαναβασσάρῳ τῷ (ξ) αὐτῷ ἀπενέγκαντι ταῦτα τὰ σκεύη, ἀποθεῖναι (ο) οἰκοδομηθῆναι κυρίου τοῦτον (π) Σαναβάσαρος ἐκεῖνος παραγενόμενος (ρ) τοῦ κυρίου (σ) * τοῦ κυρίου,

Cum Translatione LATINA.

Et habuerunt gratiam, visitatione factâ super ipsam 5
captivitatem, à Domino, seniores Judæorum,
Et non sunt impediti ædificare, donec significa- 6
retur Dario de istis, & responsum acciperetur.
EXEMPLUM epistolæ, quam scripsit Dario. & 7
miserunt. SISINNES subregulus Syriæ & Phœ-
nicis, & Sathrabuzanes, & sodales, qui in Syria,
& Phœnice, præsides regi Dario salutem. Omnia 8
nota sint domino nostro regi, quòd cum venisse-
mus in regionem Judææ, & introissemus in Hie-
rusalem civitate, invenimus de captivitate seni-
ores Judæorū in Hierusalē civitate ædificantes do-
mum Domino magnam, novam Ex lapidibus poli- 9
tis pretiosis, lignis positis in parietibus, Et opera illa
instanter fieri, & prosperare opus in manib' eorū, 10
& in omni gloria quàm diligentissimè perfici. Tunc 11
interrogavimus seniores istos, dicentes; Quo
præcipiente vobis, ædificatis domum istam, &
opera hæc fundatis? Interrogavimus igitur eos, 12
ut notum faceremus tibi, & scriberemus tibi
homines præpositos: & nominum scripturam
præpositorum postulavimus illos. At illi re- 13
sponderunt nobis, dicentes; Servi sumus Domini,
qui creavit cœlum, & terram. Et ædificabatur 14
domus ante annos multos à rege Israel magno, &
forti, & consummata est. Et quoniam patres 15
nostri exacerbantes peccaverunt in Dominum
Israel cœlestem tradidit eos in manus Nabu-
chodonosor regis Babyloniæ, regis Chaldæorum.
Et domum istam demolientes incenderunt: & po- 16
pulum captivum duxerunt in Babylonem. In 17
primo autem anno regnante Cyro in regione Ba-
byloniæ, scripsit Cyrus rex domum hanc ædificare.
Et illa sacra vasa aurea, & argentea, quæ ex- 18
tulerat Nabuchodonosor de domo, quæ est in Hie-
rusalem, & consecraverat ea in suo templo, rur-
sus protulit ea Cyrus rex de templo, quod erat in
Babylonia. Et tradita sunt (a) Sabanassaro Zoro-
babel subregulo: Et præceptū est (b) ei. Et extulit 19
omnia vasa hæc, ut reponerentur in templo, quod
in Hierusalem, & ipsum templum Domini ædifica-
retur super locum. Tunc Sabanassarus adveniens 20
jecit fundamenta domûs Domini, quæ est in Hie-
rusalem. Et exinde usque nunc ædificatur, & non
accepit consummationem. Nunc ergò si videtur, ô rex, perquiratur in regalibus bibliothecis Cyri: 21

Versio SIRIACA cum Interpretatione LATINA.

5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]

Et acquisiverunt gratiā, (eò quòd respectus 5
esset in captivitatem à Domino,) presby-
teri Judæorum: Neque impediti sunt ab 6
ædificando, donec innotesceret Dario de i-
psis, & ad eum relatum esset. Exemplum 7
epistolæ quam scripserunt regi Dario & mi-
serunt. Sisinnus præfectus Syriæ & Phœni-
ciæ, & Sathroburzanes, sociique qui simul
cum ipsis Syriæ & Phœniciæ præsident, Da-
rio regi, Salvere. Omnia nota sint domino 8
nostro regi: Venientes nos in regionem Ju-
dææ, & Hierosolyma, civitatem ingressi,
deprehendimus presbyteros captivitatis Ju-
dæorum in civitate Hierosolymis, ædifican-
tes templum Domino magnū & novum, La- 9
pidibus politis magni pretii, trabibúsque
quæ ponuntur in ædibus; Et opera dili- 10
genter fieri, succederéque opus eis sub ma-
nibus, & cum omni gloria & solicitudine
perfici. Tunc interrogavimus Presbyte- 11
ros istos dicentes; Quis est, cujus man-
dato templum hoc ædificatis, & opera hæc
fundatis? Interrogavimus igitur eos, ut 12
notum tibi faceremus, utque scriberemus
tibi viros principes ipsorum: nomina scribi
primorum principum ipsorum ab eis postu-
lavimus. Illi autem responderunt nobis, 13
dicentes; Servi sumus Domini qui creavit
cœlum & terram: Et templum hoc ante 14
multos annos ædificatū est per regem Israe-
lis magnum & fortem, & perfectum est.
Et propterea quòd patres nostri exacer- 15
bando peccârunt in Dominū cœlorum, Do-
minum Israelis, tradidit eos in manus
Nebuchadnosaris Babylonii, regis Chal-
dæorum, Et templum destructum incen- 16
derunt, & populum captivum duxerunt
Babylonem. Anno autem primo regnante 17
Cyro, ... ædificari domum hanc, Vasáque 18
sacerdotalia aurea & argentea, quæ eduxerat
Nebuchadnosar rex ex templo Hierosolymi-
tano, & in templo suo posuerat, eduxit rur-
sus rex Cyrus de templo Babylonico: & tra-
dita sunt Zorobabeli et Sanbasuro præfecto,
Et præceptum est ei, & tulit omnia hæc 19
vasa ut reponerentur in templo Hierosoly-
mitano: Utque templum Domini ædifica-
retur in loco suo. Tunc veniens Sanbasu- 20
rus jecit fundamenta domûs Domini, quæ
Hierosolymis. Et exinde huc usque ædifi-
cata, complementum non accepit. Nunc 21
igitur si ita judicatum fuerit, O rex, inspi-
ciantur regalia Cyri regis chartophylacia
quæ in Babylone.

Versio VULG. LAT.

22 Et si inventum fuerit, consilio Cyri regis cœptam esse
structuram domûs Domini, quæ est in Jerusalem, &
judicatur à Domino rege nostro, scribat de his nobis.
23 Tunc Darius rex præcepit inquiri in Bibliothecis : &
inventus est in Ecbathanis oppido, quod est in media regione, locus unus, in quo scripta erant ista :
24 ANNO primo regnante Cyro, rex Cyrus præcepit
domum Domini quæ est in Jerusalem ædificare, ubi
25 incendebant igni assiduo, Cujus altitudo sit cubitorum decem, & latitudo cubitorum sexaginta, quadratum lapidibus politis tribus, & meniano ligneo ejusdem regionis, & meniano uno novo, & impen-
26 dia dari de domo Cyri regis : Et sacra vasa domûs Domini tam aurea quàm argentea, quæ extulit Nabuchodonosor in domum Domini, quæ est in Jerusa-
27 lem, ubi erant posita, ut ponantur illic. Et præcepit curam agere Sisennem subregulum Syriæ & Phœnicis, & Satrabuzanem, & sodales ejus, & qui ordinati erant in Syria & Phœnice præsides, ut abstinerent
28 se ab eodem loco. Et ego quoque præcepi in totum ædificare : & prospexi, ut adjuvent eos qui sunt ex captivitate Judæorum, donec consummetur templum
29 ædis Domini : Et à vexatione tributorum Cœlesyriæ & Phœnicis, diligenter quantitatem dari his hominibus ad sacrificium Domini, Zorobabel præfecto,
30 ad tauros, & arietes, & agnos, Similiter autem & frumentum, & sal, & vinum, & oleum instanter per singulos annos, prout sacerdotes qui sunt in Jerusalem, dictaverunt consumi quotidiè, sine ulla dilatio-
31 ne, Ut offerantur libationes summo Deo pro rege &
32 pueris ejus, & orent pro ipsorum vita : Et denuntietur, ut quicunque transgressi fuerint aliquid ex his quæ scripta sunt, aut spreverint, accipiatur lignum de suis propriis, & suspendantur, & bona ipsorum regi
33 adscribantur. Propterea Dominus, cujus nomen invocatum est ibi, exterminet omnem regem & gentem, qui manum suam extenderit prohibere, aut malè tra-
34 ctare domum Domini illam quæ est in Jerusalem. Ego Darius rex decrevi quàm diligentissimè secundùm hæc fieri.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

22 Καὶ ἐὰν εὑρίσκηται, μετὰ τῆς γνώμης Κύρου τοῦ βασιλέως γενομένην τὴν οἰκοδομὴν τοῦ οἴκου κυρίου τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ κρίνηται τῷ
23 κυρίῳ βασιλεῖ ἡμῶν, προσφωνησάτω ἡμῖν περὶ τούτων. Τότε ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος προσέταξεν ἐπισκέψασθαι (σ) ἐν τοῖς βιβλιοφυλακίοις τοῖς κειμένοις ἐν Βαβυλῶνι· καὶ εὑρέθη ἐν Ἐκβατάνοις τῇ βάρει τῇ
24 ἐν Μηδείᾳ χώρᾳ (τ) τόπος εἷς, ἐν ᾧ ὑπομνημάτιστο τάδε. Ἔτους πρώτου βασιλεύοντος Κύρου, βασιλεὺς Κῦρος προσέταξε τὸν οἶκον τοῦ κυρίου τὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ οἰκοδομῆσαι, ὅπου ἐπιθύουσι διὰ πυρὸς ἐνδελεχοῦς.
25 Οὗ τὸ ὕψος πηχῶν ἑξήκοντα, πλάτος πηχῶν ἑξήκοντα διὰ δόμων λιθίνων ξυστῶν τριῶν, καὶ δόμου ξυλίνου ἐγχωρίου καινοῦ ἑνός, καὶ τὸ δα-
26 πάνημα δοθῆναι ἐκ τοῦ οἴκου Κύρου τοῦ βασιλέως. Καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη τοῦ οἴκου κυρίου (υ) τά τε χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἃ ἐξήνεγκε Ναβουχοδονόσορ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἀπήνεγκεν εἰς Βαβυλῶνα, ἀποκατασταθῆναι εἰς τὸν οἶκον τὸν ἐν Ἱερουσαλήμ, οὗ ἦν κείμενα, ὅπως τεθῇ ἐκεῖ.
27 Προσέταξε δὲ ἐπιμεληθῆναι Σισίννῃ ἐπάρχῳ Συρίας καὶ Φοινίκης, καὶ Σαθραβουζάνῃ, καὶ τοῖς συνεταίροις, καὶ τοῖς ἀποτεταγμένοις ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ ἡγεμόσιν ἀπέχεσθαι τοῦ τόπου, (ʷ) ἐᾶσαι δὲ τὸν παῖδα κυρίου Ζοροβάβελ, ἔπαρχον δὲ τῆς Ἰουδαίας, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων,
28 τὸν (ˣ) οἶκον τοῦ κυρίου ἐκεῖνον οἰκοδομεῖν ἐπὶ τοῦ τόπου. Καὶ (ʸ) ἐγὼ δὲ ἐπέταξα ὁλοσχερῶς οἰκοδομῆσαι, καὶ ἀτενίσαι ἵνα συμποιῶσι τοῖς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας (ᶻ) τῆς Ἰουδαίας, μέχρι τοῦ ἐπιτελεσθῆναι τὸν οἶκον τοῦ κυρίου.
29 Καὶ ἀπὸ τῆς φορολογίας κοίλης Συρίας καὶ Φοινίκης ἐπιμελῶς σύνταξιν δίδοσθαι τούτοις τοῖς ἀνθρώποις εἰς (ᵃ) θυσίαν τῷ κυρίῳ, Ζοροβάβελ
30 ἐπάρχῳ εἰς ταύρους, καὶ κριούς, καὶ ἄρνας, Ὁμοίως δὲ καὶ πυρόν, καὶ ἅλα, καὶ οἶνον, καὶ ἔλαιον ἐνδελεχῶς κατ' ἐνιαυτόν, καθὼς ἂν οἱ ἱερεῖς οἱ ἐν Ἱερουσαλὴμ ὑπαγορεύσωσιν ἀναλίσκεσθαι καθ' ἡμέραν, (ᵇ) ἀναμφισβητήτως,
31 Ὅπως προσφέρωνται σπονδαὶ τῷ θεῷ τῷ ὑψίστῳ ὑπὲρ τοῦ βασιλέως καὶ
32 τῶν παίδων, καὶ προσεύχωνται περὶ τῆς αὐτῶν ζωῆς· Καὶ (φ) προστάξαι ἵνα ὅσοι (ᶜ) ἐὰν παραβῶσί τι τῶν (χ) γεγραμμένων καὶ ἀκυρώσωσι, ληφθῆναι ξύλον ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ, καὶ (ψ) ἐπ' αὐτοῦ κρεμασθῆναι, καὶ τὰ ὑπάρχοντα
33 αὐτοῦ εἶναι βασιλικά. Διὰ ταῦτα καὶ ὁ κύριος, οὗ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπικέκληται ἐκεῖ, ἀφανίσαι πάντα βασιλέα καὶ ἔθνος, ὃς ἐκτενεῖ τὴν χεῖρα αὐτοῦ κωλῦσαι ἢ κακοποιῆσαι τὸν οἶκον (ᵈ) κυρίου ἐκεῖνον τὸν ἐν
34 Ἱερουσαλήμ. Ἐγὼ βασιλεὺς Δαρεῖος δεδογμάτικα ἐπιμελῶς κατὰ ταῦτα γίνεσθαι.

Et, si inventum fuerit, cum consilio Cyri regis fieri 22
structuram domûs Domini, quæ in Hierusalem, &
judicatur à Domino rege nostro; scribat de his no-
bis. Tunc Darius rex præcepit inquiri in biblio- 23
thecis, quæ sunt in Babylonia. Et inventus est in
Ecbatanis, oppido : quòd in Media regione, (c) lo-
cus unus, in quo scripta erant ista : Anno primo 24
regnante Cyro, rex Cyrus præcepit, domum Domini,
quæ est in Hierusalem, ædificare, ubi sacrificant
igni assiduo; Cujus altitudo cubitorum sexagin- 25
ta, latitudo cubitorum sexaginta per domos lapi-
deas politas tres, & (d) domum ligneam ejus loci
novam unam, & impendia dari de domo Cyri re-
gis : Et sacra vasa domûs Domini, tã aurea quã 26
argẽtea, quæ extulit Nabuchodonosor è domo, quæ
in Hierusalem, & abstulit in Babyloniam, restitui
in domum, quæ in Hierusalem, ubi erant posita, ut
ponantur illic. Et præcepit curam agere Sisinnem 27
subregulum Syriæ, & Phœnices, & Sathrabuza-
nem, & sodales, & qui ordinati erant in Syria &
Phœnice præsides, ut abstinerent se à loco; sinerent
autem puerum Domini Zorobabel, præsidem autem
Judææ, & seniores Judæorum, domũ Domini illam
ædificare super locũ. Et ego quoq; præcepi in totum 28
ædificare, & attendere, ut adjuvent eos, qui ex ca-
ptivitate Judææ, donec consummentur ædes Domi-
ni : Et de tributo Cœlesyriæ & Phœnicis dili- 29
genter contributionem dari his hominibus ad sa-
crificium Domino, Zorobabel præfecto, ad tauros,
& arietes, & agnos, Similiter autem & frumen- 30
tum, & sal, & vinum, & oleum assiduè per singu-
los annos, prout sacerdotes, qui sunt in Hierusa-
lem, dictaverint consumi quotidiè, sine ulla dila-
tione, Ut offerantur libationes Deo summo pro rege, 31
& pueris, & orent pro ipsorum vita : Et denunti- 32
etur, ut quicumque transgressi fuerint aliquid ex
his quæ scripta sunt, & spreverint; accipiatur li-
gnum de suis propriis, & super illud suspendatur,
& bona ipsius regi adscribantur. Propterea & 33
Dominus, cujus nomen invocatum est ibi, extermi-
net omnẽ regẽ, & gentem; qui manũ suã extenderit
prohibere, aut malè tractare domũ Domini illã, quæ
est in Hierusalẽ. Ego Darius rex decrevi quã diligentissimè secundũ hæc fieri. 34

MS. A. (σ) ἐν τοῖς βασιλικοῖς βιβλιοφυλακίοις (τ) τόμος εἷς, (υ) τὰ χρύσια καὶ τὰ ἀργύρεα * ἐξήνεγκεν (ʷ) ἐάσαι τὸν παῖδα τοῦ κυρίου (ˣ) οἶκον κυρίου (ʸ) ἐγὼ ἐπέταξα (ᶻ) τῶν Ἰουδαίων, μέχρις (ᵃ) θυσίας (ᵇ) ἀναμφισβητήτως, (φ) προσέταξεν (ᶜ) ἂν (χ) προειρημένων καὶ τῶν προσγεγραμμένων ἢ καὶ (ψ) ἐπὶ τούτῳ (ᵈ) τοῦ κυρίου

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

22 [illegible Syriac text]
23 [illegible Syriac text]
24 [illegible Syriac text]
25 [illegible Syriac text]
26 [illegible Syriac text]
27 [illegible Syriac text]
28 [illegible Syriac text]
29 [illegible Syriac text]
30 [illegible Syriac text]
31 [illegible Syriac text]
32 [illegible Syriac text]
33 [illegible Syriac text]
34 [illegible Syriac text]

Et si inveneritis quòd præcepto Cyri regis 22
facta sit ædificatio templi Dñi quod Hierosolymis, & judicatum fuerit à Domino nostro rege nostro, alloquatur nos his de rebus. Tunc rex Darius jussit inspici bibli- 23
othecas repositarum Babylone chartarum : & inventus est Ecbatanis arce quæ in regione Mediæ, locus quidam in quo memoriæ tradita erant hæc. Anno primo re- 24
gnante Cyro, præcepit Cyrus rex ædificari templum Domini, quod est Hierosolymis, ubi sacrificatur igne jugiter; Cujus alti- 25
tudo cubitorum sexaginta, latitudo cubitorum sexaginta, structuris lapidum politorum tribus, lignorum autem ipsius regionis novâ unâ : Sumptum autem præberi de domo Cyri regis. Vasa autem sacerdo- 26
talia domûs Domini, aurea & argentea quæ extulerat Nabuchadonosar de templo Hierosolymitano & Babyloné duxerat, restitui in templum quod Hierosolymis, ubi posita fuerant, ut ibi reponantur. Præcepit au- 27
tem curæ esse Sisinnæ præfecto Syriæ & Phœniciæ, & Sathroburzani, & sodalibus qui unà erant, eísque qui ordinati erant ut Syriæ Phœniciæque præessent, ut à loco abstinerent, sineréntque servum Dei Zorobabel præfectum Judææ, & Presbyteros Judæorum, templum hoc eodem in loco ædificare. Ego autem præcipio ut omninò 28
ædificent, et attendãt operi faciendo cum captivitate Judææ donec completa fuerit domus Domini. Et de tributo Syriæ Cavæ & 29
Phœniciæ dari cum cura oblationem hominibus his in sacrificium Domino, Zorobabel præfecto, in tauros arietésque & agnos : Similiter autem & frumentum & 30
sal, vinúmque, & oleum jugiter singulis annis: Prout sacerdotes, qui sunt Hierosolymis, dictaverint insumi indies, sine dubitatione. Ut offerantur libamina Deo excelso 31
pro rege & servis ejus; utque orent pro vita ipsorum. Et præcipies, quicunque præ- 32
varicatus fuerit quicquam ex eis quæ scripta sunt, vel irritum reddiderit, sumi lignum de proprio ejus, & in eo suspendi ipsum, & bona regi ascribi. Propterea Dominus 33
etiam cujus nomen ibi invocatur, exterminet omnem regem & populum, qui extenderit manũ impedimento aut noxæ domui Domini, quæ est Hierosolymis objiciendæ. Ego Darius rex præcepi diligenter secun- 34
dùm hæc fieri.

Versio VULG. LAT.

CAP. VII.

1 TUnc Sisennes subregulus Cœlesyriæ & Phœnicis,
& Satrabuzanes, & sodales, obsecuti his quæ à Dario
2 rege erant decreta, Insistebant sacrosanctis operibus
diligentissimè, cooperantes cum senioribus Judæorum
3 principibus Syriæ. Et prosperata sunt sacrosancta
opera prophetantibus Aggæo & Zacharia prophetis.
4 Et consummaverunt omnia per præceptum Domini
Dei Israel, & ex consilio Cyri, & Darii, & Artaxerxis
5 regis Persarum. Et consummata est domus nostra
usque ad tertiã & vigesimam diem mensis Adar, sex-
6 to anno Darii regis. Et fecerunt filii Israel & sacer-
dotes & Levitæ & cæteri qui erant ex captivitate, qui
appositi sunt, secundùm ea quæ scripta sunt in libro
7 Moysi. Et obtulerunt in dedicationem templi Domi-
ni, tauros centum, arietes ducentos, agnos quadrin-
8 gentos, Et hœdos pro peccatis universi Israel duo-
9 decim, secundùm numerum tribuum Israel. Et ste-
terunt sacerdotes & Levitæ amicti stolis per tribus, su-
per omnia opera Domini Dei Israel, secundùm librũ
10 Moysi; & ostiarii per singulas januas. Et egerunt filii
Israel cum his qui erant ex captivitate illud Phase
quartadecimâ lunâ mensis primi, quando sanctificati
11 sunt sacerdotes & Levitæ. Omnes filii captivitatis
non sunt simul sanctificati, quia Levitæ omnes simul
12 sanctificati sunt. Et immolaverunt Phase universi
filii captivitatis, & fratribus suis sacerdotibus, & sibi-
13 metipsis. Et manducaverunt filii Israel, qui erant
ex captivitate, omnes qui remanserant ab omnibus
execrationibus gentium terræ quærentes Dominum,
14 Et celebraverunt diem festum azymorum, septem
15 diebus epulantes in conspectu Dñi; Quoniam con-
vertit consilium regis Assyriorum in eos, confortare
manus eorum ad opera Domini Dei Israel.

CAP. VIII.

1 ET post hunc, regnante Artaxerxe Persarum rege,
accessit Esdras filius Azariæ, filii Helciæ, filii Solome,
2 Filii Sadoc, filii Achitob, filii Ameri, filii Azahel,
filii Bocci, filii Abisue, filii Phinees, filii Eleazari,
3 filii Aaron primi sacerdotis: Hic Esdras ascendit
de Babylonia, cùm esset scriba & ingeniosus in lege
Moysi, quæ data est à Domino Deo Israel docere &
facere.

Versio GRÆCA LXX. Interp. cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. ζ'.

1 Τότε Σισίννης (ª) ἔπαρχος κοίλης Συρίας, καὶ Φοινίκης, καὶ Σαθραβουζάνης, καὶ οἱ συνεταῖροι κατακολουθήσαντες τοῖς ὑπὸ τοῦ βασιλέως
2 Δαρείου προσταγεῖσιν, Ἐπεστάτουν τῶν ἱερῶν ἔργων ἐπιμελέστερον συνερ-
3 γοῦντες τοῖς πρεσβυτέροις τῶν (α) Ἰουδαίων καὶ ἱεροστάταις. Καὶ εὔοδα
ἐγίνετο τὰ ἱερὰ ἔργα, προφητευόντων Ἀγγαίου καὶ Ζαχαρίου τῶν προφητῶν.
4 Καὶ συνετέλεσαν ταῦτα διὰ προστάγματος (ᵇ) κυρίου θεοῦ Ἰσραήλ· καὶ μετὰ τῆς
5 γνώμης (ᶜ) τοῦ Κύρου καὶ Δαρείου καὶ Ἀρταξέρξου βασιλέων Περσῶν, (β) Συνετελέσθη ὁ οἶκος ὁ ἅγιος ἕως τρίτης καὶ εἰκάδος μηνὸς Ἀδαρ, τοῦ ἕκτου
6 ἔτους βασιλέως Δαρείου. Καὶ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ, καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ
Λευῖται καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας οἱ προστεθέντες, ἀκολούθως
7 τοῖς ἐν τῇ (ᵈ) Μωυσέως βίβλῳ. Καὶ προσήνεγκαν εἰς τὸν ἐγκαινισμὸν
τοῦ ἱεροῦ τοῦ κυρίου ταύρους ἑκατὸν, κριοὺς διακοσίους, ἄρνας τετρακοσίους,
8 Χιμάρους ὑπὲρ ἁμαρτίας παντὸς τοῦ Ἰσραὴλ δώδεκα πρὸς ἀριθμὸν, ἐκ
9 τῶν φυλάρχων τοῦ Ἰσραὴλ δώδεκα. Καὶ ἔστησαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται κατὰ
φυλὰς ἐστολισμένοι ἐπὶ τῶν ἔργων κυρίου (ᵉ) θεοῦ Ἰσραὴλ ἀκολούθως τῇ
10 (ᶠ) Μωυσέως βίβλῳ, καὶ οἱ θυρωροὶ ἐφ' ἑκάστου πυλῶνος. Καὶ ἠγάγοσαν οἱ
υἱοὶ Ἰσραὴλ τῶν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τὸ πάσχα ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ
11 τοῦ πρώτου μηνὸς, ὅτε ἡγνίσθησαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται) Ἅμα καὶ πάν-
τες οἱ υἱοὶ τῆς αἰχμαλωσίας, ὅτι ἡγνίσθησαν, ὅτι οἱ Λευῖται ἅμα πάντες
12 ἡγνίσθησαν. Καὶ ἔθυσαν τὸ πάσχα πᾶσι τοῖς υἱοῖς (ᵍ) τοῖς αἰχμαλωσίας,
13 καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν τοῖς ἱερεῦσι, καὶ ἑαυτοῖς. Καὶ ἐφάγοσαν οἱ υἱοὶ
Ἰσραὴλ οἱ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, πάντες οἱ χωρισθέντες ἀπὸ τῶν βδελυγ-
14 μάτων τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς, ζητοῦντες τὸν κύριον. Καὶ ἠγάγοσαν τὴν
15 ἑορτὴν τῶν ἀζύμων ἑπτὰ ἡμέρας εὐφραινόμενοι (γ) ἔναντι κυρίου, Ὅτι
μετέστρεψε τὴν βουλὴν τοῦ βασιλέως Ἀσσυρίων ἐπ' αὐτοὺς, κατισχῦ-
σαι τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὰ ἔργα κυρίου θεοῦ Ἰσραήλ.

MS. A. (ª) ὁ ἔπαρχος (α) ἱερέων καὶ ἱεροστάταις. (ᵇ) τοῦ κυρίου (ᶜ) Κύρου (β) ἕως τοῦ ἕκτου ἔτους Δαρείου βασιλέως Περσῶν, Συνετελέσθη ὁ οἶκος (ᵈ) Μωσέως (ᵉ) τοῦ θεοῦ (ᶠ) Μωσέως (ᵍ) τῆς (γ) ἔναντι τοῦ κυρίου,

CAP. VII.

1 TUnc Sisinnes subregulus Cœlesyriæ, & Phœnices,
& Sathrabuzanes, & sodales obsecuti his, quæ à
2 Dario rege erant decreta, Insistebant sacrosanctis ope-
ribus diligentiùs cooperantes senioribus Judæorum,
3 & sacris statoribus. Et prosperata sunt sacrosancta
opera, prophetantibus Aggæo & Zacharia prophetis.
4 Et consummaverunt hæc per præceptum Domini Dei
Israel: & ex consilio Cyri, & Darii, & Arta-
5 xerxis regis Persarum (a) Consummata est domus
sancta usque ad tertiam & vigesimam diem mensis
6 Adar, sexto anno Darii regis. Et fecerunt filii Is-
rael, & sacerdotes, et Levitæ, & cæteri qui erant
ex captivitate, qui appositi sunt, secundùm ea quæ
7 scripta sunt in libro Moysi. Et obtulerũt in dedicatio-
nem templi Domini, tauros centum, arietes ducentos,
8 agnos quadringentos, Hircos pro peccato universi
Israel duodecim ad numerum de (b) principibus tri-
9 buum Israel duodecim. Et steterunt sacerdotes, &
Levitæ per tribus, amicti stolis super opera Domini
Dei Israel secundùm librum Moysi; & ostiarii per
10 singulas januas. Et egerunt filii Israel ex his, qui
erant ex captivitate, Pascha in quartadecima mensis
primi, quando sanctificati sunt sacerdotes, et Levitæ
11 Simul; et omnes filii captivitatis, (c) quoniam pu-
rificati sunt: quoniam Levitæ simul omnes sancti-
12 ficati sunt. Et immolaverunt Pascha universis filiis
captivitatis, et fratribus suis sacerdotibus, et sibimet-
13 ipsis. Et manducaverunt filii Israel, qui ex captivi-
tate, omnes qui recesserant ab execrationibus gentium
14 terræ, quærentes Dominum. Et celebraverunt diem
festũ azymorum septem diebus epulantes in conspectu
15 Domini: Quoniam convertit consilium regis Assy-
[illegible] confortare manus eorum ad opera Domini Dei Israel.

ΚΕΦ. η'.

1 Καὶ μετὰ ταῦτα νεώτερος τούτων ὢν, βασιλεύοντος Ἀρταξέρξου τοῦ Περσῶν
βασιλέως, προσέβη (α) Ἔσδρας Ἀζαρίου, τοῦ Ζεχρίου, τοῦ Χελκίου, τοῦ
2 Σαλήμου, Τοῦ Σαδδούκου, τοῦ Ἀχιτὼβ, τοῦ Ἀμαρίου, (β) τοῦ Ὀζίου, τοῦ Βοκ-
κὰ, τοῦ Ἀβισαΐ, τοῦ Φινεὲς, τοῦ Ἐλεάζαρ, τοῦ Ἀαρὼν τοῦ ἱερέως τοῦ πρώτου
3 Οὗτος (γ) Ἔσδρας ἀνέβη ἐκ Βαβυλῶνος ὡς γραμματεὺς, εὐφυὴς ὢν
(ª) ἐν τῷ Μωυσέως νόμῳ τῷ ἐκδεδομένῳ ὑπὸ τοῦ θεοῦ τοῦ Ἰσραήλ.

MS. A. (α) Ἔζρας Σαραίου, τοῦ Ἐζερίου, τοῦ Χελκίου (β) τοῦ Ἐζίου, τοῦ Μαρερὼθ, τοῦ Ζαραίου, τοῦ Σαουία, τοῦ Βοκκὰ, τοῦ Ἀβισουαΐ, (γ) Ἔζρας (ª) ἐν τῷ νόμῳ Μωυσέως τῷ

CAP. VIII.

1 ET (a) posterior his est, regnante Artaxerxe Per-
sarum rege, accessit Esdras filius Azariæ, filii Za-
2 chriæ, filii Chelciæ, filii Salemi, Filii Saduoci, filii
Achitob, filii Amariæ, filii Oziæ filii Bocca, filii A-
bisai, filii Phinees, filii Eleazari, filii Aaron, primi sa-
3 cerdotis. Hic Esdras ascendit de Babylonia, tan-
quam scriba, qui esset ingeniosus in lege Moysi, quæ
data est à Deo Israel.

Versio *SYRIACA* cum Iterpretationne *LATINA*.

[illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]

CAP. VII.

TUnc Sisinus præfectus Syriæ Cavæ & 1
Phœniciæ, & Sathroburzines, quiq; unà so-
dales, obsecuti eis quæ à rege Dario præce-
pta erant; Insistebant operibus sacerdotali- 2
bus, diligenter admodũ opem ferentes Pres-
byteris Judæorum & Præfectis sacerdota-
libus. Et succedebant opera sacerdotalia, 3
prophetantibus Aggæo & Zacharia pro-
phetis. Et consummârunt hæc per præce- 4
ptum Domini Dei Israel: Et præcepto
Cyri & Darii & Artaxerxis regis Persarum,
in annum sextum Darii regis Persarum
Consummata est domus sancta, in vigesi- 5
mam tertiam mensis Adar, anni sexti regis
Darii. Et fecerunt filii Israel & Sacerdo- 6
tes & Levitæ, & reliqui de captivitate qui
adjunxerunt se, secundùm ea quæ in libro
Mosis. Et obtulerunt in dedicationem do- 7
mûs Domini juvencos centum, arietes du-
centos, agnos quadringentos, Hircos pro 8
peccatis totius Israelis, duodecim secun-
dùm numerum; ex bonis duodecim prin-
cipum tribuum Israelis. Et steterunt sa- 9
cerdotes secundùm genera, super opera
Domini Dei Israelis secundùm librum Mo-
sis: Et janitores ad singulas portas. Et fe- 10
cerunt filii Israel qui de captivitate Pascha
decimoquarto mensis primi: Quia purifi-
cati erant sacerdotes simul & Levitæ. O- 11
mnes autem filii captivitatis non erant pu-
rificati, quia Levitæ simul omnes purificati
erant. Et immolaverunt Pascha omnibus 12
filiis captivitatis, & fratribus suis sacerdo-
tibus, & sibi ipsis. Et manducaverunt filii 13
Israel qui de captivitate, omnes qui de abo-
minationibus Gentium terræ se subduxe-
rant, quærentes Dominum. Et egerunt 14
festum azymorum septem dies, lætantes co-
ram Domino. Quia mutaverat cogitationes 15
regum Assyriæ erga eos, confortando ma-
nus ipsorum in opera Domini Dei Israe-
lis.

CAP. VIII.

ET quod his recentius est, regnante Ar- 1
taxerxe rege Persarum; Venit Ezras de fa-
milia Saviæ, filii Azariæ, filii Helciæ, filii
Shallum, Filii Sadu, filii Achitub, filii 2
Amariæ, filii Uziæ, filii Miraruth, filii Zorach,
filii Saviæ, filii Bucæ, filii Abithai, filii
Phinees, filii Eleazar filii Aaron sacerdotis
primi. Hic Ezras ascendit Babylone, ut qui 3
scriba esset velox in lege Mosis quæ data est
à Deo Israelis.

Versio VULG. LAT.

4 Et dedit ei rex gloriam, quòd invenisset gratiam
in omni dignitate & desiderio in conspectu ejus.
5 Et ascenderunt simul cum ipso ex filiis Israel, &
Sacerdotibus, & Levitis, & sacris cantoribus tem-
6 pli, & ostiariis, & servis templi, in Jerusalem. An-
no septimo, regnante Artaxerxe, in quinto mense,
hic annus septimus est regni, exeuntes de Babylonia
7 novilunio quinti mensis, Venerunt Jerosolymam
juxta præceptum illius, secundùm prosperitatem iti-
8 neris à Domino ipsorum datam eis. In his enim
Esdras magnam disciplinam obtinebat, ne præter-
mitteret quidquam eorum, quæ essent ex lege Do-
mini & præceptis, & docendo universum Israel
9 omnem justitiam & judicium. Accedentes autem qui
scribebant scripta Artaxerxis regis, tradiderunt scri-
ptum quod obvenerat ab Artaxerxe rege ad Esdram
Sacerdotem, & lectorem legis Domini, cujus exem-
10 plum subjectum est. REX Artaxerxes Esdræ Sacer-
11 doti, & lectori legis Domini salutem. Humanior ego
judicans in beneficiis, præcepi eis qui desiderant ex
gente Judæorum, suâ sponte, & ex Sacerdotibus &
Levitis, qui sunt in regno meo, comitari tecum in Je-
12 rusalem. Si qui ergò cupiunt ire tecum, conveniant,
& proficiscantur, sicut placuit mihi & septem amicis
13 meis consiliariis, Ut visitent ea quæ aguntur secun-
dùm Judæam & Jerusalem, observantes sicut habes in
14 lege Domini, Et ferant munera Domino Deo Israel,
quæ vovi ego & amici Jerusalem, & omne aurum &
argentum, quod inventum fuerit in regione Babylo-
15 niæ Domino in Jerusalem cum illo, Quod est dona-
tum pro ipsa gente in templum Domini eorum quod
est in Jerusalem: ut colligatur hoc aurum & argen-
tum ad tauros, & arietes, & agnos, & hœdos, & quæ
16 his sunt congruentia, Ut offerant hostias Domino su-
17 per altare Domini ipsorum quod est in Jerusalem. Et
omnia quæcumque volueris cum fratribus tuis facere
auro & argento, perfice pro voluntate tua, secundùm
18 præceptum Domini Dei tui: Et sacrosancta vasa, quæ
data sunt tibi ad opera domûs Domini Dei tui, quæ
19 est in Jerusalem: Et cætera quæcunque tibi subvene-
rint ad opera templi Dei tui, dabis de regali gazophy-
20 lacio: Cùm volueris cum fratribus tuis facere auro
21 & argento, perfice secundùm voluntatem Domini. Et
ego quidem rex Artaxerxes præcepi custodibus the-
saurorum Syriæ & Phœnicis, ut quæcunq; scripserit
Esdras Sacerdos, & lector legis Dñi, diligenter detur
ei usque ad argenti talenta centum, similiter & auri:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

4 Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς δόξαν, εὑρόντος χάριν ἐνώπιον αὐτοῦ
5 ἐπὶ πάντα τὰ ἀξιώματα αὐτοῦ. Καὶ συνανέβησαν ἐκ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ,
καὶ τῶν ἱερέων, καὶ Λευιτῶν, καὶ ἱεροψαλτῶν, καὶ θυρωρῶν, καὶ ἱεροδούλων
6 (δ) εἰς Ἱερουσαλήμ, Ἔτους ἑβδόμου βασιλεύοντος (") Ἀρταξέρξου ἐν τῷ
πέμπτῳ μηνί· (ε) οὗτος ἐνιαυτὸς ἕβδομος τῷ βασιλεῖ· ἐξελθόντες γὰρ
7 ἐκ Βαβυλῶνος τῇ νουμηνίᾳ τοῦ πρώτου (ζ) μηνός, Παρεγένοντο εἰς
Ἱερουσαλὴμ κατὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτοῖς εὐοδίαν παρὰ τοῦ (η) κυρίου ἐπ᾽
8 αὐτῷ. Ὁ γὰρ Ἔσδρας πολλὴν ἐπιστήμην περιεῖχεν εἰς τὸ μηδὲν παρα-
λιπεῖν τῶν ἐκ τοῦ νόμου κυρίου (θ) καὶ ἐκ τῶν ἐντολῶν, διδάξαι (ι) πάντα τὸν
9 Ἰσραὴλ δικαιώματα καὶ κρίματα. Προσπεσόντος δὲ τοῦ γραφέντος
προστάγματος παρὰ (") Ἀρταξέρξου βασιλέως πρὸς Ἔσδραν τὸν ἱερέα
καὶ ἀναγνώστην τοῦ νόμου κυρίου, οὗ ἐστιν ἀντίγραφον τὸ ὑποκείμενον·
10 Βασιλεὺς (") Ἀρταξέρξης Ἔσδρᾳ τῷ ἱερεῖ καὶ ἀναγνώστῃ τοῦ νόμου κυρίου
11 χαίρειν. Καὶ τὰ φιλάνθρωπα ἐγὼ κρίνας προσέταξα τοὺς βουλομένους
ἐκ τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων αἱρετίζοντας, καὶ τῶν ἱερέων καὶ τῶν Λευιτῶν, (κ)
καὶ τῶν δὲ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ βασιλείᾳ, Συμπορεύεσθαί σοι εἰς Ἱερουσαλήμ.
12 Ὅσοι οὖν ἐνθυμοῦνται, (λ) συνεξορμάτωσαν καθάπερ δέδοκται ἐμοί τε,
13 καὶ τοῖς ἑπτὰ φίλοις συμβουλευταῖς, Ὅπως ἐπισκέψωνται τὰ κατὰ τὴν
Ἰουδαίαν καὶ Ἱερουσαλὴμ ἀκολούθως (μ) ᾧ ἔχει ἐν τῷ νόμῳ κυρίου,
14 Καὶ ἀπενεγκεῖν δῶρα τῷ κυρίῳ τοῦ Ἰσραήλ, ἃ ηὐξάμην ἐγώ τε καὶ οἱ
φίλοι, εἰς Ἱερουσαλήμ· καὶ πᾶν χρυσίον καὶ ἀργύριον ὃ ἐὰν εὑρεθῇ ἐν
15 τῇ χώρᾳ τῆς (ν) Βαβυλωνίας τῷ κυρίῳ εἰς Ἱερουσαλήμ, Σὺν τῷ δε-
δωρημένῳ ὑπὸ τοῦ ἔθνους εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ κυρίου θεοῦ αὐτῶν τὸ ἐν Ἱε-
ρουσαλήμ, συναχθῆναι τό, τε χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον εἰς ταύρους καὶ
16 κριοὺς καὶ ἄρνας, καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα, Ὥστε προσενεγκεῖν θυσίας τῷ
17 κυρίῳ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον (") τοῦ κυρίου θεοῦ αὐτῶν τὸ ἐν Ἱερουσαλήμ. Καὶ
πάντα ὅσα ἐὰν βούλῃ μετὰ τῶν ἀδελφῶν σου ποιῆσαι χρυσίῳ καὶ ἀργυρίῳ,
18 ἐπιτέλει κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ σου. Καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη τοῦ κυρίου
19 τὰ διδόμενά σοι εἰς τὴν χρείαν τοῦ ἱεροῦ τοῦ θεοῦ σου, (ξ) Δώσεις ἐκ
21 τοῦ (ο) βασιλικοῦ γαζοφυλακίου. (π) Κἀγὼ ἰδοὺ Ἀρταξέρξης βασιλεὺς
προσέταξα τοῖς γαζοφύλαξι Συρίας καὶ Φοινίκης, ἵνα ὅσα ἐὰν ἀπο-
στείλῃ (ς) Ἔσδρας ὁ ἱερεὺς καὶ ἀναγνώστης τοῦ νόμου τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου,
ἐπιμελῶς διδῶσιν αὐτῷ ἕως ἀργυρίου ταλάντων ἑκατόν,

Et dedit ei rex gloriam, quod invenisset gratiam in 4
conspectu ejus super omnes dignitates ipsius. Et a- 5
scenderunt (b) simul ex filiis Israel, & sacerdotibus
& Levitis & sacris cantoribus, & ostiariis, & ser-
vis templi, in Hierusalem, Anno septimo, regnante Ar- 6
taxerse, in quinto mense: Hic annus septimus est regi.
Exeuntes enim de Babylonia novilunio primi men-
sis. Venerunt Hierosolymam, secundum prosperitatem 7
itineris datā eis à Domino in eo. Esdras enim ma- 8
gnam disciplinam obtinebat, ne prætermitteret quic-
quam eorum quæ essent ex lege Domini, & ex præce-
ptis, docendo universum Israel justificationes, & ju-
dicia. (c) Cùm obvenisset autem scriptum præceptū 9
ab Artaxerse rege ad Esdram sacerdotem, & lectore
legis Domini: cujus exemplum subjectum est: REX 10
Artaxerses Esdræ sacerdoti, & lectori legis Domini,
salutem: Humaniora ego judicans, præcepi eis 11
qui desiderant, ex gente Judæorum, suâ sponte, & ex
sacerdotibus, & Levitis, & (d) qui sunt in nostro re-
gno, comitari tecum in Hierusalem. Quicunque ergò 12
cupiunt; tecum conveniant, & proficiscantur; sicut
placuit mihi, & septem amicis consiliariis, Ut visi- 13
tent ea quæ aguntur secundùm Judæam, & Hierusa-
lem, observantes, sicut habet in lege Domini: Et fe- 14
rant munera Domino Israel, quæ vovi ego, et amici,
in Hierusalem; & omne aurū, & argentum, quod in-
ventum fuerit in regione Babyloniæ, Domino, in Hie-
rusalem, Cum illo quod est donatum ab ipsa gente in 15
templum Domini Dei eorum, quod est in Hierusalem:
ut colligatur hoc aurum, & argentum ad tauros, &
arietes, & agnos; & quæ his sunt congruentia: Ut of- 16
ferant hostias Domino super altare Domini Dei ipso-
rum, quod est in Hierusalem. Et omnia quæcunq; vo- 17
lueris, cum fratribus tuis, facere auro, & argento;
perfice secundùm voluntatem Dei tui. Et sacrosancta 18
vasa Domini, quæ data sunt tibi ad usum templi Dei 19
tui, Dabis de regali gazophylacio. Et ego quidem rex 21
Artaxerses præcepi custodibus thesaurorum Syriæ et
Phœnicis, ut quæcunq; scripserit Esdras sacerdos, &
lector legis Dei excelsi, diligenter dent ei, usq; ad ar-
genti talenta centum,

MS. A. (δ) εἰς Ἱεροσόλυμα, (") Ἀρταρξέρξου (ε) οὗτος ὁ ἐνιαυτὸς (ζ) μηνός, ἐν τῇ νουμηνίᾳ τοῦ πέμπτου μηνὸς Παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα (η) κυρίου. Ὁ γὰρ Ἔζρας (θ) καὶ τῶν ἐντολῶν, (ι) τὸν πάντα Ἰσραὴλ πάντα τὰ δικαιώματα καὶ τὰ κρίματα. (") Ἀρταρξέρξου τοῦ βασιλέως πρὸς Ἔζραν τὸν ἱερέα. (") Ἀρταρξέρξης Ἔζρᾳ (κ) ὄντων δὲ αὐτοῦ ἐν τῇ * ἡμετέρᾳ βασιλείᾳ, (λ) συνεξορμάτωσαν (μ) ὡς ἔχει ἐν τῷ νόμῳ τοῦ κυρίου, (ν) Βαβυλωνίας εἰς Ἱερουσαλήμ, (") τοῦ θεοῦ αὐτῶν (ξ) τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ, Καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ἐὰν ὑποπίπτῃ σοι εἰς τὴν χρείαν τοῦ ἱεροῦ τοῦ θεοῦ σου, δώσεις (ο) ἱεροῦ γαζοφυλακίου. (π) Κἀγὼ δὲ ὁ βασιλεὺς Ἀρταρξέρξης προσέταξα (ς) Ἔζρας

Versio SYRIACA cum interpretatione LATINA.

4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]

Et dedit ei rex gloriam, cùm invenisset gra- 4
tiam coram eo de omnibus postulatis suis.
Et ascenderunt cum eo de filiis Israel, & 5
Sacerdotibus, & Levitis, & Cantoribus sa-
cerdotalib⁹, & Janitoribus, & servis Sacer-
dotū Hierosolyma: Anno septimo regnante 6
Artaxerxe mense quinto, hic annus regis
septimus. Egressi igitur Babylone neome-
niâ mensis quinti; Venerunt Hierosolyma 7
secundùm prosperitatem quæ data est ipsis
à Domino in eo. Magnam enim scientiam 8
adeptus erat Ezras, ut nequid eum fugeret
eorum quæ in lege Domini, & de præceptis
simul, ut doceret universum Israel ritus
& judicia. Venit autem præceptum hoc 9
quod scriptum est ab Artaxerxe ad Ezram
Sacerdotem & Lectorem legis Domini, cu-
jus exemplum est quod positum est. Rex 10
Artaxerxes Ezræ Sacerdoti & Lectori legis
Domini, Salvere. Ego quæ ad humanita- 11
tem pertinent decernens, præcepi eos qui
volunt de populo Judæorum, quibúsque ita
placet, de Sacerdotibus item & Levitis, in
regno quidem nostro constitutis, proficisci
tecum Hierosolyma. Proficiscantur itaque 12
qui hoc cogitant, sicut placuit mihíque &
septem amicis & consiliariis. Ut quæ ad 13
Judæam & Hierosolyma *pertinent*, inspi-
ciant, secundùm ea quæ in lege Domini.
Afferántque oblationes Domino, quæ vovi 14
ipse, & amici in Hierosolyma: Aurúmque
omne, & argentum quod inventum fuerit
in regione Babylonis, Domino Hierosoly-
ma: Cum eo quod à gente oblatum fue- 15
rit Templo Domini sui, quod Hierosoly-
mis; Ut colligatur aurum & argentum in
juvencos, arietésque, & agnos, & quæ eo-
dem pertinent; Ut offerantur sacrificia in 16
altari Domini ipsorum quod Hierosolymis.
Utque quæ cum fratribus tuis facere cupis, 17
auro & argento de voluntate Dei tui com-
pleas. Vasáque sacerdotalia Domini, quæ 18
data sunt in usum templi Dei tui, quod est
Hierosolymis: Reliquáque quæ tibi occur- 19
rent in usum templi Dei tui, dabis ex gazo-
phylacio regis. Ego autem Artaxerxes 21
rex præcepi etiam custodibus gazæ Syriæ
& Phœniciæ, ut quodcunque Ezras Sacer-
dos & Lector legis Dei excelsi mittens po-
stulaverit, solicitè ipsi dent, usque ad cen-
tum talenta argenti.

[illegible]
[illegible]

Versio VULG. LAT.

22 Et usque ad frumenti modios centum, & vini am-
phoras centum, & alia quæcunque abundant sine ta-
23 xatione. Omnia secundùm legem Dei fiant Deo al-
tissimo, ne fortè exurgat ira in regno regis, & filii, &
24 filiorum ejus. Vobis autem dicitur, ut omnibus sa-
cerdotibus & Levitis, & sacris cantoribus, & servis
25 templi, & scribis templi hujus, Nullum tributum,
neque ulla alia indictio irrogetur, nec habeat quis-
26 quam potestatem objicere eis quidquam. Tu autem,
Esdra, secundùm sapientiam Dei, constitue judices
& arbitros in tota Syria & Phœnice: & omnes qui
27 legem Dei tui non noverunt, doce: Ut quotquot
transgressi fuerint legem, diligenter plectantur, sive
morte, sive cruciatu, sive etiam pecuniæ mulctatione
28 vel abductione. Et dixit Esdras scriba; Benedictus
Deus patrum nostrorum, qui dedit hanc voluntatem
in cor regis, clarificare domum suam quæ est in Jeru-
29 salé, Et me honorificavit in conspectu regis & consi-
30 liariorum, & amicorum, & purpuratorum ejus. Et
ego constans animo factus sum secundùm opitulatio-
nem Domini Dei mei, & congregavi ex Israel viros,
31 ut simul ascenderent mecum. Et hi sunt præpositi
secundùm suas patrias, & principatus portionales, eo-
rum qui mecum ascenderunt de Babylonia in regno
32 Artaxerxis. Et ex filiis Phares, Gersomus: ex filiis
Siemarith, Amenus: filiorum David, Acchus filius
33 Sceciliæ: Ex filiis Phares, Zacharias, & cum eo re-
34 versi sunt viri centum quinquaginta: Ex filiis du-
ctoris Moabilionis Zaræi, & cum ipso viri ducenti
35 quinquaginta: Ex filiis Zachues, Jechonias Zecholei,
36 & cum ipso viri ducenti quinquaginta: Ex filiis Sa-
la, Maasias Gotholiæ, & cum ipso viri septuaginta:
37 Ex filiis Saphatiæ, Zarias Micheli, & cum ipso viri
38 octoginta: Ex filiis Job, Abdias Jeheli, & cum ipso
39 viri ducenti duodecim: Ex filii Baniæ, Salimoth, fi-
40 lius Josophiæ, & cum ipso viri centum sexaginta: Ex
filiis Beer, Zacharias Bebei, & cum ipso viri ducenti
41 octo: Ex filiis Ezead, Joannes Eccetan, & cum ipso
viri centum decem,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

22 Ὁμοίως δὲ καὶ ἕως πυροῦ κόρων ἑκατόν· καὶ οἴνου μετρη-
23 τῶν ἑκατόν· καὶ ἄλλα ἐκ πλήθους. Πάντα κατὰ τὸν τοῦ
θεοῦ νόμον ἐπιτελεσθήτω ἐπιμελῶς τῷ θεῷ τῷ ὑψίστῳ, ἕνεκεν
τοῦ μὴ γενέσθαι ὀργὴν (') εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ βασιλέως καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ.
24 Καὶ ὑμῖν δὲ λέγεται ὅπως πᾶσι τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τοῖς Λευίταις, καὶ (") ἱε-
ροψάλταις, καὶ θυρωροῖς, καὶ ἱεροδούλοις, καὶ πραγματικοῖς τοῦ ἱεροῦ τούτου
25 Μηδὲ μία φορολογία, μηδὲ (ρ) ἄλλη ἐπιβολὴ γίνηται, (") καὶ μηδένα
26 ἔχειν ἐξουσίαν ἐπιβαλεῖν τι τούτοις. Καὶ σὺ (") Ἔσδρα κατὰ τὴν σοφίαν
τοῦ θεοῦ, ἀνάδειξον κριτὰς καὶ δικαστὰς, ὅπως δικάζωσιν ἐν ὅλῃ Συρίᾳ
καὶ Φοινίκῃ πάντας τοὺς ἐπισταμένους τὸν νόμον τοῦ θεοῦ σου, καὶ τοὺς (σ) μὴ
27 ἐπισταμένοις διδάξεις. Καὶ πάντες ὅσοι ἂν (τ) παραβαίνωσι τὸν νόμον
τοῦ θεοῦ σου καὶ τὸν βασιλικὸν, ἐπιμελῶς κολασθήσονται, ἐάν τε καὶ θανάτῳ,
28 ἐάν τε καὶ τιμωρίᾳ, ἢ ἀργυρικῇ ζημίᾳ, ἢ ἀπαγωγῇ. Καὶ εἶπεν (") Ἔσδρας
ὁ γραμματεὺς, Εὐλογητὸς μόνος (υ) κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων μου,
ὁ δοὺς ταῦτα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ βασιλέως, δοξάσαι τὸν οἶκον αὐτοῦ τὸν ἐν
29 Ἱερουσαλὴμ, Καὶ ἐμὲ ἐτίμησεν ἐναντίον τοῦ βασιλέως, (φ) καὶ τῶν συμ-
30 βουλευόντων, καὶ πάντων τῶν φίλων, καὶ μεγιστάνων αὐτοῦ. (") Καὶ ἐγὼ εὐθαρ-
σὴς ἐγενόμην κατὰ τὴν ἀντίληψιν κυρίου τοῦ θεοῦ μου, καὶ συνήγαγον (") ἄνδρας
31 ἐκ τοῦ Ἰσραὴλ ὥστε συναναβῆναί μοι. Καὶ οὗτοι οἱ προηγούμενοι κατὰ
τὰς πατριὰς αὐτῶν καὶ τὰς μεριδαρχίας, οἱ (") ἀναβάντες μετ' ἐμοῦ ἐκ
32 Βαβυλῶνος ἐν τῇ βασιλείᾳ Ἀρταξέρξου τοῦ βασιλέως. Ἐκ τῶν υἱῶν
Φινεὲς, Γηρσών· ἐκ τῶν υἱῶν (χ) Ἰαθαμάρου, Γαμαλιήλ· ἐκ τῶν υἱῶν
33 Δαυὶδ, (ψ) Λαττοὺς ὁ Σεχενίου· (ω) Ἐκ τῶν υἱῶν Φόρος, Ζαχαρίας, καὶ
34 μετ' αὐτοῦ ἀπεγράφησαν ἄνδρες ἑκατὸν πεντήκοντα· Ἐκ τῶν υἱῶν Φαὰθ
35 Μωὰβ, Ἐλιαωνίας Ζαραίου, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄνδρες διακόσιοι· Ἐκ τῶν
υἱῶν Ζαθόης, Σεχενίας Ἰεζήλου, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄνδρες τριακόσιοι· ἐκ
τῶν υἱῶν Ἀδὶν, Ὠβὴθ Ἰωνάθου, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄνδρες διακόσιοι πεν-
36 τήκοντα· Ἐκ τῶν υἱῶν, (') Ἠλὰμ, Ἰεσίας Γοθολίου, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄνδρες
37 ἑβδομήκοντα· (') Ἐκ τῶν υἱῶν Σαφατίου, Ζαραίας Μιχαήλου, καὶ μετ' αὐτοῦ
38 ἄνδρες ἑβδομήκοντα· Ἐκ τῶν υἱῶν Ἰωὰβ, Ἀβαδίας Ἰεζήλου, καὶ μετ'
39 αὐτοῦ ἄνδρες διακόσιοι δεκαδύο· Ἐκ τῶν υἱῶν Βανίας, Σαλιμὼθ Ἰωσα-
40 φίου, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄνδρες ἑξήκοντα καὶ ἑκατόν· Ἐκ τῶν υἱῶν Βαβὶ, Ζα-
41 χαρίας Βηβαὶ, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄνδρες εἰκοσιοκτώ· Ἐκ τῶν υἱῶν Ἀσὰθ,
Ἰωάννης Ἀκατὰν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄνδρες ἑκατὸν δέκα·

Similiter autem & usque ad frumenti modios cen- 22
tum, & vini amphoras centum, & alia ex multitu-
dine, Omnia secundum legem Dei fiant diligenter 23
Deo altissimo, ne fortè exurgat ira in regnum regis,
et filiorum ejus. Et vobis autem dicitur, ut omnibus 24
sacerdotibus, & Levitis, & sacris cantoribus, &
ostiariis, & servis templi, & (e) pragmaticis tem-
pli hujus, Nullum tributum, neque alia indictio 25
irrogetur, neque habeat quisquam potestatem objice-
re eis quidquam. Tu autem, Esdra, secundùm sapi- 26
entiam Dei constitue judices, & arbitros, ut judi-
cent in tota Syria, & Phœnice, omnes qui noverunt
legem Dei tui, & omnes, qui non noverunt, doce: Et 27
omnes quotquot transgressi fuerint legem Dei tui, &
regalem, diligenter plectantur, sive morte, sive cru-
ciatu, sive etiam pecuniæ mulctatione, vel abdu-
ctione. Et dixit Esdras scriba; Benedictus solus 28
Dominus Deus patrum meorum, qui dedit hæc in
cor regis, clarificare domum suam, quæ est in Hie-
rusalem: Et me honoravit in conspectu regis, & 29
consiliariorum, & omnium amicorum, & purpurato-
rum ejus. Et ego constans animo factus sum secun- 30
dùm opitulationem Domini Dei mei, & congregavi
ex Israel viros, ut simul ascenderent mecum. Et hi 31
sunt præpositi secundùm suas patrias, & principatus
portionales, qui mecum ascenderunt de Babylonia in
regno Artaxersis regis. Ex filiis Phinees, Gerson: 32
ex filiis Iathamari, Gamaliel: ex filiis David,
Lattus filius Secheniæ: Ex filiis Phoros, Zachari- 33
as: & cum eo adscripti sunt viri centum quinqua-
ginta: Ex filiis Phaat Moab, Eliaonias Zaraæ, 34
& cum eo viri ducenti: Ex filiis Zathoe- 35
es, Sechenias Jezeli, & cum eo viri trecenti: ex
filiis Adin, Obeth Jonathæ, & cum eo viri ducenti
quinquaginta: Ex filiis Elam, Jesias Gotholiæ, & 36
cum eo viri septuaginta: Ex filiis Saphatiæ, Zarai- 37
as Michaeli, & cum eo viri septuaginta: Ex filiis 38
Joab, Abadias Jezeli, & cum eo viri ducenti
duodecim: Ex filiis Banias, Salimoth Iosaphiæ, 39
& cum eo viri centum sexaginta: Ex filiis Babi, 40
Zacharias Bebai, & cum eo viri viginti octo: Ex 41
filiis Astath, Ioannes Acatan, & cum eo viri centū
decem:

MS. A. (') ἐπὶ (") τοῖς ἱεροψάλταις, (ρ) ἀλλὰ βουλὴ γίνηται, (") καὶ ἐξουσίαν μηδένα ἔχειν (") Ἔσρα (σ) μὴ ἐπισταμένους δὲ διδάξεις. (τ) παραβαίνουσιν τὸν νόμον (") Ἔζρας (υ) ὁ κύριος τῶν πατέρων (φ) καὶ τῶν συμβασιλευόντων, (") Κἀγὼ (") ἐκ τοῦ Ἰσραὴλ ἄνδρας (") ἀναβαίνοντες (χ) Ἰθάμαρ, Γαμαλιήλ· (ψ) Ἀττοὺς (ω) Τῶν υἱῶν Φόρος, Ζ*αι μετ' αὐτοῦ *ἀπογεγράφησαν *δρες (') Ἐλὰμ, (') Ἐκ τῶν υἱῶν *Ἰωὰβ,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]

Similiter etiam usque ad centum coros tri- 22
tici, & mensuras centum vini; Reliquáque 23
secundùm legem Dei compleantur Deo
excelso, ne sit furor in regnum regis, &
filiorum ipsius. Vobis autem præceptum 24
est etiam, ne cui homini potestas sit Sa-
cerdotibus omnibus, & Levitis & Can-
toribus Sacerdotii, Janitoribus etiam
servísque Sacerdotum, & scribis Templi,
Tributum ullum aut aliam indictionem, 25
his inquam irrogandi. Tu autem Ezra, 26
secundùm sapientiam Dei, ede judices &
vindices qui judicent per totam Syriam
& Phœniciam, eos qui nôrunt legem
Dei tui; eos autem qui non nôrunt,
doce. Omnes autem illi, qui transgre- 27
dientur legem Dei tui, & regiam, soli-
citè puniantur, sive morte, sive pœnâ
capiti inflictâ, sive multâ pecuniariâ,
sive deportatione. Dixit Ezras Scriba; 28
Benedictus solus Dominus, qui posuit
hæc in corde regis, ut templum ejus
quod est Hierosolymis clarificaret. Me 29
autem honoravit coram rege, eísque qui
cum eo consilium capiunt, omnibúsque
amicis ejus & magnatibus. Ego autem 30
bene vestitus fui secundùm auxilium Do-
mini Dei mei; & congregavi viros de
Israele ut ascenderent mecum. Hi au- 31
tem principes sunt secundùm genera sua,
& capita distributionum, qui ascenderunt
mecum è Babylone, regnante rege Artaxer-
xe. De filiis Pharus, Tarus filius Ta- 32
mus, de filiis Atruth, Gamlusi. De filiis 33
David Pares Zacharia, & cum eo de
scripto viri centum quinquaginta. De 34
filiis Math, Moab, & Elchanan filius Za-
rach, & cum eo viri ducenti. De filiis 35
Zithuæ, Jucanias filius Athileo, & cum
eo viri ducenti. De filiis Adinuchim,
Jonathan, & cum eo viri ducenti quin-
quaginta. De filiis Maasiæ, Athalias, & 36
cum eo viri ducenti septuaginta. De filiis 37
Shephatiæ, Zaria filius Michaelis, & cum
eo viri septuaginta. De filiis Joab, Uba- 38
dias filius Chezakielis, & cum eo viri du-
centi duodecim. De viris Nachzæ, She- 39
limuth Jushphiæ, & cum eo viri ducenti
sexaginta. De filiis Bechir, Zacharias 40
Babilis & cum eo viri vigintiocto. De 41
filius Ashduth Jochanan filius Aktæ, &
cum eo, viri centum decem.

Versio VULG. LAT.

42 Ex filiis Adonicam ipsis postremis, & hæc sunt no-
mina eorum: Eliphalam filius Gebel, & Semeias,
43 & cum ipso viri septuaginta. Et congregavi eos
ad fluvium qui dicitur Thia, & metati fuimus illic
44 triduo, & recognovi eos. Et ex filiis Sacerdotum
45 & Levitarum non inveni illic. Et misi ad Eleaza-
rum, & Eccelon, & Masman, & Maloban, & Enaa-
than, & Samea, & Joribum, Nathan, Enuagam, Za-
chariam, & Mosolamum, ipsos ductores & peritos:
46 Et dixi eis ut venirent ad Loddeum, qui erat apud
47 locum gazophylacii. Et mandavi eis ut dicerent
Loddeo, & fratribus ejus, & illis qui erant in gazo-
phylacio, ut mitterent nobis eos qui sacerdotio fun-
48 gerentur in domo Domini Dei nostri: Et adduxerunt
nobis secundùm manum validam Domini Dei nostri
viros peritos: ex filiis Moholi, filii Levi, filii Israel,
Sebebian, & filios & fratres, qui erant decem &
49 octo: Asbiam, & Amin ex filiis filiorum Chananæi,
50 & filii eorum viri viginti. Et ex his qui templo ser-
viebant, quos dedit David, & ipsi principes ad ope-
rationem Levitis templo servientium ducenti viginti.
51 Omnia nomina significata sunt in scripturis. Et
vovi illic jejunium juvenibus in conspectu Dei, ut
quærerem ab eo bonum iter nobis, & qui nobiscum
52 erant, & filiis, & pecoribus, propter insidias. Eru-
bui enim petere à rege pedites & equites in comita-
53 tu, tutelæ gratiâ, contra adversarios nostros. Dixi-
mus enim regi, Quoniam virtus Domini erit cum eis
54 qui inquirunt eum in omni affectu. Et iterùm de-
precati sumus Dominum Deum nostrum secundùm
hæc: quem & propitium habuimus, & compotes
55 facti sumus Deo nostro. Et separavi ex plebis præ-
positis, & sacerdotibus templi, viros duodecim, &
Sedebiam, & Asannam, & cum eis ex fratribus eo-
56 rum viros decem: Et appendi eis aurum & argen-
tum & vasa sacerdotalia domûs Dei nostri, quæ do-
naverat rex, & consiliarii ejus, & principes, &
57 omnis Israel. Et cùm appendissem, tradidi argenti
talenta centum quinquaginta, & vasa argentea ta-
58 lentorum centum, & auri talenta centum, Et vaso-
rum aureorum septies viginti, & vasa ærea de bono
æramento splendentia, duodecim, auri speciem red-
dentia.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

42 Ἐκ τῶν υἱῶν Ἀδωνικὰμ, οἱ ἔσχατοι· καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα αὐτῶν· (α)
Ἐλιφαλὰ τοῦ Γευὴλ, καὶ Σαμαίας, καὶ μετ' αὐτῶν ἄνδρες ἑβδομήκοντα·
ἐκ τῶν υἱῶν Βαγὼ, Οὐθὶ ὁ τοῦ Ἰσταλκούρου, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄνδρες ἑβδο-
43 μήκοντα. Καὶ συνήγαγον αὐτοὺς ἐπὶ τὸν λεγόμενον Θερὰν ποτα-
μὸν, καὶ παρενεβάλομεν (ʼ) ἡμέρας τρεῖς αὐτόθι, καὶ κατέμαθον αὐτούς.
44 (β) Καὶ ἐκ τῶν ἱερέων καὶ ἐκ τῶν Λευιτῶν οὐχ εὑρὼν ἐκεῖ, Ἀπέστειλα πρὸς
45 Ἐλεάζαρον, καὶ Ἰδουῆλον, (γ) καὶ Μαιὰ, καὶ Μασμὰν, καὶ Ἀλναθὰν,
καὶ Σαμαίαν, καὶ Ἰώριβον, Νάθαν, Ἐνναταν, Ζαχαρίαν, καὶ Μοσόλλαμον
46 τοὺς ἡγουμένους καὶ ἐπιστήμονας, Καὶ εἶπα αὐτοῖς ἐλθεῖν πρὸς Λοδδαῖ-
47 ον τὸν ἡγούμενον τὸν ἐν τῷ τόπῳ τοῦ γαζοφυλακίου, Ἐντειλάμενος αὐτοῖς
διαλεχθῆναι Λοδδαίῳ, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ τοῖς ἐν τῷ τόπῳ
γαζοφύλαξιν, ἀποστεῖλαι ἡμῖν τοὺς ἱερατεύσοντας (δ) ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ
48 κυρίου ἡμῶν. Καὶ ἤγαγον ἡμῖν κατὰ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ κυρίου ἡμῶν
49 ἄνδρας ἐπιστήμονας τῶν υἱῶν Μοολὶ τοῦ Λευὶ τοῦ Ἰσραὴλ, Ἀσεβηβίαν, καὶ
τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, ὄντας (ʼ) δέκα καὶ ὀκτώ· Καὶ Ἀσεβίαν, καὶ
(ε) Ἄννουν, καὶ Ὠσαίαν ἀδελφὸν ἐκ τῶν υἱῶν Χανουναίου, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν (ʼ)
50 εἴκοσι ἄνδρες· Καὶ ἐκ τῶν ἱεροδούλων ὧν ἔδωκε Δαυὶδ, καὶ οἱ ἡγούμενοι
εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν Λευιτῶν, ἱεροδούλους διακοσίους καὶ εἴκοσι· (ζ)
51 πάντων ἐσημάνθη ἡ ὀνοματογραφία. Καὶ ηὐξάμην ἐκεῖ (ʼ) νηστείαν
τοῖς νεανίσκοις ἔναντι κυρίου (ʼ) ἡμῶν, ζητῆσαι παρ' αὐτοῦ εὐοδίαν
52 ἡμῖν τε καὶ τοῖς συνοῦσιν ἡμῖν, τέκνοις ἡμῶν, καὶ κτήνεσιν. Ἐνετράπην
γὰρ αἰτῆσαι τὸν βασιλέα πεζούς τε καὶ ἱππεῖς, καὶ προπομπὴν ἕνεκεν
53 ἀσφαλείας τῆς πρὸς τοὺς ἐναντιουμένους ἡμῖν. Εἴπαμεν γὰρ τῷ βα-
σιλεῖ, Ὅτι (η) ἡ ἰσχὺς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἔσται μετὰ τῶν ἐπιζητούντων αὐτὸν
54 εἰς πᾶσαν ἐπανόρθωσιν· Καὶ πάλιν ἐδεήθημεν τοῦ κυρίου ἡμῶν
55 (θ) πάντα ταῦτα, καὶ ἐτύχομεν εὐιλάτου. Καὶ ἐχώρισα
τῶν φυλάρχων τῶν ἱερέων ἄνδρας (ʼ) δεκαδύο, καὶ Ἐσερεβίαν καὶ (ʼ) Σαμίαν,
56 καὶ μετ' αὐτῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ἄνδρας (ι) δώδεκα. Καὶ ἔστησα
αὐτοῖς τὸ ἀργύριον, καὶ τὸ χρυσίον, καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη τοῦ οἴκου τοῦ κυ-
ρίου ἡμῶν, (κ) ἃ ἐδωρήσατο ὁ βασιλεὺς, καὶ οἱ σύμβουλοι αὐτοῦ, καὶ οἱ με-
57 γιστᾶνες, καὶ πᾶς Ἰσραήλ. Καὶ στήσας παρέδωκα αὐτοῖς ἀργυρίου τά-
λαντα ἑξακόσια (λ) πεντήκοντα, καὶ σκεύη ἀργυρᾶ ταλάντων ἑκατὸν,
58 καὶ χρυσίου τάλαντα ἑκατὸν, Καὶ χρυσώματα εἴκοσι, καὶ σκεύη χάλκεα
ἀπὸ χρηστοῦ χαλκοῦ στίλβοντα χρυσοειδῆ σκεύη δώδεκα.

MS. A. (α) Ἐλιφαλατὸς Ἰευὴλ, (ʼ) αὐτόθι ἡμέρας τρεῖς, (β) Καὶ ἐκ τῶν υἱῶν τῶν ἱεραίων (γ) καὶ Μαασμὰν, καὶ Ἐλναθὰν, (δ) ἐν τόπῳ τοῦ κυρίου (ʼ) δεκαοκτώ· (ε) Ἄννουνον, (ʼ) ἄνδρες εἴκοσι· (ζ) πάντων ὀνομασθῆ ἡ ὀνοματογραφία. (ʼ) τοῖς νεανίσκοις νηστείαν (ʼ) τοῦ θεοῦ ἡμῶν, (η) ἰσχὺς (θ) κατὰ ταῦτα, καὶ ἱλασμοῦ ἐτύχομεν. (ʼ) δώδεκα, (ʼ) Ἀσαμίαν, (ι) δέκα (κ) οὕτως. ἐδωρήσατο ὁ βασιλεὺς, (λ) καὶ πεντήκοντα, καὶ σκεύη ἀργύρεα ταλάντων ἑκατὸν, Καὶ χρυσώματα.

Ex filiis Adonicam postremi: & hæc nomina eorum: 42
Eliphala filius Gevel, & Samaias, & cum eis viri
septuaginta: ex filiis Bago, Uthi filius Istalcuri, & 43
cum eo viri septuaginta. Et congregavi eos ad flu-
vium, qui dicitur Theran: & castrametati fuimus
illic triduo: & recognovi eos. Et ex sacerdotibus, & 44
ex Levitis non inveni illic. Misi ad Eleazarum, & 45
Iduelum, & Maia, & Masman, & Alnathan, & Sa-
mæam, & Joribon, Nathan, Ennatan, Zachariam, &
Mosollamon ductores, & peritos: Et dixi eis, ut ve- 46
nirent ad Loddæum præpositum, qui in loco gazophy-
lacii: Et mandavi eis ut dicerent Loddæo, & fra- 47
tribus ejus, & iis qui in loco thesaurorum custodi-
bus, ut mitterent nobis eos qui sacerdotio fungeren-
tur in domo Domini nostri. Et adduxerunt nobis se- 48
cundùm manum validam Domini nostri viros peri-
tos: Ex filiis Mooli, filii Levi, filii Israel, Asebebiam, 49
et filios ejus, et fratres [ejus], qui erant decem, et octo,
& Asebiam, & Ænnuon, & Osæam fratrem ex filiis
Chanunæi: & filii eorum viginti viri: Et ex his, qui 50
templo serviebant, (quos dedit David, & ipsi princi-
pes ad operationem Levitarum,) templo servientes,
ducentos & viginti. Omnium signata est descriptio
per nomina. Et vovi illic jejunium juvenibus in con- 51
spectu Domini nostri, ut quærerem ab eo bonum iter
nobis, & qui nobiscum erant, filiis nostris, & pecori-
bus. Erubui enim petere à rege pedites, & equites, 52
& comitatum tutelæ gratiâ contra adversarios no-
stros. Diximus enim regi, Quoniam virtus Domini 53
nostri erit cum eis, qui inquirunt eum, ad omnem cor-
rectionem. Et iterum deprecati sumus à Domino no- 54
stro omnia hæc, & propitium habuimus. Et separavi 55
ex (f) Phylarchis sacerdotum viros duodecim, & Ese-
rebiam, & Samiam, & cum eis ex fratribus eorum
viros duodecim. Et appendi eis argentum, & aurum, 56
& sacra vasa domûs Domini nostri, quæ donaverat
rex, & consiliarii ejus, & principes, & omnis Israel.
Et cùm appendissem, tradidi eis argenti talenta sex- 57
centa quinquaginta, & vasa argentea talentorum
centum, Et aurea talenta viginti, & vasa ærea, de 58
bono ære splendentia, auri speciem reddentia, vasa duodecim.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

42 * ܡܢ ܒܢܝ̈ܐ ܕܐܕܘܢܝܩܡ ܐܚܪ̈ܝܐ ܘܗܠܝܢ ܫܡܗܝ̈ܗܘܢ. ܐܠܝܦܕܐ ܗܘ ܒܪ ܓܠܘܝܠ ܘܫܡܥܝܐ
43 ܘܥܡܗܘܢ ܓܒܪ̈ܐ ܫܒܥܝܢ. ܘܡܢ ܒܢܝ̈ܐ ܕܒܢܝܐ ܗܘ ܕܒܥܩܪܘܢ ܘܥܡܗ ܓܒܪ̈ܐ ܫܒܥܝܢ.
44 * ܘܟܢܫܬ ܐܢܘܢ ܠܘܬ ܢܗܪܐ ܗܘ ܕܡܬܩܪܐ ܬܪܢ: ܐܬܪ ܕܫܪܝܢ. ܘܩܘܝܢ ܬܡܢ ܝܘܡܬܐ ܬܠܬܐ. * ܘܐܬܒܩܝܢ
45 ܐܢܘܢ. ܘܡܢ ܟܗܢ̈ܐ ܘܡܢ ܠܘܝ̈ܐ. ܠܐ ܐܫܟܚܬ ܬܡܢ. * ܘܫܕܪܬ ܠܘܬ ܐܠܝܥܙܪ: ܘܠܐܝܕܘܐܝܠ ܘܠܡܝܐ
ܘܠܡܫܡܢ ܘܠܣܠܛܢ ܘܠܫܡܥܝܐ ܘܠܢܘܪܝܒܢ. ܘܠܢܬܢ ܘܠܬܢܬܢ. ܘܠܙܟܪܝܐ. ܘܠܡܫܠܡ. ܪ̈ܫܢܐ
46 47 ܘܚܟܝ̈ܡܐ. * ܘܐܡܪܬ ܠܗܘܢ ܕܢܐܬܘܢ ܠܘܬ ܠܘܕܢ ܪܝܫܐ ܗܘ ܕܐܝܬܘܗܝ ܒܐܬܪܐ ܗܘ
ܢܛܘܪ ܓܙܐ. ܟܕ ܦܩܕܬ ܐܢܘܢ ܕܢܐܡܪܘܢ ܠܠܘܕܢ ܘܠܐܚ̈ܘܗܝ. ܕܐܝܬܝܗܘܢ ܒܐܬܪܐ
48 ܕܢܛܪܝܢ ܓܙܐ. ܕܢܫܕܪܘܢ ܠܢ. ܠܐܝܠܝܢ ܕܡܫܡܫܝܢ ܒܟܗܢܘܬܐ ܒܒܝܬܗ ܕܡܪܝܐ ܐܠܗܢ. * ܘܐܝܬܝܘ
ܠܢ ܐܝܟ ܐܝܕܐ ܚܣܝܢܬܐ ܕܡܪܝܐ ܐܠܗܢ. ܓܒܪ̈ܐ ܚܟܝ̈ܡܐ ܡܢ ܒܢܝ̈ܐ ܕܡܚܠܝ ܗܘ
ܒܪܗ ܕܠܘܝ ܒܪ ܐܝܣܪܝܠ. ܫܒܒܝܐ ܘܒܢܘ̈ܗܝ ܘܐܚ̈ܘܗܝ ܕܐܝܬܝܗܘܢ ܬܡܢܬܥܣܪ.
49 * ܘܚܒܫܝܐ. ܘܚܢܘܢܐ. ܘܐܬܢ ܡܢ ܐܚ̈ܐ ܕܒܢܝ̈ܐ ܕܟܢܢܝܐ ܘܒܢܝ̈ܗܘܢ ܓܒܪ̈ܐ
50 ܥܣܪܝܢ. * ܘܡܢ ܥܒ̈ܕܝ ܟܗܢ̈ܐ ܗܢܘܢ ܕܝܗܒ ܗܘܐ ܕܘܝܕ ܘܪ̈ܫܢܐ ܠܬܫܡܫܬܐ ܕܠܘܝ̈ܐ.
51 ܥܒ̈ܕܝ ܟܗܢ̈ܐ ܡܐܬܝܢ ܘܥܣܪܝܢ ܕܟܠܗܘܢ ܐܬܟܬܒܘ ܒܟܬܒܐ ܒܫܡܗܝ̈ܗܘܢ. * ܘܢܕܪܬ ܬܡܢ
ܨܘܡܐ ܠܥܠܝܡ̈ܐ ܩܕܡ ܡܪܝܐ ܐܠܗܢ. ܕܢܒܥܐ ܡܢܗ ܡܪܕܝܬܐ ܫܦܝܪܬܐ. ܠܢ ܘܠܗܘܢ
52 ܕܥܡܢ ܗܘܘ ܠܒܢܝ̈ܢ ܘܠܒܥܝܪ̈ܢ. * ܐܬܟܢܥܬ ܓܝܪ ܕܐܫܐܠ ܡܢ ܡܠܟܐ ܦܪ̈ܫܐ
53 ܘܪ̈ܓܠܐ ܠܡܕܒܪܢܘܬܢ. ܡܛܠ ܢܛܘܪܘܬܐ ܡܢ ܒܥܠܕܒܒ̈ܝܢ. * ܐܡܪܢ
ܓܝܪ ܠܡܠܟܐ. ܕܚܝܠܗ ܕܡܪܝܐ ܐܠܗܢ. ܗܘܐ ܥܡ ܗܢܘܢ ܕܒܥܝܢ ܠܗ ܒܟܠ ܬܪܝܨܘܬܐ.
54 55 * ܘܒܥܝܢ ܗܠܝܢ ܟܠܗܝܢ ܡܢ ܡܪܝܐ ܐܠܗܢ. * ܘܐܬܪܚܡ ܥܠܝܢ. ܘܦܪܫܬ
ܡܢ ܪ̈ܫܝ ܫܪ̈ܒܬܐ ܕܟܗܢ̈ܐ ܬܪܥܣܪ ܓܒܪ̈ܐ ܢܨܝ̈ܚܐ. ܘܠܫܡܥܝܐ
56 ܘܥܡܗܘܢ ܡܢ ܐܚ̈ܝܗܘܢ ܓܒܪ̈ܐ ܥܣܪܐ. * ܘܬܩܠܬ ܠܗܘܢ ܟܣܦܐ ܘܕܗܒܐ
ܘܡܐܢ̈ܐ ܟܗܢ̈ܝܐ ܕܒܝܬܗ ܕܡܪܝܐ ܐܠܗܢ. ܘܗܢܐ ܕܝܗܒ ܡܠܟܐ ܘܡܠܟܘܗܝ ܘܪ̈ܘܪܒܢܘܗܝ.
57 ܘܟܠܗ ܐܝܣܪܝܠ. * ܘܟܕ ܬܩܠܬ ܠܗܘܢ ܐܫܠܡܬ ܟܟܪ̈ܐ ܕܟܣܦܐ ܫܬܡܐܐ
58 ܘܚܡܫܝܢ. ܘܡܐܢ̈ܐ ܕܟܣܦܐ ܟܟܪ̈ܐ ܡܐܐ. * ܘܟܟܪ̈ܐ ܕܕܗܒܐ ܡܐܐ. ܘܡܐܢ̈ܐ ܕܕܗܒܐ
ܥܣܪܝܢ. ܘܡܐܢ̈ܐ ܕܢܚܫܐ ܡܢ ܢܚܫܐ ܛܒܐ ܡܨܡܨܐ ܡܐܢ̈ܐ ܬܪܥܣܪ.

* De filiis Adonicam, ultimis, & hæc no- 42
mina ipsorum: Eliphada, filius Galvelis,
Shamæas, & cum eis viri septuaginta: De
filiis Baniæ, qui in Acron, & cum eo
viri septuaginta. Et congregavi eos ad 43
fluvium qui dicitur Taran, ibi mansimus
dies tres. Et dispeximus ipsos; nec inveni 44
ibi de Sacerdotibus & Levitis. Et misi 45
ad Eliezer, Iduel, & Maia, & Masman,
Saltan, & Samaia, & Nuriban, Nathnan,
Tanatan, Zachariam, & Messollamum,
principes & peritos: Et dixi eis, ut 46
accederent ad Lodan, Principem qui eo 47
loco custos gazæ, præcipiens eis ut
dicerent Lodani & fratribus ejus, qui eo
loco custodes gazæ, ut mitterent nobis
eos qui sacerdotio fungantur in domo
Domini nostri. Et adduxerunt nobis se- 48
cundùm potentem manum Domini Dei
nostri, viros peritos de filiis Machli, filii
Levi filii Israel, Sebechiam, filiósque &
fratres ejus, qui fuerunt octodecim. Et 49
Chabashiam & Chanunam, & Atan ex
fratribus filiorum Cananiæ, filiósque
ipsorum, viros viginti. Et ex servis Sa- 50
cerdotum quos attribuerat David & prin-
cipes ministerio Levitarum, servos Sa-
cerdotum, ducentos viginti: quorum scripto
declarata est nomenclatura. Et ibi 51
vovi jejunium juvenibus coram Deo
nostro, petendo ab eo prosperum iter pro
nobis, & qui nobiscum fuerunt liberis
nostris & jumentis. Puduerat enim me 52
petere à rege equites & pedites, qui nos
deducerent, securitatis causâ ab adversa-
riis nostris. Dixeramus enim regi, Vir- 53
tutem Domini Dei nostri adesse eis
qui ipsum quærunt, omni rectitudine.
Iterúmque omnia hæc deprecati sumus 54
à Domino Deo nostro: Et acceptos 55
nos habuit ad misericordiam: Et segregavi
ex principibus generum sacerdotalium
viros duodecim præclaros, & Samai-
am, & cum eis ex fratribus ipsorum viros
decem: Et appendi eis argentum & aurum 56
vasáque sacerdotalia domûs Domini Dei
nostri, quódque dederat rex & consiliarii
ipsius & magnates totúsque Israel. Et 57
tradidi ipsis pondere argenti talenta sex-
centa quinquaginta, vasáque argentea
talentorum centum. Auri talenta cen- 58
tum: Vasa aurea viginti: Vasa ænea
ex ære bono splendente vasa duode-
cim.

Versio VULG. LAT.

59 Et dixi eis; Et vos sancti estis Domino, & vasa sunt
sancta, & aurum, & argentum votum est Domino
60 Deo patrum nostrorum. Vigilate & custodite, donec
tradatis ex plebis præpositis, & sacerdotibus & Le-
vitis, & principibus civitatum Israel, in Jerusalem,
61 in pastophorio domûs Dei nostri. Et hi qui susce-
perunt sacerdotes & Levitæ aurum & argentum &
vasa, intulerunt in Jerusalem in templum Domini.
62 Et promovimus à fluvio Thia, die duodecimâ mensis
63 primi, usquequò introivimus in Jerusalem. Et cùm
factus fuisset tertius dies, quartâ autem die pondera-
tum aurum, & argentum traditum est in domo Do-
64 mini Dei nostri, Marimoth filio Jori sacerdoti: Et
cum ipso erat Eleazar filius Phinees: & erant cum
ipsis Josadus filius Jesu, & Medias, & Banni filius
65 Levitæ: ad numerum, & ad pondus universa. Et
66 scriptum est pondus ipsorum eâdem horâ. Qui au-
tem venerunt ex captivitate, obtulerunt sacrificium
Domino Deo Israel, tauros duodecim pro omni
67 Israel, arietes octogintasex, Agnos septuaginta-
duos, hircos pro peccato duodecim, & pro sa-
lute vaccas duodecim, omnia in sacrificium Do-
68 mini. Et relegerunt præcepta regis regalibus dis-
pensatoribus, & subregulis Cœlesyriæ & Phœ-
nicis: & honorificaverunt gentem, & templum Do-
69 mini. Et consummatis his, accesserunt ad me præ-
positi, dicentes; Non segregaverunt genus Israel,
70 & principes, & sacerdotes, & Levitæ, Et alieni-
genæ gentes & nationes terræ, immunditias suas à
Chananæis, & Hethæis, & Pherezæis, & Jebusæis,
71 & Moabitis, & Ægyptiis, & Idumæis. Conjuncti
enim sunt filiabus eorum & ipsi, & filii eorum: &
mistum est semen sanctum alienigenis gentibus ter-
ræ: & participes erant præpositi, & magistratus,
72 iniquitatis ejus ab initio ipsius regni. Et mox, ut
audivi ista, conscidi vestimenta & sacram tunicam:
& lacerans capillos capitis, & barbam, sedi dolens
73 & mœstus. Et convenerunt quotquot tunc move-
bantur in verbo Domini Dei Israel, ad me lugen-
tem super iniquitatem istam, & sedebam tristis usque
ad sacrificium vespertinum.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

59 Καὶ εἶπα αὐτοῖς, Καὶ ὑμεῖς ἅγιοί ἐστε τῷ κυρίῳ, (μ) καὶ τὰ σκεύη τὰ
ἅγια, καὶ τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον, εὐχὴ τῷ κυρίῳ, κυρίῳ τῷ τῶν πατέρων
60 ἡμῶν. Ἀγρυπνεῖτε, καὶ φυλάσσετε, ἕως τοῦ παραδοῦναι (') ὑμᾶς αὐτὰ τοῖς
φυλάρχοις τῶν ἱερέων καὶ τῶν Λευιτῶν, καὶ τοῖς (") ἡγουμένοις τῶν πατριῶν
τοῦ Ἰσραὴλ ἐν Ἰερουσαλὴμ, ἐν τοῖς παστοφορίοις τοῦ οἴκου (‴) τοῦ θεοῦ ἡμῶν.
61 Καὶ οἱ παραλαβόντες οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται τὸ ἀργύριον, καὶ τὸ
χρυσίον, καὶ τὰ σκεύη τὰ ἐν Ἰερουσαλὴμ, εἰσήνεγκαν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ
62 κυρίου. Καὶ ἀναζεύξαντες ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Θερὰ τῇ δωδεκάτῃ (ν)
τοῦ πρώτου μηνὸς, ἕως εἰσήλθομεν εἰς Ἰερουσαλὴμ κατὰ τὴν κραταιὰν
χεῖρα τοῦ κυρίου ἡμῶν τὴν ἐφ' ἡμῖν. καὶ ἐρρύσατο ἡμᾶς ἀπὸ τῆς (ξ) εἰσόδου
63 ἀπὸ παντὸς ἐχθροῦ, καὶ ἤλθομεν εἰς Ἰερουσαλήμ. Καὶ γενομένης
αὐτόθι ἡμέρας τρίτης, (ο) τῇ ἡμέρᾳ τῇ τετάρτῃ σταθὲν τὸ ἀργύριον καὶ
τὸ χρυσίον παρεδόθη ἐν τῷ οἴκῳ (π) κυρίου ἡμῶν Μαρμωθὶ Οὐρία
64 ἱερεῖ. Καὶ μετ' αὐτοῦ Ἐλεάζαρ ὁ τοῦ Φινεὲς, καὶ ἦσαν μετ' (⁗) αὐτοῦ Ἰωσά-
βδος Ἰησοῦ, καὶ Μωὲθ Σαβάννου (″) οἱ δὲ Λευῖται, πρὸς ἀριθμὸν καὶ ὁλκὴν
65 ἅπαντα. Καὶ ἐγράφη πᾶσα ἡ ὁλκὴ αὐτῶν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. Οἱ δὲ παραγενό-
66 μενοι ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας προσήνεγκαν θυσίας τῷ θεῷ τοῦ Ἰσραὴλ κυ-
67 ρίῳ, ταύρους δώδεκα ὑπὲρ παντὸς Ἰσραὴλ, κριοὺς ἐνενηκονταέξ, Ἄρ-
νας ἑβδομηκονταδύο, τράγους ὑπὲρ σωτηρίου δώδεκα, ἅπαντα θυσίαν
68 τῷ κυρίῳ. Καὶ ἀπέδωκαν τὰ προστάγματα τοῦ βασιλέως τοῖς βασι-
λικοῖς οἰκονόμοις καὶ τοῖς ἐπάρχοις κοίλης Συρίας καὶ Φοινίκης, καὶ ἐδό-
69 ξασαν τὸ ἔθνος, καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ κυρίου, Καὶ τούτων τελεσθέντων (ρ) προσ-
ήλθοσάν μοι οἱ ἡγούμενοι, λέγοντες, Οὐκ ἐχώρισαν τὸ ἔθνος τοῦ Ἰσραὴλ
70 καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται Τὰ ἀλλογενῆ ἔθνη τῆς γῆς καὶ τὰς
(σ) ἀκαθαρσίας αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἐθνῶν τῶν Χαναναίων, καὶ Χετταίων, καὶ
Φερεζαίων, καὶ Ἰεβουσαίων, καὶ Μωαβιτῶν, καὶ Αἰγυπτίων, καὶ Ἰδουμαίων.
71 (τ) Συνῴκησαν γὰρ μετὰ τῶν θυγατέρων αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν,
καὶ ἐπεμίγη τὸ σπέρμα τὸ ἅγιον εἰς τὰ ἀλλογενῆ ἔθνη τῆς γῆς, καὶ μετ-
εῖχον οἱ προηγούμενοι καὶ οἱ μεγιστᾶνες τῆς ἀνομίας ταύτης ἀπὸ τῆς ἀρχῆς
72 τοῦ πράγματος. (υ) Καὶ ἅμα τῷ ἀκοῦσαί με ταῦτα, διέρρηξα τὰ ἱμάτια
καὶ τὴν ἱερὰν ἐσθῆτα, καὶ κατέτιλλα τοῦ τριχώματος τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ
73 πώγωνος, καὶ ἐκάθισα σύννους καὶ περίλυπος. Καὶ ἐπισυνήχθησαν πρὸς
μὲ (φ) ὅσοι ποτὲ ἐπεκινοῦντο ἐπὶ τῷ ῥήματι κυρίου θεοῦ τοῦ Ἰσραὴλ,
ἐμοῦ πενθοῦντος ἐπὶ τῇ ἀνομίᾳ· καὶ ἐκαθήμην περίλυπος ἕως τῆς
δειλινῆς θυσίας.

MS. A. (μ)* κύριος καὶ τὰ σκεύη ἅγια, (') αὐτὰ ὑμᾶς (") ἡγεμόνοις (‴) τοῦ κυρίου ἡμῶν. (ν) τοῦ μηνὸς, (ξ) εἰσόδου κύριος ἀπὸ παντὸς ἐχθροῦ, (ο) τῇ δὲ ἡμέρᾳ (π) τοῦ κυρίου ἡμῶν Μαρμαθὶ Οὐρὶ (⁗) αὐτῶν (″) οἱ Λευῖται, (ρ) προσῆλθον (σ) ἀκαθαρσίας ἀπὸ (τ Συνῴκησαν γὰρ μετὰ τῶν θυγατέρων αὐτῶν, αὐτοὶ (υ) Καὶ ἐγένετο ἅμα (φ) ὅσοι ἦσαν ζηλωταὶ, καὶ ὅσοι ποτὲ ἐπεκινοῦντο ἐπὶ τῷ ῥήματι κυρίου θεοῦ Ἰσραὴλ,

Cum Translatione LATINA.

Et dixi eis; Et vos sancti estis Domino: & vasa 59
sancta, & aurum & argentum votum est Domino,
Domino patrum nostrorum. Vigilate, & custodite do- 60
nec tradatis ea Phylarchis sacerdotum, & Levitarũ,
& præfectis patriarũ Israel in Hierusalem, in pasto-
phoriis domûs Dei nostri: Et hi qui susceperunt, sa- 61
cerdotes, & Levitæ, argentum, & aurum; & vasa,
quæ in Hierusalem, intulerunt in templum Domini:
Et (g) promoventes à fluvio Thera, die duodecimâ 62
mensis primi, usquequo introivimus in Hierusalem, se-
cundùm manum validam Domini nostri, quæ in nobis.
Et eruit nos ab introitu ab omni inimico: & veni-
mus in Hierusalem. Et cùm factus fuisset ibi terti- 63
us dies; quartâ die ponderatum argentum, & aurum,
traditum est in domo Domini nostri, (h) Marmothi
Uriæ sacerdoti: Et cum ipso erat Eleazar filius Phi- 64
nees: & erant cum ipso Josabdos Jesu, & Moeth Sa-
banni: Levitæ autem, ad numerum & pondus univer-
sa. Et scriptum est universum pondus ipsorum eâdem 65
horâ. Qui autem venerunt ex captivitate, obtule- 66
runt sacrificia Deo Israel Domino, tauros duodecim
pro omni Israel, arietes nonaginta sex, Agnos septua- 67
ginta duos, (i) hircos pro salutari duodecim, omnia sa-
crificium Domino. Et reddiderunt præcepta regis re- 68
galibus dispensatoribus, & subregulis Cœlesyriæ, &
Phœnicis: & honorificaverunt gentem, & templum
Domini. Et consummatis his accesserunt ad me præ- 69
positi, dicentes; Non segregaverunt genus Israel, &
principes, & sacerdotes, & Levitæ, Alienigenas gen- 70
tes terræ, & immunditias earum ex gentibus Chana-
næorum, & Chettæorum, & Pherezæorum, & Jebu-
sæorum, & Moabitarum, & Ægyptiorum, & Idumæ-
orum. Conjuncti enim sunt filiabus earum & ipsi, & 71
filii eorum: & mistum est semen sanctum alienigenis
gentibus terræ: & participes erant præpositi, & ma-
gistratus iniquitatis hujus ab initio rei. Et mox ut 72
audivi ista, conscidi vestimenta, & sacram tunicam,
& lacerans capillos capitis, & barbam, sedi dolens,
& mæstus. Et convenerunt ad me, quotquot tunc mo- 73
vebantur in verbo Domini Dei Israel, me lugente su-
per iniquitatem: & sedebam tristis usque ad sacri-
ficium vespertinum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

59 [Syriac text]
60 [Syriac text]
[Syriac text]
61 [Syriac text]
62 [Syriac text]
[Syriac text]
63 [Syriac text]
[Syriac text]
64 [Syriac text]
[Syriac text]
65 [Syriac text]
66
67 [Syriac text]
[Syriac text]
68 [Syriac text]
69 [Syriac text]
[Syriac text]
70 [Syriac text]
71 [Syriac text]
[Syriac text]
[Syriac text]
72 [Syriac text]
73 [Syriac text]
[Syriac text]
[Syriac text]

Et dixi ipsis; Etiam vos ipsi sancti estis 59
Domino, vasáque sancta, aurúmque & ar-
gentum votum Domino Deo patrum ve-
strorum. Vigilate & custodite, donec 60
tradatis ea principibus generum sacerdo-
talium & Levitarum, principibúsque ge-
nerum Israeliticorum Hierosolymis, in
gazophylacium domûs Domini nostri.
Sacerdotes autem & Levitæ qui acceperunt 61
argentum & aurum, vasáque quæ Hiero-
solymis, intulerunt ea in templum Domini.
Et profecti à fluvio Tartha, duodecimo 62
mensis primi, venimus Hierosolyma, secun-
dùm manum potentem Domini Dei nostri
quæ super nobis fuit, & liberavit nos ab
impetu qui ab omni hoste; & venimus
Hierosolyma. Et cùm actus esset nobis 63
ibi dies tertius, die quarto appensum ar-
gentum & aurum tradidimus in domum
Domini Dei nostri, Anarmutho filio Uriæ
Sacerdoti. Cum quo unà erat Eliezer 64
filius Phineas: Fuerunt etiam cum ipsis
Jubad filius Jesu, filius Machud, filius Ab-
nu Levita: Numero & pondere tradita
sunt omnia, Descripto pondere toto 65
ipsâ horâ. Qui autem venerant à capti- 66
vitate obtulerunt Deo Israelis sacrificia:
Agnos nonaginta sex, hircos ducentos 67
septuaginta sex: & pro redemptione, ju-
vencos duodecim, omnes in sacrificia Do-
mino. Et tradiderunt mandata regis pro- 68
curatoribus regiis, & præfecto Syriæ Cavæ
& Phœniciæ, & glorificârunt gentem &
templum Domini. Et his confectis, acces- 69
serunt ad me principes, dicentes; Non amo-
verunt populus Israel principes & Sacer-
dotes & Levitæ; Diversas genere gentes 70
terræ, immunditiásq; ipsorum, Chananæorũ
scilicet, Chettæorum, Parzæorum, Jebu-
sæorum, Moabitarum, & Ægyptiorum:
Cohabitârunt enim filiis eorum, ipsi filiiq; 71
ipsorum, commistúmque est semen sanctum
diversis genere populis terræ: & partici-
paverunt primores principum, & magnates
iniquitati huic ab initio rei. Et statim 72
ut hæc audivi, scidi vestes meas, amictúm-
que sacerdotalem, evulsíque de pilis capitis
mei, & barbæ, sedíque attonitus, & af-
flictus. Et congregati sunt ad me omnes, 73
qui tempore illo commoti fuerant ad ver-
bum Domini Dei Israelis, lugentem de hac
iniquitate: & sedebam afflictus usque ad
sacrificium vespertinum.

Versio VULG. LAT.

74 Et consurgens à jejunio, conscissa habens vestimenta
& sacram tunicam, ingeniculans, & extendens manus
75 ad Dominum, Dicebam; Domine, confusus sum, &
76 reveritus sum ante faciem tuam. Peccata enim no-
stra multiplicata sunt super capita nostra, & iniqui-
77 tates nostræ exaltatæ sunt usque ad cœlum. Quoni-
am à temporibus patrum nostrorum sumus in magno
78 peccato usque ad diem hunc. Et propter peccata
nostra, & patrum nostrorum, sumus traditi cum fra-
tribus nostris. & cum sacerdotibus nostris, regibus
terræ in gladium & captivitatem & deprædationem,
79 cum confusione usque in hodiernum diem. Et nunc
quantum est hoc quod contigit nobis misericordia
abs te, Domine Deus, & relinque nobis radicem & no-
80 men in locum sanctificationis tuæ, Detegere lumi-
nare nostrum in domo Domini Dei nostri, dare nobis
81 cibum in omni tempore servitutis nostræ. Et cùm
serviremus, non fuimus derelicti à Domino Deo no-
stro; sed constituit nos in gratia, ponens nobis reges
82 Persarum dare cibum, Et clarificare templum Do-
mini Dei nostri, & ædificare deserta Sion, dare nobis
83 stabilitatem in Judæa & Jerusalem. Et nunc quid
dicimus, Domine, habentes hæc? Transgressi enim
sumus præcepta tua, quæ dedisti in manus puerorum
84 tuorum prophetarum, Dicens: Quoniam terra, in
quā introïstis possidere hæreditatem ejus, terra polluta
est coinquinationibus alienigenarum terræ, & im-
munditiæ illorum repleverunt eam totam immundi-
85 tiâ suâ. Et nunc filias vestras non conjungetis filiis
86 eorum, & filias eorum non accipietis filiis vestris, Et
non inquiretis pacem habere cum illis omni tem-
pore, ut invalescentes manducetis optima terræ, & hæ-
87 reditatem distribuatis filiis vestris usque in ævum. Et
quæ contingunt nobis, omnia fiunt propter opera no-
88 stra maligna, & magna peccata nostra. Et dedisti
nobis talem radicem, & rursùm reversi sumus trans-
gredi legitima tua, uti commisceremur immunditiæ
89 alienigenarum gentium terræ hujus. Nónne irascê-
ris nobis perdere nos, quoadusque non relinquatur
radix & nomen nostrum?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

74 Καὶ ἐξεγερθεὶς ἐκ τῆς νηστείας, διεῤῥηγμένα ἔχων τὰ ἱμάτια καὶ
τὴν ἱερὰν ἐσθῆτα, κάμψας τὰ γόνατα, καὶ ἐκτείνας τὰς χεῖρας
75 πρὸς τὸν κύριον, Ἔλεγον, Κύριε, (χ) ᾔσχυμμαι καὶ ἐντέτραμμαι κατὰ
76 πρόσωπόν σου. Αἱ γὰρ ἁμαρτίαι ἡμῶν ἐπλεόνασαν ὑπὲρ τὰς κε-
77 φαλὰς ἡμῶν, καὶ αἱ ἄγνοιαι ἡμῶν ὑπερηνέγκαν ἕως τοῦ οὐρανοῦ, Ἐπ-
ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ ἐσμὲν ἐν μεγάλῃ ἁμαρτίᾳ
78 ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. Καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ τῶν πα-
τέρων ἡμῶν παρεδόθημεν σὺν τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν, καὶ σὺν τοῖς βα-
σιλεῦσιν ἡμῶν, καὶ σὺν τοῖς ἱερεῦσιν ἡμῶν, (ψ) τοῖς βασιλεῦσι τῆς
γῆς εἰς ῥομφαίαν καὶ αἰχμαλωσίαν καὶ προνομὴν μετὰ αἰσχύνης μέ-
79 χρι τῆς σήμερον ἡμέρας. Καὶ νῦν κατὰ πόσον τι ἐγενήθη ἡμῖν
ἔλεος (ω) παρὰ τοῦ κυρίου κυρίου, καταλειφθῆναι ἡμῖν ῥίζαν καὶ
80 ὄνομα ἐν τῷ τόπῳ (α) ἁγιάσματός σου, Καὶ τοῦ (β) ἀνακαλύψαι
φωστῆρα ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ (γ) κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, δοῦναι ἡμῖν τροφὴν
81 ἐν τῷ καιρῷ τῆς δουλείας ἡμῶν; Καὶ ἐν τῷ δουλεύειν ἡμᾶς οὐκ
ἐγκατελείφθημεν (δ) ὑπὸ τοῦ κυρίου ἡμῶν, (ε) ἀλλὰ ἐποίησεν ἡμᾶς ἐν
82 χάριτι ἐνώπιον τῶν βασιλέων Περσῶν, δοῦναι ἡμῖν τροφὴν, Καὶ
δοξάσαι τὸ ἱερὸν τοῦ κυρίου ἡμῶν, καὶ ἐγεῖραι τὴν ἔρημον Σιὼν,
83 δοῦναι ἡμῖν στερέωμα ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Ἱερουσαλήμ. Καὶ νῦν τί
ἐροῦμεν κύριε ἔχοντες ταῦτα; παρέβημεν γὰρ τὰ προστάγματά
84 σου, ἃ ἔδωκας ἐν χειρὶ τῶν παίδων σου τῶν προφητῶν, Λέγων,
Ὅτι ἡ γῆ εἰς ἣν εἰσέρχεσθε κληρονομῆσαι, ἔστι γῆ μεμολυσμένη
μολυσμῷ τῶν ἀλλογενῶν τῆς γῆς, καὶ τῆς ἀκαθαρσίας αὐτῶν ἐν-
85 έπλησαν αὐτήν. Καὶ νῦν τὰς θυγατέρας (ζ) ὑμῶν μὴ συνοικίσητε
τοῖς (η) υἱοῖς αὐτῶν, καὶ τὰς θυγατέρας (θ) αὐτῶν μὴ λάβητε τοῖς
86 υἱοῖς ὑμῶν, Καὶ οὐ ζητήσετε εἰρηνεῦσαι τὰ πρὸς αὐτοὺς τὸν ἅπαντα
χρόνον, ἵνα ἰσχύσαντες φάγητε τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς, καὶ κατακλη-
87 ρονομήσητε τοῖς τέκνοις ὑμῶν ἕως (ι) αἰῶνος. Καὶ τὰ συμβαίνοντα
πάντα ἡμῖν (κ) γίνεται διὰ τὰ ἔργα ἡμῶν τὰ πονηρὰ, καὶ τὰς με-
γάλας ἁμαρτίας ἡμῶν. Σὺ γὰρ κύριε (λ) ὁ κουφίσας τὰς ἁμαρτί-
88 ας ἡμῶν, (μ) Ἔδωκας ἡμῖν τοιαύτην ῥίζαν, πάλιν ἀνεκάμ-
ψαμεν παραβῆναι τὸν νόμον σου εἰς τὸ ἐπιμιγῆναι τῇ ἀκαθαρσίᾳ
89 τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς. Οὐχὶ ὠργίσθης ἡμῖν ἀπολέσαι ἡμᾶς, ἕως τοῦ
μὴ καταλιπεῖν ῥίζαν καὶ σπέρμα καὶ ὄνομα ἡμῶν;

Et consurgens à jejunio, conscissa habens vestimen- 74
ta, & sacram tunicam, ingeniculans, & exten-
dens manus ad Dominum, Dicebam; Domine, con- 75
fusus sum, & reveritus sum ante faciem tuam.
Peccata enim nostra multiplicata sunt super capi- 76
ta nostra; & ignorantiæ nostræ exaltatæ sunt us-
que ad cœlum, Etiam à temporibus patrum no- 77
strorum, & sumus in magno peccato usque ad di-
em hunc. Et propter peccata nostra, & patrum 78
nostrorum sumus traditi cum fratribus nostris, &
cum regibus nostris, & cum sacerdotibus nostris,
regibus terræ in gladium, & captivitatem, & de-
prædationem cum confusione usque in hodiernum
diem. Et nunc quantum est hoc, quod contigit no- 79
bis misericordia à (k) Domino Domino, relinquere
nobis radicem, & nomen in loco sanctificationis
tuæ, Et detegere luminare nobis in domo Domi- 80
ni Dei nostri, dare nobis cibum in tempore servitu-
tis nostræ? Et cùm serviremus; non fuimus 81
derelicti à Domino nostro: sed constituit nos in
gratia in conspectu regum Persarum, dare nobis ci-
bum, Et clarificar templum Domini nostri, & 82
suscitare desertam Sion, dare nobis stabilitatem in
Judæa, & Hierusalem. Et nunc quid dicemus, 83
Domine, habentes hæc? Transgressi enim sumus
præcepta tua, quæ dedisti in manu puerorum tuo-
rum prophetarum, dicens; Quoniam terra, in 84
quam introitis possidere hæreditatem ejus, terra
polluta est coinquinatione alienigenarum terræ, &
immunditiâ suâ repleverunt eam; Et nunc fili- 85
as vestras non conjungetis filiis eorum, & filias
eorum non accipietis filiis vestris, Et non inqui- 86
retis pacem habere cum illis omni tempore; ut in-
valescentes manducetis optima terræ, & hæredi-
tatem distribuatis filiis vestris usque in ævum. Et 87
quæ contingunt nobis omnia, fiunt propter opera no-
stra maligna, & magna peccata nostra. Tu enim,
Domine, qui allevâsti peccata nostra, Dedisti no- 88
bis talem radicem, rursùm reflexi sumus trans-
gredi legem tuam, uti commisceremur immunditiæ
gentium terræ. Nónne irasceris nobis perdere nos, 89
quoadusque non relinquatur radix, & semen, & nomen nostrum?

MS. A. (χ) ᾔσχυμμαι, ἐντέτραμμαι (ψ) καὶ τοῖς (ω) παρὰ σοῦ, κύριε, καταλειφθῆναι (α) τοῦ ἁγιάσματός
(β) ἀνάψαι φωστῆρα ἡμῖν (γ) τοῦ κυρίου θεοῦ (δ) ἀπὸ τοῦ (ε) ἀλλ' (ζ) αὐτῶν (η) τέκνοις ὑμῶν, (θ) ἡμῶν μὴ δῶτε
τοῖς υἱοῖς αὐτῶν, Καὶ (ι) τοῦ αἰῶνος. (κ) γίγνεται (λ) ἐκούφισας (μ) Καὶ ἔδωκας

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

74 [illegible]
75 [illegible]
76 [illegible]
77 [illegible]
78 [illegible]
[illegible]
79 [illegible]
[illegible]
80 [illegible]
81 [illegible]
82 [illegible]
[illegible]
83 [illegible]
84 [illegible]
[illegible]
85 [illegible]
86 [illegible]
[illegible]
87 [illegible]
[illegible]
88 [illegible]
[illegible]
89 [illegible]
[illegible]

Cúmque surrexissem à jejunio, ha- 74
bens vestes scissas, amictumque sacer-
dotalem, flexis genubus expansisq; ma-
nib⁹ ad Dñm, Dixi; Dñe, confusus sum 75
& pudefactus coram facie tua. Peccata 76
enim nostra superant numero capil-
los capitum nostrorum: ignorantiæ no-
stræ usque ad cœlum perveniunt,
Etiam à temporibus patrum nostro- 77
rum, & in magno peccato sumus usque
ad diem hunc. Et propter peccata 78
nostra & Patrum nostrorum traditi
sumus cum fratribus nostris & Regi-
bus nostris & sacerdotibus nostris, re-
gibus terræ, gladio & captivitati &
prædæ cum ignominiâ, usque in hodi-
ernum diem. Nunc autem quies: 79
Quoniam parum quiddam misericor-
diæ fuit nobis à te Domine, ut relin-
queretur nobis radix & nomen in lo-
co sanctuarii tui; Et luceret lumen 80
tuum in domo Domini Dei nostri,
ut alimenta præberes in die servitutis
nostræ. Et nec cùm servitutem servi- 81
remus relicti sumus à Domino, sed
constituit nos in gratia apud reges
Persarum, ut alerent nos, Utque glo- 82
rificarent Templum Dñi nostri, & eri-
geremus Sion desertam, & darent no-
bis stabilitatem in Judæa & Hiero-
solymis. Et nunc quid dicemus Do- 83
mine, cùm hæc habeamus? Præva-
ricati sumus præcepta tua quæ dedi-
sti per servos tuos Prophetas, Di- 84
cens; Terra in quam ingredimini ut
eam possideatis, terra immunda est, pro-
pter immunditiem diversi generis po-
pulorum terræ, & à pollutione sua
impleverunt eam pollutione. Nunc 85
filios ipsorum nolite collocare filiis
vestris, nec filias vestras filiis ipsorum.
Nec unquam pacem erga eos quærite, 86
ut valeatis, & edatis bona terræ, &
relinquatis filiis vestris in seculum. Et 87
hæc omnia quæ accidunt nobis, fuerunt
propter opera nostra mala, & peccata
nostra mala, & peccata hæc magna.
Tu enim Domine, levia fecisti pec- 88
cata nostra, [illegible] dedisti nobis radicem
hujusmodi, quam denuò reversi su-
mus ad violandam legem tuam, ut
commisceremur pollutioni populorum 89
terræ. Non fuisti iratus nobis ut perde-
res nos, usque eò ut ne reliqua esset ra-
dix & semen nomenque nostrum.

Verſio VULG. LAT.

90 Domine Deus Iſrael, verax es. Derelicta eſt enim ra-
91 dix uſque in hodiernum diem. Ecce, nunc ſumus in
conſpectu tuo in iniquitatibus noſtris. Non eſt ènim
92 adhuc ſtare ante te in his. Et cùm adorando confi-
teretur Eſdras, flens, humi proſtratus ante templum,
congregati ſunt ante eum ex Jeruſalem turma magna
valdè, viri, & mulieres, & juvenes, & juvenculæ.
93 Fletus enim erat magnus in ipſa multitudine. Et
cum clamâſſet Jechonias Jeheli ex filiis Iſrael, dixit
Eſdræ; Nos in Dominum peccavimus, quòd collo-
cavimus nobis in matrimonium mulieres alienige-
94 nas ex gentibus terræ. Et nunc es ſuper omnem
Iſrael. In his ergò ſit jusjurandum à Domino, ex-
pellere omnes uxores noſtras quæ ex alienigenis ſunt
95 cum filiis earum. Sicut tibi decretum eſt à majori-
96 bus ſecundùm legem Domini exurgens explica. Ad
te enim ſpectat negotium, & nos tecum ſumus:
97 viriliter fac. Et exurgens Eſdras adjuravit princi-
pes ſacerdotum & Levitas, & omnem Iſrael, facere
ſecundùm hæc: & juraverunt.

CAP. IX.

1 ET exurgens Eſdras ab ante atrium templi, abiit
2 in paſtophorium Jonathæ filii Naſibi. Et hoſpita-
tus illic non guſtavit panem, nec aquam bibit, ſuper
3 iniquitatem multitudinis. Et facta eſt prædicatio in
omni Judæa, & in Jeruſalem omnibus qui erant ex
4 captivitate in Jeruſalem congregati, Ut quicunque
non occurrerit biduo vel triduo dici, ſecundùm judi-
cium aſſidentium ſeniorum, tollerentur facultates ſuæ,
& ipſe alienus judicaretur à multitudine captivitatis.
5 Et congregati ſunt omnes qui erant ex tribu Juda &
Benjamin in tribus diebus in Jeruſalem: hic menſis
6 eſt nonus, dies menſis vigeſimus. Et ſedit omnis
multitudo in area templi trementes, propter hyemem
7 præſentem. Et exurgens Eſdras, dixit illis; Vos ini-
què feciſtis collocantes vobis in matrimonium uxo-
8 res alienigenas, ut adderetis ad peccata Iſrael. Et
nunc date confeſſionem, & magnificentiam Domino
9 Deo patrum noſtrorum, Et perficite voluntatem
ipſius, & diſcedite à gentibus terræ, & ab uxoribus
alienigenis.

Verſio GRÆCA LXX Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

90 Κύριε τοῦ Ἰσραὴλ ἀληθινὸς εἶ· κατελείφθημεν γὰρ ῥίζα ἐν τῇ σήμε-
91 ρον. Ἰδοὺ νῦν ἐσμὲν ἐνώπιόν σου ἐν ταῖς ἀνομίαις ἡμῶν· οὐ γάρ ἐστι
92 στῆναι ἔτι ἔμπροσθέν σου ἐπὶ τούτοις. Καὶ ὅτε προσευχόμενος
(α) Ἔσδρας ἀνθωμολογεῖτο κλαίων χαμαιπετὴς ἔμπροσθεν τοῦ ἱεροῦ,
ἐπισυνήχθησαν πρὸς αὐτὸν (β) ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ὄχλος πολὺς σφόδρα,
ἄνδρες, καὶ γυναῖκες, καὶ νεανίαι· κλαυθμὸς γὰρ ἦν μέγας ἐν τῷ πλή-
93 θει. Καὶ φωνήσας Ἰεχονίας (γ) Ἰεήλου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, εἶπεν,
(δ) Ἔσδρα, ἡμεῖς ἡμάρτομεν εἰς τὸν (ε) κύριον· συνῳκίσαμεν γυ-
νaῖκας ἀλλογενεῖς ἐκ τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς· Καὶ νῦν ἐστιν ἐπάνω πᾶς
94 Ἰσραήλ. ἐν τούτῳ γινέσθω ἡμῖν ὁρκωμοσία πρὸς τὸν κύριον, ἐκβα-
λεῖν πάσας τὰς γυναῖκας ἡμῶν τὰς ἐκ τῶν ἀλλογενῶν σὺν τοῖς τέ-
95 κνοις αὐτῶν, Ὡς ἐκρίθη σοι, καὶ ὅσοι πειθαρχοῦσι (ζ) τοῦ νόμου κυρίου.
96 ἀναστὰς ἐπιτέλει· Πρὸς σὲ γὰρ τὸ πρᾶγμα, καὶ ἡμεῖς μετὰ σοῦ ἰσχὺν
97 ποιεῖν. Καὶ ἀναστὰς (η) Ἔσδρας ὥρκισε τοὺς φυλάρχους τῶν ἱερέων
καὶ Λευιτῶν παντὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ποιῆσαι κατὰ ταῦτα. καὶ ὤμοσαν.

MS. A. (α) Ἔζρας (β) ἐξ (γ) Ἰεὴλ ὁ τῶν (δ) Ἔζρα, (ε) κύριον θεὸν, καὶ συνῳκίσαμεν γυναῖκας ἀλλογενεῖς ἀπὸ τῶν (ζ) τῷ νόμῳ (η) Ἔζρας

ΚΕΦ. Θ΄.

1 ΚΑὶ ἀναστὰς (α) Ἔσδρας ἀπὸ τῆς αὐλῆς τοῦ ἱεροῦ, ἐπορεύθη εἰς τὸ πα-
2 στοφόρειον (β) Ἰωνὰν τοῦ Ἐλιασίβου· Καὶ αὐλισθεὶς ἐκεῖ, ἄρτου οὐκ ἐ-
γεύσατο οὐδὲ ὕδωρ ἔπιε, πενθῶν ἐπὶ τῶν ἀνομιῶν τῶν μεγάλων τοῦ πλή-
3 θους. Καὶ ἐγένετο κήρυγμα ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Ἱερουσαλὴμ πᾶσι
4 τοῖς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, συναχθῆναι εἰς Ἱερουσαλήμ. Καὶ ὅσοι
(γ) ἂν μὴ ἀπαντήσωσιν ἐν δυσὶν ἢ τρισὶν ἡμέραις, κατὰ τὸ κρίμα τῶν
προκαθημένων πρεσβυτέρων, ἀνιερωθήσονται τὰ κτήνη αὐτῶν, καὶ αὐτὸς
5 ἀλλοτριωθήσεται ἀπὸ τοῦ πλήθους τῆς αἰχμαλωσίας. Καὶ ἐπισυνήχθη-
σαν πάντες οἱ ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα καὶ Βενιαμὶν ἐν τρισὶν ἡμέραις εἰς
6 Ἱερουσαλήμ· οὗτος ὁ μὴν (δ) ἔννατος, τῇ εἰκάδι τοῦ μηνός. Καὶ (ε) συν-
εκάθισε πᾶν τὸ πλῆθος ἐν τῷ εὐρυχώρῳ τοῦ ἱεροῦ, τρέμοντες διὰ τὸν
7 ἐνεστῶτα χειμῶνα. Καὶ ἀναστὰς (ζ) Ἔσδρας εἶπεν αὐτοῖς, Ὑμεῖς ἠνομή-
σατε καὶ συνῳκίσατε (η) γυναιξὶν ἀλλογενέσι, τοῦ προσθεῖναι ἁμαρτίας
8 τῷ Ἰσραήλ. Καὶ νῦν δότε ὁμολογίαν, δόξαν τῷ κυρίῳ θεῷ τῶν
9 πατέρων ἡμῶν, Καὶ ποιήσατε τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ χωρίσθητε ἀπὸ τῶν
ἐθνῶν τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τῶν γυναικῶν τῶν ἀλλογενῶν.

MS. A. (α) * Ἔσδρας (β) Ἰωανὰν (γ) ἐὰν (δ) ἔνατος, (ε) συνεκάθισεν (ζ) Ἔζρας (η) γυναῖκας ἀλλογενεῖς,

Domine Iſrael, verax es. Derelicti enim ſumus ra- 90
dix in hodiernum diem. Ecce nunc ſumus in con- 91
ſpectu tuo in iniquitatibus noſtris. Non eſt enim
ſtare adhuc ante te in his. Et cum orans Eſdras 92
confiteretur plorans, humi proſtratus ante templum;
congregati ſunt ad eum ex Hieruſalem turba ma-
gna valdè, viri, & mulieres, & juvenes, [& ju-
venculæ.] Fletus enim erat magnus in ipſa multi-
tudine. Et cùm clamâſſet Jechonias Jeheli ex fi- 93
liis Iſrael, dixit Eſdræ; Nos peccavimus in Domi-
num: collocavimus nobis in matrimonium mulie-
res alienigenas ex gentibus terræ: Et nunc eſt ſuprà
omnis Iſrael. In hoc fiat jusjurandum ad Dominum, 94
expellere omnes uxores noſtras, quæ ex alienigenis
ſunt, cum filiis earum; Sicut decretum eſt tibi, & 95
quicunque obediunt legi Domini. Exurgens perfice: 96
Ad te enim ſpectat negotium, & nos tecum ſumus,
ad viriliter faciendum. Et exurgens Eſdras adju- 97
ravit principes ſacerdotum & Levitarum univerſi Iſrael, facere ſecundùm hæc. Et juraverunt.

CAP. IX.

ET exurgens Eſdras ab atrio templi, abiit in Pa- 1
ſtophorium Jonaa filii Eliaſibi: Et hoſpitatus illic, 2
non guſtavit panem, nec aquam bibit, lugens ſuper
iniquitates magnas multitudinis. Et facta eſt præ- 3
dicatio in omni Judæa, & Jeruſalem, omnibus qui
erant ex captivitate, congregari in Hieruſalem. Et 4
quicunque non occurrerint biduo, vel triduo dici; ſe-
cundùm judicium præſidentium ſeniorum, conſecra-
buntur pecora eorum, & ipſe alienus judicabitur
à multitudine captivitatis. Et congregati ſunt o- 5
mnes qui erant ex tribu Juda, & Benjamin, in tri-
bus diebus in Hieruſalem: hic menſis eſt nonus, die
menſis vigeſimâ. Et conſederunt omnis multitudo 6
in area templi trementes propter hyemem præſentem.
Et exurgens Eſdras dixit illis; Vos iniquè feciſtis, 7
& conjunxiſtis vos uxoribus alienigenis, ut addere-
tis peccata ipſi Iſrael. Et nunc date confeſſionem, 8
gloriam Domino Deo patrum noſtrorum, Et facite 9
voluntatem ipſius, et diſcedite à gentibus terræ, et
ab uxoribus alienigenis.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

90 91 [illegible]
[illegible]
92 [illegible]
[illegible]
93 [illegible]
[illegible]
94 [illegible]
[illegible]
95 [illegible]
96 [illegible]
97 [illegible]
[illegible]

[illegible]

1 2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]

Domine Domine Deus Iſrael, verax es. 90
Relicta eſt nobis radix hodiè. Ecce 91
coram te ſumus hodiè in iniquitatibus
noſtris. Neque enim ſtare eſt coram te
cum ipſis. Et cùm oraret Ezras, et confi- 92
teretur flens & proſtratus in terram an-
te templum, congregatus eſt ad eum
ex Hieroſolymis cœtus magnus ad-
modùm, virorum & mulierum, adole-
ſcentumq; & puerorum: fletus enim fi-
ebat magnus admodùm. Et vocem edens 93
Jechonias filius Ail de filiis Iſrael,
dixit; Ezra, nos peccavimus in Dn̄m:
Et uxoribus diverſi generis cohabitavi-
mus de populo terræ. Et nunc ſuper- 94
eſt ſpes Iſraeli de his. Sit nobis hac in
re juramentum ad Dn̄m, ejecturos nos
omnes iſtas uxores noſtras diverſi ge-
neris liberoſque ipſarum, Ut tibi decre- 95
tum eſt. Et omnes qui legi Domini pare-
bant ſurgentes dixerunt Ezræ; Age, 96
perfice hoc. Ad te enim hæc res ſpe-
ctat: & nos tecum ſtamus: Confor- 97
tare & age. Et ſurgens Ezras jura-
mento adegit principes generum ſacer-
dotalium & Leviticorum, & omnes
Iſraelitas, ita facturos. Et jurârunt.

CAP. IX.

ET ſurgens Ezras de atrio templi, 1
abiit in Gazophylacium Jonathanis
filii Eliaſib. Et ibi noctem egit, nec 2
panem edit, nec aquam bibit, lu-
gens propter iniquitates iſtas magnas
multitudinis. Et prædicatum eſt per 3
totam Judæam & Hieroſolyma, omni-
bus qui de captivitate, ut aſcenderent
Hieroſolyma; Et qui non occurre- 4
rint intra tres quatuórve dies, ju-
dicio præſidentium presbyterorum
conſecratum iri pecora ipſorum, ipſum
autem alienatum iri à cœtu capti-
vitatis. Et congregati ſunt omnes 5
illi qui de tribu Judæ & Benjamin
tribus *diebus* Hieroſolyma: Erat au-
tem menſis nonus, viceſimo menſis.
Et ſederunt ſimul tota multitudo in 6
plateis Templi trementes, quoniam
hyems inſtabat. Et ſurgens Ezras 7
dixit eis; Vos iniquitatem feciſtis, &
feciſtis cohabitare vobis mulieres ali-
enigenas ut adderetis peccata Iſrae-
li. Tamen, nunc confitemini & 8
date gloriam Domino Deo patrum
noſtrorum. Et facite voluntatem ejus, 9
& ſeparate vos à populis terræ & ab
uxoribus iſtis alienigenis.

Versio VULG. LAT.

10 Et clamavit omnis multitudo, & dixerunt voce ma-
11 gnâ; Sicut dixisti, faciemus. Sed quoniam multi-
tudo magna est, & tempus hybernum, & non possu-
mus insubsidiati stare: & hoc opus non est nobis
unius diei, neque bidui: multum enim in his pecca-
12 vimus: Stent præpositi multitudinis, & omnes qui
nobiscum inhabitant, & quotquot habent uxores apud
13 se alienigenas, Et assistant accepto tempore ex
omni loco presbyteri & judices, usquequò solvant
14 iram Domini negotii hujus. Jonathas autem filius
Ezeli, & Ozias Thecam susceperunt secundùm hæc:
& Bosoramus, & Levis, & Sabbathæus simul coope-
15 rati sunt cum illis. Et steterunt secundùm hæc omnia
16 universi qui erant ex captivitate. Et elegit sibi vi-
ros Esdras Sacerdos, principes magnos de patribus
eorum secundùm nomina: & consederunt novilunio
17 mensis decimi examinare negotium istud. Et deter-
minatum est de viris qui habebant uxores alienige-
18 nas, usque ad neomeniam primi mensis: Et inven-
ti sunt ex sacerdotibus permisti qui habebant alieni-
19 genas uxores. Ex filiis Jesu filii Josedec, & fratri-
bus ejus: Maseas, & Eliozerus, & Joribus, & Joadeus,
20 Et injecerunt manus ut expellerent uxores suas: &
ad litandum in exorationem, arietem pro ignorantia
21 sua. Et ex filiis Semmeri: Maseas & Esses & Jeelech,
22 Azarias. Et ex filiis Fosere: Limosias, Hismaënis, &
23 Nathanee, Jussio, Reddus, & Thalsas. Et ex Levitis:
Jorabdus, & Semeis, & Colnis, & Calitas, & Facteas,
24 & Colvas, & Ellonas. Et ex sacris cantoribus,
25 Eliasib, Zaccarus. Et ex ostiariis: Salumus, & Tol-
26 banes. Et ex Israel: ex filiis Foro, Ozi, & Remias,
& Geddias, & Melchias, & Michelus, Eleazarus, &
27 Jammebias, & Bannas. Et ex filiis Jolaman: Cha-
maz, & Zacharias, & Jerrelus, & Joddius, &
28 Erimoth, & Helias. Et ex filiis Zathoim: Eliadas,
& Liasumus, Zochias, & Larimoth, & Zabdis, &
29 Tebedias. Et ex filiis Zebes: Joannes, & Amanias,
30 & Zabdias, & Emeus. Et ex filiis Banni: Olamus,
& Maluchus, & Jeddeus, & Jasub, & Azabus, &
31 Jerimoth. Et ex filiis Addin: Naathus, & Moosias,
& Caleus, & Raanas, Maaseas, Mathathias, & Beseel,
et Bonnus, et Manasses.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 (θ) Καὶ ἐφώνησεν ἅπαν τὸ πλῆθος, καὶ εἶπον μεγάλῃ τῇ φωνῇ, Οὕτως
11 ὡς εἴρηκας, ποιήσομεν. Ἀλλὰ τὸ πλῆθος πολὺ καὶ (ι) ὥρα χειμερινή,
καὶ οὐκ ἰσχύομεν στῆναι αἴθριοι· καὶ τὸ ἔργον οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡμέρας μιᾶς
12 οὐδὲ δύο· ἐπὶ πλεῖον γὰρ ἡμάρτομεν ἐν τούτοις. Στήτωσαν δὲ οἱ
προηγούμενοι τοῦ πλήθους, καὶ πάντες οἱ ἐκ τῶν (κ) κατοικιῶν ἡμῶν ὅσοι
13 ἔχουσι γυναῖκας ἀλλογενεῖς, Παραγενηθήτωσαν λαβόντες χρόνον,
(λ) ἑκάστου δὲ τόπου τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς κριτάς, ἕως τοῦ λῦσαι τὴν
14 ὀργὴν (μ) κυρίου ἀφ' ἡμῶν τοῦ πράγματος τούτου. Ἰωνάθας Ἀζαήλου,
καὶ Ἐζεκίας (ν) Θεωκανοῦ ἐπεδέξαντο κατὰ ταῦτα· καὶ Μοσόλλαμος,
15 καὶ Λευίς, καὶ Σαββαταῖος συνεβράβευσαν αὐτοῖς. Καὶ ἐποίησαν κατὰ
16 πάντα ταῦτα οἱ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας. Καὶ ἐπελέξατο αὐτῷ (ξ) Ἔσ-
δρας ὁ ἱερεὺς ἄνδρας ἡγουμένους τῶν πατριῶν (ο) αὐτῶν, πάντας κατ'
ὄνομα, καὶ συνεκλείσθησαν τῇ νουμηνίᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ δεκάτου, ἐτάσαι
17 τὸ πρᾶγμα. Καὶ ἤχθη ἐπὶ πέρας τὰ κατὰ τοὺς ἄνδρας τοὺς ἐπι-
συνέχοντας γυναῖκας ἀλλογενεῖς, ἕως τῆς νουμηνίας τοῦ πρώτου μηνός.
18 Καὶ εὑρέθησαν τῶν ἱερέων οἱ ἐπισυναχθέντες ἀλλογενεῖς γυναῖκας
19 ἔχοντες, Ἐκ τῶν υἱῶν Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδέκ, καὶ τῶν (π) ἀδελφῶν αὐτοῦ, Μα-
20 θήλας, καὶ Ἐλεάζαρος, καὶ Ἰώριβος, καὶ Ἰωαδάνος. Καὶ ἐπέ-
βαλον τὰς χεῖρας ἐκβαλεῖν τὰς γυναῖκας (ρ) αὐτῶν· καὶ εἰς ἐξιλασμὸν
21 κριοὺς ὑπὲρ τῆς ἀγνοίας αὐτῶν. Καὶ ἐκ τῶν υἱῶν Ἐμμήρ, Ἀνανίας,
καὶ Ζαβδαῖος, καὶ Μάνης, καὶ Σαμαῖος, καὶ Ἱερεήλ, καὶ Ἀζαρίας·
22 Καὶ ἐκ τῶν υἱῶν (σ) Φαισούρ, Ἐλιωναΐς, Μασσίας, Ἰσμάηλος, καὶ Να-
23 θαναῆλος, (τ) καὶ Ὠκόδηλος, καὶ Σαλθάς. Καὶ ἐκ τῶν Λευιτῶν,
Ἰωζάβαδος, καὶ Σεμεΐς, καὶ (υ) Κωΐος, (οὗτός ἐστι Καλιτάς,) καὶ
24 (φ) Παθαῖος, καὶ Ἰούδας, καὶ Ἰωνάς. Ἐκ τῶν ἱεροψαλτῶν, (χ) Ἐλιά-
25 σεβος, Βακχοῦρος. Ἐκ τῶν θυρωρῶν, (ψ) Σαλοῦμος, καὶ Τολβάνης.
26 Ἐκ τοῦ Ἰσραὴλ ἐκ τῶν (ω) υἱῶν Φόρος, Ἱερμάς, καὶ (α) Ἰεζίας, καὶ Μελ-
χίας, καὶ Μάηλος, καὶ Ἐλεάζαρος, καὶ (β) Ἀσεβίας, καὶ Βαναίας.
27 Ἐκ τῶν υἱῶν (γ) Ἠλά, Ματθανίας, Ζαχαρίας, (δ) καὶ Ἰεζριῆλος, καὶ Ἰω-
28 αβδίος, καὶ Ἱερεμώθ, καὶ (ε) Αἰδίας. Καὶ ἐκ τῶν υἱῶν (ζ) Ζαμόθ, Ἐλια-
δάς, Ἐλιάσιμος, Ὀθονίας, Ἰαριμώθ, καὶ Σάβαθος, καὶ (η) Ζερα-
29 λίας. Καὶ ἐκ τῶν υἱῶν Βηβαΐ, Ἰωάννης, καὶ Ἀνανίας, καὶ (θ) Ἰωζάβδος,
30 καὶ Ἀμαθίας. Ἐκ τῶν υἱῶν Μανί, Ὠλαμός, Μαμοῦχος, Ἰεδαῖος,
31 Ἰασοῦβος, καὶ Ἰασαῆλος, καὶ Ἱερεμώθ. Καὶ (ι) ἐξ υἱῶν Ἀδδί, Νάαθος,
καὶ Μοοσίας, Λακκοῦνος, καὶ (κ) Ναΐδος, Ματθανίας, καὶ Σεσθήλ, καὶ
Βαλνοῦος, καὶ (λ) Μανασσίας.

Et clamavit omnis multitudo, & dixerunt voce 10
magnâ; Sicut dixisti, faciemus. Sed multitudo, 11
magna est, & tempus hybernum, & non possumus
stare sub dio: & hoc opus non est nobis unius diei
neque bidui. Multum enim in his peccavimus.
Stent autem præpositi multitudinis, & omnes 12
qui nobiscum inhabitant, quotquot habent uxores
alienigenas, Assistant accipientes tempus, et cu- 13
jusque loci seniores, & judices, usquequò solvant
iram Domini à nobis negotii hujus. Jonathas 14
Azaeli, & Ezecias Theocani susceperunt secun-
dum hæc: & Mosollamus, & Levis, & Sab-
bathæus, simul cooperati sunt cum illis. Et fe- 15
cerunt secundùm omnia hæc, qui erant ex captivi-
tate. Et elegit sibi Esdras sacerdos viros princi- 16
pes patriarum suarum, omnes per nomen: &
(a) clausi sunt novilunio mensis decimi, examinare
negotium istud: Et determinatum est de viris 17
qui habebant uxores alienigenas, usque ad neome-
niam primi mensis. Et inventi sunt ex sacerdo- 18
tibus, permisti, qui habebant alienigenas uxores:
Ex filiis Jesu filii Josedec, & fratribus ejus, 19
Mathelas, & Eleazarus, & Jorebus, & Joada-
nus: Et injecerunt manus, ut expellerent uxores 20
suas: & ad propitiationem arietes pro ignorantia
sua: Et ex filiis Emmer, Ananias, & Zabdæus, 21
& Manes, & Samæus, & Hiereel, & Azarias:
Et de filiis Phæsur, Elionais, Massias, Ismaelus, 22
& Nathanaelus, & Ocodelus, & Saloas: Et 23
ex Levitis, Jozabadus, & Semeis, & Covis
(hic est Calitas,) & Pathæus, & Judas, &
Jonas: Ex sacris cantoribus, Eliasibus, 24
Bacchuros: Ex ostiariis, Salumus, & Tolbanes: 25
Ex Israel ex filiis Phoros, Hiermas & Jezias, 26
& Melchias, & Maelus, & Eleazarus, & Asebias & Banæas: Ex filiis Ela, Matthanias, Za- 27
charias, & Jezrielus, & Joabdius, & Jeremoth,
& Aidias: Et ex filiis Zamoth, Eliadas, Eliasi- 28
mus, Othonias, Jarimoth, & Sabathus, et Zeralias:
Et ex filiis Bebai, Joannes, & Ananias, & Jo- 29
zabdus, & Amathias: Ex filiis Mani, Olamus, Ma- 30
muchus, Jedæus, Jasubus, & Jasaelus, & Hiere-
moth: Et ex filiis Addi, Naathus, & Moosias, 31
Laccunus, & Naldus, Matthanias, & Sesthel, & Balnuus & Manassias:

MS. A. (θ) Καὶ ἐφώνησε ἅπαν τὸ πλῆθος, καὶ εἶπαν (ι) ἡ ὥρα (κ) κατοικιῶν ἡμῶν (λ) καὶ ἑκάστου δὲ (μ) τοῦ κυρίου (ν) Θωκανοῦ (ξ) Ἔζρας (ο) αὐτῶν, κατ' ὄνομα πάντας, καὶ συνεκάθισαν τῇ (π) ἀδελφῶν, Μαθήλας, (ρ) ἑαυτῶν· (σ) Φαισοῦ, Ἐλιωνάς, (τ) καὶ Ὠκοίδηλος, (υ) Κώλιος, (φ) Φαθαῖος, καὶ Ὠδύας, (χ) Ἐλιάσιβος, (ψ) Σαλλοῦμος, (ω) υἱῶν υἱῶν Φόρος, (α) Ἰεδδίας, (β) Ἀσιβίας, καὶ Βανναίας (γ) Ἠλά, καὶ (δ) Ἰεζριῆλος (ε) Ἀηδίας. (ζ) Ζαμόθ. (η) Ζαραλίας. Ἐκ (θ) Ὠζάβαδος, καὶ Ἐμαθεῖς. (ι) ἐκ τῶν υἱῶν (κ) Ναιδος, (λ) Μανασσῆας.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
24
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]

Et clamavit multitudo, & dixit voce 10
magnâ; Sicut dixisti, faciemus: Sed 11
multitudo magna est, & tempus hy-
bernum, nec possumus stare sub dio;
Et negotium est nobis non unius diei
aut duorum: multùm enim peccavi-
mus in his rebus. Surgant igitur pri- 12
mores cœtûs principes; et omnes illi
qui ex habitationib⁹ nostris habēt uxores
alienigenas, Veniant accepto tempore, 13
ex omni autem loco Presbyteri & Ju-
dices, donec solvamus furorem Do-
mini de re hâc. Jonathan autem 14
Asaelis filius, & Ezekias Tukani sus-
ceperunt quæ secundùm hæc. Et Moses,
& Janab, & Levi, & Sabatias in-
tervenerunt ipsis sponsores. Et secun- 15
dùm hæc omnia fecerunt qui ex captivi-
tate. Et elegit sibi Ezras sacerdos vi- 16
ros primores generum suorum, nomine
omnes, & consederunt neomeniâ men-
sis decimi rei constituendæ. Et ad 17
finem venerunt quæ ad eos pertinebant
qui habebant uxores alienigenas, usque
ad neomeniam mensis decimi. Et in- 18
venti sunt ex sacerdotibus qui congrega-
ti erant, quibus erant uxores alienige- 19
næ, Ex filiis Jesu filii Josedek fratri-
búsque ejus, Matthias, & Eliezer, &
Joarib, et Jonadab, Et consenserunt eje- 20
cturos se uxores suas. Et in propitiati-
onem arietem, propter ignorantiam
suam. Et ex filiis Amuriæ, Hananias, 21
Zacarias, & Mani, & Samajas. Et 22
ex filiis Uman; Maasias, & Manas, &
Samajas, & Nariel, & Azarias. Et ex
filiis Phineas, Elhanan, & Maasias,
Asmael, & Nathaniel, Kinirus, &
Saathas. Et ex Levitis; Zabdas, & 23
Samei, & Koljas, qui est Kaliatius, &
Patus, & Judas, & Junon. Et ex 24
cantoribus sacerdotalibus; Eliassib, Ba-
curas. Ex janitoribus; Salumus, & 25
Toblan. Et ex Israele; Ex filiis Pha- 26
rus; Jeremias, Jedajas, & Malchi,
& Micajel, Eliezer, & Chasabalias.
Ex filiis Ulæ, & Mattaniæ, et Zecariæ; 27
Azuriel, [illegible]vadias, & Jerimuth,
& Idajas: [illegible] ex filiis Tathum; 28
Eliadas, Elisama, [illegible]hanias, & Trimus, &
Sephatias, & Zaradi[illegible]: Et ex filiis Bibal; 29
Juchanan, & Hananias, & Zacharias,
& Hamathias. Et ex Benjamine; Ulam, 30
Melucus, Idajas, Jashub, & Agilus, &
Jerimuth. Et ex filiis Ade; Nactus, 31
Basates, Isanu, & Sisajel, & Baanas,
& Manasses.

Versio VULG. LAT.

32 Et ex filiis Nuae: Noneas, & Aseas, & Melchias, &
Sameas, & Simon, Benjamin, et Malchus, & Marras.
33 Et ex filiis Asom: Carianeus, Mathathias, & Bannus,
34 & Eliphalach, & Manasses, & Semei. Et ex filiis
Banni: Jeremias, & Moadias, & Abramus, & Johel,
& Baneas, & Pelias, & Jonas, & Marimoth, & Elia-
sib, & Mathaneus, & Eliasis, & Orizas, & Dielus,
35 & Semedius, & Zambris, & Josephus. Et ex filiis
Nobei: Idelus & Mathathias, & Sabadus, & Ze-
36 cheda, Sedmi, & Jessei, Baneas. Omnes isti con-
junxerunt sibi uxores alienigenas, & dimiserunt eas
37 cum filiis. Et inhabitaverunt sacerdotes & Levi-
tæ, & qui erant ex Israel, in Jerusalem, & in tota una
regione, novilunio mensis septimi. Et erant filii Israel
38 in commorationibus suis. Et congregata est omnis
multitudo simul in aream, quæ est ab Oriente portæ
39 sacræ: Et dixerunt Esdræ Pontifici & lectori, ut
afferret legem Moysi, quæ tradita est à Domino Deo
40 Israel. Et attulit Esdras Pontifex legem omni mul-
titudini eorum, à viro usque ad mulierem, & omni-
bus sacerdotibus, audire legem novilunio mensis
41 septimi. Et legebat in area, quæ est ante sacram por-
tam templi, à prima luce usque ad vesperam, coram
viris & mulieribus. Et dederunt omnes sensum ad
42 legem. Et stetit Esdras sacerdos, & lector legis, super
43 ligneum tribunal quod fabricatum erat, Et steterunt
ad eum Mathathias, & Samus, Ananias, Azarias, Urias,
44 Ezechias, & Balsamus ad dexteram: Et ad sinistram
Faldeus, Misael, Malachias, Abusthas, Sabus, Naba-
45 dias, & Zacharias. Et assumpsit Esdras librum co-
ram omni multitudine: præsidebat enim in gloria in
46 conspectu omnium. Et cùm absolvisset legem, omnes
erecti steterunt: & benedixit Esdras Dominum Deum
47 altissimum, Deum Sabaoth omnipotentem. Et re-
spondit omnis populus, Amen. Et elevatis sursum
manibus procidentes in terram, adoraverunt Do-
48 minum, Jesus, & Banaeus, & Sarebias, & Jad-
dimus, & Accubus, & Sabbathæus, & Calithes,
& Azarias, & Joradus, & Ananias, et Philias
Levitæ:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

32 Καὶ ἐκ τῶν υἱῶν (α) Ἀνὰν, Ἐλιωνᾶς, καὶ Ἀσαΐας, καὶ Μελχίας, καὶ
33 Σαββαῖος, καὶ Σίμων Χοσαμαῖος. Καὶ ἐκ τῶν υἱῶν Ἀσὸμ, (β) Ἀλτα-
ναῖος, καὶ Ματταθίας, καὶ (γ) Σαβανναῖος, καὶ Ἐλιφαλὰτ, καὶ Μα-
34 νασσῆς, καὶ Σεμεΐ. Καὶ ἐκ τῶν υἱῶν Βαανὶ, Ἱερεμίας, (δ) Μομδῖος,
Ἰσμαῆρος, Ἰωὴλ, (ε) Μαβδαΐ, καὶ Πεδίας, καὶ Ἄ-
νως, (ζ) Ῥαβασίων, καὶ Ἐνάσιβος, καὶ Μαμνιτάναιμος,
Ἐλίασις, Βαννοῦς, Ἐλιαλὶ, Σομεῒς, Σελεμίας, Ναθανίας· καὶ ἐκ
τῶν υἱῶν Ἐζωρὰ, (η) Σεσὶς, Ἐσρὶλ, Ἀζάηλος, Σαματὸς, (θ) Ζαμ-
35 βρὶ, Ἰώσηφος. Καὶ ἐκ τῶν υἱῶν (ι) Ἐθμὰ, Μαζιτίας, Ζαβαδαίας,
36 Ἠδαῒς, Ἰωὴλ, Βαναίας. Πάντες οὗτοι συνῴκισαν γυναῖκας
37 ἀλλογενεῖς, καὶ ἀπέλυσαν αὐτὰς σὺν τέκνοις. Καὶ κατῴκησαν οἱ
ἱερεῖς, καὶ οἱ Λευῖται, καὶ οἱ ἐκ τοῦ Ἰσραὴλ ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν τῇ
χώρᾳ τῇ νουμηνίᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ ἑβδόμου, καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐν ταῖς
κατοικίαις αὐτῶν. Καὶ συνήχθη πᾶν τὸ πλῆθος ὁμοθυμαδὸν
38 ἐπὶ τὸ εὐρύχωρον τοῦ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἱεροῦ πυλῶνος, Καὶ εἶπον
39 (κ) Ἔσδρᾳ τῷ ἱερεῖ καὶ ἀναγνώστῃ, Κόμισαι τὸν νόμον Μωυσῆ, τὸν παρα-
40 δοθέντα ὑπὸ (λ) κυρίου Θεοῦ Ἰσραήλ. Καὶ ἐκόμισεν (μ) Ἔσδρας ὁ ἀρ-
χιερεὺς τὸν νόμον παντὶ τῷ πλήθει ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως γυναικὸς, καὶ πᾶσι
41 τοῖς ἱερεῦσιν, ἀκοῦσαι τοῦ νόμου, νουμηνίᾳ τοῦ ἑβδόμου μηνός. Καὶ
(ν) ἀνεγίνωσκεν ἐν τῷ πρὸ τοῦ ἱεροῦ πυλῶνος εὐρυχώρῳ, ἐξ ὄρθρου
ἕως (ξ) μέσης ἡμέρας, ἐνώπιον ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν· καὶ ἐπέδωκαν
42 πᾶν τὸ πλῆθος τὸν νοῦν εἰς τὸν νόμον. Καὶ ἔστη (ο) Ἔσδρας ὁ ἱερεὺς καὶ
43 ἀναγνώστης τοῦ νόμου ἐπὶ τοῦ ξυλίνου βήματος τοῦ κατασκευασθέντος. Καὶ
ἔστησαν παρ' αὐτῷ Ματταθίας, Σαμμοῦς, (π) Ἀνανίας, Ἀζαρίας, Οὐ-
44 ρίας, Ἐζεκίας, Βάαλσαμος, ἐκ δεξιῶν· Καὶ ἐξ εὐωνύμων Φαλ-
δαῖος, (ρ) καὶ Μισαὴλ, Μελχίας, Λωθάσουβος, Ναβαρίας, Ζαχαρίας.
45 Καὶ ἀναλαβὼν (σ) Ἔσδρας τὸ βιβλίον ἐνώπιον τοῦ πλήθους, (τ) προεκά-
46 θητο ἐπιδόξως ἐνώπιον πάντων. Καὶ ἐν τῷ λῦσαι τὸν νόμον, πάντες
(υ) ὀρθοὶ ἔστησαν. καὶ (φ) εὐλόγησεν Ἔσδρας τῷ κυρίῳ Θεῷ (χ) ὑψίστῳ
47 Θεῷ σαβαὼθ παντοκράτορι. Καὶ ἐπεφώνησε πᾶν τὸ πλῆθος,
Ἀμήν. καὶ ἄραντες ἄνω τὰς χεῖρας, προσπεσόντες ἐπὶ τὴν γῆν,
48 προσεκύνησαν τῷ κυρίῳ, Ἰησοῦς, καὶ (ψ) Ἀννιοὺθ, καὶ Σαραβίας,
(ω) καὶ Ἰαδινὸς, καὶ Ἰάκουβος, Σαβαταῖος, Αὐταίας, Μαιάννας, καὶ
Καλίτας, Ἀζαρίας, καὶ Ἰώζαβδος, καὶ Ἀνανίας, (α) Φαλίας, οἱ Λευῖται,

Et ex filiis Anan, Elionas, & Asaias, & Melchias, 32
et Sabbæus, et Simon Chosamæus: Et ex filiis 33
Asom, Altanæus, et Mattathias, et Sabannæus, et
Eliphalat, et Manasses, et Semei: Et ex filiis 34
Baani, Hieremias, Momdius, Ismaërus, Jubel,
Mabdai, et Pedias, et Anos, Rabasion, et Enasibus,
et Mamnitanæmus, Eliasis, Bannus, Eliali, So-
meis, Selemias, Nathanias: Et ex filiis Ezora,
Sesis, Esril, Azaelus, Samatos, Zambre, Josephus:
Et ex filiis Ethma, Mazitias, Zabadaias, Edais, 35
Jubel, Banæas. Omnes isti conjunxerunt sibi 36
uxores alienigenas, et dimiserunt eas cum filiis. Et 37
inhabitaverunt sacerdotes, et Levitæ, et qui erant
ex Israel, in Hierusalem, et in regione, novilunio
mensis septimi: et filii Israel in habitationibus suis.
Et congregata est omnis multitudo simul in area, quæ 38
est ab Oriente portæ sacræ: Et dixit Esdræ sacerdoti 39
et lectori; Affer legem Moysi, quæ tradita est à Do-
mino Deo Israel. Et attulit Esdras Pontifex le- 40
gem omni multitudini à viro usque ad mulierem, et
omnibus sacerdotibus, audire legem novilunio men-
sis septimi. Et legebat in area, quæ est ante sa- 41
cram portam, à prima luce usque ad mediam diem
coram viris, et mulieribus. Et dederunt omnis
multitudo sensum ad legem. Et stetit Esdras sacer- 42
dos, et lector legis super ligneum tribunal, quod fa-
bricatum erat. Et steterunt apud eum Mattathias, 43
Sammus, Ananias, Azarias, Urias, Ezecias, Bal-
samus, à dextris: Et à sinistris, Phaldæus, & Mi- 44
sael, Melchias, Lothasubus, Nabarias, Zacharias.
Et assumens Esdras librum coram multitudine, 45
præsidebat in gloria in conspectu omnium. Et cùm 46
absolvisset legem; omnes erecti steterunt. Et be-
nedixit Esdras Dominum Deum altissimum, Deum
Sabbaoth omnipotentem. Et respondit omnis po- 47
pulus, Amen. Et elevatis sursum manibus, pro-
cidentes in terram, adoraverunt Dominum: Jesus, 48
& Anniuth, & Sarabias, & Jadinos, & Jacubus,
Sabathæus, Autæas, Mæannas, & Calitas, Aza-
rias, & Josabdus, & Ananias, Phalias, Levitæ,

MS.A. (α) Ἀννὰς, (β) Ἀλταννάιος, (γ) Βανναιοῦς, (δ) Μομδιὶς, (ε) Μανδαΐ, (ζ) Καραβασίων, (η) Σεασὶς, Ἐζρὶλ, Ἀζαὴλ, (θ) Ζαμβρὶς, (ι) Ἠθομὰ, (κ) Ἔζρᾳ τῷ ἀρχιερεῖ (λ) τοῦ κυρίου (μ) Ἔζρας (ν) ἀνεγίγνωσκεν (ξ) μέσου ἡμέρας, (ο) Ἔζρας (π) καὶ Ἀνανίας, (ρ) Μισαὴλ, (σ) Ἔζρας τὸ βιβλίον τοῦ νόμου ἐνώπιον (τ) προεκάθητο γὰρ ἐπιδόξως (υ) * ὀρθροὶ (φ) ηὐλόγησεν Ἔζρας (χ) τῷ ὑψίστῳ (ψ) Ἀννοῦς, (ω) Ἰαδινὸς, Ἰάκουβος, Σαββαταίας, (α) Φιαθαὶς,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
[illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
[illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
[illegible]
41 [illegible]
[illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
[illegible]
48 [illegible]
[illegible]

Et ex filiis Hanan: Eliüa & Ausias, & 32
Malchi, & Sabaas, & Simonicunus,
Hamaias. Et ex filiis Nachsom; Mat- 33
thanias, & Matthanas, et Benajas, & Eli-
phelet, & Manasses, & Samajas. Et 34
ex filiis Baani; Jeremias, & Muadas,
Ismajel filius Elmadæ, & Pisias, &
Hazu, & Abision, & Elitashuas, &
Amthilimus, Elisames, Shelamias, Na-
thanias. Et ex filiis Zaræ; Shishai, 35
Asbarias, Hazajel, Samut, Zamri, Joseph,
Ex filiis Noamæ; Maratias, Zabdias,
Hadias, Jutharbanias. Hi omnes coha- 36
bitare sibi fecerant mulieres alienigenas,
& nominârant ipsas cum filiis earum. Et 37
habitârunt sacerdotes & Levitæ, & qui
ex Israele, Hierosolymis, neomeniâ men-
sis septimi, & filii Israelis in habitatio-
nibus suis. Et congregata est omnis mul- 38
titudo simul ad plateam quæ est versùs
Orientem portæ sacerdotalis: Et dixe- 39
runt Ezræ principi sacerdotũ & Lectori;
Affer Legem Mosis quæ data est à Domi-
no Deo Israel. Et attulit Ezras princeps 40
sacerdotum legem omni multitudini i-
psorum à viro usque ad mulierem, omni-
búsque sacerdotibus, ut audirent le-
gem, neomeniâ mensis septimi. Et le- 41
git in platea quæ est ante portam sacer-
dotalem, à manè usque ad meridiem,
coram viris & mulieribus. Et posuit
multitudo mentem suam in legem. Stetít- 42
que Ezras sacerdos et lector legis in be-
mate ligneo quod paratum fuerat. Stete- 43
rúntque cum eo Mathias, Samuas, Hana-
nias, Azarias, Urias, Hezekias, Baalsamus
à dextra. Et à siniftra; Paaldana, Misa- 44
jel, Malchias, Dotas, Tasub, Nabralai,
Zacharias. Et cùm accepisset Ezras 45
librum legis coram multitudine, (se-
debat enim in capite, cum gloria,
coram omnibus.) Cúmque solveret 46
legem, stabant omnes erecti. Et bene-
dixit Ezras Domino excelso omnipo-
tenti. Et exclamavit omnis populus; 47
Amen, Amen. Et sublatis in excelsum
manibus, prociderunt in terram adoran-
tes Dominum; Jesus, & Banias, & 48
Sarabias, & Neranias, Asabias, Saba-
tias, Hodias, Maanas, & Kalitas, Aza-
rias, Guzbad, Hananias, Pathus, Le-
vitæ;

Versio VULG. LAT.

49 Qui docebant legem Domini, & in multitudine lege-
bant legem Domini, & præferebant singuli eos, qui
50 intelligebant lectionem. Et dixit Atharathes Esdiæ
Pontifici & lectori, & Levitis qui docebant multi-
51 tudinem. Dicens; Dies hic sanctus est Domino. Et
52 omnes flebant, cùm audissent legem. Et dixit Esdras;
Digressi ergò manducate pinguissima quæque, & bi-
bite dulcissima quæque, & mittite munera his qui
53 non habent. Sanctus enim est hic dies Domini, &
nolite mœsti esse. Dominus enim clarificabit vos.
54 Et Levitæ denuntiabant in publico omnibus, dicentes;
55 Dies hic sanctus est, nolite mœsti esse. Et abierunt o-
mnes manducare, & bibere, & epulari, & dare mu-
nera his qui non habebant, ut epularentur. Magnificè
56 enim sunt exaltati verbis quibus edocti sunt. Et con-
gregati sunt universi in Jerusalem celebrare lætitiam,
secundùm testamentum Domini Dei Israel.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

49 Ἐδίδασκον τὸν νόμον (α) τῦ κυρίυ, καὶ πρὸς τὸ πλῆθος ἀνεγί-
νωσκον τὸν νόμον τῦ κυρίυ, ἐμφυσιῦντες ἅμα τὴν ἀνάγνωσιν.
50 Καὶ εἶπεν Ἀτθαράτης (β) Ἔσδρᾳ τῷ ἀρχιερεῖ καὶ ἀναγνώσῃ, καὶ
51 τοῖς Λευίταις τοῖς διδάσκουσι τὸ πλῆθος ἐπὶ πάντας, Ἡ
ἡμέρα αὕτη ἐστὶν ἁγία τῷ κυρίῳ· καὶ πάντες ἔκλαιον ἐν τῷ ἀκῦσαι
52 τῦ νόμυ· Βαδίσαντες ὖν φάγετε λιπάσματα, καὶ πίετε
γλυκάσματα, καὶ ἀποστείλατε ἀποστολὰς τοῖς μὴ ἔχυσιν·
53 Ἁγία γὰρ ἡ ἡμέρα τῷ (γ) κυρίῳ, καὶ μὴ λυπεῖσθε. ὁ γὰρ (δ) κύριος
54 δοξάσει ὑμᾶς. Καὶ οἱ Λευῖται ἐκέλευον (ε) παντὶ τῷ δήμῳ,
55 λέγοντες, Ἡ ἡμέρα αὕτη ἁγία, μὴ λυπεῖσθε. Καὶ ᾤχοντο
πάντες φαγεῖν καὶ πιεῖν καὶ εὐφραίνεσθαι, καὶ δῦναι ἀποστολὰς τοῖς
μὴ ἔχουσι, καὶ εὐφρανθῆναι μεγάλως, (ζ) ὅτι γὰρ ἐνεφυσιώ-
56 θησαν ἐν τοῖς ῥήμασιν οἷς ἐδιδάχθησαν, Καὶ ἐπισυν-
ήχθησαν.

Docebant legem Domini, & ad multitudinem lege- 49
bant legem Domini, exaltantes simul lectionem.
Et dixit Atthar ates Esdræ Pontifici, & lectori, 50
& Levitis, qui docebant multitudinem super
omnes; Dies hic sanctus est Domino. Et omnes 51
flebant, cùm audissent (b) legem. Digressi ergò 52
manducate pinguissima quæque, & bibite dulcis-
sima quæque: & mittite munera his qui non ha-
bent: Sanctus enim est hic dies Domino: Et no- 53
lite mœsti esse. Dominus enim clarificabit vos. Et 54
Levitæ denuntiabant omni populo, dicentes; Dies
hic sanctus est: nolite mœsti esse. Et abierunt omnes 55
manducare, & bibere, & epulari, & dare mu-
nera his qui non habebant, & epulari magni-
ficè: (c) quoniam quidem sunt exaltati verbis,
quibus edocti sunt, Et congregati sunt. 56

MSA. (α) κυρίυ, * ἐμφυσιῦντες (β) Ἔζρᾳ (γ) κυρίῳ, μὴ (δ) θεὸς κύριος (ε) τὰ πάντα (ζ) ὅτι ἐνεφυσιώθησαν. Ἔζρας α΄.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

[illegible] 49
[illegible] 50
[illegible] 51
[illegible] 52
[illegible] 53
[illegible] 54
[illegible] 55
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

Docebant legem Domini, & legebant 49
legem Domini multitudini, simul etiam
aspirantes lectioni. Et dixit Aphrates 50
Ezræ principi sacerdotum & lectori, Le-
vitísque qui docebant multitudinem de
omnibus; Dies hic sanctus est Domi- 51
no: (Et omnes flebant cùm audirent le-
gem:) Ite, edite pinguia, & bibite 52
dulcia, & mittite dona his quibus non
est. Sanctus enim est dies Domino: & 53
nolite mœrere, Dominus enim clarificat
vos. Et Levitæ præcipiebant toti po- 54
pulo, dicentes; Dies iste sanctus est, no-
lite mœrere. Et discesserunt omnes ut 55
ederent, & biberent, & hilares agerent,
& dona mitterent eis quibus non esset,
& lætarentur magnum in modum: Enim-
verò, quòd refrigerati essent verbis quæ
didicerant. Et congregati sunt.

Absolutus est.

Hic autem liber, primus est Ezræ: Quem quia non invenimus in exemplari simplici, descripsimus secundùm eum qui ex LXX. versus est.

LIBER ESDRÆ QUARTUS.

CAPUT PRIMUM.

1 LIBER Esdræ prophetæ secundus, filii Sarei, filii Azarei, filii Helciæ, filii
2 Sadaniæ, filii Sadoch, filii Achitob, Filii Achiæ, filii Phinees, filii Heli, filii
Ameriæ, filii Aziel, filii Marimoth, filii Arna, filii Oziæ, filii Borith, filii
3 Abisei, filii Phinees, filii Eleazar, Filii Aaron ex tribu Levi, qui fuit
4 captivus in regione Medorum, in regno Artaxerxis regis Persarum. Et factum est
5 verbum Domini ad me, dicens; Vade, & nuntia populo meo facinora ipsorum,
& filiis eorum iniquitates, quas in me admiserunt, ut nuntient filiis filiorum:
6 Quia peccata parentum ipsorum in illis creverunt. Obliti enim meî sacrificaverunt
7 diis alienis. Nonne ego eduxi eos de terra Ægypti de domo servitutis? Ipsi autem
8 irritaverunt me, & consilia mea spreverunt. Tu autem excute comam capitis tui,
& projice omnia mala super illos: quoniam non obedierunt legi meæ. Populus au-
9 tem est indisciplinatus. Usquequò eos sustinebo, quibus tanta beneficia contuli?
10 Reges multos propter eos subverti. Pharaonem cum pueris suis, & omnem exercitum
11 ejus percussi. Omnes gentes à facie eorum perdidi, & in Oriente provinciarum
duarum populos Tyri & Sidonis dissipavi, & omnes adversarios eorum interfeci.
12 Tu verò loquere ad eos, dicens; Hæc dicit Dominus; Nempe ego vos per mare
13 transmeavi, & plateas vobis initio munitas exhibui, ducem vobis dedi Moysen &
14 Aaron sacerdotem: Lucem vobis per columnam ignis præstiti, & magna mirabi-
15 lia feci in vobis: vos autem meî obliti estis, dicit Dominus. Hæc dicit Dominus
omnipotens; Coturnix vobis in signo fuit, castra vobis ad tutelam dedi, & illic
16 murmurâstis: Et non triumphâstis in nomine meo de perditione inimicorum ve-
17 strorum, sed adhuc nunc usque murmurâstis. Ubi sunt beneficia, quæ præstiti
18 vobis? Nonne in deserto cùm esuriretis, proclamâstis ad me, Dicentes; Ut quid
nos in desertum istud adduxisti interficere nos? melius nobis fuerat servire Ægyptiis,
19 quàm mori in deserto hoc. Ego dolui gemitus vestros, & dedi vobis Manna in escam.
20 Panem Angelorum manducâstis. Nonne cùm sitiretis, petram excidi, & fluxerunt
21 aquæ in saturitate? propter æstus foliis arborum vos texi. Divisi vobis terras
pingues: Chananæos, & Pherezæos, & Philisthæos à facie vestra projeci: quid
22 faciam vobis adhuc, dicit Dominus? Hæc dicit Dominus omnipotens; In de-
serto cùm essetis in flumine Amorrhæo sitientes, & blasphemantes nomen meum,
23 Non ignem vobis pro blasphemiis dedi, sed mittens lignum in aquam, dulce feci flu-
24 men. Quid tibi faciam, Jacob? Noluisti obedire, Juda. Transferam me ad alias
25 gentes, & dabo eis nomen meum, ut custodiant legitima mea. Quoniam me dere-
liquistis, & ego vos derelinquam. Petentibus vobis à me misericordiam, non mi-
26 serebor. Quando invocabitis me, ego non exaudiam vos. Maculâstis enim manus
27 vestras sanguine, & pedes vestri impigri sunt ad committenda homicidia. Non qua-
28 si me dereliquistis, sed vosipsos, dicit Dominus. Hæc dicit Dominus omnipotens;
Nonne ego vos rogavi, ut pater filios, & ut mater filias, & ut nutrix parvulos suos,
29 Ut essetis mihi in populum, & ego vobis in Deum, & vos mihi in filios, & ego
30 vobis in patrem? Ita vos collegi, ut gallina pullos suos sub alas suas. Modò au-
31 tem quid faciam vobis? Projiciam vos à facie mea. Oblationem cùm mihi attu-
leritis, avertam faciem meam à vobis. Dies enim festos vestros, & neomenias
32 & circumcisiones repudiavi. Ego misi pueros meos prophetas ad vos, quos ac-
ceptos interfecistis, & laniâstis corpora eorum, quorum sanguinem exquiram:
33 dicit Dominus. Hæc dicit Dominus omnipotens; Domus vestra deserta est:
34 Projiciam vos sicut ventus stipulam, Et filii procreationem non facient: quoniam
35 mandatum meum neglexerunt, & quod malum est coram me fecerunt. Tradam
domos vestras populo venienti, qui me non audientes credunt: quibus signa non
36 ostendi, facient quæ præcepi. Prophetas non viderunt, & memorabuntur iniquita-
37 tum eorum. Testor populi venientis gratiam, cujus parvuli exultant cum lætitia,
38 me non videntes oculis carnalibus, sed spiritu credentes quæ dixi. Et nunc, frater,
aspice, quæ gloria: & vide populum venientem ab Oriente, Quibus dabo duca- 39
tum Abraham, Isaac, & Jacob, & Osee, & Amos, & Michææ, & Joel, & Abdiæ, &
Jonæ, Et Nahum, & Habacuc, Sophoniæ, Aggæi, Zachariæ, & Malachiæ, qui & 40
Angelus Domini vocatus est.

CAP. II.

HÆC dicit Dominus; Ego eduxi populum istum de servitute, quibus man- 1
data dedi per pueros meos prophetas, quos audire noluerunt, sed irrita fecerunt mea
consilia. Mater quæ eos generavit, dicit illis; Ite filii, quia ego vidua sum 2
& derelicta. Educavi vos cum lætitia, & amisi vos cum luctu & tristitia, 3
quoniam peccâstis coram Domino Deo vestro, & quod malum est coram eo fe-
cistis. Modò autem quid faciam vobis? ego vidua sum & derelicta: ite filii, 4
& petite à Domino misericordiam. Ego autem te, pater, testem invoco super ma- 5
trem filiorum, qui noluerunt testamentum meum servare, Ut des eis confusio- 6
nem & matrem eorum in direptionem, ne generatio eorum fiat. Dispergantur in 7
gentes nomina eorum, deleantur à terra: quoniam spreverunt sacramentum meum.
Væ tibi, Assur, qui abscondis iniquos penes te. Gens mala, memorare quid fecerim So- 8
domæ & Gomorrhæ, Quorum terra jacet in piceis glebis & aggeribus cinerum: sic da- 9
bo eos, qui me non audierunt, dicit Dominus omnipotens. Hæc dicit Dominus ad 10
Esdram; Nuntia populo meo, quoniam dabo eis regnum Jerusalem, quod daturus eram
Israel. Et sumam mihi gloriam illorum, & dabo eis tabernacula æterna, quæ præpara- 11
veram illis. Lignum vitæ erit illis in odore unguenti, & non laborabunt, neq; fatiga- 12
buntur. Ite, & accipietis. Rogate vobis dies paucos, ut immorentur. Jam paratum est 13
vobis regnum: vigilate. Testare cœlum & terram. Contrivi enim malum, & crea- 14
vi bonum, quia vivo ego, dicit Dominus. Mater, amplectere filios tuos, educa illos 15
cum lætitia. Sicut columba confirma pedes eorum: quoniam te elegi, dicit Dominus.
Et resuscitabo mortuos de locis suis, & de monumentis educam illos, quoniam cogno- 16
vi nomen meum in Israel. Noli timere, mater filiorum: quoniam te elegi, dicit Do- 17
minus. Mittam tibi adjutorium pueros meos Isajam & Jeremiam, ad quorum con- 18
silium sanctificavi & paravi tibi arbores duodecim gravatas variis fructibus, Et 19
totidem fontes fluentes lac & mel, & montes immensos septem, habentes rosam & li-
lium, in quibus gaudio implebo filios tuos. Viduam justifica, pupillo judi- 20
ca, egenti da, orphanum tuere, nudum vesti, Confractum & debilem cura, clau- 21
dum irridere noli, tutare mancum, & cæcum ad visionem claritatis meæ admit- 22
te. Senem & juvenem intra muros tuos serva: Mortuos ubi inveneris, signans 23
commenda sepulchro, & dabo tibi primam sessionem in resurrectione mea. Pau- 24
sa & quiesce, populus meus, quia veniet requies tua. Nutrix bona, nutri filios tuos, 25
confirma pedes eorum. Servos quos tibi dedi, nemo ex eis interiet: eos ego enim 26
requiram de numero tuo. Noli fatigari. Cùm enim venerit dies pressuræ & angu- 27
stiæ, alii plorabunt, & tristes erunt: tu autem hilaris & copiosa eris. Zelabunt 28
gentes, & nil adversus te poterunt, dicit Dominus. Manus meæ tegent te, ne fi- 29
lii tui gehennam videant. Jucundare, mater, cum filiis tuis, quia ego te eripiam, 30
dicit Dominus. Filios tuos dormientes memorare, quoniam ego eos educam de 31
lateribus terræ, & misericordiam cum illis faciam: quoniam misericors sum, dicit
Dominus omnipotens. Amplectere natos tuos usque [illegible] venio, & præstem illis 32
misericordiam: quoniam exuberant fontes mei, & [illegible] non deficiet. Ego 33
Esdras præceptum accepi à Domino in monte Oreb, ut [illegible] ad Israel: ad quos
cùm venirem, reprobaverunt me, & respuerunt mandatum Domini: Ideóque 34
vobis dico, gentes, quæ auditis, & intelligitis; Expectate pastorem vestrum, requiem
æternitatis dabit vobis: quoniam in proximo est ille qui in fine seculi adveniet.
Parati estote ad præmia regni, quia lux perpetua lucebit vobis per æternitatem tem- 35
poris. Fugite umbram seculi hujus: accipite jucunditatem gloriæ vestræ, Ego te- 36
stor palàm Salvatorem meum. Commendatum donum accipite, & jucundamini, gra- 37
tias agentes ei qui vos ad cœlestia regna vocavit.

38 Surgite & state, & videte numerum signatorum in convivio Domini, Qui se
39 de umbra seculi transtulerunt, splendidas tunicas à Domino acceperunt. Reci-
40 pe, Sion, numerum tuum, & conclude candidatos tuos qui legem Domini com-
41 pleverunt. Filiorum tuorum,quos optabas,plenus est numerus. Roga imperium Do-
42 mini, ut sanctificetur populus tuus qui vocatus est ab initio. Ego Esdras vidi in
monte Sion turbam magnam, quam numerare non potui, & omnes canticis col-
43 laudabant Dominum. Et in medio eorum erat juvenis statura celsus, eminentior
omnibus illis, & singulis eorum capitibus imponebat coronas, & magis exalta-
44 batur: Ego autem miraculo tenebar. Tunc interrogavi angelum, & dixi; Qui sunt
45 hi, Domine? Qui respondens dixit mihi; Hi sunt qui mortalem tunicam depo-
suerunt, & immortalem sumpserunt, & confessi sunt nomen Dei: Modò coro-
46 nantur, & accipiunt palmas. Et dixi angelo; Ille juvenis quis est, qui eis co-
47 ronas imponit, & palmas in manus tradit? Et respondens dixit mihi; Ipse est
Filius Dei, quem in seculo confessi sunt: ego autem magnificare eos cœpi, qui forti-
48 ter pro nomine Domini steterunt. Tunc dixit mihi angelus; Vade, annuntia po-
pulo meo, qualia & quanta mirabilia Domini Dei vidisti.

CAP. III.

1 ANno trigesimo ruinæ civitatis, eram in Babylone, & conturbatus sum super cu-
2 biculo meo recumbens, & cogitationes meæ ascendebant super cor meum: Quoni-
3 am vidi desertionem Sion, & abundantiam eorum qui habitabant in Babylone. Et
4 ventilatus est spiritus meus valdè, & cœpi loqui ad Altissimum verba timorata, Et
dixi; O dominator Domine, tu dixisti ab initio, quando plantâsti terram, & hoc
5 solus, & imperâsti populo, Et dedisti Adam corpus mortuum: sed & ipsum figmen-
tum manuum tuarum erat, & insufflâsti in eum spiritum vitæ,& factus est vivens co-
6 ram te: Et induxisti eum in paradiso,quem plantaverat dextera tua, antequàm terra
7 adventaret. Et huic mandâsti diligere viam tuam, & præterivit eam, & statim in-
stituisti in eo mortem,& in nationibus ejus,& natæ sunt gentes, & tribus,& populi, &
8 cognationes,quarum non est numerus. Et ambulavit unaquæque gens in voluntate
9 sua, & mira agebant coram te, & spernebant præcepta tua. Iterùm autem in tempo-
10 re induxisti diluvium super inhabitantes seculum,& perdidisti eos. Et factum est
11 in unoquoque eorum,sicut Adæ mori, sic his diluvium. Dereliquisti autem unum ex
12 his Noe cum domo sua,& ex eo justi omnes. Et factum est cùm cœpissent multipli-
cari,qui habitabant super terram, & multiplicaverunt filios & populos & gentes mul-
13 tas: & cœperunt iteratò impietatem facere plus quàm priores. Et factum est cùm
14 iniquitatem facerent coram te,elegisti tibi virum ex his,cui nomen erat Abraham. Et
15 dilexisti eum, & demonstrâsti ei soli voluntatem tuam: Et disposuisti ei testamentum
æternum, & dixisti ei ut non unquam derelinqueres semen ejus. Et dedisti ei Isaac, &
16 Isaac dedisti Jacob & Esau. Et segregâsti tibi Jacob,Esau autem separâsti. Et factus
17 est Jacob in multitudine magna. Et factum est cùm educeres semen ejus ex Ægypto,
18 adduxisti super montem Sina. Et inclinâsti cœlos, & statuisti terram, & commovisti
19 orbem,& tremere fecisti abyssos, & conturbâsti seculum, Et transiit gloria tua portas
quatuor, ignis, & terræmotûs, & spiritûs, & gelu, ut dares semini Jacob legem &
20 generationi Israel diligentiam. Et non abstulisti ab eis cor malignum, ut faceret lex
21 tua in eis fructum Cor enim malignum bajulans primus Adam,transgressus & victus
22 est, sed & omnes qui de eo nati sunt. Et facta est permanens infirmitas, & lex cum
corde populi, cum malignitate radicis: & discessit quod bonum est, & mansit ma-
23 lignum. Et transierunt tempora, & finiti sunt anni: & suscitâsti tibi servum nomine
24 David, Et dixisti ei ædificare civitatem nominis tui, & offerre tibi in eadem thus &
25 oblationes. Et factum est hoc annis multis, & deliquerunt qui habitabant civitatem,
26 In omnibus facientes sicut fecit Adam & omnes generationes ejus: utebantur
27 enim & ipsi corde maligno. Et tradidisti civitatem tuam in manibus inimicorum
28 tuorum. Numquid meliora faciunt, qui habitant Babylonem? Et propter hoc
29 dominabitur Sion? Factum est cùm venissem huc, & vidissem impietates, quarum
non est numerus: & delinquentes multos vidit anima mea hoc trigesimo anno,
30 & excessit cor meum: Quoniam vidi quomodò sustines eos peccantes, & peper-
cisti impiè agentibus, & perdidisti populum tuum, & conservâsti inimicos tuos, &
31 non significâsti. Nihil memini quomodò debeat derelinqui via hæc. Numquid me-
32 liora facit Babylon quàm Sion? Aut alia gens cognovit te præter Israel? aut quæ
33 tribus crediderunt testamentis tuis, sicut Jacob? Quarum merces non comparuit,
neque labor fructificavit. Pertransiens enim pertransivi in gentibus, & vidi abundan-
34 tes eas, & non memorantes mandatorum tuorum. Nunc ergò pondera in statera no-
stras iniquitates, & eorum qui habitant in seculo: & non invenietur nomen tuum,nisi
35 in Israel. Aut quando non peccaverunt in conspectu tuo, qui habitant terram?
36 aut quæ gens sic observavit mandata tua? Hos quidem per nomina invenies servâsse
mandata tua, gentes autem non invenies.

CAP. IV.

1
2 ET respondit ad me angelus, qui missus est ad me, cui nomen Uriel, Et
dixit mihi; Excedens excessit cor tuum in seculo hoc, & comprehendere co-
3 gitas viam Altissimi. Et dixi; Ita, Domine meus. Et respondit mihi, & dixit;
Tres vias missus sum ostendere tibi, & tres similitudines proponere coram
4 te. De quibus mihi si renuntiaveris unam ex his, & ego tibi demonstrabo viam,
5 quam desideras videre, & docebo te, unde sit cor malignum. Et dixi; Lo-
quere, Domine meus. Et dixit ad me; Vade, pondera mihi ignis pondus, aut
6 mensura mihi flatum venti, aut revoca mihi diem quæ præteriit. Et respondi,
7 & dixi: Quis natorum poterit facere, ut me interroges de his? Et dixit ad
me; Si essem interrogans te, dicens; Quantæ habitationes sunt in corde maris,
aut quantæ venæ sunt in principio abyssi, aut quantæ venæ sunt super firma-
8 mentum, aut qui sunt exitus paradisi: Diceres mihi fortassis; In abyssum non
9 descendi, neque in infernum adhuc, neque in cœlum unquam ascendi. Nunc
autem non interrogavi te, nisi de igne, & vento, & die, per quem transisti, & à
10 quibus separari non potes: & non respondisti mihi de eis. Et dixit mihi; Tu
11 quæ tua sunt tecum coadolescentia, non potes cognoscere: Et quomodò po-
terit vas tuum capere Altissimi viam, & jam exteriùs corrupto seculo intelligere cor-
12 ruptionem evidentem in facie mea? Ex dixi illi; Melius erat nos non esse, quàm
13 adhuc viventes vivere in impietatibus, & pati, & non intelligere de qua re. Et
respondit ad me, & dixit; Proficiscens profectus sum ad sylvam lignorum campi,
14 & cogitaverunt cogitationem. Et dixerunt; Venite & eamus, & faciamus ad mare
15 bellum, ut recedat coram nobis, & faciamus nobis alias sylvas. Et similiter fluctus
maris & ipsi cogitaverunt cogitationem, & dixerunt; Venite ascendentes, debellemus
16 sylvas campi, ut & ibi consummemus nobismetipsis aliam regionem. Et factus est
17 cogitatus sylvæ in vanum: venit enim ignis, & consumpsit eam. Similiter & cogi-
18 tatus fluctuum maris: stetit enim arena, & prohibuit eos. Si enim esses judex ho-
19 rum, quem inciperes justificare,aut quem condemnare? Et respondi,& dixi; Utique
vanam cogitationem cogitaverunt: terra enim data est sylvæ, & mari locus portare
20 fluctus suos. Et respondit ad me,& dixit; Benè tu judicâsti, & quarè non judicâsti
21 tibimetipsi. Quemadmodùm enim terra sylvæ data est,& mare fluctibus suis: sic qui
super terram inhabitant, quæ sunt super terram intelligere solummodò possunt: & qui
22 super cœlos, quæ super altitudinem cœlorum. Et respondi,& dixi; Deprecor te,Do-
23 mine,ut mihi detur sensus intelligendi. Non enim volui interrogare de superioribus
tuis, sed de his quæ p[illegible]nseant per nos quotidie; Propter quid Israel datus in op-
probrium gentibu[illegible]existi populum, datus est tribubus impiis, & lex patrum
24 nostrorum in interit[illegible]acta est, & dispositiones scriptæ nusquam sunt: Et per-
transivimus de secu[illegible] locustæ, & vita nostra stupor & pavor, & nec digni sumus
25 misericordiam c[illegible]sequi. Sed quid faciet nomini suo quod invocatum est super
26 nos? & de his interrogavi. Et respondit ad me, & dixit; Si fueris plurimum
scrutatus, frequenter miraberis: quoniam festinans festinat seculum pertransire,
Et non capit portare quæ in futuris temporibus justis repromissa sunt: quoniam ple- 27
num injustitia est seculum hoc & infirmitatibus. De quibus autem interrogas, di- 28
cam: Seminatum enim est malum,& necdum venit destructio ipsius. Si ergò non in- 29
versum fuerit quod seminatum est, & discesserit locus ubi seminatum est malum, non
veniet ubi seminatum est bonum. Quoniam gramen seminis mali seminatum est in 30
corde Adam ab initio: & quantum impietatis generavit usque nunc, & generat us-
que cùm veniat area? Æstima autem apud te gramen mali seminis, quantum fru- 31
ctum impietatis generavit: Quando secatæ fuerint spicæ, quarum non est numerus, 32
quàm magnam aream incipient facere? Et respondi, & dixi; Quomodò, & quando 33
hæc? Quarè modici & mali anni nostri? Et respondit ad me,& dixit mihi; Non festi- 34
nes tu super Altissimum. Tu enim festinas inaniter esse super ipsum, nam excessus
tuus multus. Nonne de his interrogaverunt animæ justorum in promptuariis 35
suis, dicentes; Usquequò spero sic? & quando veniet fructus areæ mercedis no-
stræ? Et respondit ad ea Jeremiel archangelus, & dixit; Quando impletus fu- 36
erit numerus seminum in vobis, quoniam in statera ponderavit seculum, Et men- 37
surâ mensuravit tempora, & numero numeravit tempora, & non commovit nec
excitavit usquedum impleatur prædicta mensura. Et respondi, & dixi; O domina- 38
tor Domine, sed & nos omnes pleni sumus impietate. Et ne fortè propter nos 39
non impleantur justorum areæ, propter peccata inhabitantium super terram. Et re- 40
spondit ad me,& dixit; Vade, & interroga prægnantem, si quando impleverit novem
menses suos, adhuc poterit matrix ejus retinere partum in semetipsa? Et dixi; Non 41
potest,Domine. Et dixit ad me; In inferno promptuaria animarum matrici assimilata
sunt. Quemadmodùm enim illa festinat quæ parit effugere necessitatem partûs: sic 42
& hæc festinat reddere ea quæ commendata sunt. Ab initio tibi demonstrabitur de his 43
quæ concupiscis videre. Et respondi,& dixi;Si inveni gratiam ante oculos tuos,& si 44
possibile est,& si idoneus sum, Demonstra mihi,si plusquàm præteritum sit habet ve- 45
nire, aut plura pertransierunt supra quàm futurum est. Quid pertransivit, scio:quid 46
autem futurum sit, ignoro. Et dixit ad me; Sta super dexteram partem, & demon- 47
strabo tibi interpretationem similitudinis. Et steti,& vidi: & ecce fornax ardens 48
transit coram me, & factum est, cùm transiret flamma, vidi,& ecce superavit fumus.
Post hæc transiit coram me nubes plena aquæ, & immisit pluviam impetu multam: 49
& cùm transiisset impetus pluviæ, superaverunt in ea guttæ. Et dixit ad me; Cogi- 50
ta tibi: sicut crescit pluvia ampliùs quàm guttæ, & ignis quàm fumus:sic superab-
undavit quæ transivit mensura. Superaverunt autem guttæ, & fumus: Et oravi, & 51
dixi; Putas vivo usque in diebus illis? vel quid erit in diebus illis? Respondit ad me, 52
& dixit; De signis, de quibus me interrogas, ex parte possum tibi dicere:de vita autem
tua non sum missus dicere tibi, sed nescio.

CAP. V.

DE signis autem: ecce dies venient, in quibus apprehendentur qui inhabitant 1
terram in censu multo: & abscondetur veritatis via, & sterilis erit à fide regio: Et 2
multiplicabitur injustitia super hanc quam ipse tu vides, & super quam audisti
olim: Et erit imposito vestigio quam nunc vides regnare regionem, & videbunt 3
eam desertam. Si autem tibi dederit Altissimus vivere, videbis post tertiam tu- 4
bam, & relucescet subitò Sol noctu, & luna ter in die, Et de ligno sanguis 5
stillabit, & lapis dabit vocem suam, & populi commovebuntur. Et regnabit, 6
quem non sperant qui inhabitant super terram, & volatilia commigrationem fa-
cient: Et mare Sodomiticum pisces rejiciet, & dabit vocem noctu,quam non no- 7
verant multi, omnes autem audient vocem ejus, Et chaos fiet per loca multa, & 8
ignis frequenter remittetur,& bestiæ agrestes transmigrabunt, & mulieres menstrua-
tæ parient monstra, Et in dulcibus aquis salsæ invenientur, & amici omnes semet- 9
ipsos expugnabunt: & abscondetur tunc sensus, & intellectus separabitur in prom-
ptuarium suum: Et quæretur à multis, & non invenietur: & multiplicabi- 10
tur injustitia, & incontinentia super terram. Et interrogabit regio proximam 11
suam, & dicet; Numquid per te pertransiit justitia justum faciens? Et hoc ne-
gabit. Et erit in illo tempore, & sperabunt homines, & non impetrabunt: labo- 12
rabunt, & non dirigentur viæ eorum. Hæc signa dicere tibi permissum est mihi: 13
& si oraveris iterùm & ploraveris, sicut & nunc, & jejunaveris septem diebus,
audies iteratò horum majora. Et evigilavi, & corpus meum horruit valdè: 14
& anima mea laboravit, ut deficeret: Et tenuit me qui venit angelus, qui loque- 15
batur in me, & confortavit me, & statuit me super pedes. Et factum est in nocte 16
secunda, & venit ad me Salathiel dux populi, & dixit mihi; Ubi eras? & quarè
vultus tuus tristis? An nescis, quoniam tibi creditus est Israel in regione trans- 17
migrationis eorum? Exurge ergò, & gusta panem, & non derelinquas nos, sicut 18
pastor gregem suum in manibus luporum malignorum. Et dixi ei; Vade à me, 19
& non appropies ad me. Et audivit, ut dixi: & recessit à me. Et ego jejunavi 20
diebus septem ululans & plorans, sicut mihi mandavit Uriel Angelus. Et fa- 21
ctum est post dies septem,& iterùm cogitationes cordis mei molestæ erant mihi val-
dè, Et resumpsit anima mea spiritum intellectûs: & iterùm cœpi loqui coram 22
Altissimo sermones, Et dixi; Dominator Domine, ex omni sylva terræ, & omni- 23
bus arboribus ejus, elegisti vineam unicam: Et ex omni terra orbis, elegisti tibi 24
foveam unam: & ex omnibus floribus orbis, elegisti tibi lilium unum: Et ex 25
omnibus abyssis maris, replêsti tibi rivum unum: & ex omnibus ædificatis civitati-
bus, sanctificâsti tibimetipsi Sion: Et ex omnibus creatis volatilibus, nominâsti tibi 26
columbam unam: & ex omnibus plasmatis pecoribus,providisti tibi ovem unam: Et 27
ex omnibus multiplicatis populis, acquisivisti tibi populum unum: & ab omnibus
probatam legem, donâsti huic quem desiderâsti populo. Et nunc, Domine, ut quid 28
tradidisti unum pluribus? Et præparâsti super unam radicem alias, & disperdidisti
unicum tuum in multis: Et conculcaverunt eum, qui contradicebant sponsionibus 29
tuis,quique tuis testamentis non credebant. Et si odiens odisti populum tuum, 30
tuis manibus debet castigari. Et factum est, cùm locutus essem sermones, & missus 31
est angelus ad me,qui antè venerat ad me præterita nocte, Et dixit mihi; Audi me, 32
& instruam te: & intende mihi, & adjiciam coram te. Et dixi; Loquere,Do- 33
mine meus. Et dixit ad me; Valdè tu in excessu mentis factus es pro Israel: an
plus dilexisti eum, quàm qui eum fecit? Et dixi ad eum; Non, Domine, sed do- 34
lens locutus sum. Torquent enim me renes mei per omnem horam, quærentem
apprehendere semitam Altissimi, & investigare partem judicii ejus. Et di- 35
xit ad me; Non potes. Et dixi; Quarè, Domine? ad quid nascebar, aut quarè
non fiebat matrix matris meæ mihi sepulchrum, ut non viderem laborem Jacob,
& defatigationem generis Israel? Et dixit ad me; Numera mihi quæ necdum ve- 36
nerant,& collige mihi dispersas guttas, & revirida mihi aridos flores, Et aperi mihi 37
clausa promptuaria,& produc mihi inclusos in eis flatus; demonstra mihi vocis ima-
ginem: & tunc ostendam tibi laborem quem rogas videre. Et dixi; Dominator Do- 38
mine, quis enim est qui potest hæc scire, nisi qui cum hominibus habitationem non
habet? Ego autem insipiens: & quomodò potero dicere de his quibus me in- 39
terrogâsti? Et dixit ad me; Quomodò non potes facere unum de his quæ dicta sunt: 40
sic non poteris invenire judicium meum, aut in fine charitatem quam populo promisi.
Et dixi; Sed ecce,Domine,tu propè es his qui in finem sunt: & quid facient qui ante 41
me fuerunt,aut nos,aut hi qui post nos? Et dixit ad me; Coronæ assimilabo judicium 42
meum. Sicut non novissimorum tarditas, sic nec priorum velocitas. Et respondi, & 43
dixi; Nec poteras facere eos qui facti sunt,& qui sunt, & qui futuri sunt, in unum, ut
celeriùs judicium tuum ostendas? Et respondit ad me, & dixit; Non potest festinare 44
creatura super creatorem, nec sustinere seculum eos qui in eo creandi sunt,in unum.
Et dixi; Quo modo dixisti servo tuo,quoniam vivificans vivificâsti à te creatam crea- 45
turam in unum,& sustinebat creatura,poterit & nunc portare præsentes in unum. Et 46
dixit ad me; Interroga matricem mulieris,& dices ad eam; Et si paris,quarè per
tempus? Roga ergò eam,ut det decem in unum. Et dixi; Non utique poterit,sed se- 47
cundùm tempus. Et dixit ad me;Et ego dedi matricem terræ his qui seminati sunt su- 48
per eam per tempus. Quemadmodum enim infans non parit ea,quæ senum sunt: sic 49
ego disposui à me creatum seculum. Et interrogavi,& dixi; Cùm jam dederis mihi 50
viam, loquar coram te: nam mater nostra,de qua dixisti mihi, Adhuc juvenis
est; jam senectuti appropinquat. Et respondit ad me, & dixit: Interroga eam 51
quæ

52 quæ parit, & dicit tibi. Dices enim ei, Quare quos peperisti, nunc non sunt simi-
53 les his qui ante te, sed minores statura? Et dicet tibi & ipsa: Alii sunt qui in juven-
tute virtutis nati sunt: & alii qui sub tempore senectutis deficiente matrice sunt nati.
54 Considera ergo & tu quoniam minori statura estis præ his qui ante vos: Et qui post
55 vos, minori quàm vos, quasi jam senescentes creaturæ, & fortitudinem juventutis
prætereuntes. Et dixi: Rogo Domine, si inveni gratiam ante oculos tuos, demon-
stra servo tuo, per quem visites creaturam tuam.

CAP. VI.

1 ET dixit ad me, Initio terreni orbis, & antequam starent exitus sæculi, & ante-
2 quam spirarent conventiones ventorum, Et antequam sonarent voces tonitruum,
& antequam splenderent nitores coruscationum, & antequam confirmarentur funda-
3 menta paradisi, Et antequam viderentur decori flores, & antequam confirmarentur
4 motæ virtutes, & antequam colligerentur innumerabiles militiæ angelorum, Et
antequam extollerentur altitudines aëris, & antequam nominarentur mensuræ fir-
5 mamentorum, & antequam æstuarent camini in Sion, Et antequam investigarentur
præsentes anni, & antequam abalienarentur eorum qui nunc peccant adinventiones,
6 & consignati essent qui fidem thesaurizaverunt: Tunc cogitavi, & facta sunt per
7 me solum, & non per alium: & finis per me, & non per alium. Et respondi & dixi:
8 Quæ erit separatio temporum? aut quando prioris finis, & sequentis initium? Et
dixit ad me: Ab Abraham usque ad Isaac, quando nati sunt ab eo Iacob & Esau,
9 manus Iacob tenebat ab initio calcaneum Esau: Finis enim hujus sæculi Esau, &
10 principium sequentis Iacob. Hominis manus inter calcaneum & manum. Aliud noli
11 quærere Esdra. Et respondi, & dixi: O dominator Domine, si inveni gratiam
12 ante oculos tuos, Oro ut demonstres servo tuo finem signorum tuorum, quorum
13 partem mihi demonstrasti nocte præcedenti. Et respondit, & dixit ad me: Surge
14 super pedes tuos, & audi vocem plenissimam sonitus. Et erit sicut commotio, nec
15 commovebitur locus, in quo stes super eum. Ideò cùm loquitur tu non expaveas, quo-
16 niam de fine verbum & fundamentum terræ intelligitur, Quoniam de ipsis sermo
17 tremiscit & commovetur, scit enim quoniam finem eorum oportet commutari. Et
factum est, cùm audissem, surrexi super pedes meos, & audivi: & ecce vox loquens,
18 & sonus ejus sicut sonus aquarum multarum. Et dixit: Ecce dies veniunt, & erit
19 quando appropinquare incipiam, ut visitem habitantes in terra: Et quando inquire-
re incipiam ab eis qui injustè nocuerunt injustitia sua, & quando suppleta fuerit humi-
20 litas Sion. Et cùm supersignabitur sæculum quod incipient pertransire, hæc signa faci-
21 am: Libri aperientur ante faciem firmamenti, & omnes videbunt simul, Et anniculi
infantes loquentur vocibus suis, & prægnantes immaturos parient infantes trium &
22 quatuor mensium, & vivent, & suscitabuntur. Et subitò apparebunt seminata loca
23 non seminata, & plena promptuaria subitò invenientur vacua: Et turba canet cum
24 sono; quam cùm omnes audierint, subito expavescent. Et erit in illo tempore, debel-
labunt amici amicos ut inimici, & expavescet terra cum his: & venæ fontium stabunt,
25 & non decurrent in horis tribus: Et erit, omnis qui derelictus fuerit ex omnibus istis
quibus prædixi tibi, ipse salvabitur, & videbit salutare meum, & finem sæculi vestri.
26 Et videbunt qui recepti sunt homines, qui mortem non gustaverunt à nativitate sua, &
27 mutabitur cor inhabitantium, & convertetur in sensum alium. Delebitur enim ma-
28 lum, & extinguetur dolus. Florebit autem fides, & vincetur corruptela, & ostendetur
29 veritas quæ sine fructu fuit diebus tantis. Et factum est cùm loqueretur mihi, & ecce
30 paulatim intuebar super eum ante quem stabam, Et dixit ad me hæc: Veni tibi o-
31 stendere tempus venturæ noctis. Si ergo iterùm rogaveris, & iterùm jejunaveris
32 septem diebus, iterùm tibi renuntiabo horum majora per diem quàm audivi. Audi-
ta est enim vox tua apud Altissimum. Vidit enim fortis directionem tuam, & providit
33 pudicitiam, quam à juventute tua habuisti: Et propter hoc misit me demonstrare
34 tibi hæc omnia, & dicere tibi, Confide, & noli timere, Et noli festinare cum prio-
35 ribus temporibus cogitare vana, & non properes à novissimis temporibus. Et factum
est post hæc, & flevi iterùm: & similiter jejunavi septem diebus, ut suppleam tres heb-
36 domadas, quæ dictæ sunt mihi. Et factum est in octava nocte, & cor meum turbabatur
37 iteratò in me, & cœpi loqui coram Altissimo. Inflammabatur enim spiritus meus
38 valdè, & anima mea anxiabatur. Et dixi, O Domine, loquens locutus es ab initio
39 creaturæ, in primo die dicens, Fiat cœlum & terra: & tuum verbum opus perfectum.
Et erat tunc spiritus, & tenebræ circumferebantur, & silentium, sonus vocis hominis
40 nondum erat abs te. Tunc dixisti de thesauris tuis proferri lumen luminosum, quo
41 appareret opus tuum. Et die secundo creasti spiritum firmamenti, & imperasti ei ut
divideret & divisionem faceret inter aquas, ut pars quædam sursum recederet, pars ve-
42 rò deorsum maneret. Et tertia die imperasti aquis congregari in septima parte terræ:
sex verò partes siccasti & conservasti, ut ex his sint coram te ministrantia seminata à
43 Deo, & culta. Verbum enim tuum processit, & opus statim fiebat. Processit
44 enim subitò fructus multitudinis immensus, & concupiscentiæ gustus multi-
formes, & flores colore immutabili, & odores odoramenti investigabilis, & die
45 tertia hæc facta sunt. Quarta autem die imperasti fieri solis splendorem, lunæ lu-
46 men, stellarum dispositionem: Et imperasti eis, ut deservirent futuro plasmato
47 homini. Quinto autem die dixisti septimæ parti, ubi erat aqua congregata, ut
48 procrearet animalia, & volatilia, & pisces: & ita fiebat. Aqua muta, & sine
anima, quæ Dei nutu jubebantur, animalia faciebat, ut ex hoc mirabilia tua na-
49 tiones enarrent. Et tunc conservasti duas animas: nomen uni vocasti Henoch, &
50 nomen secundæ vocasti Leviathan, Et separasti ea ab alterutro. Non enim po-
51 terat septima pars, ubi erat aqua congregata, capere ea. Et dedisti Henoch unam
52 partem, quæ siccata est tertio die, ut habitet in ea ubi sunt montes mille. Levia-
than autem dedisti septimam partem humidam, & servasti eam, ut fiat in devo-
53 rationem quibus vis, & quando vis. Sexto autem die imperasti terræ, ut crea-
54 ret coram te jumenta, & bestias, & reptilia: Et super his Adam: quem consti-
tuisti ducem super omnibus factis quæ fecisti, & ex eo educimur nos omnes, quem-
55 que elegisti populum. Hæc autem omnia dixi coram te Domine, quia propter nos
56 creasti sæculum. Residuas autem gentes ab Adam natas dixisti eas nil esse, & quoni-
am salivæ assimilatæ sunt, & quasi stillicidium de vase similasti abundantiam eorum.
57 Et nunc Domine, ecce istæ gentes quæ in nihilum deputatæ sunt, cœperunt domi-
58 nari nostri, & devorare: Nos autem populus tuus, quem vocasti primogenitum
59 unigenitum æmulatorem tuum, traditi sumus in manibus eorum: Et si propter
nos creatum est sæculum, quare non hereditatem possidemus cum sæculo? Usque-
quò hæc?

CAP. VII.

1 ET factum est, cùm finissem loqui verba hæc, missus est ad me Angelus qui missus
2 fuerat ad me primis noctibus, Et dixit ad me: Surge Esdra, & audi sermones quos
3 veni loqui ad te. Et dixit; Loquere Deus meus. Et dixit ad me: Mare positum est in spa-
4 tioso loco, ut esset altū & immensum: Erit autem ei introitus in angusto loco positus, ut
5 esset similis fluminibus. Quis enim volens voluerit ingredi mare, & videre eum, vel do-
6 minari ejus: si non transierit angustum, in latitudinem quomodo venire poterit? Item
aliud: Civitas est ædificata, & posita in loco campestri: est autem plena omnium
7 bonorum. Introitus ejus angustus & in præcipiti positus, ut esset à dextris quidem
8 ignis, à sinistris aqua alta: Semita autem est una sola inter eos posita, hoc est, inter
9 ignem & aquam, ut non capiat semita, nisi solummodò vestigium hominis. Si autem
dabitur civitas homini in hereditatem, si nunquam antepositum periculum pertransi-
10 erit, quomodo accipiet hereditatem suam? Et dixi, Sic Domine. Et dixit ad me, Sic
11 est & Israel pars. Propter eos enim feci sæculum, & quando transgressus est Adam
12 constitutiones meas, judicatum est quod factum est. Et facti sunt introitus hujus sæ-
culi angusti, & dolentes, & laboriosi: pauci autem & mali, & periculorum pleni: &
13 labore magnoperè fulti. Nam majoris sæculi introitus spatiosi & securi, & facientes
14 immortalitatis fructum. Si ergo ingredientes non fuerint ingressi qui vivunt, angusta &
15 vana hæc: non poterunt recipere quæ sunt reposita. Nunc ergo quare tu contur-
16 baris, cùm sis corruptibilis? & quid moveris tu, cùm sis mortalis? Et quare non ac-
cepisti in corde tuo quod est futurum, sed quod in præsenti? Respondi & dixi, Domi- 17
nator Domine, ecce deposuisti lege tua, quoniam justi hereditabunt hæc, impii
autem peribunt. Justi autem ferent angusta, sperantes spatiosa. Qui enim 18
impiè gesserunt, & angusta passi sunt, & spatiosa non videbunt. Et dixit 19
ad me, Non est judex super Deum, neque intelligens super Altissimum. Pe- 20
reunt enim multi præsentes, quia negligitur quæ anteposita est Dei lex. Man- 21
dans enim mandavit Deus venientibus, quando venerunt, quid facientes viverent,
& quid observantes non punirentur. Hi autem non sunt persuasi, & contradixerunt 22
ei, & constituerunt sibi cogitamen vanitatis, & proposuerunt sibi circumventio- 23
nes delictorum, & superdixerunt Altissimo non esse, & vias ejus non cognoverunt,
Et legem ejus spreverunt, & sponsiones ejus abnegaverunt, & in legitimis ejus 24
fidem non habuerunt, & opera ejus non perfecerunt. Propter hoc Esdra vacua 25
vacuis, & plena plenis. Ecce tempus veniet, & erit quando venient signa quæ 26
prædixi tibi, & apparebit sponsa, & apparescens ostendetur quæ nunc subduci-
tur terra: Et omnis qui liberatus est de prædictis malis ipse videbit mirabilia mea. 27
Revelabitur enim filius meus IESUS cum his qui cum eo sunt, & jucundabuntur 28
qui relicta sunt in annis quadringentis. Et erit post annos hos, & morietur filius me- 29
us CHRISTUS, & omnes qui spiramentum habent homines. Et convertetur 30
sæculum in antiquum silentium diebus septem, sicut in prioribus judiciis, ita ut
nemo derelinquatur. Et erit post dies septem, & excitabitur quod nondum vigilat 31
sæculum, & morietur corruptum: Et terra reddet quæ in ea dormiunt, & pulvis 32
qui in eo silentio habitant, & promptuaria reddent quæ eis commendatæ sunt ani-
mæ. Et revelabitur Altissimus super sedem judicii, & pertransibunt miseriæ, & 33
longanimitas congregabitur. Judicium autem solum remanebit, veritas stabit, & 34
fides convalescet, Et opus subsequetur, & merces ostendetur, & justitiæ vigila- 35
bunt, & injustitiæ non dominabuntur. Et dixi, Primus Abraham propter Sodo- 36
mitas oravit, & Moyses pro patribus qui in deserto peccaverint, Et qui post eum 37
pro Israel in diebus Achaz & Samuelis, David pro confractione, & Solomon pro 38
eis qui venerant in sanctificationem: Et Elias pro his qui pluviam acceperunt, & 39
pro mortuo ut viveret, Et Ezechias pro populo in diebus Sennacherib, & multi 40
pro multis. Si ergo modò quando corruptibile increvit, & injustitia multiplicata 41
est, & oraverunt justi pro impiis; quare & nunc sic non erit? Et respondit ad me, 42
& dixit: Præsens sæculum non est finis, gloria in eo frequens manet: propter hoc
oraverunt pro invalidis. Dies enim judicii erit finis temporis hujus, & initium 43
temporis futuræ immortalitatis, in quo transivit corruptela: Soluta est intempe- 44
rantia, abscissa est incredulitas: crevit autem justitia, orta est veritas. Tunc enim 45
nemo poterit salvare eum qui periit, neque demergere qui vicit. Et respondi, Et 46
dixi, Hic est sermo meus primus & novissimus, quoniam melius erat non dare ter-
ram Adam, vel cùm jam dedisset, coercere eum ut non peccaret. Quid enim prodest 47
hominibus, in præsenti vivere in tristitia, & mortuos sperare punitionem? O tu 48
quid fecisti Adam? Si enim tu peccasti, non est factus solius tuus casus, sed & noster
qui ex te advenimus. Quid enim prodest nobis, si promissum est nobis immortale tem- 49
pus; nos autem mortalia opera egimus? Et quoniam prædicta est nobis perennis 50
spes, nos verò pessimi vani facti sumus. Et quoniam reposita sunt nobis habitacula 51
sanitatis & securitatis: nos verò malè conversati sumus. Et quoniam reposita est 52
gloria Altissimi, protegere eos qui tardè conversati sunt: nos autem pessimis viis
ambulavimus. Et quoniam ostendetur paradisus, cujus fructus incorruptus perse- 53
verat, in quo est securitas & medela: Nos verò non ingrediemur, in ingratis enim 54
locis conversati sumus. Et quoniam super stellas fulgebunt facies eorum qui absti- 55
nentiam habuerunt; nostræ autem facies super tenebras nigræ. Non enim cogita- 56
vimus viventes quando iniquitatem faciebamus, quòd incipiemus post mortem pati.
Et respondit, & dixit, Hoc est cogitamentum certaminis quod certabit qui super 57
terram natus est homo. Ut si victus fuerit, patiatur quod dixisti: si autem vicerit, 58
recipiet quod dico: Quoniam hæc est vita quam Moyses dixit cùm viveret ad po- 59
pulum, dicens, Elige tibi vitam, ut vivas. Non crediderunt autem ei, sed nec post 60
eum prophetis: sed nec mihi qui locutus sum ad eos. Quoniam non esset tristitia in 61
perditionem eorum, sicut futurum est gaudium super eos, quibus persuasa est salus.
Et respondi, & dixi, Scio Domine, quoniam vocatus est Altissimus misericors in eo, 62
quòd miseratur his qui nondum in sæculo advenerunt, & quòd miseretur illis qui 63
conversionem faciunt in lege ejus: Et longanimis est, quoniam longanimitatem 64
præstat his qui peccaverunt quasi suis operibus: Et munificus est, quoniam quidem 65
donare vult pro exigentiis: Et multæ misericordiæ, quoniam multiplicat magis 66
misericordias his qui præsentes sunt, & qui præterierunt, & qui futuri sunt. Si e- 67
nim non multiplicaverit misericordias suas, non vivificabitur sæculum cum his qui
inhereditabunt in eo. Et donat: quoniam si non donaverit de bonitate sua, ut alle- 68
ventur hi qui iniquitatem fecerunt, de suis iniquitatibus non poterit decies millesima
pars vivificari hominum. Et judex si non ignoverit his qui curati sunt verbo ejus, & 69
deleverit multitudinem contentionum: non fortassis derelinquerentur in innumera-
bili multitudine, nisi pauci valdè.

CAP. VIII.

ET respondit ad me, & dixit, Hoc sæculum fecit Altissimus propter multos, futurum 1
autem propter paucos. Dicam autem coram te similitudinem Esdra. Quomodo 2
autem interrogabis terram, & dicet tibi, quoniam dabit terram multam magis unde
fiat fictile, parvum autem pulverem unde aurum fit: sic & actus presentis sæculi. Mul- 3
ti quidem creati sunt, pauci autem salvabuntur. Et respondi, & dixi, Absorbe ergo 4
anima sensum, & devora quod sapit. Convenisti enim obaudire, & prophetare vo- 5
lens. Nec enim tibi datum est spatium, nisi solummodo vivere. O Domine, si 6
non permittes servo tuo, ut oremus coram te, & des nobis semen cordi, & sensui
culturam, unde fructus fiat, unde vivere possit omnis corruptus, qui portabit lo-
cum hominis? Solus enim es, & una plasmatio nos sumus manuum tuarum, si- 7
cut locutus es: & quomodo nunc in matrice plasmatum est corpus, & præstas 8
membra: conservatur in igne & aqua tua creatio: & novem mensibus patitur tua
plasmatio tuam creaturam quæ in ea creata est: ipsum autem quod servat, & 9
quod servatur, utraque servabuntur: servataque quandoque iterum reddit ma-
trix, quæ in ea creverunt. Imperasti enim ex ipsis membris, hoc est mamillis 10
præbere lac fructui mamillarum, Ut nutriatur id quod plasmatum est usque in tem- 11
pus aliquod, & postea disponas eum tuæ misericordiæ. Enutristi eum tua justitia, 12
& erudisti eum in lege tua, & corripuisti eum tuo intellectu: & mortificabis eum 13
ut tuam creaturam: & vivificabis eum ut opus tuum. Si ergo perdideris eum qui 14
tantis laboribus plasmatus est; tuo jussu facile est ordinari, ut & id quod
fiebat servaretur. Et nunc Domine dicam, de omni homine tu magis scis: 15
de populo autem tuo, ob quem doleo; Et de hereditate tua, propter 16
quam lugeo: & propter Israel, propter quem tristis sum: & de Ja- 17
cob, propter quem doleo: Ideo incipiam orare coram te pro me, & pro eis 18
quoniam video lapsus nostros qui inhabitamus terram. Sed audivi celeritatem 19
judicis qui futurus est. Ideo audi vocem meam, & intellige sermonem meum, &
loquar coram te. Initium verborum Esdræ priusquam assumeretur: & dixi, Do- 20
mine, qui inhabitas sæculum, cujus oculi elevati in superna & aëre: Et cujus 21
thronus inæstimabilis, & gloria incomprehensibilis: cui astat exercitus angelo-
rum cum tremore; quorum servatio in vento & igni convertitur: cujus verbum 22
verum, & dicta perseverantia: Cujus jussio fortis, & dispositio terribilis: cujus aspe- 23
ctus arefacit abyssos, & indignatio tabescere facit montes, & veritas testificatur:
Exaudi orationem servi tui, & auribus percipe precationem figmenti tui. Dum enim 24
vivo, loquar: & dum sapio, respondebo: Nec respicias populi tui delicta, sed qui tibi 25
in veritate serviunt. Nec intendas impia gentium studia, [illegible] qui tua testimonia cum 26
doloribus custodierunt. Nec cogites qui in conspectu tuo [illegible] conversati sunt, sed 27
memorare qui ex voluntate tua timorem cognoverunt. [illegible] ris perdere, qui 28
pecudum mores habuerunt: sed respicias eos qui legem tuam [illegible] ndidè docuerunt. 29
Nec indigneris eis qui bestiis pejores judicati sunt: sed diligas eos qui semper in tua 30
justitia confidunt & gloria. Quoniam nos & patres nostri talibus morbis languemus: 31
tu autem propter nos peccatores misericors vocaberis. Si enim desideraveris ut nostri 32

misereris, tunc misericors vocaberis, nobis autem non habentibus opera justitiæ.
33 Justi enim, quibus sunt opera multa reposita, ex propriis operibus recipient merce-
34 dem. Quid est enim homo, ut ei indigneris: aut genus corruptibile, ut ita amarus
35 sis de ipso? In veritate enim, nemo de genitis est, qui non impiè gessit; & de con-
36 fitentibus, qui non deliquit. In hoc enim annuntiabitur justitia tua, & bonitas tua,
37 Domine, cùm misertus fueris eis non habent substantiam bonorum operum. Et re-
spondit ad me, & dixit: Recte locutus es aliqua: & juxta sermones tuos, sic & fiet.
38 Quoniam non verè cogitabo super plasma eorum qui peccaverunt ante mortem, ante
39 judicium, ante perditionem; Sed jucundabor super justorum figmentum, & memo-
40 rabor peregrinationis quoque, & salvationis, & mercedis receptionis. Quomodo ergo
41 locutus sum, sic & est. Sicut enim agricola serit super terram semina multa, & plan-
tationes multitudinis plantat, sed non in tempore omnia quæ seminata sunt salvantur,
sed nec omnia quæ plantata sunt radicabunt, sic & qui in sæculo seminati sunt, non
42 omnes salvabuntur. Et respondi, & dixi: Si inveni gratiam, loquar. Quomodo
43 semen agricolæ si non ascenderit aut non acceperit pluviam tuam in tempore, aut si
44 corruptum fuerit multitudine pluviæ, Sic perit: & similiter homo qui manibus tuis
plasmatus est, & tu ei imago nominatus: quoniam similatus es ei, propter quem omnia
45 plasmasti, & similasti semini agricolæ. Non irascaris super nos, sed parce populo
46 tuo, & miserere hereditati tuæ. Tu autem creaturæ misereris. Et respondit ad me,
47 & dixit: Quæ sunt præsentia præsentibus, & quæ futura futuris. Multum enim tibi
restat, ut possis diligere meam creaturam super me: tibi autem frequenter & ipsi pro-
48 ximavi, injustis autem nunquam. Sed & in hoc mirabilis es coram Altissimo. Quo-
49 niam humiliasti te sicut decet te: & non judicasti te, ut inter justos plurimum glo-
50 rificeris. Propter quod miseriæ multæ & miserabiles efficientur eis qui habitant sæ-
51 culum in novissimis: quia in multa superbia ambulaverunt. Tu autem pro te in-
52 tellige, & de similibus tuis inquire gloriam. Vobis enim apertus est paradisus, plan-
tata est arbor vitæ, præparatum est futurum tempus, præparata est abundantia, ædi-
53 ficata est civitas, probata est requies, perfecta est bonitas & perfecta sapientia. Ra-
dix mali signata est à vobis: infirmitas, & tinea à vobis absconsa est: & in infernum
54 fugit corruptio in oblivione. Transierunt dolores, & ostensus est in fine thesaurus
55 immortalitatis. Noli ergo adjicere inquirendo de multitudine eorum qui pereunt.
56 Nam & ipsi accipientes libertatem, spreverunt Altissimum, & legem ejus contempse-
57 runt, & vias ejus dereliquerunt. Adhuc autem justos ejus conculcaverunt, & dixe-
58 runt in corde suo non esse Deum, & quidem scientes quoniam moriuntur. Sicut
59 enim vos suscipient quæ prædicta sunt: sic eos sitis & cruciatus, quæ præparata sunt.
60 non enim voluit hominem disperdi. Sed & ipsi qui creati sunt, coinquinaverunt no-
61 men ejus qui fecit eos: & ingrati fuerunt ei qui præparavit eis vitam. Quapropter
62 judicium meum modò appropinquat. Quæ non omnibus demonstravi, nisi tibi,
63 & tibi similibus paucis. Et respondi, & dixi: Ecce nunc Domine demonstrasti mihi
multitudinem signorum, quæ incipies facere in novissimis: sed non demonstrasti
mihi quo tempore.

CAP. IX.

1 ET respondit ad me, & dixit, Metiens metire tempus in semetipso: & erit cùm
2 videris, quando transierit pars quædam signorum quæ prædicta sunt, Tunc in-
telliges quoniam ipsum est tempus, in quo incipiet Altissimus visitare sæculum quod
3 ab eo factum est. Et quando videbitur in sæculo motio locorum & populorum tur-
4 batio, Tunc intelliges quoniam de his erat Altissimus locutus à diebus qui fuerant
5 ante te ab initio. Sicut enim omne quod factum est in sæculo initium habet, pari-
6 ter & consummationem, & consummatio est manifesta: Sic & Altissimi tempora initia
habent manifesta in prodigiis & virtutibus, & consummationes in actu & in signis.
7 Et erit, omnis qui salvus factus fuerit, & qui poterit effugere per opera sua, & per
8 fidem in qua credidistis, Relinquetur de prædictis periculis, & videbit salutare meum
9 in terra mea, & in finibus meis, quoniam sanctificavi me à sæculo. Et tunc misere-
buntur qui nunc abusi sunt vias meas: & in tormentis commorabuntur hi qui eas pro-
10 jecerunt in contemptu. Qui enim non cognoverunt me, viventes beneficia consecu-
11 ti: Et qui fastidierunt legem meam, cùm adhuc erant habentes libertatem: Et cùm
12 adhuc esset eis apertus pœnitentiæ locus, non intellexerunt, sed spreverunt: hos o-
13 portet post mortem in cruciamento cognoscere. Tu ergo noli adhuc curiosus esse,
quomodo impii cruciabuntur: sed inquire quomodo justi salvabuntur, & quorum sæ-
14 culum, & propter quos sæculum, & quando. Et respondi, & dixi, Olim locutus
15 sum, & nunc dico, & postea dicam: quoniam plures sunt qui pereunt quam qui salva-
16 buntur: Sicut multiplicatur fluctus super guttam. Et respondit ad me, & dixit,
17 Qualis ager, talia & semina: & quales flores, tales & tincturæ: & qualis operator,
18 talis & creatio: & qualis agricola, talis cultura: quoniam tempus erat sæculi. Et
nunc cùm essem parans eis, his qui nunc sunt, antequam fieret sæculum, in quo
19 habitarent: & nemo mihi contradixit. Tunc enim quisque, & nunc creator in mun-
do hoc parato, & mense indeficienti, & lege investigabili corrupti sunt mores eorum.
20 Et consideravi sæculum, & ecce erat periculum propter cogitationes quæ in eo adve-
21 nerunt. Et vidi, & peperci ei valdè: & servavi mihi acinum de botro, & plantatio-
22 nem de tribu multa. Pereat ergo multitudo quæ sine causa nata est, & servetur aci-
23 nus meus, & plantatio mea: quia cum multo labore perfeci. Tu autem si adhuc in-
24 tromittas septem dies alios, sed non jejunabis in eis: Ibis in campum florum, ubi
domus non est ædificata: & manducabis solummodo de floribus campi, & carnem
25 non gustabis, & vinum non bibes, sed solummodò flores: Deprecare Altissimum
26 sine intermissione, & veniam, & loquar tecum. Et profectus sum, sicut dixit mihi,
in campum, qui vocatur Ardath, & sedi ibi in floribus. Et de herbis agri manducavi,
27 & facta est esca earum mihi in saturitatem. Et factum est post dies septem, & ego
28 discumbebam supra fœnum, & cor meum iterum turbabatur sicut antè. Et apertum
29 est os meum, & inchoavi dicere coram Altissimo, & dixi: O Domine, te nobis
ostendens, ostensus es patribus nostris in deserto, quod non calcatur, & infru-
30 ctuoso, quando erant exeuntes de Ægypto: & dicens dixisti, Tu Israel audi me,
31 & semen Jacob intende sermonibus meis. Ecce enim ego semino in vobis legem me-
32 am, & faciet in vobis fructum, & glorificabimini in eo per sæculum. Nam patres
nostri accipientes legem non servaverunt, & legitima mea non custodierunt, & factus
33 est fructus legis non parens: nec enim poterat, quoniam tuus erat. Nam qui ac-
34 ceperunt, perierunt, non custodientes quod in eis seminatum fuerat. Et ecce, con-
suetudo est, ut, cùm acceperit terra semen, vel navem mare, vel vas aliquod escam
vel potum: cùm fuerit exterminatum id, in quo seminatum est, vel in quod missum
35 est: Simul id quod seminatum, vel missum est, vel quæ suscepta sunt, extermi-
36 nantur, & suscepta jam non manent apud nos; sed nobis sic non factum est. Nos
quidem qui legem accepimus peccantes perivimus, & cor nostrum quod suscepit eam:
37 Nam lex non periit, sed permansit in suo labore. Et cùm loquerer hæc in corde meo,
38 respexi oculis meis, & vidi mulierem in dextra parte, & ecce hæc lugebat & plorabat
cum voce magna, & animo dolebat valdè, & vestimenta ejus discissa, & cinis super
39 caput ejus. Et dimisi cogitatus, in quibus eram cogitans, & conversus sum ad eam,
40 & dixi ei, Ut quid fles? & quid doles animo? Et dixit ad me, Dimitte me Do-
41 mine meus ut defleam me, & adjiciam dolorem: quoniam valdè amaro sum animo,
42 & humiliata sum valdè. Et dixi ei, Quid passa es? dic mihi, Et dixit ad me, Ste-
43 rilis fui ego famula tua, & non peperi, habens maritum annis triginta. Ego enim
44 per singulas horas, & per singulos dies, & annos hos triginta deprecor Altissimum
45 nocte ac die. Et factum est, post triginta annos exaudivit me Deus ancillam tuam,
& vidit humilitatem meam, & attendit tribulationi meæ, & dedit mihi filium: &
jucundata sum super eum valdè ego, & vir meus, & omnes cives mei, & honorifica-
46 bamus valdè Fortem. Et nutrivi eum cum labore multo. Et factum est cum cre-
47 visset, & venisset accipere uxorem, feci diem epuli.

CAP. X.

1 ET factum est, cùm introisset filius meus in thalamum suum, cecidit, & mortuus est. Et
2 evertimus omnes lumina, & surrexerunt omnes cives mei ad consolandum me, &
quievi usque in alium diem usque nocte. Et factum est, cum omnes quievissent ut 3
me consolarentur ut quiescerem: & surrexi nocte, & fugi: & veni sicut vides in hoc
campo: Et cogito jam non reverti in civitatem, sed hic consistere: & neque man- 4
ducare, neque bibere, sed sine intermissione lugere, & jejunare usque dum moriar.
Et dereliqui sermones in quibus eram, & respondi cum iracundia ad eam, & dixi, 5
Stulta super omnes mulieres, non vides luctum nostrum, & quæ nobis contingunt? 6
Quoniam Sion mater nostra omni tristitia contristatur, & humilitate humiliata est, 7
& luget validissimé. Et nunc quoniam omnes lugemus, & tristes sumus: quoniam 8
omnes contristati sumus, tu autem contristaris in uno filio? Interroga enim terram, 9
& dicet tibi: quoniam hæc est quæ debeat lugere casum tantorum super eam germi-
nantium. Et ex ipsa ab initio omnes nati & alii venient: & ecce, penè omnes in 10
perditionem ambulant, & exterminium fit multitudo eorum. Et quis ergo debet lu- 11
gere magis, nisi hæc quæ tam magnam multitudinem perdidit, quàm tu, quæ pro
uno doles? Si autem dicis mihi, Quoniam non est planctus meus similis terræ: 12
quoniam fructum ventris mei perdidi, quem cum mœroribus peperi, & cum dolori-
bus genui: Terra autem secundùm viam terræ, abiitque in ea multitudo præsens, 13
quo modo evenit: & ego tibi dico, Sicut tu cum labore peperisti, sic & terra dat 14
fructum suum homini ab initio ei qui fecit eam. Nunc ergo retine apud temeti- 15
psam dolorem tuum, & fortiter fer qui tibi contigerunt casus. Si enim justificaveris 16
terminum Dei, & consilium suum recipies in tempore, & in talibus collaudaberis: 17
Ingredere ergo in civitatem ad virum tuum. Et dixit ad me, Non faciam, neque 18
ingrediar civitatem, sed hic moriar. Et apposui adhuc loqui ad eam, & dixi, No- 19
li facere hunc sermonem, sed consenti persuadenti. Quot enim casus Sion? Conso- 20
lare propter dolorem Jerusalem. Vides enim quoniam sanctificatio nostra deserta 21
effecta est, & altare nostrum demolitum est, & templum nostrum destructum est, Et 22
psalterium nostrum humilitatum est, & hymnus conticuit, & exultatio nostra disso-
luta est, & lumen candelabri nostri extinctum est, & arca testamenti nostri direpta
est, & sancta nostra contaminata sunt, & nomen quod invocatum est super nos penè
profanatum est: & liberi nostri contumeliam passi sunt, & sacerdotes nostri succensi
sunt, & Levitæ nostri in captivitatem abierunt, & virgines nostræ coinquinatæ sunt,
& mulieres nostræ vim passæ sunt, & justi nostri rapti sunt, & parvuli nostri perditi
sunt, & juvenes nostri servierunt, & fortes nostri invalidi facti sunt: Et quod o- 23
mnium majus, signaculum Sion, quoniam resignata est de gloria sua: nam & tradita
est in manibus eorum qui nos oderunt. Tu ergo excute tuam tristitiam multam, & 24
depone abs te multitudinem dolorum, ut tibi repropitietur Fortis, & requiem faciet
tibi Altissimus, requietionem laborum. Et factum est, cum loquebar ad eam, facies 25
ejus fulgebat subitò & species, coruscus fiebat visus ejus, ut essem pavens valdè ad eam,
& cogitarem quid esset hoc. Et ecce subitò emisit sonitum vocis magnum timore ple- 26
num, ut commoveretur terra à mulieris sono, & vidi: Et ecce ampliùs mulier non 27
comparebat mihi, sed civitas ædificabatur, & locus demonstrabatur de fundamentis
magnis: & timui, & clamavi voce magna, & dixi, Ubi est Uriel angelus, qui à 28
principio venit ad me? quoniam ipse me fecit venire in multitudine in excessu mentis
hujus, & factus est finis meus in corruptionem, & oratio mea in improperium. Et 29
cum essem loquens ego hæc, ecce venit ad me, & vidit me. Et ecce eram positus ut 30
mortuus, & intellectus meus alienatus erat, & tenuit dexteram meam, & confortavit
me, & statuit me super pedes meos, & dixit mihi, Quid tibi est? & quare conturba- 31
tus est intellectus tuus, & sensus cordis tui? Et quare conturbaris? Et dixi, Quo- 32
niam dereliquisti me, & ego quidem feci secundùm sermones tuos, & exivi in cam-
pum: & ecce vidi, & video quod non possum enarrare. Et dixit ad me, Sta ut vir, 33
& commonebo te. Et dixi, Loquere Domine meus tu in me, noli me derelinquere, 34
ut non frustrà moriar: Quoniam vidi quæ non sciebam, & audio quæ non scio. 35
Aut numquid sensus meus fallitur, & anima mea somniat? Nunc ergo deprecor te, 36
ut demonstres servo tuo de excessu hoc. Et respondit ad me, & dixit, Audi me & 37
doceam te, & dicam tibi de quibus times: quoniam Altissimus revelavit tibi mysteria 38
multa. Vidit rectam viam tuam, quoniam sine intermissione contristabaris pro popu- 39
lo tuo, & valdè lugebas propter Sion. Hic ergo intellectus visionis quæ tibi apparuit 40
ante paululum. Quam vidisti lugentem, inchoasti consolari eam. Nunc autem jam 41
speciem mulieris non vides, sed apparuit tibi civitas ædificari: Et quoniam enarra- 42
bat tibi de casu filii sui, hæc absolutio est. Hæc mulier quam vidisti, hæc est Sion; 43
& quoniam dixit tibi; quam & nunc conspicies ut civitatem ædificatam. Et quo- 44
niam dixit tibi, quia sterilis fuit triginta annis: propter quod erant anni scilicet tri- 45
ginta, quando non erat in ea adhuc oblatio oblata. Et factum est post annos trigin- 46
ta, ædificavit Salomon civitatem, & obtulit oblationes: tunc fuit quando peperit
sterilis filium. Et quod tibi dixit, quoniam nutrivit eum cum labore, hoc erat, habi- 47
tatio in Jerusalem. Et quoniam dixit tibi, quòd filius meus veniens in suo thalamo 48
mortuus esset, & contigisset ei casus, hoc erat, quæ facta est ruina Jerusalem. Et ec- 49
ce, vidisti similitudinem ejus: & quoniam filium lugeret, inchoasti consolari eam:
& de his quæ contigerunt, hæc erant tibi aperienda. Et nunc videt Altissimus, quo- 50
niam ex animo contristatus es, & quoniam ex toto corde pateris pro ea, ostendit tibi
claritatem gloriæ ejus, & pulchritudinem decoris ejus. Propterea enim dixi tibi, ut 51
maneres in campo ubi domus non est ædificata. Sciebam enim ego, quoniam Altissi- 52
mus incipiebat tibi ostendere hæc: Propterea dixi tibi ut venires in agrum ubi non 53
est fundamentum ædificii. Nec enim poterat opus ædificii hominis sustineri in loco, 54
ubi incipiebatur Altissimi civitas ostendi. Tu ergo noli timere, neque expavescat 55
cor tuum: sed ingredere, & vide splendorem & magnitudinem ædificii, quantum ca-
pax est tibi visus oculorum videre: Et post hæc audies quantum capit auditus aurium 56
tuarum audire. Tu enim beatus es præ multis, & vocatus es apud Altissimum sicut 57
& pauci. Nocte autem quæ in crastinum futura est, manebis hic: Et ostendet ti- 58
bi Altissimus eas visiones supremorum, quæ faciet Altissimus his qui habitant su- 59
per terram a novissimis diebus. Et dormivi illam noctem & aliam, sicut dixerat 60
mihi.

CAP. XI.

ET vidi somnium, & ecce ascendebat de mari aquila, cui erant duodecim alæ 1
pennarum & capita tria. Et vidi, & ecce expandebat alas suas in omnem ter- 2
ram, & omnes venti cœli insufflabant in eam, & colligebantur. Et vidi, & de pennis 3
ejus nascebantur contrariæ pennæ, & ipsæ fiebant in pennaculis minutis & modicis.
Nam capita ejus erant quiescentia, & dimidium caput erat majus aliorum capitum, 4
sed ipsa quiescebat cum eis. Et vidi, & ecce aquila volavit in pennis suis, & re- 5
gnavit super terram, & super eos qui habitant in ea. Et vidi, quoniam subjecta e- 6
rant ei omnia sub cœlo, & nemo illi contradicebat, neque unus de creatura quæ est
super terram. Et vidi, & ecce surrexit aquila super ungues suos, & misit vocem 7
pennis suis, dicens, Nolite omnes simul vigilare, dormite unusquisque in loco 8
suo, & per tempus vigilate. Capita autem in novissimo serventur. Et vidi, & ec- 9
ce vox non exibat de capitibus ejus, sed de medietate corporis ejus. Et numeravi 10
contrarias pennas ejus, & ecce ipsæ erant octo. Et vidi, & ecce à dextera parte sur- 11
rexit una penna, & regnavit super omnem terram. Et factum est cùm regnaret, ve- 12
nit ei finis, & non apparuit locus ejus: & sequens exurrexit, & regnabat, ipsa mul- 13
tum tenuit tempus. Et factum est cùm regnaret, & veniebat finis ejus, ut non appa- 14
reret sicut prior. Et ecce vox emissa est illi, dicens, Audi tu quæ tanto tempore 15
tenuisti terram, hæc annuntio tibi antequam incipias non apparere. Nemo post te 16
tenebit tempus tuum, sed nec dimidium ejus. Et levavit se tertia, & tenuit princi- 17
patum sicut & priores: & non apparuit & ipsa. Et sic contingebat omnibus aliis 18
singulatim principatum gerere, & iterum nusquam comparere. Et vidi, & ecce in 19
tempore sequentes pennæ erigebantur à dextera parte, ut tenerent & ipsæ principatum: 20
& ex his erant quæ tenebant, sed tamen statim non comparebant. Nam & aliquæ ex 21
eis erigebantur, sed non tenebant principatum. Et vidi post hæc, & ecce non com- 22
paruerunt duodecim pennæ, & duo pennacula: Et nihil superérat in corpore aquilæ, 23
nisi duo capita quiescentia & sex pennacula. Et vidi, & ecce sex pennaculis divisæ 24
sunt duæ, & manserunt sub capite quod est ad dexteram partem. Nam quatuor 25
manserunt in loco suo. Et vidi, & ecce subalares cogitabant se erigere, & tenere 26
principatus. Et vidi, & ecce una erecta est, sed statim non comparuit. Et secunda 27
velocius

28 velociùs quàm priores non comparuerunt. Et vidi, & ecce duæ quæ superaverant,
29 apud semetipsas cogitabant & ipsæ regnare. Et in eo cum cogitarent, ecce unum
quiescentium capitum quod erat medium evigilavit: hoc enim erat duorum capitum
30 majus. Et vidi quoniam complexa sunt duo capita secum: Et ecce conversum est
31 caput cum his qui cum eo erant, & comedit duas subalares quæ cogitabant regnare.
32 Hoc autem caput perconterruit omnem terram, & dominabatur in ea his qui habi-
tant terram cum labore multo, & potentatum tenuit orbis terrarum super omnes alas
33 quæ fuerunt. Et vidi post hæc, & ecce medium caput subitò non comparuit, & hoc
34 sicut alæ. Superaverunt autem duo capita, quæ & ipsa similiter regnaverunt super
35 terram, & super eos qui habitant in ea. Et vidi, & ecce devoravit caput a dextera
36 parte illud quod a læva. Et audivi vocem dicentem mihi, Conspice contra te, &
37 considera quod vides. Et vidi, & ecce sicut leo concitatus de silva rugiens: & vidi
38 quoniam emittebat vocem hominis ad aquilam. Et dixit, dicens, Audi tu, & lo-
39 quar ad te, & dicit Altissimus tibi, Nonne tu es qui superasti de quatuor animalibus,
40 quæ feceram regnare in sæculo meo, & ut per eos veniret finis temporum eorum? Et
quartus veniens devicit omnia animalia quæ transierunt, & potentatu tenuit sæcu-
lum cum tremore multo, & omnem orbem cum labore pessimo, & inhabitavit tot
41 temporibus orbem terrarum cum dolo. Et judicasti terram non cum veritate. Tri-
42 bulasti enim mansuetos, & læsisti quiescentes, & dilexisti mendaces, & destruxisti
habitationes eorum qui fructificabant, & humiliasti muros eorum qui te non nocue-
43 runt. Et ascendit contumelia tua usque ad Altissimum, & superbia tua ad Fortem.
44 Et respexit Altissimus superba tempora, & ecce finita sunt, & scelera ejus completa
45 sunt. Propterea non appareas tu aquila, & alæ tuæ horribiles, & pennacula tua pes-
sima, & capita tua maligna, & ungues tui pessimi, & omne corpus tuum vanum;
46 Uti refrigeretur omnis terra, & revertatur liberata de tua vi, & speret judicium & mi-
sericordiam ejus qui fecit eam.

CAP. XII.

1 ET factum est, dum loqueretur leo verba hæc ad aquilam: & vidi, Et ecce quod
2 superaverat caput, & non comparuerunt quatuor alæ illæ quæ ad eum transie-
runt, & erectæ sunt ut regnarent: & erat regnum eorum exile, & tumultu plenum.
3 Et vidi, & ecce ipsa non apparebant, & omne corpus aquilæ incendebatur, & expa-
vescebat terra valdè, & ego a tumultu & excessu mentis, & à magno timore vigilavi,
4 & dixi spiritui meo, Ecce tu præstitisti mihi hoc in eo, quòd scrutaris vias Altissimi.
5 Ecce adhuc fatigatus sum animo, & spiritu meo invalidus sum valdè, & nec modica
6 est in me virtus à multo timore, quam expavi nocte hac. Nunc ergo orabo Altissi-
7 mum, ut me confortet usque in finem, Et dixi, Dominator Domine, si inveni gra-
tiam ante oculos tuos, & si justificatus sum apud te præ multis, & si certè ascendit
8 deprecatio mea ante faciem tuam, Conforta me, & ostende servo tuo mihi inter-
pretationem & distinctionem visus horribilis hujus, ut plenissimè consoleris animam
9 meam. Dignum enim me habuisti ostendere mihi temporum novissima. Et dixit ad
10 me, Hæc est interpretatio visionis hujus. Aquilam quam vidisti ascendentem de
11 mari, hoc est regnum quod visum est in visione Danieli fratri tuo. Sed non est illi
12 interpretatum, quoniam ego nunc tibi interpretor. Ecce dies veniunt, & exurget
13 regnum super terram, & erit timor acrior omnium regnorum quæ fuerunt ante eum
14 Regnabunt autem in ea reges duodecim, unus post unum. Nam secundus incipiet
15 regnare, & ipse tenebit amplius tempus præ duodecim. Hæc est interpretatio duo-
16 decim alarum quas vidisti. Et quam audisti vocem quæ locuta est, non de capitibus
17 ejus exeuntem, sed de medio corporis ejus, Hæc est interpretatio, quoniam post
18 tempus regni illius nascentur contentiones non modicæ, & periclitabitur ut cadat:
19 & non cadet tunc, sed iterum constituetur in suum initium. Et quoniam vidisti sub-
20 alares octo cohærentes alis ejus, Hæc est interpretatio. Exurgent in ipso octo reges,
21 quorum erunt tempora levia, & anni citati, & duo quidem ex ipsis perient. Appro-
pinquante autem tempore medio, quatuor servabuntur in tempore, cùm incipiet ap-
22 propinquare tempus ejus ut finiatur: duo verò in finem servabuntur. Et quoniam
23 vidisti tria capita quiescentia, Hæc est interpretatio. In novissimis ejus suscitabit
24 Altissimus tria regna, & revocabit in ea multa: & dominabuntur terram, Et qui
habitant in ea, cum labore multo super omnes qui fuerunt ante hos, propter hoc ipsi
25 vocati sunt capita aquilæ. Isti enim erunt qui recapitulabunt impietates ejus, & qui
26 perficient novissima ejus. Et quoniam vidisti caput majus non apparens, hæc est in-
terpretatio ejus. Quoniam unus ex eis super lectum suum morietur, & tamen cum
27 tormentis. Nam duo qui perseveraverint gladius eos comedet. Unius enim gla-
28 dius comedet qui cum eo: sed tamen hic gladio in novissimis cadet. Et quoniam vi-
29 disti duas subalares trajicientes super caput quod est in dextera parte, Hæc est inter-
30 pretatio. Hi sunt quos conservavit Altissimus in finem suum, hoc est regnum exile &
31 turbationis plenum. Sicut vidisti & leonem, quem vidisti de silva evigilantem, &
rugientem, & loquentem ad aquilam, & arguentem eam, & injustitias ipsius, per
32 omnes sermones ejus sicut audisti: Hic est ventus quem servavit Altissimus in finem
ad eos, & impietates ipsorum: & arguet illos, & incutiet coram ipsis descriptiones
33 eorum. Statuet enim eos in judicio vivos: & erit, cum arguerit eos, tunc corripiet
34 eos. Nam residuum populum meum liberabit cum miseria, qui salvati sunt super fi-
35 nes meos, & jucundabit eos quoadusque veniet finis, dies judicii, de quo locutus sum
36 tibi ab initio. Hoc somnium quod vidisti, & hæ interpretationes. Tu ergo solus
37 dignus fuisti scire Altissimi secretum hoc. Scribe ergo omnia ista in libro quæ vidisti,
38 & pone ea in loco abscondito: Et docebis ea sapientes de populo tuo, quorum corda
39 scis posse capere & servare secreta hæc. Tu autem adhuc sustine hic alios dies septem,
40 ut tibi ostendatur quidquid visum fuerit Altissimo ostendere tibi. Et profectus est à
me. Et factum est, cùm audisset omnis populus quoniam pertransierunt septem dies,
& ego non fuissem reversus in civitatem, & congregavit se omnis à minimo usque ad
41 maximum: & venit ad me, & dixerunt mihi dicentes: Quid peccavimus tibi, &
42 quid injustè egimus in te, quoniam derelinquens nos sedisti in loco hoc? Tu enim
nobis superes solus ex omnibus populis, sicut botrus de vinea, & sicut lucerna in loco
43 obscuro, & sicut portus & navis salvata à tempestate. Aut non sufficiunt nobis mala
44 quæ contingunt? Si ergo tu nos dereliqueris, quantò nobis erat melius si essemus
45 succensi & nos cum incendio Sion? Nec enim nos sumus meliores eorum qui ibi
46 mortui sunt. Et ploraverunt voce magna. Et respondi ad eos, & dixi: Confide
47 Israel, & noli tristari tu domus Jacob. Est enim memoria vestri coram Altissimo, &
48 Fortis non est oblitus vestri in tentatione. Ego enim non dereliqui vos, neque excessi
à vobis: sed veni in hunc locum ut deprecarer pro desolatione Sion, ut quærerem mi-
49 sericordiam pro humilitate sanctificationis vestræ. Et nunc ite unusquisque vestrûm
50 in domum suam, & ego veniam ad vos post dies istos. Et profectus est populus, sicut
51 dixi ei, in civitatem: Ego autem sedi in campo septem diebus, sicut mihi man-
davit: & manducabam de floribus solummodò agri, de herbis facta est esca mihi in
diebus illis.

CAP. XIII.

1 ET factum est post dies septem, & somniavi somnium nocte. Et ecce de mari ven-
2 tus exurgebat, ut conturbaret omnes fluctus ejus. Et vidi, & ecce convalesce-
3 bat ille homo cum millibus cæli: & ubi vultum suum vertebat ut consideraret, tre-
4 mebant omnia quæ sub eo videbantur: Et ubicunque exibat vox de ore ejus, arde-
scebant omnes qui audiebant voces ejus, sicut quiescet terra quando senserit ignem.
5 Et vidi post hæc, & ecce congregabatur multitudo hominum, quorum non erat nu-
6 merus, de quatuor ventis cæli, ut debellarent hominem qui ascenderat de mari. Et
7 vidi, & ecce sibimetipsi sculpserat montem magnum, & volavit super eum. Ego au-
8 tem quæsivi videre regionem vel locum unde sculptus esset mons, & non potui. Et post
hæc vidi, & ecce omnes qui congregati sunt ad eum, ut expugnarent eum, timebant
9 valdè, tamen audebant pugnare. Et ecce, ut vidit impetum multitudinis venientis,
non levavit manum suam, neque frameam tenebat, neque aliquod vas bellicosum, ni-
10 si solummodò ut vidi, Quoniam emisit de ore suo sicut flatum ignis, & de labiis ejus
spiritus flammæ, & de lingua ejus emittebat scintillas & tempestates, & commista
sunt omnia simul, hic flatus ignis, & spiritus flammæ, & multitudo tempestatis:
Et concidit super multitudinem in impetu, quæ præparata erat pugnare, & succendit 11
omnes, ut subitò nihil videretur de innumerabili multitudine, nisi solummodo pul-
vis, & fumi odor: & vidi, & extimui. Et post hæc vidi ipsum hominem descen- 12
dentem de monte, & vocantem ad se multitudinem aliam pacificam, Et accedebat 13
ad eum vultus hominum multorum quorundam gaudentium, quorundam tristan-
tium: aliqui verò alligati, aliqui adducentes ex eis qui offerebantur, & ægrotavi à
multitudine pavoris, & expergefactus sum, & dixi, Tu ab initio demonstrasti servo 14
tuo mirabilia hæc, & dignum me habuisti ut susciperes deprecationem meam: Et 15
nunc demonstra mihi adhuc interpretationem somnii hujus. Sicut enim existimo in 16
sensu meo, væ qui derelicti fuerunt in diebus illis: & multò plus væ his qui non sunt
derelicti. Qui enim non sunt derelicti tristes erant. Intelligo nunc quæ sunt repo- 17
sita in novissimis diebus, & occurrent eis, sed & his qui derelicti sunt. Propter hoc ve- 18
nerunt enim in pericula magna, & necessitates multas, sicut ostendunt somnia hæc. 19
Attamen facilius est periclitantem venire in hunc, quàm pertransire sicut nubem à sæ- 20
culo, & nunc videre quæ contingunt in novissimo. Et respondit ad me, & dixit: Et 21
visionis interpretationem dicam tibi: & de quibus locutus es adaperiam tibi. Quo- 22
niam de his dixisti qui derelicti sunt: hæc est interpretatio. Qui aufert periculum 23
illo tempore, hic se custodivit: qui in periculo inciderunt, hi sunt qui habent opera
& fidem ad Fortissimum. Scito ergo quoniam magis beatificati sunt qui derelicti, 24
super eos qui mortui sunt. Hæ interpretationes visionis, quia vidisti virum ascen- 25
dentem de corde maris, Ipse est quem conservat Altissimus multis temporibus, qui 26
per semetipsum liberabit creaturam suam: & ipse disponet, qui derelicti sunt. Et 27
quoniam vidisti de ore ejus exire ut spiritum, & ignem, & tempestatem: Et quo- 28
niam non tenebat frameam, neque vas bellicosum: corrupit enim impetus ejus mul-
titudinem, quæ venerat expugnare eum, hæc est interpretatio. Ecce dies veniunt, 29
quando incipiet Altissimus liberare eos qui super terram sunt: Et veniet in excessu 30
mentis super eos qui inhabitant terram. Et alii alios cogitabunt debellare; civitas 31
civitatem, & locus locum, & gens adversus gentem, & regnum adversus regnum.
Et erit cùm fient hæc, & contingent signa quæ antè ostendi tibi: & tunc revelabitur 32
filius meus, quem vidisti ut virum ascendentem. Et erit quando audierint omnes 33
gentes vocem ejus: & derelinquet unusquisque in regione sua bellum suum, quod
habent ad alterutrum: Et colligetur in unum multitudo innumerabilis, sicut volen- 34
tes venire, & expugnare eum. Ipse autem stabit super cacumen montis Sion. Sion 35
autem veniet, & ostendetur omnibus parata & ædificata, sicut vidisti montem sculpi 36
sine manibus. Ipse autem filius meus arguet quæ adinvenerunt Gentes, impietates 37
eorum has quæ tempestati appropinquaverunt propter mala cogitamenta eorum, &
cruciamenta quibus incipient cruciari: Quæ assimilatæ sunt flammæ, & perdet eos 38
sine labore per legem quæ igni assimilata est. Et quoniam vidisti eum colligentem ad 39
se aliam multitudinem pacificam, Hæ sunt decem tribus, quæ captivæ factæ sunt de 40
terra sua in diebus Osee regis, quem captivum duxit Salmanasar rex Assyriorum: &
transtulit eos trans flumen, & translati sunt in terram aliam. Ipsi autem sibi dede- 41
runt consilium hoc, ut derelinquerent multitudinem gentium, & proficiscerentur in
ulteriorem regionem, ubi nunquam inhabitavit genus humanum: Vel ibi observare 42
legitima sua, quæ non fuerant servantes in regione sua. Per introitus autem angustos 43
fluminis Euphraten introierunt. Fecit enim eis tunc Altissimus signa, & statuit ve- 44
nas fluminis usquequò transirent. Per eam enim regionem erat via multa itineris, an- 45
ni unius & dimidii: nam regio illa vocatur Arsareth. Tunc inhabitaverunt ibi usque 46
in novissimo tempore: & nunc iterùm cùm cœperint venire, Iterum Altissimus sta- 47
tuet venas fluminis, ut possint transire: propter hæc vidisti multitudinem cum pace.
Sed & qui derelicti sunt de populo tuo, hi sunt qui inveniuntur intra terminum meum. 48
Factum erit ergo, quando incipiet perdere multitudinem earum, quæ collectæ sunt 49
gentes, proteget eos qui superaverunt populum: Et tunc ostendet eis multa plurima 50
portenta. Et dixi ego, Dominator Domine, hoc mihi ostende, propter quod vidi 51
virum ascendentem de corde maris. Et dixit mihi, Sicut non potes hæc vel scrutari, 52
vel scire quæ sunt in profundo maris: sic non poterit quisque super terram videre filium
meum, vel eos qui cum eo sunt, nisi in tempore diei. Hæc est interpretatio somnii 53
quod vidisti, & propter quod illuminatus es hic solus. Dereliquisti enim tuam, & 54
circa meam vacasti legem, & quæsisti. Vitam enim tuam disposuisti in sapientia, & 55
sensum tuum vocasti matrem: Et propter hoc ostendi tibi merces apud Altissimum, 56
erit enim post alios tres dies, ad te alia loquar, & exponam tibi gravia & mirabilia.
Et profectus sum, & transii in campum, multum glorificans & laudans Altissimum, 57
de mirabilibus quæ per tempus faciebat: Et quoniam gubernat ipsum, & quæ sunt 58
in temporibus illata; & sedi ibi tribus diebus.

CAP. XIV.

ET factum est tertio die, & ego sedebam sub quercu. Et ecce, vox exivit contra 1
me de rubo, & dixit: Esdra, Esdra. Et dixi: Ecce ego Domine. Et surrexi su- 2
per pedes meos. Et dixit ad me: Revelans revelatus sum super rubum, & locutus 3
sum Moysi, quando populus meus serviebat in Ægypto, Et misi eum, & eduxi popu- 4
lum meum de Ægypto, & adduxi eum super montem Sina, & detinebam eum apud
me diebus multis. Et enarravi ei mirabilia multa, & ostendi ei temporum secreta & 5
finem, & præcepi ei dicens: Hæc in palàm facies verba, & hæc abscondes. Et nunc 6
tibi dico: Signa quæ demonstravi, & somnia quæ vidisti, & interpretationes quas 7
tu vidisti in corde tuo repone ea: Tu enim recipieris ab omnibus; convertêris resi- 8
duus cum consilio meo & cum similibus tuis, usquequò finiantur tempora. Quoniam 9
sæculum perdidit juventutem suam, & tempora appropinquant senescere. Duodecim 10
enim partibus divisum est seculum, & transierunt ejus decima & dimidium decimæ 11
partis. Supersunt autem ejus post medium decimæ partis. Nunc ergo dispone do- 12
mum tuam, & corripe populum tuum, & consolare humiles eorum, & renuntia jam 13
corruptelæ, Et dimitte abs te mortales cogitationes, & projice abs te pondera huma- 14
na, & exue te jam infirmam naturam, & repone in unam partem molestissima tibi co-
gitamenta, & festina transmigrare à temporibus his: Quæ enim vidisti nunc conti- 15
gisse mala, iterum horum deteriora facient: Quantum enim invalidum fiet sæculum 16
à senectute, tantum multiplicabuntur super inhabitantes mala. Prolongavit enim se 17
magis veritas, & appropinquavit mendacium. Jam enim festinat venire, quam vidisti
visionem. Et respondi, & dixi coram te Domine: Ecce enim ego abibo, sicut præ- 18
cepisti mihi, & corripiam præsentem populum. Qui autem iterum nati fuerint, quis 19
commonebit? Positum est ergo sæculum in tenebris, & qui inhabitant in eo sine lu- 20
mine. Quoniam lex tua incensa est, propter quòd nemo scit quæ à te facta sunt, vel 21
quæ incipient opera. Si enim inveni in te gratiam, immitte in me Spiritum sanctum, 22
& scribam omne quod factum est in sæculo ab initio, quæ erant in lege tua scripta, ut
possint homines invenire semitam, & qui voluerint vivere in novissimis, vivant. Et 23
respondit ad me, & dixit: Vadens congrega populum, & dices ad eos, ut non quæ-
rant te diebus quadraginta. Tu autem præpara tibi buxos multos, & accipe tecum 24
Saream, Dabriam, Salemiam, Echanum, & Asiel, quinque hos qui parati sunt ad
scribendum velociter. Et venias huc, & ego accendam in corde tuo lucernam intelle- 25
ctus, quæ non extinguetur quoadusque finiantur quæ incipies scribere. Et tunc per- 26
fectis quædam palàm facies, quædam sapientibus absconsè trades, in crastinum enim
hac hora incipies scribere. Et profectus sum sicut mihi præcepit, & congregavi omnem 27
populum, & dixi: Audi Israel verba hæc: Peregrinati sunt patres nostri ab initio 28
in Ægypto, & liberati sunt inde: Et acceperunt legem vitæ, quam non custodierunt, 29
quam & vos post eos transgressi estis: Et data est vobis terra in sortem, & terra Sion, 30
& patres vestri, & vos iniquitatem fecistis, & non servastis vi[illegible] quas præcepit vobis 31
Altissimus: Et justus judex cum sit, abstulit à vobis in t[illegible] quod donaverat. 32
Et nunc vos hic estis, & fratres vestri introrsum vestrûm sun[illegible] imperaveritis 33
sensui vestro, & erudieritis cor vestrum, vivi conservati eritis, [illegible] mortem miseri- 34
cordiam consequemini. Judicium enim post mortem veniet, qua[illegible] iterum revivi- 35
scemus: & tunc justorum nomina parebunt, & impiorum facta ostendentur. Ad me 36
igitur nemo accedat nunc, neque requirat me usque dies quadraginta. Et accepi quin- 37
que viros sicut mandavit mihi, & profecti sumus in campum, & mansimus ibi.

Et

38 Et factus sum in crastinum, & ecce vox vocavit me dicens: Esdra aperi os tuum,
39 & bibe quo te potavero. Et aperui os meum, & ecce calix plenus porrigebatur
40 mihi. Hoc erat plenum sicut aqua: color autem ejus ut ignis similis. Et accepi,
& bibi: & in eo cùm bibissem, cor meum cruciabatur intellectu, & in pectus meum
41 increscebat sapientia. Nam spiritus meus conservabatur memoria. Et apertum est
42 os meum, & non est clausum amplius. Altissimus dedit intellectum quinque viris,
43 & scripserunt quæ dicebantur excessiones noctis, quas non sciebant. Nocte autem
manducabant panem, ego autem per diem loquebar, & per noctem non tacebam.
44 Scripti sunt autem per quadraginta dies libri ducenti quatuor. Et factum est cùm
45 complevissent quadraginta dies, locutus est Altissimus, dicens: Priora quæ scripsisti
46 in palàm pone, & legant digni & indigni: Novissimos autem septuaginta conserva-
47 bis, ut tradas eos sapientibus de populo tuo. In his enim est vena intellectus, &
sapientiæ fons, & scientiæ flumen. Et feci sic.

CAP. XV.

1 ECce loquere in aures plebis meæ sermones prophetiæ, quos immisero in os
2 tuum, dicit Dominus: Et fac ut in charta scribantur, quoniam fideles &
3 veri sunt. Ne timeas à cogitationibus adversum te, nec turbent te incredulitates
4 dicentium. Quoniam omnis incredulus in incredulitate sua morietur. Ecce ego
5 induco, dicit Dominus, super orbem terrarum mala, gladium, & famem, & mor-
6 tem, & interitum: Propter quod superpolluit iniquitas omnem terram, & adimple-
7 ta sunt opera nociva illorum. Propterea dicit Dominus: Jam non silebo de impie-
8 tatibus eorum quæ irreligiosè agunt, nec sustinebo in his quæ iniquè exercent.
Ecce sanguis innoxius & justus clamat ad me, & animæ justorum clamant perseve-
9 ranter. Vindicans vindicabo illos, dicit Dominus, & accipiam omnem sanguinem in-
10 noxium ex illis ad me. Ecce populus meus quasi grex ad occisionem ducitur, jam non
11 patiar illum habitare in terra Ægypti: Sed educam eum in manu potenti & brachio
12 excelso, & percutiam plaga sicut priùs, & corrumpam omnem terram ejus. Luge-
bit Ægyptus & fundamenta ejus plaga verberata & castigatione, quas inducet ei Deus.
13 Lugebunt cultores operantes terram, quoniam deficient semina eorum ab uredine, &
14 grandine, & à sidere terribili. Væ sæculo, & qui habitant in eo: Quia appropin-
15 quavit gladius & contritio eorum, & exurget gens contra gentem ad pugnam, &
16 rhomphæa in manibus eorum. Erit enim inconstabilitio hominibus, & alii aliis in-
valescentes non curabunt regem suum, & principes viæ gestorum suorum in potentia
17 sua. Concupiscet enim homo in civitatem ire, & non poterit. Propter superbiam
18 enim eorum civitates turbabuntur, domus exterentur, homines metuent. Non mi-
19 serebitur homo proximum suum, ad irritum faciendum domos eorum in gladium,
ad diripiendas substantias eorum, propter famem panis & tribulationem multam.
20 Ecce ego convoco, dicit Deus, omnes reges terræ ad me verendum, qui sunt ab Ori-
ente, & ab Austro, & ab Euro, & à Libano, ad convertendos in se, & reddere quæ
21 dederunt illis: Sicut faciunt usque hodie electis meis, sic faciam & reddam in sinu
22 eorum. Hæc dicit Dominus Deus. Non parcet dextera mea super peccatores, nec
23 cessabit rhomphæa super effundentes sanguinem innoxium super terram. Exiit ignis
ab ira ejus, & devoravit fundamenta terræ, & peccatores quasi stramen incensum.
24 Væ eis qui peccant, & non observant mandata mea, dicit Dominus. Non parcam
25 illis. Discedite filii à potestate. Nolite contaminare sanctificationem meam, Quo-
26 niam novit Dominus omnes qui delinquunt in illum; propterea tradidit eos in mor-
27 tem, & in occisionem. Jam enim venerunt super orbem terrarum mala, & manebitis
28 in illis. Non enim liberabit vos Deus, propter quod peccastis in eum. Ecce visio
29 horribilis, & facies illius ab Oriente. Et exient nationes draconum Arabum in cur-
ribus multis, & sicut flatus eorum numerus feretur super terram, ut jam timeant &
30 trepident omnes qui illos audient. Carmonii insanientes in ira, & exient ut apri de
silva, & advenient in virtute magna, & constabunt in pugnam cum illis, & vastabunt
31 portionem terræ Assyriorum. Et post hæc supervalescent dracones nativitatis suæ
32 memores, & convertent se conspirantes in virtute magna ad persequendos eos. Isti
33 turbabuntur & silebunt in virtute illorum, & convertent pedes suos in fugam, Et à
territorio Assyriorum subsessor obsidebit eos, & consumet unum ex illis, & erit ti-
34 mor & tremor in exercitu illorum, & contentio in reges ipsorum. Ecce nubes ab
oriente & septentrione usque ad meridianum, & facies earum horrida valdè, plena
35 iræ & procellæ, Et collident se invicem, & collident sidus copiosum super terram,
36 & sidus illorum, & erit sanguis à gladio usque ad ventrem, Et fimus hominis us-
37 que ad substramen cameli, & erit timor & tremor multus super terram, Et horrebunt
qui videbunt iram illam, & tremor apprehendet illos: & post hæc movebunt nimbi
38 copiosi A meridiano & septentrione, & portio alia ab occidente: Et superinva-
39 lescent venti ab oriente, & recludent eam, & nubem quam suscitavi in ira, & sidus
40 ad faciendam exterritationem ad orientalem ventum & occidentem violabitur: Et
exaltabuntur nubes magnæ & validæ plenæ iræ, & sidus, ut exterreant omnem terram,
& inhabitantes eam, & infundent super omnem locum altum & eminentem sidus ter-
41 ribile, Ignem & grandinem, & rhomphæas volantes, & aquas multas, ut etiam
42 impleantur omnes campi, & omnes rivi plenitudine aquarum multarum. Et demo-
lientur civitates, & muros, & montes, & colles, & ligna silvarum, & fœnum prato-
43 rum, & frumenta eorum. Et transibunt constantes usque ad Babylonem, & exte-
44 rent eam: Convenient ad ipsam, & circuibunt eam, & effundent sidus, & omnem
iram super eam, & subibit pulvis & fumus usque in cœlum, & omnes in circuitu lu-
45 gebunt eam: Et qui sub ea remanserint, servient his qui exterruerunt. Et tu Asia
46 concors in spem Babylonis, & gloria personæ ejus, Væ tibi misera propter quod as-
47 similasti ei, & ornasti filias tuas in fornicatione, ad placendum & gloriandum in ama-
48 toribus tuis, qui tecum cupierunt semper fornicari. Odibilem imitata es in omnibus
49 operibus ejus, & in adinventionibus ejus: propterea dicit Deus, Immitam tibi ma-
la, viduitatem, paupertatem, & famem, & gladium, & pestem, ad devastandas do-
50 mos tuas à violatione, & morte, & gloria virtutis tuæ. Sicut vos siccabitur, cùm
51 exurget ardor qui emissus est super te, Infirmaberis ut paupercula plagata & castiga-
52 ta à mulieribus, ut non possint te suscipere potentes & amatores. Numquid ego sic
53 zelabor te, dicit Dominus, Nisi occidisses electos meos in omni tempore, exaltans
54 percussionem manuum, & dicens super mortem eorum, cùm inebriata esses, Exor-
55 na speciem vultus tui? Merces fornicationis tuæ in sinu tuo, propter hoc redditio-
56 nem accipies. Sicut facies electis meis, dicit Dominus, sic faciet tibi Deus, & tra-
57 det te in malum. Et nati tui fame interient: Et tu rhomphæa cades, & civitates
58 tuæ conterentur, & omnes tui in campo gladio cadent. Et qui sunt in montibus fa-
me peribunt, & manducabunt carnes suas, & sanguinem bibent, à fame panis & siti
59 aquæ. Infelix per maria venies, & rursum accipies mala. Et in transitu allident ci-
60 vitatem occisam, & exterent aliquam portionem terræ tuæ, & partem gloriæ tuæ ex-
61 terminabunt, rursum revertentes ad Babylonem subversam. Et demolita eris illis pro
62 stipula, & ipsi erunt tibi ignis: Et devorabunt te, & civitates tuas, terram tuam,
& montes tuos, omnes silvas tuas & lignum fructiferum igni comburent. Filios 63
tuos captivos ducent, & censum tuum in prædam habebunt, & gloriam faciei tuæ
exterminabunt.

CAP. XVI.

VÆ tibi Babylon & Asia, væ tibi Ægypte & Syria. Præcingite vos saccis & ciliciis, 1
& plangite filios vestros, & dolete; quoniam appropinquavit contritio vestra. 2
Immissus est vobis gladius, & quis est qui avertat illum? Immissus est in vobis ignis, 3
& quis est qui extinguat illum? Immissa sunt vobis mala, & quis est qui repellat ea? 4
Numquid repellet aliquis leonem esurientem in silva, aut extinguet ignem in stipula, 5
mox quando cœperit ardere? Numquid repellit aliquis sagittam à sagittario forti mis- 6
sam? Dominus fortis immittit mala, & quis est qui repellat ea? Exiit ignis ex 7
iracundia ejus, & quis est qui extinguat eum? Coruscabit, & quis non timebit? 8
Tonabit, & quis non pavebit? Dominus comminabitur, & quis non funditus con- 9
teretur à facie ipsius? Terra tremuit & fundamenta ejus, mare fluctuat de profundo, 10
& fluctus ejus disturbabuntur, & pisces ejus à facie Domini, & à gloria virtutis ejus: 11
Quoniam fortis dextera ejus quæ arcum tendit: sagittæ ejus acutæ quæ ab ipso mit- 12
tuntur non deficient, cùm cœperint mitti in fines terræ. Ecce mittuntur mala, & 13
non revertentur, donec veniant super terram. Ignis succenditur, & non extinguetur, 14
donec consumat fundamenta terræ. Quemadmodum non redit sagitta missa à valido 15
sagittario, sic non revertentur mala quæ missa fuerint in terram. Væ mihi, væ mihi: 16
quis me liberabit in illis diebus? Initium dolorum & multi gemitus, initium fa- 17
mis & multi interitus, initium bellorum & formidabunt potestates, initium malorum 18
& trepidabunt omnes. In his quid faciam, cùm venerint mala? Ecce fames & pla- 19
ga, & tribulatio & angustia, missa sunt flagella in emendatione. Et in his omni- 20
bus se non convertent ab iniquitatibus suis, neque flagellorum memores erunt semper. 21
Ecce, erit annonæ vilitas super terram, sic ut putent sibi esse directam pacem, & tunc 22
germinabunt mala super terram, gladius, fames, & magna confusio. A fame enim 23
plurimi qui inhabitant terram interient, & gladios perdet cæteros qui superaverint à
fame, Et mortui sicut stercora projicientur, & non erit qui consoletur eos. Derelin- 24
quetur enim terra deserta, & civitates ejus dejicientur. Non derelinquetur qui co- 25
lat terram, & qui seminet eam. Ligna dabunt fructus, & quis vindemiabit illa? 26
Uva matura fiet, & quis calcabit illam? erit enim locis magna desertio. Cupiet e- 27
nim homo hominem videre, vel vocem ejus audire. Relinquentur enim de civitate 28
decem, & duo de agro, qui absconderint se in densis nemoribus & scissuris petrarum: 29
Quemadmodum derelinquuntur in oliveto & singulis arboribus tres aut quatuor olivæ. 30
Aut sicut in vinea vindemiata racemi relinquuntur ab his qui diligenter vineam scru- 31
tantur: Sic relinquentur in diebus illis, tres aut quatuor ab scrutantibus domos eo- 32
rum in rhomphæa. Et relinquetur terra deserta, & agri ejus inveterabunt, & viæ ejus, 33
& omnes semitæ ejus germinabunt spinas, eò quòd non transient homines per eam.
Lugebunt virgines non habentes sponsos, lugebunt mulieres non habentes viros, lu- 34
gebunt filiæ earum non habentes adjutorium: Sponsi earum in bello consumentur, 35
& viri earum in fame exterentur. Audite verò ista, & cognoscite ea servi Domini. 36
Ecce verbum Domini, excipite illud: ne diis credatis de quibus dicit Dominus, Ec- 37
ce appropinquant mala, & non tardant. Quemadmodum prægnans cùm parit in no- 38
no mense filium suum, appropinquante hora partus ejus, ante horas duas vel tres do- 39
lores circumeunt ventrem ejus, & prodeunte infante de ventre non tardabunt uno
puncto: Sic non morabuntur mala ad prodeundum super terram, & sæculum gemet, 40
& dolores circumtenebunt illud. Audite verbum, plebs mea: parate vos in pugnam 41
& in malis sic estote quasi advenæ terræ. Qui vendit, quasi qui fugiat: & qui 42
emit, quasi qui perditurus. Qui mercatur, quasi qui fructum non capiat: & qui 43
ædificat, quasi non habitaturus. Qui seminat, quasi qui non metet: sic & qui vi- 44
neam putat, quasi non vindemiaturus. Qui nubunt, sic quasi filios non facturi: & 45
qui non nubunt, sic quasi vidui. Propter quod qui laborant, sine causa laborant. 46
Fructus enim illorum alienigenæ metent, & substantiam illorum rapient, & domos 47
evertent, & filios eorum captivabunt: quia in captivitate & fame generant natos
suos. Et qui negotiantur in rapina, quantum diu exornant civitates & domos suas 48
& possessiones & personas suas, Tantò magis adzelabor eos super peccata sua, dicit 49
Dominus. Quomodo zelatur fornicaria mulierem idoneam & bonam valdè, Sic 50
zelabitur justitia iniquitatem cùm exornat se, & accusat eam in facie, cum venerit 51
qui defendat exquirentem omne peccatum super terram. Propterea nolite similari 52
ei, nec operibus ejus: Quoniam adhuc pusillum, & tolletur iniquitas à terra, & ju- 53
stitia regnabit in vos. Non dicat peccator se non peccasse: quoniam carbones ignis 54
comburet super caput ejus, qui dicit: Non peccavi coram Domino Deo & gloria
ipsius. Ecce Dominus cognoscit omnia opera hominum, & adinventiones illorum, 55
& cogitationes illorum, & corda illorum. Dixit enim: Fiat terra, & facta est: 56
fiat cœlum, & factum est. Et in verbo illius stellæ fundatæ sunt, & novit numerum 57
stellarum. Qui scrutatur abyssum, & thesauros illarum: qui mensus est mare & 58
conceptum ejus. Qui conclusit mare in medio aquarum, & suspendit terram super 59
aquas verbo suo. Qui extendit cœlum quasi cameram, super aquas fundavit eum. 60
Qui posuit in deserto fontes aquarum, & super verticem montium lacus ad emitten- 61
dum flumina ab eminenti petra, ut potaret terram. Qui finxit hominem, & posuit 62
cor suum in medio corporis, & misit ei spiritum, vitam & intellectum, Et spiramen 63
Dei omnipotentis qui fecit omnia, & scrutinat omnia absconsa in absconsis terræ.
Hic novit adinventionem vestram, & quæ cogitatis in cordibus vestris, peccantes & 64
volentes occultare peccata vestra. Propter quod Dominus scrutinando scrutinavit 65
omnia opera vestra, & traducet vos omnes, Et vos confusi eritis cùm processerint 66
peccata vestra coram hominibus, & iniquitates erunt, quæ accusatores stabunt in die
illo. Quid facietis? aut quomodo abscondetis peccata vestra coram Deo & angelis 67
ejus? Ecce judex Deus, timete eum. Desinite à peccatis vestris, & oblivisçamini 68
iniquitates vestras jam agere eas in sempiterno, & Deus educet vos, & liberabit de 69
omni tribulatione. Ecce enim incenditur ardor super vos turbæ copiosæ, & rapient
quosdam ex vobis, & cibabunt idolis occisos: Et qui consenserint eis, erunt illis in 70
derisum, & in improperium, & in conculcationem. Erit enim locis locus, & in vici- 71
nas civitates exurrectio multa super timentes Dominum. Erunt quasi insani nemini 72
parcentes, ad diripiendum & devastandum adhuc timentes Dominum: Quia de- 73
vastabunt, & diripient substantias, & de domibus suis eos ejicient. Tunc parebit pro- 74
batio electorum meorum, ut aurum quod probatur ab igne. Audite dilecti mei, 75
dicit Dominus: Ecce adsunt dies tribulationis, & de his liberabo vos. Ne ti- 76
meatis, nec hæsitetis, quoniam Deus dux vester est. Et qui servat mandata & præ- 77
cepta mea, dicit Dominus Deus, ne præponderent vos peccata vestra, ne superele-
vent se iniquitates vestræ. Væ qui constringuntur à peccatis suis, & obteguntur ab 78
iniquitatibus suis, quemadmodum ager constringitur à silva, & spinis tegitur semita
ejus per quam non transit homo, & excluditur, & mittitur ad devorationem ignis.

ספר טוביה: א — *Liber TOBIÆ secundum editionem* P. FAGII, *cum versione Latina.*

א

1 זה ספר טוביה בן חננאל בן גבריאל מזרע אשיל משבט נפתלי אשר הגלה מתושבי
2 מארץ נפתלי: אשר הגלה שלמנאסר מלך אשור יחד עם כל יושבי הגליל
3 אני טוביה בצדק ואמת הלכתי כל ימי חיי: וחסדים גדולים גמלתי לכל אחי
4 ולעמי ולכל גלות אשר גלו עמי בגולה בארץ אשור בנינוה: ובהיותי בביתי
בארץ ישראל נער הייתי וכל משפחות בית אבי שבט נפתלי חדלו מלכת בבית
דוד בירושלם עיר הקדש אשר בחר בה יהוה מכל שבטי ישראל וצוה להעלות
שם כל זבחי שלמים בני ישראל והקדיש את ההיכל לשם יהוה צבאות לשכן
5 שמו שם לעולם ועד: וכל שבטי ישראל עזבו את יהוה ויעבדו את הבעלים
ואת הגעלים וכמו כן גם שבט נפתלי:

CAP. I.

Hic est liber Tobiæ, filii Hananeelis, filii Gabrielis, de semine Aschel, 1
de tribu Naphthali, qui captivus abductus fuit ex incolis terræ Naph
thali. Quem captivum abduxit Salmanasar rex Assyriæ, unà cum omnibus 2
habitatoribus Galileæ. Ego Tobias in justitia & veritate ambulavi omni-
bus diebus vitæ meæ, Et beneficia magna retribui omnibus fratribus me- 3
is, populo meo, atque omnibus in exilio (existentibus,) qui mecum captivi
abducti fuerunt in terram Assyriæ, in ipsam scilicet Ninive (urbem.)
Cúmque essem in domo mea, in terra Israel puer eram, omnésque fami- 4
liæ domûs patris mei, tribûs Naphtalicæ, cessaverant pergere ad domum
David, quæ (erat) in Jerosolyma civitate sancta, quam elegit Dominus
ex omnibus tribubus Israel. Præcepítque immolari ibi omnia sacrificia
pacifica, filiorum Israel. Sanctificavit quoque templum nomini Domini
exercituum, ut habitaret ibi nomen ejus in seculum & in perpetuum.
Omnes (inquam) tribus Israel, reliquerant Dominum, & colebant Baa- 5
lim, atque idola execranda, quod idem faciebat & tribus Naphtali.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

א

1 זה ספר טובי בן טוביאל בן חננאל בן אריאל בן גבאל בן עשאל בן ננתיאל
2 ממטה נפתלי: אשר הגלה משומרון עם הגולה אשר הגלתה בימי הושע
בן אלה אשר הגלה בימי שלמנאסר מלך אשור והוא היה מתושבי עיר נפתלי
אשר בגליל על גבול ימה
ויאמר טובי זכרה לי אלהי לטובה על שהלכתי לפניך כל ימי חיי בדרך תמים:
3 וצדקות רבות וחסדים טובים שעשיתי לאחי ולעמי בגולה בנינוה בארץ אשור:
4 ויהי בהיותי נער בארץ ישראל כל מטה נפתלי פשעו בבית דוד ויחדלו מעלות
ירושלם העיר אשר בחר יי מכל שבטי ישראל ושם מזבח יי המקודש לכל שבטי
ישראל והיכל יי בנוי בתוכה להעלות עולות ושלמים ליי שלשה פעמים בשנה:
5 וכל אישי מטה נפתלי זובחים זבחים ועולות לעגלי הזהב אשר עשה ירבעם בן
נבט מלך ישראל בבית־אל ובדן:

CAP. I.

Hic est liber Tobæi, filii Tobiel, filii Hananeel, filii Ariel, filii 1
Gabiel, filii Asael, filii Nenathiel de tribu Naphthali, Qui trans- 2
latus est de Samaria cum captivitate quæ transmigrata est in diebus
Hoschea filii Ela, quæ inquam transmigrata est in diebus Salmanasar regis
Assur. Fuit autem de habitatoribus civitatis Naphthali, quæ sita fuit in
Galilea ad terminum occidentalem. Dixítque Tobæus; Recordare mei
Deus meus in bonum, quoniam ambulavi coram te cunctis diebus vitæ
meæ conversatione integrâ, Faciens eleemosynas multas atq; pietates fra 3
tribus meis atque populo meo existenti in captivitate, nempe in Ninive
urbe terræ Assur. Factum siquidem est, dum adhuc puer essem in terra 4
Israel, ut cuncta tribus Naphthali prævaricaretur in domum David, omit-
teréntque ascendere in Jerusalem, civitatem quam elegit Dominus de cun-
ctis tribubus Israel, ubi erat altare Domino consecratum pro cunctis tri-
bubus Israel, & in cujus medio erat templum extructum pro offerendis ho-
locaustis & pacificis Domino tribus vicibus per annum. At omnes viri 5
tribûs Naphthali offerebant sacrificia & holocausta vitulis aureis, quos
fecerat Jarobeam filius Nebat rex Israel in Bethel & in Dan:

Versio VULG. LAT.

LIBER TOBIÆ.

CAP. I.

1 TOBIAS ex tribu & civitate Nephthali;
(quæ est in superioribus Galilææ supra Naas-
son, post viam quæ ducit ad Occidentem, in si-
2 nistro habens civitatem Sephet,) Cùm captus
esset in diebus Salmanasar regis Assyriorum, in
captivitate tamen positus, viam veritatis non de-
3 seruit, Ita ut omnia, quæ habere poterat, quo-
tidiè concaptivis fratribus, qui erant ex ejus ge-
4 nere, impertiret. Cúmque esset junior omnibus
in tribu Nephthali, nihil tamen puerile gessit in
5 opere. Denique cùm irent omnes ad vitulos au-
reos, quos Jeroboam fecerat rex Israel, hic solus
fugiebat consortia omnium.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΤΩΒΙ'Τ.

ΚΕΦ. α'.

1 ΒΙ'ΒΛΟΣ λόγων Τωβὶτ, τοῦ Τωβιὴλ, τοῦ Ἀνανιὴλ, (α) τοῦ Ἀ-
δουὴλ, τοῦ Γαβαὴλ, ἐκ τοῦ σπέρματος Ἀσιὴλ, ἐκ τῆς φυλῆς
2 (β) Νεφθαλὶ, Ὃς ᾐχμαλωτεύθη ἐν ἡμέραις Ἐνεμεσσάρου τοῦ
βασιλέως Ἀσσυρίων ἐκ (γ) Θίσβης, ἥ ἐστιν ἐκ δεξιῶν (δ) κυ-
δίως τῆς Νεφθαλὶ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ὑπεράνω Ἀσήρ. ἐγὼ Τω-
βὶτ ὁδοῖς ἀληθείας ἐπορευόμην καὶ δικαιοσύνης πάσας τὰς ἡ-
3 μέρας τῆς ζωῆς μου· Καὶ ἐλεημοσύνας πολλὰς ἐποίησα τοῖς
ἀδελφοῖς μου, καὶ τῷ (ε) ἔθνει, τοῖς προπορευθεῖσι μετ' ἐμοῦ
εἰς χώραν Ἀσσυρίων εἰς Νινευῆ. καὶ ὅτε ἤμην ἐν τῇ χώρᾳ μου
4 ἐν τῇ γῇ Ἰσραὴλ, Νεωτέρου μου ὄντος, πᾶσα φυλὴ τοῦ (ζ)
Νεφθαλὶ τοῦ πατρός μου ἀπέστη ἀπὸ τοῦ οἴκου Ἱεροσολύμων,
τῆς ἐκλεγείσης ἀπὸ πασῶν τῶν φυλῶν Ἰσραὴλ, εἰς τὸ θυσιά-
ζειν πάσας τὰς φυλάς· καὶ ἡγιάσθη ὁ ναὸς τῆς κατασκηνώσεως
τοῦ ὑψίστου, καὶ ᾠκοδομήθη εἰς πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος.
5 Καὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ αἱ συναποστᾶσαι ἔθυον τῇ Βάαλ τῇ δα-
μάλει, καὶ ὁ οἶκος (η) Νεφθαλὶ τοῦ πατρός μου.

TOBIT.

CAP. I.

LIBER verborum Tobit, filii Tobiel, filii Ana- 1
niel, filii Aduel, filii Gabael, de semine Asiel, de tribu
Nephthali; Qui captivus ductus est in diebus Ene- 2
messari regis Assyriorũ, è Thisbes, quæ est à dextris
(a) Cydios Nephthali in Galilæa super Aser. Ego To-
bit viis veritatis ambulabã, & justitiæ, omnibus
diebus vitæ meæ: Et eleemosynas multas feci fratri- 3
bus meis, & genti, profectis mecum in regionem
Assyriorum in Nineve. Et quando eram in regione
mea in terra Israel, Cùm ego essem junior; uni- 4
versa tribus Nephthali patris mei recessit à domo
Hierosolymorum, quæ fuerat electa ex omnibus tri-
bubus Israel, ut omnes tribus sacrificarent: &
sanctificatum fuerat templum habitationis Al-
tissimi, & ædificatum fuerat in omnes gene-
rationes seculi. Et omnes tribus, quæ simul re- 5
cesserant, sacrificabant (b) ipsi Baal ipsi vitulæ,
& domus Nephthali patris mei.

MS. A. (α) τοῦ Ναυὴ, τοῦ Γαμαὴλ, (β) Νεφθαλεὶμ, (γ) Θίβης, (δ) κυδίων τῆς Νεφθαλεὶμ (ε) ἔθνει μου, τοῖς συμπορευομένοις μετ' (ζ) Νεφθαλεὶμ (η) τοῦ Νεφθαλεὶμ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܬܘܒ ܟܬܒܐ ܕܛܘܒܝܬ ܗܘܝܘ ܕܝܢ ܐܝܟ ܡܫܠܡܢܘܬܐ ܕܫܒܥܝܢ *

* ܩܦܠܐܘܢ * ܐ *

[illegible]

Sequitur liber Tobit: Ipse
autem ponitur secundùm traditio-
nem Septuaginta Interpretum.

CAP. I.

Liber rerum Tobit, filii Baijel, filii Ha- 1
nanajel, filii Asdujel, filii Gabail, de
sobole Asail, de tribu Nephthali: Qui 2
abductus fuerat captivus tempore Salma-
nassar regis Assyriæ, à Thibas, quæ ad
dextrã Kedesh-Nepthali, in Galilæa quæ
est supra Asher. Ego Tobit vias veritatis
& justitiæ incedebam toto vitæ meæ tem-
pore. Multásque eleemosynas faciebam 3
fratribus meis, & populo qui venerat me-
cum in regionem Assyriorum Ninivem.
Cùm autem essem in patria mea, in ter- 4
ra Israel, cùm puer essem, tota tribus
Nephthali patris mei recesserat à tem-
plo Hierosolymitano: Quæ urbs ex o-
mnibus tribubus electa fuerat, ad sacri-
ficandum omnes tribus:..... habitationis
Altissimi de qua prophetatũ fuerat, in o-
mnia secula mundi. Et omnes tribus Dñi, 5
factâ defectione, sacrificabãt in Baale ju-
vencæ; etiam tribus Nephthali patris mei

ספר טוביה : א

6 וַאֲנִי הָיִיתִי לְבַדִּי עוֹבֵד יְהוָה וְהָיִיתִי עוֹלֶה לִירוּשָׁלַם בְּשָׁלֹשׁ פְּעָמִים רְגָלִים כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת
7 מֹשֶׁה חוּקַּת עוֹלָם: וְהָיִיתִי מְקַיֵּים מִצְוַת הַבִּכּוּרִים וְהַמַּעַשְׂרוֹת וְרֵאשִׁית הַגֵּז : וְהָיִיתִי
נוֹתְנָם לַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן הָיִיתִי נוֹתֵן לִבְנֵי לֵוִי הָעוֹמְדִים לִפְנֵי יְהוָה
לְשָׁרְתוֹ וּלְבָרֵךְ בִּשְׁמוֹ הַדָּרִים בִּירוּשָׁלַם וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי הָיִיתִי מוֹכֵר וְלוֹקֵחַ כֶּסֶף וְעוֹלֶה
בִּירוּשָׁלַם וְנוֹתֵן הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשִׁי עוֹשֶׂה בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה וּמַעֲשֵׂר
8 שְׁלִישִׁי הָיִיתִי נוֹתֵן לְבֶדֶק הַבַּיִת כַּאֲשֶׁר צִוְּתָה לִי דְבוֹרָה אֵם אָבִי: כִּי יָתוֹם נִשְׁאַרְתִּי
9 מֵאָבִי וּמֵאִמִּי : וּכְשֶׁהִגַּעְתִּי בְּפֶרֶק אֲנָשִׁים לָקַחְתִּי אִשָּׁה אֶת חַנָּה וְהִיא מִמִּשְׁפַּחַת בֵּית
11 אָבִי וְיָלְדָה לִי בֵּן וְקָרָאתִי שְׁמוֹ טוֹבִיָּה: וּכְשֶׁהָלַכְנוּ בְּגוֹלָה בְּנִינְוֵה אָז כָּל אַחַי וּבֵית
12 אָבִי הָיוּ אוֹכְלִים לֶחֶם הַגּוֹיִם : וַאֲנִי שַׂמְתִּי אֶת לִבִּי שֶׁלֹּא אֶתְגָּאֵל מִפַּת בַּג הַגּוֹיִם:
13 כִּי אָהַבְתִּי אֶת יְהוָה בְּכָל לְבָבִי וּבְכָל נַפְשִׁי וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהִים אוֹתִי לְחֵן וּלְחֶסֶד
14 וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֵי שַׁלְמַנְאֶסֶר הַמֶּלֶךְ : וְעָשַׂנִי קוֹנֶה לְכָל צוֹרְכוֹ :

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Ego verò ſolus colebam Dominum, aſcendebámq; Jeroſolymam tribus vi- 6
cibus, ſicut ſcriptum eſt in lege Moſis, in ſtatutum ſempiternum. Conſer-
vabámq; præcepta primitivorum fructuum, decimarum, primitiarum velle-
ris : Quæ dabam ſacerdotibus filiis Aaron. Primas item decimas, dabam fi- 7
liis Levi, Jeroſolymæ habitantibus, qui ſtabant coram Domino, ut mini-
ſtrarent ei & benedicerent in nomine ejus. Porrò decimas ſecundas, di-
vendebam, acceptóque argento aſcendebam Jeroſolymam, expendens il-
lud pro quacunque re, quam deſiderabat anima mea, hoc ipſum faciens
ſingulis annis. Cæterùm tertias decimas, erogabam pro reſtaurando do-
mo, quemadmodum præceperat mihi Debora, mater patris mei, Pupillus 8
enim relictus fueram à patre meo, & à matre mea. Cùm autem perveniſ- 9
ſem ad ætatem virilem, uxorem duxi nomine Hannam, de familia domûs
patris mei, quæ peperit mihi filium, cujus nomen vocavi Tobias. Et cùm 11
captivi abducti fuiſſemus in Nineven, accidit ut omnes fratres mei, ac do-
mus patris mei, comederent panem gentium, Ego verò diligenter cave- 12
bam, ne contaminarer cibo ac pane gentium. Dilexi enim Dominum toto 13
corde meo, totâque animâ meâ. Hinc Dominus Deus dedit, ut gratiam,
miſericordiam, & miſerationes (invenirem,) in oculis regis Salmanaſar.
Qui & conſtituit me procuratorem omnium rerum ſuarum neceſſariarum. 14

Editio SEBAST. MUNSTERI.

6 וַאֲנִי הָלַכְתִּי אֶל יְרוּשָׁלַם בְּמוֹעֲדִים כְּכָתוּב בְּתוֹרַת יְיָ עַל יִשְׂרָאֵל בְּבִכּוּרִים
7 וּמַעַשְׂרוֹת וּבְכוֹרוֹת : לְכֹהֲנִים בְּנֵי אַהֲרוֹן וְדָגָן וְתִירוֹשׁ וְשֶׁמֶן וּתְאֵנִים וְרִמּוֹנִים
וּמִכָּל פְּרִי הָאֲדָמָה לִבְנֵי לֵוִי הַמְשָׁרְתִים אֶת פְּנֵי יְיָ בִּירוּשָׁלַם וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי
וּמַעֲשֵׂר שְׁלִישִׁי לְגֵר לְיָתוֹם וּלְאַלְמָנָה וְהָלַכְתִּי בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה עִם כָּל אֵלֶּה
8 לִירוּשָׁלַם כְּמִצְוַת יְיָ וְכַאֲשֶׁר צִוְּתָה עָלַי דְבוֹרָה אֵם אָבִי : כִּי יָתוֹם נִשְׁאַרְתִּי
9 מֵאָבִי וּמֵאִמִּי וְכַאֲשֶׁר גָּדַלְתִּי וְלָקַחְתִּי אִשָּׁה מִמִּשְׁפַּחְתִּי וּשְׁמָהּ חַנָּה וַתֵּלֶד לִי בֵּן
11 וְקָרָאתִי שְׁמוֹ טוֹבִיָּה : וְכַאֲשֶׁר הָגְלֵיתִי מֵאֶרֶץ נַפְתָּלִי יָשַׁבְתִּי בְּנִינְוֵה הָעִיר
12 הַגְּדוֹלָה : וְכָל אַחַי וּקְרוֹבַי אוֹכְלִים לֶחֶם הַגּוֹיִם וְאָנֹכִי לֹא נִגְאַלְתִּי בְּפַת
13 בָּגָם מִפְּנֵי יִרְאַת יְיָ : וְזָכַרְתִּי אֶת יְיָ בְּכָל לִבִּי וּבְכָל נַפְשִׁי וַיִּתֵּן לִי הָאֱלֹהִים
14 חֵן וְחֶסֶד בְּעֵינֵי שַׁלְמַנְאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר : וַיַּפְקֵד אֹתִי עַל כָּל אֲשֶׁר לוֹ עַד יוֹם
מוֹתוֹ :

Ego verò perrexi in Jeruſalem in ſolennitatibus ipſis ſicut ſcriptum eſt in 6
lege Domini pro Iſraele, cum primitiis, decimis & primogenitis, (Quæ ob- 7
tuli) ſacerdotibus filiis Aharon, itémq; cum frumento, vino novo, oleo, fi-
cubus, malogranatis atque cum omnibus fructibus terræ (quos obtuli) filiis
Levi miniſtrantibus ante faciem Domini in Jeruſalem. Decimam quoque
ſecundam & tertiam dedi peregrinis, pupillis & viduis, pergens ſingulis
annis cum omnibus iſtis in Jeruſalem juxta præceptum Domini, & juxta
quod mihi præcepit Debora mater patris mei. Nam puer deſtitutus ſum 8
utroque parente meo. Et cùm creviſſem ad juſtam ætatem accepi uxorem 9
de cognatione mea cujus nomen erat Hanna, quæ genuit mihi filium, vo-
cavíque nomen ejus Tobiam. Et poſtquàm ductus fui in captivitatem de 11
terra Naphthali, ſedi in Ninive civitate magna, & cuncti fratres mei &
propinqui mei comedebant cibum gentilium, Ego verò non ſum pollutus 12
ullâ buccellâ eorum propter timorem Domini. Memor enim fui Domini 13
in toto corde meo, & in tota anima mea, dedítque mihi Deus gratiam &
favorem coram Salmanaſer rege Aſſyriorum, Et conſtituit me ſuper 14
omnia quæ habuit uſque ad diem mortis ſuæ.

Verſio VULG. LAT.

6 Sed pergebat in Jeruſalem ad templum Domini, &
ibi adorabat Dominum Deum Iſrael, omnia pri-
mitiva ſua, & decimas ſuas fideliter offerens.
7 Ita ut in tertio anno proſelytis & advenis mini-
8 ſtraret omnem decimationem. Hæc & his ſimilia
9 ſecundùm legem Dei puerulus obſervabat. Cùm
verò factus eſſet vir, accepit uxorem Annam de
tribu ſua, genuítque ex ea filium nomen ſuum
imponens ei. Quem ab infantia timere Deum
10 docuit, & abſtinere ab omni peccato. Igitur, cùm
11 per captivitatem deveniſſet cum uxore ſua, & fi-
lio, in civitatem Niniven cum omni tribu ſua,
12 (Cùm omnes ederent ex cibis Gentilium) iſte
cuſtodivit animam ſuam, & nunquam contami-
13 natus eſt in eſcis eorum. Et quoniam memor fuit
Domini in toto corde ſuo, dedit illi Deus grati-
14 am in conſpectu Salmanaſar regis. Et dedit illi
15 poteſtatem quocunque vellet ire, habens liber-
tatem quæcunque facere voluiſſet. Pergebat er-
gò ad omnes qui erant in captivitate, & monita
ſalutis dabat eis.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

6 (α) Κἀγὼ μόνος ἐπορευόμην πλεονάκις εἰς Ἱεροσόλυμα ἐν ταῖς
ἑορταῖς, καθὼς γέγραπται παντὶ τῷ Ἰσραὴλ, ἐν προστάγματι
αἰωνίῳ, τὰς ἀπαρχὰς, καὶ τὰς δεκάτας τῶν γενημάτων, καὶ τὰς
7 (β) πρωτοκουρίας ἔχων, Καὶ ἐδίδουν (γ) αὐτὰς τοῖς ἱερεῦσι
τοῖς υἱοῖς (δ) Ἀαρὼν πρὸς τὸ θυσιαστήριον πάντων τῶν γενη-
μάτων. τὴν δεκάτην ἐδίδουν τοῖς υἱοῖς Λευὶ τοῖς θεραπεύου-
σιν (ε) εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ τὴν δευτέραν δεκάτην ἀπεπρατι-
ζόμην, καὶ ἐπορευόμην καὶ ἐδαπάνων αὐτὰ ἐν Ἱεροσολύμοις καθ'
ἕκαστον ἐνιαυτὸν, καὶ τὴν τρίτην ἐδίδουν οἷς καθήκει, καθὼς
ἐνετείλατο (ζ) Δεββώρα ἡ μήτηρ τοῦ πατρός μου, διότι ὀρφανὸς
9 κατελείφθην ὑπὸ τοῦ πατρός μου. Καὶ ὅτε ἐγενόμην ἀνὴρ, ἔ-
λαβον Ἄνναν γυναῖκα ἐκ τοῦ σπέρματος τῆς πατριᾶς ἡμῶν· καὶ
11 ἐγέννησα ἐξ αὐτῆς Τωβίαν. Καὶ ὅτε (η) ᾐχμαλωτίσθημεν εἰς
12 Νινευὴ, πάντες οἱ ἀδελφοί μου, καὶ οἱ ἐκ τοῦ γένους μου, Ἤ-
σθιον ἐκ τῶν ἄρτων τῶν ἐθνῶν· ἐγὼ δὲ συνετήρησα τὴν ψυχήν
13 μου μὴ φαγεῖν, Καθότι ἐμεμνήμην τοῦ Θεοῦ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ
μου. καὶ ἔδωκεν ὁ ὕψιστος χάριν καὶ μορφὴν ἐνώπιον Ἐνεμεσσά-
ρου, καὶ ἤμην αὐτοῦ ἀγοραστής.

MS. A. (α) Καὶ ἐγὼ (β) πρωτοκουρίας (γ) αὐτὰ (δ) Ἀρὼν (ε) Ἱερουσαλὴμ, (ζ) Δεμβώρα (η) ᾐχμα-
λωτίσθην

Et ego ſolus ibam ſæpe in Hieroſolyma in feſtivi- 6
tatibus, ſicut ſcriptum eſt omni Iſrael in præcepto
æterno, primitias, & decimas geniminum, & pri-
mas tonſuras habens: Et dabam eas ſacerdoti- 7
bus filiis Aaron ad altare omnium geniminum:
(c) decimam dabam filiis Levi miniſtrantibus
in Hieruſalem; & ſecundam decimam divende-
bam, & ibam & expendebam ea in Hieroſoly-
mis per ſingulos annos: & tertiam dabam, qui-
bus conveniebat; ſicut mandaverat Debbora ma-
ter patris mei: propterea quòd orphanus relictus
ſum à patre meo. Et quando factus ſum vir, 9
accepi Annam uxorem de ſemine patriæ meæ:
& genui ex ea Tobiam. Et quando (d) capti- 11
vi ducti ſumus in Nineve; omnes fratres mei,
& qui de genere meo, Comedebant de panibus 12
gentium: ego autem conſervavi animam meam,
ut non manducarem; Sicut memineram Dei in 13
tota anima mea. Et dedit Altiſſimus gratiam,
& formam in conſpectu Enemeſſari: Et fui e-
jus emptor.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

6 ܘܐܢܐ ܒܠܚܘܕܝ ܐܙܠ ܗܘܝܬ ܙܒܢܝ̈ܢ ܣܓܝ̈ܐܢ ܠܐܘܪܫܠܡ ܒܥܐܕܐ. ܐܝܟ ܗܘ ܕܟܬܝܒ *
ܠܟܠܗ ܐܝܣܪܝܠ. ܒܦܘܩܕܢܐ ܕܠܥܠܡ. ܟܕ ܪܫܝܬܐ ܘܒܘܟܪ̈ܐ ܘܡܥܣܪܐ ܕܥܠܠܬܐ.
ܘܪܫܝܬܐ ܕܓܙܬܐ ܕܥܢܐ ܐܝܬ ܗܘܐ ܠܝ. ܘܝܗܒ ܗܘܝܬ ܠܗܝܢ ܠܟܗ̈ܢܐ ܒܢܝ̈ ܐܗܪܘܢ
7 ܩܕܡ ܡܕܒܚܐ. * ܡܥܣܪܐ ܕܟܠܗܘܢ ܥܠܠܬܐ ܝܗܒ ܗܘܝܬ ܠܒܢܝ̈ ܠܘܝ ܕܥܡܪܝܢ
ܗܘܘ ܒܐܘܪܫܠܡ ܒܟܠ ܫܢܐ. ܘܡܥܣܪܐ ܬܢܝܢܐ ܡܙܒܢ ܗܘܝܬ ܘܐܙܠ ܗܘܝܬ
ܠܐܘܪܫܠܡ ܘܡܦܩ ܗܘܝܬ ܠܗܝܢ ܒܐܘܪܫܠܡ ܒܟܠ ܫܢܐ. ܘܡܬܠܬܝܬܐ
ܝܗܒ ܗܘܝܬ ܠܗܘܢ ܠܐܝܠܝܢ ܕܙܕܩ. ܐܝܟ ܕܦܩܕܬܢܝ ܕܒܘܪܐ ܐܡܗ ܕܐܒܝ. ܡܛܠ ܕܝܬܡܐ
9 ܫܒܝܩܬ ܡܢ ܐܒܐ. * ܘܟܕ ܗܘܝܬ ܓܒܪܐ ܢܣܒܬ ܚܢܐ ܐܢܬܬܐ ܡܢ ܙܪܥܐ ܕܫܪܒܬܢ
11 12 ܕܝܠܢ. ܘܡܢܗ ܝܠܕܬ ܒܪܐ. ܘܩܪܝܬ ܫܡܗ ܛܘܒܝܐ. * * ܘܟܕ ܐܫܬܒܝܬ
ܠܢܝܢܘܐ ܟܠܗܘܢ ܐܚ̈ܝ ܘܐܝܠܝܢ ܕܡܢ ܓܢܣܝ ܐܟܠܝܢ ܗܘܘ ܡܢ ܠܚܡܐ
13 ܕܥܡܡ̈ܐ. ܐܢܐ ܕܝܢ ܢܛܪܬ ܢܦܫܝ ܕܠܐ ܐܟܘܠ. * ܡܛܠ ܕܥܗܝܕ ܗܘܝܬ ܠܐܠܗܐ
ܒܟܠܗ ܢܦܫܝ. ܘܝܗܒ ܠܝ ܡܪܝܡܐ ܛܝܒܘܬܐ ܘܐܣܟܡܐ ܩܕܡ ܫܠܡܢܐܣܪ. ܘܗܘܝܬ
ܙܒܘܢܐ ܕܝܠܗ.

Ego autem ſolus ibam ſæpiùs Hie- 6
roſolyma in feſtis, (ſecundùm quod
ſcriptum fuerat toti Iſraeli præcepto
æterno,) Quando habebam primi-
tias, & primogenita, & decimas
proventuum, & primitias vellerum
ovium: Dabámque ea ſacerdotibus
filiis Aaron coram altari. Decimas 7
omnium proventuum dabam filiis Le-
vi, qui morabantur Hieroſolymis, ſin-
gulis annis: decimas autem ſecun-
das vendebam, & profectus Hie-
roſolyma, expendebam eas ſingulis
annis. Tertias autem dabam eis
ad quos pertinebant, ſicut præce-
perat mihi Debora mater patris mei:
Patre enim orbus relictus fueram. Et vir
factus uxorem accepi Hannam de ſemi- 9
ne familiæ noſtræ ortam: Ex qua fi-
lium genui, cujus nomen vocavi To-
biam. Cùm autem captivus ductus 11
eſſem Ninevem, omnes fratres mei, & 12
qui de genere meo, edebant de cibis
Gentilium: Ego autem cavebam mi-
hi ne ederem, Propterea quòd me- 13
mor eram Dei totâ animâ meâ. Dedit
autem mihi Excelſus gratiam & ſpeciem
in conſpectu Salmanaſſar, eramque
ei manceps.

ספר טוביה : א

16 והייתי הולך בכל מלכותו וגם בארץ מדין והפקדתי פקדון אצל עביאל בן גבריאל
18 בארץ מדין עשרה ככרי כסף : וימת שלמנאסר המלך וימלוך סנחריב בנו תחתיו
והיה רע וקשה ודרכיו מקולקלים ומפחדו לא יכולתי לשוב אל ארץ מדין :
19 וגם בימי שלמנאסר חסד גדול גמלתי לכל אחי : ולחמי לרעב פרשתי וערומים
20 הלבשתי וכל מי שהיה נפטר מישראל היו משליכין אותו אחרי החומה ולא
היו קוברין אותו כי כן צוה המלך ואני הייתי מחפש ובכל מקום שהייתי רואה
21 את המת הייתי הולך בלילה ואקבור אותו : וגם ברוב החללים אשר הפיל
סנחריב בחמתו אחרי שובו מירושלם בבושת פנים קברתי אותם בסתר ובגניבה כי
הרבה הפיל בחמתו ולאחר זמן בא ובקש המלך את החללים ולא מצאם וחקר
בדבר הרבה מאד ויען אחד מאנשי נינוה ויאמר בעדי כי טוביה קבר את החללים
ויבקש בעדי המלך להרגני וכששמעתי ברחתי בהחבא :

Liber TOBIÆ, *Edit.* P. FAGII.

Sic, ut liceret mihi peragrare totum regnum ejus, necnon & terram Midi- 16
an, in qua etiam depositum reliqui, apud Abielem filium Gabrielis, nempe
decem talenta argenti. Mortuo vero rege Salmanasar, regnavit pro eo 18
Sanherib filius ej⁹, qui fuit (homo) malus, durus, & pravis morib⁹, sic ut ob
metum ejus, non potuerim redire in terram Midian. Insuper & in diebus 19
Salmanasar, magnum beneficium contuli in omnes fratres meos, nam panẽ
meum esurienti distribui, nudos vestivi, omnẽ quoque Israëlitam quem vitâ 20
defunctum, post murum projiciebant, nec sepeliebant, sic præcipiente rege,
ego diligenter scrutabar, & quocunq; loco mortuum videbam, noctu abiens
sepeliebam eum. Necnon & multos interfectos, quos Sanherib furore per- 21
citus, trucidaverat, posteaquàm cum ignominia reversus esset ab oppugnati-
one urbis Jerosolymæ, clanculum & furtim sepelivi, multos siquidem furore
suo interfecerat. Accidit autem, ut post aliquod tempus veniret, & requi-
reret rex interfectos, quos cum non invenisset, eaq; de re diligenter & mul-
tum investigâsset, tandem respondit quidam ex viris Ninivæ, dicens ad re-
gem; Tobias sepelivit occisos, quo audito rex voluit me occidere, quod
cùm audivissem, clam aufugi.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

16 והפקדתי ביד גבאל אחי אשר בארץ מדי במדינת רגאש עשר ככרי כסף : ויהי
18 כאשר מת שלמנאסר מלך אשור וימלך סנחריב בנו תחתיו ויסגרו דרכי מדי מפני
המלחמות אשר היו בארץ ולא יכלתי ללכת אל ארץ מדי לקחת את כספי :
20 ואחרי כן עשיתי צדקות רבות לעניי עמי מיתומים ואלמנות וכאשר ראיתי חללי
עמי מושלכים מחוץ לחומת נינוה לא שקטתי ולא נחתי עד אשר קברתים :
21 ויהי כאשר שב סנחריב מלך אשור מיהודה אל נינוה בבשת פנים על אשר נגפו
יי אלהי ישראל בארץ יהודה על החרפה אשר חרף וגדף את אלהי ישראל ויהרוג
מהם הרבה מאד ואני בקשתי לדעת דבר אמת על מה באה הגזרה ואת על
שבטי ישראל בעת ההיא כי ידעתי באמת שיי בהם אל אמונה ואין עול ומצאתי שלא
שמו שבטי ישראל על לבם השמדת אחיהם אשר השמיד סנחריב מלך אשור
מבצריהם שלח באש ובחוריהם בחרב הרג ועולליהם רטש והרותיהם בקע
ובמקום שיתאבלו ושיתענו לפני יי על גזרת אחיהם ואשר קצף עליהם היו אוכלים
ושותים ושמחים ומתענגים בכל שיר ובכנורות ובנבלים ולא נחלו על שבר
יהודה בעונותינו ובעונות אבותינו כך כתוב על יהודה השותים במזרקי יין וראשי
שמנים ימשחו ולא נחלו על שבר יוסף וגם על זאת היה קצף מאת יי על
יהודה וירושלם ויבא עליהם את מלך בבל עד השליכם מעל פניו ויגל את
יהודה מעל אדמתו וכאשר ראיתי חללי ישראל מושלכים מחוץ לחומה הייתי
גונב גויותיהם וקברתים פעמים רבות ואמרתי יי אלהי ישראל אתה צדיק על כל
הבא עלינו כי אמת עשית ואנחנו הרשענו וכאשר בקש סנחריב מלך אשור
את חללי עמי פגרי האנשים המומתים ולא מצאם :

Et interim tradidi in manũ Gabeli fratris mei qui erat in terra Medorum in 16
urbe Rages decẽ talenta argenti. Factum est autẽ cùm mortu⁹ esset Salma- 18
næser rex Assur, regnarétq; Sanherib fili⁹ ej⁹ pro eo, & clauderentur propter
bella quæ erant in terra itinera in Mediã, non potui venire in terrã Medorũ
ut repeterẽ pecuniã meam. Cúmque fecissẽ eleemosynas multas pauperibus 20
populi mei, nempe pupillis & viduis, & deinde vidissem interfectos populi
mei projectos foràs extra muros Ninive, nullam habui requiẽ donec sepelivi
eos. Nam cùm redisset Sanherib rex Assyriorũ de Jehuda in Niniven cum 21
confusione faciei, pcussit enim eum Dñs Deus Israel in terra Jehuda, eò quòd
opprobriis affecisset blasphemassetque Deum Israel, interfecit plurimos ex
Judæis. Ego verò cupiens scire causã huj⁹ rei, & quare De⁹ permisisset in illo
tempore sic sæviri contra trib⁹ Israel, maxime cum scirẽ Deum erga eos esse
Deũ veritatis & non iniquitatis, inveni tandem id propterea factũ, ꝙ Israe-
litas non movit ad compassionẽ exterminiũ illud ꝙ fratribus eorum intulit
Sanherib rex Assur. Nam combussit munitiones eorũ igni, & juvenes eorũ
interfecit gladio, atque infantes eorũ collisit, & prægnantes eorum dissecuit.
Et pro eo ꝙ condolere et affligi debuerant coram Dño pro ista dura fratrum
suorum castigatione qua Dñs iratus fuit contra eos, ipsi comedebant, bibe-
bant, lætabantur & gaudiis affluebant in cunctis canticis, citharis & nablis,
& non compatiebantur confractioni Jehuda, quæ accidit propter iniquita-
tes nostras & propter peccata patrũ nostrorum. Sic enim scriptũ est de Je-
huda: Bibebant in phialis vinum, & præcipuis unguentis inungebantur, nec
dolore tangebantur propter contritionem Joseph. Et hæc quidem causa fuit
quare Dñs iratus fuit contra tribum Jehuda & contra Jerusalem, & venire
permisit contra eos regem Babel, abjecítque eos à facie sua & transtulit Je-
hudam de terra sua. Cùm itaque ego vidissem interfectos Israel projectos
extra murum, furabar corpora eorum & sepelivi eos vicibus multis, & dixi;
Domine Deus Israel, tu es justus in omnibus istis quæ veniunt super nos.
Nam tu rectissimè agis, nos autem impiè egimus. Quærénsque Sanherib
rex Assur interfectos populi mei, corpora scilicet virorum interfectorum,
& non inveniens ea,

Versio VULG. LAT.

16 Cùm autem venisset in Rages civitatem Medorum, &
ex his, quibus honoratus fuerat à rege, habuisset de-
17 cem talenta argenti: Et cùm in multa turba generis
sui Gabelum egentem videret, qui erat ex tribu ejus,
sub chirographo dedit illi memoratum pondus argen-
18 ti. Post multum verò temporis, mortuo Salmanasar
rege, cùm regnaret Sennacherib filius ejus pro eo, &
19 filios Israel exosos haberet in conspectu suo: Tobias
quotidiè pergebat per omnem cognationem suam, &
consolabatur eos, dividebátque unicuique, prout
20 poterat, de facultatibus suis: Esurientes alebat, nu-
dísque vestimenta præbebat, & mortuis atque occisis
21 sepulturam solicitus exhibebat. Denique cùm rever-
sus esset rex Sennacherib, fugiens à Judæa plagam,
quam circa eum fecerat Deus propter blasphemiam
suam, & iratus multos occideret ex filiis Israel, Tobias
sepeliebat corpora eorum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 Καὶ ἐπορευόμην εἰς τὴν Μηδίαν, καὶ παρεθέμην Γαβαήλῳ τῷ ἀδελ-
18 φῷ Γαβρία ἐν Ῥάγοις τῆς Μηδίας, ἀργυρίου τάλαντα δέκα. Καὶ ὅτε
ἀπέθανεν (α) Ἐνεμεσσὰρ, ἐβασίλευσε Σενναχηρεὶμ ὁ υἱὸς αὐτοῦ
ἀντ' αὐτοῦ, καὶ αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ (β) ἠκαταστάθησαν, καὶ οὐκ ἔτι ἠδυνάσθην πορευ-
19 θῆναι εἰς τὴν Μηδίαν. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις Ἐνεμεσσάρου ἐλεημο-
20 σύνας πολλὰς ἐποίουν τοῖς ἀδελφοῖς μου· Τοὺς ἄρτους μου ἐδίδουν
τοῖς πεινῶσι, καὶ (γ) ἱμάτια τοῖς γυμνοῖς· καὶ εἴ τινα ἐκ τοῦ
γένους μου ἐθεώρουν τεθνηκότα καὶ (δ) ἐρριμμένον ὀπίσω τοῦ τείχους
21 Νινευῆ, ἔθαπτον αὐτόν. Καὶ εἴ τινα (ε) ἀπέκτεινε Σενναχηρεὶμ ὁ
βασιλεὺς, ὅτε ἦλθε φεύγων ἐκ τῆς Ἰουδαίας, ἔθαψα αὐτοὺς κλέ-
πτων· πολλοὺς γὰρ ἀπέκτεινεν ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ καὶ ἐζητήθη ὑπὸ
τοῦ βασιλέως τὰ σώματα, καὶ οὐχ εὑρέθη. Πορευθεὶς δὲ εἷς τῶν (ζ) ἐν
Νινευῆ, ὑπέδειξε τῷ βασιλεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι (η) θάπτω αὐτοὺς, καὶ
ἐκρύβην.

MS. A. (α) Ἐνεμεσσάρος, (β) κατέστησαν, (γ) τὰ ἱμάτιά μου τοῖς (δ) ἐρριμμένον ἐπὶ τοῦ τείχους εἰς Νινευῆ, (ε) ἀπέκτεινεν
(ζ) Νινευϊτῶν, (η) ἔθαπτον

Et ivi in Mediam, & deposui Gabaelo fratri Ga- 16
briæ in Ragis Mediæ, argenti talenta decem. Et 18
quando mortuus est Enemessar; regnavit Senna-
cherim filius eius pro eo: & viæ ejus infirmatæ
sunt: & non ultrà potui ire in Mediam. Et in 19
diebus (e) Enemessari eleemosynas multas faciebam
fratribus meis: Panes meos dabam esurientibus, 20
& vestimenta nudis: & si quem de genere meo
aspiciebam mortuum, & projectum (f) post murum
Nineve; sepeliebam eum: Et si quem interfecerat 21
Sennacherim rex, quando venit fugiens è Judæa;
sepeliebam eos furatus: multos enim interfecit in
furore suo. Et quæsita sunt à rege corpora, & non
sunt inventa. Profectus autem unus eorum, qui
de Nineve, indicavit regi de me, quia sepelio eos:
& occultatus sum.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

16 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

* Et profectus in Mediam, deposui apud 16
Gabrielem fratrem Gabrielis Ragis
Mediæ decem talenta argenti. Mortuo 18
autem Salmanasar, regnavit filius ejus
Sancherib loco ipsius. Et viæ ipsius or-
dinatæ non erant, neque ampliùs in Me-
diam proficisci poteram. Tempore au- 19
* tem Salmanasar, multas eleemosynas fa-
ciebam fratribus meis: Panes meos 20
dabam famelicis, vestes nudis: Et si
quem generis nostri mortuum viderem,
projectúmque pone muros Ninives, se-
peliebam eum. Et si quem interfece- 21
rat Sancherib rex, cùm fugiens reversus
est ex Judæa, furtim eum sepeliebam:
multos enim interfecit in furore suo.
Quæsita igitur [illegible] cadavera ista jussu
regis, nec [illegible] profectus civis
quidam Ninivitarum, indicavit regi de
me, quod sepelirem eos.

ספר טוביה : ב

וַיֻּגַּד לַמֶּלֶךְ כִּי בָרַחְתִּי מִיַּד צִוָּה וַיָּבוֹזּוּ כָּל אֲשֶׁר לִי וְלֹא נִשְׁאַר לִי כְּלוּם כִּי אִם 22
חַנָּה אִשְׁתִּי וְטוֹבִיָּה בְּנִי: וְנֶחְבֵּאתִי תִּשְׁעָה עָשָׂר יָמִים עַד אֲשֶׁר עָמְדוּ אַדְרַמֶּלֶךְ וְשַׂרְאֶצֶר 23
בְּנֵי סַנְחֵרִיב וְהָרְגוּ אֶת אֲבִיהֶם וְהֵמָּה נִמְלְטוּ בְּאֶרֶץ אֲרָרָט : וַיִּמְלוֹךְ אֵסַרְחַדּוֹן בְּנוֹ 24
תַּחְתָּיו וַיָּשֶׂם אֶת אָחִי אַהֲרוֹן בֶּן חֲנַנְאֵל אָחִי מוֹשֵׁל בְּכָל מַלְכוּתוֹ וְהוּא הָיָה הַמּוֹצִיא
וְהַמֵּבִיא וַיְבַקֵּשׁ אָחִי הָאַהֲרוֹן מֵאֵת הַמֶּלֶךְ בַּעֲדִי וְהֲשִׁיבֵנִי אֶל נִינְוֵה וְאָחִי אַהֲרוֹן הָיָה
מַשְׁקֶה לַמֶּלֶךְ וְעַל הַחוֹתָם וְעַל הַמַּס וְעַל כָּל חֶשְׁבּוֹן וְגָזַר הַמֶּלֶךְ אֵסַרְחַדּוֹן וְנָתַן לִי
אֶת בֵּיתִי וְאֶת חַנָּה אִשְׁתִּי וְטוֹבִיָּה בְּנִי :

ב

1 בְּחַג הַסֻּכּוֹת וְאוֹתוֹ הַיּוֹם עָשִׂיתִי סְעוּדָה גְדוֹלָה :

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Cumq; nunciatū fuiſſet regi, quod aufugiſſem, illicò præcepit, ut diriperent 22
omnia bona mea, adeo, ut nec quicquā mihi relictū fuerit, præter Hannam
uxoré, ac Tobiā filiū meum. Atq; ita delitui per quindecim dies, donec in- 23
ſurrexerunt Adramelech & Sarezer filii Sanherib, qui occiderunt patrem
ſuum, (quo facto) evaſerunt in terrā Ararat. Hinc Eſarhaddon filius ejus 24
regnavit pro eo, qui poſuit fratrem meum Aharon filium Hananeelis do-
minatorem in toto regno ſuo, qui & ipſe educebat & introducebat (popu-
lum,) Is inquā frater meus Aharon, interpellavit pro me apud regem, ut re-
duceret me in Ninevē. Idem quoque frater meus Aharon, pincerna regis
erat, conſtitutus ſuper ſigillum & ſuper tributa, & libellos expenſi & ac-
cepti. Præcepit autem rex Eſarhaddon (filius Sanherib fratri meo Aharon)
ut redderet mihi domum meam, Hannam uxorem meam, Tobiā filiū meū,

CAP. II.

In feſto tabernaculorum, quo die etiam feci magnum convivium. 1

Editio SEBAST. MUNSTERI.

וַיֵּלְכוּ אַנְשֵׁי נִינְוֵה וַיַּגִּידוּ לַמֶּלֶךְ לֵאמֹר טוֹבִי עַבְדְּךָ אֲשֶׁר הִפְקַדְתָּ עַל כָּל אֲשֶׁר לְךָ
הוּא שׁוֹלֵחַ אֶת אֲנָשָׁיו עַל כָּל חוּצוֹת נִינְוֵה לְבַקֵּשׁ אֶת חַלְלֵי עַמּוֹ וְהוּא קוֹבֵר אוֹתָם
בְּסֵתֶר וְלֹא יָרֵא מִמְּךָ : וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמַע סַנְחֵרִיב אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּחַר אַפּוֹ עָלַי 22
מְאֹד וַיְצַו לִתְפּוֹשׂ אוֹתִי וְאֶת חַנָּה אִשְׁתִּי וְטוֹבִיָּה בְנִי וַיְבַקֵּשׁ לְהָרְגֵנִי בְּזַעְפּוֹ וְכַאֲשֶׁר
נוֹדַע לִי הַדָּבָר הַזֶּה בָּרַחְתִּי מִפָּנָיו וַיְצַו לִשְׁלוֹל אֶת כָּל אֲשֶׁר לִי : וְנִסְתַּרְתִּי מִפָּנָיו עַד 23
אֲשֶׁר צָעֲקוּ עָלַי אַלְמְנוֹת יִשְׂרָאֵל וִיתוֹמָיו בְּמַר נֶפֶשׁ וּבְצוֹם וּבִבְכִי וְנָגַע אֶל הַשָּׁמַיִם
מִשְׁפָּטוֹ וְנִשָּׂא עַד שְׁחָקִים וַיִּמְכְּרֵהוּ אֵל יִשְׂרָאֵל בְּיַד שְׁנֵי בָנָיו וַיַּהַרְגוּהוּ בְּחֶרֶב כִּי שָׁאַל
אֶת יוֹעֲצָיו וּלְזְקֵנָיו עַל מָה קִנֵּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל יְרוּשָׁלַיִם וְהִשְׁמִיד
מַלְאַךְ יְיָ אֶת חֵיל פַּרְעֹה וְאֶת כָּל בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם וְהַבַּחוּרִים אֲשֶׁר נָתַן יְיָ לָהֶם תָּמִיד
יְשׁוּעָה עַל יָדָם וַיֹּאמְרוּ לוֹ חֲכָמָיו וְיוֹעֲצָיו כִּי אַבְרָהָם אֲבִיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל הוֹלִיךְ
לִשְׁחוֹט אֶת בְּנוֹ אוּלַי יִתְרַצֶּה בּוֹ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהָיו עַל כָּךְ קִנֵּא עַל בָּנָיו וַיַּעַשׂ בַּעֲבָדֶיךָ
נְקָמָה . אָז אָמַר הַמֶּלֶךְ אֲנִי אֶשְׁחַט אֶת שְׁנֵי בָנַי בַּעֲבוּר יְיָ אוּלַי אֶתְרַצֶּה בָּם לָהֶם
וְיַעַזְרֵנִי . וַיִּגַּע הַדָּבָר לְאַדְרַמֶּלֶךְ וְשַׂרְאֶצֶר בָּנָיו וַיֶּאֶרְבוּ לוֹ וַיַּהַרְגוּהוּ בְּחֶרֶב בְּשָׁעָה
שֶׁנִּכְנַס לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי דָגוֹן טָעוּתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאַדְרַמֶּלֶךְ וְשַׂרְאֶצֶר בָּנָיו הִכּוּהוּ בַחֶרֶב
וְהֵמָּה נִמְלְטוּ אֶרֶץ אֲרָרָט : וַיְהִי כִּי מֵת סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיִּמְלוֹךְ אֵסַרְחַדּוֹן בְּנוֹ 24
תַּחְתָּיו . וַיַּפְקֵד אֵסַרְחַדּוֹן אֶת אֲקִיקַר בֶּן חֲנַנְאֵל אָחִי עַל כָּל אֲשֶׁר לוֹ וּמוֹשֵׁל בְּכָל
אֶרֶץ אַשּׁוּר וַיְדַבֵּר אֲקִיקַר עָלַי אֶל הַמֶּלֶךְ דְּבָרִים טוֹבִים עַד אֲשֶׁר הֲשִׁיבַנִי לְנִינְוֵה כִּי
הָיָה אֲקִיקַר אֹהֲבִי וּקְרוֹבִי וַיָּשִׁיבוּ לִי אֶת חַנָּה אִשְׁתִּי וְאֶת טוֹבִיָּה בְּנִי כִּי צִוָּה הַמֶּלֶךְ
אַשּׁוּר לְתָפְשָׂם בְּזַעְפּוֹ אֲשֶׁר זָעַף עָלָי :

ב

וּבַשָּׁנָה הַהִיא בְּחַג שָׁבוּעוֹת הֲכִינוֹתִי סְעוּדָה גְדוֹלָה :

Abierunt viri Ninive & nuntiaverunt regi, dicentes; Tobæus ſeruus tuus quē
conſtituiſti ſupomnia tua, ipſe deſtinat viros ſuos in omnes plateas Ninive,
ut quærant interfectos populi ſui, ſepelitq; eos clam abſq; ullo timore tuo.
Quod cum rex Sanherib audiſſet, irat⁹ eſt vult⁹ ej⁹ contra me ſupra modū, 22
præcepitq; ut me comprehenderent atq; Hannā uxorem meam & Tobiam
filiū meum. Conabatur enim me occidere in ira ſua. At cum hæc res mihi
innotuiſſet & fugiſſem à facie ejus, præcepit ut diriperent omnia mea. Ego 23
verò abſcondi me à facie ej⁹ donec clamaverunt pro me viduæ Iſrael & pu-
pilli ejus in amaritudine animæ ſuæ, in jejunio & fletu, pervenitq; judicium
ejus in cœlū & aſcendit uſq; in æthera. Nam tradidit eum Deus Iſrael in
manū duorum filiorum ejus, qui occiderunt eum in gladio Siquidem cùm
interrogaſſet conſiliarios & ſeniores ſuos, quare De⁹ glorioſus ſi zelaret pro
Iſraële & pro Jeruſalē, ut extinxerit angelus Dñi exercitum Pharaonis &
omnia primogenita Ægypti, adoleſcentes autē quos Domin⁹ daret eis, hi ju-
giter manu ſua fruerentur victoriā, reſponderunt ei ſapientes ſui atq; conſi-
liarii, quod Abrahā pater Iſraelitarū duxerit filium ſuum ut jugularet eum,
quatenus per id ſibi propitium faceret Dñm Deum ſuum. Et hinc eſt, quod
Dñs zelum gerit pro filiis ſuis, fecitq; hanc tam magnam ultionem in ſervis
tuis. Tunc ait rex; Jugulabo ergo & ego duos filios meos propter Dominū,
ſi fortè per eos gratiam Dñi promerear & adjutorio ſit mihi. Quod verbum
cum perveniſſet ad Adrammelech & Sarazer filios ejus, inſidiati ſunt ei, in-
terfeceruntq; eum gladio in hora qua ingreſſ⁹ eſt ut oraret corā Dagon idolo
ſuo. Sic enim ſcriptū eſt, Adrammælech & Sarazer filii ej⁹ percuſſerunt eum
in gladio, fugienteſq; ſalvati ſūt in terra Ararat. Mortuo itaq; in hunc mo- 24
dum Sanherib rege Aſſur, regnavit Eſarhaddon fili⁹ ej⁹ pro eo. Conſtituit
autē Eſarhaddon Akikarū filiū Hananeelis fratris mei ſup omnia ſua, & ip-
ſe dominabatur in univerſa terra Aſſyriorū. Locutuſq; eſt Akikarus de me
verba bona corā rege, ut etiā me reſtitueret in Niniven. Nam fuit Akikarus
amic⁹ & propinqu⁹ me⁹: reduxeruntq; ad me Hannam uxorē meā & Tobi-
am filium meum. Nam juſſerat rex Aſſyriorum in ira ſua qua commotus
fuit contra me, ut & ipſi comprehenderentur.

CAP. II.

Eodem anno cum eſſet ſolennitas hebdomadarum ego paravi prandium
magnificum.

Verſio VULG. LAT.

21 At ubi nuntiatum eſt regi, juſſit eum occidi, &
23 tulit omnem ſubſtantiam ejus. Tobias verò cum
filio ſuo, & cum uxore fugiens, nudus latuit, quia
24 multi diligebant eum. Poſt dies verò quadra-
25 gintaquinque occiderunt regem filii ipſius, Et
reverſus eſt Tobias in domum ſuam, omniſque
facultas ejus reſtituta eſt ei.

CAP. II.

1 Poſt hæc verò, cùm eſſet dies feſtus Domi-
ni, & factum eſſet prandium bonum in domo
Tobiæ,

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

22 Ἐπιγνοὺς δὲ ὅτι ζητοῦμαι ἀποθανεῖν, φοβηθεὶς ἀνεχώρησα. Καὶ διηρ-
23 πάγη πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ οὐ κατελείφθη μοι οὐδὲν, πλὴν Ἄν-
24 νας τῆς γυναικός μου, καὶ Τωβία τοῦ υἱοῦ μου. Καὶ οὐ διῆλθον (α) ἡμέραι πεντή-
κοντα, ἕως οὗ ἀπέκτειναν αὐτὸν οἱ δύο υἱοὶ αὐτοῦ· καὶ ἔφυγον εἰς τὰ ὄρη
(β) Ἀραράθ. καὶ ἐβασίλευσε (γ) Σαχερδονὸς υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ, καὶ
ἔταξεν Ἀχιάχαρον τὸν Ἀναὴλ (δ) υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ μου ἐπὶ πᾶσαν τὴν ἐκλο-
γιστίαν τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν διοίκησιν. καὶ ἠξίωσεν
Ἀχιάχαρος περὶ ἐμοῦ, καὶ ἦλθον εἰς Νινευῆ. Ἀχιάχαρος δὲ ἦν ὁ (ε) οἰνο-
χόος, καὶ ἐπὶ τοῦ δακτυλίου, καὶ διοικητὴς, καὶ ἐκλογιστὴς, καὶ κατέστησεν αὐτὸν
ὁ (ζ) Σαχερδονὸς ἐκ δευτέρας· ἦν δὲ ἐξάδελφός μου.

Cognoſcens autem, quia quæror, ut moriar; timore 22
perculſus ſeceſſi. Et direptæ ſunt omnes ſubſtantiæ 23
meæ: Et non remanſit mihi quicquam præter Annam
uxorem meam, & Tobiam filium meum. Et non 24
tranſierunt (g) dies quinquaginta; donec interfece-
runt eum duo filii ejus. Et fugerunt in montes
Ararath. Et regnavit (h) Sacherdonus filius ejus
pro eo: & conſtituit Achiacharum Anael filium
fratris mei ſuper omnem computationem (i) regni
ſui, & ſuper omnem adminiſtrationem: Et poſtulavit
Achiacharus pro me: & veni in Nineve. Achi-
acharus autem erat pincerna, & (k) ſuper annulum,
& adminiſtrator, & computator: Et conſtituit eum Sacherdonus ſecundò: erat autem filius fratris mei.

MS.A. (α) ἡμέραι (β) Ἀραράτ. (γ) Σαχερδὰν ὁ υἱὸς (δ) τὸν υἱὸν (ε) οἰνοδόχος, (ζ) Σαχερδονοσὸς

ΚΕΦ. β'.

25 | 1 Ὅτε δὲ κατῆλθον εἰς τὸν οἶκόν μου, καὶ ἀπεδόθη μοι Ἄννα ἡ γυνή μου,
καὶ Τωβίας ὁ υἱός μου, Ἐν τῇ πεντηκοστῇ (α) ἑορτῇ, ἥ ἐστιν ἁγία ἑπτὰ ἑβδο-
μάδων, ἐγενήθη ἄριστον καλόν μοι, καὶ (β) ἀνέπεσα τοῦ φαγεῖν. καὶ ἐθεα-
σάμην ὄψα πολλά,

CAP. II.

QUANDO autem deveni in domum meam; & re- 25
ſtituta eſt mihi Anna uxor mea, & Tobias filius
meus, In Pentecoſte feſtivitate, quæ eſt ſancta 1
ſeptem hebdomadarū, factū eſt prandiū bonum mihi:
& accubui ad manducandū. Et aſpexi obſonia multa,

Κεφ. β'. MS.A. (α) τῇ ἑορτῇ, (β) ἀναπαυσάμενος

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

22 * ܘܐܬܛܫܝܬ ܡܢ ܕܐܫܬܘܕܥܬ ܕܡܬܒܥܐ ܐܢܐ ܠܡܬܩܛܠܘ. ܘܡܢ ܕܚܠܬܐ ܥܪܩܬ. * ܘܐܬܒܙܙܘ
23 ܟܠܗܘܢ ܩܢܝܢܝ. ܘܠܐ ܐܫܬܚܪ ܠܝ ܡܕܡ ܣܛܪ ܡܢ ܚܢܐ ܐܢܬܬܝ ܘܛܘܒܝܐ ܒܪܝ
ܘܠܐ ܫܠܡܘ ܝܘܡܬܐ ܚܡܫܝܢ ܥܕ ܩܛܠܘܗܝ ܬܪܝܢ ܒܢܘܗܝ. ܘܥܪܩܘ ܠܛܘܪܐ ܕܐܪܪܛ. * ܘܐܡܠܟ ܣܪܚܕܘܢ ܒܪܗ 24
ܚܠܦܘܗܝ. ܘܐܩܝܡ ܠܐܚܝܩܪ ܒܪ ܚܢܢܐܝܠ ܒܪ ܐܚܝ. ܥܠ ܟܠܗ ܚܘܫܒܢܐ ܕܡܠܟܘܬܗ. ܘܥܠ ܟܠܗ
ܡܕܒܪܢܘܬܐ ܕܒܝܬܗ. ܘܒܥܐ ܗܘܐ ܐܚܝܩܪ ܥܠܝ. ܘܐܬܝܬ ܠܢܝܢܘܐ. ܐܚܝܩܪ ܕܝܢ ܐܝܬܘܗܝ ܗܘܐ ܡܫܩܝܢܐ.
ܘܥܠ ܥܙܩܬܐ ܘܡܕܒܪܢܘܬܐ ܕܒܝܬܐ ܘܚܘܫܒܢܐ. ܘܐܩܝܡܗ ܣܪܚܕܘܢ ܕܬܪܝܢ ܗܘܐ ܠܗ. ܒܪ ܐܚܝ ܕܝܢ ܐܝܬܘܗܝ ܗܘܐ.
* ܩ * ܦܣܘܩ̈ܐ *

1 * ܟܕ ܕܝܢ ܢܚܬܬ ܠܒܝܬܝ. ܘܐܬܝܗܒܬ ܠܝ ܚܢܐ ܐܢܬܬܝ ܘܛܘܒܝܐ ܒܪܝ. ܒܥܐܕܐ
ܗܘ ܕܦܢܛܩܘܣܛܐ ܕܐܝܬܘܗܝ ܩܕܝܫܐ ܕܫܒܥܐ ܫܒܘܥܝܢ. ܗܘܐ ܠܝ ܐܪܣܛܘܢ ܛܒܐ. ܘܐܣܬܡܟܬ ܠܡܐܟܠ.
ܘܚܙܝܬ ܡܐܟܘܠܬܐ ܣܓܝܐܬܐ.

Et abſcondi me, cum didiciſſem quæri me 22
ut interficerer, & præ timore ſeceſſi. Et 23
direpta ſunt bona mea omnia, nec quic-
quam mihi factum eſt reliquum, præter
Hannam uxorem meam, & Tobiam fi-
lium meum. Sed nondum exacti erant 24
quinquaginta dies cùm occiderunt eum
duo filii ejus, fugerúntque in montes
Ararat. Et regnavit Sarchedonſur filius
ejus. Et præfecit Achior filium Hana-
najel filium fratris mei univerſis ratio-
nibus regni ſui, & adminiſtrationi do-
meſticæ univerſæ. Et ſupplicavit Achior
pro me, & veni Ninivem. Achior au-
tem erat pincerna, & annulo præfe-
ctus, adminiſtrationi domeſticæ, & ratio-
nibus. Et conſtituit eum Sarchedonſur
ſecundo loco. Erat autem fratre meo
natus.

CAP. II.

Cum autem domum meam rediiſſem, 1
redditíque mihi eſſent Hanna uxor, &
Tobias filius: In feſto Pentecoſtes, quæ
dies ſancta eſt ſeptem hebdomadum;
paratum erat mihi prandium bonum:
Qúmque accubuiſſem ad edendum, &
cibos multos viderem, dixi Tobiæ filio

ספר טוביה: ב

וכשישבתי בשולחן אמרתי לבני טוביה בני צא וראה אולי תמצא אחד מאחינו 2
והביאהו ויאכל עמנו ומהר ואל תאחר כי אני ממתין אותך : הלך וחזר ואמר לו אבי 3
אחד מבני ישראל נפל בשדה : וכשמעי כזאת לא בא אל פי מאכל כלום אלא עמדתי 4
והבאתיו בביתי היותי עד בא השמש : ואני רחצתי ידי והייתי אוכל לחמי ביגון 5
ואנחה : וזכרתי נבואת עמוס הנביא ובכיתי : ובערב חפרתי וקברתיו ושכני 6 7
היו מלעיגין בי לאמור : זה האיש אשר ברח וניצל בעד קבורת המתים ועוד 8
חזר וקובר את המתים ואינו מתירא שמא יודע הדבר אל המלך וימות : ואני 9
קברתי את המת וחזרתי ונכנסתי לביתי על שנטמאתי במת : וישנתי חוץ לחצרו 10
בקצה הקיר ואת פני לא כסיתי : ואני לא ידעתי כי דרור קיננה באותו הקיר 11
ופתחתי עיני לראות והשליכו הציפרים צואתם ונכנסה בעיני ומיד נתבלבלו עיני
ולא הייתי רואה כל עיקר והרבה רופאים תפשוני ורפואה לא מצאתי ואחי אהרון
היה מפייסני עד שהלכתי באלמנייא :

Liber TOBIÆ, Edit. P. Fagii.

Cúmque sederem in mensa, dixi filio meo Tobiæ; Mi fili, exi & vide si 2
fortè invenias unum ex fratribus nostris, quem introducito, ut edat no-
biscum. Festines, nec moram facias, ego enim interim expectabo te. Qui 3
abiens & revertens, dixit ad eum; Mi pater, est unus ex filiis Israël qui
mortuus jacet in campo. Quod cum audivissem, non intravit in os meum 4
quicquam cibi, sed surrexi & introduxi eum in domum meam, ut esset ibi,
donec sol occideret. Dein lavi manus meas, & comedi panem meum, cum 5
tristitia & gemitu, Memor cum lachrymis prophetiæ Amos prophetæ, 6
Cumque in ipsa vespera fodissem & sepeliissem eum, vicini mei subsanna- 7
verunt me dicentes: Ecce hic est vir ille, qui aufugerat & evaserat eò quòd 8
sepeliisset mortuos, is jam reversus adhuc non cessat sepelire eos, nec timet,
si innotuerit hæc res regi, ut morte plectatur. Ego vero (nihil hæc moratus) 9
sepelivi mortuum, nec statim ingressus sum domum meam, eò quòd pollutus
essem super mortuo. Sed dormivi extra atrium meum, componens me ad 10
parietem, facie non velata. Cumq; ignorarem quod hirundo nidulata esset 11
in eo pariete, fortéque aperuissem oculos meos ad videndum, dejecerunt
aviculæ stercora sua, quæ cum incidissent in oculos, statim illi sic turbati fue-
runt, ut nec quicquã ampliùs videre potuerim. Ac licet multi me curâssent
medici, nullum tamen quod mederetur oculis remedium inveni. Porrò fra-
ter meus Aharon persuasit mihi tandem, ut proficiscerer in Alemaniam.

Editio SEBAST.

וישבתי על שלחני לאכול ואמרתי לטוביה בני לך והבא לנו מאחינו העניים 2
לאכול ואמרתי לטוביה ואני וכל היושבי עמי לא נאכל עד באך : וילך טוביה 3
בני לבקש מהעניים וישב מר נפש ויאמר אלי אבי אחד מאחינו נהרג והושלך
ברחוב העיר : וכאשר שמעתי נבהלתי ויצר לי מאד ועזבתי את שלחני והלכתי 4
והרימותיו מן הרחוב ושמתיו ברשותי עד בוא השמש שאוכל לקברו : ושבתי 5
לביתי ואכלתי לחמי בדמעה ובקינה : וזכרתי את הדבר אשר דבר עמוס הנביא 6
בבית־אל לאמר והפכתי חגיכם לאבל וגו' ואבכה הרבה מאד : ויהי כבוא 7
השמש הלכתי וקברתי את החלל וקרובי ומשפחתי מלעיגים עלי לאמר : אין זה 8
ירא על נפשו והוא קובר את החללים : ובלילה ההוא אחרי קברתי את המת עשיתי 9
טבילה ולא יכלתי לטהר את עצמי בארץ טמאה כראוי בארץ ישראל וכאשר דבר
עלינו ירמיה הנביא לאמר לא תטהרי אחרי מתי עוד : והלכתי ושכבתי אצל הקור 10
ופני מגלים : ולא ידעתי כי צפרים עלי בקיר ונפלה צואתם על עיני ונעשית תבלול 11
בעיני והלכתי בבקר אל הרופאים לרפאת אותי ולא יכלו והייתי עור ד' שנים
וכל אחי וקרובי עצבים על עורות עיני ואקיקר קרובי רועה אותי :

MUNSTERI.

Et sedens ad mensam meam ut comederem, dixi ad Tobiam filium meum: 2
Vade & introduc ad nos quosdam ex fratribus nostris pauperioribus, ut &
ipsi comedant. Dixi præterea ad Tobiam, Ego & omnes qui mihi assident
non comedemus donec tu redieris. Abiens itaq; Tobias filius meus ut pau- 3
peres quæreret reversus est amaro animo, dixítq; ad me; Pater mi, unus ex
fratribus nostris occisus est & projectus in plateam civitatis. Quod cùm au- 4
dîssem terrefactus sum & anxiatus supra modum, deserui mensam meã, abi-
énsque sustuli illum de platea, & posui eum in custodia mea usque ad oc-
casum solis, quatenus possem illũ sepelire. Et inde reversus in domum meã 5
comedi panem meum in lachryma & luctu. Recordatúsque sum sermonis 6
quem dixerat Amos propheta in Bethel, dicens; Ego convertã solennitates
vestras in luctum, & cætera. Flevi itaq; multum. Et factum est cum occu- 7
buisset sol, abii & sepelivi occisum. Porrò propinqui mei & qui erant de
cognatione mea deridebant me, dicentes: Iste non est sollicitus pro anima 8
sua, qui adhuc sepelit interfectos. Eâdem nocte postquam sepelivi mortuũ 9
paravi lavacrum. Sed non potui purificare memetipsum in terra immunda,
sicut licuisset in terra Israel, quemadmodum prædixerat de nobis Jeremias
propheta, dicens; Non mundaberis in posterum aliquandiu. Abiens itaque 10
jacui juxta trabem quandam & facies mea fuit discooperta. Nec scivi 11
quod aviculæ essent supra me in pariete, unde cecidit stercus earum super
oculos meos, & nata est albugo in oculis meis. Cumque manè abiissem ad
medicos ut me curarent, illi nihil effecerunt, unde factum est ut cæcus ma-
nerem quatuor annis. Omnes autem fratres mei & propinqui mei dolebant de cæcitate oculorum meorum. Porrò Akikar propinquus meus pascebat me.

Versio VULG. LAT.

2 Dixit filio suo; Vade, & adduc aliquos de tribu nostra,
3 timentes Deum, ut epulentur nobiscum. Cúmque ab-
iisset, reversus nuntiavit ei, unum ex filiis Israel jugu-
latum jacere in platea. Statímque exiliens de accubitu
suo, relinquens prandium, jejunus pervenit ad corpus:
4 Tollénsque illud portavit ad domum suam occultè, ut,
5 dum Sol occubuisset, cautè sepeliret eum. Cúmque oc-
cultâsset corpus, manducavit panem cum luctu & tre-
6 more, Memorans illum sermonem, quem dixit Dñs per
Amos prophetam; Dies festi vestri convertentur in la-
7 mentationem & luctum. Cùm verò Sol occubuisset,
8 abiit, & sepelivit eum. Arguebant autem eum omnes
proximi ejus, dicentes; Jam hujus rei causâ interfici jussus
es, & vix effugisti mortis imperium, & iterùm sepelis
9 mortuos? Sed Tobias plùs timens Deum, quàm regẽ,
rapiebat corpora occisorũ, & occultabat in domo sua,
10 & mediis noctibus sepeliebat ea. Contigit autem ut
quâdã die fatigatus à sepultura, veniens in domũ suam,
11 jactâsset se juxta parietem, & obdormîsset, Et ex nido
hirundinũ dormienti illi calida stercora inciderunt sup
12 oculos ejus, fieretque cæcus. Hanc autẽ tentationẽ ideò
permisit Dñs evenire illi, ut posteris daretur exemplum
13 patientiæ ejus, sicut & sancti Job. Nam cùm ab infan-
tia sua semp Deum timuerit, & mandata ejus custodie-
14 rit, non est contristatus contra Deum quòd plaga cæcitatis evenerit ei, Sed immobilis in Dei timore permansit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ suæ. Nam sicut 15
16 beato Job insultabant reges, ita isti parentes & cognati ejus irridebant vitã ejus, dicentes; Ubi est spes tua, pro qua eleemosynas & sepulturas faciebas? Tobias verò 17
18 increpabat eos, dicens; Nolite ita loqui: Quoniam filii Sanctorũ sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

2 Καὶ εἶπα τῷ υἱῷ μου, Βάδισον καὶ ἄγαγε ὃν (α) ἂν εὕρῃς τῶν ἀδελφῶν
3 (β) ἡμῶν ἐνδεῆ, ὃς μέμνηται τοῦ κυρίου, καὶ ἰδοὺ μένω σε. Καὶ ἐλθὼν,
εἶπε, Πάτερ, εἷς ἐκ τοῦ γένους ἡμῶν (γ) ἐστραγγαλωμένος ἔρριπται ἐν τῇ
4 ἀγορᾷ. Κἀγὼ (δ) πρὶν ἢ γεύσασθαί με, ἀναπηδήσας ἀνειλόμην
5 αὐτὸν εἴς τι οἴκημα ἕως οὗ ἔδυ ὁ ἥλιος. Καὶ ἐπιστρέψας ἐλουσά-
6 μην, καὶ ἤσθιον τὸν ἄρτον μου ἐν λύπῃ. Καὶ ἐμνήσθην τῆς προφητείας
Ἀμὼς, καθὼς εἶπεν, Στραφήσονται αἱ ἑορταὶ ὑμῶν εἰς πένθος, καὶ
7 πᾶσαι αἱ εὐφροσύναι ὑμῶν εἰς θρῆνον. Καὶ ἔκλαυσα· καὶ ὅτε ἔδυ
8 ὁ ἥλιος, ᾠχόμην, καὶ ὀρύξας ἔθαψα αὐτόν. Καὶ οἱ πλη-
σίον ἐπεγέλων, λέγοντες, Οὐκ ἔτι φοβεῖται φονευθῆναι περὶ τοῦ
πράγματος τούτου, καὶ (ε) ἀπέδρα, καὶ ἰδοὺ πάλιν θάπτει τοὺς νεκρούς.
9
10 Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ ἀνέλυσα θάψας, καὶ ἐκοιμήθην μεμιαμμένος
παρὰ τὸν τοῖχον τῆς αὐλῆς, Καὶ τὸ πρόσωπόν μου ἀκάλυπτον ἦν·
11 καὶ οὐκ ᾔδειν ὅτι στρουθία ἐν τῷ τοίχῳ ἐστί. Καὶ τῶν ὀφθαλ-
μῶν μου ἀνεῳγότων, ἀφώδευσαν τὰ στρουθία θερμὸν εἰς τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς (ζ) μου, καὶ ἐγενήθη λευκώματα ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς μου·
καὶ ἐπορεύθην πρὸς ἰατροὺς, καὶ οὐκ ὠφέλησάν με· Ἀχιάχαρος δὲ
ἔτρεφέ με ἕως οὗ ἐπορεύθην εἰς τὴν Ἐλυμαΐδα.

MSA. (α) ἐὰν (β) ἡμῶν * τοῦ κυρίου, καὶ ἰδοὺ (γ) ἐστραγγαλισμένος (δ) πρὶν (ε) ἀποδρᾷ, (ζ) μου, * καὶ ἐπορεύθην

Cum Translatione LATINA.

Et dixi filio meo; Vade, & adduc, quemcunque 2
inveneris fratrum nostrorum egentem, qui memine-
rit Domini: & ecce expecto te. Et veniens dixit; 3
Pater, unus de genere nostro strangulatus projectus
est in platea. Et ego, antequàm ego gustarem, exiliens
Tuli eum in domum quandam, donec occidit Sol. 4
Et reversus lavi me, & comedebam panem meum 5
in tristitia: Et recordatus sum prophetiæ Amos, 6
quomodò dixit; Convertentur dies festi vestri in
luctum, & omnes lætitiæ vestræ in lamentationem.
Et ploravi: Et quando occiderat Sol; abii, & 7
fodiens sepelivi eum. Et proximi irridebant, di- 8
centes; Non adhuc (a) timet interfici pro re hac:
& aufugit, & ecce rursus sepelit mortuos. Et 9
in ipsa nocte, (b) redii, cùm sepeliissem, & cubui 10
pollutus juxta murum atrii: Et facies mea disco-
operta erat: & non vidi, quia (c) passeres in mu-
ro erant. Et oculis meis apertis immiserunt passeres 11
calidum in oculos meos: & facta sunt albugines
in oculis meis: & ivi ad medicos: & non pro-
fuerunt mihi. Achiacharus autem nutriebat me;
quoadusque profectus sum in Elymaida.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

2 [illegible]
3 [illegible]
4 5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 8 [illegible]
[illegible]
9 10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Ito, adduc de fratribus nostris, si quem 2
inveneris, utique egentem, qui Domini
memor sit. Ecce ego expectabo te. Re- 3
versus autem dixit; Pater mi, Generis
nostri quidam strangulatus projectus est
in platea. Et ego antequam edissem, exi-
liens Asportavi eum in domum, donec 4
sol occideret. Et reversus lavi, & comedi 5
panem meum cum mœrore. Et recorda- 6
tus sum prophetiæ Amos, quomodo dixit;
Convertentur festa vestra in luctum, &
omnes lætitiæ vestræ in threnos: Sic flevi.
Et cùm occidisset sol, abii, & fodiens se- 7
pelivi eum. Vicini autem subsannabant, 8
dicentes; Non ampliùs metuit occîdi
pro hac re. Exulavit, & ecce reversus se-
pelit mortuos. Eâdem nocte rediens à 9
sepultura, pollutus dormivi juxta parie-
tem atrii. Vultus autem meus opertus 10
non erat [illegible] noveram passeres esse in
pariete. [illegible] autem oculi mei aperti 11
essent, ex[illegible] passeres isti sterco-
ra in oculos meos: unde factæ sunt albu-
gines in eis. Et cum medicos adiissem,
non profuerunt mihi. Achior autem aluit
me, donec profectus sum in Elymaida.

ספר טוביה : ב

ויגד למלך כי ברחתי מיד צוה ויבוזו כל אשר לי ולא נשאר לי כלום כי אם 22
חנה אשתי וטוביה בני: ונחבאתי תשעה עשר ימים עד אשר עמדו אדרמלך ושראצר 23
בני סנחריב והרגו את אביהם והמה נמלטו בארץ אררט : וימלוך אסרחדון בנו 24
תחתיו וישם את אחי אהרון בן חננאל אחי מושל בכל מלכותו והוא היה המוציא
והמביא ויבקש אחי האהרון מאת המלך בעדי והשיבני אל נינוה ואחי אהרון היה
משקה למלך ועל החותם ועל המס ועל כל חשבון וגזר המלך אסרחדון ונתן לי
את ביתי ואת חנה אשתי וטוביה בני :

ב

1 בחג הסכות ואותו היום עשיתי סעודה גדולה :

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Cumq; nunciatū fuisset regi, quod aufugissem, illicò præcepit, ut diriperent 22
omnia bona mea, adeo, ut nec quicquā mihi relictū fuerit, præter Hannam
uxorē, ac Tobiā filiū meum. Atq; ita delitui per quindecim dies, donec in- 23
surrexerunt Adramælech & Saræzer filii Sanherib, qui occiderunt patrem
suum, (quo facto) evaserunt in terrā Ararat. Hinc Esarhaddon filius ejus 24
regnavit pro eo, qui posuit fratrem meum Aharon filium Hananeelis dominatorem in toto regno suo, qui & ipse educebat & introducebat (populum,) Is inquā frater meus Aharon, interpellavit pro me apud regem, ut reduceret me in Ninevē. Idem quoque frater meus Aharon, pincerna regis erat, constitutus super sigillum & super tributa, & libellos expensi & accepti. Præcepit autem rex Esarhaddon (filius Sanherib fratri meo Aharon) ut redderet mihi domum meam, Hannam uxorem meam, Tobiā filiū meū,

CAP. II.

IN festo tabernaculorum, quo die etiam feci magnum convivium. 1

Editio SEBAST. MUNSTERI.

וילכו אנשי נינוה ויגידו למלך לאמר טובי עבדך אשר הפקדת על כל אשר לך
הוא שולח את אנשיו על כל חוצות נינוה לבקש את חללי עמו והוא קובר אותם
22 בסתר ולא ירא ממך : ויהי כאשר שמע סנחריב את הדבר הזה ויחר אפו עלי
מאד ויצו לתפוש אותי ואת חנה אשתי וטוביה בני ויבקש להרגני בזעפו וכאשר
נודע לי הדבר הזה ברחתי מפניו ויצו לשלול את כל אשר לי : ונסתרתי מפניו עד 23
אשר צעקו עלי אלמנות ישראל ויתומיו במר נפשם ובצום ובבכי ונגע אל השמים
משפטו ונשא עד שחקים וימכרהו אל ישראל ביד שני בניו ויהרגוהו בחרב כי שאל
את יועציו ולזקניו על מה קנא הקדוש ברוך הוא על ישראל ועל ירושלם והשמיד
מלאך יי את חיל פרעה ואת כל בכורי מצרים והבחורי' אשר נתן יי להם תמיד
ישועה על ידם ויאמרו לו חכמיו ויועציו כי אברהם אביהם של ישראל הוליך
לשחוט את בנו אולי יתרצה בו לפני יי אלהיו על כך קנא על בניו ויעש בעבדיך
נקמה . אז אמר המלך אני אשחט את שני בני בעבור יי אולי אתרצה בם להם
ויעזרני . ויגע הדבר לאדרמלך ושראצר בניו ויארבו לו ויהרגוהו בחרב בשעה
שנכנס להתפלל לפני דגון טעותו שנאמר ואדרמלך ושראצר בניו הכוהו בחרב
והמה נמלטו ארץ אררט : ויהי כי מת סנחריב מלך אשור וימלוך אסרחדון בנו 24
תחתיו . ויפקד אסרחדון את אקיקר בן חננאל אחי על כל אשר לו ומושל בכל
ארץ אשור וידבר אקיקר עלי אל המלך דברים טובים עד אשר השיבני לנינוה כי
היה אקיקר אהובי וקרובי וישיבו לי את חנה אשתי ואת טוביה בני כי צוה המלך
אשור לתפשם בזעפו אשר זעף עלי :

ב

ובשנה ההיא בחג שבועות הכינותי סעודה גדולה :

Abierunt viri Ninive & nuntiaverunt regi, dicentes; Tobæus seruus tuus quē
constituisti sup omnia tua, ipse destinat viros suos in omnes plateas Ninive,
ut quærant interfectos populi sui, sepelitq; eos clam absq; ullo timore tuo.
Quod cum rex Sanherib audîsset, iratus est vultus ejus contra me supra modū, 22
præcepitq; ut me comprehenderent atq; Hannā uxorem meam & Tobiam
filiū meum. Conabatur enim me occidere in ira sua. At cum hæc res mihi
innotuisset & fugissem à facie ejus, præcepit ut diriperent omnia mea. Ego 23
verò abscondi me à facie ejus donec clamaverunt pro me viduæ Israel & pupilli ejus in amaritudine animæ suæ, in jejunio & fletu, pervenitq; judicium ejus in cœlū & ascendit usq; in æthera. Nam tradidit eum Deus Israel in manū duorum filiorum ejus, qui occiderunt eum in gladio. Siquidem cùm interrogâsset consiliarios & seniores suos, quare Deus gloriosus si zelaret pro Israële & pro Jerusalē, ut extinxerit angelus Dñi exercitum Pharaonis & omnia primogenita Ægypti, adolescentes autē quos Dominus daret eis, hi jugiter manu sua fruerentur victoriâ, responderunt ei sapientes sui atq; consiliarii, quod Abrahā pater Israelitarū duxerit filium suum ut jugularet eum, quatenus per id sibi propitium faceret Dñm Deum suum. Et hinc est, quod Dñs zelum gerit pro filiis suis, fecitq; hanc tam magnam ultionem in servis tuis. Tunc ait rex; Jugulabo ergo & ego duos filios meos propter Dominū, si fortè per eos gratiam Dñi promerear & adjutorio sit mihi. Quod verbum cum pervenisset ad Adrammælech & Saræzer filios ejus, insidiati sunt ei, interfeceruntq; eum gladio in hora qua ingressus est ut oraret corā Dagon idolo suo. Sic enim scriptū est; Adrammælech & Saræzer filii ejus percusserunt eum
in gladio, fugientesq; salvati sūt in terra Ararat. Mortuo itaq; in hunc mo- 24
dum Sanherib rege Assur, regnavit Esarhaddon filius ejus pro eo. Constituit autē Esarhaddon Akikarū filiū Hananeelis fratris mei sup omnia sua, & ipse dominabatur in universa terra Assyriorū. Locutusq; est Akikarus de me verba bona corā rege, ut etiā me restitueret in Niniven. Nam fuit Akikarus amicus & propinquus meus: reduxeruntq; ad me Hannam uxorē meā & Tobiam filium meum. Nam jusserat rex Assyriorum in ira sua qua commotus fuit contra me, ut & ipsi comprehenderentur.

CAP. II.

EOdem anno cum esset solennitas hebdomadarum ego paravi prandium magnificum.

Versio VULG. LAT.

22 At ubi nuntiatum est regi, jussit eum occidi, &
23 tulit omnem substantiam ejus. Tobias verò cum
filio suo, & cum uxore fugiens, nudus latuit, quia
24 multi diligebant eum. Post dies verò quadra-
25 gintaquinque occiderunt regem filii ipsius, Et
reversus est Tobias in domum suam, omnisque facultas ejus restituta est ei.

CAP. II.

1 Post hæc verò, cùm esset dies festus Domini, & factum esset prandium bonum in domo Tobiæ,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

22 Ἐπιγνοὺς δὲ ὅτι ζητοῦμαι ἀποθανεῖν, φοβηθεὶς ἀνεχώρησα. Καὶ διηρ-
23 πάγη πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ οὐ κατελείφθη μοι οὐδὲν, πλὴν Ἄν-
24 νας τῆς γυναικός μου, καὶ Τωβίου τοῦ υἱοῦ μου. Καὶ οὐ διῆλθον (α) ἡμέρας πεντήκοντα, ἕως οὗ ἀπέκτειναν αὐτὸν οἱ δύο υἱοὶ αὐτοῦ· καὶ ἔφυγον εἰς τὰ ὄρη (β) Ἀραράθ. καὶ ἐβασίλευσε (γ) Σαχερδονὸς υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ, καὶ ἔταξεν Ἀχιάχαρον τὸν Ἀναὴλ (δ) υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ μου ἐπὶ πᾶσαν τὴν ἐκλογιστίαν τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν διοίκησιν. καὶ ἠξίωσεν Ἀχιάχαρος περὶ ἐμοῦ, καὶ ἦλθον εἰς Νινευῆ. Ἀχιάχαρος δὲ ἦν ὁ (ε) οἰνοχόος, καὶ ἐπὶ τοῦ δακτυλίου, καὶ διοικητὴς, καὶ ἐκλογιστὴς, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ὁ (ζ) Σαχερδονὸς ἐκ δευτέρας· ἦν δὲ ἐξάδελφός μου.

Cognoscens autem, quia quæror, ut moriar; timore 22
perculsus secessi. Et direptæ sunt omnes substantiæ 23
meæ: Et non remansit mihi quicquam præter Annam
uxorem meam, & Tobiam filium meum. Et non 24
transierunt (g) dies quinquaginta; donec interfecerunt eum duo filii ejus. Et fugerunt in montes Ararath. Et regnavit (h) Sacherdonus filius ejus pro eo: & constituit Achiacharum Anael filium fratris mei super omnem computationem (i) regni sui, & super omnem administrationem: Et postulavit Achiacharus pro me: & veni in Nineve. Achiacharus autem erat pincerna, & (k) super annulum, & administrator, & computator: Et constituit eum Sacherdonus secundó: erat autem filius fratris mei.

MS.A. (α) ἡμέραι (β) Ἀραράτ. (γ) Σαχερδὰν ὁ υἱὸς (δ) τὸν υἱὸν (ε) οἰνοδόχος, (ζ) Σαχερδονοσὸς

ΚΕΦ β'.

25
1 Ὅτε δὲ κατῆλθον εἰς τὸν οἶκόν μου, καὶ ἀπεδόθη μοι Ἄννα ἡ γυνή μου, καὶ Τωβίας ὁ υἱός μου, Ἐν τῇ πεντηκοστῇ (α) ἑορτῇ, ἥ ἐστιν ἁγία ἑπτὰ ἑβδομάδων, ἐγενήθη ἄριστον καλόν μοι, καὶ (β) ἀνέπεσα τοῦ φαγεῖν. καὶ ἐθεασάμην ὄψα πολλά,

CAP. II.

QUANDO autem deveni in domum meam; & re- 25
stituta est mihi Anna uxor mea, & Tobias filius
meus, In Pentecoste festivitate, quæ est sancta 1
septem hebdomadarū, factū est prandiū bonum mihi: & accubui ad manducandū. Et aspexi obsonia multa,

Κεφ. β'. MS.A. (α) τῇ ἑορτῇ, (β) ἀνεπαυσάμην

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
1 [illegible]

Et abscondi me, cum didicissem quæri me 22
ut interficerer, & præ timore secessi. Et 23
direpta sunt bona mea omnia, nec quicquam mihi factum est reliquum, præter
Hannam uxorem meam, & Tobiam fi- 24
lium meum. Sed nondum exacti erant quinquaginta dies cùm occiderunt eum duo filii ejus, fugerúntque in montes Ararat. Et regnavit Sarchedonsur filius ejus. Et præfecit Achior filium Hananajel filium fratris mei universis rationibus regni sui, & administrationi domesticæ universæ. Et supplicavit Achior pro me, & veni Ninivem. Achior autem erat pincerna, & annulo præfectus, administrationi domesticæ, & rationibus. Et constituit eum Sarchedonsur secundo loco. Erat autem fratre meo natus.

CAP. II.

Cum autem domum meam rediissem, 1
redditíque mihi essent Hanna uxor, & Tobias filius: In festo Pentecostes, quæ dies sancta est septem hebdomadum; paratum erat mihi prandium bonum: Quúmque accubuissem ad edendum, & cibos multos viderem, dixi Tobiæ filio;

ספר טוביה : ב

וכשישבתי בשולחן אמרתי לבני טוביה בני צא וראה אולי תמצא אחד מאחינו 2
והביאהו ויאכל עמנו ומהר ואל תאחר כי אני ממתין אותך : הלך וחזר ואמר לו אבי 3
אחד מבני ישראל נפל בשדה : וכשמעי כזאת לא בא אל פי מאכל כלום אלא עמדתי 4
והבאתיו בביתי היותי עד בא השמש : ואני רחצתי ידי והייתי אוכל לחמי ביגון 5
ואנחה : וזכרתי נבואת עמוס הנביא ובכיתי : ובערב חפרתי וקברתיו ושכיני 6 7
היו מלעיגין בי לאמור : זה האיש אשר ברח וניצל בעד קבורת המתים ועוד 8
חזר וקובר את המתים ואינו מתירא שמא יודע הדבר אל המלך וימות : ואני 9
קברתי את המת וחזרתו ונכנסתי לביתי על שנטמאתי במת : וישנתי חוץ לחצרו 10
בקצה הקיר ואת פני לא כסיתי : ואני לא ידעתי כי דרור קיננה באותו הקיר 11
ופתחתי עיני לראות והשליכו הציפרים צואתם ונכנסה בעיני ומיד נתבלבלו עיני
ולא הייתי רואה כל עיקר והרבה רופאים תפשוני ורפואה לא מצאתי ואחי אהרון
היה מפייסני עד שהלכתי באלמנייא :

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Cúmque sederem in mensa, dixi filio meo Tobiæ; Mi fili, exi & vide si 2
fortè invenias unum ex fratribus nostris, quem introducito, ut edat no-
biscum. Festines, nec moram facias, ego enim interim expectabo te. Qui 3
abiens & revertens, dixit ad eum; Mi pater, est unus ex filiis Israël qui
mortuus jacet in campo. Quod cum audivissem, non intravit in os meum 4
quicquam cibi, sed surrexi & introduxi eum in domum meam, ut esset ibi,
donec sol occideret. Dein lavi manus meas, & comedi panem meum, cum 5
tristitia & gemitu, Memor cum lachrymis prophetiæ Amos prophetæ, 6
Cumque in ipsa vespera fodissem & sepeliissem eum, vicini mei subsanna- 7
verunt me dicentes: Ecce hic est vir ille, qui aufugerat & evaserat eò quòd 8
sepeliisset mortuos, is jam reversus adhuc non cessat sepelire eos, nec timet,
si innotuerit hæc res regi, ut morte plectatur. Ego vero (nihil hæc moratus) 9
sepelivi mortuum, nec statim ingressus sum domum meam, eò quòd pollutus
essem super mortuo. Sed dormivi extra atrium meum, componens me ad 10
parietem, facie non velata. Cumq; ignorarem quod hirundo nidulata esset 11
in eo pariete, fortéque aperuissem oculos meos ad videndum, dejecerunt
aviculæ stercora sua, quæ cum incidissent in oculos, statim illi sic turbati fue-
runt, ut nec quicquã ampliùs videre potuerim. Ac licet multi me curâssent
medici, nullum tamen quod mederetur oculis remedium inveni. Porrò fra-
ter meus Aharon persuasit mihi tandem, ut proficiscerer in Alemaniam.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

וישבתי על שלחני לאכול ואמרתי לטוביה בני לך והבא לנו מאחינו העניים 2
לאכול ואמרתי לטוביה ואני וכל היושבי עמי לא נאכל עד באך : וילך טוביה 3
בני לבקש מהעניים וישב מר נפש ויאמר אלי אבי אחד מאחינו נהרג והושלך
ברחוב העיר : וכאשר שמעתי נבהלתי ויצר לי מאד ועזבתי את שלחני והלכתי 4
והרימותיו מן הרחוב ושמתיו ברשותי עד בוא השמש שאוכל לקברו : ושבתי 5
לביתי ואכלתי לחמי בדמעה ובקינה : וזכרתי את הדבר אשר דבר עמוס הנביא 6
בבית־אל לאמר והפכתי חגיכם לאבל וגו׳ ואבכה הרבה מאד : ויהי כבוא 7
השמש הלכתי וקברתי את החלל וקרובי ומשפחתי מלעיגים עלי לאמר : אין זה 8
ירא על נפשו והוא קובר את החללים : ובלילה ההוא אחרי קברתי את המת עשיתי 9
טבילה ולא יכלתי לטהר את עצמי בארץ טמאה כראוי בארץ ישראל וכאשר דבר
עלינו ירמיה הנביא לאמר לא תטהרי אחרי מתי עוד : והלכתי ושכבתי אצל הקור 10
ופני מגלים : ולא ידעתי כי צפרים עלי בקיר ונפלה צואתם על עיני ונעשית תבלול 11
בעיני והלכתי בבקר אל הרופאים לרפאת אותי ולא יכלו והייתי עור ד׳ שנים
וכל אחי וקרובי עצבים על עורות עיני ואקיקר קרובי רועה אותי :

Et sedens ad mensam meam ut comederem, dixi ad Tobiam filium meum: 2
Vade & introduc ad nos quosdam ex fratribus nostris pauperioribus, ut &
ipsi comedant. Dixi præterea ad Tobiam, Ego & omnes qui mihi assident
non comedemus donec tu redieris. Abiens itaq; Tobias filius meus ut pau- 3
peres quæreret reversus est amaro animo, dixitq; ad me; Pater mi, unus ex
fratribus nostris occisus est & projectus in plateam civitatis. Quod cùm au- 4
dîssem terrefactus sum & anxiatus supra modum, deserui mensam meã, abi-
énsque sustuli illum de platea, & posui eum in custodia mea usque ad oc-
casum solis, quatenus possem illũ sepelire. Et inde reversus in domum meã 5
comedi panem meum in lachryma & luctu. Recordatúsque sum sermonis 6
quem dixerat Amos propheta in Bethel, dicens; Ego convertã solennitates
vestras in luctum, & cætera. Flevi itaq; multum. Et factum est cum occu- 7
buisset sol, abii & sepelivi occisum. Porrò propinqui mei & qui erant de
cognatione mea deridebant me, dicentes: Iste non est sollicitus pro anima 8
sua, qui adhuc sepelit interfectos. Eâdem nocte postquam sepelivi mortuũ 9
paravi lavacrum. Sed non potui purificare memetipsum in terra immunda,
sicut licuisset in terra Israel, quemadmodum prædixerat de nobis Jeremias
propheta, dicens; Non mundaberis in posterum aliquandiu. Abiens itaque 10
jacui juxta trabem quandam & facies mea fuit discooperta. Nec scivi 11
quod aviculæ essent supra me in pariete, unde cecidit stercus earum super
oculos meos, & nata est albugo in oculis meis. Cumque manè abiissem ad
medicos ut me curarent, illi nihil effecerunt, unde factum est ut cæcus ma-
nerem quatuor annis. Omnes autem fratres mei & propinqui mei dolebant de cæcitate oculorum meorum. Porrò Akikar propinquus meus pascebat me.

Versio VULG. LAT.

2 Dixit filio suo; Vade, & adduc aliquos de tribu nostra,
3 timentes Deum, ut epulentur nobiscum. Cúmque ab-
iisset, reversus nuntiavit ei, unum ex filiis Israel jugu-
latum jacere in platea. Statímque exiliens de accubitu
suo, relinquens prandium, jejunus pervenit ad corpus:
4 Tolléns que illud portavit ad domum suam occultè, ut,
5 dum Sol occubuisset, cautè sepeliret eum. Cúmque oc-
cultâsset corpus, manducavit panem cum luctu & tre-
6 more, Memorans illum sermonem, quem dixit Dñs per
Amos prophetam; Dies festi vestri convertentur in la-
7 mentationem & luctum. Cùm verò Sol occubuisset,
8 abiit, & sepelivit eum. Arguebant autem eum omnes
proximi ejus, dicentes; Jam hujus rei causâ interfici juss-
es, & vix effugisti mortis imperium, & iterùm sepelis
9 mortuos? Sed Tobias plùs timens Deum, quàm regẽ,
rapiebat corpora occisorũ, & occultabat in domo sua,
10 & mediis noctibus sepeliebat ea. Contigit autem ut
quâdã die fatigatus à sepultura, veniens in domũ suam,
11 jactâsset se juxta parietem, & obdormîsset, Et ex nido
hirundinũ dormienti illi câlida stercora inciderunt sup
12 oculos ejus, fiérétque cæcus. Hanc autẽ tentationẽ ideò
permisit Dñs evenire illi, ut posteris daretur exemplum
13 patientiæ ejus, sicut & sancti Job. Nam cùm ab infan-
tia sua semp Deum timuerit, & mandata ejus custodie-
14 rit, non est contristatus contra Deum quòd plaga cæcitatis evenerit ei, Sed immobilis in Dei timore permansit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ suæ. Nam sicut 15
16 beato Job insultabant reges, ita isti parentes & cognati ejus irridebant vitã ejus, dicentes; Ubi est spes tua, pro qua eleemosynas & sepulturas faciebas? Tobias verò 17
18 increpabat eos, dicens; Nolite ita loqui: Quoniam filii Sanctorũ sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo.

Versio GRÆCA LXX. Interp Cum Translatione LATINA.

2 Καὶ εἶπα τῷ υἱῷ μου, Βάδισον καὶ ἄγαγε ὃν (α) ἂν εὕρῃς τῶν ἀδελφῶν
3 (β) ἡμῶν ἐνδεῆ, ὃς μέμνηται τοῦ κυρίου, καὶ ἰδοὺ μένω σε. Καὶ ἐλθὼν,
εἶπε, Πάτερ, εἷς ἐκ τοῦ γένους ἡμῶν (γ) ἐστραγγαλωμένος ἔρριπται ἐν τῇ
4 ἀγορᾷ. Κἀγὼ (δ) πρὶν ἢ γεύσασθαί με, ἀναπηδήσας ἀνειλόμην
5 αὐτὸν εἴς τι οἴκημα ἕως οὗ ἔδυ ὁ ἥλιος. Καὶ ἐπιστρέψας ἐλουσά-
6 μην, καὶ ἤσθιον τὸν ἄρτον μου ἐν λύπῃ. Καὶ ἐμνήσθην τῆς προφητείας
Ἀμώς, καθὼς εἶπε, Στραφήσονται αἱ ἑορταὶ ὑμῶν εἰς πένθος, καὶ
7 πᾶσαι αἱ εὐφροσύναι ὑμῶν εἰς θρῆνον. Καὶ ἔκλαυσα· καὶ ὅτε ἔδυ
8 ὁ ἥλιος, ᾠχόμην, καὶ ὀρύξας ἔθαψα αὐτόν. Καὶ οἱ πλη-
σίον ἐπεγέλων, λέγοντες, Οὐκ ἔτι φοβεῖται φονευθῆναι περὶ τοῦ
9 πράγματος τούτου, καὶ (ε) ἀπέδρα, καὶ ἰδοὺ πάλιν θάπτει τοὺς νεκρούς.
10 Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ ἀνέλυσα θάψας, καὶ ἐκοιμήθην μεμιαμμένος
παρὰ τὸν τοῖχον τῆς αὐλῆς, Καὶ τὸ πρόσωπόν μου ἀκάλυπτον ἦν·
11 καὶ οὐκ ᾔδειν ὅτι στρουθία ἐν τῷ τοίχῳ εἰσί. Καὶ τῶν ὀφθαλ-
μῶν μου ἀνεῳγότων, ἀφώδευσαν τὰ στρουθία θερμὸν εἰς τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς (ζ) μου, καὶ ἐγενήθη λευκώματα ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς μου·
καὶ ἐπορεύθην πρὸς ἰατρούς, καὶ οὐκ ὠφέλησάν με· Ἀχιάχαρος δὲ
ἔτρεφέ με ἕως οὗ ἐπορεύθην εἰς τὴν Ἐλυμαΐδα.

Et dixi filio meo; Vade, & adduc, quemcunque 2
inveneris fratrum nostrorum egentem, qui memine-
rit Domini: & ecce expecto te. Et veniens dixit; 3
Pater, unus de genere nostro strangulatus projectus
est in platea. Et ego, antequàm ego gustarem, exiliens
Tuli eum in domum quandam, donec occidit Sol. 4
Et reversus lavi me, & comedebam panem meum 5
in tristitia: Et recordatus sum prophetiæ Amos, 6
quomodò dixit; Convertentur dies festi vestri in
luctum, & omnes lætitiæ vestræ in lamentationem.
Et ploravi: Et quando occiderat Sol; abii, & 7
fodiens sepelivi eum. Et proximi irridebant, di- 8
centes; Non adhuc (a) timet interfici pro re hac:
& aufugit, & ecce rursus sepelit mortuos. Et 9
in ipsa nocte, (b) redii, cùm sepeliissem, & cubui 10
pollutus juxta murum atrii: Et facies mea disco-
operta erat: & non vidi, quia (c) passeres in mu-
ro erant. Et oculis meis apertis immiserunt passeres 11
calidum in oculos meos: & facta sunt albugines
in oculis meis: & ivi ad medicos: & non pro-
fuerunt mihi. Achiacharus autem nutriebat me;
quoadusque profectus sum in Elymaida.

MSA. (α) ἐὰν (β) ἡμῶν * τοῦ κυρίου, καὶ ἰδοὺ (γ) ἐστραγγαλισμένος (δ) πρὶν (ε) ἀποδρᾶ, (ζ) μου, * καὶ ἐπορεύθην

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

2 [illegible]
3 [illegible]
4 5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 8 [illegible]
[illegible]
9 10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Ito, adduc de fratribus nostris, si quem 2
inveneris, utique egentem, qui Domini
memor sit. Ecce ego expectabo te. Re- 3
versus autem dixit; Pater mi, Generis
nostri quidam strangulatus projectus est
in platea. Et ego antequam edissem, exi-
liens Asportavi eum in domum, donec 4
sol occideret. Et reversus lavi, & comedi 5
panem meum cum mœrore. Et recorda- 6
tus sum prophetiæ Amos, quomodo dixit;
Convertentur festa vestra in luctum, &
omnes lætitiæ vestræ in threnos: Sic flevi.
Et cùm occidisset sol, abii, & fodiens se- 7
pelivi eum. Vicini autem subsannabant, 8
dicentes; Non ampliùs metuit occîdi
pro hac re. Exulavit, & ecce reversus se-
pelit mortuos. Eâdem nocte rediens à 9
sepultura, pollutus dormivi juxta parie-
tem atrii. Vultus autem meus opertus 10
non erat [illegible] noveram passeres esse in
pariete. [illegible] autem oculi mei aperti 11
essent, ex[illegible] passeres isti sterco-
ra in oculos meos: unde factæ sunt albu-
gines in eis. Et cum medicos adiissem,
non profuerunt mihi. Achior autem aluit
me, donec profectus sum in Elymaida.

ספר טוביה : ג

19 והנה אשתי היתה עושה מלאכה לנשים ונוטלת שכרה ובא־ה: ופעם אחת נתנו
20 לה בשכרה גדי עזים והביאתו אלי והתחיל הגדי צווח: וכשמעי את קולו אמרתי 21
לה מאין הגדי הזה שמא גנוב הוא ותשיבהו לבעליו כי לא נכון להאכל
הגנוב ועתה ואמרה חס ושלום אדוני איננו גנוב אלא בשכרי לקחתיו ועוד
החזקתי לה תשיבהו לבעליו: והיא ענתה ואמרה חי אדוני ידוע לכל כי הרבה 22
צדקות עשית כל ימי חייך וכל צדקותיך לא הועילוך אלא אתה יושב אבל
ואינך מביט וטובה לא ראית:

ג

וכשמעי כזאת מעי המו עלי ובכיתי במר נפש וכן אמרתי: צדיק אתה יהוה וישר 1
משפטיך וכל דרכיך צדק ואמת ומשפט אמת תשפוט לכל באי העולם: זכרני 2 3
יהוה אלהי והבט ממעון קדשך אל עבדך ואל תזכור חטאתי וחטאת אבותי: כי
הרבה חטאנו לפניך וסרנו ממצותיך הטובים ותתננו לבזה ולשביה למשל 4
ולשנינה לכל גויי הארץ אשר הדחתנו:

Liber TOBIÆ Edit. P. FAGII.

Ubi cùm uxor mea opus faceret mulieribus, & pro labore mercedem au- 19
ferret, Accidit semel, ut dederint ei pro mercede hœdum caprarum ... 20
cùm ad me attulisset, atque is balare inciperet, Hoc audito, dixi ad eam; 21
Unde venit hœdus iste? fortassis furtum est, restitue eum domino suo, non
enim convenit nos furto ali. Quæ respondens dixit, Absit mi domine, mi-
nimè furtum est, sed pro mercede mea ipsum accepi. Cúmque iterum in-
starem illi, ut redderet eum domino suo, Respondens illa dixit ad me, Vi- 22
vit Dominus meus. Nemo non novit quòd multas feceris eleemosynas,
omnibus diebus vitæ tuæ, & nihil tamen prosunt tibi omnes eleemosynæ
tuæ, Siquidem sedes in caligine, nihil videns, nullóque fruens bono.

CAP. III.

Quibus auditis, viscera mea intra me commota fuerunt; cepíque flere 1
amarè, & psallere hunc in modum. Justus es Domine, & rectum judicium 2
tuum, omnes quoq; viæ tuæ, justitia & veritas, justè item & verè judicas
omnes venientes in mundum. Memor sis mei Domine, & aspice de habi- 3
taculo sancto tuo, ad servum tuum. Ne recorderis peccatorum meorum, ac
peccatorum patrum meorum. Multum enim peccavimus coram te, & reces- 4
simus à præceptis tuis bonis. Hinc dedisti nos in contemptum, in captivita-
tem, in parabolam, atque in fabulam omnibus gentibus terræ, ad quas im-
pulisti nos.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

19 ובעת ההיא חנה אשתי עושה מלאכה לנשים ואורגת יריעות לאחרים ומקבלת
20 שכרה: ויהי היום ויתנו לה גדי אחד בשכרה: ואשמע קול הגדי צועק ואמר לה
21 מאין בא הגדי הזה השמרי בנפשך שלא יהיה גנוב ותאמר אלי לא כן הדבר כי
נתון אלי על שכרי ולא האמנתי לה וצעקתי עליה לאמר לכי ושלמי אותו לבעליו
והיינו מתקוטטים יחד על עסק הגדי: ותען חנה ותאמר אלי איה חסדיך 22
וצדקותיך שלא יועילו לך בעת צרתך וחרפתך מודעת לבריות:

ג

1 ואני נתעצבתי ונהייתי ונחלתי על שברי והתפללתי לפני יי ואמרתי: צדיק אתה יי
2 וישר משפטך כי כל מעשיך גבורה וכל דרכיך חסד ואמת ואתה שופט הארץ
3 ואתה צדיק על כל הבא עלי כי אמת עשית ואני הרשעתי: ועתה אב הרחמים
אדון הסליחות זכר נא במדת רחמיך וחסדיך ואל נא תגמול עלי כחטאתי וכעונותי
4 וכעונות אבותי: אשר לא שמרו מצותיך וישליכו את תורתך אחרי גום ויתן
אותנו לחרפה למשל ולשנינה בכל העמים ולמשול בנו גוים אשר הדחתנו שם
כיום הזה ולולא יי צבאות שהותיר לנו שריד כמעט כסדם היינו וגומ׳:

Et Hanna uxor mea serviebat per illud tempus mulieribus, faciens opus 19
illarum & texens cortinas pro aliis, accipiebat mercedem laboris. Factum 20
est autem quadam die ut darent ei hœdum unum pro mercede ejus, Audi- 21
énsque vocem hœdi balantis dixi ad eam; Unde venit hœdus ille? Cave
animæ tuæ ne fortè sit furtivus. Dixítque illa ad me. Non habet se res
ita, quin magis datus est mihi pro mercede mea. Cúmque non crederem ei,
clàmans ad eam dixi; Vade & redde eum dominis suis, aliàs enim onero-
sos nos pariter reddemus propter hœdum illum. Et respondens Hanna 22
dixit ad me; Ubi sunt miserationes tuæ & eleemosynæ tuæ, quòd tibi
non prosunt in tempore adversitatis tuæ? En opprobrium tuum notum
factum est creaturis.

CAP. III

EGo verò dolore repletus, viribus destitutus & infirmitate concussus 1
in confractione mea, oravi coram Dño & dixi; Just⁹ es Dñe & rectũ ju- 2
diciũ tuum, quia omnia opera tua sunt subnixa potentiâ, atque omnes viæ
tuæ sunt pietas & veritas, tu es judex terræ, & tu es justus in omnibus istis
quæ veniunt super me. Tu rectissimè agis, ego autem impiè egi. Et nunc pa- 3
ter misericordiarum & Dñi propitiationum, recordare quæso mei juxta
miserationes & pietates tuas, & non retribuas mihi secundùm peccata &
iniquitates meas atque secundùm peccata patrum meorum, Qui non custo- 4
dierunt præcepta tua, sed projecerunt legem tuam post tergum suum, &
ob id tu tradidisti nos in opprobrium, in parabolam & fabulam apud
cunctas nationes, ut dominentur nobis gentes inter quas propulsâsti nos
ut est dies hæc. Et nisi Dominus exercituum reliquisset nobis tantillas reliquias, sicut Sedom fuissemus &c.

Versio VULG. LAT.

19 Anna verò uxor ejus ibat ad opus textrinum quotidiè,
& de labore manuum suarum victum, quem conse-
20 qui poterat, deferebat. Unde factum est, ut hœ-
21 dum caprarum accipiens detulisset domi: Cujus
cùm vocem balantis vir ejus audisset, dixit; Videte,
ne fortè furtivus sit, reddite eum dominis suis, quia
non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut con-
22 tingere. Ad hæc uxor ejus irata respondit; Mani-
festè vana facta est spes tua, & eleemosynæ tuæ
23 modò apparuerunt. Atque his & aliis hujuscemodi
verbis exprobrabat ei.

CAP. III.

1 TUnc Tobias ingemuit, & cœpit orare cum la-
2 chrymis, Dicens; Justus es, Domine, & omnia ju-
dicia tua justa sunt, & omnes viæ tuæ, misericor-
3 dia, & veritas, & judicium. Et nunc, Domine,
memor esto mei, & ne vindictam sumas de pecca-
tis meis, neque reminiscaris delicta mea, vel pa-
4 rentum meorum. Quoniam non obedivimus præ-
ceptis tuis, ideò traditi sumus in direptionem, &
captivitatem, & mortem, & in fabulam, & in impro-
perium omnibus nationibus, in quibus dispersisti nos.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

19 Καὶ ἡ γυνή μου Ἄννα ἠριθεύετο ἐν τοῖς γυναικείοις, καὶ ἀπέστελλε
20 τοῖς κυρίοις. Καὶ ἀπέδωκαν αὐτῇ καὶ αὐτοὶ τὸν μισθὸν, προσ-
21 δόντες καὶ ἔριφον. ὅτε δὲ ἦλθε πρὸς μὲ, Ἤρξατο (α) κράζειν·
καὶ εἶπα αὐτῇ, Πόθεν τὸ ἐρίφιον; μὴ κλεψιμαῖόν ἐστιν; ἀπόδος
αὐτὸ τοῖς κυρίοις· οὐ γὰρ θεμιτόν ἐστιν φαγεῖν κλεψιμαῖον. ἡ δὲ
εἶπε, Δῶρον δέδοταί μοι ἐπὶ τῷ μισθῷ· καὶ οὐκ ἐπίστευον αὐτῇ. καὶ
ἔλεγον ἀποδιδόναι αὐτὸ τοῖς κυρίοις, καὶ ἠρυθρίων πρὸς αὐτήν.
22 Ἡ δὲ ἀποκριθεῖσα εἶπέ μοι, Ποῦ εἰσιν αἱ ἐλεημοσύναι σου, καὶ αἱ
δικαιοσύναι σου; ἰδοὺ γνωστὰ πάντα μετὰ σοῦ.

MS. A. (α) * κραυάζειν· καὶ εἶπον

Et uxor mea Anna serviebat in Gynæceis, & mit- 19
tebat dominis: Et reddiderunt ei etiam ipsi mer- 20
cedem, addentes etiam hœdum. Quando autem ve-
nit ad me, Cœpit clamare. Et dixi ad eam; Undè 21
hœdus? nunquid furtivus est? redde illum dominis:
non enim licitum est manducare furtivum. At illa
dixit; Donum mihi datum est super mercedem. Et
non credebam ei: & dicebam reddere illum domi-
nis, & erubescebam adversùs eam. At illa respon- 22
dens dixit mihi; ubi sunt eleemosynæ tuæ, &
justitiæ tuæ? Ecce cognita omnia tecum.

ΚΕΦ. γʹ.

1 ΚΑὶ λυπηθεὶς ἔκλαυσα, καὶ (α) προσευξάμην μετ' ὀδύνης, λέ-
2 γων, Δίκαιος εἶ κύριε, καὶ πάντα τὰ ἔργα σου, καὶ πᾶσαι αἱ
ὁδοί σου ἐλεημοσύναι καὶ ἀλήθεια, καὶ κρίσιν ἀληθινὴν καὶ δικαίαν
3 (β) σὺ κρίνεις εἰς τὸν αἰῶνα. Μνήσθητί μου, καὶ ἐπίβλεψον ἐπ'
ἐμέ· μή με (γ) ἐκδικήσῃς ταῖς ἁμαρτίαις μου καὶ τοῖς ἀγνοήμασί μου,
4 καὶ τῶν πατέρων μου, (δ) ἃ ἥμαρτον ἐνώπιόν σου. Παρήκουσαν γὰρ τῶν
ἐντολῶν σου, καὶ ἔδωκας ἡμᾶς εἰς (ε) διαρπαγὴν καὶ αἰχμαλωσίαν
καὶ θάνατον καὶ παραβολὴν ὀνειδισμοῦ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ἐν οἷς
ἐσκορπίσμεθα.

Κεφ. γʹ. MS. A. (α) προσηυξάμην (β) σοὶ (γ) ἐκδικήσῃς (δ) οἱ (ε) ἁρπαγὴν

CAP. III.

ET tristatus ploravi: & deprecatus sum cum do- 1
lore, dicens; Justus es, Domine: & omnia opera 2
tua, & omnes viæ tuæ, (a) misericordiæ, & veri-
tas: & judicium verum, & justum tu judicas in
seculum. Memento mei, & respice super me. Ne 3
de me vindictam sumas propter peccata mea, &
ignorantias meas, & patrum meorum, quæ pecca-
verunt in conspectu tuo. Non enim obedierunt 4
mandatis tuis: & dedisti nos in direptionem,
& captivitatem, & mortem, & parabolam impro-
perii omnibus gentibus, in quibus dispersi sumus.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

19 [illegible]
20
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
1
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Hanna autem uxor mea lanam faciebat 19
inter mulieres, & remittebat dominis.
Illi autem dederunt ipsi mercedem, ad 20
dito insuper hœdo. Cùm autem ad 21
me venisset, cœpit clamare. Et dixi
ipsi, unde iste hœdus? Annon furto
quæsitus? Redde eum dominis. Nec
enim licitum est vesci furto surreptis.
Ipsa autem dixit; Dono mihi datus est
ultra mercedem. Nec credebam ipsi,
sed volebam restitui eum dominis. Et
contendebam cum ipsa: Quæ respondit 22
mihi; Ubi eleemosynæ tuæ, & justitiæ
tuæ? Ecce nota omnia sunt tecum.

CAP. III.

ET mœstus ploravi et oravi cum dolo- 1
re, dicens; Justus es O Domine: Et omnia 2
opera, omnes viæ tuæ, misericordia &
veritas. Et judicium verum & justum
tu reddis in æternum. Recordare mei, 3
& converte te ad me, nec de me re-
quiras peccata & ignorantias meas,
patrúmque meorum qui peccârunt in
conspectu tuo. Neque enim auscultâ- 4
runt præceptis tuis, & tradidisti eos in
rapinam & captivitatem, & mortem,
& parabolam ignominiosam omnibus
populis inter quos dispersi sumus.

ספר טוביה : ג

ועתה עשה כרב רחמיך והבט ממעוניך ולא כעונותינו ובעונות אבותינו אשר 5
לא הלכנו לפניך באמת ועתה השיגוני עונתי ולא יכולתי לראות ואני
בחרפה גדולה: וברחמיך הרבים עשה עמי חסד ואסוף נשמתי כי טוב חסדך 6
מחיים כי כבר נלאיתי שמוע חרפת בני אדם ועד זה אני מתפלל לפניך
שתאספני אל אבותי בית מועד לכל חי ואל תסתר פניך ממני ואל תתעלם
מתחנתי: וגם באותו היום הרעו לשרה בת רעואל בארץ מדין שפחותיה: כי 7
היו נותנים אותה לאיש ובלילה הראשון קודם ששכב עמה היה נפטר 8
לבית עולמו כי אשמדאי היה עמה והיה חונק את האנשים הבאים אליה
והיא ניתנה לשבעה אנשים וכולם מתו: ובאותו היום עשתה מריבה עם שפחות 9
בית אביה והתחילו מחרפות אותה כי לא תבושי ולא תכלמי כי לשבעה
אנשים נתנוך אבותיך וכולם החנקתם: ועד שאת מיסרת אותנו על זה הדבר 10
מתו וגם אם תמותי ולא נראה ממך לא בן ולא בת: וכשמעה כזאת חרה לה עד 11
למות והצר לה מאד ובקש לחנוק עצמה ועוד נשארה ונתנה בדעתה ואמרה
אם אעשה הדבר הזה אורידה את שיבת אבי ואמי ביגון שאולה:

Liber TOBIÆ Edit. P. FAGII.

Nunc itaque age secundùm multam misericordiam tuam, & respice de 5
habitaculo tuo. Nec (facias nobis) juxta iniquitates nostras, & juxta iniquitates patrum nostrorum, qui non ambulavimus coram te in veritate. Hinc quoque nunc me apprehenderunt iniquitates meæ, quod non possum videre, constitutus in magna ignominia. Propter multas ergò miserati- 6
ones tuas, hanc mecum facito misericordiam, ut tollas animam meam, melior est enim misericordia tua vitâ. Quoniam defatigatus sum audire opprobria hominum. Ob id ego oro in conspectu tuo, ut colligas me ad patres meos, in domum statutam omni viventi. Neque quæso abscondas faciem tuam à me, neque oculos tuos à deprecatione mea. Accidit 7
autē eodem tempore, ut affligerent Saram filiam Raguelis, in terra Midian, ancillæ ejus, Eò quod cum nuptui daretur viro, primâ statim nocte, priusquàm 8
cum ea concumberet, mortuus atq; humatus fuit. Nam (Sathan quem) Aschmodai (vocant) cum ea erat, præfocans viros, qui cupiebant cū ea rem habere, atq; ita factū est, ut septem nupserit viris, qui omnes mortui fuerunt. Eodē tempore in contentionē venit (Sara,) cum ancillis domus patris sui, 9
quæ ceperunt probris afficere eam, dicentes; Non erubescis, nec pudet te? quod septē viros, quibus te nuptū dederunt parentes tui, omnes præfocâsti. Quod malū hinc nimirum est, quòd ita nos castigas. Cui etiam hoc accedit, 10
quod morieris absq; filio & filia. Talia cum audivisset, irá ad mortē usq; 11
percita fuit: atq; in tantū affligebatur, ut seipsā strangulare cuperet, (Quod fecisset etiam) nisi iterum in animum inducendo, sic apud se cogitâsset; Si fecero hanc rem, deducam utique canitiem patris mei, & matris meæ, cum dolore in sepulchrum.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

ועתה יי רבים משפטיך ואמת ואל תגמלני כעונותי וכעונות אבותי כי חטאנו לפניך 5
ולא הלכנו בדרכיך: ועתה כטוב וכישר בעיניך עשה נא עמי וקח נא את נפשי 6
ממני כי טוב מותי מחיי ולא אשמע חרפתי עוד: וביום ההוא נקרא לשרה 7
בת רעואל שהיתה באגבתנים במדינת ארץ מדי בעת היו משפחת אביה מחרפים
אותה ומלעיגים בה ואומרים לה לא יש ראוי לקרא לך שרה אלא צרה: על דבר 8
שנתנה לאשה לשבעה אנשים ולא קרב לה אחד מהם כי אם אשמדי מלך
השדים היה הורג אותם קודם שיקרבו אליה כדרך כל הארץ: ותאמר אליה 9
השפחה למה את הרגת את אנשיך ותלקי אותנו על הדבר הרע הזה: וטוב 10
יהיה לאבותיך שתמותי תחתם ולא יראו ממך לא בן ולא בת לעולם: ויהי 11
כאשר שמעה שרה החרפה הזאת ותתחלחל מאד:

Nunc itaque Domine multa sunt judicia tua & vera, ne quæso retribuas mihi 5
secundùm iniquitates meas & secundùm iniquitates patrum meorum, quoniam peccavimus coram te & non ambulavimus in semitis tuis, Quin ma- 6
gis age mecum obsecro secundùm beneplacitum tuum & juxta quod rectum visum fuerit in oculis tuis, & tolle à me animam meam, quoniam expedit mihi mori magis quàm vivere, ne amplius audiam opprobrium meum. Eadem die occurrit tale quid Saræ filiæ Rahuelis, quæ fuit in Ecbathanis in 7
civitate terræ Medorum. Nam erant quidam ex cognatione patris ejus qui exorobrabant ei & subsannabant dicentes; Non es digna ut voceris Sara sed Zara. Siquidem tradita fuit in uxorem septem viris, quorum nullus 8
accedere potuit ad eam, sed Asmodæus rex dæmonum interfecit eos, antequam pervenirent ad eam more universæ terræ. Dixit denique ad 9
eam ancilla quædam: Quare occidisti viros tuos & propter hanc rem malam verberas quoque nos? Bonum esset parentibus tuis ut tu morereris 10
pro eis, & illi non viderent ex te filium aut filiam in æternum. Cúmque 11
Sara audisset opprobrium istud consternata est valde.

Versio VULG. LAT.

5 Et nunc, Domine, magna judicia tua, quia non egimus secundùm præcepta tua, & non ambulavimus
6 sinceriter coram te. Et nunc, Domine, secundùm voluntatem tuam fac mecum, & præcipe in pace recipi spiritum meum: expedit enim mihi mori
7 magis quàm vivere. Eâdem itaque die contigit, ut Sara filia Raguelis in Rages civitate Medorum, & ipsa audiret improperium ab una ex ancillis
8 patris sui, Quoniam tradita fuerat septem viris, & dæmonium nomine Asmodæus occiderat eos,
9 mox ut ingressi fuissent ad eam. Ergò cùm pro culpa sua increparet puellam, respondit ei, dicens; Ampliùs ex te non videamus filium aut filiam super terram, interfectrix virorum tuorum. Numquid & occidere me vis, sicut jam occidisti se-
10 ptem viros? Ad hanc vocem perrexit in superius cubiculum domûs suæ: & tribus diebus, & tri-
11 bus noctibus non manducavit, neque bibit: Sed in oratione persistens, cùm lachrymis deprecabatur Deum; ut ab isto improperio liberaret eam.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

5 Καὶ νῦν πολλαί αἱ κρίσεις σου (ζ) εἰσὶ καὶ ἀληθιναί, ἐξ ἐμοῦ ποιῆσαι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν μου καὶ τῶν πατέρων μου, ὅτι οὐκ ἐποιήσαμεν τὰς ἐντολάς σου· οὐ γὰρ ἐπορεύθημεν ἐν ἀλη-
6 θείᾳ ἐνώπιόν σου. Καὶ νῦν κατὰ τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιόν σου ποίησον μετ᾽ ἐμοῦ. ἐπίταξον ἀναλαβεῖν τὸ πνεῦμά μου, ὅπως ἀπολυθῶ, καὶ γένωμαι γῆ, διότι λυσιτελεῖ μοι (η) ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν· ὅτι ὀνειδισμοὺς ψευδεῖς ἤκουσα, καὶ λύπη ἐστὶ πολλὴ ἐν ἐμοί· ἐπίταξον ἀπολυθῆναί με τῆς ἀνάγκης ἤδη εἰς τὸν αἰώ-
7 νιον τόπον, μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ᾽ ἐμοῦ. Ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ συνέβη (θ) τῇ θυγατρὶ Ῥαγουὴλ Σάῤῥᾳ ἐν Ἐκβατάνοις τῆς Μηδίας, καὶ ταύτην ὀνειδισθῆναι (ι) ὑπὸ παιδισκῶν
8 πατρὸς αὐτῆς, Ὅτι ἦν δεδομένη ἀνδράσιν ἑπτά, καὶ Ἀσμοδαῖος τὸ πονηρὸν δαιμόνιον ἀπέκτεινεν αὐτούς, πρινὴ γενέσθαι αὐ-
9 τοὺς μετ᾽ αὐτῆς ὡς ἐν γυναιξί. Καὶ (κ) εἶπαν αὐτῇ, Οὐ συνι-
10 εῖς ἀποπνίγουσά σου τοὺς ἄνδρας; Ἤδη ἑπτὰ ἔσχες, καὶ ἑνὸς αὐτῶν οὐκ (λ) ὠνομάσθης. τί ἡμᾶς μαστιγοῖς; εἰ ἀπέθανον,
9 βάδιζε μετ᾽ αὐτῶν, μὴ ἴδοιμέν σου υἱὸν ἢ θυγατέρα εἰς τὸν
11 αἰῶνα. Ταῦτα ἀκούσασα ἐλυπήθη σφόδρα, ὥστε ἀπάγξασθαι· καὶ εἶπε, Μία μέν εἰμι τῷ πατρί μου, ἐὰν ποιήσω τοῦτο, ὄνειδος αὐτῷ (μ) ἔσται, καὶ τὸ γῆρας αὐτοῦ κατάξω μετ᾽ ὀδύνης εἰς ᾅδου.

Et nunc multa sunt judicia tua, & vera (b) ex 5
me ad faciendum pro peccatis meis, & patrum meorum: quoniam non fecimus mandata tua: non enim ambulavimus in veritate coram te. Et nunc secundùm id quod placet coram te, 6
fac mecum: præcipe recipere spiritum meum, ut dissolvar, & fiam terra: quoniam expedit mihi mori, quàm vivere; quoniam improperia falsa audivi: & tristitia multa est in me. Præcipe absolvi me de necessitate jam in æternum locum: ne avertas faciem tuam à me. In eadem die contigit filiæ Raguel Sarræ in Ec- 7
batanis Mediæ & ipsam improperari ab (c) ancilla patris sui: Quoniam data fuerat viris 8
septem: & Asmodæus malum dæmonium interfecerat eos; antequàm illi fuissent cum ea, ut in uxoribus. Et (d) dixerunt ad eam; Non 9
intelligis suffocans tuos viros? Ecce septem ha- 10
buisti: & unius eorum non es nominata. Quid nos flagellas? Si mortui sunt; vade cum eis: non videamus tuum filium vel filiam in secu- 9
lum. Hæc audiens tristata est valdè, ut suffo- 11
caretur: & dixit; Una quidem sum patri meo: si fecero hoc, opprobrium ei erit, & senectutem ejus deducam cum dolore ad infernum.

MS. A. (ζ) εἰσὶν ἀληθιναί, (η) μᾶλλον ἀποθανεῖν, (θ) θυγατρὶ (ι) ἀπὸ παιδισκῶν τοῦ πατρὸς (κ) εἶπον (λ) ὠνάσθης. (μ) ἔστιν.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Et nunc, multa sunt judicia tua, verio- 5
ra me, in exequendo peccata mea, & patrum meorum: Quia non fecimus præcepta tua; non enim ambulavimus in veritate in conspectu tuo. Et nunc fac 6
mihi ut videtur tibi: præcipe auferri spiritum meum, ut solutus in terram redeam: Melius enim est mihi mori quàm vivere, quia opprobria falsa audivi, & multum est mihi mœstitiæ. Jube me nunc, jam dimitti ab angustiis, in locum æternum: Ne avertas vultum tuum à me. Eodem ipso die con- 7
tigit Saram filiam Raguelis, Ecbatanis Mediæ, etiam ipsam affici opprobrio ab ancillis patris sui. Acciderat enim 8
ut daretur viris septem, quos Asmodæus dæmon malus occiderat, priusquàm ad eam accessissent more fœminarum. Et dixerunt ipsi; Non intelligis quòd 9
suffocas viros tuos? Septem enim ha- 10
buisti, [illegible] de quoquam illorum profecisti. [illegible]nos flagellas propter viros tuos? [illegible]ui sunt, vade tu cum eis. Nunquam de te filium aut filiam videamus. Hæc cùm audiret, contrista- 11
ta est valde, ut seipsam suffocaret. Sed dixit; Unica quidem sum patri meo: si hoc faciam, ignominiæ ipsi erit, & canitiem ipsius ad sepulchrum cum dolore deducam.

ספר טוביה : ג

אז הלכה ונפלה נגד החלון והתפלל ותאמר : ברוך יהוה אלהינו וברוך שמו 12
13 הגדול הגבור והנורא מעתה ועד עולם יהללוך כל מעשיך ולך משבחים כל בשר :
14 ועתה יהוה אלהינו עיני תלויות לך שיהא רצון מלפניך : שתאסוף נשמתי ותאבדני
15 מן העולם כי שבעה ברעות נפשי ואנכי הייתי לעג וקלס למשל ולשנינה בפי כל חי
והלא לפניך גלויים סתרי לב וכליות : ואתה ידעתה כי טהורה אני מכל מום ומכל 16
משכב זכר ולא חללתי שמי ולא שם אבותי בארץ גלותינו יחידה אנכי לאבי ואין
יורש ליורשו ולא אח יש לי ולא בן לאחיו ולא קרוב כמשפט כדי שיהיה לו קורת
רוח ואסברה אולי אנשא לאי זה אדם ועוד הנה נארסתי בשבעה אנשים וכלם
מתו ולמען שמך אל יהי רע בעיניך להמיתני רחם עלי כרב רחמיך והעבר חרפתי
אשר יגורתי : ובאותה שעה עלתה תפלתה יחד עם תפלת טוביה לפני 24
אבינו שבשמים : ומיד רחם עליהם הקדוש ברוך הוא וצוה למלאך רפאל שילך 25
לרפאות עיני טוביה וליתן את שרה בת רעואל לטוביה בן טוביה לו לאשה ולנעור
באשמדאי ולהבריחו ממנה כי לטוביה משפט הגאולה ובאותה שעה סיים תפלתו
טוביה ונכנס בביתו וכמו גם כן שרה ירדה מן העליה אשר התפללה :

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Hinc ergo abiit, & procidit ante fenestram, orans & dicens ; Benedictus sit 12
Dominus Deus noster, & benedictum sit nomen ejus forte ac terribile, ex 13
nunc & usque in seculum. Laudent te omnia opera tua, teque prædicet
omnis caro. Nunc itaque Dñe Deus, oculi mei pendent à te, quo benignâ 14
voluntate tua, Colligas animam meam, tollasque me ex hoc mundo, nam ex- 15
aturata est malis anima mea, & facta sum ludibrium & fabula in ore omni-
um viventium. Nunquid coram te manifesta sunt arcana cordis & renum?
Hinc tu novisti me puram esse ab omni macula, & ab omni concubitu viri, 16
ita, quod non polluerim nomen meum, neque nomen parentum meorum,
in terra exilii nostri. Unica ego (filia) sum patris mei, nec est illi hæres
qui succedat ei. Neque frater est mihi, nec etiam filius fratribus ejus, neque
propinquus, ut moris est, unde animus ejus refrigerium habere posset,
unde est quod cogito, fore, ut vel ab hoc, vel ab illo homine in uxorem
ducar. Quibus omnibus accedit & hoc malum, quod desponsata fuerim
septem viris, qui omnes mortui sunt. Precor item per nomen tuum, ne
displiceat tibi, occidere me, quin potius miserearis mei, juxta multitudinem
miserationum tuarum, ut auferas opprobrium meum quod timeo. Eadem 24
ipsâ horâ ascendit oratio ejus, unà cum oratione Tobiæ, in conspectum
patris nostri cœlestis, Statimque misertus illorum Deus, præcepit Angelo 25
Raphaeli, ut curaret oculos Tobiæ, & ut Saram filiam Reguelis, Tobiæ, filio
Tobiæ, in uxorem daret, simulatque Sathanam increpando ab illa aufuga-
ret : nam Tobiæ jus erat propinquitatis. Hac ipsa horâ Tobias finitâ
oratione sua, ingressus est domum suam. Similiter & Sara descendit è cœnaculo, in quo oraverat.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

ותבך ותעל אל עלית אביה ותזעק לפני ה׳ בקול מר ותאמר : יי אלהים אתה נתתני 12
13 לאבי והם זקנים באים בימים ואתה השלחת על אנשי הלוקחים אותי את מלך
השדים כי אתה אלהי כל הרוחות וכל השדים ויוצר כל הבריות ובידך כל מיני
מזיקין שבעולם : ועתה ה׳ הטוב בעיניך שאוריד את שיבת אבי ואמי ביגון שאולה 14
ואם יצא גזר דין מלפניך עלי בזאת : הרגני נא חרוג ואל אראה עוד ברעתי המרבה 15
וחרפתי הגדולה : ידעת יי כי טהורה אני מכל טמאת אדם ולא טמאתי שמי ואת שם 16
אבותי בארץ גלותי ואני יחידה לאבי ולאמי ואין לו בן לירש את נחלתו ולא
יש לו קרוב שיירשני לו והנה מתו בעבורי שבעה אנשי ומה יתרון לי לחיות
עוד בעולם ואם לא טוב בעיניך להמיתני הביט ועניני וחנני ולא אשמע חרפתי עוד :
בעת ההיא נשמע תפלת שניהם לפני השכינה ולפני כסא כבוד יי תפלת טובי על 24
עורות עיניו ותפלת שרה על שפלות אבותיה : וישלח יי את המלאך רפאל השר 25
הממונה על הרפואות לרפאת את שניהם את טובי אב טוביה לרפאתו מחלי עיניו
ואת שרה בת רעואל לתתה לטוביה בן טובי לאשה ולהסיר ממנה את אשמדי
מלך השדים :

Et flens ascendit in cœnaculū patris sui, clamansq; ante conspectū Domini 12
voce amarâ ait: Dñe Deus tu dedisti me parentibus meis, qui jam sunt senio 13
confecti veneruntq; in dies, & misisti contra maritos meos, qui me accepe-
runt, principē dæmoniorū, siquidē tu es De' cunctorū spirituū & omniū dæ-
moniorū, tu es formator omniū creaturarū, atq; in manu tua sunt cuncta ma-
lorū spirituū genera, qui inveniuntur in mundo. Nunc ergo Dñe, si bonū tibi 14
visū fuerit, ut deducā senectutē parentū meorū cum mœrore in foveam, et si
egressū est judiciū à conspectu tuo, promulgatum contra me de hoc : In- 15
terficiendo interfice me, ne videā ampli' malū meum plurimum, & oppro-
brium meum magnū. Tu Domine nôsti quòd munda fuerim ab omni conta- 16
minatione hominū, & quod non polluerim nomen meum neq; nomen paren-
tum meorū in terra captivitatis meæ: & præterea filia unica sum patris mei
& matris meæ, & ille non habet filiū qui ei succedat in hæreditate neq; pro-
pinquū aut affinē qui propter me hæres ej' fiat: mortui namq; sunt propter
me septē viri. Ut quid ergo vivā ego ampli' in hoc mundo? Quod si nolueris
me interficere, respice & exaudi me atq; miserere mei, ne ampli' audiā op-
probriū meū. In tempore illo exaudita est oratio utriusque in conspectu 24
Dei & ante soliū majestatis Dñi, oratio scilicet Tobæi pro cæcitate oculorū
ej' & oratio Saræ pro humiliatione parentū ej'. Misit namq, Dñs angelū Ra- 25
phaelē, principē et præsidē sanitatū, qui curaret utrunq; tam Tobæū patrē
Tobiæ ab infirmitate oculorū ej', quā Sarā filiam Rauelis, daretq; eam Tobiæ
filio Tobæi uxorē, & auferret ab ea Asmodæū principem dæmoniorum.

Versio VULG. LAT.

12 Factum est autem die tertiâ, dum compleret orationē,
13 benedicens Dñm, Dixit; Benedictum est nomen tuum,
Deus patrum nostrorū : qui cùm iratus fueris, miseri-
cordiā facies, & in tempore tribulationis peccata di-
14 mittis his, qui invocant te. Ad te, Dñe, faciē meam con-
15 verto, ad te oculos meos dirigo. Peto, Dñe, ut de vin-
culo improperii hujus absolvas me, aut certè desuper
16 terram eripias me. Tu scis, Dñe, quia numquam concu-
pivi virū, & mundā servavi animā meam ab omni con-
17 cupiscentia. Nunquā cum ludentib' miscui me: neque
cum his, qui in levitate ambulant, participē me præbui.
18 Virū autē cum timore tuo, non cum libidine mea con-
19 sensi suscipere. Et, aut ego indigna fui illis, aut illi for-
sitan me non fuerunt digni: quia forsitan viro alii con-
20 servâsti me. Non est enim in hominis potestate con-
21 siliū tuum. Hoc autē pro certo habet omnis qui te colit,
quòd vita ejus, si in probatione fuerit, coronabitur: si
autē in tribulatione fuerit, liberabitur : & si in corre-
22 ptione fuerit, ad misericordiā tuam venire licebit. Non
enim delectaris in perditionib' nostris: quia post tem-
pestatē tranquillū facis: & post lachrymationē & fle-
23 tum, exultationē infundis. Sit nomen tuum, Deus Israel,
24 benedictum in secula. In illo tempore exauditæ sunt
25 preces amborum in conspectu gloriæ summi Dei: Et
missus est Angelus Domini sanctus Raphael, ut curaret
eos ambos, quorum uno tempore sunt orationes in
conspectu Domini recitatæ.

Versio GRÆCA LXX Interp. Cum Translatione LATINA.

12–13 Καὶ ἐδεήθη πρὸς τῇ θυρίδι, Καὶ εἶπεν, Εὐλογητὸς εἶ κύριε
ὁ θεός μου, καὶ εὐλογητὸν τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον καὶ ἔντιμον
εἰς τοὺς αἰῶνας· εὐλογήσαισάν σε πάντα τὰ ἔργα σου εἰς τὸν
14 αἰῶνα. Καὶ νῦν κύριε τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ τὸ πρόσωπόν
15 μου εἰς σὲ δέδωκα. Εἶπον, ἀπολῦσαί με ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ μὴ
16 ἀκοῦσαί με μηκέτι ὀνειδισμόν. Σὺ γινώσκεις κύριε, ὅτι κα-
θαρά εἰμι ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας ἀνδρός, καὶ οὐκ ἐμόλυνα τὸ ὄ-
νομά μου οὐδὲ τὸ ὄνομα τοῦ πατρός μου ἐν τῇ γῇ τῆς αἰχμα-
λωσίας μου. μονογενής εἰμι τῷ πατρί μου, καὶ οὐχ ὑπάρχει αὐ-
τῷ παιδίον ὃ κληρονομήσει αὐτόν, οὐδὲ ἀδελφὸς ἐγγύς, οὐδὲ
ὑπάρχων αὐτῷ υἱός, ἵνα συντηρήσω ἐμαυτὴν αὐτῷ γυναῖκα· ἤ-
δη ἀπώλοντό μοι ἑπτά· ἱνατί μοι ζῆν; καὶ εἰ μὴ δοκεῖ σοι
ἀποκτεῖναί με, ἐπίταξον ἐπιβλέψαι ἐπ' ἐμέ, (α) καὶ μηκέτι ἐ-
24–25 λεῆσαί με, καὶ ἀκοῦσαί με ὀνειδισμόν. Καὶ (β) εἰσηκούσθη προσευ-
χὴ ἀμφοτέρων ἐνώπιον τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Ῥαφαήλ, Καὶ ἀπε-
στάλη ἰάσασθαι τοὺς δύο, τοῦ Τωβὶτ λεπίσαι τὰ λευκώματα, καὶ
Σάρραν τὴν τοῦ Ῥαγουὴλ δοῦναι Τωβίᾳ τῷ υἱῷ (γ) Τωβὶτ γυναῖ-
κα, καὶ δῆσαι Ἀσμοδαῖον τὸ πονηρὸν δαιμόνιον, διότι Τωβίᾳ
ἐπιβάλλει κληρονομῆσαι αὐτήν. ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἐπιστρέψας
Τωβὶτ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ Σάρρα ἡ τοῦ Ῥαγουὴλ
κατέβη ἐκ τοῦ ὑπερῴου αὐτῆς.

Et oravit ad fenestram, Et dixit, Benedi- 12
ctus es, Domine Deus meus, & benedictum
nomen tuum sanctum, & honoratum in secu- 13
la. Benedicant te omnia opera tua in seculum.
Et nunc, Domine, oculos meos, & faciem me- 14
am in te dedi. Dixi ut absolvas me de ter- 15
ra, & non facias me audire ultrà improperi-
um. Tu cognoscis, Domine, quia munda sum 16
ab omni peccato viri, neque pollui nomen me-
um, neque nomen patris mei in terra captivi-
tatis meæ. Unigenita sum patri meo: & non ad-
est ei puer, qui hæreditabit eum, neque frater
propinquus, neque existens ei filius, ut conser-
vem me ei uxorem: jam perierunt mihi se-
ptem. Ut quid mihi vivere? Et si non vide-
tur tibi interficere me; præcipe respicere in me,
& (e) non ultrà miserabilem me facere, & au-
dire me improperium: Et exaudita est deprecatio 24
utrorumque coram gloria magni (f) Raphael : 25
Et missus est ad sanandum duos, ipsius Tobit de-
squamare albugines, & Sarram filiam Raguel
dare Tobiæ filio Tobit uxorem, & ligare Asmo-
dæum malum dæmonium : quoniam ad Tobiam
pertinet hæreditare eam. In eodem tempore re-
vertens Tobit introivit in domum suam, & Sar-
ra filia Raguel descendit de superiore cubiculo suo.

MS. A. (α) καὶ ἐλεῆσαί με, καὶ μηκέτι ἀκοῦσαί (β) εἰσήκουσεν κύριος τῆς προσευχῆς ἀμφοτέρων (γ) τοῦ Τωβὶτ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

12–13 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

Et supplicavit ad fenestram, & dixit; 12
Benedictus es Domine Deus meus, & 13
benedictum nomen sanctum tuum &
excelsum in secula. Benedicant te
omnia opera tua in seculum. Et nunc
Domine oculos meos & vultum me-
um in te dirigo : dicens; Dimitte me
de terra, nec audiam ampliùs op-
probrium. Tu, Domine, nôsti mun-
dam me esse ab omni immunditie,
etiam viri : Nec polluisse nomen
meum, nec nomen patris mei, in terra
captivitatis. Unica sum patris mei,
nec filium habet, qui hæreditatem ejus
cernat: Nec fratrem propinquum, nec
qui filium habeat, cui servē me in uxo-
rem. Ecce perierunt mihi septem:
Cui rei mihi vivere ampliùs? Quòd si
non placet tibi occidere me, jube ad
me respici, & fieri mihi misericordiam,
ne ultrà audiam opprobrium. Et ex- 24
audita est oratio amborum coram glo-
ria magni Dei : Missúsque Raphael sa- 25
nandis ambobus : albugines Tobit ut
desquamaret, & Saram filiam Raguelis
ut daret Tobiæ filio Tobit uxorem, &
Asmodæum malum dæmonem ligaret :
ad Tobiam enim pertinebat hæredita-
riò ipsam uxorem accipere.

ספר טוביה : ד

ד

1 ובו ביום זכר טוביה את הכסף אשר הפקיד בבית עביאל בארץ מדין ואמר
בדעתו כבר אני התפללתי לפני הקדוש ברוך הוא ובקשתי מיתה למה אינני קורא
2 לטוביה בני ואצונו על אודות הכסף לפני מותי : מיד קרא לבנו ואמר לו
3 כשאמות קברני מיד וכבד את אמך כל ימי חייך : ואל תעלם עין ממנה ועשה כל
4 חפצה וכל בקשתה ואל תעליבה : וזכור כי הרבה הטרחות נטרחה עליך
5 ורבים מכאובים ראתה עליך בהיותך בקרבה : וכשתמות קברה עמי בקבר אחד :
6 וכל ימי חייך בני זכור את יהוה אלהינו ואל תחטא ואל תסור מדרכיו ואל תשכח
מצותיו : ועשה צדקה כל ימי חייך ואל תחטא ואל תלך בדרך עקשים והאמת
7 תהיה עמך אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל : בני עשה חסד מכל אשר לך ואל
8 תעלים עיניך מעני ואביון ואם תעשה כן לא יעלים ממך יהוה אלהים : ואם
9 תראה כי רב חילך הרבה צדקותיך : ואם מעט אל תקפוץ ידך מן הצדקה :

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

CAP. IV.

EOdem quoque die, Tobiæ in mentem venit argentum, quod deposuerat 1
in domo Abielis in terra Midian, sic apud se cogitans. Jam oravi coram
Domino, & postulavi ut morerer, cur ergo non voco Tobiam filium meum,
atque præcipio illi de argento antequam moriar? Evestigio accersito filio, 2
dixit ad illum; Posteaquā mortuus fuero, sepelito me statim, & honora matrem tuam omnibus diebus vitæ tuæ. Ne abscondas oculum ab ea, sed 3
facito quæcunque voluerit ac petierit. Ne sis ei molestus, Memor 4
quàm multos labores sustinuerit tui causâ, & quam multos dolores senserit propter te, cum adhuc esses in utero ejus. Quam & ipsam ubi 5
mortua fuerit, mecum in uno sepulchro sepelias. Omnibus diebus vitæ 6
tuæ, memor esto Domini Dei nostri, ut non pecces, nec deseras vias ejus,
neque obliviscaris præceptorum ejus. Quod justum est facito, quàm diu
vixeris. Noli peccare, neque ambules in via hominum pravorum, sed
veritas tecum esto, tum prosperas facies vias tuas, ac prudenter ages. Mi 7
fili, eleemosynam præsta de omnibus quæ habes. Nec unquam abscondas
oculum à paupere & inope, quod ubi feceris, nec se Dominus Deus à
te abscondet. Si multa tibi suppetit facultas, multæ erunt eleemosynæ tuæ, 8
Sin exigua, nec tamen ob id manum tuam contrahas à danda eleemosyna. 9

Editio SEBAST. MUNSTERI.

ד

1 ובכלות טובי את תפלתו וישב אל ביתו ושרה בת רעואל ירדה מעלית אביה
ככלותה להתפלל אל יי בעת ההיא זכר טובי את הכסף אשר הפקיד ביד גבאל
במדינת רגאש בארץ מדי ויאמר בלבו הנה אנכי שואל בכל יום למות נפשי ועתה
2 אקרא את טוביה בני ואודיע אותו את דבר הכסף בטרם אמות : ויקרא את טובי בנו
ויאמר אליו כאשר אמות קבור אותי בכבוד וכבד את אמך ואל תעזבנה כל ימי חייה :
3 ואל תמרה את פיה ואל תמרה את חייה : וזכר בני כמה צרות עברו עליה
4 5 בהיותך בבטנה עליך : ובמותה קבור אותה עמי בכבוד בקבר אחד : וכל ימיך
6 זכור את בוראך ולא תחטא לפניו ולא תעבור על מצותיו : ומכל אשר יתן לך יי
7 אל תמנע ידך מעשות צדקה ואל תתחבר עם אנשי חמס ואל תעלים עיניך
9 מעניי ישראל ואל יעלים יי עיניו ממך בעת צרתך : ואם לא תשיג ידך לעשות
עושר אל תמנע מעשות צדקה מן הנמצא בידיך :

CAP. IV.

CUmque complêsset Tobæus orationem suam & sederet in domo sua, & 1
Sara filia Rauelis descendisset de cœnaculo patris sui, cessassétque orare
ad Dominum, eodem inquam tempore recordatus est Tobæus pecuniæ,
quàm commendaverat Gabelo in urbe Rages in terra Medorum, dixítque
in corde suo; Ecce ego quot die peto ut moriatur anima mea, vocabo ergo
nunc Tobiam filium meum & ostendam ei de ipsa pecunia antequam moriar. Vocatóque filio ejus Tobia, dixit ad eum. Cùm mortuus fuero se- 2
peli me honorificè, & honoré habebis matri tuæ, & non deseres eam cunctis
diebus vitæ ejus, Neque rebellis eris verbis ejus aut mœrore afficias vitam 3
ejus, Sed recordare fili mi quantæ tribulationes transierint super eam, 4
propter te cum esses in utero ejus, Quapropter sepelies quoq; eam juxta me 5
honorificè in sepulchro uno. Omnibus deniq; diebus tuis in mente habeto 6
creatorem tuum, & ne pecces ante illum, neque prævariceris mandata ejus.
Sed & ex omnibus quæ dederit tibi Dominus noli prohibere manum tuam 7
quin facias eleemosynam. Neque associes te viris iniquis, & non abscondas oculos tuos à pauperibus Israëlis, & Dominus quoque non abscondet
oculos suos à te in tempore cum tibi ingruerit tribulatio. Quòd si manus 9
tua non invenerit divitias amplas, ob id non cessabis facere eleemosynam ex eo quod inventum fuerit in manibus tuis.

Versio VULG. LAT.

CAP. IV.

1 IGitur cùm Tobias putaret orationem suam exaudiri ut mori potuisset, vocavit ad se Tobiam fili-
2 um suum, Dixitque ei; Audi, fili mi, verba oris mei, & ea in corde tuo, quasi fundamentum
3 construe. Cùm acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli : & honorem habebis ma-
4 tri tuæ omnibus diebus vitæ ejus : Memor enim esse debes, quæ & quanta pericula passa sit
5 propter te in utero suo. Cùm autem & ipsa compleverit tempus vitæ suæ, sepelias eam circa
6 me. Omnibus autem diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum : & cave ne aliquando peccato consentias, & prætermittas præcepta Domini Dei
7 nostri. Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli avertere faciem ab ullo paupere : ita enim fiet ut nec à te avertatur facies Domini.
8 Quo modo potueris, ita esto misericors. Si
9 multum tibi fuerit, abundanter tribue : si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. δ'.

1 ΕΝ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐμνήσθη Τωβὶτ περὶ τοῦ ἀργυρίου, ὃ
παρέθετο Γαβαὴλ ἐν Ῥάγοις τῆς Μηδίας. καὶ εἶπεν (α) ἐν ἑαυτῷ,
Ἐγὼ ἠτησάμην θάνατον, τί οὐ (β) καλῶ Τοβίαν τὸν υἱόν μου,
ἵνα αὐτῷ ὑποδείξω, πρὶν ἀποθανεῖν με; καὶ καλέσας αὐτὸν,
2 3 Εἶπεν, Παιδίον, ἐὰν ἀποθάνω, θάψον με, καὶ μὴ ὑπερίδῃς τὴν
μητέρα σου· τίμα αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου,
4 καὶ ποίει τὸ ἀρεστὸν αὐτῇ, καὶ μὴ λυπήσῃς αὐτήν. Μνήσθητι
παιδίον, ὅτι πολλοὺς κινδύνους ἑώρακεν ἐπὶ σοὶ ἐν τῇ κοι-
5 λίᾳ. Ὅταν ἀποθάνῃ, θάψον αὐτὴν παρ' ἐμοὶ ἐν ἑνὶ τάφῳ.
6 Πάσας τὰς ἡμέρας παιδίον κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν μνημόνευε, καὶ
μὴ θελήσῃς ἁμαρτάνειν καὶ παραβῆναι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. (γ)
δικαιοσύνην ποίει πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, καὶ μὴ
πορευθῇς ταῖς ὁδοῖς τῆς ἀδικίας· διότι ποιοῦντός σου τὴν ἀ-
λήθειαν, εὐοδίαι ἔσονται ἐν τοῖς ἔργοις σου, καὶ πᾶσι τοῖς
7 ποιοῦσι τὴν δικαιοσύνην. Ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σοι ποίει ἐ-
λεημοσύνην, καὶ μὴ φθονεσάτω σου ὁ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ (δ) ποιεῖν σε
ἐλεημοσύνην. μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ παντὸς
8 πτωχοῦ, καὶ ἀπὸ σοῦ οὐ μὴ ἀποστραφῇ τὸ πρόσωπον τοῦ θεοῦ. Ὡς
σοὶ (ε) ὑπάρχοι κατὰ τὸ πλῆθος, ποίησον ἐξ αὐτῶν ἐλε-
9 ημοσύνην· Ἐὰν ὀλίγον σοι ὑπάρχῃ, κατὰ τὸ ὀλίγον μὴ
φοβοῦ ποιεῖν ἐλεημοσύνην.

MS. A. (α) αὐτῷ, (β) καλῶ τὸν υἱόν (γ) καὶ δικαιοσύνην * ποιεῖν (δ) ποιεῖν ἐλεημοσύνην. (ε) ὑπάρχει

CAP. IV.

IN illa die recordatus est Tobit de argento, 1
quod deposuerat apud Gabael in Ragis Mediæ:
& dixit in seipso; Ego petii mortem : cur non
voco Tobiam filium meum, ut ei indicem, pri-
usquàm ego moriar? Et vocans eum, Dixit; Fi- 2
li, si mortuus fuero, sepeli me, & ne despicias 3
matrem tuam: honora eam omnibus diebus vi-
tæ tuæ, & fac quod placitum ei : & ne con-
tristes eam : Memento, fili, quia multa peri- 4
cula vidit propter te in ventre. Cùm mortua 5
fuerit; sepeli eam juxta me in uno sepulchro.
Omnibus diebus, fili, Domini Dei nostri recor- 6
dare, & noli peccare, & transgredi mandata
ejus. Justitiam fac omnibus diebus vitæ tuæ:
& ne ambulaveris viis injustitiæ: quoniam (a)
faciente te veritatem, prosperitates erunt in operi-
bus tuis, & omnibus facientibus justitiam.
Ex substantia tua fac eleemosynam; & non in- 7
videat oculus tuus in faciendo te eleemosynam.
Ne avertas faciem tuam ab omni mendico : &
à te non avertetur facies Dei. Quomodò tibi 8
fuerit secundùm multitudinem; facito ex eis ele-
emosynam. Si paucum tibi fuerit; juxta paucum 9
ne timeas facere eleemosynam.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

* ܕ * ܩܦܠܐܘܢ *

25 [illegible]
1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 9 [illegible]
[illegible]

CAP. IV.

EOdem ipso tempore reversus Tobit ingressus est domum suum, & Sara filia Raguelis discessit de hyperoo suo. Eodem die recordatus est 25 1
Tobit pecuniæ quam apud Gabrielem deposuerat Ragis Mediæ. Dixítque apud se; Ego postulavi ut moriar, quin igitur Tobiam filium voco, ut indicem ipsi priusquàm moriar?
Et vocans eum dixit; Fili mi, si moriar, sepeli me : neque matrem tuam negligas : honora ipsam omnibus diebus vitæ tuæ. 2 3
Memento, fili mi, quòd pericula multa adivit propter te in utero. 4
Cùm morietur, sepeli eam juxta me in eodem sepulchro. 5
Omnibus diebus, fili mi, memor esto Dei nostri Domini : Neque peccare velis, & mandata ejus transgredi. Justitiam fac omnibus diebus vitæ tuæ, & noli incedere viis iniquitatis. [illegible]am cùm veritatem feceris, p[illegible]ates erunt in operibus tuis[illegible]mnibus illis qui justitiam exe[illegible]t. 6
Ex eis quæ habes, fac eleemosynas : & à nullo egeno avertas vultum tuum, & non avertetur à te vultus *Dei*. 7
Ut multum habueris, perinde facito de eo eleemosynam : 8
Si parum, perinde noli metuere facere eleemosynam. 9

ספר טוביה: ד

10 כי פקדון טוב תפקיד היותו שמור לך בעת צרה: כי צדקה תציל ממות ומגנת
11 בעושיה ומצלת מדינה של גיהנם: ומתנה גדולה וטובה משלמים לפני
12 הקדוש ברוך הוא לעושי צדקה: בני שמור עצמך מכל זנות וקח אשה
13 ממשפחתי ומבית אבי ואל תקח אשה משבט אחר כי נביאים הראשונים
כגון נח ואברהם יצחק ויעקב אבותינו כולם נשאו מבנות אחיהם ונתברכו
בניהם וזרעם יירש ארץ: בני ואהבת לריעך כמוך ואל תתגאה על אחיך
14 ובני עמך אלא קח לך אשה מהם כי לפני שבר גאון ולפני כשלון גבה רוח
ובעון גבהות הרוח עניות וחרפה באה לעולם והחרפה היא אם לרעב:
15 בני שכר שכירך לעולם אל ילין בידך אלא ביומו תתן שכרו ומה שתבקש
הקדוש ברוך הוא מציא לך שמע בני והקשב אמרי לעולם מעורב תהיה
16 בכל דרכיך: לא תקים ולא תטור ויין לשכרון אל תשתה ועם שכור
אל תתערב בכל דרכיך:

Liber TOBIÆ, Edit. P. Fagii.

Bonum ſiquidem depoſitum depones, quod cuſtoditum, tibi aderit in 10
tempore tribulationis. Eleemoſyna enim liberat à morte, & tuetur facto- 11
res ejus, atque liberat à judicio gehennæ. Munus quoque magnum & bo- 12
num rependetur coram Domino, his qui ſtudent eleemoſynæ. Mi fili, 13
cuſtodi te ipſum ab omni ſcortatione, uxorem ducens ex familia mea,
de domo patris mei. Nec uxorem ducas ex alia tribu, nam prophetæ
priores, ut Noah, Abraham, Iſaac, Iaacob patres noſtri, omnes uxores
duxerunt de filiabus fratrum ſuorum, unde & benedicti fuerunt filii eo-
rum, atque poſteri eorum poſſederunt terram. Mi fili, diligas proximum 14
tuum ſicut te ipſum, neque contumelia afficias fratres tuos, filios populi tui.
Quin potius uxorem tibi ducito ex eis. Præcedit enim comminutionem 15
faſtus, & anteit ruinam ſuperbia animi. Namq; ob faſtū animi paupertas
& opprobriū venit in mundū, & opprobriū eſt mater famis. Mi fili, merces
operarii tui ne pernoctet in manu tua, ſed in ipſo die, quo tibi operatus fue-
rit, dabis ei mercedem ſuam, ſic fiet, ut quæcunque petieris, Deus affatim
ſuppeditet tibi. Audi mi fili, & attende verba mea. Temperans eſto in 16
omnibus viis tuis. Non ulciſcaris, neque ſerves illatam injuriam. Vi-
num ad ebrietatem ne bibas, neque cum temulento conſuetudinem habeas
in omnibus viis tuis.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

10 ותקנה לך עושר ואצרות כסף וזהב בצדק כי לא יועילו אוצרות רשע: וצדקה
11 תציל ממות וכל המתעסק בצדקה יחזה פני אלהים דכתוב: אני בצדק אחזה פניך
12 ועוסקים עמו מן השמים הם: ואתה בני מנע את עצמך מכל טמאה ומכל זנות
13 וקח לך אשה ממשפחתך ולא מכל בן נכר אשר לא מזרע אבותיך הוא כי מבני
הנביאים אנחנו וזכר בני את אברהם את יצחק ואת יעקב אשר לקחו נשים
15 ממשפחתם ולא אבו להתחתן בבני נכר ונתברכו בבנים ובנות: ואתה בני שים
לבך אל מעשיך ואשר תשנא לנפשך לא תעשה לאחרים ולא תלין פעולת
16 שכיר אתך מן היום אשר תכתבנו עמו ופעולתך ישלם לך האלהים: ומנע את
עצמך משכרון ולא יאנה לך כל און:

Poſſidebis autē divitias & theſauros argenti atque auri in juſtitia, nam the- 10
ſauri iniqui nihil proderunt, Et eleemoſyna liberabit à morte, & quicunque 11
facit eleemoſynam, is videbit faciem Dei, ſicut ſcriptum eſt: Ego in juſtitia 12
contemplabor faciem tuā, & qui occupantur eâ, de cœlis ſunt. Tu ergo fili 13
mi ſubtrahe temetipſum ab omni imūnditia & ab omni fornicatione, & ac-
cipe tibi uxorem de cognatione tua & non ab ullo filio alienigena, qui
non eſt de ſemine patrum tuorum. Nam nos ſumus de filiis prophetarum.
Recordare ergo fili mi Abraham, Iſahac, & Jacob, qui duxerunt uxores de
familia ſua, & reſpuerunt affinitatem contrahere cum filiis alienigenis, &
benedicti ſunt in filiis & filiabus. Tu quoque fili mi pone cor tuum ad 15
opera tua, & quæ oderis tibi fieri, aliis ne feceris. Neque pernoctet opus
mercenarii apud te ab ea die qua rationem feceris cum eo, & Deus com-
penſabit tibi opus tuum. Subducas quoque te ab ebrietate, & nulla vani- 16
tas unquam arrideat tibi.

Verſio VULG. LAT.

10 Præmium enim bonum tibi theſaurizas in die
11 neceſſitatis. Quoniam eleemoſyna ab omni pec-
cato & à morte liberat, & non patietur
12 animam ire in tenebras. Fiducia magna erit
coram ſummo Deo eleemoſyna omnibus facienti-
13 bus eam. Attende tibi, fili mi, ab omni fornica-
tione, & præter uxorem tuam nunquam patiaris
14 crimen ſcire. Superbiam nunquam in tuo ſenſu,
aut in tuo verbo, dominari permittas: in ipſa
15 enim initium ſumpſit omnis perditio. Quicun-
que tibi aliquid operatus fuerit, ſtatim ei mer-
cedem reſtitue, & merces mercenarii tui apud te
16 omninò non remaneat. Quod ab alio oderis fieri
tibi, vide ne tu aliquando alteri facias.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

10 Θέμα γὰρ ἀγαθὸν θησαυρίζεις σεαυτῷ εἰς ἡμέραν ἀνάγ-
11 κης. Διότι ἐλεημοσύνη ἐκ θανάτου ῥύεται, καὶ οὐκ ἐᾷ εἰσ-
12 ελθεῖν εἰς τὸ σκότος. Δῶρον (α) γὰρ ἀγαθόν ἐστιν ἐλε-
ημοσύνη πᾶσι τοῖς ποιοῦσιν αὐτὴν ἐνώπιον τοῦ ὑψί-
13 στου. Πρόσεχε σεαυτῷ παιδίον ἀπὸ πάσης πορνείας, καὶ γυ-
ναῖκα πρῶτον λάβε ἀπὸ τοῦ σπέρματος τῶν πατέρων σου.
(β) μὴ λάβῃς γυναῖκα ἀλλοτρίαν, ἣ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ
πατρός σου, διότι υἱοὶ προφητῶν ἐσμέν· Νῶε, Ἀβραάμ, (γ)
Ἰσαάκ, Ἰακώβ, οἱ πατέρες ἡμῶν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος. μνήσθητι
παιδίον ὅτι (δ) αὐτοὶ πάντες ἔλαβον γυναῖκας ἐκ τῶν ἀδελ-
φῶν αὐτῶν, καὶ (ε) εὐλογήθησαν ἐν τοῖς τέκνοις αὐτῶν, καὶ τὸ
σπέρμα αὐτῶν κληρονομήσει γῆν. καὶ νῦν παιδίον ἀγάπα τοὺς
14 ἀδελφούς σου, Καὶ μὴ ὑπερηφανεύου τῇ καρδίᾳ σου ἀπὸ τῶν ἀ-
δελφῶν σου, καὶ τῶν υἱῶν καὶ θυγατέρων τοῦ λαοῦ σου, λαβεῖν σε-
αυτῷ ἐξ αὐτῶν γυναῖκα· διότι ἐν τῇ ὑπερηφανίᾳ ἀπώλεια
καὶ ἀκαταστασία πολλή, καὶ ἐν τῇ ἀχρειότητι ἐλάττωσις καὶ ἔνδεια
15 μεγάλη· ἡ γὰρ ἀχρειότης μήτηρ ἐστὶ τοῦ λιμοῦ. Μισθὸς παντὸς
ἀνθρώπου ὃς ἐὰν ἐργάσηται, παρὰ σοὶ μὴ αὐλισθήτω, (ζ) ἀλλ' ἀπό-
δος αὐτῷ παραυτίκα. (η) ἐὰν δουλεύσῃς τῷ θεῷ, ἀποδοθήσεταί
σοι. πρόσεχε σεαυτῷ παιδίον ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, καὶ
16 ἴσθι πεπαιδευμένος ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ σου. Καὶ ὃ μισεῖς, μηδενὶ ποιήσῃς. οἶνον εἰς
μέθην μὴ πίῃς, καὶ μὴ πορευθήτω μετὰ σοῦ μέθη ἐν τῇ ὁδῷ σου.

Præmium enim bonum theſaurizas tibi in diem 10
neceſſitatis: Quoniam eleemoſyna à morte li- 11
berat, & non permittit introire in tenebras. Mu- 12
nus enim bonum eſt eleemoſyna omnibus facienti-
bus eam in conſpectu Altiſſimi. Attende tibi, 13
fili, ab omni fornicatione: & uxorem primùm
accipe de ſemine patrum tuorum: non accipias
uxorem alienam, quæ non eſt de tribu patris
tui, quoniam filii prophetarum ſumus: Noë,
Abraham, Iſaac, Jacob, iſti patres noſtri à ſe-
culo. Memento, fili, quia ipſi omnes acceperunt
uxores de fratribus ſuis, & benedicti ſunt in
filiis ſuis, & ſemen eorum hæreditabit terram.
Et nunc, fili, dilige fratres tuos: Et noli ſuper- 14
bire corde tuo, præ fratribus tuis, & filiis, &
filiabus populi tui, accipere tibi ex eis uxo-
rem: quoniam in ſuperbia perditio, & perturba-
tio multa, & in nequitia diminutio, & egeſtas
magna: nequitia enim mater eſt famis. Merces 15
omnis hominis, quicunque operatus fuerit, apud
te non moretur: ſed redde ei ſtatim. Si ſer-
vieris Deo, reddetur tibi. Attende tibi, fili, in
omnibus operibus tuis; & eſto eruditus in omni
converſatione tua. Et quod odio habes, ne- 16
mini feceris. Vinum ad ebrietatem ne bibas:
& non eat tecum ebrietas in via tua.

MS. A. (α) ἀγαθὸν (β) καὶ μὴ (γ) καὶ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ, (δ) οὗτοι (ε) ηὐλογήθησαν (ζ) ἀλλὰ (η) καὶ ἐὰν

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

10 * ܣܝܡܬܐ ܓܝܪ ܪܒܬܐ ܣܐܡ ܐܢܬ ܠܟ. ܠܙܒܢܐ ܕܐܘܠܨܢܐ. * ܡܛܠ
11 ܕܙܕܝܩܘܬܐ ܡܢ ܡܘܬܐ ܡܦܨܝܢ. ܘܠܐ ܫܒܩܢ ܠܡܥܠ ܠܚܫܘܟܐ. * ܩܘܪܒܢܐ
12 ܛܒܐ ܐܝܬܝܗ ܙܕܝܩܘܬܐ ܠܟܠܗܘܢ ܗܢܘܢ ܕܥܒܕܝܢ ܠܗ : ܩܕܡ ܡܪܝܡܐ.
13 * ܚܘܪ ܐܢܬ ܠܟ ܒܪܝ. ܡܢ ܟܠܗ ܙܢܝܘܬܐ. ܘܐܢܬܬܐ ܡܩܕܡܐܝܬ ܣܒ ܠܟ ܡܢ ܙܪܥܐ
ܕܐܒܗ̈ܬܟ ܕܝܠܟ. ܠܐ ܬܣܒ ܐܢܬܬܐ ܢܘܟܪܝܬܐ ܗܝ ܕܠܐ ܐܝܬܝܗ ܡܢ ܫܪܒܬܐ ܕܐܒܐ ܕܝܠܟ. ܡܛܠ
ܕܒܢܝܐ ܕܢܒܝܐ ܐܝܬܝܢ. ܢܘܚ. ܐܒܪܗܡ. ܐܝܣܚܩ. ܝܥܩܘܒ ܐܒܗ̈ܬܐ ܕܝܠܢ ܡܢ ܥܠܡ. ܐܬܕܟܪ
ܒܪܝ. ܗܢܘܢ ܟܠܗܘܢ ܢܣܒܘ ܢܫܐ ܡܢ ܐܚܐ ܕܝܠܗܘܢ. ܘܐܬܒܪܟܘ ܒܒܢܝܐ. ܘܙܪܥܐ
14 ܕܝܠܗܘܢ ܢܐܪܬ ܐܪܥܐ. * ܘܗܫܐ ܒܪܝ ܐܚܒ ܠܐܚܐ ܕܝܠܟ. ܘܠܐ ܬܫܬܒܗܪ ܒܠܒܐ ܕܝܠܟ ܡܢ ܐܚܐ
ܕܝܠܟ. ܒܢܝܐ ܘܒܢܬܐ ܕܥܡܐ ܕܝܠܟ. ܡܢܗܘܢ ܣܒ ܠܟ ܐܢܬܬܐ. ܡܛܠ ܕܒܫܘܒܗܪܐ
ܐܒܕܢܐ. ܘܠܐ ܡܬܛܟܣܢܘܬܐ ܣܓܝܐܬܐ. ܘܒܠܐ ܚܫܝܫܘܬܐ ܒܨܝܪܘܬܐ ܘܚܣܝܪܘܬܐ ܪܒܬܐ. ܠܐ ܚܫܝܫܘܬܐ
15 ܓܝܪ ܐܡܐ ܐܝܬܝܗ ܕܟܦܢܐ. * ܐܓܪܐ ܕܟܠ ܒܪܢܫܐ. ܗܘ ܕܥܒܕ ܥܒܕܐ. ܠܘܬܟ ܠܐ ܢܒܘܬ. ܐܠܐ
ܦܪܘܥ ܠܗ ܡܚܕܐ. ܐܢ ܬܦܠܘܚ ܒܦܘܠܚܢܐ ܠܐܠܗܐ ܢܬܦܪܥ ܠܟ. ܐܙܕܗܪ ܠܟ ܒܪܝ.
16 ܒܟܠܗܘܢ ܥܒܕܝܟ. ܘܗܘܝܬ ܪܕܐ ܒܟܠܗ ܗܘܦܟܐ ܕܝܠܟ. * ܘܗܘ ܡܕܡ
ܕܣܢܐ ܐܢܬ ܠܐ ܠܐܢܫ ܬܥܒܕ. ܚܡܪܐ ܠܪܘܝܘܬܐ ܠܐ ܬܫܬܐ. ܘܠܐ ܬܐܙܠ ܥܡܟ
ܪܘܝܘܬܐ. ܒܟܠܗ ܐܘܪܚܐ ܕܝܠܟ.

Theſaurum enim magnū reponis tibi in 10
tempus anguſtiarū. Eleemoſynæ enim à 11
morte liberant, nec ſinunt in tenebras
ingredi. Oblatio bona eſt eleemoſyna 12
omni facienti ipſam, coram Altiſſimo.
Cave tibi, fili mi, ab omni fornicatione, 13
& uxorem primùm accipe de genere
patrum tuorum. Noli accipere uxo-
rem alienam, quæ non ſit de pro-
genie patris tui. Quoniam filii Pro-
phetarum ſumus, Noë, Abraham,
Iſaac, Jaakob patrum noſtrorum in
æternum. Memento, fili mi: Illi
omnes acceperunt uxores de fratribus
ſuis, & benedictionem acceperunt in
filiis, & ſemen eorum poſſidebit ter-
ram. Jam autem, fili mi, dilige 14
fratres tuos: Et ne extollaris animo
tuo præ fratribus tuis, filiis & filia-
bus populi tui. De illis accipito ti-
bi uxorem. Nam in ſuperbia per-
ditio eſt, & perturbatio multa: Et
in ignavia diminutio & egeſtas mul-
ta. Ignavia enim famis mater eſt.
Merces cujuſcunq; hominis, qui utique 15
opus faciet, apud te ne pernoctet; ſed
ſtatim ei redde. Si Deo cultum feceris,
reddetur tibi. Cave tibi, fili mi, in omni-
bus operibus tuis, & eruditus eſto in
tota converſatione tuâ. Et quod odio 16
habes, nemini feceris. Vinum ad
ebrietatem noli bibere. Neque in-
cedat tecum ebrietas in omnibus
viis tuis.

ספר טוביה : ה

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

17 הלא פרוש לרעב לחמך והלבש ערומים ובכל עניניך עשה צדקה ולא ירע
18 לבבך בתתך לו : שלח לחמך על קברות הצדיקים לעולם אל תתן עצת
19 עקשות לרשעים : ועצת חכמים ומבינים אל תנח ועצה טובה אל תבזה :
20 ובכל עת תן שבח וגדולה לבוראיך גול על יהוה דרכך ובטח עליו והוא
יצליח את דרכיך כי אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד יהוה את אשר
יחפוץ מרים ואת אשר יחפוץ משפיל ועתה הנני שמע בקולי שמור מצותי ואל
יצאו מדעתך אלא קשרם על גרגרותיך ענדם על לוח לבך ומצא חן ושכל
21 טוב בעיני אלהים ואדם : ועתה בני יודע כי פקדון הפקדתי בית עביאל בן
22 גבריאל בארץ מדין עשרה ככרי כסף : ואל תדאג בני על שמטה ידינו וירדנו
מנכסינו כי אם תבטח ביהוה בכל לבך ותסור מכל חטא ועון והישר בעיניו
תעשה ולא תחסר כלום :

ה

1 ויען טוביה ויאמר אבי כל אשר צויתני כן אעשה : אבל אבי איך אקח
2 הכסף מן האיש כי הוא אינו מכירני וגם אני איני מכירו :

Esurienti panem tuum impertito, nudos vestito. In omnibus negotiis tuis 17
fac eleemosynam, quam dabis corde non invido Mitte quoque panem tuum 18
ad sepulchra justorum. Nunquàm dederis pravum consilium impiis. Et 19
consilium sapientum & prudentum non negligas. Neque contemnas consilium bonum. Omni tempore lauda & magnifica creatorem tuum. Volve 20
super Dominum viam tuam, & spera in eo, & ipse faciet & fortunabit vias tuas, quoniam non est sapientia, neque prudentia, neque consilium contra Dominum. Quemcunque vult exaltat, & quemcunque vult deprimit. Nunc itaque mi fili, acquiesce voci meæ, custodi mandata mea, quæ nunquàm excidant animo tuo, quin potius alliga ea collo tuo, & junge ea tabulæ cordis tui, sic enim invenies gratiam, laudem, & intellectum bonum, in ocu-
lis Dei & hominum. Scias præterea mi fili, me pecuniam deposuisse in 21
domo Abielis filii Gabrielis, in terra Midian, nempe decem talenta ar-
genti. Neque est ut anxius sis de eo mi fili, quod attenuata est manus no- 22
stra, & diminutæ sunt facultates nostræ. Quin fide Domino toto corde tuo, recede ab omni peccato & iniquitate, quod placet illi facito, & nihil tibi deerit.

CAP. V.

His auditis, respondit Tobias, dicens; Mi pater quicquid præcepisti 1
mihi, sedulò faciam, Sed mi pater, quomodo accipiam argentum à 2
viro qui me non novit, nec ego vicissim illum.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

17 ומלחמך תן לרעבים ומבגדיך כסה ערמים ומכל העודף עשה ממנו צדקה :
18 ואל יקשה בעיניך לחמך ויינך שפוך על קברי צדיקים : ושמע וקבל לכל מי
19
20 שיתן לך עצה טובה : ובכל עת שאל מאת ה׳ והוא יושר ארחותיך ועצתך
כי אין ביד אדם שום עצה אלא בידי הבורא לבד כי כל אשר יחפוץ יעשה וזה
ישפיל וזה ירים ושמור אמרי וכל אשר צויתי עליך ואל ילוזו מעיניך וחזק
ואמץ כי יי יהיה עמך לעזר ולהועיל אם תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך :
21 ועתה בני אודיעך את דבר הכסף אשר היה לי ביד גבאל אחי קרובי י׳ ככרי
22 כסף במדינת רגאש ובארץ מדי כי לא ידעום את יום מותי : ואתה בני אם
תירא את יי ותשמור עצמך מכל חטא הוא יתן לך עושר גדול :

ה

1 ויען טוביה את אביו ויאמר כל אשר צויתני אבי כן אעשה : ועתה אבי תן לי
2 עצה איך אוכל לקחת את הכסף מיד גבאל כי הוא לא יכירני ואנכי
לא אכירנו ומה סימן אומר אליו לתת לי את הכסף וגם הדרכים שילכו בהם
למדי לא ידעתים :

De pane tuo da esurientibus, & de vestimentis tuis cooperi nudos, atque de 17
omni eo quod tibi superfluum est fac eleemosynam, Neque durum sit effun- 18
dere panem tuum & vinum tuum super sepulchra justorum. Audi & auscul- 19
ta cuilibet, qui tibi dederit consilium bonum. Sed & omni tempore pete à 20
Domino, & ipse diriget gressus tuos atque consilium tuum, quoniam non est in potestate hominis ullum consilium, sed solùm in manibus Dei qui est benedictus. Omnia enim quæ ille vult facit: hunc humiliat & hunc exaltat. Tu itaque observa eloquia mea & omnia quæ tibi præcepi, nec unquam recedant ab oculis tuis. Viriliter age & esto robustus, quia Dominus erit tecum ut te adjuvet & prosperum faciat, si requisieris eum in toto corde
tuo & in tota anima tua. Et nunc quoque fili mi indico tibi de pecunia 21
quam habeo apud Gabelum fratrem & propinquum meum, nempe decem talenta argenti, in urbe Rages & in terra Medorū, quoniam nesciunt illi
diem mortis meæ: Et tu fili mi si timueris Dominum & custodieris temet- 22
ipsum ab omni peccato, ipse dabit tibi divitias magnas.

CAP. V.

Et respondens Tobias patri suo ait; Omnia quæcunque præcepisti 1
mihi, pater mi, faciam. Nunc ergo pater mi da mihi consilium, quo- 2
modo possim accipere pecuniam de manu Gabeli. Nam ille non cognoscit me nec ego cognosco illum. Quod signum referam ei ut ille mihi tradat pecuniam? Quin & viam ipsam qua itur in Mediam ignoro.

Versio VULG. LAT.

17 Panem tuum cum esurientibus & egenis comede, &
18 de vestimentis tuis nudos tege. Panem tuum & vinū
tuum super sepulturam justi constitue, & noli ex eo
19 manducare & bibere cum peccatoribus. Consilium
20 semper à sapiente perquire. Omni tempore benedic
Deū, & pete ab eo, ut vias tuas dirigat, & omnia con-
21 silia tua in ipso permaneant. Indico etiā tibi, fili mi,
dedisse me decē talenta argenti, dum adhuc infantulus
esses, Gabelo, in Rages civitate Medorum, & chirogra-
22 phum ejus apud me habeo: Et ideò perquire quo mo-
do ad eum pervenias, & recipias ab eo suprà memoratum pondus argenti, & restituas ei chirographum
23 suum. Noli timere, fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus bené.

CAP. V.

1 Tunc respondit Tobias patri suo, & dixit; Omnia
quæcunq; præcepisti mihi, faciam, pater. Quo modo autem pecuniam hanc requiram, ignoro: ille me nescit,
2 & ego eum ignoro: quod signum dabo ei? Sed neque viam, per quam pergatur illuc, aliquando cognovi.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

17 Ἐκ τοῦ ἄρτου σου (α) δίδου πεινῶντι, καὶ ἐκ τῶν ἱματίων σου τοῖς γυμνοῖς. πᾶν ὃ ἐὰν (β) περισσεύσῃ σοι, ποίει ἐλεημοσύνην, καὶ μὴ φθονεσάτω σου ὁ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ (γ) ποιεῖν σε ἐλεημοσύ-
18 νην. Ἔκχεον τοὺς ἄρτους σου ἐπὶ τὸν τάφον τῶν δικαίων, καὶ
19 μὴ δῷς τοῖς ἁμαρτωλοῖς. Συμβουλίαν παρὰ παντὸς φρονίμου ζήτησον, καὶ μὴ καταφρονήσῃς ἐπὶ πάσης συμβουλίας χρησίμης.
20 Καὶ ἐν παντὶ καιρῷ εὐλόγει κύριον τὸν θεόν, καὶ παρ᾽ αὐτοῦ αἴτησον, ὅπως αἱ ὁδοί σου εὐθεῖαι γένωνται, καὶ πᾶσαι αἱ τρίβοι καὶ (δ) βουλαί σου εὐοδωθῶσιν· διότι πᾶν ἔθνος οὐκ ἔχει βουλήν, (ε) ἀλλ᾽ αὐτὸς ὁ κύριος δίδωσι πάντα τὰ ἀγαθά, καὶ ὃν ἐὰν θέλῃ, ταπεινοῖ καθὼς βούλεται. καὶ νῦν παιδίον μνημόνευε τῶν ἐντολῶν μου, καὶ μὴ ἐξαλειφθήτωσαν ἐκ τῆς καρδίας σου.
21 Καὶ νῦν ὑποδεικνύω σοι τὰ δέκα τάλαντα τοῦ ἀργυρίου, ἃ παρεθέμην (ζ) Γαβαήλῳ τῷ τοῦ Γαβρία ἐν Ῥάγοις τῆς Μη-
22 δίας. Καὶ μὴ φοβοῦ παιδίον, ὅτι ἐπτωχεύσαμεν· ὑπάρχει σοι πολλά, ἐὰν φοβηθῇς τὸν (η) θεόν, καὶ ἀποστῇς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας, καὶ ποιήσῃς τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτοῦ.

De pane tuo da esurienti, & de vestibus tuis, nu- 17
*dis. Omne quodcunque superfuerit tibi; fac eleemosynam, & non invideat oculus tuus in facie-
ndo te eleemosynam. Effunde panes tuos super se-* 18
*pulturam justorum: & ne dederis peccatoribus.
Consilium ab omni prudente quære: & ne con-* 19
temnas (b) super omne consilium utile. Et in omni 20
*tempore benedic Dominum Deum: & ab eo pete, ut viæ tuæ rectæ sint, & omnes semitæ, & consilia tua prosperentur: eò quòd omnis gens non habet consilium: sed ipse Dominus dat omnia bona, & quemcunque voluerit, humiliat, sicut vult. Et nunc, fili, recordare mandatorum meorum,
& non deleantur de corde tuo. Et nunc indico* 21
*tibi decem talenta argenti, quæ deposui apud
Gabaelum filium Gabriæ in Ragis Mediæ. Et* 22
ne timeas, fili, quia mendici facti sumus. Sunt tibi multa; si timueris Deum, & recesseris ab omni peccato, & feceris, quod placitum coram eo.

MS.A. (α) διαδίδου (β) περισσεύῃ (γ) ποιεῖν ἐλεημοσύνην. (δ) αἱ βουλαὶ εὐοδωθῶσιν· (ε) ἀλλὰ (ζ) Γαμαήλῳ (η) κύριον,

ΚΕΦ. ε΄.

1 Καὶ ἀποκριθεὶς Τωβίας, εἶπεν αὐτῷ, Πάτερ ποιήσω πάντα
2 ὅσα ἐντέταλσαί μοι. Ἀλλὰ πῶς δυνήσομαι λαβεῖν τὸ ἀργύριον, καὶ οὐ γινώσκω αὐτόν;

CAP. V.

Et respondens Tobias, dixit ei; Pater, faciam 1
omnia, quæcunque mandâsti mihi: Sed quomodò 2
potero accipere argentum, & non cognosco eum?

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21
22
[illegible]

1
2 [illegible]

De pane tuo da famelicis, & de ve- 17
stitu tuo nudis. Quodcunque superfue-
rit tibi, fac eleemosynam. Effunde pa- 18
nem tuum super sepulchris justorum:
Peccatoribus autem noli dare. Con- 19
silium pete ab omni perito, neque ullum consilium utile spreveris. Bene- 20
dic semper Dominum Deum: Et pete ab eo, ut omnes viæ tuæ rectæ sint, & semitæ omnes & consilia tua prospera. Neque enim omnis gens consilium habet, sed Dominus dat omnia bona: Et quem voluerit, deprimit prout
voluerit. Indico autem tibi decem 21
talenta argenti quæ deposui apud
Gabrielem Ragis Mediæ. Noli timere 22
fili mi, quòd pauperes facti sumus: Multum [illegible]abes si Deum timueris, & procul [illegible] peccato recesseris, & quod b[illegible]est coram eo feceris.

CAP. V.

Et respondens Tobias dixit; Pater 1
mi, faciam hæc omnia quæ mandâsti
mihi: Sed quomodo argentum recipe- 2
re potero, qui hominem non nôrim.

I

ספר טוביה : ה

3 מיד הוציא כתב ידו ונתן לו ואמר לו הראה לו וזה כתב ויתן לך הכסף: ומהר
4 בני לך ובקש אדם שיבא עמך ונתן שכרו ואולי תשובו עודני חי: מיד לקח
5 בידו כספים ויצא לשוק לבקש אדם ללכת עמו ומלאך רפאל נדמה
בדמות אדם ועמד בשוק: ראה אותו טוביה ואמר לו אדוני הלכת מימיך
6 בארץ מדין אמר לו הין: אמר לו ותדע הדרך בטוב: אמר לו בטוב וגם אני
7 8 יודע את בית עביאל ובביתו לנתי: אמר לו טוביה אדוני תמתין מעט עד
9 שאלך ואגיד לאבי אמר לו אל תאחר: מיד הלך אל אביו ואמר לו אבי מצאתי
10 בחור אחד מנוסה במקום ההוא אמר לו אביו קרא אותו הנה שאדע מאי
זה מקום הוא ואם הוא נאמן לילך עמך: מיד קרא לביתו ונכנס וישאלו
11 איש לרעהו לשלום ענה טוביה ואמר לו:

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Confeſtim protulit chirographum ejus, quod dedit illi dicens; Oſtende 3
illi hoc ſcriptum, & dabit tibi argentum. Feſtina mi fili, vade & quære 4
hominem qui tecum eat, cui dabimus mercedem, fortaſſis redibitis, me
adhuc vivente. Statim acceptâ in manum ſuam pecuniâ, egreſſus eſt in 5
forum, ut quæreret hominem, qui ſecum proficiſceretur. Et ecce Angelus
Raphael, hominis ſimilitudine acceptâ, ſtetit in foro, Quem ubi vidiſſet 6
Tobias, dixit ad eum; An unquam mi domine iter feciſti in terram Mi-
dian? qui reſpondit, Feci. Ad quem iterum dixit; Eſt ne iter tibi bene 7
cognitum? Reſpondit bene, ſed & domum Abielis novi, in qua etiam 8
pernoctavi. Hoc audito, dixit ad eum Tobias; Præſtolare hic parumper, 9
donec eam & nuntiem patri meo, cui reſpondit; Ne moram nectas. Illicò 10
abiit ad patrem ſuum, dicens ad eum; Mi pater, inveni juvenem quendam,
qui ſæpe tentavit (iter) ad locum iſtum, (ad quem pergo.) Cui dixit pater
ejus; Accerſe eum huc, ut cognoſcã quonã loco nat⁹ ſit, & num dignus ſit ha-
bendus, qui te comitetur. Repentè vocavit eum in domũ ſuam, quã cùm in- 11
greſſus eſſet, atq; alter alterũ de ſalute interrogâſſet, reſpõdit Tobias dicens:

Editio SEBAST. MUNSTERI.

3 ויען טובי ויאמר אל טוביה בנו הסימן אשר תאמר לו אמתחתו נתן לי ואמרתי
4 קבל מידי כאשר שמתי את הכסף בידו היום עשרים שנה: ועתה לך ובקש לך
אדם שיהיה איש נאמן וילך עמך ונתן לו שכרו ולך בני בעודני חי וקח את
הכסף ויי אלהי ישראל הוא ישמרך בכל דרכיך ויתנך לחן לחסד ולרחמים בעיני
האיש ובעיני כל רואיך וישלח אותך בכבוד ובשלום וישיבך אלינו בשלום
5 בטרם אמות: ויצא טוביה לבקש אדם ללכת עמו למדי וימצא את רפאל
6 מלאך יי עומד לקראתו ולא ידע טוביה כי מלאך יי צבאות הוא: ויאמר המלאך
7 אל טוביה מאין אתה בחור: ויען טוביה ויאמר אדוני התדע ללכת עמי
8 למדי: ויאמר המלאך ידעתי את הדרכים כלם ובמדי הייתי אושפיש בבית
גבאל אחינו היושב ברגיש מדינת המדי ודרך שני ימים יש מאגבתנים עד רגיש
9 ורגיש בהר ואגבתנים בשדה: ויאמר לו טוביה הרף מעט בחסדך ואלך ואגיד
לאבי את הדבר כי מתאוה אני מאד שתלך עמי ואתן לך שכר הדרך ויאמר
10 לו לך מהר כי הנני עומד עד שתשוב אלי ואל תאחר: ויבא טוביה ויגד לאביו
לאמר מצאתי איש טוב מאחינו שילך עמי ויאמר טובי קרא אותו אלי ואדע
11 מאי זה מקום הוא ואם נאמן ללכת עמך: ויצא טוביה ויקראהו ויבא
המלאך אל טובי ויאמר לו שלום אליך איש האלהים ויאמר טובי אם יש
עלי שלום ולמה מצאתני כל זאת שאיני רואה בעיני ואנכי יושב עור במחשכים
ויאמר המלאך מי שעור אותך ממאור עיניך הוא ירפאך כי צדיק אתה ויען
טובי ויאמר כן יאמר יי ויאמר לו טובי אחי טוביה בני מבקש ללכת אל מדי
התוכל ללכת עמו ואני אתן את שכרך ויאמר המלאך כן אוכל ואני יודע את
הדרכים כלם וכל הגבולים הלכתי וההרים ידעתי:

Reſpondens itaque Tobæus dixit ad Tobiam filium ſuum; Hoc eſt ſignum 3
de quo illi dices, quod marſupium ſuum mihi dedit, & ego dixi; Accipe de
manu mea. Sunt autem hodie viginti anni, quando tradidi argentum in
manum ejus. Nunc ergo vade & inquire tibi hominem qui ſit vir fidelis 4
& eat tecum, dabimuſque ei mercedem ſuam. Vade fili mi dum adhuc vivo,
& tolle argentum, & Domin⁹ Deus Iſrael cuſtodiat te in omnibus viis tuis,
& det tibi gratiam, miſericordiam & miſerationes in oculis viri illius atq;
in oculis omnium intuentium te. Ipſe mittat te cum honore & pace, redu-
catque te ad nos in pace antequam moriar. Egreſſus ergo Tobias ad in- 5
quirendum hominem qui ſecum iret in Mediam, invenit Raphaelem ange-
lum Domini ſtantem in occurſum ejus, ſed non cognovit Tobias quod an-
gelus Domini exercituũ eſſet. Et dixit angelus ad Tobiam; Adoleſcens, unde 6
es tu? Reſpondit Tobias & ait; Mi Domine, nôſti viam qua me ducas in Me- 7
diam? Dixit angelus; Novi quidem omnes vias, & fui hoſpes in domo Ga- 8
beli fratris noſtri habitantis in Rages provinciæ Medorum, eſtque iter du-
orum dierum ab Egbathanis uſq; ad Rages, & Rages quidem eſt in monta-
nis, Egbathanis autem in planitie campi. Tunc dixit ad eum Tobias; Suſti- 9
ne modicum per clementiã tuam, donec vadã & nuntiem patri meo verbum
iſtud. Nam delectat me ſupra modũ quod mecũ eas, & ego dabo tibi mer-
cedem itineris. Ad quem ille ait; Vade feſtinanter, nam ego expectabo do-
nec revertaris ad me, ne moreris. Veniens autem Tobias nuntiavit patri ſuo 10
dicens; Inveni virum bonum ex fratribus noſtris, qui ibit mecum. Ait To-
bæus; Voca eum ad me, ut ſciam unde oriundus ſit, & ſi fidelis ſit ad eun-
dum tecum. Et egreſſus Tobias vocavit eum. Ingreſſus ergo angelus ad To- 11
bæum, dixit ad illum; Salus tibi vir Dei. Ait Tobæus: Si ſalus eſt mecum,
quare totum iſtud invenit me? En ego nihil video oculis meis, & præterea
cæcus habito in tenebris. Ad quem ait angelus; Is qui te cæcum fecit,
ſpoliavitque lumine oculorum tuorum, ipſe ſanabit te, eò quòd juſtus ſis. Et
reſpondit Tobæus dicens; Sic loquatur Dominus. Dixit præterea Tobæus
ad eum; Mi frater, Tobias filius meus contendit proficiſci in Mediam, po-
teris ne tu ire cum illo? Ego utique tradam tibi mercedem. Ait angelus;
Utique potero. Ego enim novi univerſas vias, & cunctos terminos per-
ambulavi atque montana ipſa luſtravi.

Verſio VULG. LAT.

3 Tunc pater ſuus reſpondit illi, & dixit; Chirographum
quidem illius penes me habeo: quod dum illi oſtenderis,
4 ſtatim reſtituet. Sed perge nunc, & inquire tibi aliquẽ
fidelem virum, qui eat tecum ſalvâ mercede ſuâ: ut, dum
5 adhuc vivo, recipias eam. Tunc egreſſus Tobias, inve-
nit juvenem ſplendidum, ſtantem præcinctum, & quaſi
6 paratũ ad ambulandũ. Et ignorans ꝙ Angelus Dei eſſet,
7 ſalutavit eum, & dixit; Undè te habem⁹, bone juvenis? At
ille reſpondit; Ex filiis Iſraël. Et Tobias dixit ei; Nôſti
8 viam, quæ ducit in regionem Medorum? Cui reſpondit;
Novi: & omnia itinera ej⁹ frequenter ambulavi, & man-
ſi apud Gabelum fratrem noſtrum: qui moratur in Ra-
ges civitate Medorum, quæ poſita eſt in monte Ecbata-
9 nis. Cui Tobias ait; Suſtine me, obſecro, donec hæc ipſa
10 nuntiem patri meo. Tunc ingreſſus Tobias, indicavit
univerſa hæc patri ſuo. Super quæ admiratus pater, ro-
11 gavit ut introiret ad eum. Ingreſſus itaq; ſalutavit eum,
12 & dixit; Gaudium tibi ſit ſemper. Et ait Tobias; Quale
gaudium mihi erit, qui in tenebris ſedeo, & lumen cœli
13 non video? Cui ait juvenis; Forti animo eſto, in proximo eſt ut à Deo cureris. Dixit itaque illi Tobias; Numquid poteris perducere filium meum ad Gabelum in 14
Rages civitatem Medorum? & cùm redieris, reſtituam tibi mercedem tuam. Et dixit ei Angelus; Ego ducam & reducam eum ad te. 15

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

3 4 Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὸ χειρόγραφον, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ζήτησον
σεαυτῷ ἄνθρωπον ὃς συμπορεύσεταί σοι, καὶ δώσω αὐτῷ
5 μισθὸν ἕως ζῶ, καὶ λάβε πορευθεὶς τὸ ἀργύριον. Καὶ ἐπο-
ρεύθη ζητῆσαι ἄνθρωπον, καὶ εὗρε (α) Ῥαφαὴλ, Ὃς ἦν ἄγ-
6 γελος, καὶ οὐκ ᾔδει· καὶ εἶπεν αὐτῷ, Εἰ δύναμαι πορευ-
7 θῆναι μετὰ σοῦ ἐν Ῥάγοις τῆς Μηδίας, Καὶ εἰ ἔμπειρος
8 εἶ τῶν τόπων; Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος, Πορεύσομαι
μετὰ σοῦ, καὶ τῆς ὁδοῦ ἐμπειρῶ, καὶ παρὰ Γαβαὴλ τὸν ἀ-
9 δελφὸν ἡμῶν ηὐλίσθην. Καὶ εἶπεν αὐτῷ Τωβίας, Ὑπό-
μεινόν με, καὶ ἐρῶ τῷ (β) πατρί. καὶ εἶπεν αὐτῷ, Πορεύου,
10 καὶ μὴ χρονίσῃς. Καὶ εἰσελθὼν, εἶπε τῷ πατρί, Ἰδοὺ εὕ-
ρηκα ὃς συμπορεύσεταί μοι. ὁ δὲ εἶπεν, Φώνησον αὐτὸν
πρός με, ἵνα ἐπιγνῶ ποίας φυλῆς ἐστι, καὶ εἰ (γ) πιστὸς τοῦ
11 πορευθῆναι μετὰ σοῦ. καὶ ἐκάλεσεν αὐτόν· Καὶ εἰσῆλθε, καὶ
ἠσπάσαντο ἀλλήλους.

MS. A. (α) τὸν Ῥαφαήλ, (β) πατρί μου. (γ) πιστός ἐστιν τοῦ

Et dedit ei chirographum, & dixit ei; Quære tibi 3
hominem, qui ſimul ibit tecum, & dabo ei merce- 4
dem, dum vivo: & accipe vadens argentum. Et 5
ivit quærere hominem, & invenit Raphael,
Qui erat angelus, & neſciebat. Et dixit ei; Si 6
poſſum ire tecum in Ragis Mediæ, & ſi peritus es 7
locorum? Et dixit ei angelus; Ibo tecum, (a) & 8
viæ peritus ſum, & apud Gabael fratrem no-
ſtrum commoratus ſum. Et dixit ei Tobias; 9
Suſtine me & dicam patri. Et dixit ei; Vade,
& ne tardaveris. Et ingreſſus dixit patri; 10
Ecce inveni, qui ſimul ibit mecum. At ille
dixit; Voca ipſum ad me, ut agnoſcam, cujus tri-
bûs eſt, ac ſi fidelis ad eundum tecum. Et vo-
cavit eum, Et, introivit: & ſalutârunt ſe in- 11
vicem.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

3 4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
*** [illegible]

Et dedit ei chirographum, & dixit ei; 3
Quære hominem qui eat tecum, & da- 4
bo ei mercedem, dum vivus ſum,
& profectus recipe argentum. Et pro- 5
fectus ut quæreret hominem, invenit
Raphaëlẽ qui Angel⁹ erat: & neſciebat.
Et dixit ei; Poſſum tecum ire Ragas 6
Mediæ? Et num peritus es locorum?
Et dixit ei Angelus; Ibo tecum: 7
Et peritus ſum viæ: & apud Gabrie- 8
lem fratrem veſtrum pernoctavi. Et
dixit ei Tobias; Expecta me, & dicam
patri meo. Et dixit ei; Vade, noli 9
tardare, Et ingreſſus dixit patri ſuo; 10
Ecce, inveni qui mecum eat. Ille au-
tem dixit; Voca eum ad me, ut agno-
ſcam eum, de qua tribu, & num fi-
des ei adhibenda eſt, ut tecum eat.
Et vocavit eum, & ingreſſus eſt, & ſa- 11
lutârunt alter alterum:

ספר טוביה : ה

16 אחי מאי זה שבט או משפחה אתה : ענה רפאל ואמר לו שכיר אתה
17 מבקש לילך עם בנך או ממשפחות ושבטים אתה מבקש אמר לו טוביה אני
18 חפץ לידע שמך ומשפחת בית אביך : אמר לו אני ממשפחת חנניה בן עזריה
19 הגדול ושמי עזריה : ענה טוביה ואמר לו לחיים ולשלום אל יחר אפך על אשר
שאלתי משפחתך כי עתה ידעתי כי קרוב אתה לנו וממשפחה המהוללה והמשובחה
וגם טוב אני יודע את חנניה ויותם בני שלמון הגדול ויחדיו היו עולים
בירושלם ומעלים הבכורים והמעשרות והם לא עזבו את יהוה אלהינו ולא
טעו אחרי ההבל אשר טעו אחינו בני ישראל מזרע קדושים ממשפחת טובים
ועתה אחי אם תרצה אתן לך בכל יום בקע משקלו עד אשר תלכו ותבואו
בשלום ובבואכם לשלום אוסיף על שכרך כראוי אמר לו כדבריך כן אעשה
מיד קרא לטוביה בנו ואמר לו בני תקן עבודתך ולך לדרכך לאלתר התקן
עצמו ובא לצאת לדרכו והתחיל אביו מברכו כך יי אלהי השמים השוכן בשמי
מרום הוא יצליח אתכם והוא ישלח מלאכו לפניכם ויצליח דרכיכם ויצאו
והלכו לשלום וכלב של נער הלך עמהם :

Liber TOBIÆ, Edit. P. Fagii.

Mi frater, è qua tribu, aut familia es tu? Cui respondens Raphael, dixit; 16
Mercenariumne tu quæris qui abeat cum filio tuo, an de familiis & tribu- 17
bus tu quæris? Respondit Tobias, Ego cupio scire nomen tuum & fa-
miliam patris tui, Respondit ei; Sum de familia Hananiæ, filii magni 18
Azariæ, éstque & mihi nomen Azariah. Respondit Tobias, dicens; Bene 19
se res habet. Ne quæso succenseas, quod interrogârim de familia tua. Novi enim quod consanguineus noster sis, de familia laudabili & celebri, bene quoque novi Hananiam & Jotham, filios Salmon magni viri. Unà siquidem ascendebamus Jerosolymam, offerentes primitias & decimas. Ipsi certè non dereliquerunt Dominum Deum nostrum, neque secuti fuerunt vana idola, post quæ erraverunt fratres nostri, filii Israel, qui sunt de semine sanctorum atque familia bonorum. Nunc itaq; mi frater, si volueris, dabo tibi indies dimidium sicli justi ponderis, interea temporis, quo abieritis & redieritis in pace. Cúmque reversi fueritis, addam ad mercedem tuam quod dignum est. Respondit ei; ut locutus es, sic faciam. Actutum advocato Tobia filio suo, dixit ad eum; Dispone opera tua & accinge te ad iter, qui statim paravit se. Cúmque veniret ut jam jam arriperet iter, cœpit pater ejus benedicere ei ad hunc modum: Dominus Deus cœlorum, qui habitat in cœlis excelsis, ipse faveat vobis, atque mittat Angelum suum ante vos, qui fortunet iter vestrum, (his dictis) egressi sunt, & abierunt in pace, canis quoque quem puer Tobias habebat, ibat cum eis.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

16 ויאמר טובי מאי זה מקום אתה ומאי זה שבט אתה ומאי זה עיר אתה : ויאמר
17 המלאך עוד תבקש ויש לך שכיר שילך עם בנך כרצונך ויאמר טובי אחי מבקש
18 אני לידע את שמך ומאי זו משפחה אתה ויאמר המלאך : אני עזריה בן חננאל
19 מבית שלומית הגדול מאחיך : ויאמר טובי לחיים ולשלום ואתה אחי אל
תכעס עלי על שאני מבקש לדעת דבר אבות משפחתך והנה אתה אחי
ממשפחה טובה ויקרה וגם אתה ידעת את חננאל ואת נתן שני בני שלומית
הגדול והם ההולכים עמי לירושלם בשבתנו בארץ ישראל ומשתחוים עמי
שם ולא תעו אלה אחרי אלהי נכר הארץ כאשר תעו אחינו ועתה אחי לך
לשלום עם בני ובשלום תבואו בעזרת האל ואני אתן את שכרך זוז בכל יום
ומאכלך כמו לבני ואם ישיבכם הבה בשלום עוד אוסיף לך על שכרך
ויאמר המלאך אל תירא כי אני אלך עם בנך ונלך לשלום ונשובה בשלום
ויקרא טובי אל בנו ויאמר אליו הכן לך מה שאתה צריך לדרך וצא עם אחיך ואל
שדי הוא יוליכם לשלום וישיבכם בשלום וישלח מלאכו עמכם ויצליח דרכיכם
וישק טוביה לאביו ולאמו ויאמרו לו לך לשלום :

Et dixit Tobæus; Unde es tu, de qua tribu & de qua civitate? Respondit an- 16
gelus; Rursum quæris, cùm habeas ad votum tuum mercenarium qui eat cum 17
filio tuo? Ait Tobæus; Frater mi ego cupio scire nomē tuum, & de qua cog-
natione sis. Respondit angelus; Ego sum Azaria filius Hananeel de fami- 18
lia magni Selomith ex fratribus tuis. Dixit Tobæus; Salvus & pacificus 19
adsis. Mi frater noli irasci mihi quod sic sciscitatus sum genealogiam familiæ tuæ. Ecce tu mi frater es de cognatione bona & nobili, & tu quoq. cognovisti Hananeelem & Nathan duos filios magni Selomith, qui mecum ibant in Jerusalem cum habitaremus in terra Israel, & adorabant mecum ibi, nec unquam erraverunt post Deos alienos hujus terræ, sicut aberraverunt fratres nostri. Nunc itaque mi frater vade in pace cum filio meo, atque salvi redeatis adjuvante Deo. Dabo autē tibi pro mercede singulis diebus drachmam unam & præterea victum sicut filio meo. Et si reduxerit vos Dominus in pace, adjiciam adhuc super mercede tua. Dixit autem angelus; Ne timeas: quoniam ego ibo cum filio tuo, ibimusque in pace & revertemur in pace. Clamavit proinde Tobæus ad filium suum; Para tibi id quo opus habes pro itinere, & egredere cum fratre tuo. Deus autem omnipotens ducat vos in pace & reducat vos salvos, mittatque angelum suum vobiscum & prosperum faciat iter vestrum. Cúmque Tobias oscularetur patrem suum & matrem suam, dixerunt ad eum; Vade in pace.

Versio VULG. LAT.

16 Cui Tobias respondit; Rogo te, indica mihi, de qua domo, aut de qua tribu es
17 tu? Cui Raphael angelus dixit; Genus quæris mercenarii, an ipsum mercenarium, qui
18 cum filio tuo eat? Sed ne fortè solicitum te reddam, ego sum Azarias Ananiæ magni
19 filius. Et Tobias respondit; Ex magno genere es tu. Sed peto ne irascaris quòd volu-
20 erim cognoscere genus tuum. Dixit autem illi Angelus; Ego sanum ducam, & sanum tibi
21 reducam filium tuum. Respondens autem Tobias, ait; Benè ambuletis, & sit Deus in itinere vestro, & Angelus ejus comitetur
22 vobiscum. Tunc paratis omnibus, quæ erant in via portanda, fecit Tobias vale patri suo, & matri suæ, & ambulaverunt ambo simul.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 Καὶ εἶπεν αὐτῷ Τωβίτ, Ἀδελφὲ, ἐκ ποίας φυλῆς καὶ ἐκ ποίας
17 πατριᾶς (α) εἶ σύ; ὑπόδειξόν μοι. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Φυλὴν καὶ
πατριὰν σὺ ζητεῖς; ἢ μίσθιον ὃς συμπορεύσεται μετὰ τοῦ υἱοῦ σου;
καὶ εἶπεν αὐτῷ Τωβίτ, Βούλομαι ἀδελφὲ ἐπιγνῶναι τὸ γένος
18 σου, καὶ τὸ ὄνομα. (β) Ὁ δὲ εἶπεν, Ἐγὼ Ἀζαρίας Ἀνανίου
19 τοῦ μεγάλου, τῶν ἀδελφῶν σου. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὑγιαίνων
ἔλθοις ἀδελφέ· καὶ μή μοι ὀργισθῇς, ὅτι ἐζήτησα τὴν φυλήν σου, καὶ τὴν (γ) πατριάν σου ἐπιγνῶναι. καὶ σὺ τυγχάνεις ἀδελφός μου ἐκ τῆς καλῆς καὶ ἀγαθῆς γενεᾶς· (δ) ἐπεγίνωσκον γὰρ ἐγὼ Ἀνανίαν καὶ (ε) Ἰωνάθαν υἱοὺς (ζ) Σεμεΐ τοῦ μεγάλου, ὡς ἐπορευόμεθα κοινῶς εἰς Ἱερουσαλὴμ προσκυνεῖν, ἀναφέροντες τὰ πρωτότοκα, καὶ τὰς δεκάτας τῶν γενημάτων, καὶ οὐκ ἐπλανήθησαν (η) ἐν τῇ πλάνῃ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν. ἐκ ῥίζης (θ) καλῆς εἶ ἀδελφέ. ἀλλὰ εἰπόν μοι τίνα σοι ἔσομαι μισθὸν διδόναι; δραχμὴν τῆς ἡμέρας, καὶ τὰ δέοντά σοι ὡς καὶ τῷ υἱῷ μου, καὶ ἔτι προσθήσω σοι ἐπὶ τὸν μισθὸν, ἐὰν ὑγιαίνοντες ἐπιστρέψητε. καὶ εὐδόκησαν οὕτως. καὶ εἶπε πρὸς Τωβίαν, Ἕτοιμος γίνου πρὸς τὴν ὁδὸν, καὶ εὐοδωθείητε. καὶ ἡτοίμασεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ τὰ πρὸς τὴν ὁδόν. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, Πορεύου μετὰ τοῦ (ι) ἀνθρώπου τούτου. ὁ δὲ ἐν τῷ (κ) οὐρανῷ οἰκῶν Θεὸς εὐοδώσει τὴν ὁδὸν ὑμῶν, καὶ ὁ ἄγγελος αὐτοῦ συμπορευθήτω ὑμῖν, καὶ ἐξῆλθαν ἀμφότεροι ἀπελθεῖν, καὶ ὁ κύων τοῦ παιδαρίου μετ' αὐτῶν.

MS. A. (α) σὺ εἶ; (β) Καὶ εἶπεν, Ἀζαρίας (γ) πατριὰν ἐπιγνῶναι. (δ) ἐγίνωσκον (ε) Ἰάθαν (ζ) Σεμείου (η) τῇ πλάνῃ (θ) μεγάλης (ι) ἀνθρώπου. ὁ δὲ (κ) οὐρανῷ ··· οἰκῶν Θεὸς

Et dixit ei Tobit; Frater, ex qua tribu, & ex 16
qua patria es tu? indica mihi. Et dixit ei; 17
Tribum, & patriam tu quæris; an mercenarium, qui simul ibit cum filio tuo? Et dixit ei Tobit; Volo, frater, agnoscere genus tuum, &
nomen. At ille dixit; (b) Ego Azarias Ananiæ 18
magni, de fratribus tuis. Et dixit ei; Sanus 19
venias, frater: & ne mihi irascaris, quia quæsivi tribum tuam, & patriam tuam agnoscere: & tu es frater meus ex pulchra & bona progenie. Cognovi enim ego Ananiam, & Jonathan, filios Semei magni; quomodò ibamus unà in Hierosolyma ad adorandum, offerentes primogenita, & decimas geniminum: & non erraverunt in errore fratrum nostrorum. De bona radice es, frater. Sed dicito mihi, quam tibi ero mercedem daturus? drachmam die, & necessaria tibi, sicut & filio meo, & adhuc adjiciam tibi super mercedem, si sani reverteritis. Et benè senserunt sic. Et dixit ad Tobiam; Paratus esto ad viam, & prosperemini. Et paravit filius ejus, quæ ad viam. Et dixit ei pater ejus; Vade cum homine hoc. Qui autem in cœlo habitat Deus, prosperabit viam vestram: & angelus ejus ibit vobiscum Et exierunt utrique ad abeundum, & canis pueri cum eis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]

Et dixit ei Tobit; Frater, ex qua tri- 16
bu es, & ex qua familia? indica mihi.
Et dixit ipsi, Tribum ac familiam quæ- 17
ris tu, an mercenarium qui cum filio
tuo eat? Et dixit ei Tobit; Volo 18
ego frater genus tuum ac nomen scire. Ipse autem dixit; Azarias sum, Hananiæ magni *filius*, de fratribus tuis.
Et dixit ei; Sanus veneris, frater. 19
Noli autem irasci quòd genus & nomen tuum scire voluerim. Et tu quidem frater, generis es honesti ac boni. Novi enim Hananiam & Jonatham filios Shmei magni, cum iremus simul Jerosolyma adorandi causâ, afferentes primitias & decimas fructuum. Et quòd non errârunt errore fratrum nostrorum. De stirpe bona es, frater mi. Verùm dic mihi, quam tibi dabo mercedem? drachmam in diem, & necessaria, sicut & filio meo: Superaddam [illegible] mercedi si sani revertemini. [illegible] consenserunt sic. Dixit autem ei Tobias; Paratus esto itineri. Et dixit ei pater ipsius, Vade cum homine. Deus autem qui habitat in cœlis iter vestrum secundet, & Angelus ejus vobiscum eat. Et egressi sunt ambo ad iter faciendum, & canis pueri cum ipsis.

ספר טוביה: ו

ואמו היתה בוכה ואומרת לבעל למה שגרת את הנער והוא היה מטה 23
בידינו והוא המוציא והמביא בבית: ועתה שגרת אותו לבקש כסף לא 24
ימלט לעולם ועד ולא עוד אלא שעד עתה פרנסנו הקדוש ברוך הוא
וכלום לא חסר לנו: ועתה למה נכנס ברעתך זה השטות של כסף ושגרת 25
את בני בדרך אשר לא ידע ושמא יקראהו אסון: ענה טוביה ואמר לה 26
רב לך ועזבי הדברים כי בטוח אני ברחמי שמים כי הם לחיים ולשלום
ישובו משם ותראה את בנך בעיניך: והקדוש ברוך הוא ישלח מלאכו ויצליח 27
דרכם ויחזרו לשלום ותחדל מלבכות:

ו

וכשהיו הולכים בדרך עד הערב והלכו בעיר לדיקיאה ולנו שם: והלך הנער 1 2
ונכנס בנהר כדי לקרר גופו ויבא דג גדול מן הנהר ולקח את הנער ורצה
לבלעו: והיה המלאך רץ והיה צווח לנער אל תירא טוביה אלא החזק 4
בדג כאיש חיל והוציא אותו מיד נתחזק הנער ותפש את הדג והוציאו מן
הנהר: ואמר לו המלאך רפאל חתוך הדג וקח ממנו הלב והכבד והמרה 5
ושמרם בטוב: ויעש הנער ככל אשר דבר המלאך אליו ואת הדג תקנו ואכלוהו 6
ועמדו והלכו בדרך יחד עד אשר הגיעו קרוב אינקבטניש:

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Porrò mater ejus incipiebat flere & dicere marito ;Cur ablegâsti puerum ? 23
ipse fuit baculus manuum nostrarum, promus & condus domus nostræ. Et 24
nunc amandâsti eum ut reposcat argentum,quid,etiam si nunquam ereptum
fuisset argentum ? Nec hoc solum est, imò & Deus huc usque pavit nos, sic,
ut nihil planè nobis defuerit. Quomodò igitur nunc in mentem tuam sub- 25
iit stulta hæc cogitatio, de (reparando) argento, ut propter illud filium meũ
in viam ablegâris, quam non novit, & in qua illi facile letale exitium acci-
dere posset. Adhæc respondens Tobias, dixit ad eam. Satis est, mitte hæc 26
verba, persuasus enim sum de Dei misericordia, (qua fiet,) ut incolumes
& salvi revertantur, videbísque filium tuum oculis tuis. Nam Deus mittet 27
Angelum suum, qui secundabit iter eorum, ut redeant in pace, quare flere
desinas.

CAP. VI.

Cumque pergerent in via, appetente vespera, ingressi sunt civitatem 1
Ledikian,in qua & pernoctârunt. Ubi cum abiisset puer flumen ingressurus, 2
causâ refrigerandi corpus suum, prodiit è flumine ingens piscis, qui arre-
ptum puerum deglutire cupiebat. Quod ubi animadvertit Angelus, ac-
currit, acclamans puero. Ne timeas Tobia, quin tanquàm vir fortis appre- 4
hende piscem, & extrahe eum. Confestim puer recepto animo, piscem ar-
ripuit, & è flumine traxit. Ad quem dixit Angelus Raphaël; Divide pi- 5
scem, & tolle ex eo cor, jecur, & fel, quæ bene conservato. Fecítque 6
puer omnia ut jusserat Angelus, piscem verò paratum comederunt. Inde
surgentes perrexerunt simul, donec venirent prope civitatem Inkabthanis:

Editio SEBAST. MUNSTERI.

ויצאו ללכת ותחל אמו לבכות ותאמר אל בעלה איך לא יראת לשלוח את 23
הנער כי בן זקונים הוא לנו והוא יוצא ובא לפנינו: ובלא אותו כסף יחיינו 24
אלהינו: ויאמר אליה טובי אל תיראי אחותי כי בשלום ילך ובשלוה יבא 26
אלינו ועיניך תראינה אותו: ויי אלהינו ישלח מלאכו עמו ויצליח דרכו וישוב 27
בשלום ותוסף לבכות עוד:

ו

וילך הנער לדרכו והמלאך רפאל עמו ויבא עד נחל תיגרין בערב וילינו שם: 1
וירד טוביה אל הנחל לרחוץ רגליו ויצא פתאום דג אחד מן הנחל לאכול 2
את הנער: ויצעק ויאמר לו המלאך תפוש הדג ואל תניחהו ויתפש הנער 4
את הדג: ויאמר המלאך אל הנער קרע את הדג בתוך וקח הלב והמרירה ושים 5
אותם עמך כי טובים הם לרפואות: ויעש כן הנער ואת הדג בשל ויאכל 6
והנותר הניח וילכו עד מדי:

Egredientibus autem eis ut abirent,cœpit mater ejus flere,& dixit ad ma- 23
ritum suum. Quomodo non timuisti dimittere puerum, qui est filius se-
nectutis nostræ,& conversatus est ante faciem nostram ? Certè Deus noster 24
nutrivisset nos absque pecunia illa. Ad quam dixit Tobæus ; Ne timeas 26
soror mea : ille vadit in pace atque salvus redibit ad nos. Oculi tui vide-
bunt illum, Et Dominus Deus noster mittit angelum suum cum eo, qui pro- 27
sperum faciet iter ejus,reverteturque ille in pace. At illa adjecit plus flere.

CAP. VI.

Profectus est itaque puer per viam suã comitante eum angelo Raphaele, 1
& perveniens ad fluvium Tigrim tempore vespertino, pernoctaverunt ibi.
Descendensque Tobias in fluvium ut lavaret pedes suos, emersit subitò 2
piscis quidam è fluvio ut devoraret puerum. Clamantéque eo ait angelus 4
ad eum ; Apprehende piscem & ne dimiseris eum. Et cum puer appre-
hendisset piscem, Ait angelus ad puerum ; Lacera piscem per medium, 5
& accipe cor & fel, & repone ea penes te : nam sunt bona ad medica-
menta. Fecit ergo puer sic, & coquens piscem comedit eum, reliquum 6
autem reposuit. Cúmque prosequerentur iter usque in Mediam,

Versio VULG. LAT.

23 Cúmque profecti essent, cœpit mater ejus flere, &
dicere ; Baculum senectutis nostræ tulisti, & transmi-
24 sisti à nobis. Nunquam fuisset ipsa pecunia,pro qua
25 misisti eum. Sufficiebat enim nobis paupertas nostra,
ut divitias computaremus hoc, quòd videbamus filiũ
26 nostrum. Dixitque ei Tobias ; Noli flere,salvus per-
veniet filius noster,& salvus revertetur ad nos,& ocu-
27 li tui videbunt illum. Credo enim quòd Angelus Dei
bonus comitetur ei,& benè disponat omnia,quæ cir-
ca eum geruntur,ita ut cum gaudio revertatur ad nos.
28 Ad hanc vocem cessavit mater ejus flere,& tacuit.

CAP. VI.

1 Profectus est autem Tobias, & canis secutus est
eum, & mansit primâ mansione juxta fluuium Tigris.
2 Et exivit ut lavaret pedes suos, & ecce piscis imma-
3 nis exivit ad devorandum eum. Quem expavescens
4 Tobias clamavit voce magnâ, dicens ; Domine, inva-
dit me. Et dixit ei Angelus ; Apprehende branchi-
am ejus,& trahe eum ad te. Quod cùm fecisset, attra-
5 xit eum in siccum,& palpitare cœpit ante pedes ejus.
Tunc dixit ei Angelus ; Exentera hunc piscem, &
cor ejus, & fel, & jecur repone tibi : sunt enim hæc
6 necessaria ad medicamenta utiliter. Quod cùm
fecisset, assavit carnes ejus, & secum tulerunt in via:
cætera salierunt, quæ sufficerent eis, quousque perve-
nirent in Rages civitatem Medorum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

23 Ἔκλαυσε (α) δὲ Ἄννα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς Τωβίτ,
Τί ἐξαπέστειλας τὸ παιδίον ἡμῶν; ἢ οὐχὶ ἡ ῥάβδος τῆς χει-
ρὸς ἡμῶν ἐστιν ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι αὐτὸν καὶ ἐκπορεύεσθαι ἐνώπι-
24 ον ἡμῶν; Ἀργύριον τῷ ἀργυρίῳ μὴ φθάσαι, ἀλλὰ περίψημα
25 τοῦ παιδίου ἡμῶν γένοιτο. Ὡς γὰρ δέδοται ἡμῖν ζῆν παρὰ τοῦ
26 κυρίου, τοῦτο ἱκανὸν ἡμῖν ὑπάρχει. Καὶ εἶπεν αὐτῇ Τωβίτ,
Μὴ λόγον ἔχε ἀδελφή, ὑγιαίνων ἐλεύσεται, καὶ οἱ ὀφθαλμοί σου
27 ὄψονται αὐτόν. Ἄγγελος γὰρ ἀγαθὸς συμπορεύσεται αὐτῷ,
καὶ εὐοδωθήσεται ἡ ὁδὸς αὐτοῦ, καὶ ὑποστρέψει ὑγιαίνων.

MS.A. (α) δὲ ἡ μήτηρ

Ploravit autem Anna mater ejus, & dixit ad 23
Tobit; Quid emisisti filium nostrum? An non
virga manûs nostræ est in ingrediendo ipsum, &
egrediendo coram nobis? Argentum argento non 24
antevertat,sed peripsema filii nostri sit: Quomodò 25
enim datum est nobis vivere à Domino, hoc satis
multum nobis est. Et dixit ei Tobit; Ne solici- 26
tudinem habeas, soror: sanus veniet,& oculi tui
videbunt eum. Angelus enim bonus ibit cum eo: 27
& prosperabitur iter ejus, & redibit sanus.

ΚΕΦ. ϛʹ.

28 Καὶ ἐπαύσατο κλαίουσα. Οἱ δὲ πορευόμενοι τὴν ὁδὸν, ἦλθον ἑσπέ-
1 ρας ἐπὶ τὸν Τίγριν ποταμὸν, καὶ ηὐλίζοντο ἐκεῖ. Τὸ δὲ παιδάριον
2 κατέβη περικλύσασθαι, καὶ ἀνεπήδησεν ἰχθὺς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἠ-
4 βουλήθη καταπιεῖν τὸ παιδάριον. Ὁ δὲ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ, Ἐπι-
λαβοῦ τοῦ ἰχθύος. καὶ ἐκράτησε τὸν ἰχθὺν τὸ παιδάριον, καὶ ἀνέ-
5 βαλεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν γῆν. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος, Ἀ-
νάτεμε τὸν ἰχθὺν, καὶ λαβὼν τὴν καρδίαν καὶ τὸ ἧπαρ καὶ τὴν
6 χολὴν, θὲς ἀσφαλῶς. Καὶ ἐποίησε τὸ παιδάριον ὡς εἶπεν
αὐτῷ ὁ ἄγγελος· τὸν δὲ ἰχθὺν ὀπτήσαντες, ἔφαγον. καὶ ὥδευον
ἀμφότεροι, (α) ἕως οὗ ἤγγισαν ἐν Ἐκβατάνοις.

MS.A. (α) ἕως ἤγγισαν

CAP. VI.

Et cessavit plorans. Illi verò euntes viam, 28 1
venerunt vesperi ad Tigrim flumen, & manserunt
ibi. Puer autem descendit ad lavandum se : & 2
prosiliit piscis è flumine, & voluit devorare
puerum. Angelus autem dixit ei; Apprehende 4
piscem. Et tenuit piscem puer, & projecit eum
super terram. Et dixit ei angelus; Incîde piscem, 5
& sumens cor, & jecur, & fel, repone tutò.
Et fecit puer, sicut dixit ei angelus. Piscem au- 6
tem assantes, comederunt. Et pergebant utrique,
donec appropinquaverunt in Ecbatana.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]

[illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]

Mater autem ejus flevit, & dixit ad 23
Tobit; Quare amandâsti filium no-
strum? Annon ipse baculus manûs no-
stræ, ingrediendo & egrediendo coram
nobis? Argentum ad argentum non 24
perveniat,sed pretium vitæ filii mei sit.
Nam prout vivere nobis datum est à 25
Domino, hoc nobis sufficit. Et dixit 26
ipsi Tobit; Ne sit tibi solicitudo,soror: 27
Sanus veniet, & oculi tui videbunt
ipsum. Angelus enim bonus it cum eo,
& prosperum erit iter ejus, sanúsque
redibit. Et cessavit à fletu. 28

CAP. VI.

Illi verò incedentes viam, venerunt 1
vesperi ad Tigrim fluvium,ibique per-
noctârunt. Puer autem descendit lo- 2
tum. Et exilivit piscis è fluvio, & vo-
luit devorare puerum. Dixit autem 4
ei Angelus; Prehende piscem : Et pre-
hendit puer piscem, & projecit eum
super terram. Et dixit ei Angelus; 5
Incîde piscem,sumptumq; cor & hepar
ac fel,repone cautè. Et fecit puer sicut 6
dixit ei Angelus. Piscem autem as-
santes ederunt. Profectíque sunt ambo
donec pervenerunt Ecbatana.

7 וְשָׁאַל הַנַּעַר לַמַּלְאָךְ וְאָמַר לוֹ עֲזַרְיָה אָחִי מָה אֵלּוּ הַלֵּב וְהַכָּבֵד וְהַמְּרֵרָה וּבַמָּה יוֹעִילוּ :
8 אָמַר לוֹ הַלֵּב וְהַכָּבֵד יוֹעִילוּ לַנִּזּוֹקִים מִן הַשֵּׁד וּמִן רוּחַ רָעָה וְיָשִׂימוּ יַחַד בֶּגֶחָלִים
9 וְיִתְעַשְּׁנוּ בָהֶם בֵּין אָדָם וּבֵין אִשָּׁה שֶׁהֵם בַּעֲלֵי שֵׁדוֹת וְשׁוּב לֹא יוֹסִיפוּ אֵלָיו : וּבִשְׁבִיל
הַמְּרֵרָה אִם יִמְשַׁח אָדָם בְּעֵינֵי כָּל בַּעֲלֵי שַׁבְלוּל בְּעֵינֵיהֶם וּמִיַּד יִתְרַפְּאוּ וְיַבִּיטוּ כְּמוֹ
10 שֶׁהָיוּ מִקּוֹדֶם : וּכְשֶׁהִגִּיעוּ קָרוֹב לָעִיר רִיגוּ אָמַר הַמַּלְאָךְ לַנַּעַר: אִם תִּרְצֶה נִכְנַס 11
וְנָלִין בְּזוֹ הָעִיר בְּבֵית רְעוּאֵל כִּי הוּא קְרוֹבְךָ מִמִּשְׁפַּחַת בֵּית אָבִיךָ וְגַם יֵשׁ לוֹ בַּת
12 יְחִידָה יָפָה וְנָאָה וּשְׁמָהּ שָׂרָה : וְאִם תִּרְצֶה נְדַבֵּר לְאָבִיהָ וְיִתְּנֶנָּה לְךָ לְאִשָּׁה : כִּי לְךָ
הִיא רְאוּיָה וּלְךָ מִשְׁפַּט הַגְּאוּלָּה וְאַתָּה יָחִיד וְהִיא יְחִידָה וְהַנַּעֲרָה טוֹבָה וּמְשׂוּלֶּת
13 עַד מְאֹד: וְעַתָּה שְׁמַע בְּקוֹלִי וּנְדַבֵּר אֶל אָבִיהָ וּבַחֲזִירָתֵינוּ נַעֲשֶׂה שִׂמְחָתְךָ כִּי רְעוּאֵל
אֲבִי הַנַּעֲרָה נִשְׁבַּע שֶׁלֹּא יִתְּנֶנָּה לְאִישׁ זָר אֲשֶׁר לֹא מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ כְּתוֹרַת מֹשֶׁה שֶׁיִּתֵּן
14 לוֹ עַל נַחֲלָתוֹ וְכָל אֲשֶׁר יֶשׁ לוֹ : עָנָה הַנַּעַר וְאָמַר לַמַּלְאָךְ עֲזַרְיָה אָחִי אֲנִי
שָׁמַעְתִּי עַל הַנַּעֲרָה שֶׁנִּשֵּׂאת לְשִׁבְעָה אֲנָשִׁים וְכוּלָּם מֵתוּ בַּלַּיְלָה רִאשׁוֹנָה:
15 וַאֲנִי יָחִיד לְאִמִּי וּלְאָבִי וּמִתְיָרֵא אֲנִי שֶׁמָּא אָמוּת גַּם אֲנִי כָּרִאשׁוֹנִים כִּי הַשֵּׁד
הוּחֲזַק עִמָּהּ וְאֵינוֹ מַזִּיק לְכָלוּם אָדָם כִּי אִם לְאִישׁ אֲשֶׁר יִתְּנוּ לָהּ וְעַל זֶה
אֲנִי מִתְיָרֵא פֶּן אָמוּת וְאוֹרִיד אֶת שֵׂיבַת אָבִי וְאִמִּי בְּרָעָה שְׁאוֹלָה וְאֵין לָהֶם בֵּן
אַחֵר לְקוֹבְרָם :

Ubi puer interrogavit Angelum, dicens, Mi frater Azaria, quid sibi hæc 7
volunt? nempe cor, jecur & fel, & ad quid conducunt? Respondit illi (An- 8
gelus;) Cor & jecur valent contra nocumenta Cacodæmonis, atque maligni
spiritus. Et si prunis imposita, vir sive mulier, qui dæmonium habent, ab eis
suffumigentur, liberantur à dæmoniis, ut non ampl.⁹ ad eos redeant. Porrò 9
felle si quis obliniat oculos eorum, qui in ipsis maculas habent, illicò curan-
tur, restituunturque visui ut antea. Cùm vero appropinquâssent civitati 10
Rigo, Dixit Angelus ad puerum; Si placet, ingrediemur & pernoctabimus 11
in ista civitate, in domo Reguelis, ipse est enim propinquus tuus, de familia
domus patris tui. Est quoque illi filia unica, formosa & decora, cui nomen
est Sara, quam si (ducere) volueris (in uxorem) loquemur ea de re cum
patre ejus, & nimirum dabit eam tibi : Tibi enim competit ea, atque 12
tibi est jus propinquitatis. Insuper & sicut tu unicus filius es, ita &
ipsa unica est filia, puella certe bona, atque probè educata. Nunc 13
ergo quiesce voci meæ, & loquamur cum patre ejus. Cúmque reversi
fuerimus, faciemus tibi gaudium. Nam Reguel pater puellæ juravit se non da-
turum eam viro alieno, qui non sit de sua familia, sicut præcepit Moses dare
quenq; filiam suam ei, qui est de sua familia, cui simul etiam det quæcunque 14
habet. Respondit puer & dixit ad Angelum; Mi frater Azaria, Ego au-
divi de puella ista, quod nupserit septem viris, qui omnes mortui fuerunt 15
prima nocte. Ego autem unicus filius sum matri meæ & patri meo, Atque ti-
meo ne & ego fortè moriar, sicut priores illi mariti. Nam dæmonium penes
eã est, quod nulli homini nocet, nisi ei viro cui nuptũ datur Propterea ego ti-
meo, ne fortè moriar, ac ita deducã caniciem patris mei & matris meæ, cum
dolore in sepulchrum. Quo facto, non habent alium filium qui sepeliat eos.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

7 וַיֹּאמֶר טוֹבִיָּה אֶל הַמַּלְאָךְ עֲזַרְיָה אָחִי מָה רְפוּאָה תַּעֲשֶׂה מִלֵּב הַדָּג וּמְרִירָה : וַיֹּאמֶר
8 אֵלָיו הַלֵּב יוֹעִיל לְהַקְטִיר מִמֶּנּוּ לִפְנֵי אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַ רָעָה אוֹ רוּחַ שֵׁדִים וְיָנוּסוּ מִמֶּנּוּ :
9 וְהַמְּרִירָה תּוֹעִיל לִמְשׁוֹחַ בָּהּ עֵינֵי הָאָדָם שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם לוֹבֶן וְיֵרָפֵא : וַיָּבֹאוּ בְּאֶגְבַּתָנִיס
10 וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ אֶל טוֹבִיָּה : אָחִי בְּבֵית רְעוּאֵל נָלִין כִּי הוּא אִישׁ זָקֵן : וּבַת יְחִידָה יֵשׁ 11
12 לוֹ יְפַת מַרְאֶה וּשְׁמָהּ שָׂרָה וַאֲדַבֵּר אֵלָיו שֶׁיִּתְּנֶנָּה לְךָ לְאִשָּׁה וְהִיא טוֹבַת שֵׂכֶל וְאָבִיהָ
13 אֲהֵבָהּ : וְעַתָּה שְׁמָעֵנִי וְדַבֵּר בַּעֲבוּרָהּ וְכַאֲשֶׁר נָשׁוּב מִן רָאגֵיש נַעֲשֶׂה הַחֻפָּה וַאֲנִי
יָדַעְתִּי כִּי לֹא יַמְרֶה הָאִישׁ אֶת פִּיךָ וְלֹא יִתֵּן אוֹתָהּ לְאִישׁ זָר כְּתוֹרַת מֹשֶׁה וְנוֹלִיךְ
14 אוֹתָהּ אֶל אָבִיךָ : וַיֹּאמֶר טוֹבִיָּה אֶל הַמַּלְאָךְ שָׁמַעְתִּי אָחִי שֶׁכְּבָר נִתְּנָה לְשִׁבְעָה
אֲנָשִׁים וּמֵתוּ טֶרֶם שֶׁיָּבֹאוּ אֵלֶיהָ וְשָׁמַעְתִּי שֶׁאַשְׁמְדַי מֶלֶךְ הַשֵּׁדִים הוּא הוֹרֵג
15 אוֹתָם : וְעַתָּה יָרֵא אֲנִי מְאֹד פֶּן יַהַרְגֵנִי אַשְׁמְדַי וְהוֹרַדְתִּי אֶת שֵׂיבַת אֲבוֹתַי בְּיָגוֹן
שְׁאוֹלָה כִּי אֵין לָהֶם בֵּן אַחֵר וְלֹא בַת לְקָבְרָם בְּמוֹתָם :

Dixit Tobias ad angelũ; Azaria frater mi, quale medicamentum facies ex 7
corde piscis atque ex felle? Respondit ei; Cor prodest si fumus fiat ex eo 8
coram homine in quo est spiritus malus aut spiritus dæmoniacus. Rece-
dunt enim ab eo. At fel valet si eo ungantur oculi hominis in quibus est 9
albugo. Nam sanabitur. Venientes itaque in Egbathanis, Dixit angelus ad 10
Tobiam, Frater mi, in domo Rahuelis manebimus: nã ille est vir senex, ha- 11
bétq; filiã unicã eleganti forma, cujus nomen est Sara, & ego loquar cum 12
illo ut eã tibi tradat in uxorẽ. Est quidẽ ingenio prædita & pater ejus di-
ligit eã. Nunc itaq; audi me & loquere pro ea, & cum reversi fuerimus de 13
Rages faciemus nuptias. Ego quidẽ novi quod vir ille nõ contradicet ver-
bo tuo, neq; dabit eã viro alieno secundũ legem Mosi, & nos ducemus eã
ad patrem tuũ. Dixit Tobias ad angelũ; Audivi frater mi quod jam tradita 14
fuerit septem viris, qui mortui sunt antequam ingrederentur ad eã. Audivi
etiam quòd Asmodæus princeps dæmonum interfecerit eos, Quapropter 15
ego timeo valdè ne fortè & me occidat Asmodæus, & deducam caniciem
parentum meorum cum mœrore in foveam. Non enim habent filium
alium neque filiam, qui sepeliant eos in morte eorum.

Versio VULG. LAT.

7 Tunc interrogavit Tobias Angelum, & dixit ei;
Obsecro te, Azaria frater, ut dicas mihi, quod
remedium habebunt ista, quæ de pisce servare
8 jussisti? Et respondens Angelus, dixit ei; Cordis
ejus particulam si super carbones ponas, fumus
ejus extricat omne genus dæmoniorũ, sive à viro,
sive à muliere, ita ut ultrà non accedat ad eos.
9 Et fel valet ad ungendos oculos, in quibus fue-
10 rit albugo, & sanabuntur. Et dixit ei Tobias;
11 Ubi vis ut maneamus? Respondénsque Ange-
lus, ait; Est hìc Raguel nomine, vir propinquus
de tribu tua, & hic habet filiam nomine Saram,
sed neque masculum, neque fœminam ullam ha-
12 bet aliam præter eam. Tibi debetur omnis sub-
stantia ejus, & oportet eam te accipere conju-
13 gem. Pete ergò eam à patre ejus, & dabit tibi
14 eam in uxorem. Tunc respondit Tobias, &
dixit; Audio quia tradita est septem viris, &
mortui sunt: sed & hoc audivi, quia dæmoni-
15 um occîdit illos. Timeo ergò, ne fortè & mihi
hæc eveniant: & cùm sim unicus parentibus
meis, deponam senectutem illorum cum tristi-
tia ad inferos.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

7 Καὶ εἶπε τὸ παιδάριον τῷ ἀγγέλῳ, Ἀζαρία ἀδελφὲ, τί ἐστιν (β) ἡ
8 καρδία καὶ τὸ ἧπαρ καὶ ἡ χολὴ τοῦ ἰχθύος; Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἡ καρδία
καὶ τὸ ἧπαρ, ἐάν τινα ὀχλῇ δαιμόνιον ἢ πνεῦμα πονηρὸν, ταῦτα (γ) δεῖ
9 καπνίσαι ἐνώπιον ἀνθρώπου, ἢ γυναικὸς, καὶ (δ) μηκέτι ὀχληθῇ. Ἡ
δὲ χολὴ, ἐγχρῖσαι ἄνθρωπον, ὃς ἔχει (ε) λευκώματα ἐν τοῖς ὀφθαλ-
10 μοῖς, καὶ ἰαθήσεται. Ὡς δὲ προσήγγισαν τῇ Ῥάγῃ, Εἶπεν ὁ ἄγγε-
11 λος τῷ παιδαρίῳ, Ἀδελφὲ, Σήμερον αὐλισθησόμεθα παρὰ Ῥαγουὴλ,
καὶ αὐτὸς συγγενής σου ἐστὶν, καὶ ἔστιν αὐτῷ θυγάτηρ (ζ) ὀνόματι Σάρρα.
13 Λαλήσω περὶ αὐτῆς, τοῦ δοθῆναί σοι αὐτὴν εἰς (η) γυναῖκα, Καὶ ὅτι σοὶ
12 ἐπιβάλλει ἡ κληρονομία αὐτῆς, καὶ σὺ μόνος εἶ ἐκ τοῦ γένους αὐτῆς·
καὶ τὸ κοράσιον καλὸν καὶ φρόνιμόν ἐστιν. Καὶ νῦν ἄκουσόν μου, καὶ λαλήσω
τῷ πατρὶ αὐτῆς, καὶ ὅταν ὑποστρέψωμεν ἐκ Ῥαγῶν, ποιήσομεν τὸν γάμον·
διότι ἐπίσταμαι Ῥαγουὴλ ὅτι οὐ μὴ δῷ αὐτὴν ἀνδρὶ ἑτέρῳ κατὰ τὸν νό-
μον Μωϋσῆ, ἢ ὀφειλήσει θάνατον, ὅτι τὴν κληρονομίαν σοὶ καθήκει
14 λαβεῖν, ἢ πάντα ἄνθρωπον. Τότε εἶπεν τὸ παιδάριον τῷ ἀγγέλῳ,
Ἀζαρία ἀδελφὲ, ἀκήκοα ἐγὼ τὸ κοράσιον δεδόσθαι ἑπτὰ ἀνδράσι,
15 καὶ πάντας ἐν τῷ νυμφῶνι ἀπολωλότας· Καὶ νῦν (θ) ἐγὼ μόνος εἰμὶ
τῷ πατρὶ, καὶ φοβοῦμαι μὴ εἰσελθὼν ἀποθάνω καθὼς καὶ οἱ πρό-
τεροι, ὅτι δαιμόνιον φιλεῖ αὐτὴν, ὃ οὐκ ἀδικεῖ οὐδένα πλὴν τῶν προσα-
γόντων αὐτῇ. Καὶ νῦν ἐγὼ φοβοῦμαι μὴ ἀποθάνω, καὶ κατάξω τὴν ζωὴν
τοῦ πατρός μου καὶ τῆς μητρός μου μετ' ὀδύνης ἐπ' ἐμοὶ εἰς τὸν τάφον αὐτῶν, καὶ υἱὸς ἕτερος οὐχ ὑπάρχει αὐτοῖς ὃς θάψει αὐτούς.

MS. A. (β) τὸ ἧπαρ καὶ ἡ καρδία καὶ ἡ (γ) ἔδει (δ) οὐκέτι οὐ μὴ ὀχληθῇ. (ε) λεύκωμα (ζ) μονογενὴς ὀνόματι (η) γυναῖκα, (θ) Ὅτι μόνος ἐγώ εἰμι

Et dixit puer angelo; Azaria frater, quid est 7
cor, & jecur, & fel piscis? Et dixit ei; Cor, & 8
jecur, si quem turbaverit dæmonium, vel spiritus ma-
lignus, hæc (a) oportet suffire coram homine, vel
muliere: & non ultrà turbabitur. (b) Fel autem, 9
unge hominem, qui habet albugines in oculis, & sa-
nabitur. Ut autem appropinquaverunt Rage; Dixit 10
angelus puero; Frater, hodiè manebimus apud 11
Raguel, & ipse cognatus tuus est, & est ei filia
nomine Sarra. Loquar de ea, ut ipsa detur tibi in 13
uxorem, (c) Et quoniam ad te pertinet hæreditas 12
ejus, & tu solus es de genere ejus, & puella
pulchra, & prudens est. Et nunc audi me, & loquar
patri ejus: &, quando revertemus è Ragis; fa-
ciemus nuptias: quoniam novit Raguel, quia non
dabit eam viro alteri juxta legem Moysi, vel reus
erit mortis: quoniam hæreditatem tibi convenit
accipere, quàm omnem hominem. Tunc dixit puer 14
angelo; Azaria frater, audivi ego puellam datam esse
septem viris, & omnes in nuptiali thalamo periisse. Et 15
nunc ego solus sum patri: & timeo, ne ingressus moriar,
sicut & priores: quoniam dæmonium diligit eam;
quod non nocet cuiquam, nisi accedentibus ad eam. Et
nunc ego timeo, ne moriar, & deducam vitam patris mei
& matris meæ cum dolore super me in sepulturam
ipsorum: & filius alius non est eis, qui sepeliet eos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10
11 [illegible]
[illegible]
12
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

* Et dixit puer Angelo, Frater Azaria; Quid 7
vult sibi cor & hepar & fel piscis? Et di- 8
* xit ei; Cor & hepar, si quis infestetur dæ-
mone vel spiritu malo, suffi ipsa coram
viro vel fœminâ, neque ampliùs infesta-
bitur. Fel autem illine ei cui albugines in 9
oculis, & sanus erit. Cùm autem appro- 10
pinquarent Ragis, Dixit Angelus puero 11
frater; Hodie pernoctabimus apud Ra-
guelem: Ipse autem cognatus tuus est: Et
filiam unicam habet, cui nomen Sara.
Quoniam ad te pertinet hæreditas ejus, & 12
tu solus es de genere ipsius, & puella for- 13
mosa est & prudens. Et jam audi me, &
alloquar patrem ejus: Et cùm reversi fue-
rimus Ragis, nuptias celebrabimus: Novi
enim non daturũ eam Raguelẽ extraneo,
juxta legẽ Mosis, alioqui mortis reus erit.
Quia hæreditatis nomine tibi convenit
eam accipere, potiùs quàm cuiquã. Tunc 14
dixit puer Angelo, Frater Azaria; Audivi
puellam [illegible]am esse septem viris, omnés-
que cùm [illegible]enirent cum ea, periisse.
Jam ego [illegible] patris mei: Et me- 15
tuo ne ingre[illegible] peream ut priores: Quia
dæmon ipsam amat: qui nemini nocet,
præter eos qui ad ipsam accedunt. Et
nunc metuo ne moriar, & deducam vi-
tam patris mei, & matris meæ, dolore
de me, ad sepulchrum ipsorum, nec
alius est filius ipsis, qui sepeliat eos.

ספר טוביה : ז

16 אָז אָמַר לוֹ הַמַּלְאָךְ וְלֹא תִזְכּוֹר הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה אָבִיךָ שֶׁלֹּא תִקַּח אִשָּׁה אֶלָּא
מִמִּשְׁפַּחַת אָבִיךָ וְעַתָּה בְנִי שְׁמַע בְּקוֹלִי וְקָחֶנָּה כִּי לְךָ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה וּבְעַד הַשֵּׁד
18 אֲשֶׁר אָמַרְתָּ כְּלוּם אַל תִּדְאַג כִּי בְזוֹ הַלַּיְלָה תִּקָּחֶנָּה: וּכְשֶׁתִּכָּנֵס לְחוּפָּה קַח הַלֵּב
וְהַכָּבֵד וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ עַד שֶׁיַּעֲשָׁן וּכְשֶׁיָּרִיחַ הַשֵּׁד יִבְרַח וְלֹא יָשׁוּב עוֹד עַד עוֹלָם
וּכְשֶׁתִּרְצֶה לְדַבֵּר עִמָּהּ עִמְדוּ שְׁנֵיכֶם אַתָּה וְהִיא וְהִתְפַּלְלוּ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
וְאִמְרוּ כָךְ כִּי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן הוּא וְהוּא יְרַחֵם עֲלֵיכֶם וְאַל תִּירָא כִּי לְךָ הִיא
מוּכֶנֶת מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית וְאַתָּה תְּקַבְּרֶנָּה אוֹתָהּ וְעִמָּהּ תָּבוֹא אֶל אָבִיךָ וּבָנִים
תּוֹלִיד לְךָ בְּשִׂמְחָה וּכְשְׁמוֹעַ הַנַּעַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חָשְׁקָה נַפְשׁוֹ בַּנַּעֲרָה קוֹדֶם
שֶׁיְּרָאֶנָּה וְכֵיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ בָעִיר פָּגְעָה לוֹ וַיִּשְׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם הוּא וְהִיא וְאָמַר לוֹ הַמַּלְאָךְ
וְאֵת הַנַּעֲרָה :

ז

1 אָז נִכְנְסוּ בְּבֵית רְעוּאֵל אָבִיהָ: וְאָמַר רְעוּאֵל לְעַדְנָה אִשְׁתּוֹ זֶה הַנַּעַר דּוֹמֶה לְטוֹבִיָּה
2 בֶּן אָחִי :

Liber TOBIÆ, *Edit.* P. FAGII.

16 Tunc dixit ad eum Angelus ; Non venit tibi in mentem, quod præcepit tibi pater tuus, ut non ducas uxorem nisi de familia patris tui. Nunc ergo mi fili, acquiesce consilio meo, duc eam, tua enim uxor esse debet. Cæterùm quod ad dæmonium attinet, de quo locutus es, ne sis sollicitus quicquàm, quin hac ipsa nocte, quâ duxeris eam in uxorem.
18 Atque ingressus fueris thalamum, accipito cor & jecur, & pone ea super ignem, donec fumare incipiant, quo facto, mox atque dæmon fumum odoratus fuerit, fugam dabit, nec unquam ad eam in æternum redibit Cúmque volueris loqui cum ea, ftate ambo tu & ipsa, atque orate coram Domino Deo benedicto, hunc in modum dicentes. Nam Deus misericors & clemens est, & miserebitur vestri. Nec est quod timeas tibi. Quoniam ipsa tibi præparata est ab exordio mundi. Tu quoque sepelies eam. Atque cum ea venies ad patrem tuum. Et pariet tibi filios, unde tibi gaudium erit. Hæc verba cùm audivisset puer, captus est amore puellæ, antequàm videret eam. Factumque est cùm ingrederentur urbem, ut obviaret ei, quam cùm salutâssent, dixit ad eum Angelus, hæc est puella ista.

CAP. VII.

1 Post quæ ingressi sunt domum Reguelis patris ejus. Dixitque Reguel ad
2 Adna uxorem suam ; Puer iste similis est Tobiæ, filio fratris mei.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

16 וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַמַּלְאָךְ יְרָא אֶת יְיָ וּזְכֹר אוֹתוֹ וּזְכוֹר מִצְוַת אָבִיךָ אֲשֶׁר צִוְּךָ שֶׁתִּקַּח
אִשָּׁה מִמִּשְׁפַּחַת אָבִיךָ וְעַתָּה שְׁמָעֵנִי וְאַל תִּירָא מִן הַשֵּׁד כִּי יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁתִּקַּח
18 אוֹתָהּ הַלַּיְלָה הַזֶּה לְאִשָּׁה: וְכַאֲשֶׁר תָּבֹא בְּחֶדֶר עִמָּהּ קַח אֶת לֵב הַדָּג וְהַקְטֵר
מִמֶּנּוּ תַּחַת בְּגָדֶיהָ וְיָרִיחַ הַשֵּׁד וְיִבְרַח וְלֹא יָשׁוּב אֵלֶיהָ לְעוֹלָם וְכַאֲשֶׁר שֶׁתִּרְצֶה
לָבֹא אֵלֶיהָ קוּמוּ מִן הַמִּטָּה וְהִתְפַּלְלוּ וְהִתְחַנְּנוּ אֶל יְיָ שֶׁיְּצַוֶּה לָכֶם חַסְדּוֹ וּרְפוּאָתוֹ
וְיִרָּפֵא וְאָז תָּבֹא אֵלֶיהָ וְתוֹלִיד מִמֶּנָּה בָּנִים זְכָרִים וְאַל תִּירָא כִּי לְךָ הִיא רְאוּיָה
קוֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם וְעַל יָדְךָ יוֹשִׁיעֶנָּה יְיָ מִיַּד הַשֵּׁד

ז

1 וַיְהִי כִּשְׁמוֹעַ טוֹבִיָּה כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְנַפְשׁוֹ נִקְשְׁרָה בְּנֶפֶשׁ שָׂרָה : וַיָּבֹאוּ
בְּאֶגְבְּתָנִים בְּבֵית רְעוּאֵל וַיִּמְצְאוּ אֹתוֹ אֵצֶל שַׁעַר בֵּיתוֹ וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ לְשָׁלוֹם
2 וַיָּשֶׁב לָהֶם שָׁלוֹם: וַיֹּאמֶר רְעוּאֵל אֶל עֶדְנָה אִשְׁתּוֹ כַּמָּה דּוֹמֶה זֶה הַבָּחוּר
לִדְמוּת טוֹבִי אָחִי :

16 Dixit angelus ad eum ; Time Dñm & memor esto illius. Recordare quoque mandati patris tui quod præcepit tibi, ut ducas uxorem de cognatione patris tui. Nunc itaque audi me, & noli solicitus esse de dæmone. Ego enim scio quòd accepturus sis eam hac nocte in uxorem:
18 Et cum ingress' fueris in cubiculũ ad eam, accipies cor piscis & facies ex eo fumum subter vestimenta ejus, & cùm dæmon odorem ejus senserit, fugiet, & non revertetur unquam ad eam. Deinde postquam volueris ingredi ad eam, furgite è lecto & orate atque precamini Dominum, ut præcipiat vobis pietatem suam atque medelam suam, & sanet eam. Tunc ingredieris ad eam, & gignes ex ea filios masculos. Noli timere, quoniam tibi hæc cooptata est antequam crearetur mundus, & per manum tuam Dominus liberabit eam de manu dæmonis.

CAP. VII.

1 FActum est autem cùm audisset Tobias omnia verba ista, colligata est anima ejus cum anima Saræ. Ingressique Egbathanas in domum Rahuelis invenerunt illum juxta portam domûs ejus. Et cùm salutâssent illum pacificè, ille pacificè respondit eis. Et ait Rahuel ad Ednam uxorem suam ;
2 Quàm similis est iste adolescens formæ Tobæi fratris mei ?

Versio VULG. LAT.

16 Tunc Angelus Raphael dixit ei ; Audi me, & ostendam tibi qui sunt, quibus prævalere potest dæmonium.
17 Hi namque, qui conjugium ita suscipiunt, ut Deum à se & à sua mente excludant, & suæ libidini ita vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus : habet potestatem dæmonium super eos.
18 Tu autem cùm acceperis eam, ingressus cubiculum, per tres dies continens esto ab ea, & nihil aliud, nisi orationibus vacabis cum ea.
19 Ipsâ autem nocte, incenso jecore piscis, fugabitur dæmonium.
20 Secundâ verò nocte in copulatione sanctorum patriarcharum admittêris.
21 Tertiâ autem nocte benedictionem consequeris, ut
22 filii ex vobis procreentur incolumes. Transactâ autem tertiâ nocte, accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quàm libidine ductus, ut in semine Abrahæ benedictionem in filiis consequaris.

CAP. VII.

1 INgressi sunt autem ad Raguelem, & suscepit eos Raguel cum gaudio.
2 Intuéns que Tobiam Raguel, dixit Annæ uxori suæ ; Quàm similis est juvenis iste consobrino meo ?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἄγγελος, Οὐ μέμνησαι τῶν λόγων, ὧν ἐνετείλατό σοι ὁ πατήρ σου, ὑπὲρ (α) τοῦ λαβεῖν σε γυναῖκα ἐκ τοῦ γένους σου; καὶ νῦν ἄκουσόν μου ἀδελφέ, διότι σοι ἔσται εἰς γυναῖκα, καὶ τοῦ δαιμονίου μηδένα λόγον ἔχε, ὅτι τὴν νύκτα ταύτην δοθήσεταί (β) σοι αὐτὴ εἰς γυναῖκα.
18 Καὶ ἐὰν εἰσέλθῃς εἰς τὸν νυμφῶνα, λήψῃ τέφραν θυμιαμάτων, καὶ ἐπιθήσεις ἀπὸ τῆς καρδίας καὶ τοῦ ἥπατος τοῦ ἰχθύος, καὶ καπνίσεις, καὶ ὀσφρανθήσεται τὸ δαιμόνιον, καὶ φεύξεται, καὶ οὐκ ἐπανήξει εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. ὅταν δὲ (γ) προσπορεύῃ αὐτῇ, ἐγέρθητε ἀμφότεροι, καὶ βοήσατε πρὸς τὸν ἐλεήμονα Θεόν, καὶ σώσει (δ) ὑμᾶς, καὶ ἐλεήσει. μὴ φοβοῦ, ὅτι σοὶ αὐτὴ ἡτοιμασμένη ἦν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, καὶ σὺ αὐτὴν σώσεις, καὶ πορεύσεται μετὰ σοῦ, καὶ ὑπολαμβάνω ὅτι σοὶ ἔσται ἐξ αὐτῆς παιδία. καὶ ὡς ἤκουσε Τωβίας ταῦτα, ἐφίλησεν αὐτήν, καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ (ε) ἐκολλήθη σφόδρα αὐτῇ. καὶ ἦλθεν εἰς Ἐκβάτανα.

MS. A. (α) τοὺ λόγου τούτου τοῦ λαβεῖν (β) σοι εἰς (γ) προσπορεύσῃ (δ) * ἡμᾶς, (ε) κεκόλληται σφόδρα. καὶ ἦλθον

ΚΕΦ. ζʹ.

1 ΚΑὶ (α) παρεγένετο εἰς τὴν οἰκίαν Ῥαγουήλ. (β) καὶ Σάῤῥα δὲ ὑπήντησεν αὐτῷ, καὶ ἐχαιρέτησεν αὐτόν, καὶ αὐτὸς αὐτούς· καὶ εἰσήγαγον
2 αὐτοὺς εἰς τὴν οἰκίαν. Καὶ (γ) εἶπε Ῥαγουὴλ Ἔδνᾳ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, Ὡς ὅμοιος ὁ νεανίσκος (δ) Τωβὶτ τῷ ἀνεψιῷ μου;

MS. A. (α) παρεγένοντο (β) Σάῤῥα δὲ ὑπήντησεν αὐτοῖς, καὶ ἐχαιρέτισεν αὐτούς, καὶ αὐτοὶ αὐτήν· (γ) εἶπεν Ἔδνᾳ (δ) τῷ Τωβὶτ

16 *Dixit autem ei angelus ; Non meministi verborum, quæ mandavit tibi pater tuus, super accipiendo te uxorem de genere tuo ? Et nunc audi me, frater : quoniam tibi erit in uxorem : & dæmonii nullam rationem habe : quoniam nocte hac dabitur tibi hæc ipsa in uxorem.*
18 *Et, si ingressus fueris in thalamum ; sumes cinerem thymiamatum, & superpones de corde, & jecore piscis, & facies fumigare : & olfaciet dæmonium, & fugiet, & non redibit iterum in seculum seculi. Quando autem accedes ad eam ; surgite utrique, & clamate ad misericordem Deum, & salvabit vos, & miserebitur. Ne timeas, quoniam tibi hæc parata fuit à seculo : & tu ipsam salvabis, & ibit tecũ : & existimo, quia tibi erunt ex ea filii. Et, ut audivit Tobias hæc, dilexit eam, & anima ipsius adhæsit valdè ei. Et (d) venit in Ecbatana.*

CAP. VII.

1 *ET advenit in domum Raguel. Et Sarra verò occurrit (a) ei ; & salutavit eum, & ipse eos. Et introduxit eos in domum.*
2 *Et dixit Raguel Ednæ uxori suæ ; Quàm similis adolescens Tobit consobrino meo ?*

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

*ܐܡܪ ܠܗ ܕܝܢ ܗܘ ܡܠܐܟܐ. ܠܐ ܥܗܝܕ ܐܢܬ ܠܡ̈ܠܐ. ܗ̈ܢܝܢ ܕܦܩܕܟ ܐܒܘܟ. ܕܬܣܒ ܠܟ ܗܝ ܡܢ 16
ܕܫܪܒܬܟ ܕܐܒܘܟ. ܘܗܫܐ ܐܚܝ ܫܡܥܝܢܝ. ܡܛܠ ܕܗܝ ܠܟ ܬܗܘܐ
ܠܐܢܬܬܐ. ܘܥܠ ܕܝܘܐ ܗܢܐ. ܠܐ ܢܗܘܐ ܠܟ ܝܨܝܦܘܬܐ. ܒܗܢܐ ܓܝܪ ܠܠܝܐ ܬܗܘܐ ܠܟ ܐܢܬܬܐ.
*ܘܡܐ ܕܥܠܬ ܠܓܢܘܢܐ ܣܒ ܩܛܪܐ ܕܒܣ̈ܡܐ. ܘܣܝܡ ܥܠܘܗܝ ܡܢ ܠܒܐ ܘܡܢ ܡܪܪܬܗ 18
ܕܢܘܢܐ. ܘܐܬܢ. ܘܢܪܝܚ ܗܘ ܫܐܕܐ ܘܢܥܪܘܩ. ܘܠܐ ܢܬܦܢܐ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ. ܡܐ ܕܝܢ
ܕܩܪܒ ܐܢܬ ܠܘܬܗ. ܩܘܡܘ ܬܪܝܟܘܢ. ܘܩܥܘ ܠܘܬ ܡܪܚܡܢܐ ܐܠܗܐ ܘܢܦܪܘܩܟܘܢ. ܘܢܪܚܡ
ܥܠܝܟܘܢ. ܠܐ ܗܟܝܠ ܬܕܚܠ. ܡܛܠ ܕܗܝ ܠܟ ܡܛܝܒܐ ܗܘܬ ܡܢ ܥܠܡ. ܘܐܢܬ
ܬܦܪܘܩܝܗ. ܘܬܐܙܠ ܥܡܟ. ܘܡܣܒܪ ܐܢܐ ܕܢܗܘܘܢ ܠܟ ܡܢܗ ܒ̈ܢܝܐ. ܘܡܐ ܕܫܡܥ
ܛܘܒܝܐ ܗܠܝܢ. ܪܚܡܗ. ܘܢܦܫܗ ܕܝܠܗ ܐܬܢܩܦܬ ܠܗ ܛܒ.

16 Dixit autem ei Angelus ; Non meministi verborum quæ præcepit tibi pater tuus, de accipienda tibi uxore de genere tuo ? Et nunc, frater, audi me, quoniam erit tibi in uxorem. Et quod ad dæmonem istum attinet, nulla tibi sit solicitudo. Hâc enim nocte uxor tibi erit.
18 Et cùm ingressus fueris thalamum, cape pulverem aromatũ, & impone ipsi de corde & felle piscis, & suffi : & olfaciet dæmon, & aufugiet, nec redibit in seculum seculi : Sed cum accedis ad eam, surgite ambo, & clamate ad misericordem Deum, & liberabit vos, miseratus vestri. Noli igitur timere. Quia ipsa tibi parata fuit à seculo, & ipsam liberabis, ibique tecum : Puto autem, & tibi erunt ex ea liberi. Et cùm hæc audisset Tobias, dilexit eam, & anima ejus adhæsit ipsi valdè.

* ܩܦܠܐܘܢ * ܙ *

*ܘܟܕ ܐܬܘ ܠܐܚܡܬܐ ܘܥܠܘ ܠܒܝܬܗ ܕܪܥܘܐܝܠ. ܘܐܪܥܬ ܠܗܘܢ ܣܪܐ ܘܫܐܠܬ ܒܫܠܡܗܘܢ 1
ܘܐܦ ܗܘ ܫܐܠ ܒܫܠܡܗ ܘܐܥܠ ܐܢܘܢ ܠܒܝܬܐ. *ܘܐܡܪ ܪܥܘܐܝܠ 2
ܠܥܕܢܐ ܐܢܬܬܗ. ܟܡܐ ܕܡܐ ܗܢܐ ܥܠܝܡܐ ܠܛܘܒܝܬ ܒܪ ܕܕܝ.

CAP. VII.

1 ET cùm venissent Ecbatana, accesserunt ad ædes Raguelis : Et occurrens ipsis Sara gavisa est, & salutavit eum, itemque ipsi; Salve. Item ipse ei. Et introduxit eos in domum.
2 Dixitque Raguel Ednæ uxori suæ ; Quàm similis est juvenis iste Tobit cognato meo ?

אז שאל אותם רעואל אחי מאין אתם ואמרו לו מגלות נפתלי אשר בנינוה 3
אמר להם הידעתם את טוביה אחינו ויאמרו ידענו : ויאמר לו השלום לו ויאמרו 4 5
שלום והנה טוביה בנו זה : מיד קפץ רעואל ויחבק לו וינשק לו ויבך ויברכהו 6
ויאמר ברוך אתה ליהוה בני בן אב טוב וכשר : ועוד הגידו לו כי כהו עיניו 7 8
של טוביה וכשהגידו לו כי כהו עיניו ומיד התחיל לבכות וגם אשתו ובתו
עד מאד ואותם קבלום בסבר פנים יפות : ושחט איל אחד ובשלו ותקנו כראוי 9
לאכול בערב וכשהגיעו הערב וישבו בשולחן לאכול לחם : אמר טוביה למלאך 10
עוריה אחי דבר לאיש בעד הדבר שדברת בדרך אולי נשלימהו עתה אז התחיל
המלאך עוריה לדבר אל רעואל בשביל הנערה ענה רעואל ואמר אחי אכלו 11
ושתו וייטב לבבכם ואמנם כי לך טוביה בני משפט הגאולה אבל אגיד לך את
האמת את בתי נתתי לשבעה אנשים ולא היו מספיקין לעלות עמה במטה ומיד
היו נפטרים ועתה בני אכול ושתה ובבקר כטוב בעיניך עשה ויאמר לא
אוכל עד אם תשלים הדבר עתה ענה רעואל ואמר לו הנה הנערה
לפניך תהיה לך לאשה כתורה וכהלכה ואל שדי ירחם עליכם ויחיה
אתכם :

Statímque interrogavit eos Raguel; Fratres mei unde estis? qui responde- 3
runt; Ex captivitate Naphtali quæ in Nineve agit. Dixit ad eos; Num no- 4
vistis Tobiam fratrem nostrum? responderunt, Novimus. Ad quos ite- 5
rum dixit; Salvus ne est? responderunt, Salvus est. Ecce hic est Tobias fi-
lius ejus. Quo audito, Raguel repentè subsiliit, atque amplexans eum oscu- 6
latus est eum, simulatque lachrimas præ gaudio fundens. Benedixit quo- 7
que eum dicens; Benedictus sis Domino, mi fili, fili patris boni ac probi.
Hinc nuntiàrunt ei, quod oculis captus esset Tobias, quod nuntium cùm 8
audivisset, statim cœpit vehementer flere, unà cum uxore ac filia sua,
Ipsos tamen placido hilaríque vultu exceperunt, Mactando arietem, 9
quem diligenter coctum & paratum, ut decebat, ad vesperam comesturi
erant. Appropinquantéque vespera, cùm mensæ accubuissent, ad come-
edendum panem, Dixit Tobias ad Angelum; Mi frater Azaria, loquere, 10
obsecro viro huic de ea re, qua de in via locutus es, fortassis dabitur, ut nunc
absolvamus eam. Tunc cœpit Angelus Azaria loqui cum Reguele, super
negotio puellæ, Cui respondit Reguel dicens; Obsecro fratres mei, edite, 11
bibite bonóque animo estote. Certum est mi fili Tobia, tibi jus esse pro-
pinquitatis. Veruntamen indicabo tibi quod res est. Filiam meam nuptũ
dedi septem viris, qui non potuerunt cum ea lectum conscendere, quin sta-
tim morerentur. Tu ergo nunc mi fili, ede & bibe, cras manè verò quod
tibi bonum visum fuerit, facito. Ad quem dixit (Tobias,) nihil potero ef-
ficere, donec modo hanc rem expediveris. Cui respondit Raguel dicens;
Ecce puella coram te est, sit uxor tua, sicut lex jubet, & moris est. Deus
omnipotens propitius sit vobis, & in vita vos conservet.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

ותשאל להם עדנה מאין אתם אחי ויענו אליה מן השביה אשר בנינוה ממטה 3
נפתלי : ותאמר להם הידעתם את טובי אחינו ויאמרו ידענו : ותאמר להם השלום 4 5
לו ויאמרו שלום ויאמר טוביה טובי אחיכם אשר אמרתם אבי הוא : וירץ 6
רעואל לקראתו ויחבק לו וינשק לו ויבך עמו : ויאמר רעואל ברוך אתה בני ליי כי 7
בן איש צדיק וישר אתה : ויוסיפו עוד לבכות עמו רעואל ועדנה אשתו ושרה 8
בתו : וישחט איל אחד ויכינו סעודה ויאכלו וישתו : ויאמר טוביה אל המלאך דבר 9 10
עם רעואל על דבר שרה בתו ויתננה לי לאשה : ויהי כאשר שמע רעואל הדבר 11
הזה ויאמר אל טוביה ידעתי כי טוב תתי אותה לך מתתי אותה לאיש אחר
אבל אומר לך האמת דע כי כבר נתתי אותה לשבעה אנשים וכלם מתו
טרם שיבאו אליה ועתה אכול ושתה והנח הדבר ויאמר טוביה לא אכל
ולא אשתה עד אשר תתננה לי לאשה ויאמר רעואל קח אותה כי היא
אחותך ואתה אחיה הנה נתתיה לך לאשה כדת משה וישראל ויי אלהי
השמים יושיבכם הלילה הזה בשלום ויצוה עליכם חסדו :

Et interrogavit eos Edna; Unde estis fratres mei? Responderunt ei; De ca- 3
ptivitate quæ est in Ninive, de tribu Naphthali. Dixit rursum ad eos; Nôstis 4
ne Tobæum fratrem nostrum? Responderunt; Novimus. Ait ad eos; Est ne 5
salvus? Responderunt; Salvus. Dixit Tobias; Tobæus frater vester, de quo
dixistis, pater meus est. Tunc cucurrit Rahuel in occursum ejus, & am- 6
plexatus est eum atque osculatus, & flens super illum ait; Fili mi bene- 7
dictus sis Domino: quia es filius viri justi & recti. Et adjecerunt flere su- 8
per eo Rahuel & Edna uxor ejus, atque Sara filia ejus. Mactato proinde 9
ariete uno paraverunt convivium, & comederunt atque biberunt. Et dixit 10
Tobias ad angelum; Loquere cum Rahuele de negotio Saræ filiæ ejus ut tra-
dat eam mihi in uxorem. Factum est autem cum audîsset Rahuel verbum 11
istud ut diceret ad Tobiam; Scio melius esse ut eam tibi tradam in uxorem
quàm viro alteri. Dicam tamen tibi veritatem, quòd jam tradidi eam se-
ptem viris, qui omnes mortui sunt antequã ingrederentur ad eam. Sed nunc
comede & bibe & relinque verbum istud. Ait Tobias; Non comedam neque
bibam donec tradideris eam mihi in uxorem. Tunc dixit Rahuel; Accipe
eam, quoniam est soror tua & tu es frater ejus. En trado eam tibi in uxo-
rem juxta legem Mosi atque Israelis. Et Dominus Deus cœlorum faciat
vos habitare hac nocte in pace & mandet vobis misericordiam suam.

Versio VULG. LAT.

3 Et cùm hæc dixisset, ait; Undè estis, juvenes fratres no-
stri? At illi dixerunt; Ex tribu Nephthali sumus, ex
4 captivitate Ninive. Dixítque illis Raguel; Nôstis
Tobiam fratrem meum? Qui dixerunt; Novimus.
5 Cúmque multa bona loqueretur de eo, dixit Angelus
ad Raguelem; Tobias, de quo interrogas, pater istius
6 est. Et misit se Raguel, & cum lachrymis osculatus est
7 eum, & plorans supra collum ejus, Dixit; Benedictio
8 sit tibi, fili mi, quia boni & optimi viri filius es. Et An-
na uxor ejus, & Sara ipsorum filia, lachrymatæ sunt.
9 Postquàm autem locuti sunt, præcepit Raguel occidi
arietem, & parari convivium. Cúmque hortaretur eos
10 discumbere ad prandium, Tobias dixit; Hîc ego ho-
diè non manducabo neque bibam, nisi priùs petitio-
nem meam confirmes, & promittas mihi dare Saram
11 filiam tuam. Quo audito verbo Raguel, expavit, sciens
quid evenerit illis septẽ viris, qui ingressi sunt ad eam:
& timere cœpit ne fortè & huic similiter contingeret:
& cùm nutaret, & non daret petenti ullum responsum,
12 Dixit ei Angelus; Noli timere dare eam isti, quoniã huic
timenti Deum debetur conjux filia tua: propterea alius
13 non potuit habere illã. Tunc dixit Raguel; Non dubito
quod Deus preces & lachrymas meas in cõspectu suo admi-
14 serit. Et credo quoniam ideò fecit vos venire ad me, ut
ista cõjungeretur cognationi suæ secundùm legẽ Moysi:
& nunc noli dubium gerere quòd tibi eam tradam.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

3 Καὶ ἠρώτησεν αὐτοὺς Ῥαγουὴλ, Πόθεν ἐστὲ ἀδελφοί; καὶ εἶπον αὐτῷ,
4 Ἐκ τῶν υἱῶν (α) Νεφθαλὶ τῶν αἰχμαλώτων (β) ἐν Νινευῇ. Καὶ
εἶπεν αὐτοῖς, (γ) Γινώσκετε Τωβὶτ τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν; οἱ δὲ (δ) εἶπον,
5 Γινώσκομεν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὑγιαίνει; οἱ δὲ εἶπαν, Καὶ ζῇ, καὶ
6 ὑγιαίνει. καὶ εἶπε Τωβίας, Πατήρ μου ἐστί. Καὶ ἀνεπήδησε Ῥα-
7 γουὴλ, καὶ κατεφίλησεν αὐτὸν, καὶ ἔκλαυσε, Καὶ (ε) εὐλόγησεν αὐ-
8 τὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὁ τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ (ζ) ἀνθρώπου υἱός. Καὶ
ἀκούσας ὅτι Τωβὶτ ἀπώλεσε τοὺς (η) ὀφθαλμοὺς ἑαυτοῦ, ἐλυπήθη καὶ
ἔκλαυσε. καὶ Ἔδνα (θ) ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ Σάρρα ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ
9 ἔκλαυσαν, Καὶ ὑπεδέξαντο αὐτοὺς προθύμως· καὶ ἔθυσαν κριὸν προβά-
των, καὶ παρέθηκαν ὄψα πλείονα. Εἶπε δὲ Τωβίας τῷ Ῥαφαὴλ,
Ἀζαρία ἀδελφὲ, λάλησον ὑπὲρ ὧν ἔλεγες (ι) ἐν τῇ πορείᾳ, καὶ τε-
λεσθήτω τὸ πρᾶγμα. καὶ μετέδωκε τὸν λόγον τῷ Ῥαγουήλ. καὶ εἶπε
Ῥαγουὴλ πρὸς Τωβίαν, Φάγε, (κ) πίε καὶ ἡδέως γίνου. Σοὶ γὰρ καθήκει
11 τὸ παιδίον μου λαβεῖν· πλὴν ὑποδείξω σοι τὴν ἀλήθειαν. Ἔδωκα
τὸ (λ) παιδίον μου ἑπτὰ ἀνδράσι, καὶ ὁπότε (μ) ἐὰν εἰσεπορεύοντο πρὸς
αὐτὴν, (ν) ἀπέθνησκον ὑπὸ τὴν νύκτα. ἀλλὰ τὸ νῦν (ξ) ἔχον,
10 ἡδέως γίνου. Καὶ εἶπε Τωβίας, Οὐ γεύομαι οὐδὲν ὧδε, ἕως ἂν στήσητε
καὶ σταθῆτε πρὸς μέ. Καὶ εἶπε Ῥαγουὴλ, Κομίζου αὐτὴν ἀπὸ τοῦ
νῦν κατὰ τὴν κρίσιν· (ο) σὺ δὲ ἀδελφὸς εἶ αὐτῆς, καὶ αὐτή σου ἐστίν.
ὁ δὲ ἐλεήμων θεὸς εὐοδώσει ὑμῖν τὰ κάλλιστα.

Et interrogavit eos Raguel; Undè estis, fratres? 3
Et dixerunt ei; De filiis Nepththali captivorum
in Nineve. Et dixit eis; Noscitis Tobit fratrem 4
nostrum? At illi dixerunt; Noscimus. Et dixit 5
eis; Valet? At illi dixerunt; Et vivit, & valet.
Et dixit Tobias; Pater meus est. Et prosiliit Ra- 6
guel: & deosculatus est eum, & ploravit, Et be- 7
nedixit eum, & dixit ei; Honesti & boni ho-
minis filius. Et audiens, quia Tobit amisit oculos 8
suos, tristatus est, & ploravit. Et Edna uxor
ejus, & Sarra filia ejus ploraverunt: Et suscepe- 9
runt eos promptè: & immolaverunt arietem ovium,
& apposuerunt obsonia plura. Dixit autem To-
bias ad Raguel; Azarias frater, loquere de
quibus dicebas in itinere, & perficiatur nego-
tium. Et communicavit verbum ipsi Raguel. Et
dixit Raguel ad Tobiam; Comede, & bibe, & ju-
cundè esto: tibi enim convenit filiolam meam
accipere: veruntamen indicabo tibi veritatem.
Dedi filiolam meam septem viris: & simul atque 11
ingrediebantur ad eam, moriebantur sub noctem.
Sed in præsentia jucundè esto. Et dixit Tobias; Non 10
gustabo quicquã hîc, quoadusque stetis, & statuatis
ante me. Et dixit Raguel; Duc illam ex nunc juxta
judicium: tu verò frater es illius, & ipsa tui est.
Misericors autem Deus prosperabit vobis optima.

MS.A. (α) Νεφθαλεὶμ (β) τῆς ἐν (γ) Γινώσκετε (δ) εἶπαν, Γινώσκομεν. (ε) ηὐλόγησεν (ζ) ἀνθρώπου. Καὶ (η) ὀφθαλμοὺς, ἐλυπήθη (θ)* καὶ ἡ (ι) ἐν τῇ ἐμπορείᾳ, καὶ στήτω τὸ πρᾶγμα. (κ) καὶ πίε (λ) παιδίον ἑπτὰ (μ) ἂν (ν) ἀπεθνήσκοσαν (ξ) ἔχων, (ο) σὺ ἀδελφὸς

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

3 [illegible]
4 [illegible]
5 6 [illegible]
7 8 [illegible]
[illegible]
9 10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

* Et interrogavit eos Raguel; Unde estis 3
fratres? Et dixerunt; De filiis Naphthali
captivis de Ninive. Et dixit eis; Nôstis 4
Tobit fratrẽ meum? Dixerunt, Novimus.
Et dixit eis; Valetne? Et dixit Tobias; Pa- 5
ter meus est. Et exiliens Raguel oscula- 6
tus est eum, & benedixit ei, & dixit ei;
O fili viri honesti ac boni. Cùm autem 7
accepisset amisisse Tobit oculos suos, 8
molestiâ affectus flevit, simúlque Edna
uxor ejus, & Sara filia fleverunt. Et exce-
pit eos hilaris: Et mactavit de grege arie- 9
tem, & apposuit cibaria multa. Dixit autẽ
Tobias Raphaeli; Azarias frater, Loquere 10
de eis, de quibus sermonem habuisti in
itinere, & perficiatur negotium. Et præ-
posuit rem Ragueli. Et dixit Raguel
Tobiæ; Ede ac bibe, hilarísque esto:
tibi enim convenit filiam meam uxorem
accipere. Verùm [illegible] indicabo tibi veritatem;
Filiã meam ded[illegible]tem viris, et cùm in-
gressi sunt ad ea[illegible] sunt ipsâ nocte.
Tu autem ede jam ac bibe, hilarísque esto
hâc nocte. Et respondit ac dixit Tobias;
Non edam nec bibam, usque dum con-
veniatis mecum. Et dicit ipsi Raguel;
Quid ego facere possum? Ad te enim
ex lege pertinet. Do eam tibi jure uxo-
rum sicut & lex facit. Verùm enim-
verò Dominus cœli & terræ secundet
viam vestram hâc nocte, & indulgeat
vobis pacem.

ספר טוביה: ח

15 מיד קרא לנערה ותפשה בידה ואמר לנער ראה בני הרי זאת מקודשת לך
16 כדרת יהודה וישראל ולך אל אביך: ומיד קרא עדים וקדש אותה בפניהם וכתבו
17 18 וחתמו שטר כתובתה: ומיד ברכו שבע ברכות והתחיל לאכול: וקרא רעואל את
19 אשתו ואמר לה תקני חדר הפנימי והכניסי לשם את הנערה: וכך עשתה והכניסה
לשם את בתה והתחילה הנערה לבכות במרת נפשה וקבל הקדוש ברוך הוא
20 דמעתה: ואמה התחילה לנחמה ולדבר על לבה התחזקי בתי ואל תיראי יי אלהי
השמים הוא ירחם עליך ויתן לך ששון ושמחה תחת האבל והיגון אשר בלבך:

ח

1 2 וכשעמדו מן השולחן הכניסו את טוביה אל הנערה: וקודם שיכנס צוה והביאו לו
מחתה עם הגחלים ושם שם הלב והכבד והמרה ונכנס והעשין את הנערה ואת
3 עצמו וגם כל הבית: וכשהריח אשמדאי ריח העשן ברח בקצה ארץ מצרים: ואז יצאו
4 משם האנשים וסגרו הבית ועמד להתפלל ואמר לנערה עמדי נא ונתפלל יחד לפני
6 אלהינו אולי ירחם עלינו הקדוש ברוך הוא: מיד עמדו יחד בתפלה: והתחיל
7 טוביה מברך ברוך אתה יי אלהינו ואלהי אבותינו ומבורך שמך הגדול והקדוש
לעולם ועד לך יהללו שמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה:

Liber TOBIÆ, *Edit.* P. FAGII.

Statim accersitâ puellâ, apprehensâque manu ejus, dixit puero; Ecce mi fili, 15
hæc tibi desponsata esto, ut mos est in Jehuda & in Israel, quam acceptam,
perge ad patrem tuum. Moxque advocatis testibus, desponsavit eam in 16
conspectu eorum, qui & scripserunt ac sigillârunt instrumentum quod summam dotis illi dandæ continebat, (Quo facto) statim dictis benedictionibus 17
epulari cœperunt. Vocavit autem Reguel uxorem suam, & dixit ad eam, 18
parato conclave interius, in quam introducito puellam, Quod cum fecisset, 19
introducendo illuc filiam suam, cœpit puella flere præ amaritudine animæ
suæ, Dominus autem Deus suscepit lachrimas ejus. Atque mater ejus cœpit 20
consolari eam, tristemque blanditiis delinire, inquiens; Forti animo esto mi filia, ne timeas. Dominus Deus cœli miserebitur tui, dabitque tibi lætitiam & gaudium, pro luctu & mœrore, qui est in corde tuo.

CAP. VIII.

Cumq; à cœna surrexissent, introduxerunt Tobiam ad puellam, Qui pri- 1
usquàm ingrederetur, jussit adferri sibi acerram cum prunis, super quas po- 2
suit, cor & jecur, Dein ingressus suffumigavit puellam, se, totamq; domum.
Cumq; Aschmodæus odoratus esset odorem fumi, aufugit ad extrema usque 3
terræ Ægypti. Egressisq; hominibus (è conclavi) Tobias illo intus con- 4
cluso, surrexit ad orandum, simul & ad puellam dicens. Surge obsecro, & oremus unà coram Deo nostro. Fortassis miserebitur nostri Deus. Sta- 6
tim surrexerunt pariter ad orandum. Cœpitque Tobias benedicere; Be- 7
nedictus sis Domine Deus noster, & Deus patrum nostrorum. Benedictum sit nomen tuum magnum & sanctum, in seculum & in perpetuum. Te laudent cœli cœlorum, terra & omnia quæ in ea sunt.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

15 ויקח רעואל את שרה בתו ויתן אותה לטוביה לאשה: ויברכם ויאמר לעדנה אשתו
16 17 להביא אליו גליון אחד ויכתב עליו את הכתבה ויחתם אותה בעדים: ויאכלו
18 וישתו וישמחו: ויאמר רעואל אל עדנה אשתו הכיני החדר ושימי אותם שמה:
19 20 ותחבק עדנה את שרה בתה ותבך עמה: ותאמר לה בתי יי אלהי ישראל יעשה
עמך חסדו בלילה הזה ויתן לכם רחמים וירחם אתך בשביל היגון שעבר עליך
עד היום הזה:

ח

1 2 ויהי כאשר כלו לתקן החדר ואת המטה ויקומו וילכו לחדר טוביה ושרה: ויזכר
טוביה את דברי רפאל ויקח את לב הדג וישם על המחתה ויקטר תחת בגדי
3 שרה: וקבל אשמדי את הריח ויברח עד קצה ארץ מצרים ורפאל המלאך
4 אסרהו שם: ויצא מן החדר ויסגרו הדלת בעד שניהם ויקם טוביה מן המטה
ויאמר לשרה אשתו אחותי קומי ונפיל תחנתנו לפני המקום שיעשה עמנו כרוב
7 רחמיו וחסדיו: ויחל טוביה את פני יי ויאמר טוביה יי אלהי ישראל אתה
הוא יי לבדך בשמים ובארץ:

Accipiens proinde Rahuel Saram filiam suam dedit eam Tobiæ uxorem, 15
atque benedixit eos, Et ait ad Ednam uxorem suam, ut afferret ad eum char- 16
tam unam in qua signaret scripturam obsignarétque eam sigillo coram testibus. Cúmque ederent & biberent & lætarentur, Dixit Rahuel ad Ednam 17
uxorem suam; Para cubiculum in quo eos ponas Amplexans verò Edna 18
Saram filiam suam & flens cum ea, Ait ad eam; Filia mea, Dominus Deus 19
Israel exhibeat tibi hac nocte misericordiam suam & det vobis miseratio- 20
nes. Ille propitietur tibi propter mœrorem illum qui transivit super te usque in hunc diem.

CAP. VIII.

FActum est autem cùm cessarent parare cubiculum & lectum, surrexerunt 1
& abierunt ad cubiculum Tobiæ & Saræ: Recordatúsque Tobias verborum 2
Raphaelis accepit cor piscis & posuit super carbones ardentes, fecítque fumum subter vestimenta Saræ. Et postquàm Asmodæus sensit odorem 3
fugit ad extremitatem terræ Ægypti, & angelus Raphael ligavit eum ibi.
Egresso autem illo è cubiculo, clauserunt ostium super se ambos, & sur- 4
gens Tobias è lecto ait ad Saram uxorem suam; Soror mea surge, & prosternamus preces nostras ante Dominum, ut agat nobiscum secundùm multitudinem miserationũ suarum & pietatum suarum. Precatus ergò Tobias faciẽ 7
Domini dixit; Domine Deus Israel, tu solus es Dominus in cœlis & in terra.

Versio VULG. LAT.

15 Et apprehendens dexteram filiæ suæ, dextræ Tobiæ
tradidit, dicens; Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus
Jacob vobiscum sit, & ipse conjungat vos, impleátque
16 benedictionem suam in vobis. Et acceptâ chartâ, fece-
17 runt conscriptioné conjugii. Et post hæc epulati sunt,
18 benedicentes Deum, Vocavítque Raguel ad se Annam
uxorem suam, & præcepit ei ut præpararet alterũ cu-
19 biculum. Et introduxit illuc Saram filiam suam, & la-
20 chrymata est. Dixítque ei; Forti animo esto, filia mea:
Dñs cœli det tibi gaudiũ pro tædio quod perpessa es,

CAP. VIII.

1 POstquàm verò cœnvaerunt, introduxerunt juvenẽ
2 ad eam. Recordatus itaque Tobias sermonum Angeli,
protulit de cassidili suo partem jecoris, posuítque eam
3 super carbones vivos. Tunc Raphael Angelus apprehendit dæmonium, & religavit illud in deserto supe-
4 rioris Ægypti. Tunc hortatus est virginem Tobias, di-
xítque ei; Sara, exurge, & deprecemur Deum hodiè, &
cras & secundum cras: quia his tribus noctib[9] Deo jun-
gimur: tertiâ auté transactâ nocte, in nostro erim[9] con-
5 jugio. Filii quippe Sanctorũ sumus, & non possum[9] ita
6 conjungi, sicut gentes quæ ignorant Deum. Surgentes
auté pariter, instanter orabãt ambo simul, ut sanitas da-
7 retur eis. Dixítque Tobias; Dñe Deus patrum nostrorũ,
benedicant te cœli & terræ, maréque & fontes, & flumina, & omnes creaturæ tuæ, quæ in eis sunt.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

15 Καὶ ἐκάλεσε (α) Σάῤῥαν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, καὶ λαβὼν τῆς χειρὸς αὐτῆς,
παρέδωκεν αὐτὴν (β) Τωβίᾳ γυναῖκα, καὶ εἶπεν, Ἰδοὺ κατὰ τὸν νόμον
Μωϋσέως κόμιζε αὐτήν, καὶ ἄπαγε πρὸς τὸν πατέρα σου. καὶ (γ) εὐ-
16 λόγησεν αὐτούς. Καὶ ἐκάλεσεν Ἔδναν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· καὶ
17 λαβὼν βιβλίον, ἔγραψε συγγραφήν, καὶ ἐσφραγίσατο. Καὶ ἤρξαν-
18 το ἐσθίειν. Καὶ (δ) ἐκάλεσε Ῥαγουὴλ Ἔδναν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ
19 εἶπεν αὐτῇ, Ἀδελφὴ ἑτοίμασον τὸ ἕτερον ταμεῖον, Καὶ εἰσάγαγε
αὐτήν. καὶ ἐποίησεν ὡς εἶπε· καὶ (ε) εἰσήγαγεν αὐτὴν ἐκεῖ, καὶ ἔ-
20 κλαυσεν· καὶ ἀπεδέξατο τὰ δάκρυα τῆς θυγατρὸς αὐτῆς, Καὶ εἶπεν
αὐτῇ, Θάρσει τέκνον, ὁ κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, δῴη σοι χάριν
ἀντὶ τῆς λύπης σου ταύτης. θάρσει θύγατερ.

MS. A. (α) Σάῤῥα (β) τῷ Τωβίᾳ (γ) ηὐλόγησεν (δ) ἐκάλεσεν Ἔδναν (ε) εἰσήγαγον

ΚΕΦ. η΄.

1 Ὅτε δὲ συνετέλεσαν δειπνοῦντες, εἰσήγαγον Τωβίαν πρὸς αὐτήν.
2 Ὁ δὲ πορευόμενος ἐμνήσθη τῶν λόγων Ῥαφαήλ, καὶ ἔλαβε τὴν τέφραν
τῶν θυμιαμάτων, καὶ ἐπέθηκε τὴν καρδίαν τοῦ (α) ἰχθύος καὶ τὸ ἧπαρ, καὶ
3 ἐκάπνισεν. Ὅτε δὲ ὠσφράνθη τὸ δαιμόνιον τῆς ὀσμῆς, ἔφυγεν (β) εἰς
4 τὰ ἀνώτατα Αἰγύπτου, καὶ ἔδησεν αὐτὸ ὁ ἄγγελος. Ὡς δὲ συνεκλεί-
σθησαν ἀμφότεροι, ἀνέστη Τωβίας ἀπὸ τῆς κλίνης, καὶ εἶπεν, Ἀνάστηθι
7 ἀδελφή, καὶ προσευξώμεθα, ἵνα ἐλεήσῃ (γ) ἡμᾶς ὁ κύριος. Καὶ
ἤρξατο Τωβίας λέγειν, Εὐλογητὸς εἶ ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ
εὐλογητὸν τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον καὶ ἔνδοξον εἰς τοὺς αἰῶνας· εὐ-
λογησάτωσάν σε οἱ οὐρανοί, καὶ πᾶσαι αἱ κτίσεις σου.

MS. A. (α) ἰχθύος, καὶ τὸ ἧπαρ ἐκάπνισεν. (β) ἕως εἰς (γ) ὁ κύριος ἡμᾶς.

Et vocavit Sarram filiam suam, & sumens manum ejus tradidit eam Tobiæ uxorem: & dixit; Ecce *juxta legẽ Moysi duc eam, & adduc ad patrem tuũ. Et benedixit eos. Et vocavit Ednam uxorem suam: & sumens librum, scripsit syngrapham, & obsignavit. Et cœperunt comedere. Et vocavit Raguel Ednam uxorem suam, & dixit ei; Soror, para alterum thalamum, Et introduc eam. Et fecit, sicut dixit. Et introduxit eam illuc, & ploravit: & suscepit lachrymas filiæ suæ, Et dixit ei; Confide, filia: Dominus cœli & terræ det tibi (b) gratiam pro tristitia tua hac.* Con*fide, filia.*

CAP. VIII.

POSTQUAM verò consummaverunt cœnantes, introduxerunt Tobiam ad eam. Ille autem vadens recordatus est verborum Raphael, & sumpsit cinerem thymiamatũ, & superposuit cor piscis, & jecur, & fecit fumigare. Quando autem olfecit dæmonium odorem, fugit in superiora Ægypti: & ligavit ipsũ angelus. Ut autem clausi sunt utrique, surrexit Tobias de lecto, & dixit; Surge soror, & deprecemur, ut misereatur nostrî Dominus. Et cœpit Tobias dicere; Benedictus es Deus patrũ nostrorũ, & benedictum nomen tuũ sanctum, & honoratum in secula. Benedicant te cœli, & omnes creaturæ tuæ.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

17 18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]

1 2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]

Tum ederunt ac biberunt: Et dixit Raguel Ednæ uxori, Para thalamum aliquẽ, & introduc filiã tuã: Fecítque ut dixit ei. Et introduxit ipsam illic in thalamũ, & vestivit ipsam. Et flevit super collum ejus, Et dixit ei; Bono esto animo filia: Faciat tibi Dominus cœli ac terræ misericordiam hac nocte, & det tibi gaudium pro mœrore quem antehac habuisti.

CAP. VIII.

CUm auté hilares fuissent, surgentes induxerunt Tobiam ad eam in thalamum. Et recordatus est Tobias verborum Raphaelis: Et sumpsit cor & jecur piscis, et posuit super prunis ignitis, quib[9] impositũ erat thymiama. Odor autem piscis expulit dæmonem; Et fugit in superiora Ægypti: Et ligavit eum ibi Raphael. Et dixit Tobias Saræ; Surgamus soror, & oremus, & petamus à Dño ut misereatur nostrî, & det nobis pacem hâc nocte. Et subjunxit Tobias in hæc verba; Benedictus esto Domine Deus patrum nostrorum, & benedictum sit nomen tuum in æternum.

כפר טוביה : ח

8 ואתה בראת אדם הראשון ונתת לו את חוה אשתו וכן תקנת דרך לכל העולם
9 כולו ואתה אמרת לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו : ועתה יהוה
אלהי לא בעד זנות אני נושא את הנערה הזאת כי אם לקיים דברך האמת :
10 רחום וחנון יהי רצון מלפניך שתרחם עלינו ותשביענו אורך ימים ושנות חיים
11 ותען האשה ותאמר אמן וישכבו יחד בלילה ההוא : ורעואל קם והלך על
12 הקברות וחפר קבר : כי אמר שמא ימות גם הוא ואקברהו בלילה ולא יודע הדבר
13 14 ונהיה עוד לבוז : ובא רעואל ביתו ואמר לעדנה אשתו : שגרי לי אחת מן
15 השפחות ותראה שמא נפטר גם הוא ואקברהו : ונכנסה השפחה ומצאתם
16 17 יושבים : ויצאה ואמרה להם עודנו חי : ויברך רעואל את יהוה ויאמר ברוך יהוה
אלהי כל בשר ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה ולך מהללים
מלאכיך ואותך מקדישים קדושיך ולך מודים ומברכין כל בחיריך ברוך אתה יי
18 אלהינו מלך העולם אשר שמחתני ואשר יגורתי לא הבאת : וברוב רחמיך רחמת
19 עלי : ברוך אתה יהוה אשר רחמת על שני יחידים כן עדי עד רחם עליהם ויכלו
בטוב ימיהם ושנותיהם בנעימים :

Liber TOBIÆ, *Edit.* P. FAGII.

Tu creâsti hominem primum, ac dedisti ei Havam uxorem ejus, præpa- 8
rastique viam universo orbi. Tu dixisti; Non est bonum, esse hominem
solum, faciam ei auxilium, quod sit coram eo. Nunc certè Domine De- 9
us, non scortationis causâ ego duco puellam istam, sed ut confirmem
verbum tuum, quod verum est. Misericors & clemens Deus, sit bona 10
voluntas coram te, ut propitius sis nobis, atque exatures nos longitudi-
ne dierum, annisque vitæ. Ad quæ respondens puella dixit, Amen, atque
ita dormierunt unà nocte ista. Exurgens autem Reguel abiit ad locum 11
sepulturæ, effoditque sepulchrum. Dicebat enim; Fortassis & hic mor- 12
tuus est, sepeliam ergo eum noctu, ut nemo istud rescistat, neque iterum
contemptui fiamus. Inde ingressus domum suam, dixit ad Adnam uxo- 13
rem suam: Mitte quæso unam ex ancillis, ut videat num & is mortuus 14
sit, quò sepeliam eum, Ingressaque ancilla, cum invenisset eos unà se- 15
dentes, Iterum egressa, dixit ad eos; Adhuc ipse vivit. (Quo audito) 16
Reguel benedixit Dominum dicens; Benedictus sis Domine Deus univer- 17
sæ carnis, benedictum item sit nomen gloriosum tuum, quod excellit
omnem benedictionem & laudem. Te item benedicant Angeli tui, teque
sanctificent sancti tui. Tibi gratias agant ac benedicant omnes electi
tui. Benedictus sis Domine Deus noster, rex mundi, qui affecisti me gau-
dio, quodque timui non passus es venire. Per multam misericordiam tuam 18
misertus es mei. Benedictus sis Domine, qui misertus es duorum (hominum) 19
istorum, qui unici nati sunt parentum suorum. Sic in perpetuum propitius
esto eis, ut dies & annos suos bene & jucundè (transigant.)

Editio SEBAST. MUNSTERI.

8 ואתה בראת את אדם ונתת לו את חוה אשתו לעזר כנגדו : ועתה יי גלוי וידוע
9 לפניך שלא לקחתי את האשה הזאת בשביל זנות כי אם כיושר לבב כדת
10 משה וישראל : ואתה יי חננו ורחם עלינו והחבירנו יחד בשלום ותן לנו בנים לברכה
11 ועוסקים בתורתך ותען שרה ותאמר אמן ויבא אליה בלילה הוא : ויקם רעואל
12 לילה ויאמר אל עבדיו לחפר קבר לילה : ויאמר אם מת הבחור נקברנו בלילה
13 ואיש אל ידע ולא יהיה לנו חרפה : ויקרא רעואל אל עדנה אשתו ויאמר אליה :
14 שלחי אחת מן השפחות אל החדר ותראה אם הוא חי ואם לא נקברהו טרם
15 אור הבקר ואיש לא ידע : ותשלח עדנה את השפחה אל החדר ותרא והנה
16 שוכבים שניהם יחד בשלום וחדוה : ותצא ותגד להם ותאמר להם חי הוא :
17 18 ויברכו את יי האלהים הגדול ויאמר רעואל : ברוך אתה יי אלהי אבותינו אשר
20 עשית עמנו החסד הגדול הזה כי אתה הוא יי מוחץ ורופא ממית ומחיה : אשר
עשית עם שני אלה הפלא הזה ואתה חי וקיים לעדי עד ולנצח נצחים :

Tu creâsti Adam & dedisti ei Hevam uxorem ejus, ut esset adjutorium cir- 8
ca eum. Nunc itaque Domine manifestum & notum est tibi quod non ac- 9
cepi uxorem hanc propter fornicationem, sed ex rectitudine cordis juxta
legem Mosi & Israelis: Quapropter tu Domine miserere nostri & propi- 10
tius esto nobis, atque conjunge nos in pace, & trade nobis liberos benedi-
ctionis, qui occupentur in lege tua. Respondens autem Sara dixit, Amen.
Post hæc ingressus est nocte illâ ad eam. Rahuel autem noctu surrexit & di- 11
xit servis suis, ut ipsa nocte foderent sepulchrum, Aitque; Si mortuus fue- 12
rit adolescens, sepeliemus eum in nocte, ne quisquam sciat & non eveniat
nobis opprobrium. Vocans quoque Rahuel Ednam uxorem suam dixit ad 13
eam: Mitte unam ex ancillis ad cubiculum ut videat num adhuc vivus sit. 14
Quod si non, ut sepeliamus eum ante lucem matutinam & nemo sciat. Cùm 15
ergò Edna misisset ancillam ad cubiculum & illa introspexisset, vidit am-
bos pariter dormientes in pace & suavitate. Egrediénsque nuntiavit eis 16
dicens; Est vivus. Tunc benedixerunt Dominum & Deum magnum, dixit- 17
que Rahuel; Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum, qui fecisti no- 18
biscum hanc magnam misericordiam. Certè tu es qui vulneras & sanas, oc-
cidis & vivificas. Tu es qui fecisti cum duobus istis miraculum istud, tu vi- 19
vis & permanes in secula seculorum & in perpetuas æternitates.

Versio VULG. LAT.

8 Tu fecisti Adam de limo terræ, dedistíque ei adjutoriũ
9 Hevam. Et nunc, Dñe, tu scis, quia non luxuriæ causâ
accipio sororem meam conjugem, sed solâ posteritatis
dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in secula
10 seculorũ. Dixit quoque Sara; Miserere nobis, Dñe, mi-
11 serere nobis, & consenescamus ambo pariter sani. Et
factum est circa pullorũ cantum, accersiri jussit Raguel
servos suos, & abierunt cum eo pariter ut foderent se-
12 pulchrũ. Dicebat enim; Ne fortè simili modo evenerit
ei, quo & cæteris illis septem viris, qui sunt ingressi ad
13 eam. Cúmque parâssent fossam, reversus Raguel ad
14 uxorẽ suam, dixit ei; Mitte unam ex ancillis tuis, &
videat si mortuus est, ut sepeliam eum antequàm illuce-
15 scat dies. At illa misit unam ex ancillis suis. Quæ ingres-
sa cubiculũ, reperit eos salvos & incolumes, secum pa-
16 riter dormientes. Et reversa, nuntiavit bonum nuntiũ,
& benedixerunt Dñm, Raguel videlicèt & Anna uxor
17 ejus: Et dixerunt; Benedicimus te, Dñe Deus Israel, quia
18 non contigit quemadmodùm putabamus. Fecisti enim
nobiscum misericordiã tuam, & exclusisti à nobis ini-
19 micum persequentem nos. Misertus es autem duobus
unicis. Fac eos, Dñe, pleniùs benedicere te: & sacri-
ficium tibi laudis tuæ & suæ sanitatis offerre, ut cogno-
scat universitas gentium, quia tu es Deus solus in uni-
versa terra.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

8 Σὺ ἐποίησας Ἀδὰμ, καὶ ἔδωκας αὐτῷ βοηθὸν Εὔαν στήριγμα τὴν
γυναῖκα αὐτοῦ· ἐκ τούτων ἐγενήθη τὸ ἀνθρώπων σπέρμα. Σὺ εἶπας,
Οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν ὅμοιον
9 αὐτῷ. Καὶ νῦν κύριε οὐ διὰ πορνείαν ἐγὼ λαμβάνω τὴν ἀδελφήν
10 μου ταύτην, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἀληθείας· Ἐπίταξον ἐλεῆσαί με, καὶ
(α)αὐτῇ συγκαταγηρᾶσαι. καὶ εἶπε μετ᾽ αὐτοῦ, Ἀμήν. καὶ ἐκοι-
11 μήθησαν ἀμφότεροι τὴν νύκτα. Καὶ ἀναστὰς Ῥαγουὴλ ἐπορεύθη, καὶ
12 ὤρυξε τάφον, Λέγων, Μὴ καὶ (β) οὗτος ἀποθάνῃ; Καὶ ἦλθε Ῥα-
13 γουὴλ εἰς τὴν οἰκίαν ἑαυτοῦ, καὶ εἶπεν Ἔδνᾳ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, Ἀπό-
14 στειλον μίαν τῶν παιδισκῶν, καὶ ἰδέτωσαν εἰ ζῇ· εἰ δὲ μὴ, ἵνα θάψωμεν
15 αὐτὸν, καὶ μηδεὶς (γ)γνῷ. Καὶ εἰσῆλθεν ἡ παιδίσκη ἀνοίξασα τὴν
16 θύραν, καὶ εὗρε τοὺς δύο καθεύδοντας. Καὶ ἐξελθοῦσα ἀπήγγειλεν
17 αὐτοῖς, ὅτι ζῇ. Καὶ (δ)εὐλόγησε Ῥαγουὴλ τὸν Θεὸν, λέγων, Εὐλο-
γητὸς εἶ σὺ ὁ Θεὸς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ καθαρᾷ καὶ ἁγίᾳ· καὶ εὐλογεί-
τωσάν σε οἱ ἅγιοί σου, καὶ πᾶσαι αἱ κτίσεις σου, καὶ πάντες οἱ
ἄγγελοί σου, καὶ οἱ ἐκλεκτοί σου· εὐλογείτωσάν σε εἰς (ε) τοὺς αἰῶνας·
Εὐλογητὸς εἶ, ὅτι ηὔφρανάς με, καὶ οὐκ ἐγένετό μοι καθὼς ὑπενόουν,
18 Ἀλλὰ κατὰ τὸ πολὺ ἔλεός σου ἐποίησας μεθ᾽ ἡμῶν. Εὐλογητὸς
19 εἶ, ὅτι ἠλέησας δύο μονογενεῖς· ποίησον αὐτοῖς δέσποτα ἔλεος,
συντέλεσον τὴν ζωὴν αὐτῶν ἐν (ζ) ὑγιείᾳ μετ᾽ εὐφροσύνης καὶ ἐλέους.

Tu fecisti Adam, & dedisti ei adjutricem Evam 8
firmamentum uxorem ejus. Ex his natũ est hominũ
semen. Tu dixisti; Non bonũ esse hominẽ solũ, facia-
mus ei adjutricem similem ei. Et nunc, Domine, non 9
propter fornicationem ego accipio sororem meam
hanc, sed super veritatem. Præcipe misereri mei, 10
& ei consenescere. Et dixit secum, Amen. Et
dormierunt utrique nocte. Et surgens Raguel ivit, 11
& effodit sepulchrum, dicens; Nónne & hic mo- 12
rietur? Et venit Raguel in domum suam, & dixit 13
Ednæ uxori suæ; Mitte unam ancillarũ, & vide- 14
ant, si vivit: si autem non, ut sepeliamus eum, &
nemo sciat. Et intravit ancilla aperiens januam, 15
& invenit ambos dormientes: Et egressa annunti- 16
avit eis, quia vivit. Et benedixit Raguel Deum, 17
dicens; Benedictus es tu, Deus, in omni benedicti-
one munda, & sancta: & benedicant te Sancti tui,
& omnes creaturæ tuæ, & omnes angeli tui, &
electi tui: benedicant te in secula. Benedictus es,
quoniã lætificâsti me, & non factũ est mihi, sicut su-
spicabar, Sed secundũ multam misericordiam tuam 18
fecisti nobiscũ. Benedictus es, quoniam misertus 19
es duorum unigenitorum: fac eis, Domine, miseri-
cordiam, consumma vitam eorum in sanitate cum
lætitia, & misericordia.

MS.A. (α)ταύτῃ συγκαταγηράσομεν.(β)αὐτὸς(γ)γνώτω.(δ)ηὐλόγησεν(ε)πάντας τοὺς(ζ) ὑγιείᾳ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]

Tu fecisti virum & fœminam, & fecisti 8
fœminam adjutricem ejus: Et de conju-
gio ipsorum nata est progenies hominũ.
Tu dixisti; Non est bonum ut sit Adam
solus: Faciam ei adjutorem similem ipsi.
Et nunc Domine, non fornicationis cau- 9
sâ accipio ego hanc sororẽ meam, sed se-
cundùm jus legis. Tu verò miserere nunc 10
nostri, & da nobis simul in pace consene-
scere, & da nobis liberos benedictos. Et
dixit Sara, Amen. Et dormierunt nocte 11
istâ. Et dixit Raguel servis suis; Ite, fo- 12
dite sepulchrum noctu, priusquàm luceat:
Dicebat enim, Si eveniat mortuum eum
esse, sepeliam eum hâc nocte, ne quis sciat,
nec sit nobis opprobrio. Egressis autem 13
illis ut facerẽt quod præceperat ipsis, vo-
cavit Raguel uxorẽ suam & dixit ei; Mitte 14
aliquam ex ancillis, quæ videat quomodò
valent. Et misit Edna ancillam, & aperuit 15
portam thalami, lucernam manu tenens,
& vidit eos ambos unà dormientes: Et 16
egressa *dixit* Ednæ & viro ejus. Et laudâ-
runt Deum, dicentes; Benedictus sis Do- 17
mine cœli & terræ, qui destruis, & erigis:
Quoniam ecce miseratus es hos duos uni- 18
cos, & parentes ipsorum. Da ipsis pacem
Domine usque ad extremum, & firmitu- 19
dinem vitæ ipsorum.

ספר טוביה : ט

20 ומיד צוה את עבדיו ומלאו את הקבר עפר: ועשה משתה ושמחה ימים ארבעה
21 23 עשר: ורעואל נשבע ואמר אם לא ישלימו ארבעה עשר ימים ולא אניחך לצאת
מפתח הבית: ואחרי מלאת הימים קח את אשתך ואת חצי נכסי ולך אל אביך 24
ושאר נכסי אחרי מיתתי ומיתת אשתי נתונים המה לך:

ט

1 אז קרא טוביה את רפאל המלאך ויאמר לו: עזריה אחי קח עמך שני גמלים
2 וארבעה עבדים ולך אל עביאל בעל הפקדון ותן לו כתב ידו ויתן לך את הכסף
וזמנהו לבוא במשתה כי אתה יודע כי אבי סופר את הימים ואם נתאחר ייצר
3 לו מאד: וגם רעואל חמי נשבע שלא יניחני לצאת עד מלאת ארבע עשר ימים
6 ואיני יכול לעבור על פיו: ויצא רפאל המלאך והלך אל עביאל וילן שם בלילה
ההוא ובבקר הראה לו כתב ידו ועזקיה והוציאו את האמתחות מלאים כסף
חתומים בחותמו של טוביה:

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Illicò præcepit servis suis,ut sepulchrum(quod fecerat) pulvere implerent. 20
Fecítque convivium & gaudium per quatuordecim dies. Juravitq; Reguel 21
dicens, Nisi exacti fuerint quatuordecim dies, non dimittam te, ut vel 23
ostium domus meæ egrediaris. Postquàm vero impleveris quatuordecim 24
dies, Accipe uxoré tuam,simulátque dimidium facultatum mearum,& redi ad patrem tuũ. Reliqua veró bona mea, post obitum meum,& uxoris meæ,tibi quoque dabuntur.

CAP. IX.

Tunc vocavit Tobias Raphaelem Angelum, dixítque ad eum: Azaria 1
mi frater,accipe tecũ duos Gamelos,& quatuor servos, & perge ad Abie- 2
lem qui habet depositum,atq; da illi chirographũ suũ,ut reddat tibi argentum. Invita quoq; eũ ut veniat ad convivium. Nam tu novisti,quod pater meus numerat singulos dies, & si diutius expectatione abfuerimus, admodũ
anxius erit. Præterea & Reguel socer meus juravit,se nõ permissurũ ut ab- 3
eam,donec exacti fuerint quatuordecim dies, atqui ego non possum refragari imperio ejus. Egressúsque Raphael, abiit ad Abielem,apud quem etiã 6
pernoctavit ista nocte, Facto autem diluculo, ostendit ei chirographum ejus, sigillo ejus munitum, (Quo facto) protulit (Abiel) sacculos plenos argenti, quos Tobias sigillo suo obsignaverat.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

20 ויאמר רעואל אל עבדיו כסו את הקבר בטרם הבקר שלא ידע אדם: ויצו
21 להכין סעודה טובה בשמחה כי שמחם אלהים ברוב רחמיו וחסדיו ואל העדרים
23 רץ רעואל ויבא עגלים ואילים ויצו לעשות אותם: ויאמר אל טוביה לא תצא
24 מביתי עד ארבעה עשר ימים ושמח את בתי ענוגה: ותקח חצי מכל אשר
לי ותלך אל אביך בשמחה ובשאמות אני ואשתי תקח את הכל:

ט

1 אז קרא טוביה אל רפאל ויאמר לו: עזריה אחי קח עמך מזה ארבעה
2 עבדים ושני גמלים ולך בא אל רגאיש אל גבאל דודי ותן לו את אמתחתו
3 ויתן לך את הכסף וקרא אותו שיבוא לחופתי: כי אני לא אוכל ללכת
שם מפני השבועה שנשבע רעואל עלי שלא אבא מביתו עד ארבעה עשר
ימים ואבי ואמי יספרו את הימים ואם יעבר הזמן יום אחד אכאיב נפש
6 אבותי: ויקם רפאל ויקח שני גמלים וארבעה עבדים וילך אל רגאיש
לבית גבאל ויתן לו את אמתחתו:

Dixit proinde Rahuel ad servos suos; Operite sepulchrum antequam illu- 20
cescat, ne quisquam hominum sciat. Deinde jussit parari convivium bonum 21
& opiparum, quoniam lætificaverat eos Deus secundùm multitudinem pietatum suarum atque miserationum suarum: & currens Rahuel ad greges
adduxit vitulos & arietes, præcepítque eos parari. Dixit autem ad Tobi- 23
am, Non exibis de ædibus meis in quatuordecim diebus, sed gaudebis
cum filia mea tenera, Accipiesque medietatem omnium rerum quas ego 24
habeo, & ibis cum gaudio ad patrem tuum. Cúmque ego mortuus fuero & uxor mea, accipies totum.

CAP. IX.

Tunc vocavit Tobias Raphaelem, & dixit ad eum: Frater mi Azaria,tol- 1
le inde tecum quatuor famulos & duos gamelos, & abiens vade in Rages 2
ad Gabelum patruum meum, & trade ei marsupium ejus, & ipse dabit tibi
argentum. Invita quoque ipsum ut veniat ad nuptias meas, Quoniam ego 3
non potero illuc ire propter juramentum quo me adjuravit Rahuel, ne egrediar de domo ejus usque in quartumdecimum diem. Prætereà pater meus,& mater mea numerant dies, & si præterierit vel unus dies ultra constitutum tempus, tristitiâ afficiam parentes meos. Surrexit autem Raphael, 6
& accipiens duos gamelos atque quatuor famulos, abiit in Rages ad domum Gabeli, & tradens ei marsupium ejus

Versio VULG. LAT.

20 Statímque præcepit servis suis Raguel, ut replerent
21 fossam,quam fecerant, priusquàm elucesceret. Uxori
autem suæ dixit ut instrueret convivium, & præpararet omnia, quæ in cibos erant iter agentibus necessaria.
22 Duas quoque pingues vaccas, & quatuor arietes occîdi fecit, & parari epulas omnibus vicinis suis, cun-
23 ctísque amicis. Et adjuravit Raguel Tobiam, ut duas
24 hebdomadas morarentur apud se. De omnibus autem, quæ possidebat Raguel, dimidiam partem dedit Tobiæ, & fecit scripturam, ut pars dimidia, quæ superat post obitum eorum, Tobiæ dominio deveniret.

CAP. IX.

1 Tunc vocavit Tobias Angelum ad se, quem quidem hominem existimabat, dixítque ei; Azaria frater, peto
2 ut auscultes verba mea. Si meipsum tradam tibi ser-
3 vum, non ero condignus providentiæ tuæ. Tamen obsecro te, ut assumas tibi animalia sive servitia, & vadas ad Gabelum in Rages civitatem Medorum: reddásque ei chirographum suum, & recipias ab eo pe-
4 cuniam, & roges eum venire ad nuptias meas. Scis
5 enim ipse quoniam numerat pater meus dies: & si tardavero unâ die plus, contristatur anima ejus. Et certè vides quomodò adjuravit me Raguel, cujus adjuramen-
6 tum spernere non possum. Tunc Raphael assumens quatuor ex servis Raguelis, & duos camelos, in Rages civitatem Medorum perrexit: & inveniens Gabelum, reddidit ei chirographum suum, & recepit ab eo omnem pecuniam.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

20 Ἐκέλευσε δὲ τοῖς οἰκέταις χῶσαι τὸν τάφον· καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς
23 γάμον ἡμερῶν δεκατεσσάρων. Καὶ εἶπεν (α) αὐτῷ Ῥαγουήλ, πρινὴ συντελεσθῆναι τὰς ἡμέρας τοῦ γάμου, ἐνόρκως, μὴ ἐξελθεῖν αὐτὸν
24 ἐὰν μὴ πληρωθῶσιν αἱ δεκατέσσαρες ἡμέραι τοῦ γάμου. Καὶ τότε λαβόντα τὸ ἥμισυ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ πορεύεσθαι (β) μεθ' ὑγείας πρὸς τὸν πατέρα, καὶ τὰ λοιπὰ ὅταν ἀποθάνω, καὶ ἡ γυνή μου.

MS.A. (α) αὐτοῖς (β) μετ' ὑγίας.

Jussit autem famulos exaggerare sepulchrum: & 20
fecit eis nuptias diebus quatuordecim. Et dixit 23
ei Raguel, antequàm consummarentur dies nuptiarũ, cum juramento non exire eum, nisi impleti fuerint
quatuordecim dies nuptiarum: Et tunc accipientem 24
dimidium substantiæ ipsius ire cum sanitate ad patrem; & reliqua, cùm mortuus fuero, et uxor mea.

ΚΕΦ. θ'.

1 Καὶ ἐκάλεσε Τωβίας τὸν Ῥαφαήλ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἀζαρία
3 ἀδελφέ, λάβε μετὰ σεαυτοῦ παῖδα καὶ δύο καμήλους, καὶ πορεύθητι ἐν Ῥάγοις τῆς Μηδίας παρὰ Γαβαήλ, καὶ κόμισαί μοι τὸ ἀργύριον, καὶ αὐτὸν (α) ἄγε μοι εἰς τὸν γάμον, διότι ὀμώμοκε Ῥαγουήλ, μὴ
4 ἐξελθεῖν με. Καὶ ὁ πατήρ μου ἀριθμεῖ τὰς ἡμέρας, καὶ ἐὰν χρο-
6 νίσω μέγα, ὀδυνηθήσεται λίαν. Καὶ ἐπορεύθη Ῥαφαήλ, καὶ ηὐλίσθη παρὰ (β) Γαβαήλ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὸ χειρόγραφον. ὃς δὲ προήνεγκε τὰ θυλάκια ἐν ταῖς σφραγῖσιν, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ.

MS.A. (α) ἄγε εἰς (β) Γαβαήλῳ,

CAP. IX.

Et vocavit Tobias Raphael, & dixit ei; 1
Azaria frater: Sume tecum puerum, & duos 3
camelos, & vade in Ragis Mediæ ad Gabael, & affer mihi argentum, & ipsum adduc mihi ad nuptias: quoniam juravit Raguel non exire me:
Et pater meus numerat dies: ac si tardavero 4
valdè, tristabitur nimis. Et ivit Raphael, & 6
mansit apud Gabael, & dedit ei chirographum. Ille autem protulit arculas in sigillis, & dedit ei.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]

[illegible]

1 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Et venerunt vernæ, & dixit eis; Ite ope- 20
rite sepulchrum priusquàm oriatur sol, ne quis sciat. Et dixit uxori suæ, para 21
multum panis: Ipse autem curriculò pro- 22
fectus ad stabulum, adduxit duos juvencos, & quatuor arietes de grege, quos jussit vernas suas parare. Tobiæ autem 23
dixit; Non abibis donec completi fuerint decem dies: ut lætetur anima filiæ meæ, quæ tristis fuit. Et dimidium opum mea- 24
rum accipe statim, dimidium autem cùm mortuus fuero ego & uxor mea: Tuæ sunt, & ego pater tuus. Edna autem mater tua. Bono esto animo, fili mi.

CAP. IX.

Tum vocavit Tobias Raphaëlem, & 1
dixit ei; Azaria frater, Cape hinc duos 3
camelos, & quatuor viros, & ito ad Arag ad Gabaëlem, & da ei syngrapham, & recipe ab eo pecuniam illam, & duc eum
tecum, & veni ad nuptias. Scis enim 4
patrem meum non cessare numerare dies: Et si diem unum morati fuerimus, solici-
tum fore. Juravit autem Raguel, apud 5
ipsum moraturum me decem dies. Nec
possum violare ejus juramentum. Et 6
profectus Raphaël, cum quatuor illis viris & duobus camelis, Aragam Mediæ, accessit ad Gabaëlem, & diversati sunt apud eum, dedítque ipsi Raphaël chirographum:

ספר טוביה : י

Liber TOBIÆ, Edit. P Fagii.

וְלָקַח רְפָאֵל אֶת הַכֶּסֶף וְאֶת עֲבִיאֵל וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וַיָּבֹאוּ אֶל הַמִּשְׁתֶּה וְעוֹד 7
נִתְבָּרֵךְ טוֹבִיָּה עִם שָׂרָה אִשְׁתּוֹ :

י

וְטוֹבִיָּה הָיָה סוֹפֵר אֶת הַיָּמִים הֲלִיכָה וּבִיאָה וּכְשֶׁמָּלְאוּ הַיָּמִים וְלֹא בָאוּ הִתְחִיל מִיצַר 1
וּמְחַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ וְאָמַר : אוֹי לִי שֶׁמָּא קְרָאָהוּ אָסוֹן בַּדֶּרֶךְ אוֹ שֶׁמָּא נִפְטַר עֲבִיאֵל 2
וְלֹא יִתְּנוּ לָהֶם הַכֶּסֶף אָז אָמְרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ וַדַּאי נֶאֱבַד בְּנִי מִמֶּנִּי: וְהִתְחִילָה לִבְכּוֹת 3 4
וְלִסְפּוֹד וְאוֹמֶרֶת אוֹי לִי כִּי אִבַּדְתִּי מְאוֹר עֵינַי בְּנִי טוֹבִיָּה : עָנָה טוֹבִיָּה וְאָמַר מִנְעִי 6
קוֹלֵךְ מִבְּכִיָּה וְעֵינַיִךְ מִדִּמְעָה כִּי לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם יָבוֹאוּ: וְהִיא הָיְתָה מִתְאַמֶּצֶת 7
לְהִתְנַחֵם וְאוֹמֶרֶת לָאִישָׁהּ אַל תְּנַחֲמֵנִי וְאַל תַּעֲבִירֵנִי בִּדְבָרִים כִּי בְּוַדַּאי נֶאֱבַד בְּנִי
וּבְכָל יוֹם הָיְתָה הוֹלֶכֶת אֶל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלַךְ בָּהּ וְהָיְתָה מְקוֹנֶנֶת וּבָאָה כָּל הַיָּמִים
וְלֹא אָכְלָה לֶחֶם וְכָל הַלֵּילוֹת וְלֹא נָחָה וְלֹא שָׁקְטָה מִן הַקִּינוֹת עַד אֲשֶׁר מָלְאוּ יְמֵי
הַחוּפָּה : וְאָמַר טוֹבִיָּה אֶל רְעוּאֵל חוֹתְנוֹ אֲדוֹנִי שַׁלְּחֵנִי וְאֵלְכָה אֶל אָבִי וְאֶל אִמִּי כִּי 9
עַד עַתָּה נוֹאֲשׁוּ מִמֶּנִּי :

Tulit itaque Raphael argentum, necnon & ipsum Abielem, qui cum 7
summo diluculo surrexissent,(adhuc ipso die)ad convivium venerunt.Ad quorum adventum adhuc magis benedictus fuit Tobias cum Sara uxore sua.

CAP. X.

Cæterum Tobias numerabat dies abitus & reditus, cumque impleti 1
essent dies, atque illi non redirent, cœpit anxius esse, cogitans apud se & dicens; Fortassis accidit ei calamitas in itinere, aut fortè mortu- 2
us est Abiel, atque ideo renuunt illis dare argentum. Tunc dixit ad eum 3
uxor ejus. Certum est perisse filium meum, Cœpitque flere,plangere,& 4
dicere; Væ mihi, perdidi enim lumen oculorum meorum, nempe filium meum Tobiam. Cui respondit Tobias dicens,Prohibe vocem tuam à fle- 6
tu,& oculos tuos à lachryma.Nam salvi & incolumes redibunt, Ipsa verò 7
renitebatur consolationi, dicens ad maritum suum. Noli me consolari, neque aversare me istiusmodi verbis,nam verè periit filius meus. Quinetiam quotidie pergebat ad viam, qua (filius ejus) abierat, lamentans, adeo,ut per omnes dies istos,nequicquam ederet, omnesq; noctes insomnes duceret.Nec lamentari cessavit,donec implerentur dies nuptiarum. Tunc 9
dixit Tobias ad Raguelem socerum suum, Mi domine,dimitte me,ut redeam ad patrem meum,& ad matrem meam,(scio enim)quòd jam desperaverint de reditu meo.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

וַיַּגֵּד לוֹ כִּי טוֹבִיָּה בֶּן טוֹבִי לָקַח אֶת שָׂרָה בַּת רְעוּאֵל וַיִּקְרָאֵהוּ לָבֹא לְחֻפָּתוֹ וַיָּשֶׂם 7
גַּבְאֵל אֶת הַכֶּסֶף עַל הַגְּמַלִּים וַיָּבֹא לַחוּפָּה וַיִּמְצָא אֶת טוֹבִיָּה יוֹשֵׁב עַל הַשֻּׁלְחָן
וַיְחַבֵּק לוֹ וַיִּנַּשֶּׁק לוֹ וַיֵּבְךְּ עִמּוֹ מֵרוֹב הַשִּׂמְחָה וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר הֶחֱבִירְךָ בְּשִׂמְחָה עִם הָאִישׁ הַהוּא בְּרַחֲמָיו יִתֵּן לְךָ מִמֶּנָּה בָּנִים זְכָרִים וְעוֹסְקִים
בְּתוֹרַת יְיָ :

י

וְטוֹבִי וְאִשְׁתּוֹ מְחַשְּׁבִים אֶת הַיָּמִים וְאֶת הַלֵּילוֹת וְכוֹאֲבִים עַל אֲשֶׁר שִׁלְּחוּהוּ : 1
וּבוֹכִים וּמִתְעַנִּים עָלָיו : וְטוֹבִי מְנַחֵם אֶת חַנָּה אִשְׁתּוֹ לֵאמֹר הַחֲרִישִׁי כִּי בְשָׁלוֹם 3 6
יָבֹאוּ בְשִׂמְחָה : וַתְּמָאֵן לְהִתְנַחֵם וַתֵּצֵא אֶל הַדְּרָכִים בְּכָל יוֹם לִרְאוֹת אִם יָבֹא 7
בְנָהּ וְלֹא טָעֲמָה מְאוּמָה כִּי אִם דִּמְעוֹת יָמִים וְלֵילוֹת וַיְהִי כַּאֲשֶׁר תַּמּוּ אַרְבָּעָה
עָשָׂר יְמֵי הַחֻפָּה : וַיֹּאמֶר טוֹבִיָּה אֶל רְעוּאֵל שַׁלְּחֵנִי כִּי אָבִי וְאִמִּי מְחַשְּׁבִים אֶת 9
הַיָּמִים וְאֵינָם חוֹשְׁבִים :

Indicavit ei quomodo Tobias fil. Tobæi acceperat Saram filiam Rahuelis, 7
invitavítque eum ut veniret ad nuptias ejus. Imponens ergò Gabelus pecuniam super gamelos, venit ad nuptias, inveniénsque Tobiam sedentem juxta mensam amplexatus est eum, osculánsque eum flevit cum eo præ nimio gaudio : & benedicens eum ait; Benedictus Dominus Deus Israel, qui in gaudio sociavit te viro huic. Ipse in misericordiis suis det tibi filios masculos,qui occupentur in lege Domini.

CAP. X.

Porrò Tobæus & uxor ejus computabant dies & noctes, dolebántque 1
quod filium dimiserant, Flentes & sese affligentes propter ipsum. 3
Tobæus tamen consolabatur Annam uxorem suam dicens; Tace,quoniam 6
in pace & cum lætitia redibit. Illa verò renuens accipere consolatio- 7
nem, egrediebatur singulis diebus in vias, ut videret quando veniret filius ejus,nec gustavit quicquam præ lachrymis die noctúque. Factum est autem cum consummati essent quatuordecim dies nuptiarum, Ut diceret Tobias 9
ad Rahuelem. Dimitte me, quoniam pater meus & mater mea supputant dies, nec cogitant aliud.

Versio VULG. LAT.

7 Indicavítque ei de Tobia filio Tobiæ, omnia quæ gesta sunt : fecítque eum secum venire ad nuptias.
8 Cúmque ingressus esset domum Raguelis, invenit Tobiam discumbentem : & exiliens, osculati sunt se in-
9 vicém : & flevit Gabelus, benedixítque Deum, Et dixit; Benedicat te Deus Israel, quia filius es optimi viri, & justi, & timentis Deum, & eleemosynas faci-
10 entis : Et dicatur benedictio super uxorem tuam,
11 & super parentes vestros : Et videatis filios vestros, & filios filiorum vestrorum, usque in tertiam & quartam generationem : & sit semen vestrum benedictum
12 à Deo Israel, qui regnat in secula seculorum. Cúmque omnes dixissent, Amen, accesserunt ad convivium : sed & cum timore Domini nuptiarum convivium exercebant.

CAP. X.

1 Cum verò moras faceret Tobias, causâ nuptiarum, solicitꝰ erat pater ejus Tobias, dicens;Putas quarè
2 moratur filius meus, aut quarè detentus est ibi? Putásne Gabelus mortuus est, & nemo reddet illi pecu-
3 niam? Cœpit autem contristari nimis ipse, & Anna uxor ejus cum eo : & cœperunt ambo simul flere : eo quòd die statuto minimè reverteretur filius eorum ad
4 eos. Flebat igitur mater ejus irremediabilibus lachrymis, atque dicebat; Heu heu me, fili mi, ut quid te misimus peregrinari, lumen oculorum nostrorum, baculum
5 senectutis nostræ, solatium vitæ nostræ, spem posteritatis nostræ? Omnia simul in te uno habentes, te non debuimus dimittere à nobis. Cui dicebat Tobias; Tace, 6
& noli turbari, sanus est filius noster : satis fidelis est vir ille, cum quo misimus eum. Illa autem nullo modo consolari poterat, sed quotidiè exiliens circumspicie- 7
bat, & circuibat vias omnes, per quas spes remeandi videbatur, ut procul videret eum, si fieri posset, venientem.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

Καὶ (α) ὤρθρευσαν κοινῶς, καὶ ἦλθον εἰς τὸν γάμον. καὶ (β) εὐλόγησε Τωβίας τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.

MS. A. (α) ὤρθρισε (β) ηὐλόγησεν

ΚΕΦ. ι'.

1 ΚΑὶ Τωβὶτ ὁ πατὴρ αὐτοῦ (α) ἐλογίζετο ἑκάστης ἡμέρας. καὶ ὡς ἐπληρώθησαν αἱ ἡμέραι τῆς πορείας, καὶ οὐκ (β) ἤρχετο, εἶπε, Μήποτε
2 κατῄσχυνται; Ἢ μήποτε ἀπέθανε Γαβαὴλ, καὶ (γ) οὐδεὶς αὐτῷ
3 δίδωσι τὸ ἀργύριον; Καὶ ἐλυπεῖτο λίαν. εἶπε δὲ αὐτῷ ἡ (δ) γυνὴ,
4 Ἀπώλετο τὸ παιδίον, διότι κεχρόνικε. Καὶ ἤρξατο θρηνεῖν αὐτὸν, καὶ εἶπεν, Οὐ μέλει μοι τέκνον, ὅτι ἀφῆκά σε τὸ φῶς τῶν
6 ὀφθαλμῶν μου. Καὶ Τωβὶτ λέγει αὐτῇ, Σίγα, μὴ λόγον ἔχε,
7 ὑγιαίνει. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Σίγα, μὴ πλάνα με, ἀπώλετο τὸ παιδίον μου. καὶ ἐπορεύετο καθ᾽ ἡμέραν εἰς τὴν ὁδὸν ἔξω, οἵας (ε) ἀπῆλθεν. ἡμέρας τε ἄρτον οὐκ ἤσθιε, τὰς δὲ (ζ) νύκτας οὐ διελίμπανε θρηνοῦσα Τωβίαν τὸν υἱὸν αὐτῆς, ἕως οὗ συνετελέσθησαν αἱ δεκατέσσαρες
9 ἡμέραι τοῦ γάμου, ἃς ὤμοσε Ῥαγουὴλ ποιῆσαι αὐτὸν ἐκεῖ. Εἶπεν δὲ Τωβίας τῷ Ῥαγουὴλ, Ἐξαπόστειλόν με, ὅτι ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μήτηρ μου οὐκέτι ἐλπίζουσιν ὄψεσθαί με.

MS A. (α) ἐλογίζετο (β) ἤρχοιτο, εἶπεν *Τωβίας, Μήποτε (γ) οὐδεὶς δίδωσιν αὐτῷ τὸ (δ) γυνὴ αὐτοῦ, Ἀπώλετο (ε) ἀπῆλθεν. (ζ) νύκτας ὅλας οὐ

Et diluculò surrexerunt unà, & venerunt ad nuptias. Et benedixit Tobias uxorem suam.

CAP. X.

Et Tobit pater ejus computabat unumquemque 1
diem. Et postquàm completi sunt dies itineris, & non veniebat, dixit; Nunquid fortè confusi fuerunt? Aut,nunquid fortè mortuus est Gabael, & 2
nemo ei dat argentum. Et tristabatur nimis. Dixit 3
autem ei uxor; Periit puer; quandoquidem tardavit. Et cœpit flere eum, & dixit, Non mihi 4
curæ est, fili, quia dimisi te lumen oculorum meorum. Et Tobit dicit ad eam; Tace, ne solicita sis, 6
valet. Et dixit ei; Tace,ne decipias me,periit puer 7
meus. Et ibat per diem ad viam foràs, quà abierat. Ac diebus panem non comedebat, & noctibus non intermittebat flens Tobiam filiū suum; quoadusque consummati sunt quatuordecim dies nuptiarū, quas juraverat Raguel facere eum ibi. Dixit autem 9
Tobias Raguel; Dimitte me,quoniam pater meus & mater mea non ultrà sperant aspicere me.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
1 [illegible]
2 [illegible]
3 4 [illegible]
5 6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Et dixit ei; Uxorem accepit filius Tobit 7
filiam Raguelis,& ibi est, & te ad nuptias vocat. Et surgens Gabaiel introduxit eū, & ostendit ei saccos obsignatos. Et numeratam pecuniam imposuit camelis. Et 8
surgentes manè profecti sunt ad convivium Raguelis. Et invenerunt Tobiam discumbentem mensæ. Et exiliens surrexit,& osculatus est eum. Et dixit ei 9
Gabaiel; Laudetur Deus qui dedit tibi pacem. Tu enim viri boni filius es, & justitiam facientis. Benedictus sis, & benedictus pater tuus,& mater uxórque tua, patérque & mater ejus.

CAP. X.

Tobit autem numerabat dies ex quo 1
digressus erat Tobias filius ejus. Et cùm completi essent dies, solicitus fuit Tobit, & dixit; Forte mortuus est Gabaiel, nec 2
est qui det filio meo pecuniam istam. Et 3
dixit Hanna; Periit filius meus, nec in vivis est. Et flevit super eo, & dixit; 4
Hei mihi fili mi, qui lumen eras oculorum meorum. Quarè dimisi eum ut à me dis- 5
cederet? Tobit autē postulabat ab ea, di- 6
cens;Bono esto animo,soror:Sanus veniet filius noster: Mora ipsi objecta est : Noli solicita esse:Fidelis enim est quicum ipso profectus est, & de fratribus nostris.Noli mœrorem in corde tuo reponere. Et dixit 7
Hanna;Periit filiꝰ meus. Et exiliens egrediebatur, & profecta ad viam morabatur usque ad occidentem solem, & reversa ingrediebatur cubiculum suum:Nec quicquam edebat, nec dormire poterat.

ספר טוביה : יא

8 ויאמר לו רעואל שב בני ואני אשגר לאביך ולאמך ואודיע להם הדבר׃ אמר
10 טוביה לא אדוני אלא אלך אל אבי ואל אמי ויקם רעואל ויתן לו את שרה
אשתו ואת חצי רכושו ועבדים ושפחות וכסף וזהב ויברכם ויאמר׃ בני יהוה
11 אלהי ישראל יצליח דרכיכם ויראני בניכם ובנותיכם בטרם אמות׃ ולשרה אמר
13 כבדי לחמיך ולחמותיך כי עתה הם אבותיך והקדוש ברוך הוא ישמיענו
שמועתך לטובה ואשמח וישק לה ועדנה אשתו חמותו אמרה לו בני אהובי יזכני
12 הקדוש ברוך הוא לראות לך בנים מן הנערה הזאת ואז אשמח לפני יהוה והנה
אנכי עתה מוסרת את בתי בידך פקדון ובחייך בני אל תענה ואל תכלימה כי
במקום אכסני היא הולכת ולבה חלל בקרבה ואחרי כן הלכו משם וטוביה
ברך את יהוה אשר הצליח דרכו׃

יא

1 והלכו עד שהגיעו קרוב לנינוה׃

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Ad quem dixit Reguel; Mane mi fili, mittam enim aliquem, ad patrem 8
tuum, & ad matrem tuam, notámque faciam eis hanc rem, Respondit 10
Tobias; Nequaquam mi domine, Ego ipse ibo ad patrem meum, & ad
matrem meam. (Quo audito) surrexit Reguel, & dedit ei Saram uxorem,
atque dimidium substantiæ suæ, servos item & ancillas, argentum &
aurum, valedixítque eis, dicens; Mi fili, Dominus Deus Israel fortunet 11
vias vestras, & faciat me videre filios vestros, ac filias vestras, antequàm
moriar. Et ad Saram dixit; Honora socerum tuũ, ac socrũ tuã, nunc enim 13
ipsi sunt parentes tui, Deus quoq; sanctus & benedictus faciat me audire
bonã famã de te, unde gaudium accipiam, (quo dicto) osculatus est eam.
Similiter & Adna uxor ejus, socrus Tobiæ, dicebat ad eum; Mi charissime 12
fili, Dignã me faciat Deus, ut videam filios tuos ex ista puella. Tum enim
lætabor corã Domino. Ecce ego nũc trado filiã meã in manum tuã, tanquàm depositum, quam in vita tua mi fili non affligas, nec ignominiâ afficias. Nam in locum peregrinum ubi hospita erit, ipsa proficiscitur. (Hæc ubi dixisset) sauciatum quodamodo fuit cor ejus intra eam, Post quæ abierunt illi, benedixítq; Tobias Dominum, quòd secundâsset iter suum.

CAP. XI.

Cúmque pergentes appropinquarent Nineve, 1

Editio SEBAST. MUNSTERI.

8 ויאמר רעואל שבה עוד עמדי ואני אשלח להגיד לאביך את כל אשר עשית׃
10 ויאמר טוביה אל תאחר אותי שלחני ואלך לאבי ולאמי וישמע רעואל בקול טוביה
ויתן לו את שרה בתו חצי עשרו ועבדים ושפחות וצאן ובקר וחמורים וגמלים
11 ובגדי בוץ וארגמן וכלי כסף וזהב וישלחם ויברכם ויאמר׃ אלהים יי אלהי
אבותינו יברך אתכם ויראני מכם בנים זכרים ועוסקים בתורת יי וינשק להם
13 ויחבק להם ויאמר אל שרה בתו׃ כבדי מאד את חותנך ואת חותנתך ולכי
לשלום ונשמע ממך שמועה טובה בחיינו בששון ובשמחה וישק להם ויחבקם
12 וישלחם ויאמר אל טוביה׃ בני יי אלהי השמים יוליכך בשלום ויראני ממך
ומשרה בתי בנים טובים לפני יי בטרם אמות והנה שרה בתי בידך אל תענה
כל ימיך ולכו לשלום ויברכם וישק להם וישלחם׃

יא

1 וילך טוביה שמח וטוב לב ויברך את ה' אשר שמחהו ואשר עשה עמו נפלאות
רבות וחסדים טובים וילך ויבא אל אקרים העיר אשר נכח נינוה׃

Dixit Rahuel; Mane diutiùs apud me, & ego mittam & indicabo patri tuo 8
omnia quæ egisti. Respondit verò Tobias; Ne quæso retineas me, sed di- 10
mitte me ut vadam ad patrem meum & matrem meam. Et obediens voci
ejus Rahuel, dedit ei Saram filiam suam, dimidium bonorũ suorum, famulos
& ancillas, oves & boves, asinos & gamelos, vestimenta linea & purpurea,
vasa argentea & aurea, dimitténsque eos benedixit eis, & ait ad eos; Dñs 11
Deus patrum nostrorũ benedicat vobis, & ostendat mihi ex vobis filios masculos, qui occupentur in lege Domini. Osculánsque eos & amplexans eos
dixit ad Saram filiam suam; Honora diligenter socerum tuum & socrum tu- 13
am, & vade in pace, audiamúsque de te famam bonam in vita nostra cum
gaudio & exultatione, & rursum osculans eos atque amplexans dimisit eos.
Et ait ad Tobiam; Fili mi, Dominus Deus cœlorum conducat te in pace, 12
& faciat me videre ex te & ex Sara filia mea filios bonos ante Dominum
antequam moriar. Et ecce Sara filia mea in manu tua est, tu ne affligas eam
cunctis diebus tuis, sed ite in pace. Benedicénsque & osculans eos, dimisit
eos.

CAP. XI.

ABiit ergò Tobias læto & hilari corde, benedixítq; Dominum eò quòd 1
lætificâsset eum & fecisset cum eo mirabilia multa & miserationes insignes,
& proficiscens pervenit ad Ackrim civitatem, quæ est è regione Ninive.

Versio VULG. LAT.

8 At verò Raguel dicebat ad generum suum; Mane hic,
& ego mittam nuntium salutis de te ad Tobiam pa-
9 trem tuum. Cui Tobias ait; Ego novi, quia pater
meus & mater mea modò dies computant, & crucia-
10 tur spiritus eorum in ipsis. Cúmque verbis multis
rogaret Raguel Tobiam, & ille eum nullâ ratione vellet audire, tradidit ei Saram, & dimidiam partem omnis substantiæ suæ in pueris, in puellis, in pecudibus, in camelis, & in vaccis, & in pecunia multa:
11 & salvum atque gaudentem dimisit eum à se. Di-
cens; Angelus Domini sanctus sit in itinere vestro, perducátque vos incolumes, & inveniatis omnia rectè circa parentes vestros, & videant oculi mei fi-
12 lios vestros priusquàm moriar. Et apprehendentes
parentes filiam suam, osculati sunt eam, & dimiserunt
13 ire: Monentes eam honorare soceros, diligere ma-
ritum, regere familiam, gubernare domum, & se ipsam irreprehensibilem exhibere.

CAP. XI.

1 CUmque reverterentur, pervenerũt ad Charan, quæ est in medio itinere contra Niniven, undecimo die.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

8 Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ (α) πενθερὸς, Μεῖνον παρ' ἐμοὶ, κἀγὼ ἐξαπο-
10 στελῶ πρὸς τὸν πατέρα σου, καὶ δηλώσουσιν αὐτῷ τὰ κατὰ σέ. Καὶ
Τωβίας λέγει, (β) Ἐξαπόστειλόν με πρὸς τὸν πατέρα μου. Ἀναστὰς
δὲ Ῥαγουὴλ, ἔδωκεν αὐτῷ Σάῤῥαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὰ ἥμισυ τῶν
ὑπαρχόντων, σώματα καὶ κτήνη καὶ ἀργύριον· καὶ εὐλογήσας αὐτοὺς
11 ἐξαπέστειλε, Λέγων, (γ) Εὐοδώσει ὑμᾶς τέκνα ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ πρὸ
13 τοῦ με ἀποθανεῖν. Καὶ εἶπε τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ, Τίμα τοὺς πενθερούς
12 σου, αὐτοὶ νῦν γονεῖς σου εἰσίν, ἀκούσαιμί σου ἀκοὴν καλήν· Καὶ ἐφί-
λησεν αὐτήν. Καὶ Ἔδνα εἶπεν πρὸς Τωβίαν, Ἀδελφὲ ἀγαπητὲ, ἀπο-
καταστῆσαι σε ὁ κύριος τοῦ οὐρανοῦ, καὶ δῴη μοι ἰδεῖν σου παιδία ἐκ
Σάῤῥας τῆς θυγατρός μου, ἵνα εὐφρανθῶ ἐνώπιον τοῦ κυρίου. καὶ ἰδοὺ
παρατίθεμαί σοι τὴν θυγατέρα μου ἐν παρακαταθήκῃ, (δ) καὶ μὴ λυ-
πήσῃς αὐτήν. Μετὰ ταῦτα ἐπορεύετο καὶ Τωβίας εὐλογῶν τὸν Θεὸν,
ὅτι εὐώδωσε τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ κατευλόγει (ε) Ῥαγουὴλ, καὶ Ἔδ-
1 ναν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. Καὶ ἐπορεύετο μέχρις οὗ ἐγγίσαι αὐτοὺς
εἰς Νινευή.

Dixit autem ei socer; Mane apud me: & ego mittam ad patrem tuũ, & indicabunt ei, quæ circa te. Et Tobias dicit; Dimitte me ad patrem meum. Surgens autem Raguel, dedit ei Sarram uxorem ejus, & dimidium substantiæ, corpora, & pecora, & argentum: & benedicens eos dimisit, Dicens; Prosperabit vos, filii, Deus cœli, priusquàm ego moriar. Et dixit filiæ suæ; Honora soceros tuos: ipsi nunc parentes tui sunt: audiam de te auditionem bonam. Et osculatus est eam. Et Edna dixit ad Tobiam; Frater dilecte, restituat te Dominus cœli, & det mihi videre tuos filios ex Sarra filia mea; ut læter in conspectu Domini. Et ecce depono apud te filiam meam in deposito: & ne contristes eam. Post hæc ibat, & Tobias benedicens Deum, quia prosperaverat viam ipsius: & benedicebat Raguel, & Ednam uxorem ejus. Et ibat, quoadusque appropinquârunt ipsi in Nineve.

MS.A. (α) πενθερὸς αὐτοῦ, Μεῖνον (β) Οὐχὶ, ἀλλὰ ἐξαπόστειλόν (γ) Εὐλογήσει ὑμᾶς ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ, τέκνα, πρὸ τοῦ (δ) μὴ λυπήσῃς (ε) Ῥαγουὴλ Ἔδναν

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

1 [illegible]

Et completis decem diebus, secundùm 8
juramentum Raguelis, dixit ei Tobias; 9
Novi patrẽ matrémq; meam in angustiis magnis esse, non ultrà sperantes videre faciem meam. Et dixit Raguel; Ego mittam nuntios patri tuo, qui ipsi indicent, quomodò res se habeat: Tu autem expecta adhuc apud me dies aliquot. Et dixit ei Tobias; Non possum. Oro te, dimitte me, ne patri meo molestum sit.
Et surrexit Raguel, accepitámque filiam 10
Tobiæ tradidit. Dedítque ei de omnibus bonis suis dimidium: Servis, ancillis, bobus, ovibus, camelis, & asinis: aurum etiam, & argentum, vestésque multas. Et osculatus ipsos dimisit. Dixítque Raguel,
Ite in pace, valentes filii mei: Domi- 11
núsque cœli ac terræ, ipse iter vestrum secundet: Et liberos vestros videam,
antequam moriar. Et osculatus est Ra- 12
guel Saram, dixítque ei; Honora, filia, 13
socerum socrúmque tuam: Nam dehinc ipsi parentes tui sunt, quemadmodum antehac nos fuimus. Ite in pace. Et dixit Edna Tobiæ; Ecce, coram Domino trado tibi filiam meam: Noli ipsi malum facere omnibus diebus vitæ ipsius. Dehinc enim ego mater tua, Sara autem soror. Et osculata est eos ambos, & digressi sunt. Tobias autem lætus laudabat Dñm cœli & terræ, & dixit; Honorandi mihi erunt soceri mei instar parentũ omnibus diebus vitæ ipsorum.

CAP. XI.

ET digressi sunt ut iter facerent, & ve- 1
nerunt Basti, ex adverso Ninives.

ספר טוביה : יא

2 ואמר רפאל המלאך לטוביה הלא תדע היאך הנחת את אביך : ונקדים אתה
3 ואני ונלך ונתקן את הבית : וקח בידך גם את המרירה של הדג מיד לקח 4
טוביה את המרירה של דג בידו והלכו וגם הכלב הולך אחריהם : והנה 5
אמו היתה יושבת : וכשראתה אותם מיד הכירם ותרץ אל אישה ותאמר 6
לו אדוני הנה הנער בא עם האיש אשר הלך עמו : ורפאל המלאך אמר 7
לנער אחי שמע בקולי וכשתכנס בבית יפתח אביך את עיניו ויחבקך : ואתה 8
משח עיניו מן המרירה ומיד יתרפא ויביט והנה אמו רצתה ונפלה על
צוארו ותבך ותאמר אמותה הפעם אחרי ראותי אותך : וטוביה עמד כנגד בנו 10
לחבקו : וירץ טוביה ויפול על רגלי אביו : ויקם וימשח את עיניו מן המרה 11 12
ויאמר אל תירא אבי ומיד נתפזרו התבלולים ופתח את עיניו וראה את בנו
ונפל על צוארו ובכה ואמר :

Liber TOBIÆ, Edit. P. Fagii.

Dixit Raphael Angelus ad Tobiam; An ignoras quomodo reliqueris pa- 2
trem tuum? Age itaque præcedamus, eamus & præparemus domum. 3
Accipe item fel piſcis in manum tuam. Mox accepit Tobias fel piſcis in 4
manum ſuam, & perrexerunt, ſequente eos & cane. Et ecce mater ejus 5
ſedebat (in via,) Quæ ubi vidiſſet eos, ſtatim agnovit eos. Cucurritque 6
ad maritum, dicens; Mi Domine, ecce puer venit, cum viro illo qui cum
eo abierat. Porrò Raphael Angelus dixit ad puerum; Mi frater, audi 7
vocem meam. Cúm ingreſſus fueris domum, & aperuerit pater tuus ocu- 8
los ſuos, atque te amplexatus fuerit, Fac inungas oculos ejus felle, & ſta-
tim curabitur ac viſum recipiet. Sed ecce & mater ejus acurrens, ruit in
collum ejus, flens, atque dicens; Jam lubens moriar, poſtquam te vi-
di. Cæterum Tobias ſtetit è regione filii ſui, ut amplexaretur eum. 10
Accurrenſque Tobias, procidit ad pedes patris ſui. Dein ſurrexit & 11
inunxit oculos ejus felle, dicens; Ne timeas mi pater. Illicò diſſipatæ fu- 12
erunt maculæ (oculorum ejus.) Cúmque aperuiſſet oculos ſuos, atque
vidiſſet filium ſuum, ruit in collum ejus, flens ac dicens:

Editio SEBAST. MUNSTERI.

2 ויאמר רפאל אחי אתה ידעת איך עזבת את אביך ואת אמך : ועתה נתקדם אני
3 ואתה ואשתך תלך אחרינו עם העבדים ועם אנשינו וילכו שניהם ויאמר
4 רפאל אל טוביה : קח עמך ממרירת הדג ויקחה : והנה אמו יושבת על 5
הדרך לראות אם יבא בנה : ותרא אותו מרחוק ותכירהו ותאמר אל טובי 6
אישה הנה בני טוביה בא והאיש אשר הלך עמו : ויאמר רפאל אל טוביה 7
ידעתי כי עור אביך : ובמרירה הזאת יפתחו עיניו וירפא ותרץ חנה אמו לקראתו 8
ותפל על צואריו ותאמר אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך ותבך על צואריו
עוד : ויקם טובי וילך לקראת בנו ויכשל בלכתו כי לא ראה : וירץ טוביה אל 10 11
אביו : וישם את המרירה על עיניו ויתבררו עיניו ויפול הלובן מעיניו ונתרפא 12
וירא את בנו ויפל על צואריו ויאמר :

Et ait Raphel; Frater mi, tu nôſti quomodo dimiſeris patrem tuum & 2
matrem tuam: Nunc ergo præcedamus ego & tu: uxor autem tua ibit poſt 3
nos cum famulis atque cum reliquis noſtris hominibus. Abeuntibus ergo
duobus illis ait Raphael ad Tobiam: Accipe tecum de felle piſcis. Et ac- 4
cepit de eo. Porrò mater ejus ſedebat in via & circunſpiciebat quando 5
veniret filius ejus. Et videns eum è longinquo agnovit eum. Dixitque 6
ad Tobæum virum ſuum; En filius meus Tobias venit unà cum viro qui
abiit ſecum. Dixit autem Raphael ad Tobiam; Scio quod pater tuus 7
cæcus eſt, At ex felle iſto aperientur oculi ejus ſanabitúrque. Et currens 8
Hanna mater ejus in occurſum ejus ruit ſuper collum ejus & ait; Moriar
nunc poſtquam vidi faciem tuam, flevitque largiter ſuper collum ejus. Sur- 10
gens quoque Tobæus abiit in occurſum filii ſui & cecidit dum incederet,
quia nihil videbat. Et accurrens Tobias ad patrem ſuum Poſuit fel ſuper 11
oculos ejus, illuſtratíque ſunt oculi ejus & cecidit albugo de oculis ejus. 12
Sanatus ergo vidit filium ſuum, & ruens ſuper collum ejus dixit:

Verſio VULG. LAT.

2 Dixítque Angelus; Tobia frater, ſcis quemadmodùm
3 reliquiſti patrem tuum. Si placet itaque tibi, præce-
damus, & lento gradu ſequantur iter noſtrum familiæ,
4 ſimul cum conjuge tua, & cum animalibus. Cúmque
hoc placuiſſet ut irent, dixit Raphael ad Tobiam; Tol-
le tecum ex felle piſcis: erit enim neceſſarium. Tulit
5 itaque Tobias ex felle illo, & abierunt. Anna autem
ſedebat ſecus viam, quotidiè in ſupercilio montis, un-
6 dè reſpicere poterat de longinquo. Et dum ex eodem
loco ſpecularetur adventum ejus, vidit à longè, & illi-
cò agnovit venientem filium ſuum: curréntque nunti-
7 avit viro ſuo, dicens; Ecce venit filius tuus. Dixítque
Raphael ad Tobiam; At ubi introieris domum tuam,
ſtatim adora Dominum Deum tuum: & gratias agens
8 ei, accede ad patrem tuum, & oſculare eum. Statímq;
lini ſuper oculos ejus ex felle iſto piſcis, quod portas
tecum: ſcias enim quoniam mox aperientur oculi ejus,
& videbit pater tuus lumen cœli, & in aſpectu tuo
9 gaudebit. Tunc præcucurrit canis, qui ſimul fuerat in
via: & quaſi nuntius adveniens, blandimento ſuæ cau-
10 dæ gaudebat. Et conſurgens cæcus pater ejus, cœpit
offendens pedibus currere: & datâ manu puero, oc-
11 currit obviàm filio ſuo. Et ſuſcipiens oſculatus eſt
eum cum uxore ſua, & cœperunt ambo flere præ gau-
12 dio. Cúmq; adoráſſent Deum, & gratias egiſſent, con-
13 ſederunt. Tunc ſumens Tobias de felle piſcis, linivit oculos patris ſui. Et ſuſtinuit quaſi dimidiam ferè horam: & cœpit albugo ex oculis ejᵒ, quaſi membrana ovi, 14
15 egredi. Quam apprehendens Tobias traxit ab oculis ejus, ſtatímq; viſum recepit. Et glorificabant Deum, ipſe videlicèt, & uxor ejus, & omnes qui ſciebant eum. 16

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

ΚΕΦ. ια.

2 Καὶ εἶπε Ῥαφαὴλ πρὸς Τωβίαν, Οὐ γινώσκεις ἀδελφὲ πῶς
3 ἀφῆκας τὸν πατέρα σου; Προδράμωμεν ἔμπροσθεν τῆς γυναι-
4 κός σου, καὶ ἑτοιμάσωμεν τὴν οἰκίαν. Λάβε δὲ παρὰ χεῖρα τὴν
χολὴν τοῦ ἰχθύος. καὶ ἐπορεύθησαν, καὶ συνῆλθεν ὁ κύων ὄπισθεν
5 αὐτῶν. Καὶ Ἄννα ἐκάθητο περιβλεπομένη εἰς τὴν ὁδὸν τὸν
6 παῖδα αὐτῆς. Καὶ προσενόησεν αὐτὸν ἐρχόμενον, καὶ εἶπε τῷ
πατρὶ αὐτοῦ, Ἰδοὺ ὁ (α) υἱός μου ἔρχεται, καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ πο-
7 ρευθεὶς μετ' αὐτοῦ. Καὶ Ῥαφαὴλ εἶπεν, Ἐπίσταμαι (β) ἐγὼ, ὅτι
8 ἀνοίξει τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ πατήρ σου. (γ) Σὺ ἔγχρισον τὴν
χολὴν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ δηχθεὶς διατρίψει, καὶ (δ)
ἀποβαλεῖται τὰ λευκώματα, καὶ ὄψεταί σε. καὶ προσδραμοῦσα
Ἄννα (ε) ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, καὶ εἶπεν
αὐτῷ, Εἶδόν σε παιδίον, ἀπὸ τοῦ νῦν ἀποθανοῦμαι. καὶ ἔκλαυ-
10 σαν ἀμφότεροι. Καὶ Τωβὶτ ἐξήρχετο πρὸς τὴν θύραν, καὶ
11 προσέκοπτεν. Ὁ δὲ (ζ) υἱὸς αὐτοῦ προσέδραμεν αὐτῷ, καὶ ἐπ-
12 ελάβετο τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Καὶ προσέπασε τὴν χολὴν (η) ἐπὶ τοὺς
ὀφθαλμοὺς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, λέγων, Θάρσει πάτερ. ὡς δὲ συν-
εδήχθησαν, διέτριψε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐλεπίσθη ἀπὸ τῶν
κανθῶν τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τὰ λευκώματα. καὶ ἰδὼν τὸν υἱὸν
αὐτοῦ (θ) ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἔκλαυσε,

MS.A. (α) υἱός σου (β) ἐγὼ Τωβία, ὅτι * ὅτι ἀνοίγει (γ) Σὺ οὖν ἔγχρισον (δ) ἀποβαλεῖ τὰ λευκώματα,
ἔπεσεν (ζ) υἱὸς προσέδραμεν (η) εἰς τοὺς (θ) ἔπεσεν

CAP. XI.

Et dixit Raphael ad Tobiam; (a) Non cogno- 2
ſcis, frater, quomodò dimiſiſti patrem tuum?
Præcurramus ante uxorem tuam, & paremus do- 3
mum. Sume autem ad manum fel piſcis. Et ive- 4
runt; & ſimul venit canis poſt eos. Et Anna 5
ſedebat circumſpectans in viam puerum ſuum:
Et proſpexit eum venientem, & dixit patri 6
ejus; Ecce filius meus venit, & homo, qui
ivit cum eo. Et Raphael dixit; Scio ego, 7
quia aperiet oculos pater tuus: Tu unge fel in 8
oculos ejus: & eroſus deteret, & abjiciet al-
bugines, & videbit te. Et accurrens Anna
irruit ſuper collum filii ſui, & dixit ei; Vidi te,
fili: ex nunc moriar. Et ploraverunt utrique.
Et Tobit exibat ad januam, & prolapſus eſt. 10
Filius autem ejus accurrens ei & apprehendit 11
patrem ſuum, Et inſperſit fel ſuper oculos pa- 12
tris ſui, dicens; Confide, pater. Ut autem ero-
ſi ſunt, detrivit oculos ſuos, & deſquamatæ
ſunt ab angulis oculorum ejus albugines. Et
videns filium ſuum, procidit ſuper collum ejus,
& ploravit,

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

2 3 [illegible]
4 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Et dixit Raphael Tobiæ; Nôſti mentem 2 3
patris tui. Verùm ſurge nunc, I, para
domum: Uxor autem tua ſequetur in pa-
ce lento gradu. Et egreſſi iverunt am- 4
bo: Canis autèm præcurrebat eos. Et 7
dixit Raphael Tobiæ; Cape manu tuâ
fel piſcis: Et cùm ad patrem tuum ac- 8
ceſſeris, & oculi ejus propè fuerint,
exprime fel hoc in eos adhuc apertos,
& comprimet eos: Comprimente autē
ipſo *oculos*, deſquamabitur albugo de
oculis ejus, & videbit lucem pater tuus.
Stabat autem Hanna intuens viam: Et 5
vidit canem curriculò venientem. Cur- 6
rens autem dixit Tobit; Ecce venit fi-
lius tuus. Et induto velo, egreſſa eſt in
occurſum filii ſui. Et amplexa illum ce-
cidit in cervice ejus, & dixit; Cùm vi-
derim te, fili mi, non dolet mihi ſi mo-
riar, quoniam ecce, te vidi. Et venit ad 10
Tobit patrem ſuum: Stabat autem ille
in porta: Et audiens vocem filii ſui
volebat ipſi obviàm ire. Et cu-
piens obviàm ire filio, impingens ca-
debat. Accurrens autem filius To- 11
bias, prehendit & erexit patrem To-
bit. Qui ſurgens ſuſpexit vultu, oſ-
culari cupiens filium, apertis ambo-
bus oculis. Et expreſſit Tobias fel in
oculos Tobit patris ſui. Qui com- 12
primens oculos dixit; Quid feciſti
mihi, fili Tobia? Dixit autem Tobias;
Bono eſto animo, & ſpera pater mi:
Medicamentum hoc eſt, & claritatem
faciet tibi. Et ſuſtinuit patrem ſuum.
Et dum teneret ipſum, deſquamavit
medicamentum albugines iſtas, & vidit
Tobit lucem, & laudavit Deum.

ספר טוביה: יב

17 ברוך יהוה אלהים וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וברוכים כל
מלאכותיך וברוכים כל משרתיך כי אתה מחצתני ועוד רפאתני והנה אני
עתה רואה את בני והגיד לי בני כל נסים ונפלאות שעשה הקדוש ברוך
19 הוא בארץ מדין: מיד יצא טוביה לקראת כלתו משבח ומפאר להקדוש ברוך
הוא ולא הלך עד שער נינוה וכשהלך עד שער נינוה היו תמהים כל רואיו
איך היה הולך ואיך היה מביט וטוביה היה מספר להם נפלאותיו של הקדוש
ברוך הוא שריחם עליו וכשראה טוביה לשרה כלתו בירכה ואמר לה ברוכה
את ליהוה וברוך יהוה אשר הביאך אלינו ועתה בתי הנה ביתך ואביך ואמך
20 והיתה שמחה גדולה בכל עיר נינוה: ויבואו אחיו וקרוביו גדולי המלכות:
21 ויעשו משתה ושמחה בבית טוביה שבעת ימים וישמח מאד:

יב

1 אז קרא טוביה לטוביה בנו ויאמר לו בני ראה והשלים שכר האיש אשר
הלך עמך:

Liber TOBIÆ, Edit. P. Fagii.

Benedictus sit Dominus Deus, & benedictum sit nomen honorificum ejus, 17
cujus regnum durat in æternum & in perpetuum. Benedicta item sint
omnia opera tua, Benedicti quoque omnes ministri tui, tu enim vulneràsti
me ac iterum curàsti me. Et ecce ego nunc video filium meum, qui annun-
tiavit mihi omnia miracula & mirabilia, quæ fecit ei sanctus Deus bene-
dictus, in terra Midian. Confestim egressus est Tobias obviam nurui suæ, 19
laudans & glorificans Deum, antequàm venisset usque ad portam Nineve,
ad quam cum pervenisset, admirabantur omnes videntes eum, quorsum
abiret, vel quidnam animadverteret. Cæterum Tobias narrabat eis omnia
mirabilia Dei, quomodo sui misertus fuisset. Cúmque vidisset Saram nu-
rum suam, salutavit ac dixit ad eam, benedicta sis Domino filia mea. Et be-
nedictus sit Dominus qui adduxit te ad nos. Nunc itaque filia mea, ecce
domum tuam, patrem tuum & matrem tuam. Et fuit lætitia magna in tota
civitate Nineve. Veneruntque fratres ejus, propinqui ejus, ac proceres 20
regni, Ac fecerunt convivium & gaudium, in domo Tobiæ, septem diebus, 21
adeo ut valde gavisus fuerit (Tobias.)

CAP. XII.

Tunc accersivit Tobias filium suum Tobiam, & dixit ad eum; Fili mi, 1
vide ut reddas mercedem viro, qui tecum profectus fuit.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

17 ברוך יי אלהי ישראל אשר הוא פוקח עורים כי פקח את עיני ברוך הוא וברוך
שמו לעדי עד ולנצח נצחים אשר עשה עמי החסד הגדול הזה כי הוא מוחץ
ורופא וממית ומחיה וברוך הוא ומבורך אשר הצליח דרכיך ואשר השיבך אלינו
19 בשלום ובשמחה: ויצא טובי וחנה אשתו לקראת שרה בת רעואל כלתם
וישמחו עמה שמחה גדולה ויפלא מאד בעיני כל הרואים והשומעים כי
נרפאו עיני טובי ויברך טובי את שרה כלתו ויאמר ברוכה את ליי בתי וברוך
20 יי אשר הביאך אלינו בשמחה: וישמחו שמחה גדולה הם וכל היהודים אשר
21 בנינוה על החסד הגדול הזה אשר עשה יי עם טובי ועם בנו: ויתנו לטוביה
מתנות רבות ויקרות:

יב

1 ויאמר טובי אל טוביה בנו בני האיש אשר הלך עמך נתן לו שכרו ועוד
נוסיף עליו:

Benedictus Dominus Deus Israel, qui illustrat oculos cæcorum, & qui ape- 17
ruit oculos meos. Benedictus ipse & benedictum nomen ejus in secula se-
culorum & in perpetuas æternitates, qui fecit mecum hanc magnam mise-
ricordiam. Ipse est qui vulnerat & sanat, occîdit & vivificat. Benedictus
ipse, benedictus inquam qui prosperum fecit iter tuum, & qui reduxit te
ad nos in pace & lætitia. Egressi proinde Tobæus & Hanna uxor ejus in 19
occursum Saræ filiæ Rahuelis nurus suæ, lætati sunt cum ea gaudio magno:
admiratiq; sunt vehementer omnes videntes & audientes quod sanati essent
oculi Tobæi. Benedixit autem Tobæus Saram nurum suam, & ait, Bene-
dicta tu filia mea Domino, & benedictus Dominus quòd duxit te ad nos in
gaudio. Lætatique sunt gaudio magno ipsi & cuncti Judæi qui erant in 20
Ninive super illa magna misericordia quam fecerat Dominus cum Tobæo 21
& filio ejus, Et dederunt Tobiæ munera multa & pretiosa.

CAP. XII.

Dixit autem Tobæus ad Tobiam filium suum; Fili mi, demus viro 1
huic qui te comitatus est mercedem suam, adjiciamusque illi ali-
quid amplius.

Versio VULG. LAT.

17 Dicebátque Tobias; Benedico te, Domine De-
us Israël, quia tu castigâsti me, & tu salvâsti
me: & ecce ego video Tobiam filium meum.
18 Ingressa est etiam post septem dies Sara uxor
filii ejus, & omnis familia sana, & pecora,
& cameli, & pecunia multa uxoris: sed &
19 illa pecunia, quam receperat à Gabelo: Et
narravit parentibus suis omnia beneficia Dei,
quæ fecisset circa eum per hominem qui eum
20 duxerat. Venerúntque Achior & Nabath con-
sobrini Tobiæ, gaudentes ad Tobiam, & con-
gratulantes ei de omnibus bonis, quæ circa
21 illum ostenderat Deus. Et per septem dies
epulantes, omnes cum gaudio magno gavisi
sunt.

CAP. XII.

1 Tunc vocavit ad se Tobias filium suum,
dixítque ei; Quid possumus dare viro isti sancto,
qui venit tecum?

Versio GRÆCA LXX, Interp. Cum Translatione LATINA.

17 Καὶ εἶπεν, Εὐλογητὸς εἶ ὁ Θεὸς, καὶ εὐλογητὸν τὸ ὄνομά σου
εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ εὐλογημένοι πάντες οἱ ἅγιοί σου ἄγγελοι,
ὅτι ἐμαστίγωσας καὶ ἠλέησάς με· ἰδοὺ βλέπω Τωβίαν τὸν υἱόν
19 μου. καὶ εἰσῆλθεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ χαίρων, Καὶ ἀπήγγειλε τῷ πα-
τρὶ αὐτοῦ τὰ μεγαλεῖα τὰ γενόμενα αὐτῷ ἐν τῇ Μηδίᾳ. καὶ ἐξ-
ῆλθε Τωβὶτ εἰς συνάντησιν τῇ νύμφῃ αὐτοῦ χαίρων καὶ εὐλογῶν
τὸν Θεὸν πρὸς (α) τῇ πύλῃ Νινευή. καὶ ἐθαύμαζον οἱ θεω-
ροῦντες αὐτὸν πορευόμενον, ὅτι ἔβλεψε. καὶ Τωβὶτ (β) ἐξωμολο-
γεῖτο ἐνώπιον (γ) αὐτοῦ, ὅτι ἠλέησεν (δ) αὐτοὺς ὁ Θεός. καὶ ὡς
ἤγγισε Τωβὶτ Σάῤῥᾳ τῇ νύμφῃ αὐτοῦ, κατευλόγησεν αὐτὴν,
λέγων, Ἔλθοις ὑγιαίνουσα θύγατερ. εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ὃς
ἤγαγέ σε πρὸς ἡμᾶς, καὶ ὁ πατήρ σου καὶ ἡ μήτηρ σου.
20 καὶ ἐγένετο χαρὰ πᾶσι τοῖς ἐν Νινευῇ ἀδελφοῖς αὐτοῦ. Καὶ
παρεγένετο Ἀχιάχαρος, καὶ Νασβὰς ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ,
21 Καὶ ἤχθη ὁ γάμος Τωβία μετ᾽ εὐφροσύνης (ε) ἡμέρας ἑπτά.
MS. A. (α) τὴν πύλην (β) ἐξωμολογεῖτο (γ) αὐτῶν, (δ) αὐτὸν (ε) ἑπτὰ ἡμέρας.

Et dixit; Benedictus es, Deus, & benedictum 17
nomen tuum in secula, & benedicti omnes sancti
tui angeli: quoniam flagellâsti, & misertus es
mei: Ecce video Tobiam filium meum. Et in-
travit filius ejus gaudens, Et annuntiavit patri 19
suo magnalia facta sibi in Media. Et exivit Tobit
in obviàm nurui suæ gaudens, & benedicens
Deum, ad portam Nineve. Et mirabantur spectantes
eum euntem, quia vidit. Et Tobit confitebatur
(b) coram eo, quia misertus est ipsorum Deus.
Et ut appropinquavit Tobit nurui suæ Sarra, bene-
dixit eam, dicens; Venias sana filia. Bene-
dictus Deus, qui adduxit te ad nos, & pater tuus,
& mater tua. Et factum est gaudium omnibus
qui in Nineve, fratribus ejus. Et advenit Achi- 20
acharus, & Nasbas filius fratris ipsius: Et 21
factæ sunt nuptiæ Tobiæ cum lætitia diebus
septem.

ΚΕΦ. ιβ'.

1 Καὶ ἐκάλεσε Τωβὶτ Τωβίαν τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ,
Ὅρα τέκνον μισθὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ συνελθόντι σοι· καὶ προσ-
θεῖναι αὐτῷ δεῖ.

CAP. XII.

Et vocavit Tobit Tobiam filium suum, & 1
dixit ei; Vide, fili, mercedem homini, qui venit
unà tecum: & adjicere ei oportet.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16. [illegible]
[illegible]
19. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

1 [illegible]
[illegible]

Et cœlum intuens osculatus est filium, 16
& dixit; Video te fili mi! Benedictus
Dominus, quòd ecce vidi filium meum.
Et laudabat nomen Domini qui facit
mirabilia. Et ingressus est ædes suas
Tobit, & Hanna uxor ejus, lætantes
& laudantes Deum de eo quod ipsis ac-
ciderat. Et ostendit Tobias patri fuisse 19
sibi iter prosperum, & afferre se pecu-
niam, & uxorem accepisse Saram filiam
Raguelis; Et ecce, inquit, prope est portâ
mœnium. Et gavisi sunt Tobit & Hanna,
egressiq; sunt omnes ipsi obviàm.
Quin & vicini gavisi sunt. Qui autem
cum eis ibant, obstupescebant de To-
bit, quòd ambularet valens, nemine
manum ejus tenente. Et voce magnâ
laudabat Tobit Dominum Deum qui
sibi oculos aperuerat. Et accedens To-
bit ad Saram nurum suam, dixit ipsi;
Venisti in pace, filia mea: Benedictus
pater tuus, & mater tua, & qui te ad me
adduxit: Benedictus etiam filius meus
Tobias, & benedicta tu filia mea. Et
factum est gaudium magnũ die isto uni-
versis Judæis qui incolebant Ninivem.
Et venit illuc Achiacharus, & Laban 21
filius sororis ipsius cum eo ad Tobit. Et
dimissæ sunt nuptiæ cum gaudio. Attu-
lerunt autem munera multa.

CAP. XII.

Soluto autẽ convivio, dixit Tobit filio 1
suo; Vide fili ut solvamus mercedem vi-
ro huic qui tecum profectus est, & ut ad-
jicias ei aliquid ultra mercedem.

2 עָנָה טוֹבִיָּה וְאָמַר לוֹ אֲדוֹנִי רָאוּי לָנוּ לָתֵת לוֹ חֲצִי הַכֶּסֶף אֲשֶׁר הֵבֵאתִי: כִּי הַרְבֵּה
3 עָשָׂה לָנוּ אוֹתִי הִצִּיל מִן הַדָּג וְאוֹתָךְ רִפָּא וְגַם לְאִשְׁתִּי וְהֵבִיא גַם הַכֶּסֶף:
4 עָנָה טוֹבִיָּה וְאָמַר לוֹ בְּנִי מִן הַדִּין וּמִן הַצֶּדֶק רָאוּי לוֹ חֲצִי הַכֶּסֶף: מִיַּד קָרָא
5 לְמַלְאַךְ רְפָאֵל וְאָמַר לוֹ עֲזַרְיָה בְּנִי קַח חֲצִי הַכֶּסֶף בִּשְׂכַר טָרְחֲךָ וְלֵךְ לְשָׁלוֹם:
6 אָמַר לָהֶם הַמַּלְאָךְ דָּבָר סֵתֶר לִי אֲלֵיכֶם וְנִכְנְסוּ שְׁנֵיהֶם אָב וּבֵן עִם הַמַּלְאָךְ
בְּחֶדֶר וְאָמַר לָהֶם תְּנוּ שֶׁבַח לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹדוּ לוֹ וּבָרְכוּ שְׁמוֹ וִירוֹמְמוּהוּ
7 בִּקְהַל עַם וְהַזְכִּירוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם: טוֹב לְהוֹדוֹת לַיהוָה וּלְזַמֵּר
לְשִׁמְךָ עֶלְיוֹן טוֹב לְסַפֵּר וּלְהַגִּיד נִפְלְאוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאַל תִּתְעַצְּלוּ
מִלְּשַׁבֵּחַ שְׁמוֹ וּלְסַפֵּר מוֹפְתָיו כִּי כְּבוֹד אֱלֹהִים לְסַפֵּר נִפְלְאוֹתָיו וּכְבוֹד מְלָכִים
8 הַסְתִּיר סוֹדוֹתָם טוֹבָה עֲשִׂיתֶם טוֹבָה מָצְאָה אֶתְכֶם: טוֹבָה תְּפִלָּה עִם תַּעֲנִיּוֹת טוֹב
9 לַעֲשׂוֹת צְדָקָה מֵאוֹצָר זָהָב וָכֶסֶף: כִּי צְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת וְהִיא מְכַפֶּרֶת עָוֹן וְכָל הָעוֹשֶׂה
10 צְדָקָה אוֹרֶךְ יָמִים יַשְׂבִּיעֵהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: וְהָרְשָׁעִים שׂוֹנְאִים אֶת חַיֵּיהֶם
11 וְנִלְחָמִים עַל נַפְשׁוֹתָם: וְעַתָּה לֹא אֲכַסֶּה מִכֶּם דָּבָר תְּחִלַּת דְּבָרִים אָמַרְתִּי לָכֶם
12 כְּבוֹד מְלָכִים הַסְתֵּר דָּבָר וּכְבוֹד אֱלֹהִים לְסַפֵּר נִפְלְאוֹתָיו: תִּזְכּוֹר בְּאוֹתָהּ שָׁעָה
שֶׁהִתְפַּלַּלְתָּ בְּאוֹתָהּ שָׂרָה כַּלָּתְךָ בִּהְיוֹתָהּ בְּבֵית אָבִיהָ וַאֲנִי הִכְנַסְתִּי אֶת דִּמְעַתְכֶם
לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְשֶׁהָיִיתָ קוֹבֵר אֶת הַחֲלָלִים עִמְּךָ הָיִיתִי וּכְשֶׁהִנַּחְתָּ אֶת
שֻׁלְחָנְךָ וְיָצָאתָ וְהֵבֵאתָ אֶת הַמֵּת בְּבֵיתְךָ לְקָבְרוֹ בַּלַּיְלָה שָׁם הָיִיתִי:

Respondit Tobias & dixit; Mi domine, decet nos dare ei dimidium argen- 2
ti quod attuli. Multa enim fecit nobis, Me liberavit à pisce. Te curavit, 3
simulatque uxorem meam, necnon & argentum attulit. Respondit Tobias, 4
dicens; Fili mi, æquum ac justum est, ut demus ei mediam partem argenti.
Statimq; vocavit Angelum Raphaelem ac dixit ei; Azaria mi fili, accipe di- 5
midium argenti, pro mercede laboris tui, & vade in pace. Respondit eis An- 6
gelus; Habeo arcanum quiddam, quod dicam vobis, (quo audito) ingressi
sunt ambo pater & fili^9, cum Angelo in conclave, ad quos dixit (Angelus;)
Date laudem Deo sancto benedicto. Gratias agite ei, benedicite nomen ejus,
atque exaltate eum in cœtu populi. Memores estote mirabilium ejus, quæ
fecit vobiscum. Bonum est confiteri Domino, & psallere nomini ejus 7
altissimo. Bonum est narrare & meditari miracula Dei. Ne ergo pigri
sitis ad prædicandum & enarrandum miracula ejus. Gloria enim Deo est,
narrare mirabilia ejus, gloria vero regibus est celare secreta eorum.
Bonum fecistis, hinc & bonum evenit vobis. Bona est oratio cum jeju- 8
nio. Facere justitiam, melius est auro & argento. Nam justitia liberat à 9
morte, atque expiat iniquitatem. Quicunque facit justitiam, hunc Deus
exaturabit longitudine dierum. Impii vero odio habent vitam suam, 10
pugnantque contra animas suas. Nunc itaque non celabo à vobis quic- 11
quam. Principio sermonis mei, dixi, honori esse regibus, abscondere
rem, Deo vero in gloriam cedere, recensere mirabilia ejus. In 12
memoriam revoca horam in qua orasti, eadem siquidem hora, ora-
vit Sara nurus tua, cum adhuc esset in domo patris sui Tum ego in-
gredi feci lachrymas vestras in conspectum Domini. Cùmque sepelires
mortuos, tecum eram. Quando etiam relictâ mensâ tuâ exivisti, ut
allatum mortuum in domum tuam, noctu sepelires, ibi tecum quoque fui.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

2 וַיֹּאמֶר טוֹבִיָּה אָבִי נִתֵּן לוֹ חֲצִי הַכֶּסֶף אֲשֶׁר הֵבֵאתִי מִשָּׁם: כִּי הוּא הוֹלִיכַנִי בְּשָׁלוֹם
3 וֶהֱבִיאַנִי בְּשָׁלוֹם וְרִפָּא אֶת אִשְׁתִּי וְהוֹצִיא אֶת הַכֶּסֶף מִיַּד גַּבְאֵל וְרִפָּא אֶת עֵינֶיךָ
5 וּמָה רָאוּי לָתֵת לוֹ עַל כָּל זֹאת: וַיִּקְרָא טוֹבִיָּה אֶל רְפָאֵל וַיֹּאמֶר לוֹ עֲזַרְיָה
6 אָחִי קַח שְׂכָרְךָ חֲצִי הַכֶּסֶף שֶׁהֵבֵאתָ מִשָּׁם וְלֵךְ לְשָׁלוֹם: וַיֹּאמֶר רְפָאֵל אֶל טוֹבִי
וְאֶל טוֹבִיָּה בְּנוֹ שִׁירוּ לַיְיָ שִׁיר חָדָשׁ וּבָרְכוּהוּ וְזַמְּרוּ שְׁמוֹ עַל כָּל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר
8 עָשָׂה עִמָּכֶם: וְהַרְבּוּ לְפָנָיו תְּפִלָּה וּתְחִנָּה וּצְדָקָה כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם כִּי טוֹב לִפְנֵי יְיָ
9 לַעֲשׂוֹת צְדָקָה תָּמִיד מִכְּנוֹס אוֹצְרוֹת כֶּסֶף וְזָהָב: כִּי צְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת:

Respondit Tobias; Pater mi, dem^9 illi medium argentum quod aliunde ap- 2
portavi. Nam ille duxit me salvum, reduxitque incolumem, sanavit præ- 3
terea uxorem meam, elicuit pecuniam de manu Gabeli, & sanavit oculos
tuos, & quid quæso dignum tribuemus ei pro omnibus istis? Vocansque
Tobias Raphaelé dixit ei; Frater mi Azaria, accipe mercedem tuã, dimidiũ 5
scilicet pecuniæ quam aliunde attulisti, & vade in pace. Ait Raphael ad 6
Tobæũ & ad Tobiam filium ejus: Cantate Domino canticum novum &
benedicite Deũ, atq; celebrate nomen ej^9 pro omni bonitate quã fecit vo-
biscũ. Multiplicate preces, orationes & eleemosynas, corã illo cunctis dieb^9 8
vitæ vestræ. Nã meli^9 est in cõspectu Domini facere jugiter eleemosynas, quã
congregare thesauros auri & argenti. Siquidẽ eleemosyna liberat à morte. 9

Versio VULG. LAT.

2 Respondens Tobias, dixit patri suo; Pater, quam mer-
cedem dabimus ei? aut quid dignum poterit esse be-
3 neficiis ejus? Me duxit & reduxit sanum, pecuniam à
Gabelo ipse recepit, uxorem ipse me habere fecit, &
dæmonium ab ea ipse compescuit, gaudium parentibus
ejus fecit, meipsum à devoratione piscis eripuit, te
quoque videre fecit lumen cœli, & bonis omnibus
per eum repleti sumus. Quod illi ad hæc piterimus di-
4 gnum dare? Sed peto te, pater mi, ut roges eum, si
forte dignabitur medietatem de omnibus, quæ allata
5 sunt, sibi assumere. Et vocantes eum, pater sci-
licèt & filius, tulerunt eum in partem: & rogare
cœperunt, ut dignaretur dimidiam partem omni-
6 um, quæ attulerant, acceptam habere. Tunc
dixit eis occultè; Benedicite Deum cœli, & co-
ram omnibus viventibus confitemini ei, quia fe-
7 cit vobiscum misericordiam suam. Etenim sacra-
mentum regis abscondere bonum est: opera au-
tem Dei revelare honorificum est. Bo-
8 na est oratio cum jejunio, & eleemosyna magis
9 quàm thesauros auri recondere: Quoniam elee-
mosyna à morte liberat, & ipsa est, quæ purgat
peccata, & facit invenire misericordiam & vitam
10 æternam. Qui autem faciunt peccatum, & ini-
11 quitatem, hostes sunt animæ suæ. Manifesto ergò
vobis veritatem, & non abscondam à vobis oc-
12 cultum sermonem. Quando orabas cum lachry-
mis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas
prandium tuum, & mortuos abscondebas per
diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego
obtuli orationem tuam Domino. Et quia accep-
13 tus eras Deo, necesse fuit ut tentatio probaret te.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

2 Καὶ (α) εἶπεν, Πάτερ, οὐ βλάπτομαι δοὺς αὐτῷ τὸ ἥμισυ ὧν ἐνή-
3 νοχα, Ὅτι με ἀγήοχέ σοι ὑγιῆ, καὶ τὴν γυναῖκά μου ἐ-
θεράπευσε, καὶ τὸ ἀργύριόν μου ἤνεγκε, καὶ σὲ ὁμοίως ἐθερά-
5 πευσε. καὶ εἶπεν ὁ πρεσβύτης, Δικαιοῦται αὐτῷ. Καὶ ἐκάλεσε
τὸν ἄγγελον, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Λάβε τὸ ἥμισυ πάντων ὧν (β) ἐνη-
6 νόχατε, καὶ ὕπαγε ὑγιαίνων. Τότε καλέσας τοὺς δύο κρυπτῶς,
εἶπεν αὐτοῖς, Εὐλογεῖτε τὸν Θεὸν, καὶ αὐτῷ (γ) ἐξομολογεῖσθε,
καὶ μεγαλωσύνην δίδοτε αὐτῷ, καὶ ἐξομολογεῖσθε αὐτῷ ἐνώπι-
ον πάντων τῶν ζώντων περὶ ὧν ἐποίησε μεθ' (δ) ὑμῶν. ἀγα-
θὸν τὸ εὐλογεῖν τὸν Θεὸν, καὶ ὑψοῦν τὸ ὄνομα αὐτοῦ, τοὺς λό-
γους τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ ἐντίμως ὑποδεικνύοντες· καὶ μὴ ὀκνεῖ-
7 τε ἐξομολογεῖσθαι αὐτῷ. Μυστήριον βασιλέως καλὸν (ε) κρύ-
ψαι, τὰ δὲ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἀνακαλύπτειν ἐνδόξως. (ζ) ἀγαθὸν
8 ποιήσατε, καὶ κακὸν οὐχ εὑρήσει ὑμᾶς. Ἀγαθὸν προσευχὴ μετὰ
νηστείας καὶ ἐλεημοσύνης καὶ δικαιοσύνης. ἀγαθὸν τὸ ὀλίγον
μετὰ δικαιοσύνης, ἢ πολὺ μετὰ ἀδικίας. καλὸν (η) ποιῆσαι ἐλε-
9 ημοσύνην ἢ θησαυρίσαι χρυσίον. Ἐλεημοσύνη γὰρ ἐκ θανάτου
ῥύεται, καὶ αὐτὴ ἀποκαθαριεῖ πᾶσαν ἁμαρτίαν. οἱ ποιοῦντες ἐ-
10 λεημοσύνας καὶ δικαιοσύνας, πλησθήσονται ζωῆς. Οἱ δὲ ἁμαρτά-
11 νοντες, πολέμιοί εἰσι τῆς ἑαυτῶν ζωῆς. Οὐ μὴ κρύψω ἀφ' ὑ-
μῶν πᾶν ῥῆμα· εἴρηκα (θ) δὴ, Μυστήριον βασιλέως κρύψαι
12 καλὸν, τὰ δὲ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἀνακαλύπτειν ἐνδόξως. Καὶ νῦν
ὅτε προσηύξω σὺ καὶ ἡ νύμφη σου Σάῤῥα, ἐγὼ προσήγαγον
τὸ μνημόσυνον τῆς προσευχῆς ὑμῶν ἐνώπιον τοῦ ἁγίου· καὶ ὅτε
ἔθαπτες τοὺς νεκροὺς, ὡσαύτως συμπαρήμην σοι. καὶ ὅτε
οὐκ ὤκνησας ἀναστῆναι καὶ καταλιπεῖν τὸ ἄριστόν σου, ὅπως ἀπ-
ελθὼν περιστείλῃς τὸν νεκρὸν, οὐκ ἔλαθές με (ι) ἀγαθοποιῶν,
ἀλλὰ σὺν σοὶ ἤμην.

MS. A. (α) εἶπεν αὐτῷ, Πάτερ, (β) ἐνηνόχατε. Τότε (γ) ἐξομολογεῖ-
σθαι* ἐνώπιον πάντων, (δ) ἡμῶν. (ε) κρύπτειν, (ζ) Ἀγαθὸν προσευχὴ (η) τὸ ποιῆσαι (θ) δὲ, (ι) ἀγαθὸν ποιῶν,

Et dixit; Pater, non lædor dans ei dimidium eo- 2
rum, quæ attuli: Quoniam me tibi reduxit sanum, 3
& uxorem meam curavit: & argentum meum at-
tulit, & te similiter curavit. Et dixit senex;
Justè fit ei. Et vocavit angelum, & dixit ei; Ac- 5
cipe dimidium omnium quæ attulistis, & abduc
sanus. Tunc vocans ambos clàm, dixit eis; Be- 6
nedicite Deum, & ei confitemini, & magnificen-
tiam date ei: & confitemini ei coram omnibus vi-
ventibus, pro iis quæ fecit vobiscum. Bonum est
benedicere Deum, & exaltare nomen ejus, verba
operum Dei honorificè demonstrantes: & ne pigri
sitis confiteri ei. Mysterium regis bonum est oc- 7
cultare, opera autem Dei revelare honorificè. Bonum 8
facite: & malum non inveniet vos. Bonum oratio
cum jejunio, & eleemosynâ, & justitiâ. Bonum est
paucum cum justitia, quàm multum cum injustitia.
Bonum facere eleemosynam, quàm thesaurizare au-
rum. Eleemosyna enim à morte liberat: & ipsa 9
emundat omne peccatum. Facientes eleemosynas,
& justitias, implebuntur vitâ: Peccantes autem, 10
sunt hostes suæ ipsorum vitæ. Non occultabo à 11
vobis omne verbum. Dixi jam; Mysterium regis
occultare bonum, opera autem Dei revelare hono-
rificè. Et nunc, quando orâsti tu, & nurus tua 12
Sarra; ego obtuli memoriale orationis vestræ
coram Sancto: & quando sepeliebas mortuos,
similiter aderam tibi: & quando non piger
eras surgere, & relinquere prandium tuum,
ut abiens operires mortuum; non latuisti me be-
nefaciens, sed tecum fui.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]

Et dixit Tobias; Pater, quantũ ei dabo? 2
Nec enim ægrè darem ei dimidium
omnium quæ adduxi mecum. Me enim 3
in via custodivit: Et uxorem meam
sanavit: Et pecuniam adduxit: Nec
deest mihi quod ipsi dem. Et dixit
Tobit; Æquum est ut ipsi demus dimi- 4
dium omnium quæ adduxisti tecum.
Et vocavit eum, & dixit ei; Accipe di- 5
midium omnium quæ adduxi mecum,
& vade in pace. Ille autem seduxit eos, 6
& dixit ambobus; Laudate Deum, &
confitemini ipsi coram omnibus homi-
nibus, de omnibus bonis quæ fecit vo-
bis. Bonum enim est laudare Deum, &
exaltare nomen ejus: Et res Dei publica- 7
te omni tempore. Quia secreta Regni *
& facere bona. Et malum non invenia-
tur in vobis, sed bonum. Adsit autem in 8
oratione & jejunio assiduitas, eleemo-
syna, & justitia: Hæc enim ambo bona
sunt factu. Eleemosyna thesaurus magn^9
est. Eleemosyna de morte liberat: Et 9
qui eleemosynam faciunt, vitam ingre-
dientur. Indicabo autem vobis verum, 11
nec abscondam à vobis. Cùm orares tu 12
Tobit, & Sara nurus, audita est oratio
amborum vestrûm coram Deo, & mani-
festa facta sunt opera tua, ac eleemosy-
næ quas faciebas in eos qui morieban-
tur; et quòd clàm surgens asportâsti
mortuum illum, Cùm superveniret tibi 13
tentatio,

ספר טוביה : יג

14 וְעַתָּה שְׁגָרַנִי הַבּ֗הֹ לְרַפֹּאת אוֹתְךָ וְאֵת שָׂרָה כַּלָּתְךָ : וַאֲנִי הוּא רְפָאֵל אֶחָד מִן שִׁבְעָה
15 מַלְאָכִים הָעוֹמְדִים וּמְשָׁרְתִים לִפְנֵי הַבּ֗הֹ : וּכְשׁוֹמְעָם כַּךְ נִבְהֲלוּ וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם 16
ופָּחֲדוּ פַּחַד גָּדוֹל : וַיֹּאמֶר לָהֶם שָׁלוֹם לָכֶם אַל תִּירְאוּ וּבָרְכוּ אֶת יְהוָה אֲשֶׁר מְצָאתֶם 17
חֵן בְּעֵינָיו : וּבִדְבָרוֹ אֲנִי עוֹמֵד עֲלֵיכֶם עַל כֵּן הַלְלוּהוּ וְשַׁבְּחוּהוּ כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם : וְעַל 18 19
הַיָּמִים שֶׁעָשִׂיתִי עִמָּכֶם לֹא אָכַלְתִּי וְלֹא שָׁתִיתִי אֶלָּא הָיִיתִי נִרְאֶה כְּאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה :
וְעַתָּה הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי בְשָׁעָה זוּ אֶעֱלֶה עַל שׁוֹלְחִי וְאַתֶּם כִּתְבוּ בְּסֵפֶר כָּל 20
סִיפּוּר הַמַּעֲשֶׂה וּמַה רְאִיתֶם עֲלֵיכֶם וּמַה שֶּׁהִגִּיעַ אֲלֵיכֶם : וּכְשֶׁהִשְׁלִים אֶת הַדְּבָרִים 21
מִיָּד נֶעֱלַם מֵעֵינֵיהֶם וְהָיוּ מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל וּמַעֲשֵׂה נִפְלְאוֹתָיו אֵיךְ נִרְאָה
לָהֶם הַמַּלְאָךְ :

יג

וְטוֹבִיָּה תִּקֵּן תְּפִלָּה וְהִתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל וְכֵן אָמַר בָּרוּךְ יְהוָה חַי הָעוֹלָמִים וּבָרוּךְ 1
שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד : כִּי הוּא טָרַף וַיִּרְפָּאֵנִי וְהוּא מוֹחֵץ וְרוֹפֵא מוֹרִיד 2
שְׁאוֹל וַיַּעַל וְאֵין מִיָּדוֹ מַצִּיל : בֵּית יִשְׂרָאֵל בָּרְכוּ אֶת יְהוָה שִׁירוּ לוֹ זַמְּרוּ לוֹ : 3
שִׂיחוּ כָּל נִפְלְאוֹתָיו בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד וְהַגִּידוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו אֲשֶׁר הִדִּיחֲכֶם 4
שָׁמָּה רוֹמְמוּהוּ לְעֵינֵי כָּל חַי כִּי הוּא יְהוָה אֱלֹהֵנוּ וּמֵעוֹלָם אָבִינוּ וְעַד סוֹף כָּל
הַדּוֹרוֹת הוּא מוֹשִׁיעֵנוּ :

Liber TOBIÆ, Edit P FAGII

Nunc itaque misit me Deus, ut curarem te, & Saram nurum tuam. Atque 14
ego sum Raphael unus ex septem Angelis, qui stant & ministrant coram 15
Deo. Hæc cum audivissent, territi sunt, procidentesque in facies suas, ti- 16
muerunt timore magno. Tunc dixit ad eos; Pax vobis. Ne timeatis, quin 17
potius benedicite Dominū, quod inveneritis gratiam in oculis ejus. Ipsius 18
siquidem jussu ego adsum vobis. Propterea laudate & prædicate eum,
omnibus diebus vitæ vestræ. Per omnes quoque dies, quibus vobiscum egi, 19
nihil edi neque bibi, tametsi visus fuerim tanquàm edens ac bibens. Nunc 20
ergo confitemini Domino, quoniam bonus est, hac enim horâ ascendam ad
mensam meam. Vos autem scribite in libro Chronicorum, quæcunq; in vo-
bis fieri vidistis, & quæcunque acciderunt vobis. Cumq; complevisset ser- 21
monem, statim absconditus fuit ab oculis eorum. Ipsi vero enarraverunt 22
gloriam Dei, ac mirabilia opera ejus, quomodo scilicet adparuisset eis
Angelus.

CAP. XIII.

CÆterum Tobias orationem instituit, cœpitque orare, hunc in modum: 1
Benedictus sit Dominus, qui vivit in secula. Et benedictum nomen ejus
gloriosum, cujus regnum (manet) in seculum & in perpetuum. Ipse est 2
qui percussit, atque iterum curavit me. Ipse vulnerat & sanat, deducit
ad inferos & iterum reducit. Nemo est qui rapiat (quicquam) de
manu ejus. Domus Israel benedicite Domino. Cantate ei, psallite ei, 3
loquimini omnia mirabilia ejus. Inquirite faciem ejus semper. Et annun- 4
tiate in populis ad quos detrusit vos, opera ejus. Exaltate eum in oculis
omnium viventium. Ipse est Deus noster, & à seculo est pater noster,
usque in finem omnium generationum, ipse erit salvator noster.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

וַאֲנִי לֹא אֲכַחֵד מִכֶּם כָּל הָאֱמֶת: דְּעוּ כִּי בְעֵת אֲשֶׁר הִתְפַּלַּלְתָּ וְהִתְחַנַּנְתָּ לִפְנֵי 11
הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַתָּה וְשָׂרָה כַּלָּתְךָ עַל צָרַת נַפְשְׁכֶם אֲנִי הֶעֱלֵיתִי תְּפִלַּתְכֶם 12
לִפְנֵי כִּסֵּא הַכָּבוֹד וּבְעֵת אֲשֶׁר הָיִיתָ קוֹבֵר אֶת הַמֵּתִים אֲנִי הָיִיתִי עִמְּךָ: וְנִסָּה
אוֹתְךָ יְיָ בְּעִוּרוֹת עֵינֶיךָ כִּי יְיָ צַדִּיק יִבְחַן: וּבְעֵת צָרָתְךָ שְׁלָחַנִי יְיָ לְרַפֵּא אוֹתְךָ 13 14
וְאֶת שָׂרָה כַּלָּתְךָ : וַאֲנִי הוּא רְפָאֵל הַמַּלְאָךְ אֶחָד מִן הַשָּׂרִים הַמְשָׁרְתִים לִפְנֵי כִסֵּא 15
הַכָּבוֹד : וַיְהִי כְּשָׁמְעָם אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּרְאוּ מְאֹד וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם : 16

Nec ego volo vobis ullam celare veritatem. Scire ergo debetis quod eâ 11
horâ quando tu orabas & effundebas precationem tuam coram Domino 12
sancto & benedicto, tu inquam & Sara nurus tua propter tribulationem
animæ vestræ, ego obtuli orationem vestram ante solium majestatis: & eo
tempore quando sepeliebas mortuos, ego fui tecum. Tentavit namque te 13
Deus per cæcitatem oculorum tuorum. Solet enim sic Deus justum probare.
At in tempore tuæ tribulationis misit me Dominus ad sanandum te & Sa- 14
ram nurum tuam. Siquidem ego sum Raphael angelus, unus ex principibus 15
ministrantibus ante solium majestatis. Factum est autem cum illi audissent 16
omnia verba ista, timuerunt valde & ceciderunt in facies suas.

Versio VULG. LAT.

14 Et nunc misit me Dominus ut curarem te, & Saram
15 uxorem filii tui à dæmonio liberarem. Ego enim sum
Raphael Angelus, unus ex septem, qui astamus ante
16 Dominum. Cúmque hæc audîssent, turbati sunt, &
trementes ceciderunt super terram in faciem suam.
17 Dixítque eis Angelus; Pax vobis, nolite timere. Ete-
18 nim cùm essem vobiscum, per voluntatem Dei eram:
19 ipsum benedicite, & cantate illi. Videbar quidem
vobiscum manducare, & bibere: sed ego cibo
invisibili, & potu, qui ab hominibus videri
20 non potest, utor. Tempus est ergò ut revertar
ad eum, qui me misit: vos autem benedicite De-
21 um, & narrate omnia mirabilia ejus. Et cùm hæc
dixisset, ab aspectu eorum ablatus est, & ultrà eum
22 videre non potuerunt. Tunc prostrati per horas
tres in faciem, benedixerunt Deum: & exurgentes
narraverunt omnia mirabilia ejus.

CAP. XIII.

1 APeriens autem Tobias senior os suum, benedixit
Dominum, & dixit; Magnus es, Domine, in
æternum, & in omnia secula regnum tuum:
2 Quoniam tu flagellas & salvas: deducis ad in-
feros, & reducis: & non est qui effugiat manum
3 tuam. Confitemini Domino, filii Israel, & in con-
4 spectu gentium laudate eum: Quoniam ideò di-
spersit vos inter gentes, quæ ignorant eum, ut vos
enarretis mirabilia ejus, & faciatis scire eos, quia
non est alius Deus omnipotens præter eum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

14 Καὶ νῦν ἀπέστειλέ με ὁ Θεὸς ἰάσασθαί σε καὶ τὴν νύμφην σου
15 Σάῤῥαν. Ἐγώ εἰμι Ῥαφαὴλ, εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἁγίων ἀγγέλων
οἳ προσαναφέρουσι τὰς προσευχὰς τῶν ἁγίων, καὶ εἰσπορεύονται
16 ἐνώπιον τῆς δόξης τοῦ ἁγίου. Καὶ ἐταράχθησαν οἱ δύο, καὶ (α)
17 ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον, ὅτι ἐφοβήθησαν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς,
Μὴ φοβεῖσθε, (β) εἰρήνη ὑμῖν ἔσται. τὸν δὲ Θεὸν εὐλογεῖτε εἰς
18 τὸν αἰῶνα, Ὅτι οὐ τῇ ἐμαυτοῦ χάριτι, ἀλλὰ τῇ θελήσει τοῦ
19 Θεοῦ ἡμῶν ἦλθον, ὅθεν εὐλογεῖτε αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα. Πάσας
τὰς ἡμέρας ὠπτανόμην ὑμῖν, καὶ οὐκ ἔφαγον οὐδὲ ἔπιον, ἀλλὰ
20 ὅρασιν ὑμεῖς ἐθεωρεῖτε. Καὶ νῦν ἐξομολογεῖσθε τῷ Θεῷ, δι-
ότι ἀναβαίνω πρὸς τὸν ἀποστείλαντά με, καὶ γράψατε πάντα
21 τὰ συντελεσθέντα εἰς βιβλίον. Καὶ ἀνέστησαν, καὶ οὐκ ἔτι εἶ-
22 δον αὐτόν. Καὶ ἐξωμολογοῦντο τὰ ἔργα τὰ μεγάλα καὶ θαυ-
μαστὰ (γ) αὐτοῦ, ὡς ὤφθη αὐτοῖς ὁ ἄγγελος κυρίου.

MS. A. (α) ἔπεσον (β) ὅτι εἰρήνη ἔσται ὑμῖν. (γ) τοῦ Θεοῦ, καὶ ὡς

Et nunc misit me Deus sanare te, & nurum tuam 14
Sarram. Ego sum Raphael, unus ex septem sanctis 15
angelis, qui offerunt orationes Sanctorum, & ingre-
diuntur in conspectu gloriæ Sancti. Et turbati sunt 16
ambo, & ceciderunt in faciem, quoniam timuerunt.
Et dixit eis; Ne timeatis: pax vobis erit. Deum 17
autem benedicite in seculum: Quoniam non meâ 18
ipsius gratiâ, sed voluntate Dei nostri veni: unde
benedicite eum in seculum. Omnibus diebus appare 19
bam vobis, & non manducabam, neque bibebam: sed
visionem vos spectabatis. Et nunc confitemini 20
Deo; quoniam ascendo ad eum qui misit me: &
scribite omnia, quæ consummata sunt, in libro. Et 21
surrexerunt, & non ultrà viderunt eum. Et confi- 22
tebantur opera magna, & mirabilia (a) ejus,
quomodò apparuerat eis angelus Domini.

ΚΕΦ. ιγ'.

1 ΚΑὶ Τωβὶτ ἔγραψε προσευχὴν εἰς ἀγαλλίασιν, καὶ εἶπεν,
Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ ζῶν εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ,
2 Ὅτι αὐτὸς μαστιγοῖ καὶ ἐλεεῖ, κατάγει εἰς ᾅδην καὶ ἀνάγει,
3 καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἐκφεύξεται τὴν χεῖρα αὐτοῦ. Ἐξομολογεῖσθε αὐτῷ
4 οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν, Ὅτι αὐτὸς διέσπειρεν
ἡμᾶς ἐν αὐτοῖς. ἐκεῖ ὑποδείξατε τὴν μεγαλωσύνην αὐτοῦ, ὑ-
ψοῦτε αὐτὸν ἐνώπιον παντὸς ζῶντος, καθότι αὐτὸς κύριος
ἡμῶν, καὶ (α) Θεὸς αὐτὸς πατὴρ ἡμῶν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

MS. A. (α) ὁ Θεὸς ὁ πατὴρ

CAP. XIII.

ET Tobit scripsit orationem in exultationem, 1
& dixit; Benedictus Deus vivens in secula, &
regnum ejus: Quoniam ipse flagellat, & mise- 2
retur; deducit ad infernum, & reducit: & non
est qui effugiet manum ejus. Confitemini ei, filii 3
Israel, in conspectu gentium, Quoniam ipse disse- 4
minavit nos in eis. Ibi demonstrate magnificentiam
ejus: exaltate eum coram omni vivente, sicut ipse
Dominus noster, & Deus ipse pater noster in omnia
secula.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

14 * ܫܕܪܢܝ ܐܠܗܐ ܕܐܦܨܝܟ ܘܐܣܐ ܠܟ ܘܠܟܠܬܟ. * ܐܢܐ ܕܝܢ ܪܦܐܝܠ ܐܢܐ ܚܕ ܡܢ ܡܠܐ̈ܟܐ 15
16 ܕܩܝܡܝܢ ܩܕܡ ܐܠܗܐ. * ܘܕܚܠܘ ܘܐܬܬܙܝܥܘ ܬܪܝܗܘܢ. ܘܢܦܠܘ ܥܠ ܐܦܝܗܘܢ ܥܠ ܐܪܥܐ.
17 * ܘܐܡܪ ܠܗܘܢ ܠܐ ܬܕܚܠܘܢ. ܫܠܡܐ ܗܘ ܠܟܘܢ. ܗܘܘ ܠܗ ܡܫܒܚܝܢ ܠܐܠܗܐ. * ܡܛܠ ܕܠܐ 18
19 ܗܘܐ ܒܛܝܒܘܬܝ ܐܬܝܬ ܗܘܝܬ ܥܡܟܘܢ. ܐܠܐ ܒܛܝܒܘܬܗ ܕܐܠܗܐ. * ܘܐܢܐ ܠܐ ܐܟܠܬ ܗܘܝܬ
20 ܘܠܐ ܐܫܬܝܬ. ܐܠܐ ܕܐܝܟ ܕܚܙܝܢ ܗܘܝܬ ܠܟܘܢ ܕܐܟܠ ܐܢܐ ܘܫܬܐ ܐܢܐ. * ܒܪܡ ܗܫܐ
ܩܘܡ ܡܢ ܐܪܥܐ ܘܟܬܘܒ ܗܠܝܢ ܒܟܬܒܐ. ܘܐܘܕܘ ܠܡܪܝܐ. ܘܗܘܝܬܘܢ ܡܫܒܚܝܢ
21 ܠܐܠܗܐ. ܐܢܐ ܓܝܪ ܗܐ ܡܣܬܠܩ ܐܢܐ ܠܘܬ ܗܘ ܡܢ ܕܫܕܪܢܝ. * ܘܟܕ ܩܡܘ.
ܒܥܘ ܗܘܘ ܠܗ. ܘܠܐ ܐܫܟܚܘܗܝ. ܘܡܫܒܚܝܢ ܗܘܘ ܠܗ ܠܐܠܗܐ. ܘܡܘܕܝܢ
ܒܥܒܕܐ ܕܥܒܕ ܥܡܗܘܢ.

Misit me Deus ut eriperem te, téque ac 14
nurum tuam sanarem. Ego autem Ra- 15
phaël sum, unus angelorum qui stant
coram Domino. Et timuerunt, tremue- 16
rúntq; ambo, & ceciderunt in facies
suas super terram. Et dixit eis; Nolite 17
timere: Pax vobis. Laudate Deum. Neq; 18
enim meâ gratiâ, sed bonitate Dei con-
tigerunt hæc. Ego autē non edebam nec 19
bibebam, sed videbatur vobis quòd
ederem & biberem. Verùm surge nunc 20
de terra, & scribe hæc in libro: Et lau-
da tu Deum. Ego enim ascendo ad eum
qui misit me. Et surgentes quærebant 21
eum, nec aderat. Laudabant autem
Deum, & prædicabant opera quæ fe-
cerat ipsis.

* ܩܦܠܐܘܢ * ܝܓ *

1 * ܘܟܬܒ ܛܘܒܝܬ ܬܫܒܘܚܬܐ ܗܕܐ ܒܚܕܘܬܐ ܘܐܡܪ ܗܘܐ ܗܟܢܐ. ܒܪܝܟ ܐܢܬ ܐܠܗܐ ܚܝܐ.
2 ܕܡܠܟܘܬܟ ܠܐ ܥܒܪܐ. * ܐܢܬ ܗܘ ܕܡܟܬܫ ܐܢܬ ܘܡܪܚܡ. ܘܡܚܬ ܐܢܬ ܠܫܝܘܠ ܘܡܣܩ ܐܢܬ.
3 ܘܠܝܬ ܕܢܥܪܘܩ ܡܢ ܩܕܡܝܟ. * ܐܘܕܘ ܩܕܡܘܗܝ ܒܢܝ ܐܝܣܪܝܠ. ܩܕܡ ܥܡܡܐ.
4 * ܡܛܠ ܕܗܘ ܒܕܪ ܐܢܘܢ ܒܝܢܬܗܘܢ. ܘܬܡܢ ܬܚܘܘ ܪܒܘܬܗ. ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܩܕܡ ܟܠ ܚܝ. ܡܛܠ ܕܗܘܝܘ
ܡܪܢ ܘܐܠܗܢ. ܘܐܒܘܢ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ.

CAP. XIII.

SCripsit autem Tobit canticum hoc 1
cum gaudio, itaq; dixit; Benedictus
Deus vive, cujus regnum non transit.
Tu flagellas, & misereris: deducis ad 2
infernum, & reducis, neque est qui au-
fugere possit de conspectu tuo. Con- 3
fitemini coram ipso filii Israel, coram
Gentibus. Quia ipse dispersit nos in- 4
ter eas. Neque est instar ipsius, & ad-
mirandorum quæ facit. Quia ipse Do-
minus noster, & Deus noster, Paterque
noster in seculum seculorum.

ספר טוביה: יג

5 הוא המיסר אתכם בעונותיכם לרחם עליכם באחרית הימים ולהושיעכם
הוא יקבץ אתכם מכל העמים אשר נפוצותם שמה אם תשובו אליו בכל
6 לבבכם תתמהו על רוב הניסים ונפלאות שיעשה עמכם: על כן הודו לו
7 וברכו שמו ורוממו את המלך אשר מלכותו עומדת לעולם ועד: וגם אני
בארץ גלות אודה ואשבח ואקלס למלך מלכי המלכים ואספר נפלאותיו וכחו
8 וגבורתו לעיני כל חי: וגם אתם המורדים והחוטאים שובו אל יהוה אולי
9 ירחם עליכם כי אל רחום וחנון הוא ארך אפים ורב חסד ואמת: אני
אל אלהים אקרא ונפשי תברך את יהוה אלהי השמים הוד והדר לפניו עוז
10 ותפארת במקדשו: יודו כל העמים נפלאותיו בעיר הקדש בירושלם: ירושלם
11 עיר הקדש הוא שלם לך עונות בניך ועוד יושיעם ויש תקוה לאחריתך נאם
12 יהוה ושבו בנים לגבולם: ועל כן תנו הודיה לשמו כי טוב וברכי ושבחי
ירושלם את מלך חי העולמים כי עתיד לשוב עליך ולשכן שמו בתוכך ונבנו
חרבותיך ויקבץ עליך בשמחה כל גלותך ויטע בקרבך כל בניך לעולם ועד:
14 גוים רבים ישאלו בשלומך ויבקשו שם יהוה עליון מלכי תרשיש ואיים מנחה
15 ישיבו: מלכי שבא וסבא אשכר יקריבו: לדור ודור ישישו וישמחו בקרבך כל
16 אוהביך: יבושו ויסוגו אחור כל שונאיך: שישי ושמחי ירושלם על קבוץ בניך
17 השבים בקרבך ושם יודו ויברכו את שם יהוה: אשרי כל המתאבלים עליך כי
18 עתה ישישו ועליך יתמהו על רוב כבודך וישמחו לעולם ועד: ברכי נפשי את
19 יהוה המלך הגדול: כי הוא יבנה את ירושלם אבני ספיר ויהלום וברקת וכל
21 חומותיה אבני אקדח מגדלותיה וארמנותיה זהב טהור: וכל רחובותיה נופך ואבני
22 יקרה מאופיר תרצפנה ואז תרננה כל רחובותיה ותאמרנה הללויה: ברוך
23 יהוה אשר הרים קרן מלכותך לעולם ועד עד כאן תפלת טוביה:

Liber TOBIÆ; Edit. P. FAGII.

Ipse est qui castigat vos propter iniquitates vestras, ut misereatur vestri in 5
novissimo dierum, atque salvet vos. Ipse congregabit vos ex omnibus po-
pulis, inter quos dispersi estis, si modò redieritis ad eum toto corde vestro,
adeo, ut demiremini multitudinem miraculorum, & rerum mirabiliũ, quas
faciet vobiscum. Propterea confitemini Domino, & benedicite nomen ejus, 6
atque exaltate eum, cujus regnum durat in seculum & in æternum. Et ego 7
quoq; in terra captivitatis nostræ, confitebor, prædicabo, & collaudabo re-
gem omnium regum. Narraboque mirabilia ejus, virtutem ac potentiam
ejus, corã omnibus viventibus. Præterea & vos defectores & peccatores, 8
revertimini ad Dominum, fortassis miserebitur vestri. Nam Deus misericors
& clemens est, longanimis, multæ pietatis & veritatis. Ego ad Deum cla- 9
mabo, sed & anima mea benedicat Dominum Deum cœli. Decor & gloria
est coram eo. Fortitudo & decor est in sanctuario ejus. Confiteantur omnes 10
populi mirabilia ejus, in civitate sancta Jerusalem. Jerusalem civitas sancta, 11
ipse rependit tibi iniquitates filiorum tuorum, Verùm iterum salvabit eos.
Est quoq; spes novissimo tuo, dicit Dominus, & revertentur filii ad terminũ
suum. Quapropter date confessionem nomini ejus, quoniam bonum est. Be- 12
nedic & glorifica Jerusalem regem viventem in secula, Futurum est enim ut
se convertat ad te, ac habitare faciat nomen suũ in medio tui. Ædificabit
quoque diruta tua, & congregabit ad te cum gaudio omnem captivitatem
tuam, plantabitque in medio tui, omnes filios tuos, in seculum & in perpe-
tuũ. Multæ gentes rogabunt pro pace tua, & inquirent nomen Domini al- 14
tissimi. Reges Tharsis & insularum munera reddent. Reges Scheba & Seba
dona adducent. In generatione & generationem lætabuntur, & gaudebunt 15
in medio tui, omnes qui diligunt te. Confundantur & retro agantur omnes 16
qui oderunt te. Lætare & gaude Jerusalem, super collectione filiorum tuo- 17
rum, qui habitant in medio tui, ibi confitebuntur & benedicent nomen Do-
mini. Beati omnes qui lugent propter te, nunc enim lætabuntur, & propter 18
te admirabũtur, nempe propter magnã gloriã tuã, atq; gaudebunt in seculũ 19
& in perpetuũ. Benedic anima mea Dominũ regem magnũ, Quoniam ipse 21
ædificabit Jerusalem lapidibus pretiosis, nempe Sapphiro. Adamante, &
Smaragdo, Omnesque muri ejus (erunt) ex lapidibus lucentibus, Turres
quoq; & palatia ejus, erunt ex auro mundo. Omnes plateæ ejus carbunculo 22
& lapidibus pretiosis ex Ophir allatis, stratæ erunt. Tunc jubilabunt
omnes plateæ ejus, ac dicent; Laudate Dominum. Benedictus Dominus qui exaltavit cornu regni tui, in seculum & in perpetuum. Hactenus oratio Tobiæ. 23

Editio SEBAST. MUNSTERI.

17 ויאמר רפאל שלום לכם אל תיראו ברכו את יי על הגדלות והנוראות האלה
19 אשר עשה עמכם: ואני בכל אשר הייתי עמכם ראיתם אותי אוכל ושותה כי
20 כן נדמה בעיניכם ואני לא אכלתי ולא שתיתי: ועתה כתבו לכם את כל הדברים
האלה בספר והיה לעד ביניכם ובין אלהיכם כל ימי חייכם:

Ad quos dixit Raphael; Pax vobis: Nolite timere, sed benedicite Dominum 17
pro magnalibus & mirabilibus istis quæ fecit vobiscũ. Et me quidẽ omni 19
tempore quo fui apud vos vidistis comedere & bibere, sic enim visum est
in oculis vestris, at ego non comedi neque bibi. Nunc ergo scribite vobis 20
omnia verba ista in libro, qui sit in testimonium inter vos & inter Deum
vestrum cunctis diebus vitæ vestræ,

Versio VULG. LAT.

5 Ipse castigavit nos propter iniquitates nostras :
& ipse salvabit nos propter misericordiam suam.
6 Aspicite ergò quæ fecit nobiscum, & cum ti-
more & tremore confitemini illi : regémque se-
7 culorum exaltate in operibus vestris. Ego au-
tem in terra captivitatis meæ confitebor illi :
quoniam ostendit majestatem suam in gentem
8 peccatricem. Convertimini itaque peccatores,
& facite justitiam coram Deo, credentes quòd
9 faciet vobiscum misericordiam suam. Ego au-
10 tem, & anima mea in eo lætabimur. Benedi-
cite Dominum omnes electi ejus : agite dies læ-
11 titiæ, & confitemini illi. Jerusalem civitas Dei,
castigavit te Dominus in operibus manuum tua-
12 rum. Confitere Domino in bonis tuis, & bene-
dic Deum seculorum, ut reædificet in te taber-
naculum suum, & revocet ad te omnes captivos,
13 & gaudeas in omnia secula seculorum. Luce
splendidâ fulgebis : & omnes fines terræ adora-
14 bunt te. Nationes ex longinquo ad te venient :
& munera deferentes, adorabunt in te Domi-
num, & terram tuam in sanctificationem habe-
15 bunt. Nomen enim magnum invocabunt in te.
16 Maledicti erunt qui contempserint te : & con-
demnati erunt omnes qui blasphemaverint te :
17 benedictique erunt qui ædificaverint te. Tu
autem lætaberis in filiis tuis, quoniam omnes
benedicentur, & congregabuntur ad Dominum.
18 Beati omnes qui diligunt te, & qui gaudent
19 super pace tua. Anima mea benedic Dominum,
quoniam liberavit Jerusalem civitatem suam à
cunctis tribulationibus ejus, Dominus Deus no-
20 ster. Beatus ero, si fuerint reliquiæ seminis
21 mei ad videndam claritatem Jerusalem. Portæ
Jerusalem ex sapphiro & smaragdo ædificabun-
tur : & ex lapide pretioso omnis circuitus mu-
22 rorum ejus. Ex lapide candido & mundo
omnes plateæ ejus sternentur : & per vicos ejus
23 alleluja cantabitur. Benedictus Dominus, qui
exaltavit eam, & sit regnum ejus in secula secu-
lorum super eam. Amen.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

5 Καὶ μαστιγώσει ἡμᾶς ἐν ταῖς ἀδικίαις ἡμῶν, καὶ πάλιν ἐλεήσει, καὶ
συνάξει ἡμᾶς ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν, οὗ ἐὰν (α) σκορπισθῆτε ἐν αὐτοῖς.
ἐὰν ἐπιστρέψητε πρὸς αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, καὶ ἐν ὅλῃ
τῇ ψυχῇ ὑμῶν, ποιῆσαι ἐνώπιον αὐτοῦ ἀλήθειαν, τότε ἐπιστρέψει
6 πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ μὴ (β) κρύψει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀφ᾽ ὑμῶν. Καὶ
θεάσασθε ἃ ποιήσει μεθ᾽ ὑμῶν, καὶ ἐξομολογήσασθε αὐτῷ ἐν ὅλῳ
τῷ στόματι ὑμῶν, καὶ (γ) εὐλογήσατε τὸν κύριον τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὑ-
7 ψώσατε τὸν βασιλέα τῶν αἰώνων. Ἐγὼ ἐν τῇ γῇ τῆς αἰχμαλωσίας
μου ἐξομολογοῦμαι αὐτῷ, καὶ δεικνύω τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν μεγαλωσύνην
8 αὐτοῦ ἔθνει ἁμαρτωλῶν. Ἐπιστρέψατε ἁμαρτωλοί, καὶ ποιήσατε δι-
καιοσύνην ἐνώπιον αὐτοῦ· τίς γινώσκει εἰ θελήσει ὑμᾶς, καὶ
9 ποιήσει ἐλεημοσύνην (δ) ὑμῖν; Τὸν θεόν μου ὑψῶ, καὶ ἡ ψυχή μου
10 (ε) τῷ βασιλεῖ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀγαλλιάσεται τὴν μεγαλωσύνην αὐτοῦ. Λε-
11 γέτωσαν πάντες, καὶ ἐξομολογείσθωσαν αὐτῷ ἐν Ἱεροσολύμοις. Ἱε-
ροσόλυμα πόλις (ζ) ἁγία, μαστιγώσει ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν υἱῶν σου, καὶ
12 πάλιν ἐλεήσει τοὺς υἱοὺς τῶν δικαίων. Ἐξομολογοῦ (η) τῷ κυρίῳ
ἀγαθῶς, καὶ εὐλόγει τὸν βασιλέα τῶν αἰώνων, ἵνα πάλιν (θ) ἡ σκη-
νὴ αὐτοῦ οἰκοδομηθῇ ἐν σοὶ μετὰ χαρᾶς, καὶ (ι) εὐφράναι ἐν σοὶ
τοὺς αἰχμαλώτους, καὶ ἀγαπῆσαι ἐν σοὶ τοὺς ταλαιπώρους, εἰς πά-
14 σας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος. Ἔθνη πολλὰ μακρόθεν ἥξει πρὸς
τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ, δῶρα ἐν χερσὶν ἔχοντες, (κ) καὶ δῶρα τῷ
15 βασιλεῖ τοῦ οὐρανοῦ. (λ) Γενεαὶ γενεῶν δώσουσί σοι ἀγαλλίαμα.
16 Ἐπικατάρατοι πάντες οἱ μισοῦντές σε, εὐλογημένοι ἔσονται πάν-
17 τες οἱ ἀγαπῶντές σε εἰς τὸν αἰῶνα. (μ) Χάρηθι καὶ ἀγαλλίασαι
ἐπὶ τοῖς υἱοῖς τῶν δικαίων, ὅτι συναχθήσονται καὶ εὐλογήσουσι τὸν
18 κύριον τῶν δικαίων. Ὦ μακάριοι οἱ ἀγαπῶντές σε, χαρήσονται
ἐπὶ τῇ εἰρήνῃ σου· μακάριοι ὅσοι ἐλυπήθησαν ἐπὶ πάσαις ταῖς
μάστιξί σου, ὅτι ἐπὶ σοὶ χαρήσονται θεασάμενοι πᾶσαν τὴν δόξαν
19 σου, καὶ εὐφρανθήσονται εἰς τὸν αἰῶνα. Ἡ ψυχή μου εὐλογείτω
21 τὸν θεὸν τὸν βασιλέα τὸν μέγαν, Ὅτι οἰκοδομηθήσεται Ἱερουσαλὴμ
σαπφείρῳ καὶ σμαράγδῳ, καὶ λίθῳ (ν) ἐντίμῳ τὰ τείχη σου,
22 καὶ οἱ πύργοι, καὶ οἱ προμαχῶνες ἐν χρυσίῳ καθαρῷ. Καὶ αἱ
πλατεῖαι Ἱερουσαλὴμ (ξ) ἐν βηρύλλῳ, καὶ ἄνθρακι, καὶ λίθῳ ἐκ
Σουφεὶρ ψηφολογηθήσονται. καὶ ἐροῦσι πᾶσαι αἱ ῥῦμαι αὐτῆς
23 ἀλληλούϊα καὶ (ο) αἴνεσιν, λέγοντες, Εὐλογητὸς ὁ θεός, ὃς ὕ-
ψωσε (π) πάντας τοὺς αἰῶνας.

MS. A. (α) ἐσκορπίσθητε (β) κρύψῃ (γ) εὐλογεῖτε (δ) εἰς ὑμᾶς; (ε) τὸν βασιλέα (ζ) ἁγία, (η) τῷ ἀγαθῷ, καὶ (θ) σκηνή (ι) εὐφρανῇ ἐν σοὶ τοὺς ἐκεῖ αἰχμαλώτους (κ) δῶρα (λ) Γενεαὶ γενεῶν αἰνέσουσίν σοι, καὶ δώσουσιν ἀγαλλίασιν. (μ) Χάρηθι (ν) ἐπιτίμῳ (ξ) βηρύλλῳ, (ο) αἰνέσουσιν, (π) εἰς πάντας

Et flagellabit nos in injustitiis nostris; & rursus 5
miserebitur, & congregabit nos ex omnibus genti-
bus, ubicunque dispersi fueritis in eis. Si rever-
teritis ad eum in toto corde vestro, & in tota anima
vestra, ad faciendum coram eo veritatem; tunc
redibit ad vos, & non occultabit faciem suam à
vobis: Et (a) videte, quæ faciet vobiscum, & 6
confitemini ei in toto ore vestro, & benedicite Do-
minum justitiæ, & exaltate regem seculorum.
Ego in terra captivitatis meæ confiteor ei, & 7
ostendo fortitudinem, & magnificentiam ejus genti
(b) peccatorum. Revertite, peccatores, & facite justi- 8
tiam coram eo. Quis scit, si volet vos, & faciet mi-
sericordiam vobis? Deum meum exalto, & anima 9
mea (c) regi cœli, & exultabit magnificentiã ejus.
Dicant omnes, & cõfiteantur ei in (d) Hierosolymis. 10
Hierosolyma civitas Sancti, (e) flagellabit super 11
opera filiorum tuorum : & rursus miserebitur fi-
liorum justorum. Confitere Domino (f) benè, & 12
benedic regem seculorum; ut rursus tabernaculum
ejus ædificetur in te cum gaudio, & lætificet in
te captivos, & diligat in te miseros, in omnes ge-
nerationes seculi. Gentes multæ de longè venient 14
ad nomen Domini Dei, munera in manibus habentes,
(g) & munera regi cœli. Generationes genera- 15
tionum (h) dabunt tibi exultationem. Maledicti 16
omnes, qui odio habent te : benedicti erunt omnes
diligentes te in seculum. Gaude, & exulta super 17
filiis justorum; quoniam congregabuntur, & bene-
dicent Dominum justorum. O beati, qui diligunt te, 18
gaudebunt in pace tua. Beati, quicunque tristati
sunt super omnibus flagellis tuis : quoniam in te
gaudebunt, videntes omnem gloriam tuam, & læta-
buntur in seculum. Anima mea benedicat Deum re- 19
gem magnum : Quoniam ædificabitur Hieru- 21
salem sapphiro, & smaragdo, & lapide pre-
tioso muri tui, & turres, & propugnacula in
auro mundo, Et plateæ Hierusalem in beryllo, 22
& carbunculo, & lapide de Suphir sternentur.
Et dicent omnes vici ejus, Alleluja, & (i) lau-
dem, dicentes; Benedictus Deus, qui exalta- 23
vit omnia secula.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]

Hæc enim propter peccata nostra: sed 5
miserebitur nostri denuò, & congrega-
bit nos de omnibus populis inter quos
dispersi sumus, cùm ad ipsum conversi
fuerimus, & fecerimus veritatem co-
ram ipso corde mundo. Et nunc videte 6
omnia quæ fecit nobis, & confitemini
corã ipso de toto corde vestro, & lau-
date Deum justitiæ, & exaltate eum qui
regnat in seculum. Convertimini etiam 8
peccatores, & facite justitiã corã ipso,
ut acceptos vos habeat, & misereatur
vestri. Quia ecce ego Deum meum 9
exalto, & anima mea in Deo meo ex-
ultat : Vos autem confitemini coram 10
ipso in Jerusalem civitate sanctâ.

ספר טוביה : יד

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

יד

3 וְהָיָה בֶּן חֲמִשִּׁים וּשְׁמוֹנֶה כְּשֶׁנִּתְבַּלְבְּלוּ עֵינָיו וְאַחַר כָּךְ נִתְרַפֵּא וְהָיָה עוֹשֶׂה
4 צְדָקָה לָרוֹב מְאֹד : וְהוֹסִיף לְיִרְאָה שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְשַׁבְּחוֹ בְּכָל
5 עֵת : וַיְהִי כִּי זָקֵן טוֹבִיָּה וַיִּקְרָא לִבְנוֹ טוֹבִיָּה וְאֶת שִׁשָּׁה בְּנֵי טוֹבִיָּה שֶׁנּוֹלְדוּ
לוֹ וְאָמַר לוֹ בְּנִי אִם יָדַעְתִּי וּבָאתִי בַּיָּמִים וְהִזָּהֵר בְּךָ אַחֲרֵי מוֹתִי אַל תַּעֲמוֹד בְּנִינְוֵה :
6 כִּי בְּוַדַּאי וּבְבֵירוּר לְךָ שֶׁתִּתְקַיֵּים נְבוּאָתוֹ שֶׁל יוֹנָה הַנָּבִיא וְקַח בָּנֶיךָ וְכָל אֲשֶׁר
7 לְךָ וְלֵךְ אֶל אֶרֶץ מִדְיָן כִּי שָׁלוֹם יִהְיֶה שָׁם עַד זְמַן וְעִדָּן : וּשְׁאָר אַחֵינוּ יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם כּוּלָּם יֵצְאוּ בְגָלוּת וִירוּשָׁלַיִם לְעִיִּים תִּהְיֶה וְהַר הַבַּיִת לְבָמוֹת
יַעַר וְתִהְיֶה שׁוֹמֵמָה זְמַן מוּעָט וְאָז יַעֲלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִבְנוּ אוֹתָהּ וְאֶת הַבַּיִת
אֲבָל לֹא כְּבִנְיָן רִאשׁוֹן וַיַּעַמְדוּ שָׁם יָמִים רַבִּים לְפִי מְלֹאת עוֹלָם אֶחָד וְעוֹד
יֵצְאוּ בְגָלוּת רַב וְגָדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִזְכּוֹר אוֹתָם וִיקַבְּצֵם מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת
הָאָרֶץ וְתִבָּנֶה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בִּנְיָן נָאֶה וּמְפוֹאָר וְגַם הַבַּיִת יִבָּנֶה בִּנְיָן
מְשׁוּבָּח בִּנְיָן אֲשֶׁר לֹא יִנָּתֵשׁ וְלֹא יֵהָרֵס לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים כַּאֲשֶׁר דִּבְּרוּ
הַנְּבִיאִים :

CAP. XIV.

Fuit autem Tobias quinquaginta octo annorum, quando amisit lumen 3
oculorum suorum, qui postquam curatus fuit, multas præstitit eleemosynas.
Et adhuc magis etiam timuit nomen Dei, glorificans illud omni tempore. 4
Et factum est, cum senuisset Tobias, ut vocaret filium suum Tobiam, unà 5
cum sex filiis qui nati fuerunt ei; ac diceret ei; Novi quod senio confectus
sim, cave itaque post obitum meum, ut non diutius maneas Nineve. Cer- 6
tum enim ac manifestum est tibi, fore ut confirmetur prophetia Jonæ pro-
phetæ. Quare accipe filios tuos, & quæcunque habes, & vade in terram
Midian, ibi enim erit pax ad tempus constitutum. Cæterùm reliqui fratres 7
nostri Israel, qui sunt Jerosolymis, omnes migrabunt in exilium, Et Jeru-
salem in acervos redigetur, atque mons domus (Domini) in excelsa (erit,)
stabitque desolata ad modicum tempus. Tunc ascendent filii Israel, & re-
ædificabunt eam, necnon & templum, attamen non juxta priorem structu-
ram. Manebuntque ibi diebus multis, donec impleatur seculum unum.
Ex quo iterum abibunt in captivitatem maximam. Exinde Deus sanctus
benedictus memor erit illorum, & congregabit eos à quatuor plagis
mundi. Tum restaurabitur Jerusalem civitas sancta structurâ pulchrâ
& præclarâ. Necnon & templum ipsum extruetur structura celebri,
ejusmodi scilicet, quæ non destruetur, nec diruetur in seculum & in se-
cula seculorum, quemadmodum prædixerunt prophetæ.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

וְהַדָּבָר הַזֶּה לְאוֹת וְעֵד בְּכָל דּוֹר וָדוֹר וּבָרְכוּ אֶת יְיָ וְהוֹדוּ לְזֵכֶר קָדְשׁוֹ וְעַתָּה
22 שַׁלְּחוּנִי וְאֵלֵךְ אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם : וַיְשַׁלְּחוּהוּ וַיְבָרְכוּ אֶת יְיָ עַל כָּל
21 זֹאת : וַיַּעַל מַלְאַךְ ה הַשָּׁמַיְמָה וְלֹא יָסַף עוֹד לְהֵרָאוֹת אֶל טוֹבִי וְאֶל טוֹבִיָּה בְּנוֹ :

יג

1 בְּעֵת הַהִיא כָּתַב טוֹבִיָּה אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּשִׂמְחָה וַיֹּאמֶר טוֹבִי בָּרוּךְ יְיָ
2 הָאֱלֹהִים הַגָּדוֹל הַמַּפְלִיא פְּלָאָיו לְעַמּוֹ וַעֲבָדָיו : וְהוּא מוֹחֵץ וְרוֹפֵא וּמֵמִית וּמְחַיֶּה
4 וּמוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל : אֲשֶׁר פִּזֵּר אוֹתָנוּ בֵּין הַגּוֹיִם חַיָּבִין אָנוּ לְהוֹדִיעַ אֶת כָּל
הַנִּפְלָאוֹת הָאֵלֶּה בֵּין הָעַמִּים :

Atque res ista sit in signũ & testimoniũ in omnem generationem & gene-
rationem, & vos benedicite Dominum atque confitemini memoriæ sancti-
tatis ejus. Et jam dimittetis me, ut vadam ad Deum qui misit me ad vos.
Dimittentes autem eum benedixerunt Dominum pro omnibus istis. Et an- 22
gelus Domini ascendit in cœlum, nec addidit amplius apparere Tobæo 21
& Tobiæ filio ejus.

CAP. XIII.

IN tempore illo scripsit Tobias omnes sermones istos cum gaudio, dixitq; 1
Tobæus: Benedictus Domin⁹ Deus magnus, qui mirabilia sua ostendit erga
populum suum atque servos suos. Ipse vulnerat & medetur, mortificat & 2
vivificat, deponit in foveam & resuscitat. Ipse dispersit nos inter gentes, 4
atque nos tenemur annuntiare omnia mirabilia ista inter populos.

Versio VULG. LAT.

CAP. XIV.

1 ET consummati sunt sermones Tobiæ. Et
posteàquàm illuminatus est Tobias, vixit annis
quadraginta duobus, & vidit filios nepotum
2 suorum. Completis itaque annis centum duo-
3 bus, sepultus est honorificè in Ninive. Quin-
quaginta namque & sex annorum lumen ocu-
4 lorum amisit, sexagenarius verò recepit. Re-
liquum verò vitæ suæ in gaudio fuit, & cum
bono profectu timoris Dei perrexit in pace.
5 In hora autem mortis suæ vocavit ad se Tobi-
am filium suum, & septem juvenes filios ejus
6 nepotes suos, dixítque eis; Propè erit inte-
ritus Ninive: non enim excidit verbum Domi-
ni: & fratres nostri, qui dispersi sunt à terra
7 Israel, revertentur ad eam. Omnis autem de-
serta terra ejus replebitur, & domus Dei, quæ
in ea incensa est, iterùm reædificabitur: ibíque
revertentur omnes timentes Deum,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. ιδ'.

1 ΚΑὶ ἐπαύσατο ἐξομολογούμενος Τωβίτ. Καὶ ἦν ἐτῶν (α)
3 πεντηκονταοκτὼ, ὅτε ἀπώλεσε τὰς ὄψεις, καὶ μετὰ ἔτη ὀκτὼ
4 ἀνέβλεψεν. καὶ ἐποίει ἐλεημοσύνας· Καὶ προσέθετο φοβεῖσθαι
κύριον τὸν θεὸν, καὶ (β) ἐξωμολογεῖτο αὐτῷ. μεγάλως δὲ
5 ἐγήρασεν· Καὶ ἐκάλεσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ τοὺς (γ) υἱοὺς αὐ-
τοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Τέκνον λάβε τοὺς υἱούς σου, ἰδοὺ γεγήρα-
6 κα, καὶ πρὸς τὸ ἀποτρέχειν (δ) ἐκ τοῦ ζῆν εἰμι. Ἄπελ-
θε εἰς τὴν Μηδίαν τέκνον, ὅτι πέπεισμαι ὅσα ἐλάλησεν Ἰω-
νᾶς ὁ προφήτης περὶ Νινευὴ, ὅτι (ε) καταστραφήσεται· ἐν δὲ
τῇ Μηδίᾳ ἔσται εἰρήνη μᾶλλον ἕως καιροῦ· καὶ ὅτι οἱ ἀδελφοὶ
7 ἡμῶν ἐν τῇ γῇ σκορπισθήσονται ἀπὸ τῆς ἀγαθῆς γῆς· Καὶ
Ἱεροσόλυμα ἔσται ἔρημος, καὶ ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῇ κα-
τακαήσεται, καὶ ἔρημος ἔσται μέχρι χρόνου. καὶ πάλιν ἐλεή-
σει αὐτοὺς ὁ θεὸς, καὶ ἐπιστρέψει αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν, καὶ οἰ-
κοδομήσουσι τὸν οἶκον, οὐχ οἷος ὁ πρότερος, (ζ) ἕως πληρωθῶσι
καιροὶ τοῦ αἰῶνος. καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιστρέψουσιν ἐκ τῶν αἰχμα-
λωσιῶν, καὶ οἰκοδομήσουσιν Ἱερουσαλὴμ ἐντίμως· καὶ ὁ οἶκος
τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῇ (η) οἰκοδομηθήσεται ἐνδόξως, καθὼς ἐλάλησαν
περὶ αὐτῆς οἱ προφῆται.

CAP XIV.

ET cessavit confitens Tobit. Et erat anno- 1
rum quinquaginta octo, quando amisit visum: 3
& post annos octo recuperavit visum. Et faci-
ebat eleemosynas: Et adjecit timere Dominum 4
Deum, & confitebatur ei. Magnoperè autem
senuit: Et vocavit filium suum, & filios e- 5
jus, & dixit ei; Fili, accipe filios tuos: ecce
senui, & ad exeundum è vita sum. Abi in 6
Mediam, fili, Quoniam credidi, quæcunque
locutus est Jonas propheta de Nineve, quia sub-
vertetur: in Media autem erit pax magìs usque
ad tempus: & quia fratres nostri in terra di-
spergentur à bona terra: Et Hierosolyma erit 7
deserta, & domus Dei in ea comburetur, & de-
serta erit usque ad tempus. Et rursus misere-
bitur eorum Deus, & reducet eos in terram, &
ædificabunt domum, non qualis prior, donec im-
pleta fuerint tempora seculi. Et post hæc re-
vertent de captivitatibus, & ædificabunt Hie-
rusalem honorificé: & domus Dei in ea ædi-
ficabitur gloriosè, sicut locuti sunt de ea pro-
phetæ.

MS. A. (α) ὀγδοηκονταοκτὼ, (β) ἐξομολογεῖσθαι (γ) ἓξ υἱοὺς (δ) ἀπὸ τοῦ (ε) κατασκαφήσεται· (ζ) ὡς (η) οἰκοδομηθήσεται εἰς πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος οἰκοδομῇ ἐνδόξῳ, καθὼς

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܝܕ * ܛܘܒܝܬ *

1 2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

CAP. XIV.

Cúmque absolvisset Tobit verba sua 1
confitendo, consenuit in pace; Et mor- 2
tuus est annos natus centum & duo, &
sepultus est cum gloriâ magnâ in Ni-
nive. Cæcus factus est annos quinqua- 3
ginta octo natus; Et in cæcitate septem
annos egit. Cúmque conversus Deus
lucem ipsi indulsisset, & aperti fuissent
oculi ejus, vixit adhuc annos triginta
septem; Toto vitæ suæ spatio faci- 4
ens misericordiam & justitiam. Et
confitebatur coram Domino. Cúmque 5
moreretur, vocavit filium suum To-
biam, & dixit ei; Cùm mortuus fuero, 6
fili, & sepeliveris me, cape liberos
tuos, & ito in Mediam; Veracia enim
sunt verba prophetæ, quæ dixit de As-
syriis, & de Ninive; nec quicquam ex
eis falsum erit. In Media autem fir-
mior erit *pax* quam in Ninive, & in-
ter Assyrios, & Babylone. Etiam 7
fratres nostri qui ipsa Hierosolyma
habitant, dispergentur omnes per to-
tam terram de terra Israel, & deso-
labitur terra bona: Etiam domus Do-
mini, & civitas. Et posteà miseri-
cordiâ motus reducet residuum Israe-
lis. Hi ædificabunt Templum: Et
omnes revertentur ad populum no-
strum, qui scilicet in captivitate fue-
runt. Et ædificabitur Jerusalem, tem-
plum etiam, cum gloria, in omnes ge-
nerationes seculi, sicut prædixerunt
prophetæ, qui locuti sunt nomine Do-
mini in Israele.

כפר טוביה : יד

8 וְאָז יָשׁוּבוּ הַגּוֹיִם הָהֵם לַעֲבוֹד אֶת יְהוָה וַיַּשְׁלִיכוּ פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם : וְיִתְּנוּ שֶׁבַח
9 וְהוֹדָאָה לִשְׁמוֹ הַגָּדוֹל וְיָרִים קֶרֶן עַמּוֹ נֶגֶד כָּל הַגּוֹיִם וִיפָאֲרוּ וִישַׁבְּחוּ לִשְׁמוֹ הַגָּדוֹל
כָּל זֶרַע יִשְׂרָאֵל וְאָז יִשְׂמְחוּ כָּל עֲבָדָיו הָעוֹבְדִים לְפָנָיו בֶּאֱמֶת וְיָשִׂישׂוּ וְיָגִילוּ כָּל
12 עוֹשֵׂה צְדָקָה וָחֶסֶד : וְעַתָּה בְּנִי בְּרַח לְךָ מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי יִתְקַיְּמוּ עָלָיו דִּבְרֵי
הַנְּבִיאִים וְאַתָּה בְּנִי נְצוֹר תּוֹרַת אֱלֹהֵינוּ וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר הֱיֵה בְנִי אִישׁ צַדִּיק
תָּם וְיָשָׁר לְמַעַן תַּצְלִיחַ בְּכָל דְּרָכֶיךָ בְּנִי קָבְרֵנִי בְּטוֹב וְאֶת אִמְּךָ עִמִּי וְאַל תְּאַחֵר
בְּנִינְוֵה וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִהְיֶה בְּעֶזְרָתֶךָ :

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Tunc convertentur gentes iſtæ, ut colant Dominum, proiicientquè imagi- 8
nes deorum ſuorum. Dabúntque laudem & confeſſionem nomini ejus 9
magno. Exaltabit quoque cornu populi ſui, coram omnibus gentibus. Et
celebrabunt ac glorificabunt nomen magnum ejus, omne ſemen Iſrael. Tunc
gaudebunt omnes ſervi ejus, qui ſerviunt ei in veritate. Lætabuntur &
exultabunt omnes qui faciunt juſtitiam & pietatem. Nunc ergo mi fili, 12
fuge de loco iſto, quoniam implebuntur quæ de eo locuti ſunt prophetæ. Tu
verò mi fili, ſerva legem Dei noſtri, ac præcepta ejus cuſtodi. Eſto mi fili vir
juſtus, integer, & rectus, tum proſperè ſuccedent viæ tuæ, Mi fili, ſepelito
me diligenter, necnon & matrem tuam mecũ, Nec moram facias in Nineve,
Deus quoque benedictus auxilio tibi ſit (in omnibus.)

Editio SEBAST. MUNSTERI.

וְאַתֶּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חִזְקוּ וְיַאֲמֵץ לְבַבְכֶם וְלֹא יִרְפּוּ יְדֵיכֶם כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלַּתְכֶם וְהוּא יָרוּם לְרַחֶמְכֶם כִּי אֱלֹהֵי מִשְׁפָּט יְיָ אַשְׁרֵי כָּל חוֹסִים לוֹ וְאַתֶּם בְּנֵי הַרְבּוּ צְדָקָה תְּפִלָּה וּתְחִנָּה לִפְנֵי רִבּוֹן הָעוֹלָם כִּי צְדָקָה וּתְפִלָּה דּוֹחִין אֶת הַגְּזֵרָה שֶׁנֶּאֱמַר וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת בָּרוּךְ יְיָ אֲשֶׁר עָשָׂה עִמִּי וְעִם אָבִי וְעִם אֲבוֹתַי וְעִם כָּל אֲשֶׁר בָּטַח בּוֹ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת וְנוֹרָאוֹת גְּדוֹלוֹת בָּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן אָמֵן :

תם ונשלם ספר טובי בן טוביאל :

Et vos filii Iſrael viriliter agite, confortetur cor veſtrũ & non diſſolvantur manus veſtræ. Habebitis enim mercedem operationis veſtræ. Et ipſe quidem Deus exaltatur quando miſeretur veſtri, quoniã Deus judicii eſt. Beati omnes qui ſperant in eo. Vos itaq; filii multiplicate eleemoſynã, orationem & precationem coram Domino mundi, quoniam eleemoſyna & oratio deprecantur Dei comminationem, ſicut ſcriptum eſt: Eleemoſyna liberat à morte. Benedictus Dominus qui fecit mecum & cum patre meo atque cum progenitoribus meis & cum omni eo qui ſperavit in ſe ſigna & mirabilia atque terribilia magna. Benedictus Dominus in æternum, Amen, Amen.

FINIT Liber TOBÆI *filii Tobiel, Laus Deo.*

Verſio VULG. LAT.

8 Et relinquent gentes idola ſua, & venient in
9 Jeruſalem, & inhabitabunt in ea, Et gaude-
bunt in ea omnes reges terræ, adorantes regem
10 Iſraël. Audite ergò, filii mei, patrem veſtrum:
Servite Domino in veritate, & inquirite ut fa-
11 ciatis quæ placita ſunt illi: Et filiis veſtris
mandate ut faciant juſtitias & eleemoſynas, ut
ſint memores Dei, & benedicant eum in omni
tempore in veritate, & in tota virtute ſua.
12 Nunc ergò, filii, audite me, & nolite manere
hic: ſed quacunque die ſepelieritis matrem ve-
ſtram circa me in uno ſepulchro, ex eo dirigite
13 greſſus veſtros ut exeatis hinc. Video enim quia
14 iniquitas ejus finem dabit ei. Factum eſt au-
tem poſt obitum matris ſuæ, Tobias abſceſſit
ex Ninive cum uxore ſua, & filiis, & filiorum
15 filiis, & reverſus eſt ad ſoceros ſuos. Invenít-
que eos incolumes in ſenectute bona: & curam
eorum geſſit, & ipſe clauſit oculos eorum:
& omnem hæreditatem domûs Raguelis ipſe per-
cepit: vidítque quintam generationem, filios
16 filiorum ſuorum. Et completis annis nonagin-
tanovem in timore Domini, cum gaudio ſepe-
17 lierunt eum. Omnis autem cognatio ejus, &
omnis generatio ejus, in bona vita, & in
ſancta converſatione permanſit, ita ut accepti eſ-
ſent tam Deo, quàm hominibus, & cunctis ha-
bitantibus in terra.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

8 Καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐπιστρέψουσιν ἀληθινῶς φοβεῖσθαι κύριον
9 τὸν θεὸν, καὶ (α) κατορύξουσι τὰ εἴδωλα αὐτῶν, Καὶ εὐλογή-
σουσι πάντα τὰ ἔθνη (β) κύριον· καὶ ὁ λαὸς αὐτοῦ ἐξομολογή-
σεται τῷ θεῷ· καὶ ὑψώσει κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ χαρήσον-
ται πάντες οἱ ἀγαπῶντες κύριον τὸν θεὸν ἐν ἀληθείᾳ καὶ δι-
12 καιοσύνῃ, ποιοῦντες ἔλεος τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν. Καὶ νῦν τέ-
κνον ἄπελθε ἀπὸ Νινευῆ, ὅτι πάντως ἔσται ἃ ἐλάλησεν ὁ προ-
φήτης Ἰωνᾶς. Σὺ δὲ τήρησον τὸν νόμον καὶ τὰ προστάγματα,
καὶ (γ) γενοῦ φιλελεήμων καὶ δίκαιος, ἵνα σοι καλῶς ᾖ.
Καὶ θάψον με καλῶς, καὶ τὴν μητέρα σου μετ' ἐμοῦ, καὶ μηκέτι
αὐλισθῆτε (δ) εἰς Νινευῆ. τέκνον ἴδε τί ἐποίησεν Ἀμὰν Ἀχια-
χάρῳ τῷ θρέψαντι αὐτὸν, ὡς ἐκ τοῦ φωτὸς ἤγαγεν αὐτὸν (ε) εἰς
τὸ σκότος. καὶ ὅσα ἀνταπέδωκεν αὐτῷ· καὶ (ζ) Ἀχιάχαρον
μὲν ἔσωσεν, ἐκείνῳ δὲ τὸ ἀνταπόδομα ἀπεδόθη, καὶ αὐτὸς
κατέβη εἰς τὸ σκότος. Μανασσῆς ἐποίησεν ἐλεημοσύνην, καὶ
ἐσώθη ἐκ παγίδος θανάτου, ἧς ἔπηξεν αὐτῷ· Ἀμὰν δὲ ἐνέπε-
σεν εἰς τὴν παγίδα, καὶ ἀπώλετο. καὶ νῦν παιδία ἴδετε τί
ἐλεημοσύνη ποιεῖ, καὶ (η) δικαιοσύνη ῥύεται. καὶ ταῦτα αὐτοῦ λέ-
γοντος, ἐξέλιπεν (θ) ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς κλίνης· ἦν δὲ
ἐτῶν ἑκατὸν πεντηκονταοκτώ· καὶ (ι) ἔθαψαν αὐτὸν ἐνδόξως.
14 Καὶ ὅτε ἀπέθανεν Ἄννα, ἔθαψεν αὐτὴν μετὰ τοῦ πατρὸς αὐ-
τοῦ. ἀπῆλθε δὲ Τωβίας μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν (κ) υἱ-
ῶν αὐτοῦ εἰς Ἐκβάτανα πρὸς Ῥαγουὴλ τὸν πενθερὸν αὐ-
15 τοῦ, Καὶ ἐγήρασεν ἐντίμως. καὶ ἔθαψε τοὺς πενθεροὺς αὐτοῦ
ἐνδόξως, καὶ ἐκληρονόμησε τὴν οὐσίαν αὐτῶν, καὶ Τωβὶτ τοῦ πα-
τρὸς αὐτοῦ. καὶ ἀπέθανεν ἐτῶν ἑκατὸν εἰκοσιεπτὰ ἐν Ἐκβατά-
νοις τῆς Μηδίας. καὶ ἤκουσε πρὶν ἢ ἀποθανεῖν αὐτὸν, τὴν
ἀπώλειαν Νινευῆ, ἣν (λ) ᾐχμαλώτισε Ναβουχοδονόσορ, καὶ (μ) Ἀ-
σύηρος, καὶ ἐχάρη πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν ἀπὸ Νινευῆ.

Et omnes gentes convertentur veraciter ad ti- 8
mendum Dominum Deum, & defodient idola
ſua: Et benedicent omnes gentes Dominum. 9
Et populus ejus confitebitur Deo: & exaltabit
Dominus populum ſuum: & gaudebunt omnes,
qui diligunt Dominum Deum in veritate, &
juſtitia, facientes miſericordiam fratribus noſtris.
Et nunc, fili, diſcede à Nineve; quoniam omni- 12
no erunt quæ locutus eſt propheta Jonas. Tu
autem ſerva legem, & præcepta, & eſto amator
miſericordiæ, & juſtus; ut tibi benè ſit. Et
ſepeli me honeſtè, & matrem tuam mecum, &
non ultrà maneatis in Nineve. Fili, vide, quid
fecit Aman Achiacharo, qui nutriverat eum,
quomodò è luce adduxit eum in tenebras, &
quæcunque retribuit ei. Et (a) Achiacharum
quidem ſalvavit: illi autem retributio retributa
eſt, & ipſe deſcendit in tenebras. Manaſſes fe-
cit miſericordiam, & ſalvatus eſt de laqueo
mortis, quem (b) fixerat ei. Aman autem in-
cidit in laqueum, & periit. Et nunc, filii, vi-
dete, quid eleemoſyna facit, (c) & juſtitia li-
berat. Et hæc ipſo dicente, defecit anima ejus
ſuper lectum. Erat autem annorum centum quin-
quaginta octo: & ſepelierunt eum glorioſè. Et 14
quando mortua eſt Anna; ſepelivit eam cum
patre ſuo. Diſceſſit autem Tobias cum uxore ſua,
& filiis ſuis in Ecbatana ad Raguel ſocerum
ſuum, Et ſenuit honorificé. Et ſepelivit ſoceros 15
ſuos glorioſè, & hæreditavit ſubſtantiam eorum,
& Tobit patris ſui. Et mortuus eſt annorum cen-
tum viginti ſeptem in Ecbatanis Mediæ. Et au-
divit, priuſquàm ipſe moreretur, perditionem
Nineve, quam captivavit Nabuchodonoſor, &
Aſſyeros: & gaviſus eſt, antequàm morere-
tur, ſuper Nineve.

MS.A. (α) κατορύξωσιν (β) τὸν κύριον (γ) γίνου (δ) ἐν (ε) εἰς σκότος. (ζ) Ἀχιάχαρος μὲν ἐσώθη, (η) τί δικαιοσύνη (θ) αὐτοῦ ἡ ψυχὴ ἐπὶ (ι) ἔθαψεν (κ) υἱῶν εἰς Τωβείτ. (λ) ᾐχμαλώτευσεν (μ) Ἀσύηρος

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

8 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Et omnes gentes convertentur ad 8
Deum Iſraelis, & colent ipſum in
juſtitia. Verùm enimverò facite quod 10
bonum eſt in conſpectu ejus: Et man- 11
date filiis veſtris ut faciant eleemoſy-
nam & juſtitiam, & memores ſint Do-
mini, & laudent nomen ejus omni tem-
pore totis viribus. Jam, fili, cùm me & 12
matrẽ tuã ſepeliveris, exi de Ninive,
quia multi ſunt in ea iniqui: In ea enim
retribuit Acab Akikaro qui Tobiam
educavit. Nec enim eum ad terram
deduxit: Sed ingreſſus eſt Acab tene-
bras, Akikarus autem in lucem egreſ-
ſus eſt de laqueo quem ipſi Acab te-
tenderat, ipſe autem in terram in-
greſſus eſt. Et cùm abſolviſſet Tobit
verba ſua hæc, cecidit in lectum, &
avolavit ſpiritus ejus, & ſepultus eſt
glorioſé. Et mortuâ Hannâ, ſepelivit 14
ipſam Tobias juxta Tobit patrẽ ſuum.
Et accipiens uxorem ſuam & liberos
ſuos, profectus eſt in Mediam, &
habitavit Ecbatanis apud ſocerum
ſuum Raguelem, & ſuſtentavit ſenectam
ſocerorum honore magno. Et ſepe-
livit eos in ipſis Ecbatanis. Et Tobias 15
ipſe adivit hæreditatẽ ſoceri & patris.
Mortuus autem eſt Tobias ipſe cen-
tum ac ſeptem annos natus: Priuſ-
quàm autem moreretur, vidit inte-
ritum Ninives, & captivitatem in
quam ipſam duxerunt in Mediam: Et
laudavit Dominum de omnibus quæ
fecerat: Vidítque Tobias *vindictam*
Ninives priuſquàm moreretur.

* [illegible] *

Finis libri hujus Tobit.

Versio VULG. LAT.

LIBER JUDITH.

CAP. I.

1 ARPHAXAD itaque, rex Medorum,
subjugaverat multas gentes imperio suo, & ipse
ædificavit civitatem potentissimam, quam ap-
2 pellavit Ecbatanis, Ex lapidibus quadratis &
sectis: fecit muros ejus in latitudinem cubi-
torum septuaginta, & in altitudinem cubi-
torum triginta, túrres verò ejus posuit in al-
3 titudinem cubitorum centum. Per quadrum
verò earum, latus utrumque vicenorum pe-
dum spatio tendebatur, posuítque portas ejus
4 in altitudinem turrium: Et gloriabatur quasi
potens in potentia exercitûs sui, & in gloria
5 quadrigarum suarum. Anno igitur duodecimo
regni sui, Nabuchodonosor rex Assyriorum,
qui regnabat in Ninive civitate magna, pu-
6 gnavit contra Arphaxad, & obtinuit eum In
campo magno, qui appellatur Ragau, circa
Euphraten, & Tigrin, & Jadason, in campo
7 Erioch regis Elicorum. Tunc exaltatum est
regnum Nabuchodonosor, & cor ejus eleva-
tum est: & misit ad omnes, qui habitabant
8 in Cilicia, & Damasco, & Libano, Et ad
gentes quæ sunt in Carmelo, & Cedar, &
inhabitantes Galilæam in campo magno Es-
9 drelon, Et ad omnes qui erant in Samaria, &
trans flumen Jordanem usque ad Jerusalem, &
omnem terram Jesse, quousque perveniatur ad
10 terminos Æthiopiæ. Ad hos omnes misit
nuntios Nabuchodonosor rex Assyriorum:
11 Qui omnes uno animo contradixerunt, & re-
miserunt eos vacuos, & sine honore abjece-
12 runt. Tunc indignatus Nabuchodonosor rex
adversùs omnem terram illam, juravit per thro-
num & regnum suum, quòd defenderet se de
omnibus regionibus his.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ἸΟΥΔΙΘ.

ΚΕΦ. α΄.

1 ΕΤΟΥΣ δωδεκάτου τῆς βασιλείας Ναβουχοδονόσορ, ὃς ἐβασί-
λευσεν Ἀσσυρίων ἐν Νινευῆ τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ, ἐν ταῖς ἡμέραις
Ἀρφαξὰδ, ὃς ἐβασίλευσε Μήδων ἐν Ἐκβατάνοις, ϗ ᾠκοδόμησεν
2 ἐπ᾽ Ἐκβατάνων, (α) Καὶ κύκλῳ τείχη ἐκ λίθων λελαξευμένων,
εἰς πλάτος πηχῶν τριῶν, ϗ εἰς μῆκος πηχῶν ἕξ· ϗ ἐποίησε
τὸ (β) ὕψος τοῦ τείχους πηχῶν ἑβδομήκοντα, ϗ τὸ πλάτος αὐτοῦ
πηχῶν (γ) πεντήκοντα, ϗ τοὺς πύργους αὐτοῦ ἔστησεν ἐπὶ ταῖς πύ-
λαις αὐτῆς πηχῶν ἑκατὸν, ϗ τὸ πλάτος αὐτῆς ἐθεμελίωσεν εἰς
πήχεις ἑξήκοντα· ϗ ἐποίησε τὰς πύλας αὐτῆς πύλας διεγειρομέ-
νας εἰς ὕψος πηχῶν ἑβδομήκοντα, ϗ τὸ πλάτος (δ) αὐτῶν πή-
χεις τεσσαράκοντα εἰς ἐξόδους δυνάμεων δυνατῶν αὐτοῦ, ϗ διατά-
5 ξεις τῶν πεζῶν αὐτοῦ· Καὶ ἐποίησε πόλεμον ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ὁ
6 βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορ πρὸς βασιλέα Ἀρφαξὰδ Ἐν τῷ πεδίῳ τῷ
μεγάλῳ, (ε) τοῦτό ἐστιν ἐν τοῖς ὁρίοις Ῥαγαῦ. ϗ συνήντησαν πρὸς αὐτὸν
πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν ὀρεινὴν, ϗ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὸν Εὐφράτην,
ϗ τὸν (ζ) Τίγριν, ϗ τὸν Ὑδάσπην, ϗ (η) πεδίῳ Εἰριὼχ ὁ βασιλεὺς
Ἐλυμαίων· ϗ (θ) συνῆλθον ἔθνη πολλὰ σφόδρα εἰς παράταξιν
7 υἱῶν Χελεοὺλ. Καὶ ἀπέστειλε Ναβουχοδονόσορ, (ι) ὁ βασιλεὺς Ἀσσυρίων
ἐπὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας (κ) τὴν Περσίδα, ϗ ἐπὶ πάντας τοὺς
κατοικοῦντας πρὸς δυσμαῖς, τοὺς κατοικοῦντας Κιλικίαν ϗ Δαμα-
σκὸν, (λ) τὸν Λίβανον ϗ Ἀντιλίβανον, ϗ πάντας τοὺς κατοικοῦντας
8 κατὰ πρόσωπον (μ) παραλίας, Καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἔθνεσι τοῦ Καρ-
μήλου, ϗ Γαλαὰδ, ϗ τὴν ἄνω Γαλιλαίαν, ϗ τὸ μέγα πεδίον
9 (ν) Ἐσδρηλὼμ, Καὶ πάντας τοὺς ἐν Σαμαρείᾳ ϗ ταῖς πόλεσιν αὐτῆς,
ϗ πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἕως Ἱερουσαλὴμ, ϗ Βετάνη, ϗ (ξ) Χελλοὺς
ϗ Κάδης, ϗ τοῦ ποταμοῦ Αἰγύπτου, ϗ Ταφνὰς, ϗ Ῥαμεσσὴ, ϗ πᾶσαν
γῆν Γεσὲμ ἕως τοῦ ἐλθεῖν ἐπάνω Τάνεως ϗ Μέμφεως, ϗ πάντας
τοὺς κατοικοῦντας τὴν Αἴγυπτον ἕως τοῦ ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὅρια τῆς Αἰ-
11 θιοπίας· Καὶ ἐφαύλισαν πάντες οἱ κατοικοῦντες πᾶσαν τὴν γῆν τὸ
ῥῆμα Ναβουχοδονόσορ (ο) τοῦ βασιλέως Ἀσσυρίων, ϗ οὐ συνῆλθον
αὐτῷ εἰς τὸν πόλεμον, ὅτι οὐκ ἐφοβήθησαν αὐτὸν, ἀλλ᾽ ἦν ἐναντίον
αὐτῶν ὡς ἀνὴρ (π) ἴσος· ϗ ἀνέστρεψαν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ κε-
12 νοὺς ἐν ἀτιμίᾳ (ρ) πρὸ προσώπου αὐτῶν. Καὶ ἐθυμώθη Ναβου-
χοδονόσορ ἐπὶ πᾶσαν τὴν (σ) γῆν ταύτην σφόδρα, ϗ ὤμοσε κατὰ τοῦ
θρόνου ϗ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, εἰ μὴν ἐκδικήσειν πάντα τὰ (τ) ὅρια
τῆς Κιλικίας ϗ Δαμασκηνῆς ϗ Συρίας, ἀνελεῖν τῇ ῥομφαίᾳ αὐτοῦ,
ϗ πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν γῇ Μωὰβ, ϗ τοὺς (υ) υἱοὺς Ἀμ-
μὼν, ϗ πᾶσαν τὴν Ἰουδαίαν, ϗ πάντας τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ ἕως τοῦ ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὅρια τῶν δύο θαλασσῶν.

JUDITH.

CAP. I.

ANno duodecimo regni Nabuchodonosor, qui regna- 1
vit (a) super Assyrios in Nineve, civitate magna,
in diebus Arphaxad, qui regnavit super Medos in
Ecbatanis, & ædificavit super Ecbatana, (b) Et in 2
circuitu muros ex lapidibus sectis, in latitudine cu-
bitorum trium, & in longitudine cubitorum sex: &
fecit altitudinem muri cubitorum septuaginta: &
latitudinem ejus cubitorum quinquaginta: &
turres ejus statuit super portas illius cubitorum cen-
tum: & latitudinem ejus fundavit in cubitis sexa-
ginta: & fecit portas ejus portas suscitatas in alti-
tudinem cubitorum septuaginta, & latitudinem ea-
rum cubitos quadraginta ad exitus exercituum poten-
tium ipsius, & ordines peditum ipsius. Et fecit bel- 5
lum in diebus illis rex Nabuchodonosor adversùs re-
gem Arphaxad In campo magno: hic est in finibus 6
Ragay. Et concurrerunt ad eum omnes habitantes
montanam, & omnes habitantes Euphratem, & Ti-
grim, & Hydaspem, & (c) campo Irioch rex Elymæ-
orum. Et convenerunt gentes multæ valdè in aciem
filiorum Cheleul. Et misit Nabuchodonosor rex As- 7
syriorum ad omnes habitantes Persidem, & ad omnes
habitantes ad Occidentem, habitantes Ciliciã, & Da-
mascum, Libanum & Antilibanum, & omnes qui ha-
bitabant ad faciem maritimæ, Et qui in gentibus 8
Carmeli, & Galaad, & superiorem Galilæam, &
magnum campum Esdrelom, Et omnes, qui in Sama- 9
ria, & civitatibus ejus, & trans Jordanem usque
Hierusalem, & Betane, & Chellus, & Cades, & flu-
minis Ægypti, & Taphnas, & Ramesse, & omnem
terram Gesem, usque ad veniendum (d) supra Tanim,
& Memphim, & omnes habitantes Ægyptum usque
ad veniendum super fines Æthiopiæ. Et vilipende-
runt omnes habitantes (e) universam terram verbum
Nabuchodonosor regis Assyriorum: & non convene- 11
runt ei ad bellum; quoniam non timuerunt eum: sed
erat coram eis tanquam vir (f) æqualis. Et remise-
runt nuntios ejus vacuos in ignominia (g) ante faci-
em suam. Et indignatus est Nabuchodonosor super 12
omnem terram hanc valdè, & juravit per thronum,
& regnum suum, nimirum (h) ulturum se omnes fines
Ciliciæ, & Damascenæ, & Syriæ, (i) interempturum
gladio suo & omnes habitantes in terra Moab, & fili-
os Ammon, & omnem Judæam, & omnes qui in Ægy-
pto usque ad veniendum super fines duorum marium.

MS.A. (α) Κύκλῳ (β) μῆκος (γ) ἑβδομήκοντα, (δ) αὐτῆς πήχεις τεσσαράκοντα (ε) τελέσιν παιδίον ἐν (ζ) Τίγριν, (η) παιδία Ἀριὼχ (θ) συνῆλθεν ἔθνη πολλὰ εἰς (ι) βασιλεὺς (κ) Περσίδα, (λ) ϗ Λίβανον (μ) τῆς παραλίας, (ν) Ἐσδρὴμ, (ξ) Χελοὺς (ο) βασιλέως (π) εἷς· ϗ ἀπέστρεψαν (ρ) ἀπὸ (σ) γῆν σφόδρα, (τ) ὄρη (υ) υἱῶν

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* [illegible] *

* [illegible] *

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Sequitur liber Judith.

CAP. I.

ANno decimo tertio regni Nebu- 1
chadnosaris regis Assyriæ, qui regnavit
in Ninive civitate magnâ, tempore
Arphaxad Regis Mediæ, qui regna-
vit Ecbatanis; Et ædificavit turres 2
Ecbatanis, & circumdedit ipsis murum
lapidibus dolatis: Quorum erat lati-
tudo singulorum tres cubiti, longitudo
sex, altitudo autem muri septuagin-
ta: Et ædificavit turres portarum 3
muri, centum cubitorum: crassitudine
portæ sexaginta cubitorum fecitque
portas & postes, sexaginta cubitos al-
tas, latas quadraginta, egressui curru-
um exercitûs sui. Tempore ipso fecit 5
Nebucadnosar rex bellum Arphaxad
regi in planitie: planitie inquam
Duræ. Et egressi sunt ipsi obviàm 6
omnes incolæ montium, & omnes
habitantes juxta fluvium Euphratem &
Tigrim, & Vlæum, in planitie Ariuc
regis Elam. Et coacti sunt populi 7
multi ad pugnam contra Chaldæos.
Et misit Nebucadnosar rex Assyriæ
ad omnes incolas Occidentis, Cili-
ciæque & Damasci, Libaníque, & lo-
corum circumpositorum: Et ad omnes
qui habitant juxta mare, Incolásque 8
Carmeli, & Galaad, & Galilææ su-
perioris, & planitiei magnæ Jezraelis;
Et ad omnes qui in Samaria & civitati- 9
bus ejus, quíq; ultra Jordanem, Jeroso-
lyma usque, & qui habitant Batnan, &
Calon, & Cadesh, & qui ad fluvium
Ægypti, quíque in Tachpis, & ad
Ramases, & totam Goshen, Tanem
usque, ad Memphim item & omnes
incolas Ægypti, usque ad terminos
Cush. Et rejecerunt verba Nebu- 11
cadnosaris regis omnes habitatores
terræ, neq; venerũt ad bellũ, neq; ipsum
timuerunt: fuerunt enim omnes tanquã
vir unus. Et remiserunt legatos ejus
cum opprobrio vultûs ipsorum. Et 12
valdè iratus est rex Nebucadnosar
universæ terræ propter hoc. Et juravit
per regnum & solium suum, ultum se iri
de universis finibus Ciliciæ, & Damasci,
& Bathan: Et occisurum gladio omnes
sapientes Moab, filiósque Ammon, &
Judæam totã, omnésq; qui in Ægypto:
Venturúmq; ad fines utriusq; maris.

Versio VULG. LAT.

CAP. II.

1 ANno tertiodecimo Nabuchodonosor regis, vigesimâ & secundâ die mensis primi, factum est verbum in domo Nabuchodonosor regis Assyriorum, ut defende-
2 ret se. Vocavítque omnes majores natu, omnésque duces, & bellatores suos, & habuit cum eis
3 mysterium consilii sui: Dixitque cogitationem suam in eo esse, ut omnem terram suo subjugaret im-
4 perio. Quod dictum cùm placuisset omnibus, vocavit Nabuchodonosor rex Holofernem princi-
5 pem militiæ suæ, Et dixit ei; Egredere adversùs omne regnum Occidentis, & contra eos præcipuè, qui contempserunt imperium
6 meum. Non parcet oculus tuus ulli regno, omnémque urbem munitam subjugabis mihi.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

Καὶ παρετάξατο ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ πρὸς Ἀρφαξὰδ βασιλέα ἐν τῷ ἔτει τῷ ἑπτακαιδεκάτῳ, καὶ ἐκραταιώθη ἐν τῷ πολέμῳ αὐτοῦ, καὶ ἀνέστρεψε πᾶσαν τὴν δύναμιν Ἀρφαξὰδ, καὶ πᾶσαν τὴν ἵππον αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ἅρματα αὐτοῦ, Καὶ ἐκυρίευσε τῶν πόλεων αὐτοῦ· καὶ ἀφίκετο ἕως Ἐκβατάνων, καὶ ἐκράτησε τῶν πύργων, καὶ ἐπρονόμευσε τὰς πλατείας αὐτῆς, καὶ τὸν κόσμον αὐτῆς ἔθηκεν εἰς ὄνειδος αὐτῆς. Καὶ ἔλαβε τὸν Ἀρφαξὰδ ἐν τοῖς ὄρεσι Ῥαγαῦ, καὶ κατηκόντισεν αὐτὸν ἐν ταῖς σιβύναις αὐτοῦ, καὶ (φ) ἐξωλόθρευσεν αὐτὸν ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης. Καὶ ἀνέστρεψε μετ᾽ αὐτῶν (χ) αὐτὸς καὶ πᾶς ὁ σύμμικτος αὐτοῦ, πλῆθος ἀνδρῶν πολεμιστῶν πολὺ σφόδρα· καὶ ἦν ἐκεῖ (ψ) ῥαθυμῶν καὶ εὐωχούμενος αὐτὸς καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐφ᾽ ἡμέρας ἑκατὸν εἴκοσι.

MS.A. (φ) ἐξωλέθρευσεν (χ) εἰς Νινευὴ αὐτὸς (ψ) * ῥαμυθῶν

Et aciem struxit in virtute sua adversùs Arphaxad regem in anno septimo & decimo: & prævaluit in prælio suo, & (k) evertit omnem virtutem Arphaxad, et omnem equitatum ejus, et omnes currus ejus, et dominatus est civitatibus ejus. Et pervenit usque Ecbatana, et obtinuit turres, et prædatus est plateas ejus, et ornatum ejus posuit in opprobrium ejus. Et cepit Arphaxad in montibus Ragay, et confixit eum in jaculis suis, et exterminavit eum usque in diem illam. Et revertit cum (l) eis ipse, & omnis commistus ejus, multitudo virorum bellatorum plurima valdè. Et erat ibi torpens, & epulans, ipse, et virtus ejus per dies centum viginti.

Κεφ. β΄.

1 ΚΑὶ ἐν τῷ ἔτει τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ, δευτέρᾳ καὶ εἰκάδι τοῦ πρώτου μηνὸς,
ἐγένετο λόγος ἐν οἴκῳ Ναβουχοδονόσορ (α) βασιλέως Ἀσσυρίων, ἐκ-
2 δικῆσαι πᾶσαν τὴν γῆν καθὼς ἐλάλησε. Καὶ συνεκάλεσε πάντας τοὺς
θεράποντας αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ, καὶ ἔθετο μετ᾽ αὐτῶν
3 τὸ μυστήριον τῆς βουλῆς αὐτοῦ. Καὶ συνετέλεσε πᾶσαν τὴν κακίαν τῆς
γῆς ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ· καὶ αὐτοὶ ἔκριναν (β) ὀλοθρεῦσαι πᾶσαν
4 σάρκα, οἳ οὐκ ἠκολούθησαν τῷ λόγῳ τοῦ στόματος αὐτοῦ. Καὶ ἐγένετο ὡς
συνετέλεσε τὴν βουλὴν αὐτοῦ, ἐκάλεσε Ναβουχοδονόσορ βασιλεὺς Ἀσσυ-
ρίων τὸν Ὀλοφέρνην ἀρχιστράτηγον τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δεύτερον ὄντα
5 μετ᾽ αὐτὸν, Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, Τάδε λέγει ὁ βασιλεὺς ὁ μέγας,
ὁ κύριος πάσης τῆς γῆς, Ἰδοὺ σὺ ἐξελεύσῃ ἐκ τοῦ προσώπου μου, καὶ λήψῃ
μετὰ σεαυτοῦ ἄνδρας πεποιθότας ἐν ἰσχύϊ αὐτῶν, πεζῶν εἰς χιλιάδας
ἑκατὸν εἴκοσι, καὶ πλῆθος ἵππων σὺν ἀναβάταις (γ) μυριάδων δεκαδύο·
καὶ ἐξελεύσῃ εἰς συνάντησιν πάσῃ τῇ γῇ ἐπὶ δυσμὰς, ὅτι ἠπείθησαν
τῷ ῥήματι τοῦ στόματός μου. καὶ ἀπαγγελεῖς αὐτοῖς ἑτοιμάζειν γῆν
καὶ ὕδωρ, ὅτι ἐξελεύσομαι ἐν θυμῷ μου ἐπ᾽ αὐτοὺς, καὶ καλύψω πᾶν τὸ
πρόσωπον τῆς γῆς ἐν τοῖς ποσὶ τῆς δυνάμεώς μου· καὶ δώσω αὐτοὺς εἰς διαρπαγὴν
αὐτοῖς, καὶ οἱ τραυματίαι αὐτῶν πληρώσουσι τὰς φάραγγας (δ) καὶ τοὺς
χειμάῤῥους αὐτῶν, καὶ ποταμὸς ἐπικλύζων τοῖς νεκροῖς αὐτῶν πληρω-
θήσεται· καὶ ἄξω τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτῶν ἐπὶ τὰ ἄκρα πάσης τῆς γῆς. σὺ δὲ ἐξελθὼν
(ε) προκαταλήψῃ μοι πᾶν ὅριον αὐτῶν, καὶ ἐκδώσουσί σοι ἑαυτοὺς, καὶ διατηρήσεις (ζ) ἐμοὶ
6 αὐτοὺς εἰς ἡμέραν ἐλεγμοῦ αὐτῶν. Ἐπὶ δὲ τοὺς ἀπειθοῦντας οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμός σου, (η) δοῦναι
αὐτοὺς εἰς φόνον καὶ ἁρπαγὴν ἐν πάσῃ τῇ γῇ σου. ὅτι ζῶν ἐγὼ, καὶ τὸ κράτος τῆς βασι-
λείας μου, λελάληκα, καὶ ποιήσω ταῦτα ἐν χειρί μου. καὶ σὺ δὲ οὐ παραβήσῃ ἕν τι τῶν ῥημάτων
τοῦ κυρίου σου, ἀλλ᾽ ἐπιτελῶν ἐπιτελέσεις, καθότι προσέταξά σοι, καὶ οὐ μακρυνεῖς τοῦ ποιῆσαι
αὐτά.

MS.A. (α) * βασιλεὺς (β) ὀλεθρεῦσαι (γ) χιλιάδας (δ) αὐτῶν καὶ τοὺς χειμάῤῥους καὶ (ε) προσκαταλήψῃ (ζ) μοὶ (η) τοῦ δοῦναι

CAP. II.

ET in anno octavo et decimo, secundâ et vigesimâ 1
primi mensis, factum est verbum in domo Nabuchodonosor
regis Assyriorum, ulcisci omnem terram, sicut locutus erat.
Et convocavit omnes ministros suos, et omnes magnates 2
suos, et posuit cum eis mysterium consilii sui. Et (a) con- 3
summavit omne malum terræ de ore suo: et ipsi judicaverunt exterminare omnem carnem, qui non obsequuti fuerant
sermoni oris ejus. Et factum est, ut consummavit consi- 4
lium suum; vocavit Nabuchodonosor rex Assyriorum Olophernem principem virtutis suæ, qui secundus erat ab ipso,
Et dixit ad eum; Hæc dicit rex magnus, dominus uni- 5
versæ terræ; Ecce tu egredieris à facie mea, et sumes tecum viros confidentes in fortitudine sua, peditum ad millia centum viginti, et multitudinem equorum cum ascensoribus (b) myriadum duodecim: et egredieris in occursum omni terræ ad Occidentem, quoniam non obedierunt verbo oris mei: et annuntiabis eis parare terram, et aquam: quoniam egrediar in furore meo super eos; et operiam omnem faciem terræ in pedibus virtutis meæ: et dabo illos in direptionem eis: et cæsi istorum implebunt valles, et torrentes ipsorum: et fluvius inundans mortuis eorum implebitur: et ducam captivitatem eorum, ad summitates universæ terræ. Tu verò egressus præoccupabis mihi omnem terminum eorum: et dedent se tibi, et conservabis mihi eos in diem argutionis eorum: Super inobedientes autem 6
non parcet oculus tuus, dare eos in cædem et direptionem in omni terra tua: quoniam vivens ego, et imperium regni mei: locutus sum, et faciam hæc in manu mea. Et tu autem non transgredieris unum quid ex verbis domini tui, sed perficiens perficies, sicut præcepi tibi: et non cunctaberis facere hæc.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

ܘܣܕܪ ܚܝܠܗ ܠܘܩܒܠ ܐܪܦܟܫܕ ܡܠܟܐ. ܒܫܢܬ ܫܒܥܣܪܐ. ܘܐܬܚܝܠ ܒܩܪܒܐ. ܘܐܗܦܟ ܠܡܥܪܩܐ ܠܟܠܗ
ܚܝܠܗ ܕܐܪܦܟܫܕ. ܘܠܟܠܗܘܢ ܦܪ̈ܫܘܗܝ. ܘܠܟܠܗܘܢ ܡܪ̈ܟܒܬܗ. ܘܐܫܬܠܛ ܥܠ ܡܕ̈ܝܢܬܗ.
ܘܡܛܐ ܥܕܡܐ ܠܐܚܡܬܢ. ܘܟܒܫ ܡܓ̈ܕܠܐ. ܘܒܙܐ ܫܘ̈ܩܝܗ. ܘܠܫܘܦܪܗ ܗܦܟ ܠܚܣܕܐ.
ܘܐܚܕܗ ܠܐܪܦܟܫܕ ܒܛܘܪܐ ܕܪܓܘ. ܘܡܚܝܗܝ ܒܢܝܙܟܘܗܝ. ܘܐܘܒܕܗ ܥܕܡܐ ܠܝܘܡܐ ܗܢܐ.
ܘܗܦܟ ܠܢܝܢܘܐ ܗܘ ܘܚܝܠܗ. ܘܟܢܫܐ ܕܓܒܪ̈ܐ ܩܪ̈ܒܬܢܐ. ܘܗܘܐ ܬܡܢ ܡܬܦܢܩ ܘܐܟܠ ܘܫܬܐ.
ܗܘ ܘܟܠܗ ܚܝܠܗ. ܝܘ̈ܡܐ ܡܐܐ ܘܥܣܪܝܢ.

* ܫܠܡ * ܒ̄ *

1 * ܘܒܫܢܬ ܥܣܪܝܢ ܘܬܡܢܐ ܕܪ̈ܚܡܝܗ ܕܒܝܪܚܐ ܩܕܡܝܐ. ܗܘܐ ܦܬܓܡܐ ܒܒܝܬܗ ܕܢܒܘܟܕܢܨܪ
2 ܡܠܟܐ. ܠܡܬܒܥ ܡܢ ܟܠܗ ܐܪܥܐ ܐܝܟ ܕܐܡܪ. * ܘܩܪܐ ܠܥܒ̈ܕܘܗܝ ܠܟܠܗܘܢ ܘܠܪ̈ܘܪܒܢܘܗܝ.
3 ܘܓܠܐ ܠܗܘܢ ܐܪܙܐ ܕܠܒܗ. * ܘܗܘܐ ܕܟܕ ܫܠܡ ܠܡܐܡܪ ܒܝܫܬܐ ܥܠ ܟܠܗ ܐܪܥܐ. ܘܡܢܗܘܢ
ܐܦ ܗܢܘܢ ܩܒܠܘ ܕܢܘܒܕܘܢ ܟܠܗ ܒܣܪܐ. ܐܝܠܝܢ ܕܠܐ ܐܫܬܡܥܘ ܠܦܬܓܡܐ ܕܦܘܡܗ ܕܡܠܟܐ.
4 * ܘܗܘܐ ܕܟܕ ܫܠܡ ܡܠܟܗ ܘܬܪܥܝܬܗ. ܩܪܐ ܢܒܘܟܕܢܨܪ ܡܠܟܐ ܕܐܬܘܪ ܠܐܠܦܪܢܐ ܪܒ ܚܝܠܗ. ܡܛܠ
5 ܕܬܪܝܢ ܗܘܐ. ܘܐܡܪ ܠܗ. * ܗܟܢܐ ܐܡܪ ܡܠܟܐ ܪܒܐ ܡܪܗ ܕܟܠܗ ܐܪܥܐ. ܗܐ ܐܢܬ ܢܦܘܩ
ܡܢ ܩܕܡܝ. ܘܕܒܪ ܥܡܟ ܓܒܪ̈ܐ ܕܬܟܝܠܝܢ ܥܠ ܚܝܠܗܘܢ. ܪ̈ܓܠܝܐ ܡܐܐ ܘܥܣܪܝܢ ܐܠܦܝܢ. ܘܣܘܓܐܐ
ܕܣܘܣܘܬܐ ܘܕܪ̈ܟܒܝܗܘܢ ܬܪܥܣܪ ܐܠܦܝܢ. ܘܦܘܩ ܠܘܩܒܠ ܟܠܗ ܐܪܥܐ ܕܡܥܪܒܐ. ܡܛܠ ܕܡܪܕܘ
ܒܦܬܓܡܐ ܕܦܘܡܝ. ܘܐܡܪ ܠܗܘܢ ܕܢܛܝܒܘܢ ܐܪܥܐ ܘܡܝ̈ܐ. ܡܛܠ ܕܢܦܩ ܐܢܐ ܥܠܝܗܘܢ
ܒܚܡܬܝ. ܘܐܟܣܐ ܦܪ̈ܨܘܦܝܗ ܕܐܪܥܐ ܒܪ̈ܓܠܝ ܚܝܠܝ. ܘܐܫܠܡ ܐܢܘܢ ܠܒܙܬܐ.
ܘܢܬܡܠܘܢ ܢܚ̈ܠܐ ܘܢܗܪ̈ܘܬܐ ܡܢ ܩܛܝ̈ܠܝܗܘܢ. ܘܐܫܒܐ ܫܒܝܗܘܢ. ܠܣܘܦܗ ܕܐܪܥܐ.
ܘܐܢܬ ܦܘܩ ܘܐܚܘܕ ܠܝ ܟܠܗܘܢ ܬܚܘܡܝܗܘܢ. ܘܐܢ ܢܫܠܡܘܢ ܠܟ ܢܦܫܗܘܢ ܛܪ ܐܢܘܢ ܠܝ ܠܝܘܡܐ
6 ܕܡܟܣܢܘܬܗܘܢ. * ܥܠ ܐܝܠܝܢ ܕܠܐ ܡܫܬܡܥܝܢ ܠܐ ܬܚܘܣ ܥܝܢܟ ܠܡܫܠܡܘ ܐܢܘܢ
ܠܩܛܠܐ ܘܠܒܙܬܐ. ܒܟܠܗ ܐܪܥܐ. ܡܛܠ ܕܚܝ ܐܢܐ ܘܡܠܟܘܬܐ ܕܡܠܟܘܬܝ: ܘܐܡܪܬ ܘܐܥܒܕ
ܒܐܝܕܝ. ܘܐܢܬ ܠܐ ܬܥܒܪ ܥܠ ܚܕ ܡܢ ܦܘܩܕܢܐ ܕܡܪܟ. ܐܠܐ ܡܫܡܠܘ ܬܫܡܠܐ
ܐܝܟ ܕܦܩܕܬܟ ܘܠܐ ܬܘܚܪ ܠܡܥܒܕ ܗܠܝܢ.

Paravítque copias suas adversùs Arphaxad anno decimo septimo. Et fortior factus prælio convertit in fugam omnes copias Arphaxad, & equites ejus omnes, currúsque, factúsque est dominus civitatum ejus, pervenítque Ecbatana usque, & subegit turres, & diripuit plateas ejus, & decorem ipsarum omnem in opprobrium mutavit. Cepítque Arphaxad in montib⁹ Ragau, & occidit ipsum lanceis suis, perdiditque ad diem usque hanc. Reversúsque est Ninivem ipse, & exercitus ejus, & multitudo virorũ bellatorum, exultabátque ibi, & convivia agebat ipse, & totus exercitus ejus diebus centum viginti.

CAP. II.

ANno autem vicesimo octavo, duodecimo mensis primi factus est sermo in do- 1
mo Nebucadnosaris regis, de sumenda ultione de universa terra, ut dixerat. Et vo- 2
cavit omnes servos, & magnates suos, & declaravit eis secretum cordis sui. Et 3
factũm est, cùm absolvisset loqui malum de tota terra, receperunt etiam illi in se perdere omnes homines qui non fuerant dicto obedientes regi. Et factum est, cùm 4
absolvissent consiliũ suum, vocavit Nebucadnosar rex Assyriæ Alfernam magistrũ militiæ suæ, erat enim secundus ab ipso: Et dixit ei, Sic dicit rex magnus do- 5
minus totius terræ; Ecce tu egredere de conspectu meo, & sume tecum viros fortes, peditum centum viginti millia, & numerum equorum, equitúmque ipsorum, duodecim millia. Et obviam ito toti terræ Occidentis; illis qui spreverunt dictum oris mei. Et jube illos parare mihi terram & aquam, quia egrediar ad ipsos in furore meo, & operiam faciem totius terræ peditibus exercitûs mei: et dabo ipsos in prædam exercitui meo. Et replebuntur valles & torrentes ipsorum sanguine cæsorum suorum. Et torrens inundans implebitur cadaveribus ipsorum. Et dispergam captivos ipsorum in extrema terræ. Tu autem egressus, cape mihi omnes fines ipsorum. Quòd si pacifici fuerint, serva eos mihi in diem quo arguentur. Eis autem qui non obedierint, 6
ne parcat oculus tuus, quin eos tradat cædi, & prædæ, universam nempe terram. Quia sicut vivo ego, & regnum meũ, quæ dixi, hæc cuncta faciam manu meâ. Tu autem noli quicquam mandatorum domini tui transgredi, sed effice omnino hæcque tibi mando.

Versio VULG. LAT.

7 Tunc Holofernes vocavit duces, & magi-
stratus virtutis Assyriorum: & dinume-
ravit viros in expeditionem, sicut præce-
pit ei rex, centum viginti millia peditum
pugnatorũ, & equitum sagittariorũ duo-
8 decim millia. Omnémque expeditionem
suam fecit præire in multitudine innu-
merabiliũ camelorum, cum his quæ exer-
citibus sufficerent copiosè, boum quoque
armenta, gregésque oviũ, quorũ non erat
9 numer⁹. Frumentũ ex omni Syria in trans-
10 itu suo parari constituit. Aurum verò &
argentũ, de domo regis assumpsit multum
11 nimis. Et profectus est ipse, & omnis ex-
ercitus, cum quadrigis, & equitibus, & sa-
gittariis, qui cooperuerunt faciẽ terræ, sic-
12 ut locustæ. Cúmque ptransisset fines As-
syriorum, venit ad magnos montes Ange,
qui sunt à sinistro Ciliciæ, ascendítque
omnia castella eorũ, & obtinuit omnẽ mu-
13 nitionẽ. Effregit autem civitatem opina-
tissimam Melothi, prædavítque omnes fi-
lios Tharsis, & filios Ismael, qui erãt con-
tra faciem deserti, & ad austrũ terræ Cel-
14 lon. Et transivit Euphraten, & venit in
Mesopotamiam: & fregit omnes civitates
excelsas, quæ erãt ibi, à torrente Mambre
15 usquequò perveniatur ad mare: Et oc-
cupavit terminos ejus, à Cilicia usque ad
16 fines Japheth, qui sunt ad austrũ. Abdu-
xítque omnes filios Madian, & prædavit
omnem locupletationem eorum, omnésq;
17 resistentes sibi occîdit in ore gladii. Et
post hæc descendit in campos Damasci in
diebus messis, & succendit omnia sata
omnésque arbores & vineas fecit incîdi:
Et cecidit timor illius super omnes inha-
bitantes terram.

CAP. III.

1 TUnc miserunt legatos suos, universarũ
urbium ac provinciarum reges ac princi-
pes, Syriæ scilicèt Mesopotamiæ, & Syriæ
Sobal, & Libyæ, atque Ciliciæ, qui ve-
2 nientes ad Holofernem, dixerunt; Desinat
indignatio tua circa nos: Melius est enim
ut viventes serviamus Nabuchodonosor regi magno, & subditi simus tibi, quàm morientes cum interitu nostro ipsi servitutis nostræ damna patiamur.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

7 Καὶ ἐξῆλθεν Ὀλοφέρνης ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ ἐκάλεσε πάντας
τοὺς δυνάστας, καὶ τοὺς στρατηγοὺς, καὶ ἐπιστάτας τῆς δυνάμεως Ἀσσοὺρ, καὶ
ἠρίθμησεν ἐκλεκτοὺς ἄνδρας εἰς παράταξιν, καθότι (α) ἐκέλευσεν αὐτῷ
ὁ κύριος αὐτοῦ, εἰς μυριάδας δεκαδύο, καὶ ἱππεῖς τοξότας μυρίους δισχιλίους,
8 καὶ διέταξεν αὐτοὺς ὃν τρόπον πολέμου πλῆθος συντάσσεται. Καὶ ἔλαβε
καμήλους καὶ ὄνους καὶ ἡμιόνους εἰς τὴν ἀπαρτίαν αὐτῶν, πλῆθος πολὺ
σφόδρα, καὶ πρόβατα καὶ βόας καὶ αἶγας εἰς τὴν παρασκευὴν αὐτῶν, ὧν
9 οὐκ ἦν ἀριθμός, Καὶ ἐπισιτισμὸν παντὶ ἀνδρὶ εἰς πλῆθος, Καὶ χρυσίον
10 11 καὶ ἀργύριον ἐξ οἴκου βασιλέως πολὺ σφόδρα. Καὶ ἐξῆλθεν αὐτὸς καὶ
πᾶσα ἡ δύναμις αὐτοῦ εἰς πορείαν τοῦ προελθεῖν βασιλέως Ναβουχοδονόσορ,
(β) καὶ καλύψαι πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς πρὸς δυσμαῖς ἐν ἅρμασι καὶ ἱππεῦ-
σι καὶ πεζοῖς ἐπιλέκτοις αὐτῶν. Καὶ πολὺς ὁ ἐπίμικτος ὡς ἀκρὶς συνεξῆλθον
αὐτοῖς, καὶ ὡς ἡ ἄμμος τῆς γῆς· οὐ γὰρ ἦν ἀριθμὸς ἀπὸ πλήθους αὐτῶν. Καὶ
(γ) ἀπῆλθον ἐκ Νινευὴ ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πεδίου (δ) Βαι-
12 κτιλαὶθ, Καὶ ἐπεστρατοπέδευσεν ἀπὸ Βαικτιλαὶθ πλησίον τοῦ ὄρους τοῦ ἐπ'
ἀριστερᾷ τῆς ἄνω Κιλικίας. καὶ ἔλαβε πᾶσαν τὴν δύναμιν αὐτοῦ, τοὺς
πεζοὺς, καὶ τοὺς ἱππεῖς, καὶ τὰ ἅρματα αὐτοῦ, καὶ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν
ὀρεινήν. καὶ διέκοψε (ε) τὸ Φοὺδ καὶ Λοὺδ, καὶ (ζ) ἐπρονόμευσαν πάντας
υἱοὺς Ῥασσὶς, καὶ υἱοὺς Ἰσμαὴλ τοὺς κατὰ πρόσωπον τῆς ἐρήμου πρὸς Νότον τῆς
14 (η) Χελλαίων. Καὶ παρῆλθε τὸν Εὐφράτην, καὶ διῆλθε τὴν Μεσοποταμίαν,
καὶ (θ) διέσκαψε πάσας τὰς πόλεις τὰς ὑψηλὰς τὰς ἐπὶ τοῦ χειμάρρου
15 Ἀβρωνᾶ ἕως τοῦ ἐλθεῖν ἐπὶ θάλασσαν. Καὶ κατελάβετο τὰ ὅρια τῆς
Κιλικίας, καὶ κατέκοψε πάντας τοὺς ἀντιστάντας αὐτῷ· καὶ ἦλθεν ἕως
16 ὁρίων Ἰάφεθ, τὰ πρὸς Νότον κατὰ πρόσωπον τῆς Ἀραβίας. Καὶ ἐκύκλωσε
πάντας τοὺς υἱοὺς (ι) Μαδιὰν, καὶ ἐνέπρησε τὰ σκηνώματα αὐτῶν, καὶ ἐπρονό-
17 μευσε τὰς μάνδρας αὐτῶν. Καὶ κατέβη εἰς πεδίον Δαμασκοῦ ἐν ἡμέραις
θερισμοῦ πυρῶν, καὶ ἐνέπρησε πάντας τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν· καὶ τὰ ποίμνια καὶ
τὰ βουκόλια ἔδωκεν εἰς ἀφανισμὸν, καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν ἐσκύλευσε, καὶ τὰ
πεδία αὐτῶν ἐξελίκμησε, καὶ ἐπάταξε πάντας τοὺς νεανίσκους αὐτῶν ἐν
18 στόματι ῥομφαίας. Καὶ (κ) ἐπέπεσεν ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς κατ-
οικοῦντας τὴν παραλίαν, τοὺς ὄντας ἐν Σιδῶνι καὶ (λ) Τύρῳ, καὶ τοὺς κατοι-
κοῦντας Σοὺρ, καὶ Ὀκινὰ, καὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας Ἰεμναάν. καὶ οἱ
κατοικοῦντες ἐν Ἀζώτῳ καὶ Ἀσκάλωνι ἐφοβήθησαν αὐτὸν σφόδρα.

MS.A. (α) προσέταξεν (β) καλύψαι (γ) ἐξῆλθεν (δ) Βεκτελὰθ, Καὶ ἐπεστρατοπαίδευσαν ἀπὸ Πακταλαὶ (ε) τοὺ Φοὺδ (ζ) ἐπρονόμευσεν υἱοὺς πάντας (η) Χελέων (θ) κατέσκαψεν (ι) Μαδιὰμ, (κ) ἔπεσεν (λ) ἐν Τύρῳ,

ΚΕΦ. γ'.

1 ΚΑὶ ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν ἀγγέλους λόγοις εἰρηνικοῖς, λέγοντες, Ἰδοὺ
2 ἡμεῖς οἱ παῖδες Ναβουχοδονόσορ βασιλέως μεγάλου παρακείμεθα ἐνώπιόν
σου, χρῆσαι ἡμῖν καθὼς ἀρεστόν ἐστι τῷ προσώπῳ σου.

Et exivit Olophernes à facie domini sui & vocavit omnes dynastas, & duces, & præsides virtutis Assur, & numeravit electos viros in aciem, sicut jusserat ei dominus ejus, ad myriadas duodecim, & equites sagittarios duodecim millia: & ordinavit eos, quemadmodùm belli multitudo coordinatur. Et sumpsit camelos, & asinos, & mulos ad impedimenta ipsorum, multitudinem plurimam valdè, & oves, & boves, & capras ad apparatum ipsorum, quorum non erat numerus, Et rem frumentariam omni viro in multitudine, Et aurum, & argentum è domo regis multum valdè. Et exiit ipse, & universa virtus ejus ad iter ad præcedendum regem Nabuchodonosor; & operiendum omnem faciem terræ ad Occidentem in currubus, & equitibus, & peditibus electis ipsorum. Et multus admistus, tanquam locusta exierunt cum eis, & tanquam arena terræ: Non enim erat numerus præ multitudine eorum. Et abierunt de Nineve viam trium dierum super faciem campi Bæctilæth: Et castra fecit à Bæctilæth prope montem, qui ad sinistram superioris Ciliciæ. Et sumpsit omnem virtutem suam, pedites, & equites, & currus suos: & abiit inde in montanam: Et excîdit Phud, & Lud: & prædati sunt omnes filios Rassis, & filios Ismael, qui super faciem deserti ad Austrum Chellæon. Et transivit Euphratem, & pertransiit Mesopotamiam, & diruit omnes civitates excelsas, quæ super torrentem Abrona usque ad veniendum super mare. Et cepit fines Ciliciæ, & concîdit omnes resistentes sibi. Et venit usque ad fines Japheth, qui ad Austrum super faciem Arabiæ. Et circuivit omnes filios Madian, & incendit tabernacula eorum, & diripuit mandras eorum. Et descendit in campum Damasci in diebus messis triticorum, & incendit omnes agros eorum: & greges, & armenta boum dedit in perditionem: & civitates eorum spoliavit, & campos eorum ventilavit, & percussit omnes juvenes eorum in ore gladii. Et incidit timor & tremor ejus super habitantes maritimam, eos qui erant in Sidone, & Tyro, & habitantes Sur, & Ocina, & omnes habitantes Hiemnaan. Et habitantes in Azoto & Ascalone timuerunt eum valdè.

CAP. III.

ET miserunt ad eum nuntios verbis pacificis, dicentes, Ecce nos pueri Nabuchodonosor regis magni adsumus coram te: utere nobis, sicut placitum est faciei tuæ.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]

CAP. III.

1 2 [illegible]

Et egressus Alfernas de conspectu Regis Domini sui, vocavit dynastas, & magistros militiæ, præfectósque regis Assyriæ, & numeravit viros ad prælium electos, ut mandaverat ei dominus suus, centum viginti millia, hippotoxotas duodecim millia, & præcepit ut coïrent ad bellum. Accepítque camelos & asinos qui portarent annonam, valdè multos. Et oves bovésque in cibum innumeros. Aurum item & argentum de domo regis valdè copiosum. Et egressus est Niniveни, ipse & exercitus ejus, ut præiret viam regi, & operiret faciem totius terræ Occidentis, curribus, & peditibus electis. Et egressa est cum eis turba miscellanea, numero instar locustarum aut arenæ maris, nec erat numerus summæ ipsorum. Et egressi sunt de Ninive iter trium dierum, adversus planitiem Bethketilath; Et castra posuerunt ex adverso Bethketilath secus montem Aganorum, qui à sinistris superioris Ciliciæ. Et accepit totum exercitũ suum, pedites, & equites, & currus, & profecti sunt indè in montana: Et exciderunt Phutæos, & Ludæos, & captivos fecerunt omnes filios Thiras, & Ramesis, Filiósq; Ismael habitantes desertum quod à Meridie, totámque terram Chaldæorum. Et trajecto Euphrate, transivit Mesopotamiam quæ ad Meridiẽ, destruxítq; omnes civitates fortes, quæ adsitæ sunt fluvio Jabok, donec pervenirent ad mare. Cœperúntq; fines Ciliciæ, et exciderunt omnes qui ex adverso stabant: Venítque ad terminos *Japhet*, qui ad Meridiem adversus Arabiam totam. Et circumierunt omnes filios Madian, & tentoria caulásque eorum incenderunt. Et descenderunt in agros Damascenos, tempore messis tritici, & incenderunt omnes agros ipsorum, & valles ipsorum ventilârunt, oviliáque ipsorum, armentáque, & stabula in excidium verterunt, urbésque ipsorum diripuerunt, & juvenes ipsorum acie gladii occiderunt. Cecidítque timor ac tremor in omnes qui habitant juxta mare, et Tyri ac Sidone, incolásq; Syriæ, & omnes qui habitant Lebnam, incolásque Azoti, Askelonis, & Gazæ, & timuerunt sibi ab ipso magnum in modum,

CAP. III.

ET miserunt ei nuntios verbis pacificis, dicentes; Sic dicimus, Servi sumus Nebucadnosoris regis magni. Ecce stamus coram te. Fac quod bonum videtur tibi.

Versio VULG. LAT.

3 Omnis civitas nostra, omnisque possessio, omnes mon-
tes, & colles, & campi, & armenta boum, gregésque
ovium, & caprarum, equorúmque & camelorum, &
4 universæ facultates nostræ, atque familiæ, in conspectu
5 tuo sunt: Sint omnia nostra sub lege tua. Nos, & fi-
6 lii nostri, servi tui sumus. Veni nobis pacificus do-
minus, & utere servitio nostro, sicut placuerit tibi.
7 Tunc descendit de montibus cum equitibus in virtute
magna, & obtinuit omnem civitatem, & omnem in-
8 habitantem terram. De universis autem urbibus as-
sumpsit sibi auxiliarios viros fortes, & electos ad bel-
9 lum. Tantúsque metus provinciis illis incubuit, ut
universarum urbium habitatores principes, & hono-
10 rati simul cum populis, exirent obviàm venienti, Ex-
cipientes eum cum coronis, & lampadibus, ducentes
11 choros in tympanis, & tibiis. Nec ista tamen facien-
12 tes, ferocitatem ejus pectoris mitigare potuerunt: Nam
& civitates eorum destruxit, & lucos eorum excidit.
13 Præceperat enim illi Nabuchodonosor rex, ut omnes
deos terræ exterminaret, videlicèt ut ipse solus dicere-
tur deus ab his nationibus, quæ potuissent Holofernis
14 potentiâ subjugari. Pertransiens autem Syriam Sobal,
& omnem Apameam, omnémque Mesopotamiam, ve-
15 nit ad Idumæos in terram Gabaa, Accepítque civitates
eorum, & sedit ibi per triginta dies, in quibus diebus
adunari præcepit universum exercitum virtutis suæ.

CAP. IV.

1 TUnc audientes hæc filii Israel, qui habitabant in
2 terra Juda, timuerunt valdè à facie ejus. Tremor &
horror invasit sensus eorum, ne hoc faceret Jerusalem
& templo Domini, quod fecerat cæteris civitatibus &
3 templis earum. Et miserunt in omnem Samariam per
circuitum usque Jericho, & præoccupaverunt omnes
4 vertices montium: Et muris circumdederunt vicos
suos, & congregaverunt frumenta in præparationem
5 pugnæ. Sacerdos etiam Eliachim scripsit ad univer-
sos qui erant contra Esdrelon, quæ est contra faciem
campi magni juxta Dothain, & universos, per quos
viæ transitus esse poterat,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

3 Ἰδοὺ αἱ ἐπαύλεις (α) ἡμῶν, ϗ πᾶν πεδίον πυρῶν, ϗ τὰ ποίμνια ϗ
τὰ βουκόλια, ϗ πᾶσαι αἱ μάνδραι τῶν σκηνῶν ἡμῶν παράκεινται πρὸ
4 προσώπου σου· Χρῆσαι καθ' ὃ ἂν ἀρέσκῃ σοι. Ἰδοὺ ϗ αἱ πόλεις
5 ἡμῶν, ϗ οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐταῖς δοῦλοί σου εἰσίν· Ἐλθὼν
6 ἀπάντησον αὐταῖς ὡς ἐστιν ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς σου. καὶ παρε-
γένοντο οἱ ἄνδρες πρὸς Ὀλοφέρνην, ϗ ἀπήγγειλαν αὐτῷ κατὰ τὰ
7 ῥήματα ταῦτα. Καὶ κατέβη ἐπὶ τὴν (β) παραλίαν αὐτὸς ϗ ἡ
8 δύναμις αὐτοῦ, ϗ ἐφρούρησε τὰς πόλεις τὰς ὑψηλάς· Καὶ ἔλαβεν
9 ἐξ αὐτῶν εἰς συμμαχίαν ἄνδρας ἐπιλέκτους. Καὶ ἐδέξαντο αὐτὸν
10 αὐτοὶ, ϗ πᾶσα ἡ περίχωρος αὐτῶν Μετὰ στεφάνων ϗ χορῶν ϗ
12 τυμπάνων. Καὶ κατέσκαψε πάντα τὰ ὅρια αὐτῶν, ϗ τὰ ἄλση αὐ-
13 τῶν ἐξέκοψε. Καὶ ἦν (γ) δεδομένον αὐτῷ ἐξολοθρεῦσαι πάντας
τοὺς θεοὺς τῆς γῆς, ὅπως αὐτῷ μόνῳ τῷ Ναβουχοδονόσορ (δ) λατρεύσωσι
πάντα τὰ ἔθνη, ϗ πᾶσαι αἱ γλῶσσαι (ε) ϗ πᾶσαι αἱ φυλαὶ αὐτῶν
ἐπικαλέσωνται αὐτὸν εἰς θεόν. Καὶ ἦλθε κατὰ πρόσωπον Ἐσδρηλὼν
πλησίον τῆς Δωταίας, ἥ ἐστιν ἀπέναντι τοῦ πρίονος τοῦ μεγάλου τῆς Ἰου-
14 δαίας. Καὶ (ζ) κατεστρατοπέδευσεν ἀναμέσον Γαιβαὶ ϗ Σκυθῶν
15 πόλεως. Καὶ ἦν ἐκεῖ μῆνα ἡμερῶν εἰς τὸ συλλέξαι πᾶσαν τὴν
ἀπαρτίαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

MS.A. (α) ἡμῶν, ϗ πᾶς τόπος ἡμῶν, ϗ πᾶν (β) ἐπαρχίαν (γ) δεδομένον (δ) λατρεύσει (ε) ϗ αἱ (ζ) κατεστρατοπέδευσεν ἀναμέσον Γαιβὰν

Ecce villæ nostræ, & omnis campus triticorum, & 3
greges, & armenta, & omnes mandræ tabernaculo-
rum nostrorum adjacent ante faciem tuam: Utere, 4
quomodò placuerit tibi. Ecce & civitates nostræ, 5
& habitantes in eis servi tui sunt. Veniens oc- 6
curre eis, prout est bonum in oculis tuis. Et adve-
nerunt viri ad Olophernem, & annuntiaverunt ei
secundùm verba hæc. Et descendit super mariti- 7
mam ipse, & virtus ejus, & præsidia posuit in
civitatibus excelsis: Et assumpsit ex eis in belli 8
societatem viros electos. Et susceperunt eum ipsi, 9
& omnis regio adjacens eorum Cum coronis, & 10
choris, & tympanis. Et demolitus est omnes fines 12
eorum, & lucos eorum excidit. Et erat decretum
ei exterminare omnes deos terræ: ut ipsi soli 13
Nabuchodonosor servirent omnes gentes: & omnes
linguæ, & omnes tribus eorum invocarent eum in
Deum. Et venit super faciem Esdrelon prope Do-
tæam, quæ est contra Serram magnam Judææ.
Et castrametatus est inter Gæbæ, & Scytharum 14
civitatem: Et fuit ibi mensem dierum ad col- 15
ligenda omnia impedimenta virtutis suæ.

ΚΕΦ. δʹ.

1 ΚΑὶ ἤκουσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ πάντα
ὅσα ἐποίησεν Ὀλοφέρνης τοῖς ἔθνεσιν, ὁ ἀρχιστράτηγος Ναβουχοδο-
νόσορ (α) βασιλέως Ἀσσυρίων, ϗ ὃν τρόπον ἐσκύλευσε πάντα τὰ
(β) ἱερὰ αὐτῶν, ϗ ἔδωκεν αὐτὰ εἰς ἀφανισμὸν, καὶ ἐφοβήθησαν
2 (γ) σφόδρα σφόδρα ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, Καὶ περὶ Ἱερουσαλὴμ ϗ
τοῦ ναοῦ κυρίου θεοῦ αὐτῶν ἐταράχθησαν· ὅτι προσφάτως ἦσαν ἀναβε-
βηκότες ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, ϗ νεωστὶ πᾶς ὁ λαὸς συνελέλεκτο τῆς Ἰου-
δαίας, ϗ τὰ σκεύη, ϗ τὸ θυσιαστήριον, ϗ ὁ οἶκος ἐκ τῆς βεβη-
3 λώσεως ἡγιασμένα ἦν. Καὶ ἀπέστειλαν εἰς πᾶν ὅριον Σαμαρείας, ϗ
Κωνὰς, ϗ (δ) Βαιθωρὼν, ϗ Βελμὲν, ϗ Ἱεριχὼ, ϗ εἰς Χωβὰ, ϗ Αἰσωρὰ,
ϗ τὸν αὐλῶνα Σαλήμ, ϗ προκατελάβοντο πάσας τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέ-
4 ων τῶν ὑψηλῶν, Καὶ (ε) ἐτείχισαντο τὰς ἐν αὐτοῖς κώμας, ϗ παρέθεντο
εἰς ἐπισιτισμὸν εἰς παρασκευὴν πολέμου, ὅτι προσφάτως ἦν τὰ πεδία
5 αὐτῶν τεθερισμένα. Καὶ ἔγραψεν Ἰωακὶμ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, ὃς
ἦν ἐν ταῖς (ζ) ἡμέραις ἐκείναις ἐν Ἱερουσαλὴμ, τοῖς κατοικοῦσι Βετυλούα,
ϗ Βετομεσθαὶμ ἥ ἐστιν ἀπέναντι (η) Ἐσδρηλὼν, κατὰ πρόσωπον
τοῦ πεδίου τοῦ πλησίον Δωθαΐμ,

CAP. IV.

ET audierunt filii Israel habitantes in Ju- 1
dæa omnia quæcunque fecerat Olophernes genti-
bus, princeps militiæ Nabuchodonosor regis Assy-
riorum, & quomodò spoliaverat omnia templa ea-
rum, & dederat ea in perditionem: & timu-
erunt valdè valdè à facie ejus, Et pro Hierusa- 2
lem, & templo Domini Dei sui turbati sunt: quo-
niam recenter ascenderant è captivitate, & nuper
omnis populus collectus fuerat Judææ: & vasa,
& altare, & domus, ex pollutione fuerant sancti-
ficata. Et miserunt in omnem terminum Samariæ, 3
& Conas, & Bæthoron, & Belmen, & Hiericho, &
in Choba, & Asora, & vallem Salem: & præoccu-
paverunt omnia cacumina montium excelsorum, Et 4
muris circumdederunt pagos, qui in eis: & reposue-
runt in rem frumentariam ad apparatum belli: quo-
niam recenter fuerant campi ipsorum demessi. Et 5
scripsit Joacim sacerdos magnus, qui erat in diebus
illis in Hierusalem, habitantibus Betylua, & Be-
tomesthæm, quæ est è regione Esdrelon super faciem
campi, qui prope Dothaim,

MS.A. (α) * βασιλεὺς (β) ὅρια (γ) σφόδρα ἀπὸ (δ) Βεθωρὼ, (ε) ἐτείχισαν (ζ) ἡμέραις ἐν (η) Ἐσερηχὼν,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]

Ecce omnis terra quam habitamus, o- 3
mnes agri et valles nostræ frugiferæ ovés-
que & boves nostri, stabuláque pecoris
nostri coram te: Fac nobis quod bonum 4
videtur tibi. Ecce civitates nostræ, inco- 5
læque ipsarum servi tui sunt: Veni ob- 6
viàm nobis ut bonum videtur tibi. Et
venerunt legati, & dixerunt Alphernæ
secundùm verba hæc. Et descendit ad 7
civitates mari assitas, ipse & exercitus e-
jus, posuítque custodiam in civitatibus
munitis. Et accepit de eis auxiliarios vi- 8
ros electos. Et susceperunt eum civitates 9
& oppida, Cum coronis, cymbalísque, & 10
tympanis. Et diruerũt omnia templa ipso- 11
rum, & omnia idola ipsorũ conciderunt. 12
Statuerat enim secretò perdere omnes 13
deos terræ, ut omnes populi & linguæ co-
lerent & adorarent Nebucadnosarem,
ipsúmque Deum appellarent. Venítque
Izraelem quæ est juxta Dothan, ex adver-
so serræ magnæ Judææ. Et castrameta- 14
tus est inter Gebam & Baishan. Et mo- 15
ratus est ibi mensem integrum, ut refi-
ceret omnia instrumenta exercitûs sui.

[illegible]

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]

CAP. IV.

ET audierunt filii Israel qui habitant 1
Judæam, quicquid fecerat Alphernas dux
exercitûs regis Assyriæ Nebucadnosaris,
populis; Cepisséque eum & tradidis-
se exterminio deos ipsorum. Et timue-
runt valdè à conspectu ejus, Jerosoly- 2
mis, & templo Domini Dei sui. Timue-
runt autem; quoniam nuper ascenderant
à captivitate, & recèns collectus fuerat
populus Judæorum, vasáque & altare re-
cèns ab immunditie sanctificata fuerant.
Et miserunt ad fines Samariæ, oppidáq; 3
Bethhoron, & Abelmeholam, & Jeri-
chuntem, & ad planitiem, & Bethhoron,
& Aulonem Galeami. Et ceperunt o-
mnes vertices montium celsorum. Et 4
muniverunt oppida quæ in eis, & extule-
runt ea quasi ad bellum: nuper enim mes-
sem fecerant agrorum suorũ. Et Eliakim 5
sacerdos summus illis temporibus in Je-
rusalem, scripsit incolis Bethpallu, &
Bethmasthim quæ sunt supra serram quæ
ex adverso Izraelis, & planitiei magnæ
quæ juxta Dothan, dicens;

Versio VULG. LAT.

6 Ut obtinerent ascensus montium, per quos via esse po-
terat ad Jerusalem, & illic custodirent ubi angustum
7 iter esse poterat inter montes. Et fecerunt filii Israel,
secundùm quod constituerat eis sacerdos Domini Elia-
8 chim. Et clamavit omnis populus ad Dominum in-
stantiâ magnâ, & humiliaverunt animas suas in jeju-
9 niis, & orationibus, ipsi & mulieres eorum. Et in-
duerunt se sacerdotes ciliciis, & infantes prostrave-
runt contra faciem templi Domini, & altare Domini
10 operuerunt cilicio: Et clamaverunt ad Dominum
Deum Israel unanimiter, ne darentur in prædam in-
fantes eorum, & uxores eorum in divisionem, & civi-
tates eorum in exterminium, & Sancta eorum in pollu-
11 tionem, & fierent opprobrium Gentibus. Tunc Elia-
chim, sacerdos Domini magnus, circuivit omnē Israel,
12 allocutúsque est eos, Dicens; Scitote quoniam ex-
audiet Dominus preces vestras, si manentes perman-
seritis in jejuniis, & orationibus in conspectu Domi-
13 ni. Memores estote Moysi servi Domini, qui Amalec
confidentem in virtute sua, & in potentia sua, & in
exercitu suo, & in clypeis suis, & in curribus suis, &
in equitibus suis, non ferro pugnando, sed precibus
14 sanctis orando dejecit: Sic erunt universi hostes Israel:
15 si perseveraveritis in hoc opere, quod cœpistis. Ad
hanc igitur exhortationem ejus deprecantes Domi-
16 num, permanebant in conspectu Domini, Ita ut etiam
hi qui offerebant Domino holocausta, præcincti cili-
ciis offerrent sacrificia Domino, & erat cinis super ca-
17 pita eorum. Et ex toto corde suo omnes orabant
Deum, ut visitaret populum suum Israel.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

6 Λέγων διακατασχεῖν τὰς ἀναβάσεις τῆς ὀρεινῆς, ὅτι δι' αὐτῶν ἦν
ἡ εἴσοδος εἰς τὴν Ἰουδαίαν· καὶ ἦν εὐχερῶς διακωλῦσαι αὐτοὺς προσ-
βαίνοντας, στενῆς τῆς (α) προσβάσεως οὔσης, ἐπ' ἄνδρας τοὺς πάντας
7 δύο. Καὶ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ καθὰ συνέταξεν αὐτοῖς Ἰωακὶμ
ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, καὶ ἡ γερουσία παντὸς (β) δήμου Ἰσραήλ, οἳ ἐκάθηντο
8 ἐν Ἱερουσαλήμ. Καὶ ἀνεβόησαν πᾶς ἀνὴρ Ἰσραὴλ πρὸς τὸν θεὸν
ἐν ἐκτενείᾳ μεγάλῃ, καὶ ἐταπείνωσαν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν ἐκτενείᾳ
μεγάλῃ, αὐτοὶ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν, καὶ τὰ νήπια αὐτῶν, καὶ τὰ
κτήνη αὐτῶν· καὶ πᾶς πάροικος (γ) ἢ μισθωτός, καὶ ἀργυρώνητος αὐτῶν,
9 ἐπέθεντο σάκκους ἐπὶ τὰς ὀσφύας αὐτῶν. Καὶ πᾶς ἀνὴρ Ἰσραὴλ καὶ
γυνή, (δ) τὰ παιδία, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ (ε) ἔπεσον κατὰ
πρόσωπον τοῦ ναοῦ, καὶ ἐσποδώσαντο τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἐξέτειναν τοὺς
10 σάκκους αὐτῶν κατὰ πρόσωπον κυρίου· καὶ τὸ θυσιαστήριον σάκκῳ περιέβα-
λον, Καὶ ἐβόησαν πρὸς τὸν θεὸν Ἰσραὴλ ὁμοθυμαδὸν ἐκτενῶς, τοῦ μὴ
δοῦναι εἰς διαρπαγὴν τὰ νήπια αὐτῶν, καὶ τὰς γυναῖκας εἰς προνο-
μήν, καὶ τὰς πόλεις τῆς κληρονομίας αὐτῶν εἰς ἀφανισμόν, καὶ τὰ ἅγια εἰς
βεβήλωσιν καὶ ὀνειδισμόν, ἐπίχαρμα τοῖς ἔθνεσι. Καὶ εἰσήκουσεν κύριος
τῆς φωνῆς αὐτῶν, καὶ εἰσεῖδεν τὴν θλῖψιν αὐτῶν. καὶ ἦν ὁ λαὸς νηστεύων
ἡμέρας πλείους ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Ἱερουσαλήμ, κατὰ πρόσωπον τοῦ
11 ἁγίων κυρίου (ζ) παντοκράτορος. Καὶ Ἰωακὶμ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας,
15 Καὶ πάντες οἱ παρεστηκότες ἐνώπιον κυρίου, (η) ἱερεῖς, καὶ οἱ λειτουργοῦν-
16 τες κυρίῳ, σάκκους περιεζωσμένοι τὰς ὀσφύας αὐτῶν, Προσέφερον
τὴν ὁλοκαύτωσιν τοῦ ἐνδελεχισμοῦ, καὶ τὰς εὐχάς, καὶ τὰ ἑκούσια δόματα
17 τοῦ λαοῦ, καὶ ἦν σποδὸς ἐπὶ τὰς κιδάρεις αὐτῶν. Καὶ ἐβόων
πρὸς κύριον ἐκ πάσης δυνάμεως εἰς ἀγαθὸν ἐπισκέψασθαι (θ) πάντα
οἶκον Ἰσραήλ.

MS. A. (α) διαβάσεως (β) λαοῦ (γ) καὶ (δ) καὶ τὰ (ε) ἐπέθεντο (ζ) τοῦ παντοκράτορος. (η) ἱερεῖς οἱ (θ) πᾶν οἶκον

Cum Translatione LATINA.

Dicens obtinere ascensiones ipsius montanæ: quo- 6
niam per eas erat introitus in Judæam: & erat
facile prohibere eos accedentes, quòd angustus
(a) accessus erat, (b) duos super omnes viros. Et 7
fecerunt filii Israel, sicut constituit eis Joacim
sacerdos magnus, & senatus universi populi Israel,
qui sedebant in Hierusalem. Et exclamaverunt 8
omnis vir Israel ad Deum in instantia magna, &
humiliaverunt animas suas in instantia magna, ipsi,
& uxores ipsorum, & infantes ipsorū, & jumenta
ipsorū: & omnis incola, vel mercenarius, & ar-
gento emptus ipsorū, imposuerunt saccos super lum-
bos suos. Et omnis vir Israel, & mulier, pueri, & 9
habitantes in Hierusalem, ceciderunt ad faciem
templi, & cinere consperserunt capita sua, & exten-
derunt saccos suos ad faciem Domini. Et altare
sacco circumtexerunt, Et clamaverunt ad Deum 10
Israel unanimiter assiduè, ut non daret in direptio-
nem infantes ipsorum, & uxores in prædam, &
civitates hæreditatis ipsorum in perditionem, &
Sancta in pollutionē & opprobriū, gaudiū gentibus.
Et exaudivit Dominus vocem eorum, & inspexit
tribulationem eorū. Et fuit populus jejunans dies
plures in omni Judæa, & Hierusalem, ad faciem
Sanctorum Dei omnipotentis. Et Joacim sacerdos 11
magnus, Et omnes assistentes ante Dominum, sa- 15
cerdotes, & ministrantes Domino, saccis accincti
lumbos suos, Offerebant holocaustoma jugis sacri- 16
ficii, & vota, & spontanea dona populi: & erat
cinis super cidaras eorū. Et clamabant ad Dominū 17
ex omni virtute in bonū visitare omnē domū Israel.

CAP. V.

1 NUntiatúmque est Holoferni principi militiæ Assy-
riorum, quòd filii Israel præpararent se ad resistendum,
2 ac montium itinera conclusissent, Et furore nimio
exarsit in iracundia magna, vocavítque omnes prin-
3 cipes Moab & duces Ammon, Et dixit eis; Dicite
mihi quis sit populus iste, qui montana obsidet: aut
quæ, & quales, & quantæ sint civitates eorum: quæ
etiam sit virtus eorum, aut quæ sit multitudo eorum:
vel quis rex militiæ illorum:

ΚΕΦ. ε'.

1 ΚΑὶ ἀνηγγέλη Ὀλοφέρνῃ ἀρχιστρατήγῳ δυνάμεως Ἀσσούρ, διότι
(α) οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ παρεσκευάσαντο εἰς πόλεμον, καὶ τὰς διόδους τῆς
ὀρεινῆς συνέκλεισαν, καὶ ἐτείχισαν πᾶσαν κορυφὴν ὄρους ὑψηλοῦ, καὶ
2 ἔθηκαν ἐν τοῖς πεδίοις σκάνδαλα. Καὶ ὠργίσθη θυμῷ σφόδρα, καὶ
ἐκάλεσε πάντας τοὺς ἄρχοντας Μωάβ, καὶ τοὺς στρατηγοὺς (β) Ἀμ-
3 μών, καὶ πάντας σατράπας τῆς παραλίας, Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἀναγ-
γείλατε δή μοι υἱοὶ Χαναὰν τίς ὁ λαὸς οὗτος ὁ καθήμενος ἐν τῇ
ὀρεινῇ, καὶ τίνες ἃς κατοικοῦσι πόλεις; καὶ τὸ πλῆθος τῆς δυνάμεως
αὐτῶν, καὶ ἐν τίνι τὸ κράτος αὐτῶν, καὶ ἡ ἰσχὺς αὐτῶν, καὶ τίς ἀνέ-
στηκεν ἐπ' αὐτῶν (γ) βασιλεὺς ἡγούμενος στρατιᾶς αὐτῶν;

MS.A. (α) υἱοὶ (β) υἱοὺς Ἀμμών, (γ) ὁ βασιλεὺς ἡγούμενος στρατείας

CAP. V.

ET nuntiatum est Olopherni principi virtutis 1
Assur, quia filii Israel parati erant ad prælium, &
transitus montanæ concluserant, & muris circun-
dederant omne cacumen montis excelsi, & posuerant
in campis scandala. Et iratus est furore valdè, & 2
vocavit omnes principes Moab, & duces Ammon,
& omnes satrapas maritimæ, Et dixit eis; An- 3
nuntiate nunc mihi, filii Chanaan, quis populus
hic habitans in montana, & quænam, quas habi-
tant, civitates, & quæ multitudo virtutis eorum,
& in quo potestas eorum, & fortitudo eorum, &
quis surrexit super eos rex, dux exercitûs eorum,

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]

Occupate ascensum montis unde ingressus in Judæam: Nec enim facilis erat ascen-
dentibus, quia angustus erat ascensus, et-
iam viris simul duobus. Et fecerunt fi- 7
lii Israel sicut mandaverat Eliakim sa-
cerdos magnus, & senatores totius po-
puli Israel qui habitabant Jerosolymis.
Et clamârunt omnes Israelitæ ad Domi- 8
num toto corde suo, & afflixerunt seipsos
jejunio magno, uxorésque suas & liberos,
& incolam omnem atque mercenarium
& argento emptum: Præcinxerúntque
lumbos suos saccis. Et omnes viri Israe- 9
litæ, mulierésque & pueri qui habitabant
Jerosolyma, ceciderunt in facies suas co-
ram templo Domini, & cinxerunt altare
sacco; Et clamârunt unà ad Deum Is- 10
raelis, ne daret liberos ipsorum et uxores
in captivitatem, & urbem ipsorum in
destructionem, sanctuarium autem in im-
munditiem, & opprobrium, & gaudium
gentibus. Et audivit Dominus, & vidit
angustias ipsorum. Jejunavit autem po-
pulus dies multos per totam Judæam, &
Jerosolymis, & ceciderunt coram sanctu-
ario Dei fortis. Eliakim autem sacer-
dos summus, illíque omnes qui stabant
coram Domino sacerdotes, & ministri,
cincti saccis lumbos, Offerebant holo-
causta jugia, votáque, & separationes, ob-
lationésque populi, injecto tiaris suis pul-
vere. Et clamabant *ad Dominum* totis
viribus suis, ut respiceret universam do-
mum Israel in bonum.

[illegible]

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]

CAP. V.

NUntiatum autem est Alphernæ duci
exercitûs Assyriæ, coiisse filios Israel ad
bellum, & ingressum montium occupâs-
se, & vertices omnes montium excelso-
rum munivisse, & insidias per agros dis-
posuisse. Et incensus est valdè furor
Alphernæ: Et vocavit omnes magnates
Moab, & dynastas Ammonitarum, prin-
cipésque civitatum maritimarum, & dixit
eis; Dicite mihi filii Canaan, Quis iste
populus est qui montes incolit? Quæ
item civitates, numerúsque copiarum
ipsorum? Quâ in re sitæ sunt vires ro-
búrque ipsorum? quis autem princeps
ipsis imperat?

Versio VULG. LAT.

4 Et quarè præ omnibus, qui habitant in Oriente, isti
contempserunt nos, & non exierunt obviàm nobis, ut
5 susciperent nos cum pace? Tunc Achior dux omnium
filiorum Ammon respondens, ait; Si digneris audire,
domine mi, dicam veritatem in conspectu tuo, de po-
pulo isto, qui in montanis habitat, & non egredietur
6 verbum falsum ex ore meo. Populus iste ex proge-
7 nie Chaldæorum est, Hic primùm in Mesopotamia
habitavit, quoniam noluerunt sequi deos patrum suo-
8 rum, qui erant in terra Chaldæorum. Deserentes ita-
que ceremonias patrum suorum, quæ in multitudine
9 deorum erant, Unum Deum cœli coluerunt: qui
& præcepit eis ut exirent indè, & habitarent in Cha-
ran. Cúmque operuisset omnem terram fames, descen-
derunt in Ægyptum, illícque per quadringentos annos
sic multiplicati sunt, ut dinumerari eorum non posset
10 exercitus. Cúmque gravaret eos rex Ægypti, atque
in ædificationibus urbium suarum in luto & latere
subjugâsset eos, clamaverunt ad Dominum suum, &
11 percussit totam terram Ægypti plagis variis. Cúm-
que ejecissent eos Ægyptii à se, & cessâsset plaga ab
eis, & iterum eos vellent capere, & ad suum servi-
12 tium revocare, Fugientib[9] his Deus cœli mare aperuit,
ita ut hinc indè aquæ quasi murus solidarentur, & isti
13 pede sicco fundum maris perambulando transirent. In
quo loco dum innumerabilis exercitus Ægyptiorum
eos persequeretur, ita aquis coöpertus est, ut non re-
14 maneret vel unus, qui factum posteris nuntiaret. Egressi
verò mare rubrum, deserta Sina montis occupaverunt,
in quibus nunquã homo habitare potuit, vel filius ho-
15 minis requievit. Illic fontes amari obdulcati sunt eis ad
bibendum, et per annos quadraginta annonam de cœlo
16 consecuti sunt. Ubicunque ingressi sunt sine arcu & sa-
gitta, & absque scuto & gladio, Deus eorum pugnavit
17 pro eis, & vicit. Et non fuit qui insultaret populo isti,
18 nisi quando recessit à cultu Domini Dei sui. Quoties-
cunque autem præter ipsum Deũ suum, alterum colue-
runt, dati sunt in prædam, & in gladium, & in oppro-
19 brium. Quotiescunque autem pœnituerunt se recessisse
à cultura Dei sui, dedit eis Deus cœli virtutem resi-
20 stendi. Denique Chananæum regem, & Jebusæum, &
Pherezæum, & Hethæum, & Hevæum, & Amorrhæum,
& omnes potentes in Hesebon prostraverunt, & terras
21 eorum, & civitates eorum ipsi possederunt: Et usque
dum non peccarent in conspectu Dei sui, erant cum illis
22 bona: Deus enim illorum odit iniquitatẽ. Nam & ante
hos annos, cùm recessissent à via, quam dederat illis Deus, ut ambularent in ea, exterminati sunt præliis à multis nationibus, & plurimi eorum captivi abducti sunt in
23 terram non suam. Nuper autem reversi ad Dominum Deum suum, ex dispersione quâ dispersi fuerant, adunati sunt, & ascenderunt montana hæc omnia, & iterùm possi-
dent Jerusalem, ubi sunt Sancta eorum.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

4 Καὶ διὰ τί κατενωτίσαντο τοῦ μὴ ἐλθεῖν εἰς ἀπάντησίν μοι παρὰ
5 πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν δυσμαῖς. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Ἀχιὼρ
ὁ ἡγούμενος πάντων υἱῶν Ἀμμών, Ἀκουσάτω δὴ (α) ὁ κύριός μου
λόγον ἐκ στόματος τοῦ δούλου σου, καὶ ἀναγγελῶ σοι τὴν ἀλήθειαν περὶ
τοῦ (β) λαοῦ, ὃς κατοικεῖ τὴν ὀρεινὴν ταύτην, πλησίον σου οἰκοῦντος,
6 καὶ οὐκ ἐξελεύσεται ψεῦδος ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δούλου σου. Ὁ λαὸς
7 οὗτός εἰσιν ἀπόγονοι Χαλδαίων, Καὶ παρῴκησαν τὸ πρότερον ἐν
τῇ Μεσοποταμίᾳ, ὅτι οὐκ ἐβουλήθησαν ἀκολουθῆσαι τοῖς θεοῖς τῶν πα-
8 τέρων αὐτῶν, οἳ ἐγένοντο ἐν γῇ Χαλδαίων. Καὶ ἐξέβησαν ἐξ ὁδοῦ
9 τῶν γονέων αὐτῶν, Καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ, θεῷ ᾧ
ἐπέγνωσαν. καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου τῶν θεῶν αὐτῶν, καὶ
ἔφυγον εἰς Μεσοποταμίαν, καὶ παρῴκησαν ἐκεῖ ἡμέρας πολλάς.
καὶ εἶπεν ὁ θεὸς αὐτῶν ἐξελθεῖν ἐκ τῆς παροικίας αὐτῶν, καὶ
πορευθῆναι εἰς γῆν Χαναάν· καὶ κατῴκησαν ἐκεῖ, καὶ ἐπληθύνθησαν
χρυσίῳ καὶ ἀργυρίῳ καὶ ἐν κτήνεσι πολλοῖς σφόδρα. καὶ κατέβησαν
εἰς Αἴγυπτον, ἐκάλυψε γὰρ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς Χαναὰν λιμὸς,
καὶ παρῴκησαν ἐκεῖ (γ) μέχρις οὗ διετράφησαν. καὶ ἐγένοντο ἐκεῖ εἰς
10 πλῆθος πολὺ, καὶ οὐκ ἦν ἀριθμὸς τοῦ γένους αὐτῶν. Καὶ ἐπανέστη
αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου, καὶ (δ) κατεσοφίσαντο αὐτοὺς ἐν πόνῳ
καὶ ἐν πλίνθῳ, καὶ ἐταπείνωσαν αὐτοὺς, καὶ ἔθεντο αὐτοὺς εἰς δούλους.
καὶ ἀνεβόησαν πρὸς τὸν θεὸν αὐτῶν, καὶ ἐπάταξε πᾶσαν τὴν γῆν Αἰ-
11 γύπτου πληγαῖς, ἐν αἷς οὐκ ἦν ἴασις. Καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς οἱ Αἰ-
12 γύπτιοι ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. Καὶ κατεξήρανεν ὁ θεὸς τὴν ἐρυθρὰν
14 θάλασσαν ἔμπροσθεν αὐτῶν, Καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς εἰς ὁδὸν τοῦ Σινὰ,
καὶ Κάδης Βαρνὴ, καὶ ἐξέβαλον πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ ἐρήμῳ·
καὶ ᾤκησαν ἐν γῇ Ἀμορραίων, καὶ πάντας τοὺς (ε) Ἐσεβωνίτας
ἐξωλόθρευσαν ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτῶν· καὶ διαβάντες τὸν Ἰορδάνην ἐκλη-
20 ρονόμησαν πᾶσαν τὴν ὀρεινήν. Καὶ ἐξέβαλον ἐκ προσώπου αὐτῶν τὸν
Χαναναῖον, καὶ τὸν Φερεζαῖον, καὶ τὸν Ἰεβουσαῖον, καὶ τὸν Συχὲμ, καὶ πάντας
21 τοὺς Γεργεσαίους, καὶ κατῴκησαν ἐν αὐτῇ ἡμέρας πολλάς. Καὶ ἕως οὐχ
ἥμαρτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ αὐτῶν, ἦν (ζ) τὰ ἀγαθὰ μετ' αὐτῶν, ὅτι
22 θεὸς μισῶν ἀδικίαν μετ' αὐτῶν ἐστιν. Ὅτε δὲ ἀπέστησαν ἀπὸ τῆς
ὁδοῦ ἧς διέθετο αὐτοῖς, (η) ἐξωλοθρεύθησαν ἐν πολλοῖς πολέμοις ἐπὶ
πολὺ σφόδρα, καὶ ᾐχμαλωτεύθησαν εἰς γῆν οὐκ ἰδίαν, καὶ ὁ ναὸς
23 τοῦ θεοῦ αὐτῶν ἐγενήθη εἰς ἔδαφος, καὶ αἱ πόλεις αὐτῶν ἐκρατήθησαν ὑπὸ
τῶν ὑπεναντίων. Καὶ νῦν ἐπιστρέψαντες ἐπὶ τὸν θεὸν αὐτῶν, ἀνέβησαν
ἐκ τῆς διασπορᾶς οὗ διεσπάρησαν ἐκεῖ, καὶ κατέσχον τὴν Ἱερουσαλὴμ, οὗ
τὸ ἁγίασμα αὐτῶν, καὶ κατῳκίσθησαν ἐν τῇ ὀρεινῇ, ὅτι ἦν ἔρημος.

MS. A. (α) λόγον ὁ κύριός μου ἐκ (β) λαοῦ τούτου, ὃς (γ) μέχρι (δ) κατεπορίσατο αὐτοὺς, καὶ ἐν πόνῳ καὶ πλίνθῳ ἐταπείνωσαν αὐτοὺς, καὶ ἔθετο (ε) Ἐσεβὼν ἐξωλέθρευσαν (ζ) μετ' αὐτῶν τὰ ἀγαθὰ, (η) ἐξωλέθρευσαν

Cum Translatione LATINA.

Et cur erexerunt dorsum, ut non venirent in occur- 4
sum mihi, præter omnes habitantes in Occidente.
Et dixit ad eum Achior dux omnium filiorum Am- 5
mon; Audiat, quæso, dominus meus verbum ex
ore servi sui, & annuntiabo tibi veritatem de po-
pulo, qui habitat montanam hinc prope te habitan-
tem: & non exibit mendacium ex ore servi tui. 6
Populus hic sunt prognati ex Chaldæis, Et incolue- 7
runt anteà in Mesopotamia: quoniam noluerunt
sequi Deos patrum suorum, qui fuerunt in terra
Chaldæorum: Et digressi sunt è via parentum suo- 8
rum: Et adoraverunt Deum cæli, Deum, quem 9
cognoverunt. Et ejecerunt eos à facie deorum suo-
rum. Et fugerunt in Mesopotamiam, & incoluerunt
ibi dies multos. Et dixit Deus eorum, ut exirent
de incolatu suo, & irent in terram Chanaan. Et
habitaverunt ibi, & multiplicati sunt auro, & ar-
gento, & in pecoribus multis valdè. Et descende-
runt in Ægyptum (operuerat enim faciem terræ Cha-
naan fames) & incoluerunt ibi quoadusque (a) aucti
sunt. Et facti sunt ibi in multitudinem plurimam,
& non erat numerus generis eorum. Et insurrexit 10
eis rex Ægypti; & circumvenerunt eos in labore,
& latere, & humiliaverunt eos, & posuerunt eos
in servos. Et exclamaverunt ad Deum suum: &
percussit universam terram Ægypti plagis, in quibus
non erat curatio. Et ejecerunt eos Ægyptii à facie 11
sua. Et exiccavit Deus rubrum mare ante eos, 12
Et duxit eos in viam Sina, & Cades Barne: Et eje- 14
cerunt omnes habitantes in deserto: & habitaverunt
in terra Amorrhæorum: & omnes Esebonitas exter-
minârunt in fortitudine sua. Et transeuntes Jor-
danem hæreditârunt universam montanam: Et eje- 20
cerunt à facie sua Chananæum, & Pherezæum, &
Jebusæum, & ipsum Sychem, & omnes Gergesæos:
& inhabitârunt in ea dies multos. Et quoadusque 21
non peccaverunt in conspectu Dei sui; fuerunt bona
cum eis: quoniam Deus odio habens injustitiam,
cum eis est. Quando autem recesserunt à via, quam 22
disposuit eis; exterminati sunt in multis bellis plu-
rimùm valdè: & captivi ducti sunt in terram non
propriam: & templum Dei ipsorum factum est in
pavimentum: & civitates eorum captæ sunt ab
adversariis. Et nunc revertentes ad Deum suum, 23
ascenderunt è dispersione, ubi dispersi fuerunt illic,
& tenuerunt Hierusalem, ubi Sanctuarium eorum:
& habitârunt in montana, quoniam erat deserta.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

4 5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 14 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]

Et quarè recusârunt obviàm mihi veni- 4
re præ omnibus incolis Occidentis. Et 5
dixit ei Achior præfectus Ammonitarum;
Audiat Dñs meus verba oris servi sui, &
dicam tibi verum de populo qui monta-
na hæc juxta te incolit: nec egredietur
verbum falsum de ore servi tui. Quia 6
populus iste de genere Chaldæorum est.
Et habitavit antehac Mesopotamiam, 7
propterea quod nollent sequi deos pa-
trum suorum, quos colebant in terra
Chaldæorum: Sed declinarent à diis 8
patrum suorum, & adorarent Deum cœ-
lorum, Deum quem cognoverant. Et e- 9
duxit eos de conspectu deorum ipsorum,
& fugerunt in Mesopotamiam, & habi-
târunt ibi dies multos. Et jussit eos Deus
eorum, egressos domo hæreditatis ipso-
rum, ire in terram Canaan. Et ibi habitâ-
runt, & facti sunt divites auro, & argen-
to, pecoréque multo admodùm. Et de-
scenderunt in Ægyptum propter famem
quæ fuit in terra Canaan, & habitârunt
ibi, & sustentati sunt, & multiplicati sunt
ibi valdè, ita ut non esset numerus fami-
liis ipsorum. Et surgentes Ægyptii in eos, 10
dolo ipsos adierunt, & redegerunt in ser-
vitutem luto & lateribus. Et afflixerunt
populum, & ipsos servos fecerunt. Et cla-
mârunt ad Deum suum, & percussit totam
terram Ægypti plagis insanabilibus. Ex- 11
pulerúntque ipsos Ægyptii terrâ suâ: Et 12
exiccavit Deus ante ipsos mare rubrum.
Et duxit eos per viam montis Sinai, & Ka-
des. Ejecítque omnes incolas deserti, & 14
omnes qui habitabant terram Amoræ-
orum, & perdiderunt robore suo filios
Hesbon. Et trajecto Jordane, possederunt
montana omnia. Et expulit ante eos Ca- 20
nanæos, & Farzæos, & Hevæos, Jebusæos-
que, & omnes Gergesæos. Et habitârunt
ibi dies multos. Cùm enim non peccarent 21
coram Deo ipsorum, tum eis erant bona:
quia Deus est qui odio habeat iniquitatẽ.
Cùm autem transgrederentur viam quam 22
eis mandaverat, peribant bellis multis, &
captivi ducti sunt in terrâ alienâ: Et con-
culcatum est templum Dei ipsorũ, & urbs
ab hostibus capta. Nunc autẽ reversi sunt 23
ad Deum suum, & collecti sunt de locis in
quos dispersi fuerant, & occupârunt Hie-
rosolyma ubi sedes sanctuarii ipsorũ, &
habitârunt in monte qui desolatus fuerat.

Versio VULG. LAT.

24 Nunc ergò, mi domine, perquire si est aliqua iniqui-
tas eorum in conspectu Dei eorum: ascendamus ad
illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi,
25 & subjugati erunt sub jugo potentiæ tuæ. Si verò
non est offensio populi hujus coram Deo suo, non po-
terimus resistere illis: quoniam Deus eorum defendet
26 illos: & erimus in opprobrium universæ terræ. Et
factum est, cùm cessâsset loqui Achior verba hæc, irati
sunt omnes magnates Holofernis, & cogitabant inter-
27 ficere eum, dicentes ad alterutrum; Quis est iste,
qui filios Israel posse dicat resistere regi Nabuchodo-
nosor, & exercitibus ejus, homines inermes, & sine
28 virtute, & sine peritia artis pugnæ? Ut ergò agno-
scat Achior quoniam fallit nos, ascendamus in mon-
tana: & cùm capti fuerint potentes eorum, tunc cum
29 eisdem gladio transverberabitur: Ut sciat omnis
gens, quoniam Nabuchodonosor deus terræ est, &
præter ipsum alius non est.

CAP. VI.

1 FActum est autem cùm cessâssent loqui, indignatus
2 Holofernes vehementer, dixit ad Achior; Quoniam
prophetâsti nobis, dicens, quòd gens Israel defendatur
à Deo suo, ut ostendam tibi quoniam non est Deus,
3 nisi Nabuchodonosor: Cùm percusserimus eos o-
mnes, sicut hominem unum, tunc & ipse cum illis As-
syriorum gladio interibis, & omnis Israel tecum per-
4 ditione disperiet: Et probabis quoniam Nabucho-
donosor Dominus sit universæ terræ: túncque gladius
militiæ meæ transiet per latera tua, et confixus cades in-
ter vulneratos Israel, & non respirabis ultrà, donec
5 extermineris cum illis. Porrò autem si prophetiam
tuam veram existimas, non concidat vultus tuus, &
pallor, qui faciem tuam obtinet, abscedat à te, si ver-
6 ba mea hæc putas impleri non posse. Ut autem no-
veris quia simul cum illis hæc experieris, ecce ex hac
hora illorum populo sociaberis, ut, dum dignas mei
gladii pœnas exceperint, ipse simul ultioni subjaceas.
7 Tunc Holofernes præcepit servis suis ut comprehen-
derent Achior, & perducerent eum in Bethuliam, &
traderent eum in manus filiorum Israel:

Versio GRÆCA LXX. Interp.

24 Καὶ νῦν δέσποτα κύριε εἰ μέν ἐστιν ἀγνόημα ἐν τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ
ἁμαρτάνουσιν εἰς τὸν θεὸν αὐτῶν, καὶ ἐπισκεψόμεθα ὅ, τι ἐστὶν ἐν αὐ-
τοῖς σκάνδαλον τοῦτο, καὶ ἀναβησόμεθα, καὶ ἐκπολεμήσομεν αὐτούς.
25 (α) Εἰ δὲ οὐκ ἔστιν ἀνομία ἐν τῷ ἔθνει αὐτῶν, (β) παρελθέτω δὴ ὁ κύ-
ριός μου, μήποτε ὑπερασπίσῃ ὁ κύριος αὐτῶν καὶ ὁ θεὸς αὐτῶν
(γ) ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ἐσόμεθα εἰς (δ) ὀνειδισμὸν ἐναντίον πάσης τῆς
26 γῆς. Καὶ ἐγένετο ὡς ἐπαύσατο (ε) Ἀχιὼρ λαλῶν τοὺς λόγους
τούτους, καὶ ἐγόγγυσε πᾶς ὁ λαὸς ὁ (ζ) κυκλῶν τὴν σκηνὴν καὶ περιεστώς.
καὶ εἶπαν οἱ μεγιστᾶνες Ὀλοφέρνου, καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν
27 παραλίαν καὶ τὴν Μωάβ συγκόψαι αὐτόν, Οὐ γὰρ φοβηθησόμεθα
ἀπὸ υἱῶν Ἰσραήλ· ἰδοὺ γὰρ λαὸς ἐν ᾧ οὐκ ἔστι δύναμις, οὐδὲ κράτος
28 εἰς παράταξιν ἰσχυράν. Διὸ δὴ ἀναβησόμεθα, καὶ ἔσονται εἰς
(η) κατάβρωμα πάσης τῆς στρατιᾶς σου δέσποτα Ὀλοφέρνη.

MS.A. (α) Ἰδοὺ οὐκ (β) παρελθάτω ὁ κύριος, μήποτε (γ) περὶ αὐτῶν, (δ) ὄνειδος (ε) λαλῶν Ἀχιὼρ (ζ) κύκλῳ τῆς σκηνῆς περιεστώς. (η) κατάβρωσιν

ΚΕΦ. ς΄.

1 ΚΑὶ ὡς κατέπαυσεν ὁ θόρυβος τῶν ἀνδρῶν τῶν κύκλῳ τῆς συνε-
δρείας, καὶ εἶπεν Ὀλοφέρνης ὁ ἀρχιστράτηγος (α) δυνάμεως Ἀσσοὺρ
πρὸς Ἀχιὼρ ἐναντίον παντὸς τοῦ δήμου (β) ἀλλοφύλων, καὶ πρὸς πάντας
2 (γ) υἱοὺς Μωάβ, Καὶ τίς εἶ σὺ Ἀχιὼρ, καὶ οἱ μισθωτοὶ τοῦ Ἐφραίμ, Ὅτι
(δ) προεφήτευσας ἐν ἡμῖν καθὼς σήμερον, καὶ εἶπας τὸ γένος Ἰσραὴλ
μὴ πολεμῆσαι, ὅτι ὁ (ε) θεὸς αὐτῶν ὑπερασπιεῖ αὐτῶν; καὶ τίς ὁ θεὸς
εἰ μὴ Ναβουχοδονόσορ; οὗτος ἀποστελεῖ τὸ κράτος αὐτοῦ, καὶ (ζ) ἐξο-
λοθρεύσει αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, καὶ οὐ ῥύσεται αὐτοὺς ὁ
3 θεὸς αὐτῶν· Ἀλλ᾽ ἡμεῖς οἱ δοῦλοι αὐτοῦ (η) πατάξομεν αὐτοὺς ὡς
ἄνθρωπον ἕνα, καὶ οὐχ ὑποστήσονται τὸ κράτος τῶν ἵππων ἡμῶν.
Κατακαύσομεν γὰρ αὐτοὺς ἐν αὐτοῖς, καὶ τὰ ὄρη αὐτῶν (θ) μεθυσθή-
σεται ἐν τῷ αἵματι αὐτῶν, καὶ τὰ πεδία αὐτῶν πληρωθήσεται (ι) νε-
κρῶν αὐτῶν· καὶ οὐκ ἀντιστήσεται τὸ ἴχνος τῶν ποδῶν αὐτῶν κατὰ πρόσ-
4 ωπον (κ) ἡμῶν, ἀλλὰ ἀπωλείᾳ ἀπολοῦνται, Λέγει ὁ βασιλεὺς Να-
βουχοδονόσορ ὁ κύριος πάσης τῆς γῆς· εἶπε γὰρ, Οὐ ματαιωθήσεται
τὰ ῥήματα τῶν λόγων αὐτοῦ. Σὺ δὲ Ἀχιὼρ μισθωτὲ τοῦ Ἀμμών, ὃς
ἐλάλησας τοὺς λόγους τούτους ἐν ἡμέρᾳ ἀδικίας σου, οὐκ ὄψει ἔτι τὸ
πρόσωπόν μου ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης, ἕως οὗ ἐκδικήσω τὸ γένος
τῶν ἐξ Αἰγύπτου. καὶ τότε διελεύσεται ὁ σίδηρος τῆς στρατιᾶς μου,
καὶ ὁ λαὸς τῶν θεραπόντων μου τὰς πλευράς σου, καὶ πεσῇ ἐν τοῖς τραυ-
ματίαις αὐτῶν, ὅταν ἐπιστρέψω. καὶ ἀποκαταστήσουσί σε οἱ δοῦλοί
μου εἰς τὴν ὀρεινήν, καὶ θήσουσί σε ἐν μιᾷ τῶν πόλεων τῶν ἀναβάσεων, καὶ οὐκ ἀπολῇ ἕως οὗ (λ) ἐξολοθρευθῇς
5 μετ᾽ αὐτῶν. Καὶ εἴπερ ἐλπίζεις τῇ καρδίᾳ σου ὅτι οὐ (μ) ληφθήσονται, μὴ συμπεσέτω σου
6 τὸ πρόσωπον. ἐλάλησα, καὶ οὐδὲν διαπεσεῖται τῶν ῥημάτων μου. Καὶ προσέταξεν Ὀλοφέρνης τοῖς
7 δούλοις αὐτοῦ, οἳ ἦσαν παρεστηκότες ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ, συλλαβεῖν τὸν Ἀχιώρ, καὶ ἀποκαταστῆσαι
αὐτὸν εἰς Βετυλούα, καὶ παραδοῦναι εἰς χεῖρας υἱῶν Ἰσραήλ.

MS A. (α) τῆς δυνάμεως (β) τῶν ἀλλοφύλων, (γ) τοὺς υἱοὺς (δ) ἐπροφήτευσας (ε) θεὸς ὑπερασπιεῖ (ζ) ἐξολεθρεύσει (η) ἐξολεθρεύσομεν (θ) μεθυσθήσονται (ι) τῶν νεκρῶν (κ) * τῶν ποδῶν ἡμῶν, (λ) ἐξολεθρευθῇς (μ) συλλημφθήσονται, μὴ συμπεσάτω

Cum Translatione LATINA.

Et nunc dominator domine, siquidem est ignorantia 24
in populo hoc, & peccant in Deum suum, (b) & vi-
debimus, quia est in eis scandalum hoc; & ascen-
demus, & debellabimus eos. Si autem non est 25
iniquitas in gente ipsorum; prætereat, quæso, do-
minus meus; ne fortè protegat Dominus eorum, &
Deus eorum pro ipsis, & erimus in opprobrium co-
ram omni terra. Et factum est, ut cessavit Achior 26
loquens sermones hos; & murmuravit omnis popu-
lus circundans tabernaculum, & adstans. Et dixe-
runt magnates Olophernis, & omnes habitantes
maritimam, & Moab, concidere eum: Non enim 27
timebimus à filiis Israel. Ecce enim populus, in
quo non est virtus, neque potentia ad aciem fortem.
Quarè nunc ascendamus: & erunt in escam uni- 28
versi exercitûs tui, domine Olophernes.

CAP. VI.

ET, ut cessavit tumultus virorum, qui in circuitu 1
consessûs; & dixit Olophernes princeps virtutis
Assur ad Achior coram omni populo alienigenarum,
& ante omnes filios Moab; Et quis es tu Achior, 2
& mercenarii Ephræm, Quia prophetâsti in nobis,
sicut hodiè, & dixisti genus Israel non oppugnare,
quoniam Deus eorum protegit eos? Et quis est De-
us, nisi Nabuchodonosor? Hic mittet potentiam
suam, & exterminabit eos à facie terræ: & non
liberabit eos Deus eorum: Sed nos servi ejus 3
percutiemus eos, tanquam virum unum: & non
sustinebunt potentiam equorum nostrorum. (a) Com-
buremus enim eos in ipsis, & montes eorum inebri-
abuntur in sanguine ipsorum, & campi eorum im-
plebuntur mortuis ipsorum: & non resistet vesti-
gium pedum eorum ad faciem nostram, sed perditione
perdentur, Dicit rex Nabuchodonosor dominus 4
universæ terræ. Dixit enim; Non evanescent ver-
ba sermonum (b) ejus. Tu autem, Achior, mercena-
rie Ammon, qui locutus es verba hæc in die inju-
stitiæ tuæ, non videbis ampliùs faciem meam à
die hac: quoadusque ultus fuero genus eorum,
qui ex Ægypto. Et tunc pertransibit ferrum exerci-
tûs mei, & populus ministrorum meorum costas
tuas: & cades in cæsis eorum, quando revertero:
& reducent te servi mei in montanam, & ponent te
in una civitatum ascensionum: & non peribis, donec exterminatus fueris cum
illis. Et siquidem speras corde tuo, quia non capientur; ne concidat tuus 5
vultus. Locutus sum, & nihil decidet de verbis meis. Et jussit Olophernes 6
servos suos, qui erant assistentes in tabernaculo ejus, comprehendere Achior, & 7
reducere eum in Betylua, & tradere in manus filiorum Israel.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
[illegible]
1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Et nunc, Domine, si est in hoc populo 24
peccatū, & stultè agunt in Deum suum,
dispiciamus fore hoc ipsis in scandalū, &
ascendam⁹, pugnemúsque in ipsos. Quòd 25
si non est in populo ipsorū iniquitas, præ-
tereat ipsos Dominus meus, ne juvet eos
Deus ipsorum, & fiam⁹ opprobrium uni-
versæ terræ. Et factum est, cùm cessâsset 26
Achior loqui ista verba, murmuravit o-
mnis populus circumstantium tabernacu-
lum. Et dixerunt magnates Alphernæ, & 27
habitatores maritimorum, quíque inco-
lebant Moab, concidi oportere Achior:
Dixerunt enim; Non timemus nobis 28
ab Israele: populus enim est in quo non
sunt vires ad bellum. Propterea ascenda-
mus adversùm eos, & erunt *in cibum* toti
exercitui tuo, domine noster Alpherna.

CAP. VI.

CUm autem cessâsset tumultus circum- 1
stantium, dixit Alphernas dux exercitûs
Assyriæ Achiori coram toto populo;
Quis tu Achior, omnésque filii Moab,
& mercenarii Ammon? Quòd prophe- 2
tâsti nobis, sicut fecisti hodiè, & vetasti
pugnare cum filiis Israel, quia Deus ipso-
rum auxilio ipsis est. Et quis Deus, præter
Nebucadnosarem regem totius terræ? Et
is mittet copias suas, & exterminabit eos
à facie toti⁹ terræ, nec liberabit eos Deus
ipsorum. Nos autem servi Nebucadno- 3
saris percutiemus eos ut virum unum, nec
stabunt adversùs hinnitum equorum no-
strorum. Perdemus enim eos, & fines
ipsorum inebriabuntur sanguine ipso-
rum: Et valles ipsorum replebuntur ca-
daveribus ipsorum, nec stabit vestigium
pedum ipsorum adversùs nos, sed omninò
peribunt. Sic dixit Nebucadnosar Do- 4
minus totius terræ, cujus verba non con-
vertentur retrorsum. Tu autem Achior
Ammonita mercenarie, qui locutus es hæc
in die iniquitatis tuæ, non videbis *faciem*
meā ab hoc die donec ultionē sumpsero de
populo qui ascendit ex Ægypto: Tum in-
gredietur gladius exercitûs mei, & lan-
cea servorum meorū latera tua, cadésque
cum occisis eorū quando rediero. Et ducēt
te servi mei hodiè, & relinquent te in
civitate aliqua Israelitarum, ne moriaris
usquedum unà cum eis pereas: Quia 5
putâsti cum corde tuo, non iri eos ca-
ptum, & non videbunt oculi tui bona: dixi
enim, nec cadet unum verborum meorū. 6
Et mandavit Alphernas servis suis qui mi- 7
nistrabant in tentorio suo, ut captum
Achiorem ducerent ad Beth-pallu, & tra-
derent in manus Israelitarum.

Versio VULG. LAT.

8 Et accipientes eum servi Holofernis, profecti sunt per
campestria : sed cùm appropinquâssent ad montana,
9 exierunt contra eos fundibularii. Illi autem diverten-
tes à latere montis, ligaverunt Achior ad arborem ma-
nibus & pedibus, & sic vinctum restibus dimiserunt
10 eum,& reversi sunt ad dominum suum. Porrò filii Is-
rael descendentes de Bethulia, venerunt ad eum; Quē
solventes duxerunt ad Bethuliam, atque in mediū po-
puli illum statuentes, percunctati sunt quid rerū esset,
11 quòd illum vinctum Assyrii reliquissent. In diebus illis
erant illic principes, Ozias filius Micha de tribu Si-
12 meon, & Charmi, qui & Gothoniel. In medio itaque
seniorum, & in conspectu omniū, Achior dixit omnia
quæ locutus ipse fuerat ab Holoferne interrogatus : &
qualiter popul⁹ Holofernis voluisset propter hoc ver-
13 bum interficere eum, Et quemadmodùm ipse Holo-
fernes iratus jusserit eum Israelitis hac de causa tradi :
ut, dum vicerit filios Israel, tunc & ipsum Achior di-
versis jubeat interire suppliciis, propter hoc quòd di-
14 xisset ; Deus cœli defensor eorum est. Cúmque Achior
universa hæc exposuisset, omnis populus cecidit in fa-
ciem, adorantes Dominum, & communi lamentatione
15 & fletu unanimes preces suas Domino effuderunt, Di-
centes; Domine Deus cœli & terræ, intuere superbiam
eorum, & respice ad nostram humilitatem, & faciem
Sanctorum tuorum attende, & ostende quoniam non
derelinquis præsumentes de te: & præsumentes de se,
16 & de sua virtute gloriantes, humilias. Finito itaque
fletu, & per totam diem oratione populorum comple-
17 tâ, consolati sunt Achior, Dicentes ; Deus patrum no-
strorum, cujus tu virtutem prædicâsti, ipse tibi hanc
dabit vicissitudinem, ut eorum magìs tu interitum vi-
18 deas. Cùm verò Dominus Deus noster dederit hanc
libertatem servis suis, sit & tecum Deus in medio no-
strì : ut sicut placuerit tibi ita cum tuis omnibus con-
19 verseris nobiscum. Tunc Ozias, finito consilio, súsce-
pit eum in domum suam, & fecit ei cœnam magnam.
20 Et vocatis omnibus presbyteris, simul expleto jejunio
21 refecerunt. Postea verò convocatus est omnis populus,
& per totam noctem intra ecclesiam oraverunt, pe-
tentes auxilium à Deo Israel.

CAP. VII.

1 Holofernes autem alterâ die præcepit exercitibus
2 suis, ut ascenderent contra Bethuliam. Erant autem pe-
dites bellatorum centum viginti millia, & equites vi-
ginti duo millia, præter præparationes virorum illo-
rum, quos occupaverat captivitas, & abducti fuerant
3 de provinciis & urbibus universæ juventutis. Omnes
parauerunt se pariter ad pugnam contra filios Israel, & venerunt per crepidinem montis usque ad apicem, qui respicit super Dothain, à loco qui dicitur Belma, usque ad Chelmon qui est contra Esdrelon.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

8 Καὶ συνέλαβον αὐτὸν οἱ δοῦλοι αὐτοῦ, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἔξω τῆς
παρεμβολῆς εἰς τὸ πεδίον, καὶ ἀπῆραν ἐκ μέσου τῆς πεδινῆς εἰς τὴν
ὀρεινήν. καὶ παρεγένοντο ἐπὶ τὰς πηγὰς αἳ ἦσαν ὑποκάτω Βετυλούα.
καὶ ὡς εἶδαν αὐτοὺς οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους,
ἀνέλαβον τὰ ὅπλα αὐτῶν, καὶ ἀπῆλθον ἔξω τῆς πόλεως ἐπὶ τὴν
κορυφὴν τοῦ ὄρους· καὶ πᾶς ἀνὴρ σφενδονήτης διεκράτησαν τὴν ἀνά-
9 βασιν αὐτῶν καὶ (α) ἔβαλον ἐν λίθοις ἐπ᾽ αὐτούς. Καὶ ὑποδύσαντες
ὑποκάτω τοῦ ὄρους, ἔδησαν τὸν Ἀχιώρ, καὶ ἀφῆκαν (β) ἐῤῥιμμένον
ὑπὸ τὴν ῥίζαν τοῦ ὄρους, καὶ ἀπῴχοντο πρὸς τὸν κύριον αὐτῶν.
10 Καταβάντες δὲ (γ) υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐκ τῆς πόλεως αὐτῶν ἐπέστησαν
(δ) αὐτῷ, καὶ λύσαντες αὐτὸν ἀπήγαγον εἰς τὴν Βετυλούα, καὶ κατέ-
11 στησαν αὐτὸν (ε) ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας τῆς πόλεως αὐτῶν, Οἳ ἦσαν
ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, Ὀζίας ὁ τοῦ (ζ) Μιχὰ ἐκ τῆς φυλῆς Συμεών,
12 καὶ (η) Ἀβρὶς ὁ τοῦ Γοθονιήλ, καὶ (θ) Χαρμὶς υἱὸς Μελχιήλ. Καὶ
συνεκάλεσαν πάντας τοὺς πρεσβυτέρους τῆς πόλεως· καὶ συνέδραμον
πᾶς νεανίσκος αὐτῶν καὶ αἱ γυναῖκες εἰς τὴν ἐκκλησίαν· καὶ ἔστησαν τὸν
Ἀχιὼρ ἐν μέσῳ παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτῶν· καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν Ὀζίας
τὸ συμβεβηκός. Καὶ ἀποκριθεὶς ἀπήγγειλεν αὐτοῖς τὰ ῥήματα τῆς
συνεδρείας Ὀλοφέρνου, καὶ πάντα τὰ ῥήματα ὅσα (ι) ἐλάλησεν ἐν
μέσῳ τῶν ἀρχόντων υἱῶν Ἀσσούρ, καὶ ὅσα (κ) ἐμεγαλοῤῥημόνησεν
14 Ὀλοφέρνης εἰς τὸν οἶκον Ἰσραήλ. Καὶ πεσόντες ὁ λαὸς προσε-
15 κύνησαν τῷ Θεῷ, καὶ ἐβόησαν, Λέγοντες, Κύριε ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ,
(λ) κάτιδε ἐπὶ τὰς ὑπερηφανείας αὐτῶν, καὶ ἐλέησον τὴν ταπείνωσιν τοῦ
16 γένους ἡμῶν, καὶ ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸ πρόσωπον τῶν ἡγιασμένων σοι ἐν
τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. Καὶ παρεκάλεσαν τὸν Ἀχιώρ, καὶ ἐπῄνεσαν αὐτὸν
19 σφόδρα. Καὶ παρέλαβεν αὐτὸν Ὀζίας ἐκ τῆς ἐκκλησίας εἰς οἶκον
20 αὐτοῦ, Καὶ ἐποίησε πότον τοῖς πρεσβυτέροις. Καὶ ἐπεκαλέσαντο
21 τὸν Θεὸν Ἰσραὴλ εἰς βοήθειαν ὅλην τὴν νύκτα ἐκείνην.

MS. A. (α) ἔβαλλον (β) ῥεριμμένον (γ) οἱ υἱοὶ (δ) ἐπ᾽ αὐτὸν, (ε) εἰς (ζ) Χεμὰ (η) Χαβρεὶς (θ) Χαλμεὶς (ι) ἐλάλησε (κ) ἐμε-
γαλορημόνησεν (λ) κάθειδε

ΚΕΦ. ζ΄.

1 Τῇ δὲ ἐπαύριον παρήγγειλεν Ὀλοφέρνης πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ,
καὶ παντὶ (α) τῷ λαῷ αὐτοῦ, οἳ παρεγένοντο ἐπὶ τὴν συμμαχίαν αὐτοῦ,
ἀναζευγνύειν ἐπὶ Βετυλούα, καὶ τὰς ἀναβάσεις τῆς ὀρεινῆς προκαταλαμ-
βάνεσθαι, καὶ ποιεῖν πόλεμον πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ. καὶ ἀνέζευξεν ἐν τῇ
2 ἡμέρᾳ ἐκείνῃ πᾶς ἀνὴρ δυνατὸς αὐτῶν· Καὶ ἡ δύναμις αὐτῶν ἀν-
δρῶν πολεμιστῶν, (β) χιλιάδες ἀνδρῶν πεζῶν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα, καὶ
ἱππέων χιλιάδες δεκαδύο, χωρὶς τῆς ἀποσκευῆς, καὶ τῶν ἀνδρῶν, οἳ ἦσαν
3 πεζοὶ ἐν αὐτοῖς, πλῆθος πολὺ σφόδρα. Καὶ παρενέβαλον ἐν τῷ
αὐλῶνι πλησίον Βετυλούα ἐπὶ τῆς πηγῆς, καὶ παρέτειναν εἰς εὖρος ἐπὶ
(γ) Δωθαῒμ καὶ ἕως Βελθέμ, καὶ εἰς μῆκος ἀπὸ Βετυλούα ἕως
Κυαμῶνος, ὅ ἐστιν ἀπέναντι Ἐσδρηλώμ,

MS.A. (α) λαῷ (β) χιλιάδες πεζῶν (γ) Δωθαεὶμ ἕως Βελβαὶμ,

Cum Translatione LATINA.

Et comprehenderant eum servi ejus, & duxerunt 8
eum extra castra in cāpum. Et promoverūt è medio
campestris in montanā, & advenerunt super fontes,
quæ erant sub Betylua. Et, ut viderunt eos viri ci-
vitatis super cacumen montis, sumpserunt arma sua,
& abierunt extra civitatē ad cacumen montis : &
omnis vir fundibularius tenuit ascensum ipsorum,
& jaculati sunt in lapidibus super eos. Et sub- 9
euntes subter montem, ligaverunt Achior, & reli-
querunt projectum subter radicem montis, & abie-
runt ad dominum suum. Descendentes autem filii 10
Israel de civitate sua, steterunt super eum, & sol-
ventes eum abduxerunt in Betylua, & constitue-
runt eum super principes civitatis suæ, Qui erant 11
in temporibus illis, Ozias filius Micha de tribu
Symeon, & Abris filius Gothoniel, & Charmis fi- 12
lius Melchiel. Et convocaverunt omnes seniores
civitatis : & concurrerunt omnis juvenis eorum,
& mulieres, in ecclesiam : & statuerunt Achior in
medio omnis populi sui. Et interrogavit eum Ozias,
quod acciderat. Et respōdens annuntiavit eis verba
confessûs Olophernis, & omnia verba, quæcunque
locutus erat in medio principum filiorum Assur, &
quæcunque magniloquè locutus erat Olophernes in
domum Israel. Et procidentes populus adoraverunt 14
Deum, & clamaverunt, Dicentes ; Domine Deus 15
cœli, respice super superbias eorum, & miserere hu-
miliationis generis nostri, & respice in faciem san- 16
ctificatorum tibi in die hac. Et consolati sunt A-
chior, & laudaverunt eum valdé. Et assumpsit 19
cum Ozias de ecclesia in domum suam : Et fecit 20
convivium senioribus. Et advocaverunt Deum 21
Israel in adjutorium totâ nocte illâ.

CAP. VII.

Postridiè autem annuntiavit Olophernes univer- 1
so exercitui suo, & omni populo suo, qui venerant
in auxilium ipsius, movere castra super Betylua, &
ascensiones montanæ præoccupare, & facere bellum
adversùs filios Israel. Et movit castra in die illa
omnis vir potens eorum, Et virtus eorum, virorum 2
bellatorum, millia virorum peditum centum septua-
ginta, & equitum millia duodecim, præter appara-
tum, & viros, qui erant pedites in eis, multitudo
plurima valdé. Et castrametati sunt in valle pro- 3
pe Betylua super fontem : & extenderunt in lati-
tudinem super Dothaim, & usque Belthem, & in
longitudinem à Betylua usque ad Cyamonem, quæ
est contra Esdrelom.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]

Et accepit eum quidam, & eduxit extra 8
castra in agrum, & duxit in montem, &
abiit ad fontem aquæ qui infra civitatem.
Et cùm viderent ipsos viri civitatis, sum-
ptis armis egressi sunt ad verticem mon-
tis omnes funditores, & occupato ascen-
su, fuderunt in eos lapides. Et digressi 9
inde, ligatū Achior projecerunt ad pedē
montis, & reliquerunt, & ad Dominum
suum reversi sunt. Et descendentes Is- 10
raelitæ de civitate, steterunt juxta eum, &
solutum eduxerunt in civitatem. Et intro-
duxerunt eum ad principes civitatis ipso-
rum, Qui tum erant Uzias filius Mica de 11
tribu Simeon, & Chabri filius Anathna-
jel, & Charmi, filius Manshajel : Et vo- 12
cârunt senatores civitatis. Cucurrerúnt-
que omnes juvenes ipsorum, & mulieres
filiíque ipsorum ad conventum, & stite-
runt Achior in medio totius populi. In-
terrogavítque illum Uzias quid accidis-
set. Et respondens dixit eis omnia verba
cœtûs Alfernæ, quæque dixit coram ma-
gnatibus Assyriæ, & magnificavit se Alfer-
nas adversùs domum Israel. Et omnis po- 14
pulus pronus cadens adoravit Deum, &
respondentes dixerunt; Dñe Deus cœli, 15
intuere superbiam ipsorum, & miserere
humilitatis populi tui, & respice hodiè
sanctuarium tuum. Et consolati sunt 16
Achiorem, & laudârunt valdé. Et acce- 17
ptum eum duxit Uzias de cœtu in domum
suam. Fecítque convivium senatoribus. 20
Et invocavit Deum Israelis totâ nocte, ut 21
auxilio ipsis esset.

* [illegible] *

1 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]

CAP. VII.

Postridiè præcepit Alfernas toti exer- 1
citui suo, omnibúsque qui auxilio sibi
venerant, ut ad Beth-pallu proficisce-
rentur, & occuparent omnes ascensus
montis, & pugnarent cum Israelitis. Et
profecti die illo omnes viri, Omnísque 2
exercitus ipsorum, centum septuaginta
duo millia, equitésque viginti duo millia,
præter parvulos ipsorum, & qui eis se
adjunxerant, multi admodúm. Et castra- 3
metati sunt in valle quæ adversùs civita-
tem, juxta fontem aquarum : Et fuit lati-
tudo exercitûs à Dothim usque Abelme-
holam, longitudo autem Kadmonem us-
que adversus Iezrael.

Versio VULG. LAT.

4 Filii autem Israel ut viderunt multitudinem illorum, prostraverunt se super terram, mittentes cinerem super capita sua, unanimes orantes ut Deus Israel mise-
5 ricordiam suam ostenderet super populum suum. Et assumentes arma sua bellica, sederunt per loca, quæ ad angusti itineris tramitem dirigunt inter montosa, &
6 erant custodientes ea totâ die & nocte. Porrò Holofernes, dum circuit per gyrum, reperit quòd fons, qui influebat, aquæductum illorum à parte australi extra civitatem dirigeret : & incîdi præcepit aquædu-
7 ctum illorum. Erant tamen non longè à muris fontes, ex quibus furtim videbantur haurire aquam, ad
8 refocillandum potiùs quàm ad potandum. Sed filii Ammon & Moab accesserunt ad Holofernem, dicentes ; Filii Israel, non in lancea nec in sagitta confidunt, sed montes defendunt illos, & muniunt illos
9 colles in præcipitio constituti. Ut ergò sine congressione pugnæ possis superare eos, pone custodes fontium, ut non hauriant aquam ex eis, & sine gladio interficies eos, vel certè fatigati tradent civitatem suam, quam putant in montibus positam superari non
10 posse. Et placuerunt verba hæc coram Holoferne, & coram satellitibus ejus, & constituit per gyrum centenarios per singulos fontes.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

4 Οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραήλ, ὡς (α) εἶδον αὐτῶν τὸ πλῆθος, ἐταράχθησαν σφόδρα· καὶ εἶπεν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, Νῦν ἐκλείξουσιν οὗτοι τὸ πρόσωπον (β) τῆς γῆς πάσης, καὶ οὔτε τὰ ὄρη τὰ ὑψηλά, οὔτε αἱ φάραγγες, οὔτε
5 οἱ βουνοὶ ὑποστήσονται τὸ βάρος αὐτῶν. Καὶ ἀναλαβόντες ἕκαστος τὰ σκεύη τὰ πολεμικὰ αὐτῶν, καὶ ἀνακαύσαντες πυρὰς ἐπὶ τοὺς πύργους αὐτῶν, ἔμενον φυλάσσοντες ὅλην τὴν νύκτα ἐκείνην. Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ ἐξήγαγεν Ὀλοφέρνης πᾶσαν τὴν ἵππον αὐτοῦ κατὰ
6 πρόσωπον τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, οἳ ἦσαν (γ) ἐν Βετυλούᾳ, Καὶ ἐπεσκέψατο τὰς ἀναβάσεις τῆς πόλεως αὐτῶν, καὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων αὐτῶν ἐφώδευσεν, καὶ προκατελάβετο αὐτάς, καὶ ἐπέστησεν αὐταῖς παρεμβολὰς ἀνδρῶν πολεμιστῶν, καὶ αὐτὸς ἀνέζευξεν εἰς τὸν λαὸν αὐτοῦ.
8 Καὶ προσελθόντες αὐτῷ πάντες (δ) οἱ ἄρχοντες τῶν υἱῶν Ἡσαῦ, καὶ πάντες οἱ ἡγούμενοι τοῦ λαοῦ Μωάβ, καὶ οἱ στρατηγοὶ τῆς παραλίας, εἶπαν, Ἀκουσάτω δὴ λόγον ὁ δεσπότης ἡμῶν, ἵνα μὴ γένηται θραῦσμα ἐν τῇ δυνάμει σου. ὁ γὰρ λαὸς οὗτος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ οὐ πέποιθαν ἐπὶ τοῖς δόρασιν αὐτῶν, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς (ε) ὕψεσι τῶν ὀρέων αὐτῶν, ἐν οἷς αὐτοὶ ἐνοικοῦσιν
9 ἐν αὐτοῖς· οὐ γάρ ἐστιν εὐχερὲς προσβῆναι ταῖς κορυφαῖς τῶν ὀρέων αὐτῶν. καὶ νῦν δέσποτα μὴ πολέμει πρὸς αὐτούς, καθὼς γίνεται πόλεμος παρατάξεως, καὶ οὐ πεσεῖται ἐκ τοῦ λαοῦ σου ἀνὴρ εἷς. ἀνάμεινον ἐπὶ τῆς παρεμβολῆς σου, διαφυλάσσων πάντα ἄνδρα ἐκ τῆς δυνάμεώς σου, καὶ ἐπικρατησάτωσαν οἱ παῖδές σου τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος, ἣ ἐκπορεύεται ἐκ τῆς ῥίζης τοῦ ὄρους, διότι ἐκεῖθεν ὑδρεύονται πάντες οἱ κατοικοῦντες Βετυλούα, καὶ ἀνελεῖ αὐτοὺς ἡ δίψα, καὶ ἐκδώσουσι τὴν πόλιν (ζ) ἑαυτῶν. καὶ ἡμεῖς καὶ ὁ λαὸς ἡμῶν ἀναβησόμεθα ἐπὶ τὰς πλησίον κορυφὰς τῶν ὀρέων, καὶ παρεμβαλοῦμεν ἐπ' αὐταῖς εἰς προφυλακήν, τοῦ μὴ ἐξελθεῖν ἐκ τῆς πόλεως ἄνδρα ἕνα. Καὶ τακήσονται ἐν τῷ λιμῷ αὐτοί, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν· καὶ πρὶν ἐλθεῖν τὴν ῥομφαίαν ἐπ' αὐτούς, καταστρωθήσονται ἐν ταῖς πλατείαις τῆς οἰκήσεως αὐτῶν, καὶ ἀνταποδώσεις αὐτοῖς ἀνταπόδομα πονηρόν, ἀνθ' ὧν
10 ἐστασίασαν, καὶ (η) οὐκ ἀπήντησαν τῷ προσώπῳ σου ἐν εἰρήνῃ. Καὶ ἤρεσαν οἱ λόγοι (θ) αὐτῶν ἐνώπιον Ὀλοφέρνου, καὶ ἐνώπιον πάντων τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, καὶ (ι) συνέταξαν ποιεῖν καθὼς ἐλάλησαν. καὶ (κ) ἀπῆρε παρεμβολὴ υἱῶν Ἀμμών, καὶ μετ' αὐτῶν χιλιάδες πέντε υἱῶν Ἀσσούρ· καὶ παρενέβαλον ἐν τῷ αὐλῶνι, καὶ προκατελάβοντο τὰ ὕδατα, καὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. καὶ ἀνέβησαν (λ) υἱοὶ Ἡσαῦ, καὶ οἱ υἱοὶ Ἀμμών, καὶ παρενέβαλον ἐν τῇ ὀρεινῇ ἀπέναντι Δωθαΐμ, καὶ ἀπέστειλαν ἐξ αὐτῶν πρὸς Νότον καὶ Ἀπηλιώτην ἀπέναντι Ἐκρεβήλ, ἥ ἐστι πλησίον (μ) Χοῦς, ἥ ἐστιν ἐπὶ τοῦ (ν) χειμάρρου Μοχμούρ· καὶ ἡ λοιπὴ στρατιὰ τῶν Ἀσσυρίων παρενέβαλον ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ (ξ) ἐκάλυψαν πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς· καὶ αἱ σκηναὶ καὶ αἱ ἀπαρτίαι αὐτῶν κατεστρατοπέδευσαν ἐν ὄχλῳ πολλῷ, καὶ ἦσαν εἰς πλῆθος πολὺ σφόδρα. καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἀνεβόησαν πρὸς κύριον θεὸν αὐτῶν, ὅτι ὠλιγοψύχησε τὸ πνεῦμα αὐτῶν, ὅτι ἐκύκλωσαν (ο) πάντες οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν, καὶ οὐκ ἦν διαφυγεῖν ἐκ μέσου αὐτῶν.

MS. A. (α) εἶδον τὸ πλῆθος, (β) πάσης τῆς γῆς, (γ) ἐκ Βαιτυλούας, (δ) ἄρχοντες υἱῶν (ε) * ὄψεσιν τῶν ὀραίων, ἐν οἷς αὐτοὶ κατοικοῦσιν (ζ) αὐτῶν. (η) οὐχ ὑπήντησαν (θ) αὐτοῦ (ι) συνέταξεν ποιεῖν καθὰ (κ) ἀπῆραν παρεμβολὴν (λ) οἱ υἱοὶ (μ) Χουσεὶ, (ν) χειμάρρου· καὶ (ξ) ἐκάλυψεν (ο) αὐτοὺς πάντες

Cum Translatione LATINA.

Filii autem Israel, ut viderunt eorum multitudinem, turbati sunt valde : & dixit unusquisque ad proximum suum ; (a) Nunc exsorbebunt hi faciem terræ universæ : & neque montes excelsi, neque valles, neque colles sustinebunt gravitatem eorum. 4
Et assumentes unusquisque vasa bellica sua, & accendentes pyras super turres suas, manebant custodientes totam noctem illam. Die autem secundâ eduxit Olophernes universum equitatum suum ad faciem filiorum Israel, qui erant in Betylua, 5
Et consideravit ascensiones civitatis eorum : & fontes aquarum eorum aggressus est, & occupavit eos: & imposuit eis castra virorum bellatorum : & ipse rediit ad populum suum. 6
Et accedentes ei omnes principes filiorum Esau, & omnes duces populi Moab, & duces maritimæ, dicebant ; Audiat nunc verbum dominus noster : ut non fiat quassatio in virtute tua ; Populus enim hic filiorum Israel non confidunt in lanceis suis, sed in sublimitatibus montium suorum, in quibus ipsi inhabitant in eis. Non enim est facile accedere cacuminibus montium eorum. 8
Et nunc, domine, ne belles adversùs eos, sicut fit bellum prælii : & non cadet de populo tuo vir unus. Mane in castris tuis, custodiens omnem virum de virtute tua : & obtineant pueri tui fontem aquæ, qui egreditur è radice montis, quoniam indè aquantur omnes habitantes Betylua : & perdet eos sitis, & dedent civitatem suam. Et nos, & populus noster ascendemus super vicina cacumina montium, & castrametabimur in eis ad custodiam, ut non exeat è civitate vir unus. Et tabefient in fame ipsi, & uxores eorum, et filii eorum : et priusquàm veniat gladius super eos ; (b) sternentur in plateis habitationis suæ : et retribues eis retributionem malam pro eo quòd rebellârunt, et (c) non occurrerunt faciei tuæ in pace. 9
Et placuerunt verba eorum in conspectu Olophernis, et in conspectu omnium ministrorum ejus, et constituerunt facere sicut locuti fuerant. Et promoverunt castra filiorum Ammon, et cum eis millia quinque filiorum Assur : et castrametati sunt in valle, et præoccupaverunt aquas, et fontes aquarum filiorum Israel. Et ascenderunt filii Esau, et filii Ammon, et castrametati sunt in montana contra Dothaim : et miserunt ex ipsis ad Austrum et Subsolanum è regione Ecrebel, quæ est propè Chus, quæ est super torrentem Mochmur. Et reliquus exercitus Assyriorum castrametati sunt in campo, et operuerunt omnem faciem terræ. Et tabernacula, & impedimenta eorum castrametata sunt in turba multa, et fuerunt in multitudine plurima valdè. Et filii Israel exclamaverunt ad Dominum Deum suum ; quoniam pusillanimis factus est spiritus eorum, quoniam in circuitu erant omnes inimici ipsorum, et non erat effugere è medio eorum. 10

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]

Filii autem Israel videntes multitudinem ipsorũ, extimuerunt valdè, dicentes quisq; ad proximum suum ; Jam, neque tota terræ facies, neq; montes excelsi, neque valles, neque colles sustinebunt gravitatem eorum. 4
Et sumptis quisque armis quibus pugnabat, incenderunt ignes in turribus mœnium suorum, & vigilias egerunt totâ nocte. Die autem secundo eduxit Alphernas totum exercitum suum adversùs filios Israel qui habitabant Bethpallu: 5
Et explorârunt ascensus ad civitatem; Et profecti ad fontes aquarum occupârunt eos, & distribuerunt eos singulis stationibus virorum bellatorum: Ipse autem reversus est ad suos. 6
Et accedentes ad eum omnes principes gentis Idumææ, & dynastæ omnes Moab, principésque civitatum maritimarum, dixerunt ei ; Auscultet Domin⁹ noster verbo huic, ne eveniat contritio in populo tuo. Nec enim popul⁹ iste fiduciam habet in lanceis, sed in celsitudinibus montiũ in quibus habitant, & quia non est facile accedere ad fastigia montium. 8
Nunc igitur domine, noli cum ipsis pugnare quemadmodum pugnari solet, nec cadat quisquã de populo tuo. Sed sustine in castris tuis, & serva omnem exercitum tuum, & occupent servi tui fontem aquarum qui ad radices montis : Inde enim hauriunt omnes habitatores Bethpallu, & consumet eos sitis, & tradent civitatem suam. Nos autem qui tecum sumus, ascendemus in fastigium montium qui prope nos sunt, & tendemus in ipsis, & custodiam agemus ne exeat è civitate vel vir unus. Et consumentur fame ac siti, ipsi, mulieresque, & filii ipsorum, priusquàm veniat in eos gladius, & cadant in plateis. Et reddes ipsis retributionem malam propterea quòd te spreverunt, nec obviàm tibi egressi sunt cum pace. 9
Et bona visa sunt verba ipsorum in conspectu Alfernæ, omniúmque servorum ejus, jussítque fieri ut dixerant. Et profectus exercitus Moab, unáque quinque millia peditum de filiis Assyriæ, tetenderunt in valle, & occupârunt aquas, & fontes filiorum Israel. Et ascendentes filii Esau, & filii Ammon, unáque filii Assyriæ duodecim millia, castrametati sunt in montibus qui adversùs Dothim : Quosdam autem eorum misit Meridiem & Orientem versùs, contra Ekarbath, quæ ex adverso Cush, juxta torrentem Peor. Residium exercitûs filiorum Assyriæ castrametabatur in planitie, & operiebat faciẽ terræ. Tentoria autem ipsorum & vasa, quæ multa admodùm erant, inter ipsos sedem habebant. Filii autem Israel clamabant ad Deum suum, mœsti corde quòd circumdederant ipsos hostes ipsorũ, neq; evadere licebat de medio ipsorum. 10

Versio VULG. LAT.

11 Cúmque iſta cuſtodia per dies viginti fuiſſet expleta,
defecerunt ciſternæ, & collectiones aquarum, omni-
bus habitantibus Bethuliam, ita ut non eſſet intra ci-
vitatem unde ſatiarentur vel unâ die, quoniam ad
12 menſuram dabatur populis aqua quotidié. Tunc ad
Oziam congregati omnes viri, fœminæque, juve-
13 nes, & parvuli, omnes ſimul unâ voce Dixerunt ; Ju-
dicet Deus inter nos & te, quoniam feciſti in nos ma-
la, nolens loqui pacificè cum Aſſyriis, & propter hoc
14 vendidit nos Deus in manibus eorum. Et ideò non
eſt qui adjuvet, cùm proſternamur ante oculos eorum
15 in ſiti, & perditione magnâ. Et nunc congregate u-
niverſos qui in civitate ſunt, ut ſpontè tradamus nos
16 omnes populo Holofernis. Melius eſt enim ut captivi
benedicamus Dominum, viventes, quàm moriamur,
& ſimus opprobrium omni carni, cùm viderimus uxo-
res noſtras, & infantes noſtros, mori ante oculos no-
17 ſtros. Conteſtamur hodiè cœlum & terram, & De-
um patrum noſtrorum, qui ulciſcitur nos ſecundùm
peccata noſtra, ut jam tradatis civitatem in manu mi-
litiæ Holofernis, et ſit finis noſter brevis in ore gla-
18 dii, qui longior efficitur in ariditate ſitis. Et cùm hæc
dixiſſent, factus eſt fletus & ululatus magnus in eccle-
ſia ab omnibus. & per multas horas unâ voce clama-
19 verunt ad Deum, dicentes ; Peccavimus cum patri-
bus noſtris, injuſtè egimus, iniquitatem fecimus.
20 Tu quia pius es, miſerere noſtri, aut in tuo flagello
vindica iniquitates noſtras, & noli tradere confiten-
21 tes te, populo qui ignorat te, Ut non dicant inter
22 Gentes ; Ubi eſt Deus eorum ? Et cùm fatigati his
23 clamoribus, & his fletibus laſſati ſiluiſſent, Exur-
gens Ozias infuſus lachrymis, dixit ; Æquo animo
eſtote, fratres, & hos quinque dies exſpectemus à
24 Domino miſericordiam. Forſitan enim indignati-
onem ſuam abſcindet, & dabit gloriam nomini
25 ſuo. Si autem tranſactis quinque diebus non ve-
nerit adjutorium, faciemus hæc verba quæ locu-
ti eſtis.

CAP. VIII.

1 ET factum eſt, cùm audiſſet hæc verba Judith vi-
dua, quæ erat filia Merari, filii Idox, filii Joſeph,
filii Oziæ, filii Elai, filii Jamnor, filii Gedeon,
filii Raphaim, filii Achitob, filii Melchiæ, filii Enan,
filii Nathaniæ, filii Salathiel, filii Simeon, filii
Reuben :

Verſio GRÆCA LXX. Interp.

11 Καὶ (α) ἔμεινε κύκλῳ αὐτῶν πᾶσα ἡ παρεμβολὴ Ἀσσὺρ, οἱ πεζοὶ ϗ
τὰ ἅρματα ϗ οἱ ἱππεῖς αὐτῶν, ἡμέρας τριακοντατέσσαρας. καὶ
(β) ἐξέλιπεν πάντας τοὺς κατοικοῦντας Βετυλούα πάντα τὰ ἀγγεῖα
αὐτῶν τῶν ὑδάτων. καὶ οἱ λάκκοι ἐξεκενοῦντο, ϗ οὐκ εἶχον πι-
εῖν εἰς πλησμονὴν ὕδωρ ἡμέραν μίαν, ὅτι ἐν μέτρῳ ἐδίδοσαν αὐτοῖς
πιεῖν. ϗ (γ) ἠθύμησαν τὰ νήπια αὐτῶν, ϗ αἱ (δ) γυναῖκες αὐτῶν
ϗ οἱ νεανίσκοι ἐξέλιπον ἀπὸ τῆς δίψης, ϗ ἔπιπτον ἐν ταῖς πλα-
τείαις τῆς πόλεως, ϗ ἐν ταῖς διόδοις τῶν πυλῶν, ϗ οὐκ ἦν κρα-
12 ταίωσις ἔτι ἐν αὐτοῖς. Καὶ ἐπισυνήχθησαν πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ Ὀζί-
αν ϗ τοὺς ἄρχοντας τῆς πόλεως, οἱ νεανίσκοι ϗ αἱ γυναῖκες ϗ τὰ
13 παιδία, ϗ (ε) ἀνεβόησαν φωνῇ μεγάλῃ, Καὶ εἶπαν ἐναντίον πάν-
των τῶν πρεσβυτέρων, Κρίναι ὁ Θεὸς ἀναμέσον ἡμῶν ϗ ὑμῶν, ὅτι
ἐποιήσατε ἐν ἡμῖν ἀδικίαν μεγάλην, οὐ λαλήσαντες εἰρηνικὰ (ζ) μετὰ
14 τῶν υἱῶν Ἀσσύρ. Καὶ νῦν οὐκ ἔστι βοηθὸς ἡμῶν, ἀλλὰ πέπρακεν ἡ-
μᾶς ὁ Θεὸς εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν, τοῦ καταστρωθῆναι ἐναντίον αὐ-
15 τῶν ἐν δίψῃ ϗ ἀπωλείᾳ μεγάλῃ. Καὶ νῦν ἐπικαλέσασθε αὐτοὺς, ϗ
ἔκδοσθε τὴν πόλιν πᾶσαν εἰς προνομὴν τῷ λαῷ Ὀλοφέρνου, ϗ πά-
16 σῃ τῇ δυνάμει αὐτοῦ. Κρεῖσσον γὰρ (η) ἡμῖν γενηθῆναι αὐτοῖς εἰς δι-
αρπαγήν. ἐσόμεθα γὰρ εἰς δούλους, ϗ ζήσεται ἡ ψυχὴ ἡμῶν, καὶ
(θ) οὐκ ὀψόμεθα τὸν θάνατον τῶν νηπίων (ι) ἡμῶν ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν,
ϗ τὰς γυναῖκας ϗ τὰ τέκνα ἡμῶν, ἐκλειπούσας τὰς ψυχὰς αὐτῶν.
17 Μαρτυρόμεθα ὑμῖν τὸν οὐρανὸν ϗ τὴν γῆν ϗ τὸν Θεὸν ἡμῶν, ϗ κύ-
ριον τῶν πατέρων ἡμῶν, ὃς ἐκδικεῖ ἡμᾶς κατὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν,
ϗ κατὰ τὰ ἁμαρτήματα τῶν πατέρων ἡμῶν, ἵνα μὴ ποιήσῃ κατὰ
18 τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ σήμερον. Καὶ ἐγένετο κλαυ-
θμὸς μέγας ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας πάντων ὁμοθυμαδὸν, ϗ ἐβόη-
σαν πρὸς κύριον (κ) τὸν Θεὸν φωνῇ μεγάλῃ. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς
23 Ὀζίας, Θαρσεῖτε ἀδελφοί, διακαρτερήσωμεν (λ) ἔτι πέντε ἡμέ-
ρας, ἐν αἷς (μ) ἐπιστρέψει κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐφ'
24 ἡμᾶς. Οὐ γὰρ ἐγκαταλείψει ἡμᾶς εἰς τέλος. Ἐὰν (ν) δὲ δι-
25 έλθωσιν αὗται, ϗ μὴ ἔλθῃ ἐφ' ἡμᾶς βοήθεια, ποιήσω κατὰ τὰ ῥήμα-
τα ὑμῶν. ϗ ἐσκόρπισε τὸν λαὸν εἰς τὴν ἑαυτοῦ (ξ) παρεμβολήν. ϗ
ἐπὶ τὰ τείχη ϗ (ο) τοὺς πύργους τῆς πόλεως αὐτῶν ἀπῆλθον, ϗ τὰς γυ-
ναῖκας ϗ τὰ τέκνα εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν (π) ἐξαπέστειλε. ϗ ἦσαν ἐν
ταπεινώσει πολλῇ ἐν τῇ πόλει.

MS. A. (α) ἔμενον (β) ἐξέλειπεν (γ) ἠθύμησεν (δ) γυναῖκες, ϗ (ε) ἐβόησαν (ζ) μετὰ υἱῶν (η) ἡμᾶς (θ) οὐχ (ι) ἡμῶν,
ϗ τὰς (κ) Θεὸν (λ) ἐπὶ πέντε (μ) ἐπιστρέψει (ν) διέλθωσιν (ξ) * πόλιν, παρεμβολήν· (ο) ἐπὶ τοὺς (π) ἀπέστειλαν.

ΚΕΦ. η'.

1 ΚΑὶ ἤκουσεν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις Ἰουδὶθ θυγάτηρ Μεραρὶ,
υἱοῦ Ὢξ, υἱοῦ Ἰωσὴφ, υἱοῦ Ὀζιὴλ, υἱοῦ Ἐλκία, (α) υἱοῦ Ἠλιοῦ, υἱοῦ Χελκί-
ου, υἱοῦ Ἐλιὰβ, υἱοῦ Ναθαναὴλ, υἱοῦ Σαλαμιὴλ, υἱοῦ Σαρασαδαΐ,
υἱοῦ Ἰσραήλ·

MS.A. (α) υἱοῦ Ἀνανίου, υἱοῦ Γεδεὼν, υἱοῦ Ῥαφαΐν, υἱοῦ Ἀκιθὼν, υἱοῦ Ἠλιοῦ, υἱοῦ Ἐλιὰβ, υἱοῦ Ναθαναὴλ, υἱοῦ Σαλαμιὴλ, υἱοῦ Σαλασαδαΐ, υἱοῦ Ἰσραὴλ· Καὶ

Cum Tranſlatione LATINA.

Et manſerunt in circuitu eorũ omnia caſtra Aſſur, 11
pedites, & currus, & equites eorum, diebus triginta
quatuor. Et defecerunt omnibus habitantibus Be-
tylua omnia receptacula ſua aquarum : & ciſter-
næ evacuabantur, & non habebant bibere ad ſa-
tietatem aquam diem unum : quoniam in menſura
dabant eis bibere. Et conſternati ſunt infantes eo-
rum, & mulieres eorum, & juvenes defecerunt præ
ſiti, & cadebant in plateis civitatis, & in tranſi-
tibus portarum : & non erat robur ultrà in eis. Et 12
congregati ſunt omnis populus ad Oziam, & prin-
cipes civitatis, juvenes, & mulieres, & pueri, &
exclamaverunt voce magnâ, Et dixerunt coram 13
omnibus ſenioribus ; Judicet Deus inter nos & vos:
quoniam feciſtis in nobis injuſtitiam magnam, non
loquentes pacifica cum filiis Aſſur. Et nunc non 14
eſt adjutor noſter, ſed vendidit nos Deus in manus
eorum, ut proſternamur coram eis in ſiti, & perditi-
one magnâ. Et nunc invocate eos, & date civita- 15
tem omnem in direptionem populo Olophernis, &
omni virtuti ejus. Melius enim nobis fieri eis in 16
direptionem. Erimus enim in ſervos, & vivet ani-
ma noſtra : & non videbimus mortem infantium no-
ſtrorum in oculis noſtris, & uxores, & filios no-
ſtros, deficientes animas eorum. Conteſtamur vo- 17
bis cœlum, & terram, & Deum noſtrum, & Do-
minum patrum noſtrorum, qui ulciſcitur nos ſecun-
dùm peccata noſtra, & ſecundùm peccata patrum
noſtrorum ; ut non faciat juxta verba hæc in die ho-
dierna. Et facta eſt ploratio magna in medio eccle- 18
ſiæ omnium unanimiter : Et clamaverunt ad Domi-
num Deum voce magnâ. Et dixit ad eos Ozi- 23
as ; Confidite, fratres : obduremus adhuc quinque
dies, in quibus convertet Dominus Deus noſter mi-
ſericordiam ſuam ſuper nos. Non enim derelinquet nos 24
in finem. Si autem tranſierint hi, & non venerit 25
ſuper nos auxilium ; faciam ſecundùm verba ve-
ſtra. Et diſperſit populum in caſtra ipſius: & ad
muros, & turres civitatis ſuæ abierunt : & mu-
lieres, & filios in domos ſuas dimiſit. Et fuerunt in
humilitate multa in civitate.

CAP VIII.

ET audivit in illis diebus Judith filia Merari, 1
filii Ox, filii Joſeph, filii Oziel, filii Elcia, filii Eliu,
filii Chelciæ, filii Eliab, filii Nathanael, filii Sala-
miel, filii Saraſadai, filii Iſrael.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
23 [illegible]
24 25 [illegible]

1 [illegible]

Manſit autem in circuitu ipſorum ex- 11
ercitus Aſſyriorum, pedites equiteſque
& currus, duos menſes & quatuor dies.
Et conſumpſerant habitatores Bethpallu
lacus ſuos, & utres ipſorum conſumpti
erant, neque reliquas habebant aquas
quas biberent, & delinquebant animo
pueri & mulieres ipſorum, quia non
erat reliqua ipſis aqua quam biberent ad
ſatietatem, vel diem unum : dabant e-
nim ipſis aquam ad menſuram. Delin-
quebant autem valdè juvenes ipſorum
mulieresſque ac pueri, & deficiebant ſiti,
& cadebant in plateis civitatis, & in-
greſſibus portarum, nec erant in ipſis
vires. Et congregati ſunt ad Uziam & 12
principes civitatis, adoleſcentes mulie-
reſque & pueri, & clamârunt voce
magnâ, & dixerunt in faciem ſenatori-
bus ; Judicet Dominus inter nos & 13
vos : Feciſtis enim nobis injuriam ma-
gnam, quòd non locuti eſtis pacificè
filiis Aſſyriæ. Et nunc non eſt qui au- 14
xilio ſit nobis, ſed tradidit nos Dominus
in manus ipſorum, & conſumemur corã
eis ſiti, et interitu magno. Nunc autẽ, vo- 15
catis ipſis, tradite civitatẽ in captivitatẽ
& prædã populo Alphernæ, & toti exer-
citui ejus. Melius enim eſt nobis ſervis 16
eſſe & ancillis ipſorũ, ut vivat anima no-
ſtra, quàm videre oculis noſtris mortem
puerorum noſtrorũ, uxorúmque & filio-
rum, præ deliquio animi ipſorum. Conte- 17
ſtamúrque adverſùs vos cœlum & ter-
ram, Dominúmque Deum patrum no-
ſtrorum, qui vindictam exigit de no-
bis ſecundùm peccata noſtra, ut faciatis
ſecundùm ea quæ dicta ſunt hodierno die.
Factuſque eſt fletus magnus in medio 18
ſynagogæ. Et clamârunt ad Dominum
voce altâ omnes unâ. Et dixit eis Uzi- 23
as ; Confidite fratres mei, & ſuſtinea-
mus adhuc quinque dies alios : fortaſſe
convertet ad nos Dominus Deus no-
ſter miſericordias ſuas ; Quia non de- 24
relinquet nos uſque ad extremum. Quòd 25
ſi tranſierint quinque dies, nec extiterit
nobis auxiliũ, faciemus ſecundùm verba
hæc. Et diſperſit populum ad ſuum quem-
que tentorium, & ad mœnia turréſque
civitatis : mulieres autem puerósque
dimiſit ad domos ſuas. Fueruntque in
afflictione magna admodùm.

CAP. VIII.

ET in diebus illis habitabat in Beth- 1
pallu Judith, filia Merari, filii Uz, filii Jo-
ſeph, filii Uzziel, filii Elkana, filii Chanan, filii Gabun, filii Daphnin, filii Achitub, filii Nain, filii Malchiæ, filii Gir, filii Nathaniæ, filii Samuel, filii Simeon, filii Iſrael.

Versio VULG. LAT.

2 Et vir ejus fuit Manasses, qui mortuus est in diebus
3 messis hordeaceæ : Instabat enim super alligantes manipulos in campo, & venit æstus super caput ejus, & mortuus est in Bethulia civitate sua,
4 & sepultus est illic cum patribus suis. Erat autem Judith relicta ejus vidua jam annis tribus,
5 & mensibus sex. Et in superioribus domûs suæ fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis
6 suis clausa morabatur, Et habens super lumbos suos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitæ suæ, præter sabbata, & neomenias, & festa do-
7 mûs Israel. Erat autem eleganti aspectu nimis, cui vir suus reliquerat divitias multas, & familiam copiosam, ac possessiones armentis boum &
8 gregibus ovium plenas. Et erat hæc in omnibus famosissima, quoniam timebat Dominum valdè, nec erat qui loqueretur de illa verbum malum.
9 Hæc itaque cùm audîsset, quoniam Ozias promisisset quòd transacto quinto die traderet civitatem, misit ad presbyteros Chabri & Charmi.
10 Et venerunt ad illam, & dixit illis; Quod est hoc verbum, in quo consensit Ozias, ut tradat civitatem Assyriis, si intra quinque dies non
11 venerit vobis adjutorium? Et qui estis vos, qui
12 tentatis Dominum? Non est iste sermo, qui misericordiam provocet, sed potiùs qui iram exci-
13 tet, & furorem accendat. Posuistis vos tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum,
14 diem constituistis ei. Sed quia patiens Dominus est, in hoc ipso pœniteamus, & indulgentiam
15 ejus fusis lachrymis postulemus: Non enim quasi homo, sic Deus comminabitur, neque sicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

2 Καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Μανασσῆς, τῆς φυλῆς αὐτῆς, καὶ τῆς πατριᾶς αὐ-
3 τῆς, καὶ ἀπέθανεν ἐν ἡμέραις (α) θερισμοῦ κριθῶν· Ἐπέστη γὰρ ἐπὶ
(β) τοῦ δεσμεύοντος τὸ δράγμα ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ ὁ καύσων ἦλθεν ἐπὶ
τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν (γ) κλίνην, καὶ ἐτελεύτησεν ἐν Βετυ-
λούᾳ τῇ πόλει αὐτοῦ, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ ἐν τῷ
4 ἀγρῷ τῷ ἀναμέσον Δωθαΐμ καὶ (δ) Βελαμών. Καὶ ἦν Ἰουδὶθ ἐν
5 τῷ οἴκῳ αὐτῆς χηρεύουσα ἔτη τρία καὶ μῆνας τέσσαρας. Καὶ ἐποί-
6 ησεν ἑαυτῇ σκηνὴν ἐπὶ τοῦ δώματος τοῦ οἴκου αὐτῆς, Καὶ ἐπέθηκεν
ἐπὶ τὴν ὀσφὺν αὐτῆς σάκκον· καὶ ἦν ἐπ᾽ αὐτῆς τὰ ἱμάτια τῆς
χηρεύσεως αὐτῆς. καὶ (ε) ἐνήστευε πάσας τὰς ἡμέρας (ζ) χηρεύσεως
αὐτῆς χωρὶς προσαββάτων, καὶ σαββάτων, καὶ προνουμηνιῶν, καὶ
7 νουμηνιῶν, καὶ ἑορτῶν, καὶ χαρμοσυνῶν οἴκου Ἰσραήλ. Καὶ ἦν κα-
λὴ τῷ εἴδει, καὶ ὡραία τῇ ὄψει σφόδρα. καὶ ὑπελείπετο αὐτῇ Μα-
νασσῆς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς χρυσίον καὶ ἀργύριον, καὶ παῖδας καὶ παιδίσκας,
8 καὶ κτήνη καὶ ἀγρούς, καὶ (η) ἔμενεν ἐπ᾽ αὐτῶν. Καὶ οὐκ ἦν ὃς ἐπήνεγκεν
9 αὐτῇ ῥῆμα πονηρόν, ὅτι ἐφοβεῖτο τὸν Θεὸν σφόδρα. Καὶ ἤκουσε
τὰ ῥήματα τοῦ λαοῦ τὰ πονηρὰ ἐπὶ τὸν ἄρχοντα, ὅτι (θ) ὠλιγοψύ-
χησαν ἐπὶ τῇ σπάνει τῶν ὑδάτων· καὶ ἤκουσε (ι) πάντας τοὺς λό-
γους Ἰουδὶθ οὓς ἐλάλησε πρὸς αὐτοὺς Ὀζίας, ὡς ὤμοσεν αὐτοῖς πα-
ραδώσειν τὴν πόλιν μετὰ ἡμέρας πέντε τοῖς Ἀσσυρίοις. καὶ ἀποστεί-
λασα τὴν ἄβραν αὐτῆς τὴν ἐφεστῶσαν πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῆς,
(κ) ἐκάλεσεν Ὀζίαν καὶ Χαβρὶν καὶ Χαρμὶν τοὺς πρεσβυτέρους τῆς πό-
10 λεως αὐτῆς. Καὶ ἦλθον πρὸς αὐτήν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, Ἀκούσα-
τε δή μου ἄρχοντες τῶν κατοικούντων (λ) ἐν Βετυλούᾳ· ὅτι οὐκ εὐθὴς
ὁ λόγος ὑμῶν ὃν ἐλαλήσατε ἐναντίον τοῦ λαοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, καὶ
ἐστήσατε τὸν ὅρκον (μ) ὃν ἐλαλήσατε ἀναμέσον τοῦ Θεοῦ καὶ ὑμῶν,
εἴπατε ἐκδώσειν τὴν πόλιν τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν, ἐὰν μὴ ἐν αὐταῖς (ν) ἐπι-
11 στρέψῃ ὁ Κύριος βοηθῆσαι (ξ) ἡμῖν. Καὶ νῦν τίνες ἐστὲ ὑμεῖς οἳ
ἐπειράσατε τὸν Θεὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ σήμερον, καὶ (ο) ἵστατε ὑπὲρ τοῦ
Θεοῦ ἐν μέσῳ υἱῶν ἀνθρώπων· καὶ νῦν Κύριον παντοκράτορα ἐξετάζε-
τε, καὶ οὐθὲν ἐπιγνώσεσθε ἕως τοῦ αἰῶνος· ὅτι βάθος καρδίας ἀνθρώ-
που οὐχ εὑρήσετε, καὶ λόγους τῆς διανοίας αὐτοῦ οὐ (π) λήψεσθε, καὶ πῶς
τὸν Θεὸν ὃς ἐποίησε (ρ) τὰ πάντα ταῦτα, ἐρευνήσετε, καὶ τὸν νοῦν αὐτοῦ ἐπιγνώσεσθε, καὶ τὸν λογισμὸν αὐτοῦ (σ) κατανο-
ήσετε; μηδαμῶς, ἀδελφοί, μὴ παροργίζετε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, ὅτι ἐὰν μὴ βούληται ἐν ταῖς πέντε ἡμέραις βοηθῆ-
σαι ἡμῖν, αὐτὸς ἔχει τὴν ἐξουσίαν ἐν αἷς θέλει (τ) σκεπάσαι ἡμέραις, ἢ καὶ (υ) ὀλοθρεῦσαι ἡμᾶς πρὸ προσώπου τῶν ἐ-
15 χθρῶν ἡμῶν. ὑμεῖς δὲ μὴ ἐνεχυράζετε τὰς βουλὰς Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, Ὅτι οὐχ ὡς ἄνθρωπος ὁ Θεὸς ἀπειληθῆναι,
οὐδὲ ὡς υἱὸς ἀνθρώπου διαιτηθῆναι.

Et vir ejus Manasses de tribu ejus, & de patria 2
ejus, & mortuus est in diebus messis hordeorum. In- 3
stabat enim super ligantem manipulum in campo, &
æstus venit super caput ejus, & procidit (a) in le-
ctum, & obiit in Betylua civitate sua: & sepelie-
runt eum cum patribus ejus in agro, qui inter Do-
thaim, & Belamon. Et fuit Judith in domo sua 4
viduitatem servans annos tres, & menses quatu-
or. Et fecit sibi tabernaculum super solarium do- 5
mûs suæ, Et imposuit super lumbum suum cilici- 6
um: Et erant super eam vestimenta viduitatis ejus:
& jejunabat omnibus diebus viduitatis suæ præter
antesabbata, & sabbata, & antenomenias, & ne-
omenias, & festivitates, & lætas solennitates do-
mûs Israel. Et erat pulchra specie, & decora aspe- 7
ctu valdè. Et reliquerat ei Manasses vir ejus au-
rum, & argentum, & pueros, & ancillas, & pe-
cora, & agros: & manebat super ea. Et non erat, 8
qui inferret ei verbum malum; quoniam timebat
Deum valdè. Et audivit verba populi mala in prin- 9
cipem, quia animo defecerunt super raritate aqua-
rum. Et audivit omnia verba Judith, quæ locu-
tus erat ad eos Ozias, quomodò juraverat eis tra-
diturum civitatem post dies quinq; Assyriis. Et mit-
tens ancillam suam, quæ præerat omnibus substanti-
is suis, vocavit Oziam, & Chabrin, & Charmin
seniores civitatis suæ. Et venerunt ad eam. Et di-
xit ad eos; Audite nunc me, principes habitanti- 10
um in Betylua: quoniam non rectum est verbum
vestrum, quod locuti estis coram populo in die hac,
& statuistis juramentum, quod locuti estis, inter
Deum, & vos, & dixistis dedituros civitatem ini-
micis nostris, nisi in illis [diebus] conversus fuerit
Dominus ad adjuvandum nos. Et nunc qui estis 11
vos, qui tentâstis Deum in die hodierna, & statu-
istis pro Deo in medio filiorum hominum? Et nunc
Dominum omnipotentem examinatis, & nihil cogno-
scetis usque in seculum: quoniam profundum cor-
dis hominis non invenietis, & verba cogitationis
ejus non percipietis: & quomodò Deum qui fecit
omnia hæc, investigabitis, & mentem ejus cognosce-
tis, & cogitationē ejus contemplabimini? Nequaquā,
fratres: nolite ad iracundiam provocare Dominum
Deum nostrum: quoniam si noluerit in istis quinque
diebus auxiliari nobis, ipse habet potestatem, in qui-
bus velit, tegere diebus, vel etiam exterminare nos ante faciem inimicorum nostrorum. Vos autem ne (b) extorqueatis consi-
lia Domini Dei nostri, Quoniam non tanquam homo Deus, ut minis terreatur, neque tanquam filius hominis, (c) ut judicetur. 15

MS. A. (α) κριθῶν θερισμοῦ· (β) τοὺς δεσμεύοντας τὰ δράγματα (γ) κλίνην αὐτοῦ, καὶ (δ) Βαλαμών. (ε) ἐνήστευσεν (ζ) τῆς χηρεύσεως χωρὶς * καὶ σαββάτων, καὶ προνουμηνιῶν — προσαββάτων, καὶ ἑορτῶν, (η) ἔμενεν (θ) ὠλιγοψύχησεν ἐν τῇ (ι) Ἰουδὶθ πάντας τοὺς λόγους οὓς (κ) ἐκάλεσεν Χαβρὶμ (λ) Βαιτυλούα· (μ) τοῦτον ὃν (ν) ἐπιστρέψῃ Κύριος (ξ) ὑμῖν. (ο) ἵστατε (π) διαλήψεσθε, (ρ) πάντα ταῦτα, ἐρευνήσατε, (σ) κατανοήσατε; (τ) καὶ πάσαις ἡμέραις, (υ) ὀλεθρεῦσαι

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

2. 3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
15 [illegible]

Vir ejus Manasses, de tribu ipsius, mortu- 2
us fuerat in messe hordei: Superstabat 3
enim messoribus in agro, & incaluit
causon in capite ejus, & cecidit in le-
ctum, & mortuus est in Bethpallu civitate
suâ, & sepelierunt ipsum cum patribus
suis, in agro, inter Dothim & Belmun.
Judith autem vidua egit in domo sua 4
tres annos & quatuor menses: Fecit- 5
que sibi tabernaculum super tecto do-
mûs suæ; Præcinxitque lumbos suos 6
sacco, induebàtque se vestes viduitatis
suæ, jejunabàtque omnibus diebus vi-
duitatis suæ, præterquam sabbatis, &
neomeniis, & festis, & lætitiis, & com-
memorationibus domûs Israel. Erat au- 7
tem formosa aspectu, gestúque decora,
& mente cordata, honesta ac prudens.
Erat etiam valdè dives: Reliquerat
enim ipsi Manasses vir ejus aurum & ar-
gentum, servos & ancillas, pecoráque, &
agros in quibus morabatur: Nec erat qui 8
ei quicquam mali diceret, valdè enim
Deum colebat. Et audivit mala verba 9
populi quæ dixerant magistratui, quo-
niam tæduerat ipsos ob sitim aquarum:
Audivitque Judith omnia quæ dixerat
ipsis Uzias, quòd auscultaverat ipsis, &
juraverat tradituros civitatem Assyriis
post quinque dies. Misitque ministram
suam, quam præfecerat omnibus bonis
suis, & vocavit Chabrin, & Charmin
senatores civitatis. Et venerunt ad 10
Judith, & dixit eis; Audite me principes
incolæque *civitatis* Bethpallu: non est
enim bonum quod locuti estis hodiè co-
ram populo, & constituistis juramen-
tum quod jurârunt inter vos & Deum,
& dixistis, traditum iri civitatem ho-
stibus nostris, nisi istis diebus convertat
se Dominus Deus noster in auxilium
nostrum. Jam autem qui estis vos, ut 11
tentetis Deum, quare dei sitis inter ho-
mines? Et examinatis cogitationes
Dei omnipotentis, quas nemo cogno-
scet in æternum. Profunda cordis filio-
rum hominis non investigantur, nec as-
sequimini cogitata mentium ipsorum;
Et quomodo Deum, qui hæc omnia fe-
cit, assequemini, vel sententiam ejus
cognoscetis, & cogitationes ejus intel-
ligetis? Nolite fratres, irritare Dominum
Deū nostrum. Nam si noluerit adjuvare
nos intra quinque dies, potest, quando
voluerit, protegere nos, & frangere ho-
stes nostros coram nobis. Vos autem
nolite oppignerare consilia Domini
Dei. Non enim est instar hominis, ut minitetur *quis ei*; nec instar filii hominis, ut in ordinē redigatur. 15

Versio VULG. LAT.

16 Et ideò humiliemus illi animas nostras, & in spiritu
17 constituti humiliato, servientes illi, Dicamus flentes Dño, ut secundùm voluntatem suam sic faciat nobiscum misericordiā suam: ut sicut conturbatum est cor nostrum in superbia eorum, ita etiam de nostra
18 humilitate gloriemur: Quoniā non sum⁹ secuti peccata patrū nostrorum, qui dereliquerunt Deū suū,
19 & adoraverunt deos alienos, Pro quo scelere dati sunt in gladiū, & in rapinam, & in confusionem inimicis suis: nos autē alterū Deū nescim⁹ præter ipsū.
20 Expectem⁹ humiles consolationē ejus, & exquiret sanguinē nostrū de afflictionibus inimicorū nostrorum, & humiliabit omnes Gentes, quæcunque insurgunt contra nos, & faciet illas sine honore Dñs
21 Deus noster. Et nunc, fratres, quoniam vos estis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, ut memores sint, quia tentati sunt patres nostri ut probarentur, si verè cole-
22 rent Deū suum. Memores esse debent, quomodò pater noster Abrahā tentatus est, & per multas tri-
23 bulationes probat⁹, Dei amic⁹ effect⁹ est. Sic Isaac, sic Jacob, sic Moyses, & omnes qui placuerunt Deo,
24 per multas tribulationes transierunt fideles. Illi autem, qui tentationes non susceperunt cum timore Dñi, & impatientiā suam & improperiū murmura-
25 tionis suæ contra Dñm protulerunt, Exterminati
26 sunt ab exterminatore, & à serpentib⁹ perierunt. Et nos ergò non ulciscamur nos pro his quæ patimur,
27 Sed reputantes peccatis nostris hæc ipsa supplicia minora esse, flagella Dñi, quibus quasi servi corripimur, ad emendationē, & non ad perditionem nostrā
28 evenisse credam⁹. Et dixerunt illi Ozias & presbyteri; Omnia, quæ locuta es, vera sunt, & non est in
29 sermonibus tuis ulla reprehensio. Nunc ergò ora pro nobis, quoniā mulier sancta es, & timens Deū.
30 Et dixit illis Judith; Sicut quod potui loqui, Dei esse
31 cognoscitis: Ita quod facere disposui, probate si ex Deo est, & orate ut firmū faciat Deus consilium me-
32 um. Stabitis vos ad portam nocte istâ, & ego exeā cum abra mea: & orate, ut sicut dixistis, in diebus
33 quinque respiciat Dñs populum suum Israel. Vos autem nolo ut scrutemini actum meum, & usque dum renuntiem vobis, nihil aliud fiat, nisi oratio pro me ad Dominum Deum nostrum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 Διόπερ ἀναμένοντες τὴν παρ' αὐτοῦ σωτηρίαν, (α) ἐπικαλεσώμεθα αὐτὸν εἰς βοήθειαν ἡμῶν, καὶ εἰσακούσεται τῆς φωνῆς ἡμῶν, ἐὰν ᾖ αὐτῷ ἀρεστόν. ὅτι οὐκ ἀνέστη ἐν ταῖς γενεαῖς ἡμῶν, οὐδέ ἐστιν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ σήμερον οὔτε φυλὴ, οὔτε πατριὰ, (β) οὔτε δῆμος, οὔτε πόλις ἐξ ἡμῶν, οἳ προσκυνοῦσι θεοῖς χειροποιήτοις, καθάπερ ἐγένετο ἐν ταῖς πρό-
19 τερον ἡμέραις, Ὧν χάριν ἐδόθησαν εἰς ῥομφαίαν καὶ εἰς διαρπαγὴν οἱ πατέρες ἡμῶν, καὶ ἔπεσον πτῶμα μέγα ἐνώπιον τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. ἡμεῖς δὲ ἕτερον θεὸν οὐκ (γ) ἐπέγνωμεν πλὴν αὐτοῦ· ὅθεν ἐλπίζομεν ὅτι οὐχ ὑπερόψεται ἡμᾶς, (δ) οὐδ' ἀπὸ τοῦ γένους ἡμῶν. ὅτι ἐν τῷ ληφθῆναι ἡμᾶς, οὕτως καθήσεται πᾶσα ἡ Ἰουδαία, καὶ προνομευθήσεται τὰ ἅγια ἡμῶν, καὶ (ε) ζητήσει τὴν βεβήλωσιν αὐτῶν ἐκ τοῦ (ζ) στόματος ἡμῶν, καὶ τὸν φόνον τῶν ἀδελφῶν (η) ἡμῶν, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς γῆς, καὶ τὴν ἐρήμωσιν τῆς κληρονομίας ἡμῶν ἐπιστρέψει εἰς κεφαλὴν ἡμῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, οὗ ἐὰν δουλεύσωμεν ἐκεῖ, καὶ ἐσόμεθα εἰς πρόσκομμα καὶ εἰς ὄνειδος ἐναντίον τῶν κτωμένων ἡμᾶς· ὅτι οὐ κατευθυνθήσεται ἡ δουλεία ἡμῶν εἰς χάριν, ἀλλ' εἰς ἀτιμίαν
21 θήσει αὐτὴν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν. Καὶ νῦν ἀδελφοὶ ἐπιδειξώμεθα τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν, ὅτι ἐξ ἡμῶν κρέμαται ἡ ψυχὴ αὐτῶν, καὶ τὰ ἅγια καὶ ὁ οἶκος καὶ τὸ θυσιαστήριον (θ) ἐπεστήρικται ἐφ' ἡμῖν. Παρὰ (ι) ταῦτα πάντα εὐχαριστήσωμεν κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν, ὃς πειράζει ἡμᾶς καθὰ καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν. μνήσθητε ὅσα ἐποίησε μετὰ Ἀβραὰμ, καὶ ὅσα ἐπείρασε τὸν Ἰσαὰκ, καὶ ὅσα ἐγένετο τῷ Ἰακὼβ ἐν Μεσοποταμίᾳ τῆς Συρίας (κ) ποιμαίνοντι τὰ πρόβατα Λάβαν τοῦ ἀ-
26 δελφοῦ τῆς μητρὸς αὐτοῦ· Ὅτι οὐ καθὼς ἐκείνους ἐπύρωσεν εἰς ἐτα-
27 σμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν, καὶ ἡμᾶς οὐκ ἐξεδίκησεν, Ἀλλ' εἰς νου-
28 θέτησιν μαστιγοῖ κύριος τοὺς ἐγγίζοντας αὐτῷ. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὴν Ὀζίας, Πάντα ὅσα εἶπας, (λ) ἀγαθῇ καρδίᾳ ἐλάλησας, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἀντιστήσεται τοῖς λόγοις σου. Ὅτι οὐκ ἐν τῇ σήμερον ἡ σοφία σου πρόδηλός ἐστιν, ἀλλὰ ἀπ' ἀρχῆς ἡμερῶν σου ἔγνω πᾶς ὁ λαὸς τὴν σύνεσίν σου, καθότι ἀγαθόν ἐστι τὸ πλάσμα τῆς καρδίας σου. (μ) ἀλλ' ὁ λαὸς ἐδίψησε σφόδρα καὶ (ν) ἠνάγκασαν ποιῆσαι ἡμᾶς καθὰ ἐλαλήσαμεν αὐτοῖς, καὶ (ξ) ἀπαγαγεῖν ὅρκον ἐφ'
29 ἡμᾶς, ὃν οὐ παραβησόμεθα. Καὶ νῦν δεήθητι περὶ ἡμῶν, ὅτι γυνὴ εὐσεβὴς εἶ, καὶ ἀποστελεῖ κύριος τὸν ὑετὸν εἰς πλήρωσιν τῶν λάκ-
30 κων ἡμῶν, καὶ οὐκ ἐκλείψομεν ἔτι. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς Ἰουδὶθ, Ἀκούσατέ μου, καὶ ποιήσω πρᾶγμα ὃ ἀφίξεται εἰς γενεὰς γενεῶν υἱοῖς
32 τοῦ γένους ἡμῶν. Ὑμεῖς στήσεσθε ἐπὶ τῆς πύλης τὴν νύκτα ταύτην, καὶ ἐξελεύσομαι ἐγὼ μετὰ τῆς ἅβρας μου, καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις μεθ' ἃς εἴπατε παραδώσειν τὴν πόλιν τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν, ἐπισκέψεται
33 κύριος τὸν Ἰσραὴλ ἐν χειρί μου. Ὑμεῖς δὲ οὐκ (ο) ἐξερευνήσετε τὴν πρᾶξίν μου, οὐ γὰρ (π) ἐρῶ ὑμῖν, ἕως τοῦ τελεσθῆναι ἃ ἐγὼ ποιῶ.

Quamobrem expectantes eam quæ ab ipso, salutem, 16
invocemus eum in adjutorium nostrum: & exaudiet vocem nostram, si fuerit ipsi placitum: quoniam non surrexit in generationibus nostris, neque est in hodierna die neque tribus, neque patria, neque oppidum, neque civitas ex nobis, qui adorent deos manufactos, sicut factum est in prioribus diebus, Quo- 19
rum gratiâ dati sunt in gladium, & in direptionem patres nostri, & ceciderunt ruinâ magnâ coram inimicis nostris. Nos autem alium Deum non agnovimus præter eum: unde speramus, quia non despiciet nos, neque à (d) genere nostro: quoniam cum capti fuerimus nos; sic sedebit omnis Judæa, & diripientur Sancta nostra, & quæret pollutionem eorum de (e) ore nostro, & cædem fratrum nostrorum, & captivitatem terræ, & desolationem hæreditatis nostræ convertet in caput nostrum in gentibus, ubicunque servierimus ibi, & erimus in offendiculum, & in opprobrium coram possidentibus nos: quoniam non dirigetur servitus nostra in gratiam, sed in ignominiam dabit eam Dominus Deus noster. Et nunc, fra- 21
tres, ostendamus fratribus nostris, quia ex nobis pendet anima eorum, & sancta, & domus & altare innituntur super nos. Præter hæc omnia gratias agamus Domino Deo nostro, qui tentat nos, sicut & patres nostros. Recordamini, quæcunque fecit cum Abraham, & quæcunque tentavit Isaac, & quæcunque evenerunt Jacob in Mesopotamia Syriæ, pascenti pecora Laban fratris matris suæ: Quoniam non sicut il- 26
los examinavit in examen cordis eorum, etiam nos
non est ultus, Sed ad monitionem flagellat Dominus 27
appropinquantes sibi. Et dixit ad eam Ozias; Omnia 28
quæcunque dixisti, bono corde locuta es, & non est qui resistat verbis tuis: Quoniam non hodiè sapientia tua manifesta est, sed à principio dierum tuorum novit omnis populus intellectum tuum, quomodò bona est formatio cordis tui. Sed populus sitivit vehementer & coegerunt facere nos secundùm ea quæ locuti sumus eis, & inducere juramentum super nos, quod non transgrediemur. Et nunc ora pro nobis, quoni- 29
am mulier pia es: & mittet Dominus pluviam ad impletionem cisternarum nostrarum, & non deficiemus ultrà. Et dixit ad eos Judith; Audite me, & 30
faciam rem, quæ perveniet in generationes generationum filiis generis nostri. Vos stabitis super portam 32
nocte hâc, & exibo ego cum ancilla mea, & in diebus post quos dixistis tradituros civitatem inimicis nostris, visitabit Dominus Israel in manu mea. Vos 33
autem non perscrutabimini actionem meam: non enim dicā vobis, donec perfecta fuerint quæ ego facio.

MS. A. (α) ἐπικαλεσώμεθα (β) οὐδὲ (γ) ἔγνωμεν (δ) οὔτε (ε) ἐκζητήσει (ζ) αἵματος (η) ὑμῶν, (θ) ἐπεστήρισται (ι) ταῦτα εὐχαριστήσωμεν (κ) ποιμαίνοντος αὐτοῦ τὰ (λ) ἐν ἀγαθῇ (μ) ἀλλὰ (ν) ἠνάγκασεν ἡμᾶς ποιῆσαι (ξ) ἐπήγαγεν ἐφ' ἡμᾶς ὅρκον, (ο) ἐξερευνήσατε (π) ἀναγγελῶ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 [illegible]
19 [illegible]
21 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]

Sed expectemus redemptionē ejus, & vo- 16
cemus eum in adjutorium nostrum, & si voluerit, audiet vocem nostram. Quia non extitit in familiis nostris, neque tempore nostro fuit vel tribus, vel familia, vel gens, vel civitas vestrûm quæ adoraverit deos factos manu humanâ, quod temporibus nos antegressis factum est.
Propter quod traditi sunt patres nostri 19
prædæ & gladio, ceciderúntque coram hostibus suis casu magno. Nos autem Deum ab eo aliū non novimus, ut avertat à nobis vultum suum. Nam si nos tradamur, tradetur & tota Judæa, & diripientur sanctuaria nostra, & requiret Domin⁹ pollutionem eorum de sanguine nostro. Et cædem fratrum nostrorum, & captivitatem terræ, & pollutionem hæreditatis nostræ convertet in caput nostrum, inter Gentes ubi servitutem servimus. Erimusque scandalo, & opprobrio, coram omnibus vicinis nostris. Neque enim vel servitus nostra gratiosa erit: sed convertet eam Dominus in ignominiam. Nunc autem nos suscipiamus 21
fratres nostros; de nobis enim pendet anima ipsorum: Et sanctuarium, & templum, & altare in nobis posita sunt. Et ultra hæc omnia placebimus Deo, qui nos tentat sicut patres nostros. Mementote omnia quæ fecit Abrahamo & Isaaco, quæque Jacobo contigerunt in Mesopotamia, cùm pasceret oves Laban avunculi sui. Quando ipsos exploravit 26
tentatione cordis ipsorum. Nos etiam, non in vindictam, Sed in castigationem 27
percussit Dominus; quia propinqui ipsi sumus. Dixitque ei Uzias; Quicquid di- 28
xisti, corde bono dixisti, nec est qui adversetur consilio tuo. Neque inde ab hodierno die nota est sapientia tua: sed à diebus antiquis novit totus populus prudentiam tuam. Bona enim est cogitatio cordis tui. Sed populus supra modùm siti pressus, adegit nos facere ipsis sicut diximus, & induxerunt in nos juramentum quod transgredi non possumus. Et nunc ora pro nobis; fortasse au- 29
diet te Dominus Deus noster, quoniam fœmina es Deum timens; & mittet Dominus pluviam, quâ repleantur lacus nostri, nec consumemur. Et dixit ipsis Ju- 30
dith; Audite me, & faciam factū sapiens, quod relinquatur generationib⁹ & generationibus filiorū populi nostri. State vos 32
in portâ nocte hâc, & egrediar ego & ministra mea. Et intra dies post quas dixistis 33
vos tradituros civitatē hostib⁹ nostris, liberabit Domin⁹ Israel, ut spero. Vos autē nolite in ea quæ facio inquirere. Neq; enim ostendā vobis priusquā perfectū fuerit quod facio

Versio VULG. LAT.

34 Et dixit ad eam Ozias princeps Juda ; Vade in pace,
& Dominus sit tecum in ultionem inimicorum no-
strorum. Et revertentes abierunt.

CAP. IX.

1 Quibus abscedentibus, Judith ingressa est oratoriū
suum : & induens se cilicio, posuit cinerem super
caput suum : & prosternens se Domino, clamabat ad
2 Dominum, dicens ; Domine De' patris mei Simeon,
qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum,
qui violatores extiterunt in coinquinatione sua, &
3 denudaverunt femur virginis in confusionem : Et de-
disti mulieres illorum in prædam, & filias illorum in
captivitatem ; & omnem prædam in divisionem ser-
vis tuis, qui zelaverunt zelum tuum: subveni, quæso te,
4 Domine Deus meus, mihi viduæ. Tu enim fecisti
priora, & illa post illa cogitâsti : & hoc factum est
5 quod ipse voluisti. Omnes enim viæ tuæ paratæ sunt,
6 & tua judicia in tua providentia posuisti. Respice
castra Assyriorum nunc, sicut tunc castra Ægyptio-
rum videre dignatus es, quando post servos tuos arma-
ti currebant, confidentes in quadrigis, & in equita-
7 tu suo, & in multitudine bellatorum. Sed aspexisti
super castra eorum, & tenebræ fatigaverunt eos.
8 Tenuit pedes eorum abyssus, & aquæ operuerunt
9 eos. Sic fiant & isti, Domine, qui confidunt in mul-
titudine sua, & in curribus suis, & in contis, & in scu-
10 tis, & in sagittis suis, & in lanceis gloriantur, Et
nesciunt quia tu ipse es Deus noster, qui conteris
11 bella ab initio, & Dominus nomen est tibi. Erige
brachium tuum sicut ab initio, & allide virtutem illo-
rum in virtute tua : cadat virtus eorum in iracun-
dia tua, qui promittunt se violare Sancta tua, &
polluere tabernaculum nominis tui, & dejicere gla-
12 dio suo cornu altaris tui. Fac, Domine, ut gladio
13 proprio ejus superbia amputetur : Capiatur laqueo
oculorum suorum in me, & percuties eum ex labiis
14 charitatis meæ. Da mihi in animo constantiam, ut
contemnam illum ; & virtutem, ut evertam illum.
15 Erit enim hoc memoriale nominis tui, cùm manus
fœminæ dejecerit eum.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

34 Καὶ εἶπεν Ὀζίας καὶ οἱ ἄρχοντες πρὸς αὐτὴν, Πορεύου εἰς εἰρήνην,
καὶ κύριος ὁ θεὸς ἔμπροσθέν σου εἰς ἐκδίκησιν τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν.
καὶ ἀποστρέψαντες ἐκ τῆς σκηνῆς, ἐπορεύθησαν ἐπὶ τὰς διατάξεις
αὐτῶν.

ΚΕΦ. θ'.

1 Ἰουδὶθ δὲ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον, καὶ ἐπέθετο σποδὸν ἐπὶ τὴν κε-
φαλὴν αὐτῆς, καὶ ἐγύμνωσεν ὃν ἐνεδιδύσκετο σάκκον· καὶ ἦν ἄρτι
προσφερόμενον ἐν Ἱερουσαλὴμ εἰς τὸν οἶκον τοῦ (α) θεοῦ τὸ θυμία-
μα τῆς ἑσπέρας ἐκείνης· καὶ ἐβόησε (β) φωνῇ μεγάλῃ Ἰουδὶθ πρὸς
2 κύριον, καὶ εἶπε, Κύριε ὁ θεὸς τοῦ πατρός μου Συμεὼν, ᾧ ἔδωκας ἐν
χειρὶ ῥομφαίαν εἰς ἐκδίκησιν ἀλλογενῶν, οἳ ἔλυσαν μήτραν παρθένου
εἰς μίασμα, καὶ ἐγύμνωσαν μηρὸν εἰς αἰσχύνην, καὶ ἐβεβήλωσαν μήτραν
εἰς ὄνειδος· εἶπας γὰρ, Οὐχ οὕτως ἔσται· καὶ ἐποίησαν. ἀνθ' ὧν
ἔδωκας ἄρχοντας αὐτῶν εἰς φόνον, καὶ τὴν (γ) στρωμνὴν αὐτῶν ἣ ἠ-
δέσατο τὴν ἀπάτην αὐτῶν, εἰς αἷμα· καὶ ἐπάταξας δού-
3 λους (δ) ἐπὶ δυνάσταις, καὶ δυνάστας ἐπὶ θρόνοις αὐτῶν· Καὶ
ἔδωκας γυναῖκας αὐτῶν εἰς προνομὴν, καὶ θυγατέρας (ε) εἰς
αἰχμαλωσίαν, καὶ πάντα τὰ σκῦλα (ζ) εἰς διαίρεσιν υἱῶν ἠγαπη-
μένων ὑπὸ σοῦ, (η) οἳ καὶ ἐζήλωσαν τὸν ζῆλόν σου, καὶ ἐβδελύ-
ξαντο μίασμα αἵματος αὐτῶν, καὶ ἐπεκαλέσαντό σε εἰς βοηθόν·
4 ὁ θεὸς ὁ θεὸς (θ) ὁ ἐμὸς, καὶ εἰσάκουσον ἐμοῦ τῆς χήρας. Σὺ γὰρ
ἐποίησας τὰ πρότερα ἐκείνων, καὶ ἐκεῖνα, καὶ (ι) τὰ μετέπειτα, καὶ
τὰ νῦν, καὶ τὰ ἐπερχόμενα διενοήθης, καὶ ἐγενήθησαν ἃ ἐνενοή-
5 θης, Καὶ παρέστησαν ἃ ἐβουλεύσω, καὶ εἶπαν, Ἰδοὺ πάρεσμεν·
πᾶσαι γὰρ αἱ ὁδοί σου ἕτοιμοι, καὶ ἡ κρίσις σου ἐν προγνώσει.
6 Ἰδοὺ γὰρ Ἀσσύριοι ἐπληθύνθησαν ἐν δυνάμει αὐτῶν, ὑψώθησαν
ἐφ' ἵππῳ καὶ ἀναβάτῃ, ἐγαυρίασαν ἐν βραχίονι πεζῶν, ἤλπισαν
ἐν ἀσπίδι (κ) καὶ ἐν γαισῷ καὶ τόξῳ καὶ σφενδόνῃ, καὶ οὐκ ἔ-
γνωσαν ὅτι σὺ εἶ κύριος συντρίβων πολέμους· Κύριος ὄνομά
σοι. σὺ ῥάξον αὐτῶν τὴν ἰσχὺν ἐν δυνάμει σου, καὶ κάταξον τὸ
κράτος αὐτῶν ἐν τῷ θυμῷ σου, ἐβουλεύσαντο γὰρ βεβηλῶσαι
τὰ ἅγιά σου, μιᾶναι τὸ σκήνωμα τῆς καταπαύσεως τοῦ ὀνόμα-
τος τῆς δόξης σου, (λ) καὶ καταβαλεῖν σιδήρῳ κέρας θυσιαστηρίου
σου. βλέψον εἰς ὑπερηφανίαν αὐτῶν, ἀπόστειλον τὴν ὀργήν σου
εἰς κεφαλὰς αὐτῶν. δὸς ἐν χειρί μου τῆς χήρας ὃ διενοήθην κρά-
τος· πάταξον δοῦλον ἐκ χειλέων ἀπάτης μου ἐπ' ἄρχοντι, καὶ
ἄρχοντα ἐπὶ θεράποντι αὐτοῦ, θραῦσον αὐτῶν τὸ (μ) ἀνάστεμα ἐν
χειρὶ θηλείας.

Cum Translatione LATINA.

Et dixit Ozias, & principes ad eam ; Vade in pa- 34
ce : & Dominus Deus ante te in ultionem inimico-
rum nostrorum. Et revertentes è tabernaculo, ive-
runt ad ordines suos.

CAP. IX.

Judith autem procidit in faciem, & imposuit ci- 1
nerem super caput suum. Et nudavit quem indue-
rat saccum: (& erat nuper oblatum in Hierusalem in
domo Dei thymiama vesperæ illius :) & clamavit
voce magna Judith ad Dominum, & dixit; Domine
Deus patris mei Symeon, cui dedisti in manu gladium
in ultionem alienigenarum, qui solverant vulvam
virginis in pollutionem, & nudaverunt femur in
confusionem, & polluerunt vulvam in opprobrium:
dixisti enim ; Non sic erit. Et (a) pro iis quæ fece-
runt, dedisti principes eorum in cædem, & stratum
eorum, quod (b) noverat deceptionem eorum, in san-
guinem, & percussisti servos super dynastas, &
dynastas super thronos eorum : Et dedisti uxores
eorum in direptionem, & filias in captivitatem, &
omnia spolia in direptionem filiorum dilectorum à
te, qui etiam zelaverant zelum tuum, & abomi-
nati erant contaminationem sanguinis sui, & invo-
caverant te in adjutorem. Deus Deus meus, et-
iam exaudi me viduam. Tu enim fecisti, quæ an-
te illa, & illa, & quæ deinceps, & quæ nunc, &
supervenientia (d) cogitâsti: & facta sunt quæ
in mente habuisti, Et affuerunt quæ deliberâsti, &
dixerunt; Ecce adsumus : omnes enim viæ tuæ pa-
ratæ, & judicium tuum in præcognitione. Ecce enim,
Assyrii multiplicati sunt in virtute sua, exaltati
sunt super equo, & ascensore, gloriati sunt in
brachio peditum, speraverunt in clypeo, & in (c) gæ-
so, & arcu, & fundibula, & non cognoverunt quia tu
es Dominus conterens bella: Dominus nomen tibi: tu
frange eorum fortitudinem in virtute tua, & pro-
sterne (e) robur eorum in furore tuo. Deliberaverunt
enim polluere Sancta tua, contaminare tabernaculum
requietis nominis gloriæ tuæ, & diruere ferro cornu
altaris tui. Aspice in superbiam eorum, mitte iram
tuam in capita eorum. Da in manu mea viduæ, quod
cogitavi, robur: percute servum è labiis (f) deceptio-
nis meæ super principem, & principem super mini-
strum ejus: frange corū celsitudinē in manu fœminæ

MS. A. (α) κυρίου τοῦ θυμιάματος τῆς (β) φωνὴν μεγάλην (γ) στρωμνὴν ἣ ἠδέσατο τὴν ἀπά··· τηθεῖσαν εἰς αἷμα· (δ) ἐπὶ * δυνάσταις ἐπὶ θρόνοις (ε) αὐ-
τῶν εἰς (ζ) αὐτῶν εἰς (η) καὶ ἐζήλωσαν (θ) ἐμὸς, εἰσάκουσόν μου τῆς (ι) μετέπειτα, (κ) καὶ τόξῳ (λ) καταβαλεῖν (μ) ἀνάστημα

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

34 [illegible]

CAP. IX. [illegible]

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

* Et dixerunt ipsi & principes, Vade in pace : Dominus autem te præcedat, & det nobis ultionem de hostibus nostris. Et reversi à tabernaculo, domos suas abierunt.

CAP. IX.

Et procidit Judith in faciē suam, & cinerem capiti suo injecit, sciditq; tunicam suam, & apparuit saccus quo induta erat. Et quo tempore offerebatur Jerosolymis in templo Domini incensum vesperæ ipsius, clamavit Judith ad Dominum voce altâ, & dixit ; Domine Deus patris mei Simeon, qui posuisti in manu ejus gladium, sumendæ de hostibus vindictæ qui solverant crinem virginis ad pollutionem, & nudaverant verecundiam ejus ad pudorem, & polluerant uterum ejus ad opprobrium : Quod tu dixeras non ita fieri debere. Propereáque tradidisti magnates eorum cædi, & strata ipsorum quod accepit sanguinem dilectæ tuæ. Et percussisti servos cum dominis suis, & dynastas in thronis suis: tradidisti uxores eorum in captivitatem & filias in prædam : Omnemque prædam eorum diviserunt inter dilectos tuos, qui observârunt zelum tuum, & abominati sunt pollutionem sanguinis sui, & te sibi auxilio vocârunt. Audi me Deus, etiam me, quæ vidua sum. Tu enim prima & media fecisti, & quæ sequuntur : quia tu cogitâsti, & facta sunt consultâsti, & steterunt coram te; vocâsti, & dixerunt, Ecce hic stamus. Omnes enim viæ tuæ paratæ, & creatura tua nuda in conspectu tuo. Ecce enim Assyrii multiplicati sunt copiis suis & exaltati equis & equitibus, & elevati robore peditum, & muniti gladiis, fiduciam in arcubus & fundis habent. Nesciunt te esse Dominum, qui vocaris Confractor præliorum : contere copias ipsorum rex seculorum, & comminue multitudinem ipsorum, frange robur ipsorum in furore tuo, quia cogitârunt polluere sanctuarium nominis tui gloriosi, & dejicere ferro cornua altaris tui : Respice superbiam ipsorum & mitte furorem tuum in caput eorum. Pone vires in manibus meis viduæ quæ cogitavi : percute virum super principem suum seductione labiorum meorum, frange robur dynastæ manibus fœminæ

Versio VULG. LAT.

16 Non enim in multitudine eſt virtus tua, Domine, neque in equorum viribus voluntas tua eſt, nec ſuperbi ab initio placuerunt tibi: ſed humilium & manſueto-
17 rum ſemper tibi placuit deprecatio. Deus cœlorum, creator aquarum, & Dominus totius creaturæ, exaudi me miſeram deprecantem, & de tua miſericordia præ-
18 ſumentem. Memento, Domine, teſtamenti tui, & da verbum in ore meo, & in corde meo conſilium corrobora, ut domus tua in ſanctificatione tua permaneat:
19 Et omnes gentes agnoſcant, quia tu es Deus, & non eſt alius præter te.

CAP. X.

1 FActum eſt autem, cùm ceſſâſſet clamare ad Dominum, ſurrexit de loco, in quo jacuerat proſtrata ad
2 Dominum. Vocavítque abram ſuam, & deſcendens in domum ſuam, abſtulit à ſe cilicium, & exuit ſe ve-
3 ſtimentis viduitatis ſuæ, Et lavit corpus ſuum, & unxit ſe myro optimo, & diſcriminavit crinem capitis ſui, & impoſuit mitram ſuper caput ſuum, & induit ſe veſtimentis jucunditatis ſuæ, induítque ſandalia pedibus ſuis, aſſumpſítque dextraliola, & lilia, & inaures, & annulos, & omnibus ornamentis ſuis or-
4 navit ſe. Cui etiam Dominus contulit ſplendorem: quoniam omnis iſta compoſitio, non ex libidine, ſed ex virtute pendebat: & ideò Dominus hanc in illam pulchritudinem ampliavit, ut incomparabili decore
5 omnium oculis appareret. Impoſuit itaque abræ ſuæ aſcoperam vini, & vas olei, & polentam, & pa-
6 lathas, & panes, & caſeum, & profecta eſt. Cúmque veniſſent ad portam civitatis, invenerunt expe-
7 ctantem Oziam, & presbyteros civitatis. Qui cùm vidiſſent eam, ſtupentes mirati ſunt nimis pulchri-
8 tudinem ejus. Nihil tamen interrogantes eam, dimiſerunt tranſire, dicentes; Deus patrum noſtrorum det tibi gratiam, & omne conſilium tui cordis ſuâ virtute corroboret, ut glorietur ſuper te Jeruſalem, & ſit nomen tuum in numero Sanctorum & juſtorum.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

16 Οὐ γὰρ ἐν πλήθει τὸ κράτος σου, οὐδὲ ἡ δυναστεία σου ἐν ἰσχύουσιν, ἀλλὰ ταπεινῶν εἶ (α) θεὸς, ἐλαττόνων εἶ βοηθὸς, ἀντιλήπτωρ ἀσθενούντων, ἀπεγνωσμένων σκεπαστής, ἀπηλπισμένων σωτήρ. ναὶ ναὶ (β) ὁ θεὸς τοῦ πατρός μου, καὶ θεὸς κληρονομίας Ἰσραὴλ, δέσποτα τῶν οὐρανῶν καὶ τῆς γῆς, κτίστα τῶν ὑδάτων, (γ) βασιλεῦ πάσης κτίσεώς σου, σὺ εἰσάκουσον τῆς δεήσεώς μου, καὶ δὸς λόγον μου καὶ ἀπάτην, εἰς τραῦμα καὶ μώλωπα αὐτῶν, οἳ κατὰ τῆς διαθήκης σου, καὶ οἴκου ἡγιασμένου σου, καὶ (δ) κορυφῆς Σιὼν, καὶ οἴκου
19 κατασχέσεως υἱῶν σου ἐβουλεύσαντο σκληρά. Καὶ ποίησον ἐπὶ (ε) παντὸς ἔθνους σου, καὶ πάσης φυλῆς ἐπίγνωσιν, τοῦ εἰδῆσαι ὅτι σὺ εἶ ὁ θεὸς (ζ) πάσης δυνάμεως καὶ κράτους, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος ὑπερασπίζων τοῦ γένους Ἰσραὴλ, εἰ μὴ σύ.

MS. A. (α) κύριος, (β) θεὸς (γ) βασιλεὺς (δ) κορυφὴν (ε) παντὸς ἔθνους (ζ) θεὸς πάσης

ΚΕΦ. ι΄.

1 ΚΑὶ ἐγένετο ὡς ἐπαύσατο βοῶσα πρὸς τὸν θεὸν Ἰσραὴλ, καὶ συνετέλεσε πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ ἀνέστη ἀπὸ τῆς πτώ-
2 σεως, Καὶ ἐκάλεσε τὴν ἅβραν αὐτῆς, καὶ κατέβη εἰς τὸν οἶκον ἐν ᾧ διέτριβεν ἐν αὐτῷ ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν σαββάτων, καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς αὐτῆς, καὶ περιείλατο τὸν σάκκον ὃν (α) ἐνεδεδύκει,
3 καὶ ἐξεδύσατο τὰ ἱμάτια τῆς χηρεύσεως αὐτῆς, Καὶ περιεκλύσατο τὸ σῶμα ὕδατι, καὶ ἐχρίσατο μύρῳ παχεῖ, καὶ διέταξε τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς αὐτῆς, καὶ ἐπέθετο μίτραν ἐπ᾽ αὐτῆς, καὶ ἐνεδύσατο τὰ ἱμάτια τῆς εὐφροσύνης αὐτῆς, ἐν (β) οἷς ἐστολίζετο ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ζωῆς τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Μανασσῆ· καὶ ἔλαβε σανδάλια εἰς τοὺς πόδας αὐτῆς, καὶ περιέθετο τοὺς χλιδῶνας, καὶ τὰ ψέλια, καὶ τοὺς δακτυλίους, καὶ τὰ ἐνώπια, καὶ πάντα
4 τὸν κόσμον αὐτῆς. Καὶ ἐκαλλωπίσατο σφόδρα εἰς (γ) ἀπάτησιν
5 ὀφθαλμῶν ἀνδρῶν, ὅσοι ἂν ἴδωσιν αὐτήν. Καὶ ἔδωκε τῇ ἅβρᾳ αὐτῆς ἀσκοπυτίνην οἴνου, καὶ (δ) καμψάκην ἐλαίου, καὶ πήραν ἐπλήρωσεν ἀλφίτων καὶ παλάθης καὶ ἄρτων καθαρῶν, καὶ περιεδίπλωσε πάντα τὰ ἀγγεῖα αὐτῆς, καὶ ἐπέθηκεν (ε) ἐπ᾽
6 αὐτῇ. Καὶ ἐξήλθοσαν ἐπὶ τὴν πύλην τῆς πόλεως Βετυλούα, καὶ εὕροσαν (ζ) ἐφεστῶτας ἐπ᾽ αὐτῆς Ὀζίαν, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους
7 τῆς πόλεως Χαβρὶν καὶ Χαρμίν. Ὡς δὲ εἶδον αὐτὴν, καὶ ἦν ἠλλοιωμένον τὸ πρόσωπον αὐτῆς, καὶ τὴν στολὴν μεταβεβλη-
8 κυῖαν αὐτῆς, (η) καὶ ἐθαύμασαν ἐπὶ τῷ κάλλει αὐτῆς ἐπὶ πολὺ σφόδρα. Καὶ εἶπαν αὐτῇ, (θ) Ὁ θεὸς ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν δῴη σε εἰς χάριν, καὶ τελειῶσαι τὰ ἐπιτηδεύματά σου εἰς γαυρίαμα υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ὕψωμα Ἱερουσαλήμ. καὶ προσεκύνησε τῷ θεῷ,

MS.A. (α) ἐνεδιδύσκετο, (β) αἷς (γ) ἀπάντησιν (δ) καψάκην (ε) αὐτῇ. (ζ) ἐφεστῶτα αὐτῆς (η) ἐθαύμασαν (θ) Ὁ θεὸς τῶν πατέρων

Cum Translatione LATINA.

Non enim in multitudine robur tuum, neque potentatus tuus in fortibus: ſed humilium es Deus, minorum es adiutor, ſuſceptor infirmorum, deploratorum protector, deſperatorum ſalvator. Næ, næ, Deus patris mei, & Deus hæreditatis Iſrael, Domine cœlorum, & terræ, creator aquarum, rex omnis creaturæ tuæ, tu exaudi orationem meam, & da (g) verbum meum, & deceptionem, in vulnus, & livorem eorum qui contra teſtamentum tuum, & domum ſanctificatam tuam, & verticem Sion, & domum poſſeſſionis filiorum tuorum deliberaverunt dura: Et fac ſuper omnem gentem 19
tuam, (h) & omnem tribum, cognitionem ad ſciendū, quia tu es Deus omnis virtutis, & potentiæ, & non eſt alius protegens genus Iſrael, niſi tu. 16

CAP X.

ET factum eſt, ut ceſſavit clamans ad Deum Iſrael, 1
& conſummavit omnia verba hæc; & ſurrexit à dejectione, Et vocavit ancillam ſuam, & deſcendit 2
in domum, in qua verſabatur in ea in diebus Sabbatorum, & in feſtivitatibus ſuis, & circumabſtulit ſaccum, quem induerat, & exuit veſtimenta viduitatis ſuæ, Et circumlavit (a) corpus aquâ, & 3
unxit unguento pingui, & diſcriminavit capillos capitis ſui, & impoſuit mitram ſuper illud, & induit veſtimenta lætitiæ ſuæ, in quibus amiciebatur in diebus vitæ viri ſui Manaſſe: & ſumpſit ſandalia in pedes ſuos, & circumpoſuit monilia, & armillas, & annulos, & inaures, & omnem ornatum ſuum. Et 4
ornata eſt valdè in occurſum oculorum hominum, quicumque viderint eam. Et dedit ancillæ ſuæ aſ- 5
coperam vini, & campſacem olei, & peram implevit farinis, & palathâ, & panibus mundis, & circumduplicavit omnia vaſa ſua, & impoſuit ſuper eam. Et (b) exiverunt ad portam civitatis Betylua, & in- 6
venerunt inſiſtentes ſuper eam Oziam, & ſeniores civitatis, Chabrin, & Charmin. Ut autem vi- 7
derunt eam (& erat mutata facies ejus) & ſtolam mutatam ejus; & mirati ſunt ſuper pulchritudine ejus quamplurimùm valdé. Et dixerunt 8
ei; Deus, Deus patrum noſtrorum, det te in gratiam, & (e) perficere adinventiones tuas in glorificationem filiorum Iſrael, & exaltationem Hieruſalem. Et adoravit Deum,

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]

* [illegible] *

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Quia non eſt poſita vis tua ac robur in multitudine, nec dona tua in fortibus: Sed tu Deus es afflictorum, & adjutor exiguorum, auxiliator ægrotorum, & redemptor perditorum. Obſecro Domine Deus patris mei, Deus hæreditatis Iſrael, Domine cœli ac terræ, creator aquarum, rex omnium creaturarum; Audi vocem petitionis meæ, & fac dolum ac ſeductionem meam in cædem ac plagam eorum qui adverſantur fœderi ac ſanctuario tuo, montique Sion, & hæreditati filiorum tuorum. Cogitârunt enim in nos malum. Fac 19
toti populo tuo, & omnibus familiis, ut ſciant te eſſe Deum omnis potentiæ & dominii, nec eſſe alium qui protegat Iſrael præter te. 16

CAP. X.

ET factum eſt, cùm ceſſâſſet Ju- 1
dith clamare ad Deum Iſraelis, & abſolviſſet omnes ſermones iſtos, ſurrexit de loco ubi projecta erat. Vo- 2
cavitq; ancillam ſuam & deſcendit in domum ſuam ubi morabatur ſabbatis & feſtis. Et ſolvit ſaccum quem induta erat, Et exuit veſtes 3
viduitatis ſuæ, & lavit os ſuum aquâ, unxítque unguento eximio, unxítque capillos capitis ſui, & poſuit calceos in pedibus ſuis, induítque veſtes lætitiæ ſuæ, quas induebat tempore quo vivebat Manaſſes vir ſuus. Poſuítque mitram in capite ſuo, induítque monilia, & armillas annulóſque, & inaures, omniáque ornamenta ſua. Ornavítque ſe valdè, 4
rapiendis oculis eorum qui viderent ipſam. Dedítque ancillæ ſuæ 5
utrem vini, vaſculúmque olei, implevítque peram farinâ, & ficubus, & pane, adjecto illuc caſeo. Et complicavit vaſa ſua, & impoſuit ancillæ. Et egreſſæ ambæ ve- 6
nerunt ad portam civitatis. Et invenerunt ibi Uziam, ſenatoréſque civitatis Chabrim & Carmin. Qui 7
cùm viderent mutationem faciei ipſius, & indutum veſtimentorum, admirati ſunt valdè pulchritudinem ipſius. Et 8
dixerunt ipſi; Deus patrum noſtrorum det tibi gratiam, & perficias opus tuum in gloriam filiorum Iſrael, & in exaltationem Jeroſolymorum. Et cadens prona adoravit Deum.

Versio VULG. LAT.

9 Et dixerunt hi qui illic erant, omnes unâ voce; Fiat,
10 fiat. Judith verò orans Dominum, transivit per por-
11 tas ipsa & abra ejus. Factum est autem, cùm descen-
deret montem, circa ortum diei, occurrerunt ei ex-
ploratores Assyriorum, & tenuerunt eam, dicentes,
12 Unde venis? aut quò vadis? Quæ respondit; Filia
sum Hebræorum, ideò ego fugi à facie eorum, quo-
niam futurum agnovi, quòd dentur vobis in depræ-
dationem, pro eo quòd contemnentes vos, noluerunt
ultrò tradere seipsos, ut invenirent misericordiam in
13 conspectu vestro. Hac de causa cogitavi mecum, di-
cens; Vadam ad faciem principis Holofernis, ut indi-
cem illi secreta illorum, & ostendam illi quo aditu
possit obtinere eos, ita ut non cadat vir unus de exer-
14 citu ejus. Et cùm audissent viri illi verba ejus, con-
siderabant faciem ejus, & erat in oculis eorum stupor,
15 quoniam pulchritudinem ejus mirabantur nimis. Et
dixerunt ad eam; Conservâsti animam tuam, eò quòd
tale reperisti consilium, ut descenderes ad dominum
16 nostrum. Hoc autem scias, quoniam cùm steteris in
conspectu ejus, benè tibi faciet, & eris gratissima in
corde ejus. Duxerúntque illam ad tabernaculum Ho-
17 lofernis, annuntiantes eam. Cúmque intrâsset ante
faciem ejus, statim captus est in suis oculis Holofer-
18 nes. Dixerúntque ad eum satellites ejus; Quis con-
temnat populum Hebræorum, qui tam decoras mu-
lieres habent, ut non pro his meritò pugnare contra
19 eos debeamus? Videns itaque Judith Holofernem
sedentem in conopoeo, quod erat ex purpura, & au-
ro, & smaragdo, & lapidibus pretiosis intextum:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, Ἐπιτάξατε ἀνοῖξαί μοι τὴν πύλην τῆς πόλεως, καὶ ἐξελεύσομαι εἰς τελείωσιν τῶν λόγων, ὧν ἐλαλήσατε μετ᾽ ἐμοῦ. Καὶ συνέταξαν τοῖς νεανίσκοις ἀνοῖξαι αὐτῇ
10 καθότι (α) ἐλάλησαν. καὶ ἐποίησαν οὕτως. Καὶ ἐξῆλθεν Ἰουδὶθ, αὐτὴ καὶ ἡ παιδίσκη (β) αὐτῆς μετ᾽ αὐτῆς· ἀπεσκόπευον δὲ αὐτὴν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως ἕως οὗ κατέβη τὸ ὄρος, (γ) ἕως διῆλθε
11 τὸν αὐλῶνα, καὶ οὐκ ἔτι (δ) ἐθεώρουν αὐτήν. Καὶ ἐπορεύοντο ἐν τῷ αὐλῶνι εἰς εὐθεῖαν, καὶ συνήντησεν αὐτῇ προφυλακὴ τῶν Ἀσσυρίων, καὶ συνέλαβον αὐτὴν, καὶ ἐπηρώτησαν, Τίνων εἶ; καὶ
12 πόθεν ἔρχῃ; καὶ ποῦ πορεύῃ; Καὶ εἶπε, Θυγάτηρ εἰμὶ τῶν Ἑβραίων, καὶ ἀποδιδράσκω ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, ὅτι μέλλουσι δί-
13 δοσθαι ὑμῖν εἰς κατάβρωμα. Κἀγὼ ἔρχομαι εἰς τὸ πρόσωπον Ὀλοφέρνου ἀρχιστρατήγου δυνάμεως ὑμῶν, τοῦ (ε) ἀναγγεῖλαι ῥήματα ἀληθείας, καὶ δείξω πρὸ προσώπου αὐτοῦ ὁδὸν, καθ᾽ ἣν πορεύσεται, καὶ κυριεύσει πάσης τῆς ὀρεινῆς, καὶ οὐ διαφωνήσει τῶν
14 ἀνδρῶν αὐτοῦ σὰρξ μία, οὐδὲ πνεῦμα ζωῆς. Ὡς δὲ ἤκουσαν οἱ ἄνδρες τὰ ῥήματα αὐτῆς, καὶ κατενόησαν τὸ πρόσωπον αὐτῆς,
15 καὶ ἦν ἐναντίον αὐτῶν (ζ) θαυμάσιον τῷ κάλλει σφόδρα, Καὶ εἶπαν πρὸς αὐτὴν, Σέσωκας τὴν ψυχήν σου, σπεύσασα καταβῆναι εἰς πρόσωπον τοῦ κυρίου ἡμῶν· καὶ νῦν πρόσελθε ἐπὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ ἀφ᾽ ἡμῶν προπέμψουσί σε ἕως παραδώσουσί σε (η) εἰς τὰς
16 χεῖρας αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ στῇς ἐναντίον αὐτοῦ, μὴ φοβηθῇς τῇ καρδίᾳ σου, ἀλλὰ ἀνάγγειλον κατὰ τὰ ῥήματά σου, καὶ (θ) εὖ σε ποιήσει. καὶ ἐπέλεξαν ἐξ αὐτῶν ἄνδρας ἑκατὸν, καὶ παρέζευξαν αὐτῇ καὶ τῇ ἅβρᾳ αὐτῆς, καὶ ἤγαγον αὐτὰς ἐπὶ τὴν σκηνὴν Ὀλοφέρνου. καὶ ἐγένετο συνδρομὴ ἐν πάσῃ τῇ παρεμβολῇ· διεβοήθη γὰρ εἰς τὰ σκηνώματα ἡ παρουσία αὐτῆς· καὶ ἐλθόντες ἐκύκλουν αὐτὴν ὡς εἱστήκει ἔξω τῆς σκηνῆς Ὀλοφέρνου, ἕως προσήγγειλαν
18 αὐτῷ περὶ αὐτῆς. καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τῷ κάλλει αὐτῆς, καὶ ἐθαύμαζον τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ (ι) ἀπ᾽ αὐτῆς· Καὶ (κ) εἶπεν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, Τίς καταφρονήσει τοῦ λαοῦ τούτου, ὃς ἔχει ἐν ἑαυτῷ γυναῖκας τοιαύτας; ὅτι οὐ καλόν ἐστιν (λ) ὑπολείπεσθαι ἐξ αὐτῶν ἄνδρα ἕνα, οἳ ἀφεθέντες δυνήσονται κατασοφίσασθαι πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ ἐξῆλθον οἱ παρακαθεύ-
19 δοντες Ὀλοφέρνῃ, καὶ πάντες οἱ θεράποντες αὐτοῦ, καὶ εἰσήγαγον αὐτὴν εἰς τὴν σκηνήν. Καὶ ἦν Ὀλοφέρνης ἀναπαυόμενος ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ ἐν τῷ κωνωπείῳ, ὃ ἦν ἐκ πορφύρας καὶ χρυσίου καὶ σμαράγδου καὶ λίθων πολυτελῶν καθυφασμένων. Καὶ ἀνήγγειλαν αὐτῷ περὶ αὐτῆς, καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὸ προσκήνιον, καὶ λαμπάδες ἀργυραῖ προάγουσαι αὐτοῦ.

MS. A. (α) ἐλάλησεν. (β) αὐτῆς· ἀπεσκόπευον (γ) ἕως οὗ διῆλθεν (δ) ἐθεώρουσαν (ε) ἀπαγγεῖλαι (ζ) θαυμασία (η) εἰς χεῖρας (θ) εὐθηνῇ σε (ι) ἀπὸ (κ) εἶπαν (λ) ἐξ αὐτῶν ὑπολείπεσθαι

Et dixit ad eos; Præcipite aperire mihi portam civitatis, & exibo ad perfectionem verborum, quæ locuti estis mecum. Et præceperunt juvenibus aperire ei, sicut locuti fuerant. Et fecerunt sic. Et exiit Judith, ipsa, & ancilla ejus cum ea. Prospectabant autem eam viri civitatis, quoadusque descendit montem, donec transiit vallem, & non ultrà aspiciebant eam. Et ibant in valle in rectum: & occurrerunt ei exploratores Assyriorum: & ceperunt eam, & interrogaverunt; Quorum es, & unde venis, & quò vadis? Et dixit; Filia sum Hebræorum, & aufugio à facie eorum: quoniam dandi sunt vobis in devorationem. Et ego venio ad faciem Olophernis principis virtutis vestræ ad annuntiandum verba veritatis: & ostendam ante faciem ejus viam, per quam ibit, & dominabitur universæ montanæ, & non dissonabit de viris ejus caro una, neque spiritus vitæ. Ut autem audiverunt viri verba ejus, & contemplati sunt faciem ejus, & erat ante eos admirabilis pulchritudine valdè: Et dixerunt ad eam; Salvâsti animam tuam, festinans descendere ad faciem domini nostri. Et nunc accede ad tabernaculum ejus; & ex nobis præmittent te, donec tradant te in manus ejus. Si autem steteris coram eo; ne timeas corde tuo, sed annuntia secundùm verba tua, & benè tibi faciet. Et elegerunt è seipsis viros centum, & adjunxerunt ei, & ancillæ ejus, et duxerũt eas ad tabernaculum Olophernis. Et factus est concursus in omnibus castris. Personuerat enim in tabernaculis præsentia ejus. Et venientes circumdabant eã, sicut stabat extra tabernaculum Olophernis; donec annuntiaverunt ei de ea: & mirabantur super pulchritudine jus: & mirabantur filios Israel ex ea. Et dixit unusquisq; ad proximũ suum; Quis contemnet populũ hunc, qui habet in se mulieres tales? quoniã non bonũ est remanere ex eis virum unum: qui dimissi poterunt decipere omnem terram. Et exierunt, qui dormiebant juxta Olophernem, & omnes ministri ejus: & introduxerunt eam in tabernaculum. Et erat Olophernes requiescens super lectum suum in conopæo, quod erat ex purpura, & auro, & smaragdo, & lapidibus pretiosis (d) intextis. Et annuntiaverũt ei de ea: & exiit in prosceniũ, et lampades argenteæ præcedentes eum.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

[illegible]
[illegible]
10 [illegible] 10
11 [illegible] 11
[illegible]
12 [illegible] 12
[illegible]
13 [illegible] 13
[illegible]
14 [illegible] 14
15 [illegible] 15
[illegible]
16 [illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible] 18
[illegible]
19 [illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Et dixit eis, Jubete aperiri portam civitatis, ut egrediar & perficiam quod locuti estis mecum. Et jusserunt pueros aperire ipsi portam sicut dixerat. Feceruntque ita filii civitatis. Et egressa est Judith ipsa & famula sua cum ea. Et prospexerũt filii civitatis, donec descendisset de monte. Cùm autem venissent ad vallem non viderunt eas amplius. Profecti autem rectà in valle, incurrit in stationem primam Assyriorum: Prehensamque interrogârunt, dicentes ei; Quæ nova tua? & unde venis & quò is? Et dixit eis; Ebræa sum fugioque ab eis, quia præstò est ut tradantur vobis in cibum. Ego autem venio ad Alpheruam ducem exercitûs vestri, ut notum ipsi faciam verbum verum, & ostendam ei viam quâ eat, & totius montis compos fiat: nec evadat eum quisquam ex filiis carnis, nec ullus spiritus vitæ. Et cùm audîssent viri verba ejus, intuiti sunt faciem ejus, & visa est eis forma ipsius valdè admiranda. Et dixerunt ipsi: Vivificâsti animam tuam in bonum, quòd festinâsti descendere ad dominum nostrum. Nunc cedò ad tabernaculum ejus, quidam autem ex nobis deducent te, donec tradant te in manus ipsius. Et cùm stabis coram eo, noli timere in corde tuo sed ostende ipsi verba tua, & benefaciet tibi. Et elegerunt de seipsis centum viros, quibus ipsam tradiderunt & ancillam ipsius. Et duxerunt ipsam ad tabernaculum Alphernæ. Facta autem est concursus per tota castra quia sparsa erat fama adventûs ejus eis qui in tabernaculis: Et venientes circumdederunt ipsam stantem extra tentorium Alphernæ, donec nuntiarent ipsi de ea. Et admirati sunt pulchritudinem ejus. Et auscultârunt verbis ejus, erant enim valdè bona. Admirabanturque filios Israel propter ipsam: Et dixerunt ad socium quisque suum, Quis spernat populum in quo hujusmodi sunt mulieres? Non oportet reliquum fieri ex ipsis vel unum, ne servati decipiant universãm terrã. Exierunt autem omnes famuli Alphernæ & omnes servi ejus, introduxerúntque eam in tentorium. Alphernas autem projectus requiescebat in lecto suo intra conopeum textum purpurâ & auro, & smaragdis lapidibusque pretiosis. Et indicârunt ipsi de ea. Et cum audîsset, egressus est in atrium tabernaculi, prælucentibus ipsi lampadibus argenteis: Et adduxerunt eam ad ipsum.

Versio VULG. LAT.

10 Et cùm in faciem ejus intendisset, adoravit eum, prosternens se super terram. Et elevaverunt eam servi Holofernis, jubente domino suo.

CAP. XI.

1 TUnc Holofernes dixit ei; Æquo animo esto, & noli pavere in corde tuo: quoniam ego nunquam nocui viro, qui voluit servire Nabuchodonosor regi.
2 Populus autem tuus, si non contempsisset me, non
3 levâssem lanceam meam super eum. Nunc autem dic mihi, qua ex causa recessisti ab illis, & placuit
4 tibi ut venires ad nos? Et dixit illi Judith; Sume verba ancillæ tuæ, quoniam si secutus fueris verba ancillæ tuæ, perfectam rem faciet Dominus tecum.
5 Vivit enim Nabuchodonosor rex terræ, & vivit virtus ejus, quæ est in te ad correptionem omnium animarum errantium: quoniam non solùm homines serviunt illi per te, sed & bestiæ agri obtemperant illi.
6 Nuntiatur enim animi tui industria universis gentibus, & indicatum est omni seculo, quoniam tu solus bonus & potens es in omni regno ejus, & disciplina tua
7 omnibus provinciis prædicatur. Nec hoc latet, quod locutus est Achior, nec illud ignoratur, quod ei jus-
8 seris evenire. Constat enim, Deum nostrum sic peccatis offensum, ut mandaverit per prophetas suos ad
9 populum, quòd tradat eum pro peccatis suis. Et quoniam sciunt se offendisse Deum suum filii Israel,
10 tremor tuus super ipsos est. Insuper etiam fames invasit eos, & ab ariditate aquæ jam inter mortuos
11 computantur. Denique hoc ordinant, ut interficiant pecora sua, & bibant sanguinem eorum:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

20 Ὡς δὲ ἦλθε κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ Ἰουδὶθ, καὶ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, ἐθαύμασαν πάντες ἐπὶ τῷ κάλλει τοῦ προσώπου αὐτῆς. καὶ πεσοῦσα ἐπὶ πρόσωπον προσεκύνησεν αὐτῷ· καὶ ἤγειραν αὐτὴν οἱ δοῦλοι αὐτοῦ.

ΚΕΦ. ια'.

1 ΚΑὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν Ὀλοφέρνης, Θάρσησον γύναι, μὴ φοβηθῇς τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ἐγὼ οὐκ ἐκάκωσα ἄνθρωπον ὅστις (α)
2 ᾑρέτικε δουλεύειν βασιλεῖ Ναβουχοδονόσορ πάσης τῆς γῆς. Καὶ νῦν ὁ λαός σου ὁ κατοικῶν τὴν ὀρεινὴν, εἰ μὴ (β) ἐφαύλισάν με, οὐκ ἂν ἦρα τὸ δόρυ μου ἐπ' αὐτοὺς, (γ) ἀλλ' αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἐποίησαν
3 ταῦτα. Καὶ νῦν λέγε μοι, τίνος (δ) ἕνεκεν ἀπέδρας ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἦλθες πρὸς ἡμᾶς; ἥκεις γὰρ εἰς σωτηρίαν. θάρσει, ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ ζήσῃ, καὶ εἰς τὸ λοιπόν. οὐ γάρ ἐστιν ὃς ἀδικήσει σε, ἀλλ' εὖ σε ποιήσει, καθὰ γίνεται τοῖς δούλοις τοῦ κυρίου
4 μου βασιλέως Ναβουχοδονόσορ. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Ἰουδὶθ, Δέξαι τὰ ῥήματα τῆς δούλης σου, καὶ λαλησάτω ἡ παιδίσκη σου κατὰ πρόσωπόν σου, καὶ οὐκ ἀναγγελῶ ψεῦδος τῷ κυρίῳ μου ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. καὶ ἐὰν κατακολουθήσῃς τοῖς λόγοις τῆς παιδίσκης σου, τελείως πρᾶγμα ποιήσει μετὰ σοῦ ὁ θεὸς, καὶ οὐκ ἀποπεσεῖται
5 ὁ κύριός μου τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτοῦ. Ζῇ γὰρ (ε) βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορ πάσης τῆς γῆς, καὶ ζῇ τὸ κράτος αὐτοῦ, ὃς ἀπέστειλέ σε εἰς κατόρθωσιν πάσης ψυχῆς, ὅτι οὐ μόνον ἄνθρωποι διὰ σὲ δουλεύουσιν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ καὶ τὰ κτήνη καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ διὰ τῆς ἰσχύος σου ζήσονται ἐπὶ Να-
6 βουχοδονόσορ, καὶ πάντα τὸν οἶκον αὐτοῦ. Ἠκούσαμεν γὰρ τὴν σοφίαν σου, καὶ τὰ πανουργεύματα τῆς ψυχῆς σου, (ζ) καὶ ἀνηγγέλη πάσῃ τῇ γῇ, ὅτι σὺ μόνος ἀγαθὸς ἐν πάσῃ (η) βασιλείᾳ, καὶ
7 δυνατὸς ἐν ἐπιστήμῃ, καὶ θαυμαστὸς ἐν στρατεύμασι πολέμου. Καὶ νῦν ὁ λόγος ὃν ἐλάλησεν Ἀχιὼρ ἐν τῇ συνεδρείᾳ σου, ἠκούσαμεν τὰ ῥήματα αὐτοῦ, ὅτι περιεποιήσαντο αὐτὸν οἱ ἄνδρες Βετυλούα καὶ ἀνήγγειλεν αὐτοῖς πάντα ὅσα ἐξελάλησεν παρὰ σοί. (θ) Διὸ δέσποτα κύριε μὴ παρέλθῃς τὸν λόγον αὐτοῦ, ἀλλὰ κατάθου αὐτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι (ι) ἀληθής ἐστιν. οὐ γὰρ ἐκδικᾶται τὸ γένος ἡμῶν, (κ) οὐ κατισχύει ῥομφαία ἐπ' αὐτοὺς, ἐὰν μὴ ἁμάρτωσιν εἰς τὸν θεὸν αὐτῶν. καὶ νῦν ἵνα μὴ γένηται ὁ κύριός μου ἔκβολος καὶ ἄπρακτος, καὶ ἐπιπεσεῖται θάνατος ἐπὶ (λ) πρόσωπον αὐτῶν, καὶ κατελάβετο αὐτοὺς ἁμάρτημα ἐν ᾧ παροργιοῦσι τὸν θεὸν αὐτῶν, ὁπηνίκα (μ) ἂν ποιή-
10 σωσιν ἀτοπίαν. (ν) Ἐπεὶ γὰρ ἐξέλιπεν αὐτοὺς τὰ (ξ) βρώματα, καὶ ἐσπανίσθη πᾶν ὕδωρ, ἐβουλεύσαντο ἐπιβαλεῖν τοῖς
11 κτήνεσιν αὐτῶν, Καὶ πάντα ὅσα διεστείλατο αὐτοῖς ὁ θεὸς (ο) ἐν τοῖς νόμοις αὐτοῦ μὴ φαγεῖν, διέγνωσαν δαπανῆσαι.

MS.A. (α) ᾑρέτισεν (β) ἐφαύλισέν (γ) ἀλλὰ (δ) ἕνεκα (ε) ὁ βασιλεὺς πάσης τῆς γῆς Ναβουχοδονόσορ, καὶ (ζ) ἃ καὶ (η) τῇ βασιλείᾳ, (θ) δὴ (ι) ἐστὶν ἀληθής. (κ) ὃς (λ) προσώπου αὐτῶν, καὶ καταλάβοι (μ) ἐὰν (ν) Ἐπεὶ παρεξέλιπεν (ξ) βρώματα αὐτῶν, καὶ (ο) τοῖς

Ut autem venit ad faciem ejus Judith, & ministrorū ejus; mirati sunt omnes super pulchritudine faciei ejus. Et procidens in faciem adoravit eum: & erexerunt eam servi ejus. 20

CAP. XI.

ET dixit ad eam Olophernes; Confide, mulier: ne timeas corde tuo: quoniam ego non malefaciā homini, quisquis elegerit servire (a) regi Nabuchodonosor omnis terræ. 1
Et nunc populus tuus habitans montanam, nisi vilipendissent me, non elevâssem hastam meam super eos: sed ipsi sibi fecerunt hæc. 2
Et nunc dic mihi, cujus gratiâ aufugisti ab eis, & venisti ad nos? Venis enim ad salutem: Confide: in nocte hac vives & in reliquum. Non enim est, qui tibi injuriam illaturus sit, sed benè tibi faciet, sicut fit servis domini mei regis Nabuchodonosor. 3
Et dixit ad eum Judith; Suscipe verba servæ tuæ, & loquatur ancilla tua ad faciem tuam, & non annuntiabo mendacium domino meo in nocte hac. Et, si secutus fueris verba ancillæ tuæ; perfectè negotium faciet tecum Deus: & non decidet dominus meus à studiis suis. 4
Vivit enim rex Nabuchodonosor universæ terræ, & vivit imperium ejus, qui misit te ad correctionem omnis animæ; quia non solum homines propter te servient ei, sed etiam bestiæ agri, & pecora, & volatilia cœli propter fortitudinem tuam vivent super Nabuchodonosor, & omnem domum ejus. 5
Audivimus enim sapientiam tuam, & calliditates animæ tuæ: & annuntiatum est omni terræ: quia tu solus bonus in omni regno, & potens in scientia, & mirabilis in (b) expeditionibus belli. 6
Et nunc sermo, quem locutus est Achior in consessu tuo, audivimus verba ejus, quoniam servaverunt eum viri Betylua, & annuntiavit eis omnia quæcunque elocutus erat apud te. Quarè, dominator domine, ne transgrediaris verbum ejus, sed depone illud in corde tuo, quoniam verax est. Non enim sumitur vindicta de genere nostro, non prævalet gladius adversùs eos, nisi peccaverint in Deum suum. Et nunc, ut non fiat dominus meus ejectus, & re infectâ desistens; & (c) cadet mors super faciem eorum, & occupavit eos peccatum, in quo irritabunt Deum suum, quandocunq; fecerint absurditatem. 7
Quoniam enim defecerunt eos escæ, & rarefacta est omnis aqua; deliberaverunt injicere manum jumentis suis, 10
Et omnia quæcumque distinxit eis Deus in legibus suis non comedere, decreverunt insumere. 11

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]

Et cùm staret Judith coram eo & servis ejus, obstupuerunt omnes pulchritudinem faciei ipsius. Et cadens prona adoravit ipsum. Et prehendentes eam servi ejus erexerunt ipsam. 20

CAP. XI.

ET dixit ei Alphernas; Bono esto animo fœmina, noli timere in corde suo: Nemini enim noceo qui voluerit servire Nebucadnosari regi totius terræ. 1
Et nunc populus tuus qui habitat in monte, nisi sprevissent me, non elevâssem lanceam adversùs eos: sed ipsi fecerunt sibi hæc. 2
Nunc, dic mihi, quare fugeris ab eis, & veneris ad nos. Venisti enim ad vitam. Bono esto animo: inde ab hac nocte vives. Non enim est qui noceat tibi: faciam enim tibi sicut fit servis domini mei. 3
Et dixit ipsi Judith; Audi verba ancillæ tuæ, & loquetur ancilla tua coram te, nec loquar falsum coram te hâc nocte. Et si audies verba mea, perficietur quod in manibus habes, quicquid Dominus faciet tecum, nec excidet Dñs meus eo quod instituit facere, quamdiu vivit. 4
Vivit enim Nebucadnosar rex totius terræ, non solùm filii hominum servient ei propter te, sed etiam animalia fera, & pecora, & volucres cœli servient Nebucadnosari per potentiam tuam. 5
Audivimus sapientiam tuam, & instituta cordis tui: et diffamatum est per totam terram, te solum bonum esse in toto regno, admirandumque scientiâ, & in bellis potentem. 6
Nunc autem domine mi, quæ dixit Achior in conventu coram te, verba ejus audivimus. Receperunt enim eum cives, & narravit eis omnia quæ dixit coram te. Propterea domine mi, noli transgredi verbum ejus, sed in corde tuo repone, est enim verum. Non enim sumitur vindicta de populo nostro, nec valet in eum lancea, nisi peccaverint coram Deo suo. Et nunc, ne re infectâ desistat dominus meus, cecidit mors ante eos, & occupavit eos peccatum magnum, quo faciendo provocabunt ad iram Deum suum. 7
Nam quia deficiunt eos escæ, & evanuerunt aquæ ipsorum, 10
Deliberârunt injicere manum jumentis suis, & omnibus quorum esu interdixit eis Deus ipsorum in legibus suis. 11

Versio VULG. LAT.

12 Et sancta Domini Dei sui, quæ præcepit Deus non
contingi, in frumento, vino, & oleo, hæc cogitave-
runt impendere, & volunt consumere quæ nec mani-
bus deberent contingere : ergò quoniam hæc faciunt,
13 certum est quòd in perditionem dabuntur. Quòd
ego ancilla tua cognoscens, fugi ab illis, & misit me
14 Dominus hæc ipsa nuntiare tibi. Ego enim ancilla
tua Deum colo, etiam nunc apud te : & exiet ancilla
15 tua, & orabo Deum, Et dicet mihi quando eis red-
dat peccatum suum, & veniens nuntiabo tibi ita ut
ego adducam te per mediam Jerusalem, & habebis
omnem populum Israel, sicut oves, quibus non est pa-
16 stor, & non latrabit vel unus canis contra te : Quo-
17 niam hæc mihi dicta sunt per providentiam Dei. Et
quoniam iratus est illis Deus : hæc ipsa missa sum nun-
18 tiare tibi. Placuerunt autem omnia verba hæc coram
Holoferne, & coram pueris ejus, & mirabantur sapi-
19 entiam ejus, & dicebant alter ad alterum ; Non est
talis mulier super terram in aspectu, in pulchritudine,
20 & in sensu verborum. Et dixit ad illam Holofernes ;
Benefecit Deus, qui misit te ante populum, ut des il-
21 lum tu in manibus nostris : Et quoniam bona est
promissio tua, si fecerit mihi hoc Deus tuus, erit &
Deus meus, & tu in domo Nabuchodonosor magna
eris, & nomen tuum nominabitur in universa terra.

CAP. XII.

1 TUnc jussit eam introire ubi repositi erant thesauri ejus, & jussit illic manere eam, & constituit quid daretur illi de convivio suo.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

καὶ τὰς ἀπαρχὰς τοῦ σίτου, καὶ τὰς δεκάτας τοῦ οἴνου
καὶ τοῦ ἐλαίου, (α) ἃ διεφύλαξαν ἁγιάσαντες τοῖς ἱερεῦσι
τοῖς παρεστηκόσιν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀπέναντι τοῦ προσώπου τοῦ
θεοῦ ἡμῶν, κεκρίκασιν ἐξαναλῶσαι, ὧν (β) οὐδὲ ταῖς χερσὶν καθ-
ῆκεν ἅψασθαι οὐδένα τῶν ἐκ τοῦ λαοῦ. καὶ ἀπεστάλκασιν εἰς
Ἱερουσαλὴμ, ὅτι καὶ οἱ ἐκεῖ κατοικοῦντες ἐποίησαν ταῦτα, τοὺς
μετοικίσαντας αὐτοῖς τὴν ἄφεσιν παρὰ τῆς γερουσίας. καὶ ἔσται
(γ) ὡς ἀναγγείλῃ αὐτοῖς καὶ ποιήσωσι, δοθήσονταί σοι εἰς
13 ὄλεθρον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Ὅθεν ἐγὼ ἡ δούλη σου ἐπιγνοῦσα
ταῦτα πάντα, ἀπέδρων ἀπὸ προσώπου αὐτῶν· καὶ ἀπέστειλέ με
ὁ θεὸς ποιῆσαι μετὰ σοῦ πράγματα, ἐφ᾽ οἷς ἐκστήσεται πᾶσα ἡ γῆ
14 ὅσοι ἐὰν ἀκούσωσιν αὐτά. Ὅτι ἡ δούλη σου θεοσεβής ἐστι, καὶ θε-
ραπεύουσα νύκτας καὶ ἡμέρας τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ· καὶ νῦν μενῶ παρὰ
σοὶ κύριέ μου, καὶ ἐξελεύσεται ἡ δούλη σου κατὰ νύκτα εἰς τὴν φά-
15 ραγγα, καὶ προσεύξομαι πρὸς τὸν θεόν. Καὶ (δ) ἐρεῖ μοι πότε
ἐποίησαν τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν· καὶ ἐλθοῦσα προσανοίσω σοι·
(ε) ἐξελεύσῃ σὺν πάσῃ τῇ δυνάμει σου, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἀντιστήσεται
σοι ἐξ αὐτῶν. καὶ ἄξω σε διὰ μέσου τῆς Ἰουδαίας, ἕως τοῦ ἐλθεῖν
ἀπέναντι Ἱερουσαλήμ· καὶ θήσω τὸν δίφρον σου ἐν μέσῳ αὐτῆς, καὶ
ἄξεις αὐτοὺς ὡς πρόβατα οἷς οὐκ ἔστι ποιμήν· καὶ οὐ γρύξει κύων τῇ
16 γλώσσῃ αὐτοῦ ἀπέναντί σου· (ζ) Ὅτι ταῦτα ἐλαλήθη μοι κατὰ
17 πρόγνωσίν μου, καὶ (η) ἀπηγγέλη μοι. Καὶ ἀπεστάλην ἀναγγεῖλαί
18 σοι. Καὶ ἤρεσαν οἱ λόγοι αὐτῆς ἐναντίον Ὀλοφέρνου, καὶ ἐναντίον
πάντων τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν ἐπὶ τῇ σοφίᾳ αὐ-
19 τῆς, καὶ εἶπαν, Οὐκ ἔστι τοιαύτη γυνὴ ἀπ᾽ ἄκρου ἕως ἄκρου τῆς γῆς
20 (θ) καλῷ προσώπῳ καὶ συνέσει λόγων. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν
Ὀλοφέρνης, Εὖ ἐποίησεν ὁ θεὸς ἀποστείλας σε ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ,
τοῦ γενηθῆναι ἐν χερσὶν ἡμῶν κράτος· ἐν δὲ τοῖς φαυλίσασι τὸν
21 κύριόν μου, (ι) ἀπώλειαν. καὶ νῦν ἀστεία εἶ σὺ ἐν τῷ εἴδει σου, Καὶ
ἀγαθὴ ἐν τοῖς λόγοις σου. ὅτι ἐὰν (κ) ποιήσῃς καθὰ ἐλάλησας, ὁ θεός σου ἔσται μου θεὸς, καὶ σὺ ἐν οἴκῳ βασιλέως Να-
βουχοδονόσορ καθήσῃ, καὶ ἔσῃ ὀνομαστὴ παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν.

MS. A. (α) διεφύλαξαν (β) οὐδὲν (γ) ὡς ἐὰν (δ) ἀναγγελεῖ μοι (ε) καὶ ἐξελεύσῃ (ζ) Ὅτι μοι ταῦτα ἐλαλήθη κατὰ (η) ἀνηγγέλη (θ) ἐν καλῷ (ι) ἀπώλεια. (κ) ποιήσεις

ΚΕΦ. ιβ΄.

1 ΚΑὶ ἐκέλευσεν εἰσαγαγεῖν αὐτὴν οὗ ἐτίθετο τὰ ἀργυρώματα αὐτοῦ, καὶ συνέταξε καταστρῶσαι (α) αὐτῇ ἀπὸ τῶν ὀψοποιημάτων αὐτοῦ, καὶ τοῦ οἴνου αὐτοῦ (β) πίνειν.

MS. A. (α) αὐτὴν (β) πιεῖν.

Cum Translatione LATINA.

Et primitias frumenti, & decimas vini, & olei, quæ servaverant sanctificantes sacerdotibus assistentibus in Hierusalem ante faciem Dei nostri, decreverunt expendere, quæ neque manibus oportebat tangere quenquam eorum, qui de populo. Et miserunt in Hierusalem (quoniam, & qui ibi habitant, fecerunt hæc) eos, (d) qui transportarent ipsis remissionem à senatu. Et erit, simul ac renuntiatum ipsis fuerit, & fecerint ; dabuntur tibi in perditionem in die illa. Unde ego serva tua cognoscens hæc omnia, aufugi à facie eorum. Et misit me Deus facere tecum negotia, super quibus stupebit universa terra, quicunque audiverint ea : Quoniam serva tua Dei cultrix est, & ministrans nocte & die Deo cœli. Et nunc manebo apud te, domine mi : & exibit serva tua per noctem in vallem, & deprecabor ad Deum. Et dicet mihi, quando fecerint peccata sua : & veniens deferam tibi, (e) egredieris cum omni virtute tua, & non est qui resistet tibi ex eis. Et ducam te per medium Judææ usque ad veniendum contra Hierusalem. Et ponam sedem tuam in medio ejus, & ages eos tanquam oves, quibus non est pastor : & non latrabit canis linguâ suâ coram te : Quoniam hæc dicta sunt mihi secundùm præcognitionem meam, & annuntiata sunt mihi, Et missa sum annuntiare tibi. Et placuerunt verba ejus coram Olopherne, & coram omnibus ministris ejus : & mirati sunt super sapientia ejus, & dixerunt ; Non est talis mulier à summo usque ad summum terræ, pulchrâ specie, & intellectu verborum. Et dixit ad eam Olophernes ; Benè fecit Deus mittens te ante populum, ut fiat in manibus nostris potentia : in iis autem, qui vilipenderunt dominum meum, perditio. Et nunc venusta es tu in specie tua, Et bona in verbis tuis. Quarè, si feceris, sicut locuta es, Deus tuus erit meus Deus : & tu in domo regis Nabuchodonosor sedebis, & eris nominata apud omnem terram.

CAP. XII.

ET jussit introducere eam, ubi posita erat supellex argentea sua : & præcepit parari ei de opsoniis suis, & de vino suo bibere.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

1 [illegible]

Et consilium ceperunt edendi primitias frumenti, vini, & olei, quas servârunt omnes sacerdotibus qui ministrant Domino Jerosolymis. His vesci consenserunt, quas neque manibus contingere licitum est idiotis: miseruntque Hierosolyma (nam & qui ibi habitant instar horum omnium fecerunt) qui referant verbum hoc ad seniores : Qui cùm ad eos miserint, & fecerint hæc, tradentur tibi die illo, & perdes illos. Propterea ego etiam ancilla tua videns hæc, fugi ab eis. Misit autem me Dominus ut faciam tecum quod admiretur tota terra quicunque audierint. Timet enim Deum ancilla tua, & colit Deum cœli die nocteque : manebo igitur apud te domine mi, & egrediatur ancilla tua noctu in vallem, oraboque Deum. Et ostendit mihi quando fient peccata ipsorum. Et veniens ostendam tibi, & egredièris cum exercitu tuo, nec erit quisquam eorum qui consistat adversùs te. Et transibo per mediam Judæam donec pervenias Hierosolymi, ponamque solium tuum in medio ejus, & duces eos instar ovium quibus pastor non est, nec latrabit linguâ suâ canis in te. Quia hæc revelata sunt in scientia meâ, Missaque sum ut dicam tibi. Et bona visa sunt verba ejus coram Alpherna & servis ejus omnibus, & obstupuerunt pulchritudinem ejus & sapientiam. Dixeruntque, non esse fœminam instar hujus, à finibus ad fines terræ, formâ vultûs, & prudentiâ verborum. Dixítque ei Alphernas ; Benefecit Deus quòd præmisit te populo suo, ut nobis auxilium sit, & eis qui spreverunt Dominum meum perditio. Et nunc pulchra es tu visu, & bona scientiâ & sermonibus, & si feceris ut dixisti, Deus tuus erit mihi Deus, & habitabis in domo regis, & famosa eris præ tota terra.

CAP. XII.

ET jussit sterni ipsi darique ipsi de convivio suo & vino quod bibebat.

Versio VULG. LAT.

2 Cui respondit Judith, & dixit; Nunc non potero manducare ex his, quæ mihi præcipis tribui, ne veniat super me offensio: ex his autem, quæ mihi detuli, man-
3 ducabo. Cui Holofernes ait; Si defecerint tibi ista,
4 quæ tecum detulisti, quid faciemus tibi? Et dixit Judith; Vivit anima tua, Domine meus, quoniam non expendet omnia hæc ancilla tua, donec faciat Deus in manu mea hæc quæ cogitavi. Et induxerunt illam ser-
5 vi ejus in tabernaculum, quod præceperat. Et petiit dum introiret, ut daretur ei copia nocte & ante lucem egrediendi foràs ad orationem, & deprecandi Domi-
6 num. Et præcepit cubiculariis suis, ut sicut placeret illi, exiret & introiret ad adorandum Deum suum,
7 per triduum: Et exibat noctibus in vallem Bethuliæ,
8 & baptizabat se in fonte aquæ. Et ut ascendebat, orabat Dominum Deum Israel, ut dirigeret viam ejus
9 ad liberationem populi sui. Et introiens, munda manebat in tabernaculo, usque dum acciperet escam
10 suam in vespere. Et factum est, in quarto die Holofernes fecit cœnam servis suis, & dixit ad Vagao eunuchum suum; Vade, & suade Hebræam illam, ut spon-
11 tè consentiat habitare mecum. Fœdum est enim apud Assyrios, si fœmina irrideat virum, agendo ut immunis
12 ab eo transeat. Tunc introivit Vagao ad Judith, & dixit; Non vereatur bona puella introire ad dominum meum, ut honorificetur ante faciem ejus, ut manducet
13 cum eo, & bibat vinum in jucunditate. Cui Judith respondit; Quæ ego sum, ut contradicam domino meo?
14 Omne quod erit ante oculos ejus bonum, & optimum faciam. Quidquid autem illi placuerit, hoc mihi erit
15 optimum omnibus diebus vitæ meæ. Et surrexit, & ornavit se vestimento suo, & ingressa stetit ante faciem
16 ejus. Cor autem Holofernis concussum est: erat enim ardens in concupiscentia ejus.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

2 Καὶ εἶπεν Ἰουδὶθ, Οὐ φάγομαι ἐξ αὐτῶν, ἵνα μὴ γένηται σκάν-
3 δαλον, (α) ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἠκολουθηκότων μοι χορηγηθήσεται. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν Ὀλοφέρνης, (β) Ἐὰν δὲ ἐκλίπῃ τὰ ὄντα μετὰ σοῦ, πόθεν (γ) ἐξοίσομέν σοι δοῦναι (δ) ὅμοια αὐτοῖς; οὐ γάρ ἐστι μεθ᾽ ἡμῶν
4 ἐκ τοῦ (ε) ἔθνους σου. Καὶ εἶπεν Ἰουδὶθ πρὸς αὐτὸν, Ζῇ ἡ ψυχή σου κύριέ μου, ὅτι οὐ δαπανήσει ἡ δούλη σου τὰ ὄντα μετ᾽ ἐμοῦ, ἕως ἂν ποιήσῃ κύριος ἐν χειρί μου ἃ ἐβουλεύσατο. Καὶ ἤγαγον αὐτὴν οἱ θεράποντες Ὀλοφέρνου εἰς τὴν σκηνὴν, καὶ ὕπνωσε μέχρι μεσούσης (ζ) τῆς νυκτός. καὶ ἀνέστη (η) πρὸς τὴν ἑωθινὴν φυλακὴν,
5 Καὶ ἀπέστειλε πρὸς Ὀλοφέρνην, λέγουσα, Ἐπιταξάτω δὴ ὁ κύριός
6 μου, ἐᾶσαι τὴν δούλην σου (θ) ἐπὶ προσευχὴν ἐξελθεῖν. Καὶ προσέταξεν Ὀλοφέρνης τοῖς σωματοφύλαξι μὴ διακωλύειν αὐτήν.
7 καὶ παρέμεινεν ἐν τῇ παρεμβολῇ ἡμέρας τρεῖς, Καὶ ἐξεπορεύετο κατὰ νύκτα εἰς τὴν φάραγγα Βετυλούα, καὶ ἐβαπτίζετο ἐν τῇ παρεμ-
8 βολῇ ἐπὶ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος. Καὶ (ι) ὡς ἀνέβη, ἐδέετο τοῦ κυρίου θεοῦ Ἰσραὴλ κατευθῦναι τὴν ὁδὸν αὐτῆς εἰς (κ) ἀνάστεμα τῶν
9 υἱῶν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Καὶ εἰσπορευομένη (λ) καθαρὰ παρέμενε (μ) τῇ σκηνῇ, (ν) μέχρις οὗ προσηνέγκατο τὴν (ξ) τροφὴν αὐτῆς πρὸς ἑσπέραν.
10 Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τετάρτῃ, ἐποίησεν Ὀλοφέρνης πότον τοῖς δούλοις αὐτοῦ μόνοις, καὶ οὐκ ἐκάλεσεν εἰς τὴν (ο) χρῆσιν οὐδένα τῶν πρὸς ταῖς χρείαις. καὶ εἶπε Βαγώᾳ τῷ εὐνούχῳ, ὃς ἦν ἐφεστηκὼς ἐπὶ πάντων τῶν αὐτοῦ, Πεῖσον δὴ πορευθεὶς τὴν γυναῖκα τὴν Ἑβραίαν ἥ ἐστι παρὰ σοὶ, τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ἡμᾶς, καὶ φαγεῖν καὶ πιεῖν μεθ᾽
11 ἡμῶν. Ἰδοὺ γὰρ αἰσχρὸν τῷ προσώπῳ ἡμῶν, εἰ γυναῖκα τοιαύτην παρήσομεν οὐχ ὁμιλήσαντες αὐτῇ, ὅτι ἐὰν ταύτην μὴ ἐπισπα-
12 σώμεθα, καταγελάσεται ἡμῶν. Καὶ ἐξῆλθε Βαγώας ἀπὸ προσώπου Ὀλοφέρνου, καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐτὴν, καὶ εἶπε, Μὴ ὀκνησάτω δὴ ἡ παιδίσκη ἡ καλὴ αὕτη ἐλθοῦσα πρὸς τὸν κύριόν μου, δοξασθῆναι κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ (π) πιέσαι μεθ᾽ ἡμῶν εἰς εὐφροσύνην οἶνον, καὶ γενηθῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ὡς θυγάτηρ μία τῶν υἱῶν Ἀσσοὺρ, αἳ
13 παρεστήκασιν ἐν οἴκῳ Ναβουχοδονόσορ. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν Ἰουδὶθ,
14 Καὶ τίς εἰμι ἐγὼ ἀντεροῦσα τῷ κυρίῳ μου; Ὅτι πᾶν ὃ ἔσται ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἀρεστὸν, σπεύσασα
15 ποιήσω καὶ ἔσται (ρ) τοῦτο ἀγαλλίαμα ἕως ἡμέρας (σ) θανάτου μου. Καὶ διαναστᾶσα ἐκοσμήθη τῷ (τ) ἱματισμῷ καὶ παντὶ τῷ κόσμῳ τῷ γυναικείῳ. καὶ προσῆλθεν ἡ δούλη αὐτῆς, καὶ ἔστρωσεν αὐτῇ (υ) κατέναντι Ὀλοφέρνου χαμαὶ τὰ κώδια ἃ (φ) ἔλαβε παρὰ Βαγώου εἰς τὴν καθημερινὴν δίαιταν αὐτῆς, εἰς τὸ ἐσθίειν
16 κατακλινομένην ἐπ᾽ αὐτῶν. καὶ εἰσελθοῦσα ἀνέπεσεν Ἰουδὶθ, Καὶ ἐξέστη ἡ καρδία Ὀλοφέρνου ἐπ᾽ αὐτὴν, καὶ ἐσαλεύθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ· καὶ ἦν κατεπίθυμος σφόδρα τοῦ συγγενέσθαι μετ᾽ αὐτῆς· καὶ ἐτήρει καιρὸν τοῦ ἀπατῆσαι αὐτὴν, ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας εἶδεν αὐτήν.

Cum Translatione LATINA.

Et dixit Judith; Non comedam ex eis, ut non 2
fiat scandalum: sed de eis, quæ secuta sunt me, præbebitur. Et dixit ad eam Olophernes; Si au- 3
tem defecerint, quæ sunt tecum, unde (a) proferemus tibi ad dandum similia eis? Non enim est nobiscum de gente tua. Et dixit Judith ad eum; Vivit 4
anima tua, domine mi, quia non insumet serva tua ea quæ sunt mecum; donec fecerit Dominus in manu mea, quæ deliberavit. Et duxerunt eam ministri Olophernis in tabernaculum: & dormivit usque ad mediam noctem. Et surrexit ad matutinam vigiliam: Et misit ad Olophernem, dicens; Præcipiat, 5
quæso, dominus meus, permittere servam tuam ad deprecationem exire. Et præcepit Olophernes cu- 6
stodibus corporis non prohibere eam. Et mansit in castris dies tres: Et exibat per noctem in vallem 7
Betylua, & baptizabatur in castris super fontem aquæ. Et, ut ascenderat, orabat Dominum Deum 8
Israel dirigere viam ipsius ad suscitationem filiorū populi sui. Et ingrediens munda manebat in taber- 9
naculo, quoadusque attulisset alimentum suum ad vesperam. Et factū est in die quarta, fecit Olopher- 10
nes convivium servis suis solis, & non vocavit ad (b) ministerium quenquam ex iis qui ad usus. Et dixit Bagoæ eunucho, qui erat præfectus super omnia quæ ipsius; Persuade nunc vadens mulieri illi Hebrææ, quæ est apud te, venire ad nos, & comedere, & bibere nobiscum. Ecce enim fœdum faciei no- 11
stræ, si mulierem talem omittamus, non conversantes cum ea: quoniam si hanc non allexerimus; irridebit nos. Et exivit Bagoas à facie Olophernis, 12
& intravit ad eam, & dixit; Ne cunctetur, quæso, puella pulchra hæc veniens ad dominum meum glorificari ad faciem ejus, & bibere nobiscum in lætitia vinū, & fieri in die hac, sicut filia una filiorum Assur, quæ assistunt in domo Nabuchodonosor. Et 13
dixit ad eum Judith; Et quæ sum ego contradicens domino meo? Quia omne, quod erit in oculis ejus 14
placitum, festinans faciam: & erit (c) hoc exultatio usque ad diem mortis meæ. Et exurgens ornavit se veste, & omni ornatu muliebri. Et accessit serva 15
ejus, & stravit ei ante Olophernem humi pelles, quas acceperat à Bagoa ad quotidianum usum suum, ut manducaret accumbens super eas. Et ingressa recubuit Judith: Et stupuit cor Olophernis super eam, & commota est ani- 16
ma ejus: & erat cupidus valde congrediendi cum ea: & observabat tempus decipiendi eam, ex qua die vidit eam.

MS A. (α) ἀλλὰ (β) Ἐὰν ἐκλείπῃ (γ) ἐξοίσομεν (δ) τὰ ὅμοια (ε) γένους σου. (ζ) νυκτός. (η) περὶ τὴν (θ) ἐξελθεῖν ἐπὶ προσευχήν. (ι) ἕως ἀνέβη, ἐδέετο κυρίου (κ) ἀνάστημα (λ) καθαρὰ (μ) ἐν τῇ (ν) μέχρι (ξ) τρυφὴν (ο) κλῆσιν (π) πιεῖν μεθ᾽ *ὑμῶν (ρ) μοι τοῦτο (σ) θανάτου. Καὶ ἀναστᾶσα (τ) ἱματισμῷ τῷ γυναικίῳ. καὶ προσῆλθεν (υ) ἐναντίον (φ) ἔλαβον

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Et dixit Judith, Non edam de eo, ne sit 2
mihi in scandalū: Sed sufficiet mihi quod mecum venit. Dixit ei Alphernas; Si con- 3
sumptum fuerit, unde erit nobis quod tibi demus, instar ejus? Nec enim est apud nos quisquam de populo tuo cui sit instar ejus. Et dixit ei Judith; Vivit ani- 4
ma tua domine mi, non consumet ancilla tua quod attulit secum, donec perfecerit Deus per manus meas quod cogitavi. Et introduxerunt ipsam servi Alphernæ in tentorium: dormivitque usque ad mediam noctem: Et surrexit vigiliâ matu- 5
tinâ, & misit ad Alphernam, dixitque ei; Mandet dn̄s meus permitti ancillæ suæ, ut exeat ad orandum. Et mandavit Alfernas 6
custodibus ne prohiberent ipsam. Et mansit in castris tres dies: Et noctibus egre- 7
diebatur in vallem Bethpallu, & lavabat se in fonte aquarum: Et ascendens pete- 8
bat à Deo Israel, ut dirigeret viam suam ad suscitationem populi sui. Et ingredi- 9
ens manebat in puritate in tabernaculo, donec vespere cibum sumeret. Et acci- 10
dit die quarto, ut faceret Alphernas convivium servis suis solis, nec militum quempiam, aut præfectorum vocavit. Et dixit Bagoæ eunucho præfecto omnibus suis; I nunc, persuade Ebrææ isti quæ apud te, ut accedat ad nos, edátque ac bibat nobiscum. Erit enim nobis turpe 11
missam facere talem fœminam, nec cum eâ colloqui; quæ si non applicuerimus nos ei, deridebit nos. Et egressus 12
Bagoas de conspectu Alphernæ, ingressus est ad eam, & dixit; Ne cunctetur juvencula pulchra accedere ad dominum meum, & honorem accipere coram eo, & bibere nobiscum vinum, & hilaris esse, & honorari hodie instar alicujus filiarum magnatum Assyriæ quæ habitant in domo Nabuchadnosaris. Et dixit ipsi Judith; 13
Quæ ego sum, quæ negem domino meo? Quia quicquid ipsi placuerit, solicitè fa- 14
ciam, & erit mihi gloriæ usq; ad diem quâ moriar. Et surgens ornavit se vestibus su- 15
is, omnique mundo muliebri: Et ingressa ancilla ejus stravit ei coram Alpherna in terra, pelles agninas (quas à Bagoa acceperat ut in illis dormiret) ut sederet cum ipsis ad edendum. Et ingressa Judith consedit. Commotúmque est cor Alphernæ 16
super ea, & turbata anima ipsius, & concupiscebat valdè cum ipsa congredi: Quæsiverat enim sibi tempus cognoscendi ipsam, à die quo ipsam viderat.

Versio VULG. LAT.

17 Et dixit ad eam Holofernes; Bibe nunc, & accumbe
in jucunditate, quoniam invenisti gratiam coram me.
18 Et dixit Judith; Bibam, Domine, quoniam magnifica-
19 ta est anima mea hodiè præ omnibus diebus meis. Et
accepit, & manducavit, & bibit coram ipso, ea quæ
20 paraverat illi ancilla ejus. Et jucundus factus est
Holofernes ad eam, bibitque vinum multum nimis,
quantum nunquam biberat in vita sua.

CAP. XIII.

1 UT autem serò factum est, festinaverunt servi illius
2 ad hospitia sua, & conclusit Vagao ostia cubiculi, &
3 abiit. Erant autem omnes fatigati à vino: Erátque
4 Judith sola in cubiculo. Porrò Holofernes jacebat in
5 lecto, nimiâ ebrietate sopitus. Dixítque Judith puellæ
6 suæ, ut staret foris ante cubiculum, & observaret. Ste-
títque Judith ante lectum, orans cum lachrymis, & la-
7 biorum motu in silentio, Dicens; Confirma me, Dñe
Deus Israel, & respice in hac hora ad opera manuum
mearum, ut, sicut promisisti, Jerusalem civitatem tuam
erigas: & hoc, quod credens per te posse fieri cogitavi,
8 perficiam. Et cùm hæc dixisset, accessit ad columnam,
quæ erat ad caput lectuli ejus, & pugionem ejus, qui in
9 ea ligatus pendebat, exolvit. Cúmque evaginâsset il-
lum, apprehendit comam capitis ejus, & ait; Confirma
10 me, Domine Deus, in hac hora. Et percussit bis in cervi-
cem ejus, & abscîdit caput ejus, & abstulit conopeum
11 ejus à columnis, & evolvit corpus ejus truncum. Et post
pusillum exivit, & tradidit caput Holofernis ancillæ
12 suæ, & jussit ut mitteret illud in peram suam. Et exie-
runt duæ, secundùm consuetudinem suam, quasi ad ora-
tionem, & transierunt castra, & gyrantes vallem, ve-
13 nerunt ad portam civitatis. Et dixit Judith à longè
custodibus murorum; Aperite portas, quoniam no-
14 biscum est Deus, qui fecit virtutem in Israel. Et fa-
ctum est, cùm audîssent viri vocem ejus, vocaverunt
presbyteros civitatis.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

17 Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν Ὀλοφέρνης, Πίε δὴ, καὶ γενήθητι μεθ' ἡμῶν
18 εἰς εὐφροσύνην. Καὶ εἶπεν Ἰουδὶθ, Πίομαι δὴ κύριε, ὅτι ἐμε-
γαλύνθη τὸ ζῆν μου ἐν ἐμοὶ σήμερον παρὰ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς γενέ-
19 σεώς μου. Καὶ λαβοῦσα (α) ἔφαγε καὶ ἔπιε κατέναντι αὐτοῦ ἃ ἡτοίμα-
20 σεν ἡ δούλη αὐτῆς. Καὶ ηὐφράνθη Ὀλοφέρνης ἀπ' αὐτῆς, καὶ ἔπιεν
οἶνον πολὺν σφόδρα, ὅσον οὐκ (β) ἔπιε πώποτε ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ ἀφ' οὗ
ἐγεννήθη.

MS.A. (α) ἔπιεν καὶ ἔφαγεν (β) ἔπιεν ἀφ' οὗ ἐγέννηθη.

ΚΕΦ. ιγ'.

1 ὩΣ δὲ ὀψία ἐγένετο, ἐσπούδασαν οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀναλύειν, καὶ Βα-
γώας συνέκλεισε τὴν σκηνὴν ἔξωθεν, καὶ ἀπέκλεισε τοὺς παρεστῶτας ἐκ
2 προσώπου τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ ἀπῴχοντο εἰς τὰς κοίτας αὐτῶν· Ἦσαν
γὰρ πάντες κεκοπωμένοι, διὰ τὸ ἐπὶ πλεῖον γεγονέναι τὸν πότον.
3 Ὑπελείφθη δὲ Ἰουδὶθ (α) μόνη ἐν τῇ σκηνῇ, Καὶ Ὀλοφέρνης προ-
4 πεπτωκὼς ἐπὶ τὴν κλίνην (β) αὐτοῦ· ἦν γὰρ περικεχυμένος αὐτῷ ὁ
5 οἶνος. Καὶ εἶπεν Ἰουδὶθ τῇ δούλῃ αὐτῆς στῆναι ἔξω τοῦ κοιτῶνος
αὐτῆς, καὶ ἐπιτηρεῖν τὴν ἔξοδον αὐτῆς καθάπερ καθ' ἡμέραν· ἐξελεύ-
σεσθαι γὰρ ἔφη ἐπὶ τὴν προσευχὴν αὐτῆς. καὶ τῷ Βαγώᾳ ἐλάλησε κατὰ
τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ ἀπῆλθοσαν πάντες ἐκ (γ) προσώπου, καὶ οὐδεὶς
6 κατελείφθη ἐν τῷ κοιτῶνι ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου. Καὶ στᾶσα
7 Ἰουδὶθ παρὰ τὴν κλίνην αὐτοῦ, Εἶπεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, Κύριε
ὁ Θεὸς πάσης δυνάμεως, ἐπίβλεψον (δ) ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ ἐπὶ τὰ
ἔργα τῶν χειρῶν μου, εἰς ὕψωμα Ἱερουσαλήμ· ὅτι νῦν καιρὸς ἀντιλα-
βέσθαι τῆς κληρονομίας σου, καὶ ποιῆσαι τὸ ἐπιτήδευμά μου, εἰς
8 (ε) θραῦμα ἐχθρῶν οἳ ἐπανέστησαν ἡμῖν. Καὶ προσελθοῦσα τῷ
κανόνι τῆς κλίνης ὃς ἦν πρὸς κεφαλῆς Ὀλοφέρνου, καθεῖλε τὸν ἀκι-
9 νάκην αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ ἐγγίσασα τῆς κλίνης, ἐδράξατο τῆς κόμης τῆς
κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ εἶπε, Κραταίωσόν με (ζ) ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ ἐν τῇ
10 ἡμέρᾳ ταύτῃ. Καὶ ἐπάταξεν εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ δὶς ἐν τῇ
ἰσχύϊ αὐτῆς, καὶ ἀφεῖλε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ἀπεκύλισε
τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς στρωμνῆς, καὶ ἀφεῖλε (η) τὸ κωνωπεῖον ἀπὸ
11 τῶν στύλων. Καὶ μετ' ὀλίγον ἐξῆλθε, καὶ παρέδωκε τῇ ἅβρᾳ αὐτῆς
τὴν κεφαλὴν Ὀλοφέρνου. Καὶ ἐνέβαλεν αὐτὴν εἰς τὴν πήραν τῶν βρωμάτων
12 αὐτῆς, Καὶ ἐξῆλθον αἱ δύο ἅμα κατὰ τὸν ἐθισμὸν (θ) αὐτῶν. καὶ διελθοῦσαι τὴν παρεμβολὴν, ἐκύκλωσαν
13 τὴν (ι) φάραγγα ἐκείνην, καὶ προσανέβησαν τὸ ὄρος Βετυλούα, καὶ ἦλθοσαν πρὸς τὰς πύλας αὐτῆς. Καὶ
εἶπεν Ἰουδὶθ μακρόθεν τοῖς φυλάσσουσιν ἐπὶ τῶν πυλῶν. (κ) Ἀνοίξατε, ἀνοίξατε δὴ τὴν πύλην, μεθ'
ἡμῶν ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν ποιῆσαι ἔτι ἰσχὺν ἐν Ἰσραὴλ καὶ κράτος κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καθὰ καὶ σήμερον ἐποίησε.
14 Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσαν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως αὐτῆς τὴν φωνὴν αὐτῆς, ἐσπούδασαν τοῦ καταβῆναι (λ) εἰς τὴν
πύλην τῆς πόλεως αὐτῶν· καὶ συνεκάλεσαν τοὺς πρεσβυτέρους τῆς πόλεως.

MS.A. (α) μόνη, Καὶ Ὀλοφέρνης (β) ἑαυτοῦ· (γ) προσώπου αὐτῆς, καὶ (δ) τῇ ὥρᾳ (ε) θραῦσμα (ζ) κύριος ὁ Θεὸς (η) τὸ (θ) αὐτῶν ἐπὶ τὴν προσευχήν. καὶ (ι) φάραγγαν (κ) Ἀνοίξατε δὴ, ἀνοίξατε τὴν (λ) ἐπὶ τὴν

Cum Translatione LATINA.

Et dixit ad eam Olophernes; Bibe, quæso, & esto 17
nobiscum in lætitia. Et dixit Judith; Bibam 18
nunc, domine: quoniam magnificata est vita mea
in me hodiè præ omnibus diebus generationis meæ.
Et sumens comedit, & bibit coram eo, quæ para- 19
verat serva ipsius. Et lætatus est Olophernes ex ea, 20
& bibit vinum multum valdè, quantum non biberat
unquam in die una, ex quo natus erat.

CAP. XIII.

UT autem serò factum est; festinaverunt servi 1
illius divertere: & Bagoas conclusit (a) taberna-
culum deforis: & exclusit assistentes à facie do-
mini sui: & abierunt ad cubilia sua. Erant enim 2
omnes defatigati: eò quòd plurimùm productum
esset convivium. Remansit autem Judith sola in 3
tabernaculo, Et Olophernes jacens super lectum 4
suum: erat enim circumfusum ei vinum. Et dixit 5
Judith servæ suæ stare extra cubiculum ipsius, &
observare exitum ejus, sicut quotidiè. Exire enim
dixit ad orationem suam. Et Bagoe locuta est jux-
ta verba hæc. Et abierunt omnes à (b) facie: &
nemo remansit in cubiculo à parvo usque ad magnum.
Et stans Judith apud lectum illius, Dixit in cor- 6
de suo; Domine Deus omnis virtutis, respice in 7
hora hac super opera manuum mearum, in exalta-
tionem Hierusalem: quoniam nunc tempus suscipere
hæreditatem tuam, & facere studium meum in
quassationem hostium, qui insurrexerunt nobis. Et 8
accedens ad canonem lecti, qui erat ad caput Olo-
phernis, deposuit acinacem ejus ab eo. Et appro- 9
pinquans lecto apprehendit comam capitis ejus, &
dixit; Confirma me, Deus Israel, in die hac. Et 10
percussit in cervicem ejus bis in fortitudine sua, &
abstulit caput ejus ab eo, & revolvit corpus ejus à
strato, & abstulit conopæum à columnis. Et post 11
paucum exivit, & tradidit ancillæ suæ caput O-
lophernis, & injecit illud in peram ciborum suorum:
Et exierunt ambæ simul secundùm consuetudinem 12
suam. Et transeuntes castra, circumierunt vallem
illam, & ascenderunt montem Betylua, & venerunt ad portas ejus. Et dixit 13
Judith à longè iis qui custodiebant super portas; Aperite, aperite, nunc portam:
nobiscum Deus, Deus noster ad faciendam adbuc fortitudinem in Israel,
& potentiam contra inimicos: sicut etiam hodiè fecit. Et factum est, ut 14
audierunt viri civitatis ejus vocem ejus; festinaverunt descendere ad portam
civitatis suæ: & convocaverunt seniores civitatis:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

17 18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]

[illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
3 4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Dixítque ipsi Alphernas; Bibe hilarísque esto nobiscum. Et dixit Judith; Bibam domine, mi quia magnificata est in me vita mea hodiè, præ omnibus diebus quibus vixi. Et accipiens edit coram eo de eo quæ paraverat ipsi ancilla sua. Et hilaris fuit Alphernas coram ea, bibítque multum vini, quantum non biberat ex quo natus fuerat, uno quidem die.

CAP. XIII.

CUm autem serò factum esset, surrexerunt servi ejus ut discederent. Et clausit Bagoas portam tabernaculi foris, & exclusit omnes qui stabant coram domino suo: Et discesserunt quisque ad tentorium suum: erant enim lassati multum potando. Et relicta est sola Judith in tentorio. Alphernas autem projectus erat in lecto suo, quia invaluerat in eum vinum. Et præceperat Judith ancillæ suæ, ut staret in foribus cubiculi, & expectaret egressum ipsius ut cæteris diebus: dixit enim, Ibo ad orandum. Et locuta erat Bagoæ secundùm eadem. Et discesserant inde omnes, nec relictus erat quisquam in cubiculo, magnus aut parvus. Et stans Judith juxta caput Alphernæ, dixit; Domine, Domine Deus omnis virtutis, respice jam nunc opera manuum mearum, ad exaltationem Jerosolymorum: Nunc enim tempus est miserandi hæreditatem tuam, & faciendi opus quod cor meum instituit, frangendis gentibus quæ surrexerunt in nos. Et accedens ad columnam *lecti*, quæ ad caput Alphernæ, evaginavit acinacem ejus. Et accedens ad lectum prehendit crinem capitis ejus, & dixit; Robora me Deus Israel hodié. Et percussit eum in collo acinace bis, abstulítque ei caput. Et devolvit corp⁹ à strato, detractóque à columnis conopeo, Post paulò egressa dedit caput Alphernæ ancillæ suæ: Reposuítque in pera viatici sui, Et egressæ ambæ simul, ut tempore orationis, transierunt per castra Assyriorum, & circumiverunt totam illam vallem, & ascendentes ad civitatem venerunt ad portam. Et dixit Judith custodibus de longè; Aperite, aperite mihi portam, Deus enim noster nobiscum est, qui dedit vires Israel, & robur adversùs hostes nostros, ut hodiè. Et factum est, cùm audirent cives vocem ejus, ut festinarent aperire ipsi portam civitatis ipsorum, Et vocârunt presbyteros civitatis:

Versio VULG. LAT.

15 Et concurrerunt ad eam omnes, à minimo usque ad
maximum: quoniam sperabant eam jam non esse ven-
16 turam. Et accendentes luminaria congyraverunt cir-
ca eam universi: illa autem ascendens in eminentio-
rem locum, jussit fieri silentium. Cúmque omnes ta-
17 cuissent, Dixit Judith; Laudate Dominum Deum
18 nostrum, qui non deseruit sperantes in se: Et in me
ancilla sua adimplevit misericordiam suam, quam pro-
misit domui Israel: & interfecit in manu mea hostem
19 populi sui hac nocte. Et proferens de pera caput Ho-
lofernis, ostendit illis, dicens; Ecce caput Holofernis
principis militiæ Assyriorum, & ecce conopeum illius,
in quo recumbebat in ebrietate sua, ubi per manum
20 fœminæ percussit illum Dominus Deus noster. Vivit
autem ipse Dominus, quoniam custodivit me Angelus
ejus, & hinc euntem, & ibi commorantem, & indè
huc revertentem. & non permisit me Dominus ancil-
lam suam coinquinari, sed sine pollutione peccati
revocavit me vobis, gaudentem in victoria sua, in eva-
21 sione mea, & in liberatione vestra. Confitemini il-
li omnes, quoniam bonus, quoniam in seculum mise-
22 ricordia ejus. Universi autem adorantes Dominum,
dixerunt ad eam; Benedixit te Dominus in virtute
sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros.
23 Porrò Ozias princeps populi Israel, dixit ad eam; Be-
nedicta es tu, filia, à Domino Deo excelso, præ omni-
24 bus mulieribus super terram. Benedictus Dominus,
qui creavit cœlum & terram, qui te direxit in vulnera
25 capitis principis inimicorum nostrorum: Quia ho-
diè nomen tuum ita magnificavit, ut non recedat laus
tua de ore hominum, qui memores fuerint virtutis
Domini in æternum, pro quibus non pepercisti animæ
tuæ, propter angustias & tribulationem generis tui, sed
26 subvenisti ruinæ ante conspectum Dei nostri. Et dixit
27 omnis populus; Fiat, fiat. Porrò Achior vocatus ve-
nit, & dixit ei Judith; Deus Israel, cui tu testimonium
dedisti quòd ulciscatur se de inimicis suis, ipse caput
omnium incredulorum incidit hac nocte in manu mea.
28 Et ut probes quia ita est, ecce caput Holofernis, qui in
contemptu superbiæ suæ Deum Israel contempsit, &
tibi interitum minabatur, dicens; Cùm captus fuerit
populus Israel, gladio perforari præcipiam latera tua.
29 Videns autem Achior caput Holofernis, angustiatus
præ pavore, cecidit in faciem suam super terram, &
30 æstuavit anima ejus. Posteà verò quàm resumpto spi-
31 ritu recreatus est, procidit ad pedes ejus, & adoravit eam, & dixit; Benedicta tu à Deo tuo in omni tabernaculo Jacob, quoniam in omni gente, quæ audierit no-
men tuum, magnificabitur super te Deus Israel.

CAP. XIV.

1 Dixit autem Judith ad omnem populum; Audite me, fratres, suspendite caput hoc super muros nostros: Et erit, cùm exierit Sol, accipiat unusquisque arma sua, & 2
3 exite cum impetu, non ut descendatis deorsum, sed quasi impetum facientes. Tunc exploratores necesse erit ut fugiant ad principem suum excitandum ad pugnam.
4 Cúmque duces eorum cucurrerint ad tabernaculum Holofernis, & invenerint eum truncum in suo sanguine volutatum, decidet super eos timor.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

15 Καὶ συνέδραμον πάντες ἀπὸ μικρȣ̃ ἕως μεγάλȣ, ὅτι παράδοξον ἦν
αὐτοῖς τὸ ἐλθεῖν αὐτὴν, καὶ ἤνοιξαν τὴν πύλην, καὶ ὑπεδέξαντο αὐτάς·
16 Καὶ ἅψαντες πῦρ εἰς φαῦσιν, περιεκύκλωσαν αὐτάς. Ἡ δὲ εἶπε πρὸς
17 αὐτὰς φωνῇ μεγάλῃ, Αἰνεῖτε τὸν (α) Θεὸν, αἰνεῖτε· αἰνεῖτε τὸν (β) Θεὸν, ὃς
18 ȣ̓κ ἀπέστησε τὸ ἔλεος αὐτȣ̃ ἀπὸ τȣ̃ οἴκȣ Ἰσραὴλ, Ἀλλ' ἔθραυσε τȣ̀ς
19 ἐχθρȣ̀ς ἡμῶν διὰ χειρός μȣ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. Καὶ προελȣ̃σα τὴν
κεφαλὴν ἐκ τῆς πήρας, ἔδειξε, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἰδȣ̀ ἡ κεφαλὴ Ὀλο-
φέρνȣ ἀρχιστρατήγȣ δυνάμεως Ἀσσȣ̀ρ, καὶ ἰδȣ̀ τὸ κωνωπεῖον (γ) ἐν ᾧ
κατέκειτο ἐν ταῖς μέθαις αὐτȣ̃, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ὁ Κύριος ἐν
20 χειρὶ θηλείας. Καὶ ζῇ (δ) Κύριος ὃς διεφύλαξέ με ἐν τῇ ὁδῷ μȣ
ᾗ ἐπορεύθην, ὅτι ἠπάτησεν αὐτὸν τὸ πρόσωπόν μȣ εἰς ἀπώλειαν
αὐτȣ̃, καὶ ȣ̓κ ἐποίησεν ἁμάρτημα μετ' ἐμȣ̃ εἰς μίασμα καὶ αἰσχύνην.
22 Καὶ ἐξέστη πᾶς ὁ λαὸς σφόδρα, Καὶ κύψαντες προσεκύνησαν
τῷ Θεῷ, καὶ εἶπαν ὁμοθυμαδὸν, Εὐλογητὸς εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐξȣ-
23 δενώσας ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ σήμερον τȣ̀ς ἐχθρȣ̀ς τȣ̃ λαȣ̃ σȣ. Καὶ
εἶπεν αὐτῇ Ὀζίας, (ε) Εὐλογητὴ σὺ θύγατερ τῷ Θεῷ τῷ ὑψίστῳ
24 παρὰ πάσας τὰς γυναῖκας τὰς ἐπὶ τῆς γῆς, Καὶ εὐλογημένος Κύριος
ὁ Θεὸς, ὃς ἔκτισε τȣ̀ς ȣ̓ρανȣ̀ς καὶ τὴν γῆν, ὃς κατεύθυνέ σε εἰς τραῦμα
25 κεφαλῆς ἄρχοντος (ζ) ἐχθρῶν ἡμῶν, Ὅτι ȣ̓κ ἀποστήσεται ἡ ἐλπίς σȣ ἀπὸ
καρδίας ἀνθρώπων μνημονευόντων ἰσχὺν Θεȣ̃ ἕως αἰῶνος. Καὶ
ποιήσαι σοι αὐτὰ ὁ Θεὸς εἰς ὕψος αἰώνιον, τȣ̃ ἐπισκέψασθαί σε ἐν
ἀγαθοῖς, ἀνθ' ὧν ȣ̓κ ἐφείσω τῆς ψυχῆς σȣ διὰ τὴν ταπείνωσιν τȣ̃
γένȣς ἡμῶν, ἀλλ' ἐπεξῆλθες (η) πτώματι ἡμῶν, ἐπ' εὐθεῖαν πορευ-
26 θεῖσα ἐνώπιον τȣ̃ Θεȣ̃ ἡμῶν. Καὶ εἶπαν πᾶς ὁ λαὸς, (θ) Γένοιτο,
γένοιτο.

MS. A. (α) Κύριον, (β) Κύριον, ὅτι ȣ̓κ (γ) αὐτȣ̃ ἐν (δ) ὁ Κύριος (ε) Εὐλογημένη εἶ σὺ (ζ) ἐχθρῶν, Ὅτι (η) τῷ πτώματι (θ) Γένοιτο. Καὶ

ΚΕΦ. ΙΔ'.

1 Καὶ εἶπε πρὸς αὐτȣ̀ς Ἰȣδὶθ, Ἀκȣ́σατε δή μȣ, ἀδελφοὶ, καὶ λα-
βόντες τὴν κεφαλὴν ταύτην κρεμάσατε αὐτὴν ἐπὶ τῆς ἐπάλξεως τȣ̃
2 τείχȣς ὑμῶν. Καὶ ἔσται ἡνίκα (α) ἂν διαφαύσῃ ὁ ὄρθρος, καὶ
ἐξέλθῃ ὁ ἥλιος ἐπὶ τὴν γῆν, ἀναλήψεσθε ἕκαστος τὰ σκεύη τὰ πο-
λεμικὰ ὑμῶν, καὶ (β) ἐξελεύσεσθε πᾶς ἀνὴρ ἰσχύων ἔξω τῆς πόλεως,
καὶ δώσετε ἀρχηγὸν εἰς αὐτȣ̀ς, ὡς καταβαίνοντες ἐπὶ τὸ πεδίον εἰς
3 τὴν προφυλακὴν υἱῶν Ἀσσȣ̀ρ, καὶ ȣ̓ καταβήσεσθε. Καὶ ἀναλαβόντες
ȣ̂τοι τὰς πανοπλίας αὐτῶν, πορεύσονται εἰς (γ) τὴν παρεμβολὴν αὐτῶν,
4 καὶ ἐγερȣ̃σι τȣ̀ς στρατηγȣ̀ς τῆς δυνάμεως Ἀσσȣ̀ρ, Καὶ συνδραμȣ̃νται
ἐπὶ τὴν σκηνὴν Ὀλοφέρνȣ, καὶ ȣ̓χ εὑρήσȣσιν αὐτὸν, καὶ ἐπιπεσεῖται
ἐπ' αὐτȣ̀ς φόβος, καὶ φεύξονται ἀπὸ προσώπȣ ὑμῶν.

MS. A. (α) ἐὰν (β) ἐξελεύσεσθε (γ) τὰς παρεμβολὰς

Et concurrerunt omnes à parvo usque ad magnum: 15
quoniam præter opinionem erat eis venire ipsam:
& aperuerunt portam, & susceperunt eas. Et ac- 16
cendentes ignem ad illuminationem, circundederunt
eas. At illa dixit ad eos voce magnâ; Laudate 17
Deum, laudate, laudate Deum, qui non amovit mi-
sericordiam suam à domo Israel, Sed fregit inimi- 18
cos nostros per manum meam in nocte hac. Et pro- 19
ferens caput è pera, ostendit, & dixit eis; Ecce
caput Olophernis principis virtutis Assur, & ecce
conopæum, in quo recumbebat in ebrietatibus suis:
& percussit eum Dominus in manu fœminæ. Et vi- 20
vit Dominus, qui custodivit me in via mea, quâ
ivi: quoniam decepit eum facies mea in perditio-
nem ipsius, & non fecit peccatum mecum in pollu-
tionem, & confusionem. Et obstupuit omnis populus
valdè: Et procumbentes adoraverunt Deum, & 22
dixerunt unanimiter; Benedictus es Deus noster,
qui ad nihilum redegisti in die hodierna inimicos
populi tui. Et dixit ei Ozias; Benedicta tu, filia, 23
Deo altissimo præ omnibus mulieribus, quæ super
terram, Et benedictus Dominus Deus, qui creavit 24
cœlos, & terram, qui direxit te in fractionem ca-
pitis principis inimicorum nostrorum: Quoniam 25
non removebitur spes tua à corde hominum comme-
morantium fortitudinem Dei usque in seculum. Et
faciat ea tibi Deus in sublimitatem æternam, visi-
tando te in bonis, eò quòd non pepercisti animæ
tuæ propter humiliationem generis nostri, sed sub-
venisti ruinæ nostræ, in rectum vadens coram Deo nostro. Et dixerunt omnis populus; Fiat, fiat. 26

CAP. XIV.

Et dixit ad eos Judith; Audite nunc me, fra- 1
tres: & tollentes caput hoc, suspendite illud super
pinnaculum muri vestri. Et erit, cùm illuxerit au- 2
rora, & exiverit Sol super terram; sumetis unus-
quisque vasa bellica vestra, & exibitis omnis
vir fortis extra civitatem, & dabitis principem in
eos, tanquam descendentes in campum ad excubias
filiorum Assur: & non descendetis. Et sumentes 3
illi armaturas suas, ibunt ad castra sua, & exci-
tabunt duces virtutis Assur, Et concurrent ad ta- 4
bernaculum Olophernis, & non invenient eum, &
irruet super eos timor, & fugient à facie ve-
stra.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Et concurrerunt omnes à parvo usque ad 15
magnū: Mirū enim ipsis videbatur venisse
ipsā. Et apertâ portâ susceperunt ipsam:
Accensóque lumine ut viderent, circum- 16
dederunt ipsā: Et dixit eis voce altâ; Lau- 17
date Dominum Deum vestrum qui non
amovit misericordiam suam ab Israele,
Sed fregit hostes nostros manibus nostris 18
nocte hâc. Et eductum de perâ caput 19
ostendit, dicens eis; Ecce caput Alpher-
næ ducis exercitûs Assyriorum, & ecce
conopeum in quo cubabat in ebrietate
sua: Et confregit eum Dñs manu fœmi-
næ. Et vivit Deus ille qui me custodivit 20
in via quam incessi: at seduxit eum facies
mea, neque fecit mecum peccatum, in
pollutionem pudendam. Et obstupuerunt 22
valdè omnis populus, & procidentes ado-
rârunt Dominū & dixerunt omnes simul;
Benedictus Dominus Deus noster, qui
confregit hodiè hostē populi sui. Et dixit 23
ei Uzias; Benedicta tu filia Domino excel-
so, præ omnibus mulieribus quæ in terris.
Et benedictus Dominus creator cœli, qui 24
secundavit te, ut auferres caput ducis
hostium nostrorum. Nec enim recedet 25
laus tua de corde filiorum hominum, qui
meminerint potentiæ Domini in seculum.
Faciátque ea tibi Deus in exaltationem
æternā, & respiciat te in bonum, eò quòd
non peperceris vitæ tuæ, præ afflictione
populi tui, sed egressa es propter ruinam
nostrā, incedens rectà coram Deo nostro.
Et dixit populus omnis, Amen, Amen.

CAP. XIV.

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]

Et dixit ipsis Judith; Audite me fratres: 1
Sumite caput hoc, & suspendite in pro-
minentia muri. Et fiet, dilucente aurorâ, 2
& orto Sole super terram, sumptis quis-
que armis quibus pugnatis, egredimini
omnis vir validus è civitate. Et imposito
eis præfecto, egredimini quasi in vallem,
adversùs custodiam primam Assyriorum,
non tamen descendetis. Tum illi, sum- 3
ptis armis, ad castra profecti expergefa-
cient duces suos; Et currentes ad taber- 4
naculum Alphernæ, ubi eum non inveni-
ent, cadet in eos metus, & fugient à con-
spectu vestri.

Versio VULG. LAT.

5 Cúmque cognoveritis fugere eos, ite post illos securi,
quoniam Dominus conteret eos sub pedibus vestris.
6 Tunc Achior videns virtutem, quam fecit Deus Israel,
relicto gentilitatis ritu, credidit Deo, & circumcidit
carnem præputii sui, & appositus est ad populum Is-
rael, & omnis successio generis ejus usque in hodier-
7 num diem. Mox autem ut ortus est dies, suspende-
runt super muros caput Holofernis, accepítque unus-
quisque vir arma sua, & egressi sunt cum grandi stre-
8 pitu & ululatu. Quod videntes exploratores ad ta-
9 bernaculum Holofernis cucurrerunt. Porrò hi qui
in tabernaculo erant, venientes, & ante ingressum cu-
biculi perstrepentes, excitandi gratiâ, inquietudinem
arte moliebantur, ut non ab excitantibus, sed à so-
10 nantibus Holofernes evigilaret. Nullus enim aude-
bat cubiculum virtutis Assyriorum pulsando aut in-
11 trando aperire. Sed cùm venissent ejus duces ac
tribuni, & universi majores exercitûs regis Assyrio-
12 rum, dixerunt cubiculariis; Intrate, & excitate illum,
quoniam egressi mures de cavernis suis, ausi sunt pro-
13 vocare nos ad prælium. Tunc ingressus Vagao cu-
biculum ejus, stetit ante cortinam, & plausum fecit
manibus suis: suspicabatur enim illum cum Judith
14 dormire. Sed cùm nullum motum jacentis sensu au-
rium caperet, accessit proximans ad cortinam, & ele-
vans eam, vidénsque cadaver absque capite Holo-
fernis in suo sanguine tabefactum jacêre super terram,
exclamavit voce magnâ cum fletu, & scidit vestimenta
15 sua. Et ingressus tabernaculum Judith, non invenit
16 eam, & exiliit foràs ad populum, Et dixit; Una mu-
lier Hebræa fecit confusionem in domo regis Nabu-
chodonosor, ecce enim Holofernes jacet in terra, &
17 caput ejus non est in illo. Quod cùm audîssent prin-
cipes virtutis Assyriorum, sciderunt omnes vestimen-
ta sua, & intolerabilis timor & tremor cecidit super
18 eos, & turbati sunt animi eorum valdé. Et factus est
clamor incomparabilis in medio castrorum eorum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

5 Καὶ ἐπακολουθήσαντες ὑμεῖς, καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες πᾶν ὅριον
6 Ἰσραήλ, καταστρώσατε αὐτοὺς ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν. Πρὸ δὲ τοῦ ποιῆσαι
ταῦτα, καλέσατέ μοι Ἀχιὼρ τὸν Ἀμμανίτην, ἵνα ἰδὼν ἐπιγνῷ τὸν
ἐκφαυλίσαντα τὸν οἶκον (α) τοῦ Ἰσραήλ, καὶ αὐτὸν ὡς εἰς θάνατον
27 ἀποστείλαντα εἰς ἡμᾶς. Καὶ ἐκάλεσαν τὸν Ἀχιὼρ ἐκ τοῦ οἴκου Ὀζία.
29 Ὡς δὲ ἦλθε, καὶ εἶδε τὴν κεφαλὴν Ὀλοφέρνου ἐν χειρὶ ἀνδρὸς ἑνὸς ἐν
τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ λαοῦ, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον, καὶ ἐξελύθη τὸ πνεῦμα
30 αὐτοῦ. Ὡς δὲ (β) ἀνέλαβον αὐτόν, προσέπεσε τοῖς ποσὶν Ἰουδὶθ, καὶ
31 προσεκύνησε τῷ προσώπῳ αὐτῆς, καὶ εἶπεν, Εὐλογημένη σὺ ἐν παντὶ
σκηνώματι Ἰούδα, καὶ ἐν παντὶ ἔθνει, οἵτινες ἀκούσαντες τὸ ὄνομά
σου ταραχθήσονται. Καὶ νῦν ἀνάγγειλόν μοι ὅσα ἐποίησας ἐν ταῖς
ἡμέραις ταύταις. καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ Ἰουδὶθ ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ
πάντα ὅσα ἦν πεποιηκυῖα, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐξῆλθεν ἕως οὗ ἐλάλει
αὐτοῖς. Ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλοῦσα, ἠλάλαξεν ὁ λαὸς φωνῇ μεγάλῃ,
6 καὶ ἔδωκεν φωνὴν (γ) εὐφρόσυνον ἐν τῇ πόλει αὐτῶν. Ἰδὼν δὲ Ἀχιὼρ
πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, ἐπίστευσε τῷ Θεῷ σφόδρα,
καὶ περιετέμετο τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας αὐτοῦ, καὶ προσετέθη
7 (δ) πρὸς τὸν οἶκον Ἰσραὴλ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. Ἡνίκα δὲ ὁ
ὄρθρος ἀνέβη, (ε) καὶ ἐκρέμασαν τὴν κεφαλὴν Ὀλοφέρνου ἐκ τοῦ τείχους,
καὶ ἀνέλαβε πᾶς (ϛ) ἀνὴρ Ἰσραὴλ τὰ ὅπλα αὐτοῦ, καὶ ἐξήλθοσαν κατὰ
8 (ζ) σπείρας ἐπὶ τὰς ἀναβάσεις τοῦ ὄρους. Οἱ δὲ υἱοὶ Ἀσσοὺρ, ὡς
εἶδον αὐτοὺς, διέπεμψαν ἐπὶ τοὺς ἡγουμένους αὐτῶν. οἱ δὲ ἦλθον
ἐπὶ (η) στρατηγοὺς καὶ χιλιάρχους καὶ ἐπὶ πάντα ἄρχοντα αὐτῶν·
12 καὶ παρεγένοντο ἐπὶ τὴν σκηνὴν Ὀλοφέρνου, καὶ εἶπαν τῷ ὄντι
ἐπὶ πάντων τῶν αὐτοῦ, Ἔγειρον δὴ τὸν κύριον ἡμῶν, ὅτι ἐτόλμησαν οἱ
δοῦλοι καταβαίνειν ἐφ' ἡμᾶς εἰς πόλεμον, ἵνα (ϑ) ἐξολοθρευθῶσιν εἰς
13 τέλος. Καὶ εἰσῆλθε Βαγώας, καὶ ἔκρουσε τὴν (θ) αὐλαίαν τῆς σκηνῆς·
14 ὑπενοεῖτο γὰρ καθεύδειν αὐτὸν μετὰ Ἰουδὶθ. Ὡς δὲ (ι) οὐδεὶς ἐπή-
κουσε, διαστείλας εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα, καὶ εὗρεν αὐτὸν ἐπὶ
τῆς χελωνίδος ἐῤῥιμμένον νεκρὸν, καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἀφῄρητο
ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ἐβόησε φωνῇ μεγάλῃ μετὰ κλαυθμοῦ καὶ στεναγμοῦ
15 καὶ βοῆς ἰσχυρᾶς, καὶ διέῤῥηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς
τὴν σκηνὴν οὗ ἦν Ἰουδὶθ καταλύουσα, καὶ οὐχ εὗρεν αὐτήν. καὶ ἐξε-
16 πήδησεν εἰς τὸν (κ) λαὸν, Κράζων, Ἠθέτησαν οἱ δοῦλοι, ἐποίησεν
αἰσχύνην μία γυνὴ τῶν Ἑβραίων εἰς τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως Ναβουχο-
δονόσορ, ὅτι ἰδοὺ Ὀλοφέρνης χαμαὶ, καὶ ἡ κεφαλὴ οὐκ ἔστιν ἐπ'
17 αὐτῷ. Ὡς δὲ ἤκουσαν ταῦτα τὰ ῥήματα οἱ ἄρχοντες τῆς δυνάμεως
Ἀσσοὺρ, (λ) τοὺς χιτῶνας αὐτῶν διέῤῥηξαν, καὶ ἐταράχθη ἡ ψυχὴ
18 αὐτῶν σφόδρα, Καὶ ἐγένετο αὐτῶν κραυγὴ καὶ βοὴ μεγάλη
σφόδρα ἐν μέσῳ τῆς παρεμβολῆς.

Et insecuti vos, & omnes habitantes omnem termi- 5
num Israel, prosternite eos in viis eorum. Prius- 6
quàm verò faciatis hæc, vocate mihi Achior Am-
maniten, ut videns agnoscat eum, qui vilipendebat
domum Israel, & ipsum tanquam ad mortem mise-
rat ad nos. Et vocaverunt Achior è domo Oziæ. 27
Ut autem venit, & vidit caput Olophernis in manu 29
viri unius de ecclesia populi; cecidit in faciem, &
exolutus est spiritus ejus. Ut autem recreárunt 30
eum; procidit ad pedes Judith, & adoravit fa-
ciem ejus, & dixit; Benedicta tu in omni taber- 31
naculo Juda, & in omni gente: qui quidem au-
dientes nomen tuum turbabuntur. Et nunc annun-
tia mihi, quæcunque fecisti in diebus his. Et an-
nuntiavit ei Judith in medio populi omnia, quæcunq;
fuerat faciens, ex qua die exiit, usque dum loqueba-
tur eis. Ut autem cessavit loquens, jubilavit po-
pulus voce magnâ, & dedit vocem lætam in civi-
tate sua. Videns autem Achior omnia quæcunque 6
fecerat Deus Israel, credidit Deo valdè & circum-
cîdit carnem præputii sui, & appositus est ad do-
mum Israel usque in diem hanc. Postquàm 7
verò aurora ascendit; & suspenderunt caput Olo-
phernis è muro. Et sumpsit omnis vir Israel arma
sua, & exiverunt per spiras ad ascensiones montis.
Filii autem Assur, ut viderunt eos, miserunt ad 8
præfectos suos. Illi autem venerunt ad duces, &
Chiliarchos, & ad omnem principem suum. Et
advenerunt ad tabernaculum Olophernis, & dixe-
runt ei, qui super omnia illius; Excita nunc do- 12
minum nostrum, quoniam ausi sunt servi descendere
super nos ad prælium, ut exterminentur in finem.
Et intravit Bagoas, & pulsavit aulam taberna- 13
culi: suspicabatur enim dormire illum cum Judith.
Ut autem nemo exaudivit; disjungens intravit 14
in cubiculum, & invenit eum super stratum pro-
jectum mortuum, & caput ejus ablatum erat ab eo.
Et clamavit voce magnâ cum ploratu, & fletu, &
clamore forti, & discîdit vestimenta sua. Et in- 15
travit in tabernaculum, ubi fuit Judith divertens,
& non invenit eam. Et prosiliit ad populum, Voci- 16
ferans; Prævaricati sunt servi: fecit confusionem
una mulier Hebræorum in domum regis Nabucho-
donosor, quoniam ecce Olophernes humi, & caput
non est super eum Ut autem audiverunt verba hæc 17
principes virtutis Assur, tunicas suas disciderunt,
& turbata est anima eorum valdé: Et facta est 18
eorum vociferatio, & clamor magnus valdè in me-
dio castrorum.

MS.A. (α) Ἰσραήλ, (β) ἀνέλαβεν (γ) εὐφροσύνης (δ) εἰς (ε) ἐξεκρέμασαν (ϛ) ἀνὴρ τὰ (ζ) σπείραν (η) τοὺς στρατηγοὺς (ϑ) ἐξολεθρευθῶσιν (θ) αὐλὴν τῆς σκηνῆς· ὑπενοεῖ
(ι) οὐθεὶς ὑπήκουσεν, διαστείλας (κ) λαὸν, Καὶ ἐβόησεν, Ἠθέτησαν (λ) διέῤῥαξαν τοὺς χιτῶνας αὐτῶν,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

5 [illegible]
6 [illegible]
27 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17
18 [illegible]
[illegible]

Et profecti omnes qui habitatis in fini- 5
bus Israelis, sternetis & dejicietis eos in
viis. Ante autem quàm hæc faciatis, vo- 6
cate Achior Ammonitam, ut videat &
agnoscat eum qui spernebat domum Isra-
elis, & eum ad nos quasi ad mortem mi-
sit. Et vocaverunt Achior de domo Uzæ. 27
Et cùm venisset, & vidisset caput Alpher- 29
næ in manu cujusdam in cœtu populi,
cecidit in faciē, & deliquit ipsius anim⁹.
Cúmq; ipsum tenentes erexissent, ceci- 30
dit ad pedes Judith, & adoravit ipsam,
dicens ipsi; Benedicta tu per omnes po- 31
pulos, qui audient famā tuā & timebunt.
Indica mihi nunc quæ fecisti his diebus.
Et narravit ipsi omnia à die quo egressa
est, usque ad diem quo loquebatur cum
ipsis. Cúmque cessâsset loqui quæ fece-
rat, clamavit populus voce altâ. Et au-
dita est vox gaudii in civitate ipsorum.
Cúmque vidisset Achior omnia quæ fe- 6
cerat Deus Israeli, credidit in Deum, &
circumcîdit carnem præputii sui, & ad-
junctus est populo gentis Israeliticæ usq;
in diem hodiernum. Cúmq; manè esset, 7
suspenderunt caput Alphernæ extra mu-
rum. Et sumptis quisq; armis suis, egres-
si sunt in castra ad ascensus montis. Quod 8
cùm vidissent Assyrii, miserunt ad duces
suos, & chiliarchas, & omnes præfectos
suos. Et profecti ad tentorium Alpher-
næ, dixerunt Bagoæ præfecto omnibus
rebus ejus; Excita ingressus, dominum 12
nostrum: Ausi enim sunt servi descen-
dere adversùs nos ad pugnam, ut pereant
in perpetuum. Et profectus Bagoas pul- 13
savit atrium tabernaculi. Putabat enim
dormire ipsum cum Judith. Cúmque ne- 14
mo ipsi responderet, aperiens ingressus
est cubiculum, & invenit Alphernam pro-
jectum nudum, ablato capite. Et clama-
vit voce altâ, & cum fletu & gemitu, &
clamore magno scidit vestes suas: Et 15
ingressus in tabernaculum ubi morabatur
Judith, cùm non inveniret ipsam, egres-
sus ad populum, Dixit eis; Prævaricati 16
sunt servi in dominos suos: Et pudore
magno affecit mulier una Hebræa domum
Nebuchadnosaris: Quia ecce Alpher-
nam projectum in terra, ablato capite. Et 17
cùm audîssent verba ejus duces exercitûs 18
Assyriorum, sciderunt tunicas suas, &
conturbatum est cor ipsorum valdè in medio castrorum.

Versio VULG. LAT.

CAP. XV.

1 Cumque omnis exercitus decollatum Holofernem audisset, fugit mens & consilium ab eis, & solo tre-
2 more & metu agitati, fugæ præsidium sumunt, Ita ut nullus loqueretur cum proximo suo, sed inclinato capite, relictis omnibus, evadere festinabant Hebræos, quos armatos super se venire audiebant fugientes
3 per vias camporum & semitas collium. Videntes itaque filii Israel fugientes, secuti sunt illos. Descenderúntque clangentes tubis, & ululantes post ipsos.
4 Et quoniam Assyrii non adunati, in fugam ibant præcipites: filii autem Israel uno agmine persequentes,
5 debilitabant omnes, quos invenire potuissent. Misit itaque Ozias nuntios per omnes civitates & regiones
6 Israel. Omnis itaque regio, omnísque urbs, electam juventutem armatam misit post eos, & persecuti sunt eos in ore gladii, quousque pervenirent ad extremi-
7 tatem finium suorum. Reliqui autem qui erant in Bethulia, ingressi sunt castra Assyriorum, & prædam, quam fugientes Assyrii reliquerant, abstulerunt, &
8 onustati sunt valdè. Hi verò, qui victores reversi sunt ad Bethuliam, omnia quæ erant illorum attulerunt secum, ita ut non esset numerus in pecoribus, & jumentis, & universis mobilibus eorum, ut à minimo usque ad maximum omnes divites fierent de prædati-
9 onibus eorum. Joacim autem summus pontifex, de Jerusalem venit in Bethuliam cum universis presby-
10 teris suis, ut videret Judith. Quæ cùm exisset ad illum, benedixerunt eam omnes una voce, dicentes; Tu gloria Jerusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia
11 populi nostri. Quia fecisti viriliter, & confortatum est cor tuum, eò quòd castitatem amaveris, & post virum tuum, alterum nescieris: ideò & manus Domini confortavit te, & ideò eris benedicta in æter-
12 num. Et dixit omnis populus; Fiat, fiat. Per dies
13 autem triginta, vix collecta sunt spolia Assyriorum à
14 populo Israel. Porrò autem universa, quæ Holofernis peculiaria fuisse probata sunt, dederunt Judith in auro, & argento, & vestibus, & gemmis, & omni supellectili, & tradita sunt omnia illi à populo.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

ΚΕΦ. ιε´.

1 Καὶ ὡς ἤκουσαν οἱ ἐν τοῖς σκηνώμασιν ὄντες, ἐξέστησαν ἐπὶ τὸ
2 γεγονός· καὶ (α) ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτοὺς φόβος καὶ τρόμος, Καὶ οὐκ ἦν ἄνθρωπος μένων κατὰ πρόσωπον τοῦ πλησίον ἔτι, ἀλλ' ἐκχυθέντες ὁμοθυμαδὸν ἔφευγον ἐπὶ πᾶσαν ὁδὸν τοῦ πεδίου καὶ τῆς ὀρεινῆς. Καὶ οἱ παρεμβεβληκότες ἐν τῇ ὀρεινῇ κύκλῳ Βετυλούα καὶ (β) ἐτρά-
3 πησαν εἰς φυγήν. Καὶ τότε οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ πᾶς ἀνὴρ πολεμιστὴς
5 ἐξ αὐτῶν ἐξεχύθησαν ἐπ' αὐτούς. Καὶ ἀπέστειλεν Ὀζίας εἰς Βαιτομασθαὶμ, καὶ (γ) Χωβαὶ, καὶ Χωλὰ, καὶ εἰς πᾶν ὅριον Ἰσραὴλ, τοὺς ἀπαγγέλλοντας ὑπὲρ τῶν (δ) συντετελεσμένων, καὶ ἵνα πάντες ἐπεκχυ-
6 θῶσι τοῖς πολεμίοις εἰς τὴν ἀναίρεσιν αὐτῶν. Ὡς δὲ ἤκουσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, πάντες ὁμοθυμαδὸν ἐπέπεσον ἐπ' αὐτοὺς, καὶ (δ) ἐκόπτον αὐτοὺς ἕως Χωβά. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἐξ Ἱερουσαλὴμ παρεγενήθησαν καὶ ἐκ πάσης τῆς ὀρεινῆς· ἀνήγγειλαν γὰρ αὐτοῖς τὰ γεγονότα τῇ παρεμβολῇ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν. καὶ οἱ ἐν (ε) Γαλαὰδ καὶ οἱ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ὑπερεκέρασαν αὐτοὺς πληγῇ μεγάλῃ, ἕως οὗ παρῆλθον
7 Δαμασκὸν, καὶ τὰ ὅρια αὐτῆς. Οἱ δὲ λοιποὶ οἱ κατοικοῦντες Βετυλούα, (ζ) ἐπέπεσαν τῇ παρεμβολῇ Ἀσσοὺρ, καὶ ἐπρονόμευσαν αὐτοὺς,
8 καὶ ἐπλούτησαν σφόδρα. Οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἀναστρέψαντες ἀπὸ τῆς κοπῆς, ἐκυρίευσαν τῶν λοιπῶν, καὶ αἱ κῶμαι καὶ (η) ἐπαύλεις ἐν τῇ ὀρεινῇ καὶ πεδινῇ ἐκράτησαν πολλῶν λαφύρων· ἦν γὰρ πλῆθος πολὺ
9 σφόδρα. Καὶ Ἰωακὶμ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας καὶ ἡ γερουσία τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ οἱ κατοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ ἦλθον τοῦ θεάσασθαι τὰ ἀγαθὰ ἃ ἐποίησε κύριος τῷ Ἰσραὴλ, καὶ τοῦ ἰδεῖν τὴν Ἰουδὶθ, καὶ λα-
10 λῆσαι μετ' αὐτῆς εἰρήνην. Ὡς δὲ (θ) εἰσῆλθον πρὸς αὐτὴν, εὐλόγησαν αὐτὴν πάντες ὁμοθυμαδὸν, καὶ εἶπαν πρὸς αὐτὴν, Σὺ ὕψωμα Ἰσραὴλ, σὺ γαυρίαμα μέγα τοῦ (ι) Ἰσραὴλ, σὺ καύχημα
11 μέγα τοῦ γένους ἡμῶν. Ἐποίησας (κ) πάντα ταῦτα ἐν χειρί σου, (λ) ἐποίησας τὰ ἀγαθὰ μετὰ Ἰσραήλ· καὶ (μ) εὐδοκήσαι ἐπ' αὐτοῖς ὁ θεός. εὐλογημένη γίνου σὺ τῷ παντοκράτορι κυρίῳ εἰς τὸν αἰῶνα
12 χρόνον. Καὶ εἶπε πᾶς ὁ λαὸς, Γένοιτο. Καὶ ἐλαφύρευσε (ν) πᾶς
13 ὁ λαὸς τὴν παρεμβολὴν ἐφ' ἡμέρας τριάκοντα, Καὶ ἔδωκαν τῇ
14 Ἰουδὶθ τὴν σκηνὴν Ὀλοφέρνου, καὶ πάντα τὰ ἀργυρώματα, καὶ τὰς κλίνας, καὶ τὰ ὁλκία, καὶ πάντα τὰ (ξ) σκευάσματα αὐτοῦ. καὶ λαβοῦσα αὐτὴ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὴν ἡμίονον αὐτῆς, καὶ ἔζευξε τὰς ἁμάξας αὐτῆς, καὶ ἐσώρευσεν αὐτὰ (ο) ἐπ' αὐτῶν. Καὶ συνέδραμε πᾶσα γυνὴ Ἰσραὴλ τοῦ ἰδεῖν αὐτὴν, καὶ εὐλόγησαν (π) αὐτὴν· καὶ ἐποίησαν αὐτῇ χορὸν ἐξ αὐτῶν· καὶ ἔλαβε θύρσους ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῆς, καὶ ἔδωκε ταῖς γυναιξὶ ταῖς (ρ) μετ' αὐτῆς, καὶ (σ) ἐστεφανώσαντο τὴν ἐλαίαν αὐτὴ καὶ (τ) αἱ μετ' αὐτῆς.

MS. A. (α) ἔπεσεν (β) ἐτράπησαν (γ) Βηβαὶ, καὶ Χωβαὶ, καὶ Χωλὰ, (δ) συντετελεσμένων, (δ) ἐκόπτοντο (ε) τῇ Γαλαὰδ (ζ) ἐπέπεσον (η) αἱ πόλεις (θ) εἰσῆλθεν (ι) Ἱερουσαλὴμ, (κ) ταῦτα πάντα (λ) εὐποίησας (μ) εὐδόκησεν (ν) ὁ λαὸς (ξ) κατασκευάσματα (ο) μετ' αὐτῶν. (π) αὐτῇ χορὸν (ρ) μετ' (σ) ἐστεφανώσαντο (τ) οἱ

Translatio LATINA.

CAP. XV.

Et ut audiverunt, qui erant in tabernaculis; 1
obstupuerunt super factum: & irruit super eos timor,
& tremor: & non fuit homo manens ad faciem 2
proximi ultra: sed effusi unanimiter fugiebant super omnem viam campi, & montanæ. Et qui castrametati erant in montana in circuitu Betylua; & versi sunt in fugam. Et tunc filii Israel, omnis vir 3
bellator ex iis, effuderunt se super eos. Et misit 5
Ozias in Bethomasthæm & Chobai, & Chola, & ad omnem terminum Israel, qui annunciarent super his quæ confecta fuerant, & ut omnes superfunderentur hostibus ad perditionem eorum. Ut autem 6
audiverunt filii Israel; omnes unanimiter irruerunt super eos, & cædebant eos usque Choba. Similiter autem & qui de Hierusalem advenerant, & ex omni montana. Annunciaverant enim eis quæ facta erant castris inimicorum suorum. Et qui in Galaad, & qui in Galilæa, dissipaverunt eos plaga magna, quoadusque prætierierunt Damascum, & fines ejus. Cæteri autem, qui habitabant Betylua, 7
irruerunt in castra Assur, & prædati sunt eos, & ditati sunt valdè. Filii autem Israel revertentes 8
à cæde, dominati sunt reliquorum: & pagi, & villæ in montana, & campestri obtinuerunt multa spolia: erat enim multitudo plurima valdè. Et 9
Joacim sacerdos magnus, & seniores filiorum Israel habitantes in Hierusalem venerunt ad spectandum bona, quæ fecerat Dominus Israeli, & ad videndam Judith, & loquendum cum ea pacem. Ut 10
autem intrarunt ad eam; benedixerunt eam omnes unanimiter, & dixerunt ad eam: Tu sublimitas Israel, tu exultatio magna Israel, tu gloriatio magna generis nostri. Fecisti omnia hæc in manu tua, 11
fecisti bona cum Israel: & benè sentiat super eis Deus. Benedicta esto apud omnipotentem Dominum in æternum tempus. Et dixit omnis populus: Fiat. 12
Et spoliavit omnis populus castra per dies triginta: 13
Et dederunt Judith tabernaculum Olophernis, & 14
omnem argenteam supellectilem, & lectos, & pelvem & omne vasarium ejus. Et accipiens ipsa imposuit super mulam suam, & junxit plaustra sua, & coacervavit ea super illa. Et concurrit omnis mulier Israel ad videndam eam, & benedixerunt eam: & fecerunt ei chorum ex se: & sumpsit thyrsos in manibus suis, & dedit mulieribus, quæ secum, & (a) coronatæ sunt oliva, ipsa, & quæ cum ipsa.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܩܦܠܐܘܢ * ܝܗ *

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

CAP. XV.

Cumque audissent qui in tabernaculis, 1
mirati sunt quid tandem factum esset. Cecidítque in eos timor ac tremor, Nec 2
manserunt vir coram proximo suo, sed fugerunt simul per omnes vias, in vallibus ac montibus. Et qui castrametabantur in montibus circumcirca, cœperunt fugere. Tunc filii Israel egressi sunt in eos, 3
omnes bellatores, & effusi sunt in eos. Misítq; Uzias ad omnes fines Israelis qui 5
notum ipsis facerent quod acciderat, & ut exirent omnes adversùs hostes, & exterminarent ipsos. Quod ut audiverunt 6
Israelitæ, omnes simul ceciderunt in eos, & cecîderunt eos usque ad Hoba. Similiter Jerosolymitæ qui venerant ab omnibus montibus: audiverant enim quicquid factum fuerat exercitui hostium suorum. Et qui in Galaad & Galilæa, egressi adversùs eos, percusserunt eos plagâ magnâ, donec transierant Damascum, & fines ejus. Reliqui autem incolarum Beth- 7
pallu irruentes in castra Assyriorum, prædati sunt, & captivos ceperunt, & ditati sunt admodúm. Et reversi sunt Israelitæ à bello: Et occupârunt reliquas civi- 8
tates quæ in montibus & vallibus, ceperuntq; prædam magnam. Venitque Joja- 9
kim sacerdos summus, & presbyteri Israelis, & qui habitabant Jerosolymis ad salutandum Judith. Cúmque egressa 10
esset ad ipsos, benedixerunt eam omnes simul, & dixerunt; Tu, sublimitas Jerosolymorum es, & gloria Israelis, & laus populi nostri: Quæ fecisti hæc omnia 11
manibus tuis, & benefecisti Israeli, & placuerunt ea Domino. Et benedicta sis Domino omnipotenti in seculum seculorum. Et dixit omnis populus; Amen, 12
Amen. Et scrutatus est populus castra 13
Assyriorum tres totos dies: Dederúnt- 14
que Judith tabernaculum Alphernæ, & universum instrumentum ejus, lectum ejus, & jumenta ejus. Et accepit ea, & imposuit mulis, junxítque plaustra sua, & imposuit ea ipsis. Et concurrerunt ad eam omnes mulieres Israelis, & circumdederunt ipsam. Et elegit ex ipsis chorum cantantium: Et accepit manu suâ thyrsos palmarum, & dedit fœminis quæ cum ea, posuítque coronam oleaginam in capite, ipsa & sociæ ejus:

Versio VULG. LAT.

15 Et omnes populi gaudebant, cum mulieribus, & virginibus, & juvenibus, in organis & citharis.

CAP. XVI.

1 Tunc cantavit canticum hoc Domino Judith, di-
2 cens; Incipite Domino in tympanis, cantate Domi-
no in cymbalis, modulamini illi psalmum novum,
3 exaltate, & invocate nomen ejus. Dominus conte-
4 rens bella, Dominus nomen est illi. Qui posuit ca-
stra sua in medio populi sui, ut eriperet nos de manu
5 omnium inimicorum nostrorum. Venit Assur ex mon-
tibus ab Aquilone in multitudine fortitudinis suæ:
cujus multitudo obturavit torrentes, & equi eorum
6 cooperuerunt valles. Dixit se incensurum fines meos,
& juvenes meos occisurum gladio, infantes meos dare
7 in prædam, & virgines in captivitatem. Dominus
autem omnipotens nocuit eum, & tradidit eum in ma-
8 nus fœminæ, & confodit eum. Non enim cecidit
potens eorum à juvenibus, nec filii Titan percusserunt
eum, nec excelsi gigantes opposuerunt se illi, sed Judith
9 filia Merari in specie faciei suæ dissolvit eum. Exuit
enim se vestimento viduitatis, & induit se vestimen-
10 to lætitiæ in exultatione filiorum Israel. Unxit faciem
suam unguento, & colligavit eincinnos suos mitrâ,
11 accepit stolam novam ad decipiendum illum. San-
dalia ejus rapuerunt oculos ejus, pulchritudo ejus ca-
ptivam fecit animam ejus, amputavit pugione cervi-
12 cem ejus. Horruerunt Persæ constantiam ejus, &
13 Medi audaciam ejus. Tunc ululaverunt castra Assy-
riorum, quando apparuerunt humiles mei, arescentes
14 in siti. Filii puellarum compunxerunt eos, & sicut
pueros fugientes occiderunt eos: perierunt in præ-
15 lio à facie Domini Dei mei. Hymnum cantemus
16 Domino, hymnum novum cantemus Deo nostro. Ado-
nai Domine, magnus es tu, & præclarus in virtute tua,
17 & quem superare nemo potest. Tibi serviat omnis
creatura tua: quia dixisti, & facta sunt: misisti spi-
ritum tuum, & creata sunt, & non est qui resistat
18 voci tuæ. Montes à fundamentis movebuntur cum
aquis: petræ, sicut cera, liquescent ante faciem tuam.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

Καὶ προῆλθεν παντὸς τοῦ λαοῦ ἐν χορείᾳ ἡγουμένη πασῶν τῶν γυναι-
κῶν, καὶ ἠκολούθει πᾶς ἀνὴρ Ἰσραὴλ ἐνωπλισμένοι μετὰ στεφάνων
1 καὶ ὕμνων ἐν τῷ στόματι αὐτῶν. Καὶ ἐξῆρχεν Ἰουδὶθ τὴν ἐξομολό-
γησιν ταύτην ἐν παντὶ Ἰσραὴλ, καὶ (υ) ὑπεφώνει πᾶς ὁ λαὸς
τὴν αἴνεσιν ταύτην.
MS. A. (υ) ὑπερεφώνει

ΚΕΦ. ιϛ΄.

1 Καὶ εἶπεν Ἰουδὶθ, Ἐξάρχετε τῷ θεῷ μου ἐν τυμπάνοις, ᾄσατε
2 τῷ κυρίῳ μου ἐν κυμβάλοις, ἐναρμόσασθε αὐτῷ ψαλμὸν καινὸν,
3 ὑψοῦτε καὶ (α) ἐπικαλέσασθε τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ὅτι (β) θεὸς συντρίβων
4 πολέμους κύριος, Ὅτι εἰς παρεμβολὰς αὐτοῦ ἐν μέσῳ λαοῦ ἐξεί-
5 λατό με ἐκ χειρὸς (γ) τῶν καταδιωκόντων με. Ἦλθεν Ἀσσοὺρ ἐξ
ὀρέων ἀπὸ Βοῤῥᾶ, ἦλθεν ἐν μυριάσι δυνάμεως αὐτοῦ, ὧν τὸ πλῆθος
αὐτῶν ἐνέφραξε χειμάῤῥους, καὶ ἡ ἵππος αὐτῶν ἐκάλυψε βουνούς.
6 Εἶπεν ἐμπρήσειν τὰ ὅριά μου, καὶ τοὺς νεανίσκους μου ἀνελεῖν ἐν
ῥομφαίᾳ, καὶ τὰ θηλάζοντά μου θήσειν εἰς ἔδαφος, καὶ τὰ νήπιά
7 μου (δ) δώσειν εἰς προνομὴν, καὶ τὰς παρθένους μου σκυλεῦσαι. Κύριος
8 παντοκράτωρ ἠθέτησεν αὐτοὺς ἐν χειρὶ θηλείας. Οὐ γὰρ ὑπέπεσεν
ὁ δυνατὸς αὐτῶν ὑπὸ νεανίσκων, οὐδὲ υἱοὶ Τιτάνων ἐπά-
ταξαν αὐτὸν, οὐδὲ ὑψηλοὶ γίγαντες ἐπέθεντο αὐτῷ,
ἀλλὰ Ἰουδὶθ θυγάτηρ Μεραρὶ ἐν κάλλει προσώπου αὐτῆς
9 παρέλυσεν αὐτόν. Ἐξεδύσατο γὰρ στολὴν χηρεύσεως αὐτῆς εἰς
10 ὕψος τῶν πονούντων ἐν Ἰσραὴλ, Ἠλείψατο τὸ πρόσωπον αὐτῆς
ἐν μυρισμῷ, καὶ ἐδήσατο τὰς τρίχας αὐτῆς ἐν μίτρᾳ, καὶ ἔλαβε
11 στολὴν λινῆν εἰς ἀπάτην αὐτοῦ. Τὸ σανδάλιον αὐτῆς ἥρπασεν
ὀφθαλμὸν αὐτοῦ, καὶ τὸ κάλλος αὐτῆς ᾐχμαλώτισε ψυχὴν αὐτοῦ·
12 διῆλθεν ὁ (ε) ἀκινάκης τὸν τράχηλον αὐτοῦ. Ἔφριξαν Πέρσαι τὴν
(ζ) τόλμαν αὐτῆς, καὶ Μῆδοι τὸ θράσος αὐτῆς (η) ἐταράχθησαν.
13 Τότε ἠλάλαξαν οἱ ταπεινοί μου, καὶ ἐφοβήθησαν οἱ ἀσθενοῦντές μου,
καὶ ἐπτοήθησαν· ὕψωσαν τὴν φωνὴν αὐτῶν, καὶ ἀνετράπησαν.
14 Υἱοὶ κορασίων κατεκέντησαν αὐτοὺς, καὶ ὡς (θ) παῖδας αὐτομολούν-
των ἐτίτρωσκον (ι) αὐτούς· ἀπώλοντο ἐκ παρατάξεως κυρίου μου.
15 Ὑμνήσω τῷ (κ) θεῷ μου ὕμνον. Κύριε μέγας εἶ, καὶ ἔνδοξος,
16 θαυμαστὸς ἐν ἰσχύϊ, ἀνυπέρβλητος. Σοὶ δουλευσάτω πᾶσα ἡ κτίσις
17 σου, ὅτι εἶπας, καὶ ἐγενήθησαν· ἀπέστειλας τὸ πνεῦμά σου, καὶ ᾠκοδόμησε·
18 καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἀντιστήσεται τῇ φωνῇ σου. Ὄρη γὰρ ἐκ θεμελίων σὺν
ὕδασι σαλευθήσεται, πέτραι δὲ ἀπὸ προσώπου σου ὡς κηρὸς (λ) τακή-
σονται.

MS. A. (α) ἐπικαλεῖσθε (β) ὁ θεὸς (γ) καταδιωκόντων με. (δ) δώσει (ε) ἀκινάκες (ζ) τόλμην (η) ἐταράχθησαν (θ) παῖδες (ι) ἀπώλοντο (κ) κυρίῳ ὕμνον καινόν. (λ) τακήσεται.

Cum Translatione LATINA

Et præivit omnem populum in choræa, ducens omnes mulieres: & sequebatur omnis vir Israel armati cum coronis, & hymnis in ore suo. Et in- 1
choavit Judith confessionem hanc in omni Israel,
& subcinebat omnis populus laudem hanc.

CAP. XVI.

Et dixit Judith; Incipite Deo meo in tympanis: 2
cantate Domino meo in cymbalis: modulamini ei
psalmum novum: exaltate, & invocate nomen ejus:
Quoniam Deus conterens bella Dominus: Quoniam 3
in castris ejus in medio populi eripuit me de manu 4
persequentium me, Venit Assur è montibus ab A- 5
quilone: venit in myriadibus virtutis suæ, qua-
rum multitudo earum obstruxerat torrentes, &
equitatus eorum operuerat colles. Dixit combu- 6
sturum fines meos, & juvenes meos perempturum in
gladio, & lactentes meos positurum in pavimentum,
& infantes meos daturum in direptionem, & vir-
gines meas spoliaturum. Dominus omnipotens 7
frustratus est eos in manu fœminæ. Non enim ce- 8
cidit potens eorum à juvenibus, neque filii Titanum
percusserunt eum, neque excelsi gigantes invaserunt
eum, sed Judith filia Merari in pulchritudine fa-
ciei suæ dissolvit eum. Exuit enim stolam vidui- 9
tatis suæ in sublimitate laborantium in Israel,
Unxit faciem suam in unguento, & ligavit capillos 10
suos in mitra, & sumpsit stolam lineam in dece-
ptionem illius: Sandalium ipsius rapuit oculum 11
ejus, & pulchritudo ipsius captivavit animam
ejus. Pertransiit acinaces cervicem ejus: Hor- 12
ruerūt Persæ audaciam ipsius, & Medi confidentiā
ipsius (a) disrupti sunt, Tunc vociferati sunt hu- 13
miles mei, & timuerunt infirmi mei, & expave-
runt: exaltaverunt vocem suam, & reversi sunt.
Filii puellarum compunxerunt eos, & tanquam 14
pueros transfugarum vulnerabant eos. Perierunt
ab acie Domini mei. Hymnum dicam Deo meo, 15
hymnum dicam. Domine, magnus es, & gloriosus, 16
mirabilis in fortitudine, insuperabilis. Tibi ser- 17
viat omnis creatura tua: quoniam dixisti, & fa-
cta sunt: misisti spiritum tuum, & ædificavit: &
non est qui resistet voci tuæ: Montes enim à fun-
damentis cum aquis commovebuntur: petræ autem 18
à facie tua tanquam cera, liquescent:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

[illegible]
1 [illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

2 [illegible]
3 [illegible]
4 5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]

Venerúntque omnes principes Israelitarum, fœminæque ipsarum, & cum ipsis venerunt filii Israel armati, impositis sibi coronis, cum cantico in ore suo. Et in- 1
choavit Judith confessionem suam toti Israeli, & respondit totus populus laudationem Domini.

CAP. XVI.

Canticum Judith.

Et dixit Judith; Cantate Domino cum 2
tympanis: psallite ipsi cum cymbalis: canite ipsi canticum novum, & exalta-
te eum, & invocate nomen ejus. Tu, 3
Deus conterens bella, Domine: Qui 4
castrametaris in medio populi tui, ad liberandum eos de manu comprimentium
ipsos. Venit Assyrius à montibus Aqui- 5
lonis, venit cum myriadibus exercitûs sui. Multitudine ipsorum obstruxerunt torrentes, & equitatus ipsorum operuit
colles. Dixerunt combusturos se fines 6
meos, & adolescentes meos occisuros gladio, juvenésque tradituros in captivitatem, & virgines meas in prædam.
Dominus omnipotens frustratus est eos: 7
manu fœminæ perdidit eos. Non enim 8
per juvenes ceciderunt fortes ipsorū, nec quisquam de filiis potentium percussit eos, nec viri staturæ celsæ aggressi sunt eos. Sed Judith filia Merari pulchritudine
faciei suæ seduxit eum. Exuit vestes vi- 9
duitatis suæ in gloriam dolentium Israe-
lis: Unxit aromatibus faciem suam, li- 10
gavit cincinnos suos reticulo: induit ve-
stes suas ut ipsum deciperet. Sandalia 11
ejus rapuerunt oculos ipsius, pulchritudo ejus captivam fecit animam ipsius. Recî-
dit acinaces ipsius caput ejus. Commoti 12
sunt Persæ ab audacia ejus, & Medi à ro-
bore ejus confracti. Tunc vociferati sunt 13
afflicti mei, clamârunt infirmi mei, & ceciderunt, & extulerunt vocem suam, &
confracti sunt. Sicut puellas, transfixe- 14
runt eos, & sicut servos fugitivos cecîderunt eos, perierunt tanquam à castris Do-
mini Dei nostri. Cantabo Domino canti- 15
cum novum. Domine omnipotens, ma- 16
gnus es tu, et laudabilis: Gigas robore tu,
& invictus: te colent omnes populi, & 17
tibi serviet tota terra quā creâsti: quia tu dixisti, et facta sunt; collocâsti ea, et constituta sunt. Nec est qui adversùs verbū tuum
consistat. Montes à fundamentis suis cum 18
aquis suis commovebuntur, & petræ instar ceræ fundentur, à conspectu tuo:

Versio VULG. LAT.

19 Qui autem timent te, magni erunt apud te per omnia.
20 Væ genti insurgenti super genus meum: Dominus
enim omnipotens vindicabit in eis, in die judicii vi-
21 sitabit illos. Dabit enim ignem, & vermes in car-
nes eorum, ut urantur, & sentiant usque in sempiter-
22 num. Et factum est post hæc, omnis populus post vi-
ctoriam venit in Jerusalem adorare Dominum: &
mox ut purificati sunt, obtulerunt omnes holocausta,
23 & vota, & repromissiones suas. Porrò Judith, uni-
versa vasa bellica Holofernis, quæ dedit illi populus,
& conopeum, quod ipsa sustulerat de cubili ipsius,
24 obtulit in anathema oblivionis. Erat autem popu-
lus jucundus secundùm faciem sanctorum, & per tres
menses gaudium hujus victoriæ celebratum est cum
25 Judith. Post dies autem illos unusquisque rediit in
domum suam, & Judith magna facta est in Bethulia,
26 & præclarior erat universæ terræ Israel. Erat etiam
virtuti castitas adjuncta, ita ut non cognosceret virum
omnibus diebus vitæ suæ, ex quo defunctus est Ma-
27 nasses vir ejus. Erat autem diebus festis procedens
28 cum magna gloria. Mansit autem in domo viri sui
annos centum quinque, & dimisit abram suam libe-
ram, & defuncta est ac sepulta cum viro suo in Bethu-
29 lia. Luxitque illam omnis populus diebus septem.
30 In omni autem spatio vitæ ejus non fuit qui pertur-
31 baret Israel, & post mortem ejus annis multis. Dies
autem victoriæ hujus festivitatis, ab Hebræis in nu-
mero sanctorum dierum accipitur, & colitur à Judæis
ex illo tempore usque in præsentem diem.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

19 (α) Ἐπὶ δὲ τοῖς φοβουμένοις σε σὺ (β) εὐϊλατεύσεις αὐτοῖς. ὅτι μικρὸν
πᾶσα θυσία εἰς ὀσμὴν εὐωδίας, καὶ ἐλάχιστον πᾶν στέαρ εἰς ὁλοκαύ-
20 τωμά σοι. ὁ δὲ φοβούμενος τὸν κύριον, μέγας διαπαντός. Οὐαὶ
ἔθνεσιν (γ) ἐπανισταμένοις τῷ γένει μου· κύριος παντοκράτωρ ἐκ-
21 δικήσει αὐτοὺς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, Δοῦναι πῦρ καὶ σκώληκας εἰς
22 σάρκας αὐτῶν, καὶ κλαύσονται ἐν αἰσθήσει ἕως αἰῶνος. Ὡς
δὲ ἦλθοσαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, προσεκύνησαν τῷ θεῷ· καὶ ἡνίκα
ἐκαθαρίσθη ὁ λαὸς, ἀνήνεγκαν τὰ ὁλοκαυτώματα αὐτῶν, καὶ τὰ
23 ἑκούσια αὐτῶν, καὶ τὰ δόματα. (δ) Καὶ ἀνέθηκεν Ἰουδὶθ πάντα
τὰ σκεύη Ὀλοφέρνου, ὅσα ἔδωκεν ὁ λαὸς αὐτῇ, καὶ τὸ κωνωπεῖον
ὃ ἔλαβεν (ε) αὐτὴ ἐκ τοῦ κοιτῶνος (ζ) αὐτοῦ, εἰς (η) ἀνάθημα
24 τῷ θεῷ ἔδωκε. Καὶ ἦν ὁ λαὸς εὐφραινόμενος (θ) ἐν Ἱερου-
σαλὴμ κατὰ πρόσωπον τῶν ἁγίων ἐπὶ μῆνας τρεῖς, καὶ Ἰουδὶθ μετ'
25 αὐτῶν κατέμεινε. Μετὰ δὲ (ι) τὰς ἡμέρας ταύτας ἀνέζευξεν
(κ) ἕκαστος εἰς τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ· καὶ Ἰουδὶθ ἀπῆλθεν εἰς
Βετυλούα, καὶ κατέμεινεν ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς· καὶ ἐγένετο κατὰ
26 τὸν καιρὸν αὐτῆς ἔνδοξος ἐν πάσῃ τῇ γῇ. Καὶ πολλοὶ ἐπεθύ-
μησαν αὐτὴν, καὶ οὐκ ἔγνω ἀνὴρ αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς
ζωῆς αὐτῆς, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀπέθανε (λ) Μανασσῆς ὁ ἀνὴρ αὐ-
27 τῆς, καὶ προσετέθη πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. Καὶ (μ) ἦν προβαίνουσα
28 μεγάλη σφόδρα. Καὶ ἐγήρασεν (ν) ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς
(ξ) ἔτη ἑκατὸν πέντε, καὶ ἀφῆκε τὴν ἅβραν αὐτῆς ἐλευθέραν,
καὶ ἀπέθανεν εἰς Βετυλούα, καὶ ἔθαψαν αὐτὴν ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ
29 ἀνδρὸς αὐτῆς Μανασσῆ, Καὶ (ο) ἐπένθησεν αὐτὴν οἶκος Ἰσραὴλ
ἡμέρας ἑπτά. καὶ διεῖλε τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν
αὐτὴν, πᾶσι τοῖς ἔγγιστα Μανασσῆ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ τοῖς
30 ἔγγιστα τοῦ γένους αὐτῆς. Καὶ οὐκ ἦν ἔτι ὁ ἐκφοβῶν τοὺς υἱοὺς
Ἰσραὴλ ἐν ταῖς ἡμέραις Ἰουδὶθ, καὶ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν αὐτὴν, ἡμέρας πολλάς.

Cum Translatione LATINA.

Super timentes autem te tu benè propitiaris eis: 19
quoniam parvum omne sacrificium in odorem sua-
vitatis; & minimus omnis adeps in holocau-
stoma tibi: timens autem Dominum magnus
semper. Væ gentibus insultantibus generi meo, 20
Dominus omnipotens ulciscetur eos in die judicii,
Dando ignem, & vermes in carnes eorum: & 21
plorabunt in sensu usque in seculum. Ut autem ve- 22
nerunt in Hierusalem; adoraverunt Deum. Et post-
quàm mundatus est populus; obtulerunt holocausto-
mata sua, & spontanea sua, & dona. Et posuit 23
Judith omnia vasa Olophernis, quæ dederat populus
ipsi, & conopæum, quod sumpserat ipsa è cubili ejus,
in anathema Deo dedit. Et fuit populus lætans in 24
Hierusalem ad faciem sanctorum per menses tres: &
Judith cum eis mansit. Post dies autem hos dis- 25
cessit unusquisque ad hæreditatem suam. Et Judith
abiit in Betylua, & mansit super substantiam suam.
Et facta est per tempus suum gloriosa in universa
terra. Et multi concupierunt eam: & non cogno- 26
vit vir eam omnibus diebus vitæ ejus; ex qua die
mortuus est Manasses vir ejus, & appositus est ad
populum suum. Et erat procedens magna valde. 27
Et senuit in domo viri sui annos centum quinque, 28
& dimisit ancillam suam liberam: & mortua est
in Betylua. Et sepelierunt eam in spelunca viri
ejus Manasse: Et luxit eam domus Israel dies 29
septem. Et distribuit substantiam suam, antequàm
ipsa moreretur, omnibus propinquis Manasse viri
sui, & propinquis generis sui. Et non fuit am- 30
pliùs, qui terreret filios Israel in diebus Ju-
dith, & postquàm ipsa mortua est, dies mul-
tos.

MS. A. (α) ἔτι δὲ (β) εὐιλατεύσεις (γ) ἐπανισταμένοις (δ) δόματα αὐτῶν. (ε) ἑαυτῇ (ζ) ἑαυτοῦ (η) ἀνάθεμα τῷ κυρίῳ (θ) εἰς (ι) ταύτας τὰς (κ) εἰς κληρονομίαν ἑαυτοῦ (λ) Μανασσῆ (μ) προβαίνουσα ἦν (ν) τῷ οἴκῳ (ξ) ἑκατὸν πέντε ἔτη, (ο) ἐπένθησαν

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]

Timentibus autem te propitius eris. 19
Quia pauxillum omnis victima in odo-
rem suavem, & exiguum omnis adeps
in holocaustum. Sed qui timet Do-
minum magni est apud eum semper.
Væ populo qui adversatur populo 20
meo. Dominus omnipotens sumet
vindictam de eo in die judicii. Vin- 21
dictam sumet de eis, & respiciet eos.
Et dabit carnem eorum igni & vermi,
& sentient incendiũ propter iniquita-
tem usq; in seculum. Et factum est, cùm 22
venisset Jerosolyma, & adoraret Dñm;
Et cùm mundatus esset populus, ob-
tulerunt hostias suas pacificas Domi-
no, & sacrificia jugiter. Obtulitque 23
Judith omnia vasa Alphernæ & cono-
peum quod de cubiculo abstulerat, &
dedit ipsa anathema Domino. Et 24
lætabatur populus coram Sanctuario
mensem integrum. Et Judith ma-
nebat ibi Jerosolymis. Post illos 25
autem dies reversi sunt quisque in
tentorium suum. Judith autem pro-
fecta est Bethpallu ad sua: Honora-
baturque universæ terræ. Et multi 26
cupiebant ducere eam: verùm ne-
mo eam cognovit omnibus diebus vi-
tæ suæ, à die quo mortuus est Ma-
nasses vir ejus. Et prout procede- 27
bat tempus, magìs magísque augeba-
tur, donec valdè magna facta est.
Et consenuit in domo Manassis viri 28
sui, factáque centum & quinque an-
norum mortua est in Bethpallu. Se-
pultáque est in spelunca cum Manas-
se viro suo. Luxítque eam omnis
domus Israel septem dies. Divisítque 29
bona sua ante mortem suam, omni-
bus propinquis Manassis viri sui, &
propinquis stirpis suæ. Ancillas au-
tem suas dimisit liberas. Nec fuit am- 30
pliùs qui terreret Israel, omnibus di-
ebus Judith, nec multis diebus à mor-
te ipsius.

Explicit liber Judith.

Explicit liber fœminarum, Esther, Judith, Ruth, & Susannæ. Continens versuum quatuor millia CCCCLXIII.

Ecce autem scripsimus Ruth & Susannam in alio libro.

Quæ sequuntur in versione Græca, in Bibliis Regiis habentur, at in Hebræis aut Syris codicibus non extant, ut nec in editione Græca Romana, nec in Aldina Venet. nec in nostro MS. *Alexandrino hoc ordine ponuntur, sed per totum librum varie intertexta.*

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

2 Ἔτους δευτέρου βασιλεύοντος Ἀρταξέρξου τοῦ μεγάλου τῇ μιᾷ τοῦ Νισὰν ἐνύπνιον εἶδε Μαρδοχαῖος
ὁ τοῦ Ἰαείρου τοῦ Σεμεΐ τοῦ Κισαίου ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, ἄνθρωπος Ἰουδαῖος οἰκῶν ἐν Σούσοις τῇ πόλει,
3 ἄνθρωπος μέγας, θεραπεύων ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως. Ἦν δὲ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἧς ᾐχμαλώ-
τευσε Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἐξ Ἱερουσαλὴμ μετὰ Ἰεχονίου βασιλέως τῆς Ἰουδαίας, καὶ
4 τοῦτο αὐτοῦ τὸ ἐνύπνιον. Καὶ ἰδοὺ φωνὴ θορύβου βρονταὶ καὶ σεισμὸς καὶ τάραχος ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἰδοὺ
5 δύο δράκοντες μεγάλοι ἕτοιμοι προῆλθον ἀμφότεροι παλαίειν· καὶ ἐγένετο αὐτῶν φωνὴ μεγάλη. Καὶ
6 τῇ φωνῇ αὐτῶν ἡτοιμάσθη πᾶν ἔθνος εἰς πόλεμον, ὥστε πολεμῆσαι δικαίων ἔθνος. Καὶ ἰδοὺ
7 ἡμέρα σκότους καὶ γνόφου, θλίψις καὶ στενοχωρία, κάκωσις καὶ τάραχος μέγας ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐτα-
8 ράχθη πᾶν ἔθνος δίκαιον φοβούμενοι τὰ ἑαυτῶν κακά, καὶ ἡτοιμάσθησαν ἀπολέσθαι. Καὶ ἐβόησαν πρὸς
τὸν θεόν· ἀπὸ δὲ τῆς βοῆς αὐτῶν, ἐγένετο ὡσανεὶ ἀπὸ μικρᾶς πηγῆς ποταμὸς μέγας, ὕδωρ πολύ.
9 Καὶ φῶς καὶ ὁ ἥλιος ἀνέτειλε, καὶ οἱ ταπεινοὶ ὑψώθησαν καὶ κατέφαγον τοὺς ἐνδόξους. Καὶ διεγερθεὶς
10 Μαρδοχαῖος ὁ ἑωρακὼς τὸ ἐνύπνιον τοῦτο, καὶ τί ὁ θεὸς βεβούλευται ποιῆσαι, εἶχε τὸ ἐνύπνιον τοῦτο ἐν
τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐν παντὶ λόγῳ ἠθέλησεν ἐπιγνῶναι αὐτὸ ἕως τῆς νυκτός.

Anno secundo, regnante Artaxerxe magno, una Nisan, somnium vidit Mar- 2
dochæus filius Jari, filii Semei, filii Cisæi, ex tribu Beniamin, homo
Judæus, habitans in Susis civitate, homo magnus, minister existens in aula
regis. Erat autem ex captivitate quam captivavit Nabuchodonosor rex 3
Babylonis de Hierusalem cum Jechonia rege Judææ, & hoc ejus somnium.
Et ecce vox tumultus, tonitrua & terræ motus, & conturbatio super ter- 4
ram: & ecce duo dracones magni parati processerunt utrique præliari: &
facta est eorum vox magna. Et voce eorum parata est omnis gens ad præ- 5
lium, ut expugnarent justorum gentem. Et ecce dies tenebrarum & cali- 6
ginis, tribulatio & angustia, afflictio & turbatio magna super terram. Et 7
conturbata est omnis gens justa timentes sua mala, & præparati sunt perire.
Et clamaverunt ad Deum, ab autem clamore eorum, factum est sicut à parvo 8
fonte fluvius magnus, aqua multa. Et lux & Sol ortus est, & humiles ex- 9
altati sunt, & devoraverunt inclytos. Et cum surrexit Mardochæus qui vi- 10
dit somnium hoc, & quid Deus deliberat facere, habuit insomnium hoc in
corde, & in omni verbo voluit cognoscere hoc usque ad noctem.

ΚΕΦ. ιβʹ.

1 Καὶ ἡσύχασε Μαρδοχαῖος ἐν τῇ αὐλῇ μετὰ Γαβαθὰ καὶ Θάῤῥα τῶν δύο εὐνούχων τοῦ βασιλέως τῶν
2 φυλασσόντων τὴν αὐλήν. Ἤκουσέ τε αὐτῶν τοὺς λογισμούς, καὶ τὰς μερίμνας αὐτῶν ἐξηρεύνησε, καὶ
ἔμαθεν ὅτι ἑτοιμάζουσι τὰς χεῖρας ἐπιβαλεῖν Ἀρταξέρξῃ τῷ βασιλεῖ, καὶ ὑπέδειξε τῷ βασιλεῖ περὶ
3 αὐτῶν. Καὶ ἐξήτασεν ὁ βασιλεὺς τοὺς δύο εὐνούχους αὐτοῦ, καὶ ὁμολογήσαντες ἀπήχθησαν.
4 Καὶ ἔγραψεν ὁ βασιλεὺς τοὺς λόγους τούτους εἰς μνημόσυνον, καὶ Μαρδοχαῖος ἔγραψε περὶ τῶν λόγων.
5 Καὶ ἐπέταξεν ὁ βασιλεὺς Μαρδοχαῖον θεραπεύειν ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δόματα περὶ τούτου.
6 Καὶ ἦν Ἀμὰν Ἀμαδάθου Βουγαῖος ἔνδοξος ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, καὶ ἐζήτησε κακοποιῆσαι τὸν Μαρδοχαῖον
καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν δύο εὐνούχων τοῦ βασιλέως· τῆς δὲ ἐπιστολῆς ἐστι τὸ ἀντίγραφον τόδε.

CAP. XII.

Et quievit Mardochæus in aula cum Gabatha & Tharra duobus eu- 1
nuchis regis custodientibus aulam. Audivitque eorum cogitationes, & curas 2
eorum scrutatus est, & didicit quod parant manus injicere Artaxerxi regi,
& demonstravit regi de eis. Et quæsivit rex duos eunuchos suos. Et 3
confitentes appensi sunt. Et scripsit rex sermones hos in commentariis, & 4
Mardochæus scripsit de verbis. Et præcepit rex Mardochæum deservire in 5
aula, & dedit ei dona propter hoc. Et erat Aman Amadathu Bugæus in- 6
clytus coram rege, & quæsivit affligere Mardochæum & populum ejus,
propter duos eunuchos regis. At epistolæ est exemplar hoc.

ΚΕΦ. ιγʹ.

1 Βασιλεὺς μέγας Ἀρταξέρξης τοῖς ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς ἕως τῆς Αἰθιοπίας ἑκατὸν εἰκοσιεπτὰ χωρῶν ἄρχουσι,
2 καὶ τοπάρχαις ὑποτεταγμένοις, τάδε γράφει. Πολλῶν ἐπάρξας ἐθνῶν καὶ πάσης ἐπικρατήσας οἰκου-
μένης, ἐβουλήθην μὴ τῷ θράσει τῆς ἐξουσίας ἐπαιρόμενος, ἐπιεικέστερον δὲ καὶ μετὰ ἠπιότητος ἀεὶ διεξά-
γων τοὺς τῶν ὑποτεταγμένων ἀκυμάντους διαπαντὸς καταστῆσαι βίους, τήν τε βασιλείαν ἥμερον καὶ πορευ-
3 τὴν μέχρι περάτων παρεξόμενος, ἀνανεώσασθαί τε τὴν ποθουμένην τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις εἰρήνην. Πυ-
θομένου δέ μου τῶν συμβούλων πῶς ἂν ἀχθείη τοῦτο ἐπὶ πέρας, ὁ σωφροσύνῃ παρ᾿ ἡμῖν διαπρέψας, καὶ ἐν τῇ
εὐνοίᾳ ἀπαραλλάκτως καὶ βεβαίᾳ πίστει ἀποδεδειγμένος, καὶ δεύτερον τῶν βασιλειῶν γέρας ἀπενηνεγμένος
Ἀμάν, ἀπέδειξεν ἡμῖν ἐν πάσαις ταῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην φυλαῖς ἀναμεμίχθαι δυσμενῆ λαόν τινα, τοῖς
νόμοις ἀντίθετον πρὸς πᾶν ἔθνος, τά τε τῶν βασιλέων παραπέμποντας διηνεκῶς διατάγματα, πρὸς
4 τὸ μὴ κατατίθεσθαι τὴν ὑφ᾿ ἡμῶν κατευθυνομένην ἀμέμπτως συναρχίαν. Διειληφότες οὖν ὡς τόδε τὸ
ἔθνος μονώτατον ἐν ἀντιπαραγωγῇ παντὶ διαπαντὸς ἀνθρώπῳ κείμενον, διαγωγὴν νόμων ξενίζουσαν
παραλλάσσον καὶ δυσνοοῦν τοῖς ἡμετέροις πράγμασι, τὰ χείριστα τε συντελοῦν κακά, καὶ πρὸς τὸ
μὴ τὴν βασιλείαν εὐσταθείας τυγχάνειν· προστετάχαμεν οὖν τοὺς σημαινομένους ὑμῖν ἐν τοῖς γεγραμ-
μένοις ὑπὸ Ἀμὰν τοῦ τεταγμένου ἐπὶ τῶν πραγμάτων καὶ δευτέρου πρὸς ἡμῶν πάντας σὺν γυναιξὶ καὶ
τέκνοις ἀπολέσαι ὁλοῤῥίζους ταῖς τῶν ἐχθρῶν μαχαίραις ἄνευ παντὸς οἴκτου καὶ φειδοῦς τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ
τοῦ δωδεκάτου μηνὸς Ἀδὰρ τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους· ὅπως οἱ πάλαι καὶ νῦν δυσμενεῖς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ βι-
αίως εἰς τὸν ᾅδην κατελθόντες, εἰς τὸν μετέπειτα χρόνον εὐσταθῆ καὶ ἀτάραχα παρέχωσιν ἡμῖν
5 διατέλους τὰ πράγματα. Καὶ ἐδεήθη κυρίου, μνημονεύων πάντα τὰ ἔργα κυρίου· καὶ εἶπε, κύριε κύ-
ριε βασιλεῦ παντοκράτωρ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ σου τὸ πᾶν ἐστι, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἀντιδοξῶν σοι ἐν τῷ θέλειν σε
6 σῶσαι τὸν Ἰσραήλ. Ὅτι σὺ ἐποίησας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ πᾶν θαυμαζόμενον ἐν τῇ ὑπ᾿ οὐρανόν.
7 8 Καὶ κύριος εἶ πάντων, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἀντιτάξεταί σοι τῷ κυρίῳ. Σὺ πάντα γινώσκεις, σὺ οἶδας κύριε,
ὅτι οὐκ ἐν ὕβρει, οὐδὲ ἐν ὑπερηφανίᾳ, οὐδὲ ἐν φιλοδοξίᾳ ἐποίησα τοῦτο, τὸ μὴ προσκυνεῖν τὸν ὑπερήφανον
Ἀμάν, ὅτι εὐδόκουν φιλεῖν πέλματα ποδῶν αὐτοῦ πρὸς σωτηρίαν Ἰσραήλ, ἀλλ᾿ ἐποίησα τοῦτο, ἵνα
μὴ θῶ δόξαν ἀνθρώπου ὑπεράνω δόξης θεοῦ, καὶ οὐ προσκυνήσω οὐδένα πλὴν σοῦ κύριε, καὶ οὐ ποιήσω αὐτὸ
9 ἐν ὑπερηφανίᾳ. Καὶ νῦν κύριε ὁ θεὸς ὁ βασιλεὺς, φεῖσαι τοῦ λαοῦ σου, ὅτι ἐπιβλέπουσιν ἡμῖν εἰς
καταφθοράν, καὶ ἐπεθύμησαν ἀπολέσαι τὴν ἐξ ἀρχῆς κληρονομίαν σου.

CAP. XIII.

Rex Magnus Artaxerxes, his qui ab India usque ad Æthiopiam, cen- 1
tum viginti septem Provinciarum principes & locorum præsides ordinati
sunt, hæc scribit. Cùm multis imperassem Gentibus & universi domina- 2
rer orbis terræ, volui non temeritate potentiæ elevatus, mitius autem et
cum quiete semper gubernans, subjectos tranquillos semper statuere vita,
& regnum quietum & pervium usque ad fines præbens, renovaréque de-
sideratam cunctis hominibus pacem. Quærente autem me à Consiliariis, 3
quomodo duceretur hoc ad finem, qui sapientia apud nos præcedebat, &
in benevolentia immutabili, & firma fide approbatus est, & secundo regis
dono præcedebat Aman, indicavit nobis in omnibus per orbem terræ tribu-
bus commixtum esse inimicum populū quendam, legibus contrariū ad omnē
gentem, & regum prætermittentes assiduè edicta, ut non deducatur qui à
nobis dirigitur sine defectu principatus. Cùm didicissemus ergo quòd hæc 4
gens sola in rebellione omni semper homini posita sit, vitam legum peregri-
nam permutans, & dissentiens nostris rebus, pessimáque consumens mala,
& ut non regnum constantiam consequeretur: præcepimus igitur eos qui si-
gnificantur vobis in scriptis ab Aman præposito in rebus & secundo à no-
bis, omnes cum mulieribus & filiis perdi radicitus inimicorum gladiis si-
ne omni misericordia & parcitate, quartadecima duodecimi mensis Adar
præsentis anni: ut qui olim & nunc inimici in die una violenter in infer-
num descendentes, in posterum tempus quietas & tranquillas præbeant no-
bis perfectè res. Et deprecatus est Dominum, memor omnium operum Do- 5
mini: Et dixit, Domine, Domine, rex omnipotens, quia in potestate tua
cuncta sunt, & non est qui resistat tibi cùm volueris tu salvare Israel.
Quia tu fecisti cœlum & terram, & omne mirabile in sub cælo. Et Domi- 6 7
nus es omnium, & non est qui resistat tibi Domino. Tu omnia nosti, tu 8
scis Domine, quia non in contumelia neque in superbia, neque in gloriæ
cupiditate feci hoc, ut non adorarem superbum Aman, quia complacebam
deosculari vestigia pedum ejus ad salutem Israel: sed feci hoc, ut non pone-
rem gloriam hujus super gloriam Dei: & non adorabo quenquam præter te
Domine, & non faciam hoc in superbia. Et nunc Domine Deus rex, par- 9
ce populo tuo, quia respiciunt nos in perditionem, & desideraverunt per-
dere eam quæ à principio, hæreditatem tuam.

Versio VULG. LAT.

Quæ habentur in Hebræo, plena fide expressi. Hæc autem, quæ sequuntur, scripta reperi in editione vulgata, quæ Græcorum lingua & litteris continentur: & interim post finem libri hoc capitulum ferebatur: quod juxta consuetudinem nostram obelo, id est veru, prænotavimus.

4 5 Dixitque Mardochæus: A deo facta sunt ista. Recordatus sum somnii, quod
6 videram, hæc eadem significantis: nec eorum quidquam irritum fuit. Parvus
fons, qui crevit in fluvium, & in lucem solémque conversus est, & in aquas pluri-
mas redundavit: Esther est, quam rex accepit uxorem, & voluit esse reginam.
7 8 Duo autem dracones: ego sum, & Aman. Gentes, quæ convenerant: hi sunt
9 qui conati sunt delere nomen Judæorum. Gens autem mea: Israël est, quæ cla-
mavit ad Dominum, & salvum fecit Dominus populum suum: liberavitque nos ab
10 omnibus malis, & fecit signa magna atque portenta inter Gentes: Et duas sortes
11 esse præcepit, unam Populi Dei, & alteram cunctarum Gentium. Venitque utra-
12 que sors in statutum ex illo jam tempore diem coram Deo universis gentibus: Et
13 recordatus est Dominus populi sui, ac misertus est hæreditatis suæ. Et observa-
buntur dies isti in mense Adar, quartadecima & quintadecima die ejusdem mensis,
cum omni studio & gaudio in unum cœtum populi congregati, in cunctas deinceps
generationes populi Israël

CAP. XI.

1 Anno quarto, regnantibus Ptolemæo & Cleopatra, attulerunt, Dositheus,
qui se Sacerdotem & Levitici generis ferebat, & Ptolemæus filius ejus, hanc Episto-
lam phurim, quam dixerunt interpretatum esse Lysimachum Ptolemæi filium in
Jerusalem.

Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod nec in Hebræo nec apud ullum fertur interpretum.

2 Anno secundo, regnante Artaxerxe maximo, prima die mensis Nisan, vidit somni-
3 um Mardochæus filius Jairi, filii Semei, filii Cis, de tribu Benjamin: Homo Ju-
4 dæus, qui habitabat in urbe Susis, vir magnus, & inter primos aulæ regiæ. Erat
autem de eo numero captivorum, quos transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis
5 de Jerusalem cum Jeconia rege Juda: Et hoc ejus somnium fuit: Apparuerunt
6 voces, & tumultus, & tonitrua, & terræmotus, & conturbatio super terram: Et
7 ecce duo dracones magni, paratique contra se in prælium. Ad quorum clamorem
8 cunctæ concitatæ sunt nationes, ut pugnarent contra gentem justorum. Fuitque
dies illa tenebrarum & discriminis, tribulationis & angustiæ, & ingens formido
9 super terram. Conturbatáque est gens justorum timentium mala sua, & præpara-
10 ta ad mortem. Clamaveruntque ad Deum: & illis vociferantibus, fons parvus
11 crevit in fluvium maximum, & in aquas plurimas redundavit. Lux & sol ortus
est, & humiles exaltati sunt, & devoraverunt inclytos. Quod cùm vidisset Mardo-
12 chæus, & surrexisset de strato, cogitabat quid Deus facere vellet: & fixum ha-
bebat in animo scire cupiens quid significaret somnium.

CAP. XII.

Morabatur autem eo tempore in aula regis, cum Bagatha & Thara eunuchis re- 1
gis, qui janitores erant palatii. Cúmque intellexisset cogitationes eorum, & curas 2
diligentiùs pervidisset, didicit, quòd conarentur in regem Artaxerxem manus mit-
tere, & nuntiavit super eo regi. Qui de utroque habita quæstione, confessos 3
jussit duci ad mortem. Rex autem quod gestum erat, scripsit in commentariis: 4
sed & Mardochæus rei memoriam litteris tradidit. Præcepitque ei rex, ut in 5
aula palatii moraretur, datis ei pro delatione muneribus. Aman verò filius Ama- 6
dathi bugeus erat gloriosissimus coram rege, & voluit nocere Mardochæo & popu-
lo ejus, pro duobus eunuchis regis qui fuerant interfecti.

Hucusque prœmium.

Quæ sequuntur, in eo loco posita erant, ubi scriptum est in volumine,

Et diripuerunt bona, vel sustantias eorum.

Quæ in sola vulgata editione reperimus.

Epistolæ autem hoc exemplar fuit.

CAP. XIII.

Rex maximus Artaxerxes ab India usque Æthiopiam, centum viginti septem pro- 1
vinciarum principibus & ducibus, qui ejus imperio subjecti sunt, salutem. Cùm 2
plurimis gentibus imperarem, & universum orbem meæ ditioni subjugassem, vo-
lui nequaquam abuti potentiæ magnitudine, sed clementia & lenitate gubernare
subjectos, ut absque ullo terrore vitam silentio transigentes, optata cunctis morta-
libus pace fruerentur. Quærente autem me à consiliariis meis, quomodo posset hoc 3
impleri, unus qui sapientia & fide ceteros præcellebat, & erat post regem secundus,
Aman nomine, Indicavit mihi in toto orbe terrarum populum esse dispersum, 4
qui novis uteretur legibus, & contra omnium Gentium consuetudinem faciens, Re-
gum jussa contemneret, & universarum concordiam nationum sua dissensione viola-
ret. Quod cùm didicissemus, videntes unam gentem rebellem adversus omne homi- 5
num genus perversis uti legibus, nostrisque jussionibus contraire, & turbare subje-
ctarum nobis provinciarum pacem atque concordiam, Jussimus, ut quoscumque 6
Aman, qui omnibus provinciis præpositus est, & secundus à rege, & quem
patris loco colimus, monstraverit, cum conjugibus ac liberis deleantur ab inimi-
cis suis, nullusque eorum misereatur, quartadecima die duodecimi mensis Adar anni
præsentis: Ut nefarii homines uno die ad inferos descendentes, reddant imperio 7
nostro pacem, quam turbaverant.

Hucusque exemplar epistolæ.

Quæ sequuntur, post eum locum scripta reperi, ubi legitur,

Pergénsque Mardochæus, fecit omnia quæ ei mandaverat Esther.

Nec tamen habentur in Hebraico, & apud nullum penitus feruntur interpretum.

Mardochæus autem deprecatus est Dominum, memor omnium operum ejus; Et 8
dixit; Domine Domine rex omnipotens, in ditione enim tua cuncta sunt posita, & 9
non est qui possit tuæ resistere voluntati, si decreveris salvare Israel.

Verſio GRÆCA LXX· Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

10 Μὴ ὑπερίδῃς τὴν μερίδα σου, ἣν σεαυτῷ ἐλυτρώσω ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Ἐπάκουσον τῆς δεήσεώς
11 μου, καὶ ἱλάσθητι τῷ κλήρῳ σου, καὶ στρέψον τὸ πένθος ἡμῶν εἰς εὐωχίαν, ἵνα ζῶντες ὑμνήσωμέν
12 σου τὸ ὄνομα κύριε, καὶ μὴ ἀφανίσῃς στόμα αἰνούντων σε κύριε. Καὶ πᾶς Ἰσραὴλ ἐκέκραξαν ἐξ
ἰσχύος αὐτῶν, ὅτι θάνατος αὐτῶν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν.

Ne deſpicias partem tuam, quam tibi redemiſti de terra Ægypti. Exaudi 10
deprecationem meam, & propitius eſto ſorti tuæ, & converte luctum no- 11
ſtrum in gaudium, ut viventes laudemus tuum nomen Domine, & ne perdas
os laudantium te Domine. Et omnis Iſrael clamaverunt ex fortitudine 12
ſua, quoniam mors eorum in oculis eorum.

ΚΕΦ. ιδ.

1 ΚΑὶ Ἐσθὴρ ἡ βασίλισσα κατέφυγεν ἐπὶ τὸν κύριον, ἐν ἀγῶνι θανάτου κατειλημμένη.
2 καὶ ἀφελομένη τὰ ἱμάτια τῆς δόξης αὐτῆς, ἐνεδύσατο ἱμάτια στενοχωρίας καὶ πένθους· καὶ
ἀντὶ τῶν ὑπερηφάνων ἡδυσμάτων, σποδοῦ ϗ κοπριῶν ἐνέπλησε τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, ϗ
τὸ σῶμα αὐτῆς ἐταπείνωσε σφόδρα· ϗ πάντα τόπον ἀγαλλιάματος αὐτῆς ἔπλησε στρε-
3 πτῶν τριχῶν αὐτῆς. Καὶ ἐδεῖτο κυρίου θεοῦ Ἰσραὴλ καὶ εἶπε. Κύριέ μου ὁ βασιλεὺς ἡμῶν
4 σὺ εἶ μόνος, βοήθησόν μοι τῇ μόνῃ καὶ μὴ ἐχούσῃ βοηθὸν εἰ μὴ σε, ὅτι κίνδυνός μου ἐν
5 χειρί μου. Ἐγὼ ἤκουον ἐκ γενετῆς μου ἐν φυλῇ πατριᾶς μου, ὅτι σὺ κύριε ἔλαβες τὸν Ἰσραὴλ
ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν, καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐκ πάντων τῶν προγόνων αὐτῶν εἰς κληρονομίαν αἰώ-
6 νιον, καὶ ἐποίησας αὐτοῖς ὅσα ἐλάλησας. Καὶ νῦν ἡμάρτομεν ἐνώπιόν σου, καὶ παρέδωκας ἡμᾶς,
7 εἰς χεῖρας τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν, ἀνθ᾽ ὧν ἐδοξάσαμεν τοὺς θεοὺς αὐτῶν, δίκαιος εἶ κύριε. Καὶ νῦν οὐχ
ἱκανώθησαν ἐν πικρασμῷ δουλείας ἡμῶν, ἀλλ᾽ ἔθηκαν τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὰς χεῖρας τῶν εἰδώ-
λων αὐτῶν, ἐξᾶραι ὁρισμὸν στόματός σου καὶ ἀφανίσαι κληρονομίαν σου, καὶ ἐμφράξαι στόμα
αἰνούντων σε, καὶ σβέσαι δόξαν οἴκου σου ϗ θυσιαστηρίου σου, καὶ ἀνοῖξαι στόμα ἐθνῶν εἰς
8 ἀρετὰς ματαίων, καὶ θαυμασθῆναι βασιλέα σάρκινον εἰς αἰῶνα. Μὴ παραδῷς κύριε τὸ σκῆπ-
τρόν σου τοῖς μὴ οὖσι, καὶ μὴ καταγελασάτωσαν ἐν τῇ πτώσει ἡμῶν, ἀλλὰ στρέψον τὴν βουλὴν αὐτῶν
9 ἐπ᾽ αὐτούς· τὸν δὲ ἀρξάμενον ἐφ᾽ ἡμᾶς παραδειγμάτισον. Μνήσθητι κύριε, γνώσθητι ἐν καιρῷ θλίψεως
ἡμῶν, καὶ ἐμὲ θάρσυνον βασιλεῦ τῶν θεῶν καὶ πάσης ἀρχῆς ἐπικρατῶν, δὸς λόγον εὔρυθμον εἰς τὸ
στόμα μου ἐνώπιον τοῦ λέοντος, ϗ μετάθες τὴν καρδίαν αὐτοῦ εἰς μῖσος τοῦ πολεμοῦντος ἡμᾶς εἰς
10 συντέλειαν αὐτοῦ καὶ τῶν ὁμονοούντων αὐτῷ. Ἡμᾶς δὲ ῥῦσαι ἐν χειρί σου, καὶ βοήθησόν μοι τῇ μόνῃ, καὶ
11 μὴ ἐχούσῃ ἕτερον βοηθὸν εἰ μὴ σε· κύριε πάντων γνῶσιν ἔχεις. Καὶ οἶδας ὅτι ἐμίσησα δόξαν ἀνόμων,
καὶ βδελύσσομαι κοίτην ἀπεριτμήτων καὶ παντὸς ἀλλοτρίου· σὺ οἶδας τὴν ἀνάγκην μου, ὅτι βδελύσσο-
μαι τὸ σημεῖον τῆς ὑπερηφανίας μου ὅ ἐστιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου ἐν ἡμέραις ὀπτασίας μου, βδελύσ-
σομαι αὐτὸ ὡς ῥάκος καταμηνίων, καὶ οὐ φορῶ αὐτὸ ἐν ἡμέραις ἡσυχίας μου, καὶ οὐκ ἔφαγεν ἡ
δούλη σου τράπεζαν Ἀμάν, καὶ οὐκ ἐδόξασα συμπόσιον βασιλέως, οὐδὲ ἔπιον οἶνον σπονδῶν,
12 ϗ οὐκ εὐφράνθη ἡ δούλη σου ἀφ᾽ ἡμέρας μεταβολῆς μου μέχρι τὸ νῦν, Πλὴν ἐπὶ σοὶ κύριε ὁ θεὸς
ἀβραὰμ, ὁ θεὸς ἰσχύων ἐπὶ πάντας, εἰσάκουσον φωνῆς ἀπηλπισμένων, καὶ ῥῦσαι ἡμᾶς ἐκ χειρὸς
τῶν πονηρευομένων, καὶ ῥῦσαί με ἐκ τοῦ φόβου μου.

CAP. XIV.

ET Eſther regina confugit ad Dominum, in agone mortis comprehenſa. Et 1
deponens veſtes gloriæ ſuæ, induta eſt indumentis anguſtiæ & luctus, & 2
pro ſuperbis unguentis, cinere & ſtercore implevit caput ſuum, & corpus
ſuum humiliavit valdè, & omnem locum exultationis ſuæ implevit lace-
ratis crinibus ſuis. Et deprecabatur Dominum Deum Iſrael, & dixit: 3
Domine mi, rex noſter tu es ſolus, adjuva me ſolitariam, & non haben- 4
tem adjutorem niſi te, quoniam periculum meum in manu mea. Ego au- 5
divi à nativitate mea in tribu familiæ meæ, quòd tu Domine tuliſti Iſra-
el de omnibus gentibus, & patres noſtros de omnibus majoribus ſuis in hæ-
reditatem ſempiternam, & feciſti eis quæ locutus es. Et nunc peccavimus 6
in conſpectu tuo, & tradidiſti nos in manus inimicis noſtris, eò quòd glori-
ficavimus deos eorum, juſtus es Domine. Et nunc non eis ſufficit ama- 7
ritudine ſervitutis noſtræ, ſed poſuiſti manus eorum ſuper manus idolorum
ſuorum, ut extollerent determinationem oris tui, & delerent hæreditatem
tuam, & extinguerent gloriam domus tuæ, & altaris tui, & aperirent
os gentium ad virtutes ſtultorum, & magnificaretur rex carnalis in ſem-
piternum. Ne tradas Domine ſceptrum tuum his qui non ſunt, & ne deri- 8
deant in caſu noſtro, ſed converte conſilium eorum ſuper eos: at qui incœpit
ſuper nos diſperde. Memento Domine, notum te fac in tempore tribulati- 9
onis noſtræ, & da mihi fiduciam rex gentium & omnis principatus domi-
nator, tribue ſermonem compoſitum in ore meo in conſpectu leonis, & tranſ-
fer cor illius in odium oppugnantis nos in perditionem ejus et eorum qui con-
ſentiunt ei. Nos autem libera in manu tua, & adjuva me ſolitariam & 10
non habentem alium adjutorem niſi te, Domine, omnium ſcientiam habens.
Et noſti quod oderim gloriam iniquorum, & deteſter cubile incircumciſo- 11
rum, et omnis alienigenæ; tu ſcis neceſſitatem meam, quòd abominer ſignum
ſuperbiæ meæ quod eſt ſuper caput meum in diebus oſtentationis meæ: de-
teſter illud quaſi pannum menſtruorum, & non portem illud in diebus ſilen-
tii mei, & non comederit ancilla tua in menſa Aman, & non magnifica-
verim convivium regis, neque biberim vinum libaminum, & non lætata ſit
ancilla tua à die tranſlationis meæ uſque nunc. Verum in te Domine Deus 12
Abraam, Deus fortis ſuper omnes, exaudi vocem deſperantium, & libera
nos de manu malignantium, & libera me à timore meo.

ΚΕΦ. ιε.

3 ΚΑὶ ἐγενήθη ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ὡς ἐπαύσατο προσευχομένη, ἐξεδύσατο τὰ ἱμάτια τοῦ
4 πένθους, καὶ περιεβάλετο δόξαν αὐτῆς. Καὶ γενηθεῖσα ἐπιφανής, ἐπικαλεσαμένη τὸν πάν-
των ἐπόπτην ϗ σωτῆρα, παρέλαβε τὰς δύο ἅβρας· καὶ τῇ μὲν μιᾷ ἐπηρείδετο, ὡς τρυφε-
5 ρευομένη, ἡ δὲ ἑτέρα ἐπηκολούθει κουφίζουσα τὴν ἔνδυσιν αὐτῆς. Καὶ αὐτὴ ἐρυθριῶσα ἀκμῇ κάλλους
αὐτῆς καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἱλαρὸν ὡς προσφιλές, ἡ δὲ καρδία αὐτῆς ἀπεστενωμένη ἀπὸ τοῦ
6 φόβου. Καὶ εἰσελθοῦσα πάσας τὰς θύρας, κατέστη ἐνώπιον τοῦ βασιλέως· καὶ αὐτὸς ἐκάθητο ἐπὶ
τοῦ θρόνου τῆς βασιλείας αὐτοῦ· καὶ πᾶσαν στολὴν τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ ἐνεδεδύκει, ὅλος διὰ
7 χρυσοῦ καὶ λίθων πολυτελῶν, καὶ ἦν φοβερὸς σφόδρα. Καὶ ἄρας τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πεπυρωμέ-
νον δόξῃ, ἐν ἀκμῇ θυμοῦ ἔβλεψε· καὶ ἔπεσεν ἡ βασίλισσα καὶ μετέβαλε τὸ χρῶμα αὐτῆς ἐν
8 ἐκλύσει, καὶ κατέκυψεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῆς ἅβρας τῆς προπορευομένης. Καὶ μετέβαλεν ὁ
θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ βασιλέως εἰς πραότητα· καὶ ἀγωνιάσας, ἀνεπήδησεν ἀπὸ τοῦ θρόνου, καὶ
ἀνέλαβεν αὐτὴν ἐπὶ τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ μέχρις οὗ κατέστη, καὶ παρεκάλει αὐτὴν λόγοις εἰρηνικοῖς·
9 ϗ εἶπεν αὐτῇ, τί ἐστιν Ἐσθήρ; ἐγὼ ὁ ἀδελφός σου, θάρσει, οὐ μὴ ἀποθάνῃς, ὅτι κοινὸν τὸ πρόσταγμα
10 ἡμῶν ἐστι. Πρόσελθε, ϗ ἄρας τὴν χρυσῆν ῥάβδον ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτῆς. Καὶ ἠσπάσατο
11 αὐτὴν ϗ εἶπεν, λάλησόν μοι. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, εἶδόν σε κύριε ὡς ἄγγελον θεοῦ, ϗ ἐταράχθη ἡ καρ-
12 δία μου ἀπὸ τοῦ φόβου τῆς δόξης σου. Ὅτι θαυμαστὸς εἶ κύριε, ϗ τὸ πρόσωπόν σου χαρίτων μεστόν.
13 Ἐν δὲ τῷ διαλέγεσθαι αὐτὴν, ἔπεσεν ἀπὸ ἐκλύσεως αὐτῆς. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἐταράσσετο, ϗ πᾶσα ἡ
14 θεραπεία αὐτοῦ παρεκάλει αὐτήν.

CAP. XV.

ET factum eſt in die tertia ut ceſſavit orans, depoſuit veſtimenta luctus, 3
& induta eſt gloria ſua. Et facta ſplendens, cùm invocaſſet omnium ſpecta- 4
torem & ſalvatorem, aſſumpſit duas famulas: & quidem ſuper unam in-
nitebatur, quaſi delicata; at altera ſequebatur levans indumenta ejus. Et 5
ipſa rubefacta vigore pulchritudinis ſuæ, & vultus ejus hilaris quaſi ama-
bilis; at cor ejus arctatum præ timore. Et ingreſſa omnes portas, ſtetit co- 6
ram rege, & ipſe ſedebat ſuper ſolium regni ſui, & omnem ſtolam ſplendo-
ris ſui indutus erat, totus in auro & lapidibus pretioſis, & erat terribi-
lis nimis. Et elevans faciem ſuam incenſam gloria, in acie furoris con- 7
ſpexit, & corruit regina, & mutavit colorem ſuum in diſſolutione, & re-
clinavit ſe ſuper caput ancillæ præcedentis. Et convertit Deus ſpiritum 8
regis in manſuetudinem, & feſtinans exilivit de ſolio: & aſſumpſit eam
in ulnis ſuis donec rediret, & conſolabatur eam verbis pacificis: Et dixit
ei, Quid eſt Eſther? Ego frater tuus, confide non morieris, quoniam com- 9
mune præceptum noſtrum eſt. Accede. & tollens auream virgam, impoſuit 10
ſuper collum ejus. Et amplexatus eſt eam, & dixit, Loquere mihi. Et dixit 11
ei, Vidi te domine quaſi angelum Dei, & turbatum eſt cor meum præ ti- 12
more gloriæ tuæ. Quoniam mirabilis es domine, & facies tua gratia- 13
rum plena: Cum autem loqueretur ipſa, corruit præ diſſolutione ſua. Et rex 14
turbabatur, & omnis famulatus ejus conſolabatur eam.

Verſio VULG. LAT.

11 Tu feciſti cœlum et terram, et quidquid cœli ambitu continetur. Dominus omnium es,
12 nec eſt qui reſiſtat majeſtati tuæ. Cuncta noſti, & ſcis, quia non pro ſuperbia & con-
tumelia, & aliqua gloriæ cupiditate, fecerim hoc, ut non adorarem Aman ſuper-
13 biſſimum, (Libenter enim pro ſalute Iſraël etiam veſtigia pedum ejus deoſculari
14 paratus eſſem:) Sed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, & ne
15 quenquam adorarem, excepto Deo meo. Et nunc Domine rex Deus Abraham,
miſerere populi tui, quia volunt nos inimici noſtri perdere, & hæreditatem tuam de-
16 lere. Ne deſpicias partem tuam, quam redemiſti tibi de Ægypto. Exaudi depre-
17 cationem meam, & propitius eſto ſorti & funiculo tuo, & converte luctum noſtrum
in gaudium, ut viventes laudemus nomen tuum Domine, & ne claudas ora te ca-
18 nentium. Omnis quoque Iſraël pari mente & obſecratione clamavit ad Dominum,
eò quòd eis certa mors impenderet.

CAP. XIV.

1 ESther quoq; regina confugit ad Dominum, pavens periculum, quod imminebat.
2 Cumque depoſuiſſet veſtes regias, fletibus & luctui apta indumenta ſuſcepit, & pro
unguentis variis, cinere & ſtercore implevit caput, & corpus ſuum humiliavit jejuni-
is: omniaque loca, in quibus anteà lætari conſueverat, crinium laceratione complevit.
3 Et deprecabatur Dominum Deum Iſraël dicens: Domine mi, qui rex noſter es ſolus,
4 adjuva me ſolitariam, & cujus præter te nullus eſt auxiliator alius. Periculum me-
5 um in manibus meis eſt. Audivi à patre meo, quòd tu Domine tuliſſes Iſraël de cun-
ctis Gentibus, & patres noſtros ex omnibus retrò majoribus ſuis, ut poſſideres hæredi-
6 tatē ſempiternā, feciſtiq; eis ſicut locutus es. Peccavimus in conſpectu tuo, & idcirco
7 tradidiſti nos in manus inimicorum noſtrorum: Coluimus enim deos eorum.
8 Juſtus es Domine: Et nunc non eis ſufficit, quòd duriſſima nos opprimunt ſer-
9 vitute, ſed robur manuum ſuarum idolorum potentiæ deputantes, Volunt tua
mutare promiſſa, & delere hæreditatem tuam, & claudere ora laudantium te, atque
10 extinguere gloriam templi & altaris tui, Ut aperiant ora Gentium, & laudent ido-
11 lorum fortitudinem, & prædicent carnalem regem in ſempiternum. Ne tradas
Domine ſceptrum tuum his, qui non ſunt, ne rideant ad ruinam noſtram: ſed converte
12 conſilium eorum ſuper eos, & eum, qui in nos cœpit ſævire, diſperde. Memento
Domine, & oſtende te nobis in tempore tribulationis noſtræ, & da mihi fiduciam Do-
13 mine rex deorum, & univerſæ poteſtatis: Tribue ſermonem compoſitum in ore
meo in conſpectu leonis, & transfer cor illius in odium hoſtis noſtri, ut & ipſe pe-
14 reat, & ceteri qui ei conſentiunt. Nos autem libera manu tua, & adjuva me, nul-
15 lum aliud auxilium habentem, niſi te, Domine, qui habes omnium ſcientiam, Et
noſti quia oderim gloriam iniquorum, & deteſter cubile incircumciſorum & omnis
16 alienigenæ. Tu ſcis neceſſitatem meam, quòd abominer ſignum ſuperbiæ & gloriæ
meæ, quod eſt ſuper caput meum in diebus oſtentationis meæ, & deteſter illud quaſi
pannum menſtruatæ, & non portem in diebus ſilentii mei, Et quòd non com- 17
ederim in menſa Aman, nec mihi placuerit convivium regis, & non biberim vinum
libaminum: Et nunquam lætata ſit ancilla tua, ex quo huc tranſlata ſum uſque in 18
præſentem diem, niſi in te Domine Deus Abraham. Deus fortis ſuper omnes, exau- 19
di vocem eorum qui nullam aliam ſpem habent, & libera nos de manu iniquorum, &
erue me à timore meo.

CAP. XV.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.

ET mandavit ei (haud dubium quin Eſther Mardochæus) ut ingrederetur ad 1
regem, & rogaret pro populo ſuo & pro patria ſua. Memorare (inquit) dierum 2
humilitatis tuæ, quomodo nutrita ſis in manu mea, quia Aman ſecundus à rege
locutus eſt contra nos in mortem: Et tu invoca Dominum, & loquere regi pro no- 3
bis, & libera nos de morte.

Necnon & iſta quæ ſubdita ſunt.

Die autem tertio depoſuit veſtimenta ornatus ſui, & circumdata eſt gloria ſua. Cúm- 4 5
que regio fulgeret habitu, & invocaſſet omnium rectorem & ſalvatorem Deum,
aſſumpſit duas famulas; Et ſuper unam quidem innitebatur, quaſi præ deliciis & 6
nimia teneritudine corpus ſuum ferre non ſuſtinens: Altera autem famularum 7
ſequebatur dominam, defluentia in humum indumenta ſuſtentans. Ipſa autem ro- 8
ſeo colore vultum perfuſa, & gratis ac nitentibus oculis, triſtem celabat animum, &
nimio timore contractum. Ingreſſa igitur cuncta per ordinem oſtia, ſtetit contra 9
regem, ubi ille ſedebat ſuper ſolium regni ſui, indutus veſtibus regiis, auroque
fulgens, & pretioſis lapidibus, eratque terribilis aſpectu. Cumque elevaſſet faciem, 10
& ardentibus oculis furorem pectoris indicaſſet, regina corruit, & in pallorem colore
mutato, laſſum ſuper ancillulam reclinavit caput. Convertitque Deus ſpiritum re- 11
gis in manſuetudinem, & feſtinus ac metuens exilivit de ſolio, & ſuſtentans eam ulnis
ſuis, donec rediret ad ſe, his verbis blandiebatur: Quid habes Eſther? Ego ſum 12
frater tuus, noli metuere. Non morieris: non enim pro te, ſed pro omnibus hæc 13
lex conſtituta eſt. Accede igitur, & tange ſceptrum. Cumque illa reticeret, tulit 14
auream virgam, & poſuit ſuper collum ejus, & oſculatus eſt eam, & ait: Cur mihi non 15
loqueris? Quæ reſpondit: Vidi te domine quaſi Angelum Dei, & conturbatum 16
eſt cor meum præ timore gloriæ tuæ. Valdè enim mirabilis es domine, & facies tua 17
plena eſt gratiarum. Cumque loqueretur, rurſus corruit, & penè exanimata eſt. 18
Rex autem turbabatur, & omnes miniſtri ejus conſolabantur eam. 19

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. ις.

1 Βασιλεὺς μέγας Ἀρταξέρξης τοῖς ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς ἕως τῆς Αἰθιοπίας ἑκατὸν εἰκοσιεπτὰ σατρά-
2 παις χωρῶν ἄρχουσι, καὶ τοῖς τὰ ἡμέτερα φρονοῦσι, χαίρειν. Πολλοὶ τῇ πλείστῃ τῶν εὐεργετούντων
χρηστότητι πυκνότερον τιμώμενοι, μεῖζον ἐφρόνησαν, καὶ οὐ μόνον τοὺς ὑποτεταγμένους ἡμῖν ζητοῦσι
κακοποιεῖν, τόν τε κόρον οὐ δυνάμενοι φέρειν, καὶ τοῖς ἑαυτῶν εὐεργέταις ἐπιχειροῦσι μηχανᾶσθαι.
3 Καὶ τὴν εὐχαριστίαν οὐ μόνον ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἀνταναιροῦντες, ἀλλὰ καὶ τοῖς τῶν ἀπειραγάθων κόμποις ἐπαρ-
θέντες, τοῦ τὰ πάντα κατοπτεύοντος ἀεὶ θεοῦ τὴν μισοπόνηρον ὑπολαμβάνουσιν ἐκφεύξεσθαι δίκην.
4 Πολλάκις δὲ καὶ πολλοὺς τῶν ἐπ᾽ ἐξουσίαις τεταγμένων τῶν πιστευθέντων χειρίζειν φίλων τὰ πράγματα
παραμυθία μετόχους αἱμάτων ἀθῴων καταστήσασα, περιέβαλε συμφοραῖς ἀνηκέστοις, τῷ τῆς κακοηθείας
5 ψευδεῖ παραλογισμῷ παραλογισαμένων, τὴν τῶν ἐπικρατούντων ἀκέραιον εὐγνωμοσύνην. Σκοπεῖν δὲ
ἔξεστιν οὐ τοσοῦτον ἐκ τῶν παλαιοτέρων ὡς παρεδώκαμεν ἱστοριῶν, ὅσα ἐστὶ παρὰ πόδας ὑμᾶς ἐκζητοῦντας
6 ἀνοσίως συντετελεσμένα, τῇ τῶν ἀναξίως δυναστευόντων λοιμότητι. Καὶ προσέχειν εἰς τὰ μετὰ ταῦτα,
7 ὥστε τὴν βασιλείαν ἀτάραχον τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις μετ᾽ εἰρήνης παρεξόμεθα· Χρώμενοί τε μετα-
8 βολαῖς, τὰ δὲ ὑπὸ τὴν ὄψιν ἐρχόμενα διακρίνοντες ἀεὶ μετ᾽ ἐπιεικεστέρας ἀπαντήσεως. Ὡς γὰρ Ἀμὰν
Ἀμαδαθοῦ Μακεδών, τῇ ἀληθείᾳ ἀλλότριος τοῦ τῶν Περσῶν αἵματος, καὶ πολὺ διεστηκὼς τῆς ἡμετέρας
χρηστότητος, καὶ ξενωθεὶς ἡμῖν, ἔτυχεν ἧς ἔχομεν πρὸς πᾶν ἔθνος φιλανθρωπίας ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε
ἀναγορεύεσθαι ἡμῶν πατέρα καὶ προσκυνούμενον ὑπὸ πάντων, τὸ δεύτερον τοῦ βασιλικοῦ θρόνου πρόσωπον δια-
9 τελεῖν· οὐκ ἐνέγκας δὲ τὴν ὑπερηφανίαν ἐπετήδευσε τῆς ἀρχῆς στερῆσαι ἡμᾶς καὶ τοῦ πνεύματος. Τόν
τε ἡμέτερον σωτῆρα καὶ διὰ παντὸς εὐεργέτην Μαρδοχαῖον, καὶ τὴν ἄμεμπτον τῆς βασιλείας κοινωνὸν
Ἐσθήρ, σὺν παντὶ τῷ τούτων ἔθνει, πολυπλόκοις μεθόδων παραλογισμοῖς αἰτησάμενος εἰς ἀπώλειαν·
διὰ γὰρ τῶν τρόπων τούτων ᾠήθη λαβὼν ἡμᾶς ἐρήμους, τὴν τῶν Περσῶν ἐπικράτησιν εἰς τοὺς Μακεδόνας
10 μετατάξαι. Ἡμεῖς δὲ τοὺς ὑπὸ τοῦ τρισαλιτηρίου παραδεδομένους εἰς ἀφανισμὸν Ἰουδαίους, εὑρίσκομεν
οὐ κακούργους ὄντας, δικαιοτάτοις δὲ πολιτευομένους νόμοις, ὄντας δὲ υἱοὺς τοῦ ὑψίστου μεγίστου ζῶντος θεοῦ, τοῦ
11 κατευθύνοντος ἡμῖν τε καὶ τοῖς προγόνοις ἡμῶν τὴν βασιλείαν ἐν τῇ καλλίστῃ διαθέσει. Καλῶς οὖν
12 ποιήσετε μὴ προσχρησάμενοι τοῖς ὑπὸ Ἀμὰν Ἀμαδαθοῦ ἀποσταλεῖσι γράμμασι· Διὰ τὸ αὐτὸν τὸν
ταῦτα ἐξεργασάμενον, πρὸς ταῖς Σούσων πύλαις ἐσταυρῶσθαι σὺν τῇ πανοικίᾳ, τὴν καταξίαν τοῦ τὰ πάντα
13 ἐπικρατοῦντος θεοῦ διὰ τάχους ἀποδόντος αὐτῷ κρίσιν. Τὸ δὲ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐκθέντες
14 ἐν παντὶ τόπῳ, μετὰ παρρησίας ἐᾶν τοὺς Ἰουδαίους χρῆσθαι τοῖς ἑαυτῶν νόμοις. Καὶ συνεπισχύειν
αὐτοῖς· ὅπως τοὺς ἐν καιρῷ θλίψεως ἐπιθεμένους αὐτοῖς, ἀμύνωνται τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ δωδεκάτου
μηνὸς Ἀδὰρ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ· ταύτην γὰρ ὁ πάντα δυναστεύων θεὸς ἀντ᾽ ὀλεθρίας τοῦ ἐκλεκτοῦ γένους
15 ἐποίησεν αὐτοῖς εὐφροσύνην. Καὶ ὑμεῖς οὖν ἐν ταῖς ἐπωνύμοις ὑμῶν ἑορταῖς ἐπίσημον ἡμέραν μετὰ
πάσης εὐωχίας ἄγετε· ὅπως καὶ νῦν καὶ μετὰ ταῦτα σωτηρία ἡμῖν καὶ τοῖς εὐνοοῦσι Πέρσαις, τοῖς δὲ
16 ἡμῖν ἐπιβουλεύουσι, μνημόσυνον τῆς ἀπωλείας. Πᾶσα δὲ πόλις ἢ χώρα τοσύνολον ἥτις κατὰ ταῦτα
μὴ ποιήσῃ, δόρατι καὶ πυρὶ καταναλωθήσεται μετ᾽ ὀργῆς· καὶ οὐ μόνον ἀνθρώποις ἄβατος, ἀλλὰ καὶ
θηρίοις καὶ πετεινοῖς εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον ἔχθιστος τε καταστασθήσεται.

CAP. XVI.

REx magnus Artaxerxes his qui ab India usque ad Æthiopiam cen- 1
tum viginti septem Satrapis regionum principes sunt, & his qui nostra sa-
piunt, valere. Multi plurima eorum qui benefaciunt bonitate frequentius 2
honorati, magis superbierunt, & non solum subjectos nobis quærunt affli-
gere, & ubertatem non potentes ferre, & in suos benefactores conantur
machinari. Et gratitudinem non solum ab hominibus auferentes, sed & 3
inexperientia bonorum elationibus elevati, ejus qui omnia cernit, semper
Dei odiosam arbitrantur fugere posse sententiam. Sæpè autem & multos 4
ex his qui in potestatibus constituti sunt, qui crediti sunt gubernare ami-
corum res, solatium participes sanguine innocentum constituens, induit ca-
lamitatibus immedicabilibus, pravitatis mendacio fraude decipientium,
eorum qui dominantur simplicem benevolentiam. Considerare autem licet 5
non tantùm ex veteribus, ut tradidimus historiis, quæ sunt prope vos quæ-
rentes iniquè consummata, eorum qui indignè dominantur peste: Et at- 6
tendere ad ea quæ post hæc, ita ut regnum sine turbatione omnibus homini-
bus cum pace præbeamus. Utentésque mutationibus, ea autem quæ ad 7
conspectum veniunt discernentes semper cum mansueta obviatione. Ut 8
enim Aman Amadathu Macedo, veritatibus alienus de Persarum sangui-
ne, & multum distans à nostra benignitate, & hospitatus à nobis, conse-
cutus quam habemus ad omnem gentem humanitatem in tantum, ut voca-
retur noster pater & adoraretur ab omnibus, secundam regii throni perso-
nam gerens: non ferens autem superbiam, nixus est principatu privare
nos & spiritu. Et nostrum salvatorem & in omnibus benefactorem Mar- 9
dochæum, & irreprehensibilem regni consortem Esther cum omni horum gen-
te, multiplicibus viarum deceptionibus expetens in perditionem: per enim
modos istos existimavit accipiens nos desertos, Persarum dominium in
Macedonas transferre. Nos vero ab exitiali traditos in necem Judæos 10
reperimus non malefactores existentes, justissimis verò degentes legibus,
existentes autem filios altissimi maximi viventis Dei, qui dirigit nobis-
que & primogenitoribus nostris regnum in optima dispositione. Be- 11
ne ergo facite non utentes his quæ ab Aman Amadathu missæ fuerunt lite-
ris. Propterea quòd hic qui hæc operatus est, ante Susarum portas appen- 12
sus est cum omni familia, dignum eo qui omnium dominator Deo velociter
reddente ei judicium. At exemplar epistolæ hujus præponentes in omni lo- 13
co, cum libertate dimittatis Judæos uti suis legibus, Et adjuvetis eos; ut 14
eos qui in tempus tribulationis impositi erant eis, ulciscantur tertia deci-
ma duodecimi mensis Adar eadem die: hanc enim omnium Dominator De-
us pro perditione electi generis fecit eis gaudium. Et vos ergo in insigni- 15
bus vestris festivitatibus insignem diem cum omni lætitia ducite: ut &
nunc & post hæc salus nobis & benevolis Persis, his verò qui nobis insidi-
antur, memoriale perditionis. Omnis autem civitas vel regio omnino quæ 16
juxta hæc non fecerit, lancea & igni consumetur cum ira, & non solum ho-
minibus invia, sed et bestiis & volatilibus in omne tempus inimicissimáque
constituetur.

Versio VULG. LAT.

CAP. XVI.

Exemplar epistolæ regis Artaxerxis, quam pro Iudæis ad totas regni sui provincias misit: quod & ipsum in Hebraico volumine non habetur.

1 REx magnus Artaxerxes ab India usque Æthiopiam, centum vigintiseptem pro-
2 vinciarum ducibus ac principibus, qui nostræ jussioni obediunt, salutem dicit. Multi
bonitate principum, & honore qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiam:
3 Et non solùm subjectos regibus nituntur opprimere, sed datam sibi gloriam non fe-
4 rentes, in ipsos, qui dederunt, moliuntur insidias. Nec contenti sunt gratias non
agere beneficiis, & humanitatis in se jura violare, sed Dei quoque cuncta cernentis
5 arbitrantur se posse fugere sententiam. Et in tantum vesaniæ proruperunt, ut eos,
qui credita sibi officia diligenter observant, & ita cuncta agunt ut omnium laude
6 digni sint, mendaciorum cuniculis conentur subvertere, Dum aures principum
7 simplices, & ex sua natura alios æstimantes, callida fraude decipiunt. Quæ res &
ex veteribus probatur historiis, & ex his quæ geruntur quotidie, quo modo malis quo-
8 rundam suggestionibus regum studia depraventur. Unde providendum est paci
9 omnium provinciarum. Nec putare debetis, si diversa jubeamus, ex animi nostri
venire levitate; sed pro qualitate & necessitate temporum, ut reipublicæ poscit uti-
10 litas, ferre sententiam. Et ut manifestiùs, quod dicimus, intelligatis; Aman filius
Amadathi, & animo & gente Macedo, alienúsque à Persarum sanguine, & pietatem
nostram sua crudelitate commaculans, peregrinus à nobis susceptus est: Et tan- 11
tam in se expertus humanitatem, ut pater noster vocaretur, & adoraretur ab omnibus
post regem secundus: Qui in tantum arrogantiæ tumorem sublatus est, ut regno 12
privare nos niteretur & spiritu. Nam Mardochæum, cujus fide & beneficiis vivimus, 13
& consortem regni nostri Esther, cum omni gente sua, novis quibusdam atque inaudi-
tis machinis expetivit in mortem: Hoc cogitans, ut illis interfectis, insidiaretur
nostræ solitudini, & regnum Persarum transferret in Macedonas. Nos autem, à 15
pessimo mortalium Judæos neci destinatos, in nulla penitus culpa reperimus, sed econ-
trariò justis utentes legibus, Et filios altissimi & maximi, sempérque viventis Dei, 16
cujus beneficio & patribus nostris & nobis regnum est traditum, & usque hodie cu-
stoditur. Unde eas litteras, quas sub nomine nostro ille direxerat, sciatis esse irri- 17
tas. Pro quo scelere ante portas hujus urbis, id est Susan, & ipse qui machinatus 18
est, & omnis cognatio ejus pendet in patibulis: non nobis, sed Deo reddente ei
quod meruit. Hoc autem edictum, quod nunc mittimus, in cunctis urbibus pro- 19
ponatur, ut liceat Judæis uti legibus suis. Quibus debetis esse adminiculo, ut eos, 28
qui se ad necem eorum paraverant, possint interficere tertiadecima die mensis duo-
decimi, qui vocatur Adar. Hanc enim diem, Deus omnipotens, mœroris & lu- 21
ctus, eis vertit in gaudium. Unde & vos, inter ceteros festos dies, hanc habeto- 22
te diem, & celebrate eam cum omni lætitia, ut & in posterum cognoscatur, Omnes, 23
qui fideliter Persis obediunt, dignam pro fide recipere mercedem: qui autem insidi-
antur regno eorum, perire pro scelere. Omnis autem provincia & civitas, quæ no- 24
luerit sollemnitatis hujus esse particeps, gladio & igne pereat, & sic deleatur, ut
non solùm hominibus, sed etiam bestiis invia sit in sempiternum, pro exemplo con-
temptus, & inobedientiæ.

Versio VULG. LAT.

LIBER SAPIENTIÆ.

CAPUT I.

1 DILIGITE justitiam, qui judicatis terram.
Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate
2 cordis quærite illum : Quoniam invenitur ab his, qui
non tentant illum : apparet autem eis, qui fidem ha-
bent in illum. Perversæ enim cogitationes separant à
3 4 Deo : probata autem virtus corripit insipientes. Quo-
niam in malevolam animam non introibit sapientia,
5 nec habitabit in corpore subdito peccatis. Spiritus
enim sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se
à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, & corri-
6 pietur à superveniente iniquitate. Benignus est enim
spiritus sapientiæ, & non liberabit maledicum à labiis
suis : quoniam renum illius testis est Deus, & cordis
7 illius scrutator est verus, & linguæ ejus adjutor. Quo-
niam spiritus Dñi replevit orbem terrarum : & hoc
8 quod continet omnia, scientiam habet vocis. Pro-
pter hoc qui loquitur iniqua, non potest latere, nec
præteriet illum corripiens judicium. In cogitationi-
9 bus enim impii interrogatio erit : sermonum autem
illius auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniqui-
10 tatum illius. Quoniam auris zeli audit omnia, & tu-
multus murmurationum non abscondetur.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΣΟΦΙ'Α ΣΑΛΩΜΩ͂Ν.

ΚΕΦ. ά.

1 Ἀγαπήσατε δικαιοσύνην οἱ κρίνοντες τὴν γῆν, † φρονήσατε
περὶ τοῦ κυρίου ἐν ἀγαθότητι, † καὶ ἐν ἁπλότητι καρδίας ζητήσατε
2 αὐτόν. † Ὅτι εὑρίσκεται τοῖς μὴ πειράζουσιν αὐτὸν, † ἐμφανίζε-
3 ται δὲ τοῖς μὴ ἀπιστοῦσιν αὐτῷ. † Σκολιοὶ γὰρ λογισμοὶ χωρίζουσιν
4 ἀπὸ θεοῦ, † δοκιμαζομένη τε ἡ δύναμις ἐλέγχει τοὺς ἄφρονας. † Ὅτι
εἰς κακότεχνον ψυχὴν οὐκ εἰσελεύσεται σοφία, † οὐδὲ κατοικήσει
5 ἐν σώματι καταχρέῳ ἁμαρτίας. † Ἅγιον γὰρ πνεῦμα (α) παιδείας
φεύξεται δόλον, † καὶ ἀπαναστήσεται ἀπὸ λογισμῶν ἀσυνέτων, † καὶ
6 ἐλεγχθήσεται ἐπελθούσης ἀδικίας. † Φιλάνθρωπον γὰρ πνεῦμα
(β) σοφία, † καὶ οὐκ (γ) ἀθῳώσει βλάσφημον ἀπὸ χειλέων αὐτοῦ, † ὅτι τῶν
νεφρῶν αὐτοῦ μάρτυς ὁ θεὸς, καὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐπίσκοπος ἀλη-
7 θὴς, † καὶ τῆς (δ) γλώσσης ἀκουστής. † Ὅτι πνεῦμα κυρίου (ε) πεπλή-
ρωκε τὴν οἰκουμένην, † καὶ τὸ συνέχον τὰ πάντα γνῶσιν ἔχει φωνῆς.
8 † Διὰ τοῦτο φθεγγόμενος ἄδικα οὐδεὶς μὴ λάθῃ, † (ζ) οὐδὲ μὴν πα-
9 ροδεύσῃ αὐτὸν ἐλέγχουσα ἡ δίκη. † Ἐν γὰρ διαβουλίοις ἀσεβοῦς ἐξέ-
τασις ἔσται, † λόγων δὲ αὐτοῦ ἀκοὴ πρὸς κύριον ἥξει † εἰς ἔλεγχον
10 ἀνομημάτων αὐτοῦ. † Ὅτι οὖς ζηλώσεως ἀκροᾶται τὰ πάντα, † καὶ
θροῦς γογγυσμῶν οὐκ ἀποκρύπτεται.

MS. A. (α) σοφίας (β) σοφίας, (γ) ἀθοώσει (δ) γλώσσης αὐτοῦ ἀκουστής.
(ε) ἐπλήρωσεν (ζ) οὐδὲ μὴ παροδεύσῃ

SAPIENTIA SALOMONIS.

CAP. I.

*Diligite justitiam, qui judicatis terram. * Sen-* 1
tite de Domino in bonitate, & in simplicitate cor-
dis quærite illum : Quoniam invenitur ab his qui 2
non tentant illum : apparet autem eis qui fidem ha-
bent in illum. Perversæ enim cogitationes sepa- 3
rant à Deo : probata autem virtus corripit insipien-
tes. Quoniam in malevolam animam non introibit 4
sapientia, neque habitabit in corpore subdito (a) pec-
catis. Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet do- 5
lum, & auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine in-
tellectu, & corripietur superveniente iniquitate.
Benignus est enim spiritus (b) sapientia, & non libe- 6
rabit maledicum à labiis suis : quoniam renum illi-
us testis est Deus, & cordis illius scrutator est ve-
rus, & linguæ auditor. Quoniam spiritus Domi- 7
ni replevit orbem terrarum, & (c) hoc quod conti-
net omnia, scientiam habet vocis. Propter hoc, qui 8
loquitur iniqua, nemo latebit, nec præteriet illum
corripiens judicium. In cogitationibus enim impii 9
interrogatio erit, sermonum autem illius auditio ad
Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius.
Quoniam auris zeli audit omnia : & tumultus 10
murmurationum non abscondetur.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܬܘܒ ܟܬܒܐ ܕܚܟܡܬܐ ܪܒܬܐ ܕܫܠܝܡܘܢ ܒܪ ܕܘܝܕ *

* [illegible]

[illegible]

* [illegible] *

1 [illegible] *
2 [illegible] *
3 4 [illegible] *
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible] *
[illegible]
[illegible]
7 [illegible] *
8 [illegible] *
9 [illegible] *
10 [illegible]

SEQUITUR

LIBER SAPIENTIÆ

MAGNÆ SALOMONIS

filii Davidis.

De quo dubium factum est, quasi ab aliquo alio Hebræorum sapiente conscriptus fuerit spiritu prophetico nomine Salomonis suppositus, ac receptus.

CAP. I.

DILIGITE justitiam judices ter- 1
ræ, & bene sentite de Domino, & corde
simplici quærite eum. Nam reperitur ab iis 2
qui non tentant eum, seséque exhibet iis qui
credunt ipsum. Pravæ siquidem cogitationes 3
alienant à Deo ; potentia verò tentata ar-
guit insipientes. Nam in animam pravitati- 4
bus fœdatam non ingreditur sapientia, nec
habitat in corpore peccatis obnoxio. Spi- 5
ritus enim sanctus & disciplina dolum fugit,
& recedit à cogitationibus eorum qui sunt
sine cognitione, & vituperat omnem per-
versitatem quæ advênit. Amicus est quidem 6
hominum spiritus sapientiæ, at non justifi-
cat gentē blasphemā à labiis ejus : quoniam
Deus testis est renum & cordis, visitator ve-
ritatis, & auditor linguæ hominis. Nam 7
spiritus Domini replet orbem, & ille qui te-
net omnia scienter, habet vocē ipsius. Pro- 8
pterea nemo est qui loquatur impietatem,
& lateat : neque effugiet judicium correpti-
onis. Nam de cogitationibus impii fiet per- 9
quisitio, & fama verborum ejus perveniet
ad Dominum, ad impietatem ejus redar-
guendam. Quoniam auris invidi audit 10
omnia, & usus murmurandi non delitescit.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* بسم الله الحي الخالق الرازق الدايم الازلي *

* كتاب حكمة سليمان ابن داوود الذي ملك على بني اسراييل *

* الفصل الاول *

1 * يا قضاة الارض احبوا العدل * تفطنوا في قدرة الرب بفطنة صالحة * واطلبوه ببساطة
3 2 قلب * فانه انما يوجد عند الذين لا يحربونه * ويظهر للذين لا يكذبونه * لان الافكار الصعبة
4 الملتوية تفصل من الله * والقوة المحنة توبخ الجهال * لان النفس الرديه صناعتها لن تدخل
5 الحكمة اليها * ولن تسكن في جسم غريم للخطايا * لان روح الادب قدسا يهرب من الغش *
6 ويفر طافرا من الافكار العادمة الفهم * ويوبخ اذا حضر الظلم * لان روح الحكمة متعطفا *
فما يزكي المفتري من شفتيه * لان الله شاهد على كليتيه * ورقيب صادق يراقب قلبه *
7 وسامع من لسانه * لان روح الرب قد ملأ المسكونة * والمحيط بكل البرايا قد حوى معرفة
8 نغمها * فلهذا ما يكتم عنه ولا احد ممن يتكلم اقوالا ظالمة * ولا تتباطي عنه
9 الطايلة تكشف امره * لان المنافقين سيفحص عنهم في افكارهم * وسماع اقواله سيجي الى الرب
10 توبيخا لاثامه * لانه من تلقاء الغيرة يسمع كافة الاشياء * وتجاسر التذمرات ما يخفى عنه *

IN NOMINE DEI

Vivificantis, Creatoris, Munifici, Immutabilis, Æterni.

Liber SAPIENTIÆ Salomonis filii Davidis, qui regnavit super filios Israelis.

CAP. I.

O Judices terræ, diligite justitiam, 1
sentite de potentia Domini intellectu sa-
no, & simplicitate cordis quærite ipsum.
Nam reperitur quidem apud eos qui non 2
tristant eum, & apparet iis qui non cen-
sent illum mendacem. Cogitationes enim 3
asperæ ac perversæ separant à Deo, & ro-
bur tentatum arguet insipientes. Nam in 4
animam cujus pravæ sunt actiones, non
introibit sapientia, neque habitabit in cor-
pore peccatis obnoxio. Quoniam spiritus 5
disciplinæ sanctus fraudem refugit, & re-
siliens demigrat à cogitationibus intelle-
ctu carentibus ; & cùm adest iniquitas,
arguitur. Spiritus enim sapientiæ beni- 6
gnus non justificabit blasphemum à labiis
ejus : quia Deus testis est renum ejus, &
explorator verax, observans cor ejus, &
linguam ipsius audiens. Etenim spiritus 7
Domini replet orbem, & qui creaturas o-
mnes amplectitur, possidet notitiam vocis
earum. Et idcirco non latet eum ne ullus 8
quidem ex his qui proferunt sermones im-
pios, nec differetur ab eis pœna rem illo-
rum detegens. Nam de impiis perquisitio 9
fiet quoad cogitationes eorum, & fama
sermonum eorum ad Dominum perveniet
in redargutionem iniquitatum eorum.
Nam ob zeli causam res omnes audit, & 10
audacia murmurationum non latet illum.

Versio VULG. LAT.

11 Custodite ergò vos à murmuratione, quæ nihil prodest, & à detractione parcite linguæ, quoniam sermo obscurus in vacuũ non ibit: os autem, quod mentitur, occidit
12 animam. Nolite zelare mortem in errore vitæ vestræ, neque acquiratis perditioné in operibus manuum ve-
13 strarum. Quoniam Deus morté non fecit, nec lætatur in
14 perditione vivorum. Creavit enim, ut essent omnia: & sanabiles fecit nationes orbis terrarum: & non est in il-
15 lis medicamentum exterminii, nec inferorũ regnnm in
16 terra. Justitia enim ꝑpetua est, & immortalis. Impii autem manib⁹ & verbis accersierunt illam: & æstimantes illam amicam, defluxerunt, & sponsiones posuerunt ad illam: quoniam digni sunt qui sint ex parte illius.

CAP. II.

1 DIxerunt enim cogitantes apud se non recté: Exiguũ, & cum tædio est tempus vitæ nostræ, & non est refrigerium in fine hominis, & non est qui agnitus sit re-
2 vers⁹ ab inferis: Quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erim⁹ tanquam non fuerimus: quoniã fum⁹ flatus est in naribus nostris: & sermo scintilla ad commovendũ cor
3 nostrum: Qua extincta, cinis erit corp⁹ nostrũ, & spiritus diffundetur tanquã mollis aër, & transibit vita nostra tanquam vestigiũ nubis, & sicut nebula dissolvetur, quæ fugata est à radiis solis, & à calore illius aggravata:
4 Et nomen nostrũ oblivionem accipiet ꝑ tempus, & ne-
5 mo memoriã habebit operũ nostrorum. Umbræ enim transitus est tempus nostrum, & non est reversio finis nostri: quoniam consignata est, & nemo revertitur.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

11 † Φυλάξασθε τοίνυν γογγυσμὸν ἀνωφελῆ, † καὶ ἀπὸ καταλαλιᾶς φείσασθε γλώσσης· † ὅτι φθέγμα λαθραῖον κενὸν οὐ πορεύσεται, †
12 στόμα δὲ καταψευδόμενον ἀναιρεῖ ψυχήν. † Μὴ ζηλοῦτε θάνατον ἐν πλάνῃ ζωῆς ὑμῶν, † μηδὲ ἐπισπᾶσθε ὄλεθρον(η) ἔργοις χειρῶν
13 ὑμῶν· † Ὅτι ὁ Θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησεν, † οὐδὲ τέρπεται(θ) ἐπ'
14 ἀπωλείᾳ ζώντων. † Ἔκτισε γὰρ εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα, † καὶ σωτήριοι αἱ γενέσεις τοῦ κόσμου, † καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐταῖς φάρμακον ὀλέ-
15 θρου, † οὔτε ᾅδου βασίλειον(ι) ἐπὶ γῆς· † Δικαιοσύνη γὰρ ἀθά-
16 νατός ἐστιν· † Ἀσεβεῖς δὲ ταῖς χερσὶ καὶ τοῖς λόγοις προσεκαλέσαντο αὐτόν, † φίλον ἡγησάμενοι αὐτὸν ἐτάκησαν, † καὶ συνθήκην ἔθεντο πρὸς αὐτόν, † ὅτι ἄξιοί εἰσι τῆς ἐκείνου μερίδος εἶναι.

MS.A. (η) ἐν ἔργοις (θ) ἐπ' * ἀγγελείᾳ (ι) ἐπὶ τῆς γῆς.

ΚΕΦ. β'.

1 ΕΙπον γὰρ (α) ἑαυτοῖς λογισάμενοι οὐκ ὀρθῶς, † Ὀλίγος ἐστὶ καὶ λυπηρὸς ὁ βίος ἡμῶν, † καὶ οὐκ ἔστιν ἴασις ἐν τελευτῇ ἀνθρώπου, †
2 καὶ οὐκ ἐγνώσθη ὁ ἀναλύσας ἐξ ᾅδου. † Ὅτι αὐτοσχεδίως ἐγενήθημεν, † καὶ μετὰ τοῦτο ἐσόμεθα ὡς οὐχ ὑπάρξαντες, † ὅτι καπνὸς ἡ πνοὴ ἐν ῥισὶν ἡμῶν, † καὶ ὁ λόγος σπινθὴρ ἐν κινήσει καρδίας ἡμῶν,
3 † Οὗ (β) σβεσθέντος τέφρα ἀποβήσεται τὸ σῶμα, † καὶ τὸ πνεῦμα
4 διαχυθήσεται ὡς χαῦνος ἀήρ. † Καὶ τὸ ὄνομα ἡμῶν ἐπιλησθήσεται ἐν χρόνῳ, † καὶ οὐθεὶς μνημονεύσει τῶν ἔργων ἡμῶν· † καὶ παρελεύσεται ὁ βίος ἡμῶν ὡς ἴχνη νεφέλης, † καὶ ὡς ὁμίχλη διασκεδασθήσεται, † διωχθεῖσα ὑπὸ ἀκτίνων ἡλίου, † καὶ ὑπὸ θερμότητος
5 αὐτοῦ βαρυνθεῖσα. † Σκιᾶς γὰρ πάροδος ὁ βίος ἡμῶν, καὶ οὐκ ἔστιν ἀναποδισμὸς τῆς τελευτῆς ἡμῶν, † ὅτι κατεσφραγίσθη, καὶ οὐδεὶς ἀναστρέφει.

MS.A. (α) ἐν ἑαυτοῖς (β) σβεσθέντος

Cum Translatione LATINA.

Custodite ergo vos à murmuratione, quæ nihil prodest: & à detractione parcite linguæ. Quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit: os autem, quod mentitur, occidit animam. Nolite zelare mortem in errore vitæ vestræ: neque acquiratis perditionem operibus manuum vestrarum. Quoniam Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum. Creavit enim ut essent omnia; & (d) salutares generationes mundi: et non est in illis medicamentum exterminii, nec inferorũ regnum in terra. Justitia enim (e) immortalis est. Impii autem manibus & verbis accersierunt illam: æstimantes illam amicam defluxerunt, & sponsionem posuerunt ad illam, quoniam (f) digni sunt qui sint ex parte illius.

CAP. II.

DIxerunt enim cogitantes (a) apud se non recte: Exigua est, & cum tædio vita nostra, & non (b) est remedium in fine hominis: & non est agnitus qui sit reversus ab inferis. Quia (c) ex nihilo nati sumus: & post hæc erimus, tanquam non fuerimus. Quoniam fumus est afflatus in naribus nostris, & (d) sermo scintilla ad commovendum cor nostrum. (e) Qua extincta cinis evadet corpus, & spiritus diffundetur tanquam mollis aer. Et (f) nomen nostrum oblivioni accipiet in tempore, et nemo memoriam habebit operum nostrorũ. Et transibit vita nostra tanquam vestigiũ nubis, & sicut nebula dissolvetur, quæ fugata est à radiis solis: et à calore illius aggravata. Umbra enim transitus est vita nostra: et non est reversio finis nostri: quoniam consignata est, & nemo revertitur.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]

Cavete igitur à murmuratione, quòd nullũ sit in ipsa emolumentum: & ab obtrectatione parcite linguis vestris, quoniam sermo clandestinus non prodit in vanum: os autem mendax perimit animam. Ne æmulemini mortem errore incolatûs vestri, néve trahamini jacturâ perniciosi operis manuum vestrarum: Quoniam Deus mortem non fecit, neque oblectatur interitu vivorum. Imò creavit, ut existerent omnia: & in ipsa mundi origine vitam experté mortis veneno. Neq; infernus regnum habet super terram. Justitia enim sine morte est: Impii verò cùm verbis, tùm factis suis advocârunt eam, amicam sibi arbitrati sunt eam, & corrupti sunt, & adhibito jurejurando pactum cum ea statuerunt: quia digni sunt qui sint portio illi⁹.

CAP. II.

DIxerunt enim apud semetipsos, non rectè ratiocinantes, Brevis ac ærumnosus est incolatus noster, nec est remediũ contra obitum hominis, necdum apparuit quisquam qui sit ab inferis dimissus. Nam ex improviso facti fuimus, & post hæc erim⁹ iterum quasi non fuissemus: quoniam ut fumus est spiritus in naribus nostris, & sermo ut scintilla movetur in corde nostro; Quâ extinctâ, quasi cinis fiet corpus, & spiritus ut tenuis aër diffundetur, Et oblivioni tradetur nomen nostrum lapsu temporis, & nemo recordabitur operum nostrorum: & incolatus noster quasi vestigia nubium præteribit, et velut nebula quæ radiis solis expellitur, et cui dies solis est infensus. Umbra enim præterfluens est incolat⁹ noster, nec est remedium contra obitum nostrum: destinatus enim est, nec est qui revocet.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

11 * فتحفظوا اذا من التذمر الذي لا ينفع * واشفقوا على لسانكم من الوقيعة * لان النعمة
12 الخفية ما تتبرا باطلا * والفم الكذوب يبيد النفس * لا تغايروا موتى بضلالة حياتكم * ولا
13 تستجلبوا هلاكا باعمال ايديكم * فان الله ما صنع موتا * ولا يطرب بهلاك الاحياء * لانه
14 انما خلق البرايا لتكون موجودة * ومواليد العالم ذوات خلاص * وليس فيها سم الهلكة *
15 وليس للجحيم ملك في الارض * لان العدل هو غير مائت * فالمنافقون بايديهم واقوالهم
16 استدعوه * واذا احتسبوه صديقا لهم ذابوا * وجعلوا معه عهدا * انهم مستحقين حظه *

* الفصل الثاني *

1 * لانهم قالوا في انفسهم مفتكرين افتكار سوء * ان عمرنا هو يسير وحزن * ووفاة الانسان
2 ليس فيها شفاء * والحلول من الجحيم لن يعرف * انما ولدنا بذاتنا * وبعد هذا نكون كاننا
3 لم نكن * لان النسمة دخان في حلوقنا * والنطق شرار في نجار قلبنا * فاذا طفيت تصير الجسم
4 رمادا * والروح ينسكب كالهوا المبثوث * واسمنا سينسى في الزمان * ولم يذكر احد اعمالنا *
وعمرنا سيزول كزوال اثر الغمام * ويضمحل كالضباب تلذه شعاعات الشمس ويثقله
5 حرارتها * لان زماننا ظل وارد * وليس لموتنا تعويق * لانه امر مختوم فلن يرده احد *

11 *Abstinete ergò à murmuratione quæ inutilis est, & parcite linguæ vestræ ab altercatione; quia sonus occultus non impunè justificabitur, & os mendosum*
12 *animam interimit. Ne æmulemini mortuos erroræ vitæ vestræ, & ne attrahatis perditionem operibus manuum ve-*
13 *strarum. Deus enim nec mortem fecit, neque delectatur perditione vivorum:*
14 *Quandoquidem ipse creaturas condidit ut existerent: & mundi natalia salutifera sunt, nec inest in eis venenum exitiale: nec est inferno dominium in terra:*
15 *Quippe justitia immortalis est. Impii*
16 *verò manibus ac verbis suis accersiverunt illam: eamque sibi amicam existimantes, liquefacti sunt: & cum ea fœdus inierunt, quòd quidem digni sunt qui servent.*

CAP. II.

1 *DIxerunt enim apud seipsos, reprobâ mente cogitantes, Ætas quidem nostra brevis est ac tristis, & adversùs mortem humanam non est remedium, & qui solutus sit ab inferis haudquaquam cognosci-*
2 *tur. Nati quidem sumus per nosipsos, & postmodum erimus quasi non fuissemus: spiritus enim fumus est in faucibus nostris, & ratiocinatio scintilla in consilio*
3 *cordis nostri: Quâ extinctâ, redigitur corpus in cinerem, & spiritus ut dispersus aër diffunditur:*
4 *Et nomen nostrum decursu temporis in oblivionem veniet, nec quisquam recordabitur factorum nostrorum: ætasque nostra quasi lapsus vestigii nubium elabetur, et sicut nebula radiis solis infestata, ejusdemque*
5 *calore fatigata dissolvetur. Nam tempus nostrum est umbra præteriens, nec est morti nostræ impedimentum: est enim res obsignata quam nemo revocaverit.*

Versio VULG. LAT.

6 Venite ergò, & fruamur bonis quæ sunt, & utamur cre-
7 atura tanquam in juventute celeriter. Vino pretioso
& unguentis nos impleamus: & non prætereat nos flos
8 temporis. Coronemus nos rosis, antequam marcescant:
nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra:
9 Nemo nostrûm exors sit luxuriæ nostræ: ubique relin-
quamus signa lætitiæ: quoniã hæc est pars nostra, & hæc
10 est sors. Opprimamus pauperẽ justum, & non parca-
mus viduæ, nec veterani revereamur canos multi tem-
11 poris. Sit autẽ fortitudo nostra lex justitiæ: quod enim
12 infirmum est, inutile invenitur. Circumveniamus ergò
justum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est o-
peribus nostris, & improperat nobis peccata legis, &
13 diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ. Promittit se
14 scientiam Dei habere, & filium Dei se nominat. Fact⁹
15 est nobis in traductionem cogitationũ nostrarum. Gra-
vis est nobis etiam ad videndum, quoniã dissimilis est
16 aliis vita illius, & immutatæ sunt viæ ejus. Tanquam
nugaces æstimati sumus ab illo, & abstinet se à viis no-
stris tanquam ab immunditiis, & præfert novissima ju-
17 storũ, & gloriatur patrem se habere Deum. Videam⁹
ergò si sermones illius veri sint, & tentem⁹ quæ ventu-
18 ra sunt illi, & sciem⁹ quæ erunt novissima illius. Si enim
est verus filius Dei, suscipiet eum, & liberabit eum de
19 manibus contrariorũ. Contumelia & tormento inter-
rogem⁹ eum, ut sciamus reverentiã ejus, & probemus
20 patientiã illius. Morte turpissima condemnemus eum:
erit enim ei respectus ex sermonibus illius.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 † Δεῦτε (γ) οὖν καὶ ἀπολαύσωμεν τῶν ὄντων ἀγαθῶν, † καὶ χρησώμε-
7 θα τῇ (δ) κτίσει ὡς νεότητι σπουδαίως. † Οἴνου πολυτελοῦς καὶ μύ-
ρων πλησθῶμεν, † καὶ μὴ παροδευσάτω ἡμᾶς ἄνθος (ε) ἀέρος.
8 † Στεψώμεθα ῥόδων κάλυξι πρὶν ἢ μαρανθῆναι. † Μηδεὶς ἡμῶν ἀ-
9 μοιρος ἔστω τῆς ἡμετέρας ἀγερωχίας, † πανταχῇ καταλίπωμεν σύμ-
βολα τῆς εὐφροσύνης, † ὅτι αὕτη ἡ μερὶς ἡμῶν καὶ ὁ (ξ) κλῆρος οὗτος.
10 † Καταδυναστεύσωμεν πένητα δίκαιον, † μὴ φεισώμεθα χήρας, † μη-
11 δὲ (η) πρεσβύτου ἐντραπῶμεν πολιὰς πολυχρονίους. † Ἔστω δὲ ἡμῶν
ἡ ἰσχὺς νόμος τῆς δικαιοσύνης, † τὸ γὰρ ἀσθενὲς ἄχρηστον ἐλέγχε-
12 ται. † (θ) Ἐνεδρεύσωμεν δὲ τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστι, † καὶ
ἐναντιοῦται τοῖς ἔργοις ἡμῶν, † καὶ ὀνειδίζει ἡμῖν ἁμαρτήμα-
13 τα νόμου, † καὶ ἐπιφημίζει ἡμῖν ἁμαρτήματα παιδείας ἡμῶν. † Ἐπαγ-
14 γέλλεται γνῶσιν ἔχειν Θεοῦ, † καὶ παῖδα Κυρίου ἑαυτὸν ὀνομάζει. Ἐγένε-
15 το ἡμῖν εἰς ἔλεγχον ἐννοιῶν ἡμῶν. † Βαρύς ἐστιν ἡμῖν καὶ βλεπόμε-
νος, † ὅτι ἀνόμοιος τοῖς ἄλλοις ὁ βίος αὐτοῦ, † καὶ ἐξηλλαγμέναι
16 αἱ τρίβοι αὐτοῦ. † Εἰς κίβδηλον ἐλογίσθημεν αὐτῷ, † καὶ ἀπέχεται
τῶν ὁδῶν ἡμῶν ὡς ἀπὸ ἀκαθαρσιῶν· † μακαρίζει ἔσχατα δικαίων,
17 † καὶ ἀλαζονεύεται πατέρα Θεόν. † Ἴδωμεν εἰ οἱ λόγοι αὐτοῦ ἀλη-
18 θεῖς, † καὶ πειράσωμεν τὰ ἐν ἐκβάσει αὐτοῦ. † Εἰ γάρ ἐστιν ὁ δίκαι-
ος υἱὸς Θεοῦ, ἀντιλήψεται αὐτοῦ, καὶ † ῥύσεται αὐτὸν ἐκ χειρὸς ἀνθεστη-
19 κότων. † Ὕβρει καὶ βασάνῳ ἐτάσωμεν αὐτὸν, † ἵνα γνῶμεν τὴν ἐπιεί-
20 κειαν αὐτοῦ, † καὶ δοκιμάσωμεν τὴν ἀνεξικακίαν αὐτοῦ. † Θανάτῳ ἀσχήμονι
καταδικάσωμεν αὐτόν· † ἔσται γὰρ αὐτοῦ ἐπισκοπὴ ἐκ λόγων αὐτοῦ.
MS. A. (γ) οὖν ἀπολαύσωμεν (δ) κτήσει ὡς νεότητος (ε) ἔαρος. (ξ) κλῆρος
ἡμῶν. Καταδυναστεύσωμεν (η) πρεσβυτέρου (θ) Ἐνεδρεύσωμεν τὸν

Venite ergo, & fruamur bonis, quæ sunt, & utamur 6
(g) creatura, tanquam juventute, celeriter. Vino pre- 7
cioso & unguentis nos impleamus, & non prætereat
nos flos (h) temporis. Coronemus nos rosis antequã 8
marcescant: Nemo nostrum exors sit luxuriæ no- 9
stræ: ubique relinquamus signa lætitiæ: quoniam hæc
est pars nostra, & sors nostra. Opprimamus pauperẽ 10
justum, non parcamus viduæ, (i) nec veterani reve-
reamur canos multi temporis. Sit autem fortitudo 11
nostra lex (k) justitiæ: quod enim infirmum est, inutile
invenitur. Circumveniamus ergo justum, quoniam 12
insuavis est nobis, & contrarius est operibus nostris,
& exprobrat nobis peccata legis, & diffamat in nos
peccata disciplinæ nostræ. Promittit se scientiam 13
Dei habere, & filium Dei se nominat. Factus est 14
nobis in traductionem cogitationum nostrarum.
Gravis est nobis etiam ad videndum: quoniam dis- 15
similis est aliis vita illius, & immutatæ sunt viæ
ejus. Tanquam nugaces æstimati sumus ab illo, & 16
abstinet se à viis nostris, tanquam ab immunditiis:
præfert novissima justorum, & (l) gloriatur patrem
Deum. Videamus, si sermones illius veri sunt, & 17
tentemus, quæ ventura sunt illi. Si enim justus est 18
filius Dei; suscipiet illum, & liberabit illum de
manibus contrariorum. Contumelia & tormento 19
interrogemus eum, ut sciamus reverentiam illius,
& (m) probemus patientiam illius. Morte turpissi- 20
ma condemnemus eum. Erit enim ei respectus ex
sermonibus illius.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

6 [illegible]
7 8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]

Adeste igitur, bonis fruamur præsentibus, 6
& rebus hisce creatis studiosè utamur in ju-
ventute nostra. Vino exquisito & unguentis 7
impleamus nos, & frondes auræ nos minimè
prætereant. Coronemus nos calyculis ro- 8
sarum antequam marcescant; Et nemo 9
nostrûm sit absque voluptate ad senectu-
tem usque nostram: ubique locorum lin-
quamus symbolum voluptatis nostræ: hæc
enim est sors nostra, & hæc est hæreditas no-
stra. Prævaleamus etiam pauperi justo, nec 10
parcam⁹ viduæ, neque pupillo, nec erubesca-
mus senem antiquum dierum. Vis nostra lex 11
esto justitiæ: infirmus enim ut miser culpa-
tur. Impedimento simus justo, quoniam in- 12
gratus est nobis: adversatur enim operibus
nostris, & exprobrat nobis opera legis, com-
memoratq; adversûm nos deliria impuden-
tiæ nostræ. Arbitratur etiam scientiam Dei 13
sibi inesse, adeóq; dicit de seipso, Filius Dei
sum. Est nobis objurgator cogitationũ no- 14
strarum. Grave nobis est vel aspicere eum; 15
quoniam dissimilis aliorum est incolatus
ejus, & differentes semitæ ipsius. Velut im- 16
mundi reputamur ab eo, & recedit ab iti-
neribus nostris ut ab immunditie: vias
& finem justorum benedicit, Deúmque pa-
trem suũ jactitat. Videam⁹ an veri sint ser- 17
mones ejus, experiamur eum in obitu ipsius.
Si enim justus Dei filius est, suscipiet quidem 18
eum, & eripiet eum de manibus eorũ qui ad-
versantur illi. Contumeliâ & tormento ex- 19
aminem⁹ eum, ut cognoscam⁹ sedulitatẽ hu-
militatis ejus, & probem⁹ eum annon sit in
ipso flagitium. Morte infami damnem⁹ eum: 20
suppeditabitur enim adversùs eum examen è
propriis sermonibus.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

6 * فلنهلموا اذا نتمتع بالخيرات الموجودة * ونستعمل الملك في البرية ما دام زمان الشبيبة * ونملأ من
7 الخمر الفائقة والطيوب اللذيذة * ولا يفوتنا نسيم الزهر * ونتكلل بقعاح الورد والزهور قبل
8 ذبوله * ولا يكون احدنا غير مشارك زهو كبريائنا * ولنخلف في كل موضع سمات جهلنا فان هذا
9 هو حظنا وهذا هو نصيبنا * ولنتجبرن على الفقير المقسط * ولا نرث للارملة * ولا نستحيين
10 من شيبات الشيخ الجزيل زمانه * ولتكون قوتنا شريعة العدل * لان العزم الضعيف
11 يستوضح غير نافع * ولنكمن للعدل * فانه صار لنا عوقا ويقاوم اعمالنا ويعيرنا بمعاصينا
12 السريعة * ويسرح لنا جرائم سيرتنا * ويخبر ان له معرفة الله * ويسمي ذاته ابن الرب * وقد
13 14 صار لنا تعييرا لخواطرنا * ونظرنا اليه هو ثقيل علينا * لان سيرته غير مضاهية سير
15 الآخرين * ومسالكه مستبدلة * وكالشيء الدنس حسبنا عنده * فصل يبتعد من طرائقنا
16 كمن يبتعد من النجاسات * ويطيب اواخر المقسطين * ويتعاظم بان الله اباه * فلننظرن ان
17 كانت اقواله حقة * ولنختبر ما يكون في شخوصه * لان الصديق ان كان ابن الله هو
18 فسينصره وينقذه من يد الذين يقاومونه * ولنستفحصه بالسب والعقاب لنعرف صبره *
19 ولنختبرن احتماله السوء * ولنحكمن عليه بموت مستسمج * فان مراعاته ستكون من اقواله *
20

Agite ergò, bonis fruamur præsentibus, 6
& utamur jucunditate in rebus creatis
quandiu viget tempus adolescentiæ: Vi- 7
no præstantissimo & unguentis suavissi-
mis impleamur, & ne prætereat nos
florum odor: Rosarum floribus ac liliis 8
coronemur antequam flaccescant: Et 9
nemo nostrûm sit non particeps fastûs
petulantiæ nostræ: & quolibet in loco
signa insipientiæ nostræ sinamus; quo-
niam hæc est sors nostra, & hæc portio
nostra. Vim inferamus pauperi justo, 10
et viduæ ne parcamus, et senis longævi
canos ne revereamur. Sit robur nostrum 11
lex justitiæ, quia consilium debile in-
utile esse patet. Insidiemur justo, quoniam 12
est nobis impedimento, et adversans
operibus nostris; improperat nobis
transgressiones legis nostras, et instituti
vitæ nostræ crimina nobis recenset:
Narratque cognitionem Dei se habere, et 13
nominat sese filium Domini: Et factus 14
est nobis ad vituperandum consilia no-
stra. Vel eum intueri grave nobis est; 15
ipsius enim vitæ ratio dissimilis est
rationi vivendi aliorum, ejusque viæ
differentes. Tanquam res immunda 16
censemur apud ipsum, nostraque de-
vitat itinera ut is qui spurciti-
as devitat: extrema justorum beat,
et Deum patrem suum esse gloriatur.
Itaque videamus num veri sint sermones 17
ejus, et experiamur quid eveniat in ipsius
migratione. Nam justus si filius Dei est, 18
opem ei feret, ipsumq; de manu adversa-
rioris ejus liberabit. Conviciis et crucia- 19
tibus iniqui amus eum, ut mansuetudinem
ejus cognoscamus: [illegible]
tiam tentemus. Morte turpissima con- 20
demnemus eum: [illegible]
[illegible] sermonibus ipsius.

Versio VULG. LAT.

21 Hæc cogitaverunt, & erraverunt: excæcavit enim il-
22 los malitia eorum. Et nescierunt sacramenta Dei,
neque mercedem speraverunt justitiæ, nec judica-
23 verunt honorem animarum sanctarum. Quoniam
Deus creavit hominem inexterminabilem, & ad ima-
24 ginem similitudinis suæ fecit illum. Invidia autem di-
25 aboli mors introivit in orbem terrarum: Imitantur
autem illum qui sunt ex parte illius.

CAP. III.

1 Justorum autem animæ in manu Dei sunt, & non tan-
2 get illos tormentum mortis. Visi sunt oculis insipien-
3 tium mori: & æstimata est afflictio exitus illorum; Et
quod à nobis est iter, exterminium: illi autem sunt in
4 pace. Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes
5 illorum immortalitate plena est. In paucis vexati, in
multis benè disponentur: quoniam Deus tentavit eos,
6 & invenit illos dignos se. Tanquam aurum in fornace
probavit illos, & quasi holocausti hostiam accepit il-
7 los, & in tempore erit respectus illorum. Fulgebunt
justi, & tamquam scintillæ in arundineto discurrent.
8 Judicabunt nationes, & dominabuntur populis, & re-
9 gnabit Dominus illorum in perpetuũ. Qui confidunt
in illo, intelligent veritatem: & fideles in dilectione ac-
quiescent illi: quoniam donum & pax est electis ejus.
10 Impii autem secundùm quæ cogitaverunt, correptio-
nem habebunt: qui neglexerunt justum, & à Domino
recesserunt.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

21 † Ταῦτα ἐλογίσαντο, καὶ ἐπλανήθησαν· † ἀπετύφλωσε γὰρ αὐτοὺς
22 ἡ κακία αὐτῶν. † Καὶ οὐκ ἔγνωσαν μυστήρια Θεοῦ, † οὐδὲ μισθὸν
ἤλπισαν ὁσιότητος, † οὐδὲ ἔκριναν γέρας ψυχῶν ἀμώμων.
23 † Ὅτι ὁ Θεὸς ἔκτισε τὸν ἄνθρωπον ἐπ᾽ ἀφθαρσίᾳ, † καὶ εἰκόνα
24 τῆς ἰδίας ἰδιότητος ἐποίησεν αὐτόν. † Φθόνῳ δὲ διαβόλου θάνα-
25 τος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον· † Πειράζουσι δὲ αὐτὸν οἱ τῆς ἐκείνου μερί-
δος ὄντες.

ΚΕΦ. γ΄.

1 † ΔΙκαίων δὲ ψυχαὶ ἐν χειρὶ Θεοῦ, † καὶ οὐ μὴ ἅψηται αὐτῶν βάσα-
2 νος. † Ἔδοξαν ἐν ὀφθαλμοῖς ἀφρόνων τεθνάναι, † καὶ ἐλογίσθη κακώ-
3 σις ἡ ἔξοδος αὐτῶν, † Καὶ ἡ ἀφ᾽ ἡμῶν πορεία σύντριμμα· † οἱ δέ εἰ-
4 σιν ἐν εἰρήνῃ. † Καὶ γὰρ ἐν ὄψει ἀνθρώπων ἐὰν κολασθῶσιν, † ἡ
5 ἐλπὶς αὐτῶν ἀθανασίας πλήρης. † Καὶ ὀλίγα παιδευθέντες μεγά-
λα εὐεργετηθήσονται, † ὅτι ὁ Θεὸς ἐπείρασεν αὐτούς, καὶ εὗρεν αὐτοὺς
6 ἀξίους ἑαυτοῦ. † Ὡς χρυσὸν ἐν χωνευτηρίῳ ἐδοκίμασεν αὐτούς, † καὶ
ὡς ὁλοκάρπωμα θυσίας προσεδέξατο αὐτούς. † Καὶ ἐν καιρῷ ἐπι-
7 σκοπῆς αὐτῶν ἀναλάμψουσι, † καὶ ὡς σπινθῆρες ἐν καλάμῃ διαδρα-
8 μοῦνται. † Κρινοῦσιν ἔθνη καὶ κρατήσουσι λαῶν, † καὶ βασιλεύσει αὐτῶν
9 κύριος εἰς τοὺς αἰῶνας. † Οἱ πεποιθότες ἐπ᾽ αὐτῷ συνήσουσιν ἀλή-
θειαν, † καὶ οἱ πιστοὶ ἐν ἀγάπῃ προσμενοῦσιν αὐτῷ, † ὅτι χάρις καὶ
10 ἔλεος (α) τοῖς ἐκλεκτοῖς (β) αὐτοῦ. † Οἱ δὲ ἀσεβεῖς καθὰ ἐλογί-
σαντο ἕξουσιν ἐπιτιμίαν, † οἱ ἀμελήσαντες τοῦ δικαίου καὶ τοῦ κυρίου
ἀποστάντες.

MS. A (α) ἐν τοῖς (β) αὐτοῦ, † καὶ ἐπισκοπὴ ἐν τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ.

Hæc cogitaverunt, & erraverunt: excæcavit 21
enim illos malitia eorum. Et nescierunt sacramenta 22
Dei, neque mercedem speraverunt justitiæ, nec
judicaverunt honorem animarum sanctarum. Quo- 23
niam Deus creavit hominem inexterminabilem,
(n) & ad imaginem suæ similitudinis fecit illum.
Invidia autem diaboli mors introivit in orbem ter- 24
rarum. (o) Imitantur autem illum, qui sunt ex parte 25
illius.

CAP. III.

Justorum autem animæ in manu Dei sunt: & non 1
tanget illos (a) tormentum. Visi sunt oculis insipi- 2
entium mori, & æstimata est (b) afflictio exitus illo-
rum: Et quod à nobis est iter, exterminium Illi au- 3
tem sunt in pace. Etenim si coram hominibus tor- 4
menta passi sunt; spes eorum immortalitate plena est:
Et in paucis vexati, in multis bene disponentur. Quo- 5
niam Deus tentavit eos, & invenit eos dignos se. 6
Tanquam aurum in fornace probavit illos, quasi (c)
holocausti hostiam accepit illos; Et in tempore (d)
respectus ipsorum fulgebunt, & tanquam scintillæ 7
in arundineto discurrent. Judicabunt nationes, & 8
dominabuntur populis, & regnabit Dominus eorum
in perpetuum. Qui confidunt in illo, intelligent ve- 9
ritatem: & fideles in dilectione acquiescent illi:
quoniam (e) donum & pax est electis ejus. Impii au- 10
tem secundum quæ cogitaverunt, correptionem habe-
bunt, qui neglexerunt justum, & à Domino recesse-
runt.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

21 * ܗܠܝܢ ܐܬܪܢܝܘ ܣܟܠܐ ܘܛܥܘ. ܡܛܠ ܕܥܘܪܬ ܐܢܘܢ ܒܝܫܘܬܗܘܢ. * ܘܠܐ ܝܕܥܘ
22 ܐܪ̈ܙܘܗܝ ܕܐܠܗܐ. ܘܠܐ ܣܟܝܘ ܠܐܓܪܐ ܕܚܣܝܘܬܐ. ܘܠܐ ܦܪܫܘ ܢܦܫ̈ܬܐ ܕܣܒ̈ܐ ܕܠܐ ܡܘܡ.
23 * ܡܛܠ ܕܐܠܗܐ ܒܪܝܗ ܠܒܪܢܫܐ ܕܠܐ ܡܬܚܒܠ. ܒܕܡܘܬܐ ܕܐܝܩܘܢܗ. ܓܒܠ ܓܒܠܬܗ.
24 * ܒܚܣܡܗ ܕܐܟܠܩܪܨܐ ܥܠ ܡܘܬܐ ܠܥܠܡܐ. ܡܢܣܝܢ ܠܗ ܕܝܢ. ܐܝܠܝܢ ܕܡܢܬܗ ܐܢܘܢ.

* ܦܘܠܓܐ ܓ *

1 * ܢܦܫܬܗܘܢ ܕܝܢ ܕܙܕܝܩܐ. ܒܐܝܕܘܗܝ ܐܢܝܢ ܕܐܠܗܐ. ܘܠܐ ܩܪܒ ܠܘܬܗܝܢ ܫܘܢܩܐ.
2 * ܐܬܚܙܝܘ ܒܥܝܢܝ ܣܟܠܐ ܕܡܝܬܝܢ ܐܢܘܢ. ܘܐܬܚܫܒܬ ܡܦܩܬܗܘܢ ܒܝܫܬܐ.
3 4 * ܘܐܝܟ ܬܘܒܪܐ ܡܦܩܬܗܘܢ ܕܡܢܢ. ܗܢܘܢ ܕܝܢ ܐܝܬܝܗܘܢ ܒܫܠܡܐ. * ܐܢ ܓܝܪ
ܒܥܝܢܝ ܒܢܝܢܫܐ ܢܬܚܝܒܘܢ. ܣܒܪܗܘܢ ܕܝܢ ܡܠܐ ܚܝܐ. * ܡܛܠ ܕܩܠܝܠ
5 ܒܩܠܝܠ ܐܬܪܕܝܘ. ܣܓܝ ܢܐܪܬܘܢ. ܡܛܠ ܕܐܠܗܐ ܢܣܝ ܐܢܘܢ. ܘܐܫܟܚ ܐܢܘܢ ܕܫܘܝܢ ܠܗ.
6 7 * ܐܝܟ ܕܗܒܐ ܒܟܘܪܐ ܒܩܐ ܐܢܘܢ. ܘܐܝܟ ܕܒܚܐ ܘܩܘܪܒܢܐ ܡܫܡܠܝܐ ܩܒܠ ܐܢܘܢ. * ܘܒܙܒܢܐ
8 ܢܗܘܐ ܣܘܥܪܢܗܘܢ. ܘܐܝܟ ܙܠܝܩܐ ܕܢܘܪܐ ܒܩܢܝܐ. ܢܪܗܛܘܢ ܙܕܝܩܐ ܒܝܬ ܥܘܠܐ. * ܢܕܘܨܘܢ
9 ܥܡܡܐ. ܘܢܚܕܘܢ ܥܡܡܐ. ܘܢܡܠܘܟ ܥܠܝܗܘܢ ܡܪܝܐ ܠܥܠܡ. * ܘܐܝܠܝܢ ܕܬܟܝܠܝܢ
ܥܠܘܗܝ. ܢܣܬܟܠܘܢ ܩܘܫܬܐ. ܘܡܗܝܡܢܐ ܒܚܘܒܐ. ܢܩܘܝܘܢ ܠܗ. ܡܛܠ
10 ܕܛܝܒܘܬܐ ܘܪܚܡܐ ܠܓܒܝܘܗܝ ܝܗܒ. ܘܣܘܥܪܢܗ ܥܠ ܚܣܝܘܗܝ. * ܪ̈ܫܝܥܐ ܕܝܢ ܐܝܟ
ܡܚܫܒܬܗܘܢ. ܢܩܒܠܘܢ ܨܥܪܐ. ܗܢܘܢ ܕܒܣܪܘ ܠܡܪܝܐ. ܘܪܚܩܘ ܡܢ ܙܕܝܩܘܗܝ.

Hæc cogitârunt stolidi, & errârunt; quia 21
malitia sua excæcavit eos. Nec mysteria 22
Dei nôrunt, nec mercedem piam sperârunt,
neque judicârunt animas senũ inculpatorũ,
Deus enim creavit hominem corruptionis 23
expertem, ad imaginem ideæ suæ massam
condidit suam. Invidiâ diaboli mors in- 24
troivit in mundum: experiuntur autem il-
lam, qui pars ejus sunt.

CAP. III.

Animæ verò justorum in manibus Dei 1
sunt, nec attingit eas cruciatus. Existiman- 2
tur in oculis stultorum esse mortui, & exi-
tus eorum æstimatur infelix: Et quasi con- 3
tritio discessus eorum à nobis: at ipsi sunt in
pace. Licèt enim in oculis hominũ damnen- 4
tur, spes *tamen* illorum est plena vitæ. Quia
paululùm probavit eos, & paululũ castigati 5
fuerũt, plurimâ possidebũt hæreditatẽ: quo-
niã Deus probavit illos, et se dignos compe- 6
rit. Tanquã aurũ in fornace exploravit eos,
tanquam victimas & sacrificia perfecta ac-
cepit illos. Et in tempore fiet visitatio eo- 7
rum: & veluti scintillæ in arundinibus dis-
current justi inter impios. Exultabunt po- 8
puli, & lætabuntur gentes, & regnabit su-
per eos Dominus in æternum. Et qui fi- 9
dunt ipso, intelligunt veritatem: & qui sunt
fideles, per charitatem permanebunt ipsius:
quia gratiam & misericordiam electis suis
impertitur; & visitatio ejus erga pios. Im- 10
pii verò juxta cogitationes suas contumeli-
am consequentur, qui Dominum neglexe-
runt, & à justis ejus recesserunt.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

21 22 * هذه الخطوب افتكروا فيها فظلوا * لان رذيلتهم اعمتهم * فما عرفوا اسرار الله * ولا ارتجوا
23 ثواب البر * ولا ميزوا جسامة كرامات النفوس التي لا عيب فيها * لان الله خلق الانسان في
24 عدم البلاء * وصنعه صورة خاصية * وبحسد المحال دخل الموت الى العالم * فيجرب الانسان
الذين هم من حظ ذاك * الفصل الثالث *
1 2 * ونفوس المقسطين بيد الله * فما يمسهم عذاب * في اعين الجهال ظنوا انهم قد ماتوا *
3 واحتسب شخوصهم اضرارا لهم * ومسيرهم الظن هشما لهم * واما هم فحصلوا في سلامة *
4 5 * ان كانوا امام نظر الناس يتعذبون فرجاؤهم موعب بقاء لا موت فيه * واما ادبوا بخطوب
6 يسيرة * وسيحسن اليهم احسانات جسيمة * لان الله امتحنهم فوجدهم له اهلا * واختبرهم
7 كاختبار الذهب في الكور * واقتبلهم كاقتبال ضحايا محرقة بذاتها * وسيتلالون في اوان
8 تعهدهم * ويحاضرون كسعي الشرار في القصب * وسيدينون الامم ويقضون على الشعوب
9 ويملك الرب عليهم الى الدهور * المتوكلون عليه سيفهمون الحق * والمؤمنون به يصبرون له
10 بمحبة * لان النعمة والرحمة لمختاريه * وتعهده واضح في ابراره * والمنافقون نظير ما
افتكروا سيحصل لهم الانتهار * الذين اهانوا بالصديق وابتعدوا من الرب *

Hujusmodi colloquia meditati sunt, & 21
errârunt; etenim excæcavit eos vitium
ipsorum, Ut nec mysteria Dei nôrint, 22
nec justitiæ præmium sperent, nec di-
gnitatem honorum animarum culpâ
carentium discernant. Deus enim cre- 23
avit hominem ad incorruptibilitatem,
fecitque illum imaginem peculiarem.
At invidiâ dæmonis mors ingressa est 24
mundum, & hominem tentant qui sunt
partium illius.

CAP. III.

Justorum autem animæ in manu Dei 1
sunt, nec tanget illas tormentum. In 2
oculis insipientium æstimantur jam
mortui, & demigratio eorum damno
ipsis esse censetur, Eorumque discessus 3
ipsorum exitium reputatur: verùm ipsi
pace fruuntur. Quamvis in conspectu 4
hominum crucientur, spes tamen illorum
plena est vitâ immortali. Levibus qui- 5
dem rebus castigati fuerunt, at grandia
beneficia conferentur in eos; quoniam
Deus tentavit illos, & se dignos inve-
nit. Probavit eos ut probatur aurum in 6
fornace, & accepit eos ut accipiuntur
[illegible] sponte crematæ. Et tempore vi- 7
sitationis suæ relucebunt, currentque ve-
luti cursu scintillarum inter arundines.
Et judicabunt gentes, & condemnabunt 8
populos, & regnabit super eos Dominus
in secula. Confidentes in ipso, veritatem 9
intelligent: et credentes in eo, amanter
[illegible] ipsius: quoniam gratia & miseri-
cordia in electos ejus, et visitatio ejus
manifesta est in justis illius. Impii au- 10
tem [illegible] cogitârunt, evenient eis in-
[illegible] qui [illegible] justum despexe-
runt, & [illegible] à Domino.

Versio VULG. LAT.

11 Sapientiam enim, & disciplinã qui abjicit, infelix est:
& vacua est spes illorũ, & labores sine fructu, & inuti-
12 lia opera eorum. Mulieres eorũ insensatæ sunt, & ne-
13 quissimi filii eorũ. Maledicta creatura eorũ, quoniam
felix est sterilis: & incoinquinata, quæ nescivit thorũ in
delicto, habebit fructũ in respectione animarũ sancta-
14 rũ: Et spado, qui non operatus est per manus suas iniqui-
tatem, nec cogitavit adversus Deum nequissima: dabi-
tur enim illi fidei donum electum, & sors in templo Dei
15 acceptissima. Bonorum enim laborũ gloriosus est fru-
16 ctus, & quæ non concidat radix sapientiæ. Filii autem
adulterorum in inconsummatione erunt, & ab iniquo
17 thoro semen exterminabitur. Et si quidem longæ vitæ
erunt, in nihilum computabuntur, & sine honore erit
18 novissima senectus illorum. Et si celeriùs defuncti fue-
rint, non habebunt spem, nec in die agnitionis allocuti-
19 oné. Nationis enim iniquæ diræ sunt consummationes.

CAP. IV.

1 O Quàm pulchra est casta generatio cum claritate:
immortalis est enim memoria illius: quoniã et apud Deũ
2 nota est & apud homines. Cùm præsens est, imitantur
illam: & desiderant eam cùm se eduxerit, & in perpe-
tuum coronata triumphat incoinquinatorum certami-
3 num præmium vincens. Multigena autem impiorum
multitudo non erit utilis, & spuria vitulamina non da-
bunt radices altas, nec stabile firmamentum colloca-
bunt.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

11 † Σοφίαν γὰρ καὶ παιδείαν ὁ ἐξουθενῶν ταλαίπωρος, † καὶ κενὴ ἡ ἐλ-
πὶς αὐτῶν. καὶ οἱ κόποι ἀνόνητοι, † καὶ ἄχρηστα τὰ ἔργα αὐτῶν.
12 † Αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἄφρονες, † καὶ πονηρὰ τὰ τέκνα αὐτῶν. † Ἐπι-
13 κατάρατος ἡ γένεσις αὐτῶν, † ὅτι μακαρία στεῖρα ἡ ἀμίαντος † ἥτις
οὐκ ἔγνω κοίτην ἐν παραπτώματι † ἕξει καρπὸν ἐν ἐπισκοπῇ (γ) ψυχῶν.
14 † Καὶ εὐνοῦχος ὁ μὴ ἐργασάμενος ἐν χειρὶ ἀνόμημα, † μηδὲ ἐνθυμη-
θεὶς κατὰ τοῦ κυρίου πονηρά· † δοθήσεται γὰρ αὐτῷ τῆς πίστεως χάρις
15 ἐκλεκτή, † καὶ κλῆρος ἐν ναῷ κυρίου θυμηρέστερος. † Ἀγαθῶν γὰρ πόνων
16 καρπὸς εὐκλεής, † καὶ ἀδιάπτωτος ἡ ῥίζα τῆς φρονήσεως. † Τέκνα
δὲ μοιχῶν ἀτέλεστα ἔσται, † καὶ ἐκ παρανόμου κοίτης σπέρμα ἀφανι-
17 σθήσεται. † Ἐάν τε γὰρ μακρόβιοι γένωνται, εἰς οὐθὲν λογισθήσονται,
18 † καὶ ἄτιμον ἐπ' ἐσχάτων τὸ γῆρας αὐτῶν. † Ἐάν (δ) τε ὀξέως τε-
λευτήσωσιν, οὐκ ἕξουσιν ἐλπίδα, † οὐδὲ ἐν ἡμέρᾳ διαγνώσεως παρα-
19 μύθιον. † Γενεᾶς γὰρ ἀδίκου χαλεπὰ τὰ τέλη.

MS.A. (δ) τε γὰρ ὀξέως

ΚΕΦ. Δ'.

1 † Κρείσσων ἀτεκνία μετὰ ἀρετῆς, † ἀθανασία γάρ ἐστιν ἐν μνήμῃ αὐτῆς,
2 ὅτι καὶ παρὰ θεῷ γινώσκεται καὶ παρὰ ἀνθρώποις. † Παροῦσάν (α) τε
μιμοῦνται αὐτήν, † καὶ ποθοῦσιν ἀπελθοῦσαν, † καὶ ἐν τῷ αἰῶνι στε-
φανηφοροῦσα (β) πομπεύει, † τὸν τῶν ἀμιάντων ἄθλων ἀγῶνα νική-
3 σασα. † Πολύγονον δὲ ἀσεβῶν πλῆθος οὐ χρησιμεύσει, † καὶ ἐκ νόθων
μοσχευμάτων οὐ δώσει ῥίζαν εἰς βάθος, † οὐδὲ ἀσφαλῆ βάσιν (γ) ἑδρά-
σει.

MS.A. (α) τε τιμῶσιν αὐτήν, (β) *ποπέμπει, (γ) ἑδράσει.

Sapientiam enim & disciplinam qui abjicit, infelix 11
est: & vacua est spes illorum, & labores sine fructu,
& inutilia opera eorum: Mulieres eorum insensatæ 12
sunt, & nequissimi filii eorum. Maledicta (f) creatura 13
eorum. Quoniam felix est sterilis (g) incoinquinata, quæ
nescivit thorum in delicto: habebit fructum in respe-
ctione (h) animarum. Et spado, qui non operatus est in 14
(i) manu iniquitatem, nec cogitavit adversus Deum
nequissima. Dabitur enim illi fidei donum electum,
& sors in templo Domini acceptissima. Bonorum 15
enim laborum gloriosus est fructus; & quæ non con-
cidit, radix sapientiæ. Filii autem adulterorum 16
(k) inconsummati erunt: & ab iniquo thoro semen ex-
terminabitur. Et, si quidem longæ vitæ erunt; in ni- 17
hilum computabuntur, & sine honore erit novissima sene-
ctus illorum: Et si celerius defuncti fuerint; non habe- 18
bunt spem, nec in die agnitionis (l) allocutionem. (m)
Nationis enim iniquæ, diræ sunt consummationes. 19

CAP. IV.

Melius est esse sine filiis cum (a) virtute. Im- 1
mortalis est enim memoria illius: quoniam & apud
Deum nota est, & apud homines: Cum præsens 2
est; imitantur illam: & desiderant eam, cum se
abduxerit: & in perpetuum coronata triumphat,
incoinquinatorum (b) certaminum prælium vincens.
Multigena autem impiorum multitudo non erit uti- 3
lis, & (c) adulterinæ plantationes non dabunt ra-
dices altas, nec stabile firmamentum collocabunt.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]

Sapientiã enim ac disciplinã qui contemnit, 11
infelix est, & vana est spes ejus: & in talium
labore nulla inest cognitio, & opera illorum
haud prosperè succedunt. Uxores etiam eo- 12
rum non sunt sapientes, liberi eorum mali,
maledicta denique progenies illorum. Nam 13
benè cedet sterili quæ se minimè contami-
navit, quæ torũ lapsionis non est experta:
fructus percipiet cùm visitabuntur animæ.
Eunucho etiam, cujus manus non perpetrâ- 14
runt legis prævaricationem, nec malum co-
gitavit contra Dominum, dabitur ei pro ipsi-
us gratia & fidelitate, gratia lectissima & hæ-
reditas desiderii in domo Domini. Exquisi- 15
tum est præmium boni laboris, & radices
castitatis non evellentur. Liberi verò mœ- 16
chorum non consequentur perfectionem, &
corruptionem contrahit semen ex concu-
bitu illegitimo. Et, si fuerit longævus in- 17
colatus eorum, nihili æstimabuntur, & ter-
minus senectutis eorum erit infamis: Sin 18
autem celeriùs moriantur, non erit eis spes
neque consolatio in die illo notissimo. Nam 19
progeniei impiorum amarus est finis.

CAP. IV.

Bonum est sine liberis esse servatâ gloriâ: 1
nam vita inest memoriæ illius, quia apud
Deum celebris est & apud homines. Cùm 2
adest, imitantur eam: & cùm abest, expe-
tunt illam: & in hoc seculo ornamento &
corona est induta, præbétque se victricem
agonis eorum qui sine macula sunt. Multi- 3
tudo verò sobolis impiorum nullius est uti-
litatis, & qui è semine sunt peregrino, radi-
cem in profundum non edent, nec stabilem
habebunt firmitatem.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

11 * لأن من يزدري الحكمة والأدب شقي * ورجاوه خايب * واتعابه غير نافعه * واعماله خايبه * نساوه
12 سفيهات * واولاده اشرار وجنس كونه ملعون * لأن العاقر التي لا دنس فيها مغبوطه * التي لم تعرف
13 مضجع في سقطه * فتلك لها ثمر في تعهد النفوس * والخصي الذي لم يعمل بيده
14 مأثمه ولم يفكر على الرب افكارا خبيثه * سيعطى نعمة الايمان المهذبه وحظا في هيكل الرب
15 مستلذا * لأن الاعمال الصالحه ثمرتها فاخر حسناء * وجرثومه الفطنه لا تزعزع * اولاد الفساق
16 لن يكونوا كاملين * والنسل الناشي من المضجع المتعدي السريعه سيبيد * وان طالت
17 اعمارهم سيحسبون لا شي * وشيخوختهم تكون في اواخرهم ممتهنه * وان عرض ان يموتوا سريعا
18 فليس لهم رجاء * ولا عزاء في يوم الاستعلام * لأن القبيله الظالمه عاقبتها رديه *
19

* الفصل الرابع *

1 * امر مفضل عدم الاولاد مع الفضيله لأن ذكرها عادم الموت * لانها معروفه عند الله والناس *
2 * اذا حضرت شاهدوها * واذا انصرفت تاقوا اليها * وفي هذا الدهر تسمع لابسه اكليلا غالبا
3 جهاد المعارك التي لا دنس فيها * كثير نسل جماعة المنافقين لم ينجح * والغصون النغله
لن يعرف منها اصلا * ولا تجعل [illegible]

Nam qui sapientiam ac disciplinam 11
contemnit, infelix est, irrita spes ejus,
labores ipsius inutiles, & vana opera
ejus: Uxores ejus procaces, liberi ma- 12
ligni, & origo naturæ ejus maledicta.
Beata est enim sterilis in qua non est la- 13
bes, quæ concubitum lapsu non cogno-
vi; quoniam hanc fructus manet in vi-
sitatione animarum. Et eunucho qui 14
scelus manu suâ non commisit, nec pra-
vas de Domino commentationes cogita-
vit, integerrima fidei gratia conferetur,
& sors in templo Domini jucundissima.
Bonorum enim operum eximius ac pul- 15
cherrimus est fructus, & radix pru-
dentiæ inconcussa. Filii adulterorum 16
non erunt perfecti; & stirps è concubi-
tu legem transgrediente procreata, peri-
bit. Etiamsi diuturnæ fuerint ætates 17
eorum, nullius erunt pretii: & sene-
ctus eorum erit in extremis ipsorum ab-
jecta. Quòd si celeriter eos mori con- 18
tingat, neque spem habent neque sola-
tium in die percontationis: Quando- 19
quidem nationis impiæ pessimus est exi-
tus.

CAP. IV.

Preclara res est carentia liberorum 1
cum virtute conjuncta, ut cujus memo-
ria sit mortis exors: quoniam nota est
apud Deum & homines. Hanc præsen- 2
tem imitantur, abeuntem exoptant: &
in hoc seculo triumphat redimita diade-
mate victoriam ex agone certaminum
incontaminatorum reportante. Multi- 3
tudo progeniei turbæ impiorum haud pro-
ficiet [illegible]
[illegible]

Versio VULG. LAT.

4 Et si in ramis in tempore germinaverint, infirmiter
posita, à vento commovebuntur, & à nimietate ven-
5 torum eradicabuntur. Confringentur enim rami in-
consummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad
6 manducandum, & ad nihilum apti. Ex iniquis enim
somnis filii qui nascuntur, testes sunt nequitiæ adver-
7 sùs parentes in interrogatione sua. Justus autem si
8 morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Senect⁹
enim venerabilis est non diuturna, neque annorum nu-
9 mero computata: cani autem sunt sensus hominis. Et
10 ætas senectutis vita immaculata. Placens Deo factus
est dilectus, & vivens inter peccatores translatus est.
11 Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne
12 fictio deciperet animam illius. Fascinatio enim nuga-
citatis obscurat bona, & inconstantia concupiscentiæ
13 transvertit sensum sine malitia. Consummatus in brevi
14 explevit tempora multa: Placita enim erat Deo anima
illius: propter hoc properavit educere illum de medio
iniquitatum: populi autem videntes, & non intelligen-
15 tes, nec ponentes in præcordiis talia: Quoniã gratia
Dei, & misericordia est in sanctos ejus, & respectus in
16 electos illius. Condemnat autem justus mortuus vivos
impios, & juventus celeriùs consummata, longã vitam
17 injusti. Videbunt enim finem sapientis, & non intelli-
gent quid cogitaverit de illo Deus, & quare munierit
illum Dominus,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

4 † Κἂν γὰρ ἐν κλάδοις πρὸς καιρὸν ἀναθάλλῃ, † ἐπισφαλῶς βεβη-
κότα ὑπὸ ἀνέμου σαλευθήσεται, † καὶ ὑπὸ βίας ἀνέμων ἐκριζωθήσεται.
5 † Περικλασθήσονται κλῶνες (δ) ἀτέλεστοι, † καὶ ὁ καρπὸς αὐτῶν ἄχρη-
6 στος, ἄωρος εἰς βρῶσιν, † καὶ εἰς οὐθὲν ἐπιτήδειος. † Ἐκ γὰρ ἀνόμων
ὕπνων τέκνα γεννώμενα † μάρτυρές εἰσι πονηρίας κατὰ γονέων ἐν
7 ἐξετασμῷ αὐτῶν. † Δίκαιος δὲ ἐὰν φθάσῃ τελευτῆσαι, ἐν ἀνα-
8 παύσει ἔσται. † Γῆρας γὰρ τίμιον οὐ τὸ πολυχρόνιον, † οὐδὲ ἀριθμῷ
9 ἐτῶν μεμέτρηται. † πολιὰ δέ ἐστι φρόνησις ἀνθρώποις, † Καὶ ἡλικία
10 γήρως βίος ἀκηλίδωτος. † (ε) Εὐάρεστος τῷ Θεῷ γενόμενος
11 ἠγαπήθη, † καὶ ζῶν μεταξὺ ἁμαρτωλῶν μετετέθη. † Ἡρπάγη μὴ
κακία ἀλλάξῃ σύνεσιν αὐτοῦ, † ἢ δόλος ἀπατήσῃ ψυχὴν αὐτοῦ.
12 † Βασκανία γὰρ φαυλότητος ἀμαυροῖ τὰ καλά, † καὶ ῥεμβασμὸς
13 ἐπιθυμίας μεταλλεύει νοῦν ἄκακον. † Τελειωθεὶς ἐν ὀλίγῳ ἐπλήρωσε
14 χρόνους μακρούς. † Ἀρεστὴ γὰρ ἦν Κυρίῳ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ· † διὰ τοῦτο
ἔσπευσεν ἐκ μέσου πονηρίας. † οἱ δὲ λαοὶ ἰδόντες καὶ μὴ νοήσαντες,
15 † μηδὲ θέντες ἐπὶ διανοίᾳ τὸ τοιοῦτο, † Ὅτι χάρις καὶ ἔλεος (ζ) ἐν
16 τοῖς ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ, † καὶ ἐπισκοπὴ ἐν τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ. † Κατα-
κρινεῖ δὲ δίκαιος (η) καμὼν τοὺς ζῶντας ἀσεβεῖς, † καὶ (θ) νεότης
17 τελεσθεῖσα ταχέως πολυετὲς γῆρας ἀδίκου. † Ὄψονται γὰρ τελευτὴν
σοφοῦ, καὶ οὐ νοήσουσι τί ἐβουλεύσατο περὶ αὐτοῦ, † καὶ εἰς τί ἠσφαλίσατο
αὐτὸν ὁ Κύριος.

MS. A. (δ) ἀτελέσατοι, (ε) Εὐάρεστος Θεῷ (ζ) ἐν τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ, καὶ ἐπι-
σκοπὴ ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ. (η) θανὼν (θ) νεότητες

*Nam etsi in ramis ad tempus germinaverint; infir- 4
miter posita à vento commovebuntur, & à violentia
ventorum eradicabuntur. Confringentur rami incon- 5
summati, & fructus illorum inutilis, acerbus ad
manducandum, & ad nihilum aptus. Ex iniquis 6
enim (d) somnis filii qui nascuntur, testes sunt ne-
quitiæ parentum in interrogatione sua. Justus 7
autem, si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio
erit. Senectus enim venerabilis est, non diuturna, 8
nec quæ annorum numero computata: canicies au-
tem est prudentia hominibus: Et ætas senectutis, 9
vita immaculata. Placens Deo factus, dilectus 10
est: & vivens inter peccatores, translatus est. Ra- 11
ptus est; ne malitia mutaret intellectum illius,
aut fictio deciperet animam illius. Fascinatio nu- 12
gacitatis obscurat bona, & inconstantia concupi-
scentiæ transvertit sensum sine malitia. Consum- 13
matus in brevi explevit tempora multa. Placita 14
enim erat Domino anima illius. Propter hoc propera-
vit de medio iniquitatis. Populi autem videntes, &
non intelligentes, nec ponentes in præcordiis talia:
Quoniam gratia & misericordia in electos ejus, & 15
respectus in sanctos illius. Condemnat autem justus 16
mortuus vivos impios: & juventus celerius con-
summata (e) longævam senectutem injusti. Videbunt 17
enim finem sapientis, & non intelligent, quid cogita-
verit de illo, & quare munierit illum Dominus.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]

Et quamvis frondes ac virgulta producant, 4
ad mediocre *tamen* tempus germinabunt, nec
tutò procedent, & à vento movebuntur, &
à vento valido eradicabuntur; Virgulta eo- 5
rum penitùs frangentur, fructus eorum vitia-
ti, ad esum infausti, nullíque rei utiles. Et li- 6
beri ex illegitimo congressu procreati, mali
testes adversùs parentes suos cùm examina-
buntur. Justus autem sive præmaturè moria- 7
tur, erit in quiete: sive in longitudine die-
rum moriatur, in honore invenietur. Senect⁹ 8
& honor nequaquam *sumitur* è longitudine
temporum, neq; numerus annorum utriusque,
mensurâ supputatur: Sed cani sunt pruden- 9
tia hominis; statura verò senectutis, incola-
tùs quietus. Et quia Deo placuit, dilectus 10
fuit: quia morabatur inter peccatores, trans-
tulit illum. Raptus est, ut ne mutaret mali- 11
tia mentem ejus, néve deciperet fraus lin-
guam ejus. Æmulatio enim mala, quæ sunt 12
bona depravat; & perturbatio concupiscen-
tiæ obest menti bonæ. Perfectus paulisper, 13
explevit tempora multa. Placuit enim Deo 14
anima ipsius; & quia justus erat, citiùs eri-
puit eum de medio malitiæ. Populi autem 15
videntes non intellexerunt, nec in animum
suum induxerunt quam ob causam tale sit
judicium, & gratia atque misericordia Dei
in pios suos, & visitatio Dei in electos suos.
Judicat justos, & impios perdit vivos. Et 16
pueri prodeuntes ad exiguum tempus, præ-
stant longævo tempori senum flagitiosorum.
Videbunt quidem mortem justi, at non in- 17
telligent quid consilii ceperit de illo Deus,
& quare cautè servârit illum Dominus:

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

4 * وان اينع في اغصانها ورقا مدة ما ثابته في صيانة * فسيهز الرياح وتقلعه عواصف الرياح *
5 * تنقصف فروعهم غير كاملة * وثمرهم لن تصلح للاكل اذ ليست في وقتها * وليست لاحد
6 موافقه * لان الاولاد المولودين من الاثمة هم شهود على شر والديهم في التكشف عنهم *
7 8 * فاما العادل اذا بلغ الوفاة فسيكون في راحة * لان كرامة الشيخوخة ليست بكثرة السنين *
9 ولا تحصى بعدد السنين * وانما الشيب فهم الناس وسن الشيخوخة سيرة لا دنس فيها *
10 11 * من يرضي الله يحب * وبينما يكون عايشا بين الخطاة ينقل * ويخطف قبل ان تغير
12 الرذيلة فهمه * او يطغي الغش نفسه * لان حسد الشر يسود الحسنات وطموح الشهوة يقلب
13 14 عقلا ساذجا * واذا توفي مدة يسيرة اكمل سنين طويلة * لان نفسه كانت مرضية للرب *
15 فلذلك بادر فانصرف من وسط الشر * والشعوب راوا ذلك ولم يفهموه * ولم يحصلوا في ذهنهم
16 ما معنى ذلك * ان انصاف الله هو في ابراره * وتعاهده يكون في مختاريه * والانسان العادل
يكون مصورا * فيدينون المنافقين حين يكونون احياء * وذو الحداثة اذا توفي سريعا *
17 يحاكم كثير سني الشيخوخة الظالمة * لانهم يعاينون وفاة الحكيم * وما يفقهون ماذا فكر
ارتأى فيه * او لماذا صانه الرب *

*Et licèt è ramis eorum egerminaverint 4
frondes firmiter aliquandiu stabiles, at-
tamen venti concutient illos, & procellæ
ventorum evellent eos. Virgulta eorum 5
effringentur nondum perfecta, & fructus
eorum ut qui intempestivus, non est esui
commodus, nec ulli conducens. Nam li- 6
beri ex iniquis geniti, testes erunt nequi-
tiæ parentum suorum, cùm explorabun-
tur. At verò justus cùm obitum attige- 7
rit, erit in tranquillitate. Honor enim 8
senectutis non consistit in annorum multi-
tudine, neque annorum numero computa-
tur. At canities prudentia est hominũ, & 9
anni senectutis immaculatæ vitæ insti-
tutum. Qui Deo placet, diligitur; dum- 10
que vivens est inter peccatores, transfer-
tur: Et rapitur antequam vitium mu- 11
tet intellectum ejus, aut seducat fraus
animam ipsius. Æmulatio enim nequi- 12
tiæ denigrat benefacta, & immoderatus
libidinis appetitus sinceram mentem per-
vertit. Cùm verò defunctus est, bre- 13
vi intervallo longos implevit annos.
Quia anima ejus grata erat Domino, 14
propterea maturiùs discessit è medio ne-
quitiæ. Sed populi hoc cernentes non 15
intellexerunt, nec mente suâ deprehende-
runt quid hoc significet, quòd justitia
Dei sit in justos suos, & visitatio ejus
in electos suos, Et homo justus damnum 16
patiatur. Verùm damnabunt impios dum
fuerint vivi; & juvenis cùm celeriùs
defunctus fuerit, judicabit multitudi-
nem annorum impiæ senectutis. Nam 17
videntes obitum sapientis, nec intelli-
gentes quodnam de eo consilium cepe-
rit, aut quorsum custodierit eum Do-
minus.*

Versio VULG. LAT.

18 Videbunt & contemnent eum: illos autem Dominus
19 irridebit. Et erunt post hæc decidentes sine honore, & in contumelia inter mortuos in perpetuum: quoniã disrumpet illos inflatos sine voce, & commovebit illos à fundamentis, & usque ad supremum desolabuntur: &
20 erunt gementes, & memoria illorum peribit. Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, & traducent illos ex adverso iniquitates ipsorum.

CAP. V.

1 Tunc stabunt justi in magna constantia, adversùs eos qui se angustiaverunt, & qui abstulerunt labores eo-
2 rum. Videntes turbabuntur timore horribili, & mi-
3 rabuntur in subitatione insperatæ salutis. Dicentes intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes: Hi sunt quos habuimus aliquando in
4 derisum, & in similitudinem improperii. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem il-
5 lorum sine honore: Ecce quomodo computati sunt
6 inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est. Ergò erravimus à via veritatis, & justitiæ lumen non luxit
7 nobis, & Sol intelligentiæ non est ortus nobis. Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravi-
8 mus. Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum
9 jactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia illa tanquam umbra, & tanquam nuntius percurrens,

Versio GRÆCA LXX. Interp.

18 Ὄψονται καὶ ἐξουθενήσουσιν, † αὐτοὺς δὲ ὁ κύριος ἐκγελάσεται. † Καὶ
19 ἔσονται μετὰ τοῦτο εἰς πτῶμα ἄτιμον, † καὶ εἰς ὕβριν ἐν (ι) νεκροῖς δι' αἰῶνος· † ὅτι ῥήξει αὐτοὺς ἀφώνους (κ) πρηνεῖς, καὶ σαλεύσει αὐτοὺς ἐκ θεμελίων, † καὶ ἕως (λ) ἐσχάτου χερσωθήσονται, † καὶ ἔσονται ἐν
20 ὀδύνῃ, † καὶ ἡ μνήμη αὐτῶν ἀπολεῖται. † Ἐλεύσονται ἐν συλλογισμῷ ἁμαρτημάτων αὐτῶν δειλοὶ, † καὶ ἐλέγξει αὐτοὺς ἐξεναντίας τὰ ἀνομήματα αὐτῶν.

MS.A. (ι) νεκροῖς αἰῶνος, (κ) πρηνεῖς (λ) ἐσχάτων

ΚΕΦ. ε'.

1 † Τότε στήσεται ἐν παῤῥησίᾳ πολλῇ ὁ δίκαιος † κατὰ πρόσωπον
2 τῶν θλιψάντων αὐτὸν, † καὶ τῶν ἀθετούντων τοὺς πόνους αὐτοῦ. † Ἰδόντες ταραχθήσονται φόβῳ δεινῷ, † καὶ ἐκστήσονται ἐπὶ τῷ παραδόξῳ
3 τῆς σωτηρίας. † (α) Ἐροῦσιν ἑαυτοῖς μετανοοῦντες, καὶ διὰ στενοχωρίαν πνεύματος (β) στενάζοντες, † Οὗτος ἦν ὃν ἔσχομέν ποτε εἰς
4 γέλωτα † καὶ εἰς παραβολὴν ὀνειδισμοῦ. Οἱ ἄφρονες † τὸν βίον αὐτοῦ
5 ἐλογισάμεθα μανίαν, † καὶ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ ἄτιμον. † Πῶς κατε-
6 λογίσθη ἐν υἱοῖς θεοῦ, † καὶ ἐν ἁγίοις ὁ κλῆρος αὐτοῦ ἐστιν; † Ἄρα ἐπλανήθημεν ἀπὸ ὁδοῦ ἀληθείας, † καὶ τὸ τῆς δικαιοσύνης φῶς οὐκ
7 ἔλαμψεν (γ) ἡμῖν, † καὶ ὁ ἥλιος οὐκ ἀνέτειλεν ἡμῖν. † Ἀνομίας ἐνεπλήσθημεν τρίβοις καὶ ἀπωλείας, † καὶ (δ) διωδεύσαμεν ἐρήμους
8 ἀβάτους, † τὴν δὲ ὁδὸν κυρίου οὐκ ἔγνωμεν. † Τί ὠφέλησεν ἡμᾶς ἡ ὑπερη-
9 φανία; † (ε) καὶ τί πλοῦτος μετὰ ἀλαζονείας συμβέβληται ἡμῖν; † Παρῆλθεν ἐκεῖνα πάντα ὡς σκιὰ, † καὶ ὡς ἀγγελία παρατρέχουσα.

MS.A. (α) Καὶ ἐροῦσιν ἐν ἑαυτοῖς (β) στενάζονται καὶ ἐροῦσιν, Οὗτος (γ) ἐν ἡμῖν, (δ) ὡδεύσαμεν (ε) ἢ τί

Cum Translatione LATINA.

Videbunt, & contemnent: illos autem Dominus irridebit. Et erunt post hæc decidentes sine honore, & in contumelia inter mortuos in perpetuum: quoniam disrumpet illos (f) sine voce inflatos, & commovebit illos à fundamentis, & usque ad supremum desolabuntur: & erunt (g) in dolore, & memoria illorum periet. Venient in (h) cogitationem peccatorum suorum timidi: & traducent illos ex adverso iniquitates ipsorum. 18 19 20

CAP. V.

Tunc stabunt justi in magna constantia adversus eos qui se angustiaverunt, & qui abstulerunt labores eorum. Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatæ salutis: Dicent intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes. Hi sunt quos habuimus aliquando in (a) risum & in similitudinem improperii. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. (b) Quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est? Ergò erravimus à via veritatis, & justitiæ lumen non luxit nobis, & (c) Sol non est ortus nobis. (d) Lassati sumus in viis iniquitatis, & perditionis, & ambulavimus (e) solitudines difficiles: viam autem Domini ignoravimus. Quid nobis profuit superbia? & quid (f) divitiarum jactatio contulit nobis? transierunt omnia illa tanquam umbra, & tanquam nuncius (g) præcurrens: 1 2 3 4 6 7 8 9

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 * ܢܚܙܘܢ. ܘܢܫܘܛܘܢܝܗ. ܗܘ ܕܝܢ ܡܪܝܐ. ܢܓܚܟ ܒܗܘܢ. * ܘܡܢ ܒܬܪ ܗܠܝܢ ܢܗܘܘܢ
19 ܠܡܦܘܠܬܐ ܕܨܥܪܐ. ܘܒܝܢܝ ܡܝ̈ܬܐ ܠܡܣܠܝܘܬܐ ܕܠܥܠܡ. ܡܛܠ ܕܢܦܪܕܘܢ ܐܢܘܢ ܒܡܢܫܪܐ ܕܠܐ
ܩܠܐ. ܘܢܙܝܥܘܢ ܐܢܘܢ ܡܢ ܫܬܐܤ̈ܝܗܘܢ. ܘܥܕܡܐ ܠܐܚܪܝܬܐ ܢܬܚܪܒܘܢ. ܘܢܗܘܘܢ
20 ܠܡܚܒܠܐ. ܘܢܘܒܕ ܕܘܟܪܢܗܘܢ. * ܢܥܘܠ ܒܡܠܟܐ ܕܚܛܗ̈ܝܗܘܢ. ܢܟܠܐ. ܘܛܥܝܘܬܗܘܢ
ܬܟܣܐ ܐܢܘܢ ܒܓܠܐ. * ܩܦܠܐܘܢ * ܗ * ܗܝܕܝܢ ܢܩܘܡ ܙܕܝܩܐ 1
2 ܒܡܠܐܝܘܬܐ ܣܓܝܐܬܐ. ܩܕܡ ܐܦ̈ܐ ܕܐܝܠܝܢ ܕܐܠܨܘܗܝ. ܘܕܐܝܠܝܢ ܕܥܘܠܐ ܗܘܘ ܠܥܡܠܗ. * ܢܚܙܘܢܝܗ
3 ܓܝܪ ܘܢܬܬܙܝܥܘܢ ܒܕܚܠܬܐ ܩܫܝܬܐ. ܘܢܬܕܡܪܘܢ ܟܕ ܢܚܙܘܢ ܠܫܘܒܚܗ. * ܘܢܐܡܪܘܢ
ܒܢܦܫܗܘܢ. ܟܕ ܬܝܒܝܢ. ܘܒܐܘܠܨܢܐ ܕܪܘܚܗܘܢ ܢܬܬܢܚܘܢ. ܘܢܐܡܪܘܢ. ܗܢܘ ܗܘ ܕܗܘܐ
4 ܠܢ ܓܘܚܟܐ ܒܙܒܢ ܗܘ. ܘܠܫܘܝܛܐ ܘܠܡܬܠܐ ܠܣܟ̈ܠܐ. * ܐܬܪܥܝܢܢ ܠܗ ܠܥܡܪܗ ܕܫܢܝܐ
5 ܘܠܡܘܬܗ ܕܨܥܪܐ. * ܐܝܟܢܐ ܐܬܚܫܒ ܒܝܢܝ ܒܢ̈ܝܐ ܕܐܠܗܐ. ܘܐܝܬ ܠܗ ܝܪܬܘܬܐ
6 ܥܡ ܩܕܝܫ̈ܐ. * ܛܥܝܢ ܗܘܝܢ ܗܟܝܠ ܡܢ ܐܘܪܚܐ ܕܫܪܪܐ. ܘܢܘܗܪܐ ܕܟܐܢܘܬܐ ܠܐ ܕܢܚ
7 ܠܢ. ܘܫܡܫܐ ܠܐ ܕܢܚ ܠܢ. * ܘܐܬܡܠܝܘ ܫܒܝ̈ܠܝܢ ܚܛܗ̈ܐ ܘܐܒܕܢܐ. ܘܗܠܟܢ
8 ܒܡܕܒܪܐ ܕܠܐ ܕܪܝܫ. ܘܠܐܘܪܚܗ ܕܡܪܝܐ ܠܐ ܝܕܥܢ. * ܡܢܐ ܐܘܬܪܢ ܫܘܒܗܪܐ. ܐܘ ܡܢܐ
9 ܐܘܬܪܢ ܥܘܡܪܐ ܕܫܘܒܗܪܢ. ܕܐܝܟ ܛܠܠܐ ܥܒܪ. * ܘܡܢܐ ܐܘܬܪܢ ܥܘܡܪܢ
ܕܫܘܒܗܪܐ. ܕܐܝܟ ܛܠܠܐ ܥܒܪܘ ܗܠܝܢ ܟܠܗܝܢ. ܘܐܝܟ ܫܠܝܚܐ ܕܪܗܛ.

Videbunt *inquam* & contemnent eum: ipse verò Dominus irridebit illos. Et post hæc erunt in ruinam turpissimam, & inter mortuos contemptui æterno: quoniam disrumpent illos serrâ sectos sine voce, & concutient illos ab ipsis eorum fundamentis, & ad extremum usque desolabuntur, eruntque in exitium, & memoria eorum peribit. Introibit in consilium scelerum eorum dolus, & proprius error palàm arguet illos. 18 19 20

CAP. V.

Tunc stabit justus magna cum fiducia ante faciem eorum qui afflixerint ipsum, & eorum qui iniqui fuerint ipsius labori. Videbunt enim illum, & gravi pavore percellentur; & obstupescent cùm viderint gloriam ejus. Dicéntq; apud semetipsos pœnitentiâ tacti, & cum angustia spiritûs gement, ac dicent; Hic est ille qui tunc risui inserviebat nobis, & ludibrio atque proverbio stultis. Opinati sumus incolatum ejus insanum, & mortem ejus infamem. Quomodo computatus est inter filios Dei, habétque hæreditatem cum Sanctis? Aberrabamus igitur à via veritatis, & lumen justitiæ non affulsit nobis, & sol haud ortus est nobis, Et impletæ sunt semitæ nostræ peccatis & exitio, & ambulavimus per desertum non tritum, viam verò Domini non cognovimus. Quid profuit nobis fastus, aut quid profuit nobis incolatus superbiæ nostræ quæ velut umbra præteriit? Quid etiam contulit nobis incolatus noster fastosos, quandoquidem velut umbra præterierunt hæc omnia, & velut nuntius cursoris? 1 2 3 4 5 6 7 8 9

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

18 * يبصرونه فيزدرون به * والرب سيضحك بهم * وسيكونون بعد هذا سقطتهم ممتهنة
19 ودات مسبة في الموتى الى الابد * لانه يقطعهم فيحصلون على وجوههم طريحين لا صوت
لهم * ويزعزعونهم من اصولهم * فيصيرون كالارض البائرة الى الانقضاء * ويحصلون في الوجع
20 ويبيد ذكرهم * ويقصون الى تقدير ما اجترموه جزعين * وتوبخهم مآثمهم مواجهة *

* الفصل الخامس *

1 * حينئذ يقوم ذو العدل بدالة جزيلة قبالة وجه الذين احزنوه وجحدوا اتعابه * فاذا ابصروه 2
يضطربون بخوف ردي * ويبهتون من مفاجأة خلاصه * فيقولون لانفسهم نادمين * وينكسرون 3
بضيقة روح قائلين * هذا هو ذلك الذي كان عندنا الجهال قديما ضحكة واحدوثة وتعييرا *
4 * فاحتسبنا سيرته جنونا * ووفاته ممتهنة * كيف قد حسب ابنا لله * وحصل حظه في 5
القديسين * لقد ضللنا عن طريق الحق * فلم يشرق لنا نور العدل * ولا اشرقت لنا 6
الشمس * فاستوعبنا اثما في الاشواك والمهالك * وسلكنا براري غير مسلوكة * وطريق 7
8 الرب ما عرفنا * ماذا انفعتنا الكبرياء * وماذا اجدى علينا الغناء مع التعظم * عبرت 9
تلك كلها كالظل * وجازت كقاصد كخبر جائز *

Videntes inquam illum, aspernabuntur eum. Dominus autem ridebit eos: Eritque post hoc ruina eorum despecta & contumeliosa inter mortuos in æternum. Præcidet enim illos, & erunt super facies suas prostrati sine voce: & evellent eos ab radicibus eorum: fiéntque velut terra inculta ad extremum usque, in dolore versabuntur, & memoria eorum interibit: Exterminabuntur pro ratione criminum suorum pavidi, suisque sceleribus coràm arguentur. 18 19 20

CAP V.

Tunc stabit justus multa cum audacia coram facie eorum qui afflixerunt eum, & denegârunt labores ipsius. Quem cùm viderint, improbo timore turbabuntur, & præ insperata ejus salute stupescent. Dicéntque sibimetipsis pœnitudine ducti, & dolebunt cum spiritûs angustia dicentes; Hic est ille qui apud nos insipientes erat quondam risui, infamiæ, atque opprobrio. Ejus vitæ institutum stultitiam existimabamus, & obitum ejusdem ignominiosum. Quomodò filius Dei reputatus est, & suam inter sanctos sortem adeptus? Verè à via veritatis aberravimus, nec fulsit nobis lumen justitiæ, neque sol obortus est nobis. Repleti sumus scelere inter spinas & loca exitiosa, solitudines invias perambulavimus, & viam Domini non cognovimus. Quid profuit nobis superbia? & quid protulerunt nobis divitiæ cum fastu? Præterierunt hæc omnia velut umbra, & currentes aufugerunt tanquam nuntium præterlabens, 1 2 3 4 5 6 7 8 9

Versio VULG. LAT.

10 Et tanquam navis, quæ pertransit fluctuantem aquam: cujus, cum præterierit, non est vestigium invenire neq;
11 semitam carinæ illius in fluctibus: Aut tanquam avis, quæ transvolat in aëre, cujus nullum invenitur argumentum itineris, sed tantùm sonitus alarum verberans levem ventum, & scindens per vim itineris aërem: commotis alis transvolavit, & post hoc nullum signum
12 invenitur itineris illius: Aut tanquam sagitta emissa in locum destinatum, divisus aër continuò in se re-
13 clusus est, ut ignoretur transitus illius: Sic & nos nati continuò desivimus esse: & virtutis quidem nullum signum valuimus ostendere: in malignitate autem
14 nostra consumpti sumus, Talia dixerunt in inferno hi,
15 qui peccaverunt: Quoniam spes impii tanquam lanugo est, quæ à vento tollitur: & tanquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur: & tanquam fumus, qui à vento diffusus est: & tanquam memoria hospitis
16 unius diei prætereuntis. Justi autem in perpetuum vivent, & apud Dominum est merces eorum, & cogita-
17 tio illorum apud Altissimum. Ideò accipient regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini: quoniam dextera tua teget eos, & brachio sancto suo defendet
18 illos. Accipiet armaturam zelus illius, & armabit cre-
19 aturam ad ultionem inimicorum. Induet pro thorace
20 justitiam, & accipiet pro galea judicium certum. Sumet scutum inexpugnabile æquitatem: Acuet autem duram
21 iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 † Ὡς ναῦς διερχομένη κυμαινόμενον ὕδωρ, † ἧς διαβάσης οὐκ ἔστιν ἴχνος εὑρεῖν, † οὐδὲ ἀτραπὸν (ζ) τρόπιος αὐτῆς ἐν κύμασιν.
11 † Ἢ ὡς ὀρνέου (η) διιπτάντος ἀέρα, † οὐθὲν εὑρίσκεται τεκμήριον πορείας, † πληγῇ δὲ ταρσῶν μαστιζόμενον πνεῦμα κοῦφον † καὶ σχιζόμενον βίᾳ ῥοίζου, † κινουμένων πτερύγων διωδεύθη, † καὶ μετὰ τοῦτο οὐχ
12 εὑρέθη σημεῖον ἐπιβάσεως ἐν αὐτῷ. † Ἢ ὡς βέλους βληθέντος ἐπὶ σκοπὸν, † τμηθεὶς ὁ ἀὴρ εὐθέως εἰς ἑαυτὸν ἀνελύθη, † ὡς
13 ἀγνοῆσαι τὴν δίοδον αὐτοῦ. † Οὕτως καὶ ἡμεῖς γεννηθέντες ἐξελίπομεν· † καὶ ἀρετῆς μὲν σημεῖον οὐδὲν ἔχομεν δεῖξαι, † ἐν δὲ τῇ κακίᾳ ἡμῶν
15 κατεδαπανήθημεν. Ὅτι ἐλπὶς ἀσεβοῦς ὡς φερόμενος (θ) χνοῦς ὑπὸ ἀνέμου, † καὶ ὡς πάχνη ὑπὸ λαίλαπος διωχθεῖσα λεπτή, † καὶ ὡς καπνὸς ὑπὸ ἀνέμου διεχύθη, † καὶ ὡς μνεία καταλύτου μονοημέρου παρ-
16 ώδευσε. † Δίκαιοι δὲ εἰς τὸν αἰῶνα ζῶσι, † καὶ ἐν κυρίῳ ὁ μισθὸς αὐ-
17 τῶν, † καὶ ἡ φροντὶς αὐτῶν παρὰ ὑψίστῳ. † Διὰ τοῦτο λήψονται τὸ βασίλειον τῆς εὐπρεπείας, † καὶ τὸ διάδημα τοῦ κάλλους ἐκ χειρὸς κυρίου, † ὅτι τῇ δεξιᾷ σκεπάσει αὐτοὺς, † καὶ τῷ βραχίονι ὑπερασπιεῖ αὐ-
18 τῶν. † Λήψεται πανοπλίαν τὸν ζῆλον αὐτοῦ, † καὶ ὁπλοποιήσει τὴν κτίσιν
19 εἰς ἄμυναν ἐχθρῶν. † Ἐνδύσεται θώρακα δικαιοσύνην, † καὶ περιθή-
20 σεται κόρυθα κρίσιν ἀνυπόκριτον. † Λήψεται ἀσπίδα ἀκαταμάχητον
21 ὁσιότητα, † Ὀξυνεῖ δὲ ἀπότομον ὀργὴν εἰς ῥομφαίαν, † (ι) συνεκπολεμήσει δὲ αὐτῷ ὁ κόσμος ἐπὶ τοὺς παράφρονας.

MS.A. (ζ) τρόπεως (η) * διαπτάντος (θ) χνοῦς (ι) συνεκπολεμήσει αὐτῷ

tanquam navis, quæ pertransit fluctuantem aquam, 10
cujus, cum præterierit, non est vestigium invenire, neq;
semitam (h) carinæ illius in fluctibus: aut tan- 11
quam avis, quæ transvolat in aëre, nullum invenitur argumentum itineris, sed (i) percussione alarum verberans levem ventum, & scindens per vim stridoris, commotis alis transvolavit: & post hoc nul-
lum signum invenitur itineris in eo: Aut tan- 12
quam sagitta emissa in locum destinatum, divisus aer continuo in se reclusus est, ut ignoretur transitus
illius. Sic & nos nati desivimus esse, & virtutis 13
quidem nullum signum valuimus ostendere: in mali-
gnitate autem nostra consumpti sumus. Quoniam 15
spes impii tanquam (k) pulvis est, quæ à vento tolletur, & tanquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur, & tanquam fumus à vento diffusus est, & tanquam memoria hospitis unius diei præteriit.
Justi autem in perpetuum vivunt, & apud Domi- 16
num est merces illorum, & cogitatio eorum apud
altissimum. Ideo accipient regnum decoris, & 17
diadema speciei de manu Domini: quoniam dextera teget eos, & brachio defendet illos. Accipiet 18
armaturam zelum suum, & armabit creaturam
ad ultionem inimicorum. Induet pro thorace justi- 19
tiam, & accipiet pro galea judicium certum.
Sumet scutum inexpugnabile æquitatem: acuet au- 20
tem diram iram in lanceam: & pugnabit simul 21
cum illo orbis terrarum contra insensatos.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

10 * ܐܘ ܐܝܟ ܐܠܦܐ ܕܥܒܪܐ ܥܠ ܓܠܠܐ ܕܝܡܐ. ܘܡܐ ܕܥܒܪܐ. ܠܐ ܡܫܬܟܚܝܢ ܥܩܒܬܗ. ܘܠܐ
ܫܒܝܠܘܗܝ ܒܫܒܝܠܐ ܕܓܠܠܐ. * ܐܘ ܐܝܟ ܦܪܚܬܐ ܕܦܪܚܐ ܒܐܐܪ. ܕܠܐ ܡܬܒܨܝܐ ܥܩܒܬܗ. 11
ܕܡܚܝܐ ܒܓܦܝ̈ܗ. ܘܡܙܝܥܐ. ܘܦܪܩܐ ܐܐܪ ܩܠܝܠܐ. ܘܒܚܝܠܐ ܕܐܒܪ̈ܘܗܝ ܦܪܩ ܐܐܪ.
ܘܒܡܚܘܬܐ ܕܓܦܝ̈ܗ ܡܥܒܪܐ. ܘܡܢ ܒܬܪܗ ܠܐ ܡܫܬܟܚ ܐܬܪܐ ܕܥܒܪ ܒܗ. ܘܠܐ ܐܝܬ
12 ܠܐܘܪܚܗ. * ܐܘ ܐܝܟ ܓܐܪܐ ܕܡܫܬܕܐ ܠܢܝܫܐ. ܕܦܠܓ ܐܐܪ. ܘܡܚܕܐ ܐܐܪ ܡܡܠܐ ܕܘܟܬܗ.
13 ܘܠܐ ܡܬܝܕܥܐ ܐܘܪܚܗ. * ܗܟܢܐ ܐܦ ܚܢܢ ܟܕ ܐܬܝܠܕܢ ܫܠܡܢ. * ܘܐܬܐ ܛܒܬܐ ܠܐ ܐܫܟܚܢ
14 ܠܡܚܘܝܘ. ܐܠܐ ܒܒܝܫܘܬܢ ܐܬܚܒܛܢ. * ܡܛܠ ܕܣܒܪܗܘܢ ܕܪ̈ܫܝܥܐ ܐܝܟ ܐܒܩܐ
15 ܕܚܛܦ ܠܗ ܪܘܚܐ. ܘܐܝܟ ܥܘܪܐ ܕܡܬܢܫܐ ܒܥܠܥܠܐ. ܘܐܝܟ ܬܢܢܐ ܕܒܪܘܚܐ ܡܬܒܕܪ. ܘܐܝܟ
ܥܘܗܕܢܐ ܕܝܘܡܐ ܕܒܪܢܫܐ ܐܘܪܚܐ. ܗܟܢܐ ܥܒܪܢ. * ܙܕܝ̈ܩܐ ܕܝܢ ܠܥܠܡ ܚܝܝܢ. 16
17 ܘܒܡܪܝܐ ܐܝܬ ܐܓܪܗܘܢ. ܘܪܢܝܗܘܢ ܒܡܪܝܡܐ. * ܡܛܠܗܢܐ ܢܣܒܘܢ ܡܠܟܘܬܐ ܕܫܘܒܚܐ
ܘܬܓܐ ܕܥܒ̈ܕܐ ܛܒ̈ܐ ܡܢ ܐܝܕܐ ܕܡܪܝܐ. ܘܒܝܡܝܢܗ ܢܛܠܠ ܥܠܝܗܘܢ. ܘܒܕܪܥܗ ܢܣܬܪ ܐܢܘܢ.
18 ܘܡܛܠܬܗܘܢ ܒܛܢܢܗ ܢܙܝܢ ܟܠ. * ܘܢܙܝܢ ܥܡܗ ܠܟܠܗ ܒܪܝܬܗ ܠܩܛܠܐ ܕܒܥܠܕܒܒ̈ܘܗܝ.
19 ܘܢܠܒܫ ܫܪܝܢܐ ܕܙܕܝܩܘܬܐ. ܘܢܣܝܡ ܥܠ ܪܫܗ ܣܢܘܪܬܐ ܕܕܝܢܐ ܕܠܐ ܡܣܒ ܒܐܦܐ.
20 * ܘܢܣܒ ܬܪܣܐ ܕܩܕܝܫܘܬܐ ܕܠܐ ܡܬܙܟܐ. * ܘܢܫܢܢ ܒܬܡܝܗܘܬܐ ܢܝܙܟܐ
21 ܕܪܘܓܙܗ. ܘܢܬܟܬܫ ܥܡܗ ܥܠܡܐ ܥܡ ܫܢܝ̈ܐ.

* Et tanquam navis quæ transit super fluctus maris, cúmque transierit non deprehenduntur ejus vestigia, nec semitæ ipsius in semitis 10
undarum: Aut velut avis per aërem volans, cujus impervestigabile est vestigium, quæ verberat alis suis, agitat, ac findit auram levem, & vi pennarum suarum scindit aërem; & ictu alarum suarum permeat, & post illam non deprehenditur locus per quem transivit, nec ullum extat itineris ejus indicium: 11
Aut veluti sagitta in scopum jacta, quâ aërem secante, protinus aër locum ejus occupat, & ignoratur via ejus: 12
Ita quoque nos nati defecimus, 13
Et signum bonum ostendere non potuimus, sed ad malignitates nostras allisi sumus. 14
Quoniam spes impiorum est veluti pulvisculus quem abripit ventus, & veluti gluma turbine sublata; & ut fumus à vento dispersus, utque memoria diei *hominis* iter facientis, ita præterivimus. 15
Justi autem in perpetuum vivent, & in Domino est merces eorum, & cogitatio eorum in Altissimo. 16
Ideò regnum gloriosum accipient, & diadema bonorum operum de manu Domini; & dexterâ suâ obumbrabit eos, brachióque suo proteget illos. 17
Et in gratiam ipsorum in zelo suo armabit omnia, & secum armabit omnem creaturam suam ad cædem inimicorum suorum: 18
Et induet thoracem justitiæ, imponétq; capiti suo galeam judicii minimè falsi. 19
Et assumet scutum sanctimoniæ insuperabile: 20
Et mirum in modum exacuet lanceam iræ suæ, & unà cum mundo bellum geret contra insanos. 21

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA.*

10 * وكمركب بخبار يخطفه الماء بموجه * الذي اذا عبر لن يوجد له اثر * ولا يعرف صوون جريه
11 في الامواج * او كطاير يطير في الهوا لم يوجد وسم سلوكه * لانه اذا اثار طيرانه جعل
الرياح الخفيفة مقروعة * فيسقها بشدة سرعته * ويجري بحركة جناحيه * وبعد ذلك
12 ما يوجد علامة عبوره فيها * او كسهم يرسق به الانسان * فالهوا انسق به ولوقته
13 عاد الى حاله * كان عبوره فيه لم يعرف * وكذلك نحن لما ولدنا اضمحلنا * فلم نتمكن
14 ان نري علامة فضيلة * بل فنينا في رذيلتنا * لان رجا الكافر كغبار تحمله الرياح *
15 وكجليد دقيق تكده الزوبعة * وكدخان ينحل في الرياح * وكذكر ضيف سكن يوما
16 واحدا وارتحل * فاما الصديقون المقسطون فيعيشون الى الابد * وثوابهم ثابت في الرب *
17 ورعايتهم دايمة عند العلي * فلهذا يتقلدون مملكة البهاء من يد الرب وتاج الجمال *
18 لانه يسترهم بيمينه ويساعده يعضدهم * ياخذ غيرته سلاحا كاملا * ويجعل البرية
19 سلاحا للانتقام من اعدايه * يتسربل العدل درعا * ويضع عليه الانصاف الفاقد المرايأة
20 بيضة * ياخذ البر جنة غير محارب * ومن تطاير غضبه يطرح البرد جملته * يرهف غضبه
21 سيفا قاطعا * والعالم يحارب معه *

Et quasi navis permeans quam aqua fluctuatione suâ rapit, quâ transactâ neque vestigium ejus invenitur, neque figura meatûs ejus agnoscitur in fluctibus: 10
Aut ut avis aëra pervolans, cujus itineris signum minime reperitur; utpote volatum suum excitans, leves ventos reddit pulsatos, & suæ velocitatis impetu findit, motúque alarum currit, ac nullum in eis posteà meatûs ejus reperitur indicium: 11
Aut quasi telum, quo in scopum conjecto finditur aër, statimque in pristinum statum suum redit, ita ut transitus ejus per ipsum minimè deprehendatur. 12
Ita & nos, quum nati sumus, evanuimus: 13
Nec valuimus ullum virtutis indicium præbere, sed in vitio nostro defecimus. 14
Spes enim impii similis est pulveri à ventis sublato, & tenui glaciei procella jactatæ, & fumo in ventos resoluto, & memoriæ hospitis qui unâ die commoratus discedit. 15
At verò justi & integri vivent in æternum, & præmium illorum tutum est in Domino, & cura eorum penes Altissimum. 16
Idcircò regnum gloriæ adipiscentur de manu Domini, cum diademate pulchritudinis: quoniam ipse dexterâ suâ proteget eos, & brachio suo adjuvabit eos. 17
Zelum suum assumet armaturam perfectam, & creaturas in arma convertet ad hostes suos ulciscendos. 18
Induet justitiam pro thorace, & æquitatem simulationis expertem sibi pro galea imponet. 19
Pro scuto inexpugnabili capiet Innocentiam, & præ erumpente furore suo grandinem confertim jaculabitur. 20
Iram suam expoliet in gladium acutum, & mundus unà cum eo pugnabit. 21

Versio VULG. LAT.

22 Ibunt directè emissiones fulgurum, & tanquam à bene curvato arcu nubium exterminabuntur, & ad certum locum insilient. Et à petrosa ira plenæ mittentur gran-
23 dines, excandescet in illos aqua maris, & flumina concurrent duriter. Contra illos stabit spiritus virtutis,
24 tanquam turbo venti dividet illos : & ad eremum perducet omnem terram iniquitas illorum, & malignitas evertet sedes potentium.

CAP. VI.

1 Melior est sapientia quàm vires : & vir prudens
2 quàm fortis. Audite ergò reges, & intelligite, discite judices finium terræ. Præbete aures vos qui con-
3 tinetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum. Quoniam data est à Domino potestas
4 vobis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur : Quoniam cùm
5 essetis ministri regni illius, non rectè judicâstis, nec custodistis legem justitiæ neque secundùm voluntatem
6 Dei ambulâstis. Horrendè & citò apparebit vobis : quoniam judicium durissimum his, qui præsunt, fiet.
7 Exiguo enim conceditur misericordia: potentes autem
8 potenter tormenta patientur. Non enim subtrahet personam cujusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cujusdam : quoniam pusillum & magnũ ipse fecit,
9 & æqualiter cura est illi de omnibus. Fortioribus autẽ
10 fortior instat cruciatio. Ad vos ergò reges sunt hi sermones mei, ut discatis sapientiam, & non excidatis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

22 Πορεύσονται εὔστοχοι βολίδες ἀστραπῶν, † καὶ ὡς ἀπὸ εὐκύκλου τόξου
23 τῶν νεφῶν ἐπὶ σκοπὸν ἁλοῦνται. † Καὶ ἐκ πετροβόλου θυμοῦ πλήρεις
ῥιφήσονται χάλαζαι· † ἀγανακτήσει κατ᾽ αὐτῶν ὕδωρ θαλάσσης,
24 † ποταμοὶ δὲ (κ) συγκλύσουσιν ἀποτόμως. † Ἀντιστήσεται αὐτοῖς
πνεῦμα δυνάμεως, † καὶ ὡς λαῖλαψ ἐκλικμήσει αὐτούς· † καὶ ἐρημώσει πᾶσαν τὴν γῆν ἀνομία, καὶ ἡ κακοπραγία περιτρέψει θρόνους δυναστῶν.

MS.A. (κ) Συνκλύσουσιν

ΚΕΦ. ς'.

2 † Ἀκούσατε οὖν βασιλεῖς καὶ σύνετε, † μάθετε δικασταὶ περάτων
3 γῆς. † Ἐνωτίσασθε οἱ κρατοῦντες πλήθους, † καὶ γεγαυρωμένοι
4 ἐπὶ ὄχλοις ἐθνῶν. † Ὅτι ἐδόθη (α) παρὰ τοῦ κυρίου ἡ κράτησις
ὑμῖν, † καὶ ἡ δυναστεία παρὰ ὑψίστου, † ὃς ἐξετάσει ὑμῶν τὰ ἔργα,
5 καὶ τὰς βουλὰς διερευνήσει. † Ὅτι ὑπηρέται ὄντες τῆς αὐτοῦ βασιλείας οὐκ ἐκρίνατε ὀρθῶς, † οὐδὲ ἐφυλάξατε νόμον, † οὐδὲ κατὰ
6 τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ ἐπορεύθητε. † Φρικτῶς καὶ ταχέως ἐπιστήσεται ὑμῖν,
7 ὅτι κρίσις ἀπότομος ἐν τοῖς ὑπερέχουσι γίνεται. † Ὁ γὰρ ἐλάχιστος
συγγνωστός ἐστιν (β) ἐλέους, † δυνατοὶ δὲ δυνατῶς ἐτασθήσονται.
8 † Οὐ γὰρ ὑποστελεῖται πρόσωπον ὁ πάντων δεσπότης, † οὐδὲ ἐντραπήσεται μέγεθος· † ὅτι μικρὸν καὶ μέγαν αὐτὸς ἐποίησεν, † ὁμοίως
9 τε προνοεῖ περὶ πάντων. † Τοῖς δὲ κραταιοῖς ἰσχυρὰ ἐφίσταται ἔρευνα.
10 † Πρὸς ὑμᾶς οὖν ὦ τύραννοι οἱ λόγοι μου, † ἵνα μάθητε σοφίαν καὶ μὴ παραπέσητε.

MS.A. (α) παρὰ κυρίου (β) ἐλέους

Ibunt directæ emissiones fulgurum, & tanquam 22
à bene curvato arcu nubium ad certum locum insilient : Et à petrosa ira plenæ mittentur grandi- 23
nes. Excandescet in illos aqua maris, & flumina concurrent duriter. Contra illos stabit spiritus 24
virtutis, & tanquam turbo venti dividet eos, & ad eremum perducet omnem terram iniquitas ; & malignitas evertet sedes potentium.

CAP. VI.

Audite ergo reges, & intelligite : discite judi- 2
ces finium terræ : Præbete aures vos, qui conti- 3
netis (a) multitudinem, & placetis vobis in turbis nationum : Quoniam data est à Domino po- 4
testas vobis, & virtus ab altissimo : qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur :
Quoniam cum essetis ministri regni illius, non rectè 5
judicastis, neque custodistis (b) legem, neque secundũ
volũtatem Dei ambulastis. Horrende & cito appare- 6
bit vobis : quoniam judicium durissimũ in his qui
præsunt, fit Exiguo enim conceditur misericordia: 7
potentes autem potenter tormenta patientur. Non 8
enim subtrahet personam (c) cujusque dominus, nec reverebitur (d) magnitudinem : quoniam pusillum & magnum ipse fecit : & æqualiter cura est illi de omnibus. Fortioribus autem fortior instat cru- 9
ciatio. Ad vos ergò ô (e) tyranni sunt sermones 10
mei ; ut discatis sapientiam, & non excidatis.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

22 ܘܢܥܒܪܘܢ ܥܠܝܗܘܢ ܓܐܪܐ ܕܢܘܪܐ ܘܕܒܪܩܐ. ܘܐܝܟ ܢܝܫܐ ܕܩܫܬܐ ܕܥܢܢܐ ܢܬܒܠܥܘܢ. *
23 ܘܒܚܡܬܐ ܢܫܕܐ ܥܠܝܗܘܢ ܐܒܢܐ ܕܒܪܕܐ ܐܝܟ ܟܐܦܐ. ܘܢܬܚܡܬܘܢ ܥܠܝܗܘܢ ܡܝܐ *
24 ܕܝܡܐ. ܘܢܗܪܘܬܐ ܒܚܝܠܐ ܢܫܛܦܘܢ ܐܢܘܢ. * ܘܢܩܘܡ ܥܠܝܗܘܢ ܪܘܚܐ ܕܚܝܠܐ. ܘܐܝܟ
ܥܠܥܠܐ ܢܒܕܪ ܐܢܘܢ. ܘܢܚܪܒ ܟܠܗ ܐܪܥܐ ܕܪܫܝܥܐ. ܘܢܬܒܪ ܥܘܠܐ. ܘܩܢܝܢܐ
ܕܫܠܝܛܢܐ ܘܟܘܪܣܘܬܗܘܢ.

* ܩܦܠܐܘܢ * ܘ *

2 * ܫܡܥܘ ܗܟܝܠ ܡܠܟܐ ܘܐܣܬܟܠܘ. ܘܐܠܦܘ ܕܝܢܐ ܕܣܘܦܗ̇ ܕܐܪܥܐ. * ܘܨܘܬܘ
3 ܐܢܬܘܢ ܕܐܚܝܕܝܢ ܣܓܝܐܐ. ܘܡܫܬܒܗܪܝܢ ܒܟܢܫܐ ܕܥܡܡܐ. * ܡܛܠ ܕܡܢ ܡܪܝܐ ܐܬܝܗܒܬ
4 ܠܟܘܢ ܐܘܚܕܢܟܘܢ. ܘܚܝܠܟܘܢ ܡܢ ܪܡܐ ܗܘ. ܘܗܘ ܒܨܐ ܥܒܕܝܟܘܢ. ܘܡܒܩܐ ܡܚܫܒܬܟܘܢ.
5 * ܡܛܠ ܕܡܫܡܫܢܐ ܗܘܝܬܘܢ ܕܡܠܟܘܬܗ. ܘܠܐ ܬܪܝܨܐܝܬ ܕܢܬܘܢ. ܘܢܡܘܣܗ ܠܐ ܢܛܪܬܘܢ.
6 ܘܐܝܟ ܡܠܟܗ ܕܐܠܗܐ ܠܐ ܗܠܟܬܘܢ. * ܕܚܝܠܐܝܬ ܘܡܣܪܗܒܐܝܬ ܢܩܘܡ ܥܠܝܟܘܢ. ܡܛܠ
7 ܕܕܝܢܐ ܕܚܝܠܐ ܒܪܘܪܒܢܐ ܢܗܘܐ. * ܡܠܟܐ ܓܝܪ ܡܟܝܟܐ ܘܚܟܝܡܐ. ܩܪܝܒ ܗܘ ܠܪܚܡܐ.
8 ܘܫܠܝܛܢܐ ܒܚܝܠܬܢܝܬ ܢܬܒܥܘܢ. * ܠܐ ܓܝܪ ܢܣܒ ܒܐܦܐ ܡܪܐ ܟܠ. ܘܠܐ ܕܚܠ ܡܢ
9 ܪܒܘܬܐ. ܡܛܠ ܕܗܘ ܥܒܕ ܙܥܘܪܐ ܘܪܒܐ. ܘܥܠ ܟܠ ܫܘܝܐܝܬ ܡܬܒܛܠ. * ܘܠܫܠܝܛܢܐ
10 ܥܩܒܐ ܚܣܝܢܐ. * ܠܘܬܟܘܢ ܡܠܝ ܐܘ ܛܪܘܢܐ. ܕܬܐܠܦܘܢ ܚܟܡܬܐ ܘܠܐ ܬܦܠܘܢ.

* Et transibunt super eos jacula lancearum 22
ignearum ac fulgurum : & velut signum for-
* nicis arcûs nubium evanescent : Et cum fu- 23
rore vibrabit in eos calculos grandinis ut saxa : & excandescent in eos aquæ maris : & flumina potenter obruent illos. Insur- 24
gétque in eos ventus horrendus, & quasi turbo disperget illos : vastabítque totam terram impiorum, & conteret flagitiosos ; possessiones potentium, & thronos eorum.

CAP. VI.

Quapropter audite reges, & intelligite ; 2
& discite judices finium terræ : Aures præ- 3
bete qui multum possidetis, & gloriamini turbis populorum. Quoniam à Domino da- 4
ta est *vobis* potestas vestra, & robur vestrum ab Altissimo, qui perquirit opera vestra, & cogitationes vestras perscrutatur. Quia mi- 5
nistri facti estis regni ipsius, & rectè non judicâstis, nec legem ejus custodîstis, & secundùm consilia Dei non ambulâstis. Hor- 6
ribiliter ac citò adorietur vos quoniam judicium horrendum in magnates exercebitur, (Nam rex humilis *ac* sapiens, proxi- 7
mus est miserationibus) & potentes potenter exquirentur. Neque enim assentatur vul- 8
tibus Dominus omnium, neque veretur majestatem : quoniam tam magnum quàm parvum ipse fecit, omnium æquè curam gerit,
Et potentes verè scrutatur. Ad vos *perti-* 9
nent sermones mei, ô tyranni, ut discatis sa- 10
pientiam, nec excidatis.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA.*

22 وسهايب بروقه بسرعة الى الجهال سريعة اصابتها * ويستلبون في معراهم سريعا كسرعة *
23 استدارة قوس الغيوم * ومن تطاير عصبه بالجملة يلقي البرد * يتساقط عليهم ماء
24 البحر * وتحوط بهم الانهار بحدة سريعة * ينتصب عليهم روح الاقتدار ويسفهم كالزوبعة *
فالاثم يخرب الارض كلها * وافتعال الشر يقلب كراسي المقتدرين *

* الفصل السادس *

2 ايها الملوك اسمعوا وافهموا * ويا قضاة قواصي الارض
3 اعلموا * ايها الممسكون الجماعة والمتساكون بجموع الامم انصتوا * لان الرب اعطاكم
4 العز * والعلي منحكم الاقتدار * وهو الذي يستفحص اعمالكم ويستكشف اراءكم *
5 * لانكم خادمون ملكه * فلم تحكموا حكما مستويا ولا حفظتم شريعته * ولا سلكتم في طريق
6 الله * فيستنهض عليكم بترهيب ومسارعة * لان الحكومة الحازمة تحل بالمستوليين الحظوظ *
7 * لان الحقير المتضع يسامح من طريق الرحمة * فاما الاقوياء فسيفحص عنهم استفحاصا
8 قويا * لان السيد لن يحابي وجه الكل * ولا يحابي جسامة الحال لانه هو خلق الصغير والكبير *
9 يعتني بالكل ويدبرهم * فاما ذوو العز فسيلحقهم التكشيف القوي * اقوالي نحوكم
10 ايها المردة الجائرون * لتعرفوا الحكمة ولا تتسكعوا *

* *Et flammæ fulgurum ejus protinùs attin-* 22
gentes excurrent ad insensatos : & suo cum scopo velocissimè rapientur, quali velocitate obliquitas arcûs nubium.
Suamque ob indignationem penitùs 23
erumpentem, grandinem vibrabit : furet in eos aqua maris, & flumina vehementi celeritate vallabunt illos. Insur- 24
get in eos spiritus validissimus, moréque turbinis radicitùs evellet eos : Iniquitas enim terram destruit universam, & thronos potentium evertit malitia.

CAP. VI.

O Reges, audite & intelligite ; & O 2
judices extremitatum terræ, discite. O 3
qui continetis vulgum, & senium profitemini inter nationum turbas, attendite.
Quia Dominus concessit vobis robur, & 4
Altissimus dedit vobis potentiam, ipséque est qui opera vestra pervestigat, & retegit consilia vestra : Quia ministri cùm 5
sitis regni ejus, judicium rectum non judicâstis, nec custodîstis legem ejus, nec in via Dei ambulâstis : Idcircò in urget 6
in vos cum formidine ac festinatione : quoniam sententia peremptoria supervenit in eos qui fortium potiuntur. Imbe- 7
cillus enim ac humilis, misericordiæ ratione veniam consequetur : at verò potentes vehementi perquisitione examinabuntur. Nam Herus nullius vultui assen- 8
tatur, nec amplæ dignitatis rationem habet, quum ipse tam parvum quàm magnum creaverit, omnes curet ac regat. Cæte- 9
rùm potestate præditos rigidissimum obruet examen. Sermones mei ad vos 10
spectant O rebelles refractarii, ut discatis sapientiam, nec attoniti hæreatis.

Versio VULG. LAT.

11 Qui enim custodierint justa justè, justificabuntur: &
12 qui didicerint ista, invenient quid respondeant. Concupiscite ergò sermones meos, diligite illos, & habebi-
13 tis disciplinã. Clara est, & quæ nunquam marcescit sapienta, & facilè videtur ab his qui diligunt eam, & in-
14 venitur ab his qui quærunt illam. Præoccupat qui se
15 concupiscunt, ut illis se prior ostendat. Qui de luce vigilaverit ad illam, non laborabit: assidentem enim illã
16 foribus suis inveniet. Cogitare ergo de illa, sensus est consummatus: & qui vigilaverit propter illam, citò se-
17 curus erit. Quoniam dignos se ipsa circuit quærens, & in viis ostendit se illis hilariter, & in omni providentia
18 occurrit illis. Initiũ enim illius, verissima est disciplinæ
19 concupiscentia. Cura ergò disciplinæ, dilectio est: & dilectio custodia legũ illius est: custoditio autẽ legum,
20 consummatio incorruptionis est: Incorruptio autẽ fa-
21 cit esse proximum Deo. Concupiscentia itaq; sapientiæ
21 deducit ad regnum perpetuum. Si ergò delectamini
23 sedibus & sceptris, ô reges populi, diligite sapientiam, ut perpetuũ regnetis. Diligite lumen sapientiæ omnes
24 qui præestis populis. Quid est autẽ sapientia, & quemadmodum facta sit referam: & non abscondam à vobis sacramenta Dei, sed ab initio nativitatis investigabo, & ponam in lucem scientiam illius, & non præteribo
25 veritatem: Neq; cum invidia tabescente iter habebo: quoniam talis homo non erit particeps sapientiæ.
26 Multitudo autẽ sapientium sanitas est orbis terrarum:
27 & rex sapiens stabilimentum populi est. Ergò accipite disciplinam per sermones meos, & proderit vobis.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

11 †Οἱ γὰρ φυλάξαντες ὁσίως τὰ ὅσια ὁσιωθήσονται, † καὶ οἱ διδαχθέντες
12 αὐτὰ εὑρήσουσιν ἀπολογίαν. † Ἐπιθυμήσατε οὖν τῶν λόγων μου, † πο-
13 θήσατε καὶ παιδευθήσεσθε. † Λαμπρὰ καὶ ἀμάραντός ἐστιν ἡ σοφία, † καὶ εὐχερῶς θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ἀγαπώντων αὐτήν, † καὶ εὑρίσκεται ὑπὸ
14 τῶν ζητούντων αὐτήν, † Φθάνει τοὺς ἐπιθυμοῦντας προγνωσθῆναι.
15 † Ὁ ὀρθρίσας (γ) ἐπ' αὐτὴν οὐ κοπιάσει, † πάρεδρον γὰρ εὑρήσει τῶν πυ-
16 λώνων αὐτοῦ. † Τὸ γὰρ ἐνθυμηθῆναι περὶ αὐτῆς φρονήσεως τελειότης,
17 † καὶ ὁ ἀγρυπνήσας δι' αὐτὴν ταχέως ἀμέριμνος ἔσται. † Ὅτι τοὺς ἀξίους αὐτῆς αὐτὴ περιέρχεται ζητοῦσα, † ἐν ταῖς τρίβοις φαντάζεται αὐτοῖς
18 εὐμενῶς, † καὶ ἐν πάσῃ ἐπινοίᾳ (δ) ὑπαντᾷ αὐτοῖς. † Ἀρχὴ γὰρ
19 αὐτῆς ἡ ἀληθεστάτη παιδείας ἐπιθυμία, † Φροντὶς δὲ παιδείας ἀ-
20 γάπη, † Ἀγάπη δὲ τήρησις νόμων αὐτῆς, † προσοχὴ δὲ νόμων βε-
21 βαίωσις ἀφθαρσίας, † Ἀφθαρσία δὲ ἐγγὺς εἶναι ποιεῖ Θεοῦ. † Ἐπι-
22 θυμία ἄρα σοφίας ἀνάγει ἐπὶ βασιλείαν. † Εἰ οὖν ἥδεσθε ἐπὶ
23 θρόνοις καὶ σκήπτροις τύραννοι λαῶν, † Τιμήσατε σοφίαν, ἵνα εἰς τὸν
24 αἰῶνα βασιλεύσητε. † Τί δέ ἐστι σοφία καὶ πῶς ἐγένετο, ἀπαγγελῶ, † καὶ οὐκ ἀποκρύψω ὑμῖν μυστήρια, † ἀλλ' ἀπ' ἀρχῆς γενέσεως ἐξιχνιάσω, † καὶ θήσω εἰς τὸ ἐμφανὲς τὴν γνῶσιν αὐτῆς, † καὶ οὐ μὴ παροδεύσω
25 τὴν ἀλήθειαν· † Οὔτε μὴν φθόνῳ τετηκότι συνοδεύσω, † ὅτι
26 οὗτος οὐ (ε) κοινωνήσει σοφίᾳ. † Πλῆθος δὲ σοφῶν σωτηρία κόσμου,
27 † καὶ βασιλεὺς φρόνιμος εὐστάθεια δήμου. † Ὥστε παιδεύεσθε τοῖς ῥήμασί μου, καὶ ὠφεληθήσεσθε.

MS. A. (γ) πρὸς αὐτὴν (δ) ἀπαντᾷ (ε) κοινωνεῖ

Cum Translatione LATINA.

Qui enim custodierint (f) juste justa; justificabuntur, & qui didicerint (g) ista invenient quid respondeant. Concupiscite ergo sermones meos, diligite, & habebitis disciplinam. Clara est, & quæ nunquam marcescat, sapientia: & facile videtur ab his qui diligunt eam, & invenitur ab his qui quærunt illam. Præoccupat, qui se concupiscunt, ut illis se prior ostendat. Qui de luce vigilaverit ad illam; non laborabit: assidentem enim illam inveniet foribus suis. Cogitare enim de illa (h) sensus est consummatus: & qui vigilaverit propter illam, cito erit securus. Quoniam dignos seipsa circuмit quærens, & in (i) viis ostendit se illis hilariter, & in omni providentia occurrit illis. Initium enim illius verissima est disciplinæ concupiscentia, Cura autem disciplinæ dilectio, & dilectio custoditio legum illius est, custoditio autem legum confirmatio incorruptionis est, Incorruptio autem facit esse proximum Deo. Concupiscentia itaque sapientiæ deducit ad regnum. Si ergò delectamini sedibus & sceptris tyranni populorum; Diligite sapientiam, ut in perpetuum regnetis. Quid est autem sapientia, & quemadmodum facta sit; referam, & non abscondam vobis sacramenta: sed ab initio nativitatis investigabo, & ponam in lucem scientiam illius, & non præteribo veritatem: Neque cum invidia tabescente iter habebo: quoniam talis homo non erit particeps sapientiæ. Multitudo autem sapientum, sanitas est orbis terrarum: & rex sapiens populi stabilimentum est. Ergo accipite disciplinam per sermones meos, & proderit vobis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 * ܐܝܠܝܢ ܓܝܪ ܕܪܚܡܝܢ ܩܕܝܫܘܬܐ. ܩܕܝܫܐܝܬ ܢܬܚܣܝܘܢ. ܘܐܝܠܝܢ ܕܝܠܦܝܢ ܠܗ̇. ܢܫܟܚܘܢ
12 13 ܫܘܦܪܐ. * ܐܪܓܝܓܘ ܗܟܝܠ ܠܡܠܝ. ܘܐܚܒܘ ܐܢܘܢ ܘܐܬܪܕܘ. * ܢܨܝܚܐ ܗܝ ܘܠܐ ܡܬܚܒܠܢܝܬܐ
ܚܟܡܬܐ. ܘܒܦܫܝܩܘ ܡܬܚܙܝܐ. ܠܐܝܠܝܢ ܕܪܚܡܝܢ ܠܗ̇. ܘܡܬܚܘܝܐ. ܠܐܝܠܝܢ ܕܒܥܝܢ
14 15 ܠܗ̇. * ܘܡܩܕܡܐ ܠܐܝܠܝܢ ܕܪܓܝܓܝܢ ܠܗ̇ ܠܡܬܚܙܝܘ. * ܘܠܐ ܢܠܐܐ ܐܢܫ ܕܡܩܕܡ ܠܘܬܗ̇. ܡܫܟܚ
16 ܓܝܪ ܡܫܟܚ ܠܗ̇. ܕܩܝܡܐ ܠܘܬ ܬܪܥܘܗܝ. * ܐܝܟ ܓܝܪ ܕܢܬܪܢܐ ܒܗ̇. ܚܟܡܬܐ ܗܝ
17 ܡܫܡܠܝܬܐ. ܘܐܝܠܝܢ ܕܫܗܪܝܢ ܡܛܠܬܗ̇. ܕܠܐ ܝܨܦܬܐ ܢܗܘܘܢ. * ܡܛܠ ܕܠܐܝܠܝܢ
ܕܫܘܝܢ ܠܗ̇. ܗܝ ܐܬܝܐ ܣܥܪܐ ܠܗܘܢ. ܘܒܫܒܝܠܐ ܡܬܚܘܝܐ ܠܗܘܢ. ܘܒܟܠܗܝܢ ܡܚܫܒܬܐ ܦܓܥܐ
18 19 ܡܫܟܚܐ ܠܗܘܢ. * ܪܝܫ ܓܝܪ ܪܓܬܗ̇. ܩܘܫܬܐ ܘܡܪܕܘܬܐ. * ܘܝܨܝܦܘܬ ܡܪܕܘܬܐ ܚܘܒܐ.
20 ܚܘܒܐ ܕܝܢ ܢܛܪܬܐ ܕܢܡܘܣܘܗ̇. ܘܣܘܟܠܗ ܕܢܡܘܣܗ̇. ܫܪܪܐ ܕܠܐ ܡܬܚܒܠ. * ܥܒܕܐ ܕܠܐ
21 22 ܚܒܠܐ ܡܩܪܒܝܢ ܠܘܬ ܐܠܗܐ. * ܪܓܬܗ̇ ܓܝܪ ܕܚܟܡܬܐ. ܡܣܩܐ ܠܡܠܟܘܬܐ. * ܐܢ ܪܓܝܬܘܢ
ܠܟܘܪܣܘܬܐ ܘܠܫܒܛܐ ܕܡܠܟܘܬܐ ܐܘ ܡܠܟܐ ܕܥܡܐ. ܝܩܪܘ ܠܚܟܡܬܐ. ܕܬܡܠܟܘܢ
24 ܠܥܠܡ. ** ܡܢܐ ܗܝ ܚܟܡܬܐ. ܘܐܝܟܢܐ ܗܘܬ. ܐܢܐ ܐܡܪ. ܘܠܐ ܐܟܣܐ ܡܢܟܘܢ ܐܪ̈ܙܐ.
25 ܘܒܪ̈ܝܬܐ ܩܕܡ ܕܢܗܘܝܢ ܐܒܨܐ. ܘܐܣܝܡ ܝܕܥܬܗ̇ ܒܓܠܝܐ. ܘܠܐ ܐܥܒܪ ܥܠ ܬܪܝܨܘܬܐ. * ܘܠܐ ܐܬܚܣܡ
26 ܒܚܣܡܐ. ܡܛܠ ܕܐܝܢܐ ܕܐܝܟ ܗܢܐ. ܠܐ ܡܫܬܘܬܦ ܠܚܟܡܬܐ. * ܒܣܘܓܐܐ ܕܝܢ ܕܚܟܝܡܐ. ܦܘܪܩܢܗ ܕܥܠܡܐ.
27 ܘܡܠܟܐ ܚܟܝܡܐ. ܣܝܡܐ ܠܥܡܐ. * ܐܬܪܕܘ ܗܟܝܠ ܒܡܠܝ. ܘܬܩܒܠܘܢ ܚܝܐ.

* Nam qui sanctimoniam diligunt, sanctè expiabuntur: & qui addiscunt eam, invenient decorem. Expetite igitur sermones meos, eósque diligite, & erudiemini. Præclara est atque immarcescibilis sapientia, & facilè videtur ab his qui diligunt eam, & ostenditur ab his qui quærunt eam, Exhibétque se his qui cupiunt eam quærere: Et qui manè petit eam, non laborabit; protinùs enim reperiet illam suis foribus astantem. Quempiam enim de illa cogitare, sapientia est perfectissima: & qui vigilant propter eam, citò sine cura erunt: Quia se dignos ipsamet veniens visitat, per vias se præbet eis, & semper atque in omnibus consiliis occurrit illis. Principium enim appetendi eam, veritas est ac disciplina; Et cura disciplinæ, charitas; charitas autem, observantia legis ejus; & intellectus legis ejus, veritas incorrupta: Opera autem incorrupta accessum præbent ad Deum. Cupiditas enim sapientiæ evehit ad regnum. Si thronos & regni sceptra cupitis ô reges populi, honorate sapientiam, ut regnetis in æternum. Quid sit sapientia, & quomodo extiterit, ego dicam, nec celabo vos mysterium, quodque creaturas præcessit, pervestigabo, & cognitionem ejus perspicuè proponam, nec præteribo rectitudinem, Nec invidè me geram: quoniam hujusmodi *homo* non est particeps sapientiæ. In multitudine verò sapientum salus mundi consistit: & rex sapiens populum sustinet. Itaque verbis meis erudimini, & vitam assequemini.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

11 12 * لأن الحافظين الأوامر البارة ببرٍّ يبررون. والذين يعلمونها يجدون عذرا * فاشتهوا إذا أقوالي *
13 اشتاقوا إليها فتتأدبون * الحكمة بهية * وبطاريها لن تضمحل * والذين يحبونها يبصرونها بسهولة *
14 15 والذين يبتغونها يصادفونها * تبادر إلى من يشتهي أن يعرفها أولا * من يدلج إليها ما يتعب *
16 لأنه يجدها ملابسة أبوابه * لأن الافتكار فيها كمال الفطنة * ومن يسهر من أجلها سيكون لا
17 هما له * لأنها إنما تجي طالبة من يستحقها * وفي الطريق تتصور لهم ببشاشة * وفي كل روية
18 19 لهم تلقاهم * لأن بدايتها الصادق شهوتها * والاهتمام بالأدب محبتها * ومحبتها حفظ شرائعها *
20 والإصغاء إلى شرائعها تحقيق عدم البلاء * وعدم البلى يجعل الإنسان قريبا من الله *
21 22 * فاشتهاء الحكمة إذا يعلّي إلى الملك * فإن كنتم يا ولاة الشعوب تستلذّون المنابر والألوية
24 الملك * فأكرموا الحكمة لتملكوا إلى الأبد * ما هي الحكمة وكيف كانت أنا أخبركم * ولا
أكتم عنكم أسرارها * لكني أستبحث منذ ابتداء كونها * وأجعل معرفتها ظاهرة * ولا أتجاوز الحق *
25 26 * ولا أماشي الحسد المذيب * لأن هذا العارض لن يشارك الحكمة * إذ كثرة الحكماء خلاص العالم *
27 والملك العاقل حسن ثبات الخلق * حتى تتأدبوا بأقوالي وتنتفعون *

Nam qui præclara mandata sanctè servaverint, sanctificabuntur; & qui exercuerint ea, invenient excusationem. Exoptate igitur sermones meos, & concupiscite eos, & erudiemini. Decora est sapientia, ejúsque decus non elanguescit: & qui diligunt eam, facile vident illam: & qui quærunt eam, offendunt illam. Prævenit eum qui cupit ipsam prius cognoscere. Qui diluculò consurgit ad illam, non fatigabitur, quoniam reperiet eam foribus suis hærentem. Nempè de illa cogitare perfectio est prudentiæ; & qui propter eam vigilaverit, erit sine cura. Ipsa enim venit quærens eos qui se digni sunt, & in via hilariter se figurat eis, & in quolibet ipsorum consilio occurrit illis. Nam verum principium accedendi ad eam est desiderium ipsius: Et eruditionis cura, amor ipsius; amor autem ejus, observatio legum ipsius; attentio autem ad leges ejus, certitudo defectũs corruptionis: Defectus autem corruptionis efficit hominem Deo propinquum. Cupiditas itaque sapientiæ evehit ad regnum. Si ergò O populorum principes soliis sceptrisque regni delectamini, sapientiam honorate, ut in perpetuum regnetis. Quid sit sapientia, & quomodo extiterit, ego referam vobis, nec celabo vos ejus arcana; sed ab existentiæ ejus exordio scrutabor, ejusque cognitionem perspicuam reddam, neque prætermittam veritatem. Neque cum invidia liquefaciente iter habebo; quoniam hujuscemodi accidens nequaquam fuerit sapientiæ particeps: Cum multitudo sapientum sit salus mundi, & rex prudens optimum populi stabilimentum. Ut sermonibus meis erudiamini, & emolumentum percipiatis.

Versio VULG. LAT.

CAP. VII.

1 Sum quidem & ego mortalis homo, similis omnibus,
& ex genere terreni illius, qui prior factus est, & in
ventre matris figuratus sum caro, Decem mensium
2 tempore coagulatus sum in sanguine, ex semine ho-
minis, & delectamento somni conveniente. Et ego
3 natus accepi communem aërem, & in similiter factam
decidi terram, & primam vocem similem omnibus
emisi plorans. In involumentis nutritus sum, & curis
4 magnis. Nemo enim ex regibus aliud habuit nati-
5 vitatis initium. Unus ergò introitus est omnibus ad
6 vitam, & similis exitus. Propter hoc optavi, & datus
7 est mihi sensus: & invocavi, & venit in me spiritus
8 sapientiæ: Et præposui illam regnis & sedibus, &
divitias nihil esse duxi in comparatione illius. Nec
9 comparavi illi lapidem pretiosum: quoniam omne
aurum in comparatione illius, arena est exigua, & tan-
quam lutum æstimabitur argentum in conspectu
10 illius. Super salutem & speciem dilexi illam, & pro-
posui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile
11 est lumen illius. Venerunt autem mihi omnia bona
pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus
12 illius, Et lætatus sum in omnibus: quoniam antece-
debat me ista sapientia, & ignorabam quoniam horum
13 omnium mater est. Quam sine fictione didici, & sine
invidia cōmunico, & honestatem illius non abscondo,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. ζ'.

1 † Εἰμὶ μὲν κἀγὼ θνητὸς ἄνθρωπος, ἴσος ἅπασι, † καὶ γηγενοῦς
ἀπόγονος πρωτοπλάστου. † Καὶ ἐν κοιλίᾳ μητρὸς ἐγλύφην σὰρξ
2 † Δεκαμηνιαίῳ χρόνῳ, παγεὶς ἐν αἵματι † ἐκ σπέρματος ἀνδρὸς καὶ
3 ἡδονῆς ὕπνῳ συνελθούσης. † Καὶ ἐγὼ δὲ γενόμενος ἔσπασα τὸν
κοινὸν ἀέρα, † καὶ ἐπὶ τὴν ὁμοιοπαθῆ κατέπεσον γῆν, πρώτην φωνὴν
4 τὴν ὁμοίαν πᾶσιν ἴσα κλαίων. † Ἐν σπαργάνοις ἀνετράφην, (α) καὶ
5 ἐν φροντίσιν. † Οὐδεὶς γὰρ (β) βασιλεὺς ἑτέραν ἔσχε γενέσεως
6 ἀρχήν. † Μία δὲ πάντων εἴσοδος εἰς τὸν βίον, ἔξοδός τε ἴση.
7 † Διὰ τοῦτο ηὐξάμην, καὶ φρόνησις ἐδόθη μοι, † ἐπεκαλεσάμην, καὶ
8 ἦλθέ μοι πνεῦμα σοφίας. † Προέκρινα αὐτὴν σκήπτρων καὶ θρόνων,
9 καὶ πλοῦτον οὐδὲν ἡγησάμην ἐν συγκρίσει αὐτῆς. † Οὐδὲ (γ) ὡμοίωσα
αὐτῇ λίθον ἀτίμητον, † ὅτι ὁ πᾶς χρυσὸς ἐν ὄψει αὐτῆς ψάμμος
ὀλίγη, † καὶ ὡς πηλὸς λογισθήσεται ἄργυρος ἐναντίον αὐτῆς.
10 † Ὑπὲρ ὑγίειαν καὶ εὐμορφίαν ἠγάπησα αὐτήν, † καὶ (δ) προειλόμην
αὐτὴν ἀντὶ φωτὸς ἔχειν, † ὅτι ἀκοίμητον τὸ ἐκ ταύτης φέγγος.
11 † Ἦλθε δέ μοι τὰ ἀγαθὰ ὁμοῦ πάντα μετ' αὐτῆς, † καὶ ἀναρίθ-
12 μητος πλοῦτος ἐν χερσὶν αὐτῆς. † (ε) Εὐφράνθην δὲ ἐπὶ πάντων,
ὅτι αὐτῶν ἡγεῖται Σοφία, † ἠγνόουν δὲ αὐτὴν γενέτιν εἶναι τούτων.
13 † Ἀδόλως τε ἔμαθον, ἀφθόνως τε μεταδίδωμι, † τὸν πλοῦτον
αὐτῆς οὐκ ἀποκρύπτομαι.

MS. A. (α) καὶ φροντίσιν. (β) βασιλέων (γ) ὡμοίωσα αὐτὴν (δ) προειλόμην (ε) Ηὐφράνθην δὲ ἐπὶ πᾶσιν,

CAP. VII.

Sum quidem & ego mortalis homo, similis omni- 1
bus, & ex genere (a) terreni illius, qui prior factus
est: & in ventre matris figuratus sum caro De- 2
cem mensium tempore, coagulatus in sanguine, ex
semine hominis, & delectamento (b) somno conve-
niente. Et ego natus hausi communem aerem, & 3
in similiter factam decidi terram, primam vocem
similem omnibus (c) æque plorans: In involumentis 4
nutritus sum, & in (d) curis. Nemo enim ex regibus 5
habuit aliud nativitatis initium. Unus ergò est 6
omnibus introitus ad vitam, & similis exitus.
Propter hoc optavi: & datus est mihi sensus: in- 7
vocavi, & venit in me spiritus sapientiæ. Præ- 8
posui illam regnis, & sedibus: & divitias nihil
esse duxi in comparatione illius: Nec comparavi 9
illi lapidem (e) pretiosum: quoniam omne aurum
in comparatione illius arena est exigua, & tan-
quam lutū æstimabitur argentū in conspectu illius.
Super salutē, & speciē dilexi eam, & proposui pro 10
luce habere illam, quoniam inextinguibile est lumen
illius. Venerunt autem mihi omnia bona pariter cū 11
illa, & innumerabilis honestas per manus illius. Et 12
Lætatus sum in omnibus, quoniam antecedebat ista
sapientia: & ignorabam, quoniam horum ipsa
**mater est. Et sine fictione didici, & sine invidia* 13
communico, honestatem illius non abscondo.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܩܦܠܐܘܢ * ܙ *

1 * ܡܛܠ ܕܐܦ ܐܢܐ ܐܢܫ ܡܝܘܬܐ ܐܢܐ܂ ܫܘܐ ܠܟܠܢܫ܂ ܒܪܗ ܕܩܕܡܝܐ ܝܠܝܕ ܐܪܥܐ܂
2 * ܘܒܟܪܣܗ ܕܐܡܝ ܐܬܩܛܡܬ ܒܣܪܐ܂ ܘܥܣܪܐ ܝܪܚܝܢ ܙܒܢܐ ܐܬܩܒܥܬ ܒܕܡܐ܂ ܡܢ ܙܪܥܐ
3 ܕܓܒܪܐ܂ ܘܡܢ ܪܓܬܐ ܕܡܫܟܒܐ܂ * ܘܟܕ ܐܬܝܠܕܬ ܢܫܒܬ ܐܐܪ ܕܓܘܐ܂ ܘܐܝܟ ܟܠ ܐܢܫ ܥܠ ܐܪܥܐ
4 ܢܦܠܬ܂ ܘܩܠܐ ܩܕܡܝܐ܂ ܐܝܟ ܟܠܢܫ ܫܪܝܬ ܠܡܒܟܐ܂ * ܘܒܥܙܘܪܐ܂ ܡܬܒܛܠܬ ܐܬܪܒܝܬ܂
5 6 * ܠܐ ܓܝܪ ܡܠܟܘܬܐ ܕܗܘܐ ܠܗ ܐܚܪܢܐ ܐܝܠܕܘ ܠܡܠܟܐ ܐܘ ܠܫܠܝܛܐ܂ * ܚܕ ܗܘ ܓܝܪ ܡܥܠܢܐ
7 ܕܟܠܢܫ ܠܥܠܡܐ܂ ܘܡܦܩܢܐ ܫܘܝܐ ܚܕ܂ * ܡܛܠ ܗܢܐ ܨܠܝܬ܂ ܘܐܬܝܗܒܬ ܠܝ ܪܘܚܐ
8 ܕܚܟܡܬܐ܂ ܘܩܪܝܬ܂ ܘܐܬܬ ܥܠܝ ܪܘܚܐ ܕܝܕܥܬܐ܂ * ܨܒܝܬ ܒܗ܂ ܝܬܝܪ ܡܢ ܫܒܛܐ ܘܟܘܪܣܘܬܐ܂
9 ܘܠܐ ܦܚܡܬ ܥܡܗ ܥܘܬܪܐ ܠܡܫܘܚܬܗ܂ * ܘܠܐ ܕܡܝܬܗ ܠܟܐܦܐ ܕܛܝܡܐ ܝܩܝܪܐ܂ ܡܛܠ ܕܕܗܒܐ ܕܥܠܡܐ
10 ܡܫܘܚܬܗ܂ ܐܝܟ ܩܠܝܠ ܚܠܐ܂ ܘܐܝܟ ܛܝܢܐ ܚܫܝܒ ܟܣܦܐ ܩܕܡܘܗܝ܂ * ܘܪܚܡܬܗ ܝܬܝܪ
ܡܢ ܫܘܦܪܐ ܘܡܢ ܚܠܝܡܘܬܐ܂ ܘܓܒܝܬܗ ܝܬܝܪ ܡܢ ܢܘܗܪܐ܂ ܡܛܠ ܕܠܐ ܕܡܟ ܢܘܗܪܗ
11 ܕܝܠܗ ܕܚܟܡܬܐ܂ * ܐܬܝ ܠܝ ܕܝܢ ܟܠܗܝܢ ܛܒܬܐ ܐܟܚܕܐ ܥܡܗ܂ ܘܥܘܬܪܐ ܕܠܐ
12 ܡܢܝܢܐ ܒܐܝܕܗ܂ * ܐܬܒܣܡܬ ܒܗܠܝܢ ܟܠܗܝܢ܂ ܕܚܟܡܬܐ ܡܕܒܪܐ ܠܗܝܢ܂
13 ܘܠܐ ܝܕܥܬ ܗܘܝܬ܂ ܕܩܕܡܝܬܐ ܗܝ ܡܢ ܟܠ܂ * ܕܠܐ ܢܟܠ ܝܠܦܬ܂ ܘܕܠܐ ܚܣܡܐ ܝܗܒ ܐܢܐ܂
ܘܠܐ ܐܟܣܐ ܡܢܟܘܢ ܥܘܬܪܗ܂

CAP. VII.

NAm ego etiam homo sum mortalis, 1
æqualis omnibus, primi terrigenæ filius.
Et in utero matris meæ coagulatus fui caro, 2
& decem mensium tempore in sanguine in-
fixus, ex semine viri & concupiscentia con-
cubitûs. Cúmque natus essem, communem 3
secui aërem, & omnium more hominū super
terram decidi; primâque voce, ut reliqui ho-
mines, plorare cœpi. Et fasciis fui solicitè 4
convolutus: Neque verò alia fuit unquam 5
nativitas ullius regis aut principis: Unus 6
enim est omnium ingressus in mundum, &
egressus æquè idem. Propterea oravi, & da- 7
tus est mihi spiritus sapientiæ: invocavi, &
venit super me spiritus scientiæ. Placuit mihi 8
plusquam sceptra & solia, opésque cum ea
minimè contuli, Nec eam comparavi cum 9
lapide gravissimi pretii. Nam aurum uni-
versum respectu illius ut parum pulveris
est, & argentum respectu ipsius quasi lu-
tum censetur. Adamavi eam plusquàm pul- 10
chritudinem & sanitatem, elegi eam po-
tiùs quàm lucem, quia lux ipsius sapien-
tiæ non dormiscit. Accesserunt autem mihi 11
cuncta bona simul cum ipsa, & opes in-
numeræ per ipsam. Delectatus sum his 12
omnibus, quòd ea regat sapientia, igno-
rabam autem eam esse omnium primam.
Sine dolo didici, & sine invidia trado, nec 13
celabo vos divitias ejus.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* الفصل السابع *

1 2 * فاني انا انسان نظير الجماعة ولد ابن الارضي المخلوق اولا * جبلت في جوف امي بشرا *
3 ولبثت في الدم عشرة اشهر * من زرع الرجل واجتماع لذة النوم * فلما صرت مولودا
اجتذبت الهوى العامي * وسقطت على الارض المساوية المني * وجئت باكيا بالصوت
4 الاول المساوي كافة الناس * وربيت بالاقماط والاهتمامات * لان الملك ليس له بدء مولود
5 6 آخر * دخول واحد للكل الي العالم * وخروج للكافة بالسواء * فلهذا ابتهلت ونلت
7 فطنة * دعوت فجاءني روح الحكمة * ففضلتها على الوية الملك ومنابر والغنا ما
8 احسبته شيا في مقايستها * ولا ساويتها بالجوهر الذي لا يثمن * لان كافة الذهب في
9 ناظرها كرمل يسير * والفضة بازاها تحسب كالطين * تقت اليها اكثر من العافية
10 وحسن الصورة * واخترت ان تكون لي عوض النور لان الشعاع اللامع منها غير خابع *
11 12 * جاءتني الخيرات كلها معا * والثروة التي لا تحصي في يدها * وسررت بكل شي *
13 لان الحكمة تتقدم الاشياء كلها * ولم اعلم انها كون هذه كلها * فاذا علمت ذلك بلا غش *
اعطيه بذلة بلا حسد * ثروتها لست اكتمها

CAP. VII.

Sum equidem homo similis omnibus, 1
terrigenæ primò creati natus. In utero 2
matris meæ caro coagulatus sum, &
mensibus decem in sanguine mansi, ex
semine viri & conjunctione voluptatis
somni. Cúmque natus fuissem, communem 3
hausi aërem, & in terram dolores meos
reddentem æquales excidi, primamque
vocem omnibus hominibus æqualem plo-
rans edidi, In fasciis & curis sum edu- 4
catus. Nullus enim rex aliud habet in- 5
itium nascendi. Idem est omnibus in 6
mundum introitus, & exitus omnibus
æqualis. Quapropter obsecravi, & pru- 7
dentiam sum consecutus: invocavi, &
obvenit mihi spiritus sapientiæ. Regni 8
vexillis ejusque thronis eam anteposui,
& divitias nihili pendo in compara-
tione ipsius, Nec eam contuli cum gem- 9
mis inæstimabilis pretii: quoniam au-
rum omne respectu ejus quasi pauca est
arena, argentum ad rationem ipsius ut
lutum reputatur. Expetivi eam plusqnam 10
sanitatem & pulchritudinem formæ, &
elegi ut esset mihi pro luce, quia splendor
emicans ex ea inocciduus est. Et adve- 11
nerunt mihi bona simul omnia, opesque
per ipsam innumeræ. Et lætitiam per- 12
cepi ex rebus omnibus, quòd sapientia res
omnes antecedat; nesciebamque eam esse
horum omnium existentiam. Cùm itaque 13
id citra fraudem didicerim, idem sine
invidia dono tribuo, divitias ejus mi-
nimè celo.

Versio VULG. LAT.

14 Infinitus enim thesaurus est hominibus : quo qui usi
sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei, propter disci-
15 plinæ dona commendati. Mihi autem dedit Deus di-
cere ex sententia, & præsumere digna horum quæ mihi
dantur : quoniam ipse sapientiæ dux est, & sapien-
16 tium emendator : In manu enim illius, & nos, &
sermones nostri, & omnis sapientia, & operum sci-
17 entia & disciplina. Ipse enim dedit mihi horum,
quæ sunt, scientiam veram : ut sciam dipositionem
18 orbis terrarum, & virtutes elementorum, Initium, &
consummationem, & medietatem temporum, vicis-
19 situdinum permutationes, & commutationes tempo-
20 rum, Anni cursus, & stellarum dispositiones, Na-
turas animalium, & iras bestiarum, vim ventorum,
& cogitationes hominum, differentias virgultorum,
21 & virtutes radicum, Et quæcunque sunt absconsa
& improvisa didici : omnium enim artifex docuit me
22 sapientia. Est enim in illa spiritus intelligentiæ, san-
ctus, unicus, multiplex, subtilis, disertus, mobilis,
incoinquinatus, certus, suavis, amans bonum, acu-
23 tus, quem nihil vetat, benefaciens, Humanus, be-
nignus, stabilis, certus, securus, omnem habens vir-
tutem, omnia prospiciens, & qui capiat omnes spi-
24 ritus : intelligibilis, mundus, subtilis. Omnibus
enim mobilibus mobilior est sapientia : attingit au-
tem ubique propter suam munditiam.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

14 †Ἀνεκλιπὴς γὰρ θησαυρός ἐστιν ἀνθρώποις, †ὃν οἱ (ζ) χρησάμενοι
πρὸς θεὸν ἐστείλαντο φιλίαν †διὰ τὰς ἐκ παιδείας δωρεὰς συστα-
15 θέντες. †Ἐμοὶ δὲ δῴη ὁ θεὸς εἰπεῖν κατὰ γνώμην, †καὶ ἐνθυμη-
θῆναι ἀξίως (η) τῶν δεδομένων, †ὅτι αὐτὸς καὶ τῆς σοφίας
16 ὁδηγός ἐστι, †καὶ τῶν σοφῶν διορθωτής. †Ἐν γὰρ χειρὶ αὐτοῦ καὶ
ἡμεῖς καὶ οἱ λόγοι ἡμῶν, †πᾶσά τε φρόνησις καὶ ἐργατειῶν ἐπιστήμη.
17 †Αὐτὸς γάρ μοι ἔδωκε τῶν ὄντων γνῶσιν ἀψευδῆ, †εἰδέναι σύ-
18 στασιν κόσμου καὶ ἐνέργειαν στοιχείων, †Ἀρχὴν καὶ τέλος καὶ μεσό-
19 τητα χρόνων, †τροπῶν ἀλλαγὰς καὶ μεταβολὰς καιρῶν, †(θ) Ἐνι-
20 αυτῶν κύκλους καὶ ἀστέρων θέσεις, †Φύσεις ζώων καὶ θυμοὺς θηρίων,
†πνευμάτων βίας, καὶ διαλογισμοὺς ἀνθρώπων, †διαφορὰς φυτῶν καὶ
21 δυνάμεις ῥιζῶν, †Ὅσα τέ ἐστι κρυπτὰ καὶ ἐμφανῆ, ἔγνων.
22 †Ἡ γὰρ πάντων τεχνῖτις ἐδίδαξέ με σοφία. †(ι) Ἔστι γὰρ ἐν αὐτῇ
πνεῦμα νοερὸν, ἅγιον, †μονογενὲς, πολυμερὲς, λεπτὸν, †εὐκί-
νητον, τρανὸν, ἀμόλυντον, †σαφὲς, ἀπήμαντον, φιλάγαθον, ὀξὺ,
23 †ἀκώλυτον, εὐεργετικὸν, φιλάνθρωπον, †βέβαιον, ἀσφαλὲς,
ἀμέριμνον, παντοδύναμον, (κ) πανεπίσκοπον, †καὶ διὰ πάντων
24 χωροῦν πνευμάτων †νοερῶν καθαρῶν λεπτοτάτων. †Πάσης γὰρ
κινήσεως κινητικώτερον σοφία, †διήκει δὲ καὶ χωρεῖ διὰ πάντων διὰ
τὴν καθαρότητα.

MS. A. (ζ) κτησάμενοι (η) τῶν λεγομένων, (θ) Ἐνιαυτοῦ (ι) Ἔστιν γὰρ
αὐτῇ (κ) παντεπίσκοπον,

Cum Translatione LATINA.

Infinitus enim thesaurus est hominibus : quo qui 14
usi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei, pro-
pter disciplinæ dona commendati. Mihi autem 15
Deus (f) det dicere ex sententia, & præsumere
digna horum, quæ mihi sunt data : quoniam ipse, &
sapientiæ dux est, & sapientum emendator. In 16
manu enim illius & nos, & sermones nostri, &
omnis sapientia, & (g) operum scientia. Ipse enim 17
dedit mihi horum, quæ sunt, scientiam veram, ut
sciam dispositionem orbis terrarum, & (h) virtu-
tem elementorum, Initium, & consummationem, 18
& medietatem temporum, vicissitudinum permuta-
tiones, & mutationes temporum, Annorum cursus, 19
& stellarum dispositiones, Naturas animalium, & 20
iras bestiarum, vim ventorum, & cogitationes ho-
minum, differentias plantarum, & virtutes radi-
cum : Quæcunque sunt absconsa, & (i) evidentia, 21
didici. Omnium enim artifex docuit me sapien-
tia. Est enim in illa (k) spiritus intelligens, san- 22
ctus, unicus, multiplex, subtilis, bene mobilis, di-
sertus, immaculatus, manifestus, inviolabilis, bo-
num amans, acutus, quem nihil vetat, munificus,
Benignus, stabilis, securus, sine solicitudine, omni- 23
potens, omnia spectans, & per omnes penetrans spi-
ritus intelligibiles mundos subtilissimos. Omnibus 24
enim motibus mobilior est sapientia. Attingit au-
tem, & penetrat per omnia propter munditiam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

14 * ܣܝܡܬܐ ܕܙܘܙܐ ܗܝ ܠܒܢܝ̈ܢܫܐ ܕܠܐ ܚܣܪܐ. ܘܗܢܘܢ ܕܩܢܘܗ̇. ܚܒܪܘ̈ ܕܪܚܡܘܬܐ ܥܡ ܐܠܗܐ.
15 ܡܛܠ ܕܒܡܘܗܒܬܐ ܕܡܪܕܘܬܐ ܐܫܬܡܠܝܘ. * ܠܝ ܕܝܢ ܢܬܠ ܐܠܗܐ ܕܐܡܠܠ ܒܡܠܟܐ. ܘܐܬܚܫܒ
ܫܘܝܐܝܬ. ܥܠ ܗܠܝܢ ܕܡܬܐܡ̈ܪܢ. ܡܛܠ ܕܗܘܝܘ ܡܕܒܪܢܐ ܕܚܟܡܬܐ. ܘܡܬܪܨܢܐ ܗܘ
16 ܕܚܟܝ̈ܡܐ. * ܘܒܐܝܕܗ ܐܝܬܝܢ ܚܢܢ ܘܡ̈ܠܝܢ ܕܝܠܢ. ܟܠ ܚܟܡܬܐ ܘܝܕܥܬܐ ܥܡ ܥܒ̈ܕܐ * ܗܘܝܘ ܓܝܪ
17 ܝܗܒ ܠܝ ܝܕܥܬܐ ܕܠܐ ܛܥܝܘܬܐ. ܠܡܕܥ ܐܝܟܢܐ ܩܡ ܥܠܡܐ. ܘܡܥܒܕܢܘܬܐ ܕܓܠܓ̈ܠܐ.
18 19 * ܫܘܪܝܐ ܘܫܘܠܡܐ ܘܡܨܥܬܗܘܢ ܕܙܒ̈ܢܐ. * ܫܘܚܠܦܐ ܕܨܒ̈ܘܬܐ. ܘܐܝܟܢܐ ܡܥܒܪܝܢ ܙܒ̈ܢܐ.
20 ܪܗܛܗܘܢ ܕܫܢ̈ܝܐ. ܘܠܐ ܡܬܬܙܝܥܢܘܬܐ ܕܟܘܟ̈ܒܐ. * ܟܝܢܐ ܕܚܝ̈ܘܬܐ. ܘܚܡܬܗܘܢ ܕܚܝ̈ܘܬܐ. ܘܥܫܢܐ ܕܪ̈ܘܚܐ. ܘܚܘܫܒܝܗܘܢ
21 ܕܒܢܝ̈ܢܫܐ. ܘܓܢܣܝܗܘܢ ܕܢܨܒ̈ܬܐ. ܘܚܝܠܐ ܕܥܩ̈ܪܐ. * ܘܟܠܡܕܡ ܕܟܣܐ
ܘܟܠܡܕܡ ܕܓܠܐ ܝܕܥܬ. ܡܛܠ ܕܗܝ ܕܒܟܠܡܕܡ ܐܘܡܢܐ ܗܝ. ܐܠܦܬܢܝ ܚܟܡܬܐ.
22 * ܐܝܬ ܒܗ̇ ܓܝܪ ܪܘܚܐ ܕܡܣܬܟܠܐ. ܩܕܝܫܬܐ. ܝܚܝܕܝܬܐ. ܩܛܝܢܬܐ. ܣܓܝܐܬ ܡ̈ܢܘܬܐ. ܦܫܝܛ
ܡܬܬܙܝܥܢܝܬܐ. ܢܨܝܚܬ ܫܡܐ. ܕܠܐ ܛܘܠܫܐ. ܚܟܝܡܬܐ ܘܫܪܝܪܬܐ. ܘܠܐ ܡܬܬܦܢܝܢܝܬܐ. ܪܚܡܬ ܛܒ̈ܬܐ.
23 ܘܚܪܝܦܬܐ. ܘܠܐ ܡܬܛܥܝܢܝܬܐ. ܡܘܬܪܢܝܬܐ. * ܪܚܡܬ ܒܢܝ̈ܢܫܐ. ܥܫܝܢܬܐ. ܫܪܝܪܬܐ. ܘܕܠܐ ܝܨܝܦܬܐ.
ܗܝ. ܚܣܝܢܬܐ ܘܟܠ ܡܨܝܐ. ܘܥܠ ܟܠ ܗܝ ܣܥܪܐ. ܡܣܬܟܠܢܝܬܐ. ܕܟܝܐ. ܘܟܠܗܘܢ ܪ̈ܘܚܐ ܗܝ
24 ܐܚܝܕܐ. ܩܛܝܢܐ ܗܝ ܘܡܬܚܙܝܐ. * ܒܟܠ ܦܘܪ̈ܣܝܢ ܡܬܕܒܪܐ ܚܟܡܬܐ. ܘܡܕܒܪܐ.
ܘܗܕܐ ܗܝ ܕܐܚܝܕܐ ܠܟܠ. ܡܛܠ ܕܟܝܘܬܗ̇.

* Ærarium enim est hominibus inexhaustum. 14
Qui possederint eam, amicitiam cum Deo
contraxerint, quòd in disciplina gratuita
perstiterint. Mihi verò tribuat Deus ut con- 15
sultè loquar, dignéque cogitem de his quæ
dicuntur : ipse námque est sapientiæ ductor,
ipséque dirigit sapientes : Et in manu ejus 16
sumus tam nos quàm sermones nostri. Omnis
sapientia & scientia, cum operibus. Ipse 17
enim dedit mihi scientiam haud fallibilem
ad sciendum quomodo constiterit mundus :
& operationem orbium cœlestium, Princi- 18
pium & finem mediúmque temporum, Vi- 19
cissitudines rerum, & quâ ratione tempora
labantur, cursum annorum, & immobilita-
tem siderum, Naturam animalium, & iram 20
belluarum, impetum ventorum, & cogita-
tiones hominum, genera plantarum, & vir-
tutem radicum, Quicquid *denique* occul- 21
tum, & quicquid manifestum est, cognovi;
quoniam ea quæ in rebus omnibus artifex
est sapientia, me docuit. Siquidem inest illi 22
spiritus sagax, sanctus, unicus, subtilis, mul-
tiplex, benè mobilis, famâ illustris, imacula-
tus, sapiens, & verax, atque inflexibilis,
amans bonorum, & prudens, & falli nesci-
us, utilis, Amans hominum, validus, firmus, 23
& minimè anxius, fortis, & omnipotens,
cunctáque visitans, intelligens, purus; omnes
denique spiritus, ipse complectitur; sub-
tilis est, ac perspicuus. Omnibus modis se- 24
gerit sapientia, regítque. Hæc est quæ tenet
omnia propter suam puritatem.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

14 * لانها عند الناس كنزا لا ينقص * والذين يستعملونه قد بلغوا بالحكمة الى الله * من
15 اجل الاشياء الذي تظهر الموهبة من الادب * فاما انا اعطاني الله ان اقول ما يخص بالعزم *
16 وافتكر افتكارا اهلا للمقولات * لانه هو المرشد الى الحكمة * والمقوم الحكماء * لان في
17 يده نحن واقوالنا * وكافة الفطنة ومعرفة الصنايع * هو منحني معرفة الموجودات لا كذبا
18 19 فيها * لاعرف نظام العالم وفعل الاستقصات * وابتداء الزمان ومنتهاه ووسطه * وتبدل
20 الاحوال * وتنقل الاوقات * وسعي السنة * ووضع النجوم * وطبايع الحيوان * وانفس
21 الوحوش * واعصاف الرياح * وافكار الناس * وتخالف العروس * وقوى الاصول * وعرفت كلما
22 هو مكتوم وظاهر * لان الصانع كافة الاشياء علمني حكمة * لان فيها هو الروح العقلي
القدسي * الوحيد جوهره * الكثير الاقسام * اللطيف * السريع الحركة * الفصيح * الغير دنس *
23 الحكيم * الذي لا ينظر المحب الصلاح * الجواد * الذي لا مانعا له * المحسن * الواد للانسان *
الوامق الحكمة * الفيلسوف * الحقيقي * الصاين * الفاقد الهم * القادر على كل شي * المراقب
24 الكل * الداخل في الارواح الطاهرة العقلية اللطيفة * لان الحكمة حركتها اسرع من كل
حركة * تمتد الى الكل وتنفذ الى الكل من اجل صفاء نقاها *

* *Est enim illa apud homines thesaurus* 14
indeficiens, quo qui fuerint usi, per-
veniunt per sapientiam ad Deum, pro-
pter res quas donum à disciplina colla-
tum *profert. Mihi verò dedit Deus* 15
quod sententiæ respondeat, loqui, dignámque
dictis cogitationem comminisci: quo-
niam ipse est qui ad sapientiam indu-
cit, & sapientes dirigit. Nam in ma- 16
nu ejus sumus nos & sermones nostri,
omnis prudentia, & artium scientia.
Ipse mihi dedit cognitionem rerum ex- 17
istentium minimè fallacem, ut sciam
ordinem mundi, & effectum elemento-
rum, Initium, finem, & medium tem- 18
poris, Immutationem conditionum, tem- 19
porum vicissitudinem, anni fluxum, &
astrorum positionem, Naturas anima- 20
lium, ferarum affectus, ventorum impe-
tus, & cogitationes hominum, plantarum
differentiam, & radicum virtutem :
Adeóque didici quidquid est abstrusum 21
ac apertum : nam rerum omnium fabri-
cator sapientiam me docuit. Siquidem 22
inest illi spiritus intellectualis, sanctus,
unigenus, multipartitus, subtilis, agilis
motu, dilucidus, incontaminatus, sapi-
ens, invisibilis, boni studiosus, liberalis,
prohiberi nescius, beneficus, Amans 23
hominis, sapientiam diligens, philoso-
phus, verax, cautus, expers curarum,
in omnia potens, omnium explorator,
spiritus mundos intellectuales atque
subtiles penetrans. Nam sapientiæ mo- 24
tus velocior est quocunque motu, ad o-
mnia se protendens, & in omnia per-
manans propter puritatis suæ nitorem.

Versio VULG. LAT.

25 Vapor est enim virtutis Dei, & emanatio quædam est
claritatis omnipotentis Dei sincera: ideò nihil inqui-
26 natum in eam incurrit. Candor est enim lucis æternæ,
& speculum sine macula Dei majestatis, & imago bo-
27 nitatis illius. Et cùm sit una, omnia potest: & in se per-
manens omnia innovat, & per nationes in animas san-
ctas se transfert, amicos Dei & prophetas constituit.
28 Neminem enim diligit Deus, nisi eum, qui cum sapi-
29 entia inhabitat. Est enim hæc speciosior sole, & super
omnem dispositionem stellarum, luci comparata inveni-
30 tur prior. Illi enim succedit nox, sapientiam autem
non vincit malitia.

CAP. VIII.

1 Attingit ergo à fine usque ad finem fortiter, & dis-
ponit omnia suaviter. Hanc amavi, & exquisivi à
2 juventute mea, & quæsivi sponsam mihi eam assu-
mere, & amator factus sum formæ illius. Generosita-
3 tem illius glorificat, contubernium habens Dei: sed
4 & omnium Dominus dilexit illam. Doctrix enim est
5 disciplinæ Dei, & electrix operum illius. Et si divi-
tiæ appetuntur in vita, quid sapientia locupletius,
6 quæ operatur omnia? Si autem sensus operatur:
quis horum, quæ sunt, magis quàm illa est artifex?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

25 † Ἀτμὶς γάρ ἐστι τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως, † καὶ ἀπόῤῥοια τῆς τοῦ
παντοκράτορος δόξης (λ) εἰλικρινής· † διὰ τοῦτο οὐδὲν μεμιαμμένον
26 εἰς αὐτὴν παρεμπίπτει. † Ἀπαύγασμα γάρ ἐστι φωτὸς ἀϊδίου, † καὶ
ἔσοπτρον ἀκηλίδωτον τῆς τοῦ Θεοῦ ἐνεργείας, † καὶ εἰκὼν τῆς ἀγαθό-
27 τητος αὐτοῦ. † Μία δὲ οὖσα πάντα δύναται, † καὶ μένουσα ἐν (μ) αὐ-
τῇ τὰ πάντα καινίζει, † καὶ κατὰ γενεὰς εἰς ψυχὰς ὁσίας μεταβαίνουσα,
28 † φίλους Θεοῦ καὶ προφήτας κατασκευάζει. † (ν) Οὐθὲν γὰρ ἀγαπᾷ
ὁ Θεὸς, εἰ μὴ τὸν σοφίᾳ συνοικοῦντα. † Ἔστι γὰρ αὕτη εὐπρεπεστέρα ἡλίου,
29 † καὶ ὑπὲρ πᾶσαν (ξ) ἄστρων θέσιν, † φωτὶ συγκρινομένη εὑρίσκεται
30 προτέρα. † Τοῦτο μὲν γὰρ διαδέχεται νύξ, † (ο) σοφίας δὲ οὐκ ἀντισχύει
κακία.

MS.A. (λ) εἰλικρινείας· (μ) ἑαυτῇ πάντα (ν) Οὐδὲν γὰρ ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ, (ξ) ἀστέρων (ο) σοφίαν δὲ οὐ κατισχύει

ΚΕΦ. η′.

1 † Διατείνει δὲ ἀπὸ πέρατος (α) εἰς πέρας εὐρώστως, † καὶ (β) διοικεῖ
2 τὰ πάντα χρηστῶς. † Ταύτην ἐφίλησα καὶ ἐξεζήτησα ἐκ νεότητός
μου, † καὶ ἐζήτησα νύμφην ἀγαγέσθαι ἐμαυτῷ, † καὶ ἐραστὴς ἐγενόμην τοῦ
3 κάλλους αὐτῆς. † Εὐγένειαν δοξάζει συμβίωσιν Θεοῦ ἔχουσα, † καὶ
4 ὁ πάντων δεσπότης ἠγάπησεν αὐτήν. † Μύστις γάρ ἐστι τῆς τοῦ
5 Θεοῦ ἐπιστήμης, † καὶ αἱρετὶς τῶν ἔργων αὐτοῦ. † Εἰ δὲ πλοῦτός ἐστιν
ἐπιθυμητὸν κτῆμα ἐν βίῳ, † τί σοφίας πλουσιώτερον τῆς τὰ πάντα
6 ἐργαζομένης; † Εἰ δὲ φρόνησις ἐργάζεται, † τίς αὐτῆς τῶν ὄντων
μᾶλλόν ἐστι τεχνίτης;

MS.A. (α) ἐπὶ (β) διοικεῖται

Vapor enim est virtutis Dei, & emanatio omni- 25
potentis gloriæ sincera. Ideo nihil inquinatum in
illam incurrit. Splendor est enim, & speculum 26
sine macula operationis Dei, & imago bonitatis il-
lius. Et cum sit una, omnia potest, & in se perma- 27
nens omnia innovat, & per nationes in animas san-
ctas se transferens, amicos Dei, & prophetas con-
stituit. Neminem enim diligit Deus, nisi eum qui 28
cum sapientia inhabitat. Est enim hæc speciosior 29
Sole, & super omnem dispositionem stellarum, luci
comparata prior invenitur. Illi enim succedit nox: 30
sapientiam autem non vincit malitia.

CAP. VIII.

Attingit ergò à fine ad finem fortiter, & dis- 1
ponit omnia suaviter. Hanc amavi, & ex- 2
quisivi à juventute mea, & quæsivi sponsam mihi
assumere, & amator factus sum formæ illius. Ge- 3
nerositatem glorificat, contubernium habens Dei,
& omnium Dominus dilexit illam. Doctrix enim 4
est disciplinæ Dei, & (a) electrix operum illius.
Et si divitiæ sunt desiderabilis possessio in vita; 5
quid sapientia locupletius, quæ operatur omnia?
Si autem sensus operatur; quis horum quæ sunt, 6
magis, quàm illa, est artifex?

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

25 * ܗܒܠܐ ܗܘ ܕܚܝܠܗ ܕܐܠܗܐ. ܘܡܩܘܝܐ ܒܫܘܒܚܗ ܕܐܚܝܕ ܟܠ. ܕܠܐ ܫܘܩܪܐ
26 ܗܘ. ܡܛܠܗܢܐ ܡܕܡ ܕܡܣܝܒ ܠܘܬܗ ܠܐ ܢܦܠ. * ܙܗܪܐ ܗܘ ܕܢܘܗܪܐ ܚܟܡܬܐ. ܘܠܐ
ܡܬܚܒܠܢܝܬܐ. ܡܚܙܝܬܐ ܗܝ ܕܬܫܒܘܚܬܐ. ܠܟܠܗܘܢ ܥܒܕܘܗܝ ܕܐܠܗܐ. ܘܨܘܪܬܐ ܗܝ
27 ܕܛܝܒܘܬܗ. * ܚܕܐ ܗܝ. ܘܡܫܟܚܐ ܠܟܠ. ܘܡܩܘܝܐ. ܘܟܠ ܒܗ ܡܬܚܕܬ. ܘܒܟܠ ܕܪ ܡܫܝܢܐ
28 ܢܦܫܬܗܘܢ ܕܚܣܝܐ. ܘܪܚܡܘܗܝ ܕܐܠܗܐ ܘܢܒܝܐ ܗܝ ܡܫܪܪܐ. * ܠܐ ܓܝܪ ܪܚܡ ܐܠܗܐ.
29 ܐܠܐ ܠܐܝܠܝܢ ܕܥܡܪܐ ܒܗܘܢ ܗܝ ܚܟܡܬܐ. * ܕܫܦܝܪܐ ܗܝ ܝܬܝܪ ܡܢ ܫܡܫܐ. ܘܡܢ ܟܠ
ܟܠܗ ܡܩܒܥܘܬܗܘܢ ܕܟܘܟܒܐ. ܕܐܬܚܪܝܬ ܥܡ ܢܘܗܪܐ. ܘܐܫܬܟܚܬ ܕܩܕܝܡܐ ܗܝ ܡܢܗ.
30 * ܘܐܦ ܠܗ ܠܗܕܐ. ܗܘܐ ܠܠܝܐ. ܥܠ ܚܟܡܬܐ ܕܝܢ ܠܐ ܡܫܬܠܛܐ ܒܝܫܘܬܐ.

* ܩܦܠܐܘܢ * ܚ *

1 * ܦܫܛܐ ܓܝܪ ܢܦܫܗ ܡܢ ܣܘܦܐ ܠܣܘܦܐ ܒܚܝܠܬܢܐܝܬ. ܘܡܬܕܒܪܐ ܥܡ ܟܠܡܕܡ
2 ܒܢܝܚܘܬܐ. * ܠܗܕܐ ܪܚܡܬܗ. ܘܒܥܝܬܗ ܡܢ ܛܠܝܘܬܝ. ܘܒܥܝܬ ܕܐܥܒܕܝܗ ܠܝ ܟܠܬܐ.
3 ܡܛܠ ܕܐܢܐ ܪܓܬ ܒܫܘܦܪܗ. * ܚܕܘܬܐ ܘܫܘܒܚܐ ܕܐܠܗܐ ܒܫܘܬܦܘܬܗ. ܡܛܠ ܕܐܠܗܐ
4 ܗܘ ܐܒܘܗ. ܘܡܪܐ ܕܟܠ ܪܚܡܗ. * ܡܛܠ ܕܗܝ ܗܝ ܓܠܝܐ ܕܐܪܙܘܗܝ ܕܐܠܗܐ. ܘܒܚܝܪܐ ܕܡܠܟܘܗܝ.
5 ܘܫܘܒܚܐ ܕܟܠܗܘܢ ܥܒܕܘܗܝ. * ܐܢ ܐܝܬ ܥܘܬܪܐ ܕܡܓܪܓ ܠܩܢܝܢܐ ܕܥܠܡܐ. ܡܢܘ ܥܬܝܪ
6 ܡܢ ܚܟܡܬܐ. ܕܗܝ ܥܒܕܬ ܟܠܡܕܡ. * ܐܢ ܕܝܢ ܨܒܐ ܐܢܫ ܕܢܥܒܕ. ܡܢܘ ܐܝܟ ܕܐܘܡܢ ܡܢܗ.

Halitus est virtutis divinæ, manetque in glo- 25
ria Dei omnipotentis: expers est falsitatis,
idcircò nihil pollutum cadit in illam. Splen- 26
dor lucis est sapientia, adeóque immarcesci-
bilis: gloriæ speculum est omnibus Dei ser-
vis, & imago bonitatis ejus. Una est, & o- 27
mnia potest; & permanens *cùm sit*, omnia
per ipsam renovantur: & in omni ævo
tranquillas reddit animas piorum: amicos
Dei, ac prophetas ipsa confirmat. Non enim 28
diligit Deus, nisi eos in quibus habitat ea-
dem sapientia. Est hæc sole speciosior, & 29
cunctis sideribus fixis: certavit cum lumi-
ne, & inventa est prior ipso. Et nox post 30
ipsam facta fuit; nam sapientiæ nulla do-
minatur malitia.

CAP. VIII.

Extendit enim seipsam à finibus ad fines 1
usque firmiter, & cum rebus omnibus suavi-
ter se gerit. Hanc adamavi, & à pueritia 2
mea quæsivi, & sponsam mihi facere studui,
quia pulchritudinem ejus ego concupivi.
Gaudium, & gloria Dei est in ipsius consor- 3
tio; quoniam Deus est pater ejus, & omni-
um Dominus dilexit illam. Quoniam ipsa 4
est à secretis Dei & à consiliis ejus, & glo-
ria cunctorum operum ejus. Si reperiun- 5
tur opes quæ excitant ad possessionis mun-
danas, quid sapientiâ opulentius, quando-
quidem ipsa fecit omnia? Si artem cupiat 6
aliquis exercere, quis est artificiosior ipsâ?

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

25 * لأنها وهج قوة الله * ومجد الممسك الكل * المعتاص وصبغة الصافي * من أجل هذا لن يسقط
26 فيها شيء مدنس * لأنها هي شعاع النور الأزلي * ومرآة فعل الله التي لا وسخ فيها * وصورة
27 صلاحه * وهي واحدة وقادرة على كل شيء * وثابتة في ذاتها * وتجدد الكل * وتنتقل إلى النفوس
28 القدسة في أجيال بعد أجيال * وتجعلهم أحباء الله وأنبياءه * لأن الله لن يحب إلا من كانت
29 الحكمة ساكنة معه * إذ هي أحسن بهاء من الشمس * وأفضل من جميع وضع النجوم * إذا
30 قايست بالنور توجد قبله * لأن النور يعقبه الليل * والحكمة ما تقوى عليها رداءة *

* الفصل الثامن *

1 2 * وتمتد من أقصا البرية إلى أقصاها مصالحة * وتدبر الكل بخيريتها * هذه أحببتها
3 وطلبتها منذ حداثتي * والتمست أن أتخذها عروسا لي * وصرت بجمالها عاشقا * لأن
4 حسنها يشرف * إذ تعج معاشرة الله * وسيد الكل قد أحبها * لأنها صاحبة سر معرفة الله *
5 وأعلا قدرا من جميع أعماله * ولئن كانت الثروة هي قنية مأمون في العالم * فما ذا
6 يكون أجل ثروة من الحكمة الصانعة كل شيء * فإن كانت بها تصنع الفطنة * فماذا
من الموجودات يكون أفضل منها *

Siquidem ipsa est Divinæ virtutis 25
æstus, & Omnipotentis gloria narratu
abditissima, nitidissimáque: idcircò
nulla cadit in eam res polluta. Etenim 26
splendor est lucis æternæ, speculum Di-
vinæ virtutis, in quo nullæ sunt sor-
des, & imago bonitatis ipsius. Unica 27
etiam est, & omnia potens; in semet-
ipsa immobilis, & omnia renovans;
seséque transferens ad animas sanctas
per singulas ætates, amicos Dei ac pro-
phetas ejus constituit illos. Neminem 28
enim Deus diligit, præter eum cum quo
habitat sapientia. Quandoquidem ipsa 29
solem nitore superat, omnémque syderum
seriem antecellit: si cum luce compa-
retur, anterior deprehenditur. Nam lu- 30
ci succedit nox, sapientiæ verò nulla
prævalet nequitia.

CAP. VIII.

Porrigit autem sese ab extremo ter- 1
rarum orbe ad extremum usque inte-
grè, omniáque sua lenitate disponit.
Hanc dilexi, & à juventute mea ex- 2
petivi, sponsámque mihi sumere quæ-
sivi, & venustatis ejus amore sum
captus. Ejus enim pulchritudo nobili- 3
tat, cùm Dei convictum conciliet, &
Dominus omnium adamet illam. Quo- 4
niam ipsa comes est secreti scientiæ
Dei, & sublimior dignitate cunctis
operibus ejus. Quòd si divitiæ sunt 5
possessio desiderabilis in mundo, quid
est locupletius sapientiâ omnium re-
rum artifice? Et si prudentia per 6
eam operatur, quid in rerum natura
præstantius est illâ?

Versio VULG. LAT.

14 Infinitus enim thesaurus est hominibus: quo qui usi
sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei, propter disci-
15 plinæ dona commendati. Mihi autem dedit Deus di-
cere ex sententia, & præsumere digna horum quæ mihi
dantur: quoniam ipse sapientiæ dux est, & sapien-
16 tium emendator: In manu enim illius & nos, &
sermones nostri, & omnis sapientia, & operum sci-
17 entia & disciplina. Ipse enim dedit mihi horum,
quæ sunt, scientiam veram: ut sciam dispositionem
18 orbis terrarum, & virtutes elementorum, Initium &
consummationem, & medietatem temporum, vici-
19 ssitudinum permutationes, & commutationes tempo-
20 rum, Anni cursus, & stellarum dispositiones, Na-
turas animalium, & iras bestiarum, vim ventorum,
& cogitationes hominum, differentias virgultorum,
21 & virtutes radicum, Et quæcunque sunt absconsa
& improvisa didici: omnium enim artifex docuit me
22 sapientia. Est enim in illa spiritus intelligentiæ, san-
ctus, unicus, multiplex, subtilis, disertus, mobilis,
incoinquinatus, certus, suavis, amans bonum, acu-
23 tus, quem nihil vetat, benefaciens, Humanus, be-
nignus, stabilis, certus, securus, omnem habens vir-
tutem, omnia prospiciens, & qui capiat omnes spi-
24 ritus: intelligibilis, mundus, subtilis. Omnibus
enim mobilibus mobilior est sapientia: attingit au-
tem ubique propter suam munditiam.

[illegible] Versio GRÆCA LXX Interp. Cum Translatione LATINA.

[illegible] ἐστι [illegible] ὃν οἱ χρησάμενοι [illegible] φιλίαν [illegible] δωρεὰς συσ[illegible] [illegible] ἐνθυμη[illegible] [illegible] τῶν διδομένων, [illegible] αὐτὸς καὶ τῆς σοφίας [illegible] τῶν σοφῶν διορθωτής. [illegible] ἐν γὰρ χειρὶ αὐτοῦ καὶ [illegible] πᾶσά τε φρόνησις καὶ ἐργατειῶν ἐπιστήμη. [illegible] ἔδωκε [illegible] γνῶσιν ἀψευδῆ, [illegible] εἰδέναι [illegible] ἐνέργειαν στοιχείων, † Ἀρχὴν καὶ τέλος καὶ μεσό[illegible] χρόνων, † τροπῶν [illegible] καὶ μεταβολὰς καιρῶν, † (ϑ) Ἐνι[illegible] [illegible] καὶ ἄστρων θέσεις, † φύσεις ζώων καὶ θυμοὺς θηρίων, † [illegible] βίας, καὶ διαλογισμοὺς ἀνθρώπων, † διαφορὰς φυτῶν καὶ [illegible] ῥιζῶν, † Ὅσα τέ ἐστι κρυπτὰ καὶ ἐμφανῆ, ἔγνων. † Ἡ γὰρ πάντων τεχνῖτις ἐδίδαξέ με σοφία. † (κ) Ἔστι γὰρ ἐν αὐτῇ πνεῦμα νοερὸν, ἅγιον, † μονογενὲς, πολυμερὲς, λεπτὸν, † εὐκί[illegible] τρανὸν, ἀμόλυντον, † σαφὲς, ἀπήμαντον, φιλάγαθον, ὀξὺ, † ἀκώλυτον, εὐεργετικὸν, φιλάνθρωπον, † βέβαιον, ἀσφαλὲς, ἀμέριμνον, παντοδύναμον, (λ) πανεπίσκοπον, † καὶ διὰ πάντων χωροῦν πνευμάτων † νοερῶν καθαρῶν λεπτοτάτων. † Πάσης γὰρ κινήσεως κινητικώτερον σοφία, † διήκει δὲ καὶ χωρεῖ διὰ πάντων διὰ τὴν καθαρότητα.

MS. A. (ζ) κτησάμενοι (κ) τῶν λεγομένων, (ϑ) Ἐνιαυτοῦ (ι) Ἔστι γὰρ αὐτὴ (κ) παντεπίσκοπον,

[illegible] thesaurus [illegible] [illegible] amicitiam Dei [illegible] Mihi autem [illegible] commendati [illegible] & [illegible] ipse sapientiæ [illegible] & sapientium emendator. In manu enim ipsius & nos, & sermones nostri, & omnis prudentia, & (ζ) operum scientia. Ipse enim dedit mihi horum, quæ sunt, scientiam veram, ut sciam dispositionem orbis terrarum, & (η) virtutem elementorum. Initium, & consummationem, & medietatem temporum, vicissitudinum permutationes, & mutationes temporum. Annorum cursus, & stellarum dispositiones. Naturas animalium, & iras bestiarum, vim ventorum, & cogitationes hominum, differentias plantarum, & virtutes radicum: Quæcunque sunt absconsa, & (ι) evidentia, didici. Omnium enim artifex docuit me sapientia. Est enim in illa (κ) spiritus intelligens, sanctus, unicus, multiplex, subtilis, bene mobilis, disertus, immaculatus, manifestus, inviolabilis, bonum amans, acutus, quem nihil vetat, munificus, Benignus, stabilis, securus, sine solicitudine, omnipotens, omnia spectans, & per omnes penetrans spiritus intelligibiles mundos subtilissimos. Omnibus enim motibus mobilior est sapientia. Attingit autem, & penetrat per omnia propter munditiam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܣܝܡܬܐ ܓܝܪ ܗܝ ܠܒܢܝܢܫܐ ܕܠܐ ܚܣܪܐ. ܗܢܘܢ ܕܩܢܝܢ ܠܗ̇. ܚܒܪܘ ܪܚܡܘܬܐ ܥܡ ܐܠܗܐ. 14
ܡܛܠ ܕܒܡܠܦܢܘܬܐ ܕܡܘܗܒܬܐ ܩܘܝܘ. * ܠܝ ܕܝܢ ܢܬܠ ܐܠܗܐ ܕܐܡܪ ܒܡܟܝܟܘܬܐ. ܘܐܬܚܫܒ 15
ܫܘܝܐܝܬ. ܥܠ ܗܠܝܢ ܕܡܬܡܠܠܢ. ܡܛܠ ܕܗܘܝܘ ܡܕܒܪܢܐ ܕܚܟܡܬܐ. ܘܡܬܪܨܢܐ ܗܘ
ܕܚܟܝܡܐ. * ܘܒܐܝܕܗ ܐܢܚܢ. ܘܡܠܝܢ ܘܟܠ ܚܟܡܬܐ ܘܝܕܥܬܐ ܕܥܒܕܐ. * ܗܘܝܘ ܓܝܪ 16 17
ܝܗܒ ܠܝ ܝܕܥܬܐ ܕܠܐ ܕܓܠܐ. ܠܡܕܥ ܐܝܟܢܐ ܩܡ ܥܠܡܐ. ܘܡܥܒܕܢܘܬܗ ܕܓܠܓܠܐ.
* ܫܘܪܝܐ ܘܫܘܠܡܐ ܘܡܨܥܬܗܘܢ ܕܙܒܢܐ. * ܘܫܘܚܠܦܐ ܕܨܒܘܬܐ. ܘܐܝܟܢܐ ܥܒܪܝܢ ܙܒܢܐ. 18 19
ܘܗܘܦܟܝܗܘܢ ܕܫܢܝܐ. ܘܡܬܩܢܘܬܗܘܢ ܕܟܘܟܒܐ. * ܟܝܢܐ ܕܚܝܘܬܐ. ܘܚܡܬܐ ܕܚܝܘܬܐ. ܘܥܘܫܢܗܘܢ 20
ܕܪܘܚܐ. ܘܡܚܫܒܬܗܘܢ ܕܒܢܝܢܫܐ. ܦܘܪܫܢܐ ܕܢܨܒܬܐ. ܘܚܝܠܗܘܢ ܕܥܩܪܐ. * ܘܟܠܡܕܡ ܕܟܣܐ 21
ܘܟܠܡܕܡ ܕܓܠܐ ܝܕܥܬ. ܡܛܠ ܕܗܝ ܕܥܒܕܬ ܟܠܡܕܡ. ܐܠܦܬܢܝ ܚܟܡܬܐ.
* ܐܝܬ ܠܗ̇ ܓܝܪ ܪܘܚܐ ܕܦܪܘܫܘܬܐ. ܩܕܝܫܬܐ. ܝܚܝܕܝܬܐ. ܩܛܝܢܬܐ. ܡܫܢܝܢܝܬܐ ܡܢܗ. ܦܘܪܫ 22
ܡܬܝܕܥܢܝܬܐ. ܕܠܝܠܐ ܟܠܗ. ܕܠܐ ܛܘܠܫܐ. ܚܟܝܡܬܐ ܘܫܪܝܪܬܐ. ܘܠܐ ܡܬܦܪܥܢܝܬܐ. ܪܚܡܬ ܛܒܬܐ.
ܘܚܟܝܡܬܐ. ܘܠܐ ܡܬܦܫܩܢܝܬܐ. ܡܬܘܕܥܢܝܬܐ. * ܪܚܡܬ ܒܢܝܢܫܐ. ܚܝܠܬܢܝܬܐ. ܚܣܝܢܬܐ. ܘܠܐ ܝܨܦܬܐ 23
ܗܝ. ܫܠܝܛܢܝܬܐ. ܘܟܠ ܡܣܥܪܐ. ܘܡܕܪܟܐ ܗܝ ܟܠܡܕܡ. ܘܡܣܬܟܠܢܝܬܐ. ܕܟܝܬܐ. ܘܟܠܗ ܪܘܚܐ ܗܝ
ܐܚܝܕܐ. ܩܠܝܠܬܐ ܗܝ ܘܡܬܚܙܝܐ. * ܒܟܠ ܗܦܟܝܢ ܡܬܗܦܟܐ ܚܟܡܬܐ. ܘܡܬܕܒܪܐ. 24
ܗܝ ܗܝ ܕܟܠ ܐܚܝܕܐ. ܡܛܠ ܕܟܝܘܬܗ̇.

Ærarium enim est hominibus inexhaustum, 14
Qui possederint eam, amicitiam cum Deo
contraxerint, quòd in disciplina gratuita
perstiterint. Mihi verò tribuat Deus ut con- 15
sultè loquar, dignéque cogitem de his quæ
dicuntur: ipse námque est sapientiæ ductor,
ipséque dirigit sapientes: Et in manu ejus 16
sumus tam nos quàm sermones nostri. Omnis
sapientia & scientia, cum operibus. Ipse 17
enim dedit mihi scientiam haud fallibilem
ad sciendum quomodo constiterit mundus:
& operationem orbium cœlestium, Princi- 18
pium & finem mediúmque temporum, Vi- 19
cissitudines rerum, & quâ ratione tempora
labantur, cursum annorum, & immobilita-
tem siderum, Naturam animalium, & iram 20
belluarum, impetum ventorum, & cogita-
tiones hominum, genera plantarum, & vir-
tutem radicum, Quicquid *denique* occul- 21
tum, & quicquid manifestum est, cognovi;
quoniam ea quæ in rebus omnibus artifex
est sapientia, me docuit. Siquidem inest illi 22
spiritus sagax, sanctus, unicus, subtilis, mul-
tiplex, benè mobilis, famâ illustris, immacula-
tus, sapiens, & verax, atque inflexibilis,
amans bonorum, & prudens, & falli nesci-
us, utilis, Amans hominum, validus, firmus, 23
& minimè anxius, fortis, & omnipotens,
cunctáque visitans, intelligens, purus; omnes
denique spiritus, ipse complectitur; sub-
tilis est, ac perspicuus. Omnibus modis se 24
gerit sapientia, regítque. Hæc est quæ tenet
omnia propter suam puritatem.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* لأنها عند الناس كنزا لا ينقص • والذين يستعملونه قد بلغوا بالحكمة الي الله • من 14
اجل الاشياء الذي تطهر الموهبة من الادب * فاما انا اعطاني الله ان اقول ما يخص بالعزم 15
وافتكر افتكارا اهلا للمقولات • لانه هو المرشد الي الحكمة • والمقيم الحكماء * لان في 16
يده نحن واقوالنا • وكافة الفطنة ومعرفة الصنايع * هو منحني معرفة الموجودات لا كذبا 17
فيها • لاعرف نظام العالم وفعل الاستقصات * وابتداء الزمان ومنتهاه ووسطه * وتبدل 18 19
الاحوال • وتنقل الاوقات • وسعي السنة • ووضع النجوم * وطبايع الحيوان • وانفس 20
الوحوش • واعصاف الرياح • وافكار الناس • وتخالف العروس • وقوي الاصول * وعرفت كلما 21
هو مكتوم وظاهر • لان الصانع كافة الاشياء علمني حكمة * لان فيها هو الروح العقلي 22
القدسي • الوحيد جوهره • الكثير الاقسام • اللطيف • السريع الحركة • الفصيح • الغير دنس •
الحكيم • الذي لا ينظر • المحب الصلاح • الجواد • الذي لا مانعا له • المحسن * الواد للانسان 23
الوامق الحكمة • الفيلسوف • الحقيقي • الصاين • الفاقد الهم • القادر علي كل شي • المراقب
الكل • الداخل في الارواح الطاهرة العقلية اللطيفة * لان الحكمة حركتها اسرع من كل 24
حركة • تمتد الي الكل وتنفذ الي الكل من اجل صفاء نقاها •

Est enim illa apud homines thesaurus 14
indeficiens, quo qui fuerint usi, per-
veniunt per sapientiam ad Deum, pro-
pter res quas donum à disciplina colla-
tum profert. Mihi verò dedit Deus 15
quod sententiæ respondeat, loqui, dignám-
que dictis cogitationem comminisci: quo-
niam ipse est qui ad sapientiam indu-
cit, & sapientes dirigit. Nam in ma- 16
nu ejus sumus nos & sermones nostri,
omnis prudentia, & artium scientia.
Ipse mihi dedit cognitionem rerum ex- 17
istentium minimè fallacem, ut sciam
ordinem mundi, & effectum elemento-
rum, Initium, finem, & medium tem- 18
poris, Immutationem conditionum, tem- 19
porum vicissitudinem, anni fluxum, &
astrorum positionem, Naturas anima- 20
lium, ferarum affectus, ventorum impe-
tus, & cogitationes hominum, plantarum
differentiam, & radicum virtutem:
Adeóque didici quidquid est abstrusum 21
ac apertum: nam rerum omnium fabri-
cator sapientiam me docuit. Siquidem 22
inest illi spiritus intellectualis, sanctus,
unigenus, multipartitus, subtilis, agilis
motu, dilucidus, incontaminatus, sapi-
ens, invisibilis, boni studiosus, liberalis,
prohiberi nescius, beneficus, Amans 23
hominis, sapientiam diligens, philoso-
phus, verax, cautus, expers curarum,
in omnia potens, omnium explorator,
spiritus mundos intellectuales atque
subtiles penetrans. Nam sapientiæ mo- 24
tus velocior est quocunque motu, ad o-
mnia se protendens, & in omnia per-
manans propter puritatis suæ nitorem.

Versio VULG. LAT.

25 Vapor est enim virtutis Dei, & emanatio quædam est
claritatis omnipotentis Dei sincera: ideò nihil inqui-
26 natum in eam incurrit. Candor est enim lucis æternæ,
& speculum sine macula Dei majestatis, & imago bo-
27 nitatis illius. Et cùm sit una, omnia potest: & in se per-
manens omnia innovat, & per nationes in anima san-
ctas se transfert, amicos Dei & prophetas constituit.
28 Neminem enim diligit Deus, nisi eum, qui cum sapi-
29 entia inhabitat. Est enim hæc speciosior sole, & super
omnem dispositionem stellarum, luci comparata inveni-
30 tur prior. Illi enim succedit nox, sapientiam autem
non vincit malitia.

CAP. VIII.

1 ATtingit ergo à fine usque ad finem fortiter, & dis-
2 ponit omnia suaviter. Hanc amavi, & exquisivi à
juventute mea, & quæsivi sponsam mihi eam assu-
3 mere, & amator factus sum formæ illius. Generosita-
tem illius glorificat, contubernium habens Dei: sed
4 & omnium Dominus dilexit illam. Doctrix enim est
5 disciplinæ Dei, & electrix operum illius. Et si divi-
tiæ appetuntur in vita, quid sapientia locupletius,
6 quæ operatur omnia? Si autem sensus operatur:
quis horum, quæ sunt, magis quàm illa est artifex?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

25 † Ἀτμὶς γάρ ἐστι τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως, † καὶ ἀπόῤῥοια τῆς τοῦ
παντοκράτορος δόξης (λ) εἰλικρινής· † διὰ τοῦτο οὐδὲν μεμιαμμένον
26 εἰς αὐτὴν παρεμπίπτει. † Ἀπαύγασμα γάρ ἐστι φωτὸς ἀϊδίου, † καὶ
ἔσοπτρον ἀκηλίδωτον τῆς τοῦ Θεοῦ ἐνεργείας, † καὶ εἰκὼν τῆς ἀγαθό-
27 τητος αὐτοῦ. † Μία δὲ οὖσα πάντα δύναται, † καὶ μένουσα ἐν (μ) αὐ-
τῇ τὰ πάντα καινίζει, † καὶ κατὰ γενεὰς εἰς ψυχὰς ὁσίας μεταβαίνουσα,
28 † φίλους Θεοῦ καὶ προφήτας κατασκευάζει. † (ν) Οὐθὲν γὰρ ἀγαπᾷ
29 ὁ Θεὸς, εἰ μὴ τὸν σοφίᾳ συνοικοῦντα. † Ἔστι γὰρ αὕτη εὐπρεπεστέρα ἡλίου,
† καὶ ὑπὲρ πᾶσαν (ξ) ἄστρων θέσιν, † φωτὶ συγκρινομένη εὑρίσκεται
30 προτέρα. † Τοῦτο μὲν γὰρ διαδέχεται νὺξ, † (ο) Σοφίας δὲ οὐκ ἀντισχύει
κακία.

MS.A. (λ) εἰλικρινείας· (μ) ἑαυτῇ πάντα (ν) Οὐδὲν γὰρ ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ, (ξ) ἀστέρων (ο) σοφίαν δὲ οὐ κατισχύει

ΚΕΦ. η'.

1 † Διατείνει δὲ ἀπὸ πέρατος (α) εἰς πέρας εὐρώστως, † καὶ (β) διοικεῖ
2 τὰ πάντα χρηστῶς. † Ταύτην ἐφίλησα καὶ ἐξεζήτησα ἐκ νεότητός
μου, † καὶ ἐζήτησα νύμφην ἀγαγέσθαι ἐμαυτῷ, † καὶ ἐραστὴς ἐγενόμην τοῦ
3 κάλλους αὐτῆς. † Εὐγένειαν δοξάζει συμβίωσιν Θεοῦ ἔχουσα, † καὶ
4 ὁ πάντων δεσπότης ἠγάπησεν αὐτήν. † Μύστις γάρ ἐστι τῆς τοῦ
5 Θεοῦ ἐπιστήμης, † καὶ αἱρετὶς τῶν ἔργων αὐτοῦ. † Εἰ δὲ πλοῦτός ἐστιν
ἐπιθυμητὸν κτῆμα ἐν βίῳ, † τί σοφίας πλουσιώτερον τῆς τὰ πάντα
6 ἐργαζομένης; † Εἰ δὲ φρόνησις ἐργάζεται, † τίς αὐτῆς τῶν ὄντων
μᾶλλόν ἐστι τεχνίτης; MS.A. (α) ἐπὶ (β) διοικεῖ

Vapor enim est virtutis Dei, & emanatio omni- 25
potentis gloriæ sincera. Ideo nihil inquinatum in
illam incurrit. Splendor est enim, & speculum 26
sine macula operationis Dei, & imago bonitatis il-
lius. Et cum sit una, omnia potest, & in se perma- 27
nens omnia innovat, & per nationes in animas san-
ctas se transferens, amicos Dei, & prophetas con-
stituit. Neminem enim diligit Deus, nisi eum qui 28
cum sapientia inhabitat. Est enim hæc speciosior 29
Sole, & super omnem dispositionem stellarum, luci
comparata prior invenitur. Illi enim succedit nox: 30
sapientiam autem non vincit malitia.

CAP. VIII.

ATtingit ergò à fine ad finem fortiter, & dis- 1
ponit omnia suaviter. Hanc amavi, & ex- 2
quisivi à juventute mea, & quæsivi sponsam mihi
assumere, & amator factus sum formæ illius. Ge- 3
nerositatem glorificat, contubernium habens Dei,
& omnium Dominus dilexit illam. Doctrix enim 4
est disciplinæ Dei, & (a) electrix operum illius.
Et si divitiæ sunt desiderabilis possessio in vita; 5
quid sapientia locupletius, quæ operatur omnia?
Si autem sensus operatur; quis horum quæ sunt, 6
magis, quàm illa, est artifex?

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

25 * ܗܒܠܐ ܗܘ ܕܚܝܠܗ ܕܐܠܗܐ. ܘܡܩܘܝܐ ܒܫܘܒܚܗ ܕܐܠܗܐ ܐܚܝܕ ܟܠ. ܕܠܐ ܫܘܩܪܐ
26 ܗܘ. ܡܛܠܗܢܐ ܡܕܡ ܕܡܛܢܦ ܠܘܬܗ ܠܐ ܢܦܠ. * ܢܘܗܪܐ ܗܘ ܕܢܘܗܪܐ ܫܒܝܚܬܐ. ܘܠܐ
ܡܬܚܒܠܢܐ. ܡܚܙܝܬܐ ܗܝ ܕܫܘܒܚܐ. ܠܟܠܗܘܢ ܥܒܕܘܗܝ ܕܐܠܗܐ. ܘܨܘܪܬܐ ܗܝ
27 ܕܛܝܒܘܬܗ. * ܚܕܐ ܗܝ. ܘܡܨܝܐ ܠܟܠ. ܘܡܩܘܝܐ. ܘܟܠ ܒܗ ܡܬܚܕܬ. ܘܒܟܠ ܕܪ ܕܪ ܢܦܫܬܐ
28 ܡܢܝܚܐ ܕܚܣܝܐ. ܘܪܚܡܘܗܝ ܕܐܠܗܐ ܘܢܒܝܐ ܗܝ ܡܫܪܪܐ. * ܠܐ ܓܝܪ ܪܚܡ ܐܠܗܐ.
29 ܐܠܐ ܠܐܝܠܝܢ ܕܫܪܝܐ ܒܗܘܢ ܗܝ ܚܟܡܬܐ. * ܫܦܝܪܐ ܗܝ ܝܬܝܪ ܡܢ ܫܡܫܐ. ܘܡܢ ܟܠ
ܟܘܟܒܐ ܩܒܝܥܐ. ܘܐܬܚܪܝܬ ܥܡ ܢܘܗܪܐ. ܘܐܫܬܟܚܬ ܕܩܕܡܬܗ ܗܝ ܠܗ.
30 * ܘܒܬܪܗ ܗܘܬ ܠܠܝܐ. ܠܘܬ ܚܟܡܬܐ ܕܝܢ ܠܐ ܡܫܬܠܛܐ ܒܝܫܘܬܐ.

* ܩܦܠܐܘܢ * ܚ *

1 * ܡܬܬܚܝܕܐ ܓܝܪ ܢܦܫܗ ܡܢ ܣܘܦܐ ܥܕܡܐ ܠܣܘܦܐ ܒܚܝܠܐܝܬ. ܘܡܬܕܒܪܐ ܥܡ ܟܠܡܕܡ
2 ܒܢܝܚܘܬܐ. * ܠܗܕܐ ܪܚܡܬ ܘܒܥܝܬܗ ܡܢ ܛܠܝܘܬܝ. ܘܒܥܝܬ ܕܐܥܒܕܝܗ ܠܝ ܟܠܬܐ.
3 ܡܛܠ ܕܫܘܦܪܗ ܪܓܬ. * ܚܕܘܬܐ ܘܫܘܒܚܐ ܕܐܠܗܐ ܒܫܘܬܦܘܬܗ. ܡܛܠ ܕܐܠܗܐ
4 ܗܘ ܐܒܘܗ. ܘܡܪܐ ܟܠ ܪܚܡܗ. * ܡܛܠ ܕܗܝ ܗܝ ܡܢ ܐܪܙܘܗܝ ܕܐܠܗܐ. ܘܡܢ ܡܠܟܘܗܝ.
5 ܘܫܘܒܚܐ ܕܟܠܗܘܢ ܥܒܕܘܗܝ. * ܐܢ ܐܝܬ ܥܘܬܪܐ ܕܡܓܪܓ ܠܩܢܝܢܐ ܕܥܠܡܐ. ܡܢܘ ܥܬܝܪ
ܡܢ ܚܟܡܬܐ. ܕܗܝ ܥܒܕܬ ܟܠܡܕܡ.
6 * ܐܢ ܕܝܢ ܐܘܡܢܘܬܐ ܨܒܐ ܐܢܫ ܕܢܥܒܕ. ܡܢܘ ܐܝܟ ܕܐܘܡܢ ܡܢܗ.

Halitus est virtutis divinæ, manetque in glo- 25
ria Dei omnipotentis: expers est falsitatis,
idcircò nihil pollutum cadit in illam. Splen- 26
dor lucis est sapientia, adeóque immarcesci-
bilis: gloriæ speculum est omnibus Dei ser-
vis, & imago bonitatis ejus. Una est, & o- 27
mnia potest; & permanens *cùm sit*, omnia
per ipsam renovantur: & in omni ævo
tranquillas reddit animas piorum: amicos
Dei, ac prophetas ipsa confirmat. Non enim 28
diligit Deus, nisi eos in quibus habitat ea-
dem sapientia. Est hæc sole speciosior, & 29
cunctis sideribus fixis: certavit cum lumi-
ne, & inventa est prior ipso. Et nox post 30
ipsam facta fuit; nam sapientiæ nulla do-
minatur malitia.

CAP. VIII.

EXtendit enim seipsam à finibus ad fines 1
usque firmiter, & cum rebus omnibus suavi-
viter se gerit. Hanc adamavi, & à pueritia 2
mea quæsivi, & sponsam mihi facere studui,
quia pulchritudinem ejus ego concupivi.
Gaudium, & gloria Dei est in ipsius consor- 3
tio; quoniam Deus est pater ejus, & omni-
um Dominus dilexit illam. Quoniam ipsa 4
est à secretis Dei & à consiliis ejus, & glo-
ria cunctorum operum ejus. Si reperiun- 5
tur opes quæ excitant ad possessionis mun-
danas, quid sapientiâ opulentius, quando-
quidem ipsa fecit omnia? Si artem cupiat 6
aliquis exercere, quis est artificiosior ipsâ?

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

25 * لانها وهج قوة الله * ومجد الممسك الكل * المغتاص وصفه الصافي * من اجل هذا لن يسقط
26 فيها شي مدنس * لانها هي شعاع النور الازلي * ومراة فعل الله التي لا وسخ فيها * وصورة
27 صلاحه * وهي واحدة وقادرة على كل شي * وثابتة في ذاتها * وتجدد الكل * وتنتقل الى النفوس
28 القديسة في اجيال بعد اجيال * وتجعلهم احباء الله وانبياءه * لان الله لن يحب الا من كانت
29 الحكمة ساكنة معه * اذ هي احسن بهاء من الشمس * وافضل من جميع وضع النجوم * اذا
30 قايست بالنور توجد قبله * لان النور يعقبه الليل * والحكمة ما تقوى عليها رداءة *

* الفصل الثامن *

1 2 * وتمتد من اقصا البرية الى اقصاها مصالحة * وتدبر الكل بخيريتها * هذه احببتها
3 وطلبتها منذ حداثتي * والتمست ان اتخذها عروسا لي * وصرت بجمالها عاشقا * لان
4 حسنها يشرف * اذ تجمع معاشرة الله * وسيد الكل قد احبها * لانها صاحبة سر معرفة الله *
5 واعلا قدرا من جميع اعماله * ولئن كانت الثروة هي قنية مامونة في العالم * فما ذا
6 يكون اجل ثروة من الحكمة الصانعة كل شي * فان كانت بها تصنع الفطنة * فما ذا
من الموجودات يكون افضل منها *

Siquidem ipsa est Divinæ virtutis 25
æstus, & Omnipotentis gloria narratu
abditissima, nitidissimáque: idcircò
nulla cadit in eam res polluta. Etenim 26
splendor est lucis æternæ, speculum Di-
vinæ virtutis, in quo nullæ sunt sor-
des, & imago bonitatis ipsius. Unica 27
etiam est, & omnia potens; in semet-
ipsa immobilis, & omnia renovans;
seséque transferens ad animas sanctas
per singulas ætates, amicos Dei ac pro-
phetas ejus constituit illos. Neminem 28
enim Deus diligit, præter eum cum quo
habitat sapientia. Quandoquidem ipsa 29
solem nitore superat, omnémque syderum
seriem antecellit: si cum luce compa-
retur, anterior deprehenditur. Nam lu- 30
ci succedit nox, sapientiæ verò nulla
prævalet nequitia.

CAP. VIII.

* *POrrigit autem sese ab extremo ter-* 1
rarum orbe ad extremum usque inte-
grè, omniáque sua lenitate disponit.
Hanc dilexi, & à juventute mea ex- 2
petivi, sponsámque mihi sumere quæ-
sivi, & venustatis ejus amore sum
captus. Ejus enim pulchritudo nobili- 3
tat, cùm Dei convictum conciliet, &
Dominus omnium adamet illam. Quo- 4
niam ipsa comes est secreti scientiæ
Dei, & sublimior dignitate cunctis
operibus ejus. Quòd si divitiæ sunt 5
possessio desiderabilis in mundo, quid
est locupletius sapientiâ omnium re-
rum artifice? Et si prudentia per 6
eam operatur, quid in rerum natura
præstantius est illâ?

Versio VULG. LAT.

7 Et si justitiam quis diligit : labores hujus magnas
habent virtutes : sobrietatem enim, & prudentiam
docet, & justitiam, & virtutem, quibus utilius nihil
8 est in vita hominibus. Et si multitudinem scientiæ
desiderat quis, scit præterita, & de futuris æstimat :
scit versutias sermonum, & dissolutiones argumento-
rum : signa & monstra scit antequam fiant, & even-
9 tus temporum & seculorum. Proposui ergo hanc
adducere mihi ad convivendum: sciens quoniam me-
cum communicabit de bonis, & erit allocutio cogita-
10 tionis & tædii mei. Habebo propter hanc claritatem
11 ad turbas, & honorem apud seniores juvenis : Et a-
cutus inveniar in judicio, & in conspectu potentium
admirabilis ero, & facies principum mirabuntur me :
12 Tacentem me sustinebunt, & loquentem me respici-
ent, & sermocinante me plura, manus ori suo impo-
13 nent. Præterea habebo per hanc immortalitatem : &
memoriam æternam his, qui post me futuri sunt, re-
14 linquam. Disponam populos : & nationes mihi erunt
15 subditæ. Timebunt me audientes reges horrendi : in
16 multitudine videbor bonus, & in bello fortis. In-
trans in domum meam, conquiescam cum illa : non
enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tæ-
17 dium convictus illius, sed lætitiam & gaudium. Hæc
cogitans apud me, & commemorans in corde meo :
quoniam immortalitas est in cognatione sapientiæ,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

7 † Καὶ εἰ δικαιοσύνην ἀγαπᾷ τις, † οἱ πόνοι ταύτης εἰσὶν ἀρεταί·
† σωφροσύνην γὰρ καὶ φρόνησιν ἐκδιδάσκει, † δικαιοσύνην καὶ ἀνδρίαν,
8 † ὧν χρησιμώτερον οὐδέν ἐστιν ἐν βίῳ ἀνθρώποις. † Εἰ δὲ καὶ (γ) πο-
λυπειρίαν ποθεῖ τις, † οἶδε τὰ ἀρχαῖα καὶ τὰ μέλλοντα (δ) εἰκάζειν,
† ἐπίσταται στροφὰς λόγων καὶ λύσεις αἰνιγμάτων, † σημεῖα καὶ τέρατα
9 προγινώσκει, † καὶ ἐκβάσεις καιρῶν καὶ χρόνων. † Ἔκρινα τοίνυν
(ε) ταύτην ἀγαγέσθαι πρὸς συμβίωσιν, † εἰδὼς ὅτι ἔσται μοι σύμβου-
10 λος ἀγαθῶν, † καὶ παραίνεσις φροντίδων καὶ λύπης. Ἕξω δι'
αὐτὴν δόξαν ἐν ὄχλοις, † καὶ τιμὴν παρὰ πρεσβυτέροις ὁ νέος.
11 † Ὀξὺς εὑρεθήσομαι ἐν κρίσει, † καὶ ἐν ὄψει δυναστῶν θαυμασθήσομαι.
12 † Σιγῶντά με περιμενοῦσι, καὶ φθεγγομένῳ προσέξουσι, † καὶ λαλοῦν-
13 τος ἐπὶ πλεῖον, χεῖρα ἐπιθήσουσιν ἐπὶ στόμα αὐτῶν. † Ἕξω δι'
αὐτὴν ἀθανασίαν, † καὶ μνήμην αἰώνιον τοῖς μετ' ἐμὲ ἀπολείψω.
14 † Διοικήσω λαούς, καὶ ἔθνη ὑποταγήσεταί μοι. † Φοβηθήσονταί
15 με ἀκούσαντες τύραννοι φρικτοί, † ἐν πλήθει φανοῦμαι ἀγαθός,
16 † καὶ ἐν πολέμῳ ἀνδρεῖος. † Εἰσελθὼν εἰς τὸν οἶκόν μου προσ-
αναπαύσομαι αὐτῇ· † οὐ γὰρ ἔχει πικρίαν ἡ συναναστροφὴ αὐτῆς,
† οὐδὲ ὀδύνην ἡ συμβίωσις αὐτῆς, † ἀλλὰ εὐφροσύνην καὶ χαράν.
17 † Ταῦτα λογισάμενος ἐν ἐμαυτῷ, † καὶ φροντίσας ἐν καρδίᾳ μου,
† (ζ) ὅτι ἐστὶν ἀθανασία ἐν συγγενείᾳ σοφίας,

MS.A. (γ) * πολυπειραν (δ) εἰκάζει, (ε) ἀγαγέσθαι ταύτην πρὸς (ζ) ὅτι ἀθανασία ἐστὶν ἐν

Et si justitiam quis diligit ; (b) labores hujus 7
sunt virtutes. Sobrietatem enim & prudentiam do-
cet, justitiam & virtutem, quibus utilius nihil in
vita hominibus. Et, si (c) multitudinem scientiæ 8
desiderat ; scit præterita, & de futuris æstimat ;
scit versutias sermonum, & dissolutiones (d) argu-
mentorum, signa & monstra scit, antequam fiant,
& eventus temporum, & seculorum. Proposui 9
ergo hanc adducere mihi (e) ad convivendum,
sciens, quoniam erit mihi consultrix bonorum, &
erit (f) alloquutio curarum, & tædii. Habebo pro- 10
pter hanc, claritatem ad turbas, & honorem apud
seniores juvenis. Acutus inveniar in judicio, 11
et in conspectu potentium admirabilis ero. Ta- 12
centem me sustinebunt, et loquentem me respicient:
et sermocinante me plura, manum ori suo imponent.
Habebo per hanc, immortalitatem : et memoriam 13
æternam his qui post me futuri sunt, relinquam.
Disponam populos, et nationes erunt mihi subditæ. 14
Timebunt me audientes reges horrendi: in multitu- 15
dine bonus videbor, et in bello fortis. Intrans in 16
domum meam conquiescam cum illa. Non enim ha-
bet amaritudinem conversatio illius, nec tædium
convictus illius, sed lætitiam, et gaudium. Hæc 17
cogitans apud me, et commemorans in corde meo,
quoniam immortalitas est in (g) cognatione sapien-
tiæ,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]

Et si justitiam quis diligit, apud ipsam est ad- 7
mirabilis : sapientia enim temperantiam
docet, & justitiam, ac fortitudinem : nihil
extat in mundo, quod melius ipsâ sit ho-
minibus. Si quis item cupiat admodùm 8
esse peritus, novit hæc vetera, & futura ipsa
declarat : callet hæc sermonum versutias, &
solutionem rerum abditarum : signa & mi-
racula præsagit, eventusque tempestatum ac
temporum. Hanc elegi mihi consortem, 9
quòd noverim futuram mihi consultricem
bonorum, & curam mœroremque à me ab-
laturam. Fuit mihi gloriæ inter populos 10
multos, & honori apud seniores in ado-
lescentia mea. Acutum me reddidit in ju- 11
diciis, & in conspectu potentum admiran-
dum. Dum taceo, me expectant : dum os 12
meum aperio, me intuentur : & dum lo-
quor, magìs magísque imponunt manus suas
ori suo. Propter hanc immortalis ero, & me- 13
moriam perpetuam posteris meis relinquam:
Populos regam, & nationes subjicientur 14
mihi : Audientes tyranni formidabunt, & 15
vehementer erudientur : Inter multos bo-
nus videbor, & in bellis fortissimus ero.
Ingressus domum meam, in hac sapientia
conquiesco : Quia non est amaritudo in 16
conversationibus ejus, neque corruptela in
consortio illius, imò jucunditas & gaudi-
um. Hæc apud me cogitavi, & animo 17
meo accuratè perpendi; esse *scilicet* vitam
in affinitate sapientiæ,

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

7 * وان احب احد العدل * فاتعابها هي الفضايل * تعلم العفاف * والفطنة * والعدل *
8 والشجاعة * الفضايل التي ليس في العالم انفع للناس منها * وان تاق احد الي كثرة التدرب
والخبرة * فقد تعرف الاشياء القديمة * وتخبر المستانفة * وتعلم مقاومات الكلام وتلخيص
9 الرموز * وتسبق فتعرف العجايب والايات * وتعود الاوقات والسنين * واثرت ان استزرعها الي
المقارنة * عالما انها ستكون مشيرة علي بالصالحات * وواعظة * تردع عني المهمات والحزن *
10 11 * فمن اجلها اكتسبت انا الشاب سروا في الجموع * وكرامة عند الشيوخ * فصودفت حاد
12 الخاطر في القضاء * واستعجبت في اعين المقتدرين * فصاروا يتصبرون اذا ما مكثت
ساكتا * ويصغون الي اذا لبثت متكلما * وان اطلت خطابي * وضعوا ايديهم علي فمهم *
13 14 * من اجلها استفدت عدم الموت * وذكرا مويدا خلفته للذين بعدي * وادبر الشعوب *
15 وتخضع لي الامم * والامراء المرهوبون اذا سمعوني يرهبوني * فاظهر في الجماعة صالحا * وفي الحرب
16 شجاعا * اذا دخلت الي منزلي اتدبر بها * لان التصرف معها ليست فيه مرارة * ولا في
17 معاشرتها وجع * بل سرورا وفرحا * هذه اذا لبثت متفكرا فيها في ذاتي * واهتممت بها في قلبي *
ان في مناسبة الحكمة هو عدم الموت *

*Si quis item justitiam diligit, hujus la- 7
bores sunt virtutes : temperantiam do-
cet ac prudentiam, justitiam ac forti-
tudinem, nimirùm virtutes quibus ni-
hil est hominibus in mundo utilius.
Rursum, si quis multam exposcit periti- 8
am & experientiam, hæc sanè res præ-
teritas cognoscit, & futuras divinat;
novit sermonum objectiones, & ænig-
matum explicationem ; prænoscit et-
iam portenta ac signa, & temporum an-
norumque decursum. Hac ad convi- 9
ctum uti decrevi, sciens ipsam mihi
fore bonorum consultricem, hortatricem,
molestias atque tristitiam à me repellen-
tem. Propter hanc ego juvenis gloriam 10
inter populos, & honorem apud seniores
sum adeptus. Compertus sum acuti in- 11
genii in judicando, & in oculis poten-
tum fui admirationi. Patienter fere- 12
bant cùm silens manerem ; cúmque ser-
monem instituerem, attendebant me;
colloquium meum si protrahebam, ma-
nus suas ori admovebant. Propter ean- 13
dem adeptus sum immortalitatem, &
memoriam æternam quam posteris me-
is relinquam : Populos moderabor 14
& gentes mihi se subdent : Princi- 15
pes horrendi, quum me audierint, me
timebunt ; inter plebem bonus apparebo,
& in bello strenuus. Quum domum 16
meam ingredior, per ipsam me rego;
Quoniam in ejus commercio nulla est
amaritudo, neque in ejus convictu do-
lor, sed gaudium & lætitia. Hæc 17
omnia tacitus mecum ipse contemplatus
essem, eaque animo meo studiosè per-
pendissem ; quòd scilicet in cognatione
sapientiæ adsit immortalitas.*

Versio VULG. LAT.

18 Et in amicitia illius delectatio bona, & in operibus
manuum illius honestas sine defectione, & in certami-
ne loquelæ illius sapientia, & præclaritas in commu-
nicatione sermonum ipsius: circuibam quærens, ut
19 mihi illam assumerem. Puer autem eram ingeniosus,
20 & sortitus sum animam bonam. Et cùm essem magis
21 bonus, veni ad corpus incoinquinatum. Et ut scivi
quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus
det, & hoc ipsum erat sapientiæ, scire cujus esset hoc
donum: adii Dominum, & deprecatus sum illum, &
dixi ex totis præcordiis meis:

CAP. IX.

1 DEus patrum meorum, & Domine misericordiæ,
2 qui fecisti omnia verbo tuo, Et sapientia tua consti-
tuisti hominem, ut dominaretur creaturæ, quæ à te fa-
3 cta est, Ut disponat orbem terrarum in æquitate &
4 justitia, & in directione cordis judicium judicet: Da
mihi sedium tuarum assistricem sapientiam, & noli me
5 reprobare à pueris tuis: Quoniam servus tuus sum ego,
& filius ancillæ tuæ, homo infirmus, & exigui tempo-
6 ris, & minor ad intellectum judicii & legum. Nam
& si quis erit consummatus inter filios hominum, si ab
illo abfuerit sapientia tua, in nihilum computabi-
7 tur. Tu elegisti me regem populo tuo, & judicem
8 filiorum tuorum, & filiarum: Et dixisti me ædificare
templum in monte sancto tuo, & in civitate habita-
tionis tuæ altare, similitudinem tabernaculi sancti tui,
quod præparasti ab initio:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

18 Καὶ ἐν φιλίᾳ αὐτῆς τέρψις ἀγαθή, † καὶ ἐν πόνοις χειρῶν αὐτῆς
πλοῦτος ἀνεκλιπής, † καὶ ἐν συγγυμνασίᾳ (η) ὁμιλίας αὐτῆς φρόνη-
σις, † καὶ εὔκλεια ἐν κοινωνίᾳ λόγων αὐτῆς, † περιῄειν ζητῶν ὅπως
19 λάβω αὐτὴν εἰς ἐμαυτόν. † Παῖς δὲ ἤμην εὐφυής, † ψυχῆς τε
20 ἔλαχον ἀγαθῆς, † Μᾶλλον δὲ ἀγαθὸς ὢν ἦλθον εἰς σῶμα ἀμίαντον,
21 † Γνοὺς δὲ ὅτι οὐκ ἄλλως ἔσομαι ἐγκρατής, ἐὰν μὴ ὁ Θεὸς δῷ, † καὶ
τοῦτο δ' ἦν φρονήσεως, τὸ εἰδέναι τίνος (θ) ἡ χάρις, † ἐνέτυχον τῷ
Κυρίῳ, καὶ ἐδεήθην αὐτοῦ, † καὶ εἶπον ἐξ ὅλης τῆς καρδίας μου.

MS.A. (η) * ὁμιλία (θ) χάρις,

ΚΕΦ. Θ'.

1 † ΘΕὲ πατέρων καὶ Κύριε τοῦ ἐλέους σου, † ὁ ποιήσας τὰ πάντα ἐν
2 λόγῳ σου, † Καὶ τῇ σοφίᾳ σου (α) κατασκευάσας ἄνθρωπον, † ἵνα
3 δεσπόζῃ τῶν ὑπὸ σοῦ γενομένων κτισμάτων, † Καὶ διέπῃ τὸν κόσμον
ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ, † καὶ ἐν εὐθύτητι ψυχῆς κρίσιν (β) κρίνῃ·
4 † Δός μοι τὴν τῶν σῶν θρόνων πάρεδρον σοφίαν, † καὶ μή με ἀποδοκιμά-
5 σῃς ἐκ παίδων σου. † Ὅτι ἐγὼ δοῦλος σὸς καὶ υἱὸς τῆς παιδίσκης
σου, † ἄνθρωπος ἀσθενὴς καὶ ὀλιγοχρόνιος, † καὶ ἐλάσσων ἐν συνέσει
6 κρίσεως καὶ νόμων. † Κἂν γάρ τις ᾖ τέλειος ἐν υἱοῖς ἀνθρώπων,
7 † τῆς ἀπὸ σοῦ σοφίας ἀπούσης, εἰς (γ) οὐδὲν λογισθήσεται. † Σύ με
προείλω βασιλέα λαοῦ σου, † καὶ δικαστὴν υἱῶν σου καὶ θυγατέρων.
8 † Εἶπας οἰκοδομῆσαι ναὸν ἐν ὄρει ἁγίῳ σου, † καὶ ἐν πόλει (δ) κατα-
σκηνώσεώς σου θυσιαστήριον, † μίμημα σκηνῆς ἁγίας ἣν προητοί-
μασας ἀπ' ἀρχῆς.

MS.A. (α) κατασκευάσας (β) κρίνει. (γ) οὐθὲν (δ) κατασκηνώσεως

Et in amicitia illius delectatio bona, & in labori- 18
bus manuum ejus honestas sine defectione, & in
coexercitatione conversationis illius prudentia, &
præclaritas in communicatione sermonum ipsius;
circumibam quærens, ut mihi illam assumerem.
Puer autem eram ingeniosus, & sortitus sum ani- 19
mam bonam: (b) Magis autem cum essem bonus, veni 20
ad corpus incoinquinatum. Et, ut scivi, quoniam 21
aliter non possem esse (i) continens, nisi Deus det,
& hoc ipsum erat sapientiæ, scire cujus esset hoc
donum; adii Dominum, & deprecatus sum illum,
& dixi ex totis præcordiis meis.

CAP. IX.

DEus patrum, & Domine misericordiæ (a) tuæ, 1
qui fecisti omnia in verbo tuo, Et sapientia tua 2
constituisti hominem, ut dominetur creaturis, quæ
à te factæ sunt, Et disponat orbem terrarum in æ- 3
quitate, & justitia, et in directione cordis judi-
cium judicet; Da mihi sedium tuarum assistricem 4
sapientiam, et noli me reprobare à pueris tuis:
Quoniam servus tuus sum ego, et filius ancillæ 5
tuæ: homo infirmus, et exigui temporis, et minor
ad intellectum judicii, et legum. Nam, etsi quis 6
erit consummatus inter filios hominum; si ab illo
fugerit sapientia tua; in nihilum computabitur.
Tu elegisti me regem populi tui, et judicem filiorum 7
tuorum, et filiarum. Dixisti ædificare templum 8
in monte sancto tuo, et in civitate habitationis
tuæ altare, similitudinem tabernaculi sancti, quod
præparasti ab initio.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 * ܘܒܪܚܡܬܗ ܛܒܬܐ ܒܣܝܡܘܬܐ. ܘܒܠܐܘܬܐ ܕܥܒܕܐ ܕܐܝܕܝܗ̈ ܥܘܬܪܐ ܕܠܐ ܚܣܝܪ.
ܘܒܡܫܡܫܢܘܬܐ ܕܡܡܠܠܗ ܝܕܥܬܐ ܘܫܦܝܪܘܬܐ. ܘܒܫܘܬܦܘܬܐ ܕܡܚܫܒܬܗ. ܫܪܪܐ ܕܠܐ ܡܬܟܣܣ.
19 ܡܛܠ ܗܢܐ ܗܕܪܬ ܒܥܝܬ ܕܐܣܒܝܗ ܠܝ. * ܛܠܝܐ ܗܘܝܬ ܦܪܝܫܐ. ܘܩܢܝܬ ܢܦܫܐ
20 ܛܒܬܐ. * ܘܡܛܠ ܛܝܒܘܬܝ ܐܬܝܬ ܠܦܓܪܐ ܕܟܝܐ. * ܝܕܥ ܗܘܝܬ ܕܠܐ ܡܫܟܚ ܐܢܐ
21 ܕܐܟܒܘܫ ܢܦܫܝ. ܐܠܐ ܐܢ ܐܠܗܐ ܢܬܠ ܠܝ. ܘܗܕܐ ܗܝ ܢܨܝܚܘܬܐ. ܕܢܕܥ ܐܢܫ ܕܡܢܘ ܗܝ
ܛܝܒܘܬܐ. ܒܥܝܬ ܡܢ ܡܪܝܐ. ܘܒܥܝܬ ܡܢܗ. ܘܡܢ ܟܠܗ ܠܒܝ ܐܡܪܬ ܠܗ.

* ܩܦܠܐܘܢ * ܛ *

1 * ܐܠܗܐ ܕܐܒܗ̈ܝ. ܘܡܪܗ ܕܪ̈ܚܡܐ. ܐܢܬ ܕܒܪܝܬ ܟܠܡܕܡ ܒܡܠܬܟ. * ܘܒܚܟܡܬܟ
2 ܐܬܩܢܬ ܒܪܢܫܐ. ܕܢܫܬܠܛ ܥܠ ܒܪܝܬܟ ܕܒܪܝܬ. * ܕܢܕܒܪ ܒܪܝܬܐ ܕܥܠܡܐ
3 ܒܩܘܫܬܐ ܘܒܬܪܝܨܘܬܐ. ܘܒܬܪܝܨܘܬ ܕܠܒܐ ܢܕܘܢ ܕܝܢܐ. * ܘܗܒ ܠܝ ܚܟܡܬܐ ܡܢ ܟܘܪܣܝܟ
4 ܘܠܐ ܬܣܠܝܢܝ ܡܢ ܥܒܕܝܟ. * ܡܛܠ ܕܐܢܐ ܥܒܕܟ ܐܢܐ: ܥܒܕܟ ܐܢܐ ܘܒܪܗ
5 ܕܐܡܬܟ. ܘܒܪܢܫܐ ܟܪܝܗܐ ܘܙܥܘܪ ܚܝ̈ܐ. ܘܚܣܝܪ ܡܕܥܐ ܒܕܝܢܐ ܘܒܢܡܘܣܐ. * ܐܢ ܢܗܘܐ ܓܡܝܪ
6 ܐܢܫ ܡܫܡܠܝܐ ܒܝܢܝ ܒܢܝ̈ܢܫܐ. ܟܕ ܢܦܪܘܩ ܪܘܚܐ ܕܡܢ ܠܘܬܟ ܡܢܗ. ܠܡܕܡ ܠܐ ܡܬܚܫܒ.
7 * ܐܢܬ ܗܘ ܕܓܒܝܬܢܝ ܡܠܟܐ ܠܡܕܒܪܘ ܠܥܡܟ. ܘܕܝܢܐ ܠܒܢܝ̈ܟ ܘܠܒܢܬܟ. * ܘܐܡܪܬ
8 ܕܐܒܢܐ ܗܝܟܠܐ ܒܛܘܪܐ ܩܕܝܫܐ. ܘܒܡܕܝܢܬܐ ܕܡܥܡܪܟ. ܡܕܒܚܐ. ܕܡܘܬܐ ܕܡܫܟܢܐ ܩܕܝܫܐ.
ܗܘ ܕܛܝܒܬ ܡܢ ܩܕܡ.

Et bonam in ejus amicitia delectationem, & 18
in labore exercitii manuum ejus divitias in-
deficientes, & in usu colloquii ejus scienti-
am atque honestatem, & in communcatione
cogitationum ejus veritatem quæ refelli ne-
quit: *quapropter* circumiens quæsivi eam
mihi ipsi assumere. Puer eram perspicu- 19
us, & bonam adeptus animam: Et pro- 20
pter bonitatem meam, veni in corpus pu-
rum. Sciens autem quòd non possim me- 21
ipsum domare, nisi Deus mihi dederit, (*at-* 22
que hac est claritas, ut sciat quis cujusnam
sit beneficium) postulavi à Domino, cum-
que deprecatus sum, & ex toto corde meo
sic eum effatus:

CAP. IX.

DEus patrum meorum, & miserationum 1
Domine, tu omnia verbo tuo fecisti, Et sa- 2
pientiâ tuâ condidisti hominem, ut domina-
retur creaturis tuis quas fabricâsti, Ut ad- 3
ministraret creaturam mundi cum veritate &
æquitate, & animo recto judicium exerce-
ret; Da mihi sapientiam à solio tuo, & ne 4
me reprobes à servis tuis. Nam ego servus 5
tuus sum, servus *inquam* tuus sum & filius
ancillæ tuæ, infirmus homo, & vitæ brevis,
& cui deest intellectus in judicio & lege.
Licet enim aliquis perfectus fuerit inter ho- 6
mines, *tamen* cùm spiritus qui à te est, abs-
cesserit ab eo, nihili æstimatur. Tu es qui re- 7
gem elegisti ad regendum populum tuum, &
judicem filiorum filiarumque tuarum. Et 8
dixisti ut ædificarem templum in monte san-
cto tuo, & in urbe habitationis tuæ aram in-
star sancti tabernaculi tui quod olim parave-
ras,

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

18 * وفي ودادها طرب صالح * وفي اتعاب يديها ثروة لا تنقص وفي الارتياض بمخاطبتها فطنة *
19 وفي مشاركة اقوالها فخر * جلت ملتمسا ان اخذها الي * وكنت صبيا ذكيا * وحصلت بنفس
20 صالحة * بل كنت صالحا * فدخلت الي جسمها غير دنس * واذ عرفت اني لن اكون 21
عفيفا احرز ماسكها ان لم يعطني الله ذلك * وهذا الراي كان من فطنة * ان اعرف لمن
هي المنة * فابتهلت الي الرب * وطلبت اليه * وقلت من كل قلبي *

* الفصل التاسع *

1 * يا اله ابائي * يا رب رحمتك * يا من خلقت كافة البرايا
2 بكلمتك * وابتدعت الانسان بحكمتك ليسود البرايا التي خلقتها * ويسوس العالم ببر
3 وعدل * ويحكم القضاء باستقامة نفس * اعطني حكمة الذين يواضبونك * ولا تنفني من 4
5 بين عبيدك * فاني انا عبدك وابن امتك * انسان ضعيف القوة وقصير العمر * وناقص
6 في فهم القضاء والشرايع * لان لو كان احد في ابناء الناس كاملا * متى ما ابتعدت عنه
7 الحكمة التي منك فانه كان لا يحسب شيا * انت اخترتني لشعبك ملكا ولابنائك وبناتك
8 قاضيا * وقلت ان ابني في جبلك المقدس هيكلا * وفي مدينة مسكنك مذبحا * نظير
المسكن المقدس الذي اسلفت تسويته منذ القديم

Bona in ejus amore voluptas, in labori- 18
bus manuum ejus divitiæ inexhaustæ,
in delectabili colloquio ejus prudentia,
& in communicatione sermonum ejus
gloriatio) quærens circuivi ut eam mi-
hi assumerem. Eram autem puer a- 19
cutus, bonámque sortitus animam. Imò 20
bonus eram, idcóque immaculatus in-
gressus sum in corpus illius. Cùm autem 21
intellexissem me non aliâ ratione com-
potem illius fore quàm dono Dei, (quod
quidem consilium ex prudentia fuit, scire
me cujusnam foret hujusmodi benefici-
um) Dominum obsecravi, cúmque ro-
gavi, & ex animo toto dixi:

CAP. IX.

O Deus patrum meorum, O miseri- 1
cordiæ tuæ Domine, O qui creaturas
omnes verbo tuo condidisti, Et homi- 2
nem tuâ fabricâsti sapientiâ, ut crea-
turis abs te formatis dominaretur. Et 3
mundum sanctè inque gubernaret, ac
judicium æquâ mente decerneret; Lar- 4
gire mihi sapientiam eorum qui tibi fre-
quenter adsunt, & e numero servorum
tuorum ne me rejicias: Quoniam ego 5
servus tuus, & ancillâ tuâ natus, homo
sum infirmi roboris ac brevis ætatis, &
in judicii ac legum intelligentiâ imper-
fectus. Nam etiamsi quis fuerit inter 6
filios hominum consummatus, quoties
recesserit ab eo sapientia quæ ex te est,
nihili reputatur. Tu me populo tuo re- 7
gem elegisti, & filiis ac filiabus tuis ju-
dicem. Templum in monte sancto tuo 8
ædificare jussisti, & in urbe habitationis
tuæ altare simile tabernaculo sancto cu-
jus [illegible]

Versio VULG. LAT.

9 Et tecum sapientia tua, quæ novit opera tua, quæ &
affuit tunc cùm orbem terrarũ faceres, & sciebat quid
esset placitum oculis tuis, & quid directum in præce-
10 ptis tuis. Mitte illam de cœlis sanctis tuis, & à sede
magnitudinis tuæ, ut mecum sit & mecum laboret, ut
11 sciam quid acceptum sit apud te: Scit enim illa omnia,
& intelligit, & deducet me in operibus meis sobriè, &
12 custodiet me in sua potentia. Et erunt accepta opera
mea, & disponã populũ tuũ justè, & ero dignus sedi-
13 um patris mei. Quis enim hominum poterit scire con-
silium Dei? aut quis poterit cogitare quid velit De-
14 us? Cogitationes enim mortalium timidæ, & incer-
15 tæ providentiæ nostræ. Corpus enim, quod corrum-
pitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio depri-
16 mit sensum multa cogitantem. Et difficilè æstimamus
quæ in terra sunt: & quæ in prospectu sunt, invenimus
cum labore. Quæ autẽ in cœlis sunt quis investigabit?
17 Sensũ autẽ tuũ quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, &
18 miseris spiritũ sanctũ tuũ de altissimis: Et sic correctæ
sint semitæ eorũ qui sunt in terris, & quæ tibi placuit
19 didicerint homines? Nam per sapientiam sanati sunt
quicunque placuerunt tibi Domine à principio.

CAP. X.

1 HÆc illum, qui primus formatus est à Deo pater or-
2 bis terrarum, cùm solus esset creatus, custodivit, Et
eduxit illum à delicto suo; & dedit illi virtutem con-
3 tinendi omnia. Ab hac ut recessit injustus in ira sua,
per iram homicidii fraterni deperiit.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

9 † Καὶ μετὰ σοῦ ἡ σοφία ἡ εἰδυῖα τὰ ἔργα σου, † καὶ παροῦσα ὅτε ἐποίεις
τὸν κόσμον, † καὶ ἐπισταμένη τί ἀρεστὸν ἐν ὀφθαλμοῖς σου, † καὶ τί
10 εὐθὲς ἐν ἐντολαῖς σου. † Ἐξαπόστειλον αὐτὴν ἐξ ἁγίων οὐρανῶν, † καὶ
ἀπὸ θρόνου δόξης σου πέμψον αὐτήν, † ἵνα συμπαροῦσά μοι κοπιάσῃ,
11 † καὶ γνῶ τί εὐάρεστόν ἐστι παρὰ σοί. † Οἶδε γὰρ ἐκείνη πάντα καὶ συνιεῖ,
† καὶ ὁδηγήσει με ἐν ταῖς πράξεσί μου σωφρόνως, † καὶ φυλάξει με ἐν τῇ
12 δόξῃ αὐτῆς. † Καὶ ἔσται προσδεκτὰ τὰ ἔργα μου, † καὶ διακρινῶ τὸν λαόν
13 σου δικαίως, † καὶ ἔσομαι ἄξιος θρόνων πατρός μου. † Τίς γὰρ ἄνθρωπος
14 γνώσεται βουλὴν Θεοῦ; † ἢ τίς ἐνθυμηθήσεται τί θέλει ὁ Κύριος; † Λογισμοὶ
15 γὰρ θνητῶν δειλοί, † καὶ ἐπισφαλεῖς αἱ ἐπίνοιαι ἡμῶν. † Φθαρτὸν
γὰρ σῶμα βαρύνει ψυχήν, † καὶ βρίθει τὸ γεῶδες σκῆνος νοῦν πολυφρον-
16 τίδα. † Καὶ (ε) μόλις εἰκάζομεν τὰ ἐπὶ γῆς, † καὶ τὰ ἐν χερσὶν
17 εὑρίσκομεν μετὰ πόνου, † τὰ δὲ ἐν οὐρανοῖς τίς ἐξιχνίασε; † Βουλὴν δέ σου
τίς ἔγνω, εἰ μὴ σὺ ἔδωκας σοφίαν, † καὶ ἔπεμψας τὸ ἅγιόν σου
18 πνεῦμα ἀπὸ ὑψίστων; † Καὶ οὕτως διωρθώθησαν αἱ τρίβοι τῶν ἐπὶ
19 γῆς, † (ζ) καὶ τὰ ἀρεστά σου ἐδιδάχθησαν ἄνθρωποι, † καὶ τῇ σοφίᾳ
ἐσώθησαν.

MS.A. (ε) μόγις (ζ) κύριε, τὰ

ΚΕΦ. Ι.

1 † ΑΥτη πρωτόπλαστον πατέρα κόσμου † μόνον κτισθέντα διεφύλαξε,
2 καὶ ἐξείλατο αὐτὸν ἐκ παραπτώματος ἰδίου, † Ἔδωκέ τε αὐτῷ
3 ἰσχὺν κρατῆσαι (α) ἁπάντων. Ἀποστὰς δὲ ἀπ' αὐτῆς ἄδικος ἐν
ὀργῇ αὐτοῦ, † ἀδελφοκτόνοις συναπώλετο θυμοῖς.

MS.A. (α) πάντων.

Et tecum sapientia, quæ novit opera tua, quæ & 9
affuit tunc, cum orbem terrarum faceres, & scit
quid placitum sit in oculis tuis, & quid directum
in præceptis tuis. Emitte illam de cœlis sanctis, 10
& à sede majestatis tuæ mitte illam, ut mecum sit,
& mecum laboret, & sciam quid acceptum sit apud
te. Scit enim illa, omnia, & intelligit, & de- 11
ducet me in operibus meis sobrie, & custodiet
me in sua potentia. Et erunt accepta opera mea: 12
& disponam populum tuum juste, & ero dignus
sedium patris mei. Quis enim hominum poterit 13
scire consilium Dei? aut quis poterit cogitare,
quid velit Dominus? Cogitationes enim morta- 14
lium timidæ, & incertæ providentiæ nostræ. (b) Cor- 15
ruptibile enim corpus aggravat animam, & terre-
na inhabitatio deprimit sensum multa (c) curantem:
Et difficile æstimamus, quæ in terra sunt: & quæ 16
in prospectu sunt, invenimus cum labore: quæ
autem in cœlis sunt, quis investigavit? Sensum 17
autem tuum quis scivit, nisi tu dederis sapientiam,
& miseris spiritum sanctum tuum de altissimis?
Et sic correctæ sunt semitæ eorum qui in terris 18
sunt, & quæ tibi placent, didicerunt homines, & 19
(d) per sapientiam sanati sunt.

CAP. X.

HÆc illum, qui primus formatus est, patrem 1
orbis terrarum, cum solus esset creatus, custodivit,
Et eduxit illum à delicto (a) suo, & dedit ei virtutẽ 2
continendi omnia. Ab hac autem ut recessit injustus 3
in ira sua; (b) fratricidis furoribus simul periit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

9 * ܘܥܡܟ ܗܘܬ ܚܟܡܬܐ ܕܝܕܥܐ ܥܒܕܝܟ. ܘܥܡܟ ܗܘܬ ܟܕ ܥܒܕ ܗܘܝܬ ܥܠܡܐ. ܘܝܕܥܐ ܗܘܬ ܕܡܢܐ
10 ܫܦܝܪ ܩܕܡ ܥܝܢܝܟ. ܘܡܢܐ ܬܪܝܨ ܒܦܘܩܕܢܝܟ. * ܫܕܪܝܗ ܡܢ ܫܡܝܐ ܕܩܘܕܫܟ. ܘܡܢ
11 ܟܘܪܣܝܐ ܕܪܒܘܬܟ ܫܕܪܝܗ. ܕܬܐܬܐ ܘܬܠܐܐ ܥܡܝ. ܘܐܕܥ ܡܢܐ ܫܦܝܪ ܩܕܡܝܟ. * ܗܝ ܓܝܪ
ܝܕܥܐ ܟܠܡܕܡ. ܘܡܣܬܟܠܐ. ܘܬܕܒܪܢܝ ܒܚܟܝܡܘܬܐ ܒܟܠܗܘܢ ܥܒܕܝ. ܘܬܢܛܪܢܝ
12 ܒܬܫܒܘܚܬܗ. * ܕܐܕܘܢ ܥܡܟ ܒܟܐܢܘܬܐ. ܘܢܗܘܘܢ ܡܩܒܠܝܢ ܟܠܗܘܢ ܥܒܕܝ. ܘܐܗܘܐ ܫܘܐ
13 ܠܟܘܪܣܝܗ ܕܐܒܝ. * ܡܢܘ ܓܝܪ ܐܢܫܐ ܕܝܕܥ ܡܠܟܗ ܕܐܠܗܐ. ܐܘ ܡܢܘ ܡܬܪܢܐ
14 ܕܡܢܘ ܨܒܝܢܗ ܕܡܪܝܐ. * ܡܚܫܒܬܗܘܢ ܓܝܪ ܕܡܝܘܬܐ. ܡܚܝܠܢ ܐܢܝܢ. ܘܠܐ ܡܫܪܪܢ
15 ܡܚܫܒܬܗܘܢ. * ܦܓܪܐ ܓܝܪ ܕܡܬܚܒܠ. ܝܩܝܪ ܠܢܦܫܐ. * ܗܐ ܐܝܠܝܢ ܕܒܐܪܥܐ ܐܝܬܝܗܝܢ.
16 ܩܕܡ ܡܣܬܟܠܝܢ ܒܥܩܬܐ. ܘܕܐܝܬ ܒܐܝܕܝܢ. ܒܠܐܝܘܬܐ ܡܫܟܚܝܢܢ. ܘܐܝܠܝܢ ܕܒܫܡܝܐ. ܡܢܘ
17 ܡܫܟܚ ܢܥܩܒ. ܡܠܟܟ ܕܝܢ ܡܢܘ ܝܕܥ. ܐܠܐ ܐܢ ܐܢܬ ܝܗܒܬ ܚܟܡܬܐ. * ܘܫܕܪܬ
ܪܘܚܐ ܕܩܘܕܫܟ ܡܢ ܡܪܘܡܐ. ܘܗܟܢܐ ܐܬܬܪܨܘ ܫܒܝܠܐ ܕܥܠ ܐܪܥܐ.
18 * ܘܗܟܢܐ ܐܬܬܪܝܨܘ ܫܒܝܠܐ ܕܥܠ ܐܪܥܐ. ܘܝܠܦܘ ܒܢܝܢܫܐ ܨܒܝܢܟ. * ܘܒܚܟܡܬܟ ܚܝܘ.
19 * ܫܠܡ * ܛ *
1 * ܗܕܐ ܗܝ ܕܠܐܒܐ ܩܕܡܝܐ. ܝܚܝܕܝܐ ܕܐܬܒܪܝ ܒܥܠܡܐ.
2 * ܢܛܪܬܗ ܡܢ ܡܣܟܠܘܬܐ ܕܢܦܫܗ. ܘܝܗܒܬ ܠܗ ܫܘܠܛܢܐ ܕܢܫܠܛ ܒܟܠ. * ܘܐܬܪܚܩ
3 ܡܢܗ ܩܐܝܢ ܥܘܠܐ. ܕܒܚܡܬܐ ܩܛܠ ܠܐܚܘܗܝ.

Dum tecum esset sapientia quæ novit opera 9
tua, tibíque aderat, cùm secula faceres, &
quid gratum sit ante oculos tuos, quídve
rectum in præceptis tuis, pernovit. Eam 10
è cœlis tuæ sanctitatis emitte, & à throno
majestatis tuæ mitte illam, ut veniens mecum
laboret, ut sciam quid honestum sit in con-
spectu tuo. Ipsa enim omnia scit & intel- 11
ligit, meque prudenter ducet in cunctis acti-
onibus meis, & suâ majestate me custodiet:
Ut judicem populum tuum cum justitia, & 12
grata sint omnia opera mea, & ut dignus ex-
istam solio patris mei. Quis enim est ho- 13
mo, qui consilium Dei cognoscat? aut quis
cogitet quænam sit Dei voluntas? Nam 14
cogitationes mortalium tenues sunt, & in-
certæ sunt cogitationes eorum: Siquidem 15
corruptibile corpus grave est animæ. Ecce 16
quæ sunt humi vix percipimus; & quæ ob
oculos versantur, difficulter invenimus; quæ-
que præ manibus habemus, laboriosè reperi-
mus: quæ autem in cœlo sunt, quis perve-
stigare possit? Consilium verò tuum quis 17
pernoscat, nisi tu sapientiam dederis, & spi-
ritum sanctum tuum è cœlis tuis emiseris?
Atque ita correctæ sunt semitæ super terram, 18
& didicerunt homines voluntatem tuam,
Et per sapientiam tuam sunt vitam assecuti. 19

CAP. X.

HÆc est quæ primum parentem, unicum 1
in mundo creatum servavit, Eumque à sui 2
ipsius lapsu liberavit, & dedit ei potentiam
dominandi in omnia. Ab hac recessit Cain 3
sceleratus, unde fratricidam ira peremit.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

9 * ومعك الحكمة العارفة اعمالك حاضرة حين خلقت العالم * وهي عالمة ما هو المرضي بين
10 عينيك وما هو المستقيم في وصاياك * فارسلها من السماوات المقدسة للشعب فتحضر عندي *
11 ابعثها من عرش مجدك لاعلم ما هو المرضي عندك * لانها تعرف كل شي وتفهمه *
12 فترشدني في كافة اعمالي بتعفف وتحفظني في شرفها * فتكون اعمالي مقبولة * واحكم لشعبك
13 بالعدل واصير اهلا لمنابر اباي * لان من هو الانسان الذي يعرف راي الله * او من يفتكر
14
15 فيعلم ما يشاء الرب * اذ افكار المايتين جزوعة * ورويهم خطرة * لان الجسم البالي يثقل
16 النفس * والمسكن الارضي يثقل عقلا كثير الاهتمام * فبالجهد نحزر الاشياء التي في الارض *
17 ونجد في تعب الامور التي نلامسها بايدينا * فالتي في السموات من يستبحث عنها * ورايك من
عرفه * ان لم تكن قد اعطيته انت حكمة * وارسلت اليه من الاعالي روحك القدوس *
18
19 * فهكذا تقومت مناهج الذين في الارض * وعلم الناس ما يرضيك * وتخلصوا بالحكمة *

* الفصل العاشر *

1
2 * هذه حفظت ابا العالم المخلوق اولا * المبرو وحده * وانقذته من هفوته * ومنحته قوة ان
3 يمسك كل شي * ولما ابتعد منها الظالم بغيضه * هلك مع الانفس القاتلة اخوها *

Sapientia autem operum tuorum gnara
tecum aderat quando mundum creasti,
ipsáque novit quid oculis tuis adlube-
cat, quídve rectum sit in præceptis tuis.
Eam igitur è sanctis cœlis tuis ad po- 10
pulum mitte, ut præstò mihi sit; Emitte
inquam illam è solio gloriæ tuæ, ut
quid acceptum apud te sit, cognoscam:
Quandoquidem ipsa res omnes novit ac 11
intelligit. Méque in cunctis operibus
meis moderatè dirigat, & magnificen-
tiâ suâ tueatur; Ut accepta sint ope- 12
ra mea, tuúmque populum justè judi-
cem, & dignus fiam thronis patrum me-
orum. Quis enim est homo qui mentem 13
Dei cognoscat? aut quis cogitans intel-
ligat quid velit Dominus, Cùm cogita- 14
tiones mortalium timidæ sint, & opini-
ones eorum discrimini subjectæ? Nam 15
corpus corruptibile gravat animam, &
terrenum domicilium mentem curis ab-
undantem deprimit. Adeóque vix asse- 16
quimur veritatem rerum quæ in terra
sunt, & res quas manibus attrectamus,
laboriosè reperimus: quæ igitur in cœlis
sunt, quis pervestigat? Et mentem tuam 17
quis noverit, nisi tu sapientiam conces-
seris ei, & Spiritum sanctum tuum ab
excelsis ad eum demiseris? Nam sic 18
dirigantur semitæ eorum qui sunt in
terra, & quæ tibi grata sunt, homines
didicerint, Et fuerint sapientiâ ser- 19
vati.

CAP. X.

HÆc orbis parentem primò creatum 1
solúmque formatum conservavit, Ab 2
eius culpa vindicavit, atque eum in-
dicavit in omnia dominandi. Ab hac 3
injustus per iram suam recedens, periit
unà cum animabus fratricidis:

Versio VULG. LAT.

4 Propter quem, cum aqua deleret terram, sanavit ite-
rùm sapientia, per contemptibile lignum justum gu-
5 bernans. Hæc & in consensu nequitiæ cùm se natio-
nes contulissent, scivit justum, & conservavit sine que-
rela Deo, & in filii misericordia fortem custodivit.
6 Hæc justum à pereuntibus impiis liberavit fugientem,
7 descendente igne in Pentapolim: Quibus in testimo-
nium nequitiæ fumigabunda constat deserta terra, &
incerto tempore fructus habentes arbores, & incredi-
8 bilis animæ memoria stans figmentum salis. Sapien-
tiam enim prætereuntes, non tantùm in hoc lapsi sunt
ut ignorarent bona, sed & insipientiæ suæ reliquerunt
hominibus memoriam, ut in his, quæ peccaverunt,
9 nec latêre potuissent. Sapientia autem hos, qui se ob-
10 servant, à doloribus liberavit. Hæc profugum iræ fra-
tris justum deduxit per vias rectas, & ostendit illi re-
gnum Dei, & dedit illi scientiam sanctorum: hone-
11 stavit illũ in laboribus, & complevit labores illius. In
fraude circumvenientiũ illũ affuit illi, & honestũ fecit
12 illum. Custodivit illum ab inimicis, & à seductoribus
tutavit illum, & certamen forte dedit illi ut vinceret,
& sciret quoniam omnium potentior est sapientia.
13 Hæc venditum justum non dereliquit, sed à peccato-
ribus liberavit eum: descenditque cum illo in fo-
veam,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

4 † Δι' ὃν κατακλυζομένην γῆν πάλιν (β) διέσωσε σοφία, † διʼ εὐτελοῦς
5 ξύλου τὸν δίκαιον κυβερνήσασα. † Αὕτη καὶ ἐν ὁμονοίᾳ πονηρίας
ἐθνῶν συγχυθέντων (γ) † εὗρε τὸν δίκαιον, καὶ ἐτήρησεν αὐτὸν ἄ-
μεμπτον θεῷ, † καὶ (α) ἐπὶ τέκνου σπλάγχνοις ἰσχυρὸν ἐφύλαξεν.
6 † Αὕτη δίκαιον, ἐξαπολλυμένων ἀσεβῶν, ἐρρύσατο † φυγόντα
7 (δ) πῦρ καταβάσιον Πενταπόλεως· (ε) Οἷς ἐπὶ μαρτύριον τῆς πονη-
ρίας † καπνιζομένη καθέστηκε χέρσος, † καὶ ἀτελέσιν ὥραις καρπο-
φοροῦντα φυτά· † ἀπιστούσης ψυχῆς μνημεῖον (ς) ἑστηκυῖα στήλη ἁλός.
8 † Σοφίαν γὰρ παροδεύσαντες οὐ μόνον ἐβλάβησαν τοῦ μὴ γνῶναι τὰ
καλά, † ἀλλὰ καὶ τῆς ἀφροσύνης ἀπέλιπον τῷ βίῳ μνημόσυνον,
9 † ἵνα ἐν οἷς ἐσφάλησαν μηδὲ λαθεῖν δυνηθῶσι. † Σοφία δὲ
10 τοὺς (ζ) θεραπεύσαντας αὐτὴν ἐκ πόνων ἐρρύσατο. † Αὕτη φυ-
γάδα ὀργῆς ἀδελφοῦ δίκαιον † ὡδήγησεν ἐν τρίβοις εὐθείαις,
† ἔδειξεν αὐτῷ βασιλείαν θεοῦ, † καὶ ἔδωκεν αὐτῷ γνῶσιν ἁγίων,
† εὐπόρησεν αὐτὸν ἐν μόχθοις, † καὶ ἐπλήθυνε τοὺς (η) πόνους αὐτοῦ.
11 † Ἐν πλεονεξίᾳ κατισχυόντων αὐτὸν παρέστη, † καὶ ἐπλούτισεν αὐτόν.
12 † Διεφύλαξεν αὐτὸν ἀπὸ ἐχθρῶν, † καὶ ἀπὸ ἐνεδρευόντων ἠσφα-
λίσατο, † καὶ ἀγῶνα ἰσχυρὸν ἐβράβευσεν αὐτῷ, † ἵνα γνῷ, ὅτι
13 παντὸς δυνατωτέρα ἐστὶν (θ) εὐσέβεια. † Αὕτη πραθέντα δί-
καιον οὐκ ἐγκατέλιπεν, † ἀλλὰ ἐξ ἁμαρτίας ἐρρύσατο αὐτόν· † συγ-
κατέβη αὐτῷ εἰς λάκκον,

MS. A. (β) ἔσωσεν (γ) ἔγνω τὸν (α) ἐπὶ* τέκνους (δ) καταβάσιον πῦρ (ε) Ἧς ἔτι μαρτύριον (ς) ἑστηκυίας (ζ) θεραπεύοντας (η) κόπους (θ) ἡ εὐσέβεια.

Propter quem inundatam terram rursus salvavit 4
sapientia, per contemptibile lignum, justum guber-
nans. Hæc & in consensu superbiæ nationibus 5
confusis (c) invenit justum, & conservavit eum
sine querela Deo, & super filii viscera fortem
custodivit. Hæc justum pereuntibus impiis libe- 6
ravit fugientem à descendente igne in Pentapolim:
Quibus (d) in testimonium nequitiæ, fumiga- 7
bunda constat deserta terra, & imperfectis germi-
nibus fructificantes arbores, incredulæ animæ
memoria stans figmentum salis. Sapientiam enim 8
prætereuntes non tantùm in hoc læsi sunt, ut igno-
rarent bona; sed et insipientiæ suæ reliquerunt (e) ho-
minibus memoriam, ut in his quæ peccaverunt,
nec latere potuissent. Sapientia autem hos qui se 9
observarunt, à laboribus liberavit. Hæc profugum 10
iræ fratris justum deduxit per vias rectas, osten-
dit illi regnum Dei: & dedit illi scientiam sancto-
rum: honestavit illum in laboribus, & complevit
labores illius: In fraude circumvenientium illum 11
affuit, & honestum fecit illum, Custodivit illum ab 12
inimicis, & à seductoribus tutavit. Et certamen
forte dedit illi ut vinceret; Ut sciret, quoniam om-
nium potentior est pietas Hæc venditum justum non 13
dereliquit, sed à peccato liberavit eum. Descendit
cum illo in foveam,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

4 * ܘܟܕ ܐܬܐ ܛܘܦܢܐ ܥܠ ܐܪܥܐ. ܗܝ ܐܚܝܬ ܚܟܡܬܐ. ܒܩܝܣܐ ܦܫܝܛܐ ܙܕܝܩܐ ܢܘܚ.
5 * ܗܕܐ ܟܕ ܐܬܚܫܒܘ ܒܢ̈ܝ ܥܡܡܐ ܘܐܫܕܘ ܢܦܫܗܘܢ ܠܒܝܫܬܐ. ܝܕܥܬ ܠܙܕܝܩܐ. ܘܢܛܪܬܗ ܕܠܐ
ܡܘܡ ܠܐܠܗܐ. ܘܠܐܒܪܗܡ ܒܒܪܐ ܕܪ̈ܚܡܐ ܚܣܝܢܐܝܬ ܢܛܪܬܗ. * ܗܕܐ ܟܕ ܐܒܕܘ ܪ̈ܫܝܥܐ. 6
7 ܠܙܕܝܩܐ ܠܘܛ ܦܨܬܗ. ܕܥܪܩ ܟܕ ܢܚܬܬ ܢܘܪܐ ܥܠ ܚܡܫ ܡܕ̈ܝܢܢ. * ܗܠܝܢ ܕܣܗܕܘܬܐ
ܕܒܝܫܘܬܗܘܢ. ܥܕܟܝܠ ܩܝܡܐ. ܟܕ ܡܬܢܦܚܢ. ܘܚܪ̈ܒܢ ܘܐܝܠܢܐ ܕܐܝܬ ܒܗܝܢ. ܦܐܪ̈ܐ ܠܐ
ܡܘܠܕܝܢ. ܘܢܦܫܐ ܕܠܐ ܗܝܡܢܬ. ܩܡܬ ܥܡܘܕܐ ܕܡܠܚܐ. * ܠܐ ܓܝܪ ܚܟܡܬܐ ܥܒܪܘ. 8
ܘܠܐ ܐܬܦܢܝܘ. ܠܐ ܒܠܚܘܕ ܕܠܐ ܥܒܕܘ ܛܒܬܐ. ܐܠܐ ܕܫܛܝܘܬܗܘܢ ܫܒܩܘ ܕܘܟܪܢܐ
9 ܒܬܒܝܠ. ܕܒܗܠܝܢ ܕܣܟܠܘ ܠܐ ܢܫܬܟܚܘܢ ܕܢܬܛܫܘܢ. * ܚܟܡܬܐ ܕܝܢ ܠܡܫܡܫܢܝܗ ܡܢ ܟܐܒܐ
10 ܦܪܩܬ ܐܢܘܢ. * ܗܕܐ ܠܙܕܝܩܐ ܝܥܩܘܒ ܦܨܬܗ ܟܕ ܥܪܩ ܗܘܐ ܡܢ ܪܘܓܙܗ ܕܐܚܘܗܝ ܥܘܠܐ.
ܘܕܒܪܬܗ ܒܫܒ̈ܝܠܐ ܬܪ̈ܝܨܐ. ܘܚܘܝܬܗ ܡܠܟܘܬܗ ܕܐܠܗܐ. ܘܝܗܒܬ ܠܗ ܝܕܥܬܐ ܕܩܘܫܬܐ. ܘܐܘܪܒܬܗ
11 ܒܥܡܠܗ. ܘܐܥܬܪܬܗ ܒܥܒ̈ܕܘܗܝ. * ܘܥܡ
12 ܕܠܘܚܡܐ ܕܥܫܘܩܘܗܝ ܩܡܬ ܠܗ. ܘܥܬܪܬܗ: * ܘܢܛܪܬܗ ܡܢ ܒܥܠܕܒܒܘܗܝ.
ܘܡܢ ܐܝܠܝܢ ܕܩܡܘ ܥܠܘܗܝ ܚܝܠܬܗ. ܘܒܐܓܘܢܐ ܩܫܝܐ ܙܟܝܬܗ. ܕܢܕܥ ܕܚܝܠܬܢܝܬ ܗܝ
13 ܕܚܠܬܗ ܕܐܠܗܐ ܡܢ ܟܠܡܕܡ. * ܗܕܐ ܠܐ ܫܒܩܬܗ ܠܝܘܣܦ ܙܕܝܩܐ ܟܕ ܐܙܕܒܢ. ܐܠܐ
ܦܨܬܗ ܡܢ ܚܛܝܬܐ. ܘܢܚܬܬ ܥܡܗ ܠܓܘܒܐ.

Cúmque venisset diluvium super terram, 4
iterum servavit sapientia ligno simplici ju-
stum Noë gubernans. Hæc, cùm filii natio- 5
num conspirâssent, seséque in malum effu-
dissent, justum agnovit, eumque immacula-
tum Deo custodivit: & Abraham per fili-
um viscerum *(vel misericordiæ)* potenter
protexit. Hæc pereuntibus impiis, justum 6
Lot eripuit, quòd fugerit quum descenderet
ignis super quinque urbes; Quarum flagi- 7
tii testimonium etiamnum viget, fumiganti-
bus iis, ac desertis existentibus; & arbori-
bus quæ sunt in ipsis, fructus minimè edenti-
bus: animam verò quæ non credidit, colu-
mnam salis erexit. Sapientiam enim excesse- 8
runt, nec ad se redierunt; non solùm quòd
non exercuerint bonum, sed insaniam suam
monimento reliquerint in orbe, ita ut in his
quæ perpetrârunt, occultari minimè potue-
rint. Sapientia verò liberat à doloribus eos 9
qui ministrant illi. Hæc justum Jacob eri- 10
puit dum fugeret ab ira fratris sui iniqui, e-
umque per calles rectos deduxit, & regnum
Dei ostendit illi, deditque ei notitiam veri-
tatis; auxit eum in labore ipsius, eumque in
suis operibus locupletavit; Adversùs inju- 11
riam opprimentium eum affuit illi, & dita-
vit eum; Conservavit eum ab inimicis ejus, 12
& ab his qui surrexerant in eum, firmum
reddidit, & in certamine arduo victorem fe-
cit: ut cognosceret omni re potentiorem
esse timorem Dei. Hæc non deseruit Jo- 13
seph justum, cùm venditus fuit, sed libera-
vit eum à peccato, descenditque cum illo in
foveam:

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

4 * فلذلك لما طوفت الارض خلصها الحكمة ايضا * ودبرت الصديق في آلة خشب
5 حقير * هذه لما انصبت الامم الى الاتفاق في الخبث والشر * عرفت الصديق وحفظته
6 لله بلا عيب * وحفظته في تحننه على ولده * هذه نجت الصديق من المنافقين المبادين *
7 وسلمته هاربا لما انحدرت النار على الخمس مدن * التي هي شاهدة الى الآن بشرهم *
مدخنة مقفرة باين * تصوبها تثمر في الاوقات ثمرا غير كامل * والنفس التي لم تصدق
8 لبثت واقفة * فتراها عمود ملح * لانهم تجاوزوا الحكمة فلم يتضرروا ما عرفوا المساوى التي
دهمتهم فقط * بل وخلفوا في العالم لغباوتهم ذكرا * ليلا يمكنهم كتمان الهفوات التي غلطوا
9 10 فيها * فالحكمة انقذت الذين خدموها من الاتعاب والاوجاع * هذه ارشدت صديقا من
غيظ اخيه الى سبل الاستقامة * وارته ملك الله * واعطته معرفة القديسين * واوسعت ايساره
11 12 في اتعابه * واوعبت حضونه في استعمال من تجبر عليه * ووقفت به واغنته * وحفظته
من اعدائه * وصانته من المكمنين له * ودبرته اذ دهمه الجهاد القوي * ليعلم ان العبادة
13 الحسنة اقوى من كل شي * هذه لم تهمل صديقا مبيعا * بل نجته من الخطية * ونزلت
معه الى الجب *

Et ob id obrutam diluvio terram denuò 4
servavit sapientia, & justum vili instru-
mento ligneo direxit. Hæc, quum natio- 5
nes in consensum ad malum ac scelus se-
se profudissent, justum cognovit, eumque
inculpatum Deo servavit, & in ipsius
erga filium suum clementiâ custodivit.
Hæc justum à perditis impiis liberavit, 6
& fugientem salvavit quum super urbes
quinque ignis descendit, Quæ sunt huc- 7
usque testes criminis eorum, fumigantes
ac desertæ manentes, quarum plantæ ali-
quando fructum edunt imperfectum; &
anima quæ non credidit, immota consti-
tit, & statua sali cernitur. Quia sa- 8
pientiam prætergressi sunt, neque consi-
derârunt, non solùm nequitias quæ ca-
ligine eos oppressit, ignorârunt; sed et-
iam insipientiæ suæ memoriam reliqu-
runt in mundo, ne celare possent crimi-
na in quibus aberrârant. Verùm sapi- 9
entia cultores suos à laboribus ac dolo-
ribus eripit. Hæc justum ab ira fra- 10
tris sui ad rectas vias direxit, ipsique
regnum Dei monstravit, & scientiam
sanctorum dedit illi: divitias ejus am-
pliavit in laboribus ejus, & sinus ejus
implevit opibus eorum qui insultaverant
ipsi: Affuit ei, & locupletavit illum: 11
Servavit eum ab hostibus, protexit ab 12
insidiatoribus, cúmque diro certamine
obrueretur, direxit: ut sciret omni re
bonam pietatem esse potentiorem. Hæc 13
venditum non dereliquit justum, sed cum
à peccato liberavit: in foveam unà cum
eo descendit,

C

Versio VULG. LAT.

14 Et in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi
sceptrum regni, & potentiã adversus eos, qui eum de-
primebant: & mendaces ostendit, qui maculaverunt
15 illum, & dedit illi claritatem æternam. Hæc populũ
justum, & semen sine querela, liberavit à nationibus,
16 quæ illum deprimebant. Intravit in animã servi Dei,
& stetit contra reges horrendos in portentis & signis.
17 Et reddidit justis mercedem laborum suorum, & de-
duxit illos in via mirabili: & fuit illis in velamento
18 diei, & in luce stellarum per noctem: Transtulit illos
per mare rubrum, & transvexit illos per aquam nimi-
19 am. Inimicos autẽ illorũ demersit in mare, & ab alti-
tudine inferorum eduxit illos. Ideò justi tulerunt spo-
20 lia impiorum, Et decantaverunt Dñe nomen sanctum
tuum, & victricẽ manum tuam laudaverunt pariter:
21 Quoniam sapientia aperuit os mutorum, & linguas
infantium fecit disertas.

CAP. XI.

1 Direxit opera eorum in manibus prophetæ sancti.
2 Iter fecerunt per deserta, quæ non habitabantur: & in
3 locis desertis fixerunt casas. Steterunt contra hostes,
4 & de inimicis se vindicaverunt. Sitierunt, & invo-
caverunt te, & data est illis aqua de petra altissima, &
5 requies sitis de lapide duro. Per quæ enim pœnas
passi sunt inimici illorum, à defectione potus sui, & in
6 eis, cùm abundarent filii Israël, lætati sunt; Per hæc,
cùm illis deessent, benè cum illis actum est.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

14 † Καὶ ἐν δεσμοῖς οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν, † ἕως ἤνεγκεν αὐτῷ σκῆπτρα
βασιλείας † καὶ ἐξουσίαν τυραννούντων αὐτοῦ· † ψευδεῖς τε ἔδειξε τοὺς
15 μωμησαμένους αὐτὸν, † καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δόξαν αἰώνιον. † Αὕτη
λαὸν ὅσιον καὶ σπέρμα ἄμεμπτον † (ι) ἐῤῥύσατο ἐξ ἔθνους θλιβόντων.
16 † Εἰσῆλθεν εἰς ψυχὴν θεράποντος κυρίου, † καὶ ἀντέστη βασιλεῦσι
17 φοβεροῖς ἐν τέρασι καὶ σημείοις. † Ἀπέδωκεν (κ) ὁσίοις μισθὸν
κόπων αὐτῶν, † ὡδήγησεν αὐτοὺς ἐν ὁδῷ θαυμαστῇ, † καὶ ἐγένετο
αὐτοῖς εἰς σκέπην ἡμέρας, † καὶ εἰς φλόγα (λ) ἄστρων τὴν νύκτα.
18 † Διεβίβασεν αὐτοὺς θάλασσαν ἐρυθρὰν, † καὶ διήγαγεν αὐτοὺς δι᾽
19 ὕδατος πολλοῦ. † Τοὺς δὲ ἐχθροὺς αὐτῶν (μ) κατέκλυσε, † καὶ ἐκ βάθους
ἀβύσσου ἀνέβρασεν αὐτούς. † Διὰ τοῦτο δίκαιοι ἐσκύλευσαν ἀσε-
20 βεῖς, † Καὶ ὕμνησαν κύριε τὸ ὄνομα τὸ ἅγιόν σου, † τήν τε ὑπέρμα-
21 χόν σου χεῖρα ᾔνεσαν ὁμοθυμαδόν. † Ὅτι ἡ σοφία ἤνοιξε στόμα
κωφῶν, † καὶ γλώσσας νηπίων ἔθηκε τρανάς.

MS. A. (ι) ἐρύσατο (κ) μισθὸν ὁσίοις (λ) ἀστέρων (μ) κατέκλυσε,

ΚΕΦ. ιά.

1
2 † Εὐόδωσε τὰ ἔργα (α) αὐτῶν ἐν χειρὶ προφήτου ἁγίου. † Διώ-
3 δευσαν ἔρημον ἀοίκητον, † καὶ ἐν ἀβάτοις ἔπηξαν σκηνάς. † Ἀν-
4 τέστησαν πολεμίοις (β) καὶ ἠμύναντο ἐχθρούς. † Ἐδίψησαν καὶ
ἐπεκαλέσαντό σε, † καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐκ πέτρας ἀκροτόμου ὕδωρ,
5 † καὶ ἴαμα δίψης ἐκ λίθου σκληροῦ. † Δι᾽ ὧν γὰρ ἐκολάσθησαν οἱ ἐχθροὶ
6 αὐτῶν, † Διὰ τούτων αὐτοὶ ἀποροῦντες εὐεργετήθησαν.

MS. A. (α) αὐτοῦ ἐν χειρὶ προφητῶν ἁγίων. (β) καὶ ἐχθροὺς ἠμύναντο.

Et in vinculis non dereliquit illum; donec afferret illi sceptrum regni, & potentiam adversus eos qui eum deprimebant. Et mendaces ostendit, qui maculaverant illum, & dedit illi claritatem æternam. Hæc populum justum, & semen sine querela liberavit à natione eorum qui illum opprimebant. Intravit in animam servi Domini, & stetit contra reges horrendos in portentis, & signis. Reddidit justis mercedem laborum suorum, deduxit eos in via mirabili, & fuit illis in velamentum die, & in lucem stellarũ per noctem. Transtulit illos per mare rubrum, & transvexit illos per aquam nimiam. Inimicos autem illorum demersit, & de profundo abyssi ejecit eos. Ideo justi tulerunt spolia impiorum, Et decantaverunt Domine nomen sanctum tuum, & victricem manum tuam laudaverunt pariter. Quoniam sapientia aperuit os mutorum, & linguas infantium fecit disertas.

CAP. XI.

Direxit opera eorum in manu prophetæ sancti. Iter fecerunt per desertum, quod non habitabatur, & in inviis fixerunt casas. Steterunt contra hostes, & de inimicis se vindicaverunt. Sitierunt, & invocaverunt te: & data est illis aqua de petra durissima, & requies sitis de lapide duro. Per quæ enim pœnas passi sunt inimici illorum; Per hæc cum iis quibus deerat, bene actum est.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

14 * ܘܒܐܣܘܪܐ ܠܐ ܫܒܩܬܗ. ܥܕܡܐ ܕܝܗܒܬ ܠܗ ܫܒܛܐ ܕܡܠܟܘܬܐ. ܘܫܘܠܛܢܐ ܥܠ
ܐܝܠܝܢ ܕܡܛܠܡܝܢ ܗܘܘ ܠܗ. ܘܚܘܝܬ ܕܕܓܠܝܢ ܐܢܘܢ ܐܝܠܝܢ ܕܫܕܝܘ ܒܗ ܡܘܡܐ.
15 ܘܝܗܒܬ ܠܗ ܫܘܒܚܐ ܠܥܠܡ. * ܗܢܐ ܦܪܩܬ ܠܥܡܐ ܚܣܝܐ. ܘܠܙܪܥܐ ܕܠܐ ܡܘܡ.
16 ܦܪܩܬ ܡܢ ܥܡܐ ܕܐܠܨ ܐܢܘܢ. * ܘܥܠܬ ܒܢܦܫܐ ܕܥܒܕܗ ܕܡܪܝܐ. ܘܩܡܬ ܠܘܩܒܠ
17 ܫܠܝܛܢܐ ܘܡܠܟܐ. ܒܐܬܘܬܐ ܘܒܬܕܡܪܬܐ. * ܘܝܗܒܬ ܠܩܕܝܫܐ ܐܓܪܐ ܕܥܡܠܗܘܢ. ܘܕܒܪܬ
ܐܢܘܢ ܒܐܪܥܐ ܬܡܝܗܬܐ. ܘܗܘܬ ܠܗܘܢ ܠܡܛܠܠܐ ܒܐܝܡܡܐ. ܘܚܠܦ ܙܗܪܐ ܕܟܘܟܒܐ
18
19 ܒܠܠܝܐ. * ܘܕܒܪܬ ܐܢܘܢ ܒܝܡܐ ܕܣܘܦ ܕܚܝܠܐ. ܘܗܠܟܬ ܐܢܘܢ ܒܡܝܐ ܣܓܝܐܐ. * ܘܒܥܠܕܒܒܝܗܘܢ
20 ܡܝܐ ܒܠܥܘ ܐܢܘܢ. ܘܡܢ ܥܘܡܩܐ ܕܬܗܘܡܐ ܐܣܩܬ ܐܢܘܢ. * ܡܛܠ ܗܢܐ ܙܕܝܩܐ
ܗܘܘ ܠܡܟܫܠܐ ܠܪܫܝܥܐ. ܘܫܡܐ ܕܩܘܕܫܟ ܡܪܝܐ ܒܦܘܡܐ ܚܕ ܫܒܚܘ. ܘܠܐܝܕܟ ܥܫܝܢܬܐ ܓܢܒܪܐ
21 ܐܟܚܕܐ ܫܒܚܘ. * ܡܛܠ ܕܦܘܡܐ ܕܚܪ̈ܫܐ ܦܬܚܬ ܚܟܡܬܐ. ܘܠܫܢܐ ܕܝܠܘܕܐ ܥܒܕܬ
ܡܦܫܩܢܝܬܐ.

* ܩܦܠܐܘܢ * ܝܐ *

1
2 * ܘܬܘܒ ܬܪܨܬ ܥܒܕܝܗܘܢ ܒܐܝܕܐ ܕܢܒܝܐ ܩܕܝܫܐ. * ܘܗܠܟܘ ܒܡܕܒܪܐ ܕܠܐ ܡܬܥܡܪ. ܘܒܐܬܪܐ ܕܠܐ
3
4 ܕܪܝܫ. ܢܨܒܘ ܡܫܟܢܝܗܘܢ. * ܘܩܡܘ ܒܩܪܒܐ. ܘܡܚܘ ܠܒܥܠܕܒܒܝܗܘܢ. * ܘܨܗܝܘ ܥܡܟ
ܘܩܪܘ ܠܟ. ܘܝܗܒܬ ܠܗܘܢ ܡܢ ܟܐܦܐ ܕܛܪܢܐ. ܡܝܐ. ܘܐܣܝܘܬܐ ܕܨܗܝܗܘܢ. ܡܢ ܟܐܦܐ
5
6 ܚܣܝܢܬܐ. * ܒܐܝܠܝܢ ܓܝܪ ܕܐܬܦܪܥܘ ܡܢ ܒܥܠܕܒܒܝܗܘܢ. * ܗܢܘܢ ܣܦܩܘ.

Et in vinculis non dereliquit eum, donec dedit ei sceptrum regni, & potestatem in eos qui vim intulerant illi: & ostendit mendaces esse eos qui criminis eum insimulârant, deditque illi gloriam in æternum. Hæc redemit populũ gratiosũ, & semẽ immaculatum liberavit à gente quæ afflixerat eos, Et intravit in animam servi Domini, restititque potestatibus ac regibus per signa & prodigia. Reddidit sanctis mercedem laboris eorum, & deduxit eos per terram mirabilem, & fuit ipsis umbraculo interdiu, & vice splendoris siderei noctu: Duxitque eos per horrendum mare Suph, & ambulare fecit eos per aquas ingentes: Hostes autem eorum obruerunt aquæ: illos verò ex profunditate abyssi extraxit. Idcircò justi obstaculo fuerunt impiis, & nomen sanctum tuum Domine, uno ore laudaverunt, manumque tuam validam ô Bellator, unà celebrârunt. Nam os mutorum aperuit sapientia, & linguam infantium reddidit argutam.

CAP. XI.

Præterea direxit opera eorum prophetæ sancti ministerio: Et per desertum inhabitabile iter fecerunt, & in loco invio tentoria fixerunt: Steterunt in prælis, & suos percusserunt hostes. Sitierunt populus tuus, teque invocaverunt, & è lapide silicis dedisti eis aquas, & sitis remedium è saxo durissimo. In quibus enim se vindicaverunt de inimicis suis, Ipsi damnum passi sunt;

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

14 * ولم يتركه في قيوده * الى ان فوضت اليه لوا الملك وسلطانا على الذين جاروا
15 عليه * واظهرت الذين اعابوه كذبة * ومنحته شرفا ابديا * هذه انقذت شعبا
16 بارا ونسلا لا عيب فيه من امة جائرة * اذ دخلت الى نفس خادم الرب * فقاوم
17 ملوكا مرهوبين بالجرائح والايات * ومنحتهم اجر اتعابهم * وارشدتهم في طريق
18 عجيب * وصارت لهم في النهار ظلالا * وفي الليل عوض اشراق النجوم شعاعا * واجازتهم
19 بحرا مرهوبا * وعبرتهم في ماء غزير * وقصمت عداتهم * واصعدتهم من قعر العمق *
20
21 * فلهذا استسلب الصديقون المنافقين * وسبحوا اسمك القدوس يا رب * ومجدوا كلهم
يدك القاهرة * لان الحكمة فتحت فم الصم * وجعلت السن الاطفال فصيحة *

* الفصل الحادي عشر *

1
2 * لانه يسر اعماله بيد النبي القدوس * فسلكوا قفرا لم يسكن * وضربوا مضاربهم في
3
4 مواضع غير مسلوكة * قاوموا المحاربين * وانتصروا من الاعداء * عطشوا فاستعانوا بك *
5 فمنحوا ماء من صخر صلد * وسقا عطشهم من حجر صلب * لان بهذه الاشياء عذب
6 اعداءهم * وبهذه احسن اليهم لما اعسروا *

Nec deseruit eum in vinculis ejus, donec largita est ei sceptrum regni, & potestatem in eos qui oppresserant illum; mendaces declaravit eos qui criminati fuerant illum, & gloriam ei conciliavit æternam. Hæc populum innoxium & inculpatam progeniem eripuit à gente contristante, Ingrediens in animam servi Domini, qui tremendis regibus per miracula signáque restitit. Ipsa quoque mercedem laborum eorum dedit illis, deduxit eos per viam mirabilem, & fuit illis interdiu umbra, noctu verò vice fulgoris stellarum, splendor. Trajecit eos mare formidandum, & per aquam plurimam traduxit illos: Hostes eorum confregit, ipsos autem ex imo profundi extraxit. Ideò justi spoliaverunt impios, & nomen sanctum tuum decantaverunt O Domine, & omnes victricem manum tuam laudaverunt. Etenim sapientia aperuit os mutorum & linguas infantium disertas reddidit.

CAP. XI.

Quoniam ipse facilia reddidit opera per manum sancti prophetæ, Ideò per desertum inhabitatum ambulârunt, & tentoria sua fixerunt in locis inaccessis: Bellum contra se gerentibus restiterunt, & victoriam ab inimicis reportârunt. Sitientes te invocaverunt, & data est illis aqua de petra durissima, & è lapide solidissimo sitim eorum irrigavit. Per has enim res cruciavit hostes eorum, Et per has easdem beneficit illis quum penuriâ laborârunt.

Versio VULGATA.

7 Nam pro fonte quidem sempiterni fluminis, humanū
8 sanguinem dedisti injustis. Qui cùm minuerentur in
traductione infantium occisorum, dedisti illis abun-
9 dantem aquam insperatè, Ostendens per sitim, quæ
tunc fuit, quemadmodum tuos exaltares, & adversa-
rios illorum necares. Cùm enim tentati sunt, & qui-
10 dem cum misericordia disciplinam accipientes, scie-
runt quemadmodum cum ira judicati impii tormenta
11 paterentur. Hos quidem tanquam pater monens pro-
bâsti: illos autem tanquam durus rex interrogans con-
12 demnasti. Absentes enim & præsentes similiter tor-
13 quebantur. Duplex enim illos acceperat tædium, &
14 gemitus cum memoria præteritorum. Cùm enim au-
dirent per sua tormenta benè secum agi, commemora-
15 ti sunt Dñm, admirantes in finem exitus. Quem enim
in expositione prava projectū deriserunt, in finē even-
16 tus mirati sunt, non similiter justis sitientes. Pro cogi-
tationib⁹ autē insensatis iniquitatis illorū, quòd quidā
errantes colebant mutos serpentes, & bestias superva-
cuas, immisisti illis multitudinem mutorū animaliū in
17 vindictam: Ut scirent, quia per quæ peccat quis, per
18 hæc & torquetur. Non enim impossibilis erat omni-
potens manus tua, quæ creavit orbē terrarū ex materia
invisa, immittere illis multitudinē ursorū, aut audaces
19 leones, Aut novi generis ira plenas ignotas bestias,
aut vaporem ignitū spirantes, aut fumi odorē profe-
rentes, aut horrendas ab oculis scintillas emittentes:

Versio GRÆCA LXX. Interp.

7 †Ἀντὶ μὲν πηγῆς (γ) ἀενάου ποταμοῦ αἵματι λυθρώδει (δ) ταρα-
8 χθέντες † Εἰς ἔλεγχον νηπιοκτόνου διατάγματος, † ἔδωκας
9 αὐτοῖς δαψιλὲς ὕδωρ ἀνελπίστως· † Δείξας διὰ τοῦ τότε
10 δίψους † πῶς τοὺς ὑπεναντίους ἐκόλασας. † Ὅτε γὰρ ἐπειράσθησαν,
καίπερ ἐν ἐλέει παιδευόμενοι, † ἔγνωσαν πῶς ἐν ὀργῇ κρινόμενοι
11 ἀσεβεῖς ἐβασανίζοντο. † Τούτους μὲν γὰρ ὡς πατὴρ νουθετῶν ἐδο-
12 κίμασας, † ἐκείνους δὲ ὡς ἀπότομος βασιλεὺς καταδικάζων ἐξήτασας.
13 † Καὶ ἀπόντες δὲ καὶ παρόντες ὁμοίως ἐτρύχοντο. † Διπλῆ γὰρ αὐ-
14 τοὺς ἔλαβε λύπη, † καὶ στεναγμὸς μνημῶν τῶν (ε) παρελθουσῶν. † Ὅτε
γὰρ ἤκουσαν διὰ τῶν ἰδίων κολάσεων † εὐεργετουμένους αὐτούς, ᾔσθοντο
15 τοῦ κυρίου. † (ζ) Τὸν γὰρ ἐν ἐκθέσει πάλαι ῥιφέντα ἀπεῖπον χλευά-
ζοντες, † ἐπὶ τέλει τῶν ἐκβάσεων (η) ἐθαύμασαν, † οὐχ ὅμοια
16 δικαίοις διψήσαντες. † Ἀντὶ δὲ λογισμῶν ἀσυνέτων ἀδικίας αὐτῶν,
† ἐν οἷς πλανηθέντες ἐθρήσκευον ἄλογα ἑρπετὰ καὶ (θ) κνώδαλα εὐτελῆ,
17 † ἐπαπέστειλας αὐτοῖς πλῆθος ἀλόγων ζώων εἰς ἐκδίκησιν, † Ἵνα
18 γνῶσιν ὅτι δι' ὧν τις ἁμαρτάνει, διὰ τούτων κολάζεται. † Οὐ γὰρ
ἠπόρει ἡ παντοδύναμός σου χεὶρ † καὶ κτίσασα τὸν κόσμον ἐξ
ἀμόρφου ὕλης, † ἐπιπέμψαι αὐτοῖς πλῆθος ἄρκτων, ἢ θρασεῖς
19 λέοντας, † Ἢ (ι) νεοκτίστους θυμοῦ πλήρεις θῆρας ἀγνώστους, † ἤτοι
πυρπνόον φυσῶντας ἄσθμα, † ἢ (κ) βρόμους λικμωμένους καπνοῦ,
† ἢ δεινοὺς ἀπ' ὀμμάτων σπινθῆρας ἀστράπτοντας·

MS. A. (γ) ἀενάου (δ) ταραχθέντος (ε) παρελθόντων. (ζ) Ὃν γὰρ (η) ἐ-
θαύμαζον, (θ) *κνώδαλα (ι) νεοκτίστου (κ) βρόμον

Cum Translatione LATINA.

Nam pro fonte sempiterni fluminis sanguine im- 7
mundo (a) turbati In redargutionem præcepti de oc- 8
cidendis parvulis; dedisti ipsis abundantem aquam
insperatè: Ostendens per sitim, quæ tunc fuit, quo- 9
modo adversarios punivisses. Cum enim tentati 10
sunt, & quidem cum misericordia disciplinam ac-
cipientes; scierunt, quemadmodum cum ira judica-
ti impii tormenta passi sint. Hos siquidem tanquam 11
pater monens probâsti: illos autem, tanquam rex du-
rus condemnans interrogâsti. Et absentes autem & 12
præsentes similiter torquebantur. Duplex enim tæ- 13
dium accepit illos, & gemitus cum memoria præte-
ritorum. Cum enim audirent per sua tormenta bene 14
cum illis agi; senserunt Dominum. Quem enim in 15
expositione olim projectum repudiaverunt deriden-
tes; in fine eventuum mirati sunt, non similiter ju-
stis sitientes. Pro cogitationibus autem insensatis 16
iniquitatis illorum, quia quidem errantes colebant
mutos serpentes, & bestias supervacuas; immi-
sisti illis multitudinem mutorum animalium in vin-
dictam; Ut scirent, quia per quæ peccat quis; per 17
hæc torquetur. Non enim impotens erat omnipotens 18
manus tua, & quæ creavit orbem terrarum ex (b)
informi materia, immittere illis multitudinem ur-
sorum, aut audaces leones, Aut novi generis ira 19
plenas ignotas bestias, aut vaporem igneum spiran-
tes, aut proferentes odores fumi, aut horrendas ab
oculis scintillas emittentes.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

7 ܘܚܠܦ ܡܒܘܥܐ ܝܗܝܒ ܠܗܘܢ܆ ܢܗܪܐ ܕܡܐ ܕܡܝܐ ܣܘܡܩܐ ܕܪܕܝܢ܀ ܠܡܟܣܢܘܬܐ
8 ܕܛܠܝܐ ܕܐܬܦܩܕܘ ܠܡܬܩܛܠܘ܂ ܘܝܗܒܬ ܠܗܘܢ ܡܝܐ ܒܚܝܐ ܛܒܐ ܕܠܐ ܡܚܣܪܝܢ܀ ܡܛܠ
9 ܗܢܐ ܚܘܝܬ ܕܒܨܗܝܐ ܗܘ ܢܣܒܬ ܦܘܪܥܢܐ ܡܢ ܒܥܠܕܒܒܐ܀ ܟܕ ܐܬܢܣܝܘ ܓܝܪ ܐܢܘܢ܀ ܟܕ ܐܬܪܕܝܘ
10 ܒܡܪܚܡܢܘܬܐ ܘܐܬܟܪܝܘ ܐܢܘܢ܀ ܘܝܕܥܘ ܕܒܚܡܬܐ ܡܬܢܓܕܝܢ ܘܡܬܦܪܣܝܢ ܪܫܝܥܐ܀ ܠܗܠܝܢ
11 ܓܝܪ ܐܝܟ ܐܒܐ ܓܒܝܬ ܘܒܝܐܬ ܘܟܘܢܬ܂ ܠܗܢܘܢ ܕܝܢ ܐܝܟ ܡܠܟܐ ܩܫܝܐ܂ ܩܛܠܬ ܘܚܝܒܬ܂
12 ܠܪܚܝܩܐ ܘܠܩܪܝܒܐ ܡܚܝܬ ܐܢܘܢ܀ ܘܡܚܐ ܥܦܝܦܐ ܢܣܒܬ ܐܢܘܢ܂ ܘܥܡ ܬܢܚܬܐ
13
14 ܕܥܘܗܕܢܐ ܕܗܠܝܢ ܕܥܒܪ܀ ܡܛܠ ܕܫܡܥܘ ܦܘܪܩܢܐ ܕܢܦܫܗܘܢ܂ ܕܡܢ ܛܝܒܘܬܐ ܠܐ
ܝܕܥܘ ܠܡܪܝܐ܀ ܐܠܐ ܡܒܙܚܝܢ ܗܘܘ ܒܡܕܡ ܕܓܕܫ ܠܗܘܢ܂ ܘܒܫܘܠܡܐ ܕܣܘܥܪܢܝܗܘܢ܂
15 ܐܬܕܡܪܘ܂ ܘܩܥܬܗܘܢ ܠܐ ܗܘܬ ܐܝܟ ܨܒܝܢܗܘܢ܂ ܕܒܠܐ ܗܘܬ ܣܘܟܠܐ܂ ܗܟܢܐ
16 ܗܘܬ ܪܘܫܥܗܘܢ܀ ܡܛܠ ܕܐܢܘܢ ܛܥܘ ܘܦܠܚܘ ܠܪܚܫܐ ܘܠܚܝܘܬܐ ܕܠܐ ܡܡܠܠܢ܂
17 ܘܐܦ ܐܢܬ ܫܕܪܬ ܒܗܘܢ ܠܨܥܪܐ ܚܝܘܬܐ ܣܓܝܐܬܐ ܕܠܐ ܡܡܠܠܢ܂ ܠܦܘܪܥܢܐ܀ ܕܢܕܥܘܢ
18 ܕܒܡܕܡ ܕܡܣܟܠ ܐܢܫ܂ ܒܗ ܡܬܕܝܢ ܘܡܬܦܪܥ܀ ܠܐ ܗܘܬ ܓܝܪ ܚܣܝܪܐ ܠܘܬܟ
ܚܝܠܬܢܘܬܐ܆ ܗܝ ܕܒܪܬ ܥܠܡܐ ܡܢ ܗܘܠܐ ܕܠܐ ܡܬܝܕܥܐ܂ ܡܨܐ ܗܘܝܬ ܓܝܪ ܠܡܫܕܪܘ ܥܠܝܗܘܢ ܕܐܒܐ
19 ܣܓܝܐܐ܂ ܐܘ ܚܡܬܐ ܕܐܪܝܘܬܐ܀ ܐܘ ܙܠܝܩܐ ܕܒܪܩܐ ܕܚܝܠܐ܂ ܐܘ ܚܡܬܐ ܕܚܝܘܬܐ ܣܓܝܐܬܐ
ܕܠܐ ܝܕܝܥܢ܂ ܐܘ ܢܘܪܐ ܕܢܫܒܐ ܘܐܟܠܐ܂ ܐܘ ܚܝܠܐ ܕܬܢܢܐ ܕܬܢܢܐ܂ ܐܘ ܙܠܝܩܐ ܕܒܪܩܐ ܕܙܠܩܝܢ܂

Et pro fonte datum est eis flumen sanguinē 7
aquæ rubræ manans, Ad correptionem pro 8
pueris qui ex edicto cæsi fuerant, quibus &
aquam dedisti in optima illa vita quæ non de-
ficit. Propterea ostendisti quòd per sitim 9
ultionem sumpseris ab adversariis. Ubi ten- 10
tati sunt, & clementer castigâsti & rexisti
eos, cognoverunt quòd in iracundia flagel-
lantur ac lacerantur impii. Hos quidem ut 11
pater elegisti, consolatus es, & prædicâsti:
illos autem ut rex severus occidisti & con-
demnâsti. Remotos ac propinquos contri- 12
visti: Et duplex mœror cepit eos, cum ge- 13
mitu memoriæ rerum præteritarum. Quo- 14
niam audierunt salutem propriam qui bene-
ficio accepto Dominum non cognoverunt.
Imò deridebant quod sibi acciderat. At in 15
fine eventuum suorum obstupuerunt; & cla-
mor eorum non successit pro votis ipsorum,
quòd ea sine intellectu *emissa* essent. Tanta
erat impietas illorum. Quoniam ipsi aber- 16
rârunt & servierunt reptilibus & belluis ir-
rationalibus, tu quoque in eos immisisti, ad
contumeliam, belluas multas irrationales, in
retributionem: Ut scirent per quæ quis de- 17
sipienter agit, per eadem judicandum ac mu-
nerandum esse. Neque enim exhausta apud 18
te fuerat illa potentia quæ secula creavit ex
ignota materia; siquidem poteras in eos im-
mittere multos lupos, aut furorem leonum, 19
Aut horrendorum fulgurum scintillas, aut
iram multarum bestiarum ignotarum, aut i-
gnem flatu excitatum ac devorantem, aut fu-
migantis fumi violentiam, aut scintillantium
fulgurum impetum;

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

7 * بدل ينبوع النهر المتدفق * اذ كدروه اوليك بدم القتلا * اعطيتهم ماء غزيرا انبعته بلا
8 9 تأميل * توبيخا للأمر القاتلة للأطفال * فلذلك عاقبت المقاومين اذ عطشوا حين جربوا *
10 11 وذلك انهم برحمة ادبوا * فعرفوا كيف لما حوكم المنافقون عذبوا بالسخط * لانك مثل
12 الوالد واعظ اختبرت هولاي * ومثل ملك صارم مداين استفحصت اوليك * وبهذه الصورة
13 14 اشقيتهم غايبين وحاضرين * لانهم اشتملهم حزن مضعف وحنين تذكار سوء الفهم * اذ
15 سمعوا ان قد احسن اليهم في عقوباتهم * واستلذوها لدى الرب * لان الذي القي في
المكروه ايضا ايسوا منه هاربين * وتعجبوا من كمال نفوذ الامور * لانهم ما عطشوا نظير
16 ما عطش المقسطون * وعوض افكار ظلمهم التي لا فهما فيها * التي لما ضلوا بها عبدوا
الدواب الفاقدة النطق والانعام الحقيرة * ارسلت عليهم الانتقام ككثرة الحيوان الذي
17 18 لا ينطق * ليعرفوا ان الاشياء التي يخطي بها الانسان بها يعاقب * لان لم يصعب على يدك
القادرة على كل شي * التي خلقت العالم من هيولي لا صورة لها * ان تبعث عليهم كثرة
19 ذياب او سباعا جسورة * او وحوشا مرعبة * غضبا شديدا * اختراعه غير معروف * او نافخة نارا
هايجة مقصفة او منسعة * نافثة قتام الدخان * او مبرقة من اعينها شرارا ملهبا مولما *

Pro fonte fluminis abundè manante, quòd 7
illi interfectorum cruore eum turbârint,
his aquam dedisti uberrimam, quam præ-
ter spem scaturire fecisti, In redargutio- 8
nem edicti de pueris occidendis. Qua- 9
propter punivisti reluctantes, cùm siti-
vissent quando tentati fuerunt. Nam quia 10
benignè castigati fuerant, cognoverunt
quomodo impii, qui damnantur, iracundè
puniantur. Siquidem hos tanquam pater 11
admonens probâvisti; illos autem tan-
quam rex durus judicium exercens in-
quisivisti, Et eos hac ratione absentes 12
ac præsentes vexâsti. Duplex enim mœror 13
occupaverat eos, & dolor memoriæ de-
pravati sensûs, Ubi audierunt benè se- 14
cum in suis cruciatibus actum esse, &
voluptatem ex iis ante Dominum se per-
cepisse. Illum enim qui inter abominan- 15
da abjectus fuerat, etiam fugientes de-
sperârunt, & extremum rerum exitum
mirati sunt: quia non sitiverunt eodem
modo quo sitiverant justi. Et pro impiis 16
eorum cogitationibus intellectu carenti-
bus, quibus seducti belluas rationis ex-
pertes vilesque pecudes adorârunt, ultio-
nem in eos immisisti juxta multitudinem
animantium irrationalium: Ut discerent 17
per quæ quis peccat, per ea puniri. Neque 18
verò difficile erat manui tuæ omnipoten-
ti quæ mundum ex informi materia con-
didit, immittere in eos multitudinem lu-
porum, aut leones audaces, Aut feras 19
horrendas, dirum ignotæ sufflationis fu-
rorem, aut spirantes ignem perflantem
atque procellosum aut extirpantem, ef-
flantes vaporem fumi, aut fulminantes
ex oculis scintillas ardentes doloreque
plenas.

Versio VULG. LAT.

20 Quarum non solùm læsura poterat illos exterminare,
21 sed & aspectus per timorem occidere. Sed & sine his
uno spiritu poterant occidi persecutionē passi ab ipsis
factis suis, & dispersi per spiritum virtutis tuæ : sed
omnia in mensura, & numero, & pondere dispo-
22 suisti. Multum enim valere, tibi soli supererat sem-
23 per : & virtuti brachii tui quis resistet ? Quoniā tan-
quam momentum stateræ, sic est ante te orbis terrarū,
& tanquam gutta roris antelucani, quæ descendit in
24 terram. Sed misereris omnium, quia omnia potes, &
25 dissimulas peccata hominū propter pœnitentiam. Di-
ligis enim omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ
fecisti : nec enim odiens aliquid constituisti, aut fecisti.
26 Quomodo autem posset aliquid permanere, nisi tu vo-
luisses ? aut quod à te vocatū non esset, conservaretur ?
27 Parcis autē omnibus : quoniā tua sunt Dñe, qui amas
animas.

CAP. XII.

1 O Quàm bonus & suavis est Domine spiritus tuus
2 in omnibus ! Ideóq; eos, qui exerrant, partibꝰ cor-
ripis : & de quibus peccant, admones & alloqueris :
3 ut relicta malitia, credant in te Domine. Illos enim
antiquos inhabitatores terræ sanctæ tuæ, quos exhorru-
4 isti, Quoniam odibilia opera tibi faciebant per me-
5 dicamina, & sacrificia injusta, Et filiorum suorum ne-
catores sine misericordia, & comestores viscerū homi-
nū, & devoratores sanguinis à medio sacramēto tuo,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

20 †Ὧν οὐ μόνον ἡ βλάβη ἠδύνατο (λ) συνεκτρίψαι αὐτοὺς, †ἀλλὰ καὶ ἡ
21 ὄψις ἐκφοβήσασα διολέσαι. †Καὶ χωρὶς δὲ τούτων, ἑνὶ πνεύματι πε-
σεῖν ἐδύναντο †ὑπὸ τῆς δίκης διωχθέντες, †καὶ λικμηθέντες ὑπὸ πνεύ-
ματος δυνάμεώς σου, †ἀλλὰ πάντα μέτρῳ καὶ ἀριθμῷ καὶ σταθμῷ διέ-
22 ταξας. †Τὸ γὰρ μεγάλως ἰσχύειν (μ) πάρεστί σοι πάντοτε, †καὶ κράτει βρα-
23 χίονός σου τίς ἀντιστήσεται; †Ὅτι ὡς ῥοπὴ ἐκ πλαστίγγων ὅλος
ὁ κόσμος ἐναντίον σου, †καὶ ὡς ῥανὶς δρόσου ὀρθρινὴ κατελθοῦσα
24 ἐπὶ γῆν. †Ἐλεεῖς δὲ πάντας, ὅτι πάντα δύνασαι, †καὶ παρορᾷς
25 ἁμαρτήματα ἀνθρώπων εἰς μετάνοιαν. †Ἀγαπᾷς γὰρ τὰ ὄντα
πάντα, καὶ (ν) οὐδὲν βδελύσσῃ ὧν ἐποίησας, †οὐδὲ γὰρ ἂν μισῶν τι
26 κατεσκεύασας. †Πῶς δὲ ἔμεινεν ἄν τι εἰ μὴ σὺ ἠθέλησας; †ἢ
27 τὸ μὴ κληθὲν ὑπὸ σοῦ διετηρήθη; †Φείδῃ δὲ πάντων, ὅτι σά
(ξ) ἐστι δέσποτα φιλόψυχε.

MS. A. (λ) ἐκτρίψαι (μ) σοι πάρεστιν (ν) οὐδένα (ξ) ἐστὶν πάντα, δέσποτα

ΚΕΦ. ιβ΄.

1 †Τὸ γὰρ ἄφθαρτόν σου πνεῦμά ἐστιν ἐν πᾶσι. †Διὸ τοὺς παρα-
2 πίπτοντας κατ' ὀλίγον ἐλέγχεις, †ἐν οἷς ἁμαρτάνουσιν ὑπομιμνή-
σκων νουθετεῖς, †ἵνα ἀπαλλαγέντες τῆς κακίας (α) πιστεύσωσιν ἐπὶ
3 σὲ κύριε. †Καὶ γὰρ τοὺς παλαιοὺς οἰκήτορας τῆς ἁγίας σου γῆς
4 †μισήσας, Ἐπὶ τῷ ἔχθιστα πράσσειν ἔργα φαρμακειῶν, †καὶ τελε-
5 τὰς ἀνοσίους, Τέκνων τε φονέας ἀνελεήμονας, †καὶ σπλαγχνοφάγων
ἀνθρωπίνων σαρκῶν θοῖναν, καὶ αἵματος †ἐκ μέσου (β) μυσταθείας σου,

MS. A. (α) πιστεύσωσιν (β) μύστας θιάσου,

Quarum non solùm læsura poterat illos extermina- 20
re, sed & aspectus per timorem occidere. Sed & 21
sine his uno spiritu poterant occidi, persequutio-
nem passi ab ipso judicio, & dispersi per spiritum
virtutis tuæ. Sed omnia mensura, & numero, &
pondere disposuisti. Multum enim valere tibi su-
perest semper : & virtuti brachii tui quis resistet ? 22
Quoniam tanquam momentum stateræ, sic est totus 23
orbis terrarum ante te, & tanquam gutta roris an-
telucana, quæ descendit in terram. Sed misereris 24
omnium, quoniam omnia potes, & dissimulas pecca-
ta hominum propter pœnitentiā. Diligis enim omnia 25
quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti. Neque
enim odio habens aliquid, (c) constituisses. Quomodo 26
autē posset aliquid permanere, nisi tu voluisses ? aut,
quod à te vocatum non esset, conservaretur ? Parcis 27
autem omnibus, quoniā tua sunt Domine, qui amas
animas.

CAP. XII.

Incorruptus (a) enim spiritus tuus est in omni- 1
bus. Ideò hos, qui exerrant, (b) partibus corripis, 2
& de quibus peccant, admonens (c) alloqueris, ut re-
licta malitia credant in te Domine. Et illos enim 3
antiquos inhabitatores sanctæ terræ tuæ odiens,
Quoniam odibilia opera faciebant per medicami- 4
na, & (d) sacrificia injusta, Et filiorum suorum 5
necatores sine misericordia, & (e) comestorum vi-
scerum humanarum carnium convivium, & san-
guinis à (f) medio sacramento suo,

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

20 * ܘܗܠܝܢ ܕܠܐ ܗܘܐ ܡܚܒܠܢܘܬܗܘܢ ܒܠܚܘܕܝܗ ܡܨܝܐ ܗܘܬ ܀ ܐܠܐ ܐܦ ܚܙܘܗܝܢ ܡܣܦܩ
21 ܠܡܚܒܠܘ ܐܢܘܢ܂ * ܘܬܘܒ ܕܝܢ ܘܗܠܝܢ ܟܠܗܝܢ܂ ܡܣܦܩ ܗܘܝܬ ܒܪܘܚܐ ܚܕܐ ܠܡܚܒܠܘ ܘܠܡܘܒܕܘ
ܐܢܘܢ܂ ܟܕ ܕܚܝܩܝܢ ܡܢ ܩܕܡ ܦܘܪܥܢܟ܂ ܘܡܬܒܕܪܝܢ ܡܢ ܩܕܡ ܐܦܝ ܪܘܚܟ ܀
22 ܐܠܐ ܟܠܡܕܡ ܒܟܝܠܐ܂ ܘܒܡܢܝܢܐ ܘܒܡܬܩܠܐ ܐܝܬܝܬ ܥܠܝܗܘܢ܂ * ܡܛܠ ܕܪܘܪܒܬܐ ܒܟܠ
23 ܙܒܢ ܩܝܡܢ ܩܕܡܝܟ܂ ܘܩܘܡ ܕܪܥܐ ܕܝܡܝܢܟ܂ ܡܢܘ ܡܨܐ ܠܡܩܡ܂ * ܐܝܟ ܪܦܦ ܥܝܢܐ ܗܘ
24 ܩܕܡܝܟ ܟܠܗ ܓܘܫܡܗ ܕܥܠܡܐ܂ ܘܐܝܟ ܡܝܐ ܕܛܠܐ ܕܨܦܪܐ ܕܢܚܬ ܥܠ ܐܪܥܐ܂ * ܡܪܚܡ
ܐܢܬ ܥܠ ܟܠ܂ ܕܠܟܠ ܡܛܝܒ ܐܢܬ܂ ܘܡܥܒܪ ܐܢܬ܂ ܣܟܠܘܬܗܘܢ ܕܒܢܝܢܫܐ ܟܕ ܬܝܒܝܢ܂
25 * ܪܚܡ ܐܢܬ ܠܟܠ܂ ܘܡܕܡ ܠܐ ܡܣܠܐ ܐܢܬ ܡܢ ܡܕܡ ܕܥܒܕܬ܂ ܡܛܠ ܕܐܠܘ ܣܢܐ
26 ܗܘܝܬ ܡܕܡ܂ ܠܐ ܥܒܕ ܗܘܝܬ ܠܗ܂ * ܐܝܟܢܐ ܓܝܪ ܩܐܡ ܗܘܐ ܡܕܡ܂ ܐܠܘܠܐ ܕܨܒܝܬ
27 ܐܢܬ܂ ܐܘ ܐܝܟܢܐ ܡܬܢܛܪ ܗܘܐ ܡܕܡ܂ ܐܠܘܠܐ ܕܐܢܬ ܦܩܕܬ܂ * ܚܐܣ ܐܢܬ ܥܠ ܟܠ܂
1 ܕܝܠܟ ܗܘ ܟܠ ܡܪܝܐ܂ * ܩܦܠܐܘܢ * ܝܒ * ܪܚܡ ܐܢܬ
2 ܢܦܫܬܐ܂ ܡܛܠ ܕܪܘܚܟ ܛܒܬܐ ܥܡܪܐ ܒܟܠ܂ * ܘܠܗܢܘܢ ܕܣܟܠܝܢ܂ ܩܠܝܠ ܩܠܝܠ
ܡܟܣ ܐܢܬ ܠܗܘܢ܂ ܒܡܕܡ ܕܚܛܝܢ ܡܟܣ ܐܢܬ ܘܡܘܕܥ ܐܢܬ ܀ ܕܢܦܪܩܘܢ ܡܢ
3 ܒܝܫܬܐ܂ ܘܢܗܝܡܢܘܢ ܒܟ ܡܪܝܐ ܀ * ܡܛܠ ܕܐܦ ܠܗܠܝܢ ܩܕܡܝܐ ܕܥܡܪܝܢ ܗܘܘ ܒܐܪܥܐ
4 ܩܕܝܫܬܐ܂ ܣܢܝܬ ܐܢܘܢ܂ * ܡܛܠ ܥܒܕܝܗܘܢ ܣܢܝܐ ܕܚܪܫܐ܂ ܘܠܦܘܠܚܢܐ ܕܠܐ ܫܦܝܪ܂
5 * ܘܡܩܛܠܝܢ ܗܘܘ ܒܢܝܗܘܢ ܕܠܐ ܚܢܢܐ܂ ܘܐܟܠܝܢ ܗܘܘ ܒܣܪܐ܂ ܘܡܥܝܐ ܕܒܢܝ ܐܢܫܐ ܒܓܘܗܘܢ܂

* Quæ non dicam ipsa corrumpere eos potu- 20
issent, sed *solus* ipsorum aspectus sufficiens
fuisset ad eos abolendos. Quinetiam his 21
omnibus omissis, poteras unico flatu exter-
minare eos ac perdere ab ultionis tuæ con-
spectu propulsatos, et à conspectu spiritûs tui
disperdere : verùm omnia mensurâ ordineq;
& pondere in eos intulisti. Nam magnalia 22
quovis tempore tibi adsunt, & brachio dex-
teræ tuæ quis valeat resistere ? Quandoqui- 23
dem ut ictus oculi corā te est universa mundi
massa, & velut aqua roris matutino tempore
super terra delapsa. Omnium misereris, quia 24
omnibus benefacis : & aufers iniquitates
hominum, quum pœnituerit eos. Omnia di- 25
ligis, nec quicquam dedignaris eorum quæ
fecisti : quoniam si quid abominareris, haud
fecisses illud. Quomodo enim subsisteret 26
aliquid, nisi tu velles ? aut quomodo con-
servaretur aliquid, nisi tu præciperes ? Par- 27
cis omnibus, quoniam tua sunt omnia Do-
mine.

CAP. XII.

Amator es animarum, quia spiritus tuus 1
bonus habitat in omnibus. Eos autem qui 2
delinquunt, paulatim corripis : in quibus
peccant, arguis & interminaris, ut recedant
à malis, & credant in te Domine. Priscos 3
enim illos qui sanctam inhabitabant terram,
execratus es Propter turpes eorum actio- 4
nes, actiones *inquam* veneficorum, & cultus
infaustos. Liberos suos sine clementia inter- 5
ficiebant, carnesque vorabant, *atque adeò*
viscera hominum in præcordiis eorum.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

20 * التي ليس إضرارها فقط يستطيع أن يسحقهم * بل ومنظرها يفزعهم فيهلكهم * وخلوا من
21 هذه بإنسان واحدة يمكن أن يسقطوا * إذ تطردهم الطايلة * وتبددهم روح قدرتك * لكنك
22 رتبت كل شيء بعدد ومقدار ووزن * لأن اقتدارك عظيم حاضر عندك كل حين * وعن
23 ساعدك من يقاومها * وجميع العالم أمامك كرجحان لسان الميزان * وكنقطة ندى سحرية
24 منحدرة على الأرض * وترحم الكل * لأنك قادر على كل شيء * وتعرض عن خطايا الناس
25 متوخيا التوبة * لأنك تحب الموجودات كلها * ولم ترذل شيئا مما خلقت * ولو
26 أبغضت شيئا لما كنت خلقته * وكيف كان يثبت قدامك إن لم تشأ أنت * أو
27 كيف كان يحفظ ما لم تدعوه أنت * وتشفق على كافة البرايا * أيها السيد المحب النفس *
1 لأنها لك هي * الفصل الثاني عشر * لأن الروح الصالح
2 هو في الكل * فلهذا توبخ الذين سقطوا كما يخص النطق * إذ تذكرهم وتعظهم فيما
3 أخطأوا * لكيما إذا عبروا من رذيلتهم يؤمنون بك يا رب * لأنك إنما أبغضت الساكنين
4 أرضك المقدسة القدماء * من أجل أفعالهم أعمال السحر المموهة وذبايحهم الفاقدة البر *
5 * وقتلهم أولادهم بلا رحمة * واستطابتهم أكل أحشاء الناس ولحمانهم ودمهم *

Quarum non solùm noxa eos conterere, 20
sed & aspectus terrere ac perdere potu-
isset. Imò sine his, unico nutu cadere 21
poterant persequente eos pœnâ, & spi-
ritu potentiæ tuæ eos eradicante : Ve-
rùm omnia numero, mensurâ, pondere-
que ordinâsti. Etenim potentia tua ma- 22
xima est, semper tibi præsens ; & robo-
ri brachii tui quis resistat ? Quando- 23
quidem totus mundus coram te est instar
librationis lingulæ stateræ, & veluti
gutta roris matutina humi delapsa. Et 24
omnium misereris, ut qui possis omnia :
& hominum peccata dissimulas, volens
pœnitentiam. Omnia enim subsistentia 25
diligis, & nihil abominaris eorum quæ
creâsti : & si quid odio haberes, id sanè
minimè creâsses. Quomodo enim subsi- 26
steret in conspectu tuo, nisi tu velles ?
aut quonam pacto conservaretur quod
tu non accersisses ? Clemens autem es 27
ergà creaturas omnes, O Domine amator
animæ, quia tuæ sunt.

CAP. XII.

Nam spiritus bonus omnibus inest : 1
Ideoque eos qui corruunt, arguis prout 2
decet rationis capaces, commonens eos
& cohortans in quibus deliquerunt ; ut
à vitio suo secedentes, credant in te Do-
mine. Nam odio quidem habuisti pri- 3
stinos illos sanctæ terræ tuæ habitatores,
Ob patrata ab ipsis execranda venefi- 4
ciorum facinora, & commenta eorum
justitiæ expertia, Immitem liberorum 5
suorum necem, & oblectationem in huma-
nis visceribus, carnibus, & sanguine
comedendis.

Versio VULG. LAT.

6 Et auctores parentes animarum inauxiliatarum, per-
7 dere voluisti per manus parentum nostrorum, Ut di-
gnam perciperent peregrinationé puerorum Dei, quæ
8 tibi omnium charior est terra. Sed & his tanquam ho-
minibus pepercisti, & misisti antecessores exercitus tui
9 vespas, ut illos paulatim exterminarent. Non quia im-
potens eras in bello subjicere impios justis, aut bestiis
10 sævis, aut verbo duro simul exterminare: Sed parti-
bus judicans dabas locum pœnitentiæ, non ignorans,
quoniam nequam est natio eorum, & naturalis mali-
tia ipsorum, & quoniam non poterat mutari cogitatio
11 illorum in perpetuum. Semen enim erat maledictum
ab initio: nec timens aliquem, veniam dabas pecca-
12 tis illorum. Quis enim dicet tibi: Quid fecisti?
aut quis stabit contra judicium tuum? aut quis in
conspectu tuo veniet vindex iniquorum hominum?
aut quis tibi imputabit, si perierint nationes, quas
13 tu fecisti? Non enim est alius Deus quàm tu, cui
cura est de omnibus, ut ostendas quoniam non
14 injustè judicas judicium. Neque rex, neque tyran-
nus in conspectu tuo inquirent de his quos perdidisti.
15 Cùm ergò sis justus, justè omnia disponis: ipsum quo-
que, qui non debet puniri, condemnare, exterum
16 æstimas à tua virtute. Virtus enim tua justitiæ initi-
um est: & ob hoc quòd omnium Dominus es, omni-
bus te parcere facis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 † Καὶ αὐθέντας γονεῖς ψυχῶν ἀβοηθήτων, † ἐβουλήθης ἀπολέσαι διὰ
7 χειρῶν πατέρων ἡμῶν· † Ἵνα ἀξίαν ἀποικίαν δέξηται θεοῦ παίδων
8 † ἡ παρὰ σοὶ πασῶν τιμιωτάτη γῆ. † Ἀλλὰ καὶ τούτων ὡς ἀν-
θρώπων ἐφείσω, † ἀπέστειλάς τε προδρόμους τοῦ στρατοπέδου σου
9 σφῆκας, † ἵνα αὐτοὺς κατὰ βραχὺ (γ) ἐξολοθρεύσωσιν. † Οὐκ ἀ-
δυνατῶν ἐν παρατάξει ἀσεβεῖς † δικαίοις ὑποχειρίους δοῦναι,
10 † ἢ θηρίοις δεινοῖς, ἢ λόγῳ ἀποτόμῳ ὑφ᾽ ἓν ἐκτρίψαι· † Κρί-
νων δὲ κατὰ βραχὺ ἐδίδους τόπον μετανοίας, † οὐκ ἀγνοῶν, ὅτι
πονηρὰ ἡ γένεσις αὐτῶν, † καὶ ἔμφυτος ἡ κακία αὐτῶν, † καὶ ὅτι
11 οὐ μὴ ἀλλαγῇ ὁ λογισμὸς αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα· † Σπέρμα γὰρ ἦν
κατηραμένον ἀπ᾽ ἀρχῆς· † οὐδὲ εὐλαβούμενός τινα, ἐφ᾽ οἷς ἡμάρ-
12 τανον ἄδειαν ἐδίδους. † Τίς γὰρ ἐρεῖ, Τί ἐποίησας; † ἢ τίς
ἀντιστήσεται τῷ κρίματί σου; † τίς δὲ ἐγκαλέσει σοι κατὰ ἐθνῶν
ἀπολωλότων, ἃ σὺ ἐποίησας; † ἢ τίς εἰς κατάστασίν σοι ἐλεύσεται
13 ἔκδικος κατὰ ἀδίκων ἀνθρώπων; † Οὔτε γὰρ θεός ἐστι πλὴν σοῦ, ᾧ
14 μέλει περὶ πάντων, † ἵνα δείξῃς ὅτι οὐκ ἀδίκως ἔκρινας. † Οὔτε
βασιλεὺς ἢ τύραννος ἀντοφθαλμῆσαι δυνήσεταί σοι περὶ ὧν
15 (δ) ἀπώλεσας. † Δίκαιος δὲ ὢν δικαίως τὰ πάντα διέπεις,
† αὐτὸν τὸν μὴ ὀφείλοντα κολασθῆναι καταδικάσαι † ἀλλότριον ἡγού-
16 μενος τῆς σῆς δυνάμεως. † Ἡ γὰρ ἰσχύς σου δικαιοσύνης ἀρχή,
† καὶ τὸ πάντων σε δεσπόζειν, πάντων (ε) φείδεσθαι ποιεῖ.

MS. A. (γ) ἐξολεθρεύσωσιν (δ) ἐκόλασας. (ε) φείδεσθαί σε ποιεῖ.

Et auctores (g) cædis parentes animarum inauxi 6
liatarum, voluisti perdere per manus parentum nostrorum;
Ut dignam (h) peregrinationem perciperet puerorum 7
Dei, quæ tibi omnium charior est terra. Sed & 8
his, tanquam hominibus, pepercisti: & misisti
antecessores exercitus tui vespas, ut illos paulatim
exterminarent: Non, quia impotens eras in bello 9
subjicere impios justis, aut bestiis sævis, aut ver-
bo duro simul exterminare: Sed partibus judicans 10
dabas locum pœnitentiæ, non ignorans, quoniam (i)
iniqua est natio eorum, & naturalis malitia ipsorum,
et quoniam non mutabitur cogitatio illorum in perpe-
tuum. Semen enim erat maledictum ab initio. Nec 11
timens aliquem, veniam dabas peccatis illorum.
Quis enim dicet, quid fecisti? aut quis stabit con- 12
tra judicium tuum? Quis autem imputabit tibi;
si perierint nationes, quas tu fecisti? Aut quis ad
standum contra te veniet vindex pro iniquis homi-
nibus? Nec enim est alius Deus, quàm tu: cui 13
cura est de omnibus, ut ostendas, quoniam non
injuste judicasti. Neque rex, neque tyrannus in con- 14
spectu tuo poterit inquirere de his, quos perdidisti.
Cum autem sis justus; juste omnia disponis, ipsum, 15
qui non debet puniri, (k) condemnare, exterum
existimans à tua virtute. Virtus enim tua justi- 16
tiæ initium est: & hoc ipsum, quòd omnium do-
minus es, omnibus te parcere facit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

6 * ܥܒ̈ܕܝܢ ܕܡܘܬܐ ܕܐܒܕܢܐ. ܥܒܕܘ ܒܡܨܥܬܐ ܐܪ̈ܙܐ ܕܠܐ ܢܡܘܣ. ܘܠܐ ܗܘܐ ܥܘܕܪܢܐ ܠܢܦ̈ܫܬܐ
ܕܥܡ̈ܐ ܕܥܡܗܘܢ. ܐܢܬ ܕܝܢ ܨܒܝܬ ܕܬܘܒܕ ܐܢܘܢ ܒܐܝܕܐ ܕܐܒܗ̈ܬܐ. * ܕܢܩܒܠܘܢ ܥܒ̈ܕܘܗܝ 7
ܕܐܠܗܐ ܫܝܢܐ ܐܘܫܦܝܙܐ. ܐܪܥܐ ܕܝܗܒܬ ܒܐܝܩܪܐ ܘܒܫܘܒܚܐ. * ܘܐܦ ܠܗܠܝܢ ܐܝܟ 8
ܕܠܒܢܝ̈ܢܫܐ ܚܣܬ. ܟܕ ܫܕܪܬ ܒܗܘܢ ܩܪܒܐ ܕܙܒܘܪ̈ܐ. ܕܩܠܝܠ ܩܠܝܠ ܢܫܝܨܘܢ ܐܢܘܢ. * ܐܠܐ ܠܐ 9
ܗܘܐ ܡܛܠ ܕܥܘܠ̈ܐ ܩܫܝܢ ܡܢ ܙܕܝܩ̈ܐ. ܕܢܩܛܠܘܢ ܐܢܘܢ. ܐܘ ܒܚܝܘ̈ܬܐ ܒܝܫ̈ܬܐ. ܐܘ ܒܩܛܠܐ
ܕܡܠܬܐ ܕܦܘܡܐ ܢܬܚܫܩܘܢ. * ܐܠܐ ܒܩܠܝܠ ܩܠܝܠ ܕܢܬ ܐܢܘܢ. ܘܝܗܒܬ ܠܗܘܢ ܐܬܪܐ 10
ܠܬܝܒܘܬܐ. ܡܛܠ ܕܝܕܥ ܐܢܬ ܕܒܝܫ ܗܘ ܫܪܒܬܗܘܢ. ܘܢܨܝܒܐ ܒܝܫܘܬܗܘܢ. ܘܠܐ ܡܫܬܚܠܦܢ
ܡܚܫ̈ܒܬܗܘܢ ܠܥܠܡ. * ܙܪܥܐ ܓܝܪ ܕܚܛܝ̈ܐ ܠܝܛ ܗܘ ܩܕܡ ܡܪܝܐ. ܠܐ ܗܘܐ ܡܛܠ ܕܕܚܠܬ 11
12 ܡܢ ܚܛܝ̈ܐ ܐܘܪܟܬ ܠܗܘܢ. * ܡܢܘ ܓܝܪ ܡܫܟܚ ܕܢܐܡܪ ܠܟ. ܡܢܐ ܥܒܕܬ ܐܢܬ. ܐܘ ܡܢ
ܩܐܡ ܠܘܩܒܠ ܕܝܢ̈ܝܟ. ܐܘ ܡܢܘ ܡܟܣ ܠܟ ܚܠܦ ܒܢܝ̈ ܥܡ̈ܡܐ. ܟܕ ܡܘܒܕ ܐܢܬ ܠܗܘܢ. ܐܘ
13 ܡܢܘ ܢܩܘܡ ܬܒܘܥܐ ܠܘܩܒܠܟ. ܚܠܦ ܒܢܝ̈ܢܫܐ ܥܘܠ̈ܐ. * ܐܠܗܐ ܓܝܪ ܐܚܪܢܐ. ܠܝܬ ܠܒܪ
14 ܡܢܟ. ܘܐܢܬ ܝܨܦ ܐܢܬ ܕܟܠ. ܘܐܢܬ ܚܘܝܬ ܕܠܐ ܒܥܘܠܐ ܕܢܬ. * ܠܐ ܡܠܟܐ
15 ܘܠܐ ܡܕܒܪܢܐ ܐܫܟܚ ܠܡܩܡ ܠܘܩܒܠܟ ܒܗ̇ ܕܒܟܐܢܘܬܐ ܕܢܬ. * ܥܕ ܟܐܢ ܕܝܢ ܡܕܒܪ
ܐܢܬ ܟܠ. ܘܐܦ ܒܗ̇ ܕܘܠܐ ܗܘܐ ܠܡܕܢ ܦܘܪܥܢܐ ܫܘܐ ܠܚܝܠܟ. ܡܢ ܢܘܟܪ̈ܝܐ.
16 * ܚܝܠܐ ܕܝܠܟ. ܪܝܫ ܟܐܢܘܬܐ ܗܘ. ܘܐܢܬ ܡܫܠܛ ܐܢܬ ܥܠ ܟܠ.

Facinora *sanè* mortis exitialis. Fecerunt in 6
medio sacramenta illegalia, nec fuit auxi-
lium animabus popularium eorum. Tu au- 7
tem voluisti perdere eos per manum pa-
rentum, Ut servi Dei tranquillum caperent
hospitium, terram *scilicet* quam cum honore
& gloria dedisti. Atque in hos etiam, ut in 8
homines, clementiâ usus es, mittens in eos
in bellum vespas, quæ paulatim illos absu-
merent. Non quidem (exinde quòd impii 9
sint duriores justis) ut perimerent eos, aut
sævis bestiis, vel occisione sermonis oris con-
tererentur: Sed paulatim judicâsti eos, & 10
dedisti eis locum pœnitentiæ, ut qui nôsti
improbam esse originem eorum, insitam il-
lorum malitiam, nec mutandas in æternum
cogitationes eorum: Siquidem semen pecca- 11
torum maledictum est coram Domino. Neq;
verò peccatores veritus, prorogâsti eis. Nam 12
quis tibi dicere possit, Quid facis? aut
quis opponat se judiciis tuis? aut quis ar-
guat pro filiis gentium, cùm perdideris
eos? aut quis constituat se vindicem co-
ram te pro hominibus impiis? Deus enim 13
alius non est præter te, tuque curam agis
omnium, & tu ostendisti nihil te injustè
judicâsse. Neque rex, neque gubernator 14
potuit tibi resistere in eo quod justè decre-
visti. Sed convenienter omnia moderaris, 15
etiam in re in qua decernere oportebat ad-
æquatam viribus tuis ultionem ab alienige-
nis. Nam tua potentia principium est justi- 16
tiæ, tuque in omnia dominaris.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

6 * اذ ابتدعوا من وسطهم معرفة الاسرار الالهية * واباء نفوس لا معونة لها من احد قتلوا انفسهم
7 فاردت ان تهلكهم بايدي ابائنا * ليقتبل اولياء الله مسكنا اهلا الارض التي كانت اكرم
8 عندك من كل شي * لكنك شفقت عليهم كاشفاقك على الناس * اذ ارسلت زنابير يتقدمون
9 معسكرك ليبيدوهم قليلا قليلا * وما كان يصعب عليك ان تدفع الكفار الى المقسطين في
المصاف يستاسرونهم * او تدفعهم الى وحوش ردية * او بكلمة جارمة تسحقهم في وقت واحد *
10 * فحكمت ان يكون ذلك قليلا قليلا * مانحا اياهم فسحة للتوبة * ولم يخفى عنك ان كونهم شرير
11 وردائلهم غريزية * وان فكرهم ما يتبدل الى الابد * لانهم كانوا نسلا ملعونا منذ القديم * وانهم
12 ما تورعوا من احد في الخطايا التي اجترموها فتعطيهم مهلة * لان من ذا يقول لك ماذا عملت
اومن يقاوم حكومتك * اومن ذا يشكوك من الامم الضايعة التي انت خلقتها * اومن يحضر
13 عندك في استعطاف منتصرا للناس الظالمين * لان ليس الاها سواك فيهتم في الكل * لانك ما
14 حكمت ظلما * ولا ملك ولا امير يستطيع يرفع ناظره اليك عاتبا من اجل الذين عاقبتهم *
15 * واذ لم تزل عدلا * تدبر جميع البرايا مقسطا * تحسبا امرا غريبا من قدرتك ان تحاكم من لا
16 يجب عليه العقاب * لان قوتك ابتداء العدل * وسيادتك للكل تجعلك ان ترحم على الكل

Cùm abstulissent è medio sui divino- 6
rum cognitionem sacramentorum, & pa-
rentes animarum quibus nullum erat à
quopiam auxilium, semetipsos occidis-
sent, voluisti quidem perdere eos per ma-
nus parentum nostrorum; Ut dilecti Dei 7
dignam acciperent habitationem, ter-
ram quæ summo apud te præ cunctis re-
bus erat in pretio. Attamen pepercisti 8
eis, ut hominibus parcere consuevisti,
mittens crabones qui castra tua præce-
derent, ut eos paulatim profligarent.
Non quòd laboriosum tibi esset impios 9
tradere justis in captivitate redigendos
mediis in aciebus, aut improbis eos tra-
dere bestiis, aut præciso verbo unico at-
terere momento. Sed hoc paulatim fieri 10
judicâsti, tribuens eis spatium pœni-
tentiæ; quamvis te non lateret pra-
vam esse eorum naturam, vitium in-
genitum, & cogitationem haud mutan-
dam in æternum. Erant enim proge- 11
nies jam inde ab initio maledicta (&
verò neminem veriti sunt in peccatis
quæ perpetrârunt) ut concederes eis
prorogationem. Nam quis tibi dicat, 12
Quid gisti? quis tuo decreto resistat?
quis ex perditis gentibus quas tu
creâsti, de te conqueratur? quis se con-
stituat apud te ad intercessionem auxi-
liarem pro hominibus iniquis? Non 13
est enim præter te Deus qui curam gerat
omnium. Neque verò injustè judicâsti; 14
Neque rex aut princeps ullus audeat
oculos suos contra te attollere, a quo eos
pro his quos puniveris. Et cùm semper sis 15
justissimus creaturas omnes justè guber-
nas: rem à tua potentia alienam existi-
mas eum condemnare qui puniri non
meretur: Tua siquidem potentia ju- 16
stitiæ principium est, tuumque in omnia
dominium efficit ut parcas omnibus.

Versio VULG. LAT.

17 Virtutem enim ostendis tu, qui non crederis esse in virtute consummatus, & horum, qui te nesciunt, audaciam
18 traducis. Tu autem dominator virtutis, cum tranquillitate judicas, & cum magna reverentia disponis nos:
19 subest enim tibi, cum volueris, posse. Docuisti autem populum tuũ per talia opera, quoniam oportet justum esse & humanũ, & bonæ spei fecisti filios tuos: quoni-
20 am judicans das locũ in peccatis pœnitentiæ. Si enim inimicos servorum tuorum, & debitos morti, cum tanta cruciasti attentione, dans tempus, & locum, per quæ
21 possent mutari à malitia; Cum quanta diligentia judicasti filios tuos, quorum parentibus juramenta, & con-
22 ventiones dedisti bonarum promissionum? Cùm ergò das nobis disciplinã, inimicos nostros multipliciter flagellas, ut bonitatem tuã cogitemus judicantes: & cùm
23 de nobis judicatur, speremus misericordiã tuam. Unde & illis, qui in vita sua insensatè & injustè vixerunt, per
24 hæc, quæ coluerunt, dedisti summa tormenta. Etenim in erroris via diutiùs erraverunt, deos æstimantes hæc, quæ in animalibus sunt supervacua, infantium insensa-
25 torum more viventes. Propter hoc tanquam pueris in-
26 sensatis judicium in derisum dedisti. Qui autem ludibriis & increpationibus non sunt correcti, dignum Dei
27 judicium experti sunt. In quibus enim patientes indignabantur, per hæc quos putabant deos, in ipsis cùm exterminarentur videntes, illum quem olim negabant se nôsse, verum Deum agnoverunt: propter quod & finis condemnationis eorum venit super illos.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

17 † Ἰσχὺν γὰρ ἐνδείκνυσαι (ζ) ἀπιστούμενος ἐπὶ δυνάμεως τελειότητι, † καὶ
18 ἐν τοῖς (η) εἰδόσι τὸ θράσος ἐξελέγχεις. † Σὺ δὲ δεσπόζων ἰσχύος ἐν ἐπιεικείᾳ κρίνεις, † καὶ μετὰ πολλῆς φειδοῦς διοικεῖς ἡμᾶς· † πάρεστι
19 γάρ σοι ὅταν θέλῃς τὸ δύνασθαι. † Ἐδίδαξας δέ σου τὸν λαὸν διὰ τῶν τοιούτων ἔργων, † ὅτι δεῖ τὸν δίκαιον εἶναι φιλάνθρωπον· † καὶ εὐέλπιδας ἐποίησας τοὺς υἱούς σου, † ὅτι (θ) διδοῖς ἐπὶ ἁμαρτήμασι μετάνοιαν.
20 † Εἰ γὰρ ἐχθροὺς παίδων σου καὶ ὀφειλομένους θανάτῳ † μετὰ τοσαύτης (ι) ἐτιμωρήσω προσοχῆς καὶ δεήσεως, † δοὺς χρόνους καὶ τόπον δι' ὧν
21 ἀπαλλαγῶσι τῆς κακίας· † Μετὰ πόσης ἀκριβείας ἔκρινας τοὺς υἱούς σου, † ὧν τοῖς πατράσιν ὅρκους καὶ συνθήκας ἔδωκας ἀγαθῶν ὑποσχέσεων;
22 † Ἡμᾶς οὖν παιδεύων, τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν ἐν μυριότητι μαστιγοῖς, † ἵνα σου τὴν ἀγαθότητα μεριμνῶμεν κρίνοντες, † κρινόμενοι δὲ προσδοκῶμεν
23 ἔλεος. † Ὅθεν καὶ τοὺς ἐν ἀφροσύνῃ ζωῆς βιώσαντας (κ) ἀδίκους,
24 † διὰ τῶν ἰδίων ἐβασάνισας βδελυγμάτων. † Καὶ γὰρ τῆς πλάνης ὁδῶν μακρότερον ἐπλανήθησαν, † θεοὺς ὑπολαμβάνοντες τὰ καὶ ἐν ζώοις τῶν
25 ἐχθρῶν ἄτιμα, † νηπίων δίκην ἀφρόνων ψευσθέντες. † Διὰ τοῦτο
26 ὡς παισὶν ἀλογίστοις τὴν κρίσιν εἰς ἐμπαιγμὸν ἔπεμψας. † Οἱ δὲ παιγνίοις ἐπιτιμήσεως μὴ νουθετηθέντες, † ἀξίαν Θεοῦ κρίσιν πειρά-
27 σουσιν. † Ἐφ' οἷς γὰρ αὐτοὶ πάσχοντες ἠγανάκτουν, † ἐπὶ τούτοις οὓς ἐδόκουν θεούς, ἐν αὐτοῖς κολαζόμενοι, † ἰδόντες ὃν πάλαι ἠρνοῦντο εἰδέναι, θεὸν ἐπέγνωσαν ἀληθῆ· † διὸ καὶ τὸ τέρμα τῆς καταδίκης ἐπ' αὐτοὺς ἐπῆλθε.

MS.A. (ζ) ὅτι ἀπιστούμενος (η) οὐκ εἰδόσι (θ) διδοῖς (ι) ἐτιμωρήσω προσοχῆς, δοὺς χρόνον (κ) ἀδίκως,

Virtutem enim ostendis tu, cum non crederis in virtute esse consummatus, & in (l) his, qui sciunt, audaciam traducis. Tu autem dominator virtutis cum (m) tranquillitate judicas, & cum magna reverentia disponis nos. Subest enim tibi, cum volueris, posse. Docuisti autem populum tuum per talia opera, quoniam oportet justum esse humanum: & bonæ spei fecisti filios tuos, quoniam das in peccatis pœnitentiam. Si enim inimicos servorum tuorum, & debitos morti cum tanta cruciasti attentione, (n) & parsimonia, dans tempora, & locum, per quæ possent mutari à malitia; Cum quanta diligentia judicasti filios tuos, quorum parentibus juramenta & conventiones dedisti bonarum promissionum? Cum ergò nobis des disciplinam; inimicos nostros multipliciter flagellas; ut bonitatem tuam cogitemus judicantes: & cum de nobis judicatur, speremus misericordiam. Unde & illis, qui in vita insensatè & injustè vixerunt, per proprias abominationes dedisti tormenta. Etenim ab ipsis erroris viis longius erraverunt, Deos existimantes hæc quæ etiam in animalibus inimicorum sunt supervacua, infantium insensatorum more decepti. Propter hoc tanquam pueris insensatis judicium in derisum dedisti. Qui autem ludibriis increpationis non sunt correcti; dignum Dei judicium (o) experturi sunt. In his enim in aliquibus patientes indignabantur, in his, quos putabant Deos, in ipsis, cum exterminarentur, videntes illum quem olim negabant se nosse, verum Deum agnoverunt. Propter quod & finis condemnationis venit super illos. 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

17 * ܚܝܠܐ ܚܘܝܬ. ܘܠܐ ܗܝܡܢܘ. ܒܠܚܘܕ ܒܚܝܠܐ ܕܫܘܠܡܐ. ܠܗܘܢ ܕܝܕܥ ܐܢܬ. ܐܠܝܨܐܝܬ
18 ܡܟܣ ܐܢܬ ܠܗܘܢ. * ܘܐܢܬ ܡܪܝܐ ܡܫܠܛ ܥܠ ܚܝܠܐ. ܒܚܦܝܛܘܬܐ ܕܐܢ ܐܢܬ. ܘܒܟܠ
19 ܢܝܚܘܬܐ ܡܕܒܪ ܐܢܬ ܠܢ. ܐܢ ܓܝܪ ܨܒܐ ܐܢܬ. ܩܪܝܒ ܗܘ ܚܝܠܐ. * ܘܒܥܒܕܐ ܗܠܝܢ ܐܠܦܬ
ܠܥܡܟ ܘܠܒܢܝܟ. ܕܘܠܐ ܗܘ ܠܗ ܠܙܕܝܩܐ ܠܡܗܘܐ ܒܪܢܫܐ. ܘܣܒܪܐ ܛܒܐ ܥܒܕܬ ܠܒܢܝܟ. ܘܝܗܒܬ
20 ܬܝܒܘܬܐ. ܘܝܗܒ ܐܢܬ ܬܝܒܘܬܐ ܥܠ ܣܟܠܘܬܐ. * ܐܦ ܠܒܥܠܕܒܒܘܗܝ ܕܥܒܕܝܟ ܒܡܘܬܐ
ܕܢܘܢ ܚܝܒܬ. ܘܒܟܠ ܦܘܪܥܢܘܬܐ. ܘܒܟܠܗ ܒܢܝ ܥܢܝܢܐ ܠܐ ܐܬܟܠܝ ܐܝܬ ܠܗܘܢ ܙܒܢܐ ܕܬܝܒܘܬܐ.
21 ܕܢܥܪܩܘܢ ܡܢ ܒܝܫܬܐ. * ܘܒܝܘܬܪܢܐ ܪܒܐ ܕܢܬ ܠܥܡܟ ܘܠܒܢܝܟ. ܕܠܐܒܗܝܗܘܢ ܩܝܡܐ
ܘܡܘܡܬܐ ܛܒܬܐ ܝܗܒܬ. * ܘܠܢ ܕܝܢܐ ܥܒܕܬ. ܘܠܒܥܠܕܒܒܝܢ ܒܪܒܘ ܡܚܘܢ ܡܢܓܕ ܐܢܬ.
22 ܕܟܕ ܕܐܢܝܢ ܚܢܢ ܕܟܝܪܝܢ ܚܢܢ ܠܛܝܒܘܬܟ. ܘܟܕ ܡܬܕܝܢܝܢ ܚܢܢ ܠܪܚܡܝܟ ܡܣܟܝܢ
23 ܚܢܢ. * ܡܛܠ ܗܢܐ ܠܗܠܝܢ ܕܒܫܛܝܘܬܐ ܚܝܘ. ܘܒܥܘܠܐ ܫܠܡܘ. ܒܛܢܦܘܬܗܘܢ
24 ܢܓܕܬ ܐܢܘܢ. * ܡܛܠ ܕܒܐܘܪܚܬܐ ܕܛܥܝܘܬܗܘܢ ܥܪܩܘ ܛܥܘ. ܘܒܚܝܘܬܐ ܘܒܚܣܕܐ ܕܒܥܠܕܒܒܝܗܘܢ
ܬܟܝܠܝܢ ܗܘܘ ܕܐܠܗܐ ܐܢܘܢ. ܡܪܕܘܬܐ ܕܛܠܝܐ ܒܫܛܝܘܬܐ ܣܠܝܘ. * ܡܛܠ ܗܢܐ ܗܫܐ
25 ܐܝܟ ܕܥܠ ܛܠܝܐ ܕܠܐ ܡܕܥܐ ܫܕܪܬ ܥܠܝܗܘܢ ܕܝܢܐ ܕܡܒܙܚܢܘܬܐ. * ܘܗܢܘܢ ܕܒܕܝܢܐ
26 ܕܡܒܙܚܢܘܬܐ ܠܐ ܐܬܪܕܝܘ. ܕܝܢܐ ܬܪܝܨܐ ܕܐܠܗܐ ܢܛܥܡܘܢ. * ܡܛܠ
27 ܕܥܠ ܗܢܘܢ ܕܚܙܘ ܡܢ ܩܕܝܡ. ܘܐܠܐ ܢܒܥܘܢ ܠܐܠܗܐ ܫܪܝܪܐܝܬ. ܢܐܬܐ ܕܝܢܐ ܥܠܝܗܘܢ.

Virtutes ostendisti, nec crediderunt, tantummodò postremis virtutibus: quos nôsti, vehementer redarguis. 17
Tu Dñs dominator potentiæ tum solicitè judicas, tum nos omni cum clementia gubernas: Etenim si velis, præstò est potentia. 18
Verùm talibus factis populum ac filios tuos docuisti, oportere ut justus sit humanus: & filiis tuis bonam spem fecisti: & concedis pœnitentiam delictorum. 19
Adeò ut inimicos servorum tuorum morte damnaveris, omniq; punitione dehonestaveris; nihilominus postulârint ut concederetur sibi tempus supplicandi, quatenus mala devitarent. 20
Præterea maximâ curâ judicâsti populum tuum ac filios tuos, cum quorum parentib[9] fœdera & juramenta, bona pactiones iniisti. 21
Nobis etiam judicium fecisti, hostes nostros decem millibus plagis flagellans: ut cùm judicamus, memores simus bonitatis tuæ, cùm autem judicamur, misericordiam tuam expectamus. 22
Quandoquidem illos, quòd insulsè vixerint & sceleratum finem fecerint, per suas ipsorum impuritates flagellâsti. 23
Nam per erroris sui vias fugientes aberrârunt, quia bestiis & opprobrio inimicorum suorũ confidebant quòd dii essent. Castigationem puerorum stolidè recusârunt: 24
Propterea nunc quasi super pueros sensu carentes, misisti super eos sententiam ludibrii. 25
Et qui sententiâ ludibrii non commonefiunt, 26
justum Dei judicium gustabunt. Nam super illos qui anteà viderant, & tamen Deum ritè quærere renuerunt, promptum adveniet judicium. 27

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA.*

17 * لأن قد أوضحت قوتك لمن لا يصدق كمال قدرتك وفي الذين يعرفونها توبخ جسارتهم * أنت
18 إذ تملك القدرة تحكم بدعة * وبإشفاق كثير تدبرنا ومتى شئت فالاقتدار عندك حاضراً *
19 * وعلمت شعبك بمثل هذه الأفعال * أن المقسط ينبغي له أن يكون محباً لله متعطفاً * وجعلت
20 أبناءك حسناً رجاؤهم * بأنك تعطي في الخطيئات توبة * وإن كان أعداء فتيانك أولئك الذين
كانوا يستوجبون الموت عاقبتهم بمثل جسامة هذا المهل * وعند التوسل أعطيتهم أزمنة
21 وغريزة يتخلصون بها من الرذيلة * فستحاكم بكافة التحرير والتعمق أولادك الذين أعطيت
22 إياهم أقساماً وعهوداً بمواعيد صالحة * فتؤدبنا نحن وتجلد أعداءنا بتكاثر العقاب * حتى إذا
23 حكمنا نهتم بصلاحك ونماثله * وإذا حوكمنا ننتظر رحمتك * فمن هاهنا عاقبت الظالمين
24 الذين عاشوا في غباوة الحياة * وعذبتهم بالرذالات التي لهم * لأنهم ظلوا في أطول طرق الضلالة *
واستشعروا آلهة ذات الهوان في الحيوانات عند أعدائهم * وكذبوا كالأطفال الذين لا فطنة
25 26 لهم * فلذلك كصبيان لا نطق لهم أرسلت عليهم الضلالة كأنها لهواً بهم * وإذ لم يتعظوا
27 بمهازئ الانتهار سيذوقون حين إنصاف الله العدل * لأنهم تألموا بما أصابهم بالأشياء التي
عرضت لهم فكانوا يتذمرون * فتلك التي ظنوها آلهة إذا عذبوا بها * يعرفون من كانوا قد
أنكروه قديماً * فيعرفونه إلهاً حقاً * فلهذا وافاهم كمال الانتقام *

Declaras enim robur tuum his qui plenitudinem potentiæ tuæ minimè credunt: inter eos autem qui nô[...]unt illam, audaciam eorum coarguis. 17
Tu potentiam cùm possideas, cum mansuetudine judicas, & nos multa cum clementia gubernas; & quotiescunque volueris, præsens tibi adest potentia. 18
Atque similibus hisce factis populum tuum docuisti, justum, Dei amantem ac benignum esse oportere; & spem filiorum tuorum bonam reddidisti, concedendo in peccatis pœnitentiam. 19
Quòd si illos puerorum tuorum hostes qui mortem merebantur, hâcce tam grandi patientiâ punivisti; & cùm te supplicâssent, dedisti eis tempora & naturalem instinctum quo se vitio liberarent: 20
Sanè omni rigore & profundissimâ penetratione judicabis filios tuos quibus dedisti juramenta & pactiones, cum optimis promissionibus. 21
Et nos quidem erudis, inimicos autem nostros multiplici supplicio flagellas: ut cùm judicamus, de tua simus bonitate soliciti, eámque imitemur: cùm verò judicamur, misericordiam tuam expectemus. 22
Atque hinc est quòd impios stolidam vitam ducentos punieris, eósq; propriis cruciaveris abominationibus. 23
Per longissimas enim erroris vias aberrârunt, et deos æstimârunt quæ apud hostes etiam suos vilissima sunt inter animantia, & mentiti sunt more puerorũ prudentiâ carentium: 24
Ideóque ut in pueros rationis expertes, pœnam velut in contemptum illorum, in eos immisisti. 25
Et nisi ludibriis correptionis emendentur, experimentum æquitatis justissimi Dei gustabunt. 26
Quoniam in suis infortuniis, rebus scil. quæ acciderunt eis, patiebantur ac murmurabant; proindè in his quæ deos arbitrati sunt, puniti, cognoscent quem anteà negaverant, cognoscent inquam illum Deum verum: ideoq; supervenit eis plenitudo ultionis. 27

Versio VULG. LAT.

CAP. XIII.

1 VAni autem sunt omnes homines, in quibus non
subest scientia Dei: & de his quæ videntur bona, non
potuerunt intelligere eum qui est, neque operibus at-
2 tendentes agnoverunt quis esset artifex: Sed aut ignē,
aut spiritum, aut citatum aërem, aut gyrum stellarum,
aut nimiam aquam, aut solem & lunam, rectores orbis
3 terrarum deos putaverunt. Quorum si specie delecta-
ti, deos putaverunt: sciant quantò his dominator
eorum speciosior est; speciei enim generator hæc
4 omnia constituit. Aut si virtutem & opera eorum mi-
rati sunt, intelligant ab illis, quoniam qui hæc fe-
5 cit, fortior est illis: A magnitudine enim speci-
ei & creaturæ, cognoscibiliter poterit creator ho-
6 rum videri. Sed tamen adhuc in his minor est que-
rela. Et hi enim fortasse errant, Deum quærentes, &
7 volentes invenire. Etenim cùm in operibus illius
conversentur; inquirunt: & persuasum habent quo-
8 niam bona sunt quæ videntur. Iterum autem nec his
9 debet ignosci. Si enim tantum potuerunt scire, ut
possent æstimare seculum: quomodo hujus Domi-
10 num non faciliùs invenerunt? Infelices autem sunt,
& inter mortuos spes illorum est, qui appellaverunt
deos opera manuum hominum, aurum & argentum,
artis inventionem, & similitudines animalium, aut la-
pidem inutilem opus manus antiquæ.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

ΚΕΦ. ιγ΄.

1 ΜΑ΄ταιοι μὲν γὰρ πάντες ἄνθρωποι φύσει, οἷς παρῆν θεοῦ ἀ-
γνωσία, † καὶ ἐκ τῶν ὁρωμένων ἀγαθῶν οὐκ ἴσχυσαν εἰδέναι τὸν ὄντα,
2 † οὔτε τοῖς ἔργοις (α) προσχόντες ἐπέγνωσαν τὸν τεχνίτην· † Ἀλλ'
ἢ πῦρ, ἢ πνεῦμα, ἢ ταχινὸν ἀέρα, † ἢ κύκλον ἄστρων, ἢ βίαιον
ὕδωρ, † ἢ φωστῆρας οὐρανοῦ, πρυτάνεις κόσμου θεοὺς ἐνόμισαν.
3 † Ὧν εἰ μὲν τῇ καλλονῇ (β) τερπόμενοι, θεοὺς ὑπελάμβανον,
† γνώτωσαν πόσῳ τούτων ὁ δεσπότης ἐστὶ βελτίων· † ὁ γὰρ τοῦ κάλ-
4 λους γενεσιάρχης ἔκτισεν αὐτά. † (γ) Εἰ δὲ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν
ἐκπλαγέντες, † νοησάτωσαν ἀπ' αὐτῶν πόσῳ ὁ κατασκευάσας αὐτὰ
5 δυνατώτερός ἐστιν. † Ἐκ γὰρ μεγέθους καλλονῆς κτισμάτων ἀνα-
6 λόγως ὁ γενεσιουργὸς αὐτῶν θεωρεῖται. (γ) Ἀλλ' ὅμως ἐπὶ τούτοις
ἐστὶ μέμψις ὀλίγη, † καὶ γὰρ αὐτοὶ τάχα πλανῶνται † θεὸν ζητοῦντες,
7 καὶ θέλοντες εὑρεῖν. † Ἐν γὰρ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ ἀναστρεφόμενοι διε-
8 ρευνῶσι, † καὶ πείθονται τῇ ὄψει, ὅτι καλὰ τὰ βλεπόμενα. † Πάλιν δὲ
9 (δ) οὐδ' αὐτοὶ συγγνωστοί. † Εἰ γὰρ τοσοῦτον ἴσχυσαν εἰδέναι, ἵνα δύνωνται
στοχάσασθαι τὸν αἰῶνα, † τὸν τούτων δεσπότην πῶς τάχιον οὐχ εὗρον;
10 † Ταλαίπωροι δὲ καὶ ἐν νεκροῖς αἱ ἐλπίδες αὐτῶν, † οἵτινες ἐκά-
λεσαν θεοὺς ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων. † χρυσὸν καὶ ἄργυρον τέχνης
ἐμμελέτημα, † καὶ ἀπεικάσματα ζώων, † ἢ λίθον ἄχρηστον χειρὸς
ἔργον ἀρχαίας.

MS. A. (α) προσέχοντες (β) τερπόμενοι, ταῦτα θεοὺς (γ) εἰς δὲ δύναμιν (γ) ἔτι τούτοις μέμψις ἐστὶν ὀλίγη, (δ) οὐδὲ αὐτοὶ

Cum Translatione LATINA.

CAP. XIII.

VAni enim omnes homines natura, quibus ade- 1
rat Dei ignoratio, & ex his, quæ videntur, bonis
non potuerunt intelligere eum, qui est: neque operi-
bus attendentes, agnoverunt quis esset artifex:
Sed aut ignem, aut spiritum, aut citatum aerem, 2
aut gyrum stellarum, aut nimiam aquam, aut lu-
minaria cœli, rectores orbis terrarum Deos puta-
verunt. Quorum si specie delectati Deos puta- 3
verunt; sciant, quanto his Dominus sit speciosior.
(a) Speciei enim primus generator ea constituit.
Aut si virtutem & operationem mirati sunt; intel- 4
ligant ab ipsis, quanto, qui hæc constituit, fortior
est illis. (b) Magnitudine enim speciei creatura- 5
rum, per proportionem potest horum creator videri.
Sed tamen in his minor est querela. Et hi enim 6
fortasse errant Deum quærentes, & volentes inve-
nire. Etenim cum in operibus illius conversentur; 7
inquirunt, & persuadentur aspectu, quoniam bo-
na sunt, quæ videntur. Iterum autem nec his de- 8
bet ignosci. Si enim tantum potuerunt (c) scire, 9
ut possent æstimare seculum; quomodo horum do-
minum non facilius invenerunt? Infelices autem 10
sunt, & inter mortuos spes illorum, qui appellave-
runt Deos opera manuum hominum; aurum, &
argentum, artis inventionem; & similitudines ani-
malium, aut lapidem inutilem, opus manus antiquæ:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܦܘܩܠܐ * ܝܓ *

1 * ܣܪܝܩܝܢ ܐܢܘܢ ܒܢܝ̈ܢܫܐ ܕܠܐܠܗܐ ܠܐ ܝܕܥܝܢ. ܘܡܢ ܛܒ̈ܬܐ ܡܕܡ ܕܡܬܚܙܐ: ܠܐ ܐܫܟܚܘ
ܕܢܣܬܟܠܘܢ ܡܕܡ ܕܗܘܐ: ܘܠܐ ܚܙܘ ܥܒ̈ܕܐ: ܘܠܐ ܝܕܥܘ ܠܐܘܡܢܗܘܢ. * ܐܠܐ ܐܘ ܠܢܘܪܐ: ܐܘ 2
ܠܪܘܚܐ: ܐܘ ܠܐܐܪ ܩܠܝܠܐ: ܐܘ ܠܗܘܦܟܝܗܘܢ ܕܟܘܟ̈ܒܐ. ܐܘ ܠܡܪܕܝܬܗܘܢ ܕܡ̈ܝܐ: ܐܘ ܠܢܗܝܪ̈ܐ
3 ܕܫܡܝܐ: ܐܘ ܠܡܕܒܪܢܘܬܗ ܕܥܠܡܐ. ܣܒܪܝܢ ܗܘܘ ܕܐܠܗ̈ܐ ܐܢܘܢ. * ܐܢ ܡܛܠ ܫܘܦܪܗܘܢ
ܣܒܪܝܢ ܐܢܬܘܢ ܕܐܠܗ̈ܐ ܐܢܘܢ. ܟܡܐ ܕܝܬܝܪ ܗܘ ܕܥܒܕ ܐܢܘܢ. ܛܒ ܡܢܗܘܢ. ܗܘ ܕܒܪܐ
4 ܫܘܦܪܐ. ܗܘ ܕܥܒܕ ܗܠܝܢ ܟܠܗܝܢ. * ܘܐܢ ܡܛܠ ܚܝܠܗܘܢ ܘܠܬܕܡܘܪܬܗܘܢ ܕܢܗܘܐ
5 ܡܢܗܘܢ. ܕܡܢ ܗܘܐ ܝܬܝܪ. ܗܘ ܕܥܒܕ ܐܢܘܢ. ܛܒ ܗܘ ܡܢܗܘܢ. * ܕܡܢ ܪܒܘܬܐ
6 ܕܫܘܦܪܗ ܐܬܒܪܝܘ. ܗܘ ܕܒܪܐ ܐܢܘܢ. ܡܬܚܙܐ ܓܠܝܐܝܬ. * ܥܠ ܗܠܝܢ ܕܝܢ ܩܠܝܠܐ ܪܘܓܙܐ
7 ܐܬܐ. ܕܟܒܪ ܛܥܘ ܟܕ ܒܥܝܢ ܠܐܠܗܐ. ܘܨܒܝܢ ܕܢܫܟܚܘܢ. * ܘܒܥܒܕܘܗܝ ܗܘܘ
ܡܬܗܦܟܝܢ. ܘܡܬܪܢܝܢ ܘܡܥܩܒܝܢ. ܘܒܚܙܘܐ ܐܬܛܦܝܣܘ. ܕܫܦܝܪ ܡܕܡ ܕܡܬܚܙܐ.
8 * ܘܐܦ ܠܐ ܥܠ ܗܠܝܢ ܚܐܣ ܒܕܝܢܐ: * ܐܢ ܓܝܪ ܟܠܗܝܢ ܗܠܝܢ ܐܫܟܚܘ ܠܡܕܥ: ܘܐܫܟܚܘ ܘܒܣܒܪܐ
9 ܠܡܬܒܥ ܠܥܠܡܐ ܥܡ ܟܝܢܗ. ܠܡܪܐ ܕܟܠ ܥܠܡܐ ܐܝܟܢܐ ܠܐ ܐܫܟܚܘ ܘܐܫܟܚܘܗܝ. * ܕܘܝܐ ܐܢܘܢ 10
ܘܒܡܝ̈ܬܐ ܗܝ ܣܒܪܗܘܢ. ܗܢܘܢ ܕܥܒܕܐ ܕܐܝ̈ܕܝܐ ܕܒܢܝ̈ܢܫܐ. ܐܠܗ̈ܐ ܐܢܘܢ. ܕܗܒܐ ܐܢܘܢ
ܘܣܐܡܐ. ܥܒܕܐ ܕܐܘܡܢܘܬܐ. ܘܕܡܘܬܐ ܕܚܝ̈ܘܬܐ. ܘܟܐܦܐ ܕܡܣܠܝܐ. ܥܒܕܐ ܕܐܝ̈ܕܝܐ ܕܦܝܣܐ.

CAP. XIII.

VAni sunt homines qui Deum ignorant, 1
& ex bonis, re sanè visibili, non potue-
runt conjicere quod fuit, nec opera conside-
rârunt, nec artificem suum cognoverunt:
Sed aut ignem, aut ventum, aut levem 2
aërem, aut revolutiones siderum, aut fluxum
aquarum, aut luminaria cœli, aut mundi
constitutionem, deos esse putârunt. Si 3
propter eorum pulchritudinem, ista deos esse
existimatis, quantò magis qui fecit ea, me-
lior est ipsis, ille *inquam* qui pulchritudi-
nem creavit, qui hæc omnia condidit?
Quòd si ob virtutem & admirationem eo- 4
rum sunt ea veriti, hinc agnoscant quòd is
qui fecit ea, melior est ipsis; Cujus *enim* à 5
magnitudine pulchritudinis creata sunt, is
qui creavit illa, manifestè conspicitur. Su- 6
per hos tamen levis ira veniet, quòd hi
fortasse errârunt Deum quærentes, & ani-
mo inveniendi scientiam. Et in operibus 7
ejus conversantes, meditantes, atque per-
vestigantes, aspectu persuaserunt sibi pul-
chrum esse quod cernitur. At ne his quoque 8
parcet in judicio: Nam si hæc omnia scire 9
potuerunt, & conjecturâ capere valuerunt
mundum cum sua natura, Dominum totius
operis quomodo non cognoverunt ac inve-
nerunt? Miseri sunt & in mortuis spes illo- 10
rum est, qui opus manuum hominum deos
appellârunt. Aurum sunt argentum, opus
edoctum, figura bestiarum, & lapis con-
temptus, opus manuum paciscentium,

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

1 * الفصل الثالث عشر * لان جميع الناس الذين نقص معرفة الله حاضرا فيهم باطلون
بالحقيقة * ومن الخيرات المرئية ما استطاعوا يعرفون الموجود * ولا اصغوا الي الاعمال فعرفوا الصانع *
2 * لكنهم ظنوا النار او الرياح السريعة * الهواء او داير النجوم * او الماء العاصب * او كواكب
3 السماء النيرة * التي تخدم سياسة العالم * واعتقدوها الهة * هذه الاشياء التي ان كانوا اضطربوا
بجمالها استشعروها الهة * فليعرفوا كم هو سيد هذه افضل من هذه حسنا * لان عنصر كون
4 الجمال هو خلق هذه البرايا * وان ادهلهم قوتها وفعلها * فليفهموا من هذا كم هو الذي
5 خلقها اوفر قوة منها * لانه لعل من جسامة المرئيات والبرايا يشاهد صانع كونها بمعنى القياس *
6 * لكن مع هذا ليس عليهم مذمة يسيرة * لانهم لعلهم لما ضلوا طالبين الاها وارادوا يجدوه *
7 * لانهم يتصرفون في اعماله ويفتشون عنه * اقتنعوا بالنظر ان المبصرات حسنة * فعذرهم 8
9 غير مبسوط ايضا * لانهم ان كانوا بهذه الصورة استطاعوا يبصرون حتى امكنهم ان
10 يخبروا الدهر * وكيف ما امكنهم ان يجدوا سيد هذا سريعا * فاشقياء اذا وامالهم
في الاشياء المائتة * الذين حكموا ان اعمال ايادي الناس الهة من ذهب وفضة عملوه
بحذاقة الصنعة * وتماثيل الحيوان * او حجرا غير نافع عمل يد قديمة *

CAP. XIII.

OMnes enim homines quibus inest 1
defectus cognitionis Dei, reverà vani
sunt: & ex bonis evidentibus, eum qui
est, non valuerunt cognoscere: nec operi-
bus attendentes, opificem intellexerunt:
Sed ignem, aut rapidos ventos, aërem, 2
aut astrorum orbem, aut aquam violen-
tam, aut lucentes cœli stellas admini-
strationi mundi inservientes, deos ar-
bitrati sunt ac crediderunt, Res in- 3
quam *hujuscemodi, quarum si pulchri-*
tudine commoti, deos existimârunt ipsas,
intelligant quantum harum Dominus
easdem pulchritudine præstet, quando-
quidem ipsamet naturæ pulchritudinis
origo condidit hasce creaturas. Sin au- 4
tem perculit eos vis & efficacitas ea-
rum, ex hoc intelligat quantò is qui cre-
avit illas, potentior est ipsis. Fieri enim 5
potest ut ex rerum *visibilium, atque cre-*
aturarum excellentiâ, conditor earum
spectetur per modum relationis. Attamen 6
adversus istos non parva est criminatio,
quoniam cùm errarent Deum quærentes,
eúmque invenire vellent, (In operibus 7
enim ejus obversantes investigabant il-
lum) contenti fuerunt percipere quòd
pulchræ sint res visibiles. At horum et- 8
iam excusatio non est accepta: Quoni- 9
am si tali modo perspicere potuerunt, ut
seculum deprehendere valuerint, quomo-
do igitur horum Dominum citò inveni-
re non potuerunt? Infælices ita sunt, 10
& spes eorum in rebus mortalibus consi-
stit, qui opera manuum ex auro, argen-
tóve ingeniosâ arte elaborato conflata,
& animalium simulacra, aut lapidem
inutilem opus antiquæ manûs, deos esse
judicârunt.

Versio VULG. LAT.

11 Aut si quis artifex faber de silva lignum rectum secuerit, & hujus doctè eradat omnem corticem, & arte sua usus, diligenter fabricet vas utile in con-
12 versationem vitæ, Reliquiis autem ejus operis, ad
13 præparationem escæ abutatur: Et reliquum horum, quod ad nullos usus facit, lignum curvum, & vorticibus plenum, sculpat diligenter per vacuitatem suam, & per scientiam suæ artis figuret illud, & assimi-
14 let illud imagini hominis, Aut alicui ex animalibus illud comparet, perliniens rubrica, & rubicundum faciens fuco colorem illius, & omnem macu-
15 lam, quæ in illo est, perliniens: Et faciat ei dignam habitationem, & in pariete ponens illud, & confir-
16 mans ferro, Ne fortè cadat, prospiciens illi, sciens quoniam non potest adjuvare se: imago enim
17 est, & opus est illi adjutorium. Et de substantia sua, & de filiis suis, & de nuptiis votum faciens inquirit. Non erubescit loqui cum illo, qui sine anima
18 est: Et pro sanitate quidem infirmum deprecatur, & pro vita rogat mortuum, & in adjutorium inu-
19 tilem invocat: Et pro itinere petit ab eo, qui ambulare non potest: & de acquirendo, & de operando, & de omnium rerum eventu petit ab eo, qui in omnibus est inutilis.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

11 †Εἰ δὲ καί τις ὑλοτόμος τέκτων εὐκίνητον φυτὸν ἐκπρίσας, †περιέξυσεν εὐμαθῶς πάντα τὸν φλοιὸν αὐτοῦ, †καὶ τεχνησάμενος εὐπρεπῶς †κατεσκεύασε χρήσιμον σκεῦος εἰς ὑπηρεσίαν ζωῆς,
12 †Τὰ δὲ (ε) ἀποβλήματα τῆς ἐργασίας †εἰς (ζ) ἑτοιμασίαν τροφῆς
13 ἀναλώσας ἐνεπλήσθη, †Τὸ δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπόβλημα εἰς (η) οὐθὲν εὔχρηστον, †ξύλον σκολιὸν, καὶ ὄζοις συμπεφυκὸς, λαβὼν (θ) ἔγλυψεν ἐν ἐπιμελείᾳ ἀργίας αὐτοῦ, †καὶ ἐμπειρίᾳ (ι) συνέσεως ἐτύπωσεν αὐτὸ (κ) †ἀπείκασεν αὐτὸ εἰκόνι ἀνθρώπου,
14 †Ἢ ζώῳ τινὶ εὐτελεῖ ὡμοίωσεν αὐτὸ, †καταχρίσας μίλτῳ, καὶ φύκει (λ) ἐρυθήνας χρόαν αὐτοῦ, †καὶ πᾶσαν κηλῖδα τὴν ἐν αὐτῷ καταχρίσας,
15 †Καὶ ποιήσας αὐτῷ αὐτοῦ ἄξιον οἴκημα, †ἐν τοίχῳ ἔθηκεν αὐτὸ
16 ἀσφαλισάμενος σιδήρῳ· †Ἵνα μὲν οὖν μὴ καταπέσῃ, προενόησεν αὐτοῦ, †εἰδὼς ὅτι ἀδυνατεῖ ἑαυτῷ βοηθῆσαι, †καὶ γάρ ἐστιν εἰκὼν,
17 καὶ χρείαν ἔχει βοηθείας. †Περὶ δὲ κτημάτων καὶ γάμων αὐτοῦ καὶ τέκνων προσευχόμενος, †οὐκ αἰσχύνεται τῷ ἀψύχῳ προσλαλῶν.
18 †Καὶ περὶ μὲν ὑγιείας τὸ ἀσθενὲς ἐπικαλεῖται, †περὶ δὲ ζωῆς (μ) τὸν νεκρὸν ἀξιοῖ, †περὶ δὲ ἐπικουρίας (ν) τὸν ἀπειρότατον ἱκετεύει, †περὶ δὲ ὁδοιπορίας τὸ μηδὲ βάσει χρῆσθαι δυνάμενον,
19 †Περὶ δὲ πορισμοῦ καὶ ἐργασίας καὶ χειρῶν ἐπιτυχίας †τὸ ἀδρανέστατον ταῖς χερσὶν εὐδράνειαν αἰτεῖται.

MS. A. (ε) ὑπολείμματα (ζ) ὑπηρεσίαν (η) οὐδὲν (θ) ἔγλυψεν ἐπιμελείᾳ ἐργασίας αὐτοῦ, (ι) ἀνέσεως (κ) ἀπείκασέν τε αὐτὸ (λ) *ἐρυθήνας (μ) τὸ νεκρὸν (ν) τὸ ἀπειρότατον

Cum Translatione LATINA.

Aut si quis lignarius faber lignum bene (d) mobile secuerit, & hujus doctè eradat corticem omnē, & arte usus decorè fabricet vas utile ad ministerium vitæ, 11
Reliquias autem operis ad præparationem escæ insumens satiatus sit, 12
Reliquum autem horum, quod ad nullum facit usum, lignum curvum, & verticibus plenum sumens, sculpat diligenter per ocium suum, & per scientiam artis figuret illud, assimilet illud imagini hominis, 13
Aut alicui vili animali illud comparet, perliniens rubrica, & rubicundum faciens fuco colorem illius, & omnem maculam, quæ in illo est, perliniens: 14
Et faciens ei dignam habitationem, in pariete ponat, illud confirmans ferro; 15
Ne forte cadat, prospexit illi, sciens, quoniam non potest adjuvare se. Imago enim est, & opus est illi adjutorium. 16
Et de substantia, & de nuptiis suis, & filiis votum faciens, non erubescit loqui cum illo, qui sine anima est. 17
Et pro sanitate quidem infirmum deprecatur, & pro vita mortuum rogat, & in adjutorium inutilem invocat, 18
Et pro itinere eum qui ambulare non potest, & de acquirendo, & de operando, & manuum successu petit ab eo, qui est impotentissimus manibus, potentiam. 19

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 ܀ ܐܘ ܩܝܣܐ ܡܢ ܥܒܐ܂ ܢܓܪܐ ܓܝܪ ܩܝܣܐ ܢܣܪ ܚܦܝܛܐܝܬ ܐܝܠܢܐ ܕܡܬܬܙܝܥ ܗܘܐ ܒܒܣܝܡܘ܂ ܟܕ ܢܨܝܒ܂ ܘܓܙܪܗ
ܠܗ ܒܐܘܡܢܘܬܐ ܡܢ ܟܠ ܣܛܪܘܗܝ܂ ܘܦܣܩܗ ܘܓܠܦܗ܂ ܘܥܒܕܗ ܒܫܪܪܐ ܡܐܢܐ ܠܬܫܡܫܬܐ
12 ܕܚܝܐ܀ ܘܡܕܡ ܕܡܫܦܐ ܗܘܐ ܡܢܗ܂ ܠܚܫܚܬܐ ܕܡܐܟܘܠܬܐ ܐܦܩܗ ܘܣܒܥ܂
13 ܘܡܕܡ ܕܚܣܝܪ ܒܗ܂ ܡܢܗ ܡܡܠܐ ܗܘܐ܀ ܘܡܕܡ ܕܡܫܬܕܐ ܡܢܗ܂ ܠܡܕܡ ܠܐ
ܥܕܪ܂ ܡܟܝܠ ܡܢ ܪܝܫܗ ܡܕܡ ܕܡܬܛܡܐ ܠܛܘܥܝܘܬܐ܂ ܐܝܠܢܐ ܗܘܐ ܩܫܝܐ܂ ܕܢܨܝܒ ܥܠ ܡܝܐ
ܘܩܐܡ܂ ܘܢܣܒܗ ܘܨܒܬܗ ܒܚܦܝܛܘܬܐ ܕܥܒܕܗ܂ ܘܒܝܘܡܐ ܕܦܣܝܩ ܗܘܐ ܨܪܗ܂ ܘܥܒܕܗ
14 ܠܕܡܘܬܐ ܕܒܪܢܫܐ܀ ܐܘ ܠܚܝܘܬܐ ܡܣܪܝܬܐ ܕܡܝܗ܂ ܒܣܡܡܢܐ ܫܥܥܗ܂ ܘܒܦܘܩܐ ܨܒܥܗ܂
15 ܘܒܟܠܗ ܫܘܦܪܐ ܕܡܫܬܟܚ ܥܠ ܐܪܥܐ ܨܒܬܗ܀ ܘܥܒܕ ܠܗ ܕܘܟܬܐ ܕܫܘܝܐ ܠܗ܂ ܘܣܡܗ ܒܫܘܪܐ܂
16 ܘܩܒܥܗ ܒܣܟܝܢܐ܂ ܘܚܫܚ ܒܨܒܝܢܗ ܕܢܩܘܡ ܘܠܐ ܢܦܠ܂ ܟܕ ܝܕܥ ܕܠܝܬ ܒܗ ܚܝܠܐ
ܕܢܥܕܪ ܢܦܫܗ܂ ܨܠܡܐ ܓܝܪ ܗܘ܂ ܘܡܬܒܥܐ ܠܗ ܡܥܕܪܢܐ܀ ܘܡܛܠ ܩܢܝܢܐ
17 ܘܥܘܬܪܐ܂ ܘܡܫܬܘܬܐ܂ ܘܒܢܝܐ܂ ܡܨܠܝܢ ܠܗ܀ ܘܠܐ ܒܗܬ ܕܢܡܠܠ ܥܡ ܗܘ
18 ܕܢܦܫܐ ܠܝܬ ܠܗ܂ ܘܒܥܐ ܡܢ ܟܪܝܗܐ܂ ܕܢܐܣܝܘܗܝ ܘܢܚܠܡܝܘܗܝ܂ ܘܡܛܠ ܚܝܐ܂
ܡܢ ܡܝܬܐ ܡܬܟܫܦ ܕܢܚܝܘܗܝ܂ ܘܡܬܟܫܦ ܡܢ ܗܘ ܕܠܐ ܝܕܥ ܕܢܥܕܪܝܘܗܝ܀ ܘܡܢ
19 ܗܘ ܕܠܐ ܡܫܟܚ ܠܡܗܠܟܘ܂ ܒܥܐ ܕܢܬܪܨ ܐܘܪܚܬܗ܂ ܘܡܛܠ ܬܓܘܪܬܐ ܕܝܘܬܪܢܐ ܕܥܒܕ ܐܝܕܝܐ܂
ܒܥܐ ܡܢ ܗܘ ܕܠܝܬ ܒܗ ܝܘܬܪܢܐ܀

Aut lignum de sylva: faber *siquidem* lignarius diligenter secuit arborem quæ jucundè motabatur cùm esset plantata, eámque sibi artificiosè excîdit undequaque, & præcisam sculpsit, & reverà fabricavit in opus aptum ministerio vitæ. 11
Et quod ex ea dolabat, in usum escæ expendens satiatus est: quod autem in illa deerat, ex ipsamet supplebat: 12
Et quod ab ea abjicitur, nulli rei prodest. Cæterùm proprio marte fabricat rem pollutioni addictam. Arbor erat dura secus aquas consita & erecta, quam accipiens accuratâ operâ suâ formavit: quo die secta fuit, delineavit, & humanæ figuræ similem reddidit, 13
Aut alicui turpi animali assimilavit; medicamentis linivit, fuco depinxit, omníque venustate quæ reperitur super terram, concinnavit; 14
Locum ipsi accommodatum fecit, in pariete posuit, clavísque firmavit; 15
Curam ejus gerens ut stet nec decidat, sciens nimirùm quòd nulla sit in ipsa facultas adjuvandi seipsam: imago enim est, & requiritur illi adjutor. 16
Præthereà in gratiam facultatum, & nuptiarum, ac liberorum precantur illam; 17
Nec pudet eum alloqui quod est inanime, & rogat infirmum, ut eum curet sanétque, & pro vita mortuum deprecatur, ut eum servet; & illud supplicat quod nescit sibi prodesse; 18
Et ab eo quod nequit ambulare, postulat ut vias suas dirigat; & pro negotiis lucri operæ manuum, illud rogat in quo nulla est utilitas. 19

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

11 *وَإِنْ كَانَ أَحَدُ نَجَّارٍ فَنَحَتَ هَيُولِي الخَشَبِ قَدْ نَشَرَ شَجَرَةً حَسَنَةَ النُّمُوِّ* وَنَحَتَ بِحُسْنِ مَعْرِفَتِهِ كُلَّ
12 قِشْرِهَا* وَعَمِلَهَا فِي تَحْسِينِ صِنَاعَتِهِ* وَجَعَلَهَا آلَةً نَافِعَةً لِخِدْمَةِ الحَيَاةِ* وَأَمَّا نُجَارَةُ صَنْعَتِهِ فِي
13 خِدْمَةِ الطَّعَامِ وَشَبِعَ* ثُمَّ القِطْعَةُ المَرْفُوضَةُ مِنَ الخَشَبِ الَّتِي لَا تَصْلُحُ لِشَيْءٍ مِنْ شَجَرٍ صُلْبَةٍ
تَكُونُ فِي أَغْصَانِهَا مُعْوَجَّةً* أَخَذَهَا فَنَجَرَهَا بِاهْتِمَامِ صِنَاعَتِهِ* ثُمَّ مَثَّلَهَا فِي أَوَانِ فَرَاغِهِ
14 وَشَبَّهَهَا بِصُورَةِ إِنْسَانٍ* أَوْ مَثَّلَهَا بِحَيَوَانٍ مَا حَقِيرٍ* وَدَهَنَهُ بِالإِسْفِيدَاجِ* وَحَمَّرَ لَوْنَهُ بِالزِّنْجِفْرِ*
15 وَمَلَأَ كُلَّ تَقْعِيرٍ فِيهِ أَوْ شَقٍّ طِينًا* وَجَعَلَ لَهُ مَسْكَنًا أَهْلًا لَهُ* وَوَضَعَهُ فِي مَوْضِعٍ نَقَرَ لَهُ*
16 وَاسْتَوْثَقَ مِنْهُ بِالحَدِيدِ* وَاهْتَمَّ بِهِ لِئَلَّا يَقَعَ* عَالِمًا أَنَّهُ يَصْعُبُ عَلَيْهِ أَنْ يُعِينَ ذَاتَهُ* لِأَنَّهُ
17 إِنَّمَا هُوَ صُورَةٌ* وَيَحْتَاجُ مَعُونَةً* وَيَبْتَهِلُ إِلَيْهِ وَيَبْتَهِجُ إِلَيْهِ* مِنْ أَجْلِ قِنْيَانِهِ وَامْرَأَتِهِ وَأَوْلَادِهِ*
18 *وَمَا يَخْجَلُ إِذْ يُخَاطِبُ مَا لَا نَفْسَ لَهُ* وَيَطْلُبُ مِنْ أَجْلِ العَافِيَةِ إِلَى الضَّعِيفِ* وَيَسْأَلُ
19 المَائِتَ مِنْ أَجْلِ الحَيَاةِ* وَيَتَضَرَّعُ مِنَ العَادِمِ الحِسِّ المَعُونَةَ* وَيَطْلُبُ مِنْ أَجْلِ المَشْيِ إِلَى مَنْ
لَا يُمْكِنُهُ يَمْشِي خُطْوَةً* وَيَطْلُبُ مِنْ أَجْلِ الإِيسَارِ وَالعَمَلِ وَمُسَاعَدَةِ اليَدَيْنِ إِلَى مَنْ لَا يَعْمَلُ
يَدَاهُ شَيْئًا* يَبْتَغِي مِنْهُ أَنْ يُمَكِّنَهُ سُرْعَةَ العَمَلِ*

Vel si capiat faber aliquis, sculpátque materiam lignariam, postquam secuerit arborem pulchrè vegetantem, & omnibus corticibus ejus eleganti peritiâ suâ dolatis, suæ concinnatione artis illam elaboret, ac reddat eam vas usui vitæ commodum: 11
Recisamenta verò suæ artis in cibi ministerium consumat, ac saturetur. 12
Deinde fustum ligni rejectum, nulli rei aptum, dura ex arbore ramis contorta desumat, accuratâ arte suâ sculpat, denique finem impositurus efformet, & in hominis effigiem figuret. 13
Aut animali cuipiam vili similem reddat, quod cerussâ inungat, & rubicundum illi colorem minio conciliet, omnémque in eo cavitatem aut rimam luto impleat. 14
Tum dignum ipso domicilium extruat illi, ponat illud in loco quod excavavit ei, ferróque obfirmet, 15
Et curam illius habeat ne cadat; sciens difficile ei esse juvare seipsum, quippe quod sit imago, & opis indigeat. 16
Demùm supplicet illud ac deprecetur pro possessionibus, uxore, & liberis suis. 17
Nec erubescat dum illud compellat quod non habet animam, pro valetudine rogat infirmum, pro vita mortuum orat, & à sensu carente implorat auxilium; 18
Pro gradiendo, illum precatur qui ne gressum quidem facere potest; & pro divitiis, opere, & manuum adjumento, postulat ab eo cujus manus nihil operantur, petens ut agilitatem in operando sibi concedat. 19

Versio VULG. LAT.

CAP. XIV.

1 Iterùm alius navigare cogitans, & per feros fluctus
iter facere incipiens, ligno portante se, fragilius lignum
2 invocat. Illud enim cupiditas acquirendi excogitavit,
3 & artifex sapientia fabricavit sua. Tua autem, Pater,
providentia gubernat: Quoniam dedisti & in mari
4 viam, & inter fluctus semitam firmissimam, Ostendens quoniam potens es ex omnibus salvare, etiam si
5 sine arte aliquis adeat mare. Sed ut non essent vacua
sapientiæ tuæ opera: propter hoc etiam & exiguo
ligno credunt homines animas suas, & transeuntes
6 mare per ratem liberati sunt: Sed & ab initio cùm
perirent superbi gigantes, spes orbis terrarũ ad ratem
confugiens, remisit seculo semen nativitatis, quæ manu
7 tua erat gubernata. Benedictum est enim lignum, per
8 quod fit justitia. Per manus autem quod fit idolum,
maledictum est & ipsum, & qui fecit illud: quia ille
quidem operatus est: illud autem cùm esset fragile,
9 deus cognominatus est. Similiter autẽ odio sunt Deo,
10 impius & impietas ejus. Etenim quod factum est,
11 cum illo, qui fecit, tormenta patietur. Propter hoc &
in idolis nationum non erit respectus: quoniam creaturæ Dei in odium factæ sunt, & in tentationem animabus hominum, & in muscipulam pedibus insipientium.
12 Initium enim fornicationis est exquisitio idolorum: &
adinventio illorum corruptio vitæ est.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

ΚΕΦ. ιδ΄.

1 †Πάλιν τις πλεῖν στελλόμενος, καὶ ἄγρια μέλλων διοδεύειν κύματα,
† τοῦ φέροντος αὐτὸν (α) πλοίου σαθρότερον ξύλον ἐπιβοᾶται.
2 † Ἐκεῖνο μὲν γὰρ ὄρεξις πορισμῶν ἐπενόησε, † (β) τεχνῖτις δὲ σοφία
3 κατεσκεύασεν, † Ἡ δὲ σὴ πάτερ διακυβερνᾷ πρόνοια, † ὅτι ἔ-
4 δωκας καὶ ἐν θαλάσσῃ ὁδὸν † καὶ ἐν κύμασι τρίβον ἀσφαλῆ, † Δεικνὺς
ὅτι δύνασαι (γ) ἐκ παντὸς σώζειν, † ἵνα (δ) κἂν ἄνευ τέχνης τις
5 ἐπιβῇ. † Θέλεις δὲ μὴ ἀργὰ εἶναι τὰ τῆς σοφίας σου ἔργα, † διὰ τοῦτο
καὶ ἐλαχίστῳ ξύλῳ πιστεύουσιν ἄνθρωποι ψυχάς, † καὶ διελθόντες κλύ-
6 δωνα σχεδίᾳ διεσώθησαν. † Καὶ ἀρχῆς γὰρ ἀπολλυμένων ὑπερηφάνων
γιγάντων, † ἡ ἐλπὶς τοῦ κόσμου ἐπὶ σχεδίας καταφυγοῦσα, † ἀπέλιπεν
7 αἰῶνι σπέρμα γενέσεως τῇ σῇ κυβερνηθεῖσα χειρί. † Εὐλόγηται
8 γὰρ ξύλον δι' οὗ γίνεται δικαιοσύνη. † Τὸ χειροποίητον δὲ ἐπικατάρατον
αὐτό, καὶ ὁ ποιήσας αὐτό, † ὅτι ὁ μὲν (ε) εἰργάζετο, τὸ δὲ φθαρτὸν θεὸς
9 ὠνομάσθη. † Ἐν ἴσῳ γὰρ μισητὰ θεῷ καὶ ὁ ἀσεβῶν καὶ ἡ ἀσέβεια αὐτοῦ.
10 †Καὶ γὰρ τὸ πραχθὲν σὺν τῷ δράσαντι κολασθήσεται. †Διὰ τοῦτο καὶ ἐν
11 εἰδώλοις ἐθνῶν ἐπισκοπὴ ἔσται, †ὅτι ἐν κτίσματι θεοῦ εἰς βδέλυγμα
ἐγενήθησαν, † καὶ εἰς σκάνδαλα ψυχαῖς ἀνθρώπων, †καὶ εἰς παγίδα
12 ποσὶν ἀφρόνων. † Ἀρχὴ γὰρ πορνείας ἐπίνοια εἰδώλων, † εὕρεσις
δὲ αὐτῶν φθορὰ ζωῆς.

MS. A. (α) ξύλου σαθρότερον ξύλον (β) τεχνίτης δὲ σοφίᾳ (γ) ἐκ πάντων (δ) καὶ ἂν (ε) ἠργάζετο.

Cum Translatione LATINA.

CAP. XIV.

Iterùm alius navigare cogitans, & per feros 1
fluctus iter facere incipiens, navigio portante se
fragilius lignum invocat. Illud enim cupiditas ac- 2
quirendi excogitavit, & artifex sapientia fabricavit, Tua autẽ, pater, gubernat providentia, quoniam 3
dedisti & in mari viam, & inter fluctus semitam
firmissimam, Ostendens quoniam potens es ex omni- 4
bus sanare: etiamsi sine arte aliquis adeat mare.
Vis autem non esse ociosa sapientiæ tuæ opera. 5
Propter hoc etiam exiguo ligno credunt homines
animas, & transeuntes mare per ratem liberati
sunt. Nam & ab initio, cum perirent superbi gi- 6
gantes; spes orbis terrarum ad ratem confugiens,
remisit seculo semen nativitatis, manu tua gubernata. Benedictum est enim lignum, (a) per quod 7
fit justitia. Per manus autem quod fit; maledi- 8
ctum est, ipsum, & qui fecit illud: quoniam ille
quidem operatus est: illud autem, cum esset fragile;
Deus cognominatum est. Similiter enim odio sunt 9
Deo, & impius, & impietas ejus. Etenim quod fa- 10
ctum est; cum illo, qui fecit, tormenta patietur.
Propter hoc, & in idolis nationum erit (b) re- 11
spectus, quoniam in creatura Dei in abominationem
facta sunt, & in scandala animabus hominum, & in
muscipulam pedibus insipientum. Initium enim for- 12
nicationis est exquisitio idolorum, & adinventio illorum corruptio vitæ est.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܦܘܠܩܐ * ܝܕ *

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]

CAP. XIV.

Vel certè cùm exit ad mare navi sulcan- 1
dum super fluctus horrendos, lignum cariosum navi se vehente putrius orat rogátque ut sibi sit adjumento. Et illa quidem fabricata fu- 2
it mercandi gratiâ, quam artifex sapientiâ
suâ fabricavit: Tu verò pater, omnia creâsti 3
sapientiâ ac providentiâ tuâ, & viam per mare, tutásque super fluctus semitas dedisti. Ut 4
ostendas te posse ab omnibus servare ac liberare, et cuncta ex industria fieri. Quoniam 5
tu volens omnia fecisti, & sapientia tua ab
agendo minimè desistit; propterea dedisti hominibus ut animæ eorum parvo crederentur
ligno, transiréntque super ingentes fluctus, ac
viverent. Ab initio namque pereuntes transie- 6
runt gigantes electi, & quorum spes erat se
firmandos in mundo, aufugerant, nec ullatenus reliquerunt semen progeniei. Tua hæc
est providentia quam creâsti. Benedictum sit 7
lignum è quo justus conspicitur: Opus verò 8
manuum sit maledictum, tam ipsum quàm
factor illius, qui opus corruptibile fecit, &
Deum vocavit illud; Cùm tamen ipsum Deo 9
sit exosum, Impius ac impietas ejus, Et opus 10
ac fabricator ipsius simul damnabuntur.
Propterea etiam in idola gentium erit anim- 11
adversio, quoniam cùm sint creatura Dei, fecerunt ea in pollutionem & scandalum animarũ hominum, & retia pedibus hominum 12
stultorum. Principium enim scortationis est
idolorum excogitatio, eáque sunt corruptela
vivorum.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

1 * الفصل الرابع عشر * وربما يرسل احد ايضا ليركب في البحر معتزما ان
يسير في الامواج المتوحشة * فيهتف الي خشبة ارخي واضعف من المركب الذي يحمله *
2 لان ذاك الصنم شهوة المكاسب احتالت به * والصانع بالحكمة عمله * فاما سياستك ايها
3 الاب تدبر الكل * لانك وفي البحر سلكت طريقا * وفي الامواج طريقا صائبا * موضحا انك تقدر
4 ان تخلص حقا * حتي يركب فيه احد بغير صناعة ما خشبة حقيرة ويعبرون * مريدا ان لا
5 تكون اعمال الحكمة باطلة * من اجل هذا ايتمن الناس علي انفسهم خشبة حقيرة * ويعبرون
6 تساوق الامواج في مركب لطيف فيخلصون * لان في القديم الجبابرة المتكبرين اذا هلكوا في
7 رجاء العالم * المركب الهارب خلف للدهر نسل كون بيدك الذي دبرته * لان قد بورك
8 الخشبة التي بها يصير العدل * فاما المعمولة باليد فملعونة هي ومن عملها * لانه هو عملها
9
10 وهي بالية سميت اله * فهما بالسواء مبغوضان عند الله المنافق ونفاقه * لان الشي المعمول
11 مع فاعله يعاقبان * فلهذا سيكون تكشف عن اصنام الامم * لانها صارت في البرية
12 رذالة * وفتونا لانفس الناس * وفخا لاقدام الجهال * لان مبتداء الزنا الفكر في اختراع الاصنام
لان وجدانها فساد الحياة *

CAP. XVI.

Rursum, siquando comparet se quis- 1
piam ad mare conscendendum, per feros
fluctus navigare cupiens, clamat ad lignum nave se vehente fragilius & infirmius. Illud enim simulachrum aviditas 2
questûs excogitavit, et artifex sapientiâ
fabrefecit. Tua verò providentia O Pa- 3
ter, cuncta gubernat: quandoquidem in
mari quoque viam, certumque in fluctibus
iter præbuisti, Ostendens posse te verè 4
salvare: adeò ut quispiam sine ulla arte
lignum abjectum conscendat in illo, permeétque; Volens opera sapientiæ non esse 5
otiosa. Propterea homines ligno contemptibili suas committunt animas, & fluctuum collisionem tenui trajiciunt navi,
& evadunt. Antiquitùs enim superbis 6
gigantibus in spe mundana pereuntibus;
navis effugiens progeniem existentiæ seculo reliquit per manum tuam quæ regebat illam. Etenim benedictum est lignum 7
per quod justitia exercetur: Manu- 8
factum autem maledictum est, tam ipsum
quàm qui fecit illud: quia hic illud fabricavit, illud verò corruptibile cum sit,
Deus est appellatum. Uterque enim æquè 9
invisi Deo sunt, impius, et impietas ejus.
Nam res facta cum factore suo pœnam 10
subibit. Et hac de causa perquisitio fiet 11
de simulachris gentium quoniam facta
sunt in orbe ad abominationem, ad errorem animis hominum, & ad laqueum
pedibus insipientium. Nam fornicatio- 12
nis origo excogitatio fibrice idolorum
est, quoniam eorundem inventio est vitæ
corruptela.

Versio VULG. LAT.

13 Neque enim erant ab initio, neq; erunt in perpetuum.
14 Supervacuitas enim hominum advenit in orbem ter-
15 rarum: & ideò brevis illorum finis est inventus. Acer-
bo enim luctu dolens pater, citò sibi rapti filii fecit
imaginem: & illum, qui tunc quasi homo mortuus fue-
rat, nunc tanquam deum colere cœpit, & constituit in-
16 ter servos suos sacra & sacrificia. Deinde interveni-
ente tempore, convalescente iniqua consuetudine, hic
error tanquam lex custoditus est, & tyrannorum impe-
17 rio colebantur figmenta. Et hos quos in palàm homi-
nes honorare non poterant, propter hoc quòd longè
essent, è longinquo figura eorum allata, evidentem ima-
ginem regis, quem honorare volebant, fecerunt: ut il-
lum, qui aberat, tanquam præsentem colerent sua so-
18 licitudine. Provexit autem ad horum culturam, & hos
19 qui ignorabant, artificis eximia diligentia. Ille enim
volens placere illi, qui se assumpsit, elaboravit arte
20 sua, ut similitudinem in melius figuraret. Multitudo
autem hominum abducta per speciem operis, eum, qui
ante tempus tanquam homo honoratus fuerat, nunc
21 deū æstimaverunt. Et hæc fuit vitæ humanæ deceptio:
quoniam aut affectui, aut regibus deservientes homi-
nes, incommunicabile nomen lapidibus, & lignis im-
22 posuerunt. Et non suffecerat errasse eos circa Dei sci-
entiam, sed & in magno viventes inscientiæ bello, tot
& tam magna mala pacem appellant.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

13 †Οὔτε γὰρ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, οὔτε εἰς τὸν αἰῶνα ἔσαι. †Κενοδοξίᾳ γὰρ
14 ἀνθρώπων (ζ) εἰσῆλθεν εἰς κόσμον, †καὶ διὰ τοῦτο σύντομον αὐτῶν
15 (η) τέλος ἐπενοήθη. †Ἀώρῳ γὰρ πένθει τρυχόμενος πατὴρ, τοῦ
ταχέως ἀφαιρεθέντος τέκνου εἰκόνα ποιήσας, †(θ) τὸν τότε νεκρὸν
ἄνθρωπον, νῦν ὡς θεὸν ἐτίμησε, †καὶ παρέδωκε τοῖς ὑποχειρίοις μυ-
16 στήρια, καὶ τελετάς. †(ι) Εἶτα ἐν χρόνῳ κρατυνθὲν τὸ ἀσεβὲς ἔθος
ὡς νόμος ἐφυλάχθη, †καὶ τυράννων ἐπιταγαῖς ἐθρησκεύετο τὰ
17 γλυπτά. †Οὓς ἐν ὄψει μὴ δυνάμενοι τιμᾶν ἄνθρωποι διὰ τὸ
μακρὰν οἰκεῖν, †τὴν πόρρωθεν ὄψιν ἀνατυπωσάμενοι, †ἐμφανῆ
εἰκόνα τοῦ τιμωμένου βασιλέως ἐποίησαν, †ἵνα τὸν ἀπόντα ὡς παρόντα
18 (κ) κολακεύωσι διὰ τῆς σπουδῆς. †Εἰς ἐπίτασιν δὲ θρησκείας καὶ τοὺς
19 ἀγνοοῦντας †ἡ τοῦ τεχνίτου προετρέψατο φιλοτιμία. †Ὁ μὲν γὰρ
τάχα (λ) τῷ κρατοῦντι βουλόμενος ἀρέσαι, †ἐξεβιάσατο τῇ τέχνῃ
20 τὴν ὁμοιότητα ἐπὶ τὸ κάλλιον. †Τὸ δὲ πλῆθος ἐφελκόμενον διὰ τὸ
(μ) εὔχαρι τῆς ἐργασίας, †τὸν πρὸ ὀλίγου τιμηθέντα ἄνθρωπον,
21 νῦν σέβασμα ἐλογίσαντο. †Καὶ τοῦτο ἐγένετο τῷ βίῳ εἰς
ἔνεδρον, †ὅτι ἢ συμφορᾷ ἢ τυραννίδι δουλεύσαντες ἄνθρωποι,
22 †τὸ ἀκοινώνητον ὄνομα λίθοις καὶ ξύλοις περιέθεσαν. †Εἶτ' οὐκ
ἤρκησε (ν) τὸ πλανᾶσθαι περὶ τὴν τοῦ θεοῦ γνῶσιν, †ἀλλὰ καὶ (ξ) μεγά-
λῳ ζῶντες ἀγνοίας πολέμῳ, †τὰ τοσαῦτα κακὰ εἰρήνην προσα-
γορεύουσιν.

MS.A. (ζ) θάνατος εἰσῆλθεν (η) τὸ τέλος (θ) τὸν ποτε (ι) Εἶτ' ἐν (κ) κολακεύσωσιν διὰ σπουδῆς. (λ) κρατοῦντι (μ) εὐχαρὲς (ν) αὐτοῖς τὸ (ξ) ἐν μεγάλῳ

Non enim erant ab initio, neque erunt in perpetuum. Supervacua enim ambitione hominum intraverunt in orbem terrarum: & ideo brevis illorum finis est deliberatus. Acerbo enim luctu dolens pater citò rapti filii fecit imaginem, et mortuū tunc hominem, nunc tanquā Deum coluit, & constituit subditis sacra, & sacrificia. Deinde interveniente tempore invalescens impia consuetudo, tanquā lex custodita est, & tyrannorum imperio colebantur figmenta. Quos in palàm cùm homines honorare non possent, propter hoc, quòd longè habitarent; è longinquo, faciem figurantes, evidentem imaginem regis, quem honorare volebant, fecerunt, ut illi, qui aberat, tanquam præsenti adularentur per hanc solicitudinem. Provexit autem ad culturam, & hos qui ignorabant artificis eximia diligentia. Ille enim volens nimirum dominanti placere, elaboravit arte, ut similitudinem in melius revocaret. Multitudo autem adducta per speciem operis, eum, qui paulò antè honoratus erat homo, nunc numen æstimaverunt. Et hæc fuit vitæ humanæ deceptio, quoniam aut (c) affectui, aut tyrannidi deservientes homines, incommunicabile nomen lapidibus & lignis imposuerunt. Postea non suffecit errare circa Dei scientiam: sed & in magno viventes inscientiæ bello, tot & tanta mala pacem appellant.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

13 * ܠܐ ܗܘܐ ܓܝܪ ܡܢ ܫܘܪܝܐ ܗܘܘ. ܐܦܠܐ ܠܥܠܡ ܡܩܘܝܢ. * ܪܒܘܬ ܟܪܣܐ ܓܝܪ ܕܒܢܝ̈ܢܫܐ ܥܠܬ
14 ܠܥܠܡܐ. ܡܛܠ ܗܢܐ ܒܥܓܠܐ ܗܘܐ ܥܬܝܕܐ. * ܩܘܪܒܢܐ ܓܝܪ ܕܐܒܠܐ. ܢܩܒܠ ܐܒܐ 15
ܠܙܘܥܐ ܕܚܝ̈ܘܬܐ. ܐܦ ܒܪܗ ܢܬܚܛܦ. ܡܛܠ ܕܨܠܡܐ ܥܒܕ ܠܒܪܢܫܐ ܕܗܝܕܝܢ ܗܘܐ ܡܝܬܐ. ܘܥܒܕܗ
ܫܘܐ ܠܐܠܗܐ. ܘܝܗܒ ܠܐܝܠܝܢ ܕܬܚܝܬ ܐܝܕܗ ܐܝܬܝܗܘܢ. ܐܪ̈ܙܐ ܕܬܫܡܫܬܐ. * ܟܕ ܢܦܩܐ 16
ܥܘܠܐ ܘܒܗܢܐ ܝܘܠܦܢܐ ܒܡܘܬܪ ܙܒܢܐ. ܐܝܟ ܢܡܘܣܐ ܢܛܪܗ. ܘܒܦܘܩܕܢܝܗܘܢ ܕܛܘܪ̈ܢܐ
ܦܠܚܘ ܠܓܠܝ̈ܦܐ. * ܡܛܠ ܕܠܐ ܡܫܟܚܝܢ ܗܘܘ ܕܢܣܓܕܘܢ ܒܦܪܨܘܦܗܘܢ ܠܒܪܢܫܐ ܕܪ̈ܚܝܩܐ 17
ܡܥܡܪܐ. ܥܒܕܘ ܠܗܘܢ ܕܡܘܬܐ ܠܐܝܠܝܢ ܕܪ̈ܚܝܩܝܢ ܡܥܡܪܐ. ܕܡܘܬܐ ܡܚܘܝܢܝܬܐ ܠܝܩܪܗ
ܕܡܠܟܐ. ܕܢܗܘܘܢ ܡܬܟܫܦܝܢ ܠܘܬ ܪ̈ܚܝܩܐ ܐܝܟ ܕܠܩܪܝܒܐ. ܒܟܠܗ ܫܪܒܬܐ ܕܝܘܠܦܢܐ.
18 * ܘܐܦ ܠܐܢܫܐ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ. ܘܢܫܬܥܒܕ ܠܗ ܗܘ ܕܕܡܐ ܠܗ. ܙܪܙܬܗ ܐܘܡܢܘܬܗ ܕܐܘܡܢܐ
19 ܠܥܒܕܗ. * ܗܘ ܓܝܪ ܕܐܚܝܕ ܘܨܒܐ ܕܢܫܦܪ ܠܗ. ܐܚܦ ܐܘܡܢܘܬܗ. ܕܢܥܒܕ ܠܗ
20 ܫܘܦܪܐ ܝܬܝܪܐ. * ܘܟܠܗ ܥܡܐ ܡܛܠ ܫܘܦܪܗ ܕܥܒܕܐ. ܪܗܛ ܘܥܒܕܗ ܠܐܠܗܐ
21 ܠܗܘ ܕܐܝܟ ܒܪܢܫܐ ܡܝܩܪ ܗܘܐ. * ܗܢܐ ܗܟܝܠ ܗܘܐ ܠܚܘܣܪܢܐ ܠܡܥܡܪܐ.
ܕܒܢܝ̈ܢܫܐ ܫܥܒܕܘ ܢܦܫܗܘܢ ܠܫܘܦܪܐ ܘܚܝܠܐ: ܘܫܡܐ ܠܟܐܦ̈ܐ ܘܠܩܝܣ̈ܐ
22 ܣܡܬܘܢ. ܕܠܐ ܗܘܝܬܘܢ ܫܘܬܦܝܢ ܠܗ. * ܘܠܐ ܣܦܩ ܗܘܐ ܠܟܘܢ ܕܠܐ ܬܕܥܘܢ ܠܐܠܗܐ.
ܐܠܐ ܩܪܒܐ ܥܒܕܬܘܢ. ܕܠܒܝܫܬܐ ܫܡܐ ܬܣܝܡܘܢ ܕܠܐ ܡܬܒܝܢܐܝܬ.

Non erant quidem ab initio, neque in æternum manebunt. Magnitudo enim abdominis ingressa est in mundum, idcircò brevì futurus est finis. Sacrificiū enim luctus accipiet pater ad agitationem (i. *oblationem*) animalium; quin & filius ejus abripietur, eò quòd imaginem fecerit homini qui tunc erat mortuus, & nunc parem Deo fecerit illum, dederítque his qui sub potestate sua erant, mysteria cultuum. Procedens impietas, & in ista doctrina successu temporis invalescens, quasi legem id observavit, & imperio tyrannorum servierunt sculptilibus. Quia non poterant *ipsummet* in persona hominem adorare procul habitantem, effigiem fecerunt eorum qui procul habitabant, effigiem, *verbi gratiâ*, peculiarem in Regis honorem; ut absentem quasi præsentem supplicarent, omni per progeniem adhibito studio. Imò ut is etiam qui non cognoscebat ipsum, ei serviret qui sibi similis est, artificis industria cohortata est. Cùm enim ille potens esset, & *hic* illi placere vellet, arti suæ violentiam adhibuit, ut eximiam in eo pulchritudinem exprimeret. Totum autem vulgus propter operis pulchritudinem accurrens, mox numen constituit eum, quem *ut* hominem honorârat. Hoc ipsum *igitur* damno fuit in incolatu *mortalium*, quòd homines servituti se mancipârint, pulchritudine & potentiâ permoti; & lapidibus ac lignis nomen imposueritis, cujus nequaquam erant participes. Nec suffecerat vobis Deum ignorâsse, sed bellum gessistis, ut malo nomen imprudenter imponeretis.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA.*

13 * لانها لم تكن منذ القديم * ولا تكون باقية الي الابد * لان عجب الناس الباطل الذي
14 ورد الي العالم * ولهذا اذ نهايتهم وجيزة احتالوا من هاهنا بالاصنام * لان الوالد لتوجعه ينوح 15
نوحا لاحدا له على انتزاع ولده سريعا * عمل له سريعا صورة * والانسان المايت قديما اكرموه
16 الان مثل الاه * واعطوا المملوكين تحت الخطية اسرارا واعيادا * ثم لما اعتزت بطول المدة
17 العادة النفاقية وحفظت كالشريعة * وباوامر الامراء المردة عبدت المنحوتات * والذين لم يمكن
الناس اكرامهم بحضرة وجوههم لانهم ساكنون بعيدا * مثلوا وجههم البعيد شخصه *
وعملوا للملك المكرم عندهم صورة ظاهرا * ليلاطفوا بحرصهم في هذا الشخص الغايب
18 كانه حاضر * فثبتوا في عبادتها الذين لم يعرفوا مكرهم * وبعد هذا عكسوا اكرام الصانع الي
19 المصنوعات * لانه لعل المريد ان يرضي الممسك * اغتصب الشبه شبهه بالصناعة الي الاحسن
20 ما استحسنه * فحصل ذلك يجذب اكثر الناس من اجل سرعة فرحهم بالاحسان * والانسان
21 الذي كان قبل مدة يسيرة مكرما اعتقدوه الان معبودا * فصار هذا للعالم كمينا * لان
الناس خدموها غصبة او باغتصاب * ووضعوا اسم الاله الذي لا شركة فيه لغيره على خشب
22 وحجارة * ثم ما كفاهم ضلالهم عن معرفة الله * بل اذا كانوا في حرب هذا مقدار عظمها
عايشين في غباوتهم * سموا المساوي العظيم مقدارها سلامة *

Neque enim erant ab initio, neque permanebunt in æternum. Quoniam celârunt homines vanitatem quæ venerat in mundum, cúmque propterea finis illorum sit brevis, hinc idola excogitârunt. Pater enim ob dolorem suum, ploratu ipsum laniante lugens filium suum prœmaturè ereptum, statim fecit ei imaginem; & hominem jam anteà mortuum, nunc ut Deum honorant: tum peccato mancipatis mysteria diesque festos dederunt. Deindè lapsu temporis invalescens impia consuetudo, servata est ut legalis: & contumaciam Principum mandatis culta fuêre sculptilia. Et quos non poterant homines præsentibus eorum vultibus honorare quòd procul habitarent, vultum eorum quorum remota erat figura, expresserunt, regique apud ipsos honorando publicam statuerunt imaginem: ut suo in ejusmodi effigiem, studio absenti tanquam præsenti blandirentur. Tum in ejus adoratione confirmârunt eos qui fraudem ipsorum ignorabant: tum demùm opificis honorem ad opificia deflexerunt. Nam ille fortassis qui potenti placere cupiebat, formam affectavit, quammaximè potuit pulcherrimam tribuens illi figuram: Factumque est ut hoc pleró sque alliceret homines propter præcipitem eorum de venustate delectationem, & hominem qui paulò ante honorabilis erat, mox numen crediderint. Fuit autem id mundo insidiosum, eò quòd homines sponte aut vi coluerint ea, & Dei nomen quod alii incommunicabile est, lignis ac lapidibus imposuerint. Prætereà non satis fuit illis à cognitione Dei aberrâsse, verùm cùm in bello tam graviter magno versarentur in stoliditate sua viventes, maximi momenti mala pacem vocavêre.

Versio VULG. LAT.

23 Aut enim filios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia facientes, aut insaniæ plenas vigilias habentes,
24 Neque vitam, neque nuptias mundas jam custodiunt, sed alius alium per invidiam occidit, aut adulterans
25 contristat. Et omnia commista sunt, sanguis, homicidium, furtum & fictio, corruptio & infidelitas, turbatio
26 & perjurium, tumultus bonorum, Dei immemoratio, animarum inquinatio, nativitatis immutatio, nuptiarum inconstantia, inordinatio mœchiæ & impudicitiæ.
27 Infandorum enim idolorum cultura, omnis mali causa
28 est, & initium & finis. Aut enim dum lætantur, insaniunt: aut certè vaticinantur falsa, aut vivunt injustè,
29 aut pejerant citó. Dum enim confidunt in idolis, quæ sine anima sunt, male jurantes noceri se non spe-
30 rant. Utraque ergò illis evenient dignè, quoniam malè senserunt de Deo, attendentes idolis, & jurave-
31 runt injustè, in dolo contemnentes justitiam. Non enim juratorum virtus, sed peccantium pœna perambulat semper injustorum prævaricationem.

CAP. XV.

1 Tu autem Deus noster, suavis & verus es, patiens, & misericordia disponens omnia.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

23 Ἢ γὰρ τεκνοφόνους τελετὰς, ἢ κρύφια μυστήρια, † ἢ ἐμμανεῖς ἐξ
24 ἄλλων θεσμῶν κώμους ἄγοντες, † Οὔτε βίους οὔτε γάμους καθαροὺς ἔτι φυλάσσουσιν, † ἕτερος δ' ἕτερον ἢ λοχῶν ἀναιρεῖ, ἢ νοθεύων ὀδυνᾷ.
25 † (ο) Πάντας δ' ἐπιμὶξ ἔχει αἷμα καὶ φόνος, κλοπὴ καὶ δόλος,
26 † φθορὰ, ἀπιστία, ταραχὴ, ἐπιορκία, † (π) θόρυβος ἀγαθῶν, Χάριτος ἀμνηστία, † ψυχῶν μιασμὸς, γενέσεως ἐναλλαγὴ, † γάμων
27 ἀταξία, καὶ ἀσέλγεια. † Ἡ γὰρ τῶν ἀνωνύμων εἰδώλων θρησκεία
28 † παντὸς ἀρχὴ κακοῦ καὶ αἰτία καὶ πέρας ἐστίν. † Ἢ γὰρ εὐφραινόμενοι μεμήνασιν, † ἢ προφητεύουσι ψευδῆ, † ἢ ζῶσιν ἀδίκως, ἢ (ρ) ἐπι-
29 ορκοῦσι ταχέως. † Ἀψύχοις γὰρ πεποιθότες εἰδώλοις, † κακῶς
30 ὀμόσαντες ἀδικηθῆναι οὐ προσδέχονται. † Ἀμφότερα δὲ αὐτοὺς μετελεύσεται τὰ δίκαια, † ὅτι κακῶς ἐφρόνησαν περὶ Θεοῦ (σ) προσχόντες εἰδώλοις, † καὶ ἀδίκως ὤμοσαν ἐν δόλῳ καταφρονήσαντες
31 ὁσιότητος. † Οὐ γὰρ ἡ τῶν (τ) ὀμνυομένων δύναμις, ἀλλ' ἡ τῶν ἁμαρτανόντων δίκη † ἐπεξέρχεται ἀεὶ τὴν τῶν ἀδίκων παράβασιν.

MS.A. (ο) Πάντα (π) τάραχος, (ρ) ἐφιορκοῦσιν (σ) προσέχοντες (τ) ὀμνυμένων

ΚΕΦ. ιε'.

1 † Σὺ δὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν χρηστὸς καὶ ἀληθὴς, † μακρόθυμος (α) καὶ ἐν ἐλέει διοικῶν τὰ πάντα. MS.A. (α) καὶ ἐλέει

Cum Translatione LATINA.

Aut enim filios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia facientes, aut insaniæ plena, ex aliis ritibus commessationes agentes, 23
Neque vitas atque nuptias mundas jam custodiunt; & alius alium aut per insidias occidit, aut adulterans contristat. 24
Et omnia commista sunt, sanguis, & homicidium, furtum, & dolus, corruptio, infidelitas, turbatio, perjurium, tumultus bonorum, 25
Gratiæ immemoratio, animarum inquinatio, nativitatis immutatio, nuptiarum inordinatio, mœchia, & impudicitia. 26
Infandorum enim cultura idolorum omnis mali initium est, & causa, & finis. 27
Aut enim dum lætantur, insaniunt; aut vaticinantur falsa, aut vivunt injustè, aut perjurant citò. 28
Dum enim confidunt idolis, quæ sine anima sunt; malè jurantes noceri se non sperant. 29
Utraque autem illos insequentur jura, quoniam malè senserunt de Deo, attendentes idolis, et injustè in dolo juraverunt contemnentes justitiam. 30
Non enim eorum, per quos juratur, virtus, sed peccantium judicium insurgit semper super injustorum prævaricationem. 31

CAP. XV.

Tu autem Deus noster suavis, et verus es, et patiens, et in misericordia disponens omnia. 1

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

23 [illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]

1 [illegible]
[illegible]

* Eísque serviviftis, liberos vestros occidentes, & occulta mysteria facientes: & insanîstis in architectandis aliis rebus mundanis, 23
Quarum causâ neque incolatus vester, neque nuptiæ vestræ puræ erant, neque circunspectæ; sed alter socium suum fraudulenter occîdit, & fornicatione corrumpit; & quidem ipsiusmet collega corrumpit eum. 24
Omnia denique permista erant sanguine & cæde, furto, fraude, & corruptelâ, perfidiâ, tumultu, atque perjurio. 25
Quæ omnia perturbationem afferunt perpetrantibus ea, ne sint beneficii memores, sed animas contaminent, & nuptias natis inordinatè commutent. 26
Adulterium impudicitiæ conversationum idolorum eorum infandorum, & eorum cultus, origo est omnis mali, & causa corruptelæ. 27
Sive delectentur, inquinantur; sive vaticinentur, mentiuntur; sivè vivant, impiè agunt; sive falsò jurent, haud comprobant. 28
In his enim qui idolis confidunt, nullum est emolumentum; & malè jurantes, haud putant se pœnas luituros. 29
Duo illis justè evenient, quia malè de Deo senserunt, respicientes idola; & vili cum injustitia jurârunt, contemnentes veritatem. 30
Neque verò tanta vis punitionis est propter jusjurandum; sed pœna peccati scelestorum, & damnatio iniquorum est id quod perpetrârunt. 31

CAP. XV.

Tu verò Deus noster, benignus es & sanctus, longanimis, & summè bonus, & omnium nutritor. 1

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

23 * لان الذين كانوا يقتلون اولادهم * او يعملون اسرارا مكتومه * او يرقصون هايمين من
24 تلقاء سرايع اخر * لم يكونوا يحفظون سيرتهم ولا تزويجهم * بل كان الواحد اذ يكمن للاخر
25 فيقتله . واما يلاطفه فيهدده بما يوجعه * فصارت امورهم كلها تختلط فيها الدم والقتل *
26 السرقه والغش * الفساد * نقص الشكر * وعدم الامانه * الخبث * تشويش الصالحات * نسيان
27 الانعام * دنس النفوس * ابتذال الولاده * نقص ترتيب الزواج * الفسق والشبق * لان عباده
28 الاصنام التي لا اسما لها * هي ابتداء كل شر * وعلته وغايته * لان عبدتها ان فرحوا
29 انتقموا * واما يتنباون فيكذبون * كذبا * واما يعيشون ظلما * واما يحلفون سريعا * لانهم
30 اذ يتوكلون على اصنام لا نفوس لها * يقسمون قسما رديا * وما يحتملون ان يظلموا * وسيدهمهم
الطايلات المقسطات كلتاهما * انهم اعتقدوا في الله معتقدا رديا * اذ اصغوا الي الاصنام *
31 وانهم حلفوا ظلما * واهونوا بالبر * لان ليس من قبل قوة ما حلفوا به * بل على ما توجبه
طايلة ما اخطاوا فيه * تخرج القضيه على معصية الظالمين دايما *

* الفصل الخامس عشر *

1 * وانت يا الهنا خير حق ممهل * ومدبر كافة البرايا برحمة *

Nam qui suos occidebant liberos, aut occulta mysteria celebrabant, aut ob alienorum causam rituum bacchantes tripudiabant; 23
Neque vitæ institutum, neque connubia sua tuebantur; sed alter insidias alteri tendens, interficiebat illum; aut blandiens ei, rebus dolore plenis terrebat. 24
Adeóque in cunctis eorum actionibus mistus erat sanguis ac cædes, furtum & dolus, corruptela, ingratitudo, infidelitas, malitia, perturbatio operum bonorum, 25
Beneficiorum oblivio, animarum contaminatio, partûs commutatio, connubiorum inordinatio, adulterium, & lascivia. 26
Infandorum enim cultus idolorum omnis mali principium, causa, & finis est. 27
Nam cultores eorum si lætentur, ulciscuntur; sive prophetent, mendacia comminiscuntur; sive vivant, perversè; sive mala committant, præcipitanter. 28
Inanimatis enim idolis confisi scelerato jurejurando pejerant, nec opprimi se patiuntur. 29
At duæ justæ involvent eos pœnæ, tum quòd iniquam de Deo sententiã habuerint attendentes idolis, tum quòd falsò jurârint & justitiam spreverint. 30
Non enim ex ejus per quod juraverunt potentiâ, sed prout ejus exigit pœna in quo deliquerunt, semper prodit sententia in rebellionem nefariorum. 31

CAP. XV.

Tu autem O Deus noster, bonus es, verax, longanimis, & omnes creaturas misericorditer gubernans, 1

Versio VULG. LAT.

2 Etenim si peccaverimus, tui sumus, scientes magnitudinem tuam: & si non peccaverimus, scimus quoniam
3 apud te sumus computati. Nosse enim te, consummata justitia est: & scire justitiam, & virtutem tuã, radix est
4 immortalitatis. Non enim in errorem induxit nos hominum malæ artis excogitatio, nec umbra picturæ labor sine fructu, effigies sculpta per varios colores,
5 Cujus aspectus insensato dat concupiscentiam, & di-
6 ligit mortuæ imaginis effigiem sine anima. Malorum amatores digni sunt qui spem habeant in talibus, & qui
7 faciunt illos, & qui diligunt, & qui colunt. Sed & figulus mollem terram premens, laboriosè fingit ad usus nostros unumquodque vas, & de eodem luto fingit quæ munda sunt in usum vasa, & similiter quæ his sunt contraria: horum autem vasorum quis
8 sit usus, judex est figulus. Et cum labore vano deum fingit de eodem luto, ille qui paulò antè de terra factus fuerat, & post pusillum reducit se unde acceptus est,
9 repetitus animæ debitum quam habebat. Sed cura est illi, non quia laboraturus est, nec quoniam brevis illi vita est, sed concertatur aurificibus & argentariis: sed & ærarios imitatur, & gloriam præfert,
10 quoniam res supervacuas fingit. Cinis est enim cor ejus, & terra supervacua spes illius, & luto vilior vita
11 ejus: Quoniam ignoravit qui se finxit, & qui inspiravit illi animam quæ operatur, & qui insufflavit ei spiritum vitalem.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

2 † Καὶ γὰρ ἐὰν ἁμάρτωμεν, Σοί ἐσμεν, εἰδότες Σου τὸ κράτος. † οὐχ
3 ἁμαρτησόμεθα δὲ, εἰδότες ὅτι Σοὶ λελογίσμεθα. † Τὸ γὰρ ἐπίστασθαί Σε, ὁλόκληρος δικαιοσύνη, † καὶ εἰδέναι (β) τὸ κράτος Σου ῥίζα
4 ἀθανασίας. † Οὔτε γὰρ ἐπλάνησεν ἡμᾶς ἀνθρώπων κακότεχνος ἐπίνοια, οὐδὲ σκιαγράφων πόνος ἄκαρπος, † εἶδος σπιλωθὲν χρώμασι διηλλαγμένοις·
5 † Ὧν ὄψις ἄφροσιν (γ) εἰς ὄνειδος ἔρχεται,
6 † ποθεῖ τε νεκρᾶς εἰκόνος εἶδος (δ) ἄπνουν. † Κακῶν ἐρασταὶ ἄξιοί τε τοιούτων ἐλπίδων, † καὶ οἱ δρῶντες, καὶ οἱ ποθοῦντες, καὶ οἱ
7 σεβόμενοι. † Καὶ γὰρ κεραμεὺς ἁπαλὴν γῆν θλίβων ἐπίμοχθον, † πλάσσει πρὸς ὑπηρεσίαν ἡμῶν (ε) ἕκαστον, † ἀλλ' ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ ἀνεπλάσατο † τά τε τῶν καθαρῶν ἔργων δοῦλα σκεύη, † τά τε ἐναντία, (ζ) πάνθ' ὁμοίως· † τούτων δὲ ἑκατέρου τίς ἑκάστου ἐστὶν ἡ
8 χρῆσις, † κριτὴς ὁ πηλουργός. † Καὶ κακόμοχθος θεὸν μάταιον (η) ἐκ τοῦ αὐτοῦ πλάσσει πηλοῦ, † ὃς πρὸ μικροῦ ἐκ γῆς γενηθεὶς † μετ' ὀλίγον πορεύεται ἐξ ἧς ἐλήφθη, † τὸ τῆς ψυχῆς ἀπαιτηθεὶς
9 χρέος. † Ἀλλ' ἔστιν αὐτῷ φροντὶς οὐχ ὅτι μέλλει κάμνειν, † οὐδ' ὅτι βραχυτελῆ βίον ἔχει, † ἀλλ' ἀντερείδεται μὲν χρυσουργοῖς καὶ ἀργυροχόοις, † χαλκοπλάστας τε μιμεῖται, † καὶ δόξαν ἡγεῖται ὅτι κίβδηλα πλάσσει.
10 † Σποδὸς ἡ καρδία αὐτοῦ, † καὶ γῆς εὐτελεστέρα ἡ ἐλπὶς αὐτοῦ,
11 † πηλοῦ τε ἀτιμότερος ὁ βίος αὐτοῦ. † Ὅτι ἠγνόησε τὸν (θ) πλάσαντα αὐτὸν, † καὶ τὸν ἐμπνεύσαντα αὐτῷ ψυχὴν ἐνεργοῦσαν, † καὶ ἐμφυσήσαντα πνεῦμα ζωτικόν.

MS. A. (β) σου τὸ κράτος (γ) εἰς ὄρεξιν ἔρχεται, (δ) ἀγνοῦν. (ε) ἓν ἕκαστον, (ζ) πάντα ὁμοίως· (η) πλάσσει ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ, (θ) ποιήσαντα

Cum Translatione LATINA,

Etenim si peccaverimus; tui sumus, scientes (a) 2
potentiam tuam. Non peccabimus autem, scientes, quoniam tui sumus deputati. Nosse enim te con- 3
summata justitia est, & scire virtutem tuam, radix est immortalitatis. Non enim in errorem in- 4
duxit nos hominum malæ artis excogitatio, neque (b) adumbrantium labor sine fructu effigies sculpta per varios colores: Quorum aspectus insensatis 5
in (c) opprobrium venit, & diligit mortuæ imaginis effigiem sine anima. Malorum amatores & 6
digni, qui spem habeant in talibus, & qui faciunt, & qui diligunt, & qui colunt. Nam & figulus 7
mollem terram premens laboriosè fingit ad usum nostrum unumquodque vas: sed de eodem luto finxit & ea, quæ mundis operibus serviunt vasa, & similiter omnia quæ his sunt contraria: Horum autem utriusque, quis cujusque sit usus, judex est figulus. Et malè laborans Deum vanum fingit de eodem luto, 8
ille, qui paulò antè de terra factus, post pusillum abit in eam, unde acceptus est, repetitus animæ debitum. Sed cura est illi, non quia laboraturus 9
est, nec quoniam brevis ipsi vita est: sed concertat aurificibus, & argentariis, & ærarios imitatur, & gloriam putat, quoniam res adulterinas fingit. Cinis est cor ejus, & terra magis supervacua spes 10
illius, & luto vilior vita illius: Quoniam igno- 11
ravit eum qui se finxit, & qui inspiravit sibi animam, quæ operatur, & qui insufflavit spiritum vitalem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

2 * ܐܢ ܢܚܛܐ. ܕܝܠܟ ܚܢܢ. ܕܝܕܥܝܢ ܚܢܢ ܚܝܠܟ. ܡܟܝܠ ܕܝܢ ܠܐ ܢܚܛܐ. ܕܕܝܠܟ
3 ܡܬܚܫܒܝܢܢ. * ܡܫܡܠܝܘܬܐ ܓܝܪ ܕܟܐܢܘܬܐ. ܕܢܕܥ ܐܢܫ ܠܟ. ܘܕܢܕܥ ܐܢܫ ܫܪܪܟ. ܥܩܪܐ ܗܘ
4 ܕܠܐ ܡܝܘܬܐ. * ܠܐ ܓܝܪ ܐܛܥܝܘܟܘܢ ܥܒܕܐ ܕܐܝܕܝܗܘܢ ܕܒܢܝ ܐܢܫܐ. ܣܪܝܩܘܬܗܘܢ. ܛܠܠܐ ܕܟܬܒܝܗܘܢ.
5 ܠܐܝܬ ܐܝܕܝܗܘܢ. ܕܠܝܬ ܒܗ ܦܐܪܐ. ܐܠܐ ܕܡܘܬܐ ܣܪܝܩܬܐ ܘܨܠܡܐ ܡܫܚܠܦܐ. * ܩܕܡ ܣܟܠܐ.
6 ܗܢܐ ܗܘ ܪܓܝܓܐ ܕܚܕܝܢ ܒܡܝܬܘܬܐ. ܨܒܘܬܐ ܕܠܝܬ ܒܗ ܪܘܚܐ. * ܦܥܠܐ ܒܝܫܐ.
ܒܝܫܐ. ܘܫܘܝܢ ܗܘ ܣܒܪܐ ܠܗܘܢ. ܐܝܟ ܕܡܬܟܬܫܝܢ ܥܠܝܗܘܢ: ܘܪܚܡܝܢ ܠܗܘܢ:
7 ܘܦܠܚܝܢ ܠܗܘܢ. * ܗܐ ܓܝܪ ܦܚܪܐ ܕܠܝܫ ܛܝܢܐ ܪܟܝܟܐ ܒܠܐܝܘܬܐ. ܘܥܒܕ ܡܢܗ
ܡܐܢܐ ܠܬܫܡܫܬܐ. ܡܢܗ ܡܢ ܛܝܢܐ ܗܘ ܥܒܕ ܡܐܢܐ ܕܟܝܐ ܠܬܫܡܫܬܐ. ܘܡܐܢܐ ܠܐ
8 ܕܟܝܐ ܠܬܚܫܝܚܬܗܘܢ. ܘܗܘ ܥܒܕ ܦܚܪܐ ܡܦܪܫ ܠܟܠ ܚܕ ܠܬܫܡܫܬܗ. * ܘܡܢܗ ܕܡܢܗ
ܒܥܡܠܐ ܒܝܫܐ ܡܨܝܪ ܐܠܗܐ ܠܣܪܝܩܘܬܐ. ܠܗܘ ܕܡܢ ܩܠܝܠ ܡܢ ܐܪܥܐ
9 ܐܬܒܪܝ. ܘܡܢ ܩܠܝܠ ܠܐܪܥܐ ܗܦܟ. ܘܬܒܥܝܢ ܠܗ ܦܘܪܥܢܐ ܕܢܦܫܐ. * ܘܡܬܥܩ ܠܗ
ܕܠܐ ܡܫܟܚ ܕܢܠܐܐ. ܘܠܐ ܗܘܐ ܡܛܠ ܕܗܘܐ ܩܠܝܠܐ ܚܝܘܗܝ ܐܘ ܢܓܝܪܐ. ܐܠܐ ܚܠܦ
ܕܚܝܐ ܕܕܗܒܐ ܘܕܣܐܡܐ ܘܕܢܚܫܐ. ܘܡܨܝܪܝܢ ܘܡܚܒܪܝܢ ܠܗ ܒܬܫܒܘܚܬܐ. ܘܡܥܢܝܢ
10 11 ܠܗ ܒܛܢܦܘܬܐ. * ܩܛܡܐ ܗܘ ܠܒܗ. ܘܣܒܪܐ ܗܘ ܥܦܪܐ. ܚܝܘܗܝ ܛܝܢܐ ܨܥܝܪܐ. * ܕܠܐ
ܝܕܥ ܠܗܘ ܕܓܒܠܗ. ܘܢܦܫܐ ܡܫܡܠܝܬܐ ܐܪܡܝ ܒܗ. ܘܪܘܚܐ ܕܚܝܐ ܢܦܚ ܒܗ.

* Quòd si peccemus, tui sumus, quia potentiam tuam novimus: at verò non peccabimus, quia tui censemur. Nam perfecta justitia est ut quis te cognoscat; & aliquem nôsse veritatem tuam, radix est immortalis. Non seduxit vos opus manuum hominum, vanitas eorum, umbra scripturarum eorum, labor manuum eorum, in quo nulli sunt fructus sed species inanes, & effigies mutabiles. In conspectu stolidorum hoc jucundum est, qui delectantur rebus mortuis, splendore in quo nullus est spiritus. Operarii sunt pessimi, & tali quidem spe digni qui pugnant pro ipsis, & diligunt ac colunt eos. Ecce enim figulus qui molle cœnum cum labore subigit, & ex eo vasa componit ad usum; ex eodem cœno vasa format munda in ministerium, & vasa immunda in usum illorum: & ipsemet artifex argillæ destinat unumquodque ad proprium ministerium: Et ex eadem improbo artificio deum ad vanitatem compingit illum quem nuper è terra vendicavit; mox autem in terram revertetur, & exigent ab eo debitum animæ. Præterea angitur quòd laborare non possit, non quòd sua ipsius vita brevis sit aut diuturna, sed caduca sit vita auri argentíque ac æris: quod cum impuritate figurantes & componentes, cum gloria erigunt. Cinis est cor ejus, spes terra, vita lutum infame: Quoniam eum qui finxit ipsum, & perfectam ei indidit animam, vitalémque spiritum inflavit in eum, ignorat.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

2 * فان اخطانا فلك نحن * وقد عرفنا عزتك * واذا لا نخطي فقد عرفنا اننا حسبنا لك وفي
3 4 خاصتك * لان المعرفة بك عدل كامل * ومعرفة عزتك اصل عدم الموت * لاننا ما اطلنا فكر
سوء صناعة الناس * ولا تعب تزويق لا يثمر نفعا * او نوع باصباغ تبدل الوانها عليه *
5 6 * التي منظرها يفضي بالغبي الي شهوتها * يتوق الي نوع صورة مايتة لا تمشي * فهم عاشقون
المساوي * يستحقون مثل هذه الامال * والذين يعملونها * والذين يصنعونها * والذين يعبدونها *
7 * لان الفاخراني اذا عرك الطين اللين * يعمل شيا واحدا يصلح لخدمة كل واحد منا * بل
يعمل من الطين بعينه اواني عبدات * الاواني الطاهرة * واضداد تلك كلها نظير تلك يعملها *
8 واستعمال كل واحد من هذا اخر * فالقاضي صانع الطين * والردي التعب يسوي من
ذلك الطين بعينه الاها عطلا * ذلك الذي منذ حين يسير سوي من الارض * وبعد مدة
9 قليلة سيذهب الي التي اخذ منها * يطالب بدين نفسه * بل الاهتمام عنده لا بانه مزمع ان
يسعي ويتعب * ولا بان له عمل مدة قصيرة بل ان يباري عمال الذهب وصانعي الفضة ويشابه
10 صانعي النحاس * اذ يسوي رذالة يقلدها شرفا * فقلبه رمادا * ورجاوه اسد حقارة من التراب * وعمره
11 اسد هوانا من الطين * لانه جهل من خلقه * ونفخ فيه نفسا عاقلة * ونفخ فيه روحا حيا *

* Quòd si peccemus, tui sumus, & potentiam tuam jam novimus: si verò minimè peccemus, in tuos tuámque proprietatem nos reputari novimus. Nam nôsse te, perfecta justitia est; & tuam nôsse potentiam, est immortalitatis origo. Neque enim seduxit nos pessima excogitatio artis humanæ, neque labor ornatûs nullam afferentis utilitatem, aut species cum tincturis colores suos super eam variantibus, Quarum aspectus insipientem ad sui concupiscentiam inducit, ut expetat speciem figuræ mortuæ non ambulantis. Sunt autem malorum amatores, & talibus digni expectationibus tam qui elaborant ea, quàm qui faciunt & colunt. Nam figulus molle pressans lutum, rem aliquam unicujusque nostrûm ministerio commodam componit: imò ex eodem luto vasa servilia, vasa nimirum munda, & his contraria omnia, illis quoad operam similia componit: cumque singulorum ex istis, alius sit usus, opifex argillæ arbiter est. Et improbi laboris homo ex ipsamet argilla Deum inutilem effingit: ille inquam qui nonnidum è terra conditus, post breve tempus ad eam redibit è qua desumptus est, de animæ suæ ratione poscendus. Imò cura apud ipsum est, non quòd ærumnam ac laborem sit passurus, neque quòd exigui temporis opera se maneat; sed ut imitetur aurifices & fabros argentarios, & adæquet fabros ærarios, componendo abominationem quam gloria munit. Sanè cor ejus cinis est, & spes ejus pulvere vilior, ætásque ipsius luto abjectior: Quoniam ignorat eum qui creavit ipsum, inspiravit in illum animam intelligentem, & spiritum vitalem inflavit in eum.

Versio VULG. LAT.

12 Sed & æstimaverunt lusum esse vitam nostram, & con-
versationem vitæ compositam ad lucrum, & oportere
13 undecunque etiam ex malo acquirere. Hic enim scit
se super omnes delinquere, qui ex terræ materia fragi-
14 lia vasa, & sculptilia fingit. Omnes enim insipientes,
& infelices supra modum animæ superbi, sunt inimi-
15 ci populi tui, & imperantes illi: Quoniam omnia
idola nationum deos æstimaverunt, quibus neque ocu-
lorum usus est ad videndum, neq; nares ad percipien-
dum spiritum, neque aures ad audiendum, neque digiti
manuum ad tractandum, sed & pedes eorum pigri ad
16 ambulandum. Homo enim fecit illos: & qui spiri-
tum mutuatus est, is finxit illos. Nemo enim sibi simile
17 homo poterit deū fingere. Cùm enim sit mortalis, mor-
tuum fingit manibus iniquis. Melior enim est ipse his
quos colit, quia ipse quidē vixit, cùm esset mortalis, illi
18 autē nunquā. Sed & animalia miserrima colunt: insen-
19 sata enim comparata his, illis sunt deteriora. Sed nec
aspectu aliquis ex his animalibus bona potest conspi-
cere. Effugerunt autē Dei laudem, & benedictionē ej⁹.

CAP. XVI.

1 PRopter hæc, & per his similia passi sunt dignè tor-
menta, & per multitudinem bestiarū exterminata sunt.
2 Pro quibus tormentis benè disposuisti populum tuum,
quibus dedisti concupiscentiam delectamenti sui, no-
vum saporem, escam parans eis ortygometram:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

12 † (ι) Ἀλλ' ἐλογίσαντο παίγνιον εἶναι τὴν ζωὴν ἡμῶν, † καὶ τὸν βίον πανη-
γυρισμὸν ἐπικερδῆ· † δεῖν γάρ (κ) φησιν ὅθεν δὴ κἂν ἐκ κακοῦ
13 πορίζειν. † Οὗτος γὰρ παρὰ πάντας οἶδεν ὅτι ἁμαρτάνει, † ὕλης
14 γεώδους (λ) εὔθραυστα σκεύη καὶ γλυπτὰ δημιουργῶν. † (μ) Πάντες
δ' ἀφρονέστατοι καὶ τάλανες ὑπὲρ (ν) ψυχὴν νηπίου, † οἱ ἐχθροὶ τοῦ λαοῦ
15 σου καταδυναστεύσαντες αὐτόν. † (ξ) Ὅτι καὶ πάντα εἴδωλα τῶν ἐθνῶν ἐλο-
γίσαντο θεούς, † οἷς οὔτε ὀμμάτων χρῆσις εἰς ὅρασιν, † οὔτε ῥῖνες εἰς συν-
ολκὴν ἀέρος, † οὔτε ὦτα ἀκούειν, † οὔτε δάκτυλοι χειρῶν εἰς ψηλάφησιν,
16 † καὶ οἱ πόδες αὐτῶν ἀργοὶ πρὸς ἐπίβασιν. † Ἄνθρωπος γὰρ ἐποίησεν
αὐτούς, † καὶ τὸ πνεῦμα δεδανεισμένος ἔπλασεν αὐτούς. † Οὐδεὶς (ο) γὰρ
17 αὐτῷ ὅμοιον ἄνθρωπος ἰσχύει πλάσαι θεόν· † Θνητὸς δὲ ὢν νεκρὸν
ἐργάζεται χερσὶν ἀνόμοις. † (π) κρείττων γάρ ἐστι τῶν (ρ) σεβασμάτων
18 αὐτοῦ, † ὧν αὐτὸς μὲν ἔζησεν, ἐκεῖνα δὲ οὐδέποτε. † Καὶ τὰ ζῷα δὲ
τὰ ἔχθιστα σέβονται, † ἀνοίᾳ γὰρ συγκρινόμενα τῶν ἄλλων ἐστὶ χείρονα.
19 † Οὐδ' ὅσον ἐπιποθῆσαι ὡς ἐν ζῴων ὄψει καλὰ τυγχάνει, † ἐκπέ-
φευγε δὲ καὶ τὸν τοῦ θεοῦ ἔπαινον καὶ τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ.

MS.A. (ι) Ἀλλὰ (κ) φασιν (λ) εὔθραστα (μ) Πάντων (ν) ψυχὰς νηπίων, (ξ) Ὅτι πάντα τὰ εἴδωλα (ο) γὰρ ἄνθρωπον ὅμοιον ἰσχύει (π) κρείσσων (ρ) σεβημάτων

ΚΕΦ. ιϛʹ.

1 † ΔΙὰ τοῦτο δι' ὁμοίων ἐκολάσθησαν ἀξίως, † καὶ διὰ πλήθους κνωδάλων
2 ἐβασανίσθησαν. † Ἀνθ' ἧς κολάσεως εὐεργετήσας τὸν λαόν σου,
† (α) εἰς ἐπιθυμίαν ὀρέξεως ξένην γεῦσιν, † τροφὴν ἡτοίμασας ὀρτυγο-
μήτραν,

MS.A. (α) οἷς εἰς

Sed æstimaverunt lusum esse vitam nostram, & vitæ modum nundinas compositas ad lucrum. O- 12
portere enim dicunt undecunque, etiam ex malo
acquirere. Hic enim scit super omnes se delinquere, 13
qui ex terræ materia fragilia vasa & sculptilia
fingit. Omnes autem insipientes & infelices su- 14
per animam infantis, inimici populi tui, imperan-
tes ei: Quoniam & idola omnium nationum De- 15
os æstimaverunt, quibus neque oculorum (d) usus
est ad videndum, neque nares ad percipiendum spi-
ritum, neque aures ad audiendum, neque digiti in
manibus ad tractandum, sed & pedes eorum pigri
ad ambulandum. Homo enim fecit illos: &, qui 16
spiritum mutuatus est, is finxit illos. Nemo enim
sibi similem homo potest Deum fingere: Cum sit 17
autem mortalis; mortuum fingit manibus iniquis.
Melior est enim ipse iis quos colit: quoniam ipse
quidem vixit, illi autem nunquam. Sed & ani- 18
malia miserrima colunt: (e) dementia enim compa-
rata aliis sunt deteriora; Neque, quatenus deside- 19
rentur, tanquam in animalium aspectu bona sunt:
effugerunt autem & Dei laudem, & benedictionem
eius.

CAP. XVI.

PRopter hoc per similia passi sunt dignè tormenta, 1
& per multitudinē bestiarum exterminati sunt.
Pro quibus tormentis bene disposuisti populū tuum, 2
quibus in concupiscentia appetitus, novum saporem
escam parasti ortygometram:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܘܡܣܬܒܪܝܢ ܠܥܘܡܪܐ ܕܚܝܝܗܘܢ ܓܘܚܟܐ. ܘܠܚܝܝܗܘܢ ܐܝܟ ܙܒܢܐ ܘܙܒܢܢܘܬܐ ܕܬܓܪܐ. 12
ܘܬܓܪܘܬܗ ܟܠܗ ܒܒܝܫܬܐ. * ܘܗܘ ܝܕܥ ܝܬܝܪ ܡܢ ܟܠ ܕܚܛܐ. ܗܘ ܕܡܢ ܗܘܠܐ 13
ܕܥܦܪܐ ܥܒܕ ܓܠܝܦܐ. ܘܦܠܚ ܠܗܘܢ. * ܟܠܗܘܢ ܣܟܠܝܢ ܐܢܘܢ. ܘܟܠ ܢܦܫܐ ܙܥܘܪܬܐ 14
ܣܢܐܘܗܝ ܕܥܡܟ ܡܫܬܠܛܝܢ ܒܗܘܢ. * ܡܛܠ ܕܢܣܒܘ ܦܬܟܪܐ ܕܥܡܡܐ 15
ܕܥܡܡܐ. ܐܠܗܐ ܐܢܘܢ. ܕܠܐ ܚܙܝܢ ܥܝܢܝܗܘܢ ܡܕܡ. ܘܠܐ ܢܚܝܪܝܗܘܢ ܡܪܝܚܝܢ ܐܐܪ. ܘܠܐ
ܐܕܢܝܗܘܢ ܫܡܥܢ. ܘܨܒܥܬܐ ܕܐܝܕܝܗܘܢ ܠܐ ܓܫܢ. ܘܪܓܠܝܗܘܢ ܒܛܝܠܢ ܡܢ ܗܠܟܬܐ.
* ܡܛܠ ܕܒܪܢܫܐ ܥܒܕ ܐܢܘܢ. ܘܪܘܚܐ ܕܐܢܫܐ ܥܘܠܐ ܓܒܠ ܐܢܘܢ. ܘܐܢܫ ܡܢܗܘܢ ܠܐ ܡܫܟܚ 16
ܕܢܥܒܕ ܐܠܗܐ ܐܝܟ ܒܪܢܫܐ. * ܗܘ ܡܝܘܬܐ. ܘܒܐܝܕܝܐ ܥܘܠܬܐ ܡܝܬܐ ܓܒܠ. ܗܘ 17
ܡܝܬܪ ܗܘ ܡܢ ܕܚܠܬܗ. ܕܗܘ ܡܫܟܚ ܕܢܚܐ. ܘܗܢܘܢ ܠܐ ܡܫܟܚܝܢ. * ܐܦ ܚܝܘܬܐ 18
ܣܢܝܬܐ ܦܠܚܝܢ ܒܫܛܝܘܬܐ. ܘܗܢܝܢ ܒܨܝܪܢ ܡܢ ܗܠܝܢ. * ܕܝܠܗܘܢ ܚܙܘܐ ܕܚܝܘܬܐ. 19
ܕܢܣܒܘ ܐܝܟ ܛܒܬܐ. ܘܥܪܩܘ ܡܢ ܫܘܒܚܗ ܕܐܠܗܐ. ܘܡܢ ܒܘܪܟܬܗ.

* ܩܦܠܐܘܢ * ܝܘ *

* ܡܛܠ ܗܢܐ ܐܬܢܓܕܘ ܟܕ ܫܘܝܢ ܗܘܘ. ܐܝܟ ܕܒܟܠ ܪܚܫܐ ܘܪܡܫܐ ܐܬܡܚܝܘ. 1
* ܘܥܡܟ ܕܝܢ ܣܓܝܐܬܐ ܛܒܬܐ ܥܒܕܬ ܥܡܗܘܢ. ܘܐܝܬܝܬ ܠܗܘܢ ܡܐܟܘܠܬܐ ܢܘܟܪܝܬܐ ܠܪܓܬܗܘܢ. 2
ܘܣܠܘܝܐ ܐܝܬܝܬ ܠܗܘܢ ܠܪܓܬܗܘܢ.

Imò incolatum vitæ suæ lusum reputant, & 12
vitam suam tanquam emptionem & rem em-
ptam mercatoris. Tota hujus mercatura in
malo consistit, Et ipse meliùs quàm omnes 13
novit se peccare, qui ex terrea materia scul-
ptilia fabricat, iisque servit. Omnes isti 14
insipientes sunt ac infelices, & in parvi ani-
mam hostes populi tui vim exercent: Eò 15
quòd omnia simulachra gentium deos arbi-
trentur, quorum neque oculi quicquam vi-
dent, neque nares aërem olfaciunt nec au-
res audiunt, neque digiti manuum reptant,
& pedes ad gressum sunt inhabiles. Quan- 16
doquidem homo fabricavit eos, & spiritus
hominis scelerati eosdem finxit: nemo autem
illorum fabricare potest deum homini simi-
lem. Ipse mortalis est, & manibus nefariis 17
mortuos effinxit; ipse tamen præstantior est
suo numine, quoniam ipse vivere potest, illa
verò non possunt. Turpia quoque anima- 18
lia stultè colunt: & isti sunt illis deterio-
res; Quòd aspectum animalium *adeò* expe- 19
tiverint, ut quasi rem bonam acceperint, à
gloria verò Dei ejusque benedictione abscesserint.

CAP. XVI.

PRoptereà puniti fuerunt prout mereban- 1
tur, quoniam omnigeno reptili & insecto
percussi fuerunt. Erga populum verò tuum 2
plurimis usus es beneficiis, escam adducens
peregrinam appetitui eorum, & alimentum
coturnicis adducens eis pro appetentia eo-
rum.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

12 * لكنهم احسبوا حياتنا لعبا * وعمرنا موسوما للسلب * لانه قال انه محتاج * فمن هاهنا
13 يكتسب من الشر * فهذا قد علم انه يخطي اكثر من الكافة * اذ ابدع اصناما منحوتة
14 من الهيولي الارضية سريعا اضمحلالها * فكلهم جهال اغبياء * وكل الموتي من شعبك
15 المتسلطون عليه * اكثر غباوة من نفس طفل * لانهم احسبوا جميع اصنام الامم الهة
التي لا يمكنها استعمال اعينها في النظر * ولا انوفها في استجذاب الهواء * ولا اذانها في الاستماع *
16 ولا اصابع ايديها في التجسس * وارجلها باطلة عن المشي * لان انسان عملها * والروح
17 المقترض جبلها * ولم يقدر انسان ان يخلق مثاله الاها * لانه ممات يعمل بايدي اثمة ميتا *
18 لانه افضل من معبوداته * لانه هو قد عاش * واما تلك فلم تعش قط * والحيوانات التي
19 الهوها يعبدونها بغباوة * وهي المقايسة اشر من غيرها من المعبودات * وما كان من السوء
قد بلغ باحدهم الي منظر الحيوانات * فقد هرب بذلك مدح الله وكرامته *

* الفصل السادس عشر *

1 * فلهذا عذبوا بنظاير معبوداتهم عدلا * وعوقبوا بكثرة الدواب الذميمة * واحسنت الي
2 شعبك بازاء عذابهم * وسوغت لهم السلوي طعاما لاشتهائهم ان يذوقوا طعمة غريبة *

Verùm isti vitam nostram ludum existi- 12
mant, & nostram ætatem prædæ desti-
natam. Nam quia dicit egenum se esse,
hinc est ut lucrum ex malo quæritet.
Et iste quidem novit se graviùs pec- 13
care quàm omnes, dum idola fabricat
excisa è materia terrestri brevi dissol-
venda. Imò omnes insipientes sunt ac 14
stolidi; omnésque mortui inter populum
tuum, qui dominantur in eum, stultiores
sunt animo pueri; Quia cuncta Gen- 15
tium idola deos æstimant, quibus impos-
sibilis est usus oculorum ad videndum,
& narium ad attrahendum aërem, au-
rium ad audiendum, & digitorum ma-
nuum ad palpandum; & quorum pedes
ad gradiendum inutiles. Nam homo fe- 16
cit ea, & spiritus mutuò acceptus effin-
xit illa: nec valet homo similem sibi de-
um creare; Quoniam ipse mortalis sce- 17
leratis manibus mortuum fabricat; quo-
niam ipse præstantior est numinibus su-
is: quandoquidem ipse quidem vixit,
illa verò nunquam vixêre. Prætereà 18
belluas quas derident, stultè colunt;
quæ comparatæ, sunt aliis numinibus
deteriores. Pérque appetentiam aspe- 19
ctûs animalium, quâ quis eorum tan-
gitur, laudem & honorem Dei refugit.

CAP. XVI.

Quamobrem per similia numinibus 1
suis justè puniti sunt, & per multitu-
dinem bestiarum despectarum. Populo 2
verò tuo, contra cruciatum illorum, be-
nefecisti; & parâsti eis coturnicem in
cibum, propter appetentiam eorum gu-
standi saporem peregrinum.

Versio VULG. LA.

3 Ut illi quidem concupiscentes escâ propter ea, quæ illis
ostensa & missa sunt; etiam à necessaria concupiscen-
tia averterentur. Hi autem in brevi inopes facti, novâ
4 gustaverunt escam. Oportebat enim illis sine excu-
satione quidem supervenire interitum exercentibus
tyrannidem: his autem tantùm ostendere quemadmo-
5 dum inimici eorum exterminabantur. Etenim cum il-
lis supervenit sæva bestiarum ira, morsibus perverso-
6 rum colubrorum exterminabantur. Sed non in per-
petuum ira tua permansit, sed ad correptionem in bre-
vi turbati sunt, signum habentes salutis ad commemo-
7 rationem mandati legis tuæ. Qui enim conversus est,
non per hoc, quod videbat, sanabatur, sed per te omni-
8 um salvatorē: In hoc autē ostendisti inimicis nostris,
9 quia tu es, qui liberas ab omni malo. Illos enim locu-
starum & muscarū occiderunt morsus, & non est inven-
ta sanitas animæ illorum: quia digni erant ab hujus-
10 cemodi exterminari. Filios autem tuos, nec draconū
venenatorū vicerunt dentes: misericordia enim tua ad-
11 veniens sanabat illos. In memoria enim sermonū tu-
orum examinabantur, & velociter salvabantur, ne in
altam incidentes oblivionem, non possent tuo uti ad-
12 jutorio. Etenim neque herba, neq; malagma sanavit
13 eos, sed tuus, Dñe, sermo, qui sanat omnia. Tu es enim,
Dñe, qui vitæ & mortis habes potestatem, & deducis
14 ad portas mortis, & reducis: Homo autem occidit
quidem per malitiam, & cùm exierit spiritus, non re-
vertetur, nec revocabit animam quæ recepta est:

Versio GRÆCA LXX. Interp.

3 Ἵνα ἐκεῖνοι μὲν ἐπιθυμοῦντες τροφὴν, †(β) διὰ τὴν εἰδέχθειαν τῶν ἐπαπ-
εσταλμένων † καὶ τὴν ἀναγκαίαν ὄρεξιν ἀποστρέφωνται. †(γ) αὐτοὶ δὲ ἐπ'
4 ὀλίγον ἐνδεεῖς γενόμενοι † καὶ ξένης μετάσχωσι γεύσεως. † Ἔδει γὰρ
ἐκείνοις μὲν ἀπαραίτητον ἔνδειαν ἐπελθεῖν τυραννοῦσι, † τούτοις δὲ
5 μόνον δειχθῆναι πῶς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν ἐβασανίζοντο. † Καὶ γὰρ
ὅτε αὐτοῖς δεινὸς ἐπῆλθε θηρίων θυμὸς, † δήγμασί τε σκολιῶν
6 διεφθείροντο ὄφεων, † Οὐ μέχρι τέλους ἔμεινεν ἡ ὀργή σου. † Εἰς
νουθεσίαν δὲ πρὸς ὀλίγον ἐταράχθησαν, † σύμβολον ἔχοντες σωτηρίας,
7 εἰς ἀνάμνησιν ἐντολῆς (δ) νόμου σου. † Ὁ γὰρ ἐπιστραφεὶς οὐ διὰ τὸ
8 θεωρούμενον ἐσώζετο, † ἀλλὰ διὰ σὲ τὸν πάντων σωτῆρα. † Καὶ ἐν
τούτῳ δὲ ἔπεισας τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, † ὅτι σὺ εἶ ὁ ῥυόμενος ἐκ παντὸς
9 κακοῦ. † Οὓς μὲν γὰρ ἀκρίδων καὶ μυιῶν ἀπέκτεινε δήγματα, † καὶ οὐχ
εὑρέθη ἴαμα τῇ ψυχῇ αὐτῶν, † ὅτι ἄξιοι ἦσαν ἀπὸ τοιούτων κολα-
10 σθῆναι. † Τοὺς δὲ υἱούς σου οὐδὲ ἰοβόλων δρακόντων ἐνίκησαν ὀδόντες,
11 † τὸ ἔλεος γάρ σου ἀντιπαρῆλθε καὶ ἰάσατο αὐτούς. † Εἰς γὰρ ὑπόμνησιν
τῶν λογίων σου (ε) ἐνεκεντρίζοντο, † καὶ ὀξέως διεσώζοντο, † ἵνα μὴ εἰς
βαθεῖαν ἐμπεσόντες λήθην, ἀπερίσπαστοι γένωνται τῆς σῆς εὐεργεσίας.
12 † Καὶ γὰρ οὔτε βοτάνη οὔτε μάλαγμα ἐθεράπευσεν αὐτοὺς, † ἀλλὰ ὁ
13 σὸς κύριε λόγος ὁ (ζ) πάντα ἰώμενος. † Σὺ γὰρ ζωῆς καὶ θανάτου
ἐξουσίαν ἔχεις, † καὶ κατάγεις εἰς πύλας ᾅδου καὶ ἀνάγεις. † Ἄν-
14 θρωπος δὲ ἀποκτέννει μὲν τῇ κακίᾳ αὐτοῦ, † ἐξελθὸν δὲ πνεῦμα οὐκ
ἀναστρέφει, οὐδὲ ἀναλύει ψυχὴν παραληφθεῖσαν.

MS. A. (β) διὰ τὴν δειχθεῖσαν τῶν (γ) οὗτοι (δ) νόμον (ε) ἐνεκεντρίζοντο,
(ζ) πάντας

Cum Translatione LATINA.

Ut illi quidem concupiscentes escam, propter (a) o- 3
diosam deformitatem eorum quæ immissa sunt, etiam
à necessaria concupiscentia averterentur: hi au-
tem in brevi inopes facti etiam novam gustarent
escam. Oportebat enim illis quidem inevitabilem 4
supervenire inopiam exercentibus tyrannidem, his
autem tantum ostendi, quemadmodum inimici ip-
sorum exterminabantur. Etenim cum his super- 5
venit sæva bestiarum ira, & morsibus perver-
sorum colubrorum exterminabantur; Non usque 6
in finem ira tua permansit: sed ad correptionem
in brevi turbati sunt, signum habentes salutis ad
cōmemorationem mandati legis tuæ. Qui enim con- 7
versus est; non per hoc, quod videbat, sanabatur,
sed per te omnium salvatorem. Et in hoc autem 8
ostendisti inimicis nostris, quia tu es qui liberas
ab omni malo. Illos enim locustarum & musca- 9
rum occiderunt morsus, & non est inventa sanitas
animæ illorum, quia digni erant ab hujusmodi ex-
terminari. Filios autem tuos, nec venenatorum 10
draconum vicerunt dentes. Misericordia enim tua
ex adverso adveniens sanabat illos. In memo- 11
riam enim sermonum tuorum examinabantur, &
velociter salvabantur, ne in altam incidentes ob-
livionem non possent uti tuo adjutorio. Etenim 12
neq; herba, neq; malagma sanavit eos, sed tuus Do-
mine sermo, qui sanat omnia. Tu enim vitæ & 13
mortis habes potestatem, & deducis ad portas in-
ferni, & reducis. Homo autem occidit quidem 14
per malitiam suam, egressum autem spiritum non facit reverti, nec revocat animam, quæ recepta est.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

3 * ܡܐܟܘܠܬܐ ܠܪܓܝܓܐ ܫܕܪܬ ܠܗܘܢ. ܘܒܪ̈ܓܝܓܬܗܘܢ ܐܬܗܦܟܘ. ܘܩܠܝܠ
ܡܕܡ ܫܐܠܝܢ ܗܘܘ. ܐܬܒܣܡܘ ܒܡܐܟܘܠܬܐ ܕܠܐ ܝܕܥܝܢ ܗܘܘ. ܘܐܬܚܝܠܘ. ܘܠܐ ܟܠܝܬ
4 ܡܢܗܘܢ ܡܕܡ ܕܡܬܒܥܐ ܠܗܘܢ. * ܠܗܢܘܢ ܡܛܠ ܛܢܦܘܬܗܘܢ ܘܥܘܠܗܘܢ
5 ܟܦܢܐ ܘܡܣܟܢܘܬܐ ܫܕܪܬ. ܠܗܠܝܢ ܕܝܢ ܚܘܝܬ ܕܢܓܕܬ ܒܥܠܕܒܒܝܗܘܢ. * ܘܥܠ ܗܠܝܢ
6 ܚܡܬܐ ܕܚܘܘܬܐ ܐܝܬܝܬ. ܘܢܟܬܘ ܐܢܘܢ ܚܘܘܬܐ ܒܝܫܬܐ. * ܘܠܐ ܗܘܬ ܠܚܘܒܠܐ ܗܘܬ
7 ܪܘܓܙܐ. ܐܠܐ ܠܡܪܕܘܬܐ. ܩܠܝܠ ܐܬܪܕܝܘ. ܕܢܬܕܟܪܘܢ ܚܝܐ ܦܘܩܕܢܐ ܕܢܡܘܣܟ. * ܕܬܐܒ
ܓܝܪ. ܠܐ ܗܘܐ ܡܛܠ ܕܚܙܐ ܚܝܠܐ ܚܝܐ ܗܘܐ. ܐܠܐ ܡܛܠܬܟ. ܐܢܬ ܗܘ ܦܪܘܩܐ ܕܟܠ.
8 * ܘܒܗܠܝܢ ܐܦܝܣܬ ܠܒܥܠܕܒܒܝܢ. ܕܐܢܬ ܗܘ ܕܦܪܩ ܐܢܬ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫܬܐ. * ܠܗܢܘܢ ܓܝܪ
9 ܩܡܨܐ ܘܕܒܒܐ ܡܢܟܬܝܢ ܗܘܘ ܠܗܘܢ. ܘܡܬܚܢܩܝܢ ܗܘܘ. ܘܠܐ ܗܘܬ ܐܣܝܘܬܐ ܠܢܦܫܬܗܘܢ.
10 ܡܛܠ ܕܫܘܝܢ ܗܘܘ ܕܒܗܠܝܢ ܢܬܬܢܓܕܘܢ ܡܢܗܘܢ. * ܫܢܝܗܘܢ ܕܝܢ ܕܬܢܝܢܐ ܘܪ̈ܫܝܗܘܢ
11 ܙܟܝܘ ܒܢܝܟ. ܡܛܠ ܕܛܝܒܘܬܟ ܫܕܪܬ ܘܐܣܝܬ ܐܢܘܢ. * ܘܕܢܬܕܟܪܘܢ ܡ̈ܠܝܟ
ܦܪܩܬ ܐܢܘܢ. ܘܒܥܓܠ ܐܢܚܬ ܐܢܘܢ. ܕܠܐ ܢܦܠܘܢ ܠܥܘܡܩܐ. ܘܢܛܥܘܢܟ. ܕܫܘܝܢ
12 ܗܘܘ ܠܛܝܒܘܬܟ. * ܡܛܠ ܕܠܐ ܥܩܪܐ ܘܠܐ ܡܪܗܡܐ ܐܣܝ ܐܢܘܢ. ܐܠܐ ܡܠܬܟ ܡܪܝܐ ܕܗܝ
13 ܡܐܣܝܐ ܠܟܠ. * ܡܛܠ ܕܐܢܬ ܫܠܝܛ ܐܢܬ ܥܠ ܡܘܬܐ ܘܚܝܐ. ܡܚܬ ܐܢܬ ܠܬܪ̈ܥܝ
14 ܫܝܘܠ ܘܡܣܩ ܐܢܬ. * ܒܪܢܫܐ ܓܝܪ ܩܛܠ ܒܒܝܫܘܬܗ. ܘܢܦܩܐ ܪܘܚܐ. ܘܠܐ ܗܦܟܐ ܪܘܚܐ. ܢܦܫܐ ܕܡܬܢܣܒܐ.

Escam appetentibus misisti, & in appetentiis 3
suis perverterunt se: & parum quid postu-
lantes, fruiti sunt escâ quam ignorabant, ani-
mosque sumpserunt; nec denegâsti eis quod
erat ipsis necessarium Illis quidem propter 4
impuritatem & sævitiā suam, famem & pau-
pertatem misisti: his autem ostendisti quòd
hostes eorum flagellaveris Super istos iram 5
serpentum adduxisti, & serpentes perniciosè
momorderunt eos: Verùm non ad extermi- 6
nium fuit ira, sed ad correptionem aliquan-
tulum correpti fuerunt; ut qui vivi erant,
recordarentur mandati legis tuæ Nam qui 7
pœnitentiam egit, non quòd potentiam vi-
derit, servatus est, sed per te; tu siquidem es o-
mnium servator. Et per hæc hostibus nostris 8
persuasisti te esse qui liberas ab omnibus ma-
lis. Illos enim locustæ ac muscæ mordebant, 9
& moriebantur: nec ulla fuit animabus eo-
rum medela, quia digni erant qui hisce rebus
punirentur. At filii tuì draconum dentes & 10
capita eorum superârunt, quia gratiam tuam
mittens curâsti eos; Et ut verborum tuorum 11
memores essent, liberâsti eos; & festinans
recreâsti eos, ne in profundum usque ruentes
obliviscerentur tuî: quia *nimirùm* digni e-
rant beneficiis tuis. Non enim radices neque 12
malagmata sanârunt eos, sed sermo tuus Dñe,
qui omnia sanat. Quippe tu necis ac vitæ 13
potestatem habes, deprimis eos ad portas in-
ferorum & extrahis. Homo quidem occidit 14
quempiam malitiâ suâ, sed spiritus egressus
non revertitur, nec redit spiritus, anima *sci-
licet* quæ aufertur.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

3 * لكن اما اوليك لما اشتهوا طعاما من اجل الاشياء المرسلة يرجعون وعن الشهوة الضرورية *
4 واما هولاء لما لحقهم الاعواز مدة يسيرة يتمتعون بطعام مذاقه غريبة * لان حاجة دعت ان
يوافي اوليك اذ كانوا مردة جايرين * عقابا لا اعفاء منه * وان يري هولاء كيف قد عذب
5 اعداوهم فقط * ولين كان قد وافاهم غضب الوحوش صعبا * وافنيوا بلدغات الحيات الصعبة *
6 * لكن غضبك لن يثبت الي الحار اذ انما اضطربوا مدة يسيرة ليتعظوا * وكان ذلك لهم
7 سمة الخلاص * يذكرهم وصية شريعتك * لان الراجع منهم ما يخلص بما شاهده * بل من
8 اجلك سلم يا مخلص الكل * وبهذا اقنعت الاعداء * انك انت هو المنقذ من كل سوء *
9 * لان اوليك قتلهم لدغات الجراد والذباب * ولم يوجد في انفسهم شفا * لانهم كانوا مستحقين
10 ان يعذبهم ما هذه صورته * فاما ابناوك لما سارت اليهم نيوب الثعابين النفاثة بالسم * الا ان
11 رحمتك نجاتهم وشفتهم * وانما طعنوا في هذه ليتذكروا اقوالك * وسلموا سريعا ليلا يسقطوا في
12 نسيان عميق * فيصيروا متشاغلين عن ذكر احسانك * لانهم ما ابراهم عقار ولا مرهم * بل
13 كلمتك يا رب الشافي الكل * لان لك السلطان علي الحياة والموت * فتحدر الي ابواب الجحيم وترفع *
14 * والانسان يقتل بشره * واذا خرج الروح لا يعود * ولا تستكفي النفس الماخوذة *

Itaque illi quidem cùm cibum appeti- 3
vissent, ob res immissas, sese contraherent
etiam ab appetitu necessario: isti verò
egestate ad breve tempus tacti, peregrini
saporis escâ fruuntur. Necessitas enim 4
postulabat ut illis, quum essent rebelles
nefarii, inevitabilis accideret crucia-
tus: hi autem viderent tantùm quomo-
do cruciarentur hostes eorum. Et quam- 5
vis invasisset eos ira bestiarum sæva, &
diris serpentum morsibus consumpti es-
sent: Ira tamen tua non ad finem us- 6
que duravit; quandoquidem fuerunt ad
breve tempus perturbati, ut commonefie-
rent: cessitque id eis in signum salutis,
quod legis tuæ mandatum illis in memo-
riam reduceret. Qui enim ex eis con- 7
versus est, nequaquam liberatus est ob id
quod vidit; sed propter te ô Servator o-
mnium, servatus est. Ac per id hosti- 8
bus persuasisti te eum esse qui salutem
præstes ab omni malo; Quòd illos lo- 9
custarum et muscarum ictus peremerunt,
nec inventum est animabus eorum reme-
dium; quippe digni erant qui hujusmodi
rebus punirentur: Filiis verò tuis 10
haudquaquam nocuerunt dentes draco-
num spuentium venenum; enimverò mi-
sericordia tua occurrens eis, sanavit il-
los. Hæc autem gustaverunt, ut sermo- 11
nes tuos in memoriam revocarent: cele-
riterque servati fuerunt, ne in profundam
oblivionem prolapsi à memoria beneficio-
rum tuorum distinerentur. Neque enim 12
radicum mercator aut malagma sana-
vit eos, sed verbū tuum O sanans omnia 13
Domine: Tibi siquidem est in vitam &
mortem potestas, deprimis ad portas in-
ferni, & elevas. Homo quidem occidit 14
suo dolo, egressusque spiritus non rever-
titur, neque redit anima assumpta.

Versio VULG. LAT.

15 Sed tuam manum effugere impossibile est. Negantes
16 enim te nosse impii, per fortitudinem brachii tui flagellati sunt: novis aquis, & grandinibus, & pluviis
persecutionem passi, & per ignem consumpti. Quod
17 enim mirabile erat, in aqua, quæ omnia extinguit,
plus ignis valebat: vindex est enim orbis justorum.
18 Quodam enim tempore, mansuetabatur ignis, ne comburerentur quæ ad impios missa erant animalia: sed
ut ipsi videntes scirent, quoniam Dei judicio patiun-
19 tur persecutionem. Et quodam tempore in aqua supra virtutem ignis, exardescebat undique, ut iniquæ
20 terræ nationem exterminaret. Pro quibus angelorum esca nutrivisti populum tuum, & paratum panem de
cœlo præstitisti illis sine labore, omne delectamentũ
21 in se habentem, & omnis saporis suavitatem. Substantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat: & deserviens uniuscujusque volunta-
22 ti, ad quod quisque volebat, convertebatur. Nix autem & glacies sustinebant vim ignis, & non tabescebant:
ut scirent quoniam fructus inimicorum exterminabat
23 ignis ardens in grandine & pluvia coruscans. Hic
autem iterùm ut nutrirentur justi, etiam suæ virtutis
24 oblitus est. Creatura enim tibi Factori deserviens, exardescit in tormentum adversùs injustos: & lenior fit ad benefaciendum pro his, qui in te confidunt.

Versio GRÆCA LXX. Interp

15 16 Τὴν δὲ σὴν χεῖρα φυγεῖν ἀδύνατόν ἐστιν. † Ἀρνούμενοι γάρ σε εἰδέναι ἀσεβεῖς, † ἐν ἰσχύϊ βραχίονός σου ἐμαστιγώθησαν, † ξένοις ὑετοῖς καὶ χαλάζαις καὶ ὄμβροις † διωκόμενοι ἀπαραιτήτοις, † καὶ πυρὶ καταναλισκόμενοι.
17 † Τὸ γὰρ παραδοξότατον, ἐν τῷ πάντα σβεννύντι ὕδατι † πλεῖον ἐνήργει τὸ πῦρ, † ὑπέρμαχος γὰρ ὁ κόσμος ἐστὶ (η) δικαίων.
18 † Ποτὲ μὲν γὰρ ἡμεροῦτο φλόξ, † ἵνα μὴ καταφλέξῃ τὰ ἐπ᾽ ἀσεβεῖς ἀπεσταλμένα ζῶα, (θ) † ἀλλ᾽ αὐτοὶ βλέποντες ἴδωσιν, ὅτι θεοῦ κρίσει (ι) ἐλαύνονται.
19 † Ποτὲ δὲ καὶ μεταξὺ ὕδατος ὑπὲρ τὴν πυρὸς δύναμιν φλέγει, † ἵνα ἀδίκου γῆς γεννήματα (κ) διαφθείρῃ.
20 † Ἀνθ᾽ ὧν ἀγγέλων τροφὴν ἐψώμισας τὸν λαόν σου, † καὶ ἕτοιμον (λ) ἄρτον αὐτοῖς ἀπ᾽ οὐρανοῦ ἔπεμψας ἀκοπιάτως, † πᾶσαν ἡδονὴν ἰσχύοντα καὶ πρὸς πᾶσαν ἁρμόνιον γεῦσιν.
21 † Ἡ μὲν γὰρ ὑπόστασίς σου τὴν (μ) σὴν γλυκύτητα πρὸς τέκνα ἐνεφάνισε, † τῇ δὲ τοῦ προσφερομένου ἐπιθυμίᾳ ὑπηρετῶν, † πρὸς ὅ τις ἐβούλετο μετεκιρνᾶτο.
22 † Χιὼν δὲ καὶ κρύσταλλος (ν) ὑπέμεινε πῦρ, καὶ οὐκ ἐτήκετο, † ἵνα γνῶσιν ὅτι τοὺς τῶν (ξ) ἐχθρῶν καρποὺς κατέφθειρε πῦρ φλεγόμενον ἐν τῇ χαλάζῃ † καὶ ἐν τοῖς ὑετοῖς διαστράπτον.
23 † Τοῦτο (ο) πάλιν δ᾽ ἵνα τραφῶσι δίκαιοι, † καὶ τῆς ἰδίας (π) ἐπιλέλησται δυνάμεως.
24 † Ἡ γὰρ (ρ) κτίσις σοι τῷ ποιήσαντι ὑπηρετοῦσα, † ἐπιτείνεται εἰς κόλασιν κατὰ τῶν ἀδίκων, † καὶ ἀνίεται εἰς εὐεργεσίαν ὑπὲρ τῶν (σ) εἰς σὲ πεποιθότων.

MS.A. (η) δικαίοις. (θ) ἀλλὰ (ι) ἐλαύνωνται. (κ) καταφθείρῃ (λ) ἄρτον ἀπ᾽ οὐρανοῦ παρέσχες αὐτοῖς ἀκοπιάστως, (μ) σὴν πρὸς τέκνα ἐνεφάνιζεν γλυκύτητα, τῇ δὲ (ν) ὑπέμενε (ξ) ἐθνῶν (ο) δὲ πάλιν ἵνα (π) ἐπιλέλησαι (ρ) κτίσεις (σ) ἐπὶ σοί

Cum Translatione LATINA.

Sed tuam manum effugere impossibile est. Negantes enim nosse te impii, per fortitudinem brachii tui flagellati sunt, novis pluviis, & grandinibus, & imbribus persequutionem passi inevitabilibus, & per ignem consumpti. 15 16
Quod enim maximè mirabile erat, in aqua, quæ omnia extinguit, plus ignis valebat. Vindex enim est orbis, justorum. 17
Quodam enim tempore mansuetabatur quidem ignis, ne combureret, quæ ad impias missa erant, animalia; sed ut ipsi videntes scirent, quoniam Dei judicio patiuntur persequutionem. 18
Quodam autem tempore, & in aqua supra virtutem ignis ardebat, ut iniquæ terræ germina exterminaret. 19
Pro quibus angelorum esca nutrivisti populum tuum, & paratum panem de cælo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & accommodatum ad omnem gustum. 20
Substantia enim tua dulcedinem tuam in filios ostendebat: & deserviens uniuscujusque voluntati, ad quod quisque volebat, convertebatur. 21
Nix autem & glacies sustinebant vim ignis, & non tabescebant, ut scirent, quoniam fructus inimicorum exterminabat ignis ardens, in grandine & in pluviis coruscans. 22
Hic autem iterùm, ut nutrirentur justi, etiam suæ virtutis oblitus est. 23
Creatura enim tibi factori deserviens, excandescit in tormentum adversùs injustos, & lenior fit ad benefaciendum pro his qui in te confidunt. 24

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

15 * ܘܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܡܥܪܩ ܡܢ ܐܝܕܝܟ܂ * ܘܪܫܝܥܐ ܓܝܪ ܕܟܦܪܘ ܒܟ ܒܚܝܠܐ
16 ܕܕܪܥܟ ܢܓܕܬ ܐܢܘܢ. ܘܫܚܠܦܬ ܠܗܘܢ ܡܛܪܐ. ܠܟܐܦܐ ܕܒܪܕܐ. ܘܠܐ ܡܦܨܝܢܐ ܗܘܐ ܠܗܘܢ ܘܪܕܦ
ܐܢܘܢ. ܘܒܢܘܪܐ ܐܘܒܕ ܐܢܘܢ. ܘܠܫܘܒܚܟ ܪܒܐ ܡܝܐ ܠܐ ܕܥܟܘܗ܂ * ܘܗܕܐ ܝܬܝܪ 17
ܡܝܬܪܐ ܗܝ. ܕܒܡܝܐ ܡܥܟܝܢ ܢܘܪܐ. ܝܬܝܪ ܗܘܐ ܡܫܬܓܪܐ ܗܘܬ ܢܘܪܐ. ܡܛܠ ܕܟܠܗ̇
18 ܒܪܝܬܐ ܠܙܕܝܩܐ ܡܥܕܪܐ ܒܩܪܒܐ܂ * ܘܟܕ ܨܒܝܬ ܐܢܬ. ܡܬܢܝܚܐ ܗܘܬ ܢܘܪܐ ܕܠܐ ܬܐܟܘܠ ܚܝܘܬܐ
19 ܕܫܕܪܬ ܥܠ ܪܫܝܥܐ. ܕܗܢܘܢ ܟܕ ܚܙܝܢ. ܢܗܝܡܢܘܢ ܕܒܕܝܢܗ ܕܐܠܗܐ ܡܬܕܝܢܝܢ܂ * ܘܟܕ
20 ܨܒܝܬ. ܐܦ ܒܡܝܐ ܝܩܕܐ ܢܘܪܐ. ܘܡܫܬܓܪܐ ܠܡܐܟܠ ܦܐܪܐ ܕܐܪܥܐ ܕܪܫܝܥܐ܂ * ܘܐܢܬ
ܐܦ ܒܡܐܟܘܠܬܐ ܕܡܠܐܟܐ ܬܪܣܝܬ ܥܡܟ. ܘܠܚܡܐ ܡܛܝܒܐ ܝܗܒܬ ܠܗܘܢ ܡܢ ܫܡܝܐ
21 ܕܠܐ ܠܐܘܬܐ. ܟܕ ܒܣܝܡ ܡܢ ܟܠܗ ܚܠܝܘܬܐ. ܘܒܣܝܡ ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܛܥܡܐ܂ * ܘܡܛܝܒܘܬܟ
ܓܠܝܐܝܬ ܠܒܢܝܟ. ܚܠܝܘܬܐ ܠܪܓܝܓܬܗ. ܘܐܝܟ ܪܓܝܓܬܗܘܢ ܫܡܫܬ ܐܢܘܢ. ܘܐܝܟ
22 ܨܒܝܢܗ ܕܟܠ ܐܢܫ. ܡܬܡܙܓܐ ܗܘܬ ܠܗ܂ * ܒܬܠܓܐ ܘܒܓܠܝܕܐ. ܩܡܬ ܢܘܪܐ. ܘܠܐ
ܐܬܦܫܪܘ. ܕܢܕܥܘܢ. ܕܦܐܪܐ ܕܒܥܠܕܒܒܐ ܒܢܘܪܐ ܝܩܕܐ. ܡܢ ܠܓܘ ܡܢ ܒܪܕܐ
23 ܚܪܝܒܐ. * ܘܒܝܢܬ ܟܐܦܐ ܕܒܪܕܐ ܡܛܪܐ ܝܗܒܬ ܒܪܘܟܐ. ܕܢܬܦܪܫܘܢ ܙܕܝܩܐ. ܘܠܐ
24 ܢܛܥܘܢ ܚܝܠܟ܂ * ܡܛܠ ܕܟܠܗ̇ ܒܪܝܬܐ. ܠܟ ܡܫܥܒܕܐ. ܘܬܘܒ ܬܘܪܥܬܐ
ܠܪܫܝܥܐ. ܘܝܗܒܬ ܚܘܠܡܢܐ ܠܐܝܠܝܢ ܕܬܟܝܠܝܢ ܥܠܝܟ܂

Nemo autem effugere potest manus tuas. 15
Impios enim qui te negârunt, brachii tui robore flagellâsti, mutans eis pluviam in lapides grandinis, nemine liberante exagitans illos, igneque consumens, quem (ad magnam gloriam tuam) aquæ non extinxerunt. 16
Atque hoc præstantissimum est, quod in aquis ignem extinguere natis, magis inflammabatur ignis: nimirum tota creatura justis auxiliatur in bello. 17
Te volente mitigatus est ignis quin combureret animalia quæ in impios immisisti: ita ut ipsi videntes, crediderint quòd sententiâ Dei judicabantur. 18
Te etiam volente exardescit ignis in aquis, & inflammatur ad comburendos fructus terræ scelestorum. 19
Tu quoque angelorum escâ refecisti populum tuum, & panem paratum de cœlo dedisti eis citra laborem, omni dulcedine suaviorem, cunctisque saporibus jucundiorem. 20
Et apparatus tuos palàm dedisti filiis tuis dulcedinem, & secundùm appetitus eorum subservisti eis, & pro cujusque voluntate temperabatur ei. 21
In nive & glacie stetit ignis, nec liquefactæ sunt: ut scirent fructus inimicorum igne intra grandinem ardente vastatos. 22
Inter lapides quoque grandinis & pluviam dedisti volumina, ut secernerentur justi, nec obliviscerentur potentiam tuam. 23
Tibi enim tota creatura tua subjecta est: & punitionem sceleratis decrevisti, & his qui tibi sunt freti, dedisti sanitatem. 24

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

15 16 * والهرب من يدك هو غير ممكن * واذا عرفت ان المنافقين يجحدونك * جلدوا بقوة ساعدك *
17 واضطهدوا بامطار غريبة * وبالبرد وبسيول لا اعفاء منها * وابيدوا بالنار * لان الامر المعجز
في الماء الذي يطفي كل شي ان فعلت النار فيه اكثر لان العالم هو موازر للمقسطين *
18 * لان اللهيب صار مره انيسا * لكيلا يلهب الحيوان المرسل على المنافقين * بل اذا راوا ذلك
19 هولاء يعلمون انهم بحكم الله يطردون * ودفعه في وسط الماء تتاجج النار المتزايده لتباد
20 غلات الارض الظالمة * واطعمت شعبك عوضها طعام الملايكة * وارسلت لهم من السماء
21 خبزا معدا بلا تعب * اقوى من اللذه ومن كل مستلذ * وملايما كل مذاقة * لان شخصك
اظهر حلاوتك لاولادك * فكان يستحيل طعمه للذي من يعدم له * ويكمل اكمال شهوته في مهما
22 اراد من الطعوم * وابدا الثلج والجليد ثابتا مع النار فلم يذوبا * ليعرفوا ان اثمار
23 الاعداء ابادها النار المتوقده في البرد * والبارقه في الامطار * وهذا ايضا اذا اغتذى به
24 الصديقون يتناسون قوتهم * لان البرية خادمة لك ايها الباري * فتمتد لعقاب يرسل على
الظالمين * وتتكرم لاحسان يصل الى المتوكلين عليك *

At manum tuam effugere est impossibile. 15
Cùmque cognovisses quòd impii te negarent, vi brachii tui flagellati sunt, insolitis pluviis, grandinibus, imbribusque inevitabilibus exagitati, & igne consumpti. 16
Nam, quod mirum est, in aquam quæ omnia extinguit, plus egit ignis: quia nimirum *mundus adjutor justorum est.* 17
Flamma enim interdum mitis est reddita, ne immissa in impios bestias combureret; sed ut hoc isti videntes, discerent se judicio Dei exagitari. 18
Interdum autem mediam inter aquam suprema vis ignis inflammabatur, ut proventus impiæ telluris consumerentur. 19
Populum verò tuum, pro his rebus, Angelorum escâ cibâsti, & panem de cælo sine labore paratum, suavitate omnique re suavi potentiorem, & cuivis gustui accommodatum, ipsis dimisisti. 20
Nam figura tua dulcedinem tuam præbuit liberis tuis, ejusque sapor immutabatur apud eum cui offerebatur, & subministrabat ei summum appetitûs sui in qualibuscunque saporibus exoptâsset. 21
Ostendit etiam nivem & glaciem fuisse cum igne subsistentes, nec liquatas esse; ut scirent quòd ignis ardens inter grandines, & inter pluvias coruscans, fructus inimicorum absumpsisset: 22
Et per eundem rursus justi nutriti, virium suarum obliviscerentur. 23
Nam creatura tibi ô Creator subserviens, extenditur ad supplicium in impios immissum; contrahitur autem in beneficium fidentibus te præstandum. 24

Versio VULG. LAT.

25 Propter hoc & tunc in omnia transfigurata, omnium nutrici gratiæ tuæ deserviebat, ad voluntate eorum, qui
26 à te desiderabant: Ut scirent filii tui, quos dilexisti Domine, quoniam non nativitatis fructus pascunt homines, sed sermo tuus hos, qui in te crediderint, con-
27 servat. Quod enim ab igne non poterat extermina-ri, statim ab exiguo radio solis calefactum tabescebat:
28 Ut notum omnibus esset, quoniam oportet prævenire solem ad benedictionem tuam, & ad ortum lucis te a-
29 dorare. Ingrati enim spes tanquam hibernalis glacies tabescet, & disperiet tanquam aqua supervacua.

CAP. XVII.

1 MAgna sunt enim judicia tua Dñe, & inenarrabilia verba tua: propter hoc indisciplinatæ animæ errave-
2 runt. Dum enim persuasum habent iniqui posse dominari nationi sanctæ: vinculis tenebrarũ et longæ noctis compediti, inclusi sub tectis, fugitivi perpetuæ pro-
3 videntiæ jacuerunt. Et dum putant se latere in obscuris peccatis, tenebroso oblivionis velamento dispersi sunt, paventes horrendè, & cum admiratione nimia
4 perturbati. Neque enim quæ continebat illos spelunca, sine timore custodiebat: quoniam sonitus descendens perturbabat illos, & personæ tristes illis appa-
5 rentes pavorem illis præstabant. Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen præbere, nec siderum limpidæ flammæ illuminare poterant illã noctem horrendã.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

25 † Διὰ τοῦτο καὶ τότε εἰς πάντα (τ) μεταλλευομένη † τῇ παντοτρόφῳ σου
26 δωρεᾷ ὑπηρέτει, † πρὸς τὴν τῶν δεομένων θέλησιν· † Ἵνα μάθωσιν οἱ υἱοί σου, οὓς ἠγάπησας, κύριε, † ὅτι οὐχ αἱ γενέσεις τῶν (υ) καρπῶν τρέφουσιν ἄνθρωπον, † ἀλλὰ τὸ ῥῆμά σου τοὺς σοὶ πιστεύοντας
27 διατηρεῖ, † Τὸ γὰρ ὑπὸ πυρὸς μὴ φθειρόμενον, † ἁπλῶς ὑπὸ βρα-
28 χείας ἀκτῖνος ἡλίου θερμαινόμενον ἐτήκετο· † Ὅπως γνωστὸν ᾖ, ὅτι δεῖ (φ) φθάνειν τὸν ἥλιον ἐπ' εὐχαριστίαν σου, † καὶ πρὸς ἀνατολὴν
29 φωτὸς ἐντυγχάνειν σοι. † Ἀχαρίστου γὰρ ἐλπὶς ὡς (χ) χειμέριος πάχνη τακήσεται, † καὶ ῥυήσεται ὡς ὕδωρ ἄχρηστον.

MS. A. (τ) μεταλλωμένη (υ) ἀνθρώπων (φ) φθάνειν (χ) χειμερινὴ

ΚΕΦ. ιζ'.

1 † ΜΕγάλαι γάρ σου αἱ κρίσεις καὶ δυσδιήγητοι· † διὰ τοῦτο
2 ἀπαίδευτοι ψυχαὶ ἐπλανήθησαν. † Ὑπειληφότες γὰρ καταδυναστεύειν ἔθνος ἅγιον ἄνομοι, † δέσμιοι σκότους καὶ μακρᾶς πεδῆται νυκτὸς, † (α) κατακλεισθέντες ὀρόφοις, φυγάδες τῆς αἰωνίου προνοίας
3 ἔκειντο. † Λανθάνειν γὰρ νομίζοντες ἐπὶ κρυφαίοις ἁμαρτήμασιν, † ἀφεγγεῖ λήθης παρακαλύμματι † (β) ἐσκορπίσθησαν, θαμβούμενοι δει-
4 νῶς † καὶ ἰνδάλμασιν ἐκταρασσόμενοι. † Οὐδὲ γὰρ ὁ κατέχων αὐτοὺς (γ) μυχὸς ἀφόβους διεφύλασσεν, † ἦχοι δὲ καταράσσοντες αὐτοὺς περιεκόμπουν, καὶ φάσματα ἀμειδήτοις κατηφῆ προσώποις ἐνεφανίζετο.
5 † Καὶ πυρὸς μὲν οὐδεμία βία κατίσχυε φωτίζειν, † οὔτε ἄστρων ἐκλαμπροὶ φλόγες καταυγάζειν ὑπέμενον † τὴν στυγνὴν ἐκείνην νύκτα.

MS. A. (α) * κατακλεισθέντες (β) ἐσκοτίσθησαν (γ) * μυχὸς ἀφόβους διεφύλαττεν,

25 Propter hoc & tunc in omnia transfigurata omniũ nutrici gratiæ tuæ deserviebat, ad voluntatem eorũ qui desiderabant: Ut scirent filii tui, quos dile- 26
xisti Domine, quoniam non nativitates fructuum pascunt hominem, sed sermo tuus hos qui in te crediderunt, conservat. Quod enim ab igne non po- 27
terat exterminari; statim ab exiguo Solis radio calefactum tabescebat: Ut notum esset, quoniam 28
oportet prævenire Solem ad benedictionem tuam, & ad ortum lucis te adorare. Ingrati enim spes, tan- 29
quam hybernalis glacies, tabescet, & dispeiet tanquam aqua supervacua.

CAP. XVII.

MAgna enim sunt judicia tua, & inenarrabi- 1
lia. Propter hoc indisciplinatæ animæ erraverunt. Dum enim persuasum habent iniqui dominari nati- 2
oni (a) sanctæ; vinculis tenebrarum, & longæ noctis compediti, inclusi sub tectis, fugitivi perpetuæ providentiæ, jacuerunt. Dum enim putant se latere 3
in obscuris peccatis; tenebroso oblivionis velamento dispersi sunt, paventes horrendè, & spectris conturbati. Neque enim quæ continebat illos spelunca, 4
sine timore custodiebat: sed sonitus cum impetu descendentes ipsis obstrepebant, & visiones tristes mœstis vultibus apparebant. Et ignis quidem nul- 5
la vis poterat lumen præbere, nec syderum limpidæ flammæ illuminare poterant illam noctem horrendam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

25 * ܡܛܠܗܢܐ ܒܟܠ ܗܝ ܡܬܚܠܦܐ ܘܡܫܡܫܐ ܛܝܒܘܬܟ. ܘܡܦܪܢܣܐ ܠܟܠܚܕ ܐܝܟ ܨܒܝܢܗ
26 ܐܝܟ ܕܢܕܥܘܢ. * ܒܢܝܐ ܕܪܚܡ ܡܪܝܐ. ܕܠܐ ܗܘܐ ܡܘܠܕܐ ܕܦܐܪܐ ܪܥܐ ܠܒܪܢܫܐ.
27 ܐܠܐ ܡܠܬܟ ܠܐܝܠܝܢ ܕܡܗܝܡܢܝܢ ܒܗ ܡܢܛܪܐ ܠܗܘܢ. * ܙܒܢܝܢ ܣܓܝܐܢ ܐܬܐ ܢܘܪܐ ܘܠܐ
ܐܚܒܠ. ܘܐܝܠܝܢ ܕܡܢ ܢܘܪܐ ܠܐ ܐܬܦܫܪܘ. ܟܕ ܐܬܐ ܫܡܫܐ ܒܚܘܡܗ ܐܬܦܫܪܘ ܒܗ.
28 * ܐܝܟ ܕܢܕܥܘܢ ܕܐܦ ܫܡܫܐ ܩܐܡ ܒܬܘܕܝܬܐ. ܘܡܕܢܚܐ ܕܢܘܗܪܗ ܡܩܕܡ ܠܟ. * ܣܒܪܐ
29 ܓܝܪ ܕܟܦܘܪܐ. ܐܝܟ ܓܠܝܕܐ ܕܣܬܘܐ ܡܬܦܫܪ. ܘܐܝܟ ܡܝܐ ܕܡܣܠܝܢ ܡܬܐܫܕ.

* ܦܘܠܓܐ * ܝܙ *

1 * ܪܘܪܒܝܢ ܐܢܘܢ ܓܝܪ ܕܝܢܝܟ. ܘܠܡܬܢܝܘ ܐܢܘܢ. ܡܛܠܗܢܐ ܐܝܠܝܢ ܕܡܬܪܘܪܒܝܢ
2 ܒܢܦܫܗܘܢ. ܛܥܘ. * ܚܛܝܐ ܓܝܪ ܗܘܘ ܟܕ ܣܒܪܝܢ ܕܢܫܬܥܒܕܘܢ ܠܥܡܟ ܩܕܝܫܐ. * ܒܩܡܨܐ
ܓܝܪ ܘܒܕܒܒܐ ܢܟܝܬܐ ܡܝܬܘ ܗܘܘ. ܐܣܘܪܝ ܚܫܘܟܐ ܘܡܘܟܠܐ ܕܠܠܝܐ. ܐܚܝܕܝܢ ܗܘܘ ܒܗܘܢ. ܘܣܒܪܝܢ ܗܘܘ. ܕܬܪܥܝܬܐ
ܕܥܠܡܐ ܢܥܪܩܘܢ. ܘܚܛܗܝܗܘܢ ܢܟܣܘܢ ܐܡܪܝܢ ܗܘܘ. ܒܝܕ ܗܠܝܢ ܕܥܒܕܘ ܐܬܩܛܪܓܘ
3 ܐܬܒܕܪܘ. * ܘܒܬܗܪܐ ܡܬܕܚܠܝܢ ܗܘܘ. ܘܡܬܬܙܝܥܝܢ ܘܡܬܡܟܟܝܢ. * ܘܚܫܘܟܐ ܕܐܚܕ
4 ܐܢܘܢ. ܐܚܕ ܐܢܘܢ ܒܕܚܠܬܐ. ܘܩܠܐ ܕܠܘܛܬܐ ܩܒܠ ܐܢܘܢ. ܘܡܚܕܐ ܚܫܟ ܥܝܢܝܗܘܢ.
ܘܢܘܗܪܐ ܠܐ ܗܘܐ ܠܗܘܢ. ܘܡܢ ܣܘܪܚܢܐ ܕܢܘܪܐ ܐܬܒܕܪܘ. ܘܫܠܗܒܝܬܗܘܢ ܢܗܝܪܬܐ ܠܐ ܕܥܟܬ.
5 * ܘܣܒܪܝܢ ܗܘܘ ܕܢܘܗܪܐ ܢܗܘܐ ܠܗܘܢ ܒܚܫܘܟܐ ܕܠܠܝܐ ܗܘ.

* Propterea in omnia se transformat & inservit gratia tua, & unicuiq; pro ipsius voluntate dispensat: Ut filii quos Dñs diligit, discerent quòd nequaquam fructuum progenies alit hominem; sed verbum tuum sibi fidem præstantes conservat. Frequenter advenit ignis, nec damnũ pertulêre: qui verò ab igne liquefacti minimè fuerunt, adveniente sole cum æstu suo, liquefacti sunt: Ut scirent solẽ etiam surgere cum gratiarum actione, & lucis suæ ortu ad te prævenire. Nam spes iniquorum tanquam glacies hyemalis liquescet, & ut vilis aqua effundetur.

CAP. XVII.

NEmpè magna sunt judicia tua, & narratu admiranda; propterea qui de seipsis præsumunt, erraverunt. Peccatores enim qui putabant populũ tuũ Sanctũ se subjecturos, iidẽ locustis muscisq; morsi occubuerunt. Vincula tenebrarũ & vectes nocturnos, apud se cogitantes, arbitrati sunt opiniones mundi se vitaturos. Et peccata se sua celaturos arbitrati, per ea quæ perpetrârunt accusati dispersi sunt, & cum stupore paventes conturbati sunt atq; dejecti. Et caligo quæ occupaverat eos, horrendè conclusit illos, & vox maledictionis excepit eos, repentè obtenebrati sunt oculi eorum, & lux non affuit eis. Ignis impetu dissipati sunt, & flamma eorum lucida non extinguitur. Arbitrabantur lucem se habituros in tenebris noctis illius,

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

25 * فلهذا موهبتك حينئذ كانت تنقلب الى كل شي وتخدم في كل طعام نحو مشية المحتاجين
26 اليه * ليعلم بنوك الذين احببتهم يا رب ان الانسان ما تغذوه اجناس الاثمار بل قولك
27 يحفظ المتوكلين عليك * لان ما لم تفسده النار احماه اليسير من شعاع الشمس * ليكون 28
29 معلوما ان الشمس ينبغي ان تصل الينا لنشكر لك ونبتهل اليك نحو مشرق الشمس * لان
رجاء من لا شكرا له يذوب كالجليد شتوي ويسيل كماء غير نافع *

* الفصل السابع عشر *

1 * لان احكامك عظيمة وعتاص وصفها * فلذلك ضلت النفوس التي لا ادبا لها * لان 2
الاثمة اذا اخذوا امة قدسية استاسروا عليها * والمقتدرون قيدوا بالظلام والليل الطويل * اذا
3 حبسوا تحت السقوف وحصلوا هاربين من السياسة الابدية * ظانين ان ما اخطاوا به في
الخافي يكتم بغطاء النسيان الذي لا نورا فيه * فتبددوا مبهوتين شديدا وقلقوا بالخيالات
4 * لان الغاسق الذي امسكهم لم يمكنه يحفظهم غير خائفين * بل اصواتهم مواصلة
5 لعيها كانت تجزعهم وخيالات غير مبتسمة ابادت من كان وجهه مقطبا * وضوء النار لم
يستطع يضي ولا من واحدة * ولا لمعانات النجوم البهية تنبت لتنير تلك الليلة المدلهمة *

Propterea donum tuum in rem quamlibet tunc immutabatur, & in omni cibo pro indigentium voto subserviebat: Ut filii tui quos dilexisti O Domine, discerent, hominem nequaquam nutriri fructuum generibus, sed eloquio tuo eos qui te fidunt, conservari. Quod enim non vastavit ignis, exiguus solis radius calefecit. Quo notum esset solem ad nos usque pertingere oportere, ut gratias tibi agamus, téque ad ortum solis deprecemur. Nam spes ingrati ceu glacies hyemalis liquescet, & more inutilis aquæ diffluet.

CAP. XVII.

Quia maxima sunt judicia tua, & narratu difficilia; propterea animæ ineruditæ erraverunt. Iniqui enim gentem sanctam capientes, se prætulerunt ei; & potentes tenebrarum longæque noctis vinculis constricti fuerunt, sub tectis inclusi; & profugi extiterunt ab æterna providentia. Quod in occultis perpetrârunt, oblivionis velamine lucis experte latiturum arbitrati, graviter attoniti dissipati sunt, & phantasmatibus perturbati. Impius enim qui detinuerat eos, non potuit illos servare impavidos; sed propriæ ipsorum voces continuo cum strepitu conjunctæ perterrebant eos, & phantasmata nequaquam hilaria cum cujus tristis erat vultus, consumebant. Lumen quoque ignis ne unâ quidem vice lucere poterat, neque coruscantes siderum fulgores restiterunt ad atram illam noctem illustrandam:

Versio VULG. LAT.

6 Apparebat autem illis subitaneus ignis, timore plenus:
& timore perculsi illius, quæ non videbatur, faciei,
7 æstimabant deteriora esse quæ videbantur: Et magi-
cæ artis appositi erant derisus, et sapientiæ gloriæ cor-
8 reptio cum contumelia. Illi enim qui promittebant
timores & perturbationes expellere se ab anima lan-
9 guente, hi cum derisu pleni timore languebant. Nam
etsi nihil illos ex monstris perturbabat: transitu ani-
malium & serpentium sibilatione commoti, treme-
bundi peribant: & aërem, quem nulla ratione quis
10 effugere posset, negantes se videre. Cùm sit enim ti-
mida nequitia, dat testimonium condemnationis: sem-
11 per enim præsumit sæva, perturbata conscientia. Ni-
hil enim est timor nisi proditio cogitationis auxiliorũ.
12 Et dum ab intus minor est expectatio, majorem com-
putat inscientiam ejus causæ, de qua tormentum præ-
13 stat. Illi autem qui impotentem verè noctem, & ab
infimis, & ab altissimis inferis supervenientem, eun-
14 dem somnum dormientes, Aliquando monstrorum
exagitabantur timore, aliquando animæ deficie-
bant traductione: subitaneus enim illis & inspera-
15 tus timor supervenerat. Deinde si quisquam ex illis
decidisset, custodiebatur in carcere sine ferro reclusus.
16 Si enim rusticus quis erat, aut pastor, aut agri labo-
rum operarius præoccupatus esset, ineffugibilem su-
17 stinebat necessitatem. Una enim catena tenebrarum
omnes erant colligati. Sive spiritus sibilans, aut in-
ter spissos arborum ramos avium sonus suavis, aut
vis aquæ decurrentis nimiùm,

Versio GRÆCA LXX. Interp.

6 † Διεφαίνετο δ' αὐτοῖς μόνον † αὐτομάτη πυρὰ φόβου πλήρης,
† (δ) ἐκδειματούμενοι δὲ τῆς μὴ θεωρουμένης ἐκείνης ὄψεως,
7 † ἡγοῦντο χείρω τὰ βλεπόμενα. † Μαγικῆς δὲ ἐμπαίγματα
(ε) κατέκειτο τέχνης, † καὶ τῆς ἐπὶ φρονήσει ἀλαζονείας ἔλεγχος
8 ἐφύβριστος. † Οἱ γὰρ ὑπισχνούμενοι δείματα καὶ ταραχὰς ἀπελαύνειν
9 ψυχῆς νοσούσης, † οὗτοι καταγέλαστον εὐλάβειαν ἐνόσουν. † Καὶ
γὰρ εἰ μηδὲν αὐτοὺς ταραχῶδες ἐφόβει, † κνωδάλων παρόδοις καὶ ἑρ-
πετῶν συριγμοῖς (ζ) ἐκσεσοβημένοι, † Διώλλυντο ἔντρομοι, † καὶ
10 τὸν μηδαμόθεν φευκτὸν ἀέρα προσιδεῖν ἀρνούμενοι. † Δειλὸν γὰρ
ἰδίως πονηρία μαρτυρεῖ καταδικαζομένη, † ἀεὶ δὲ προσείληφε τὰ
11 χαλεπὰ συνεχομένη τῇ συνειδήσει. † (η) Οὐθὲν γάρ ἐστι φόβος, εἰ μὴ
12 προδοσία τῶν ἀπὸ λογισμοῦ βοηθημάτων. † Ἔνδοθεν δὲ οὖσα ἥττων
ἡ προσδοκία, † πλείονα λογίζεται τὴν ἄγνοιαν τῆς παρεχούσης τὴν βά-
13 σανον αἰτίας. † Οἱ δὲ τὴν ἀδύνατον ὄντως νύκτα † καὶ ἐξ ἀδυνάτου
14 ᾅδου μυχῶν ἐπελθοῦσαν, † τὸν αὐτὸν ὕπνον κοιμώμενοι, Τὰ μὲν
τέρασιν ἠλαύνοντο φαντασμάτων, † τὰ δὲ τῆς ψυχῆς παρελύοντο
προδοσίᾳ· † αἰφνίδιος γὰρ αὐτοῖς καὶ ἀπροσδόκητος φόβος ἐπῆλ-
15 θεν. † Εἶθ' οὕτως, ὃς δήποτ' οὖν ἦν ἐκεῖ καταπίπτων, † ἐφρουρεῖτο
16 εἰς τὴν ἀσίδηρον εἱρκτὴν κατακλεισθείς. † Εἴτε γὰρ γεωργὸς ἦν τις,
ἢ ποιμήν, † ἢ τῶν κατ' ἐρημίαν ἐργάτης μόχθων, † προληφθεὶς τὴν
17 (θ) δυσάλυκτον ἔμενεν ἀνάγκην· † Μιᾷ γὰρ ἁλύσει σκότους πάντες
ἐδέθησαν. † Εἴτε πνεῦμα συρίζον, † ἢ περὶ ἀμφιλαφεῖς κλάδους
† (ι) ὀρνέων ἦχος εὐμελής, † ἢ ῥυθμὸς ὕδατος πορευομένου βίᾳ,
MS. A. (δ) ἐκδειματούμενοί τε τῆς θεωρουμένης (ε) κατέκειντο
(ζ) ἐκπεφοβημένοι, (η) Οὐδὲν (θ) δυσάλυκτον (ι) οὐ ὀρνέων

Cum Translatione LATINA.

Apparebat autem illis tantùm subitaneus ignis 6
timore plenus: & timore percussi illius, quæ non
videbatur, speciei, æstimabant deteriora esse quæ
videbantur. Magicæ autem artis illusiones jace- 7
bant, & jactantiæ de sapientia erat correptio cum
contumelia. Illi enim qui promittebant timores, & 8
turbationes expellere ab anima languente, hi ri-
diculo timore languebant. Nam etsi nihil illos 9
(d) turbulentum terrefaciebat; transitu anima-
lium, & serpentium sibilatione commoti, tremebundi
peribant, etiam aërem, quem nulla ratione quis effu-
gere posset, negantes videre. Cùm sit enim propriè 10
timida nequitia, (c) dat testimonium condemnata:
semper autem præsumit sæva, perturbata per
conscientiam. Nihil enim est timor; nisi proditio 11
auxiliorum, quæ à cogitatione: Et, dum ab intra 12
minor est expectatio, majorem computat insci-
entiam (d) præbentis tormentum causæ. Illi au- 13
tem, qui impotentem verè noctem, & ex impotentis
inferni speluncis supervenientem, eundem somnum
dormiebant, Partim monstris phantasmatum ex- 14
agitabantur, partim verò animæ deficiebant tra-
ditione. Subitaneus enim illis, & insperatus ti-
mor supervenerat. Deinde sic quicunque illic ce- 15
ciderat; custodiebatur in carcerem sine ferro con-
clusus. Sive enim rusticus quis erat, aut pastor, 16
vel operarius laborum qui in deserto, præoccu-
patus ineffugabilem sustinebat necessitatem. Una 17
enim catena tenebrarum omnes erant colligati:
Sive spiritus sibilans, aut inter spissos ramos avium
sonus suavis, aut rythmus aquæ decurrentis vi,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܘܢܘܪܐ ܗܝ ܒܠܚܘܕܝܗ ܗܘܬ ܡܢܗܪܐ ܠܗܘܢ. ܘܐܦܝܗ̈ ܠܐ ܚܙܝܢ ܗܘܘ: ܥܫܝܢ ܗܘܐ ܚܙܘܐ ܕܚܙܝܢ ܗܘܘ. 6
* ܘܒܚܪܫܐ ܕܚܪܫܘܬܐ ܐܬܪܥܝܘ ܠܡܬܚܫܚܘ. ܘܒܬܪܥܝܬܐ ܕܫܘܒܗܪܗܘܢ ܐܬܚܒܠܘ ܒܨܥܪܐ. 7
ܘܒܢܟܬܐ ܘܒܕܚܠܬܐ. * ܢܦܫܬܗܘܢ ܒܝܫܐܝܬ ܐܬܕܒܪ. ܘܒܓܘܚܟܐ ܘܒܕܚܠܬܐ ܐܬܟܪܗܘ. 8
* ܘܟܠ ܬܕܡܪ̈ܬܐ ܕܐܙܝܥܘ ܐܢܘܢ. ܕܒܒ̈ܐ ܡܢ ܕܡܛܢܦܝܢ. ܘܚܘ̈ܘܬܐ ܡܢ ܕܡܓܪܓܝܢ. ܘܡܢ ܚܙܘܐ ܕܦܪܚܬܐ 9
ܢܦܠܘ ܘܐܬܪܥܠܘ ܘܐܒܕܘ. ܘܡܢ ܐܐܪ ܕܡܕܡ ܠܐ ܐܝܬܘܗܝ ܥܪܩܘ ܟܦܘܪ̈ܐ ܕܠܐ ܢܗܝܡܢܘܢ. 10
* ܕܗܐ ܒܝܫܘܬܗܘܢ ܡܣܗܕܐ ܒܗܘܢ. ܘܡܚܝܒܐ ܠܗܘܢ. ܕܥܒܕܘ ܒܝܫܬܐ ܘܐܚܝܕܘ 11
ܒܡܚܫܒܬܗܘܢ. * ܡܢܐ ܗܝ ܕܚܠܬܗܘܢ. ܐܠܐ ܡܫܠܡܢܘܬܗ ܕܒܝܫܬܐ. ܡܥܕܪܢܝܬܗ 12
ܕܡܚܫܒܬܐ. * ܕܡܢ ܠܓܘ ܝܬܒ ܐܢܫ. ܙܥܘܪܝܬܐ ܡܣܟܐ. ܟܕ ܗܘ ܪܒ ܡܢ ܗܝ ܕܠܐ 13
ܝܕܝܥܐ. * ܘܗܝ ܥܠܬܐ ܕܨܥܪܐ ܕܐܬܝܐ. ܘܕܠܠܝܐ ܕܠܐ ܡܫܟܚܐ. ܘܡܢ ܫܝܘܠ ܒܐܣܘܪ̈ܝܗ ܠܐ 14
ܡܫܟܚܐ ܕܬܐܬܐ. ܕܒܫܢܬܗ ܫܢܝܩܝܢ ܗܢܘܢ. * ܘܒܫܢܬܟ ܚܙܐ ܐܢܬ ܢܦܫܟ ܕܡܬܕܒܪ 15
ܐܢܬ ܠܗ. ܘܒܟܠܡܕܡ ܕܚܙܐ ܐܢܬ ܢܦܫ ܐܢܬ. * ܘܐܣܝܪ ܕܡܬܚܙܐ ܐܢܬ ܕܠܐ ܒܐܣܘܪ̈ܐ. 16
ܘܚܒܝܫ ܐܢܬ. * ܘܐܢ ܦܠܚܐ ܐܢܬ. ܐܘ ܪܥܝܐ. ܐܘ ܦܠܚ ܐܪܥܐ ܕܡܬܦܠܓ ܐܢܬ. ܘܒܐܢܢܩܐ 17
ܕܠܐ ܣܟܝܬ ܗܘܝܬ ܒܗ.

At ignis tantùm lucebat eis, cujus nec aspe- 6
ctum videbant. Acerbum erat spectaculum
quod videbant. Arte magicâ uti cogitârunt, 7
sed in cogitatione superbiæ suæ læsi fuerunt
contumeliâ, morsibus, & pavore. Animæ 8
eorum miserè ductæ fuerunt, & risu ac for-
midine ægrotârunt. Et monstra quæque ter- 9
ruerunt eos, muscæ quidem contaminando,
& serpentia irritando; à volucrum autem
conspectu corruerunt, ac tremebundi perie-
runt; & ab aëre qui nihil est, fugerunt fi-
dei desertores, ne crederent. Sua enim 11
ipsorum malitia testatur adversùs eos, illósque condemnat, quòd scelera pepetrârint, &
cogitationum suarum tenaces fuerint. Quid 12
est metus eorum, nisi proditio malitiæ cogi-
tationum adjutricis? Qui intus residens, 13
minora se expectat, cùm ipse major sit quàm
illa ignota. Eadem quoque *malitia* causa 14
est ignominiæ supervenientis, & noctis quæ
nec potest nec valet ab inferis, ob vincula
sua venire; atque hujus somno ii sunt sopiti.
In tuo somno cerneres teipsum ad eam *no-* 15
ctem abduci, & in quicquid cerneres, spira-
res; Et citra vincula vinctus tibi videre- 16
ris, & carcere detentus. Et sive rusticus es- 17
ses, sive pastor, sive agriculturam exercens,
difflueres; & in necessitate quam non spera-
bas, versareris.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* بل ظهرت لهم فقط نار من ذاتها * غير خايفة بالجملة من ذلك الوجه الذي لم يري * اي 6
الذي كان اشر من الوجوه المبصرة * اذ وضع العاب الصناعة السحرية والتعاظم بالفطنة 7
توبيخا للمعيرين * لان الذين وعدوا ان يطردوا قلق النفس السقيمة وجزعها * هولاء اسقمهم 8
ذعرا مضحكا * لانهم ان كان ما اخافهم شي مقلق * فتقاطر الدواب الذميمة وصفير الهوام 9 10
هزمهم مطرودين جزعين * واعفوا معاينة الهواء المهروبين من كل جهة * لان الشر خاصيته 11
الجبانة * التي بها يشهد له ويحكم عليه * وهو ياخذ الاشياء الصعبة الملتوية دايما * ويحدق
بالبصيرة * لان الخوف ليس هو شيا * الا توقع العقوبات من الفكر * فاذا كان الانتظار 12 13
الباطل قليلا * يحسب الغباوة كثيرا * المانحة العذاب سبب وجعه * فاوليك لما شملهم الليلة 14
التي لا يمكن احتمالها حقا * الواردة من طابق الجحيم * التي لا يطاق احتمالها * كانوا نياما
هذا النوم نفسه * فدهمتهم الافاريع * بعضها كان يستاقهم بجراح الخيالات * ومنها يحل انتظار 15
النفس * وفاجاهم على غفلة خوفا لم يتوقعوه * فهكذا كل من كان هناك اذا كان من كان * 16
قد سقط او من كان قد حبس * وخلد في الحبس مقيدا بحديد وبلا حديد * ولان كان 17
احدهم يكون فلاحا او راعيا * او فاعلا يتعب في الارض مقيما في البرية * فقد صابر تلك
الشدة التي لا غاية لها وكفته *

Sed ignis tantùm ultrò apparuit eis, 6
nullo modo timens vultum illum qui non
cernitur, qui scilicet erat vultuum visi-
bilium pessimus: Ludos artis magicæ & 7
jactantiam prudentiæ humilians, in cor-
reptionem blasphemorum. Nam qui se pro- 8
mittebant laborantis animi perturbatio-
nes pavoremque depulsuros, hos ridiculi
timoris morbo affecit. Nam etsi nihil eos 9
turbulentum territâsset, Vitiosarum ta- 10
men belluarum stipationes, & insectorum
sibili propulsatos illos pavidosque profli-
gârunt; adeóque aëris intuitum, ex omni
parte fugati recusârunt. Improbitatis 11
enim proprietas est formido, quâ testimo-
nium fertur in illam atque damnatur:
eademque res arduas ac perversas
semper præsumit, & conscientiam oc-
cupat. Nihil enim est metus, nisi puni- 12
tionum expectatio à cogitatione. Cùmque 13
vana spes minor fuerit, major censetur
stultitia quæ tormentum propriæ angustiæ
causam præbet. Ergò illi, cùm occupâs- 14
set eos nox illa quæ verè tolerari non po-
test, ex intolerabilis inferni crypta pro-
veniens, hunc eundem somnum dormie-
bant: Et offuscârunt eos terriculamenta, 15
quorum quædam exterminabant eos
spectrorum portentis, alia spem animi
dissolvebant. Et de repentè supervenit eis
timor insperatus. Et hoc modo quicunque 15
illic aderat, quisquis tandem ille fuisset,
tam qui corruerat, quàm qui carcere de-
tentus erat, æternùm manebat in carcere, 17
ferro ac citra ferrum constrictus. Et sive
agricola quis eorum esset, sive pastor, sive
operarius terram colens, degens in de-
serto, hanc infinitam passus est calami-
tatem, eáque tactus;

Versio VULG. LAT.

18 Aut sonus valid⁹ præcipitatarum petrarum, aut ludentium animalium cursus invisus, aut mugientium valida bestiarum vox, aut resonans de altissimis montibus E-
19 cho; deficientes faciebant illos præ timore. Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine,
20 & non impeditis operibus continebatur. Solis autem illis superposita erat gravis nox, imago tenebrarum, quæ superventura illis erat. Ipsi ergo sibi erant graviores tenebris.

CAP. XVIII.

1 SAnctis autem tuis maxima erat lux, & horum quidem vocem audiebant, sed figuram non videbant. Et quia non & ipsi eadem passi erant, magnificabant te:
2 Et qui antè læsi erant, quia non lædebantur, gratias
3 agebant: & ut esset differentia, donum petebant. Propter quod ignis ardentem columnam ducem habuerunt ignotæ viæ, & solem sine læsura boni hospitii præ-
4 stitisti. Digni quidem illi carere luce, & pati carcerem tenebrarum, qui inclusos custodiebant filios tuos, per quos incipiebat incorruptum legis lumen seculo
5 dari. Cùm cogitarent justorum occidere infantes: & uno exposito filio, & liberato, in traductionem illorum, multitudinem filiorum abstulisti, & pariter illos perdidisti in aqua valida.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

18 †῞Η κτύπος ἀπηνὴς (α) καταῤῥιπτομένων πετρῶν, † ἢ σκιρτώντων ζώων δρόμος ἀθεώρητος, † ἢ ὠρυομένων (λ) ἀπηνεστάτων θηρίων φωνὴ, † ἢ ἀντανακλωμένη (μ) ἐκ κοιλοτάτων ὀρέων ἠχὼ, † (ν) παρέ-
19 λυσεν αὐτοὺς ἐκφοβοῦντα. † ῞Ολος γὰρ ὁ κόσμος λαμπρῷ κατελάμ-
20 πετο φωτὶ, † καὶ ἀνεμποδίστοις συνείχετο ἔργοις. † Μόνοις δὲ ἐκείνοις (ξ) ἐπετέτατο βαρεῖα νὺξ, † εἰκὼν τοῦ μέλλοντος αὐτοὺς διαδέχεσθαι σκότους, † ἑαυτοῖς δὲ ἦσαν βαρύτεροι σκότους.

MS. A. (α) καταριπτομένων (λ) ἀπηνέστατος (μ) ἐκ κοιλότητος (ν) παρέλυεν (ξ) ἐπέτατο

ΚΕΦ. ιη'.

1 † Τοῖς δὲ ὁσίοις σου μέγιστον ἦν φῶς, † ὧν φωνὴν μὲν ἀκούοντες, μορφὴν δὲ οὐχ ὁρῶντες, ὅτι μὲν (α) οὖν κἀκεῖνοι ἐπεπόνθεισαν, ἐμα-
2 κάριζον, † ῞Οτι δὲ οὐ βλάπτουσι προηδικημένοι, (β) εὐχαριστοῦσι, † καὶ τοῦ
3 διενεχθῆναι χάριν ἐδέοντο. † Ἀνθ᾽ ὧν πυριφλεγῆ στῦλον, ὁδηγὸν μὲν ἀγνώστου ὁδοιπορίας, † ἥλιον δὲ ἀβλαβῆ φιλοτίμου (γ) ξενιτείας παρέ-
4 σχες. † Ἄξιοι μὲν γὰρ (ͅ) ἐκεῖνοι στερηθῆναι φωτὸς, καὶ φυλακισθῆναι (δ) ἐν σκότει, † οἱ κατακλείστους φυλάξαντες τοὺς υἱούς σου, † δι᾽ ὧν ἤμελλε
5 τὸ ἄφθαρτον νόμου φῶς τῷ αἰῶνι δίδοσθαι. † Βουλευσαμένους δ᾽ αὐτοὺς τὰ τῶν ὁσίων ἀποκτεῖναι νήπια, † καὶ ἑνὸς ἐκτεθέντος τέκνου, καὶ σωθέντος, † εἰς ἔλεγχον (ε) τὸ αὐτῶν ἀφεῖλω πλῆθος τέκνων, † καὶ ὁμοθυμαδὸν ἀπώλεσας ἐν ὕδατι σφοδρῷ.

MS. A. (α) οὐ (β) ηὐχαρίστουν, (γ) ξενητίας (ͅ) ἐκείνου (δ) σκότι, (ε) τὸν αὐτῶν ἀφίλου

Aut sonus validus præcipitantium petrarum, aut ludentium animalium cursus invisibilis, aut mugientium sævarum bestiarum vox, aut repercussa ex cavis montibus Echo, deficientes faciebant illos præ timore. Omnis enim orbis terrarum limpido 19 illuminabatur lumine, & non impeditis continebatur operibus: Solis autem illis superposita erat 20 gravis nox, imago tenebrarum, quæ superventuræ illis erant. Ipsi autem sibi erant graviores tenebris.

CAP. XVIII.

SAnctis autem tuis maxima erat lux: quorum 1 quidem vocem audientes, sed figuram non videntes, quoniam quidem & illi (a) passi erant, magnificabant, Et quia antè læsi non nocent, gratias (b) agebant, & ut esset differentia, donum petebant. 2 Pro quibus ignis ardentem columnam ducem quidem ignotæ viæ, Solem autem sine læsura boni hospitii præstitisti. 3 Digni siquidem illi carere lumine, & pati carcerem tenebrarum, qui inclusos custodiebant filios tuos, per quos (c) incipiebat incorruptum legis lumen seculo dari. 4 Cum autem cogitassent justorum occidere infantes, & uno exposito filio, & liberato, in traductionem illorum multitudinem filiorum abstulisti, & pariter perdidisti in aqua valida. 5

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 * ܚܕ ܗܘ ܡܥܠܢܗ ܕܚܫܘܟܐ. ܘܟܠܗܘܢ ܡܨܠܝܢ ܡܛܠܬܗ. ܚܕܐ ܓܝܪ ܫܫܠܬܐ ܕܚܫܘܟܐ
19 ܟܠܗܘܢ ܐܬܐܣܪܘ. * ܐܘ ܩܠܐ ܕܪܘܚܐ ܕܡܫܪܩܢ. ܐܘ ܩܠܐ ܕܓܦܐ ܕܦܪܚܬܐ ܕܡܒܣܡܢ ܩܠܐ ܢܥܝܡܐ. ܐܘ
ܩܠܐ ܕܡܝܐ ܕܪܗܛܝܢ ܒܣܘܪܗܒܐ. ܐܘ ܩܠܐ ܕܟܐܦܐ ܕܡܬܓܠܓܠܢ ܥܠ ܟܐܦܐ. ܐܘ ܩܠܐ ܕܚܝܘܬܐ ܕܠܐ ܡܬܚܙܝܢ ܪܗܛܢ ܘܡܫܘܪܢ.
ܐܘ ܢܗܡܬܐ ܕܚܝܘܬܐ ܥܪܘܡܢܝܬܐ. ܐܘ ܩܠܐ ܕܒܪܬ ܩܠܐ ܕܡܢ ܓܘ ܛܘܪܐ ܢܦܩܐ ܗܘܬ. ܡܫܪܝܐ
20 ܗܘܬ ܠܗܘܢ ܡܢ ܕܚܠܬܐ. * ܟܠܗܝܢ ܓܝܪ ܒܪܝܬܐ ܒܫܘܦܪܐ ܕܢܘܗܪܐ ܡܬܢܗܪܢ ܗܘܝ. ܘܟܠܗܝܢ ܥܒܕܐ ܕܠܐ
21 ܕܘܘܕܐ ܗܘܝ. * ܠܗܘܢ ܕܝܢ ܒܠܚܘܕ ܝܩܝܪ ܗܘܐ ܠܠܝܐ. ܕܡܘܬܐ ܕܚܫܘܟܐ ܕܥܬܝܕ ܗܘܐ ܠܡܐܬܐ
ܥܠܝܗܘܢ. ܗܘܐ ܠܗܘܢ ܠܠܝܐ ܝܩܝܪܐ.
* ܫܠܡ ܨܚܚܐ. * ܩܦܠܐܘܢ ܬܡܢܥܣܪ.
1 * ܠܙܕܝܩܐ ܕܝܠܟ ܢܘܗܪܐ ܢܗܝܪܐ ܗܘܐ ܣܓܝ. ܩܠܗ ܓܝܪ ܫܡܥܝܢ ܗܘܘ. ܘܕܡܘܬܗ ܠܐ ܚܙܝܢ ܗܘܘ.
2 * ܘܐܦ ܗܢܘܢ ܐܬܢܓܕܘ ܘܐܬܒܪܟܘ. ܡܛܠ ܕܡܘܕܝܢ ܗܘܘ ܕܐܬܢܓܕܘ ܒܛܝܒܘܬܐ. ܗܢܘܢ ܓܝܪ ܩܕܡ ܗܘܘ ܡܣܟܠܝܢ.
3 ܘܠܟ ܒܥܘ ܡܢܟ ܕܥܡܘܕܐ ܕܢܘܗܪܐ ܢܚܘܐ ܠܗܘܢ ܐܘܪܚܐ. * ܢܚܡܬܗܘܢ ܒܡܢ ܕܝܩܝܪ ܡܢ ܚܘܡܐ ܕܫܡܫܐ.
4 * ܣܢܐܝܗܘܢ ܕܝܢ ܐܬܚܪܡܘ ܡܢ ܢܘܗܪܐ. ܘܐܬܚܒܫܘ ܒܒܝܬ ܐܣܝܪܐ ܕܚܫܘܟܐ. ܗܢܘܢ ܓܝܪ ܒܩܘܠܐ ܐܬܢܛܪܘ. ܣܘܓܐܐ ܕܝܢ ܕܒܢܝܟ ܕܒܐܝܕܝܗܘܢ ܥܬܝܕ
ܗܘܐ ܕܢܙܠܓ ܢܘܗܪܗ ܕܢܡܘܣܐ. ܕܠܥܡܐ ܕܒܥܠܕܒܒܝܗܘܢ ܡܬܝܗܒ ܗܘܐ ܕܠܐ ܚܘܣܪܢܐ.
5 * ܠܝܠܘܕܐ ܘܠܙܟܝܐ ܐܬܚܫܒܘ ܠܡܩܛܠ. ܒܪܐ ܕܝܢ ܚܕ ܩܕܝܫܐ ܕܠܡܪܕܘ ܐܢܘܢ. ܘܠܣܘܓܐܐ ܕܒܢܝܗܘܢ
ܥܡ ܒܥܠܕܒܒܐ ܕܥܡܟ ܠܡܘܒܕܘ ܐܬܢܛܪ. ܐܟܚܕܐ ܟܠܗܘܢ ܒܡܝܐ ܥܫܝܢܐ ܐܘܒܕ.

Unus est tenebrarum aditus, & omnes orant 18 pro ipso. Siquidem omnes unâ tenebrarum catenâ constricti sunt. Sive venti sibilantes, 19 sive sonit⁹ alarum volucris dulces sonos emittentium, sive murmur aquarum rapidè fluentium, sive saxorum fragor super saxa ruentium, sive invisibilium belluarum vox currentium atque saltantium, sive rugientium sævissimarum ferarum fremitus, sive vox echo è medio montium *erumpens*, illos timore dissolvebat. Omnes enim creaturæ lucis pul- 20 chritudine perlustrabantur, cunctaque opera sine perturbatione erant: Solis illis gravis 21 nox incumbebat: instar tenebrarum quæ superventuræ illis erant, nox eis erat gravis.

CAP. XVIII.

JUstis verò tuis lux erat fulgens amplissima, 1 cujus quidem vocem audiebant, formam autem non videbant. Et ipsi quoque flagella- 2 ti sunt, tum benedicti, quia gratias agebant quòd benignè flagellarentur: ipsi enim anteà scelerate gesserant. Téque rogantibus 3 ut columna lucis viam sibi monstraret, herorem exhibuisti solis calore superiorem. Ho- 4 stes autem eorum lumine privati, tenebrarum carcere detenti fuêre. Illi enim in vinculis asservati sunt, multitudo *scilicet* filiorum tuorum, per quos futurum erat ut splendesceret lumen legis, quod inimicorum eorum populo sine læsione impertiebatur. In- 5 fantes ac innoxios interimere cogitârunt, sed filius unus sanctus qui ad eos castigandos, & multitudinem filiorum eorum unà cum inimicis populi tui exterminandum, asservatus est; omnes simul in aquis immanibus perdidit.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

18 * لأنّ جماعهم ربطوا بسلسلة واحدة سلسلة الظلمة * وان شبه ما نالهم برياح تصفر او صوت
19 اغصان حسن اللحن من اشجار متكاثفة مظللة * او خرير ماء جاري باقتسار ووجبة صعبة
لحجار متدحرجة * او جري حيوانات متطاولة لا يبصر سعيها * او صوت وحوش زائر
صعب زئيرها * او صوت من تجويفات الجبال يجاوب بعض دويه بعضا * كذلك المصاب الذي
20 سحقهم وافزعهم * لأنّ العالم كله كان يتلالى بالنور البهي * حاويا اعماله غير ممنوعة * واوليك
21 وحدهم قد شملهم ليل ثقيل * صورة الظلمة العتيدة ان تعتريهم * اذ كانوا يثقلون من
الظلام لانفسهم * الفصل الثامن عشر * وابرارك كان عندهم نور عظيم * 1
2 الذين كان اوليك يسمعون صوتهم * ولا يبصرون صورهم * لأنّ اوليك كانوا يطربون الذين
ناقوا اليهم * وقد كانوا يشكرون انهم لم يصيبوا المظلومين * بل واستبشروا بالانعام الذي
3 اوعزوه * وملكهم عوض عمود يضي بالنار مرشد في سفر غير معروف * شمسا لا تضر المغرب
4 الماء نور * لأنّ اوليك كانوا مستحقين ان يفقدوا النور ويحبسوا في الظلمة * اذ اعتقلوا
بنيك محبوسين * الذين بهم كان نور الشريعة الذي لا يبلى عتيد ان يعطى للدهر
5 المقبل * واذ ارادوا ان يقتلوا اطفالا ابرارا * لما طرح احد الاطفال وخلص لتوبيخهم
اهلكت به بلا اشفاق كثرة اولادهم * وجماعتهم في الماء الغزير *

Unâ enim catenâ omnes erant vincti, 18 catenâ scilicet tenebrarum. Et sive 19 comparetur quod eis accidit, ventis sibilantibus, sive canoro ramorum sono è densis umbrosisque arboribus emisso, sive murmuri aquarum impetu currentium, & immani fragori cum saxis sese volutantibus, sive cursitationi animalium furentium quorum invisibilis sit incessus, sive bestiarum teterrimo rugitu frementium voci, sive emergentibus è montium cavernis vocibus, quarum altera alterius sono respondeat: talis fuit casus qui dissolvit ac perterruit eos. Totus enim mundus clarâ luce splende- 20 bat, opera sua tenens haud impedita: Illos autem solos gravis nox involve- 21 bat, imago tenebrarum quæ ipsis comitaturæ erant, dum essent ipsi sibi tenebris graviores.

CAP. XVIII.

AT apud sanctos tuos maxima lux 1 erat, quorum vocem audiebant illi quidem, formam autem non videbant. Illi 2 enim eos beabant quos exprtivè e.c gratias agebant quòd oppressos non læsissent: imò beneficio in se collato sunt fruiti. Et vice columnæ igne micantis, iti- 3 neris ignoti ducis, præbuisti solem optatissimæ peregrinationi minime infensum. Nam illi digni erant qui luce privaren- 4 tur, & tenebrarum custodiis tenerentur; cùm conclusos detinuissent filios tuos, per quos incorruptum legis lumen dandum erat seculo venturo. Quumque ejus 5 fuissent opinionis ut innocentes pueros occiderent, per unum expositum puerulum & ad redargutionem eorum servatum, perdidisti sine clementia multitudinem filiorum eorum, omnésque ipsos in aqua copiosissima.

Versio VULG. LAT.

6 Illa enim nox antè cognita est à patribus nostris, ut verè scientes quibus juramentis crediderunt, animæqui-
7 ores essent. Suscepta est autem à populo tuo sanitas
8 quidem justorum, injustorum autem exterminatio. Sicut enim læsisti adversarios : sic & nos provocans ma-
9 gnificasti. Absconsè enim sacrificabant justi pueri bonorum, & justitiæ legem in concordia disposuerunt : similiter & bona & mala recepturos ju-
10 stos, patrum jam decantantes laudes. Resonabat autem inconveniens inimicorum vox, & flebilis
11 audiebatur planctus ploratorum infantium. Simili autem pœna servus cum domino afflictus est, &
12 popularis homo regi similia passus. Similiter ergo omnes, uno nomine mortis, mortuos habebant innumerabiles. Nec enim ad sepeliendū vivi sufficiebant: quoniam uno momento, quæ erat præclarior natio il-
13 lorum, exterminata est. De omnibus enim non credentes propter veneficia, tunc verò primùm cùm fuit exterminium primogenitorum, spoponderunt popu-
14 lum Dei esse. Cùm enim quietum silentium contineret omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet,
15 Omnipotens sermo tuus de cœlo à regalibus sedibus, durus debellator in mediā exterminii terrā prosilivit,
16 Gladius acutus insimulatū imperium tuum portans, & stans replevit omnia morte, & usq; ad cœlū attingebat
17 stans in terra. Tunc continuò visus somniorum malorū turbaverunt illos, & timores supervenerunt insperati.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 † Ἐκείνη ἡ νὺξ προεγνώσθη πατράσιν ἡμῶν, † ἵνα ἀσφαλῶς εἰδότες
7 οἷς ἐπίστευσαν ὅρκοις, ἐπευθυμήσωσι. † Προσεδέχθη δὲ ὑπὸ λαοῦ σου
8 † σωτηρία μὲν δικαίων, ἐχθρῶν δὲ ἀπώλεια. † (ζ) Ὧ γὰρ ἐτιμωρήσω τοὺς ὑπεναντίους, † τούτῳ ἡμᾶς προσκαλεσάμενος ἐδόξασας.
9 † Κρυφῇ γὰρ (η) ἐθυσίαζον ὅσιοι παῖδες ἀγαθῶν, † καὶ τὸν τῆς θειότητος νόμον ἐν ὁμονοίᾳ διέθεντο, † τῶν αὐτῶν ὁμοίως καὶ ἀγαθῶν καὶ κινδύνων μεταλήψεσθαι τοὺς ἁγίους, † πατέρων ἤδη (θ) προαναμελ-
10 πόντων αἴνους. † Ἀντήχει (ι) δ᾽ ἀσύμφωνος ἐχθρῶν βοή, † καὶ
11 οἰκτρὰ (κ) διεφέρετο θρηνουμένων παίδων. † Ὁμοίᾳ δὲ δίκῃ δοῦλος ἅμα δεσπότῃ κολασθείς, † καὶ δημότης βασιλεῖ τὰ αὐτὰ πάσχων.
12 † Ὁμοθυμαδὸν δὲ πάντες ἐν ἑνὶ ὀνόματι θανάτου † νεκροὺς εἶχον ἀναριθμήτους, † οὐδὲ γὰρ πρὸς τὸ θάψαι οἱ ζῶντες ἦσαν ἱκανοί, † ἐπεὶ πρὸς μίαν ῥοπὴν ἡ ἐντιμοτέρα γένεσις αὐτῶν (λ) διέφθαρτο.
13 † Πάντα γὰρ ἀπιστοῦντες διὰ τὰς φαρμακείας, † ἐπὶ τῷ τῶν πρωτοτόκων
14 ὀλέθρῳ, ὡμολόγησαν θεοῦ υἱὸν λαὸν εἶναι. † Ἡσύχου γὰρ σιγῆς περιε-
15 χούσης τὰ πάντα, † καὶ νυκτὸς ἐν ἰδίῳ τάχει μεσαζούσης, † Ὁ παντοδύναμός σου λόγος ἀπ᾽ οὐρανῶν ἐκ θρόνων βασιλειῶν, † ἀπό-
16 τομος πολεμιστής, εἰς μέσον τῆς ὀλεθρίας ἥλατο γῆς, † ξίφος ὀξὺ τὴν ἀνυπόκριτον (μ) ἐπιταγήν σου φέρων, † καὶ στὰς ἐπλήρωσε τὰ
17 πάντα θανάτου· † καὶ οὐρανοῦ μὲν ἥπτετο, † βεβήκει δ᾽ ἐπὶ γῆς. † Τότε παραχρῆμα φαντασίαι μὲν ὀνείρων (ν) δεινῶς ἐξετάραξαν αὐτούς, † φόβοι δὲ ἐπέστησαν ἀδόκητοι.

MS.A. (ζ) Ὡς γὰρ (η) ἐθυσίαζον παῖδες (θ) προαναμέλποντες (ι) δὲ (κ) διεφέρετο φωνὴ θρηνουμένων (λ) διέφθαρτο. (μ) ἐπιταγὴν (ν) δεινῶν

Illa nox antè cognita est à patribus nostris, ut se- 6
curè scientes, quibus juramentis crediderunt, animæquiores essent. Suscepta est autem à populo tuo, 7
sanitas quidem justorum, inimicorum autem exterminatio. (d) Quo enim læsisti adversarios, hoc 8
nos provocans magnificasti. Absconsè enim sacri- 9
ficabant justi pueri bonorum, & divinitatis legem in concordia disponebant, tandem similiter & bona, & pericula recepturos (e) justos, patrias jam decantantes laudes. Resonabat autem inconveniens 10
inimicorum vox, & flebilis (f) audiebatur ploratorum puerorum. Simili autem pœna servus 11
cum domino afflictus est, & popularis homo regi similia passus. Similiter ergò omnes uno nomine 12
mortis mortuos habebant innumerabiles. Nec enim ad sepeliendum vivi sufficiebant; quoniam uno momento, quæ erat præclarior natio illorum exterminabatur. De omnibus enim non credentes propter 13
veneficia; tunc cùm fuit exterminium primogenitorum, confessi sunt Dei filium populum esse. Cùm 14
enim quietum silentium contineret omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet; Omnipotens 15
sermo tuus de cælo à regalibus sedibus durus bellator in mediam exterminii terram prosiliit, Gladius 16
acutus insimulatum tuum imperium portans : & stans replevit omnia morte : & cœlum quidem tangebat, descenderat autem in terram. Tunc conti- 17
nuò visus quidem somniorum (g) graviter turbaverunt illos, & timores supervenerunt insperati :

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

6 [illegible]
7 [illegible]
8
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]

* Nota fuit autem nox illa patribus nostris, ut 6
verè scientes cui credidissent, servarentur. Et 7
populo tuo, *nempe* justis vitam dedisti : inimicis autem interitum. Et hostes quidem 8
punivisti, nos autem vocâsti, sanctificâsti, & glorificâsti. Clàm enim ministrabant ser- 9
vi tui sancti per gratiam tuam, & legem veritatis concorditer disponebant bonis simul ac malis; ut acciperentur sancti, & ex eadem hora gloriam Patri darent. Hostibus 10
autem supervenit miseria incomparabilis, & in compensationem pro liberis suis, devorabantur. Nam pari judicio vindicta sumpta 11
fuit à servo ejusque domino : & rex pariter ac pauper passi sunt : Omnes simul eâdem 12
morte mortui sunt : non erat eis numerus, nec poterant vivi sepelire mortuos; quoniam quasi ictu oculi honestissima *quæque* proles eorum interierat. His autem omnibus 13
propter magiam suam non credentes, in primogenitorum suorum interitu populum illum Dei filium esse confessi sunt. Cùm e- 14
nim quies ac silentium teneret omnia, & mediâ nocte terror factus esset, Omnipo- 15
tens verbum tuum è cœlo veniens è tremendi regni solio, bellatores medium in exitium super terram dejecit. Gladius acutus impe- 16
rium tuum simulationis expers adduxit, & stans, omnia ex mandato perfecit : ad cœlum usque pertingebat, & stabat super terram. Tunc subitò dira somniorum visa con- 17
turbârunt eos, et inopinatus terror invasit illos.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

6 * تلك الليلة عرفها اباونا * لكيما اذا عرفوا الاقسام التي وثقوا بها عليهم يتذكروها باستيثاق
7 * فقبل شعبك خلاصا للمقسطين وهلاكا للمعاندين * لانك كما عاقبت المقاومين بنظير ذلك 8
9 اذ دعوتنا شرفتنا * لان عبيدك الابرار كانوا يذبحون ذبيحة النعيم بالخيرات * ووضعوا في ذهنهم
شريعة اللاهوت باتفاق * وعلى هذه الصورة نفسها اورعت الخيرات والمصاعب للذين استحقوها *
10 فاباونا كانوا يكررون التهليل مسبحين * ويقابل اصواتهم عجيج الاعداء غير متفق * فخالطه
11 صوت الغلمان المنتحبين الحسر * وعذب العبد مع السيد بطائلة متساوية * والشرطي مع
12 الملك اصابهم هذه العوارض نفسها * وكلهم اجمعون ماتوا بموت شبهة واحدة * وكان لهم موتى
لا يحصون * لان الاحياء ما كانوا اكفاء ان يدفنوا الموتى * اذ في مقدار لحظة واحدة باد ولودهم
13 المكرمة وفسدت * لانهم من اجل الاسحار لم يصدقوا كافة النوائب التي اصابتهم * وفي ابادة
14 الابكار اعترفوا ان الشعب ابن الله هو * لانه لما اشتمل كافة البرايا سكون السكوت * وانتصف
15 تلك الليلة * ظفر كلمتك المحارب الصارم القادر على كل شي * من السموات الى وسط الاعداء
16 ذوي الممالك * لابادتهم من الارض * متقلدا امرك الفاقد المراياة سيفا مرهفا * واذا وقف
بهم ملا كافة اصقاعهم موتى * وانهم اعتقدوها سحرا * فلامسهم من السماء * وارتكب الارض *
17 * فاقلقهم حينئذ بخيالات المنامات الصعبة * واستملكهم تخاوف لم يظنوها *

Noctem illam patres nostri prænoverant, 6
ut scientes quibus juramentis astricti erant, illorum securè meminissent. Ade- 7
òque, populus tuus justis salutem, adversariis autem perditionem obtinuit. Ut 8
enim adversarios punivisti, econtra nos accersitos illustrâsti. Innocentes enim ser- 9
vi tui satrificabant victimam oblectationis in bonis operibus, & legem divinitatis in animum suum concorditer indiderant: & hoc eodem modo bona atque pericula iis exhibuisti qui ea merebantur. Unde patres nostri hymnum canentes prædicabant; Vocibus autem eorum op- 10
ponebatur clamor hostium inconditus, cui vox puerorum plorantium miserabilis immiscebatur. Fuitque servus cum domi- 11
no pari pœnâ punitus, & satellitii unà cum rege hæc eadem accidentia contigêre. Denique omnes simul ejusdem 12
generis morte occubuerunt, & mortuos habuerunt innumerabiles: quoniam vivi sepeliendis mortuis non sufficiebant, quum unius momenti spatio honestissima proles ipsorum periisset & consumpta esset. Nam propter veneficia non credentes 13
omnibus calamitatibus quæ sibi acciderant, ad cladem primogenitorum fassi sunt populum filium Dei esse. Cùm enim crea- 14
turas omnes silentii quies occuparet, & nox illa media esset, Sermo tuus bellator, 15
præcidens, in omnia potens è cœlis desiliit medios inter hostes regnorum dominos, ut illos è terra perderet, Tuo mandato si- 16
mulationis nescio quasi gladio acuminato præcinctus; qui adstans illis, universas regiones eorum mortuis implevit. Et quia hæc veneficium arbitrati fuerant, tetigit eos de cœlo, terramque est aggressus : Ac 17
tunc sævis somniorum spectris exagitavit illos, & inopinati pavores occupaverunt eos:

Versio VULG. LAT.

18 Et alius alibi projectus semivivus, propter quam mo-
19 riebatur, causam demonstrabat mortis. Visiones enim,
quæ illos turbaverunt, hæc præmonebant, ne inscii,
20 quare mala patiebantur, perirent. Tetigit autem tunc
& justos tentatio mortis, & commotio in eremo facta
21 est multitudinis: sed non diu permansit ira tua. Pro-
perans enim homo sine querela deprecari pro popu-
lis, proferens servitutis suæ scutum, orationem & per
incensum deprecationem allegans, restitit iræ, & finem
imposuit necessitati, ostendens quoniã tuus est famu-
22 lus. Vicit autem turbas, non in virtute corporis, nec
armaturæ potentia, sed verbo illum, qui se vexabat,
subjecit, juramenta parentum, & testamentum com-
23 memorans. Cùm enim jam acervatim cecidissent su-
per alterutrum mortui, interstitit, & amputavit impe-
24 tum, & divisit illam quæ ad vivos ducebat viam. In
veste enim podéris, quam habebat, totus erat orbis
terrarum: & parentum magnalia in quatuor ordini-
bus lapidũ erant sculpta, & magnificentia tua in dia-
25 demate capitis illius sculpta erat. His autem cessit qui
exterminabat, & hæc extimuit: erat enim sola tentatio
iræ sufficiens.

CAP. XIX.

1 IMpiis autem usque in novissimum sine misericordia
ira supervenit. Præsciebat enim & futura illorum:
2 Quoniam cùm ipsi permisissent ut se educerent, & cum
magna solicitudine præmisissent illos, consequebantur
illos pœnitentia acti.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

18 † Καὶ ἄλλος ἀλλαχῇ (ξ) ῥιφεὶς ἡμίθνητος, † δι᾽ ἣν (ο) ἔθνησκεν
19 αἰτίαν ἐνεφάνιζεν. † Οἱ γὰρ ὄνειροι θορυβήσαντες αὐτοὺς, τοῦτο
(π) προεμήνυσαν, † ἵνα μὴ ἀγνοοῦντες δι᾽ ὃ κακῶς πάσχουσιν, ἀπό-
20 λωνται. † Ἥψατο δὲ καὶ δικαίων πεῖρα θανάτου, † καὶ θραῦσις ἐν
21 ἐρήμῳ ἐγένετο πλήθους· † ἀλλ᾽ οὐκ ἐπὶ πολὺ ἔμεινεν ἡ ὀργή. † Σπεύ-
σας γὰρ ἀνὴρ ἄμεμπτος προεμάχησε· † τὸ τῆς ἰδίας λειτουργίας ὅπλον,
προσευχὴν καὶ θυμιάματος ἐξιλασμὸν κομίσας, † ἀντέστη τῷ θυμῷ,
καὶ πέρας ἐπέθηκε τῇ συμφορᾷ, † δεικνὺς ὅτι σός ἐστι θεράπων.
22 † Ἐνίκησε δὲ τὸν ὄχλον οὐκ ἰσχύϊ τοῦ σώματος, οὐχ ὅπλων ἐνεργείᾳ,
† ἀλλὰ λόγῳ τὸν κολάζοντα ὑπέταξεν, † ὅρκους πατέρων καὶ δια-
23 θήκας ὑπομνήσας. † Σωρηδὸν γὰρ ἤδη πεπτωκότων ἐπ᾽ ἀλλήλων
νεκρῶν, † μεταξὺ στὰς, ἀνέκοψε τὴν ὀργὴν, καὶ διέσχισε τὴν πρὸς τοὺς
24 ζῶντας ὁδόν. † Ἐπὶ γὰρ ποδήρους ἐνδύματος ἦν ὅλος ὁ κόσμος,
† καὶ πατέρων δόξαι ἐπὶ (ρ) τετραστίχου λίθου γλυφῆς, † καὶ μεγαλωσύνη
25 σου ἐπὶ διαδήματος κεφαλῆς αὐτοῦ. † Τούτοις εἶξεν ὁ (σ) ὀλο-
θρεύων, ταῦτα δὲ ἐφοβήθησαν· † ἦν γὰρ μόνη ἡ πεῖρα τῆς ὀργῆς ἱκανή.

MS.A. (ξ) ῥιφθεὶς (ο) ἔθνησκον αἰτίαν ἐνεφάνιζον. (π) προεσημήνυσαν (ρ) τετραστίχου λίθων (σ) ὀλεθρεύων, ταῦτα δὲ ἐφοβήθη.

ΚΕΦ. ιθ´.

1 † Τοῖς δὲ ἀσεβέσι μέχρι τέλους ἀνελεήμων θυμὸς ἐπέστη· † προῄδει
2 γὰρ αὐτῶν καὶ τὰ μέλλοντα, † Ὅτι αὐτοὶ (α) ἐπιστρέψαντες τοῦ ἀπιέναι,
† καὶ μετὰ σπουδῆς προπέμψαντες αὐτοὺς, † διώξουσι μεταμεληθέντες.

MS.A. (α) ἐπιτρέψαντες

Et alius alibi projectus semivivus, propter quam 18
causam moriebatur, demonstrabat. Visiones enim 19
quæ illos turbaverunt, hoc præmonebant, ne inscii, 20
quare mala patiebantur, perirent. Tetigit (h) au-
tem & justos tentatio mortis: & commotio in ere-
mo facta est multitudinis: sed non diu permansit ira.
Properans enim homo sine querela propugnavit; pro- 21
ferens servitutis suæ scutum, orationem, & incensi
propitiationem, restitit iræ, & finem imposuit ne-
cessitati, ostendens quoniam tuus est famulus. Vi- 22
cit autem (i) turbam non virtute corporis, nec ar-
matura potentiæ: sed verbo illum, qui vexabat,
subjecit, juramenta parentum, & testamentum
commemorans. Cum enim jam acervatim cecidis- 23
sent super alterutrum mortui, interstitit, & ampu-
tavit impetum, & divisit illam, quæ ad vivos du-
cebat, viam. In veste enim poderis totus erat orbis 24
terrarum, & parentum magnalia in quatuor ordi-
nibus lapidum sculpta erant, & magnificentia tua
in diademate capitis illius. His cessit qui exter- 25
minabat: & hæc (k) extimuerunt. Erat enim sola
tentatio iræ sufficiens.

CAP. XIX.

IMpiis autem usque in novissimum sine misericor- 1
dia ira supervenit. Præsciebat enim & futura
illorum; Quoniam cum ipsi permisissent, ut se 2
educerent, & cum solicitudine præmisissent illos;
persequentur pœnitentia ducti.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܘܡܬܚܒܛܝܢ ܗܘܘ ܘܢܦܠܝܢ ܗܪܟܐ ܘܬܡܢ. ܘܐܢܫ ܐܢܫ ܡܢܗܘܢ܆ ܟܕ ܡܝܬ ܦܠܓܗ܀ 18
ܘܥܠܬܐ ܕܡܛܠܬܗ ܡܝܬܝܢ ܗܘܘ܆ ܡܚܘܐ ܠܗܘܢ܀ * ܚܠܡܐ ܓܝܪ ܕܐܙܝܥܘ ܐܢܘܢ܆ ܗܕܐ ܩܕܡܘ 19
ܘܚܘܝܘ ܐܢܘܢ܆ ܕܠܐ ܟܕ ܠܐ ܝܕܥܝܢ ܡܛܠ ܡܢܐ ܒܝܫܐܝܬ ܚܫܝܢ܆ ܢܐܒܕܘܢ܀ * ܐܦ ܠܙܕܝܩܐ 20
ܓܝܪ ܩܪܒ ܠܗܘܢ ܢܣܝܘܢܐ ܕܡܘܬܐ. ܘܗܘܐ ܒܡܕܒܪܐ ܣܘܓܐܐ ܕܡܝܬܘܬܐ. ܐܠܐ ܠܐ ܗܘܐ ܥܕ ܠܣܘܦܐ
ܚܡܬܟ ܩܘܝܬ܀ * ܡܣܪܗܒ ܓܝܪ ܓܒܪܐ ܙܕܝܩܐ܆ ܘܠܒܫ ܡܐܢܝ ܟܘܡܪܘܬܐ܆ 21
ܘܙܝܢܐ ܕܟܘܡܪܘܬܗ ܠܩܪܒܐ ܩܕܡ. ܘܨܠܘܬܐ ܕܒܥܘܬܐ ܘܕܚܘܣܝܐ. ܒܣܡܐ ܩܪܒ.
ܘܩܡ ܠܘܩܒܠ ܚܡܬܐ. ܘܒܛܠ ܡܘܬܢܐ. ܘܐܬܝܕܥ ܕܥܒܕܟ ܗܘ܀ * ܘܙܟܐ 22
ܠܟܢܫܐ. ܠܐ ܒܚܝܠܐ ܕܦܓܪܐ. ܘܠܐ ܒܥܡܠܐ ܕܚܝܘܗܝ. ܐܠܐ ܒܡܠܬܐ ܫܥܒܕ ܠܡܚܒܠܢܐ. ܟܕ ܡܥܗܕ
ܠܡܘܡܬܐ ܘܠܩܝܡܐ ܕܐܒܗܬܐ܀ * ܟܕ ܓܝܪ ܢܦܠܝܢ ܗܘܘ ܥܪܡܬܐ ܥܪܡܬܐ ܕܡܝܬܐ ܩܡ ܒܝܬ 23
ܡܝܬܐ ܠܚܝܐ. ܘܦܣܩ ܠܚܡܬܐ. ܘܦܣܩ ܐܘܪܚܐ ܒܝܬ ܡܝܬܐ ܠܚܝܐ܀ * ܥܠ ܐܦܘܕܐ 24
ܕܢܚܬܘܗܝ ܐܝܬܘܗܝ ܗܘܐ ܟܠܗ ܥܠܡܐ. ܘܐܝܩܪܐ ܕܐܒܗܬܐ. ܒܐܪܒܥ ܗܘܐ ܥܠ ܟܬܦܬܗ ܚܩܝܩ ܒܣܕܪܐ
ܕܟܐܦܐ. ܘܪܒܘܬܟ ܒܬܓܐ ܕܪܫܗ܀ * ܠܗܠܝܢ ܐܫܬܡܥ ܡܚܒܠܢܐ. ܘܗܢܘܢ ܕܚܠܘ. ܒܢܣܝܘܢܐ ܓܝܪ 25
ܒܠܚܘܕ. ܗܟܢ ܗܘܐ ܓܝܪ ܟܠܗ ܢܣܝܘܢܐ ܕܪܘܓܙܐ܀ * ܩܦܠܐܘܢ * ܛܝ * ܘܥܠ ܪܫܝܥܐ 1
ܥܕܡܐ ܠܚܪܬܐ ܩܡ ܥܠܝܗܘܢ ܪܘܓܙܐ ܕܠܐ ܪܚܡܐ܀ * ܩܕܡ ܝܕܥ ܓܝܪ ܐܦ ܗܠܝܢ ܕܥܬܝܕܢ 2
ܕܢܗܘܝܢ. ܡܛܠ ܕܗܢܘܢ ܫܪܘ ܐܢܘܢ ܒܥܓܠ. ܘܡܬܬܘܝܢ ܗܘܘ ܘܪܕܦܝܢ ܒܬܪܗܘܢ.

Et prostrati huc illuc cadebant; & quilibet 18
eorum semimortuus, quam ob culpam more-
rentur indicabat illis. Somnia enim quæ ex- 19
terruerant eos, hoc illis præsignificaverant:
ne inscii quam ob causam miserè paterentur,
perirent. Cæterùm justis quoque contigit ali- 20
quando tentatio mortis, & multorum interi-
tus evenit in deserto; sed non ad extremum
usque permansit ira tua. Festinans enim vir 21
justus, induit se vestibus sacerdotalibus, &
armis sacerdotii sui ad pugnam præveniens,
orationem petitoriam & piacularem obtulit
suffitum, seseq; opponens furori, indignatio-
nem avertit, & clades cessavit, & quòd servus
tuus esset innotuit: Vicitque turbam, non 22
robore corporis, nec vitæ labore; sed verbo
vastatorem illum subjecit, mentione *videli-*
cet quam attulit fœderum & juramentorum
patrum. Cùm enim per acervos mortuorum 23
alii super alios cecidissent, inter mortuos ac
vivos intercedens iram avertit, & viam in-
ter mortuos ac vivos præcîdit. Super ephod 24
vestis ejus totus erat orbis terrarum; & ho-
nor patrum quadruplici, qui super humeros
ejus erat, ordini lapidum erat insculptus, &
majestatis tuæ diadema super caput ipsius.
His vastator obedivit; illi verò extimue- 25
runt: sola siquidem iræ tentatio sufficiebat.

CAP. XIX.

Super impios autem irremissibilis ira ad ex- 1
tremum usque permansit. Jampridem enim 2
noverat etiam quod eventurum illis erat:
quoniam hos ad discedendum conversos fe-
stinanter dimiserunt, & pœnitentiâ ducti in-
secuti sunt.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* فكان أحدهم يسقط في موضع آخر بنصف مايت * واظهر لهم العلة التي من اجلها اماتهم * 18
* لأن الأحلام التي ارعبتهم سبقت فعرفتهم بهذا * لئلا يكونوا غير عارفين ما من أجله 19
يصيبهم السوء ويهلكهم * وقوم من المقسطين قد مسهم تجربة الموت قديما * وصارت في 20
البرية جايحة اجتاحت منهم كثيرين * لكن الغيظ ما لبث مدة طويلة * لأن الرجل الذي لا 21
عيب فيه سارع محارب * وتناول سلاح خدمته جنة ترس الصلاة والبخور تحظي بالاستغفار * وقاوم
الغضب * وجعل للمصيبة غاية * فاظهر بذلك انه خادم لك * وغلب الجمع ليس بقوة جسمه * ولا 22
بفعل سلاحه * بل اخضع المعاقب بكلامه بما ذكر به من اقسام الآباء وعهودهم * لأنه اذ كان 23
الموتى يسقط بعضهم على بعض لا تحصى كثرتهم * ووقف في الوسط * فقطع السخط * وافصل
الطريق الى الاحياء * لأن العالم كله كان على عطاف لبوسه * وامجاد الآباء على عنقه حجارة جواهر 24
منقوشة * وعظمتك في تاج راسه * فانصرف المهلك بهذه * ورهبوا هم هذه الاشياء * لأن تجربة 25
السخطة كانت وحدها كافية *

* الفصل التاسع عشر *

* فاما المنافقون فلبث الغضب عليهم الى الانقضاء بلا رحمة * فانه قد سبق فعرف امورهم 1 2
المستانفة * لانهم ردوهم عن الذهوب * ثم ارسلوهم بسرعة كثيرة * واذ ندموا ركضوا يطلبونهم *

Ita ut alius eorum alibi caderet semi- 18
mortuus. Patefecit autem ipsis causam
propter quam eos morte plecteret;
Quoniam somnia quæ terruerant eos, 19
id illis antè indicârant, ne id ignora-
rent propter quod tantum *malum acci-*
deret eis ac perderet illos. Quosdam 20
etiam ex justis jam olim tetigit ten-
tatio mortis, & facta est in deserto
clades multos ex ipsis perimens; at non
diu mansit ira. Nam vir integerrimus 21
festinavit pugnaturus, & ministerii sui
arma, protectionem clypei orationis &
incensi, veniam impetraturus arripuit,
obstitit iræ, & calamitati finem im-
posuit, ac per id ostendit servum se
tuum esse: Et turbam, non robore sui 22
corporis, nec suorum vi armorum devi-
cit, sed verbis suis depressit infestato-
rem, juramenta patrum eorúmque pacta
commemorando. Nam quum alii super 23
alios caderent innumerabilis multitudi-
nis mortui, & in medium intercessisset,
rescidit iram, divisitque viam ad vi-
vos. Siquidem totus mundus erat su- 24
per pallium vestimenti ejus, & patrum
decora, lapides scilicet *gemmei in-*
sculpti, super collum ipsius, majestás-
que tua in diademate capitis ejus.
Per hæc abscessit peremptor, & hæc il- 25
li extimuerunt: quoniam tentatio mo-
lestiæ sola sufficiebat.

CAP. XIX.

AT verò super impios immisericors 1
mansit ira ad finem usque. Prænove- 2
rat enim res illorum futuras; quoniam
averterunt eos à discessu, tum summâ
celeritate dimiserunt illos, & pœniten-
tiâ ducti cucurrerunt ad eos quærendos.

Versio VULG. LAT.

3 Adhuc enim inter manus habentes luctũ, & deploran-
tes ad monumenta mortuorum, aliam sibi assumpserunt
cogitationẽ inscientiæ : & quos rogantes projecerant,
4 hos tanquam fugitivos persequebantur. Ducebat enim
illos ad hunc finem digna necessitas : & horum quæ ac-
ciderant, commemorationem amittebant, ut quæ de-
5 erant tormentis, repleret punitio : Et populus quidem
tuus mirabiliter transiret, illi autem novam mortem in-
6 venirent. Omnis enim creatura ad suum genus ab ini-
tio refigurabatur, deserviens tuis præceptis, ut pueri
7 tui custodirentur illæsi. Nam nubes castra eorum ob-
umbrabat, & ex aqua, quæ antè erat, terra arida appa-
ruit, & in mari rubro via sine impedimento, & campus
8 germinans de profundo nimio : Per quem omnis natio
transivit, quæ tegebatur tua manu, videntes tua mirabi-
9 lia & monstra. Tanquam enim equi depaverunt escã,
& tanquam agni exultaverunt, magnificantes te Do-
10 mine, qui liberâsti illos. Memores enim erant adhuc
eorum quæ in incolatu illorum facta fuerant, quemad-
modum pro natione animalium eduxit terra muscas, &
pro piscibus eructavit fluvius multitudinem ranarum.
11 Novissimè autem viderunt novam creaturam avium,
cùm adducti concupiscentia, postulaverunt escas epu-
12 lationis. In allocutione enim desiderii, ascendit illis de
mari ortygometra : & vexationes peccatoribus super-
venerunt, non sine illis, quæ antè facta erant, argumen-
tis per vim fulminum : justè enim patiebantur secun-
dùm suas nequitias.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

3 †(α)Ἔτι γὰρ ἐν χερσὶν ἔχοντες τὰ πένθη, † καὶ προσοδυρόμενοι τάφοις
νεκρῶν, † ἕτερον ἐπεσπάσαντο λογισμὸν ἀνοίας, † καὶ οὓς ἱκετεύοντες
4 ἐξέβαλον, τούτους ὡς φυγάδας ἐδίωκον. † Εἷλκε γὰρ αὐτοὺς ἡ ἀξία
ἐπὶ τοῦτο τὸ πέρας ἀνάγκη. † καὶ τῶν συμβεβηκότων ἀμνηστίαν ἐνέβα-
λεν, † ἵνα τὴν λείπουσαν ταῖς βασάνοις προσαναπληρώσωσι κόλασιν·
5 † Καὶ ὁ μὲν λαός σου παράδοξον ὁδοιπορίαν πειράσῃ, † ἐκεῖνοι δὲ
6 ξένον εὕρωσι θάνατον. † Ὅλη γὰρ ἡ κτίσις ἐν ἰδίῳ γένει πάλιν
ἄνωθεν διετυποῦτο, † ὑπηρετοῦσα (β) ταῖς ἰδίαις ἐπιταγαῖς, † ἵνα
7 οἱ σοὶ παῖδες φυλαχθῶσιν ἀβλαβεῖς. † (γ) Ἡ τὴν παρεμβολὴν
σκιάζουσα νεφέλη, † ἐκ δὲ προϋφεστῶτος ὕδατος ξηρᾶς ἀνάδυσις
γῆς (δ) ἐθεωρήθη, † ἐξ ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὁδὸς ἀνεμπόδιστος,
8 † καὶ χλοηφόρον πεδίον ἐκ κλύδωνος βιαίου, † Δι' οὗ (ε) πανεθνεὶ
διῆλθον οἱ τῇ σῇ σκεπαζόμενοι χειρί, † θεωρήσαντες θαυμαστὰ
9 τέρατα. † Ὡς γὰρ ἵπποι ἐνεμήθησαν, καὶ ὡς ἀμνοὶ διεσκίρτησαν,
10 † αἰνοῦντές σε κύριε τὸν (ζ) ῥυόμενον αὐτούς. † Ἐμέμνηντο γὰρ
ἔτι τῶν ἐν τῇ παροικίᾳ αὐτῶν, † πῶς ἀντὶ μὲν γενέσεως ζώων ἐξή-
γαγεν ἡ γῆ (η) σκνῖπα, † ἀντὶ δὲ ἐνύδρων ἐξηρεύξατο ὁ ποταμὸς
11 πλῆθος βατράχων. † Ἐφ' ὑστέρῳ δὲ εἶδον καὶ (θ) νέαν γένεσιν ὀρνέων,
12 † (ι) ὅτι ἐπιθυμίᾳ προαχθέντες ᾐτήσαντο ἐδέσματα τρυφῆς. † Εἰς γὰρ
παραμυθίαν ἀνέβη αὐτοῖς ἀπὸ θαλάσσης ὀρτυγομήτρα, † καὶ αἱ τιμω-
ρίαι τοῖς ἁμαρτωλοῖς ἐπῆλθον, † οὐκ ἄνευ τῶν (κ) γεγονότων τεκμηρίων
τῇ βίᾳ τῶν κεραυνῶν. † Δικαίως γὰρ ἔπασχον ταῖς ἰδίαις αὐτῶν πονηρίαις.

MS. A. (β) ταῖς σαῖς ἐπιταγαῖς, (γ) Τῇ τὴν παρεμβολὴν σκια-
ζούσῃ νεφέλῃ, (δ) ἐθεωρεῖτο, (ε) πᾶν ἔθνος (ζ) ῥυσάμενον (η) σκνῖφας,
ἀντὶ δὲ *ἀνύδρων (θ) γένεσιν νέαν (ι) ὅτε (κ) προγεγονότων

Adhuc enim inter manus habentes luctum, & de- 3
plorantes ad monumenta mortuorum, Aliam sibi as-
sumpserunt cogitationem inscientiæ: & quos rogan-
tes projecerant, hos tanquam fugitivos persequen-
bantur. Ducebat enim illos ad hunc finem digna ne- 4
cessitas, & eorum, quæ acciderant, commemoratio-
nem amittere faciebat ; ut quæ deerant tormentis,
repleret punitio: Et populus quidem tuus mirabiliter 5
transiret, illi autem novam mortem invenirent.
Omnis enim creatura in suo genere rursus desuper 6
refigurabatur, deserviens tuis præceptis, ut pueri tui
custodirentur illæsi. Nubes castra obumbrabat, et ex 7
aqua, quæ antè erat, terræ aridæ emersio apparuit, in
mari rubro via sine impedimento, & campus germi-
nans de profundo nimio, Per quem omnis natio trans- 8
ivit, quæ tegebatur tua manu, videntes mirabilia
monstra. Tanquam enim equi, depaverunt escam, & 9
tanquam agni exultaverunt, magnificantes te Do-
mine, qui liberasti eos. Memores enim adhuc erant 10
illorum quæ in incolatu suo facta fuerant, quemad-
modum pro natione quidem animalium produxit
terra muscas, pro piscibus autem eructavit fluvius
multitudinem ranarum. Novissimè autem viderunt, 11
& novam creaturam avium, cum adducti concupi-
scentia postulaverunt escas epulationis. In alloqu- 12
tionem enim desiderii ascendit illis de mari ortygo-
metra : & vexationes peccatoribus supervenerunt,
non sine illis (a) quæ facta erant argumenta per
vim fulminum. Justè enim patiebantur secundùm
suas nequitias.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

3 * ܡܛܠ ܕܒܐܝܕܝܗܘܢ ܗܘܐ ܐܒܠܐ. ܘܡܩܒܪܝܢ ܗܘܘ ܠܡܝܬܝܗܘܢ ܡܬܥܢܝܢ. ܘܬܪܥܝܬܐ ܐܚܪܬܐ
ܕܫܛܝܘܬܐ ܐܬܪܥܝܘ. ܘܠܐܝܠܝܢ ܕܟܕ ܡܬܟܫܦܝܢ ܠܗܘܢ ܐܦܩܘ ܐܢܘܢ. ܐܝܟ ܠܥܪܘܩܐ
4 ܪܕܦܘ ܒܬܪܗܘܢ. * ܢܓܕܐ ܗܘܐ ܠܗܘܢ ܓܝܪ ܬܒܥܬܐ ܠܡܘܬܐ ܕܐܢܢܩܐ. ܘܠܐ ܐܬܕܟܪܘ ܐܝܠܝܢ
5 ܕܓܕܫ ܠܗܘܢ. ܕܐܦ ܗܕܐ ܚܕܐ ܕܚܣܝܪܐ ܡܢ ܢܓܕܐ ܢܫܠܡܘܢ ܒܫܘܢܩܐ. * ܘܥܡܟ ܒܐܘܪܚܐ
6 ܡܫܒܚܬܐ ܢܬܢܣܐ. ܗܢܘܢ ܕܝܢ ܡܘܬܐ ܕܢܘܟܪܝܘܬܐ ܢܫܟܚܘܢ. * ܟܠܗ ܓܝܪ ܒܪܝܬܐ ܒܛܟܣܐ
ܕܟܝܢܗ. ܡܢ ܠܥܠ ܐܬܒܪܝܬ ܗܘܬ. ܘܫܥܒܕܬ ܢܦܫܗ ܒܟܝܢܗ. ܠܦܘܩܕܢܝܟ. ܕܢܬܢܛܪܘܢ
7 ܥܒܕܝܟ ܕܠܐ ܢܟܝܢܐ. * ܘܠܡܫܪܝܬܐ ܟܠܗ. ܥܢܢܐ ܡܛܠܠ ܗܘܐ. ܘܡܢ ܡܝܐ ܕܩܝܡܝܢ. ܝܒܫܐ ܡܢ
ܥܘܡܩܐ ܕܐܪܥܐ ܐܬܚܙܝ. ܘܐܬܦܬܚ ܒܝܡܐ ܕܣܘܦ ܐܘܪܚܐ ܕܠܐ ܥܘܩܐ. ܘܦܩܥܬܐ ܕܡܠܝܐ ܟܠ
8 ܥܣܒܐ. ܐܪܥܬ ܠܗܘܢ ܡܢ ܥܠܥܠܐ * ܕܒܗ ܥܒܪܘ ܟܠܗ ܥܡܐ. ܡܛܠ ܕܡܛܠܠܐ ܗܘܬ ܥܠܝܗܘܢ
9 ܐܝܕܟ. ܘܚܙܘ ܬܕܡܪܬܐ ܘܬܡܝܗܬܐ. * ܐܝܟ ܕܪܟܫܐ ܪܥܘ. ܘܐܝܟ ܐܡܪܐ ܕܘܨܘ. ܘܫܒܚܘܟ ܡܪܝܐ.
10 ܕܦܪܩܬ ܐܢܘܢ. * ܡܬܕܟܪܝܢ ܗܘܘ ܓܝܪ ܗܠܝܢ ܕܗܘܝ ܒܬܘܬܒܘܬܗܘܢ. ܐܝܟܢܐ ܚܠܦ ܡܘܠܕܐ
11 ܕܚܝܘܬܐ. ܐܦܩܬ ܐܪܥܐ ܚܘܫܐ ܘܪܚܫܐ. ܘܚܠܦ ܪܚܫܐ ܕܡܝܐ ܐܪܡܝ ܢܗܪܐ ܥܘܪܕܥܢܐ ܣܓܝܐܐ. * ܘܡܢ
ܒܬܪ ܗܠܝܢ ܚܙܘ ܐܦ ܡܘܠܕܐ ܚܕܬܐ ܕܦܪܚܬܐ. ܘܟܕ ܐܬܪܓܪܓ ܥܡܟ ܠܡܐܟܘܠܬܐ. ܫܐܠܘ
12 ܣܝܒܪܬܐ ܠܡܬܒܣܡܘ. * ܐܝܟ ܕܠܡܒܝܐܘܬܗܘܢ. ܐܣܩܬ ܠܗܘܢ ܡܢ ܝܡܐ ܣܠܘܝ.

Nam luctum præ manibus habentes, & in 3
sepeliendis mortuis plorantes, consiliũ aliud
insanum excogitaverunt : & quos suppli-
cantes extruserant, ut fugitivos persecuti sunt.
In flagellum enim cessit eis vindicta ad ex- 4
tremam usque necessitatem, nec meminerunt
eorum quæ acciderant eis; ut hoc etiam unum
quod flagellis deerat, in tormento explerent:
Et populus tuus præclaro in itinere tentare- 5
tur; illi verò peregrinam mortem invenirent.
Tota enim creatura in naturæ suæ ordine su- 6
pernè creata fuerat, & in sua natura tuis se
subdit mandatis: ut servi tui servarentur il-
læsi. Castra etiam universa, nubes obum- 7
brabat; & è sistentibus aquis, arida de pro-
fundo terræ apparuit; aperta est in mari ru-
bro via expedita, & campus omnigenâ plenus
herbâ obvius fuit eis è procella, Per quem 8
totus populus, eò quòd protegeret eos manus
tua, transierunt, & mira stupendáque vide-
runt : In modum equorum pasti sunt, more 9
agnorum subsilierunt, téque Domine laudâ-
runt quòd eos liberâsses. Meminerant enim 10
rerum actarum in peregrinatione sua; quo
pacto pro sobole animalium terra protulisset
serpentes & insecta, & pro reptilibus aqua-
rum fluvius multas ranas produxisset. Post 11
hæc demùm viderunt etiam novam avium
progeniem; cúmque populus tuus concu-
piscentiâ præoccupatus escam pro alimen-
to postulâssent, Tanquam ad consolan- 12
dum eos ascendere fecisti eis de mari co-
turnicem:

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

3 * هذا وقد كانت الانواح حاصلة في ايديهم * وكانوا منتحبين على قبور موتاهم * فاستجلبهم
فكر من الجهالة آخر * والذين تضرعوا اليهم في المضي واخرجوهم * ركضوا يطلبونهم كقوم
4 قد هربوا * لان اجتذبهم الي هذا الامر نهاية الشدة التي استحقوها * وخامرهم نسيان ما عرض
لهم ولم يذكروه * ليستكملوا العذاب الباقي كان لهم في جملة التعاذيب * فاما 5
6 شعبك فاختبر مسلكا معجزا * فاما اوليك فوجدوا موتا مستغربا * لان البرية كلها تشكلت
من فوقهم * بجنسها ايضا خادمة ما تومر به من الاوامر * ليتحفظ بها اولياؤك غير مضرورين *
7 * السحابة التي كانت تظلل العسكر * وشوهد من الماء السالف رسوبه تجريد ارض
يابسة * وظهر من البحر الاحمر طريق غير معوق * ومن دوران المدرج بقعة مونعة حصين *
8 * فيها عبرت الامة كلها مستورين بيدك * اذ ابصروا اعمالا عجيبة * لانهم رعوا كالخيل * 9
10 واركضوا كالثيران * يسبحونك ايها الرب الذي نجيتهم * لانهم تذكروا في سكناهم امورهم * كيف
اخرجت الارض عوض نتاج الحيوانات القمل * وابرز النهر بدل البرايا المائية كثير الضفادع *
11 * وفي اصافيهم ابصروا توالد طيور جديدة * لما اوردوا الشهوة * والتمسوا اطعمة النعيم *
12 * فصعد من البحر لتعزيتهم السلوى *

Dum enim luctus præ manibus habe- 3
rent, essentque ad mortuorum suorum se-
pulchra ejulantes, alia mens è dementia
procedens allexit eos : & quos de
discessu rogaverant expulerántque, cu-
currerunt ad quærendum quasi turbam
fugientem. Ad hanc enim rem trahe- 4
bat eos extrema calamitas quam me-
ruerant, & oblivione rerum quæ sibi
contigerant velati, non recordabantur
illas : ut cruciatum persolverent qui de
cæteris cruciatibus manebat illos. Et 5
verò populus tuus admirabile expertus
est iter; illi autem insuetam mortem
invenerunt. Universa enim creatura 6
supernè reformata est, in suo quoque ge-
nere subserviens commissis sibi manda-
tis; ut in ea tui dilecti servarentur illæ-
si. Id præstitit nubes illa quæ castra 7
obumbrabat : deinde ex aqua antea
consistente conspecta est aridi soli re-
tectio : tum ex mari rubro apparuit
via non impedita, & è viæ circulo
campus virorem producens, Per quem 8
tota gens transiit manu tuâ protecti,
admiranda portenta intuiti. Nam vel- 9
ut equi pasti sunt, & velut tauri sub-
silierunt, te O Domine qui salva-
veras eos, decantantes. Memores 10
enim erant in peregrinitate sua rerum
illorum : quomodo protulisset terra pro
sobole animalium pediculos, & flumen
pro creaturis aqueis multitudinem ra-
narum produxisset. His adde, quod vi- 11
derint novam avium progeniem, cum
delicatos cibos concupiscentiâ ducti
quæsivissent : Nam ad consolationem 12
eorum ascenderunt è mari coturnices.

Versio VULG. LAT.

13 Etenim deteſtabiliorem inhoſpitalitatem inſtituerunt: alii quidem ignotos non recipiebant advenas, alii au-
14 tem bonos hoſpites in ſervitutem redigebant. Et non ſolùm hæc, ſed & alius quidam reſpectus illorum erat:
15 quoniam inviti recipiebant extraneos. Qui autem cum lætitia receperunt hos, qui eiſdem uſi erant juſti-
16 tiis, ſæviſſimis afflixerunt doloribus. Percuſſi ſunt autem cæcitate: ſicut illi in foribus juſti, cùm ſubitaneis cooperti eſſent tenebris, unuſquiſque tranſitum
17 oſtii ſui quærebat. In ſe enim elementa dum convertuntur, ſicut in organo qualitatis ſonus immutatur, & omnia ſuum ſonum cuſtodiunt: unde æſtimari ex ipſo
18 viſu certò poteſt. Agreſtia enim in aquatica convertebantur: & quæcunque erant natantia, in terram
19 tranſibant. Ignis in aqua valebat ſupra ſuam virtutem,
20 & aqua extinguentis naturæ obliviſcebatur. Flammæ è contrario, corruptibilium animalium non vexaverunt carnes coambulantium, nec diſſolvebant illam, quæ facilè diſſolvebatur ſicut glacies, bonam eſcam. In omnibus enim magnificaſti populum tuum Domine, & honoraſti, & non deſpexiſti, in omni tempore, & in omni loco aſſiſtens eis.

Verſio GRÆCA LXX. Interp.

13 † Καὶ γὰρ χαλεπωτέραν μισοξενίαν ἐπετήδευσαν. † Οἱ μὲν γὰρ τοὺς ἀγνοοῦν-
14 τας οὐκ ἐδέχοντο παρόντας, † οὗτοι δὲ εὐεργέτας ξένους ἐδουλοῦντο. † Καὶ οὐ μόνον, ἀλλ' ἥτις ἐπισκοπὴ ἔσται αὐτῶν, † ἐπεὶ ἀπεχθῶς προσεδέχοντο
15 τοὺς ἀλλοτρίους· † Οἱ δὲ μετὰ ἑορτασμάτων εἰσδεξάμενοι τοὺς ἤδη τῶν
16 αὐτῶν μετεσχηκότας δικαίων, † δεινοῖς ἐκάκωσαν πόνοις. † Ἐπλήγησαν δὲ καὶ ἀορασίᾳ, ὥσπερ ἐκεῖνοι ἐπὶ ταῖς τοῦ δικαίου θύραις, † ὅτε ἀχανεῖ περιβληθέντες σκότει, ἕκαστος τῶν (λ) αὐτοῦ θυρῶν τὴν δίοδον
17 ἐζήτει. † Δι' ἑαυτῶν γὰρ τὰ στοιχεῖα μεθαρμοζόμενα, ὥσπερ ἐν ψαλτηρίῳ φθόγγοι τοῦ ῥυθμοῦ τὸ ὄνομα διαλλάσσουσι, πάντοτε μένοντα ἤχῳ, † ὅπερ ἐστὶν εἰκάσαι ἐκ τῆς τῶν γεγονότων ὄψεως ἀκριβῶς.
18 † Χερσαῖα γὰρ εἰς ἔνυδρα μετεβάλλετο. † Καὶ νηκτὰ μετέβαινεν ἐπὶ
19 γῆς. † Πῦρ (μ) ἴσχυσεν ἐν ὕδατι τῆς ἰδίας (ν) δυνάμεως, † καὶ
20 ὕδωρ τῆς σβεστικῆς (ξ) δυνάμεως ἐπελανθάνετο. † Φλόγες ἀνάπαλιν εὐφθάρτων ζώων οὐκ ἐμάραναν σάρκας ἐμπεριπατούντων, † οὐδὲ τηκτὸν (ο) εὔτηκτον κρυσταλλοειδὲς γένος ἀμβροσίας τροφῆς.
21 † Κατὰ πάντα γὰρ Κύριε ἐμεγάλυνας τὸν λαόν σου, καὶ ἐδόξασας, † καὶ οὐχ ὑπερεῖδες, ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ παριστάμενος.

MS. A. (λ) ἑαυτοῦ (μ) ἴσχυεν (ν) δυνάμεως ἐπιλελησμένον, καὶ (ξ) φύσεως (ο) κρυσταλλοειδὲς εὔτηκτον

Σοφία Σολομῶντος.

Cum Tranſlatione LATINA.

Etenim deteſtabiliorem inhoſpitalitatem inſtituerunt. Siquidem illi ignotos non recipiebant advenas: hi verò beneficos hoſpites in ſervitutem redigebāt. 13
Et non ſolum hæc: ſed & alius quidā erit reſpectus ipſorum. Quoniam illi invitè recipiebant extraneos: 14
Hi vero, cum recepiſſent cum ſolenni lætitia, eos, qui jam earundem legum facti erant participes, ſæviſſimis afflixerunt doloribus. 15
Percuſſi ſunt autem cæcitate, ſicut illi in foribus juſti, cùm ſubitaneis cooperti tenebris, unuſquiſque tranſitum oſtiorum ſuorum quærebat. 16
In ſe enim elementa (b) convertebantur, ſicut in pſalterio ſoni modulationis nomen mutant, ſemper cuſtodientia ſonum. Quod æſtimari poteſt ex ipſo rerum factarum viſu certo. 17
Terreſtria enim in aquatica convertebantur: & quæ erant natantia; in terra tranſibant. 18
Ignis in aqua valebat (c) ſupra ſuam virtutem: & aqua extinguentis naturæ obliviſcebatur. 19
Flammæ è contrario, facilè corruptibilium animalium non vexaverunt carnes coambulantium, nec diſſolvebant illam, quæ facilè diſſolvebatur, ſicut glaciem, bonam eſcam. 20
In omnibus enim magnificaſti populum tuum Domine, & honoraſti, & non deſpexiſti in omni tempore, & loco aſſiſtens.

Verſio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

* Sceleratis autem flagella ſupervenerunt, non jam ſine antecedentibus exemplis facta fuit indignatio & calamitas; nam juſtè pro ſceleribus ſuis patiebantur: ſceleratam enim viam excogitârant. Et illi quidem, quæ ignorârunt, minimè receperant dum illic eſſent; hi verò diſpenſatores peregrinos ſervituti mancipârant. Nec ſolùm hoc, ſed vi- 13
ſitatio veniet ſuper illos, quòd peregrinos dimittere noluerint. Ipſi verò cum lætitia ſuſ- 14
ceperunt eos propter quos pœnam acceperunt, quòd ipſos labore afflixiſſent. Multati 15
fuerunt autem caligine, ut Sodomitæ ad fores Juſti; qui quum fuiſſent caligine percuſſi, in tenebris quæ obruerant eos, ſuarum quiſq; forium aditum quærebat. Nam propter ipſos 16
condita ſunt elementa, quemadmodum in citharis, in ſono concentuum, vocum nomen immutant; in omnibus tamen manet ſonus, quod eſt ſpecimen argumenti aſpectûs rerum quæ certò fuerunt. Terra enim inculta ver- 17
tebatur in ſtagna, & reptile ſuper terram gradiebatur. Et ignis incendebatur in aquis, 18
& præter vim ſuam ardebat: & aquæ virtute ſuâ non extinguebant ignem. Beſtias vaſta- 19
trices flamma non exuſſit, neq; carnes earum conſumpſit dum per illum ambularent: neq; liquati ſunt lapides grandinis, qui fructus corrumpunt. Per omnia enim Domine, po- 20
pulum tuum magnificâſti & honorâſti, nec ullatenus deſeruiſti, ſed eos ubique ſemper adjuvâſti. 21

Libri ſapientiæ magnæ Salomonis filii Davidis regis Iſrael, Finis.

Extant verò *in illo* verſus 1476.

Verſio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

13 * ووردت التعاذيب الى الخطاة لا خالية من الصواعق المشابهة في اغتصابها النوائب السالف
كونها لانهم عوقبوا بعدل واجب شرورهم * لانهم ابتدعوا مقتا للغرباء صعبا * فهولاء ما قبلوا من
14 لم يعرفوهم اذ حضروا * واوليك تعبدوا الغرباء محسنين * وليس هذا فقط * بل سيكون لامورهم
15 افتقاد ما * لانهم كانوا يقبلون الغرباء بثقل * وهولاء كانوا يقبلون بتعييد للذين شاركوا
16 المقسطين الذين لهم * فاذا ضروا بهم في اتعاب كثيرة * ضربوا النظر مثل اوليك المجتمعين
عند ابواب دار الصديق * لانهم القوا في ظلمة مدلهمة * وكل منهم كان يطلب مدخل ابواب
17 منزله * لان بهم انتقلت افعال الاستقصات عن مالوفها * كما ان الاسم يتبدل في المعروف نغمات
18 لحنه * ويبقي ثابتة كل حين في لحنها * الامر الذي يقايس بمبالغة من منظر الكاينات * لان
19 البرايا البرية انتقلت مايية * والسابحات انتقل مشيها في الارض * والنار قوي اقتدارها في المياه *
20 والماء كتم طبيعته * وشهايب اللهيب بخلاف فعلها لم تضرم لحمان الحيوان السريع بلاوها
بترددها وسلوكها فيها * ولا جنس العنصر الذي لا يبلي اذاب انواع الجليد السريع ذوبانه *
21 * لانك في ساير الاشياء يا رب اعظمت شان شعبك وشرفته * وما تعرض عنه في كل اوان ومكان
* وتمامه * تمت حكمة سليمان بن داوود النبي الذي ملك على بني اسراييل *
والتسبيح لله دايما ابدا *

* *Porrò peccatoribus cruciatus non vacui fulminibus advenerunt, ſuâ violentiâ ſimiles præteritis ærumnis. Etenim puniti fuerunt jure ſuis ſceleribus debito, quòd graviſſimum in peregrinos odium exercuiſſent; & hi quidem non receperint quos licèt præſentes, ignorabant: illi verò hoſpites beneficos ſervitute preſſiſſent.* 13
Neque ſolùm hoc, ſed erit aliquando verũ illorum examen; quòd illi hoſpites graviter exceperint; 14
Hi verò feſtivè eos acciperent qui cum ſuis juſtis communicabant. 15
Cùm itaque multis eos laboribus offendiſſent, viſu vapulârunt ſicut illi qui ad fores domûs Juſti convenerant: injecti ſunt enim in obſcuriſſimam caliginem, & quilibet eorum aditum forium domicilii ſui quærebat. 16
In iis enim efficacitates elementorum immutatæ ſunt à proprietate ſua, ſicut nomen cujus ſoni concentus mutantur in inſtrumento muſico, nihilominus manent ſemper immoti in proprio concentu: quod exactè conjicitur ex rerum actarum aſpectu, 17
Nam creaturæ terreſtres mutatæ ſunt in aquatiles, & natatilium inceſſus ad terram tranſlatus: 18
Ignis potentia invaluit in aquis, & aqua naturã ſuam occultavit: 19
Incendia flammæ, contra vim propriã, carnes animantiũ facilè corruptibiles non combuſſêre, dum in eo diſcurrerent ambularéntque, neque incorruptibilis elementi genus ſpecies glaciei liquari natæ liquefecit. 20
In cunctis enim rebus O Domine, magnificâſti famam populi tui, eúmque illuſtrâſti, nec ullo tempore aut loco commorationis ejus recedis ab illo. 21

Sapientiæ Salomonis filii Davidis prophetæ, qui regnavit ſuper filios Iſrael, Finis.

Laus Deo jugis ac perpetua.

PROLOGUS.

Multorum nobis, & magnorum, per legem & prophetas, aliósque qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est: in quibus oportet laudare Israël doctrinæ & sapientiæ causa: quia non solùm ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse & dicentes & scribentes doctissimos fieri. Avus meus Jesus, postquam se ampliùs dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus nostris traditi sunt: voluit & ipse scribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & sapientiam pertinent: ut desiderantes discere, & illorum periti facti, magis magísque attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum benevolentia, & attentiori studio lectionem facere, & veniam habere in illis, in quibus videmur, sequentes imaginem sapientiæ, deficere in verborum compositione. Nam deficiunt verba Hebraica, quando fuerint translata ad alteram linguam. Non autem solùm hæc, sed & ipsa lex, & prophetæ, cæteráq; aliorum librorum, non parvam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam in octavo & trigesimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis, postquam perveni in Ægyptum, & cùm multum temporis ibi fuissem, inveni ibi libros relictos, non parvæ neq; contemnendæ doctrinæ. Itaq; bonum & necessarium putavi & ipse aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librum istum: & multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis, ad illa quæ ad finem ducunt, librum istum dare, & illis qui volunt animum intendere, & discere quemadmodum oporteat instituere mores, qui secundùm legem Domini proposuerint vitam agere.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Πολλῶν καὶ μεγάλων ἡμῖν διὰ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατ' αὐτοὺς ἠκολουθηκότων δεδομένων, ὑπὲρ ὧν δέον ἐστὶν ἐπαινεῖν τὸν Ἰσραὴλ παιδείας καὶ σοφίας, καὶ ὡς οὐ μόνον αὐτοὺς τοὺς ἀναγινώσκοντας δέον ἐστὶν ἐπιστήμονας γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐκτὸς δύνασθαι τοὺς φιλομαθοῦντας χρησίμους εἶναι καὶ λέγοντας καὶ γράφοντας· ὁ πάππος μου Ἰησοῦς ἐπὶ πλεῖον ἑαυτὸν δοὺς εἴς τε τὴν (α) τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἄλλων πατρίων βιβλίων ἀνάγνωσιν, καὶ ἐν τούτοις ἱκανὴν ἕξιν περιποιησάμενος, προήχθη καὶ αὐτὸς συγγράψαι τι τῶν εἰς παιδείαν καὶ σοφίαν ἀνηκόντων, ὅπως οἱ φιλομαθεῖς, καὶ τούτων (β) ἔνοχοι γενόμενοι, πολλῷ μᾶλλον ἐπιπροσθῶσι διὰ τῆς ἐννόμου βιώσεως. παρακέκλησθε οὖν μετ' εὐνοίας καὶ προσοχῆς τὴν ἀνάγνωσιν ποιεῖσθαι, καὶ συγγνώμην ἔχειν ἐφ' οἷς ἂν δοκῶμεν τῶν κατὰ τὴν ἑρμηνείαν πεφιλοπονημένων τισὶ τῶν λέξεων ἀδυναμεῖν. οὐ γὰρ ἰσοδυναμεῖ αὐτὰ ἐν ἑαυτοῖς Ἑβραϊστὶ λεγόμενα, καὶ ὅταν μεταχθῇ εἰς ἑτέραν γλῶσσαν. οὐ μόνον δὲ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ νόμος, καὶ αἱ προφητεῖαι, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν βιβλίων οὐ μικρὰν ἔχει τὴν διαφορὰν ἐν ἑαυτοῖς λεγόμενα. ἐν γὰρ τῷ ὀγδόῳ καὶ τριακοστῷ ἔτει ἐπὶ τοῦ Εὐεργέτου βασιλέως παραγενηθεὶς εἰς Αἴγυπτον καὶ (") συγχρονίσας, εὗρον οὐ μικρᾶς παιδείας ἀφόμοιον. ἀναγκαιότατον ἐθέμην (γ) αὐτὸς προσενέγκασθαί τινα σπουδὴν καὶ φιλοπονίαν τοῦ μεθερμηνεῦσαι τήνδε (δ) τὴν βίβλον· πολλὴν γὰρ ἀγρυπνίαν καὶ ἐπιστήμην προσενεγκάμενος ἐν τῷ διαστήματι τοῦ χρόνου, πρὸς τὸ ἐπὶ πέρας ἄγοντα τὸ βιβλίον ἐκδόσθαι καὶ τοῖς ἐν τῇ παροικίᾳ βουλομένοις φιλομαθεῖν, (ε) προκατασκευαζομένοις τὰ ἤθη ἐν ἐν νόμῳ βιοτεύειν.

MS. A. (α) νόμου (β) ἔνηχοι (") συγχρονήσας (γ) καὶ αὐτός τινα προσενέγκασθαι σπουδὴν (δ) βίβλον. πολλὴν ἀγρυπνίαν (ε) προκατασκευαζομένους τὰ ἤθη ἐννόμως.

PROLOGUS.

Cum (a) multa nobis, & magna per legem, & prophetas, & alios qui illos secuti sunt, data sint, pro quibus oportet laudare Israel, doctrinæ, & sapientiæ causa, cúmque eos, qui legunt, non solùm ipsos oporteat fieri scientes, sed etiam extraneis studio disciplinæ ductos posse & dicendo, & scribendo prodesse; avus meus Jesus, postquam ampliùs se dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus nostris traditi sunt, atque in his eum, qui satis esse posset, habitum sibi comparasset; voluit & ipse scribere aliquid eorum, quæ ad doctrinam, & sapientiam pertinent; ut desiderantes dicere, etiam horum participes facti multo magis proficiant per vitam legitimam. Hortor itaque venire vos cum benevolentia, & attentiori studio lectionem facere, & veniam habere in illis, in quibus videbimur in nonnullis ad interpretandi rationem elaboratis dictionibus deficere. Non enim eandem vim habent hæc in seipsis Hebraicè dicta, atque ad alteram translata linguam. Non solùm autem hæc, sed & ipsa lex, & prophetiæ, & cæteri libri non parvam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam in octavo & trigesimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis postquam perveni in Ægyptum, & (c) cùm multum temporis ibi fuissem; inveni (d) exemplar non parvæ doctrinæ. Maximè necessarium (e) putavi ipse aliquam adhibere diligentiam, & laborem interpretandi librum istum. Multam enim vigiliam, & doctrinam (f) attuli in spacio temporis ad hoc, ut ad finem (g) ducens istum librum, ederem etiam iis qui in (h) parœcia volunt discere, (i) præparati moribus ad vivendum in lege.

Versio VULG. LAT.

ECCLESIASTICUS.

CAP. I.

1 Omnis sapientia à Domino Deo est, & cum illo fuit
2 semper, & est ante ævum. Arenam maris, & pluviæ
guttas, & dies seculi quis dinumeravit? Altitudinem
cœli, & latitudinē terræ, & profundum abyssi quis di-
3 mensus est? Sapientiā Dei præcedentē omnia quis in-
4 vestigavit? Prior omnium creata est sapientia, & in-
5 tellectus prudentiæ ab ævo. Fons sapientiæ verbum
6 Dei in excelsis & ingressus illius mandata æterna. Ra
dix sapientiæ cui revelata est, & astutias illius quis
7 agnovit? Disciplina sapientiæ cui revelata est, & ma-
nifestata? & multiplicationem ingressus illius quis
8 intellexit? Unus est altissimus Creator omnipotens, &
9 Rex potens & metuendus nimis, sedens super thronum
10 illius, & dominans Deus. Ipse creavit illam in Spiritu sancto, & vidit, & dinumeravit, & mensus est, Et effudit illam super omnia opera sua, & super omnem carnem
11 secundùm datum suum, & præbuit illam diligentibus se. Timor Domini gloria, & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΣΟΦΙΑΣ ΣΕΙΡΑΧ.

ΚΕΦ. α'.

1 † Πᾶσα σοφία παρὰ κυρίου, καὶ μετ' αὐτοῦ ἐστιν εἰς τὸν αἰῶνα.
2 † Ἄμμον θαλασσῶν καὶ σταγόνας ὑετοῦ καὶ ἡμέρας αἰῶνος τίς ἐξαριθ-
3 μήσει; † Ὕψος οὐρανοῦ καὶ πλάτος γῆς καὶ ἄβυσσον καὶ σοφίαν τίς
4 ἐξιχνιάσει; † Προτέρα πάντων ἔκτισται σοφία, † καὶ σύνεσις φρο-
6 νήσεως ἐξ αἰῶνος. † Ῥίζα σοφίας τίνι ἀπεκαλύφθη; † καὶ
8 τὰ (α) πανουργεύματα αὐτῆς τίς ἔγνω; † Εἷς ἐστι σοφὸς φοβερὸς
9 σφόδρα † καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ. † Κύριος αὐτὸς ἔκτισεν
10 αὐτήν, † καὶ εἶδε καὶ ἐξηρίθμησεν αὐτήν, † Καὶ ἐξέχεεν αὐτὴν ἐπὶ
πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. † Μετὰ πάσης σαρκὸς κατὰ * δόσιν αὐτοῦ,
11 † καὶ ἐχορήγησεν αὐτὴν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. † Φόβος κυρίου
δόξα καὶ καύχημα † καὶ εὐφροσύνη καὶ στέφανος ἀγαλλιάματος.

MS. A. (α) πανουργήματα

SAPIENTIA SIRACH.

CAP. I.

Omnis sapientia à Domino est, & cum illo est 1
in ævum. Arenam maris, & pluviæ guttas, & 2
dies seculi quis dinumerabit? altitudinem cœli,
*& latitudinem terræ, & abyssum, Et * sapien* 3]
tiam quis investigabit? Prior omnium creata 4
est sapientia, & intellectus prudentiæ à (a) ævo.
Radix sapientiæ, cui revelata est? & astutias 6]
illius quis agnovit? Unus est sapiens metuendus 8]
nimis sedens super thronum suum. Dominus ipse 9
creavit eam, & vidit, & dinumeravit eam,
Et effudit illam super omnia opera sua. Cum omni 10
carne secundùm datum suum: & præbuit illam
diligentibus se. Timor Domini, gloria, & gloria- 11
tio, & lætitia, & corona exultationis.

Versio SIRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܟܬܒܐ ܕܝܫܘܥ ܒܪ ܫܡܥܘܢ ܐܣܝܪܐ. ܕܡܬܩܪܐ ܗܘ ܚܟܡܬܐ. ܚܟܡܬܗ ܕܒܪ ܐܣܝܪܐ *

* ܩܦܠܐܘܢ * ܐ *

1 * ܟܠ ܚܟܡܬܐ ܡܢ ܩܕܡ ܡܪܝܐ ܗܝ. ܘܗܝ ܥܡܗ ܗܝ ܡܢ ܩܕܡ ܥܠܡܐ * ܚܠܐ ܕܝܡܐ. ܘܢܘܛܦܐ
2 ܕܡܛܪܐ. ܘܝܘܡܬܐ ܕܥܠܡܐ. ܡܢܘ ܢܡܢܐ ܐܢܘܢ. * ܪܘܡܐ ܕܫܡܝܐ. ܘܦܬܝܐ ܕܐܪܥܐ. 3
ܘܬܗܘܡܐ ܪܒܐ. ܡܢܘ ܢܥܩܒ. * ܡܢ ܟܠܗܝܢ ܗܠܝܢ ܡܝܬܪܐ ܚܟܡܬܐ. ܘܚܣܝܢܐ 4
ܗܝܡܢܘܬܐ. * ܡܢ ܥܘܠܡܝܢ ܥܩܪ̈ܝܗ ܕܚܟܡܬܐ ܠܡܢ ܐܬܓܠܝܘ. ܘܪ̈ܙܝܗ ܕܣܘܟܠܬܐ 6
ܡܢܘ ܝܕܥ. * ܚܕ ܗܘ ܘܕܚܝܠ ܠܚܕܐ. ܘܗܘ ܫܠܝܛ ܥܠ ܟܠ ܓܙ̈ܘܗܝ. 7
8 * ܓܠܝܗ ܘܚܙܝܗ. ܘܡܢܝܗ ܘܝܗܒܗ. ܘܦܠܓܗ ܥܠ ܟܠ ܒܪ̈ܝܬܗ. * ܥܡ ܟܠ ܒܣܪ ܐܝܟ
9 ܨܒܝܢܗ ܝܗܒܗ. ܘܐܫܦܥܗ ܥܠ ܟܠ ܕܚ̈ܠܘܗܝ. * ܕܚܠܬܗ ܕܡܪܝܐ. ܗܕܪܐ ܘܐܝܩܪܐ. ܘܪܒܘܬܐ.
10 ܘܟܠܝܠܐ ܕܫܘܒܚܐ. * ܕܚܠܬܗ ܕܡܪܝܐ. ܡܚܕܝܐ ܠܒܐ. ܘܚܕܘܬܐ ܘܪܘܙܐ. ܘܚܝܐ ܕܠܥܠܡ.
11

LIBER
JESU FILII SIMEONIS ASIRO,
(i. vincti) idemque liber vocatur
Sapientia filii *Asîro.*

CAP. I.

Omnis sapientia à conspectu Domini est, 1
ipsáque cum eodem est ab æterno. Arenam 2
maris, & guttas pluviæ, diésque seculi quis
enumerare possit? Sublimitatem cœli, terræ- 3
que latitudinem, & abyssum magnam quis
emetiatur. Omnibus his abundantior est sa- 4
pientia, & fortior fides. Ab antiquo origi- 6
nes sapientiæ cuinam patuerunt? & occulta
intelligentiæ quis pernovit? Unus solúsque 7
terribilis Deus, qui potestatē habet in omnes
thesauros illius, Patefecit eam, & vidit, enu- 8
meravit, dedit, atque distribuit omnibus operibus suis. Unicuique carni, pro sua volun- 9
tate, concessit eam; suísque cultoribus pro-
fudit illam. Cultus Domini magnificentia est, 10
& honor, majestas, atque corona gloriæ. Re- 11
ligio Domini cor exhilarat, lætitiam & ex-
ultationem, ac vitam æternam *conciliat.*

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* بسم الله الحي الناطق * كتاب يشوع ابن سيراخ * وهو الكتاب الذي وجد من بعد سليمان *

* الفصل الاول *

1 * قال * كل حكمة هي من عند الرب * وهي معه من قديم الدهر * مثل البحر ورمل البحر وقطر 2
القطر * وايام الدنيا من يقدر ان يحصي * رفع السماء * وعرض الارض * والغمر الاعظم من 3
4 يستطيع ان يمسح * من جميع هذه الاشياء كلها كثرت الحكمة واستقر الايمان * لمن اظهرت 6
اصول الحكمة بديا * واسرار الفهم من ترى ادرك * واحد هو المرهوب وحده الله المسلط على 7
8 جميع خزائنها * اظهرها وابصرها * ثم احصاها واعطاها وقسمها بين جميع خلقه * على كل 9
امرء من الناس كمسرته * وكثرها لجميع اتقيائه * هيبة الرب بهاء وتكرمة وعظمة واكليل المجد 10
11 والمدحة * خشية الله تفرح القلب * وهي بهجة وطرب وحياة باقية *

In nomine Dei vivi, rationalis.
Liber JESU Filii SIRACH:
est autem liber qui inventus
fuit post Salomonem.

CAPUT I.

Ait, Sapientia quælibet à Deo est, 1
& cum ipso est ante seculum. Fluctus 2
maris, & arenam maris, pluviæ guttas,
diésve seculi quis valeat numerare?
Altitudinem cœli, & latitudinem ter- 3
ræ, maximúmque pelagus quis possit
metiri? Plus omnibus his rebus simul 4
multiplicata est sapientia, & fides con-
firmata. Cuinam retectæ sunt olim 6
sapientiæ radices? & arcana pru-
dentiæ quis fortè assecutus est? Unus 7
est, solus metuendus Deus, dominium
habens in universa ipsius æraria, Qui 8
retexit ac vidit eam; tum numeravit ac
dedit illam, distribuens eam inter omnes
creaturas suas, Cuilibet viro ex homini- 9
bus, ad libitum suum; religiosis autem
suis omnib⁹ abundè largitus est eā. Timor 10
Domini splendor, & honor, atque magni-
ficentia, & diadema gloriæ atque laudis.
Reverentia Dei cor lætificat, estq; gau- 11
dium, & jucunditas, & vita perennis.

Versio VULG LAT.

12 Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam, &
13 gaudium, & longitudinem dierum. Timenti Domi-
num benè erit in extremis, & in die defunctionis suæ
14 benedicetur. Dilectio Dei honorabilis sapientia.
15 Quibus autem apparuerit in visu, diligunt eam in visi-
16 one, & in agnitione magnalium suorum. Initium sa-
pientiæ timor Domini, & cum fidelibus in vulva con-
creatus est, cum electis feminis graditur, & cum justis &
17 fidelibus agnoscitur. Timor Domini, scientiæ religio-
18 sitas. Religiositas custodiet & justificabit cor, jucun-
19 ditatem atque gaudium dabit. Timenti Dominum be-
nè erit, & in diebus consummationis illius benedice-
20 tur. Plenitudo sapientiæ est timere Deum, & pleni-
21 tudo à fructibus illius. Omnem domum illius implebit
22 à generationibus, & receptacula à thesauris illius. Co-
rona sapientiæ, timor Domini, replens pacem, & salu-
23 tis fructum: Et vidit, & dinumeravit eam: utraque
24 autem sunt dona Dei. Scientiam, & intellectum pru-
dentiæ sapientia compartietur: & gloriam tenentium
25 se, exaltat. Radix sapientiæ est timere Dominum: &
26 rami illius longævi. In thesauris sapientiæ intellectus,
& scientiæ religiositas: execratio autem peccatoribus
27 sapientia. Timor Domini expellit peccatum: Nam qui
28 sine timore est, non poterit justificari: iracundia enim
29 animositatis illius, subversio illius est. Usque in tempus
30 sustinebit patiens, & posteà redditio jucunditatis.
31 Bonus sensus usque in tempus absondit verba illius, & labia multorum enarrabunt sensum illius. In thesauris sapientiæ significatio disciplinæ: Execratio autem pecca- 33
32 tori, cultura Dei. Fili concupiscens sapientiam, conserva justitiam, & Deus præbebit illam tibi. Sapientia enim & disciplinâ timor Domini: & quod beneplacitum est 34
illi, Fides, & mansuetudo, & adimplebit thesauros illius. 35

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

12 † Φόβος κυρίου τέρψει καρδίαν, † καὶ δώσει εὐφροσύνην καὶ χαρὰν καὶ
13 μακροημέρευσιν. † Τῷ φοβουμένῳ τὸν κύριον εὖ ἔσται ἐπ᾽ ἐσχάτων,
16 † καὶ ἐν ἡμέρᾳ τελευτῆς αὐτοῦ (β) εὑρήσει χάριν. † Ἀρχὴ σοφίας
φοβεῖσθαι τὸν (γ) θεόν, † καὶ μετὰ πιστῶν ἐν μήτρᾳ συνεκτίσθη αὐτοῖς·
† (δ) Καὶ μετὰ ἀνθρώπων θεμέλιον αἰῶνος ἐνόσσευσε, † καὶ μετὰ τοῦ
20 σπέρματος αὐτῶν ἐμπιστευθήσεται. † Πλησμονὴ σοφίας φοβεῖσθαι
21 τὸν κύριον, † καὶ μεθύσκει αὐτοὺς ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῆς. † Πάντα
τὸν οἶκον αὐτῆς (ε) ἐμπλήσει ἐπιθυμημάτων, † καὶ τὰ ἀποδοχεῖα ἀπὸ
22 τῶν (ζ) γεννημάτων αὐτῆς. † Στέφανος σοφίας φόβος κυρίου,
23 † ἀναθάλλων εἰρήνην καὶ ὑγίειαν ἰάσεως. † Καὶ εἶδε καὶ ἐξηρίθμησεν
24 αὐτήν· † Ἐπιστήμην καὶ γνῶσιν συνέσεως ἐξώμβρησε, † καὶ δόξαν
25 κρατούντων αὐτῆς ἀνύψωσε. † Ῥίζα σοφίας φοβεῖσθαι τὸν κύριον,
28 † καὶ οἱ κλάδοι αὐτῆς μακροημερεύσεις. † Οὐ δυνήσεται θυμὸς
ἄδικος δικαιωθῆναι· † ἡ γὰρ ῥοπὴ τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ πτῶσις αὐτῷ. † Ἕως
29 καιροῦ ἀνθέξεται μακρόθυμος, † καὶ ὕστερον αὐτῷ ἀναδώσει (η) εὐφροσύνη.
30 † Ἕως καιροῦ κρύψει τοὺς λόγους αὐτοῦ, † καὶ χείλη (η) πιστῶν ἐκδιηγήσεται
31 σύνεσιν αὐτοῦ. † Ἐν θησαυροῖς σοφίας παραβολὴ ἐπιστήμης,
32 † βδέλυγμα δὲ (θ) ἁμαρτωλῷ θεοσέβεια. † Ἐπιθυμήσας σοφίαν,
33 διατήρησον ἐντολάς, † καὶ κύριος χορηγήσει σοι αὐτήν. † Σοφία
34 γὰρ καὶ παιδεία φόβος κυρίου, † καὶ ἡ εὐδοκία αὐτοῦ Πίστις καὶ
35 (ι) πραότης.

MS.A. (β) εὐλογηθήσεται (γ) κύριον, (δ) Μετὰ ἀνθρώπων (ε) ἐμπλήσει (ζ) γεννημάτων (η) εὐφροσύνην. (η) πολλῶν (θ) ἁμαρτωλοῖς (ι) πραΰτης.

Timor Domini delectabit cor, et dabit lætitiã, et gau- 12
diũ, & longitudinẽ dierũ. Timenti Dominũ bene erit 13
in extremis: et in die defunctionis suæ (b) inveniet
gratiam. Initium sapientiæ, timere Deum, & cum fi- 16
delibus in vulva concreatũ est eis. Et cum hominibus
fundamentum seculi nidificavit; & cum semine eo-
rum (c) concredetur. Plenitudo sapientiæ, timere 20
Dominum: & inebriat eos de fructibus ejus. Omnem 21
domum (d) illius implebit desideriis, & receptacu-
la de generationibus ejus. Corona sapientiæ, timor 22
Domini, germinans pacem, & sanitatem incolumi-
tatis. (e) Et vidit, & dinumeravit eam. Scien- 23
tiam, & cognitionem intellectus effudit, & gloriam 24
tenentium ipsam exaltavit. Radix sapientiæ est ti- 25
mere Dominum, & rami ejus (f) longævitas.
(g) Non poterit ira injusta justificari: impetus 28
enim iræ ejus subversio est ejus. Usque in tempus
(h) sustinebit patiens: & posteà reddetur ei jocun- 29
ditas. Usque in tempus abscondet verba sua: & la- 30
bia (i) fidelium enarrabunt sensum ejus. In thesau- 31
ris sapientiæ, (k) parabola scientiæ: Execratio 32
autem peccatori cultura Dei. (l) Concupisti sapi- 33
entiam? serva mandata: & Dominus præbebit tibi
eam. Sapientia enim & disciplina, timor Domini: & 34
quod beneplacitum est illi, Fides, & mansuetudo. 35

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Colentis Deum prosper erit exitus, & in fine 12
dierum suorum benedicetur. Initium sapi- 13
pientiæ est religio Domini, & cum fidelibus
ab utero matris eorum creata est. Cum ho- 14
minibus æquitatis adest, ipsáque à seculo
condita est, & unà cum illorum semine fun-
data est misericordia ejus. Initium sapien- 15
tiæ est cultus Domini, *ipséque* felicitate in-
ebriat præ multitudine proventuum suorum.
Cuncta æraria sua implet sapientiâ, & the- 16
sauros proventibus suis. Initium sapientiæ 17
est religio Domini, & *ipsa* auget pacem, ac
vitam, atque sanitatem. Baculus est roboris, 18
ac fulcimentum gloriæ; & honor æternus
omnibus eam sectantibus. Radices ejus sunt 19
vita perpetua, & rami ejus longitudo die-
rum. Beatus homo qui de ea cogitârit; est
enim ipsi melior omnibus thesauris. Beatus
homo qui ad illam accesserit, seséque in man-
datis ejus exercuerit. Coronam perpetuam
statuet eum, & victoriam sempiternam inter
sanctos. Is de ea lætabitur, & illâ delectabi-
tur ipso, nec eum projiciet in seculum secu-
lorũ. Angeli Dei oblectantur illâ, omnesq;
Domini laudes recensent. Totus hic liber
plenus est vitâ: fœlix homo qui audierit ac
fecerit eum. Audite me cultores Dei, au-
scultate & intelligite verba mea; quisquis
optat vitam & summum gaudium perpetuâ
hæreditate possidere. Sermones meos omnes
audi & exequere, & scribêris in libro vi-
tæ. Dilige timorem Domini, eâque cor
tuum robora, nec metuas. Accede, nec
torpescas, & tibimetipsi vitam invenies:
quumque accesseris, velut gigas ac robu-
stus *accede.*

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA.*

12 تقي الرب تحسن عاقبته * ويبارك في آخر عمره * رأس الحكمة تقوى الرب * وهي مع
13 الساعيين في مرضاته ربهم متقدمة قبل العالمين * ومع نسل الصالحين يدوم فضلها * رأس
14 الحكمة تقاة الرب * ومن خصبها تملأ الحكمة جميع خزائنها * والكنوز من غلاتها * رأس
16 الحكمة خشية الرب * ومنها يكثر العلم والحياة والشفا * وهي عصا المنفعة وتكاة المدحة
17 وكرامة دائمة لجميع من طلبها * واصولها حياة دائمة * وشجرها تطول الايام * طوبى لمن جعل
18 همه فيها * لانها له انفع من جميع الذخائر * طوبى للبشري نطق بها واهتدي بوصاياها *
20 فانها تكلله باكليل دائم * وتوتيه الظفر بين الاطهار الي الابد * يفرح بها وتفرح به * ولا تخذله
الي دهر الدهور * ملايكة الله يفرحون بها * ويعدون كل تسابيح الرب * وهذا الكتاب كله
مملو حياة * فطوبى لرجل سمع وعمل بما فيه * يا معشر اتقياء الله اسمعوا وانصتوا لقولي وتفهموا *
من احب ان يرث الحياة الدائمة وفرحا * لا ينقطع بقبل جميع اقاويلي ويعمل بها ليثبت
في سفر الحياة اسمه * اعتصم بخشية الرب * ليثبت قلبك عليها ولا تكف ادنوا منها ولا تتوانى *
فانك تصادف السعادة والحياة * واذا اقتربت اليها فاقترب مثل الجبابرة والابطال

Timentis Dominum optimus erit finis, 12
& in extrema ætate suâ benedicetur.
Principium sapientiæ timor Domini; 13
Ipsáque cum his qui secundùm volunta- 14
tem Domini sui se gerunt, condita
fuit ante secula; & cum proborum
stirpe permanebit favor ipsius. Princi- 16
pium sapientiæ timor Domini, & uber-
tate suâ implet sapientia omnes cellas
suas, & thesauros proventibus suis.
Principium sapientiæ timor Domini, & 17
ab ipsa multiplicabitur scientia, & vi-
ta, & sanitas: Ipsáque est baculus uti- 18
litatis, & fulcrum laudis, atque honor
æternus omnibus expetentibus eam. Ra- 20
dices ejus vita immortalis, & arbor il-
lius dies producit. Beatus qui curam
suam in ea collocârit, quoniam est ipsi
utilior cunctis thesauris. Beatus homo
qui de illa ratiocinatur, & secundùm
ipsius mandata se gerit. Hæc enim cin-
get eum coronâ sempiternâ, & victori-
am inter puros in æternum concedet il-
li. Ipse oblectabitur illâ, & ipsa ob-
lectabitur illo, nec destituet eum in se-
culum seculorum. Angeli Dei oblectan-
tur illâ, & omnes Domini laudes enu-
merant. Porrò totus hic liber plenus
est vitæ: beatus vir qui audierit ac fe-
cerit quæ continentur in illo. O omnes
timentes Deum, audite & auscultate
sermonem meum, et intelligite. Qui vi-
tam æternam & gaudium consequi cu-
pit, ne segnescat ab accipiendis omnibus
eloquiis meis; sed exequatur ea, ut
maneat in libro vitæ nomen ipsius.
Strenuè tene timorem Domini, per
in eo cor tuum, & ne timeas. Acce-
ad eum, & ne negligas; invenies eum prosperitatem & vitam. Cum autem accesseris ad eum, accede ut gigas ac strenuus.

Versio VULG. LAT.

36 Ne sis incredibilis timori Domini: & ne accesseris
37 ad illum duplici corde. Ne fueris hypocrita in con-
spectu hominum, & non scandalizeris in labiis tuis.
38 Attende in illis, ne fortè cadas, & adducas animæ tuæ
39 inhonorationem. Et revelet Deus absconsa tua, & in
40 medio synagogæ elidat te: Quoniam accessisti malignè
ad Dominum, & cor tuum plenum est dolo & fallaciâ.

CAP. II.

1 Filii, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia, & ti-
2 more, & præpara animam tuam ad tentationem. De-
prime cor tuum, & sustine: inclina aurem tuam, &
suscipe verba intellectûs: & ne festines in tempore ob-
3 ductionis. Sustine sustentationes Dei: conjungere Deo,
4 & sustine, ut crescat in novissimo vita tua. Omne,
quod tibi applicitum fuerit, accipe: & in dolore susti-
5 ne, & in humilitate tua patientiam habe. Quoniam in
igne probatur aurum & argentum, homines verò re-
6 ceptibiles in camino humiliationis. Crede Deo, & re-
cuperabit te: & dirige viam tuam, & spera in illum.
7 Serva timorem illius, & in illo veterasce. Metuentes
Dominum, sustinete misericordiam ejus: & non de-
8 flectatis ab illo ne cadatis. Qui timetis Dominum, cre-
9 dite illi: & non evacuabitur merces vestra. Qui ti-
metis Dominum, sperate in illum: & in oblectationem
10 veniet vobis misericordia. Qui timetis Dominum, di-
11 ligite illum & illuminabuntur corda vestra. Respicite,
filii, nationes hominum: & scitote, quia nullus spera-
12 vit in Domino, & confusus est. Quis enim permansit
13 in mandatis ejus, & derelictus est? aut quis invocavit eum, & despexit illum? Quoniam pius & misericors est Deus, & remittet in die tribulationis peccata: &
14 protector est omnibus exquirentibus se in veritate. Væ duplici corde, & labiis scelestis, & manibus malefacientibus, & peccatori terram ingredienti duabus viis.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

36 †Μὴ ἀπειθήσῃς φόβῳ κυρίου, †καὶ μὴ προσέλθῃς αὐτῷ ἐν καρδίᾳ δισσῇ.
37 †Μὴ ὑποκριθῇς ἐν στόμασιν ἀνθρώπων, †καὶ ἐν τοῖς χείλεσί σου πρόσ-
38 εχε. †Μὴ ἐξύψου σεαυτὸν, ἵνα μὴ πέσῃς, †καὶ ἐπαγάγῃς τῇ ψυχῇ σου
39 ἀτιμίαν. †Καὶ ἀποκαλύψει κύριος τὰ κρυπτά σου, †καὶ ἐν μέσῳ συνα-
40 γωγῆς καταβαλεῖ σε· Ὅτι οὐ προσῆλθες φόβῳ κυρίου, †καὶ ἡ καρδία σου
πλήρης δόλου.

ΚΕΦ. β'.

1 †Τέκνον, εἰ προσέρχῃ δουλεύειν (α) κυρίῳ θεῷ, †ἑτοίμασον τὴν
2 ψυχήν σου εἰς πειρασμόν. †Εὔθυνον τὴν καρδίαν σου καὶ καρτέ-
3 ρησον, †καὶ μὴ σπεύσῃς ἐν καιρῷ ἐπαγωγῆς. †Κολλήθητι αὐτῷ καὶ μὴ
4 ἀποστῇς, ἵνα αὐξηθῇς ἐπ' ἐσχάτων σου. †Πᾶν ὃ ἐὰν ἐπαχθῇ σοι,
5 δέξαι, †καὶ ἐν ἀλλάγμασι ταπεινώσεώς σου μακροθύμησον. †Ὅτι ἐν
πυρὶ δοκιμάζεται χρυσὸς, †καὶ ἄνθρωποι δεκτοὶ ἐν καμίνῳ ταπεινώ-
6 σεως. †Πίστευσον αὐτῷ καὶ ἀντιλήψεταί σου, †(β) εὔθυνον τὰς ὁδούς σου
7 καὶ ἔλπισον ἐπ' αὐτόν. †Οἱ φοβούμενοι τὸν κύριον, ἀναμείνατε τὸ ἔλεος
8 αὐτοῦ, †καὶ μὴ ἐκκλίνητε ἵνα μὴ πέσητε. †Οἱ φοβούμενοι κύριον πι-
9 στεύσατε αὐτῷ, †καὶ οὐ μὴ πταίσῃ ὁ μισθὸς ὑμῶν. †Οἱ φοβούμενοι κύριον
11 ἐλπίσατε εἰς ἀγαθὰ, †καὶ εἰς εὐφροσύνην αἰῶνος καὶ ἔλεος. †Ἐμβλέ-
ψατε εἰς ἀρχαίας γενεὰς καὶ ἴδετε, †τίς ἐνεπίστευσε κυρίῳ καὶ κατῃ-
12 σχύνθη; Ἢ τίς ἐνέμεινε τῷ φόβῳ αὐτοῦ καὶ ἐγκατελείφθη, †ἢ τίς
13 ἐπεκαλέσατο αὐτὸν, καὶ ὑπερεῖδεν αὐτόν; †Διότι οἰκτίρμων καὶ ἐλεή-
μων ὁ κύριος, †καὶ ἀφίησιν ἁμαρτίας, καὶ σώζει ἐν καιρῷ θλίψεως.
14 †Οὐαὶ καρδίαις δειλαῖς, καὶ χερσὶν παρειμέναις, †καὶ ἁμαρτωλῷ ἐπι-
βαίνοντι ἐπὶ δύο τρίβους.

MS. A. (α) κυρίῳ, ἑτοίμασον (β) καὶ εὔθυνον

Cum Translatione LATINA.

Non sis (m) incredibilis timori Domini: & ne ac- 36
cesseris ad eum duplici corde. Ne fueris hypocrita 37
in conspectu hominum: & in labia tua intende.
Non exaltes te ipsum; ne cadas, & adducas ani- 38
mæ tuæ inhonorationem. Et revelabit Dominus 39
absconsa tua, & in medio synagogæ elidet te. Quo- 40
niam non (n) accessisti ad timorem Domini, & cor
tuum plenum est dolo.

CAP. II.

Filii, accedens ad servitutem Domini Dei, (a) præ- 1
para animam tuam ad tentationem. Dirige cor tuū, 2
& sustine: & ne festines in tempore (b) obductio-
nis. Conjungere ei, & ne recedas; ut crescas in 3
novissimis tuis. Omne, quod tibi applicitum fue- 4
rit, accipe, & in (c) humilitate tua patientiam ha-
be. Quoniam in igne probatur aurum, homines ve- 5
rò receptibiles in camino humiliationis. Crede ei, 6
& recuperabit te: dirige vias tuas, & spera in
illum. Metuentes Dominum, sustinete miseric- 7
diam ejus: & non deflectatis, ne cadatis. Qui 8
timetis Dominum; credite illi: & non cadet mer-
ces vestra. Qui timetis Dominum; sperate in bo- 9
na, & in lætitiam seculi, & misericordiæ. Respicite 11
in antiquas nationes, & videte: quis cōfidit in Do-
mino, & confusus est? Aut quis permansit in timore 12
ejus, & derelictus est? aut quis invocavit illum, &
despexit eum? Quoniam pius & misericors est, Do- 13
minus, & remittit peccata, & salvat in tempore tri-
bulationis. Væ cordibus (d) timidis, & manibus dis- 14
solutis, & peccatori ingredienti duabus viis.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

ܒܪܝ ܠܐ ܬܕܓܠ ܒܕܚܠܬܗ ܕܡܪܝܐ. ܘܠܐ ܬܬܩܪܒ ܠܗ ܒܠܒܐ ܦܠܝܓܐ. ܘܠܐ ܬܫܬܒܗܪ ܒܗ
ܩܕܡ ܒܢܝ ܐܢܫܐ. ܘܒܣܦܘܬܟ ܗܘܝܬ ܙܗܝܪ ܛܒ. ܠܐ ܬܣܠܐ ܡܢ ܡܠܬܗ. ܘܠܐ ܬܬܕܘܕ. ܘܠܐ
ܬܣܓܐ ܠܢܦܫܟ ܨܥܪܐ. ܕܠܡܐ ܢܣܓܐ ܡܪܝܐ ܐܣܘܪܝܟ. ܘܒܓܘ ܟܢܘܫܬܐ ܢܪܡܝܟ. ܡܛܠ
ܕܫܡܐ ܕܕܚܠܬܗ ܕܐܠܗܐ ܡܘܒܠ ܐܢܬ. ܘܓܘܗ ܕܠܒܟ ܡܠܐ ܢܟܠܐ. * ܫܠܡ ܩܦܠܐܘܢ * ܒ *
* ܒܪܝ ܐܢ ܩܪܒܬ ܠܕܚܠܬܗ ܕܐܠܗܐ. ܐܫܠܡ ܢܦܫܟ ܠܟܠ ܢܣܝܘܢܝܢ. * ܐܬܢܩܦ ܠܗ 1 3
ܘܠܐ ܬܫܒܩܝܗ. ܡܛܠ ܕܬܬܚܟܡ ܒܐܘܪܚܬܟ. * ܟܠ ܡܐ ܕܢܐܬܐ ܥܠܝܟ ܩܒܠ. ܘܒܟܘܪܗܢܐ 4
ܘܒܡܣܟܢܘܬܐ ܐܓܪ ܪܘܚܟ. * ܗܝܡܢ ܒܐܠܗܐ ܘܗܘ ܢܗܘܐ ܠܟ ܡܥܕܪܢܐ. ܣܒܪ ܒܗ ܘܗܘ 6
ܢܬܪܨ ܐܘܪܚܬܟ. * ܡܛܠ ܕܒܢܘܪܐ ܡܬܒܚܪ ܕܗܒܐ. ܘܒܪܢܫܐ ܒܟܘܪܐ ܕܡܣܟܢܘܬܐ. 5
* ܕܚܠܘܗܝ ܕܡܪܝܐ ܣܒܪܘ ܠܛܝܒܘܬܗ. ܘܠܐ ܬܬܗܦܟܘܢ ܡܢ ܒܬܪܗ. ܕܠܐ ܬܦܠܘܢ. 7
* ܕܚܠܘܗܝ ܕܡܪܝܐ ܗܝܡܢܘ ܒܗ. ܘܗܘ ܠܐ ܢܟܠܐ ܐܓܪܟܘܢ. * ܕܚܠܘܗܝ ܕܡܪܝܐ ܣܒܪܘ 8 9
ܠܛܝܒܘܬܗ. ܠܚܕܘܬܐ ܕܥܠܡ ܘܠܦܘܪܩܢܐ. * ܐܣܬܟܠܘ ܒܫܪܒܬܐ ܕܡܢ ܥܠܡ ܗܘܬ. 10
ܘܚܙܘ ܡܢܘ ܕܗܝܡܢ ܒܗ ܘܐܬܒܗܬ. * ܡܢܘ ܕܣܒܪ ܒܗ ܘܐܫܬܒܩ. * ܐܘ ܡܢܘ ܕܩܪܝܗ 11 12
ܘܠܐ ܥܢܝܗ. * ܡܛܠ ܕܚܢܢܐ ܘܡܪܚܡܢܐ ܗܘ ܡܪܝܐ ܫܡܥ. ܘܦܪܩ ܒܥܕܢ ܐܘܠܨܢܐ. 13
ܘܫܡܥ ܠܩܠܐ ܕܥܒܕܝ ܨܒܝܢܗ. * ܠܒܐ ܡܫܪܝܐ. 14
ܘܐܝܕܝܐ ܪܦܝܢ. ܓܒܪܐ ܗܘ ܕܡܗܠܟ ܥܠ ܫܒܝܠܐ ܣܓܝܐܐ.

Fili mi, ne dissimules in religione Domini; néve ad illam accesseris duplici corde, neq; de ipsa glorieris coram hominibus: & in labiis tuis esto cautus omninó. Ne abhorreas ab ejus eloquio, & non turbaberis: néve multiplices animæ tuæ dedecus, ne fortè multiplicet Dominus vincula tua, téque medio in cœtu dejiciat, Eò quòd religionis Dei nomen præ te feras, intimum verò cordis tui dolo sit plenum.

CAP. II.

Filli mi, si ad religionem Dei accesseris, 1
omnibus tentationib⁹ teipsum commisisti.
Adhære illi, ne deseras eam, ut sapienter agas 3
in viis tuis. Quicquid tibi evenerit, *libens* 4
accipe: & in morbo atq; paupertate longani-
mis esto. Confide Deo, & ipse erit tibi ad- 6
jutor: spera in eo, & ipse diriget vias tuas.
Nam igni probatur aurum, homo verò for- 5
nace paupertatis. Cultores Dñi, sperate bea- 7
titudinem ejus, & ne moremini à tergo ipsi-
us, ne concidatis. Qui Dñm reverimini, ei- 8
dem confidite, & ipse non retinebit merce-
dem vestram. Religiosi erga Dñm, expectate 9
beatitudinē ejus, gaudium sempiternum, ac
salutem. Percipite quæ jam olim facta sunt; 10
& quæ à *priscis* mundi ætatibus *fuerunt*, in-
telligite & considerate. Quis illi credidit, & 11
fuit desertus? Aut quis eo confisus fuit re- 12
jectus? aut quis invocavit eum, quem non
exaudierit? Nam clemens & benignus est 13
Dominus, exaudit, quocunque afflictionis
tempore salutem affert, & exaudit vocem
operantium voluntatem suam. Cor tabi- 14
dum & manus remissæ est homo ille qui su-
per plures calles graditur.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

يا بني لا تغدر بخشية الله ولا تتقدم وانت شاك في قلبك * ولا تتكرم بها بين الناس * وليكن
نطق شفتيك بالقسط والصدق * ولا تكرهن قوله * ولا تفزع * ولا تخلف الهوان على نفسك *
لعل الرب يشد وثاقك وينزل بك النكال وسط الملاء * لانك عرفت بارا تقيا * وقلبك محشو من
الغدر والخيانة * الفصل الثاني * يا بني ان كنت لصقت بخشية الله * 2
فابذل نفسك لكل بلاء * وتمسك بها ولا ترفضها * فتكون هاديا مرشدا في طرقك * واحمل 3 4
ما ابتلاك الله به بالشكر * وعند المرض والحاجة فكن صبورا * آمن بالله ليكون لك ناصرا * 6
وارجوه وهو يسهل سبلك * لان الذهب يجرب بالنار والانسان بالفقر والمسكنة * يا اولياء الله 5 7
استبشروا بنعمته * ولا تنصرفوا عنه * لئلا تسخطوه * يا خائفي الرب ارجوا نعمه * لتنالون 8
منه الخلاص والفرح والسرور * واعتبروا بما كان في القديم * وما اتفق في الاحقاب الماضية انظروا 10 11
وتدبروا * من الذي آمن به فخذله * ومن توكل عليه فرفضه * لان الرب ذو رحمة ورافة * 12 13
ويسمع وينقذ في كل حين من الشدة * ويستجيب دعاء الساعين في مرضاته * قلب جامد 14
وايادي مرتعشة رجل يتخطى سبلا كثيرين *

O fili mi, ne dolo utaris in timore Dei, neque accedas dubius existens in corde tuo, nec eum inter homines jactes: sitque sermo labiorum tuorum æquus & verax. Sermonem ejus ne abomineris, & nequaquā trepidabis: et infamiam ne relinquas animæ tuæ, ne fortè premat Dominus vinculum tuum, immittatque in te animadversionem mediam inter congregationem; Eò quòd justum ac pium te exhibeas, cor autem tuum dolo fraudéque sit infectum.

CAP. II.

O Fili mi, si timori Dei adhæseris, ex- 2
pone teipsum omnib⁹ adversitatibus; Illū 3
autem firmiter tene, et ne contemnas eū,
ut sis quietus & correctus in viis tuis. Id 4
in quo te De⁹ tentârit, sustine cū gratiarū
actione & infirmitatis ac egestatis tem-
pore patiens esto. Deo te crede, ut sit tibi 6
adjutor: eúmq; expecta, et ipse faciles red-
det semitas tuas. Aurū enim igne proba- 5
tur, homo verò inopiâ & paupertate. O a- 7
mici Dei, fruimini beneficio ej⁹, & ne dis-
cedatis ab eo, ne ipsum ad iram provoce-
tis. O timentes Dominū, sperate favorem 8
illius, & absque dubio impetrabitis ab
eo salutem, & gaudium, & exultatio-
nem. Exemplum proponite vobis quæ 10
facta sunt antiquitùs, quæque ante-
actis ævis contigerunt perpendite, & vi-
tæ rationem instituite. Quis in eo credi- 11
dit, & destitutus est? Quis in eo confi- 12
dit, & repulsus est? Dominus enim mi- 13
sericors & clemens est, audit & quovis
tempore liberat ab angustia, & exaudit
clamorem sese gerentium secundùm vo-
luntatem ipsius. Crassi cordis, & manuum 14
trementium est homo qui per plures gra-
ditur semitas.

Versio VULG. LAT.

15 Væ dissolutis corde, qui non credunt Deo: & ideò non
16 protegentur ab eo. Væ his, qui perdiderunt sustinentiã,
& qui dereliquerunt vias rectas, & diverterunt in vias
17 pravas. Et quid facient, cùm inspicere cœperit Domi-
18 nus? Qui timent Dñm, non erunt incredibiles verbo il-
19 lius: & qui diligunt illũ, conservabunt viam illius. Qui
timent Dñm, inquirent quæ beneplacita sunt ei: & qui
20 diligunt eum, replebuntur lege ipsius. Qui timent Do-
minum, præparabunt corda sua, & in conspectu illius
21 sanctificabunt animas suas. Qui timent Dñm, custodi-
unt mandata illius, & patientiã habebunt usque ad in-
22 spectionem illius, Dicentes; Si pœnitentiam non ege-
rimus, incidemus in manus Dñi, et non in manus homi-
23 num. Secundùm enim magnitudinẽ ipsius, sic et miseri-
cordia illi' cum ipso est. CAP. III.
1 Filii sapientiæ, ecclesia justorũ: & natio illorũ, obedi-
2 entia & dilectio. Judiciũ patris audite, filii, & sic fa-
3 ciet ut salvi sitis. Deus enim honoravit patrem in filiis:
4 & judicium matris exquirens, firmavit in filios. Qui
diligit Deum, exorabit pro peccatis, & continebit se
5 ab illis, & in oratione dierũ exaudietur. Et sicut qui
6 thesaurizat, ita & qui honorificat matrem suam. Qui
honorat patrem suum, jucundabitur in filiis, & in die
7 orationis suæ exaudietur. Qui honorat patrem suum,
vitâ vivet longiore: & qui obêdit patri, refrigerabit
8 matrem. Qui timet Dñm honorat parentes, & quasi
9 dominis serviet his, qui se genuerunt. In opere & ser-
10 mone, & omni patientia honora patrem tuum, Ut su-
perveniat tibi benedictio ab eo, & benedictio illius in
11 novissimo maneat. Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta. Ne glorieris in contumelia patris tui: non enim est tibi glo-
13 ria, ejus confusio. Gloria enim hominis ex honore patris sui, & dedecus filii pater sine honore. Fili, suscipe senectam patris tui, & non contristes eum in vita illius.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

15 † Οὐαὶ καρδίᾳ παρειμένῃ, ὅτι οὐ πιστεύει, † διὰ τοῦτο οὐ σκεπασθήσεται.
16 † Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς ἀπολωλεκόσι τὴν ὑπομονήν, † Καὶ τί ποιήσετε
17 ὅταν ἐπισκέπτηται ὁ κύριος; † Οἱ φοβούμενοι κύριον (δ) οὐκ ἀπειθή-
18 σουσι ῥημάτων αὐτοῦ, † καὶ οἱ ἀγαπῶντες αὐτὸν συντηρήσουσιν τὰς ὁδοὺς
19 αὐτοῦ. † Οἱ φοβούμενοι κύριον ζητήσουσιν εὐδοκίαν αὐτοῦ, † καὶ οἱ ἀγα-
20 πῶντες αὐτὸν ἐμπλησθήσονται τοῦ νόμου. † Οἱ φοβούμενοι κύριον ἑτοι-
μάσουσι καρδίας αὐτῶν, † καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ ταπεινώσουσι τὰς ψυχὰς
22 αὐτῶν. † Ἐμπεσούμεθα εἰς χεῖρας κυρίου, καὶ οὐκ εἰς χεῖρας ἀνθρώ-
23 πων· † Ὡς γὰρ ἡ μεγαλωσύνη αὐτοῦ, οὕτως καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ.
MS.A. (δ) * ζητήσουσιν εὐδοκίαν αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀγαπῶντες αὐτὸν συντηρή- (σουσιν

ΚΕΦ. γ'.

2 † Ἐμοῦ τοῦ πατρὸς ἀκούσατε τέκνα, καὶ οὕτως ποιήσατε, ἵνα σωθῆτε.
3 † Ὁ γὰρ κύριος ἐδόξασε πατέρα ἐπὶ τέκνοις, † καὶ κρίσιν μητρὸς
4 ἐστερέωσεν ἐφ' υἱοῖς. † Ὁ τιμῶν πατέρα (α) ἐξιλάσεται ἁμαρτίας.
5 † Καὶ ὡς (β) ὁ ἀποθησαυρίζων, ὁ δοξάζων μητέρα αὐτοῦ. † Ὁ τι-
6 μῶν πατέρα εὐφρανθήσεται ὑπὸ τέκνων, † καὶ ἐν ἡμέρᾳ προσευχῆς
7 αὐτοῦ εἰσακουσθήσεται. † Ὁ δοξάζων πατέρα μακροημερεύσει,
8 † Καὶ ὁ εἰσακούων κυρίου ἀναπαύσει μητέρα αὐτοῦ, † καὶ ὡς δεσπό-
ταις δουλεύσει ἐν τοῖς γεννήσασιν αὐτόν. † Ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ τίμα
9
10 τὸν πατέρα σου, Ἵνα ἐπέλθῃ σοι εὐλογία παρ' αὐτοῦ. † Εὐλογία
11 γὰρ πατρὸς στηρίζει οἴκους τέκνων, † κατάρα δὲ μητρὸς ἐκριζοῖ θεμέλια.
12 † Μὴ δοξάζου ἐν ἀτιμίᾳ πατρός σου, † οὐ γάρ ἐστί σοι δόξα πατρὸς
13 ἀτιμία. † Ἡ γὰρ δόξα ἀνθρώπου ἐκ τιμῆς πατρὸς αὐτοῦ, † καὶ ὄνειδος
14 τέκνοις μήτηρ ἐν ἀδοξίᾳ. † Τέκνον, ἀντιλαβοῦ ἐν γήρᾳ πατρός σου,
† καὶ μὴ λυπήσῃς αὐτὸν ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ.
MS.A. (α) ἐξιλάσκεται (β) ἀποθησαυρίζων,

Væ dissoluto cordi: quia non credit; ideò non protegetur. Væ vobis, qui perdidistis substinentiam: Et quid facietis; cùm inspicere cœperit Dominus? Qui timent Dominum; non erunt incredibiles (e) verbis illius: et qui diligunt illum; conservabunt vias ejus. Qui timent Dominum; inquirent quæ beneplacita sunt ei: et, qui diligunt illum; replebuntur lege. Qui timent Dominum; præparabunt corda sua: et in conspectu illius humiliabunt animas suas. (f) Incidamus in manus Domini, et non in manus hominum. Secundum enim magnitudinem ipsius, et sic misericordia illius.

CAP. III.

ME (a) patrem audite, filii, et sic facite, ut salvi sitis. Dominus enim honoravit patrem in filiis: et judicium matris firmavit in filios. Qui honorat patrem; exorabit pro peccatis: Et sicut qui thesaurizat; ita qui honorificat matrem suam. Qui honorat patrem; jocundabitur (b) à filiis, et in die orationis suæ exaudietur. Qui honorificat patrem; vitâ vivet longiore: Et qui obêdit Domino; refrigerabit matrem suam, et quasi dominis serviet his, qui se genuerunt. (c) In opere et sermone honora patrem tuum; ut superveniat tibi benedictio ab eo. Benedictio enim patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta. Ne glorieris in contumelia patris tui: non est enim tibi gloria, patris confusio. Gloria enim hominis ex honore patris sui: et dedecus filiis mater sine honore. Fili, suscipe senectam patris tui, et non contristes eum in vita illius.

Versio SIRIACA cum Interpretatione LATINA.

15 * ܘܝ ܠܗ ܠܠܒܐ ܕܠܐ ܡܗܝܡܢ. ܐܦ ܗܘ ܠܐ ܢܬܩܝܡ. * ܘܘܝ ܠܟܘܢ ܕܣܒܝܪܝܢ ܠܘܚܕܢܐ.
16
17 * ܡܢܐ ܬܥܒܕܘܢ ܟܕ ܕܐܢ ܡܪܝܐ. * ܕܕܚܠܝܢ ܠܡܪܝܐ ܠܐ ܢܣܢܘܢ ܡܠܘܗܝ. ܘܪܚܡܝܗ ܢܛܪܘܢ
18
19 ܠܗ ܢܛܪܘܢ ܐܘܪܚܬܗ. * ܕܕܚܠܝܗ ܕܡܪܝܐ ܢܬܪܥܘܢ ܨܒܝܢܗ. * ܘܪܚܡܘܗܝ ܢܠܦܘܢ
20
21 ܢܡܘܣܗ. * ܕܕܚܠ ܠܐܠܗܐ ܢܣܓܐ ܩܢܝܢܗ. ܘܙܪܥܗ ܢܬܒܪܟ ܡܢ ܒܬܪܗ. * ܕܕܚܠ ܠܐܠܗܐ
22
23 ܢܬܩܢ ܠܒܗ. ܘܕܫܒܩ ܠܗ. ܢܦܫܗ ܡܘܒܕ. * ܡܛܠ ܕܐܝܟ ܪܒܘܬܗ. ܗܟܢܐ ܐܦ ܪܚܡܘܗܝ.
1 ܘܐܝܟ ܫܡܗ. ܗܟܢܐ ܥܒܕܘܗܝ. * ܩܦܠܐܘܢ * ܓ * ܒܢܝܐ ܕܝܢ. ܠܐܒܗܐ ܫܡܥܘ
2 ܘܥܒܕܘ. ܡܛܠ ܕܬܚܐܘܢ ܚܝܐ ܕܠܥܠܡ. * ܡܪܝܐ ܓܝܪ ܝܩܪ ܠܐܒܐ ܥܠ ܒܢܝܐ.
3
4 ܘܕܝܢܐ ܕܐܡܐ ܥܠ ܒܢܝܗ̈ ܐܫܪܪ. * ܕܡܝܩܪ ܠܐܒܘܗܝ ܡܫܬܒܩܝܢ ܚܛܗܘܗܝ. * ܘܣܐܡ ܣܝܡܬܐ
5
6 ܡܢ ܕܡܝܩܪ ܠܐܡܗ. * ܕܡܝܩܪ ܠܐܒܘܗܝ. ܢܚܕܐ ܡܢ ܒܪܗ. ܘܟܕ ܡܨܠܐ ܢܫܬܡܥ ܘܢܬܥܢܐ. * ܕܡܝܩܪ
7
9 ܠܐܒܘܗܝ ܢܣܓܘܢ ܝܘܡܘܗܝ. * ܘܛܒ ܡܬܛܝܒ ܠܘܬ ܐܠܗܐ. ܡܢ ܕܡܝܩܪ ܠܐܡܗ. * ܒܪܝ.
10 ܒܥܒܕܐ ܘܒܡܠܬܐ ܝܩܪ ܠܐܒܘܟ. ܡܛܠ ܕܢܐܬܝܢ ܥܠܝܟ ܟܠܗܘܢ ܒܘܪܟܬܗ. * ܒܘܪܟܬܐ ܕܐܒܐ
11 ܒܢܝܐ ܒܬܐ. ܘܠܘܛܬܗ ܕܐܡܐ ܥܩܪܐ ܫܪܫܐ. * ܠܐ ܬܫܬܒܗܪ ܒܨܥܪܗ ܕܐܒܘܟ. ܡܛܠ ܕܠܐ ܗܘܐ
12 ܝܩܪܐ ܗܘ ܠܟ. * ܐܝܩܪܗ ܓܝܪ ܕܓܒܪܐ. ܐܝܩܪܗ ܗܘ ܕܐܒܘܗܝ. ܘܣܓܝܐܐ ܚܛܗܐ. ܡܢ ܕܡܨܥܪ
13
14 ܠܐܡܗ. * ܒܪܝ. ܐܬܚܝܠ ܒܐܝܩܪܗ ܕܐܒܘܟ. ܘܠܐ ܬܫܒܘܩ ܐܝܩܪܗ. ܟܠ ܝܘܡܝ ܚܝܘܗܝ. * ܘܐܦ
ܐܢ ܚܣܪ ܡܕܥܗ. ܫܒܘܩ ܠܗ. ܘܠܐ ܬܒܗܬܝܘܗܝ. ܟܠ ܝܘܡܝ ܚܝܘܗܝ.

Væ cordi diffidenti; nam neque hoc subsistet. Væ vobis qui nimiâ polletis fiduciâ. Quid facietis, cùm judicabit Dñs? Qui reverentur Dñm, haudquaquã odio habebunt eloquium ejus: & qui diligunt eum, observabunt vias ejus. Cultores Domini cogitant voluntatem ipsius: Et diligentes eum addiscunt legem ipsius. Colentis Deum augebitur possessio, & semen ejus post ipsum benedicetur. Reverentis Dominum cor firmum est: qui autem derelinquit eum, semetipsum perdit. Quanta enim est majestas ipsius, tanta misericordia: & quantum nomen ipsius, tanta ejusdem facta. CAP. III.

POrrò filii, parentes audite, & facite; ut vitam vivatis sempiternã. Dominus enim patrem præ filiis honestavit, & matris authoritatem in filios sanxit. Ei qui patrem suum honorat, culpæ condonantur: Et thesauros reponit, qui matrem suam veneratur. Qui reveretur patrem, jucunditatem percipiet è filio suo: & quum oraverit, audietur & exaudietur. Ejus qui patrem honorat, multiplicabuntur dies: Et optimè meretur de Deo, qui matrem honorat. Fili mi, tam factis quàm dictis patrem tuum honora, ut omnes ipsius benedictiones in te refundantur. Benedictio patris extruit ædes: & maledictio matris radices evellit. Ne glorieris ignominiâ patris tui: neque enim in decus tibi cedet. Gloria enim viri est honor parentis sui: & matrem dedecorare gravissima sunt flagitia. Fili mi, animosus esto in honorando patrem tuum, & ne desistas ab eo colendo cunctis diebus vitæ tuæ. Etiamsi defecerit mens ejus, da illi veniam; & ne suffundas eum rubore cunctis diebus ætatis ipsius.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

15
16 * الويل للقلب الذي لا يؤمن * لانه لا يثبت * الويل لكم ايها المتوكلين على انفسكم * ماذا
17
18 تفعلون اذا جاءكم حكمه * اتقياء الرب يهمون بمرضاته * واحباؤه يعملون مشيئته * * من
19
20
21 اتقى الرب يكثر ماله * وينمو ذريته من بعده * من اتقى الرب تصلح سيرته * ومن
23 رفضه اهلك نفسه * لان رحمته كعظمته * وفعاله مثل اسمه *
* الفصل الثالث *
1 * يا معشر الاولاد اطيعوا اباءكم * لترثوا الحياة الدائمة *
2
3 * لان الرب اوجب على الولد الحق لوالده * وحق الوالدة لازم بنيها * من اكرم اباه
4
5 تغفر ذنوبه * ويذخر الذخائر الباقية من ابيه من بر والدته * ومن اكرم اباه كثر
6
7 ولده * واذا صلى استجيب * من اكرم والده يطول بقاءه * ويحسن ثوابه ببر والدته * يا بني
9
10 اكرم اباك بالقول والفعل * لكي يستجاب دعاءه لك * دعاء الوالد يبني العلالي * ولعنة
11 الوالدة تستاصل الاصل * لا ترتفع على ابيك * لانك لست تصيب الكرامة من ذلك *
12
13 * لان كرامة المرء كرامة والده * ولا يقل عذره من شتم امه * يا بني احرص على كرامة ابيك *
14 ولا تدع تكرمته ايام حياته * وان خف عقله فداره * ولا تهنه ما دام حيا *

Væ cordi incredulo; non enim diu manebit. Væ vobis qui confiditis vobis ipsis. Quid facturi estis quum vos invaserit judicium ejus? Timentes Dominum soliciti sunt de beneplacito ipsius; & amici ejus exequuntur voluntatem ipsius. Timentis Dominum augebuntur opes, & propagabitur progenies ejus post ipsum. Timentis Dominum negotia prosperè succedent; spernens autem illum, seipsum interimit. Nam misericordia ejus talis est, qualis majestas ejus; & opera ejus, quale nomen ipsius.

CAP. III.

O Cœtus filiorum, obedite parentibus vestris, ut vitam æternam possideatis. Nam Dominus filium debito adstrinxit erga genitorem suum, & ad debitum genitricis tenentur liberi ipsius. Honorantis patrem peccata remittentur: Et thesauros à patre suo relictos recondit qui matri suæ obtemperat. Rursum, qui patrem suum honore affecerit, multos habebit filios; cúmque oraverit, exaudietur. Qui patrem suum honorat, longævâ fruetur vitâ. Et optimum erit præmium ejus, propter obedientiam matri impensam. Fili mi, honora patrem tuum sermone et opere, ut ejus pro te precatio exaudiatur. Precatio patris cœnacula stabilit, & maledictio matris radicem extirpat. Ne superbias in patrem tuum, quoniam nullũ ex hoc percipies honorẽ: Honor enim viri est honor patris sui: nec carebit adversitate qui injuriis afficit matrem suam. Fili mi, cura diligenter ut patrem tuum honores, & ne desinas ei honorem exhibere diebus vitæ suæ. Quòd si levius evadat judiciũ ejus, indulge ei, & ne spernas eum quandiu vixerit.

Versio VULG. LAT.

15 Et si defecerit sensu, veniam da, & ne spernas eum in vir-
tute tua: eleëmosyna enim patris non erit in oblivione.
16 Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum, Et in
17 justitia ædificabitur tibi, & in die tribulationis comme-
morabitur tuì: & sicut in sereno glacies, solventur pec-
cata tua. Quàm malæ famæ est, qui derelinquit patrem:
18 & est maledictus à Deo, qui exasperat matrem. Fili, in
19 mansuetudine opera tua perfice, & super hominum
gloriam diligêris. Quantò magnus es, humilia te in
20 omnibus, & coram Deo invenies gratiam: Quoniam
21 magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur.
Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fue-
22 ris: sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, &
in pluribus operibus ejus ne fueris curiosus. Non est
23 enim tibi necessarium, ea quæ abscondita sunt, videre
oculis tuis. In supervacuis rebus noli scrutari multi-
24 pliciter, & in pluribus operibus ejus non eris curiosus.
Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi.
25 Multos quoque supplantavit suspicio illorum, & in va-
27 nitate detinuit sensus illorum. Cor durum habebit
malè in novissimo: & qui amat periculum, in illo peri-
28 bit. Cor ingrediens duas vias, non habebit successus,
29 & pravus corde in illis scandalizabitur. Cor nequam
gravabitur in doloribus, & peccator adjiciet ad pec-
30 candum. Synagogæ superborum non erit sanitas: fru-
tex enim peccati radicabitur in illis, & non intellige-
31 tur. Cor sapientis intelligitur in sapientia, & auris
32 bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam. Sa-
33 piens cor & intelligibile abstinebit se à peccatis, & in operibus justitiæ successus habebit. Ignem ardentem extinguit aqua, & eleëmosyna resistit peccatis: Et Deus pro-
34 spector est ejus qui reddit gratiam: meminit ejus in posterum, & in tempore casûs sui inveniet firmamentum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

15 (γ) † Κἂν ἀπολείπῃ σύνεσιν, συγγνώμην ἔχε, † καὶ μὴ ἀτιμάσῃς αὐτὸν
16 ἐν πάσῃ ἰσχύϊ σου. † ἐλεημοσύνη γὰρ πατρὸς οὐκ ἐπιλησθήσεται, † Καὶ
ἀντὶ ἁμαρτιῶν προσανοικοδομηθήσεταί σοι. † Ἐν ἡμέρᾳ θλί-
17 ψεώς σου ἀναμνησθήσεταί σου· † ὡς εὐδία ἐπὶ παγετῷ, οὕτως ἀνα-
18 λυθήσονταί σου αἱ ἁμαρτίαι. Ὡς βλάσφημος ὁ ἐγκαταλιπὼν
πατέρα, † καὶ κεκατηραμένος (δ) ὑπὸ κυρίου ὁ παροργίζων μητέρα
19 αὐτοῦ. † Τέκνον, (ε) ἐν πραΰτητι τὰ ἔργα σου διέξαγε, καὶ ὑπὸ
20 ἀνθρώπου δεκτοῦ ἀγαπηθήσῃ. † Ὅσῳ μέγας εἶ, τοσούτῳ ταπείνου
21 σεαυτὸν, † καὶ ἔναντι κυρίου εὑρήσεις χάριν. † Ὅτι μεγάλη ἡ
22 δυναστεία (ζ) τοῦ κυρίου, † καὶ ὑπὸ τῶν ταπεινῶν δοξάζεται. † Χαλε-
23 πώτερά σου μὴ ζήτει, † καὶ ἰσχυρότερά σου μὴ ἐξέταζε. † ἃ προσε-
τάγη σοι, ταῦτα διανοοῦ· † Οὐ γάρ ἐστί σοι χρεία τῶν κρυπτῶν.
24 † Ἐν τοῖς περισσοῖς τῶν ἔργων σου μὴ περιεργάζου· † Πλείονα γὰρ
25
26 συνέσεως ἀνθρώπων ὑπεδείχθη σοι. † Πολλοὺς γὰρ ἐπλάνησεν ἡ
ὑπόληψις αὐτῶν, † καὶ ὑπόνοια πονηρὰ ὠλίσθησε (η) διανοίας αὐ-
27 τῶν. † Καὶ ὁ ἀγαπῶν κίνδυνον, ἐν αὐτῷ (θ) ἐμπεσεῖται. † καρδία
29 σκληρὰ κακωθήσεται ἐπ᾽ ἐσχάτων. † Καρδία σκληρὰ βαρυνθήσεται
πόνοις, † καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς προσθήσει ἁμαρτίαν ἐφ᾽ ἁμαρτίαις.
30 † Ἐπαγωγῇ ὑπερηφάνου οὐκ ἔστιν ἴασις, † φυτὸν γὰρ πονηρίας ἐρρίζωκεν
31 ἐν αὐτῷ. † Καρδία συνετοῦ διανοηθήσεται παραβολήν, † καὶ οὖς ἀκροατοῦ
33 ἐπιθυμία σοφοῦ. † Πῦρ φλογιζόμενον ἀποσβέσει ὕδωρ, † καὶ ἐλεη-
34 μοσύνη ἐξιλάσεται ἁμαρτίας. † Ὁ ἀνταποδιδοὺς χάριτας μέμνηται
εἰς τὰ μετὰ ταῦτα, † καὶ ἐν καιρῷ πτώσεως (ι) εὑρήσει στήριγμα.

MS. A. (γ) Καὶ ἐὰν (δ) παρὰ κυρίου (ε) τὰ ἔργα σου ἐν πραΰτητι διέξαγε, (ζ) κυρίου, (η) διανοίαν (θ) ἀπολεῖται. (ι) αὐτοῦ εὑρήσει

Et, si defecerit sensu; veniam da: & non spernas 15
eum in qualibet virtute tua. Eleemosyna enim
patris non erit in oblivione: Et pro peccatis, 16
(d) in justitia ædificabitur tibi. In die tribulatio- 17
nis tuæ commemorabitur tui: sicut in sereno glacies;
sic solventur tua peccata. Tanquam blasphemus est, 18
qui dereliquit patrem: & est maledictus à Domino,
qui exasperat matrem suam. Fili, in mansuetudine 19
opera tua perfice, & ab homine acceptabili diligêris.
Quanto (e) major es; tanto magis te humilia; & 20
coram Deo invenies (f) gratiam. Quoniam magna 21
est potentia Domini, & ab humilibus honorificatur.
(g) Difficiliora te ne quæsieris: & fortiora te ne 22
scrutatus fueris. Quæ præcepta sunt tibi; hæc
cogita: Non est enim tibi opus (h) absconditis. 23
In supervacuis (i) operum tuorum ne fueris curio- 24
sus: Plurima enim super sensum hominis ostensa 25
sunt tibi. Multos enim (k) implanavit suspicio 26
ipsorum: & cogitatio mala labefecit sensus (l) illo-
rum. Et qui amat periculum; in illud incidet: 27
Cor durum habebit malè in novissimis. Cor durum 29
gravabitur laboribus: & peccator adjiciet (m) pec-
catum super peccata. (n) Obductioni superbi non est 30
(o) sanatio: frutex enim peccati radicavit in illo.
Cor sapientis cogitabit parabolam, & auris audito- 31
ris, desiderium sapientis. Ignem ardentem extinguet 33
aqua: & eleemosyna (p) expiabit peccata. (q) Qui 34
reddit gratias; commemoratur in posterum: & in
tempore casûs inveniet firmamentum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

15 * ܙܕܩܬܐ ܕܐܒܐ ܠܐ ܬܬܛܥܐ. ܘܚܠܦ ܚܛܗ̈ܐ ܗܝ ܬܬܢܨܒ. * ܒܝܘܡܐ ܕܐܘܠܨܢܐ ܗܝ ܬܬܕܟܪ ܠܟ.
16
17 ܐܝܟ ܫܘܒܐ ܥܠ ܓܠܝܕܐ. ܠܡܫܪܝܘ ܚܛܗ̈ܝܟ. * ܡܛܠ ܕܡܓܕܦ ܗܘ ܡܢ ܕܡܒܣܐ ܠܐܒܘܗܝ.
18 ܘܠܝܛ ܗܘ ܩܕܡ ܒܪܘܝܗ. ܡܢ ܕܡܨܥܪ ܠܐܡܗ. * ܒܪܝ. ܒܥܘܬܪܟ ܗܠܟ ܒܡܟܝܟܘܬܐ. ܘܡܢ
19 ܓܒܪܐ ܕܝܗܒ ܡܘܗܒܬܐ ܬܬܪܚܡ. * ܒܟܠ ܕܪܒ ܒܗܢܐ ܥܠܡܐ ܙܥܪ ܢܦܫܟ. ܘܩܕܡ
20 ܐܠܗܐ ܬܫܟܚ ܪ̈ܚܡܐ. * ܡܛܠ ܕܣܓܝܐܝܢ ܪ̈ܚܡܘܗܝ ܕܐܠܗܐ. ܘܠܡܟܝ̈ܟܐ ܓܠܝܢ
21 ܐ̈ܪܙܘܗܝ. * ܕܩܫܝܢ ܡܢܟ ܠܐ ܬܒܥܐ. ܘܕܥܫܝܢ ܡܢܟ ܠܐ ܬܒܨܐ. ܒܡܐ ܕܐܬܦܩܕܬ
22
23 ܐܣܬܟܠ. * ܘܠܐ ܢܗܘܐ ܠܟ ܡܪܚܘܬܐ ܥܠ ܟ̈ܣܝܬܐ. ܘܒܫܪܟܐ ܕܥܒ̈ܕܘܗܝ ܠܐ ܬܬܥܩ. ܡܛܠ
24 ܕܣܓܝܐܢ ܡܢܟ ܕܐܬܚܙܝ ܠܟ. * ܡܛܠ ܕܣܓܝܐܝܢ ܐܢܝܢ ܪ̈ܥܝܢܝܗܘܢ ܕܒܢܝܢܫܐ. ܘܡܚܫ̈ܒܬܐ
26
27 ܒܝ̈ܫܬܐ ܡܛܥܝܢ. * ܠܒܐ ܩܫܝܐ ܐܚܪܝܬܗ ܒܝܫܐ. ܘܕܪܚܡ ܛ̈ܒܬܐ ܒܗܝܢ ܢܕܪܘܟ. * ܠܒܐ
25 ܩܫܝܐ ܢܣܬܓܐ ܟ̈ܐܒܘܗܝ. ܘܡܪܚܐ ܢܘܣܦ ܚܛܗ̈ܐ ܥܠ ܚܛܗ̈ܐ. * ܡܢ ܕܠܝܬ ܠܗ
ܒ̈ܒܬܐ ܕܥܝ̈ܢܐ ܚܣܝܪ ܢܘܗܪܐ. ܘܟܕ ܚܣܝܪ ܐܢܬ ܡܢ ܝܕܥܬܐ. ܠܐ ܬܬܠ ܡܠܟܐ ܠܡܦܝܣܘ.
28 * ܠܡܚܘܬܗ ܕܡܡܝܩܢܐ ܠܝܬ ܠܗ ܐܣܝܘܬܐ. ܡܛܠ ܕܡܢ ܢܨܒܬܐ ܒܝܫܬܐ ܢܨܒܬܗ.
29
30 * ܠܒܐ ܚܟܝܡܐ ܢܣܬܟܠ ܡ̈ܬܠܐ ܕܚܟܝ̈ܡܐ. ܘܐܕܢܐ ܕܫܡܥܐ. ܚܕܝܐ ܒܚܟܝ̈ܡܐ. * ܢܘܪܐ
31 ܝܩܝܕܬܐ ܢܕܥܟܘܢ ܡ̈ܝܐ. ܘܗܟܢܐ ܙܕܩܬܐ ܡܫܒܩܐ ܚܛܗ̈ܐ. * ܕܥܒܕ ܛܝܒܘܬܐ ܪܗܛ
ܒܐܘܪܚܗ. ܘܒܙܒܢܐ ܕܢܦܠ. ܡܫܟܚ ܠܗ ܣܡܘܟܐ.

Benignitas in patrem *præstita* non tradetur 15
oblivioni, sed ipsa pro peccatis sese objiciet.
In die calamitatis, ipsa in memoriam pro te 16
revocabitur, velut æstus adversùs glaciem, ad
abolenda peccata tua. Blasphemat enim qui 17
patrem aspernatur: & maledictus est coram
creatore suo, qui matrem dedecorat. Fili mi, 18
in opulentia tua humiliter incede; & præ vi-
ro munera largiente diligêris. In omnibus 19
quæ magna sunt in hoc seculo, parvum exhi-
be te ipsum; & apud Deum gratiam inibis.
Plurimæ sunt enim Dei miserationes, & hu- 20
milibus mysteria revelantur. Difficiliora te 21
ne quæras, téque fortiora ne pervestiges.
Quod curæ tuæ commissum est, intellige. Et 22
ne sit tibi ausus in occulta, Néve de reliquis 23
operibus ejus vexeris, quoniam plura quàm
capere possis tibi sunt aperta. Plures enim 24
sunt hominum sensus: & imaginationes per-
versæ seducunt. Cordis pertinacis malus erit 26
finis: qui verò bona diligit, in ipsis gradi-
etur. Cor pertinax gravabitur doloribus: 27
impudens peccata peccatis accumulabit.
Qui non habet pupillas oculorum, caret lu- 25
mine: cùm itaque scientiâ es orbatus, ne
des consilium ad suadendum. Plagæ irrisoris 28
non est medela; quia ex mala planta est plan-
ta ipsius. Cor sapiens proverbia sapientum 29
intelligit: & auris auscultans delectatur sa-
pientibus. Ignem ardentem extinguunt a- 30
quæ: similiter eleemosyna peccata dimit-
tit. Beneficus expeditus est in via sua; & 31
quo tempore cadit, invenit sibi fulcientem.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

15
16 *لأن البر بالوالد لا يمحى وبه يمحا كثير الذنوب* وفي الشدة يكون لك ناصرا ويصرف عنك
17 السرور* كما يصرف البرد بشدة الحر* لأن من استخف بحق ابيه فهو مفتري ظالم* ومن شتم
18 امه* لعنة خالقه تنزل به* يا بني سر بالاتضاع في غناك* وكن محبوبا الى الناس اكثر ممن يجود
19
20 الجوائز* والزم الاتضاع في جميع ما عظم في الدنيا لتظفر بالرحمة والرأفة من عند الله* فان
21 رحمة الله واسعة* ويطلع المتواضعين على اسراره* لا تطلب ما يفوق طاقتك* ولا تفحص عن
22
23 ما يعسر عليك نيله* واذا وليت ولاية فاعفوا* ولا تبتغي بما هو خفي عنك* ولا تفحص عن
24 سائر اعمال السلطان* لان قد ارتفعت على ما يفوقك* واراء الناس تختلفه* والظن السوء يطغي
26
27 *القلب القاسي بردآء عاقبته* والذي يحب فعل الخيرات ينالها* القلب الغليظ تكثر اوجاعه*
25 والمراح يزيد خطايا على خطايا* من لم يكن صحيح اللحاظ فهو مظلم البصر* كذلك واذا كنت
28 ناقص العلم* فلا تشر على الناس كالعالم* ليس لعقوبة المستهزئ معفو* لان غرسه سوء
29
30 غرس* القلب الحكيم ينظر الى امثال الحكماء* والاذن السامعة تفرح بكلام العقل* وكما
31 يطفي الماء النار الملتهبة* كذلك الصدقة تخمد الذنوب* والذي يعمل الخير تحسن
طرقه* وان سقط تكون له قوة وعمدا*

Nam beneficium in patrem non deletur, 15
imò deletur per illud multitudo peccato-
rum. Et in afflictione erit tibi adjutor, 16
pelletq; à te mala, quemadmodum pellitur
frigus vehementiâ caloris. Qui enim de- 17
bitum patris parvipendit, blasphemus est
ac sceleratus: & qui matrem suã injuriis
afficit, maledictio Creatoris sui cadet in
ipsum. Fili mi, gere te humiliter in divi- 18
tiis tuis, & esto hominibus charior quàm
is qui dona largitur. Humilitati quoque 19
insiste in cunctis quæ grandia sunt in
mundo, ut misericordiam & clementiam
à Deo consequaris. Misericordia enim 20
Dei amplissima est, & mysteria sua humi-
lib⁹ declarat. Ne quæras quod vires tuas 21
superat, & ne scruteris quod arduum tibi
est impetrare: & cùm aliqua demandata
tibi fuerit provincia, utere clementiâ. Et 22
ne curiosè intuearis quod tibi est occul-
tum. Et ulla principis opera ne scruteris; 23
quoniam quæ te sunt altiora, superant.
Variæ sunt opiniones hominum: & opinio 24
prava seducit. Cor durum pravitate finis 26
illius: qui autem delectatur exercitio bo-
norum operum, eadem consequetur. Cor- 27
dis crassi multi erunt dolores: & superbus
peccata peccatis adjunget. Qui minimè 25
sanum habet obtutum, caligantis est aci-
ei: pari modo si doctrinâ careas, ne consi-
lium des hominibus quasi doctus. Irriso- 28
ris pœnæ non est remissio, quoniam planta
illius, pessima plantarum est. Cor sapiens 29
proverbia sapientum inspicit: & auris at-
tẽta delectatur sermone prudenti. Et quẽ- 30
admodũ aqua ignem flammantem extin-
guit, sic eleemosyna mitigat peccata. Et 31
qui beneficia præstat, optimæ erunt viæ e-
ius: quòd si cadat, erit illi vis atq; fulcimẽ.

Versio VULG. LAT.

CAP. IV.

1 FIli, Eleëmosynam pauperis ne defraudes, & oculos
2 tuos ne transvertas à paupere. Animam esurientem ne
despexeris: & non exasperes pauperem in inopia sua.
3 Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas datum an-
4 gustianti. Rogationem contribulati ne abjicias: & non
5 avertas faciem tuam ab egeno. Ab inope ne avertas
oculos tuos propter iram: & non relinquas quærenti-
6 bus tibi retrò maledicere: Maledicentis enim tibi in
amaritudine animæ, exaudietur deprecatio illius: ex-
7 audiet autem eum, qui fecit illum. Congregationi pau-
perum affabilem te facito, & presbytero humilia ani-
8 mam tuam, & magnato humilia caput tuum. Declina
pauperi sine tristitia aurem tuam, & redde debitum
9 tuum, & responde illi pacifica in mansuetudine. Libe-
ra eum, qui injuriam patitur de manu superbi: & non
10 acidè feras in anima tua. In judicando esto pupillis mi-
11 sericors ut pater, & pro viro matri illorum: Et eris tu
velut filius Altissimi obediens, & miserebitur tui magìs
12 quàm mater. Sapientia filiis suis vitam inspirat, &
13 suscipit inquirentes se, & præibit in via justitiæ. Et qui
illam diligit, diligit vitam: & qui vigilaverint ad illã,
14 complectentur placorem ejus. Qui tenuerint illam, vi-
tam hereditabunt: & quo introibit, benedicet Deus.
15 Qui serviunt ei, obsequentes erunt sancto: & eos, qui
16 diligunt illam, diligit Deus. Qui audit illam, judicabit
Gentes: & qui intuetur illam, permanebit confidens.
17 Si crederit ei, hereditabit illam, & erunt in confirma-
18 tione creaturæ illius. Quoniam in tentatione ambulat
19 cum eo, & in primis eligit eum. Timorem & metum,
& probationem inducet super illum: & cruciabit il-
20 lum in tribulatione doctrinæ suæ, donec tentet eum in cogitationibus suis, & credat animæ illius. Et firmabit illum, & iter adducet directũ ad illum, & lætificabit illum,

Versio GRÆCA LXX. Interp.

ΚΕΦ. δ'.

1 † ΤΕ'κνον, τὴν ζωὴν τοῦ πτωχοῦ μὴ ἀποστερήσῃς, † καὶ μὴ παρελκύσῃς
2 ὀφθαλμοὺς ἐπιδεεῖς. † Ψυχὴν πεινῶσαν μὴ λυπήσῃς, † καὶ μὴ παρορ-
3 γίσῃς ἄνδρα ἐν ἀπορίᾳ αὐτοῦ. † Καρδίαν (α) παροργισμένην μὴ προσ-
4 ταράξῃς, † καὶ μὴ παρελκύσῃς δόσιν προσδεομένου. † Ἱκέτην θλι-
βόμενον μὴ ἀπαναίνου, καὶ μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ πτωχοῦ.
5 † Ἀπὸ δεομένου μὴ ἀποστρέψῃς ὀφθαλμόν, † καὶ μὴ δῷς τόπον ἀνθρώπῳ
6 καταράσασθαί σε. † Καταρωμένου γάρ σε ἐν πικρίᾳ ψυχῆς αὐτοῦ, τῆς
7 δεήσεως αὐτοῦ ἐπακούσεται ὁ ποιήσας αὐτόν. † Προσφιλῆ συναγωγῇ
8 σεαυτὸν ποίει, καὶ μεγιστᾶνι ταπείνου τὴν κεφαλήν σου. † Κλῖνον πτωχῷ τὸ
9 οὖς σου, † καὶ ἀποκρίθητι αὐτῷ εἰρηνικὰ ἐν πραΰτητι. † Ἐξελοῦ ἀδικού-
10 μενον ἐκ χειρὸς ἀδικοῦντος, † καὶ μὴ ὀλιγοψυχήσῃς ἐν τῷ κρίνειν σε.
11 † Γίνου ὀρφανοῖς ὡς πατήρ, † καὶ ἀντὶ ἀνδρὸς τῇ μητρὶ αὐτῶν· † Καὶ
12 ἔσῃ ὡς υἱὸς ὑψίστου, † καὶ ἀγαπήσει σε μᾶλλον ἢ μήτηρ σου. † Ἡ σοφία
υἱοὺς (β) ἑαυτῇ ἀνύψωσε, † καὶ ἐπιλαμβάνεται τῶν ζητούντων αὐτήν.
13 Ὁ ἀγαπῶν αὐτὴν ἀγαπᾷ ζωήν, † καὶ οἱ ὀρθρίζοντες πρὸς αὐτὴν
14 ἐμπλησθήσονται εὐφροσύνης. † Ὁ κρατῶν αὐτῆς κληρονομήσει
15 δόξαν, † καὶ οὗ εἰσπορεύεται (γ) εὐλογήσει κύριος. † Οἱ λατρεύοντες
αὐτῇ λειτουργήσουσιν Ἁγίῳ, † καὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὴν ἀγαπᾷ
16 ὁ κύριος. † Ὁ ὑπακούων αὐτῆς κρινεῖ ἔθνη, † καὶ ὁ (δ) προσελθὼν
17 αὐτῇ κατασκηνώσει πεποιθώς. † Ἐὰν ἐμπιστεύσῃς, κατακληρονο-
18 μήσεις αὐτήν, † καὶ ἐν κατασχέσει ἔσονται αἱ γενεαὶ αὐτοῦ. † Ὅτι δι-
19 εστραμμένως (ζ) πορεύεται μετ' αὐτοῦ ἐν πρώτοις· † φόβον (η) δὲ καὶ δειλίαν
ἐπάξει ἐπ' αὐτόν, † καὶ βασανίσει αὐτὸν ἐν παιδείᾳ αὐτῆς, † ἕως οὗ
ἐμπιστεύσῃ τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, † καὶ πειράσῃ αὐτὸν ἐν τοῖς δικαιώμασιν αὐ-
20 τῆς. † Καὶ πάλιν ἐπανήξει κατ' εὐθεῖαν πρὸς αὐτόν, καὶ εὐφρανεῖ αὐτόν,

MS.A. (α) παρωργισμένην (β) αὐτῆς (γ) εὐλογεῖ (δ) προσέχων (ε) Ὁ ἂν ἐμπιστεύσῃ, κατακληρονομήσει (ζ) πορεύσεται μετ' αὐτοῦ (η) καὶ δειλίαν

Cum Translatione LATINA.

CAP. IV.

FIli, vitam pauperis ne defraudes: & ne protra- 1
has oculos egenos. Animam esurientem ne contri- 2
stes: & non exasperes virum in inopia sua. Cor 3
irritatum ne conturbes: & ne protrahas datum
angustianti. Rogationem tribulati ne abjicias: 4
& ne avertas faciem tuam ab egeno. Ab inope 5
non avertas (a) oculum: & ne relinquas locum ho-
mini, ut maledicat te: Maledicentis enim tibi in 6
amaritudine animæ suæ, deprecationem ejus exau-
diet is qui fecit illum. Congregationi amabilem te 7
facito: & magnati humilia caput tuum. Inclina 8
(b) pauperi aurem tuam, & responde illi pacifica
in mansuetudine. Libera eum qui injuriam pati- 9
tur, de manu injuriam inferentis: & (c) non ace-
dieris in judicando. Esto pupillis ut pater, & pro 10
viro matri illorum: Et eris velut filius altissimi, 11
(d) & diliget te magìs mater tua. Sapientia (e) fi- 12
lios sibi exaltavit, & suscipit inquirentes se. Qui 13
diligit illam, diligit vitam: & qui manè vigila-
verint ad illam; implebuntur lætitia. Qui tenue- 14
rit illam; hæreditabit gloriam: & quocunque in-
troit, benedicet Dominus. Qui servient ei; servi- 15
ent sancto: & eos qui diligunt eam, diligit Domi-
nus. Qui audit illam; judicabit gentes: & qui 16
ad illam (f) accesserit; habitabit confidens. (g) Si 17
crediderit; hæreditabis illam: et in possessione erunt
creaturæ ipsius. Quoniam (h) obliquè ambulat 18
cum eo in primis: Timorem autem, & metum 19
adducet super illum, & cruciabit illum in disci-
plina sua; donec credat animæ illius, & tentet
eum in justificationibus suis. Et rursus redibit 20
rectà ad illum, & lætificabit illum,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

1 * ܩܦܠܐܘܢ * ܕ * [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]

CAP. IV.

FIli mi, ne derideas vitam pauperis; & pau- 1
perem *tristitiæ* tenebris involutum ne exagi-
tes. Animæ egentis spiritum ne vexes, & 2
spiritum hominis confractum ne oblivisca-
ris. Viscera hominis pauperis dolore ne af- 3
ficias, & donum inopi ne deneges. Petitio- 4
nem pauperis ne recuses, néve des illi lo- 5
cum malè tibi precandi: Nam qui acerbo 6
est palato, ex intimis præcordiis imprecatur;
& vocem clamoris ejus exaudit creator ipsi-
us. Amabilem redde teipsum turbæ, & urbis 7
præfectis caput tuum summitte. Præbe au- 8
rem tuam pauperi, eíque pacatè cum humi-
litate responde. Oppressum eripe ab oppri- 9
mentibus eum, nec angusto sis animo in recto
judicio. Instar patris esto pupillis, & vice 10
mariti viduis: Erísque Deo tanquam filius, 11
& miserebitur tuî. Sapientia filios suos edo- 12
cet, omnésque eam intelligentes illuminat.
Amici sunt ejus, qui amant vitam; & quæ- 13
rentes illam, gratiam à Domino consequen-
tur: Quíque adhærent illi, honorem à Deo 14
obtinebunt: & locus cui benedixit Domi-
nus, erit habitatio eorum. Ministri ejus, mi- 15
nistri sunt sanctitatis; ejúsque domicilium
diligit Deus. Qui me audit, judicabit veri- 16
tatem: & qui mihi attendit, intra me habi-
tabit. Si mihi credat, me possidebit & ac- 17
quiret in cunctas mundi generationes. Nam 18
perversè cum tali agam, & primùm expe-
riar illum: Metum ac tremorem injiciam in 19
eum, meísque tentationibus explorabo, do-
nec cor ejus in me confirmetur: *Tum de-* 20
mùm conversa rectè me geram cum illo,

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

1 * الفصل الرابع * يا بني لا تستهزي بعيش الفقير * لا تضر بالمضطر المغموم *
3 * لا تحزن جوف المسكين * ولا تمنع المضرور صدقته * * لا تغفل عن صوت السايل * ولا
4
5 تجعل له عليك سبيلا ليلعنك * لان من الحنق يلعن من اقصا قلبه * ويسمع خالقه صوت
6
7 تضرعه * حبب نفسك للجماعة واخضع لولاة المدينة * ضع نفسك للمحتاج * ورد عليه الجواب
8
9 والسلام بالاتضاع * انقذ المضرور ممن يضر به * ولا تضجر من الحق * كن بمنزلة الاب
10
11 لليتاما * وكشبه الزوج للارامل * فتكون لله مثل الولد * ويترحم عليك * الحكمة تودب
12
13 بنيها * وتخرج لجميع قولها * من طلب فهمها احبها * حبوا الحياة واطلبوها * تنالوا الرضا *
14 * والذين يبلغون بها يجدوا الكرامة من عند الله * ومحلهم محلا قد بارك الله فيه * خدامها
15
16 اطهار مقدسون * ويحب الله ماواها * من اطاعني فليقض بالحق * ومن قبل قولي يحل في امن *
17 * من يصدقني يرثني * وادوم له الى جميع احقاب الدنيا * لاني اسير معه بالخلاف * لاني
18
19 اولا اجربه * والقي عليه الخوف والرعب * وامتحنه بتجاريب اجربه بها * حتى اذا ثبت
20 على حبي * ورسخ في قلبه علمي * اعطف اليه واضمه الي *

CAP. IV.

O fili mi, ne irrideas victum paupe- 1
ris; ne lædas egenum contristatum. Ven- 3
trem pauperis ne contristes, & egenti ne
deneges eleemosynam. Mendici vocem 4
ne negligas, neque præbeas illi occasioni 5
maledicendi tibi. Ob acerbitatem enim 6
ex intimo corde maledicit, & creator e-
jus audiet vocem supplicationis illius.
Concilia tibi amorem turbæ, & primati- 7
bus urbis adhibe reverentiam. Humilia 8
teipsum egeno, & redde illi responsum ac
salutationem cum humilitate. Eripe læ- 9
sum à lædente, & veritatem ne fastidias.
Orphanis esto loco patris, & velut mari- 10
tus viduis: Ut sis Deo quasi filius, & 11
misereatur tuî. Sapientia filios suos e- 12
rudit, & profert eis omnem sermonem
suum. Qui quærit intelligentiam ejus, di-
ligit ipsam. Diligite vitam, eámque ex- 13
petite, & jucunditatem consequemini.
Qui eâ fuerint potiti, gloriam à Deo 14
consequentur: & horum domicilium erit
domicilium cui Deus benedixit. Mini- 15
stri ejus puri sunt ac sancti, & Deus a-
mat habitaculum ejus. Qui mihi ob- 16
temperat, judicet secundùm veritatem:
& qui dictis meis acquieverit, securus
habitabit. Qui mihi crediderit, me 17
possidebit, eique perdurabo in omnes or-
bis progenies. Nam præposterè cum illo 18
me geram: quandoquidem tentabo eum
in primis. Et timorem ac terrorem inji- 19
ciam in eum, tum probabo illum tentati-
onibus quib⁹ eum experiar: donec cum in
amore meo perseveraverit, meáq; doctri-
na præcordiis ejus firmiter hæserit. De- 20
flectam ad eum, illúmque ad me recipiam.

Versio VULG. LAT.

21 Et denudabit absconsa sua illi, & thesaurizabit super
22 illum scientiam et intellectum justitiæ. Si autem ober-
raverit, derelinquet eum, & tradet eum in manus ini-
23 mici sui. Fili conserva tempus, & devita à malo.
24 Pro anima tua ne confundaris dicere verum. Est enim
25 confusio adducens peccatum, & est confusio adducens
26 gloriam & gratiam. Ne accipias faciem adversùs
faciem tuam, nec adversus animam tuam menda-
27 cium. Ne reverearis proximum tuum in casu suo:
28 Nec retineas verbum in tempore salutis. Non abscon-
29 das sapientiam tuam in decore suo. In lingua enim
sapientia dignoscitur: & sensus, & scientia, & do-
ctrina in verbo sensati, & firmamentum in ope-
30 ribus justitiæ. Non contradicas verbo veritatis ullo
modo, & de mendacio ineruditionis tuæ confunde-
31 re. Non confundaris confiteri peccata tua, & ne sub-
32 jicias te omni homini pro peccato. Noli resistere con-
tra faciem potentis, nec coneris contra ictum fluvii.
33 Pro justitia agonizare pro anima tua, & usq; ad mor-
tem certa pro justitia, & Deus expugnabit pro te ini-
34 micos tuos. Noli citatus esse in lingua tua; & inutilis,
35 & remissus in operibus tuis. Noli esse sicut leo in domo
tua, evertens domesticos tuos, & opprimens subjectos
36 tibi. Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, &
ad dandum collecta.

CAP. V.

1 NOli attendere ad possessiones iniquas, & ne dixe-
2 ris: Est mihi sufficiens vita: nihil enim proderit in
3 tempore vindictæ & obductionis. Ne sequaris in for-
4 titudine tua concupiscentiam cordis tui: Et ne dixeris: Quomodo potui? aut quis me subjicet propter facta mea? Deus enim vindicans vindicabit. Ne dixeris: Pec-
5 cavi, & quid mihi accidit triste? Altissimus est enim patiens redditor. De propitiato peccato noli esse sine metu, neque adjicias peccatum super peccatum. Et ne dicas:
6 Miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

21 † Καὶ ἀποκαλύψει αὐτῷ τὰ κρυπτὰ αὐτῆς. † Ἐὰν ἀποπλανηθῇ,
22 ἐγκαταλείψει αὐτὸν, † καὶ παραδώσει αὐτὸν εἰς χεῖρας πτώσεως αὐτοῦ.
23 † Συντήρησον καιρὸν καὶ φύλαξαι ἀπὸ πονηροῦ, † καὶ περὶ τῆς ψυχῆς σου
24, 25 μὴ αἰσχυνθῇς. † Ἔστι γὰρ αἰσχύνη ἐπάγουσα ἁμαρτίαν, † καὶ ἔστιν αἰσχύνη
26 δόξα καὶ χάρις. † Μὴ λάβῃς πρόσωπον κατὰ τῆς ψυχῆς σου, † καὶ μὴ
27 ἐντραπῇς εἰς πτῶσίν σου. † Μὴ κωλύσῃς λόγον ἐν καιρῷ σωτηρίας·
28, 29 † Ἐν γὰρ λόγῳ γνωσθήσεται σοφία, † καὶ παιδεία ἐν ῥήματι γλώσσης.
30 † Μὴ ἀντίλεγε τῇ ἀληθείᾳ † καὶ περὶ τῆς ἀπαιδευσίας σου (θ) ἐντράπηθι.
31 † Μὴ αἰσχυνθῇς ὁμολογῆσαι ἐφ' ἁμαρτίαις σου, † καὶ μὴ βιάζου ῥοῦν
32 ποταμοῦ. † Καὶ μὴ ὑποστρώσῃς (ι) σεαυτὸν ἀνθρώπῳ μωρῷ, † καὶ
33 μὴ λάβῃς πρόσωπον δυνάστου. † Ἕως (κ) τοῦ θανάτου ἀγώνισαι
34 περὶ τῆς ἀληθείας, † καὶ κύριος ὁ θεὸς πολεμήσει ὑπὲρ σοῦ. † Μὴ
γίνου (λ) τραχὺς ἐν γλώσσῃ σου, † καὶ νωθρὸς καὶ παρειμένος ἐν τοῖς
35 ἔργοις σου. † Μὴ ἴσθι ὡς λέων ἐν τῷ οἴκῳ σου, † καὶ φαντασιοκοπῶν
36 ἐν τοῖς οἰκέταις σου. † Μὴ ἔστω ἡ χείρ σου ἐκτεταμένη εἰς τὸ λαβεῖν, † καὶ ἐν τῷ ἀποδιδόναι συνεσταλμένη.

MS. A. (θ) ἐντράπητι. (ι) ἀνθρώπῳ μωρῷ σεαυτὸν, (κ) θανάτου (λ) ταχὺς

ΚΕΦ. ε'.

1 † ΜΗ' ἔπεχε ἐπὶ τοῖς χρήμασί σου, † καὶ μὴ εἴπῃς, Αὐτάρκη μοι
2 ἐστί. † Μὴ ἐξακολούθει τῇ ψυχῇ σου καὶ τῇ ἰσχύϊ σου, (α) τοῦ πορεύεσθαι
3 ἐν ἐπιθυμίαις καρδίας σου. † Καὶ μὴ εἴπῃς, Τίς με δυναστεύσει;
4 † ὁ γὰρ κύριος ἐκδικῶν (β) ἐκδικήσει σε. † Μὴ εἴπῃς, Ἥμαρτον,
5 καὶ τί μοι ἐγένετο; † ὁ γὰρ κύριός ἐστι μακρόθυμος. † Περὶ ἐξιλασμοῦ
6 μὴ ἄφοβος γίνου προσθεῖναι ἁμαρτίαν ἐφ' ἁμαρτίαις. † Καὶ μὴ εἴπῃς,
Ὁ οἰκτιρμὸς αὐτοῦ πολὺς, † τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν μου ἐξιλάσεται.

MS. A. (α) Καὶ μὴ εἴπῃς, (β) ἐκδικήσει. Μὴ εἴπῃς,

Cum Translatione LATINA.

Et denudabit absconsa sua. Si autem aberraverit; 21
derelinquet eum, & tradet eum in manus ruinæ suæ. 22
Conserva tempus, & devita à malo: & pro anima 23
tua ne confundaris. Est enim confusio adducens pec- 24
catum, & est confusio gloria, & gratia. Ne accipias 25
faciem adversùs animam tuam, & ne reverearis in 26
casum tuum. Non retineas verbum in tempore 27
(i) salutis. In sermone enim cognoscetur sapientia, 28
& doctrina in verbo linguæ. Non contradicas veri- 29
tati, & de (k) ineruditione tua confundere. Ne con- 30
fundaris confiteri peccata tua, nec coneris contra 31
fluxum fluminis. Et non subjicias te homini stulto, 32
& ne accipias faciem potentis. Usque ad mortem 33
agonizare pro veritate: & Dominus Deus pugna-
bit pro te. Noli (l) asper esse in lingua tua, & inu- 34
tilis, & remissus in operibus tuis. Noli esse, sicut 35
leo, in domo tua, & arreptitius in domesticis tuis.
Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad 36
dandum collecta.

CAP. V.

NOli attendere ad divitias tuas: & ne dixeris, 1
sufficientes mihi (a) sunt. Ne sequaris animam 2
tuam, & fortitudinem tuam, ut ambules in concu-
piscentiis cordis tui. Et ne dixeris, Quis me 3
(b) subjiciet? Dominus enim vindicans vindicabit
te. Ne dixeris, peccavi, & quid mihi (c) accidit? 4
(d) Dominus enim est patiens. De (e) propitiatu 5
noli esse sine metu, ut adjicias peccatum super pec-
cata. Et ne dicas, miseratio ejus magna est: multi- 6
tudinis peccatorum meorum miserebitur.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

21 * ܘܐܓܠܐ ܠܗ ܟܠܗܝܢ ܟܣܝܬܝ. * ܐܢ ܬܣܛܐ ܡܢ ܒܬܪܝ ܐܫܒܩܝܘܗܝ. ܘܐܫܠܡܝܘܗܝ
22
23 ܒܐܝܕܝ ܚܛܘܦܐ. * ܛܪ ܙܒܢܐ. ܘܐܙܕܗܪ ܡܢ ܒܝܫܬܐ. * ܘܥܠ ܢܦܫܟ ܠܐ ܬܒܗܬ. * ܡܛܠ ܕܐܝܬ
24
25 ܒܗܬܬܐ ܕܡܝܬܝܐ ܚܛܗܐ. ܘܐܝܬ ܒܗܬܬܐ ܕܫܘܒܚܐ ܘܛܝܒܘܬܐ. * ܠܐ ܬܣܒ ܒܐܦܝ ܢܦܫܟ. ܘܠܐ
26
27 ܬܒܗܬ ܠܡܘܕܝܘ ܣܟܠܘܬܟ. * ܠܐ ܬܟܠܐ ܡܠܬܐ ܒܥܕܢܗ. * ܘܠܐ ܬܛܫܐ ܚܟܡܬܟ.
28
29 * ܡܛܠ ܕܡܢ ܡܠܬܐ ܗܝ ܡܬܝܕܥܐ ܚܟܡܬܐ. ܘܣܘܟܠܐ ܡܢ ܡܡܠܠܐ ܕܠܫܢܐ. * ܠܐ ܬܣܪܘܒ ܠܘܬ
30
31 ܩܘܫܬܐ. ܘܡܢ ܣܟܠܘܬܟ ܐܬܪܚܩ. * ܠܐ ܬܒܗܬ ܠܡܘܕܝܘ ܒܚܛܗܝܟ. ܘܠܐ ܬܩܘܡ ܠܘܩܒܠ
32
33 ܣܟܠܐ. * ܠܐ ܬܫܦܠ ܢܦܫܟ ܠܣܟܠܐ. ܘܠܐ ܬܬܚܪܐ ܥܡ ܫܠܝܛܐ. * ܥܕܡܐ ܠܡܘܬܐ
34 ܐܬܟܬܫ ܥܠ ܩܘܫܬܐ. ܘܡܪܝܐ ܢܬܟܬܫ ܚܠܦܝܟ. * ܠܐ ܬܗܘܐ ܡܫܬܒܗܪ ܒܠܫܢܟ. ܘܪܦܐ
35
36 ܘܡܚܝܠ ܒܥܒܕܝܟ. * ܠܐ ܬܗܘܐ ܟܠܒܐ ܒܒܝܬܟ. ܘܕܚܝܠ ܘܩܫܐ ܒܥܒܕܝܟ. * ܠܐ ܬܗܘܐ
ܐܝܕܟ ܦܫܝܛܐ ܠܡܣܒ. ܘܟܡܝܫܐ ܠܡܬܠ. * ܦܨܠܐ * ܗ *
1
2 * ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܩܢܝܢܟ. ܘܠܐ ܬܐܡܪ ܕܣܓܝ ܐܝܬ ܠܝ. * ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܝܠܟ. ܠܡܐܙܠ ܒܪܓܝܓܬܐ
3
4 ܕܠܒܟ. * ܠܐ ܬܐܡܪ ܕܡܢܘ ܡܨܐ ܠܘܩܒܠܝ. ܡܛܠ ܕܡܪܝܐ ܬܒܘܥܐ ܗܘ ܕܟܠܗܘܢ ܥܠܝܩܐ. * ܠܐ ܬܐܡܪ
6 ܕܚܛܝܬ. ܘܠܐ ܗܘܐ ܠܝ ܡܕܡ. ܡܛܠ ܕܐܠܗܐ ܢܓܝܪ ܪܘܚܗ ܗܘ. * ܠܐ ܬܐܡܪ ܕܡܪܚܡܢܐ ܗܘ
5 ܡܪܝܐ. ܘܣܘܓܐܐ ܕܚܘܒܝ ܗܘ ܫܒܩ ܠܝ. * ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܫܘܒܩܢܐ. ܕܠܐ ܬܘܣܦ ܚܛܗܐ ܥܠ ܚܛܗܐ.

Et omnia arcana mea patefaciam ipsi. Si se 21
subtraxerit à me, rejiciam eum, tradamq; in 22
manum rapacium. Opportunitatem observa 23
& malignum reformida: Et animæ tuæ *(vel. tui ipsius)* ne te pudeat. Est enim pudor ge- 24, 25
nerans peccata, est item pudor cujus decus
gratiam conciliat. Ne aduleris tibi ipsi, nec 26
erubescas fateri culpas tuas. Sermonem op- 27
portuno tempore ne comprimas. Nevè sa- 28
pientiã tuam celes. Nam ex sermone cogno- 29
scitur sapientia, & intellectus è confabulati-
one linguæ. Veritatem ne impugnes, & à 30
sceleribus tuis abstineto. Peccata tua fateri ne 31
erubescas, & stulto ne resistas. Ne te summit- 32
tas insano, & adversùs potentem ne conten-
das. Ad mortem usq; decerta pro veritate, & 33
Dñs pro te decertabit. Ne sis linguâ tuâ ja- 34
ctabund⁹, & remissus ac iners in tuis operib⁹.
Ne sis canis in domo tua, & severus ac terri- 35
bilis in actionibus tuis. Ne sit man⁹ tua por- 36
recta ad accipiendũ, sitq; ad dandũ contracta.

CAP. V.

NE confidas tuis divitiis, ac dicas, Multum 1
habeo. Ne confidas potentiæ tuæ, ut sequa- 2
ris voluntates cordis tui. Ne dicas, Quis po- 3
test adversùs robur meum? Dñs enim vindex
est omniũ oppressorum. Ne dicas, Peccavi, & 4
nihil mihi accidit: Deus enim longanimis est.
Ne dicas, Clemens est Dñs, & copiã debito- 6
rum ipse condonabit mihi. Super *data* venia 5
ne confidas, ne peccata peccatis accumules.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

21
22 * واظهر له جميع اسراري * وان خذلني اكبه * وادفعه الى المختلسين * اعرف مواضع
23
24 الكلام * واحذر الشرير * ولا تعد مما لا تنفع به من انفك * لان من الانف ما يكسب الاثم *
25
26 ومنه ايضا ما هو بهيه وكرامة * لا تحاب نفسك * ولا تانف من الاعتراف بعثراتك * لا تبخل
27
28
29 بقولك حيث ينفع * ولا تكتم حكمتك * لان الحكمة من النطق تعرف * والفهم بخطبة اللسان *
30
31 * لا تخالف القسط * ولا تماريه * وارجع عن ذنوبك وارتد منها * لا تانف من الاقرار بخطاياك *
32
33 ولا تمازح الجاهل * ولا تجعل عرضك للسفيه * ولا تنازع السلطان * جاهد دون الحق الى
34
35 الموت * والرب يجاهد عنك وينصرك * ولا تكون مفتخرا بلسانك * وعاجزا كسلانا في فعالك * لا تكون
35 نحيرا صياحا في منزلك * فظا غليظا في فعالك * لا تكون يداك مبسوطة للاخذ * منقبضة عن
1
2 العطاء * الفصل الخامس * لا تتوكل على مواشيك * وتقول اني مالي كثير * لا تتبع
3 بقوتك وتتبع هواك * لا تقول من يطيقني * فان الرب منتقم لجميع المظلومين والمغصوبين *
4 5
6 * لا تقول اني اذنبت فلم اعاقب * لان الله تعالى طويل المهل والعوده * لا تقول ان الرب رحيم
5 ويتجاوز عن كثير ذنوبي * لا تطمع بالغفران * كيلا تزيد على خطاياك *

Et omnia secreta mea pandam illi. 21
Quòd si me deserat, abjiciam eum, & 22
direptoribus tradam. Nosce loquendi oc- 23
casionem, & malignum caveto: Et ne 24
curras (i. te occupes) in quibus inutilis
est pudor tuus. Nam inter pudores est qui 25
iniquitatem afferat, & inter eosdem etiã
qui gratia est ac honor. Ne tibiipsi as- 26
senteris, & lapsus tuos fateri ne erube-
scas. Ne sis avarus sermonis ubi prod- 27
est, Et sapientiam tuam ne occultes. 28
Nam sapientia è sermone deprehenditur, 29
& prudentia è linguæ colloquio. Ne 30
contradicas veritati, nec impugnes eam:
& retrahe te à peccatis tuis, & ab iis
abstineto. Ne erubescas fateri peccata 31
tua, & cum insipiente ne joceris. Et ne 32
prostituas honorem tuum stulto, & cum
principe ne rixeris. Pugna pro verita- 33
te ad mortem usque, & Dominus pro te
pugnabit, ac victorem te reddet. Ne 34
fueris linguâ tuâ arrogans, torpens verò
ac ignavus in operibus tuis. Ne fueris 35
morosus, clamosus domi tuæ; tetricus,
asper in operibus tuis. Ne sit manus 36
tua porrecta ad accipiendum, ad tribu-
endum contracta.

CAP. V.

NE confidas armentis tuis, ac dicas, 1
Multas equidem habeo divitias. Ne sis 2
de robore tuo securus, & proprias sequare
cupiditates. Ne dixeris, Quis in me 3
valeat? quia Dominus vindex est omni-
um qui tyrannide opprimuntur atq; vio-
lentiã. Ne dicas, Deliqui, nec fui punitus; 4
quoniam Deus excelsus diu expectat &
coërcet iram suam. Ne dixeris, Dominus 6
quidem misericors est, & multitudinem
delictorum meorum præteribit. De venia 5
ne præsumas, ne adaugeas peccata tua.

Versio VULG. LAT.

7 Misericordia enim & ira ab illo citò proximant, & in
8 peccatores respicit ira illius. Non tardes converti ad
9 Dominum, & ne differas de die in diem. Subitò enim
veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.
10 Noli anxius esse in divitiis injustis : non enim prode-
11 runt tibi in die obductionis & vindictæ. Non ventiles
te in omnem ventum, & non eas in omnem viam, sic
12 enim omnis peccator probatur in duplici lingua. Esto
firmus in via Domini, & in veritate sensûs tui & sci-
13 entia, & prosequatur te verbum pacis & justitiæ. Esto
mansuetus ad audiendum verbum, ut intelligas: et cum
14 sapientia proferas responsum verum. Si est tibi intel-
lectus, responde proximo : sin autem, sit manus tua
super os tuum, ne capiaris in verbo indisciplinato,
15 & confundaris. Honor & gloria in sermone sensati,
16 lingua verò imprudentis subversio est ipsius. Non ap-
pelleris susurro, & linguâ tuâ ne capiaris, et confunda-
17 ris. Super furem enim est confusio & pœnitentia, & de-
notatio pessima super bilinguem : susurratori autem
18 odium, & inimicitia, & contumelia. Justifica pusil-
lum, & magnum similiter.

CAP. VI.

1 Noli fieri pro amico inimicus proximo : impro-
perium enim & contumeliam malus hæreditabit, &
2 omnis peccator invidus & bilinguis. Non te extollas
in cogitatione animæ tuæ velut taurus : ne fortè eli-
3 datur virtus tua per stultitiam, Et folia tua comedat,
4 & fructus tuos perdat, & relinquaris velut lignum aridum in eremo. Anima enim nequam disperdet qui se habet, & in gaudium inimicis dat illum, & deducet in
5 sortem impiorum. Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos : & lingua eucharis in bono homine abundat.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

7 †Ἔλεος γὰρ καὶ ὀργὴ παρ' (γ) αὐτοῦ, † καὶ ἐπὶ ἁμαρτωλοὺς κατα-
8 παύσει ὁ θυμὸς αὐτοῦ. † Μὴ ἀνάμενε ἐπιστρέψαι πρὸς κύριον, † καὶ
9 μὴ ὑπερβάλλου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας· † Ἐξάπινα γὰρ ἐξελεύσεται ὀργὴ
10 κυρίου, † καὶ ἐν καιρῷ ἐκδικήσεως ἐξολῇ. † Μὴ ἔπεχε ἐπὶ χρή-
μασιν ἀδίκοις, † οὐδὲν γὰρ (δ) ὠφελήσεις ἐν ἡμέρᾳ ἐπαγωγῆς.
11 † Μὴ λίκμα ἐν παντὶ ἀνέμῳ, † καὶ μὴ πορεύου ἐν πάσῃ ἀτραπῷ· † οὕτως
12 ὁ ἁμαρτωλὸς ὁ δίγλωσσος. † Ἴσθι ἐστηριγμένος ἐν συνέσει σου,
13 † καὶ εἷς ἔστω σου ὁ λόγος. † Γίνου ταχὺς ἐν ἀκροάσει σου, † καὶ ἐν
14 μακροθυμίᾳ φθέγγου ἀπόκρισιν. † Εἰ ἔστιν σοι σύνεσις, ἀποκρίθητι
15 τῷ πλησίον, † εἰ δὲ μή, ἡ χείρ σου ἔστω ἐπὶ στόματί σου. † Δόξα καὶ
16 ἀτιμία ἐν λαλιᾷ, † καὶ γλῶσσα ἀνθρώπου πτῶσις αὐτῷ. † Μὴ κληθῇς
17 ψίθυρος, † καὶ τῇ γλώσσῃ σου μὴ ἐνέδρευε· † Ἐπὶ γὰρ τῷ κλέπτῃ
18 ἐστὶν αἰσχύνη, † καὶ κατάγνωσις πονηρὰ ἐπὶ διγλώσσου. † Ἐν μεγάλῳ
καὶ ἐν μικρῷ μὴ ἀγνόει.

MS.A. (γ) αὐτῷ, (δ) ὠφελήσει σε ἐν ἡμέρᾳ ἐπαγωγῆς.

ΚΕΦ. ς'.

1 † Καὶ ἀντὶ φίλου μὴ γίνου ἐχθρός· † ὄνομα γὰρ πονηρὸν αἰσχύνην καὶ
2 ὄνειδος κληρονομήσει· † οὕτως ὁ ἁμαρτωλὸς ὁ δίγλωσσος. † Μὴ
ἐπάρῃς σεαυτὸν ἐν βουλῇ ψυχῆς σου, † ἵνα μὴ διαρπαγῇ ὡς ταῦρος
3 ἡ ψυχή σου. † Τὰ φύλλα σου καταφάγεσαι, καὶ τοὺς καρπούς σου ἀπο-
4 λέσεις, † καὶ ἀφήσεις σεαυτὸν ὡς (α) ξύλον ξηρόν. † Ψυχὴ πονηρὰ ἀπο-
λεῖ τὸν κτησάμενον αὐτήν, † καὶ ἐπίχαρμα ἐχθρῶν ποιήσει αὐτόν.
5 † Λάρυγξ γλυκὺς πληθυνεῖ φίλους αὐτοῦ, † καὶ γλῶσσα εὔλαλος πλη-
θυνεῖ εὐπροσήγορα.

MS.A. (α) φύλλον ξηρόν.

Cum Translatione LATINA.

Misericordia enim & ira ab illo : & super pecca- 7
tores requiescet ira illius. Ne tardes converti ad 8
Dominum, & ne differas de die in diem : Subito 9
enim egredietur ira Domini, & in tempore vindictæ
(f) disperdet. Noli attentus esse in divitiis injustis: 10
nihil enim (g) adjuvaberis in die obductionis. Non 11
ventiles in omni vento, & non eas in omni via:
(h) sic peccator duplex linguâ. Esto firmus in intel- 12
lectu tuo : & unus sit sermo tuus. Esto velox in 13
auscultatione tua, & in longanimitate profer re-
sponsum. Si est tibi intellectus ; responde proximo: 14
sin autem ; sit manus tua super os tuum. Gloria, 15
& inhonoratio in sermone : & lingua hominis, sub-
versio est illius. Non appelleris (i) susurro: & linguâ 16
tuâ ne insidieris. Super furem enim est confusio : 17
& denotatio pessima super bilinguem. In magno, & 18
in parvo (k) non ignores.

CAP. VI.

Et noli fieri pro amico inimicus. Nomen enim 1
malum, confusionem, & improperium (a) hæreditabit.
Sic peccator bilinguis. Ne te extollas in cogita- 2
tione animæ tuæ, ne diripiatur velut taurus, anima
tua. Folia tua comedes. & fructus tuos perdes, 3
& relinques te velut lignum aridum. Anima ne- 4
quam disperdet eum, qui se habet; et gaudium inimi-
corum faciet eum. Guttur dulce multiplicabit 5
amicos suos, et lingua beneloquens multiplicabit
bonas salutationes.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

7 ܡܛܠ ܕܪܚܡܐ ܘܪܘܓܙܐ ܠܘܬܗ. ܘܥܠ ܪ̈ܫܝܥܐ ܢܬܢܝܚ ܪܘܓܙܗ. * ܠܐ ܬܬܘܚܪ ܕܬܬܘܒ ܠܘܬܗ
8 ܩܕܡܘܗܝ. ܘܠܐ ܬܓܢܘܢ ܡܢ ܝܘܡ ܠܝܘܡ. * ܡܛܠ ܕܡܢ ܫܠܝܐ ܢܦܩ ܪܘܓܙܐ. ܘܒܙܒܢ
9 ܦܘܪܥܢܐ ܐܒܕܢܐ. * ܠܐ ܬܬܬܟܠ ܥܠ ܢܟ̈ܣܐ ܕܥܘܠܐ. ܡܛܠ ܕܠܐ ܢܥܕܪܘܢܟ ܒܝܘܡܐ ܕܐܘܠܨܢܐ.
10 * ܠܐ ܬܗܘܐ ܙܪܐ ܠܟܠ ܪܘܚ. ܘܠܟܠ ܫܒܝܠ ܠܐ ܬܬܦܢܐ. * ܗܘܝܬ ܣܡܝܟ ܥܠ ܬܪܥܝܬܟ.
11
12 ܘܚܕܐ ܬܗܘܐ ܡܠܬܟ. * ܗܘܝܬ ܡܣܪܗܒ ܠܡܫܡܥ. ܘܡܓܪܓܪ ܠܡܬܠ ܦܬܓܡܐ. ܐܢ ܐܝܬ ܠܟ
13 ܡܠܬܐ. * ܦܢܝ ܠܚܒܪܟ. ܘܐܢ ܠܐ. ܐܝܕܟ ܣܝܡ ܥܠ ܦܘܡܟ. * ܫܘܒܚܐ ܘܨܥܪܐ ܬܠܝܢ
14 ܒܗܘ ܕܡܡܠܠ. ܘܠܫܢܗ ܕܒܢܝܢܫܐ ܡܦܠ ܠܗܘܢ. * ܠܐ ܬܩܢܐ ܫܡܐ ܕܬܪܝܢ ܠܫܢܝܢ.
15
16 ܘܒܠܫܢܟ ܠܐ ܬܬܬܩܠ. * ܡܛܠ ܕܥܠ ܓܢܒܐ ܐܬܒܪܝܬ ܒܗܬܬܐ. ܘܬܘܩܠܬܐ
17 ܒܝܫܬܐ ܥܠ ܡܢ ܕܡܗܠܟ ܒܬܪ̈ܬܝܢ. * ܣܓܝ ܘܙܥܘܪ ܠܐ ܬܣܟܠ.

* ܩܦܠܐܘܢ * ܘ *

1 * ܘܡܢ ܪܚܡܐ ܠܐ ܬܗܘܐ ܣܢܐܐ. ܕܠܐ ܫܡܐ ܒܝܫܐ ܘܚܣܕܐ ܬܐܪܬ. ܚܣܕܐ ܘܚܘܒܐ ܥܠ ܡܢ
2 ܕܡܗܠܟ ܒܬܪ̈ܬܝܢ. * ܠܐ ܬܫܠܡܝܘܗܝ ܠܪܘܚܟ ܕܢܦܫܟ. ܕܠܐ ܐܝܟ ܬܘܪܐ ܢܐܟܠܝܗ. * ܛܪܦܝܟ
3
4 ܢܬܪ. ܘܦܐܪ̈ܝܟ ܢܐܟܘܠ. ܘܢܫܒܩܟ ܐܝܟ ܩܝܣܐ ܝܒܝܫܐ. * ܡܛܠ ܕܢܦܫܐ ܡܪܚܬܐ ܡܘܒܕܐ
5 ܠܩܢܝܗ. ܘܚܕܘܬܐ ܠܒܥܠܕܒܒ̈ܝܗ ܥܒܕܐ ܠܗ. * ܦܘܡܐ ܒܣܝܡܐ. ܣܓܝ̈ܐܝܢ ܪ̈ܚܡܘܗܝ.
ܘܣܦܘ̈ܬܗܘܢ ܕܟ̈ܐܢܐ. ܫܐܠܬ ܫܠܡܐ.

Misericordia enim & indignatio penes eum 7
sunt, & super impios requiescet indignatio
ipsius. Ne cuncteris pœnitere coram illo, & 8
ne moras nectas de die in diē : Quoniā ex im- 9
proviso erumpet indignatio, & in tempore
ultionis interitus. Ne confidas injustis divi- 10
tiis ; nihil enim tibi proderunt in die affli-
ctionis. Ne vela committas cuilibet vento, 11
& ad quancumque semitam ne te vertas. In- 12
nitere sensui tuo, & unus esto sermo tuus.
Esto promptus ad audiendum, tardè verò re- 13
sponsum redde. Si verbum tibi suppetat, 14
responde proximo tuo : alioqui, manum tu-
am ori tuo impone. Laus ac vituperium 15
pendent ab eo qui loquitur, & lingua ho-
minum dejicit illos. Ne acquiras nomen du- 16
pliciter ambulantis, & linguâ tuâ ne impin-
gas. In furem enim creata est ignominia, & 17
atrox infamia in dupliciter ambulantem. Mul- 18
tùm vel parùm ne delinquas :

CAP. VI.

Et ex amico ne inimicus evadas; ne ma- 1
lum nomen & ignominiam adipiscaris : op-
probrium enim atque reatus in eum qui du-
pliciter ambulat. Proprio animo ne te com- 2
mittas, ne quasi taurus robur tuum quærat,
Folia tua excutiat, & fructum tuum come- 3
dat, ac velut arborem siccam destituat. Ani- 4
mus enim protervus possidentem se destruit,
& gaudium hostibus efficit eum. Oris blan- 5
di, multi erunt amici : & labia justorum,
postulatio pacis.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

7 * لأن الرحمة والمغفرة بيد الرب * ويحل غضبه على المنافقين * لا تتأخر عن التوبة ولا تتباطى
8
9 يوما بعد يوم * لأن النكال ينزل بغتة * والهلاك عند الجزاء * لا تتكل على المواشي المجموعة من
10
11 الحرام * لأنها لا تغنيك يوم الشدة * لا تتنقل مع كل ريح وتتبع مع كل رأي * بل كن رزينا
12
13 ثابتا على كل عقلك * ولتكن كلمتك واحدة * كن مستسرعا لسمع الكلام * بطيا
14 متأنيا عن رد الجواب * ان حضرك جواب بالصواب فرده على صاحبك * والا فالزم لسانك
15 الصمت * التكرمة والهوان لصاحب الكلام * ألسنة الناس تصرعهم * لا تكون ذا
16
17 لسانين * ولا تعثر بلسانك * لأن العار والخزي يلزمان اللص * والذل والشتيمة لذي وجهين *
18 * لا تصغي الى أحد بقليل ولا بكثير *

* الفصل السادس *

1 * لا تكون يدك منقبضة لئلا تصير فضيحة * والاسم القبيح والعار والعيب يلزم ذا اللسانين *
2 * لا تتبع شهوات نفسك * لئلا تستكدك الذلة وتوهن قوتك مثل الثور في الاضمار *
3 * تنثر ورقك وتأكل ثمرك * وتدعك خاويا كالشجرة اليابسة * لأن النفس الخبيثة تهلك
4
5 صاحبها * وتشمت به الأعداء * الكلام اللطيف تكثر أصدقاؤه * مبتغي الأبرار يحمد *

Misericordia enim & venia in manu
Domini, & indignationem suam in im-
pios immittet. Ne differas pœnitentiam,
neque moreris de die in diem. Nam pœna
repentè irruet, & tempore retributionis
exitium. Ne confidas opibus ex illicito
coactis : quoniam nullam tibi opem fe-
rent in die calamitatis. Ne omni cum
vento movearis, nec quamvis opinionem
secteris : Sed esto firmus & constans in
toto sensu tuo, & unus idemque sit ser-
mo tuus. Esto celer ad audiendum ser-
monem, tardus ac lentus ad reddendum
responsum. Si præstò tibi sit responsum
idoneum, redde amico tuo: sin minùs, im-
pone silentium linguæ tuæ. Gloria &
ignominia authori sermonis : linguæ ho-
minum præcipitant eos. Ne sis bilinguis,
néve offendas linguâ tuâ. Nam turpitu-
do & ignominia furem comitantur, &
contemptus atque convitium duas ha-
bentem facies. Ne cui acquiescas in re
parva sive magna.

CAP. VI.

Non sit angusta manus tua, ne fias
opprobrium: turpe autem nomen, im-
properium, & infamia comitantur bilin-
guem. Libidines animæ tuæ ne sequaris,
ne te in miseriam impellant, viresque tuas
debilitent quasi taurus cui pabulum ob-
jicitur, Excutiant folia tua, fructus
tuos comedant, vacuumque te deserant
ut arborem aridam. Anima enim prava
possessorem suum perdet, & inimicorum
ludibrium efficiet. Comis in loquendo
multos sibi conciliabit amicos : qui ap-
petit justos, laudabitur.

Versio VULG. LAT.

6 Multi pacifici sint tibi, & consiliarius sit tibi unus de
7 mille. Si possides amicũ, in tentatione posside eum, &
8 ne facilè credas ei. Est enim amicus secundùm tempus
9 suum, & non permanebit in die tribulationis. Et est
amicus qui convertitur ad inimicitiam: & est amicus
10 qui odium & rixam & convitia denudabit. Est au-
tem amicus socius mensæ, & non permanebit in die
11 necessitatis. Amicus si permanserit fixus, erit tibi quasi
12 coæqualis, & in domesticis tuis fiducialiter aget: Si
humiliaverit se contra te, & à facie tua absconderit se,
13 unanimem habebis amicitiam bonam. Ab inimicis tu-
14 is separare, & ab amicis tuis attende. Amicus fidelis,
protectio fortis: qui autẽ invenit illũ, invenit thesau-
15 rũ. Amico fideli nulla est comparatio, & non est di-
gna ponderatio auri & argenti contra bonitatẽ fidei
16 illius. Amicus fidelis, medicamentũ vitæ & immorta-
17 litatis: & qui metuunt Dñm, invenient illum. Qui ti-
met Deum, æquè habebit amicitiã bonã: quoniã se-
18 cundùm illũ erit amicus illius. Fili, à juventute tua ex-
cipe doctrinam, & usq; ad canos invenies sapientiam.
19 Quasi is qui arat, & seminat, accede ad eam, & sustine
20 bonos fructus illius. In opere enim ipsi⁹ exiguũ labo-
21 rabis, & citò edes de generationibus illius. Quàm a-
spera est nimiùm sapientia indoctis hominib⁹, & non
22 permanebit in illa excors. Quasi lapidis virtus proba-
tio erit in illis, & non demorabuntur projicere illam.
23 Sapientia enim doctrinæ secundùm nomen est ejus, &
non est multis manifesta: quibus autem cognita est,
24 permanet usque ad conspectum Dei. Audi, fili, & acci-
25 pe consilium intellectûs, & ne abjicias consilium meum. Injice pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum: Subjice humerum tuum, & porta il-
26 lam, & ne acedieris vinculis ejus.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 † Οἱ εἰρηνεύοντές σοι ἔστωσαν πολλοί, † οἱ δὲ σύμβουλοί σου εἷς ἀπὸ
7 χιλίων. † Εἰ κτᾶσαι φίλον, ἐν πειρασμῷ κτῆσαι αὐτὸν, † καὶ μὴ ταχὺ
8 ἐμπιστεύσῃς αὐτῷ. † Ἔστι γὰρ φίλος ἐν καιρῷ αὐτοῦ, † καὶ οὐ μὴ παρα-
9 μείνῃ ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου. † Καὶ ἔστι φίλος μετατιθέμενος
10 (ᵃ) εἰς ἔχθραν, † καὶ μάχην ὀνειδισμοῦ σου ἀποκαλύψει. † Καὶ ἔστι φίλος
11 κοινωνὸς τραπεζῶν, † καὶ οὐ μὴ παραμείνῃ ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου. † Καὶ
ἐν τοῖς ἀγαθοῖς σου ἔσται ὡς σὺ, † καὶ ἐπὶ τοὺς οἰκέτας σου παρρησιάσεται.
12 † Ἐὰν ταπεινωθῇς, ἔσται κατὰ σοῦ, † καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου κρυβήσεται.
13 † Ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν σου διαχωρίσθητι, † καὶ ἀπὸ τῶν φίλων σου πρόσεχε. † Φίλος
14 πιστὸς σκέπη κραταιὰ, † ὁ δὲ εὑρὼν αὐτὸν εὗρεν θησαυρόν. † Φίλου πιστοῦ
15
16 οὐκ ἔστιν ἀντάλλαγμα, † καὶ οὐκ ἔστι (ᵇ) σταθμὸς τῆς καλλονῆς αὐτοῦ. † Φίλος
17 πιστὸς φάρμακον ζωῆς, † καὶ οἱ φοβούμενοι κύριον εὑρήσουσιν αὐτόν. † Ὁ
φοβούμενος κύριον εὐθύνει φιλίαν αὐτοῦ, † ὅτι κατ' αὐτὸν οὕτως καὶ ὁ
18 πλησίον αὐτοῦ. † Τέκνον, ἐκ νεότητός σου ἐπίλεξαι παιδείαν, † καὶ ἕως
19 πολιῶν εὑρήσεις σοφίαν. † Ὡς ὁ ἀροτριῶν καὶ (β) ὁ σπείρων πρόσελθε
20 αὐτῇ, † καὶ ἀνάμενε τοὺς ἀγαθοὺς καρποὺς αὐτῆς· † Ἐν γὰρ τῇ ἐργασίᾳ
αὐτῆς ὀλίγον κοπιάσεις, † καὶ ταχὺ φάγεσαι (γ) γεννημάτων αὐτῆς.
21 † Ὡς τραχεῖά ἐστι σφόδρα τοῖς ἀπαιδεύτοις, † καὶ οὐκ ἐμμενεῖ ἐν αὐτῇ
22 ἀκάρδιος. † Ὡς λίθος δοκιμασίας ἰσχυρὸς ἔσται ἐπ' αὐτῷ, † καὶ οὐ χρο-
23 νιεῖ ἀποῤῥῖψαι αὐτήν. † Σοφία γὰρ κατὰ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐστι, † καὶ οὐ πολ-
24 λοῖς ἐστι φανερά. † Ἄκουσον τέκνον καὶ (δ) δέξαι γνώμην μου, † καὶ μὴ
25 ἀπαναίνου τὴν συμβουλίαν μου. † Καὶ (ε) εἰσένεγκον τοὺς πόδας σου εἰς τὰς
26 πέδας αὐτῆς, † καὶ εἰς τὸν κλοιὸν αὐτῆς τὸν τράχηλόν σου. † Ὑπόθες τὸν
ὦμόν σου, καὶ βάσταξον αὐτήν, † καὶ μὴ προσοχθίσῃς τοῖς δεσμοῖς αὐτῆς.
MS. A. (ᵃ) εἰς ἐχθρὸν, (ᵇ) * σταθμὸς (β) ὡς ὁ (γ) τῶν γεννημάτων (δ) ἔκδεξαι
τὴν γνώμην (ε) εἰσένεγκαι

Multi pacifici sint tibi: consiliarii autẽ tui sint unus 6
de mille. Si possides amicũ; in tentatione posside eũ, 7
& nõ facile credas ei. Est enim amicus in tempore 8
suo, & nõ permanebit in die tribulationis tuæ. Et 9
est amicus, qui convertitur ad inimicitiam, & rixã
opprobrii tui denudabit. Et est amicus socius men- 10
sarũ, & nõ permanebit in die necessitatis tuæ. Et in 11
bonis tuis erit, tanquam tu, & in domesticis tuis fi-
ducialiter aget. Si humiliatus fueris; erit contra te, 12
& à facie tua abscondet se. Ab inimicis tuis separa 13
te: & ab amicis tuis attende. Amicus fidelis, prote- 14
ctio fortis: &, qui invenit illum; invenit thesaurũ.
Amico fideli nulla est cõparatio, & nõ est pondus bo- 15
nitati ejus. Amicus fidelis, medicamentũ vitæ: &,* 16
qui metuunt Dominum; invenient illum. Qui timet 17
Dominum; bonã habet amicitiam suam: quoniam se-
cundùm ipsum, sic & proximus ipsius. Fili, à ju- 18
ventute tua excipe doctrinam: & usque ad canos
invenies sapientiam. Quasi is, qui arat, & qui se- 19
minat, accede ad illã: & sustine bonos fructus illius.
In operatione enim illius paululùm laborabis: & citò 20
edes de generationibus illius. Quàm aspera est ni- 21
miùm indoctis, & non permanebit in illa excors.
Quasi lapis probationis fortis erit in illo; & nõ de- 22
morabitur projicere illam. Sapientia enim secundùm 23
nomen suum est: & non est multis manifesta. Audi, 24
fili, & accipe sententiã meã, & ne abjicias cõsilium
meum. Et injice pedes tuos in compedes illius, et in 25
torquem illius collum tuum. Subjice humerum tuum, 26
et porta illam: et ne acedieris vinculis illius.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

6 * ܒܥܠܝ ܫܠܡܟ ܢܗܘܘܢ ܣܓܝܐܐ. ܘܒܥܠ ܪܐܙܟ ܚܕ ܡܢ ܐܠܦ. * ܟܕ ܩܢܐ ܐܢܬ ܪܚܡܐ.
7
8 ܒܢܣܝܘܢܐ ܩܢܝܗܝ. ܘܠܐ ܬܬܬܟܠ ܥܠܘܗܝ ܒܥܓܠ. * ܐܝܬ ܪܚܡܐ ܕܐܝܟ ܙܒܢܐ ܗܘ.
11 ܘܠܐ ܩܐܡ ܒܝܘܡܐ ܕܐܘܠܨܢܐ. * ܒܛܒܬܟ ܗܘܐ ܐܟܘܬܟ. ܘܒܒܝܫܬܟ ܡܬܪܚܩ ܡܢܟ.
12 * ܐܢ ܬܦܠ ܢܬܗܦܟ ܥܠܝܟ. ܘܡܢ ܩܕܡ ܦܪܨܘܦܟ ܢܛܫܐ. * ܡܢ ܣܢܐܝܟ ܐܬܪܚܩ. ܘܡܢ
13
14 ܪܚܡܝܟ ܐܙܕܗܪ. * ܪܚܡܐ ܡܗܝܡܢܐ ܗܘ ܬܩܝܦܐ. ܘܡܢ ܕܡܫܟܚ ܠܗ ܡܫܟܚ ܣܝܡܬܐ.
15 * ܠܪܚܡܐ ܡܗܝܡܢܐ ܠܝܬ ܛܝܡܐ. ܘܠܝܬ ܡܬܩܠܐ ܠܛܝܒܘܬܗ. * ܪܚܡܐ
16
17 ܡܗܝܡܢܐ ܣܡܐ ܕܚܝܐ ܗܘ. ܘܕܕܚܠ ܠܐܠܗܐ ܗܘܝܘ. * ܕܕܚܠܝܢ ܠܐܠܗܐ ܡܩܝܡܝܢ
18 ܪܚܡܘܬܗܘܢ. ܐܝܟ ܕܐܝܬܘܗܝ ܗܘ ܗܟܢܐ ܐܦ ܪܚܡܘܗܝ. * ܒܪܝ ܡܢ ܛܠܝܘܬܟ ܩܒܠ
19 ܡܪܕܘܬܐ. ܘܥܕܡܐ ܠܣܝܒܘܬܟ ܬܫܟܚ ܚܟܡܬܐ. * ܐܝܟ ܕܪܕܐ ܘܐܝܟ ܚܨܘܕܐ ܩܪܘܒ
20 ܠܘܬܗ. ܘܣܓܝܐܘܬ ܥܠܠܬܗ ܐܨܦܢ. * ܐܝܟ ܕܒܥܡܠܐ ܙܥܘܪܐ ܬܠܐܐ. ܘܡܚܕܐ ܐܟܘܠ
21
22 ܦܐܪܐ. * ܟܡܐ ܥܫܝܢܐ ܠܣܟܠܐ ܚܟܡܬܐ. ܘܠܐ ܡܣܝܒܪܝܢ ܠܗ ܚܣܝܪܝ ܠܒܐ. * ܐܝܟ
23 ܟܐܦܐ ܝܩܝܪܬܐ ܗܘ ܥܠܘܗܝ. ܘܠܐ ܢܚܙܐ ܘܢܦܨܝܗ. * ܫܡܗ ܐܝܟ ܡܪܕܘܬܗ. ܘܠܣܟܠܐ ܠܐ
24 ܡܬܚܙܝܐ. * ܫܡܥ ܒܪܝ ܘܩܒܠ ܡܪܕܘܬܝ. ܘܠܐ ܬܒܛܠ ܡܪܬܝ. ܐܥܠ ܪܓܠܟ
25 ܒܡܨܝܕܬܗ. ܘܒܫܘܫܠܬܗ ܐܥܠ ܨܘܪܟ. * ܐܪܟܢ ܟܬܦܟ ܘܫܩܘܠܝܗ. ܘܠܐ ܬܬܟܪܐ ܒܚܒܠܝܗ.
26 * ܒܟܠܗ ܠܒܟ ܩܪܘܒ ܠܘܬܗ. ܘܒܟܠܗ ܚܝܠܟ ܛܪ ܐܘܪܚܬܗ.

* Benevoli tui sint multi, at consiliarius tuus 6
unus è millenis. Si compares amicum, ex- 7
perimento compara eum, nec temerè te con-
credas illi. Est amicus respectu opportuni- 8
tatis, qui non permanet tempore afflictionis.
In prosperitatibus tuis alter idem erit, & in 11
adversitatibus tuis à te recedet. Si cadas,
in te convertetur, & è conspectu tuo disce- 12
dens occultabit se. Inimicum tuum devita, 13
& ab amico tuo caveto. Amicus verus,
amicus est constans: & qui talem nan- 14
ciscuntur, thesaurum nanciscuntur. Ami- 15
co fido nullum est pretium, nullumque pon-
dus gratiæ ipsius. Amicus fidus medicina 16
vitæ est: & qui Deum reveretur, is est. Qui 17
reverentur Deum, stabilem servant amiciti-
am: qualis enim est ipse, tales amici ejus.
Fili mi, à pueritia tua suscipe disciplinam, & 18
ad tuam usque senectutem invenies sapienti-
am. Velut sator, & quasi messor ad eam ac- 19
cede, & copiam proventuum ejus recondes.
Quasi parvo labore fatigaberis, & fructum 20
ejus mox comedes. Quàm aspera est apud 21
stultos sapientia! & excordes non sustinent
eam. Tanquam lapis gravissimus incumbit 22
illi, adeò ut non videat & excutiat eum. No- 23
men ejus est qualis eruditio ipsius, & ab insi-
pientibus minimè deprehenditur. Acquiesce 24
fili mi, & accipe documentum meum, nec ir-
ritam facias eruditionem meam. Insere pe-
dem tuum in rete ipsius, & in ejusdem onus
infer collum tuum. Humerum tuum admo- 25
vens bajula eam, & sarcinam ejus ne molestè
feras. Animo toto accede ad eam, & totis 26
viribus tuis serva vias ejus.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

6 * وليكن المسالمون عليك كثيرا * واصحاب سرك من الف واحد * لا تصادقن احدا الا بالتجربة *
7
8 ولا تطمان اليه سريعا * لان من الناس من انما وده ساعة * ولا يلبث عند الشدة * في الرخا والخير
11
12 هو مثلك * وفي الشدة يختفي من بين يديك * ان نابتك نايبة * غدر بك وهرب واختفي من
13 بين يديك * تباعد من عدوك * وتحفظ من صديقك ايضا واحذره * صديق الصديق هو
14
15 صديق المنفعة * ومصادقوه قد ظفروا بالكنز * من احب الايمان * فليس له ثمن ولا يوزن معروفه *
16
17 * المحب الايمان مثل سم الحياة * وهو من اتقياء الله * اتقياء الله تدوم صداقتهم لان اخلاءهم
18
19 يشبهونه * اقبل الادب في صغرك * تصادف الحكمة في الكبر * ادن منها مثل الزارع والحاصد *
20
21 وخزن كثرة غلاتها * اعي في سبلها يسيرا * وتاكل غلاتها سريعا عاجلا * ما اشد قول الحكمة
22 على الجاهل * ولا يحملها عادم الراي * وهي اثقل عليه من الصخرة الثقيلة * ويلقيها عنه ولا
23 يلتفت اليها * اسمها مثل عملها * ولا يستبين المنافق فضلها * يا بني اسمع علمي واقبله * ولا
24
25 ترفض ادبي وعظتي * ادخل رجلك في مسالكها * واحمل اصارها على عنقك * ادنوا واحملها على
26 عاتقك * ولا تضجر بحملها * تقدم عليها من اقصى قلبك * واحفظ طرقها بجهدك وطاقتك *

Salutantes te multi sunto; consortes au- 6
tem consilii tui, unus de mille. Cum ne- 7
mine amicitiam contrahas, nisi adhibitâ
experientiâ, nec citò fidas ei. Nam inter 8
homines reperitur *cujus amicitia est ad*
horam, nec permanet tempore adversita-
tis. In abundantia & prosperitate alter 11
tu idem est, in adversitate verò abscon-
dit se à conspectu tuo. Si infortunium ti- 12
bi accidat, fallet te, & fugiens abscondet
se à conspectu tuo. Recede ab inimico tuo, 13
& ab amico quoque tuo prospice & cave
tibi. Amicus verus est amicus utilis, 14
quem qui offendunt, thesaurum adipi-
scuntur. Amanti fidem nullum est pre- 15
tium, ejusq; benevolentia ponderari ne-
quit. Amicus fidus est veluti pharmacum 16
vitæ, idemq; est ex numero *timentium*
Deum. Timentium Deum cõstans est ami- 17
citia: amici enim ejus similes sunt ipsi.
Si disciplinam in minori ætate tua sus- 18
cipias, in majori invenies sapientiam.
Accede ad illam ut sator & ut messor, 19
& condes multitudinem frugum ipsius.
Esto solicitus in legibus ejus, & adole- 20
sces, ac brevi citòque comedes fruges
ejus. Quàm durus est sermo sapientiæ 21
stulto. & imbecillus mente non fert illam.
Gravissimo saxo gravior est ipsi, & ab- 22
jiciet eam à se, & ne convertetur quidem
ad illam. Nomen ejus instar operis ipsius, 23
nec percipit stolidus præstantiam ejus.
O fili mi, audi doctrinam meã, & suscipe 24
illam; & disciplinam atque hortationem
meam ne recuses. Immitte pedem tuum
in vias ejus, & bajula super cervicem
tuã sarcinas ej⁹. Accedens imposito illã 25
humero tuo, eamq; gestare ne pigeat. Aspi- 26
ra ad eã è penitissimo corde tuo, ejusque
vias accuratè & pro virili parte custodi.

Versio VULG. LAT.

27 In omni animo tuo accede ad illam, & in omni virtu-
28 te tua conserva vias ejus. Investiga illã, & manifesta-
29 bitur tibi, & continens factus ne derelinquas eam: In
novissimis enim invenies requiẽ in ea, & convertetur
30 tibi in oblectationem. Et erunt tibi compedes ejus in
protectionem fortitudinis, & bases virtutis, & tor-
31 ques illius in stolam gloriæ: Decor enim vitæ est in
32 illa, & vincula illius alligatura salutaris. Stolam glo-
riæ indues eam, & coronam gratulationis superpones
33 tibi. Fili, si attenderis mihi, disces: & si accommo-
34 daveris animũ tuũ, sapiens eris. Si inclinaveris aurem
tuam, excipies doctrinam: & si dilexeris audire, sapi-
35 ens eris. In multitudine presbyterorũ prudentiũ sta,
& sapientiæ illorum ex corde conjungere, ut omnem
narrationẽ Dei possis audire, & proverbia laudis non
36 effugiant à te. Et si videris sensatũ, evigila ad eum, &
37 gradus ostiorũ illius exterat pes tuus. Cogitatum tuũ
habe in præceptis Dei, & in mandatis illius maximè
assiduus esto: & ipse dabit tibi cor, & concupiscentia
sapientiæ dabitur tibi.

CAP. VII.

1
2 NOli facere mala, & non te apprehendent. Disce-
3 de ab iniquo, & deficient mala abs te. Fili, non semi-
nes mala in sulcis injustitiæ, et non metes ea in septu-
4 plũ. Noli quærere à Dño ducatum, neque à rege cathe-
5 dram honoris. Non te justifices ante Deum, quoniam
agnitor cordis ipse est: & penes regem noli velle vi-
6 deri sapiens. Noli quærere fieri judex, nisi valeas vir-
tute irrumpere iniquitates: ne fortè extimescas faciem
7 potentis, & ponas scandalũ in æquitate tua. Non pec-
ces in multitudinem civitatis, nec te immittas in popu-
8 lum, Neque alliges duplicia peccata: nec enim in uno
eris immunis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

27 †Ἐν πάσῃ ψυχῇ σου πρόσελθε αὐτῇ, †καὶ ἐν ὅλῃ δυνάμει σου (ζ) συν-
28 τήρησον τὰς ὁδοὺς αὐτῆς. †Ἐξίχνευσον καὶ ζήτησον, καὶ γνωσθήσεταί
29 σοι, †καὶ ἐγκρατὴς γενόμενος μὴ ἀφῇς αὐτήν. †Ἐπ' ἐσχάτων γὰρ εὑ-
ρήσεις τὴν ἀνάπαυσιν αὐτῆς, †καὶ στραφήσεταί σοι εἰς εὐφροσύνην.
30 †Καὶ ἔσονταί σοι αἱ (") πέδαι εἰς σκέπην ἰσχύος, †καὶ οἱ κλοιοὶ αὐ-
31 τῆς εἰς στολὴν δόξης. †Κόσμος γὰρ χρύσεός ἐστιν ἐπ' αὐτῆς, †καὶ οἱ
32 δεσμοὶ αὐτῆς κλῶσμα ὑακίνθινον. †Στολὴν δόξης ἐνδύσῃ αὐτήν,
33 καὶ στέφανον ἀγαλλιάματος περιθήσεις σεαυτῷ. †Ἐὰν θέλῃς, τέκνον,
34 παιδευθήσῃ, †καὶ ἐὰν (η) δῷς τὴν ψυχήν σου, πανοῦργος ἔσῃ. †(θ) Ἐὰν
35 ἀγαπήσῃς ἀκούειν, ἐκδέξῃ· †καὶ ἐὰν κλίνῃς τὸ οὖς σου, σοφὸς ἔσῃ. †Ἐν
πλήθει πρεσβυτέρων στῆθι, †καὶ, τίς σοφός, αὐτῷ προσκολλήθητι.
†Πᾶσαν διήγησιν θείαν θέλε (ι) ἀκούειν, †καὶ παροιμίαι συνέσεως μὴ
36 ἐκφευγέτωσάν σε. †Ἐὰν ἴδῃς συνετόν, ὄρθριζε πρὸς αὐτόν, †καὶ βαθ-
37 μοὺς θυρῶν αὐτοῦ ἐκτριβέτω ὁ πούς σου. Διανοοῦ ἐν τοῖς προστάγμασι
κυρίου, †καὶ ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ μελέτα διαπαντός· †αὐτὸς στηριεῖ τὴν
καρδίαν σου, †καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς σοφίας (κ) σου δοθήσεταί σοι.

MS.A. (ζ) τήρησον (") * παῖδες (η) ἐπιδῷς (θ) Καὶ ἐὰν (ι) ἀκροᾶσθαι, (κ) δο-
θήσεταί

ΚΕΦ. ζ'.

1
2 †ΜΗ' ποίει κακά, καὶ οὐ μή σε καταλάβῃ κακόν. †Ἀπόστηθι ἀπὸ
3 ἀδίκου, καὶ ἐκκλινεῖ ἀπὸ σοῦ. †Υἱέ, μὴ σπεῖρε ἐπ' αὔλακας ἀδικίας,
4 †καὶ οὐ μὴ θερίσῃς (α) αὐτὰς ἑπταπλασίως. †Μὴ ζήτει παρὰ κυρίου
5 ἡγεμονίαν, †μηδὲ παρὰ βασιλέως καθέδραν δόξης. †Μὴ δικαιοῦ
ἔναντι κυρίου, †καὶ παρὰ βασιλεῖ μὴ σοφίζου. †Μὴ ζήτει γενέσθαι κριτής,
6 †μὴ οὐκ (β) ἐξισχύσεις ἐξᾶραι ἀδικίας· †μήποτε εὐλαβηθῇς ἀπὸ προσ-
7 ώπου δυνάστου, †καὶ θήσεις σκάνδαλον ἐν εὐθύτητί σου. †Μὴ ἁμάρτανε
8 εἰς πλῆθος πόλεως, †καὶ μὴ καταβάλῃς σεαυτὸν ἐν ὄχλῳ. †Μὴ κατα-
11 δεσμεύσῃς δὶς ἁμαρτίαν, †ἐν γὰρ (γ) τῇ μιᾷ οὐκ ἀθῷος ἔσῃ. †Μὴ εἴπῃς,
Τῷ πλήθει τῶν δώρων μου (") ἐπόψεται, †καὶ ἐν τῷ προσενέγκαι με θεῷ ὑ-
ψίστῳ προσδέξεται.

MS.A. (α) αὐτὰ ἑπταπλάσια (β) ἰσχύσεις (γ) μιᾷ (") ἐπόψομαι,

In omni animo tuo accede ad illam: & in omni vir- 27
tute tua conserva vias ejus. Investiga, & quære: 28
& manifestabitur tibi: & continens factus ne de-
relinquas illam. In novissimis enim invenies requi- 29
em ejus: & convertetur tibi in oblectationem. Et 30
erunt tibi compedes in protectionem fortitudinis, &
torques illius in stolam gloriæ. Decus enim aure- 31
um est in ea, & vincula illius, (b) fila hyacinthi-
na. Stolam gloriæ indues eam, & coronam gratula- 32
tionis impones tibi. Si volueris, fili, disces: &, si 33
accommodaveris animum tuum; callidus eris. Si 34
dilexeris audire; (c) excipies: & si inclinaveris
aurem tuam; sapiens eris. In multitudine presby- 35
terorum sta: &, qui sapiens; ei conjungere. Omnem
narrationem divinam velis audire: & proverbia
intellectûs non effugiant te. Si videris sensatum; 36
evigila ad eum: & gradus (d) ostiorum illius ex-
terat pes tuus. Cogitatum tuum habe in præceptis 37
Domini, & in mandatis illius meditare semper.
Ipse firmabit cor tuum: & concupiscentia sapien-
tiæ tuæ dabitur tibi.

CAP. VII.

NOli facere mala: & non te apprehendet (a) 1
malum. Discede ab iniquo, & declinabit à te. Fili, 2
non semines in sulcis injustitiæ; & non metes eos in 3
septuplum. Noli quærere à Domino ducatum, neque 4
à rege cathedram honoris. Non te justifices ante Do- 5
minum: & penes regem noli velle videri sapiens.
Noli quærere fieri judex; (b) ne fortè non possis au- 6
ferre iniquitates: Ne fortè extimescas faciem po-
tentis: & ponas scandalum in rectitudine tua.
Non pecces in multitudinem civitatis; nec te de- 7
mittas in turbam. Non alliges bis peccatum: In 8
uno enim non eris immunis. Ne dicas; In multitu- 11
dinem munerum meorum respiciet, & offerente me
Deo altissimo, (c) suscipiet.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

27
28 * ܒܨܝ ܘܒܥܝ ܘܐܫܟܚ. ܘܐܚܘܕ ܒܗ̇. ܘܠܐ ܬܫܒܩܝܗ̇. * ܘܒܚܪܬܐ ܬܫܟܚ ܢܝܚܬܐ
29 ܘܦܘܢܩܐ. ܘܒܚܪܬܟ ܬܚܕܐ. * ܘܢܗܘܘܢ ܠܟ ܡܨܝܕܘܗ̇ ܡܘܬܒܐ ܥܫܝܢܐ. * ܘܠܒܘܫܐ
31
32 ܕܐܝܩܪܐ. ܬܠܒܫܟ. ܘܟܠܝܠܐ ܕܫܘܒܚܐ ܬܟܠܠܟ. * ܐܢ ܨܒܐ ܐܢܬ ܒܪܝ. ܬܬܪܕܐ. ܘܐܢ ܬܣܝܡ
33 ܠܒܟ. ܬܗܘܐ ܚܪܝܦ. * ܐܢ ܨܒܐ ܐܢܬ ܠܡܫܡܥ. ܬܐܠܦ. ܘܐܢ ܬܪܟܢ ܐܕܢܟ. ܬܬܚܟܡ.
34 * ܒܟܢܘܫܬܐ ܕܣܒܐ. ܩܘܡ. ܘܚܙܝ ܡܢܘ ܚܟܝܡ. ܘܐܬܢܩܦ ܠܗ. ܒܟܠ ܫܘܥܝܬܐ
35 ܗܘܝ ܨܒܐ ܠܡܫܡܥ. ܘܡܬܠܐ ܕܚܟܝܡܐ ܠܐ ܢܥܒܪܘܢܟ. * ܚܙܝ ܡܢܘ ܚܟܝܡ ܘܩܕܡܝܗܝ.
36 ܘܢܫܘܦ ܐܣܟܘܦܬܗ ܪܓܠܟ. * ܐܣܬܟܠ ܒܕܚܠܬܗ ܕܐܠܗܐ. ܘܒܦܘܩܕܢܘܗܝ ܗܘܝ ܗܓܐ
ܒܟܠܥܕܢ. ܘܗܘ ܢܬܪܨ ܐܘܪܚܟ. ܘܟܠ ܡܐ ܕܪܓܝܬ ܢܠܦܟ. * ܦܬܓܡ̈ܐ * ܙ̄ *

1
2 * ܠܐ ܬܥܒܕ ܒܝܫܬܐ. ܘܠܐ ܬܕܪܟܟ ܒܝܫܬܐ. * ܪܚܩ ܡܢ ܒܝܫܬܐ. ܘܬܬܪܚܩ ܡܢܟ. * ܠܐ ܬܙܪܘܥ ܥܠ
3
4 ܚܘܪܒܐ ܕܚܛܝܬܐ. ܕܠܐ ܬܚܨܕ ܫܒܥܐ ܐܥܦܝܢ. * ܠܐ ܬܒܥܐ ܡܢ ܐܠܗܐ ܫܘܠܛܢܐ. ܘܡܢ
5 ܡܠܟܐ ܟܘܪܣܝܐ ܕܐܝܩܪܐ. * ܠܐ ܬܙܕܩ ܢܦܫܟ ܩܕܡ ܐܠܗܐ. ܘܩܕܡ ܡܠܟܐ. ܠܐ ܬܗܘܐ ܣܟܠܐ.
6 * ܠܐ ܬܒܥܐ ܠܡܗܘܐ ܕܝܢܐ. ܐܠܐ ܐܢ ܐܝܬ ܒܟ ܚܝܠܐ ܠܡܒܛܠܘ ܥܘܠܐ. ܕܠܡܐ ܬܕܚܠ ܡܢ ܩܕܡ
7 ܥܬܝܪܐ. ܘܬܬܠ ܡܘܬܠܐ ܒܬܘܕܝܬܟ. * ܠܐ ܬܚܝܒ ܢܦܫܟ ܒܟܢܘܫܬܐ ܕܡܕܝܢܬܐ. ܘܠܐ ܬܪܡܐ
8 ܢܦܫܟ ܒܕܝܢܗ̇. * ܠܐ ܬܥܦܦ ܚܛܗܐ ܥܠ ܚܛܗܐ. ܡܛܠ ܕܒܩܕܡܝܬܐ ܠܐ ܙܟܝܬ.

Explora & investiga, quære & invenies: ar- 27
ctiùs eam tene, nec eam dimittas: Et tan- 28
dem requiem atque delitias invenies, & in
extremis tuis gaudebis: Eruntque tibi retia 29
ejus sedes firmissima: Honoris amictu indu- 31
et te, & coronâ gloriæ te præcinget. Si vo- 32
lueris fili mi, erudieris: & si adverteris ani-
mum tuum, evades callidus. Si libenter au- 33
dieris, disces: & si aurem tuam admoveris,
adipiscêris sapientiam. Cœtui seniorum as- 34
siste, & vide quis fuerit sapiens, eique ad-
hæresce. In omni colloquio esto lubens ad
audiendum: & proverbia sapientum non te
fugiant. Vide quisnam sit sapiens, & quære 35
eum, & limen ejus conculcet pes tuus. In- 36
tellige timorem Dei, ejusque mandata quoti-
die meditare: ipséque vias tuas diriget, &
quicquid optaveris te docebit.

CAP. VII.

NEquid mali facias, nec assequetur te ma- 1
lum. Recede à malo, & recedet à te. In ar- 2
vo peccati ne serito, ne septuplum metas. 3
Ne petas à Deo principatum, nec à rege mu- 4
nus honoris. Ne justifices teipsum coram 5
Deo, & coram rege ne sis stultus. Judex eva- 6
dere ne contendas, nisi polleas viribus ad ab-
olendam iniquitatem: ne fortè divitem re-
formides, & vitium inferas religioni tuæ.
Ne reum te reddas inter turbam civitatis, & 7
in judicia ejus ne te præcipites. Commissio- 8
nem peccatorum ne congemines, cùm in
præcedentibus non sis justificatus.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

27
28 * افحص وفتش واطلب لتجد. استعذ بها ولا تخذلها * فان في آخر امرك لتجد الراحة والنعيم * وفي
29
31 عاقبتك تكون لك مصايدها مجلسا منيعا * وتكسوك كسوة البهاء * وتكللك باكليل المجد *
32
33 * يا بني ان شيت كنت حكيما * وان افردت قلبك للحكمة كنت محررا لها * ان اعطاك السمع
34 تعلمت * وان اصغيت سمعك كنت حكيما * احضر مجالس الشيوخ * وافحص عمن كان منهم
35 حكيما * افرد نفسك لسمع احاديث الحكماء * ولا تفوتك امثالهم * وابسن في ادبهم عقلا واقطع
36 اليه * ولتطا قدماك اسكفات بيوتهم * تفهم بخشية الله واسعي في مرضاته كل يوم * وهو يسهل
طريقك * ويظهر لك جميع ما اشتهيت معرفته *

* الفصل السابع *

1
2 * لا تاتين سرا * ولا تخالطن السو * تباعد عنه يبعد عنك * لا تزرع في حرث الاثم والخطية *
3
4 لئلا تعاقب سبعة اضعاف * لا تطلب من الله السلطان * ولا الجواير والكرامة من الملك *
5
6 * لا تزكي نفسك امام الله * واياك والجهل قدام الملك * لا تطلب ولاية القضاء الا وقد وطيت
نفسك * ان تبطل الفجور لتقدر على ذلك * لعلك ان تهاب الغني او تحابيه فتعيب عملك *
8 * لا تعود في الخطايا * لانك لم تبرا من الاولى *

Indaga, scrutare, & inquire, ut inveni- 27
as: utere illâ, nec deseras eam: Nam 28
in fine rerum tuarum invenies requiem
& jucunditatem: Et in extremis tuis 29
erunt tibi retia ejus solium excelsum:
Indumento nitoris cinget te, & gloriæ 31
diademate coronabit. O fili mi, si velis, 32
sapiens eris: et si sapientiæ cor tuum se-
posueris, eris ad eandem liber & expedi-
tus. Si fueris audiendi studiosus, addi- 33
sces: & si aurem tuam præbueris, sa-
piens evades. Senum consessibus adesto, 34
& quisnam sit inter eos cordatus exqui-
re. Subducito teipsum ad audienda col-
loquia sapientum, & eorum parabolæ te
non prætereant. Compone tibi ex eo- 35
rum familiaritate judicium, téque ad
illam subtrahe; & pedes tui limina ha-
bitationum eorum terant. Intellige ti- 36
morem Dei, & in his quæ placita sunt
illi, quotidiè versare: et ipse viam tuam
complanabit, et indicabit tibi quicquid
scire cupies.

CAP. VII.

NE perpetres malum, & cum pravo 1
noli consortium habere. Recede ab 2
eo, & recedet à te. Ne seras in sulco ini- 3
quitatis et peccati, ne septupliciter puni-
aris. Ne exoptes à Deo potestatem, neq; 4
munera et honorem à rege. Ne te justifi- 5
ces coram Deo, & cave tibi ab insipien-
tia coram rege. Judicandi provinciam 6
ne postules, nisi priùs animum tuum de-
miseris; (si ab iniquitate abstineas, id
quidem præstiteris) ne fortè si divitem
extimueris, aut assentatus ei fueris, opus
tuum culpes. Ne iteres peccata, quia 8
nondum es impunis ab antea actis.

Versio VULG. LAT.

9 Noli esse pusillanimis in animo tuo : Exorare, & facere
10 eleëmosynam ne despicias. Ne dicas; In multitudine mu-
11 nerum meorum respiciet Deus, & offerente me Deo altissi-
12 mo, munera mea suscipiet. Non irrideas hominem in ama-
ritudine animæ : est enim qui humiliat & exaltat, circum-
13 spector Deus. Noli arare mendacium adversùs fratrem tu-
14 um : neque in amicum similiter facias. Noli velle mentiri
15 omne mendacium : assiduitas enim illius non est bona. Noli
verbosus esse in multitudine presbyterorum, & non iteres
16 verbum in oratione tua. Non oderis laboriosa opera, &
17 rusticationem creatam ab Altissimo. Non te reputes in
18 multitudine indisciplinatorum. Memento iræ, quoniam
19 non tardabit. Humilia valdè spiritum tuum: quoniam vin-
20 dicta carnis impii, ignis & vermis. Noli prævaricari in
amicum pecuniam differentem, neque fratrem charissimum
21 auro spreveris. Noli discedere à muliere sensata & bona,
quam sortitus es in timore Domini :gratia enim verecundiæ
22 illius super aurum. Non lædas servum in veritate operan-
23 tem, neque mercenarium dantem animam suam. Servus sen-
satus sit tibi dilectus quasi anima tua, non defraudes illum
24 libertate, neque inopem derelinquas illum. Pecora tibi sunt?
25 attende illis : & si sunt utilia, perseverent apud te. Filii tibi
26 sunt? erudi illos, & curva illos à pueritia illorum. Filiæ
tibi sunt? serva corpus illarum, & non ostendas hilarem fa-
27 ciem tuam ad illas. Trade filiam, & grande opus feceris,
& homini sensato da illam.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

9
10 †Μὴ ὀλιγοψυχήσῃς ἐν τῇ προσευχῇ σου, Καὶ ἐλεημοσύνην ποι-
12 ῆσαι μὴ παρίδῃς. †Μὴ καταγέλα ἄνθρωπον ὄντα ἐν πικρίᾳ
13 ψυχῆς αὐτοῦ, †ἔστι γὰρ ὁ ταπεινῶν καὶ ἀνυψῶν. †Μὴ ἀροτρία ψεῦδος
14 ἐπ' ἀδελφῷ σου, †μηδὲ φίλῳ τὸ ὅμοιον ποίει. †Μὴ θέλε ψεύ-
δεσθαι πᾶν ψεῦδος, †ὁ γὰρ ἐνδελεχισμὸς αὐτοῦ οὐκ εἰς ἀγαθόν.
15 †Μὴ ἀδολέσχει ἐν πλήθει πρεσβυτέρων, †καὶ μὴ δευτερώσῃς
16 λόγον ἐν προσευχῇ σου. †Μὴ μισήσῃς ἐπίπονον ἐργασίαν, †καὶ
17 γεωργίαν ὑπὸ ὑψίστου ἐκτισμένην. †Μὴ προσλογίζου σεαυτὸν ἐν
19 πλήθει ἁμαρτωλῶν. †(δ) Ταπείνωσον σφόδρα τὴν ψυχήν σου.
18 †Μνήσθητι ὅτι ὀργὴ οὐ χρονιεῖ, Ὅτι ἐκδίκησις ἀσεβοῦς πῦρ καὶ
19 σκώληξ. †Μὴ ἀλλάξῃς (ε)φίλον ἕνεκεν ἀδιαφόρου, †μηδὲ ἀδελ-
20 φὸν γνήσιον ἐν χρυσίῳ Σουφείρ. †Μὴ ἀστόχει γυναικὸς σοφῆς καὶ
21 ἀγαθῆς, †(ζ) καὶ γὰρ χάρις αὐτῆς ὑπὲρ τὸ χρυσίον. †Μὴ κακώσῃς οἰ-
22 κέτην ἐργαζόμενον ἐν ἀληθείᾳ, †μηδὲ μίσθιον διδόντα (η) ψυχὴν
23 αὐτοῦ. †Οἰκέτην συνετὸν ἀγαπάτω σου ἡ ψυχή, †μὴ στερήσῃς
24 αὐτὸν ἐλευθερίας. †Κτήνη σοί ἐστιν; ἐπισκέπτου αὐτά· †καὶ εἰ
25 ἔστι σοι χρήσιμα, ἐμμενέτω σοι. †Τέκνα σοί ἐστι; παίδευσον αὐ-
26 τά, †καὶ κάμψον ἐκ νεότητος τὸν τράχηλον αὐτῶν. †Θυγατέρες σοί
εἰσι; πρόσεχε τῷ σώματι αὐτῶν, †καὶ μὴ ἱλαρώσῃς πρὸς (θ) αὐτὰς
27 τὸ πρόσωπόν σου. †Ἔκδου θυγατέρα, καὶ ἔσῃ τετελεκὼς ἔργον
μέγα, †καὶ ἀνδρὶ συνετῷ δώρησαι αὐτήν.

MS.A.(δ) Μνήσθητι ὅτι ὀργὴ οὐ χρονιεῖ. Ταπείνωσον σφόδρα τὴν ψυχήν σου, Ὅτι ἐκδίκησεις (ε)φίλον* ἀδιαφόρου, μηδὲ(ζ) οὐ γὰρ (η) τὴν ψυχὴν (θ)* αὐτά

Noli esse pusillanimis in oratione tua : Et elee- 10
mosynam facere ne despicias. Ne irrideas ho- 12
minem, qui sit in amaritudine animæ suæ : est
enim qui humiliat, & qui exaltat. Noli arare 13
mendacium adversùs fratrem tuum : neque in
amicum similiter facias. Noli velle mentiri omne 14
mendacium : assiduitas enim illius non in bo-
num. Noli verbosus esse in multitudine presbyte- 15
rorum : & non iteres verbum in oratione tua. 16
Non oderis laboriosam operationem, & rustica- 17
tionem creatam ab Altissimo. Non te computes 19
in multitudine peccatorum. Humilia valdè
spiritum tuum : Memento, quoniam ira non 18
tardabit : Quoniam vindicta (d) impii, ignis, 19
& vermis. Ne commutes amicum propter (e) in-
differens, neque fratrem germanum in auro Su- 20
phir. Noli discedere à muliere sensata, & bona: 21
gratia enim ejus super aurum. Non lædas ser- 22
vum in veritate operantem, neque mercenarium
dantem animam suam. Servum sensatum dili- 23
gat anima tua : non defraudes illum libertate.
Pecora tibi sunt? attende illis : &, si sunt tibi 24
utilia; perseverent apud te. Filii tibi sunt? 25
Erudi illos, & curva à pueritia collum eorum.
Filiæ tibi sunt? Serva corpus earum : & ne 26
ostendas hilarem faciem tuam ad illas. Trade 27
filiam: & grande opus feceris: & homini sensato
da illam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

9 * ܠܐ ܬܐܡܪ ܕܢܚܙܐ ܒܣܘܓܐܐ ܕܩܘܪܒܢܝ. ܘܟܕ ܡܩܪܒ ܐܢܐ ܠܡܪܝܡܐ . ܢܩܒܠ ܩܘܪܒܢܝ. ܠܐ
ܬܬܡܐܢ ܒܨܠܘܬܟ ܘܡܢ ܙܕܩܬܐ . ܠܐ ܬܬܟܠܐ: ܠܐ ܬܬܡܗܡܗ ܠܡܥܒܕ ܦܘܩܕܢܐ.
10 * ܠܐ ܬܓܚܟ ܥܠ ܐܢܫܐ ܕܡܪܝܪܢ ܓܓܪܬܗ. ܡܛܠ ܕܐܝܬ ܕܡܪܝܡ ܘܡܡܟܟ. * ܠܐ ܬܬܪܥܐ
11
12 ܒܝܫܬܐ ܥܠ ܐܚܘܟ. ܘܐܦ ܥܠ ܪܚܡܟ. ܘܐܦ ܥܠ ܩܪܝܒܟ ܒܟܠ ܡܕܡ. * ܠܐ ܬܨܒܐ ܠܡܟܕܒܘ
13 ܟܠ ܕܓܠܘܬܐ. ܡܛܠ ܕܚܪܬܗ ܠܐ ܗܘܬ ܛܒܐ. * ܠܐ ܬܛܫܐ ܢܦܫܟ ܒܟܢܘܫܬܐ ܕܫܠܝܛܢܐ. ܘܠܐ
15 ܬܫܢܐ ܡܠܐ ܕܨܠܘܬܟ. * ܠܐ ܬܪܚܡ ܢܦܫܟ ܝܬܝܪ ܡܢ ܒܢܝ ܥܡܟ. * ܐܬܕܟܪ ܕܪܘܓܙܐ ܠܐ ܡܫܬܒܩ.
16
17 * ܛܒ ܛܒ ܡܟܟ ܢܦܫܟ. ܡܛܠ ܕܣܘܦܐ ܕܟܠܗܘܢ ܒܢܝܢܫܐ ܠܬܘܠܥܬܐ ܗܘܐ. * ܠܐ ܬܚܠܦ
18
19 ܪܚܡܐ ܒܡܡܘܢܐ. ܘܐܚܐ ܕܐܝܬ ܠܟ. ܒܕܗܒܐ ܕܐܘܦܝܪ. * ܠܐ ܬܚܠܦ ܐܢܬܬܐ ܛܒܬܐ ܘܫܦܝܪܬܐ
20 ܚܙܘܐ ܒܡܪܓܢܝܬܐ. * ܠܐ ܬܐܠܘܨ ܥܒܕܐ ܕܦܠܚ ܒܗܝܡܢܘܬܐ. ܘܐܦܠܐ ܠܐܓܝܪܐ ܕܡܠܐܐ
21 ܢܦܫܗ. * ܥܒܕܐ ܚܟܝܡܐ . ܐܚܒܝܗܝ ܐܝܟ ܢܦܫܟ. ܘܠܐ ܬܟܠܐ ܡܢܗ ܚܐܪܘܬܐ. * ܒܥܝܪܐ
22
23 ܐܝܬ ܠܟ ܒܚܘܪܝܗ . ܘܐܢ ܡܥܕܪܐ ܗܘ ܩܢܝܗ. * ܒܢܝܐ ܐܝܬ ܠܟ. ܪܕܝ ܐܢܘܢ. ܘܣܒ ܠܗܘܢ
24 ܢܫܐ ܡܛܠܝܘܬܗܘܢ. * ܒܢܬܐ ܐܝܬ ܠܟ. ܛܪ ܒܣܪܗܝܢ. ܘܠܐ ܬܢܗܪ ܠܗܝܢ ܐܦܝܟ. * ܐܦܩ
25 ܒܪܬܐ ܘܬܦܘܩ ܟܡܝܪܘܬܐ. ܘܠܓܒܪܐ ܕܐܝܬ ܠܗ ܚܟܡܬܐ. ܗܒܝܗ. * ܐܢܬܬܐ ܐܝܬ ܠܟ. ܠܐ
26
27 ܬܫܒܩܝܗ. ܘܐܢ ܣܢܝܐ ܗܝ. ܠܐ ܬܬܗܝܡܢ ܠܗ. * ܒܟܠܗ ܠܒܟ. ܝܩܪ ܠܐܒܘܟ. ܘܠܐܡܟ
ܕܝܠܕܬܟ. ܠܐ ܬܛܥܐ.

Ne dicas, Respiciet copiam munerum meo- 9
rum; cúmque sacrificavero Altissimo, obla-
tiones meas accipiet. Ne tædio afficiaris in
fundendis precibus tuis; & ab eleemosyna
ne detinearis : mandatum exequi ne diffe-
ras. Ne derideas hominem cujus amaræ 10
sunt fauces : est enim qui evehat ac depri-
mat. Ne machineris malum adversùs fra- 11
trem tuum, similiter nec adversùs amicum,
nec adversùs proximum ullo modo. Ne ve- 12
lis mentiri ullo mendacio, quia finis illis non
est bonus. In senatu potentum ne te abs- 13
condas, & verba precationis tuæ ne vari-
es. Ne diligas teipsum plusquàm popula- 15
res tuos. Memento iram non esse transitu- 16
ram. Summoperè deprime teipsum, quia fi- 17
nis omnium hominum ad vermem est futu-
rus. Amicum pecuniâ ne permutes, nec fra- 18
trem quem habes, auro Ophirio. Mulierem 19
bonâ ac formâ speciosam ne permutes mar-
garitis. Ne exagites famulum fideliter ser- 20
vientem, neq; mercenarium qui semetipsum
fatigat. Servum sapientem ut animam tu- 21
am dilige, neque deneges ei libertatem. Ju- 22
mentum habes, experire : quod si validum
sit, posside. Liberos habes, erudi eos, & u- 23
xores ducito illis ab adolescentia ipsorum.
Filiæ sunt tibi, custodi carnem earum : ne- 24
que serenum illis præbeas vultum. Ejice fi- 25
liam, & egredietur molestia : cæterùm viro
cordato da illam. Uxorem habes, ne repu- 26
dies eam : quòd si sit improba, ne te concre-
das illi. Animo toto honora patrem tuum; 27
& matris tuæ quæ te genuit, ne obliviscaris.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

9 * لا تقول انه يحابيني لكثرة قرابيني * ويتجاوز عني العلي لكثرة جنودي * لا ترائي في دعائك
10 وصلاتك * ولا تمتنع بذلك من الصدقة * لا تدع اكمال الوصية * ولا تسخر ممن هو
11 دونك * لان الرب يرفع من يشاء ويذل من يشاء * لا تتهم باخيك سمة سوء * ولا بصديقك
12 ايضا * ولا باحد من اخوانك * لا يعجبك الاثم والكذب * لان عاقبتهما عاقبة سوء * لا تخف
13
15 نفسك من مجلس السلاطين * ولا تغير كلام دعائك * لا تؤثر نفسك على قومك * واذكر ان
16
17 السخط لا يتراءف اذا نزل * وضع نفسك جدا جدا * لان اخر مصير الناس الى الرميم
18 والبلى * لا تبدل الصديق بالمال * ولا اخا موافقا بذهب * لا تبدل امراة صالحة صبيحة
19
20 الوجه بالمرجان * لا تضر بالعبد الناصح * ولا بالاجير المتعب نفسه * حب العبد الحكيم
21
22 كحبك لنفسك * ولا تمنعه العتق * ان كانت لك دابة جربها * وان كانت موافقة فاتخذها *
23 * وان كان لك اولاد فاحسن ادبهم * وزوجهم في حداثتهم * ان رزقت بناتا فاحذرهن * ولا تبش
24
25 لهن وجهك * زوج بناتك فقد اخرجت عنك العار * لا تزوجهن الا لرجل حليم * ان كانت
26
27 لك امراة فلا تطعها * ولا تامنها ان كانت فاتكة * اكرم اباك من اقصى قلبك *
ولا تضيع والدتك *

Ne dicas, Rationem mei habebit ob mul- 9
titudinem oblationum mearum, & defle-
ctet à me Altissimus propter copiam mili-
tum meorum. Ne simulatione utaris in
precatione & oratione tua : & adhuc ne
abstineas ab eleemosyna: præceptum per-
agere ne prætermittas. Inferiorem te ne 10
derideas : nam Dominus extollit quem
vult, & quem vult deprimit. Ne culpes 11
in fratre tuo notam improbitatis, neque
etiam in amico tuo, neque in ullo fami-
liarium tuorum. Scelere ac mendacio ne 21
oblecteris, quoniam finis eorum finis est
pessimus. A consessu potentium ne te ce- 13
laveris, & ne mutes verba precationis
tuæ. Ne pluris teipsum æstimes quàm 15
gentem tuam. Et memento iram cùm ad- 16
venerit, non mitescere. Teque ipsum ad- 17
modùm submitte, quoniam postremus ho-
minum finis ad vermes & corruptionem
tendit. Ne commutes amicum pecuniâ, 18
nec fratrem concordem auro. Uxorem bo- 19
nam, facie decoram, ne commutes marga-
ritis. Servum benè se gerentem ne vexes, 20
neque mercenarium sese fatigantem. Ser- 21
vum sapientem eodem quo teipsum amore
prosequere, neque prohibeas cum libertate.
Si tibi fuerit jumentum, experire illud : 22
& si tibi sit idoneum, retineto. Si liberi 23
tibi fuerint, eos benè erudias, & in ado-
lescentia sua junge matrimonio. Si filias 24
nactus es, cautè serva illas; nec vultum
tuum ipsis hilarem ostendas. Junge ma- 25
trimonio filias tuas, atque ignominiam à
te jam ejeceris : at ne illas matrimonio
conjungas, nisi cum viro prudente. Si 26
uxor tibi fuerit, ne obedias ei; nec fi-
dem adhibeas illi, si fuerit impudica. Ho- 27
nora patrem tuum ex penitissimo corde
tuo & genitricem tuam ne derelinquas.

Versio VULG. LAT.

28 Mulier si est tibi secundùm animam tuam, non projicias il-
29 lam: & odibili non credas te. In toto corde tuo Honora pa-
30 trem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviscaris: Me-
mento quoniam nisi per illos natus non fuisses: & retribue
31 illis, quomodò & illi tibi. In tota anima tua time Domi-
32 num, & sacerdotes illius sanctifica In omni virtute tua di-
33 lige eum qui te fecit: & ministros ejus ne derelinquas. Ho-
nora Deum ex tota anima tua, & honorifica sacerdotes, &
34 propurga te cum brachiis. Da illis partem, sicut manda-
tum est tibi, primitiarum & purgationis: & de negligen-
35 tia tua purga te cum paucis. Datum brachiorum tuorum
& sacrificium sanctificationis offeres Domino, & initia san-
36 ctorum: Et pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur
37 propitiatio & benedictio tua. Gratia dati in conspectu
38 omnis viventis, & mortuo non prohibeas gratiam. Non
desis plorantibus in consolatione, & cum lugentibus ambu-
39 la. Non te pigeat visitare infirmum: ex his enim in dile-
40 ctione firmaberis. In omnibus operibus tuis memorare no-
vissima tua, & in æternum non peccabis.

CAP. VIII.

1 NOn litiges cum homine potente, ne fortè incidas in ma-
2 nus illius. Non contendas cum viro locuplete, ne fortè
3 contra te constituat litem tibi. Multos enim perdidit aurum
& argentum, & usque ad cor regum extendit & convertit.
4 Non litiges cum homine linguato, & non strues in ignem
5 illius ligna. Non communices homini indocto, ne malè de
6 progenie tua loquatur. Ne despicias hominem avertentem
se à peccato, neque improperes ei: memento quoniam omnes
7 in correptione sumus. Ne spernas hominem in sua senectu-
8 te: etenim ex nobis senescunt. Noli de mortuo inimico tuo gaudere: sciens quoniam omnes morimur, & in gaudium nolumus venire.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

28 † Γυνή σοι ἐστὶ κατὰ ψυχήν; μὴ ἐκβάλῃς αὐτήν. † ἐν ὅλῃ (ι) καρδίᾳ
29 Δόξασον τὸν πατέρα σου, † καὶ μητρὸς ὠδῖνας μὴ ἐπιλάθῃ. † Μνή-
30 σθητι ὅτι δι' αὐτῶν (κ) ἐγεννήθης, † καὶ τί ἀνταποδώσεις αὐτοῖς καθ-
31 ὼς αὐτοὶ σοί; † Ἐν ὅλῃ ψυχῇ σου εὐλαβοῦ τὸν κύριον, † καὶ τοὺς
32 ἱερεῖς αὐτοῦ θαύμαζε. † Ἐν ὅλῃ δυνάμει ἀγάπησον τὸν ποιήσαντά
33 σε, † καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ μὴ ἐγκαταλίπῃς. † Φοβοῦ τὸν κύριον, καὶ
34 δόξασον ἱερέα, † Καὶ δὸς τὴν μερίδα αὐτῷ, καθὼς ἐντέταλταί σοι,
35 † ἀπαρχὴν, καὶ περὶ πλημμελείας. Καὶ δόσιν βραχιόνων, † καὶ
36 θυσίαν ἁγιασμοῦ, καὶ ἀπαρχὴν ἁγίων. † Καὶ πτωχῷ ἔκτεινον τὴν
37 χεῖρά σου, † ἵνα τελειωθῇ ἡ εὐλογία σου. Χάρις δόματος
38 ἔναντι παντὸς ζῶντος, † καὶ ἐπὶ νεκρῷ μὴ ἀποκωλύσῃς χάριν.
39 † Μὴ ὑστέρει ἀπὸ κλαιόντων, † καὶ μετὰ πενθούντων πένθησον. † Μὴ
40 ὄκνει ἐπισκέπτεσθαι ἄρρωστον, † ἐκ γὰρ τῶν τοιούτων ἀγαπηθήσῃ. † Ἐν
πᾶσι τοῖς λόγοις σου μιμνήσκου τὰ ἔσχατά σου, † καὶ εἰς τὸν αἰῶνα οὐχ
ἁμαρτήσεις.

MS. A. (ι) δυνάμει (κ) ἐγεννήθης,

ΚΕΦ. η'.

1 † ΜΗ διαμάχου μετὰ ἀνθρώπου δυνάστου, † μήποτε ἐμπέσῃς εἰς
2 τὰς χεῖρας αὐτοῦ. † Μὴ ἔριζε μετὰ ἀνθρώπου πλουσίου, † μήποτε (α) ἀν-
3 τιστήσῃ σου τὴν ὁλκήν. † Πολλοὺς γὰρ ἀπώλεσεν τὸ χρυσίον, † καὶ καρ-
4 δίας βασιλέων ἐξέκλινεν. † Μὴ διαμάχου μετὰ ἀνθρώπου γλωσ-
5 σώδους, † καὶ μὴ ἐπιστοιβάσῃς ἐπὶ τὸ πῦρ αὐτοῦ ξύλα. † Μὴ προσ-
6 παιζε ἀπαιδεύτῳ, ἵνα μὴ ἀτιμάζωνται οἱ πρόγονοί σου. † Μὴ
ὀνείδιζε ἄνθρωπον ἀποστρέφοντα ἀπὸ ἁμαρτίας, † μνήσθητι ὅτι
7 πάντες ἐσμὲν ἐν (β) ἐπιτιμίοις. † Μὴ ἀτιμάσῃς (γ) ἄνθρωπον ἐν
8 γήρει αὐτοῦ, † καὶ γὰρ ἐξ ἡμῶν γηράσκουσιν. † Μὴ ἐπίχαιρε ἐπὶ νεκρῷ,
† μνήσθητι ὅτι πάντες τελευτῶμεν.

MS. A. (α) ἀντιστῇ (β) ἐπιτίμοις. (γ) ἄνδρα ἐν γήρᾳ

Mulier est tibi secundum animam? ne projicias eam. In toto corde Honora patrem tuum: & gemitus matris non obliviscaris. Memento, quia per eos natus es: & quid retribues illis, quomodò illi tibi? In tota anima tua time Dominum: & sacerdotes illius suspice. In tota virtute dilige eum qui te fecit: & ministros ejus non derelinquas. Time Dominum, & honorifica sacerdotem: Et da illi partem, sicut mandatum est tibi, primitias. & pro delicto. Et datum brachiorum, & sacrificium sanctificationis, & primitias sanctorum. Et pauperi porrige manum tuam; ut perficiatur benedictio tua. Gratia datûs in conspectu omnis viventis: & in mortuo ne prohibeas gratiam. Non desis plorantibus, & cum lugentibus luge. (g) Ne pigriteris visitare ægrotum: ex his enim diligêris. In omnibus verbis tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.

CAP. VIII.

NOn litiges cum homine potente; ne fortè incidas in manus illius. Non contendas cum viro locuplete; ne fortè statuat contra te pondus. Multos enim perdidit aurum, & corda regum fecit declinare. Non litiges cum homine (a) linguoso, & non struas super ignem illius, ligna. Ne colludas cum indocto, ne inhonorentur majores tui. Non improperes homini avertenti se à peccato: memento, quoniam omnes in correptionibus sumus. Ne spernas hominem in sua senectute: etenim ex nobis senescunt. Noli de mortuo gaudere: memento, quoniam omnes morimur.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

28 * ܐܬܕܟܪ ܕܐܠܐ ܒܗܘܢ. ܠܐ ܗܘܝܬ. ܘܡܢܐ ܦܪܥ ܐܢܬ ܠܗܘܢ ܐܝܟ ܕܪܒܝܘܟ. * ܒܟܠܗ ܠܒܟ ܕܚܠ
29 ܠܐܠܗܐ. ܘܠܟܗܢܘܗܝ ܝܩܪ. * ܒܟܠܗ ܠܒܟ ܝܩܪ ܠܒܪܘܝܟ. ܘܠܡܫܡܫܢܘܗܝ ܠܐ ܬܫܒܘܩ.
30 31 * ܫܒܚܝܗܝ ܠܗ ܘܐܦ ܠܟܗܢܘܗܝ ܝܩܪ. * ܘܗܒ ܠܗܘܢ ܡܢܬܗܘܢ. ܐܝܟ ܕܐܬܦܩܕ ܠܟ.
32 34 * ܠܚܡܐ ܕܩܘܪܒܢܐ ܘܪܫܝܬܐ ܕܐܝܕܝܐ. * ܘܐܦ ܠܡܣܟܢܐ ܦܫܘܛ ܐܝܕܟ. ܕܬܫܬܡܠܐ
35 ܒܘܪܟܬܟ. * ܛܝܒܘܬܐ ܓܝܪ ܡܘܗܒܬܐ ܒܥܝܢܝ ܟܠ ܒܪܝܬܐ. ܘܐܦ ܡܢ
36 ܡܝܬܐ ܠܐ ܬܟܠܐ ܛܝܒܘܬܐ. * ܘܠܐ ܬܬܡܢܥ ܡܢ ܒܝܬ ܐܒܠܐ. ܘܥܡ ܟܠ ܐܒܝܠܐ ܐܬܐܒܠ.
37 38 * ܘܠܐ ܬܬܟܪܐ ܠܟ ܠܡܣܥܪ ܟܪܝܗܐ. ܕܡܛܠ ܗܠܝܢ ܐܝܟ ܡܬܪܚܡ ܐܢܬ. * ܒܟܠ
ܥܒܕܝܟ ܐܬܕܟܪ ܣܘܦܐ. ܘܠܥܠܡ ܠܐ ܬܚܛܐ. * ܩܦܠܐܘܢ * ܚ̄ *

1 2 * ܠܐ ܬܬܚܪܐ ܥܡ ܓܒܪܐ ܕܥܫܝܢ ܡܢܟ. ܕܠܡܐ ܬܦܠ ܒܐܝܕܘܗܝ. * ܠܐ ܬܬܚܪܐ ܥܡ
3 ܓܒܪܐ ܕܥܬܝܪ. ܕܠܡܐ ܢܬܩܘܠ ܡܬܩܠܟ. * ܣܓܝܐܐ ܓܝܪ ܐܘܒܕ ܕܗܒܐ. ܘܐܦ
4 ܠܒܐ ܕܡܠܟܐ ܣܟܠܗ. * ܠܐ ܬܬܚܪܐ ܥܡ ܓܒܪܐ ܠܫܢܢܐ. ܘܠܐ ܬܣܝܡ ܥܠ ܢܘܪܗ ܩܝܣܐ.
5 6 * ܠܐ ܬܬܚܪܐ ܥܡ ܡܣܟܠܐ. ܕܠܐ ܢܬܚܣܕܘܢܟ ܢܟܦܐ. * ܠܐ ܬܚܣܕ ܠܒܪܢܫܐ ܕܗܦܟ ܡܢ ܚܛܗܘܗܝ.
7 8 ܐܬܕܟܪ ܕܟܠܢ ܚܝܒܝܢ. * ܠܐ ܬܒܣܐ ܥܠ ܒܪܢܫܐ ܕܣܐܒ. ܐܬܕܟܪ ܕܡܢܢ ܣܒܝܢ. * ܠܐ ܬܚܕܐ ܥܠ
ܒܪܢܫܐ ܕܡܐܬ. ܐܬܕܟܪ ܕܟܠܢ ܡܝܬܝܢܢ.

Memento quòd absque ipsis minimè fores: & quid rependas eis, cùm ipsi te educârint? Animo toto reverere Deum, & Sacerdotes ejus honora. Creatorem tuum toto corde honora, & Ministros ejus ne deseras. Ipsum glorifica, & Sacerdotes quoque ipsius affice honore, Et da eis demensum eorum, prout mandatum est tibi, Panem oblationum, & primitias manuum. Præstereà pauperi porrige manum tuam, ut perfectæ sint benedictiones tuæ: Gratiosa est enim munificentia in oculis omnium creaturarum: imò etiam à mortuo ne prohibeas gratiam. Exequiis ne desistas, & cum lugentibus omnibus lugeto: Nec te pigeat visitare ægrotos, quia propter hujusmodi res tu diligêris. In omnibus actionibus tuis memento finis, & in æternum non peccabis.

CAP. VIII.

NE consortium habeas cum homine te validiore, nequando incidas in manus ejus. Ne familiaritatem habeas cum auri possessore, ut ne pondus tuum libret. Multos enim perdidit aurum; quin etiam cor regũ ipsũ desipere facit. Ne rixeris cum homine verboso, nec igni imponas ligna. Cum abjecto ne contendas, ne te vituperent honesti. Ne exprobres homini revertenti à peccatis suis: memento nos omnes esse peccatores. Hominem senescentem ne derideas: memento quòd è nobis *sunt qui* senescunt. Ne gaudeas super homine qui moritur: memento nos omnes morituros.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

28 29 * اذكر انه لولا هما ما ولدت * وما مكافاتك لهما انهما ربياك * اتق الله من اقصى قلبك *
30 ولا تستخف بحق خدمته * مجده واكرم كهنته * واعطهم حقوقهم كالذي امرت *
31 32 34 * اكثر القرابين والحظوظ * وناول السايل صدقة * ليستجاب دعاوه لك * لان الصدقة
35 36 عند جميع الناس معروفا وفضلا * ولا تمنع معروفك من الميت * ولا تغفل عن الذهوب
37 38 الى الجنائز والمناحة * لا تعرض عن عيادة المرضى * لكي تكون محبوبا * اذكر الموت في
جميع افعالك * واياك والاثم * * الفصل الثامن *

1 2 * لا تنازع من هو اشد منك * لعله يماكرك وتقع في يده * لا تقاوم صاحب الذهب *
3 لعله يزن وزنك وينتقم منك * لان كثيرين من الناس اهلكتهم الاموال * وقلوب
4 5 الملوك عنها لا تلهو * لا تصاحب رجلا لجوجا * ولا تجمع الحطب على النار * لا تماري
6 الذليل * لئلا يشتمك الكرام * لا تعير تائبا من خطاياه * واذكر اننا جميعا خطاة *
7 8 * لا تستهزي بشيخ هرم * واعلم اننا ان عشنا سنكبر ونشيخ * ولا تشمت بموت احد *
واذكر اننا كلنا نموت *

Memento quòd sine ipsis natus non fuisses: & quænam erit tua in eos retributio, cùm ipsi te educârint? Time Deum ex penitissimo corde tuo, & debitam illi servitutem ne parvipendas. Glorifica eum, & sacerdotibus ejus honorem exhibeto; Et quæ ipsis debentur tribuas eisdem, ut tibi mandatum est. Multiplica munera & portiones; Et porrige mendico eleemosynam, ut ejus pro te precatio exaudiatur. Nam eleemosyna apud omnes homines gratia est ac beneficium: & ne mortuum prives beneficio tuo. Exequias etiam ac luctus adire ne negligas. Ægrotos invisere ne refugias, ut sis charus, Memor sis mortis in omnibus operibus tuis, & à scelere caveto.

CAP. VIII.

NE contendas cum eo qui te fortior est, ne te decipiat, & in manum ejus incidas. Ne rixeris cum habente aurum, ne pondus tuum trutinet, & sumat à te vindictam. Multos enim homines perdiderunt divitiæ, & corda regum eas minimè despiciunt. Ne contrahas amicitiam cum homine rixoso, nec ligna congeras super ignem. Despectum ne imiteris, ne te contumeliis afficiant honesti. Ne probris afficias revertentem à peccatis suis, & memento nos omnes esse peccatores. Ne derideas senem decrepitum, & scito nos, si vixerimus, grandævos ac senes futuros. Ne læteris de morte ullius, & memento nos omnes morituros.

Versio VULG. LAT.

9 Ne despicias narrationem presbyterorum sapientium, & in
10 proverbiis eorum conversare. Ab ipsis enim disces sapien-
tiam, & doctrinam intellectûs, & servire magnatis sine que-
11 rela. Non te prætereat narratio seniorum : ipsi enim didi-
12 cerunt à patribus suis : Quoniam ab ipsis disces intellectum,
13 & in tempore necessitatis dare responsum. Non incendas
carbones peccatorum arguens eos, & ne incendaris flammâ
14 ignis peccatorum illorum. Ne contra faciem stes contu-
15 meliosi, ne sedeat quasi insidiator ori tuo. Noli fœnerari
homini fortiori te : quòd si fœneraveris, quasi perditum ha-
16 be. Non spondeas super virtutem tuam : quòd si spopon-
17 deris, quasi restituens cogita. Non judices contra judi-
18 cem : quoniam secundùm quod justum est judicat. Cum
audace non eas in via, ne fortè gravet mala sua in te : ipse
enim secundùm voluntatem suam vadit, & simul cum stul-
19 titia illius peries. Cum iracundo non facies rixam, & cum
audace non eas in desertum: quoniam quasi nihil est ante il-
20 lum sanguis, & ubi non est adjutorium, elidet te. Cum fa-
tuis consilium non habeas : non enim poterunt diligere ni-
21 si quæ eas placent. Coram extraneo ne facias consilium :
22 nescis enim quid pariet. Non omni homini cor tuum ma-
nifestes : ne fortè inferat tibi gratiam falsam, & convitie-
tur tibi.

CAP. IX.

1 NOn zeles mulierem sinûs tui, ne ostendat super te mali-
2 tiam doctrinæ nequam. Non des mulieri potestatem ani-
mæ tuæ, ne ingrediatur in virtutem tuam, & confundaris.
3 Ne respicias mulierem multivolam : ne fortè incidas in la-
queos illius.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

9 † Μὴ παρίδῃς διήγημα σοφῶν, † καὶ ἐν ταῖς παροιμίαις αὐτῶν ἀνα-
10 στρέφου, † Ὅτι παρ᾽ αὐτῶν μαθήσῃ παιδείαν, † καὶ λειτουργῆσαι με-
11 γιστᾶσιν. † Μὴ ἀστόχει διηγήματος γερόντων, † καὶ γὰρ αὐτοὶ
12 ἔμαθον παρὰ τῶν πατέρων αὐτῶν. † Ὅτι παρ᾽ αὐτῶν μαθήσῃ
13 σύνεσιν, † καὶ ἐν καιρῷ χρείας δοῦναι ἀπόκρισιν. † Μὴ ἔκκαιε
14 ἄνθρακας ἁμαρτωλοῦ, † μὴ ἐμπυρισθῇς ἐν πυρὶ φλογὸς αὐτοῦ. † Μὴ
ἐξαναστῇς ἀπὸ προσώπου ὑβριστοῦ, ἵνα μὴ ἐγκαθίσῃ ὡς ἔνεδρον τῷ
15 στόματί σου. † Μὴ δανείσῃς ἀνθρώπῳ ἰσχυροτέρῳ σου, † καὶ ἐὰν
16 δανείσῃς, ὡς ἀπολωλεκὼς γίνου. † Μὴ ἐγγυήσῃ ὑπὲρ δύναμίν
17 σου, † καὶ ἐὰν ἐγγυήσῃ, ὡς ἀποτίσων φρόντιζε. † Μὴ δικάζου μετὰ
18 κριτοῦ, † κατὰ γὰρ τὴν δόξαν αὐτοῦ κρινοῦσιν αὐτῷ. † Μετὰ τολμηροῦ
μὴ πορεύου ἐν ὁδῷ, † ἵνα μὴ βαρύνηται κατὰ σοῦ. † αὐτὸς γὰρ κατὰ
τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιήσει, † καὶ τῇ ἀφροσύνῃ αὐτοῦ συναπολῇ.
19 † Μετὰ θυμώδους μὴ ποιήσῃς μάχην, † καὶ μὴ διαπορεύου μετ᾽
αὐτοῦ τὴν ἔρημον, † ὅτι ὡς οὐδὲν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ αἷμα, † καὶ
20 ὅπου οὐκ ἔστιν βοήθεια, καταβαλεῖ σε. † Μετὰ μωροῦ μὴ συμβουλεύου,
21 † οὐ γὰρ δυνήσεται λόγον στέξαι. † Ἐνώπιον ἀλλοτρίου μὴ ποιήσῃς
22 κρυπτόν· † οὐ γὰρ γινώσκεις τί τέξεται. † Παντὶ ἀνθρώπῳ μὴ
ἔκφαινε (δ) σὴν καρδίαν, † καὶ μὴ ἀναφερέτω σοι χάριν.

MS. A. (δ) καρδίαν σου,

ΚΕΦ. Θ'.

1 † ΜΗ ζήλου γυναῖκα τοῦ κόλπου σου, † μηδὲ διδάξῃς ἐπὶ σεαυ-
2 τὸν παιδείαν πονηράν. † Μὴ δῷς γυναικὶ τὴν ψυχήν σου, † ἐπι-
3 βῆναι αὐτὴν ἐπὶ τὴν ἰσχύν σου. † Μὴ ὑπάντα γυναικὶ ἑταιριζο-
μένῃ, † μήποτε ἐμπέσῃς εἰς τὰς παγίδας αὐτῆς.

Ne despicias narrationem sapientum : & in 9
proverbiis eorum conversare. Ab ipsis enim 1
disces (b) doctrinam, & servire magnatis. Non 11
te prætereat narratio seniorum : & ipsi enim
didicerunt à patribus suis. Quoniam ab ipsis 12
disces intellectum, & in tempore necessitatis
dare responsum. Non incendas carbones pecca- 13
toris, ne incendaris in igne flammæ illius. Ne 14
contra faciem stes contumeliosi ; ne insideat,
quasi insidiator, ori tuo. Noli fœnerari homi- 15
ni fortiori te : quòd si fœneraveris ; quasi per-
ditum habe. Non spondeas super virtutem 16
tuam : quòd si spoponderis : quasi persoluturus,
cogita. Ne litiges cum judice: quoniam secundùm 17
existimationem ejus judicabunt ei. Cum audace 18
ne eas in via, ne gravetur contra te. Ipse enim se-
cundùm voluntatem suam faciet ; & simul cum
stultitia illius peries. Cum iracundo ne facias
rixam, & cum illo ne eas per desertum. Quoniã 19
quasi nihil est ante illum sanguis : & ubi non est
adjutorium, elidet te. Cum fatuo consiliũ non ha- 20
beas: non enim poterit verbum celare. Corã extra- 21
neo non facias occultũ: nescis enim quid pariet.
Non omni homini cor tuum manifestes, & non 22
referat tibi (c) gratiam.

CAP. IX.

NOn zeles mulierem sinûs tui ; neque doceas 1
super te doctrinam nequam. Non des mulieri a- 2
nimam tuam, ut ascendat ipsa super virtutem
tuam. Ne respicias mulierem multivolam ; ne 3
fortè incidas in laqueos illius.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

9 * ܠܐ ܬܫܒܘܩ ܫܘܥܝܬܐ ܕܚܟܝܡܐ. ܘܡܬܠܐ ܕܝܠܗܘܢ ܗܘܝܬ ܩܪܐ. * ܡܛܠ ܕܡܢܗܘܢ
10 ܬܝܠܦ ܡܪܕܘܬܐ . ܟܕ ܬܩܘܡ ܩܕܡ ܫܠܝܛܐ. * ܠܐ ܬܬܚܡܨ ܒܫܘܥܝܬܐ ܕܣܒܐ.
11
12 ܕܫܡܥܘ ܡܢ ܐܒܗܝܗܘܢ. * ܡܛܠ ܕܡܢܗܘܢ ܬܝܠܦ ܡܪܕܘܬܐ . ܠܡܬܠ ܦܬܓܡܐ
13 ܒܥܕܢܐ ܕܡܬܒܥܐ. * ܠܐ ܬܗܘܐ ܫܘܬܦܐ ܠܓܒܪܐ ܪܫܝܥܐ . ܕܠܐ ܬܐܩܕ ܒܫܠܗܒܝܬܗ
14 ܕܢܘܪܗ. * ܠܐ ܬܩܘܡ ܡܢ ܩܕܡ ܥܘܠܐ . ܕܠܐ ܬܗܘܐ ܟܡܝܢܐ ܩܕܡܘܗܝ. * ܠܐ ܬܘܙܦ ܠܓܒܪܐ ܕܚܣܝܢ
15
16 ܡܢܟ. ܘܐܢ ܐܘܙܦܬ. ܗܘܝ ܐܝܟ ܕܐܘܒܕܬ. * ܠܐ ܬܥܪܒ ܠܓܒܪܐ ܕܚܣܝܢ ܡܢܟ. ܘܐܢ ܥܪܒܬ.
17 ܗܘܝ ܐܝܟ ܦܪܘܥܐ. * ܠܐ ܬܬܒ ܥܡ ܕܝܢܐ ܥܘܠܐ ܒܕܝܢܐ . ܕܠܐ ܐܝܟ ܪܥܝܢܗ ܬܕܘܢ ܥܡܗ.
18 * ܥܡ ܓܒܪܐ ܡܥܣܢܐ ܠܐ ܬܐܙܠ ܒܐܘܪܚܐ. ܕܠܐ ܢܝܩܪ ܒܝܫܬܟ. ܡܛܠ ܕܗܘ ܩܕܡ ܐܦܘܗܝ
19 ܐܙܠ. ܘܐܢܬ ܒܫܛܝܘܬܗ ܬܐܒܕ. * ܥܡ ܥܘܠܐ ܠܐ ܬܬܚܪܐ. ܘܠܐ ܬܬܟܬܫ ܥܡܗ ܒܐܬܪܐ ܚܪܒܐ.
20 ܡܛܠ ܕܫܝܛ ܗܘ ܕܡܟ ܒܥܝܢܘܗܝ. ܘܐܢ ܠܐ ܢܗܘܐ ܠܟ ܡܦܪܩܢܐ . ܢܩܛܠܟ. * ܥܡ
21 ܣܟܠܐ ܠܐ ܬܬܡܠܟ ܐܪܙܐ. ܡܛܠ ܕܠܐ ܡܫܟܚ ܠܡܟܣܝܘܬܗ. * ܠܐ ܠܟܠ ܒܪ ܐܢܫܐ ܬܓܠܐ
ܡܐ ܕܒܠܒܟ. ܕܠܐ ܢܣܒܟ ܛܝܒܘܬܐ.

* ܩܦܠܐܘܢ * ܛ *

1
2 * ܠܐ ܬܛܢ ܒܐܢܬܬܟ. ܕܠܐ ܬܐܠܦ ܥܠܝܟ ܡܪܕܘܬܐ ܒܝܫܬܐ. * ܠܐ ܬܫܠܛ ܠܐܢܬܬܐ ܢܦܫܟ.
3 ܠܡܫܠܛܘ ܥܠ ܟܠ ܡܐ ܕܩܢܐ ܐܢܬ. * ܠܐ ܬܩܪܘܒ ܠܙܢܝܬܐ. ܕܠܐ ܬܦܠ ܒܡܨܝܕܬܗ.

Narrationes sapientum ne deseras, & eo- 9
rum parabolas lectita : Quoniam ab iis 10
doctrinam percipies, cùm adstiteris coram
potente. Ne molestè feras narrationes se- 11
num, quas à patribus suis audierunt : Quo- 12
niam ab iis addisces responsum reddere tem-
pore oportuno. Ne sis consors *hominis* pe- 13
nitùs impii, ne ignis ejus flammâ combura-
ris. Ne resilias à conspectu scelerati, ne ti- 14
bi sit insidiis. Nequid mutuò dederis ei 15
qui te potentior est : quòd si mutuò de-
deris, perinde esto ac si amiseris. Ne spon- 16
deas illi qui te potentior est : quòd si spo-
ponderis, perinde esto ac soluturus. Cum 17
iniquo judice ne sedeas in judicio, ut ne
cum ipso judices secundùm ipsius volunta-
tem. Hominem protervum ne comiteris 18
in via, ne gravius reddat malum tuum :
ipse enim coram facie sua gradietur, tu ve-
rò in ejus stultitiâ peribis. Cum scelera- 19
to ne committas rixam, néve cum eo con-
tendas in loco deserto : vilis enim est san-
guis tuus in oculis ejus, & nisi adsit tibi
vindex, interficiet te. Cum stulto secretum 20
ne componas, quia non potest illud celare.
Ne cuivis homini reveles quod est in corde 21
tuo, ne te beneficio adstringat.

CAP. IX.

NE sis zelotypus uxoris tuæ, ne malam 1
in te artem addiscat. Ne dedas mulieri te- 2
ipsum, ut dominium concedas illi in omnia
quæ possides. Ne sermonem contexe cum 3
fornicaria, ne in retia ejus incidas.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

9
10 * لا ترفض كلام الحكماء وكن راغبا في امثالهم * لتستفيد منهم العلم * ويحضر جوابك
11
12 عند السلطان * لا تتضجر من كلام الاشياخ الذين يروونه عن آبائهم * لتتعلم منه الادب
13
15 في وقت تحتاج الى رد الجواب * لا تكون شريكا لعامل شر * ليلا تحترق بلهيب ناره * لا
16 تسلف من هو اقوى منك * فان اسلفته فاحسبه كالضائع * لا تضمن لمن هو اقوى منك *
17 وان انت ضمنت فوطن نفسك انك توفي * لا تجالس الحاكم الجائر * ليلا تحكم برأيه
18 وهواه * لا تصاحب الشاطر * لعله يكثر بلاءك * ولا تتبع رأيه * وانت تصاحبك اياه
19 تهلك بجهله * لا تصاحب الاثيم * ولا تصايحه في الخلا * لان اهراق دمك هين عليه * وان لم
20
21 يكن لك منقذا قتلك * لا تطلع الجاهل على امرك وسرك * لانه لا يقدر ان يكتمه * لا تظهر
ما في قلبك لكل احد * ليلا يمن عليك بذلك *

* الفصل التاسع *

1
2 * لا تري امراتك انك شديد الاعجاب بها * ليلا تعمل عليك حيل السوء * لا تذل نفسك
3 للمراة * فتسلطها على ما في يديك * لا تحدث الزانية * ليلا تقع في شباكها *

Sapientum sermonem ne contemnas, sed 9
esto cupidus proverbiorum eorum: ut sci- 10
entiam acquiras ab illis, & præstò sit re-
sponsum tuum apud principem. Sermones 11
senum, quos nomine majorum suorum re-
ferunt, ne fastidias: Ut discas ex iis eru- 12
ditionem tempore quo opus erit responsum
reddere. Ne sis socius malefactoris, ut ne 13
conflagres flammâ ignis ejus. Ne mu- 15
tuum des ei qui te fortior est: quòd si mu-
tuum ei dederis, habeas pro amisso. Po- 16
tentiori te ne spondeas : quòd si spondeas,
persuasum tibi sit quòd sis soluturus.
Cum iniquo judice ne consederis, ne ex 17
sententia & animo ipsius judices. Scele- 18
rosum ne comiteris, ne fortè multiplicet
ærumnas tuas: ejusque mentem ne sequa-
ris, ne tu comitando illum, per stultitiam
ejus intereas. Ne societatem ineas cum 19
facinoroso, neque cum eo rixeris in de-
serto : quoniam effusio sanguinis tui fa-
cilis est apud ipsum, & nisi fuerit qui te
liberet, occidet te. Negotium & secretum 20
tuum ne declares insipienti: non enim po-
terit illud celare. Ne cuivis aperias quod 21
habes in animo, ne te propter hoc insultet.

CAP. IX.

NE ostendas uxori tuæ esse te magno- 1
perè de illa contentum, ne struat adver-
sùm te dolos malos. Ne subdas teipsum 2
uxori, ut potestatem tribuas ei super his
quæ habes in manibus tuis. Cum mere- 3
trice ne colloquaris, ne in retia ejus
incidas.

Versio VULG. LAT.

4 Cum saltatrice ne assiduus sis: nec audias illam, ne fortè per-
5 eas in efficacia illius. Virginem ne conspicias, ne fortè
6 scandalizeris in decore illius. Ne des fornicariis animam tu-
7 am in ullo, ne perdas te, & hæreditaté tuam. Noli circum-
spicere in vicis civitatis, nec oberraveris in plateis illius.
8 Averte faciem tuam à muliere compta, & ne circumspicias
9 speciem alienam. Propter speciem mulieris multi perie-
10 runt: & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. O-
11 mnis mulier, quæ est fornicaria, quasi stercus in via concul
cabitur. Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi
12 facti sunt, colloquiũ enim illius quasi ignis exardescit. Cum
aliena muliere ne sedeas omnino, nec accumbas cum ea super
13 cubitum: Et non alterceris cum illa in vino, ne fortè decli-
net cor tuum in illam, & sanguine tuo labaris in perditio-
14 nem. Ne derelinquas amicum antiquum: novus enim non
15 erit similis illi. Vinum novum, amicus novus: veterascet,
16 & cum suavitate bibes illud. Non zeles gloriam & opes pec-
17 catoris: non enim scis quæ futura sit illius subversio. Non
placeat tibi injuria injustorum, sciens quoniam usque ad in-
18 feros non placebit impius. Longè abesto ab homine pote-
statem habente occidendi, & non suspicaberis timorem mor-
19 tis. Et si accesseris ad illum, noli aliquid committere, ne
20 fortè auferat vitam tuam. Communionem mortis scito:
quoniam in medio laqueorum ingrederis, & super dolen-
21 tium arma ambulabis. Secundùm virtutem tuam cave te à
22 proximo tuo, & cum sapientibus & prudentibus tracta. Vi-
ri justi sint tibi convivæ, & in timore Dei sit tibi gloriatio,
23 Et in sensu sit tibi cogitatus Dei, & omnis enarratio tua in
præceptis Altissimi.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

4 †Μετὰ ψαλλούσης μὴ ἐνδελέχιζε, †μήποτε ἁλῷς ἐν τοῖς ἐπιχει-
5 ρήμασιν αὐτῆς. †Παρθένον μὴ καταμάνθανε, †μήποτε σκανδα-
6 λισθῇς ἐν τοῖς ἐπιτιμίοις αὐτῆς. †Μὴ δῷς πόρναις τὴν ψυχήν σου,
7 †ἵνα μὴ ἀπολέσῃς τὴν κληρονομίαν σου. †Μὴ περίβλεπε ἐν ῥύμαις
8 πόλεως, †καὶ ἐν ταῖς ἐρήμοις αὐτῆς μὴ πλανῶ. †Ἀπόστρεψον ὀφθαλ-
μὸν ἀπὸ γυναικὸς εὐμόρφου, †καὶ μὴ καταμάνθανε κάλλος ἀλλό-
9 τριον. †Ἐν κάλλει γυναικὸς πολλοὶ ἐπλανήθησαν, †καὶ ἐκ τούτου φιλία
12 ὡς πῦρ ἀνακαίεται. †Μετὰ ὑπάνδρου γυναικὸς μὴ κάθου τὸ σύνολον,
13 †Καὶ μὴ συμβολοκοπήσῃς μετ᾽ αὐτῆς ἐν οἴνῳ, †μήποτε ἐκκλίνῃ ἡ
ψυχή σου ἐπ᾽ αὐτήν, †καὶ τῷ πνεύματί σου (α) ὀλισθήσῃς εἰς ἀπώλειαν.
14 †Μὴ ἐγκαταλίπῃς φίλον ἀρχαῖον, †ὁ γὰρ πρόσφατος οὐκ ἔστιν (') ἔφι-
15 σος αὐτῷ. †Οἶνος νέος, φίλος νέος, †ἐὰν παλαιωθῇ, μετ᾽ (β) εὐ-
16 φροσύνης πίεσαι αὐτόν. †Μὴ ζηλώσῃς δόξαν ἁμαρτωλοῦ, †οὐ γὰρ
17 οἶδας τί ἔσται ἡ καταστροφὴ αὐτοῦ. †Μὴ εὐδοκήσῃς (γ) ἐν εὐδοκίᾳ
18 ἀσεβῶν, †μνήσθητι ὅτι ἕως ᾅδου οὐ μὴ δικαιωθῶσιν. †Μακρὰν ἄπεχε
ἀπὸ ἀνθρώπου ὃς ἔχει ἐξουσίαν τοῦ φονεύειν, †καὶ οὐ μὴ ὑποπτεύσῃς
19 φόβον θανάτου. †Κἂν προσέλθῃς, μὴ πλημμελήσῃς, †ἵνα μὴ
20 (δ) ἀφέληται τὴν ζωήν σου. †Ἐπίγνωθι ὅτι ἐν μέσῳ (ε) παγίδων
21 διαβαίνεις, †καὶ ἐπὶ ἐπάλξεων πόλεων περιπατεῖς. †Κατὰ τὴν ἰσχύν
23 σου στόχασαι (ζ) τοὺς πλησίον, †καὶ μετὰ σοφῶν συμβουλεύου. †Καὶ μετὰ
συνετῶν ἔστω ὁ διαλογισμός σου, †καὶ πᾶσα (η) διήγησίς σου ἐν νόμῳ
22 ὑψίστου. †Ἄνδρες δίκαιοι ἔστωσαν σύνδειπνοί σου, †καὶ ἐν φόβῳ κυρίου
ἔστω τὸ καύχημά σου.

MS. A. (α) ὀλισθήσει (') ἔπιπος (β) εὐφροσύνῃ (γ) εὐδοκίᾳ (δ) ἀφε-
λῇ (ε) παγίδος (ζ) τῷ πλησίον, καὶ μετὰ σοφῶν βουλεύου. Μετὰ συνε-
τῶν (η) ἡ διήγησις

Cum Translatione LATINA.

Cum psaltrice ne assiduus sis; ne fortè capiaris 4
in (a) tentationibus ejus. Virginem ne aspicias; 5
ne fortè scandalizeris in decoribus ejus. Ne des 6
fornicariis animam tuam; ne perdas hæredita-
tem tuam. Noli circumspicere in vicis civita- 7
tis; nec oberraveris in desertis illius. Averte 8
oculum à muliere formosa, & ne circumspicias
speciem alienam. Propter speciem mulieris mul- 9
ti aberraverunt: & ex hoc concupiscentia, quasi
ignis, exardescit. Cum aliena muliere non sedeas 12
(b) omnino, Neque agites convivia cum illa in 13
vino: ne fortè declinet cor tuum in illam, &
spiritu tuo labaris in perditionem. Ne derelin- 14
quas amicum antiquum: novus enim non est si-
milis illi. Vinum novum, amicus novus: si 15
inveteraverit; cum suavitate bibes illud. Non 16
zeles gloriam peccatoris: non enim scis quæ sit
illius subversio. Non (c) benè sentias de bene- 17
placito impiorum: memento, quoniam usque ad
inferos non justificabuntur. Longè abesto ab ho- 18
mine potestatem habente occidendi: & non su-
spicaberis timorem mortis: Et, si accesseris, 19
noli delinquere; ne auferat vitam tuam. Scito 20
quoniam in medio laqueorum ingrederis, & su-
per pinnacula civitatum ambulas. Secundùm 21
virtutem tuam conjecta de proximis: & cum
sapientibus consulta. Et cum intelligentibus sit 23
colloquutio tua, & omnis enarratio tua in lege
altissimi. Viri justi sint tibi convivæ: & in 22
timore Domini sit gloriatio tua.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

4 * ܥܡ ܙܡܪܬܐ ܠܐ ܬܫܬܥܐ. ܕܠܡܐ ܬܘܒܕܟ ܒܡܠܝܗ̈ܝܢ. * ܒܒܬܘܠܬܐ ܠܐ ܬܬܒܩܐ. ܕܠܡܐ
5
6 ܬܬܚܝܒ ܒܦܘܪܢܝܗ̇ ܥܦܝܦܐ. * ܠܐ ܬܬܠ ܠܙܢܝܬܐ ܢܦܫܟ. ܕܠܐ ܬܘܒܕ ܝܘܪܬܢܐ ܕܢܟܣܝܟ.
7 * ܘܠܐ ܬܬܨܥܪ ܒܫܘܩܐ ܕܡܕܝܢܬܐ. ܘܠܐ ܬܬܟܬܒ ܒܣܦܪܐ ܕܙܢܝܘܬܐ. * ܥܡ ܡܪܬ ܒܝܬܐ ܠܐ
10
11 ܬܣܡܘܟ ܡܪܦܩܟ. ܘܠܐ ܬܡܙܘܓ ܥܡܗ̇ ܚܡܪܐ ܥܬܝܩܐ. * ܕܠܡܐ ܬܣܛܐ ܠܘܬܗ̇ ܠܒܟ.
8 ܘܚܝܒ ܡܘܬܐ ܠܫܝܘܠ ܬܦܠ. * ܐܦܝܟ ܐܢܬܬܐ ܫܦܝܪܬܐ ܠܐ ܢܚܙܝܢ. ܘܠܐ ܬܬܒܩܐ
9 ܒܫܘܦܪܐ ܕܠܐ ܕܝܠܟ. * ܒܫܘܦܪܐ ܓܝܪ ܕܐܢܬܬܐ ܣܓܝܐܐ ܐܒܕܘ. ܘܪܚܡܬܗ̇ ܐܝܟ ܢܘܪܐ
ܝܩܕܐ. ܥܡ ܐܢܬܬ ܓܒܪܐ ܠܐ ܬܣܓܐ ܡܡܠܠܐ. ܘܠܐ ܬܓܪܘܓ ܥܡܗ̇ ܫܘܥܝܬܟ. ܕܠܡܐ ܬܣܛܐ
12 ܠܘܬܗ̇ ܠܒܟ. ܘܒܕܡܐ ܚܝܒܐ ܬܦܠ ܠܫܝܘܠ. * ܠܐ ܬܫܒܘܩ ܪܚܡܟ ܥܬܝܩܐ. ܡܛܠ
13 ܕܚܕܬܐ ܠܐ ܡܛܐ ܠܗ. * ܪܚܡܐ ܚܕܬܐ ܐܝܟ ܚܡܪܐ ܚܕܬܐ. ܕܟܕ ܥܬܩ ܬܫܬܝܘܗܝ. * ܠܐ ܬܛܢ
14
15 ܒܓܒܪܐ ܪܫܝܥܐ. ܡܛܠ ܕܠܐ ܝܕܥ ܐܢܬ ܡܢܐ ܗܘܐ ܚܪܬܗ. * ܠܐ ܬܛܢ ܒܥܘܠܐ ܕܡܨܠܚ. ܐܬܕܟܪ ܕܥܕܡܐ
16 ܠܡܘܬܐ. ܐܢܫ ܠܐ ܙܟܐ. * ܪܚܩ ܡܢ ܐܢܫܐ ܕܐܝܬ ܠܗ ܫܘܠܛܢܐ ܠܡܩܛܠ. ܘܠܐ ܬܕܚܠ ܡܢ ܕܚܠܬܐ ܕܡܘܬܐ.
17 * ܘܐܢ ܩܪܒܬ ܠܗ. ܠܐ ܬܚܝܒ ܢܦܫܟ. * ܘܕܥ ܕܒܝܬ ܦܚܐ ܐܢܬ ܡܗܠܟ. ܘܥܠ ܡܨܝܕܬܐ ܐܢܬ
18
19 ܡܗܠܟ. * ܐܝܟ ܚܝܠܟ ܥܕܪܝܗܝ ܠܚܒܪܟ. ܘܥܡ ܚܟܝܡܐ ܫܘܬܦ ܐܪܙܐ. ܥܡ ܕܚܠܝ ܐܠܗܐ
20 ܢܗܘܘܢ ܡܚܫܒܬܟ. ܘܟܠܗܘܢ ܬܫܥܝܬܟ. ܒܕܚܠܬܗ ܕܡܪܝܐ. * ܐܢܫܐ ܟܐܢܐ
ܢܗܘܘܢ ܐܟܠܝ ܦܬܘܪܟ. ܘܒܕܚܠܬܗ ܕܐܠܗܐ. ܢܗܘܐ ܫܘܒܗܪܟ.

Cum cantatrice ne confabuleris, ne fortè su- 4
is te perdat sermonibus. Virginem ne con- 5
templeris, ne ad duplicem ejus dotẽ damne-
ris. Ne dedas meretrici teipsum, ne amit- 6
tas hæreditatem opum tuarum, Ignominiá 7
afficiaris in plateis urbis, & adulterio crimi-
num ascribaris. Cum hera domûs ne appli- 10
ces cubitum tuum, néve temperes cum ea vi-
num vetus: Ne fortè ad eam inclinet ani- 11
mus tuus, & reus mortis prolabaris in infer-
num. Facies tua mulierem pulchram ne re- 8
spiciat, & ne contempleris pulchritudinem
quæ non est tua. Nam pulchritudine muli- 9
eris multi perierunt, & amor ejus in modum
ignis exardescit. Cum muliere maritata ne
multiplices sermonem, neque protrahas cum
illa confabulationes tuas: ne fortè declinet
ad eam cor tuum, & sanguine noxio ruas in
infernum. Ne deseras amicum tuum vete- 12
rem, quia recens non adæquatur illi. Ami- 13
cus recens similis est vino recenti, quod cùm
inveteratum fuerit, bibes. Ne invideas ho- 14
mini impio; nescis enim quis sit futurus ejus
exitus. Ne invideas scelerato prospero: 15
memento ad mortem usque neminem esse im-
munem. Recede ab homine qui potestatem 16
habet occidendi, & metum mortis haud for-
midabis: Quòd si accesseris, ne ream reddas 17
auram (i. *vitam*) tuam: Verùm scias inter 18
laqueos te gradi, & super retia te ambulare.
Pro viribus tuis opitulare proximo tuo, & 19
cum sapientibus confer secretum. Cum ti-
mente Deum sint cogitationes tuæ, & omnes
viæ tuæ in timore Domini. Homines probi 22
sint edentes mensam tuam, & in religione
Domini esto gloriatio tua.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

4 * ولا تطل الكلام مع الزامرة. لئلا تجلبك اليها بقصائدها * لا تلاعب العذرى. لئلا تلزم
5
6 بضعف مهرها * لا تبذل نفسك للزانية. فتضيع مالك وتترك ابنك * فتسم في ازقة المدينة *
7
10 وتثبت في ديوان الفجور والزنا * لا تتكئ مع ربة البيت. ولا تسارها العتيق * لعل قلبك
11
8 يهواها. وتنزل الهاوية وقد سحبت * لا تحد ببصرك الى امراة جميلة. ولا تتفحص الى حسن
9 غيرك * لان جمال النساء قد اهلك قوما كثيرا وعشقهن مثل النار المشتعلة. لا تكثر
الكلام مع المحصنة. ولا تطيل الحديث معها. لعل قلبك يحن اليها وتنزل الهاوية مسحوبا *
12 * لا ترفض صديقك القديم. لان الاخير لا ثبات له * الصديق الحديث مثل الخمر الحديث.
13
14 واذا عتق طاب شربه * لا تغبط المنافق. لانك لا تعلم اخر مصيره * لا تحسد الاثيم اذا
15
16 حسنت حاله. لانه حتى الموت لا ينجو الانسان * ابرح ممن كان له مقدرة على القتل ولا تخافن
17 حبائل الموت * وان انت دنوت فلا تضعف نفسك * واعلم انك انما تتخطا بين الفخاخ وتمشي
18
19 بين الشباك والمصايد * انفع صاحبك طاقتك. وليكن اهل سرك الحكماء ومعاملتك مع
20 الاتقياء. وجميع سبلك تكون في خشية الله تعالى * لا تتوكل الا على الاتقياء. وبمخافة الله امتدح

Et ne protrahas sermonem cum psaltria, 4
ne te suis ad se trahat cantilenis. Ne jo- 5
ceris cum virgine, ne ad geminatã ipsius
dotem obligeris. Ne committas teipsum 6
scortatrici, ut amittas tuam substantiã,
& filium tuum destituas, Contumeliis 7
appetaris in vicis urbis, & referaris in
album adulterii & scortationis. Ne ac- 10
cumbas cum hera domûs, nec bibas cum
ea vinum vetus. Ne fortè discupiat il- 11
lam cor tuum, & ruas in præcipitium
attractus. Ne divertas aciem tuam ad 8
mulierem formosam, nec intuearis pul-
chritudinem alienam: Quia mulierum 9
forma gentes multas perdidit, et amor il-
larum est velut ignis ardens. Ne multi-
plices sermonem cum nupta, neque collo-
quium cum ea producas, ne fortè emolli-
atur erga eam cor tuum, & raptatus in
præcipitium labaris. Amicum tuum pri- 12
stinum ne derelinquas, quia posterior non
habet firmitatem. Amicus recens est in- 13
star vini recentis; quod inveteratum sua-
vis est haustûs. Ne bees impium, quoniam 14
ignoras extremum ejus exitum. Ne invi-
deas iniquo cùm prosper fuerit status e-
jus, quoniam usque ad mortem haud im-
munis est homo. Procul absiste ab eo qui
potestatem habet necis, & terrores mor-
tis ne reformides. Quòd si accesseris,
ne debilis sis animo. Et scito inter la-
queos te gradi, interque retia & plagas
ambulare. Subveni amico tuo pro viri-
bus tuis. Sint autem arcano[rum] [illegible]
conscii sapientes, & negotiatio tua cum
religiosis, omnesque viæ tuæ sint in ti-
more Dei excelsi. Ne fidas nisi [illegible]
& in timore Dei gloriare.

Versio VULG. LAT.

24 In manu artificum opera laudabuntur, & princeps populi in
25 sapientia sermonis sui, in sensu verò seniorum verbum. Ter-
ribilis est in civitate sua homo linguosus : & temerarius in
verbo suo odibilis erit.

CAP. X.

1 Judex sapiens judicabit populum suum, & principatus sen-
2 sati stabilis erit. Secundùm judicem populi, sic & ministri
ejus : & qualis rector est civitatis, tales & inhabitantes in ea.
3 Rex insipiens perdet populum suum : & civitates inhabita-
4 buntur per sensum potentium. In manu Dei potestas terræ :
5 & utilem rectorem suscitabit in tempus super illam. In ma-
nu Dei prosperitas hominis, & super faciem scribæ imponet
6 honorem suum. Omnis injuriæ proximi ne memineris, &
7 nihil agas in operibus injuriæ. Odibilis coram Deo est, &
hominibus superbia : & execrabilis omnis iniquitas gentiũ.
8 Regnum à gente in gentem transfertur propter injustitias,
9 & injurias, & contumelias, & diversos dolos. Avaro autem
10 nihil est scelestius. Quid superbit terra & cinis? Nihil est
iniquius quàm amare pecuniam : hic enim & animam su-
am venalem habet : quoniam in vita sua projecit intima sua.
11 Omnis potentatus brevis vita. Languor prolixior gravat
12 medicum. Brevem languorem præcidit medicus : sic & rex
13 hodiè est & cras morietur. Cùm enim morietur homo, hæ-
14 reditabit serpentes, & bestias, & vermes. Initium superbiæ
15 hominis, apostatare à Deo : Quoniam ab eo, qui fecit illum,
recessit cor ejus, quoniam initium omnis peccati est super-
bia : qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis, & sub-
vertet eum in finem.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

24 † Ἐν χειρὶ τεχνιτῶν ἔργον (θ) ἐπαινεσθήσεται, † καὶ ὁ ἡγούμενος
25 λαοῦ σοφὸς ἐν λόγῳ αὐτοῦ. † Φοβερὸς ἐν πόλει αὐτοῦ ἀνὴρ γλωσ-
σώδης, † καὶ ὁ (ι) προπετὴς ἐν λόγῳ αὐτοῦ μισηθήσεται.

MS.A. (θ) ἐπαινεθήσεται (ι)* προπετὴς

ΚΕΦ. ι'.

1 † Κριτὴς σοφὸς παιδεύσει τὸν λαὸν αὐτοῦ, † καὶ ἡγεμονία συνετοῦ
2 τεταγμένη ἔσται. † Κατὰ τὸν κριτὴν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ οὕτως (α) καὶ οἱ
λειτουργοὶ αὐτοῦ, † καὶ κατὰ τὸν ἡγούμενον τῆς πόλεως πάντες οἱ κατοι-
3 κοῦντες αὐτήν. † Βασιλεὺς ἀπαίδευτος ἀπολεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ,
4 † καὶ πόλις οἰκισθήσεται ἐν συνέσει δυναστῶν. † Ἐν χειρὶ κυρίου
(β) ἐξουσία τῆς γῆς, † καὶ τὸν χρήσιμον ἐγερεῖ εἰς καιρὸν ἐπ' αὐτῆς.
5 † Ἐν χειρὶ κυρίου εὐοδία ἀνδρὸς, † καὶ προσώπῳ γραμματέως
6 ἐπιθήσει δόξαν αὐτοῦ. † Ἐπὶ παντὶ ἀδικήματι μὴ (γ) μηνιάσῃς
7 τῷ πλησίον, † καὶ μὴ πρᾶσσε μηδὲν ἐν ἔργοις ὕβρεως. † Μισητὴ
ἔναντι κυρίου καὶ ἀνθρώπων ὑπερηφανία, † καὶ ἐξ ἀμφοτέρων
8 (δ) πλημμελὴς ἀδικία. † Βασιλεία ἀπὸ ἔθνους εἰς ἔθνος μετάγεται,
9 † διὰ ἀδικίας καὶ ὕβρεις καὶ χρήματα. † Τί ὑπερηφανεύεται γῆ καὶ
10 σποδός; Ὅτι ἐν ζωῇ ἔρριψα τὰ ἐνδόσθια αὐτοῦ. † Μακρὸν
11 ἀρρώστημα σκώπτει ἰατρός, καὶ βασιλεὺς σήμερον, καὶ αὔριον τε-
λευτήσει. † Ἐν γὰρ τῷ ἀποθανεῖν ἄνθρωπον, κληρονομήσει ἑρπετὰ
12 καὶ θηρία καὶ σκώληκας. † Ἀρχὴ ὑπερηφανίας, ἀνθρώπου ἀφισταμένου
13 ἀπὸ κυρίου, † Καὶ ἀπὸ τοῦ ποιήσαντος αὐτὸν ἀπέστη ἡ καρδία αὐτοῦ.
14 † ὅτι ἀρχὴ (ε) ὑπερηφανίας ἁμαρτία, † καὶ ὁ κρατῶν αὐτῆς ἐξ-
15 ομβρήσει βδέλυγμα.

MS.A. (α) οἱ λειτουργοὶ (β) ἡ ἐξουσία (γ)* μηνίσῃς (δ) πλημμελήσῃ ἀδικίᾳ. (ε) ὑπερηφανία ἁμαρτίας,

Cum Translatione LATINA.

In manu artificum, opus laudabitur : & prin- 24
ceps populi sapiens in sermone suo. Terribilis 25
in civitate sua homo linguosus : & temerarius
in verbo suo odibilis erit.

CAP. X.

JUDEX sapiens erudiet populum suum : 1
& principatus sensati (a) ordinatus erit. Se- 2
cundùm judicem populi (b) sui, sic & ministri
ejus : & qualis rector est civitatis, tales omnes
inhabitantes in ea. Rex insipiens perdet popu- 3
lum suum : & civitas habitabitur per sensum
potentium. In manu Domini potestas terræ : 4
& utilem suscitabit in tempus super illam. In 5
manu Domini prosperitas hominis : & super
personam scribæ imponet gloriam ipsius. In omni 6
injuria ne succenseas proximo, & nihil agas in
operibus contumeliæ. Odibilis coram Domino 7
est, & hominibus, superbia : & ex utrisque
(c) delinquet injusta. Regnum à gente in gen- 8
tem transfertur, propter injustitias, & contu-
melias & (d) pecunias. Quid superbit terra 9
& cinis? (e) Quoniam in vita projeci intima 10
ejus. In prolixum languorẽ cavillatur medicus: 11
& rex hodiè est, & cras morietur. Cùm enim
morietur homo; hæreditabit serpentes, & bestias, 12
& vermes. Initium superbiæ hominis, cùm
apostatavit à Deo: Et ab eo, qui fecit eum, reces- 13
sit cor ejus. Quoniam (f) principium super- 14
biæ peccatum : &, qui tenuerit eam; profun- 15
det (g) abominationem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

21 * ܒܚܟܡܬܗ ܕܕܝܢܐ ܬܬܩܢ ܡܕܝܢܬܐ. ܘܫܠܝܛ ܒܥܡܗ. ܚܟܝܡ ܘܡܣܬܟܠ. * ܕܚܝܠ
22 ܒܡܕܝܢܬܐ. ܓܒܪܐ ܠܫܢܢܐ. ܘܕܢܣܒ ܥܠ ܦܘܡܗ ܡܬܣܢܐ. * ܦܨܠܐ ܝ *
1 * ܕܝܢܐ ܚܟܝܡܐ. ܢܪܕܐ ܠܥܡܗ. ܘܫܠܝܛܐ ܚܟܝܡܐ ܢܩܝܡ ܡܕܝܢܬܗ. * ܐܝܟ ܕܝܢܐ ܕܥܡܐ
2 3 ܗܟܢܐ ܡܫܡܫܢܘܗܝ. ܘܐܝܟ ܪܝܫܐ ܕܡܕܝܢܬܐ. ܗܟܢܐ ܥܡܘܪܝܗ. * ܡܠܟܐ ܥܘܠܐ ܢܘܒܕ
4 ܥܡܗ. ܘܡܕܝܢܬܐ ܬܬܥܡܪ ܒܣܘܟܠܐ ܕܪܘܪܒܢܝܗ. * ܒܐܝܕܘܗܝ ܕܡܪܝܐ. ܫܘܠܛܢܐ
5 ܕܬܒܝܠ. ܘܓܒܪܐ ܕܦܩܚ ܢܩܝܡ ܒܙܒܢܗ ܥܠܝܗ. * ܒܐܝܕܘܗܝ ܕܡܪܝܐ ܫܘܠܛܢܐ ܕܟܠ. ܘܠܦܠܚܘܗܝ
6 ܢܬܠ ܐܝܩܪܗ. * ܒܟܠ ܚܘܣܪܢܝܟ. ܠܐ ܬܒܐܫ ܠܚܒܪܟ. ܘܠܐ ܬܗܠܟ ܒܐܘܪܚܐ ܕܝܗܝܪܐ. ܟܠ
7 ܚܛܗܐ ܘܕܓܠܘܬܐ ܕܚܘܩ. ܘܠܐ ܬܗܠܟ ܒܪܘܚܐ ܪܡܬܐ. * ܡܛܠ ܕܣܢܝܐ ܗܝ ܩܕܡ ܐܠܗܐ
8 ܘܩܕܡ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܝܗܝܪܘܬܐ. ܘܥܠ ܬܪܝܗܘܢ ܚܛܘܦܝܐ ܘܥܠܘܒܝܐ. * ܡܠܟܘܬܐ ܡܢ ܥܡܐ
9 ܠܥܡܐ ܡܬܥܒܪܐ. ܡܛܠ ܚܛܗܐ ܘܝܗܝܪܘܬܐ ܘܡܡܘܢܐ. * ܡܢܐ ܡܬܝܗܪ ܥܦܪܐ
11 ܘܩܛܡܐ. ܕܒܚܝܘܗܝ ܪܚܫܝܢ ܒܓܘܗ. * ܘܡܢܘ ܡܥܘܗܝ ܢܦܣܘܩ ܐܣܝܐ. ܗܘ ܕܝܘܡܢܐ
12 ܡܗܠܟ. ܘܠܡܚܪ ܡܐܬ. * ܒܡܘܬܗ ܕܒܪ ܐܢܫܐ ܣܣܐ ܢܗܘܐ ܡܢܬܗ. ܘܬܘܠܥܬܗ ܩܕܡܘܗܝ ܪܚܫܐ.
13 14 * ܪܝܫ ܣܟܠܘܬܗܘܢ ܕܒܢܝ ܐܢܫܐ ܝܗܝܪܘܬܗܘܢ. ܘܥܒܕܝܗܘܢ ܡܫܛܝܢ ܠܒܗܘܢ. * ܡܛܠ
15 ܕܡܒܘܥܐ ܕܚܛܝܬܐ ܝܗܝܪܘܬܐ. ܘܙܢܝܘܬܐ ܡܒܘܥܐ ܕܬܪܬܝܗܝܢ. * ܡܛܠ ܗܢܐ ܦܪܫ
ܐܠܗܐ ܕܘܪܫܝܗܘܢ. ܘܡܚܐ ܐܢܘܢ ܡܚܘܬܐ ܓܡܝܪܬܐ.

Sapientiâ judicis urbs stabilitur, & qui do- 21
minatur in populum suum, sapiens est atque
cordatus. Formidandus est in civitate vir 22
linguax ; & qui secundùm os ejus sumpserit
exemplar, odio habebitur.

CAP. X.

Judex cordatus docebit populum suum, & 1
princeps sapiens stabiliet civitatem suam.
Qualis est judex populi, tales ministri ejus: & 2
qualis princeps urbis, tales habitatores ejus.
Rex iniquus perdet populum suum : & urbs 3
incolis frequentatur prudentiâ procerum su-
orum. In manibus Dñi est potestas orbis ter- 4
rarum, & *hominem* utilem opportunè præfi-
ciet illi. In manib⁹ Domini est rerũ omnium 5
dominium, & colentib⁹ se tribuet gloriâ suâ.
In quibusvis læsionibus tuis ne noceas ami- 6
co tuo, néve ambules in via superborum.
Omnia peccata, & mendacium devita, & ela-
to spiritu ne ambules: Odiosa est enim apud 7
Deum & apud homines superbia ; & apud
utrumque, rapina & oppressio. Regnum à 8
populo ad populum traducitur propter pec-
cata, & superbiam, atque mammonam. Cur 9
superbiat pulvis ac cinis, cujus latera, dum vi-
vit, vermes perrepunt? Cujus intestina sectu- 11
rus est medicus? *qui* hodie gradietur, & cras
morietur? Moriente homine, tinea erit sors 12
illius, & vermis ejus coram ipso perreptat.
Initium delictorum hominũ est sua ipsorum 13
superbia, & propriæ actiones dementant cor
eorum. Fons enim peccati est superbia; scor- 14
tatio autem fons utriusque. Propterea vari- 15
avit Deus certamina eorum, & plagâ omni-
modâ percussit illos.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

21 22 * بحكمة الوالي وبين تعمر المدينة * وبعفة حاكمها يصلح امرها * الجاهل مرهوب في القرية
1 ويمقت من يحكي كلامه * الفصل العاشر * القاضي الحكيم يعلم شعبه
2 3 والسلطان العاقل يعمر قريته * كشبه الوالي خدامه * ومن رئيس المدينة سكانها * الملك
4 الفاسق يهلك شعبه * وتعمر القرية بحكمة ولاتها * ملك الدنيا بيد الرب * ويولي كل زمان ما
5 6 يوافقه * والسلطان كله بيد الرب ويوتي اتقياءه كرامته * في جميع فعلك لا تظلم صديقك
7 ولا تسلك في سبيل المسرفين * واجتنب كل خطية وغدر * ولا تسير بنفس متجبر * لان
8 الاسراف مبغوض عند الله وعند الناس جميعا * وعلى كليهما الغصب والظلم * انما ينزع
9 الملك من قوم ويدفع الي غيرهم * من اجل الخطايا والاسراف وحب الورق * لماذا يستكبر
11 التراب والرماد الذي يدب الدود منه في حياته * ويبط الطبيب جنبه وبطنه * اليوم
12 13 قد عاش وغدا لقد مات * اذا مات الانسان فالتراب حصته * والذبان يسير بين يديه * وان
14 خطايا الناس بالاسراف تعمي قلوبهم * لان ينبوع الخطية هو الاسراف بعينه * والكبر والزنا
15 فان الاسراف ركنه كليهما * ولذلك احسن الله جهادهم * وعاقبهم عقوبة موجعة *

Per prudentiam præfecti ejusque justiti- 21
am urbs frequens est populo, & per judicis
ejus temperantiam res ejus prosperè suc-
cedunt. Stultus est formidabilis in civi- 22
tate ; & quicunque loquitur sermones
ejus, odio habetur.

CAP. X.

Judex sapiens erudit populum suum, & 1
præfectus prudens extruit civitatem su-
am. Qualis est præses, tales ministri 2
ejus : & qualis est princeps urbis, tales
etiam ejus incolæ. Rex perversus perdit 3
populum suum : ac extruitur civitas sa-
pientiâ præfectorum suorum. Regnum ter- 4
ræ in manu Domini, & cuivis tempori
præstat quod competit ipsi. Tota etiam po- 5
testas in manu Domini, dabitque timen-
tibus se gloriam suam. In quovis opere tuo 6
ne fraudes amicum tuum : & in via fa-
stuosorum ne incedas: omne peccatum ac
dolum defugito : & animo pervicaci ne
incedas. Execrandus est enim fastus 7
apud Deum simul & apud homines ; &
apud utrumq;, violentia & tyrannis. Au- 8
fertur quidem regnum ab una gente, alii-
que traditur propter peccata, fastum, & a-
morem argenti. Cur superbit pulvis ac ci- 9
nis è quo vermes scaturiunt dum vivit?
Cujus latus ac ventrem secabit medic⁹? 11
qui hodiè vivit, & cras moriturus est?
Cùm morietur homo, pulvis erit sors ejus, 12
& muscæ ambulabũt in conspectu ipsius.
Et verò peccata hominum cum fastu ex- 13
cæcant ipsorũ corda. Quandoquidem fons 14
peccati est idem fastus, & superbiæ simul
atq; fornicationis robur est fastus. Idcir- 15
co approbavit Deus certamen illorum,
eósque tormento dolore pleno excruciavit.

Versio VULG. LAT.

16 Propterea exhonoravit Dominus conventus malorum, &
17 destruxit eos usque in finem. Sedes ducum superborum de-
18 struxit Deus, & sedere fecit mites pro eis. Radices gentium
superbarum arefecit Deus, & plantavit humiles ex ipsis
19 gentibus. Terras gentium evertit Dominus, & perdidit eas
20 usque ad fundamentum. Arefecit ex ipsis, & disperdidit eos,
21 & cessare fecit memoriam eorum à terra. Memoriam super-
borum perdidit Deus, & reliquit memoriam humilium sen-
22 su. Non est creata hominibus superbia; neque iracundia
23 nationi mulierum. Semen hominum honorabitur hoc, quod
timet Deum: semen autem hoc exhonorabitur, quod præter-
24 it mandata Domini. In medio fratrum rector illorum in
25 honore: & qui timent Dominum, erunt in oculis illius. Glo-
ria divitum, honoratorum, & pauperum, timor Dei est:
26 Noli despicere hominem justum pauperem, & noli magnifi-
27 care virum peccatorem divitem. Magnus, & judex, & po-
tens est in honore: & non est major illo, qui timet Deum.
28 Servo sensato liberi servient: & vir prudens & disciplina-
tus non murmurabit correptus, & inscius non honorabi-
29 tur. Noli extollere te in faciendo opere tuo, & noli cun-
30 ctari in tempore angustiæ. Melior est qui operatur, & abun-
31 dat in omnibus, quàm qui gloriatur, & eget pane. Fili, in
mansuetudine serva animam tuam, & da illi honorem se-
32 cundùm meritum suum. Peccantem in animam suam quis
justificabit? & quis honorificabit exhonorantem animam
suam?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 † Διὰ τοῦτο παρεδόξασε κύριος τὰς ἐπαγωγὰς, † καὶ κατέστρεψεν
17 εἰς (*) τέλος αὐτούς. † Θρόνους ἀρχόντων καθεῖλεν ὁ κύριος,
18 † καὶ ἐκάθισε πραεῖς ἀντ' αὐτῶν. † Ῥίζας ἐθνῶν ἐξέτιλεν ὁ κύ-
19 ριος, † καὶ ἐφύτευσε ταπεινοὺς ἀντ' αὐτῶν. † Χώρας ἐθνῶν κατ-
έστρεψεν ὁ κύριος, † καὶ ἀπώλεσεν αὐτὰς ἕως θεμελίων γῆς.
20 † (ζ) Ἐξήρανεν ἐξ αὐτῶν καὶ ἀπώλεσεν αὐτοὺς, † καὶ κατέπαυσεν
22 ἀπὸ γῆς τὸ μνημόσυνον αὐτῶν. † Οὐκ ἔκτισαι ἀνθρώποις ὑπερη-
23 φανία, † οὐδὲ ὀργὴ θυμοῦ γεννήμασι γυναικῶν. † Σπέρμα ἔντι-
μον ποῖον; σπέρμα ἀνθρώπου. † σπέρμα ἔντιμον ποῖον; οἱ φο-
βούμενοι τὸν κύριον. † σπέρμα ἄτιμον ποῖον; σπέρμα ἀνθρώπου.
24 † σπέρμα ἄτιμον ποῖον; οἱ παραβαίνοντες ἐντολάς. † Ἐν μέσῳ
ἀδελφῶν ὁ ἡγούμενος αὐτῶν ἔντιμος, † καὶ οἱ φοβούμενοι κύριον ἐν
25 ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. † Πλούσιος καὶ ἔνδοξος καὶ πτωχὸς, † τὸ καύχημα
26 αὐτῶν φόβος κυρίου. † Οὐ δίκαιον ἀτιμάσαι πτωχὸν συνετὸν,
27 † καὶ οὐ (η) καθήκει δοξάσαι ἄνδρα ἁμαρτωλόν. † Μεγιστὰν καὶ
κριτὴς καὶ δυνάστης δοξασθήσεται· † καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῶν τις μείζων
28 (θ) τοῦ φοβουμένου τὸν κύριον. † Οἰκέτῃ σοφῷ ἐλεύθεροι λειτουργή-
29 σουσι, † καὶ ἀνὴρ ἐπιστήμων οὐ γογγύσει. † Μὴ σοφίζου ποιῆσαι τὸ
30 ἔργον σου, † καὶ μὴ δοξάζου ἐν καιρῷ στενοχωρίας σου. † Κρείσσων
ἐργαζόμενος (ι) ἐν πᾶσιν, † ἢ περιπατῶν, ἢ δοξαζόμενος καὶ
31 (κ) ἀπορῶν ἄρτων. † Τέκνον, ἐν πραΰτητι δόξασον τὴν ψυχήν σου,
32 † καὶ δὸς αὐτῇ τιμὴν κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτῆς. † Τὸν ἁμαρτάνοντα εἰς
(λ) τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίς δικαιώσει; † καὶ τίς δοξάσει τὸν ἀτιμάζοντα
τὴν ζωὴν αὐτοῦ;

MS.A. (*) * τέλους (ζ) Ἐξῆρεν αὐτοὺς (η) καθῆκεν (θ) τῶν φοβουμένων (ι) καὶ περισσεύων ἐν πᾶσιν, (κ) ὑστερῶν (λ) ψυχὴν

Propter hoc incredibiles fecit Dominus (h) obductiones: & destruxit eos in finem. Sedes ducum destruxit Dominus, & sedere fecit mites pro eis. Radices gentium evulsit Dominus, & plantavit humiles pro eis. Terras gentium evertit Dominus, & perdidit eas usque ad fundamenta terræ. (i) Arefecit ex ipsis, & disperdidit eos, & cessare fecit memoriam eorum à terra. Non est creata hominibus superbia, neque ira furoris generationibus mulierum. (k) Semen honoratum quale? semen hominis. Semen honoratum quale? ii qui timent Dominum. Semen inhonoratum quale? semen hominis. Semen inhonoratum quale? qui prætereunt mandata. In medio fratrum rector illorum in honore: & qui timent Dominum; in oculis (l) illius. Dives, & honoratus, & pauper, gloriatio eorum, timor Domini. Non justum est despicere pauperem sensatum: & non decet magnificare hominem peccatorem. Magnus, & judex, & potens honorificabitur: & non est eorum aliquis major illo, qui timet Dominum. Servo (m) sapienti liberi servient: & vir prudens (n) non murmurabit. Noli excusando cunctari in faciendo opere tuo: & noli te extollere in tempore angustiæ tuæ. Melior est, qui operatur (o) in omnibus, quàm qui ambulat, aut gloriatur, & eget pane. Fili, in mansuetudine glorifica animam tuam: & da illi honorem secundùm meritum ejus. Peccantem in animam suam, quis justificabit? & quis honorabit exhonorantem vitam suam?

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

16 * ܟܘܪܣܝܐ ܕܫܝܘܚܐ ܗܦܟ ܡܪܝܐ. ܘܐܘܬܒ ܡܟܝܟܐ ܒܕܘܟܬܗܘܢ. * ܥܩܪܐ ܕܫܝܘܚܐ
17 ܥܩܪ ܡܪܝܐ. ܘܢܨܒ ܡܟܝܟܐ ܚܠܦܝܗܘܢ. * ܥܩܒܬܐ ܕܫܝܘܚܐ ܥܩܪ ܡܪܝܐ. ܘܐܘܒܕ
18 ܡܢ ܐܪܥܐ ܕܘܟܪܢܗܘܢ. * ܐܘܒܕ ܐܢܘܢ ܘܥܩܪ ܐܢܘܢ ܘܗܦܟ ܐܢܘܢ. * ܘܥܩܪ ܡܢ ܒܢܝ
19 20 ܐܢܫܐ ܕܘܟܪܢܗܘܢ. * ܡܛܠ ܕܠܐ ܐܬܦܠܓ ܠܒܢܝ ܐܢܫܐ ܫܘܝܚܘܬܐ. ܘܐܦ ܠܐ ܪܘܡܐ ܕܠܒܐ ܠܝܠܝܕܝ
21 ܐܢܬܬܐ. * ܙܪܥܐ ܡܝܩܪܐ ܡܐ ܕܙܪܝܥ ܠܐܢܫܐ. ܙܪܥܐ ܡܝܩܪܐ ܡܢ ܕܕܚܠ ܠܐܠܗܐ. ܙܪܥܐ ܡܝܩܪܐ ܡܢ
22 ܕܢܛܪ ܦܘܩܕܢܐ. ܙܪܥܐ ܨܥܝܪܐ ܡܐ ܕܙܪܝܥ ܠܐܢܫܐ. ܙܪܥܐ ܨܥܝܪܐ ܡܢ ܕܠܐ ܥܒܕ ܦܘܩܕܢܐ.
23 25 * ܒܝܬ ܐܚܐ ܩܫܝܫܐ ܡܝܩܪ. ܘܕܕܚܠ ܠܐܠܗܐ ܡܝܩܪ ܗܘ ܡܢܗ. * ܬܘܬܒܐ ܢܘܟܪܝܐ
26 ܕܡܣܟܢ ܘܡܟܝܟ ܗܘ. ܫܘܒܗܪܗ ܘܫܘܒܚܗ ܕܚܠܬܗ ܕܐܠܗܐ. * ܠܝܬ ܕܢܨܥܪܘܢ
27 ܠܡܣܟܢܐ ܙܕܝܩܐ. ܘܐܦܠܐ ܠܡܝܩܪܘ ܠܥܬܝܪܐ ܥܘܠܐ. * ܪܒܐ ܘܫܠܝܛܐ ܘܕܝܢܐ ܝܩܪ
28 ܠܗܘܢ. ܘܠܝܬ ܕܪܒ ܡܢ ܡܢ ܕܡܝܩܪ ܠܡܢ ܕܕܚܠ ܠܐܠܗܐ. * ܠܥܒܕܐ ܚܟܝܡܐ ܒܢܝ ܚܐܪܐ
29 ܢܫܡܫܘܢܝܗܝ. ܘܓܒܪܐ ܚܟܝܡܐ ܟܕ ܡܬܪܕܐ ܠܐ ܢܬܪܥܡ. * ܠܐ ܬܬܡܚܠ ܒܥܒܕܟ
30 ܠܡܥܒܕܗ. ܘܠܐ ܬܫܬܒܗܪ ܒܙܒܢܐ ܕܡܣܟܢܘܬܟ. * ܛܒ ܗܘ ܓܒܪܐ ܕܦܠܚ ܘܡܬܝܬܪ ܒܥܘܬܪܐ.
31 ܡܢ ܡܢ ܕܡܫܬܒܗܪ ܘܚܣܝܪ ܠܚܡܐ. * ܒܪܝ ܒܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܝܩܪ ܢܦܫܟ ܘܗܒ ܠܗ
32 ܛܥܡܐ ܐܝܟ ܡܐ ܕܘܐܐ ܠܗ. * ܒܪܝ ܡܢ ܕܡܚܝܒ ܢܦܫܗ ܡܢܘ
ܢܙܕܩܝܘܗܝ. ܐܘ ܡܢܘ ܢܝܩܪ ܠܡܢ ܕܡܨܥܪ ܢܦܫܗ.

Thronum superborum evertit Dominus, & eorum loco sedere fecit humiles. Radicem superborum evulsit Dominus, & pro iis plantavit humiles. Vestigia superborum exstirpavit Dominus, perdiditque de terra memoriam eorum. Perdidit eos, eradicavit eos, & deturbavit eos, Et funditùs abolevit ex hominibus memorias ipsorum. Non enim distributa est superbia inter filios hominum, neque cordis elatio inter natos mulieris. Semen honorificum, quando seritur ab homine; ille *inquam* semen est honorificum, qui Deum reveretur: ille semē est honorificū qui servat mandatum. Semen infame, cùm seritur ab homine; ille *inquam* infame, qui non exequitur mandatū. Inter fratres natu major est honoratus; at qui Deum reveretur, honoratior est ipso. Hospitis peregrini qui pauper & afflictus est, gloriatio, est religio Dei. Non est quòd pauper justus ignominiâ afficiatur, nec quòd dives iniquus honoretur. Magnatem, principem ac judicem honora: at non est major eo qui reverentem Deum honorat. Servo cordato liberi ministrabunt: & vir prudens, cùm eruditur, non fremet. Ne torpescas in opere tuo peragendo, & tempore miseriæ tuæ ne glorieris. Præstantior est vir qui operatur & abundat divitiis, quàm is qui gloriatur & annonæ penuriâ laborat. Fili mi, pietate honorem concilia animæ tuæ, & *tali* imbue illam sapore, qualis expedit ei. Fili mi, eum qui se condemnat, quis justificet? aut quis honoret eum qui seipsum dehonestat?

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

16 17 * يكب الرب منبر المسرفين * وينصب المتواضعين بدلهم * * استاصل الرب اصل المستكبرين *
18 وعسل ذكرهم عن جديد الارض * اكبهم واهلكهم * ودمر عليهم * واباد نسلهم من
19 20 بين الناس * لان الاشراف والكبرياء لم يقسما للناس * وتكبر النفس لاولاد المراة * الزرع
21 22 الكريم انما كرامته خشية الله * لان النسل الكريم هو حافظ الوصية * فاما الزرع المفتخر اذا ما
23 زرعه الرجل فهو النسل الزهم الذي لا يحفظ السنة ولا ما امرها * اكبر الاخوة عليهم *
25 26 ومن انما الرب هو اكرم منه * الغريب المحتاج الحزين انما مدحه خشية الله * لا ينبغي
27 ان يهان المسكين اذا كان معدما * ولا تكرم غنيا فاسقا * الكرامة تحق للكبير
28 والوالي والحاكم * ولا كرامة تفوق كرامة من يتقي الله * العبد الحكيم يخدمونه الاحرار
29 ولا يحقد ذو النعمة اذا وبخ * لا تكسل عن فعلك اذا ما اكرمك فعلك * ولا يمنعك الحياء
30 اذا كنت محتاجا عما ينفعك * لانه خير لك ان تعمل وتكسب الخبز اخير من ان تابى
31 32 من العمل وانت محتاج * اكرم نفسك في الغربة * وكن عاقلا رزينا كما ينبغي * يا بني من
يرفع اسمه بنفسه * ومن يكرم من لا خير فيه اهان نفسه *

Subvertit Dominus sedem fastuosorum, humilésque pro iis erigit. Exstirpavit Dominus radicem superborum, & memoriam eorum è solo terræ delevit. Subvertit eos, & perdidit eos, & invasit illos, Et semen eorum abolevit ab hominibus. Fastus enim ac superbia non fuerunt hominibus divisa, nec animi pertinacia filiis mulieris. Nobilis seminis decus est timor Dei, quia nobilis prosapia custodit mandatum: at verò semen superbum, cùm quis illud seminat est prosapia fœtida, quæ nec legem nec quæ in ea præcipiuntur, custodit. Major natu inter fratres, præstat illis; sed qui Dominum timet, honorabilior est ipso. Peregrini egentis ac mœsti laus est timor Dei. Non est æquum despici pauperem cùm fuerit inops, néve impendas honorem diviti scelerato. Debetur quidem honor magnati, præfecto, ac judici: at nullus est honor qui superet honorem timentis Deum. Servo sapienti ministrabunt liberi: & qui moderatus est, non succenset cùm admonetur. Non sis ignavus in opere tuo, cùm opus tuum est honorem tibi conciliaturum: nec impediat te pudor, cùm fueris egenus, ab bis quæ tibi prosunt. Nam consultius est tibi operari te ac panem lucrari, consultius inquam quàm opus dedignari & esse inopem. Honora teipsum in peregrinatione, & esto prudens & gravis, ut decet. Fili mi, qui se extollit, idem despicitur: & qui honorat eum in quo non est gratitudo, seipsum parvipendit.

Versio VULG. LAT.

33 Pauper gloriatur per disciplinam & timorem suum: & est
34 homo qui honorificatur propter substantiam suam. Qui autem gloriatur in paupertate, quantò magìs in substantia? Et qui gloriatur in substantia, paupertatem vereatur.

CAP. XI.

1 SApientia humiliati exaltabit caput illius, & in medio ma-
2 gnatorum consedere illum faciet. Non laudes virum in spe-
3 cie sua, neque spernas hominem in visu suo. Brevis in vola-
4 tilibus est apis, & initium dulcoris habet fructus illius. In
vestitu ne glorieris unquam, nec in die honoris tui extollaris: quoniam mirabilia opera Altissimi solius, & gloriosa,
5 & absconsa, & invisa opera illius. Multi tyranni sederunt
6 in throno, & insuspicabilis portavit diadema. Multi potentes oppressi sunt validè, & gloriosi traditi sunt in manus
7 alterorum. Priusquàm interroges, ne vituperes quenquam:
8 & cùm interrogaveris, corripe justé. Priusquàm audias, ne respondeas verbum: & in medio sermonum ne ad-
9 jicias loqui. De ea re, quæ te non molestat, ne certeris: &
10 in judicio peccantium ne consistas. Fili, ne in multis sint actus tui: & si dives fueris, non eris immunis à delicto: si enim secutus fueris, non apprehendes: & non effugies,
11 si præcucurreris. Est homo laborans, & festinans, & dolens impius, & tantò magis non abundabit.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

33 † Πτωχὸς δοξάζεται δι᾽ ἐπιστήμην αὐτοῦ, † καὶ πλούσιος δοξάζεται
34 διὰ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ. † Ὁ (μ) δὲ δοξαζόμενος ἐν πτωχείᾳ, καὶ ἐν πλούτῳ ποσαχῶς; † καὶ ὁ ἄδοξος ἐν πλούτῳ, καὶ ἐν πτωχείᾳ ποσαχῶς;

MS. A. (μ) δεδοξασμένος

ΚΕΦ. ια΄.

1 † ΣΟφία ταπεινοῦ (α) ἀνυψώσει κεφαλὴν, † καὶ ἐν μέσῳ μεγιστά-
2 νων (β) καθίσει αὐτόν. † Μὴ (*) αἰνέσῃς ἄνδρα ἐν κάλλει αὐτοῦ,
3 † καὶ μὴ βδελύξῃ ἄνθρωπον ἐν ὁράσει αὐτοῦ. † Μικρὰ ἐν πετεινοῖς
4 μέλισσα, † καὶ ἀρχὴ γλυκασμάτων ὁ καρπὸς αὐτῆς. † Ἐν περιβολῇ ἱματίων μὴ καυχήσῃ, † καὶ ἐν ἡμέρᾳ δόξης μὴ ἐπαίρου, † ὅτι θαυμαστὰ τὰ ἔργα κυρίου, † καὶ κρυπτὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ (γ) ἐν
5 ἀνθρώποις. † Πολλοὶ τύραννοι ἐκάθισαν ἐπὶ ἐδάφους, † ὁ δὲ ἀνυ-
6 πονόητος ἐφόρεσε διάδημα. † Πολλοὶ δυνάσται ἠτιμάσθησαν σφό-
7 δρα, † καὶ ἔνδοξοι παρεδόθησαν εἰς χεῖρας ἑτέρων. † (δ) Πρὶν ἐξε-
8 τάσῃς μὴ μέμψῃ· † νόησον πρῶτον καὶ τότε ἐπιτίμα. † (ε) Πρὶν ἢ ἀκοῦσαι μὴ ἀποκρίνου, † καὶ ἐν μέσῳ λόγων μὴ παρεμβάλλου.
9 † Περὶ πράγματος οὗ οὐκ ἔστι (ζ) σοι χρεία, μὴ ἔριζε, † καὶ ἐν κρίσει
10 ἁμαρτωλῶν μὴ συνέδρευε. † Τέκνον, μὴ περὶ πολλὰ ἔστωσαν αἱ πράξεις σου. † ἐὰν πληθύνῃς, οὐκ (η) ἀθωωθήσῃ· † καὶ ἐὰν διώ-
11 κῃς, οὐ μὴ καταλάβῃς, † καὶ οὐ μὴ ἐκφύγῃς διαδράς. † Ἔστι κοπιῶν καὶ πονῶν καὶ σπεύδων, † καὶ (θ) τόσῳ μᾶλλον ὑστερεῖται.

MS. A. (α) ἀνυψώσει κεφαλὴν αὐτοῦ, (β) καθίσει (*) αἰνέσῃς (γ) ἀνθρώποις. (δ) Πρὶν ἢ (ε) Πρὶν ἀκοῦσαι (ζ) σοι, μὴ ἔριζε, (η) ἀθωωθήσῃ· (θ) πόσῳ

Pauper honorificatur per scientiam suam: & dives honorificatur propter substantiam suam. 33
Qui autem glorificatur in paupertate; quantò magìs in substantia? & (μ) qui est inglorius in substantia; quanto magìs in paupertate? 34

CAP. XI.

SApientia humiliati exaltavit caput, & in medio magnatorum consedere illum faciet. 1
Non laudes virum in specie sua: neque spernas hominem in visu suo. 2 *Brevis in volatilibus apis:* 3
& principium dulcorum, fructus ejus. In circumjectione vestimentorum ne glorieris: nec in 4
die honoris extollaris. Quoniam mirabilia opera Domini, & absconsa opera illius in hominibus.
Multi tyranni sederunt in (a) solo: & insuspicabilis portavit diadema. 5 *Multi potentes ex-* 6
honorati sunt valde: & gloriosi traditi sunt in manus alterorum. Priusquàm interroges; ne 7
vituperes: intellige primùm, & tunc corripe. Priusquàm audias; ne respondeas: & in medio sermonum ne interloquaris. De re, quâ tibi 8
opus non est, ne certaveris: & in judicio peccantium ne consideas. Fili, ne circa multa sint 9
actus tui. Si enim multiplicaveris; non eris 10
immunis à delicto. Et si secutus fueris; non apprehendes: & non effugies; si præcucurreris.
Est laborans, & dolens, & festinans: & tantò 11
magìs ipsi deest.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

33 ܐܝܬ ܡܣܟܢܐ ܕܡܬܝܩܪ ܡܛܠ ܚܟܡܬܗ. ܘܐܝܬ ܥܬܝܪܐ ܕܡܬܝܩܪ ܡܛܠ ܥܘܬܪܗ. *
34 ܕܡܬܝܩܪ ܒܡܣܟܢܘܬܗ. ܒܥܘܬܪܗ ܟܡܐ. ܘܕܨܥܝܪ ܒܡܣܟܢܘܬܗ ܒܥܘܬܪܗ ܟܡܐ. *

* ܩܦܠܐܘܢ * ܝܐ *

1 * ܚܟܡܬܗ ܕܡܣܟܢܐ ܬܪܝܡ ܪܫܗ. ܘܒܝܢܝ ܫܠܝܛܢܐ ܬܘܬܒܝܘܗܝ. * ܠܐ ܬܫܒܘܚ
2 ܓܒܪܐ ܕܫܦܝܪ ܒܚܙܘܗ. ܘܠܐ ܬܫܛܐ ܠܓܒܪܐ ܕܣܢܐ ܒܚܙܘܗ. * ܡܛܠ
3 ܕܫܝܛܐ ܗܝ ܒܦܪܚܬܐ ܕܒܘܪܝܬܐ. ܘܪܝܫ ܚܠܝܘܬܐ ܕܟܠܗܝܢ ܥܠܠܬܐ ܐܒܗ. * ܒܡܐܢ
4 ܕܚܠܝܩܢ ܠܐ ܬܒܙܚ. ܘܠܐ ܬܫܘܛ ܒܓܒܪܐ ܕܡܪܝܪܢ ܢܦܫܗ. ܡܛܠ ܕܦܪܝܫܢ ܐܪ̈ܙܘܗܝ ܕܐܠܗܐ. ܘܟܣܝܢ ܡܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܥܒܕܘܗܝ. * ܣܓܝܐܐ
5 ܫܝܛܐ ܕܝܬܒܘ ܥܠ ܟܘܪܣܝܐ ܕܡܠܟܘܬܐ. ܘܐܝܠܝܢ ܕܠܐ ܣܠܩܘ ܥܠ ܠܒܐ. ܠܒܫܘ ܡܐܢܐ ܕܐܝܩܪܐ. * ܡܠܟܐ ܣܓܝܐܐ ܐܬܡܣܟܢܘ ܐܟܚܕܐ. ܘܡܝܩܪܐ ܕܐܬܫܩܠ ܐܝܩܪܗܘܢ ܡܢܗܘܢ. *
6 ܥܕܠܐ ܬܒܩܐ ܠܐ ܬܫܬܘܬܦ. ܒܩܝ ܘܚܦܛ ܘܗܝܕܝܢ ܣܝܡ ܫܬܐܣܬܐ. *
7 ܥܕܠܐ ܬܫܡܥ ܠܐ ܬܦܢܐ ܦܬܓܡܐ. ܘܒܝܬ ܡܡܠܠܐ ܠܐ ܬܡܠܠ. * ܐܢ ܐܝܬ ܠܟ ܚܝܠܐ
8 ܠܐ ܬܬܚܪܐ. ܘܒܝܬ ܥܘܠܐ ܠܐ ܬܣܓܐ ܥܘܫܩܟ. * ܒܪܝ. ܕܠܡܐ ܢܣܓܘܢ ܒܝܫܬܟ. ܕܪܗܛ ܓܝܪ
9 ܠܡܣܓܝܘ ܠܐ ܢܙܟܐ. * ܒܪܝ. ܐܢ ܠܐ ܬܪܗܛ ܠܐ ܬܕܪܟ. ܘܐܢ ܠܐ ܬܒܥܐ ܠܐ ܬܫܟܚ. * ܐܝܬ
10 ܕܪܗܛ ܘܠܐܐ ܘܡܫܬܪܗܒ. ܘܗܘ ܡܬܟܠܐ ܒܟܠܗܘܢ.
11

Est pauper qui propter sapientiam suam honore afficitur, est etiam dives qui honore afficitur ob divitias suas. 33 Qui honoratur in paupertate, quantò magìs in divitiis? & qui turpis est in paupertate sua, quantò magìs in divitiis suis? 34

CAP. XI.

SApientia pauperis exaltabit caput ejus, & 1
inter principes collocabit eum. Ne laudes 2
hominem pulchrum aspectu, neque vituperes hominem aspectu fœdum. Abjecta est 3
enim inter volucres apis; attamen præcipua inter omnes proventus jucunditas, est fructus
ejus. Pannis indutum ne derideas, & homi- 4
nem cujus amaræ sunt fauces, ne aspernare: abstracta sunt enim Dei mysteria, & abscon-
dita ab hominibus opera ejus. Multi de- 5
specti, qui super solio regni sederunt: & qui nemini in mentem veniebant, gloriæ
vestes induerunt. Multi reges, qui ignominiâ 6
simul affecti sunt: & honesti, qui ex honore
suo detracti sunt. Priusquàm experiaris, ne 7
communices: explora priùs, ac tum prima
jace fundamenta. Priusquàm audiveris, ne 8
responsum reddas: & medias inter narra-
tiones, ne loquaris. Etiamsi polleas viribus, 9
ne contendas: & in medio iniquitatis ne
multiplices oppressionem tuam. Fili mi, ne 10
fortè multiplicetur malum tuum: qui enim currit ad eam multiplicandam, non erit im-
punis. Fili mi, nisi curras, haud assequêris;
& nisi quæras, haud invenies. Est qui cur- 11
rat, satagat, ac laboret, qui tamen in omnibus retardetur.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

33 وفي الناس هو مسكين ويكرم لكثرة عقله وحكمته * ومن الناس من هو غني ويكرم لكثرة *
34 ماله * الذي يكرم وهو فقير كم بالحري إذ هو غني * ومن كان ارعنا وهو لا يملك فكم احرى
إذ هو غني *

* الفصل الحادي عشر *

1
2 * حكمة المسكين تشرفه * وتجعله من جلساء السلاطين * لا تمدح من كان جميلا بحسنه *
3 ولا تزدري رجلا قبيح المنظر * لأن النحل أحقر من جميع الطيور * وثمرها أطيب من جميع
4 الغلات * لا تسخر بلباس خلق * ولا تهين من لجأ إليك * لأن أسرار الله تعالى خفية مبينة *
5 وأعماله مكتومة عن الناس * كثير من الأنذال جلسوا عن يمين الملك * والذي لم يخطر على
6 بال لبس لباس الكرامة * وملوك كثيرة هينوا وذلوا * وكثير من المكرمين زالت عنهم كرامتهم *
7
8 * لا تشارك حتى تجرب * افحص وفتش جيدا ثم أصلح الأساس * لا ترد الجواب قبل أن تسمع
9 ولا تقطع حديث غيرك فتنطق * إن كنت قويا فلا تتاخر لإمكان قوتك * ولا تكثر
10 الظلم والإثم * يا بني أطعني لئلا يكثر شرك * لأن من سعى في كثرة الشر والسوء
11 لا يفلت * يا بني إن لم تحرص لم تنل * وإن لم تطلب لم تجد * وفي الناس من
يتعب ويكل وينصب * ويكون في جميع أعماله نصب *

Præterea inter homines reperitur pau- 33
per qui propter abundantiam prudentiæ & sapientiæ suæ honoratur: reperitur etiam inter homines dives qui propter opum suarum copiam honoratur. Qui 34
dum pauper est, honoratur, quantò magìs si dives esset? & qui stultus est dum nil possidet, quantò magìs si dives esset?

CAP. XI.

SApientia pauperis nobilitabit eum, 1
efficiétque illum ex considentibus cum potentibus. Ne laudes eum qui formo- 2
sus est in pulchritudine sua, néve contemnas hominem vultu deformem. Apes 3
enim vilissimæ sunt omnium volucrum, earum tamen fructus est omnium proventuum jucundissimus. Ne illudas 4
vestem laceram, néve despexeris eum qui ad te confugerit: quoniam secreta Dei excelsi occulta sunt ac separata, & actiones ejus hominibus latentes.
Multi ex ignobilibus sederunt ad dexte- 5
ram regis: & qui in mentem nulli venerat, indutus est vestibus honoris.
Item reges multi despecti fuerunt atque 6
contempti, & à multis honestis proprius honor abscessit. Sodalitatem ne con- 7
trahas, donec tentaveris: inquire & exactè pervestiga, ac tum extrue fundamentum. Responsum ne reddas ante- 8
quam audias, nec alterius sermonem loquendo interpelles. Si fueris potens, 9
noli propter potentiam virium tuarum contendere, & ne multiplices oppressionem & iniquitatem O fili mi, obedi mihi, 10
ne multiplicetur malum tuum: quoniam qui in multitudine scelerum & criminum incedit, non effugiet. Fili mi, nisi satagas haud consequeris: & nisi quæras, haud invenies. Est autem inter homines 11
qui laboret, defatigetur, ac fatigetur, & sit in cunctis operibus suis defessus.

Verſio VULG. LAT.

12 Eſt homo marcidus egens recuperatione, plus deficiens vir-
13 tute, & abundans paupertate: Et oculus Dei reſpexit illum
in bono, & erexit eum ab humilitate ipſius, & exaltavit ca-
put ej⁹: et mirati ſunt in illo multi, & honoraverunt Deum.
14 Bona & mala, vita & mors, paupertas & honeſtas à Deo
15 ſunt. Sapientia & diſciplina, & ſcientia legis apud Deum.
16 Dilectio, & viæ bonorum apud ipſum. Error & tenebræ
peccatoribus concreata ſunt: qui autem exultant in malis,
17 conſeneſcunt in malo. Datio Dei permanet juſtis, & pro-
18 fectus illius ſucceſſus habebit in æternum. Eſt qui locuple-
19 tatur parcè agendo, & hæc eſt pars mercedis illius. In eo
quod dicit; Inveni requiem mihi, & nunc manducabo de bo-
20 nis meis ſolus: Et neſcit quòd tempus præteriet, & mors
21 appropinquet, & relinquat omnia aliis, & morietur. Sta in
teſtamento tuo, & in illo colloquere, & in opere mandato-
22 rum tuorum veteraſce. Ne manſeris in operibus peccato-
23 rum. Confide autem in Deo, & mane in loco tuo. Facile eſt
24 enim in oculis Dei ſubitò honeſtare pauperem. Benedictio
Dei in mercedem juſti feſtinat, & in hora veloci proceſſus il-
25 lius fructificat. Ne dicas; Quid eſt mihi opus, & quæ erunt
26 mihi ex hoc bona? Ne dicas; Sufficiens mihi ſum: & quid
27 ex hoc peſſimabor? In die bonorum ne immemor ſis ma-
28 lorum: & in die malorũ ne immemor ſis bonorum: Quoniam
facile eſt coram Deo in die obitûs retribuere unicuique ſe-
29 cundùm vias ſuas. Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ
30 magnæ, & in fine hominis denudatio operum illius. Ante
mortem ne laudes hominem quenquam, quoniam in filiis
ſuis agnoſcitur vir.

Verſio GRÆCA LXX. Interp.

12 † Ἔστι νωθρὸς (ι) καὶ προσδεόμενος ἀντιλήψεως, † ὑστερῶν ἰσχύϊ
13 καὶ πτωχείᾳ περισσεύει, † Καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπέβλεψαν αὐτῷ
εἰς ἀγαθά, † καὶ ἀνώρθωσεν αὐτὸν ἐκ ταπεινώσεως αὐτοῦ, † καὶ
ἀνύψωσε κεφαλὴν αὐτοῦ· † καὶ ἀπεθαύμασαν ἐπ' αὐτῷ πολλοί.
14 † Ἀγαθὰ καὶ κακά, ζωὴ καὶ θάνατος, † πτωχεία καὶ πλοῦτος παρὰ
17 κυρίου ἐστί. † Δόσις κυρίου παραμένει εὐσεβέσι, † καὶ ἡ εὐδοκία αὐ-
18 τοῦ εἰς τὸν αἰῶνα εὐοδωθήσεται. † Ἔστι πλουτῶν ἀπὸ προσοχῆς καὶ
19 σφιγγίας αὐτοῦ, † καὶ αὕτη ἡ μερὶς τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. † Ἐν τῷ εἰπεῖν
αὐτόν, Εὗρον ἀνάπαυσιν, † καὶ νῦν (κ) φάγομαι ἐκ τῶν ἀγαθῶν μου,
20 † Καὶ οὐκ οἶδεν τίς καιρὸς παρελεύσεται, † καὶ καταλείψει αὐτὰ ἑτέροις,
21 καὶ ἀποθανεῖται. † Στῆθι ἐν διαθήκῃ σου καὶ ὁμίλει ἐν αὐτῇ, † καὶ ἐν
22 τῷ ἔργῳ σου παλαιώθητι. † Μὴ θαύμαζε ἐν ἔργοις ἁμαρτωλοῦ,
23 † πίστευε (λ) τῷ κυρίῳ, καὶ ἔμμενε τῷ πόνῳ σου· † Ὅτι κοῦφον ἐν
24 ὀφθαλμοῖς κυρίου διὰ τάχους † ἐξάπινα (ʹʹ) πλουτίσαι πένητα. † Εὐ-
λογία κυρίου (μ) ἐν μισθῷ εὐσεβοῦς, † καὶ ἐν ὥρᾳ ταχινῇ ἀναθάλλει
25 εὐλογίαν αὐτοῦ. † Μὴ εἴπῃς, Τίς ἐστί μου χρεία; † καὶ τίνα ἀπὸ τοῦ
26 νῦν ἔσται μου τὰ ἀγαθά; † Μὴ εἴπῃς, Αὐτάρκη μοί ἐστι, † καὶ τί
27 ἀπὸ τοῦ νῦν κακωθήσομαι; † Ἐν ἡμέρᾳ (ν) ἀγαθῶν ἀμνησία κα-
28 κῶν, † καὶ ἐν ἡμέρᾳ κακῶν οὐ μνησθήσεται ἀγαθῶν. † Ὅτι κοῦφον
(ξ) ἔναντι κυρίου ἐν ἡμέρᾳ τελευτῆς † ἀποδοῦναι ἀνθρώπῳ κατὰ τὰς
29 ὁδοὺς αὐτοῦ. † Κάκωσις ὥρας ἐπιλησμονὴν ποιεῖ τρυφῆς, † καὶ
30 ἐν συντελείᾳ ἀνθρώπου ἀποκάλυψις ἔργων αὐτοῦ. † Πρὸ τελευτῆς μὴ
μακάριζε μηδένα, † καὶ ἐν τέκνοις αὐτοῦ (ο) γνωσθήσεται ἀνήρ.

MS.A. (ι) προσδεόμενος (κ) φάγομαι (λ) ἐν κυρίῳ, (ʹʹ) πλουτῆσαι (μ) ἐμμέσῳ (ν) ἀγαθῇ (ξ) ἐν ὀφθαλμοῖς κυρίου (ο) γνωσθήσεται. Μὴ

Cum Tranſlatione LATINA.

Eſt marcidus, & egens recuperatione, deficiens 12
virtute, et (b) abundat paupertate: Et oculi 13
Domini reſpexerunt illum in bona, et erexit eum
ab humilitate ipſius, & exaltavit caput ejus:
et mirati ſunt in illo (c) multi. Bona et mala, 14
vita et mors, paupertas et honeſtas à (d) Domino
ſunt. Datio Domini permanet piis: et benepla- 17
citum ejus bonos ſucceſſus habebit in æternum. —
Eſt, qui locupletatur, attentè, et parcè agendo: 18
et hæc eſt pars mercedis illius. In eo, quod dicit; 19
Inveni requiem, et nunc manducabo de bonis
(e) meis; Et neſcit, quod tempus pertranſiet, 20
et relinquet ea aliis, et morietur. Sta in teſta- 21
mento tuo: et in illo colloquere: et in opere tuo
veteraſce. Ne mireris in operibus peccatoris: 22
confide in Domino, et mane in labore tuo.
Facile eſt enim in oculis Domini, velociter 23
ſubitò honeſtare pauperem. Benedictio Domini in 24
mercede pii: et in hora veloci exoriri facit
benedictionem ſuam. Ne dicas; Quid eſt mihi 25
(f) opus? et quæ erunt mihi ex hoc nunc bona? Ne
dicas; Sufficientia mihi ſunt, et quid ex hoc 26
nunc peſſimabor? In die bonorum, oblivio malo- 27
rum, et in die malorum non erit memoria bo-
norum. Quoniam facile eſt coram Domino in 28
die obitûs retribuere homini ſecundùm vias e-
jus. Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ: 29
et in fine hominis, denudatio operum illius. Ante 30
mortem ne beatifices quenquam: et in filiis ſuis
agnoſcetur vir.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
[illegible]

Eſt qui laboret ac fatigetur, defectúque 12
corporis, & omnium rerum penuriâ laboret,
paupertate verò abundet; erga quem ſermo
Domini ſit beneficus, & à pulvere ac cinere
liberet eum: Caput ejus erigat attollátque, 13
& multi demirentur illum. Bonum & ma- 14
lum, vita & mors, dives & pauper paria ſunt
coram Domino. Sapientia, & temperantia, ac 15
legis peritia à Domino eſt: charitas & viæ
bonorum operum ab eodem ſunt. Error ac 16
tenebræ peccatoribus creatæ ſunt: & cum
his qui in malitia nutriuntur, malitia cum
iiſdem conſeneſcit. Donum Domini cultori- 17
bus ejus perſeverat, & placitum ejus in
æternum manebit. Eſt qui ex paupertate ſua 18
diteſcat: eſt etiam quem propriæ divitiæ
non comitentur. Qui cùm ait, Inveni mihi 19
requiem, en inpoſterùm comedam de facul-
tatibus meis; & ignorat quis futurus ſit exi-
tus ejus: nam aliis relinquet eas, & morie-
tur. Fili mi, perſiſte in via tua, eíque in- 20
nitere, & in exercitiis ejus progredere &
conſeneſce. Ne mireris facta ſceleſti, ſed Do- 21
minum expecta, & in ejus lumine perſevera.
Promptum eſt enim apud Dominum pau- 22
perem brevi ditare. In fundo diei reperies 28
bonum, & finis hominis manebit ſuper
ipſum. Antequam aliquem experiaris, ne 29
laudaveris eum: in ſuo enim fine lauda-
tur homo. Non eſt quòd quemvis homi- 30
nem introducas in ædes tuas; quoniam inſi-
diæ doloſi multæ ſunt.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

12 * وذلك الانسان يكون حريصا خبيثا * وهو ضعيف الجسم مضطر شديد الحاجة. قول الرب
13 يحسن اليه * وينفض عنه التراب والرماد * يرفع راسه ويسروه حتى يتعجب منه الناس *
14 15 * الخير والشر * والحيوة والموت * والغناء والفقر * يبذلهما الله تعالى للناس سريعا * اخذ الحكمة
16 والعفاف * وعلم السنة من قبل الرب * الود وسبيل الاعمال الصالحة من لدنه * الظلالة
17 والظلام حظ الخطاة * الذين يلبثون في الشر تكثر معهم * عطية الرب تدوم لاتقياه *
18 وتدوم مسرته فيهم الى الابد * في الناس من هو غني في مسكنته لعقله وحسن تدبيره *
19 وفي الناس من لا ينتفع بماله لبخله وسوء تدبيره * وحين يقول قد احببت الراحة * فابتدا الان
20 فانعم بخيراتي * ولا يعلم ما اخر مصيره * وانه يموت ويخلفها لغيره * يا بني قم على طريقك *
21 واثبت عليها واعتصم بها ما حييت * ولا يعجبك اعمال الاثم * بل ارجوا الرب ودم على
22 28 وده * لان الرب قادر ان يغني الفقير سريعا * ان كنت تقيا اصبت لنفسك خيرا * ومصيرك
29 30 لما قدمت * لا تمدح رجلا قبل ان تجربه * لان مدحة المرء في اخر امره * لا تدخل منزلك
فاجرا * لان حيل المكر كثيرة *

Prætereà ejuſmodi homo ſit ambitioſus, 12
improbus, idémque corpore imbecillus,
neceſſitate & ſummâ paupertate labo-
rans; cui tamen ſermo Domini benefa-
ciat, excutiátque ab eo pulverem ac ci-
nerem, Caput ejus attollat, adeóque no- 13
bilitet eum, ut homines mirentur eum.
Bonum & malum, mortē ac vitam, divi- 14
tias ac paupertatem Deus excelſus citò
dat hominibus. Acquiſitio ſapientiæ, tem- 15
perantiæ, ac ſcientiæ legis à Domino eſt:
dilectio, & via operum bonorum ab ipſo
ſunt. Error, & caligo ſors peccatorũ: cum 16
perſeverantibus in malo ea multiplica-
buntur. Donum Domini permanet apud 17
pios ejus, & conſtans eſt in ipſis volun-
tas ejuſdem in æternũ. Inter homines re- 18
peritur qui dives eſt in paupertate ſua,
ob ſuam ipſius prudentiã rectamque vi-
vendi rationē: reperitur etiam inter ho- 19
mines qui nullum percipit emolumentũ è
ſuis opibus, ob avaritiam ſuam & im-
probam vivendi rationem: Et cùm di-
cit, Jam dilexi requiem, incipiam modò
frui bonis meis, neſcit quid tandem de eo
futurũ ſit, cumque moriturũ, atque aliis 20
ea relicturum. O fili mi, ſta viæ tuæ, in
ea perſevera, eiq; adhære quandiu vixe-
ris: Nec admirationem tibi moveant ope- 21
ra iniqua; ſed Dominum ſpera, & in ejus
amore perſevera. Poteſt enim Dominus 22
pauperem quàm citiſſimè ditare. Si fue-
ris pius, obtinebis animæ tuæ bonum: 28
votum tuum in rebus quas aggredieris.
Ne laudes quenquam priuſquàm tenta- 29
veris eum; quia laus viri in postremis
ejus actis conſiſtit. Ne introducas do- 30
mum tuam ſceleroſum; quoniam ...
doli multæ ſunt.

Versio VULG. LAT.

31 Non omnem hominem inducas in domum tuam: multæ
32 enim sunt insidiæ dolosi. Sicut enim eructant præcordia
fœtentium, & sicut perdix inducitur in caveam, & ut ca-
prea in laqueum: sic & cor superborum, & sicut pro-
spector videns casum proximi sui. Bona enim in mala
33 convertens insidiatur, & in electis imponet maculam. A
34 scintilla una augetur ignis, & ab uno doloso augetur san-
35 guis: homo verò peccator sanguini insidiatur. Attende
tibi à pestifero, fabricat enim mala: ne fortè inducat su-
36 per te subsannationem in perpetuum. Admitte ad te alie-
nigenam, & subvertet te in turbine, & abalienabit te à tuis
propriis.

CAP. XII.

1 Si benè feceris, scito cui feceris, & erit gratia in bonis
2 tuis multa. Benè fac justo, & invenies retributionem ma-
3 gnam: & si non ab ipso, certè à Domino: Non est enim
ei benè qui assiduus est in malis, & eleëmosynas non dan-
ti: quoniam & Altissimus odio habet peccatores, & mi-
4 sertus est pœnitentibus. Da misericordi, & ne suscipias
peccatorem: & impiis & peccatoribus reddet vindictam,
5 custodiens eos in diem vindictæ. Da bono, & non rece-
6 peris peccatorem. Benefac humili, & non dederis impio:
7 prohibe panes illi dari, ne in ipsis potentior te sit: Nam
duplicia mala invenies in omnibus bonis, quæcunque fece-
ris illi: quoniam & Altissimus odio habet peccatores, & im-
8 piis reddet vindictam. Non agnoscetur in bonis amicus,
9 & non abscondetur in malis inimicus. In bonis viri, inimi-
ci illius in tristitia: & in malitia illius, amicus agnitus est.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

31 †Μὴ πάντα ἄνθρωπον εἴσαγε εἰς τὸν οἶκόν σου, †πολλὰ γὰρ τὰ ἔνεδρα
32 τοῦ δολίου. †Πέρδιξ θηρευτὴς ἐν καρτάλλῳ, †οὕτως καρδία ὑπερη-
33 φάνου, †καὶ ὡς ὁ κατάσκοπος ἐπιβλέπει πτῶσιν. †Τὰ γὰρ ἀγαθὰ
εἰς κακὰ μεταστρέφων ἐνεδρεύει, †καὶ ἐν τοῖς (ϖ) αἱρετοῖς ἐπιθήσει μῶ-
34 μον. †Ἀπὸ σπινθῆρος πυρὸς πληθύνεται ἀνθρακιά, †καὶ ἄνθρω-
35 πος ἁμαρτωλὸς εἰς αἷμα ἐνεδρεύει. †Πρόσεχε ἀπὸ κακούργου,
36 πονηρὰ γὰρ τεκταίνει, †μήποτε μῶμον εἰς τὸν αἰῶνα δῷ σοι. †Ἐνοί-
κισον ἀλλότριον, καὶ διαστρέψει σε ἐν ταραχαῖς, †καὶ ἀπαλλοτριώσει
σε τῶν ἰδίων σου. MS.A. (ϖ) * ἑτέροις

ΚΕΦ. ιβ´.

1 †Ἐὰν εὖ ποιῇς, γνῶθι τίνι ποιεῖς, †καὶ ἔσται χάρις τοῖς ἀγα-
2 θοῖς σου. †Εὐποίησον εὐσεβεῖ, καὶ εὑρήσεις (α) ἀνταπόδομα, †καὶ εἰ
3 μὴ παρ' αὐτοῦ, ἀλλὰ παρὰ (β) ὑψίστου. †Οὐκ (γ) ἔστιν ἀγαθὰ τῷ
ἐνδελεχίζοντι εἰς κακά, †καὶ τῷ ἐλεημοσύνην μὴ χαριζομένῳ.
4 †Δὸς τῷ εὐσεβεῖ, καὶ μὴ (δ) ἀντιλάβῃ τοῦ ἁμαρτωλοῦ. †Εὐποίη-
6 σον (ε) τῷ ταπεινῷ, καὶ μὴ δῷς ἀσεβεῖ. †ἐμπόδισον τοὺς ἄρτους
7 αὐτοῦ, καὶ μὴ δῷς αὐτῷ, †ἵνα μὴ ἐν αὐτοῖς σε δυναστεύσῃ· †Δι-
πλάσια γὰρ κακὰ (ζ) εὑρήσεις ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς οἷς (η) ἂν ποιήσῃς
αὐτῷ. †ὅτι καὶ ὁ ὕψιστος ἐμίσησεν ἁμαρτωλούς, †καὶ τοῖς ἀσεβέσιν
(ϑ) ἀποδώσει ἐκδίκησιν. †Δὸς τῷ ἀγαθῷ, καὶ μὴ (θ) ἀντιλάβῃ τοῦ
8 ἁμαρτωλοῦ. †Οὐκ (ι) ἐκδικηθήσεται ἐν ἀγαθοῖς ὁ φίλος, †καὶ οὐ
9 κρυβήσεται ἐν κακοῖς ὁ ἐχθρός. †Ἐν ἀγαθοῖς ἀνδρὸς οἱ ἐχθροὶ
αὐτοῦ ἐν λύπῃ, †καὶ ἐν τοῖς κακοῖς αὐτοῦ καὶ ὁ φίλος διαχωρισθήσεται.

MS.A. (α) ἀνταπόδωμα, (β) τοῦ ὑψίστου. (γ) ἔσται (δ) ἀντιλαμ-
βάνου (ε) ταπεινῷ, (ζ) * εὑρήσουσιν (η) ἐὰν (ϑ) ἀποδῷ εἰς ἐκδίκησιν.
(θ) ἀντιλάβου ἁμαρτωλοῦ. (ι) ἐκβληθήσεται

Non omnem hominem inducas in domum tuam: 31
multæ enim sunt insidiæ dolosi. Perdix (g) ve- 32
natrix in cavea, sic cor superbi: & tanquam
speculator, inspicit casum. Bona enim in mala 33
convertens insidiatur: & in (h) electis impo-
net maculam. A scintilla (i) ignis augetur pru- 34
na: & homo peccator sanguini insidiatur. At- 35
tende à malefico: fabricat enim mala: ne fortè
maculam det tibi in perpetuum. Admitte ad te 36
alienigenam: & subvertet te in turbationibus,
& alienabit te à tuis propriis.

CAP. XII.

Si benè facias, scito cui facias: & erit gra- 1
tia bonis tuis. Benefac pio, & invenies retri- 2
butionem: &, si non ab ipso, certè ab Altis-
simo. Non est benè ei qui assiduus est in ma- 3
lis, & eleemosynam non danti. Da pio, & ne 4
suscipias peccatorem. Benefac humili, & non 6
dederis impio. (a) Impedi panes illius, & non
dederis ei, ne in ipsis te opprimat. Nam dupli- 7
cia mala invenies in omnibus bonis, quæcunque
feceris ei. Quoniam & Altissimus odio habet
peccatores, & impiis reddet (b) vindictam.
Da bono, & ne suscipias peccatorem. Non 8
(c) judicabitur in bonis amicus, & non abs-
condetur in malis inimicus. In bonis viri, in- 9
imici illius in tristitia: & in malis illius etiam
amicus disjungetur.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

31 * ܐܝܟ ܢܩܘܪܐ ܕܐܚܝܕ ܒܩܠܘܒܐ܂ ܗܟܢܐ ܠܒܗ ܕܓܐܝܐ܂ ܘܐܝܟ ܕܘܩܐ ܕܚܙܐ ܠܡܦܘܠܬܐ܂ ܟܡܐ
32 ܣܓܝܐܝܢ ܣܘܟܠܘܗܝ ܕܥܘܠܐ܂ * ܐܝܟ ܟܠܒܐ ܕܥܐܠ ܠܒܝܬܐ ܘܚܛܦ܂ ܗܟܢܐ ܥܘܠܐ
ܕܥܐܠ ܠܒܝܬܐ܂ ܘܡܫܓܫ܂ ܘܛܒܬܐ ܠܒܝܫܬܐ ܡܗܦܟ܂ ܘܒܡܐܢܐ ܕܪܓܬܐ ܝܗܒ ܬܘܩܠܬܐ܂
33 * ܡܢ ܩܠܝܠ ܣܘܪܩܐ ܢܦܠ ܢܘܪܐ܂ ܗܟܢܐ ܓܒܪܐ ܚܛܝܐ ܐܝܟ ܡܝܐ ܕܡܐ ܐܫܕ܂ * ܕܚܠ ܡܢ
34 35 ܒܝܫܐ܂ ܡܛܠ ܕܠܒܝܫ ܓܘܒܐ܂ ܕܠܡܐ ܡܘܡܐ ܕܠܥܠܡ ܬܩܢܐ܂ * ܠܐ ܬܬܕܒܩ ܠܥܘܠܐ܂ ܕܠܡܐ
ܢܥܘܩ ܐܘܪܚܟ܂ ܘܢܗܦܟܟ ܡܢ ܩܝܡܟ܂ * ܩܦܠܐܘܢ * ܝܒ *
1 * ܐܢ ܡܛܐܒ ܐܢܬ ܠܥܘܠܐ܂ ܠܐ ܗܘܐ ܥܒܕܬ ܡܕܡ܂ ܘܠܝܬ ܛܝܒܘܬܐ ܠܛܝܒܘܬܟ܂
2 3 * ܐܛܐܒ ܠܙܕܝܩܐ ܘܬܫܟܚ ܦܘܪܥܢܐ܂ ܘܐܢ ܠܐ ܡܢܗ܂ ܡܢ ܡܪܗ ܡܪܝܐ܂ * ܠܝܬ ܛܝܒܘܬܐ
4 ܠܡܢ ܕܡܝܩܪ ܠܥܘܠܐ܂ ܘܡܢ ܕܥܒܕ ܠܙܕܝܩܐ ܠܐ ܡܘܒܕ܂ * ܚܕ ܙܒܢ ܥܘܠܐ ܡܫܟܚ ܠܟ
5 ܒܙܒܢܐ ܕܐܘܠܨܢܟ܂ ܡܐܢܝ ܩܪܒܟ ܠܐ ܬܬܠ ܠܗ܂ ܕܠܡܐ ܒܗܘܢ ܢܬܟܬܫ ܥܡܟ܂ * ܘܐܦ
ܐܠܗܐ ܣܢܐ ܠܥܘܠܐ܂ ܘܥܒܕ ܬܒܥܬܐ ܒܪܘܫܥܐ܂ ܐܛܐܒ ܠܛܒܐ܂ ܘܟܠܝ ܡܢ ܥܘܠܐ܂
6 ܗܒ ܠܡܟܝܟܐ܂ ܘܟܠܝ ܡܢ ܡܪܚܐ܂ * ܠܐ ܢܬܢܟܠ ܪܚܡܐ ܒܛܘܒܘܗܝ܂ ܘܠܐ ܢܬܛܫܐ
7 ܒܒܝܫܬܗ ܣܢܐܐ܂ * ܒܛܘܒܘܗܝ ܓܝܪ ܕܓܒܪܐ܂ ܒܟܪܝܘܬܐ ܐܝܬܝܗܘܢ ܒܥܠܕܒܒܘܗܝ܂
8 9 ܘܒܒܝܫܬܗ ܡܬܦܪܫ ܪܚܡܐ܂ * ܠܐ ܬܗܝܡܢ ܠܣܢܐܐ ܠܥܠܡ܂ * ܡܛܠ ܕܐܝܟ
ܢܚܫܐ ܗܘ ܕܡܣܝܒ ܠܚܒܪܗ܂

Ut capta perdix in cavea cor fastuosi, & ut 31
speculator lapsum observans. Quàm multa
iniquorum scelera! Quemadmodum canis 32
quamcunque domum ingreditur & rapit, sic
iniquus quamcunque domum ingreditur &
perturbat bonáque in mala pervertit, & per
instrumenta concupiscentiæ præbet offendi-
culum. Exiguâ stupâ accenditur ignis: ita 33
scelerosus homo sanguinem velut aquam ef-
fundit. Malignum pertimesce, quoniam in- 34
dutus est puteis: (*altis machinationibus:*) ne
fortè maculam acquiras æternam. Scelerato 35
ne adhæreas, ne perturbet viam tuam, téque
à fœdere tuo pervertat.

CAP. XII.

Si flagitioso benefacias, nil quidem facis, 1
nec est beneficio tuo gratia. Benefac justo, & 2
præmium reportabis: si minùs ab ipso, *certè*
ab ejus Domino. Nulla est ei gratia, qui fla- 3
gitiosum afficit honore: at qui erga justum
id præstiterit, nil deperdet. Primâ aut alterâ 4
vice (*i. tandem aliquando*) te deprehendet
scelerosus tempore necessitatis tuæ. Armo-
rum tuorum instrumenta ne dederis ei, ne iis
contra te pugnet. Quin etiam Deus odit sce- 5
lerosum, & in impios infert ultionem. Bene-
ficia in probum exerce, sceleroso verò abne-
ga: miti largire, insolenti verò denega. Arte 6
non utitur amicus in prosperitatibus suis, nec
in adversitatibus latebit inimicus. Nam re- 7
bus hominis secundis, in tristitia versantur
inimici ejus; & rebus ejusdem adversis, dis-
tinguitur amicus. Ne unquam fidas inimi- 8
co: Quoniam similis est æri sibi contiguum 9
contaminanti.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

31 * كمثل الصنج في الرقص * كذلك قلب المسرف في الاثم * ومثل الامطار المرتفعة تكون السقطة *
32 ما اكثر ذنوب الفجرة * مثل الكلب الذي يختلس من كل بيت يدخله * كذلك الاثيم كل
33 بيت يدخله يردي اهله * ويبدل فرحهم بحزن * ويكدر على اهل الفرح ما هم فيه * من مشاقة
34 يسيرة تلتهب نار عظيمة * وكذلك المرء الفاجر يصب الدماء مثل الماء * احذر الشرير لان همه
35 في الشر وينجوا من آفات الدنيا * لا تصحب الفاسق فيعوج طريقك ويزيلك عن عهد ربك *
1 * الفصل الثاني عشر * ان صنعت المعروف الى الاثيم * فلا ترى انك صنعت شيا
2 3 وليس لمعروفك جزاء * احسن الى البار ليجزل ثوابك * لانه ان لم يكافيك هو جازاك ربه عنه * ليس
4 لمن صنع المعروف الى اشرار الناس حمد * ومن صنعه الى الاخيار لم يهلك جزاؤه * اذا
تمكن منك الشرير عند حاجتك انتقم منك ضعفين * ولا تمكنه من سلاحك لئلا يقاتلك
5 به * ان الله تعالى يبغض الخبثاء وينزل النكال بالاثمة * احسن الى الصالح وامنع الشرير
6 اعطي المتواضع وامنع المرح * لانه لا تدرك صديقه حيلة اذا راه * ولا يخفا عنه العدو بسو
8
9 كيده * لا تقترن بعدوك * لانه شبه النحاس الذي يصدي غيره *

Quale est sistrum in tripudio, tale cor 31
fastuosi in flagitio: & ut pluviæ altis-
simæ, talis erit ruina. Quàm multæ sunt 32
culpæ flagitiosorum! Qualis est canis qui
rapit è quavis domo quam ingreditur;
ita scelestus quamcunq; domum ingredia-
tur, domesticis nocet, eorumque gaudium
vertit in mœrorem, & jucundum eorum
statum in quo sunt, interpellat. Ex pauca 33
stupa magnus inflammatur ignis, eodemq;
modo flagitiosus homo sanguinem ceu a-
quam effundit. Cave à scelerato, quoniam 34
studium ejus circa scelus versatur & mun-
di infælicitates effugies. Ne familiari- 35
tatem contrahas cum flagitioso, ne viam
tuam detorqueat, téque à fœdere Domini
tui amoveat.

CAP. XII.

Si beneficium conferas in improbum, ni- 1
hil fecisse censeberis, nec erit beneficio tuo
merces. Benefac probo, ut largum sit præ- 2
mium tuum: nam etsi ipse tibi non retri-
buat, Dominus ejus pro ipso tibi rependet.
Nulla est conferenti beneficium in impro- 3
bos homines gloria: at qui in probos con-
tulerit illud, merces ejus minimè peribit.
Cùm te tenuerit improbus tempore egesta- 4
tis tuæ, duplicem à te repetet ultionem:
quare ne committas ei arma tua, ne iisdem
te impugnet. Deus quidem excelsus odit 5
nefarios, & sceleratis pœnam infligit.
Benefac probo, improbo denega: da hu-
mili, denega superbo. Non enim occupa- 6
bit ejus amicum dolus, cùm viderit eum;
nec latebit eum inimicus cum infensissi-
mo odio suo. Ne te adjunges inimico 8
tuo; Quia similis est æri quod aliud in- 9
ficit ærugine.

Versio VULG. LAT.

10 Non credas inimico tuo in æternum: sicut enim æramen-
11 tum, æruginat nequitia illius: Et si humiliatus vadat
12 curvus, adjice animum tuum, & custodi te ab illo. Non
statuas illum penes te, nec sedeat ad dexteram tuam, ne
fortè conversus in locum tuum, inquirat cathedram tu-
am: & in novissimo agnoscas verba mea, & in sermo-
13 nibus meis stimuleris. Quis miserebitur incantatori à
serpente percusso, & omnibus, qui appropiant bestiis?
& sic qui comitatur cum viro iniquo, & obvolutus est
14 in peccatis ejus. Unâ horâ tecum permanebit: si autem
15 declinaveris, non supportabit. In labiis suis indulcat
inimicus: & in corde suo insidiatur ut subvertat te in
16 foveam. In oculis suis lachrymatur inimicus: & si in-
17 venerit tempus, non satiabitur sanguine: Et si incur-
18 rerint tibi mala, invenies eum illic priorem. In ocu-
lis suis lachrymatur inimicus, & quasi adjuvans suffodi-
19 et plantas tuas. Caput suum movebit, & plaudet manu,
& multa susurrans commutabit vultum suum.

CAP. XIII.

1 Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea: & qui com-
2 municaverit superbo, induet superbiam. Pondus super se
tollet, qui honestiori se communicat. Et ditiori te ne so-
3 cius fueris. Quid communicabit cacabus ad ollam?
4 quando enim se colliserint, confringetur. Dives injustè egit,
& fremet: pauper autem læsus tacebit.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

10 † Μὴ πιστεύσῃς τῷ ἐχθρῷ σου εἰς τὸν αἰῶνα· † ὡς γὰρ ὁ χαλκὸς ἰοῦται,
11 οὕτως ἡ πονηρία αὐτοῦ. † Καὶ ἐὰν ταπεινωθῇ καὶ πορεύηται συγ-
κεκυφὼς, † ἐπίστησον (κ) τὴν ψυχήν σου καὶ φύλαξαι ἀπ' αὐτοῦ, † καὶ
ἔσῃ αὐτῷ ὡς ἐκμεμαχὼς ἔσοπτρον, † καὶ γνώσῃ ὅτι οὐκ εἰς τέλος
12 (λ) κατίωσε. † Μὴ στήσῃς αὐτὸν παρὰ (μ) σεαυτὸν, † μὴ (ν) ἀνα-
στρέψας σε στῇ ἐπὶ τὸν τόπον σου· † μὴ καθίσῃς αὐτὸν ἐκ δεξιῶν
σου, † μήποτε ζητήσῃ τὴν καθέδραν σου, † καὶ ἐπ' (ξ) ἐσχάτῳ ἐπιγνώσῃ
13 τοὺς λόγους μου, † καὶ ἐπὶ τῶν ῥημάτων μου κατανυγήσῃ. † Τίς ἐλεή-
σει ἐπαοιδὸν ὀφιόδηκτον, † καὶ πάντας τοὺς προσάγοντας θηρίοις;
† οὕτως τὸν προσπορευόμενον ἀνδρὶ ἁμαρτωλῷ † καὶ (ο) συμφυρό-
14 μενον ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ. † Ὥραν μετὰ σοῦ διαμενεῖ, † καὶ ἐὰν
15 ἐκκλίνῃς, οὐ μὴ καρτερήσῃ. † Καὶ ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ γλυκανεῖ
ὁ ἐχθρὸς, † καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ βουλεύσεται ἀνατρέψαι σε εἰς
16 βόθρον. † Ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ δακρύσει ὁ ἐχθρὸς, † καὶ ἐὰν εὕρῃ
17 καιρὸν, οὐκ ἐμπλησθήσεται ἀφ' αἵματος. † Κακὰ (π) ἂν ὑπαν-
18 τήσῃ σοι, εὑρήσεις αὐτὸν (ρ) ἐκεῖ πρότερόν σου, † Καὶ ὡς βοηθῶν
19 ὑποσχάσει πτέρναν σου. (σ) Κινήσει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, † καὶ ἐπικρο-
τήσει ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, † καὶ πολλὰ διαψιθυρίσει, καὶ ἀλλοιώσει τὸ
πρόσωπον αὐτοῦ. MS. A. (κ) τῇ ψυχῇ (λ) κατίωται.
(μ) σεαυτῷ, (ν) ἀναστρέψας (ξ) ἐσχάτων (ο) συμφερόμενον (π) ἐὰν
(ρ) πρότερον ἐκεῖ σου, (σ) Τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κινήσει,

ΚΕΦ. ιγ΄.

1 † Ὁ ἁπτόμενος πίσσης μολυνθήσεται, † καὶ ὁ κοινωνῶν ὑπερη-
2 φάνῳ ὁμοιωθήσεται αὐτῷ. † Βάρος ὑπὲρ σὲ μὴ ἄρῃς, † καὶ ἰσχυροτέρῳ
3 σου καὶ (α) πλουσιωτέρῳ μὴ κοινώνει. † Τί κοινωνήσει χύτρα πρὸς
4 λέβητα; † αὕτη προσκρούσει, καὶ αὕτη συντριβήσεται. † Πλούσιος
ἠδίκησε, καὶ αὐτὸς προσενεβριμήσατο· † πτωχὸς ἠδίκηται, καὶ αὐ-
τὸς προσδεηθήσεται. MS. A. (α) πλουσιοτέρῳ σου μὴ

Cum Translatione LATINA.

Non credas inimico tuo in æternum. Sicut enim 10
æramentum æruginat, sic nequitia illius. Et, si 11
humiliatus vadat curvus; adjice animum tuum,
& custodi te ab illo: & eris ei tanquam qui abs-
terseris speculum, & cognosces, quòd non in finem
deposuit æruginem. Non statuas illum penes te; 12
ne te subverso stet in loco tuo. Non facias eum
sedere ad dexteram tuam; ne fortè inquirat ca-
thedram tuam: & in novissimo cognoscas verba
mea, & in sermonibus meis stimuleris. Quis mi- 13
serebitur incantatori à serpente percusso, et omni-
bus, qui appropiant bestiis? Sic & qui comita-
tur cum viro peccatore, & convolvitur in pec-
catis illius. Unâ horâ permanebit tecum: si au- 14
tem declinaveris; non supportabit. Et in labiis 15
suis indulcabit inimicus, & in corde suo delibe-
rabit subvertere te in foveam. In oculis suis 16
lachrymabitur inimicus: & si invenerit tempus;
non satiabitur sanguine. Si incurrerint tibi ma- 17
la; invenies eum illic priorem te. Et quasi ad- 18
juvans, (d) subsecabit plantas tuas. Caput suum 19
movebit, & plaudet manibus suis, & multa su-
surrans commutabit vultum suum.

CAP. XIII.

Qui tetigerit picem; inquinabitur: & qui 1
communicaverit superbo; assimilabitur ei.
Pondus super te ne tollas: & fortiori te & diti- 2
ori ne socius fueris. Quid communicabit olla 3
ad lebetem? ipsa impinget, & ipsa conteretur.
Dives injustè egit, (a) & ipse fremuit: pauper 4
læsus est, & ipse orabit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

10 * ܐܦܢ ܡܫܬܥܒܕ ܠܟ ܘܡܬܟܟ ܩܕܡܝܟ ܒܡܣܟܢܘ. ܐܦ ܗܟܢ ܚܘܪ ܒܗ ܕܬܕܚܠ ܡܢܗ. ܘܗܘܝ ܠܗ
11 ܐܝܟ ܓܠܐ ܕܪܙܐ. ܘܠܐ ܢܫܟܚ ܠܡܚܒܠܘܬܟ. ܘܐܦ ܣܘܦܐ ܕܣܢܐܬܗ. * ܠܐ ܬܩܝܡܝܘܗܝ ܠܘܬܟ.
ܕܠܐ ܢܬܗܦܟ ܢܩܘܡ ܒܕܘܟܬܟ. ܠܐ ܬܘܬܒܝܘܗܝ ܥܠ ܝܡܝܢܟ. ܕܠܡܐ ܢܒܥܐ ܟܘܪܣܝܟ.
12 ܘܒܚܪܬܐ ܬܕܥ ܡܠܝ. ܘܒܡܐܡܪܝ ܬܬܕܡܪ. * ܡܢܘ ܓܝܪ ܢܚܘܣ ܥܠ ܐܫܘܦܐ ܕܢܟܬܗ ܚܘܝܐ.
ܘܥܠ ܐܢܫ ܕܩܪܒ ܠܚܝܘܬܐ ܒܪܝܬܐ. ܗܟܢܐ ܟܠ ܕܡܫܬܘܬܦ ܥܡ ܓܒܪܐ ܥܘܠܐ. ܠܐ ܢܥܒܪ
13 ܥܕܡܐ ܕܡܘܩܕ ܒܗ ܢܘܪܐ. * ܟܡܐ ܕܥܐܠ ܥܡܟ. ܠܐ ܡܬܓܠܐ ܠܟ. ܘܐܢ ܬܦܠ. ܠܐ ܬܫܟܚ ܠܡܩܡ
14 ܠܘܩܒܠܗ. * ܒܣܦܘܬܗ ܪܡܙ ܣܢܐܐ. ܘܒܠܒܗ ܡܬܪܥܐ ܪܥܝܢܐ ܥܡܝܩܐ. * ܐܦܢ ܡܢ
15 ܥܝܢܘܗܝ ܡܕܡܥ ܕܡܥܐ. ܐܢ ܢܫܟܚ ܠܗ ܐܬܪܐ. ܠܐ ܢܣܒܥ ܡܢ ܕܡܟ. ܐܢ ܒܝܫܬܐ ܬܓܕܫܟ.
16 ܬܫܟܚܝܘܗܝ ܬܡܢ ܐܝܟ ܓܒܪܐ ܡܥܕܪܢܐ. ܘܢܒܥܐ ܠܡܥܩܪܘ ܥܩܒܝܟ. * ܪܝܫܗ ܡܢܝܕ.
ܘܡܢܝܕ ܒܐܝܕܗ. ܘܡܣܓܐ ܡܠܚܫ. ܘܡܫܚܬ ܦܪܨܘܦܗ. * ܦܣܘܩܐ * ܝܓ *
1 * ܕܩܪܒ ܠܙܦܬܐ. ܕܒܩܐ ܒܐܝܕܘܗܝ. ܘܕܡܫܬܘܬܦ ܠܥܘܠܐ. ܠܒܫ ܡܢ ܐܘܪܚܬܗ.
2 * ܕܝܩܝܪ ܡܢܟ. ܠܐ ܬܫܩܘܠ. ܘܥܡ ܕܥܬܝܪ ܡܢܟ. ܠܐ ܬܫܬܘܬܦ. * ܡܢܐ ܡܫܬܘܬܦܐ ܩܕܪܐ
3 ܕܦܚܪܐ ܠܩܕܪܐ ܕܢܚܫܐ. ܕܢܦܠܐ ܥܠܝܗ ܘܬܒܪܐ ܠܗ. * ܐܘ ܡܢܐ ܢܫܬܘܬܦ ܥܬܝܪܐ ܠܡܣܟܢܐ.
4 ܥܬܝܪܐ ܥܘܠ. ܘܫܐܛ ܘܡܫܬܒܗܪ. ܘܡܣܟܢܐ ܚܛܐ. ܘܡܬܟܫܦ.

Etiamsi tibi pareat, & ante te demissus ince- 10
dat; adverte *tamen* animũ tuum, ut eum per-
timescas. Sis illi quasi secretum declarans, nec
te poterit depravare; imò finem odii ejus de-
prehendes. Hunc prope te ne statuas, ne con- 11
versus, in locum tuũ subeat. Eundem ne col-
loces ad dexterã tuã, ut ne ambiat sedem tu-
am, tandémq; verba mea sentias, & sermoné
meũ admireris. Quis quæso misereatur in- 12
cantatoris quem mordeat serpens, itidémque
ullius qui ad bestiam feram accedat? ita qui-
cunq; consortium habuerit cum viro scelesto,
non effugiet donec incendatur in eo ignis.
Quandiu tecum ingrediatur, non aperiet se 13
tibi: at si cecideris, viribus ejus *resistere* ne-
quaquam poteris. Labiis suis annuit inimi- 14
cus; corde autem suo cogitationem profun-
dam machinatur. Etiamsi lachrymas demit- 15
tat ex oculis suis, si occasionem sibi nanciscа-
tur, haud satiabitur sanguine tuo. Si tibi ma-
lum acciderit, reperies eum ibi prætextu viri
opitulantis; at calces tuos evellere studebit.
Caput suum motabit, signa manu suâ edet, 16
multùm susurrabit, faciémq; suã deturpabit.

CAP. XIII.

Qui contrectat picem, hærebit manibus 1
ejus: & qui habet cum sceleroso commer-
cium, induet vias (*mores*) ejus. Quod gra- 2
vius te est, ne expetas: & cum ditiore te ne
cõmunices. Quid communicet olla testacea 3
cum lebete æneo, in quam *si* impegerit, con-
fringat? Aut quid communicet dives cum 4
paupere? dives enim peccat, & nihili pendit:
pauper autem peccat, ac preces fundit.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

10 * وَإِنْ كَانَ خَاضِعًا مُتَوَاضِعًا احذر أشدَّ الحذر * كن كأنك تظهر له سرك * لتنجوا من شره
11 ومكره * وستعرف آخر حقده * ولا تدنيه منك * لئلا يرمي بك ويطلب مقامك * لا تجلسه
12 عن يمينك * لئلا يطلب منبرك * وبعد ذلك تذكر كلامي وتعجب من قولي * من يرحم
حاوي تلدغه حية * وكذلك من دني الي السبع المفترس * وعلى هذه الحال من خالط الفاجر
13 لا يفارقه حتى يلهبه بالنار * ما دام يداخلك ويخالطك فلا يستبين لك سره * وإن زلت
14 رجلك لم تقوا عليه * العدو تبدي شفتاه الود * ويفكر قلبه فكر سوء * وإن دمعت عيناه
15 فلو وجد له حيلة لم يشبع من دمك * وإن أدركك سوء تراه مغموما * ثم يعين عليك
16 كالرجل الختال * ويحرص على استيصال ساقيك * ويهز براسه ويحرك ويشير بيديه * ويكثر
السر ويعبس بكل وجهه *

* الفصل الثالث عشر *

1 * من دنى من القير لصق به * ومن عاشر الفاجر تعلم طرقه * لا تطلب ما يعسر عليك *
2
3 ولا تخالط من هو أغنا منك * لماذا تشارك بين قدر فخار مع مرجل نحاس الذي إذا
4 صدمها فتتها * أو ماذا يخالط المسكين الغني * لأن الغني يذنب ويتوانى عن ذنبه
لكثرة أشغاله * والخاطي الفقير يتضرع ويرجع عن خطاياه *

Etiamsi humilis ac demissus fuerit, ca- 10
ve ab illo summâ cautelâ. Esto quasi re-
velans ei arcanum tuum, ut nequitiam
& machinationẽ ejus effugias: et finem
odii ejus cognosces. Ne tibi adsciscas eũ 11
propiùs, ne te dejecto locum tuum petat.
Ne sedere facias eum ad dexterã tuam,
ne quærat sedem tuam, ac tum recorderis
verborum meorũ, & dicta mea mireris.
Quis misereatur incantatoris quẽ mor- 12
deat coluber, pariterque ejus qui ad bel-
luam rapacem accedat? eodem modo qui
cum impio versatur, non separabitur ab
eo donec eum igne succendat. Quandiu 13
tecum ingredietur ac versabitur, non ap-
parebit tibi secretum ejus: sed si labatur
pes tuus, non valebis in eum. Inimici la- 14
bia promunt amorẽ, at cor ejus cogitatio-
nem perniciosam meditatur. Quamvis 15
lachrymentur oculi ejus, tamen si occasi-
onem sibi reperiat, non satiabitur sangui-
ne tuo. Et si tibi contingat adversitas,
tristem videbis illũ; tum verò opem con-
tra te feret, ut vir insidiator, & crura
tua extirpare conabitur. Movebit caput 16
suum, & gestus ac signa edet suis mani-
bus; multiplicabit malum, totóque vultu
dolorem præferet.

CAP. XIII.

Qui tetigerit picem, hæc inhærebit 1
illi: & qui cum flagitioso versatur, vias
ejus edisect, Ne petas quod tibi est ar- 2
duum, & ne commercium habeas cum eo
qui te ditior est. Quare concordiã ponas 3
inter ollam testaceam et cacabũ æneum,
qui si impegerit eum, comminuet illam?
Aut qua in re commercium habeat pau- 4
per cum divite? dives enim delinquens
culpã suam negligit ob multitudinem oc-
cupationũ suarum: peccator autem pauper
deprecatur, et à peccatis suis revertitur.

Versio VULG. LAT.

5 Si largitus fueris, assumet te: & si non habueris, derelin-
6 quet te. Si habes, convivet tecum, & evacuabit te, & ipse
7 non dolebit super te. Si necessarius illi fueris, supplanta-
bit te, & subridens spem dabit, narrans tibi bona, & di-
8 cet; Quid opus est tibi? Et confundet te in cibis suis,
donec te exinaniat bis, & ter: & in novissimo deridebit
te: & posteà videns derelinquet te, & caput suum movebit
9 ad te. Humiliare Deo, & expecta manus ejus. Attende ne
10 seductus in stultitiam humilieris. Noli esse humilis in sa-
11 pientia tua, ne humiliatus in stultitiam seducaris. Advo-
12 catus à potentiore discede: ex hoc enim magìs te advoca-
13 bit. Ne improbus sis, ne impingaris: & ne longè sis ab eo,
14 ne eas in oblivionem. Ne retineas ex æquo loqui cum illo:
nec credas multis verbis illius: ex multa enim loquela ten-
tabit te, & subridens interrogabit te de absconditis tuis.
15 Immitis animus illius conservabit verba tua: & non parcet
16 de malitia, & de vinculis. Cave tibi, & attende diligen-
ter auditui tuo: quoniam cum subversione tua ambulas.
17 Audiens verò illa quasi in somnis vide, & vigilabis. Omni
18 vitâ tuâ dilige Deum, & invoca illum in salute tua. Omne
19 animal diligit simile sibi: sic & omnis homo proximum sibi.
20 Omnis caro ad similem sibi conjungetur, & omnis homo si-
21 mili sui sociabitur. Si communicabit lupus agno aliquan-
22 do, sic peccator justo. Quæ communicatio sancto homini
23 ad canem? aut quæ pars diviti ad pauperem? Venatio leo-
nis, onager in eremo: sic & pascua divitum sunt pauperes.
24 Et sicut abominatio est superbo humilitas: sic & execratio
divitis pauper.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

5 † Ἐὰν χρησιμεύσῃς, ἐργᾶται ἐν σοί· καὶ ἐὰν ὑστερήσῃς, καταλείψει σε.
6 † Ἐὰν ἔχῃς, συμβιώσεταί σοι, † καὶ ἀποκενώσει σε, καὶ αὐτὸς οὐ
7 πονέσει. † Χρείαν ἔσχηκε σου, καὶ ἀποπλανήσει σε, † καὶ προσγελά-
σεταί σοι, καὶ δώσει σοι (β) ἐλπίδα· † λαλήσει σοι † καλὰ, καὶ (γ) ἐρεῖ,
8 Τίς ἡ χρεία σου; † Καὶ αἰσχυνεῖ σε ἐν τοῖς βρώμασιν αὐτοῦ, † ἕως
οὗ (δ) ἀποκενώσῃ σε δὶς ἢ τρὶς, † καὶ ἐπ' ἐσχάτῳ καταμωκήσεταί σου·
† μετὰ ταῦτα ὄψεταί σε, καὶ καταλείψει σε, † καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ
10 κινήσει ἐπὶ σοί. † Πρόσεχε μὴ ἀποπλανηθῇς, † καὶ μὴ ταπεινω-
12 θῇς ἐν εὐφροσύνῃ σου. † Προσκαλεσαμένου σε δυνάστου, ὑποχωρῶν
13 γίνου, † καὶ τόσῳ (δ) μᾶλλον προσκαλέσεταί σε. † Μὴ ἔμπιπτε
(ε) ἵνα μὴ ἀπωσθῇς, † καὶ μὴ μακρὰν ἀφίστω ἵνα μὴ ἐπιλησθῇς.
14 † Μὴ ἔπεχε ἰσηγορεῖσθαι μετ' αὐτοῦ, † καὶ μὴ πίστευε τοῖς πλείοσι
λόγοις αὐτοῦ· † ἐκ πολλῆς γὰρ λαλιᾶς πειράσει σε, καὶ ὡς προσ-
15 γελῶν (ζ) ἐξετάσει. † Ἀνελεήμων ὁ μὴ συντηρῶν λόγους, καὶ οὐ μὴ φεί-
16 σηται περὶ κακώσεως καὶ δεσμῶν. † Συντήρησον καὶ πρόσεχε σφοδρῶς,
19 ὅτι μετὰ τῆς πτώσεώς σου περιπατεῖς. † Πᾶν ζῶον ἀγαπᾷ τὸ ὅμοιον
20 αὐτοῦ, † καὶ πᾶς ἄνθρωπος τὸν πλησίον αὐτοῦ. † Πᾶσα σὰρξ κατὰ
21 γένος συνάγεται, † καὶ τῷ ὁμοίῳ αὐτοῦ προσκολληθήσεται ἀνήρ. † Τί κοι-
22 νωνήσει λύκος ἀμνῷ; † οὕτως ἁμαρτωλὸς πρὸς εὐσεβῆ. † Τίς
εἰρήνη ὑαίνῃ πρὸς κύνα; † καὶ τίς εἰρήνη πλουσίῳ πρὸς πένητα;
23 † Κυνήγια λεόντων ὄναγροι ἐν ἐρήμῳ, † οὕτως νομαὶ πλουσίων
24 πτωχοί. † Βδέλυγμα ὑπερηφάνῳ (η) ταπεινότης, † οὕτως βδέλυγμα
πλουσίῳ πτωχός.

MS.A. (β) ἐλπίδαν· (γ) ἐρεῖς, Τίς (δ) ἀποκενώσει (δ) μᾶλλόν σε προσκαλέσηται. (ε)* μὴ ἀπωσθῇς, (ζ) ἐξελάσει σε. (η) ταπείνωσις,

Cum Translatione LATINA.

Si utilitatem apportes; operatur in te: &, si tibi 5
defuerit; derelinquet te. Si habes; convivet 6
tecum, & evacuabit te, & ipse non dolebit.
Si necessarius illi fueris; & supplantabit te, & 7
subridens tibi spem tibi dabit. Loquetur tibi bo-
na, & dicet; Quid opus est tibi? Et confundet 8
te in cibis suis; donec exinaniat te bis, & ter:
& in novissimo deridebit te. Posteà videbit te,
& derelinquet te, & caput suum movebit su-
per te. Attende, ne (b) seducaris, & ne hu- 10
milieris in lætitia tua. Advocatus à potente, 12
discede: & tantò magìs te advocabit.
(c) Non intrudas te; ne expellaris: & ne 13
longè distes, ne eas in oblivionem. Ne (d) re- 14
tineas colloqui cum illo, nec credas multis ver-
bis illius. Ex multa enim loquela tentabit te,
& tanquam arridens (e) interrogabit. (f) Im- 15
mitis, qui non conservat verba, & non parcet
de (g) malitia, & de vinculis. Cave tibi, & 16
attende (h) diligenter; quoniam cum subversione
tua (i) ambulas. Omne animal diligit simile 19
sibi, & omnis homo proximum sibi. Omnis caro
secundùm genus conjungitur: & homo simili sibi 20
sociabitur. Quid communicabit lupus agno? 21
sic peccator erga pium. Quæ pax hyænæ ad 22
canem? & quæ pax diviti ad pauperem? Vena- 23
tio leonum, onagri in eremo: sic pascua divitum
sunt pauperes. Abominatio superbo humilitas: 24
sic execratio diviti pauper.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

5 6 * ܐܢ ܬܗܘܐ ܥܬܝܪ ܢܬܚܫܚ ܒܟ. ܘܐܢ ܬܬܡܣܟܢ ܢܫܒܩܟ. * ܐܢ ܐܝܬ ܠܟ. ܢܦܝܣ ܒܡܠܘܗܝ
7 ܠܟ. ܘܢܣܪܩܟ. ܘܗܘ ܠܐ ܚܐܫ. * ܥܕܡܐ ܕܥܒܕ ܨܒܝܢܗ ܠܘܬܟ. ܢܬܚܙܐ ܠܟ ܕܥܒܕ ܠܟ
8 ܨܒܝܢܟ. ܘܢܛܥܝܟ. ܘܓܒܪܐ ܥܬܝܪܐ ܢܩܪܝܟ. * ܘܢܒܗܬܟ ܒܡܘܟܠܘܗܝ. ܥܕܡܐ ܕܢܥܒܕ
ܨܒܝܢܗ ܒܟ. ܙܒܢܐ ܘܬܪܬܝܢ. ܢܬܚܫܚ ܠܟ. ܘܗܝܕܝܢ ܢܚܙܝܟ. ܘܢܬܛܫܐ ܡܢܟ. ܘܢܢܝܕ
9 10 ܪܫܗ ܠܩܘܒܠܟ. * ܐܙܕܗܪ ܠܐ ܬܬܫܠܡ ܒܐܝܕܘܗܝ. * ܘܠܐ ܬܛܥܐ ܒܚܣܝܪܘܬ ܡܕܥܗ. * ܢܬܩܪܒ
11 12 ܠܟ ܥܬܝܪܐ. ܪܚܩ ܡܢܗ. ܘܗܘ ܢܬܩܪܒ ܠܟ. ܘܡܬܩܪܒ ܗܘ ܠܘܬܟ. * ܠܐ ܬܬܩܪܒ. ܕܠܐ ܬܬܕܚܐ.
13 ܘܠܐ ܬܬܪܚܩ. ܕܠܐ ܬܬܣܢܐ. * ܠܐ ܬܬܡܪܚ ܠܡܡܠܠܘ ܥܡܗ. ܘܠܐ ܬܗܝܡܢ ܠܣܘܓܐ
ܕܫܘܥܝܘܗܝ. ܡܛܠ ܕܣܘܓܐ ܕܫܘܥܝܘܗܝ ܢܣܝܘܢܐ. ܘܡܠܐܐ ܠܟ. ܥܕܡܐ ܕܢܕܥ ܚܪܬܟ.
14 15 * ܘܠܐ ܡܪܚܡ ܡܬܒܥ ܦܘܪܥܢܐ. ܘܠܐ ܚܐܣ ܥܠ ܢܦܫܬܐ ܕܣܓܝܐܐ. * ܐܙܕܗܪ. ܘܗܘܝܬ
18 ܙܗܝܪ. ܕܥܡ ܚܛܘܦܐ ܐܢܬ ܡܗܠܟ. * ܟܠ ܒܣܪ. ܪܚܡ ܕܡܘܬܗ. ܘܒܪ ܐܢܫܐ. ܕܐܟܘܬܗ
19 ܗܘ. * ܟܠ ܒܣܪ ܡܩܒܠ. ܠܕܡܘܬܗ. ܢܩܦ ܒܪ ܐܢܫܐ.
20 21 * ܡܢܐ ܫܘܬܦܘܬܐ ܐܝܬ ܠܕܐܒܐ. ܥܡ ܐܡܪܐ. ܗܟܢܐ ܐܝܬ ܠܥܘܠܐ ܥܡ
22 ܙܕܝܩܐ. * ܐܝܟܢܐ ܫܠܡܐ ܥܠܕܐ ܥܡ ܟܠܒܐ. ܐܘ ܐܝܟܢܐ ܢܫܠܡ ܥܬܝܪܐ ܥܡ ܡܣܟܢܐ.
24 ܣܝܒܪܬܗ ܕܐܪܝܐ. ܥܪܕܐ ܕܒܡܕܒܪܐ. ܗܟܢܐ ܡܪܥܝܬܗ ܕܥܬܝܪܐ ܡܣܟܢܐ. * ܥܬܝܪܐ ܕܢܦܠ ܡܬܕܚܐ ܠܒܝܫܬܐ. ܘܡܣܟܢܐ
ܕܢܦܠ ܡܬܕܚܐ ܡܢ ܒܝܫ ܠܒܝܫ.

Si prosper fueris, te utetur: quòd si pauper 5
evadas, te deseret. Si quid habeas, blandis 6
prosequetur sermonibus: evacuabit te, &
ipse nil patietur. Dum suam apud te volun- 7
tatem exequetur, voluntati tuæ obsequi tibi
videbitur: decipiet te, & virum generosum
te vocabit: Pudore te afficiet suis artibus, 8
donec suam peragat in te voluntatem. Unâ
aut alterâ vice prævalebit tibi, ac tunc te
conspicatus, à te delitescet, & caput suum
adversùm te motabit. Cave ne tradaris in 9
manus ejus: Néve defectu mentis ejus deci- 10
piaris. Accedit ad te dives, recede ab illo, 11
& ipse ad te semper accedet. Ne accedas, ut 12
ne repellaris: & ne recedas, ne odio habe-
aris. Ne sis audax ad colloquendum cum 13
eo, & multitudini confabulationum ejus ne
credas: quoniam multitudo confabulatio-
num ejus sunt tentationes; teque fatigabit,
donec postrema tua cognoscat. Pœnas in- 14
clementer exigit, nec parcit animabus mul-
torum. Attende & esto cautus, quoniam 15
cum raptoribus ambulas. Omnis caro amat 18
speciem suam, & homo qui similis est sibi.
Omnem quidem carnem admittit, sed spe- 19
ciei suæ ipse adjungit homo. Quodnam 20
est lupo cum agno commercium? Eadem
est ratio iniqui ad virum justum. Quomo- 21
do consentiat hyæna cum cane? aut quo-
modo consentiat dives cum paupere? Esca 22
leonis sunt onagri qui sunt in deserto, ita
pascua divitis sunt pauperes. Dives col- 24
lapsus propellitur ad malum, pauper autem
collapsus pellitur ex malo in pejus.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

5 6 * الغني ان كنت غنيا جلدا استعبدك * وان عجزت رفضك وتبرأ منك * ان كنت متعبسا
7 الطفك بكلامه * حتى ينفذ ما بين يديك وتبقا مقصيا * حتى يتم فيك هواه يريك انه
8 ياتي لشانك * ويخدعك ويدعوك رجلا مفلحا * ويلزمك الارض بادنى الاطعمة * حتى ينال
منك ما يريد * يريك مرة ومرتين انه شديد الاعجاب بك * وبعد ذلك يهز عليك براسه *
9 10 11 * اياك ان تمكنه من نفسك * ولا يطغيك حيلة باربه * ان اداناك الغني فلا تبرح عنه * وليكن
12 هو في كل حين الذي يقربك * لا تدنوا منه كثيرا لئلا يتباعد * ولا تبرح جدا لئلا
13 يمقتك * لا تكون جريا على محادثته * ولا تطمع بكثرة مواعيده * لان عامة كلامه بلاء *
14 ويخلبك حتى يعرف اخر امرك * ثم ينتقم منك بلا رحمة * ولا يشفق على انفس كثيرين *
15 18 * واحذر وانتبه وكن متحفظا * فان معاملتك مع الخطفة * كل ذي لحم يحب جوهره * والانسان
19 20 نظيره * وكل ذي لحم بجنسه * والانسان ينتهي الى اصله * لماذا يشارك الذيب الحمل الا ليهلكه *
21 وكذلك الاثيم للابرار * لماذا يعاشر الكلب للضبع * ولماذا يعاشر الغني للفقير *
22 24 * انما طعام الليث وحوش البر * كذلك مرعى الغني المساكين * يسقط الغني فيحل
به الشر * والمسكين يسقط فيحل به الشر على ما به من الشر *

Dives, si locuples ac potens fueris, servi- 5
tio tuo utetur: verùm si enervêris, reji-
ciet te, seséque à te abalienabit. Si fue- 6
ris mæstus, demulcebit te sermonibus suis,
donec absumat quicquid præ manibus
habueris, maneásque vacuus. Ut suam 7
in te compleat voluntatem, simulabit tibi
se tuî causâ venire; decipiétque te, &
virum fælicem te vocabit, Téque ad com- 8
pensationem adiget vilissimis cibis donec
obtineat à te quod cupit. Finget tibi se-
mel atque iterum summâ te esse apud eum
in admiratione, deindè verò caput suum
adversùs te movebit. Cave ne potestatem 9
illi tribuas in teipsum: Neque te fallat 10
astus ejus cum sagacitate. Si accesserit 11
ad te dives, ne refugias ab eo: sit autem
semper ipse qui ad te accedat. Ne multùm 12
accedas ad eum, ne ipse recedat: nec ni-
miùm refugias, ne odio te prosequatur.
Ne sis ambitiosus colloquii ejus, nec ni- 13
miùm fidas multitudini promissorum
ejus: quoniam universi sermones ejus sunt
tentatio: teque mulcebit, donec ultimas
res tuas cognoscat: Ac tum immitem à te 14
sumet vindictam, nec multis parcet ani-
mabus. Cave igitur, cohibe te, sisque con- 15
sideratus: quia cũ rapacibus rem habes.
Quodvis carne præditum diligit substan- 18
tiam suam, & homo sibi similem. Rur- 19
sus, omne carneum suo cum genere con-
sentit, & homo tandem recurrit ad origi-
nem suam. Quorsum habet commercium 20
lupus cum agno, nisi ut perimat eum? hoc
pacto scelerosus cum justis. Quorsum 21
versetur canis cum lacerto? & quorsum
versetur dives cum paupere? Equidem 22
cibus leonis sunt belluæ sylvestres, itidem
pascua divitis sunt pauperes. Divitem 24
cadentem malum invadit, pauperem ve-
rò cadentem malum invadit super malum
in quo jam versatur.

Verſio VULG. LAT.

25 Dives commotus confirmatur ab amicis ſuis: humilis
26 autem cùm ceciderit, expelletur & à notis. Diviti de-
cepto multi recuperatores: locutus eſt ſuperba, & juſtifi-
27 caverunt illum. Humilis deceptus eſt, inſuper & arguitur:
28 locutus eſt ſenſatè, & non eſt datus ei locus. Dives locutus
eſt, & omnes tacuerunt, & verbum illius uſque ad nubes
29 perducent. Pauper locutus eſt, & dicunt; Quis eſt hic? &
30 ſi offenderit, ſubvertent illum. Bona eſt ſubſtantia, cui non
eſt peccatum in conſcientia: & nequiſſima paupertas in ore
31 impii. Cor hominis immutat faciem illius, ſive in bona,
32 ſive in mala. Veſtigium cordis boni, & faciem bonam dif-
ficilè invenies, & cum labore.

CAP. XIV.

1 BEatus vir, qui non eſt lapſus verbo ex ore ſuo, & non eſt
2 ſtimulatus in juſtitia delicti. Fœlix, qui non habuit animi
3 ſui triſtitiam, & non excidit à ſpe ſua. Viro cupido & te-
naci ſine ratione eſt ſubſtantia, & homini livido ad quid au-
4 rum? Qui acervat ex animo ſuo injuſtè, aliis congregat, &
5 in bonis illius alius luxuriabitur. Qui ſibi nequam eſt,
6 cui alii bonus erit? & non jucundabitur in bonis ſuis. Qui
ſibi invidet, nihil eſt illo nequius, & hæc redditio eſt mali-
7 tiæ illius: Et ſi benè fecerit, ignoranter, & non volens fa-
8 cit: & in noviſſimo manifeſtat malitiam ſuam. Nequam eſt
oculus lividi: & avertens faciem ſuam, & deſpiciens ani-
9 mam ſuam. Inſatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis:
non ſatiabitur donec conſumat arefaciens animam ſuam.

Verſio GRÆCA LXX. Interp.

25 † Πλούσιος σαλευόμενος στηρίζεται ὑπὸ φίλων, † ταπεινὸς δὲ πεσὼν
26 προσαπωθεῖται ὑπὸ φίλων. † Πλουσίου σφαλέντος πολλοὶ ἀντιλή-
27 πτορες, † ἐλάλησεν ἀπόρρητα, καὶ ἐδικαίωσαν αὐτόν· † Ταπεινὸς (*) ἔσ-
φαλε, καὶ προσεπετίμησαν αὐτῷ, † ἐφθέγξατο σύνεσιν, καὶ οὐκ ἐδόθη
28 αὐτῷ τόπος. † Πλούσιος ἐλάλησε, καὶ πάντες ἐσίγησαν, † καὶ τὸν λό-
29 γον αὐτοῦ ἀνύψωσαν ἕως τῶν νεφελῶν· † Πτωχὸς ἐλάλησε, καὶ εἶπαν,
30 Τίς οὗτος; † κἂν προσκόψῃ, (θ) προσανατρέψουσιν αὐτόν. † (ι) Ἀγαθὸς
ὁ πλοῦτος ᾧ μή ἐστιν ἁμαρτία, † καὶ πονηρὰ ἡ πτωχεία ἐν (κ) στόμα-
31 τι ἀσεβοῦς. † Καρδία ἀνθρώπου ἀλλοιοῖ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, (λ) ἐὰν
32 εἰς ἀγαθὰ ἐάν τε εἰς κακά. † Ἴχνος καρδίας ἐν ἀγαθοῖς πρόσω-
πον ἱλαρόν, † καὶ εὕρεσις παραβολῶν διαλογισμοὶ μετὰ (μ) κόπου.
MS.A. (*) ἐσφάλη (θ) προσαναβλέπουσιν (ι) Ἀγαθός ἐστιν ὁ (κ) στόματι (λ) ἐάν τε εἰς (μ) κόπων.

ΚΕΦ. ιδ'.

1 † ΜΑκάριος ἀνὴρ ὃς οὐκ ὠλίσθησεν ἐν (α) στόματι αὐτοῦ, † καὶ οὐ
2 κατενύγη ἐν λύπῃ (β) ἁμαρτίας. † Μακάριος (γ) οὗ οὐ κατέγνω ἡ
3 ψυχὴ αὐτοῦ, † καὶ ὃς οὐκ ἔπεσεν ἀπὸ τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ. † Ἀνδρὶ μι-
κρολόγῳ οὐ καλὸς ὁ πλοῦτος, † καὶ ἀνθρώπῳ βασκάνῳ ἱνατί χρή-
4 ματα; † Ὁ συνάγων ἀπὸ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ συνάγει ἄλλοις, † καὶ ἐν
5 τοῖς ἀγαθοῖς αὐτοῦ τρυφήσουσιν ἕτεροι. † Ὁ πονηρὸς ἑαυτῷ, τίνι
ἀγαθὸς ἔσται; † καὶ οὐ μὴ εὐφρανθήσεται ἐν τοῖς χρήμασιν αὐτοῦ.
6 † Τοῦ (δ) βασκαίνοντος ἑαυτὸν οὐκ ἔστι πονηρότερος, † καὶ τοῦτο ἀν-
7 ταπόδομα τῆς κακίας αὐτοῦ. † Κἂν εὐποιῇ, ἐν λήθῃ ποιεῖ, † καὶ ἐπ'
8 ἐσχάτων ἐκφαίνει τὴν κακίαν αὐτοῦ. † Πονηρὸς ὁ βασκαίνων (ε) ὀφ-
9 θαλμῷ, † ἀποστρέφων πρόσωπον καὶ ὑπερορῶν ψυχάς. † Πλεονέκτου
(ζ) ὀφθαλμὸς οὐκ ἐμπίπλαται (η) μερίδι, † καὶ ἀδικία πονηρὰ ἀναξη-
ραίνει ψυχήν. MS.A. (α) τῷ στόματι (β) ἁμαρτιῶν. (γ) ἀνὴρ οὗ (δ) βασκαίνοντος (ε) ὀφθαλμὸν ἑαυτοῦ, (ζ) δὲ ὀφθαλμὸς (η) μερίδα,

Cum Tranſlatione LATINA.

Dives commotus confirmatur ab amicis: humilis autem cùm ceciderit, expellitur ab amicis. Divite lapſo multi recuperatores: locutus eſt non dicenda, & juſtificaverunt illum. Humilis lapſus eſt: & inſuper arguitur: locutus eſt ſenſate, & non eſt datus ei locus. Dives locutus eſt, & omnes tacuerunt: & verbum ejus uſque ad nubes exaltaverunt. Pauper locutus eſt, & dicunt; Quis eſt hic? &, ſi offenderit, ſubvertunt illum. Bona eſt ſubſtantia, cui non eſt peccatum: & nequiſſima paupertas in (k) ore impii. Cor hominis immutat faciem illius, ſive in bona, ſive in (l) mala. Veſtigium cordis in bonis facies hilaris: & inventio parabolarum, (m) cogitationes cum labore.

CAP. XIV.

BEatus vir, qui non eſt lapſus in ore ſuo, & non eſt ſtimulatus in triſtitia delicti. Beatus, quem non condemnavit animus ſuus, & qui non excidit à ſpe ſua. Viro minutè rationes ſubducenti non eſt pulchra ſubſtantia: & homini livido ad quid pecuniæ? Qui acervat ex animo ſua; aliis congregat: & in bonis illius alii luxuriabuntur. Qui ſibi nequam eſt; cui bonus erit? & (a) non jocundabitur in pecuniis ſuis. Qui ſibi invidet, nihil eſt illo nequius: & hoc eſt redditio malitiæ illius. Et, ſi benè faciat; (b) in oblivione facit: & in noviſſimis manifeſtat malitiam ſuam. Nequam eſt invidens oculo: avertens faciem, & deſpiciens animas. Cupidi oculus non ſatiatur (c) parte: & injuſtitia mala (d) arefacit animam.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

25 * ܥܬܝܪܐ ܡܡܠܠ ܘܣܓܝܐܝܢ ܡܥܕܪܢܘܗܝ. ܘܡܠܘܗܝ ܣܢܝܐܬܐ ܡܫܦܪܝܢ. * ܡܣܟܢܐ
26 ܡܡܠܠ ܘܐܡܪܝܢ ܠܗ ܗܘܐ. ܘܐܢ ܐܡܪ ܫܦܝܪܬܐ. ܠܐ ܝܗܒܝܢ ܠܗ ܐܬܪܐ. * ܥܬܝܪܐ ܡܡܠܠ
27 ܘܟܠܗܘܢ ܫܬܩܝܢ. ܘܡܣܬܥܕܪܢܘܗܝ ܥܕܡܐ ܠܥܢܢܐ ܡܥܠܝܢ ܠܗ. * ܡܣܟܢܐ ܡܡܠܠ
28 ܘܐܡܪܝܢ. ܡܢܘ ܐܡܪ. ܘܐܢ ܢܬܬܩܠ ܢܗܦܟܘܢܝܗܝ. * ܛܒ ܥܘܬܪܐ ܕܠܐ ܚܛܗܐ. ܘܒܝܫܐ ܡܣܟܢܘܬܐ
29 ܕܥܡ ܚܛܗܐ. * ܠܒܗ ܕܒܪܢܫܐ ܡܫܢܐ ܐܦܘܗܝ. ܐܢ ܠܛܒܬܐ ܘܐܢ ܠܒܝܫܬܐ.
30 * ܥܩܒܬܗ ܕܠܒܐ ܛܒܐ ܐܦܐ ܢܗܝܪܐ. ܘܣܘܓܐܐ ܕܫܘܥܝܬܐ ܡܚܫܒܬܐ ܕܥܘܠܐ.
31

* ܩܦܠܐܘܢ * ܝܕ *

1 * ܛܘܒܘܗܝ ܠܓܒܪܐ ܕܠܐ ܦܬܟܪܗ ܦܘܡܗ. ܘܠܐ ܐܬܟܣܝ ܕܝܢܐ ܡܢ ܥܝܢܘܗܝ. * ܛܘܒܘܗܝ
2 ܠܓܒܪܐ ܕܠܐ ܫܛܬܗ ܢܦܫܗ. ܘܠܐ ܒܛܠܘ ܟܠܗܘܢ ܥܒܕܘܗܝ. * ܠܠܒܐ ܙܥܘܪܐ ܠܐ ܝܐܐ
3 ܥܘܬܪܐ. ܘܠܓܒܪܐ ܕܒܝܫܐ ܥܝܢܗ ܠܐ ܝܐܐ ܡܡܘܢܐ. * ܕܟܠܐ ܡܢ ܢܦܫܗ. ܡܟܢܫ ܠܐܚܪܢܐ.
4 ܘܒܛܒܬܗ ܢܣܒܐ ܢܘܟܪܝܐ. * ܕܒܝܫ ܠܢܦܫܗ. ܠܡܢ ܢܛܐܒ. ܘܠܐ ܢܣܒܐ ܒܛܒܬܗ. * ܕܒܝܫ
5 ܠܢܦܫܗ. ܠܝܬ ܕܒܝܫ ܡܢܗ. ܘܗܘ ܡܩܒܠ ܦܘܪܥܢܐ ܒܝܫܐ. * ܘܐܢ ܛܒ
6 ܥܒܕ. ܒܛܥܝܘ ܗܘ ܥܒܕ. ܘܒܚܪܬܗ ܢܣܒܐ ܒܝܫܬܗ. * ܒܥܝܢܘܗܝ ܕܣܟܠܐ
7 ܙܥܘܪܐ ܗܝ ܡܢܬܗ. ܘܡܢ ܕܢܣܒ ܕܚܒܪܗ. ܡܘܒܕ ܢܦܫܗ.
9

* Diviti loquenti multi ſunt adjutores, qui ſermones ejus etiam turpes pulchros aſſerunt. Pauperi loquenti dicunt, Ohe: & ſi optima dicat, non dant ei locum. Divite loquente omnes auſcultant, & fautores ejus ad nubes uſque evehunt illum. Paupere loquente dicunt, Quid ait? & ſi impingat, evertent eum. Bonæ ſunt divitiæ criminum expertes, & mala eſt paupertas annexa peccatis. Cor hominis immutat vultum ipſius, ſive ad bonum, ſive ad malum. Veſtigia boni cordis vultus eſt hilaris, & multitudo narrationum cogitationes ſceleſtorum.

CAP. XIV.

BEatus vir quem non perturbat os ſuum, & cujus oculis non eſt occultatum judicium. Fœlix vir quem propria non contempſit anima, & cujus opera omnia non fuerunt irrita. Cordi puſillo non conveniunt divitiæ, & virum cujus nequam eſt oculus non decet mammona. Qui ſibimet ſubtrahit, colligit aliis, & bonis ipſius fruetur extraneus. Qui ſibi malignus eſt, cuinam benefaciet? nec iſte bonis ſuis fruetur. Eo qui ſibi malignus eſt, nihil eſt pejus; idémque retributionem malam conſequetur. Quòd ſi caſu benefecerit, imprudens ac per errorem facit, & *hic* in fine ſuo malum ſuum experietur. In oculis ſtulti exigua eſt portio ſua: qui autem uſurpat quod proximi ſui eſt, perdit animam ſuam.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

25 * الغني اذا تكلم اعانه الناس * ويحسنون ما يتكلم به من قبيح * والمسكين اذا تكلم
26 سخر به * وان اتي بالصواب لم يقبل * يتكلم الغني وينصت الجماعة لقوله * ويرفعه سموه
27 والملتفون اليه الي موضع الموت * البئر يهذي * وان سقط بكلمة بكتوه * ما اجود الغني
28
29 بلا ذنوب * وما اشر الفقر مع الخطايا * قلب المرء يغير وجهه ان كان لخير * وان كان لشر *
30 * اثر القلب الخير الصالح الوجه المضي * وكثرة القصص من فكر الاثمة *
31

* الفصل الرابع عشر *

1 * طوبا لمن لا يعاقبه لسانه * ولم يخفا عليه الحق بالقضاء * طوبا لرجل لم يحقر بنفسه *
2 ولم يخي منه ما ينقص اعماله * لا يحق الغني لضيق الصدر * ولا يجمل المال للشحيح *
3 * من قتر على نفسه يجمع لغيره * وينعم الغريب بخيراته وكسبه * على من يتسع من
4
5 قتر على نفسه * لا يهنا بماله * من كان مضيعا لنفسه فلا اشر منه * ويناب ثواب سوء *
6 * فان انفق واحسن * فانما يرى ان ذلك منه خطا *
7

Diviti, cùm loquitur, favent homines, & exornant quicquid abſurdi loquitur. Pauper autem, cùm loquitur, deridetur; & quantumvis recta proferat, non eſt acceptus. Loquente divite omnes ſermonem ejus auſcultant, & tam ejus ambitio, quàm adhærentes ipſi extollunt eum ad locum exitii. Pauper delirat, & ſi verbo labatur, arguunt illum. Quàm bonæ ſunt divitiæ ſine culpis! & quàm mala paupertas cum peccatis conjuncta! Cor hominis mutat vultum ejus, ſive ad bonum, ſive ad malum. Signum æqui bonique cordis eſt vultus ſplendidus: multitudo verò narrationum eſt ex meditatione nefariorum.

CAP. XIV.

BEatus quem propria non excruciat lingua, nec latuit veritas in judicio. Beatus vir qui ſuam non aſpernatur animam, & à quo nil procedit quod ejus deſtruat opera. Non debentur divitiæ anguſti pectoris homini, *nec opes decent avarum. Qui parcus eſt in ſemetipſum, aliis cogit, & bonis quæſtuque ejus fruetur alienus. Erga quem munificus erit, qui parcus eſt erga ſemetipſum? hujuſ*modi *facultatibus ſuis minime fruetur. Non eſt pejor illo qui ſibimet eſt perniciosus, &* is *peſſimâ mercede compenſabitur. Quòd ſi contingat eum benefacere, videtur id ab eo per errorem fieri.*

Reliquum hujus capitis, cum cap. 15. & 16. uſque ad finem c. 17. in editione Pariſienſi habentur ſub finem c. 20

9 * حظ الرغيب يسير في رغبته * ومن غير صاحبه فقد اهلك حظه *

Sors avidi parva eſt in ſua ipſius aviditate, & qui mutat amicum ſuum perdit ſuam ſortem.

Versio VULG. LAT.

10 Oculus malus ad mala : & non satiabitur pane, sed indi-
11 gens & in tristitia erit super mensam suam. Fili, si ha-
12 bes, benefac tecum, & Deo dignas oblationes offer. Me-
mor esto quoniam mors non tardat, & testamentum infe-
rorum quia demonstratum est tibi : testamentum enim hujus
13 mundi; Morte morietur. Ante mortem benefac amico tuo, &
14 secundùm vires tuas exporrigens da pauperi. Non defrau-
deris à die bono, & particula boni doni non te prætereat.
15 Nónne aliis relinques dolores & labores tuos in divisione
16 sortis? Da, & accipe, & justifica animã tuã. Ante obitũ tuũ
17 operare justitiam : quoniam non est apud inferos invenire
18 cibum. Omnis caro sicut fœnum veterascet, & sicut foli-
19 um fructificans in arbore viridi. Alia generantur, & alia
dejiciuntur : sic generatio carnis & sanguinis, alia finitur,
20 & alia nascitur. Omne opus corruptibile in fine deficiet :
21 & qui illud operatur, ibit cum illo. Et omne opus electum
justificabitur : & qui operatur illud, honorabitur in illo.
22 Beatus vir, qui in sapientia morabitur, & qui in justitia sua
meditabitur, & in sensu cogitabit circumspectionem Dei.
23 Qui excogitat vias illius in corde suo, & in absconditis
suis intelligens, vadens post illam quasi investigator, & in
24 viis illius consistens : Qui respicit per fenestras illius, & in
25 januis illius audiens : Qui requiescit juxta domum illius,
& in parietibus illius figens palum : statuet casulam suam ad
manus illius, & requiescent in casula illius bona per ævum :
26 Statuet filios suos sub tegmine illius, & sub ramis ejus mo-
27 rabitur. Protegetur sub tegmine illius à fervore, & in glo-
ria ejus requiescet.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 † Ὀφθαλμὸς πονηρὸς φθονερὸς ἐπ' ἄρτῳ, † καὶ ἐλλιπὴς ἐπὶ τῆς τρα-
11 πέζης αὐτοῦ. † Τέκνον, καθὼς ἐὰν (η) ἔχῃς εὐποίει (θ) σεαυτόν, † καὶ
12 προσφορὰς κυρίῳ ἀξίως πρόσαγε. † Μνήσθητι ὅτι θάνατος οὐ
13 χρονιεῖ, † καὶ διαθήκη ᾅδου οὐχ ὑπεδείχθη σοι. † Πρίν σε τελευ-
τῆσαι εὐποίει φίλῳ, † καὶ κατὰ τὴν ἰσχύν σου ἔκτεινον καὶ δὸς αὐτῷ.
14 † Μὴ ἀφυστερήσῃς (ϛ) ἀπὸ ἀγαθῆς ἡμέρας, † καὶ μερὶς ἐπιθυμίας ἀγα-
15 θῆς μή σε (ι) παρελθέτω. † Οὐχὶ (κ) ἑτέρῳ καταλείψεις τοὺς πό-
16 νους σου, † καὶ τοὺς κόπους σου εἰς (λ) διαίρεσιν κλήρου; † Δὸς καὶ λάβε,
17 καὶ (μ) ἀπάτησον τὴν ψυχήν σου, † Ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν (ν) ᾅδου ζητῆσαι
18 (ξ) τρυφήν. † Πᾶσα σὰρξ ὡς ἱμάτιον παλαιοῦται· † Ἡ γὰρ διαθήκη
12 ἀπ' αἰῶνος, Θανάτῳ ἀποθανῇ. † ὡς φύλλον θάλλον ἐπὶ δένδρου
18 (ο) δασέος, † Τὰ μὲν καταβάλλει, ἄλλα δὲ φύει· † οὕτως (π) γενεὰ
19 σαρκὸς καὶ αἵματος, † ἡ μὲν τελευτᾷ, ἑτέρα δὲ γεννᾶται. † Πᾶν ἔργον
20 σηπόμενον ἐκλείπει, † καὶ ὁ ἐργαζόμενος αὐτὸ μετ' αὐτοῦ ἀπελεύ-
22 σεται. † Μακάριος ἀνὴρ ὃς ἐν σοφίᾳ τελευτήσει, † καὶ ὃς ἐν συνέσει
23 αὐτοῦ διαλεχθήσεται. † (ρ) Ὁ διανοούμενος τὰς ὁδοὺς αὐτῆς ἐν καρ-
δίᾳ αὐτοῦ, † καὶ ἐν τοῖς ἀποκρύφοις αὐτῆς (σ) νοηθήσεται. † Ἔξελθε
ὀπίσω αὐτῆς ὡς ἰχνευτής, † καὶ ἐν ταῖς (τ) εἰσόδοις αὐτῆς ἐνέδρευε.
24 † Ὁ παρακύπτων διὰ τῶν θυρίδων αὐτῆς, † καὶ ἐπὶ τῶν θυρωμάτων
25 αὐτῆς ἀκροάσεται. † Ὁ καταλύων σύνεγγυς τοῦ οἴκου αὐτῆς,
† καὶ (υ) πήξει πάσσαλον ἐν τοῖς (φ) τοίχοις αὐτῆς. † (ϛ) Στήσει τὴν
σκηνὴν αὐτοῦ κατὰ χεῖρας αὐτῆς, † καὶ καταλύσει ἐν καταλύματι
26 ἀγαθῶν. † (χ) Θήσει τὰ τέκνα αὐτοῦ † (ψ) ἐν τῇ σκέπῃ αὐτῆς,
27 † καὶ ὑπὸ τοὺς κλάδους αὐτῆς αὐλισθήσεται. † Σκεπασθήσεται (ω) ὑπ'
αὐτῆς ἀπὸ καύματος, † καὶ ἐν τῇ δόξῃ αὐτῆς καταλύσει.

Oculus malus invidus in pane, & egenus super 10
mensam suam. Fili, sicut habes, benefac tecum: 11
& Domino dignas oblationes offer. Memor esto, 12
quoniam mors non tardat : & testamentum in-
ferorum non est demonstratum tibi. Ante mortem 13
benefac amico: & secundùm vires tuas porrigens
da ei. Non defraudes à die bono : & pars boni 14
desiderii non te prætereat. Nónne alii relinques 15
dolores tuos, & labores tuos in divisionem sor-
tis? Da, & accipe, & (e) falle animam tuam : 16
Quoniam non est apud inferos quærere (f) deli- 17
*cias. Omnis caro, sicut * vestis, veterascit: Te-* 18
stamentum enim à seculo; Morte morietur. Sicut 12
folium germinans in arbore densa: Alia quidem 18
dejicit, alia autem generat : Sic generatio carnis
et sanguinis ; alia quidem finitur ; alia verò 19
nascitur. Omne opus corruptibile deficit: et qui 20
illud operatur; abibit cum illo. Beatus vir, qui 22
in sapientia (g) morietur, et (h) qui in sensu
suo disseret. Qui excogitat vias illius in corde 23
suo, et in absconditis ejus intelliget. Vade post
illam quasi investigator, et in ingressibus ejus
insidiare. Qui respicit per fenestras illius; et 24
in januis illius audiet. Qui requiescit juxta 25
domum illius, et in parietibus illius figet palum.
Statuet casulam suam ad (i) manus illius, et
requiescet in casula bonorum. Statuet filios suos 26
sub tegmine illius, et sub ramis ejus morabitur.
Protegetur sub ea à servore, et in gloria ejus 27
requiescet.

MS.A. (η) ἔχῃς (θ) σαυτόν, (ϛ) ἡμέρας, (ι) παρελθέτω. (κ) ἑτέροις (λ) διαιρέσεις κλήρων; (μ) * ἀπόπασον (ν) ᾅδη (ξ) τρυφῆς. (ο) δασέως, (π) καὶ γενεὰ (ρ) Διανοούμενος (σ) ἐννοηθήσεται. (τ) ὁδοῖς (υ) πήσει (φ) * τύχοις (ϛ) στήσῃ (χ) Καὶ στήσει (ψ) ἐν σκέπῃ (ω) ἀπ'

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

10 * ܥܝܢܐ ܒܝܫܬܐ ܡܣܓܝܐ ܠܚܡܐ. ܘܐܝܟ ܕܫܕܝܐ ܠܗ ܥܠ ܦܬܘܪܐ. * ܒܪܝ ܐܢ ܐܝܬ ܠܟ ܩܢܝܢ
11 ܫܡܫ ܢܦܫܟ. ܘܐܢ ܐܝܬ ܠܟ ܐܛܐܒ ܠܟ. * ܘܐܬܕܟܪ ܕܥܕܡܐ ܠܗܫܐ ܡܘܬܐ ܠܐ ܚܙܝܬ.
12 ܘܦܘܩܕܢܗ ܕܫܝܘܠ ܠܐ ܐܬܚܙܝ ܠܟ. * ܥܕܠܐ ܬܡܘܬ ܐܛܐܒ ܠܪܚܡܟ. ܘܡܕܡ ܕܫܐܠ ܠܟ
13 ܗܒ ܠܗ. * ܠܐ ܬܒܨܪ ܢܦܫܟ ܡܢ ܛܒܬܐ ܕܝܘܡܐ. ܘܪܓܬܐ ܒܝܫܬܐ ܠܐ ܬܪܓ. * ܠܐܚܪܢܐ ܓܝܪ
14 ܫܒܩ ܐܢܬ ܩܢܝܢܟ. ܘܠܥܡܠܟ ܠܐܝܠܝܢ ܕܪܡܝܢ ܦܣܐ. * ܗܒ ܘܣܒ. ܘܬܪܣܐ ܢܦܫܟ.
15
16
17 * ܘܡܕܡ ܕܫܦܝܪ ܠܡܥܒܕ ܩܕܡ ܐܠܗܐ ܥܒܕ. * ܡܛܠ ܕܟܠܗܘܢ ܒܢܝ̈ܢܫܐ ܡܚܒܠܘ
18 ܡܚܒܠܝܢ. ܘܕܪ̈ܐ ܕܥܠܡܐ ܡܡܬ ܡܐܬܝܢ. * ܐܝܟ ܛܪ̈ܦܐ ܕܐܝܠܢ̈ܐ ܕܡܢܗܘܢ ܢܦܠܝܢ ܘܡܢܗܘܢ
19 ܦܪܥܝܢ. ܗܟܢܐ ܐܢܘܢ ܕܪ̈ܐ ܕܒܣܪܐ ܘܕܡܐ. ܕܪܐ ܡܝܬ. ܘܐܚܪܢܐ ܡܬܝܠܕ. * ܘܟܠ ܥܒܕܘܗܝ
20 ܡܬܦܪܫܝܢ ܩܕܡܘܗܝ. ܘܥܒܕ ܐܝܕܘܗܝ ܐܙܠ ܒܬܪܗ. * ܛܘܒܘܗܝ ܠܓܒܪܐ ܕܒܚܟܡܬܐ
21 ܗܘܐ ܪܢܐ. ܘܒܣܘܟܠܐ ܢܬܗܓܐ. * ܕܢܬܠ ܠܒܗ ܥܠ ܐܘܪܚܬܗ. ܘܒܫܒܝܠܝܗ
22 ܢܣܬܟܠ. ܘܢܪܕܘܦ ܒܬܪܗ ܐܝܟ ܡܥܩܒܢܐ. ܘܥܠ ܫܒܝܠܝܗ ܢܗܘܐ ܟܡܝܢ. * ܘܢܕܝܩ
23 ܒܗ ܡܢ ܟܘܝܢ. ܘܥܠ ܬܪܥܝܗ ܢܗܘܐ ܨܝܐܬ. * ܘܢܫܪܐ ܚܕܪܝ ܒܝܬܗ. ܘܢܬܩܥ ܣܟܝܗ
24 ܒܫܘܪܝܗ. * ܘܢܫܪܐ ܒܡܫܪܝܐ ܛܒܐ. ܕܢܪܡܐ ܐܝܕܘܗܝ ܥܠ ܣܘܟܝܗ. ܘܒܝܢܝ ܣܘܟܝܗ
25 ܢܗܘܐ ܒܐܬ. * ܘܢܬܒ ܒܛܠܠܗ ܡܢ ܚܘܡܐ. ܘܒܡܫܪܝܘܬܗ ܢܗܘܐ ܡܬܢܝܚ.
26

Oculus nequam multiplicat panem, & sic- 10
cum projicit super mensam. Si quid habes 11
fili mi, in tuiipsius usum verte : & si quid ha-
bes, tibimet benefacito. Et memento quòd 12
hactenus mortem non videris, & sententia
foveæ tibi visa non sit. Antequàm moriaris, 13
benefac amico tuo : & quod à te petierit,
da illi. Ne te defraudes bono diei, & cu- 14
piditatem pravam ne cupias. Aliis enim re- 15
licturus es facultates tuas, & laborem tuum
sortes jacentibus. Da, & accipe, & nutri te- 16
ipsum : Et quicquid honestum est factu co- 17
ram Domino, facito. Omnes enim homines 18
proculdubiò corrumpendi sunt, & mundi ge-
nerationes proculdubiò moriturae. Qualia 19
sunt arborum folia, quorum quædam labun-
tur, alia enascuntur, tales sunt generationes
carnis & sanguinis : generatio *una* moritur,
& alia procreatur. Et cujuslibet opera ex- 20
plicabuntur ob oculos ejus, & opus manu-
um ejus sequetur ipsum. Beatus vir qui sapi- 21
entiam cogitat, & prudentiam meditatur ;
Ut ad vias ejus animum suum adjiciat, & se- 22
mitas ejus intellectu percipiat, prosequatur
illam ut indagator, & ad semitas ejus insi-
dietur : Prospectet illam è fenestris, & ad 23
januas ejus auscultet : Circa domum illius 24
habitet, & parietibus ejus infigat paxillos
suos. Is enim in optimo diversorio com- 25
morabitur ; quia manus suas jactabit super
ramos ejus, & inter virgulta ipsius habita-
bit, In umbra illius sedebit ab æstu, & in 26
tricliniis ejus relaxabit animum.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

10 * العين الرغيبة تكثر الخبز ويلقي اليابس على المائدة * يا بني ان كان لك مال فعين به
11 نفسك * وان كنت موسرا فانفع اخوانك * واعلم انك حتى الآن لم تعاين الموت * ولم تحل
12 بك صريعة الرب العلي * فقبل موتك احسن الى صديقك * وان قدرت فلا تمنع من
13 سألك من الناس * ولا تحرم نفسك خير يوم * واياك والشهوة القبيحة * واعلم انك تخلف
14 مواشيك لغيرك * وكذلك لمن يقترع عليه * خذ واعطي * وقت على نفسك * ولا تعمل
15 الا برضا الله تعالى * لان جميع الناس يبلون بلاء * واصحاب الدنيا يموتون موتا * مثل
16 ورق الشجر الذي ينتثر بعضها وينبت آخر * كذلك اصحاب اللحم والدم * خلف يموت وخلف
17 يولد * وجميع اعمالهم ظاهرة له * وما عملت يداهم يتبعهم * طوبى لرجل يكون ذهنه
18
19
20
21
22 وفكرته في الحكمة والفهم * ويبتهج بالفقه والفهم * ليرد قلبه الى طرقها ويهتدي سبلها
23 ويخرج في طلبها مثل المفتش ويرصد سبيلها * ويطلع عليها من الكوى * ويسمع
24
25 على ابوابها وينصت * ويحل قرب مسكنها وحوالي بيتها * ويوتد اوتاده في حيطانها * ويسكن
26 مسكنا هاديا * فاذا حازها مد يده الى اغصانها * ويترل بين شجوها * ويكون في كنفها
وستره السماء يكون مظللا في علالها

Oculus avidus multiplicat panem, & sic- 10
cum projicit super mensam. O fili mi, si 11
facultates habueris, iis animam tuam
juva : & si fueris locuples, amicis tuis
prodesto. Et scias te hucusque mortem non 12
vidisse, nec altissimi Domini decisionẽ in
te descendisse. Quare ante mortem tuam 13
benefac amico tuo, & si possis, nemini mor-
talium à te petenti quicquam *deneges: Et* 14
ne prives teipsum commodis quotidianis;
caveas autem à cupiditate obscœna. Et 15
scias armenta tua aliis te relicturum,
laborémque tuum his qui sortibus divi-
suri sunt eum. Da, & accipe, & teipsum 16
sustenta. Et nequid agas, nisi ex placito 17
Dei excelsi. Omnes enim homines cor- 18
ruptione corrumpendi sunt, & seculi
ætates morte moriturae. Quemadmodum 19
foliorum arborum quædam labuntur, alia
nascuntur; ita ætatum carnis & san-
guinis posteritas una *moritur, & posteri-*
tas alia generatur : Et omnes illarum 20
actiones apertæ sunt ei; & quod gesse-
rint manus earum, sequetur illas. Beatus 21
vir cujus mens & cogitatio versatur *cir-*
ca sapientiam & intelligentiam, quique
prudentiâ & intelligentiâ delectatur;
Ut animum ad vias ejus admoveat, & 22
ad semitas ejus dirigatur ; exit ad per-
quirendam eam velut investigator, & se-
mitam ejus observat ; Prospectat illam 23
è fenestris, præbet aures ad januas ejus,
auscultátque; Prope habitaculum ejus & 24
circa domum ipsius commoratur, palósque
suos ad parietes ejus pangit, Tranquil- 25
lámque degit habitationem. Cùm enim
possederit illam, manum suam ad ramos
ejus extendet, interque virgulta ejus
habitabit, Sub illius tegmine manebit, 26
eritque de cœlo protectus in cœnaculis
ejus.

Versio VULG. LAT.

CAP. XV.

1 Qui timet Deum, faciet bona: & qui continens est justi-
2 tiæ, apprehendet illam, Et obviabit illi quasi mater hono-
3 rificata, & quasi mulier à virginitate suscipiet illum. Ciba-
bit illum pane vitæ & intellectûs, & aquâ sapientiæ saluta-
ris potabit illum: & firmabitur in illo, & non flectetur:
4 Et continebit illum, & non confundetur: & exaltabit il-
5 lũ apud proximos suos, Et in medio Ecclesiæ aperiet os ejus,
& adimplebit illum spiritu sapientiæ & intellectûs, & stolâ
6 gloriæ vestiet illum. Jucunditatem & exultationem the-
saurizabit super illum, & nomine æterno hæreditabit illum.
7 Homines stulti non apprehendent illam, & homines sensati
obviabunt illi, homines stulti non videbunt eam: longè
8 enim abest à superbia & dolo. Viri mendaces non erunt
illius memores: & viri veraces invenientur in illa, et successũ
habebunt usque ad inspectionem Dei. Non est speciosa laus
in ore peccatoris: Quoniam à Deo profecta est sapientia: sa-
pientiæ enim Dei astabit laus, & in ore fideli abundabit, et
Dominator dabit eam illi. Non dixeris; Per Deũ abest: quæ
enim odit ne feceris. Non dicas; Ille me implanavit: non
13 enim necessarii sunt ei homines impii. Omne execramentũ
erroris odit Dominus, & non erit amabile timentibus eum.
14 Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in ma-
15 nu consilii sui. Adjecit mandata & præcepta sua: Si volu-
16 eris mandata servare, conservabunt te, & in perpetuum fi-
17 dem placitam facere. Apposuit tibi aquam & ignem: ad
18 quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita
& mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi:
19 Quoniam multa sapientia Dei, & fortis in potentia, videns omnes sine intermissione.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. ιε′.

1 † Ὁ φοβούμενος κύριον ποιήσει αὐτὸ, † καὶ ὁ ἐγκρατὴς τοῦ νόμου
2 καταλήψεται (α) αὐτήν. † Καὶ ὑπαντήσεται αὐτῷ ὡς μήτηρ, † καὶ ὡς γυνὴ
3 παρθενίας προσδέξεται αὐτόν. † Ψωμιεῖ αὐτὸν ἄρτον συνέσεως, † καὶ
ὕδωρ σοφίας ποτίσει αὐτόν. (a) † στηριχθήσεται ἐπ᾽ αὐτὴν καὶ οὐ μὴ κλιθῇ,
4 † Καὶ ἐπ᾽ (b) αὐτῆς ἐρείσει καὶ οὐ μὴ καταισχυνθῇ. † καὶ ὑψώσει αὐτὸν
5 παρὰ τοὺς πλησίον αὐτοῦ, † Καὶ ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ἀνοίξει (β) στόμα
6 αὐτοῦ. † Εὐφροσύνην καὶ στέφανον ἀγαλλιάματος (γ) † καὶ ὄνομα
7 αἰώνιον κατακληρονομήσει. † Οὐ μὴ καταλήψονται αὐτὴν ἄνθρωποι
ἀσύνετοι, † καὶ (δ) ἄνδρες ἁμαρτωλοὶ οὐ μὴ ἴδωσιν αὐτήν. † Μα-
8 κράν ἐστιν ὑπερηφανίας, † Καὶ ἄνδρες ψεῦσται οὐ μὴ μνησθήσονται
9 αὐτῆς. † Οὐχ ὡραῖος αἶνος ἐν στόματι ἁμαρτωλοῦ, † Ὅτι οὐ παρὰ
10 κυρίου ἀπεστάλη. † ἐν γὰρ σοφίᾳ ῥηθήσεται αἶνος, † καὶ ὁ κύριος
11 εὐοδώσει αὐτόν. † Μὴ εἴπῃς, Ὅτι διὰ κύριον ἀπέστην· † ἃ γὰρ
12 ἐμίσησεν, οὐ ποιήσεις. † Μὴ εἴπῃς, Ὅτι αὐτός με ἐπλάνησεν·
13 † οὐ γὰρ χρείαν ἔχει ἀνδρὸς ἁμαρτωλοῦ. † Πᾶν βδέλυγμα ἐμίσησε
14 (ε) κύριος, † καὶ οὐκ ἔστιν ἀγαπητὸν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. † Αὐ-
τὸς ἐξ ἀρχῆς ἐποίησεν ἄνθρωπον, † καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ἐν χειρὶ
16 διαβουλίου αὐτοῦ. † Ἐὰν θέλῃς, συντηρήσεις ἐντολὰς, καὶ πίστιν
17 ποιῆσαι εὐδοκίας. † Παρέθηκέ σοι πῦρ καὶ ὕδωρ, οὗ ἐὰν θέλῃς ἐκ-
18 τενεῖς τὴν χεῖρά σου. † Ἔναντι ἀνθρώπων ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος, † καὶ
19 ὃ ἐὰν (c) εὐδοκήσῃ δοθήσεται αὐτῷ. † Ὅτι πολλὴ (ζ) σοφία τοῦ κυρίου,
† ἰσχυρὸς ἐν δυναστείᾳ καὶ βλέπων τὰ πάντα. MS. A. (α) αὐτόν.
Καὶ ὑπαντήσει (a) στηριχθήσεται (b) αὐτῇ (β) τὸ στόμα (γ) εὑρήσει,
καὶ ὄνομα αἰῶνος (δ) ἄνθρωποι (ε) ὁ κύριος, (c) εὐδοκήσει (ζ) ἡ σοφία

CAP. XV.

Qui timet Dominum, faciet (a) illud: & 1
(b) qui continens est legis; apprehendet eam.
Et obviabit illi, quasi mater: & quasi mulier 2
virginitatis suscipiet eum. Cibabit illum pane 3
intellectûs, & aquâ sapientiæ potabit illum.
Firmabitur in illa, & non flectetur: Et super 4
eam innitetur, & non confundetur. Et exalta-
bit illum apud proximos ejus, Et in medio Ec- 5
clesiæ aperiet os ejus. Jucunditatem, & co- 6
ronam exultationis, & nomen æternum (c) hæ-
reditabit. Homines stulti non apprehendent 7
eam: & viri peccatores non videbunt eam.
Longè abest à superbia: Et viri mendaces non 8
erunt illius memores. Non est speciosa laus in 9
ore peccatoris: Quoniã non est à Domino missus.
In sapientia enim dicetur laus: & Dominus pro- 10
sperabit (d) illum. Ne dixeris; Quia propter Do- 11
minum recessi: quæ enim odit; ne facias. Ne 12
dixeris; Quia ipse me (e) implanavit: non enim
opus habet viro peccatore. Omne execramentum 13
odit Dominus: & non est amabile timentibus
eum. Ipse ab initio fecit hominem, & reliquit il- 14
lum in manu consilii sui. Si volueris; (f) conser- 16
vabis mandata, & fidem facere beneplaciti. Ap- 17
posuit tibi ignem, & aquam: ad quodcunque vo-
lueris, extendes manum tuam. In conspectu ho- 18
minum vita & mors: & quodcunque placuerit,
dabitur ei. Quoniam multa sapientia Domini: 19
fortis ipse in potentia, & videns omnia.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܩܦܠܐܘܢ * ܝܗ * ܕܕܚܠ ܠܐܠܗܐ ܢܥܒܕ ܗܟܢܐ. ܘܕܝܠܦ ܢܡܘܣܐ 1
ܢܗܠܟ ܒܗ. * ܘܬܩܒܠܝܘܗܝ ܐܝܟ ܐܡܐ. ܘܐܝܟ ܐܢܬܬܐ ܕܛܠܝܘܬܐ ܬܬܩܪܒܝܘܗܝ. 2
* ܘܬܘܟܠܝܘܗܝ ܠܚܡܐ ܕܚܟܡܬܐ. ܘܡܝܐ ܕܣܘܟܠܬܢܘܬܐ ܬܫܩܝܘܗܝ. * ܘܢܣܬܡܟ 3 4
ܒܗ ܘܠܐ ܢܦܠ. ܘܢܬܬܟܠ ܥܠܝܗ ܘܠܐ ܢܒܗܬ. * ܘܬܪܝܡܝܘܗܝ ܡܢ ܟܠܗܘܢ 5
ܚܒܪܘܗܝ. ܘܒܓܘ ܟܢܘܫܬܐ ܬܦܬܚ ܦܘܡܗ. * ܚܕܘܬܐ ܘܪܘܙܐ ܬܡܠܝܘܗܝ. ܘܫܡܐ 6
ܕܥܠܡܐ ܬܐܪܬܝܘܗܝ. * ܠܐ ܢܗܠܟܘܢ ܒܗ ܚܛܝܐ. ܘܐܢܫܐ ܥܘܠܐ ܠܐ ܢܚܙܘܢܗ. * ܪܚܝܩܐ 7 8
ܗܝ ܡܢ ܡܪܘܕܐ. ܘܐܡܪܝܢ ܒܝܫܬܐ ܠܐ ܢܕܪܟܘܢܗ. * ܠܐ ܗܘܬ ܫܦܝܪܐ ܒܦܘܡܐ ܕܥܘܠܐ. ܡܛܠ 9
ܕܠܐ ܗܘܬ ܠܗܘܢ ܡܢ ܠܘܬ ܐܠܗܐ ܝܗܝܒܐ. * ܒܦܘܡܐ ܕܚܟܝܡܐ ܬܬܐܡܪ ܬܫܒܘܚܬܐ. 10
ܘܕܫܠܝܛ ܒܗ ܢܠܦܝܗ. * ܠܐ ܬܐܡܪ ܕܡܛܠ ܐܠܗܐ ܚܛܝܬ ܘܣܟܠܬ. ܡܛܠ ܕܡܕܡ 11
ܕܣܢܐ ܠܐ ܥܒܕ. * ܘܠܐ ܬܐܡܪ ܕܗܘ ܐܛܥܝܢܝ. ܡܛܠ ܕܠܝܬ ܠܗ ܨܒܘ ܒܓܒܪܐ ܚܛܝܐ. 12
* ܟܠ ܒܝܫܬܐ ܘܡܪܚܘܬܐ ܣܢܐ. ܘܠܐ ܢܬܠ ܐܢܝܢ ܠܪܚܡܘܗܝ. * ܗܘ ܡܢ ܒܪܫܝܬ ܒܪܐ 13 14
ܠܒܢܝ ܐܢܫܐ. ܘܐܫܠܡ ܐܢܘܢ ܒܐܝܕ ܨܒܝܢܗܘܢ. ܐܢ ܬܨܒܐ ܬܛܪ ܦܘܩܕܢܘܗܝ. ܘܐܢ ܬܗܝܡܢ ܒܗ
ܐܦ ܐܢܬ ܬܚܐ. * ܫܒܝܩܝܢ ܩܕܡܝܟ ܢܘܪܐ ܘܡܝܐ. ܠܐܝܢܐ ܕܨܒܐ ܐܢܬ. ܐܘܫܛ ܐܝܕܟ. 15
* ܝܗܝܒܝܢ ܓܝܪ ܠܒܢܝ ܐܢܫܐ ܚܝܐ ܘܡܘܬܐ. * ܕܢܓܒܘܢ ܚܝܐ. ܘܢܫܒܩܘܢ ܡܘܬܐ. 16 17
* ܡܛܠ ܕܚܝܠܬܢܝܬܐ ܗܝ ܚܟܡܬܗ ܕܐܠܗܐ. ܘܐܚܝܕ ܚܝܠܘܬܐ ܗܘ. 18

CAP. XV.

Qui Deum reveretur, sic faciet: & qui 1
legem didicit, ambulabit in illa *sapientia*:
Quæ ut mater excipiet eum, & tanquam u- 2
xor adolescentiæ appropinquabit ad eum.
Cibabit eum pane sapientiæ, & aquam pru- 3
dentiæ dabit ei bibendam. Huic innixus 4
non labetur, & hâc fretus non erubescet.
Evehet autem illum super omnes socios ejus, 5
& in media concione os ejus aperiet. Gau- 6
dio & exultatione replebit illum, & nomi-
nis æterni compotem faciet. Non ambula- 7
bunt in hac peccatores, & homines iniqui
non sunt eam visuri. Procul abest à proter- 8
vis, & qui loquuntur malum, non assequen-
tur eam. Non est decora in ore scelestorum: 9
non enim à Deo data est eis. Ore sapientum 10
pronuntiabitur laus, & qui potestatem habet
in eam, addiscet illam. Ne dicas, Impulsu 11
Dei deliqui & peccavi: quia rem turpem
nunquam commisit. Ne dicas, Ipse me fe- 12
cit impingere: non enim oblectatur homine
sceleroso. Omne malum & impudentiam 13
odit, nec dabit hæc dilectis suis. Ipse ab ini- 14
tio creavit homines, & commisit eos pro-
prio ipsorum arbitrio. Si volueris, ejus man-
data servabis: & si credideris ei, tu quoque
vives. Relicta sunt ob oculos tuos ignis & 15
aqua, ad utrum volueris manum tuam porri-
ge. Data est enim hominibus vita & mors, 16
Ut eligant vitam, mortem relinquant. Po- 17
tentissima est enim Dei sapientia, ipséque 18
præpollet viribus:

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

1 * الفصل الخامس عشر * من اتقى الله يفعل هذا * ومن يعلم السنة يسير بها *
2 3 * وتقبله قبول الوالدة * وتدنيه دنو الحدثة * وتطعمه طعام الحكمة * وتسقيه ماء الفهم * ويستند
4 5 عليها ولا يسقط * ويثق بها ولا يخزى * وتفضله على جميع اصحابه * وتفتح فاه في المجالس *
6 7 * وتملأه من الفرح والطرب * وتوليه بين الناس ذكرا صالحا لا ينقطع * والخطاة لا يسلكونها * ولا
8 9 يعاينها الفساق * ولا يودونها * بعيدة من المردة * ولا يدركها فاعلو الشر * لا تجمل على افواه
10 الفجار * لانهم لم يخولوها من قبل الرب * بافواه العقلاء ينطق المجد * ومن كان قادما عليها
11 12 يعلمها * لا تقول اذا اصبت * الله قضى علي هذا * لانه لم يأت من قبله امر منكر * اياك ان
13 تقول هو وضع بين يدي عثرة لاعثر بها * لانه لا يحب الشر * ويبغض الفجور والاثم * لا
14 يدع اولياءه يتعاطونها * والرب خلق الناس من قديم الدهر * وسلطهم على اهوائهم * ان
15 شئت حفظت وصاياه * وان امنت به حييت وسعدت * وقد وضع بين يديك النار والماء *
16 17 مد يدك وتناول ايهما شئت * قد اورث الناس الحياة والموت * ليختاروا الحياة * ويرذلوا الموت *
18 * لان حكمة الله عزيزة قوية * وهو جليل منيع جبار *

CAP. XV.

Qui Deum timet, faciet hæc: & cog- 1
nitionẽ legis adeptus ambulabit in illa.
Excipiétque eum ut excipere solet geni- 2
trix, & more puellæ accedet ad ipsum.
Cibum sapientiæ edendum præbebit illi, 3
& aquam prudentiæ bibendam. Innite- 4
tur ei, nec cadet: & tutus erit in illa, nec
pudore afficietur. Omnibus sociis ejus 5
præferet illum, & os ejus aperiet in con-
ciliis. Gaudio ac lætitiâ replebit eum, 6
& inter homines conciliabit illi optimã
memoriam nunquam interituram. Pecca- 7
tores autem non ambulant in ea, nec vi-
dent eam scelerosi, nec amant illam. Di- 8
sita est à rebellibus, & scelerum patrato-
res haud assequuntur eam. Non est spe- 9
ciosa ex oribus facinorosorum, quia non
possident eam à Domino. Ex ore pruden- 10
tum pronuntianda est laus, & qui genero-
sus fuerit ad eam capessendam, *edisceet*
illam. Ne dicas, cùm adversitatem pa- 11
teris, Hoc mihi Deus præscripserat: neq;
enim proficiscitur ab eo res ardua. Cave 12
ne dixeris, Ipse objecit mihi offendiculũ
cui impingerem: non enim diligit malũ;
Imò odit scelus & iniquitatem, nec ami- 13
cos suos iis affici permittit: Et verò Do- 14
minus creavit homines ab initio seculi,
eisque potestatem dedit in suas ipsorum
voluntates. Si velis, mandata ejus serva-
bis: & si credas illi, vives et prosperè eris.
Posuitq; ante te ignem & aquã: extende 15
manũ tuam, & cape utrum volueris. Vi- 16
tam & mortẽ ostendit hominibus, Ut eli- 17
gant vitã, mortẽ aspernentur. Sapientia 18
enim Dei potens est ac valida, ipséque glo-
riosissimus, potentissimus, ac fortissimus.

Versio VULG. LAT.

20 Oculi Domini ad timentes eum, & ipse agnoscit omnem
21 operam hominis. Nemini mandavit impiè agere, & ne-
22 mini dedit spatium peccandi: Non enim concupiscit multi-
tudinem filiorum infidelium & inutilium.

CAP. XVI.

1 NE jucunderis in filiis impiis, si multiplicentur: nec ob-
2 lecteris super ipsos, si non est timor Dei in illis. Non cre-
3 das vitæ illorum, & ne respexeris in labores eorum. Melior
4 est enim unus timens Deum, quàm mille filii impii. Et utile
5 est mori sine filiis, quàm relinquere filios impios. Ab uno
sensato inhabitabitur patria, tribus impiorum deseretur.
6 Multa talia vidit oculus meus, et fortiora horũ audivit au-
7 ris mea. In synagoga peccantium exardebit ignis, & in gen-
8 te incredibili exardescet ira. Non exoraverunt pro pecca-
tis suis antiqui gigantes, qui destructi sunt confidentes suæ
9 virtuti: Et non pepercit peregrinationi Lot, & execra-
10 tus est eos præ superbia verbi illorum. Non misertus est
illis, gentem totam perdens, & extollentem se in peccatis
11 suis. Et sicut sexcenta millia peditum, qui congregati
sunt in duritia cordis sui: & si unus fuisset cervicatus, mi-
12 rum, si fuisset immunis. Misericordia enim & ira est cum
13 illo. Potens exoratio, & effundens iram: Secundùm mi-
sericordiam suam, sic correptio illius hominem secundùm
opera sua judicat.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

20 † Καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτὸν, † καὶ αὐτὸς
21 ἐπιγνώσεται πᾶν ἔργον (η) ἀνθρώπου. † Καὶ οὐκ ἐνετείλατο οὐδενὶ
ἀσεβεῖν, † καὶ οὐκ (θ) ἔδωκεν ἄνεσιν οὐδενὶ ἁμαρτάνειν.

MS.A. (η) αὐτοῦ. Οὐκ ἐνετείλατο (θ) ἔδωσεν

ΚΕΦ. ιϛ'.

1 † ΜΗ' ἐπιθύμει τέκνων πλῆθος (α) ἀχρήστων, † μηδὲ εὐφραίνου ἐπὶ
υἱοῖς ἀσεβέσιν. † Ἐὰν πληθύνωσιν, μὴ εὐφραίνου ἐπ' αὐτοῖς, † εἰ
2 μή ἐστι φόβος κυρίου μετ' αὐτῶν. † Μὴ ἐμπιστεύσῃς τῇ ζωῇ αὐτῶν,
3 † καὶ μὴ ἔπεχε ἐπὶ (β) τὸν τόπον αὐτῶν. † Κρείσσων γὰρ εἷς ἢ χίλιοι,
4 † Καὶ ἀποθανεῖν ἄτεκνον ἢ ἔχειν τέκνα ἀσεβῆ. † Ἀπὸ γὰρ ἑνὸς
5 συνετοῦ συνοικισθήσεται πόλις, † φυλὴ δὲ ἀνόμων ἐρημωθήσεται.
6 † Πολλὰ τοιαῦτα ἑώρακα ἐν ὀφθαλμοῖς μου, † καὶ ἰσχυρότερα τούτων
7 ἀκήκοεν τὸ οὖς (γ) μου. † Ἐν συναγωγῇ ἁμαρτωλῶν ἐκκαυθήσεται
8 πῦρ, † καὶ ἐν ἔθνει ἀπειθεῖ ἐξεκαύθη ὀργή. † Οὐκ (δ) ἐξιλάσατο
9 περὶ τῶν ἀρχαίων γιγάντων, † οἳ ἀπέστησαν τῇ ἰσχύϊ αὐτῶν. † Οὐκ
ἐφείσατο περὶ τῆς παροικίας Λὼτ, οὓς ἐβδελύξατο διὰ τὴν ὑπερηφανίαν
10 αὐτῶν. † Οὐκ ἠλέησεν ἔθνος ἀπωλείας, † τοὺς ἐξηρμένους ἐν ἁ-
11 μαρτίαις αὐτῶν. † Καὶ οὕτως ἑξακοσίας χιλιάδας πεζῶν † τοὺς
ἐπισυναχθέντας ἐν σκληροκαρδίᾳ αὐτῶν. † Κἂν ᾖ εἷς σκληροτρά-
12 χηλος, † θαυμαστὸν τοῦτο εἰ (ε) ἀθωωθήσεται, † Ἔλεος γὰρ καὶ ὀργὴ
13 παρ' (ζ) αὐτοῦ· † δυνάστης ἐξιλασμῶν, καὶ ἐκχέων ὀργήν. † Κατὰ
τὸ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ, (η) οὕτως καὶ πολὺς ὁ ἔλεγχος αὐτοῦ· † ἄν-
δρα κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ (θ) κρίνει.

MS.A. (α) ἄχρηστον, μηδὲ (β) τὸ πλῆθος (γ) * σου. (δ) ἐξίλατο (ε) ἀθωωθήσεται, (ζ) αὐτῷ· * δυνάστων (η) οὕτω (θ) * κτίνει.

Cum Translatione LATINA.

Et oculi ejus ad timentes eum: & ipse agnoscet 20
omnem operam hominis. Et nemini mandavit 21
impiè agere, & nemini dedit licentiam peccandi.

CAP. XVI.

NON concupiscas multitudinem filiorũ inu- 1
tiliũ, neq; jocunderis in filiis impiis. Si mul-ti-
plicentur; ne oblecteris super ipsos; si non est ti-
mor Domini *cum illis. Non credas vitæ illorũ:* 2
& ne (a) respexeris in locum illorum. Melior 3
est enim (b) unus quàm mille: Et mori sine fili- 4
is, quàm habere filios impios. Ab uno enim sensa- 5
to cohabitabitur civitas: tribus autem impiorũ
desolabitur. Multa talia (c) vidi in oculis meis: 6
& fortiora his audivit auris mea. In synagoga 7
peccantium exardebit ignis: & in gente incredi-
bili exarsit ira. Non est propitiatus pro antiquis 8
gigantibus; qui rebellaverunt fortitudine suâ.
Non pepercit pro incolatu Lot iis, quos execra- 9
tus est pro superbia illorum. Non misertus est 10
genti perditionis, iis qui se elevaverant in pec-
catis suis: Et (d) sic sexcentis millibus pedi- 11
tum, qui congregati insurrexerunt in duritia cor-
dis sui. Et, si unus fuerit cervicosus; mirum
hoc, si erit immunis. Misericordia enim & ira 12
ab illo: princeps propitiationum, & effundens
iram. Secundùm multam misericordiam ejus, 13
sic & multa correptio ejus: hominem secundùm
opera ejus judicat.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

19 20 * ܘܟܠܡܕܡ. ܥܝܢܘܗܝ ܒܨܝܢ. ܘܝܕܥ. ܟܠܗܝܢ ܡܚܫܒܬܗܘܢ ܕܒܢܝ ܐܢܫܐ. * ܠܐ ܦܩܕ
ܠܒܢܝ ܐܢܫܐ ܕܢܚܛܘܢ. ܘܠܐ ܐܡܪ ܠܒܢܝ ܒܣܪܐ ܕܢܥܘܠܘܢ. ܘܠܐ ܡܪܚܡ ܥܠ ܥܒܕܝ
ܫܘܩܪܐ. * ܩܦܠܐܘܢ * ܝܘ *
1 * ܠܐ ܬܬܪܓܪܓ ܠܣܘܓܐܐ ܕܒܢܝܐ ܣܟܠܐ. ܘܠܐ ܬܚܕܐ ܒܟܠ ܒܢܝܐ ܕܥܘܠܐ. ܐܦܢ ܣܓܝܘ ܠܐ ܬܚܕܐ
2 ܒܗܘܢ. ܡܛܠ ܕܠܐ ܐܝܬܝܗܘܢ ܒܕܚܠܬܗ ܕܐܠܗܐ. * ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܝܝܗܘܢ. ܘܠܐ ܬܗܝܡܢ
3 ܕܗܘܝܐ ܒܗܘܢ ܚܪܬܐ ܛܒܬܐ. * ܡܛܠ ܕܛܒ ܗܘ ܚܕ ܕܥܒܕ ܨܒܝܢܐ ܕܐܠܗܐ. ܡܢ ܐܠܦܐ. * ܘܗܘ
4 5 ܕܡܐܬ ܕܠܐ ܒܢܝܐ. ܡܢ ܗܘ ܕܐܝܬ ܠܗ ܒܢܝܐ ܣܓܝܐܐ ܕܥܘܠܐ. * ܡܢ ܚܕ ܓܝܪ ܕܕܚܠ
6 ܠܐܠܗܐ. ܬܬܡܠܐ ܟܠܗ ܡܕܝܢܬܐ. ܘܡܢ ܣܘܓܐܐ ܕܒܢܝ ܥܘܠܐ ܬܬܚܪܒ. * ܕܣܓܝܐܢ
7 ܡܢ ܗܠܝܢ ܚܙܬ ܥܝܢܝ. ܘܕܥܫܝܢ ܡܢ ܗܠܝܢ ܫܡܥܬ ܐܕܢܝ. * ܒܟܢܘܫܬܐ ܕܥܘܠܐ
8 ܢܘܪܐ ܝܩܕܐ. ܘܒܥܡܐ ܕܡܪܝܕ. ܫܠܛ ܪܘܓܙܐ. * ܠܐ ܫܒܩ ܠܡܠܟܐ ܩܕܡܝܐ. ܕܡܠܘ
9 ܠܥܠܡܐ ܒܓܢܒܪܘܬܗܘܢ. * ܘܠܐ ܚܣ ܥܠ ܥܡܘܪܐ ܕܩܪܝܬܗ ܕܠܘܛ. ܕܒܫܘܒܗܪܗܘܢ ܥܒܕܝܢ
10 ܗܘܘ ܥܘܠܗܘܢ. * ܘܠܐ ܪܚܡ ܥܠ ܥܡܐ ܚܪܡܐ. ܐܠܐ ܦܣܩ ܥܠܝܗܘܢ ܕܢܐܒܕܘܢ ܡܛܠ ܚܛܗܝܗܘܢ.
11 * ܒܗܘ ܙܒܢܐ. ܫܬܡܐܐ ܐܠܦܝܢ ܓܒܪܝܢ ܐܬܥܠܩܘ ܡܛܠ ܪܛܢܗܘܢ. ܐܦ ܚܕ ܐܢ ܢܩܫܐ
12 13 ܩܕܠܗ. ܬܕܡܘܪܬܐ ܗܝ ܐܢ ܢܙܕܟܐ. * ܡܛܠ ܕܪܚܡܐ ܘܪܘܓܙܐ ܥܡܗ. *ܘܣܓܝ ܫܒܩ ܘܡܬܒܥ ܐܦ
ܚܛܗܐ. ܐܝܟ ܕܣܓܝܐܝܢ ܪܚܡܘܗܝ. ܗܟܢܐ ܐܦ ܬܒܥ ܚܛܗܐ. ܘܠܐܢܫ ܐܢܫ ܐܝܟ ܥܒܕܘܗܝ ܕܐܢ ܠܗ.

Res omnes oculi ejus rimantur, & cunctas 19
hominum cogitationes cognoscit. Non præ- 20
cepit hominibus ut peccarent, neque dixit
filiis carnis ut impiè agerent: neq; enim mi-
seretur facinorosorũ. CAP. XVI.
NE optes copiam liberorum nefariorum, 1
nec læteris de ullis liberis facinorosis.
Etiamsi multiplicentur, ne delecteris eis; eo
quòd non sint in timore Dei. Ne fidas vitæ 2
eorum, neque credas bonum fore finem illo-
rum. Melior est enim unus voluntatem *Dei* 3
faciens, quàm mille *hujuscemodi*: Et is qui 4
moritur sine liberis, quàm ille qui habet mul-
tos liberos impios. Ab uno enim Deum ti- 5
mente replebitur tota civitas; ex abundan-
tia autem filiorum iniquorũ destruetur. His 6
plura vidit oculus meus, & his majora au-
divit auris mea. In cœtum iniquorum suc- 7
cenditur ignis, & in populum contumacem
ira dominatur. Haud ignovit priscis regibus, 8
qui mundum suâ potentiâ repleverant. Nec 9
pepercit incolis civitatis Lot, qui ob luxum 10
suum scelera patrabant. Neque misertus est
gentis maledictæ, imò sententiã tulit in eos
ut perirent propter peccata sua. Eo tempo- 11
re sexcenta millia peditũ impediti fuerunt
propter murmurationẽ suã: imò unus, si cer-
vicem suam obduret, mirum est si talis im-
punis evadat. Nam misericordia & ira a- 12
pud eum sunt. Et sæpiùs parcit, ac etiã pec- 13
cata ulciscitur. Prout plurimæ sunt miserati-
tiones ejus, ita etiam scelera ulciscitur, & u-
unumquenque pro factis suis judicat.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

19 20 * وجميع الأشياء ظاهرة بين يديه * ومطّلع على جميع سرائر الناس وفكرهم * لم يأمر الناس
بالخطيئة * ولم يأذن لذي لحم بها * ولم يرحم عمّال الزور *
* الفصل السادس عشر *
1 * ولا يشتاق إلى كثرة أولاد الخطاة * ولا يفرح ببنين الأثمة * وإن كثروا فإنه لا يفرح بهم * لأنهم
2 ليسوا معتصمين بتقوى الله * لا تتكل على حياتهم * ولا تصدق أنه تكون لهم عاقبة صالحة *
3 4 * لأن واحدًا مرضيًا خير من ألف فاجر * ومن مات ولم يخلف وارثًا * خير ممن يخلف أولادًا
5 كثيرين فجّارًا * لأن من ولد واحد يتقي الله ويعمل بمرضاته * تمتلئ جميع القرية * والخراب من
6 عدد الفجّار * لقد رأت عيناي أكثر مما وصفت لك * وسمعت أذناي أكثر مما أقول لك *
7 8 * في مجمع الأثمة تلتهب النار * وفي الشعب المسخط يشتعل السخط * لم يعفُ الله عن الملوك
10 الأولين الذين ارتكبوا النفاق باختيارهم * * ولم يمهل للشعب الحاقد * وصرم عليهم الهلاك
11 بخطاياهم * في ذلك الزمان ستمائة ألف رجل بادوا في حال تذمرهم * وواحد إذا إن قسا قلبه
12 13 ولم يطع * فالعجب من هذا إن غلب * لأن الغضب والرحمة معه * ويكثر الغفران * ويديم
من الخطايا * فكما أن رحمته كثيرة * كذلك عقوبته موجعة * ويجزي كل رجل بعمله *

Et res omnes apertæ sunt corã eo, cuncta- 19
que hominum secreta & cogitationes in-
tuetur. Non præcepit hominibus peccatũ, 20
nec illud agendi *licentiam dedit carne*
præditis, imò non miseretur operantium
falsitatem.

CAP. XVI.

NEc optat multitudinem filiorum sce- 1
lestorum, nec oblectatur filiis iniquorum;
& licet crescant numero, non tamen ob-
lectatur eis, quòd religionem Dei minimè
teneant. Eorum vitæ ne confidas, néve 2
credas bonum iis finem futurum. Unus 3
enim Deo *gratus melior est mille scelera-*
tis. Et qui moritur nullo hærede relicto, 4
melior est eo qui multos relinquit filios sce-
leratos. Nam ab uno filio Deum reveren- 5
te ejusque placitum exequente implebi-
tur tota civitas, destructio verò è copia
scelestorum est. Viderunt oculi mei plura 6
quàm quæ narravi tibi, & aures meæ
plura his quæ tibi dico, audierunt. In im- 7
piorum congregationem accendetur ignis,
& in populum irritantem exardescet fu-
ror. Non pepercit Deus primis illis regi- 8
bus, qui impietatem propriâ voluntate
commiserant: Neque patientiâ est opus in 10
pervicacis odii populum, sed eos in pec-
catis suis pereundi sententiâ damnavit.
Eo tempore sexcenta millia virorum suæ 11
murmurationis causâ perierunt; igitur si
unus cor suum obduràrit nec obedierit,
mirũ sanè est si hujusmodi homo *vivat.*
Ita enim & clementia penes eum sunt, 12
Multiplicat veniã, et ulciscitur peccata: 13
et quẽadmodũ multa est ejus clementia, ita
animadversio dolore plena: cæterùm u-
nicuiq; homini propriæ reddet actiones.

Versio VULG. LAT.

14 Non effugiet in rapina peccator, & non retardabit suffe-
15 rentia misericordiam facientis. Omnis misericordia faci-
et locum unicuique secundùm meritum operum suorum, &
16 secundùm intellectum peregrinationis ipsius. Non dicas;
A Deo abscondar, & ex summo quis mei memorabitur?
17 In populo magno non agnoscar: quæ est enim anima mea
18 in tam immensa creatura? Ecce cœlum, & cœli cœlorum,
abyssus, & universa terra, & quæ in eis sunt, in conspectu
19 illius commovebuntur, Montes simul, & colles, & funda-
menta terræ: cùm conspexerit illa Deus, tremore concuti-
20 entur. Et in omnibus his insensatum est cor: & omne cor
21 intelligitur ab illo: Et vias illius quis intelligit, & procel-
22 lam, quam nec oculus videbit hominis? Nam plurima il-
li⁹ opera sunt in absconsis: sed opera justitiæ ejus quis enun-
tiabit? aut quis sustinebit? Longè enim est testamentum à
quibusdam, & interrogatio omnium in consummatione est.
23 Qui minoratur corde, cogitat inania: & vir imprudens &
24 errans, cogitat stulta. Audi me, fili, & disce disciplinam
25 sensûs, & in verbis meis attende in corde tuo, Et dicam in
æquitate disciplinam, & scrutabor enarrare sapientiam: &
in verbis meis attende in corde tuo, & dico in æquitate spi-
ritûs virtutes, quas posuit Deus in opera sua ab initio, &
26 in veritate enuntio scientiam ejus. In judicio Dei opera
ejus ab initio, & ab institutione ipsorum distinxit partes il-
27 lorum, & initia eorum in gentibus suis. Ornavit in æter-
num opera illorum, nec esurierunt, nec laboraverunt, &
28 non destiterunt ab operibus suis. Unusquisque proximum
suum non angustiabit usque in æternum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

14 †Οὐκ ἐκφεύξεται ἐν (ι)ἁρπάσμασιν ἁμαρτωλὸς, †καὶ οὐ μὴ καθυστε-
15 ρήσει (ι)ὑπομονὴν εὐσεβοῦς. † Πάσῃ ἐλεημοσύνῃ ποιήσει τόπον,
16 † ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ εὑρήσει. † Μὴ εἴπῃς, Ὅτι (κ) ἀπὸ
17 κυρίου κρυβήσομαι, (λ)μὴ ἐξ ὕψους τίς μου μνησθήσεται; † Ἐν λαῷ
πλείονι οὐ μὴ (μ) μνησθῶ, † τίς γὰρ ἡ ψυχή μου ἐν ἀμετρήτῳ κτίσει;
18 † Ἰδοὺ ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ οὐρανὸς τοῦ (ν) οὐρανοῦ τοῦ θεοῦ, † ἄβυσ-
19 σος καὶ γῆ σαλευθήσονται ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτοῦ. † Ἅμα τὰ ὄρη καὶ
τὰ θεμέλια τῆς γῆς †ἐν τῷ ἐπιβλέψαι εἰς αὐτὰ, τρόμῳ (ξ) συσσεί-
20
21 ονται. † Καὶ ἐπ' αὐτοῖς οὐ διανοηθήσεται καρδία· † Καὶ τὰς
ὁδοὺς αὐτοῦ τίς ἐνθυμηθήσεται; † καὶ καταιγὶς, ἣν οὐκ ὄψεται
22 ἄνθρωπος, † Τὰ δὲ πλείονα τῶν ἔργων (ο) αὐτοῦ ἐν ἀποκρύ-
φοις. † Ἔργα δικαιοσύνης τίς ἀναγγελεῖ, † ἢ τίς (π) ὑπομενεῖ;
23 μακρὰν γὰρ ἡ διαθήκη. † (ρ) Ἐλαττούμενος καρδίᾳ διανοεῖ-
ται ταῦτα, † καὶ ἀνὴρ ἄφρων καὶ πλανώμενος διανοεῖται μωρά.
24 † Ἄκουσόν μου τέκνον, καὶ μάθε ἐπιστήμην, † καὶ ἐπὶ τῶν λόγων μου
25 πρόσεχε τῇ καρδίᾳ σου. † (σ) Ἐκφαίνω ἐν σταθμῷ παιδείαν, † καὶ
26 ἐν ἀκριβείᾳ (ς) ἀπαγγέλλω ἐπιστήμην. † Ἐν κρίσει κυρίου τὰ ἔργα
αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς, † καὶ ἀπὸ ποιήσεως αὐτῶν διέστειλε μερίδας αὐ-
27 τῶν. † Ἐκόσμησεν εἰς (τ) αἰῶνα τὰ ἔργα αὐτοῦ, † καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν
εἰς γενεὰς αὐτῶν. † Οὔτε ἐπείνασαν, οὔτε ἐκοπίασαν, † καὶ οὐκ ἐξέλιπον
28 ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῶν. † Ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ οὐκ (υ) ἔθλιψεν,

MS. A. (ι) ἁρπάγματι (ι) ὑπομονὴ (κ) παρὰ (λ) καὶ ἐξ (μ) γνωσθῶ, (ν) οὐρανοῦ, ἄβυσσος καὶ γῆ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτοῦ σαλευθήσονται. (ξ) συσσείονται. (ο) αὐτῶν (π) ὑπομενεῖ; (ρ) Ἐλαττούμενος (σ) Ἐκφανῶ (ς) ἀπαγγελῶ (τ) τὸν αἰῶνα (υ) ἐξέθλιψεν,

Non effugiet in (ι) rapinis peccator: & (ι) non fraudabit sufferentiam pii. Omni misericordiæ 14 15
(κ) faciet locū: unusquisque secundùm opera sua
(λ) inveniet. Ne dicas; Quia à Domino abscōdar: 16
nunquid ex summo quis mei memorabitur? In 17
populo magno (μ) non ero in memoria: quæ est enim
anima mea in immensa creatura? Ecce cœlum, et 18
cœlum cœli, (ν) Dei, abyssus, & (λ) terra, commo-
vebuntur in visitatione ejus. Montes simul, & 19
fundamenta terræ, cùm conspexerit illa, tremore
concutiuntur. Et super ipsis non cogitabit cor: 20
Et vias ejus quis intelliget? Et procella, quam 21
non videbit homo, Plurima autem operum ejus 22
in absconsis. Opera justitiæ quis annuntiabit, aut
quis sustinebit? Longè enim est (π) testamentum.
Qui minoratur corde, cogitat hæc: & vir impru- 23
dens & errans cogitat stulta. Audi, fili mi, & 24
disce scientiam: & in verbis meis attende cor-
de tuo. Ostendo in pondere disciplinam, & in ve- 25
ritate annuntio (ς) scientiam. In judicio Do- 26
mini opera ejus ab initio: & ab effectione ipso-
rum distinxit partes eorum. Ornavit in æter- 27
num opera sua, (ο) & principia eorum in gene-
rationes eorum. Nec esurierunt, nec laborave-
runt: & non destiterunt ab operibus suis.
Unusquisque proximum suum non angustia- 28
vit:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

14 *ܠܐ ܢܫܒܘܩ ܥܒ̈ܕܝ ܥܘܠܐ ܘܛܠܘܡ̈ܐ. ܘܠܐ ܢܦܣܘܩ ܣܒܪܗܘܢ ܕܙܕܝ̈ܩܐ ܠܥܠܡ. * ܠܟܠ
15 ܥܒܕ ܙܕܝܩܘܬܐ ܐܝܬ ܠܗ ܐܓܪܐ. ܘܟܠܢܫ ܐܝܟ ܥܒܕܘܗܝ ܡܫܟܚ ܩܕܡܘܗܝ.
ܡܪܝܐ ܐܩܫܝ ܠܒܗ ܕܦܪܥܘܢ ܕܠܐ ܢܕܥܝܘܗܝ. ܕܢܬܓܠܘܢ ܥܒܕܘܗܝ ܬܚܝܬ ܫܡܝܐ. ܘܪ̈ܚܡܘܗܝ
16 ܡܬܚܙܝܢ ܠܟܠܗܘܢ ܒܪ̈ܝܬܗ. ܘܢܘܗܪܗ ܘܚܫܘܟܗ ܦܠܓ ܠܒܢܝ̈ ܐܢܫܐ. * ܠܐ ܬܐܡܪ ܕܡܢ
17 ܩܕܡ ܡܪܝܐ ܐܬܛܫܐ. ܘܒܪܘܡܐ ܕܫܡܝܐ ܡܢܘ ܢܬܕܟܪܢܝ. * ܘܒܥܡܐ ܣܓܝܐܐ ܠܐ ܐܬܝܕܥ.
18 ܐܘ ܡܢܐܝܬܝ ܢܦܫܝ ܒܝܢܝ ܪ̈ܘܚܐ ܕܟܠܗܘܢ ܒܢܝ̈ ܐܢܫܐ. * ܗܐ ܫܡܝܐ ܘܫܡܝ̈ ܫܡܝܐ
19 ܘܬܗܘܡܐ ܘܐܪܥܐ. ܡܢ ܚܙܬܗ ܕܥܠܝܗܘܢ ܩܝܡܝܢ. * ܥܩܪ̈ܐ ܕܛܘܪ̈ܐ ܘܫܬܐܤ̈ܝ ܬܐܒܝܠ.
20 ܟܕ ܡܚܘܐ ܠܗܘܢ. ܪܬܝܬܝܢ. * ܐܦ ܐܢܐ ܠܐ ܐܣܝܡ ܥܠ ܠܒܝ. ܘܐܘܪܚܬܝ ܡܢܘ
21 ܢܣܬܟܠ. * ܐܢ ܐܚܛܐ ܠܐ ܚܙܝܐ ܠܝ ܥܝܢܐ. ܘܐܢ ܐܕܓܠ ܒܟܠ ܐܬܪ ܕܡܛܫܐ. ܡܢܘ ܝܕܥ.
23 * ܚܣܝܪ̈ܝ ܠܒܐ ܐܡܪܝܢ ܗܠܝܢ. ܘܓܒܪܐ ܥܘܠܐ ܡܬܪܥܐ ܗܠܝܢ. * ܫܡܥܘܢܝ ܘܩܒܠܘ
24
25 ܡܪܕܘܬܝ. ܘܠܟܠ ܡܠܝ ܣܝܡܘ ܠܒܟܘܢ. * ܐܡܪ ܒܡܬܩܠܐ ܡ̈ܠܝ. ܘܡܪܕܘܬܝ ܒܚܟܡܬܐ
26 ܡܘܕܥ ܐܢܐ. * ܟܕ ܒܪܐ ܐܠܗܐ ܥܒܕܘܗܝ ܡܢ ܩܕܡ. ܥܡ ܒܪܝܬܗܘܢ ܦܠܓ
27 ܢܡܘܣܝܗܘܢ. * ܘܝܗܒ ܥܕܡܐ ܠܫܘܠܡܐ ܬܫܡܫܬܗܘܢ. ܘܫܘܠܡܗܘܢ ܠܟܠ ܕܪ̈ܐ ܕܥܠܡܐ. ܠܐ
28 ܟܦܢܝܢ ܘܠܐ ܨܗܝܢ. ܘܠܐ ܠܐܝܢ ܘܠܐ ܡܫܬܪܝܢ ܡܢ ܚܝܠܗܘܢ. * ܘܐܢܫ ܠܚܒܪܗ ܠܐ ܣܢܐ.

Facinorosos & oppressores non dimittet, & 14
spes justorum non desinet in æternum. Omni
justitiam agenti est præmium, & unusquisq;
secundùm opera sua ante se reperiet. Domi- 15
nus induravit cor Pharaonis ne eum agno-
sceret, ut facta ipsius patescerent sub cœlo.
Miserationes ejus videntur ab omnibus crea-
turis ipsius, & lucem ac tenebras suas inter
homines distribuit. Ne dicas, A conspectu 16
Domini abscondar, & in sublimitate cœli
quis memor erit mei? Et inter populum co- 17
piosum haud innotescam: aut, quantula est
anima mea inter spiritus omnium hominum?
Ecce cœlum, cœlique cœlorum, abyssus, ac 18
terra, per ejus super ipsa aspectum subsistunt.
Radices montium, & orbis fundamenta, cùm 19
se præbet eis videndum, contremiscunt. Ne- 20
que ego ponam super cor meum; *(h. e. cu-
rabo;)* vias enim meas quis percipiat? Si 21
peccavero, non videbit me oculus; & si
decipiam in quovis loco abdito, quis sciet?
Excordes talia dicunt, & sceleratus homo ta- 23
lia cogitat. Audite me, & amplectimini 24
doctrinam meam, & cunctis sermonibus me-
is animum adjicite. Dicam cum pondere 25
sermones meos, & doctrinam meam cum sa-
pientia declarabo. Cùm Deus opera sua 26
creâsset ab antiquo, unà cum ipsorum creatio-
ne partitus est leges eorum, Et dedit ad fi- 27
nem usque officia eorum, & finem ipsorum
in mundi generationes: non esuriunt, neque
sitiunt, neque laborant, neque fatigantur, nec
viribus suis deficiuntur: Odio se invicèm 28
haud prosequuntur,

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

14
15 * لا يتجاوز عن عمال الزور والعاصيين * ولا ينقطع عمل الابرار ابدا * من بذل الصدقة
وعمل البر فله اجر عظيم * وكل امرء من الناس يجزا بما قدم لنفسه * الرب امهل لفرعون *
ولذلك قسا قلبه ولم يعرفه * ليظهر اياته واعماله تحت اديم السماء * رحمته وسعت كل شي *
16 ووسعت جميع الخلايق * والنور والظلمة قسمها لجميع خلقه * ولا تقول اني اتوارى عن
17 الرب * ومن يذكرني في علو السماء * ولا استبين في كثرة الشعب ولا اعرف * او ما خطر
18 نفسي بين ارواح جميع الناس * اعلم ان السماء وسماء السماء * والقمر والارض تبيد ظاهرة
19 امامه * اصول الجبال واساس البلاد * اذ ظهر عليها تزلزلت * يقول الجاهل انا لا يخطر
20
21 على بالي شي من هذا * او من ذا الذي ينفذ طرقي * ان انا اذنبت لا تراني عين * وان
23 انا كذبت في موضع خفي من يعلم ذلك * ناقصو الراي يراوون هذا * والاثمة يفكرون به *
24
25 * اسمعوا مني واقبلوا موعظتي * وافرد قلبك لجميع قولي وكلامي وازنا * واظهر علمي بالادب
26 والحكمة * اذ خلق الله خلايقه في البدي * مع خلقهم قسم سهامهم * وثبت ذلك الى
27 الانتهي * وسلطانهم في جميع احقاب الدنيا * والروحانيون لا يجوعون * ولا يعطشون *
28 ولا يستكصون * ولا يتعبون * ولا تضعف جبروتهم * ولا يبغض بعضهم بعضا *

Operantes falsitatem ac rebelles non 14
præteribit, nec opus justorum cessabit un-
quam. Qui eleemosynam erogârit, & ju- 15
stitiam exercuerit, summam consequetur
mercedem: singuli enim homines præmiū
consequentur juxta id quod animæ suæ
præmiserint. Dominus patienter egit cum
Pharaone, ac propterea cor ejus obdura-
tum est, nec agnovit illum; quatenus pro-
digia & præclara facinora sua sub cœli
superficie manifestaret. Misericordia ejus
complectitur omnia, omnesq; complectitur
creaturas; & lucem ac tenebras inter o-
mnes creaturas suas distribuit. Et ne di- 16
xeris, Latebo Dominum, ecquis recorda-
bitur mei celsitudine cœli? Et inter po- 17
puli frequentiam nec spectabor nec agno-
scar, aut quænā est animæ meæ ratio in-
ter spiritus omnium hominum? Scias cœ- 18
lum, & cœlum cœlorum, lunam ac terram
palàm coram ipso perituræ. Radices mon- 19
tiū, & regionū fundamenta, cùm se præ-
buerit eis, contremiscunt. Stultus inquit, 20
Equidē nil horū curo, ecquis est qui vias
meas penetret? Si deliquero, non videbit 21
me oculus; & si mentitus fuero in loco ab-
dito, quis id sciet? Rationis expertes ta- 23
lia comminiscuntur, & scelerati hæc co-
gitant. Audite me, & hortationem meā 24
suscipite, & cor tuum sequestra, omnia
dicta verbáque mea perpendens; Meam- 25
que doctrinam eruditè sapientérque pa-
tefaciā. Cùm Deus creaturas suas initio 26
condidisset, statim iis creatis distribuit
jura singularum; Idque ad finem usque 27
stabilivit, et dominium illarum in omnes
mundi ætates: etenim spirituales non
esuriunt, neque sitiunt, neque turbantur,
neque fatigantur, neque debilitatur ro-
bur earum, Nec aliæ alias oderunt, 28

Versio VULG. LAT.

Non sis incredibilis verbo illius. Post hæc Deus in terram respexit, & implevit illam bonis suis. Anima omnis vitalis denuntiavit ante faciem ipsius, & in ipsam iterùm reversio illorum.

CAP. XVII.

1 DEus creavit de terra hominem, & secundùm imaginem
2 suam fecit illum. Et iterùm convertit illum in ipsam, &
3 secundùm se vestivit illum virtute. Numerum dierum &
tempus dedit illi, & dedit illi potestatem eorum quæ sunt
4 super terram. Posuit timorem illius super omnem carnem,
5 & dominatus est bestiarum & volatilium. Creavit ex ipso adjutorium simile sibi: consilium, & linguam, & oculos, & aures, & cor dedit illis excogitandi: & disciplinâ intelle-
6 ctûs replevit illos. Creavit illis scientiam spiritûs, sensu
7 implevit cor illorum, & mala & bona ostendit illis. Posuit oculum suum super corda illorum, ostendere illis magna-
8 lia operum suorum, Ut nomen sanctificationis collaudent; & gloriari in mirabilibus illius, ut magnalia enarrent ope-
9 rum ejus. Addidit illis disciplinam, & legem vitæ hære-
10 ditavit illos. Testamentum æternum constituit cum illis,
11 & justitiam & judicia sua ostendit illis. Et magnalia honoris ejus vidit oculus illorum, & honorem vocis audierunt
12 aures illorum, & dixit illis; Attendite ab omni iniquo. Et
13 mandavit illis unicuique de proximo suo. Viæ illorum coram ipso sunt semper, non sunt absconsæ ab oculis ipsius.
14 In unamquamque gentem præposuit rectorem: Et pars
15 Dei, Israël facta est manifesta.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

29 † Καὶ ἕως αἰῶνος οὐκ ἀπειθήσουσι τοῦ ῥήματος αὐτοῦ. † Καὶ
30 μετὰ ταῦτα κύριος (φ) εἰς τὴν γῆν ἐπέβλεψεν, † καὶ ἐνέπλησεν αὐτὴν
31 τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ. † Ψυχὴν παντὸς ζώου ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον αὐτῆς, † καὶ εἰς αὐτὴν ἡ ἀποστροφὴ αὐτῶν.

MS.A. (φ) ἐπὶ

ΚΕΦ. ιζʹ.

1 † Κύριος ἔκτισεν ἐκ γῆς ἄνθρωπον, † Καὶ πάλιν ἀπέστρεψεν
2 αὐτὸν εἰς αὐτήν. † Ἡμέρας ἀριθμοῦ καὶ καιρὸν ἔδωκεν αὐ-
3 τοῖς, † καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν ἐπ' αὐτῆς. † Καθ' ἑαυτοὺς ἐνέδυσεν αὐτοὺς ἰσχὺν, † καὶ κατ' εἰκόνα (α) αὐτοῦ ἐποίησεν
4 αὐτούς. † (β) Καὶ ἔθηκε τὸν φόβον αὐτοῦ ἐπὶ πάσης σαρκὸς, † καὶ
5 κατακυριεύειν θηρίων καὶ πετεινῶν. † Διαβούλιον καὶ γλῶσσαν καὶ
6 ὀφθαλμοὺς, † ὦτα καὶ καρδίαν ἔδωκε διανοεῖσθαι αὐτοῖς. † Ἐπιστήμην συνέσεως ἐνέπλησεν αὐτοὺς, † καὶ ἀγαθὰ καὶ κακὰ ὑπέδειξεν αὐτοῖς.
7 † (γ) Ἔθηκε τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὰς καρδίας αὐτῶν, † δεῖ-
8 ξαι αὐτοῖς τὸ μεγαλεῖον τῶν ἔργων αὐτοῦ. † Καὶ ὄνομα ἁγιασμοῦ αἰνέσουσιν, † ἵνα (δ) διηγῶνται τὰ μεγαλεῖα τῶν ἔργων αὐτοῦ. † Προσέθηκεν
9 αὐτοῖς ἐπιστήμην, † καὶ νόμον ζωῆς ἐκληροδότησεν (ε) αὐτοῖς. † Δια-
10 θήκην αἰῶνος ἔστησε μετ' αὐτῶν, † καὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ ὑπέδειξεν
11 αὐτοῖς. † Μεγαλεῖον δόξης εἶδον οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν, † καὶ δόξαν φωνῆς αὐτῶν ἤκουσεν τὸ οὖς αὐτῶν. † Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Προσέχετε
12 ἀπὸ παντὸς ἀδίκου. † Καὶ ἐνετείλατο αὐτοῖς ἑκάστῳ περὶ τοῦ πλη-
13 σίον. † Αἱ ὁδοὶ (ζ) αὐτῶν ἐναντίον αὐτοῦ διαπαντὸς, † οὐ κρυβή-
14 σονται ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν (η) αὐτοῦ. † Ἑκάστῳ ἔθνει κατέστησεν
15 ἡγούμενον, † Καὶ μερὶς κυρίου Ἰσραήλ ἐστιν.

MS.A. (α) ἑαυτοῦ (β) Ἔθηκεν (γ) Καὶ ἔθηκεν (δ) διηγῶνται (ε) αὐτούς. Διαθήκην αἰώνιον (ζ) αὐτοῦ (η) αὐτῶν.

Cum Translatione LATINA.

Et usque in æternum non repugnabunt verbo il- 29
lius. Et post hæc Dominus in terram respexit, 30
& implevit eam bonis suis. Anima omnis vi- 31
talis operuit faciem ejus; & in ipsam reversio illorum.

CAP. XVII. 1

DOminus creavit de terra hominē: Et iterùm 2
convertit illū in ipsam. Dies numeri, & tempus 3
dedit illis, & dedit illis potestatē eorū, quæ sunt super eam. Secundùm seipsos vestivit illos virtute, & secundùm imaginem suam fecit eos. Et 4
posuit illius terrorem super omnem carnem, &
dominari bestiarum & volatilium. Consilium, 5
& linguam, & oculos, aures, & cor dedit ad
cogitandum illis. Disciplinā intellectûs im- 6
plevit illos: & bona & mala ostendit eis.
Posuit oculum suum super corda illorum, osten- 7
dere illis magnalia operum suorum. Et nomen 8
sanctificationis laudabunt; ut magnalia enarrent operum ejus. Addidit illis disciplinam, et 9
legem vitæ hæreditavit eos. Testamentum ætær- 10
num constituit cum illis: et judicia sua ostendit
eis. Magnalia honoris viderunt oculi eorum: et 11
honorem vocis (a) eorum audivit auris illorum.
Et dixit illis; Attendite ab omni iniquo. Et 12
mandavit illis, unicuique de proximo. Viæ 13
eorum coram illo sunt semper: Non abscondentur
ab oculis ipsius. Unicuique genti præposuit re- 14
ctorem: Et pars Domini Israel est. 15

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

29 * ܘܥܕܡܐ ܠܥܠܡ ܠܐ ܡܥܒܪܝܢ ܡܠܬܗ. * ܡܢ ܒܬܪ ܗܠܝܢ ܥܠ ܐܪܥܐ ܚܪ. ܘܒܪܟܗ
30 ܠܟܠ ܥܠܠܬܗ. * ܢܦܫܬܐ ܕܟܠ ܚܝܐ ܡܠܐ ܐܦܝܗ̇. ܘܟܠܗܘܢ ܒܗ̇ ܟܠܐ ܥܒܕܝܗܘܢ.
31 * ܫܠܡ * ܦܬܓܡܐ *

1 * ܐܠܗܐ ܡܢ ܐܪܥܐ ܒܪܝܗܝ ܠܐܕܡ. * ܘܡܬܘܒ ܡܗܦܟ ܠܗ ܠܗ̇. * ܡܢܝܢܐ
2 ܕܝܘܡܬܐ ܦܠܓ ܠܗܘܢ ܕܢܗܘܘܢ ܡܩܝܡܝܢ. ܘܫܠܛܗ ܐܢܘܢ ܒܟܠ ܡܕܡ. * ܒܚܟܡܬܗ
3 ܠܒܫ ܐܢܘܢ ܚܝܠܬܢܘܬܐ. ܘܒܗ ܐܢܘܢ ܕܚܠܬܐ. * ܘܪܡܐ ܕܚܠܬܗܘܢ ܥܠ ܟܠ ܒܣܪ.
4
5 ܥܠ ܚܝܘܬܐ ܘܥܠ ܦܪܚܬܐ. * ܚܟܡܬܐ ܘܡܪܥܝܬܐ ܡܠܐ ܠܒܗܘܢ. ܛܒ ܘܒܝܫ ܐܠܦ
6 ܐܢܘܢ. * ܦܘܡܐ ܠܗܘܢ ܘܥܝܢܐ ܘܐܕܢܐ. ܘܠܒܐ ܠܡܣܬܟܠܘ ܦܠܓ ܠܗܘܢ.
7 * ܠܡܚܘܝܘ ܐܢܘܢ ܓܢܒܪܘܬܐ ܕܥܒܕܘܗܝ. ܕܢܣܬܟܠܘܢ ܓܒܝܬܗ. ܕܢܗܘܘܢ ܡܫܬܥܝܢ
8 ܒܬܒܝܠ ܕܚܠܬܗ. * ܘܫܡܐ ܕܩܘܕܫܗ ܢܗܘܘܢ ܡܫܒܚܝܢ. * ܣܡ ܩܕܡܝܗܘܢ ܦܘܩܕܢܐ.
9
10 ܘܢܡܘܣܐ ܕܚܝܐ ܐܠܦ ܐܢܘܢ. * ܩܝܡܐ ܕܥܠܡܐ ܩܝܡ ܥܡܗܘܢ. ܘܕܝܢܘܗܝ ܐܘܕܥ
11 ܐܢܘܢ. * ܘܫܘܒܚܐ ܕܪܒܘܬܗ ܚܙܘ ܒܥܝܢܝܗܘܢ. ܘܐܝܩܪܐ ܕܡܠܬܗ ܫܡܥܘ ܒܐܕܢܝܗܘܢ.
12
13 * ܘܐܡܪ ܠܗܘܢ. ܐܙܕܗܪܘ ܠܐ ܬܛܥܘܢ. ܘܦܩܕ ܐܢܘܢ ܐܢܫ ܥܠ ܚܒܪܗ. * ܐܘܪܚܬܗܘܢ
14
15 ܡܓܠܝܢ ܩܕܡܘܗܝ. ܘܠܐ ܥܒܪܝܢ ܡܢ ܚܙܘܐ ܕܐܦܘܗܝ. * ܠܟܠ ܥܡܡܐ ܐܩܝܡ ܐܪܟܘܢܐ
ܫܠܝܛܐ. ܘܡܢܬܗ ܕܡܪܝܐ ܐܝܣܪܐܝܠ.

Et in seculum usque verbum ejus præterire 29
non sinunt. Post hæc super terram aspici- 30
ens, benedixit omnibus frugibus ejus:
Omnigenorum viventium animabus imple- 31
vit superficiem ejus, & cuncta ipsorum opera in eam inclusit.

CAP. XVII. 1

DEus è terra creavit hominem, Eumque 2
proculdubiò in eandem rediget. Numerum 3
dierum distribuit eis, quibus manerent, &
dedit eis in omnia potestatem. Suâ sapi- 4
entiâ induit eos robore, & terrore contexit
illos: Injecit enim terrorem eorū in omnem 5
carnem, in animantia & in volucres. Sapi- 6
entiâ & consilio replevit cor eorum, bonum
ac malum edocuit illos: Os, & linguam, 7
oculos, & aures creavit eis, & cor ad intelligendum dispertitus est eis. Ut ostenderet 8
eis virtutes operum suorum, ut selecta
ipsius acta perciperent, ut terrorem ejus
narrarent in orbe, Et sanctissimum no- 9
men ejus celebrarent; Posuit ob oculos 10
eorum statuta, & legem vitæ docuit illos:
Fœdus perpetuum cum ipsis inivit, & judi- 11
cia sua nota fecit ipsis: Majestatis ejus ho- 12
norem viderunt oculis suis, & gloriam sermonis ejus auribus suis audierunt. Dixitque 13
eis, Cavete ne decipiatis: & unicuique
mandata dedit de proximo suo. Viæ ipso- 14
rum sunt illi manifestæ, nec prætereunt aspectum vultûs ejus. Omnibus gentibus im- 15
posuit principes, pars autem Domini est
Israel.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

29 * ولا يتعدون امره الى الابد * ومن بعد هولاء اطلع على الارض * باركها وجميع غلاتها *
30
31 * واسال على وجهها كل ذي حيوة * وخزن فيها جميع اعمالهم *

1 * الفصل السابع عشر * وخلق ادم من تربة الارض * وهو معيده اليها *
2
3 * وقسم للناس اياما معدودة لبقائهم * وسلطهم على جميع الاشياء * البسهم الجبروت بحكمته *
4
5 وزادهم بالخشية والخوف * والقى رعبهم على كل ذي لحم * على الدواب والطيور * ملا قلوبهم
6
7 الحكمة والفهم * وبصرهم الخير والشر * وخلق لهم افواه والسن واعين وايادي وانف
8 واذان * ليفهموا بها ما يظهر لهم من قدرة فعاله * ليفهموا عجايبه * ويصفوا في العالم
9 حسنه * ويسبحوا لاسمه الطاهر * ووضع بين ايديهم عهده * وكلمهم سنة الحياة *
10
11 * واثبت لهم ميثاق العالم * وبصرهم احكامه * وعاينوا مجد كرامته * وسمعوا منطقه
12
13 الكريم * واوعز اليهم وناداهم * ونهاهم عن الخيانة والغدر * واوصاهم برافة بعضهم
14 بعضا * طرقهم علانية ظاهرة بين يديه * ولا يخفى عليه خافية * ولا اثم جميع الولاة *
15 وصير في اسرائيل حصته *

Nec transgrediuntur imperium ejus in 29
æternum. Post has verò conditas, terram 30
intuitus, benedixit ei cunctisque proventibus ejus, Produxitque super ejus super- 31
ficiem omne vitâ præditum, & cuncta eorum exercitia in eadem recondit.

CAP. XVII. 1

PRæterea creavit Adam è limo terræ, 2
Quem ad eandem reducturus est. Et divisit 3
hominibus dies numeratos quibus
manerent, & rebus omnibus præfecit illos: Induit eos fortitudine per sapien- 4
tiam suam, & timorem ac pavorem addidit eis: Injecitque terrorem eorum in 5
omne carneum, in jumenta & volatilia.
Sapientiâ & intellectu replevit corda 6
eorum, & bonum ac malum videre fecit
eos: Et creavit eis ora, linguas, oculos, 7
manus, nares, & aures, quibus perciperent quicquid illis ex operum suorum
potentia declararet: Ut miracula ipsius 8
intelligerent, & timorem ejus in mundo
narrarent, Et nomen ejus purum lauda- 9
rent. Proposuit eis pactum suum, & le- 10
gem vitæ pronuntiavit eis: Statuit eis 11
testamentum sempiternum, & judicia
sua ostendit illis. Et viderunt gloriam 12
majestatis ejus, & augustissimum eloquium ejus audierunt. Et præcepit eis,
& allocutus est eos, Et interdixit illis 13
fraudem ac dolum, & mutuam mandavit eis clementiam. Viæ illorum clarè 14
patent ante ipsum, nec latet eum ullum
secretum, Neque iniquitas omnium prin- 15
cipum. Filios autem Israelis suam fecit
portionem.

Versio VULG. LAT.

16 Et omnia opera illorum velut Sol in conspectu Dei : & oculi ejus sine intermissione inspicientes in viis eorum.
17 Non sunt absconsa testamenta per iniquitatem illorum, &
18 omnes iniquitates eorum in conspectu Dei. Eleemosyna viri quasi signaculum cum ipso, & gratiam hominis quasi
19 pupillam conservabit : Et posteà resurget, & retribuet illis retributionem, unicuique in caput ipsorum, & con-
20 vertet in interiores partes terræ. Pœnitentibus autem dedit viam justitiæ, & confirmavit deficientes sustinere, &
21 destinavit illis sortem veritatis. Convertere ad Domi-
22 num, & relinque peccata tua : Precare ante faciem Do-
23 mini, & minue offendicula. Revertere ad Dominum, & avertere ab injustitia tua, & nimis odito execrationem :
24 Et cognosce justitias & judicia Dei, & sta in sorte pro-
25 positionis, & orationis altissimi Dei. In partes vade secu-
26 li sancti, cum vivis & dantibus confessionem Deo. Non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere.
27 A mortuo quasi nihil, perit confessio. Confiteberis vivens, vivus & sanus confiteberis, & laudabis Deum, & gloriabe-
28 ris in miserationibus illius. Quàm magna misericordia
29 Domini, & propitiatio illius, convertentibus ad se ! Nec enim omnia possunt esse in hominibus, quoniam non est immortalis filius hominis, & in vanitate malitiæ placue-
30 runt. Quid lucidius Sole ? & hic deficiet. Aut quid nequius quàm quod excogitavit caro & sanguis ? & hoc
31 arguetur. Virtutem altitudinis cœli ipse conspicit : & omnes homines terra & cinis.

CAP. XVIII.

1 Qui vivit in æternum, creavit omnia simul. Deus so-
2 lus justificabitur, & manet invictus rex in æternum. Quis sufficit enarrare opera illius ?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 (θ) Ἅπαντα τὰ ἔργα αὐτῶν ὡς ὁ ἥλιος ἐναντίον αὐτοῦ, † ϗ οἱ
17 ὀφθαλμοὶ (ι) αὐτοῦ ἐνδελεχεῖς ἐπὶ τὰς ὁδοὺς αὐτῶν. † Οὐκ ἐκρύβησαν αἱ ἀδικίαι αὐτῶν ἀπ' αὐτοῦ, † ϗ πᾶσαι αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν
18 ἔναντι κυρίου. † Ἐλεημοσύνη ἀνδρὸς ὡς σφραγὶς μετ' αὐτοῦ, † ϗ χάριν ἀνθρώπου ὡς κόρην συντηρήσει. † Μετὰ ταῦτα ἐξαναστή-
19 σεται ϗ ἀνταποδώσει αὐτοῖς, † ϗ τὸ ἀνταπόδομα αὐτῶν εἰς κεφαλὴν (κ) αὐτῶν ἀποδώσει. † Πλὴν μετανοοῦσιν ἔδωκεν ἐπάνοδον,
20 † ϗ παρεκάλεσεν ἐκλείποντας ὑπομονήν. † Ἐπίστρεφε ἐπὶ κύριον
21 ϗ ἀπόλειπε ἁμαρτίας, † Δεήθητι κατὰ πρόσωπον ϗ σμίκρυνον πρόσ-
22 κομμα. † Ἐπάναγε ἐπὶ ὕψιστον, ϗ ἀπόστρεφε ἀπὸ ἀδικίας, † ϗ
23 σφόδρα μίσησον βδέλυγμα. † Ὑψίστῳ τίς αἰνέσει ἐν ᾅδου ;
25 26 † Ἀντὶ (λ) ζώντων ϗ ζώντων ϗ διδόντων ἀνθομολόγησιν.
27 † ἀπὸ νεκροῦ ὡς μηδὲ ὄντος ἀπόλλυται ἐξομολόγησις· † Ζῶν ϗ ὑγιὴς αἰνέσει τὸν κύριον. † Ὡς μεγάλη ἡ ἐλεημοσύνη τοῦ κυρίου, † ϗ
28 ἐξιλασμὸς τοῖς ἐπιστρέφουσιν ἐπ' αὐτόν ; † Οὐ γὰρ δύναται πάντα
29 εἶναι ἐν ἀνθρώποις, † ὅτι οὐκ ἀθάνατος (μ) υἱὸς ἀνθρώπου. † Τί φω-
30 τεινότερον ἡλίου ; ϗ τοῦτο ἐκλείπει· † ϗ (ν) πονηρὸς ἐνθυμηθήσεται (ξ) σάρκα ϗ αἷμα. † Δύναμιν ὕψους οὐρανοῦ αὐτὸς ἐπισκέπτεται,
31 ϗ (ξ) οἱ ἄνθρωποι πάντες γῆ ϗ σποδός.

MS. A. (θ) Πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ (ι) αὐτῶν (κ) αὐτοῦ (λ) ζώντων ϗ διδόντων (μ) ὁ υἱὸς (ν) πονηρὸν (ξ) σὰρξ (ξ) ἄνθρωποι

ΚΕΦ. ιη'.

1 † Ὁ ζῶν εἰς τὸν αἰῶνα ἔκτισε τὰ πάντα κοινῇ. † κύριος μόνος
2 δικαιωθήσεται. † (α) Οὐθενὶ ἐξεποίησεν ἐξαγγεῖλαι τὰ ἔργα αὐτοῦ.

MS. A. (α) Οὐδενὶ

Omnia opera eorum velut Sol in conspectu ejus : & oculi ejus sine intermissione in vias eorum. Non sunt absconsæ injustitiæ illorum ab eo : & omnia peccata eorum in conspectu Domini. Eleemosyna viri, quasi signaculum cum ipso : & gratiam hominis, quasi pupillam conservabit. Posteà resurget, & retribuet illis : & retributionem eorum in caput ipsorum reddet. Veruntamen pœnitentibus dedit reditum, & confirmavit deficientes substinentiâ. Convertere ad Dominum, & relinque peccata : Precare ante faciem, & minue offendiculum. Revertere ad Altissimum, & avertere ab injustitia, & valdè odito execrationem. Altissimo quis laudē dicet in inferno? Pro viventibus, (b) & viventibus, & dantibus vicissim confessionem. A mortuo, tanquam eo qui non est, perit confessio : Vivus, & sanus laudabit Dominum. Quàm magna misericordia Domini, & propitiatio convertentibus se ad eum ? Non enim omnia possunt esse in hominibus : quoniam non est immortalis filius hominis. Quid lucidius Sole? & hoc deficit : (c) & malus excogitabit carnem, & sanguinem. Virtutem altitudinis cœli ipse conspicit : & omnes homines terra, & cinis.

CAP. XVIII.

Qui vivit in æternum; creavit omnia (a) simul. Dominus solus (b) justificabitur. Nemini potestatem fecit enarrandi opera ipsius.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 21 [illegible]
23 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
2 [illegible]

Omnes earum actiones ut sol patent ante ipsum, omnesque cogitationes earum apertæ sunt ei. Earundem culpæ non latent eum, sed peccata omniū hominum scripta sunt in conspectu ipsius. Justitia omnium hominum obsignata est, ac penes ipsum reposita : & beneficium omnium hominum tanquam pupilla oculi asservatur in conspectu ipsius. Post hæc autem apparebit, & retribuet eis eorumque scelera in caput ipsorum regeret. Verùm pœnitentibus pœnitentiam concedet, omnesque justis noxios disperdet. Revertimini ad Dominum, & revertemini ab exitio : Retrahite vos à peccando, & ne ad iram concitetis. Quod est enim oblectamentum Deo in his omnibus qui perierunt in mundo, pro iis qui vivunt, ac reddunt illi gratiarum actionem ? Quàm copiosæ sunt miserationes Dei parcentis iis qui revertuntur ad ipsum ! Non enim ita fit inter homines, neque cogitatio ejus similis est cogitationibus filiorum carnis. Sole diem deserente, generantur subinde tenebræ : ejusmodi est homo qui voluntatem suam minimè domat, eò quòd caro sit ac sanguis. Virtutes cœli judicat Deus, etiam filios carnis, qui pulvis cinísque sunt.

CAP. XVIII.

Opera ipsius quis indicare possit ? aut quis enumeret egregia ipsius facinora ? Totus mundus est simul examinandus, solus autem Dominus innocens est.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

16 17 * جميع اعمالهم ساكنة بين يديه مثل الشمس * ونياتهم طاهرة بين يديه * لا يخفي
18 عليه خافية من ذنوبهم * وخطايا جميع بني البشر محصية عنده * واحسان جميع الناس
مختوم محروم عنده * ومعروف جميع الناس وجزاؤهم مثل لحاظ العيون محفوظ عنده * وفي
19 اليوم الاخير يظهر * ويجازيهم باعمالهم ويعاقب تجارهم بذنوبهم * ويهلك الذين يؤذون
20 21 الصديقين * توبوا الي الله يا جميع معاشر الناس * فيوقيكم من الهلكة * ارجعوا عن
23 سوء اعمالكم * واجتنبوا سخط الرب * لان ماذا ينتفع الرب ممن يهلك نفسه بهواه * بدل
26 الذين هم احياء يمجدون اسمه ويذكرونه * ما اكثر عطف الله ورحمته * المتجاوز عن
27 28 التائبين اليه * ليس في الناس شبه هذا * وفكر يشبه فكر الخالق * كما انه اذا اغربت
29 الشمس من النهار صار مظلما * كذلك الرجل الذي يحمل غضبه * لانه لحم ودم * وان
الله تعالي اجلّ من اجناد السماء * والناس ايضا الذين هم تراب ورماد *
3 * الفصل الثامن عشر * من يقدر ان يظهر اعماله * ومن يحصي
2 كثرة عجائبه * يبلي جميع العالم * ويصير الغلبة لله القهار وحده *

Omnia ipsorum opera manent coram eo solis instar, & conscientiæ illorum ante ipsum patescunt. Nulla eorum crimina vel abditissima latent eum, sed omnium hominum peccata numerata sunt apud ipsum: Et benefactum omnium hominum penes eum obsignatum est cautéque custoditum ; & omnium hominum beneficium atque præmium, ut oculorum pupillæ apud eum asservatur : postremóque die apparebit, & pro suis operibus rependet eis, & in transgressionem eorum pro singulorum culpis animadvertet. Et eos perdet qui nocent justis. Convertimini ad Deum ô omnes hominū cœtus, ut vos servet ab interitu. Recedite ab iniquitate operum vestrorū, et iram Domini effugite. Quod enim percipit Dominus emolumentū ex eo qui animam suam suapte perdit voluntate, pro his qui viventes nomen ejus glorificant, ejusque recordantur? Quàm copiosa est commonitio & misericordia Dei, qui ad ipsum revertentibus dimittit ! Nil tale reperitur inter homines, neque cogitatio similis cogitationi creatoris. Quemadmodū die occidente sole fit tenebrosus, pari modo homo qui suam servat iram, eo quòd caro sit ac sanguis. Deus autem excelsior & clarior est militibus cœli, simul ac hominibus qui pulvis sunt ac cinis.

CAP. XVIII.

Quis patefacere potest facta ipsius & multitudinem mirabilium ejus quis recenseat ? Totus mundus consumetur, & soli Deo triumphatori manet victoria.

Versio VULG. LAT.

3
4 Quis enim investigabit magnalia ejus? Virtutem autem
magnitudinis ejus quis enuntiabit? aut quis adjiciet enar-
5 rare misericordiam ejus? Non est minuere, neque adji-
6 cere, nec est invenire magnalia Dei. Cùm consumma-
verit homo, tunc incipiet: & cùm quieverit, aporiabi-
7 tur. Quid est homo, & quæ est gratia illius? & quid est
8 bonum, aut quid nequam illius? Numerus dierum ho-
minum ut multùm centum anni: quasi gutta aquæ maris
deputati sunt: & sicut calculus arenæ, sic exigui anni in
9 die ævi. Propter hoc patiens est Deus in illis, & effun-
10 dit super eos misericordiam suam. Vidit præsumptionem
cordis eorum quoniam mala est, & cognovit subversio-
11 nem illorum quoniam nequam est. Ideò adimplevit pro-
pitiationem suam in illis, & ostendit eis viam æquitatis.
12 Miseratio hominis circa proximum suum: misericordia
13 autem Dei super omnem carnem. Qui misericordiam ha-
14 bet, docet, & erudit quasi pastor gregem suum. Mise-
retur excipientis doctrinam miserationis, & qui festinat in
15 judiciis ejus. Fili, in bonis non des querelam, & in omni
16 dato non des tristitiam verbi mali. Nónne ardorem re-
17 frigerabit ros? sic & verbum melius quàm datum. Nón-
ne ecce verbum super datum bonum? sed utraque cum
18 homine justificato. Stultus acriter improperabit: & da-
19 tus indisciplinati tabescere facit oculos. Ante judicium
20 para justitiam tibi, & antequàm loquaris disce. Ante
languorem adhibe medicinam, & ante judicium interro-
ga teipsum, & in conspectu Dei invenies propitiationem.
21 Ante languorem humilia te, & in tempore infirmitatis
ostende conversationem tuam.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

3 †Καὶ τίς (β)ἐξιχνιάσει τὰ μεγαλεῖα αὐτοῦ; †Κράτος μεγαλωσύνης
4 αὐτοῦ τίς ἐξαριθμήσεται; †καὶ τίς προσθήσει ἐκδιηγήσασθαι τὰ
5 ἐλέη αὐτοῦ; †Οὐκ ἔστιν ἐλαττῶσαι οὐδὲ προσθεῖναι, καὶ οὐκ ἔστιν ἐξ-
6 ιχνιάσαι τὰ θαυμάσια τοῦ κυρίου. †Ὅταν συντελέσει ἄνθρωπος,
7 τότε (γ)ἄρχεται, †καὶ ὅταν παύσηται τότε (δ)ἀπορηθήσεται. †Τί ἄνθρω-
πος, καὶ τί ἡ χρῆσις αὐτοῦ; †τί τὸ ἀγαθὸν αὐτοῦ, καὶ τί τὸ κακὸν αὐτοῦ;
8 †Ἀριθμὸς ἡμερῶν ἀνθρώπου πολλὰ ἔτη ἑκατόν. †ὡς σταγὼν ὕδατος
ἀπὸ θαλάσσης καὶ ψῆφος ἄμμου, †οὕτως ὀλίγα ἔτη ἐν ἡμέρᾳ αἰῶνος.
9 †Διὰ τοῦτο ἐμακροθύμησε κύριος ἐπ᾽ αὐτοῖς, †καὶ ἐξέχεεν ἐπ᾽ αὐ-
10 τοὺς τὸ ἔλεος αὐτοῦ. †Εἶδε καὶ ἐπέγνω τὴν καταστροφὴν αὐτῶν ὅτι
11 πονηρά, †Διὰ τοῦτο ἐπλήθυνε τὸν ἐξιλασμὸν αὐτοῦ. †Ἔλεος ἀν-
12 θρώπου ἐπὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἔλεος δὲ κυρίου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα,
13 †Ἐλέγχων καὶ παιδεύων καὶ διδάσκων †καὶ ἐπιστρέφων ὡς ποιμὴν
14 τὸ ποίμνιον αὐτοῦ. †Τοὺς ἐκδεχομένους παιδείαν (ε)ἐλεεῖ, †καὶ
15 τοὺς κατασπεύδοντας ἐπὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ. †Τέκνον, ἐν ἀγαθοῖς
16 μὴ δῷς μῶμον, †καὶ ἐν πάσῃ δόσει λύπην λόγων. †Οὐχὶ καύ-
17 σωνα ἀναπαύσει δρόσος; †οὕτως κρείσσων λόγος ἢ δόσις. (ζ)Οὐκ
ἰδοὺ λόγος ὑπὲρ δόμα ἀγαθόν; †καὶ ἀμφότερα παρὰ ἀνδρὶ κεχα-
18 ριτωμένῳ. †Μωρὸς ἀχαρίστως ὀνειδιεῖ, †καὶ δόσις βασκάνου ἐκτήκει
19 ὀφθαλμούς. †Πρὶν ἢ λαλῆσαι μάνθανε, καὶ πρὸ ἀρρωστίας θερα-
20 πεύου. †πρὸ κρίσεως ἐξέταζε σεαυτόν, †καὶ ἐν ὥρᾳ ἐπισκοπῆς
21 εὑρήσεις (η)ἐξιλασμόν. †Πρὶν ἀρρωστῆσαί σε ταπεινώθητι, †καὶ
ἐν καιρῷ ἁμαρτημάτων δεῖξον ἐπιστροφήν.

MS. A. (β) ἐξιχνιάσει (γ) *ἔρχεται, (δ) ἀπορρηθήσεται. (ε) ἐλεᾷ, (ζ) Οὐχ (η) ἱλασμόν.

Et quis investigabit magnalia ejus? Virtutem 3
magnitudinis ejus quis enumerabit? & quis 4
adjiciet enarrare misericordias ejus? Non est 5
minuere, neque adjicere: & non est investigare
mirabilia Domini. Cùm consummaverit homo; 6
tunc incipit: & cùm quieverit; tunc dubitabit.
Quid est homo, & quid usus ejus? Quid est bo- 7
num ejus, & quid malum ejus? Numerus die- 8
rum hominis, ut multùm, centum anni. Sicut
gutta aquæ maris, & calculus arenæ; (c) sic
exigui anni in die ævi. Propter hoc patiens fuit 9
Dominus *in illis: & effudit super eos misericor-*
diã suã. Vidit, & cognovit subversionem eorum, 10
quoniam mala est: Ideò multiplicavit propitia- 11
tionem suam. Miseratio hominis circa proxi- 12
mum suum: misericordia autem Domini super
omnem carnem, Corripiens, & erudiens, & do- 13
cens, & convertens, quasi pastor gregem suum.
Miseretur excipientium doctrinam, & eorum 14
qui festinant ad judicia ipsius. Fili, in bonis ne 15
des querelam, & in omni dato tristitiam (d) ver-
borum. Nónne ardorem refrigerabit ros? sic 16
verbum melius, quàm datum. Nónne ecce ver- 17
bum super datum bonum? & utraque apud ho-
minem (e) gratiosum. Stultus acriter impro- 18
perabit: & datus invidi tabescere facit oculos.
Antequàm loquaris; disce: Et ante languorem 19
adhibe medicinam. Ante judicium interroga te 20
ipsum: & in hora visitationis invenies propi-
tiationem. Ante languorem humilia te: & in 21
tempore peccatorum ostende conversionem.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

[illegible]

* Cùm absolverint homines, tum incipiunt: & 6
si redeant, *(hoc est, iteratò inchoënt,)* obstu-
pescunt. Quid sunt homines? et quid jactura, 7
quídve emolumentũ ipsorũ? quid beneficiũ,
quídve maleficium eorum? Et verò nume- 8
rus ætatis hominis, cùm plurimùm vixerit,
centum sunt anni; quasi uterculum è mari
haurires, & ut ex arena calculus. Mille anni
in seculo præsenti non sunt comparandi uni
diei seculo justorum. Propterea longani- 9
mus est erga illos, & suam super eos miseri-
cordiam effundit. Quia novit finem eorum 10
malum esse futurum; Idcircò sæpiùs parcit 11
eis. Misericordia hominis est erga proxi- 12
mum suum carnalem: Misericordia verò 13
Dei erga omnia opera sua. Sapientes reddit 14
illos, erudit, ac docet, attrectatque velut pa-
stor bonus qui pascit gregem suum. Fœlices 15
eos qui sperant miserationes ejus, quíque ju-
dicia ejus approbant. Fili mi, benefacien- 16
tem proximo suo ne prohibeas: & in eum
qui dat, ne malus esto oculus tuus. Nam 17
quemadmodum pluvia cessare facit æstum,
ita sermo donationem revocat. Est enim ser- 18
mo bonus qui dono præstantior est; utrumq;
verò est officii hominum beneficorum. Stul- 19
tus enim exprobrat antequàm beneficium
conferat: munus impii officit oculis. Pri- 20
usquàm pugnes, quære tibi adjutorem: &
priusquàm ægrotes, quære tibi medicum. An- 21
tequàm adveniat tibi adversitas, ora; & tem-
pore adversitatis reperies eam, *(nempe, ora-
tionem)* & favebit tibi.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

6 7 * في فناء حقب الناس يجي حقب آخر * وان تابوا الى الله * ما الناس وما خطرهم * وما ضيعتهم
8 وما ربحهم * وماذا يبلغ من منافعهم وعقوبتهم * وما خيرهم وما شرهم * عدد سنين الانسان اذا
طال عمره مائة سنة * كمثال الاخذ لراوية ماء من البحر تكون * وحبة واحدة من الرمل *
9 الف عام من هذه الدنيا لا تعادل يوما واحدا من ايام عالم الابرار * فلذلك يطيل لهم في
10 11 المهل * ويفيض عليهم رحمته * لانه يعلم ان آخر الاثمة آخر سوء * ولذلك مد لهم في المهل *
12 13 * انما شفقة الانسان على ذي لحمه وقرابته * ورحمة الله واسعة لجميع خلائقه * يحرجهم ويؤدبهم
14 15 ويصدهم عن الشر كالراعي المشفق على قطيعه * طوبى للمرتجين رحمته * والقابلين
16 احكامه * يا بني لا تمنع من اراد ان يحسن الى صاحبه * ولا تحسد من يبذل الصدقة فتزيله
17 18 عن رايه * كما يذهب المطر بالسمائم * وكذلك يسوق السوء برد العطية * وهاتان الخلتان
19 20 تغير قلب مصطنع المعروف * عطية الجاهل تخجل وتخزي * قبل الجهاد اطلب لك عونا *
21 قبل ان تمرض واخ الطبيب * قبل ان يصيبك الكرب تضرع وصل * وفي ساعة الكرب
تجده قريبا *

Uno hominum ævo consumpto, alterum 6
succedit ævum, etiamsi ad Deum conver-
tantur. Quid sunt homines, quidve fa- 7
stus eorum? quid jactura, & quid lucrum
eorum? quid ex eorum commodo incommo-
dóque proveniat? quid tandem bonum,
quidve malum ipsorum? Numerus anno- 8
rum hominis, cùm longissima fuerit ætas
ejus, centum sunt anni: sunt velut utercu-
lus aquæ è mari sumptus, & calculus u-
nus ex arena. Mille anni ex hoc mundo
non æquivalent uni diei è diebus seculi
justorum. Idcirco protrahit eis moram, & 9
misericordiam suam profundit in illos.
Quia novit finem scelestorum finem fore 10
miserrimum: Propterea moram protraxit 11
eis. Clementia quidem hominis tendit *in* 12
sibi carnalem & consanguineum suum:
At misericordia Dei amplissima est in o- 13
mnes creaturas suas. Erudit castigátque 14
illas, & à malo retrahit, more pastoris in
gregem suum clementis. Beati misericor- 15
diam ejus sperantes, & judicia ejus ex-
cipientes. O fili mi, proximo benefacere 16
volentem ne prohibeas, neque invideas e-
leemosynam largienti, cúmque à consilio
suo abducas. Ut pluvia ventos calidos 17
abripit, ita pravum consilium donationem
avertit. Utraque autem harum conditio- 18
num mutat animum gratiam conferentis.
Stulti donum verecundiâ pudoréque affi- 19
cit. Ante pugnam pete tibi auxilium: an- 20
tequam ægrotes familiaritatem incas cu
medico. Priusquam accidat tibi affli- 21
ctio, supplica & precare; & tempore af-
flictionis vicinum reperies illum.

Versio VULG. LAT.

22 Non impediaris orare semper, & ne verearis usque ad mortem justificari: quoniam merces Dei manet in æter-
23 num. Ante orationem præpara animam tuam: & noli
24 esse quasi homo qui tentat Deum. Memento iræ in die consummationis, & tempus retributionis in conversatione
25 faciei. Memento paupertatis in tempore abundantiæ, &
26 necessitatum paupertatis in die divitiarum. A manè usque ad vesperam immutabitur tempus, & hæc omnia citata
27 in oculis Dei. Homo sapiens in omnibus metuet, & in
28 diebus delictorum attendet ab inertia. Omnis astutus agnoscit sapientiam, & invenienti eam dabit confessio-
29 nem. Sensati in verbis & ipsi sapienter egerunt: & intellexerunt veritatem & justitiam, & impluerunt prover-
30 bia & judicia. Post concupiscentias tuas non eas, & à
31 voluntate tua avertere. Si præstes animæ tuæ concupi-
32 scentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis. Ne oblecteris in turbis nec in modicis: assidua enim est com-
33 missio illorum. Ne fueris mediocris in contentione ex fœnore, & est tibi nihil in sacculo: eris enim invidus vitæ tuæ.

CAP. XIX.

1 OPerarius ebriosus non locupletabitur: & qui spernit
2 modica, paulatim decidet. Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguent sensatos:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

22 † Μὴ ἐμποδισθῇς τοῦ ἀποδοῦναι εὐχὴν εὐκαίρως, † καὶ μὴ μείνῃς
23 ἕως θανάτου δικαιωθῆναι. † Πρὶν εὔξασθαι ἑτοίμασον σεαυτὸν,
24 † καὶ μὴ γίνου ὡς ἄνθρωπος πειράζων τὸν κύριον. † Μνήσθητι θυμοῦ ἐν ἡμέραις τελευτῆς, † καὶ καιρὸν ἐκδικήσεως ἐν ἀποστροφῇ προσώ-
25 που. † Μνήσθητι (θ) καιρὸν λιμοῦ ἐν καιρῷ πλησμονῆς, † πτωχείαν καὶ
26 ἔνδειαν ἐν ἡμέραις πλούτου. † Ἀπὸ πρωΐθεν ἕως ἑσπέρας μετα-
27 βάλλει καιρὸς, † καὶ πάντα ἐστὶ ταχινὰ ἔναντι κυρίου. † Ἄνθρωπος σοφὸς ἐν παντὶ εὐλαβηθήσεται, † (ι) καὶ ἐν ἡμέραις ἁμαρτιῶν
28 προσέξει ἀπὸ πλημμελείας. † Πᾶς συνετὸς ἔγνω σοφίαν, καὶ τῷ
29 εὑρόντι αὐτὴν δώσει ἐξομολόγησιν. † Συνετοὶ ἐν λόγοις καὶ αὐτοὶ ἐσοφίσαντο, † καὶ ἀνώμβρησαν (κ) παροιμίας ἀκριβεῖς.
30 ἘΓΚΡΑΤΕΙΑ ΨΥΧΗΣ. † Ὀπίσω τῶν ἐπιθυμιῶν σου μὴ
31 πορεύου, † καὶ ἀπὸ τῶν ὀρέξεών σου (λ) κωλύου. † Ἐὰν (μ) χορηγήσῃς τῇ ψυχῇ σου εὐδοκίαν ἐπιθυμίας, † (ν) ποιήσει σε ἐπίχαρμα τῶν ἐχ-
32 θρῶν σου. † Μὴ εὐφραίνου ἐπὶ πολλῇ τρυφῇ, † (ξ) μηδὲ προσδεθῇς
33 συμβολῇ αὐτῆς. † Μὴ γίνου πτωχὸς συμβολοκοπῶν ἐκ δανεισμοῦ, † καὶ οὐδέν σοι ἐστὶν ἐν (ο) μαρσυπίῳ.

MS. A. (θ) κατὰ καιρὸν λιμοῦ ἐν ἡμέραις πλησμονῆς, (ι) ἐν ἡμέραις (κ) * ἐν παροιμίαις (λ) * μὴ κωλύου. (μ) εὐδοκήσεις τῇ (ν) ποιήσεις ἐπίχαρμα (ξ) μὴ προσδεηθῇς συμβολῆς αὐτῆς. (ο) μαρσίππῳ.

ΚΕΦ. ιθʹ.

1 † ΕΡγάτης μέθυσος οὐ πλουτισθήσεται, † ὁ ἐξουθενῶν τὰ ὀλίγα κατὰ
2 μικρὸν πεσεῖται. † Οἶνος καὶ γυναῖκες ἀποστήσουσι συνετοὺς,

Non impediaris (f) reddere votum tempestivè: & non verearis usque ad mortem justificari. Ante (g) orationem præpara te ipsum, & ne sis quasi homo, qui tentat Dominum. Memento iræ in die consummationis, & tempus vindictæ in conversione faciei. Memento temporis famis in tempore saturitatis; paupertatis, & necessitatis in diebus divitiarum. A manè usque ad vesperam mutatur tempus: & omnia sunt citata in oculis Domini. Homo sapiens in omnibus metuet: & in diebus peccatorum attendet à delicto. Omnis intelligens novit sapientiam: & invenienti eam dabit confessionem. Sensati in verbis, & ipsi sapienter egerunt, & emiserunt quasi imbrem proverbia exquisita. CONTINENTIA ANIMÆ. Post concupiscentias tuas non eas; & à desideriis tuis avertere. Si præstes animæ tuæ beneplacitum concupiscentiæ; faciet te gaudium inimicorum tuorum. Ne oblecteris in multa epulatione, neque alligeris (h) commissioni ejus. Non fias pauper de symbolis comessans ex fœnore: & nihil tibi est in sacculo.

CAP. XIX.

OPerarius ebriosus non locupletabitur: qui spernit modica, paulatim decidet. Vinum & mulieres apostatare facient sapientes:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

22 * ܥܕܠܐ ܬܬܬܩܠ ܨܠܝ ܘܒܥܝ. ܘܥܕܠܐ ܬܚܛܐ ܗܒ ܙܕܩܬܐ. * ܠܐ ܬܬܟܠܐ ܠܡܥܒܪܘ ܚܛܗܝܟ. ܘܠܐ ܬܗܘܐ
23 ܡܟܬܪ ܥܕܡܐ ܠܙܒܢܐ ܕܬܬܟܪܐ. ܠܐ ܬܫܘܚܪ ܠܡܬܦܢܝܘ ܡܢ ܚܛܗܝܟ. ܐܬܕܟܪ ܡܘܬܐ ܠܐ ܬܣܟܐ.
24 * ܥܕܠܐ ܬܢܕܪ. ܛܝܒ ܢܕܪܟ. ܘܠܐ ܬܗܘܐ ܐܝܟ ܓܒܪܐ ܕܡܢܣܐ ܠܡܪܗ. ܠܐ ܬܘܣܦ ܠܡܣܟܠܘ ܣܟܠܘܬܐ.
25 ܡܛܠ ܕܩܕܡܝܬܐ ܠܐ ܐܙܕܟܝܬ. * ܐܬܕܟܪ ܪܘܓܙܐ ܕܒܚܪܬܐ ܕܟܠܗܘܢ ܚܛܗܐ. ܘܒܙܒܢܐ ܕܒܝܫܬܐ
26 ܠܐ ܢܗܦܘܟ ܡܢܟ ܐܦܘܗܝ. * ܐܬܕܟܪ ܟܦܢܐ ܒܝܘܡ ܣܒܥܐ. ܘܡܣܟܢܘܬܐ ܘܚܣܝܪܘܬܐ
27 ܒܝܘܡܝ ܥܘܬܪܐ. * ܡܢ ܨܦܪܐ ܠܪܡܫܐ ܡܥܒܪ ܙܒܢܐ. ܘܟܠܗܝܢ ܗܠܝܢ ܬܪܝܨܢ ܩܕܡ
28 ܡܪܝܐ. * ܓܒܪܐ ܚܟܝܡܐ ܒܟܠܗܝܢ ܗܠܝܢ ܢܬܒܩܐ. ܘܒܝܘܡܬܐ ܕܪܘܫܥܐ ܠܐ ܢܕܚܠ ܡܢ ܒܝܫܐ.
29 30 * ܠܟܠ ܚܟܝܡܐ ܠܡܠܦܘ ܚܟܡܬܐ. ܘܠܝܕܥܝܗ ܠܡܬܠ ܬܘܕܝܬܐ. * ܝܕܥܝ ܡܪܕܘܬܐ
ܐܦ ܗܢܘܢ ܢܬܚܟܡܘܢ. ܘܢܒܥܘܢ ܥܕܡܐ ܠܚܪܬܐ ܡܠܐ ܕܡܬܠܐ. ܘܡܠܐ ܕܚܟܡܬܐ ܘܡܪܕܘܬܐ
31 32 ܕܢܦܫܐ. * ܒܪܝ ܒܬܪ ܪܓܝܓܬ ܢܦܫܟ ܠܐ ܬܐܙܠ. ܘܡܢ ܪܓܝܓܬܗ ܟܠܝܗ. * ܐܢ ܓܝܪ ܬܥܒܕ ܪܓܝܓܬ
33 ܢܦܫܟ. ܐܝܟ ܗܘ ܗܘ ܕܥܒܕ ܨܒܝܢܐ ܕܒܥܠܕܒܒܗ. * ܠܐ ܬܚܕܐ ܒܣܘܓܐܐ ܕܦܘܢܩܐ. ܕܠܐ ܬܗܘܐ ܡܣܟܢܐ.
34 * ܠܐ ܬܗܘܐ ܡܣܟܢܐ ܪܘܝܐ ܘܙܠܝܠܐ ܘܦܩܝܩܐ. ܟܕ ܠܝܬ ܒܟܝܣܟ ܡܕܡ.
1 * ܩܦܠܐܘܢ * ܝܛ * ܦܥܠܐ ܪܘܝܐ ܠܐ ܢܥܬܪ. ܘܕܪܚܡ ܒܣܪܐ ܢܐܪܬ
2 ܡܣܟܢܘܬܐ. * ܚܡܪܐ ܘܐܢܬܬܐ ܡܦܚܙܝܢ ܠܒܐ. ܘܕܡܬܢܩܦ ܠܙܢܝܬܐ ܢܐܒܕ.

Antequàm impingas, ora & precare: & antequàm pecces, da eleemosynam. Ne desistas auferre peccata tua, & ne conniveas usque ad tempus quo tœdio frangaris. Ne morã interponas in convertendo te à peccatis tuis: memento mortẽ non expectare. Priusquã voveas, para votum tuum; & ne sis similis homini tentanti Dominum suum. Scelera perpetrare ne pergas, quoniam præcedentia nondum impunis evasisti. Memento indignationem post omnium peccatorum finem *secuturam*, & tempore calamitatis non aversurũ à te *Deum* faciem suam. Memor esto famis in dieb' saturitatis, & paupertatis ac inopiæ in diebus divitiarum. A mane ad vesperã tempus prælabitur, & hæc omnia recta sunt corã Dño. Vir sapiens hæc omnia solicitè perpendet, & in diebus impietatis non timebit malignum. Ad omnẽ sapientẽ *spectat* docere sapientiã, & ad scientes illam, reddere gratiarũ actionem. Scientes doctrinam, ipsi quoque sapienter se gerent, & ad extremum usque pernoscent verba proverbiorum, & verba sapientiæ, animæque doctrinam. Fili mi, appetitum animi tui ne sequaris, imò à concupiscentia tua cohibe illum. Si enim facias animi tui voluntatem, non differs ab eo qui facit voluntatem inimici sui. Ne delecteris multitudine delitiarum, ne tandem pauper evadas. Ne sis pauper, ebriosus, obscœnus, & loquax, cùm nihil habeas in marsupio tuo.

CAP. XIX.

OPerarius ebriosus non ditescet, & qui amat carnem, acquiret paupertatem. Vinum & mulier cor lascivum reddunt; & qui scorto adhæret, peribit.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

22 23 * قبل أن تعثر صلّي وتضرّع * وقبل أن تأثم بادر في الصدقة * لا تؤخر إصراف ذنوبك
عنك بالتوبة * ولا تغفل حتى ينزل بك الكرب والعقاب * لا تتوقف وقتا للرجوع عن ذنوبك *
24 واذكر أن الموت واقف على راسك * تمّم نذورك * ولا تكون كالمحارب لربه * ولا تعود في
25 الخطايا * لأنك لن تبرأ من الأولى * اذكر أن الغضب إنما ينزل في آخر الخطايا * وفي وقت
26 الشدّة لا يصرف الله عنك وجهه * اذكر الجوع في أيام الشبع * والغربة والحاجة في أيام
27 الغناء * فإن الزمان يتغير فيما بين الصبح والمساء * جميع هذه الخصايل حسنة مرضية
28 29 عند الرب * والحليم يرى بعينيه هذه الأمور كلها * ولا يتقي الشرير أيام النفاق * علّم
30 الحكمة كل ذي عقل * والشكر للعلماء * الماهرون والراسخون في العلم يزدادون العقل *
31 ويعرفون تأويل الأمثال إلى الانتهاء * ونطق الحكمة وعلم النفس * يا بني لا تتبع شهوات
32 33 نفسك * لئلا تصير كمن يعطي عدوه أمنيته * لا تفرح بكثرة اللذات * لئلا تكون
34 فقيرا * إذا كنت مسكينا فلا تكن مسرفا * ولا تحب كثرة الشراب وكثرة الكلام *
إذ ليس في كيسك شيء * * الفصل التاسع عشر *
1 2 * الفاعل السكير لا يغنى * ويذلّ بالفقر من صاحبه الزنا * الخمر والمرأة يلهبان القلب *
ومن لصق بالزانية يهلك *

Priusquàm impingas, ora & supplica; et priusquàm culpam committas, ad eleemosynam accurre. Ne differas auferre culpas tuas à te per pœnitentiam, & ne torpescas quoadúsque irruat in te calamitas & supplicium. Ne moram facias convertendi te à culpis tuis, & memento mortem capiti tuo imminere. Vota tua persolve, & ne similis sis pugnanti contra Dominum suum. Et ne redeas ad peccata, quia nequaquam justificatus es à prioribus. Memento iram ad extremum peccatorũ venturam, & tempore adversitatis non aversurum à te Deum faciem suam. Recordare famis in diebus saturitatis, & peregrinationis ac egestatis in diebus divitiarum. Tempus enim mutatur inter matutinũ & vesperam. Omnes istæ vivendi rationes probatæ gratæque sunt apud Dominum: Et cordatus hæc omnia suis oculis videbit, nec reformidabit improbum diebus impietatis: Imbue sapientiâ omnem judicio præditum, & eruditos gratiarum actione. Periti ac firmi in scientia majorem acquirent prudentiam, & proverbiorum interpretationem ad finem usque discent unà cum sapientia animæque doctrina. O fili mi, ne sectéris cupiditates animæ tuæ, Ne fias velut is qui tradit inimico voluntatem suam. Ne gaudeas de multitudine delitiarum, ne pauper evadas. Cùm fueris pauper, ne sis prodigus; nec ames multitudinem potûs ac multitudinem verborum, cùm nihil fuerit in marsupio tuo.

CAP. XIX.

OPerarius ebriosus non erit pr… & paupertate deprimetur quem … tio delectat. Vinum & mulier cor … flammant; & qui adhæserit meret… peribit.

Versio VULG. LAT.

3 Et qui se jungit fornicariis, erit nequam: putredo & vermes hæreditabunt illum, & extolletur in exemplum majus,
4 & tolletur de numero anima ejus. Qui credit citò, levis corde est, & minorabitur: & qui delinquit in animam suam, insuper habebitur. Qui gaudet iniquitate, denotabitur:
5 & qui odit correptionem, minuetur vitâ: & qui odit loquacitatem, extinguit malitiam.
6 Qui peccat in animam suam, pœnitebit: & qui jucundatur in malitia, denotabitur.
7 Ne iteres verbum nequam, & durum, & non minoraberis.
8 Amico & inimico noli narrare sensum tuum: & si est tibi delictum, noli denudare.
9 Audiet enim te, & custodiet te, & quasi defendens peccatū odiet te, & sic aderit tibi semper.
10 Audîsti verbum adversùs proximum tuum? commoriatur in te, fidens quoniam non te dirumpet.
11 A facie verbi parturit fatuus, tanquam gemitus partûs infantis.
12 Sagitta infixa femori carnis, sic verbum in corde stulti.
13 Corripe amicum, ne fortè non intellexerit, & dicat; Non feci: aut si fecerit, ne iterùm addat facere.
14 Corripe proximum, ne fortè non dixerit: & si dixerit, ne fortè iteret.
15 Corripe amicum: sæpè enim fit commissio.
16 Et non omni verbo credas: est qui labitur linguâ, sed non ex animo.
17 Quis est enim qui non deliquerit in lingua sua? Corripe proximum antequàm commineris.
18 Et da locum timori Altissimi: quia omnis sapientia timor Dei, & in illa timere Deum, & in omni sapientia dispositio legis.
19 Et non est sapientia nequitiæ disciplina: & non est cogitatus peccatorum prudentia.
20 Est nequitia, & in ipsa execratio: & est insipiens qui minuitur sapientiâ.
21 Melior est homo, qui minuitur sapientiâ, & deficiens sensu in timore, quàm qui abundat sensu, & transgreditur legem Altissimi.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

3 † Καὶ ὁ κολλώμενος πόρναις τολμηρότερος ἔσαι. † (α) σῆπες κ̀ σκώληκες κληρονομήσουσιν αὐτὸν, † κ̀ ψυχὴ τολμηρὰ ἐξαρθήσεται.
4 † Ὁ ταχὺ ἐμπιστεύων, κοῦφος καρδίᾳ, † κ̀ ὁ ἁμαρτάνων, εἰς ψυχὴν αὐτοῦ πλημμελήσει.
5 † Ὁ εὐφραινόμενος καρδίᾳ καταγνωσθήσεται, † κ̀ ὁ μισῶν λαλιὰν ἐλαττονεῖται (β) κακίᾳ.
7 † Μηδέποτε δευτερώσῃς λόγον, † κ̀ οὐθέν σοι οὐ μὴ (γ) ἐλαττωθῇ.
8 † Ἐν φίλῳ κ̀ (δ) ἐν ἐχθρῷ μὴ διηγοῦ, † κ̀ εἰ μὴ ἔστι σοι
9 ἁμαρτία, μὴ ἀποκάλυπτε. † Ἀκήκοε γάρ σου κ̀ ἐφυλάξατό σε,
10 † κ̀ ἐν καιρῷ (ε) μισήσει σε. † Ἀκήκοας λόγον; συναποθανέτω σοι,
11 † θάρσει, οὐ μή σε ῥήξει. † Ἀπὸ προσώπου λόγου ὠδινήσει μωρὸς, † ὡς ἀπὸ προσώπου βρέφους ἡ τίκτουσα.
12 † Βέλος πεπηγὸς ἐν μηρῷ σαρκὸς, † οὕτως λόγος ἐν κοιλίᾳ
13 μωροῦ. † Ἔλεγξον φίλον, μήποτε οὐκ (ζ) ἐποίησεν, κ̀ εἴ τι ἐποίησε,
14 μήποτε προσθῇ. Ἔλεγξον τὸν φίλον, μή ποτε οὐκ εἶπε, † κ̀ εἰ εἴρηκεν,
15 ἵνα μὴ δευτερώσῃ. † Ἔλεγξον φίλον, πολλάκις γὰρ γίνεται
16 (η) διαβολὴ, † Καὶ μὴ παντὶ λόγῳ πίστευε. † Ἔστιν (ϛ) ὀλισθαίνων
17 κ̀ οὐκ ἀπὸ ψυχῆς· Καὶ τίς οὐχ (θ) ἥμαρτησεν ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ;
18 † ἔλεγξον τὸν πλησίον σου πρὶν ἢ ἀπειλῆσαι, † Καὶ δὸς τόπον νόμῳ ὑψίστου. † πᾶσα σοφία φόβος κυρίου, † κ̀ ἐν πάσῃ σοφίᾳ
19 ποίησις νόμου. † Καὶ οὐκ ἔστι σοφία πονηρίας ἐπιστήμη, † κ̀ οὐκ (ι) ἔστιν,
20 ὅπου βουλὴ ἁμαρτωλῶν, φρόνησις. † Ἔστι πονηρία κ̀ αὕτη βδέλυγμα,
21 † κ̀ ἔστιν ἄφρων ἐλαττούμενος σοφίᾳ. † Κρείττων ἡττώμενος ἐν συνέσει ἔμφοβος, † ἢ περισσεύων ἐν (κ) φρονήσει κ̀ παραβαίνων νόμον.

MS. A. (α) σῆπη (β) καρδίᾳ. (γ) ἐλαττωνηθῇ. (δ) ἐχθρῷ μὴ δευτερώσῃ. (η) * αβολη, (ϛ) ὀλισθαινῶν (θ) ἥμαρτεν (ε) * μασήσει (ζ) ἐποίησεν, κ̀ * ἢ εἴρηκεν, ἵνα (ι) ἔστιν βουλὴ (κ) συνέσει

Et, qui jungit se meretricibus; (a) audacior erit. 3
(b) Tineæ & vermes hæreditabunt illum: & anima audax (c) tolletur de numero. Qui credit 4
citò, levis est corde: & qui peccat; in animam suam delinquet. Qui gaudet (d) corde; (e) de- 5
notabitur: & qui odit loquacitatem; minuitur malitiâ. Nunquam iteres verbum: & nihil tibi 7
minuetur. In amico & inimico noli narrare: et- 8
iamsi non sit tibi peccatum, noli denudare. Au- 9
divit enim te, & custodivit te, & in tempore odiet te. Audîsti verbum? commoriatur tibi: fide, 10
quoniam te non dirumpet. A facie verbi partu- 11
riet fatuus; sicut à facie infantis, ea quæ parit.
Sagitta infixa in femore carnis, sic verbum in 12
corde stulti. Corripe amicum; ne fortè non fecerit: 13
aut, si quid fecerit; ne iterum addat. Corripe (f) 14
amicum; ne fortè non dixerit: &, si dixerit, ut non iteret. Corripe amicum: Sæpe enim fit calu- 15
mnia: Et non omni verbo credas. Est, qui (g) la- 16
bitur; sed non ex animo: Et quis non deliquit in 17
lingua sua? Corripe proximum tuum, priusquàm cōmineris: Et da locum legi (h) Altissimi. Omnis 18
sapientia; timor Domini: & in omni sapientia effectio legis. Et non est sapientia, nequitiæ di- 19
sciplina: & non est, ubi consilium peccatorum, prudentia. Est (i) nequitia, & ipsa execratio: 20
& est insipiens, qui minuitur sapientiâ. Melior 21
est, qui minuitur sensu in timore, quàm qui abundat sensu, & transgreditur legem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

3 * ܢܦܫܐ ܡܪܚܬܐ ܠܡܪܗ̇ ܬܘܒܕ. * ܘܕܡܗܝܡܢ ܒܩܠܝܠܘ. ܣܪܝܩ ܗܘ ܡܢ ܕܝܢܐ. ܘܕܡܚܛܐ ܢܦܫܗ
4 ܡܢܘ ܢܙܕܩܝܘܗܝ. * ܘܕܚܕܐ ܒܒܝܫܬܐ. ܬܒܪܐ ܗܘܐ ܠܗ. * ܕܡܫܢܐ ܡܠܬܐ. ܣܟܠ ܗܘ.
5 ܠܐ ܬܫܢܐ ܡܠܬܐ ܡܡܬܘܡ. ܘܐܢܫ ܠܐ ܢܚܝܒܟ. * ܒܪܚܡܐ ܐܝܟ ܕܒܒܥܠܕܒܒܐ ܠܐ ܬܕܓܠ.
6 ܘܐܢ ܐܝܬ ܠܟ ܚܛܗܐ. ܨܠܝ ܥܠܝܗܘܢ. ܘܠܐܢܫ ܡܡܬܘܡ ܠܐ ܬܐܟܘܠ ܩܪܨܐ. * ܕܠܐ ܢܣܢܝܟ
7 ܕܫܡܥ. ܘܐܝܟ ܡܣܩܒܠܢܐ ܢܚܫܒܟ. * ܫܡܥܬ ܡܠܬܐ. ܬܡܘܬ ܒܠܒܟ. ܠܐ ܗܘܐ ܓܝܪ
8 ܓܐܪܐ ܕܢܦܠܚܟ ܘܢܦܘܩ. * ܡܢ ܩܕܡ ܡܠܬܐ ܡܬܚܒܠ ܣܟܠܐ. ܐܝܟ ܕܡܬܚܒܠܐ ܝܠܕܬܐ ܡܢ ܩܕܡ
9 ܥܘܠܗ̇. * ܐܝܟ ܓܐܪܐ ܕܢܩܝܫ ܒܥܛܡܗ ܕܓܒܪܐ. ܗܟܢܐ ܡܠܬܐ ܒܟܪܣܗ ܕܣܟܠܐ. * ܐܟܣ
10 ܠܪܚܡܟ. ܕܠܐ ܢܥܒܕ ܒܝܫ. ܘܐܢ ܥܒܕ. ܕܠܐ ܢܘܣܦ. * ܐܟܣ ܠܚܒܪܟ. ܕܠܐ ܢܐܡܪ. ܘܐܢ ܐܡܪ.
11 ܕܠܐ ܢܬܢܐ. * ܐܟܣ ܠܪܚܡܟ. ܡܛܠ ܕܟܡܐ ܙܒܢܝܢ ܗܘܐ ܡܬܒܢܝܐ ܐܟܠܩܪܨܐ. ܘܠܐ ܠܟܠ ܡܠܐ
12 ܢܗܝܡܢ ܠܒܟ. * ܐܝܬ ܕܚܛܐ. ܘܠܐ ܡܢ ܪܥܝܢܗ. ܘܐܝܬ ܕܡܬܬܩܠ ܘܠܐ ܒܠܫܢܗ.
13 * ܐܟܣ ܠܥܘܠܐ ܕܛܠܡ ܠܣܓܝܐܐ. ܘܠܐ ܬܗܝܡܢ ܠܗ ܒܟܠ ܡܠܘܗܝ. * ܡܠܐ ܕܢܒܝܘܬܐ
14 ܘܟܠܗ̇ ܚܟܡܬܐ. ܕܚܠܬܗ ܗܝ ܕܡܪܝܐ. ܘܕܚܠܬܗ ܕܐܠܗܐ. ܗܝ ܗܝ ܚܟܡܬܐ. * ܠܐ ܗܘܐ
15 ܚܟܝܡܐ. ܕܒܝܫ. ܘܡܠܟܐ ܕܚܛܝܐ ܕܢܗܘܐ ܕܢܣܬܟܠ. * ܐܝܬ ܚܪܝܢܘܬܐ ܕܝܠܕܐ
16 ܚܛܗܐ. ܘܐܝܬ ܣܟܠܐ ܕܣܪܝܩ ܡܢ ܚܛܗܐ. * ܘܐܝܬ ܣܪܝܩ ܡܢ ܕܝܢܐ ܕܡܬܢܛܪ ܡܢ
17 ܚܛܗܐ. ܘܐܝܬ ܡܠܝ ܕܝܢܐ ܕܚܛܐ.

Animus procax dominum suum perdet: Et 3
qui leviter credit, expers est judicii. Qui 4
peccatorem facit seipsum, quis justificabit
eum? Et qui lætatur de scelere, erit ejus con- 5
fractio. Qui refert sermonem, demens est. 6
Ne referas unquam sermonem, & nemo te 7
criminabitur. In amicum æquè ac inimicum 8
ne mentiaris. Et si peccata habeas, precare
pro eis. Et neminem unquam calumnieris, Ne 9
is qui audierit, odio te habeat, & tanquam
perniciosum æstimet. Audîsti sermonem, 10
moriatur in corde tuo: non est *enim* sagitta
ut te perfodiat erumpátque. A sermone stul- 11
tus cruciatur doloribus, ut à fœtu suo cruci-
atur parturiens. Qualis est sagitta defixa in 12
alicujus femore, talis est sermo in visceri-
bus stulti. Objurga amicum tuum nequid 13
mali perpetret; & si perpetraverit, ne per-
gat. Objurga proximum tuum nequid di- 14
car; quòd si dixerit, ne repetat. Objurga 15
inquam amicum tuum, quoniam quàm fre-
quenter struitur falsa calumnia! & ne cui-
vis sermoni credat cor tuum. Est enim qui 16
peccat, sed non ex animo: & est qui im-
pingat, at non linguâ suâ. Argue scelestum 17
qui multos opprimit, & ne ad singula verba
fidem præbeat illi. Verba prophetiæ, & 18
omnis sapientia, est religio Domini, & re-
ligio Dei est ipsamet sapientia. Non est sa- 19
piens qui sit flagitiosus, neque consilium sce-
lerosorum, quod sit prudens. Est callidi- 20
tas quæ generet peccata, & est demens qui
expers sit peccatis. Est etiam expers judi- 21
cio qui peccata devitet, & est judicio pol-
lens qui peccet.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

3 * اَلنَّفْسُ الجَرِيَّةُ تُهْلِكُ صَاحِبَهَا * وَمَنِ انْقَادَ سَرِيعًا لِقَبُولِ الكَلَامِ * فَهُوَ قَلِيلُ العَقْلِ *
4
7 * لَا تُعِدِ القَوْلَ البَتَّةَ * وَلَا تُعَيِّرْ بِأَحَدٍ مِنَ النَّاسِ * لَا تَغْدُرْ بِالصَّدِيقِ وَلَا بِالعَدُوِّ
8
9 وَإِنْ كَانَتْ لَكَ خَطَايَا فَاسْتَغْفِرِ اللّٰهَ * وَلَا تَغْدُرْ بِأَحَدٍ بَتَّةً * لِكَيْ لَا يَنْتَقِصَكَ مَنْ يَسْمَعُكَ *
10 وَيَدْرِيكَ بِمَنْزِلَةِ الخَبِيثِ * إِنْ بَلَغَكَ أَمْرٌ فَأَمِتْهُ فِي قَلْبِكَ * مَا هُوَ سَهْمٌ يَنْفُذُ وَيَخْرُجُ * تُحِسُّ
11 الجَاهِلُ ضِيقَ الكَلِمَةِ * كَمَا تُحِسُّ المَرْأَةُ فِي الوَجَعِ بِأَوْلَادِهَا * وَكَالنَّبْلِ المَضْرُوبِ فِي فَخْذِ المَرْءِ كَذٰلِكَ
12
13 الكَلَامُ فِي جَوْفِ الجَاهِلِ * عَاتِبْ صَدِيقَكَ لَا يَرْتَكِبِ الشَّرَّ * وَإِنْ فَعَلَ فَلَا يَعُودُ فِيهِ * وَبِّخْ قَرِيبَكَ
14 لَا يَتِمَّ * وَإِنْ فَعَلَ فَلَا يَعُودُ فِيهِ * وَبِّخْ رَفِيقَكَ * لِأَنَّهُ قَدْ يَسِيءُ بِالمَرْءِ بَاطِلًا كَمْ مِنْ مَرَّةٍ * وَلَا
15 تَقْبَلْ كُلَّ مَا قِيلَ * فِي النَّاسِ مَنْ يَأْثَمُ * وَلَيْسَ ذٰلِكَ مِنْ بَالِهِ * وَفِي النَّاسِ مَنْ لَا يَعْثُرُ وَلَا بِلِسَانِهِ *
16 * بَكِّتِ المُنَافِقَ فِي وَجْهِهِ * لِأَنَّهُ قَدْ ظَلَمَ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ * وَلَا تُصَدِّقْهُ فِيمَا يَقُولُ لَكَ *
17
18 * إِنَّمَا كَلَامُ النُّبُوَّةِ وَغَايَةُ الحِكْمَةِ مَخَافَةُ الرَّبِّ * تَقْوَى اللّٰهِ فِي الحِكْمَةِ بِعَيْنِهَا * لَيْسَ عَاقِلٌ خَبِيثًا *
19 وَلَا رَأْيُ الخُطَاةِ فِقْهٌ * فِي المُدَارَاةِ مَا يُكْسِبُ الخَطَايَا * وَرُبَّ أَهْوَجَ يَفْعَلُ خَطَايَاهُ * رُبَّ نَاقِصِ
20
21 الرَّأْيِ يَنْجُو مِنَ الذُّنُوبِ * وَرُبَّ غَزِيرِ العِلْمِ يُخْطِي وَيَجْرِمُ *

Animus audax possidentem se perimet: 3
Et qui citò ducitur ad suscipiendum 4
sermonem, expers est rationis. Dicta ne 7
repetas unquam, & neminem mortalium
probris afficias. Ne decipias amicum, 8
neque inimicum. Et, si tibi fuerint pecca-
ta, pete veniam à Deo, & neminem fal-
las unquam; Ne te vituperet qui te au- 9
dierit, téque habeat pro nefario. Si rei 10
cujuspiam notitia ad te pervenerit, fac
moriatur in corde tuo: non est telum quod
confodiat transiliátque. Stultus enim sen- 11
tit premitum verbi, quemadmodum sen-
tit mulier dolorem in partubus suis? Et 12
qualis est sagitta fixa in femore homi-
nis, tale est verbum in ventre stulti. Ar- 13
gue amicum tuum, nec malum aggredia-
tur; quod si commiserit, non redibit ad
illud. Increpa proximum tuum, nec ope- 14
re complebit; quòd si fecerit, non itera-
bit. Increpa inquam socium tuum, quia 15
quàm sæpe injustè delinquitur in homi-
nem: & ne approbes quicquid dicitur.
Inter homines est qui delinquat, sed non 16
ex consilio: est etiam inter homines, qui
ne linguâ quidem suâ impingat. Scelero- 17
sum coràm objurga, quòd multos homines
oppresserit; & ne credas ei in his quæ
tibi dixerit. Verba quidem prophetiæ, & 18
culmen sapientiæ est timor Domini: reli-
gio Dei in ipsamet sapientia consistit. Ne- 19
mo prudens est malignus, neque consilium
peccatorum sapiens. Inter blanditias con- 20
versationes est quæ peccata producat, &
aliquando stolidus aggravat peccata sua.
Expers rationis interdum liberatur à 21
culpis, & multâ præditus scientiâ inter-
dum peccat ac delinquit.

Versio VULG. LAT.

22 Est solertia certa, & ipsa iniqua. Et est qui emittit verbum
23 certum enarrans veritatem. Est qui nequiter humiliat se,
24 & interiora ejus plena sunt dolo: Et est qui se nimiùm sub-
mittit à multa humilitate: & est qui inclinat faciem suam,
25 & fingit se non videre quod ignoratum est: Et si ab imbe-
cillitate virium vetetur peccare, si invenerit tempus male-
26 faciendi, malefaciet. Ex visu cognoscitur vir, & ab occursu
27 faciei cognoscitur sensatus. Amictus corporis, & risus den-
28 tium, & ingressus hominis enuntiant de illo. Est correptio
mendax in ira contumeliosi: & est judicium, quod non
probatur esse bonum: & est tacens, & ipse est prudens.

CAP. XX.

1 Quàm bonum est arguere, quàm irasci, & confitentem in
2 oratione non prohibere! Concupiscentia spadonis devir-
3 ginabit juvenculam: Sic qui facit per vim judicium ini-
4 quum. Quàm bonum est correptum manifestare pœni-
5 tentiam! sic enim effugies voluntarium peccatum. Est tacens,
qui invenitur sapiens: & est odibilis, qui procax est ad lo-
6 quendum. Est tacens non habens sensum loquelæ: & est
7 tacens sciens tempus aptum. Homo sapiens tacebit usque
ad tempus: lascivus autem & imprudens non servabunt
8 tempus. Qui multis utitur verbis, lædet animam suam: &
9 qui potestatem sibi sumit injustè, odietur. Est processio in
malis viro indisciplinato, & est inventio in detrimentum.
10 Est datum, quod non est utile: & est datum, cujus retribu-
11 tio duplex. Est propter gloriam minoratio: & est qui ab
12 humilitate levabit caput. Est qui multa redimat modico
pretio, & restituens ea in septuplum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

22 †Ἔστι πανουργία ἀκριβὴς καὶ αὕτη ἄδικος, †Καὶ ἔστι διαστρέφων
23 χάριν τοῦ ἐμφᾶναι κρίμα. †Ἔστι πονηρευόμενος συγκεκυφὼς μελα-
24 νίᾳ, †καὶ τὰ ἐντὸς αὐτοῦ πλήρης δόλου. †Συγκύφων πρόσωπον καὶ
ἐθελοκωφῶν, †ὅπου οὐκ ἐπεγνώσθη, προφθάσει σε. †Καὶ ἐὰν ὑπὸ
25 ἐλαττώματος ἰσχύος κωλυθῇ ἁμαρτεῖν, †ἐὰν εὕρῃ καιρὸν, (κ)κα-
26 κοποιήσει. †Ἀπὸ ὁράσεως ἐπιγνωσθήσεται ἀνὴρ, †καὶ ἀπὸ ἀπαν-
27 τήσεως προσώπου ἐπιγνωσθήσεται νοήμων. †Στολισμὸς ἀνδρὸς καὶ
γέλως ὀδόντων †καὶ βήματα ἀνθρώπου (λ)ἀναγγελεῖ τὰ περὶ αὐτοῦ.
28 †Ἔστιν ἔλεγχος ὃς οὐκ ἔστιν ὡραῖος, †καὶ ἔστι σιωπῶν καὶ αὐτὸς
φρόνιμος. MS.A. (κ)κακοποιήσει σε. (λ)ἀναγγελεῖ τὰ περὶ ἐμοῦ.

ΚΕΦ. κ'.

1 †Ὡς καλὸν ἐλέγξαι ἢ θυμοῦσθαι, †καὶ ὁ ἀνθομολογούμενος
2 3 ἀπὸ ἐλαττώσεως κωλυθήσεται. †Ἐπιθυμία εὐνούχου ἀποπαρθενῶ-
5 σαι νεανίδα, †Οὕτως ὁ ποιῶν ἐν βίᾳ κρίματα. †Ἔστι σιωπῶν
εὑρισκόμενος σοφὸς, †καὶ ἔστι μισητὸς ἀπὸ πολλῆς λα-
6 λιᾶς. †Ἔστι σιωπῶν, οὐ γὰρ ἔχει ἀπόκρισιν, †καὶ ἔστι
7 σιωπῶν εἰδὼς καιρόν. †Ἄνθρωπος σοφὸς σιγήσει ἕως καιροῦ, †ὁ
8 δὲ λαπιστὴς καὶ (α) ἄφρων ὑπερβήσεται καιρόν. †Ὁ πλεονάζων
(β) λόγῳ βδελυχθήσεται, †καὶ ὁ (*) ἐνεξουσιαζόμενος μισηθήσεται.
9 †Ἔστιν εὐοδία ἐν κακοῖς ἀνδρὶ, †καὶ ἔστιν εὕρεμα εἰς ἐλάττωσιν.
10 Ἔστι δόσις ἣ οὐ λυσιτελήσει σοι, †καὶ ἔστι δόσις ἧς τὸ ἀνταπόδομα
11 διπλοῦν. †Ἔστιν (γ) ἐλάττωσις ἕνεκεν δόξης, †καὶ ἔστιν ὃς ἀπὸ
12 ταπεινώσεως ἦρε κεφαλήν. †Ἔστιν (δ) ἀγοράζων πολλὰ ὀλίγου,
†καὶ ἀποτιννύων αὐτὰ ἑπταπλάσιον. MS.A. (α)ἀφιὼν
(β)λόγον (*) ἐξουσιαζόμενος (γ)ἐλάττων (δ) ὁ ἀγοράζων

Est solertia certa, & ipsa iniqua: Et est perver- 22
tens gratiam ad ostendendum judicium. Est ne- 23
quiter agens, qui se humiliat nigredine: & in
suis interioribus est (k) plenus dolo: Inclinans 24
faciē, & (l) semisurdus: ubi non fuerit agnitus;
anticipabit te. Et, si ab imbecillitate virium ve- 25
tetur peccare; si invenerit tempus; malefacit.
Ex visu cognoscetur vir: & ab occursu faciei 26
cognoscetur sensatus. Amictus viri, & risus 27
dentium, & ingressus hominis enuntiat de illo.
Est correptio, quæ non est decora: & est tacens, 28
& ipse prudens.

CAP. XX.

Quàm bonum est arguere, quàm irasci: &, 1
qui (a) vicissim confitetur; prohibebitur à di-
minutione. Concupiscentia spadonis, (b) devir- 2
ginare juvenculam: Sic, qui facit per vim 3
(c) judicia. Est tacens, qui invenitur sapiens: 5
& est odibilis ex multa loquacitate. Est tacens;
non enim habet responsum: & est tacens, sciens 6
tempus. Homo sapiens, tacebit usque ad tempus: 7
lascivus autem & imprudens transgredietur
tempus. Qui abundat sermone; (d) in abomina- 8
tione erit: & qui potestatem sibi sumit; odie-
tur. Est (e) processio in malis viro: & est inven- 9
tio in detrimentum. Est datum, quod non erit 10
utile tibi: & est datum, cujus retributio duplex.
Est minoratio propter gloriam: & est, qui ab hu- 11
militate levavit caput. Est, qui emat multa mo-
dico pretio, & restituens ea in septuplum.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

22 * ܐܝܬ ܕܚܪܝܡ ܘܪܓܐ ܠܡܥܒܕ ܒܗ. ܘܡܬܗܦܟ ܒܦܣܩ ܕܝܢܐ. * ܐܝܬ ܕܡܬܚܙܐ ܐܝܟ ܡܟܝܟܐ
23
24 ܘܐܝܟ ܬܒܝܪ ܢܦܫܐ. ܘܓܘܗ ܡܠܐ ܢܟܠܐ. * ܐܝܬ ܕܡܟܝܟܝܢ ܐܦܘܗܝ. ܘܡܬܚܫܒ ܒܝܫܬܐ.
ܘܐܬܪܐ ܕܠܐ ܡܬܝܕܥ ܠܗ. ܟܐܢܐ ܡܬܩܪܐ. * ܐܝܬ ܕܡܛܠ ܕܠܝܬ ܠܗ ܚܝܠܐ. ܡܬܟܠܐ ܡܢ
25 ܚܛܗܐ. ܘܐܢ ܡܫܟܚ ܠܡܒܐܫܘ ܡܒܐܫ. * ܐܝܬ ܕܡܢ ܚܙܘܐ ܕܐܦܘܗܝ. ܦܪܫ ܠܗ
26 ܓܒܪܐ. ܘܡܢ ܡܪܚܩܐ ܢܫܬܘܕܥ ܠܗ ܚܟܝܡܐ. * ܚܙܘܗ ܕܓܒܪܐ ܡܚܘܐ ܥܠ ܥܒܕܘܗܝ. ܘܗܠܟܬܗ
27 ܕܓܒܪܐ. ܡܣܗܕܐ ܥܠܘܗܝ. * ܐܝܬ ܡܟܣܢܘܬܐ ܕܠܐ ܫܦܝܪܐ. ܘܐܝܬ ܕܫܬܝܩ. ܘܗܘ ܚܟܝܡ.
28

* ܩܦܠܐܘܢ * ܟ *

1 * ܠܝܬ ܠܗ ܛܝܒܘܬܐ. ܠܡܢ ܕܡܟܣ ܠܥܘܠܐ. ܘܡܫܬܒܗܪ ܡܢ ܗܝ ܕܠܐ ܘܠܐ ܠܗ ܠܡܫܬܒܗܪܘ.
2 * ܡܬܪܓܪܓ ܡܗܝܡܢܐ ܠܡܫܟܒ ܥܡ ܒܬܘܠܬܐ. ܗܟܢܐ ܗܘ ܕܥܒܕ ܕܝܢܐ ܒܛܠܘܡܝܐ.
3 * ܐܝܬ ܕܟܕ ܫܬܝܩ. ܡܬܚܫܒ ܚܟܝܡܐ. ܘܐܝܬ ܕܡܣܬܢܐ ܡܢ ܣܓܝܐܘܬ ܡܡܠܠܗ. * ܐܝܬ
4 ܕܡܡܠܠ. ܐܝܟܐ ܕܠܐ ܘܠܐ ܠܗ ܠܡܡܠܠܘ. * ܓܒܪܐ ܚܟܝܡܐ. ܢܛܪ ܙܒܢܐ. ܘܓܒܪܐ ܥܘܠܐ
5 ܘܡܪܚܐ ܠܐ ܢܛܪ ܙܒܢܐ. * ܐܝܬ ܕܡܢ ܣܓܝܐܘܬ ܡܡܠܠܗ ܡܣܬܢܐ. ܘܕܡܫܬܒܗܪ ܚܝܘܗܝ ܣܢܝܢ.
6
8 * ܐܝܬ ܨܒܘ. ܕܠܒܝܫܬܗ ܗܘ ܕܓܒܪܐ. ܘܐܝܬ ܡܠܐ ܕܠܚܘܣܪܢܗ. * ܐܝܟ ܕܪܡܐ
9 ܟܐܦܐ ܥܠ ܦܪܚܬܐ. ܘܡܦܪܚ ܠܗ. ܗܟܢܐ ܐܢܬ ܡܘܒܕ ܪܚܡܘܬܐ ܕܪܚܡܟ ܫܪܝܪܐ. ܘܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ.
11 * ܐܝܬ ܕܢܣܒ ܣܓܝ ܐܝܟ ܙܥܘܪ. ܘܦܪܥ ܠܗ ܫܒܥ ܥܦܝܦܝܢ.

Est qui sit callidus, ac decipere velit, seséq; 22
perversè gerat in proferendo judicio. Est 23
qui videatur quasi humilis, & quasi animo
confractus, intra cor suum verò plenus sit
dolo. Est cujus vultus sit demissus, at scelera 24
moliatur; & ubi ignotus est, justus vocetur.
Est qui quòd careat viribus, abstinet à pec- 25
cando; at si lædere queat, lædet. Est quem 26
ab aspectu vultûs judicet vir, quemque pro-
cul cognoscat sapiens. Aspectus hominis in- 27
dex est operum ejus, & gressus hominis te-
stantur de ipso. Est objurgatio minimè de- 28
cora, est etiam qui taceat, ipséq; sit sapiens.

CAP. XX.

Nulla est ei gratia, qui sceleratum objur- 1
gat, indeque gloriatur unde nefas est ei glo-
riari. Desiderat eunuchus cum virgine 2
concumbere, talis est qui judicium cum op-
pressione exercet. Est qui dum tacet, sa- 3
piens reputetur; & est qui ob nimiam lo-
quacitatem sit odiosus. Est qui loquatur ubi 4
loqui non debet. Cordatus homo occasio- 5
nem observat, scelestus autem & impudens
homo non expectat occasionem. Est qui ob 6
crebros sermones suos reddatur exosus: &
jactabundi vita erit execrabilis. Sunt res 8
quædam in malum hominis, & sunt sermones
in detrimentum ipsius. Ut lapidem jacis in 9
volucrem, & abigis eam; sic veri amici tui 11
amicitiam amittes, illam minimè reperturus.
Est qui multum quasi paucum mutuetur, il-
lud autem septuplo persolvat.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

22 * ورب عاقل لبس بالكذب * ويحرص ليهيج الخصومة والهوي * رب انسان يري لينا * وجوفه
23
24 مملوا من الفكر والزهو * ورب ساكن يهم بالسرور * وحيث لا يعرف يعد معتدلا * في الناس
25
26 اعيا بمنعه من الاثم ضعفه * وان قدر علي الاضرار بصاحبه اضرّبه * في الناس من يعرف
27 من وجهه ما هو بسبه الحكيم من بعيد * منظر الرجل يدل علي فعاله * ومشيته تشهد
28 عليه * في العتاب ما لا ينتفع به ويكره ورب ساكت هو اعقل *

* الفصل العشرون *

1 لا حمد لمن عاتب العاجز * ولا يمدح من لا ينبغي له
2 المديح * مثل الخصي الذي يشتهي ان يجامع الفتاة * كذلك من يقضي علي الرجل في ساعة
3 الشدة والضيق * في الناس من يعد حكيما من اجل سكوته * وفي الناس من يبغض من
4
5 كثرة كلامه * وفي الناس من لا يتكلم حيث يطلب منه الكلام * والمرء الحكيم يعرف اوان
6 الكلام * والعاجز المرح ما يبالي ما يظن به * وفي الناس من يمقت لكثرة حديثه * ومن كان
8
9 مسرفا يبغض عليه عيشه * رب امر يكون في شر الانسان * ورب امر في حينه * كما انك ترسي
11 حجرا يطير الطير منه * كذلك ضيعت مصادقة صديقك الحق ان لم يصفوا ودك له * في
الناس من يستعرض كبيرا وهو عنده حقير * ويحسن امانته يقضي بدله سبعة اضعاف *

Interdum etiam prudens induit menda- 22
cium, studétque lites ac ruinam excita-
re. Quandoque videtur quis esse lenis, 23
ejus tamen præcordia plena sunt machi-
natione & superbiâ. Quandoque etiam 24
tranquillus flagitia meditatur, & ubi
ignoratur, reputatur justus. Inter homines 25
est quem propria imbecillitas impediat
ab iniquitate; quòd si nocere valeat pro-
ximo suo, noceat. Reperitur inter homi- 26
nes qui ex vultu dignoscat eum qui pro-
cul sapientem refert. Aspectus hominis 27
indicat actiones ejus, et incessus ejus te-
statur de ipso. Inter objurgationes est quæ 28
nulli^o est emolumenti, imò verò horroris:
& aliquando taciturnus sapientior est.

CAP. XX.

Non est gratia segnē objurganti, neq; 1
laudandus est ille cui non debetur laus.
Qualis est spado qui cupit cum puella 2
coïre, talis qui condemnat hominē tempo-
re calamitatis & angustiæ. Inter homi- 3
nes est qui sapiens censeatur propter si-
lentiū suum, et inter homines est qui odio
habeatur ob crebrā loquacitatem: Est et-
iam inter homines qui non loquatur ubi 4
res ab eo postulat ut loquatur. Et quia 5
vir sapiens novit opportunitatem sermo-
nis, segnis autē et superb^o non curat quid
de se censeatur. Est præterea inter morta- 6
les qui in odiū venit ob nimiā loquaci-
tatem suam: & arrogantis vita odio ha-
betur. Sunt res interdum quæ cedunt in 8
malū hominis, interdū verò res in bonum
ipsius. Ut lapidem jacularis, eoque avis 9
avolat; sic amittes amicitiam amici
veri, nisi fuerit sincerus amor tuus in eum.
Reperitur inter homines, qui multa mu- 11
tuetur, nulliúsque sit apud ipsū mo-
ti; propter bonam tamen fidem suam
eo septuplum acquirat.

Versio VULG. LAT.

13 Sapiens in verbis seipsum amabilem facit: gratiæ autem
14 fatuorum effundentur. Datus insipientis non erit utilis
15 tibi: oculi enim illius septemplices sunt. Exigua dabit,
& multa improperabit: & apertio oris illius inflammatio
16 est. Hodiè fœneratur quis, & cras expetit: odibilis est
17 homo hujusmodi. Fatuo non erit amicus, & non erit gra-
18 tia bonis illius. Qui enim edunt panem illius, falsæ lin-
19 guæ sunt. Quoties, & quanti irridebunt eum? Neque
enim quod habendum erat, directo sensu distribuit: simi-
20 liter & quod non erat habendum. Lapsus falsæ linguæ,
quasi qui in pavimento cadens: sic casus malorum festi-
21 nanter veniet. Homo acharis quasi fabula vana, in ore in-
22 disciplinatorum assidua erit. Ex ore fatui reprobabitur
23 parabola: non enim dicit illam in tempore suo. Est qui
vetatur peccare præ inopia, & in requie sua stimulabi-
24 tur. Est qui perdet animam suam præ confusione, & ab
imprudenti persona perdet eam: personæ autem ac-
25 ceptione perdet se. Est qui præ confusione promit-
26 tit amico, & lucratus est eum inimicum gratis. Op-
probrium nequam in homine mendacium, & in ore in-
27 disciplinatorum assiduè erit. Potior fur quàm assiduitas
viri mendacis: perditionem autem ambo hæreditabunt.
28 Mores hominum mendacium sine honore: & confusio il-
29 lorum cum ipsis sine intermissione. Sapiens in verbis pro-
30 ducet seipsum, & homo prudens placebit magnatis. Qui
operatur terram suam, inaltabit acervum frugum: & qui
operatur justitiam, ipse exaltabitur: qui verò placet
magnatis, effugiet iniquitatem.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

13 † Ὁ σοφὸς ἐν (ε) λόγῳ ἑαυτὸν προσφιλῆ ποιήσει, † χάριτες δὲ
14 μωρῶν ἐκχυθήσονται. † Δόσις ἄφρονος οὐ λυσιτελήσει σοι, † οἱ γὰρ
15 ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀνθ' ἑνὸς πολλοί. † Ὀλίγα δώσει καὶ πολλὰ ὀνει-
16 δίσει, † καὶ ἀνοίξει τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς κῆρυξ. † Σήμερον δανειεῖ καὶ
17 αὔριον (ζ) ἀπαιτήσει· † μισητὸς ἄνθρωπος ὁ τοιοῦτος. † Μωρὸς
ἐρεῖ, Οὐχ ὑπάρχει (η) μοι φίλος, † καὶ οὐκ ἔστι χάρις τοῖς ἀγαθοῖς
18 μου· † Οἱ ἔσθοντες τὸν ἄρτον μου, φαῦλοι γλώσσῃ. † ποσάκις, καὶ
20 ὅσοι καταγελάσονται αὐτοῦ; † Ὀλίσθημα ἀπὸ ἐδάφους μᾶλλον ἢ ἀπὸ
21 γλώσσης, † οὕτως πτῶσις κακῶν κατὰ σπουδὴν ἥξει. † Ἄνθρωπος
ἄχαρις, μῦθος ἄκαιρος, † ἐν στόματι ἀπαιδεύτων ἐνδελεχισθή-
22 σεται. † Ἀπὸ στόματος μωροῦ ἀποδοκιμασθήσεται παραβολή, † οὐ γὰρ
23 μὴ εἴπῃ αὐτὴν ἐν καιρῷ αὐτῆς. † Ἔστι κωλυόμενος ἁμαρτάνειν
24 ἀπὸ ἐνδείας, † καὶ ἐν τῇ ἀναπαύσει αὐτοῦ οὐ κατανυγήσεται. † Ἔστιν
ἀπολλύων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ δι' αἰσχύνην, † καὶ ἀπὸ ἄφρονος προσώ-
25 που (θ) ἀπολεῖ αὐτήν. † Ἔστι χάριν αἰσχύνης ἐπαγγελλόμενος φίλῳ,
26 † καὶ ἐκτήσατο αὐτὸν ἐχθρὸν δωρεάν. † Μῶμος πονηρὸς ἐν ἀν-
27 θρώπῳ ψεῦδος, † ἐν στόματι ἀπαιδεύτων ἐνδελεχισθήσεται. † Αἱ-
ρετὸν (ι) κλέπτης, ἢ ὁ ἐνδελεχίζων ψεύδει, † ἀμφότεροι δὲ ἀπώ-
28 λειαν κληρονομήσουσιν. † Ἦθος ἀνθρώπου (κ) ψευδοῦς ἀτιμία,
† καὶ ἡ αἰσχύνη αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ ἐνδελεχῶς. ΛΟΓΟΙ ΠΑΡΑ-
29 ΒΟΛΩΝ. † Ὁ σοφὸς ἐν λόγοις προάξει ἑαυτόν, † καὶ ἄνθρω-
30 πος φρόνιμος ἀρέσει μεγιστᾶσιν. † Ὁ ἐργαζόμενος γῆν ἀνυψώ-
σει θημωνίαν αὐτοῦ, † καὶ ὁ ἀρέσκων μεγιστᾶσιν ἐξιλάσεται
(λ) ἀδικίαν.

MS. A. (ε) λόγοις (ζ) ἀποτίσει· (η) φίλος, (θ) ἀπολύει (ι) κλέπτης ἐνδελεχίζων (κ) ψευδος, (λ) ἀδικίας.

Sapiens in verbis, seipsum amabilem faciet: 13
gratiæ autem fatuorum effundentur. Datus in- 14
sipientis non erit utilis tibi: oculi enim illius pro
uno multi. Exigua dabit, & multa imprope ra- 15
bit: & aperiet os suum, tanquam præco. Hodiè 16
fœnerabitur, & cras repetet: est odibilis homo
hujusmodi. Fatuus dicet; Non est mihi amicus, 17
& non est gratia bonis meis: Qui edunt panem 18
meum; sunt mali linguâ. Quoties, & quanti 20
irridebunt (f) eum? Lapsus à pavimento magis,
quàm à lingua: sic casus malorum festinanter
veniet. Homo sine gratia, fabula intempestiva: 21
in ore indisciplinatorũ assidua erit. Ex ore fatui 22
reprobabitur parabola: non enim dicet illam in
tempore ejus. Est, qui vetatur peccare præ ino- 23
pia: & in requie sua non stimulabitur. Est, 24
qui perdit animam suam præ confusione: &
(g) ab imprudenti persona perdet eam. Est, qui 25
præ confusione promittit amico: & lucratus est
eum inimicum gratis. Opprobrium nequam in 26
homine mendacium: in ore indisciplinatorum
assiduè erit. Potior fur, quàm assiduus in men- 27
dacio: perditionem autem ambo hæreditabunt.
Mos hominis mendacis, inhonoratio: & confusio 28
ejus cum ipso sine intermissione. SERMO-
NES PARABOLARUM. Sapiens in 29
verbis producet seipsum: et homo prudens pla-
cebit magnatis. Qui operatur terram; inaltabit 30
acervum suum: et, qui placet magnatis; expiabit
iniquitatem.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

13 [illegible]
14 15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 27 [illegible]
28 [illegible]
30 [illegible]
[illegible]

Donum insipientis inæstimabile est apud 13
ipsum, quoniam oculi ejus ad compensatio-
nem septuplo majorem *reportandam* positi
sunt. Parum dat, & multùm exprobrat, & 14
aperiens os suum malè loquitur, & blaterat.
Hodiè mutuò dat, & cras repetet; & bene- 15
ficium ejus beneficium est compensationis.
Qui sunt hujusmodi, Deo sunt & hominibus
invisi. Stultus dicit, Non est amicus mihi, 16
nec est gratia beneficio meo: Qui vescun- 17
tur pane meo, sunt veluti petra lapidea. Sed
ut ipse, *sic alii* deridebunt eum. Quales sunt 19
aquæ super saxum lapideum effusæ, talis est
iniqua lingua inter justos. Quemadmodum 20
cauda sine sale comedi non potest, pari modo
verbum intempestivè pronuntiatum. In ore 21
stulti offendit sermo, quia non profert illud
opportuné. Est qui peccata effugiat præ ino- 22
pia sua. Quis est iste qui justus evasit pro-
priis fretus divitiis? Est qui seipsum perdat 23
præ pudore suo, & præ absconsione vultûs
sui pereat. Est qui præ pudore promittat so- 24
cio suo, & inimicum sibi gratis acquirat.
Quod pessimum est in homine, mendacium 25
est, & quidem in ore stulti frequens est. Cu- 26
pit furari ac mentiri; utraque autem via ejus
ignominiam conciliabit ei. Nam finis ho- 27
minis mendacis erit in convicium, & infa-
mia ejus unà cum ipso peribit Qui plenus 28
est parabolis sapientiæ, ut parvum se præ-
bet? & servus prudens dominabitur magna-
tibus. Donum ac munus stupefaciunt ocu- 30
los, os occludunt, & objurgationem vetant.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

13 14 * عطية الجاهل ليست عنده بالسواء * لعله يرجوا ان يقتضي بدلها سبعة اضعاف * يعطي
15 اليسير ويعير كثيرا * وينطق بالسوء ويعارض * اليوم يقرض وغدا يقبض * وغايته يستوفي
16 ويزداد * فمن كان على هذا الحال * فهو عند الله مرذول * وعند الناس ممقوت * يقول الجاهل
17 بجهله ليس لي صديق وليس لمعروفي ثواب * من اكل طعامي شبيه بالحجر وبالريح التي لا يثبت
19 عليها الماء * كذلك يسخر منه * كالماء الذي لا يثبت اذا صب على الصخر * كذلك لسان
20 22 الاثيم بين الابرار * كما ان الالية لا توكل بغير ملح * كذلك الكلمة اذا قيلت بغير وقتها * في
الناس من ينجو من الذنوب بسبب مسكنته * فمن ذا الذي كان بارا ثم يستريح الى غناه *
23 24 * من الناس من يهلك نفسه لشدة ادبه * ومن شدة حيائه ندم * وفي الناس من يعد صاحبه
25 من الحياء مثل الغريب * ويكتسب عداوته مجانا * اشر ما في الناس الكذب * وهو كثير في فم
26 27 الجاهل * يهوى السرقة والكذب * وطريقاه كلاهما يعقبانه الخزي والشتيمة * لان عاقبة الكذب
28 اللعنة * ويبيد بالخزية والهوان * الحاذق بامثال الحكماء ينزل نفسه بمنزلة الصغار * والعبد
30 الفهيم يملك الاشراف * الهدايا والرشا تاخذ الوجوه * وتسد الافواه * وتبطل قول الحق *

Donum stulti est apud ipsum inæstimabi- 13
le, quoniam sperat septuplo se compensan-
dum pro ipso. Parum dat, & multùm ex- 14
probat, obloquitur, invidétq;. Hodie mu- 15
tuò dat, & cras resumet, ejusq; scopus est
repetere cum lucro. Qui hujus est con-
ditionis, execrandus est apud Deum, &
apud homines odiosus. Stultus dicit in 16
stultitia sua, Non est mihi amicus, nec est
beneficio meo præmium. Qui cibo meo 17
vescitur, similis est lapidi & vento, super
quibus aqua minimè consistit. Sic ludi-
brio habebitur. Qualis est aqua quæ super 19
lapidem effusa minimè consistit, talis est
lingua scelerati inter probos. Quemad- 20
modum cauda sine sale non comeditur,
ita verbum cùm præter tempus effertur.
Est inter mortales qui liberetur à culpis 22
causâ paupertatis suæ: Quis enim justus
est, & propriis innititur divitiis? Inter 23
homines reperitur qui seipsum perdat ob
nimiam modestiam, & præ nimio pudore
pereat. Reperitur etiam inter homines, 24
qui amico suo quasi peregrino præ pudore
polliceatur, ejusq; inimicitiam gratìs ac-
quirat. Pessimum quod sit inter homines, 25
mendacium; est autem frequentissimum in
ore stulti. Optat furari & mentiri, & 26
ambæ viæ ejus pudorem & contumeliam
allaturæ sunt ei. Finis enim mendacii est 27
maledictio, & in miseria ac probro peri-
bit. In proverbiis sapientum peritus æ- 28
stimat se conditionis parvulorum, & ser-
vus cordatus dominabitur nobilibus. Do- 30
na & munera vultibus assentantur, obtu-
rant ora, & irritum faciunt sermonem
veritatis.

Versio VULG. LAT.

31 Xenia & dona excæcant oculos judicum, & quasi mutus
32 in ore avertit correptiones eorum. Sapientia absconsa &
33 thesaurus invisus; quæ utilitas in utrisque? Melior est qui
celat insipientiam suam, quàm homo qui abscondit sapientiam suam.

CAP. XXI.

1 Filli, peccâsti? non adjicias iterùm: sed & de pristinis de-
2 precare ut tibi dimittantur. Quasi à facie colubri fuge
3 peccata: & si accesseris ad illa, suscipient te. Dentes leonis,
4 dentes ejus, interficientes animas hominum. Quasi rhom-
phæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non est sanitas.
5 Objurgatio & injuriæ annullabunt substantiam: & domus
quæ nimis locuples est, annullabitur superbiâ: sic substan-
6 tia superbi eradicabitur. Deprecatio pauperis ex ore usq;
ad aures ejus perveniet, & judicium festinatò adveniet illi.
7 Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris: & qui
8 timet Deum, convertetur ad cor suum. Notus à longè po-
9 tens linguâ audaci: & sensatus scit labi se ab ipso. Qui
ædificat domum suam impendiis alienis, quasi qui colligit
10 lapides suos in hyeme. Stuppa collecta synagoga peccan-
11 tium, & consummatio illorum flamma ignis. Via peccan-
tium complanata lapidibus, & in fine illorum inferi, &
12 tenebræ, & pœnæ. Qui custodit justitiam, continebit sen-
13 sum ejus. Consummatio timoris Dei, sapientia & sensus.
14 Non erudietur, qui non est sapiens in bono. Est autem sa-
15 pientia, quæ abundat in malo: & non est sensus ubi est
16 amaritudo. Scientia sapientis tanquam inundatio abunda-
17 bit, & consilium illius sicut fons vitæ permanet. Cor fa-
tui quasi vas confractum, & omnem sapientiam non tenebit.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

31 † Ξένια καὶ δῶρα ἀποτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς σοφῶν, † καὶ ὡς φιμὸς ἐν
32 στόματι (μ) ἀποτρέπει ἐλεγμούς. † Σοφία κεκρυμμένη καὶ θησαυρὸς
33 ἀφανής, † τίς ὠφέλεια ἐν ἀμφοτέροις; (ν) Κρείσσων ἄνθρωπος ἀποκρύπτων τὴν μωρίαν αὐτοῦ, † ἢ ἄνθρωπος ἀποκρύπτων τὴν σοφίαν αὐτοῦ.

MS.A. (μ)* ἀποτρέμει (ν) Κρείττων

ΚΕΦ. ΚΑ΄.

1 † Τέκνον, ἥμαρτες; μὴ προσθῇς μηκέτι, † καὶ περὶ τῶν προτέρων
2 σου δεήθητι. † Ὡς ἀπὸ προσώπου ὄφεως, φεῦγε ἀπὸ ἁμαρτίας,
3 † ἐὰν γὰρ προσέλθῃς, δήξεταί σε. † Ὀδόντες λέοντος οἱ
4 ὀδόντες αὐτῆς, † ἀναιροῦντες ψυχὰς ἀνθρώπων. † Ὡς ῥομφαία
5 δίστομος πᾶσα ἀνομία, (α) τῇ πληγῇ αὐτῆς οὐκ ἔστιν ἴασις. † Καταπλῆγμος καὶ ὕβρις ἐρημώσουσι πλοῦτον, † οὕτως οἶκος (β) ὑπερηφάνου
6 ἐρημωθήσεται. † Δέησις πτωχοῦ ἐκ στόματος ἕως ὠτίων αὐτοῦ,
7 † καὶ τὸ κρίμα αὐτοῦ κατὰ σπουδὴν ἔρχεται. † Μισῶν (ᵈ) ἐλεγμὸν, ἐν ἴχνει
8 ἁμαρτωλοῦ, καὶ ὁ φοβούμενος (γ) κύριον ἐπιστρέψει ἐν καρδίᾳ. † Γνωστὸς μακρόθεν ὁ δυνατὸς ἐν γλώσσῃ, † ὁ δὲ νοήμων οἶδεν ἐν τῷ
9 (ᵟ) ὀλισθαίνειν αὐτόν. † Ὁ οἰκοδομῶν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐν χρήμασιν ἀλλοτρίοις, † ὡς (δ) ὁ συνάγων αὐτοῦ τοὺς λίθους εἰς χειμῶνα.
10 † Στυππεῖον συνηγμένον (ε) συναγωγὴ ἀνόμων, † καὶ ἡ συντέλεια
11 αὐτῶν φλὸξ πυρός. † Ὁδὸς ἁμαρτωλῶν ὡμαλισμένη ἐκ λίθων,
12 καὶ ἐπ' ἐσχάτῳ αὐτῆς βόθρος ᾅδου. † Ὁ φυλάσσων νόμον κατα-
13 κρατεῖ τοῦ ἐννοήματος αὐτοῦ, † Καὶ συντέλεια τοῦ φόβου κυρίου σοφία.
14 † Οὐ παιδευθήσεται ὃς οὐκ ἔστι πανοῦργος. † (ζ) Ἔστι πανουργία
15 πληθύνουσα πικρίαν. † Γνῶσις σοφοῦ ὡς κατακλυσμὸς πληθυνθή-
16 σεται, † καὶ ἡ βουλὴ αὐτοῦ ὡς πηγὴ ζωῆς. † Ἔγκατα μωροῦ ὡς ἀγγεῖον
17 συντετριμμένον, † καὶ πᾶσαν γνῶσιν οὐ κρατήσει.

MS.A. (α) καὶ τῇ (β) ὑπερηφάνων (ᵈ) ἔλεγχον, (γ) τὸν θεὸν (ᵟ) ὀλισθαίνειν (δ) συνάγων τοὺς λίθους αὐτοῦ εἰς (ε) συναγωγὴ (ζ) Ἔστιν δὲ πανουργία πληθύνουσα *παιδίαι.

Xenia & dona excæcant oculos sapientum: & 31
quasi frænum in ore, avertunt increpationes.
Sapientia abscondita, & thesaurus non compa- 32
rens, quæ utilitas in utrisque? Melior est ho- 33
mo, qui celat insipientiam suam, quàm homo, qui
abscondit sapientiam suam.

CAP. XXI.

Fili, peccâsti? ne adjicias iterum: & de 1
pristinis tuis deprecare. Quasi à facie colu- 2
bri, fuge à peccato: nam si accesseris; (a)
mordebit te. Dentes leonis, dentes illius, inter- 3
ficientes animas hominum. Quasi romphæa bis 4
acuta, omnis iniquitas: plagæ ejus nō est sanatio. 5
Vehemens objurgatio & contumelia annullabunt
substantiam: sic domus superbi annullabitur.
Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures ejus: 6
& judiciū ejus festinatò adveniet. Qui odit cor- 7
reptionem; in vestigio peccatoris: & qui timet
Dominum; convertetur in (b) corde. Notus à 8
longè potens in lingua: sensatus autem novit, cùm
ille labitur. Qui ædificat domū suam in pecuniis 9
alienis; quasi qui colligit (c) lapides suos in hy-
emem. Stuppa collecta, synagoga peccantium: & 10
consummatio illorum, flamma ignis. Via pec- 11
cantium complanata lapidibus: & in fine illius,
fovea inferni. Qui custodit legem; continet sen- 12
sum suum: Et consummatio timoris Domini, (d) 13
sapientia. Non erudietur, qui non est astutus: Est 14
astutia multiplicans amaritudinem. Scientia sa- 15
pientis tanquam inundantio abundabit: & consi- 16
lium illius, sicut fons vitæ. Interiora fatui, quasi 17
vas confractum: & omnem scientiā non tenebit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

31 * ܚܟܡܬܐ ܕܡܛܫܝܐ. ܘܣܝܡܬܐ ܕܡܛܡܪܐ. ܡܢܐ ܗܘ ܝܘܬܪܢܐ ܕܐܝܬ ܒܬܪܬܝܗܝܢ. * ܛܒ ܗܘ ܓܒܪܐ
32 ܕܡܛܫܐ ܫܛܝܘܬܗ. ܛܒ ܡܢ ܓܒܪܐ ܕܡܛܫܐ ܚܟܡܬܗ.

* ܩܦܠܐܘܢ * ܟܐ *

2 * ܒܪܝ ܥܪܘܩ ܡܢ ܚܛܗܐ. ܕܐܢ ܬܬܩܪܒ ܠܘܬܗ ܢܟܬܟ. * ܐܝܟ ܫܢܝ ܐܪܝܐ ܗܘ
3 ܕܓܠܘܬܐ. ܘܡܚܒܠܐ ܢܦܫܬܐ ܕܒܢܝ ܐܢܫܐ. * ܣܦܣܪܐ ܕܬܪܝܢ ܦܘܡܝܗܝܢ ܙܢܝܬܐ. ܘܠܡܚܘܬܗ
4 ܠܝܬ ܐܣܝܘܬܐ. * ܡܢ ܨܦܪܐ ܠܪܡܫܐ ܡܚܪܒܐ ܡܫܪܝܐ. ܘܦܠܛܪܝܢ ܣܓܝܐܐ ܥܩܪܐ. * ܨܠܘܬܗ
5 ܕܡܣܟܢܐ ܐܝܟ ܕܡܢ ܦܘܡܗ ܠܐܕܢܗ. ܘܩܕܡ ܕܝܢܐ ܕܥܠܡܐ ܣܠܩܐ. * ܣܢܐ ܡܟܣܢܘܬܐ
6 ܓܒܪܐ ܚܛܝܐ. ܘܕܕܚܠ ܡܢ ܡܪܝܐ ܬܐܒ ܡܢ ܠܒܗ. * ܚܟܝܡܐ ܡܢ ܩܘܒܠ ܥܝܢܘܗܝ
7 ܡܫܬܘܕܥ. ܘܥܘܠܐ ܗܘ ܡܢܣܐ ܒܥܓܠ. * ܕܒܢܐ ܒܝܬܗ ܒܢܟܣܐ ܕܪܚܡܘܗܝ. ܡܟܢܫ
8 ܟܐܦܐ ܠܩܒܪܗ. * ܐܝܟ ܡܣܩܬܐ ܕܚܠܐ ܒܪܓܠܘܗܝ ܕܓܒܪܐ ܣܒܐ. ܗܟܢܐ ܐܘܚܕܢܗܘܢ
9 ܕܥܘܠܐ ܠܘܬ ܢܘܪܐ. * ܘܫܒܝܠܗ ܕܚܛܝܐ ܬܘܩܠܬܐ ܗܝ ܠܗ. ܡܛܠ ܕܚܪܬܗ ܓܘܒܐ ܗܘ
10 ܥܡܝܩܐ. * ܕܢܛܪ ܢܡܘܣܐ. ܟܒܫ ܨܒܝܢܗ. * ܘܕܕܚܠ ܠܐܠܗܐ ܠܐ ܚܣܝܪ ܠܗ ܡܕܡ.
11 * ܡܕܥܗ ܕܚܟܝܡܐ ܐܝܟ ܡܒܘܥܐ ܕܡܝܐ ܢܣܓܐ. ܘܡܠܟܗ ܐܝܟ ܡܝܐ ܚܝܐ. * ܠܒܗ
12 ܕܥܘܠܐ ܐܝܟ ܓܘܒܐ ܬܒܝܪܐ. ܘܟܠܗ ܝܘܡܝ ܚܝܘܗܝ ܚܟܡܬܐ ܠܐ ܝܐܠܦ.

In sapientia occulta & thesauro abdito, quid 31
utilitatis est in utroque? Potior est homo 32
qui celat stultitiam suam, potior *inquam* homine qui sapientiam suam supprimit.

CAP. XXI.

Filli mi, procul fuge à peccato; nam si ad 2
illud accesseris, mordebit te. Simile dentibus 3
leonis est mendacium, & animas hominum
corrumpit. Gladius duarum acierum est me- 4
retrix, nec est ejus ictui medela. A mane ad 5
vesperam domicilia destruit, & palatia multa
evellit. Oratio pauperis est quasi ab ore ipsi- 6
us ad aurem ejus, *Domini, (hoc est, illico prolata ferit aures Domini)* & ad conspectum
judicis seculorum ascendit. Qui odit repre- 7
hensionem, homo flagitiosus est: at qui reveretur Dominum, convertitur ex animo.
Sensatus ex adverso oculorum suorum cog- 8
noscit, & sceleratum illico experitur. Qui 9
ædificat domum suam facultatibus amicorum
suorum, lapides cogit in tumulum ejus. Qua- 10
lis est acclivitas arenosa pedibus hominis
grandævi, tale est robur iniquorum prope
ignem. Et semita scelerosi sibi est offendi- 11
culo, quia terminus ejus fovea est profun-
dissima. Qui servat legem, comprimit vo- 12
luntatem suam. Et reverenti Deum nihil de- 13
erit. Intellectus sapientis ut fons aquæ exube- 16
rabit, & mens ejus ut aquæ vivæ. Cor im- 17
pii est instar cisternæ ruptæ, & cunctis diebus vitæ suæ sapientiam non addiscet.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

31 * والحكمة الذي يخفيها صاحبها . والدفين المطمور ما المنفعة منها . **

* الفصل الحادي والعشرون *

2 * يا بني احذر الخطية واجتنبها . لانك ان دنوت منها نهشتك * لان الكذب شبيه افواه
3 الاسد . وانه ليفسد غذاء الناس * الزانية شبه السيف الصارم . وليس لعقوبتها شفا . وقبل
4 موتها تبتلا بشر * من الصبح الى المساء تخرب المساكن . وتهدم القصور المشيدة * صلوة
5 المسكين تصل الى مسامع الرب . وترتفع الى دار العالمين * يكره الفاجر العقاب ومن
6 يتقي الله رجع عن ذنبه * الحكيم يعرف الشي من بعيد . ويبلو الفجار لما يراهم * من
7 بنا بيته بقوة اصحابه يجمع الحجارة لتربته * كشبه اكمة الرمل الذي يصعده الشيخ
8 بمشقة شديدة . كذلك شدة الاثمة وقوتهم عند العقاب * طريق المنافق هو عثرة له . لان
9 اخرته مثل الجب العميق * من اراد حفظ السنة يشفق على نفسه * ومن اتقي الله لا يعوز
10 شي * ذهن الحكيم يزداد مثل ينبوع الماء . ورايه مثل ماء الحيوة * قلب المنافق مثل
11 الجب المنهار . ولا يتعلم الحكمة ما دام حيا .
12
13
16
17

Ex sapientia quam occulit qui possidet, 31
& ex thesauro abscondito quænam percipitur utilitas?

CAP. XXI.

O Fili mi, cave à peccato, illudque 2
devita; quoniam si accesseris ad illud,
mordebit te. Mendacium enim simile 3
est faucibus leonum, & hominum laborem omninò corrumpit. Scortum simi- 4
le est gladio acuto, ejus tormento non est
curatio, & ante mortem suam dirè tentabitur. A mane ad vesperam destruit 5
habitacula, arcésque munitas diruit.
Oratio pauperis pervenit ad aures Do- 6
mini, ascenditque ad ædes sempiternas.
Sceleratus punitionem execratur; qui 7
autem Deum timet, convertitur à peccato. Sapiens procul rem cognoscit, & 8
probat impios ubi viderit eos. Qui 9
domum suam robore amicorum extruxerit, lapides colligit in tumulum suum.
Qualis est collis arenæ, quem senex 10
summa cum difficultate conscendat, talis est iniquorum vis & conatus tempore animadversionis. Via impii est ei 11
offendiculo, quia finis ejus similis est
foveæ profundissimæ. Qui legem ser- 12
vare voluerit, animæ suæ miseretur: Et 13
qui Deum timuerit, nullius rei indigebit. Intellectus sapientis ut fons aquæ 16
crescet, & consilium ejus ut aqua vitæ. 17
Cor impii simile est cisternæ quæ [illegible]
nec addiscet sapientiam quamdiu vixerit.

Versio VULG. LAT.

18 Verbum sapiens quodcunque audierit scius, laudabit, & ad se adjiciet: audivit luxuriosus, & displicebit illi, & projiciet illud post dorsum suum.
19 Narratio fatui quasi sarcina in via: nam in labiis sensati invenietur gratia.
20 Os prudentis quæritur in ecclesia, & verba illius cogitabunt in cordibus suis.
21 Tanquam domus exterminata, sic fatuo sapientia: & scientia insensati inenarrabilia verba.
22 Compedes in pedibus, stulto doctrina, & quasi vincula manuum super manum dexteram.
23 Fatuus in risu exaltat
24 vocem suam: vir autem sapiens vix tacitè ridebit. Ornamentum aureum prudenti doctrina, & quasi brachiale in brachio dextro. Pes fatui facilis in domum proximi:
25 & homo peritus confundetur à persona potentis. Stultus
26 à fenestra respiciet in domum: vir autem eruditus foris
27 stabit. Stultitia hominis auscultare per ostium: & pru-
28 dens gravabitur contumeliâ. Labia imprudentium stulta narrabunt: verba autem prudentium, staterâ ponderabun-
29 tur. In ore fatuorum cor illorum: & in corde sapien-
30 tium os illorum. Dum maledicit impius diabolum, male-
31 dicit ipse animam suam. Susurro coinquinabit animam suam, & in omnibus odietur: & qui cum eo manserit, odiosus erit: tacitus & sensatus honorabitur.

CAP. XXII.

1 IN lapide luteo lapidatus est piger, & omnes loquentur super aspernationem illius.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

18 †Λόγον σοφὸν ἐὰν ἀκούσῃ ἐπιστήμων, αἰνέσει αὐτὸν, καὶ ἐπ' αὐτὸν προσθήσει· †ἤκουσεν ὁ σπαταλῶν καὶ ἀπήρεσεν αὐτῷ, †καὶ ἀπέρρι-
19 ψεν αὐτὸν ὀπίσω (η) τοῦ νώτου αὐτοῦ. †Ἐξήγησις μωροῦ ὡς ἐν ὁδῷ
20 φορτίον, ἐπὶ δὲ χείλους συνετοῦ (ϛ) εὑρεθήσεται χάρις. †Στόμα φρονίμου ζητηθήσεται ἐν ἐκκλησίᾳ, †καὶ τοὺς λόγους αὐτοῦ (θ) δια-
21 νοηθήσεται ἐν καρδίᾳ. †Ὡς οἶκος ἠφανισμένος, οὕτως μωρῷ
22 σοφία· †καὶ γνῶσις ἀσυνέτου, ἀδιεξέταστοι λόγοι. †Πέδαι ἐν ποσὶν (ι) ἀνοήτοις παιδεία, καὶ ὡς χειροπέδαι ἐπὶ χειρὸς δεξιᾶς. †Μωρὸς
23 ἐν γέλωτι ἀνυψοῖ (κ) φωνὴν αὐτοῦ, †ἀνὴρ δὲ πανοῦργος μόλις
24 ἥσυχῇ μειδιάσει. †Ὡς κόσμος (ϛ) χρυσοῦς φρονίμῳ παιδεία, †καὶ
25 ὡς χλιδὼν ἐπὶ βραχίονι δεξιῷ. †Ποὺς μωροῦ ταχὺς εἰς οἰκίαν,
26 †ἄνθρωπος δὲ πολύπειρος αἰσχυνθήσεται ἀπὸ προσώπου. †Ἄφρων ἀπὸ θύρας παρακύπτει εἰς οἰκίαν, †ἀνὴρ δὲ πεπαιδευμένος ἔξω στήσεται.
27 †Ἀπαιδευσία ἀνθρώπου ἀκροᾶσθαι παρὰ θύραν, †ὁ δὲ φρόνιμος
28 βαρυνθήσεται ἀτιμίᾳ. †Χείλη ἀλλοτρίων ἐν τούτοις βαρυνθήσεται,
29 †λόγοι δὲ φρονίμων ἐν ζυγῷ σταθήσονται. †Ἐν στόματι μωρῶν ἡ
30 καρδία αὐτῶν, †καρδία δὲ (λ) σοφῶν στόμα αὐτῶν. †Ἐν τῷ (μ) καταρᾶσθαι ἀσεβῆ τὸν Σατανᾶν, †αὐτὸς καταρᾶται τὴν (ν) ἑαυτοῦ
31 ψυχήν. †Μολύνει τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ὁ ψιθυρίζων, †καὶ ἐν παροικήσει μισηθήσεται.

MS. A. (η) τῶν νώτων (ϛ) εὑρεθήσεται * Στόμα (θ) διανοηθήσονται (ι) ἀνομία τοῦ παιδίου, καὶ ὡς * χειροπαίδες (κ) τὴν φωνὴν (ϛ) χρυσοῦς (λ) φρονίμων (μ) καταράσασθαι ἀσεβῆ (ν) ψυχὴν αὐτοῦ.

ΚΕΦ. κβ'.

1 †Λίθῳ ἠρδαλωμένῳ συνεβλήθη ὀκνηρὸς, †καὶ πᾶς ἐκσυριεῖ ἐπὶ τῇ ἀτιμίᾳ αὐτοῦ.

Verbum sapiens si audierit scius; laudabit illud, & ad se adjiciet. Audivit luxuriosus; & displicuit illi: & projecit illud post dorsum suum. 18
Narratio fatui, quasi sarcina in via: in labio autem sensati invenietur gratia. Os prudentis quæretur in Ecclesia: & verba illius (e) cogitabit in corde. 19 20
Tanquam domus exterminata; sic fatuo sapientia: & scientia insensati, non vestigabilia verba. 21
Compedes in pedibus stultis doctrina, & quasi vincula manuum super manum dexteram. 22
Fatuus in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacitè subridebit. 23
Sicut ornamentum aureum prudenti doctrina, & quasi brachiale in brachio dextro. 24
Pes fatui velox in domum: homo autem peritus confundetur à (f) persona. 25
Stultus à janua respicit in domum: vir autem eruditus foris stabit. 26
Stultitia hominis, auscultare per ostium: prudens autem gravabitur (g) contumeliâ. 27
Labia (h) alienorum in his gravabuntur: verba autem prudentium staterâ ponderabuntur. 28
In ore fatuorum, cor illorum: cor autem sapientum, os eorum. 29
Dum maledicit impius diabolum; maledicit ipse animam suam. 30
Susurro coinquinat animam suam, & (i) in cohabitatione odietur. 31

CAP. XXII.

LApidi conspurcato comparatus est piger: & omnis exibilabit in ignominiam illius. 1

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 * ܡܠܬܗ ܕܚܟܝܡܐ ܫܡܥ ܚܟܝܡܐ܂ ܡܫܒܚ ܠܗ܂ ܘܡܘܣܦ ܥܠܝܗ܂ ܘܫܡܥ ܠܗ ܣܟܠܐ...
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
1 [illegible]

Dictum sapientis audit sapiens, laudat illud, & auctius reddit: stultus autem idem audiens, deridet illud, & ad alterum è lateribus suis abjicit. 18
Narrationes impii sunt tanquam sarcina gravis in itinere: omnis autem sermo justi jucunditas. 19
Os sapientis expetitur in consilio, & ad sermonem ejus quisque animum adjicit. 20
Instar carceris est sapientia stulto, & stolido intellectus instar carbonum ignis. 21
Retis instar est disciplina pedibus stulti, & quasi vincula super dexteram ejus. 22
Stultus in risu vocem extollit; vir autem sapiens tacitè subridet. 23
Velut torques aureus est sapientia prudenti, & velut gemma super manum ipsius dexteram. 24
Pedes stulti præcipites intra domum ingrediuntur; vir autem cordatus vultum demittit. 25
Insipiens ab janua in domum introspicit; at decentia viri est ut stet foris & loquatur. 26
Imprudentia est homini ad ostium auscultare, & sapienti gravis est suiipsius ignominia. 27
Os impii in suiipsius corpus obloquitur; sapiens autem cum pondere loquitur. 28
Os stulti est cor ejus; os autem sapientis in corde ipsius est. 29
Cùm execratur stultus eum qui in se minimè peccavit, ipse suam execratur animam. 30
Tristis est anima sapientis propter stultum, quia nescit quid dicat ei. 31

CAP. XXII.

Qualis est lapis conspurcatus in platea projectus, cujus ab odore quisque fugit, talis est stultus quem quisque devitat. 1

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

18 * كلمة الحكيم يسمعها الحكيم * ويقر بها * ويمدحها * ويزيد عليها * ويسمعها الجاهل * ويهزي بها *
19 ويطردها الي احدي جانبيه * حديث المنافق كالحمل الثقيل في الطريق * وجميع نطق البار
20 رحمة ونعمة ومنفعة ومشورة * الحكيم يحتاج اليه الجماعة * ويفهموا كلامه بقلوبهم * الحكمة عند
21 الجاهل كشبه السجن * والعلم عند السفيه شبه النار * كشبه الشبكة في رجل المرء العلم
22 للجاهل * مثل الغل في يمينه * الجاهل يرفع صوته اذا ضحك * والعاقل بالتؤدة * الحكمة للفقيه
23 مثل دملج ذهب * والزينة علي يده اليمني * الجاهل يسرع الدخول الي منزل غيره * الرزين اذا
24 اتا باب الرجل نكس راسه * والجاهل يتطلع من باب الرجل الي داخل بيته * وكرامة المرء
25 ان يقف علي الباب ويتكلم * وانه من الجهل ان يقف الرجل علي ابواب الناس ليتنصت كلامهم *
26 ما اشد علي الحكيم هوانه * فم المنافق يسلبه ويعيبه * والعاقل بالوزن يتكلم * فم الجاهل
27 هوا قلبه * وفم الحكيم في قلبه * اذا لعن الجاهل لمن لم يسي اليه * فانما يلعن
28 نفسه * نفس العاقل حزينة علي الجاهل * لانه لا يعلم كيف يداريه *
29 * الفصل الثاني والعشرون *
30 مثل الجيفة الملقاة في الزقاق * ويهرب جميع
31 الناس من نتنها * فعلي هذا المثال الجاهل يتباعد منه جميع الناس

Verbum sapientis audit sapiens, eo delectatur, laudat illud, & amplificat: stultus verò audit illud, deridétque, & ad alterum laterum suorū abjicit. 18
Sermo impii est ut grave pondus in via, at omne justi eloquium est misericordia, gratia, utilitas, & consilium. 19
Sapiente indiget congregatio, & sermonem ejus intelligunt suis cordibus. 20
Sapientia apud stultum est velut vinculum, & doctrina apud stolidum est velut ignis. 21
Tanquam rete in alicujus pede est doctrina apud dementem, tanquam lorum in dextera ipsius. 22
Demens vocem attollit dum ridet, prudens autem cū moderatione. 23
Sapientia cordato est instar armillæ aureæ, & ornamenti super manum ejus dexteram. 24
Stultus præcipitat introitum in domum alienam, at firmo præditus judicio cùm ad alicujus ostium advenerit, caput suum demittit. 25
Stultus etiam ab alicujus ostio in domum ejus introspicit, honestas autem viri est ut ad ostium manens loquatur. 26
Et quidem insipientia est stare quempiā ad ostium hominū auscultandi gratiâ sermones eorum. 27
Quàm grave est sapienti suiipsius opprobrium! Os impii perdet ac dehonestabit eum, prudens autem cum pondere loquitur. 28
Os stulti est libido cordis ejus, os autem sapientis in corde ipsius. 29
Cùm stultus maledicit ei qui non læsit ipsum, sibi ipsi maledicit. 30
Prudentis animus despondet ac mœret propter stultum, quia nescit quâ ratione agendum sit cum illo. 31

CAP. XXII.

UT cadaveris in vico projecti fœtorem omnes refugiunt, eodem modo omnes homines à stulto recedunt. 1

Versio VULG. LAT.

2 De stercore boum lapidatus est piger: & omnis qui te-
3 tigerit eum, excutiet manus. Confusio patris est de filio
4 indisciplinato: filia autem in deminoratione fiet. Filia
prudens hæreditas viro suo: nam quæ confundit, in con-
5 tumeliam fit genitoris. Patrem & virum confundit au-
dax, & ab impiis non minorabitur: ab utrisque autem
6 inhonorabitur. Musica in luctu importuna narratio: fla-
7 gella & doctrina in omni tempore sapientia. Qui do-
8 cet fatuum, quasi qui conglutinat testam. Qui narrat ver-
bum non audienti, quasi qui excitat dormientem de gra-
9 vi somno. Cum dormiente loquitur qui enarrat stulto
sapientiam: & in fine narrationis dicit; Quis est hic?
10 Supra mortuum plora, defecit enim lux ejus: & supra
11 fatuum plora, defecit enim sensus. Modicùm plora supra
12 mortuum quoniam requievit. Nequissimi enim nequissima
13 vita super mortem fatui. Luctus mortui septem dies; fatui
14 autem & impii, omnes dies vitæ illorum. Cum stulto
15 ne multum loquaris, & cum insensato ne abieris. Serva
te ab illo, ut non molestiam habeas, & non coinquina-
16 beris peccato illius. Deflecte ab illo, & invenies requi-
17 em, & non acediaberis in stultitia illius. Super plumbum
quid gravabitur? & quod illi aliud nomen quàm fatu-
18 us? Arenam & salem, & massam ferri facilius est ferre,
quàm hominem imprudentem, & fatuum, & impium.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

2 † Βολβίτῳ (α) κοπρίων συνεβλήθη ὀκνηρὸς, † πᾶς ὁ ἀναιρούμενος
3 αὐτὸν ἐκτινάξει χεῖρα. † Αἰσχύνη πατρὸς ἐν γεννήσει ἀπαιδεύτου,
4 † θυγάτηρ δὲ ἐπ' ἐλαττώσει γίνεται. † Θυγάτηρ φρονίμη κληρονομήσει
ἄνδρα αὐτῆς, † καὶ ἡ καταισχύνουσα, εἰς λύπην γεννήσαντος.
5 † Πατέρα καὶ ἄνδρα καταισχύνει ἡ (β) θρασεῖα, † καὶ ὑπὸ ἀμφο-
6 τέρων ἀτιμασθήσεται. † Μουσικὰ ἐν πένθει ἄκαιρος διήγησις,
7 μάστιγες (γ) καὶ παιδεία ἐν παντὶ καιρῷ σοφίας. † Συγκολλῶν
8 ὄστρακον ὁ διδάσκων μωρὸν, Ἐξεγείρων καθεύδοντα ἐκ (δ) βα-
9 θέως ὕπνου. † Διηγούμενος νυστάζοντι ὁ διηγούμενος μωρῷ, † καὶ
10 ἐπὶ συντελείᾳ ἐρεῖ, Τί ἐστιν; † Ἐπὶ νεκρῷ κλαῦσον, ἐξέλι-
πε γὰρ φῶς· καὶ ἐπὶ μωρῷ κλαῦσον, ἐξέλιπε γὰρ (ε) σύνε-
11 σις. † Ἥδιον κλαῦσον ἐπὶ νεκρῷ, ὅτι ἀνεπαύσατο· † Τοῦ
12 (ζ) δὲ μωροῦ ὑπὲρ θάνατον (η) ἡ ζωὴ πονηρά. † Πένθος νεκροῦ
13 ἑπτὰ ἡμέραι, † μωροῦ δὲ καὶ ἀσεβοῦς πᾶσαι αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς (θ) αὐτοῦ.
14 † Μετὰ ἄφρονος μὴ πληθύνῃς λόγον, † καὶ πρὸς ἀσύνετον μὴ
15 πορεύου. † Φύλαξαι ἀπ' αὐτοῦ ἵνα μὴ κόπον ἔχῃς, † καὶ οὐ μὴ μο-
16 λυνθῇς ἐν τῷ (ι) ἐντιναγμῷ αὐτοῦ. † Ἔκκλινον ἀπ' αὐτοῦ καὶ εὑρή-
σεις ἀνάπαυσιν, † καὶ οὐ μὴ (κ) ἀκηδιάσῃς ἐν τῇ ἀπονοίᾳ αὐτοῦ.
17 † Ὑπὲρ (λ) μόλυβδον τί βαρυνθήσεται; † καὶ τί αὐτῷ ὄνομα, ἀλλ'
18 ἢ μωρός; † (μ) Ἄμμον καὶ ἅλα καὶ βῶλον σιδήρου εὔκοπον ὑπε-
νεγκεῖν, † ἢ ἄνθρωπον ἀσύνετον.

MS. A. (α) κοπρίῳ (β) * θρησκία, (γ) δὲ καὶ (δ) βαθέος (ε) σύνεσιν. Ἴδιον (ζ) γὰρ (η) ζωὴ (θ) αὐτῶν. (ι) ἐντινάγματι (κ) κηδιάσῃς (λ) * βολιβον (μ) * Ἄμμον

Stercori boum de sterquiliniis comparatus est piger: omnis qui tollit illud, excutiet manum. Confusio patris de filio indisciplinato: filia autem in minorationem fit. Filia prudens hæreditabit virum suum: & quæ confundit, in tristitiam genitoris. Patrem & virum confundit audax: & ab utrisque inhonorabitur. Musica in luctu, importuna narratio: flagella, & doctrina in (a) omni tempore sapientiæ. Qui docet fatuum, conglutinat testam: (b) Excitat dormientem de gravi somno. Enarrat dormitanti, qui enarrat stulto: & in fine dicet; Quid est? Super mortuum (c) plora: defecit enim lux: & super fatuum plora: defecit enim sensus. Jucundiùs plora super mortuum, quoniã requievit: Fatui autem super mortem vita nequissima. Luctus mortui septem dies: fatui autem, & impii, omnes dies vitæ illius. Cum stulto ne multiplices sermonem: & ad insensatum non (d) eas. Serva te ab illo: ut non molestiam habeas, & non coinquineris in concussione illius. Deflecte ab illo, & invenies requiem: & non acediaberis in stultitia illius. Super plumbum quid gravabitur? & quod illi aliud nomen, quàm fatuus? Arenam, & salem, & massam ferri facilius est ferre, quàm hominem imprudentem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

2 * ܟܕ ܢܦܩ ܐܢܫ ܠܒܪ ܠܫܘܩܐ ܘܡܬܒܙܚ ܢܦܫܗ. ܘܟܠ ܡܢ ܕܚܙܐ ܠܗ ܡܢܩܦ ܐܝܕܘܗܝ.
3 5 * ܒܗܬܬܐ ܗܝ ܠܐܒܐ ܒܪܐ ܣܟܠܐ. ܘܢܩܒܬܐ ܠܡܘܚܣܪܢܐ ܗܝ ܡܬܝܠܕܐ. * ܐܒܘܗ ܘܐܡܗ
6 ܠܐܒܗܬܗ ܣܟܠܬܐ. ܘܡܢ ܬܪܝܗܘܢ ܗܝ ܡܬܒܣܪܐ. * ܐܝܟ ܙܡܪܐ ܒܝܬ ܐܒܠܐ. ܗܟܢܐ ܡܡܠܠܐ ܕܠܐ
8 ܒܙܒܢܗ. ܡܪܕܘܬܐ ܘܡܠܦܢܘܬܐ ܒܟܠ ܙܒܢ ܚܟܡܬܐ ܗܝ. * ܐܝܟ ܐܢܫ ܕܡܕܒܩ ܚܨܦܐ.
ܗܟܢܐ ܗܘ ܡܢ ܕܡܠܦ ܠܣܟܠܐ. ܘܐܝܟ ܐܢܫ ܕܡܥܝܪ ܡܢ ܫܢܬܐ ܥܡܝܩܬܐ. ܘܐܝܟ ܐܢܫ
ܕܐܟܠ ܠܚܡܐ ܟܕ ܠܐ ܟܦܢ. ܗܟܢܐ ܗܘ ܡܢ ܕܡܠܦ ܠܣܟܠܐ. ܘܡܐ ܕܫܠܡܘ ܡܠܘܗܝ. ܐܡܪ ܠܟ.
9 ܡܢܐ ܐܡܪܬ. * ܥܠ ܡܝܬܐ ܒܟܝܬܐ. ܕܐܬܚܪܒ ܡܢ ܢܘܗܪܐ. ܘܥܠ ܣܟܠܐ. ܕܐܬܚܪܒ ܡܢ
10 11 ܚܟܡܬܐ. * ܠܝܬ ܠܟ ܕܬܒܟܐ ܥܠ ܡܝܬܐ ܕܐܬܢܝܚ. * ܒܝܫܝܢ ܐܢܘܢ ܚܝܐ ܡܢ ܡܘܬܐ. ܐܒܠܐ
12 ܕܡܝܬܐ. * ܫܒܥܐ ܝܘܡܝܢ ܐܒܠܐ ܕܡܝܬܐ. ܐܒܠܐ ܕܝܢ ܕܣܟܠܐ ܟܠܗܘܢ ܝܘܡܝ
13 14 ܚܝܘܗܝ. * ܥܡ ܣܟܠܐ ܠܐ ܬܣܓܐ ܡܡܠܠܐ. ܘܥܡ ܚܣܝܪܐ ܠܐ ܬܐܙܠ ܒܐܘܪܚܐ. * ܐܬܢܛܪ
15 ܡܢܗ ܕܠܐ ܢܠܐܝܟ. ܘܠܐ ܢܛܢܦܟ ܟܕ ܗܘ ܡܬܢܦܨ. * ܐܬܢܛܪ ܡܢܗ ܘܐܫܟܚ ܢܝܚܐ.
16 ܘܠܐ ܢܠܐܝܟ ܒܣܘܓܐܐ ܕܫܘܥܝܬܗ. * ܡܛܠ ܕܡܢ ܐܒܪܐ ܝܩܝܪ ܗܘ. ܘܡܢܘ ܫܡܗ ܐܠܐ
17 ܣܟܠܐ. * ܚܠܐ ܘܡܠܚܐ ܘܓܘܫܡܐ ܕܦܪܙܠܐ ܢܝܚ ܠܡܫܩܠ. ܡܢ ܕܠܡܥܡܪ ܥܡ ܓܒܪܐ
18 ܣܟܠܐ. * ܐܝܟ ܩܪܝܬܐ ܕܩܝܣܐ ܕܐܣܝܪܐ ܒܩܪܢܬ ܒܝܬܐ. ܗܟܢܐ ܠܒܐ ܡܫܪܪܐ
ܒܡܠܟܐ ܕܪܥܝܢܗ. ܘܡܢ ܟܠ ܕܚܠܐ ܠܐ ܡܬܬܙܝܥ.

* Cùm quis foràs egreditur in plateam, seseque dehonestat, quicunque videt eum, manus suas agitat. Ignominia est patri filius insipiens, & fœmina ad detrimentum gignitur. Patrem matrémque suam pudefaciet stulta, at plus utroque ipsa vituperabitur. Ut musica in luctu *sic* est narratio intempestiva: eruditio verò ac disciplina quovis tempore sunt sapientia. Ut is qui testas conglutinat, sic ille qui stultum docet. Ut is etiam qui dormientem excitat è somno profundo, & velut is qui panem comedit cùm non esuriat: sic ille qui stultum docet, qui finitis sermonibus tuis dicat tibi, Quid dixisti? Mortuus deflendus est, quòd luce sit privatus; & stultus, quòd sapientiâ sit privatus. Non est quòd deplores mortuum quiescentem: Pejor est enim morte vita infœlix. Quandoquidem luctus defuncti *durat* septem diebus; luctus verò stulti cunctis diebus vitæ ipsius. Cum stulto blandos ne instituas sermones, & cum sue ne abeas in via: Recede ab eo, ne molestiam tibi facessat, néve te conspurcet cùm sese excusserit: Recede *inquam* ab eo, & requiem consequêris, neque te vexabit multitudine narrationum suarum. Plumbo enim multò gravior est; & quod nomen ejus nisi stultus? Arenam ac salem, onúsque ferreum facilius est ferre, quàm cum homine stulto cohabitare. Qualis est subscus trabea parietibus angulorum domûs alligata, tale cor sersatum in consilio animi sui, quod nulla concutit formido.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

2 * بعد ما يخرج الانسان الى السوق ويرجع * قد اكتسب الجاهل لنفسه شتمه وشرا *
3 وجميع من يراه يندبه ويضرب يديه عليه * الولد الجاهل عار على ابيه وخزي * والبنت
5 6 للخسران تولد * السفيهة تنكس براس والديها * وخجلها وهوانها اشر من عار والديها * كشبه
الغني في الماتم * كذلك الكلام في غير حينه * والادب والعظة في كل حين يكسبان
8 الحكمة * من يعلم الجاهل مثل من يسلسل الخزف بعضه في بعض * ومثل من ينبه النايم
من حلاوة نومه * ومثل من اكل وهو غير جايع كذلك من يعلم الجاهل * واذا فرغت من
9 كلامك رد عليك اذا ما قلت * يحق البكاء على الميت * لانه قد منع نور الدنيا * وينبغي
10 البكاء على الجاهل * لانه قد امتنع من الحكمة * ومن الموتى من لا ينبغي ان يبكي
11 12 عليه * لان الحياة الشديدة اشد من الموت * البكاء على الميت سبعة ايام * والبكاء على الجاهل
13 14 بلبه اضعاف * متى ما لقيت الجاهل في الطريق تاخر عنه ليلا يطيق عليك * واتقه ليلا
15 16 يغدرك اذا انتفض * ابعد عنه واسترح * ليلا يتعبك بكثرة كلامه * لان كلامه اثقل من
17 18 الرصاص * وما اسمه الا الجاهل * حمل الرمل والحديد اسهل من مطاولة الجاهل * كشبه لوح ساج
في زوايا البيت * كذلك العقل الثابت في مشورة نفسه * ولا يفزعه شي من الامور الحادثة *

* Quantum temporis intervallum requiritur *ad redeundum postquam quis in plateam est egressus*, tam brevi *imprudens acquirit sibi contumelia & malum; & quisquis illum videt*, deplorat *eum, & plaudit manibus super eum. Filius imprudens opprobrio est patri suo atque pudori, & filia ad jacturam nascitur. Stulta demittit caput parentum suorum, at pudor & ignominia ejus pejor est opprobrio parentum suorum. Qualis est cantus in funeribus, talis sermo præter tempus: eruditio autem & commonitio quovis tempore sapientiã conciliant. Qui stultum docet, similis est ei qui testas simul concatenat: & qualis est qui dormientem excitat à somno ipsius jucundissimo, & qualis est qui comedit haud esuriens; talis est qui stultum docet, qui cùm sermones tuos absolveris, tibi respondeat, Quid igitur dixisti? Debetur luctus super mortuũ, quòd mundi luce sit privatus: convenit etiam luctus super insipientem, quòd sapientiâ sit privatus. Sunt inter mortuos, quos flere non decet. Quandoquidem vita misera acerbior est morte. Luctus super mortuum septimanalis est; at luctus super insipientem [illegible] longior est. Quandocunque stultum offenderis in via, recede ab illo, ne tibi sit molestiæ: Et caveas ab illo ne te fallat cùm se excusserit. Recede ab illo, & quiesce, ne te fatiget multitudine verborum suorum. Verba enim ejus plumbo graviora sunt; & quod est nomen ejus nisi stultus? Arenam ferrumque facilius est quàm stultũ tolerare. Qualis est tabula ebenea in angulis domûs, talis est mens firma in [illegible] consilio, [illegible] nulla rerum pertimescenda [illegible]*

Versio VULG. LAT.

19 Loramentum ligneum colligatum in fundamento ædificii
non dissolvetur: sic & cor confirmatum in cogitatione con-
20 filii. Cogitatus sensati in omni tempore, metu non depra-
21 vabitur. Sicut pali in excelsis, & cæmenta sine impensa
22 posita contra faciem venti non permanebunt: Sic & cor
timidum in cogitatione stulti contra impetum timoris non
23 resistet. Sicut cor trepidum in cogitatione fatui, omni tem-
pore non metuet, sic & qui in præceptis Dei permanet
24 semper. Pungens oculum deducit lachrymas: & qui pun-
25 git cor, profert sensum. Mittens lapidem in volatilia, de-
jiciet illa: sic & qui convitiatur amico, dissolvit amiciti-
26 am. Ad amicum etsi produxeris gladium, non desperes:
27 est enim regressus. Ad amicum Si aperueris os triste, non
timeas: est enim concordatio; excepto convitio, & im-
properio, & superbiâ, & mysterii revelatione, & plagâ
28 dolosâ: in his omnibus effugiet amicus. Fidem posside
cum amico in paupertate illius, ut & in bonis illius læte-
29 ris. In tempore tribulationis illius permane illi fidelis, ut
30 & in hæreditate illius cohæres sis. Ante ignem camini va-
por & fumus ignis inaltatur: sic & ante sanguinem male-
31 dicta, & contumeliæ, & minæ. Amicum salutare non con-
fundar, à facie illius non me abscondam: & si mala mihi
32 evenerint per illum, sustinebo. Omnis qui audiet, cavebit
33 se ab eo. Quis dabit ori meo custodiam, & super labia
mea signaculum certum, ut non cadam ab ipsis, & lingua
mea perdat me?

CAP. XXIII.

1 Domine pater, & dominator vitæ meæ, ne derelinquas
me in consilio eorum: nec finas me cadere in illis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

19 †Ἱμάντωσις ξυλίνη (ν) ἐνδεδεμένη εἰς οἰκοδομὴν † ἐν συσσεισμῷ οὐ
διαλυθήσεται, † οὕτως καρδία ἐστηριγμένη ἐπὶ διανοήματος βουλῆς
20 † Ἐν καιρῷ οὐ δειλιάσει. † καρδία ἡδρασμένη ἐπὶ (ξ) διανοίας
21 συνέσεως, † ὡς κόσμος ψαμμωτὸς τοίχου ξυστοῦ. † (ο) Χάρακες ἐπὶ
22 μετεώρου κείμενοι † κατέναντι ἀνέμου οὐ μὴ (π) ὑπομείνωσιν, † Οὕ-
τως καρδία δειλὴ ἐπὶ διανοήματος μωροῦ † κατέναντι παντὸς
24 φόβου οὐ μὴ ὑπομείνῃ. † Ὁ νύσσων (ρ) ὀφθαλμὸν κατάξει δάκρυα,
25 καὶ ὁ νύσσων καρδίαν ἐκφαίνει αἴσθησιν. † Βάλλων λίθον ἐπὶ πετεινὰ
26 ἀποσοβεῖ αὐτά, καὶ ὁ ὀνειδίζων φίλον διαλύσει φιλίαν. † Ἐπὶ φί-
λον ἐὰν σπάσῃς ῥομφαίαν, † μὴ ἀπελπίσῃς, ἔστι γὰρ ἐπάνοδος.
27 † ἐπὶ φίλον Ἐὰν ἀνοίξῃς στόμα, † μὴ εὐλαβηθῇς, † ἔστι γὰρ δι-
αλλαγή· † πλὴν ὀνειδισμοῦ, καὶ ὑπερηφανίας, † καὶ μυστηρίου ἀποκα-
λύψεως, καὶ πληγῆς δολίας, † ἐν τούτοις ἀποφεύξεται πᾶς (σ) φίλος.
28 † Πίστιν κτῆσαι ἐν πτωχείᾳ μετὰ τοῦ πλησίον, † ἵνα (τ) ἐν τοῖς ἀ-
29 γαθοῖς αὐτοῦ (υ) ὁμοῦ πλησθῇς. † Ἐν καιρῷ θλίψεως διάμενε αὐ-
30 τῷ, † ἵνα ἐν τῇ κληρονομίᾳ αὐτοῦ συγκληρονομήσῃς. † Πρὸ πυ-
ρὸς ἀτμὶς καμίνου καὶ καπνός, † οὕτως πρὸ αἱμάτων λοιδορίαι.
31 † Φίλον σκεπάσαι οὐκ αἰσχυνθήσομαι, † καὶ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ οὐ μὴ
32 κρυβῶ, † Καὶ εἰ κακά μοι (φ) συμβῇ δι' αὐτόν. † Πᾶς (χ) ὁ
33 ἀκούων φυλάξεται ἀπ' αὐτοῦ. † Τίς δώσει (ψ) μοι ἐπὶ στόμα μου φυ-
λακήν, † καὶ ἐπὶ τῶν χειλέων μου σφραγίδα (ω) πανοῦργον, † ἵνα
μὴ πέσω ἀπ' αὐτῆς, † καὶ ἡ γλῶσσά μου ἀπολέσῃ με;

MS. A. (ν) εἰς οἰκοδομὴν ἐνδεδεμένη (ξ) διανοίᾳ (ο) Χάλικες (π) ὑπομείνωσιν, (ρ) ὀφθαλμοὺς (σ) ὁ φίλος. (τ) ἐπὶ (υ) εὐφρανθῇς σύ. (φ) συμβέβηκεν (χ) ἀκούων (ψ) ἐπὶ στόματί μου (ω) πανούργων,

ΚΕΦ. κγ'.

1 Κύριε πάτερ καὶ (α) δέσποτα ζωῆς μου, † μὴ ἐγκαταλίπῃς με ἐν
βουλῇ αὐτῶν, † (β) μὴ ἀφῇς με πεσεῖν ἐν αὐτοῖς.

MS. A. (α) Θεὲ ζωῆς (β) καὶ μὴ

Loramentum ligneum colligatũ in ædificium non 19
dissolvetur in concussione: sic cor confirmatum
in cogitatione consilii In tempore non metuet. 20
Cor firmatum in cogitatione intellectûs, sicut
ornatus arenosus parietis limpidi. Pali in excelso 21
positi contra faciem venti non permanebunt; Sic 22
cor timidum in cogitatione stulti contra omnem
timorem non resistet. Pungens oculum, deducet 24
lachrymas: et qui pungit cor; profert sensum.
Mittens lapidem in volatilia, abigit illa: et qui 25
convitiatur amico; dissolvet amicitiam. Ad 26
amicum etsi produxeris gladium; non desperes:
est enim regressus. Ad amicum Si aperueris os; 27
non timeas: est enim concordatio: Excepto im-
properio, et superbiâ, et mysterii revelatione,
& plagâ dolosâ: in his effugiet omnis amicus.
Fidem posside in paupertate cum proximo; ut 28
in bonis illius simul (e) implearis. In tem- 29
pore tribulationis permane illi; ut in hæredita-
te illius cohæres sis. Ante ignem, camini vapor, 30
& fumus: sic ante sanguines convitia. Ami- 31
cum (f) protegere non confundar: & à facie
illius non me abscondam: etiam si mala mihi
evenerint per illum: Omnis, qui audit; cavebit 32
sibi ab eo. Quis dabit mihi in ore meo custodi- 33
am, & super labia mea signaculũ (g) astutum; ut
non cadam ab (h) illa, & lingua mea perdat me?

CAP. XXIII.

Domine pater, & dominator vitæ meæ, ne 1
derelinquas me in consilio eorum: non sinas me
cadere in illis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

19 ܀ ܠܒܐ ܫܪܝܪܐ ܒܡܫܡܠܝܘܬܐ ܕܪܥܝܢܗ. ܐܝܟ ܨܒܬܐ ܕܓܠܦܐ ܕܥܠ ܫܘܪܐ ܡܨܒܬܐ. ܀ ܙܪܙܐ
20 ܙܥܘܪܐ ܕܥܠ ܟܐܦܐ ܪܡܬܐ. ܘܟܠܡܕܡ ܕܩܠܝܠ ܗܘ. ܩܕܡ ܪܘܚܐ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܡܩܡ. ܀ ܐܝܟ ܕܥܡܪܐ
21 ܕܟܬܢܐ ܘܕܥܡܪܐ ܚܘܪܐ. ܩܕܡ ܥܠܥܠܐ ܠܐ ܡܩܘܝܢ. ܗܟܢܐ ܠܒܗ ܕܣܟܠܐ. ܒܓܘ ܥܒܘܗܝ
22 ܐܬܒܪ. ܘܩܕܡ ܒܝܫܬܐ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܡܩܡ. ܀ ܡܚܘܬܐ ܕܥܝܢܐ ܡܦܩܐ ܕܡܥܐ. ܘܡܚܘܬܐ
23 ܕܠܒܐ ܡܫܪܝܐ ܪܚܡܘܬܐ. ܀ ܕܫܕܐ ܟܐܦܐ ܥܠ ܦܪܚܬܐ. ܡܦܪܚ ܠܗ. ܘܡܢ ܕܟܠܐ ܡܢ ܪܚܡܗ
ܡܫܪܐ ܪܚܡܘܬܗ. ܥܠ ܪܚܡܟ ܠܐ ܬܫܬܚܠܦ. ܕܐܢ ܬܫܬܚܠܦ. ܠܐ ܬܣܒܪ ܕܐܝܬ ܠܟ
24 ܥܡܗ ܪܚܡܘܬܐ. ܀ ܥܠ ܪܚܡܟ ܐܦ ܐܢ ܫܠܦܬ ܣܝܦܐ. ܠܐ ܬܬܝܐܫ. ܐܝܬ ܠܗ ܓܝܪ ܡܦܩܢܐ.
25 ܀ ܘܐܢ ܥܠ ܪܚܡܟ ܦܬܚܬ ܦܘܡܟ. ܠܐ ܬܕܚܠ. ܡܛܠ ܕܐܝܬ ܠܗ ܬܪܥܘܬܐ. ܒܪ ܨܘܚܝܐ
26 ܗܘ ܕܓܠܐ ܐܪܙܐ. ܘܡܚܘܬܐ ܕܒܛܘܫܝܐ ܡܫܪܝܐ ܪܚܡܘܬܐ. ܀ ܣܡܘܟ ܠܚܒܪܟ ܒܡܣܟܢܘܬܗ. ܕܐܦ
27 ܒܛܒܬܗ ܬܫܬܘܬܦ. ܀ ܒܥܕܢ ܐܘܠܨܢܗ. ܗܘܝ ܠܗ ܫܘܬܦܐ. ܕܐܦ ܒܝܪܬܘܬܗ ܬܐܪܬ. ܀ ܩܕܡ
28 ܢܘܪܐ ܬܢܢܐ. ܘܩܕܡ ܫܕܝܐ ܕܕܡܐ ܨܘܚܝܐ. ܀ ܐܢ ܢܬܡܣܟܢ ܪܚܡܟ. ܠܐ ܬܒܗܬܝܘܗܝ. ܘܡܢ
29 ܩܕܡ ܐܦܘܗܝ ܠܐ ܬܬܛܫܐ. ܀ ܐܢ ܢܓܠܐ ܠܟ ܪܚܡܟ ܐܪܙܐ. ܠܐ ܬܦܩܝܘܗܝ. ܕܠܐ ܟܠ ܕܢܫܡܥܟ ܢܙܗܪ
30 ܡܢܟ. ܘܢܚܫܘܒܟ ܠܡܚܒܠܢܐ. ܀ ܡܢ ܢܬܠ ܢܛܘܪܐ ܠܦܘܡܝ. ܘܥܠ ܣܦܘܬܝ
31 ܚܬܡܐ ܕܐܝܩܪܐ. ܕܠܐ ܐܦܩ ܒܗܘܢ ܢܟܠܐ. ܘܠܫܢܝ ܠܐ ܢܘܒܕܢܝ. ܀ ܩܦܠܐܘܢ ܀ ܟܓ ܀
1 ܀ ܐܠܗܐ ܐܒܐ. ܘܡܪܐ ܕܚܝܝ. ܠܐ ܬܬܩܠܢܝ ܒܗܘܢ.

Cor in animi sui sententia firmum simile est 19
ornamento sculpturarũ ornatis parietibus im-
posito. Fasciculus parvus excelso lapidi su- 20
perpositus, & quicquid levissimum est, vento
resistere nequit. Quemadmodum lini lanæq; 21
candidæ linteum ante turbinem minimè sub-
sistit, ita cor stulti in præcordiis ejus confra-
ctum est, & adversitati resistere nequaquam
potest. Percussio oculi elicit lachrymas, & 22
percussio cordis dissolvit amicitiam. Qui la- 23
pidem jaculatur in avem, abigit eam; & qui
denegat *aliquid* amico suo, dissolvit amiciti-
am ejus. Erga amicum tuum ne muteris; quòd
si muteris, ne putes esse tibi cum ipso amiciti-
am. In amicum tuũ etiamsi gladium strinxe- 24
ris, ne desperes; superest enim exeundi locus.
Et si in amicum tuũ aperueris os tuum, ne ti- 25
meas; est enim reconciliatio. Filius contume-
liarum est qui patefacit arcanum: & percussio
clandestina (*i. detrectatio*) dirimit amicitiam.
Fulci socium tuũ in paupertate illius, ut etiam 26
prosperitatum ejus sis particeps. Tempore 27
afflictionis esto illi socius, ut etiam hæredita-
tis ejus sis hæres. Ante ignem exhalat fumus, 28
& ante effusionem sanguinis convitium. Si in 29
paupertatem redactus fuerit amicus tuus, ne
affeceris eum pudore, & à conspectu ejus ne
te subduxeris. Si secretum tibi revelet ami- 30
cus tuus, ne promas illud; ne quisquis te audi-
erit, à te caveat, teq; ut perniciosum habeat.
O quis constituat ori meo custodem, & la- 31
biis meis sigillum honoris; ut ne dolum iis
proferam, nec mea me perimat lingua?

CAP. XXIII.

Deus pater mi, & Domine vitæ meæ, ne me 1
facias per ea (*nempe, labia & linguam*)
impingere.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

19 * القلب الثابت في فكرته كشبه النقش على الحائط المزين * صن صغير فوق حجر مرتفع وما
20 كان خفيفا * لا ثبات له امام الريح * كما ان ثوب الكتان او الصوف لا يثبت امام العاصف * كذلك
21 قلب الجاهل منكسر في جوفه * وليس له قوام عند الشدائد * وجع العين يسيل الدموع * واكتياب
22 القلب يقطع الاخاء * ومن رمى الطاير طيره * ومن امتنع من قضاء حاجة صاحبه اصرف وده
23 عنه * لا تتغير على صديقك * وان تغيرت فلا تسميه صديقا * فلا يحل لك انه يدعى لك
24 صديقا * الصديق الخاص لا تيأس من وده ولو اخترطت السيف عليه * لانه يحتمل ويقبل
25 العذر * كذلك وان فتحت فاك عليه فلا خوف عليك * لان رضاه لشدة وده سريع * الصديق
26 في خيراته كن له ناصرا عند الشدة * لتنال منه الخير عند الفرح * قبل لهيب النار يرتفع
28 الدخان * وقبل سفك الدم الشتيمة * ان افتقر صاحبك فلا تعيره * ولا تتوارى عنه * ان
29 اطلعك صاحبك على سر فلا تفشيه * ليلا يجتنبك كل من يسمع * ويدرك عنزلة المسيء * يا
30 ليتني اقيم على فمي حارس * وعلى شفتي خاتم * ليلا انطق بسوء الفكر * ليلا تهلكني لساني *
31 * الفصل الثالث والعشرون *
1 * اللهم ربي ورب حياتي * لا تحملني ثقلا من اجلها *

Cor in sua cogitatione firmũ, simile est cæ- 19
laturæ parieti ornato superpositæ. Fasci- 20
culus parvus sublimi petræ superpositus,
et quicquid leve est, non habet consistentiã
adversùs ventũ. Quemadmodũ pannus 21
lineus aut laneus non resistit turbini, ita
insipientis animus fractus est in pectore
ipsius, nullamq; habet in adversitatibus
firmitatem. Dolor oculi labi facit lachry- 22
mas, mæstitia verò cordis fraternitatem
dirimit. Qui volucrem ictu petit, avolare 23
facit illam; & qui renuit amici sui nego-
tiũ peragere, amicitiã ejus à se deflectit.
Ne sis inconstans; in amicum tuũ; quòd si
fueris inconstans, ne voces eum amicum:
neq; enim fas est eũ vocari amicũ tuum.
Amici peculiaris ne desperes amicitiã, li- 24
cèt gladiũ strinxeris in eũ; quia tolerat et
admittit excusationem. Similiter, etiamsi 25
os tuũ aperueris in eũ, timere non debes;
quoniã reconciliatio ejus, ob vehementem
ipsius amorem, celerrima est. Ei, qui rebus 26
secundis, amicus est, adjutor esto in ad-
versitate; ut commodum ab eo percipias
cùm exhilaratus fuerit. Ante in- 28
flammationem ignis ascendit fumus,
& ante effusionem sanguinis convicium.
Si pauper fiat amicus tuus, ne impropre- 29
res ei, et ne te abscondas ab illo. Si a- 30
micus tuus suum tibi secretum indicârit,
ne divulges illud; ne te devitet quisquis
audierit, et pro noxio te habeat. O utinam 31
constituã ori meo custodem, labiisve meis
annulum; ne malam cogitationem pronun-
tiem, ne perdat me lingua mea.

CAP. XXIII.

Deus Domine mi, & Domine vitæ 1
meæ, ne onères me pondere causâ illorum.

Versio VULG. LAT.

2 Quis superponet in cogitatu meo flagella, & in corde meo doctrinam sapientiæ, ut ignorationibus eorum non parcant
3 mihi, & non appareant delicta eorum, Et ne adincrescant ignorantiæ meæ, & multiplicentur delicta mea, & peccata mea abundent, & incidam in conspectu adversariorum meo-
4 rum, & gaudeat super me inimicus meus? Dñe pater, & Deus
5 vitæ meæ, ne derelinquas me in cogitatu illorum. Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi, & omne deside-
6 rium averte à me. Aufer à me ventris concupiscentias, & concubitus concupiscentiæ ne apprehendant me, & animæ
7 irreverenti & infrunitæ ne tradas me. Doctrinam oris audite, filii: & qui custodierit illam, non periet labiis, nec
8 scandalizabitur in operibus nequissimis. In vanitate sua apprehenditur peccator, & superbus & maledicus scandali-
9 zabitur in illis. Jurationi non assuescat os tuum, multi enim
10 casus in illa. Nominatio verò Dei non sit assidua in ore tuo, & nominibus Sanctorum non admiscearis: quoniam non
11 eris immunis ab eis. Sicut enim servus interrogatus assiduè, à livore non minuitur: sic omnis jurans, & nominans,
12 in toto à peccato non purgabitur. Vir multùm jurans implebitur iniquitate, & non discedet à domo illius plaga.
13 Et si frustraverit, delictum illius super ipsum erit: & si dis-
14 simulaverit, delinquit dupliciter: Et si in vacuum juraverit, non justificabitur: replebitur enim retributione domus illi-
15 us. Est & alia loquela contraria morti, non inveniatur in
16 hæreditate Jacob. Etenim à misericordibus omnia hæc auferentur, & in delictis non volutabuntur. Indisciplinatæ
17 loquelæ non assuescat os tuum: est enim in illa verbum peccati.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

2 † Τίς (α) ἐπιστήσει ἐπὶ τοῦ διανοήματός μου μάστιγας, † καὶ ἐπὶ τῆς καρδίας μου (γ) παιδείαν σοφίας; † ἵνα ἐπὶ τοῖς ἀγνοήμασίν μου
3 μὴ φείσωνται, † καὶ οὐ μὴ παρῇ τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν, † Ὅπως μὴ (δ) πληθύνωσιν αἱ ἄγνοιαί μου, † καὶ αἱ ἁμαρτίαι μου πλεονάσωσι, † καὶ πεσοῦμαι ἔναντι τῶν ὑπεναντίων, † καὶ ἐπιχαρεῖταί μοι ὁ ἐχθρός
4 μου. † Κύριε πάτερ καὶ Θεὲ ζωῆς μου, † Μετεωρισμὸν ὀφθαλμῶν μὴ
5 δῷς μοι, † καὶ ἐπιθυμίαν ἀπόστρεψον ἀπ' ἐμοῦ. † Κοιλίας ὄρεξις
6 καὶ συνουσιασμὸς μὴ καταλαβέτωσάν με, † καὶ ψυχῇ ἀναιδεῖ μὴ
7 παραδῷς (ε) με. ΠΑΙΔΕΙ'Α ΣΤΟ'ΜΑΤΟΣ. † Παιδείαν στόματος ἀκούσατε τέκνα, † καὶ ὁ φυλάσσων οὐ μὴ ἁλῷ † ἐν
8 τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ. Καταληφθήσεται † ἁμαρτωλὸς, καὶ λοίδορος
9 καὶ ὑπερήφανος σκανδαλισθήσονται ἐν αὐτοῖς. † Ὅρκῳ μὴ ἐθίσῃς
10 τὸ στόμα σου, Καὶ ὀνομασίᾳ τοῦ (ζ) ἁγίου μὴ συνεθισθῇς. † Ὥσπερ
11 γὰρ οἰκέτης ἐξεταζόμενος ἐνδελεχῶς † ἀπὸ μώλωπος οὐκ ἐλαττωθήσεται, † οὕτως καὶ ὁ ὀμνύων καὶ (η) ὀνομάζων διαπαντὸς † ἀπὸ
12 ἁμαρτίας οὐ μὴ καθαρισθῇ. † Ἀνὴρ πολύορκος πλησθήσεται ἀνο-
13 μίας, † καὶ οὐκ ἀποστήσεται ἀπὸ τοῦ οἴκου αὐτοῦ μάστιξ. † Ἐὰν πλημμελήσῃ, ἁμαρτία αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ, † κἂν ὑπερίδῃ, ἥμαρτε
14 δισσῶς. † Καὶ εἰ διακενῆς ὤμοσεν, οὐ δικαιωθήσεται, † πλησθήσεται
15 γὰρ ἐπαγωγῶν ὁ οἶκος αὐτοῦ. † Ἔστι λέξις ἀντιπαραβεβλημένη
16 θανάτῳ, † μὴ εὑρεθήτω ἐν κληρονομίᾳ Ἰακώβ· † Ἀπὸ γὰρ εὐσεβῶν ταῦτα πάντα ἀποστήσεται, † καὶ ἐν ἁμαρτίαις οὐκ ἐγκυ-
17 λισθήσονται. † Ἀπαιδευσίαν ἀσυρῆ μὴ συνεθίσῃς τὸ στόμα σου, † ἔστι γὰρ ἐν αὐτῇ λόγος ἁμαρτίας.

MS. A. (α) ἐπιστήσῃ (γ) παιδίας (δ) πληθυνθῶσιν (ε) με. Παιδίαν στόματος ἀκούσατε (ζ) ὑψίστου (η) ὁ ὀνομάζων διαπαντὸς τὸ ὄνομα κυρίου ἀπὸ ἁμαρτίας

Quis superponet in cogitatu meo flagella, & in corde meo doctrinam sapientiæ? ut in ignorationibus meis (a) non parcant; & non prætermittant delicta illorum: Ut non accrescant ignorantiæ meæ, & peccata mea abundent: & decidam in conspectu adversariorum; & gaudebit super me inimicus meus. Domine pater, & Deus vitæ meæ, (b) Elationem oculorum ne dederis mihi: & concupiscentiam averte à me. Ventris appetitio, & concubitus, ne apprehendant me: & animæ irreverenti ne tradas me. DOCTRINA ORIS. Doctrinam oris audite, filii: & qui custodierit; non capietur in labiis suis. Apprehendetur peccator: & maledicus & superbus scandalizabuntur in illis. Jurationi non assuefacias os tuum: Et nominationi Sancti non assuescas. Sicut enim servus interrogatus assiduè, à livore non minuetur; sic & jurans, & nominans semper, à peccato non purgabitur. Vir multùm jurans implebitur iniquitate: & non discedet à domo ejus plaga. Si deliquerit; delictum illius super ipsum erit: &, si dissimulaverit; deliquit dupliciter. Et, si in vacuum juraverit; non justificabitur: replebitur enim obductionibus domus ejus. Est loquela (c) induta morte: non inveniatur in hæreditate Jacob. A piis enim omnia hæc auferentur, & in peccatis non se volutabunt. (d) Indisciplinationi temerariæ non assuefacias os tuum: est enim in ea verbum peccati.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

2 * ܡܢ ܢܬܠ ܡܫܡܛ ܠܗ ܠܪܥܝܢܝ ܫܘܛܐ. ܘܠܗ ܠܠܒܝ ܫܒܛܐ ܕܡܪܕܘܬܐ. ܕܗܘ ܡܪܝܐ
3 ܢܚܘܣ ܥܠ ܣܟܠܘܬܝ. ܕܡܐ ܕܡܬܟܢܫܝܢ ܠܐ ܢܩܢܘܢ. ܘܠܐ ܢܪܚܡܘܢ ܠܡܥܒܕ ܚܒܠܐ. * ܕܠܐ
ܢܣܓܘܢ ܣܟܠܘܬܝ. ܘܠܐ ܢܬܪܒܘܢ ܚܛܗܝ. ܘܢܬܠܘܢܢܝ ܩܕܡ ܒܥܠܕܒܒܐ. ܘܢܚܕܐ
4 ܒܝ ܣܢܐܐ. * ܐܠܗܐ ܐܒܝ. ܘܡܪܐ ܕܚܝܝ. ܠܐ ܬܪܡܝܢܝ ܒܛܥܝܘܬܗܘܢ. ܥܝܢܐ
5 ܪܡܬܐ ܠܐ ܬܬܠ ܠܝ. ܘܠܒܐ ܦܚܙܐ ܐܪܚܩ ܡܢܝ. * ܡܕܡ ܕܫܦܝܪ ܠܐ ܢܥܒܪܢܝ.
6 ܘܚܡܝܪܘܬܐ ܕܒܣܪܐ ܠܐ ܬܙܢܝܢܝ. ܘܢܦܫܐ ܡܪܚܬܐ ܠܐ ܬܫܬܠܛ ܒܝ. * ܡܪܕܘܬܐ ܕܦܘܡܝ
7 ܫܡܥܘ ܒܢܝܐ. ܘܡܢ ܕܢܛܪ ܠܐ ܢܬܚܣܕ. * ܒܡܠܘܗܝ ܓܝܪ ܡܬܬܚܕ ܪܫܝܥܐ. ܘܣܟܠܐ
8 ܒܦܘܡܗ ܡܬܬܩܠ. * ܠܡܘܡܬܐ ܠܐ ܬܠܦ ܦܘܡܟ. ܘܒܝܢܝ ܕܝܢܐ ܠܐ ܬܗܘܐ ܝܬܒ.
9 * ܡܛܠ ܕܟܠ ܡܢ ܕܝܡܐ ܒܟܠܙܒܢ ܡܢ ܡܚܘܬܐ ܠܐ ܢܙܟܐ. ܘܐܦ ܟܠ ܡܢ ܕܝܡܐ ܒܕܓܠܘܬܐ.
10 ܡܢ ܚܛܗܐ ܠܐ ܢܙܟܐ. * ܓܒܪܐ ܕܝܡܐ ܩܢܐ ܚܛܗܐ. ܘܠܐ ܬܥܒܪ ܡܢ ܒܝܬܗ ܡܚܒܠܢܘܬܐ.
11 12 * ܐܢ ܒܛܥܝܘܬܐ ܝܡܐ. ܚܛܗܗ ܒܗ ܢܗܦܘܟ. ܘܐܢ ܒܫܪܪܐ ܠܐ ܢܐܡܐ. * ܡܛܠ ܕܟܠ ܕܝܡܐ ܒܟܠ
13 ܥܕܢ. ܛܢܦܐ ܗܘ. ܘܠܐ ܙܟܐ. * ܘܐܦ ܐܢ ܐܝܬ ܐܝܟ ܗܕܐ ܕܡܬܕܡܝܐ ܠܗ. ܠܐ ܬܫܬܟܚ ܒܝܪܬܘܬܗ
14 15 ܕܝܥܩܘܒ. * ܘܐܦ ܡܢ ܕܪܚܩ ܢܦܫܗ ܡܢ ܗܠܝܢ ܢܚܐ. ܘܒܚܛܗܐ ܠܐ ܢܬܚܠܛ. * ܘܐܦ
ܠܫܛܝܘܬܐ ܠܐ ܬܥܠܦ ܦܘܡܟ. ܡܛܠ ܕܐܦ ܒܗ ܐܝܬ ܡܠܐ ܕܫܘܩܪܐ.

* O quis constituat menti meæ flagellum, & cordi meo virgam disciplinæ! ut ipse Dominus parcat culpis meis, ut cùm unà convenerint, nil acquirant, nec ament committere corruptionem. Ut ne multiplicentur delicta mea, nec augeantur peccata mea, méq; exponant coram inimico, gaudeátq; de me osor. Deus pater mi, & Domine vitæ meæ, ne me prosternas per errorem eorum: oculum elatum ne dederis mihi, & cor lascivum amoveas à me. Quod bonum est non me prætereat, nec salacitas carnis me libidinosum reddat, nec animus arrogans dominetur meî Doctrinam oris mei audite filii, quam qui cautè servaverit, probris non erit obnoxius. Sermone enim suo capitur impius, & stultus ore suo impingit. Juramenta ne doceas os tuum, & inter judices ne sis sedens: Quoniam qui crebrò jurat, flagello non erit immunis; similiter qui mentiens jurat, culpis non vacabit. Homo ad jurandum proclivis acquirit scelera, nec abscedet perturbatio à domo ejus. Si per errorem dejerat, peccatum ejus in ipsum recidet: sin verè, ne juret. Quisquis enim jurat quovis momento, execranda res est, nec erit insons. Et si quid est illud huic simile, *faxit Deus* ne reperiatur in hæreditate Jacobi. Et quidem qui se ab his abstinuerit, vivet, & peccatis non immiscebitur. Imò nec stultitiæ os tuum assuefacias, quoniam in hac etiam non desunt verba falsitatis.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

2 * يا ليتني اقيم على فكري سوطا * وعلى قلبي قضيب العلم * لكي يرحمني الرب
3 ويغفر جميع ذنوبي * لكيلا احب الفساد * وارث الخزي في مجمع الجهال * وتكثر خطاياي
4 وزللي * ويطرحوني امام الاعداء * ويشمت بي المبغض * اللهم ورب حياتي لا تلقني في
5 ضلالتهم * ولا ترني عينا متخيلة * وابعد عن قلبي نجسا * ولا يغلبني القبيح * ونجاسة
6 الجسد لا تنجسني * ونفس مرحة لا تملكني * اسمعوا كلامي يا معشر البنين * ومن يقرب
7 8 من السماع لا يعثر * بكلامه يعاقب المنافق * ويذكل الجاهل بنطقه * لا تعود فمك
9 القسم * ولا تجالس القضاة * لان من اكثر الايمان لا يفلت من العقوبة * وكذلك من
10 حلف وكذب لا ينجوا من الذنوب * الحلاف والمجري على الايمان لا يعدم بيته البلاء
11 12 والشر * ان وهم وحلف كاذبا فقد اخطا * وان كان بالصدق فلا يحلف * لان من اجترى
13 على القسم كل حين هو مكروه * ولا ينجوا من البلاء * وان كانت خصلة اخرى تشبه هذه *
14 فنسل الله ان يصرفها عن آل يعقوب * ومن كف نفسه عن هذه الاشياء ورث الحياة *
15 ولا يتدنس بالخطايا * ولا تعود فمك للسفه ايضا * لان فيه كلام الزور والباطل *

O utinam statuam super cogitationem meam flagellum, & super cor meum virgam disciplinæ, ut misereatur mei Dominus, & parcat omnibus culpis meis; ne amem corruptelam, & acquiram infamiam in cœtu stultorum: Et multiplicentur peccata mea ac lapsus mei, prosternántque me coram hostibus, & gaudeat de me osor. Deus O Domine vitæ meæ, ne me projicias ob errorem eorum, ne dederis mihi oculũ superbum, & repelle à corde meo impuritatem: Néve me frangat obscœnitas, & corporis impudicitia ne me contaminet, nec animus arrogans in me regnet. Audite sermones meos O cœtus filiorum; nam qui ad audiendũ accesserit, non impinget. Verbis suis punietur impius, stultus eloquio suo vincietur. Ne assuefacias os tuum juramento, & ne consedeas cum judicibus. Qui enim frequenter jurat, non effugiet pœnam; & pari ratione qui dejerat ac mentitur, non erit immunis scelerum. Juratoris et juramento assueti domus non carebit adversitate & miseriâ. Si erret, falsóque juret, peccat: sin autem verè, ne juret: Quia qui singulis momentis procaciter in jusjurandum effunditur, abominandus est, nec liber erit ærumnis. Et si qua sit alia prava consuetudo huic similis, Deum rogamus ut eam avertat à gente Jacobi. Qui autem ab hujusmodi rebus sese cohibuerit, vitam consequetur, nec polluetur peccatis. Prætereà ne assuefacias os tuum insipientiæ, quandoquidem adsunt in illa verba falsitatis ac vanitatis.

Versio VULG. LAT.

18 Memento patris & matris tuæ, in medio enim magnato-
19 rum consistis : Ne fortè obliviscatur te Deus in conspe-
ctu illorum, & assiduitate tuâ infatuatus improperium pa-
tiaris, & maluisses non nasci, & diem nativitatis tuæ ma-
20 ledicas. Homo assuetus in verbis improperii, in omnibus
21 diebus suis non erudietur. Duo genera abundant in pec-
22 catis, & tertium adducit iram, & perditionem. Anima
calida quasi ignis ardens, non extinguetur donec aliquid
23 glutiat : Et homo nequam in ore carnis suæ, non desi-
24 net donec incendat ignem. Homini fornicario omnis pa-
nis dulcis, non fatigabitur transgrediens usque ad finem.
25 Omnis homo qui transgreditur lectum suum, contemnens
26 in animam suam, & dicens ; Quis me videt ? Tenebræ
circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo cir-
cumspicit me : quem vereor ? delictorum meorum non
27 memorabitur Altissimus. Et non intelligit quoniam omnia
videt oculus illius, quoniam expellit à se timorem Dei
hujusmodi hominis timor, & oculi hominum timentes illum:
28 Et non cognovit quoniam oculi Domini multò plus lucidi-
ores sunt super Solem, circumspicientes omnes vias homi-
num, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in
29 absconditas partes. Domino enim Deo antequàm crearen-
tur, omnia sunt agnita : sic & post perfectum respicit omnia.
30 Hic in plateis civitatis vindicabitur, & quasi pullus equinus
31 fugabitur : & ubi non speravit, apprehendetur. Et erit
dedecus omnibus, eò quòd non intellexerit timorem Do-
32 mini. Sic & mulier omnis relinquens virum suum, & statuens hæreditatem ex alieno matrimonio :

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

18 † Μνήσθητι (θ) πατρὸς καὶ μητρὸς σου, † ἀναμέσον γὰρ μεγιστάνων
19 συνεδρεύεις· † (ι) Μήποτε ἐπιλάθῃ ἐνώπιον αὐτῶν, † καὶ τῷ ἐθισμῷ
σου μωρανθῇς, † καὶ θελήσεις εἰ μὴ ἐγεννήθης, † καὶ τὴν ἡμέραν τῆς
20 τοκετοῦ (κ) σου καταράσῃ. † Ἄνθρωπος συνεθιζόμενος λόγοις ὀνει-
21 δισμοῦ, † ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ οὐ μὴ παιδευθῇ. † Δύο εἴδη
22 (λ) πληθύνουσιν ἁμαρτίας, † καὶ τὸ τρίτον ἐπάξει ὀργήν· † Ψυχὴ
23 θερμὴ ὡς πῦρ καιόμενον, † οὐ μὴ σβεσθῇ ἕως ἂν καταποθῇ· † Ἄν-
θρωπος πόρνος ἐν σώματι σαρκὸς αὐτοῦ, † οὐ μὴ παύσηται ἕως
24 ἂν ἐκκαύσῃ πῦρ. † Ἀνθρώπῳ πόρνῳ πᾶς ἄρτος ἡδύς, † οὐ μὴ
25 κοπάσῃ ἕως ἂν τελευτήσῃ. † Ἄνθρωπος (μ) παραβαίνων ἀπὸ τῆς
26 κλίνης αὐτοῦ, † λέγων (ν) ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, Τίς με ὁρᾷ; † Σκό-
τος κύκλῳ μου, καὶ οἱ τοῖχοί με καλύπτουσι, † καὶ οὐδείς με ὁρᾷ,
(ξ) τί εὐλαβοῦμαι ; † τῶν ἁμαρτιῶν μου οὐ μὴ μνησθήσεται ὁ ὕψιστος·
27 † Καὶ ὀφθαλμοὶ ἀνθρώπων ὁ φόβος αὐτοῦ· † Καὶ οὐκ ἔγνω ὅτι
28 ὀφθαλμοὶ κυρίου † μυριοπλασίως ἡλίου φωτεινότεροι, † ἐπιβλέ-
ποντες πάσας ὁδοὺς ἀνθρώπων, καὶ κατανοοῦντες (ο) εἰς ἀπόκρυφα
29 μέρη. † Πρὶν ἢ κτισθῆναι τὰ πάντα ἔγνωσται αὐτῷ, † οὕτως καὶ
30 μετὰ τὸ συντελεσθῆναι. † Οὗτος ἐν πλατείαις πόλεως ἐκδικη-
32 θήσεται, † καὶ (π) οὗ οὐχ ὑπενόησεν, (ρ) πιασθήσεται. † Οὕτως καὶ
γυνὴ καταλιποῦσα τὸν ἄνδρα, † καὶ παριστῶσα κληρονόμον ἐξ ἀλ-
λοτρίου.

MS.A. (θ) πατέρος σου (ι) Μήποτε (κ) σου * Ἄνθρωπος (λ) πληθύνουσιν (μ) πόρνος παραβαίνων ἀπὸ τῆς κοίτης (ν) τῇ ψυχῇ (ξ) τίνα (ο) ἀπόκρυφα (π) ὃς οὐχ (ρ) κολασθήσεται

Memento patris, & matris tuæ : in medio enim 18
magnatorum consistis : Ne quando oblivioni tra- 19
daris in conspectu illorum, & consuetudine tuâ
infatueris : & voles non esse natus, & diem
nativitatis tuæ maledices. Homo assuescens 20
verbis improperii, in omnibus diebus suis non
erudietur. Duo genera abundant peccatis, & 21
tertium adducet iram : Anima calida, quasi 22
ignis ardens, non extinguetur, donec deglutia-
tur : Homo fornicarius in corpore carnis suæ 23
non desinet, donec accenderit ignem : Homini 24
fornicario omnis panis dulcis : non cessabit usq;
ad finem : Homo qui transgreditur lectum su- 25
um, dicens in animo suo; Quis me videt ? Te- 26
nebræ circundant me, & parietes cooperiunt
me, & nemo me videt : quid vereor ? delicto-
rũ meorum non memorabitur Altissimus, Et ocu- 27
li hominum timor ejus. Et non cognovit, quo- 28
niam oculi Domini decies millies lucidiores So-
le, inspicientes omnes vias hominum, & intu-
entes in absconditas partes. Antequàm crea- 29
rentur, omnia sunt ei agnita : sic & postquàm
consummata sunt. Hic in plateis civitatis vin- 30
dicabitur, & ubi non speravit, apprehendetur.
Sic & mulier relinquens virum, & statuens 32
hæredem *ex alieno.*

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

16 * ܐܬܕܟܪ ܕܐܒܐ ܘܐܡܐ ܐܝܬ ܠܟ. ܘܐܝܟ ܡܢ ܐܢܫ ܕܡܬܕܚܠ ∴ * ܕܠܐ ܬܬܬܩܠ ܩܕܡܝܗܘܢ.
17 ܘܒܝܘܠܦܢܟ ܬܬܛܦܫ ∴ ܘܬܐܡܪ ܕܠܘܝ ܠܐ ܐܬܒܪܝܬ. ܘܠܝܘܡܐ ܕܐܬܝܠܕܬ ܒܗ ܬܠܘܛ.
18 * ܓܒܪܐ ܓܝܪ ܕܝܠܦ ܡܠܝܐ ܣܪܝܩܬܐ ∴ ܟܠܗ ܝܘܡܬܐ ܚܝܘܗܝ. ܚܟܡܬܐ ܠܐ ܝܠܦ. ܘܠܐ
19 ܡܪܕܘܬܐ ܢܩܒܠ ܓܒܪܐ ܕܦܚܙ ܒܦܓܪܐ ܕܒܣܪܗ. * ܬܪܝܢ ܓܢܣܝܢ ܣܢܝܐ ܢܦܫܝ. ܘܬܠܝܬܝܐ
21 ܡܥܝܪ ܚܡܬܐ. * ܓܒܪܐ ܕܦܚܙ ܒܦܓܪܐ ܕܒܣܪܗ ∴ ܠܐ ܢܬܢܝܚ ܥܕܡܐ ܕܬܐܟܘܠ ܒܗ ܢܘܪܐ.
22 * ܠܒܣܪܐ ܕܓܒܪܐ ܦܚܙܐ. ܟܠ ܒܣܪ ܒܣܝܡ ܠܗ. ܘܠܐ ܢܬܒܛܠ. ܥܕܡܐ ܕܢܐܒܕ. * ܓܒܪܐ
23 ܕܡܣܪܚ ܥܠ ܡܫܟܒܐ ܕܥܪܣܗ : ܘܐܡܪ ܒܢܦܫܗ. ܡܢܘ ܚܙܐ ܠܝ : * ܗܐ ܐܣܝܬܐ ܕܒܝܬܝ
24 ܡܟܣܝܢ ܠܝ : ܘܡܛܠܠܐ ܕܒܝܬܝ ܡܓܢ ܥܠܝ : ܘܠܝܬ ܕܚܙܐ ܠܝ : ܡܢܘ ܟܠܐ
25 ܠܝ ܕܐܚܛܐ ∴ * ܘܠܐ ܝܕܥ ܕܥܝܢܘܗܝ ܕܐܠܗܐ ܪܒܘ ܙܒܢܝܢ ܡܢ ܫܡܫܐ. * ܘܚܙܝܢ
26 ܐܘܪܚܬܐ ܕܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ. ܘܡܬܒܩܝܢ ܒܚܫܘܟܐ. ܥܒܕܝܗܘܢ ܕܒܢܝ ܐܢܫܐ. * ܡܛܠ
27 ܕܥܕܠܐ ܢܗܘܐ ܟܠ ܡܕܡ. ܓܠܝܐ ܗܘ ܩܕܡܘܗܝ. ܐܦ ܡܢ ܒܬܪ ܫܘܠܡܗ ܕܥܠܡܐ.
28 ܗܘ ܕܐܢ ܠܗ. * ܘܡܕܡ ܕܠܐ ܣܒܪ ܒܪ ܐܢܫܐ ܕܡܬܐܚܕ ∴ ܗܢܘܢ ܒܫܘܩܐ
29 ܕܡܕܝܢܬܐ ܢܬܦܪܣܘܢ. * ܘܐܦ ܐܢܬܬܐ ܕܥܘܠܐ ܥܒܕܐ ܠܒܥܠܗ ∴ ܘܡܩܝܡܐ ܝܪܬܐ
ܡܢ ܢܘܟܪܝܐ.

Memento patrem ac matrem te habere, & 16
qualem timorem effugias, Ne impingas 17
coram ipsis, ob tuam disciplinam contu-
meliâ afficiaris, dicásque, Utinam creatus
minimè fuissem; & diem quo natus es, ex-
ecreris. Homo enim qui verba discit ina- 18
nia, omnibus diebus vitæ suæ sapientiam
non addiscet; neque disciplinam conse-
quetur homo in propriæ carnis turpitudine
lascivus. Duo genera odit anima mea, & 19
tertium movet iracundiam. Qui salax est 21
in turpitudine carnis suæ, non quiescet do-
nec exardescat in eo ignis. Carni hominis 22
lascivi quælibet caro jucunda est, nec abs-
tinebit, donec pereat. Homo qui super 23
stratum lecti sui temerat, & secum ipse di-
cit, Quis me videt ? En parietes domûs 24
meæ me contegunt, tectum domûs meæ me
protegit, nec est qui me videat; quis
me impediat quin peccem ? Et ignorat 25
oculos Dei decem millies sole majores esse,
Omnium vias hominum ipsum inspicere, & 26
in tenebris intuitum operum eorum intel-
ligere : Quippe cui res omnes antequàm 27
extent, perspicuæ sunt : quin etiam post
consummationem seculi ipse judicaturus est 28
illud. Et quibus in rebus homo se depre-
hendendum minimè suspicatur, ex in plate-
is urbis divulgabuntur : Itidemque muli- 29
er quæ iniquè agit in maritum suum, & hæ-
redem ex alieno suscitat.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

16 * واذكر ان لك ابا واما * وان تخاف منهما بقلب ليس تسقط سريعا امامهما * وتهان
17 وتذل بعلمك * وتمني حينئذ وتقول ليتني لم اخلق * وتلعن اليوم الذي ولدت فيه *
18 * لان من عود نفسه الكلام القذع * لا يتعلم الحكمة طول عمره * ولا يقبل العلم من
19 كان رجلا دنسا في جسده * لقد بغضت نفسي هاتين الخصلتين * والثالثة تهيج الغضب *
21 * المرء المرح لا يكف عن شره * حتى تهلكه فيه النار * الجسد الدنس جميع
22 الاجساد محبوبة عنده * ولا ينتهي حتى يهلك * والذي يرتكب من مهله الفواحش *
23 ويدنس فراشه * ويقول في نفسه من يطلع علي * هذه حيطان بيتي تستر علي * وسقف منزلي
24 يواريني * فمن يحول بيني وبين ما اريد من الاثم * لا يعلم ان عين الله اضوا من
25 عين الشمس بدل الواحد عشرة الاف ضعف * ويبصر جميع طرق الناس * ويطلع
26 على اعمالهم * وما يفعلون في ظلام مستخفي * لان الاشياء كلها ظاهرة بين يديه قبل
27 كونها * ومن بعد انقضاء الدنيا هو يدين اهلها * فما لا يظن الانسان ان يعاقب
28 ويدان عما يوجد فيه * فهذا يفتضح في اسواق المدينة على روس الملاء * والمراة التي تكون
29 مريبها * فتقيم الوارث من غيره * فقد اساءت بسيئات ثلاثة *

Memento etiam patrem to ac matrem 16
habere, quos si ex corde verearis, haud
facilè labêris in præsentia illorum, Ne- 17
que despicieris aut contemnêris in tua di-
sciplina, nec optabis tunc, ac dices;
Utinam creatus non fuissem, nec maledi-
ces diei quo natus es. Qui enim seipsum 18
assuefacit sermonibus perversis, non ad-
discet sapientiam quamdiu vixerit : nec
scientiam excipiet qui turpis fuerit ac
impurus in corpore suo. Hosce duos mores 19
odit anima mea, & tertius excitat iram.
Arrogans homo non abstinet à scelere suo, 21
donec pervadat eum ignis. Apud cor- 22
pus impudicum quælibet corpora sunt ex-
petibilia, nec retrahet sese, donec intere-
at. Demum qui ex otio indulget obscœ- 23
nitatibus, lectúmque suum contaminat,
ac dicit apud semetipsum, Quis me pro- 24
spectat? Hi domûs meæ parietes me te-
gunt, & habitationis meæ tectum me
celat ; quis interjiciat sese inter me &
inter iniquitates quas volo? Nescit au- 25
tem *oculum Dei esse decem millies ocu-*
lo solis lucidiorem, Et cunctas hominum 26
vias perspicere, opera eorum & quicquid
in abditissimis tenebris agunt, prospecta-
re : Quandoquidem res omnes manifestæ 27
sunt coram eo antequàm fiant, & post
mundi finem ipse judicaturus est incolas
ejus. In iisdem rebus, propter quas homo 28
non putat se puniendum, neque conde-
mnandum pro his in quibus deprehensus
fuerit, diffamabitur in plateis urbis su-
*per vertices turbæ (*hoc est, in propatu-
lo,*) Mulier item quæ conjugem suum de-* 29
cipit, & hæredem ex alio suscitat, tria
scelera perpetrat.

Versio VULG. LAT.

33 Primò enim in lege Altissimi incredibilis fuit: secundò in
virum suum deliquit: tertiò in adulterio fornicata est, &
34 ex alio viro filios statuit sibi. Hæc in ecclesiam adducetur,
35 & in filios ejus respicietur. Non tradent filii ejus radices,
36 & rami ejus non dabunt fructum. Derelinquet in maledi-
ctum memoriam ejus, & dedecus illius non delebitur.
37 Et agnoscent qui derelicti sunt, quoniam nihil melius est
quàm timor Dei; & nihil dulcius, quàm respicere in
38 mandatis Domini. Gloria magna est sequi Dominum: lon-
gitudo enim dierum assumetur ab eo.

CAP. XXIV.

1 SApientia laudabit animam suam, & in Deo honorabitur,
2 & in medio populi sui gloriabitur, Et in ecclesiis Altissi-
mi aperiet os suum, & in conspectu virtutis illius gloriabi-
3 tur, Et in medio populi sui exaltabitur, & in plenitudi-
4 ne sancta admirabitur, Et in multitudine electorum habe-
5 bit laudem, & inter benedictos benedicetur, dicens; Ego
ex ore Altissimi prodivi, primogenita ante omnem creatu-
6 ram: Ego feci in cœlis ut oriretur lumen indeficiens, &
7 sicut nebula texi omnem terram: Ego in altissimis habi-
8 tavi, & thronus meus in columna nubis. Gyrum cœli cir-
cuivi sola, & profundum abyssi penetravi, in fluctibus ma-
9 ris ambulavi, Et in omni terra steti: & in omni populo,
10 Et in omni gente primatum habui: Et omnium excellenti-
11 tiū et humiliū corda virtute calcavi: et in his omnib⁹ requiē
12 quæsivi, & in hæreditate Dñi morabor. Tunc præcepit, &
dixit mihi Creator omnium: & qui creavit me, requievit in
13 tabernaculo meo, Et dixit mihi; In Jacob inhabita, & in Is-
14 raël hæreditare, & in electis meis mitte radices. Ab initio,
& ante secula creata sum, & usque ad futurum seculum non
desinam, & in habitatione sancta coram ipso ministravi.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

33 † Πρῶτον μὲν γὰρ ἐν νόμῳ (σ) ὑψίστου ἠπείθησε, † καὶ δεύτερον εἰς ἄν-
δρα (ς) ἑαυτῆς ἐπλημμέλησε, † καὶ τὸ τρίτον ἐν πορνείᾳ ἐμοιχεύθη,
34 † (τ) ἐξ ἀλλοτρίου ἀνδρὸς τέκνα παρέστησεν. † Αὕτη εἰς ἐκκλησίαν
35 ἐξαχθήσεται, † καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἐπισκοπὴ ἔσται. † Οὐ δια-
δώσουσιν τὰ τέκνα αὐτῆς εἰς ῥίζαν, † καὶ οἱ κλάδοι αὐτῆς (υ) οὐ δώσουσι
36 καρπόν. † (φ) Καταλείψει εἰς κατάραν τὸ μνημόσυνον αὐτῆς, † καὶ τὸ ὄ-
37 νειδος αὐτῆς οὐκ ἐξαλειφθήσεται. † Καὶ ἐπιγνώσονται οἱ καταλειφθέντες,
† ὅτι οὐδὲν κρεῖττον φόβου κυρίου, καὶ οὐδὲν γλυκύτερον τοῦ προσέχειν
ἐντολαῖς κυρίου. MS. A. (σ) ὑψίστῳ (ς) αὐτῆς (τ) καὶ ἐξ (υ) οὐκ
οἴσουσιν (φ) * Κατάλειψις

ΚΕΦ. κδʹ.

(α) ΑἼΝΕΣΙΣ ΣΟΦΙ'ΑΣ.

1 † Η Σοφία αἰνέσει ψυχὴν αὐτῆς, καὶ ἐν μέσῳ λαοῦ αὐτῆς (β) καυ-
2 χήσεται. † Ἐν ἐκκλησίᾳ ὑψίστου στόμα αὐτῆς ἀνοίξει, † καὶ ἔναντι
5 δυνάμεως αὐτοῦ καυχήσεται. † Ἐγὼ ἀπὸ στόματος ὑψίστου ἐξ-
6 ῆλθον, † Καὶ ὡς (γ) ὁμίχλη κατεκάλυψα γῆν. † Ἐγὼ ἐν ὑ-
7 ψηλοῖς κατεσκήνωσα, † καὶ ὁ θρόνος μου ἐν στύλῳ νεφέλης. † Γῦρον
8 οὐρανοῦ ἐκύκλωσα μόνη. † καὶ ἐν βάθει ἀβύσσων περιεπάτησα. † ἐν
9 κύμασι θαλάσσης, Καὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ, † καὶ ἐν παντὶ λαῷ
10 Καὶ ἔθνει ἐκτησάμην. † Μετὰ τούτων πάντων (δ) ἀνάπαυσιν ἐζή-
11 τησα, † καὶ ἐν κληρονομίᾳ τίνος αὐλισθήσομαι. † Τότε ἐνετείλατό
12 μοι ὁ κτίστης ἁπάντων, † καὶ ὁ κτίσας με κατέπαυσε τὴν σκηνήν
13 μου, † Καὶ εἶπεν, (ε) Ἐν Ἰακὼβ κατασκήνωσον, † καὶ ἐν Ἰσραὴλ
14 (ζ) κατακληρονομήθητι. † Πρὸ τοῦ αἰῶνος (ς) ἀπ' ἀρχῆς ἔκτισέν
με, † καὶ ἕως (η) αἰῶνος οὐ μὴ ἐκλίπω. † ἐν σκηνῇ ἁγίᾳ ἐνώπιον
αὐτοῦ (θ) ἐλειτούργησα,

MS. A. (α) ΣΟΦΙ'ΑΣ ΑἼΝΕΣΙΣ. (β) * καυχήσονται. (γ) ὁμίχλην (δ) ἐζήτησα ἀνάπαυσιν, (ε) Ἰακὼβ (ζ) κληρονομήθητι. (ς) ἀπαρχὴν (η) αἰώνων (θ) ἐλειτούργουν,

Primò enim in lege Altissimi incredula fuit, & secundò in virum suum deliquit, & tertiò in fornicatione mœchata est: ex alieno viro filios statuit. Hæc in Ecclesiam educetur, & in filios ejus visitatio erit. Non diffundentur filii ejus (e) in radicem: & rami ejus non dabunt fructum. Relinquetur in maledictum memoria ejus, & dedecus ejus non delebitur. Et cognoscent, qui relicti sunt, quoniam nihil melius timore Domini, & nihil dulcius, quàm attendere mandatis (f) Dei.

CAP. XXIV.

LAUDATIO SAPIENTIÆ.

SAPIENTIA laudabit animam suam, & in medio populi sui gloriabitur. In ecclesia Altissimi aperiet os suum, & in conspectu virtutis illius gloriabitur. (a) Ego ex ore Altissimi prodivi; Et sicut nebula obtexi terram. Ego in altissimis habitavi, & thronus meus in columna nubis. Gyrum cœli circuivi sola, & in profundo abyssorum deambulavi. In fluctibus maris, Et in omni terra, & in omni populo, Et gente possedi. Cum his omnibus requiem quæsivi, & in hæreditate cujus morabor. Tunc præcepit mihi creator omnium: &, qui creavit me; quiescere fecit tabernaculum meum, Et dixit; In Jacob inhabita, & in Israel hæreditare. Ante seculum ab initio creavit me: & usque ad seculum non desinam. In habitatione sancta coram ipso ministravi:

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

30 * ܩܕܡ ܕܟܕܒܬ ܒܢܡܘܣܗ ܕܐܠܗܐ. ܘܕܬܪܬܝܢ ܒܒܥܠܐ ܕܛܠܝܘܬܗ. ܘܕܬܠܬ ܒܙܢܝܘܬܐ ܕܓܘܪܐ
31 ܕܡܢ ܢܘܟܪܝܐ ܐܩܝܡܬ ܒܢܝܐ. * ܐܦ ܗܝ ܡܢ ܟܢܘܫܬܐ ܬܦܘܩ. ܘܥܠ ܒܢܝܗ ܬܗܘܐ ܕܘܟܪܢܐ
32 ܕܚܛܗ̈ܝܗ. * ܠܐ ܢܬܠܘܢ ܒܢܝܗ ܫܪ̈ܫܐ ܒܐܪܥܐ. ܘܣܘ̈ܟܝܗ ܠܐ ܢܬܠܘܢ ܦܐܪ̈ܐ. * ܘܢܫܬܒܩ
33
34 ܠܠܘܛܬܐ ܕܘܟܪܢܗ. ܘܚܛܗ̈ܝܗ ܠܐ ܢܬܥܛܘܢ. * ܘܢܕܥܘܢ ܟܠܗܘܢ ܥܡܘܪ̈ܝ ܐܪܥܐ.
ܘܢܣܬܟܠܘܢ ܟܠ ܕܡܫܬܚܪܝܢ ܒܬܐܒܝܠ. ܕܠܝܬ ܡܕܡ ܕܡܝܬܪ ܡܢ ܕܚܠܬܗ ܕܐܠܗܐ. ܘܠܝܬ
ܕܒܣܝܡ ܡܢ ܕܢܛܪ ܦܘܩܕ̈ܢܘܗܝ. * ܫܠܡ * ܩܦܠܐܘܢ *

1 * ܚܟܡܬܐ ܡܫܒܚܐ ܢܦܫܗ. ܘܒܓܘ ܥܡܗ ܕܐܠܗܐ ܡܫܬܒܗܪܐ. * ܒܟܢܘܫܬܗ ܕܐܠܗܐ
2 ܦܬܚܐ ܦܘܡܗ. ܘܒܓܘ ܚܝܠܘܬܗ ܡܫܬܒܗܪܐ. * ܐܢܐ ܡܢ ܦܘܡܗ ܕܥܠܝܐ ܢܦܩܬ.
3 ܘܐܝܟ ܥܢܢܐ ܟܣܝܬ ܐܪܥܐ. * ܐܢܐ ܒܪܘܡܐ ܕܪ̈ܘܡܐ ܩܒܥܬ ܡܫܟܢܝ. ܘܟܘܪܣܝ
4 ܒܥܡܘܕܐ ܕܥܢܢܐ. * ܒܫܡܝܐ ܥܡܗ ܥܡܪܬ. ܘܒܥܘܡܩܐ ܕܬܗܘܡܐ ܐܢܐ ܗܠܟܬ
5 * ܒܡܒܘܥܐ ܕܡܝܐ. ܘܒܫܬܐܣܬܗ ܕܬܐܒܝܠ. ܘܒܟܠܗܘܢ ܥܡܡܐ ܘܐܡܘܬܐ ܫܠܛܬ.
6 * ܘܒܟܠܗܘܢ ܗܠܝܢ ܒܥܝܬ ܢܝܚܐ. ܒܝܪܬܘܬܐ ܕܐܝܢܐ ܐܫܪܐ. * ܗܝܕܝܢ ܦܩܕܢܝ
7
8 ܡܪܐ ܟܠ. ܘܡܢ ܕܒܪܝܢܝ ܘܐܩܝܡ ܡܫܟܢܝ. ܘܐܡܪ ܠܝ. * ܒܝܥܩܘܒ ܥܡܘܪ. ܘܒܐܝܣܪܝܠ
9
10 ܐܫܬܪܪܝ. * ܩܕܡ ܥܠܡܐ ܐܬܒܪܝܬ. ܘܥܕܡܐ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ ܠܐ ܢܬܒܛܠ ܕܘܟܪܢܝ.
ܒܡܫܟܢܐ ܩܕܝܫܐ ܩܕܡܘܗܝ ܫܡܫܬ.

Primò quòd mentita sit in legem Dei: secundò in maritum adolescentiæ suæ: tertiò ob scortationem adulterii, quòd ex alieno prolem suscitârit. Hæc etiam è cœtu egredietur, & in filios ejus memoria fiet peccatorum ejus. Hujus liberi nequaquam agent radices in terra, & rami ejus haud afferent fructus. Relinquetur in execrationem memoria ejus, & crimina ejus non delebuntur. Scientque omnes incolæ terræ, & omnes in orbe superstites intelligent nil esse melius religione Dei, nec quicquam suavius observantiâ mandatorum ejus.

CAP. XXIV.

SApientia commendat seipsam, & in medio populo Dei se laudat: In concilio Dei aperit os suum, & in medio exercituum ejus gloriatur, *dicens*; Ego ex ore Altissimi prodivi, & quasi nebula terram obtexi. Ego in summis sublimitatibus fixi tabernaculum meum, & solium meum in nubium columnis. In cœlo unà cum ipso habitavi & radices abyssorum ego perambulavi. In fontes aquarum, & orbis fundamenta, omnésque populos ac gentes dominium habui. Et in his omnibus mihi requiem quæsivi, quânam in hæreditate commorarer. Tunc præcepit mihi omnium Dominus, & qui me condidit, meúmque tentorium collocavit, dixit mihi; In Jacob habita, & in Israel firmare. Ante secula creata sum, & in seculum seculorum non deficiet memoria mea. In habitaculo sancto coram ipso ministravi.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

30 * اولها انها غدرت بسنة الله * والثانية انها غدرت بزوجها * والثالثة انها غدرت * وزنت
31
32 وطلبت النسل من الغريب * فلتنفا هذه من الجماعة * وليعاقب اولادها بذنوبها * ولا
33 يكون لهم في الارض اصل ولا زرع * وسحرتها لا تثمر * ويكون ذكرها للعنة * ولا تغفر
34 ذنوبها * ويعرف جميع السكان وجميع من يبقا في الدنيا * انه ليس شي اكرم من خشية
الله * ولا من الذي حفظ وصاياه *

الفصل الرابع والعشرون *

1
2 * الحكمة تمدح نفسها * وفي شعب الله تكرم * وتفتح فمها في جماعته * وتمدح وتحمد
3 من جميع احبابه * انما خرجت من فم العلي * وغشيت الارض بتعليمي شبه الضبابة *
4
5 * ونصبت قبتي في ظل السماء * ومنبري في اعمدة السحاب * واني لعنده حالة في السماء *
6 وسلكت في قعر الاعماق * وفي ينابيع المياه واساس البلاد * وتسلطت على جميع الشعوب
7
8 والامم * وطلبت القواد في المواضع كلها * وقلت في اي وادي احل * عند ذلك امرني رب الكل
9
10 وخالقي وناصب قبتي وقال لي * اسكني في آل يعقوب * وابني بين بني اسرائيل * خلقت
قبل العالمين * ولا يبطل ذكري الى الابد * لقد خدمته في القبة الطاهرة *

Primum, quòd fraudulentur agat in legem Dei: secundum, quòd maritum suum decipiat: tertium denique, quòd fraudem scortúmque committat, & prolem postulet ab alieno. Hujusmodi ejiciatur ab ecclesia; ejúsque liberi proculdubiò puniantur ob ejus crimina, Nec erit ipsis radix aut semen in terra; & arbor ejusmodi mulieris *fructum non afferet; Et erit memoria ipsius in maledictionem, et crimina ejus non remittentur. Scientque habitatores omnes, & quicunque residui fuerint in mundo, nihil esse honestius timore Dei, nec eo qui ipsius mandata servaverit.*

CAP. XXIV.

SApientia laudat seipsam, & inter populum Dei honore afficitur. Aperitque os suum inter ipsius congregationem, & laudibus atque gloriâ celebratur ab omnibus amicis ejus. Equidem egressa sum ex ore Altissimi, et terram doctrinâ meâ quasi nebula contexi. Erexi tabernaculum meum in umbra cœli, meúmque thronum in columnis nubium. Et quidem sum apud ipsum habitans in cœlo, & ambulavi in imis profunditatibus, Et in fontibus aquarū, & fundamentis regionum. In omnes populos ac gentes potestatē habui. Et principatum in locis omnibus quæsivi, & dixi; Quânam in valle morabor? Tunc mandavit mihi omnium Dominus, & creator meus, erectórque tabernaculi mei, & dixit mihi; Habita inter Jacobi familiam, & inter filios Israelis maneto. Creata sum ante secula, nec deficiet memoria mea in æternum. Ministravi ei in tabernaculo puro;

Versio VULG. LAT.

15 Et sic in Sion firmata sum, & in civitate sanctificata simi-
16 liter requievi, & in Jerusalem potestas mea. Et radicavi in
populo honorificato, & in parte Dei mei hæreditas illius,
17 & in plenitudine Sanctorum detentio mea. Quasi cedrus
exaltata sum in Libano, & quasi cypressus in monte Sion:
18 Quasi palma exaltata sum in Cades, & quasi plantatio rosæ
19 in Jericho: Quasi oliva speciosa in campis, & quasi plata-
20 nus exaltata sum juxta aquam in plateis. Sicut cinnamo-
mum & balsamum aromatizans odorem dedi: quasi myr-
21 rha electa dedi suavitatem odoris: Et quasi storax, & gal-
banus, & ungula, & gutta, & quasi Libanus non incisus va-
poravi habitationem meam, & quasi balsamum non mistum
22 odor meus. Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, &
23 rami mei honoris & gratiæ. Ego quasi vitis fructificavi
suavitatem odoris: & flores mei fructus honoris & honesta-
24 tis. Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agniti-
25 nis, & sanctæ spei. In me gratia omnis viæ & veritatis, in
26 me omnis spes vitæ & virtutis. Transite ad me omnes qui
concupiscitis me, & à generationibus meis implemini:
27 Spiritus enim meus super mel dulcis, & hæreditas mea super
28 mel & favum: Memoria mea in generationes seculorum.
29 Qui edunt me, adhuc esurient: & qui bibunt me, adhuc
30 sitient. Qui audit me, non confundetur: & qui operantur
31 in me, non peccabunt. Qui elucidant me, vitam æternam
32 habebunt. Hæc omnia liber vitæ, & testamentum Altissi-
33 mi, & agnitio veritatis. Legem mandavit Moyses in præ-
ceptis justitiarum, & hæreditatem domui Jacob, & Israël
34 promissiones. Posuit David puero suo excitare regem ex
ipso fortissimum, & in throno honoris sedentem in sempi-
35 ternum. Qui implet quasi Phison sapientiam, & sicut Ti-
36 gris in diebus novorum. Qui adimplet quasi Euphrates sensum: qui multiplicat quasi Jordanis in tempore messis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

15 † Καὶ οὕτως ἐν Σιὼν ἐςηρίχθην. † ἐν πόλει ἠγαπημένῃ ὁμοίως
16 με κατέπαυσεν, † καὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ (ι) ἡ ἐξουσία μου. † Καὶ ἐῤῥί-
ζωσα ἐν λαῷ δεδοξασμένῳ, † ἐν μερίδι κυρίου κληρονομίας αὐτοῦ.
17 † Ὡς κέδρος ἀνυψώθην ἐν τῷ Λιβάνῳ, καὶ ὡς κυπάρισσος ἐν (κ) ὄρε-
18 σιν Ἀερμών. † Ὡς φοῖνιξ ἀνυψώθην ἐν αἰγιαλοῖς, † καὶ ὡς φυτὰ
19 ῥόδου ἐν Ἱεριχῷ· † (ʯ) Ὡς ἐλαία εὐπρεπὴς ἐν πεδίῳ, † καὶ ἀνυψώ-
20 θην ὡς πλάτανος. † Ὡς κιννάμωμον καὶ ἀσπάλαθος ἀρωμάτων
δέδωκα ὀσμὴν, † καὶ ὡς σμύρνα ἐκλεκτὴ (λ) διέδωκα εὐωδίαν·
21 † (μ) Ὡς χαλβάνη καὶ ὄνυξ καὶ στακτὴ, † καὶ ὡς λιβάνου ἀτμὶς ἐν
22 σκηνῇ. † Ἐγὼ (ν) ὡς τερέμινθος ἐξέτεινα κλάδους μου, † καὶ οἱ
23 κλάδοι μου κλάδοι δόξης καὶ χάριτος. Ἐγὼ ὡς ἄμπελος
(ξ) βλαστήσασα χάριν, † καὶ τὰ ἄνθη μου καρπὸς δόξης καὶ πλούτου.
26 † (ο) Προσέλθετε πρός με οἱ ἐπιθυμοῦντές μου, καὶ ἀπὸ τῶν (ϖ) γεν-
27 νημάτων μου ἐμπλήσθητε. † Τὸ γὰρ μνημόσυνόν μου ὑπὲρ (ρ) μέλι γλυ-
29 κὺ, † καὶ ἡ κληρονομία μου ὑπὲρ (ʃ) μέλιτος κηρίον. † Οἱ ἐσθίοντές
30 με ἔτι πεινάσουσι, † καὶ οἱ πίνοντές με ἔτι διψήσουσιν. † Ὁ ὑπα-
κούων μου οὐκ αἰσχυνθήσεται, † καὶ οἱ ἐργαζόμενοι ἐν ἐμοὶ οὐχ ἁμαρτή-
32 σουσιν. † Ταῦτα πάντα βίβλος διαθήκης Θεοῦ ὑψίστου, † νόμον ὃν
ἐνετείλατο (σ) Μωϋσῆς, † κληρονομίαν συναγωγαῖς Ἰακώβ.
35 † Ὁ (τ) πιμπλῶν ὡς Φισὼν σοφίαν, † καὶ ὡς Τίγρις ἐν ἡμέραις
36 νέων. † Ὁ ἀναπληρῶν ὡς Εὐφράτης σύνεσιν, † καὶ ὡς Ἰορδάνης
ἐν ἡμέραις θερισμοῦ.

MS. A. (ι) ἐξουσίαν μου. (κ) ὄρει (ʯ) Καὶ ὡς (λ) δέδωκα (μ) Καὶ ὡς χαρβάνη (ν) δὲ ὡς τερέβινθος (ξ) ἐβλάστησα (ο) Προσέλθατε (ϖ) γενημάτων (ρ) τὸ μέλι τὸ γλυκὺ, (ʃ) μέλιτος καὶ κηρίου. Οἱ ἔσθοντες (σ) ἡμῖν Μωϋσῆς (τ) πιπλῶν

Et sic in Sion firmata sum. In civitate (b) dilecta 15
similiter quiescere me fecit: & in Hierusalem
potestas mea. Et radicavi in populo honorificato, 16
in parte Domini, hæreditatis ejus. Quasi 17
cedrus exaltata sum in Libano, & quasi
cupressus in montibus Aermon. Quasi pal- 18
ma exaltata sum in (c) littoribus, &
quasi plantæ rosæ in Hiericho. Quasi o- 19
liva speciosa in campo: & quasi platanus
(d) exaltata sum. Sicut cinnamomum, & (e) a- 20
spalathus aromatum dedi odorem: & tanquam
myrrha electa dedi suavitatem odoris. Quasi 21
Galbanum, & ungula, & gutta, & quasi libani
vapor in tabernaculo. Ego quasi terebinthus ex- 22
pandi ramos meos: & rami mei, (f) rami honoris
& gratiæ. Ego quasi vitis fructificavi gratiam: 23
& flores mei, fructus honoris & (g) honestatis.
Accedite ad me, qui concupiscitis me, & à ge- 26
nerationibus meis adimplemini. Memoria enim 27
mea super mel dulcis, & hæreditas mea super
mellis. (h) favum. Qui edunt me; adhuc esu- 29
rient: & qui bibunt me; adhuc sitient. Qui
audit me; non confundetur: & qui operantur in 30
me; non peccabunt. Hæc omnia, liber testa- 32
menti Dei altissimi: legem, quam mandavit Moy-
ses, hæreditatem synagogis Jacob. Qui implet 35
quasi Phison sapientiam, & sicut Tigris in die-
bus novorum. Qui adimplet quasi Euphrates 36
sensum, & quasi Jordanes in diebus messis.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

11 * ܘܐܦ ܒܨܗܝܘܢ ܐܢܐ ܩܡܬ. ܒܡܕܝܢܬܐ ܕܫܝܢܐ ܐܝܟ ܕܠܝ ܚܒܝܒܐ ܐܬܢܝܚܬ. ܘܒܐܘܪܫܠܡ
12 ܫܘܠܛܢܝ ܗܘܐ. * ܐܬܪܒܝܬ ܒܥܡܐ ܡܝܩܪܐ. ܒܡܢܬܗ ܕܡܪܝܐ. ܘܒܓܘ ܝܪܬܘܬܗ ܕܐܝܣܪܝܠ.
13 * ܐܝܟ ܐܪܙܐ ܐܬܪܒܝܬ ܒܠܒܢܘܢ. ܘܐܝܟ ܐܝܠܢܐ ܕܙܝܬܐ. ܒܣܢܝܪ ܛܘܪܐ ܕܬܠܓܐ. * ܐܝܟ
14
15 ܕܩܠܐ ܐܬܪܒܝܬ ܒܥܝܢ ܓܕܝ. ܘܐܝܟ ܢܨܒܬܐ ܕܘܪܕܐ ܒܐܝܪܝܚܘ. * ܐܝܟ ܙܝܬܐ ܐܬܪܒܝܬ ܒܦܩܥܬܐ.
16 ܘܐܬܪܒܝܬ ܐܝܟ ܕܘܠܒܐ ܥܠ ܡܝܐ. * ܐܝܟ ܩܢܡܘܢܐ ܘܒܣܡܐ ܕܒܣܡܐ. ܘܐܝܟ ܡܘܪܐ ܛܒܐ
17 ܐܦܘܚܬ ܪܝܚܝ. * ܘܐܝܟ ܠܒܘܢܬܐ ܘܚܠܒܢܝܬܐ. ܘܛܦܪܐ ܘܩܛܪܘܢܐ. ܘܐܝܟ ܡܫܚܐ
18 ܛܒܐ ܐܦܘܚܬ ܪܝܚܝ. * ܐܢܐ ܐܝܟ ܪܘܕܘܕܦܢܐ ܢܨܒܬ ܥܩܪܝ. ܘܣܘܟܝ ܣܘܟܐ ܕܫܘܒܚܐ
19 ܘܕܐܝܩܪܐ. * ܐܢܐ ܐܝܟ ܓܦܬܐ ܫܦܝܪܬܐ ܫܘܦܪܐ. ܘܫܒܫܒܝ ܫܒܫܒܐ ܕܙܝܘܐ ܘܗܕܪܐ. * ܣܛܘ
22
23 ܠܘܬܝ ܟܠ ܕܪܓܝܒܝܢ ܠܝ. ܘܡܢ ܥܠܠܬܝ ܛܒܬܐ ܐܬܒܣܡܘ. * ܡܛܠ ܕܝܘܠܦܢܝ
24 ܡܢ ܕܒܫܐ ܚܠܐ. ܘܠܡܩܢܝܢܝ ܠܝ. ܡܢ ܟܘܪܬܐ. * ܐܟܘܠܝ. ܬܘܒ ܢܟܦܢܘܢ ܠܝ. ܘܫܬܝ
25 ܬܘܒ ܢܨܗܘܢ ܠܝ. * ܕܫܡܥ ܠܝ. ܠܐ ܢܦܠ. ܘܟܠ ܥܒܕܘܗܝ. ܠܐ ܢܬܚܒܠܘܢ. * ܗܠܝܢ
26
27 ܟܠܗܝܢ ܒܟܬܒܐ ܕܩܝܡܗ ܕܡܪܝܐ. ܟܬܝܒܢ. * ܢܡܘܣܐ ܕܦܩܕ ܠܢ ܡܘܫܐ. ܝܪܬܘܬܐ ܗܝ
28 ܕܟܢܘܫܬܗ ܕܝܥܩܘܒ. * ܕܡܠܝܐ ܐܝܟ ܢܗܪܐ ܦܝܫܘܢ ܚܟܡܬܐ. ܘܐܝܟ ܕܩܠܬ. ܒܝܘܡܝ
29 ܥܠܠܬܗ. * ܘܡܦܩܐ ܐܝܟ ܦܪܬ. ܣܘܟܠܬܢܘܬܐ. ܘܐܝܟ ܝܘܪܕܢܢ. ܒܝܘܡܝ ܢܝܣܢ.

Tum etiam in Sion ego mansi; in civitate 11
æquè ac ego ipsi chara quievi; & in Jerusa-
lem fuit dominatus meus: Enutrita sum inter 12
populum honorandum inter Domini sortem,
& in medio hæreditatis ejus Israel. Quasi 13
cedrus in Libano crevi, & quasi arbor olei
in Sonir monte nivis. Quasi palma crevi 14
in In-gad, & quasi planta rosæ in Jericho.
Sicut olea crevi in campo, & crevi sicut pla- 15
tanus secus aquas. Tanquam cinnamo- 16
mum, & thus aromaticum, & tanquam myr-
rha optima olevi fragrantiam meam. Et ut 17
incensum, & galbanum, ungula, & gutta,
utque unguentum optimum emisi odorem
meum. Ego ut rhododaphne fixi radices 18
meas, & rami mei rami gloriæ sunt atque
honoris. Ego similis sum viti speciosissimæ 19
pulchritudinis, & pampini mei pampini sunt
nitoris ac magnificentiæ. Deflectite ad me 22
quicunque me cupitis, & ex proventibus
meis optimis voluptatem capietis. Nam 23
doctrina mea melle dulcior est, & his qui
me possident, favo. Comedentes me, ite- 24
rum me esurient; & bibentes me, iterum
me sitient. Qui me audierit, nequaquam 25
cadet; & nulla ejus opera corrumpentur.
Hæc omnia in libro fœderis Domini scripta 26
sunt. Lex quam præcepit nobis Moses, hæ- 27
reditas est congregationis Jacob. Plena est 28
enim quasi flumen Phison sapientiâ, & qua-
si Tigris in diebus proventuum ejus. Pro- 29
fundit in modum Euphratis intelligentiam,
& in modum Jordanis diebus Nisan.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

11 * وبصهيون ايضا انا اقمت * واستريحت في القرية الطاهرة المحبوبة اليه * وكان امري انا نافذا
12 باورسليم * ونشات بين شعب كريم في حصة الرب وفي ميراث اسرائيل * وعلات مثل الصنوبر في
13
14 لبنان * ومثل شجر الدهن في سانير جبل الثلج * وكالنخل في عين جاد * وكاشجار الورد بريحا
15 * علات مثل الزيتون في القاع * وظللت مثل الدلب على شط الماء * ومثل الدارصيني
16
17 والبخور الطيب * وفاح ريحي مثل المسك الفايق * ومثل اللبني والمحلب والاظفار واللبان * فاح
18 ريحي مثل الدهن الفايق * وثبت اصلي مثل الدفلي * وشجري شجر المدحة والكرامة *
19 * وانا مثل الجفنة الحسنة * وقضباني قضبان البهاء والمجد * ميلوا الي يا معشر المشتاقين * وتمتعوا
22
23 كلامي الطيب * لان علمي احلا من العسل * وهو عند ورثتي احلا حلاوة من الشهد * من اكلني
24
25 عاد جايعا الي * ومن شربني ازداد لي ظما * ومن اطاعني لا يسقط ابدا * ولا يعاب شيا من فعاله *
26 * هذه الاشيا كلها مكتوبة في كتاب عهد الله * السنة التي امرنا بها موسى ميراثا
27
28 لجميع آل يعقوب * ولا تكتم حكمتك * لان الحكمة فايضة بصنوف النهر * ومثل الدجلة
29 في ايام غلاته * ويطفح الفهم مثل الفرات * ومثل الاردن ايام الربيع العام

Et in Sion etiam ego permansi, & quievi 11
in civitate pura ipsi dilecta, fuitque im-
perium meum peremptorium in Jerusa-
lem. Inter populum nobilem crevi, in 12
parte Domini, & in hæreditate Israelis.
Et velut abietes in Libano excrevi, & 13
velut arbor olei in Sanir monte nivis,
Et instar palmarum in fonte Gad, & 14
tanquam arbores rosarum in Jericho.
Crevi tanquam olivæ in planitie, & 15
umbram præstiti velut platani ad aquæ
littus consitæ, Et sicut cinnamomum, & 16
thus suavissimum: spiravitque odor meus
velut muscus præstantissimus, Et velut 17
galbanum, & mahalep, & ungula, &
thus: efflavit odor meus velut unguen-
tum præstantissimum. Radicem meam ut 18
rhododaphne firmavi, & arbores meæ
sunt arbores laudis atque honoris. Ego 19
etiam similis sum viti pulcherrimæ, &
palmites mei sunt palmites splendoris
atque gloriæ. Divertite ad me omnes cu- 22
pidi, & percipite sermonem meum jucun-
dissimum. Disciplina siquidem mea dul- 23
cior est melle, eadémque apud hæredes meos
suavioris est dulcedinis quàm favus. Qui 24
me comederit, adhuc esuriet me; & qui
me biberit, majore meî siti laborabit. Qui 25
mihi obedierit, nunquam labetur; nec
vituperabitur ullum ex operibus ejus.
Res istæ omnes scriptæ sunt in libro testa- 26
menti Dei, Lege scilicet quam præcepit 27
nobis Moses hæreditariam universæ pro-
sapiæ Jacobi. Sapientiam tuam ne ce- 28
laveris, quia sapientia exuberans est in
modum fluminis, & instar Tigridis in
diebus fructuum ejus. Redundatque mo- 29
destiâ tanquam Euphrates, & ceu Jor-
danis verno tempore [illegible]

Versio VULG. LAT.

37 Qui mittit disciplinam sicut lucem, & assistens quasi Ge-
38 hon in die vindemiæ. Qui perficit primus scire ipsam, &
39 infirmior non investigabit eam. A mari enim abundavit
40 cogitatio ejus, & consilium illius ab abysso magna. Ego
41 sapientia effudi flumina. Ego quasi trames aquæ immensæ de fluvio, ego quasi fluvii Dioryx, & sicut aquæductus
42 exivi de paradiso. Dixi; Rigabo hortum meum planta-
43 tionum, & inebriabo prati mei fructum. Et ecce factus est mihi trames abundans, & fluvius meus appropinquavit
44 ad mare: Quoniam doctrinam quasi antelucanum illumi-
45 no omnibus, & enarrabo illam usque ad longinquum. Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino.
46 Adhuc doctrinam quasi prophetiam effundam, & relinquam illam quærentibus sapientiam: & non desinam in
47 progenies illorum usque in ævum sanctum. Videte quoniam non soli mihi laboravi, sed omnibus exquirentibus veritatem.

CAP. XXV.

1 IN tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata co-
2 ram Deo & hominibus: Concordia fratrum, & amor pro-
3 ximorum, & vir & mulier benè sibi consentientes. Tres species odivit anima mea, et aggravor valdè animæ illorum:
4 Pauperem superbum: divitem mendacem: senem fatuum
5 & insensatum. Quæ in juventute tua non congregâsti, quo-
6 modò in senectute tua invenies? Quàm speciosum caniti-
7 ei judicium, & presbyteris cognoscere consilium! Quàm speciosa veteranis sapientia, & gloriosis intellectus, &
8 consilium! Corona senum multa peritia, & gloria illo-
9 rum timor Dei. Novem insuspicabilia cordis magnificavi, & decimum dicam in lingua hominibus:

Versio GRÆCA LXX. Interp.

37 † Ὁ ἐκφαίνων ὡς φῶς παιδείαν, † ὡς Γηὼν ἐν ἡμέραις τρυγητοῦ.
38 † Οὐ συνετέλεσεν ὁ πρῶτος γνῶναι αὐτὴν, † καὶ οὕτως ὁ ἔσχατος
39 οὐκ ἐξιχνίασεν αὐτήν. † Ἀπὸ γὰρ θαλάσσης ἐπληθύνθη (υ) διανόημα αὐτῆς, † καὶ ἡ βουλὴ (φ) αὐτῆς ἀπὸ ἀβύσσου μεγάλης. † Κἀγὼ
41 ὡς διῶρυξ ἀπὸ ποταμοῦ, † καὶ ὡς ὑδραγωγὸς ἐξῆλθον εἰς παράδεισον.
42 † Εἶπα, (χ) Ποτιῶ μου τὸν κῆπον, † καὶ μεθύσω μου τὴν πρασιάν·
43 † Καὶ ἰδοὺ ἐγένετό (ψ) μοι ἡ διῶρυξ εἰς ποταμὸν, † καὶ ὁ ποταμός
44 μου ἐγένετο εἰς θάλασσαν. † Ἔτι παιδείαν ὡς ὄρθρον φωτιῶ, † καὶ
46 (ω) ἐκφανῶ αὐτὰ ἕως εἰς μακράν. † Ἔτι διδασκαλίαν ὡς προφη-
47 τείαν ἐκχεῶ, καὶ καταλείψω αὐτὴν εἰς (ω) γενεὰς αἰώνων. † Ἴδετε ὅτι οὐκ ἐμοὶ μόνῳ ἐκοπίασα, † ἀλλὰ πᾶσι τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτήν.

MS. A. (υ) διανοήματα (φ)* αὐτοῦ (χ) Ποτίσω (ψ) μου (ω) ἐμφαίνω (ω) γενεὰν

ΚΕΦ. κε΄.

1 † ἘΝ τρισὶν ὡραΐσθην, καὶ ἀνέστην ὡραία ἔναντι κυρίου καὶ ἀνθρώ-
2 πων· † Ὁμόνοια ἀδελφῶν, καὶ φιλία τῶν πλησίον, καὶ γυνὴ καὶ ἀνὴρ
3 ἑαυτοῖς συμπεριφερόμενοι. † Τρία δὲ εἴδη ἐμίσησεν ἡ ψυχή μου, † καὶ
4 (α) προσώχθισα σφόδρα τῇ ζωῇ αὐτῶν· † Πτωχὸν ὑπερήφανον, καὶ
5 πλούσιον ψεύστην, † γέροντα μοιχὸν ἐλαττούμενον συνέσει. † (β) Ἐν
6 νεότητι οὐ συναγήοχας, † καὶ πῶς ἂν εὕροις ἐν τῷ γήρᾳ σου; † Ὡς
7 ὡραῖον πολιαῖς κρίσις, † καὶ πρεσβυτέροις ἐπιγνῶναι βουλήν; † Ὡς ὡραία γερόντων σοφία, † καὶ δεδοξασμένοις διανόημα καὶ βουλή.
8 † Στέφανος γερόντων πολυπειρία † καὶ τὸ καύχημα αὐτῶν φόβος
9 κυρίου. † Ἐννέα ὑπονοήματα ἐμακάρισα ἐν (β) καρδίᾳ, † καὶ τὸ δέκατον ἐρῶ (γ) ἐπὶ γλώσσης·

MS. A. (α)* προσώφθισα (β) Ἃ ἐν (β) τῇ καρδίᾳ μου, (γ) ἀπὸ

Cum Translatione LATINA.

Qui emittit disciplinam, sicut lucem, quasi Gehon in diebus vindemiæ. Non consummavit primus scire ipsam: & sic ultimus non investigavit eam. A mari enim abundavit cogitatio ejus, & consilium ejus ab abysso magna. Et ego, sicut fossa de flumine, & sicut aquæductus exivi in paradisum. Dixi; Potabo hortum (i) meum: & inebriabo pratum meum. Et ecce facta est mihi fossa in fluvium: & fluvius meus factus est in mare. (k) Adhuc doctrinam quasi antelucanum illuminabo, & ostendam ea usque in longinquum. Adhuc doctrinam, quasi prophetiam effundam: & reliaquam illam in generationes seculorum. Videte, quoniam non soli mihi laboravi, sed omnibus exquirentibus eam. 37 38 39 41 42 43 44 46 47

CAP. XXV.

IN tribus decora facta sum; & surrexi decora 1
coram Domino, & hominibus: Concordia fra- 2
trum; & amicitia proximorum: & vir & mulier sibi benè consentientes. Tres autem species 3
odivit anima mea, & indignata sum valde *vitæ illorum: Pauperem superbum, & divitem men-* 4
dacem, senem adulterum diminutum intellectu. In juventute tua non congregâsti: & quomodò in 5
senectute tua invenies? Quàm speciosum cani- 6
tiei judicium, & presbyteris cognoscere consilium? Quàm speciosa veteranis sapientia, & 7
gloriosis intellectus, & consilium? Corona se- 8
num multa peritia: & gloria illorum timor Domini. Novem cogitationes beatificavi in corde: 9
& decimam dicam in lingua:

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

30 31 * ܘܡܫܦܥܐ ܐܝܟ ܢܗܪܐ ܡܪܕܘܬܐ. ܘܐܝܟ ܓܝܚܘܢ ܒܝܘܡܝ ܩܛܦܐ. * ܠܐ ܐܫܬܠܡܘ ܩܕܡܝܐ
32 ܠܚܟܡܬܐ. ܘܐܦ ܠܐ ܐܚܪܝܐ ܢܕܪܟܘܢܗ̇. * ܡܛܠ ܕܡܢ ܝܡܐ ܪܒܐ ܝܬܝܪܐ ܚܟܡܬܐ. ܘܡܢ ܬܗܘܡܐ
33 34 ܡܬܪܥܝܢܘܬܐ. * ܘܐܦ ܐܢܐ ܐܝܟ ܢܗܪܐ ܕܡܫܩܐ. * ܘܐܝܟ ܡܒܘܥܐ ܕܡܝܐ ܕܢܚܬ ܠܓܢܐ.
35 36 * ܐܡܪܬ ܐܫܩܐ ܦܪܕܝܣܝ. ܘܐܪܘܐ ܢܨܒܬܝ. * ܘܗܐ ܗܘܐ ܠܝ ܢܚܠܐ. ܘܢܗܪܝ ܗܘܐ ܝܡܐ.
37 * ܬܘܒ ܡܪܕܘܬܝ ܐܝܟ ܨܦܪܐ ܐܢܗܪ. ܘܐܫܒܘܩܝܗ̇ ܠܕܪܐ ܕܥܠܡܐ.
38 * ܬܘܒ ܡܪܕܘܬܝ ܒܢܒܝܘܬܐ ܐܡܪ. ܘܥܕܡܐ ܠܪܘܚܩܐ ܣܘܦܗ̇.

* ܩܦܠܐܘܢ * ܟܗ *

1 2 * ܬܠܬ ܪܓܬ ܢܦܫܝ. ܘܫܦܝܪܢ ܩܕܡ ܐܠܗܐ ܘܩܕܡ ܒܢܝ ܐܢܫܐ. * ܐܚܘܬܐ
3 ܕܐܚܐ. ܘܪܚܡܘܬܐ ܕܪ̈ܚܡܐ. ܘܓܒܪܐ ܘܐܢܬܬܗ ܟܕ ܫܘܝܢ. * ܬܠܬܐ ܓܢܣܝܢ
4 ܣܢܝܬ ܢܦܫܝ. ܘܚܝܝܗܘܢ ܛܒ ܡܐܣܝܢ ܠܝ. * ܠܡܣܟܢܐ ܡܫܬܥܠܝܢܐ. ܘܠܥܬܝܪܐ
5 ܕܡܟܕܒ. ܘܠܣܒܐ ܣܟܠܐ ܘܚܣܝܪ ܪܥܝܢܐ. * ܕܒܛܠܝܘܬܟ ܠܐ ܟܢܫܬ ܚܟܡܬܐ. ܐܝܟܢܐ
6 7 ܬܫܟܚܝܗ̇ ܒܣܝܒܘܬܟ. * ܡܐ ܝܐܐ ܠܣ̈ܒܐ ܕܝܢܐ. ܘܠܥܬܝܩܝ ܝܘܡܬܐ ܣܘܟܠܐ. * ܡܐ ܝܐܝܐ ܠܪ̈ܘܪܒܢܐ
8 ܚܟܡܬܐ. ܘܠܡܝܩܪ̈ܐ ܪܥܝܢܐ ܘܡܠܟܐ. * ܐܝܩܪܐ ܕܣܒ̈ܐ ܣܘܓܐ ܕܡܠܟܐ. ܘܕܚܠܬܗ
9 ܕܐܠܗܐ ܬܫܒܘܚܬܗܘܢ. * ܬܫܥ ܕܠܐ ܣܠܩ ܥܠ ܠܒܝ ܫܒܚܬ. ܘܥܣܪ ܕܠܐ ܡܠܠܬ.

Profundit quasi fluvius eruditionem, & quasi Gihon diebus vindemiæ. Pristini haud exhauserunt sapientiam, nec postremi assequentur illam. Nam mari maximo abundantior est sapientia, & cogitatio abysso vastissimâ. Ego quoque tanquam fluvius irrigans, Et veluti fons aquarum dilabens in hortos; Dixi, Horto meo potum dabo, & areolas meas irrigabo. Et ecce etiam ipse factus est mihi torrens, & fluvius meus ad mare devênit. Tum doctrinam meam manè pronuntiabo, eamque multis ævis relinquam. Tum eruditionem meam propheticè dicam, ejusque terminus usque ad remotissima loca. 30 31 32 33 34 35 36 37 38

CAP. XXV.

TRia expetivit anima mea, eaque speciosa 1
sunt coram Deo & coram hominibus. Frater- 2
nitas fratrum, & amicitia amicorum, & vir ejusque uxor cùm sunt concordes. Tria ge- 3
nera odit anima mea, eorumque vita summo mihi tædio est: Pauperem arrogantem, & 4
divitem mendacem, senémque stultum ac mentis impotem. In juventute tua sapientiam 5
non congessisti, quomodo reperies eam in senectute tua? Quàm decorum est senibus ju- 6
dicium, & antiquis dierum intellectus! Quàm decens est magnatibus sapientia, & 7
honestis sensus atque consilium! Honor se- 8
niorum est abundantia consilii, & religio Dei gloria ipsorum. Novem quæ in animum 9
meum haud introierunt, laudavi: & decem, quæ non sum prolocutus:

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA.*

30 31 * مِثلَ البَحرِ الطَّافِحِ * ومِثلَ جيحان وقتَ القِطافِ * لا يَنتهي الأولون منها الحِكمةِ *
32 ولا يُدرِكُها الآخِرون * لأنَّ الحِكمةَ استغرقت * ورادت علي البحرِ الأعظمِ * والفِطنةُ علت الغمرَ
33 34 الأكبرَ * وإنما أنا مِثلَ النهرِ الكبيرِ المُشرِبِ * كشِبهِ ساقيةِ الماءِ التي تسقي الجِنان *
35 36 37 * وقلتُ أسقي بستاني * وأروي أشجاري * وكانَ لي وادي * وبلغ إلي البحرِ نهري * أُفيضُ عِلمي
38 باكرًا * واجعلُهُ لأحقابٍ كثيرةٍ * أيضًا أُنسي عِلمي بالنبوةِ * ولا ينقطِعُ إلي آخرِ الدهرِ *

* الفصلُ الخامسُ والعشرون *

1 2 * اشتاقت نفسي إلي ثلاثةِ خصالٍ * وهنَّ حِسانٌ قدّامَ اللهِ وقدّامَ خلقِهِ * إخاءُ الإخوةِ * وودّ
3 الأودِّ * والرجلُ وامرأتُه إذا كانا متفقين * لقد أبغضت نفسي ثلاثةَ خصالٍ * وأمللها جدًّا *
4 5 * المسكينُ المُسرِفُ * والغنيُّ الكذّابُ * والخليعُ الجاهلُ الناقصُ العقلِ * في صِباك لم
6 تطلبِ الحكمةَ * فكيف تقدِرُ عليها في كِبَرِ سنِّك * ما أحسنَ العدلَ في الأشياخِ * والتقاءَ
7 8 عند طولِ الأعمارِ * ما أجملَ الحكمةَ بالأشرافِ المُكرَّمين * العقلُ والبلاغةُ * كرامةُ الأشياخِ
9 دقّةُ البصرِ * ومجدُهم خشيةُ اللهِ * لقد حمدتُ تسعةَ خصالٍ * لم تكن خطرت لي على بالٍ *
والعاشرُ لم أنطِق بها *

Ut mare inundans, & ut Gihon tempore vindemiæ. Non attigerunt prisci terminum sapientiæ, nec assequentur eam posteriores. Effluet enim sapientia & excedit mare maximum, & prudentia gurgitem superat immensum. Et quidem similis ego sum fluvio maximo irriganti; Similis rivo aquæ hortum *irriganti. Et dixi; Hortum meum irrigabo, & arbores ejus inebriabo. Et factus est mihi torrens, & pervênit ad mare flumen meum. Scientiam meam manè profundam, multisque generationibus relinquam eam. Meam quoque scientiam cum prophetia proferam, nec deficiet ad finem seculi.*

CAP. XXV.

TRes mores exoptavit anima mea, iique speciosi sunt coram Deo & coram creaturis ejus. Fraternitas fratrum, & amor amicorum, & vir ejusque uxor cùm fuerint consentientes. Tres quidem mores execratur anima mea, vehementerque detestatur: Pauperem insolentem, & divitem mendacem, & senem stultum rationis expertem. In pueritia tua non quæsîsti sapientiam, quomodo poteris ad eam in grandiore ætate tua? Quàm speciosa est æquitas in senibus, & religio apud longævos! Quàm pulchra est sapientia in nobilibus honoratis, & ratio ac judicium! Honor senum est acumen prudentiæ, & gloria eorum timor Dei. Novem laudavi mores quos animo non concepi, & decimum non enarravi.

Versio VULG. LAT.

10 Homo, qui jucundatur in filiis, vivens & videns subversio-
11 nem inimicorum suorum. Beatus qui habitat cum muliere
sensata, & qui linguâ suâ non est lapsus, & qui non servivit
12 indignis se. Beatus, qui invenit amicum verum, & qui
13 enarrat justitiam auri audienti. Quàm magnus, qui in-
venit sapientiam, & scientiam! sed non est super timen-
14 tem Dñm. Timor Dei super omnia superposuit: Bea-
15 tus homo, cui donatum est habere timorem Dei: qui te-
16 net illum, cui assimilabitur? Timor Dei initium dile-
ctionis ejus: fidei autem initium agglutinandum est ei.
17 Omnis plaga, tristitia cordis est: & omnis malitia, ne-
18 quitia mulieris. Et omnem plagam, & non plagam vi-
19 debit cordis: Et omnem nequitiam, & non nequitiam mu-
20 lieris: Et omnem obductum, & non obductum odientium:
21 Et omnem vindictam, & non vindictam inimicorum. Non
22 est caput nequius super caput colubri: Et non est ira su-
23 per iram mulieris. Commorari leoni & draconi placebit,
24 quàm habitare cum muliere nequam. Nequitia mulieris
immutat faciem ejus: & obcæcat vultum suum tanquam
ursus: & quasi saccum ostendit. In medio proximorum
25 ejus Ingemuit vir ejus, & audiens suspiravit modicùm.
26 Brevis omnis malitia super malitiam mulieris, sors pecca-
27 torum cadat super illam. Sicut ascensus arenosus in pedibus
28 veterani, sic mulier linguata homini quieto. Ne respicias in
mulieris speciem, & non concupiscas mulierem in specie.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 † Ἄνθρωπος εὐφραινόμενος ἐπὶ τέκνοις, † ζῶν καὶ βλέπων ἐπὶ
11 πτώσει ἐχθρῶν. † Μακάριος ὁ συνοικῶν γυναικὶ συνετῇ, † καὶ ὃς
ἐν γλώσσῃ οὐκ ὠλίσθησεν, † καὶ ὃς οὐκ ἐδούλευσεν ἀναξίῳ (δ) αὐτοῦ.
12 † Μακάριος ὃς εὗρε φρόνησιν, † καὶ (ε) ὁ διηγούμενος εἰς ὦτα
13 ἀκουόντων. † Ὡς μέγας ὁ εὑρὼν σοφίαν, † ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὑπὲρ τὸν
14 φοβούμενον τὸν κύριον. † Φόβος κυρίου ὑπὲρ πᾶν ὑπερέβαλεν,
15 † Ὁ κρατῶν αὐτοῦ τίνι ὁμοιωθήσεται; † Πᾶσαν πληγὴν καὶ
18 μὴ πληγὴν καρδίας, † Καὶ πᾶσαν πονηρίαν καὶ μὴ πονηρίαν
19 γυναικός· † (ζ) Πᾶσαν ἐπαγωγὴν καὶ μὴ ἐπαγωγὴν μισούν-
20 των, † Καὶ πᾶσαν ἐκδίκησιν καὶ μὴ ἐκδίκησιν ἐχθρῶν.
21 † Οὐκ ἔστι κεφαλὴ ὑπὲρ κεφαλὴν ὄφεως. † Καὶ οὐκ ἔστι θυμὸς ὑπὲρ θυ-
22 μὸν ἐχθροῦ. † συνοικῆσαι λέοντι καὶ δράκοντι (η) εὐδοκήσω, † ἢ
23 ἐνοικῆσαι μετὰ γυναικὸς πονηρᾶς. † Πονηρία γυναικὸς ἀλλοιοῖ
24 τὴν ὅρασιν αὐτῆς, † καὶ σκοτοῖ τὸ πρόσωπον αὐτῆς ὡς (θ) σάκκον.
25 † ἀναμέσον τῶν πλησίον αὐτοῦ Ἀναπεσεῖται ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, † καὶ ἀκούσας
26 ἀνεστέναξε πικρά. † Μικρὰ πᾶσα κακία πρὸς κακίαν γυναικός·
27 † κλῆρος ἁμαρτωλοῦ ἐπιπέσοι αὐτῇ. † Ἀνάβασις ἀμμώδης ἐν
ποσὶ πρεσβυτέρου, † οὕτως γυνὴ γλωσσώδης ἀνδρὶ ἡσύχῳ.
28 Μὴ προσπέσῃς ἐπὶ κάλλος γυναικός, † καὶ γυναῖκα (ι) μὴ ἐπι-
ποθήσῃς.

MS. A. (δ) ἑαυτοῦ. (ε) * ὁ διηγούμενος (ζ) Καὶ πᾶσαν (η) εὐδόκησε, ἢ συνοικῆσαι (θ) ἄρκος. (ι) ἐν κάλλει μὴ

Homo, qui jocundatur in filiis: vivens, & vi- 10
dens subversionem inimicorum: Beatus, qui ha- 11
bitat cum muliere sensata: et qui in lingua non
est lapsus: et qui non servivit indigno se:
Beatus qui invenit (a) prudentiam: et qui 12
narrat in aures audientium. Quàm magnus 13
est, qui invenit sapientiam? sed non est super
timentem Dominum. Timor Domini (b) super 14
omnia se superposuit: Qui tenet illum; cui 15
(c) assimilabitur? Omnem plagam, et non pla- 18
gam cordis, Et omnem nequitiam, et non nequi- 19
tiam mulieris: Omnem obductionem, et non 20
obductionem odientium, Et omnem vindictam, 21
et non vindictam inimicorum. Non est caput 22
super caput colubri: Et non est ira super iram 23
inimici. Commorari leoni et draconi placebit
mihi, quàm habitare cum muliere nequam.
Malitia mulieris immutat faciem ejus, et ob- 24
cæcat vultum ejus quasi (d) saccum. In medio
proximorum suorum Concidet vir ejus, et 25
audiens suspiravit amaré. Brevis omnis ma- 26
litia ad malitiam mulieris: sors peccatoris
cadat super illam. (e) Ascensus arenosus in 27
pedibus veterani; sic mulier linguata viro qui-
eto. Ne procidas ad speciem mulieris, et non 28
concupiscas mulierem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

10 ܓܒܪܐ ܕܚܕܐ ܒܐܚܪܝܬܗ. ܟܕ ܗܘ ܚܝ ܚܙܐ ܒܡܦܘܠܬܐ ܕܣܢܐܘܗܝ * ܛܘܒܘܗܝ
11 ܠܒܥܠܗ ܕܐܢܬܬܐ ܛܒܬܐ. ܕܠܐ ܕܒܪ ܦܕܢܐ ܒܬܘܪܐ ܘܒܚܡܪܐ ܐܟܚܕܐ. ܛܘܒܘܗܝ ܠܡܢ ܕܠܫܢܗ
12 ܠܐ ܫܓܫܗ. ܘܠܐ ܦܠܚ ܠܕܒܨܝܪ ܡܢܗ. * ܛܘܒܘܗܝ ܠܓܒܪܐ ܕܐܫܟܚ ܛܝܒܘܬܐ.
13 ܘܡܫܬܥܐ ܠܐܕܢܐ ܕܫܡܥܐ. * ܛܘܒܘܗܝ ܠܓܒܪܐ ܕܠܐ ܬܒܪܗ ܡܣܟܢܘܬܐ. ܘܠܐ ܣܚܦܬܗ
14 16 ܚܣܝܪܘܬܐ. * ܕܚܠܬܗ ܕܐܠܗܐ ܥܠ ܟܠܗܝܢ ܗܠܝܢ ܝܬܝܪܐ. * ܫܘܪܝܐ ܕܕܚܠܬܗ ܕܡܪܝܐ
15 ܠܡܪܚܡܗ. ܘܫܘܪܝܐ ܕܗܝܡܢܘܬܐ ܠܡܬܢܩܦܘ ܠܗ. * ܐܚܘܕܝܘܗܝ ܒܪܝ. ܘܠܐ ܬܫܒܩܝܘܗܝ.
17 ܡܛܠ ܕܠܝܬ ܠܗ ܕܡܘܬܐ. * ܟܠ ܡܚܘܬܐ ܕܟܐܒܐ ܐܝܟ ܡܚܘܬܐ ܕܠܒܐ. ܘܟܠ ܒܝܫܢ ܘܠܐ.
18 ܐܝܟ ܒܝܫܘܬܗ ܕܐܢܬܬܐ. * ܘܟܠ ܐܘܠܨܢ ܘܠܐ ܐܝܟ ܐܘܠܨܢܐ ܕܣܢܐܐ. ܘܟܠ ܦܘܪܥܢܝܢ.
19 ܘܠܐ ܐܝܟ ܦܘܪܥܢܐ ܕܒܥܠܕܒܒܐ. * ܠܝܬ ܪܝܫܐ ܡܪܝܪܐ ܡܢ ܪܝܫܗ ܕܚܘܝܐ. ܘܠܝܬ
20 ܒܥܠܕܒܒܘܬܐ ܕܡܪܝܪܐ ܡܢ ܕܐܢܬܬܐ. * ܦܫܝܩ ܠܡܥܡܪ ܥܡ ܐܪܝܐ ܘܥܡ ܬܢܝܢܐ. ܡܢ
21 ܕܠܡܥܡܪ ܥܡ ܐܢܬܬܐ ܒܝܫܬܐ ܓܘ ܒܝܬܐ. * ܒܝܫܘܬܗ ܕܐܢܬܬܐ ܒܝܫܬܐ. ܡܘܪܩܐ ܐܦܝ
22 ܒܥܠܗ. ܘܡܟܡܪܐ ܐܝܟ ܓܘܢܐ ܕܣܩܐ. * ܒܝܢܬ ܚܒܪܘܗܝ. ܝܬܒ ܒܥܠܗ
23 ܕܣܟܠܬܐ. ܘܠܐ ܒܨܒܝܢܗ ܡܬܬܢܚ. * ܣܓܝܐܐ ܒܝܫܬܐ. ܘܠܐ ܐܝܟ ܙܥܘܪܬܐ ܕܒܝܫܘܬܗ
24 ܕܐܢܬܬܐ. ܦܣܐ ܕܚܛܝܐ ܢܦܠ ܥܠܝܗ. * ܐܝܟ ܡܣܩܢܐ ܕܚܠܐ ܒܪܓܠܘܗܝ ܕܓܒܪܐ ܣܒܐ.
25 ܗܟܢܐ ܗܝ ܐܢܬܬܐ ܕܠܫܢܗ ܐܪܝܟ. ܠܘܬ ܓܒܪܐ ܡܟܝܟܐ. * ܠܐ ܬܬܥܒܠ ܒܫܘܦܪܗ ܕܐܢܬܬܐ
ܒܝܫܬܐ ܘܐܦ ܐܢ ܐܝܬ ܠܗ ܢܟܣܐ. ܠܐ ܬܪܓܝܘܗܝ ܠܗ.

Vir qui de exitu suo lætatur, dum vivit, ca- 10
sum inimicorum suorum videbit. Beatus bo- 11
næ uxoris maritus, qui non duxit aratrum in
bove & asino simul. Beatus quem propria
non perturbavit lingua, & minori se non ser-
vivit. Beatus vir qui gratiam adeptus est, 12
& apud aurem auscultantem edisserit. Bea- 13
tus vir quem non fregit paupertas, nec pro-
fligavit inopia. Religio Dei hæc omnia su- 14
perat. Initium religionis Domini, est illum 16
diligere; & initium fidei, sequi illum. Appre- 15
hende eum fili mi, & ne deseras illum; quia
nihil est ipsi comparandum. Omnis *quidem* 17
plaga *acerba est*, sed non ut plaga cordis. Et
omnes malitiæ sunt *execrabiles*, at non ut
malitia mulieris. Et omnes adversitates *atro-* 18
ces, sed non ut adversitas osoris. Et omnes
ultiones *molestæ*, sed non ut ultio inimici.
Nullum caput amarius est capite serpentis, & 19
nulla inimicitia amarior quàm mulieris. Con- 20
sultius est apud leonem & prope draconem
habitare, quàm cum improba muliere intra
domum habitare. Improbæ mulieris nequi- 21
tia pallidum efficit vultum mariti, atrumque
reddit quasi colorem cilicii. Inter sodales 22
suos sedet stultæ maritus, & invitus suspi-
rat. Plurima est malitia, at non adæquat 23
minimam partem malitiæ mulieris: sors sce-
lerum accidet illi. Quod ascensus arenosus 24
pedibus hominis grandævi, hoc est mulier
longæ linguæ apud maritum mitem. Ne al- 25
liciaris pulchritudine malæ mulieris, &
quanvis habeat facultates, ne expetas eam.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

10 11 رجل فرح في آخر عمره * وفي حياته يرى عقوبة أعدائه * طوبا لزوج امرأة حكيمة * لأنه
12 13 لم يحرث بالثور والحمار جميعا * طوبا لرجل أصاب الرحمة * ويحدث بها أذنا سامعة * طوبا
14 16 لمن لم تسبه الحاجة والغربة * خشية الله أعلا من هذه الأشياء * أصل تقوى الله محبته *
15 17 وأول الإيمان رضاه * واحتفظ يا بني ولا ترفضه * لأنه ليس له نظير * كل وجع فليس
18 مثل وجع القلب وضربته * وكل شر وليس مثل شر المرأة * وكل عذاب ولا عذاب
19 ظفر العدو * وكل جزاء ولا جزاء اللسان المبغض * لم يخلق الله شيء أمر من رأس الحية *
20 ولا أعدا عداوة من المرأة * المأوي مع الأسد والتنين أهون من الحلول مع المرأة
21 22 السوء * خبث امرأة خبيثة يصفر وجه زوجها * ويسوده مثل سواد المسح * زوج
23 الجاهلة جالس بين أصحابه * ويتنفس صعداء بلا هواه * ما أكثر الشر في الدنيا * غير أنه
24 لا يبلغ شيء شر المرأة * فرعة السفهاء والخطايا تسقط عليها * كشبه رابية الرمل التي
25 يصعدها الشيخ * كذلك المرأة السليطة عند الرجل المتواضع * لا تغتر بجمال مرءة سوء
ولا تخدع لها ولو كثر مالها *

Virum lætum in suprema sua ætate, qui 10
dum in vivis est, videt pœnam inimico-
rum suorum. Fœlicem bonæ uxoris ma- 11
ritum, quòd in bove simul ac asino mini-
mè aravit. Fœlicem virum qui miseri- 12
cordiam assecutus est, eámque auri audi-
enti enarrat. Fœlicem quem non infe- 13
stavit egestas & peregrinatio. Timor Dei 14
bis rebus sublimior est. Radix religio- 16
nis Dei est amor ejusdem, & principium
fidei placere illi. Cave igitur fili mi, & 15
ne deseras eum; quia non est ei similis.
Omnis dolor vehemens est, *at nullius* 17
est qui comparetur dolori plagæque cor-
dis. Et malignitas quælibet atrox, *at*
non ut malignitas mulieris. Et omnis 18
cruciatus tolerabilis, *præter cruciatum*
victoriæ inimici. Et omnis retributio
toleranda, *præter retributionem linguæ*
odio prosequentis. Non creavit Deus 19
quicquam amarius capite serpentis, nec
inimicitiam infensioris inimicitiæ quàm
mulieris. Habitare cum leone & draco- 20
ne facilius est quam morari cum muliere
improba. Malæ mulieris improbitas 21
pallidam reddit faciem mariti, eámque
nigram efficit quasi nigredinem cilicii.
Stultæ mulieris *maritus sedet inter ami-* 22
cos suos, & invitus longa trahit suspi-
ria. Quàm multæ sunt in orbe nequitiæ, 23
attamen nihil est quod æquiparetur ne-
quitiæ mulieris: sors imprudentium,
& facinora cadent super illam. Qualis 24
est collis arenosus quem conscendat se-
nex, talis est mulier linguax apud vi-
rum mansuetum. Ne æmuleris venustatem 25
malæ mulieris, & ne decipiaris ab ea et-
iamsi divitiis abundet.

Versio VULG. LAT.

29
30 Mulieris ira, & irreverentia, & confusio magna. Mulier
31 si primatum habeat, contraria est viro suo. Cor humile, &
32 facies tristis, & plaga cordis, mulier nequam. Manus de-
biles, & genua dissoluta, mulier quæ non beatificat virum
33 suum. A muliere initium factum est peccati, & per illam
34 omnes morimur. Non des aquæ tuæ exitum, nec modi-
35 cum; nec mulieri nequam veniam prodeundi. Si non am-
bulaverit ad manum tuam, confundet te in conspectu inimi-
36 corum. A carnibus tuis abscinde illam, ne semper te abu-
tatur.

CAP. XXVI.

1 Mulieris bonæ beatus vir: numerus enim annorum illi-
2 us duplex. Mulier fortis oblectat virum suum, & annos
3 vitæ illius in pace implebit. Pars bona, mulier bona, in
4 parte timentium Deum dabitur viro pro factis bonis: Di-
vitis autem & pauperis cor bonum, in omni tempore vultus
5 illorum hilaris. A tribus timuit cor meum, & in quarto
6 facies mea metuit: Delaturam civitatis, & collectionem
7 populi, Calumniam mendacem, super mortem omnia gra-
8 via: Dolor cordis & luctus, mulier zelotypa. In muli-
9 ere zelotypa flagellum linguæ, omnibus communicans.
10 Sicut boum jugum, quod movetur, ita & mulier nequam:
11 qui tenet illam quasi qui apprehendit scorpionem. Muli-
er ebriosa, ira magna: & contumelia, & turpitudo illius
12 non tegetur. Fornicatio mulieris in extollentia oculorum,
& in palpebris illius agnoscetur.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

29
30 † Ὀργὴ καὶ ἀναίδεια καὶ αἰσχύνη μεγάλη, Γυνὴ ἐὰν ἐπιχορηγῇ τῷ
31 ἀνδρὶ αὐτῆς. † Καρδία ταπεινὴ καὶ πρόσωπον σκυθρωπὸν καὶ
32 πληγὴ καρδίας γυνὴ πονηρά· † Χεῖρες παρειμέναι καὶ γόνατα
33 παραλελυμένα, † ἥτις οὐ μακαριεῖ τὸν ἄνδρα αὐτῆς. † Ἀπὸ γυναι-
34 κὸς ἀρχὴ ἁμαρτίας, † καὶ δι' αὐτὴν ἀποθνήσκομεν πάντες. † Μὴ
35 δῷς ὕδατι διέξοδον, † μηδὲ γυναικὶ πονηρᾷ (κ) ἐξουσίαν. † Εἰ
36 μὴ πορεύεται κατὰ χεῖρά σου, † Ἀπὸ τῶν σαρκῶν σου ἀπότεμε αὐτήν.

ΚΕΦ. κϛʹ. MS.A.(κ) παρρησίαν.

1 † Γυναικὸς ἀγαθῆς μακάριος ὁ ἀνήρ, † καὶ (α) ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν
2 αὐτοῦ (β) διπλάσιος. † Γυνὴ ἀνδρεία εὐφραίνει τὸν ἄνδρα αὐτῆς,
3 † καὶ τὰ ἔτη αὐτοῦ πληρώσει ἐν εἰρήνῃ. † Γυνὴ ἀγαθὴ μερὶς ἀγαθή,
4 † ἐν μερίδι φοβουμένων (γ) κύριον δοθήσεται. † Πλουσίου δὲ καὶ πτω-
5 χοῦ καρδία ἀγαθή, † ἐν παντὶ καιρῷ πρόσωπον ἱλαρόν. † Ἀπὸ
τριῶν (δ) εὐλαβήθη ἡ καρδία μου, † καὶ ἐπὶ τῷ τετάρτῳ
6 προσώπῳ (ε) ἐδεήθην. † Διαβολὴν πόλεως, καὶ ἐκκλησίαν
7 ὄχλου, † Καὶ καταψευσμόν, ὑπὲρ θάνατον πάντα μοχθηρά.
8 † Ἄλγος καρδίας καὶ πένθος † γυνὴ ἀντίζηλος ἐπὶ γυναι-
9 κί, † καὶ μάστιξ γλώσσης πᾶσιν ἐπικοινωνοῦσα. † Βοοζύγιον σαλευό-
10 μενον γυνὴ πονηρά, † ὁ κρατῶν αὐτῆς ὡς (ζ) ὁ δρασσόμενος
11 σκορπίου. † Ὀργὴ μεγάλη γυνὴ μέθυσος, † καὶ ἀσχημοσύνην αὐ-
12 τῆς (η) οὐ συγκαλύψει. † Πορνεία γυναικὸς ἐν μετεωρισμοῖς ὀφθαλ-
μῶν, † καὶ ἐν τοῖς βλεφάροις αὐτῆς γνωσθήσεται.

MS.A.(α) ὁ ἀριθμὸς (β) διπλάσιον. (γ) τὸν κύριον (δ) ηὐλαβήθη καρδία (ε) ἐφοβήθην. (ζ) δρασσόμενος (η) οὐ μὴ

Cum Translatione LATINA.

Ira, & irreverentia, & confusio magna. Mulier, si subministret viro suo. Cor humile, & facies tristis, & plaga cordis mulier nequam. Manus debiles, & genua dissoluta: (f) quæ non beatificabit virum suum. A muliere initium peccati: & per illam omnes morimur. Ne des aquæ exitum, nec mulieri nequam, (g) potestatem. Si non ambulaverit ad manum tuam, A carnibus tuis abscinde illam.

CAP. XXVI.

Mulieris bonæ beatus vir: & numerus annorum illius duplex. Mulier fortis oblectat virum suum: & annos illius implebit in pace. Pars bona mulier bona: in parte timentium Dominum dabitur. Divitis autem & pauperis cor bonum; in omni tempore vultus hilaris. A tribus timuit cor meum: & in quarto facie (a) supplicavi: Delaturam civitatis, & collectionem turbæ, Et calumniam mendacem: super mortem omnia gravia. Dolor cordis & luctus, mulier Zelotypa in mulierem (b) zelotypam: & flagellum linguæ omnibus communicans. Bonum jugum, quod commovetur, mulier nequam: qui tenet illam, quasi qui apprehendit scorpionem. Ira magna, mulier (c) ebriosa: & turpitudinem suam non conteget. Fornicatio mulieris in extollentia oculorum, & in palpebris illius agnoscetur.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

26 [illegible]
27 28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 32 [illegible]
[illegible]

1 [illegible]
3 2 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
10 11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]

Nam servitus dura, & ignominia pessima est: mulier ferociens in maritum suum, cujus etiam cor est dissimulatum. Tenebræ & plaga cordis, est mulier improba. Remissio manuum, & fractio genuum est mulier quæ non honorat nec glorificat maritum suum. A muliere cœpêre peccata, & ejusdem causâ omnes morimur. Ne præbeas aquis erumpendi locum, neque mulieri scelerosæ vultum *hilarem* & potestatem. Nam quemadmodum aditus aquarum progreditur & amplior evadit, ita mulier scelerosa procedit peccando. Quòd si te minimè sequatur, Carnem tuam reseca, da illi, eamque è domo tua dimittito.

CAP. XXVI.

Probæ mulieris beatus est maritus; nam dies vitæ ipsius conduplicati sunt. Mulier bona dabitur viro timenti Dominum propter bona ipsius opera. Mulier strenua exhilarat maritum suum, & is annos vitæ suæ jucundè transiget. Sivè *enim* dives sit, sivè pauper, cor ejus omni tempore bonum est, & vultus ejus lucidus. Tria expavescit cor meum, & quatuor vehementer exhorresco: Murmurationem turbæ inter populum frequentem, et plagam linguæ, hæc omnia æqué. Jugum durissimum est mulier improba; & qui sustinet eam, scorpium prehendit. Ira maxima est mulier ebriosa & stupida, quæ turpitudinem suam minimè celat. Scortatio mulieris ex elatione oculorum & ex superciliis ejus cognoscitur.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

26 27 * لان اصعب الاشياء واسدها عارا * امراة تكون زوجها * وتنكس براس عشيرتها * ظلمة
28 البصر ووجع القلب امراة سوء * وارتعاش اليدين وانكسار الركب المراة * اذا لم
29 30 تكرم زوجها ولم توقره * من المراة ابتدت الخطيه * ومن اجلها علقنا الموت * لا تصير
للماء مسيلا ومخرجا * ولا تعط للمراة السوء وجها ودالة * فانه مثل ينبوع الماء الذي
31 32 ينبع * كذلك المراة الفاسقة تكثر الذنوب * فان لم تكون تتبع هواك * فاقطع
لحمك واوفها مهرها * وخل سبيلها * الفصل السادس والعشرون *

1 3 * طوبا لزوج امراة صالحة * لان ايام حياته مضاعفة * تزويج امراة عفيفة صالحة من
2 رجل خير من مكافاة لاعماله الصالحة * المراة القوية البار تنعم زوجها * وتتم عمره
4 5 بفرح * غني كان ام فقير * فقلبه ناعم ابدا * ووجهه مستنير * ثلثة خصال فزع قلبي
6 منها * وخشيت الرابعة جدا * تذمر الجماعة في وسط شعب كثير * وضربة اللسان * هذه
10 كلها امر من الموت * نيرا شديدا امراة السوء * ومن احتملها كالذي قد امسك عقربا *
11 12 * غضبا شديدا امراة سكيرة متاهبة * لانها لا تستر سرها * زنا المراة يرى بلحاظها
ومن رفع حاجبها يعرف *

Quoniam asperrima atque turpissima rerum est mulier fallens maritum suum, & familiæ suæ caput demittens. Obscuritas oculorum, & dolor cordis est mulier improba. Tremor manuum, & fractio genuum est mulier quæ marito suo nec honorem nec reverentiam exhibet. A muliere initium duxit peccatum, & propter ipsam mors invasit nos. Ne facias aquæ effluendi & exeundi locum, neque mulieri improbæ vultum benignum & potestatem præbeas; quia ut fons aquæ quæ scatet, ita mulier adultera multiplicat flagitia. Quòd si voluntatem tuam minimè sequatur, Abscinde carnem tuam, redde illi dotem ipsius, ejúsque vitæ institutum dimitte.

CAP. XXVI.

Foelicem maritum bonæ mulieris; dies enim vitæ ipsius sunt conduplicati. Matrimonium cum muliere casta & proba, donum est viri probi, in præmium bonorum operum ipsius. Mulier fortis ac justa oblectat maritum suum, isque ætatem suam lætanter finiet. Sivè dives fuerit, sivè pauper, cor ejus semper est hilare, & vultus ejus splendens. Tres mores pertimescit cor meum, & quartum vehementer formido: Murmurationem cœtûs in medio populi frequentis, & flagellum linguæ, hæc omnia sunt morte graviora. Jugum durum est mulier improba, & qui tolerat eam, perinde facit ac qui apprehendit scorpionem. Indignatio magna est mulier ebriosa & acciacta; quoniam scelus suum minimè contegit. Scortatio mulieris ex elatione oculorum & ex elatione supercilii sui cognoscitur.

Versio VULG. LAT.

13 In filia non avertente se, firma custodiam : ne inventâ oc-
14 casione utatur se. Ab omni irreverentia oculorum ejus ca-
15 ve, & ne mireris si te neglexerit. Sicut viator sitiens, ad
fontem os aperiet, & ab omni aqua proxima bibet, & con-
tra omnem palum sedebit, & contra omnem sagittam ape-
16 riet pharetram donec deficiat. Gratia mulieris sedulæ dele-
17 ctabit virum suum, & ossa illius impinguabit. Disciplina
18 illius, datum Dei est. Mulier sensata & tacita, non est im-
19 mutatio eruditæ animæ. Gratia super gratiam, mulier san-
20 cta & pudorata. Omnis autem ponderatio non est digna
21 continentis animæ. Sicut Sol oriens mundo in altissimis
Dei, sic mulieris bonæ species in ornamentum domûs ejus.
22 Lucerna splendens super candelabrum sanctum, & species
23 faciei super ætatem stabilem. Columnæ aureæ super bases
argenteas, & pedes firmi super plantas stabilis mulieris.
24 Fundamenta æterna supra petram solidam, & mandata Dei
25 in corde mulieris sanctæ. In duobus contristatum est cor
26 meum, & in tertio iracundia mihi advênit. Vir bellator de-
27 ficiens per inopiam : & vir sensatus contemptus : Et qui
transgreditur à justitia ad peccatum, Deus paravit eum ad
28 rhomphæam. Duæ species difficiles & periculosæ mihi ap-
paruerunt : difficilè exuitur negotians à negligentia : &
non justificabitur caupo à peccatis labiorum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

13 † Ἐπὶ θυγατρὶ ἀδιατρέπτῳ στερέωσον φυλακήν, † ἵνα μὴ εὑροῦσα
14 ἄνεσιν ἑαυτῇ χρήσηται. † Ὀπίσω ἀναιδοῦς ὀφθαλμοῦ φύλαξαι, καὶ
15 μὴ θαυμάσῃς ἐὰν εἰς σὲ (ζ) πλημμελήσῃ. † Ὡς διψῶν ὁδοιπόρος
(η) τὸ στόμα ἀνοίγει, † καὶ ἀπὸ παντὸς ὕδατος τοῦ σύνεγγυς πίε-
16 ται, † κατέναντι παντὸς πασσάλου καθήσεται, † καὶ ἔναντι βέλους ἀνοί-
17 ξει φαρέτραν. † Χάρις γυναικὸς τέρψει (θ) τὸν ἄνδρα αὐτῆς, † καὶ
18 τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ πιανεῖ. Ἡ ἐπιστήμη αὐτῆς. † Δόσις κυρίου Γυνὴ σι-
γηρά, † καὶ οὐκ ἔστιν ἀντάλλαγμα πεπαιδευμένης ψυχῆς. † Χάρις
19 ἐπὶ χάριτι γυνὴ αἰσχυντηρά, † Καὶ οὐκ ἔστι σταθμὸς πᾶς ἄξιος
20 ἐγκρατοῦς ψυχῆς. † Ἥλιος ἀνατέλλων ἐν ὑψίστοις κυρίου, † καὶ
21 κάλλος ἀγαθῆς γυναικὸς ἐν κόσμῳ οἰκίας (ι) αὐτοῦ. † Λύχνος
22 ἐκλάμπων ἐπὶ λυχνίας ἁγίας, † καὶ κάλλος προσώπου ἐπὶ ἡλικίᾳ
23 στασίμῃ. † Στῦλοι (κ) χρύσεοι ἐπὶ βάσεως ἀργυρᾶς, † καὶ πόδες
25 ὡραῖοι ἐπὶ στέρνοις εὐσταθοῦς. † Ἐπὶ δυσὶ λελύπηται ἡ καρδία μου,
26 † καὶ ἐπὶ τῷ τρίτῳ θυμός μοι ἐπῆλθεν· † Ἀνὴρ πολεμιστὴς ὑστερῶν
27 δι' ἔνδειαν, † καὶ ἄνδρες συνετοὶ ἐὰν σκυβαλισθῶσιν· † Ἐπανά-
γων ἀπὸ δικαιοσύνης ἐπὶ ἁμαρτίαν, † ὁ κύριος ἑτοιμάσει εἰς ῥομ-
28 φαίαν αὐτόν. † Μόλις ἐξελεῖται ἔμπορος ἀπὸ πλημμελείας, † καὶ
οὐ δικαιωθήσεται κάπηλος ἀπὸ ἁμαρτίας.

MS. A. (ζ) πλημμελήσει. (η) στόμα ἀνοίξει, (θ) ἄνδρα (ι) αὐτῆς. (κ) χρύσεως

In filia (d) non avertente se firma custodiam; 13
ne inventâ remissione utatur se. Post irreveren- 14
tem oculum cave; & non mireris, si in te deli-
querit. Sicut viator sitiens, os aperit, & ab 15
omni aqua proxima bibet, contra omnem palum
sedebit, & contra sagittam aperiet pharetram. 16
Gratia mulieris delectabit virum suum: & 17
ossa illius impinguabit Scientia ipsius. Datum 18
Domini est Mulier taciturna : & non est com-
mutatio eruditæ animæ. Gratia super gratiam 19
mulier pudorata : Et non est pondus omne di- 20
gnum continentis animæ. Sol exoriens in al- 21
tissimis Domini, et species mulieris bonæ in or-
namento domûs suæ. Lucerna lucens super can- 22
delabrum sanctum, et species faciei in ætate
stabili. Columnæ aureæ super basim argenteam, 23
et pedes decori in pectoribus (e) stabilis. In 25
duobus contristatum est cor meum : et in tertio
iracundia mihi advênit : Vir bellator defi- 26
ciens per inopiam : et viri sensati, si conte-
mnantur. Regrediens à justitia ad peccatum, 27
Dominus parabit eum ad romphæam. Difficile 28
exuetur negotians à delicto : et non justificabi-
tur caupo à peccato.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
[illegible]

* Inverecundæ multos adhibe custodes; nulla 13
enim est illi quies, donec furetur. Post eam 14
quæ impudentibus est oculis, curre, nec 15
moram interponas; ne te decipiat. Qua-
lis est sitibundus accedens è via, cujus os a-
pertum est aquis frigidis, & quamvis aquam
bibit, cuicunque ligno innititur, & cuilibet
sagittæ patet ipsius pharetra; Talis est mu- 16
lier adultera, cujus vulva patet unicuique.
Donum Dei est mulier bona : nec ullum est 17
pretium parsimoniæ gutturis. Gratia super 18
gratiam est mulier verecunda. Nec ullum 19
est pondus temperantiæ oris. Qualis est 20
sol lucens in firmamento cœli, talis est pul-
chritudo probæ mulieris dum sedet domi
suæ. Similis est lucernæ splendenti super 21
candelabrum sanctuarii, pulchritudo mulieris bonæ dum sedit domi suæ. Ut epistylia 22
aurea scapo argenteo superposita, formosi
sunt gressus ejus in dispositione domûs suæ.
Fili mi, cautè conserva tempus juventutis 23
tuæ, & ne des alieno robur tuum. Quære 24
sortem tuam ex omni terra agri optimi, ad fe-
rendum fidentèr semen tuum in propriis ge- 25
nerationibus : Atque ita fructus, tui erunt,
nec erit ubicunque soboles tua. Mulier adul- 26
tera nihili æstimatur : mulier autem marita-
ta, ut mortis propugnaculum his qui se con-
junxerint illi, reputatur. Mulier impia in 27
partem iniqui hominis dabitur; pia verò
mulier timenti Deum dabitur. Mulierem in- 28
verecundam atteret ignominia; filia verò ho-
nesta vel maritum suum verebitur. Cæterùm 29
mulier inverecunda, ut canis reputabitur;
quæ autem reveretur Dominum, pudore prædita est.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

13 * أكثر الحفاظ على الجارية * لئلا تفر وتفجر * الحق السفيهة ولا تغفل * لعلها تخونك *
14
15 * مثل العطشان القادم من السفر وهو تائق الشرب البارد فيشرب من كل ماء * ويستند
16 على كل خشبة * وجعبته مفتوحة لقبول كل نبل * كذلك المرأة الزانية تبذل فرجها لكل
17 من طلبها * عطية الرب المرأة الحسنة * ولا يحصي ثمن امرأة جيدة كافة الخلق *
18
19 * نعمة على نعمة امرأة شديدة الأنفة والحياء * وليس شيئا يعادل الاقتصاد * مثل الشمس
20
21 الطالعة في أديم السماء * كذلك حسن المرأة بجلوسها في بيتها * مثل السراج على منار
23 التطهير * كذلك حسن المرأة الحسنة بقعودها في بيتها * يا بني احفظ نفسك في شبابك *
24 وإياك أن تبذل قوتك للغرباء * اطلب حصتك من أرض بقعة حسنة * وازرع زرعك في
25 عشيرتك وأنت واثق مطمئن * كذلك تنموا غلاتك * ولا تكون عشيرتك في كل موضع *
26 * المرأة الفاجرة لا تعدها شيئا * فأما المحصنة إذا فجرت فهي شبه البرج الساقط على
27 من يدنو إليه * والمرأة الفاسقة تقع في حظ الفاجر * والورعة تزوج من رجل تقي *
28 * والتي لا تستحيي تبلي الشتيمة جسدها * فأما الابنة الحيية فهي تستحيي من زوجها *
29
* وأيضا التي لا تخزى أنزلها منزلة الكلب * والتي تتقي الله تأنف وتستحيي *

* Multiplica custodes super filiam, ne ex- 13
iliat, perpetretq; flagitia. Stultam pro- 14
piùs sequere, & ne negligas; ne te deci-
piat. Quemadmodum sitibundus ad- 15
veniens ex itinere, potúmque frigi-
dum exoptans, omnem aquam bibit,
cuilibet ligno innititur, ejusque phare-
tra ad quamcunque sagittam suscipi-
endum est aperta; Ita mulier fornica- 16
ria vulvam suam cuivis petenti pro-
stituit. Munus Domini est mulier 17
proba, & creaturæ omnes non sup-
putabunt pretium bonæ mulieri. Gra- 18
tia gratiæ superaddita est mulier gran-
dis modestiæ & verecundiæ. Et nihil 19
est quod temperantiam coæquet. Quod 20
sol fulgens in firmamento cœli, hoc
est pulchritudo mulieris domi suæ
sedentis. Quod lucerna super cande- 21
labrum expiationis, hoc est pulchri-
tudo probæ mulieris domi suæ seden-
tis. O fili mi, custodi teipsum in 23
juventute tua, & cave ne des ro-
bur tuum alienis. Quære sortem tu- 24
am è terra boni agri, & sere semen
tuum in familia tua tutus ac securus.
Hoc modo crescent proventus tui, nec 25
erit stirps tua quolibet in loco. Mu- 26
lierem adulteram nihili æstimes: at verò
maritata cùm adulterium committit,
similis est turri corruenti super eum qui
propiùs accedit ad ipsam. Mulier ferox 27
cadet in sortem scelerosi; pia verò in
matrimonium ducetur à viro religioso.
Mulieris impudentis corpus contumeliâ 28
tabescet; verùm filia pudica maritum
suum veretur. Præterea eam quæ non est 29
verecunda, quasi canem reputa; quæ verò
Deum timet, pudica est ac verecunda.

Versio VULG. LAT.

CAP. XXVII.

1 Propter inopiam multi deliquerunt : & qui quærit locu-
2 pletari, avertit oculum suum. Sicut in medio compaginis
lapidum palus figitur, sic & inter medium venditionis &
3 emptionis angustiabitur peccatum. Conteretur cum delin-
4 quente delictum. Si non in timore Domini tenueris te in-
5 stanter, citò subvertetur domus tua. Sicut in percussura cri-
bri remanebit pulvis, sic aporia hominis in cogitatu illius.
6 Vasa figuli probat fornax, & homines justos tentatio tribu-
7 lationis. Sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius,
8 sic verbum ex cogitatu cordis hominis. Ante sermonem
9 non laudes virum : hæc enim tentatio est hominum. Si se-
quaris justitiam, apprehendes illam : & indues quasi po-
derem honoris, & inhabitabis cum ea, & proteget te in
sempiternum, & in die agnitionis invenies firmamentum.
10 Volatilia ad sibi similia conveniunt : & veritas ad eos,
qui operantur illam, revertetur.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. κζ΄.

1 † Χάριν ἀδιαφόρου πολλοὶ ἥμαρτον, † καὶ ὁ ζητῶν πληθῦναι, ἀπο-
2 στρέψει ὀφθαλμόν. † Ἀναμέσον ἁρμῶν λίθων παγήσεται πάσσαλος,
† καὶ ἀναμέσον πράσεως καὶ ἀγορασμοῦ συντριβήσεται ἁμαρτία.
4 † Ἐὰν μὴ ἐν φόβῳ κυρίου κρατήσῃ κατὰ σπουδὴν, † ἐν τάχει κατα-
5 στραφήσεται αὐτοῦ ὁ οἶκος. Ἐν σείσματι κοσκίνου διαμένει κοπρία,
6 † οὕτως σκύβαλα ἀνθρώπου ἐν λογισμῷ αὐτοῦ. † Σκεύη κερα-
μέως (*) δοκιμάζει κάμινος, † καὶ πειρασμὸς ἀνθρώπου ἐν (α) δια-
7 λογισμῷ αὐτοῦ. † Γεώργιον ξύλου ἐκφαίνει ὁ καρπὸς αὐτοῦ, οὕτως
8 λόγος ἐνθυμήματος (β) καρδίας ἀνθρώπου. † Πρὸ λογισμοῦ
μὴ (γ) ἐπαινέσῃς ἄνδρα, † οὗτος γὰρ πειρασμὸς ἀνθρώπων.
9 † Ἐὰν διώκῃς τὸ δίκαιον, καταλήψῃ, † καὶ ἐνδύσῃ αὐτὸ ὡς
10 ποδήρη δόξης. † Πετεινὰ πρὸς τὰ ὅμοια (δ) αὐτοῖς καταλύσει,
† καὶ ἀλήθεια πρὸς τοὺς ἐργαζομένους αὐτὴν ἐπανήξει.

MS.A. (*) δοκιμάσει (α) λογισμῷ (β) καρδία (γ) ἐπαίνει (δ) αὐτῶν

CAP. XXVII.

Propter indifferens multi deliquerunt: 1
& qui quærit locupletari; avertet oculum. In 2
medio compaginis lapidum palus figetur: & in-
ter medium venditionis & emptionis angustia-
bitur peccatum. Si non in timore Domini tenuerit 4
se instanter; citò subvertetur domus ejus. In
percussura cribri remanet fimus: sic quisquiliæ 5
hominis in cogitatione ejus. Vasa figuli pro- 6
bat fornax: & tentatio hominis in sermocina-
tione ejus. Culturam ligni ostendit fructus ipsi- 7
us: sic verbum excogitatum, hominis cor.
Ante sermonem non laudes virum: hæc enim 8
tentatio est hominum. Si sequaris justitiam; 9
apprehendes, & indues illam, quasi poderem
honoris. Volatilia ad sibi similia divertent: & 10
veritas ad eos, qui operantur ipsam, revertetur.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
[illegible]
1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]

* Mulier quæ maritum suum honorat, sapiens 30
ab unoquoque judicabitur; impia verò quæ
contumeliosa est in superbia sua, ab omnibus
cognoscetur. Bonæ mulieris beat⁹ est maritus; 31
numerus enim annorum vitæ ipsius duplex
est. Jurgium mulieris est cum lenitate, & 32
quasi tenuis febricula, sic esse videtur. Rixo-
sa mulier & linguax, ut tuba ad bellum ex-
citans reputatur. Animus autem cujusvis 33
hominis existentis, his omnibus dejicitur:
in tumultu *enim* bellico vita miserè ducitur.
Duabus de rebus angitur cor meum, & terti- 34
am molestè admodùm fero: De viro inge- 35
nuo in paupertatem & inopiam redacto: &
de hominibus celebris nominis è gloria sua
decidentibus; & de illo qui se retrahit à re-
ligione Dei. Facinorosum trade ad diem 36
cædis. Summa cum difficultate eximitur 37
mercator è peccatis: *nam* si non in ista, sal-
tem in illa re offendet. Caupo verò peccatis
non vacaverit.

CAP. XXVII.

Multi sunt qui peccaverunt, quòd timore 1
carerent: & qui vult multiplicare peccata,
oculos suos avertit. Inter lapidem & alte- 2
rum intrat paxillus, & inter emptorem ac
venditorem vires acquirunt peccata. Fili mi, 3
si timorem Dei *vel* minimùm prætergredia-
ris, multum tempus amittes. Quemadmo- 5
dum multus fumus incumbit igni, ita ser-
mones hominis cogitationi. Quemadmodum 6
arboris cultura fructus ejus producit, sic ho-
minum cogitationes erga mentes ipsorum.
Si quæras veritatem, reperies illam, & tan- 8
quam vestem gloriæ indues eam. Volucres 9
cœli apud ejusdem generis *volucres* habi-
tant, & veritas ad exercentes illam se re-
cipit.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

30 * والمراة التي تكرم زوجها * فهي للناس اجمعين انها حكيمة * والمنافقة والشرابة
31 المسرفة تعرف من فعالها * طوبا لزوج امراة صالحة * فان سني عمره مضاعفة * مشاجرة
32 الامراة بالسكون والمودة * وعنادها شبيه بالملبلة التي تجهد صاحبها * والسحابة السليطة
33 فعدها مثل صوت القرن في يوم القتال * هذه الامور التي اخبرك بها مر على انفس جميع
34 الناس * اذا ارتج القتال بالشقة والشدة يكون العيش نكدا * انكسر قلبي بخصلتين
35 وشقيت على الثالثة جدا * على رجل حر اصابته الحاجة والفقر * وعلى اناس ذوي كرامة
36 زالت عنهم كرامتهم * وعلى كل من يرجع عن خشية الله * ارفع صاحب الشر في يوم
37 القتل * وبشدة شديدة ينجو التاجر من الخطية * لانه ان لم يكن ذميم في هذه
الخصلة اثم في اخرا * والخمار لا يتبرر * الفصل السابع والعشرون *

1
2 * كثير من الناس اذنب لقلة علمه * من تواني عن خطاياه يكثرها * فما بين الحجرين
3 يدخل الوتد * وفيما بين البيع والمبتاع تكثر الخطايا * يا بني ان انت تعديت
5 خشية الله قليلا نقصك الخير زمانا * مثل الدخان الكثير فوق النار كذلك كلام الناس
6 عند الحساب * شبه الاشجار التي اذا اصلحت كثر اثمارها * كذلك حساب الناس على
8
9 قلوبهم * ان طلبت الحق ادركته * ولبسته كثوب المدحة * طاير السماء انما يسكن
مع شبهه * والحق يقصد الى عماله *

* *Mulier quæ maritum suum honorat, sa-* 30
piens habebitur ab omnibus hominibus;
impia verò, bibax, & arrogans, ab ope-
ribus suis cognoscetur. Beatus est bonæ 31
uxoris maritus, nam anni ætatis ejus
sunt conduplicati. Rixa mulieris quie- 32
ta est ac moderata, ejúsque contumacia
similis est febri ossibus inditæ quæ la-
borantem excruciat. Gulosam & lin-
guacem, reputa quasi tubæ sonitum in
die certaminis. Res istæ quas tibi nar- 33
ro, amaræ sunt animis omnium homi-
num. Quando prælium cum calamitate 34
& angustia movetur, difficilis est vi-
ctus. Duobus de nominibus confractum
est cor meum, & de tertio vehementer
laboravi: De viro nobili cui accidit 35
egestas & paupertas; & de hominibus
honoratis qui privantur honore suo;
déque omni eo qui se retrahit à timore
Dei. Tolle flagitiosum in die occisio- 36
nis. Prætereà, summa cum difficulta- 37
te mercator peccatum evitat, quoniam
si non sit reus hac in re, in altera delin-
quet: & caupones haud justificabun-
tur.

CAP. XXVII.

Multi ex hominibus deliquerunt ob 1
scientiæ penuriam. Qui peccata sua neg-
lexerit, multiplicabit illa. Inter duos 2
lapides ingreditur clavus, & inter ven-
ditionem & emptionem multiplicantur
peccata. O fili mi, si tu Dei timorem pau- 3
lulùm transgrediaris, diu tibi deerit bo-
num. Qualis est fumus copiosus super 5
ignem, talia hominum verba tempora-
tionis. Quemadmodum arbores quæ 6
parantur, copiosos producunt fructus:
ita hominum ratio in cordibus eorum.
Si quæsieris veritatem assequeris illam, 8
& ut vestem gloriæ indues illam. Vo- 9
lucres quidem cœli cum sibi conformi-
bus habitant, & veritas ad operantes
eam contendit.

Versio VULG. LAT.

11 Leo venationi insidiatur semper; sic peccata operantibus
12 iniquitates. Homo sanctus in sapientia manet sicut Sol:
13 nam stultus sicut luna mutatur. In medio insensatorum
serva verbum tempori: in medio autem cogitantium assi-
14 duus esto. Narratio peccantium odiosa, & risus illorum in
15 delitiis peccati. Loquela multùm jurans horripilationem
16 capiti statuet: & irreverentia ipsius obturatio aurium. Ef-
fusio sanguinis in rixa superborum: & maledictio illorum
17 auditus gravis. Qui denudat arcana amici, fidem perdit,
18 & non inveniet amicum ad animum suum. Dilige proxi-
19 mum, & conjungere fide cum illo. Quòd si denudaveris
20 absconsa illius, non persequêris post eum. Sicut enim ho-
mo, qui perdit amicum suum, sic & qui perdit amici-
21 tiam proximi sui. Et sicut qui dimittit avem de manu
sua, sic dereliquisti proximum tuum, & non eum capies.
Non illum sequaris, quoniam longè abest: effugit enim
22 quasi caprea de laqueo: quoniam vulnerata est anima
23 ejus. Ultrà eum non poteris colligare. Et maledicti est
24 concordatio: Denudare autem amici mysteria, desperatio
25 est animæ infœlicis. Annuens oculo fabricat iniqua, &
26 nemo eum abjiciet: In conspectu oculorum tuorum con-
dulcabit os suum, & super sermones tuos admirabitur:
novissimè autem pervertet os suum, & in verbis tuis da-
27 bit scandalum. Multa odivi, & non coæquavi ei, & Do-
28 minus odiet illum. Qui in altum mittit lapidem, super
caput ejus cadet: & plaga dolosa, dolosi dividet vulnera.
29 Et qui foveam fodit, incidet in eam: & qui statuit lapi-
dem proximo, offendet in eo: & qui laqueum alii ponit,
peribit in illo.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

11 † Λέων θήραν ἐνεδρεύει, † οὕτως (ε) ἁμαρτίαι ἐργαζομένους ἄδικα.
12 † Διήγησις (ζ) εὐσεβοῦς διαπαντὸς σοφία, † ὁ δὲ ἄφρων ὡς
13 σελήνη ἀλλοιοῦται. † Εἰς μέσον ἀσυνέτων συντήρησον και-
14 ρὸν, † εἰς μέσον δὲ διανοουμένων ἐνδελέχιζε. † Διήγησις μω-
ρῶν (η) προσόχθισμα, † καὶ ὁ γέλως αὐτῶν ἐν σπατάλῃ ἁμαρ-
15 τίας. † Λαλιὰ πολυόρκου (θ) ὀρθώσει τρίχας, † καὶ ἡ μάχη αὐτῶν
16 (ι) ἐμφραγμὸς ὠτίων. † Ἔκχυσις αἵματος μάχη ὑπερηφάνων,
17 † καὶ ἡ διαλοιδόρησις αὐτῶν ἀκοὴ μοχθηρά. † Ὁ ἀποκαλύπτων
μυστήρια ἀπώλεσε πίστιν, † καὶ οὐ μὴ εὕρῃ φίλον πρὸς τὴν ψυχὴν
18 αὐτοῦ. † Στέρξον φίλον, καὶ πιστώθητι μετ᾽ αὐτοῦ. † Ἐὰν δὲ ἀποκα-
19 λύψῃς τὰ μυστήρια αὐτοῦ, † (κ) οὐ μὴ καταδιώξῃς ὀπίσω αὐτοῦ. † Καθ-
20 ὼς γὰρ ἀπώλεσεν ἄνθρωπος τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ, † οὕτως ἀπώλεσας τὴν
21 φιλίαν τοῦ (τοῦ) πλησίου. † Καὶ ὡς πετεινὸν ἐκ χειρός σου ἀπέλυσας,
22 † οὕτως ἀφῆκας τὸν πλησίον, καὶ οὐ θηρεύσεις αὐτόν. † Μὴ αὐτὸν
διώξῃς, ὅτι μακρὰν ἀπέστη, † καὶ ἐξέφυγεν ὡς δορκὰς ἐκ παγίδος.
23 † ὅτι (λ) τραῦμά ἐστι καταδῆσαι, † καὶ λοιδορίας ἐστὶ διαλλαγή·
24 † Ὁ δὲ ἀποκαλύψας μυστήρια (μ) ἀπήλπισεν. † Διανεύων ὀφθαλμῷ
25 τεκταίνει κακὰ, † καὶ οὐδεὶς (ν) αὐτὸν ἀποστήσει ἀπ᾽ (ξ) αὐτοῦ.
26 † Ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν σου γλυκανεῖ (ο) στόμα σου, † καὶ ἐπὶ τῶν
λόγων σου ἐκθαυμάσει, † ὕστερον δὲ διαστρέψει τὸ στόμα αὐτοῦ, † καὶ ἐν
27 τοῖς λόγοις σου δώσει σκάνδαλον. † Πολλὰ ἐμίσησα καὶ οὐχ ὡμοίω-
28 σα (π) αὐτῷ, καὶ ὁ Κύριος μισήσει αὐτόν. † Ὁ βάλλων λίθον
εἰς ὕψος ἐπὶ κεφαλὴν αὐτοῦ βάλλει, † καὶ πληγὴ δολία διελεῖ
29 τραύματα. † Ὁ ὀρύσσων βόθρον εἰς αὐτὸν ἐμπεσεῖται, † καὶ ὁ ἱστῶν
παγίδα ἐν αὐτῇ ἁλώσεται.

MS. A. (ε) ἁμαρτία (ζ) σοφοῦ (η) καὶ προσόχθισμα, (θ) ἀνορθώσει (ι) ἐνφραγμὸς (κ) μὴ (τοῦ) πλησίον. (λ) τραῦμά (μ) ἀφήλπισεν. Καὶ ἐνιδὼν (ν) αὐτὰ (ξ) αὐτῶν. (ο) τὸ στόμα αὐτοῦ, (π) αὐτοῖς, καὶ ὁ Κύριος ἐμίσησεν αὐτόν. Βάλλων

Leo venationi insidiatur: sic peccata operantibus iniqua. 11
Narratio pii semper sapientia: 12
stultus autem, ut luna, mutatur. In medio in- 13
sensatorum serva tempus: in medio autem co-
gitantium assiduus esto. Narratio fatuorum, 14
odiosa: & risus eorum in delitiis peccati. Lo- 15
quela multùm jurantis arriget capillos: & jur-
gium eorum, obturatio aurium. Effusio sanguinis, 16
rixa superborum, & maledictio illorum, auditus
gravis. Qui denudat arcana; fidem perdidit; 17
& non inveniet amicum ad animum suum. Di- 18
lige amicum, & conjungere fide cum illo. Si au- 19
tem denudaveris absconsa illius; non persequa-
ris post eum. Sicut enim perdidit homo inimi- 20
cum suum; sic qui perdidit amicitiam proximi.
Et, sicut qui dimisit avem de manu sua; sic di- 21
misisti proximum, & non eum capies. Non il- 22
lum sequaris quoniam longè discessit: & effûgit
quasi caprea de laqueo. Quoniã vulnus est Col- 23
ligare: & maledicti est concordatio: Qui autem 24
denudavit mysteria; (a) desperavit. Annuens o- 25
culo fabricat iniqua: & (b) nemo ipsum remove-
bit ab ipso. In conspectu oculorum tuorum in- 26
dulcabit os (c) tuum, & super sermones tuos ad-
mirabitur. Novissimè autem pervertet os suum,
& in verbis tuis dabit scandalum. Multa odivi, 27
& non coæquavi ei: & Dominus odiet illum.
Qui in altum mittit lapidem; super caput suum 28
mittit: & plaga dolosa dividet vulnera. Qui 29
foveam fodit; incidet in eam: & qui statuit
laqueum; in eo (d) capietur.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

10 12 [illegible]
11 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 16 [illegible]
17 [illegible]
18 19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 23 [illegible]
24 26 [illegible]
27 28 29 [illegible]

* Leo prædæ insidiatur, sic iniquitas facino- 10
rosis. Inter insipientes observandum est 12
tempus, at inter sapientes semper loquen-
dum. Narrationes sapientum semper sunt 11
cum sapientia, insipiens autem ut luna muta-
tur. Narrationes stultorum sunt exolæ, & 13
risus eorum impudentia. Munus impii eri- 14
git comæ capillos; & qui sanguinem fundit,
auscultat verba iniquitatis. Inter impios ne 15
sederis, & cùm rident, aures tuas obtura.
Qui revelat secretum, fidem perdit, nec in- 16
veniet sibi amicum pro animi voto. Ami- 17
cum tuum experire, tum illi confide. Verùm 18
si fidei arcanum patefaciat, ne consecteris
eum. Ut enim vir qui sortem suam perdidit, 19
sic tu amici tui amicitiam perdidisti; Et quasi 20
volucrem è manibus tuis avolare fecisti, nec
venaberis eum. Et ne secteris eum, quoni- 21
am ut caprea è reti, & ut avis è laqueo au-
fugit. Nam vulneribus est alligatio, & rixæ 22
reconciliatio; At aperire secretum desperata 23
res est. Cujus elatus est oculus, cedet in 24
fractionem ipsius. Multa *quidem* odio, sed 26
nihil æquè ac talem; quia etiam Deus odio
habebit eum, & maledicet illi. Qui lapi- 27
dem jecerit, in ipsum recidet: & qui clàm
percutit, *(id est, obtrectator)* perditioni
tradetur. Qui effodit foveam, suâ ipsius sta- 28
turâ replebit illam: Et qui laqueos tendit, 29
iisdem capietur.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

10 12 * إنما يكمن الأسد للفريسة ليفترسها * كذلك الاثم يكمن لهلاك اصحاب الذنوب * اذا
11 جلست بين الجهال الزم الصمت * فاما بين الحكماء فتكلم بكل حق * لان كلام الحكماء
13 بالحكمة كل حين * الجاهل يتغير مثل القمر * كلام الجهال ردي جدا * وضحكهم من فتح
14 المرح * عطية المنافق تقيم شعر الجسد * والذي يدفق الدماء يحب يسمع كلام الفجار
15 16 * لا تجالس المنافقين * واذا ضحكوا فسد مسامعك * والذي يفشي السر يهلك امانته * ولا
17 18 يصادف صديقا كما يحب * جرب صاحبك ثم اتكل عليه * فان اظهر سرك
19 فاحذره * لان مثل الرجل المضيع نصيبه * كذلك اهلكت صداقة صديقك
20 21 * واطيرته عنك مثل الطاير * فلا تطلبه * ولا تتبع في اثره * لانه افلت مثل
22 الطاير المصيد من المصيدة * ومثل العصفور من الفخ * لان للضربة دواء وضماد
23 24 وللعتاب والسخف وصاف * اما اظهار السر فهو انقطاع الرجاء * وتخال العين تسرع
26 هريمة * ابغضت اشياء كثيرة * ولكن ليس كبغض الاحتيال * والله له مبغضا
27 28 * الذي يرمي الحجر يرجع اليه * والذي يضرب صاحبه سوف تنزل به العقوبة * من
حفر بيرا لغيره وقع فيها * والذي ينصب فخاخه يصاد بها

Leo quidem prædæ capiendæ insidia- 10
tur, ita scelus insidiatur exitio scele-
storum. Cùm sederis inter stultos, in- 12
siste silentio; inter sapientes verò,
omni cum veritate loquere. Nam ver- 11
ba sapientum sunt semper cum sapien-
tia, stultus mutatur ut luna. Sermo 13
stultorum pravus admodùm est, & ri-
sus eorum ex turpi joco. Munus im- 14
pii pilos corporis arrigit; & qui
sanguinem fundit, amat audire sermo-
nem sceleratorum. Cum impiis ne con- 15
sideas, & cum riserint, obstrue aures
tuas. Qui promulgat arcanum, amit- 16
tit fidem suam? nec inveniet amicum
qualem exoptat. Tenta amicum tu- 17
um, ac tum illi te crede. Quòd si ar- 18
canum tuum enuntiaverit, caveas ab
illo. Nam ut vir qui suam sortem 19
amittit, ita amici tui amicitiam ami-
sisti. Et velut avem à te abegisti. 20
Ne igitur quæras eum, néve per ve- 21
stigia ejus peragres; quoniam ut vo-
lucris capta evasit è reti, & ut avis
è laqueo. Nam plagæ reperitur medi- 22
cina & fomentum, & quærimoniæ at-
que irritamento reconciliatio; Verùm 23
secreti declaratio desperatio est. Ela- 24
ti oculi cita erit ruina. Odio res 26
multas prosequor, sed nullum est qua-
le odium superbiæ, quam & Deus odit.
In eum qui lapidem jacit, idem reci- 27
det: & qui proximum suum percusse-
rit, pœnas luet. Qui puteum foderit 28
ad offendiculum, incidet in eum: Et 29
qui laqueos suos tetenderit, iisdem ca-
pietur.

Verſio VULG. LAT.

30 Facienti nequiſſimum conſilium, ſuper ipſum devolvetur,
31 & non agnoſcet undè adveniat illi. Illuſio, & improperium
32 ſuperborum, & vindicta ſicut leo inſidiabitur illi. Laqueo
peribunt qui oblectantur caſu juſtorum: dolor autem con-
33 ſumet illos antequàm moriantur. Ira & furor, utraque exe-
crabilia ſunt, & vir peccator continens erit illorum.

CAP. XXVIII.

1 Qui vindicari vult, à Domino inveniet vindictam, &
2 peccata illius ſervans ſervabit. Relinque proximo tuo no-
3 centi te: & tunc deprecanti tibi peccata ſolventur. Homo
4 homini reſervat iram, & à Deo quærit medelam? In ho-
minem ſimilem ſibi non habet miſericordiam, & de pecca-
5 tis ſuis deprecatur? Ipſe cùm caro ſit, reſervat iram, &
6 propitiationem petit à Deo? quis exorabit pro delictis
7 illius? Memento noviſſimorum & deſine inimicari: Ta-
8 bitudo enim & mors imminent in mandatis ejus. Memora-
9 re timorem Dei, & non iraſcaris proximo. Memorare te-
10 ſtamentum Altiſſimi, & deſpice ignorantiam proximi. Abſ-
11 tine te à lite, & minues peccata: Homo enim iracun-
dus incendit litem, & vir peccator turbabit amicos, &
12 in medio pacem habentium immittet inimicitiam. Secun-
dùm enim ligna ſylvæ, ſic ignis exardeſcit: & ſecundùm
virtutem hominis, ſic iracundia illius erit, & ſecundùm
13 ſubſtantiam ſuam exaltabit iram ſuam. Certamen feſtina-
tum incendit ignem: & lis feſtinans effundit ſanguinem:
14 & lingua teſtificans adducit mortem. Si ſufflaveris in
ſcintillam, quaſi ignis exardebit: & ſi expueris ſuper il-
lam, extinguetur: utraque ex ore proficiſcuntur.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

30 † Ὁ ποιῶν πονηρὰ εἰς αὐτὸν κυλισθήσεται, † καὶ οὐ μὴ ἐπιγνῷ πόθεν
31 ἥκει αὐτῷ. † Ἐμπαιγμὸς καὶ ὀνειδισμὸς ὑπερηφάνων, † καὶ ἡ ἐκ-
32 δίκησις ὡς λέων ἐνεδρεύσει αὐτόν. † Παγίδι ἁλώσονται οἱ εὐ-
φραινόμενοι πτώσει εὐσεβῶν, † καὶ ὀδύνη καταναλώσει αὐτοὺς πρὸ
33 τοῦ θανάτου αὐτῶν. † Μῆνις καὶ ὀργή, καὶ ταῦτά ἐστι βδελύγματα,
† καὶ ἀνὴρ ἁμαρτωλὸς ἐγκρατὴς ἔσται αὐτῶν.

ΚΕΦ. κη΄.

1 † Ὁ ἐκδικῶν παρὰ κυρίου εὑρήσει ἐκδίκησιν, † καὶ τὰς ἁμαρ-
2 τίας αὐτοῦ (α) διατηρῶν διατηρήσει. † Ἄφες ἀδίκημα τῷ πλη-
σίον σου, † καὶ τότε δεηθέντος σου αἱ ἁμαρτίαι σου λυθήσονται.
3 † Ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ συντηρεῖ ὀργήν, † καὶ παρὰ κυρίου ζητεῖ
4 ἴασιν. † Ἐπ' ἄνθρωπον ὅμοιον αὐτῷ οὐκ ἔχει ἔλεος, † καὶ περὶ
5 τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ δεῖται. † Αὐτὸς σὰρξ ὢν διατηρεῖ μῆνιν, † τίς
6 ἐξιλάσεται τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ; † Μνήσθητι τὰ ἔσχατα, καὶ παῦ-
7 σαι ἐχθραίνων· † Καταφθορὰν καὶ θάνατον, καὶ ἔμμενε ἐντολαῖς.
8 † Μνήσθητι ἐντολῶν, καὶ μὴ μηνίσῃς τῷ πλησίον· † Καὶ δια-
9 θήκην ὑψίστου, καὶ πάριδε ἄγνοιαν. † Ἀπόσχου ἀπὸ μάχης, καὶ ἐλατ-
10 τώσεις ἁμαρτίας· † Ἄνθρωπος γὰρ θυμώδης ἐκκαύσει μάχην·
11 καὶ ἀνὴρ ἁμαρτωλὸς ταράξει φίλους, † καὶ ἀναμέσον εἰρηνευόν-
των (¹) ἐμβαλεῖ διαβολήν. † Κατὰ τὴν ὕλην πυρὸς οὕτως ἐκκαυθή-
12 σεται, † (β) κατὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ ἀνθρώπου ὁ θυμὸς αὐτοῦ ἔσται, † καὶ κατὰ τὸν
πλοῦτον ἀνυψώσει ὀργὴν αὐτοῦ, † (γ) καὶ κατὰ τὴν στερέωσιν τῆς μάχης ἐκ-
13 καυθήσεται. † Ἔρις κατασπευδομένη ἐκκαίει πῦρ, † καὶ μάχη κα-
14 τασπεύδουσα ἐκχέει αἷμα. † Ἐὰν φυσήσῃς (δ) σπινθῆρα ἐκκαή-
σεται, † καὶ ἐὰν πτύσῃς (ε) ἐπ' αὐτὸν σβεσθήσεται· † καὶ ἀμφότερα
ἐκ τοῦ στόματός σου (ζ) ἐκπορεύεται.

MS. A. (α) διαστηρίων διαστηρίσει. (¹) ἐμβάλλει (β) καὶ κατὰ τὴν στερέωσιν
τῆς μάχης ἐκκαυθήσεται· κατὰ τὴν ἰσχὺν (γ) Ἔρις κατασπευδομένη (δ) εἰς σπινθῆρα (ε) εἰς (ζ) ἐξελεύσεται.

Qui facit mala; ſuper ipſum volventur: & non 30
agnoſcet undè adveniant ſibi. Illuſio, & impro- 31
perium ſuperborum; & vindicta, ſicut leo, inſi-
diabitur illi. Laqueo capientur, qui oblectantur 32
caſu juſtorum: & dolor conſumet illos, ante-
quàm moriantur. Ira & furor etiam hæc ſunt 33
abominationes: & vir peccator, continens erit
illorum.

CAP. XXVIII.

Qui vindicat, à Domino inveniet vindictam: 1
& peccata illius (a) ſervans ſervabit. Remitte 2
injuriam proximo tuo: & tunc deprecanti tibi
peccata ſolventur. Homo homini reſervat iram, 3
& à Deo quærit medelam. In hominem ſimilem 4
ſibi non habet miſericordiam, & de peccatis ſuis
deprecatur. Ipſe, cùm caro ſit, reſervat iram: quis 5
propitiabit peccata illius? Memento noviſſimo- 6
rum, & deſine inimicari: (b) Tabitudinis, & 7
mortis: & permane in mandatis. Memorare 8
mandata, & ne iraſcaris proximo, Et teſtamen- 9
tum Altiſſimi: & deſpice ignorantiam. Abſtine 10
à lite, & minues peccata. Homo enim iracun- 11
dus incendet litem: Et vir peccator turbabit
amicos, et in medio pacem habentiū (c) immittit
calumniam. Secundùm materiam ignis, ſic ex- 12
ardeſcet: ſecundùm virtutem hominis, iracun-
dia illius erit: & ſecundùm ſubſtantiam ex-
altabit iram ſuam: & ſecundùm (d) firmitatem
rixa exardeſcet. Contentio feſtinata incendit 13
ignem: & rixa feſtinans effundit ſanguinem.
Si ſufflaveris ſcintillam; exardeſcet: et ſi ex- 14
pueris ſuper illam; extinguetur: et utraque ex
ore tuo proficiſcuntur.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

30 ܘܕܪܢܐ ܒܝܫܬܐ ܒܗ ܢܦܠ. ܘܠܐ ܝܕܥ ܡܢ ܐܝܟܐ ܐܬܝܐ ܠܗ ܒܝܫܬܐ. * ܦܚܐ
31
32 ܘܡܨܝܕܬܐ ܗܟܢ ܠܗܠܝܢ ܕܝܕܥܝܢ ܠܗܘܢ ܢܦܠܝܢ. ܘܡܠܘܝܢ ܠܗܘܢ ܥܕܡܐ ܠܝܘܡܐ ܕܡܘܬܗܘܢ. * ܚܣܡܐ
ܘܪܘܓܙܐ. ܐܦ ܗܢܝܢ ܛܢܦܢ. * ܩܦܠܐܘܢ * ܟܚ *

1 ܓܒܪܐ ܢܟܘܠܐ ܡܘܒܕ ܐܘܪܚܗ. ܘܬܘܒܥܬܐ ܡܢ ܩܕܡ ܐܠܗܐ ܢܫܟܚ. ܡܛܠ ܕܟܠ
2 ܚܛܗܘܗܝ. ܢܛܝܪ ܢܛܝܪܝܢ ܠܗ. * ܫܒܘܩ ܡܕܡ ܕܒܠܒܟ. ܘܗܝܕܝܢ ܨܠܝ. ܘܟܠ ܚܛܗܝܟ
3 ܢܫܬܒܩܘܢ ܠܟ. * ܒܪܢܫܐ ܕܡܚܡܬ ܚܡܬܐ ܠܘܬ ܒܪܢܫܐ. ܡܢ ܩܕܡ ܐܠܗܐ ܡܢܐ ܒܥܐ ܐܣܝܘܬܐ.
5
6 * ܗܘ ܕܒܪܢܫܐ ܗܘ. ܠܐ ܨܒܐ ܠܡܫܒܩ. ܠܗ. ܡܢܘ ܫܒܩ ܠܗ ܚܛܗܘܗܝ. * ܐܬܕܟܪ
7
8 ܡܘܬܐ. ܘܐܥܒܪ ܡܢܟ ܒܥܠܕܒܒܘܬܐ. * ܘܕܫܝܘܠ ܘܠܚܒܠܐ. ܘܐܬܪܚܩ ܡܢ ܕܢܚܛܐ. * ܐܬܕܟܪ
9 ܦܘܩܕܢܐ. ܘܠܐ ܬܣܢܐ ܠܚܒܪܟ ܩܕܡ ܐܠܗܐ. * ܘܗܒ ܠܗ ܡܕܡ ܕܣܢܝܩ ܠܗ. * ܐܬܪܚܩ ܡܢ
10
11 ܗܪܝܢܐ. ܘܢܬܪܚܩܘܢ ܡܢܟ ܚܛܗܐ. * ܡܛܠ ܕܓܒܪܐ ܚܛܝܐ ܕܪܚܡ ܚܪܝܢܐ. ܒܥܠܕܒܒܘܬܐ ܪܡܐ
12 ܒܝܬ ܐܚܐ. * ܟܠ ܕܪܡܝܬ ܒܢܘܪܐ ܝܩܕ. ܘܟܡܐ ܕܡܣܓܐ ܐܢܬ ܚܪܝܢܐ. ܡܬܬܣܓܐ ܛܒ. ܐܝܟ
ܫܘܒܚܐ ܕܐܝܕܝܗ ܕܒܪܢܫܐ. ܗܟܢܐ ܪܘܓܙܗ. ܘܐܝܟ ܣܓܝܐܘܬ ܥܘܬܪܗ. ܗܟܢܐ ܪܡܐ
13 ܪܘܚܗ. * ܩܛܪܢܐ ܘܒܛܡܐ ܡܘܩܕܝܢ ܢܘܪܐ. ܘܚܪܝܢܐ ܣܓܝܐܐ ܐܫܕܝܢ ܕܡܐ. * ܐܢ ܬܦܘܚ
14 ܒܢܘܪܐ ܬܐܩܕ. ܘܐܢ ܬܪܣܣ ܥܠܝܗ ܡܝܐ ܬܕܥܟ. ܘܬܪܬܝܗܝܢ ܡܢܟ ܐܢܝܢ.

Qui malum molitur, in illud incidet, nec ſciet 30
unde ſibi malum adveniat. Laquei & retia 31
hujuſmodi, his qui eorundem conſcii ſunt,
ingruent; eadémque comitabuntur eos uſque
ad diem mortis ipſorum. Simultas & ira, 32
ipſa quoque ſunt execrabilia.

CAP. XXVIII.

Homo fraudulentus perdit viam ſuam, & 1
ultionem à Deo conſequetur; quòd omnia
peccata ejus ſedulò eidem aſſerventur. Re- 2
mitte quod eſt in corde tuo, ac deindè ora,
omniáq; peccata tua remittentur tibi. Homo 3
qui alit irā adverſùs hominem, quorſum po-
ſtulet à Deo ſanitatem? Ipſe qui homo eſt, 5
non vult dimittere, ecquis dimittat ei pecca-
ta ipſius? Memor eſto mortis, & depone ini- 6
micitias; Et inferni atque exitii, & abſtine 7
à peccando. Memento præcepti, & ne ode- 8
ris proximum tuum coram Deo: Imò da illi 9
id quo eget. Abſcede à jurgio, & abſce- 10
dent à te peccata: Quia ſceleratus homo qui 11
amat litem, inimicitias injicit inter fratres.
Quicquid projeceris in ignem, ardebit: & 12
quantum exaggerabis litem, tanto magìs cre-
ſcet. Quanta eſt gloria manuum hominis,
tanta eſt ejuſdem ira: & quanta eſt copia
divitiarum ejus, tantum intumeſcit ſpiritus
ejus. Terebinthus & pix ignem accendunt, 13
& rixæ frequentes effundunt ſanguinem. Si 14
flaveris in ignem, accendetur; ſin aquam
ſuper eum ſpargas, extinguetur: & verò
utrumque ex te pendet.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

30
31 * وَالَّذِي يَصْنَعُ الشَّرَّ فِيهِ يَسْقُطُ * وَلَا يَشْعُرُ مِنْ أَيْنَ تُدْرِكُهُ الْعُقُوبَةُ * هٰذِهِ الْفِخَاخُ
32 وَالْمَصَايِدُ عَثْرٌ لِنَاصِبِيهَا * وَتَلْصَقُ بِهِمْ إِلَى يَوْمِ مَمَاتِهِمْ * الضَّغِينَةُ وَالْغَضَبُ هُمَا خَسِيسَانِ *
* الْفَصْلُ الثَّامِنُ وَالْعِشْرُونَ *

1 * اَلْمَرْءُ الْخَائِنُ تَضِلُّ سُبُلُهُ * وَإِنَّهُ لَيُصِيبُ الْجَزَاءَ مِنْ عِنْدِ رَبِّهِ * لِأَنَّ جَمِيعَ خَطَايَاهُ مَحْفُوظَةٌ لَهُ *
2
3 * أُتْرُكْ مَا فِي قَلْبِكَ مِنَ الضَّغِينَةِ * ثُمَّ تُصَلِّي وَيُغْفَرُ لَكَ ذُنُوبُكَ كُلُّهَا * * إِنْ كَانَ يَحْقِدُ عَلَى
4
5 صَاحِبِهِ وَلَا يَعْفُو * فَكَيْفَ يَطْلُبُ الْمَغْفِرَةَ وَالْبِرَّ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ * إِنْ كَانَ هٰذَا الَّذِي هُوَ إِنْسَانٌ
6
7 لَا يَغْفِرُ لِصَاحِبِهِ * فَمَنْ يَغْفِرُ خَطَايَاهُ * اُذْكُرِ الْمَوْتَ * وَاصْرِفِ الْعَدَاوَةَ عَنْكَ * وَالْهَاوِيَةَ
8
9 وَالْهَلَاكَ * وَكُفَّ عَنِ الْخَطَايَا * اُذْكُرِ الْوَصِيَّةَ * وَلَا تُبْغِضْ صَاحِبَكَ قُدَّامَ اللّٰهِ * وَأَوْسِعْ
10
11 عَلَيْهِ فِي فَقْرِهِ * اَقْصُوا عَنِ الْهَوَانِ * وَتَبَاعَدُوا عَنِ الْخَطَايَا * لِأَنَّ الْفَاجِرَ الْمُحِبَّ الْخُصُومَةَ
12 يُلْقِي الْعَدَاوَةَ بَيْنَ الْإِخْوَةِ * كُلَّمَا يُلْقَى فِي النَّارِ يَحْتَرِقُ * كَذٰلِكَ الشَّرُّ وَالْخُصُومَةُ إِنْ تَحْكُمْ
عَلَيْهَا كَثُرَتْ * كَسَنَةِ مِدْحَةِ الْإِنْسَانِ كَذٰلِكَ غَضَبُهُ * وَبِقَدْرِ كَثْرَةِ مَالِهِ يُعَظِّمُ نَفْسَهُ *
13
14 * اَلصَّنَوْبَرُ وَالْقَطْرَانُ مُلْهِبَانِ النَّارَ * وَكَثْرَةُ الْخُصُومَةِ تَدْفُقُ الدَّمَ * إِنْ نَفَخْتَ النَّارَ تَلْتَهِبُ
وَإِنْ أَنْتَ صَبَبْتَ عَلَيْهَا مَاءً طَفِئَتْ * وَكِلَاهُمَا فِي يَدِكَ *

Et qui malum architectatur, incidet in 30
illud, nec ſciet unde ſibi ingruat puni- 31
tio. Hujuſmodi laquei & retia erunt
offendiculo tendentibus ea, quos & co-
mitabuntur ad diem mortis uſque. O- 32
dium & furor ſunt vilia.

CAP. XXVIII.

Hominis doloſi viæ aberrabunt, & 1
is proculdubiò retributionem conſeque-
tur à Domino ſuo; quandoquidem cun-
cta ipſius peccata aſſervantur i. Di- 2
mitte odium quod eſt in corde tuo, tum
tibi oranti dimittentur omnes culpæ
tuæ. Si quis odium ſervet in pro- 3
ximum ſuum, nec parcat, quomodo ve-
niam & juſtitiam poſtulet à Deo? Si 4
iſte qui homo eſt, proximo ſuo nequa-
quam parcat, ipſi quis condonet pecca-
ta ipſius? Memento mortis, & amove
inimicitias à te; Et inferni atque in-
teritûs, & à peccatis abſtine. Memen-
to præcepti, nec odio proſequare proxi-
mum tuum coram Deo: Sed largè ſup-
pedites illi tempore paupertatis ejus.
Recedite à contemptu, & à peccatis pro-
cul abſcedite: Flagitioſus enim amans
litis immittit inimicitias inter fratres
Quidquid injicitur in ignem, combu-
tur: ita malum & lis, ſi urgeas illa,
creſcunt. Pro portione honoris alicujus
hominis eſt ira ipſius, & pro multitudi-
ne opum ſuarum ſeipſum magnificat.
Pinus & pix inflammant ignem, &
frequentia litis effundit ſanguinem. Si
ignem inſuffles, inflammabitur; quòd ſi
aquam illi ſuperimponas extinguetur:
utrumque autem tuæ poteſtatis eſt.

Versio VULG. LAT.

15 Susurro & bilinguis maledictus: multos enim turbabit
16 pacem habentes. Lingua tertia multos commovit, & di-
17 spersit illos de gente in gentem. Civitates muratas divi-
18 tum destruxit, & domos magnatorum effodit. Virtutes po-
19 pulorum concidit, & gentes fortes dissolvit. Lingua ter-
tia mulieres viratas ejecit, & privavit illas laboribus suis.
20 Qui respicit illam, non habebit requiem, nec habebit ami-
21 cum, in quo requiescat. Flagelli plaga livorem facit: pla-
22 ga autem linguæ comminuet ossa. Multi ceciderunt in ore
gladii, sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam.
23 Beatus qui tectus est à lingua nequam, qui in iracundi-
am illius non transivit, & qui non attraxit jugum illius,
24 & in vinculis ejus non est ligatus: Jugum enim illius,
jugum ferreum est: & vinculum illius, vinculum æreum est.
25 Mors illius, mors nequissima: & utilis potiùs infernus quàm
26 illa. Perseverantia illius non permanebit, sed obtinebit
vias injustorum: & in flamma sua non comburet justos.
27 Qui relinquunt Deum, incident in illam, & exardebit in
illis, & non extinguetur, & immittetur in illos quasi leo,
28 & quasi pardus lædet illos. Sepi aures tuas spinis, linguam
29 nequam noli audire, & ori tuo facito ostia & seras. Aurum
tuum & argentum tuum confla, & verbis tuis facito state-
30 ram, & frænos ori tuo rectos: Et attende ne fortè labaris
in lingua, & cadas in conspectu inimicorum insidiantium
tibi, & sit casus tuus insanabilis in mortem.

CAP. XXIX.

1 Qui facit misericordiam, fœneratur proximo suo: & qui prævalet manu, mandata servat.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

15 † Ψίθυρον καὶ δίγλωσσον (ι) καταρᾶσθε, † πολλοὺς γὰρ εἰρηνεύοντας
16 (κ) ἀπώλεσε. † Γλῶσσα τρίτη πολλοὺς ἐσάλευσεν, † καὶ διέστησεν αὐτοὺς
17 ἀπὸ ἔθνους εἰς ἔθνος, † Καὶ πόλεις ὀχυρὰς καθεῖλε, † καὶ οἰκίας
19 μεγιστάνων κατέστρεψε. † Γλῶσσα τρίτη γυναῖκας ἀνδρείας ἐξέ-
20 βαλε, † καὶ (θ) ἐστέρησεν αὐτὰς τῶν πόνων αὐτῶν. † Ὁ προσέχων αὐτῇ
οὐ μὴ εὕρῃ ἀνάπαυσιν, † οὐδὲ κατασκηνώσει μεθ' ἡσυχίας.
21 † Πληγὴ μάστιγος ποιεῖ (ι) μώλωπας, † πληγὴ δὲ γλώσσης
22 συγκλάσει ὀστᾶ. † Πολλοὶ ἔπεσον ἐν στόματι μαχαίρας,
23 † καὶ οὐχ ὡς (κ) οἱ πεπτωκότες διὰ γλῶσσαν. † Μακάριος ὁ σκε-
πασθεὶς ἀπ' αὐτῆς, † ὃς οὐ διῆλθεν ἐν τῷ θυμῷ αὐτῆς, † ὃς οὐχ
εἵλκυσεν τὸν ζυγὸν αὐτῆς, † (λ) καὶ ἐν τοῖς δεσμοῖς αὐτῆς οὐκ ἐδέθη.
24 † Ὁ γὰρ ζυγὸς αὐτῆς ζυγὸς σιδηροῦς, † καὶ οἱ δεσμοὶ αὐτῆς δεσμοὶ
25 χάλκεοι. † Θάνατος πονηρὸς ὁ θάνατος αὐτῆς, † καὶ λυσιτελὴς
26 μᾶλλον ὁ ᾅδης αὐτῆς. † Οὐ μὴ κρατήσῃ εὐσεβῶν, † καὶ ἐν τῇ
27 φλογὶ αὐτῆς (μ) οὐ καήσονται. † Οἱ καταλείποντες Κύριον ἐμπεσοῦνται εἰς
αὐτήν, † καὶ ἐν αὐτοῖς ἐκκαήσεται, καὶ οὐ μὴ σβεσθῇ· † (ν) ἐξαπο-
σταλήσεται ἐπ' αὐτοῖς ὡς λέων, † καὶ ὡς πάρδαλις λυμανεῖται αὐτούς·
28 † Ἴδε περίφραξον τὸ κτῆμά σου ἀκάνθαις, † Τὸ ἀργύριόν σου καὶ τὸ
29 χρυσίον κατάδησον. † καὶ τοῖς λόγοις σου ποίησον ζυγὸν καὶ σταθ-
30 μόν, † καὶ τῷ στόματί σου ποίησον θύραν καὶ μοχλόν. † Πρόσεχε
μήπως (ξ) ὀλισθήσῃς ἐν αὐτῇ, † μὴ πέσῃς κατέναντι ἐνεδρεύοντος.

MS. A. (ι) καταρᾶσθαι, (η) ἀπώλεσεν. (θ)* ἐστέρησε (ι) μώλωπα, (κ) ὁ πεπτωκὼς (λ) καὶ τοῖς (μ) οὐ μὴ (ν) ἐπαποσταλήσεται αὐτοῖς· (ξ) ὀλισθῇς

ΚΕΦ. κθ'.

1 † Ὁ ποιῶν ἔλεος δανειεῖ τῷ πλησίον, † καὶ ὁ ἐπισχύων τῇ χειρὶ αὐτοῦ (α) τηρεῖ ἐντολάς.

MS. A. (α) ποιεῖ

Cum Translatione LATINA.

Susurronem & bilinguem (e) maledicere: mul- 15
tos enim pacem habentes perdiderunt. Lingua 16
(f) tertia multos commovit, & dispersit illos de
gente in gentem: Et civitates munitas destru- 17
xit, & domos magnatorum subvertit. Lingua 19
tertia mulieres viriles ejecit, & privavit illas
laboribus suis. Qui attendit illi; non inve- 20
niet requiem, nec habitabit cum requie. Fla- 21
gelli plaga livorem faciet: plaga autem linguæ
comminuet ossa. Multi ceciderunt in ore gla- 22
dii: & non ut ii qui ceciderunt per linguam.
Beatus qui tectus est ab ea: qui in iracundia 23
illius non transivit: qui non traxit jugum illius,
& in vinculis illius non est ligatus. Jugum 24
enim illius, jugum ferreum est; & vincula illius,
vincula ærea. Mors illius, mors nequissima, & 25
utilis potiùs infernus, quàm illa. Non obtinebit 26
pios: & in flamma illius non comburentur. Qui 27
relinquunt Dominum; incident in illam: & ex-
ardebit in illis, & non extinguetur. Immittetur
in illos quasi leo, & quasi pardus perdet eos.
Ecce sepi (g) possessionem tuam spinis, Et ar- 28
gentum tuum, & aurum alliga: & verbis tuis 29
fac jugum, & stateram: & ori tuo fac ostium,
& vectem. Attende, ne fortè labaris in ea: 30
ne cadas in conspectu insidiantis.

CAP. XXIX.

Qui facit misericordiam; fœnerabitur proximo: 1
& qui prævalet manu suâ; mandata servat.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

15 * ܘܐܦ ܠܫܢܐ ܬܠܝܬܝܐ ܠܝܛ ܗܘ. ܕܩܛܝܠܐ ܣܓܝܐܐ ܐܪܡܝ. * ܠܫܢܐ ܬܠܝܬܝܐ ܠܫܒܝܬܐ
16 ܐܦܩ ܥܡܡܐ ܣܓܝܐܐ. ܘܒܕܪ ܐܢܘܢ ܡܢ ܥܡܐ ܠܥܡܐ. * ܘܐܦ ܐܢܫܐ ܡܝܩܪܐ ܕܒܡܕܝܢܬܐ. ܡܢ
17 ܒܬܝܗܘܢ ܛܪܕ. ܘܗܝܟܠܐ ܕܡܠܟܐ ܥܩܪ ܡܢ ܫܪܫܗܘܢ. * ܠܫܢܐ ܬܠܝܬܝܐ ܣܓܝܐܐ ܠܫܒܝܬܐ ܐܦܩ.
18 ܘܐܪܚܩ ܐܢܘܢ ܡܢ ܢܟܣܝܗܘܢ. * ܡܚܘܬܐ ܕܫܒܛܐ ܡܥܒܕܐ ܫܘܡܬܐ. ܘܡܚܘܬܐ ܕܠܫܢܐ
20 ܓܪܡܐ ܡܬܒܪܐ. * ܣܓܝܐܐ ܢܦܠܘ ܒܦܘܡ ܣܝܦܐ. ܘܠܐ ܐܝܟ ܕܢܦܠܘ ܒܠܫܢܐ. * ܛܘܒܝܗܝ
21 ܠܓܒܪܐ. ܕܐܬܦܨܝ ܡܢܗ. ܘܒܚܡܬܗ ܠܐ ܐܬܥܪܒ. * ܛܘܒܝܗܝ ܠܓܒܪܐ. ܕܠܐ ܓܪܫ
22 ܢܝܪܗ. ܘܒܐܣܘܪܘܗܝ ܠܐ ܐܬܐܣܪ. * ܡܛܠ ܕܢܝܪܐ ܩܫܝܐ ܢܝܪܗ. ܘܐܣܘܪܘܗܝ ܐܣܘܪܐ ܕܦܪܙܠܐ.
23 ܡܘܬܐ ܒܝܫܐ ܡܘܬܗ. ܘܢܝܚܐ ܝܬܝܪܐ ܒܫܝܘܠ ܡܢ ܕܥܡܗ. * ܠܐ ܬܐܩܕ
24 ܒܟܐܢܐ. ܘܫܠܗܒܝܬܐ ܕܢܘܪܐ ܠܐ ܬܘܩܕܟ. * ܟܠ ܕܫܒܩܝܢ ܕܚܠܬܗ ܕܐܠܗܐ. ܒܗ ܢܦܠܘܢ.
25 ܘܒܗܘܢ ܬܐܩܕ ܢܘܪܐ. ܘܠܐ ܬܕܥܟ. ܘܬܫܠܛ ܒܗܘܢ. ܐܝܟ ܐܪܝܐ. ܘܐܝܟ ܢܡܪܐ ܬܚܒܠ ܐܢܘܢ.
26 * ܐܝܟܢܐ ܓܝܪ ܕܟܪܡܐ ܣܝܓ ܐܢܬ ܒܥܘܪܩܒܢܐ. ܗܟܢܐ ܐܦ ܠܦܘܡܟ ܥܒܕ ܬܪܥܐ ܘܡܘܟܠܐ.
27 * ܠܣܐܡܟ ܘܠܕܗܒܟ ܐܝܟ ܕܚܬܡ ܚܬܡܐ. ܘܠܡܠܝܟ ܥܒܕ ܡܬܩܠܐ. * ܐܙܕܗܪ ܕܠܐ
28 ܬܬܩܠ. ܕܠܐ ܬܦܠ ܩܕܡ ܣܢܐܟ.
29
30

* ܩܦܠܐܘܢ * ܟܛ *

1 * ܦܪܥܢܐ ܛܒܐ ܣܡ ܡܢ ܕܡܘܙܦ ܠܚܒܪܗ. ܘܕܐܚܝܕ ܒܐܝܕܗ. ܢܛܪ ܦܘܩܕܢܐ ܗܘ.

Item lingua triplex sit maledicta, quòd plu- 15
rimas cædes adduxerit. Lingua triplex mul- 16
tos in captivitatem expulit, eósque de gente
in gentem dispersit. Quinetiam homines 17
in urbe honestissimos propriis domibus eje-
cit, & regum ædes funditùs evertit. Lingua 18
triplex multos in captivitatem adegit, suísq;
à divitiis summovit. Ictus baculi vibicem ex- 20
citat, sed ictus linguæ ossa confringit. Multi 21
sunt gladio cæsi, non tamen quot linguâ oc-
cisi. Beatus vir qui exemptus est ab ea, & 22
in furorem ejus non immiscuit sese. Beatus 23
vir qui non traxit jugum ipsius, nec vinculis
ejus fuit constrictus. Nam jugum illius ju- 24
gum est durissimum, & vincula ejus vincula
sunt ferrea. Mors acerba est mors ipsius, 25
& quies reperitur in inferis major quàm
apud ipsam. Ne exardescas in pios, & flam- 26
mæ ignis nequaquam te comburent. Qui- 27
cunque Dei religionem deserunt, incident in
illam; in eos exardebit ignis, nec extingue-
tur; dominabitur in eos quasi leo, & ceu
pardus dilaniabit illos. Quemadmodum enim 28
vineam tuam rhamnis circunsepis, ita etiam
ori tuo fac januas & seras. Argento & auro 29
tuo sigillum adhibes, sermoni quoque tuo
trutinam adhibeto. Cave ne labaris, ne co- 30
ram osore tuo corruas.

CAP. XXIX.

Debitiones optimas constituit qui mu- 1
tuum dat proximo suo: & qui manu *alterum*
sustentat, observator est mandati.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

15 * والانسان الثالث هو الانسان الدعار فيكون ملعونا * لانه قد صرع قتلا كثيرا * الانسان النمام
16
17 اخرج ناسا كثيرا في السبي * وفرقهم من شعب الى شعب * وطرد اشراف المدن من منازلهم وخرب
18 بيوت كثيرة من بيوت الملوك * الانسان الثالث وهو الواشي لقد اجلا كثيرا من الناس *
20 وابعدهم من اموالهم * ضربة العصا تجرح جرحا في الجسد * وضربة اللسان تدق العظم * ما
21
22 اكثر المقتولين في السيف * ولكن ليس كقتلى اللسان * طوبا لرجل نجي منه * ولم يختلط به
23 وفي سخطه * ثم لرجل لم يقع عصاه عليه * ولم يشد بوثاقه * لان عصاه عصا شديد *
24
25 ووثاقه اشد من وثاق الحديد * موته موت سوء * وفي الهاوية راحة تفوق راحته ودعته * لا تحرق
26
27 بالصديقين * ولا يحرقك لهيب النار * كل من رفض عبادة الرب * فجسده يسقط في البهتان *
28 وببهتان هولاء تشتعل النار فلا تطفي * لانه كما يسيج الكرم بالشوك * كذلك ايضا فاجعل
29 لفمك ابواب واغلاق * انك تختم فضتك وذهبك بخاتمك * كذلك ضع لكلامك ميزانا *
30 * احذر لئلا تسقط * ولا تقع بين يدي شانئك *

* الفصل التاسع والعشرين *

1 * انه يسمى بايدي حسنة الذي يقرض صاحبه * والذي يصلح طريقه في الشدة فهو حافظ الوصية *

Homo triplex, id est homo scelerosus, 15
erit maledictus, quòd plurimos cæsos
prostraverit. Homo delator multos ho- 16
mines in captivitatem ejecit, & de gente
in gentem dispersit: Magnates urbium 17
è domiciliis eorum fecit extorres, mul-
tásq; ædes ex ædibus regum evertit.
Homo triplex, nempe delator, multos 18
homines ablegavit, & à possessionibus
eorum procul amandavit. Ictus ba- 20
culi vulnus infligit corpori, at ictus
linguæ ossa comminuit. Quàm multi 21
sunt gladio occisi! verùm linguâ cæsis
non sunt comparandi. Beatus vir qui 22
eam devitavit, & nec illi nec furo-
ri ejus sese immiscuit. Beatus etiam 23
vir super quem non cecidit jugum ejus,
nec vinctus est loris illius. Jugum 24
enim ejus jugum est durum, & lorum
ejus vinculis ferreis gravius. Mors 25
ejus mors dira est, & est in inferis
quies superans quietem & tranquilli-
tatem ipsius. Ne comburaris erga justos, 26
& non comburet te flamma ignis. Cor- 27
pus cujusvis deserentis cultum Domini
incidet in ignominiam; & in talium
ignominia conflagrabit ignis, nec ex-
tinguetur. Nam quemadmodum spinis 28
circumsepitur vinea, pari quoque modo
fac ori tuo januas vectésq;. Argen- 29
tum suadè & aurum tuum annulo tuo
obsignas, eodem modo verbis tuis ad-
hibe libram. Attende ne cadas, & co- 30
ram osore tuo minimè succumbes.

CAP. XXIX.

Optima quidem beneficia præmittit 1
qui fœneratur amico suo: & qui bene-
volentiam exercet in afflictione, obser-
vator est præcepti.

Versio VULG. LAT.

2 Fœnerare proximo tuo in tempore neceſſitatis illius, & ite-
3 rùm redde proximo in tempore ſuo. Confirma verbum,
& fideliter age cum illo: & in omni tempore invenies
4 quod tibi neceſſarium eſt. Multi quaſi inventionem æſtima-
verunt fœnus, & præſtiterunt moleſtiam his qui ſe adju-
5 verunt. Donec accipiant, oſculantur manus dantis, & in
6 promiſſionibus humiliant vocem ſuam: Et in tempore red-
ditionis poſtulabit tempus, & loquetur verba tædii & mur-
7 murationum, & tempus cauſabitur: Si autem potuerit red-
dere, adverſabitur, ſolidi vix reddet dimidium, & compu-
8 tabit illud quaſi inventionem. Sin autem, fraudabit illum
9 pecuniâ ſuâ, & poſſidebit illũ inimicum gratis: Et convitia
& maledicta reddet illi, & pro honore & beneficio reddet
10 illi contumeliam. Multi non cauſâ nequitiæ non fœnerati
11 ſunt, ſed fraudari gratis timuerunt. Veruntamen ſuper
humilem animo fortior eſto, & pro eleëmoſyna non trahas
12 illum. Propter mandatum aſſume pauperem: & propter
13 inopiam ejus ne dimittas eum vacuum. Perde pecuniam
propter fratrem & amicum tuum: & non abſcondas illam
14 ſub lapide in perditionem. Pone theſaurum tuum in præ-
15 ceptis Altiſſimi, & proderit tibi magis quàm aurum. Con-
16 clude eleëmoſynam in corde pauperis, & hæc pro te exo-
17 rabit ab omni malo. Super ſcutum potentis, & ſuper lan-
18 ceam adverſùs inimicum tuum pugnabit. Vir bonus fi-
19 dem facit pro proximo ſuo: & qui perdiderit confu-
ſionem, derelinquet ſibi.

Verſio GRÆCA LXX. Interp.

2 † Δάνεισον τῷ πλησίον ἐν καιρῷ χρείας αὐτοῦ, † καὶ πάλιν ἀπόδος
3 τῷ πλησίον (β) εἰς τὸν καιρόν. † Στερέωσον λόγον, καὶ πιστώθητι
4 μετ' αὐτοῦ, † καὶ ἐν παντὶ καιρῷ εὑρήσεις τὴν χρείαν σου. † Πολλοὶ
ὡς εὕρεμα ἐνόμισαν δάνος, † καὶ παρέσχον (γ) πόνον τοῖς βοη-
5 θήσασιν αὐτοῖς. † Ἕως οὗ λάβῃ, καταφιλήσει χεῖρας αὐτοῦ, † καὶ
6 ἐπὶ τῶν χρημάτων τοῦ πλησίον ταπεινώσει φωνήν· † Καὶ ἐν καιρῷ
ἀποδόσεως παρελκύσει χρόνον, † καὶ ἀποδώσει λόγους ἀκηδίας, † καὶ
7 τὸν καιρὸν αἰτιάσεται. † Ἐὰν ἰσχύσῃ, μόλις (δ) κομίσεται τὸ ἥμισυ,
8 καὶ λογιεῖται αὐτὸ ὡς εὕρεμα· † Εἰ δὲ μή, ἀπεστέρησεν αὐτὸν τῶν χρη-
9 μάτων αὐτοῦ, † καὶ ἐκτήσατο αὐτὸν ἐχθρὸν δωρεάν. † Κατάρας καὶ λοι-
δορίας ἀποδώσει αὐτῷ, † καὶ ἀντὶ δόξης ἀποδώσει αὐτῷ ἀτιμίαν.
10 Πολλοὶ (ε) χάριν πονηρίας ἀπέστρεψαν, † ἀποστερηθῆναι δωρεὰν
11 εὐλαβήθησαν. † Πλὴν ἐπὶ ταπεινῷ μακροθύμησον, † καὶ (ζ) ἐπ'
12 ἐλεημοσύνῃ μὴ παρελκύσῃς αὐτόν. † Χάριν ἐντολῆς ἀντι-
λαβοῦ πένητος, † καὶ κατὰ τὴν ἔνδειαν αὐτοῦ μὴ ἀποστρέψῃς αὐτὸν
13 κενόν. † Ἀπόλεσον ἀργύριον (η) δι' ἀδελφὸν καὶ φίλον, † καὶ
14 μὴ ἰωθήτω ὑπὸ τὸν λίθον εἰς ἀπώλειαν. † Θὲς τὸν θησαυρόν σου
κατ' ἐντολὰς ὑψίστου, † καὶ λυσιτελήσει σοι μᾶλλον ἢ τὸ χρυσίον.
15 † Σύγκλεισον ἐλεημοσύνην ἐν τοῖς (θ) ταμείοις σου, † καὶ αὕτη
16 ἐξελεῖταί σε ἐκ πάσης κακώσεως. † Ὑπὲρ ἀσπίδα κράτους, καὶ
ὑπὲρ δόρυ (ι) ἀλκῆς † κατέναντι ἐχθροῦ πολεμήσει ὑπὲρ σοῦ.
19 † Ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐγγυήσεται τὸν πλησίον, καὶ ὁ ἀπολωλεκὼς αἰσχύνην
(κ) καταλείψει αὐτόν.

Cum Tranſlatione LATINA.

Fœnerare proximo in tempore neceſſitatis illius: 2
& rurſus redde proximo in tempore. Confirma 3
verbum, et fideliter age cum illo; & in omni tem-
pore invenies quod tibi neceſſarium eſt. Multi 4
quaſi inventionem æſtimaverunt fœnus, & præ-
ſtiterunt moleſtiam iis qui ſe adjuverunt. Donec 5
accipiat, oſculabitur manum ejus; & in pecu-
niis proximi humiliabit vocem. Et in tempore 6
redditionis protrahet tempus: & reddet verba
acediæ, & tempus cauſabitur. Si potuerit, vix 7
reddet dimidium; & computabit illud, quaſi in-
ventionem. (a) Sin autem; fraudavit illum pe- 8
cuniis ejus, & poſſedit illum inimicum (b) gra-
tis: Maledicta & convitia reddet illi: & pro ho- 9
nore reddet illi inhonorationem. (c) Multi propter 10
nequitiam averterunt: (d) fraudari gratis timu-
erunt. Veruntamen ſuper humilem longanimis 11
eſto: & pro eleemoſyna non protrahas illum. Pro- 12
pter mandatum, aſſume pauperem: & ſecundùm
inopiam ejus ne dimittas eum vacuum. Perde 13
pecuniam propter fratrem, & amicum; & (e) non
contrahat rubiginem ſub lapide in perditionem.
Pone theſaurum tuum ſecundùm præcepta Altiſ- 14
ſimi: & proderit tibi magis, quàm aurum. Con- 15
clude eleemoſynam in (f) cellis tuis: & hæc eruet
te ex omni malo. Super ſcutum potentiæ, & 16
ſuper lanceam (g) roboris adverſùs inimicum pu-
gnabit pro te. Vir bonus fidejubet pro proximo: 19
et qui perdidit verecundiam; derelinquet illum.

MS. A. (β) εἰς καιρόν. (γ) κόπον (δ) κομιεῖται (ε) οὐ χάριν (ζ) ἐπὶ ἐλεημοσύνῃ (η) διὰ (θ) ταμιείοις (ι) ὁλκῆς (κ) ἐνκαταλήψει

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

2 * ܐܘܙܦ ܠܚܒܪܟ ܒܙܒܢܐ ܕܐܢܢܩܝܘܬܗ. ܘܐܦ ܠܚܒܪܟ. ܘܒܙܒܢܐ ܦܣܝܩܐ ܫܪܪ ܡܠܬܟ.
3 * ܘܐܫܪ ܡܠܬܟ. ܘܗܝܡܢ ܥܡ ܚܒܪܟ. ܘܒܟܠܙܒܢ ܬܫܟܚ ܨܒܝܢܟ ܡܢܗ.
4 5 * ܣܓܝܐܐ ܓܝܪ ܡܫܐܠܝܢ ܘܟܕ ܫܐܠܝܢ ܡܫܐܠܬܐ. ܐܘܪܚܘ ܠܡܘܙܦܢܝܗܘܢ. * ܒܙܒܢܐ ܓܝܪ ܕܡܫܐܠ
6 ܢܫܩ ܐܝܕܗ ܕܡܘܙܦܢܐ. ܘܥܠ ܢܟܣܐ ܕܚܒܪܗ. ܡܪܝܡ ܩܠܗ. * ܘܒܙܒܢܐ ܕܦܪܥ ܡܫܐܠܬܐ.
7 ܡܬܪܘܡ ܢܦܫܗ. ܘܒܬܪ ܙܒܢܐ ܣܓܝܐܐ. ܡܦܪܥ ܠܗ. * ܘܐܢ ܢܫܟܚ. ܢܦܪܘܥ ܦܠܓܗ.
8 ܘܢܚܫܘܒ ܠܗ. ܐܝܟ ܕܡܫܟܚܬܐ ܐܫܟܚܗ. * ܘܡܬܚܙܝܢ ܐܝܕܘܗܝ ܡܢ ܢܟܣܘܗܝ ܣܪܝܩܢ.
9 ܘܩܢܐ ܠܗ ܣܢܐܐ. ܘܐܠܘ ܕܡܓܢ. * ܐܠܐ ܕܝܢܐ ܘܨܘܚܝܬܐ ܦܪܥ ܠܗ. ܘܚܠܦ ܐܝܩܪܐ
10 ܨܥܪܐ. * ܣܓܝܐܐ ܕܠܐ ܗܘܐ ܡܢ ܒܝܫܘܬܐ. ܐܬܟܠܝܘ ܡܢ ܡܘܙܦܢܘܬܐ. ܐܠܐ ܡܛܠ ܕܕܚܠܝܢ ܡܢ ܗܪܝܢܐ
11 12 ܣܪܝܩܐ. * ܒܪܡ ܥܡ ܡܣܟܢܐ ܐܓܪ ܪܘܚܟ. * ܘܐܦ ܒܕܘܒܪܐ ܕܦܘܩܕܢܐ ܐܢܝܚܝܗܝ.
13 ܘܐܢ ܗܘܬ ܚܘܣܪܢܐ. ܠܐ ܬܬܠ ܠܒܟ. * ܐܘܒܕ ܟܣܦܟ ܡܛܠ ܐܚܘܟ ܘܡܛܠ ܚܒܪܟ. ܘܠܐ
14 ܬܛܫܝܘܗܝ ܬܚܝܬ ܟܐܦܐ ܘܫܘܪܐ. * ܣܝܡ ܠܟ ܣܝܡܬܐ. ܒܙܕܝܩܘܬܐ ܘܒܚܘܒܐ. ܘܗܝ
15 ܬܗܢܐ ܠܟ. ܡܢ ܟܠ ܡܕܡ ܕܐܝܬ ܠܟ. * ܐܣܘܪ ܙܕܩܬܐ. ܘܣܝܡ ܒܐܘܨܪܟ. ܘܗܝ ܬܦܨܝܟ. ܡܢ
16 ܟܠ ܒܝܫ. * ܬܪܝܣܐ ܕܚܝܠܬܢܐ. ܘܪܘܡܚܐ. ܘܫܘܪܐ ܠܩܪܒܐ. ܘܠܘܩܒܠ ܣܓܝܐܐ ܗܝ ܡܦܨܝܐ ܠܟ.
17 * ܛܒܐ ܓܒܪܐ. ܡܢ ܕܥܪܒ ܠܚܒܪܗ. ܘܡܢ ܕܡܘܒܕ ܒܗܬܬܐ. ܥܪܩ ܡܢ ܥܪܒܗ.

Da mutuum proximo tuo tempore neceſſita- 2
tis ejus. Promittens etiam proximo tuo, præ-
fixo tempore comproba verbũ tuum; Confir- 3
ma ſermonẽ tuũ fidúmq; te præſta proximo
tuo; ut omni tempore vota tua conſequaris
ab ipſo. Multi quidem mutuitantes, poſtula- 4
to mutuo, moleſtiam exhibuêre fœneratori-
bus ſuis. Nam quo tempore mutuatur, mu- 5
tuantis manum exoſculatur, & de ſocii ſui
opibus vocem attollit: Quo verò tempore 6
mutuum reportat, inflat ſeſe, & poſt longum
tempus reddit illud; Ut, ſi poſſit, dimidium 7
tantùm reſtituat: æſtimátque illud merè re-
pertitium. Quare emergunt manus illius pro- 8
priis opibus vacuæ, & inimicum ſibi compa-
rat; utinam autem gratís: *Verùm* lites & 9
convitia rependit illi, & pro honore contu-
meliam. *Hinc eſt ut* multi nequaquam ex 10
improbitate, ſed gratuitam litem metuentes,
mutuatione abſtineant. Veruntamẽ erga pau- 11
perem patientiâ utitor. Et mandati obſer- 12
vandi gratiâ recrea illum: & quamvis inter-
ſit jactura, ne adjicias animum. Pecuniam tu- 13
am pro fratre & proximo tuo amittas, potiùs
quàm ſub lapidem aut parietẽ, recondas il-
lam. Conde tibi theſaurum per juſtitiam & 14
charitatem, erítque tibi utilior omnibus quæ
poſſides. In faſcem coge eleëmoſynam, & in 15
ærarium tuũ reponito, ipſáq; te ex omni ad-
verſitate liberabit. Scutum validiſſimum, & 16
lancea, atque murus erit ad bellum; & ad-
verſùs plurimos ipſa te reddet ſecurum. Vir 17
bonus eſt qui pro ſocio ſuo ſpondet, & qui
amittit pudorem ſponſorem ſuum evitat.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

2 * أقرض صاحبك ان كان محتاجا * واوعد صاحبك * واذا بلغ الوقت فليكن لمعادك
3 وفآء * وليثبت قولك * ودم لصاحبك في الشدة والرخا * ليتبع مسرتك في كل حين *
4 5 * كثيرون ممن طلبوا القرض * فلما اقرضوا عذبوا الذين اقرضوهم * ساعة يطلب
6 القرض يقبل يدي المقرض * ويرفع صوته بالمدحة * واذا رد ما اخذه * رده بفخر ويطاول *
7 ويرده بعد زمان طويل * وان قدر على صاحبه قضاه على النصف * ويعد كانه غنيمة
8 9 وجده * وربما خرج من ماله صفرا عطلا * ويبقى عدوا * وليته مجانا فقط * بل ويجزيه بدل
10 ما اتسع عليه السخب والشتيمة * وبدل الكرامة الذل والهوان * كثير من الناس لم
يمنعوا من ان يقرضوا من البخل والشح الا تخوفا من الخصومة والشغب والمجازاة بالباطل *
11 12 * ولكن المسكين تاناه واصبر له * ولحال حفظ الوصية فرج عنه * وان دخل عليك
13 الضيم فلا تبالي * فرق مالك وبذر على اخيك وصاحبك * ولا تطمر تحت الصخر
14 15 والجدار * ادخر لنفسك دخائر البر والحب * وهي اخير لك من جميع مالك * صر الصدقة
16 وضمها في خزائنك * وهي تخلصك من كل باس * الترس الشديد والرمح والحصن الوثيق نعم
17 لاصحاب القتال * كذلك الصدقة تكون لك منعة * وتوقيك من كل شر * نعم الرجل من
ضمن صاحبه * ومن لم يكن له حياء ولا انفة هرب من ضمينه *

Mutuum da amico tuo, ſi fuerit egens: 2
Amico item tuo pollicere, & advenien-
te tempore, fac ſolvas promiſſum tuum;
Et conſtans ſit ſermo tuus, & conſtan- 3
ter perſevera cum amico tuo tam in ad-
verſitate quàm proſperitate, ut volun-
tatem tuam ſequatur omni tempore. Mul- 4
ti ex his qui mutuum poſtulârunt, acce-
pto mutuo, vexârunt eos qui mutuum
dederant. Cùm mutuum poſtulat, fœ- 5
neratoris manus oſculatur, vocemque
ſuam cum laude extollit: Cùm autem 6
reſtituit quod acceperat, cum arrogantia
& cunctatione reſtituit, & poſt longum
tempus reſtituit: Et ſi poſſit in ami- 7
cum ſuum, dimidium reſtituet ei, du-
cétque perinde ac ſi ipſemet reperiſſet
illud. Imò interdum è pecunia ſua va- 8
cuus & inanis emergit, fitque inimi-
cus; & O utinam gratìs tantùm: Ve- 9
rùm pro liberalitate quâ uſus eſt erga
ipſum, moleſtiam & convitium rependit
illi, & pro honore deſpectum atque con-
tumeliam. Multi ex hominibus mutuò 10
dare recuſârunt, non ex tenacitate &
avaritiâ, ſed litem, & moleſtiam, im-
meritámque compenſationem metuentes.
Attamen erga pauperem longanimus eſto, 11
& expecta eum patienter. Et propter 12
obſervantiam mandati refocilla eum:
& licèt damnum in te refundatur, ne
cures. Diſtribue, imò diſſipa opes tuas 13
erga fratrem et amicum tuum; ac ne ab-
condas eas ſubter lapidem aut parietem.
Repone tibi theſaurum juſtitiæ & cha- 14
ritatis; erit enim tibi utilior cunctis o-
pibus tuis. Collige eleemoſynam, & in 15
cellam tuam coge; ipſáque te eximet ab
omni adverſitate. Ut ſcutum validum 16
& haſta, atque arx munita tutum eſt
bellatoribus præſidium: ita eleemoſyna
erit tibi aſylum, protegétque te ab omni
malo. Laudandus eſt vir qui fidejuſſe- 17
rit pro amico ſuo; & qui nullo pudore
atque honeſtate præditus eſt, refugit fi-
dejuſſorem ſuum.

Versio VULG. LAT.

20 Gratiam fidejussoris ne obliviscaris: dedit enim pro te ani-
21 mam suam. Repromissorem fugit peccator & immundus.
22 Bona repromissoris sibi ascribit peccator: & ingratus sensu
23 derelinquet liberantem se. Vir repromittit de proximo suo:
24 & cùm perdiderit reverentiam, derelinquetur ab eo. Repro-
missio nequissima multos perdidit dirigentes, & commovit
25 illos quasi fluctus maris. Viros potentes gyrans migrare fe-
26 cit, & vagati sunt in gentibus alienis. Peccator transgredi-
ens mandatum Domini, incidet in promissionem nequam: &
27 qui conatur multa agere, incidet in judicium. Recupera
proximum secundùm virtuté tuam, & attende tibi ne inci-
28 das. Initium vitæ hominis, aqua & panis, & vestimentum,
29 & domus protegens turpitudinem. Melior est victus paupe-
ris sub tegmine asserum, quàm epulæ splendidæ in peregrè
30 sine domicilio. Minimum pro magno placeat tibi, & impro-
31 perium peregrinationis non audies. Vita nequam hospitan-
di de domo in domum: & ubi hospitabitur, non fiducialiter
32 aget, nec aperiet os. Hospitabitur, & pascet, & potabit ingra-
33 tos, & ad hæc amara audiet. Transi, hospes, & orna men-
34 sam: & quæ in manu habes, ciba cæteros. Exi à facie hono-
1 s amicorum meorum: necessitudine domûs meæ hospitio
35 mihi factus est frater. Gravia hæc homini habenti sensum;
Correptio domûs, & improperium fœneratoris.

CAP. XXX.

1 Qui diligit filium suum, assiduat illi flagella, ut lætetur in novissimo suo, & non palpet proximorum ostia.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

20 † Χάριτας ἐγγύου μὴ ἐπιλάθῃ, † ἔδωκε γὰρ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ σοῦ.
22 † Ἀγαθὰ ἐγγύου ἀνατρέψει ἁμαρτωλὸς, † Καὶ ἀχάριστος ἐν διανοίᾳ
24 (λ) ἐγκαταλείψει ῥυσάμενον. † Ἐγγύη πολλοὺς ἀπώλεσε κατ-
25 ευθύνοντας, καὶ ἐσάλευσεν αὐτοὺς ὡς κῦμα θαλάσσης· † Ἄνδρας δυνα-
26 τοὺς ἀπῴκισε, † καὶ ἐπλανήθησαν ἐν ἔθνεσιν ἀλλοτρίοις. † Ἁμαρ-
τωλὸς (μ) ἐμπεσὼν εἰς ἐγγύην, † καὶ διώκων ἐργολαβείας ἐμ-
27 πεσεῖται εἰς κρίσεις. † Ἀντιλαβοῦ τοῦ πλησίον κατὰ δύναμίν σου, † καὶ
28 πρόσεχε σεαυτῷ μὴ ἐμπέσῃς. † Ἀρχὴ ζωῆς (ν) ὕδωρ, καὶ ἄρτος,
29 καὶ ἱμάτιον, † καὶ οἶκος καλύπτων ἀσχημοσύνην. † Κρείσσων βίος
πτωχοῦ ὑπὸ σκέπην δοκῶν, ἢ ἐδέσματα λαμπρὰ ἐν ἀλλοτρίοις.
30
31 † Ἐπὶ μικρῷ καὶ μεγάλῳ εὐδοκίαν ἔχε. † Ζωὴ πονηρὰ ἐξ οἰκίας εἰς
32 οἰκίαν, † καὶ οὗ (ξ) παροικήσει, οὐκ ἀνοίξει στόμα. † Ξενιεῖς καὶ πο-
τιεῖς (ο) εἰς ἀχάριστα, † καὶ πρὸς ἐπὶ τούτοις πικρὰ ἀκούσῃ·
33 † Πάρελθε πάροικε, κόσμησον τράπεζαν, † καὶ εἴ τι ἐν τῇ χειρί
34 σου ψώμισόν με· † Ἔξελθε πάροικε ἀπὸ προσώπου δόξης, † ἐπι-
35 ξενοῦταί μοι ὁ ἀδελφὸς, χρεία τῆς οἰκίας. † Βαρέα
ταῦτα ἀνθρώπῳ ἔχοντι φρόνησιν, † ἐπιτίμησις οἰκίας καὶ
ὀνειδισμὸς δανειστοῦ.

MS.A.(λ) ἐγκαταλείψει (μ) ἐμπεσεῖται (ν) ἀνθρώπου ἄρτος, καὶ ὕδωρ, (ξ) παροικήσεις, οὐκ ἀνοίξεις (ο) ἀχάριστα,

ΚΕΦ. λʹ.

ΠΕΡΙ ΤΕΚΝΩΝ.

1 † Ὁ ἀγαπῶν τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἐνδελεχήσει μάστιγας αὐτῷ, † ἵνα εὐφρανθῇ ἐπ' ἐσχάτῳ αὐτοῦ.

Cum Translatione LATINA.

Gratias fidejussoris ne obliviscaris: dedit enim 20
pro te animam suam. (h) Bona fidejussoris ever- 22
tet peccator: (i) & ingratus sensu derelinquet li-
berantem se. Fidejussio multos perdidit dirigen- 24
tes, & commovit illos, quasi fluctus maris. Viros 25
potentes migrare fecit: & vagati sunt in genti-
bus alienis. Peccator (k) incidens in fidejussio- 26
nem, & sectans (l) redemptiones, incidet in judi-
cia. (m) Recupera proximum secundùm virtutem 27
tuam: & attende tibi, ne (n) incidas. Initium vi- 28
tæ, aqua, & panis, & vestimentum, & domus te-
gens turpitudinē. Melior est victus pauperis sub 29
tegmine asserum, quàm epulæ splendidæ in alienis.
(o) Super minimum & magnum placeat tibi. 30
Vita nequam de domo in domum: & ubi hospita 31
bitur, non aperiet os. Hospitio suscipies, & pota- 32
bis (p) ad ingrata: & prætereà in his amara au-
dies: Transi, hospes, orna mensam; &, si quid in 33
manu tua, ciba me: Exi, hospes, à facie honoris: 34
advênit mihi hospitio suscipiendus frater: opus
est domo. Gravia hæc homini habenti sensum, 35
Increpatio domûs, & improperium fœneratoris.

CAP. XXX.

DE LIBERIS.

Qui diligit filium suum; assiduabit illi 1
flagella; ut lætetur in novissimo suo.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 * ܛܝܒܘܬܐ ܕܥܪܒܐ ܢܛܥܐ ܚܛܝܐ. ܘܕܛܥܐ ܠܒܪܘܝܗ. ܢܫܒܘܩ ܦܪܘܩܗ. * ܥܪܒܘܬܐ ܠܥܬܝܪܐ
21
22 ܣܓܝܐܐ. ܘܫܒܩܘ ܢܟܣܝܗܘܢ ܐܝܟ ܓܠܠܐ ܕܝܡܐ. * ܐܦ ܥܬܝܪܐ ܕܢܟܣܐ ܣܦܩܬ. ܘܠܥܡܐ
23 ܢܘܟܪܝܐ ܐܬܟܢܫܘ. * ܚܛܝܐ ܕܥܒܪ ܥܠ ܦܘܩܕܢܘܗܝ ܕܡܪܝܐ. ܒܥܪܒܘܬܐ ܢܦܠ. ܘܕܪܕܦ
ܠܡܫܩܠ ܚܛܗܐ ܥܠܘܗܝ. ܒܕܝܢܘܗܝ ܢܦܠ. ܚܛܗܐ ܣܓܝܐܐ ܝܠܕܐ ܥܪܒܘܬܐ. ܘܕܡܬܐܣܪ
24 ܡܓܢ. ܘܕܝܢܐ ܢܫܟܚ. * ܥܪܘܒ ܥܠ ܚܒܪܟ ܐܝܟ ܚܝܠܟ. ܘܐܙܕܗܪ ܠܢܦܫܟ ܡܢ
25 ܬܪܬܝܢ. * ܪܝܫ ܚܝܘܗܝ ܕܒܪܢܫܐ. ܠܚܡܐ ܘܡܝܐ ܘܠܒܘܫܐ. ܘܒܝܬܐ ܡܟܣܐ ܥܪܛܠܝܘܬܐ. * ܛܒܝܢ
26 ܐܦ ܚܝܘܗܝ ܕܡܣܟܢܐ ܬܚܝܬ ܛܠܠܐ ܕܩܪܝܬܗ. ܡܢ ܥܘܬܪܐ ܣܓܝܐܐ ܕܒܡܫܢܝܘܬܐ.
27 * ܒܢ ܙܥܘܪܝܢ ܘܒܢ ܪܘܪܒܝܢ. ܐܢܫ ܠܐ ܝܕܥ. ܘܡܢܐ ܥܒܕ ܒܓܘ ܒܝܬܗ. ܐܢܫ ܠܐ ܚܙܐ ܠܗ.
28
29 * ܚܝܐ ܒܝܫܐ. ܡܢ ܒܝܬ ܠܒܝܬ. ܘܠܐ ܕܝܢܐ ܘܪܘܪܒܐ ܠܐ ܢܫܟܚ ܠܡܦܬܚ ܦܘܡܗ. * ܐܟܣܢܝܐ
30 ܐܝܬ. ܘܡܫܬܐ ܬܫܬܐ. ܘܡܪܝܪܬܐ ܬܫܡܥ. * ܐܟܣܢܝܐ ܐܝܬ ܥܒܪ ܛܟܣ ܦܬܘܪܐ.
31
32 ܘܡܕܡ ܕܐܝܬ ܒܐܝܕܟ ܐܟܘܠ. * ܦܘܩ ܡܢ ܩܕܡ ܐܝܩܪܐ. ܐܟܣܢܝܐ ܓܝܪ ܥܠ ܠܘܬܝ. * ܝܩܝܪܢ
ܗܠܝܢ ܠܓܒܪܐ ܕܡܕܥܐ. ܟܐܬܐ ܘܪܒܝܬܐ. ܘܙܩܦܬܐ ܕܡܘܙܦܢܐ. ܗܒ ܗܒ ܠܡܣܟܢܐ.
ܘܡܢ ܡܐ ܕܐܝܬ ܒܐܝܕܟ ܐܘܟܠܝܗܝ. ܘܐܢ ܥܪܛܠ ܗܘ ܠܒܫܝܗܝ. ܡܛܠ ܕܒܣܪܟ ܐܝܬ ܡܟܣܐ.
ܘܠܐܠܗܐ ܗܘ ܡܘܙܦ ܐܢܬ. ܘܗܘ ܦܪܥ ܠܟ ܚܕ ܫܒܥܐ. * ܩܦܠܐܘܢ * ܠ *
1 * ܕܪܚܡ ܒܪܗ. ܢܣܓܐ ܡܚܘܬܗ. ܡܛܠ ܕܢܚܕܐ ܒܐܚܪܝܬܗ.

Beneficium sponsoris deseret scelerosus, & 18
qui deserit creatorem suum, liberatorem su-
um deserit. Sponsio multos perdidit, & reli- 21
querunt opes suas ut fluctus maris. Etiam 22
opulentissimos exhausit, & ad gentem alie-
nam se recepêre. Peccator qui Domini præ 23
cepta transgreditur, in sponsionem incidet;
& qui peccata in se suscipere contendit, in
judicia illius incidet. Peccata multa generat
sponsio. Qui se gratis astringit, litem quoq;
reperiet. Sponde pro socio tuo pro ratione 24
virium tuarum, & à duplo libera teipsum.
Præcipua victûs humani sunt panis, aqua, & 25
vestitus, atque domus tegens ignominiam.
Melior est enim victus pauperis sub recto tra- 26
bium suarum, quàm plurimæ divitiæ in pe-
regrinatione. Sive multis, sive paucis rebus 27
victitet, nemo novit; & quid agat intra do-
mum suam, nemo videt. Vita misera est è 28
domo in domum *migrare*, & de summis ju-
diciis (*i. injuriis*) os suum aperire non posse.
Inquilinus es, ergò bibes contumeliam, & 29
præterea acerba audies. Inquilinus es, vade, 30
mensam extrue, & quod ad manum est, com-
ede. Exi è conspectu honoris, (*i. viri hono-* 31
randi,) hospes enim advenit mihi. Gravia 32
sunt hæc viro cordato, objurgatio, & usura,
atq; mutuum fœneratorum. Largissimè ero-
ga pauperi, & ex his quæ præ manibus habes,
esum des illi. Si nudus est, indue eum; tuam
enim carnem tegis, & Deo quidem fœnera-
ris, qui septuplum tibi rependet.

CAP. XXX.

Qui amat filium suum, repetat *crebrò* acu- 1
leos ejus, ut ad extremum fruatur *ipso*.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

18
21 لا يتفكر الفاجر عمن يتكفل به * والذي يكفر بصاحبه يجحد شكر خالقه * لقد اهلك
22 الضمان بشرا كثيرا * وتركوا اموالهم كامواج البحر * وافلست اصحاب الاموال * وهربوا الي شعب
23 غريب * الخاطي المتعدي على وصايا الرب * حسبه ان يوحل في الضمان * والذي يجتهد في
24 طلب الخطايا يكسب الكفاية * اضمن صاحبك بقدر قوتك * وخلص نفسك من الضمان
25 المضاعف على رقبتك * راس معيشة الانسان الخبز والماء واللباس * والبيت يغطي العورات *
26
27 حياة الفقير صالحة تحت سقف بيته * اخير من غناء كثير في الغربة * لان الفقير لا يعلم الناس
28 قليلا له ام كثيرا * وليس يري احد ولا يظهر على فعاله * شر المنقلة من بيت الي بيت * ويزل
29 به الامور العظام * ولا يقدر ان يفتح فاه * يقال له انت غريب فاحتمل الذل * وبعد هذا
30
31 تسمع ما هو اشد منه * يقال هذا غريب فقم عنا حتي نوضع المايدة * وكل بين يديك * وقم
32 انصرف عن كرامة اهل المجلس * لان لنا ضيف * ما اشد هذه الاشياء على العاقل * الانتهار
والربا والقرض * اعطي المسكين جدا جدا * واطعمه ما رزقت * وان كان عاريا فاكسوه * فانك
انما تكسوا لحمك ودمك * وتقرض العلي الوفي الله * فهو يجزيك عوض الواحد سبعة *
1 الفصل الثلثون * من احب ولده فليتخذ له القضبان * لانه ان ادبه فرح به في اخر عمره *

Non cogitat scelerosus de illo qui pro se 18
fidejussit: at qui negat amicum suum ne-
gat gratiam creatoris sui. Multos homi- 21
nes perdidit fidejussio, & reliquerunt opes
suas ut fluctus maris. Adeòque ad ino- 22
piam redacti sunt opulenti, & ad gentem
peregrinam fugerunt. Peccator præcepta 23
Domini transgrediens, in fidejussionem ut
in lutum *demergendus est: & qui peccata*
sectari studet, compensationem acquiret.
Fidejube pro amico tuo pro portione po- 24
tentiæ tuæ, & erue teipsum à fidejussione
super collo tuo conduplicanda. Summa 25
victûs humani est panis, & aqua, atque
vestitus; cæterùm domus tegit ignominias.
Bona est vita pauperis sub laqueari do- 26
mûs ejus, melior divitiis multis in peregri-
natione. Ignorāt enim homines parùmne an 27
multū possideat pauper, et nemo videt aut
conscius est operum ejus. Infœlicitas est 28
migratio de domo in domum: occurrent e-
nim huic ardua negotia, nec poterit ape-
rire os suum. Dicetur illi, Peregrinus es, 29
igitur contemptum patitor: & insuper his
duriora audies. Dicetur, Hic exterus est, 30
recede à nobis, ut mensam apponamus; tu
verò inter manus tuas comede: Surge, abs- 31
cede à magnificentia convivarum, hospitē
enim habemus. Quàm duræ sunt res istæ 32
prudenti, increpatio, & usura, atque mu-
tuū! Largire pauperi summâ liberalitate,
eumq; ciba ex his quæ tibi concessa fue-
rint. Et si fuerit nudus, vesti eum; enim-
verò carnem tuam & sanguinem tuū ve-
sties, altissimoq; Deo remuneratori fœnera-
beris, qui tibi septem pro uno rependet.

CAP. XXX.

Qui amat filium suum, adhibeat ei 1
virgas; quoniam si erudierit eum, læta-
bitur de eo supremâ ætate suâ.

Versio VULG. LAT.

2 Qui docet filium suum, laudabitur in illo, & in medio do-
3 mesticorum in illo gloriabitur. Qui docet filium suum, in
zelum mittit inimicum, & in medio amicorum gloriabitur
4 in illo. Mortuus est pater ejus, & quasi non est mortuus: si-
5 milem enim reliquit sibi post se. In vita sua vidit, & læta-
tus est in illo: in obitu suo non est contristatus, nec confu-
6 sus est coram inimicis. Reliquit enim defensorem domûs
7 contra inimicos, & amicis reddentem gratiam. Pro anima-
bus filiorum colligabit vulnera sua, & super omnem vocem
8 turbabuntur viscera ejus. Equus indomitus evadit durus, &
9 filius remissus evadet præceps. Lacta filium, & paventem te
10 faciet: lude cum eo, & contristabit te. Non corrideas
11 illi, ne doleas, & in novissimo obstupescent dentes tui. Non
des illi potestatem in juventute, & ne despicias cogitatus
12 illius. Curva cervicem ejus in juventute, & tunde latera
ejus dum infans est, ne fortè induret, & non credat tibi, &
13 erit tibi dolor animæ. Doce filium tuum, & operare in
14 illo, ne in turpitudinem illius offendas. Melior est pauper
sanus, & fortis viribus, quàm dives imbecillis & flagella-
15 tus malitiâ. Salus animæ in sanctitate justitiæ, melior est
omni auro & argento, & corpus validum, quàm census
16 immensus. Non est census super censum salutis corporis:
17 & non est oblectamentum super cordis gaudium. Melior
est mors quàm vita amara: & requies æterna quàm languor
18 perseverans. Bona abscondita in ore clauso, quasi appositio-
19 nes epularum circumpositæ sepulchro. Quid proderit li-
20 batio idolo? nec enim manducabit, nec odorabit. Sic qui
effugatur à Domino, portans mercedes iniquitatis:

Versio GRÆCA LXX. Interp.

2 † Ὁ παιδεύων τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὀνήσεται ἐπ' αὐτῷ, † καὶ ἀναμέσον γνω-
3 ρίμων ἐπ' αὐτῷ καυχήσεται. † Ὁ διδάσκων τὸν υἱὸν αὐτοῦ παραζη-
4 λώσει τὸν ἐχθρὸν, † καὶ ἔναντι φίλων ἐπ' αὐτῷ ἀγαλλιάσεται. † Ἐτε-
λεύτησεν αὐτοῦ ὁ πατὴρ, καὶ (α) ὡς οὐκ ἀπέθανεν, † ὅμοιον γὰρ αὐτῷ
5 κατέλιπε (β) μετ' αὐτόν. † Ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ εἶδε καὶ (γ) εὐφράν-
6 θη, † καὶ ἐν τῇ τελευτῇ αὐτοῦ οὐκ ἐλυπήθη. † Ἐναντίον ἐχθρῶν κατ-
7 έλιπεν ἔκδικον, † καὶ τοῖς φίλοις ἀνταποδιδόντα χάριν. † Περιψύ-
χων υἱὸν καταδεσμεύσει τραύματα αὐτοῦ, † καὶ ἐπὶ πάσῃ βοῇ ταρα-
8 χθήσεται σπλάγχνα αὐτοῦ. † Ἵππος ἀδάμαστος (δ) ἀποβαίνει σκλη-
9 ρὸς, † καὶ υἱὸς ἀνειμένος ἐκβαίνει προαλής. † Τιθήνησον τέκνον καὶ
10 ἐκθαμβήσει σε, † (ε) σύμπαιξον αὐτῷ καὶ λυπήσει σε. † Μὴ
συγγελάσῃς αὐτῷ ἵνα μὴ συνοδυνηθῇς, καὶ ἐπ' (ζ) ἐσχάτῳ γομφιάσεις
11 τοὺς ὀδόντας σου. † Μὴ δῷς αὐτῷ ἐξουσίαν ἐν νεότητι. † Θλάσον
12 τὰς πλευρὰς αὐτοῦ, (η) ὡς ἔστι νήπιος, † μήποτε σκληρυνθεὶς
13 ἀπειθήσῃ σοι. † Παίδευσον τὸν υἱόν σου, καὶ ἔργασαι ἐν αὐτῷ, ἵνα
11 μὴ ἐν τῇ ἀσχημοσύνῃ (θ) σου προσκόψῃ. Καὶ μὴ παρίδῃς τὰς
12 ἀγνοίας αὐτοῦ. Κάμψον τὸν τράχηλον αὐτοῦ ἐν νεότητι. ΠΕΡΙ
ὙΓΙΕΙΑΣ. † Κρείσσων πτωχὸς ὑγιὴς καὶ ἰσχύων τῇ ἕξει, ἢ
14
15 πλούσιος μεμαστιγωμένος εἰς σῶμα αὐτοῦ. † (ι) Ὑγεία καὶ εὐεξία
βέλτιον παντὸς χρυσίου, καὶ σῶμα εὔρωστον ἢ ὄλβος ἀμέτρητος.
16 † Οὐκ ἔστι πλοῦτος βελτίων (κ) ὑγείας σώματος, † καὶ οὐκ ἔστιν
17 εὐφροσύνη ὑπὲρ χαρὰν καρδίας. † Κρείσσων θάνατος ὑπὲρ ζωὴν
18 πικρὰν, † ἢ ἀῤῥώστημα (λ) ἔμμονον. † Ἀγαθὰ ἐκκεχυμένα ἐπὶ
στόματι κεκλεισμένῳ, † θέματα βρωμάτων παρακείμενα ἐπὶ
19 τάφῳ. † Τί συμφέρει κάρπωσις εἰδώλῳ; † οὔτε γὰρ ἔδεται οὔτε μὴ
20 ὀσφρανθῇ. † Οὕτως ὁ ἐκδιωκόμενος ὑπὸ κυρίου.

Cum Translatione LATINA.

Qui erudit filium suum; (a) lucrabitur in illo: & in medio notorum in illo gloriabitur. Qui docet filium suum; in zelum mittet inimicum: & in medio amicorum glorabitur in illo. Mortuus est pater ejus, & quasi non est mortuus: similem enim sibi reliquit post se. In vita sua vidit, & lætatus (b) est: & in obitu suo non est contristatus. Contra inimicos reliquit defensorem, & amicis reddentem gratiam. (c) Refrigerans filium, colligabit vulnera illius: & ad omnem clamorem turbabuntur viscera sua. Equus indomitus evadit durus: & filius remissus evadit præceps. Lacta filium, & paventem te faciet: lude cum illo, & contristabit te. Ne corrideas illi, ne simul doleas: & in novissimo quaties dentes tuos. Non des illi potestatem in (d) juventute: Tunde latera illius, dum infans est: ne fortè induratus non credat (e) tibi. Erudi filium tuum, & operare in illo; ne in turpitudinem (f) tuam offendat. (g) Et ne despicias ignorantias illius: Curva cervicem ejus in juventute. DE SANITATE. Melior est pauper sanus, & fortis viribus, quàm dives flagellatus in corpore suo. Sanitas, & bona habitudo melior est omni auro; & corpus validũ, quàm cens⁹ immensus. Non est census melior sanitate corporis: et non est oblectamentũ super cordis gaudiũ. Melior est mors, quàm vita amara, aut languor perseverans. Bona (h) offusa ad os clausũ, appositiones epularũ appositæ super sepulchrũ: Quid prodest oblatio idolo? nec enim manducabit, nec odorabitur. Sic qui persequutionẽ patitur à Dño:

MS. A. (α) οὐκ ὡς (β) μεθ' (γ) ηὐφράνθη, (δ) ἐκβαίνει (ε) σύμπαιξον (ζ) ἐσχάτων (η) ἕως (θ) αὐτοῦ προσκόψῃς. Κρείσσων πτωχὸς (ι) Ὑγεία καὶ εὐεξία βέλτιον (κ) ὑγείας (λ) ἔμμονον.

Versio SIRIACA cum Interpretatione LATINA.

2 * ܕܪܕܐ ܠܒܪܗ ܢܬܗܢܐ ܒܗ. ܘܒܝܬ ܪܚܡܘܗܝ ܢܫܬܒܗܪ ܒܗ. * ܘܡܠܦ ܠܒܪܗ ܡܛܢܐ ܠܒܥܠܕܒܒܘܗܝ.
3 ܘܩܕܡ ܪܚܡܘܗܝ ܢܫܬܒܗܪ ܒܗ. * ܡܝܬ ܐܒܘܗܝ ܘܐܚܪܢܐ ܕܠܐ ܡܝܬ. ܡܛܠ ܕܐܟܘܬܗ ܫܒܩ
4 ܒܬܪܗ. * ܒܚܝܘܗܝ ܚܙܝܗܝ ܘܚܕܝ. ܘܒܡܘܬܗ ܠܐ ܐܬܬܥܝܩ ܥܠܘܗܝ. * ܠܪܚܡܘܗܝ ܦܪܥ
5
6 ܛܝܒܘܬܐ. ܘܡܢ ܒܥܠܕܒܒܘܗܝ ܬܒܥ ܬܒܥܬܐ. * ܕܡܦܢܩ ܠܒܪܗ. ܣܓܝܐܢ ܡܚܘܬܗ.
7 ܘܥܠ ܟܠ ܓܥܬܐ ܡܣܪܩ ܠܒܗ. * ܐܝܟ ܣܝܚܐ ܕܠܐ ܡܕܪܫ. ܗܟܢܐ ܒܪܐ
8 ܡܪܘܕܐ. ܕܠܐ ܡܫܬܡܥ ܠܐܒܘܗܝ. * ܪܕܝ ܒܪܟ. ܕܠܐ ܠܡܒܙܚ. ܘܐܢ ܬܓܚܟ ܥܡܗ ܢܫܢܩܟ. * ܠܐ
9
10 ܬܬܕܒܪ ܠܨܒܝܢܗ. ܐܝܟ ܪܓܝܓܬܗ. ܕܠܐ ܢܪܓܙܟ. ܘܒܚܪܬܐ ܢܩܗܐ ܫܢܝܟ. * ܠܐ ܬܫܠܛܝܘܗܝ.
11 ܒܛܠܝܘܬܗ. ܘܠܐ ܬܫܒܘܩ ܠܗ ܟܠ ܣܘܪܚܢܘܗܝ. * ܟܦܘܦ ܪܫܗ ܟܕ ܗܘ ܛܠܐ. ܘܦܩܥ
12 ܥܩܠܬܗ. ܟܕ ܗܘ ܙܥܘܪ. ܕܠܐ ܢܬܪܒܐ ܘܢܡܪܘܕ ܒܟ. * ܚܘܦܐ ܕܢܦܫܐ ܐܠܦ ܠܒܪܟ. ܘܩܫܝܐ
13 ܗܘܝ ܠܗ. ܕܠܐ ܒܣܟܠܘܬܗ ܢܬܩܠܟ. * ܛܒ ܗܘ ܓܝܪ ܡܣܟܢܐ ܕܚܝ ܘܥܫܝܢ ܒܓܘܫܡܗ.
14 ܡܢ ܥܬܝܪܐ ܕܡܬܢܓܕ ܒܒܣܪܗ. * ܚܝܐ ܕܚܘܠܡܢܐ ܪܚܡܬ ܡܢ ܕܗܒܐ. ܘܪܘܚܐ ܛܒܬܐ ܡܢ
15 ܡܪܓܢܝܬܐ. * ܠܝܬ ܥܘܬܪܐ ܐܝܟ ܚܘܠܡܢܐ ܕܦܓܪܐ. ܘܠܝܬ ܚܕܘܬܐ ܐܝܟ ܠܒܐ ܛܒܐ. * ܛܒ ܠܡܡܬ
16
17 ܡܢ ܚܝܐ ܒܝܫܐ. ܘܠܡܚܬ ܠܫܝܘܠ ܡܢ ܟܐܒܐ ܕܡܬܩܘܡ. * ܛܒܬܐ ܕܡܛܫܝܢ ܥܠ
18
19 ܦܘܡܐ ܕܣܟܝܪ. ܐܝܟ ܡܐܟܘܠܬܐ ܕܣܝܡܢ ܥܠ ܩܒܪܐ. * ܡܢܐ ܗܢܝܐ ܐܝܬ ܠܦܬܟܪܐ
ܕܥܡܡܐ. ܕܠܐ ܐܟܠܝܢ ܘܠܐ ܡܪܝܚܝܢ. ܗܟܢܐ ܡܢ ܕܐܝܬ ܠܗ ܥܘܬܪܐ ܘܠܐ ܡܬܗܢܐ ܒܗ.

Qui erudit filium suum, fruetur illo, & inter amicos suos eo gloriabitur. Qui docet filium suum, inimici sui invidiam excitat, & coram amicis suis eo gloriabitur. Defuncto ipsius patre, *superest* alter haud mortuus; quandoquidem similem sui post se reliquit. In vita sua vidit eum, & lætatus est, & in morte sua non contristatur. Amicis ej⁹ beneficiũ referet, & ab hostib⁹ ej⁹ exiget vindictã. Blandè tractantis filiũ suum multa erunt vulnera, & ad omnem gemitũ vacuum reddit cor suum. Qualis est pullus equinus indomitus, talis est filius protervus qui patri non obtemperat. Erudi filium tuum, ne sis ludibrio: quòd si luseris cum eo, cruciabit te. Ne te geras cum eo ad libitum ipsius, ne te ad iracundiam provocet, ac demum dentes tuos obstupefaciat. Ne des illi potestatẽ in adolescentia ipsius, neve parcas ei omnia delicta ipsius. Demitte caput illius dum puer est, & salebras ejus complana dum parvus est; ne grandior factus in te rebellet. Agitationem animi doce filiũ tuum, & asperũ te præbe erga illum; ne suis insipientiis impingere te faciat. Potior est enim pauper vivus & corpore firmus, quàm dives in carne sua vexatus. Vitam firmæ valetudinis præ auro dilexi, & spiritum bonum præ margaritis. Nullæ sunt divitiæ valetudini corporis comparandæ, nec ullum est gaudiũ bono animo comparandum. Præstat mori, quàm infœlicem vitam *degere*; & in foveam descendere, quàm assiduo dolore *consumi*. Bona occulta super os abstrusum, perinde sunt ac cibi sepulchris impositi. Quænam jucunditas est simulachris gentium, quæ nec comedunt, nec odorantur? ita se habet qui divitias possidet nec utitur illis:

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

2
3 * ومن ادب ابنه رأى فيه السرور * وامتدح به بين اصحابه * من علم ابنه احسن ادبه *
4 واهاج العين لاعدايه * وبين احوانه يمدح به * مات هذا اذ خلف مثله * ولم يمت لانه
5
6 خلف مثله * راه مفلحا في حياته وفرح به * وعند الموت لم يحزن * لان ولده يكافي احوانه
7 بالمعروف * وينتقم من اعدايه * من فنق ابنه كثرت ضرباته * وخفق قلبه مثل المبرد
8
9 يسمع * مثل المهر الذي لم يداس * كذلك الولد المارد الذي لا يطيع اباه * ادب ابنك
10 ليلا يستهزي بك * وان انت صاحبته غدر بك * لا تتبعه في مسرته ليلا يسخطك *
11
12 واخر امره يضر بك * لا تسلطه في صباه * ولا تتجاوز عنه كل ما اساء * احني رقبته *
13 ونكس راسه ما دام صغيرا * واضرب متنه في صباه * قبل ان يعسو ويتمرد عليك * علم
14 ابنك * ودربه * وعوده الضيق والشدة * ليلا تعاقب انت بجهله * المسكين الصحيح
15 الجسم اخير من الغني السقيم * الحياة والصحة احب الي من الذهب * والنفس الطيبة
16
17 السرية افضل من الجوهر * لا غناء يشبه صحة الجسم * ولا فرح يعادل فرح القلب * الموت
18 افرح من عيش سوء العمر طايل * والهاوية اخير من وجع دايم * الخيرات المسدود على
19 الافواه المحرومة كشبه الطعام الموضوع على باب القبر يسمم * ما لذة صنم الشعوب الذي
لا ياكل ولا يشرب * كذلك من له مال ولا يوسع على نفسه *

Et qui castigat filium suum, lætitiam ex eo percipiet, & gloriabitur de illo inter amicos suos. Qui docet filium suum, bonam reddit eruditionem ejus, & invidiam excitat inimicis suis, & inter amicos suos gloriabitur de ipso. Moritur iste superstitem relinquens sui similem; imò non moritur quia sui similem relinquit. Prosperum vidit illum dum viveret, eoque lætatus est & instante morte minimè dolet: Quandoquidem filius ejus gratiam redditurus est amicis ejus, & pœnas ab inimicis ejus repetiturus. Qui blanditur filio suo, multa patietur flagella, et palpitatio cordis ejus ceu lima audietur. Qualis est pullus equinus nondum domitus, talis filius rebellis qui patri suo non obedit. Castiga filium tuum, ne irridearis: nam si familiariter egeris cum illo, te fallet. Ne acquiescas ei in libidine ipsius, ne te irritet, & ad extremum rei frendeat in te. Ne des illi potestatẽ in pueritia ipsius, & ne dimittas ei quicquid turpiter commiserit. Flecte cervicem ejus, & caput ejus demitte quandiu parvus est; ejusque tumulos, dum puer est, tunde, priusquam obdurescat, & contra te rebellet. Doce filium tuum, exerce illum, & assuefac cum incommodis ac molestiis, ne tu ob insipientiam ejus crucieris. Pauper corpore valens præstat diviti malè affecto. Vita & sanitas chariores mihi sunt auro, & bonus hilarisque animus gemmis pretiosior. Nullæ sunt opes quæ cum corporis incolumitate comparentur, nec ullum gaudium quod lætitiæ cordis adæquetur. Mors remissior est victu misero haud amplo, et fovea potior est dolore continuo. Bona occulta interdictis oribus opposita, similia sunt cibo ad ostium monumenti collocato, cujus odor percipitur. Quænam est idoli gentium voluptas quod nec edit nec bibit? ejusmodi est qui divitias habet, nec sibimet indulget.

Versio VULG. LAT.

21 Videns oculis, & ingemiscens, sicut spado complectens vir-
22 ginem, & suspirans. Tristitiam non des animæ tuæ, & non
23 affligas temetipsum in consilio tuo. Jucunditas cordis hæc
est vita hominis, & thesaurus sine defectione sanctitatis: &
24 exultatio viri est longævitas. Miserere animæ tuæ placens
Deo, & contine: congrega cor tuum in sanctitate ejus, &
25 tristitiam longè repelle à te. Multos enim occîdit tristitia,
26 & non est utilitas in illa. Zelus & iracundia minuunt dies,
& ante tempus senectam adducet cogitatus.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

21 † Βλέπων ἐν ὀφθαλμοῖς καὶ στενάζων, ὥσπερ εὐνοῦχος περι-
22 λαμβάνων παρθένον καὶ στενάζων. † Μὴ δῷς εἰς λύπην τὴν
23 ψυχήν σου, † καὶ μὴ θλίψῃς σεαυτὸν ἐν βουλῇ σου. † Εὐφροσύνη
24 καρδίας ζωὴ ἀνθρώπου, † καὶ ἀγαλλίαμα ἀνδρὸς μακροημέρευσις.
† Ἀγάπα τὴν ψυχήν σου, καὶ παρακάλει τὴν καρδίαν σου, † καὶ
25 λύπην μακρὰν ἀπόστησον ἀπὸ σοῦ· † Πολλοὺς γὰρ (μ) ἀπέκτεινεν
26 ἡ λύπη, † καὶ οὐκ ἔστιν ὠφέλεια ἐν αὐτῇ. † Ζῆλος καὶ θυμὸς
ἐλαττοῦσιν ἡμέρας, † καὶ πρὸ καιροῦ γῆρας ἄγει μέριμνα.
MS. A. (μ) ἀπώλεσεν λύπη,

Cum Translatione LATINA.

Videns oculis, & ingemiscens, sicut spado com- 21
plectens virginem, & suspirans. Non des in tri- 22
stitiam animam tuam: & non affligas temet-
ipsum in consilio tuo. Jocunditas cordis, hæc est 23
vita hominis: & exultatio viri est longævitas.
Dilige animam tuam, & consolare cor tuum: & 24
tristitiam longè expelle à te. Multos enim occîdit 25
tristitia: & non est utilitas in ea. Zelus, & ira- 26
cundia minuunt dies: & ante tempus senectam
adducit cogitatus.

Quæ sequuntur v. 26. hujus cap. 30. Ὡς καλαμώμενος, *& reliqua, usque ad particulam istam v. 13. cap. 36.* καὶ κατεκληρονόμησα, *in exemplari Romano, (prout & in MS. A.) a Vulgata, cæterisque Versionibus, capitum ordine & distributione differunt: de qua differentia, licet in Nobilii notis inferius dictum fuerit, hic tamen (capitibus etiam, prout sibi mutuo respondet, utrobique designatis,) Lectorem monitum voluimus.*

27 Cap. 33. Splendidum cor, & bonum in epulis est: epulæ
enim illius diligenter fiunt.

CAP. XXXI.

Cap. 34. 1 Vigilia honestatis tabefaciet carnes, & cogitatus illius
2 auferet somnum. Cogitatus præscientiæ avertit sensum, &
3 infirmitas gravis sobriam facit animam. Laboravit dives in
congregatione substantiæ, & in requie sua replebitur bonis
4 suis. Laboravit pauper in diminutione victûs, & in fine in-
5 ops fit. Qui aurum diligit, non justificabitur: & qui inse-
6 quitur consumptionem, replebitur ex ea. Multi dati sunt in
7 auri casus, & facta est in specie ipsius perditio illorum. Li-
gnum offensionis est aurum sacrificantium: væ illis qui se-
8 ctantur illud, & omnis imprudens deperiet in illo. Beatus
dives, qui inventus est sine macula: & qui post aurum non
9 abiit, nec speravit in pecunia & thesauris. Quis est hic, &
laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua.

16 ΚΕΦ. λγ'. † Ὡς καλαμώμενος ὀπίσω τρυγητῶν,
17 † Ἐν εὐλογίᾳ κυρίου ἔφθασα, † καὶ ὡς τρυγῶν ἐπλήρωσα ληνόν.
18 † Κατανοήσατε ὅτι οὐκ ἐμοὶ μόνῳ ἐκοπίασα, † ἀλλὰ πᾶσι τοῖς
19 ζητοῦσι παιδείαν. † Ἀκούσατέ μου μεγιστᾶνες λαοῦ, † καὶ οἱ ἡγούμενοι
20 ἐκκλησίας ἐνωτίσασθε. † Υἱῷ καὶ γυναικί, ἀδελφῷ καὶ φίλῳ † μὴ
δῷς ἐξουσίαν ἐπὶ σὲ ἐν ζωῇ σου, † καὶ μὴ δῷς ἑτέρῳ τὰ χρήματά
21 σου, † ἵνα μὴ μεταμεληθεὶς δέῃ περὶ αὐτῶν. † Ἕως ἔτι ζῇς καὶ
22 πνοὴ ἐν σοί, † μὴ ἀλλάξῃς σεαυτὸν (ν) πάσῃ σαρκί. † Κρεῖσσον
γάρ ἐστι τὰ τέκνα δεηθῆναί σου, † ἢ σὲ ἐμβλέπειν εἰς χεῖρας υἱῶν
23 σου. † Ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου γίνου ὑπεράγων· † Μὴ δῷς μῶμον
24 ἐν τῇ δόξῃ σου. † Ἐν ἡμέρᾳ συντελείας ἡμερῶν ζωῆς σου † καὶ ἐν καιρῷ
τελευτῆς διάδος (ξ) κληρονομίαν. ΠΕΡΙ ΔΟΥΛΩΝ.
25 † Χορτάσματα καὶ ῥάβδος καὶ φορτία ὄνῳ, † ἄρτος καὶ παιδεία καὶ
ἔργον οἰκέτῃ. MS. A. (ν) ἐν πάσῃ (ξ) κληρονομίαν. Χόρτασμα

CAP. 33. (i) Quasi qui colligit acinos post 16
vindemiatores, In benedictione Domini (k) per- 17
veni: & quasi, qui vindemiat, replevi torcular.
Respicite, quoniam non mihi soli laboravi, sed 18
omnibus exquirentibus disciplinam. Audite me, 19
magnates populi: & rectores Ecclesiæ, auribus
percipite. Filio, et mulieri, fratri, et amico non 20
des potestatē super te in vita tua. Et non dederis
alii pecunias tuas: ne fortè pœniteat te, et de-
preceris pro illis. Dum adhuc superes, et spiratio 21
in te; ne alienes teipsum omni carni. Melius est 22
enim ut filii tui te rogent, quàm te respicere in
manus filiorum tuorū. In omnibus operibus tuis 23
præcellens esto: Ne dederis maculam in gloria 24
tua. In die consummationis dierum vitæ tuæ, et
in tempore exitûs distribue hæreditatem tuam.
DE SERVIS. Pabula, et virga, et onera 25
asino: panis, et disciplina, et opus servo.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

20 * ܘܚܙܐ ܒܥܝܢܘܗܝ ܘܡܬܬܢܚ. ܐܝܟ ܡܗܝܡܢܐ ܕܕܡܟ ܥܡ ܒܬܘܠܬܐ. ܘܡܪܝܐ ܒܐܝܕܗ
21 ܢܬܒܥ. * ܠܐ ܬܬܠ ܠܥܩܬܐ ܢܦܫܟ. ܘܠܐ ܬܬܬܩܠ ܒܡܠܟܐ ܕܢܦܫܟ * ܡܛܠ ܕܚܕܘܬܐ ܕܠܒܐ
22 ܚܝܘܗܝ ܕܒܪܢܫܐ. ܘܪܘܝܚܘܬܗ ܕܒܪܢܫܐ. ܗܝ ܡܘܪܟܐ ܚܝܘܗܝ. * ܦܝܣ ܢܦܫܟ. ܘܒܣܡ
23 ܠܒܟ. ܘܥܩܬܐ ܐܪܚܩ ܡܢܟ. * ܡܛܠ ܕܠܣܓܝܐܐ ܩܛܠ ܥܩܬܐ. ܘܟܪܝܘܬܐ ܐܘܒܕܬ ܐܢܘܢ.
24 25 26 * ܚܣܡܐ ܘܪܘܓܙܐ. ܡܒܨܪܝܢ ܝܘܡܬܐ. ܘܠܐ ܒܙܒܢܗܘܢ. ܡܝܬܝܐ ܣܝܒܘܬܐ ܝܨܦܬܐ. * ܠܒܐ ܛܒܐ.
ܣܓܝܐܝܢ ܡܐܟܘܠܬܗ. ܘܟܠ ܕܐܟܠ. ܡܘܬܪ ܠܗ ܦܓܪܗ. * ܩܦܠܐܘܢ * ܠܐ *

Vidétque oculis suis, ac suspirat ceu spado 20
prope virginem cubans. Dominus autem
manu suâ ulciscetur. Ne dedas teipsum tristi- 21
tiæ, & ne illidaris consilio animæ tuæ. Læti- 22
tia enim cordis est vita hominis, & tranquil-
litas hominis producit vitam ipsius. Blandi- 23
re tibi ipsi, & recrea cor tuum, & mœrorem
abs te aspelle. Multos enim occîdit mœror, 24
& tristitia peremit illos. Invidia & iracundia 25
dies tabefaciunt, & præter tempus canos pro-
ducit solicitudo. Boni cordis multæ sunt escæ, 26
& quicquid comedit, confert corpori ipsius.

1 2 * ܫܗܪܐ ܕܥܬܝܪܐ ܡܦܫܪ ܒܣܪܗ. ܘܝܨܦܐ ܕܥܬܝܪܐ ܡܥܪܩ ܫܢܬܗ. * ܝܨܦܐ ܕܬܘܪܣܝܐ ܡܢܕܐ ܫܢܬܐ.
3 ܘܡܪܥܐ ܥܫܝܢܐ ܡܥܪܩ ܫܢܬܐ. * ܠܐܐ ܥܬܝܪܐ ܠܡܟܢܫܘ ܢܟܣܐ. ܘܡܬܢܝܚ
4 ܠܡܣܒܥܘ ܦܘܢܩܐ. * ܠܐܐ ܡܣܟܢܐ ܠܚܣܝܪܘܬܐ ܕܣܝܒܪܬܗ. ܘܐܢ ܡܬܢܝܚ. ܗܘܐ
5 6 ܢܣܝܒܐ. * ܕܪܚܡ ܡܘܗܒܬܐ. ܠܐ ܢܙܕܟܐ. ܘܕܪܕܦ ܒܬܪ ܩܢܝܢܐ. ܒܗܘܢ ܢܬܛܥܐ. * ܣܓܝܐܐ ܗܘܘ
ܥܬܝܪܐ. ܘܐܬܬܟܠܘ ܥܠ ܢܟܣܝܗܘܢ. ܘܠܐ ܐܫܟܚܘ ܠܡܦܨܝܘ ܐܢܘܢ ܡܢ ܒܝܫܬܐ. ܘܐܦܠܐ
7 ܠܡܚܝܘ ܐܢܘܢ ܒܝܘܡܐ ܕܡܘܬܗܘܢ. * ܡܛܠ ܕܬܘܩܠܬܐ ܗܘ ܡܘܗܒܬܐ ܠܣܟܠܐ. ܘܟܠ ܡܢ
8 ܕܛܥܐ ܒܗ ܡܬܬܩܠ. * ܛܘܒܘܗܝ ܠܥܬܝܪܐ ܕܐܫܬܟܚ ܕܠܐ ܡܘܡܐ. ܘܒܬܪ ܡܘܗܒܬܐ
9 ܠܐ ܛܥܐ. * ܡܢܘ ܗܢܐ. ܘܢܫܒܚܝܘܗܝ. ܕܣܓܝ ܥܒܕ ܬܕܡܪܬܐ ܒܥܡܗ.

CAP. XXXI.

Vigilia colliquefacit carnem divitis, & so- 1
licitudo somnum ejus abigit. Alimenti cura 2
soporem expellit, & gravis ægritudo somnum
adimit. Laborat dives in congerendis sibi 3
opibus, & quiescit ad percipiendas delitias.
Laborat pauper ob penuriam sui victûs, & si 4
quiescat, fit egenus. Qui amat divitias, non 5
erit insons; & qui consectatur possessiones,
per easdem seducetur. Multi divites facti, suis 6
freti sunt opibus, quæ eos nec malo eri-
pere, nec in suprema ipsorum die salvare
potuerunt. Offendiculo sunt enim divitiæ 7
stultis, & quisquis iis seducitur, offendet.
Beatus dives qui inventus est sine culpa, & 8
post divitias non aberravit. Quis est hic? 9
& laudabimus eum, quòd multa præclara fa-
cinora præstiterit in populo suo.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

20 * وإنما يراه بعينيه ويتلهف مثل الخصي الذي يضاجع العذري * والرب يعاقبه ويسائله
21 22 عن ذلك * لا تسقي نفسك بهواك * ولا تعثر بعوامق نفسك * إنما حياة الإنسان فرح قلبه
23 وطيبة نفس المرء تطيل عمره * نعم نفسك * واصرف غمك وأرح قلبك * وإياك والحزن
24 25 * إن الهم قتل ناسا كثيرين * فتلفوا وهلكوا لشدة حزنهم * الغيرة والغضب يفنيان الأيام
26 والغم يسقط قبل حينه * القلب السمح الخير طعامه في عينه كثيرا * وكلما أكل
انتفع به جسده * * الفصل الحادي والثلثون *
1 2 * السهر يذيب جسد الغني * وهمه يطير نومه * هم المعيشة يطير النوم * والهم الشديد يطرد
3 4 النوم * يتسخط الغني ليجمع الأموال * ويستريح إلى قبول لذاته * والمسكين يكد لعداء فقره
5 وإن أحب الراحة افتقر * من أحب كثرة الأموال لا يظفر * والذي يسعى في طلب
6 المواشي بها يظل * أناس كثير استغنوا * واتكلوا على أموالهم أن تنجيهم من الشر * ولا
7 8 تنفعهم ساعة الموت * لأن المال عثرة للسفهاء * وكل من يطغى به يعثر * طوبى للغني
9 الذي لا يوجد فيه عيب * ولم يظل في طلب الأموال * من هذا فنمدحه * فإنه قد أكمل
في شعبه الأيادي عظيمة *

Sed eos intuetur oculo, doletque velut 20
eunuchus cum virgine concumbens. Cæ-
terùm puniet illum Dominus, & hujus
rei rationem exiget ab eo. Ne affligas 21
teipsum sponte tuâ, & animæ tuæ consilio
ne impingaris. Nam vita hominis est 22
gaudium cordis ipsius, & hilaritas animi
hominis ætatem ejus producit. Jucundè 23
vive, mœrorem abige, cordi tuo præbe so-
latium, & à tristitia caveto. Solicitudo 24
enim multos occîdit homines, qui ob mœ-
roris acerbitatem consumpti perierunt.
Invidia & iracundia dies consumunt, 25
& mœror canum reddit hominem ante
tempus suum. Cordis alacris ac boni copi- 26
osus est cibus in oculo ipsius, & quicquid
comederit, proficit corpori ipsius.

CAP. XXXI.

Vigilia liquefacit corpus divitis, 1
ejusque cura somnum ipsius avolare fa-
cit. Cura victûs somnum abigit, & ve- 2
hemens tristitia somnum expellit. Excru- 3
ciatur dives in cogendis opibus, at de-
mum quiescit in perfruendo suis delitiis.
Pauper etiam fatigatur ad aitandam in- 4
opiam suam, quòd si quietem amet, eva-
dit pauperrimus. Qui nimias opes dili- 5
git, non erit prosper; & qui laborat in
perquirendis divitiis, iisdem seducetur.
Plures homines facti sunt divites, su- 6
asque divitias eos à malo liberaturas
esse sperârent; at non profuerunt eis
tempore mortis: Quoniam divitiæ offen- 7
diculo sunt imprudentibus & quicunque
seducitur illis, impinget. Felix dives in 8
quo non reperitur macula, qui que non er-
ravit in exquirendis opibus. Quis est 9
ille, ut laudemus eum? ingentia enim
facta præstitit apud gentem suam.

Versio VULG. LAT.

10 Qui probatus est in illo, & perfectus est, erit illi gloria
æterna: qui potuit transgredi, & non est transgressus; face-
11 re mala, & non fecit: Ideò stabilita sunt bona illius in Do-
mino, & eleëmosynas illi⁹ enarrabit omnis Ecclesia Sancto-
12 rum. Supra mensam magnam sedisti? non aperias super il-
13 lam faciem tuam prior. Non dicas sic; Multa sunt, quæ su-
14 per illam sunt: Memento quoniam malus est oculus nequam.
15 Nequius oculo quid creatum est? ideò ab omni facie sua
16 lachrymabitur, cùm viderit. Ne extendas manum tuam pri-
17 or, & invidiâ contaminatus erubescas. Ne comprimaris in
18 convivio. Intellige quæ sunt proximi tui ex te ipso: Utere
19 quasi homo frugi his, quæ tibi apponuntur: ne, cùm mandu-
20 cas multum, odio habearis. Cessa prior causâ disciplinæ:
21 & noli nimius esse, ne fortè offendas. Et si in medio mul-
torum sedisti, prior illis ne extendas manum tuam, nec prior
22 poscas bibere. Quàm sufficiens est homini erudito vinum
exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non
23 senties dolorem. Vigilia, cholera, & tortura viro infrunito:
24 Somnus sanitatis in homine parco: dormiet usque manè,
25 & anima illius cum ipso delectabitur. Et si coactus fueris
in edendo multum, surge è medio, evome: & refrigerabit
26 te, & non adduces corpori tuo infirmitatem. Audi me, fili,
27 & ne spernas me: & in novissimo invenies verba mea. In
omnibus operibus tuis esto velox, & omnis infirmitas non
28 occurret tibi. Splendidum in panibus benedicent labia
29 multorum, & testimonium veritatis illius fidele. Nequissi-
mo in pane murmurabit civitas, & testimonium nequitiæ
illius verum est.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

26 †Ἔργασαι ἐν παιδὶ καὶ εὑρήσεις ἀνάπαυσιν, †ἄνες χεῖρας αὐτῷ
27 καὶ ζητήσει ἐλευθερίαν. †Ζυγὸς καὶ ἱμὰς (ο)κάμψουσι τράχηλον,
28 †Καὶ οἰκέτῃ κακούργῳ στρέβλαι καὶ βάσανοι. †Ἔμβαλε αὐτὸν εἰς
29 ἐργασίαν, ἵνα μὴ ἀργῇ, Πολλὴν γὰρ κακίαν ἐδίδαξεν ἡ ἀργία.
30 †Εἰς ἔργα κατάστησον καθὼς πρέπει αὐτῷ, κἂν μὴ πειθαρχῇ,
βάρυνον τὰς (π) πέδας αὐτοῦ. †καὶ μὴ περισσεύσῃς (ρ) ἐν πάσῃ
31 σαρκὶ, †καὶ ἄνευ κρίσεως μὴ ποιήσῃς μηδέν. †Εἰ ἔστι σοι
οἰκέτης, ἔστω ὡς σύ, ὅτι ἐν αἵματι ἐκτήσω αὐτόν. †εἰ ἔστι σοι
οἰκέτης, ἄγε αὐτὸν ὡς (σ)σεαυτὸν, ὅτι ὡς ἡ ψυχή σου ἐπιδεήσεις
32 (τ) αὐτοῦ. †Ἐὰν κακώσῃς αὐτὸν, Καὶ ἀπάρας ἀποδρᾷ, ἐν
33 ποίᾳ ὁδῷ ζητήσεις αὐτόν;

MS.A. (ο) τράχηλον κάμψουσιν, (π) πέδας. καὶ μὴ (ρ) ἐπὶ (σ) ἀδελφὸν, (τ) αὐτῷ.

Κεφ. λα΄. ΚΕΦ. λα΄.

1 †ΚΕναὶ ἐλπίδες καὶ ψευδεῖς ἀσυνέτῳ ἀνδρὶ, †καὶ ἐνύπνια
2 ἀναπτεροῦσιν ἄφρονας. †Ὡς δρασσόμενος σκιᾶς καὶ διώκων ἄνε-
3 μον, †οὕτως ὁ ἐπέχων ἐνυπνίοις. †Τοῦτο κατὰ τούτου ὅρασις ἐνυ-
4 πνίων, †κατέναντι προσώπου ὁμοίωμα προσώπου. †(α) Ἀπὸ
ἀκαθάρτου τί καθαρισθήσεται; †καὶ ἀπὸ ψευδοῦς τί ἀληθεύσει;
5 †Μαντεῖαι καὶ οἰωνισμοὶ καὶ ἐνύπνια, μάταιά ἐστι, †Καὶ ὡς ὠδι-
6 νούσης φαντάζεται καρδία. ἐὰν μὴ (β) παρὰ ὑψίστου ἀποσταλῇ ἐν
7 ἐπισκοπῇ, †μὴ δῷς εἰς αὐτὰ τὴν καρδίαν σου. †Πολλοὺς
(γ) ἐπλάνησε τὰ ἐνύπνια, καὶ ἐξέπεσον ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτοῖς.
8 †Ἄνευ ψεύδους συντελεσθήσεται νόμος, †καὶ σοφία στόματι πιστῷ
τελείωσις.

MS. A. (α) Καὶ ἀπὸ (β) ἀπὸ (γ) γὰρ ἐπλάνησεν

Operare in (l) puero, & invenies requiem: laxa 26
manus illi, & quæret libertatem. Jugum & 27
lorum curvabunt collum: Et servo malefico 28
torturæ, & tormenta. Mitte illum in operatio-
nem, ne vacet. Multam enim malitiam docuit 29
otiositas. In opera constitue illum, prout conde- 30
cet illum: quòd si non obaudierit; aggrava com-
pedes ejus. Et non (m) amplifices super omnem
carnem: & sine judicio nihil facias. Si est tibi 31
servus; sit (n) sicut tu: quoniam in sanguine
comparâsti eum. Si est tibi servus; tracta eum
(o) sicut teipsum: quoniam tanquam animâ tuâ,
egebis eo. Si afflixeris eum, Et tollens aufugiat; 32
in qua via quæres illum? 33

Cap. CAP. XXXI.

34. VANÆ spes, & mendaces viro insen- 1
sato: & somnia volare faciunt imprudentes.
Quasi qui apprehendit umbram, & persequitur 2
ventum; sic qui attendit somniis. Hoc juxta 3
hoc, visio somniorum, ante faciem, similitudo fa-
ciei. Ab immundo quid mundabitur? & à falso 4
quid verum erit? Divinationes, & auguria, 5
& somnia, vana sunt, Et sicut parturientis, cor 6
phantasias patitur. Nisi ab Altissimo fuerint missa
in visitatione; ne dederis ad illa cor tuum.
Multos errare fecerunt somnia: & exciderunt 7
sperantes in illis. Sine mendacio consummabi- 8
tur lex, & sapientia ori fideli perfectio.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

10 * ܡܢܘ ܗܢܐ ܕܐܬܢܩܦ ܒܗ ܀ ܘܫܠܡ ܗܘܐ ܠܗ ܫܠܡܐ. ܘܗܘܐ ܠܗ ܠܡܫܒܘܚܬܐ. ܡܢܘ ܗܢܐ
11 ܕܐܫܟܚ ܠܡܣܟܠܘ ܘܠܐ ܣܟܠ. ܘܠܡܒܐܫܘ ܠܚܒܪܗ ܘܠܐ ܐܒܐܫ. * ܡܛܠ ܗܢܐ ܝܪܒܝܢ
12 ܛܘܒܘܗܝ. ܘܬܫܒܚܬܗ ܢܫܬܥܘܢ ܥܕܬܐ. * ܒܪܝ ܐܢ ܬܬܒ ܥܠ ܦܬܘܪܗ ܕܓܒܪܐ ܥܬܝܪܐ.
13 ܠܐ ܬܦܬܚ ܓܘܪܓܪܟ ܥܠܘܗܝ. * ܘܠܐ ܬܐܡܪ ܕܠܐ ܣܦܩ ܠܝ. * ܡܛܠ ܕܣܢܐ ܐܠܗܐ ܥܝܢܐ ܒܝܫܬܐ
14
15 ܘܒܝܫ ܡܢܗ ܠܐ ܐܬܒܪܝ. * ܡܛܠ ܗܢܐ ܡܢ ܩܕܡ ܟܠ ܡܕܡ ܙܝܥܐ ܥܝܢܐ. ܘܡܢ ܐܦܝܗ
16
17 ܕܡܥܐ ܕܡܥܬܐ. * ܡܐ ܕܚܙܝܬ. ܠܐ ܬܘܫܛ ܐܝܕܟ. * ܘܒܨܥܬܐ ܠܐ ܬܫܕܪ ܐܝܕܟ. * ܕܥ ܕܐܝܟ
18 ܢܦܫܟ ܚܒܪܟ. ܐܟܘܠ ܐܝܟ ܓܒܪܐ. ܡܕܡ ܕܣܝܡ ܩܕܡܝܟ. ܘܠܐ ܬܗܘܐ ܪܥܒܬܢ. ܕܠܐ ܬܣܬܢܐ.
19 * ܐܙܕܗܪ ܡܛܠ ܡܪܕܘܬܐ. * ܘܟܕ ܬܬܒ ܒܝܬ ܣܓܝܐܐ ܠܡܣܥܕ. ܠܐ ܬܘܫܛ ܐܝܕܟ ܩܕܡܝܗܘܢ.
20
21 * ܡܛܠ ܕܙܥܘܪ ܣܦܩ ܠܟܐܢܐ. ܘܥܠ ܡܫܟܒܗ ܠܐ ܢܬܢܟܐ. * ܟܐܒܐ ܘܫܗܪܐ ܘܡܫܢܩܐ
22 ܘܡܥܨܪܐ ܕܡܥܝܐ ܥܡ ܓܒܪܐ ܪܥܒܬܢܐ. ܫܢܬܐ ܕܚܠܝܡܘܬܐ ܥܡ ܓܒܪܐ ܕܡܟܝܦܝܢ
23 ܡܥܘܗܝ. ܕܡܟ ܠܨܦܪܐ ܘܢܦܫܗ ܥܡܗ. * ܘܐܢ ܐܬܐܠܨܬ ܒܡܐܟܘܠܬܐ. ܩܘܡ ܦܘܩ ܡܢ
24 ܡܨܥܬܐ ܘܬܬܢܝܚ. * ܫܡܥ ܒܪܝ ܘܩܒܠ ܡܪܕܘܬܝ. ܘܠܐ ܬܒܣܐ ܒܝ. ܘܒܚܪܬܐ
25 ܬܫܟܚ ܡܠܝ. * ܒܟܠ ܥܒܕܝܟ ܗܘܝ ܡܟܝܟ. ܘܟܠ ܟܘܪܗܢ ܠܐ ܢܬܩܪܒ ܠܟ.
26 * ܥܝܢܐ ܛܒܬܐ. ܠܚܡܐ ܡܒܪܟܐ. ܘܣܗܕܘܬܐ ܛܒܬܐ ܡܗܝܡܢܐ.

Quis est hic qui cùm illis adhæserit, pacem 10
tamen consecutus est, cessitq; id ipsi in glori-
am? Quis est hic qui potuit errare, nec erra-
vit? lædere proximum suum, nec læsit? Pro- 11
pterea magna erit istius beatitudo, & laudes
ejus celebrabunt ecclesiæ. Fili mi, si ad men- 12
sam viri divitis assideas, ne inhias faucibus
tuis in illam; Neve dicas, Non sufficit mihi. 13
Nam oculi nequitiam execratur Deus, Et ne- 14
quius illâ nihil creatum est: idcirco à cujuslibet 15
bet rei conspectu tremit oculus, & è vultu
lachrymas emittit. Quicquid videris, ne ex- 16
tendas manum tuam: Et in catinum ne pro- 17
trudas manum tuam Scito socium tuũ æqua- 18
lem tibi esse. Comede more virorum quod
ante te positum est, & ne sis gulosus, ut ne
odio habearis. Cautus esto propter modesti- 19
am. Cúmq; inter plures consederis ad man- 20
ducandum, ne extendas manum tuam primus:
Res enim modica sufficit justo, & *is* super cu- 21
bili suo non agitabitur. Dolor ac vigilia, cru- 22
ciatus, ac tormentum, viscerúmq; contorsio
comitantur hominem avidum: somnus *au-*
tem salubris comitatur hominem temperatè
affectum; is enim ad matutinum usque dor-
miet, animi sui compos. Quòd si cibis anga- 23
ris, subtrahe te de medio turbæ, & quiesces.
Audi, fili mi, meum excipe documentum, nec 24
spernas me, & tandem comperies sermones
meos. In cunctis operibus tuis humilis esto, 25
nec ullum appropinquabit ad te malum.
Oculus bonus panem benedicit; & testimo- 26
nium bonum, fidele est.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

10 * من هذا الذي لصق بالمال فكان له سبب السلامة والمدحة * من ذا الذي قدر ان
11 يطغا فلم يطغ * وان يسي الي صاحبه فلم يفعل * من كان على هذه الصفة يكثر تسبيحه *
12 ويعظم في الجامع مدحه * يا بني ان جلست على مائدة الغني * فلا تكون رغيبا على
13 طعامه * ولا تقول انك لا تكتفي بما بين يديك * لان الله تعالى يبغض العين الرغيبة *
14
15 ولم يخلق شيا اشر منها * فلذلك العين تجزع قبل جميع اعضاء الجسد * وتحدر الدموع
16 من الوجه * ان رايت طعاما * فلا تبادر فتمد يدك * ولا تزاحم اصحابك في القصعة *
17
18 واعرف ان حظ اصحابك كحظك يريدوا مثلك * كل مثل الرجال العقلاء ما وضع
19 بين يديك * ولا تكون رغيبا لئلا تبغض * احتفظ من اجل حسن الادب * واذا اكلت
20
21 اقواما كثيرين * فلا تمد يدك قبلهم * ان البار يكتفي باليسير * ولا يفزع على مضجعه *
22 الوجع والسهر والمشقة * والعذاب والعي مع رغيب البطن * رقدة الصحة مع الرجل
23 الورع العفيف * الذي ينام الى الصبح وهو مطمان * فان الح عليك بكثر الطعام *
24 فاعتزل عن الجماعة واسترح * اسمع يا بني علمي * ولا تتهاون بكلامي * وآخر امرك
25 تجد كلامي صادقا * في جميع افعالك كن سهلا لينا * ولا يقربك شي من الشر * العين
26 الواسعة تبرك على الطعام * والشهادة الصادقة تقبل *

Quis est ille qui divitiis adhæsit, fuit- 10
que id ipsi causa salutis ac laudis?
Quis est ille qui potuit errare, & non
erravit? inferre damnum proximo suo,
& non egit? Qui hujusmodi fuerit 11
conditionis, admodum celebrabitur, &
laus ejus inter cœtus enarrabitur. O 12
fili mi, si ad mensam divitis assederis, ne
sis avidus ciborum ejus, Nec dicas te 13
non esse contentũ his quæ coram te sunt.
Deus enim Altissimus odit oculum avi- 14
dum, Nec quicquam eo deterius crea- 15
vit: propterea oculus cunctis membris
corporis prior expavescit, lachrymaque
è vultu demittit. Cùm videris cibum, 16
ne festines, & manum tuam extendas.
Neve socios tuos comprimas in paropsi- 17
de. Et scias portionem sociorum tuo- 18
rum parem esse portioni tuæ, idemque
eos velle ac te. Comede more virorum
prudentum quod tibi apponitur, & ne sis
avidus, ne venias in odium. Cautus 19
esto propter urbanitatem. Cúmque unà 20
cum multis hominibus comederis, ne
prior extendas manum tuam. Nam ju- 21
stus modico contentus est, nec pertime-
scit super cubili suo. Dolor, & vigi- 22
lia, anxietas, & cruciatus, atque diffi-
cultas cum abdomine avido: accubi-
tus autem sanus cum viro temperante
ac sobrio, qui ad matutinum usque dor-
mit securus. Quòd si multitudine ci- 23
borum urgearis, submove te à cœtu, &
quiesce. Acquiesce ô fili mi, doctrinæ 24
meæ, & verba mea ne aspernator, &
ad extremum rei verba mea vera esse
experieris. In omnibus actionibus 25
tuis facilis esto ac lenis, & nihil mali
tibi continget. Oculus liberalis bene- 26
dicit epulis, & testimonium verum ap-
probatur.

Versio VULG. LAT.

30 Diligentes in vino noli provocare : multos enim extermi-
31 navit vinũ. Ignis probat ferrũ durũ : sic vinum corda super-
32 borum arguet in ebrietate potatum. Æqua vita hominibus,
33 vinũ in sobrietate: si bibas illud moderatè, eris sobrius. Quæ
34 vita est ei, qui minuitur vino? Quid defraudat vitam? Mors.
35 Vinum in jucunditatem creatum est, & non in ebrietatem,
36 ab initio. Exultatio animæ & cordis, vinum moderatè po-
37 tatum. Sanitas est animæ & corpori sobrius potus. Vinum
38 multum potatum, irritationem, & iram, & ruinas multas fa-
39 cit. Amaritudo animæ vinum multum potatum. Ebrietatis
40 animositas, imprudentis offensio, minorans virtutem, & fa-
41 ciens vulnera. In convivio vini non arguas proximum : &
42 non despicias eum in jucunditate illius : Verba improperii
non dicas illi : & non premas illum in repetendo.

CAP. XXXII.

Cap. 35.
1 RECtorẽ te posuerunt? noli extolli: esto in illis quasi
2 unus ex ipsis. Curam illorum habe, & sic conside, & omni
3 curâ tuâ explicitâ recumbe : Ut læteris propter illos, & ornamentum gratiæ accipias coronam, & dignationem conse-
4 quaris corrogationis. Loquere major natu : decet enim te
5 Primum verbum diligenti scientiâ, & non impedias musi-
6 cam. Ubi auditus non est, non effundas sermonem, & im-
7 portunè noli extolli in sapientia tua. Gemmula carbunculi in ornamento auri, & comparatio musicorum in convivio
8 vini. Sicut in fabricatione auri signum est smaragdi, sic nu-
9 merus musicorum in jucundo & moderato vino. Audi tacens, & pro reverentia accedet tibi bona gratia. Adolescens, loquere in tua causa vix. Si bis interrogatus fueris, 10
11 habeat caput responsum tuum. In multis esto quasi inscius, & audi tacens simul & quærens. In medio magnatorum non præsumas : & ubi sunt senes, non multum lo- 12
13 quaris. Ante grandinem præibit coruscatio : & ante verecundiam præibit gratia, & pro reverentia accedet tibi bona gratia. Et horâ surgendi non te trices : præcurre 14
15 autem prior in domum tuam, & illic avocare, & illic lude,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

9 † Ἀνὴρ πεπαιδευμένος ἔγνω πολλά, † καὶ ὁ πολύπειρος ἐκδιηγή-
10 σεται σύνεσιν. † Ὃς οὐκ ἐπειράθη ὀλίγα οἶδεν, ὁ δὲ πεπλανημένος
12 πληθυνεῖ πανουργίαν. † Πολλὰ (δ) ἑώρακα ἐν τῇ ἀποπλανήσει
13 μου, † καὶ πλείονα τῶν λόγων μου, σύνεσίς μου. † Πλεονάκις ἕως
14 θανάτου ἐκινδύνευσα. † καὶ διεσώθην τούτων χάριν. † Πνεῦμα
15 φοβουμένων κύριον ζήσεται, † Ἡ γὰρ ἐλπὶς αὐτῶν ἐπὶ τὸν σώζοντα
16 αὐτούς. † Ὁ φοβούμενος κύριον (ε) οὐ μὴ εὐλαβηθήσεται, † καὶ οὐ μὴ
17 δειλιάσῃ, ὅτι αὐτὸς ἐλπὶς αὐτοῦ. † Φοβουμένου τὸν κύριον μα-
18 καρία ἡ ψυχή· † Τίνι ἐπέχει, καὶ τίς (ζ) ἀντιστήριγμα αὐτοῦ;
19 † Οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὸν, † ὑπερασπισμὸς
δυναστείας καὶ στήριγμα ἰσχύος, † σκέπη ἀπὸ καύσωνος καὶ σκέπη
20 ἀπὸ μεσημβρίας, † Φυλακὴ ἀπὸ προσκόμματος καὶ βοήθεια ἀπὸ
(η) πτώματος, † ἀνυψῶν ψυχὴν καὶ φωτίζων ὀφθαλμοὺς, † ἴασιν δι-
21 δοὺς, ζωὴν καὶ εὐλογίαν. † Θυσιάζων ἐξ ἀδίκου, προσφορὰ (θ) μεμω-
23 κημένη, † καὶ οὐκ εἰς εὐδοκίαν (ι) μωκήματα ἀνόμων. † Οὐκ εὐδοκεῖ ὁ
ὕψιστος ἐν προσφοραῖς ἀσεβῶν, † οὐδὲ ἐν πλήθει θυσιῶν ἐξιλάσκεται
24 ἁμαρτίας. † Θύων υἱὸν ἔναντι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, † ὁ προσάγων θυσίαν
25 ἐκ χρημάτων πενήτων. † Ἄρτος (η) ἐπιδεομένων, ζωὴ πτωχῶν,
26 † ὁ ἀποστερῶν αὐτὴν ἄνθρωπος αἱμάτων. † Φονεύων τὸν πλησίον
27 ὁ ἀφαιρούμενος (λ) συμβίωσιν, † Καὶ ἐκχέων αἷμα (μ) ὁ ἀποστερῶν
μισθὸν μισθίου.

MS. A. (δ) ἑόρακα (ε) πολλὰ εὐλαβηθήσεται (ζ) αὐτοῦ στήριγμα; (η) πτώσεως, (θ) μεμωμημένη, (ι) μωμήματα· (κ) ἐπιδεομένων, (λ) ἐνβίωσιν, (μ) καὶ ἀποστερῶν

Vir (a) eruditus novit multa : et qui multa 9
expertus est; enarrabit intellectum. Qui non 10
est expertus; pauca novit : qui autem vaga-
tus est; multiplicabit astutiam. Multa vidi 12
in circumerratione mea, et (b) plura verborum
meorum, intellectus meus. Sæpe usque ad mor- 13
tem periclitatus sum, et salvatus sum horum
gratiâ. Spiritus timentium Dominum vivet : 14
Spes enim illorum in salvantem illos. Qui ti- 15
met Dominum; (c) non trepidabit, et non pa- 16
vebit, quoniam ipse est spes ejus. Timentis 17
Dominum beata est anima : Cui intendit? & 18
quis est fortitudo ejus? Oculi Domini super 19
diligentes eum, protectio potentiæ, et firma-
mentum virtutis : tegmen ab ardore; & tegmen
à meridie, Custodia ab offensione, & adjutorium à 20
casu : Exaltans animam, & illuminans oculos,
dans sanitatem, vitam, & benedictionem. Im- 21
molantis ex iniquo, oblatio subsannata : & non
sunt beneplacitæ (d) subsannationes injustorum.
Oblationes impiorum non probat Altissimus: neq; 23
in multitudine sacrificiorum propitiatur pecca-
tis. Qui offert sacrificium ex substantia paupe- 24
rum; victimat filium in conspectu patris sui. Pa- 25
nis egentium, vita pauperum est : qui defraudat
illam; homo sanguinum est. Qui aufert victum; 26
occidit proximum : Et qui fraudat mercedem 27
mercenarii; effundit sanguinem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

28 * ܐܦ ܥܠ ܚܡܪܐ ܠܐ ܬܬܓܢܒܪ. ܡܛܠ ܕܣܓܝܐܐ ܐܘܒܕ ܚܡܪܐ ܥܬܝܩܐ. * ܐܝܟܢܐ ܕܟܘܪܐ ܒܚܢ
29
30 ܥܒܕܗ ܕܩܝܢܝܐ. ܗܟܢܐ ܚܡܪܐ ܡܓܪܓ ܗܘ ܠܥܘܠܐ. * ܐܝܟ ܡܝܐ ܚܝܐ ܚܡܪܐ ܠܒܪܢܫܐ
31 ܟܕ ܢܫܬܝܘܗܝ ܒܟܫܝܪܘܬܐ. * ܡܢܘ ܐܢܘܢ ܚܝܘܗܝ ܕܢܚܣܪ ܚܡܪܐ. ܕܗܘ ܡܢ ܫܘܪܝܐ ܠܚܕܘܬܐ
32 ܐܬܒܪܝ. * ܚܕܘܬܐ ܕܠܒܐ ܘܦܘܢܩܐ ܘܙܒܢܐ ܛܒܐ. ܚܡܪܐ ܕܡܫܬܬܐ ܒܟܫܝܪܘܬܐ. * ܟܐܒܐ
33
34 ܘܡܣܟܢܘܬܐ ܘܟܐܒ ܪܫܐ. ܚܡܪܐ ܕܡܫܬܬܐ ܒܚܪܝܢܐ. * ܣܓܝܐܘܬܐ ܕܚܡܪܐ ܬܩܠܬܐ ܠܣܟܠܐ
35 ܡܩܝܡܐ. ܘܚܣܪ ܚܝܠܗ. ܘܡܣܓܐ ܡܚܘܬܗ. * ܒܡܫܬܝܐ ܕܚܡܪܐ. ܠܐ ܬܟܣܐ ܠܪܚܡܟ. ܘܠܐ
36 ܬܒܣܐ ܒܗ ܒܚܕܘܬܗ. * ܡܠܐ ܕܨܘܚܝܬܐ ܠܐ ܬܐܡܪ ܠܗ. ܘܠܐ ܬܬܚܪܐ ܥܡܗ ܩܕܡ ܒܢܝ ܐܢܫܐ.
1 * ܩܦܠܐܘܢ * ܠܒ * ܪܫܐ ܐܩܝܡܘܟ. ܠܐ ܬܬܪܝܡ. ܘܒܪܝܫ ܥܬܝܪܐ ܠܐ ܬܣܬܡܟ.
2 ܗܘܝ ܠܟ ܐܝܟ ܚܕ ܡܢܗܘܢ. * ܘܚܘܪ ܒܨܒܘܬܗܘܢ. ܘܗܝܕܝܢ ܐܣܬܡܟ. * ܒܟܠ
3 ܣܘܢܩܢܗܘܢ ܐܬܒܝܢ ܘܗܝܕܝܢ ܬܒ. ܡܛܠ ܗܢܐ ܐܦ ܬܬܦܨܚ ܒܗܘܢ. ܘܥܠ ܦܬܘܪܐ ܬܩܒܠ ܐܝܩܪܐ.
6 * ܐܬܪܐ ܕܡܫܬܝܐ ܕܚܡܪܐ ܠܐ ܬܐܡܪ ܠܗ ܫܥܝܬܐ. ܘܒܟܠܙܒܢ ܠܐ ܬܬܚܟܡ. * ܐܝܟ ܚܬܡܐ
7
8 ܥܠ ܟܝܣܐ ܕܕܗܒܐ. ܗܟܢܐ ܬܫܒܘܚܬܐ ܕܐܠܗܐ ܥܠ ܡܫܬܝܐ ܕܚܡܪܐ. * ܐܝܟ ܩܛܠܐ ܕܕܗܒܐ
12 ܘܡܪܓܢܝܬܐ ܘܙܡܪܓܕܐ. ܗܟܢܐ ܡܠܐ ܫܦܝܪܐ ܥܠ ܡܫܬܝܐ ܕܚܡܪܐ. * ܒܝܢ ܫܠܝܛܢܐ ܠܐ
14 ܬܬܪܘܪܒ. ܘܥܡ ܩܫܝܫܐ ܠܐ ܬܨܥܪ. * ܒܥܕܢܐ ܕܦܬܘܪܐ ܠܐ ܬܣܓܐ ܠܡܡܠܠܘ.
ܘܥܕ ܐܝܬ ܠܟ ܬܘܕܝܬܐ. ܦܢܝ ܠܒܝܬܟ.

Præterea, in vino ne probes te virum, mul- 28
tos enim perdidit *vinum* vetus. Nam quem- 29
admodum fornax probat opus aurificis, ita
vinum provocat iniquitatem. Ceu aquæ vivæ 30
vinum est homini, cùm honestè biberit illud.
Quænam est vita vino carentis, cùm hoc ab 31
initio ad lætitiam creatum sit? Lætitia cor- 32
dis, ac delitiæ, temporaque fœlicia est vi-
num convenienter epotum. Dolor, & pau- 33
pertas, ac dolor capitis est vinum pertinaci-
ter potatum. Nimium vinum offendiculum 34
generat imprudenti; robur ejus minuitur, &
crescunt vulnera. In compotatione vini ne 35
reprehendas amicum tuum, nec insectes il-
lum in lætitia sua. Verba injuriosa ne dixeris 36
ei, neq; cum eo contenderis in conspectu ho-
minum.

CAP. XXXII.

MAjorem te constituerunt, ne efferaris, & 1
in fronte divitum ne accumbas : esto quasi u-
nus ex ipsis : Habe curam eorum, tum de- 2
mum accumbe. Omni ipsorum necessitati 3
prospicito, ac tum sedeto. Hac etiam de cau-
sa tandem lætaberis, & super mensam con-
sequêris honorem. Ubi vinum bibitur, ne 6
recites historias, nec quovis tempore sapien-
tem agas. Quale est sigillum super auri cru- 7
mena, talis laus divina super convivio vino-
so. Qualis est murenula aurea, gemmæ, atque 8
smaragdi; talia sunt verba decôra in con-
vivio vinoso. Inter potestate præditos ne 12
superbias, téque natu majores noli contu-
meliis afficere. Tempore mensæ ne multùm 14
garrias, dumque memoriâ polles, domum
tuam proficiscere :

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

28 * ولا تكون متجبرا على شرب الخمر لان كثير من الناس اهلكهم العتيق * وكما ان الكور يبلوا
29
30 عمل الصايغ * كذلك الخمر يسوغ ويسوق الي الشر * مثل الحياة الخمر لمن يشربه بقدر * ماذا
31
32 ينفع بالحياة المفرد من الخمر الذي في بدي الخليقة خلق للفرح * فرح القلب واللذه
33 والمواقيت الصالحة الخمر اذا شرب بقدر * الوجع والفقر والصداع والملام اذا شرب بالامتري
34 والصياح * كثر الخمر اهاجت للجاهل عثره * هدت قوته وكثرت ضرباته * لا تعاتب صديقك على
35
36 شرب الخمر * ولا توذيه في فرحه * ولا تكلمه بكلام الوكس * ولا تخاصمه بين الناس *
* الفصل الثاني والثلثون * اذا رويست فلا تطول * ولا تتكي في الصدر فوق الاغنياء * 1
2 كن كواحد منهم * وتعاهد ما يصلحهم ثم بعد ذلك فاتكي * تفقد جميع حاجاتهم واصلح
3
6 حالهم * فانك ستفرح في اخر امرك * وتسر في عاقبتهم * وعلى المايدة تمدح وتكرم * ولا تكثر
7 الكلام في مجلس الشراب * ولا ترفع عملك في كل ساعة * كمثل الخاتم على كيس الذهب *
12 كذلك تمجد الله على شرب الخمر * لا تتعظم بين يدي السلاطين * ولا تشتم من هو اعظم منك *
14 * ولا تكثر الكلام على المايدة * وانصرف الي بيتك وانت ثابت العقل *

Item, ne præ te feras validum in potu vi- 28
ni, quoniam multos homines vinum *ve-*
tus peremit. Et quemadmodum fornax 29
probat aurificis opus, ita vinum aperit
aditum & inducit ad malum. Instar vi- 30
tæ est vinum moderatè bibenti. Quid 31
prodest vita ei qui sequestratus est à vino,
quod initio creationis creatum fuit ad
lætitiam? Hilaritas cordis, & delitiæ, 32
ac tempora jucunda est vinum cùm mo-
deratè bibitur. E contrà dolor, & inopia, 33
dolor capitis, & querimonia, cùm per æ-
mulationem & cum clamore bibitur. Vini 34
redundantia stulto offensaculum excitat,
vires ejus enervat, & flagella multipli-
cat. Ne redarguas amicum tuum inter 35
vini potationem, neve sis illi molestus
dum exhilaratur, Neque inhonestis eum 36
sermonibus alloquaris, neque inter homi-
nes cum eo rixeris.

CAP. XXXII.

Cum præpositus fueris, ne superbias, 1
neve primo accumbas loco supra divites:
esto sicut unus ex ipsis. Inspice quod il- 2
lis commodum est, tum demum accumbe.
Omnes eorum necessitates perlustra, & co- 3
rum commoditati provide. Sic enim de-
mum lætaberis, tandemque exultabis, &
super mensam laude atque honore afficie-
ris. Præterea, ne multum garrias in con- 6
vivio vinoso, nec quovis momento facta
tua extollas. Qualis est annulus super 7
auri marsupio, talis laus divina super
vini potatione. Ne te magnifices coram 12
præfectis, téque majori ne convitieris.
Ne multum effutias super mensam, sed 14
abi domum tuam dum mentis es compos.

Versio VULG. LAT.

16 Et age conceptiones tuas, & non in delictis & verbo super-
17 bo. Et super his omnibus benedicito Dominum, qui fecit
18 te, & inebriantem te ab omnibus bonis suis. Qui timet
Dominum, excipiet doctrinam ejus: & qui vigilaverint ad
19 illum, invenient benedictionem. Qui quærit legem, re-
plebitur ab ea: & qui insidiosè agit, scandalizabitur in ea.
20 Qui timent Dominum, invenient judicium justum, & justi-
21 tias quasi lumen accendent. Peccator homo vitabit cor-
reptionem, & secundùm voluntatem suam inveniet compa-
22 rationem. Vir consilii non disperdet intelligentiam, alie-
23 nus & superbus non pertimescet timorem: Etiam post-
quàm fecit cum eo sine consilio, & suis insectationibus ar-
24 guetur. Fili, sine consilio nihil facias, & post factum non
25 pœnitebis. In via ruinæ non eas, & non offendes in lapides:
nec credas te viæ laboriosæ, ne ponas animæ tuæ scanda-
26 lum: Et à filiis tuis cave, & à domesticis tuis attende. In
27 omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ: hoc est enim con-
28 servatio mandatorum. Qui credit Deo, attendit manda-
tis: & qui confidit in illo, non minorabitur.

Cap. CAP. XXXIII.

1 *36.* Timenti Dñm non occurrent mala, sed in tentatio-
2 ne Deus illum conservabit, & liberabit à malis. Sapiens
non odit mandata & justitias, & non illidetur quasi in pro-
3 cella navis. Homo sensatus credit legi Dei, & lex illi fide-
4 lis. Qui interrogationem manifestat, parabit verbum, &
sic deprecatus exaudietur, & conservabit disciplinam, &
5 tunc respondebit. Præcordia fatui quasi rota carri: & qua-
6 si axis versatilis cogitatus illius. Equus emissarius, sic &
7 amicus subsannator, sub omni suprasedente hinnit. Quarè
dies dié superat, & iterùm lux lucé, & annus annũ à Sole?

Versio GRÆCA LXX. Interp.

28 †Εἷς οἰκοδομῶν, καὶ εἷς καθαιρῶν, † τί (ν)ὠφελήκασι πλεῖον ἢ κόπους;
29 † Εἷς εὐχόμενος, καὶ εἷς καταρώμενος, † τίνος φωνῆς εἰσακού-
30 σεται ὁ δεσπότης; † Βαπτιζόμενος ἀπὸ νεκροῦ, καὶ πάλιν ἁπτόμενος
31 αὐτοῦ, † τί ὠφέλησεν (ξ) τῷ λουτρῷ αὐτοῦ; † Οὕτως ἄνθρωπος νη-
στεύων ἐπὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ, † καὶ πάλιν πορευόμενος, καὶ τὰ αὐτὰ
ποιῶν· † τῆς προσευχῆς αὐτοῦ τίς εἰσακούσεται; † καὶ τί ὠφέλησεν ἐν
τῷ ταπεινωθῆναι αὐτόν;

MS. A. (ν) ὠφέλησεν (ξ) ἐν τῷ

ΚΕΦ. λβ΄.

1 Κεφ.
2 λε΄. † Ὁ συντηρῶν νόμον πλεονάζει προσφοράς· † (α) Θυσιάζων
4 σωτηρίου ὁ προσέχων ἐντολαῖς. † Ἀνταποδιδοὺς χάριν προσφέρων
5 σεμίδαλιν, † καὶ ὁ ποιῶν ἐλεημοσύνην θυσιάζων αἰνέσεως. † Εὐ-
6 δοκία κυρίου ἀποστῆναι ἀπὸ πονηρίας, † καὶ ἐξιλασμὸς ἀποστῆναι ἀπὸ
7 ἀδικίας. † Μὴ ὀφθῇς ἐν προσώπῳ κυρίου κενός, † Πάντα γὰρ ταῦτα
8 χάριν ἐντολῆς. † Προσφορὰ δικαίου λιπαίνει θυσιαστήριον, † καὶ ἡ
9 εὐωδία αὐτῆς ἔναντι ὑψίστου. † Θυσία ἀνδρὸς δικαίου δεκτή, † καὶ
10 τὸ μνημόσυνον αὐτῆς οὐκ ἐπιλησθήσεται. † Ἐν ἀγαθῷ ὀφθαλμῷ
δόξασον τὸν κύριον, † καὶ μὴ (β) σμικρύνῃς ἀπαρχὴν χειρῶν σου.
11 † Ἐν πάσῃ δόσει ἱλάρωσον τὸ πρόσωπόν σου, † καὶ ἐν εὐφροσύνῃ
12 ἁγίασον δεκάτην. † Δὸς ὑψίστῳ κατὰ τὴν δόσιν (γ) αὐτοῦ, † καὶ
13 ἐν ἀγαθῷ ὀφθαλμῷ καθεύρεμα χειρός. † Ὅτι κύριος ἀνταπο-
14 διδούς ἐστι, † καὶ ἑπταπλάσια (δ) ἀνταποδώσει σοι. † Μὴ δωροκό-
15 πει, οὐ γὰρ προσδέξεται· † Καὶ μὴ ἔπεχε θυσίᾳ ἀδίκῳ, † ὅτι
κύριος κριτής ἐστι, καὶ οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ δόξα προσώπου.
16 † Οὐ λήψεται πρόσωπον ἐπὶ πτωχοῦ, † καὶ δέησιν ἠδικημένου εἰσα-
κούσεται.

MS. A. (α) Θυσία (β) μικρύνῃς (γ) σου, (δ) ἀποδώσει

Cum Translatione LATINA.

*Unus ædificans, & unus destruens: quid pro- 28
ficiunt aliud, quàm labores? Unus orans, & 29
unus maledicens: cujus vocem exaudiet Do-
minus? Qui baptizatur à mortuo, & iterum 30
tangit eum: quid profecit lavatione suâ? Sic 31
homo, qui jejunat in peccatis suis, & iterum
vadit, & facit eadem: orationem illius quis
exaudiet: & quid profecit humiliando se?*

Cap. *CAP. XXXII.*

35. *Qui conservat legem; multiplicat obla- 1
tiones. Sacrificans salutare, qui attendit man- 2
datis. Qui retribuit gratiam, (a) offert simi- 4
laginem: &, qui facit eleemosynam; offert sa-
crificium laudis. Beneplacitum est Domino re- 5
cedere ab iniquitate: & propitiatio, recedere
ab injustitia. Non apparebis ante conspectum 6
Domini vacuus: Hæc enim omnia propter 7
mandatum. Oblatio justi impinguat altare: 8
& odor suavitatis ejus est in conspectu Al-
tissimi. Sacrificium viri justi acceptum est: 9
& memoria ejus non tradetur oblivioni. In 10
bono oculo glorifica Dominum: & non mi-
nuas primitias manuum tuarum. In omni 11
datu hilarem fac vultum tuum: & in ex-
ultatione sanctifica decimas. Da Altissimo 12
secundùm datum ejus, & in bono oculo in-
ventionem manûs. Quoniam Dominus re- 13
tribuens est: & septies tantum reddet tibi.
Ne minuas de munere: non enim suscipiet: Et non 14
attendas sacrificio injusto: quoniam Dominus 15
judex est: & non est apud illum gloria personæ.
Non accipiet personam in pauperem: & depre- 16
cationem læsi exaudiet.*

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

15 16 * ܘܥܒܕ ܨܒܝܢܟ ܒܕܚܠܬܗ ܕܐܠܗܐ ܘܠܐ ܒܣܘܪܚܢܐ. * ܘܥܠ ܗܠܝܢ ܟܠܗܝܢ . ܒܪܟ
17 ܠܫܡܗ ܕܐܠܗܐ. ܕܣܒܥܟ ܡܢ ܛܒܬܗ. * ܕܒܥܐ ܦܘܠܚܢܗ ܕܐܠܗܐ ܢܩܒܠ ܡܪܕܘܬܐ.
19 ܘܟܕ ܡܨܠܐ ܩܕܡܘܗܝ ܢܥܢܝܘܗܝ. * ܕܚܠܘܗܝ ܕܐܠܗܐ ܢܣܬܟܠܘܢ ܒܕܝܢܘܗܝ.
20 ܘܚܟܡܬܐ ܣܓܝܐܬܐ ܡܢ ܠܒܗܘܢ ܢܦܩܘܢ. * ܓܒܪܐ ܚܪܝܦܐ ܡܛܫܐ ܝܕܥܬܐ.
21 ܘܐܝܟ ܨܒܝܢܗ . ܡܬܩܢ ܐܘܪܚܗ. * ܓܒܪܐ ܚܟܝܡܐ ܠܐ ܫܒܩ ܚܟܡܬܐ ܟܣܝܬܐ.
23 ܘܥܘܠܐ. ܠܐ ܢܛܪ ܠܫܢܗ. * ܕܠܐ ܡܠܟܐ ܠܐ ܬܥܒܕ ܡܕܡ. ܘܡܢ ܒܬܪ ܕܥܒܕܬ ܠܐ ܬܬܘܐ
24 25 ܥܠܘܗܝ. * ܒܐܘܪܚܐ ܕܥܣܩܐ ܠܐ ܬܐܙܠ . ܕܠܐ ܬܬܬܩܠ ܒܟܐܦܐ. ܕܬܪܬܝܢ ܙܒܢܝܢ. * ܠܐ
26 ܬܬܟܠ ܥܠ ܐܘܪܚܐ ܕܥܘܠܐ. ܘܒܐܘܪܚܬܟ ܗܘܝ ܙܗܝܪ. * ܒܟܠ ܥܒܕܝܟ. ܐܙܕܗܪ ܒܢܦܫܟ.
27 ܡܛܠ ܕܟܠ ܕܥܒܕ ܗܠܝܢ. ܢܛܪ ܦܘܩܕܢܐ ܗܘ. * ܕܢܛܪ ܐܘܪܚܗ. ܢܛܪ ܦܘܩܕܢܗ ܕܐܠܗܐ.
ܘܡܢ ܕܡܬܬܟܠ ܥܠ ܐܠܗܐ. ܠܐ ܢܐܒܕ ܠܥܠܡ. * ܩܦܠܐܘܢ * ܠܒ *
1 5 * ܕܕܚܠ ܠܐܠܗܐ. ܠܐ ܢܦܓܥ ܒܗ ܒܝܫܬܐ. ܐܠܐ ܒܢܣܝܘܢܐ. ܘܢܬܦܨܐ ܘܢܬܦܪܩ. * ܐܝܟ
6 ܓܝܓܠܐ ܡܪܗܛܢܝܬܐ. ܟܠܒܗ ܕܥܘܠܐ. ܘܐܝܟ ܚܙܝܪܐ. ܟܠܗܘܢ ܡܚܫܒܬܗ. * ܐܝܟ ܣܘܣܝܐ
7 ܡܛܝܒܐ. ܪܚܡܘܗܝ ܕܥܘܠܐ. ܕܬܚܝܬ ܟܠ ܕܪܚܡ ܠܗ. ܡܨܗܠ. * ܡܛܠ ܡܢܐ ܝܘܡܐ
ܥܠ ܝܘܡܬܐ ܕܫܢܬܐ ܦܪܝܫ. ܡܛܠ ܕܟܠܗܘܢ ܢܗܝܪܐ. ܝܘܡܬܐ ܕܫܢܬܐ ܡܫܚܠܦܝܢ.

Et fac tuam voluntatem cum timore Dei, 15
non cum vitio. Et ad hæc omnia benedic 16
nomini Dei qui suis bonis te saturavit. Qui 17
cultum Dei quærit, doctrinam adipiscetur:
cúmque preces coram eo fuderit, exaudiet
illum. Reverentes Deum sapient in judiciis 19
ejus, & multam è corde suo proferent sapien-
tiam. Callidus homo abscondit doctrinam; 20
& ad arbitrium suum composuit viam suam.
Sapiens homo sapientiam non relinquit oc- 21
cultam: & scelerosus non observat linguam
suam. Sine consilio nullam rem agas, & 23
postquam egeris, ne ægrè feras. Per viam 24
asperam ne abeas, ne secundâ vice impingas
in lapidem. Iniquorum viæ ne confidas, & 25
in viis tuis esto cautus. In cunctis operibus 26
tuis tibi caveas: quoniam quicunque talis
est, observator est mandati. Qui viam su- 27
am custodit, præceptum Dei custodit: & qui
Deo fidit, non peribit in æternum.

CAP. XXXIII.

Timenti Deum non occurret malum, nisi 1
per modum tentationis; rursus autem eripi-
etur. Velut rota velox, est cor impii, & ve- 5
lut porcus omnes cogitationes ejus. Velut 6
equus paratus sunt amici *hominis* impii, qui
sub omni eum amante hinnit. Cur habetur 7
dies in anno à *cæteris* diebus distinctus, cùm
astra universa diebus anni *promiscuè* inser-
viant?

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* وأت فراشك بمخافة الرب لا بالوكس * وعلى هذه الخيرات كلها مجد لاسم الله الذي
اوسع عليك من رزقه واشبعك من فضله * من يطلب العمل في طاعة الله تعالى يفهم
العلم . واذا ما صلى بين يديه استجاب دعاءه * اتقياء الله يفهمون فرايضه * وحكمة
كثير يبتدعون من قلوبهم * الدغل يكتم العلم * ويكون سيرته اتباع هواه * 20
21 23 * والحكيم لا يذر الحكمة مكتومة * والفاجر لا يحفظ لسانه * لا تقدم على امر ابدا
حتى تستشير * فان فعلت فلا تندم * فان الغم لا ينفع شيا * ولا تسلك طريق الصخور * 24
لعلك تعثر بالصخور مرتين * لا تتكل على طريق الاثمة * واحفظ سبلك ما قدرت * 25
* واحفظ نفسك من جميع افعالك * لان من اتم هذه الاشياء كلها قد حفظ وصية الله * 26
27 * الحافظ في سبله قد حفظ وصية الله * ومن توكل على الله لا يضيع ابدا *
* الفصل الثالث والثلثون * ومن اتقى الله تعالى لا يصيبه شر الا لتجربة * 1
بعد ذلك يصرف عنه ويسلم * قلب الفاجر كالبكرة الخفيفة الدوران * وجميع فكره 5
مثل الخنزير * رحمة المنافق كالفرس المعد الذي يصهل تحت جميع من يكون * لماذا يوم 6 7
من ايام السنة مفرد من ساير الايام * لان جميع الادوار انما تخدم جميع ايام السنة *

*Et pete lectum tuum cum timore Domi- 15
ni, non cum vitio. Et de omnibus hisce 16
bonis lauda nomen Dei qui sua tibi do-
na largitus est, suâque gratiâ te satu-
ravit. Qui Dei altissimi obedientiam 17
quærit exequi, scientiam acquiret: &
cum oraverit coram eo, deprecationem
ejus exaudiet. Timentes Deum ejus- 19
dem statuta percipiunt, multámque sa-
pientiam suis è cordibus excogitant.
Fraudulentus celat scientiam, ejúsque 20
vitæ institutum est propriæ voluntatis
consectatio: Sapiens autem non relin- 21
quit scientiam occultam: & piger non
custodit linguam suam. Nullum un- 23
quam aggrediare negotium quin consili-
um petas: & si peregeris, ne contriste-
ris; quoniam tristitia nil prodest. Per 24
viam saxosam ne ambules, ne lapidibus
offendas. Viæ iniquorum ne fidas, & 25
vias tuas quoad potueris, observa: Et 26
in omnibus actionibus tuis tibi caveto.
Qui enim hæc omnia perfecerit, præce-
ptum Dei observat. Cautus in viis suis, 27
præceptum Dei custodit: & qui Deo
fretus est, nunquam peribit.*

CAP. XXXIII.

*Et etiam qui Deum excelsum vere- 1
retur, nulla continget adversitas, nisi ad
tentationem, quâ demum ablatâ quie-
scet. Cor scelerati simile est rotæ levis- 5
simè versatili, & tota cogitatio ejus ut
sus. Clementia impii est quasi equus 6
paratus qui sub quolibet hinnit homine
quisquis ille fuerit. Quare dies ex om- 7
ni diebus differt à reliquis diebus, cùm
lumina quæque cunctis anni diebus fa-
mulentur?*

Versio VULG. LAT.

8 A Domini scientia separati sunt, facto Sole, & præceptum
9 custodiente. Et immutavit tempora, & dies festos ipso-
10 rum, & in illis dies festos celebraverunt ad horam. Ex
ipsis exaltavit & magnificavit Deus, & ex ipsis posuit in nu-
merum dierum. Et omnes homines de solo, & ex terra,
11 undè creatus est Adam. In multitudine disciplinæ Domi-
12 nus separavit eos, & immutavit vias eorum. Ex ipsis be-
nedixit, & exaltavit: & ex ipsis sanctificavit, & ad se ap-
plicavit: & ex ipsis maledixit, & humiliavit, & convertit
13 illos à separatione ipsorum. Quasi lutum figuli in manu
14 ipsius, plasmare illud & disponere. Omnes viæ ejus se-
cundùm dispositionem ejus: sic homo in manu illius,
15 qui se fecit, & reddet illi secundùm judicium suum. Con-
tra malum bonum est, & contra mortem vita: sic & con-
tra virum justum peccator. Et sic intuere in omnia ope-
16 ra Altissimi. Duo & duo, & unum contra unum. Et ego no-
vissimus evigilavi, *Cap.* 30. & quasi qui colligit acinos post
17 vindemiatores. In benedictione Dei & ipse speravi:
18 & quasi qui vindemiat, replevi torcular. Respicite quo-
niam non mihi soli laboravi, sed omnibus exquirentibus
19 disciplinam. Audite me magnates, & omnes populi, &
20 rectores Ecclesiæ auribus percipite. Filio & mulieri,
fratri & amico, non des potestatem super te in vita tua:
& non dederis alii possessionem tuam: ne fortè pœniteat
21 te, & depreceris pro illis. Dum adhuc superes & aspiras,
22 non immutabit te omnis caro. Melius est enim ut filii tui
te rogent, quàm te respicere in manus filiorum tuorum.
23 In omnibus operibus tuis præcellens esto. Ne dederis ma-
24 culam in gloria tua.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

17 † Οὐ μὴ (ε) ὑπερίδῃ ἱκετείαν ὀρφανοῦ, † καὶ χήραν ἐὰν ἐκχέῃ
18 λαλιάν. † Οὐχὶ δάκρυα χήρας ἐπὶ (ζ) σιαγόνα καταβαίνει, καὶ
20 ἡ καταβόησις ἐπὶ τῷ καταγαγόντι αὐτά; † Θεραπεύων ἐν εὐ-
δοκίᾳ δεχθήσεται, † καὶ ἡ δέησις αὐτοῦ ἕως νεφελῶν συνάψει.
21 † Προσευχὴ ταπεινοῦ νεφέλας διῆλθε, † καὶ ἕως συνεγγίσῃ οὐ μὴ
22 παρακληθῇ, καὶ οὐ μὴ ἀποστῇ ἕως ἐπισκέψηται (η) ὁ ὕψιστος· † Καὶ
κρινεῖ (θ) δικαίως, καὶ ποιήσει κρίσιν. † καὶ ὁ κύριος οὐ μὴ βρα-
δύνῃ, † οὐδὲ μὴ (ι) μακροθυμήσει ἐπ' αὐτοῖς † ἕως ἂν συντρίψῃ
23 ὀσφὺν ἀνελεημόνων· † Καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀνταποδώσει ἐκδίκησιν,
† ἕως ἐξάρῃ πλῆθος ὑβριστῶν, † καὶ σκῆπτρα (κ) ἀδίκων συντρί-
24 ψῃ, † Ἕως ἀνταποδῷ ἀνθρώπῳ κατὰ τὰς πράξεις αὐτοῦ, † καὶ τὰ ἔργα
25 τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὰ ἐνθυμήματα αὐτῶν, † Ἕως κρινῇ τὴν κρίσιν τοῦ
26 λαοῦ αὐτοῦ, † καὶ εὐφρανεῖ αὐτοὺς ἐν τῷ ἐλέει αὐτοῦ. † Ὡραῖον ἔλεος
ἐν καιρῷ θλίψεως αὐτοῦ, † ὡς νεφέλαι ὑετοῦ ἐν καιρῷ ἀβροχίας.

MS. A. (ε) παρίδῃ (ζ) σιαγόνες (η) κύριος· (θ) δικαίοις, (ι) μακροθυμήσῃ (κ)* δικαίων

Κεφ. λϛʹ. ΚΕΦ. λγʹ.

1 † Ἐλέησον (α) ἡμᾶς δέσποτα ὁ θεὸς πάντων, καὶ ἐπίβλεψον.
3 Καὶ ἐπίβαλε τὸν φόβον σου ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη. † Ἔπαρον τὴν χεῖρά
4 σου ἐπὶ ἔθνη ἀλλότρια, καὶ ἰδέτωσαν τὴν δυναστείαν σου. † Ὥσπερ
5 ἐνώπιον αὐτῶν ἡγιάσθης ἐν ἡμῖν, οὕτως ἐνώπιον ἡμῶν μεγαλυνθείης
6 ἐν αὐτοῖς. † Καὶ ἐπιγνώτωσάν σε καθάπερ καὶ ἡμεῖς (β) ἐπέγνωμεν,
7 † ὅτι οὐκ ἔστι θεὸς πλὴν σοῦ κύριε. † Ἐγκαίνισον σημεῖα, καὶ ἀλλοίωσον
8 θαυμάσια· † Δόξασον χεῖρα καὶ βραχίονα δεξιόν· † Ἔγειρον θυ-
9 μόν, καὶ ἔκχεον ὀργήν· † Ἔξαρον ἀντίδικον, καὶ ἔκτριψον ἐχθρόν.

MS. A. (α) ἡμᾶς ὁ θεὸς (β) ἐπέγνωμέν σε,

Non despiciet preces pupilli, nec viduam si effun- 17
dat loquelam. Nónne lachrymæ viduæ ad maxil- 18
lam descendunt, & exclamatio super deducen- 20
tem eas? Qui colit, in beneplacito suscipietur:
& deprecatio illius usque ad nubes attinget. O- 21
ratio humiliantis se nubes penetravit; & donec
propinquet, non revocabitur: & non discedet, do-
nec aspiciat Altissimus. (*) Et judicabit justè, 22
et faciet judicium. Et Dominus non tardabit, &
non habebit in illis (b) patientiam, quousque con-
tribulet dorsum immisericordium. Et gentibus 23
reddet vindictam; donec tollat multitudinem su-
perborum & sceptra iniquorum contribulet: Do- 24
nec reddat homini secundùm actus ejus, & ope-
ra hominum secundùm cogitationes eorum: Do- 25
nec judicet judicium plebis suæ: & lætificabit
eos misericordiâ suâ. Speciosa misericordia in 26
tempore tribulationis ejus, quasi nubes pluviæ
in tempore siccitatis.

Cap. 36. *CAP. XXXIII.*

Miserere nostri, Domine Deus omnium, & 1
respice. Et immitte timorem tuum super omnes gen- 2
tes. Extolle manum tuam super gentes alienas, 3
& videant potentiam tuam. Sicut coram illis 4
sanctificatus es in nobis; ita coram nobis magni-
ficeris in illis. Et agnoscant te, secundùm quod 5
& nos agnovimus; quoniam non est Deus præter 6
te, Domine. Innova signa, & immuta mirabilia: 7
Glorifica manum, & brachium dextrum: Excita 8
furorem, & effunde iram. Aufer adversarium, 9
& afflige inimicum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

8 [illegible]
9 10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]

* Verùm Dei sapientiâ distincti sunt, Fecitque 8 9
ex iis tempora ac momenta. Quosdam be- 10
nedixit & sanctificavit, quosdam verò in
numerum dierum constituit. Homines et- 11
iam omnes è luto compositi sunt, & de terra
creatus est Adam. Verùm Dei sapientiâ dis- 12
tincti sunt, & incolæ terræ constituti. Quos- 13
dam benedixit & evexit; quosdam sanctifi-
cavit, & ad eum usque pervenêre: alios ve-
rò maledixit & evertit, déque mansionibus
eorum extirpavit. Ut lutum subactum in 14
manu figuli, Sic homo in manu creatoris 15
sui, ut constituat eum super omnia opera sua.
Adversùs malum creatum est bonum, & ad- 16
versùs mortem creata est vita, & adversùs
lucem creatæ sunt tenebræ: Ita manifesta-
vit Deus cuncta opera sua bina, unum alte-
ri oppositum. Ego etiam novissimè veni 17
quasi racemator vineæ post vindemiatores:
at beneficiis divinis ego idem roboratus,
quasi vindemiator mustarium lacum meũ im-
plevi. Audite me præfecti populi. Et magna- 18
tes turbæ auscultate me. Filio aut uxori, fratri 19 20
aut amico ne des potestatem in teipsum dum
vivis. Quandiu vivus es, & spiritus tibi su- 21
perest, ne ulli te carni emancipes. Ne des a-
liis facultates tuas ut iterum repetas ab eis.
Consultius enim est ut abs te petant liberi tui, 22
quàm ut petas ab eis. In omnibus negotiis 23
tuis esto sublimis, & ne labem inferas honori
tuo.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

8 * لأن الأيام فصلت بحكمة الله * وصير منها أزمانا ومواقيت * ومنها ما برك وطهر * ومنها ما 9
10 خلق لعدد الأيام * والناس أجمعون إنما خلقوا من الطين * ومن التراب خلق آدم 11
12 * ولكن بحكمة الله تعالى فصل بينهم * وجعلهم سكان الأرض * ومنهم من بورك عليه ورفعه 13
ومنهم من لعن وخسف به * واستوصل ساقه عن جديد الأرض * مثل الطين المعجون في 14
أيدي صاحب الفخار * كذلك الإنسان في أيدي خالقه * ليوليه ما شاء من أفعاله 15
16 * حذا الصالح خلق الطالح * وحذا الموت خلقت الحيوة * ومع النور خلقت الظلمة * على هذا
17 الحال أظهر الله جميع أعماله زوجا زوجا * كل واحد مقابل صاحبه * وإنما أقبلت آخرا مثل المسعر
على أثر القطفة * واحظيت من فضل الله كثيرا * وملأت معصرتي مثل من قطف أولا
18 19 * اسمعوا مني يا معشر سلاطين الشعب * وانصتوا قولي يا معشر أشراف الجماعة
20 21 * الولد والمرأة والأخ والصديق إياك أن تسلطهم على مالك * ما دمت حيا وما دامت
نفسك في جسدك * ولا تسلط عليك ذوي لحم يهزأ بك * لا تعطي مالك لآخرين ثم تعود
22 لتطلب منهم * لأنه أخير أن يطلب بنوك منك * من أن تكون أنت الطالب منهم
23 * في جميع أمورك فكن سريا * ولا يكن في كرامتك عيبا

Quia dies per Dei sapientiam distincti 8
fuerunt, Ipséque ævа ac statuta tempora 9
ex iis composuit. Et ex illis quosdam 10
benedixit atque sacravit, alios ad nu-
merum dierum creavit. Et omnes qui- 11
dem homines creati sunt è luto, & ex
pulvere creatus est Adam: Attamen sa- 12
pienter Deus excelsus distinxit illos, &
terricolas constituit eos. Ex eisdem 13
etiam nonnulli benedicti fuerunt & ex-
altati: alii verò maledicti atque de-
mersi, & stipes eorum è terræ solo era-
dicatus. Quale est lutum subactum in 14
manibus domini argillæ, Talis est homo 15
in manibus creatoris sui, ut præficiat
eum quibus voluerit operibus suis. Con- 16
tra probum creatus est improbus, & con-
tra mortem creata est vita, & unà cum
luce creatæ sunt tenebræ: hoc modo pa-
tefecit Deus omnia opera sua bina, sin-
gula singulis adversa. Ego autem po- 17
stremò adveni tanquam racemator, super
vestigia vindemiatorum; & gratiæ Dei
multum sortitus, implevi lacum meum
vinarium, ut hi qui priùs vindemiave-
rant. Audite me ô cœtus dominatorum 18
populi, Dictóque meo aurem præbete ô 19
omnes congregationis proceres. Filio, 20
aut uxori, aut fratri, aut amico cave
ne dominium concedas in opes tuas.
Quamdiu vixeris, & quamdiu manse- 21
rit spiritus tuus in corpore tuo, ne tri-
buas in te potestatem carne præditis, ne
te derideant. Ne des aliis opes tuas,
ne ab illis denuò petere cogaris. Me- 22
lius enim est ut rogent te filii tui, quàm
ut sis tu supplicans eos. In omnibus 23
actionibus tuis esto nobilis, & nullum
existat in honore tuo vitium.

Versio VULG. LAT.

In die consummationis dierum vitæ tuæ, & in tempore exi-
25 tûs tui distribue hæreditatem tuam. Cibaria, & virga, &
26 onus asino : panis, & disciplina, & opus servo. Opera-
tur in disciplina, & quærit requiescere : laxa manus illi, &
27 quærit libertatem. Jugum & lorum curvant collum du-
28 rum, & servum inclinant operationes assiduæ. Servo ma-
levolo tortura & compedes : mitte illum in operationem,
29 ne vacet : Multam enim malitiam docuit otiositas. In ope-
30 ra constitue eum : sic enim condecet illum. Quòd si non
obaudierit, curva illum compedibus, & non amplifices su-
per omnem carnem : verùm sine judicio nihil facias grave.
31 Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua : quasi fra-
trem, sic eum tracta : quoniam in sanguine animæ com-
32 parâsti illum. Si læseris eum injustè, in fugam convertetur :
33 Et si extollens discesserit, quem quæras, & in qua via quæ-
ras illum, nescis.

CAP. XXXIV.

Cap.
1 31. VAna spes, & mendacium viro insensato: & somnia
2 extollunt imprudentes. Quasi qui apprehendit umbram, &
persequitur ventum : sic & qui attendit ad visa mendacia.
3 Hoc secundùm hoc visio somniorum : ante faciem homi-
4 nis similitudo hominis. Ab immundo quid mundabitur ?
5 & à mendace quid verum dicetur ? Divinatio erroris, &
6 auguria mendacia, & somnia malefacientium, vanitas est. Et
sicut parturientis, cor tuum phantasias patitur : nisi ab Al-
tissimo fuerit emissa visitatio, ne dederis in illis cor tuum :
7 Multos enim errare fecerunt somnia, & exciderunt speran-
tes in illis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 † Σπεῦσον καιρὸν, καὶ μνήσθητι ὁρκισμοῦ, † καὶ ἐκδιηγησάσθωσαν τὰ
11 μεγαλεῖά σου. † Ἐν ὀργῇ πυρὸς καταβρωθήτω ὁ σωζόμενος, καὶ
12 οἱ κακοῦντες τὸν λαόν σου εὕροισαν ἀπώλειαν. † Σύντριψον κεφαλὰς
13 ἀρχόντων ἐχθρῶν † λεγόντων, Οὐκ ἔστι πλὴν ἡμῶν. † (α) Σύναγε
27 πάσας φυλὰς Ἰακώβ. Κεφ. λ'. † Λαμπρὰ καρδία καὶ ἀγαθὴ
ἐπὶ ἐδέσμασιν † τῶν βρωμάτων αὐτῆς ἐπιμελήσεται.

MS. A. (α) Συνάγαγε

ΚΕΦ. λδ'.

Κεφ.
1 λα'. † ΑΓρυπνία πλούτου ἐκτήκει σάρκας, † καὶ ἡ μέριμνα αὐτοῦ
2 (α) ἀφιστᾷ ὕπνον. † Μέριμνα ἀγρυπνίας ἀπαιτήσει νυσταγμὸν, † καὶ
3 ἀῤῥώστημα βαρὺ ἐκνήψει ὕπνος. † Ἐκοπίασε πλούσιος ἐν συναγω-
γῇ χρημάτων, † καὶ ἐν τῇ ἀναπαύσει ἐμπίπλαται τῶν τρυφημάτων
4 αὐτοῦ. † Ἐκοπίασε πτωχὸς ἐν ἐλαττώσει βίου, † καὶ ἐν τῇ ἀναπαύσει
5 ἐπιδεὴς γίνεται. † Ὁ ἀγαπῶν χρυσίον οὐ δικαιωθήσεται, † καὶ ὁ
6 διώκων διαφθορὰν, αὐτὸς πλησθήσεται. † Πολλοὶ ἐδόθησαν εἰς
πτῶμα χάριν χρυσίου, καὶ ἐγενήθη ἡ ἀπώλεια αὐτῶν κατὰ πρόσωπον
7 αὐτῶν. † Ξύλον (β) προσκόμματός ἐστι τοῖς ἐνθουσιάζουσιν αὐτῷ·
8 † καὶ πᾶς ἄφρων ἁλώσεται ἐν αὐτῷ. † Μακάριος πλούσιος ὃς εὑρέθη
9 ἄμωμος, † καὶ ὃς ὀπίσω χρυσίου οὐκ ἐπορεύθη. † Τίς ἐστι καὶ μα-
10 καριοῦμεν αὐτόν; † ἐποίησε γὰρ θαυμάσια ἐν λαῷ αὐτοῦ. † Τίς ἐδο-
κιμάσθη ἐν αὐτῷ καὶ ἐτελειώθη, καὶ ἔσται εἰς καύχησιν; † τίς ἐδύνατο
11 παραβῆναι, καὶ οὐ παρέβη, † καὶ ποιῆσαι κακὰ, καὶ οὐκ ἐποίησεν; † Στε-
ρεωθήσεται τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ, † καὶ τὰς ἐλεημοσύνας αὐτοῦ ἐκδιηγήσεται
12 (γ) ἐκκλησία. † Ἐπὶ τραπέζης μεγάλης ἐκάθισας; † μὴ ἀνοίξῃς
13 ἐπ' αὐτῆς φάρυγγά σου. (δ) † Καὶ μὴ εἴπῃς, Πολλά γε τὰ ἐπ' αὐτῆς.

MS. A. (α) ἀφίσταται (β) * προσκόμματίς (γ) σοφία. (δ) Καὶ εἴπῃς

Festina tempus, & memento juramenti: & enar- 10
rentur mirabilia tua. In ira ignis devoretur, qui 11
salvatur: & qui pessimant plebem tuã; inveniant
perditionem. Contere capita principum inimico- 12
rũ, dicentium; Non est præter nos. Congrega omnes 13
tribus Jacob. Cap. 30 *Splendidũ cor & bonum in* 27
epulis ciborum suorum diligentiam adhibebit.

CAP. XXXIV.

Cap.
31. *VIgilia divitiarum tabefacit carnes: &* 1
cogitatus illarum aufert somnum. Solicitudo 2
vigiliæ interpellabit dormitationem: & infirmi-
tatem gravem digeret (a) somnus. Laboravit di- 3
ves in congregatione pecuniarum: & in requie
repletur delitiis suis. Laboravit pauper dimi- 4
nutione victûs, & in requie indigens fit. Qui 5
aurum diligit; non justificabitur: & qui insequi-
tur corruptionem; ipse replebitur. Multi (b) dati 6
sunt in casum propter aurum: & facta est perditio
ipsorum ad faciem ipsorum. Lignum offensionis 7
est sacrificantibus ei: & omnis imprudens ca-
pietur in illo. Beatus dives, qui inventus est sine 8
macula, & qui post aurum non abiit. Quis est, 9
& beatificabimus eum? Fecit enim mirabilia
in populo suo. Quis probatus est in illo, & per- 10
fectus est? (c) & sit in gloriationem. Quis potuit
transgredi, & non est transgressus, & facere ma-
la, & non fecit? Stabilientur bona illius: & 11
eleemosynas illius enarrabit Ecclesia. Supra 12
mensam magnam sedisti? non aperias super il-
lam fauces tuas. Et ne dicas, Multa quidem 13
sunt quæ super illam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

24 * ܘܒܙܒܢܐ ܕܫܠܡ ܡܢܝܢܐ ܕܝܘܡܝܟ. ܒܝܘܡܐ ܕܡܘܬܟ. ܐܘܪܬ ܠܒܢܝܟ ܩܢܝܢܟ.
25 * ܟܣܬܐ ܘܚܘܛܪܐ. ܘܡܘܒܠܐ ܠܚܡܪܐ. ܘܡܪܕܘܬܐ ܘܠܚܡܐ. ܘܦܘܠܚܢܐ ܠܥܒܕܐ. * ܠܐ ܬܬܠ
26
28 ܠܗ ܢܝܚܐ. ܐܢ ܓܝܪ ܬܪܝܡ ܪܫܗ. ܒܥܐ ܚܐܪܘܬܐ. * ܦܠܘܚ ܒܥܒܕܟ. ܕܠܐ ܢܡܪܘܕ. ܣܓܝܐܬܐ
29 ܓܝܪ ܒܝܫܬܐ ܝܠܦܬ ܒܛܝܠܘܬܐ. * ܐܝܟ ܕܝܐܐ ܠܗ. ܫܠܛܝܗܝ ܒܒܝܬܟ. * ܘܐܢ
30 ܠܐ ܫܡܥ ܠܟ. ܐܣܓܐ ܐܣܘܪܘܗܝ. ܠܐ ܡܢ ܕܝܢ ܥܠ ܟܠ ܐܢܫ ܬܬܪܘܪܒ. ܘܕܠܐ ܢܡܘܣܐ ܠܐ ܬܥܒܕ
31 ܡܕܡ. * ܐܢ ܚܕ ܗܘ ܥܒܕܟ. ܢܗܘܐ ܐܝܟ ܢܦܫܟ. ܡܛܠ ܕܐܝܟ ܢܦܫܟ ܗܘ. ܗܟܢܐ ܚܘܣܪܢܟ. ܐܢ ܚܕ ܗܘ
32 ܥܒܕܟ. ܐܝܟ ܐܚܘܟ ܚܫܘܒܝܗܝ. ܠܐ ܬܬܟܬܫ ܥܡ ܕܡܐ ܕܢܦܫܟ. * ܡܛܠ ܕܐܢ ܬܥܢܝܘܗܝ.
ܢܦܘܩ ܢܐܒܕ. ܘܒܐܝܢܐ ܐܘܪܚܐ ܬܒܥܝܘܗܝ. * ܩܦܠܐܘܢ * ܠܕ *
1 * ܕܒܥܐ ܣܪܝܩܘܬܐ. ܡܫܟܚ ܕܓܠܘܬܐ. ܘܚܠܡܐ. ܘܚܕܘܬܐ ܣܪܝܩܬܐ. * ܐܝܟ ܐܢܫ ܕܐܚܕ
2 ܛܠܠܐ. ܘܡܪܕܦ ܦܪܚܬܐ. ܗܟܢܐ ܗܘ ܡܢ ܕܡܗܝܡܢ ܚܙܘܐ ܕܠܠܝܐ. * ܗܟܢܐ ܗܘ ܚܙܘܐ
3 ܘܚܠܡܐ. ܕܠܘܩܒܠ ܦܪܨܘܦܐ ܕܡܘܬܐ ܕܐܦܐ. * ܘܡܢ ܪܝܫ ܥܡܐ ܢܨܚܢ ܙܟܘܬܐ. ܘܡܢܘ
4 ܟܕܒܐ ܕܙܟܐ. * ܟܠ ܩܣܡܐ ܘܢܚܫܐ ܘܚܠܡܐ ܛܥܝܘܬܐ. ܘܕܡܗܝܡܢ ܒܗܘܢ. ܬܡܢ ܠܒܗ.
5 * ܘܐܢ ܡܢ ܠܘܬ ܐܠܗܐ ܦܘܩܕܢܐ ܕܠܡܛܥܝܘ ܒܚܙܘܐ ܕܠܠܝܐ. ܠܐ ܬܬܠ ܠܗܘܢ ܠܒܟ.
6
7 * ܣܓܝܐܐ ܓܝܪ ܕܐܛܥܝܘ ܚܠܡܐ. ܘܐܬܬܩܠܘ ܒܫܒܝܠܝܗܘܢ.

Tempore autem quo finiendus est numerus 24
dierum tuorum, die *scilicet* mortis tuæ, hæ-
redes fac opum tuarum liberos tuos. Pabu- 25
lum, & flagellum, atque onus asino *conveni-*
unt; castigatio, & panis, atque opera servo.
Ne concedas illi requiem : nam si caput ejus 26
extuleris, quæret libertatem. Opus impone 28
servo tuo, ne rebellet : multa siquidem ma-
la generat otium. Prout autem competit ei, 29
da illi potestatem in domo tua. Quòd si 30
non obtemperet tibi, vincula ejus augeto.
Non tamen sic *te geras* cum quovis homine,
& citra regulam nullum agas negotium. Si 31
unus fuerit servus tuus, esto *tibi* tanquam tu
ipse : quoniam quantus es tu, tanta foret ja-
ctura tua. Si unus est serv⁹ tuus, ut fratrem tuũ 32
habeto illum : ne pugnes in sanguinem tui-
ipsius. Nam si eum exagitaveris, egressus per-
ibit; & quânam viâ recuperes eum ?

CAP. XXXIV.

QUi quærit vanitatem, invenit mendaci- 1
um, & somnium, atque jucunditatem falsam.
Ut ille qui captat umbram, abigitque volu- 2
crem, sic ille qui credit visioni nocturnæ.
Hoc est visio & somnium, quod è regione 3
vultûs species alicujus faciei. Etiam à prin- 4
cipe populi victoriam expellunt : quis enim
mendax vincat ? Omnes divinationes, & va- 5
ticinia, ac somnia sunt error; & qui fidem
adhibet eis, ibi *habet* cor suum. Etsi à Deo 6
præceptum *(permissum)* est errare per ima-
ginationes nocturnas, animum tamen ad illa
ne adjicias. Multi sunt enim qui per so- 7
mnia aberrârunt à via, & in semitis suis impegerunt.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

24 * وعند فناء عمرك ورث اولادك مالك * العصيم والسوط والحمل للحمار * والادب والخبز
25
26 والعمل للعبد * ولا تريحه ان قدرت * لانك ان ارحته فلئلا طلب العتق * استبد عبدك
28
29 لئلا يتمرد عليك * لان الفراغ والبطالة تجدي شرا كثيرا * وسلطه في بيتك في جميع ما
30 ينبغي * فان عصاك ولم يطيعك فشد وثاقه * ولا تصنع هذا بكل عبد * ولا ترتكب امرا
31 بغير السنة * فان كان عبدك واحدا فاتخذه مثل نفسك * لانه ان اصابه شي ذهب مالك *
32 واتخذه شبه الاخ * ولا تجاهد بدم نفسك * يعني بمالك * لانك ان اضررت به هرب * وفي اي
وجه تطلبه * * الفصل الرابع والثلثون *
1 * من طلب الضلالة اصاب الكمد * ورؤيا الاحلام فرح باطل * كشبه من يمسك الظل
2
3 بيده * ومثل من يطير الطائر كذلك من يصدق بالاحلام * كذلك الرؤيا والاحلام التي
4 ترى امام وجه الانسان كشبه الوجوه * ومن كذب بها ولم يطمئن اليها * ينال الظفر اكثر من
5 سيد قومه * واي كذاب غلب قط * جميع التطير وكلام العرافين ورؤيا الاحلام ضلالة وطغيان *
6 ومن يصدق لها تنسبه له ويلقاها كل حين * فان بلغك ان الله امر ان تطغى الناس بالاحلام
7 بالليل * فلا تؤمن انت بشي من هذا * كثير من الناس طغوا بالاحلام * وعثروا في طرقهم *

Et ad finem ætatis tuæ hæredes fac fi-
lios tuos opum tuarum. Pabulum, &
flagellum, & sarcina asino : castigatio
verò, & panis, & opus servo. Nec des
illi requiem, si possis : quoniam si modi-
cam illi requiem dederis, quæret liberta-
tem. Laboribus occupa servum tuum,
ne rebellet in te: Vacatio enim & otium
plurimis scatet malis. Præfice autem
illum domi tuæ omnibus quæ expediunt.
Quòd si tibi contradicat, nec obediat
tibi, constringe lorum ejus: at ne idem fa-
cias cuilibet servo, nullúmque aggredia-
re negotium sine lege. Quòd si servus
tuus fuerit unicus, habeto eum ut ani-
mam tuam : quoniam si quid accidat il-
li, peribit possessio tua, quare eum repu-
tanquam fratrem, & in sanguinem pro-
prium (hoc est, proprias opes) ne decer-
tes. Nam si læseris eum, fugiet, & quo
modo (vel qua fronte) requires eum?

CAP. XXXIV.

QUi quærit errorem, inveniet dolo-
rem cordis : & visio somniorum est læ-
titia vana. Velut is qui umbram manu
sua captat, & ut qui volucrem abigit, sic
qui credit somniis. Talia sunt etiam
spectra & somnia quæ apparent coram
facie hominis in figura vultuum. Qui
autem refellit ea, nec credit eis, victo-
riam reportabit à potentissimo populi [illegible]
quis enim mendax vicit unquam? O-
mnia auspicia, verba divinorum, & spe-
ctra somniorum sunt error ac deceptio,
iisque credenti sub speciebus appare-
bunt, & obvia erunt singulis momentis.
Quòd si delatum tibi fuerit præcep-
Deum ut homines seducantur per somnia
noctu, tu nullo modo credas his [illegible]
Plures quippe homines per somnia
ducti offenderunt in viis suis.

Versio VULG. LAT.

8 Sine mendacio consummabitur verbum legis, & sapientia
9 in ore fidelis complanabitur. Qui non est tentatus, quid scit?
Vir in multis expertus, cogitabit multa: & qui multa didicit,
10 enarrabit intellectum. Qui non est expertus, pauca recogno-
scit: qui autem in multis factus est, multiplicat malitiam.
11 Qui tentatus non est, qualia scit? qui implanatus est, ab-
12 undabit nequitiâ. Multa vidi errando, & plurimas ver-
13 borum consuetudines. Aliquoties usque ad mortem peri-
clitatus sum horum causâ, & liberatus sum gratiâ Dei.
14 Spiritus timentium Deum quæritur, & in respectu illius
15 benedicetur. Spes enim illorum in servantem illos, & ocu-
16 li Dei in diligentes se. Qui timet Dominum nihil trepida-
17 bit, & non pavebit: quoniam ipse est spes ejus. Timen-
18 tis Dominum beata est anima ejus. Ad quem respicit, &
19 quis est fortitudo ejus? Oculi Domini super timentes eum,
protector potentiæ, firmamentum virtutis, tegimen ardo-
20 ris, & umbraculum meridiani, Deprecatio offensionis,
& adjutorium casûs, exaltans animam, & illuminans ocu-
21 los, dans sanitatem, & vitam, & benedictionem. Im-
molantis ex iniquo oblatio est maculata, & non sunt be-
22 neplacitæ subsannationes injustorum. Dominus solus sus-
23 tinentibus se in via veritatis & justitiæ. Dona iniquo-
rum non probat Altissimus, nec respicit in oblationes ini-
quorum: nec in multitudine sacrificiorum eorum propiti-
24 abitur peccatis. Qui offert sacrificium ex substantia pau-
perum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui.
25 Panis egentium vita pauperum est: qui defraudat illum,
26 homo sanguinis est. Qui aufert in sudore panem, quasi
qui occidit proximum suum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

14 15 † Μνήσθητι ὅτι κακὸν ὀφθαλμὸς πονηρός, † Πονηρότερον ὀφθαλ-
μοῦ τί ἔκτισται; † διὰ τοῦτο ἀπὸ παντὸς προσώπου δακρύει. † Οὗ
16 ἐὰν ἐπιβλέψῃ, Μὴ ἐκτείνῃς χεῖρα, † Καὶ μὴ συνθλίβου αὐτῷ
17 ἐν τρυβλίῳ. † Νόει τὰ τοῦ πλησίον ἐκ σεαυτοῦ, † καὶ ἐπὶ παντὶ
18 πράγματι διανοοῦ. † Φάγε ὡς ἄνθρωπος τὰ παρακείμενά σοι. † καὶ
19 μὴ διαμασῶ, μὴ μισηθῇς. † Παῦσαι πρῶτος χάριν παιδείας.
20 † καὶ μὴ (ε) ἀπληστεύου, μήποτε προσκόψῃς. † Καὶ εἰ ἀναμέσον
21 πλειόνων ἐκάθισας, † πρότερος αὐτῶν μὴ ἐκτείνῃς τὴν χεῖρά σου.
22 † Ὡς ἱκανὸν ἀνθρώπῳ πεπαιδευμένῳ τὸ ὀλίγον, † καὶ ἐπὶ τῆς
24 κοίτης αὐτοῦ οὐκ ἀσθμαίνει. † Ὕπνος ὑγιείας ἐπὶ ἐντέρῳ μετρίῳ,
23 † ἀνέστη πρωΐ, καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ. † Πόνος ἀγρυπνίας
25 καὶ χολέρας † καὶ στρόφος μετὰ ἀνδρὸς ἀπλήστου. † Καὶ εἰ ἐβιάσθης
26 ἐν ἐδέσμασιν, † ἀνάστα μεσοπωρῶν καὶ ἀναπαύσῃ. † Ἄκουσόν μου
τέκνον καὶ μὴ ἐξουδενώσῃς με, καὶ ἐπ' (ζ) ἐσχάτῳ εὑρήσεις τοὺς λό-
27 γους μου. † Ἐν πᾶσι τοῖς (η) ἔργοις σου γίνου ἐντρεχής, † καὶ πᾶν
28 ἀρρώστημα οὐ μή σοι ἀπαντήσῃ. † Λαμπρὸν ἐπ' ἄρτοις εὐλογήσει
29 χείλη, † καὶ ( ) μαρτυρία τῆς καλλονῆς αὐτοῦ πιστή. † Πονηρῷ ἐπ' ἄρτῳ
διαγογγύσει πόλις, † καὶ ἡ μαρτυρία τῆς πονηρίας αὐτοῦ ἀκριβής.
30 31 † Ἐν οἴνῳ μὴ ἀνδρίζου, † πολλοὺς γὰρ ἀπώλεσεν ὁ οἶνος. † Κάμι-
νος δοκιμάζει στόμωμα ἐν βαφῇ, οὕτως οἶνος καρδίας ἐν μάχῃ
32 ὑπερηφάνων. † Ἐπίσον ζωῆς οἶνος (θ) ἀνθρώπῳ, † ἐὰν πίνῃς
33 αὐτὸν μέτρῳ αὐτοῦ. † Τίς ζωὴ ἐλαττουμένῳ (ι) οἴνῳ; † Καὶ αὐτὸς
34 ἔκτισται εἰς εὐφροσύνην ἀνθρώποις. † Ἀγαλλίαμα καρδίας καὶ εὐ-
36 φροσύνη ψυχῆς † οἶνος πινόμενος ἐν καιρῷ αὐτάρκης.

MS. A. (ε) ἀπληστεύου, μήποτε προσκόψῃς. (ζ) ἐσχάτου (η) λόγοις ( ) ἡ μαρτυρία (θ) ἀνθρώποις, (ι) οἴνου;

Memento quoniam malum est oculus nequam: 14
Nequius oculo quid creatum est? Ideò ab omni 15
facie lachrymatur. Quocunque aspexerit, Ne 16
extendas manum: Et ne comprimaris cum eo 17
in catino. Intellige quæ sunt proximi, ex te ipso: 18
& in omni re cogita. Comede, ut homo, quæ tibi 19
sunt apposita: & non devores; ne odio habearis.
Cessa prior, causâ disciplinæ: & noli esse insa- 20
tiabilis, ne fortè offendas. Et, si in medio mul- 21
torum sedisti; prior illis ne extendas manum
tuam. Quàm sufficiens est homini erudito exi- 22
guum: & in lecto suo non laborat asthmate. So- 24
mnus sanitatis in intestino moderato: surrexit
prior; & anima ipsius cum ipso. Labor vigiliæ, 23
& (d) choleræ, & tortura cum viro insatiabili.
Et si coactus fueris in epulis; surge (e) in medio 25
pomorum, & requiesces. Audi me, fili, & ne 26
spernas me: & in novissimo invenies verba mea.
In omnibus operibus tuis esto velox: & omnis 27
infirmitas non occurret tibi. Splendidum in pa- 28
nibus benedicent (*) labia: & testimonium bo-
nitatis illius fidele. Nequissimo in pane obmur- 29
murabit civitas: et testimonium nequitiæ illius
certum. In vino noli fortem agere: multos enim 30
exterminavit vinum. Fornax probat aciem 31
ferri in tinctura: sic vinum (f) corda in conten-
tione superborum. (g) Æquale vitæ vinum ho- 32
mini; si bibas illud mensurâ suâ. Quæ vita ei, 33
qui minuitur vino? Et ipsum creatum est in 35
jucunditatem hominis. Exultatio cordis, et læti- 36
tia animæ, vinũ potatũ in tempore, quod satis sit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

8 [illegible]
9 [illegible]
10 11 [illegible]
12 13 [illegible]
14 15 [illegible]
17 18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]

Ubi non sunt peccata, contentus est Deus: 8
nam sapientia iniquorum noctu concredi-
tur. Vir sapiens multùm indagabit; & 9
qui idoneus est, omnia pervestigat. Qui 10
non expertus est, pauca novit: Qui verò 11
expertus est, accessionem facit sapien- 12
tiæ. Multa vidi postquam expertus sum,
multæque res super me transiêre. Multis 13
vicibus ad mortem usque perveni, & per
hæc evasi. Voluntatem colentium se facit 14
Dominus. Magna quippe res est sperare in 15
eo, salvat etenim. Colentis Deum beatus 17
est spiritus. Cuinam fidit, & quis est suffult- 18
tor ejus? Oculi Domini super omnes ser- 19
vos suos, protegit ac liberat, securitas est
maxima, protector ab osore, salvator ab
inimico, ereptor à flagello, & ne quis ca-
dat sustentator. Lætitia cordis, & lumen 20
oculorum, medicina vitæ, & benedictio-
nes: hæc omnia duplicata super justos ve-
nient. Oblationes iniquorum ex iniquita- 21
te sunt, nec sunt accepta munera ipsorum.
Non enim delectatur Deus oblationibus 22
peccatorum, neque propter copiam mune-
rum ipsorum parcet illis. Ut is qui ma- 23
ctat filium coram patre, sic ille qui munus
offert è *bonis* pauperum. Panis misericor- 24
diæ est vita pauperum, & qui eum dene-
gat ipsis, sanguinem fundit innocentem.
Qui proximum suum interficit, ejusdem opes 25
acquirit. Et qui sanguinem effundit in-
noxium, Deum defraudat. Qui fraudat 26
mercedem mercenarii, fraudat creatorem
suum; isque pœnam luet acerbam.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

8 * في الموضع الخالي من الاثم فيه مسرة الله ورضاه. لان حكمة الاثمة بالليل تصدق وتظهر
9 10 11 * الحكيم يفحص جدا والبار يفتش الاشياء كلها *كل من لم يجرب فتضره الامور* والمجرب
12 13 استكثر العلم* ابصرت اشياء كثيرة وادركتها بالتجارب *ومرت في خصالا شتى ذقت فيها
14 15 17 الموت غير مرة * ونجوت من اجل التجربة * الرب يتبع مسرة اتقيائه * لان رجاوه قريب
18 19 وخلاصه عظيم *من يخاف الله طوبا لنفسه * لانه اتكل على الله واتخذه عمادا *عينا الرب
على جميع خلقه * يحمي وينقذ * وهو الرجاء العظيم * وهو ستر من المبغض* وهو مخلص
20 من العداوة * ومنقذ من الوجع * ودعامة من الصرعة *فرح القلب * وضوء نور الابصار *
21 وشفا الحياة والبركات جميع هذه تحل باضعاف على الاتقياء* وذبائح الفجار من الحرام والمحظور
22 23 ليس تقبل عن ذنوبهم * ليس لله مسرة في ذبائح الفجار * ولا يغفر لهم بكثرة قرابينهم * مثل
24 الولد الفاجر امام ابيه كذلك من يقرب القربان من اموال المساكين *طعام العار مثل عيش
25 26 المساكين * والذي يمنعه منهم فقد سفك دما زكيا * من قتل صاحبه ورثه ماله * والذي
يسفك دم الابرار يسخط خالقه * والذي يظلم اخاه الاجير انما يظلم ربه * ويثاب اشر ثواب *

In loco ab iniquitate libero adest volun- 8
tas & beneplacitum Dei. Nam sapientia
iniquorũ noctu comprobatur ac patescit.
Sapiens diligenter exquirit, & justus 9
omnia scrutatur. Quicunq; non est expe- 10
rientiâ edoctus, premitur negotiis: At qui 11
experitur, multam acquirit scientiam.
Multas res vidi, quas et experientiâ sum 12
assecutus. Et varia transierunt super me 13
negotia, in quibus mortem gustavi diver-
sis vicibus: at propter experientiã evasi.
Sequitur Dominus voluntatem religioso- 14
rum suorũ. Spes enim ejus proxima est, & 15
salus ipsius maxima. Timentis Deum bea- 17
ta est anima: Quia Deo fidit, eumque ad- 18
hibet adminiculum. Oculi Domini super 19
omnes creaturas suas, ipseque protegit ac
liberat, & ipse est spes suprema, idemq; est
tegumentũ ab osore, idem denique est sal-
vator ab inimicitia, ereptor à dolore, &
fulcimentũ à casu. Lætitia cordis, & cla- 20
ritas lucis oculorum, salubritas vitæ, ac
benedictiones: hæc omnia duplicata
supervenient religiosis. Victimæ verò sce- 21
lestorum ex illicito & scelere partæ non
accipiantur pro criminibus eorũ. Nullam 22
habet Deus oblectationẽ in sacrificiis sce-
lerosorũ, nec parcet illis ob multitudinem
oblationũ eorum. Ut filius sceleratus corã 23
patre suo, ita qui munus offert è bonis
pauperũ. Cibo opprobrii similis est victus 24
pauperum, quem qui recusaverit eis, san-
guinem effundit innocentem. Qui proxi- 25
mum suum occidit, hæredem facit eum
bonorum suorum. Et qui effundit sangui- 26
nem innocentium, irritat creatorem suum.
Et qui fraudat fratrem suum mercena-
rium, fraudat Dominum suum: compen-
sabitur autem mercede infelici.

Versio VULG. LAT.

27 Qui effundit sanguinem, & qui fraudem facit mercenario,
28 fratres sunt. Unus ædificans, & unus destruens : quid pro-
29 dest illis nisi labor? Unus orans, & unus maledicens :
30 cujus vocem exaudiet Deus? Qui baptizatur à mortuo,
31 & iterùm tangit eum, quid proficit lavatio illius? Sic
homo qui jejunat in peccatis suis, & iterùm eadem faci-
ens, quid proficit humiliando se? orationem illius quis ex-
audiet?

CAP. XXXV.

1 Cap. 32. Qui conservat legem, multiplicat oblationem. Sa-
2 crificium salutare est attendere mandatis, & discedere ab
3 omni iniquitate. Et propitiationem litare sacrificii super in-
justitias, & deprecatio pro peccatis, recedere ab injusti-
4 tia. Retribuet gratiam, qui offert similaginem : & qui
5 facit misericordiam, offert sacrificium. Beneplacitum est
Domino recedere ab iniquitate: & deprecatio pro peccatis
6 recedere ab injustitia. Non apparebis ante conspectum
7 Domini vacuus. Hæc enim omnia propter mandatum
8 Dei fiunt. Oblatio justi impinguat altare, & odor sua-
9 vitatis est in conspectu Altissimi. Sacrificium justi rece-
ptum est, & memoriam ejus non obliviscetur Dominus.
10 Bono animo gloriam redde Deo : & non minuas primi-
11 tias manuum tuarum. In omni dato hilarem fac vultum
12 tuum, & in exultatione sanctifica decimas tuas. Da
Altissimo secundùm datum ejus, & in bono oculo ad in-
13 ventionem facito manuum tuarum : Quoniam Dominus
retribuens est, & septies tantum reddet tibi.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

38 39 †Πικρία ψυχῆς οἶνος (*)πινόμενος πολὺς, †Ἐν ἐρεθισμῷ καὶ ἀν-
40 τιπτώματι. †Πληθύνει μέθη θυμὸν ἄφρονος εἰς (κ)πρόσκομμα,
41 †ἐλαττῶν ἰσχὺν καὶ προσποιῶν τραύματα. †Ἐν συμποσίῳ οἴνου
μὴ ἐλέγξῃς τὸν πλησίον, †καὶ μὴ (λ) ἐξουδενώσῃς αὐτὸν ἐν εὐ-
42 φροσύνῃ αὐτοῦ. †Λόγον ὀνειδισμοῦ μὴ εἴπῃς αὐτῷ, †καὶ μὴ αὐτὸν
θλίψῃς ἐν ἀπαιτήσει.

MS. A. (*)γινόμενος (κ) πρόσκομμα, (λ) ἐξουθενώσῃς

ΠΕΡΙ ἩΓΟΥΜΕΝΩΝ.

Κεφ. λβ'. ΚΕΦ. λε'.

1 †Ἡγούμενόν σε κατέστησαν; μὴ ἐπαίρου, †γίνου ἐν αὐτοῖς ὡς
2 εἷς ἐξ αὐτῶν. †Φρόντισον αὐτῶν, καὶ (α) οὕτω κάθισον, †καὶ πᾶσαν
3 τὴν χρείαν σου ποιήσας (β) ἀνάπεσε, †Ἵνα εὐφρανθῇς δι' αὐτοὺς,
4 †καὶ εὐκοσμίας χάριν λάβῃς (γ) στέφανον. †Λάλησον πρεσβύτερε,
5 πρέπει γάρ σοι, †Ἐν ἀκριβεῖ ἐπιστήμῃ, καὶ μὴ ἐμποδίσῃς μουσικά.
6 †Ὅπου ἀκρόαμα, μὴ ἐκχέῃς λαλιὰν, †καὶ ἀκαίρως μὴ σοφίζου.
7 †Σφραγὶς ἄνθρακος ἐπὶ κόσμῳ χρυσῷ, †σύγκριμα μουσικῶν
8 ἐν (*)συμποσίῳ οἴνου. †Ἐν κατασκευάσματι χρυσῷ σφραγὶς σμα-
10 ράγδου, †μέλος μουσικῶν ἐφ' ἡδεῖ οἴνῳ. †Λάλησον νεανίσκε εἰ
11 χρεία σου, †μόλις δὶς ἐὰν ἐπερωτηθῇς. †Κεφαλαίωσον λόγον,
12 Ἐν ὀλίγοις πολλὰ, †γίνου (δ) ὡς γινώσκων καὶ ἅμα σιωπῶν.
13 †Ἐν μέσῳ μεγιστάνων μὴ ἐξισάζου, †καὶ ἑτέρου λέγοντος μὴ πολλὰ
14 ἀδολέσχει. †Πρὸ βροντῆς κατασπεύδει ἀστραπὴ, †καὶ πρὸ αἰσχυντηροῦ
15 προελεύσεται χάρις. †Ἐν ὥρᾳ ἐξεγείρου καὶ μὴ οὐράγει, †ἀπότρεχε
εἰς οἶκον καὶ μὴ (ε) ῥαθύμει. †Ἐκεῖ παῖζε,

MS. A. (α) οὕτως (β) ἀνάπεσον, (γ) τὸν στέφανον. (*)συμποσίῳ (δ) γινώσκων (ε) ἀθύμει.

Amaritudo animæ vinum potatum multum: In irritatione, & contentione. Multiplicat ebrietas furorem imprudentis, in offensionem, minorans virtutem, & faciens vulnera. In compotatione vini non arguas proximum, & non despicias eum in jocunditate illius. Verbum improperii ne dicas illi : & non premas illum (b) in repetendo.

CAP. XXXV.

DE RECTORIBUS.

Cap. 32. Rectorem (a) te posuerunt? noli extolli: esto in illis, quasi unus ex ipsis : Curam illorum habe, & sic conside: & omni curâ tuâ explicitâ recumbe : Ut læteris propter illos, & ornamenti gratiâ accipias coronam. Loquere, major natu, (decet enim te) In diligenti scientia : & non impedias musica. Ubi est (b) acroama ; non effundas sermonem : & importunè noli sapientiam ostentare. Sigillum carbunculi in ornamento aureo, concentus musicorum in compotatione vini. In fabricatione aurea sigillum smaragdi, modulatio musicorum in vino jocundo. Adolescens, loquere, cùm necessitas tuî fuerit, vix, Si bis interrogatus fueris. In summam collige sermonem, In paucis multa : esto quasi sciens, & simul tacens. In medio magnatorum non agas æqualem : & (c) alio dicente ne multa garrias. Ante tonitruum festinat coruscatio : & ante verecundum præibit gratia. In hora exurge, & non sis ultimus. Recurre in domum, & ne torpeas. Ibi lude,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

27 28 * ܚܕ ܒܢܐ. ܘܐܚܪܢܐ ܣܬܪ. ܡܢܐ ܐܘܬܪܘ. ܐܠܐ ܥܡܠܐ ܣܪܝܩܐ. * ܚܕ ܡܒܪܟ. ܘܐܚܪܢܐ ܡܨܚܐ.
29 ܒܩܠܐ ܕܡܢ ܡܢܗܘܢ ܫܡܥ ܐܠܗܐ. * ܕܡܣܬܚܐ ܡܢ ܡܝܬܐ. ܘܬܘܒ ܩܪܒ ܠܗ. ܡܢܐ
30 ܐܘܬܪ ܡܢ ܣܚܝܘܬܗ. * ܗܟܢܐ ܒܪܢܫܐ ܕܨܐܡ ܡܢ ܚܛܗܘܗܝ. ܘܬܘܒ ܗܦܟ ܥܒܕ ܠܗܘܢ. ܨܠܘܬܗ
ܡܢܘ ܢܫܡܥ. ܐܘ ܡܢܐ ܐܘܬܪ ܒܨܘܡܗ. * ܫܠܡܘ * ܦܨܚܐ *
1 2 * ܐܢ ܥܒܕܬ ܡܕܡ ܕܟܬܝܒ ܒܢܡܘܣܐ. ܐܣܓܝܬ ܦܘܠܚܢܐ. * ܘܕܢܛܪ ܦܘܩܕܢܐ. ܛܘܒܘܗܝ
3 ܠܪܘܚܗ. ܛܒܐ ܣܘܥܠܐ ܛܒܐ. ܡܢ ܕܡܩܪܒ ܩܘܪܒܢܐ. ܘܕܥܒܕ ܙܕܩܬܐ. ܢܛܘܪ ܢܡܘܣܐ ܗܘ.
4 5 * ܘܨܒܝܢܗ ܕܐܠܗܐ. ܠܡܣܛܐ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ. ܘܟܠܐ ܢܦܫܟ. ܕܠܐ ܬܥܒܕ ܛܢܦܘܬܐ. * ܠܐ ܬܬܚܙܐ
6 7 ܩܕܡܘܗܝ ܣܦܝܩܐ. * ܡܛܠ ܕܟܠ ܕܥܒܕ ܛܒܬܐ. ܢܛܘܪ ܦܘܩܕܢܐ ܗܘ. * ܩܘܪܒܢܝܗܘܢ
8 ܕܙܕܝܩܐ. ܨܠܘܬܐ ܕܦܘܡܗܘܢ. ܘܥܒܕܝܗܘܢ. ܫܡܝܐ ܦܪܩܝܢ. * ܩܘܪܒܢܗ ܕܓܒܪܐ ܛܒܐ
9 ܡܩܒܠ. ܘܕܘܟܪܢܗܘܢ ܕܙܕܝܩܐ. ܠܐ ܢܬܛܥܐ ܠܥܠܡ. * ܒܥܝܢܐ ܛܒܬܐ. ܗܒ ܠܡܣܟܢܐ.
10 ܘܠܐ ܬܬܡܢܥ ܒܡܘܗܒܬܟ. * ܒܟܠ ܡܘܗܒܬܟ. ܢܗܘܘܢ ܢܗܝܪܝܢ ܐܦܝܟ. ܘܒܚܕܘܬܐ. ܐܘܙܦ
12 11 ܠܡܢ ܕܠܐ ܦܪܥ ܠܟ. * ܡܛܠ ܕܐܠܗܐ ܦܪܘܥܐ ܗܘ. ܘܪܒܘ ܪܒܘܢ. ܗܘ ܦܪܥ ܠܟ. * ܗܒ
ܠܐܠܗܐ ܐܝܟ ܕܝܗܒ ܠܟ. ܒܥܝܢܐ ܛܒܬܐ. ܘܒܐܝܕܐ ܪܘܝܚܬܐ. ܡܢ ܕܝܗܒ ܠܡܣܟܢܐ.
ܠܐܠܗܐ ܗܘ ܡܘܙܦ. ܡܢܘ ܓܝܪ ܦܪܘܥܐ. ܐܠܐ ܐܢ ܗܘ.

Cùm quod unus extruit, destruit alter, quid præter inanem laborem acquirunt? Cùm unus benedicit, alter maledicit, utrius vocem exaudiet Deus? Qui ablutus à cadavere mortuo rursus idem tetigerit, quod emolumentum percipit è lotione sua? Item qui à peccatis jejunat, eademque rursus committit, hujus orationem quis audiat? aut quid profecit jejunando?

CAP. XXXV.

Si feceris quod scriptum est in lege, abundè operaris. Præceptum enim servantis beatus est spiritus. Optima collocat beneficia (i. *arctè devincit*) qui munus offert; & qui facit eleemosynam, observator est legis. Placere Deo est ab omni malo deflectere: & desiste pro viribus tuis ab agendo quicquid est abominandum. Ne appareas coram ipso vacuus : Quoniam quicunque quod bonum est egerit, est observator mandati. Oblationes justorum oratio est oris eorum, & opera ipsorum cœlos findunt. Munus probi hominis erit acceptum, & memoria justorum nullâ unquam oblivione delebitur. Oculo bono da pauperi, & ne vacilles in donis tuis. In omnibus donis tuis splendidus esto vultus tuus, & cum alacritate commoda illi qui tibi non est redditurus. Deus enim repensator est, & myriades myriadum ipse tibi rependet. Da Deo prout tibi dedit, oculo videlicet benigno, & manu amplâ. Qui dat pauperi, Deo quidem fœneratur : nam quis est remunerator, nisi ipse?

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

27 28 * واحد يبني واخر يخرب * ماذا اعتنا الا العنا بالباطل * واحد يبارك واخر يلعن * دعا
29 من منهما يسمع الله * الذي يغتسل من الميت ثم يرجع يدنوا منه * ماذا ينتفع من
30 غسله * والذي يتوب من الخطا ثم يفعله من تري يسمع صلوته ودعاه * ام تري
انتفع بتوبته وصومه * * الفصل الخامس والثلثون *
1 2 * ان انت اتممت ما كتب في السنة * فقد اكثرت العمل * والذي يحفظ الوصية طوبا
3 لروحه * يذخر لنفسه ذكرا صالحا من قرب لله قربانا * ومن صدق على الفقير * فهو
4 5 حافظ السنة * صانع مسرة الرب هو الذي يعدل عن كل سو * امنع نفسك ان ترتكب
6 7 القبيح * لا تري امام الله فارغ الكفين * لان من فعل الخير هو حافظ الوصية * قرابين
8 الابرار صلواتهم الطاهرة * واعمالهم تفتح لهم ابواب السما * عطية الصالح تقبل * ولا ينسا
9 10 ذكر الاتقيا ابدا * صدق بنية صالحة علي الفقير * ولا تعبس وجهك اذا صدقت * في
12 جميع ما تعطي يكون وجهك مضيا منيرا * واقرض من لا يرد عليك بالفرح * لان الله
11 هو المثيب * ويضعف لك ما اعطيت اضعاف كثيرة * اعطي ما اعطاك الله بعين طيبة
وبيد سخية * لان من اعطا المسكين انما هو يقرض الله ومن المثيب غيره *

Uno ædificante, altero destruente, quid acquirunt ambo, nisi vanum laborem? Uno benedicente, altero maledicente, utrius precationem exaudiet Deus? Qui lotus à mortuo iterum tangit illum, quam utilitatem percipit è lotione sua? Et qui à peccato regressus denuo patrat illud, quis quæso exaudiet orationem & deprecationem ejus? aut quid quæso proderit ei conversio & expiatio ipsius?

CAP. XXXV.

Si tu perficias quod scriptum est in lege, satis feceris : Etenim ejus qui servat mandatum, beatus est spiritus. Bonam recondit sibi memoriam qui munus offert Deo; & qui eleemosynam erogat pauperi, observator est legis. Executor voluntatis Domini est ille qui declinat ab omni malo. Cohibe te ipsum à perpetrandis obscœnitatibus. Ne appareas coram Deo vacuis volis : Nam qui benefecerit, ipse est observator mandati. Oblationes justorum sunt puræ eorundem orationes, & opera eorum aperiunt ipsis januas cœli. Donum probi viri erit acceptum, & memoria piorum nunquam oblivioni tradetur. Eleemosynam bono animo da pauperi, & ne tristem induas vultum cùm dederis eleemosynam. Quicquid donaturus es, hilaris & splendidus sit vultus tuus; & ei qui tibi minimè redditurus est, alacriter fœnerare, Deus enim est remunerator, & tibi quod dederis, abundantissimè duplicabit. Da quod tibi largitus est Deus oculo benigno & manu liberali : nam qui dat pauperi, Deo quidem fœneratur : quis autem est remunerator præter eum?

Versio VULG. LAT.

14 Noli offerre munera prava ; non enim suscipiet illa.
15 Et noli inspicere sacrificium injustum, quoniam Dominus
16 judex est, & non est apud illum gloria personæ. Non acci-
piet Dominus personam in pauperem, & deprecationem
17 læsi exaudiet. Non despiciet preces pupilli ; nec viduam,
18 si effundit loquelam gemitûs. Nónne lachrymæ viduæ ad
maxillam descendunt, & exclamatio ejus super deducentem
19 eas? A maxilla enim ascendunt usque ad cœlum, & Do-
20 minus exauditor non delectabitur in illis. Qui adorat
Deum in oblectatione, suscipietur, & deprecatio illius us-
21 que ad nubes propinquabit. Oratio humiliantis se, nubes
penetrabit : & donec propinquet non consolabitur : &
22 non discedet donec Altissimus aspiciat. Et Dominus non
elongabit, sed judicabit justos, & faciet judicium : & For-
tissimus non habebit in illis patientiam, ut contribulet dor-
23 sum ipsorum : Et Gentibus reddet vindictam, donec tol-
lat plenitudinem superborum, & sceptra iniquorum contri-
24 bulet : Donec reddat hominibus secundùm actus suos, &
25 secundùm opera Adæ, & secundùm præsumptionem illius :
26 Donec judicet judicium plebis suæ, & oblectabit justos
misericordiâ suâ. Speciosa misericordia Dei, in tempore
tribulationis, quasi nubes pluviæ in tempore siccitatis.

CAP. XXXVI.

Cap. 33. 1 Miserere nostri, Deus omnium, & respice nos, &
2 ostende nobis lucem miserationum tuarum : Et immitte ti-
morem tuum super Gentes, quæ non exquisierunt te, ut cog-
noscant quia non est Deus nisi tu, & enarrent magnalia tua.
3 Alleva manum tuam super Gentes alienas, ut videant po-
4 tentiam tuam. Sicut enim in conspectu eorum sanctifica-
tus es in nobis, sic in conspectu nostro magnificaberis in
5 eis, Ut cognoscant te, sicut & nos cognovimus, quoniam non
6 est Deus præter te, Dñe. Innova signa, & immuta mirabilia.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 Καὶ ποίει τὰ ἐνθυμήματά σου, † καὶ μὴ (ζ) ἁμάρτῃς λόγῳ ὑπερηφάνῳ.
17 † Καὶ ἐπὶ τούτοις εὐλόγησον τὸν ποιήσαντά σε, καὶ μεθύσκοντά
18 σε ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ. † Ὁ φοβούμενος κύριον ἐκδέξεται παι-
19 δείαν, † καὶ οἱ ὀρθρίζοντες εὑρήσουσιν εὐδοκίαν. † Ὁ ζητῶν νόμον
ἐμπλησθήσεται αὐτοῦ, † καὶ ὁ ὑποκρινόμενος σκανδαλισθήσεται ἐν
20 αὐτῷ. † Οἱ φοβούμενοι κύριον εὑρήσουσι κρίμα, † καὶ δικαιώματα
21 ὡς φῶς ἐξάψουσιν. † Ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς ἐκκλίνει ἐλεγμόν,
22 † καὶ κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ εὑρήσει σύγκριμα. † Ἀνὴρ βουλῆς οὐ μὴ
23 παρίδῃ διανόημα, † ἀλλότριος καὶ ὑπερήφανος οὐ καταπτήξει φό-
24 βον, † Καὶ μετὰ τὸ ποιῆσαι μετ' αὐτοῦ ἄνευ βουλῆς. † Ἄνευ βουλῆς
25 (η) μηθὲν ποιήσῃς, † καὶ ἐν τῷ ποιῆσαί σε μὴ μεταμελοῦ. † Ἐν ὁδῷ
ἀντιπτώματος μὴ πορεύου, † καὶ μὴ προσκόψῃς ἐν λιθώδεσιν.
26 † (θ) μὴ πιστεύσῃς ἐν ὁδῷ ἀπροσκόπῳ, † Καὶ ἀπὸ τῶν τέκνων σου
27 φύλαξαι. † Ἐν παντὶ ἔργῳ πίστευε τῇ ψυχῇ σου, † καὶ γὰρ τοῦτό
28 ἐστι τήρησις (ι) ἐντολῶν. † Ὁ πιστεύων νόμῳ προσέχει ἐντολαῖς,
† καὶ ὁ πεποιθὼς κυρίῳ οὐκ ἐλαττωθήσεται.

MS. A. (ζ) ἀμβλύσῃς (η) μηδὲν (θ) καὶ μὴ (ι) ἐντολῆς.

Κεφ. ΚΕΦ. λϛʹ.

1 λγʹ. † Τῷ φοβουμένῳ κύριον οὐκ ἀπαντήσει κακόν, † ἀλλ' ἐν πειρα-
2 σμῷ καὶ πάλιν ἐξελεῖται. † Ἀνὴρ σοφὸς οὐ μισήσει νόμον, † ὁ δὲ ὑπο-
3 κρινόμενος ἐν αὐτῷ, ὡς ἐν καταιγίδι πλοῖον. † Ἄνθρωπος συνετὸς
4 ἐμπιστεύσει νόμῳ, † καὶ ὁ νόμος αὐτῷ πιστὸς Ὡς ἐρώτημα (α) δικαίων.
† ἑτοίμασον λόγον, καὶ οὕτως ἀκουσθήσῃ, † σύνδησον παιδείαν καὶ ἀπο-
5 κρίθητι. † Τροχὸς ἁμάξης σπλάγχνα μωροῦ, † καὶ ὡς ἄξων στρε-
6 φόμενος ὁ διαλογισμὸς αὐτοῦ. † Ἵππος εἰς (β) ὀχείαν ὡς φίλος
7 μωκός, † ὑποκάτω παντὸς ἐπικαθημένου (γ) χρεμετίζει. † Διατί
8 ἡμέρα ἡμέρας ὑπερέχει, † καὶ πᾶν φῶς ἡμέρας ἐνιαυτοῦ ἀφ' ἡλίου;
9 † Ἐν γνώσει κυρίου διεχωρίσθησαν, † Καὶ ἠλλοίωσε καιροὺς καὶ ἑορτάς.

MS.A. (α) δήλων. (β) ὀχεῖον (γ) χρεμετίσει.

Et fac cogitata tua : & ne pecces verbo superbo. 16
Et super his benedicito eum qui fecit te, & ine- 17
briantem te de bonis suis. Qui timet Dominum; excipiet (d) doctrinam: & qui manè vigilant; 18
invenient benedictionem. Qui quærit legem; re- 19
plebitur eâ: & qui simulat; scandalizabitur in
ea. Qui timent Dominum; invenient judicium: 20
& justificationes quasi lumen accendent. Homo 21
peccator vitat correptionem : & secundùm vo-
luntatem suam inveniet (e) comparationem. Vir 22
consilii non despiciet considerationem: alienus, &
superbus non pertimescet timorem, Etiam post- 23
quàm fecit secum sine consilio. Sine consilio ni- 24
hil facias : & in faciendo te non pœnitebit. In 25
via ruinæ non eas : & non offendes in lapidosis.
Non credas te viæ (f) non exploratæ. Et à filiis 26
tuis cave. In omni opere crede animæ tuæ : hoc 27
est enim observatio mandatorum. Qui credit 28
(g) legi ; attendit mandatis : & qui confidit
(h) in Domino ; non minorabitur.

Cap. CAP. XXXVI.

33. Timenti Dominum non occurret malum, 1
sed in tentatione; & iterum liberabit illum. Vir 2
sapiens non odiet legem : qui autem simulat in
ea; quasi in procella, (a) navis. Homo sensatus 3
credet legi, & lex ei fidelis, Sicut interrogatio
(b) justorum. Para verbum, & sic audiêris : 4
colliga doctrinam, & responde. Rota carri præ-
cordia fatui : & quasi axis qui versatur, cogi- 5
tatus illius. Equus ad admissuram, amicus 6
subsannator: sub omni supersedente hinnit. Quarè 7
dies diem superat, & omne lumen diei anni à
Sole? A Domini scientia separati sunt: Et im- 8 9
mutavit tempora, & dies festos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

13 * ܠܐ ܬܬܡܗܡܗ. ܡܛܠ ܕܠܐ ܡܩܒܠ. ܘܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܩܘܪܒܢܐ ܕܐܢܘܣܝܐ ܀ * ܡܛܠ
14
15 ܕܐܠܗܐ ܕܝܢܐ ܗܘ. ܘܠܝܬ ܩܕܡܘܗܝ ܡܣܒ ܒܐܦܐ. * ܥܐܠܐ ܩܕܡܘܗܝ ܨܠܘܬܗ
16 ܕܡܣܟܢܐ. ܘܒܥܘܬܐ ܕܡܟܝܟܝ ܪܘܚܐ ܫܡܥ. * ܠܐ ܫܒܩ ܐܢܚܬܐ ܕܝܬܡܐ. ܘܨܠܘܬܐ
17 ܕܐܪܡܠܬܐ ܫܡܥ. * ܡܪܝܪܘܬܐ ܕܢܦܫܗ ܕܡܣܟܢܐ ܗܘ ܫܡܥ. * ܘܨܠܘܬܐ ܕܡܣܟܢܐ ܥܢܢܐ
18
19 ܡܪܟܢܐ. * ܨܠܘܬܗܘܢ ܕܡܣܟܢܐ ܥܢܢܐ ܦܣܩܐ. ܘܩܕܡ ܡܪܐ ܪܒܘܬܐ ܥܐܠܐ.
20 ܠܐ ܥܒܪܐ. ܥܕܡܐ ܕܢܥܒܕ ܒܥܬܐ ܥܠܘܗܝ. ܘܕܝܢܐ ܕܩܘܫܬܐ ܢܥܒܕ. * ܘܐܦ ܡܪܝܐ ܠܐ ܢܫܬܠܐ. ܘܠܐ
21 ܢܫܒܘܩ. ܥܕܡܐ ܕܢܬܒܥ ܥܒܕܝܗܘܢ ܕܥܘܠܐ. * ܘܡܥܡܡܐ ܢܬܦܪܥ
22 ܦܘܪܥܢܐ. ܥܕܡܐ ܕܢܥܩܪ ܚܝܠܗܘܢ ܕܪܫܝܥܐ. * ܘܫܘܠܛܢܐ ܕܥܘܠܐ ܡܦܣܩܘ ܢܦܣܘܩ.
23 ܥܕܡܐ ܕܢܦܪܘܥ ܠܒܢܝܢܫܐ ܐܝܟ ܥܒܕܝܗܘܢ. ܘܠܚܛܝܐ ܐܝܟ ܡܚܫܒܬܗܘܢ. * ܥܕܡܐ ܕܢܕܘܢ
24 ܕܝܢܐ ܕܥܡܗ. ܘܢܚܕܐ ܐܢܘܢ ܒܦܘܪܥܢܗ. * ܘܢܒܗܬ ܣܢܐܐ ܒܙܒܢܐ ܕܐܘܠܨܢܐ. ܐܝܟ ܥܢܢܐ
1 ܕܡܛܪܐ. ܒܙܒܢܐ ܕܡܬܒܥܐ. * ܩܦܠܐܘܢ * ܠܘ * ܦܪܘܩ ܐܠܗܐ ܠܟܠܢ.
2
3 * ܘܐܝܬܐ ܪܘܓܙܟ ܥܠ ܥܡܡܐ ܕܠܐ ܝܕܥܘܟ. * ܐܪܝܡ ܐܝܕܟ ܥܠ ܥܡܐ ܢܘܟܪܝܐ ܀ ܕܢܚܙܘܢ
4 ܓܢܒܪܘܬܟ. * ܐܝܟ ܕܒܚܙܝܗܘܢ ܐܬܩܕܫܬ ܒܢ ܀ ܗܟܢܐ ܒܚܙܝܢ ܐܬܩܕܫ ܒܗܘܢ.
5
6 * ܕܢܕܥܘܢ ܐܝܟ ܕܝܕܥܢ ܀ ܕܠܝܬ ܐܠܗܐ ܒܪ ܡܢܟ. * ܚܕܬ ܐܬܘܬܐ ܘܫܢܐ ܬܕܡܪܬܐ.

Ne cuncteris, quia non accipiet. Et oblati- 13
onibus rapinæ ne confidas, Quia Deus ju- 14
dex est, nec est apud eum ratio personæ. In- 15
greditur in conspectum illius oratio paupe-
ris, & precationem afflictorum spiritu ex- 16
audit. Non destituit gemitum pupillorum,
& orationem viduarum audit. Amaritudi- 17
tudines animæ pauperis ipse exaudit. Et o- 18
ratio pauperum nubes inclinat. Oratio pau- 19
perum transcendit nubes, & in conspectum
Domini majestatis ingreditur, nec præterit
donec de illa perquisitionem faciat, justum-
que judicium exerceat. Imò etiam Domi- 20
nus non connivebit, neque dimittet, donec
ulciscatur actiones impiorum. Gentes et- 21
iam supplicio multabit, donec destruat robur
scelestorum. Principes impios omninò præ- 22
cîdet, donec reddat scelerosis quod eis debe-
tur, & facinorosis cogitationes eorum. Do- 23
nec populi sui judicium decernat, eosque læ-
tificet retributione suâ, Et erubescat osor 24
in tempore afflictionis : veluti nubes pluviæ
tempore quo requiritur.

CAP. XXXVI.

Libera nos omnes Deus, Et adduc furo- 1
rem tuum in gentes quæ te non noverunt. 2
Attolle manum tuam in gentem alienam, ut 3
potentiam tuam cognoscant. Ut inspectanti- 4
bus illis sanctificat[9] es in nobis, ita spectanti-
bus nobis sanctificare in eis : Ut cognoscant 5
quemadmodum cognovimus, non esse Deum
præter te. Ede nova signa, & miracula 6
variato.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

13
14 * فلا تبادر اذن * فانه لا يقبل * لا تثق بقربان قربته من الغصب والظلم * فان الله ينصف
15 بالعدل * وليس عنده محاباة * تصل الي الله صلوة المساكين * ويسمع صوت مضيم النفس *
16
17 * ولا يغفل عن زفير الايتام * ويستجيب دعاء الارامل * ويسمع صياح المسكين الفقير *
18
19 * وصلوة المساكين تنزل السحاب * وتدخل امام رب العظمة * ولا تعبر بين يديه حتي يفحص
20 عنها * ويحكم فيها بالحق * والرب ايضا لا يدع * ولا يصفح * ولا يبطل * حتي ينتقم من الفجار ويثيبهم
21
22 باعمالهم * ويعطف بالانتقام علي الامم * حتي يذل قوم الخطاة * ويقطع سلطان اهل الفجور
23 قطعا * حتي يجزي الاشرار بما قدموا وصانعي الشر بما في قلوبهم * حتي يقضي قضاء شعبه *
24 ويسرهم بثوابه وجزائه * ويخزي الشنآن من حين الشدة والبلاء * مثل سحاب المطر حين يحتاج اليه *
1
2 * الفصل السادس والثلثون * يا الله كذلك خلصنا باجمعنا * وانزل
3 العقوبة والنكال علي الشعوب الذين لم يعرفوك * ارفع يدك علي الامة الغريبة حتي تعرف
4
5 عزتك * كما تطهرت فينا بمشهدهم * كذلك يا رب بمشهدنا فتطهر فيهم ليعرفوا كما عرفنا
6 انه لا اله غيرك * جدد الايات * وغير الاعاجيب *

Ne cuncteris igitur, quoniam alioqui *non* 13
est accepturus. Ne fidas oblationi quam
ex rapina & oppressione obtuleris: Quo- 14
niam Deus justè judicat, nec est apud il-
lum assentatio. Pervenit ad Deum ora- 15
tio pauperis, & audit vocem ejus qui op-
presso est animo. Nec gemitum orphano- 16
rum negligit, precesque viduarum exau-
dit, Et pauperis ac inopis clamorem au- 17
dit. Oratio autem pauperis nubes de- 18
scendere facit, Et intrat in conspectum 19
Domini majestatis, nec transit coram eo,
donec illum examinet, justùmque reddat
ipsi judicium. Dominus præterea non 20
deseret, neque deponet, neque desistet, do-
nec ulciscatur à flagitiosis, & rependat
eis pro ipsorum factis. Deinde se con- 21
vertet cum ultione ad gentes, ut cœtum
peccatorum deprimat: Et sceleros orum po- 22
testatem penitùs abscindet, donec pudore
suffundat malignos pro his operibus *quæ*
præmiserint, & operantes iniquitatem
pro his quæ habuerint in cordibus suis.
Donec decernat judicium populi sui, & 23
suo eos præmio ac mercede exhilaret,
Osor autem ab instanti angustiâ & ca- 24
lamitatis confundatur : veluti nubes plu-
viæ cum necessaria est,

CAP. XXXVI.

Sic O Deus, libera nos omnes ; Et im- 1 2
mitte punitionem atque supplicium in po-
pulos qui te minimè noverunt. Eleva 3
manum tuam in gentem peregrinam, ut
cognoscat robur tuum. Quemadmodùm 4
sanctificatus es in nobis in conspectu eo-
rum, ita O Domine, in conspectu nostro
sanctificeris in iis : Ut sciant quemad- 5
modum cognovimus, non esse Deum præter
te. Renova signa, & commuta miracula: 6

Versio VULG. LAT.

7
8 Glorifica manum, & brachium dextrum. Excita furorem,
9 & effunde iram. Tolle adversarium, & afflige inimicum.
10 Festina tempus, & memento finis, ut enarrent mirabilia
11 tua. In ira flammæ devoretur qui salvatur : & qui pessi-
12 mant plebem tuam, inveniant perditionem. Contere caput
principum inimicorum, dicentium ; Non est alius præter
13 nos. Congrega omnes tribus Jacob : ut cognoscant quia
non est Deus nisi tu, & enarrent magnalia tua : *Cap.* 36.
14 & hæreditabis eos, sicut ab initio. Miserere plebi tuæ, su-
per quam invocatũ est nomen tuũ; & Israel, quem coæquâsti
15 primogenito tuo. Miserere civitati sanctificationis tuæ Je-
16 rusalem, civitati requiei tuæ. Reple Sion inenarrabilibus
17 verbis tuis, & gloriâ tuâ populum tuum. Da testimonium
his, qui ab initio creaturæ tuæ sunt, & suscita prædicationes,
18 quas locuti sunt in nomine tuo prophetæ priores. Da mercedẽ
sustinentibus te, ut prophetæ tui fideles inveniantur : & ex-
19 audi orationes servorum tuorum Secundùm benedictionem
Aaron de populo tuo, & dirige nos in viam justitiæ, & sci-
ant omnes qui habitant terram, quia tu es Deus conspector
20 seculorum. Omnem escam manducabit venter, & est cibus
21 cibo melior. Fauces contingunt cibum feræ, & cor sensatum
22 verba mendacia. Cor pravum dabit tristitiam, & homo pe-
23 ritus resistet illi. Omnem masculum excipiet mulier : &
24 est filia melior filiâ. Species mulieris exhilarat faciem viri
sui, & super omnem concupiscentiam hominis superducit
25 desiderium. Si est lingua curationis, est & mitigationis &
misericordiæ : non est vir illius secundùm filios hominum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 † Ἀπ' αὐτῶν ἀνύψωσε καὶ ἡγίασε, † καὶ ἐξ αὐτῶν ἔθηκεν εἰς ἀριθμὸν ἡμερῶν. † καὶ ἄνθρωποι πάντες ἀπὸ ἐδάφους, † καὶ ἐκ γῆς
11 ἐκτίσθη Ἀδάμ. † Ἐν πλήθει ἐπιστήμης κύριος διεχώρισεν αὐτούς,
12 † καὶ ἠλλοίωσεν τὰς ὁδοὺς αὐτῶν. † Ἐξ αὐτῶν (δ) εὐλόγησε καὶ ἀνύψωσεν, † καὶ ἐξ αὐτῶν ἡγίασεν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἤγγισεν· † ἀπ' αὐτῶν κατηράσατο, (ε) καὶ ἐταπείνωσεν, † καὶ ἀνέστρεψεν αὐτοὺς (ζ) ἀπὸ
13 στάσεως αὐτῶν. † Ὡς πηλὸς κεραμέως ἐν χειρὶ αὐτοῦ, † Πᾶσαι
14 αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ· † οὕτως ἄνθρωποι ἐν χειρὶ τοῦ
15 ποιήσαντος αὐτούς, † ἀποδοῦναι αὐτοῖς κατὰ τὴν κρίσιν αὐτοῦ. † Ἀπέναντι τοῦ κακοῦ τὸ ἀγαθόν, † καὶ ἀπέναντι τοῦ θανάτου ἡ ζωή, † οὕτως ἀπέναντι εὐσεβοῦς ἁμαρτωλός. † Καὶ οὕτως ἔμβλεψον εἰς πάντα τὰ
16 ἔργα τοῦ ὑψίστου, † δύο δύο ἐν κατέναντι τοῦ ἑνός. † Κἀγὼ ἔσχατος
13 ἠγρύπνησα, Κεφ. λϛ'. Καὶ κατεκληρονόμησα αὐτοὺς καθὼς ἀπ'
14 ἀρχῆς. † Ἐλέησον λαὸν κύριε κεκλημένον ἐπ' ὀνόματί σου, † καὶ
15 Ἰσραὴλ ὃν πρωτογόνῳ ὡμοίωσας. † Οἰκτείρησον πόλιν ἁγιάσμα-
16 τός σου † Ἱερουσαλήμ, (η) πόλιν καταπαύματός σου. † Πλῆσον
17 Σιὼν ἆραι τὰ λόγιά σου, † καὶ ἀπὸ τῆς δόξης σου τὸν λαόν σου. † Δὸς μαρτύριον τοῖς ἐν ἀρχῇ κτίσμασί σου, † καὶ ἔγειρον προφητείας
18 τὰς ἐπ' ὀνόματί σου, † Δὸς μισθὸν τοῖς ὑπομένουσί σε, † καὶ οἱ προφῆταί σου (θ) ἐμπιστευθήτωσαν. † Εἰσάκουσον κύριε δεήσεως
19 τῶν ἱκετῶν σου, Κατὰ τὴν εὐλογίαν Ἀαρὼν περὶ τοῦ λαοῦ σου, † καὶ γνώσονται πάντες οἱ ἐπὶ τῆς γῆς, † (ι) ὅτι σὺ κύριος εἶ ὁ θεὸς τῶν
20 αἰώνων. † Πᾶν βρῶμα φάγεται κοιλία, † ἔστι δὲ βρῶμα βρώματος
21 κάλλιον. † (κ) Φάρυγξ γεύεται βρώματα θήρας, † οὕτως καρδία
22 συνετὴ λόγους ψευδεῖς. † Καρδία στρεβλὴ δώσει λύπην, † καὶ
23 ἄνθρωπος πολύπειρος ἀνταποδώσει αὐτῷ. † Πάντα ἄρρενα ἐπιδέξεται γυνή, † ἔστι δὲ θυγάτηρ θυγατρὸς
24 κρείσσων. † Κάλλος γυναικὸς ἱλαρύνει πρόσωπον, † καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἐπιθυμίαν ἀνθρώπου ὑπεράγει.
25 † Εἰ ἔστιν ἐπὶ γλώσσης αὐτῆς ἔλεος καὶ πραΰτης, † οὐκ ἔστιν ὁ ἀνὴρ αὐτῆς καθ' υἱοὺς ἀνθρώπων.

MS.A. (δ) ηὐλόγησεν (ε) καὶ πρὸς αὐτὸν ἤγγισεν, καὶ ἀνέστρεψεν (ζ) ἀπὸ ἀποστάσεως (η) τόπον (θ) ἐμπιστευθήτωσαν. (ι) ὅτι κύριος (κ)* Βάρυγξ

Ex ipsis exaltavit, & sanctificavit, & ex ipsis posuit in numerum dierum. Et omnes homines de solo : & ex terra creatus est Adam. In multitudine scientiæ Dominus separavit eos, & immutavit vias illorum. Ex ipsis benedixit, & exaltavit ; & ex ipsis sanctificavit, & ad se applicavit. Ex ipsis maledixit, & humiliavit ; & evertit illos à statione ipsorum. Quasi lutum figuli in manu ejus : Omnes viæ ejus secundùm beneplacitum ejus. Sic homines in manu illius qui fecit eos, ad reddendum illis secundùm judicium suum. Contra malum bonum est, & contra mortem vita : sic contra pium peccator. Et sic intuere in omnia opera Altissimi, (c) duo, duo, unum contra unum. Et (d) ego novissimus evigilavi. CAP. 36. (e) Et hæreditavi eos, sicut ab initio. Miserere plebi, Domine, vocatæ in nomine tuo ; & Israel, quem primogenito assimilâsti. Miserere civitati sanctificationis tuæ Hierusalem, civitati requiei tuæ. Reple Sion ad extollenda eloquia tua, & à gloria tua populum tuum. Da testimonium iis qui ab initio (f) creaturæ tuæ sunt : & suscita prophetias, quæ in nomine tuo. Da mercedem sustinentibus te : & prophetæ tui fideles inveniantur. Exaudi, Domine, orationem (g) supplicum tuorum, Secundùm benedictionem Aaron de populo tuo. Et scient omnes qui super terram ; quia tu Dominus es Deus seculorum. Omnem escam manducabit venter: est autem cibus cibo melior. Fauces gustant cibos venationis: sic cor sensatum verba mendacia. Cor pravum dabit tristitiam : & homo peritus retribuet ei. Omnem masculum excipiet mulier : est autem filia melior filiâ. Species mulieris exhilarat faciem, & super omnem concupiscentiam hominis superducit. Si est in lingua ejus misericordia, & (h) mansuetudo; non est vir illius secundùm filios hominum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

7 8 * ܐܥܫܢ ܐܝܕܐ ܘܕܪܥܐ ܕܝܡܝܢܐ. * ܐܥܝܪ ܚܡܬܐ ܘܐܫܘܕ ܚܡܬܐ. * ܐܒܕ ܣܢܐܐ ܘܒܥܠܕܒܒܐ
9 10 ܒܛܠ. * ܐܝܬܐ ܩܨܐ ܘܩܪܒ ܙܒܢܐ. ܡܛܠ ܕܠܝܬ ܕܐܡܪ ܠܟ. ܡܢܐ ܥܒܕ ܐܢܬ.
11 12 * ܒܢܘܪܐ ܘܒܚܡܬܐ ܐܘܒܕ ܣܢܐܐ. ܘܟܠ ܪܘܪܒܢܐ ܘܫܠܝܛܢܐ ܕܥܡܡܐ. * ܒܛܠ ܬܓܐ
13 ܕܣܢܐܐ ܕܐܡܪ. ܕܠܝܬ ܐܟܘܬܝ. * ܟܢܫ ܫܒܛܐ ܕܝܥܩܘܒ. ܘܢܐܪܬܘܢ. ܐܝܟ
14 ܕܐܡܪܬ ܡܢ ܝܘܡܬܐ ܩܕܡܝܐ. * ܚܘܣ ܥܠ ܥܡܟ. ܕܐܬܩܪܝ ܫܡܟ ܥܠܘܗܝ. ܥܠ ܐܝܣܪܝܠ.
15 ܕܐܟܢܝܬ ܒܘܟܪܟ. * ܪܚܡ ܥܠ ܡܕܝܢܬܐ ܕܩܘܕܫܟ. ܐܘܪܫܠܡ ܐܬܪܐ ܕܢܝܚܘܬܟ.
16 17 * ܡܠܝ ܨܗܝܘܢ ܡܢ ܪܒܘܬܟ. ܘܡܢ ܐܝܩܪܟ ܗܝܟܠܟ. * ܐܩܝܡ ܣܗܕܘܬܐ ܕܥܒܕܝܟ.
18 ܐܝܟ ܕܡܢ ܩܕܝܡ. ܘܢܐܬܝܢ ܢܒܝܘܬܐ ܕܢܒܝܝܟ. ܐܝܠܝܢ ܕܒܫܡܟ ܡܠܠܘ. * ܘܗܒ ܐܦ ܐܓܪܐ
19 ܠܡܢ ܕܡܣܟܐ ܠܟ. ܘܢܒܝܝܟ ܢܬܗܝܡܢܘܢ. * ܘܨܠܘܬܐ ܕܥܒܕܝܟ ܫܡܥ. ܐܝܟ
ܨܒܝܢܐ ܕܥܡܟ. ܘܢܕܥܘܢ ܟܠܗܘܢ ܕܒܣܘܦܝ ܐܪܥܐ. ܕܐܢܬ ܗܘ ܐܠܗܐ ܕܥܠܡ
20 ܥܠܡܝܢ. * ܟܠ ܡܐܟܘܠܬܐ ܡܩܒܠܐ ܢܦܫܐ. ܒܪܡ ܐܝܬ ܡܐܟܘܠܬܐ ܕܡܢ ܡܐܟܘܠܬܐ
21 ܒܣܝܡܐ. * ܦܘܡܐ ܛܥܡ ܛܥܡܐ ܕܡܐܟܘܠܬܐ. ܘܠܒܐ ܕܚܟܝܡܐ. ܡܠܐ ܕܥܘܠܐ
23 24 * ܠܒܐ ܥܩܡܐ. ܣܓܝܐܐ ܐܝܬ ܠܗ. ܘܓܒܪܐ ܚܟܝܡܐ. ܡܣܬܟܠ ܒܗܠܝܢ. * ܫܘܦܪܐ
ܕܐܢܬܬܐ ܡܢܗܪ ܐܦܝܗ. ܘܥܠ ܟܠ ܪܓܬܐ ܕܥܝܢܐ ܗܘ ܡܝܬܪ.

* Corrobora manum & brachium dexterum. Excita furorem, & iram effunde. Profliga osorem, & inimicum abroga. Profer finem, & advenire fac tempus; quia non est qui tibi dicat, Quid agis ? Irâ & igne perde osorem & omnes magnates ac principes gentium. Abole diadema hostis dicentis, Non est meî similis. Congrega omnes tribus Jacobi, fiantque hæredes prout ab antiquis diebus asseruisti. Hilaris esto erga populum tuum super quem invocatum est nomen tuum, erga Israelem quem vocâsti primogenitum tuum. Urbem sanctitatis tuæ miserere, Jerusalem locum tuæ quietis. Imple Sionem magnificentiâ tuâ, & honore tuo templum tuum. Affirma testimonia servorum tuorum ut ab initio, & adveniant vaticinia prophetarum tuorum qui nomine tuo sunt locuti. Des etiam mercedem te expectanti, & prophetarum tuorum fides comprobetur. Et orationem servorum tuorum audias secundùm voluntatem populi tui ; ut sciant omnes qui sunt in extremis terræ partibus, te esse Deum in seculum seculorum. Quemvis cibum excipit animus, est tamen cibus cibo jucundior. Os gustat cibi saporem, & cor sapientum verba iniquorum. Cordis *dissimulatione* tecti plurima est cura, & vir prudens hæc intelligit. Pulchritudo mulieris commendat ejus faciem, & cuilibet oculorum concupiscentiæ hæc prævalet.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

7 8 * وتسند اليد والذراع اليمين * أهج السخط والغضب أظهر * أهزم العدو واكسر الجاهد *
9 10 * العدا وولع لهم العقوبة لان ليس احد يقدر ان يقول ماذا انت صانع * بالنار والغضب
11 12 احرق العدو * وجميع من لم يعرفك من جميع الشعوب واشرافهم * ابطل تاج العدو القايل
13 14 ليس مثلي * واجمع جميع اسباط يعقوب * وليرثوا كما قلت في الايام القديمة * وافرح
15 بشعبك الذي دعي اسمك عليه * وباسرايل الذي سميته بكرك * ارحم مدينتك الطاهر
16 17 اورسليم مكان محلك * املا صهيون من عظمتك * وليفض هيكلك كرامتك * وبيت
18 شهادات عبيدك كالمرة الاولي * واقم نبوات انبياءك الذين تنبوا باسمك * واعط الثواب من
19 رجاك * وليصدق انبياءك * واسمع صلوة عبيدك كمسرة شعبك * ليعرف جميع من في
20 اقاصي الارض انك انت الله العزيز الدايم الي ابد الابد * والنفس تقبل جميع الاطعمة *
21 ولكن رب طعام هو اطيب والذ من غيره * الفم يذوق طعم الطعام * وقلوب الحكماء
22 تذوق كلام الايمة * القلب الخفي هو كثير الهموم * والعاقل هو يبصر هذه الاشياء كلها *
24 * جمال المراة يمدح وجهها * وعلي جميع شهوات العين فانها تستعر *

Et confortetur manus brachiúmq; dexterum. Provoca iram, & furorem declara, Hostémque effuga, & profliga adversarium, Nos quidem *concordiâ liga, eis autem supplicium alliga ; quia nemo est qui dicere possit, Quid facis ? Igne & irâ combure inimicum & omnes qui te non agnoscunt, tam populos omnes, quàm nobiles eorum. Cessare fac tiaram inimici dictitantis, Non est meî similis. Congrega omnes tribus Jacobi, ut sint hæredes ut dixisti pristinis diebus. Et oblectare populo tuo super quem invocatum est nomen tuum, & Israele quem nuncupâsti primogenitum tuum. Miserere urbis tuæ sanctæ Jerusalem, loci habitationis tuæ. Imple Sionem majestate tuâ, & templum tuum gloriâ tuâ redundet. Confirma testimonia servorum tuorum ut primâ vice, et tuere prædictiones prophetarum tuorum qui nomen tuũ prænuntiârunt. Et redde præmium te expectanti, sintque veridici prophetæ tui. Et exaudi preces servorum tuorum pro voto populi tui ; ut cognoscant omnes qui sunt in extremitatibus terræ, te esse Deum fortissimum perduraturum in secula seculorum. Omnes quidem escas recipit animus, attamen sunt quædam escæ aliis delicatiores ac suaviores. Os gustat saporem escæ, & corda sapientum gustant sermones iniquorum. Cor occultum curis abundat, prudens autem has res omnes inspicit. Pulchritudo mulieris laudat vultum ipsius, omnésque oculi concupiscentias ipsa quidem superat.*

Versio VULG. LAT.

26 Qui possidet mulierem bonam, inchoat possessionem : ad-
27 jutorium secundùm illum est, & columna ut requies. Ubi
non est sepes, diripietur possessio : & ubi non est mulier,
28 ingemiscit egens. Quis credit ei, qui non habet nidum, &
deflectens ubicunque obscuraverit, quasi succinctus latro
exiliens de civitate in civitatem ?

CAP. XXXVII.

1 Omnis amicus dicet ; Et ego amicitiam copulavi : sed est
amicus solo nomine amicus. Nónne tristitia inest usque ad
2 mortem ? Sodalis autem & amicus ad inimicitiam conver-
3 tentur. O præsumptio nequissima, undè creata es cooperire
4 aridam malitiâ, & dolositate illius ? Sodalis amico conju-
cundatur in oblectationibus, & in tempore tribulationis
5 adversarius erit. Sodalis amico condolet causâ ventris, &
6 contra hostem accipiet scutum. Non obliviscaris amici tui
in animo tuo, & non immemor sis illius in opibus tuis.
7 Noli consiliari cum eo qui tibi insidiatur, & à zelantibus
8 te absconde consilium. Omnis consiliarius prodit consili-
9 um, sed est consiliarius in semetipso. A consiliario serva
animam tuam : priùs scito quæ sit illius necessitas : & ipse
10 enim animo suo cogitabit : Ne fortè mittat sudem in ter-
11 ram, & dicat tibi ; Bona est via tua : & stet è contrario vi-
12 dere quid tibi eveniat. Cum viro irreligioso tracta de san-
ctitate, & cum injusto de justitia, & cum muliere de ea quæ
æmulatur : cum timido de bello, cum negotiatore de tra-
jectione, cum emptore de venditione, cum viro livido de
gratiis agendis,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

26 † Ὁ κτώμενος γυναῖκα ἐνάρχεται κτήσεως, † βοηθὸν κατ' αὐτὸν καὶ
27 στύλον (λ) ἀναπαύσεων. † Οὗ οὐκ ἔστι φραγμὸς διαρπαγήσεται κτῆμα,
28 † καὶ οὗ οὐκ ἔστι γυνὴ στενάξει πλανώμενος. † Τίς γὰρ πιστεύσει εὐζώνῳ
λῃστῇ (μ) † σφαλλομένῳ ἐκ πόλεως εἰς πόλιν ; † οὕτως ἀνθρώπῳ
μὴ ἔχοντι νοσσιὰν † καὶ καταλύοντι οὗ ἐὰν ὀψίσῃ.
MS. A. (λ) ἀναπαύσεως. (μ) ἀφαλλομένῳ

ΚΕΦ. λζ'.

1 † Πᾶς φίλος ἐρεῖ, Ἐφιλίασα (α) αὐτῷ κἀγώ· † ἀλλ' ἔστι φίλος
2 ὀνόματι μόνον φίλος. † οὐχὶ λύπη ἔνι ἕως θανάτου, † Ἑταῖρος
3 καὶ φίλος τρεπόμενος εἰς (β) ἔχθραν ; † Ὦ πονηρὸν ἐνθύμημα,
4 πόθεν ἐνεκυλίσθης † καλύψαι τὴν ξηρὰν ἐν δολιότητι ; † Ἑταῖρος
φίλου ἐν εὐφροσύνῃ ἥδεται, † καὶ ἐν καιρῷ θλίψεως ἔσται ἀπέναντι.
5 † Ἑταῖρος φίλῳ συμπονεῖ χάριν γαστρός, (γ) † ἔναντι πολέμου
6 λήψεται ἀσπίδα. † Μὴ (δ) ἐπιλάθῃ φίλου ἐν τῇ ψυχῇ σου, † καὶ μὴ
8 ἀμνημονήσῃς (ε) αὐτοῦ ἐν χρήμασί σου. † Πᾶς σύμβουλος ἐξαίρει
9 βουλήν, † ἀλλ' ἔστι συμβουλεύων εἰς ἑαυτόν. † Ἀπὸ συμβούλου φύλαξον
τὴν ψυχήν σου, † καὶ γνῶθι πρότερον τίς αὐτοῦ χρεία· † καὶ γὰρ
10 αὐτὸς ἑαυτῷ βουλεύσεται· † Μήποτε βάλῃ ἐπὶ σοὶ κλῆρον, † καὶ
11 εἴπῃ σοι, Καλὴ ἡ ὁδός σου, † καὶ στήσεται ἐξ ἐναντίας ἰδεῖν τὸ
7 συμβησόμενόν σοι. † Μὴ βουλεύου μετὰ τοῦ ὑποβλεπομένου σε, † καὶ ἀπὸ
12 τῶν ζηλούντων σε κρύψον βουλήν. † Μετὰ γυναικὸς περὶ (ζ) ἀντιζήλου
αὐτῆς, † καὶ μετὰ δειλοῦ περὶ πολέμου· † μετὰ ἐμπόρου περὶ μεταβολίας,
† καὶ μετὰ ἀγοράζοντος περὶ πράσεως· † μετὰ βασκάνου περὶ εὐχαριστίας,
MS. A. (α) κἀγώ· (β) ἐχθρόν ; (γ) ἀπέναντι (δ) ἐπιλάθου
(ε) αὐτῷ (ζ) τῆς ἀντιζήλου

Qui possidet mulierem ; inchoat possessionem, ad- 26
jutricem secundùm se, & columnam requietis.
Ubi non est sepes ; diripietur possessio : & ubi 27
non est mulier ; ingemiscet errans. Quis enim 28
credet succincto latroni (i) erranti de civitate
in civitatem ? sic homini non habenti nidum, &
deflectenti, ubicunque obscuraverit.

CAP. XXXVII.

Omnis amicus dicet ; Et ego cum illo amici- 1
tiam copulavi : sed est amicus solo nomine amicus.
Nónne tristitia (a) inest usque ad mortē, Sodalis & 2
amicus convertens se ad inimicitiam ? O præsum- 3
ptio nequissima, undè devoluta es cooperire ari-
dam in dolositate ? Sodalis amico (b) conjo- 4
cundatur in oblectatione : & in tempore tribu-
lationis contrarius erit. Sodalis amico (c) con- 5
dolet causâ ventris : contra (d) bellum accipiet
scutum. Ne obliviscaris amici in animo tuo : 6
& non immemor sis illius in opibus (e) tuis.
Omnis consiliarius extollit consilium : sed est, 8
qui consulit sibi ipsi. A consiliario serva ani- 9
mam tuam : & scito priùs, quæ sit illius neces-
sitas : etenim ipse sibi consulet : Ne fortè mit- 10
tat super te sortem, & dicat tibi ; Bona est via 11
tua : & stabit è contrario videre, quid tibi eve-
niat. Noli consiliari cum eo, qui te suspectum 7
habet, & à zelantibus te absconde consilium :
Cū muliere de æmula ejus, & cū timido de bello : 12
cū negotiatore de permutatione, & cum empto-
re de venditione : cū invido de gratiis reddendis,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

26 * ܒܪܝܫ ܩܢܝܢܟ. ܩܢܝ ܐܢܬܬܐ ܛܒܬܐ. ܥܕܪܐ ܗܝ ܓܝܪ ܐܟܘܬܟ. ܘܐܣܛܘܢܐ ܠܘܩܒܠܟ.
27 * ܐܝܟܐ ܕܠܝܬ ܣܝܓܐ. ܢܬܒܥܪܘܢ ܟܪܡܐ. ܘܐܝܟܐ ܕܠܝܬ ܐܢܬܬܐ. ܓܠܐ ܘܡܬܒܕܪ. * ܡܢܘ ܓܝܪ
28 ܢܗܝܡܢ ܠܛܠܝܐ ܕܕܡܐ ܠܛܒܝܐ. ܕܫܘܪ ܡܢ ܡܕܝܢܐ ܠܡܕܝܢܬܐ. ܗܟܢܐ ܠܓܒܪܐ ܕ
ܠܝܬ ܠܗ ܐܢܬܬܐ. ܟܠ ܐܝܟܐ ܕܡܬܦܓܥ ܢܡܘܬ. * ܩܦܠܐܘܢ * ܠܙ *
1 * ܘܐܦ ܗܘ ܪܚܡܐ ܐܡܪ ܠܪܚܡܗ. ܪܚܡ ܐܢܐ. ܒܪܡ ܐܝܬ ܪܚܡܐ ܕܫܡܗ ܪܚܡܐ. ܘܠܐ ܡܛܐ ܠܡܘܬܐ ܥܕܡܐ.
2 * ܪܚܡܐ ܕܫܪܪܐ. ܐܝܟ ܢܦܫܟ ܢܗܘܐ ܠܟ. * ܒܥܠܕܒܒܐ ܘܒܝܫܐ ܠܡܢܐ ܐܬܒܪܝܘ. ܐܠܐ ܠܡܡܠܝܘ
3
4 ܐܪܥܐ ܒܥܒܕܐ ܕܥܘܠܐ. * ܒܝܫ ܪܚܡܐ ܕܩܪܝܒ ܠܦܬܘܪܐ. ܘܒܥܕܢ ܒܝܫܬܐ ܩܐܡ ܡܢ ܠܩܘܒܠܐ.
5 * ܛܒ ܪܚܡܐ ܕܡܬܟܬܫ ܠܘܩܒܠ ܒܥܠܕܒܒܐ. ܘܐܚܝܕ ܬܪܣܐ. * ܠܐ ܬܫܒܚ ܪܚܡܟ
6 ܒܦܪܨܘܦܗ. ܘܠܐ ܬܫܠܛܝܘܗܝ ܒܒܝܬܟ. * ܟܠ ܡܠܟܐ ܚܙܝ. ܒܪܡ ܐܝܬ ܡܠܟܐ ܕܬܪܝܨ 8
9 ܥܒܝܕ. * ܡܢ ܡܠܟܐ ܥܘܠܐ ܐܙܕܗܪ ܠܟ. ܘܕܥ ܠܘܩܕܡ. ܡܢܐ ܣܢܝܩ. ܡܛܠ ܕܐܦ ܗܘ
10 ܒܢܦܫܗ ܡܬܪܥܐ. * ܕܠܡܐ ܢܪܡܐ ܥܠܝܟ ܢܟܠܐ. ܘܢܐܡܪ. ܡܐ ܬܪܝܨ ܗܘ
11 ܐܘܪܚܟ. ܘܢܩܘܡ ܡܢ ܠܩܘܒܠ. ܘܢܚܙܐ ܨܥܪܟ. * ܠܐ ܬܬܡܠܟ ܥܡ ܣܢܐܟ. ܘܡܢܗ
12 ܟܣܐ ܪܐܙܟ. * ܥܡ ܐܢܬܬܐ ܠܐ ܬܓܘܪ ܒܗ. ܘܥܡ ܒܥܠܕܒܒܐ ܠܐ ܬܬܚܪܐ. ܘܥܡ ܬܓܪܐ
ܥܠ ܬܐܓܘܪܬܗ. ܘܥܡ ܙܒܘܢܐ ܥܠ ܙܒܢܗ. ܐܘ ܥܡ ܥܘܠܐ ܥܠ ܥܒܕ ܛܒܬܐ. ܘܥܡ
ܐܢܫ ܕܠܝܬ ܠܗ ܪܚܡܐ. ܥܠ ܥܒܕ ܪܚܡܐ.

Inter præcipuas possessiones tuas posside 26
uxorē bonam; adjumentū est enim tibi simile,
& columna ex adversio tuî. Ubi non adest 27
sepes, racemabuntur vineæ : & ubi non adest
uxor, *omnia* detecta sunt ac dilapidata. Quis 28
enim credat adolescenti capreolo simili, ab
urbe in urbem saltanti ? Ita vir qui non ha-
bet uxorem, quocunque inciderit, morietur.

CAP. XXXVII.

Is etiam amico suo dicit, Equidem amo : 1
verùm est amicus nomine tenus amicus, qui
non pervenit ad mortem usque. Verus ami- 2
cus, ut anima tua sit tibi. Inimicus & scele- 3
ratus quorsum creati sunt, nisi ad implendam
terram operibus facinorosis ? Malus est ami- 4
cus qui ad mensam proximus est, tempore
autem calamitatis stat procul. Bonus est ami- 5
cus qui arrepto scuto pugnat adversùs inimi-
cum. Ne laudes amicum præsentem, neve po- 6
testatem ei tribuas in domum tuam. Omnem 8
consiliarium vide ; sed est consilium rectè fa-
ctum. A consiliario iniquo cave tibi, & 9
nosce priùs quid requirat, (nam ipse quoque
aliquid animo suo cogitat) Neque dolo ma- 10
lo te circumveniat, dicátque ; Quam rectum
est tuum institutum, atque *interim* stans ex
adverso spectet ignominiam tuam. Ne con- 11
silium ineas cum osore tuo, eundémque cela
secretum tuum : *Neque* cum muliere, ne ad- 12
ulterium cum illa committas ; neque cum ini-
mico, ne rixeris ; cum mercatore de merci-
bus ejus, cum emptore de venditione sua,
aut cum scelerato de bene agendo, & cum
eo qui nullam habet misericordiam, de præ-
standa misericordia.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

26 * في بدي مالك اقتني امراة صالحة * لانها عون مثلك واسطوانة مقابلك * حيث لا تكون
27 الحيطان سرق عنب الكرم * كذلك بيت ليس فيه امراة وانه ضايع مبدد * من يطمان الي
28 الشاب الاعزب الذي ليس له امراة حيث ما ادركه الموت مات غريبا * الفصل السابع والثلثون *
1 * والصديق يقول اني احببت ولكن في الناس من يري صديقه وصاحبه * ولا يثبت في الشدة
2 الي الموت ولا يدوم حبه * فاما صديق الحق فانزله مثل نفسك * لماذا خلق الله العدو والخبيث
3
4 الا لملا الارض من فعال الاثم * بيس الصديق الذي يحضر المايدة وعند الشدة ينحا * نعم
5
6 الصديق الذي بيده الترس يجاهد العدو * لا تمدح صديقك بمشهده ولا تسلطه علي بيتك *
8 * اسمع من كل من يشير عليك لان رب مشورة علي الصواب * احذر مشورة الفاجر وكن اولا ماذا
9
10 يطلب له * انه ايضا يفكر في نفسه * تحفظ لعله يمكر بك مكر سوء * ويقول لك نعم رايك
11
12 وفي اخر ذلك يقوم حذاك ويضحك منك * لا تستشير عدوك في شي * اكتم سرك * اكتم
سرك عن المراة ليلا تفجر بها * ومن عدوك ليلا يقاتلك * ومن التجار علي تجاراتهم * ومن
البايع لبيعه * ولا تضيع المعروف بسبب الاثمة * ولا ترحم من ليس له رحمة *

Initio opum tuarum posside uxorem bo- 26
nam, cum ipsa sit simile tibi subsidium
& columna è regione tuî. Ubi non sunt 27
parietes, uva vineæ diripitur : eodem
modo, domus in qua non est uxor, perit ac
dissipatur. Ecquis fidat juveni cælibi 28
uxore carenti, qui ubicunque mors appre-
henderit eum, moritur inquilinus :

CAP. XXXVII.

Amico etiam suo inquit ; Equidem 1
diligo : sed est inter homines, qui videtur
esse amicus & familiaris ejus, tamen in
adversitate ad mortem usque non persistit,
nec constans est amicitia illius. Amicum 2
verò fidum ut animam tuam reputa. Ad 3
quid creavit Deus inimicum improbum,
nisi ut repleat terram operibus iniquis ?
Malus est amicus qui adest mensæ, & in 4
adversitate se subtrahit. Bonus est ami- 5
cus qui scutum manu tenens inimicum
oppugnat. Ne laudes amicum tuum in 6
præsentia sua, neque des illi potestatem
in domum tuam. Audi omnem consilium 8
tibi dantem, aliquod enim consilium erit
rectum. Cave à consilio scelerati, & 9
certior fias priùs quid sibi quærat ; nam
ipse etiam curam habet suiipsius. Cave 10
ne te decipiat dolo malo, dicátque tibi,
Recta est opinio tua ; ad extremum au-
tem constituat se ex adverso tuî, téque
rideat. Ne consilium petas ab inimico 11
tuo ulla in re ; cela eum arcanum tuum.
Cela mulierem secretum tuum, ne com- 12
mittas adulterium cum ipsa ; & inimi-
cum tuum, ne adversùs te contendat ; &
mercatores quoad merces eorum ; & ven-
ditorem circa venditionem ejus : & be-
neficium ne perdas (male colloces) *mo-*
re iniquorum ; neque miserearis ejus cui
non est misericordia.

Verſio VULG. LAT.

13 Cum impio de pietate, cum inhoneſto de honeſtate, cum
14 operario agrario de omni opere, Cum operario annuali de
conſummatione anni, cum ſervo pigro de multa opera-
15 tione : non attendas his in omni conſilio. Sed cum viro
ſancto aſſiduus eſto, quemcunque cognoveris obſervantem
16 timorem Dei, Cujus anima eſt ſecundùm animam tuam : &
17 qui, cùm titubaveris in tenebris, condolebit tibi. Cor boni
conſilii ſtatue tecum : non eſt enim tibi aliud pluris illo.
18 Anima viri ſancti enuntiat aliquando vera, quàm ſeptem
19 circumſpectores ſedentes in excelſo ad ſpeculandum. Et in
his omnibus deprecare Altiſſimum, ut dirigat in veritate vi-
20 am tuam. Ante omnia opera verbum verax præcedat te, &
21 ante omnem actum conſilium ſtabile. Verbum nequam im-
mutabit cor : ex quo partes quatuor oriuntur, bonum &
malum, vita & mors : & dominatrix illorum eſt aſſidua lin-
gua. Eſt vir aſtutus multorum eruditor, & animæ ſuæ inuti-
22 lis eſt. Vir peritus multos erudivit, & animæ ſuæ ſuavis eſt.
23 Qui ſophiſticè loquitur odibilis eſt : in omni re defrauda-
24 bitur. Non eſt illi data à Domino gratia : omni enim
25 ſapientiâ defraudatus eſt. Eſt ſapiens, animæ ſuæ ſapiens :
26 & fructus ſenſûs illius laudabilis. Vir ſapiens plebem ſuam
27 erudit, & fructus ſenſûs illius fideles ſunt. Vir ſapiens im-
28 plebitur benedictionibus, & videntes illum laudabunt. Vi-
ta viri in numero dierum : dies autem Iſrael innumerabiles
29 ſunt. Sapiens in populo hæreditabit honorem, & nomen
30 illius erit vivens in æternum. Fili, in vita tua tenta animam
31 tuam : & ſi fuerit nequam, non des illi poteſtatem : Non
enim omnia omnibus expediunt, & non omni animæ
omne genus placet.

Verſio GRÆCA LXX. Interp.

13 † Καὶ μετὰ ἀνελεήμονος περὶ χρηστοηθείας· † μετὰ ὀκνηροῦ περὶ παντὸς
14 ἔργου, † Καὶ μετὰ μισθίου (η) ἐφεστίου περὶ συντελείας, † οἰκέτῃ ἀργῷ
περὶ πολλῆς ἐργασίας· † μὴ ἔπεχε ἐπὶ τούτοις περὶ πάσης συμ-
15 βουλίας. † Ἀλλ' ἢ μετὰ ἀνδρὸς εὐσεβοῦς ἐνδελέχιζε, † ὃν ἂν ἐπι-
16 γνῷς συντηροῦντα ἐντολάς· † Ὃς ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ κατὰ τὴν ψυχήν
17 σου, † καὶ ἐὰν πταίσῃς, συναλγήσει σοι. † Καὶ βουλὴν καρδίας
18 στῆσον, † οὐ γάρ ἐστί σοι πιστότερος αὐτῆς. † Ψυχὴ γὰρ ἀνδρὸς ἀπαγ-
γέλλειν ἐνίοτε εἴωθεν, † ἢ ἑπτὰ σκοποὶ ἐπὶ μετεώρου καθήμενοι
19 ἐπὶ σκοπῆς. † Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις δεήθητι ὑψίστου, † ἵνα εὐ-
20 θύνῃ ἐν ἀληθείᾳ τὴν ὁδόν σου. † Ἀρχὴ παντὸς ἔργου λόγος, † καὶ πρὸ
21 πάσης πράξεως βουλή. Ἴχνος ἀλλοιώσεως καρδίας. † (ζ) τέσσαρα
μέρη ἀνατέλλει, † ἀγαθὸν καὶ κακόν, ζωὴ καὶ θάνατος, † καὶ (θ) κυ-
22 ριεύουσα ἐνδελεχῶς αὐτῶν γλῶσσά ἐστι. † Ἔστιν ἀνὴρ πανοῦργος
(ι) καὶ πολλῶν παιδευτής, καὶ τῇ ἰδίᾳ ψυχῇ (κ) ἄχρηστός ἐστιν.
23 † Ἔστι σοφιζόμενος ἐν λόγοις μισητός, οὗτος πάσης τροφῆς καθυστε-
24 ρήσει. † Οὐ γὰρ ἐδόθη αὐτῷ παρὰ κυρίου χάρις, † ὅτι πάσης σο-
25 φίας ἐστερήθη. † Ἔστι σοφὸς τῇ ἰδίᾳ ψυχῇ, † καὶ οἱ καρποὶ τῆς
26 συνέσεως αὐτοῦ ἐπὶ στόματος πιστοί. † Ἀνὴρ σοφὸς τὸν ἑαυτοῦ λαὸν
27 παιδεύσει, † καὶ οἱ καρποὶ τῆς συνέσεως αὐτοῦ πιστοί. † Ἀνὴρ σοφὸς
(λ) πλησθήσεται εὐλογίας, † καὶ μακαριοῦσιν αὐτὸν πάντες οἱ ὁρῶν-
28 τες. † Ζωὴ ἀνδρὸς ἐν ἀριθμῷ ἡμερῶν, † καὶ αἱ ἡμέραι τοῦ Ἰσραὴλ
29 ἀναρίθμητοι. † Ὁ σοφὸς ἐν τῷ λαῷ αὐτοῦ κληρονομήσει πίστιν,
30 καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ (μ) ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. † Τέκνον, (ν) ἐν τῇ
ζωῇ σου πείρασον τὴν ψυχήν σου, † καὶ ἴδε τί πονηρὸν αὐτῇ, καὶ μὴ
31 δῷς αὐτῇ. † Οὐ γὰρ πάντα πᾶσι συμφέρει, † καὶ οὐ πάσῃ ψυχὴ ἐν
παντὶ εὐδοκεῖ.

MS. A. (η) ἐπαιτίου (ζ) πέντε &c. (θ) ἡ κυριεύουσα ἐνδελεχῶς αὐτῶν (ι) πολλῶν (κ) ἐστιν ἄχρηστος. (λ) ἐμπλησθήσεται εὐλογίας, μακαριοῦσιν (μ) ζήσεται (ν) ἐν ζωῇ

Cum Tranſlatione LATINA.

Et cum immiſericorde de beneficentia : cum pi- 13
gro de omni opere, Et cum mercenario (f) dome-
ſtico de conſummatione ; ſervo pigro de multa 14
operatione. Non attendas his de omni conſilio. Sed 15
cum viro ſancto aſſiduus eſto, quem cognoveris
obſervantem mandata : Qui in anima ſua eſt 16
ſecundùm animam tuam : &, ſi cecideris, con-
dolebit tibi. Et conſilium cordis ſtatue : non eſt 17
enim tibi fidelior ipſo. Anima enim viri annun- 18
tiare interdum conſuevit magìs, quàm ſeptem
circumſpectores ſedentes in excelſo ſuper ſpe-
culam. Et in his omnibus deprecare Altiſſimum; 19
ut dirigat in veritate viam tuam. Principium 20
omnis operis, verbum : & ante omnem actum,
conſilium. Veſtigium mutationis (g) cordis. Qua- 21
tuor partes oriuntur, bonum & malum, vita &
mors : & dominatrix aſſiduè illorum eſt lingua.
Eſt vir aſtutus, & multorum eruditor ; & ani- 22
mæ propriæ inutilis eſt. Eſt, qui ſapientiam 23
oſtentat in ſermonibus odibilis : hic omni (h)
alimento defraudabitur. Non eſt enim data illi à 24
Domino gratia : omni enim ſapientiâ defrauda-
tus eſt. Eſt ſapiens animæ ſuæ : & fructus ſen- 25
ſûs illius in ore fideles. Vir ſapiens plebem ſuam 26
erudiet : et fruct⁹ ſenſûs illius (i) fideles ſunt. Vir 27
ſapiens implebitur benedictione : et beatificabunt
illum omnes qui vident. Vita viri in numero 28
dierum : dies autem Iſrael innumerabiles ſunt.
Sapiens in populo ſuo hæreditabit (k) fidem : & 29
nomen ejus vivet in æternum. Fili, in vita tua 30
tenta animam tuam : & vide, quid malum ei, &
non des ei : Non enim omnia omnibus expedi- 31
unt : & non omni animæ omnia placent.

Verſio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

13 14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
27 [illegible]
29 30 [illegible]
31 [illegible]
[illegible]

Cum mercenario in opera ſua perfido, & 13
cum mercenario iniquo, ſecretum ne com-
ponas. Servo dominos ſuos fraudare ten- 14
tanti ne ſis conſiliarius. Cum hominibus 15
juſtis cohabita, quoniam hi verentur peccare
coram Deo, Et cor eorum convenit cum 16
corde tuo, & cùm *horum aliquis* injuriâ te
affecerit, ſeipſum afficit injuriâ ; cùm bene-
ficium tibi præſtiterit, ſibi ipſi præſtat bene-
ficium. Fides enim ejus ſervat ipſum, & ipſe 17
quoque æquè fidelis eſt ac tu. Cor hominis 18
jucunditatem percipit ex inſtituto ſuo majo-
rem quàm ex divitiis mundi inutilibus. Cæ- 19
terùm ad hæc omnia Deum precare, ut ipſe
dirigat inſtitutum tuum fideliter coram ho-
minibus, & coram quavis re. Dominus cre- 21
avit omnia, bonum ac malum, vitam ac mor-
tem : & qui dominus eſt linguæ ſuæ, eripie-
tur à malo. Et quiſquis opinione ſuâ ſapiens 22
eſt, hic eſt inſipiens. Eſt enim ſapiens qui 23
narrationibus ſuis fiat exoſus, omníque ho-
nore privet ſeipſum. Eſt etiam ſapiens, qui 24
ſemper ſapiens eſt, fructus ſapientum ſunt
pro ipſis. Eſt rurſum ſapiens qui ſibimet ſit 25
ſapiens, & fructus actionum iſtius ex ejuſdem
vultûs aſpectu *deprehenduntur*. Qui ſibi ſa- 27
piens eſt, ſaturabitur delitiis, & omnes eum
ſpectantes laudabunt illum. Sapiens in po- 29
pulo conſequetur gloriam, & nomen ejus
permanebit in vitam æternam. Fili mi, dum 30
vivis, proba animam tuam ; & vide, quod
noxium ei eſt, ne indulgeas illi. Non enim 31
quilibet cibus confert, nec quævis anima
exiguo contenta eſt.

Verſio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA.*

13 14 والاجير العاجز في عمله * والاجير الفاجر لا تساررهما في السر * والعبد الذي يريد ظلم
15 اربابه * اياك ان تكون له موامرا * ولتكون سكناك مع قوم صدق * ويتقون الاثم ويخافون
16 الله * وقلوبهم سليمة مثل قلبك * وان اضر بك احد فانما يضر بنفسه * وان احسن
17 18 اليك فانما يحسن الي نفسه * لان امانته بالله تجعله علي هذا * لانه مومن بالله مثلك * فان
19 الانسان يفرح في طريقه افضل من فرح غنا الدنيا الذي لا يدوم * مع هذه الاشياء كلها
21 فادمن الصلوة امام الله * لكي يسهل طريقك بالحق والقسط بين الناس وجميع الامور * الرب
22 خلق الخير والشر * والحيوة والموت * ومن ملك لسانه نجي من الشر * ومن اعجبه عقله فهو
23 24 جاهل * في الناس من هو حكيم يمقت لكثرة كلامه * ويخس من نفسه الكرامة * ورب حكيم
25 هو ثابت علي عمل كل خير * اثمار الحكماء لانفسهم ولغيرهم * وربما حكيم حكمته لنفسه * وثمار
27 29 اعماله تعرف من وجهه * العاقل يكتسب الكرامة ويمدحه جميع من يعرفه * فاما عاقل القوم
30 يرث الكرامة * واسمه ثابت الي الحياة الدايمة * يا بني جرب نفسك في حياتك * وانظر ما لا ينفع
31 به من الطعام * فاياك ان تطيعها * فان الاطعمة ليس ينفع جميعها * والقليل يقنع النفس *

Cum mercenario in opera ſua ignavo, & 13
mercenario ſceleſto ne conſilium ineas in
malo : Et ſervo dominos ſuos fraudare 14
cupienti, cave ne ſis conſiliarius. Sit 15
autem familiaritas tua cum hominibus
fidis, iniquitatem metuentibus, timenti-
bus Deum, Quorum corda ſincera ſint 16
ſicut cor tuum, quorum ſi quis tibi nocue-
rit, ſibi nocere ; ſi benefecerit tibi, ſibi-
met benefacere arbitretur ; *Eo quòd fi-* 17
des ipſius in Deũ talis eum efficiat con-
ditionis, quòd ſcilicet *in Deum credat* 18
ſicut tu. Nam delectari hominem in via
ſua, præſtantius eſt quàm delectari cadu-
cis mundi divitiis. Cum his rebus omni- 19
bus, aſſiduus eſto orationi coram Deo, ut
planam reddat viam tuam in veritate
& æquitate inter homines quibuſvis in
negotiis. Dominus creavit bonum & 21
malum, vitam & mortem : & qui regit
linguam ſuam, effugiet malum. Is autem 22
cui proprium arridet judicium, ſtultus
eſt. Inter homines eſt qui ſapiat, odio ta- 23
men *habeatur ob multitudinem verborũ*
ſuorum, ſuumque dejiciat honorem. Eſt 24
etiam ſapiens aliquis conſtans in exer-
citio bonorum omnium. Fructus ſapien-
tum ſibi cùm aliis proſunt. *Eſt & ali-* 25
quis ſapiens, cujus ſapientia eidem eſt
utilis; *& fructus operum iſtius, ab ejuſ-*
dem vultu cognoſcuntur. Prudens glo- 27
riam adipiſcetur, & celebrabunt eum
quotquot illum noverint. Prudens autem 29
in populo gloriam acquiret, & nomen e-
jus firmum erit in vitam æternam. O fi- 30
mi, experire appetitum tuum in vita
tua, & conſidera quinam cibus ſit ei
minimè conducens, et cave ne acquieſcas 31
illi. Nam cibi non conducunt omnes :
exigua res ſatisfacit appetitui.

Versio VULG. LAT.

32 Noli avidus esse in omni epulatione, & non te effundas
33 super omnem escam: In multis enim escis erit infirmitas, & aviditas appropinquabit usque ad choleram.
34 Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adjiciet vitam.

CAP. XXXVIII.

1 Honora medicum propter necessitatem: etenim illum
2 creavit Altissimus. A Deo est enim omnis medela, & à
3 rege accipiet donationem. Disciplina medici exaltabit ca-
4 put illius, & in conspectu magnatorum collaudabitur. Altissimus creavit de terra medicamenta, & vir prudens non
5 abhorrebit illa. Nónne à ligno indulcata est aqua amara?
6 Ad agnitionem hominum virtus illorum, & dedit homini-
7 bus scientiam Altissimus, honorari in mirabilibus suis. In his curans mitigabit dolorem, & unguentarius faciet pigmenta suavitatis, & unctiones conficiet sanitatis, & non
8 consummabuntur opera ejus. Pax enim Dei super faciem
9 terræ. Fili, in tua infirmitate ne despicias teipsum, sed ora
10 Dominum, & ipse curabit te. Averte à delicto, & dirige manus, & ab omni delicto munda cor tuum. Da suavita-
11 tem & memoriam similaginis, & impingua oblationem, &
12 da locum medico: Etenim illum Dominus creavit: & non
13 discedat à te, quia opera ejus sunt necessaria. Est enim
14 tempus quando in manus illorum incurras: Ipsi verò Dominum deprecabuntur, ut dirigat requiem eorum, & sani-
15 tatem, propter conversationem illorum. Qui delinquit in conspectu ejus qui fecit eum, incidet in manus medici.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

32 † Μὴ ἀπληστεῦε ἐν πάσῃ τρυφῇ, † καὶ μὴ ἐκχυθῇς ἐπὶ ἐδεσμάτων.
33 † Ἐν πολλοῖς γὰρ βρώμασιν ἔσαι (ξ) πόνος, † καὶ ἡ ἀπληστία ἐγγιεῖ
34 ἕως χολέρας. (ο) † Δι' ἀπληστίαν πολλοὶ ἐτελεύτησαν, † ὁ δὲ προσέχων προσθήσει ζωήν. MS. A. (ξ) νόσος, (ο) Διὰ

ΚΕΦ. λη'.

1 † Τίμα ἰατρὸν πρὸς τὰς χρείας (α) τιμαῖς αὐτοῦ, † καὶ γὰρ αὐτὸν
2 ἔκτισε κύριος. † Παρὰ γὰρ ὑψίστου ἐστὶν ἴασις, † καὶ παρὰ βασιλέως λήψεται δόμα. † Ἐπιστήμη ἰατροῦ ἀνυψώσει κεφαλὴν αὐτοῦ,
4 † καὶ ἔναντι μεγιστάνων θαυμασθήσεται. † Κύριος ἔκτισεν ἐκ
5 γῆς φάρμακα, καὶ ἀνὴρ φρόνιμος οὐ προσοχθιεῖ αὐτοῖς. † Οὐκ ἀπὸ
6 ξύλου ἐγλυκάνθη ὕδωρ, † Εἰς τὸ γνωσθῆναι τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ; † Καὶ αὐτὸς ἔδωκεν (β) ἀνθρώποις ἐπιστήμην † ἐνδοξάζεσθαι ἐν τοῖς
7 θαυμασίοις αὐτοῦ. † Ἐν αὐτοῖς ἐθεράπευσεν καὶ ἦρε (γ) τὸν πόνον αὐτοῦ. † μυρεψὸς ἐν τούτοις ποιήσει μίγμα, † καὶ οὐ μὴ (δ) συντελέσῃ
8 ἔργα αὐτοῦ, † Καὶ εἰρήνη παρ' αὐτοῦ ἐστιν ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς.
9 † Τέκνον, ἐν (ε) ἀρρωστήματί σου μὴ παράβλεπε, † ἀλλ' εὖξαι
10 κυρίῳ, καὶ αὐτὸς ἰάσεταί σε. † Ἀπόστησον πλημμέλειαν, καὶ εὔθυνον
11 χεῖρας, † καὶ ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας καθάρισον καρδίαν. † Δὸς εὐωδίαν, καὶ μνημόσυνον σεμιδάλεως, † καὶ λίπανον προσφορὰν,
12 ὡς μὴ ὑπάρχων. † καὶ ἰατρῷ δὸς τόπον, Καὶ γὰρ αὐτὸν ἔκτισεν
13 κύριος· † καὶ μὴ ἀποστήτω σου, καὶ γὰρ αὐτοῦ χρεία. † Ἔστι καιρὸς ὅτε
14 καὶ ἐν χερσὶν αὐτῶν εὐωδία. † Καὶ γὰρ αὐτοὶ κυρίου δεηθήσονται, † ἵνα εὐοδώσῃ αὐτοῖς ἀνάπαυσιν † καὶ ἴασιν χάριν ἐμβιώσεως.
15 † Ὁ ἁμαρτάνων ἔναντι τοῦ ποιήσαντος αὐτὸν, † ἐμπέσοι εἰς χεῖρας (ζ) ἰατροῦ.

MS. A. (α) αὐτοῦ, τιμαῖς αὐτοῦ, (β) ἀνθρώπῳ (γ) πᾶν πόνον (δ) συντελεσθῇ (ε) ἀρρωστήμασιν (ζ) αὐτοῦ.

Cum Translatione LATINA.

Noli esse insatiabilis in omnibus delitiis: & 32
non te effundas super epulas. In multis enim 33
escis erit (ξ) labor: & insatiabilitas appropinquabit usque ad choleram. Propter edacitatem 34
multi obierunt: qui autem attendit, adjiciet vitam.

CAP. XXXVIII.

Honora medicum ad necessitates, honoribus 1
illius: nam & illum creavit Dominus. Ab Altis- 2
simo enim est medela: & à rege accipiet (a) donationem. Scientia medici exaltabit caput illi- 3
us: & in conspectu magnatorum suspicietur. Do- 4
minus creavit de terra medicamenta: & vir prudens non abhorrebit illa. Nónne à ligno in- 5
dulcata est aqua, Ut cognosceretur (b) virtus il- 6
lius? & ipse dedit hominibus scientiam, ut glorificaretur in mirabilibus suis: In his cura- 7
vit, & abstulit dolorem ejus. Unguentarius in his faciet misturam: & (c) non consummabit opera sua: Et pax ab illo est super faciem terræ. 8
Fili, in infirmitate tua non despicias, sed ora 9
Dominum, & ipse curabit te. Amove (d) deli- 10
ctum, & dirige manus: & ab omni peccato munda cor. Da suavitatem odoris, & memoria- 11
le similaginis, & impingua oblationem, (e) quasi non sis. Et da locum medico: Nam & illum Do- 12
minus creavit: & non discedat à te: nam & ipso opus est. Est tempus, cùm & in manibus eo- 13
rum (f) suavitas odoris. Nam & ipsi Dominum 14
deprecabuntur, ut dirigat ipsis requiem, & sanationem propter restituendam valetudinem.
Qui peccat contra eum, qui fecit eum; (g) inci- 15
dat in manus medici.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

32 * ܠܐ ܬܣܓܐ ܠܗ ܡܐܟܘܠܬܐ ܕܒܣܝܡܬܐ. ܘܠܐ ܬܪܓܓ ܥܝܢܟ ܥܠ ܡܐܟܘܠܬܐ ܣܓܝܐܬܐ.
33 * ܡܛܠ ܕܡܢ ܣܓܝܐܘܬܐ ܕܡܐܟܘܠܬܐ ܗܘܐ ܟܘܪܗܢܐ. ܘܕܡܣܓܐ ܠܡܐܟܠ ܡܬܟܪܗ.
34 * ܣܓܝܐܐ ܓܝܪ ܕܡܝܬܘ ܡܛܠ ܡܐܟܘܠܬܐ ܣܓܝܐܬܐ. ܘܕܡܙܕܗܪ ܡܘܣܦ ܚܝܐ.

* ܩܦܠܐܘܢ * ܠܚ *

1 2 * ܝܩܪ ܐܣܝܐ ܥܕܠܐ ܬܣܬܢܩ ܠܗ. ܡܛܠ ܕܐܦ ܠܗ ܐܠܗܐ ܒܪܝܗ. * ܡܢ ܩܕܡ ܐܠܗܐ
3 ܡܬܚܟܡ ܐܣܝܐ. ܘܡܢ ܡܠܟܐ ܢܣܒ ܡܘܗܒܬܐ. * ܡܢ ܠܘܬ ܕܝܢܗ ܕܐܣܝܐ ܢܬܪܘܪܒ.
4 ܘܩܕܡ ܡܠܟܐ ܢܬܩܝܡ. * ܐܠܗܐ ܡܢ ܐܪܥܐ ܒܪܐ ܣܡܡܢܐ. ܘܓܒܪܐ ܚܟܝܡܐ ܠܐ ܢܫܛܐ
5 6 ܒܗܘܢ. * ܒܩܝܣܐ ܓܝܪ ܐܬܒܣܡܘ ܡܝܐ ܡܪܝܪܐ. ܡܛܠ ܕܬܬܝܕܥ ܚܝܠܗ ܕܐܠܗܐ. * ܕܝܗܒ
7 ܠܒܢܝ ܐܢܫܐ ܚܟܡܬܐ. ܕܢܫܬܒܚ ܒܓܒܪܘܬܗ. * ܒܗܘܢ ܐܣܝܐ ܡܢܝܚ ܡܢ ܟܐܒܐ.
8 * ܘܐܦ ܒܣܡܐ ܡܬܩܢ ܒܣܡܐ. ܡܛܠ ܕܠܐ ܢܒܛܠ ܥܒܕܐ ܘܚܟܡܬܐ ܡܢ ܐܦܝ ܐܪܥܐ.
9 10 * ܒܪܝ ܐܦ ܒܟܘܪܗܢܟ ܨܠܝ ܩܕܡ ܐܠܗܐ. ܕܗܘ ܡܐܣܐ. * ܐܥܒܪ ܥܘܠܐ ܘܢܟܠܐ. ܘܡܢ ܟܠ
12 13 ܚܛܗܐ ܕܟܐ ܠܒܟ. * ܘܐܦ ܠܐܣܝܐ ܗܒ ܐܬܪܐ. ܡܛܠ ܕܐܦ ܒܗ ܐܝܬ ܗܢܝܢܐ. * ܡܛܠ
14 ܕܐܝܬ ܙܒܢܐ ܕܒܐܝܕܗ ܡܨܠܚܐ ܐܣܝܘܬܐ. * ܕܢܨܠܐ ܠܐܠܗܐ. ܘܢܬܠ ܒܐܝܕܗ ܚܘܠܡܢܐ. ܘܐܣܝܘܬܐ
15 ܒܐܝܕܗ ܘܚܝܐ. * ܡܛܠ ܕܡܢ ܕܚܛܐ ܩܕܡ ܐܠܗܐ. ܡܫܬܠܡ ܠܐܝܕܝ ܐܣܝܐ.

* Ne multos illi suppedites cibos delicatos, 32
nec avidus sit oculus tuus multi cibi. Nam 33
ex multitudine cibi generatur morbus, & qui multum comedit, ægrotabit. Multi enim 34
mortui sunt ob nimiam edacitatem: at qui cautus est, vitam prorogat.

CAP. XXXVIII.

Honora medicum antequàm sit tibi ne- 1
cessarius; nam ipsum quoque Deus creavit.
Dono Dei sapit medicus, & à rege munus 2
accipiet. Ob judicium suum exaltabitur me- 3
dicus, & ante reges sistetur. Deus è terra 4
creavit medicamenta, & vir sapiens non contemnet illa. Per lignum enim dulces factæ 5
sunt aquæ amaræ, quatenus innotesceret potentia Dei, Qui sapientiam dedit hominibus; 6
ut per præclara sua facinora glorificetur. Per 7
ea medicus recreat à doloribus, Et phar- 8
macopola parat pharmaca; ad hoc ut non deficiat opus ac sapientia de superficie terræ. Fili mi, in morbo quoque tuo 9
Deum precare, quoniam ipse sanat. Mis- 10
sam fac iniquitatem & falsitatem, & ab omnibus peccatis munda cor tuum: Ac tum me- 12
dico da locum, quòd etiam in ipso sit utilitas.
Occurrit enim aliquando ut per ipsum 13
prosperè succedat curatio. Orabit enim 14
Deum restituétque per eum sanitatem, ac per eundem adveniet curatio cum vita.
Nam qui peccat coram Deo, traditur in 15
manus medici.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

32 33 * ولا تكثر عليها الالوان من الطعام * ولا تكون عينك رغيبة الى الطعام * لان من كثر
34 الطعام يمرض الرجل * والذي يكثر من الطعام يسقم * كثير من الناس ماتوا برغبته *
والذي يحفظ من نفسه يكسب الصحة في جسمه * * الفصل الثامن الثلثون *

1 2 * اكرم المتطبب قبل ان تحتاج اليه * لانه ايضا الله خلقه * وانه ليوتي الفهم من قبل
3 الله * وياخذ الجوائز من الملوك * فاما يمدح الطبيب لدقة بصره * ويقام في خدمة الملوك
4 5 الارضيين * نبت الادوية من الارض * ويعرفها الرجل العاقل * ولا يتهاون بها * واما عذب
6 الماء المر بخشبة من واحده * لكي تعرف قدرة الله * الذي ينحل الناس الحكمة *
7 ليمدحوا اعاجيبه * وبها المتطبب يشفي الناس من الامراض باذن الله * والعطار
9 بها يخلط الادوية بفضل العقل * يا بني ادعوا الله في مرضك * لان هو الشافي *
10 12 * واصرف الاثم والزور * ونقي قلبك وطهره من جميع الخطايا * واسمع من الطبيب
13 ايضا واقبل علاجه * لان فيه منافع شتى * وربما اجرى الله على يديه الشفا والعافية *
14 * لانه يتضرع قدام الله * ويصلي بين يديه * ويرزق البرو على يديه * ويجري الصحة
15 والعافية بوساطته * لان من اثم قدام الله * يقع في يد المتطبب *

Neve multiplices ei genera ciborum, neque 32
sit oculus tuus avidus ciborum. Nam 33
præ nimio cibo ægrotat homo, & qui indulget edacitati, morbo laborabit. Ho- 34
mines multi mortui sunt ob ejus (cibi) aviditatem: qui verò servaverit seipsum, acquiret sanitatem in corpore suo.

CAP. XXXVIII.

Honora medicum antequàm egeas illo, 1
quod ipsum quoque Deus creaverit. Et 2
quidem intelligentiam a Deo consequitur, & munera à regibus accipiet. Etenim 3
laudatur medicus propter acumen ingenii sui, & in ministerio regum terrenorum collocatus. E terra nascuntur phar- 4
maca, & vir prudens novit illa, nec aspernatur. Et verò aqua amara per li- 5
gnum dulcis aliquando reddita fuit, ut cognosceretur potentia Dei, Qui sapien- 6
tiam concedit hominibus, ut laudent ejus miracula. Per ea quoque medicus 7
homines curat à morbis, annuente Deo: Et aromatopola his pharmaca tempe- 8
rat excellenti prudentiâ. O fili mi, in 9
morbo tuo Deum invoca, quoniam ipse est qui sanat. Et scelus ac falsitatem pro- 10
trude, córque tuum emunda & peccatis omnibus expurga. Deinde etiam medi- 12
co obtempera, & ejus pharmacum recipe, quod varia in eo insint emolumenta: Et curationem ac sanitatem per eum eve- 13
nire Deus aliquando permittat. Suppli- 14
cat enim Deo cùmque deprecatur, atque ita conceditur per ipsum curatio, evenitque valetudo & sanitas eo internuntio. Nam 15
qui coram Deo delinquit, in medici manus incidit.

Versio VULG. LAT.

16 Fili, in mortuum produc lachrymas, & quasi dira passus in-
cipe plorare, & secundùm judicium contege corpus illius,
17 & non despicias sepulturam illius. Propter delaturam au-
tem amarè fer luctum illius uno die, & consolare propter
18 tristitiam, Et fac luctum secundùm meritum ejus uno die,
19 vel duobus propter detractionem. A tristitia enim festinat
mors, & cooperit virtutem, & tristitia cordis flectit cervi-
20 cem. In abductione permanet tristitia: & substantia in-
21 opis secundùm cor ejus. Ne dederis in tristitia cor tuum,
22 sed repelle eam à te: & memento novissimorum, Noli ob-
livisci: neque enim est conversio, & huic nihil proderis,
23 & teipsum pessimabis. Memor esto judicii mei: sic enim
24 erit & tuum: mihi heri, & tibi hodié. In requie mortui
requiescere fac memoriam ejus, & consolare illum in exitu
25 spiritûs sui. Sapientia scribæ in tempore vacuitatis: & qui
minoratur actu, sapientiam percipiet: quâ sapientiâ re-
26 plebitur. Qui tenet aratrum, & qui gloriatur in jaculo,
stimulo boves agitat, & conversatur in operibus eorum.
27 & enarratio ejus in filiis taurorum. Cor suum dabit ad
28 versandos sulcos, & vigilia ejus in sagina vaccarum. Sic
omnis faber & architectus, qui noctem tanquam diem transf-
igit. qui sculpit signacula sculptilia, & assiduitas ejus variat
picturam, cor suum dabit in similitudinem picturæ, & vi-
gilia sua perficiet opus.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 † Τέκνον, ἐπὶ νεκρῷ κατάγαγε δάκρυα, † καὶ ὡς δεινὰ πάσχων ἔν-
αρξε θρήνου· † κατὰ δὲ τὴν κρίσιν αὐτοῦ περίστειλον τὸ σῶμα αὐτοῦ, † καὶ
17 μὴ ὑπερίδῃς τὴν ταφὴν αὐτοῦ. Πίκρανον κλαυθμὸν, καὶ θέρμανον
18 κοπετὸν, † Καὶ ποίησον τὸ πένθος κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ † ἡμέραν
μίαν καὶ δύο χάριν διαβολῆς, † καὶ παρακλήθητι λύπης ἕνεκα. † Ἀπὸ
19 λύπης γὰρ ἐκβαίνει θάνατος, † καὶ λύπη καρδίας κάμψει ἰσχύν.
20 † Ἐν (ζ) ἀπαγωγῇ παραβαίνει καὶ λύπη, † καὶ βίος πτωχοῦ κατὰ καρ-
21 δίας. † Μὴ δῷς εἰς λύπην τὴν καρδίαν σου, † ἀπόστησον αὐτὴν
22 μνησθεὶς τὰ ἔσχατα. † Μὴ ἐπιλάθῃ, οὐ γάρ ἐστιν ἐπάνοδος, † καὶ
23 τοῦτον οὐκ ὠφελήσεις, καὶ σεαυτὸν κακώσεις. † Μνήσθητι τὸ κρίμα
24 (η) αὐτοῦ, ὅτι οὕτως καὶ τὸ σόν· † ἐμοὶ χθὲς, καὶ σοὶ σήμερον. † Ἐν
ἀναπαύσει νεκροῦ κατάπαυσον τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ, † καὶ παρα-
25 κλήθητι ἐν αὐτῷ ἐν ἐξόδῳ πνεύματος αὐτοῦ. † Σοφία γραμμα-
τέως ἐν εὐκαιρίᾳ σχολῆς † καὶ ὁ ἐλασσούμενος πράξει αὐτοῦ σοφισθή-
26 σεται. † (θ) τί σοφισθήσεται) Ὁ κρατῶν ἀρότρου. † (θ) καὶ καυχώμενος ἐν
δόρατι κέντρου, † βόας ἐλαύνων καὶ ἀναστρεφόμενος ἐν ἔργοις αὐτῶν,
27 † καὶ ἡ διήγησις αὐτοῦ ἐν υἱοῖς ταύρων; † Καρδίαν αὐτοῦ δώσει
ἐκδοῦναι αὔλακας, † καὶ ἡ ἀγρυπνία αὐτοῦ εἰς χορτάσματα δαμά-
28 λεων. † Οὕτως πᾶς τέκτων καὶ ἀρχιτέκτων, † ὅστις νύκτωρ ὡς
(ι) ἡμέρα διάγει· † οἱ γλύφοντες γλύμματα σφραγίδων, † καὶ
ἡ (κ) ὑπομονὴ αὐτοῦ ἀλλοιῶσαι ποικιλίαν· † καρδίαν αὐτοῦ δώσει
εἰς (λ) τὸ ὁμοιῶσαι ζωγραφίαν, † καὶ ἡ ἀγρυπνία αὐτοῦ τελέσαι ἔργον.

MS. A. (ζ) ἐπαγωγῇ παραμένει (η) μου, ὅτι οὕτως καὶ τὸ σόν· ἐμοὶ ἐχθὲς, (θ) *πῶς σοφισθήσεται) (θ) καυχώμενος (ι) ἡμέρας (κ) ἐπιμονὴ (λ) ὁμοιῶσαι

Fili, super mortuum deduc lachrymas: & quasi 16
dira passus, incipe ploratum. Et secundùm judi-
cium ejus contege corpus illius: & non despicias
sepulturam illius. Amarum fac ploratum: & 17
calefac planctum, Et fac luctum secundùm di-
gnitatem ejus uno die, vel duobus, propter detra- 18
ctionem: & admitte consolationem propter tri-
stitiam. Ex tristitia enim provenit mors: & 19
tristitia cordis flectet virtutem. In abductione*
transit & tristitia: & vita pauperis (h) secun- 20
dùm corda. Ne dederis in tristitiam cor tuum: 21
repelle eam memor novissimorum: Noli obli- 22
visci. Non est enim reditus: & huic non proderis,
& teipsum pessimabis. Memento judicii (i) ejus; 23
quoniam sic, ut etiam tuum: mihi heri, & tibi
hodie. In requie mortui quiescere fac memoriam 24
ejus, & consolationem accipe in eo in exitu spi-
ritûs illius. Sapientia scribæ in opportunitate 25
otii: & qui minoratur actu suo; (k) sapientiam
percipiet. Quomodò sapientiâ replebitur, Qui te- 26
net aratrum, & gloriatur in hasta stimuli, boves
agitat, et conversatur in operibus eorum, et e-
narratio ejus in filiis taurorum? Cor suum da- 27
bit ad versandos sulcos, et vigilia ejus in sagina
vaccarum. Sic omnis faber, et architectus, qui 28
noctem, tanquam diem, transigit: qui sculpunt
sculpturas signaculorum, et (l) assiduitas ejus im-
mutare varietatem? Cor suum dabit ad assimi-
landam picturam: et vigilia ejus, perficere opus.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

16 [illegible]
17
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]

* Fili mi, super mortuo multas effunde lachrymas, dole, & cane lamentum: & prout eum decet, collige corpus ejus, nec sepulturam ejus negligas. Vinum & refectio *dentur* hominibus lugentibus. Funus autem debito modo celebra die uno vel duobus, propter homines: deinde consolationem admitte vitæ causâ: Quoniam tristitia afflictionem parit. Sic enim cor mœrens ac dolens quàm mors pauperes infringit curâ, & afflictionem affert. Nam vita pauperis est ad maledictionem cordis. Ne dedas cor tuum juramento: memento afflictionis, & missa fac peccata. Et divitiis ne fidas, quia nulla spes est in eis: qualis enim est avis cœli quæ volat & quiescit, tales sunt divitiæ coram hominibus; tibi delectationem, alii incommodum afferunt. Et memento rem esse tibi definitam: illi herì, tibi verò hodié: Et quemadmodum desiit mortuus, ita desiisse memoriam ejus: consolationẽ igitur, egressâ animâ ejus, admitte. Sapientia scribæ ampliorem conciliat ei sapientiam: & qui non studet vanitatibus, hic sapiens evadet. Quomodo enim sapiens evadat aratri vomerem tenens, qui tauros agit, taurósq; stimulat? cujus confabulationes sunt cum taurorum progenie? Cujus animus intentus est jugero sementis suæ? cujus vigiliæ in opera sua conficienda *occupantur*? Pari modo cuncti simul artifices agitantur, & noctu diuque hæc eadem meditantur, opus cælaturarum, gemmarum, atque margaritarum: & quidem curæ illorum ad artis suæ exercitium sunt requisitæ.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA.*

16 *يا بني اكثر الدموع على الميت وارثا له ونح عليه وادفن جسده كما يجب عليك ولا تتهاون
17
18 في دفنه * وهيء الطعام والشراب للذين يلتامون عليه * وليكن حزنك عليه بقدر ما يجب
19 يوما او يومين * من اجل الناس * وعزي لمن يخلف من بعده * لان الحزن يولد الكرب *
20 وكذلك القلب الشديد الهم والغم يكسر المسكين * فالغم اشد من الموت ويهيج الحزن
21 والكآبة كحياة المسكين * اذا دام الحزن كان لعنة * ولا تبذل نفسك للايمان * اذكر العقاب
22 واصرف الذنوب * ولا تتكل على المال * لانه لا رجاء عليه * لانه مثل طائر السماء الذي
23 يطير وينزل * كذلك المال بين يدي الناس * يفرحك الواحد ويحزنك الآخر * واذكر
24 انه لا ينزل الى الابد * لك اليوم واصاحبك غدا * كما بطل الميت كذلك بطل ذكره تعزا
25 على الميت مع خروج نفسه * حكمة الكاتب تزيده عقلا * ومن لم يعتاد الاباطيل يتفقه
26 الحكمة * فماذا يتحكم الاكار الماسك حربة الفدان * وانما عقله وذهنه مع الثيران *
27 وحديثه مع العجاجيل * وانما قلبه في القمح الذي هو قياس بذره * وسهره في الفراغ
28 من عمله وخدمته * كذلك فرغ كل صانع الى اعماله والليل والنهار يفكرون في صناعاتهم *
الصاغة والنقاشون واصحاب اللؤلؤ * انما حسابهم بصناعاتهم واعمالهم *

O fili mi, super mortuo copiosas effunde lachrymas, luge illum, ac lamentare; ejúsque corpus pro tuo debito, sepeli; nec negligito sepulturam ejus. Et cibum ac potum præpara iis qui eum lamentantur. Sit autem tristitia tua super eum pro debiti ratione, uno aut altero die propter homines: tum successorem ejus consolare: Quoniam tristitia mœrorem gignit. Atque ita cor vehementi mærore ac tristitia affectum, frangit pauperem (acerbior est enim morte mæror) & tristitiam ac dolorem excitat vitæ pauperis: quandiu durat mæstitia, tandiu erit in maledictionem. Ne dedas teipsum juramento. memento punitionis, & amove scelera. Et divitiis ne confidas, quia nulla spes est in eis. Ut enim volucre cœli, quod volitat & rursum quiescit; ita divitiæ inter manus hominũ: aliæ te exhilarant, aliæ contristant. Memento etiam eas non semper ibidem manere, sed apud te hodie, cras apud socium tuum. Ut desiit mortuus, ita desiit ejus memoria. Consolationem percipe super mortuo. cùm egressa fuerit anima ipsius. Sapientia scribæ auget illi judicium: & qui non assuescit vanitatibus, acutæ erit sapientiæ. Quonam pacto sapiat arator hastile tenens aratri? mens enim & animus ejus cum bobus, ejúsque sermo cum vitulis est. quidem illius in frumento quod est mensura sementis ejus, versatur; & vigiliæ ipsius in opere officióque suo absolvendo. Similiter omnium artificum mens circa opificia ipsorum, & nocte dieque de suis artibus cogitant: & aurifabrorum atque sculptorum, unionúmque et cum supputatio circa proprias cujusque artes & opificia versatur:

Versio VULG. LAT.

29 Sic faber ferrarius sedens juxta incudem, & considerans
opus ferri: Vapor ignis uret carnes ejus, & in calore
30 fornacis concertatur: Vox mallei innovat aurem ejus, &
31 contra similitudinem vasis oculus ejus: Cor suum dabit
in consummationem operum, & vigilia sua ornabit in
32 perfectionem. Sic figulus sedens ad opus suum, con-
vertens pedibus suis rotam, qui in solicitudine positus est
semper propter opus suum, & in numero est omnis ope-
33 ratio ejus. In brachio suo formabit lutum, & ante pe-
34 des suos curvabit virtutem suam. Cor suum dabit ut con-
summet linitionem, & vigilia sua mundabit fornacem.
35 Omnes hi in manibus suis speraverunt, & unusquisque
36 in arte sua sapiens est. Sine his omnibus non ædificatur
37 civitas. Et non inhabitabunt, nec inambulabunt, & in
38 ecclesiam non transilient. Super sellam judicis non sede-
bunt, & testamentum judicii non intelligent, neque pa-
làm facient disciplinam & judicium, & in parabolis non
39 invenientur: Sed creaturam ævi confirmabunt, & depre-
catio illorum in operatione artis, accommodantes animam
suam, & conquirentes in lege Altissimi.

CAP. XXXIX.

1 SApientiam omnium antiquorum exquiret sapiens, &
2 in prophetis vacabit. Narrationem virorum nominato-
rum conservabit, & in versutias parabolarum simul in-
troibit.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

29 † Οὕτως χαλκεὺς καθήμενος ἐγγὺς ἄκμονος, † καὶ καταμαν-
θάνων (μ) ἀργῷ σιδήρῳ. † ἀτμὶς πυρὸς (ν) πήξει σάρκας αὐτοῦ,
30 † καὶ ἐν θέρμῃ καμίνου διαμαχήσεται. † Φωνὴ σφύρης καινιεῖ τὸ
οὖς αὐτοῦ, † καὶ κατέναντι ὁμοιώματος σκεύους οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ.
31 † Καρδίαν αὐτοῦ δώσει εἰς συντέλειαν ἔργων, † καὶ ἡ ἀγρυπνία
32 αὐτοῦ κοσμῆσαι ἐπὶ συντελείας. † (d) Οὕτω κεραμεὺς καθήμενος
ἐν ἔργῳ αὐτοῦ, † καὶ συστρέφων ἐν ποσὶν αὐτοῦ τροχὸν, † ὃς ἐν με-
ρίμνῃ κεῖται διαπαντὸς ἐπὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ, † καὶ ἐναρίθμιος πᾶσα
33 ἡ ἐργασία αὐτοῦ. † Ἐν βραχίονι αὐτοῦ τυπώσει πηλὸν, † καὶ πρὸ
34 ποδῶν κάμψει ἰσχὺν αὐτοῦ· † Καρδίαν ἐπιδώσει συντελέσαι τὸ χρῖ-
35 σμα, † καὶ ἡ ἀγρυπνία αὐτοῦ καθαρίσαι κάμινον. † Πάντες οὗτοι
εἰς χεῖρας (a) αὐτῶν ἐνεπίστευσαν, † καὶ ἕκαστος ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ σο-
36 φίζεται. † Ἄνευ αὐτῶν οὐκ (ξ) οἰκισθήσεται πόλις, † Καὶ οὐ παροική-
37 σουσιν, οὐδὲ περιπατήσουσιν· † καὶ ἐν ἐκκλησίᾳ οὐχ ὑπεραλοῦνται·
38 Ἐπὶ δίφρον (ο) δικαστοῦ οὐ καθιοῦνται, † καὶ διαθήκην κρίματος
οὐ διανοηθήσονται, † οὐδὲ μὴ ἐκφανῶσιν (π) δικαιοσύνην καὶ κρίμα·
39 † καὶ ἐν παραβολαῖς οὐχ εὑρεθήσονται. † Ἀλλὰ κτίσμα αἰῶνος στη-
ρίσουσι· † καὶ ἡ δέησις αὐτῶν ἐν ἐργασίᾳ τέχνης. † πλὴν τοῦ (ρ) ἐπι-
δόντος τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ (σ) διανοουμένου ἐν νόμῳ ὑψίστου.

MS. A. (μ) ἔργον σιδήρου. (ν) τήξει (d) Οὕτως (a) ἑαυτῶν, (ξ) οἰκήσεται (ο) δικαστοῦ οὐ * καθιοῦνται, (π) παιδείαν (ρ) ἐπιδιδόντος. (σ) διανοουμένῳ

ΚΕΦ. λθ'.

1 † ΣΟφίαν πάντων ἀρχαίων ἐκζητήσει, † καὶ ἐν προφητείαις
2 ἀσχοληθήσεται. † (α) Διηγήσεις ἀνδρῶν ὀνομαστῶν συντηρήσει,
† καὶ ἐν στροφαῖς παραβολῶν συνεισελεύσεται.

MS. A. (α) Διήγησιν

Cum Translatione LATINA.

Sic faber ferrarius sedens juxta incudem, & 29
(m) addiscens pigro ferro. Vapor ignis (n) du-
rabit carnes ejus, et in calore fornacis concer-
tabit. Vox (o) mallei innovabit aurem ejus: 30
& contra similitudinem vasis oculi ejus. Cor 31
suum dabit in consummationem operum: &
vigilia ejus, ornare in perfectionem. Sic figu- 32
lus sedens ad opus suum, & convertens pedi-
bus suis rotam, qui in solicitudine positus est
semper in opus suum, & in numero omnis
operatio ejus. In brachio suo formabit lu- 33
tum: & ante pedes curvabit virtutem suam.
Cor suum dabit, ut consummet linitionem: et 34
vigilia ejus, mundare fornacem. Omnes hi 35
in manibus suis speraverunt: et unusquisque in
arte sua sapiens est. Sine ipsis non ædificabitur 36
civitas: Nec inhabitabunt, nec (p) inambula- 37
bunt. Et in Ecclesia non transilient, Super sellam 38
judicis non sedebunt, & testamentum ju-
dicii non intelligent: neque palàm facient ju- 39
stitiam, et judicium: et in parabolis non inve-
nientur. (q) Sed creaturam ævi confirmabunt.
Et deprecatio eorum in operatione artis. (r) Tan-
tummodò accommodantis animam suam, & con-
quirentis in lege Altissimi.

CAP. XXXIX.

SApientiam omnium antiquorum exquiret [sa- 1
piens,] & in prophetiis vacabit. Narrationes 2
virorum nominatorum conservabit: & in versu-
tias parabolarum simul introibit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

29 ܒܟܘܪܐ ܠܐ ܒܥܘܪܐ. ܘܡܬܩܠܢܘܬܐ ܕܡܬܩܠܐ ܡܬܒܩܐ ܠܗ. ܫܠܗܒܝܬܐ ܕܢܘܪܐ ܡܦܩܥܐ *
30 ܒܣܪܗ. ܘܒܚܘܡܐ ܕܢܘܪܐ ܝܩܕ. * ܒܡܠܬܐ ܕܡܬܚܫܒ ܒܪܥܝܢܗ. ܡܘܫܛ ܐܝܕܗ. ܘܠܕܡܘܬܐ ܕܥܒܕܗ
32 ܥܝܢܘܗܝ ܚܝܪܢ. * ܘܐܦ ܦܚܪܐ ܕܝܬܒ ܥܠ ܓܝܓܠܐ. ܘܡܢܝܕ ܒܪܓܠܗ ܡܐܢܐ. ܘܥܝܢܘܗܝ
33 ܒܟܠܗ ܡܐܢܐ ܕܥܒܕܗ. * ܘܕܪܥܘܗܝ ܡܫܥܢܝܢ ܛܝܢܐ. ܘܥܕ ܠܐ ܡܐܬ. ܟܦܝܦ
34 ܘܓܗܝܢ. * ܘܢܦܫܗ ܥܠ ܫܘܠܡܐ ܕܥܒܕܗ. ܘܫܗܪܗ ܒܟܘܪܐ ܠܡܬܩܢܘ. * ܟܠܗܘܢ
35 ܗܠܝܢ. ܡܛܠ ܣܘܢܩܢܗܘܢ. ܘܟܠ ܚܕ ܒܥܒܕܐ ܕܐܘܡܢܘܬܗܘܢ. ܡܬܚܦܛܝܢ.
36 * ܘܕܠܐ ܗܠܝܢ. ܠܐ ܡܬܬܩܢܐ ܡܕܝܢܬܐ. ܘܐܝܟܐ ܕܥܡܪܝܢ. ܠܐ ܟܦܢܝܢ. ܒܪܡ ܒܡܠܟܐ
37 ܕܥܡܐ. ܠܐ ܢܬܒܘܢ. ܘܒܟܢܘܫܬܐ ܠܐ ܢܬܥܠܘܢ. * ܘܥܠ ܟܘܪܣܝܐ ܕܕܝܢܐ. ܠܐ ܢܬܒܘܢ.
38 ܘܢܡܘܣܐ ܘܕܝܢܐ. ܠܐ ܢܣܬܟܠܘܢ. * ܠܐ ܢܕܪܟܘܢ ܡܪܕܘܬܐ ܕܚܟܡܬܐ. ܘܡܬܠܐ ܕܚܟܝܡܐ
ܠܐ ܢܣܬܟܠܘܢ. ܡܛܠ ܕܒܥܒܕܐ ܕܥܠܡܐ ܗܢܘܢ ܚܪܝܦܝܢ. ܘܝܨܦܗܘܢ. ܒܥܒܕܐ
ܕܐܘܡܢܘܬܗܘܢ.
* ܫܠܡ * ܠܚ *

1 * ܒܪܡ ܗܘ ܕܝܗܒ ܢܦܫܗ ܠܕܚܠܬܐ ܕܐܠܗܐ. ܘܡܣܬܟܠ ܒܢܡܘܣܐ ܕܚܝܐ. ܗܘ
2 ܚܟܡܬܐ ܕܩܕܡܝܐ ܢܒܥܐ. ܘܠܘܬ ܢܒܝܐ ܩܕܡܝܐ ܢܬܦܢܐ. * ܫܘܥܝܬܐ
ܕܟܠܗܘܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܢܠܦ. ܘܒܥܘܡܩܐ ܢܬܒܩܐ.

* Furno assidere, & instrumenta ponderis in- 29
telligere, *dum* flãmæ ignis carnem ejus rum-
punt, & ignis æstu comburitur. Ad rem men- 30
te conceptam manum admovet, & ad operis
sui idæam oculi ejus sunt intenti. Similiter 32
etiam figulus rotæ assidens, & instrumentum
suâ plantâ agitans, oculos in totius operis
sui vasa *intendit*. Et brachia ejus lutum sub- 33
igunt; & antequam moriatur, curvus est atq;
inflexus Et animus ejus in opere perficiundo 34
versatur, & vigiliæ ejus in fornace sua fabri-
canda. Hi omnes, sui commodi causâ, & sin- 35
guli in propriæ artis exercitio industriam
collocant. Et sine his non colitur urbs: & 36
ubi habitant, non patiuntur famem. Verùm
ad consilium populi minimè sedebunt, & in
concione haud eminebunt, Nec in tribunali 37
judicii sedebunt, neq; statuta aut judicia in-
telligent: Disciplinam sapientiæ minimè per- 38
cipient, nec proverbia sapientum intelligent.
Nam in negotiis secularibus hi sunt per-
spicaces, & de arte sua exercenda cura il-
lorum est.

CAP. XXXIX.

IS autem qui cultui divino, & legi vitæ in- 1
telligendæ se dedit, simili majorum omnium
sapientiâ perquiret, & ad priscos prophe-
tas se convertet. Omnium mundi hominum 2
narrationes addiscet, & profunda quæque
considerabit:

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

29 * يبغي الجلوس على الكور * ويفكرون في مثاقيل الميزان * ووهج النيران يكلع جسد
30 الحداد. ويحرق ويلتهب بحر النار * وعلى ما يدل عقله كذلك يضرب بيده * وفي صورة
32 عمله يثبت عينيه * كذلك وصاحب الفخار الجالس على البكرة يدير البكرة برجله *
33 وعيناه تلحظ ما تعمل يده * ويفقع الطين بذراعه * وهو من قبل موته منحني منكب *
34 35 * وانما قلبه كله ليفرغ من عمله الذي بيده * ويسهر لينال القوت * جميع هولاء الصنايع
كلهم انما حرصهم لما يصلحهم في معاشهم * وكل رجل منهم يتعلم * ويلتمس احكام عمله الذي
36 يعمل * ولا تعمر المدينة ان لم يكونوا فيها * ولا يجوعون حيث ما كانوا. لكنهم لا يجلسون
37 في راس الشعب * ولا يرتفعون في الجماعة * ولا يجلسون على كرسي القضاء * ولا يفهمون
38 العهود والاحكام * ولا يدركون معاني الحكمة * ولا يعتبرون بامثال الحكماء * لانهم ذهنهم
نافذ ماضي في صنايع الدنيا * وهمهم في صناعاتهم *

* الفصل التاسع والثلثون *

1 * فاما من يبذل نفسه ليسعى في مخافة الله وليفهم
سنة الحياة * فليطلب الحكمة كما طلبها جميع الاولين * ليطلع على كتب الانبياء
2 الماضيين * وليفهم احاديث قدماء اهل الدنيا * وليتفكر في الامور الماضية *

Solerter assident camino, libræque ponde- 29
ra meditantur. Ignium vapor fabri
ferrarii corpus disrumpit, & ignis æstu
aduritur atque inflammatur. Et prout in- 30
dicat ipsi mens ejus, ita manu suâ per-
cutit, & in operis sui figura oculos defi-
git. Sic etiam figulus, rotæ assidens ro- 32
tam pede versat, oculique ejus intuentur
quod manus ejus operatur, Et brachio suo 33
lutum crepitare facit; & est ante mortem
suam inflexus & incurvus: Totus deni- 34
que animus ejus est ad absolvendum opus
quod præ manibus habet, & vigiliæ ejus
ad acquirendum alimentum. Omnes hu- 35
jusmodi artes exercentium studium in
his quæ ad proprium ipsorum victum, po-
situm est: & quilibet eorum addiscit &
quærit res ad opus quod exercet pertinen-
tes Nec floret urbs, nisi adsint in ea; & 36
ubicunque fuerint, minimè esuriunt. At-
tamen præcipuas in populo sedes non obti-
nebunt, nec provehentur in cœtu, Nec su- 37
per tribunale judicii sedebunt, & testa-
menta ac jura non intelligent, Sapientiæ 38
sensus non assequentur, nec animadver-
tent proverbia sapientum: quoniam inge-
nium eorum penetrans est & acutum in
artibus mundi, & studium illorum in opi-
ficiis suis.

CAP. XXXIX.

AT verò qui animum suum addixerit 1
ad instituendam vitam in timore Dei, &
legem vitæ intelligendam, is quidem sapi-
entiam quæret quemadmodum quæsiverunt
eam prædecessores omnes, & præteritorum
prophetarum libris se convertet. Terri- 2
colarum prudentum dicta animo concipi-
et; & res præteritas meditabitur:

Versio VULG. LAT.

3 Occulta proverbiorum exquiret, & in absconditis para-
4 bolarum conversabitur. In medio magnatorum ministra-
5 bit, & in conspectu præsidis apparebit. In terram alie-
nigenarum gentium pertransiet: bona enim & mala
6 in hominibus tentabit. Cor suum tradet ad vigilan-
dum diluculò ad Dominum, qui fecit illum, & in con-
7 spectu Altissimi deprecabitur. Aperiet os suum in ora-
8 tione, & pro delictis suis deprecabitur. Si enim Domi-
nus magnus voluerit, spiritu intelligentiæ replebit il-
9 lum: Et ipse tanquam imbres mittet eloquia sapientiæ
10 suæ, & in oratione confitebitur Domino: Et ipse di-
riget consilium ejus, & disciplinam, & in absconditis
11 suis consiliabitur. Ipse palàm faciet disciplinam doctri-
12 næ suæ, & in lege testamenti Domini gloriabitur. Col-
laudabunt multi sapientiam ejus, & usque in seculum non
13 delebitur. Non recedet memoria ejus, & nomen ejus requi-
14 retur à generatione in generationem. Sapientiam ejus
15 enarrabunt gentes, & laudem ejus enuntiabit ecclesia. Si
permanserit, nomen derelinquet plus quàm mille: & si
16 requieverit, proderit illi. Adhuc consiliabor, ut enar-
17 rem: ut furore enim repletus sum. In voce dicit; Ob-
audite me, divini fructus, & quasi rosa plantata super
18 rivos aquarum fructificate. Quasi Libanus odorem sua-
19 vitatis habete. Florete flores, quasi lilium, & date odo-
rem, & frondete in gratiam, & collaudate canticum, &
benedicite Dominum in operibus suis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

3 †Ἀπόκρυφα παροιμιῶν ἐκζητήσει, † καὶ ἐν αἰνίγμασι παραβολῶν
4 ἀναστραφήσεται. †Ἀναμέσον μεγιστάνων ὑπηρετήσει, †καὶ ἔναντι
5 ἡγουμένου ὀφθήσεται. †Ἐν γῇ ἀλλοτρίων ἐθνῶν διελεύσεται,
6 †ἀγαθὰ γὰρ καὶ κακὰ (β) ἐν ἀνθρώποις ἐπείρασε. †Τὴν καρδίαν
αὐτοῦ ἐπιδώσει ὀρθρίσαι πρὸς κύριον τὸν ποιήσαντα αὐτόν, †καὶ
7 ἔναντι ὑψίστου δεηθήσεται. †Καὶ ἀνοίξει (γ) τὸ στόμα αὐτοῦ ἐν
8 προσευχῇ, †καὶ περὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ δεηθήσεται. †Ἐὰν (δ) κύ-
ριος ὁ μέγας θελήσῃ, †πνεύματι συνέσεως (ε) ἐμπλησθήσεται.
9 †Αὐτὸς ἀνομβρήσει ῥήματα σοφίας αὐτοῦ, †καὶ ἐν προσευχῇ ἐξο-
10 μολογήσεται κυρίῳ. †Αὐτὸς κατευθυνεῖ βουλὴν αὐτοῦ καὶ ἐπιστήμην,
11 †καὶ ἐν τοῖς ἀποκρύφοις αὐτοῦ διανοηθήσεται. †Αὐτὸς (ζ) ἐκφανεῖ
παιδείαν διδασκαλίας αὐτοῦ, †καὶ ἐν νόμῳ (η) διαθήκης κυρίου
12 καυχήσεται. †Αἰνέσουσιν τὴν σύνεσιν αὐτοῦ πολλοί, (θ) †ἕως τοῦ αἰῶνος
13 οὐκ ἐξαλειφθήσεται. †Οὐκ ἀποστήσεται τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ, †καὶ
14 (ι) ὄνομα αὐτοῦ ζήσεται εἰς γενεὰς γενεῶν. †Τὴν σοφίαν αὐτοῦ
(κ) διηγήσονται ἔθνη, †καὶ τὸν ἔπαινον αὐτοῦ ἐξαγγελεῖ ἐκκλησία.
15 †Ἐὰν ἐμμείνῃ ὄνομα καταλείψει ἢ χίλιοι, †καὶ ἐὰν (λ) ἀναπαύσηται
16 ἐμποιεῖ αὐτῷ. †Ἔτι διανοηθεὶς (μ) ἐκδιηγήσομαι, †καὶ ὡς διχο-
17 μηνία ἐπληρώθην. †Εἰσακούσατέ μου υἱοὶ ὅσιοι, καὶ βλαστή-
18 σατε †ὡς ῥόδον φυόμενον ἐπὶ ῥεύματος (ξ) ἀγροῦ. †Καὶ ὡς
19 λίβανος εὐωδιάσατε ὀσμήν, †Καὶ ἀνθήσατε ἄνθος ὡς κρίνον.
†διάδοτε ὀσμὴν καὶ αἰνέσατε ᾆσμα. †εὐλογήσατε κύριον ἐπὶ
πᾶσι τοῖς (ν) ἔργοις.

MS. A. (β) ἀνθρώποις (γ) στόμα (δ) ὁ κύριος (ε) ἐμπλήσει αὐτόν. (ζ) ἐκφαίνει (η) κυρίου διαθήκης (θ) καὶ ἕως (ι) τὸ ὄνομα αὐτοῦ ζηλήσεται (κ) διηγήσεται (λ) παύσηται (μ) ἐκδιηγηθήσομαι, (ξ) ὑγροῦ. (ν) ἔργοις αὐτοῦ.

Occulta proverbiorum exquiret, & in aenigmatibus parabolarum conversabitur. In medio magnatorum ministrabit, & in conspectu præsidis apparebit. In terram alienigenarum gentium pertransiet: bona enim & mala in hominibus tentavit. Cor suum tradet ad vigilandum diluculò ad Dominum, qui fecit illum: & in conspectu Altissimi deprecabitur. Et aperiet os suum in oratione: & pro delictis suis deprecabitur. Si Dominus magnus voluerit; spiritu intelligentiæ replebitur. Ipse tanquam imbres emittet verba sapientiæ suæ: & in oratione confitebitur Domino. Ipse dirigit consilium ejus, & scientiam, & in absconditis ejus meditabitur. Ipse palàm faciet disciplinam doctrinæ suæ, & in lege testamenti Domini gloriabitur. Collaudabunt multi intelligentiam ejus: (a) usque in seculum non delebitur. Non recedet memoria ejus: & nomen ejus vivet in generationes generationum. Sapientiam ejus enarrabunt gentes: & laudem ejus enuntiabit ecclesia. Si permanserit; nomen derelinquet plusquàm mille: & si requieverit; acquirit sibi. Adhuc meditatus enarrabo; & tanquam plenilunium, repletus sum. Exaudite me, filii sancti, & germinate quasi rosa plantata super rivum (b) agri. Et quasi tbus odorem suavitatis emittite: Et florete florem, quasi lilium: diffundite odorem, & collaudate canticum. Benedicite Dominum in omnibus operibus:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

3 * ܡܬܠܐ ܕܚܟܡܬܐ ܢܐܠܦ. ܘܟܠ ܟܣܝܬܐ ܢܣܬܟܠ. * ܒܝܢܝ ܫܠܝܛܢܐ ܢܗܠܟ.
4
5 ܘܒܝܢܝ ܡܠܟܐ ܘܪܘܪܒܢܐ ܢܫܡܫ. * ܒܡܕܝܢܬܐ ܕܥܡܡܐ ܢܗܠܟ. ܛܒܬܐ ܘܒܝܫܬܐ ܒܥܠܡܐ
6 ܢܢܣܐ. * ܘܒܠܒܗ ܢܣܝܡ ܠܡܨܠܝܘ. ܘܡܢ ܩܕܡ ܐܠܗܐ ܢܒܥܐ ܪܚܡܐ. * ܢܦܬܚ
7
8 ܦܘܡܗ ܒܨܠܘܬܐ. ܘܥܠ ܚܛܗܘܗܝ ܢܒܥܐ ܛܒܬܐ. * ܘܒܪܘܚܐ ܕܣܘܟܠܐ ܢܬܪܕܐ.
9
10 * ܗܘ ܡܦܩ ܡܠܐ ܚܕ ܬܪܬܝܢ. ܘܥܠ ܡܚܫܒܬܗ ܢܫܒܚܘܢܗ. * ܗܘ ܢܣܬܟܠ ܡܠܐ ܘܚܟܡܬܐ.
11 ܘܢܣܬܟܠ ܒܟܣܝܬܐ. * ܗܘ ܢܦܩ ܚܟܡܬܐ ܕܡܪܕܘܬܐ. ܘܒܢܡܘܣܐ ܕܚܝܐ ܢܫܬܒܗܪ.
12
13 * ܘܡܢ ܚܟܡܬܗ ܢܐܠܦܘܢ ܣܓܝܐܐ. ܘܫܡܗ ܠܐ ܢܬܛܥܐ ܒܥܠܡܐ. * ܠܐ ܬܥܒܪ ܕܘܟܪܢܗ
14 ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ. ܘܫܡܗ ܠܐ ܢܬܛܥܐ ܡܢ ܕܪ ܠܕܪ. * ܚܟܡܬܗ ܢܫܬܥܘܢ ܥܕܬܐ.
15 ܘܬܫܒܚܬܗ ܢܐܡܪ ܥܡܐ. * ܐܢ ܢܨܒܐ ܒܐܠܦ ܢܫܬܒܚ. ܘܐܢ ܢܫܬܘܩ ܒܥܡܐ ܙܥܘܪܐ.
16
17 * ܐܣܬܟܠܘ ܘܐܡܪ ܝܘܠܦܢܝ. ܐܝܟ ܣܗܪܐ ܒܝܘܡܐ ܕܬܪܥܣܪ. * ܫܡܥܘܢܝ ܙܕܝܩܐ.
18 ܘܢܦܪܥ ܒܣܪܟܘܢ ܐܝܟ ܫܘܫܢܐ. ܘܐܝܟ ܐܪܙܐ ܕܡܬܢܨܒܝܢ ܥܠ ܡܝܐ. * ܘܐܝܟ ܒܣܡܐ ܒܣܝܡܐ
19 ܢܪܝܚ ܪܝܚܟܘܢ. ܐܝܟ ܪܝܚܐ ܕܠܒܢܢ ܥܡ ܐܪܙܘܗܝ. ܘܐܝܟ ܥܩܪܐ ܕܫܘܫܢܬܐ ܕܡܠܟܐ. * ܐܪܝܡܘ
ܩܠܟܘܢ ܘܫܒܚܘ ܐܟܚܕܐ. ܘܐܘܕܘ ܠܐܠܗܐ ܥܠ ܟܠܗܘܢ ܥܒܕܘܗܝ. ܘܥܒܕܘܗܝ ܝܨܝܦܐ
ܒܬܫܒܚܬܐ. ܘܒܬܘܕܝܬܐ ܘܒܩܠܐ ܪܡܐ. ܘܗܟܢܐ ܐܡܪܘ.

Proverbiorum sapientiam addiscet, & arcana quæque intelliget: Inter præsides ambulabit, intérque reges ac magnates ministrabit. Orbis urbes perambulabit, bonum & malum in orbe experietur. In corde suo orare proponet, & à Deo misericordiam postulabit: Os suum aperiet ad orandum, & pro peccatis suis bonum precabitur, Et in spiritu prudentiæ erudietur. Is sententias, pro una, duas producet, & de cogitatis ejus laudabunt illum. Is sententias atque sapientiam intelliget, & abstrusa percipiet. Is doctrinæ sapientiam proferet, & in lege vitæ gloriabitur: Et ab ejus sapientia multi discent, & nomen ejus oblivioni minimè tradetur in mundo. Non excidet ejus memoria in æternum usque, nec oblivione delebitur nomen ejus ab ævo in ævum. Sapientiam ejus celebrabunt Ecclesiæ, & laudes ejus dicet populus. Si voluerit, inter mille laudabitur; si verò silet, inter populum exiguum. Animadvertite, & dicam doctrinam meam, ceu luna die duodecimo. Audite me justi, & germinabit quasi lilia caro vestra, & quasi cedri secus aquas plantatæ; Et veluti aromata suavissima olebit odor vester, velut odor Libani cum cedris suis, ac velut radix lilii regii. Attollite vocem vestram, simulque laudes canite, & Deo pro cunctis operibus suis gratias agite: præclara ejus facta cum laudibus, gratiarum actione, & elatâ voce recensete, atque ita dicite;

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

3 * وليعلم حكمة الامثال * وجميع ما غور من الكلام * وينال الامور الماضية * ويقف بين
4
5 يدي السلاطين * ويخدم الملوك والسلاطين * وليدخل المداين والبلدان وليلم جميع
6 ما يرى * ولا يخشى الشر * ويخلص لله تعالى قلبه بالصلوة * ويسأله الرحمة والمغفرة * ويفتح
7
8 فاه بالصلوة * ويطلب الخير والغفران لخطاياه وللموتى * ويتحكم بروح العلم * ويخرج
9
10 الامثال والحكمة * ويعرف له بحسن رايه * ويعرفه الامثال والحكمة ويطلع على السراير *
11 * ويبدع الحكمة والتدبير * ويمدح بسنة الحياة * ويتعلم اناس كثير من حكمته * ولا
12
13 ينقطع اسمه من بين الناس * ولا يبيد ذكره الى الابد * ولا يزول اسمه من حقب الى حقب *
14
15 * تقص في الجامع حكمته ويمدحه الشعب * ان شاء مدح من الف من الناس * وان سكت
16
17 فهو شعب يسير * افهموا فاقص عليكم علمي كالبدر في ليلة اثني عشر * اسمعوا مني
يا معشر الابرار * وها تحسن اجسادكم بحسن البهاء * وكحسن الصنوبر المغروس على جدول
18 الماء * وكمثل الطيب المرتفع يطيب ريحكم * مثل ريح لبنان باشجاره * ومثل اصل
19 سوسنة الملك * ارفعوا اصواتكم بالشكر جميعا * واحمدوا الله على جميع اعماله * عدوا
اعاجيبه بالتسبيح والشكر * وبصوت عالي قولوا هكذا :

Sapientiam parabolarum & abstrusa quæque sermonum addiscet, résque præteritas assequetur: Ante principes assistet, & regibus atque præsidibus ministrabit: Urbes regionésque penetrabit: quicquid viderit colliget, & malum non pertimescet. Cor suum Deo excelso per orationem integrè dedet, & misericordiam ac veniam ab eo petet: Os suum orando aperiet, & bonum ac indulgentiã tam peccatis suis quàm defunctis precabitur: Spiritu scientiæ sapientiam acquiret, Et parabolas atque sapientiam proferet; & de recta sua mente laudabitur, Deque proverbiorum & sapientiæ notitia: mysteria deprehendet, Et sapientiam regendique normam declarabit, ac de lege vitæ gloriabitur. Ab ejus sapientia plures homines discent, nec deficiet nomen ejus ab hominibus: Memoria ejus nunquam peribit, nec fama ejus excidet à generatione in generationem. Narrabitur in cœtibus sapientia ejus, & laudabit eum populus. Si velit, in hominum millibus laudabitur; sin autem sileat, ipse parvus est populus. Intelligite, & narrabo vobis scientiam meam veluti plenilunium nocte duodecimâ. Audite me ô cœtus Sanctorum, ac per illam pulchrescent corpora venustate splendidissimâ, & tanquam pulcherrimæ abietes secus aquæ rivum plantatæ: Et tanquam thus eminentissimum redolebit odor vester, sicut odor Libani cum arboribus ejus, & sicut radix lilii regii. Attollite simul voces vestras cum gratiarum actione, Deúmque de omnibus operibus suis celebrate, miracula ejus cum laude & gratiarum actione recensete, & altâ voce dicite;

Versio VULG. LAT.

20 Date nomini ejus magnificentiam, & confitemini illi in
voce labiorum vestrorum, & in canticis labiorum, & ci-
21 tharis, & sic dicetis in confessione; Opera Domini uni-
22 versa bona valdé. In verbo ejus stetit aqua sicut conge-
ries: & in sermone oris illius sicut exceptoria aquarum:
23 Quoniam in præcepto ipsius placor fit, & non est mino-
24 ratio in salute ipsius. Opera omnis carnis coram illo, &
25 non est quidquam absconditum ab oculis ejus. A seculo
usque in seculum respicit, & nihil est mirabile in con-
26 spectu ejus. Non est dicere; Quid est hoc, aut quid est
27 istud: omnia enim in tempore suo quærentur. Benedictio
28 illius quasi fluvius inundavit. Quomodò cataclysmus ari-
dam inebriavit; sic ira ipsius gentes, quæ non exquisierunt
29 eum, hæreditabit. Quomodò convertit aquas in siccita-
tem, & siccata est terra: & viæ illius viis illorum di-
30 rectæ sunt: sic peccatoribus offensiones in ira ejus. Bona
bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona & mala.
31 Initium necessariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis, & fer-
rum, sal, lac, & panis similagineus, & mel, & botrus uvæ,
32 & oleum, & vestimentum. Hæc omnia sanctis in bona, sic
33 & impiis & peccatoribus in mala convertentur. Sunt spi-
ritus, qui ad vindictam creati sunt, & in furore suo con-
34 firmaverunt tormenta sua. In tempore consummationis
effundent virtutem: & furorem ejus, qui fecit illos,
placabunt.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

20 † Δότε τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μεγαλωσύνην, † καὶ ἐξομολογήσασθε ἐν
αἰνέσει αὐτοῦ, † ἐν ᾠδαῖς χειλέων καὶ ἐν κινύραις· † καὶ οὕτως ἐρεῖτε
21 ἐν ἐξομολογήσει, † Τὰ ἔργα κυρίου πάντα ὅτι καλὰ σφόδρα, † καὶ
πᾶν πρόσταγμα ἐν καιρῷ αὐτοῦ (ξ) ἔσται, † πάντα γὰρ ἐν καιρῷ αὐτοῦ
22 ζητηθήσεται. † Ἐν λόγῳ αὐτοῦ ἔστη ὡς θημωνία ὕδωρ, καὶ ἐν ῥή-
23 ματι στόματος αὐτοῦ ἀποδοχεῖα ὑδάτων. † Ἐν προστάγματι αὐτοῦ
πᾶσα ἡ εὐδοκία, † καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἐλαττώσει τὸ σωτήριον
24 αὐτοῦ. † Ἔργα πάσης σαρκὸς ἐνώπιον αὐτοῦ, † καὶ οὐκ ἔστι
25 κρυβῆναι ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. † Ἀπὸ τοῦ αἰῶνος εἰς
τὸν αἰῶνα ἐπέβλεψε, † καὶ (ο) οὐθέν ἐστι (π) θαυμάσιον ἐναντίον αὐτοῦ.
26 † Οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, Τί τοῦτο; εἰς τί τοῦτο; † πάντα γὰρ εἰς (ρ) χρείας αὐ-
27 τῶν ἔκτισται. † Ἡ εὐλογία αὐτοῦ ὡς ποταμὸς ἐπεκάλυψεν,
28 Καὶ ὡς κατακλυσμὸς ξηρὰν ἐμέθυσεν. † οὕτως ὀργὴν αὐτοῦ
29 ἔθνη κληρονομήσει, (σ) † Ὡς μετέστρεψεν ὕδατα εἰς ἅλμην. † Αἱ
ὁδοὶ αὐτοῦ τοῖς ὁσίοις εὐθεῖαι, † οὕτως τοῖς ἀνόμοις προσκόμματα.
30 † Ἀγαθὰ τοῖς ἀγαθοῖς ἔκτισται ἀπ' ἀρχῆς, † οὕτως τοῖς ἁμαρτω-
31 λοῖς κακά. † Ἀρχὴ πάσης χρείας εἰς ζωὴν ἀνθρώπου, † ὕδωρ,
(τ) πῦρ, καὶ σίδηρος, καὶ (υ) ἅλα, καὶ σεμίδαλις † πυροῦ, καὶ μέλι,
32 καὶ γάλα, † αἷμα σταφυλῆς, καὶ ἔλαιον, καὶ ἱμάτιον. † Ταῦτα πάντα τοῖς
εὐσεβέσιν εἰς ἀγαθά, οὕτως τοῖς ἁμαρτωλοῖς τραπήσεται εἰς κακά.
33 † Ἔστι πνεύματα ἃ εἰς ἐκδίκησιν ἔκτισται, † καὶ ἐν θυμῷ αὐτῶν
34 ἐστερέωσαν μάστιγας αὐτῶν. † (φ) Καὶ ἐν καιρῷ συντελείας ἰσχὺν ἐκ-
χέουσι, † καὶ τὸν θυμὸν τοῦ ποιήσαντος αὐτοὺς κοπάσουσιν.

Cum Translatione LATINA.

Date nomini ejus magnificentiam, et confite- 20
mini in laudatione ejus, in canticis labiorum, &
in citharis. Et sic dicetis in confessione; Opera 21
Domini universa (c) quia bona valde: & omne
præceptum in tempore suo erit, (d) omnia enim in
tempore suo quærentur. In verbo ejus stetit aqua, 22
sicut congeries, & in sermone oris illius, excepto-
ria aquarum. In præcepto ipsius omne beneplaci- 23
tum: & non est qui minuat salutare illius. Ope- 24
ra omnis carnis coram illo: & non est abs-
condi ab oculis ejus. A seculo in seculum re- 25
spexit: et nihil est admirabile in conspectu illius.
Non est dicere; Quid est hoc? ad quid hoc? (e) 26
Omnia enim ad usus ipsorum creata sunt. Bene- 27
dictio illius, quasi fluvius inundavit, Et quo- 28
modò cataclysmus, aridam inebriavit. Sic iram
suam, gentes hæreditare faciet, Sicut convertit 29
aquas in salsuginem. Viæ illius sanctis directæ:
sic iniquis offensiones. Bona bonis creata sunt ab 30
initio: sic peccatoribus mala. Principium omnis 31
rei necessariæ ad vitam hominis, aqua, ignis, &
ferrum, & sal, & fligo tritici, & mel, & lac, san-
guis uvæ, & oleum, & vestimentum. Hæc omnia 32
sanctis in bona: sic peccatoribus in mala conver-
tentur. Sunt spiritus, qui ad vindictam creati 33
sunt: & in furore suo confirmaverunt flagella
(f) sua. Et in tempore consummationis effundunt 34
virtutem: et furorem ejus, qui fecit illos sedabunt.

MS.A. (ξ) ἔσται, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, Τί τοῦτο, εἰς τί τοῦτο; πάντα γὰρ ἐν καιρῷ (ο) οὐδέν (π) θαυμαστὸν (ρ) χρείαν (σ) Αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ τοῖς ὁσίοις εὐθεῖαι, οὕτως τοῖς ἀνόμοις προσκόμματα, Ὡς μετέστρεψεν ὕδατα εἰς ἅλμην. Ἀγαθὰ τοῖς ἀγαθοῖς (τ) καὶ πῦρ, (υ) ἅλας, καὶ σεμίδαλις, πυρός, (φ) Ἐν

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

20 * ܟܠܗܘܢ ܥܒ̈ܕܘܗܝ ܕܐܠܗܐ ܐܟܚܕܐ ܫܦܝܪܝܢ. ܘܟܠܗܘܢ ܠܚܫܚܬܗܘܢ ܐܬܒܪܝܘ. ܘܠܝܬ ܠܡܐܡܪ ܕܠܡܢܐ
ܗܢܐ ܘܠܡܢܐ ܗܢܐ. ܡܛܠ ܕܟܠܗܘܢ ܒܦܘܚܡܐ ܥܒܝܕܝܢ. ܘܠܝܬ ܠܡܐܡܪ ܕܗܢܐ ܒܝܫ
21 ܘܗܢܐ ܛܒ. ܡܛܠ ܕܟܠܗܘܢ ܒܙܒܢܗܘܢ ܡܬܚܝܠܝܢ. * ܒܡܐܡܪܗ ܡܕܢܚ ܫܡܫܐ.
22 ܘܒܡܐܡܪܗ ܗܘ ܡܥܪܒ ܠܗ. * ܒܥܓܠ ܨܒܝܢܗ ܡܬܥܒܕ. ܘܠܝܬ ܕܡܥܟܒ ܠܦܘܩܕܢܗ.
23 25 * ܥܒ̈ܕܐ ܕܟܠ ܒܣܪ ܩܕܡܘܗܝ. ܘܠܝܬ ܕܛܫܐ ܡܢ ܥܝܢܘܗܝ. * ܠܝܬ ܒܨܝܪ
26 ܘܣܓܝ ܩܕܡܘܗܝ. ܘܠܝܬ ܕܥܫܝܢ ܘܩܫܐ ܒܚܙܬܗ. * ܒܘܪܟܬܗ ܐܝܟ ܢܗܪܐ ܪܕܝܐ. ܘܐܝܟ
27 28 ܢܗܪܐ ܥܠܡܐ ܡܪܘܐ. * ܗܟܢܐ ܪܘܓܙܗ ܥܡ̈ܡܐ ܕܐܢ. ܘܗܦܟ ܐܪܥܐ ܫܩܝܬܗܘܢ ܠܡܠܚܐ.
29 * ܐܘܪ̈ܚܬܗܘܢ ܕܙܕܝ̈ܩܐ ܬܪ̈ܝܨܢ ܩܕܡ ܐܦܘܗܝ. ܐܦ ܠܪ̈ܫܝܥܐ ܗܦܟܢ ܗܠܝܢ. * ܛܒܬܐ ܡܢ
30 ܒܪܫܝܬ ܠܛܒ̈ܐ ܐܬܒܪܝܬ. ܘܐܦ ܠܪ̈ܫܝܥܐ. ܐܢ ܛܒ ܘܐܢ ܒܝܫ. * ܪܝܫ ܟܠܗܝܢ ܨܒ̈ܘܬܐ
ܕܡܫܬܒܩܢ ܠܚܝ̈ܐ ܕܒܢܝ̈ܢܫܐ. ܡܝ̈ܐ ܘܢܘܪܐ. ܘܦܪܙܠܐ ܘܡܠܚܐ. ܘܚܛܐ ܘܬܪܒܐ. ܘܚܠܒܐ
31 ܘܕܒܫܐ. ܘܥܢܒ̈ܐ ܘܚܡܪܐ ܘܡܫܚܐ. ܘܟܣܝܬܐ ܘܠܒܘܫܐ. * ܟܠܗܝܢ ܗܠܝܢ ܠܛܒ̈ܐ
32 ܡܘܬܪܢ. ܘܠܪ̈ܫܝܥܐ ܠܠܘܛܬܐ ܡܬܗܦܟܢ. * ܐܝܬ ܪ̈ܘܚܐ ܕܠܬܒ̈ܥܬܐ ܐܬܒܪܝܘ. ܘܒܪܘܓܙܗܘܢ
ܛܘܪ̈ܐ ܥܩܪܝܢ. ܘܒܙܒܢܐ ܕܪܘܓܙܐ ܚܝܠܗܘܢ ܡܚܘܝܢ. ܘܪܘܚܗ ܕܒܪܝܗܘܢ ܡܢܝܚܝܢ.
33 34 * ܢܘܪܐ ܘܒܪܕܐ. ܘܟܐܦ̈ܐ ܕܡܘܬܐ. ܟܠܗܘܢ ܗܠܝܢ ܠܕܝܢܐ ܐܬܒܪܝܘ. * ܚܝܘܬܐ ܒܝܫܬܐ ܘܥܩܪ̈ܒܐ
ܘܚܘ̈ܘܬܐ. ܣܝܦܐ ܕܬܒܥܬܐ ܠܡܘܒܕܘ ܪ̈ܫܝܥܐ.

Omnia simul opera Dei sunt decora, & 20
omnia suis creata sunt functionibus, nec est
cur dicamus, Ad quid hoc? & quorsum hoc
est? nam omnia convenienter sunt facta, nec
est cur dicamus, Hoc malum, & hoc bonum
est; omnia enim suo tempore vigebunt.
Dicto suo solem oriri facit, dictóque suo 21
ipse occumbere facit eundem. Alacriter fit 22
voluntas ejus, nec est qui præceptum ejus re-
tardet. Opera omnium carneorum sunt in 23
conspectu ipsius, nec est quod præsentiam
ejus lateat. Non est paucum & multum co- 25
ram ipso, nec forte ac durum in conspectu
ejus. Benedictio ejus fluminis instar emanat, 26
& fluminis instar secula irrigat. Eodem mo- 27
do ira ejus populos judicat, & terram eorum
irriguam in salem convertit. Viæ justorum 28
rectæ sunt coram ipsius facie, & hæc rursum
ad impios est conversa. Bonum ab initio 29
creatum est bonis, & sceleratis etiam sivè
bonum sive malum. Præcipuum rerum omni- 30
um quæ relinquuntur ad vitá humanam, sunt
aqua, & ignis, ferrum, sal, frumentum, adeps,
lac, mel, uvæ, vinum, oleum tegumentum,
ac vestimentum: Hæc omnia bonis profici- 31
unt, malis autem in maledictionem vertun-
tur. Sunt spiritus qui ad ultiones creati 32
sunt, suóque furore montes eradicant, tem-
pore iræ potentiam suam ostendunt, & spi-
ritum ejus qui creavit ipsos, sedant. Ignis, 33
grando, & lapides exitiales; hæc omnia ad
judicium creata sunt: Bestiæ feroces, scor- 34
piones, atque serpentes sunt gladius vin-
dictæ ad perdendos impios.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA.*

20 * جميع اعمال الله حسنة جميلة * وكلها خلقت لما ينبغي ويحتاج اليه * ولا يقدر احد يقول
لماذا خلق هذا افضل من هذا * لان جميع الاشياء خلقت بقدر مقدور ولن يقدر احد يقول
21 هذا انفع من هذا * لان كل واحد منها ينفع في وقت يحتاج اليه * تطلع الشمس بامره * وتغيب
22 23 بامره * بالفرح والسرور تطلع * وتتبع مسرته * ولا تخالف لشي من امره * اعمال كل ذوي لحم
25 بين يديه * ولا يخفى عليه خافية * وليس بين يديه شيا اكثر ولا اقل * ولا اقوى ولا اشد *
26 27 * وان بركته تفيض على العالمين مثل النهر * كذلك غضبه يعاقب الشعوب * ويصير ارض
28 29 سقويهم مالحة سبخة * سبل الابرار مستقيمة بين يديه * ويجزي المنافقين باعمالهم * الخير في
قديم الدهر خلق للابرار * والمنافقون يجزون بما قدموا * خيرا كان او شرا * اصل ما ينبغي
30 لحياة الناس * الماء والنار والحديد والملح والحنطة والشحم واللحم واللبن * والعسل والعنب *
31 والخمر * والدهن * والكسوة * وجميع هذه الاشياء تنفع الابرار وتصير لعنة على الاشرار *
32 * من الرياح ما خلقت لتقلع الاشجار وتقلع الجبال بشدتها * وعند السخط تظهر قوتها
33 34 وتتم مسرة خالقها * النار والبرد وحجارة الموت * جميع هذه الانواع خلقت للانتقام * الجوارح
والعقارب والاحناش حربة للانتقام * لتهلكهم وتنتقم منهم *

Omnia Dei opera bona sunt ac pulchra, et 20
omnia ad id quod congruũ ac necessarium
est, creata sunt; nec quisquã dicere potest,
Quare hoc illo præstantius creatum est?
nam res omnes præfinitâ mensurâ creatæ
sunt, nec quisquã dicere potest, Hæc est u-
tilior illâ: quoniã unaquæque earum, quo
tempore opus fuerit, utilis est. Ejus imperio 21
sol oritur, ejusdemque jussu occidit: Cum 22
lætitia & exultatione exoritur, ejusque
voluntati obsequitur, nec ejus mandato ul-
latenus contradicit. Actiones omniũ carne 23
præditorũ corã eo sunt, nec ullũ latet eum
secretum: Nec est in conspectu ipsius quic- 25
quam amplius aut minus, nec fortius aut
durius. Et verò benedictio ejus tanquam 26
fluvius creaturas inundat: Pariterque ira 27
ipsius animadvertit in populos, & gratis-
simam eis tellurem, salsam reddit ac pa-
ludosam. Semitæ justorum rectæ sunt corã 28
eo, scelerosos autem suisipsorũ factis re-
munerabitur. Bonũ ab initio seculi crea- 29
tum fuit justis, impii verò his quæ præ-
miserint, sive bona fuerint sive mala, com-
pensabuntur. Summa eorum quæ necessa- 30
ria sunt humanæ vitæ, sunt aqua, ignis,
ferrum, sal, frumentum, adeps, caro, lac,
mel, uvæ, vinum, oleum, & indumentum:
Et hæc omnia sanctis prosunt, improbis 31
autem cedunt in maledictionem. Ventorũ 32
quidam creati sunt ad disrumpendas ar-
bores montesque suo impetu evellendos: &
indignationis tempore vim suã ostendunt,
& creatoris sui voluntatem explent.
Ignis, grando, et lapides funesti, omnes in- 33
quam hujusmodi species, ad ultionem
creatæ sunt. Feræ bestiæ, scorpiones, ac 34
serpentes, in lanceam ad vindictam, ut
perimant eos, & ulciscantur ab eis.

Versio VULG. LAT.

35 Ignis, grando, fames, & mors, omnia hæc ad vindictam
36 creata sunt: Bestiarum dentes, & scorpii, & serpentes,
37 & rhomphæa vindicans in exterminium impios. In man-
datis ejus epulabuntur, & super terram in necessitatem piæ-
parabuntur, & in temporibus suis non præterient ver-
38 bum. Propterea ab initio confirmatus sum, & consilia-
39 tus sum, & cogitavi, & scripta dimisi. Omnia opera
Domini bona, & omne opus horâ suâ subministrabit.
40 Non est dicere; Hoc illo nequius est: omnia enim in
41 tempore suo comprobabuntur. Et nunc in omni corde &
ore collaudate, & benedicite nomen Domini.

CAP. XL.

1 Occupatio magna creata est omnibus hominibus, & ju-
gum grave super filios Adam, à die exitûs de ventre ma-
tris eorum, usque in diem sepulturæ, in matrem omnium.
2 Cogitationes eorum, & timores cordis, adinventio expecta-
3 tionis, & dies finitionis: A residente super sedem glorio-
4 sam, usque ad humiliatum in terra & cinere: Ab eo qui
utitur hyacintho, & portat coronam, usque ad eum qui
operitur lino crudo: furor, zelus, tumultus, fluctuatio, &
5 timor mortis, iracundia perseverans, & contentio, Et in
tempore refectionis in cubili somnus noctis immutat scien-
6 tiam ejus. Modicum tanquam nihil in requie, & ab eo in
7 somnis, quasi in die respectûs. Conturbatus est in visu
cordis sui, tanquam qui evaserit in die belli. In tempo-
re salutis suæ exurrexit, & admirans ad nullum timorem:
8 Cum omni carne, ab homine usque ad pecus, & super
peccatores septuplum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

35 Πῦρ καὶ χάλαζα καὶ λιμὸς καὶ θάνατος, † πάντα ταῦτα εἰς ἐκδί-
36 κησιν ἔκτισται. † Θηρίων ὀδόντες καὶ σκορπίοι καὶ ἔχεις † καὶ ῥομ-
37 φαία ἐκδικοῦσα εἰς ὄλεθρον ἀσεβεῖς, † Ἐν τῇ ἐντολῇ αὐτοῦ εὐ-
φρανθήσονται, † καὶ ἐπὶ τῆς γῆς εἰς (φ) χρείας ἑτοιμασθήσονται,
38 † καὶ ἐν (χ) τοῖς καιροῖς αὐτῶν οὐ παραβήσονται λόγον. † Διὰ τοῦτο
39 ἐξ ἀρχῆς ἐστηρίχθην, † καὶ διενοήθην, καὶ ἐν γραφῇ ἀφῆκα. † Τὰ
ἔργα κυρίου πάντα ἀγαθά, † καὶ πᾶσαν χρείαν ἐν ὥρᾳ αὐτῆς χορη-
40 γήσει. † Καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, Τοῦτο τούτου πονηρότερον, † πάντα
41 γὰρ ἐν καιρῷ (ψ) εὐδοκιμηθήσεται. † Καὶ νῦν ἐν πάσῃ καρδίᾳ καὶ
στόματι ὑμνήσατε, † καὶ εὐλογήσατε τὸ ὄνομα κυρίου.

MS. A. (φ) χεῖρας (χ) καιροῖς (ψ) εὐδοκιμήσεται.

ΚΕΦ. μʹ.

1 † Ἀσχολία μεγάλη ἔκτισται παντὶ ἀνθρώπῳ, † καὶ ζυγὸς βαρὺς
ἐπὶ υἱοὺς Ἀδάμ, † ἀφ' ἡμέρας ἐξόδου ἐκ γαστρὸς μητρὸς αὐτῶν
2 † ἕως ἡμέρας ἐπὶ (α) ταφῇ εἰς μητέρα πάντων. † Τοὺς διαλο-
γισμοὺς αὐτῶν καὶ φόβον (β) καρδίας, † ἐπίνοια προσδοκίας, ἡμέρα
3 τελευτῆς. † Ἀπὸ καθημένου ἐπὶ θρόνου (γ) ἐν δόξῃ, † καὶ ἕως
4 τεταπεινωμένου ἐν γῇ καὶ σποδῷ· † Ἀπὸ φοροῦντος (δ) ὑάκινθον
καὶ στέφανον, † καὶ ἕως περιβαλλομένου ὠμόλινον· Θυμὸς καὶ ζῆλος
καὶ ταραχὴ καὶ σάλος † καὶ φόβος θανάτου καὶ (ε) μηνίαμα καὶ ἔρις,
5 † Καὶ ἐν καιρῷ ἀναπαύσεως ἐπὶ κοίτης † ὕπνος νυκτὸς ἀλλοιοῖ
6 γνῶσιν αὐτοῦ. † Ὀλίγον ὡς οὐδὲν ἐν ἀναπαύσει, † καὶ ἀπ' ἐκείνου ἐν
7 ὕπνοις ὡς ἐν ἡμέρᾳ σκοπιᾶς. † Τεθορυβημένος ἐν ὁράσει καρδίας
αὐτοῦ, † ὡς ἐκπεφευγὼς ἀπὸ προσώπου πολέμου. † ἐν καιρῷ σωτηρίας
8 αὐτοῦ ἐξηγέρθη, † καὶ ἀποθαυμάζων εἰς οὐδένα φόβον. † Μετὰ πάσης
σαρκὸς ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, † καὶ ἐπὶ ἁμαρτωλῶν ἑπταπλάσια.

MS. A. (α) ταφῆς (β) * καρδίαν (γ) ἐνδόξου, ὡς τεταπεινωμένου (δ) ὑακίνθινον (ε) μήνιμα

Ignis, et grando, et fames, et mors, omnia hæc ad vindictam creata sunt. Bestiarum dentes, et scorpii, et viperæ; et romphæa vindicans in exterminiū impios, In (g) mandato ejus lætabuntur: et super terram in (h) necessitates præparabuntur: et in temporibus suis non præterient verbum. Propterea ab initio confirmatus sum, et meditatus sum, et in scriptura reliqui. Omnia opera Domini bona: et omnem usum in tempore ejus subministrabunt. Et non est dicere; Hoc illo nequius est: omnia enim in tempore comprobabuntur. Et nunc in omni corde et ore collaudate, et benedicite nomen Domini.

CAP. XL.

Occupatio magna creata est omni homini, & jugum grave super filios Adam, à die exitûs de ventre matris eorum, usque in diem (a) in sepultura in matrem omnium. Cogitationes eorum, & timorem cordis, consideratio expectationis, dies finitionis. A residente super thronum in gloria, & usque ad humiliatum in terra, & cinere: Ab eo qui portat hyacinthum, & coronam, & usque ad eum qui operitur lino crudo: Furor, & zelus, & tumultus, & fluctuatio, & timor mortis, & iracundia perseverans, et contentio, Et in tempore refectionis in cubili somnus noctis immutat cognitionem ejus. Modicum tanquam nihil in requie; & ab eo in somnis, quasi in die speculæ, Conturbatus est in visu cordis sui; tanquam qui evasit à facie belli: in tempore salutis suæ exurrexit, et admirans ad nullum terrorem. Cum omni carne ab homine usque ad pecus: et super peccatores septupla,

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

35 36 * ܒܙܒܢܐ ܕܦܩܕ ܠܗܘܢ ܡܬܦܨܚܝܢ. * ܘܒܟܠܗܘܢ ܝܘܡܬܗܘܢ ܠܐ ܡܥܒܪܝܢ ܡܠܬܗ.
37 * ܡܛܠ ܕܡܢ ܒܪܫܝܬ ܐܬܒܪܝܘ. ܐܣܬܟܠܘ ܒܢܝ ܐܢܫܐ. ܕܒܟܬܒܐ ܟܬܝܒܢ ܟܠܗܝܢ
38 39 ܗܠܝܢ. * ܘܥܒܕܘܗܝ ܕܐܠܗܐ ܛܒܝܢ. ܘܟܠ ܨܒܘ ܠܥܕܢܗ ܡܬܒܪܝܐ. * ܘܠܝܬ
ܠܡܐܡܪ ܕܗܢܐ ܒܝܫ ܡܢ ܗܢܐ. ܡܛܠ ܕܟܠܗܘܢ ܒܐܘܨܪܐ ܟܢܝܫܝܢ. ܘܒܥܕܢܗܘܢ
40 ܡܬܥܫܢܝܢ. * ܡܛܠ ܗܢܐ ܒܟܠܗ ܠܒܟܘܢ ܒܪܟܘ ܠܐܠܗܐ. ܘܫܒܚܘ ܠܫܡܗ.

* ܩܦܠܐܘܢ * ܡ *

* ܨܒܘܬܐ ܪܘܪܒܬܐ ܒܪܐ ܐܠܗܐ. ܘܥܢܝܢܐ ܩܫܝܐ. ܥܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ. ܡܢ ܝܘܡܐ ܕܢܦܩܝܢ ܡܢ
ܟܪܣܐ ܕܐܡܗܘܢ. ܥܕܡܐ ܕܢܗܦܟܘܢ ܠܐܪܥܐ ܕܚܝܐ. * ܫܘܒܚܗܘܢ ܘܡܚܫܒܬܐ ܕܠܒܗܘܢ.
3 ܘܣܘܦܐ ܕܡܠܝܗܘܢ. ܥܕܡܐ ܠܝܘܡܐ ܕܡܘܬܗܘܢ. * ܡܢ ܝܬܒܝ ܟܘܪܣܘܬܐ ܕܡܠܟܘܬܐ. ܘܥܕܡܐ
4 ܠܝܬܒܝ ܥܠ ܥܦܪܐ ܘܩܛܡܐ. * ܘܡܢ ܕܩܛܝܪܝܢ ܬܓܐ. ܘܥܕܡܐ ܠܐܝܠܝܢ ܕܠܒܝܫܝܢ ܠܒܘܫܐ
5 ܕܡܣܟܢܘܬܐ. * ܪܘܓܙܐ ܘܥܩܬܐ ܘܛܢܢܐ ܘܕܚܠܬܐ. ܘܕܚܠܬ ܡܘܬܐ. ܚܪܝܢܐ ܘܥܫܝܢܘܬܐ. ܘܟܕ
7 ܫܠܝܢ ܥܠ ܡܫܟܒܝܗܘܢ. ܒܫܢܬܐ ܕܠܠܝܐ ܡܙܝܥܝܢ ܠܗܘܢ. * ܕܡܫܬܐܠ ܒܚܙܘܐ ܕܠܠܝܐ.
8 ܕܡܐ ܠܓܒܪܐ ܕܥܪܩ ܡܢ ܩܕܡ ܪܕܘܦܐ. * ܘܐܢ ܐܝܬ ܒܢܦܫܗ ܪܓܬܐ. ܟܕ ܡܬܬܥܝܪ ܡܫܟܚ ܠܗ ܕܠܝܬ ܠܗ ܡܕܡ.

Quo tempore præcipit illis, gestiunt; Et cunctis diebus suis verbum ejus minimè retractant, Quoniam ab initio creata fuerunt. Intelligite filii hominum, quòd in libro scripta sint hæc omnia; Cuncta Dei opera sunt optima, & res quælibet ad oportunum tempus creata; Nec sit dicere, Hoc illo pejus est: nam omnia sunt in horreis collecta, & oportuno tempore vigebunt. Itaque toto animo vestro Deum benedicite & nomen ejus celebrate.

CAP. XL.

Negotia ingentia variásq; res arduas creavit Deus adversùs homines: ex quo *enim* die egrediuntur ex utero matris suæ, quousq; perveniant ad terram viventium, Gloria eorum, & cogitatio cordis ipsorum, & finis sermonum eorum ad diem obitûs usque; (Ab his qui sedent in thronis regiis, usque ad eos qui humi, & in cinere sedent: A diademate cinctis, usq; ad eos qui sunt vestimento paupertatis induti;) Sunt indignatio, mœror, & æmulatio, timor, & mortis formido, contentio & pervicacia, *quæ* etiam dum super lectis suis quiescunt in somno nocturno, excitant eos. Qui visionem nocturnam consultat, similis est homini persecutorem fugienti. Si quam habeat in animo voluptatem, experrectus deprehendit se nihil habere,

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA.*

35 36 * وَإِذَا أُمِرَتْ بِهَلَاكِهِمْ تَفْرَحْ * وَلَا تُخَالِفُ قَوْلَهُ جَمِيعَ أَيَّامِ ٱلْخَلِيقَةِ * لِأَنَّهَا خُلِقَتْ مِنَ ٱلْبَدْءِ
37 38 لِأَكْلِ مَسَرَّتِهِ * افْهَمُوا أَيُّهَا ٱلنَّاسُ أَنَّ جَمِيعَ هٰذِهِ ٱلْأَشْيَاءِ مَكْتُوبَةٌ فِي كِتَابِ ٱللّٰهِ * وَجَمِيعُ
39 أَعْمَالِهِ حَسَنَةٌ صَالِحَةٌ * وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ لِحِينِهِ * وَلَمْ يَقْدِرْ أَحَدٌ أَنْ يَقُولَ * هٰذَا نَافِعٌ وَهٰذَا
40 ضَارٌّ * لِأَنَّهَا كُلَّهَا مَعَ عَمَلِهَا مَخْزُونَةٌ عِنْدَ ٱللّٰهِ * وَإِذَا أُمِرَتْ ظَهَرَتْ * أَمَّا ٱلْآنَ فَاشْكُرُوا
ٱللّٰهَ مِنْ قُلُوبِكُمْ * وَسَبِّحُوا لِاسْمِهِ *

* ٱلْفَصْلُ ٱلْأَرْبَعُونَ *

1 * لَقَدْ خَلَقَ أَشْيَاءَ كَثِيرَةً وَأَجْنَاسًا كَثِيرَةً * وَأَوْجَبَ عَلَى ٱلنَّاسِ مُنْذُ تَوَلَّدُوا مِنْ
2 بُطُونِ أُمَّهَاتِهِمْ * وَإِلَى أَنْ يَرْجِعُوا إِلَى أَرْضِ ٱلْحَيَاةِ * تَسْبِيحَهُمْ وَثَبَاتَ قُلُوبِهِمْ وَآخِرَ أَيَّامِهِمْ
3 وَكَلَامَهُمْ إِلَى ٱلْمَمَاتِ * تَعَلَّمَهَا مِنَ ٱلْجَالِسِينَ عَلَى مَنَابِرِ ٱلْمُلُوكِ إِلَى ٱلَّذِينَ يَقْعُدُونَ عَلَى
4 5 ٱلتُّرَابِ وَٱلرَّمَادِ * وَمِنْ عَاقِدِينَ ٱلتَّاجَ إِلَى ٱلَّذِينَ يَلْبَسُونَ لِبَاسَ ٱلْمَسْكَنَةِ * وَٱلْغَضَبُ
وَٱلْحُزْنُ * وَٱلْغَيْنُ * وَٱلْفَرَحُ * وَمَخَافَةُ ٱلْمَوْتِ * وَٱلْمُشَاجَرَةُ * وَٱلْمُقَاوَمَةُ * وَفِي ٱلْوَقْتِ ٱلَّذِي
7 يَسْتَرِيحُونَ عَلَى أَسِرَّتِهِمْ فِي نَوْمِ ٱللَّيْلِ * يُفْزِعُهُمْ وَيُرَفِّقُ نَوْمَهُمْ * ٱلَّذِي يُؤْمِنُ بِرُؤْيَا ٱللَّيْلِ
8 وَيُسَاوِرُهَا * يُشْبِهُ ٱلْهَارِبَ مِنْ بَيْنِ يَدَيِ ٱلْعَدُوِّ * وَإِنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ فِكْرٌ بِهٰذَا * يَنْتَبِهُ
وَيَرَى أَنَّهُ لَمْ يَكْسِبْ شَيْئًا *

Cúmque eos perimere jubentur, gaudent; Nec resistunt ejus dicto cunctis diebus creaturæ: Quoniam ab initio creata sunt ad exequendam ipsius voluntatem. Intelligite ô homines, res istas omnes scriptas esse in libro Dei, Et omnia opera ejus pulchra esse ac bona, & res singulas oportuno tempore creatas esse; Neminémque dicere posse, Hoc utile, illud verò anxium est: hæc enim omnia cum efficacitate sua recondita sunt apud Deum, & quandocumque jubentur, apparent. Nunc autem Deo gratias agite ex cordibus vestris, & laudate nomen ejus.

CAP. XL.

Res quidem multas, multáque genera creavit, ac imposuit hominibus ex quo nati sunt ex utero matrum suarum quoad revertantur in terram vitæ. Jactantiam eorum, animorum firmitatem, terminum dierum verborúmque ipsorum ad mortem usque, Deprehendes è sedentibus super solia regalia usque ad eos qui sedent super pulverem ac cinerem, Et ex iis qui tiaram nectunt usque ad eos qui veste paupertatis induuntur. Et ira, tristitia, invidia, gaudium, timor mortis, altercatio, & rixa (etiam tempore quo super lectis suis quiescunt in sopore nocturno) terrent eos, somnúmque somnum extenuant. Qui nocturnis visionibus fidem adhibet, eásque consultat, similis est fugienti à conspectu inimici. Et si quam habeat in corde de his de rebus cogitationem, evigilans videt se nihil acquisisse.

Versio VULG. LAT.

9 Ad hæc mors, sanguis, contentio, & rhomphæa, op-
10 pressiones, fames, & contritio, & flagella: Super iniquos
creata sunt hæc omnia, & propter illos factus est catacly-
11 smus. Omnia, quæ de terra sunt, in terram convertentur, &
12 omnes aquæ in mare revertentur. Omne munus, & iniqui-
13 tas delebitur, & fides in seculum stabit. Substantiæ injusto-
rum sicut fluvius siccabuntur, & sicut tonitruũ magnum in
14 pluvia personabunt. In aperiendo manus suas lætabitur:
15 sic prævaricatores in consummatione tabescent. Nepo-
tes impiorum non multiplicabunt ramos, & radices im-
16 mundæ super cacumen petræ sonant. Super omnem aquam
viriditas, & ad oram fluminis ante omne fœnum evel-
17 letur. Gratia sicut paradisus in benedictionibus, & mi-
18 sericordia in seculum permanet. Vita sibi sufficientis
operarii condulcabitur, & in ea invenies thesaurum.
19 Filii, & ædificatio civitatis confirmabit nomen, & su-
20 per hæc mulier immaculata computabitur. Vinum &
musica lætificant cor: & super utraque dilectio sapien-
21 tiæ. Tibiæ & psalterium suavem faciunt melodiam, &
22 super utraque lingua suavis. Gratiam & speciem de-
siderabit oculus tuus, & super hæc virides sationes.
23 Amicus & sodalis in tempore convenientes, & super
24 utrosque mulier cum viro. Fratres in adjutorium in
tempore tribulationis, & super eos misericordia libe-
25 rabit. Aurum & argentum est constitutio pedum: &
super utrumque consilium beneplacitum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

9 Πρὸς ταῦτα. †Θάνατος καὶ αἷμα καὶ ἔρις καὶ ῥομφαία, ἐπαγωγαὶ,
10 λιμὸς καὶ σύντριμμα καὶ μάστιξ, †Ἐπὶ τοὺς ἀνόμους ἐκτίσθη(ε) ταῦτα
11 πάντα, †καὶ δι' αὐτοὺς ἐγένετο ὁ κατακλυσμός. †Πάντα ὅσα ἀπὸ γῆς
εἰς γῆν(ζ) ἀναστρέφει, †καὶ ἀπὸ ὑδάτων εἰς θάλασσαν ἀνακάμπτει.
12 †Πᾶν δῶρον καὶ ἀδικία ἐξαλειφθήσεται, †καὶ πίστις εἰς τὸν αἰῶνα
13 στήσεται. †Χρήματα ἀδίκων ὡς ποταμὸς ξηρανθήσεται, †καὶ ὡς
14 βροντὴ μεγάλη ἐν ὑετῷ ἐξηχήσει. †Ἐν τῷ ἀνοῖξαι αὐτὸν χεῖρας,
εὐφρανθήσεται, †οὕτως οἱ παραβαίνοντες εἰς συντέλειαν (η) ἐκλεί-
15 ψουσιν. †Ἔκγονα ἀσεβῶν οὐ πληθυνεῖ κλάδους, †καὶ ῥίζαι ἀκά-
16 θαρτοι ἐπ' ἀκροτόμου πέτρας. †(θ) Ἄχει ἐπὶ παντὸς ὕδατος καὶ
17 (ι) χείλους ποταμοῦ †πρὸ παντὸς χόρτου ἐκτιλήσεται. †Χάρις ὡς
παράδεισος ἐν εὐλογίαις, †καὶ ἐλεημοσύνη εἰς τὸν αἰῶνα διαμενεῖ.
18 †Ζωὴ αὐτάρκους ἐργάτου γλυκανθήσεται, †καὶ ὑπὲρ (κ) ἀμφότερα
19 ὁ εὑρίσκων θησαυρόν. †Τέκνα καὶ οἰκοδομὴ πόλεως στηρίζουσιν
20 ὄνομα, †καὶ ὑπὲρ ἀμφότερα γυνὴ ἄμωμος λογίζεται. †Οἶνος
καὶ μουσικὰ εὐφραίνουσι καρδίαν, †καὶ ὑπὲρ ἀμφότερα ἀγάπησις
21 σοφίας. †Αὐλὸς καὶ ψαλτήριον ἡδύνουσι (λ) μέλη, †καὶ ὑπὲρ
22 ἀμφότερα γλῶσσα ἡδεῖα. †Χάριν καὶ κάλλος ἐπιθυμήσει (μ) ὁ ὀφθαλ-
23 μός σου, †καὶ ὑπὲρ ἀμφότερα χλόην σπόρου. †Φίλος καὶ ἑταῖρος
εἰς καιρὸν ἀπαντῶντες, †καὶ ὑπὲρ ἀμφότερα γυνὴ (ν) μετὰ ἀνδρός.
24 †Ἀδελφοὶ καὶ βοήθεια εἰς καιρὸν θλίψεως, †καὶ ὑπὲρ ἀμφότερα
25 ἐλεημοσύνη (ν) ῥύσεται. †Χρυσίον καὶ ἀργύριον ἐπιστήσουσι πόδα,
†καὶ ὑπὲρ ἀμφότερα βουλὴ εὐδοκιμεῖται.

MS. A. (ε) πάντα ταῦτα, (ζ) ἀναστρέψει, (η) ἐκθλίψουσιν. (θ) Ἄχι (ι) χεῖλος (κ)* ἀμφοτέρας δείκνων (λ) μέλη, (μ) ὀφθαλμὸς, καὶ ὑπὲρ (ν) μετ' (ν) ῥύεται.

Ad hæc, mors, & sanguis, & contentio, & rom- 9
phæa, oppressiones, fames & contritio, & flagel-
lum: Super peccatores creata sunt hæc omnia: & 10
propter illos factus est cataclysmus. Omnia, quæ 11
de terra sunt, in terram revertuntur, & ab aquis
in mare reflectunt. Omne munus et iniquitas de- 12
lebitur: & fides in seculum stabit. Substantiæ in- 13
justorum sicut fluvius exiccabuntur: &, sicut
tonitruum magnum in pluvia personabit: In ape- 14
riendo ipsam manus, lætabitur: sic præva-
ricatores in consummationem deficient. Nepotes 15
impiorum non (b) multiplicant ramos: et radices
immundæ super duram petram. (c) Achi super 16
omnem aquam, & oram fluminis, ante omne fœ-
num evelletur. Gratia, sicut paradisus, in bene- 17
dictionibus: & misericordia in seculum perma-
net. Vita sufficientis sibi operarii condulcabi- 18
tur, & super utraque, qui invenit thesaurum.
Filii, & ædificatio civitatis confirmant nomen: 19
& super utraque mulier immaculata computa-
tur. Vinum, & musica lætificant cor, & super 20
utraque dilectio sapientiæ. Tibia, & psalterium 21
jucundam faciunt melodiam, & super utraque
lingua suavis. Gratiam & speciem desiderabit 22
oculus (d) tuus: & super utraq; viriditatem sa-
tionis. Amicus, & sodalis in tempore occurren- 23
tes: & super utraque, mulier cum viro. Fratres 24
et adjutorium in tempore tribulationis: & super
utraq; eleemosyna liberabit. Aurũ, et argentũ sta- 25
tuent pedem: & super utraq; consiliũ benè placet.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

9 * ܟܠܗܘܢ ܒܢܝ̈ ܒܣܪܐ ܨܦܬܗܘܢ ܥܡܗܘܢ. ܘܥܘܬܪܐ ܡܢܕ ܫܢܬܗܘܢ. * ܟܠ
10 ܡܕܡ ܕܡܢ ܐܪܥܐ ܠܐܪܥܐ ܗܦܟ. ܘܡܕܡ ܕܡܢ ܪܘܡܐ ܠܪܘܡܐ. * ܟܠ ܡܢ ܕܚܛܐ ܘܡܛܥܐ
11 ܢܒܛܠ. * ܘܛܘܒܢܐ ܕܥܠܡܐ ܐܦ ܗܢܘܢ ܢܬܩܝܡܘܢ. * ܢܟܣܐ ܕܥܘܠܐ ܐܝܟ ܢܚܠܐ
12 ܢܬܢܓܕܘܢ. ܘܐܝܟ ܢܗܪ̈ܘܬܐ ܕܡܠܝܢ ܡܢ ܥܢܢ̈ܐ ܩܠܝܠܬܐ. ܗܟܢܐ ܢܫܠܘܢ ܘܢܥܒܪܘܢ.
13 ܢܬܢܓܕܘܢ. * ܘܢܨܒܬܐ ܠܐܢܫܐ ܪܫܝܥܐ ܠܐ ܢܗܘܐ. ܡܛܠ ܕܥܩܪܐ ܕܪ̈ܫܝܥܐ ܐܝܟ ܫܒܠܐ
15 ܕܥܠ ܫܢܐ ܕܟܐܦܐ. * ܘܐܝܟ ܚܠܚܠܐ ܕܥܠ ܓܐܦܐ ܕܢܚܠܐ. ܕܩܕܡ ܟܠ
16 ܬܘܢ ܝܒܫ. * ܘܥܒ̈ܕܐ ܕܟܐ̈ܢܐ ܒܙܒܢܗܘܢ ܡܬܒܪܟܝܢ. ܘܥܒ̈ܕܐ ܕܙܕܝ̈ܩܐ ܠܥܠܡ
17 ܡܬܩܝܡܝܢ. * ܘܕܡܬܩܪܒ ܠܘܬܗܘܢ. ܐܝܟ ܐܢܫ ܕܡܫܟܚ ܣܝܡܬܐ. * ܪܒܘܬܐ ܘܐܝܩܪܐ
18 ܡܩܝܡܝܢ ܫܡܐ. ܘܡܢ ܬܪ̈ܝܗܘܢ. ܡܢ ܕܡܫܟܚ ܚܟܡܬܐ. ܒܢܝܢܐ ܘܢܨܒܬܐ. ܡܚܕܬܝܢ
19 ܫܡܐ. ܘܡܢ ܬܪ̈ܝܗܘܢ. ܐܢܬܬܐ ܚܟܝܡܬܐ. * ܚܡܪܐ ܥܬܝܩܐ ܡܚܕܐ ܠܒܐ. ܘܛܒ
20 ܡܢܗ ܪܚܡܬܐ ܕܪܚܡܐ. * ܙܡܪܐ ܘܩܝܬܪܐ ܡܒܣܡܝܢ ܙܡܪܐ. ܘܡܢ ܬܪ̈ܝܗܘܢ. ܠܫܢܐ
21 ܕܟܝܐ. * ܪܓܬܐ ܘܫܘܦܪܐ ܕܥܝܢ̈ܐ. ܘܡܢ ܬܪ̈ܝܗܘܢ. ܫܒ̈ܠܐ ܕܚܩܠܐ. * ܪܚܡܐ ܘܚܒܪܐ
22 ܒܙܒܢܗܘܢ ܡܬܒܪܟܝܢ. ܘܡܢ ܬܪ̈ܝܗܘܢ. ܐܢܬܬܐ ܛܒܬܐ. * ܐܚܐ ܘܡܥܕܪܢܐ ܒܙܒܢܐ ܕܐܘܠܨܢܐ. ܘܡܢ
23 24 ܬܪ̈ܝܗܘܢ. ܙܕܩܬܐ ܡܦܨܝܐ. * ܕܗܒܐ ܘܣܐܡܐ ܡܩܝܡܝܢ ܪ̈ܓܠܐ. ܘܡܢ ܬܪ̈ܝܗܘܢ. ܡܠܟܐ ܛܒܐ.
25

Omnes mortales curam suam secum por- 9
tant, & divitiæ somnum eorum expellunt
Quicquid è terra est, in terram revertitur: 10
& quicquid ex alto, in altum. Quicunque 11
peccat ac decipit, deficiet: At *hujus* mun- 12
di fœlices, ipsi quoque persistent. Opes 13
ex injustitia *partæ*, quasi torrens exhauri-
entur, & quasi flumina levissimis plena nu-
bibus ablatæ deficient. Surculus impiis 15
hominibus non erit, quia radix scelestorum
similis est spicæ super rupis promontorio e-
natæ. Et similis algæ super torrentis an- 16
tibus enatæ, quæ ante omnem herbam are-
scit. Opera verò piorum oportunè bene- 17
dicentur, & opera justorum in perpetuum
consistent: Et qui accedit ad ipsos, si- 18
milis est homini thesaurum invenienti. Ma- 19
jestas & honor nomen erigunt; sed utro-
que magis qui nanciscitur sapientiam. Ædi-
ficium & plantatio famam renovant; sed
plus utroque uxor prudens. Vinum vetus 20
cor exhilarat; hoc autem melior est amor
amici. Tibia & fides suavem reddunt can- 21
tum; præ utroque verò lingua pura. De- 22
cor & pulchritudo sunt appetitus oculorum;
utrumque verò *superant* agri spicæ. Ami- 23
cus & socius tempestivè benedicuntur; sed
utroque magis uxor bona. Frater & adjutor, 24
tempore calamitatis; sed plus utroque li-
berat eleemosyna. Aurum & argentum 25
stabiliunt pedem; at *firmiùs* utroque con-
silium bonum.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

9 * حرص كل ذي لحم معهم * والهم يطير نومهم * كلما خلق من الارض الي الارض
10 يرجع * وما كان من السماء الي السماء يرتفع * وكل من اثم وكذب * يتبدد ويبطل *
11 * الابرار ذكرهم دايم الي الابد * اموال جمعت من الحرام تستباح مثل الاودية * ومثل
12 الانهار التي تمتلي من السحاب المعتمة * كذلك يفنا مالهم كانهم لم يتمتعوا بها
13 قط * وليس للرجل السوء فداء * لان اصل الخاطيين مثل السنبلة النابتة على ظهر
15 الجبل * وكشبه البقلة التي تنبت على شاطي الوادي * التي تيبس قبل جميع البقول *
16 * واعمال الابرار في حينها تبرك * واعمال الصديقين تثبت الي الابد * والذي يدنوا منها
17 18 مثل انسان يجد الدفين * الكرامة والادب يثبتها الاسم * وافضل منها من اراد الحكمة * الاعراس
19 والبناء يجدد الاسم * وافضل منها الامراة العاقلة * الخمر العتيق يفرح القلب * وافضل منه اخوة
20 الصديق * الزمر والعود يلهبان القلب ويطيبان الغناء * وافضل منهما اللسان الذكي * البهاء
21 22 والحسن شهوة العينين * ومن كليهما الحقل * والصديق والصاحب في كل ساعة يتبركا *
23 ومن كليهما المراة الصالحة * الاخ والعون الصالح في ساعة الشدة * وافضل منهما تنقذ
24 الصدقة * الذهب والفضة يثبتا الرجل * وافضل من كليهما المشورة الصالحة *
25

Solicitudo omnium carne præditorum co- 9
mitatur illos, & cura abigit somnum
ipsorum. Quicquid de terra creatum est, 10
in terram redit: & quod è cœlo est, ad
cœlum ascendit. Et quisquis deliquerit 11
ac mentitus fuerit, dissipabitur & abole-
bitur. Justorum memoria manet in æter- 12
num. Pecuniæ ex illicitis collectæ, ceu 13
torrentes evellentur: & tanquam flu-
mina caliginosis referta nubibus, ita de-
ficiet eorum pecunia, ac si nunquam fu-
issent eâ fruiti. Præterea homini scele- 15
rato non erit successio, quia radix pecca-
torum est veluti spica super montis su-
perficie nascens, Et velut olus quod 16
secus torrentis ripam natum, ante
omnes herbas arescit. At opera sancto- 17
rum suo tempore benedicentur, & opera
justorum manebunt in æternum: Et qui 18
accesserit ad ea, similis est homini thesau-
saurum invenienti. Honorem & mode- 19
stiam fama confirmat, at his præstantior
est qui sapientiam expetit. Plantatio &
ædificium nomen renovant; sed his po-
tior est uxor cordata. Vinum vetus 20
lætificat animum; sed magis quàm ipsum
amicitia vera. Fistula & fides cor ac- 21
cendunt, & musicam reddunt jucundam;
utroque verò præstantior est lingua pura.
Nitor & pulchritudo sunt desiderium o- 22
culorum; sed utroque magis ager allicit.
Item, amicus & socius singulis horis 23
benedicuntur, plus autem utroque uxor
bona. Frater & auxilium bonum, tem- 24
pore angustiæ: sed utroque meliùs libe-
rat eleemosyna. Aurum & argentum
confirmant pedem; at meliùs utroque con- 25
silium bonum.

Versio VULG. LAT.

26 Facultates & virtutes exaltant cor, & super hæc timor Do-
27 mini. Non est in timore Domini minoratio, & non
28 est in eo inquirere adjutorium. Timor Domini sicut pa-
radisus benedictionis, & super omnem gloriam ope-
29 ruerunt illum. Fili, in tempore vitæ tuæ ne indigeas:
30 melius est enim mori, quàm indigere. Vir respiciens
in mensam alienam, non est vita ejus in cogitatione victûs:
31 alit enim animam suam cibis alienis. Vir autem discipli-
32 natus & eruditus custodiet se. In ore imprudentis con-
culcabitur inopia, & in ventre ejus ignis ardebit.

CAP. XLI.

1 O Mors, quàm amara est memoria tua, homini pacem
2 habenti in substantiis suis; Viro quieto, & cujus viæ
directæ sunt in omnibus, & adhuc valenti accipere ci-
3 bum! O mors, bonum est judicium tuum homini in-
4 digenti, & qui minoratur viribus, Defecto ætate,
& cui de omnibus cura est, & incredibili, qui per-
5 dit patientiam! Noli metuere judicium mortis. Me-
mento quæ ante te fuerunt, & quæ superventura sunt
6 tibi: hoc judicium à Domino omni carni. Et quid
7 superveniet tibi in beneplacito Altissimi? sive decem,
sive centum, sive mille anni. Non est enim in inferno
8 accusatio vitæ. Filii abominationum fiunt filii pecca-
9 torum, & qui conversantur secus domos impiorum. Fi-
liorum peccatorum periet hæreditas, & cum semine il-
lorum assiduitas opprobrii.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

26 † Χρήματα καὶ ἰσχὺς (ξ) ἀνυψώσουσι καρδίαν, † καὶ ὑπὲρ ἀμφότερα
27 φόβος κυρίου. † Οὐκ ἔστι (ο) φόβῳ κυρίου ἐλάττωσις, † καὶ οὐκ ἔστιν ἐπι-
28 ζητῆσαι ἐν αὐτῷ βοήθειαν. † Φόβος κυρίου ὡς παράδεισος εὐ-
29 λογίας, † καὶ ὑπὲρ πᾶσαν δόξαν (π) ἐκάλυψαν αὐτόν. † Τέκνον,
ζωὴν ἐπαιτήσεως μὴ βιώσῃς, † κρεῖσσον ἀποθανεῖν ἢ ἐπαιτεῖν.
30 † Ἀνὴρ βλέπων εἰς τράπεζαν ἀλλοτρίαν, † οὐκ ἔστιν αὐτοῦ ὁ βίος ἐν
λογισμῷ ζωῆς, † ἀλισγήσει (ρ) τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν ἐδέσμασιν
31 ἀλλοτρίοις. † Ἀνὴρ δὲ ἐπιστήμων καὶ πεπαιδευμένος φυλάξεται.
32 † Ἐν στόματι ἀναιδοῦς γλυκανθήσεται ἐπαίτησις, † καὶ ἐν κοιλίᾳ αὐ-
τοῦ πῦρ καήσεται.

MS. A. (ξ) ἀνυψοῦσιν (ο) ἐν φόβῳ (π) ἐκάλυψεν (ρ) ψυχὴν

ΚΕΦ. μα΄.

1 † Ὦ Θάνατε, ὡς πικρόν σου τὸ μνημόσυνόν ἐστιν † ἀνθρώπῳ
2 εἰρηνεύοντι ἐν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ, † Ἀνδρὶ ἀπερισπάστῳ, καὶ
εὐοδουμένῳ ἐν πᾶσι, † καὶ ἔτι ἰσχύοντι ἐπιδέξασθαι τροφήν;
3 † Ὦ θάνατε, καλόν σου τὸ κρίμα ἐστὶν † ἀνθρώπῳ (ᵈ) ἐπιδεομένῳ καὶ
4 ἐλασσουμένῳ ἰσχύϊ, † Ἐσχατογήρῳ, καὶ περισπωμένῳ περὶ πάντων,
5 † καὶ ἀπειθοῦντι, καὶ ἀπολωλεκότι ὑπομονήν. † Μὴ εὐλαβοῦ κρίμα
θανάτου· † μνήσθητι προτέρων σου καὶ ἐσχάτων, † τοῦτο (α) τὸ κρίμα
6 παρὰ κυρίου πάσῃ σαρκί. † Καὶ τί ἀπαναίνῃ ἐν εὐδοκίᾳ ὑψίστου;
7 † εἴτε δέκα, εἴτε ἑκατὸν, εἴτε χίλια ἔτη· † Οὐκ ἔστιν ἐν ᾅδου
8 ἐλεγμὸς ζωῆς. † Τέκνα (β) βδελυκτὰ γίνεται τέκνα ἁμαρτωλῶν,
9 † καὶ συναναστρεφόμενα παροικίαις ἀσεβῶν. † Τέκνων ἁμαρτωλῶν
ἀπολεῖται κληρονομία, † καὶ μετὰ τοῦ σπέρματος αὐτῶν (γ) ἐνδελεχιεῖ
ὄνειδος.

MS. A. (ᵈ) ἐπιδεομένῳ (α) κρίμα (β) βδελυρὰ (γ) * ἐνδελεχεῖ

Cum Translatione LATINA.

Facultates & fortitudo exaltabunt cor: & super utraque, timor Domini. Non est (o) timori 26, 27
Domini minoratio: & non est in eo inquirere
adjutorium. Timor Domini, sicut paradisus be- 28
nedictionis: & super omnem gloriam (ſ) operu-
erunt illum. Fili, vitam mendicationis ne vi- 29
vas: melius est mori, quàm mendicare. Vir 30
respiciens in mensam alienam, non est vita ejus
in computatione vitæ: contaminabit animam
suam in cibis alienis. Vir autem sciens & di- 31
sciplinatus custodiet se. In ore impudentis con- 32
dulcabitur mendicatio: & in ventre ejus ignis
ardebit.

CAP. XLI.

O Mors, quàm amara est memoria tua homi- 1
ni pacem habenti in substantiis suis, Viro quieto, 2
& prosperè agenti in omnibus, & adhuc valenti
accipere cibum. O mors, bonum est judicium tuum 3
homini indigenti, & qui minoratur viribus,
Defecto ætate, et cui cura est de omnibus, et diffi- 4
denti, & qui perdidit patientiam. Noli metuere 5
judicium mortis. Memento priorum te, & no-
vissimorum: Hoc judicium à Domino omni car-
ni. Et quid renues in beneplacito Altissimi? Si- 6
ve decem, sive centum, sive mille anni: Non est 7
in inferno accusatio vitæ. Filii abominabiles 8
fiunt filii peccatorum, & (a) qui conversantur
parœciis impiorum. Filiorum peccatorum peri- 9
et hæreditas: & cum semine illorum, erit assi-
duitas improperii.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

26 * ܚܝܠܐ ܘܥܘܫܢܐ ܡܪܝܡܝܢ ܠܒܐ. ܘܡܢ ܬܪܝܗܘܢ ܕܚܠܬܗ ܕܐܠܗܐ. * ܠܝܬ ܒܕܚܠܬܗ
27 ܕܐܠܗܐ ܚܘܣܪܢܐ. ܘܠܝܬ ܠܡܒܥܐ ܠܘܬܗ ܡܥܕܪܢܐ. ܕܚܠܬܗ ܕܐܠܗܐ ܥܠ ܟܠ ܡܝܬܪܐ.
28 * ܐܚܘܕܝܗ̇ ܒܪܝ. ܘܠܐ ܬܫܒܩܝܗ̇. ܡܛܠ ܕܠܝܬ ܕܦܚܡܐ ܠܗ̇. ܕܚܠܬܗ ܕܐܠܗܐ
29 ܒܥܕܢܗ̇ ܡܬܒܪܟܐ. ܘܥܠ ܟܠ ܐܝܩܪ ܗܝ ܡܫܬܒܚܐ. * ܒܪܝ. ܡܢ ܕܫܐܠ ܠܟ
30 ܠܐ ܬܟܠܝܘܗܝ. ܠܐ ܬܗܘܐ ܩܠܝܠ ܠܡܩܛܠ. ܐܠܐ ܗܘܝ ܩܠܝܠ ܠܡܢܛܪܘ. * ܓܒܪܐ ܕܣܒܪ ܠܗ
ܦܬܘܪܐ ܢܘܟܪܝܐ. ܠܐ ܐܢܫ ܢܚܫܒܝܘܗܝ ܐܝܟ ܕܚܝܐ ܗܘ. ܣܢܐ ܢܦܫܗ ܡܢ ܕܪܚܡ
31 ܦܘܢܩܐ. * ܘܠܓܒܪܐ ܕܝܕܥ ܗܠܝܢ. ܟܐܒܐ ܐܝܟ ܕܡܥܝܐ. * ܒܦܘܡܗ ܕܚܨܝܦܐ
32 ܒܣܝܡܐ ܫܐܠܬܗ. ܘܐܝܟ ܢܘܪܐ ܝܩܕܐ ܒܓܘܗ.
* ܩܦܠܐܘܢ * ܡܐ *
1 * ܐܘ ܡܘܬܐ. ܡܐ ܡܪܝܪ ܐܢܬ. ܠܓܒܪܐ ܥܬܝܪܐ ܕܝܬܒ ܫܠܝܐ ܒܩܢܝܢܘܗܝ. * ܠܓܒܪܐ ܕܚܣܝܢ
2 ܘܡܨܠܚ ܒܟܠ ܙܒܢ. ܘܥܕܟܝܠ ܐܝܬ ܒܗ ܚܝܠܐ ܠܡܬܦܢܩܘ ܒܦܘܢܩܐ. * ܐܘ ܡܘܬܐ. ܛܒ
3 ܫܦܝܪ ܐܢܬ ܠܓܒܪܐ ܕܬܒܝܪ ܘܚܣܝܪ ܢܦܫܐ. * ܠܓܒܪܐ ܣܒܐ ܕܡܬܢܩܦ ܒܟܠܙܒܢ.
4 ܘܚܣܝܪ ܡܐܟܘܠܬܐ. ܘܠܝܬ ܒܗ ܚܝܠܐ ܠܡܦܠܚ. * ܠܐ ܬܕܚܠ ܡܢ ܡܘܬܐ. ܡܛܠ ܕܗܘܝܘ
5 ܡܢܬܟ. ܐܬܕܟܪ ܕܩܕܡܝܐ ܘܐܚܪܝܐ ܠܘܬܟ ܐܢܘܢ. ܡܛܠ ܕܗܘܝܘ ܣܘܦܐ ܕܟܠܗܘܢ ܒܢܝ̈
8 ܐܢܫܐ ܩܕܡ ܐܠܗܐ. * ܙܪܥܐ ܡܣܠܝܐ ܒܢܝ̈ ܚܛܝܐ. ܘܫܪܒܬܐ ܕܘܝܬܐ ܒܢܝ̈ ܥܘܠܐ
9 ܕܪ̈ܫܝܥܐ. * ܡܢ ܒܪܐ ܥܘܠܐ ܢܦܠ ܫܘܠܛܢܐ. ܘܥܡ ܙܪܥܗ ܢܥܡܪ ܚܘܣܪܢܐ.

Robur & potentia erigunt animum; at plus 26
utroque religio Dei. Non est in religione 27
Dei defectus, nec est quòd cum ipsa quæras
adjutorem: Religio Dei res omnes superat.
Apprehende illam fili mi, nec dimittas eam; 28
quia nihil est ei comparandum. Religio Dei
tempestivè benedicitur, & supra quemlibet
honorem ipsa commendatur. Fili mi, abs 29
te petenti ne deneges. Ne sis idoneus ad oc- 30
cidendum, sed esto idoneus ad servandum.
Hominem qui in aliena mensa spem collo-
cat, nemo ut vivum reputabit. Seipsum
odit qui delitias amat, Et viro hæc scienti 31
dolor sunt viscerum. In ore impudentis ju- 32
cunda est petitio sua, & tanquam ignis ardet
in intimis ejus.

CAP. XLI.

HEu mors, quàm acerba es viro diviti, 1
suis opibus assidenti! Viro potenti, sem- 2
perque fœlici, & frui delitiis adhuc valen-
ti. O mors, quàm fausta es homini fracto 3
animisque defecto! Homini seni, singulis 4
momentis impingenti, annonâ carenti, &
operari minimè valenti. Mortem ne formi- 5
des, quoniam ipsa est portio tua. Memen-
to anteriores ac posteriores propè tibi ad-
esse; quoniam is est finis omnium hominum
coram Deo. Semen abominandum est pro- 8
genies peccatorum; & generatio misera,
progenies impiorum. A filio scelerato ex- 9
cidet principatus, & cum semine ejus co-
habitabit jactura.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

26 27 * النعمه والقوه يرفعا القلب * وافضل منهما خشية الله * ليس بخشية الله نقص * ولا يحتاج
28 منها الى عون احد * خشية الله عالية على كل شي * الزمها يا بني ولا تدعها لان ليس
29 لها نظير * خشية الله في كل حين تبارك * وفوق كل كرامة تمدح * من سالك فلا تمنعه *
30 لا تعجل على القتل بل احرص ان تحيي * من ينتظر مايدة غيره فلا يحسبه احد انه حي *
31 * من احب الشهوات يبغض نفسه * والرجل الذي يبغض هذه الامور فانها عنده حزن
32 وكابه ووجع الاحشاء * مسلة المرح حسنه في فمه * ويلتهب في جوفه مثل النار *
* الفصل الحادي والاربعون *
1 2 * يا ايها الموت ما اشد مرارتك على الرجل الغني المستند على ماله * رجل مفلح وهو قوي
3 4 بعد ليقبل اللذات والنعيم * يا ايها الموت ما اكرمك وانفعك لشيخ مسكين محتاج * وهو
5 ضعيف يعثر كل ساعة * وهو مع ذلك مقتر من المعيشة * ولا يقدر على الكد والعمل * لا تجزع
من الموت لانه حظك * اذكر ان الاولين والاخرين بك يلحقون * لان الى هذا مصير
8 الناس حكم من الله عليهم * الزرع المرذول اولاد الخطية * والعشيرة التي لها الويل نسل
9 الفجار * من الولد الفاسق يهلك السلطان ويلزم ذريته الخسران والمنقصة *

Favor & potentia exaltant animum: at plus utroque timor Dei. Nullus est in Dei timore defectus, nec opus est præter illam subsidio cujuspiam: timor Dei præstat rebus omnibus. Adhæreto illi fili mi, nec deseras eum; quia nihil est illi simile. Timor Dei singulis benedicitur momentis, & supra omnem honorem laudatur. Abs te postulanti ne deneges. Ne sis celer ad necem, imo stude ut serves. Eum qui alterius mensam expectat, nemo vivere censebit. Qui amat libidines, odit animam suam: & apud virum qui res hujusmodi execratur, eadem sunt apud ipsum tristitiæ, mærori, ac dolori viscerum. Petitio petulantis pulchra est in ore proprio, & ardet in præcordiis ejus velut ignis.

CAP. XLI.

O Mors, quàm gravis est amaritudo tua homini diviti, pecuniæ suæ innitenti! Homini prospero, delitias & voluptates capere adhuc valenti. O mors, quàm spectabilis & commoda es seni pauperi egeno, Debili, singulis horis impingenti, adeóque victûs penuriâ laboranti, nec labori aut operi vacare valenti. Mortem ne metuas; quandoquidem ipsa est sors tua. Memento primos ac postremos te secuturos: huc enim evasuri sunt omnis hominum, jussis à Deo præfinitis. Semen execrabile sunt filii peccatorum, & gens cui væ, soboles impiorum. A filio flagitioso peribit dominium, jacturæ atque penuriæ conditio comitabitur eum.

Versio VULG. LAT.

10 De patre impio queruntur filii, quoniam propter illum
11 sunt in opprobrio. Væ vobis viri impii, qui dereliqui-
12 stis legem Domini altissimi. Et si nati fueritis, in ma-
ledictione nascemini : & si mortui fueritis, in male-
13 dictione erit pars vestra. Omnia, quæ de terra
sunt, in terram convertentur; sic impii à male-
14 dicto in perditionem. Luctus hominum in corpore
15 ipsorum, nomen autem impiorum delebitur. Curam habe
de bono nomine : hoc enim magis permanebit tibi quàm
16 mille thesauri pretiosi & magni. Bonæ vitæ numerus
dierum; bonum autem nomen permanebit in ævum.
17 Disciplinam in pace conservate, filii, sapientia enim abs-
condita, & thesaurus invisus, quæ utilitas in utrisque?
18 Melior est homo qui abscondit stultitiam suam, quàm
19 homo qui abscondit sapientiam suam. Veruntamen re-
20 veremini in his, quæ procedunt de ore meo. Non
est enim bonum omnem reverentiam observare : & non
21 omnia omnibus benè placent in fide. Erubescite à
patre & à matre de fornicatione : & à præsidente & à
22 potente de mendacio : A principe & à judice de de-
23 licto : à synagoga & plebe de iniquitate : A socio
24 & amico de injustitia : & de loco in quo habitas, De
furto, de veritate Dei, & testamento : de discubitu in
25 panibus, & ab obfuscatione dati & accepti : A salutan-
tibus de silentio : à respectu mulieris fornicariæ : &
26 ab aversione vultûs cognati. Ne avertas faciem à pro-
ximo tuo, & ab auferendo partem & non restituendo.
27 Ne respicias mulierem alieni viri, & ne scruteris an-
28 cillam ejus, neque steteris ad lectum ejus. Ab amicis
de sermonibus improperii : & cùm dederis, ne impro-
peres.

CAP. XLII.

1 NOn duplices sermonem auditûs de revelatione sermo-
nis absconditi, & eris verè sine confusione, & inveni-
es gratiam in conspectu omnium hominum : ne pro his
omnibus confundaris, & ne accipias personam ut delin-
2 quas. De lege Altissimi, & testamento, & de judicio
3 justificare impium, De verbo sociorum & viatorum, &
4 de datione hæreditatis amicorum, De æqualitate stateræ
5 & ponderum, de acquisitione multorum & paucorum, De
corruptione emptionis & negotiatorum, & de multa disci-
6 plina filiorum & servo pessimo latus sanguinare. Super
7 mulierem nequã bonum est signum. Ubi manus multæ sunt,
claude; & quodcunque trades, numera, & appende : datum
8 verò, & acceptum omne describe. De disciplina insen-
sati & fatui, & de senioribus, qui judicantur ab ado-
lescentibus : & eris eruditus in omnibus, & probabi-
9 lis in conspectu omnium vivorum. Filia patris abscon-
dita est vigilia, & solicitudo ejus aufert somnum, ne
fortè in adolescentia sua adulta efficiatur, & cum viro
commorata odibilis fiat :

Versio GRÆCA LXX. Interp.

10 † Πατρὶ ἀσεβεῖ μέμψεται τέκνα, † ὅτι δι' αὐτὸν ὀνειδισθή-
11 σονται. † Οὐαὶ ὑμῖν ἄνδρες ἀσεβεῖς, † οἵτινες ἐγκατελίπετε
12 νόμον Θεοῦ ὑψίστου. † Καὶ ἐὰν γεννηθῆτε, εἰς κατάραν γεννηθήσεσθε·
13 † ϗ ἐὰν ἀποθάνητε, εἰς κατάραν μερισθήσεσθε. † Πάντα ὅσα ἐκ
γῆς, εἰς γῆν ἀπελεύσεται, † οὕτως ἀσεβεῖς ἀπὸ κατάρας εἰς ἀπώ-
14 λειαν. † Πένθος ἀνθρώπων ἐν σώμασιν αὐτῶν, † ὄνομα δὲ ἁμαρτω-
15 λῶν οὐκ ἀγαθὸν ἐξαλειφθήσεται. † Φρόντισον περὶ ὀνόματος, αὐ-
τὸ γάρ σοι διαμενεῖ, † ἢ χίλιοι μεγάλοι θησαυροὶ χρυσίου.
16 † Ἀγαθῆς ζωῆς ἀριθμὸς ἡμερῶν, † ϗ ἀγαθὸν ὄνομα εἰς αἰῶνα
17 διαμενεῖ. † Παιδείαν ἐν εἰρήνῃ συντηρήσατε τέκνα, † Σοφία δὲ
κεκρυμμένη ϗ θησαυρὸς ἀφανής, † τίς ὠφέλεια ἐν ἀμφοτέροις;
18 † Κρείσσων ἄνθρωπος ἀποκρύπτων τὴν μωρίαν αὐτοῦ, † ἢ ἄνθρω-
19 πος ἀποκρύπτων τὴν σοφίαν αὐτοῦ. † Τοιγαροῦν ἐντράπητε ἐπὶ τῷ
20 ῥήματί μου· † Οὐ γάρ ἐστι πᾶσαν αἰσχύνην διαφυλάξαι καλόν,
21 † ϗ οὐ πάντα πᾶσιν ἐν πίστει εὐδοκιμεῖται. † Αἰσχύνεσθε ἀπὸ πατρὸς
ϗ μητρὸς περὶ πορνείας, † ϗ ἀπὸ ἡγουμένου ϗ δυνάστου περὶ ψεύδους,
22 † Ἀπὸ κριτοῦ ϗ ἄρχοντος περὶ πλημμελείας, † ἀπὸ συναγωγῆς ϗ
23 λαοῦ περὶ (δ) ἀνομίας, Ἀπὸ κοινωνοῦ ϗ φίλου περὶ ἀδικίας, καὶ
24 ἀπὸ τόπου οὗ παροικεῖς, Περὶ κλοπῆς, † ϗ ἀπὸ ἀληθείας Θεοῦ ϗ
διαθήκης, † (ε) ϗ ἀπὸ πήξεως ἀγκῶνος ἐπ' ἄρτοις, † (ζ) ἀπὸ σκο-
25 ρακισμοῦ λήψεως ϗ δόσεως, † Καὶ ἀπὸ ἀσπαζομένων περὶ σιω-
πῆς, † (η) ἀπὸ ὁράσεως γυναικὸς ἑταίρας, † Καὶ ἀπὸ ἀποστροφῆς
26 προσώπου συγγενοῦς, † Ἀπὸ ἀφαιρέσεως μερίδος ϗ δόσεως,
27 (θ) † Καὶ ἀπὸ κατανοήσεως γυναικὸς ὑπάνδρου, † ἀπὸ περιεργείας
28 παιδίσκης αὐτοῦ. † ϗ μὴ ἐπιστῇς ἐπὶ τὴν κοίτην αὐτῆς, † Ἀπὸ
φίλων περὶ (ι) λόγων ὀνειδισμοῦ, † ϗ μετὰ τὸ δοῦναι, μὴ ὀνείδιζε.

MS. A. (δ) ἀνομίας, Καὶ ἀπὸ τόπου (ε) ἀπὸ πήξεως (ζ) ϗ ἀπὸ (η) ϗ ἀπὸ (θ) Ἀπὸ (ι) λόγου

ΚΕΦ. μβ'.

1 † Ἀπὸ δευτερώσεως ϗ λόγου ἀκοῆς, † ϗ ἀπὸ (α) ἀποκαλύψεων
λόγων κρυφίων· † καὶ ἔσῃ αἰσχυντηρὸς ἀληθινῶς, † ϗ εὑρί-
σκων χάριν ἔναντι παντὸς ἀνθρώπου. † μὴ περὶ τούτων αἰσχυνθῇς,
2 † ϗ μὴ λάβῃς πρόσωπον τοῦ ἁμαρτάνειν· † Περὶ νόμου ὑψίστου ϗ
3 διαθήκης, † ϗ περὶ κρίματος δικαιῶσαι τὸν ἀσεβῆ, † Περὶ λόγου
κοινωνοῦ ϗ ὁδοιπόρων, † (β) ϗ περὶ δόσεως κληρονομίας ἑταίρων,
4 † Περὶ ἀκριβείας ζυγοῦ ϗ σταθμῶν, † (γ) περὶ κτήσεως πολλῶν ϗ
5 ὀλίγων, † Περὶ (δ) ἀδιαφόρου (ε) πράσεως, ϗ ἐμπόρων, † ϗ περὶ
6 παιδείας τέκνων πολλῆς, † ϗ οἰκέτῃ πονηρῷ πλευρὰν (ζ) αἱμάξαι.
7 † Ἐπὶ γυναικὶ πονηρᾷ καλὸν σφραγίς· † Καὶ ὅπου χεῖρες πολλαί,
κλεῖσον. † ὃ ἐὰν παραδίδως, ἐν ἀριθμῷ ϗ σταθμῷ, † ϗ δόσις
8 ϗ λῆψις (η) παντὶ ἐν γραφῇ. † Περὶ παιδείας ἀνοήτου ϗ μωροῦ
† ϗ (θ) ἐσχατογήρου κρινομένου πρὸς νέους, † ϗ ἔσῃ πεπαιδευ-
μένος ἀληθινῶς, † ϗ δεδοκιμασμένος ἔναντι παντὸς ζῶντος.
9 † Θυγάτηρ πατρὶ ἀπόκρυφος ἀγρυπνία, † ϗ ἡ μέριμνα (ι) αὐτῆς
ἀφιστᾷ ὕπνον· † ἐν νεότητι αὐτῆς μήποτε παρακμάσῃ, † ϗ συνῳκη-
κυῖα μήποτε μισηθῇ,

MS. A. (α) ἀποκαλύψεως (β) περὶ (γ) ϗ περὶ (δ) διαφόρου (ε) πράσεως ἐμπόρων, (ζ) ἐμάξας. (η) πάντα (θ) ἐσχατογήρῳ κρινομένῳ (ι) αὐτοῦ

Cum Translatione LATINA.

De patre impio querentur filii : quoniam pro- 10
pter illum in opprobrio erunt. Væ vobis viri 11
impii, qui dereliquistis legem Dei (b) altissimi.
Et, si nati fueritis; ad maledictionem nasce- 12
mini : &, si mortui fueritis; in maledictio-
nem separabimini. Omnia quæ de terra sunt, 13
in terram revertentur : sic impii à maledicto
in perditionem. Luctus hominum in corporibus 14
ipsorum : nomen autem peccatorum non bonum
delebitur. Curam habe de nomine. Hoc enim 15
magis permanet tibi, quàm mille magni the-
sauri auri. Bonæ vitæ numerus dierum, & bo- 16
num nomen permanet in ævum. Disciplinam in 17
pace conservate, filii : Sapientia autem abscon-
dita, & thesaurus occultus, quæ utilitas in
utrisque? Melior est homo, qui abscondit stul- 18
titiam suam, quàm homo, qui abscondit sa-
pientiam suam. Igitur revereamini in verbo 19
meo : Non est enim bonum omnem reverentiam 20
observare : & non omnia omnibus in fide pla-
cent. Erubescite à patre & matre, de fornica- 21
tione : & à præsidente & potente, de menda-
cio : A judice & principe, de delicto : à syna- 22
goga & plebe, de iniquitate : A socio & amico, 23
de injustitia : & à loco, in quo habitas, De furto : 24
& à veritate Dei, & testamenti : & à fixione
cubiti in panibus, ab obfuscatione accepti, &
dati : Et à salutantibus, de silentio : ab aspectu 25
mulieris fornicariæ, & ab aversione vultûs
(c) cognati : Ab ablatione partis, & dationis : 26
Et à consideratione mulieris conjugatæ : à solici- 27
tatione ancillæ ejus : &, ne steteris super lectum
ejus : Ab amicis, de sermonibus improperii; 28
& postquàm dederis; ne improperes.

CAP. XLII.

AB iteratione, & sermone auditûs, et à 1
revelationibus sermonum absconditorum : Et
eris verecundus verè, et inveniens gratiam co-
ram omni homine. Ne pro his confundaris; et
ne accipias personam, ut delinquas : De lege 2
Altissimi, et testamento, et de judicio, justifi-
cando impium : De verbo socii, et viatorum, et 3
de datione hæreditatis amicorum : De exacta 4
ratione stateræ, et ponderum : de acquisitione
multorum, et paucorum : De (a) indifferenti
venditione, et mercatorum : et de multa disci- 5
plina filiorum : et servo pessimo latus sangui-
nare. Super mulierem nequam bonum est sigil- 6
lum. Et, ubi manus multæ sunt; claude. 7
Quodcunque tradideris; in numero et pondere :
et datio et acceptio, omnibus in scriptura. De
disciplina insensati, et stulti, et decrepiti liti- 8
gantis cum adolescentibus. Et eris eruditus verè,
et probatus in conspectu omnis viventis. Filia 9
patri, abscondita vigilia : et solicitudo ejus
aufert somnum : in juventute sua, ne fortè fiat
superadulta : et cum viro commorata, ne fortè
odio habeatur :

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
25 [illegible]

10 [illegible]

Patrem impium proprii liberi justi maledi- 10
cent, quòd ipsius causâ viles in mundo facti
sint. Væ impiis hominibus, quoniam af- 11
flictio ad diem mortis usque comitatur illos.
Mulier fœtifera gaudio est genti suæ : at 12
moriente patre sceleroso, filii ejus justi non
lugebunt eum. Impii enim *hominis* exitus, 14
ad interitum : at nomen bona opera faci-
entium nunquam delebitur. Fove nomen 15
tuum; hoc enim te comitabitur potiùs quàm
mille thesauri per dolum *parti* : nam *dolus*
tum munera tum fœdera abolet. Quicun- 25
que salutatus tacuerit, is fraudator est insi-
gnis. *Nam si* salutationem quam tribuis illi,
tibi non reddat; pignus quod dederis illi,
quomodo restituat?

CAP. XLII.

FIlia patri suo est admodùm cara, & so- 10
licitudo de ea expellit somnum ejus : *tum*
in pueritia ipsius, ne injuriam patiatur :
tum à marito, ne odio habeatur :

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

10 * والولد الفاجر يلعنوه بنوا الصالحين * لانهم صاروا من اجله محقورين في هذه الدنيا * الويل
11 للاثمة * لان الندامة والشقاء يصحبهم الى يوم موتهم * الامراة الكثيرة الاولاد تفرح قومها *
12 وان مات الوالد الفاجر لا يحزن اولاده الابرار عليه * لان اخرة المنافقين الى الهلاك * ولا
14 ينسى ذكر عاملي الصالحات * احرص على اسمك * فهو اخير لك من ذخاير الاثم * لان اسم سو
15 يبطل الوصايا والعهود * من سلمت عليه فلم يرد عليك السلام * فهو الجاحد الكبير *
25 لانك عارية السلام اودعته فلم يردها عليك * فكيف ان استودعته الودايع يردها عليك *

* الفصل الثاني والاربعون *

10 * البنت كرامتها على ابيها جدا * وهمها ينفي نومه * في صباها لكيلا تعنف * وعند زوجها لا تبغض

Filium item sceleratum maledicent filii 10
probi, eo quòd facti sint propter ipsum ab-
jecti in hoc mundo. Væ scelerosis; nam 11
dolor & miseria comitabitur eos usque
ad diem obitûs. Mulier sobole fœcunda 12
gentem suam lætificat : at si pater impius
moriatur, filii ejus probi non contrista-
buntur de ipso. Nam finis impiorum, ad 14
interitum : at memoria eorum qui bona
opera exercent, nunquam oblivioni trade-
tur. Strictè tene nomen tuum; quoniam 15
ipsum utilius tibi est thesauris iniquita-
tis : malum enim nomen præcepta fœdera-
que violat. Is quem salutaveris, nec salu- 25
tationem tibi reddiderit, sanè summus est
ejurator. Nam salutationis mutuum quod
ei commisisti, cum tibi non restituat; quo-
modo, si pignora commiseris ei, restituat
tibi.

CAP. XLII.

FIliæ honor patrem vehementer premit, 10
ejúsque cura somnum ipsius extenuat : in
adolescentia quidem *ejus, ne afficiatur*
injuriâ : & apud maritum suum ne red-
datur exosa :

Versio VULG. LAT.

10 Nequando polluatur in virginitate sua, & in paternis
suis gravida inveniatur : ne fortè cum viro commorata
11 transgrediatur, aut certè sterilis efficiatur. Super filiam
luxuriosam confirma custodiam : ne quando faciat te in
opprobrium venire inimicis, à detractione in civitate, &
objectione plebis, & confundat te in multitudine popu-
12 li. Omni homini noli intendere in specie : & in me-
13 dio mulierum noli commorari : De vestimentis enim
14 procedit tinea, & à muliere iniquitas viri. Melior est
enim iniquitas viri, quàm mulier benefaciens, & mu-
15 lier confundens in opprobrium. Memor ero igitur ope-
rum Domini, & quæ vidi annuntiabo. In sermonibus
16 Domini opera ejus. Sol illuminans per omnia respe-
17 xit, & gloriâ Domini plenum est opus ejus. Nónne
Dominus fecit Sanctos enarrare omnia mirabilia sua,
quæ confirmavit Dominus omnipotens stabiliri in gloria
18 sua? Abyssum, & cor hominum investigavit : & in a-
19 stutia eorum excogitavit. Cognovit enim Dominus o-
mnem scientiam, & inspexit in signum ævi, annuntians
quæ præterierunt, & quæ superventura sunt, revelans
20 vestigia occultorum. Non præterit illum omnis cogi-
21 tatus, & non abscondit se ab eo ullus sermo. Magnalia
sapientiæ suæ decoravit : qui est ante seculum & usque
22 in seculum, neque adjectum est, Neque minuitur, &
23 non eget alicujus consilio. Quàm desiderabilia omnia
opera ejus, & tanquam scintilla, quæ est considerare!

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 †Ἐν παρθενίᾳ μήποτε βεβηλωθῇ, †κ) ἐν τοῖς πατρικοῖς αὐτῆς
ἔγκυος γένηται, †μετὰ ἀνδρὸς ὄσα μήποτε παραβῇ, †κ) συνῳ-
11 κηκυῖα μήποτε (κ) στειρώσῃ. †Ἐπὶ θυγατρὶ ἀδιατρέπτῳ στερέωσον
φυλακήν, †μήποτε (ˡ) ποιήσῃ σε ἐπίχαρμα ἐχθροῖς, †λαλιὰν ἐν
πόλει, κ) ἔκκλητον λαοῦ, †κ) (ᵐ) καταισχύνῃ σε ἐν πλήθει πολλῶν.
12 †Παντὶ ἀνθρώπῳ μὴ ἔμβλεπε ἐν κάλλει, †κ) ἐν μέσῳ γυναι-
13 κῶν μὴ συνέδρευε. †Ἀπὸ γὰρ ἱματίων ἐκπορεύεται σής, †κ) ἀπὸ
14 γυναικὸς πονηρία γυναικός. †Κρείσσων πονηρία ἀνδρὸς ἢ ἀγα-
15 θοποιὸς γυνή, †κ) γυνὴ καταισχύνουσα εἰς ὀνειδισμόν. †Μνη-
σθήσομαι δὴ τὰ ἔργα κυρίου, †κ) ἃ (λ) ἑώρακα, ἐκδιηγήσομαι· †ἐν
16 λόγοις κυρίου τὰ ἔργα αὐτοῦ. †Ἥλιος φωτίζων κατὰ πᾶν ἐπέβλε-
17 ψε, †κ) τῆς δόξης (μ) αὐτοῦ πλῆρες τὸ ἔργον αὐτοῦ. †Οὐκ ἐνε-
ποίησε τοῖς ἁγίοις κύριος †ἐκδιηγήσασθαι πάντα τὰ θαυμάσια
αὐτοῦ, †ἃ ἐστερέωσε κύριος ὁ παντοκράτωρ, †στηριχθῆναι ἐν δόξῃ
18 αὐτοῦ τὸ πᾶν; †Ἄβυσσον κ) καρδίαν ἐξίχνευσε, †κ) ἐν (ˢ) πανουρ-
19 γεύμασιν αὐτῶν διενοήθη. †Ἔγνω γὰρ ὁ (ν) κύριος πᾶσαν εἴδη-
σιν, †κ) ἐνέβλεψεν εἰς σημεῖον αἰῶνος· ἀπαγγέλλων τὰ
παρεληλυθότα κ) (ξ) ἐπεσόμενα, †κ) ἀποκαλύπτων ἴχνη ἀπο-
20 κρύφων. †Οὐ παρῆλθεν αὐτὸν πᾶν διανόημα, †οὐκ ἐκρύβη ἀπ'
21 αὐτοῦ (ο) οὐδὲ εἷς λόγος. †Τὰ μεγαλεῖα τῆς σοφίας αὐτοῦ ἐκόσμη-
σε, †(π) κ) ἕως ἐστὶ πρὸ τοῦ αἰῶνος κ) εἰς τὸν αἰῶνα, οὔτε προσετέθη
22 Οὔτε (ρ) ἠλαττώθη, †κ) οὐδὲ προσεδεήθη οὐδενὸς συμβούλου. Ὡς
23 πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐπιθυμητά, †κ) ὡς σπινθῆρός ἐστι θεωρῆσαι.

MS. A. (κ) στερωθῇ. (ˡ) ποιήσει (ᵐ) καταισχύνει (λ) ἑόρακα, (μ) κυρίου
(ˢ) πανουργήμασιν (ν) ὕψιστος (ξ) τὰ ἐσόμενα, (ο) εἷς λόγος. (π) ὅς ἐστιν (ρ) ἠλαττώθη, κ) οὐ προσεδεήθη

In virginitate, ne forte polluatur, & in paternis suis gravida inveniatur : cum viro maneas ne forte transgrediatur; & cum cohabitaverit, ne forte sit sterilis. Super filia non avertente se confirma custodiam : ne quando faciat te gaudium inimicis, fabulam in civitate, & vocatum populi : & confundat te in multitudine plurimorum. Omni homini noli intendere in speciem : & in medio mulierum noli considere. De vestimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas (b) mulieris. Melior est iniquitas viri, quam mulier benefaciens, & mulier confundens in opprobrium. Memor ero igitur operum Domini, & quæ vidi, enarrabo : in sermonibus Domini opera ejus. Sol illuminans per omnia respexit : & gloriâ ejus plenum est opus ejus. (c) Nonne indidit Sanctis Dominus enarrare omnia mirabilia ejus, quæ confirmavit Dominus omnipotens, ut firmaretur in gloria ipsius universum? Abyssum, & cor investigavit, & in astutiis eorum meditatus est. Cognovit enim Dominus omnem scientiam : & inspexit in (d) signum ævi : annuntians, quæ præterierunt, & quæ superventura sunt : & revelans vestigia occultorum. Non præteriit illum omnis cogitatus : non abscondit se ab eo ullus sermo. Magnalia sapientiæ suæ decoravit, & (e) quatenus est ante seculum, & in seculum, neque adjectũ est [ei,] Neq; imminutũ, & non eguit aliquo consiliario. Quàm desiderabilia omnia opera ejus, & (f) tanquam scintillæ est considerare.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
24 [illegible]

* Virginitas ejus ne constupretur: & erga maritum ejus, ne mente aberrans alium virum sectetur. Fili mi, filiæ tuæ adhibe custodiam, ne te famosum reddat, fabulam, & murmurationem inter populum; teque in congregatione civitatis tuæ pudore afficiat ob murmurationem populi. E loco ubi habitat, egredi ne permittas; & per domos ne circuncursitet. Cuivis homini ne aperias quod habes in animo : & inter mulieres ne lepidos nectas sermones. Nam quemadmodum in vestem cadit tinea, sic æmulatio in mulierem ex malitia sociæ ipsius. Mementote jam operum Dei; & quidem ex his quæ vidi ego narrabo. Verbo ipsius creata sunt opera ejus, & omnes creaturæ ejus perficiunt voluntatem ipsius. Solis instar super omnia exorientis manifestatæ sunt misericordiæ Domini super omnia opera ejus. Impares Sancti Domini fortissimis miraculorum ejus factis recensendis, fortitudinem præstitit cultoribus suis standi coram majestate sua. Abyssum & cor ipse scrutatur, & omnia hominum secreta, ut sol aperta sunt coram ipso. Nihil enim Deum latet, sed quicunque veniunt in mundum, præterierunt, ac futuri sunt, patent in conspectu illius; & abdita quæque manifesta sunt coram ipso : Nec ulla præterit eum scientia, nec ullum occultum est ei mysterium. Fortitudo & sapientia coram eo semper assistunt. Et omnia opera sua intra æquitatis *terminos* habitare facit in æternum, & omnia sanctè laudant :

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

11 12 * اذ هي عذرا لا تفضح * ولا تسعه علي زوجها * وتعشق رجلا اخر * اكثر الحفاظ على
ابنتك * لا تورثك اسم سوء وعارا قبيحا * وتجعلك حديثا وتذمرا في قومك * حيث ما سكنت
13 فلا تدعها تدخل وتخرج * ولا تطوف وتجول البيوت * ولا تطلع علي ما في قلبك كل احد
14 ولا تكثر الكلام في مجمع النساء * لانه كما يقع السوس في الثياب * كذلك الغيرة في المراة
16 من شر صواحبها * اذكروا الان افعال الله * لاني احدثك مما رايت * بكلمته خلق خلايقه *
17 وتصنع ارادته جميع بريته * يا بني كالشمس المشرقة الطالعة على كل شي ظهرت رحمة الله
18 على جميع خلايقه * ولن يقدروا على احصايها * والرب لن تحصي قدرة جبروته * لقد رزق
19 اتقياءه قوة * ليقفوا بين يدي كرامته * وانه ليعلم ما في قعر العمق الاكبر وضماير
20 القلوب وجميع سراير الناس خاصة كالشمس بين يديه * لانه لا يخفا علي الله خافية وجميع
21 الامور العتيدة المزمعة بالكون فانها واضحة بين يديه ظاهرة * ولا يبعد عنه شي من
22 الحكمة * ولا يعزب عليه شي من السراير * بل الجبروت والقوة والحكمة بابه قدامه ابدا *
24 * وجميع افعاله علي الدهر بالقسط تحل * بالتقديس والتطهير كلهم يمجدونه *

Dum virgo est, ne stupretur; neve [illegible] agat cum marito, & alium virum admittat. Filiæ tuæ multam adhibe custodiam, ne malum nomen turpémque infamiam tibi conciliet, & fabulam atque commurmurationem te reddat in gente tua. Ubicunque habitaverit, ne permittas ei ingredi & egredi, neque vagari & perlustrare domos. Quod est in corde tuo, cuilibet ne declares : & ne multiplices verba inter mulieres; Quia quemadmodum tinea cadit in vestes, ita zelus in mulierem è sociarum nequitia. Mementote modò operum Dei : nam ex quæ vidi commemorabo tibi. Verbo condidit creaturas suas, & voluntatem ejus operatur universa creatura ipsius. O fili mi, tanquam sol oriens, res omnes illustrans, apparuit misericordia Dei per omnes creaturas suas, eamque numerare nequaquam possunt : Nam potentia roboris Domini innumerabilis est. [illegible] mentibus se tribuit facultatem [illegible] coram majestate sua. Et ipse quidem novit quicquid est in ima profunditate maxima : & cordium cogitationes. Etaque hominum secreta sunt ut [illegible] ram eo præsentia. Nulla enim [illegible] Deum latet; imò res omnes [illegible] accedunt existentes, claræ sunt coram ipso atque manifestæ : Nec effugit ulla prorsus notitia, nec ullum [illegible] secretum. Quin potius [illegible] robur, ac sapientia semper [illegible] conspectu ipsius. Et opera [illegible] [illegible] dignent [illegible] sanctitate & puritate omnia [illegible] cum.

Versio VULG. LAT.

24 Omnia hæc vivunt, & manent in seculum, & in omni
25 necessitate omnia obaudiunt ei. Omnia duplicia, unum
26 contra unum, & non fecit quidquam deesse. Uniuscu-
jusque confirmavit bona. Et quis satiabitur videns glo-
riam ejus?

CAP. XLIII.

1 Altitudinis firmamentum pulchritudo ejus est, species
2 cœli in visione gloriæ. Sol in aspectu annuncians in exi-
3 tu, vas admirabile opus Excelsi. In meridiano exurit
terram, & in conspectu ardoris ejus quis poterit sustine-
4 re? Fornacem custodiens in operibus ardoris: Tripli-
citer Sol exurens montes, radios igneos exufflans, & re-
5 fulgens radiis suis obcæcat oculos. Magnus Dominus qui
6 fecit illum, & in sermonibus ejus festinavit iter. Et
Luna in omnibus in tempore suo, ostensio temporis, &
7 signum ævi. A luna signum diei festi, luminare quod
8 minuitur in consummatione. Mensis secundùm nomen
9 ejus est, crescens mirabiliter in consummatione. Vas
castrorum in excelsis, in firmamento cœli resplendens
10 gloriosé. Species cœli gloria stellarum, mundum illu-
11 minans in excelsis Dominus. In verbis Sancti stabunt
12 ad judicium, & non deficient in vigiliis suis. Vide ar-
cum, & benedic eum qui fecit illum: valdè specio-
13 sus est in splendore suo. Gyravit cœlum in circuitu
14 gloriæ suæ, manus Excelsi aperuerunt illum. Imperio
suo acceleravit nivem, & accelerat coruscationes emitte-
15 re judicii sui. Propterea aperti sunt thesauri, & evo-
16 laverunt nebulæ sicut aves. In magnitudine sua po-
17 suit nubes, & confracti sunt lapides grandinis. In con-
spectu ejus commovebuntur montes, & in voluntate
18 ejus aspirabit Notus. Vox tonitrui ejus verberabit ter-
ram, tempestas Aquilonis, & congregatio spiritûs:
19 Et sicut avis deponens ad sedendum, aspergit nivem,
20 & sicut locusta demergens descensus ejus. Pulchri-
tudinem candoris ejus admirabitur oculus, & super
imbrem ejus expavescet cor.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

24 † Πάντα ταῦτα ζῇ καὶ μένει εἰς τὸν αἰῶνα ἐν πάσαις χρείαις, καὶ πάντα
25 ὑπακούει. † Πάντα δισσὰ ἓν κατέναντι τοῦ ἑνὸς, † καὶ οὐκ ἐποίησεν
26 οὐδὲν (σ) ἐκλεῖπον. † Ἓν τοῦ ἑνὸς ἐστερέωσε τὰ ἀγαθὰ, † καὶ τίς πλη-
σθήσεται ὁρῶν δόξαν αὐτοῦ; MS. A. (σ) ἐλλεῖπον.

ΚΕΦ. μγʹ.

1 † Γαυρίαμα ὕψους στερέωμα καθαριότητος, † εἶδος οὐρανοῦ ἐν
2 ὁράματι δόξης. † Ἥλιος ἐν ὀπτασίᾳ (α) διαγγέλλων ἐν ἐξόδῳ,
3 † σκεῦος θαυμαστὸν, ἔργον ὑψίστου. † Ἐν μεσημβρίᾳ αὐτοῦ ἀναξη-
ραίνει χώραν, † καὶ ἐναντίον καύματος αὐτοῦ τίς ὑποστήσεται;
4 † Κάμινον φυσῶν ἐν ἔργοις καύματος, † (β) τριπλασίως ἥλιος
ἐκκαίων ὄρη· † ἀτμίδας πυρώδεις (ʿ) ἐμφυσῶν, † καὶ ἐκλάμπων
5 ἀκτῖνας ἀμαυροῖ ὀφθαλμούς. † Μέγας (γ) Κύριος ὁ ποιήσας αὐτὸν,
6 † καὶ ἐν λόγοις αὐτοῦ κατέσπευσε πορείαν. † Καὶ ἡ σελήνη ἐν πᾶσιν
7 εἰς καιρὸν αὐτῆς, † ἀνάδειξιν χρόνων, καὶ σημεῖον αἰῶνος. † Ἀπὸ
σελήνης σημεῖον ἑορτῆς, † φωστὴρ μειούμενος ἐπὶ (δ) συντελείας.
8 † Μὴν κατὰ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐστιν, † (ε) αὐξανομένη θαυμαστῶς ἐν ἀλ-
9 λοιώσει. † Σκεῦος παρεμβολῶν ἐν ὕψει, † ἐν στερεώματι οὐρανοῦ
10 ἐκλάμπων. † Κάλλος οὐρανοῦ, δόξα ἄστρων, † κόσμος φωτίζων,
11 ἐν ὑψίστοις (ζ) Κύριος. † Ἐν λόγοις ἁγίου στήσονται κατὰ κρίμα,
12 † καὶ οὐ μὴ ἐκλυθῶσιν ἐν φυλακαῖς αὐτῶν. † Ἴδε τόξον, καὶ εὐλό-
γησον τὸν ποιήσαντα (η) αὐτὸ, † σφόδρα ὡραῖον ἐν τῷ αὐγάσματι
13 αὐτοῦ. † Ἐγύρωσεν οὐρανὸν ἐν κυκλώσει δόξης, † χεῖρες ὑψίστου
14 (θ) ἐτάνυσαν αὐτό. † Προστάγματι αὐτοῦ κατέσπευσε χιόνα,
15 καὶ ταχύνει ἀστραπὰς κρίματος αὐτοῦ. † Διὰ τοῦτο ἠνεῴχθησαν
16 θησαυροὶ, † καὶ ἐξέπτησαν νεφέλαι ὡς πετεινά. † Ἐν μεγαλείῳ
17 αὐτοῦ ἴσχυσε (ι) νεφέλας, † καὶ διεθρύβησαν λίθοι χαλάζης. † Καὶ
ἐν (κ) ὀπτασίαις αὐτοῦ σαλευθήσεται ὄρη, † ἐν θελήματι πνεύσεται
18 νότος. † Φωνὴ βροντῆς αὐτοῦ ὠδίνησε (λ) γῆν, † καὶ καταιγὶς
19 Βορέου καὶ συστροφὴ πνεύματος. † Ὡς πετεινὰ καθιπτάμενα πάσσει
20 χιόνα, † καὶ ὡς ἀκρὶς καταλύουσα ἡ κατάβασις αὐτῆς. † Κάλλος
λευκότητος αὐτῆς ἐκθαυμάσει ὀφθαλμὸς, † καὶ ἐπὶ τοῦ ὑετοῦ αὐτῆς ἐκ-
στήσεται καρδία.

MS. A. (α) διαγγέλλων (β) τριπλασίων (ʿ) ἐκφυσῶν, (γ) ὁ Κύριος (δ) συντελείᾳ. (ε) αὐξανόμενος (ζ) Κυρίου. (η) * αὐτὸν, (θ) ἐτάνυσε (ι) νεφέλαις, (κ) ὀπτασίᾳ αὐτοῦ σαλευθήσονται ὄρη, καὶ ἐν θελήματι αὐτοῦ (λ) γῆ,

Cum Translatione LATINA.

Omnia hæc vivunt, & manent in seculum in 24
omnibus necessitatibus, & omnia obediunt.
Omnia duplicia, unum contra unum: & non 25
fecit quicquam deficiens. Unum unius confirma- 26
vit bona. Et quis satiabitur videns gloriam ejus?

CAP. XLIII.

Gloriatio altitudinis firmamentum purita- 1
tis, species cœli in visione gloriæ. Sol in aspectu 2
annuntians in (a) exitu, vas admirabile, opus
Excelsi. In meridiano suo exiccat regionem: & 3
in conspectu ardoris ejus quis sustinebit? For-
nacem (b) sufflans in operibus ardoris: Tripli- 4
citer Sol exurens montes, vapores igneos (c) in-
sufflans, & refulgens radiis obfuscat oculos.
Magnus Dominus, qui fecit illum: & in ser- 5
monibus ejus (d) festinavit iter. Et Luna in 6
omnibus in tempore suo, (e) ostensionem tempo-
rum, & signum ævi. A Luna signum diei festi, 7
luminare, quod minuitur super consummationem.
Mensis secundùm nomen ejus est: crescens mi- 8
rabiliter (f) mutatione. Vas castrorum in cel- 9
situdine, in firmamento cœli resplendens. Species 10
cœli, gloria stellarum, (g) ornatus illuminans,
in excelsis (h) Dominus. In verbis Sancti sta- 11
bunt ad judicium, & (i) non deficient in vigi-
liis suis. Vide arcum, & benedic eum qui fecit 12
illum: valdè speciosus est in fulgore suo. Gyravit 13
cœlum in circuitu gloriæ: manus Excelsi ape-
ruerunt illum. Imperio suo acceleravit nivem, 14
& accelerat coruscationes judicii sui. Propter- 15
ea aperti sunt thesauri, & evolaverunt nubes,
sicut aves. In magnitudine sua confortavit 16
nubes: & confracti sunt lapides grandinis. Et 17
in aspectibus ejus commovebuntur montes: in
(k) voluntate spirabit Notus. Vox tonitrui ejus 18
parturire fecit terram: & tempestas Aquilonis,
& vortex spiritûs. Sicut aves deorsum volan- 19
tes, dispergit nivem: & sicut locusta divertens,
descensus ejus. Pulchritudinem candoris ejus 20
admirabitur oculus: & super imbrem ejus ex-
pavescet cor.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

25 ܘܚܝܝܢ ܘܩܝܡܝܢ ܠܥܠܡ. ܘܠܟܠܗܘܢ ܨܒܝܢܘܗܝ ܡܛܝܒܝܢ ܟܠܗܘܢ. ܘܡܣܪܗܒܝܢ *
26 ܠܡ ܠܬܫܡܫܬܗܘܢ. * ܘܟܠܗܘܢ ܬܪܝܢ ܬܪܝܢ ܚܕ ܠܘܩܒܠ ܚܕ. ܘܠܐ ܒܪܐ ܚܕ ܡܢܗܘܢ
27 ܒܣܪܝܩܘܬܐ. * ܐܠܐ ܗܢܐ ܥܡ ܗܢܐ ܬܐܘܡܝܢ. ܘܡܢܘ ܢܣܒܥ ܠܡܚܙܐ ܬܫܒܘܚܬܗܘܢ.
2 * ܩܦܠܐܘܢ * ܡܓ * ܠܫܡܫܐ ܥܒܕ ܠܡܚܙܝܐ ܘܠܡܫܒܚܘ. ܡܐܢܐ ܕܬܕܡܘܪܬܐ
3 ܥܒܕܗ ܕܡܪܝܡܐ. * ܒܡܦܠܓܗ ܕܛܗܪܐ ܡܘܩܕ ܠܐܪܥܐ. ܘܩܕܡ ܚܘܡܗ ܡܢܘ
4 ܡܨܐ ܠܡܩܡ. * ܠܐ ܐܝܟ ܟܘܪܐ ܕܢܦܚ ܒܥܒܕܐ ܕܢܦܚܐ. ܚܕ ܠܬܠܬܐ ܫܡܫܐ
5 ܡܘܩܕ ܛܘܪܐ. ܚܠܝܠܐ ܐܝܟ ܢܘܪܐ ܕܢܘܪܐ. ܘܟܕ ܕܢܚܝܢ ܙܠܝܩܘܗܝ ܡܥܘܪ ܥܝܢܐ. * ܪܒ ܗܘ
6 ܡܪܝܐ ܕܥܒܕܗ. ܘܒܡܠܘܗܝ ܕܩܕܝܫܐ ܡܣܪܗܒ ܗܠܟܬܗ. * ܘܐܦ ܣܗܪܐ ܩܐܡ ܠܙܒܢܐ. ܐܬܐ
7 8 ܕܙܒܢܐ. ܘܐܬܐ ܕܡܢ ܥܠܡ. * ܡܢ ܣܗܪܐ ܝܕܝܥܝܢ ܙܒܢܐ ܕܥܐܕܐ. * ܢܗܝܪܐ ܕܥܕܡܐ ܠܣܘܦܗ ܡܬܚܣܪ.
9 ܝܪܚܐ ܐܝܟ ܫܡܗ ܗܘ. ܘܡܬܪܒܐ ܒܪܘܡܐ ܒܫܘܚܠܦܝܗܘܢ. * ܡܐܢܐ ܕܡܫܪܝܬܐ
10 11 ܕܪܘܡܐ ܕܡܢܗܪ ܒܪܩܝܥܐ ܕܫܡܝܐ. * ܫܘܒܚܐ ܕܫܡܝܐ ܘܬܫܒܘܚܬܐ ܕܟܘܟܒܐ. * ܒܡܠܬܗ
ܕܩܕܝܫܐ ܩܝܡܝܢ ܐܝܟ ܕܝܢܗܘܢ. ܘܠܐ ܡܫܬܚܠܦܝܢ.

Vivunt, & in perpetuum manent, & ad o- 25
mnes voluntates ejus singula sunt parata, &
admodum velocia sunt ad officia sua. Omnia 26
bina sunt, unum ex opposito alterius; nec
ullum ex eis frustrà creavit: Sed hoc cum 27
illo, gemina: & quis gloriam eorum spe-
ctando saturetur?

CAP. XLIII.

Solem fecit ad spectandum, atque laudan- 2
dum; instrumentum admirabile, opus Al- 3
tissimi. Summo meridie terram adurit, &
ante æstum ipsius quis valeat subsistere?
Duplo triplóque magis quàm fornax per- 4
flans ad opus fabri ferrarii, sol montes
adurit. Vapor ejus similis est exhalationi
igneæ, suosque radios accendens, hebetat
oculos. Magnus est Dominus qui fecit illum. 5
Præterea, ad verba Sancti accelerat gressus
suos. Luna etiam ad *signanda* tempora ex- 6
istit, indicium temporum, ac signum à secu-
lo. Nam à luna *sumuntur* signa dierum 7
festorum. Luminare quod ad finem usque 8
deficit, mensis juxta nomen ipsius est (i. *ab
eo denominatur*) & crescit modo sublimi 9
cum mutationibus. Instrumentum castrorum
excelsi, lucens in firmamento cœli: *Ambo* 10
cœli decus, & gloria astrorum. Ad imperi- 11
um Sancti suo consistent ordine, nec ullam
patientur in suo cursu mutationem.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

25 * ويحيون ويبقون الى الابد * وكلهم مستعدين لاكمال وصيته ومشيئته * وهم مستبشرين في
26 27 سلطانهم جدا * وخلقوا كلهم زوجا زوجا واحد مقابل صاحبه * ولم يخلق منها شيا باطلا * بل
خلق هذا مع هذا ازواجا زوجا لمنفعة عباده * فمن يشبع ويكل من النظر الى كرامته *
2 * الفصل الثالث والاربعون * خلق الشمس ليستنيروا بها ويمجدوه * الآية العجيب
3 صنعة العلي * وفي صميم الظهر تحرق الارض * ومن الذي يستطيع يصبر على حرارة
4 الكور الذي ينفخ فيه النار الصانع * فان الشمس اشد حرا منه ثلثة اضعاف * وان حرها
5 على الجبال مثل شهاب النار * ومضي شعاعها حتي لا تقدر ان تلحظها * ما اعظم قدرة
6 الرب خالقها * وبامر الطاهر تسير في الدنيا * واما القمر فلحفظ المواقيت وعلامة الازمان * وآية
7 8 دائمة * من القمر تعرف مواقيت الاعياد * وانه نورا نقيا في اخر الشهر * وهو شهر كاسمه * لانه
9 10 يعظم وينقص * وهو نور لجميع الخلائق * يضي في اديم السماء * وهو زينة السماء وبهاء
11 النجوم * بامر الطاهر يثبتون كما قدروا * ولا يتغيرون في مسيرهم *

*Vivunt, ac manent in æternum: ad præ- 25
ceptum & voluntatem ejus peragendum
prompta sunt omnia, & in munere suo
sunt admodum alacria. Omnia autem bi- 26
na creata sunt, unum ex adverso alterius,
nec ullum ex eis inutile creavit: Sed hoc 27
cum illo bina creavit ad utilitatem cul-
torum suorum: & quis expleatur aut fa-
tigetur contemplatione gloriæ ipsius?*

CAP. XLIII.

*Solem creavit, ut eo homines illustra- 2
ti laudarent eum. Machina admiranda,
opus Altissimi, Quæ fervescente meridie 3
terram adurit. Quis tolerare possit æstum
camini in quo flat ignem artifex? Sol ta- 4
men triplò ardentior est quàm ille: hujus
enim æstus super montes, similis est flam-
mæ igneæ; adeóque lucent ejus radii, ut
eos aspicere minimè possis. Quàm magna 5
est potentia Domini creatoris ejus! & im-
perio Sancti perlustrat orbem. At verò 6
luna pro lege temporum est, temporum in-
dex, atque signum perpetuum. Per lunam 7
tempora festorum dignoscuntur: Ipsa et- 8
iam lux est nitida in fine mensis: ipsáque
est mensis juxta nomen suum, quia crescit
ac decrescit: Ipsa lux est omnium creatu- 9
rarum, lucens in firmamento cœli: Ipsa 10
denique est ornamentum cœli, & syderum
nitor. Sancti jussu perseverant prout sta- 11
tutum est eis, & in suo cursu non mu-
tantur.*

Versio VULG. LAT.

21 Gelu ſicut ſalem effundet ſuper terram : & dum gelave-
22 rit, fiet tanquam cacumina tribuli. Frigidus ventus Aqui-
lo flavit, & gelavit cryſtallus ab aqua, ſuper omnem con-
gregationem aquarum requieſcet, & ſicut loricâ indu-
23 et ſe aquis. Et devorabit montes, & exuret deſertum,
24 & exſtinguet viride, ſicut igne. Medicina omnium in fe-
ſtinatione nebulæ : & ros obvians ab ardore venienti
25 humilem efficiet eum. In ſermone ejus ſiluit ventus, &
cogitatione ſuâ placavit abyſſum, & plantavit in illa Do-
26 minus inſulas. Qui navigant mare, enarrent pericu-
27 la ejus : & audientes auribus noſtris admirabimur. Illîc
præclara opera, & mirabilia; varia beſtiarum genera,
28 & omnium pecorum, & creatura belluarum. Propter
ipſum confirmatus eſt itineris finis, & in ſermone ejus
29 compoſita ſunt omnia. Multa dicemus, & deficiemus in
verbis : conſummatio autem ſermonum, ipſe eſt in omni-
30 bus. Gloriantes ad quid valebimus ? ipſe enim omni-
31 potens ſuper omnia opera ſua. Terribilis Dominus, &
32 magnus vehementer ; & mirabilis potentia ipſius. Glo-
rificantes Dominum quantumcunque potueritis, ſuper-
valebit enim adhuc, & admirabilis magnificentia ejus.
33 Benedicentes Dominum, exaltate illum quantum pote-
34 ſtis : major enim eſt omni laude. Exaltantes eum re-
plemini virtute : ne laboretis : non enim comprehende-
35 tis. Quis videbit eum, & enarrabit ? & quis magni-
36 ficabit eum ſicut eſt ab initio ? Multa abſcondita ſunt
37 majora his : pauca enim vidimus operum ejus. Omnia
autem Dominus fecit, & piè agentibus dedit ſapientiam.

CAP. XLIV.

1 LAudemus viros glorioſos, & parentes noſtros in ge-
2 neratione ſua. Multam gloriam fecit Dominus magni-
3 ficentiâ ſuâ à ſeculo. Dominantes in poteſtatibus ſuis,
homines magni virtute, & prudentiâ ſuâ præditi, nun-
4 tiantes in prophetis dignitatem prophetarum, Et im-
perantes in præſenti populo, & virtute prudentiæ po-
5 pulis ſanctiſſima verba. In peritia ſua requirentes mo-
6 dos muſicos, & narrantes carmina ſcripturarum. Ho-
mines divites in virtute, pulchritudinis ſtudium haben-
7 tes : pacificantes in domibus ſuis. Omnes iſti in ge-
nerationibus gentis ſuæ gloriam adepti ſunt, & in die-
8 bus ſuis habentur in laudibus. Qui de illis nati ſunt,
9 reliquerunt nomen narrandi laudes eorum : Et ſunt
quorum non eſt memoria : perierunt quaſi qui non fuerint :
10 Et nati ſunt, quaſi non nati, & filii ipſorum cum ipſis. Sed
illi viri miſericordiæ ſunt, quorum pietates non defuerunt.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

21 † Καὶ πάχνην ὡς ἅλα ἐπὶ γῆς χέει, † καὶ παγεῖσα γίνεται σκολό-
22 πων ἄκρα. † Ψυχρὸς ἄνεμος (μ) Βοῤῥέης πνεύσει, † καὶ παγή-
σεται κρύσταλλος (ʼ) ἀφ᾽ ὕδατος· † Ἐπὶ πᾶσαν συναγωγὴν ὕδατος
23 καταλύσει, † καὶ ὡς θώρακα ἐνδύσεται τὸ ὕδωρ. † Καταφάγεται
24 ὄρη, καὶ ἔρημον ἐκκαύσει, † καὶ ἀποσβέσει χλόην ὡς πῦρ. † Ἴασις
πάντων κατὰ σπουδὴν ὁμίχλη, † δρόσος ἀπαντῶσα ἀπὸ καύσωνος
25 ἱλαρώσει. † Λογισμῷ αὐτοῦ ἐκόπασεν ἄβυσσον, † καὶ ἐφύτευσεν αὐτὴν
26 Ἰησοῦς. † (ν) Οἱ πλέοντες τὴν θάλασσαν διηγοῦνται (ξ) τὸν κίν-
27 δυνον αὐτῆς, † (ο) καὶ ἀκοαῖς ὠτίων ἡμῶν θαυμάζομεν. † Καὶ ἐκεῖ
τὰ παράδοξα καὶ θαυμάσια ἔργα, † ποικιλία παντὸς ζώου, (π) κτί-
28 σις κητῶν. † Δι᾽ αὐτὸν (ρ) εὐοδία τέλος αὐτοῦ, † καὶ ἐν λόγῳ
29 αὐτοῦ σύγκειται (σ) πάντα. † Πολλὰ ἐροῦμεν καὶ οὐ μὴ (τ) ἐφι-
30 κώμεθα, † καὶ συντέλεια λόγων τὸ πᾶν ἐστιν αὐτός. † Δοξάζοντες
ποῦ (υ) ἰσχύσωμεν; † αὐτὸς γὰρ ὁ μέγας παρὰ πάντα τὰ ἔργα
31 αὐτοῦ. † Φοβερὸς κύριος καὶ σφόδρα μέγας, † καὶ θαυμαστὴ ἡ δυνα-
32 στεία αὐτοῦ. † Δοξάζοντες κύριον ὑψώσατε † καθόσον ἂν δύνησθε,
33 ὑπερέξει γὰρ καὶ ἔτι· † Καὶ ὑψοῦντες αὐτὸν πληθύνατε ἐν ἰσχύϊ,
35 † μὴ κοπιᾶτε, οὐ γὰρ μὴ (ʼ) ἐφίκησθε. † Τίς (φ) ἑώρακεν αὐτὸν καὶ
36 ἐκδιηγήσεται; † καὶ τίς μεγαλυνεῖ αὐτὸν καθώς ἐστι; † Πολλὰ
ἀπόκρυφά ἐστι μείζονα τούτων, † ὀλίγα γὰρ ἑωράκαμεν τῶν ἔργων
37 αὐτοῦ. † Πάντα γὰρ ἐποίησεν ὁ κύριος, † καὶ τοῖς εὐσεβέσιν
(χ) ἔδωκε σοφίαν.

MS. A. (μ) Βοῤῥέας (ʼ) ἐφ᾽ (ν) καὶ ἀκοαῖς ὠτίων ἡμῶν θαυμάζομεν. Οἱ πλέοντες (ξ) κίνδυνον (ο) Καὶ ἐκεῖ τὰ θαυμάσια καὶ παράδοξα (π) κτῆσιν κητῶν. (ρ) εὐδοκία (σ) τὰ πάντα. (τ) ἀφικώμεθα, (υ) ἰσχύσομεν;

ΚΕΦ. μδʹ.

ΠΑΤΕΡΩΝ ὙΜΝΟΣ.

1 † ΑἸνέσωμεν δὴ ἄνδρας ἐνδόξους, † καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν τῇ
2 γενέσει. † Πολλὴν δόξαν ἔκτισεν ὁ κύριος, † τὴν μεγαλωσύνην
3 αὐτοῦ ἀπ᾽ αἰῶνος. † Κυριεύοντες ἐν ταῖς βασιλείαις (α) αὐτῶν,
† καὶ ἄνδρες ὀνομαστοὶ ἐν δυνάμει· † (β) βουλεύσονται ἐν συνέσει αὐ-
4 τῶν, † ἀπηγγελκότες ἐν προφητείαις· † Ἡγούμενοι λαοῦ ἐν διαβου-
5 λίοις, † καὶ συνέσει γραμματείας λαοῦ· † Σοφοὶ (γ) λόγοι ἐν παιδείᾳ
αὐτῶν· † ἐκζητοῦντες μέλη μουσικῶν, † (δ) διηγούμενοι ἔπη ἐν
6 γραφῇ· † Ἄνδρες πλούσιοι κεχορηγημένοι (ε) ἰσχύϊ, † εἰρηνεύοντες
7 ἐν παροικίαις αὐτῶν· † Πάντες οὗτοι ἐν γενεαῖς ἐδοξάσθησαν, † καὶ
8 ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν καύχημα. † Εἰσὶν αὐτῶν οἳ κατέλιπον ὄνομα
9 † τοῦ ἐκδιηγήσασθαι ἐπαίνους. † Καὶ εἰσὶν ὧν οὐκ ἔστι μνημόσυνον,
† καὶ ἀπώλοντο ὡς οὐχ ὑπάρξαντες, † καὶ ἐγένοντο ὡς οὐ γεγονότες,
10 † καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν μετ᾽ αὐτούς. † Ἀλλ᾽ ἢ οὗτοι ἄνδρες ἐλέους,
† ὧν αἱ δικαιοσύναι οὐκ ἐπελήσθησαν.

MS. A. (α) αὐτοῦ, (β) βουλεύεται (γ) ἐν λόγοις παιδείᾳ αὐτῶν· (δ) καὶ διηγούμενοι (ε) ἐν ἰσχύϊ, εἰρηνεύοντες ἐν κατοικίαις

Et pruinam, ſicut ſalem, effundit ſuper terram : & cum congelaverit, fit cacumina tribulorum. Frigidus ventus Aquilo flabit : & gelabit cryſtallus ab aqua : ſuper omnem congregationem aquæ requieſcet, & tanquam loricam induet aqua. Devorabit montes, & exuret deſertum, & extinguet viride, ſicut ignis. Medicina omnium in feſtinatione nebula; ros obvians ab ardore exhilarabit. Cogitatione ſuâ pacavit abyſſum : & plantavit eam (l) Jeſus. Qui enavigant mare ; enarrant pericula ejus : & audientes auribus noſtris admiramur. Et illic incredibilia, & admirabilia opera, varietas omnis animalis, creatura cetorum. Per ipſum, (m) proſper proceſſus, finis ejus : & in verbo ejus compoſita ſunt. Multa dicemus, & non aſſequemur : & conſummatio ſermonum ipſe eſt in (n) omnibus. Glorificantes quò valebimus ? Ipſe enim eſt magnus ſuper omnia opera ſua. Terribilis Dominus, & magnus vehementer, & mirabilis potentia ipſius. Glorificantes Dominum exaltate, quantumcunque potueritis : excedet enim & adhuc. Et exaltantes illum, abundate in virtute, ne laboretis : non enim comprehendetis. Quis vidit eum, & enarrabit ? & quis magnificat eum, ſicut eſt ? Multa abſcondita ſunt majora his : Pauca enim vidimus operum ejus. Omnia enim fecit Dominus : & piis dedit ſapientiam.

(ʼ) ἀφίκησθε. (φ) ἑόρακεν (χ) δέδωκεν

CAP. XLIV.

PATRUM HYMNUS.

LAudemus nunc viros glorioſos, & parentes noſtros generatione. Multam gloriam creavit Dominus, (a) magnificentiam ſuam à ſeculo. Dominantes in regnis ſuis, & viri nominati in potentia : conſiliantes in intellectu ſuo, annuntiantes in prophetiis : Rectores populi in conſiliis, & intellectu literaturæ populi : Sapientes ſermones in diſciplina eorum : requirentes modos muſicos, narrantes carmina in ſcriptura. Homines divites ſubminiſtrati in fortitudine, pacem habentes in (b) habitationibus ſuis. Omnes iſti in generationibus gloriam adepti ſunt ; & in diebus ipſorum gloriatio. Sunt eorum, qui reliquerunt nomen ad enarrandum laudes : Et ſunt, quorum non eſt memoria, & perierunt, quaſi qui non fuerint, & nati ſunt, quaſi non nati, & filii eorum poſt eos. Sed hi, viri miſericordiæ, quorum juſtitiæ non ſunt traditæ oblivioni.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

[illegible]

1 [illegible]
2
3 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]

CAP. XLIV.

IAm etiam viros gratioſos laudibus ego proſequar. Parentibus noſtris qui ſeculis ſuis floruerunt, Multum impertiamur honorem : etenim omnis eorum magnificentia ſuperat orbis ſecula. Suâ prophetiâ ſigna præmonſtrârunt, & conſilia prudentiâ ſuâ. Sapientes ex eorum ſapientia didicerunt, adhibitis citharis fidibuſque. Demum proverbiorum ſcriptores, in album fortiſſimorum virorũ, & inter ſuffultos robore, & eos qui in ſuo quieſcũt inſtituto, *retulêre*. Omnes iſti ſuis ætatibus honorem, & ſuis diebus meritas ſibi laudes adepti ſunt. Sunt ex his qui nomen reliquerunt ad enarrandas laudes ſuas : Et ex iiſdem ſunt quorum nulla eſt memoria, quippe defecerunt quemadmodum defecêre. Horum autem gratiæ juſtitiæque virorum gratia nunquam ceſſabit :

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* الفصل الرابع والاربعون *

1 وانه لواجب ان امدح انا اهل *
2 الفضل والصلاح * اباونا الذين كانوا في احقابهم * يخصون بافضل الكرامة * وبعض
3 فضلهم وشرفهم كله على خلوف الدنيا * واظهرت الايات بنبوتهم * والمشورة الحسنة
5 بفهمهم * الحكماء ازدادوا حكمة من حكمتهم * وذوو السلطان اظهروا مدحهم * ونطقوا
6 بها * وفرحوا بثناء منطقهم على ضرب الونج والعود * واثبتوا امثالهم في كتب الناس من اهل
7 الجلد والقوة * والمعتمدين على شدتهم وشجاعتهم * العادين المطمئنين في مواطنهم * وجميع
8 هولاي في احقابهم كان لهم الفضل والكرامة * ومدحهم في معاشرتهم في ايامهم * فمنهم من
خلف اسما يذكر به ويمدح * ومنهم من لم يخلف اسما يذكر به * وبطل ذكرهم كما بطلوا
10 هم من هذه الحياة * فاما هولاء الناس الذين هم من اهل النعمة والبر * فضلهم لا يبيد *

CAP. XLIV.

ET verò decens omnino eſt ut præclaros probóſq; viros commendem. Patribus noſtris qui ſuis floruerunt ævis, Præſtantiſſimus honor præcipuè debetur. Horum pars excellentiæ totáque nobilitas, mundi poſteritates excellit. Per horũ prophetiã indicata ſunt ſigna, bonumque conſiliũ per prudentiam eorũ. Sapientes per illorum ſapientiã, ampliorem adepti ſunt ſapientiam, & poteſtate præditi gloriam eorum manifeſtârunt, locutique ſunt ; illorum dicta nabli fidiumque pulſu celebrare delectati ſunt, Et eorũ proverbia ſcripſerunt in libris virorũ robore virtuteque illuſtriũ, propriâ fortitudine & magnanimitate fidentiũ, qui ſarti tecti ac tuti erant in domiciliis ſuis. Hi omnes ævis ſuis gloriã & honorem ſunt conſecuti, & laus eorũ fuit in ipſorum conſortio dum agerent dies ſuos. Et ex his nonnulli reliquerunt nomen quo memorabiles laudabiléſq; reddentur: Ex iiſdem verò alii non reliquerunt nomen quo celebrarentur, ſed eorũ memoria deſiit quemadmodum ipſi ex hac vita deſiêre. At verò iſtorum hominum qui ſunt è numero virorum gratiâ et juſtitiâ præditorum, gloria nunquam peribit :

Versio VULG. LAT.

11 12 Cum semine eorum permanent bona, Hæreditas sancta
nepotes eorum, & in testamentis stetit semen eorum:
13 Et filii eorum propter illos usque in æternum manent:
semen eorum & gloria eorum non derelinquetur. Cor-
14 pora ipsorum in pace sepulta sunt, & nomen eorum vi-
vit in generationem & generationem. Sapientiam ipso-
15 rum narrent populi, & laudem eorum nuntiet ecclesia.
16 Henoch placuit Deo, & translatus est in paradisum, ut
17 det gentibus pœnitentiam. Noë inventus est perfectus,
justus, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio.
18 Ideò dimissum est reliquum terræ, cùm factum est diluvi-
19 um. Testamenta seculi posita sunt apud illum, ne dele-
20 ri possit diluvio omnis caro. Abraham magnus pater
multitudinis gentium, & non est inventus similis illi in
gloria: qui conservavit legem Excelsi, & fuit in testa-
21 mento cum illo. In carne ejus stare fecit testamentum,
22 & in tentatione inventus est fidelis. Ideò jurejurando
dedit illi gloriam in gente sua, crescere illum quasi terræ
23 cumulum, Et ut stellas exaltare semen ejus, & hæreditare il-
los à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos
24 terræ. Et in Isaac eodem modo fecit propter Abraham pa-
25 trem ejus. Benedictionem omnium Gentium dedit illi Do-
26 min⁹, & testamentũ confirmavit super caput Jacob. Agno-
vit eum in benedictionibus suis, & dedit illi hæreditatem,
& divisit illi partem in tribubus duodecim. Et conser-
27 vavit illi homines misericordiæ, invenientes gratiam in
oculis omnis carnis.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

11
12 † Μετὰ τ̃ σπέρματος αὐτῶν διαμενεῖ † Ἀγαθὴ κληρονομία,
13 ἔκγονα αὐτῶν † ἐν τ̃ διαθήκαις. ἔστη(ζ) σπέρμα αὐτῶν † Καὶ τέκνα
αὐτῶν δι' αὐτούς· † ἕως αἰῶνος μενεῖ σπέρμα αὐτῶν, † καὶ ἡ
14 δόξα αὐτῶν οὐκ (η) ἐξαλειφθήσεται. † Τὸ σῶμα αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ
15 ἐτάφη, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν ζῇ εἰς γενεάς. † Σοφίαν αὐτῶν διη-
16 γήσονται λαοί, † καὶ τ̃ ἔπαινον (θ) ἐξαγγέλλει ἐκκλησία. † Ἐνὼχ
εὐηρέστησε κυρίῳ, καὶ μετετέθη † ὑπόδειγμα μετανοίας τ̃ γενεαῖς.
17 † Νῶε εὑρέθη τέλειος δίκαιος, † ἐν καιρῷ ὀργῆς ἐγένετο ἀν-
18 τάλλαγμα. † Διὰ τοῦτο ἐγενήθη κατάλειμμα τῇ γῇ, † (ι) διὰ
19 τοῦτο ἐγένετο κατακλυσμός. † Διαθῆκαι αἰῶνος ἐτέθησαν πρὸς
20 αὐτόν, † ἵνα μὴ ἐξαλειφθῇ (κ) κατακλυσμῷ πᾶσα σάρξ. † Ἀβραὰμ
μέγας πατὴρ πλήθους ἐθνῶν, † καὶ οὐχ εὑρέθη ὅμοιος (λ) ἐν τῇ
δόξῃ, † ὃς συνετήρησεν νόμον ὑψίστου, † καὶ ἐγένετο ἐν διαθήκῃ
21 μετ' αὐτοῦ· † (μ) Καὶ ἐν σαρκὶ αὐτοῦ ἔστησε διαθήκην, † καὶ ἐν πειρα-
22 σμῷ εὑρέθη πιστός. † Διὰ τοῦτο ἐν ὅρκῳ ἔστησεν αὐτῷ, † ἐνευλο-
γηθῆναι ἔθνη (ν) ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ, † πληθῦναι αὐτὸν ὡς
23 χοῦν τῆς γῆς, † Καὶ † ὡς ἄστρα ἀνυψῶσαι τὸ σπέρμα αὐτοῦ, † καὶ κα-
τακληρονομῆσαι αὐτοὺς ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης, † καὶ ἀπὸ
24 ποταμοῦ ἕως ἄκρου (ξ) γῆς. † Καὶ ἐν τῷ Ἰσαὰκ ἔστησεν οὕτως
25 † διὰ Ἀβραὰμ τὸν πατέρα αὐτοῦ, † Εὐλογίαν πάντων ἀνθρώ-
26 πων καὶ διαθήκην. † καὶ κατέπαυσεν ἐπὶ κεφαλὴν Ἰακώβ. † Ἐπέ-
γνω αὐτὸν ἐν εὐλογίαις αὐτοῦ, † καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἐν κληρονομίᾳ. † καὶ
27 (ο) διέστειλε μερίδας αὐτοῦ, † ἐν φυλαῖς ἐμέρισεν δεκαδύο. † Καὶ
ἐξήγαγεν ἐξ αὐτοῦ ἄνδρα ἐλέους, † εὑρίσκοντα χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς
πάσης σαρκός.

MS. A. (ζ) τὸ σπέρμα αὐτῶν Καὶ τὰ τέκνα (η) ἐξαλειφθήσεται. Τὰ σώματα (θ) αὐτῶν ἐξαγγελεῖ (ι) ὅτι ἐγένετο ὁ κατακλυσμός. (κ) πᾶσα σάρξ. Ἀβραὰμ (λ) αὐτῷ ἐν (μ) Ἐν σαρκὶ (ν) ἐν σπέρματι (ξ) τ̃ γῆς. (ο) διέστησεν

Cum Translatione LATINA.

Cum semine eorum (c) permanebit Bona hæredi- 11 12
tas, nepotes eorum, in testamentis stetit semen eo-
rum, Et filii eorum propter illos: usque in æternũ 13
manebit semen eorum: & gloria illorum non dele-
bitur. Corpus ipsorum in pace sepultum est: & 14
nomen eorum vivit in generationes. Sapientiam 15
ipsorum narrabunt populi, & laudem annuntiat
Ecclesia. Enoch placuit Domino: & translatus 16
est, exemplum pœnitentiæ generationibus. Noe 17
inventus est perfectus justus: in tempore iracun-
diæ factus est reconciliatio. Ideò fuerunt reli- 18
quiæ ipsi terræ: (d) ideò factum est diluvium.
Testamenta seculi posita sunt apud illum; ne de- 19
leretur diluvio omnis caro. Abraam magnus pa- 20
ter multitudinis gentium: & non est inventus
similis in gloria: Qui conservavit legẽ Excelsi:
& fuit in testamento cum illo: Et in carne sua 21
stare fecit testamentum, & in tentatione inven-
tus est fidelis. Ideò in jurejurando statuit illi, be- 22
nedicere gentes in semine ipsius, multiplicare il-
lum quasi terræ cumulum, Et sicut stellas exal- 23
tare semen illius, & hæreditatem dare illis à
mari usque ad mare, et à flumine usque ad extre-
mum terræ. Et in Isaac statuit ita propter Abraã 24
patrem ejus, Benedictionem omnium hominum, & 25
testamentũ. Et requievit super caput Jacob. Agno- 26
vit eum in benedictionibus suis: & dedit illi (e)
in hæreditate: et divisit partes ej⁹: in tribus par-
titus est duodecim. Et eduxit ex eo virũ miseri- 27
cordiæ, invenientẽ gratiã in oculis omnis carnis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 * ܘܥܡ ܙܪܥܗܘܢ ܩܐܡ ܛܘܒܗܘܢ. ܥܩܪܗܘܢ ܠܒܢܝ ܒܢܝܗܘܢ. * ܒܩܝܡܗܘܢ ܩܐܡ
12 ܙܪܥܗܘܢ. ܘܒܢܝ ܒܢܝܗܘܢ ܒܥܒܕܐ ܛܒܐ. * ܘܥܕܡܐ ܠܥܠܡ. ܩܐܡ ܕܘܟܪܢܗܘܢ.
13 ܘܐܝܩܪܗܘܢ ܠܐ ܢܬܛܥܐ. * ܦܓܪܝܗܘܢ ܒܫܠܡܐ ܐܬܟܢܫܘ. ܘܫܡܗܘܢ ܚܝ. ܠܕܪ ܕܪܝܢ.
14
15 * ܘܬܫܒܚܬܗܘܢ ܢܫܬܥܘܢ ܥܡܡܐ. * ܢܘܚ ܙܕܝܩܐ. ܐܫܬܟܚ ܒܕܪܗ ܫܠܡ.
17
18 * ܒܙܒܢܐ ܕܛܘܦܢܐ. ܗܘܐ ܚܠܦܐ ܕܥܠܡܐ. ܘܡܛܠܬܗ ܗܘܬ ܦܠܝܛܘܬܐ. * ܘܝܡܐ
19 ܠܗ ܐܠܗܐ ܕܠܐ ܢܗܘܐ ܬܘܒ ܛܘܦܢܐ. ܘܡܘܡܬܐ ܕܫܪܪܐ ܝܡܐ ܠܗ. ܕܠܐ ܢܚܪܒ ܟܠ ܒܣܪ.
20 * ܐܒܪܗܡ ܐܒܐ ܕܟܢܫܐ ܕܥܡܡܐ. ܠܐ ܝܗܒ ܡܘܡܐ ܒܐܝܩܪܗ. ܕܢܛܪ ܦܘܩܕܢܘܗܝ
21 ܕܡܪܝܡܐ. ܘܥܠ ܒܩܝܡܐ ܥܡܗ. * ܘܒܒܣܪܗ ܐܬܩܝܡ ܠܗ ܩܝܡܐ. ܘܒܢܣܝܘܢܗ ܐܫܬܟܚ
22 ܡܗܝܡܢ. * ܡܛܠ ܗܢܐ ܒܡܘܡܬܐ ܐܩܝܡ ܠܗ ܐܠܗܐ. ܕܢܬܒܪܟܘܢ ܒܙܪܥܗ ܟܠܗܘܢ
23 ܥܡܡܐ. * ܘܢܣܓܐ ܙܪܥܗ ܐܝܟ ܚܠܐ ܕܝܡܐ. ܘܢܥܠܐ ܙܪܥܗ ܥܠ ܟܠܗܘܢ
24 ܥܡܡܐ. ܠܡܘܪܬܘ ܐܢܘܢ ܡܢ ܝܡܐ ܠܝܡܐ. ܘܡܢ ܦܪܬ ܠܣܘܦܝܗ ܕܐܪܥܐ. * ܐܦ ܠܐܝܣܚܩ
25 ܝܡܐ. ܡܛܠ ܐܒܪܗܡ ܐܒܘܗܝ. * ܘܒܘܪܟܬܐ ܕܟܠ ܩܕܡܝܐ ܫܪܝܐ ܥܠ ܪܫܗ ܕܐܝܣܪܝܠ.
26 * ܕܩܪܝܗܝ ܒܪܝ ܒܘܟܪܝ ܐܝܣܪܝܠ. ܘܝܗܒ ܠܗ ܝܪܬܘܬܐ. ܘܐܩܝܡܗ ܐܒܐ ܠܫܒܛܐ.
27 ܘܦܠܓ. ܘܐܬܦܠܓ ܠܬܪܥܣܪ ܫܒܛܝܢ. * ܘܢܦܩܘ ܡܢܗ. ܓܒܪܐ ܙܕܝܩܐ.

Imò cum ipsorum semine manet fœlicitas 11
eorum, radix eorum in filios filiorum: In 12
eorum fœdere perseverat semen ipsorum,
& filii filiorum in bonis operibus. In se- 13
culum usque permanebit memoria eorum, &
eorum gloria oblivioni minimè tradetur.
Corpora *quidem* illorum in pace condita 14
sunt, at nomen eorum vivit à progenie in
progeniem, Et laudes eorum enarrabit po- 15
pulus. Nohe justus, inventus est in ævo suo 17
pacificus, Tempore diluvii constitutus est 18
mundi vicarius, & propter ipsum facta fu-
it salus: Juravitque illi Deus non fore am- 19
pliùs diluvium, jurejurando cum veritate
præstito non periturum omnem carnem.
Abrahami turbarum Gentilium parentis ho- 20
nori nulla illata est labes. Is Altissimi sermo-
nes perfecit, & in fœdera ivit cum illo. In 21
carne ipsius statutum fuit illi pactum, & in
tentatione sua compertus est fidelis. Qua- 22
propter juramento asseruit illi Deus benedi-
cendas per semen ejus omnes gentes; Mul- 23
tiplicaturum se semen illius ut arenam ma-
ris; & semen ejus super omnes gentes col-
locaturum, ad dandam eis hæreditatem à
mari usque ad mare, & ab Euphrate usque
ad terminos terræ. Ishaco etiam juravit, 24
propter Abraham patrem ejus. Item bene- 25
dictio prædecessorum omnium requiescit su-
per caput Israelis. Quem appellavit, Filium 26
meum, primogenitum meum Israel. Hæredi-
tatem dedit illi, & tribuum parentem con-
stituit eum, procedensque divisus est in duo-
decim tribus: Et prodierunt ex eo viri justi: 27

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

11
12 * وبرهم ثابت مع ذريتهم * واصلهم لاولاد اولادهم * وذريتهم ثابته على عهدهم * وبنو بنيهم
13
14 على اعمالهم الصالحة * وذكرهم دايم الى الابد ولا ننسا كرامهم * جمعت اجسادهم بالسلام *
15
17 واسماوهم ثابته من خلف الى خلف * وينطق الشعب بمدايحهم * نوح البار الصديق وجد
18 في خلفه سليم القلب * وفي حين الطوفان صار بدلا من الدنيا * ومن اجله نجا من
19 نجا * وكان الاستنقاذ بوساطته * واقسم الله الا يعيد الطوفان * والقسم الذي له بالحق الا
20 يبيد كل ذي لحم * ابراهيم اب لجامع الشعوب لم يوجد في كرامته عيب * لانه سلك
21 في رضوان العلي * وعاهده عهدا دايما * وفي لحمه ثبت له عهد الجبار الذي عاهده * وفي
22 تجربته وجد مومنا موتمنا * فلذلك اقسم له بايمان لا يكذب بها * ان يبارك بزرعه جميع
23 اهل الارض * وان يكثر ذريته لتراب الارض * ويجعل ذريته فوق جميع الامم * ليورثهم
24 من البحر الى البحر ومن الفرات الى اقاصي الارض * وحلف لاسحق من اجل ابراهيم ابيه *
25
26 * وبركة جميع الاولين تحل على راس اسراييل * الذي دعاه ابني بكري اسراييل *
27 واعطاه الميراث * وجعله اب الاسباط * فنموا وكثروا وصاروا اثني عشر سبطا * وخرج من
صلبه رجال اتقيا *

Imò justitia ipsorum manet cum posteri- 11
tate eorum, & radix eorum in filios filio-
rum suorum: Posteritas eorum persistit 12
in pacto illorum, & filii filiorum ipso-
rum in bonis illorum operibus: Memoria 13
eorum perseverabit in æternum, & laus
ipsorum oblivione minimè delebitur. Cor- 14
pora eorum in pace collecta sunt, nomina
autem eorum permanent à posteritate in
posteritatem, Et laudem eorum enuntia- 15
bit populus. Nohe sanctus ac justus, in- 17
ventus est in seculo suo integer corde, Et 18
tempore diluvii vice mundi constitutus
est, propter eum salvati sunt quotquot ser-
vati fuerunt, ejusque interventu facta est
redemptio: Juravitque Deus non redu- 19
cturum se diluvium: juramentum autem
ipsi cum veritate assertum fuit non peri-
turum omne carne præditum. In Abra- 20
ham cœtuum populorum parentis gloriâ,
nulla inventa est macula: ambulavit
enim secundùm Altissimi beneplacitum,
inivitque cum eo pactum sempiternum,
Et in carne ipsius firmatum fuit illi fœ- 21
dus Fortissimi quod cum eo pepigit, & in
tentatione sua inventus est fidus ac in-
tegerrimus. Ac proindè inviolabili sa- 22
cramento juravit ei benedicturum se per
semen ejus terricolas omnes; Progeniem 23
ejus adeo multiplicaturum, ut terram
possideret; & progeniem ejus superiorem
cunctis gentibus facturum, ad tribuen-
dum eis hæreditatem à mari ad mare, &
ab Euphrate ad extremitates terræ. Ju- 24
ravit etiam Ishaco propter Abraham pa-
trem ejus. Et benedictio omnium ante- 25
cessorum collocatur super caput Israelis.
Quem vocavit, Filium meum, primogeni- 26
tum meum Israel: hæreditatem illi de-
dit, & tribuum patrem constituit eum:
& crescentes multiplicati sunt, factique
tribus duodecim: Et egressi sunt ex ejus 27
dorso viri religiosissimi.

Versio VULG. LAT.

CAP. XLV.

1 Dilectus Deo & hominibus Moyses : cujus memoria
2 in benedictione est. Similem illum fecit in gloria Sanctorum, & magnificavit eum in timore inimicorum, &
3 in verbis suis monstra placavit. Glorificavit illum in conspectu regum, & jussit illi coram populo suo, &
4 ostendit illi gloriam suam. In fide & lenitate ipsius
5 sanctum fecit illum, & elegit eum ex omni carne. Audivit enim eum, & vocem ipsius, & induxit illum in
6 nubem. Et dedit illi coràm præcepta, & legem vitæ & disciplinæ, docere Jacob testamentum suum, & ju-
7 dicia sua Israel. Excelsum fecit Aaron fratrem ejus,
8 & similem sibi de tribu Levi : Statuit ei testamentum æternum, & dedit illi sacerdotium gentis : & beatifi-
9 cavit illum in gloria, Et circumcinxit eum zonâ gloriæ, & induit eum stolam gloriæ, & coronavit eum in
10 vasis virtutis. Circumpedes, & femoralia, & humerale posuit ei, & cinxit illum tintinnabulis aureis plurimis
11 in gyro, Dare sonitum in incessu suo, auditum facere
12 sonitum in templo, in memoriam filiis gentis suæ. Stolam sanctam, auro, & hyacintho, & purpurâ, opus tex-
13 tile, viri sapientis, judicio & veritate præditi : Torto cocco opus artificis, gemmis pretiosis figuratis in ligatura auri, & opere lapidarii sculptis, in memoriam
14 secundùm numerum tribuum Israël. Corona aurea super mitram ejus expressa signo sanctitatis, & gloria honoris : opus virtutis, & desideria oculorum ornata.
15 Sic pulchra ante ipsum non fuerunt talia usque ad ori-
16 ginem. Non est indutus illâ alienigena aliquis, sed tantùm filii ipsius soli, & nepotes ejus per omne tempus.
17 Sacrificia ipsius consumpta sunt igne quotidié. Comple-
18 vit Moyses manus ejus, & unxit illum oleo sancto. Fa-
19 ctum est illi in testamentum æternum, & semini ejus sicut dies cœli, fungi sacerdotio, & habere laudem, &
20 glorificare populum suum in nomine ejus. Ipsum elegit ab omni vivente, offerre sacrificium Deo, incensum, & bonum odorem, in memoriam placare pro populo suo,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. μέ.

1 † Ἠγαπημένον ὑπὸ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων † (α) Μωυσῆν, οὗ τὸ
2 μνημόσυνον ἐν εὐλογίαις. † Ὡμοίωσεν αὐτὸν (β) δόξῃ ἁγίων, † καὶ ἐμεγάλυνεν αὐτὸν ἐν φόβοις ἐχθρῶν. † ἐν λόγοις αὐτοῦ σημεῖα
3 κατέπαυσεν, † Ἐδόξασεν αὐτὸν κατὰ πρόσωπον βασιλέων· † ἐνετείλατο αὐτῷ πρὸς λαὸν αὐτοῦ, † καὶ ἔδειξεν αὐτῷ τῆς δόξης
4 αὐτοῦ. † Ἐν πίστει καὶ (γ) πραΰτητι (δ) αὐτοῦ ἡγίασεν, † ἐξελέξατο
5 αὐτὸν ἐκ πάσης σαρκός. † Ἠκούτισεν αὐτὸν τῆς φωνῆς αὐτοῦ, † καὶ
6 εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸν γνόφον· † Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ κατὰ πρόσωπον ἐντολάς, † νόμον ζωῆς καὶ ἐπιστήμης, † διδάξαι τὸν Ἰακὼβ διαθήκην,
7 † καὶ κρίματα αὐτοῦ τὸν Ἰσραήλ. † Ἀαρὼν ὕψωσεν ἅγιον ὅμοιον αὐ-
8 τῷ, † ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐκ φυλῆς Λευί. † Ἔστησεν αὐτῷ διαθήκην αἰῶνος, † καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἱερατείαν λαοῦ. † ἐμακάρισεν αὐτὸν ἐν
9 εὐκοσμίᾳ, † Καὶ περιέζωσεν αὐτὸν (ε) στολὴν δόξης. † ἐνέδυσεν αὐτὸν συντέλειαν καυχήματος, † καὶ ἐστερέωσεν αὐτὸν σκεύεσιν
10 ἰσχύος, Περισκελῆ καὶ ποδήρη καὶ ἐπωμίδα, † καὶ ἐκύκλωσεν αὐτὸν
11 ῥοΐσκοις † χρυσοῖς, κώδωσι πλείστοις κυκλόθεν, † Ἠχῆσαι φωνὴν ἐν βήμασιν αὐτοῦ, † ἀκουστὸν ποιῆσαι ἦχον ἐν ναῷ † εἰς μνημόσυνον
12 υἱοῖς λαοῦ αὐτοῦ, † Στολῇ ἁγίᾳ, χρυσῷ, καὶ ὑακίνθῳ, † καὶ πορφύρᾳ,
13 ἔργῳ ποικιλτοῦ. † λογείῳ κρίσεως, δήλοις ἀληθείας, † Κεκλωσμένῃ κόκκῳ, ἔργῳ τεχνίτου, † λίθοις πολυτελέσιν γλύμματος σφραγῖδος, † ἐν δέσει χρυσίου, ἔργῳ λιθουργοῦ, † εἰς μνημόσυνον ἐν γραφῇ κεκολαμμένῃ † κατ' ἀριθμὸν φυλῶν Ἰσραήλ·
14 † Στέφανον χρυσοῦν ἐπάνω κιδάρεως, † ἐκτύπωμα σφραγῖδος ἁγιάσματος, † καύχημα τιμῆς, ἔργον ἰσχύος, † ἐπιθυμήματα
15 ὀφθαλμῶν κοσμούμενα † Ὡραῖα. πρὸ αὐτοῦ οὐ γέγονε τοιαῦτα
16 † ἕως αἰῶνος, Οὐκ ἐνεδύσατο ἀλλογενής, † πλὴν τῶν υἱῶν αὐτοῦ
17 μόνον, † καὶ τὰ ἔκγονα αὐτοῦ διαπαντός. Θυσίαι αὐτοῦ ὁλοκαρπωθήσονται † καθημέραν ἐνδελεχῶς δίς. † Ἐπλήρωσε (ζ) Μωυσῆς
18 τὰς χεῖρας, † καὶ ἔχρισεν αὐτὸν ἐν ἐλαίῳ ἁγίῳ. Ἐγενήθη αὐτῷ
19 εἰς διαθήκην αἰώνιον, † καὶ (η) ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἐν ἡμέραις οὐρανοῦ, † λειτουργεῖν αὐτῷ ἅμα καὶ ἱερατεύειν, † καὶ εὐλογεῖν τὸν
20 λαὸν αὐτοῦ ἐν τῷ (θ) ὀνόματι αὐτοῦ. † Ἐξελέξατο αὐτὸν ἀπὸ παντὸς ζῶντος, † προσαγαγεῖν κάρπωσιν κυρίῳ, † θυμίαμα καὶ (ι) εὐωδίαν εἰς μνημόσυνον, † ἐξιλάσκεσθαι περὶ τοῦ λαοῦ σου.

MS.A. (α) Μωσῆν, (β) ἐν δόξῃ (γ) πραότητι (δ) αὐτὸν (ε) περισολῇ (ζ) Μωσῆς (η) τῷ σπέρματι (θ) ὀνόματι. Ἐξελέξατο (ι) εὐωδία

CAP. XLV.

Dilectum (a) à Deo & hominibus Moysem, cujus memoria in benedictionibus est. Similem illum fecit gloriæ Sanctorum: & magnificavit eum in timoribus inimicorum: [&] in verbis ejus signa cessare fecit: Glorificavit eum in conspectu regum: mandavit illi ad populum suum: 3
& ostendit illi gloriam suam. In fide & lenitate ipsius sanctum (b) fecit, elegit eum ex omni 4
carne. Auditam fecit ei vocem suam: & induxit illum in caliginem. Et dedit illi coràm præ- 5, 6
cepta, legem vitæ, & scientiæ, docere Jacob testamentum [suum,] & judicia sua Israel. Excel- 7
sum fecit Aaron sanctum similem illi, fratrem ejus, de tribu Levi. Statuit ei testamentum se- 8
culi, & dedit illi sacerdotium populi, beatificavit illum in decore, Et circuncinxit eum (c) 9
stolâ gloriæ. Induit eum consummatione gloriationis, & confirmavit eum (d) vasis virtutis,
Femoralia, & poderem, & humerale: & circun- 10
dedit eum malis punicis aureis, tintinnabulis plurimis in gyro, Ad sonandum vocem in gressibus 11
suis, ad faciendum audiri sonitum in templo in memoriam filiis populi sui : Stolâ sanctâ auro, 12
& hyacintho, & purpurâ, opere variatoris, rationali judicii, manifestationibus veritatis, (e)
Tortâ cocco, opere artificis, lapidibus pretiosis 13
sculpturæ sigilli, in ligatura auri opere lapidarii in memoriam in scriptura sculpta secundùm numerum tribuum Israel: Coronam auream su- 14
per mitram, efformationem signaculi sanctitatis, gloriam honoris, opus virtutis, desideria oculorum ornata, Pulchra. Ante ipsum non fuerunt 15
talia usque in seculum : Non est indutus alieni- 16
gena, sed filii ejus soli, & nepotes ejus per omne
tempus. Sacrificia ipsius fient holocarpomata 17
quotidiè assiduè bis. Implevit Moyses manus, 18
& unxit illum oleo sancto. Factum est illi in 19
testamentum æternum, & in semine ejus in diebus cœli, ministrare ei simul, & sacerdotio fungi,
& benedicere populū ejus in nomine ejus. Ipsum 20
elegit ex omni vivente, offerre oblationem Domino, incensum, & bonum odorem in memoriam, placare pro populo suo.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]

CAP. XLV.

Nec non gratiosus in oculis omnium viventium, & apud Deum atque etiam in conspectu hominum dilectus Moses, cujus memoria fit in benedictionem, Quem in benedictionibus enutritum corroboravit in timidorum *utilitatem*, statuit coram rege, Populo præfecit, ostendit illi gloriam suam, vocemque suam audire fecit eum: Ob fidem & humilitatem ipsius elegit eum ex omnibus hominibus, Et admovit eum ad caliginem suam : Ordinavit coram ipso legem vitæ, & benedictiones : ut Israelitas doceret leges ejus, & fœdera atque judicia ejus Jacobum. Et sanctum ipsi similem evexit Aharonem de tribu Levi, Quem constituit ad veritatem populo *decernendam*, ex honore & gloria sua impertiens illi : Sublimitate suæ majestatis elegit eum, hyacinthinis vestibus induit, & instrumentis roboris honestavit. Imponensque illi manum suam Moses, unxit eum oleo sanctitatis: Factumque est illi ac semini ejus in fœdus sempiternum sicut dies cœli, ad ministrandum, populumque ejus benedicendum in nomine ipsius. Hunc itaque ex vivis omnibus elegit ad offerendum holocausta, sacrificia, atque incensa, & ad expiandum pro toto Israele.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

1 * الفصل الخامس والاربعون * منهم الطاهر بالرحمة على جميع الاحياء * المحبوب
2 عند الله تعالى وعند جميع الناس موسى ذكره للبركة * ورباه للبركات * وشجعه وجلله
3 بالخوف والهيبة * واقامه امام فرعون * واوصى به الشعب * واراه كرامته * واسمعه صوته *
4 6 * بامانته وانبه اصطفاه من جميع الناس * وادناه من ضبابه * وتلا عليه سنة الحياة والبركات *
7 ليعلم اسرائيل سنته * وعهوده واحكامه الى يعقوب * واقام نظيره هارون الطاهر من سبط
8 لاوي * وصيره عدلا ليعدل بين الشعوب * وافرغ عليه من كرامته وهيبته ومجده *
9 18 * وانتخبه بارتفاع وجلالة بهاء * والبسه ثياب الجمال والبهاء * واكرمه في الناس * ووضع
19 موسى يده عليه * ومسحه بدهن القدس * وصار له ذلك عهدا وميثاقا الى الابد * له
20 ولنسله من بعده كايام السماء * ليخدم ويدعو بالبركة لشعبه باسمه * واصطفاه من
جميع الاحياء * ليقرب القرابين والبخور * ويستغفر لجميع اسرائيل *

CAP. XLV.

Inter quos est ille prosper in misericordia præ cunctis viventibus, apud Deum excelsum & apud omnes homines dilectus Moses, cujus memoria sit in benedictionem. Hunc ad benedictiones educavit, magnanimū ac formidabilem reddidit, metu ac timore instruxit, coram Pharaone constituit, Populóq; commendavit: gloriam suam ostendit illi, & vocem suam audire fecit eum: Propter fidem & patientiam ejus elegit illum ex omnibus hominibus, & ad caliginem suā admovit: Legem vitæ & benedictiones recitavit illi, ut Israelem doceret jura ipsius, & fœdera ac judicia ejus Jacobū. Erexitque similem ipsi Haronem sanctū de tribu Levi, Et statuit eum ad justitiam, ut justitiam exerceret inter populos; & ex honore, veneratione, & gloriâ suâ effudit super eum: Cum eminentia & eximio splendore elegit illum, decoris ac nitoris indumentis vestivit, & inter homines cohonestavit. Imposuitque ei Moses manū suam, & oleo sanctitatis unxit illum: Et factū est id ipsi pactum ac testamentū æternum, ipsi inquam ac progeniei ejus post ipsū, sicut dies cœli ut ministraret, populúmque ejus benedictionem precaretur in nomine ipsius. Elegitque eum ex omnibus viventibus ad offerendum sacrificia & incensum, & veniam petendam toti Israeli.

Cap. XLVI.

Versio VULG. LAT.

21 Et dedit illi in præceptis suis potestatem, in testamentis
judiciorum, docere Jacob testimonia, & in lege sua lu-
22 cem dare Israel. Quia contra illum steterunt alieni, &
propter invidiam circumdederunt illum homines in de-
serto, qui erant cum Dathan & Abiron, & congrega-
23 tio Core in iracundia. Vidit Dominus Deus, & non
24 placuit illi, & consumpti sunt in impetu iracundiæ. Fe-
25 cit illis monstra, & consumpsit illos in flamma ignis. Et
addidit Aaron gloriam, & dedit illi hæreditatem, &
26 primitias frugum terræ divisit illi. Panem ipsis in primis
paravit in satietatem: nam & sacrificia Domini edent,
27 quæ dedit illi & semini ejus. Cæterùm in terra gentes
non hæreditabit, & pars non est illi in gente: ipse est
28 enim pars ejus, & hæreditas. Phinees filius Eleazari
tertius in gloria est, imitando eum in timore Domini:
29 Et stare in reverentia gentis: in bonitate & alacritate
30 animæ suæ placuit Deo pro Israel. Ideò statuit illi testa-
mentum pacis, principem Sanctorum & gentis suæ, ut sit
31 illi & semini ejus sacerdotii dignitas in æternum. Et te-
stamentum David regi filio Jesse de tribu Juda, hæreditas
ipsi & semini ejus, ut daret sapientiam in cor nostrum
judicare gentem suam in justitia, ne abolerentur bona
ipsorum, & gloriam ipsorum in gentem eorum æternam
fecit.

CAP. XLVI.

1 Fortis in bello Jesus Nave, successor Moysi in pro-
phetis, qui fuit magnus secundùm nomen suum,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

21 † Ἔδωκεν (κ) αὐτὸν ἐν ἐντολαῖς αὐτοῦ, † ἐξουσίαν ἐν διαθήκαις κρι-
μάτων, † διδάξαι τὸν Ἰακὼβ (λ) τὰ μαρτύρια, † καὶ ἐν νόμῳ αὐτοῦ
22 φωτίσαι (μ) Ἰσραήλ. † Ἐπισυνέστησαν αὐτῷ ἀλλότριοι, † καὶ
ἐζήλωσαν αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ, † ἄνδρες οἱ περὶ Δαθὰν καὶ Ἀβει-
23 ρὼν, † καὶ ἡ συναγωγὴ Κορὲ ἐν θυμῷ καὶ ὀργῇ. † Εἶδε κύριος
24 καὶ οὐκ (ν) εὐδόκησε, † καὶ συνετελέσθησαν ἐν θυμῷ ὀργῆς. Ἐποί-
ησεν αὐτοῖς τέρατα, † καταναλῶσαι ἐν πυρὶ φλογὸς (ξ) αὐτοῦ.
25 † Καὶ προσέθηκεν Ἀαρὼν δόξαν, † καὶ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν·
26 † ἀπαρχὰς (ο) πρωτογεννημάτων ἐμέρισεν (π) αὐτοῖς· † Ἄρτον
(ρ) ἐν πρώτοις ἡτοίμασε πλησμονήν. † καὶ γὰρ θυσίας κυρίου φά-
27 γονται, † ἃς ἔδωκεν αὐτῷ τε καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. † Πλὴν ἐν γῇ
λαοῦ οὐ κληρονομήσει, † καὶ μερὶς οὐκ ἔστιν αὐτῷ ἐν λαῷ, † αὐτὸς γὰρ
28 μερίς σου, (σ) κληρονομία. † Καὶ Φινεὲς υἱὸς Ἐλεάζαρ τρίτος εἰς
29 δόξαν, † ἐν τῷ ζηλῶσαι αὐτὸν ἐν φόβῳ κυρίου, † Καὶ (τ) στῆναι
αὐτὸν ἐν τροπῇ λαοῦ, † ἐν ἀγαθότητι προθυμίας ψυχῆς αὐτοῦ, † καὶ
30 ἐξιλάσατο περὶ τοῦ Ἰσραήλ. † Διὰ τοῦτο ἐστάθη αὐτῷ διαθήκη
εἰρήνης, † προστάτην ἁγίων καὶ λαῷ αὐτοῦ, † ἵνα αὐτῷ ᾖ καὶ τῷ
31 σπέρματι αὐτοῦ † ἱερωσύνης μεγαλεῖον εἰς τοὺς αἰῶνας. † Καὶ δια-
θήκην τῷ Δαυὶδ † υἱῷ (υ) ἐκ φυλῆς Ἰούδα, † κληρονομία βασι-
λέως υἱοῦ ἐξ υἱοῦ μόνου· κληρονομία (φ) Ἀαρὼν καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ.
† (χ) Δῴη ὑμῖν σοφίαν ἐν καρδίᾳ ὑμῶν, † κρίνειν τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν
δικαιοσύνῃ, ἵνα μὴ ἀφανισθῇ τὰ ἀγαθὰ αὐτῶν, † καὶ τὴν δόξαν αὐ-
τῶν εἰς (ψ) γενεὰς αὐτῶν.

MS. A. (κ) αὐτῷ ἐν ταῖς ἐντολαῖς (λ) μαρτυρίαν, (μ) τὸν Ἰσραήλ. (ν) ηὐδόκησεν, (ξ) αὐτοῦ. (ο) πρωτογεννημάτων (π) αὐτῷ· (ρ) πρώτοις ἡτοίμασεν ἐν πλησμονῇ. (σ) καὶ κληρονομία. (τ) στῆναι (υ) ἐκ Ἰεσσαὶ (φ) αὐτῷ καὶ (χ) δοίη (ψ) γενεάν

ΚΕΦ. μϛʹ.

1 † Κραταιὸς ἐν (α) πολέμοις Ἰησοῦς Ναυῆ, † καὶ διάδοχος
(β) Μωϋσῆ ἐν προφητείαις· † ὃς ἐγένετο κατὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ

MS. A. (α) πολέμῳ Ἰησοῦς υἱὸς Ναυῆ, (β) Μωσῆ

Dedit (f) illum in mandatis suis, potestatem in 21
testamentis judiciorum, docere Jacob testimonia,
& in lege sua lucem dare Israel. Contra eum ste- 22
terunt alieni, et zelaverunt eum in deserto, ho-
mines, qui erant (g) cum Dathan, & Abiron, &
congregatio Core in furore, & ira. Vidit Domi- 23
nus, & non placuit illi: & consumpti sunt in
impetu iracundiæ. Fecit illis monstra ad con- 24
sumendum in igne flammæ (h) suæ. Et addidit 25
Aaron gloriam, & dedit illi hæreditatem. Pri-
mitias primitivorum divisit (i) illis: Panem in 26
primis paravit (k) satietatem: nam & sacri-
ficia Domini edent, quæ dedit & ei, & semini
ejus. Cæterùm in terra populi non hæreditabit: 27
& pars non est illi in populo. Ipse enim (l) pars
tua, hæreditas. Et Phinees filius Eleazari ter- 28
tius est in gloria, in zelando eum in timore Do-
mini, Et stando in versione populi, in bonitate 29
alacritatis animæ suæ: & placavit pro Israel.
Ideò (m) statutum est illi testamentum pacis, 30
præsidem sanctorum, & populo suo; ut sit illi
& semini ejus sacerdotii dignitas in (n) secula.
Et testamentum Davidi (o) filio ex tribu Juda: 31
Hæreditas regis, filii ex filio solo: hæreditas
Aaron & semini ejus. Det (p) vobis sapienti-
am in corde vestro, judicare populum suum in
justitia: ne aboleantur bona ipsorum: & glo-
riam eorum in generationes eorum.

CAP. XLVI.

FORTIS in bellis Jesus Nave, & suc- 1
cessor Moysi in prophetiis. Qui fuit secundùm
nomen suum

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

21 22 * ܘܐܦ ܝܗܒ ܠܗ ܦܘܩܕܢܐ. ܘܐܫܠܛܗ ܒܢܡܘܣܐ ܘܒܕܝܢܐ. * ܘܐܬܚܪܝܘ ܥܡܗ ܢܘܟܪܝܐ. ܘܐܛܢܘ
23 ܒܗ ܒܡܕܒܪܐ. ܐܢܫܐ ܕܝܠܗܘܢ ܕܕܬܢ ܘܕܐܒܝܪܡ. ܘܟܢܘܫܬܐ ܕܩܘܪܚ ܒܚܡܬܐ. * ܘܚܙܐ ܐܠܗܐ. ܘܐܬܚܡܬ.
24 25 ܘܐܘܩܕ ܐܢܘܢ ܒܢܘܪܐ. * ܘܒܪܐ ܠܗܘܢ ܡܚܘܬܐ. ܘܐܫܠܡ ܐܢܘܢ ܒܚܡܬܐ ܕܪܘܓܙܗ. * ܘܐܘܣܦ
26 ܠܐܗܪܘܢ ܐܝܩܪܐ. ܘܝܗܒ ܠܗ ܝܪܬܘܬܗ. ܘܪܫܝܬܐ ܕܡܩܕܫܐ. * ܘܣܕܪܐ ܕܠܚܡܐ ܠܗ
27 ܘܠܙܪܥܗ. * ܒܪܡ ܒܐܪܥܗܘܢ ܠܐ ܝܪܬ ܝܪܬܘܬܐ. ܘܠܐ ܦܠܓ ܦܠܓܘܬܐ ܥܡܗܘܢ. ܡܛܠ
28 ܕܡܪܝܐ ܗܘ ܡܢܬܗ ܘܝܪܬܘܬܗ ܒܝܢܝ ܝܫܪܝܠ. * ܘܐܦ ܦܝܢܚܣ ܒܪ ܐܠܥܙܪ. ܬܠܝܬܝܐ
29 ܒܓܢܒܪܘܬܗ ܐܝܩܪܐ ܢܣܒ: ܡܛܠ ܛܢܢܐ ܕܛܢ ܒܡܕܝܢܝܬܐ ܘܒܒܪ ܝܫܪܝܠ. * ܘܕܩܡ ܒܬܘܪܥܬܐ
30 ܕܥܡܗ. ܘܒܥܐ ܥܠ ܝܫܪܝܠ. * ܡܛܠ ܗܢܐ ܝܡܐ ܠܗ ܐܠܗܐ. ܕܢܒܢܐ ܠܗ ܡܕܒܚܐ.
31 ܘܟܗܢܘܬܐ ܪܒܬܐ ܠܗ ܘܠܙܪܥܗ. ܕܢܗܘܐ ܠܥܠܡ. * ܘܐܦ ܕܘܝܕ ܒܪ ܐܝܫܝ. ܝܪܬܘܬܐ ܕܡܠܟܐ
32 ܘܝܪܬܘܬܐ ܕܐܗܪܘܢ. ܠܗ ܘܠܙܪܥܗ ܒܠܚܘܕܘܗܝ. * ܗܫܐ ܒܪܟܘ ܠܐܠܗܐ ܕܝܗܒ
ܚܟܡܬܐ ܕܠܒܐ. ܠܡܕܢ ܠܥܡܗ ܒܫܡܗ. ܕܠܐ ܢܬܛܥܐ ܛܒܬܗܘܢ
ܘܡܕܒܪܢܘܬܗܘܢ. ܠܟܠ ܕܪܐ ܕܥܠܡܐ.

* ܦܘܠܓܐ * ܡܘ *

1 * ܓܢܒܪܐ ܗܘ ܝܫܘܥ ܒܪ ܢܘܢ. ܒܢܒܝܘܬܐ ܐܬܢܛܪ. ܠܡܗܘܐ ܐܟܘܬ ܡܘܫܐ ܪܒܐ.

Huic etiam dedit mandata, eidémque statu- 21
ta ac judicia commisit. Contendentibus au- 22
tem adversùs eum alienis, & Dathani atque
Abirami gente unâ cum factione Corch sæ-
viter invidientibus ei in deserto, Vidit Deus, 23
iratúsque succendit eos igne; Et *inauditas* 24
creans illis plagas, consumpsit eos vehemen-
tiâ furoris sui. Aharoni verò superimpo- 25
suit gloriam, & hæreditatem ipsius consti-
tuit illi primitias Sanctuarii, Et ordinem 26
panis, ipsi *inquam* & semini ejus. Cæterùm 27
in terra eorum nullam possedit hæredita-
tem, nec sortitus est portionem cum eis: Do-
minus enim est pars & hæreditas ipsius inter
Israelitas. Phinches etiam Eleazari filius tri- 28
plicem suâ fortitudine gloriam est adeptus,
ob zelum quo in Medianitidem, & Israelitam
exarsit, Et quòd populi sui ruinæ sese obje- 29
cerit, & pro Israele *Deum* exorârit. Qua- 30
propter juravit illi Deus ædificaturum se ei
altare, & summum sacerdotium ipsi fore ac
semini ejus in perpetuum. David etiam 31
Isai filius hæreditatem regum & hæredita-
tem Aharonis sibi ac semini suo solus posse-
dit. Igitur benedicite Deum qui vobis in- 32
didit sapientiam cordis ad judicandum po-
pulum suum in nomine suo, ne oblivioni tra-
datur fœlicitas & principatus eorum in
omnes seculi generationes.

CAP. XLVI.

Vir robustissimus Jesus filius Nun per pro- 1
phetiam asservatus est ut esset similis magno
Mosi;

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

21 22 * وعلمه الشرايع والوصايا * وسلطه على الشروط والاحكام * وشاجره الغرباء * وحسده في
23 الصحراء آل داثان وابيرم وجماعة قورح بالمنعة * فراى ذلك فغضب * فاحرقهم الله
24 25 تعالى بالنار * واعد لهم البلاء والعقوبة * وخسف بهم بشدة نكاله * وجعل على هرون
26 27 الهيبة والتكرمة * واعطاه ميراثه اوايل القرابين * وصف الخبز له ولنسله * ولكنهم لم
يرثوا في ارضهم ميراثا * ولم يقاسموهم القسمة * لان الرب حصته وورثه بين بني اسرايل *
28 * وفنحاس ابن العزر الذي بجبروته نال ثلثة انواع من الكرامة في الغيرة التي غار على
29 30 المدينية والاسرايلي * وانه قام دون قومه * ورغب الى الله تعالى في اسرايل * فاحتسب
31 الله تعالى له بصنيعة البر الى الابد * وايضا داود ابن يسي رد ميراث الملوك * واخذ ميراث
32 هارون له ولذريته * فمن الان مجدوا الله الذي اعطاكم اللب والحكمة ان تقضوا بين
شعبه باسمه * ليلا ينسا سياستهم * ويحفظهم ويثبتهم في جميع احقاب الدنيا *

الفصل السادس والاربعون *

1 * ذو الرجلة والشجاعة يسوع ابن نون حفظ ليصير خلفا من موسى العظيم *

Jura atque præcepta docuit illum, & pa- 21
ctis atque judiciis præfecit. Alienige- 22
næ cum eo jurgati sunt, & familia Da-
thani & Abirami, nec non cætus Coreh
vehementer inviderunt illi in deserto.
Quod videns, iratus est, ignéque com- 23
bussit eos Deus excelsus; Et afflictionem 24
ac pœnam præparens illis, obruit eos ve-
hementiâ supplicii sui: Super Haronem 25
verò terrorem posuit ac venerationem, tri-
buens illi hæreditatem ipsius primitias
oblationum, Et ordinem panis, ipsi in- 26
quam & progeniei ejus. At verò in ter- 27
ra eorum nullam possederunt hæredita-
tem, nec portionem cum eis partiti sunt;
quia Dominus est pars & hæreditas ejus
inter filios Israelis. Præterea Phinches 28
Eleazari filius, suâ generositate tria ob-
tinuit gloriæ genera: Propter zelum quo
Medianitidem & Israelitam est æmula-
tus: Tum quod pro gente sua steterit: & 29
Deum excelsum pro Israele supplicârit.
Iccircò reputavit illi Deus excelsus ob 30
præclarum ejusmodi facinus, justitiam
in sempiternum usque. David etiam Jes- 31
se filius regum hæreditatem reduxit, &
Haronis hæreditatem sibi ac posteritati
suæ accepit. Jam igitur Deum glorifica- 32
te, qui tribuit vobis sensum & sapienti-
am ad judicandum inter populum suum
in nomine suo, ut non obliviscatur ductum
eorum, sed servet ac stabiliat eos in
omnia mundi secula.

CAP. XLVI.

Fortitudine & magnanimitate præ- 1
ditus Jesus filius Nun asservatus est ut
esset successor magni Mosis.

Versio VULG. LAT.

2 Maximus in salutem electorum Dei, expugnare insur-
3 gentes hostes, ut consequeretur hæreditatem Israel. Quam
gloriam adeptus est in tollendo manus suas, & jactan-
4 do contra civitates rhomphæas? Quis ante illum sic re-
5 stiterit? Nam hostes ipse Dominus perduxit. An non
in iracundia ejus impeditus est Sol, & una dies facta est
6 quasi duo? Invocavit Altissimum potentem in oppu-
gnando inimicos undique, & audivit illum magnus &
sanctus Deus in saxis grandinis virtutis valdè fortis.
7 Impetum fecit contra gentem hostilem, & in descen-
8 su perdidit contrarios, Ut cognoscant Gentes poten-
tiam ejus, quia contra Deum pugnare non est facile. Et
9 secutus est à tergo potentis: Et in diebus Moysi mi-
sericordiam fecit ipse, & Caleb filius Jephone, stare
contra hostem, & prohibere gentem à peccatis, & per-
10 fringere murmur malitiæ. Et ipsi duo constituti, à pe-
riculo liberati sunt à numero sexcentorum millium pedi-
tum, inducere illos in hæreditatem, in terram quæ ma-
11 nat lac & mel. Et dedit Dominus ipsi Caleb fortitu-
dinem, & usque in senectutem permansit illi virtus,
ut ascenderet in excelsum terræ locum, & semen ipsi-
12 us obtinuit hæreditatem: Ut viderent omnes filii Israel,
13 quia bonum est obsequi sancto Deo. Et judices sin-
guli suo nomine, quorum non est corruptum cor: qui
14 non aversi sunt à Domino, Ut sit memoria illorum in
benedictione, & ossa eorum pullulent de loco suo,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

2 † Μέγας ἐπὶ σωτηρίᾳ ἐκλεκτῶν αὐτῦ, † ἐκδικῆσαι ἐπεγειρομένους
3 ἐχθρούς, † ὅπως (γ) κληρονομήσῃ τὸν Ἰσραήλ. † Ὡς ἐδοξάσθη ἐν
τῷ ἐπᾶραι χεῖρας αὐτῦ, † καὶ (δ) τῷ ἐκκλῖναι ῥομφαίαν ἐπὶ πόλεις;
4 † Τίς (ε) πρότερον αὐτῦ οὕτως ἔςη; † τοὺς γὰρ πολεμίους (ζ) κύριος
5 αὐτὸς (η) ἐπήγαγεν. † Οὐχὶ ἐν χειρὶ αὐτῦ (θ) ἀνεπόδισεν ὁ ἥλιος,
6 † καὶ μία ἡμέρα ἐγενήθη πρὸς δύο; † Ἐπεκαλέσατο τὸν ὕψιστον
δυνάςην, † ἐν τῷ θλίψαι αὐτὸν ἐχθροὺς κυκλόθεν· † καὶ ἐπήκουσεν
(ι) αὐτῶν μέγας κύριος † (κ) ἐν λίθοις χαλάζης δυνάμεως κραταιᾶς.
7 † Κατέρραξεν ἐπ' ἔθνος πόλεμον, † καὶ ἐν καταβάσει ἀπώλεσεν
8 ἀνθεςηκότας· † Ἵνα γνῶσιν ἔθνη πανοπλίαν (λ) αὐτῶν, † ὅτι ἐναν-
τίον κυρίου ὁ πόλεμος αὐτῦ, † καὶ γὰρ ἐπηκολούθησεν ὀπίσω δυνάςου.
9 † Καὶ ἐν ἡμέραις (μ) Μωϋσέως ἐποίησεν ἔλεος, † αὐτὸς καὶ Χαλὲβ
υἱὸς Ἰεφοννῆ, † ἀντιςῆναι ἔναντι ἐχθροῦ, † κωλῦσαι λαὸν ἀπὸ ἁμαρ-
10 τίας, † καὶ κοπάσαι γογγυσμὸν πονηρίας. † Καὶ αὐτοὶ δύο ὄντες διε-
σώθησαν † ἀπὸ ἑξακοσίων χιλιάδων πεζῶν, (ν) † εἰσαγαγεῖν αὐτοὺς
11 εἰς κληρονομίαν, † εἰς γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι. † Καὶ ἔδωκεν
ὁ κύριος τῷ Χαλὲβ ἰσχύν, † καὶ ἕως γήρους διέμεινεν αὐτῷ, † ἐπι-
βῆναι αὐτὸν ἐπὶ (ξ) ὕψος τῆς γῆς, † καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ (ο) κατ-
12 έσχε κληρονομίαν· † Ὅπως ἴδωσι πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ, † ὅτι
13 καλὸν τὸ πορεύεσθαι ὀπίσω κυρίου. † Καὶ οἱ κριταὶ ἕκαστος τῷ αὐ-
τοῦ ὀνόματι, ὅσων οὐκ ἐξεπόρνευσεν ἡ καρδία, † καὶ ὅσοι οὐκ ἀπεςρά-
14 φησαν ἀπὸ κυρίου, † Εἴη τὸ μνημόσυνον αὐτῶν ἐν εὐλογίαις· † τὰ
ὀςᾶ αὐτῶν ἀναθάλοι ἐκ τοῦ τόπου αὐτῶν,

MS. A. (γ) κατακληρονομήσῃ (δ) ἐν τῷ ἐκτεῖναι (ε) πρότερος (ζ) κυρίου (η) ἀπήγαγεν. (θ) ἐνεποδίσθη (ι) αὐτοῦ (κ) λίθοις (λ) αὐτοῦ, (μ) Μωσέως (ν) εἰσάγειν (ξ) τὸ ὕψος (ο) καὶ τὴν κληρονομίαν·

Magnus in salutem electorum ejus, expugnare insurgentes hostes, ut hæreditaret Israel. Quam gloriam adeptus est in tollendo manus suas, & (a) declinando romphæam contra civitates? Quis ante illum sic stetit? Nam (b) hostes ipse Dominus perduxit. An non in manu ejus retrocessit Sol? & una dies facta est quasi duæ? Invocavit Altissimum potentem, in oppugnando eum inimicos undiq; Et audivit (c) eos magnus Dominus: in saxis grandinis virtutis fortis, Erupit contra gentem bellum, & in descensu perdidit contrarios. Ut cognoscant gentes integram armaturam eorum: quia coram Domino bellum ejus. Etenim sequutus est post potentem: Et in diebus Moysi fecit misericordiam, ipse, & Caleb filius Jephonne, stare (d) contra inimicum, prohibere populum à peccato, et sedare murmur malitiæ. Et ipsi, cùm duo essent, salvati sunt è sexcentis millibus peditum, inducere illos in hæreditatem, in terram, quæ manat lac, & mel. Et dedit Dominus ipsi Caleb fortitudinem, et usq; in senectutem permansit illi, ut ascenderet ipse in excelsum terræ locum: & semen ejus obtinuit hæreditatem: Ut viderent omnes filii Israel, quia bonum est obsequi Domino. Et judices, singuli suo nomine, quorumcunque cor non est fornicatum, & quicunque non sunt aversi à Domino; Sit memoria eorum in benedictionibus: ossa eorum pullulent de loco suo,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

2 * ܠܡܝܬܝܘ ܒܐܝܕܗ ܦܘܪܩܢܐ ܠܓܒܝܘܗܝ. ܘܠܡܬܒܥܘ ܡܢ ܓܒܪܐ ܣܢܐܐ. ܘܠܡܘܪܬܘ
3 ܠܒܢܝ ܐܝܣܪܐܝܠ ܐܪܥܐ ܕܡܘܠܟܢܐ. * ܡܐ ܫܦܝܪ ܗܘܐ. ܟܕ ܡܪܝܡ ܪܘܡܚܐ ܕܒܐܝܕܗ. ܘܟܕ
4 ܡܢܝܦ ܥܠ ܡܕܝܢܬܐ. * ܡܢܘ ܩܐܡ ܩܕܡܘܗܝ. ܡܛܠ ܕܩܪܒܗ ܕܡܪܝܐ
5 6 ܗܘ ܩܪܒ. * ܡܛܠ ܕܒܐܝܕܗ ܩܡ ܫܡܫܐ. ܘܚܕ ܝܘܡܐ ܗܘܐ ܬܪܝܢ ܝܘܡܝܢ. * ܡܛܠ
ܕܨܠܝ ܩܕܡ ܡܪܝܐ. ܘܥܢܝܗ. ܘܝܗܒ ܒܐܝܕܗ ܙܟܘܬܐ. ܘܥܢܝܗ ܒܟܐܦܐ ܕܒܪܕܐ.
7 8 ܘܟܒܪܝܬܐ ܡܢ ܫܡܝܐ ܐܚܬ. * ܘܡܚܐ ܥܠ ܥܡܐ ܣܢܐܐ. ܘܐܘܒܕ ܠܟܠܗܘܢ. * ܘܝܕܥܘ
ܟܠܗܘܢ ܥܡܡܐ ܚܛܝܐ. ܕܐܠܗܐ ܗܘ ܩܪܒ ܥܡܗܘܢ. ܘܐܦ ܗܘ ܫܠܡ ܒܬܪ ܐܠܗܐ.
9 * ܘܒܝܘܡܝ ܡܘܫܐ ܥܒܕ ܛܝܒܘܬܐ. ܗܘ ܘܟܠܒ ܒܪ ܝܘܦܢܐ. ܠܡܩܡ ܒܬܘܪܥܗ ܕܥܡܐ.
10 ܠܡܟܠܝܘ ܟܢܘܫܬܐ. ܘܠܡܫܬܩܘ ܬܪܥܐ ܒܝܫܐ. ܥܠ ܐܪܥܐ ܕܡܘܠܟܢܐ. * ܘܗܢܘܢ
ܠܒܠܚܘܕܝܗܘܢ. ܐܬܦܨܝܘ ܡܢ ܫܬܡܐܐ ܐܠܦܝܢ. ܠܡܥܠܘ ܐܢܘܢ ܠܝܪܬܘܬܗܘܢ. ܠܐܪܥܐ
11 ܕܪܕܝܐ ܚܠܒܐ ܘܕܒܫܐ. * ܘܝܗܒ ܠܟܠܒ ܚܝܠܐ. ܘܥܕܡܐ ܠܣܝܒܘܬܗ ܩܡ ܥܡܗ. ܐܩܝܡܗ
12 ܠܡܫܠܛܘܬܗ ܥܠ ܚܝܠܗ ܕܐܪܥܐ. ܘܐܦ ܙܪܥܗ ܢܐܪܬ ܝܪܬܘܬܐ.. * ܡܛܠ ܕܢܕܥ
13 14 ܙܪܥܗ ܕܝܥܩܘܒ. ܕܫܠܡ ܢܡܘܣܗ ܕܐܠܗܐ ܘܕܝܢܘܗܝ. * ܟܠ ܚܕ ܒܫܡܗ. * ܟܠ
ܕܠܐ ܛܥܐ ܠܒܗܘܢ. ܘܠܐ ܗܦܟܘ ܡܢ ܢܡܘܣܗ ܕܐܠܗܐ. ܢܗܘܐ ܕܘܟܪܢܗܘܢ ܠܒܘܪܟܬܐ.

Ad afferendam per ipsum salutem dilectis suis, ad sumendam vindictam à viris inimicis, & ad hæreditate tradendam filiis Israel terram promissionis. Quàm decorum est illi, cùm hastam quam manu tenet, attollit, ac vibrat in urbes! Quis illi resistere valeat? Bellum enim Domini ipse gessit: Ipsius enim operâ stetit sol, & dies unus factus est biduum: Oravit enim coram Domino, & exaudivit eum, perque ipsum dedit potentiam: (i. *victoriam*:) exaudivit autem illum lapidibus grandinis *immissis*, & sulphur è cœlo demisit, Populum inimicum quassavit, omnésque interemit. Et cognoverunt omnes gentes maledictæ Deum cum illis pugnâsse. Hic etiam Deum perfectè secutus est, Idémque in diebus Mosis præclarum facinus patravit unà cum Caleb Jophane filio, ruinæ populi obsistendo cœtum cohibendo, & improbam terræ promissionis famam abolendo. Atque hi *duo* soli servati fuerunt è sexcentis millibus, ut induceret eos *Deus* in hæreditatem ipsorum, in terram lacte ac melle manantem. Deditque *Dominus* Calebo robur quod ad senectutem ipsius usque cum eo permansit, quatenus robori terræ præponeret eum, & semen ejus hæreditatem possideret: Ut sciret semen Jacobi, quòd ipse legem ac judicia Dei complêsset. Singulorum nominatim, Omnium *videlicet* quorum cor minimè seductum fuerit, quiq; à lege Dei non recesserint, memoria manebit in benedictionem,

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

2 * وان يجري الله تعالي علي يديه الاستنقاذ والخلاص لاحبائه * ولينتقم من الاعداء الباغين *
3 وليورث آل بني اسرائيل ارض المواعيد * ما احسنه واهيبه * واهيب الحربة بيده * وحين
4 يشيرها علي المداين * من يقدر ان ينتصب له ويثبت امامه * لانه كان يقاتل بدل شعب
5 6 الله تعالي * لان الشمس على يده وقفت * وكان اليوم يومين * لانه صلا قدام الله تعالي *
فاستجاب دعاءه * واداه الشدة والصلاعة * واجابه بحجارة البرد * وانزل كبريتا من السماء *
7 8 * وطرح علي الاعداء اعداء الله * واحرقهم جميعا * وعلموا الشعوب الاثمة ان الله تعالي كان
9 معه في قتاله * فصدق ثم عرف الله واخلص له نيته * واعاد المعروف والهيبة علي عهد
موسي هو وكالاب بن يوفنا * وقاما دون الشعب * وردوهم عن سوء اعمالهم وابطلوا الخبر
10 السوء الذي اشاعوا الطلايع علي ارض المواعيد * وهما وحدهما نجوا من ستماية الف
11 رجل * يدخلان الشعب الي ميراثهم * الي الارض التي تفيض اللبن والعسل * ونحل كالاب
الشجاعة * وبقيت له ذلك الي الهرم والكبر * ليسلطه علي اعداء الارض وابطالها * وورث
12 13 عقبه ايضا الميراث * لكي تعرف ذرية يعقوب انه اكمل سنة الله تعالي واحكامه * وكل
14 امرء من الصالحين باسمه * كل من لم يضل قلبه ولم يرتد عن وصية الله يدوم
ذكرهم للبركة ابدا *

Et ut afferret Deus excelsus per manus ejus redemptionem ac salutem dilectis suis, ut hostes infensos ulcisceretur, utque progeniem filiorum Israel hæredem faceret terræ promissionum. Quàm speciosus ac terribilis est, & horrenda lancea in manu ipsius! Cúmque illâ adversùs urbes innuit, Quis contra ipsum assurgere, aut coram eo sistere possit? Nam pro populo Dei excelsi ipse pugnabat: Nam sol ejus operâ stetit, & dies unus factus est biduum: Nam coram summo Deo oravit, ejúsque preces exaudivit, eique robur ac fortitudinē dedit: exaudivit autem illum lapidibus grandinis, & sulphur è cœlo demisit, Projecitque super hostes, hostes Dei, omnésque combussit. Et cognoverunt populi scelerati Deum excelsum cum ipso esse dum pugnaret. Quapropter credidit, Deumq; cognovit, & sincera se dedidit illi conscientia. Et obsequium ac venerationē restituit tempore Mosis unà cum Caleb Jophanne filio: ambo enim pro populo steterunt, à malis operibus revocârunt eos, & malam famam quam de terra promissionum exploratores evulgârant, abrogârunt: Atque hi duo tantùm è sexcentis virorum millibus evaserunt, ut populum introducerent in hæreditatem ipsorum, in terram quæ affluit lacte & melle. Calebi etiam dedit fortitudinem, quæ ad decrepitam usque senectutem mansit ei, ut inimicis ac potentibus terræ præficeret eum. Et posteritas quoque ipsius hæreditatem obtinuit; Ut progeniei Jacobi innotesceret ipsum esse excelsi Dei legem ac judicia executum; Et quorumcunque, Omnium speciatim proborum virorum, quorum cor non aberraverit, qui à præcepto divino se minimè abduxerint, memoriam in benedictionem demque mansuram:

Versio VULG. LAT.

15 Et nomen eorum permaneat in æternum, permanens ad
16 filios illorum, sanctorum virorum gloria. Dilectus à Do-
mino Deo suo Samuel propheta Domini, renovavit im-
17 perium, & unxit principes in gente sua. In lege Domini
congregationem judicavit, & vidit Deus Jacob, & in fide
18 sua probatus est propheta. Et cognitus est in verbis suis
fidelis, quia vidit Deum lucis: Et invocavit Dominum
19 omnipotentem, in oppugnando hostes circumstantes un-
dique, in oblatione agni inviolati. Et intonuit de cœlo
20 Dominus, & in sonitu magno auditam fecit vocem suam,
21 Et contrivit principes Tyriorum, & omnes duces Phi-
22 listhiim: Et ante tempus finis vitæ suæ & seculi, testi-
monium præbuit in conspectu Domini, & Christi; pecu-
nias & usque ad calceamenta ab omni carne non acce-
23 pit, & non accusavit illum homo. Et post hoc dormivit,
& notum fecit regi, & ostendit illi finem vitæ suæ, & ex-
altavit vocem suam de terra in prophetia delere impie-
tatem gentis.

CAP. XLVII.

1 Post hæc surrexit Nathan propheta in diebus David.
2 Et quasi adeps separatus à carne, sic David à filiis Israel.
3 Cum leonibus lusit quasi cum agnis: & in ursis similiter
4 fecit sicut in agnis ovium, in juventute sua. Numquid non
5 occidit gigantem, & abstulit opprobrium de gente? In
tollendo manum, saxo fundæ dejecit exultationem Goliæ:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

15 † Καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν ἀντικαθιστάμενον, † ἐφ' υἱοῖς δεδοξασμένων
16 αὐτῶν. † Ἠγαπημένος ὑπὸ κυρίου αὐτοῦ Σαμουὴλ † προφήτης κυρίου
κατέστησε βασιλείαν, † καὶ ἔχρισεν ἄρχοντας ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ.
17 † Ἐν νόμῳ κυρίου ἔκρινε συναγωγὴν, † καὶ ἐπεσκέψατο κύριος τὸν
18 Ἰακώβ. † ἐν πίστει αὐτοῦ ἠκριβάσθη προφήτης, † Καὶ ἐγνώσθη
19 (π) ἐν πίστει αὐτοῦ πιστὸς ὁράσεως. † Καὶ ἐπεκαλέσατο τὸν κύριον
δυνάστην, † ἐν τῷ θλίψαι ἐχθροὺς αὐτοῦ κυκλόθεν, † ἐν προσφορᾷ
20 ἀρνὸς γαλαθηνοῦ. † Καὶ ἐβρόντησεν ἀπ' οὐρανοῦ κύριος, † καὶ ἐν
21 ἤχῳ μεγάλῳ ἀκουστὴν ἐποίησε τὴν φωνὴν αὐτοῦ. † Καὶ ἐξέτριψεν
22 ἡγουμένους Τυρίων, † καὶ πάντας ἄρχοντας Φυλιστιείμ. † Καὶ πρὸ
καιροῦ κοιμήσεως αἰῶνος † ἐπεμαρτύρατο ἔναντι κυρίου καὶ χριστοῦ,
† Χρήματα καὶ ἕως ὑποδημάτων † ἀπὸ πάσης σαρκὸς οὐκ εἴληφα.
23 † καὶ οὐκ ἐνεκάλεσεν αὐτῷ ἄνθρωπος. † Καὶ μετὰ τὸ ὑπνῶσαι αὐ-
τὸν (ρ) προεφήτευσε, † καὶ ὑπέδειξε βασιλεῖ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ, † καὶ
ἀνύψωσεν ἐκ γῆς (σ) τὴν φωνὴν αὐτοῦ, † ἐν προφητείᾳ ἐξαλεῖψαι
ἀνομίαν λαοῦ.

MS. A. (π) ἐν ῥήμασιν (ρ) ἐπροφήτευσεν, (σ) φωνὴν

Et nomen eorum restauratum, glorificatis ipsis in 15
filiis. Dilectus à Domino suo Samuel propheta 16
Domini constituit regnum, & unxit principes
super gentem suam. In lege Domini judicavit 17
synagogam: & visitavit Dominus Jacob. In
fide sua probatus est propheta, Et cognitus est 18
(e) in fide sua fidelis visionis. Et invocavit 19
Dominum potentem, in oppugnando hostes suos
undique in oblatione (f) agni lactentis. Et in- 20
tonuit de cœlo Dominus: & in sonitu magno
auditam fecit vocem suam. Et contrivit princi- 21
pes Tyriorum, & omnes duces Phylistiim. Et ante 22
tempus dormitionis seculi contestatus est in con-
spectu Domini, & Christi; Pecunias, & usque
ad calceamenta ab omni carne non accepi. Et
non accusavit eum homo. Et postquàm dormivit 23
ipse; prophetavit, & ostendit regi finem ejus:
& exaltavit vocem suam de terra in prophetia,
delere iniquitatem populi.

ΚΕΦ. μζ'.

1 † ΚΑὶ μετὰ (*) τοῦτο ἀνέστη Νάθαν † προφητεύειν ἐν ἡμέραις Δαυίδ.
2 † Ὥσπερ στέαρ ἀφωρισμένον ἀπὸ σωτηρίου, † οὕτως Δαυὶδ ἀπὸ
3 (α) τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. † Ἐν λέουσιν (β) ἔπαιξεν ὡς ἐν ἐρίφοις, † καὶ
4 ἐν ἄρκοις ὡς ἐν ἄρνασι προβάτων. † Ἐν νεότητι αὐτοῦ οὐχὶ
5 ἀπέκτεινε γίγαντα, † καὶ ἐξῆρεν ὀνειδισμὸν ἐκ λαοῦ, † Ἐν τῷ
ἐπᾶραι (γ) χεῖρα ἐν λίθῳ σφενδόνης, † καὶ καταβαλεῖν γαυρίαμα
τοῦ Γολιάθ;

MS. A. (*) τοῦτον (α) υἱῶν (β) ἔπαιζεν (γ) χεῖρας

CAP. XLVII.

Et post hoc surrexit Nathan (a) prophetare in 1
diebus David. Quasi adeps separatus à salu- 2
tari; sic David à filiis Israel. Cum leonibus 3
lusit, quasi cum agnis; & in ursis, sicut in agnis
ovium. In juventute sua Nunquid non occidit 4
gigantem, & abstulit opprobrium de gente, In 5
tollendo manum in saxo fundæ, & dejiciendo
exultationem Goliæ?

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]

Et ossa velut lilia nitescent, noménque suum 17
bonum filiis suis relinquent, & universo po-
pulo laudes suas. Item dilectus creatori suo 16
ex quo è ventre matris suæ extractus est,
Nazaræus per prophetiam Samuel judex &
sacerdos, cujus verbo instauratum est re-
gnum, quippe principes ac reges unxit po-
pulo. Secundùm legem ipsius turbis impe- 17
ravit, quemadmodum præceperat Jacobi
Dominus. Hic etiam hostes profligavit ex 19
omnibus confinibus suis, agnum lactentem
immolando. Tum Dominus de cœlo tonu- 20
it, & fragore vehementi vocem suam audi-
re fecit. Attrivit omnes Tyri principes, 21
omnésque Palestinorum tyrannos absumpsit.
Et quo tempore super lectum suum quiesce- 22
bat, contestatus est coram Domino & coram
uncto ipsius, se nec munus nec donum à
quoquam accepisse: nec verò ulla caro te-
stimonium perhibuit adversùs eum. Etiam 23
post obitum suum interrogatus, ostendit re-
gi viam ejus: & sustulit è terra vocem suam
cum prophetia, ad abolenda peccata.

[illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]

CAP. XLVII.

Post hunc surrexit Nathan propheta ad 1
audire faciendum *sermonem* coram Davide.
Nam quo eminentior est adeps sanctuario, 2
eò eminentior David Israel. Leones quasi 3
hœdos occîdit, & ursos perinde ac agnos.
In adolescentia sua gigantem interfecit, & 4
abstulit opprobrium populi sui. Manu suâ 5
fundam vibravit, totámque Goliadi super-
biam confregit.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

15 * وبزهر عظامهم مثل السوسن * ويخلفون اسماء صالحة لعقبهم * وجميع الشعب مدحهم *
16 * والمحبوب الي خالقه منذ نسل من بطن امه * والمصور بالنبوة سموايل الحاكم الكاهن * الذي
17 اصلح الملك وثبته بقوله * ومسح السلاطين والملوك للشعب * بسنته امر الجماعات بحفظ
19 السنة * كالذي امر رب يعقوب * وهو ايضا هزم الاعداء واباذهم من حولهم * بالحمل الرضيع
20 الذي قربه لله تعالي قربانا * وغضب الله العلي من السماء * واسمع صوته برعد شديد *
21 * وهزم جميع سلاطين مدينة صور * واباد جميع جبابرة الفلسطينيين * وعند موته حين
22 استراح علي سريره * استشهد امام الله وقدام مسيحه * انه لم ياخذ من احد رشوة * ولا هدية *
23 ولم يشهد عليه بذلك احد * وسيل بعد وفاته ايضا * واخبر الملك عن طريقه *
ورفع صوته بالنبوة * ليبطل الخطايا من الارض *

* الفصل السابع والاربعون *

1 * وقام بعده ناثان النبي * ليسمع قدام داوود بالنبوة * كفضل الشحم علي القدس * كذلك فضل
2 داوود علي اسرائيل * قتل اللبوات كالجدي * والادباب كالحملان * قتل الجبار في حداثته * ورفع
3 العار عن شعبه * وادار يده بالعراقة * وكسر جميع تطاول جلياد وعناده *
4
5

Et fore ut ossa eorum quasi lilia flore- 15
scant, bona suæ posteritati nomina, totiq;
populo laudes suas relicturos. Præterea 16
dilectus creatori suo ex quo procreatus
est ex utero matris suæ, & castus per pro-
phetiam Samuel judex & sacerdos, qui
regnum instauravit, verbóq; suo stabi-
livit, & imperatores ac reges unxit po-
pulo. Lege sua turbis jussit observan- 17
tiam legis, prout jusserat Dominus Ja-
cobi. Hic etiam hostes debellavit, & 19
è circunjacentibus sibi locis perdidit,
per agnum lactentem quem excelso Deo
obtulit sacrificium: Iratusque Deus al- 20
tissimus è cœlo, audire fecit vocem suam
vehementi cum tonitru. Profligavit et- 21
iam omnes urbis Tyri duces, & per-
emit omnes Palestinorum gigantes: Et 22
morti vicinus, dum super lecto suo quie-
visset, contestatus est coram Deo & co-
ram uncto ejus, se nec munus nec donum
à quoquam accepisse; & quidem nemo
in his contra eum testatus est. Rogatus 23
etiam post obitum suum, indicavit regi
viam ejus; extulitque vocem suam cum
prophetia, ad abrogandas è terra ini-
quitates.

CAP. XLVII.

Post hunc surrexit Nathan propheta, 1
ut audire faceret coram Davide prophe-
tiam. Ut præstat adeps sanctuario, ita 2
præstat David Israeli. Leones quasi 3
hœdos interfecit, & ursos quasi agnos.
Interemit gigantem in adolescentia sua, 4
& probrum sustulit è populo suo. Ma- 5
num suam cum funda circumegit, omném-
que Goliadi superbiam & pervicaciam
confregit.

Versio VULG. LAT.

6 Nam invocavit Dominum omnipotentem, & dedit in
dextera ejus tollere hominem fortem in bello, & exal-
7 tare cornu gentis suæ. Sic in decem millibus glorifica-
vit eum, & laudavit eum in benedictionibus Domini, in
8 offerendo illi coronam gloriæ: Contrivit enim inimi-
cos undique,& extirpavit Philisthiim contrarios usque in
hodiernum diem: contrivit cornu ipsorum usque in æter-
9 num. In omni opere dedit confessionem Sancto, & Ex-
10 celso in verbo gloriæ, De omni corde suo laudavit Do-
minum, & dilexit Deum, qui fecit illum: & dedit illi
11 contra inimicos potentiam: Et stare fecit cantores con-
12 tra altare, & in sono eorum dulces fecit modos. Et dedit
in celebrationibus decus, & ornavit tempora usque ad
consummationem vitæ,ut laudarent nomen sanctum Do-
13 mini, & amplificarent manè Dei sanctitatem. Dominus
purgavit peccata ipsius, & exaltavit in æternum cornu
ejus: & dedit illi testamentum regni, & sedem gloriæ
14 in Israel. Post ipsum surrexit filius sensatus, & propter
15 illum dejecit omnem potentiam inimicorum. Salomon
imperavit in diebus pacis,cui subjecit Deus omnes hostes,
ut conderet domum in nomine suo, & pararet sanctita-
tem in sempiternum: quemadmodùm eruditus es in ju-
16 ventute tua, Et impletus es, quasi flumen, sapientiâ, &
17 terram retexit anima tua. Et replêsti in comparationibus
ænigmata: ad insulas longè divulgatum est nomen tuum,
18 & dilectus es in pace tua. In cantilenis, & proverbiis,
& comparationibus, & interpretationibus, miratæ sunt
19 terræ, Et in nomine Domini Dei, cui est cognomen,
20 Deus Israel. Collegisti quasi aurichalcum aurum, & ut
21 plumbum complêsti argentum, Et inclinâsti femora tua
22 mulieribus: potestatem habuisti in corpore tuo. Dedisti
maculam in gloria tua,& profanâsti semen tuum inducere
iracundiam ad liberos tuos,& incitari stultitiam tuam

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 † Ἐπεκαλέσατο γὰρ κύριον τὸν ὕψιστον, † καὶ ἔδωκεν ἐν τῇ δεξιᾷ
αὐτοῦ κράτος † ἐξᾶραι ἄνθρωπον δυνατὸν ἐν πολέμῳ, † ἀνυψῶσαι
7 κέρας λαοῦ αὐτοῦ. † Οὕτως ἐν μυριάσιν ἐδόξασεν αὐτὸν, † καὶ ᾔνε-
σεν αὐτὸν ἐν εὐλογίαις κυρίου, † ἐν τῷ φέρεσθαι αὐτῷ διάδημα
8 δόξης. † Ἐξέτριψε γὰρ ἐχθροὺς κυκλόθεν, † καὶ ἐξουδένωσεν Φυλι-
στιεὶμ τοὺς ὑπεναντίους· † ἕως σήμερον συνέτριψεν αὐτῶν κέρας.
9 Ἐν παντὶ ἔργῳ αὐτοῦ ἔδωκεν ἐξομολόγησιν † ἁγίῳ ὑψίστῳ ῥήματι
10 δόξης. † Ἐν πάσῃ καρδίᾳ αὐτοῦ ὕμνησε, † καὶ ἠγάπησεν τὸν ποιήσαντα
11 αὐτόν. † Καὶ ἔστησε ψαλτῳδοὺς κατέναντι (δ) τοῦ θυσιαστηρίου, † καὶ ἐξ
12 ἤχου αὐτῶν γλυκαίνει μέλη. † Ἔδωκεν ἐν ἑορταῖς εὐπρέπειαν, † καὶ
ἐκόσμησεν καιροὺς μέχρι συντελείας· † ἐν τῷ αἰνεῖν αὐτοὺς τὸ ἅγιον
13 ὄνομα αὐτοῦ, † καὶ ἀπὸ (ε) πρωῒ ἠχεῖν τὸ ἁγίασμα. † Κύριος
ἀφεῖλε τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, † καὶ ἀνύψωσεν εἰς αἰῶνα τὸ κέρας
αὐτοῦ, † καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην βασιλέων † καὶ θρόνον δόξης ἐν
14 τῷ Ἰσραήλ. † Μετὰ (ς) τοῦτο ἀνέστη υἱὸς ἐπιστήμων, † καὶ δι' αὐτὸν κατ-
15 έλυσεν ἐν πλατυσμῷ. † (ζ) Σαλωμὼν ἐβασίλευσεν ἐν ἡμέραις
εἰρήνης, † ᾧ ὁ θεὸς κατέπαυσε κυκλόθεν, † ἵνα στήσῃ οἶκον ἐπ'
ὀνόματι αὐτοῦ, † καὶ ἑτοιμάσῃ ἁγίασμα εἰς τὸν αἰῶνα. † Ὡς ἐσο-
16 φίσθης ἐν νεότητί σου, † Καὶ ἐνεπλήσθης ὡς ποταμὸς συνέσεως.
17 † γῆν ἐπεκάλυψεν ἡ ψυχή σου, † Καὶ ἐνέπλησας ἐν παραβολαῖς αἰ-
νιγμάτων. † εἰς νήσους πόρρω ἀφίκετο τὸ ὄνομά σου, † καὶ ἠγαπήθης
18 ἐν τῇ εἰρήνῃ σου. † (η) Ἐν ᾠδαῖς καὶ παροιμίαις καὶ παραβολαῖς, † καὶ
19 ἐν (θ) ἑρμηνείαις ἀπεθαύμασάν σε χῶραι. Ἐν ὀνόματι κυρίου τοῦ
20 θεοῦ † τοῦ ἐπικεκλημένου θεοῦ Ἰσραήλ, † Συνήγαγες ὡς κασσίτερον
21 τὸ χρυσίον, † καὶ ὡς (ι) μόλιβδον ἐπλήθυνας ἀργύριον. (κ) † Παρενέ-
κλινας τὰς λαγόνας σου γυναιξὶ, † καὶ ἐνεξουσιάσθης ἐν τῷ σώματί
22 σου. † Ἔδωκας μῶμον ἐν τῇ δόξῃ σου, † καὶ ἐβεβήλωσας τὸ σπέρ-
μα σου, † ἐπαγαγεῖν ὀργὴν ἐπὶ τὰ τέκνα σου, † καὶ κατενύγην
ἐπὶ τῇ ἀφροσύνῃ σου,

MS. A. (δ) θυσιαστηρίου, καὶ ἐξ ἤχους αὐτῶν γλυκαίνειν μέλη.
(ε) πρωΐας (ς) τοῦτον (ζ) Σολομὼν (η) Καὶ ἐν (θ) * ἑρμηνείαις (ι) * μόλιβον (κ) παρενέκλινας

Nam invocavit Dominum altissimum: & dedit 6
in dextera ejus robur tollere hominem fortem in
bello, exaltare cornu gentis suæ. Sic in decem 7
millibus glorificavit eum, & laudavit eum in
benedictionibus Domini, in offerendo illi coro-
nam gloriæ. Contrivit enim inimicos undique, 8
& extirpavit Phylisthiim contrarios: usque in
hodiernum diem contrivit cornu ipsorum. In 9
omni opere suo dedit confessionem Sancto excelso,
verbo gloriæ: In omni corde suo laudavit, & 10
dilexit eum qui fecit ipsum. Et stare fecit can- 11
tores contra altare, & ex sono eorum (b) dulces
facit modos. Dedit in celebritatibus decus, & 12
ornavit tempora usque ad consummationem: in
laudando ipsos nomen sanctum ejus, & à manè
personando sanctitatem. Dominus abstulit pec- 13
cata ipsius, & exaltavit in æternum cornu ejus,
& dedit illi testamentum (c) regum, & thronum
gloriæ in Israel. (d) Cum hoc surrexit filius 14
sciens, & propter illum habitavit in latitudine.
Solomon regnavit in diebus pacis, (e) cui Deus 15
requiem dedit in circuitu; ut conderet domum
in nomine ejus, & pararet sanctitatem in sempi-
ternum. Quàm (f) sapiens fuisti in juventute
tua, Et impletus es, quasi flumen, intellectu. 16
Terram contexit anima tua, Et replêsti in pa-
rabolis ænigmatum. Ad insulas longè pervenit
nomen tuum, & dilectus fuisti in pace tua. In
cantilenis, & proverbiis, et parabolis, & inter-
pretationibus te miratæ sunt terræ. In nomine
Domini Dei, cui cognomen est Deus Israel, Col-
legisti quasi stannum, aurum; &, ut plumbum,
multiplicâsti argentum. Inclinâsti femora tua
mulieribus, & subjugatus es in corpore tuo.
Dedisti maculam in gloria tua, & prophanâsti
semen tuum, inducere iram super filios tuos, (&
(g) compunctus sum super stultitia tua,)

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

6 * ܡܛܠ ܕܒܥܐ ܡܢ ܐܠܗܐ. ܘܝܗܒ ܒܐܝܕܗ ܥܘܫܢܐ. ܠܡܩܛܠ ܠܓܢܒܪܐ ܝܕܘܥ ܩܪܒܐ.
7
8 ܠܡܪܡܘ ܩܪܢܐ ܕܥܡܗ ܐܝܣܪܝܠ. * ܡܛܠ ܗܢܐ ܫܒܚܘܗܝ ܢܫܐ ܒܪܒܘܬܐ. * ܒܙܥܘܪ
ܐܬܟܬܫ. ܘܐܚܪܒ ܒܥܠܕܒܒܐ ܡܢ ܟܠ ܚܕܪܘܗܝ. ܘܐܬܦܪܥ ܡܢ ܦܠܫܬܝܐ. ܘܥܕܡܐ ܠܝܘܡܢܐ
9 ܬܒܪ ܩܪܢܗܘܢ. * ܡܛܠ ܗܢܐ ܐܦܩ ܗܘܐ ܡܠܐ ܒܩܠܐ ܕܬܘܕܝܬܐ ܘܕܐܝܩܪܐ.
10
11 * ܘܒܟܠܗ ܠܒܗ ܪܚܡ ܒܪܘܝܗ. * ܘܒܟܠܝܘܡ ܐܡܝܢܐܝܬ ܠܫܘܒܚܗ ܩܕܡ ܡܕܒܚܐ ܗܘܐ ܐܡܪ
12
13 ܗܘܐ. * ܥܒܕ ܬܫܒܚܬܐ ܪܘܪܒܬܐ ܒܫܢܐ ܫܢܐ. * ܘܐܦ ܐܠܗܐ ܫܒܩ ܠܗ
ܚܛܗܘܗܝ. ܘܐܪܝܡ ܠܥܠܡ ܩܪܢܗ. ܘܝܗܒ ܠܗ ܟܘܪܣܝܐ ܕܡܠܟܘܬܐ ܥܠ ܐܝܣܪܝܠ.
14
15 * ܘܩܡ ܡܢ ܒܬܪܗ ܡܠܟܐ ܚܝܠܬܢܐ. ܫܪܐ ܒܫܝܢܐ ܫܠܝܡܘܢ. * ܘܐܠܗܐ ܐܢܝܚ ܠܗ ܡܢ
16 ܟܠܗܘܢ ܣܚܪܢܘܗܝ. ܡܛܠ ܕܢܒܢܐ ܒܝܬܐ ܠܫܡܗ ܠܥܠܡ. * ܟܡܐ ܚܟܝܡ ܗܘܝܬ
17 ܒܛܠܝܘܬܟ. ܫܠܝܡܘܢ. ܘܐܬܪܘܝܬ ܐܝܟ ܢܗܪܐ ܚܟܡܬܐ ܒܣܘܟܠܟ. * ܘܒܪܘܡܐ ܕܐܝܩܪܐ
18
19 ܕܡܠܟܐ. * ܠܓܙܪܬܐ ܪܚܝܩܬܐ ܡܛܐ ܫܡܟ. ܘܨܒܝܢ ܠܡܫܡܥܟ. * ܡܦܫܩ ܡܬܠܐ
20 ܕܚܟܡܬܐ. ܒܟܬܒܐ. ܒܢܒܝܘܬܐ ܬܗܪܐ ܒܪܝܬ ܠܥܡܡܐ. * ܘܐܬܩܪܝܬ ܒܫܡܗ ܕܐܠܗܐ.
21 ܕܕܝܠܗ ܗܘ ܐܝܩܪܐ. ܕܐܬܩܪܝ ܥܠ ܐܝܣܪܝܠ. * ܘܟܢܫܬ ܐܝܟ ܐܒܪܐ ܕܗܒܐ. ܘܐܝܟ ܥܦܪܐ ܐܝܟ
22 ܟܣܦܐ. * ܘܝܗܒܬ ܠܢܫܐ ܥܘܫܢܟ. ܘܐܫܠܛܬ ܐܢܝܢ ܒܦܓܪܟ.

* Deum enim deprecatus est, dedítque in 6
manum ejus robur ad interficiendum gi-
gantem belli gnarum, ad erigendum cornu
populi sui Israelis. Propterea mulieres in 7
decem millium turmas laudaverunt eum,
Parùm pugnavit, attamen hostes ex omni- 8
bus confinibus suis debellavit, Philistæos
ultus est, & ad hunc usque diem fregit cornu
eorum. Idcircò protulit verba cum voce 9
gratiarum actionis & honoris. Toto corde 10
suo dilexit creatorem suum, Et quotidie 11
incessanter laudes ejus coram altari dice-
bat. Edidit ingentia cantica per singulos 12
annos. Unde pepercit ei Deus peccata ipsi- 13
us, & cornu ejus in æternum erexit, de-
dítque ei solium regni super Israelem. Post 14
eum surrexit rex potentissimus, habitans in
pace Solomon. Quem Deus reddidit cir- 15
cunquaque pacatum, ut ædem extrueret no-
mini ipsius perpetuam. Quàm sapiens fuisti 16
in adolescentia tua Salomon! nam profu-
disti fluminis instar sapientiam intelligentiâ 17
tuâ, Et celsitudine gloriæ regum. Ad insu-
las usq; remotissimas pervenit nomen tuum, 18
téque audire cupiunt Interpretantem pro- 19
verbia sapientiæ in libro. In prophetia stu-
porem creâsti gentibus, Et vocatus es in 20
nomine Dei: ejus est enim gloria, qui no-
minatus est super Israele. Aurum congessisti 21
ut plumbum, & ut pulverem argentum. De- 22
disti mulieribus robur tuum, & potestatem
tribuisti eis in corpus tuum.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA.*

6 * لانه صلا امام الرب الله * واجري الغلبة علي يده * لقتل الجبار المدل بحسن القتال *
7
8 ليرفع براس شعبه اسرايل * ولذلك مدحته النسا بقتل الرييس * جاهد قليلا * وهزم
9 الاعدا وابادهم من حوله * انتقم من الفلسطينيين * والي اليوم انكسر قوتهم * ولذلك
10
11 رتل بقصايد المجد وصوت الشكر والكرامة * واحب خالقه من كل قلبه * وكان جميع
12 ايامه دايما يقص ويحدث تسابيحه امام المذبح * واحدث تسابيح عظاما سنة من سنة *
13
14 * وغفر الله له ايضا خطاياه * واعلا كلمته الي الابد * واعطاه رتبة الملك علي اسرايل * واقام
16 بعده الملك الشديد النازل في الراحة سليمن * ما كان اعقلك من صغرك يا سليمن *
17
18 وفاضت الحكمة اليك مثل النهر * علوت بالكرامة الملوك * بلغ ذكرك الي اقاصي الجزاير
19 النايية * ويؤملون سماع كلامك * ويرغبون من علمك * مفسر الحكمة بالكتاب * واعجبت الامم
20
21 بالنبوة * وسميت باسم الله الذي له الكرامة والهيبة التي خص بها اسرايل ودعي بها * وجمعت
22 الذهب كثير * والفضة مثل التراب * واعطيت قوتك للنسا * وسلطتهن علي جسدك *

Oravit enim ad Dominum Deum, qui dedit victoriam in manum ejus ad occidendum gigantem rectè pugnandi arte instructum, ut populi sui Israelis caput attolleret. Et iccircò laudaverunt eum mulieres ob cædem ducis. Parùm dimicavit, hostésque profligavit ac perdidit è circunjectis sibi regionibus, & vindictam sumpsit à Philistæis, quorum vires ad hodiernum usque diem confractæ sunt. Ac propterea carminibus honorificis & voce gratiarum actionis ac laudis plena cecinit. Creatorem suum toto corde dilexit, Omnibúsque diebus suis laudes ejus coram altari assiduè narrabat ac recitabat: Maximaque scripsit cantica ex anno in annum. Quare dimisit etiã illi Deus peccata ipsius, verbum ejus in æternum extulit, deditque ei dignitatem regiam super Israeli. Post eum constituit regem potentissimum, pacatè commorantem Salomonem. Quàm prudens fuisti inde à pueritia tua ô Salomon! exuberavit enim in te sapientia quasi flumen: Reges gloriâ superâsti: Memoria tua ad ultimos penitissimarum insularum terminos pervenit, quæ sermones tuos cupiunt audire, & doctrinam tuam exoptant, Dum interpretaris in libro sapientiã. Prophetiâ populos ad admirationem excitâsti, Et vocatus es in nomine Dei, cujus est honor & majestas quæ attributa est Israeli, et per quã cognominatus est. Aurum summâ copia acervâsti, & argentum pulveris instar. Vires tuas dedisti mulieribus, & earum ditioni corpus tuum subdidisti.

Versio VULG. LAT.

23 Ut faceres imperium bipartitum, & ex Ephraim impera-
24 re imperium durum. Deus autem non derelinquet miseri-
cordiã suam, & non corrumpet nec delebit opera sua,neq;
perdet à stirpe nepotes electi sui : & semen ejus, qui dili-
25 git Dominum,non corrumpet. Dedit autem reliquum Ja-
26 cob, & David de ipsa stirpe. Et finem habuit Salomon
27 cum patribus suis. Et dereliquit post se de semine suo,
28 gentis stultitiam, Et imminutum à prudentia Roboam,qui
29 avertit gentem consilio suo : Et Jeroboam filium Nabat,
qui peccare fecit Israel, & dedit viam peccandi Ephraim,
30 & plurima redundaverunt peccata ipsorum. Valdè aver-
31 terunt illos à terra sua. Et quæsivit omnes nequitias, usq;
dum perveniret ad illos defensio, & ab omnibus pecca-
tis liberavit eos.

CAP. XLVIII.

1 ET surrexit Elias propheta, quasi ignis, & verbum ipsi-
2 us quasi facula ardebat. Qui induxit in illos famem, &
irritantes illum invidiâ suâ pauci facti sunt : non enim po-
3 terant sustinere præcepta Domini. Verbo Domini conti-
4 nuit cœlum,& dejecit de cœlo ignem ter. Sic amplifica-
tus est Elias in mirabilibus suis. Et quis potest similiter
5 sic gloriari tibi ? Qui sustulisti mortuum ab inferis de sor-
6 te mortis in verbo Domini Dei. Qui dejecisti reges ad
perniciem, & confregisti facilè potentiam ipsorum, &
7 gloriosos de lecto suo. Qui audis in Sina judicium, & in
8 Horeb judicia defensionis. Qui ungis reges ad pœniten-
tiam, & prophetas facis successores post te.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

23 † Γενέωζ δίχα τυραννίδα, † καὶ ἐξ Ἐφραὶμ ἄρξαι βασιλείαν
24 ἀπειθῆ. † Ὁ δὲ κύριος οὐ μὴ (μ)καταλίπη τὸ ἔλεος αὐτοῦ, † καὶ οὐ μὴ
(θ) διαφθαρῇ ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ· † οὐδὲ μὴ ἐξαλείψη (ι) ἐκλε-
κτοῦ ἔκγονα, † καὶ σπέρμα τοῦ ἀγαπήσαντος αὐτὸν οὐ μὴ ἐξάρῃ.
25 † Καὶ τῷ Ἰακὼβ ἔδωκε κατάλειμμα, † καὶ τῷ Δαυὶδ ἐξ αὐτοῦ ῥί-
26 ζαν. † Καὶ ἀνεπαύσατο Σαλωμὼν μετὰ τῶν πατέρων(κ), † Καὶ κατέ-
27 λιπε (λ) μετ' αὐτὸν ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ, † λαοῦ ἀφροσύνην
28 Καὶ ἐλαττούμενον συνέσει, † Ῥοβοάμ, ὃς ἀπέστησε (μ) λαὸν ἐκ
29 βουλῆς αὐτοῦ· † Καὶ Ἱεροβοὰμ υἱὸν Ναβὰτ, ὃς ἐξήμαρτε τὸν
Ἰσραὴλ, † καὶ ἔδωκε τῷ Ἐφραὶμ ὁδὸν ἁμαρτίας. † καὶ ἐπλη-
30 θύνθησαν αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν σφόδρα, † ἀποστῆσαι αὐτοὺς ἀπὸ
31 τῆς γῆς αὐτῶν. Καὶ πᾶσαν πονηρίαν ἐξεζήτησαν, † (ν) ἕως
ἐκδίκησις ἔλθῃ ἐπ' αὐτούς.

MS. A.(μ) ἐγκαταλείπη (θ) διαφθείρη (ι) ἐκλεκτοῦ αὐτοῦ ἔκγονα, καὶ τὸ σπέρμα (κ) αὐτοῦ, (λ) μεθ' (μ) τὸν λαὸν (ν) ὡς

ΚΕΦ. μη'.

1 † ΚΑὶ ἀνέστη Ἠλίας προφήτης ὡς πῦρ, † καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ ὡς
2 λαμπὰς ἐκαίετο. Ὃς ἐπήγαγεν ἐπ' αὐτοὺς λιμὸν, † καὶ τῷ ζήλῳ
3 αὐτοῦ (α) ὠλιγοποίησεν αὐτούς. † Ἐν λόγῳ κυρίου ἀνέσχεν οὐρανὸν,
4 † κατήγαγεν οὕτως τρὶς πῦρ. † Ὡς ἐδοξάσθης Ἠλία (β) ἐν τοῖς
5 θαυμασίοις σου; † καὶ τίς ὅμοιός σοι (γ) καυχᾶσθαι; Ὁ ἐγείρας
6 † νεκρὸν ἐκ θανάτου καὶ ἐξ ᾅδου ἐν λόγῳ ὑψίστου· † Ὁ καταγαγὼν
7 βασιλεῖς εἰς ἀπώλειαν, † καὶ δεδοξασμένους ἀπὸ κλίνης αὐτῶν· † (δ) Ὁ
8 ἀκούων ἐν Σινᾶ ἐλεγμὸν, † καὶ ἐν Χωρὴβ κρίματα ἐκδικήσεως· † Ὁ
χρίων βασιλεῖς εἰς ἀνταπόδομα, † καὶ προφήτας διαδόχους μετ' αὐτόν·

MS. A. (α) ὀλιγοποίησεν (β) ἐν θαυμασίοις (γ) καυχήσεται; (δ) Ἀκούων

Ut fieret imperium bipertitum, & ex Ephræm in- 23
ciperet regnum inobediens. Dominus autem non 24
dereliquet misericordiam suam, & non (h) cor-
rumpet opera sua: nec delebit electi nepotes : &
semen ejus, qui ipsum dilexit, non tollet. Et de- 25
dit reliquias Jacob, & Davidi ex ipso radicem. 26
Et requievit Solomon cum patribus : Et reliquit 27
post se de semine suo,gentis stultitiam, Et immi- 28
nutum prudentiâ Roboam, qui avertit gentem
consilio suo : Et Hieroboam filium Nabat, qui 29
peccare fecit Israel, & dedit viam peccati ipsi
Ephræm. Et redundaverunt peccata ipsorum
Valdè : ut averteret eos à terra. Et quæsive- 30
runt omnem nequitiam ; donec vindicta veniret 31
super eos.

CAP. XLVIII.

ET surrexit Elias propheta quasi ignis : & 1
verbum illius quasi facula ardebat. Qui in- 2
duxit in illos famem : & zelo suo paucos fecit
eos. In verbo Domini continuit cœlum: de- 3
duxit sic (a) ter ignem. Quàm glorificatus 4
fuisti, Elias, in mirabilibus tuis : & quis si-
milis tibi, ut glorietur ? Qui suscitâsti cada- 5
ver à morte, & ab inferis, in verbo Altissimi.
Qui dejecisti reges in perniciem, & gloriosos de 6
lecto suo. Qui audis in Sina correptionem,& in 7
Choreb judicia vindictæ. Qui ungis reges in re- 8
tributionē,& prophetas successores post te ipsum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

23 * ܘܝܗܒܬ ܡܘܡܐ ܠܐܝܩܪܟ. ܘܛܢܦܬ ܥܪܣܟ. ܠܡܝܬܝܘ ܚܘܒܐ ܥܠ ܒܢܝ̈ ܒܢܝ̈ܟ
ܕܢܬܬܢܚܘܢ ܥܠ ܡܫܟܒܝܗܘܢ. ܠܡܦܠܓܘ ܠܬܪܬܝܢ ܡܠܟܘ̈ܬܐ. ܘܡܢ ܕܒܝܬ ܐܦܪܝܡ
24 ܡܠܟܘܬܐ ܚܢܦܬܐ. * ܠܐ ܫܒܩ ܐܠܗܐ ܛܝܒܘܬܗ. ܘܠܐ ܢܪܡܐ ܡܠܘ̈ܗܝ. ܠܐ ܐܪܥܐ.
25 26 * ܘܠܐ ܢܘܒܕ ܙܪܥܐ ܕܪܚܡܘ̈ܗܝ. ܘܒܢܝ̈ ܙܕܝܩܘ̈ܗܝ ܠܐ ܢܣܘܦ. * ܘܢܬܠ ܠܝܥܩܘܒ ܦܘܪܩܢܐ.
27 28 ܘܠܕܘܝܕ ܡܠܟܘܬܐ ܪܒܬܐ. * ܘܫܟܒ ܫܠܝܡܘܢ. * ܘܩܡ ܒܬܪܗ ܥܬܝܪ ܣܟܠܘܬܐ.
29 ܘܚܣܝܪ ܚܟܡܬܐ ܪܚܒܥܡ. ܕܒܪ ܒܡܠܟܗ ܠܥܡܗ. * ܘܠܐ ܢܗܘܐ ܠܗ ܕܘܟܪܢܐ.
ܠܝܘܪܒܥܡ ܒܪ ܢܒܛ. ܕܚܛܐ ܘܐܚܛܝ ܠܐܝܣܪܝܠ. ܘܝܗܒ ܠܒܝܬ ܐܦܪܝܡ ܬܘܩܠܬܐ.
30 31 * ܠܡܓܠܝܘ ܐܢܘܢ ܡܢ ܐܪܥܗܘܢ. * ܘܐܣܓܝ ܚܛܗ̈ܝܗܘܢ ܛܒ. ܘܥܠ ܟܠ ܒܝܫܬܐ ܐܬܡܠܟܘ.
1 * ܩܦܠܐܘܢ * ܡܚ * ܥܕܡܐ ܕܩܡ ܢܒܝܐ ܕܕܡܐ ܠܢܘܪܐ. ܘܡܠܘ̈ܗܝ ܐܝܟ ܬܢܘܪܐ
2 3 ܝܩܝܕܐ ܕܡܫܠܗܒ. * ܘܐܝܬܝ ܥܠܝܗܘܢ ܟܦܢܐ. ܘܒܛܢܢܗ ܦܪܥ ܐܢܘܢ. * ܒܡܠܬܗ ܕܡܪܝܐ
ܟܠܐ ܫܡܝܐ. ܘܐܚܬ ܡܢ ܫܡܝܐ ܢܘܪܐ ܬܠܬ ܙܒ̈ܢܝܢ. ܥܠ ܡܕܒܚܐ. ܘܥܠ ܐ̈ܢܫܐ ܪ̈ܫܝܥܐ.
4 5 * ܡܐ ܕܚܝܠ ܐܝܬܝܟ ܐܠܝܐ. ܘܡܢ ܕܐܟܘܬܟ ܗܘ ܡܫܬܒܚ. * ܕܐܚܝܬ ܡܝܬܐ ܡܢ ܫܝܘܠ. ܐܝܟ
6 7 ܨܒܝܢܗ ܕܡܪܝܐ. * ܡܚܬܬ ܐܝܩܝܪ̈ܐ ܡܢ ܟܘܪ̈ܣܘܬܗܘܢ. * ܘܐܫܡܥܬ ܒܢܣܝܘܢܟ
8 ܡܟܣܢܘܬܗܘܢ. * ܕܡܫܚ ܡܠܟ̈ܐ. ܠܡܥܒܕ ܛܒ̈ܬܐ. ܘܢܒܝܐ ܕܗܘܐ ܒܬܪܟ.

Intulisti labem gloriæ tuæ, & lectum tuum 23
stuprâsti, ad inducendã iniquitatem super fi-
lios filiorum tuorum, ut ingemiscerent super
cubili suo, ut in duo regna dividerentur, &
ex Aphremiticis regnum ethnicum *oriretur*.
Non tamen omisit Deus gratiam suam,neque 24
projiciet verba sua super terram, Neque dis- 25
perdet semen dilectorum suorum, & justo-
rum suorum filios minimè consumet : Sed 26
dabit Jacobo salutem,& Davidi regnû maxi-
mum. Occumbente autem Salomone, Sur- 27 28
rexit post ipsum stultitiâ locuples, inops sa-
pientiâ Rehabham, *qui* consilio suo rexit po-
pulum suum. Et Jorobham Nabati filio nulla 29
sit memoria,quia peccavit,ac peccare fecit Is-
raelem, & exhibuit Aphremiticis offendicu-
lum,Adeò ut expulerit eos è patria ipsorum : 30
Multiplicavit admodùm peccata eorum, & 31
de omnibus sceleribus consilium inivit.

CAP. XLVIII.

DOnec surrexit propheta igni similis, cu- 1
jus sermo tanquam fornax inflammatus ar-
debat ; Et famem super eos adduxit, zeloque 2
suo disrupit illos. Verbo Domini cœlum in- 3
hibuit,& ignẽ de cœlo ter deduxit; super al-
tare *scilicet*, & super homines impios. Quàm 4
formidabilis es Elia ! & quisquis tuî similis
est, is est laudandus. Qui mortuum è sepul- 5
chro vitæ restituisti secundùm voluntatem
Domini. Qui gloriosos de thronis suis de- 6
turbâsti, Et in tentatione tua sentire fecisti 7
eos increpationem ipsorum. Qui unxisti re- 8
ges ad beneficia præstanda, & prophetam
qui tibi successit.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

23 * وجعلت عيبا في كرامتك * والسيئة لمضجعك فصار ذلك عقوبة على بني بنيك * ليتنفسوا
صعداء على مضاجعهم * ليفترق ملك بني اسرائيل فيصير فرقتين * من آل افرام ملك عابد
24 25 الاصنام * ولكن الله لم يدع فضله * ولم يسقط كلمته وعهده على الارض * ولا يهلك ذرية
26 27 احبابه * ولا يسحق اصل ابراره * ليري آل يعقوب النجاة * وآل داود ملكا عظيما * وتوفي
28 29 سليمن * وقام ابنه بعده كثير الجهل ناقص العقل رحبعم * دبر قومه برايه * ولا ابقا الله
30 ذكرا ليوربعام ابن ناباط الذي اخطا واخطا اسرائيل * ونصب عثرة لآل افرام * ليجليهم عن
31 مواطنهم * لكثرة خطاياهم وجورهم جدا * واشار عليهم بجميع الشر *
1 * الفصل الثامن والاربعون * حتى بعث الله تعالى نبيا مشبها بالنار * وكلمته
2 3 تتوقد مثل الاتون الذي يسجر * وبعث عليهم القحط * وبشدة غيرته لله ارهبهم * باذن
الله منع السماء من القطر * وانزل النار من السماء ثلثة مرار على المذبح وعلى القوم المنافقين *
4 5 6 * ما اشد هيبتك يا ايليا * ومن كان مثلك هو يمدح * لانك اقمت الميت من القبر باذن
7 8 الله ومسرته * وكببت الجبابرة عن كراسيهم * واسمعت بتجربتك تبكيتهم * ومسحت الملوك
ليهزموا في البلاد * والنبي الذي قام من بعدك *

Maculam honori tuo inussisti, & contu- 23
meliam cubili tuo : cessitque id in pœnam
adversùs filios filiorum tuorum, ut pro-
fundo gemitu suspirarent super cubilibus
suis, ut discinderetur regnum filiorum Is-
rael, fierétque bipertitum, & ex Aphre-
mi progenie regnum adorans idola. Ni- 24
hilominus Deus gratiam suam nequa-
quam dereliquit, nec verbum ac fœdus
ejus decidit in terram, Nec perdet proge- 25
niem dilectorum suorum, nec sanctorum
suorum stirpem conteret : Ut ostendat fa- 25
miliæ Jacobi salutem, & familiæ Davi-
dis regnum maximum. Defunctus est au- 27
tem Salomon, Successitque illi filius ejus 28
abundans stultitiâ,carens prudentiâ,Ra-
babham, qui populum suum suopte judi-
cio gubernavit.Nec ullam Deus relinquat 29
memoriam Jorabhamo Nabati filio, qui
peccavit, & in peccatum induxit Israe-
lem, & offensaculum erexit genti Aphre-
miticæ;Ut eos propriis è regionibus pelle- 30
ret,Ob multitudinem peccatorum & sce-
lerum eorum innumeram. Suo demum
consilio adegit illos ad omnia flagitia:

CAP. XLVIII.

DOnec misit Deus excelsus prophetam 1
igni similem, cujus verbum ardebat vel-
uti caminus accensus: Immisitque in eos 2
siccitatem, suóque ardente in Deum zelo
terruit illos. Permissu Dei stillare cœlum 3
vetuit, ignémque de cœlo ter descendere
fecit,super altare, & super homines im-
pios. Quàm vehemens est terror 4
tuus ô Elia ! & qui tibi par est, ipse
laudabitur. Tu enim permissu ac volun- 5
tate divinâ mortuum è sepulchro susci-
tâsti: Gigantes è sedibus suis evertisti: 6
In tentatione tua redargutionem eorum 7
sentire fecisti: Reges unxisti ad debellan- 8
dum impios in regionibus, & prophetam
qui post te surrexit:

Versio VULG. LAT.

9 Qui receptus es in turbine ignis, in curru equorum igne-
10 orum. Qui scriptus es in judiciis temporum lenire ira-
cundiam Domini; conciliare cor patris ad filium, & re-
11 stituere tribus Jacob. Beati sunt, qui te viderunt, & in
12 amicitia tua decorati sunt. Nam nos vitâ vivimus tantùm,
13 post mortem autem non erit tale nomen nostrum. Elias
quidem in turbine tectus est, & in Eliseo completus est
spiritus ejus: in diebus suis non pertimuit principem, &
14 potentiâ nemo vicit illum. Nec superavit illum verbum
15 aliquod, & mortuum prophetavit corpus ejus. In vita sua
16 fecit monstra, & in morte mirabilia operatus est. In omni-
bus istis non pœnituit populus, & non recesserunt à pec-
catis suis, usq; dum ejecti sunt de terra sua, & dispersi sunt
17 in omnem terram: Et relicta est gens perpauca, & prin-
18 ceps in domo David. Quidam ipsorum fecerunt quod
placeret Deo: alii autem multa commiserunt peccata.
19 Ezechias munivit civitatem suam, & induxit in medium
ipsius aquam, & fodit ferro rupem, & ædificavit ad aquam
20 puteum. In diebus ipsius ascendit Sennacherib, & misit
Rabsacen, & sustulit manum suam contra illos, & extulit
manum suam in Sion, & superbus factus est potentiâ suâ.
21 Tunc mota sunt corda, & manus ipsorum: & doluerunt
22 quasi parturientes mulieres. Et invocaverunt Dominum
misericordem, & expandentes manus suas, extulerunt ad
cœlum: & sanct⁹ Dominus Deus audivit citò vocem ipso-
23 rum. Non est commemoratus peccatorum illorum, neq; de-
dit illos inimicis suis, sed purgavit eos in manu Isaiæ sancti
24 prophetæ. Dejecit castra Assyriorum, & contrivit illos An-
25 gelus Domini. Nam fecit Ezechias quod placuit Deo, &
fortiter ivit in via David patris sui, quam mandavit illi
Isaias propheta magnus, & fidelis in conspectu Dei.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

9 † Ὁ ἀναληφθεὶς ἐν (ε) λαίλαπι πυρὸς † ἐν ἅρματι ἵππων πυρίνων·
10 † Ὁ καταγραφεὶς (ζ) ἐν ἐλεγμοῖς εἰς καιροὺς, † κοπάσαι ὀργὴν
πρὸ θυμοῦ, † (η) καὶ ἐπιστρέψαι καρδίαν πατρὸς πρὸς υἱὸν, † καὶ κατα-
11 στῆσαι φυλὰς Ἰακώβ. † Μακάριοι οἱ ἰδόντες σε, † καὶ οἱ ἐν
12 ἀγαπήσει κεκοσμημένοι· † Καὶ γὰρ ἡμεῖς (θ) ζωῇ ζησόμεθα. † Ἠλίας,
13 ὃς ἐν λαίλαπι ἐσκεπάσθη· † καὶ Ἐλισαιὲ (ι) ἐνεπλήσθη πνεύματος
αὐτοῦ· † καὶ ἐν ἡμέραις αὐτοῦ οὐκ ἐσαλεύθη ὑπὸ ἄρχοντος, † καὶ οὐ κατ-
14 εδυνάστευσεν αὐτὸν οὐδείς. † Πᾶς λόγος οὐχ ὑπερῆρεν αὐτὸν, † καὶ
15 ἐν κοιμήσει ἐπροφήτευσε τὸ σῶμα αὐτοῦ. † Καὶ ἐν ζωῇ αὐτοῦ ἐποίησε
16 τέρατα, † καὶ ἐν τελευτῇ θαυμάσια τὰ ἔργα αὐτοῦ. † Ἐν πᾶσι τού-
τοις οὐ μετενόησεν ὁ λαὸς, † καὶ οὐκ ἀπέστησαν ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν,
† ἕως ἐπρονομεύθησαν ἀπὸ (κ) τῆς γῆς αὐτῶν, † καὶ ἐσκορπίσθησαν
17 ἐν πάσῃ τῇ γῇ. † Καὶ κατελείφθη ὁ λαὸς ὀλιγοστὸς, † καὶ ἄρχων
18 (λ) τῷ οἴκῳ Δαυίδ. † Τινὲς μὲν αὐτῶν ἐποίησαν τὸ ἀρεστὸν,
19 † τινὲς δὲ ἐπλήθυναν ἁμαρτίας. † Ἐζεκίας ὠχύρωσε τὴν πόλιν αὐ-
τοῦ, † καὶ εἰσήγαγεν εἰς μέσον (μ) αὐτῶν τὸν Γώγ· † ὤρυξε σιδήρῳ
20 ἀκρότομον, † καὶ ᾠκοδόμησε κρήνας εἰς ὕδατα. † Ἐν ἡμέραις αὐτοῦ
ἀνέβη Σενναχηρὶμ, καὶ ἀπέστειλε Ῥαψάκην, καὶ ἀπῆρεν· † καὶ ἐπῆ-
ρεν (ν) ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐπὶ Σιὼν, † καὶ ἐμεγαλαύχησεν ὑπερηφανίᾳ αὐ-
21 τοῦ. † Τότε ἐσαλεύθησαν καρδίαι καὶ (ξ) χεῖρες αὐτῶν, † καὶ ὠδίνησαν
22 ὡς αἱ τίκτουσαι. † Καὶ ἐπεκαλέσαντο τὸν κύριον τὸν ἐλεήμονα, † ἐκ-
πετάσαντες τὰς χεῖρας αὐτῶν πρὸς αὐτόν· † καὶ ὁ ἅγιος ἐξ οὐρανοῦ
23 ταχὺ ἐπήκουσεν αὐτῶν, † Καὶ ἐλυτρώσατο αὐτοὺς ἐν χειρὶ Ἡσαΐου.
24 † Ἐπάταξε τὴν παρεμβολὴν τῶν Ἀσσυρίων, † καὶ ἐξέτριψεν αὐτοὺς
25 ὁ ἄγγελος αὐτοῦ. † Ἐποίησε γὰρ Ἐζεκίας τὸ ἀρεστὸν κυρίῳ, † καὶ ἐνί-
σχυσεν ἐν ὁδοῖς Δαυίδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, † ἃς ἐνετείλατο Ἡσαΐας ὁ
προφήτης † ὁ μέγας, καὶ πιστὸς ἐν ὁράσει αὐτοῦ.

MS. A. (ε) λαμπάδι (ζ) ἐλεγμὸς (η) ἐπιστρέψαι (θ) ζωῆς (ι) ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου· (κ) γῆς αὐτῶν, καὶ διεσκορπίσθησαν (λ) ἐν τῷ οἴκῳ (μ) αὐτῆς ὕδωρ· (ν) χεῖρα (ξ) αἱ χεῖρες

Qui assumptus es in turbine ignis, in curru equorum igneorum. Qui descriptus es in correptionibus ad tempora lenire iram (b) ante furorem, & conciliare cor patris ad filium, & restituere tribus Jacob. Beati, qui te viderunt, et qui (c) in amicitia decorati sunt. Nam & nos vitâ vivemus. Elias, qui in turbine tectus est: Et Elisæus impletus est spiritu illius. Et in diebus suis non est commotus à principe: & non subjugavit eũ quisquam. Non superavit illũ aliquod verbũ; et in dormitione prophetavit corpus ejus. Et in vitâ suâ fecit monstra: & in morte mirabilia opera ejus. In omnibus his non pœnituit populus, & non recesserunt à peccatis; usq; dum direpti sunt de terrâ suâ, et dispersi sunt in omnem terram. Et relicta est gens perpauca, & princeps (d) domui David. Quidã sanè ipsorum fecerunt quod placeret: quidam autem multa commiserunt peccata. Ezecias munivit civitatem suam: & induxit in medio (e) ipsorum Gog. Fodit ferro rupem, & ædificavit puteos ad aquas. In diebus ipsius ascendit (f) Nacherim; & misit Rapsacem: & (g) promovit. Et (h) promovit manũ ejus in Sion: & jactavit se in superbia sua. Tunc commota sunt corda, et manus ipsorum: & doluerunt, quasi parturientes. Et invocaverunt Dominum misericordem, expandentes manus suas ad eum. Et Sanctus de cœlo citò exaudivit eos, Et redemit eos in manu Esaiæ. Percussit castra Assyriorum: & contrivit eos angelus ejus. Nam fecit Ezecias, quod placuit Domino, & fortiter fuit in viis David patris sui, quas mandavit Esaias propheta magnus, & fidelis in visione ipsius.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

9 * ܐܬܕܒܪܬ ܒܥܠܥܠܐ ܠܥܠ. ܒܪܟܫܐ ܕܢܘܪܐ ܠܫܡܝܐ. * ܘܗܘ ܥܬܝܕ ܕܐܬܐ. ܩܕܡ ܕܢܐܬܐ
10
11 ܝܘܡܗ ܕܡܪܝܐ. ܠܡܦܢܝܘ ܒܢܝܐ ܠܘܬ ܐܒܗܝܗܘܢ. ܘܠܡܣܒܪܘ ܠܫܒܛܐ ܕܝܥܩܘܒ. * ܛܘܒܘܗܝ
12
13 ܠܡܢ ܕܚܙܟ ܘܡܝܬ. * ܘܠܐ ܡܐܬ ܐܠܐ ܚܝܐ ܚܝܐ. * ܐܠܝܐ ܒܐܘܨܪܐ ܐܬܕܒܪ ܠܫܡܝܐ.
ܘܦܠܓܐ ܕܢܒܝܘܬܐ ܐܚܕ ܐܠܝܫܥ. ܘܣܓܝܐܬܐ ܢܣܝܘܢܐ ܘܐܬܘܬܐ ܡܠܠ ܦܘܡܗ. ܘܒܝܘܡܘܗܝ
14
15 ܠܐ ܐܙܕܥ ܡܢ ܒܪܢܫܐ. ܘܠܐ ܫܠܛ ܒܗ ܟܠ ܒܣܪ. * ܘܟܠ ܡܕܡ ܠܐ ܐܬܟܣܝ ܡܢܗ. * ܒܚܝܘܗܝ
16 ܥܒܕ ܬܡܗܐ. ܘܒܡܘܬܗ ܐܚܝ ܡܝܬܐ. * ܘܒܟܠܗܝܢ ܗܠܝܢ. ܠܐ ܬܒ ܥܡܐ. ܘܠܐ
ܦܫܘ ܡܢ ܥܒܕܝܗܘܢ ܒܝܫܐ. ܥܕܡܐ ܕܐܫܬܒܝܘ ܡܢ ܐܪܥܗܘܢ. ܘܐܬܒܕܪܘ ܒܟܠ ܡܕܝܢܬܐ.
17
18 * ܘܐܫܬܚܪ ܒܠܚܘܕܝܗܘܢ ܝܗܘܕܐ ܙܥܘܪܐ. ܠܡܪܗ ܕܒܝܬ ܕܘܝܕ. * ܐܝܬ ܡܢܗܘܢ ܕܥܒܕܘ
19 ܬܝܒܘܬܐ. ܘܐܝܬ ܕܐܣܓܝܘ ܚܛܗܐ. * ܚܙܩܝܐ ܚܣܢ ܡܕܝܢܬܐ. ܘܐܥܠ ܠܓܘܗ ܡܝܐ.
20 * ܒܝܘܡܘܗܝ ܣܠܩ ܣܢܚܪܝܒ. ܘܫܕܪ ܥܠܝܗܘܢ ܪܒ ܫܩܐ. ܘܐܪܝܡ ܐܝܕܗ ܥܠ ܨܗܝܘܢ.
22
23 ܘܐܬܪܘܪܒ ܒܓܘܕܦܐ ܥܠ ܐܠܗܐ. * ܘܦܪܣ ܚܙܩܝܐ ܩܕܡ ܡܪܝܐ ܐܝܕܘܗܝ. * ܘܐܠܗܐ
24 ܡܚܕܐ ܫܡܥ ܨܠܘܬܗ. ܘܦܪܩ ܐܢܘܢ ܒܝܕ ܐܫܥܝܐ ܢܒܝܐ. * ܘܡܚܐ ܡܫܪܝܬܗ ܕܐܬܘܪܝܐ.
25 ܡܚܘܬܐ ܪܒܬܐ. * ܥܒܕ ܓܝܪ ܚܙܩܝܐ ܕܫܦܝܪ. ܘܗܠܟ ܒܐܘܪܚܬܗ ܕܕܘܝܕ ܐܒܘܗܝ
ܕܦܩܕܗ ܐܫܥܝܐ ܢܒܝܐ ܡܫܒܚܐ ܕܢܒܝܐ.

Turbine raptus es sublimè, equis igneis in cœlum. Idémque venturus es antequam veniat dies Domini, ad reducendum filios ad parentes, & annuntiandum tribubus Jacobi. Beatus qui te viso, mortuus est: Verùm non moritur, imò vitâ vivit. Eliâ in horrea recepto in cœlum, duplicatam adeptus est prophetiam Elisæus, cujus os multas tentationes & signa locutum est: nullo vitæ suæ tempore hominem extimuit, nec ullus mortalium dominatus est ei, Nec ulla res latuit ipsum. Prodigia fecit in vita sua, & in morte suâ mortuum vivificavit. Ob hæc tamen omnia non resipuit populus, neque destiterunt ab operibus suis malignis, donec è patria sua captivi sunt abducti, & in omnes urbes dispersi. Remansitq; solus Juda parvus dominio domui Davidis. Quidam eorum pœnitentiam egerunt, alii verò peccata multiplicârunt. Hezechia munivit urbem, & aquas in medium ejus induxit. In diebus ejus ascendit Sanherib, & misit contra eos Rab-socke, (i. *magnorum crurum hominem*) manum suam extulit in Sionem, & audacter blasphemavit in Deum. Expandit autem Hezechia coram Domino manus suas, Et Deus illicò audivit orationem ejus, & liberavit eos per Esaiam prophetam: Et profligatis Assyrii castris, plagâ magnâ percussit illos. Nam fecit Hezechia quod bonum erat, & ambulavit in itineribus Davidis, quæ præceperat ei Esaia propheta gloriosissimus prophetarum.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

9
10 * واختطفتك الريح العاصف الى الفردوس بخيول النار * وانك لمزمع ان تأتي امام الرب العزيز قبل
11 يومه * لترد قلوب الابناء على ابايهم * وتبشر اسباط يعقوب * فطوبى لمن عاينك ومات * ولعمري ما
12
13 كان يموت * بل كان يحيي ويصعد * ايليا رفع الى خزاين السماء * فنال اليسع نبوة مضاعفة
وعجايب كثيرة وتجارب شتى نطق بها * ما ذهل باحد قط * ولا خاف احدا قط * ولم يتسلط
14
15 عليه ذو لحم ودم * ولم يخف عليه شي من امور الدنيا * لقد اكثر من العجايب في حياته *
16 واحيا ميتا وهو ميت * وفي جميع هذه العجايب لم تتوب بنوا اسراييل * فلم يدعوا افعالهم
17 الخبيثة * حتى سبيوا عن بلادهم وفرقوا في جميع الافاق * وبقي سبط يهودا وحده سلطان قليل
18
19 لآل داوود * فمنهم من تاب ورجع عن اثمه * ومنهم من زاد على خطاياه * حزقيا حصن المدينة
20 وبنيها واجرى الماء في جوفها * على عهده حاصرهم سنحاريب الملك * وبعث اليهم رئيسا في
22 جلفته * ورفع يده على صهيون وافترى على الله بمرحه * وذلك ان حزقيا بسط يده قدام
23
24 الرب * فستجاب الله دعاءه وشيكا * فخلصهم على يدي اشعياء النبي * وهزم عساكر الاردي *
25 وضرب فيهم ضربة منكرة * لان حزقيا سعى في رضوان الله تعالى * وسلك في طرق داوود
ابيه الذي كان يوصيه بها اشعياء النبي الممدوح في الانبياء *

Te ventus vehemens rapuit in paradisum equis igneis: Tu denique præcessurus es Dominũ potentissimum ante diem ipsius, ut corda filiorum ad parentes suos reducas, & Jacobi tribubus annuntias. Beatus qui te vidit, ac mortuus est: Et quidem non mori, sed vivere & in cœlum ascendere debuisset. Eliâ in cælestes cellas evecto, obtinuit Elisæus prophetiam duplicatam. Is multa miracula, variásque tentationes ore suo pronuntiavit: nullius unquam stupore dejectus est, neminem unquã metuit, nemo unquam carne præditus dominatus est illi, Nec ullum hujus mundi negotium latuit eum, Multa patravit miracula in vita sua; dumque esset mortuus, mortuũ vivificavit. Ob tantam talium miraculorum turbam non egerunt pœnitentiam filii Israel, nec à sceleratis operibus suis destiterunt, donec è patria sua captivi sunt abducti, et in climata quæq; dispersi, Solâ tribu Juda exiguo principatu manente familiæ Davidicæ. Inter hos quidam resipiscentes retraxerunt se ab iniquitate sua, & inter eosdem nonnulli aggravârunt scelera sua. Hezechias urbem liberavit ac munivit, & aquam fluere fecit in medium ejus. Hujus tempore Sanherib rex obsedit illos, misitque ad eos ducem sui vicarium, manum suã levavit super Sion, stulteque superbiens blasphemavit in Deũ. Nam Hezechias extendit manũ suã corã Domino, Et ejus precationem protinus exaudivit Deus, & liberavit eos per manus Esaiæ prophetæ. Exercitus principis Jordani profligavit, & plagâ acerbâ percussit illos: Quia Hezechia secundum exactam Dei voluntatem se gessit, & ambulavit in viis David patris sui, quas mandabat illi Esaia propheta summè laudatus inter prophetas.

Versio VULG. LAT.

26 In diebus ipsius retrò rediit Sol, & addidit regi vi-
27 tam. Spiritu magno vidit ultima, & consolatus est lu-
28 gentes in Sion. Usque in sempiternum Ostendit fu-
tura, & abscondita antequàm evenirent.

CAP. XLIX.

1 MEmoria Josiæ in compositionem odoris facta opus
2 pigmentarii. In omni ore quasi mel indulcabitur ejus
3 memoria, & ut musica in convivio vini. Ipse est di-
rectus divinitùs in pœnitentiam gentis, & tulit abo-
4 minationes impietatis. Et gubernavit ad Dominum cor
ipsius, & in diebus peccatorum corroboravit pietatem.
5 Præter David, & Ezechiam, & Josiam, omnes pecca-
6 tum commiserunt: Nam reliquerunt legem Altissimi
7 reges Juda, & contempserunt timorem Dei. Dederunt
enim regnum suum aliis, & gloriam suam alienigenæ
8 genti. Incenderunt electam sanctitatis civitatem, &
9 desertas fecerunt vias ipsius in manu Jeremiæ. Nam
malè tractaverunt illum, qui à ventre matris consecra-
tus est propheta, evertere, & eruere, & perdere, &
10 iterùm ædificare, & renovare. Ezechiel qui vidit con-
spectum gloriæ, quam ostendit illi in curru Cherubim.
11 Nam commemoratus est inimicorum in imbre, bene-
12 facere illis qui ostenderunt rectas vias. Et duodecim
prophetarum ossa pullulent de loco suo: nam corro-
boraverunt Jacob, & redemerunt se in fide virtutis.
13 Quomodò amplificemus Zorobabel? nam & ipse quasi
signum in dextera manu;

Versio GRÆCA LXX. Interp.

26 † Ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἀνεπόδισεν ὁ ἥλιος, † καὶ προσέθηκε ζωὴν
27 βασιλεῖ. † Πνεύματι μεγάλῳ εἶδε τὰ ἔσχατα, † καὶ παρεκάλεσε τοὺς
28 πενθοῦντας ἐν Σιών. † ἕως τοῦ αἰῶνος ὑπέδειξε τὰ ἐσόμενα,
† καὶ τὰ ἀπόκρυφα πρὶν ἢ παραγενέσθαι αὐτά.

ΚΕΦ. μθʹ.

1 † ΜΝημόσυνον Ἰωσίου εἰς σύνθεσιν θυμιάματος, † ἐσκευασμένον
2 (α) ἔργῳ μυρεψοῦ. † Ἐν παντὶ στόματι ὡς μέλι γλυκανθήσεται, † καὶ
3 ὡς μουσικὰ ἐν συμποσίῳ οἴνου. † Αὐτὸς (β) κατευθύνθη ἐν ἐπιστροφῇ
4 λαοῦ, † καὶ ἐξῆρε βδελύγματα ἀνομίας. † Κατεύθυνε πρὸς κύριον
τὴν (γ) καρδίαν αὐτοῦ, † ἐν ἡμέραις ἀνόμων κατίσχυσε τὴν εὐσέβειαν.
5 † Πάρεξ Δαυὶδ, καὶ Ἐζεκίου, καὶ Ἰωσίου, † πάντες (δ) πλημμέλειαν
6 ἐπλημμέλησαν. † Κατέλιπον γὰρ τὸν νόμον τοῦ ὑψίστου, † οἱ βασιλεῖς
7 Ἰούδα ἐξέλιπον. † Ἔδωκαν γὰρ τὸ κέρας αὐτῶν ἑτέροις, † καὶ τὴν δόξαν
8 αὐτῶν ἔθνει ἀλλοτρίῳ. † Ἐνεπύρισαν ἐκλεκτὴν πόλιν ἁγιάσματος, † καὶ ἠρή-
9 μωσαν τὰς ὁδοὺς αὐτῆς † ἐν χειρὶ (*) Ἱερεμίου. Ἐκάκωσαν γὰρ αὐτὸν, † καὶ αὐτὸς
ἐν μήτρᾳ ἡγιάσθη προφήτης † ἐκριζοῦν καὶ κακοῦν καὶ ἀπολλύειν, † ὡσαύ-
10 τως οἰκοδομεῖν καὶ καταφυτεύειν. † Ἰεζεκιὴλ ὃς εἶδεν ὅρασιν δόξης,
11 † ἣν ὑπέδειξεν αὐτῷ ἐπὶ ἅρματος χερουβίμ. † Καὶ γὰρ ἐμνήσθη τῶν
12 ἐχθρῶν ἐν ὄμβρῳ, † καὶ ἀγαθῶσαι τοὺς εὐθύνοντας ὁδούς. † Καὶ τῶν
δώδεκα προφητῶν τὰ ὀστᾶ † ἀναθάλοι ἐκ τοῦ τόπου αὐτῶν. † (ε) παρ-
εκάλεσε γὰρ τὸν Ἰακὼβ, † καὶ ἐλυτρώσατο αὐτοὺς ἐν πίστει ἐλπίδος.
13 † Πῶς μεγαλύνωμεν τὸν Ζοροβάβελ, † καὶ αὐτὸς ὡς σφραγὶς ἐπὶ
δεξιᾶς χειρός.

MS. A. (α) ἔργον * μυρεψοῦ, (β) κατηυθύνθη (γ) ὁδὸν (δ) πλημμέλειαν (*) Ἱερεμίου. (ε) παρεκάλεσαν γὰρ τὸν Ἰακὼβ, καὶ ἐλυτρώσαντο

Cum Translatione LATINA.

In diebus ipsius retrò rediit Sol, & addidit regi 26
vitam. Spiritu magno vidit ultima, & consola- 27
tus est lugentes in Sion. Usque in sempiternum
Ostendit futura, & abscondita, antequàm ipsa 28
evenirent.

CAP. XLIX.

MEmoria Josiæ in compositionem incensi, 1
facta opere unguentarii. In omni ore, quasi mel, 2
indulcabitur, & ut musica in convivio vini.
Ipse directus est in conversione populi, & abstulit 3
abominationes iniquitatis. Direxit ad Dominum 4
cor suum: in diebus iniquorum corroboravit
pietatem. Præter David, & Ezeciam, & Jo- 5
siam, omnes delictum deliquerunt. Nam reli- 6
querunt legem Altissimi, reges Juda defecerunt.
(a) Dederunt enim cornu suum aliis, & glo- 7
riam suam alienæ genti. Incenderunt electam 8
sanctitatis civitatem, & desertas fecerunt vias
ipsius in manu Hieremiæ. Nam malè tractave- 9
rant illum: & ipse in utero consecratus est pro-
pheta, eradicare, & affligere, & perdere, simi-
liter ædificare, & plantare. Jezeciel, qui vidit 10
conspectum gloriæ, quam ostendit illi in curru
Cherubim. Nam commemoratus est inimicorum 11
in imbre, (b) & benefacere illis qui dirigunt
vias. Et duodecim prophetarum (c) ossa pullu- 12
lent de loco suo. Consolatus est autem Jacob, &
redemit eos in fide spei. Quomodò amplificemus 13
Zorobabel? Nam & ipse quasi signaculum in
dextra manu.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

26 * ܡܛܠ ܕܒܐܝܕܗ ܩܡ ܫܡܫܐ. ܘܐܬܬܘܣܦ ܥܠ ܫܢܘܗܝ ܕܡܠܟܐ. * ܘܒܪܘܚܐ
27 ܕܓܢܒܪܘܬܐ ܚܙܐ ܚܕܬܬܐ. ܘܒܝܐܣ ܠܐܒܝܠܐ ܕܨܗܝܘܢ. * ܘܥܕ ܒܥܠܡܐ ܗܘܐ. ܚܙܐ ܐܬܘܬܐ
28 ܘܢܣܝܘܢܐ. ܥܕܠܐ ܢܗܘܘܢ.

* ܩܦܠܐܘܢ * ܡܛ *

1 * ܫܡܗ ܕܝܘܫܝܐ. ܐܝܟ ܦܝܪܡܐ ܕܒܣܡܐ ܕܡܚܠܛ ܒܟܠ ܙܢܝܢ ܒܣܡܐ. * ܐܝܟ ܕܒܫܐ
2 ܒܚܟܐ ܚܠܐ ܕܘܟܪܢܗ. ܘܐܝܟ ܬܫܒܘܚܬܐ ܥܠ ܡܫܬܝܐ ܕܚܡܪܐ. * ܡܛܠ ܕܐܬܢܛܪ ܡܢ
3 ܢܣܝܘܢܐ. ܘܒܛܠ ܥܒܕܐ ܕܛܠܝܘܬܗ. * ܘܐܫܠܡ ܠܐܠܗܐ ܠܒܗ. ܘܒܝܘܡܝ ܥܘܠܐ ܥܒܕ
4 ܩܘܫܬܐ. * ܒܠܚܘܕ ܡܢ ܕܘܝܕ ܘܚܙܩܝܐ ܘܝܘܫܝܐ. ܟܠܗܘܢ ܚܒܠܘ. * ܘܫܒܩܘ
5 ܡܠܟܐ ܕܒܝܬ ܝܗܘܕܐ ܢܡܘܣܐ ܥܕܡܐ ܠܫܘܠܡܐ. * ܘܝܗܒܘ ܚܝܠܗܘܢ ܠܐܚܪܢܐ.
6 ܘܐܝܩܪܗܘܢ ܠܥܡܐ ܢܘܟܪܝܐ. * ܩܪܝܬܐ ܩܕܝܫܬܐ ܚܪܒܘ. ܘܐܚܪܒܘ ܚܘܪܒܝܗ ܒܝܘܡܘܗܝ
7 ܕܐܪܡܝܐ. * ܕܗܘܐ ܢܒܝܐ ܡܢ ܟܪܣܐ ܕܐܡܗ. * ܘܚܙܩܝܐܝܠ ܚܙܐ ܕܡܘܬܐ ܕܡܪܟܒܬܐ
8 ܘܚܙܐ ܚܙܘܐ. * ܘܥܠ ܐܝܘܒ ܐܡܪ ܕܟܠܗܘܢ ܐܘܪܚܬܗ ܙܕܝܩܘܬܐ ܗܘܝ. * ܘܐܦ ܠܬܪܥܣܪ
9 ܢܒܝܐ. ܢܦܪܥܘܢ ܓܪܡܝܗܘܢ ܡܢ ܬܚܬܝܗܘܢ. ܕܐܣܝܘ ܠܝܣܪܝܠ. ܘܐܫܬܘܕܝܘ ܠܗܘܢ
10 ܕܢܬܦܪܩܘܢ. * ܡܢܐ ܢܫܒܚ ܠܙܪܘܒܒܠ. ܕܗܘܐ ܐܝܟ ܥܙܩܬܐ ܥܠ ܐܝܕܐ ܕܝܡܝܢܐ.
11
12
13

Ipsius enim operâ sol stetit, & aucta fuit 26
vita regis. Spiritu fortitudinis nova vidit, 27
& mœstos Sionis consolatus est. Et dum 28
esset in mundo, signa ac tentationes prævi-
dit antequam evenirent.

CAP. XLIX.

NOmen Josiæ simile est thuribulo aroma- 1
tario multigenis odoramentis permixto. Ut 2
mel palato, dulcis est memoria ejus, & ut
canticum in convivio vinoso. Tectus enim 3
fuit à tentationibus, & abolevit opera juve-
nilia. Tradidit Deo cor suum, & in diebus 4
scelerum operatus est veritatem. Præter 5
solum Davidem, Hezechiam, & Josiam cor-
ruptelis indulserunt omnes, Et reges do- 6
mûs Judæ legem dereliquerunt ad finem
usque: Dederúntque aliis robur suum, & 7
gloriam suam genti alienæ: Urbem sanctis- 8
simam funditùs everterunt, & ruinas ejus
desolaverunt in diebus Jeremiæ, Qui fuit 9
propheta ab utero matris suæ. Hezechiel 10
etiam speciem currûs ostendit, & visionem
vidit: Et de Jobo asseruit omnes vias ejus 11
fuisse justitiam: Duodecim quoque Pro- 12
phetarum ossa sub ipsis splendescant: nam
Israelitas sanârunt, eisque polliciti sunt eos
esse salvandos. Quid laudibus Zorobabe- 13
lem prosequamur, qui fuit sicut annulus
super manu dextera:

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

26 * لان بيده قامت الشمس * ومد في عمر الملك * وبروح التطهير ابصر الامور العتيدة *
27 وبعث الى الذين يحزنون على صهيون * وغذاهم واسقاهم بالخير * واذا كان في الدنيا ابصر
28 الآيات والعجايب قبل كونها * الفصل التاسع والاربعون * اسم يوسيا مثل
1 بخور البخور التي فيها من كل رائحة طيبة * وذكره في الفم احلا من العسل في الحنك *
2 ومن التسبيح على الشراب ذكره * لان الرب ستره من البلايا لبره * واصرف اعمال الصبا *
3 واخلص قلبه لله تعالى وسلم لامره * في زمان كثير الاثم كان بارا واتا احسانا * فمن
4 كان من الملوك سوا داود وحزقيا ويوسيا فعصوا وافسدوا واسوا * ورفضوا لسنة الله ملوك
5 يهودا حتى المنتهي * ودفعوا عزهم لغيرهم * وكرامتهم لشعب غريب * وهدمت مدينة التطهير
6 بايامهم * وكثرت خرابها * واوحشت في ايام ارمياء * الذي كان من بطن امه نبيا *
7 * وحزقيال ابصر شبه مركب * وابان هذه الرويا * وقال عن ايوب الصديق ايضا ان طرقه
8 كانت بالبر والتقوي * فاما النبيون الاثنا عشر * فلتكن عظامهم بهية ولحمهم * لانهم
9 سعوا آل اسرائيل * واوعدوهم بالخلاص * بماذا نمدح زربابل الذي كان جماله كشبه
10 الخاتم على اليد اليمني *
11
12
13

Ejus enim operâ sol stetit, & regis æta- 26
tem protraxit. Per Spiritum purifican- 27
tem res futuras prævidit: & missus ad
eos qui de Sion mœrebant, cibo ac potu
recreavit illos. Et dum esset in mundo, 28
prævidit signa ac prodigia antequàm ex-
titissent.

CAP. XLIX.

JOsiæ nomen est velut acerra thuraria 1
quolibet suavi suffitu referta, Ejúsque 2
memoria in ore dulcior est quàm mel in
palato, & quàm canticum inter potandum
memoria ipsius. Dominus enim protexit 3
illum à tentationibus propter innocenti-
am ejus. Missas fecit actiones pueriles,
Cor suum Deo altissimo integrè commisit, 4
ejúsque præcepto se tradidit, in tempore
sceleribus abundante fuit innoxius, re-
ctéque se gessit. Quotquot igitur extite- 5
runt reges præter Davidem, Hezekiam,
& Josiam, rebellârunt, corrupti sunt, &
iniquè egerunt: Et reges Judæ legem Dei
ad finem usque rejecerunt, Et dederunt 6
alienis potentiam suam, gloriámque suam 7
genti peregrinæ. Et eversa est civitas
sancta in diebus eorum, multiplicatæ sunt 8
ruinæ ejus, & desolata est diebus Jere-
miæ, Qui consecratus fuerat ex utero 9
matris suæ propheta. Hezekiel currûs fi- 10
guram aspexit, & visionem istam patefe-
cit: Dixit etiam de Job justo, quod viæ 11
ejus innoxiæ fuerint ac piæ. Cæterùm 12
duodecim Prophetarum ossa & caro ful-
gida sunto, quòd sanârint Israelitas, &
salutem promiserint eis. Quibus verbis 13
laudabimus Zorobabelem, cujus decus fu-
it tanquam annulus manui dexteræ im-
positus;

Versio VULG. LAT.

14 Sic & Jesum filium Josedec? qui in diebus suis ædificaverunt domum, & exaltaverunt templum sanctum Domi-
15 no, paratum in gloriam sempiternam. Et Nehemias in memoriam multi temporis, qui erexit nobis muros eversos, & stare fecit portas & seras, qui erexit domos nostras.
16 Nemo natus est in terra qualis Henoch: nam & ipse re-
17 ceptus est à terra. Neque ut Joseph; qui natus est homo, princeps fratrum, firmamentum gentis, rector fratrum, sta-
18 bilimentum populi: Et ossa ipsius visitata sunt, & post
19 mortem prophetaverunt. Seth & Sem apud homines gloriam adepti sunt; & super omnem animam in origine Adam.

CAP. L.

1 Simon Oniæ filius, sacerdos magnus, qui in vita sua suffulsit domum, & in diebus suis corroboravit templum.
2 Templi etiam altitudo ab ipso fundata est, duplex ædifi-
3 catio & excelsi parietes templi. In diebus ipsius emanaverunt putei aquarum, & quasi mare adimpleti sunt supra
4 modum. Qui curavit gentem suam, & liberavit eam à
5 perditione. Qui prævaluit amplificare civitatem, qui adeptus est gloriam in conversatione gentis: & ingressum
6 domûs & atrii amplificavit. Quasi stella matutina in me-
7 dio nebulæ, & quasi Luna plena in diebus suis lucet. Et
8 quasi Sol refulgens, sic ille effulsit in templo Dei. Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ, & quasi flos rosarum in diebus vernis, & quasi lilia quæ sunt in transitu aquæ,
9 & quasi thus redolens in diebus æstatis. Quasi ignis efful-
10 gens, & thus ardens in igne. Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

14 † Οὕτως Ἰησοῦς υἱὸς Ἰωσεδέκ· † οἳ ἐν ἡμέραις αὐτῶν ᾠκοδόμησαν (ζ) οἶκον, † καὶ ἀνύψωσαν λαὸν ἅγιον κυρίῳ † ἡτοιμασμένον εἰς δόξαν
15 αἰῶνος. † Καὶ Νεεμίου ἐπὶ πολὺ τὸ μνημόσυνον, † τοῦ ἐγείραντος ἡμῖν τείχη πεπτωκότα, † καὶ στήσαντος πύλας καὶ μοχλοὺς, † καὶ
16 ἀνεγείραντος τὰ οἰκόπεδα ἡμῶν. †(η) Οὐδὲ εἷς ἐκτίσθη (θ) οἷος Ἐνὼχ τοιοῦτος ἐπὶ τῆς γῆς, † καὶ γὰρ αὐτὸς ἀνελήφθη ἀπὸ τῆς
17 γῆς. † Οὐδὲ ὡς Ἰωσὴφ (ι) ἐγεννήθη ἀνὴρ, † ἡγούμενος ἀδελφῶν,
18 Στήριγμα λαοῦ, † καὶ τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ ἐπεσκέπησαν. † Σὴμ καὶ Σὴθ ἐν
19 ἀνθρώποις ἐδοξάσθησαν, † καὶ ὑπὲρ πᾶν ζῶον ἐν τῇ κτίσει Ἀδάμ.

MS. A. (ζ) πύργον, ἀνύψωσαν ναὸν ἅγιον (η) Οὐδ' (θ) ἐπὶ τῆς γῆς τοιοῦτος οἷος Ἐνὼχ, καὶ αὐτὸς μετετέθη ἀπὸ (ι) ἐγεννήθη

ΚΕΦ. ν'.

1 † Σίμων Ὀνίου υἱὸς (α) ἱερεὺς ὁ μέγας, † ὃς ἐν ζωῇ αὐτοῦ (β) ὑπέρ-
2 ραψεν οἶκον, † καὶ ἐν ἡμέραις αὐτοῦ ἐστερέωσε (γ) τὸν ναόν· † Καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐθεμελιώθη ὕψος διπλῆς, † ἀνάλημμα ὑψηλὸν περι-
3 βόλου ἱεροῦ. † Ἐν ἡμέραις αὐτοῦ ἠλαττώθη (δ) ἀποδοχεῖον ὑδάτων,
4 † (ε) χαλκὸς ὡσεὶ θαλάσσης τὸ περίμετρον. † Ὁ φροντίζων τοῦ λαοῦ
5 αὐτοῦ ἀπὸ πτώσεως, † Καὶ ἐνισχύσας πόλιν ἐμπολιορκῆσαι, † (ϛ) ὡς ἐδοξάσθη ἐν περιστροφῇ λαοῦ, † ἐν ἐξόδῳ οἴκου καταπετάσματος;
6 † Ὡς ἀστὴρ ἑωθινὸς ἐν μέσῳ νεφέλης, † ὡς σελήνη πλήρης ἐν ἡμέ-
7 ραις, † Ὡς ἥλιος ἐκλάμπων ἐπὶ ναὸν ὑψίστου, † (ζ) Καὶ ὡς τόξον
8 φωτίζον ἐν νεφέλαις δόξης, † ὡς ἄνθος ῥόδων ἐν ἡμέραις νέων, † (η) ὡς κρίνα ἐπ' ἐξόδων ὕδατος, † ὡς βλαστὸς Λιβάνου ἐν
9 ἡμέραις θέρους, † Ὡς πῦρ καὶ λίβανος ἐπὶ πυρείου, † Ὡς σκεῦος
10 χρυσίου ὁλοσφύρητον † κεκοσμημένον παντὶ λίθῳ πολυτελεῖ,

MS. A. (α) ὁ ἱερεὺς (β) ὑπέρραψεν (γ) ναόν· (δ) ἀποδοχεῖα (ε) λάκκος· (ϛ) ὃς (ζ) Ὡς τόξον (η) ὡσεὶ κρίνα ἐπ' ἐξόδῳ

Sic Jesus filius Josedec. Qui in diebus suis ædificaverunt domum, & exaltaverunt (d) populum sanctum Domino paratum in gloriam sempiternam. Et (e) Neemiæ memoria in multum tempus: qui erexit nobis muros eversos, & stare fecit portas, & seras, & erexit sola domorum nostrarum. Nemo creatus est, qualis Enoch, talis in terra: nam & ipse assumptus est à terra. Neque, sicut Joseph, natus est vir, princeps fratrum, stabilimentum populi. Et ossa ipsius visitata sunt. Sem & Seth apud homines gloriam adepti sunt. Et super omne animal in creatione Adam.

CAP. L.

SIMON Oniæ filius Sacerdos magnus, qui in vita sua suffulsit domum, & in diebus suis corroboravit templum. Et ab ipso fundata est altitudo (a) duplicis, reparatio excelsa ambitûs templi. In diebus ipsius imminutum est (b) receptaculū aquarum, (c) æs quasi maris perimetrum. Curā gerens populi sui à casu, Et fortificans civitatem (d) ad obsidendum. (e) Quàm glorificatus est in conversatione populi, in egressu domûs velamenti? Quasi stella matutina in medio nubis, quasi Luna plena in diebus. Quasi Sol refulgens super templum Altissimi, Et quasi arcus refulgens inter nubes gloriæ, quasi flos rosarum in diebus vernis, quasi lilia super transitus aquæ, quasi germen Libani in diebus æstatis. Quasi ignis, & thus super focum, Quasi vas auri solidum ornatum omni lapide pretioso,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

14 ܘܐܦ ܝܫܘܥ ܒܪ ܝܘܨܕܩ ܕܒܡܬܒܥܢܘܬܗܘܢ ܐܩܝܡܘ ܡܕܒܚܐ. ܘܒܢܘ ܗܝܟܠܐ ܩܕܝܫܐ
15 ܕܡܛܝܒ ܠܐܝܩܪܐ ܕܥܠܡ. * ܢܚܡܝܐ ܣܓܝ ܕܘܟܪܢܗ. ܕܐܩܝܡ ܚܘܪܒܝܢ. ܘܒܢܐ
16 ܡܦܘܠܬܢ. ܘܥܒܕ ܬܪܥܝܢ ܘܡܘܟܠܝܢ. * ܙܥܘܪܝܢ ܐܬܒܪܝܘ ܥܠ ܐܪܥܐ ܐܝܟ ܚܢܘܟ.
17
18 * ܘܐܦܠܐ ܐܝܟ ܝܘܣܦ ܐܬܝܠܕ ܡܢ ܐܢܬܬܐ. ܘܡܛܠ ܗܢܐ ܒܫܠܡܐ ܐܬܩܒܪ ܓܘܫܡܗ. * ܫܝܬ ܘܫܝܡ
19
ܘܐܢܘܫ ܒܓܒܪܐ ܐܬܒܪܝܘ. ܘܥܠ ܟܠܗܘܢ ܬܫܒܘܚܬܗ ܕܐܕܡ.

* ܩܦܠܐܘܢ * ܢ *

1 * ܪܒ ܐܚܘܗܝ. ܘܟܠܝܠܐ ܕܥܡܗ. ܫܡܥܘܢ ܒܪ ܢܬܢܝܐ ܟܗܢܐ ܪܒܐ. ܕܒܝܘܡܘܗܝ
2 ܐܬܒܢܝ ܒܝܬܐ. ܘܐܬܚܝܠ ܗܝܟܠܐ. * ܘܐܬܬܫܝܡ ܫܘܪܐ ܘܡܛܠܬܐ. ܘܐܬܒܢܝܬ ܐܣܛܘܐ.
3
4 * ܘܐܬܚܦܪ ܡܥܝܢܐ. * ܘܦܪܩ ܠܥܡܗ ܡܢ ܒܥܠܕܒܒܐ. * ܡܐ ܫܦܝܪ ܗܘܐ ܒܡܦܩܗ
6
ܡܢ ܗܝܟܠܐ: ܟܕ ܡܬܚܙܐ ܡܢ ܒܝܬ ܦܪܣܐ. ܐܝܟ ܟܘܟܒ ܢܓܗܐ ܒܝܢܝ
7
8 ܥܢܢܐ. ܘܐܝܟ ܣܗܪܐ ܒܝܘܡܝ ܢܝܣܢ. * ܘܐܝܟ ܫܡܫܐ ܕܕܢܚ ܥܠ ܐܦܕܢܐ. * ܘܐܝܟ
ܩܫܬܐ ܒܥܢܢܐ. ܘܐܝܟ ܫܒܠܐ ܕܚܩܠܐ. ܘܐܝܟ ܫܘܫܢܬܐ ܡܠܟܬܐ ܒܡܒܘܥܐ ܕܡܝܐ. ܘܐܝܟ
9
10 ܐܪܙܐ ܕܠܒܢܢ ܒܝܘܡܝ ܩܛܦܐ. * ܘܐܝܟ ܪܝܚܐ ܕܠܒܘܢܬܐ ܥܠ ܓܘܡܪܐ. * ܘܐܝܟ ܛܘܩܐ
ܕܕܗܒܐ ܕܡܨܒܬ ܒܚܫܚܐ. ܘܡܨܒܬ ܒܟܐܦܐ ܝܩܝܪܬܐ.

* Et Jesum Jozedeki filium, qui cohortatione suâ erexerunt altare, sacrúmque templum quod ad sempiternam gloriam futurum est, extruxêre? Nehemiæ frequens sit memoria, qui ruinas nostras erexit, collapsa nostra reædificavit, & portas seràsque nostras effecit. Pauci super terram creati sunt Henocho similes. Et nulla mater Josepho similem genuit: Unde & corpus ejus in pace conditum est. Seth, Sem, & Enos inter homines creati fuerunt. Porrò super hæc omnia, laudes Adam.

CAP. L.

* MAximus fratrum suorum, populíque sui corona Simeon Nathaniæ filius, sacerdos magnus, cujus diebus ædificata fuit ædes, templum munitum, Mœnia collocata, & antes, ambitus extructus. Fons effossus, Ejusque populus ab hostibus ereptus. Quàm gratiosus erat quum egrederetur è templo, de sub tentoriolo appareret quasi stella matutina inter nubes, & perinde ac luna diebus Nisan, Veluti sol irradians ædes, Ut arcus in nubibus, ut aristæ agri, ut rosa regia in scatebris aquarum, & ut arbores Libani diebus vindemiæ. Ut odor thuris acerris impositi; Quasi torques aureus eleganter distinctus, optimísque lapidibus ornatus,

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

14 * ويسوع ابن صادوق ايضا اللذين جددا المذبح * واقاماه لعقبهما * وبنا الهيكل الطاهر
15 المزمع للكرامة الدائمة * فاما نحميا فليكثر ذكره * لانه بنا وعمر الامكنة الوحشة * وجدد
16
17 ابوابنا واغلاقنا * اقل في الناس من يشبه اخنوخ * ولم يولد في النساء مثل يوسف لحسن
18
19 صبره * ولذلك وفاه الله تعالى * ودفن جسده بكرامة وسلم * واما شيث وسيم وانوس في
اوايل خلق الله العالي * وعلى جميع الناس مما ذكرنا مدحه ابينا آدم *

* الفصل الخمسون *

1 * اكبر من اخوته واكليل شعبه شمعون بر نثنيا الكاهن الاكبر * ان في ايامه بني البيت *
2
3 وعمر الهيكل العظيم * واسس السور * وسرف السرف * وبنيت الرواقات * وحفر الينبوع *
4
6 * وخلص شعبه من الاعداء * ما احسن خروجه من الهيكل * اذا نظرته تحت الستر مثل
7 الكوكب الصبح بين السحاب * ومثل البدر ايام نيسان * ومثل الشمس الطالعة على
8 القصور * ومثل القوس في السحاب * ومثل سنبل الحقل * وسوسنة الملك على ينابيع الماء *
9
10 ومثل شجر لبنان في ايام القطاف * ومثل ريح اللبان على الجامر * ومثل القلادة المذهبة *
المحسنة النظام * المزخرفة في الجوهر الفايق *

* Itidémque Jesum Sadoki filium, qui ambo renovârunt & erexerunt altare posteris suis, templúmque sanctum ad perpetuam gloriam futurum ædificârunt. At vero Nehemiæ multiplex sit memoria, quòd loca desolata ædificiis populóque instaurârit, & portas vectésque nostros renovârit. Paucissimi sunt inter homines, qui cum Enocho comparentur. Nec natus est in mulieribus par Josepho, laude patientiæ: Atque ideo tutatus est eum Deus altissimus, & corpus ejus honorificè & in pace sepultum est. Verùm Seth, Sem, & Enos sunt è præcipuis excelsi Dei creaturis. At omnes homines quos memoravimus, superat laus parentis nostri Adæ.

CAP. L.

* MAximus fratrum suorum, & populi sui diadema Simeon Bar Nathania, sacerdos maximus. Hujus quidem temporibus extructa fuit ædes, templum maximum convaluit, Fundati sunt muri, antes aptati, porticus extructæ, Et fons effossus. Hic etiam populum suum liberavit ab inimicis. Quàm speciosus erat exitus ejus è templo, dum cum sub velo vidisses tanquam stellam micantem inter nubes, & veluti plenilunium diebus Nisan, Ut solem super palatia exorientem, & sicut arcum in nubibus, Velut aristas agri, sicut lilium regium secus fontes aquæ, & sicut arbores Libani diebus vindemiæ, Ut odorem thuris acerris impositi, Et ut torquem auratum, concinnè dispositum, gemmísque præstantissimis decoratum,

Versio VULG. LAT.

11 Quasi oliva pullulans, & cypressus in altitudinem se ex-
tollens, in accipiendo ipsum stolam gloriæ, & vestiri eum
12 in consummationem virtutis. In ascensu altaris sancti,
gloriam dedit sanctitatis amictum. In accipiendo autem
13 partes de manu sacerdotum, & ipse stans juxta aram.
Et circa illum corona fratrum : quasi plantatio cedri in
14 monte Libano. Sic circa illum steterunt quasi rami pal-
15 mæ, & omnes filii Aaron in gloria sua. Oblatio autem
Domini in manibus ipsorum, coram omni synagoga
Israël : & consummatione fungens in ara, amplificare
16 oblationem excelsi regis, Porrexit manum suam in li-
17 batione, & libavit de sanguine uvæ. Effudit in fun-
damento altaris odorem divinum excelso princi-
18 pi. Tunc exclamaverunt filii Aaron, in tubis pro-
ductilibus sonuerunt, & auditam fecerunt vocem ma-
19 gnam in memoriam coram Deo. Tunc omnis popu-
lus simul properaverunt, & ceciderunt in faciem super
terram, adorare Dominum Deum suum, & dare preces
20 omnipotenti Deo excelso. Et amplificaverunt psallen-
tes in vocibus suis, & in magna domo auctus est sonus
21 suavitatis plenus. Et rogavit populus Dominum ex-
celsum in prece, usquedum perfectus est honor Domini,
22 & munus suum perfecerunt. Tunc descendens, manus suas
extulit in omnem congregationem filiorum Israel dare
23 gloriam Deo à labiis suis, & in nomine ipsius gloriari: Et
iteravit orationem suam, volens ostendere virtutem Dei.
24 Et nunc orate Deum omnium, qui magna fecit in omni
terra, qui auxit dies nostros à ventre matris nostræ, & fecit
25 nobiscum secundùm suam misericordiam : Det nobis ju-
cunditatem cordis, & fieri pacem in diebus nostris in Israël
26 per dies sempiternos ; Credere Israël nobiscum esse Dei
misericordiam, ut liberet nos in diebus suis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

11 † Ὡς ἐλαία ἀναθάλλουσα καρποὺς, † καὶ ὡς κυπάρισσος ὑψουμένη ἐν
νεφέλαις. † ἐν τῷ ἀναλαμβάνειν αὐτὸν στολὴν δόξης, † καὶ ἐνδιδύ-
12 σκεσθαι αὐτὸν συντέλειαν (θ) καυχήματος, † Ἐν ἀναβάσει θυσια-
στηρίου ἁγίου † ἐδόξασε περιβολὴν ἁγιάσματος. † Ἐν δὲ τῷ
13 δέχεσθαι μέλη ἐκ χειρῶν ἱερέων, † καὶ αὐτὸς (ι) ἑστὼς
παρ' ἐσχάρᾳ βωμοῦ, † κυκλόθεν αὐτοῦ στέφανος ἀδελφῶν,
14 † ὡς βλάστημα (κ) κέδρου ἐν τῷ Λιβάνῳ· † Καὶ ἐκύκλωσαν αὐ-
τὸν ὡς στελέχη φοινίκων, † καὶ πάντες οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν ἐν δόξῃ
15 αὐτῶν· † Καὶ προσφορὰ κυρίου ἐν χερσὶν αὐτῶν † ἔναντι πάσης ἐκ-
κλησίας Ἰσραήλ. † Καὶ συντέλειαν λειτουργῶν ἐπὶ βωμῶν, † κο-
16 σμῆσαι προσφορὰν ὑψίστου παντοκράτορος, † Ἐξέτεινεν ἐπὶ σπον-
17 δείου χεῖρα αὐτοῦ, † καὶ ἔσπεισεν ἐξ αἵματος σταφυλῆς· † Ἐξέχεεν
εἰς θεμέλια θυσιαστηρίου † ὀσμὴν εὐωδίας ὑψίστῳ παμβασιλεῖ.
18 † Τότε ἀνέκραγον (λ) υἱοὶ Ἀαρὼν, † ἐν σάλπιγξιν ἐλαταῖς ἤχησαν·
† ἀκουστὴν ἐποίησαν φωνὴν μεγάλην † εἰς μνημόσυνον ἔναντι ὑψίστου.
19 † Τότε πᾶς ὁ λαὸς κοινῇ (μ) κατέσπευσε, † καὶ ἔπεσαν ἐπὶ πρόσω-
πον ἐπὶ τὴν γῆν, † προσκυνῆσαι (ν) τῷ κυρίῳ αὐτῶν παντοκράτορι
20 θεῷ τῷ ὑψίστῳ. † Καὶ ᾔνεσαν οἱ (ξ) ψαλμῳδοὶ ἐν φωναῖς αὐτῶν,
21 † ἐν πλείστῳ οἴκῳ (ο) ἐγλυκάνθη μέλος. † Καὶ ἐδεήθη ὁ λαὸς
κυρίου ὑψίστου † ἐν προσευχῇ κατέναντι ἐλεήμονος, † ἕως συντελεσθῇ
22 κόσμος κυρίου, † καὶ τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ ἐτελείωσαν. † (π) Τότε
καταβὰς ἐπῆρε χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἐκκλησίαν υἱῶν Ἰσ-
ραήλ, † δοῦναι εὐλογίαν κυρίῳ ἐκ χειλέων αὐτοῦ, † καὶ ἐν ὀνόματι
23 αὐτοῦ (ρ) καυχᾶσθαι. † Καὶ ἐδευτέρωσεν ἐν προσκυνήσει † ἐπι-
24 δέξασθαι τὴν εὐλογίαν παρὰ ὑψίστου. † Καὶ νῦν εὐλογήσατε τῷ
θεῷ (σ) πάντες † τῷ μεγαλοποιοῦντι πάντη, † τῷ ὑψοῦντα ἡμέρας
25 ἡμῶν ἐκ μήτρας, † καὶ ποιοῦντα μεθ' ἡμῶν κατὰ τὸ ἔλεος αὐτοῦ. † Δῴη
ἡμῖν εὐφροσύνην καρδίας, † καὶ γενέσθαι εἰρήνην ἐν ἡμέραις ἡμῶν
26 † ἐν Ἰσραὴλ κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ αἰῶνος, † Ἐμπιστεῦσαι μεθ' ἡμῶν
τὸ ἔλεος αὐτοῦ, † καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ λυτρωσάσθω ἡμᾶς.

MS.A. (θ) * καύματος, (ι) ἑστηκὼς (κ) κέδρων (λ) οἱ υἱοὶ (μ) κατέσπευσε, (ν) κυρίῳ παντοκράτορι θεῷ ὑψίστῳ. (ξ) ψαλτῳδοὶ (ο) ἐμεγαλύνθη (π) Τότε ἐπῆρεν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ ἐκκλησίαν (ρ) καυχήσασθαι. (σ) πάντων ·· μεγάλα ποιοῦντι

Quasi oliva pullulans fructus, & quasi cypres- 11
sus exaltata in nubibus. In accipiendo ipsũ stolã
gloriæ, & induendo ipsum *consummationem glo-*
riationis, In ascensu altaris sancti gloriam dedit 12
amictui sanctitatis. In accipiendo autem mem- 13
bra de manibus sacerdotum & ipse stans juxta
focum aræ, circa illum corona fratrum, quasi
plantatio cedri in Libano : Et circumdederunt 14
illum, quasi rami palmarum, & omnes filii Aaron
in gloria sua. Et oblatio Domini in manibus 15
ipsorum coram omni Ecclesia Israel. Et consum-
matione fungens super (f) aras ad ornandum ob-
lationem Excelsi omnipotentis, Porrexit manum 16
suam super libatorium, & libavit de sanguine
uvæ: Effudit ad fundamenta altaris odorem 17
suavitatis excelso omnium regi. Tunc exclama- 18
verunt filii Aaron, in tubis ductilibus sonue-
runt: auditam fecerunt vocem magnam in me-
moriam coram Altissimo. Tunc omnis populus si- 19
mul properavit, & ceciderunt in faciẽ super ter-
rã, adorare Dominum suum omnipotentem Deũ
excelsum. Et laudaverunt psallentes in vocibus 20
suis: in (g) magna domo dulce factum est melos.
Et rogavit populus Dominum excelsum in prece 21
ante misericordem, usque dum perfectus est honor
Domini, & ministeriũ ejus perfecerunt. Tunc de- 22
scendens manus suas extulit in omnem Ecclesiam
filiorum Israel, dare benedictionem Domino in la-
biis suis, & in nomine ipsius gloriari. Et (h) ite- 23
ravit in adoratione, ad ostendendum benedictio-
nem ab Altissimo. Et nunc benedicite Deum o- 24
mnes, qui magna facit ubique, qui exaltat dies
nostros ab utero ; & facit nobiscum secundùm
misericordiam suam. Det nobis jocunditatem 25
cordis, & fieri pacem in diebus nostris in Israel
secundùm dies seculi, Fidelem faciendo nobis- 26
cum misericordiam suam : & in diebus (i) ejus
liberet nos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]

Tanquam oliva decora cujus rami sunt in- 11
gentes, & velut arbor olei suis instructa ra-
musculis, cùm indueret vestes sanctitatis,
seseque accingeret indumentis gloriæ, Cùm 12
ad laudem suscipiendam procederet cum de-
côre potentiæ sanctuarii, Cùm carnis 13
membra sumeret è manu fratrum suorum
super gradus existens, Et cingentibus il- 14
lum velut corona fratribus ejus, omnibus
Aharonis filiis cum gloria sua, Manibus 15
oblationes tenentibus in conspectu totius
populi Israelitici, donec absolveret mini-
sterium altaris & consecrationem, cum læti-
tia sanctitatis ! Extendit ad craterem ma- 16
num suam & vinum vetus accipiens, Effu- 17
dit ad latus altaris, in odorem gratissimum.
Et tunc clanxerunt filii Aharonis buccinis 18
coram universo populo Israelis, & vehemen-
tem edidere sonitum, ad benedicendum *De-*
um in conspectu totius populi. Et totus si- 19
mul populus prociderunt in facies suas su-
per terram, ad adorandum Deum, Dede- 20
runtque gratiarum actioni vocem suam, &
jucundati sunt simul in oratione : Cæterùm 24
popule terræ, laudate Deum qui præclara
facinora patravit in orbe, qui filios homi-
num creavit ex utero matris eorum, eos-
que pro sua voluntate gubernat, ad præ-
standum eis sapientiam cordis. Et sit pax 25
inter ipsos, & stabiliatur cum Simeone mi-
sericordia, & cum semine ipsius, tanquam
dies cœli.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

11 * ومثل شجر الزيتون الطويلة سحوقها * ومثل شجر الدهن الملتفة بقضبانها * في
12 لباسه ثياب التطهير * ورداءه رداء الكرامة * وفي خروجه يقبل المدحة * وفي عز بهاء
13 بيت الله المقدس * واخذه اعضاء لحم الذبائح من ايدي اخوته * وهو واقف في صدور
14 الصفوف * واخوته يحوطون به شبه الاكليل * جميع اولاد هارون بكراماتهم * والقرابين 15
بايديهم * يقابلونهما جميع بني اسرائيل * حتى يفرغوا من خدمة المذبح والبيت * ومن
16 17 طهارة القدس بالفرح العظيم * ومد يده الى القسط * واخذ خمرا عتيقا * وصبه على
18 المذبح لريح الراحة والكرامة * وعند ذلك نادى بنو هارون بالقرن تجاه الشعب اسرائيل
19 واسمعوا بصوت رفيع ليمجدوا الرب امام الشعب * وخروا على الارض على وجوههم
24 وسجدوا جميع الشعب * ورفعوا اصواتهم بالشكر * وبهجوا جميعا بالصلوة * فسبحوا
شعب الارض للرب الذي صنع العجائب * انه خالق الناس من بطون امهاتهم * ويسوسهم
25 برحمته ومسرته * ويؤتيهم الحكمة والعقل * ويجري السلام بينهم * ويثبت الرافة والرحمة
مع شمعون وذريته كثبات ايام السماء

Ut oleam arborem proceris vigentem 11
ramis, & ut arborem olei suis crebram
surculis, dum indueretur vestibus sancti-
ficationis, dum accingeretur amictu
gloriæ, Dum egrederetur ad accipiendam 12
laudem, & majestate decoris sacratissi-
mæ domûs Dei fulgeret, *Dum accipe-* 13
ret membra carnis victimarum de ma-
nibus fratrum suorum antestans ordini-
bus, Et fratribus eum veluti corona 14
cingentibus, omnibus inquam *filiis Ha-*
ronis cum magnificentiis suis, Mani- 15
bus oblationes gestantibus, stantibus ex
amborum adverso cunctis Israelitis, do-
nec altaris ædisque ministerium, &
sanctuarii mundationem summâ cum
lætitia absolverent. Et manum suam 16
porrexit ad craterem, vinumque vetus
accipiens, Effudit illud super altare 17
in odorem quietis & honoris. Tum et- 18
iam filii Haronis buccinâ clanxêre co-
ram populo Israele, altámque edidêre
vocem glorificandi causâ Domini co-
ram populo : Et humi procumbentes 19
super facies suas adoraverunt univer-
sus populus, vocésque suas cum gratia-
rum actione attollentes, simul oblectati
sunt in oratione. Laudaverunt igitur 24
populus terræ Dominum qui prodigia
fecit, quòd homines creet ex uteris ma-
trum suarum, misericorditer, & ad ar-
bitrium suum regat eos, sapientiam at-
que prudentiam concedat eis, Pacém- 25
que inter eos immittat, & clementiam
atque misericordiam erga Simeonem ac
progeniem ejus confirmet, quâ firmita-
te perduraturi sunt dies cœli

Versio VULG. LAT.

27 Duas gentes odit anima mea : tertia autem non est gens,
28 quam oderim : Qui sedent in monte Seir, & Philisthiim,
29 & stultus populus qui habitat in Sichimis. Doctrinam sapientiæ & disciplinæ scripsit in codice isto Jesus filius Sirach Jerosolymita, qui renovavit sapientiam de
30 corde suo. Beatus, qui in istis versatur bonis : qui
31 ponit illa in corde suo, sapiens erit semper. Si enim hæc fecerit, ad omnia valebit : quia lux Dei, vestigium ejus est.

CAP. LI.

1 ORatio Jesu filii Sirach : Confitebor tibi, Domine rex,
2 & collaudabo te Deum salvatorem meum. Confitebor nomini tuo : quoniam adjutor & protector factus es
3 mihi, Et liberâsti corpus meum à perditione, à laqueo linguæ iniquæ, & à labiis operantium mendacium, &
4 in conspectu astantium factus es mihi adjutor. Et liberâsti me secundùm multitudinem misericordiæ nominis
5 tui à rugientibus, præparatis ad escam. De manibus quærentium animam meam, & de portis tribu-
6 lationum, quæ circumdederunt me : A pressura flammæ quæ circumdedit me, & in medio ignis non sum
7 æstuatus : De altitudine ventris inferi, & à lingua coinquinata, & à verbo mendacii, à rege iniquo, &
8 à lingua injusta : Laudabit usque ad mortem anima mea
9 Dominum. Et vita mea appropinquans erat in inferno
10 deorsùm. Circumdederunt me undique, & non erat qui adjuvaret. Respiciens eram ad adjutorium hominum,
11 & non erat. Memoratus sum misericordiæ tuæ, Do-
12 mine, & operationis tuæ, quæ à seculo sunt : Quoniam eruis sustinentes te, Domine, & liberas eos de manibus gentium.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

27 † Ἐν δυσὶν ἔθνεσι προσώχθισεν ἡ ψυχή μου, † καὶ τὸ τρίτον οὐκ ἔστιν
28 ἔθνος. † Οἱ καθήμενοι ἐν ὄρει Σαμαρείας, (τ) Φυλιστιεὶμ, † καὶ ὁ λαὸς
29 (υ) μωρὸς ὁ κατοικῶν ἐν Σικίμοις. † Παιδείαν συνέσεως καὶ ἐπιστήμης † ἐχάραξα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ, Ἰησοῦς υἱὸς Σειρὰχ (φ) Ἱεροσολυμίτης, † ὃς ἀνώμβρησε σοφίαν ἀπὸ καρδίας αὐτοῦ.
30 † Μακάριος ὃς ἐν τούτοις ἀναστραφήσεται, (ψ) καὶ ὁ θεὶς αὐτὰ ἐπὶ καρ-
31 δίαν αὐτοῦ σοφισθήσεται. † Ἐὰν γὰρ (χ) αὐτὰ ποιήσῃ, πρὸς πάντα ἰσχύσει, ὅτι φῶς κυρίου τὸ ἴχνος αὐτοῦ.

MS. A. (τ) καὶ Φυλιστιεὶμ, (υ) ὁ μωρὸς (φ) Ἐλεάζαρ ὁ Ἱεροσολυμίτης, (ψ) καὶ θεὶς (χ) ταῦτα

ΚΕΦ. να'.

ΠΡΟΣΕΥΧΗ' ΙΗΣΟΥ̃ ΥἹΟΥ̃ ΣΕΙΡΑ'Χ.

1 (α) † Ἐξομολογήσομαί σοι κύριε βασιλεῦ, † καὶ αἰνέσω (β) σε θεὸν
2 τὸν σωτῆρά μου. † Ἐξομολογοῦμαι τῷ ὀνόματί σου, † ὅτι σκεπαστὴς
3 καὶ βοηθὸς ἐγένου μοι, † Καὶ ἐλυτρώσω τὸ σῶμά μου ἐξ ἀπωλείας, καὶ ἐκ παγίδος διαβολῆς γλώσσης, † ἀπὸ χειλέων ἐργαζομένων
4 ψεῦδος, καὶ ἔναντι τῶν παρεστηκότων † ἐγένου (γ) μοι βοηθὸς, Καὶ ἐλυτρώσω με, † κατὰ τὸ πλῆθος ἐλέους καὶ ὀνόματός σου, † ἐκ βρυγμῶν
5 (δ) ἑτοίμων εἰς βρῶμα, † Ἐκ χειρὸς ζητούντων τὴν ψυχήν μου, † ἐκ
6 πλειόνων θλίψεων ὧν ἔσχον, † Ἀπὸ πνιγμοῦ (ε) πυρὸς κυκλόθεν,
7 † καὶ ἐκ μέσου πυρὸς οὗ οὐκ ἐξέκαυσα, Ἐκ βάθους κοιλίας ᾅδου, † καὶ ἀπὸ γλώσσης ἀκαθάρτου, καὶ λόγου ψευδοῦς, † Βασιλεῖ διαβολὴ
8 γλώσσης ἀδίκου. † Ἤγγισεν ἕως θανάτου ἡ ψυχή μου, † Καὶ ἡ
9 ζωή μου ἦν σύνεγγυς ᾅδου κάτω. † Περιέσχον με πάντοθεν, καὶ οὐκ
10 ἦν ὁ βοηθῶν· † (ζ) ἐμβλέπων εἰς ἀντίληψιν ἀνθρώπων, καὶ οὐκ ἦν.
11 † Καὶ ἐμνήσθην τοῦ ἐλέους σου κύριε, † καὶ τῆς ἐργασίας σου τῆς
12 ἀπ' αἰῶνος· † Ὅτι (η) ἐξαιρῇ τοὺς ὑπομένοντάς σε, † καὶ σώζεις αὐτοὺς ἐκ χειρὸς (θ) ἐθνῶν.

MS. A. (α) Ἐξομολογοῦμαι (β) θεὸν (γ) βοηθὸς, (δ) ἕτοιμον (ε) πυρᾶς (ζ) ἔβλεπον (η) ἐξαιρῇ (θ) ἐχθρῶν·

Cum Translatione LATINA.

Duas gentes odit anima mea : tertia autem non est gens : Qui sedent in monte Samariæ, (k) Philistiim, & stultus populus, qui habitat in Sicimis. Doctrinam intellectûs & scientiæ (l) scripsi in codice isto. Jesus filius (m) Sirach Hierosolymita, qui diffudit sapientiam de corde suo. Beatus, qui in istis versabitur, & qui posuerit illa in corde suo, sapiens erit. Si enim hæc fecerit ; ad omnia valebit : quia lux Domini vestigium ejus.

CAP. LI.

ORATIO JESU FILII SIRACH

COnfitebor tibi, Domine rex, & collaudabo te Deum salvatorem meum. Confiteor nomini tuo : quoniam protector & adjutor factus es mihi. Et liberâsti corpus meum à perditione, à laqueo calumniæ linguæ, à labiis operantium mendacium : (a) & in conspectu astantium factus es mihi adjutor. Et liberâsti me secundùm multitudinem misericordiæ, (b) & nominis tui, à rugitibus præparatorum ad escam, De manu quærentium animam meam : de multis tribulationibus, quas habui : A suffocatione flammæ in circuitu, & de (c) medio ignis, ubi non sum æstuatus : Ab altitudine ventris inferni, & à lingua coinquinata, & à verbo mendacii, regi (d) calumnia linguæ injustæ. Appropinquavit usque ad mortem anima mea : Et vita mea erat appropinquans inferno deorsùm. Circumdederunt me undique, & non erat qui adjuvaret : (e) Respiciens ad adjutorium hominum ; & non erat. Et memoratus sum misericordiæ tuæ, Domine, & operationis tuæ, quæ à seculo. Quoniam eruis substinentes te, & salvas eos de manu gentium.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

26 * ܥܠ ܬܪܝܢ ܥܡܡܝܢ ܐܬܚܡܬ ܢܦܫܝ. ܘܬܠܝܬܝܐ ܠܐ ܗܘܐ ܥܡܐ. * ܥܡܘܪܝ ܓܒܠ ܘܦܠܫܬܝܐ.
27
28 ܘܥܡܐ ܣܟܠܐ ܕܥܡܪ ܒܫܟܝܡ. * ܟܠܗ ܡܬܠܐ ܕܚܟܝܡܐ ܘܐܚܘܕܬܗܘܢ. ܟܬܝܒܝܢ ܒܣܦܪܐ
29 ܗܢܐ. * ܛܘܒܘܗܝ ܠܓܒܪܐ ܕܒܗܠܝܢ ܗܓܐ. ܘܝܠܦ ܐܢܝܢ. ܘܝܕܥ ܐܢܝܢ. ܘܥܒܕ
30 ܐܢܝܢ. * ܪܘܡܐ ܕܕܚܠܬܗ ܕܐܠܗܐ. ܥܠ ܟܠܡܕܡ ܐܬܬܪܝܡܬ. * ܒܪܝ ܐܚܘܕ ܒܗ ܘܠܐ ܬܫܒܩܝܗ.
31
1 * ܨܠܘܬܗ * ܕܒܪ * ܐܘܕܐ ܠܟ ܡܪܝܐ ܡܠܟܐ. ܘܐܫܒܚ ܫܡܟ ܡܪܝܐ ܒܟܠܝܘܡ.
2 * ܘܐܫܬܥܐ ܫܡܟ ܒܬܫܒܚܬܐ. ܬܘܟܠܢܝ ܕܡܢ ܥܠܡ. ܡܪܝܡܐ. ܕܦܪܩܬ ܢܦܫܝ ܡܢ
3 ܡܘܬܐ. ܘܦܓܪܝ ܟܠܝܬ ܡܢ ܚܒܠܐ. * ܡܢ ܐܝܕ ܫܝܘܠ ܦܪܩܬ ܪܓܠܝ. * ܘܦܪܩܬܢܝ
4
5 ܒܣܘܓܐܐ ܕܪܚܡܝܟ. ܡܢ ܬܘܩܠܬܐ ܘܡܢ ܐܒܕܢܐ ܫܘܙܒܬܢܝ. * ܘܡܢ ܐܝܕܐ ܕܒܥܐ ܢܦܫܝ
6 ܦܪܩܬܢܝ. ܘܡܢ ܣܘܓܐܐ ܕܐܘܠܨܢܝ ܫܘܙܒܬܢܝ. * ܘܡܢ ܫܠܗܒܝܬܐ ܕܢܘܪܐ ܕܐܚܕܬܢܝ.
8
9 * ܘܥܕܡܐ ܠܫܝܘܠ ܢܦܫܝ. * ܘܪܘܚܝ ܠܡܘܬܐ ܕܢܩܦܬ. * ܘܐܬܦܢܝܬ ܠܡܥܕܪܢܘܬܐ
10
11 ܕܐܫܟܚ. ܘܣܟܝܬ ܠܡܣܡܟܢܝ. ܘܠܝܬ. * ܘܐܬܕܟܪܬ ܪܚܡܘܗܝ ܕܡܪܝܐ. ܘܛܝܒܘܬܗ ܕܡܢ ܥܠܡ.
12 * ܕܡܦܨܐ ܠܟܠ ܕܬܟܝܠܝܢ ܥܠܘܗܝ. ܘܦܪܩ ܠܗܘܢ ܡܢ ܕܚܝܠ ܡܢܗܘܢ.

* Duas gentes fastidit anima mea, & tertia non est gens : Habitatores Gebel, & Palæstinos, & populum stultum degentem in Sechim. Omnes sapientum sententiæ & ænigmata eorum scripta sunt in hoc libro. Beatus vir qui hæc meditatur, addiscit, novit, et exequitur. Celsitudo, religionis Dei est ; & hæc super omnia exaltata est. Intuere eam fili mi, & ne deseras illam.

CAP. LI.

GRatias agam tibi Domine rex, & laudabo nomen tuum Domine, singulis diebus. Nomenque tuum cum canticis enarrabo, fiducia mea ab æterno, Altissime, quòd eripueris animam meam de morte, & corpus meum à corruptione prohibueris : De manu inferi liberaveris pedes meos, Et pro multitudine miserationum tuarum me redemeris : ab offendiculo & interitu me salvaveris, De manu quærentis animam meam eripueris me, meque à plurimis afflictionibus meis liberaveris, Et à flamma ignis, quæ me circundedit. Ad infernum usque devenerat anima mea, Et spiritus meus ad mortem appropinquârat. Retro me converti ut auxilium nanciscerer, & fulcientem expectavi, nec adfuit. Tum Domini miserationum ac beneficiorum quæ à seculo sunt, recordatus ; Quòd omnes in se confidentes liberet, & ab eo qui potentior est ipsis, eripiat ;

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

26 * في اثنين من الناس يضعف كرب روحي * والثالثة ليست بامة * سكان جبيل * والفلسطينيين *
27
28 والشعب الجاهل الساكن في اشكيم * جميع امثال الحكماء واحاديثهم * مكتوبة في هذا
29 الكتاب * فطوبا للرجل المهتم بهذه الاشياء * ويتعلمها ويحكمها ويعقلها * عن الله ومجده
30
31 علت * وارتفعت من جميع الاشياء * تشبث بها يا ابني * ولا تبغضها *

* الفصل الحادي والخمسون *

1 * اللهم الملك العلي اشكرك وامجدك * واسبح لاسمك ربنا كل يوم * اذكر اسمك بالمدحة
2 نعمي ورجاي من الدهر العلي * انك خلصت نفسي من الموت * ومنعت لحمي من الفساد *
3
4 * وفكيت قدمي من الهاوية * وخلصتني بكثرة رحمتك * وانقذتني من العثرة والهلاك *
5
6 * ونجيتني من يدي من يطلب نفسي * وفرجت عني كثرة همومي واحزاني * ومن لهيب
8
9 النار التي احاطت بي * بلغت نفسي الى الهاوية * واشرفت الى الموت * والتفت لاطلب عونا *
10
11 ولبثت من يدعمني * ولم اجد * وذكرت نعم الله * ورحمته التي منذ قديم الدهر * المنقذ
12 المتكلين عليه * ويخلصهم ممن هو اشد منهم

* Ob duas hominum gentes agitatur mæstitia spiritûs mei, & tertia non est gens. Incolas Gjobail, Palestinos, & populum stultum habitantem in Sechim. Omnia sapientum proverbia & sententiæ scriptæ sunt in hoc libro. Beatus vir qui studet rebus istis, discit, possidet, & percipit eas. Majestas & gloria Dei res omnes superat & antecellit. Adhæreto illi fili mi, & ne oderis illam.

CAP. LI.

DEus rex altissime, gratias ago tibi teque glorifico, & nomen tuum Domine noster, singulis diebus celebro: Nomenque tuum cum laude memorabo, fiducia mea & spes mea ab ævo sublimis. Tu enim animam meam à morte servâsti, & carnem meam à corruptione exemisti : Pedes meos à fovea liberâsti. Salvâsti me pro multitudine misericordiæ tuæ, & ab offensaculo & exitio eripuisti : Dimisisti me de manibus quærentium animam meam, & curarum atque mœrorum meorum copiam mihi levâsti, Et à flamma ignis, quæ me obsederat liberasti. Ad foveam usque devenerat anima mea, Et mors mihi imminerat. Converti me autem ad poscendum auxilium, & expectavi qui me fulciret, sed non reperi. Tum recordatus sum favorum & misericordiæ Dei quæ inde ab antiquo seculo, Redimentis eos qui freti sunt ipso, eosque salvantis ab eo qui fortior est ipsis.

Versio VULG. LAT.

13 Exaltâsti super terram habitationem meam, & pro mor-
14 te defluente deprecatus sum. Invocavi Dñm patrem
Dñi mei, ut non derelinquat me in die tribulationis meæ,
15 et in tempore superborum sine adjutorio. Laudabo no-
men tuum assiduè, & collaudabo illud in confessione, &
16 exaudita est oratio mea. Et liberâsti me de perditi-
17 one, & eripuisti me de tempore iniquo. Propterea con-
fitebor, & laudem dicam tibi, & benedicam nomini
18 Domini. Cùm adhuc junior essem, priusquam oberra-
19 rem, quæsivi sapientiam palàm in oratione mea. Ante
templum postulabam pro illa, & usque in novissimis
20 inquiram eam. Et effloruit tanquam præcox uva, Læ-
tatum est cor meum in ea. Ambulavit pes meus iter
21 rectum, à juventute mea investigabam eam. Inclinavi
22 modicè aurem meam, & excepi illam. Multam inve-
23 ni in meipso sapientiam, & multùm profeci in ea. Dan-
24 ti mihi sapientiam, dabo gloriam. Consiliatus sum e-
nim ut facerem illam: zelatus sum bonum, & non con-
25 fundar. Colluctata est anima mea in illa, & in facien-
26 do eam confirmatus sum. Manus meas extendi in altum,
27 & insipientiam ejus luxi. Animam meam direxi ad il-
28 lam, & in agnitione inveni eam. Possedi cum ipsa cor
29 ab initio: propter hoc non derelinquar. Venter me-
us conturbatus est quærendo illam: propterea bonam
30 possidebo possessionem. Dedit mihi Dominus linguam
31 mercedem meam: & in ipsa laudabo eum. Appro-
piate ad me indocti, & congregate vos in domum
32 disciplinæ. Quid adhuc retardatis? & quid dicitis in
33 his? animæ vestræ sitiunt vehementer. Aperui os me-
um, & locutus sum; Comparate vobis sine argento,
34 Et collum vestrum subjicite jugo, & suscipiat anima
vestra disciplinam: in proximo est enim invenire
eam.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

13 † Καὶ ἀνύψωσα (") ἐπὶ γῆς ἱκετείαν μου, † καὶ (ι) ὑπὲρ θανάτου ῥύσεως
14 ἐδεήθην. † Ἐπεκαλεσάμην κύριον πατέρα κυρίου μου, † μή με ἐγκα-
ταλιπεῖν ἐν ἡμέραις θλίψεως, † ἐν καιρῷ ὑπερηφάνων ἀβοηθησίας.
15 † Αἰνέσω τὸ ὄνομά σου ἐνδελεχῶς, † καὶ ὑμνήσω ἐν ἐξομολογήσει·
16 † καὶ εἰσηκούσθη ἡ δέησίς μου. † Ἔσωσας γάρ με ἐξ ἀπωλείας, † καὶ
17 (κ) ἐξείλου με ἐκ καιροῦ πονηροῦ. † Διὰ τοῦτο (λ) ἐξομολογήσομαι
18 καὶ αἰνέσω σοι, καὶ εὐλογήσω τῷ ὀνόματι κυρίου. † Ἔτι ὢν νεώ-
τερος, πρὶν ἢ πλανηθῆναί με, † ἐζήτησα σοφίαν προφανῶς ἐν
19 προσευχῇ μου. † Ἔναντι ναοῦ ἠξίουν περὶ αὐτῆς, † καὶ ἕως ἐσχάτων
20 ἐκζητήσω αὐτήν, † ἐξ ἄνθους (") ὡς περκαζούσης σταφυλῆς· † (") Εὐ-
φράνθη ἡ καρδία μου ἐν αὐτῇ, † ἐπέβη ὁ πούς μου ἐν εὐθύτητι· † ἐκ
21 νεότητός μου (μ) ἴχνευσα αὐτήν. † Ἔκλινα ὀλίγον τὸ οὖς μου, καὶ
22 ἐδεξάμην, † Καὶ πολλὴν εὗρον ἐμαυτῷ παιδείαν. † Προκοπὴ ἐγένετό
23 μοι ἐν αὐτῇ. † Τῷ διδόντι (ν) μοι σοφίαν, δώσω δόξαν. † Διενοήθην
24 γὰρ τοῦ (ξ) ποιῆσαι αὐτήν, † καὶ ἐζήλωσα τὸ ἀγαθόν, καὶ οὐ μὴ αἰσχυνθῶ.
25 † (ο) Διαμεμάχισται ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῇ, καὶ ἐν ποιήσει (π) λιμοῦ διηκρι-
26 βωσάμην. † Τὰς χεῖράς μου ἐξεπέτασα πρὸς ὕψος, † καὶ τὰ
27 ἀγνοήματα αὐτῆς ἐπένθησα. † Τὴν ψυχήν μου κατεύθυνα
28 εἰς (ρ) αὐτήν, † Καρδίαν ἐκτησάμην (σ) μετ' αὐτῶν ἀπ' ἀρχῆς, † καὶ ἐν
καθαρισμῷ εὗρον αὐτήν· † διὰ τοῦτο οὐ μὴ (τ) ἐγκαταλειφθῶ·
29 † Καὶ ἡ κοιλία μου ἐταράχθη (υ) ἐκζητῆσαι αὐτήν. † διὰ τοῦτο ἐκτη-
30 σάμην ἀγαθὸν κτῆμα. † Ἔδωκε κύριος γλῶσσάν (φ) μοι μισθόν
31 μου, † καὶ ἐν αὐτῇ αἰνέσω αὐτόν. † Ἐγγίσατε πρός με ἀπαίδευτοι,
32 † καὶ (χ) αὐλίσθητε ἐν οἴκῳ παιδείας. † (ψ) Διότι ὑστερεῖτε ἐν τούτοις,
33 † καὶ αἱ ψυχαὶ ὑμῶν διψῶσι σφόδρα; † Ἤνοιξα τὸ στόμα μου,
34 καὶ ἐλάλησα, † Κτήσασθε ἑαυτοῖς ἄνευ ἀργυρίου. † Τὸν τράχηλον
ὑμῶν ὑπόθετε ὑπὸ ζυγόν, † καὶ ἐπιδεξάσθω ἡ ψυχὴ ὑμῶν παιδείαν·
† ἐγγύς ἐστιν εὑρεῖν αὐτήν.

MS. A. (") ἀπὸ (ι) ἀπὸ ἀθανάτου (κ) ἐξελοῦμαι ἐκ χειρὸς πονηροῦ, καὶ εὖ
ἰδοῦμαι. Διὰ (λ) ἐξομολογήσομαί σοι, καὶ αἰνέσω (") ἕως (") Ηὐφράνθη
(μ) ἴχνευον αὐτήν. (ν) σοφίαν, (ξ) ποιῆσαί με αὐτήν, (ο) Διαμεμάχησαι (π) μου διηκριβωσάμην. (ρ) αὐτήν, καὶ ἐν καιρῷ θερισμοῦ εὗρον αὐτήν.
Καρδίαν (σ) μετ' αὐτῆς ἀπ' ἀρχῆς· διὰ τοῦτο (τ) ἐγκαταλειφθῶ· (υ) τοῦ ἐκζητῆσαι (φ) μου (χ) αὐλισθήσεσθε (ψ) Τί ὅτι ὑστερεῖτε, λέγετε ἐν

Et exaltavi super terram supplicationem meam, 13
& pro mortis liberatione deprecatus sum. In- 14
vocavi Dominum patrem Domini mei, ut non
derelinquat me in diebus tribulationis, in
tempore superborum destitutionis. Laudabo no- 15
men tuum assiduè, & collaudabo in confessione.
Et exaudita est oratio mea. Salvâsti enim me 16
de perditione, & eripuisti me de tempore iniquo.
Propterea confitebor, & laudem dicam tibi, & 17
benedicam nomen Domini. Cùm adhuc junior 18
essem, priusquàm oberrarem; quæsivi sapi-
entiam palàm in oratione mea: Ante templum 19
postulabam pro illa: & usque in novissima
inquiram eam. Ex flore tanquam maturescen-
tis uvæ, Lætatum est cor meum in ea: ascen- 20
dit pes meus in rectitudine: à juventute mea
(f) investigavi eam. Inclinavi modicè aurem 21
meam, & excepi, Et multam inveni mihi 22
doctrinam: profectus est mihi factus in ea.
Danti mihi sapientiam dabo gloriam. Con- 23
siliatus sum enim, ut facerem illam: & ze- 24
latus sum bonum, & non confundar. Colluctata 25
est anima mea in illa, & (g) in factione famis
diligenter egi. Manus meas extendi in altum, 26
& ignorantias ejus (h) luxi. Animam meam di- 27
rexi ad illam: Cor acquisivi (i) cum eis ab in- 28
itio, & in purificatione inveni eam. Propter
hoc non derelinquar: Et venter meus contur- 29
batus est quærendo eam. Propterea bonam possedi
possessionem. Dedit Dominus linguam mihi mer- 30
cedem meam: & in ea laudabo eum. Appro- 31
piate ad me indocti, & commoramini in domo
disciplinæ. Quid tardatis (k) in his, & animæ 32
vestræ sitiunt vehementer? Aperui os meum, & 33
locutus sum; Comparate vobis sine argento.
Collum vestrum subjicite jugo: & suscipiat 34
anima vestra disciplinam: in proximo est in-
venire eam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

13 [illegible]
14
15 [illegible]
16 [illegible]
17
18 [illegible]
20 [illegible]
21
22 [illegible]
23
24 [illegible]
25 [illegible]
26
27 [illegible]
28
29 [illegible]
30 [illegible]
31
32 [illegible]
33
34 [illegible]
35 [illegible]
[illegible]

Sustuli è terra vocem meam, ac deprecatus 13
sum, Et invocavi patrem meum ab alto, 14
dicens, Domine fortissime ac salvator, ne me
deseras in die tribulationis calamitosæ. Lau- 15
dabo nomen tuum assiduè, & memoriam
tuam canticis recolam. Tunc audivit Do-
minus vocem meam, & supplicationem me-
am admisit, Ab omni malo me liberavit, 16
omnique calamitate exemit. Propterea gra- 17
tias agam, laudabo, benedicam nomini ejus 18
sancto. Adhuc juvenis oblectatus sum eo,
& quæsivi eum. Pes meus rectà incessit 20
Domine mi, & pueritiâ meâ doctrinam
didici. Preces ejus fudi cùm parvulus 21
essem, Multamque comparavi doctrinam. 22
Jugum ejus mihi fuit honori; Quapropter 23
præceptori meo gratias agam. Benefacere 24
decrevi, nec me retractabo, quoties id po-
tuero. Abhæsit illi anima mea, & faciem 25
meam non avertam ab illa: animum contu-
li ad eam sectandam, & in seculum seculo-
rum non obliviscar illius. Manus mea osti- 26
um ejus aperuit. Perlustravi eam, & intel- 27
lexi illam, & in puritate inveni illam, Et 28
cor possedi mihi ab initio: Propterea non 29
dimittam illam. Viscera mea quasi clibanus 30
exardescunt *cupiditate* aspiciendi eam: pro-
pterea pro optima possessione acquisivi eam.
Dominus meus linguæ meæ mercedem dedit; 31
quapropter labiis meis laudabo illum. De- 32
flectite ad me insipientes, in que domo disci-
plinæ commoramini. Usquequo his deficie- 33
mini, & erit anima vestra penitùs sitibunda?
Ore meo aperto sum locutus, Sumite vobis 34
sapientiam absque argento, Collum vestrum 35
jugo ejus submittite, & suscipiat anima vestra disciplinam. Propè adest quærenti illam, & qui animum adjicit, inveniet illam.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

13 * ورفعت صوتي [illegible] الارض * صلّيت * ودعوت ابي من السماء * ابي رب ذا الجبروت
14 والخلاص [illegible] عند الكرب وحزن المكرب * اسبّح لاسمك كل حين * واذكرك
15 بالمحامد * [illegible] الرب صوتي * وسمع لتضرعي * وانقذني من كل باس *
16 وخلصني من [illegible] * فلذلك اشكرك وامجدك * وابارك اسمك القدوس ** يا معشر
17 الجهال [illegible] العلم * حتى متى تحرمون انفسكم هذا * واما انفسكم ظمية
32 لواحدة * اعني [illegible] والباطل * فتحت فمي ونطقت بالعلم * يا معشر الناس اسعدوا
33 الحكمة بلا ثمن * وادخلوا رقابكم في اصارها * لتقبل انفسكم الادب * فانها قريبة
34 لمن طلبها * ومن يذل نفسه للعلم [illegible]
35

* Extuli ergò è terra vocem meam, oravi, 13
Et invocavi patrem meum de cœlo, di- 14
cens; Pater mi, Domine possessor forti-
tudinis & salutis, ne me destituas
tempore angoris & calamitatis ærum-
nosæ. Nomen tuum semper laudabo, 15
teque carminibus celebrabo. Tunc au-
divit Dominus vocem meam, & sup-
plicationem meam auscultavit. Eri- 16
puit me ab omni miseria, & ab omni
mœrore me liberavit. Propterea gratias 17
ago tibi, glorifico te, nomenque sanctum
tuum benedico. O cœtus inerudito- 32
rum, versamini in scientiæ seminariis.
Quousque animas vestras talibus re- 33
bus privabitis? veruntamen unum si-
tiunt animæ vestræ, nempe ignoran-
tiam & falsitatem. Os meum aperui, 34
& de scientia locutus sum, O cœtus
hominum, scientiam absque pretio com-
parate, Vestrasque cervices in jugum 35
ejus inducite, ut eruditionem per-
cipiant animæ vestræ: nam proxima
est quærenti illam, & qui scientiæ se
dedit, assequitur eam.

Versio VULG. LAT.

35 Videte oculis vestris, quia modicùm laboravi, & in-
36 veni mihi multam requiem. Assumite disciplinam in
multo numero argenti, & copiosum aurum possidete
37 in ea. Lætetur anima vestra in misericordia ejus, &
38 non confundemini in laude ipsius. Operamini opus
vestrum ante tempus, & dabit vobis mercedem ve-
stram in tempore suo.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

35 † Ἴδετε ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν ὅτι ὀλίγον ἐκοπίασα, † καὶ εὗρον ἐμαυ-
36 τῷ πολλὴν ἀνάπαυσιν. † Μετάσχετε παιδείας ἐν πολλῷ ἀριθμῷ
37 ἀργυρίου, † καὶ πολὺν χρυσὸν κτήσασθε ἐν αὐτῇ. † Εὐφρανθείη ἡ
ψυχὴ ὑμῶν ἐν τῷ ἐλέει αὐτοῦ, † καὶ μὴ αἰσχυνθείητε ἐν αἰνέσει αὐτοῦ.
38 † Ἐργάζεσθε τὸ ἔργον ὑμῶν πρὸ καιροῦ, † καὶ δώσει τὸν μισθὸν ὑμῶν
ἐν καιρῷ αὐτοῦ. (†)

Videte oculis vestris, quia modicùm laboravi, 35
& inveni mihi multam requiem. Acquirite 36
disciplinam in multo numero argenti: & copi-
osum aurum possidete in ea. Lætetur anima ve- 37
stra in misericordia ejus: & non confunda-
mini in laude ipsius. Operamini opus vestrum 38
ante tempus: & dabit mercedem vestram in
tempore suo.

(†) MS. A. Σοφία Ἰησοῦ υἱοῦ Σειράχ.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

36 * ܚܙܘ ܒܥܝܢܝܟܘܢ. ܕܙܥܘܪܐ ܠܐܝܬ ܒܗ ܘܣܓܝܐܐ ܐܫܟܚܬܗ. * ܫܡܥܘ
37 ܝܘܠܦܢܝ ܟܕ ܙܥܘܪ. ܘܣܐܡܐ ܘܕܗܒܐ ܐܩܢܘ ܒܝ. * ܬܚܕܐ ܢܦܫܟܘܢ ܒܬܝܒܘܬܝ.
38 ܘܠܐ ܬܒܗܬܘܢ ܒܬܫܒܚܬܝ. * ܥܒܕܘ ܥܒܕܝܟܘܢ ܠܐ ܒܙܒܢܗ. ܘܢܬܝܗܒ ܠܟܘܢ ܐܓܪܟܘܢ
39 ܒܙܒܢܗ. ܒܪܝܟ ܐܠܗܐ ܠܥܠܡ. ܘܡܫܒܚ ܫܡܗ ܠܕܪ ܕܪܝܢ.

ܫܠܡܬ ܚܟܡܬܐ ܕܒܪ ܐܣܝܪܐ. ܕܥܣܪܝܢ ܪܫܝܢ. ܘܠܐܠܗܐ ܫܘܒܚܐ ܠܥܠܡܝܢ.

Aspicite oculis vestris: parum enim in ea 36
laboravi, eamque multùm acquisivi. Audi- 37
te doctrinam meam licet exiguam, & argen-
tum & aurum per me possidebitis. Lætetur 38
anima vestra de pœnitentia mea, & ne pu-
deat vos canticorum meorum. Operamini 39
opus vestrum extra tempus, & dabitur vo-
bis merces vestra tempestivè. Benedictus
Deus in seculum, & laudabile nomen ejus in
generationem generationum.

Sapientiæ filii Asiro viginti capitibus con-
tentæ Finis. Deo autem gloria in secula.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

36 * فانظروا باعينكم * لاني انما طلبتها قليلا فاصبتها كثيرا * اسمعوا يا معشر الناس
37 علمي بكلام يسير * وتقتنوا اذًا الذهب والفضة * ولتطرب انفسكم بتوبتي * فلا تخزوا
38 عن محامدي * اعملوا عملكم بلا خيانة * وتوفوا اجركم في حينه * تبارك الله ابدًا * والشكر
39 لاسمه الى الابد امين *

* والسبح لله دائما * وعلينا رحمته اجمعين *

Videte oculis vestris: parum enim quæ- 36
sivi eam, multúmque inveni. Audite 37
cœtus hominum doctrinam meam brevi
sermone, & aureas argenteásque senten-
tias possidebitis. Gestiant animæ vestræ 38
de pœnitentia mea, & laudationes meas
ne erubescatis. Opus vestrum præter 39
tempus operamini, & merces vestra tem-
pestivè rependetur vobis. Benedictus sit
semper Deus, & gratiarum actio nomi-
ni ipsius in æternum, Amen.

LAUS DEO SEMPER,
Ejusque misericordia su-
per nos omnes.

EPISTOLA
PRIMA ET SECUNDA
BARUCHI,
ET EPISTOLA
JEREMIÆ.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Hæc EPISTOLA quæ extat in Edit. PARISIENSI differt omnino a VULGATA & LXX. Aliam ergo quæ cum LAT. & GRÆC. convenit, illic adjunximus ex MSS. Syr. USS. & POC.

EPISTOLA PRIMA BARUCHI SCRIBÆ.

CAPUT I.

ATque hi sunt sermones quos misit Baruch filius Neriæ ad novem tribus ac dimidiam quæ erant trans fluvium Euphratem: & hæc scripta erant in ea *epistola*. Sic dicit Baruch Neriæ filius; Fratribus captivis misericordiam & pacem. Memor, fratres mei, dilectionis ejus qui creavit nos, quâ nos anteà dilexit, nec unquam nos odit, licèt nos castigaverit; & verè cognoscens quòd ecce colligati sumus omnes duodecim tribus eodem vinculo, utpote ab uno eodemque patre geniti: Ideò magìs studui relinquere vobis verba hujus epistolæ antequam morerer, tum ut consolationem percipiatis in malis quæ vobis acciderunt, tum etiam ut doleatis de malo quod contigit fratribus vestris, tum demùm ut justificetis judicium ejus qui sententiam captivitatis in vos tulit: (minus enim est quod passi estis quàm quod fecistis:) ut postremis temporibus inveniamini digni majoribus vestris. Si nimirùm animo censeatis hæc, vos in bonum vestrum nunc esse passos, ne postremò judicaremini & suppliciis deputaremini; tunc recipietis spem æternam: si præsertim auferatis è corde vestro errorem vanum propter quem hinc demigrâstis. Si enim hæc ita feceritis, semper recordabitur vestrì is qui singulis temporibus causâ nostri pollicitus est iis qui præstantiores nobis erant, se non in perpetuum obliturum nostrî aut derelicturum nos, sed multâ clementiâ denuò collecturum eos qui dispersi sunt. Itaque fratres mei, sciendum vobis est primùm quid acciderit Sioni: quòd scilicet ascenderit contra nos Nebuchadnosar rex Babylonis. (Nam quia peccavimus in eum qui fecit nos, neque servavimus præcepta quæ mandaverat nobis; etiam nobis accidit quod contigit vobis, ac multò quidem magìs cruciat nos casus noster.) Jam inquam fratres mei, notum facio vobis quum obsedissent hostes urbem, missos fuisse angelos Altissimi, destruxisse arces mœnium fortissimorum, & evertisse angulos munitissimos illos ferreos qui evelli non poterant. Veruntamen vasa quædam vasorum sanctuarii absconderunt, ne comprehenderentur ab hostibus: & quum hæc fecissent, tunc tradiderunt hostibus mœnia jam eversa, domum direptam, templum succensum, & populum devictum ubi traditus fuisset: Ne gloriarentur inimici ac dicerent, Tanto robore excelluimus, ut vel ipsam domum Altissimi bello destruxerimus. Præterea fratres vestros vinctos abduxerunt Babylonem, ibíque collocârunt; adeóque remansimus hîc admodùm pauci. Hic est dolor quem scribo vobis: nam optimè novi quòd magnam afferebat vobis consolationem habitatio Sionis. Quò certiores eratis eam esse fœlicem, tantò quidem major fuit dolor quo affecti estis quòd ab ea recesseritis. Verùm quoad consolationem, audite verbum: Equidem lugenti mihi Sionem, & misericordiam petenti ab Altissimo, ac dicenti; Quousque tandem hæc perdurabunt nobis, & incunctanter advenient nobis mala ista quæ fecit Potentissimus secundùm misericordiam suam, & Altissimus pro magnitudine clementiæ suæ? revelavit mihi verbum ut consolarer, & ostendit mihi visiones ut ampliùs non dolerem, notum fecit mihi secretum temporum, & momentorum adventum indicavit mihi. Propterea fratres mei, scribo vobis, ut consolemini à multitudine mœroris vestri. Noveritis autem omninò ulturum nos factorem nostrum à cunctis hostibus nostris eodem prorsus modo quo fecerunt nobis; item valdè propinquum esse finem quem facturus est Altissimus, & miserationes ejus ut veniant; neque procul distare terminum judicii ejus.

Ecce quidem videmus jam multitudinẽ prosperitatis gentium, licèt ipsæ impiè agant; sed vapori similes sunt. Intuemur multitudinem ditionis earum, quanvis eæ perversè se gerant; sed guttulæ similes erunt. Videmus etiam firmitatem roboris earum, licèt ipsæ Potentissimo resistant omni momento; verùm quasi sputum reputabuntur. Contemplamur gloriam magnitudinis earum, quum ipsæ non servent præcepta Altissimi; at sicut fumus elabentur. Mente concipimus nitorem vitæ earum, quanvis ipsæ turpiter se gerant; sed velut herba flaccida arescent. Consideramus immanitatem crudelitatis earum, quum eæ finis nequaquam recordentur; at quasi fluctus labentes conterentur. Animo pervolvimus pulchritudinem potentiæ earum, licèt ipsæ negent gratiam largitoris; verùm tanquam nubes prætervolans elabentur. Nam Altissimus velocissimè accelerabit tempora sua, & quamprimùm adducet momenta sua, ac planè judicabit eos qui sunt in orbe suo: omnia veritate examinabit per quascunque actiones earum occultas, & exactè pervestigabit cogitationes arcanas, & quicquid in penetralibus omnium hominis membrorum reconditum est, & in apertum coram omnibus hominibus cum objurgatione prodet. Quapropter ne adjiciatis animum ad ullam istarum rerum præsentium, sed potiùs patienter agamus; quoniam adveniet quod promissum est nobis. Ne spectemus modò gentium voluptates, sed memores simus eorum quæ ad finem promissa sunt nobis. Nam illicò transituri sunt termini temporum ac momentorum unà cum omnibus iis quæ continentur in eis, in fine verò seculi tunc ostendet potentiam suam magnam moderator ipsius, quum omnia ad judicium venerint. Vos itaque parate corda vestra ad ea quæ jamdudum credidistis, ne utroque seculo concludamini; hîc captivi, ibi cruciandi.

CAP. II.

Quod enim modò præsens est, aut quod præteriit, aut quod venturum est in his omnibus, neque malum est absolutè malum, neque bonum perfectè bonum: Siquidem sanitates omnes præsentes in morbum vertuntur, fortitudo quæque præsens vertitur in imbecillitatem, omnis potentia præsens vertitur in anxietatem, omnis vigor juventutis vertitur in senectutem & interitum, omnis pulchritudo decôris præsentis mutatur, flaccescit & fit exosa, omne dominium superbum præsens vertitur in abjectionem & in pudorem silentii, omnis splendor & fastus præsens vertitur in ruinam defectûs, omnis voluptas & jucunditas præsens vertitur in vermem & corruptionem, omnis rumor gloriæ præsentis vertitur in pulverem & silentium, omnis possessio divitiarum præsens revertitur ad solam foveam, omnes rapinæ aviditatis præsentes vertentur in mortem invitam, omnis concupiscentia passionis vertetur in judicium tormenti, omnis fraus & astus præsens vertetur in objurgationem veritatis, omnis dulcedo unguentorum præsens vertetur in judicium & condemnationem, omnis amor falsitatis vertetur in probrum per veritatem. Cùm hæc omnia nunc fiant, putátne aliquis ea non esse ulciscenda? Uno denique verbo, omnia ad veritatem ventura sunt. Ego igitur ecce significavi vobis dum vivo; dixi enim quòd virtutes addisceretis. Nam præcepit mihi Potentissimus ut hortarer vos & proponerem vobis tantillum ex præcepto judicii ejus, antequàm morerer. Mementote quòd aliquando contestando contestatus est in vos Moses cœlum ac terram, dicens; Si legem transgressi fueritis, dispergemini; sin autem servaveritis eam, custodiemini. Sed & alia prædixit vobis, quæ quoniam dum simul essetis duodecim tribus in deserto, post obitum ejus rejecistis à vobis; iccircò evenerunt vobis ea quæ prædicta fuerant. Nam Moses quidem prædixerat vobis antequàm acciderent vobis, & en acciderunt vobis; dereliquistis enim legem. Ego etiam ecce dico vobis postquam passi estis; quòd si obtemperaveritis iis quæ dicta sunt vobis, accipietis à Potentissimo quicquid repositum & reservatum est vobis. Sit autem hæc epistola inter me & vos testimonio quòd eritis memores mandatorum Potentissimi; ut mihi quoque sit excusatio coram illo qui me misit. Memores etiam estote legis, Sionis, terræ sanctæ, & fratrum vestrorum; Et fœderis majorum vestrorum, solennitatum atque sabbathorum ne obliviscamini.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

[illegible]

Tradite hanc epiſtolam cum traditione le-
gis filiis veſtris poſt vos, quemadmodum vo-
bis etiam tradiderunt patres veſtri. Et jug-
ter omni tempore precamini, & orate dili-
genter ex toto animo veſtro, ut placetur vo-
bis Potentiſſimus, & non aſcribat vobis
multitudinem peccatorum veſtrorum, ſed
recordetur rectitudinis majorum veſtrorum:
nam niſi pro multitudine miſerationum
ſuarum judicet nos, væ nobis omnibus ge-
nitis. Præterea ſciendum vobis eſt, quod
priſcis temporibus & ævis antiquis, ma-
jores illi noſtri habebant adjutores, ſem-
pe juſtos & prophetas ſanctos: quin etiam
quum in terra noſtra eſſemus, adjuvabant
nos cùm peccaremus, & deprecabantur pro
nobis eum qui fecit nos, (quippe qui fre-
ti eſſent operibus ſuis,) & Potentiſſimus a
diebat orationem eorum, & miſerebatur
noſtri. Nunc autem juſti ablati ſunt, &
prophetæ occubuerunt, nos etiam è terra
noſtra exivimus, & Sion ablata eſt à nobis,
& nihil jam reſtat nobis præter Potentiſſi-
mum & legem ipſius. Quòd ſi dirigamus
& diſponamus corda noſtra, recuperabimus
omnia quæ amiſimus, imò multò multiſ
modis præſtantiora iis quæ amiſimus: quæ
enim amiſimus, corruptioni erant obnoxia;
quæ verò accepturi ſumus, incorruptibilia
ſunt. In hunc etiam modum ſcripſi fratribus
noſtris Babylonem, & ipſis quoque h
eadem conteſtor. Sint autem ſemper a
oculos veſtros hæc omnia quæ prædicta ſunt,
quoniam adhuc in ſpiritu (i. *animati*)
mus & poteſtate libertatis noſtræ. In
etiam Altiſſimus patienter hîc agit nob
cum, notum fecit nobis quæ futura ſu
neque abſcondit à nobis quæ ſunt eventu
Priuſquam ergò judex exigat quod ſu
eſt, & veritas quod ſibi debetur, par
animum noſtrum ut accipiamus, non
accipiamur; & ut ſperemus, non ut e
beſcamus; ut requieſcamus cum ma
ribus noſtris, non ut cruciemur cum h
bus noſtris. Juventus enim mundi præ
iit, & vigor creaturæ jamdudum de
& ſpatium temporum perbreve eſt,
tranſierunt: proxima eſt amphora pu
& navis portui, curſus itineris urbi,
vita termino. Præterea parate vos ip
ad quieſcendum poſtquam navigaveritis
è navi aſcenderitis, non autem ad quieſce
dum dum iter facitis. Ecce enim quum a
duxerit Altiſſimus hæc omnia, non erit ill
ampliùs locus pœnitentiæ, neque termin
temporibus, neque dilatio momentis, nequ
mutatio viis, neque locus precibus, nequ
emiſſio poſtulationum, neque ad capeſſe
dam ſcientiam, neque condonator culp
neque locus pœnitudini, neque deprecat
pro delictis, neque ſupplicatio parentu
neque oratio prophetarum, neque au
lium juſtorum. Erit *autem* illic ſenten
corruptionis, iter ad ignem, & ſemita p
ducens ad gehennam. Propterea unum
aliud, una lex, unum ſeculum, & hi
in eo ſunt, omnes finem habebunt: ac
ſervabit eos quorum miſereri poterit,
mulque perdet eos qui fuerint peccatis
voluti. Quum ergò meam hanc epiſto
acceperitis, legite eam in cœtibus ve
accuratè, eamque contemplamini, p
cipuè diebus jejuniorum veſtrorum: m
memores eſtote per epiſtolam iſtam, q
admodum & ego veſtri memor ſum in ip
& ſemper valete.

Epiſtolæ Baruch finis.

Versio VULG. LAT.

PROPHETIA BARUCH.

CAPUT I.

1 ET Hæc verba libri, quæ scripsit Baruch filius Neriæ,
filii Maasiæ, filii Sedeciæ, filii Sedei, filii Helciæ, in Ba-
2 bylonia, In anno quinto, in septimo die mensis, in
tempore quo ceperunt Chaldæi Jerusalem, & succende-
3 runt eam igni. Et legit Baruch verba libri hujus ad aures
Jechoniæ filii Joakim regis Juda, & ad aures univer-
4 si populi venientis ad librum, Et ad aures potentium
filiorum regum, & ad aures presbyterorum, & ad au-
res populi, à minimo usque ad maximum, eorum omni-
5 um habitantium in Babylonia, ad flumen Sodi. Qui
audientes plorabant, & jejunabant, & orabant in con-
6 spectu Domini. Et collegerunt pecuniam secundùm
7 quod potuit uniuscujusque manus, Et miserunt in Je-
rusalem ad Joakim filium Helciæ, filii Salom, Sacerdo-
tem, & ad Sacerdotes, & ad omnem populum, qui in-
8 venti sunt cum eo in Jerusalem : Cùm acciperet va-
sa templi Domini, quæ ablata fuerant de templo, re-
vocare in terram Juda decimâ die mensis Sivan, vasa
argentea, quæ fecit Sedecias filius Josiæ rex Juda,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΒΑΡΟΥ'Χ.

ΚΕΦ. α΄.

1 Καὶ οὗτοι οἱ λόγοι τοῦ βιβλίου, οὓς ἔγραψε Βαροὺχ υἱὸς Νηρίου,
(α) υἱοῦ Μαασαίου, (β) υἱοῦ Σεδεκίου, υἱοῦ (γ) Ἀσαδίου, υἱοῦ Χελκίου,
2 ἐν Βαβυλῶνι, Ἐν τῷ ἔτει τῷ πέμπτῳ, (δ) ἐν ἑβδόμῃ τοῦ μηνὸς,
ἐν τῷ καιρῷ, ᾧ ἔλαβον οἱ Χαλδαῖοι τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐνέπρησαν
3 αὐτὴν ἐν πυρί. Καὶ ἀνέγνω Βαροὺχ τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου
ἐν ὠσὶν Ἰεχονίου υἱοῦ Ἰωακεὶμ βασιλέως Ἰούδα, καὶ ἐν ὠσὶ παντὸς
4 τοῦ λαοῦ τῶν ἐρχομένων πρὸς τὴν βίβλον, Καὶ ἐν ὠσὶ τῶν δυνατῶν,
καὶ υἱῶν (ε) τῶν βασιλέων, καὶ ἐν ὠσὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἐν ὠσὶ
παντὸς τοῦ λαοῦ, ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου (ζ), πάντων τῶν κατοικούντων
5 ἐν Βαβυλῶνι ἐπὶ (η) ποταμοῦ Σοὺδ. Καὶ ἔκλαιον, καὶ ἐνήστευον,
6 καὶ (θ) ηὔχοντο ἐναντίον κυρίου. Καὶ συνήγαγον ἀργύριον, (ι) καθὸ
7 ἑκάστου ἠδύνατο ἡ χείρ, Καὶ ἀπέστειλαν εἰς Ἱερουσαλὴμ πρὸς
Ἰωακεὶμ υἱὸν Χελκίου, υἱοῦ Σαλὼμ, τὸν ἱερέα, καὶ πρὸς τοὺς ἱερεῖς,
καὶ πρὸς πάντα τὸν λαὸν, τοὺς εὑρεθέντας μετ' αὐτοῦ (κ) ἐν Ἱερου-
8 σαλὴμ, Ἐν τῷ λαβεῖν αὐτὸν τὰ σκεύη οἴκου κυρίου, τὰ ἐξενε-
χθέντα ἐκ τοῦ ναοῦ, ἀποστρέψαι εἰς γῆν Ἰούδα, τῇ δεκάτῃ τοῦ (λ) Σει-
βὰλ, σκεύη ἀργυρᾶ ἃ ἐποίησε Σεδεκίας υἱὸς Ἰωσία βασιλεὺς
Ἰούδα,

BARUCH.

CAP. I.

1 *ET hæc verba libri, quæ scripsit Baruch*
filius Neriæ, filii Maasææ, filii Sedeciæ,
filii Asadiæ, filii Chelciæ, in Babylone, In 2
anno quinto in septima mensis, in tempore,
quo ceperant Chaldæi Hierusalem, & incende-
rant eam in igne. Et legit Baruch verba libri 3
hujus in auribus Jechoniæ filii Joacim regis
Juda, & in auribus universi populi venien-
tium ad librum, Et in auribus potentum, & 4
filiorum regum, & in auribus seniorum, & in
auribus universi populi, à parvo usque ad ma-
gnum, omnium habitantium in Babylone super
flumen Sud. Et plorabant, & jejunabant, & 5
orabant ante Dominum. Et collegerunt argen- 6
tum, secundùm quod cujusque potuit manus:
Et miserunt in Hierusalem ad Joacim filium 7
Chelciæ, filii Salom, Sacerdotem, & ad Sacer-
dotes, & ad omnem populum, qui sunt inventi
cum eo in Hierusalem : In accipiendo ipsum 8
vasa domûs Domini, quæ fuerant exportata
è templo, ad reducendum in terram Juda, de-
cimâ Sival: vasa argentea, quæ fecerat Sede-
cias filius Josiæ rex Juda;

MS. A. (†) Βαροὺχ. (α) *υἱὸς (β) *υἱὸς (γ) Σαδαίου, (δ) ἑβδόμῃ (ε) τοῦ βασιλέως, (ζ) αὐτῶν, πάντων (η) τοῦ ποταμοῦ (θ) ηὔχοντο εὐχὰς ἔναντι κυρίου. (ι) καθὰ (κ) εἰς (λ) Σιουὰν,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܬܘܒ ܐܓܪܬܐ ܕܬܪܬܝܢ ܕܒܪܘܟ ܣܦܪܐ *

* ܩܦܠܐܘܢ * ܐ *

* ܘܗܠܝܢ ܦܬ̈ܓܡܝܗ̇ ܕܐܓܪܬܐ ܗܕܐ. ܕܟܬܒ ܒܪܘܟ ܣܦܪܐ ܒܪ ܡܥܣܝܐ. ܒܪ ܨܕܩܝܐ. ܒܪ 1
ܣܪܝܐ ܒܪ ܚܠܩܝܐ. ܗܠܝܢ ܟܬܒ ܠܒܒܠ. * ܒܫܢܬܐ ܚܡܫ. ܒܫܒܥܐ ܒܝܪܚܐ 2
ܒܙܒܢܐ ܗܘ ܕܫܒܘ ܟܠܕܝܐ ܠܐܘܪܫܠܡ. ܘܐܘܩܕܘܗ̇ ܒܢܘܪܐ. * ܘܩܪܐ ܒܪܘܟ ܗܠܝܢ 3
ܦܬ̈ܓܡܐ ܗܠܝܢ. ܕܟܬܝܒܢ ܒܣܦܪܐ ܗܢܐ. ܒܐܕ̈ܢܝ ܝܘܟܢܝܐ ܒܪ ܝܘܝܩܝܡ ܡܠܟܐ
ܕܝܗܘܕܐ. ܘܒܐܕ̈ܢܝ ܟܠܗ ܥܡܐ ܕܐܬܘ ܠܡܫܡܥܗ ܠܗܢܐ ܟܬܒܐ. * ܘܒܐܕ̈ܢܝ ܪ̈ܘܪܒܢܐ 4
ܪ̈ܘܪܒܢܐ ܕܡܠܟܐ. ܘܒܐܕ̈ܢܝ ܩܫ̈ܝܫܐ ܘܒܐܕ̈ܢܝ ܟܠܗ ܥܡܐ. ܡܢ ܙܥܘܪܐ ܘܥܕܡܐ ܠܪܒܐ.
* ܠܟܠܗܘܢ ܐܝܠܝܢ ܕܥܡܪܝܢ ܒܒܒܠ. ܘܥܠ ܢܗܪܐ ܕܣܘܕ. * ܘܒܟܝܢ ܗܘܘ ܘܨܝܡܝܢ 5 6
ܘܡܨܠܝܢ ܩܕܡ ܡܪܝܐ. ܘܟܢܫܘ ܟܣܦܐ ܐܝܟ ܐܢܫ ܕܡܛܝܐ ܗܘܐ ܒܐܝܕܗ ܘܐܝܟ ܕܡܫܟܚ.
* ܘܫܕܪܘ ܠܐܘܪܫܠܡ ܠܘܬ ܝܘܝܩܝܡ ܒܪ ܚܠܩܝܐ ܒܪ ܫܠܘܡ ܟܗܢܐ. ܘܠܘܬ ܟܗ̈ܢܐ 7
ܘܠܘܬ ܟܠܗ ܥܡܐ. ܐܝܠܝܢ ܕܡܫܬܟܚܝܢ ܗܘܘ ܥܡܗ ܒܐܘܪܫܠܡ. * ܟܕ ܫܩܠܘ ܡ̈ܐܢܐ 8
ܐܝܠܝܢ ܕܐܦܩܘ ܡܢ ܗܝܟܠܐ. ܐܝܟ ܕܢܗܦܟܘܢ ܐܢܘܢ ܠܐܪܥܐ ܕܝܗܘܕܐ. ܒܥܣܪܐ ܒܢܝܣܢ.
ܡ̈ܐܢܐ ܕܥܒܕ ܨܕܩܝܐ ܒܪ ܝܘܫܝܐ ܡܠܟܐ ܕܝܗܘܕܐ.

SEQUITUR EPISTOLA SECUNDA BARUCHI SCRIBÆ.

CAPUT I.

HÆc autem verba sunt Epistolæ hujus 1
quam scripsit Baruch Scriba, filius Maasiæ,
filii Zedekiæ, filii Seraiæ, filii Hilkiæ: Hæc 2
ad Babylonem scripsit, Anno quinto, septi-
mâ mensis, quando captivârunt Chaldæi
Jerosolyma, & igne incenderunt. Legit- 3
que Baruch verba hæc, quæ in hoc volu-
mine scripta sunt, in auribus Jeconiæ filii
Joaikimi regis Judæ, & in auribus o-
mnis populi qui venerant ad hoc volumen
audiendum : Et in auribus dynasta- 4
rum magnatum regis, & in auribus seni-
orum, & in auribus totius populi, à par-
vo usque ad magnum; Omnium habitan- 5
tium Babylone, & ad fluvium Sud. Flebant 6
enim, & jejunabant & orabant coram Do-
mino, colligebantque pecuniam quousque
pertingebat facultas cujusque, & ut pote-
rat; Mittebantque Jerosolyma ad Joai- 7
kim filium Hilkiæ, filii Sallum, sacerdo-
tem, & ad sacerdotes populumque totum
qui cum eo reperiebantur Jerosolymis; Cùm 8
auferret vasa quæ extulerant templo, ut
afferret ea in terram Judæam, decimo Ni-
san. Vasa quæ fecerat Sedekias filius Jo-
siæ rex Judæ;

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* اَلْفَصْلُ اَلاَوَّلُ *

* اَلاِصْحَاحُ اَلثَّالِثُ وَاَلثَّلاَثُونَ *

1 * وَهٰذِهِ كَلِمَاتُ اَلسِّفْرِ اَلَّتِي كَتَبَهَا بَارُوخ بن نِيرِيُو بن مَاَسَاوُ بن صَدَاقِيَا بن صَادَاوُ بن
2 حَلْقِيَا فِي بَابِلَ * فِي اَلسَّنَةِ اَلْخَامِسَةِ فِي اَلسَّابِعِ مِنَ اَلشَّهْرِ * فِي اَلزَّمَانِ اَلَّذِي فِيهِ اَخَذَ
3 اَلْكَلْدَانِيُّونَ اَيْرُوسَلِيمَ وَاَحْرَقُوهَا بِالنَّارِ * وَقَرَى بَارُوخ كَلِمَاتِ هٰذَا اَلسِّفْرِ فِي اُذُنَيْ يُوخَنِيَا بن
4 يُوَاقِيمَ مَلِكِ يَهُوذَا * وَفِي مَسَامِعِ كُلِّ اَلشَّعْبِ اَلآتِيِينَ لِلْكِتَابِ * فِي مَسَامِعِ اَلاَقْوِيَاءِ وَبَنِي
اَلْمَلِكِ * وَفِي مَسَامِعِ اَلشُّيُوخِ * وَفِي مَسَامِعِ كُلِّ اَلشَّعْبِ مِنْ صَغِيرِهِمْ اِلَى كَبِيرِهِمْ * جَمِيعِ اَلسُّكَّانِ
5 6 بِبَابِلَ * عَلَى نَهْرِ سُودَ * فَبَكَوْا وَصَامُوا وَنَذَرُوا نُذُورًا اَمَامَ اَلرَّبِّ * وَجَمَعُوا فِضَّةً كَالَّذِي
7 تَسْتَطِيعُهُ يَدُ كُلِّ اَحَدٍ * وَاَرْسَلُوا لاَيْرُوسَلِيمَ اِلَى يُوَاقِيمَ بن حَلْقِيَا بن صَالُومَ اَلْكَاهِنِ *
8 وَاِلَى اَلْكَهَنَةِ وَاِلَى كُلِّ اَلشَّعْبِ اَلْمَوْجُودِينَ مَعَهُ بِاَيْرُوسَلِيمَ * لِيَاْخُذَ اَوَانِي بَيْتِ اَلرَّبِّ
اَلْمُخْرَجَةَ مِنَ اَلْهَيْكَلِ وَيُعِيدَهَا اِلَى اَرْضِ يَهُوذَا فِي عَاشِرِ سِيوَانَ * اَوَانِي فِضَّةٍ اَلَّتِي صَنَعَهَا
صَدَاقِيَا بن يُوشِيَا مَلِكِ يَهُوذَا *

CAPUT I.

Textus trigesimus tertius.

HÆc autem sunt verba libri quæ Ba- 1
ruch filius Neriæ, filii Maasiæ, fili Se-
deciæ, filii Saadiæ, filii Helciæ, scripsit in
Babele, Anno quinto, septimâ die mensis, 2
quo tempore ceperunt Chaldæi Jerosolyma,
igneque combusserunt. Hujus libri ver- 3
ba cùm legisset Baruch audiente Jocha-
niâ filio Joacimi rege Judæ, Et 4
audiente universâ turbâ quæ ad libri
lectionem convenerat, audientibus po-
tentioribus & filiis regis, audientibus
senioribus, audiente denique toto populo,
à minimo ad maximum, omnibus habi-
tantibus in Babele, secus flumen Sud:
Fleverunt, jejunaverunt, votaque vo- 5
verunt coram Domino: Et collegerunt 6
pecuniam prout poterat cujusque fa-
cultas, Et miserunt Jerosolyma ad Joa- 7
cimum filium Helciæ, filii Salomi sa-
cerdotem, & ad sacerdotes, & ad uni-
versum populum qui cum eo extabant
Jerosolymis; Ut reciperet vasa domûs 8
Domini templo exportata, & restitue-
ret ea in terram Judæ, die decimâ Si-
vanis; vasa scilicet argentea quæ fe-
cerat Sedecia filius Josiæ rex Judæ,

Versio VULG. LAT

9 Posteaquàm cepisset Nabuchodonosor rex Babylonis
Jechoniam, & principes, & cunctos potentes, & po-
pulum terræ, ab Jerusalem, & duxit eos vinctos in
10 Babylonem. Et dixerunt; Ecce misimus ad vos pe-
cunias, de quibus emite holocautomata, & thus, &
facite manna, & offerte pro peccato ad aram Domi-
11 ni Dei nostri: Et orate pro vita Nabuchodonosor re-
gis Babylonis, & pro vita Baltassar filii ejus, ut sint
12 dies eorum sicut dies cœli super terram: Et ut det Do-
minus virtutem nobis, & illuminet oculos nostros, ut
vivamus sub umbra Nabuchodonosor regis Babylo-
nis, & sub umbra Baltassar filii ejus, & serviamus
eis multis diebus, & inveniamus gratiam in conspe-
13 ctu eorum. Et pro nobisipsis orate ad Dominum De-
um nostrum: quia peccavimus Domino Deo nostro,
& non est aversus furor ejus à nobis usque in hunc
14 diem. Et legite librum istum, quem misimus ad vos
recitari in templo Domini, in die solenni, & in die
15 opportuno: Et dicetis; Domino Deo nostro justi-
tia, nobis autem confusio faciei nostræ: sicut est dies
16 hæc omni Juda, & habitantibus in Jerusalem, Regi-
bus nostris, & principibus nostris, & sacerdotibus nostris,
17 et prophetis nostris, & patribus nostris. Peccavimus ante
Dñm Deum nostrum, & non credidimus, diffidentes in
18 eum: Et non fuimus subjectibiles illi, & non audivi-
mus vocem Domini Dei nostri, ut ambularemus in man-
datis ejus, quæ dedit nobis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

9 Μετὰ τὸ ἀποικίσαι Ναβουχοδονόσορ βασιλέα Βαβυλῶνος τὸν Ἰε-
χονίαν, ϗ τοὺς ἄρχοντας, ϗ τοὺς δεσμώτας, ϗ τοὺς δυνατοὺς, ϗ τὸν
λαὸν τῆς γῆς ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ, ϗ (μ) ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Βαβυλῶνα·
10 Καὶ εἶπαν, Ἰδοὺ ἀπεστείλαμεν πρὸς ὑμᾶς ἀργύριον, ϗ ἀγοράσατε
τῷ ἀργυρίῳ ὁλοκαυτώματα, ϗ περὶ ἁμαρτίας, ϗ λίβανον, ϗ ποιήσατε
μάννα, ϗ ἀνοίσατε ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κυρίου τοῦ θεοῦ (ν) ἡμῶν,
11 Καὶ προσεύξασθε περὶ τῆς ζωῆς Ναβουχοδονόσορ βασιλέως Βαβυ-
λῶνος, ϗ εἰς ζωὴν Βαλτάσαρ υἱοῦ αὐτοῦ, ἵνα ὦσιν αἱ ἡμέραι (ξ) αὐ-
12 τῶν ὡς αἱ ἡμέραι τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ δώσει κύριος ἰσχὺν
ἡμῖν, ϗ (ο) φωτίσει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, ϗ ζησόμεθα ὑπὸ τὴν σκιὰν
Ναβουχοδονόσορ βασιλέως Βαβυλῶνος, ϗ ὑπὸ τὴν σκιὰν Βαλτάσαρ
υἱοῦ αὐτοῦ, ϗ δουλεύσομεν αὐτοῖς ἡμέρας πολλὰς, ϗ εὑρήσομεν χά-
13 ριν ἐναντίον αὐτῶν. Καὶ προσεύξασθε περὶ ἡμῶν πρὸς κύριον
(ο) τὸν θεὸν ἡμῶν, ὅτι ἡμάρτομεν (π) τῷ κυρίῳ θεῷ ἡμῶν, ϗ οὐκ ἀ-
πέστρεψεν ὁ θυμὸς κυρίου ϗ ἡ ὀργὴ αὐτοῦ ἀφ' ἡμῶν, ἕως τῆς ἡμέρας
14 ταύτης. Καὶ ἀναγνώσεσθε τὸ βιβλίον τοῦτο ὃ ἀπεστείλαμεν πρὸς
(ρ) ὑμᾶς, ἐξαγορεῦσαι ἐν οἴκῳ κυρίου, ἐν (σ) ἡμέρᾳ ἑορτῆς,
15 ϗ ἐν ἡμέραις καιροῦ, Καὶ ἐρεῖτε, Τῷ κυρίῳ θεῷ ἡμῶν ἡ δικαιο-
σύνη, ἡμῖν δὲ (τ) αἰσχύνη τῶν προσώπων, ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, ἀνθρώπῳ
16 Ἰούδα, ϗ τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλὴμ, Καὶ τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν,
ϗ τοῖς ἄρχουσιν ἡμῶν, ϗ τοῖς ἱερεῦσιν ἡμῶν, ϗ τοῖς προφήταις
17 ἡμῶν, ϗ τοῖς πατράσιν ἡμῶν, Ὧν ἡμάρτομεν (υ) ἔναντι κυρίου,
18 ϗ ἠπειθήσαμεν αὐτῷ, Καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς κυρίου θεοῦ ἡμῶν,
πορεύεσθαι (φ) τοῖς προστάγμασι κυρίου, οἷς ἔδωκε κατὰ πρόσωπον ἡμῶν,

MS. A. (μ) εἰσήγαγεν αὐτοὺς (ν) ὑμῶν, ξ) αὐτοῦ (ο) φωτίσῃ (ο) θεὸν ὑμῶν, (π) κυρίῳ (ρ) * ἡμᾶς, (σ) ἡμέραις (τ) ἡ αἰσχύνη (υ) ἐναντίον (φ) ἐν τοῖς

Postquàm Nabuchodonosor rex Babylonis transtulit Jechoniam, & principes, & vinctos, & potentes, & populum terræ, ab Hierusalem, & duxit eum in Babylonem. Et dixerunt; Ecce misimus ad vos argentum: & emite argento holocaustomata, & pro peccato, & thus, & facite (a) Manna: & offerte super altare Domini Dei nostri: Et orate pro vita Nabuchodonosor regis Babylonis, & ad vitam Baltasar filii ejus; ut sint dies eorum, sicut dies cœli, super terram. Et dabit Dominus fortitudinem nobis, & illuminabit oculos nostros, & vivemus sub umbra Nabuchodonosor regis Babylonis, & sub umbra Baltasar filii ejus, & serviemus eis dies multos, & inveniemus gratiam coram eis. Et orate pro nobis ad Dominum Deum nostrum: quia peccavimus Domino Deo nostro: & non avertit se furor Domini, & ira ejus à nobis usque ad diem hunc. Et legetis librum hunc, quem misimus ad vos recitari in domo Domini in die solennitatis, & in diebus temporis: Et dicetis, Domino Deo nostro justitia: nobis autem confusio facierum, sicut dies hæc, homini Juda, & inhabitantibus Hierusalem, Et regibus nostris, & principibus nostris, & sacerdotibus nostris, & prophetis nostris, & patribus nostris: Quæ peccavimus ante Dominum, & non credidimus ei, Et non audivimus vocem Domini Dei nostri, ut ambularemus in mandatis Domini, quæ dedit ante faciem nostram,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܡܢ ܒܬܪ ܕܫܒܐ ܢܒܘܟܕܢܨܪ ܡܠܟܐ ܠܝܘܟܢܝܐ ܘܠܪ̈ܘܪܒܢܐ ܘܠܓܢ̈ܒܪܐ. ܘܠܐܘ̈ܡܢܐ 9
ܘܠܚܝܠܘܬܐ ܕܡܢ ܐܘܪܫܠܡ. ܘܐܘܒܠ ܐܢܘܢ ܠܒܒܠ. * ܘܐܡܪܝܢ ܗܐ ܫܕܪܢ ܠܟܘܢ 10
ܟܣܦܐ. ܙܒܢܘ ܒܟܣܦܐ ܗܢܐ ܥܠܘ̈ܬܐ ܘܕܒܚ̈ܐ ܚܠܦ ܚܛܗ̈ܐ ܘܠܒܘܢܬܐ. ܘܥܒܕܘ ܩܘܪܒܢܐ ܘܩܪܒܘ
ܥܠ ܡܕܒܚܗ ܕܡܪܝܐ ܐܠܗܢ. * ܘܨܠܘ ܥܠ ܚܝ̈ܘܗܝ ܕܢܒܘܟܕܢܨܪ ܡܠܟܐ ܕܒܒܠ. 11
ܘܥܠ ܚܝ̈ܘܗܝ ܕܒܠܛܫܨܪ ܒܪܗ ܕܢܗܘܘܢ ܝܘ̈ܡܬܗܘܢ ܥܠ ܐܪܥܐ ܐܝܟ ܝܘ̈ܡܬܐ ܕܫܡܝܐ.
* ܘܢܬܠ ܠܢ ܡܪܝܐ ܕܢܦܠܚܝܘܗܝ ܘܢܢܗܪܢ ܥܝ̈ܢܝܢ. ܘܢܚܐ ܬܚܝܬ ܛܠܠܗ ܕܢܒܘܟܕܢܨܪ 12
ܡܠܟܐ ܕܒܒܠ. ܘܕܒܠܛܫܨܪ ܒܪܗ. ܘܢܦܠܚܝܘܢ ܐܢܘܢ ܝܘ̈ܡܬܐ ܣܓܝ̈ܐܐ. ܘܢܫܟܚ ܪ̈ܚܡܐ
ܩܕܡܝܗܘܢ. * ܘܨܠܘ ܥܠܝܢ ܠܘܬ ܡܪܝܐ ܐܠܗܢ. ܡܛܠ ܕܚܛܝܢ ܩܕܡ ܡܪܝܐ ܐܠܗܢ. 13
ܘܠܐ ܗܦܟ ܚܡܬܗ ܕܡܪܝܐ ܐܠܗܢ. ܘܪܘܓܙܗ ܡܢܢ. ܥܕܡܐ ܠܝܘܡܢܐ. * ܘܬܩܪܘܢ ܟܬܒܐ 14
ܗܢܐ ܕܫܕܪܢ ܠܟܘܢ. ܘܬܘܕܘܢ ܚܠܦܝܢ ܒܒܝܬܗ ܕܡܪܝܐ. ܩܕܡ ܡܪܝܐ. * ܒܥܐܕܐ 15
ܐܘ ܒܝܘ̈ܡܬܗ ܕܡܪܝܐ. ܘܐܡܪܝܢ ܕܡܪܝܐ ܗܘ ܐܠܗܢ ܙܕܝܩܘܬܐ. ܕܝܠܢ ܕܝܢ ܒܗܬܬܐ
ܕܐܦ̈ܐ ܐܝܟ ܝܘܡܐ ܗܢܐ ܠܐܢܫܐ ܕܝܗܘܕܐ ܘܠܥܡܘܪ̈ܐ ܕܐܘܪܫܠܡ. * ܘܠܡܠܟ̈ܝܢ 16
ܘܠܪ̈ܘܪܒܢܝܢ. ܘܠܟܗ̈ܢܝܢ ܘܠܢܒ̈ܝܝܢ ܘܠܐܒ̈ܗܝܢ. * ܕܚܛܝܢ ܩܕܡ ܡܪܝܐ ܐܠܗܢ. 17
ܘܠܐ ܫܡܥܢܝܗܝ. * ܘܦܘ̈ܩܕܢܘܗܝ ܒܣܝܢ. ܘܠܐ ܐܬܛܦܝܣܢ. ܘܠܐ ܫܡܥܢ ܒܩܠܗ ܕܡܪܝܐ ܐܠܗܢ. 18
ܕܢܗܠܟ ܒܦܘ̈ܩܕܢܘܗܝ ܕܡܪܝܐ ܐܠܗܢ. ܕܝܗܒ ܩܕܡ ܐܦܝܢ.

Postquàm in captivitate abduxisset Nebucadnosar rex Jeconiam & magnates & satellites & artifices & exercitus Jerosolymis, Babylonemque duxisset: Dicentes; Ecce misimus vobis pecuniam: emite ea holocausta, victimásque pro peccatis, & thus, & oblationem facite, & offerte in altari Domini Dei nostri: Et orate pro vita Nebucadnosaris regis Babylonis, vitáque Belteshasaris filii ejus ut sint dies eorum in terra instar dierum cœli: Utque det nobis Dñs ut serviamus ipsi, & illustretur oculi nostri, & vivamus sub umbra Nebucadnosaris Regis Babylonis, filiique ejus Belteshasaris, utque servientes ipsis, diebus multis, inveniamus gratiam coram eis. Orate autem, & petite pro nobis à Domino Deo nostro: quia peccavimus coram Deo nostro, nec aversus est furor Domini Dei nostri, & ira ejus à nobis usque in hodiernum diem. Et legetis volumen hoc quod misimus vobis, & confitebimini pro nobis in domo Domini coram Domino, In die festo aut in diebus Domini, dicentes; Domini Dei nostri est justitia, nostra autem confusio vultûs, sicut die isto hodierno, viris Judæis, & habitatoribus Jerosolymorum; Regibusque nostris & magnatibus, sacerdotibusque nostris & prophetis patribúsque nostris; Quia peccavimus coram Domino Deo nostro, nec audivimus ipsum; Sed præcepta ejus sprevimus, nec acquievimus & obedivimus voci Domini Dei nostri, ut ambularemus in præceptis Domini Dei nostri quæ proposuit nobis;

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* بَعْدَ أَنْ سَبَي بختنصر مَلِكُ بابِلَ يوخانيا والروساء والاسري والاقوياء وشعب الارض من 9
ايروسليم وادخلهم الي بابل * وقالوا ها ارسلنا اليكم فضة. فابتاعوا بالفضة محرقات من اجل 10
الخطية ولبانا * واصنعوا منا واصعدوا الي مذبح الرب الهنا * وصلّوا من اجل حياة بختنصر 11
ملك بابل وحياة بلتاصار ابنه * كي تكون ايامه مثل ايام السماء على الارض * ويعطينا 12
الرب قوة وينير عيوننا فنعيش تحت ظل بختنصر ملك بابل وتحت ظل بلتاصار ابنه *
ونعبد لهم اياما كثيرة * ونجد نعمة امامهم * وصلّوا من اجلنا الي الرب الهنا * لانا اخطانا 13
الي الرب الهنا ولم يرتد غضب الرب ورجزه عنا الي هذا اليوم * وتقرون هذا السفر الذي 14
ارسلناه اليكم لتخبروا به * في بيت الرب في ايام العيد في ايام الزمان * وقولوا * للرب 15
الهنا العدل * ولنا خزي الوجوه مثل هذا اليوم * لانسان يهودا وسكان ايروسليم *
* ولملوكنا ولروسائنا ولكهنتنا ولانبيائنا ولابائنا * نحن الذين اخطانا قدام الرب 16 17
وعصيناه * ولم نسمع صوت الرب الهنا لنسير في اوامر الرب التي اعطانا اياها 18
لوجهنا *

Postquàm Bochtonassar rex Babelis, Jochaniam, & principes, ac mancipia, potentiores, terræque populum captivus abduxisset Jerosolymis, cósque Babelem introduxisset. Et dixerunt, Ecce misimus ad vos pecuniam, emite hâc pecuniâ holocausta pro peccato, ac thus, conficite minna, & offerte ad aram Domini Dei nostri: Et orate pro vita Bochtonassaris regis Babelis, & pro vita Baltasaris filii ejus, ut sint dies ejus sicut dies cœli super terram: Détque nobis Dominus vires, & oculos nostros illuminet, ut vivamus sub umbra Bochtonassaris regis Babelis, sub umbra Baltasaris filii ejus, & serviamus eis diebus multis, & gratiam apud eos consequamur. Orate etiam pro nobis Dominum Deum nostrum, quia peccavimus in Dominum Deum nostrum, necdum aversa est indignatio Domini & ira ejus à nobis ad hunc usque diem. Et legetis hunc libellum quem misimus vobis ut annuntietis eum, in domo Domini diebus festis, diebus statuti temporis. Et dicite; Domino Deo nostro justitia, nobis autem erubescentia vultuum ut hodiernâ die, hominibus Judæ & habitatoribus Jerosolymorum, Regibus nostris, principibus, sacerdotibus, prophetis, & patribus nostris: Nobis inquam qui peccavimus coram Domino, rebellavimus in eum, Nec auscultavimus voci Domini Dei nostri, ut incederemus in præceptis Domini quæ proposuit in conspectu nostro.

Versio VULG. LAT.

19 A die, quâ eduxit patres nostros de terra Ægypti,
usque ad diem hanc, eramus incredibiles ad Domi-
num Deum nostrum; & dissipati recessimus, ne audi-
20 remus vocem ipsius. Et adhæserunt nobis multa ma-
la, & maledictiones, quæ constituit Dominus Moysi
servo suo: qui eduxit patres nostros de terra Ægy-
pti, dare nobis terram fluentem lac & mel, sicut ho-
diernâ die. Et non audivimus vocem Domini Dei
21 nostri secundùm omnia verba prophetarum, quos mi-
22 sit ad nos: Et abivimus unusquisque in sensum cordis
nostri maligni, operari diis alienis, facientes mala an-
te oculos Domini Dei nostri.

CAP. II.

1 PRopter quod statuit Dominus Deus noster verbum
suum, quod locutus est ad nos, & ad judices nostros, qui
judicaverunt Israël, & ad reges nostros, & ad principes
2 nostros, & ad omnem Israël, & Juda: Ut adduceret Dñs
super nos mala magna, quæ non sunt facta sub cœlo,
quemadmodùm facta sunt in Jerusalem, secundùm quæ
3 scripta sunt in lege Moysi, Ut manducaret homo car-
4 nes filii sui, & carnes filiæ suæ. Et dedit eos sub manu
regum omnium, qui sunt in circuitu nostro, in impro-
perium, & in desolationem in omnibus populis, in
5 quibus nos dispersit Dominus. Et facti sumus subtùs,
& non suprá: quia peccavimus Domino Deo nostro,
non obaudiendo voci ipsius.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

19 Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἐξήγαγε κύριος τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐκ γῆς Αἰ-
γύπτου καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης ἤμεθα ἀπειθοῦντες πρὸς κύριον θεὸν
20 ἡμῶν, καὶ (ʺ) ἐσχεδιάζομεν πρὸς τὸ μὴ ἀκούειν τῆς φωνῆς αὐτοῦ. Καὶ ἐκολ-
λήθη εἰς ἡμᾶς τὰ κακὰ, καὶ ἡ ἀρὰ ἣν συνέταξε κύριος (χ) τῷ
Μωϋσῇ παιδὶ αὐτοῦ, ἐν ἡμέρᾳ ᾗ ἐξήγαγε τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐκ
γῆς Αἰγύπτου, δοῦναι ἡμῖν γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι, ὡς ἡ ἡμέρα
21 (✝) αὕτη. Καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς κυρίου (ω) τοῦ θεοῦ ἡμῶν, κατὰ
22 πάντας τοὺς λόγους τῶν προφητῶν (α) ὧν ἀπέστειλε πρὸς ἡμᾶς. Καὶ
ᾠχόμεθα ἕκαστος ἐν διανοίᾳ καρδίας (β) αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς, ἐργάζεσθαι
θεοῖς ἑτέροις, ποιῆσαι τὰ κακὰ κατ' ὀφθαλμοὺς κυρίου θεοῦ
ἡμῶν.

MS. A. (ʺ) ἐσχεδιάσαμεν (χ) Μωϋσῇ (✝) ταύτῃ. (ω) θεοῦ (α) οὓς (β) ἡμῶν

ΚΕΦ. β'.

1 ΚΑὶ ἔστησε κύριος τὸν λόγον αὐτοῦ, ὃν ἐλάλησεν ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ
τοὺς δικαστὰς ἡμῶν, τοὺς δικάσαντας τὸν Ἰσραὴλ, καὶ ἐπὶ τοὺς βασι-
λεῖς ἡμῶν, καὶ ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἡμῶν, καὶ ἐπὶ ἄνθρωπον Ἰσραὴλ
2 καὶ Ἰούδα, Τοῦ ἀγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς κακὰ μεγάλα, ἃ οὐκ ἐποιήθη
ὑποκάτω παντὸς τοῦ οὐρανοῦ, καθὰ ἐποίησεν ἐν Ἱερουσαλὴμ, κατὰ τὰ
3 γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσῆ, Τοῦ φαγεῖν ἡμᾶς, ἄνθρωπον
4 σάρκας (α) υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ ἄνθρωπον σάρκας θυγατρὸς αὐτοῦ. Καὶ
ἔδωκεν αὐτοὺς ὑποχειρίους πάσαις ταῖς βασιλείαις ταῖς κύκλῳ ἡμῶν, εἰς
ὀνειδισμὸν, καὶ (β) ἄβατον ἐν πᾶσι τοῖς λαοῖς τοῖς κύκλῳ (γ), οὗ
5 διέσπειρεν αὐτοὺς κύριος ἐκεῖ. Καὶ ἐγενήθησαν ὑποκάτω καὶ οὐκ ἐπάνω,
ὅτι ἡμάρτομεν (δ) κυρίῳ θεῷ ἡμῶν, πρὸς τὸ μὴ ἀκούειν τῆς φωνῆς
αὐτοῦ.

MS. A. (α) υἱῶν (β) εἰς ἄβατον (γ) ἡμῶν, (δ) τῷ κυρίῳ

A die, qua eduxit Dominus patres nostros de 19
*terra Ægypti. Et usque ad diem hanc fuimus
increduli erga Dominum Deum nostrum, &
(b) vagabamur, ne audiremus vocem ipsius.
Et adhæserunt in nos mala, & maledictio, quam* 20
*constituit Dominus Moysi puero suo in die quâ
eduxit patres nostros de terra Ægypti, ad dan-
dam nobis terram fluentem lac & mel, sicut dies
hæc. Et non audivimus vocem Domini Dei no-* 21
*stri secundùm omnia verba prophetarum, quos
misit ad nos. Et abivimus unusquisque in sensu* 22
*cordis sui maligni, operari diis alienis, facere
mala ante oculos Domini Dei nostri.*

CAP. II.

ET statuit Dominus verbum suum, quod lo- 1
*cutus est super nos, & super judices nostros
judicantes Israel, & super reges nostros,
& super principes nostros, & super ho-
minem Israel, & Juda: Ut adduceret su-* 2
*per nos mala magna, quæ non (a) facta sunt
sub omni cœlo, quemadmodùm fecit in Hierusa-
lem, secundùm quæ scripta sunt in lege Moysi:
Ut manducaremus nos, homo carnes filii sui, &* 3
homo carnes filiæ suæ. Et dedit eos subjectos 4
*omnibus regnis, quæ in circuitu nostro, in im-
properium, & invium in omnibus populis in
circuitu, quò dispersit eos Dominus illuc. Et* 5
*facti sunt subtùs, & non suprá: quia peccavi-
mus Domino Deo nostro, non audiendo vocem
ipsius.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܡܛܠ ܕܡܢ ܝܘܡܐ ܕܐܦܩ ܠܐܒܗܝܢ ܡܢ ܐܪܥܐ ܕܡܨܪܝܢ. ܘܥܕܡܐ ܠܝܘܡܢܐ ܗܢܐ. ܗܘܝܢ 19
20 ܗܘܝܢ ܕܠܐ ܡܬܛܦܝܣܝܢ ܠܡܪܝܐ ܐܠܗܢ. ܘܡܬܪܦܝܢ ܕܠܐ ܢܫܡܥ ܒܩܠܗ. * ܘܐܬܬ ܥܠܝܢ ܒܝܫܬܐ
ܘܠܘܛܬܐ. ܐܝܟ ܕܦܩܕ ܡܪܝܐ ܠܡܘܫܐ ܥܒܕܗ. ܟܕ ܐܦܩ ܠܐܒܗܝܢ ܡܢ ܐܪܥܐ ܕܡܨܪܝܢ.
21 ܠܡܬܠ ܠܢ ܐܪܥܐ ܕܡܪܕܝܐ ܚܠܒܐ ܘܕܒܫܐ. * ܘܠܐ ܫܡܥܢ ܒܩܠܗ ܕܡܪܝܐ ܐܠܗܢ.
22 ܠܡܥܒܕ ܟܠܗܘܢ ܦܬܓܡܐ ܕܥܒܕܘܗܝ ܢܒܝܐ ܕܫܕܪ ܠܘܬܢ. * ܘܗܠܟܢ ܐܢܫ ܐܢܫ
ܒܪܓܝܓܬ ܠܒܗ ܒܝܫܐ. ܟܕ ܦܠܚܝܢ ܠܐܠܗܐ ܢܘܟܪܝܐ. ܘܥܒܕܝܢ ܒܝܫܬܐ ܩܕܡ ܥܝܢܘܗܝ
ܕܡܪܝܐ ܐܠܗܢ.
* ܫܠܡ * ܐ *

* ܘܐܩܝܡ ܡܪܝܐ ܦܬܓܡܘܗܝ ܡܕܡ ܕܡܠܠ ܥܠܝܢ. ܘܥܠ ܕܝܢܝܢ ܐܝܠܝܢ ܕܕܢܘ ܠܗܘܢ 1
ܠܐܝܣܪܝܠ ܘܠܝܗܘܕܐ. ܘܥܠ ܡܠܟܝܢ ܘܥܠ ܪܘܪܒܢܝܢ ܘܥܠ ܓܒܪܐ ܕܒܝܬ ܐܝܣܪܝܠ ܘܝܗܘܕܐ.
* ܘܐܝܬܝ ܥܠܝܢ ܡܪܝܐ ܒܝܫܬܐ ܪܘܪܒܬܐ. ܕܠܐ ܐܬܥܒܕ ܐܟܘܬܗܝܢ ܬܚܝܬ ܫܡܝܐ ܥܠ ܟܠܗ 2
3 ܐܪܥܐ. ܐܝܟ ܕܐܬܥܒܕ ܒܐܘܪܫܠܡ ܐܝܟ ܕܟܬܝܒ ܒܢܡܘܣܗ ܕܡܘܫܐ: * ܕܢܐܟܘܠ ܟܠ
4 ܓܒܪ ܒܣܪܐ ܕܒܪܗ. ܘܢܐܟܘܠ ܟܠ ܓܒܪ ܒܣܪܐ ܕܒܪܬܗ. * ܘܝܗܒ ܐܢܘܢ ܒܐܝܕܝܐ ܕܟܠܗܘܢ
ܡܠܟܘܬܐ ܕܚܕܪܝܢ. ܠܚܣܕܐ ܘܠܚܘܪܒܐ. ܒܟܠܗܘܢ ܥܡܡܐ ܕܚܕܪܝܢ ܠܢ. ܠܐܝܟܐ ܕܒܕܪ
5 ܐܢܘܢ ܡܪܝܐ. * ܘܗܘܝܢ ܠܬܚܬ ܠܬܚܬ: ܘܠܐ ܠܥܠ ܠܥܠ. ܡܛܠ ܕܚܛܝܢ ܠܡܪܝܐ
ܐܠܗܢ. ܘܠܐ ܫܡܥܢ ܒܩܠܗ.

Quia, à die quo eduxit patres nostros de 19
terra Ægypti usque in diem hodiernum, in-
obsequentes fuimus Domino Deo nostro
& defecimus ab auscultando voci ipsius.
Supervenitque nobis malum & maledictio, 20
sicut mandavit Dominus Mosi servo suo
cùm eduxit patres nostros de terra Ægy-
pti ut daret nobis terram fluentem lacte &
melle. Et non obedivimus voci Domini 21
Dei nostri, ut faceremus verba omnia ser-
vorum ejus, prophetarum quos ad nos mi-
sit: Sed ambulavimus in cupiditatibus 22
cordis quisque sui mali, colendo deos ali-
enos, ut faciemus quæ mala sunt coram
oculis Domini Dei nostri.

CAP. II.

COnfirmavitque Dominus verba sua, id 1
quod locutus fuerat de nobis deque judici-
bus nostris qui judicaverant Israël, & Ju-
dam, deque regibus & magnatibus nostris,
virisque generis Israelitici & Judaici. In- 2
duxitque in nos Dominus mala magna, quo-
rum instar nulla evenerunt sub sole super
universam terram; eorum scilicet quæ facta
sunt Jerosolymis, secundùm id quod scriptũ
est in Lege Mosis: Ut ederemus carnes filii 3
quisque sui ac filiæ quisque suæ. Deditque 4
ipsos in potestatem omnium regnorum quæ
in circuitu nostrûm, in opprobrium & de-
solationem in omnibus circa nos populis quo
dispersit eos Dominus. Factique sumus in- 5
feriores admodùm, non autem superiores,
quia peccavimus Domino Deo nostro, nec
obedivimus voci ipsius.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* منذ اليوم الذي فيه اخرج الرب اباءنا من ارض مصر والي هذا اليوم كنا عصاة للرب 19
20 الهنا واحتفلنا ان لا نسمع صوته * فلصقت بنا الشرور واللعنة التي امر بها الرب لموسي
عبدك في اليوم الذي اخرج فيه اباءنا من ارض مصر ليعطينا ارضا تفيض لبنا وعسلا
21 مثل هذا اليوم * فلم نسمع صوت الرب الهنا بجميع اقوال الانبياء الذين ارسلهم الينا .
22 * وبعد كل واحد بضمير قلبنا الشرير لنعمل للالهة الغريبة . لنصنع الشرور
لعيني الرب الهنا . * الفصل الثاني .
1 * فاقام الرب كلمته التي تكلم بها علينا وعلي قضاتنا الذين يقضون لاسرائيل . وعلي
2 ملوكنا وعلي روسائنا . وعلي انسان اسرائيل ويهودا * ليجلب علينا شرورا عظيمة هذه التي
3 لم تصنع تحت كل السماء كما صنعت باورشليم . كالمكتوبات في ناموس موسي * ليأكل
4 انسان لحم بنيه . وانسان لحم بنته * ودفعهم غلمانا في كل الممالك التي حولنا . للتعيير
5 والقفر في جميع الشعوب التي حولنا حيث بددهم الرب هناك * وصاروا اسفل وليس فوق .
لانا اخطأنا للرب الهنا الا نسمع صوته .

Inde à die quo eduxit Dominus majores 19
*nostros è terra Ægypti, ad hodiernum
diem fuimus rebelles in Dominum
Deus nostrum, & turmatim conveni-
mus ne auscultaremus voci ejus. Qua-* 20
*propter adhæserunt nobis mala & male-
dictio quam præceperat Dominus Mosi
servo suo die quâ eduxit majores nostros
è terra Ægypti, ut daret nobis terram
affluentem lacte & melle, ut hodi-
erno die: Attamen non auscultavimus* 21
*voci Domini Dei nostri in omnibus
dictis prophetarum quos misit ad nos;
Sed recessit unusquisque pro cogitati-* 22
*one cordis nostri pessimi, ut coleremus
deos alienos, & perpetraremus flagitia
in oculis Domini Dei nostri.*

CAP. II.

IDeò præstitit Dominus verbum suum 1
*quod locutus erat contra nos, & contra
judices nostros qui judicabant Israelem,
contra reges ac principes nostros, deni-
que contra Israelitas & Judæos; Se* 2
*adducturum in nos mala hæc magna,
quæ non sunt facta sub toto cœlo, qua-
lia facta sunt Jerosolymis, secundùm
ea quæ scripta sunt in lege Mosis:
Adeò ut comederit quispiam carnes fi-* 3
*liorum suorum, & quispiam carnes
filiæ suæ: Et reddiderit eos famulos in* 4
*omnibus regnis quæ circumstant nos,
probro atque desolationi inter omnes
gentes circumjacentes nobis, ubicunque
dispersit eos Dominus: Factique sunt* 5
*inferiores non autem superiores: eo
quòd peccaverimus in Dominum Deum
nostrum, haud auscultantes voci ipsius.*

Versio VULG. LAT.

6 Domino Deo nostro justitia : nobis autem, & patribus
7 nostris confusio faciei, sicut est dies hæc. Quia locu-
tus est Dominus super nos omnia mala hæc, quæ ve-
8 nerunt super nos : Et non sumus deprecati faciem Do-
mini Dei nostri, ut reverteremur unusquisque nostrûm à
9 viis nostris pessimis. Et vigilavit Dominus in malis,
& adduxit ea super nos : quia justus est Dominus in
10 omnibus operibus suis, quæ mandavit nobis : Et non
audivimus vocem ipsius ut iremus in præceptis Domi-
11 ni, quæ dedit ante faciem nostram. Et nunc, Domi-
ne Deus Israel, qui eduxisti populum tuum de terra Ægy-
pti in manu valida, & in signis, & in prodigiis, & in
virtute tua magna, & in brachio excelso, & fecisti tibi
12 nomen sicut est dies iste : Peccavimus, impiè egi-
mus, iniquè gessimus, Domine Deus noster, in omni-
13 bus justitiis tuis. Avertatur ira tua à nobis : quia dere-
14 licti sumus pauci inter gentes, ubi dispersisti nos. Ex-
audi, Domine, preces nostras, & orationes nostras, &
educ nos propter te : & da nobis invenire gratiam
15 ante faciem eorum, qui nos abduxerunt : Ut sciat
omnis terra quia tu es Dominus Deus noster, & quia
nomen tuum invocatum est super Israel, & super genus
16 ipsius. Respice, Domine, de domo sancta tua in nos,
17 & inclina aurem tuam, & exaudi nos : Aperi oculos
tuos, & vide : quia non mortui, qui sunt in inferno,
quorum spiritus acceptus est à visceribus suis, dabunt
honorem & justificationem Domino.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 Τῷ κυρίῳ θεῷ ἡμῶν ἡ δικαιοσύνη, ἡμῖν δὲ καὶ τοῖς πατράσιν ἡμῶν
7 ἡ αἰσχύνη τῶν προσώπων, ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. Ἃ ἐλάλησε κύριος ἐφ'
8 ἡμᾶς, πάντα τὰ κακὰ ταῦτα ἃ ἦλθεν ἐφ' ἡμᾶς. Καὶ οὐκ ἐδεήθημεν
τοῦ προσώπου κυρίου, τοῦ ἀποστρέψαι ἕκαστον ἀπὸ τῶν νοημάτων τῆς καρ-
9 δίας (ε) αὐτῶν τῆς πονηρᾶς. Καὶ ἐγρηγόρησε κύριος ἐπὶ τοῖς κακοῖς,
καὶ ἐπήγαγε κύριος ἐφ' ἡμᾶς, ὅτι δίκαιος (ζ) ὁ κύριος ἐπὶ πάντα
10 τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἃ ἐνετείλατο ἡμῖν. Καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς αὐτοῦ,
πορεύεσθαι τοῖς προστάγμασι κυρίου, οἷς ἔδωκε κατὰ πρόσωπον ἡμῶν.
11 (η) Καὶ νῦν κύριε ὁ θεὸς Ἰσραήλ, ὃς ἐξήγαγες τὸν λαόν σου ἐκ γῆς
Αἰγύπτου, ἐν χειρὶ κραταιᾷ, καὶ ἐν σημείοις, καὶ ἐν τέρασι, καὶ ἐν
δυνάμει μεγάλῃ, καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, καὶ ἐποίησας σεαυτῷ
12 ὄνομα, ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, Ἡμάρτομεν, ἠσεβήσαμεν, ἠδικήσαμεν
13 κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν ἐπὶ πᾶσι τοῖς δικαιώμασί σου. Ἀποστραφήτω
(θ) ὁ θυμός σου ἀφ' ἡμῶν, ὅτι κατελείφθημεν ὀλίγοι ἐν τοῖς ἔθνεσιν
14 οὗ διέσπειρας ἡμᾶς ἐκεῖ. Εἰσάκουσον κύριε τῆς προσευχῆς ἡμῶν καὶ
τῆς δεήσεως ἡμῶν, καὶ ἐξελοῦ ἡμᾶς (ι) ἕνεκέν σου, καὶ δὸς ἡμῖν
χάριν κατὰ πρόσωπον τῶν ἀποικισάντων ἡμᾶς, Ἵνα γνῷ πᾶσα ἡ
15 γῆ, ὅτι σὺ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, ὅτι τὸ ὄνομά σου (κ) ἐπεκλήθη
16 ἐπὶ Ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸ γένος αὐτοῦ. Κύριε κάπιδε ἐκ τοῦ οἴκου
τοῦ ἁγίου σου, καὶ ἐννόησον (λ) εἰς ἡμᾶς, καὶ κλῖνον κύριε τὸ οὖς σου,
17 καὶ (μ) ἄκουσον. Ἄνοιξον ὀφθαλμούς σου, καὶ ἴδε, ὅτι οὐχ οἱ (ν) τε-
θνηκότες ἐν τῷ ᾅδῃ, ὧν ἐλήφθη τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἀπὸ τῶν σπλάγ-
χνων αὐτῶν, (ξ) δώσουσι δόξαν καὶ δικαίωμα τῷ κυρίῳ·

MS.A. (ε) αὐτοῦ (ζ) κύριος (η) Κύριε ὁ θεὸς (θ) δὴ ὁ (ι) ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου, (κ) ἐπικέκληται (λ) ἡμᾶς, κλῖνον (μ) εἰσάκουσον. Καὶ ἄνοιξον κύριε τοὺς ὀφθαλμούς σου, (ν) τεθνεῶτες (ξ) δώσουσίν σοι δόξαν

Domino Deo nostro justitia : nobis autem, & patribus nostris confusio facierum, sicut est dies hæc. Quæ locutus est Dominus super nos, omnia mala hæc, quæ venerunt super nos: Et non sumus deprecati faciem Domini; ut reverteremur unusquisque à cogitationibus cordis sui pessimi. Et vigilavit Dominus in malis, & adduxit Dominus super nos: quia justus est Dominus in omnibus operibus suis, quæ mandavit nobis. Et nō audivimus vocē ipsius, ut iremus in præceptis Domini quæ dedit ante faciem nostram. Et nunc, Domine Deus Israel, qui eduxisti populum tuum de terra Ægypti in manu valida, & in signis, & in prodigiis, & in virtute magna, & in brachio excelso, & fecisti tibi nomen, sicut est dies ista Peccavimus, impiè egimus, iniquè gessimus Domine Deus noster, in omnibus justificationibus tuis. Avertatur ira tua à nobis : quia derelicti sumus pauci inter gentes, quò dispersisti nos illuc. Exaudi, Domine, preces nostras, & orationem nostram : & erue nos propter te : & da nobis gratiam ante faciem eorum, qui nos abduxerunt : Ut sciat omnis terra; quia tu es Dominus Deus noster : quia nomen tuum invocatum est super Israel, & super genus ipsius. Respice, Domine, de domo sancta tua, & intende in nos & inclina, Domine, aurem tuam, & audi : Aperi oculos tuos, & vide : quia non mortui qui sunt in inferno, quorum assumptus est spiritus eorum à visceribus suis, dabunt honorem, & justificationem Domino:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

6 *ܕܡܪܝܐ ܗܘ ܐܠܗܢ ܙܕܝܩܘܬܐ. ܕܝܠܢ ܕܝܢ ܘܕܐܒܗ̈ܝܢ ܒܗܬܬܐ ܕܐܦ̈ܐ ܐܝܟ ܕܝܘܡܢܐ.
7 8 *ܡܛܠ ܕܡܠܠ ܥܠܝܢ ܡܪܝܐ ܐܠܗܢ ܟܠܗܝܢ ܒ̈ܝܫܬܐ ܗܠܝܢ ܕܐܬܝ̈ ܥܠܝܢ. *ܘܠܐ ܒܥܝܢ ܡܢ
9 ܡܪܝܐ: ܕܢܬܦܢܐ ܟܠ ܐܢܫ ܡܢ ܪ̈ܥܝܢܐ ܕܠܒܗ ܒܝܫܐ. *ܘܐܬܬܥܝܪ ܡܪܝܐ ܥܠ ܒ̈ܝܫܬܐ ܘܐܝܬܝ
10 ܐ̈ܢܝܢ ܥܠܝܢ. ܡܛܠ ܕܟܐܢ ܡܪܝܐ ܐܠܗܢ ܒܟܠܗܘܢ ܥܒ̈ܕܘܗܝ ܕܦܩܕܢ ܡܪܝܐ. *ܘܠܐ ܫܡܥܢ
ܒܩܠܗ ܕܡܪܝܐ ܐܠܗܢ. ܕܢܗܠܟ ܒܦܘܩܕ̈ܢܘܗܝ ܕܡܪܝܐ: ܗܠܝܢ ܕܣܡ ܩܕܡ ܐܦ̈ܝܢ.
11 *ܘܗܫܐ ܡܪܝܐ ܐܠܗܗ ܕܐܝܣܪܝܠ. ܐܢܬ ܗܘ ܕܐܦܩܬ ܠܥܡܟ ܡܢ ܐܪܥܐ ܕܡܨܪܝܢ. ܒܐܝܕܐ
ܚܣܝܢܬܐ. ܒܐܬܘܬܐ ܘܒܬܕܡܪ̈ܬܐ ܘܒܚܝܠܐ ܪܒܐ. ܘܒܕܪܥܐ ܪܡܐ. ܘܥܒܕܬ ܠܟ ܫܡܐ ܐܝܟ
12 ܕܝܘܡܢܐ. *ܚܛܝܢ ܘܐܣܟܠܢ ܘܐܪܫܥܢ ܡܪܝܐ ܐܠܗܢ ܒܟܠܗܘܢ ܦܘܩܕ̈ܢܝܟ ܒܟܠܗ ܙܕܝܩܘܬܟ.
13 *ܐܗܦܟ ܚܡܬܟ ܡܢܢ. ܡܛܠ ܕܩܠܝܠ ܗܘ ܐܫܬܒܩܢ ܡܢ ܣܓܝܐܐ. ܘܐܫܬܟܚܢ ܙܥܘܪ̈ܐ
14 ܒܝܬ ܥܡ̈ܡܐ ܗܠܝܢ ܕܒܕܪܬܢ ܠܬܡܢ. *ܐܠܐ ܫܡܥ ܡܪܝܐ ܨܠܘܬܢ ܘܒܥܘܬܢ. ܘܦܪܘܩ
15 ܡܛܠ ܫܡܟ. ܘܗܒ ܠܢ ܪ̈ܚܡܐ ܩܕܡ ܫ̈ܒܝܢ. *ܕܬܕܥ ܟܠܗ ܐܪܥܐ. ܕܐܢܬ ܗܘ ܡܪܝܐ ܐܠܗܢ.
16 ܡܛܠ ܕܫܡܟ ܡܬܩܪܐ ܥܠ ܐܝܣܪܝܠ ܘܥܠ ܫܪܒܬܗ: *ܚܘܪ ܡܪܝܐ ܘܚܙܝ ܡܢ
17 ܡܕܝܪܟ ܩܕܝܫܐ ܘܚܘܪ ܒܢ ܡܪܝܐ: ܘܐܪܟܢ ܐܕܢܟ ܘܫܡܥܝܢ: *ܦܬܘܚ ܡܪܝܐ ܥܝ̈ܢܝܟ
ܘܚܙܝ ܡܛܠ ܕܠܐ ܡ̈ܝܬܐ ܕܢܚܬܘ ܠܫܝܘܠ ܕܐܫܬܩܠܬ ܪܘܚܗܘܢ ܡܢ ܡܥ̈ܝܗܘܢ
ܢܬܠܘܢ ܬܫܒܘܚܬܐ ܘܬܘܕܝܬܐ ܘܙܕܝܩܘܬܐ ܠܡܪܝܐ.

Domini Dei nostri est justitia, nostra autem & Patrum nostrorum confusio vultûs ut hodierno die. Locutus enim fuerat de nobis Dominus Deus noster omnia mala quæ supervenerunt nobis. Neque supplicamus Domino, ita ut rediremus quisque à cupiditatibus cordis sui mali. Invigilavitque Deus malis, & ea in nos induxit. Quia justus est Dominus Deus noster in omnibus operibus suis, quæ præcepit nobis Dominus. Nec obedivimus voci Domini Dei nostri, ut ambularemus in præceptis Domini quæ proposuit nobis. Nunc autem Domine Deus Israelis, Tu is es qui eduxisti populum tuum è terra Ægypti manu forti, figuris & mirabilibus, virtutéque magnâ, & manu elatâ, fecistique tibi nomen quale hodierno die. Peccavimus, stultè fecimus, impiè egimus, Domine Deus noster in omnia præcepta, in universam justitiam tuam. Averte furorem tuam à nobis, quia de multo paululum reliqui facti sumus, paucique sumus in Gentibus his inter quas dispersisti nos. Sed audi Domine, orationem precesque nostras, & redime nos propter nomen tuum, & da nobis gratiam coram eis qui in captivitatem nos abduxerunt : Ut sciat omnis terra te esse Dominum Deum nostrum, quia nomen tuum sanctum impositum est Israeli, generique ejus. Intuere Domine & respice de habitaculo tuo sancto, & intuere nos Domine, inclina aurem tuam, & audi nos ; Aperi, Deus oculos tuos, quoniam qui ad inferos descenderunt mortui, quorum è visceribus demptus est spiritus, non reddent Dño laudem et confessionem & justitiam.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

6 7 * للرب الهنا العدل ولنا ولابائنا خزي الوجوه مثل هذا اليوم * كما تكلم الرب علينا بجميع
8 هذه الشرور التي اتت علينا * ولم نطلب وجه الرب ليرد كل واحد عن ضماير قلبه
9 الشرير * وسهر الرب بالشرور وجلبها الرب علينا * لان الرب عدل في جميع اعماله التي
10 11 اوصى بها لنا * ولم نسمع صوته لنسير باوامر الرب التي اعطاها لوجهنا * ايها الرب اله
اسرايل الذي اخرجت شعبك من ارض مصر بيد عزيزة وايات وجرايح * وبقوة عظيمة وبذراع
12 رفيعة * وصنعت لك اسما مثل هذا اليوم * اخطانا نافقنا ظلمنا ايها الرب الهنا في كل معادلك *
13 14 * ليرتد غضبك عنا * لانا تركنا قليلون في الامم حيث بددتنا هناك * اسمع يا رب
15 صلاتنا وطلبتنا وخلصنا من اجل اسمك * واعطنا نعمة لوجه الذين سبونا * كي تعلم
16 كل الارض انك انت الرب الهنا * لان اسمك دعي على اسرايل وعلى جنسه * انظر يا رب من
17 بيتك المقدس وتاملنا * امل يا رب سمعك واستجب * وافتح يا رب الحاظك وانظر انه
ليس الاموات الذين في الجحيم الذين اخذت روحهم من جوانحهم يعطون لك مجدا
ومعدلة يا رب *

Domino Deo nostro justitia, nobis autem & majoribus nostris erubescentia vultuum, ut hodierno die: Quemadmodum prædixerat Dominus contra nos omnia mala ista quæ nobis evenerunt, Neque tamen deprecati sumus faciem Domini; ut revocaret quemque à cogitationibus cordis ejus maligni: Ideò invigilavit Dominus malis istis, & adduxit ea Dominus super nos : justissimus est in omnibus operibus suis quæ mandavit nobis. Nos verò non auscultavimus voci ejus, ut ambularemus in præceptis Domini, quæ proposuerat conspectui nostro. O Domine Deus Israelis, qui eduxisti populum tuum è terra Ægypti manu validâ, & signis ac portentis, magnâque potentiâ, & brachio excelso, & comparasti tibi nomen, ut hodierno die : Peccavimus, impiè egimus, iniquè gessimus, Domine Deus noster, in omnes justitias tuas. Avertatur indignatio tua à nobis, quoniam pauci remansimus inter gentes ubi nos dispersisti. Exaudi O Domine orationem ac petitionem nostram, & libera nos propter nomen tuum, & redde nos gratiosos apud eos qui captivos duxerunt nos : Ut agnoscat universa terra te esse Dominum Deum nostrum, quia nomen tuum invocatum sit super Israelem & super genus ipsius. Intuere O Domine de domo tua sancta, & considera nos : inclina ô Domine aurem tuam, & exaudi : Aperi O Domine oculos tuos, & vide quòd non mortui qui sunt in inferno, quorum spiritus receptus è lateribus eorum, daturi sunt tibi gloriam atque justitiam, O Domine:

Versio VULG. LAT.

18 Sed anima quæ tristis est super magnitudine mali, &
incedit curva, & infirma, & oculi deficientes, & ani-
ma esuriens dat tibi gloriam & justitiam Domino.
19 Quia non secundùm justitias patrũ nostrorum nos fundi-
mus preces, & petimus misericordiã ante conspectum tu-
20 um, Domine Deus noster: Sed quia misisti iram tuam,
& furorem tuum super nos, sicut locutus es in manu pu-
21 erorum tuorum prophetarum, dicens; Sic dicit Domi-
nus; Inclinate humerum vestrum, & cervicem vestram,
& opera facite regi Babylonis: & sedebitis in terra quam
22 dedi patribus vestris. Quòd si non audieritis vocem Do-
mini Dei vestri operari regi Babyloniæ: defectionem ve-
stram faciam de civitatibus Juda, & à foris Jerusalem,
23 Et auferam à vobis vocem jucunditatis, & vocem gaudii,
& vocem sponsi, & vocem sponsæ, & erit omnis terra
24 sine vestigio ab inhabitantibus eam. Et non audierunt vo-
cem tuam, ut operarentur regi Babylonis: & statuisti verba
tua, quæ locutus es in manibus puerorum tuorum prophe-
tarum, ut transferrentur ossa regum nostrorum, & ossa pa-
25 trum nostrorum de loco suo: Et ecce projecta sunt in ca-
lore Solis, & in gelu noctis: & mortui sunt in doloribus
26 pessimis, in fame & in gladio, & in emissione. Et posuisti
templum, in quo invocatum est nomen tuum in ipso, sicut
hæc dies, propter iniquitatem domûs Israel, & domûs
27 Juda. Et fecisti in nobis, Domine Deus noster, secundùm
omnem bonitatem tuam, & secundùm omnem miseratio-
nem tuam illam magnam:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

18 (ο) Ἀλλ' ἡ ψυχὴ ἡ λυπουμένη ἐπὶ τὸ μέγεθος, ὃ βαδίζει κύπτον καὶ
ἀσθενοῦν, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ ἐκλείποντες, καὶ ἡ ψυχὴ ἡ πεινῶσα, (π) δώ-
19 σουσί σοι δόξαν, καὶ δικαιοσύνην κύριε. Ὅτι οὐκ ἐπὶ τὰ δικαιώματα
τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ τῶν βασιλέων ἡμῶν ἡμεῖς καταβάλλομεν τὸ ἔλεον
20 (ρ) κατὰ πρόσωπόν σου κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν. Ὅτι ἐνῆκας τὸν θυμόν σου καὶ
τὴν ὀργήν σου (σ) εἰς ἡμᾶς, καθάπερ ἐλάλησας ἐν χειρὶ τῶν παίδων σου τῶν
21 (τ) προφητῶν· Οὕτως εἶπε κύριος, Κλίνατε τὸν ὦμον ὑμῶν, καὶ (υ) ἐρ-
γάσασθε τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος, καὶ καθίσατε ἐπὶ (φ) τῆς γῆς, ἣν δέ-
22 δωκα τοῖς πατράσιν ὑμῶν. Καὶ ἐὰν μὴ ἀκούσητε τῆς φωνῆς κυρίου, (d) ἐρ-
γάσασθαι τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος, ἐκλείψειν ποιήσω ἐκ (χ) πόλεων Ἰού-
23 δα καὶ ἔξωθεν Ἱερουσαλὴμ φωνὴν εὐφροσύνης, καὶ φωνὴν χαρμοσύνης,
φωνὴν νυμφίου, καὶ φωνὴν νύμφης, καὶ ἔσται πᾶσα ἡ γῆ εἰς ἄβατον
24 ἀπὸ ἐνοικούντων. Καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς σου, (a) ἐργάσασθαι τῷ
βασιλεῖ Βαβυλῶνος· καὶ ἔστησας τοὺς λόγους σου, οὓς ἐλάλησας ἐν
χερσὶ τῶν παίδων σου τῶν προφητῶν, τοῦ ἐξενεχθῆναι τὰ ὀστᾶ (ψ) βασι-
25 λέων ἡμῶν, καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν πατέρων ἡμῶν ἐκ τοῦ τόπου (ω) αὐτῶν. Καὶ
ἰδού ἐστιν ἐξερριμμένα τῷ καύματι τῆς ἡμέρας, καὶ τῷ παγετῷ τῆς
νυκτός· καὶ ἀπέθανον ἐν πόνοις πονηροῖς, ἐν λιμῷ, καὶ ἐν ῥομφαίᾳ,
26 καὶ ἐν ἀποστολῇ. Καὶ ἔθηκας τὸν (α) οἶκον, οὗ ἐπεκλήθη τὸ ὄνομά
σου ἐπ' αὐτῷ, ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, διὰ πονηρίαν οἴκου Ἰσραὴλ καὶ οἴκου
27 Ἰούδα. Καὶ ἐποίησας εἰς ἡμᾶς κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν κατὰ πᾶσαν ἐπι-
είκειάν σου, καὶ κατὰ πάντα οἰκτιρμόν σου τὸν μέγαν,

MS.A. (ο) Ἀλλ' ἡ (π) δώσουσιν δόξαν σοι, (ρ) ἡμῶν κατὰ (σ) ἐφ' ἡμᾶς, (τ) προφητῶν, λέγων, Οὕτως (υ) ἐργάζεσθε (φ) τῆς γῆς, ἧς ἔδωκα (d) ἐργάζεσθε (χ) πόλεως (a) ἐργάζεσθαι (ψ) τῶν βασιλέων ἡμῶν, καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν ἀρχόντων ἡμῶν, καὶ τὰ ὀστᾶ (ω) αὐτοῦ. Καὶ ἰδού εἰσιν ἐξερριμμένα (α) οἶκόν σου,

Sed anima, quæ tristatur (b) in magnitudinem, 18
(c) qui incedit curvus, & infirmus, & oculi defi-
cientes, & anima esuriens dabunt tibi gloriam,
& justitiam, Domine. Quia non super justifica- 19
tionibus patrum nostrorum, et regũ nostrorũ nos
fundimus misericordiam ante faciem tuam, Do-
mine Deus noster: Quia immisisti furorem tuum, 20
& iram tuam in nos; sicut locutus es in manu
puerorum tuorũ (d) prophetarũ; Sic dixit Domi-
nus; Inclinate humerũ vestrũ, & (e) opera facite 21
regi Babylonis: & sedete super terrã, quam dedi
patribus vestris. Quòd si non audieritis vocem 22
Domini, operari regi Babylonis, (f) deficere faciã
de civitatibus Juda, & à foris Hierusalem, Vo-
cem lætitiæ, & vocem gaudii, vocem sponsi, et 23
vocem sponsæ: & erit omnis terra sine vestigio ab
inhabitantibus. Et non audivimus vocem tuam, 24
ut operaremur regi Babylonis. Et statuisti ver-
ba tua, quæ locutus es in manibus puerorum
tuorum prophetarum; ut transferrentur ossa re-
gum nostrorum, & ossa patrum nostrorum de loco
suo. Et ecce projecta sunt æstui diei, & gelu no- 25
ctis: & mortui sunt in doloribus pessimis, in
fame, & in gladio, & in (g) emissione. Et po- 26
suisti domum, in qua invocatum est nomen tuum
in ipsa; sicut hæc dies, propter iniquitatem do-
mûs Israel, & domûs Juda. Et fecisti in nos, 27
Domine Deus noster, secundùm omnem bonitatem
tuam, & secundùm omnem miserationem tuam
illam magnam:

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

18 * ܐܠܐ ܢܦܫܐ ܡܟܝܟܬܐ ܕܝܬܝܪܐ ܒܗ ܠܐ ܕܡܘܬܗ: ܘܡܗܠܟܐ ܒܡܟܝܟܘܬܐ ܘܡܬܟܪܗܐ. ܘܥܝ̈ܢܐ
19 ܕܡܣܬܪܗܒܢ: ܘܢܦܫܐ ܕܟܦܢܬܐ ܢܬܠܘܢ ܠܟ ܬܫܒܘܚܬܐ ܘܙܕܝܩܘܬܐ ܡܪܝܐ: * ܡܛܠ ܕܠܐ ܗܘܐ ܥܠ
ܙܕܝܩܘܬܐ ܕܝܠܢ ܘܥܠ ܙܕܝܩܘܬܐ ܕܐܒܗ̈ܝܢ ܘܕܡ̈ܠܟܝܢ ܬܟܝܠܝܢ. ܒܥܝܢܢ ܡܢ
20 ܩܕܡܝܟ. ܘܪ̈ܚܡܝܢ ܡܪܡܝܢܢ ܩܕܡܝܟ ܡܪܝܐ ܐܠܗܢ. * ܡܛܠ ܕܐܗܦܟܬ ܟܠܗ
21 ܚܡܬܟ ܘܪܘܓܙܟ ܥܠܝܢ. ܐܝܟ ܕܡܠܠܬ ܒܝܕ ܢܒܝ̈ܐ ܥܒܕܝܟ ܘܐܡܪܬ. * ܕܐܪܟܢܘ ܟܬܦܬܟܘܢ
22 ܘܦܠܘܚܘ ܠܡܠܟܐ ܕܒܒܠ: ܘܬܒܘ ܒܐܪܥܐ ܕܝܗܒܬ ܠܐܒܗ̈ܝܟܘܢ. * ܘܐܢ ܠܐ ܬܫܡܥܘܢ ܩܠܗ
ܕܡܪܝܐ ܟܕ ܦܠܚܝܢ ܠܡܠܟܐ ܕܒܒܠ ܫܘܡܠܝܐ ܐܥܒܕ ܒܩܘܪ̈ܝܐ ܕܝܗܘܕܐ: ܘܒܣܚܪܢܝܬܐ
23 ܕܐܘܪܫܠܡ. * ܘܐܘܒܕ ܩܠܐ ܕܚܕܘܬܐ. ܘܩܠܐ ܕܒܣܝܡܘܬܐ. ܘܩܠܐ ܕܚܬܢܐ ܘܩܠܐ ܕܟܠܬܐ. ܘܬܗܘܐ ܟܠܗ ܐܪܥܐ
24 ܚܪܒܐ. ܡܢ ܟܠ ܕܥܡܪ ܒܗ. * ܘܠܐ ܫܡܥܢ ܠܩܠܟ. ܟܕ ܦܠܚܝܢ ܠܡܠܟܐ ܕܒܒܠ.
ܘܐܩܝܡܬ ܦܬܓ̈ܡܝܟ ܕܡܠܠܬ ܒܐܝܕܝ ܥܒܕܝܟ ܢܒܝ̈ܐ. ܕܢܦܩܘܢ ܓܪ̈ܡܝ ܡ̈ܠܟܝܢ ܘܓܪ̈ܡܝ
25 ܐܒܗ̈ܝܢ. ܡܢ ܐܬܪܗܘܢ. * ܘܗܐ ܫܕܝܢ ܒܚܘܡܐ ܕܐܝܡܡܐ. ܘܒܓܠܝܕܐ ܕܠܠܝܐ. ܘܡܝܬܘ
26 ܒܟܐܒ̈ܐ ܒܝ̈ܫܐ. ܒܟܦܢܐ ܘܒܚܘܪܒܐ. ܘܒܣܝܦܐ ܘܒܫܒܝܐ. * ܘܥܒܕܬ ܠܒܝܬܐ ܕܐܬܩܪܝ
ܫܡܟ ܥܠܘܗܝ ܠܚܘܪܒܐ ܐܝܟ ܝܘܡܢܐ. ܡܛܠ ܒܝܫܘܬܐ ܕܒܝܬ ܐܝܣܪܐܝܠ. ܘܕܒܝܬ
27 ܝܗܘܕܐ. * ܘܥܒܕܬ ܥܡܢ ܡܪܝܐ ܐܠܗܢ ܐܝܟ ܟܠܗ ܒܣܝܡܘܬܟ: ܘܐܝܟ ܟܠܗ
ܛܝܒܘܬܟ. ܘܐܝܟ ܪ̈ܚܡܝܟ ܣܓܝ̈ܐܐ.

* Sed anima oppressa mœrore quàm potest 18
maximo, quæq; humilis incedit et ægrota, ocu-
líq; desiderio suo orbi, & anima esuriens, da-
bunt tibi laudem & justitiam, Domine. Non 19
enim justitiæ nostræ nec justitiæ patrum re-
gumq; nostrorum confisi petimus à conspectu
tuo misericordiã, & projicimus coram te sup-
plicationem nostram, Dñe Deus noster; Quia
convertisti omnem furorem irámq; tuã super 20
nos, sicut locutus es per prophetas servos tuos,
dicens; Inclinate humerum vestrum, & servite 21
regi Babylonis, & habitate terram quam dedi
patribus vestris. Quòd si non audiveritis vo- 22
cem Domini, serviendo regi Babylonis, con-
summationem faciam in civitatibus Judææ, &
in locis Jerosolymis circumpositis. Perdámq; 23
vocem lætitiæ & vocem gaudii, vocémque
sponsi & vocem sponsæ, erítq; tota terra de-
solata sine quoquam qui ipsam habitet. Neq; 24
obedivimus voci tuæ serviendo regi Babylo-
nis, firmáq; præstitisti verba tua quæ locutus es
per servos tuos prophetas, ut efferrent ossa re-
gum patrúmq; nostrorum de loco suo: Quæ, 25
ecce, projecta sunt æstui diurno gelúque no-
cturno. Mortuíq; sunt doloribus pessimis, fa-
me, & extermino gladii, & captivitate. Fe- 26
cistíq; domum cui impositum erat nomen tu-
um, ut hodierno die desolatam, propter ini-
quitatem eorũ qui de domo Israelis & Judæ.
Nobis autem, Domine Deus, fecisti secundùm 27
suavitatem tuam, & secundùm omnem bene-
volentiam tuam & misericordiam magnam;

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

18 * لكن النفس الكريبة على العظم الذي يسير به منحنية وضعيفة * والعيون الفانيات والنفس
19 الجايعة يعطون لك مجدا وعدلا يا رب * لانا ليس على معدلات آبائنا وملوكنا نحن نلقي
20 رحمتنا لوجهك ايها الرب الهنا * لانك جلبت غضبك وسخطك علينا * كما تكلمت
21 بيد عبيدك الانبياء قائلا * هكذا قال الرب * احنوا كتفكم واعملوا لملك بابل واجلسوا
22 على الارض التي اعطيت لآبائكم * وان لم تسمعوا صوت الرب لتعملوا لملك بابل *
23 * ابيد من مدينة يهودا ومن خارج اورسليم صوت السرور وصوت الفرح * صوت العريس
24 وصوت العروس * ويصير كل الارض للخراب من السكان * فلم نسمع صوتك لنعمل
لملك بابل * واقمت كلماتك التي تكلمت بها بايدي عبيدك الانبياء * ان تخرج عظام
25 ملوكنا وعظام روسائنا وعظام آبائنا من هذا الموضع * وها هم مطروحات لحر النهار
26 وصقيع الليل * وماتوا باتعاب شديدة بالجوع وبالسيف وبالرسالة * ووضعت بيتك حيث
27 دعي اسمك عليه مثل هذا اليوم لشر بيت اسرائيل وبيت يهودا * وصنعت لنا ايها
الرب الهنا مثل كل دعتك ومثل كل رافتك العظيمة *

Sed anima dolens ob excessum quo am- 18
bulat depressa & infirma; & oculi de-
ficientes, & anima famelica, dabunt ti-
bi gloriam atque justitiam ô Domine.
Non enim freti justitiis patrum & re- 19
gum nostrorum nos effundimus miseri-
cordiam nostram ob oculos tuos ô Domi-
ne Deus noster. Nam induxisti iram & 20
indignationem tuam super nos, quemad-
modum locutus eras per servos tuos pro-
phetas, dicens; Sic ait Dominus, In- 21
clinate humerum vestrum, & colite re-
gem Babelis, & considete in terra quam
dedi majoribus vestris. Quòd si non 22
auscultaveritis voci Domini ut colatis
regem Babelis, Perdam ex urbe Judæ 23
& extra Jerusalem vocem gaudii &
vocem lætitiæ, vocem sponsi & vocem
sponsæ, evadétque tota terra deserta ha-
bitatoribus; Attamen non acquievi- 24
mus voci tuæ ut coleremus regem Ba-
belis. Unde præstitisti verba tua quæ
locutus eras per servos tuos prophetas,
fore ut efferrentur ossa regum nostrorum,
& ossa principum nostrorum & ossa pa-
trum nostrorum ex hoc loco. Nam ecce 25
projecta sunt ad æstum diei & gelu
noctis, & mortui sunt in laboribus gra-
vissimis, fame, gladio, & exilio. Do- 26
mum quoque tuam super quam invoca-
tum est nomen tuum, talem effecisti qua-
lis hodierno die conspicitur, ob mali-
tiam domûs Israelis & domûs Judæ.
Equidem egisti nobiscum ô Domine Deus 27
noster, secundùm omnimodam mansue-
tudinem tuam, & secundùm omnem be-
nignitatem tuam maximam:

Versio VULG. LAT.

28 Sicut locutus es in manu pueri tui Moysi, in die quâ præ-
29 cepisti ei scribere legem tuam coram filiis Israel, Dicens;
Si non audieritis vocem meam, multitudo hæc magna
convertetur in minimam inter Gentes, quò ego eos di-
30 spergam: Quia scio quòd me non audiet populus: po-
pulus est enim durâ cervice: & convertetur ad cor suum
31 in terra captivitatis suæ: Et scient quia ego sum Dominus
Deus eorum, & dabo eis cor, & intelligent; aures, &
32 audient. Et laudabunt me in terra captivitatis suæ, &
33 memores erunt nominis mei. Et avertent se à dorso suo
duro, & à malignitatibus suis: quia reminiscentur viam
34 patrum suorum qui peccaverunt in me. Et revocabo illos
in terram, quam juravi patribus eorum, Abraham, Isaac,
& Jacob, & dominabuntur eis: & multiplicabo eos, &
35 non minorabuntur. Et statuam illis testamentum alterum
sempiternum, ut sim illis in Deum, & ipsi erunt mihi in
populum: & non movebo ampliùs populum meum, fi-
lios Israel, à terra quam dedi illis.

CAP. III.

1 ET nunc, Domine omnipotens, Deus Israel, anima in
2 angustiis, & spiritus anxius clamat ad te: Audi, Domine,
& miserere, quia Deus es misericors, & miserere nostri:
3 quia peccavimus ante te. Quia tu sedes in sempiter-
num, & nos peribimus in ævum?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

28 Καθὰ ἐλάλησας ἐν χειρὶ παιδός σου Μωϋσῆ, ἐν ἡμέρᾳ ἐντειλαμένου
29 σου αὐτῷ γράψαι τὸν νόμον σου (β) ἐναντίον υἱῶν Ἰσραὴλ, λέγων, Ἐὰν
μὴ ἀκούσητε τῆς φωνῆς μου, ἦ μὴν ἡ βόμβησις ἡ μεγάλη (γ) ἡ πολλὴ αὕ-
τη ἀποστρέψει εἰς (*) μικρὰν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, οὗ διασπερῶ αὐτοὺς ἐκεῖ·
30 Ὅτι ἔγνων ὅτι οὐ μὴ (δ) ἀκούσωσί μου, ὅτι λαὸς σκληροτράχηλός
ἐστι. καὶ ἐπιστρέψουσιν ἐπὶ καρδίαν αὐτῶν ἐν γῇ ἀποικισμοῦ αὐτῶν.
31 Καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν. καὶ δώσω αὐτοῖς καρ-
32 δίαν καὶ ὦτα ἀκούοντα, Καὶ αἰνέσουσί με ἐν γῇ ἀποικισμοῦ αὐτῶν·
33 καὶ μνησθήσονται τοῦ ὀνόματός μου, Καὶ (ε) ἀποστρέψουσιν ἀπὸ τοῦ
νώτου αὐτῶν τοῦ σκληροῦ, καὶ (ζ) ἀπὸ πονηρῶν πραγμάτων αὐτῶν, ὅτι
μνησθήσονται τῆς ὁδοῦ πατέρων αὐτῶν τῶν (η) ἁμαρτόντων ἔναντι κυρίου.
34 Καὶ ἀποστρέψω αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν, ἣν ὤμοσα τοῖς πατράσιν αὐτῶν,
τῷ Ἀβραὰμ, καὶ τῷ Ἰσαὰκ, καὶ τῷ Ἰακὼβ, καὶ κυριεύσουσιν αὐτῆς·
35 καὶ πληθυνῶ αὐτοὺς, καὶ οὐ μὴ σμικρυνθῶσι. Καὶ στήσω αὐτοῖς
διαθήκην αἰώνιον, τοῦ εἶναί με αὐτοῖς εἰς θεὸν, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι
εἰς λαόν. καὶ οὐ κινήσω ἔτι τὸν λαόν μου Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς γῆς, ἧς ἔδωκα
αὐτοῖς.

MS. A. (β) ἐνώπιον (γ) καὶ ἡ (*) μακρὰν (δ) εἰσακούσωσιν (ε) ἐπιστρέψουσιν ἀπὸ νώτου (ζ) ἀπὸ τῶν πονηρῶν (η) ἁμαρτανόντων

ΚΕΦ. γ'.

1 Κύριε παντοκράτωρ ὁ θεὸς Ἰσραὴλ, ψυχὴ ἐν στενοῖς καὶ πνεῦμα ἀ-
2 κηδιῶν (α) κέκραγε πρὸς σέ. Ἄκουσον κύριε καὶ ἐλέησον, (β) ὅτι ἡ-
3 μάρτομεν ἐναντίον σου· Ὅτι σὺ καθήμενος τὸν αἰῶνα, καὶ ἡμεῖς
ἀπολλύμενοι τὸν αἰῶνα.

MS. A. (α) ἐκέκραξε (β) ὅτι θεὸς ἐλεήμων εἶ· καὶ ἐλέησον, ὅτι ἡμάρτομεν

Sicut locutus es in manu pueri tui Moysi, in die, quâ præcepisti ei scribere legem tuam coram filiis Israel, dicens; Si non audieritis vocem meam, profectò turba magna multa hæc convertetur in parvam in gentibus, quò dispergam eos illuc: Quia scio, quòd non audient me, quia populus est durâ cervice. Et convertentur ad cor suum in terra transmigrationis suæ: Et scient quia ego sum Dominus Deus eorum. Et dabo eis cor, & aures audientes: Et laudabunt me in terra captivitatis suæ: & memores erunt nominis mei: Et avertent se à dorso suo duro, & à malignis (h) negotiis suis: quia reminiscentur viæ patrum suorum peccantium antè Dominum. Et revocabo illos in terram, quam juravi patribus eorum, Abraam, & Isaac, & Jacob: & dominabuntur ejus: & multiplicabo eos, & non minorabuntur. Et statuam illis testamentum sempiternum: ut sim illis in Deum: & ipsi erunt mihi in populum. Et non movebo ampliùs populum meum Israel à terra, quam dedi eis.

CAP. III.

DOmine omnipotens Deus Israel, anima in angustiis, & spiritus anxiatus clamat ad te: Audi, Domine, & (a) miserere: quia peccavimus ante te. Quia tu sedes in sempiternum: & nos perimus in ævum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

28 * ܐܝܟ ܕܡܠܠܬ ܒܝܕ ܥܒܕܟ ܡܘܫܐ. ܒܝܘܡܐ ܕܦܩܕܬܗ ܠܡܟܬܒ ܢܡܘܣܟ ܩܕܡ
29 ܒܢܝ ܐܝܣܪܝܠ ܟܕ ܐܡܪܬ. * ܕܐܠܐ ܫܡܥܬܘܢ ܩܠܝ. ܐܢ ܥܡܐ ܗܢܐ ܣܓܝܐܐ ܘܪܒܐ:
30 ܢܬܒܨܪ ܒܙܥܘܪܘܬܐ. ܘܢܬܒܨܪ ܒܝܬ ܥܡܡܐ. ܕܒܕܪܬ ܐܢܘܢ ܠܬܡܢ. * ܡܛܠ ܕܝܕܥܬ
ܐܢܐ ܕܠܐ ܫܡܥܝܢ ܠܝ. ܡܛܠ ܕܥܡܐ ܗܘ ܩܫܐ ܩܕܠܐ. ܘܢܬܦܢܘܢ ܠܒܗܘܢ ܒܐܪܥܐ
31 ܕܫܒܝܗܘܢ * ܘܢܕܥܘܢ ܕܐܢܐ ܐܢܐ ܡܪܝܐ ܐܠܗܗܘܢ * ܘܐܬܠ ܠܗܘܢ ܠܒܐ ܡܣܬܟܠܢܐ
32
33 ܘܐܕܢܐ ܕܫܡܥܢ. ܘܢܫܒܚܘܢܢܝ ܒܐܪܥܐ ܕܫܒܝܗܘܢ. ܘܢܬܕܟܪܘܢ ܫܡܝ. * ܘܢܬܦܢܘܢ
ܡܢ ܩܫܝܘܬ ܩܕܠܗܘܢ ܘܡܢ ܥܒܕܝܗܘܢ ܒܝܫܐ: ܡܛܠ ܕܢܬܕܟܪܘܢ ܐܘܪܚܐ ܕܐܒܗܬܗܘܢ ܕܚܛܘ
34 ܩܕܡ ܡܪܝܐ. * ܘܐܗܦܘܟ ܐܢܘܢ ܠܐܪܥܐ ܗܝ ܕܝܡܝܬ ܠܐܒܗܬܗܘܢ. ܠܐܒܪܗܡ ܘܠܐܝܣܚܩ
35 ܘܠܝܥܩܘܒ. ܘܢܫܬܠܛܘܢ ܒܗ. ܘܐܣܓܐ ܐܢܘܢ. ܘܠܐ ܢܙܥܪܘܢ. * ܘܐܩܝܡ ܠܗܘܢ
ܩܝܡܐ ܠܥܠܡ. ܘܐܗܘܐ ܠܗܘܢ ܐܠܗܐ. ܘܗܢܘܢ ܢܗܘܘܢ ܠܝ ܠܥܡܐ. ܘܠܐ ܐܙܝܥ ܬܘܒ ܠܥܡܝ
ܐܝܣܪܝܠ. ܡܢ ܐܪܥܐ ܕܝܗܒܬ ܠܗܘܢ. * ܫܠܡ * ܒ *

1 * ܡܪܝܐ ܐܚܝܕ ܟܠ ܐܠܗܗ ܕܐܝܣܪܝܠ. ܢܦܫܐ ܕܒܐܘܠܨܢܐ ܘܪܘܚܐ ܕܒܟܪܝܘܬܐ ܘܦܓܪܐ ܡܟܝܟܐ
2 ܩܥܘ ܠܘܬܟ. * ܫܡܥ ܡܪܝܐ ܐܠܗܐ ܘܐܬܪܚܡ. ܡܛܠ ܕܡܪܚܡܢܐ ܐܢܬ ܘܡܪܚܦܢܐ.
3 ܘܪܚܡ ܥܠܝܢ ܡܛܠ ܕܚܛܝܢ ܩܕܡܝܟ. * ܡܛܠ ܕܐܢܬ ܩܝܡ ܐܢܬ ܠܥܠܡ.
ܘܚܢܢ ܐܒܕܝܢ ܠܥܠܡ.

* Sicut locutus fueras per Mosen servum suum, cùm mandâsti ei scribere legem tuam coram filiis Israel, dicens; Nisi audiveritis vocem meã, sanè populus iste numerosus & magnus in paucitaté convertetur, & minuetur inter gentes inter quos dispersi eos. Novi enim eos me non audituros, quia populus est duræ cervicis. Redibunt autem ad cor suum in terra captivitatis suæ; Et cognoscent me esse Dominum Deum suum, Et dabo eis cor intelligens, & aures quæ audiant, & laudabunt me in terra captivitatis suæ, & recordabuntur nominis mei: Et avertent se à duritie cervicis suæ, & ab operib' suis malis, quia recordabuntur viæ patrum suorum qui peccaverunt coram Domino. Et reducam eos in terram quam juramento promisi patribus eorum Abrahamo, Isaaco, Jacobo, & domini ejus erunt, & multiplicabo eos, nec minuentur. Et firmum eis præstabo pactum in seculum, eróque ipsis in Deum, & ipsi mihi in populum, neque amovebo ampliùs populum meum Israel à terra quam dedi ipsis.

CAP. III.

* DOmine omnipotens Deus Israel, anima in angustiis, & spiritus in mœrore positus, corpus afflictum ad te clamârunt; Audi Domine Deus & miserere, quia misericors es & clemens, & miserere nostrî: peccavimus enim coram te. Quia tu vivis in æternum, nos autem perimus in æternum.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

28 * كما تكلمت بيد عبدك موسى في يوم اوصيته ان يكتب ناموسك امام بني اسرائيل * قايلا *
29 * ان لم تسمعوا صوتي حقا الرجة العظيمة الكثيرة تصرفكم بعيدا في الامم حيث ابددهم
30 هناك * لانني علمت انهم لا يسمعون مني * لانه شعب غليظ الرقبة هو * ويرجعون الي قلوبهم
31
32 في جلويهم * ويعلمون اني انا هو الرب الههم * واعطيهم قلبا واذانا سامعة * ويسبحوني في
33 ارض جلويهم ويذكرون اسمي * ويرجعون عن ظهرهم القاسي ومن اعمالهم الشريرة * لانهم
34 يذكرون طرق ابايهم الذين اخطوا امام الرب * واردهم الي الارض التي حلفت لابايهم ابراهيم
35 اسحق ويعقوب * ويسودون عليها * واكثرهم فلا يقلون * واقيم لهم عهدا ابديا لاكون لهم
الها وهم يكونون لي شعبا * ولا احرك ايضا شعبي اسرائيل من الارض التي اعطيتهم اياها *

* الفصل الثالث *

1 * ايها الرب الضابط الكل اله اسرائيل * النفس في الضوايق والروح من الضجرات صرخت
2 اليك * استجب يا رب وارحم لانك اله رحيم انت * فارحم لانا اخطانا قدامك * لانك انت
3 دايم ابدا ونحن هالكون ابدا *

Quemadmodum locutus fueras per servum tuum Mosen, quâ die præcepisti ut scriberet legem tuam coram filiis Israelis, dicens; Nisi voci meæ auscultaveritis, tremor magnus ac multus procul amandabit vos inter gentes quò dispergam: Novi enim eos non auditoros me, quòd populus sit duræ cervicis. Verùm resipiscent in captivitate sua, & cognoscent me esse Dominum Deum ipsorum; ac tum indam eis cor & aures audientes, Et laudabunt me in terra captivitatis suæ, & recordabuntur nominis mei, Et revertentur à dorso suo duro & ab operibus suis improbis, eò quòd recordaturi sint viæ majorum suorum qui peccaverunt coram Domino: Et reducam eos ad terram pro qua juravi majoribus eorum Abrahamo, Isahaco, & Jacobo, & potientur: & multiplicabo eos & non minuantur. Et statuam eis pactum sempiternum, ut sim ipsis Deus, & ipsi fiant mihi populus: neque amovebo ampliùs populum meum Israelem à terra quam dedero eis.

CAP. III.

O Domine omnia tenens, Deus Israelis, anima in angustiis deprehensa, spiritus è molestiis ad te clamat: audi ô Domine, & miserere, quia Deus es misericors: miserere igitur, quia peccavimus coram te. Tu enim perennas in æternum, nos autem perimus in æternum.

Versio VULG. LAT.

4 Domine omnipotens, Deus Iſrael, audi nunc orationem
mortuorum Iſrael, & filiorum ipſorum, qui peccaverunt
ante te, & non audierunt vocem Domini Dei ſui, & ag-
5 glutinata ſunt nobis mala. Noli meminiſſe iniquitatum
patrum noſtrorum, ſed memento manûs tuæ, & nominis
6 tui in tempore iſto: Quia tu es Dominus Deus noſter, &
7 laudabimus te, Domine: Quia propter hoc dediſti timo-
rem tuum in cordibus noſtris, & ut invocemus nomen tu-
um, & laudemus te in captivitate noſtra, quia converti-
mur ab iniquitate patrum noſtrorum, qui peccaverunt ante
8 te. Et ecce nos in captivitate noſtra ſumus hodiè, quâ
nos diſperſiſti in improperium, & in maledictum, & in
peccatum, ſecundùm omnes iniquitates patrum noſtro-
9 rum, qui receſſerunt à te, Domine Deus noſter. Audi, Iſra-
el, mandata vitæ: auribus percipe, ut ſcias prudenti-
10 am. Quid eſt Iſrael quòd in terra inimicorum es? In-
11 veterâſti in terra aliena, coinquinatus es cum mor-
12 tuis: deputatus es cum deſcendentibus in infernum. De-
13 reliquiſti fontem ſapientiæ. Nam ſi in via Dei ambu-
14 lâſſes, habitâſſes utique in pace ſempiterna. Diſce ubi ſit
prudentia, ubi ſit virtus, ubi ſit intellectus: ut ſcias ſimul
ubi ſit longiturnitas vitæ & victus, ubi ſit lumen oculo-
15 rum, & pax. Quis invenit locum ejus? & quis intravit
16 in theſauros ejus? Ubi ſunt principes Gentium, & qui
dominantur ſuper beſtias, quæ ſunt ſuper terram?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

4 Κύριε παντοκράτωρ ὁ θεὸς Ἰσραήλ, ἄκουσον δὴ τῆς προσευχῆς
τῶν τεθνηκότων Ἰσραήλ, καὶ υἱῶν τῶν ἁμαρτανόντων ἐναντίον σου, οἳ
οὐκ ἤκουσαν τῆς φωνῆς (γ) σου θεοῦ αὐτῶν, καὶ ἐκολλήθη ἡμῖν τὰ κακά.
5 Μὴ μνησθῇς ἀδικιῶν πατέρων ἡμῶν, ἀλλὰ μνήσθητι χειρός σου καὶ
6 ὀνόματός σου ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ. Ὅτι σὺ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ
7 αἰνέσομέν σε κύριε· Ὅτι διὰ τοῦτο ἔδωκας τὸν φόβον σου ἐπὶ καρ-
δίαν ἡμῶν, (δ) καὶ ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομά σου· καὶ αἰνέσομέν σε ἐν
τῇ ἀποικίᾳ ἡμῶν, ὅτι ἀπεστρέψαμεν (ε) ἀπὸ καρδίας ἡμῶν πᾶσαν
8 ἀδικίαν πατέρων ἡμῶν, τῶν ἡμαρτηκότων ἐναντίον σου. Ἰδοὺ ἡμεῖς
σήμερον ἐν τῇ ἀποικίᾳ ἡμῶν, οὗ διέσπειρας ἡμᾶς ἐκεῖ εἰς ὀνειδισμόν,
καὶ εἰς ἀράν, καὶ εἰς ὄφλησιν κατὰ πάσας (ζ) τὰς ἀδικίας πατέρων ἡμῶν,
9 οἳ ἀπέστησαν ἀπὸ κυρίου θεοῦ ἡμῶν. Ἄκουε Ἰσραὴλ ἐντολὰς ζωῆς,
10 ἐνωτίσασθε γνῶναι φρόνησιν. Τί ἐστιν Ἰσραήλ; (η) τί ὅτι ἐν γῇ τῶν
11 ἐχθρῶν εἶ; Ἐπαλαιώθης ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, συνεμιάνθης τοῖς νε-
12 κροῖς, προσελογίσθης μετὰ τῶν εἰς ᾅδου, Ἐγκατέλιπες τὴν πηγὴν τῆς
13 σοφίας. Τῇ ὁδῷ τοῦ θεοῦ εἰ ἐπορεύθης, κατῴκεις ἂν ἐν εἰρήνῃ τὸν
14 (δ) αἰῶνα. Μάθε ποῦ ἐστι †φρόνησις, ποῦ ἐστιν ἰσχύς, ποῦ ἐστι σύνεσις,
τοῦ γνῶναι ἅμα ποῦ ἐστι μακροβίωσις καὶ ζωή, ποῦ ἐστι φῶς ὀφθαλμῶν καὶ
15 εἰρήνη. Τίς εὗρε τὸν τόπον αὐτῆς, καὶ τίς εἰσῆλθεν εἰς τοὺς θησαυ-
16 ροὺς αὐτῆς; Ποῦ εἰσιν οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν, καὶ οἱ κυριεύοντες τῶν
θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς,

MS. A. (γ) θεοῦ αὐτῶν, καὶ προσεκολλήθη (δ) τοῦ ἐπικαλεῖσθαι (ε) ἐπὶ καρδίαν (ζ) ἀδικίας (η) ὅτι ἐν τῇ γῇ (θ) αἰῶνα χρόνον.

Domine omnipotens Deus Iſrael, audi nunc ora- 4
tionem mortuorum Iſrael, & filiorum eorum, qui
peccaverunt ante te, qui non audierunt vocem
(b) tuam Dei ſui: & agglutinata ſunt nobis ma-
la. Noli meminiſſe iniquitatum patrum noſtro- 5
rum: ſed memento manûs tuæ, & nominis tui in
tempore iſto. Quia tu es Dominus Deus noſter: 6
& laudabimus te, Domine: Quia propter hoc 7
dediſti timorem tuum in cor noſtrum, (c) & ut
invocemus nomen tuum. Et laudabimus te in ca-
ptivitate noſtra: quia avertimus (d) à corde no-
ſtro omnem iniquitatem patrum noſtrorum, qui
peccaverunt ante te. Ecce nos hodiè in tranſmi- 8
gratione noſtra, (*) quò nos diſperſiſti illuc in im-
properium, & in maledictum, & in debitum ſe-
cundùm omnes iniquitates patrum noſtrorum:
qui diſceſſerunt à Domino Deo noſtro. Audi, Iſ- 9
rael, mandata vitæ: auribus percipite, ut ſcia-
tis prudentiam. Quid eſt Iſrael; (e) quid, quòd in 10
terra inimicorum es? Inveterâſti in terra alie- 11
na: coinquinatus es cum mortuis: deputatus
es cum iis qui in infernum: Dereliquiſti fon- 12
tem ſapientiæ. In via Dei ſi ambulâſſes; habi- 13
tâſſes utique in pace in ſeculum. Diſce, ubi ſit 14
prudentia, ubi ſit virtus, ubi ſit intellectus; ut
ſcias ſimul, ubi ſit longiturnitas vitæ, & victus;
ubi ſit lumen oculorum, & pax. Quis invenit 15
locum ejus? & quis intravit in theſauros ejus?
Ubi ſunt principes gentium, & qui dominantur 16
beſtiis, quæ ſunt ſuper terram,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

4 * ܡܪܝܐ ܐܚܝܕ ܟܠ ܐܠܗܗ ܕܐܝܣܪܝܠ. ܫܡܥ ܨܠܘܬܐ ܕܡܝܬܐ ܕܒܐܝܣܪܝܠ. ܘܕ
ܒܢܝܗܘܢ ܕܚܛܘ ܩܕܡܝܟ: ܘܠܐ ܫܡܥܘ ܒܩܠܗ ܕܡܪܝܐ ܐܠܗܗܘܢ. ܘܕܒܩܘ ܒܢ
5 ܠܘܛܬܐ ܘܒܝܫܬܐ. * ܠܐ ܬܬܕܟܪ ܚܘܒܐ ܘܥܘܠܬܐ ܕܐܒܗܝܢ. ܐܠܐ ܐܬܕܟܪ ܐܝܕܟ ܘܫܡܟ ܒܙܒܢܐ
6 ܗܢܐ. * ܡܛܠ ܕܐܢܬ ܗܘ ܡܪܝܐ ܐܠܗܢ. ܘܢܫܒܚܟ ܡܪܝܐ. * ܡܛܠ ܗܢܐ ܝܗܒܬ
7 ܕܚܠܬܟ ܒܠܒܢ ܕܢܩܪܐ ܒܫܡܟ ܩܕܝܫܐ. ܘܢܫܒܚܟ ܒܫܒܝܢ. ܡܛܠ ܕܐܗܦܟܬ ܠܠܒܢ
8 ܟܠܗܝܢ ܒܝܫܬܐ. ܘܥܘܠܐ ܕܐܒܗܝܢ ܗܠܝܢ ܕܚܛܘ ܩܕܡܝܟ. * ܘܗܐ ܚܢܢ ܝܘܡܢܐ ܒܫܒܝܢ.
ܕܒܕܪܬܢ ܠܠܘܛܬܐ ܘܠܚܣܕܐ. ܘܠܚܘܣܪܢܐ ܘܠܚܘܒܐ ܐܝܟ ܟܠܗܘܢ ܚܛܗܐ. ܘܥܘܠ
9 ܕܐܒܗܝܢ ܗܠܝܢ ܕܦܪܩܘ ܡܢܟ ܡܪܝܐ ܐܠܗܢ. * ܫܡܥܘ ܐܝܣܪܝܠ ܦܘܩܕܢܐ ܕܚܝܐ. ܘܨܘܬ
10 ܠܡܕܥ ܣܘܟܠܐ ܘܚܟܡܬܐ. * ܡܢܘ ܐܝܣܪܝܠ. ܡܛܠ ܕܒܐܪܥܐ ܕܒܥܠܕܒܒܐ ܥܬܩܬ.
11 12 * ܘܒܐܪܥܐ ܢܘܟܪܝܬܐ ܐܬܛܢܦܬ. ܘܥܡ ܡܝܬܐ ܐܬܚܫܒܬ ܥܡ ܢܚܬܝ ܫܝܘܠ. * ܕܫܒܩܬ
13 ܡܒܘܥܐ ܕܚܟܡܬܐ. * ܠܘ ܗܠܟܬ ܒܐܘܪܚܗ ܕܡܪܝܐ: ܗܘܝܬ ܥܡܪܬ ܗܘܝܬ ܒܫܠܡܐ ܙܒܢܐ
14 ܕܥܠܡܥܠܡܝܢ. * ܝܠܦ ܐܝܟܐ ܐܝܬܝܗ ܚܟܡܬܐ. ܘܐܝܟܐ ܗܘ ܚܝܠܐ ܘܐܝܟܢܐ ܣܘܟܠܐ. ܕܬܐܠܦ
ܐܟܚܕܐ ܐܝܟܐ ܗܘ ܢܘܓܪܐ ܕܝܘܡܬܐ ܕܚܝܐ. ܐܝܟܐ ܐܢܘܢ ܚܝܐ ܐܝܟܐ ܗܘ ܢܘܗܪܐ ܕܥܝܢܐ. ܘܫܠܡܐ.
15 16 * ܡܢܘ ܐܫܟܚ ܐܬܪܗ. ܐܘ ܡܢܘ ܥܠ ܠܓܘܙܘܗܝ. ܘܠܒܝܬ ܓܙܘܗܝ. * ܐܝܟܐ ܐܢܘܢ ܫܠܝܛܢܐ ܕܥܡܡܐ.
ܘܐܝܠܝܢ ܕܡܫܬܠܛܝܢ ܥܠ ܚܝܘܬܐ ܕܐܪܥܐ.

Domine omnipotens Deus Iſraelis, audi ora- 4
tionem eorum qui mortui ſunt in Iſraele, fi-
liorúmque eorum qui peccârunt in conſpectu
tuo, nec obtemperârunt voci Domini Dei
ſui, hæſerúntque nobis maledictiones &
mala. Noli meminiſſe iniquitatum errorúmq; 5
patrum noſtrorum, ſed memento hoc tem-
pore manûs nominíſque tui: Quia tu Do- 6
mine, Deus noſter es, & laudabimus te Do-
mine. Propterea enim poſuiſti timorem tui 7
in cordibus noſtris, ut invocemus & laude-
mus nomen tuum ſanctum in captivitate no-
ſtra, quia convertiſti in cor noſtrum omnia
mala & iniquitates patrum noſtrorum qui
peccârunt coram te. Et ecce nos hodie in 8
captivitate noſtra *ſumus*, quò nos diſperſiſti,
in maledictionem, & opprobrium, & igno-
miniam, & reatum, ſecundùm omnes errores
& iniquitates patrum noſtrorum, qui defece-
runt à te, Domine Deus noſter. Audite Iſ- 9
rael præcepta vitæ, & auſculta ut intelligas
prudentiam & ſapientiam. Quid eſt, Iſrael, 10
quòd in terra hoſticâ inveterâſti; Et in ter- 11
ra peregrinâ inquinatus es? computatus es
cum mortuis, cum deſcendentibus ad inferos? 12
Quòd reliquiſti fontem ſapientiæ: Si ambu- 13
lâſſes in via Domini, habitâſſes in pace tem-
pus ſeculi ſeculorum. Diſce ubi ſit ſapientia, 14
ubi robur, ubi intelligentia, ut pariter diſcas
ubi ſit dierum vitæ extenſio, ubi vita, & ubi
oculorum lumen, & pax. Quis invenit locum 15
ejus, aut quis ingreſſus eſt in penetralia the-
ſauri ejus? Ubi ſunt principes ſeculi, & qui 16
dominantur feris terræ?

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

4 * ايها الرب ضابط الكل اله اسرايل اسمع صلاة اموات اسرايل وبني الخاطيين قدامك
5 الذين لم يسمعوا صوت الههم فلصقت بنا الشرور * لا تذكر ظلامات ابايينا * لكن
6 7 اذكر يدك واسمك في هذا الزمان * لانك انت الرب الهنا * ونسبحك يا رب * لانك
لاجل هذا اعطيت خوفك على قلبنا * لندعوا اسمك ونسبحك في جلوتنا * لانا صرفنا
8 عن قلبنا كل ظلم ابايينا الذين اخطاوا امامك * ها نحن اليوم في جلوتنا حيث بددتنا
هناك للتعيير وللعنة وللقضاء لكل ظلامات ابايينا الذين تباعدوا من الرب الهنا *
9 10 * اسمع يا اسرايل وصايا الحياة * انصتوا لتعلموا علما * من اين هو اسرايل لانك في
11 ارض الاعداء انت * تعتقت في الارض الغريبة * تنجست بالاموات * حسبت مع الذين
12 13 في الجحيم * تركت ينبوع الحكمة * في طريق الله لم تسلك * سكنوا في السلامة
14 دهرا زمنا * اعلم اين هو العلم * اين هي القوة * اين هو الفهم * لتعلم معا اين هو طول
15 الايام والحياة * اين هو نور الاعين والسلامة * من وجد موضعها * ومن دخل في كنوزها *
16 * اين هم رؤساء الامم والذين يسودون الوحوش الذين على الارض *

O Domine omnipotens, Deus Iſraelis, 4
audi orationem mortuorum Iſraelis, &
filiorum in te peccantium, qui non au-
ſcultaverunt voci Dei ſui, unde hæc
mala nobis adhæreſcunt. Ne memine- 5
ris perverſitatum majorum noſtrorum, ſed
manûs tuæ nominíſque tui memineris
hoc tempore: Quia tu es Dominus 6
Deus noſter, téque laudabimus O Do-
mine. Hac enim de cauſa timorem tuum 7
indidiſti cordi noſtro, ut invocaremus
nomen tuum, téq; celebraremus in exilio
noſtro; quippe qui abdicaverimus à
cordibus noſtris omnem perverſitatem
majorum noſtrorum qui peccaverunt co-
ram te. Ecce nos hodie in exilio noſtro 8
quò diſſeminâſti nos, ſumus improperio
execrationi & ſententiæ, pro cunctis per-
verſitatibus majorum noſtrorum qui re-
ceſſerunt à Domino Deo noſtro. Audi O 9
Iſrael mandata vitæ, auſcultate ut
ſcientiam addiſcatis. Unde eſt Iſrael 10
quòd in terra hoſtili verſeris, conſenue-
ris in terra aliena, Mortuis contamina- 11
tus ſis, annumeratus cum his qui ſunt
in inferis? Deſeruiſti fontem ſapientiæ, 12
In via Dei non ambulaviſti: in tran- 13
quillitate degiſſent perpetuo tempore.
Diſce ubi ſit ſcientia, ubi ſit fortitudo, 14
ubi ſit intelligentia; ut ſimul ſcias
ubi ſit longitudo dierum ac vita, ubi ſit
lumen oculorum & tranquillitas. Quis 15
invenit locum ejus, & quis ingreſſus
eſt in theſauros ejus? Ubi ſunt princi- 16
pes gentium, & ii qui dominantur bel-
luis quæ extant ſuper terram?

Versio VULG. LAT.

17
18 Qui in avibus cœli ludunt, Qui argentum thesaurizant, & aurum, in quo confidunt homines, & non est
finis acquisitionis eorum? qui argentum fabricant & so-
19 liciti sunt, nec est inventio operum illorum? Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt, & alii loco
20 eorum surrexerunt. Juvenes viderunt lumen, & habitaverunt super terram: viam autem disciplinæ ignora-
21 verunt, Neque intellexerunt semitas ejus, neque filii
eorum susceperunt eam, à facie ipsorum longè facta est:
22 Non est audita in terra Chanaan, neque visa est in
23 Theman. Filii quoque Agar, qui exquirunt prudentiam quæ de terra est, negotiatores Merrhæ, & Theman,
& fabulatores, & exquisitores prudentiæ & intelligentiæ:
viam autem sapientiæ nescierunt, neque commemorati
24 sunt semitas ejus. O Israel, quàm magna est domus Dei,
25 & ingens locus possessionis ejus! Magnus est, & non ha-
26 bet finem: excelsus & immensus. Ibi fuerunt gigantes
nominati illi, qui ab initio fuerunt, staturâ magnâ,
27 scientes bellum. Non hos elegit Dominus, neque vi-
28 am disciplinæ invenerunt: propterea perierunt. Et
quoniam non habuerunt sapientiam, interierunt pro-
29 pter suam insipientiam. Quis ascendit in cœlum, & ac-
30 cepit eam, & eduxit eam de nubibus? Quis transfretavit mare, & invenit illam? & attulit illam super aurum electum?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

17 Οἱ ἐν τοῖς ὀρνέοις τοῦ οὐρανοῦ ἐμπαίζοντες, καὶ τὸ ἀργύριον θησαυρίζοντες, καὶ τὸ χρυσίον ᾧ ἐπεποίθησαν ἄνθρωποι, καὶ οὐκ ἔστι τέλος
18 τῆς κτήσεως αὐτῶν; Ὅτι οἱ τὸ ἀργύριον τεκταίνοντες καὶ μεριμνῶντες,
19 καὶ οὐκ ἔστιν ἐξεύρεσις τῶν ἔργων αὐτῶν. Ἠφανίσθησαν, καὶ
20 εἰς ᾅδου κατέβησαν, καὶ ἄλλοι (ι) ἀνέστησαν ἀντ' αὐτῶν. Νεώτεροι εἶδον φῶς, καὶ κατῴκησαν ἐπὶ τῆς γῆς, ὁδὸν δὲ ἐπιστήμης οὐκ ἔγνωσαν,
21 Οὐδὲ συνῆκαν τρίβους αὐτῆς, οὐδὲ ἀντελάβοντο αὐτῆς. οἱ υἱοὶ
22 αὐτῶν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν πόρρω ἐγενήθησαν. Οὐδὲ ἠκούσθη ἐν
23 Χαναὰν, οὐδὲ ὤφθη ἐν Θαιμάν, (ϗ) Οὔτε υἱοὶ Ἄγαρ οἱ ἐκζητοῦντες τὴν σύνεσιν οἱ ἐπὶ τῆς γῆς, οἱ ἔμποροι τῆς Μεῤῥὰν, καὶ Θαιμὰν, καὶ οἱ μυθολόγοι, καὶ οἱ ἐκζητηταὶ τῆς συνέσεως, (κ) ὁδὸν δὲ σο-
24 φίας οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ ἐμνήσθησαν τὰς τρίβους αὐτῆς. Ὦ Ἰσραὴλ, ὡς μέγας ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ; καὶ ἐπιμήκης ὁ τόπος τῆς κτήσεως
25 αὐτοῦ; Μέγας, καὶ οὐκ ἔχει τελευτήν, ὑψηλὸς καὶ ἀμέτρητος.
26 Ἐκεῖ (λ) ἐγεννήθησαν οἱ γίγαντες οἱ ὀνομαστοὶ, (μ) ἀπ' ἀρχῆς
27 γενόμενοι εὐμεγέθεις, ἐπιστάμενοι πόλεμον. Οὐ τούτους ἐξελέξατο
28 ὁ θεὸς, οὐδὲ ὁδὸν ἐπιστήμης ἔδωκεν αὐτοῖς. καὶ ἀπώλοντο Παρὰ
29 τὸ μὴ ἔχειν φρόνησιν, ἀπώλοντο διὰ τὴν ἀβουλίαν αὐτῶν. Τίς ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἔλαβεν αὐτὴν, καὶ κατεβίβασεν αὐτὴν
30 ἐκ τῶν νεφελῶν; Τίς διέβη πέραν τῆς θαλάσσης, καὶ εὗρεν αὐτὴν, καὶ οἴσει αὐτὴν χρυσίου ἐκλεκτοῦ;

MS. A. (ι) ἀντανέστησαν (ϗ) Οὔτε (κ) ὁδὸν τῆς σοφίας (λ) ἐγεννήθησαν (μ) οἱ ἀπ'

Qui in avibus cœli ludunt, & argentum thesaurizant, & aurum, in quo confidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum? Qui enim argentum fabricant; & soliciti sunt, nec est inventio operum illorum. Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt: & alii loco eorum exurrexerunt. Juvenes viderunt lumen, & habitaverunt super terram: viam autem scientiæ ignoraverunt, Neque intellexerunt semitas ejus: neque susceperunt eam filii eorum: à via ipsorum longè (f) facti sunt. Neq; audita est in Chanaan: neq; visa est in Thæman: Filii quoque Agar exquirentes prudentiã, (g) qui super terrã, negotiatores Merran, & Thæman, & fabulatores, et exquisitores intelligentiæ: viã autem sapientiæ nescierunt: neq; commemorati sunt semitas ejus. O Israel, quàm magna est domus Dei: & ingens locus possessionis ejus: Magnus est, & non habet finem; excelsus, & immensus. Ibi fuerunt gigantes nominati, qui ab initio fuerunt staturâ magnâ, scientes bellum. Non hos elegit Deus: neque viam scientiæ dedit eis: & perierunt, Eò quòd non haberent prudentiam: perierunt propter temeritatem suam. Quis ascendit in cœlum, & accepit eam, & deduxit eam de nubibus? Quis transfretavit mare, & invenit illam; (h) & afferet eam auro electo?

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
25
26 [illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
29
30 [illegible]
[illegible]

* Qui volucribus cœli illudunt, & argentum thesauris reponunt, aurúmque cui fidunt homines, nec est ipsis divitiarum terminus? Qui pecuniam acquirunt & solicitudines de ea suscipiunt, nec est numerus operibus ipsorum; Exterminati sunt; & ad inferos descenderunt, surrexerúntque alii loco ipsorum. Viderunt juvenes lucem, & habitârunt in terra, viam autem intelligendæ sapientiæ non noverunt. Semitas ejus non intellexerunt, nec ipsã arripuerunt, filii ipsorum à via ejus defecerunt, & prævaricati sunt. Non est audita in Canaan, nec visa in Teman: Nec inter Agarenos, qui intelligentiam quæ in terra est, quærunt: Mercatores Murath & Teman, qui fabulas narrant, investigantes & quærentes intelligentiam, viam tamen sapientiæ non noverunt, nec assecuti sunt semitas ejus. O Israel, quàm magna est domus Domini Dei, longúsque & latus locus possessionis ejus! Neque finem habet, altus & immensuratus; Ibi nati sunt gigantes illi famosi ab initio, qui valdè magni fuerunt bellandíque periti. Hos non elegit Deus, nec dedit eis viam sapientiæ: sed perierunt quòd non esset in eis sapientia & intelligentia, Inopiâ consilii interierunt quod in eis consideratio non esset. Quis ascendit in cœlum, & acceptam detraxit è nubibus? Aut trajecit extrema maris & terra, & inventam eam eduxit instar auri eximii?

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

17 * الذين يلعبون بطيور السماء * ويكنزون الفضة والذهب التي بها يثق البشر وليس نهاية
18 لقنيتهم * لان الذين يصوغون الفضة ويهتمون بها وليس فحص لاعمالهم * بادوا والى
19
20 الجحيم نزلوا * وآخرون قاموا عوضهم * شباب راوا نورا وسكنوا على الارض * طريق
21 الفطنة ما عرفوها * ولم يفهموا سبلها * ولم تدركها بنوهم * صاروا بعيدا من طريقهم
22 * ما سمع في كنعان * ولا ظهر في تامان * ولا بنو هاجر الذين يطلبون الفهم الذين
23 على الارض * تجار مران وتامان والخرافيون وطالبي الفهم لم يعرفوا طريق الحكمة ولا
24 ذكروا سبلها * واه يا اسرائيل ما اعظم بيت الله واطول بيت قنيته * عظيم وليس
25
26 له نهاية * مرتفع وغير مقيس * هناك صارت الجبابرة المسميون الذين منذ البدوء
27 صاروا عظماء عارفين بالحرب * وليس اختار الله هؤلاء ولا اعطاهم طريق الفطنة *
28 * فهلكوا من ان لا يكون لهم علما * وهلكوا لاجل عدم رايهم * من صعد
29
30 الى السماء فاخذها وانزلها من السحب * من جاز عبر البحر ووجدها وساواها بالذهب
المختار *

Qui illudunt volucribus cœli, & condunt argentum & aurum quibus fidunt mortales, quorum acquisitioni nullus modus? Nam qui fabrefaciunt argentum, & in eo sollicit sunt, quorum opera pervestigari nequeunt; Perierunt & ad inferos descenderunt, aliique pro eis surrexerunt, Juvenes qui viderunt lucem, & habitaverunt super terram. Viam prudentiæ non cognoverunt. Neque intellexerunt semitas ejus, neque assecuti sunt eas filii eorum, procul abfuerunt è via eorum: Non est audita in Canaan, neque conspecta in Theman: Neque Hagareni investigatores intelligentiæ, qui sunt super terram, mercatores Meran & Theman, dicaces, & exploratores prudentiæ, non noverunt viam sapientiæ, neque recordati sunt calles ejus. Heu ô Israel quàm ingens est domus Dei, & quam longa domus possessionis ejus! Ingens est & infinita, alta est & immensa. Ibi extiterunt gigantes illi celeberrimi, qui inde à primo diis magni fuerunt, belli periti: Non hos elegit Deus, neque tradidit eis viam prudentiæ: Sed perierunt eò quòd carerent scientia, perierunt ino[pi]â mentis suæ. Quis ascendens in cœlum accepit eam, & deduxit eam e nubibus? Quis trajecit litus maris & invenit eam, & æquipararet eam auro electo?

Versio VULG. LAT.

31 Non est qui possit scire vias ejus, neque qui exquirat
32 semitas ejus: Sed qui scit universa, novit eam, & adinvenit eam prudentiâ suâ: qui præparavit terram in æterno tempore, & replevit eam pecudibus, &
33 quadrupedibus: Qui emittit lumen, & vadit: & vo-
34 cavit illud, & obêdit illi in tremore. Stellæ autem de-
35 derunt lumen in custodiis suis, & lætatæ sunt: Vocatæ sunt, & dixerunt; Adsumus: & luxerunt ei cum jucun-
36 ditate, qui fecit illas. Hic est Deus noster, & non æsti-
37 mabitur alius adversùs eum. Hic adinvenit omnem viam disciplinæ, & tradidit illam Jacob puero suo, & Is-
38 rael dilecto suo. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.

CAP. IV.

1 Hic liber mandatorum Dei, & lex, quæ est in æternum: omnes qui tenent eam, pervenient ad vitam: qui autem
2 dereliquerunt eam, in mortem. Convertere Jacob, & apprehende eam, ambula per viam ad splendorem ejus
3 contra lumen ejus. Ne tradas alteri gloriam tuam, &
4 dignitatem tuam genti alienæ. Beati sumus Israel: quia
5 quæ Deo placent, manifesta sunt nobis. Animæquior esto,
6 populus Dei, memorabilis Israel: Venundati estis Gentibus non in perditionem: sed propter quòd in ira ad iracundiam provocâstis Deum, traditi estis adversariis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

31 Οὐκ ἔστιν ὁ γινώσκων τὴν ὁδὸν αὐτῆς, οὐδὲ ὁ ἐνθυμούμενος τὴν τρίβον
32 αὐτῆς. Ἀλλ' ὁ εἰδὼς τὰ πάντα γινώσκει αὐτὴν, ἐξεῦρεν αὐτὴν τῇ συνέσει αὐτοῦ. ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον,
33 ἐνέπλησεν αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων. Ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς καὶ
34 πορεύεται, ἐκάλεσεν αὐτὸ, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ. Οἱ δὲ
35 ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν, καὶ (μ) εὐφράνθησαν. Ἐκάλεσεν αὐτοὺς, καὶ εἶπον, Πάρεσμεν· (ν) ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης
36 τῷ ποιήσαντι αὐτούς. Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος
37 πρὸς αὐτόν. Ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ (ξ) ὑπ' αὐτοῦ.
38 Μετὰ τοῦτο (ο) ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη.

MS. A. (μ) ηὐφράνθησαν· (ν) καὶ ἔλαμψαν (ξ) αὐτοῦ. (ο) ἐπὶ γῆς

ΚΕΦ. δ'.

1 Αὕτη ἡ βίβλος τῶν προσταγμάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ νόμος ὁ ὑπάρχων εἰς τὸν αἰῶνα. πάντες οἱ κρατοῦντες (α) αὐτὴν, εἰς ζωήν· οἱ δὲ κα-
2 ταλείποντες αὐτὴν, ἀποθανοῦνται. Ἐπιστρέφου Ἰακὼβ, καὶ ἐπιλαβοῦ αὐτῆς, διόδευσον πρὸς τὴν λάμψιν κατέναντι τοῦ φωτὸς αὐτῆς.
3 Μὴ δῷς ἑτέρῳ τὴν δόξαν σου, καὶ τὰ συμφέροντά σοι ἔθνει ἀλλοτρίῳ.
4 Μακάριοι ἐσμὲν Ἰσραὴλ, ὅτι τὰ ἀρεστὰ (β) τοῦ Θεοῦ ἡμῖν γνωστά ἐστιν.
5 6 Θαρσεῖτε λαός μου, μνημόσυνον Ἰσραήλ. Ἐπράθητε τοῖς ἔθνεσιν οὐκ εἰς ἀπώλειαν, διὰ (γ) τὸ παροργίσαι ὑμᾶς τὸν Θεόν· παρεδόθητε τοῖς ὑπεναντίοις.

MS. A. (α) αὐτῆς, (β) τῷ Θεῷ (γ) δὲ τὸ παροργίσαι ἡμᾶς

Non est qui sciat viam ejus: nec qui excogitet 31
semitam ejus. Sed, qui scit universa, novit eam: 32
adinvenit eam intellectu suo. Qui præparavit terram in æternum tempus, replevit eam jumentis quadrupedibus: Qui mittit lumen, & vadit: 33
vocavit illud; & obedivit illi in tremore: Stellæ autem fulserunt in custodiis suis, & læ- 34
tatæ sunt: Vocavit eas; & dixerunt; Adsu- 35
mus: luxerunt cum jucunditate ei, qui fecit illas: Hic est Deus noster: non æstimabi- 36
tur alius ad eum. Adinvenit omnem viam 37
scientiæ, & dedit eam Jacob puero suo, & Israel dilecto suo. Post hoc in terra visus est, 38
& cum hominibus conversatus est.

CAP. IV.

Hic liber mandatorum Dei, & lex, quæ est in 1
æternum. Omnes, qui tenent eam; ad vitam: qui autem dereliquerint eam; morientur. Con- 2
vertere, Jacob, & apprehende eam: ambula per viam ad splendorem contra lumen ejus. Ne 3
tradas alteri gloriam tuam, & quæ conferunt tibi, genti alienæ. Beati sumus, Israel: quia 4
quæ Deo placent, manifesta sunt nobis. Confidite, 5
populus meus, memoriale Israel. Venundati 6
estis gentibus non in perditionem: eò quòd ad iracundiam provocâstis Deum; traditi estis adversariis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

31 * ܠܝܬ ܕܝܕܥ ܐܘܪܚܗ̇ : ܐܦܠܐ ܕܡܬܪܥܐ ܫܒܝܠܗ̇. * ܐܠܐ ܗܘ ܕܝܕܥ ܟܠ. ܗܘܝܘ ܝܕܥ ܠܗ̇.
32 ܐܫܟܚܗ̇ ܒܚܟܡܬܗ. ܗܘ ܕܐܬܩܢ ܐܪܥܐ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ. ܘܡܠܝܗ̇ ܒܒܥܝܪܐ ܕܐܪܒܥ ܪ̈ܓܠܝܗܘܢ.
33 34 * ܗܘ ܕܫܕܪ ܢܘܗܪܐ ܘܐܙܠ. ܘܩܪܝܗܝ ܘܐܫܬܡܥ ܠܗ. ܘܥܢܝܬܗ ܐܪܥܐ ܒܪܬܝܬܐ. * ܟܘܟ̈ܒܐ
35 ܕܝܢ ܢܗܪܘ ܒܕܘܟܝܬܗܘܢ ܘܐܬܦܨܚܘ. * ܘܟܕ ܩܪܐ ܠܗܘܢ ܘܐܡܪܝܢ. ܗܐ ܚܢܢ. ܢܗܪܘ ܒܚܕܘܬܐ.
36 ܠܗܘ ܥܒܕ ܕܥܒܕ ܐܢܝܢ. * ܗܢܘ ܐܠܗܐ ܘܠܝܬ ܐܚܪܢܐ ܠܒܪ ܡܢܗ. ܘܠܐ ܢܬܚܫܒ
37 ܐܚܪܢܐ ܩܕܡܘܗܝ. * ܗܢܘ ܕܐܫܟܚ ܟܠܗ̇ ܐܘܪܚܐ ܕܝܕܥܬܐ. ܘܝܗܒܗ̇ ܠܝܥܩܘܒ
38 ܥܒܕܗ. ܘܠܐܝܣܪܝܠ ܚܒܝܒܗ. * ܘܡܢ ܒܬܪ ܗܕܐ ܒܐܪܥܐ ܐܬܚܙܝ ܘܐܬܓܠܝ. ܘܥܡ ܒܢܝ̈ܢܫܐ ܐܬܗܦܟ.

* ܦܨܠܐ * ܕ *

1 * ܗܢܐ ܟܬܒܐ ܕܘܟܪܢܐ. ܕܦܘ̈ܩܕܢܘܗܝ ܕܐܠܗܐ. ܘܢܡܘܣܐ ܕܩܐܡ ܠܥܠܡ. ܠܚܝ̈ܐ ܢܗܘܐ ܠܗܘܢ ܐܝܠܝܢ
2 ܕܡܚܝܕܝܢ ܠܗ̇. ܘܐܝܠܝܢ ܕܫܒܩܝܢ ܠܗ̇ ܢܡܘܬܘܢ. * ܐܬܦܢܝ ܝܥܩܘܒ
3 ܘܐܬܢܩܦ ܠܗ̇ ܘܐܚܘܕ ܒܗ̇ : ܘܗܠܟ ܒܐܘܪܚܗ̇ ܠܘܬ ܙܗܪܐ ܕܢܘܗܪܗ̇. * ܠܐ ܬܬܠ ܠܐܚܪܢܐ
4 ܬܫܒܘܚܬܟ ܘܐܝܩܪܟ. ܘܠܐ ܛܒܬܐ ܕܦܩܚܐ ܠܟ. ܠܥܡܐ ܢܘܟܪܝܐ. * ܛܘܒܝܢ ܚܢܢ
5 ܛܘܒܝܟܝ ܐܝܣܪܝܠ. ܡܛܠ ܕܝܕܥܝܢ ܕܫܦܪ ܠܐܠܗܢ ܝܕܥܝܢܢ. * ܐܬܒܝܐܘ ܥܡܗ ܕܐܠܗܐ.
6 ܘܕܘܟܪܢܐ ܠܐܝܣܪܝܠ. * ܡܛܠ ܕܐܙܕܒܢܬܘܢ ܠܥܡ̈ܡܐ. ܠܐ ܗܘܐ ܠܐܒܕܢܐ. ܐܠܐ ܡܛܠ ܕܐܪܓܙܬܘܢ
ܠܐܠܗܐ. ܐܫܬܠܡܬܘܢ ܠܒܥܠܕܒܒܝ̈ܟܘܢ.

* Nec est qui noverit viam ejus, aut ex- 31
cogitet semitam ejus. Sed qui novit 32
omnia, ipse novit eam, invenit eam sapientiâ suâ: Qui stabilivit terram in seculum seculorum, implevítque quadru-
pedibus. Qui mittit lucem & vadit: Et 33
vocat eam, dictóque ei obsequitur cui respondet terra tremore. Stellæ autem 34
in suis locis luxerunt & lætitiâ affectæ sunt, Quas cùm vocat, dicunt; Ecce 35
nos: Lucent, cum lætitiâ ei qui fecit ipsas. Hic Deus est, nec alius præter 36
ipsum, nec æstimabitur alius præ eo. Hic 37
is est qui invenit totam viam sapientiæ, dedítque eam Jacobo servo suo, & Israeli dilecto suo. Et post hæc ostendit se 38
in terra, & apparuit: & inter homines versatus est.

CAP. IV.

* Hic est liber memorialis præceptorum 1
Dei, & lex quæ in æternum manet: Quæ in vitam erit eis qui ipsam retinent; qui autem ipsam deserunt, morientur. Re- 2
spice Jacob, & sectare eam, & retine, & incede viam ipsius ad splendorem lucis ejus. Noli alii dare laudem & gloriam 3
tuam: Nec bonum quod tibi conducit, populo peregrino. Beatos nos, Beatum 4
te Israel: novimus enim id quod Deo nostro placet. Consolamini populus Dei, 5
memoria Israelis *durat*. Venditi enim 6
estis Gentibus; non ut pereatis, sed quia irritâstis Deum, traditi estis hostibus vestris.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

31 32 * من هو العارف لطريقها * ولا المتفكر في سبيلها * لكن العالم بكل شيء يعرفها * وجدها
33 بفهمه الذي هيأ الارض الى الدهر زمانا * ملاها من الدواب ذي الاربع قوائم * المرسل نور
34 فيسير * دعاه فاطاعه برعدة * والكواكب اشرقت في محارسها وفرحوا * دعاهم فقالوا ها نحن *
35 36 * واشرقوا بسرور لخالقهم * الاصحاح الرابع والثلاثون * هذا الهنا لا يحسب
37 38 معه آخر * هذا وجد كل طريق الفطنة * واعطاها ليعقوب عبدك ولاسرائيل المحبوب منه * ومن
بعد هذا على الارض ظهر وتصرف مع البشر * الفصل الرابع *
1 * هذا سفر اوامر الله والناموس الباقي الى الابد * جميع المتمسكين به للحياة * والذين يتركونه
2 3 يموتون * ارجع يا يعقوب واقبله * اسلك في الاشراق بازاء نوره * لا تعط مجدك لآخر *
4 * وموافقاتك لامة غريبة * مغبوطون نحن يا اسرائيل * لان مرضاة الله هي لنا معلومة *
5 6 * تقووا يا شعبي ذكر اسرائيل * ابعتم للامم ليس للهلاك * من اجل انكم اغضبتم الله
اسلمتم للمعاندين *

* *Quis est qui viam ejus agnoscat, aut se-* 31
mitam ejus mente revolvat? Sed is qui 32
novit omnia, cognoscit eam; invenit eam intellectu suo is qui terram præparavit in æternum tempus, implevit eam jumentis quadrupedibus: quo mittente lucem 33
suam, abit; revocanti obsequitur tremebunda: Stellæ exoriuntur in excubiis 34
suis, et lætantur; eas vocanti, dicunt Adsumus, Et hilares fulgent Creatori suo. 35

Textus trigesimus quartus.

Iste Deus noster cum quo alius non est 36
comparandus, Iste adinvenit omnem viam 37
prudentiæ, et dedit eam Jacobo servo suo et Israeli ab eo dilecto. Ac deinde super 38
terram apparuit, & cum mortalibus conversatus est.

CAP. IV.

* *Is est liber mandatorum Dei, & lex in* 1
æternum duratura, quam quicunque apprehenderint, ad vitam destinantur; quicunque verò destituerint eam, morientur. Revertere O Jacob, & suscipe eam; am- 2
bula in splendore ante lumen ejus. Ne de- 3
deris alteri gloriam tuam, & quæ te decent genti alienæ. Beati sumus O Israel, 4
quia placita Dei nota sunt nobis. Confor- 5
tare O populo meus, monimentum Israe-
lis. Venditi estis gentibus, non ad interi- 6
tum, quoniam irritâstis Deum: traditi estis adversariis,

Verſio VULG. LAT.

7 Exacerbâſtis enim eum qui fecit vos, Deum æternum,
8 immolantes dæmoniis, & non Deo. Obliti enim eſtis
Deum, qui nutrivit vos, & contriſtâſtis nutricem ve-
9 ſtram Jeruſalem. Vidit enim iracundiam à Deo veni-
entem vobis, & dixit; Audite, confines Sion: adduxit
10 enim mihi Deus luctum magnum: Vidi enim captivi-
tatem populi mei, filiorum meorum, & filiarum, quam
11 ſuperduxit illis Æternus. Nutrivi enim illos cum jucun-
12 ditate: dimiſi autem illos cum fletu & luctu. Nemo
gaudeat ſuper me viduam, & deſolatam: à multis de-
relicta ſum propter peccata filiorum meorum, quia de-
13 clinaverunt à lege Dei. Juſtitias autem ipſius neſcierunt,
nec ambulaverunt per vias mandatorum Dei, neque per
14 ſemitas veritatis ejus cum juſtitia ingreſſi ſunt. Veni-
ant confines Sion, & memorentur captivitatem filiorum,
15 & filiarum mearum, quam ſuperduxit illis Æternus. Ad-
duxit enim ſuper illos gentem de longinquo, gentem
16 improbam, & alterius linguæ: Qui non ſunt reveriti
ſenem, neque puerorum miſerti ſunt, & abduxerunt
17 dilectos viduæ, & à filiis unicam deſolaverunt. Ego
18 autem quid poſſum adjuvare vos? Qui enim adduxit
ſuper vos mala, ipſe vos eripiet de manibus inimico-
19 rum veſtrorum. Ambulate, filii, ambulate: ego enim de-
relicta ſum ſola.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

7 Παρωξύνατε γὰρ τὸν ποιήσαντα ὑμᾶς, θύσαντες δαιμονίοις, καὶ
8 οὐ θεῷ. Ἐπελάθεσθε (δ) τὸν τροφεύσαντα (ε) ὑμᾶς θεὸν αἰώνιον,
9 ἐλυπήσατε δὲ καὶ τὴν ἐκθρέψασαν ὑμᾶς Ἱερουσαλήμ. (ε) Εἶδε γὰρ
τὴν ἐπελθοῦσαν ὑμῖν ὀργὴν παρὰ τοῦ θεοῦ, καὶ εἶπεν, Ἀκούσατε αἱ
10 πάροικοι Σιών, (ζ) ἐπήγαγέ μοι ὁ θεὸς πένθος μέγα. Εἶδον γὰρ
τὴν αἰχμαλωσίαν (η) τῶν υἱῶν μου καὶ τῶν θυγατέρων ἣν ἐπήγαγεν αὐτοῖς
11 ὁ αἰώνιος. Ἔθρεψα γὰρ αὐτοὺς μετ᾽ εὐφροσύνης, ἐξαπέστειλα δὲ
12 μετὰ κλαυθμοῦ καὶ πένθους. Μηδεὶς ἐπιχαιρέτω μοι τῇ χήρᾳ καὶ
καταλειφθείσῃ ὑπὸ πολλῶν, ἠρημώθην διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν τέκνων
13 μου, διότι ἐξέκλιναν ἐκ νόμου θεοῦ, (θ) Καὶ δικαιώματα αὐτοῦ οὐκ
ἔγνωσαν, οὐδὲ ἐπορεύθησαν ὁδοῖς ἐντολῶν θεοῦ, οὐδὲ τρίβους παι-
14 δείας ἐν δικαιοσύνῃ αὐτοῦ ἐπέβησαν. (ι) Ἐλθέτωσαν αἱ πάροικοι
Σιών, καὶ (ι) μνήσθητε τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν υἱῶν μου (κ) καὶ θυγατέρων
15 ἣν ἐπήγαγεν αὐτοῖς ὁ αἰώνιος. Ἐπήγαγεν γὰρ ἐπ᾽ αὐτοὺς (λ) ἔθνος
16 μακρόθεν, ἔθνος ἀναιδὲς καὶ ἀλλόγλωσσον· (μ) Ὅτι οὐκ ᾐσχύνθησαν
πρεσβύτην, οὐδὲ παιδίον ἠλέησαν, καὶ (ν) ἀπήγαγον τοὺς ἀγα-
17 πητοὺς τῆς χήρας, καὶ ἀπὸ τῶν θυγατέρων τὴν (ξ) μόνην ἠρήμωσαν. Ἐγὼ
18 δὲ τί (ο) δυνατὴ βοηθῆσαι ὑμῖν; Ὁ γὰρ ἐπαγαγὼν τὰ κακὰ (π),
19 ἐξελεῖται ὑμᾶς ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν ὑμῶν. Βαδίζετε τέκνα, βαδί-
ζετε, ἐγὼ γὰρ κατελείφθην ἔρημος.

MS. A. (δ) δὲ τὸν (ε) * ἡμᾶς (ε) Ἴδετε τὴν (ζ) ἐπήγαγεν γάρ μοι (η) τοῦ λαοῦ τῶν (θ) Δικαιώματα δὲ αὐτοῦ οὐκ ἐφύλαξαν, οὐδὲ (ι) Ἐλθέτωσαν (κ) καὶ τῶν (λ) ὁ θεὸς ἔθνος (μ) Οἳ οὐκ (ν) ἤγαγον (ξ) μονογενῆ (ο) δύναμαι (π) ὑμῖν,

Exacerbâſtis enim eum, qui fecit vos, immolantes dæmoniis, & non Deo. Obliti eſtis eum, qui nutrivit vos, Deum æternum: Contriſtâſtis autem & nutricem veſtram Hieruſalem. Vidit enim ſupervenientem vobis iram à Deo, & dixit: Audite, (a) confines Sion: adduxit mihi Deus luctum magnum. Vidi enim captivitatem filiorum meorum, & filiarum, quam ſuperduxit illis Æternus. Nutrivi enim illos cum jocunditate: dimiſi autem cum fletu, & luctu. Nemo gaudeat ſuper me viduam, & relictam à multis: Deſolata ſum propter peccata filiorum meorum: quia declinaverunt à lege Dei. Et juſtificationes ejus neſcierunt, nec ambulaverunt per vias mandatorum Dei, neque per ſemitas diſciplinæ in juſtitia ejus aſcenderunt. Veniant confines Sion: & memoremini captivitatem filiorum meorum, & filiarum, quam ſuperduxit illis Æternus. Adduxit enim ſuper illos gentem de longinquo, gentem impudentem & alterius linguæ: Quia non reveriti ſunt ſenem, neque parvuli miſerti ſunt: & abduxerunt dilectos viduæ, & à filiabus (b) ſolam deſolaverunt. Ego autem quid poſſum adjuvare vos? Qui enim adduxit mala; eripiet vos de manu inimicorum veſtrorum. Ambulate filii, ambulate: ego enim derelicta ſum deſerta.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

7 * ܐܪܓܙܬܘܢ ܓܝܪ ܠܗܘ ܕܥܒܕܟܘܢ. ܠܐܠܗܐ ܕܠܥܠܡ. ܡܛܠ ܕܕܒܚܬܘܢ ܠܫܐܕܐ ܘܠܐ ܠܐܠܗܐ.
8 * ܘܛܥܝܬܘܢ ܠܡܪܒܝܢܟܘܢ: ܠܐܠܗܐ ܕܠܥܠܡ ܐܟܪܝܬܘܢ ܕܝܢ ܐܦ ܠܡܪܒܝܢܝܬܟܘܢ ܐܘܪܫܠܡ
9 * ܚܙܬ ܓܝܪ ܪܘܓܙܐ ܕܐܬܐ ܠܟܘܢ. ܘܚܡܬܐ ܡܢ ܩܕܡ ܡܪܝܐ ܐܠܗܐ. ܘܐܡܪܬ. ܫܡܥܝܢ ܫܒܒܬܗ
10 ܕܨܗܝܘܢ. ܐܝܬܝ ܓܝܪ ܥܠܝ ܡܪܝܐ ܐܠܗܐ. ܐܒܠܐ ܪܒܐ ܕܠܥܠܡ. * ܚܙܝܬ ܓܝܪ
11 ܫܒܝܬܐ ܕܒܢܝ ܘܕܒܢܬܝ. ܕܐܝܬܝ ܥܠܝܗܘܢ ܡܪܝܐ ܕܥܠܡܐ. * ܪܒܝܬ ܐܢܘܢ ܓܝܪ ܒܚܕܘܬܐ ܘܫܪܝܬ
12 ܐܢܘܢ ܒܒܟܝܐ ܘܒܐܒܠܐ ܘܒܬܢܚܬܐ. * ܠܐ ܐܢܫ ܢܚܕܐ ܠܐܪܡܠܘܬܝ ܕܐܫܬܒܩܬ ܝܬܡܬ ܡܢ ܥܡܐ
13 ܣܓܝܐܐ ܡܛܠ ܚܛܗܐ ܕܒܢܝ. ܡܛܠ ܕܣܛܘ ܡܢ ܐܘܪܚܗ ܕܡܪܝܐ ܐܠܗܐ. * ܘܦܘܩܕܢܘܗܝ
ܘܕܝܢܘܗܝ ܠܐ ܝܕܥܘ. ܘܠܐ ܗܠܟܘ ܒܐܘܪܚܐ ܕܦܘܩܕܢܘܗܝ ܕܐܠܗܐ. ܘܠܐ ܫܒܝܠܐ ܕܡܪܕܘܬܐ ܕܩܘܫܬܐ
14 ܒܟܐܢܘܬܐ ܕܪܟܘ ܐܘ ܐܬܒܩܝܘ. * ܢܐܬܘܢ ܫܒܒܬܗ ܕܨܗܝܘܢ. ܘܐܬܕܟܪܘ ܫܒܝܬܐ ܕܒܢܝ ܘܕܒܢܬܝ
15 ܕܐܝܬܝ ܥܠܝ ܡܪܝܐ ܕܥܠܡܐ. * ܐܝܬܝ ܓܝܪ ܥܠܝܗܘܢ ܥܡܐ ܡܢ ܪܘܚܩܐ. ܥܡܐ ܚܨܝܦܐ
16 ܘܡܡܠܠ ܒܠܫܢܐ ܢܘܟܪܝܐ. * ܘܠܐ ܐܬܒܗܬܘ ܡܢ ܣܒܐ. ܘܥܠ ܥܠܝܡܐ ܠܐ ܐܬܪܚܡܘ. ܘܫܒܘ
17 ܚܒܝܒܬܗ ܕܐܪܡܠܬܐ ܘܒܢܬܗ. ܘܝܚܝܕܝܬܐ ܘܡܫܬܚܪܬܐ ܐܚܪܒܘ. * ܐܢܐ
18 ܕܝܢ ܠܐ ܡܫܟܚ ܐܢܐ ܕܐܥܕܪܟܘܢ. * ܗܘ ܓܝܪ ܡܢ ܕܐܝܬܝ ܥܠܝܟܘܢ ܒܝܫܬܐ. ܗܘ
19 ܢܦܪܘܩ ܠܟܘܢ. ܡܢ ܐܝܕܐ ܕܒܥܠܕܒܒܝܟܘܢ. * ܙܠܘ ܒܢܝ ܙܠܘ. ܐܢܐ ܓܝܪ ܐܫܬܒܩܬ
ܚܪܒܬܐ ܘܓܪܝܕܬܐ.

Irritâſtis enim eum qui fecit vos, Deum in ſeculum, quia ſacrificâſtis dæmoniis & non Deo. Et obliti eſtis nutritium veſtrum Deum æternum: contriſtâſtis etiam nutricem veſtram Jeroſolyma. Vidit enim iram quæ superveniebat vobis, & furorem à facie Domini Dei, & dixit; Audite me incolæ Sionis, adduxit enim in me Dñs Deus luctum magnum æternum: Vidi enim captivitatem filiorum meorum, & filiarum, quam in me adduxit Dominus ſeculorum. Educavi enim eos cum lætitia, dimiſi autem cum fletu, & luctu, & gemitibus. Nequis lætetur de viduitate mea, quæ relicta ſum orba populo multo propter peccata filiorum meorum, quia declinârunt à via Domini Dei, Præceptáq; ejus & judicia non noverunt, neque ambulârunt in via præceptorum Dei; neque ſemitas eruditionis veræ in juſtitia calcârunt, aut approbârunt. O vicinæ Sionis, recordamini captivitatis filiorum meorum & filiarum, quam adduxit in me Dominus ſeculorum. Adduxit enim in eos populum à longinquo, populum impudentem, & peregrinâ linguâ loquentem: Nec reveriti ſunt ſenes, nec miſerti juvenes, & captivos abduxerunt dilectos viduæ, filiáſque ejus, unicámque & reſiduam deſolârunt. Ego autem vobis opem ferre non poſſum; Nam qui induxit in vos malum, ipſe eſt qui redimat vos à manu hoſtium veſtrorum. Ite, filii mei, ite: Ego enim excisa relicta ſum & deſolata.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

7 8 * لانكم اسخطتم صانعكم * ذبحتم للشياطين وليس لله * ونسيتم الاله الذي عالكم
9 الاله الابدي * واحزنتموه وايروسليم معذيتكم * نظرت الزجر الاتي عليكم من
10 قبل الله وقالت * اسمعن يا ساكنات صهيون لان الله جلب علي حزنا عظيما * لاني
11 نظرت سبي شعب بني وبناتي الذي جلبه عليهم الابدي * لاني غذوتهم بسرور وارسلتهم
12 ببكاء وحزن * لا يشمت بي احد انا الارملة المبقية من كثيرين * اخربت لاجل خطايا
13 اولادي * من اجل انهم مالوا عن ناموس الله * ولم يحفظوا معدلاته * ولا سلكوا في طريق
14 وصايا الله * ولا ساروا سبل الادب بعدله * لتاتي ساكنات صهيون * واذكروا سبي
15 بني وبناتي الذي جلبه عليهم الابدي * لان الله جلب عليهم امة من البعد * امة
16 وقحة وذي لسان غريب * الذين لم يوقروا شيخا ولم يرحموا صبيا * وساقوا احباء الارملة
17 18 واخربوا الوحيدة من البنات * وانا ماذا استطيع ان اعينكم * لان الذي جلب
19 عليكم الشرور ينقذكم من يد اعدايكم * امضوا يا اولادي امضوا * لاني انا
بقيت خربة *

Quia ad iram provocâſtis factorem veſtrum, ſacrificâſtis dæmonibus & non Deo, Obliti eſtis Dei qui vos educavit, Dei illius æterni, & eum atque Jeroſolymam nutricem veſtram dolore affeciſtis: Quæ videns iram vobis superventuram à Deo, dixit; Audite ô habitatrices Sionis, nam Deus induxit ſuper me dolorem magnum: Quia vidi captivitatem populi, filiorum filiarumque mearum, quam ſuper eos adduxit Æternus. Quos enim educavi cum lætitia, eoſdem cum luctu atque mœrore dimiſi. Nemo inſultet mihi viduæ à multis derelictæ: deſolata ſum propter peccata liberorum meorum; quia declinaverunt à lege Dei, Non cuſtodierunt juſtitias ejus, neque ambulaverunt in via mandatorum Dei, neque inceſſerunt in ſemitis diſciplinæ pro jure ipſius. Accedant habitatrices Sionis, & recordamini captivitatem filiorum filiarumque mearum, quam intulit eis Æternus. Intulit enim Deus in eos gentem de longinquo, gentem impudentem & peregrini idiomatis, Qui nec ſenem reveriti ſunt, nec pueri miſerti, & abduxerunt charos viduæ, & filiabus orbatam deſolaverunt. Ego vero qua in re poſſem vos juvare? Nam qui mala vobis intulit, eripiat vos è manu inimicorum veſtrorum. Abite ô filii mei, adeſte: ego quidem relicta ſum deſolata:

Versio VULG. LAT.

20 Exui me stolâ pacis, indui autem me sacco obsecra-
21 tionis, & clamabo ad Altissimum in diebus meis. Anim-
æquiores estote, filii, clamate ad Dominum, & eri-
22 piet vos de manu principum inimicorum. Ego enim
speravi in Æternum salutem vestram: & venit mihi gau-
dium à Sancto super misericordia, quæ veniet vobis ab
23 Æterno salutari nostro. Emisi enim vos cum luctu &
ploratu: reducet autem vos mihi Dominus cum gau-
24 dio & jucunditate in sempiternum. Sicut enim vide-
runt vicinæ Sion captivitatem vestram à Deo, sic vi-
debunt & in celeritate salutem vestram à Deo, quæ
superveniet vobis cum honore magno, & splendore
25 æterno. Filii, patienter sustinete iram, quæ superve-
nit vobis: persecutus est enim te inimicus tuus, sed
citò videbis perditionem ipsius: & super cervices ipsi-
26 us ascendes. Delicati mei ambulaverunt vias asperas:
27 ducti sunt enim ut grex direptus ab inimicis. Animæ-
quiores estote, filii, & proclamate ad Dominum: erit
28 enim memoria vestra ab eo qui duxit vos. Sicut enim
fuit sensus vester ut erraretis à Deo: decies tantum
29 iterùm convertentes requiretis eum. Qui enim induxit
vobis mala, ipse rursum adducet vobis sempiternam
30 jucunditatem cum salute vestra. Animæquior esto, Jeru-
salem: exhortatur enim te, qui te nominavit.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

20 Ἐξεδυσάμην τὴν στολὴν τῆς εἰρήνης, (ρ) ἐνεδυσάμην δὲ σάκκον τῆς
δεήσεώς μου· κεκράξομαι πρὸς τὸν αἰώνιον (σ) ἐν ταῖς ἡμέραις μου.
21 (τ) Θαῤῥεῖτε τέκνα, βοήσατε πρὸς τὸν θεὸν, καὶ ἐξελεῖται ὑμᾶς (υ) ἐκ
22 δυναστείας, ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν. Ἐγὼ γὰρ (φ) ἤλπικα ἐπὶ τῷ αἰωνίῳ
τὴν σωτηρίαν ὑμῶν· καὶ ἦλθέ μοι χαρὰ παρὰ τοῦ (χ) ἁγίου ἐπὶ τῇ
ἐλεημοσύνῃ, ᾗ ἥξει ὑμῖν ἐν τάχει παρὰ τοῦ αἰωνίου σωτῆρος ὑ-
23 μῶν. Ἐξέπεμψα γὰρ ὑμᾶς μετὰ (ψ) κλαυθμοῦ καὶ πένθους, ἀποδώσει
δέ μοι ὁ θεὸς ὑμᾶς μετὰ χαρμοσύνης καὶ εὐφροσύνης εἰς τὸν αἰῶνα.
24 Ὥσπερ γὰρ νῦν ἑωράκασιν αἱ πάροικοι Σιὼν τὴν ὑμετέραν αἰχμαλω-
σίαν, οὕτως ὄψονται ἐν τάχει τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ (ʹ) ὑμῶν σωτηρίαν,
ἣ ἐπελεύσεται (ω) ὑμῖν μετὰ δόξης μεγάλης καὶ λαμπρότητος τοῦ αἰωνίου.
25 Τέκνα μακροθυμήσατε τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ ἐπελθοῦσαν ὑμῖν ὀργήν,
(α) κατεδίωξέ σε ὁ ἐχθρὸς, καὶ ὄψει αὐτοῦ τὴν ἀπώλειαν ἐν τάχει,
26 καὶ (β) ἐπὶ τραχήλους αὐτῶν ἐπιβήσῃ. Οἱ τρυφεροί μου ἐπορεύθησαν
ὁδοὺς τραχείας, ἤρθησαν ὡς ποίμνιον ἡρπασμένον (γ) ὑπὸ ἐχθρῶν.
27 Θαρσήσατε τέκνα καὶ βοήσατε πρὸς τὸν θεὸν, ἔσται γὰρ ὑμῶν ὑπὸ τοῦ
28 ἐπάγοντος μνεία. Ὥσπερ γὰρ ἐγένετο ἡ διάνοια ὑμῶν εἰς τὸ πλανη-
θῆναι (δ) ἀπὸ τοῦ θεοῦ, δεκαπλασιάσατε ἐπιστραφέντες ζητῆσαι
29 αὐτόν. Ὁ γὰρ ἐπαγαγὼν ὑμῖν τὰ κακὰ, ἐπάξει ὑμῖν τὴν αἰώνιον
30 εὐφροσύνην μετὰ τῆς σωτηρίας ὑμῶν. Θάρσει Ἱερουσαλήμ, (ε) παρα-
καλέσει σε ὁ ὀνομάσας σε.

MS.A. (ρ) καὶ ἐνεδυσάμην σάκκον (σ) ὕψιστον ἐν (τ) Θαρσεῖτε τέκνα, καὶ βοήσατε (υ) ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν ὑμῶν. (φ) ἐπὶ τῷ αἰωνίῳ ἤλπικα τὴν (χ) ἁγίου, ἣ ἥξει (ψ) πένθους καὶ κλαυθμοῦ, (ʹ) ἡμῶν (ω) ἡμῖν (α) κατεδίωξεν γάρ σε ὁ ἐχθρός σου, καὶ ὄψῃ (β) ἐπὶ τοὺς (γ) ἀπὸ (δ) ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ θεοῦ, οὕτω νῦν δεκαπλασιάσατε (ε) πῶς καλεῖ

Exui me stolâ pacis: indui autem me sacco ob- 20
secrationis meæ: clamabo ad Æternum in diebus
meis. Confidite, filii, clamate ad Deum: & eri- 21
piet vos de dominatione, de manu inimicorum.
Ego enim speravi in Æterno salutem vestram: 22
et venit mihi gaudium à Sancto super misericor-
dia, quæ veniet vobis velociter ab Æterno sal-
vatore vestro. Emisi enim vos cum ploratu, & 23
luctu: reddet autem vos mihi Deus cum gau-
dio & jocunditate in sempiternum. Sicut enim 24
nunc viderunt vicinæ Sion capivitatem ve-
stram; sic videbunt in celeritate vestram,
quæ à Deo, salutem, quæ superveniet vobis
cum gloria magna, & (c) splendore ipsius Æter-
ni. Filii, patienter sustinete supervenientem vo- 25
bis à Deo iram: persequutus est te inimicus:
& videbis ipsius perditionem citò: & su-
per cervices eorum ascendes. Delicati mei 26
ambulaverunt vias asperas: ablati sunt, ut
grex direptus ab inimicis. Confidite, filii, 27
& clamate ad Deum: erit enim vestri me-
moria ab eo, qui induxit. Sicut enim fuit 28
sensus vester, ut erraretis à Deo; decies tan-
tum conversi quæretis eum. Qui enim induxit 29
vobis mala; inducet vobis sempiternam jocun-
ditatem cum salute vestra. Confide, Hierusalem: 30
consolabitur te, qui te nominavit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܫܠܚܬ ܐܣܛܠܐ ܕܫܠܡܐ. ܘܠܒܫܬ ܣܩܐ ܒܨܠܘܬܝ. ܐܩܥܐ ܠܘܬ ܚܝ ܠܥܠܡܝܢ ܒܝܘܡܬܝ. 20
* ܐܬܬܥܝܪܘ ܒܢܝ̈ ܘܩܥܘ ܠܘܬ ܡܪܝܐ. ܘܢܦܪܘܩܟܘܢ ܡܢ ܐܝܕܝ̈ ܥܫܝܢܐ. ܘܡܢ ܐܝܕܝ̈ ܫܠܝܛܢܐ. ܘܡܢ 21
ܐܝܕܝ̈ ܒܥܠܕܒܒܐ. * ܐܢܐ ܓܝܪ ܣܒܪܬ ܒܚܝ ܠܥܠܡܝܢ ܥܠ ܦܘܪܩܢܟܘܢ. ܘܐܬܬ ܠܝ ܚܕܘܬܐ ܡܢ 22
ܩܕܡ ܡܪܝܐ ܐܠܗܐ ܕܠܥܠܡ. ܡܛܠ ܕܡܚܕܐ ܐܬܪܚܡ ܥܠܝܗܘܢ. ܡܛܠ ܪ̈ܚܡܘܗܝ ܕܐܠܗܐ
ܦܪܘܩܟܘܢ ܕܠܥܠܡ. * ܫܕܪܬܟܘܢ ܓܝܪ ܒܐܒܠܐ ܘܒܒܟܝܬܐ ܘܢܦܢܝܟܘܢ ܠܝ ܐܠܗܐ ܕܩܒܠܬܟܘܢ 23
ܡܢܗ ܒܚܕܘܬܐ ܘܒܒܣܝܡܘܬܐ ܕܠܥܠܡ. * ܐܝܟܢܐ ܕܗܫܐ ܚܙܘ ܫܒ̈ܒܘܬܗ ܕܨܗܝܘܢ 24
ܫܒܝܬܟܘܢ. ܗܟܢܐ ܒܥܓܠ ܢܚܙܘܢ ܦܘܪܩܢܟܘܢ ܕܡܢ ܠܘܬ ܡܪܝܐ ܐܠܗܟܘܢ. ܘܢܝܬܝܗ
ܒܚܕܘܬܐ ܪܒܬܐ. ܘܒܫܘܒܚܐ ܘܒܢܘܗܪܐ ܕܡܪܐ ܥܠܡܐ. * ܒܢܝ̈ ܐܓܪܘ ܪܘܚܟܘܢ. ܘܣܝܒܪܘ 25
ܪܘܓܙܐ ܕܡܢ ܡܪܝܐ ܐܠܗܐ ܐܬܐ ܥܠܝܟܘܢ. ܪܕܦܟ ܒܥܠܕܒܒܟ. ܡܛܠܗܢܐ ܒܥܓܠ ܬܚܙܐ
ܐܒܕܢܗ. ܘܥܠ ܨܘܪ̈ܝܗܘܢ ܬܕܪܘܟ. * ܡܦܢܩ̈ܝ ܐܙܠܘ ܒܫܒܝܐ. ܘܒܐܘܪ̈ܚܬܐ ܥܣܩܬܐ 26
ܗܠܟܘ. ܘܐܬܒܕܪܘ ܒܐܘܪ̈ܚܬܐ ܥܣܩܬܐ. ܐܬܒܕܪܘ ܐܝܟ ܥܢܐ ܕܡܬܒܙܙܐ ܡܢ ܒܥܠܕܒܒܐ.
* ܘܐܬܒܝܐܘ ܒܢܝ̈. ܘܩܥܘ ܠܘܬ ܡܪܝܐ ܐܠܗܐ. ܢܗܘܐ ܓܝܪ ܥܘܗܕܢܟܘܢ ܠܘܬ ܡܪܝܐ ܘܡܢ 27
ܗܘ ܕܐܝܬܝ ܥܠܝܟܘܢ ܗܠܝܢ. * ܐܝܟܢܐ ܓܝܪ ܕܛܥܬ ܗܘܬ ܬܪܥܝܬܟܘܢ ܡܢ ܡܪܝܐ. ܥܣܪ 28
ܥܘܡ̈ܦܝܢ ܬܗܦܟܘܢ. ܘܬܬܦܢܘܢ ܠܘܬ ܡܪܝܐ. ܘܬܒܥܘܢܝܗܝ ܠܐܠܗܐ. * ܗܘ ܓܝܪ ܡܢ ܕܐܝܬܝ 29
ܥܠܝܟܘܢ ܒܝܫܬܐ. ܗܘ ܢܝܬܐ ܥܠܝܟܘܢ ܚܕܘܬܐ ܠܥܠܡ ܥܡ ܦܘܪܩܢܟܘܢ. * ܐܬܒܝܐܝ 30
ܐܘܪܫܠܡ. ܢܒܝܐܟܝ ܓܝܪ ܗܘ ܡܢ ܕܣܡ ܠܟܝ ܫܡܐ.

* Exui stolam pacis, & indui saccum in ora- 20
tione mea; clamabo ad eum qui vi-
vit in secula, in diebus meis. Expergisci- 21
mini filii mei, & clamate ad Dominum,
& eripiet vos è manibus robustorum, è
manibus dominantium, è manibus hosti-
um. Ego enim in eo qui vivit in secula 22
spero de salute vestra: Venítque lætitia
mihi à facie Domini Dei æterni, quia sta-
tìm misertus est eorũ, propter misericor-
dias redemptoris vestri æterni. Dimisi 23
enim vos cum luctu & fletu: sed restituet
vos mihi Deus à quo acceperam vos cum
gaudio & lætitiâ æternâ. Ita ut, sicut nunc 24
viderũt vicinæ Sionis captivitatẽ vestrã,
sic statìm videbunt redemptionẽ vestrã à
Domino Deo vestro, quam adducet vobis
cum gaudio magno & gloriâ & luce Do-
mini æterni. O filii, longanimes estote 25
& portate iram quæ in vos venit à Domi-
no Deo: Persecutus te est hostis tuus, pro-
pterea citò videbis interitum ejus, & cer-
vices ipsorum calcabis. Delicati mei in 26
captivitatem iverunt, vias aspretorum du-
ras incesserũt, in viis difficilibus dispersi
sunt, dispersi sunt instar gregis qui diri-
pitur ab hostibus. Consolamini filii mei, 27
& clamate ad Dominũ Deum: Erit enim
memoria vestrî apud Dominũ, ab eo qui
hæc in vos induxit. Quia sicut erravit co- 28
gitatio vestra à Domino, decuplo tanto
reversi convertimini ad Dñm, & Deum
quærite. Nam qui induxit in vos mala, 29
ipse adducet vobis lætitiam in æternum,
cum salute vestra. Consolare Jerusalem: 30
consolabitur te is qui nomẽ tibi imposuit.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

20 * خلعت حلة السلامة ولبست مسح طلبتي * اصرخ الي العلي الابدي في ايامي * تقوا يا
21 اولادي واصرخوا الي الله فينقذكم من الاقتدار من يد اعدايكم * لاني انا رجوت خلاصكم
22 من عند الابدي * ووافاني الفرح من عند القدوس بالرحمة التي تاتي لكم بسرعة من عند
23 مخلصكم الابدي * لاني سيعتكم بنذب وبكا * وسيردكم الله لي بسرور وفرح الي الدهر
24 * لانه كما ابصرت الان سكان صهيون سبيكم * هكذا يعاينون بسرعة خلاصكم من عند الله
25 الذي ياتي لكم بمجد عظيم وبها ابدي * ايها الاولاد اطيلوا ارواحكم على الرجز الذي
وافاكم من عند الله * لان عدوك طردك وتعاين هلاكه بسرعة وعلي عنقه ستركب *
26 27 * منعمي سلكوا طرقا خشنة * لانهم استلبوا مثل قطيع تخطف من الاعداء * تقوا ايها
28 الاولاد واصرخوا الي الله * لانه يكون لكم ذكر من الذي يجلبكم * وكما كانت
29 نيتكم لتضلوا عن الله * هكذا الان تضاعفوا عشر اضعاف راجعين لتطلبوه * لان
30 الذي جلب لكم الشرور يجلب السرور الابدي مع خلاصكم * تقي يا اورشليم
يعزيك الذي سماك *

Exui stolam pacis, & indui cilicium de- 20
precationis meæ, Excelsum & Æternum
diebus meis inclamatura. Bono animo 21
estote ô filii mei, & Deum inclamate, isque
vos eripiet è potestate, è manu inimico-
rum vestrorum. Ego enim salute vestrã ab 22
Æterno illo speravi, et advenit mihi læ-
titia à Sancto, propter misericordiam quæ
brevi ventura vobis est ab Æterno illo
servatore vestro. Dimisi quidem vos cum 23
luctu fletuque, sed reducturus est mihi
vos Deus cum gaudio & lætitia in sem-
piternum usque. Nam quemadmodùm vi- 24
derunt modò habitatores Sionis captivi-
tatem vestram, ita brevi conspecturi sunt
salutem vestram à Deo, quæ adventura
vobis est cum gloria magna & splendore
æterno. Heus filii, longanimes estote in ira 25
à Deo vobis immissa: licèt enim inimicus
tuus persecutus est te, brevì tamen exiti-
um ejus videbis, & in ejus cervice equi-
tabis. Delicati mei vias confecerũt aspe- 26
ras, quia deprædati sunt quasi grex di-
reptus ab inimicis. Bono sitis animo ô fi- 27
lii, & Deum inclamate: erit enim memo-
ria vestrî apud eum qui reducturus est
vos. Et quemadmodùm fuit animus ve- 28
ster aberrandi à Deo, ita nunc decuplo ma-
gis revertimini ad quærendum eum. Nam 29
qui vobis intulit hæc mala, idem vobis
inferet gaudium perpetuum cum salute
vestra. Tuta esto ô Jerusalem, consolabi- 30
tur te qui te nominavit.

Versio VULG. LAT.

31 Nocentes peribunt, qui te vexaverunt: & qui gratula-
32 ti sunt in tua ruina, punientur. Civitates, quibus ser-
vierunt filii tui, punientur; & quæ accepit filios tuos.
33 Sicut enim gavisa est in tua ruina, & læta est in ca-
34 su tuo, sic contristabitur in sua desolatione. Et am-
putabitur exultatio multitudinis ejus, & gaudimonium
35 ejus erit in luctum. Ignis enim superveniet ei ab Æter-
no in longiturnis diebus, & habitabitur à dæmoniis in
36 multitudine temporis. Circumspice, Jerusalem, ad Ori-
entem, & vide jucunditatem à Deo tibi venientem.
37 Ecce enim veniunt filii tui, quos dimisisti dispersos, ve-
niunt collecti ab Oriente usque ad Occidentem, in verbo
Sancti gaudentes in honorem Dei.

CAP. V.

1 Exue te, Jerusalem, stolâ luctûs, & vexationis tuæ:
& indue te decore, & honore ejus, quæ à Deo tibi est,
2 sempiternæ gloriæ. Circumdabit te Deus diploide ju-
3 stitiæ, & imponet mitram capiti honoris æterni. Deus
enim ostendet splendorem suum in te, omni qui sub
4 cœlo est. Nominabitur enim tibi nomen tuum à Deo
in sempiternum; Pax justitiæ, & honor pietatis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

31 Δείλαιοι οἱ σὲ κακώσαντες, καὶ ἐπιχαρέντες τῇ σῇ πτώσει·
32 Δείλαιαι αἱ πόλεις αἷς ἐδούλευσαν τὰ τέκνα σου, δειλαία ἡ δεξα-
33 μένη τοὺς υἱούς σου. Ὥσπερ γὰρ ἐχάρη ἐπὶ τῇ σῇ πτώσει, καὶ (δ) εὐφραν-
θεῖσα ἐπὶ τῷ πτώματί σου, οὕτως λυπηθήσεται ἐπὶ τῇ ἑαυτῆς ἐρημίᾳ.
34 Καὶ περιελῶ αὐτῆς τὸ (ζ) ἀγαλλίαμα τῆς πολυοχλίας, καὶ τὸ ἀγαυ-
35 ρίαμα αὐτῆς (η) εἰς πένθος. Πῦρ γὰρ ἐπελεύσεται αὐτῇ παρὰ τοῦ
αἰωνίου εἰς ἡμέρας μακράς, καὶ κατοικηθήσεται ὑπὸ δαιμονίων τὸν πλεί-
36 ονα χρόνον. (θ) Περίβλεψον πρὸς ἀνατολὰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἴδε
37 τὴν εὐφροσύνην τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ σοι (ι) ἐρχομένην. Ἰδοὺ ἔρχονται
οἱ υἱοί σου οὓς ἐξαπέστειλας, (κ) ἔρχονται συνηγμένοι ἀπὸ ἀνατολῶν
ἕως δυσμῶν τῷ ῥήματι τοῦ ἁγίου, χαίροντες τῇ τοῦ θεοῦ δόξῃ.

MS.A. (δ) ηὐφράνθη ἐπὶ πτώματι (ζ) ἄγαλμα (η) ἔσται εἰς (θ) Περίβλεψαι (ι) ἐπερχομένην. (κ) συνηγμένοι ἔρχονται ἀπὸ ἀνατολῆς

ΚΕΦ. ε'.

1 Ἔκδυσαι Ἱερουσαλὴμ τὴν στολὴν τοῦ πένθους (α) καὶ τῆς κακώσεώς σου,
καὶ ἔνδυσαι τὴν εὐπρέπειαν τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ (β) δόξης εἰς τὸν αἰῶνα.
2 Περιβαλοῦ τὴν διπλοΐδα τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ δικαιοσύνης, ἐπίθου τὴν μίτραν
3 ἐπὶ τὴν κεφαλήν σου τῆς δόξης τοῦ (γ) αἰωνίου. Ὁ γὰρ θεὸς (δ) δείξει
4 τῇ ὑπ' οὐρανὸν πάσῃ τὴν σὴν λαμπρότητα. Κληθήσεται γάρ σου
τὸ ὄνομα παρὰ τοῦ θεοῦ εἰς τὸν αἰῶνα, Εἰρήνη δικαιοσύνης, καὶ δόξα
θεοσεβείας.

MS.A. (α) κακώσεως (β) σοι δόξης (γ) ἁγίου. (δ) δείξῃ

Miseri, qui te vexaverunt, & qui gratulati 31
sunt in ruina tua. Miseræ civitates, quibus ser- 32
vierunt filii tui: misera, quæ accepit filios tuos.
Sicut enim gavisa est in tua ruina, & lætata est 33
in casu tuo; sic contristabitur in sua desolatione.
Et amputabo ab ea exultationem multitudinis: 34
& exultatio (d) ejus in luctum. Ignis enim su- 35
perveniet ei ab Æterno in dies longos: & habi-
tabitur à dæmoniis multo tempore. Circumspice, 36
Hierusalem, ad Orientem, & vide jocunditatem
à Deo tibi venientem. Ecce veniunt filii tui, 37
quos dimisisti, veniunt collecti ab Oriente usque
ad Occidentem, in verbo Sancti gaudentes Dei
gloriâ.

CAP. V.

Exue te, Hierusalem, stolâ luctûs, & vexa- 1
tionis tuæ, & indue te decore gloriæ, quæ à Deo,
in sempiternum. Circunda te diploide justitiæ, 2
quæ à Deo, impone mitram super caput tuum glo-
riæ Æterni. Deus enim ostendet universæ, quæ 3
sub cœlo, splendorem tuum. Vocabitur enim 4
nomen tuum à Deo in sempiternum; Pax justi-
tiæ, & gloria pietatis.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

31 32 * ܢܕܚܠܢ ܡܕܝܢܬܐ ܕܐܒܐܫ ܠܟܝ. ܘܚܕܝ ܥܠ ܡܦܘܠܬܟܝ. * ܢܬܙܝܥܢ
ܡܕܝܢܬܐ ܕܐܫܬܥܒܕܘ ܒܗܝܢ ܒܢܝܟܝ. ܬܚܕܝܢ ܥܠ ܡܦܘܠܬܗܝܢ. ܢܕܚܠܢ ܕܐܒܐܫ
33 ܠܟܝ. ܬܬܙܝܥ ܗܝ ܕܩܒܠܬ ܒܢܝܟܝ. * ܐܝܟܢܐ ܓܝܪ ܕܚܕܝܬ ܥܠ ܡܦܘܠܬܟܝ
34 ܗܟܢܐ ܬܬܟܪܐ ܥܠ ܚܘܪܒܗ. * ܘܐܥܒܪ ܡܢܗ ܓܠܝܦܐ. ܘܚܕܘܬܐ ܕܟܢܫܐ
35 ܣܓܝܐܐ. ܘܪܘܙܗ ܢܗܘܐ ܠܐܒܠܐ. * ܢܘܪܐ ܓܝܪ ܐܫܬܕܪܬ ܠܗ ܡܢ ܚܝ ܠܥܠܡܝܢ. ܠܙܒܢܐ
36 ܣܓܝܐܐ. ܘܢܥܡܪܘܢ ܒܗ̇ ܫܐܕܐ ܠܥܠܡ. * ܚܘܪܝ ܠܡܕܢܚܐ ܐܘܪܫܠܡ ܘܚܙܝ ܚܕܘܬܐ
37 ܕܐܬܝܐ ܠܟܝ ܡܢ ܡܪܝܐ. * ܗܐ ܓܝܪ ܐܬܝܢ ܠܟܝ ܒܢܝܟܝ ܕܫܒܩܬܝ ܐܬܝܢ
ܘܡܬܟܢܫܝܢ ܡܢ ܡܕܢܚ ܫܡܫܐ ܥܕܡܐ ܠܡܥܪܒܗ: ܒܡܠܬܗ ܕܡܪܝܐ ܩܕܝܫܐ.
ܘܚܕܝܢ ܒܬܫܒܘܚܬܗ ܕܐܠܗܐ.

* Timebunt provinciæ quæ tibi malefece- 31
runt, & de casu tuo lætatæ sunt: Contre- 32
miscent civitates quæ filios tuos servitute
presserunt. Gaudebis de casu ipsarum. Ti-
mebunt quæ nocuerunt tibi: Contremiscat
quæ filios tuos excepit. Ut enim de casu tuo 33
lætata est, sic exterminio suo in dolore &
angustiis erit. Auferámque ipsi sculptilia: 34
& lætitia cœtuum magnorum, & gaudium
ipsius in luctum erit. Ignis enim immissus est 35
illi, ab eo qui vivit in secula, longo tempo-
re: Et inhabitabunt eam dæmones in per-
petuum. Respice Jerusalem in Orientem, & 36
vide lætitiam quæ venit tibi à Domino. Ecce 37
enim veniunt tibi filii tui quos dimiseras,
veniunt & congregantur ab oriente sole
usque ad occidentem verbo Domini sancti,
& lætantur in gloria Dei.

* ܩܦܠܐܘܢ ܗ *

1 * ܐܫܠܚܝ ܐܘܪܫܠܡ ܐܣܛܠܐ ܕܐܒܠܟܝ ܘܕܫܘܚܩܟܝ ܘܕܚܫܟܝ. ܘܠܒܫܝ ܫܘܦܪܐ ܗܘ
2 ܕܡܢ ܡܪܝܐ ܐܠܗܐ ܠܫܘܒܚܐ ܕܠܥܠܡ. * ܐܬܟܣܝ ܠܒܘܫܐ ܕܙܕܝܩܘܬܐ ܕܡܢ
3 ܐܠܗܐ. ܘܣܝܡܝ ܥܠ ܪܫܟܝ ܟܘܒܥܐ ܕܫܘܒܚܐ ܕܡܢ ܡܪܝܐ ܕܠܥܠܡ. * ܢܚܘܐ ܓܝܪ ܐܠܗܐ
4 ܠܟܠܗܘܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܕܬܚܝܬ ܫܡܝܐ ܢܘܗܪܟܝ. * ܢܬܩܪܐ ܓܝܪ ܫܡܟܝ ܡܢ ܐܠܗܐ
ܠܥܠܡ. ܫܠܡܐ ܕܙܕܝܩܘܬܐ ܘܫܘܒܚܐ ܕܕܚܠܬܗ ܕܐܠܗܐ.

CAP. V.

Exue Jerusalem stolam luctûs & vexatio- 1
nis ac passionis tuæ, & indue decorem qui
à Domino Deo, in gloriam æternam. Vesti 2
te veste justitiæ à Deo, & impone capi-
ti tuo galeam gloriæ à Domino æterno.
Ostendet enim Deus omnibus super ter- 3
ram hominibus lucem tuam. Vocabitur 4
enim nomen tuum à Deo æterno, Pax ju-
stitiæ, & gloria timoris Dei.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA.*

31 32 * يجزعون الذين اساوا اليك وشمتوا بسقطتك * تجزع المدن التي فيها تعبدت اولادك *
33 تجزع القابلة لبنيك * لانها كما فرحت بسقطتك وسرت بحينك * هكذا تحزن بخرابها *
34 35 * وانزع صنم جمعها الكثير * وتصير سماحتها للحزن * لان نارا تاتي لها من عند
36 الابدي لايام طويلة * وتسكن من الشياطين زمانا كثيرا * تطلعي نحو المشارق يا
37 ايروسليم * وانظري السرور الاتي لك من قبل الله * ها بنوك يقبلون الذين سرحتيهم *
يأتون مجتمعين من المشرق الي المغارب بكلمة القدوس * فرحين بمجد الله *

* *Tabescent qui te malo affecerunt, &* 31
lætati sunt de casu tuo: Tabescent 32
urbes in quibus servierunt liberi
tui: tabescet quæ liberos tuos acce-
pit. Nam quemadmodum lætata est 33
de ruina tua, déque tuo casu gavisa;
ita dolebit de desolatione sua: Si- 34
quidem auferam idolum turbæ ipsius
copiosæ, & insolentia ipsius in mæsti-
tiam vertetur. Ignis enim superve- 35
niet ei ab Æterno ad longos dies, &
habitabitur à dæmonibus tempore mul-
to. Respice Orientem versùs ô Je- 36
rusalem, & vide lætitiam à Deo tibi
venientem. Ecce filii tui quos e- 37
miseras, adveniunt; accedunt con-
gregati ab Oriente ad Occidentem
usque verbo Sancti, lætantes de glo-
ria Dei.

* الفصل الخامس *

1 * اخلعي يا ايروسليم حلة حزن سوءك * والبسي حسن بهاء المجد الذي لك من قبل
2 الله الي الابد * التحفي ببطانة العدل الذي من قبل الله * ضعي تاج مجد القدس على
3 4 راسك * لان الله يظهر لكل التي تحت السماء بهاءك * لان اسمك يدعي من الله الي
الابد سلامة عدل ومجد عبادة الله *

CAP. V.

Depone ô Jerusalem, stolam doloris 1
* *calamitatis tuæ, & indue pulchritu-*
dinem decoris gloriæ quam habes à
Deo in sempiternum. Amicias te 2
diploide justitiæ quæ à Deo est, im-
pone diadema gloriæ sanctitatis ca-
piti tuo. Deus enim ostensurus est 3
toti terræ quæ sub cœlo est, splendo-
rem tuum. Nam nomen tuum voca- 4
bitur à Deo in æternum, Pax justitiæ
& gloria cultûs Dei.

Versio VULG. LAT.

5 Exurge Jerusalem, & sta in excelso : & circumspice ad Orientem, & vide collectos filios tuos ab oriente Sole usque ad occidentem, in verbo Sancti gaudentes
6 Dei memoriâ. Exierunt enim abs te pedibus ducti ab inimicis : adducet autem illos Dominus ad te porta-
7 tos in honore sicut filios regni. Constituit enim Deus humiliare omnem montem excelsum, & rupes perennes, & convalles replere in æqualitatem terræ : ut am-
8 bulet Israël diligenter in honorem Dei. Obumbraverunt autem & sylvæ, & omne lignum suavitatis, Is-
9 raël ex mandato Dei. Adducet enim Deus Israël cum jucunditate in lumine majestatis suæ, cum misericordia, & justitia, quæ est ex ipso.

CAP. VI.

Exemplar Epistolæ, quam misit Jeremias ad abducendos captivos in Babyloniam à rege Babyloniorum, ut annuntiaret illis secundùm quod præceptum
1 est illi à Deo. PROPTER peccata, quæ peccâstis ante Deum, abducemini in Babyloniam captivi à Nabuchodonosor rege Babyloniorum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

5 Ἀνάστηθι Ἱερουσαλὴμ, καὶ στῆθι ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ, καὶ περίβλεψαι πρὸς ἀνατολὰς, καὶ ἴδε (δ) συνηγμένα τὰ τέκνα σου ἀπὸ ἡλίου δυσμῶν (ε) ἕως ἀνατολῶν τῷ ῥήματι τοῦ ἁγίου, (ζ) χαίροντας τῇ τοῦ θεοῦ μνείᾳ.
6 Ἐξῆλθον γὰρ παρὰ σοῦ πεζοὶ ἀγόμενοι ὑπὸ ἐχθρῶν, εἰσάγει δὲ αὐτοὺς ὁ θεὸς πρὸς σὲ αἰρομένους μετὰ δόξης (η) ὡς θρόνον βασι-
7 λείας. Συνέταξε γὰρ ὁ θεὸς ταπεινοῦσθαι πᾶν ὄρος ὑψηλὸν, καὶ θῖνας ἀενάους, καὶ φάραγγας πληροῦσθαι εἰς ὁμαλισμὸν τῆς γῆς,
8 ἵνα βαδίσῃ Ἰσραὴλ ἀσφαλῶς τῇ τοῦ θεοῦ δόξῃ. Ἐσκίασαν δὲ καὶ οἱ δρυμοὶ καὶ πᾶν ξύλον εὐωδίας τῷ Ἰσραὴλ προστάγματι τοῦ θεοῦ.
9 Ἡγήσεται γὰρ ὁ θεὸς Ἰσραὴλ μετ' εὐφροσύνης τῷ φωτὶ τῆς δόξης αὐτοῦ, σὺν ἐλεημοσύνῃ καὶ (θ) δικαιοσύνῃ τῇ παρ' αὐτοῦ.

MS. A. (δ) σου συνηγμένα τὰ τέκνα ἀπὸ (ε) καὶ ἕως (ζ) χαίροντες (η) υἱοὺς βασιλείας. (θ) τῇ παρὰ τοῦ θεοῦ δικαιοσύνῃ. (†) Βαρούχ.

ἘΠΙΣΤΟΛῊ ἹΕΡΕΜΙ͂ΟΥ.

Ἀντίγραφον ἐπιστολῆς, ἧς ἀπέστειλεν Ἱερεμίας πρὸς τοὺς ἀχθησομένους αἰχμαλώτους εἰς Βαβυλῶνα ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Βαβυλωνίων, ἀναγγεῖλαι αὐτοῖς καθότι (α) ἐπετάγη αὐ-
1 τῷ ὑπὸ τοῦ θεοῦ. Διὰ τὰς ἁμαρτίας ἃς ἡμαρτήκατε (a) ἐναντίον τοῦ θεοῦ, ἀχθήσεσθε εἰς Βαβυλῶνα αἰχμάλωτοι ὑπὸ Ναβουχοδονόσορ (β) βασιλέως τῶν Βαβυλωνίων.

MS. A. (α) ὑπετάγη αὐτοῖς (a) ἔναντι (β) τοῦ βασιλέως

Exurge, Hierusalem, & sta in excelso, & cir- 5
cumspice ad Orientem : & vide collectos filios tuos ab Occasu Solis usque ad Ortum verbo
Sancti, gaudentes Dei memoriâ. Exierunt enim 6
abs te pedibus ducti ab inimicis : adducit autem illos Deos ad te portatos cum gloria, sicut
(a) solium regni. Constituit enim Deus humi- 7
liare omnem montem excelsum, & cumulos perennes, & valles replere in æqualitatem terræ,
ut ambulet Israel securè in Dei gloria. Obum- 8
braverunt autem etiam sylvæ, & omne lignum
suavitatis ipsi Israel mandato Dei. Adducet 9
enim Deus Israel cum jocunditate lumine majestatis suæ cum justitia, & misericordia, quæ ex ipso est.

EPISTOLA HIEREMIÆ

E*XEMPLUM Epistolæ, quam misit Hieremias ad abducendos captivos in Babylonem à rege Babyloniorum, ut annuntiaret illis, secundùm quod præceptum est illi à Deo.*
Propter peccata, quæ peccâstis ante Deum, 1
abducemini in Babylonem captivi à Nabuchodonosor rege Babyloniorum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܐܬܬܥܝܪܝ ܐܬܬܥܝܪܝ ܐܘܪܫܠܡ ܘܩܘܡܝ ܥܠ ܪ̈ܡܬܐ. ܘܚܙܝ ܠܩܕܡ ܡܕܢܚܐ 5
ܘܠܡܥܪܒܐ. ܘܚܙܝ ܠܒ̈ܢܝܟܝ ܕܡܬܟܢܫܝܢ ܘܐܬܝܢ ܠܟܝ ܡܢ ܡܕ̈ܢܚܝ ܫܡܫܐ
ܘܥܕܡܐ ܠܡܥܪ̈ܒܘܗܝ. ܒܡܠܬܗ ܕܩܕܝܫܐ. ܟܕ ܚܕܝܢ ܒܥܘܗܕܢܗ ܕܐܠܗܐ. * ܢܦܩܘ 6
ܓܝܪ ܡܢܟܝ ܒܪ̈ܓܠܝܗܘܢ ܟܕ ܡܬܕܒܪܝܢ ܡܢ ܒܥܠܕܒ̈ܒܐ. ܢܥܠ ܐܢܘܢ ܠܘܬܟܝ ܐܠܗܐ
ܒܫܘܒܚܐ ܟܕ ܡܬܬܪܝܡܝܢ ܒܟܘܪܣܝܐ ܕܡܠܟܘܬܐ. * ܦܩܕ ܓܝܪ ܐܠܗܐ 7
ܠܟܠ ܛܘܪ ܪܡ ܕܢܬܡܟܟ. ܘܚܘܪܫܐ ܢܗܘܐ ܫܦܝܐ. ܘܡܫܝܘܬܐ. ܘܟܠܗܘܢ ܢܚ̈ܠܐ
ܢܬܡܠܘܢ. ܘܬܫܬܘܐ ܐܪܥܐ ܕܢܗܠܟ ܐܝܣܪܝܠ. ܠܒܠܚܘܕ ܘܒܫܪܪܐ. ܒܫܘܒܚܗ
ܕܐܠܗܐ. * ܛܠܠܘ ܟܠ ܐܝ̈ܠܢܝ ܥܒܐ. ܘܟܠ ܩܝܣ ܕܒܣܡܐ ܠܐܝܣܪܝܠ ܒܦܘܩܕܢܗ 8
ܕܐܠܗܐ. * ܢܕܒܪ ܓܝܪ ܠܩܕܡܝܢ ܐܠܗܐ ܕܐܝܣܪܝܠ. ܒܚܕܘܬܐ ܘܒܢܘܗܪܐ ܕܫܘܒܚܗ. 9
ܟܕ ܡܪܚܡܢܘܬܐ ܘܙܕܝܩܘܬܐ ܕܡܢ ܠܘܬܗ ܕܐܠܗܢ.

* ܫܠܡܬ ܐܓܪܬܐ ܕܬܪ̈ܬܝܢ ܕܒܪܘܟ ܣܦܪܐ *

* ܩܦܠܐܘ * ܘ̄ *

* ܬܘܒ ܐܓܪܬܐ ܕܐܪܡܝܐ ܢܒܝܐ *

ܦܨܓܢܐ ܕܐܓܪܬܐ ܕܫܕܪ ܐܪܡܝܐ ܠܫܒ̈ܝܐ ܕܐܬܕܒܪܘ ܠܒܒܠ. ܕܫܒܐ ܢܒܘܟܕܢܨܪ
ܡܠܟܐ ܕܒܒܠ. ܠܡܣܒܪܘ ܐܢܘܢ ܐܝܟ ܕܐܬܦܩܕ ܡܢ ܡܪܝܐ. * ܡܛܠ ܚܛ̈ܗܝܟܘܢ 1
ܕܚܛܝܬܘܢ. ܐܫܬܒܝܬܘܢ ܠܒܒܠ. ܡܢ ܢܒܘܟܕܢܨܪ ܡܠܟܐ ܕܒܒܠ.

Surge, surge Jerusalem ; & sta in cortinis, 5
& circumspice Orientem versùs & Occidentem : Et vide filios tuos qui congregantur & veniunt tibi ab ortu solis usque ad occasum ejus, verbo Sancti, gauden-
tes de memoria Dei. Exierunt enim à te 6
pedibus, ducti ab hostibus : adducet autem eos ad te Deus gloriosè elatos, in throno regio. Præcepit enim Deus omni mon- 7
ti excelso, humiliari. Et aspretum in læve & planum convertetur, & omnes valles replebuntur, & complanabitur terra ut Israël securus incedat & firmus in gloria
Dei. Umbram facite omnes arbores syl- 8
væ & omne lignum odoriferum Israëli, præ-
cepto Dei. Ibit enim ante nos Deus Is- 9
raelis cum gaudio & luce gloriosâ, comitante misericordiâ & justitiâ quæ à Deo nostro.

Absoluta est epistola secunda Baruch scribæ.

CAP. VI.

Sequitur Epistola Jeremiæ prophetæ.

Exemplum Epistolæ quam misit Jeremias captivis qui Babylonem ducti sunt, quos abduxit Nebuchadnosar rex Babylonis, ut annuntiaret ipsis juxta id quod ipsi
à Domino mandatum erat. Propter pec- 1
cata vestra quæ fecistis, abducti estis captivi à Nebucadnosare rege Babylonis.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

5 * قومي يا ايروسليم وقفي على الرابية * وتطلعي نحو المشارق وانظري اولادك مجتمعين
6 من مغارب الشمس والى المشارق بكلمة القدوس فرحين بذكر الله * لانهم خرجوا منك مشاة
7 مساقون من الاعداء * فيدخلهم الله اليك مرتفعين بمجد * بني مملكة * لان الله امر ان
يتضع كل جبل عال * والسواحل الدائمة النبع والاودية لتمتلي لاستطاحة الارض *
8 كي يغدوا اسرائيل باستيثاق في مجد الله * وظللت الغياض وكل عود عرف طيب
9 لاسرائيل بامر الله * لان الله يجلب اسرائيل بسرور في نور مجده * برحمة وبالعدل الذي
من قبل الله *

* الفصل السادس * * الاصحاح السابع والثلثون *

* رسالة ارمياء * الرسالة التي ارسلها ارمياء الى المساقين المسبيين الى بابل من
ملك البابليين * ليخبرهم كما انه وضع لهم من قبل الله *

1 * لاجل الخطايا التي اخطاتم بها امام الله * تساقون الى بابل مسبيين من بختنصر ملك البابليين *

Exurge O Jerusalem, & sta super lo- 5
cum editum, respice Orientem versùs, & vide liberos tuos congregatos ab occasu solis ad ortum usque verbo Sancti,
lætos de recordatione Dei. Nam egressi 6
sunt à te pedites ab hostibus abacti : at reducet eos Deus ad te gloriâ sublimes, filios regni. Præcepit enim 7
Deus ut deprimatur omnis mons excelsus, & convalles perenniter scatentes cum torrentibus ut impleantur ad æquandam terram ; quatenus Israel securus
permeet in gloriam Dei. Umbram quoque 8
præbuerunt sylvæ omneque lignum suave
olens Israeli, ex præcepto Dei. Ad- 9
ducet enim Deus Israelem hilarem lumine gloriæ suæ, cum misericordia & justitiâ quæ à Deo est.

Textus trigesimus septimus *secundùm versionem Arabicam, in qua hæc Epistola Jeremiæ immediatè sequitur Threnos.*

Epistola Jeremiæ, Epistola *scilicet* illa quam misit Jeremia ad captivos Babylonem abductos à rege Babyloniorum, ut annuntiaret eis ac si propositum esset ipsis à Deo.

PRopter peccata quæ perpetrâstis co- 1
ram Deo, abducemini Babylonem captivi à Bochtonassare rege Babyloniorum.

Versio VULG. LAT.

2 Ingressi itaque in Babylonem, eritis ibi annis plurimis,
& temporibus longis, usque ad generationes septem :
3 post hoc autem educam vos indè cum pace. Nunc au-
tem videbitis in Babylonia deos aureos, & argenteos,
& lapideos, & ligneos in humeris portari, ostentantes
4 metum Gentibus. Videte ergò ne & vos similes effi-
ciamini factis alienis, & metuatis, & metus vos ca-
5 piat in ipsis. Visa itaque turba de retrò, & ab antè,
adorantes, dicite in cordibus vestris ; Te oportet ado-
6 rari, Domine. Angelus enim meus vobiscum est : ipse
7 autem exquiram animas vestras. Nam lingua ipsorum
polita à fabro, ipsa etiam inaurata & inargentata, fal-
8 sa sunt, & non possunt loqui. Et sicut virgini amanti or-
9 namenta, ita accepto auro fabricati sunt. Coronas certè
aureas habent super capita sua dii illorum: unde subtra-
hunt sacerdotes ab eis aurum, & argentum, & erogant
10 illud in semetipsos. Dant autem & ex ipso prostitutis,
& meretrices ornant : & iterùm cùm receperint illud
11 à meretricibus, ornant deos suos. Hi autem non libe-
12 rantur ab ærugine & tinea. Opertis autem illis veste
purpureâ, extergunt faciem ipsorum propter pulverem
13 domûs, qui est plurimus inter eos. Sceptrum autem ha-
bet ut homo, sicut judex regionis, qui in se peccantem non
14 interficit. Habet etiam in manu gladium, & securim : se
autem de bello, & à latronibus non liberat. Unde vo-
bis notum sit quia non sunt dii.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

2 Εἰσελθόντες οὖν εἰς Βαβυλῶνα, ἔσεσθε ἐκεῖ ἔτη πλείονα καὶ χρόνον
μακρὸν, ἕως γενεῶν ἑπτά. μετὰ τοῦτο δὲ ἐξάξω ὑμᾶς ἐκεῖθεν μετ' εἰρή-
3 νης. Νυνὶ δὲ ὄψεσθε ἐν Βαβυλῶνι θεοὺς ἀργυροῦς καὶ χρυσοῦς καὶ ξυλί-
4 νους ἐπ' ὤμοις αἰρομένους, δεικνύντας φόβον τοῖς ἔθνεσιν. Εὐλαβή-
θητε οὖν μὴ καὶ ὑμεῖς ἀφομοιωθέντες τοῖς ἀλλοφύλοις ἀφομοιωθῆτε,
5 καὶ φόβος ὑμᾶς λάβῃ ἐπ' αὐτοῖς, (γ) Ἰδόντας ὄχλον ἔμπροσθεν καὶ
ὄπισθεν (δ) αὐτῶν προσκυνοῦντας αὐτά. εἴπατε δὲ τῇ διανοίᾳ,
6 Σοὶ δεῖ προσκυνεῖν δέσποτα. Ὁ γὰρ ἄγγελός μου μεθ' ὑμῶν ἐστιν, αὐ-
7 τός τε ἐκζητῶν τὰς ψυχὰς ὑμῶν. Γλῶσσα γὰρ αὐτῶν (ε) ἐστὶ κατεξυ-
σμένη ὑπὸ τέκτονος, αὐτά τε περίχρυσα καὶ περιάργυρα, ψευδῆ
8 (ϛ) δ' ἐστι, καὶ οὐ δύνανται λαλεῖν. Καὶ ὥσπερ παρθένῳ φιλοκόσμῳ
9 λαμβάνοντες χρυσίον, κατασκευάζουσι στεφάνους ἐπὶ τὰς κεφαλὰς
τῶν θεῶν αὐτῶν. ἔστι δὲ καὶ ὅτε (ϛ) ὑφαιρούμενοι οἱ ἱερεῖς ἀπὸ τῶν θεῶν
10 αὐτῶν χρυσίον καὶ ἀργύριον εἰς ἑαυτοὺς (ζ) καταναλοῦσι. Δώσουσι
δὲ ἀπ' αὐτῶν καὶ ταῖς ἐπὶ τοῦ (η) στέγους πόρναις. (θ) κοσμοῦσί τε αὐτοὺς,
ὡς ἀνθρώπους, τοῖς ἐνδύμασι, θεοὺς (ι) ἀργυροῦς, καὶ θεοὺς χρυ-
11 σοῦς, καὶ ξυλίνους. Οὗτοι δὲ οὐ διασώζονται ἀπὸ ἰοῦ καὶ βρωμάτων,
12 Περιβεβλημένων αὐτῶν ἱματισμὸν πορφυροῦν. ἐκμάσσονται τὸ
πρόσωπον αὐτῶν διὰ τὸν ἐκ τῆς οἰκίας κονιορτὸν, ὅς ἐστι πλείων ἐπ'
13 αὐτοῖς. Καὶ σκῆπτρον ἔχει ὡς ἄνθρωπος κριτὴς χώρας, ὃς τὸν εἰς
14 αὐτὸν ἁμαρτάνοντα οὐκ ἀνελεῖ. Ἔχει δὲ ἐγχειρίδιον (κ) δεξιᾷ, καὶ
πέλεκυν· ἑαυτὸν δὲ ἐκ (λ) πολέμου καὶ λῃστῶν οὐκ ἐξελεῖται. ὅθεν
γνώριμοί εἰσιν οὐκ ὄντες θεοί·

Ingressi itaque in Babylonem eritis ibi annis plurimis, & tempore longo usque ad generationes septem. Post hoc autem educã vos indè in pace. Nunc 3
autem videbitis in Babylonia Deos argenteos & aureos, & ligneos in humeris portari, ostentantes metum gentibus. Cavete ergò, ne et vos assimilati 4
assimilemini alienigenis, & metus vos capiat in ipsis, Videntes turbam ab antè, et de retrò eorum, 5
adorantes eos. Dicite autem mente; Te oportet adorare; Domine: Angelus enim meus vobiscum est: 6
et ipse exquirens animas vestras. Nam lingua i- 7
psorum est polita à fabro, ipsáque inaurata, & inargentata: falsa autem sunt, & non possunt loqui: Et sicut virgini amanti ornamenta, accipientes 8
aurum, Fabricant coronas super capita deorum 9
suorum. Est autem et quando subtrahentes sacerdotes à diis suis aurũ, & argentum, in semetipsos insumunt. Dabunt autem de eis etiam meretrici- 10
bus, quæ sub tecto. Ornántque eos, quasi homines, vestimentis, deos argenteos, & deos aureos, &
ligneos. Hi autem non liberantur ab ærugine, & 11
tineis, Opertis ipsis veste purpureâ. Extergent 12
faciem ipsorum propter pulverem, qui ex domo, qui est plurimus super eos. Et sceptrum habet, ut 13
homo judex regionis, qui in se peccantem non interficiet. Habet autem gladiolum dexterâ, & 14
securim: se autem de bello, & de latronibus non liberabit. Unde manifesti sunt non esse dii.

MS.A.(γ) Ἰδόντες (δ) προσκυνοῦντας αὐτά. Ὁ γὰρ ἄγγελος (ε) κατεξυσμένη (ϛ) δὲ (ϛ) ὑφαιρόμενοι (ζ) καταναλώσουσιν. (η) τέγους (θ) κοσμοῦσιν δὲ (ι) χρυσοῦς, καὶ ἀργυροῦς, (κ) ἐν τῇ δεξιᾷ, (λ) πολέμου.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]

Ingressi autem Babylonem ibi mansuri estis annis multis & tempore longo, usque ad septuaginta annos : Post annos autem septuaginta educam vos inde in pace. Ecce igitur videbitis Babylone 3
deos aureos & argenteos, ligneosque & lapideos, qui humeris portantur, & ostentant terrores Gentibus. Cavete igi- 4
tur ne vos etiam similes sitis Gentibus: Nolite vobis ab ipsis timere, nec consternari, Cùm cœtus magnos videbitis co- 5
ram ipsis, & à tergo adorantes eos; sed dicite in mentibus vestris; Te solum Domine, adorare oportet. Angelus enim 6
Domini vobiscum est, & is animas vestras requiret. Linguam enim habent 7
manu aurifabri politam : Incrustati auro & argento : Nec loqui possunt inanes & mortui. Et quasi decorum vir- 8
gini ornamentum sumpto auro conflatas coronas imponunt capitibus deorum suorum. Notum autem est sacerdotes eo- 9
rum, quum ipsis jucundè esse libet, ablatum à deis suis argentum & aurum in seipsos insumere, Quin & de opere 10
isto meretricibus dare. Ornant autem vestibus instar hominum deos aureos argenteos & ligneos : Verùm illi non li- 11
berantur ab ærugine & putredine, vestibus è purpura induti. Abstergunt vul- 12
tus ipsorum propter pulverem qui è domo in ipsos ascendit. Sceptrumque manu 13
tenet tanquam judex regionis hujus, qui peccantes in ipsum perdere non potest. Gladium etiam dextrâ tenet, & sinistrâ 14
securim, qui seipsum à bello & latronibus salvum præstare non potest. Ut hinc cognoscantur non esse dei.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

2 * تدخلون ايضا الي بابل وتكونون هناك سنين كثيرين وزمانا طويلا الي سبعة اجيال *
3 ومن بعد هذا اخرجكم من هناك بسلامة * والان تعاينون ببابل الهة فضة وذهبا وخشبا
4 تحمل علي الاكتاف تظهر خوفا للامم * تورعوا الان ولا تتشبهوا انتم متشبهين بالقبايل
5 6 الغريبة وخوفهم ياخذكم * تنظرون جمعا من قدامها وخلفها يسجدون لها * لان ملاكي
7 هو معكم * وهو يطلب نفوسكم * لان صورهم تصير من النجار * وهي مموهة بالذهب ومموهة
8 بالفضة * وهي كاذبة فلا تقدر ان تتكلم * يتخذون لها ذهبا مثل عذري محبة للزينة *
9 * يعملون تيجان علي روس الهتهم * وهي لما تنزع الكهنة من الهتها ذهبا وفضة لذواتهم
10 يهلكون * ويعطون منها للزواني للذين * يزينونهم مثل بشر باللباس الهة فضة وذهبا وخشبا *
11 12 * وهم لا يخلصون من السم ولا من الاطعمة * اذ يكسونهم لباسا برفيرا ويمسحون وجوههم
13 من غبار البيوت الذي هو مشتمل عليهم * ولكل واحد علم مثل انسان حاكم كورة
14 الذي لا يقتل من يخطي اليه * ومعه سكين في يده ومعول * ولا يخلص نفسه من الحروب
واللصوص * لاجل هذا هي معروفة ان ليس هي الهة *

Ingredicmini iterum Babylonem, ibique manebitis annos multos & tempus longum, usque in septem generationes: tum posteà educam vos inde cum pace. Jam verò visuri estis in Babele deos 3
argenteos, aureos, ac ligneos, humeris vectos, metum ostentantes gentibus. Cavete igitur ne reddatis vos pares na- 4
tionibus alienigenis, & timor illorum occupet vos. Videbitis turbam præ- 5
euntem & sequentem illos, adorare eos. Nam angelus meus vobiscum est, idem- 6
que reposciturus est animas vestras. Illorum sane figura componitur à fa- 7
bro lignario, suntque auro concinnati, & ornati argento : verùm falsi sunt, nec loqui possunt. Adhibent illis au- 8
rum ut virgini amanti ornatum: Ap- 9
tant coronas capitibus deorum suorum: tum verò quum detrahunt sacerdotes illi à diis suis aurum & argentum, in proprios usus consumunt: Imò ex 10
illis donant meretricibus ad illecebras. Ornant tanquam homines vestimentis deos illos argenteos aureos ligneósque: Hi verò non servant eos ab olfactu neque à gustu. Dum vestiunt eos indumentis purpureis, & extergunt faciem eorum pulvere ædium qui circumdat eos. Et eorum quisque habet insignia ut judex aliquis provinciæ, qui tamen non occidit peccantem in se. Tenet etiam cultrum manu sua atque securim, neque tamen seipsum servat à bellis & latronibus: proinde manifestum est hos non esse deos.

Versio VULG. LAT.

15 Non ergò timueritis eos. Sicut enim vas hominis con-
16 fractum inutile efficitur, tales sunt & dii illorum. Con-
stitutis illis in domo, oculi eorum pleni sunt pulvere à
17 pedibus introeuntium. Et sicut alicui qui regem offen-
dit, circumseptæ sunt januæ; aut sicut ad sepulchrum
adductum mortuum, ita tutantur sacerdotes ostia clau-
18 suris & seris, ne à latronibus expolientur. Lucernas ac-
cendunt illis, & quidem multas, ex quibus nullam videre
19 possunt: sunt autem sicut trabes in domo. Corda verò
eorum dicunt elingere serpentes, qui de terra sunt, dum
comedunt eos, & vestimentum ipsorum, & non senti-
20 unt. Nigræ fiunt facies eorum à fumo, qui in domo fit.
21 Supra corpus eorum, & supra caput eorum volant no-
ctuæ, & hirundines, & aves etiam similiter & cattæ. Un-
22 de sciatis quia non sunt dii. Ne ergò timueritis eos.
23 Aurum etiam quod habent, ad speciem est. Nisi ali-
quis exterserit æruginem, non fulgebunt: neque enim
24 dum conflarentur, sentiebant. Ex omni pretio empta
25 sunt, in quibus spiritus non inest ipsis. Sine pedibus in
humeris portantur, ostentantes ignobilitatem suam ho-
26 minibus. Confundantur etiam qui colunt ea. Propter-
eà si ceciderint in terram, à semetipsis non consurgunt:
neque si quis eum statuerit rectum, per semetipsum
stabit, sed sicut mortuis munera eorum illis apponentur.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

15 Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς. ὥσπερ γὰρ σκεῦος ἀνθρώπου συντριβὲν
16 (μ) ἀχρεῖον γίνεται, τοιοῦτοι ὑπάρχουσιν οἱ θεοὶ αὐτῶν, Καθιδρυμένων αὐτῶν ἐν τοῖς (ν) οἴκοις. οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν πλήρεις
17 εἰσὶ κονιορτοῦ ἀπὸ τῶν ποδῶν τῶν εἰσπορευομένων. Καὶ ὥσπερ τινὶ ἠδικηκότι βασιλέα, περιπεφραγμέναι εἰσὶν αἱ αὐλαί, (λ) ὡς ἐπὶ θανάτῳ ἀπηγμένῳ, τοὺς οἴκους αὐτῶν ὀχυροῦσιν οἱ ἱερεῖς (ξ) θυρώμασί τε καὶ κλείθροις καὶ μοχλοῖς, ὅπως (ο) ὑπὸ τῶν λῃστῶν μὴ συληθῶσιν.
18 Λύχνους καίουσι, καὶ (π) πλείους ἢ ἑαυτοῖς, ὧν οὐδένα δύνανται ἰδεῖν.
19 ἔστι (ρ) μὲν ὥσπερ δοκὸς τῶν ἐκ τῆς οἰκίας, Τὰς δὲ καρδίας αὐτῶν φασὶν ἐκλείχεσθαι τῶν ἀπὸ τῆς γῆς ἑρπετῶν, κατεσθιόντων αὐτούς τε καὶ τὸν ἱματισμὸν αὐτῶν οὐκ αἰσθάνονται·
20 Μεμελανωμένοι τὸ πρόσωπον αὐτῶν
21 ἀπὸ τοῦ καπνοῦ τοῦ ἐκ τῆς (σ) οἰκίας. Ἐπὶ τὸ σῶμα αὐτῶν καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν ἐφίπτανται (τ) νυκτερίδες, χελιδόνες, καὶ τὰ ὄρνεα,
22 ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ αἴλουροι. Ὅθεν γνώσεσθε ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί· μὴ
23 οὖν (υ) φοβεῖσθε αὐτά. Τὸ γὰρ χρυσίον ὃ περίκειται εἰς κάλλος, ἐὰν μή τις ἐκμάξῃ τὸν ἰόν, οὐ μὴ στίλψωσιν, οὐδὲ γὰρ ὅτε ἐχωνεύοντο,
24 ᾐσθάνοντο. Ἐκ πάσης τιμῆς ἠγορασμένα ἐστίν, ἐν οἷς οὐκ ἔστι πνεῦμα.
25 Ἄνευ ποδῶν ἐπ' ὤμοις (φ) φέρονται, ἐνδεικνύμενοι τὴν ἑαυτῶν ἀτιμίαν τοῖς ἀνθρώποις. (χ) αἰσχύνονταί τε καὶ οἱ θεραπεύοντες αὐτά,
26 Διὰ τό, (ψ) εἴποτε ἐπὶ τὴν γῆν πέσῃ, (ω) μὴ δι' αὐτῶν ἀνίστασθαι, (α) μήτε ἐάν τις αὐτὸ ὀρθὸν στήσῃ, δι' ἑαυτοῦ κινηθήσεται, (β) μήτε ἐὰν κλιθῇ, οὐ μὴ ὀρθωθῇ, (γ) ἀλλ' ὥσπερ νεκροῖς τὰ δῶρα αὐτοῖς παρατίθεται.

15 *Non ergò timeatis eos. Sicut enim vas hominis contritum efficitur inutile; tales sunt dii illorum,*
16 *Constitutis illis in domibus. Oculi eorum pleni sunt pulvere à pedibus introeuntium.*
17 *Et sicut alicui, qui regem offendit, circunsepta sunt atria; sicut ad mortem abducto, domos eorum muniunt sacerdotes & ostiis, & claustris, & seris, ne à latronibus expolientur.*
18 *Lucernas accendunt, & plures, quàm sibi ipsis: ex quibus nullam videre possunt. Est quidem, sicut trabs earum, quæ è domo:*
19 *Corda verò eorum dicunt elingi ab iis qui de terra sunt, serpentibus: dum comedunt et eos et vestimentũ eorũ, non sentiũt:*
20 *Nigri facti faciem suam à fumo, qui è domo fit.*
21 *Supra corpus eorum, & supra caput eorum volant noctuæ, hirundines, & aves, similiter autem & catti.*
22 *Unde scietis, quia non sunt dii. Ne ergò timueritis ea.*
23 *Aurum enim quo circundati sunt ad speciem, nisi aliquis extcrserit æruginem; non fulgebunt: neque enim dum conflarentur, sentiebant.*
24 *Ex omni pretio empta sunt; in quibus non est spiritus.*
25 *Sine pedibus in humeris portantur, ostentantes ignobilitatem suam hominibus: confunduntùrque etiam, qui colunt ea,*
26 *Propterea quòd, si fortè ceciderint in terram; à semetipsis non consurgunt: neque si quis illud statuerit rectum, per seipsum movebitur: neque, si inclinatum fuerit, dirigetur: sed sicut mortuis munera ipsis apponuntur.*

MS. A. (μ) ἄχρηστον (ν) κήποις. (λ) ἢ ὡς (ξ) αὐτῶν (ο) μὴ ὑπὸ τῶν λῃστῶν συληθῶσιν. (π) πλείονας αὐτοῖς, ὧν οὐ δύνανται (ρ) δὲ (σ) γῆς καιομένου. (τ) χελιδόνες, καὶ νυκτερίδες, (υ) φοβηθῆτε (φ) αἴρονται, (χ) αἰσχύνονται δὲ (ψ) μήποτε (ω) δι' ἑαυτῶν (α) μήποτε ἐάν τις αὐτὸν (β) μήποτε (γ) ἀλλὰ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

15 * ܠܐ ܬܕܚܠܘܢ ܡܢܗܘܢ. ܐܝܟ ܓܝܪ ܡܐܢܐ ܕܦܚܪܐ ܕܟܕ ܡܬܬܒܪ ܠܟܠܡ ܠܐ ܚܫܚ. ܗܟܢܐ
16 ܐܝܟ ܐܠܗܝܗܘܢ. * ܐܬܬܣܝܡ ܒܗܘܢ ܒܒܬܐ. ܘܥܝ̈ܢܝܗܘܢ ܡܠܝܢ ܒܥܦܪܐ ܡܢ ܪܓܠ
17 ܪ̈ܓܠܝܗܘܢ ܕܥܐܠܝܢ ܘܢܦܩܝܢ. * ܘܐܝܟ ܐܝܠܝܢ ܕܡܬܚܝܒܝܢ ܡܢ ܡܠܟܐ. ܠܡܘܬܐ
ܡܬܦܫܛܝܢ ܕܪ̈ܥܝܗܘܢ. ܐܝܟ ܡܫܬܟܚܝܢ ܒܡܘܬܐ. ܒ̈ܬܝܗܘܢ ܡܚܣܢܝܢ ܟܘܡܪ̈ܝܗܘܢ. ܘܐܚܕܝܢ
18 ܒܡܘܟ̈ܠܐ ܘܒܩܠܝܕܐ ܕܠܐ ܢܬܓܢܒܘܢ ܐܝܟ ܒܓܢ̈ܒܐ. * ܘܫܪ̈ܓܐ ܣܓܝ̈ܐܐ ܡܢܗܪܝܢ ܠܗܘܢ.
19 ܠܐܝܠܝܢ ܕܥܝ̈ܢܝܗܘܢ ܠܐ ܚܙܝܢ. ܐܝܟܢܐ ܕܝܢ ܐܝܟ ܩܝ̈ܣܐ ܕܡܢ ܒܝܬܐ. * ܘܠܒܗܘܢ ܛܥܐ
20 ܘܛܥܐ. ܘܡܬܐܟܠܝܢ ܡܢ ܪܚܫܐ ܕܐܪܥܐ. ܘܡܬܒܠܥܝܢ ܗܢܘܢ ܘܡܐܢܝܗܘܢ. * ܘܠܐ
ܝܕܥܝܢ ܕܡܬܚܫܟܝܢ ܐܦ̈ܝܗܘܢ. ܘܐܘܟܡܝܢ ܡܢ ܬܢܢܐ ܕܣܠܩ ܡܢ ܒܝܬܐ ܥܠ ܦܓܪ̈ܝܗܘܢ.
21 * ܘܥܠ ܪܫܝܗܘܢ ܢܚܬܝܢ ܥܛܠܦ̈ܐ ܘܣܢܘܢܝ̈ܬܐ ܘܥܘܪ̈ܒܐ ܐܟܚܕܐ ܘܐܦ ܫܘܢܪ̈ܐ. * ܘܡܢ
22 ܗܠܝܢ ܡܬܝܕܥܝܢ ܕܠܐ ܗܘܘ ܐܠܗܐ. ܘܠܐ ܬܕܚܠܘܢ ܡܢܗܘܢ. * ܕܗܒܐ ܓܝܪ ܕܡܥܛܦ ܠܗܘܢ
23 ܠܫܘܦܪܐ. ܐܢ ܗܘ ܕܐܢܫ ܠܐ ܢܡܫܘܚܝܘܗܝ ܡܢ ܚܠܘܕܐ ܠܐ ܢܨܡܚ. ܐܦܠܐ ܓܝܪ ܡܐ ܕܡܬܢܬܟܝܢ
24 ܗܘܘ ܡܪܓܫܝܢ ܗܘܘ. * ܡܛܠ ܕܒܕܡܝ̈ܐ ܣܓܝ̈ܐܐ ܐܙܕܒܢܘ. ܘܪܘܚܐ ܠܝܬ ܒܗܘܢ. * ܘܥܠ
25 ܟܬܦ̈ܬܐ ܡܫܬܩܠܝܢ. ܡܛܠ ܕܠܐ ܡܗܠܟܝܢ. ܘܡܚܘܝܢ ܒܗܬܬܗܘܢ ܠܒܢܝ̈ܢܫܐ. ܢܒܗܬܘܢ ܕܝܢ
26 ܐܦ ܡܫܡܫܢܝܗܘܢ. * ܡܛܠ ܕܐܢ ܢܦܠܝܢ ܥܠ ܐܪܥܐ ܠܐ ܡܫܟܚܝܢ ܠܡܩܡ. ܘܐܦܠܐ ܐܢ ܐܢܫ
ܢܩܝܡ ܐܢܘܢ ܢܬܬܙܝܥܘܢ. ܘܐܦܠܐ ܐܢ ܢܬܪܟܢܘܢ ܡܫܟܚܝܢ ܠܡܬܬܪܨܘ. ܐܠܐ ܐܝܟ ܡܝ̈ܬܐ ܣܝܡܝܢ
ܠܗܘܢ ܡܐܟܘ̈ܠܬܐ.

15 * Nolite ipsos timere. Ut enim vas figulinum cùm confractum fuerit, nulli usui servit, tales sunt dii eorum.
16 Collocatis ipsis in domibus, oculi pulvere oppleti sunt à pulvere pedum ingredientium & egredientium.
17 Utque à rege ad mortem damnatis, ita ipsis extensa sunt brachia. Ædes ipsorum obfirmant sacerdotes ipsorum, serisque & vectibus claudunt, ne furto tollantur à latronibus.
18 Multasque eis lucernas accendunt, quorum oculi nihil vident. Prorsus instar trabium sunt de domo *prominentium*.
19 Stultum est cor eorum & errat: Consumunturque à reptilibus terræ, & exeduntur tam ipsi quàm vestes eorum.
20 Non nôrunt denigrari sibi vultus, & atrorem contrahere à fumo qui de domo in corpora eorum ascendit.
21 Capitibus eorum insident vespertiliones & hirundines, corvique simul & catti.
22 Et ex his dignoscuntur, quia non sunt Dii, & nolite ipsos timere.
23 Aurum ipsis decoris causâ inductum, nisi quis ab ærugine mundet, non splendet: Neque enim cùm funderentur, sentiebant.
24 Quia magno empti sunt, nec est in ipsis spiritus.
25 Humeris portantur, quia non incedunt: Ostendantque pudorem suum hominibus: Confundentur autem & qui colunt eos,
26 Quia si in terram cadunt, surgere non possunt. Nec si quis eos erigat, movebuntur: nec si inclinati fuerint, seipsos erigere possunt. Tanquam mortuis autem cibos ipsis apponunt.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

15 * فلا تخافوها لانها تصير مثل اناء انسان مكسور غير صالح * هاولاء هم الهتهم * هم
16 منصوبون في البساتين * عيونهم هي مملوه غبارا من ارجل الداخلين اليها * وكمثل
17 لملك ماظالم ديار مسيج عليها * او كمثل لموت هاجم * تحصن الكهنه بيوتهم بابواب واقفال
18 ومتاريس * كي لا يسرقون من اللصوص * يوقدون لهم سرجا كثيره * وهم لا يستطيعون ان ينظروا
19 هي مثل سارية في البيت * يزعمون ان قلوبهم تبتلع الحشرات من الارض وتاكلها * وهم
20 لا يحسون بلباسهم * وجوههم مسوده من الدخان المتوقد من الارض على جسمهم * السونو
21 تلمسهم على راسهم والوطاويط * والطيور هكذا والقطوس * فلهذا تعلمون انها ليست الهة
22 فلا تخافوها * لان الذهب الذي توشت به للحسن * ان لم يمسح احد وسخها لا تبرق * لانها
24 ولا تحس اذا سبكوها * هي مشتراه بكل ثمن * ليس فيها روح * وبغير رجلين * يحملونها
26 على الاكتاف * يظهرون اهانتها للبشر * يخزى الذي يخدمونها * من اجل انها اذا سقطت
على الارض لا تقوم من ذاتها * وان اقامها احد مقومه لا تتحرك من ذاتها * وان هي
مالت فلا تستقيم * لكن كمثل الاموات توضع لها قرابينها *

15 * *Ne igitur metuatis eos; sicut enim, quasi vas alicujus hominis confractum, inutile: Hujusmodi sunt dii eorum.*
16 *Iidem erecti sunt in hortis, oculi eorum pleni sunt pulvere à pedibus ingredientium in illos:*
17 *Et veluti regem aliquem tyrannum, atrium circunsepit eos, aut veluti mortem rapidam: muniunt sacerdotes ædes eorum januis seris & vectibus, ne à furibus compilentur.*
18 *Accendunt eis lucernas multas, quum ipsi videre nequeant: sunt quasi trabs in domo.*
19 *Aiunt corda eorum deglutire insecta de terra, eáque comedere; cùm tamen ipsi minimè sentiant vestimenta sua.*
20 *Facies eorum denigratæ sunt fumo è terra accenso super corpus eorum.*
21 *Hirundines tangunt eos super capita eorum, vespertiliones, & volucres pariter ac martes.*
22 *Unde perspicuum vobis erit illos non esse Deos: ideò ne metuatis eos.*
23 *Nam auri quo sunt ornati ad pulchritudinem, nisi quis abstergat sordes, minimè fulgebunt: nam neque senserunt quum funderentur.*
24 *Empti sunt quocunque pretio, nullus inest eis spiritus:*
25 *Cumque sine pedibus existentes illos gestent humeris, produnt mortalibus ignominiam illorum.*
26 *Pudefiant qui ministrant illis, quia si quando in terram ceciderint, non exurgunt per se; neque si quis eos erectos statuerit, per se moventur; neque si inclinati fuerint, erigunt se: sed tanquam mortuis proponuntur eis oblationes eorum;*

Versio VULG. LAT.

27 Hoſtias illorum vendunt ſacerdotes ipſorum, & abu-
tuntur: ſimiliter & mulieres eorum decerpentes, neque
28 infirmo, neque mendicanti aliquid impertiunt: De ſa-
crificiis eorum fœtæ & menſtruatæ contingunt. Scien-
tes itaque ex his quia non ſunt dii, ne timeatis eos.
29 Unde enim vocantur dii? Quia mulieres apponunt
30 diis argenteis, & aureis, & ligneis: Et in domibus
eorum ſacerdotes ſedent, habentes tunicas ſciſſas, &
capita, & barbam raſam, quorum capita nuda ſunt.
31 Rugiunt autem clamantes contra deos ſuos, ſicut in
32 cœna mortui. Veſtimenta eorum auferunt ſacerdotes,
33 & veſtiunt uxores ſuas, & filios ſuos. Neque ſiquid
mali patiuntur ab aliquo, neque ſiquid boni, pote-
runt retribuere: neque regem conſtituere poſſunt,
34 neque auferre. Similiter neque dare divitias poſſunt,
neque malum retribuere. Siquis illis votum voverit,
35 & non reddiderit; neque hoc requirunt. Hominem à
morte non liberant, neque infirmum à potentiori eri-
36 piunt. Hominem cæcum ad viſum non reſtituunt, de
37 neceſſitate hominem non liberabunt. Viduæ non mi-
38 ſerebuntur, neque orphanis benefacient. Lapidibus
de monte ſimiles ſunt dii illorum, lignei, & lapidei, &
aurei, & argentei. Qui autem colunt ea, confundentur.
39 Quomodò ergò æſtimandum eſt, aut dicendum, illos eſſe
deos?

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

27 Τὰς δὲ θυσίας αὐτῶν ἀποδόμενοι οἱ ἱερεῖς αὐτῶν καταχρῶνται· ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ γυναῖκες (δ) ἀπ' αὐτῶν ταριχεύουσαι, οὔτε πτω-
28 χῷ οὔτε ἀδυνάτῳ (ε) μὴ μεταδῶσι. Τῶν θυσιῶν αὐτῶν ἀποκαθημένη καὶ (ζ) λεχὼ ἅπτονται. γνόντες οὖν ἀπὸ τούτων ὅτι οὐκ εἰσὶ
29 θεοί, μὴ φοβηθῆτε αὐτούς. Πόθεν γὰρ (η) κληθείησαν θεοί; ὅτι
30 γυναῖκες παρατιθέασι θεοῖς ἀργυροῖς καὶ χρυσοῖς καὶ ξυλίνοις. Καὶ ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν οἱ ἱερεῖς (θ) διφρεύουσιν, ἔχοντες τοὺς χιτῶνας διερρωγότας, καὶ τὰς κεφαλὰς καὶ τοὺς πώγωνας (ι) ἐξυρημένους, ὧν
31 αἱ κεφαλαὶ ἀκάλυπτοί εἰσιν. (κ) Ὠρύονται δὲ βοῶντες ἐναντίον
32 τῶν θεῶν αὐτῶν, ὥσπερ τινὲς ἐν (λ) περιδείπνῳ νεκροῦ. Ἀπὸ τοῦ ἱματισμοῦ αὐτῶν ἀφελόμενοι οἱ ἱερεῖς, ἐνδύσουσι τὰς γυναῖκας αὐ-
33 τῶν καὶ τὰ παιδία. Οὔτε ἐὰν κακὸν πάθωσιν ὑπό τινος, οὔτε ἐὰν ἀγαθόν, δυνήσονται ἀνταποδοῦναι· οὔτε καταστῆσαι βασιλέα
34 δύνανται, οὔτε ἀφελέσθαι. Ὡσαύτως οὔτε πλοῦτον, οὔτε χαλκὸν οὐ μὴ δύνωνται διδόναι. ἐάν τις (μ) εὐχὴν αὐτοῖς εὐξάμενος μὴ
35 ἀποδῷ, οὐ μὴ ἐπιζητήσωσιν. Ἐκ θανάτου ἄνθρωπον οὐ μὴ ῥύσωνται,
36 οὔτε ἥττονα ἀπὸ ἰσχυροῦ (ν) μὴ ἐξέλωνται. Ἄνθρωπον τυφλὸν εἰς ὅρασιν οὐ μὴ (ο) περιστήσωσιν, ἐν ἀνάγκῃ ἄνθρωπον ὄντα οὐ μὴ ἐξέλωνται.
37 Χήραν οὐ μὴ ἐλεήσωσιν, οὔτε ὀρφανὸν εὖ ποιήσωσι. Τοῖς ἀπὸ τοῦ
38 ὄρους λίθοις ὡμοιωμένοι εἰσὶ τὰ ξύλινα, καὶ τὰ περίχρυσα, καὶ τὰ
39 περιάργυρα, οἱ δὲ θεραπεύοντες αὐτὰ καταισχυνθήσονται. Πῶς οὖν νομιστέον ἢ κλητέον (ξ) ὑπάρχειν αὐτοὺς θεούς;

MS.A. (δ) αὐτῶν ἀπ' (ε) μεταδιδόασιν. (ζ)* λοχῶ (η) κληθήσονται (θ) διαφθείρουσιν, (ι) ἐξυρημένοι, (κ) Ὀρύονται (λ)* παιδίπνῳ (μ) αὐτοῖς εὐχὴν (ν) οὐ μὴ (ο) περιστήσωσιν, (ξ) αὐτοὺς ὑπάρχειν θεούς;

Hoſtias autem illorum vendentes ſacerdotes, ipſis 27
abutuntur. Similiter autem & mulieres de eis
condientes, neq; mendicanti, neq; infirmo impar-
tiunt. Sacrificia eorum, menſtruata & puerpera 28
tangunt. Scientes itaque ex his, quia non ſunt
dii, ne timeatis eos. Unde enim vocentur dii? 29
quia mulieres apponunt diis argenteis, & au-
reis, & ligneis. Et in domibus eorum ſacerdotes 30
ſedent, habentes tunicas ſciſſas, & capita, &
barbas raſas: quorum capita nuda ſunt: Ru- 31
giunt autem clamantes ante deos ſuos, ſicut
aliqui in cœna mortui. De veſtimento eorum 32
auferentes ſacerdotes veſtient uxores ſuas, &
filios. Neque ſiquid mali patiantur ab aliquo, 33
neque ſi quid boni, poterunt retribuere: neque
conſtituere regem poſſunt, neque auferre. Simi- 34
liter neque divitias, neque æs dare poſſunt. Si
quis illis votum voverit, & non reddiderit, non
requirent: A morte hominem non liberabunt: 35
neque infirmiorem à potenti eripient: Homi- 36
nem cæcum ad viſum non reſtituent: de neceſ-
ſitate hominem non liberabunt: Viduæ non mi- 37
ſerebuntur: neque orphano benefacient: Lapi- 38
dibus de monte ſimiles ſunt, lignea, & inaurata,
& inargentata: qui autem colunt ea; confun-
dentur: Quomodò ergò æſtimandum eſt, aut 39
dicendum, illos eſſe deos?

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
[illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 38 [illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]

Sacrificiáque quæ ipſis offeruntur edunt 27
ſacerdotes eorum, uxoreſque eorum ſe-
ipſis ingurgitant. Pauperibus & afflictis
de ſacrificiis ſuis nihil dant: Et mulier 28
in pollutione & immunditie ſua ad ipſos
accedit. Ex his itaque cognoſcite Deos
ipſos non eſſe, nec timete eos. Quo- 29
modo enim vocentur Dii. Quia ecce
mulieres ipſos aptant in deos aureos ar-
genteos & ligneos. Et in ſedibus eo- 30
rum ſedent ſacerdotes eorum ſciſſis ve-
ſtibus, ſectis capillis, tonſis barbis, ra-
ſis nudiſque capitibus, Gementes clamore
coram diis ſuis, ut faciunt homines in cœ- 31
na mortui. Déque veſtibus ipſorum ſu- 32
mentes ſacerdotes, uxores ſuas liberoſque
veſtiunt. Quòd ſi quis bonum ipſis aut 33
malum faciat, retribuere non poſſunt.
Regem etiam nec conſtituere poſſunt,
nec amovere: Nec cuiquam opes dare 34
aut argentum. Si quis votum ipſis vove-
at, nec ſolvat, non exigent ab eo. Nec 35
quenquam à morte liberant, nec infir-
mum à potente eripiunt. Homini cæ- 36
co viſum dare non poſſunt, nec affli-
ctum ex anguſtiis liberare. Viduæ non 37
miſerentur, nec pupillo benefaciunt, aut
pauperem paſcunt. Lapidibus in mon- 38
tem projectis ſimiles ſunt dii lapidei, li-
gnei, argentei, aurei. Qui miniſtrant 39
eis, confundentur; qui ipſos nulli eſſe
uſui nôrunt, & tamen homines eis ſedu-
cunt. Quomodo igitur cognoſcentur
quòd Dii ſunt?

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

27 * وكهنتها الذين يعطون لها الذبائح يستعملونها * هكذا ونساوهم منها يتلذذون * لا
28 لفقير ولا لعديم القوة يعطون من ذبائحهم * الحايض والجنب يلمسونها * فمن هنا
29 تعلمون انها ليست الهة * فلا تخافوها * لان من اين تدعي الهة * لان النساء يصنعون
30 لالهة الذهب والفضة والخشب * وفي بيوتهم الكهنة يفسدون * لها ثياب مخرقة *
31 محلقة الروس واللحي * روسها غير مغطاة * يعجون صارخين امام الهتهم مثل قوم
32 33 في جنازة ميت * تخرج الكهنة من ثيابها ويلبسونها لنسائهم ولاولادهم * لانها لا ان نالت
34 من احد شرا ولا خيرا تستطيع ان تكافي * ولا تقدر ان تقيم ملكا ولا ان تخلعه * هكذا
35 ولا غناء ولا نحاسا لا تقدر ان تعطي * ان نذر لها احد نذرا لا يفي ولا تطلب * ولا تنجي
36 انسانا من الموت * ولا تخلص دنيا من قوي * ولا تعيد انسانا اعمى الى النظر * ولا تخلص
37 38 انسانا كاينا في شدة * لا ترحم ارملة * ولا تحسن الى يتيم * هي مشبهة بحجارة من الجبل *
39 احساب موساه بالذهب وموساه بالفضة * الذين يخدمونها يخزون * كيف ينبغي ان نظنوا
وينبغي ان تدعوها الهة *

Et ſacerdotes eorum, qui offerunt eis 27
ſacrificia, utuntur illis: ita quoque
uxores eorum fruuntur illis, nihil pau-
peri aut impotenti tribuentes de ſacrifi-
ciis eorum, Quæ menſtruo laborans 28
& immundi attrectant. Ex his igitur
cognoſcetis hos non eſſe Deos: ne ergò
metuatis illos. Unde enim vocarentur 29
Dii, quandoquidem mulieres offerunt
diis aureis, argenteis, & ligneis; Et 30
in ædibus eorum ſacerdotes corruptelis
indulgent? veſtes habent ſciſſas, ca-
pita barbáſque raſas, retectis capiti-
bus. Mugiunt clamantes coram diis 31
ſuis ceu turba in funere mortui. De- 32
trahunt ſacerdotes veſtes illorum, ipſi
induunt uxores & liberos ſuos. Nam 33
ſive injurias acceperint à quopiam ſive
officia, non poſſunt rependere; neque
valent regem ullum conſtituere, neque
deponere: Similiter neque divitias 34
neque æs dare queunt: ſi quis votum
eis voverit, nec ſolvat, minimè repo-
ſcunt. Neminem à morte liberant, hu- 35
milem à potente non eripiunt: Homi- 36
nem cæcum ad viſum non reſtituunt,
neque ſervant hominem in calamitate
verſantem: Viduæ non miſerentur, 37
neque pupillo benefaciunt: Similes 38
ſunt lapidibus è monte erutis: ligna
ſunt auro concinnata, ornata argento:
qui miniſtrant eis, pudore ſuffundun-
tur. Quomodo hi exiſtimandi ſunt 39
vobis & vocandi Dii,

Versio VULG. LAT.

40 Adhuc enim ipsis Chaldæis non honorantibus ea : qui
cùm audierint mutum non posse loqui, offerunt illud ad
41 Bel, postulantes ab eo loqui : Quasi possint sentire qui
non habent motum, & ipsi cùm intellexerint, relin-
quent ea : sensum enim non habent ipsi dii illorum.
42 Mulieres autem circumdatæ funibus in viis sedent, suc-
43 cendentes ossa olivarum. Cùm autem aliqua ex ipsis
attracta ab aliquo transeunte dormierit cum eo, proxi-
mæ suæ exprobrat quòd ea non sit digna habita, sicut
44 ipsa, neque funis ejus diruptus sit. Omnia autem quæ
illis fiunt, falsa sunt. Quomodò æstimandum aut dicen-
45 dum est, illos esse deos? A fabris autem, & ab au-
rificibus facta sunt. Nihil aliud erunt, nisi id quod
46 volunt esse sacerdotes. Artifices etiam ipsi, qui ea fa-
ciunt, non sunt multi temporis. Numquid ergò
47 possunt ea quæ fabricata sunt ab ipsis esse dii? Reli-
48 querunt autem falsa, & opprobrium posteà futuris. Nam
cùm supervenerit illis prælium, & mala; cogitant
49 sacerdotes apud se, ubi se abscondant cum illis. Quo-
modò ergò sentiri debeant quoniam dii sunt, qui nec
50 de bello se liberant, neque de malis se eripiunt? Nam
cùm sint lignea, inaurata, & inargentata, scietur posteà
quia falsa sunt, ab universis Gentibus, & regibus : quæ
manifesta sunt quia non sunt dii, sed opera manuum ho-
minum, & nullum Dei opus cum illis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

40 Ἔτι δὲ καὶ αὐτῶν τῶν Χαλδαίων ἀτιμαζόντων αὐτά; Οἳ ὅταν ἴδωσιν
ἐνεὸν (ν) μὴ δυνάμενον λαλῆσαι, προσενεγκάμενοι τὸν (ξ) Βῆλον,
41 ἀξιοῦσι φωνῆσαι, Ὡς δυνατοῦ ὄντος αὐτοῦ αἰσθέσθαι. καὶ οὐ δύνανται
42 αὐτοὶ (π) νοήσαντες καταλιπεῖν αὐτά, αἴσθησιν γὰρ οὐκ ἔχουσιν. Αἱ δὲ
γυναῖκες (ρ) περιθέμεναι σχοινία ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐγκάθηνται, (ς) θυμιῶσαι
43 τὰ πίτυρα. Ὅταν δέ τις αὐτῶν (σ) ἐφελκυσθεῖσα ὑπό τινος τῶν
παραπορευομένων κοιμηθῇ (τ), τὴν πλησίον (υ) ὀνειδίζει, ὅτι οὐκ ἠξίωται
44 ὥσπερ καὶ αὐτή, (φ) οὔτε τὸ σχοινίον αὐτῆς διερράγη. Πάντα τὰ (χ) γινό-
μενα ἐν αὐτοῖς ἐστι ψευδῆ· πῶς οὖν νομιστέον ἢ κλητέον (ψ) ὡς θεοὺς
45 αὐτοὺς ὑπάρχειν; Ὑπὸ τεκτόνων καὶ χρυσοχόων κατεσκευασμένα
(ω) εἰσίν· οὐθὲν ἄλλο μὴ γένηται, ἢ ὃ (α) βούλονται οἱ τεχνῖται αὐτὰ γενέσθαι.
46 Αὐτοί τε οἱ κατασκευάζοντες αὐτά, οὐ μὴ γένωνται πολυχρόνιοι· (β)
47 πῶς τε δὴ μέλλει τὰ ὑπ᾽ αὐτῶν κατασκευασθέντα (γ); Κατέλιπον
48 γὰρ ψευδῆ καὶ ὄνειδος τοῖς ἐπιγινομένοις. Ὅταν (δ) γὰρ ἐπέλθῃ ἐπ᾽
αὐτὰ πόλεμος καὶ κακά, βουλεύονται πρὸς ἑαυτοὺς οἱ ἱερεῖς, ποῦ συνα-
49 ποκρυβῶσι μετ᾽ αὐτῶν. Πῶς οὖν οὐκ ἔστιν αἰσθέσθαι ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί,
50 (ε) οἳ οὔτε σώζουσιν ἑαυτοὺς ἐκ πολέμου, οὔτε ἐκ κακῶν; Ὑπάρ-
χοντα γὰρ ξύλινα καὶ περίχρυσα καὶ περιάργυρα, γνωσθήσεται μετὰ
ταῦτα ὅτι (ζ) ἐστὶ ψευδῆ· τοῖς ἔθνεσι πᾶσι (η) τοῖς τε βασι-
λεῦσι φανερὸν ἔσται ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί, ἀλλ᾽ ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων,
καὶ οὐδὲν (θ) θεοῦ ἔργον ἐν αὐτοῖς ἐστι.

MS. A. (ν) οὐ δυνάμενον (ξ) Βὴλ, ἀξιοῦσι τότε λαλῆσαι, Ὡς (π) τοῦτο νοήσαντες (ρ) περιθέμεναι (ς) θυμιῶντες (σ) ἀπελκυσθεὶς (τ) μετ᾽ αὐτῆς, (υ) αὐτῆς (φ) οὐδὲ (χ) γινόμενα παρ᾽ αὐτοῖς (ψ) ὥστε (ω) ἐστίν· οὐθὲν γὰρ ἄλλο οὐ μὴ γένωνται, (α) βούλονται. Αὐτοί τε οἱ (β) πῶς οὖν μέλλει (γ) εἶναι θεοί; (δ) γὰρ ἐπ᾽ αὐτοὺς πόλεμος καὶ (ε) οὔτε σώζουσιν αὐτοὺς ἐκ πολέμων, (ζ) εἰσὶν (η) τοῖς βασιλεῦσι φανερόν ἐστιν (θ) οὐκ ἔργον

Adhuc autem & ipsis Chaldæis inhonoranti- 40
bus ea? Qui, cùm viderint mutum non posse
loqui, offerentes, Belum postulant loqui: Quasi 41
potens ipse sit sentire : Et non possunt ipsi intelli-
gentes relinquere ea : sensum enim non habent.
Mulieres autem circundatæ funibus in viis 42
seden', adolentes furfura. Cùm autem aliqua 43
ex ipsis attracta ab aliquo transeuntium dor-
mierit; proximæ suæ exprobrat; quòd non sit
digna habita, sicut & ipsa, neque funis ejus
diruptus sit. Omnia, quæ fiunt in illis, falsa 44
sunt. Quomodò ergò æstimandum est, aut di-
cendum, illos esse ut deos? A fabris & auri- 45
ficibus facta sunt. Nihil aliud erunt, nisi id
quod volunt artifices ea esse. Et ipsi, qui fa- 46
bricant ea, non erunt longi temporis : quomodò
igitur futura sunt, quæ ab illis sunt (a) fabri-
cata? Reliquerunt enim falsa, & opprobrium 47
posteà futuris. Nam cùm supervenerit illis 48
bellum, & mala; cogitant secum ipsi sacerdo-
tes, ubi se abscondant cum illis. Quomodò ergò 49
non est sentire, quia non sunt dii? qui nec de
bello salvant semetipsos, neque de malis? Nam 50
cùm sint lignea, & inaurata, & inargentata;
scietur posteà, quia falsa sunt : gentibus univer-
sis & regibus manifestum erit, quia non sunt
dii, sed opera manum hominum : & nullum
Dei opus in ipsis est.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

40 [illegible]
41 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
[illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
48 [illegible]
[illegible]
49 [illegible]
50 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Nam & Chaldæi, ecce spernunt eos, qui 40
cùm vident mutum qui loqui non potest,
admoventes eum vestibulo, Orant ut 41
loquatur & vocem efferat, quasi intelli-
gere posset, cùm ipsi intelligere neque-
ant relinquendos eos esse : intellectum
enim non habent. Mulieres autem fu- 42
nibus ornatæ sedent in viis, imponen-
tes pro thymiamate, furfures. Cùm igi- 43
tur attracta fuerit aliqua ipsarum à via-
tore ut cubet cum eo, exprobrat sociæ
suæ, dicens; Non es æstimata instar mei,
nec ruptus est funis tuus. Quin, quic- 44
quid ipsis fit, inane est : Quomodo igi-
tur testabuntur de eis quòd Dii sint? Aut
quomodo vocentur Dii, Qui manibus 45
fabrorum & aurificum facti sunt, nec
quicquam sunt? Nec ut volunt ipsi fa-
cti sunt, sed faciunt eos ut volunt arti-
fices ipsorum. Si igitur artifices eorum 46
longo tempore non durant, quomodo fi-
eri potest ut Dii sint quos illi fecerunt.
Reliquerunt enim mendacium & oppro- 47
brium post-genitis. Cùm enim in illos 48
venit gladius & malum, cogitant apud
se sacerdotes ipsorum quomodo secum
ipsos abscondant. Quomodo igitur non 49
intelligendum est, non esse ipsos Deos,
sed manuum humanarum opus? Neque
à bello se neque à malo liberant : Fa- 50
cti enim ex ligno, argentoque, & auro:
cognoscentur tandem omnibus Gentibus
quòd sint mendacium. Regibus autem
manifestò constabit quòd non sint Dii,
sed opus manuum humanarum, nec quic-
quam ex Dei operibus in eis est.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

40 * اذ الكلدانيون نفسهم يهينوها . الذين اذا نظروا اخرسا لا يستطيع ان يتكلم يقدمون
41 بيل * ويكرمونه ليتكلم حينئذ * اذ يظنون انه قادر بالحقيقة * فلا يستطيعون هاولاء
42 المتاملون هذا ان يتركوها لان ليس لها حاسة * والنساء يتوشحن بالحبال ويجلسن في الطرقات
43 ويبخرن بالنخال * واذا انجذب واحد من المارين من احداهن يرقد معها * وتعير رفيقتها
44 كيف لم تحظ مثل هذه ولا حبلها تمزق * كل الصابرات منهم هي كذب * كيف ينبغي
45 ان تظنوا وينبغي ان تدعوها الهة * من النجارين والصياغ هي مهيات * لانها ليس شي
46 اخر ولا تكون الا ما هاولاء يريدون * والذين يهيوها لا يصيرون طويلي الاعمار
47 فكيف المهياه منهم تكون الهة * لانهم تركوا الكذب والعار للمكونين * لانه 48
اذا قام عليهم حرب وشرور * تتشاور الكهنة في اياهم اين يختفون معهم * كيف لا 49
50 يكونون حيث هي * لانها ليست الهة تخلصهم من الحروب ولا من الشرور * لانها خشب
مموه بالذهب ومموه بالفضة * يعرف بعد هذا انها كذب في الامم * ولكل الملوك
هي ظاهرة انها ليست الهة * لكن اعمال ايادي البشر *

Cùm ipsi Chaldæi despiciant eos? qui 40
videntes mutum loqui minimè valentem,
adducunt Bilum, Eúmque honoribus af- 41
ficiunt, ut tunc loquatur; putantes eum
reverà id posse : Non tamen possunt hi,
talia considerantes, relinquere illos,
quòd nullum sensum habeant. Præterea 42
mulieres funibus accinctæ viis insident,
& furfurem adolent : Et cùm quis præ- 43
tereuntium à quapiam ipsarum allectus
concubuerit cum ea, exprobrat sodali
suæ quòd non peccaverit ut ipsa, neque
funiculus ejus diruptus fuerit : Quæ- 44
cunque fiunt ab eis, falsa sunt : quomo-
dò ergò censendi aut nominandi sunt
Dii? A fabris lignariis & aurificibus 45
isti sunt aptati, & aliud nihil sunt aut
erunt, nisi quòd illi volunt. Sanè qui 46
fabricant eos, haudquaquam futuri sunt
longævi : quomodò igitur ab ipsis fa-
bricata, essent Dii? Etenim relique- 47
runt mendacium & probrum creaturis :
Nam ingruente eis bello ac malis, con- 48
sultant sacerdotes apud se ubinam se
abdant cum eis; Quomodò non sit 49
morandum ubi sunt illi, cùm non sint
Dii qui liberent eos à bellis nec à ma-
lis, Quandoquidem ligna sunt auro or- 50
nata & concinnata argento. Notum
sit post hæc inter gentes eos esse fal-
sos; & omnibus regibus apertissima
res est hos non esse Deos, sed opificia
manuum humanarum;

Versio VULG. LAT.

51 Unde ergò notum est, quia non sunt dii, sed opera ma-
52 nuum hominum, & nullum Dei opus in ipsis est? Re-
gem regioni non suscitant, neque pluviam hominibus
53 dabunt. Judicium quoque non discernent, neque re-
giones liberabunt ab injuria : quia nihil possunt, sicut
54 corniculæ inter medium cœli & terræ. Etenim cùm
inciderit ignis in domum deorum ligneorum, argen-
teorum, & aureorum, sacerdotes quidem ipsorum fu-
gient, & liberabuntur : ipsi verò sicut trabes in me-
55 dio comburentur. Regi autem, & bello non resistent.
Quomodò ergò æstimandum est, aut recipiendum quia
56 dii sunt? Non à furibus, neque à latronibus se li-
berabunt dii lignei, & lapidei, & inaurati, & inar-
57 gentati : quibus hi qui fortiores sunt, Aurum, &
argentum, & vestimentum, quo operti sunt, auferent
58 illis, & abibunt, nec sibi auxilium ferent. Itaque melius
est esse regem ostentantem virtutem suam; aut vas in
domo utile, in quo gloriabitur qui possidet illud; vel
ostium in domo, quod custodit quæ in ipsa sunt, quàm
59 falsi dii. Sol quidem, & Luna, ac sydera cùm sint splen-
60 dida, & emissa ad utilitates, obaudiunt. Similiter &
fulgur cùm apparuerit, perspicuum est : idipsum au-
61 tem & spiritus in omni regione spirat. Et nubes,
quibus cùm imperatum fuerit à Deo perambulare uni-
versum orbem, perficiunt quod imperatum est eis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. cum Translatione LATINA.

51
52 Τίνι οὖν (ι) γνωστέον ἐστὶν ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί; Βασιλέα γὰρ χώρας
53 οὐ μὴ ἀναστήσωσιν, οὔτε ὑετὸν ἀνθρώποις οὐ μὴ δῶσι. Κρίσιν τε οὐ μὴ
διακρίνωσιν (κ) ἑαυτῶν, οὐδὲ μὴ ῥύσωνται (λ) ἀδίκημα, ἀδύνατοι
54 ὄντες· ὥσπερ (μ) γὰρ κορῶναι ἀναμέσον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Καὶ γὰρ ὅταν
ἐμπέσῃ εἰς οἰκίαν θεῶν ξυλίνων ἢ περιχρύσων ἢ (ʌ) περιαργύρων πῦρ,
οἱ μὲν ἱερεῖς αὐτῶν φεύξονται καὶ διασωθήσονται, αὐτοὶ δὲ ὥσπερ δοκοὶ
55 μέσοι κατακαυθήσονται. Βασιλεῖ (ν) δὲ καὶ πολεμίοις οὐ μὴ ἀντιστῶσι·
56 πῶς οὖν (ξ) ἐκδεκτέον ἢ νομιστέον ὅτι εἰσὶ θεοί; Οὔτε ἀπὸ κλεπτῶν, οὔτε
ἀπὸ λῃστῶν οὐ μὴ (ο) διασωθῶσι θεοὶ ξύλινοι, καὶ περιάργυροι, καὶ περί-
57 χρυσοι· ὧν οἱ ἰσχύοντες περιελοῦνται τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον καὶ τὸν
ἱματισμὸν τὸν περικείμενον αὐτοῖς (π) ἀπελεύσονται ἔχοντες, οὔτε
58 ἑαυτοῖς οὐ μὴ βοηθήσωσιν. Ὥστε (ρ) κρεῖσσον εἶναι βασιλέα ἐπιδεικνύ-
μενον τὴν ἑαυτοῦ ἀνδρείαν, ἢ σκεῦος ἐν οἰκίᾳ χρήσιμον ἐφ' ᾧ (σ) κε-
χρήσεται ὁ κεκτημένος, ἢ οἱ ψευδεῖς θεοί· ἢ καὶ θύρα ἐν οἰκίᾳ
διασώζουσα τὰ ἐν αὐτῇ ὄντα, ἢ οἱ ψευδεῖς θεοί· καὶ ξύλινος στῦ-
59 λος ἐν βασιλείοις, ἢ οἱ ψευδεῖς θεοί. Ἥλιος μὲν γὰρ καὶ σελήνη καὶ
ἄστρα ὄντα λαμπρὰ, καὶ ἀποστελλόμενα ἐπὶ χρείας, εὐήκοά (τ) εἰσιν.
60 Ὡσαύτως καὶ ἀστραπὴ ὅταν ἐπιφανῇ, εὔοπτός ἐστι· (υ) τὸ δ' αὐτὸ καὶ
61 πνεῦμα ἐν πάσῃ χώρᾳ πνεῖ. Καὶ (φ) νεφέλαις ὅταν ἐπιταγῇ
ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἐπιπορεύεσθαι ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, συντελοῦσι τὸ
ταχθέν.

MS.A. (ι) γνωστὸν οὐκ ἔσται ὅτι (κ) αὐτῶν, (λ) ἀδικούμενον, (μ) αἱ κορῶναι αἱ ἀναμέσον (ʌ) περιαργύρων * οἱ (ν) τε (ξ) ἢ νομιστέον ἢ δεκτέον (ο) διασώσουσιν (π) καὶ ἀπελεύσονται ἔχοντες, οἱ δὲ ἑαυτοῖς (ρ) κρείσσων (σ) χρήσεται ὁ κτησάμενος, (τ) ἐστιν. (υ) τὸ αὐτὸ πνεῦμα (φ) νεφέλη

Quo ergò cognoscendum est, quia non sunt dii? 51
Regem enim regionis non suscitabunt : neque 52
pluviam hominibus dabunt : Judicium quo- 53
que non discernent (b) suiipsorum, neque eripient
injuriam, quia impotentes sunt : sicut enim
corniculæ inter medium cœli, & terræ. Etenim 54
si inciderit ignis in domum deorum ligneorum,
aut inauratorum, aut inargentatorum; sacer-
dotes quidem ipsorum fugient, & salvabuntur :
ipsi verò sicut trabes medii comburentur. Regi 55
autem, & hostibus non resistent. Quomodò ergò
recipiendum est, aut æstimandum, quia dii sunt?
Neque à furibus, neque à latronibus se libera- 56
bunt dii lignei, & inargentati, & inaurati :
quorum fortes (c) Circumauferent aurum & ar- 57
gentum, & vestimentum circumpositum illis, ab-
ibunt habentes : nec sibiipsis auxilium ferent.
Itaque melius est esse regem ostentantem virtu- 58
tem suam, aut vas in domo utile, in quo usum
habebit, qui possidet illud, quàm falsi dii : vel
etiam ostium in domo, quod salvat ea quæ in
ipsa sunt, quàm falsi dii : & lignea columna in
regiis, quàm falsi dii. Nam Sol quidem, & Luna, 59
ac sydera, cùm sint splendida, & emissa ad utili-
tates; obedientia sunt. Similiter & fulgur, cùm 60
apparuerit; perspicuum est. Idipsum autem &
spiritus in omni regione spirat. Et nubibus cùm 61
imperatum fuerit à Deo perambulare in uni-
versum orbem; perficiunt quod imperatum est.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

51 52 * ܗܐ ܠܟܠܢܫ ܝܕܝܥܐ ܗܝ ܕܠܐ ܗܘܘ ܐܠܗܐ. * ܡܠܟܐ ܕܥܠ ܐܪܥܐ ܠܐ ܡܩܝܡܝܢ. ܘܠܐ
53 ܠܡܒܐܫܘ ܘܠܡܦܪܩܘ ܡܫܟܚܝܢ. ܘܡܛܪܐ ܠܒܢܝ ܐܢܫܐ ܠܐ ܝܗܒܝܢ. * ܕܝܢܐ ܕܝܢ ܠܐ ܕܐܢܝܢ
ܐܦܠܐ ܕܢܦܫܗܘܢ. ܐܦܠܐ ܠܡܬܥܠܒܢܐ ܢܦܫܗܘܢ ܡܫܟܚܝܢ ܠܡܦܪܩܘ ܡܢ ܕܥܫܝܢ ܡܢܗܘܢ. ܡܛܠ
54 ܕܠܐ ܡܫܟܚܝܢ. ܘܠܐ ܐܝܟ ܥܘܪܒܐ ܕܦܪܚܝܢ ܒܝܬ ܫܡܝܐ ܠܐܪܥܐ ܒܐܐܪ. * ܗܐ ܓܝܪ ܡܐ ܕܢܦܠܬ ܢܘܪܐ
ܒܒܝܬܐ ܕܐܠܗܐ. ܟܗܢܝܗܘܢ ܢܦܩܝܢ ܥܪܩܝܢ ܐܝܟ ܕܢܦܨܘܢ ܢܦܫܗܘܢ. ܗܢܘܢ ܕܝܢ ܐܝܟ
55 ܩܪܝܬܐ ܒܡܨܥܬܐ ܡܬܝܩܕܝܢ. * ܠܡܠܟܐ ܕܝܢ ܐܘ ܠܓܢܒܪܐ ܡܕܡ ܠܐ ܡܬܩܘܡܝܢ. ܐܝܟܢܐ
56 ܗܟܝܠ ܢܬܝܕܥܘܢ. ܐܘ ܢܬܗܝܡܢܘܢ ܕܐܠܗܐ ܐܢܘܢ. * ܐܦܠܐ ܓܝܪ ܗܐ ܡܢ ܓܢܒܐ. ܐܦܠܐ ܡܢ
57 ܠܣܛܝܐ ܡܫܟܚܝܢ ܠܡܦܨܘ ܢܦܫܗܘܢ. ܐܠܗܐ ܕܩܝܣܐ ܘܕܟܣܦܐ ܘܕܕܗܒܐ. * ܗܐ ܐܚܝܕܝܢ
ܘܥܫܝܢܐ ܢܣܒܝܢ ܕܗܒܐ ܘܟܣܦܐ ܘܠܒܘܫܐ ܕܥܠܝܗܘܢ. ܘܐܙܠܝܢ. ܘܐܦܠܐ
58 ܡܢܗܘܢ ܠܐ ܡܫܟܚ ܕܢܥܕܪ ܠܢܦܫܗ. * ܡܝܬܪ ܗܘ ܕܝܢ ܡܠܟܐ ܕܡܚܘܐ ܓܢܒܪܘܬܗ.
ܘܡܐܢܐ ܕܐܝܬ ܒܗ ܚܫܚܬܐ ܒܒܝܬܐ. ܕܡܫܬܡܫ ܒܗ ܡܪܗ : ܡܢ
59 ܐܠܗܐ ܕܕܓܠܐ. * ܫܡܫܐ ܕܝܢ ܘܣܗܪܐ. ܘܟܘܟܒܐ ܢܗܝܪܐ ܕܒܫܡܝܐ
60 ܥܠ ܐܪܥܐ. ܡܫܬܕܪܝܢ ܠܐܘܪܚܬܗܘܢ ܘܡܫܬܡܥܝܢ. * ܐܦ ܒܪܩܐ ܡܐ ܕܢܦܩ ܫܦܝܪ ܗܘ
61 ܛܒ. ܗܟܢܐ ܐܦ ܪܘܚܐ ܕܢܫܒܐ ܒܟܠܗ ܐܬܪܐ. * ܘܥܢܢܐ ܡܐ ܕܐܬܦܩܕܘ ܡܢ ܐܠܗܐ ܕܢܐܙܠܘܢ
ܘܢܚܬܘܢ ܡܛܪܐ ܥܠ ܟܠܗ ܬܒܝܠ. ܐܙܠܝܢ ܘܡܫܡܠܝܢ ܡܕܡ ܕܦܩܝܕܝܢ.

Ecce omnib⁹ notũ est quòd non sint Dii. 51
Regem enim super terrã non constituunt, 52
malefacere aut salvare non possunt, plu-
viam hominibus non dant, Causam non 53
judicant, ne suam quidem, nec injuriã
affectum liberare possunt à potentiori,
utpote invalidi. Neque instar cor-
vorum inter cœlum & terram in aëre
volant. Ecce enim, cùm ceciderit ignis 54
in ædes deorum, sacerdotes ipsorum e-
gressi fugiunt ut servent seipsos, ipsi au-
tem tanquam trabes in medio comburen-
tur. Regi autem aut bellatori cuiquam 55
non resistunt. Quomodo igitur cogno-
scentur aut credentur Dii esse. Neque 56
enim, ecce à furibus neque à latronibus
seipsos servare possunt dii lignei, argen-
tei, & aurei. Fortes enim & potentes 57
ablato auro & argento vestibusque quæ
in eis sunt, discedunt, nec quisquam e-
orum opem sibi ferre potest. Præstat 58
igitur rex qui potentiam suam ostendit,
Et vas in domo utile, quo opus habet
Dominus, diis falsis. Sol autem & lu- 59
na, & stellæ lucentes in cœlis super ter-
ram, mittuntur in expeditiones suas, &
obsequuntur. Fulgura etiam quoties 60
splendent, decora sunt admodúm. Sic et-
iam & ventus omnem regionem per-
flans. Nubes etiam cum ire jubentur à 61
Deo, & pluviam in totum orbem terra-
rum inducere, euntes implent quod ipsis
præceptum est.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA.*

51 52 * وليس فيها ولا عمل واحد يكون معروفا لواحد ما ٭ لانها ليست الهة * لانها لا تقيم
53 ملكا للمدينة ٭ ولا تعطي مطرا للبشر * ولا تفحص حكمهم ٭ ولا تنجي مظلوما ٭ اذ
54 هي عديمة القوة مثل الغربان التي بين السماء والارض * ولان اذا سقطت في بيت الالهة
الخشب او الذهب او الفضة نار ٭ اما كهنتها فيهربون ويخلصون ٭ واما هي فمثل الخشب تحترق ٭
55 56 * لا تقاوم ملكا ولا محاربين ٭ كيف ينبغي ان تظنوا او تدعوها انها الهة * وليست تخلص
57 من السراق ولا من اللصوص الهة خشب وفضة وذهب * الذين يقتدرون ينزعون ذهبها
58 وفضتها ولباسها الموضوع عليها ويذهبون ٭ فهي لا تعين ذواتها * لان الفاضل اذا صار ملكا
يظهر شجاعته ٭ لا الاناء المستعمل في البيت الذي يستعمله المقتني ٭ الا ان الالهة كاذبة ٭ هكذا
والباب في البيت يخلص من كان فيه ٭ الا ان الالهة كاذبة ٭ والعمود الخشبي في بيوت الملوك ٭
59 لكن الالهة كاذبة * لان اما الشمس والقمر والنجوم هم مهيدون ومرسلون للحاجة وسريعي
60 الاجابة * هكذا والبرق اذا ظهر هو حسن المنظر ٭ والريح نفسها في كل بلدة تهب * والسحابة
61 اذا امرت من قبل الله لتمر على كل المسكونة تكمل المأمور ٭

Nec ullam eis actionem inesse quæ nota 51
sit cuipiam. Nam neque Dii sunt : Non 52
enim creant urbi regem, neque pluviam
dant mortalibus, Neque causas eorum 53
percontantur, neque oppressum vindi-
cant; quum ipsi sint impotentes ceu
corvi qui cœlum inter ac terram pen-
dent. Etenim cùm inciderit in ædem 54
deorum ligneorum aut aureorum aut ar-
genteorum ignis, sacerdotes quidem fu-
gientes eripiunt sese, illi verò non se-
cus ac ligna comburuntur. Non resi- 55
stunt regi neque militibus : quomodò
ergo censendi aut vocandi sunt Dii?
Neque fures neque latrones effugiunt 56
dii lignei, argentei, & aurei; Cùm 57
illi valeant detrahere aurum argentum
ac vestes his impositas, & abire, nec
opem isti sibi ferre. Equidem cùm 58
præstans aliquis fit rex, ostendit forti-
tudinem suam; non autem vas domi
adhibitum quo utitur possessor : sed ni-
mirum hi dii falsi sunt. Ita quoque
janua in domo, servat eum qui intra il-
lam fuerit : at verò dii isti falsi sunt.
Etiam columna lignea in ædibus regiis
est; verùm hujusmodi dii falsi sunt.
Nam sol quidem ac luna stellæque 59
promptæ sunt, & ad negotium missa
statim obtemperant : Similiter etiam 60
fulgur, cùm apparet, pulchrum est :
& ventus ipse omnem regionem per-
flat : Et nubes quum à Deo jubentur 61
totum orbem permeare, exequuntur
mandatum :

Versio VULG. LAT.

62 Ignis etiam missus desupèr ut consumat montes, & sylvas,
facit quod præceptum est ei. Hæc autem neque speciebus,
63 neque virtutibus uni eorum similia sunt. Unde neque ex-
istimandum est, neque dicendum, illos esse deos, quando
non possunt neque judicium judicare, neque quidquam
64 facere hominibus. Scientes itaque quia non sunt dii, ne
65 ergò timueritis eos. Neque enim regibus maledicent,
66 neque benedicent. Signa etiam in cœlo Gentibus non
ostendunt, neq; ut Sol lucebunt, neq, illuminabunt ut Lu-
67 na. Bestiæ meliores sunt illis, quæ possunt fugere sub
68 tectum, ac prodesse sibi. Nullo itaque modo nobis est
manifestum quia sunt dii: propter quod ne timeatis eos.
69 Nam sicut in cucumerario formido nihil custodit: ita
70 sunt dii illorum lignei, & argentei, & inaurati. Eodem
modo & in horto spina alba, supra quam omnis avis se-
det. Similiter & mortuo projecto in tenebris, similes sunt
71 dii illorum lignei, & inaurati, & inargentati. A purpura
quoque & murice, quæ supra illos tineant, scietis itaque
quia non sunt dii. Ipsi etiam postremò comeduntur, &
72 erunt opprobrium in regione. Melior est homo justus,
qui non habet simulachra: nam erit longè ab opprobiis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

62 (ʺ) Τό, τε πῦρ ἐξαποσταλὲν ἄνωθεν ἐξαναλῶσαι ὄρη καὶ δρυμοὺς, ποιεῖ
τὸ συνταχθέν. ταῦτα δὲ (χ) οὔτε ταῖς ἰδέαις, (ψ) οὔτε ταῖς δυνάμεσιν αὐ-
63 τῶν ἀφωμοιωμένα ἐστίν. Ὅθεν οὔτε νομιστέον, οὔτε (ω) κλητέον
ὑπάρχειν αὐτοὺς θεοὺς, οὐ δυναμένων ὄντων αὐτῶν οὔτε κρίσιν κρῖναι, οὔτε
64 εὖ (α) ποιῆσαι ἀνθρώποις. Γνόντες οὖν ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί, μὴ φο-
65 βηθῆτε αὐτούς. Οὔτε γὰρ βασιλεῦσιν οὐ μὴ (β) καταράσωνται,
66 οὔτε μὴ εὐλογήσωσιν. Σημεῖά τε ἐν ἔθνεσιν ἐν οὐρανῷ οὐ μὴ δείξω-
σιν, (γ) οὐδὲ ὡς ὁ ἥλιος λάμψουσιν, οὔτε φωτιοῦσιν ὡς ἡ σελήνη.
67 Τὰ θηρία (δ) αὐτῶν ἐστὶ κρείττω, ἃ δύναται ἐκφυγόντα εἰς σκέπην
68 (ε) αὐτὰ ὠφελῆσαι. Κατ' οὐδένα οὖν τρόπον (ζ) ἡμῖν ἐστι φανε-
69 ρὸν ὅτι εἰσὶ θεοί· διὸ μὴ φοβηθῆτε αὐτούς. Ὥσπερ γὰρ ἐν (ʺ) σικυηράτῳ
προβασκάνιον οὐδὲν (η) φυλάσσον, οὕτως οἱ θεοὶ αὐτῶν εἰσι ξύλινοι
70 καὶ περίχρυσοι καὶ περιάργυροι. Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῇ ἐν κήπῳ
ῥάμνῳ, ἐφ' ἧς πᾶν ὄρνεον ἐπικάθηται, ὡσαύτως (θ) δὲ καὶ νεκρῷ ἐρ-
ριμμένῳ ἐν σκότει ἀφωμοίωνται οἱ θεοὶ αὐτῶν ξύλινοι καὶ περίχρυσοι
71 καὶ περιάργυροι. Ἀπό τε τῆς πορφύρας καὶ τῆς μαρμάρου τῆς ἐπ' (ι) αὐ-
72 τοὺς σηπομένης γνώσεσθε ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί· αὐτά τε ἐξ
ὕστερον βρωθήσονται (κ), καὶ ἔσται ὄνειδος ἐν τῇ χώρᾳ. Κρεῖσσον οὖν
ἄνθρωπος δίκαιος οὐκ ἔχων εἴδωλα, ἔσται γὰρ (λ) μακρὰν ἀπὸ
ὀνειδισμοῦ.

Ignis etiam missus desupèr, ut consumat mon- 62
tes, & sylvas, facit quod præceptum est. Hæc
autem neque speciebus, neque virtutibus ipsorum
assimilia sunt. Unde neque æstimandum est, neq; 63
dicendum illos esse deos: quando non possunt neq;
judicium judicare, neque benefacere hominibus.
Scientes itaque, quia non sunt dii; ne timue- 64
ritis eos. Neque enim regibus maledicent, neque 65
benedicent. Signáque in gentibus in cœlo non 66
ostendent, neque ut Sol, lucebunt, neque illumi-
nabunt ut Luna. Bestiæ meliores sunt illis; quæ 67
possunt fugientes sub tectum prodesse sibi. Nullo 68
itaque modo nobis est manifestum quia sunt dii:
propter quod ne timeatis eos. Nam sicut in cu- 69
cumerario (d) formido nihil custodiens; ita sunt
dii illorum lignei, & inaurati, & inargentati.
Eodem modo & (e) spinæ, quæ in horto, supra 70
quam omnis avis sedet, similiter autem & mor-
tuo projecto in tenebris similes sunt dii illorum
lignei, & inaurati, & inargentati. A purpura 71
quoque, & murice, quæ super eos putrefit. cogno-
scentur, quia non sunt dii Et ipsa postremò com-
edentur: & erit opprobrium in regione. Melior 72
igitur homo justus, qui non habet idola: nam
erit longè ab opprobrio.

MS.A. (ʺ) Τὸ δὲ (χ) οὐδὲ (ψ) οὐδὲ (ω) ἐνδεχόμενον αὐτοὺς ὑπάρχειν (α) ποιεῖν (β) καταράσονται, οὔτε μὴ εὐλογήσουσιν. Σημεῖά τε ἐν ἱερῷ καὶ ἐν ἔθνεσιν (γ) οὔτε ὡς ὁ ἥλιος οὐ μὴ ἐκλάμψουσιν, οὔτε μὴ φωτιοῦσιν (δ) κρείσσων ἐστὶν αὐτῶν, (ε) αὐτὰ (ζ) ἐστὶν ἡμῖν (ʺ) σικυηράτῳ (η) φυλάσσον, (θ) καὶ νεκρῷ (ι) αὐτῶν σηπομένης γνώσεσθε (κ) ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἔσται ὄνειδος ἐν χώρᾳ. Κρείσσων (λ) αὐτοῖς μακρὰν

(†) Ἱερεμίας προφήτης, Βαρούχ, Θρῆνοι, καὶ Ἐπιστολή.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܘܐܦ ܢܘܪܐ ܕܡܫܬܕܪܐ ܡܢ ܠܥܠ. ܕܢܘܩܕ ܛܘܪܐ ܘܪܡܬܐ ܘܥܒܐ. ܥܒܕܐ ܡܕܡ ܕܐܬܦܩܕ ܠܗ. 62
* ܗܠܝܢ ܕܝܢ ܐܦܠܐ ܒܕܡܘܬܐ ܐܦܠܐ ܒܚܝܠܐ. ܘܠܐ ܒܥܒܕܐ ܐܝܟ ܚܕ ܡܢ ܗܠܝܢ ܒܪܝܬܐ. ܡܛܠ 63
ܗܢܐ ܐܝܟܢܐ ܢܬܩܪܘܢ ܐܘ ܢܣܒܪܘܢ ܥܠܝܗܘܢ ܕܐܠܗܐ ܐܢܘܢ. ܕܗܐ ܠܐ ܡܫܟܚܝܢ ܐܦܠܐ ܕܝܢܐ
ܢܕܘܢܘܢ. ܘܠܐ ܢܥܕܪܘܢ. ܘܠܐ ܢܒܐܫܘܢ. ܠܒܢܝܢܫܐ. * ܕܥܘ ܗܟܝܠ ܕܠܐ ܗܘܘ ܐܠܗܐ. ܘܠܐ 64
ܬܕܚܠܘܢ ܡܢܗܘܢ. * ܠܐ ܓܝܪ ܕܢܒܪܟܘܢ ܠܡܠܟܐ ܡܫܟܚܝܢ. ܘܠܐ ܕܢܠܘܛܘܢ. * ܘܐܬܘܬܐ ܒܫܡܝܐ 65 66
ܠܥܡܡܐ ܠܐ ܢܚܘܘܢ. ܘܐܦܠܐ ܐܝܟ ܫܡܫܐ ܢܕܢܚܘܢ ܢܘܗܪܗܘܢ. ܘܠܐ ܡܢܗܪܝܢ ܐܝܟ ܣܗܪܐ.
* ܚܝܘܬܐ ܕܒܪܐ ܡܝܬܪܢ ܐܢܝܢ ܡܢܗܘܢ. ܕܡܫܟܚܢ ܡܥܪܩܢ ܕܢܛܪܢ ܘܥܕܪܢ ܠܢܦܫܗܝܢ. 67
* ܡܕܡ ܕܝܢ ܠܐ ܡܬܚܙܝܐ ܠܢ ܕܐܠܗܐ ܐܢܘܢ. ܡܛܠܗܢܐ ܠܐ ܬܕܚܠܘܢ ܡܢܗܘܢ. * ܐܝܟ ܓܢܬܐ 68 69
ܓܝܪ ܕܒܡܩܫܬܐ ܕܡܕܡ ܠܐ ܢܛܪܐ. ܗܟܢܐ ܐܢܘܢ ܐܦ ܐܠܗܝܗܘܢ ܩܝܣܐ ܘܕܣܐܡܐ ܘܕܕܗܒܐ. ܠܝܬ
ܒܗܘܢ ܝܘܬܪܢ. ܘܐܝܟ ܐܛܕܐ ܕܒܓܢܬܐ. ܕܟܠ ܦܪܚܬܐ ܫܪܝܐ ܥܠܘܗܝ. ܗܟܢܐ ܐܢܘܢ.
* ܘܡܬܕܡܝܢ ܠܡܝܬܐ ܕܫܕܐ ܒܚܫܘܟܐ. ܗܟܢܐ ܐܠܗܝܗܘܢ. ܕܩܝܣܐ. ܘܕܣܐܡܐ. ܘܕܕܗܒܐ. * ܡܢ 70 71
ܐܪܓܘܢܐ ܓܝܪ ܘܡܢ ܫܐܪܝܐ ܕܠܒܝܫܝܢ ܕܡܬܚܒܠܝܢ. ܕܥܘ ܕܠܐ ܗܘܘ ܐܠܗܐ. ܐܦ ܗܢܘܢ
ܕܝܢ ܒܚܪܬܐ ܡܬܚܒܠܝܢ ܠܥܠܡ. ܘܗܘܝܢ ܚܣܕܐ ܒܐܪܥܐ. * ܛܘܒܘܗܝ ܕܝܢ ܠܓܒܪܐ ܙܕܝܩܐ 72
ܕܠܝܬ ܠܗ ܦܬܟܪܐ. ܕܪܚܝܩ ܗܘ ܡܢ ܚܣܕܐ ܘܡܣܟܐ ܠܡܪܝܐ ܐܠܗܐ.

* ܫܠܡܬ ܐܓܪܬܐ ܕܐܪܡܝܐ ܢܒܝܐ * ܨܠܘܬܗ ܥܡܢ *

Ignis etiam ab alto missus ut montes 62
incendat, collesque ac sylvas, quòd ipsi
præceptum est facit. Hi autem, nec 63
specie, nec viribus, nec opere, cuiquam
harum creaturarum similes sunt. Quare,
quomodo vocabuntur Dii? quomodo
putabunt de ipsis quòd Dii sint? Neque
neim causam judicare possunt, nec ho-
minibus malè aut benè facere. Sci- 64
tote igitur quòd Dii non sunt, & ipsos 65
timere nolite. Regibus enim benedice-
re equeunt, aut maledicere: Signáque 66
in cœlis non ostendunt Gentibus: Nec
solis instar lucem suam hominibus at- 67
tollunt, nec lucent instar lunæ. Præ-
stant eis feræ agrestes, fugientes enim
servare se possunt. Nihil itaque nobis 68
apparet quare Dii sint, propterea nolite
ipsos timere. Ut enim tugurium in cu- 69
cumerario quod nihil servat, sic in diis
eorum ligneis, argenteis, aureis nihil est
lucri. Utque rhamnus in horto cui omnis
volucris insidet, sic sunt illi. Etiam mor- 70
tuo in tenebras projecto similes sunt dii
eorum lapidei, argentei, aurei. De pur- 71
pura enim & serico induti sunt, utique
quæ corrumpuntur, scietis non esse ipsos
Deos; Nam ipsi tandem corrumpentur
in perpetuum, & opprobrio erunt in
terra. Beatus autem vir justus cui non 72
est idolum, qui longè est ab opprobrio,
& Dominum Deum expectat.

Finis Epistolæ Jeremiæ Prophetæ,
cujus oratio nobiscum sit.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

62 63 * واما النار المرسلة من فوق لتبيد الجبال والغياض تصنع ما امرت به * وهن لا بالمناظر ولا
بقوى الشياطين مشبهة * لاجل هذا لا ينبغي ان تظنوها ولا ينبغي ان تختاروها الهة * اذ هي
64 65 عديمة القوة ولا تحكم حكما ولا تحسن للبشر * اعلموا ايضا انها ليست الهة * لا تخافوها * لانها
66 ولا للملوك لا تلعن ولا تبارك * ولا تظهر علامات في السماء ولا في الامم * ولا تضي مثل الشمس
67 68 ولا تنير مثل القمر * الوحوش هي افضل منها لان يمكنها ان تلتجي الى ظلها لنفعها * ولا بنوع
69 واحد يظهر لنا انها الهة * لاجل هذا لا تخافوها * وكما ان الخيال في المقثاة لا يحرس شيا * هكذا
والهتهم الخشب والذهب والفضة على هذا النوع * وكالشجر في البستان يجلس عليها كل
70 71 طير * هكذا والهتهم تشبه الميت المطروح في الظلمة * خشب وذهب وفضة * من البرفير
والمرمر المصفوف عليها تعلمون انها ليست الهة * ولانها اخيرا توكل منهم * وتصير للعار
72 في الكورة * الانسان الفاضل العدل ليس له الهة * انه يكون بعيدا من التعيير *

* تمت نبوة ارميا النبي * وباروخ * والمراثي *
والرسالة * * والمجد لله دايما *

Et ignis quidem supernè demissus ad mon- 62
tes sylvasque consumendas, perficit quod
jussum est ei: Isti verò neque spectaculis 63
neque virtutibus daemonum similes sunt.
Quamobrem neque putare debetis neque
arbitrari debetis eos esse Deos, quum sint
impotentes, neq; judicium exerceant, neq;
benefaciant hominibus. Scitote iterū eos 64
non esse Deos: ne metuatis eos. Nam neque 65
maledicunt regibus, neq; benedicunt: Non 66
edunt signa in cœlo neque in gentibus: non
lucent ut sol, neque ut luna splendent. Bel- 67
luæ sunt illis præstantiores. quia possunt
in suum commodum ad umbram illorum
confugere. Ne ullo quidem modo patet no- 68
bis illos esse Deos, iccircò ne metuatis il-
los. Et quemadmodum spectrū in cucume- 69
rario nihil defendit, ita quoque dii eorum
lignei aurei atque argentei, ejusdem sunt
modi: et qualis est arbor in horto, cui insi-
det quælibet avis; Tales sunt dii eorum, 70
similes mortuo in tenebris projecto: utpo-
te lignum, aurum, & argentum. A purpura 71
et marmore ipsis instrato cognoscetis ipsos
nequaquam esse Deos, & inde quòd ab il-
lis tandem comedendi sunt, & dedecori in
regione futuri. Homo virtute præditus 72
ac justus non habens deos, procul qui-
dem erit ab ignominia.

Prophetiæ Jeremiæ Prophetæ, Baruch, Lamentationum, & Epistolæ,

FINIS.

Laus Deo semper.

O

CA

HISTORIA
SUSANNÆ.
ORATIO AZARIÆ,
CUM
CANTICO TRIUM PUERORUM:
ET HISTORIA
BELI ET DRACONIS.

Versio VULG. LAT.

Quæ sequuntur usque ad finem libri, de Theodotionis editione translata sunt.

CAP. XIII.

1 ET erat vir habitans in Babylone, & nomen ejus Joa-
2 kim: Et accepit uxorem nomine Susannam, filiam Hel-
3 ciæ, pulchram nimis, & timentem Deum: Parentes enim
illius, cùm essent justi, erudierunt filiam suam secundùm
4 legem Moysi. Erat autem Joakim dives valdè, & erat
ei pomarium vicinum domui suæ: & ad ipsum conflue-
5 bant Judæi, eò quòd esset honorabilior omnium. Et
constituti sunt de populo duo senes judices in illo anno: de quibus locutus est Dominus; Quia egressa est iniquitas de Babylone à senioribus judicibus, qui videbantur regere populum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

†ΔΑΝΙΗΛ.

1 ΚΑὶ ἦν ἀνὴρ οἰκῶν ἐν Βαβυλῶνι, καὶ ὄνομα αὐτῷ Ἰωακείμ.
2 Καὶ ἔλαβε γυναῖκα ᾗ ὄνομα (α) Σωσάννα, θυγάτηρ Χελκίου, καλὴ
3 σφόδρα, καὶ φοβουμένη τὸν κύριον. Καὶ οἱ γονεῖς αὐτῆς δίκαιοι, καὶ
4 ἐδίδαξαν τὴν θυγατέρα αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον (β) Μωϋσῆ. Καὶ ἦν
Ἰωακεὶμ πλούσιος σφόδρα, καὶ ἦν αὐτῷ παράδεισος γειτνιῶν τῷ
οἴκῳ αὐτοῦ· καὶ πρὸς αὐτὸν προσήγοντο οἱ Ἰουδαῖοι, διὰ τὸ εἶναι
5 αὐτὸν ἐνδοξότερον πάντων. Καὶ ἀπεδείχθησαν δύο πρεσβύτεροι
ἐκ τοῦ λαοῦ κριταὶ ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐκείνῳ, περὶ ὧν ἐλάλησεν ὁ δεσπότης, Ὅτι ἐξῆλθεν ἀνομία ἐκ Βαβυλῶνος ἐκ πρεσβυτέρων κριτῶν, οἳ ἐδόκουν κυβερνᾶν τὸν λαόν.

MS. A. † Δανιήλ. (α) Σουσάννα, (β) Μωσῆ.

DANIEL.

ET erat vir habitans in Babylone: & nomen ejus Joacim. Et accepit uxorem nomine Susannam, filiam Chelciæ, pulchram nimis, & timentem Dominum. Et parentes ejus justi: & docuerunt filiam suam juxta legem Moysi. Erat autem Joacim dives valdè: & erat ei pomarium vicinum domui suæ, & ad ipsum confluebant Judæi, eò quòd esset honorabilior omnium. Et constituti sunt duo senes de populo judices in anno illo: de (a) quibus locutus est Dominus; Quia egressa est iniquitas de Babylone à senibus judicibus, qui videbantur regere populum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

ܬܘܒ ܠܫܘܥܝܬܐ ܕܫܘܫܢ

1 * ܐܝܬ ܗܘܐ ܓܒܪܐ ܚܕ ܕܥܡܪ ܗܘܐ ܒܒܒܠ. ܘܫܡܗ ܝܘܝܩܝܡ. * ܘܢܣܒ ܠܗ ܐܢܬܬܐ
2 ܘܫܡܗ ܫܘܫܢ ܒܪܬܗ ܕܚܠܩܝܐ. ܘܫܦܝܪܐ ܗܘܬ ܛܒ. ܘܕܚܠܬ ܗܘܬ ܡܢ ܡܪܝܐ. * ܘܐܒܗ̈ܝܗ
3 ܟܠܗܘܢ ܙܕܝ̈ܩܝܢ ܗܘܘ. ܘܐܠܦܘܗ ܠܒܪܬܗܘܢ ܟܠܗܝܢ ܦܘ̈ܩܕܢܐ ܕܡܘܫܐ. * ܘܒܥܠܗ
4 ܝܘܝܩܝܡ ܥܬܝܪ ܗܘܐ ܛܒ ܩܢܝܢܐ. ܘܐܝܬ ܗܘܐ ܠܗ ܦܪܕܝܣܐ ܚܕܪ ܒܝܬܗ.
ܘܟܢܫܝܢ ܗܘܘ ܠܘܬܗ ܟܠܗܘܢ ܝܗܘܕܝ̈ܐ. ܡܛܠ ܕܡܝܩܪ ܗܘܐ ܡܢ ܟܠܗܘܢ. * ܒܙܒܢܐ
5 ܗܘ ܩܡܘ ܬܪ̈ܝܢ ܩܫܝ̈ܫܐ. ܪ̈ܫܝ ܥܡܐ ܘܕܝ̈ܢܐ ܕܫܢܬܐ ܗܝ. ܕܥܠܝܗܘܢ ܐܡܪ
ܐܠܗܐ. ܕܡܢܗܘܢ ܢܦܩ ܪܘܫܥܐ. ܡܢ ܒܒܠ. ܡܢܗܘܢ ܡܢ ܩܫܝ̈ܫܐ. ܘܡܢ ܕܝ̈ܢܐ
ܗܢܘܢ ܕܡܫܡܫܝܢ ܗܘܘ ܒܗܝܟܠܐ.

Sequitur Historia

SUSANNÆ.

VIr quidam erat qui habitabat Babylone nomine Joacim: Accepitque sibi uxorem Susannam nomine, Helcanæ filiam; pulchra admodùm erat, & Deum timebat: Cognatique ejus justi erant omnes, & docuerant filiam suam omnia præcepta Mosis. Et maritus ejus, Joacim divitias habebat benè multas, & Paradisum circa ædes suas. Conveniebantque ad eum omnes Judæi, quia honorabilior erat eis omnibus. Tempore eo surrexerunt duo Presbyteri, Principes populi, & Judices ejus anni, de quibus dixit Deus, quòd ab eis, nimirùm Presbyteris, Babylone, & Judicibus illis qui ministrant in Templo, egressa est impietas.

Versio SYRIACA altera cum Interpretatione LATINA.

* ܬܘܒ ܟܬܒܝܢ ܟܬܒܐ ܕܕܢܝܐܝܠ ܙܥܘܪܐ ܕܗܘ ܫܘܥܝܬܐ

ܕܫܘܫܢ ܡܦܩܬܐ ܚܪܩܠܝܬܐ*

1 * ܟܕ ܗܘܐ ܕܢܝܐܝܠ ܒܪ ܫܢ̈ܝܢ ܬܪܬܥܣܪܐ ܗܘܐ ܓܒܪܐ ܚܕ ܕܫܡܗ ܝܘܝܩܝܡ ܗܘܐ
2 ܕܢܣܝܒ ܗܘܐ ܐܢܬܬܐ ܕܫܡܗ ܫܘܫܢ. ܒܪܬܗ ܕܚܠܩܝܐ ܟܗܢܐ. ܕܫܦܝܪܐ ܗܘܬ
3 ܘܝܐܝܐ ܛܒ. ܘܚܟܝܡܬܐ ܘܕܚܠܬ ܐܠܗܐ. * ܙܕܝ̈ܩܐ ܓܝܪ ܗܘܘ ܐܒܗ̈ܝܗ. ܘܐܠܦܘܗ
4 ܚܟܡܬܐ ܐܝܟ ܢܡܘܣܐ ܕܡܘܫܐ. * ܝܘܝܩܝܡ ܕܝܢ ܥܬܝܪ ܗܘܐ. ܘܓܢܬܐ ܗܘܬ ܠܗ
ܠܘܬ ܒܝܬܗ. ܘܠܘܬܗ ܟܢܫܝܢ ܗܘܘ ܝܗܘܕܝ̈ܐ. ܡܛܠ ܕܡܝܩܪ ܗܘܐ ܛܒ. ܘܐܝܬ ܗܘܬ
ܟܢܘܫܬܐ ܒܒܝܬܗ. ܘܝܘܡܬܐ ܩܠܝܠܬܐ ܗܘܬ ܫܘܫܢ ܥܡ ܒܥܠܗ. ܘܫܪܟܐ
5 ܕܚܝܝܗ̈ ܒܐܪܡܠܘܬܐ ܗܘܬ ܥܡܪܐ. ܘܒܐܝܡܡܐ ܘܒܠܠܝܐ ܒܬܫܡܫܬܗ ܕܡܪܝܐ. * ܒܗ
ܕܝܢ ܒܙܒܢܐ : ܪ̈ܫܝ ܥܡܐ ܗܘܘ ܥܡܝܕ ܘܥܒܝܕ. ܗܢܘܢ ܕܐܡܪ ܥܠܝܗܘܢ ܡܪܝܐ. ܕܢܦܩ
ܪܘܫܥܐ ܡܢ ܒܒܠ. ܒܕܝ̈ܢܐ ܘܒܩܫܝ̈ܫܐ ܗܢܘܢ ܕܪ̈ܫܝ ܥܡܐ ܡܬܚܫܒܝܢ.

Scribimus prætereà librum DANIELIS parvuli: nempè, HISTORIAM

SUSANNÆ,

ex editione Heracliensi.

CUm esset Daniel annorum duodecim, vir erat nomine Joacim, Qui uxorem habebat nomine Susannam, filiam Helcanæ Sacerdotis, quæ formosa erat pulchráque admodùm, sapiens etiam & Dei metuens. Justi enim erant parentes ejus, & docuerant eam sapientiam secundùm legem Mosis. Joacim autem dives erat, hortumque juxta ædes habebat, & ad eum conveniebant Judæi, quia valdè honorabilis erat, eratque Synagoga in ædibus ejus. Paucos autem dies agebat Susanna cum marito suo, & reliquum ætatis suæ in viduitate degens, die noctéque in cultu Domini se exercebat. Tempore eo Principes populi erant Amid & Abid, de quibu Dominus dixit; Egredietur iniquitas Babylone, in Judices & Presbyteros, qui Principes populi censentur.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* بِسْمِ ٱلْاَبِ وَٱلْاِبْنِ وَٱلرُّوحِ ٱلْقُدُسِ ٱلْاِلٰهِ ٱلْوَاحِدِ *

* نَبْتَدِي بِعَوْنِ ٱللهِ بِتَرْجَمَةِ نُبُوَّةِ دَانِيَالَ ٱلنَّبِيِّ *

صَلَاتُهُ مَعَنَا آمِينَ *

IN NOMINE PATRIS, & Filii, & Spiritûs sancti, unius Dei,

Incipimus juvante Deo interpretationem Prophetiæ DANIELIS Prophetæ cujus oratio nobis adsit, Amen.

* ٱلْاِصْحَاحُ ٱلْاَوَّلُ *

1 * وَكَانَ رَجُلٌ سَاكِنًا فِي بَابِلَ * وَٱسْمُهُ يُوَاقِيمُ * وَاخَذَ امْرَاةً اسْمُهَا سُوسَنَّهْ ابْنَةُ حِلْقِيَا حَسَنَةً
2
3 جِدًّا وَخَايِفَةً مِنَ ٱلرَّبِّ * وَابَوَاهَا صِدِّيقَانِ * وَعَلَّمَا ابْنَتَهُمَا كَنَامُوسِ مُوسِي * وَكَانَ يُوَاقِيمُ
4 غَنِيًّا جِدًّا * وَكَانَ لَهُ بُسْتَانٌ مُجَاوِرًا لِبَيْتِهِ * وَإِلَيْهِ يَجْتَمِعُ ٱلْيَهُودُ لِأَجْلِ انَّهُ كَانَ اشْرَفَ جَمِيعِهِمْ *
5 * فَظَهَرَ شَيْخَانِ مِنَ ٱلشَّعْبِ قَاضِيَانِ فِي تِلْكَ ٱلسَّنَةِ * مِنْ اجْلِهِمْ تَكَلَّمَ ٱلسَّيِّدُ انَّهُ خَرَجَ
ٱلْاِثْمُ مِنْ بَابِلَ مِنَ ٱلْمَشَايِخِ ٱلْحُكَّامِ ٱلَّذِينَ ظُنَّ بِهِمْ انَّهُمْ يُدَبِّرُوا ٱلشَّعْبَ *

Textus primus.

ERat vir quidem habitans in Babele, cujus nomen erat Joacim. Is duxit uxorem nomine Susannam filiam Helciæ, admodùm formosam & timentem Dominum. Parentes enim ejus cùm justi essent, instituerunt filiam suam juxta legem Mosaicam. Erat autem Joacim valdè dives, habebátque hortum domui suæ vicinum: & ad eum confluebant Judæi, quòd esset omnium nobilissimus. Itaque prodierunt è populo duo senes anno illo judices: (de quibus locutus est Dominus, quòd exorta est iniquitas de Babele è senatoribus judicibus qui populum recturi videbantur:)

Versio VULG. LAT.

6 Isti frequentabant domum Joakim, & veniebant ad
7 eos omnes qui habebant judicia. Cùm autem popu-
lus revertisset per meridiem, ingrediebatur Susanna,
8 & deambulabat in pomario viri sui. Et videbant eam
senes quotidiè ingredientem, & deambulantem: &
9 exarserunt in concupiscentiam ejus: Et everterunt
sensum suum, & declinaverunt oculos suos ut non vi-
derent cœlum, neque recordarentur judiciorum ju-
10 storum. Erant ergò ambo vulnerati amore ejus, nec
indicaverunt sibi vicissim dolorem suum: Eru-
11 bescebant enim indicare sibi concupiscentiam suam
12 volentes concumbere cum ea: Et observabant quo-
tidiè solicitiùs videre eam. Dixítque alter ad alterum;
13 Eamus domum, quia hora prandii est. Et egressi re-
14 cesserunt à se. Cúmque revertissent, venerunt in u-
num: & sciscitantes ab invicèm causam, confessi
sunt concupiscentiam suam: & tunc in communi sta-
tuerunt tempus, quando eam possent invenire solam.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 Οὗτοι προσεκαρτέρουν ἐν τῇ οἰκίᾳ Ἰωακείμ, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτοὺς
7 πάντες οἱ κρινόμενοι. Καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἀπέτρεχεν ὁ λαὸς μέσον
ἡμέρας, εἰσεπορεύετο (γ) Σωσάννα, καὶ περιεπάτει ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ
8 ἀνδρὸς αὐτῆς. Καὶ ἐθεώρουν αὐτὴν οἱ δύο πρεσβύτεροι καθ' ἡμέραν
9 εἰσπορευομένην, καὶ περιπατοῦσαν, καὶ ἐγένοντο ἐν ἐπιθυμίᾳ αὐτῆς, Καὶ
διέστρεψαν τὸν ἑαυτῶν νοῦν, καὶ ἐξέκλιναν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ μὴ
10 βλέπειν εἰς τὸν οὐρανὸν, μηδὲ μνημονεύειν κριμάτων δικαίων. Καὶ ἦσαν
ἀμφότεροι κατανενυγμένοι περὶ αὐτῆς, καὶ οὐκ (δ) ἀνήγγειλαν ἀλλήλοις
11 τὴν ὀδύνην (ε) ἑαυτῶν· Ὅτι ᾐσχύνοντο (ζ) ἀναγγεῖλαι τὴν ἐπιθυμίαν
12 αὐτῶν, ὅτι ἤθελον συγγενέσθαι αὐτῇ. Καὶ παρετηροῦσαν φιλοτίμως
13 καθ' ἡμέραν ὁρᾶν αὐτήν. καὶ (η) εἶπαν ἕτερος τῷ ἑτέρῳ, Πορευθῶμεν δὴ εἰς οἶκον, ὅτι (θ) ἀρίστου ὥρα ἐστί. καὶ ἐξελθόντες
14 διεχωρίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων, Καὶ ἀνακάμψαντες ἦλθον ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ
ἀνετάζοντες ἀλλήλους τὴν αἰτίαν, ὡμολόγησαν τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν·
καὶ τότε κοινῇ συνετάξαντο καιρὸν, ὅτε αὐτὴν δυνήσονται εὑρεῖν
μόνην.

MS.A. (γ) Σουσάννα, (δ) ἀπήγγελλον (ε) αὐτῶν· (ζ) ἀπαγγεῖλαι (η) εἶπεν (θ) ὥρα ἀρίστου

Isti frequentabant domum Joacim & venie- 6
bant ad eos, omnes qui habebant judicia.
Cùm autem populus recessisset per meridiem; 7
ingrediebatur Sosanna, & deambulabat in po-
mario viri sui. Et videbant eam duo *senes quo-* 8
tidiè ingredientem, & deambulantem: & ex-
arserunt in concupiscentiam ejus, Et everte- 9
runt sensum suum, & declinaverunt oculos
suos, ut non viderent cœlum, neque meminissent
judiciorum justorum. Erant ergò ambo (b) vul- 10
nerati amore ejus: nec indicaverunt sibi vi-
cissim dolorem suum. Erubescebant enim in- 11
dicare concupiscentiam suam, volentes concum-
bere cum ea: Et observabant quotidiè solicitè 12
videre eam. Dixitque alter ad alterum; Ea- 13
mus domum, quia prandii hora est. Et egressi
recesserunt à se mutuó. Cúmque revertissent; 14
venerunt in unum: & sciscitantes ad invicèm
causam, confessi sunt concupiscentiam suam:
& tunc in commune statuerunt tempus, quando
eam possent invenire solam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Hi assiduè ad domum Joacim accede- 6
bant, venientes enim quibus erant lites *ibi*
judicabantur. Discedente autem meri- 7
die populo, ibat Susanna cum ancillis
in hortum mariti sui. Et videbant eam 8
quotidie Presbyteri illi cùm ambularet,
& in hortum mariti sui iret: & concu-
piverunt eam, Et perversæ sunt mentes 9
ipsorum, declinâruntque oculos suos ne
in cœlum suspicerent, nec recordaren-
tur judiciorum justorum. Cupiebant- 10
que ambo esse cum ea more mulierum,
Sed non manifestârunt alter alteri vulnus 11
suum, quòd clàm cum ea esse cupiebant.
Cúmque ipsam quotidiè sedulò observa- 12
rent, ut viderent ipsam; Dixerunt al- 13
ter alteri; Discedamus hinc, quia pran-
dii tempus advenit: Et egressi simul 14
ut discederent, clam alter altero, reversi
ambo ignari, venientes occurrerunt al-
ter alteri ibidem. Pudoréque affecti de
eo quod inter se invicèm dolo fecissent,
sedentes revelârunt sibi invicèm cupidi-
tatem suam insanam & perniciosam quâ
verecundam illam concupiscebant. In-
déque observabant tempus quo mode-
stam illam solam invenirent, bonâque
memoriâ dignam dehonestarent.

Versio SYRIACA altera cum Interpretatione LATINA.

6 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Hi in domo Joacimi assidui erant, & 6
ad eos accedebant omnes quibus inter se
lites erant, & ibi judicabantur. Am- 8
bo hi principes populi amabant Su-
sannam, ignari invicém: tenebátque
eos cupido pulchritudinis ejus. Muta- 9
táque est mens eorum, nec recordari
poterant Dei, nec memores erant justi
Dei judicii, Sed speculabantur ipsam, cu- 11
pientes ipsam ignominiâ afficere. Et ob- 12
servabant assiduè ut eam solam viderent.
Contigit autem die quodam dimisso cœ-
tu, expectare eos ut viderent eam cùm in-
troiret in hortum, nec à se invicèm dis-
cedere. Dixeruntque *tandem* alter al- 13
ter alteri; Eamus, age, domum quisque
suam, est enim prandii tempus. Digres- 14
sique alter ab altero reversi sunt in loca
ubi anteà stabant, expectantes ut hor-
tum ingrederetur ad lavandum. Et reve-
lârunt cupiditatem suam, notamque fe-
cerunt alter alteri malitiam quæ in eis
erat.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

6 * هولاء كانوا ملازمين في بيت يواقيم * ويأتي اليهم جميع المتحاكمين * وكان حين يذهب 7
الشعب وسط النهار تدخل سوسنه وتمشي في بستان رجلها * فنظراها الشيخان كل يوم داخلة 8
وماشية * فصاروا في شهوتها * فأعكسا عقلهما * وأمالا أعينهما * الا ينظرا الي السماء * ولا 9
يذكرا حكم الصديقين * وكانا كلاهما مشعوفين بها * ولم يخبرا بوجعهما بعضهما لبعض 10
11 * لانهما استحيا ان يخبرا بشهوتهما * لانهما ارادا ان يكونا معها * ويرصداها بعظم نفس كل 12
13 يوم لينظراها * فقال الاخر للاخر * نمض الي البيت ان وقت الغدا قد حضر * وخرجا وانفصلا 14
من بعضهما بعض * وعادا اتيا معا * واستفحصا بعضهما بعض السبب * فاعترفا بشهوتهما
وحينئذ اتفقا باشتراك على وقت لعلهما يقدران ان يجداها وحدها *

Hi frequentes erant in domo Joacimi, 6
& ad eos veniebant omnes litem ha-
bentes. Erat autem ut abscedente popu- 7
lo in meridie, ingrederetur Susanna de-
ambularétque in horto viri sui. Hanc 8
vident es illi duo senes quotidie in-
gredientem & deambulantem, ejus amo-
re capti, Perverterunt mentem suam, 9
& averterunt oculos suos, quò minùs
cœlum viderent, neque memores essent
judicii justorum. Cúmque essent am- 10
bo ejus amore dementati, neuter ta-
men dolorem suum alteri declarabat.
Erubescebant enim declarare libidinem 11
suam, quòd uterque appeteret concum-
bere cum ea. Et magnanimiter obser- 12
vabant eam singulis diebus, ut viderent
eam. Dixitque alter ad alterum;
Eamus domum, quia prandii tempus 13
jam instat. Cùm itaque egressi essent, 14
& alter ab altero discessisset; Iterum
tamen simul venerunt: quare causam
alter ab altero sciscitatus, tandem
fassi sunt libidinem suam. Et tunc
communi consensu convenerunt de tem-
pore, ut possent eam reperire solam.

Versio VULG. LAT.

15 Factum est autem, cùm observarent diem aptum, ingressa
est aliquando sicut herì & nudiustertiùs, cum duabus
solis puellis, voluitque lavari in pomario: æstus quippe
16 erat: Et non erat ibi quisquam, præter duos senes abs-
17 conditos, & contemplantes eam. Dixit ergò puellis;
Afferte mihi oleum, & smigmata, & ostia pomarii clau-
18 dite, ut laver. Et fecerunt sicut præceperat: clause-
rúntque ostia pomarii, & egressæ sunt per posticum, ut
afferrent quæ jusserat: nesciebántque senes intùs esse abs-
19 conditos. Cùm autem egressæ essent puellæ, surrexerunt
20 duo senes, & accurrerunt ad eam, & dixerunt; Ecce
ostia pomarii clausa sunt, & nemo nos videt, & nos
in concupiscentia tuî sumus: quam ob rem assentire
21 nobis, & commiscere nobiscum. Quòd si nolueris, di-
cemus contra te testimonium, quòd fuerit tecum ju-
venis, & ob hanc causam emiseris puellas à te.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

15 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ παρατηρεῖν αὐτοὺς ἡμέραν εὔθετον, εἰσῆλθέ ποτε
καθὼς (δ) χθὲς καὶ τρίτης ἡμέρας μετὰ δύο μόνων κορασίων, καὶ ἐπεθύ-
16 μησε λούσασθαι ἐν τῷ παραδείσῳ, ὅτι καῦμα ἦν. Καὶ οὐκ ἦν οὐδεὶς ἐκεῖ
πλὴν οἱ δύο πρεσβύτεροι κεκρυμμένοι, καὶ παρατηροῦντες αὐτήν.
17 Καὶ εἶπε τοῖς κορασίοις (ε), Ἐνέγκατε δή μοι ἔλαιον καὶ (ζ) σμήγ-
18 ματα, καὶ τὰς θύρας τοῦ παραδείσου κλείσατε, ὅπως λούσωμαι. Καὶ
(η) ἐποίησαν καθὼς εἶπε, καὶ ἀπέκλεισαν τὰς θύρας τοῦ (ι) παραδείσου,
καὶ ἐξῆλθαν κατὰ τὰς (θ) πλαγίας θύρας, ἐνέγκαι τὰ προστεταγμένα
αὐταῖς, καὶ οὐκ (ι) εἴδοσαν τοὺς πρεσβυτέρους, ὅτι ἦσαν κεκρυμμένοι.
19 Καὶ ἐγένετο ὡς (κ) ἐξήλθοσαν τὰ κοράσια, (λ) καὶ ἀνέστησαν οἱ δύο
20 πρεσβῦται, καὶ ἐπέδραμον αὐτῇ, καὶ εἶπον, Ἰδοὺ αἱ θύραι τοῦ παρα-
δείσου κέκλεινται, καὶ οὐδεὶς θεωρεῖ ἡμᾶς, καὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ σου ἐσμέν·
21 διὸ συγκατάθου ἡμῖν, καὶ γενοῦ μεθ' ἡμῶν. Εἰ δὲ μή, καταμαρτυ-
ρήσομέν σου, ὅτι ἦν μετὰ σοῦ νεανίσκος, καὶ διὰ τοῦτο ἐξαπέστειλας
τὰ κοράσια ἀπὸ σοῦ.

MS.A. (δ) ἐχθὲς (ε) αὐτῆς, (ζ) σμῆγμα, (η) ἐποίησε, καὶ ἀπέκλεισε (ι) παραδείσου καθὼς εἶπε, καὶ ἐξῆλθον (θ) πλαγίους (ι) εἶδαν (κ) ἐξῆλθον (λ) ἀνέστησαν οἱ δύο πρεσβύτεροι,

Factum est autem, cùm observarent diem aptum, 15
(c) ingressa est aliquando, sicut herì, & nudius-
tertiùs, cum duabus solis puellis: voluitque
lavari in pomario: æstus quippe erat: Et non 16
erat ibi quisquam præter duos senes absconditos,
& contemplantes eam. Dixit ergò puellis; 17
Afferte mihi oleum, & smigmata: & ostia po-
marii claudite, ut laver. Et fecerunt sicut præ- 18
ceperat, clauserúntque ostia pomarii: & egressæ
sunt per posticum, ut afferrent quæ jusserat eis;
nesciebántque senes esse absconditos. Cùm 19
autem egressæ essent puellæ; surrexerunt duo
senes, & accurrerunt ad eam, & dixerunt;
Ecce ostia pomarii clausa sunt: & nemo nos 20
videt: & in concupiscentia tuî sumus. Quam-
obrèm assentire nobis, & commiscere nobiscum.
Quòd si nolueris; dicemus contra te testimo- 21
nium, quòd fuerit tecum juvenis, & ob hanc
causam emiseris puellas à te.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

15. ܘܗܘܐ * ܕܟܕ ܢܛܪܝܢ ܗܘܘ ܠܗ̇. ܚܙܐܘܗ̇ ܕܐܙܠܐ ܗܝ ܐܝܟ ܕܒܟܠܝܘܡ. ܐܝܟ ܕܐܬܡܠܝ ܘܐܝܟ ܕܡܢ ܩܕܡ ܬܡܠܝ.
ܗܝ ܐܝܟ ܗܘܐ ܥܒܕܐ ܗܘܬ ܥܡ ܬܪܬܝܢ ܥܠܝ̈ܡܬܗ̇ ܠܚܘܕܝܗ̇. ܘܪܓܝܓܐ ܗܘܬ ܠܡܣܚܐ ܒܦܪܕܝܣܐ. ܡܛܠ ܕܫܘܒܐ
16 ܗܘܐ. * ܘܐܙܠܘ ܗܢܘܢ ܩܫܝ̈ܫܐ. ܘܟܡܢܘ ܠܗ̇ ܒܦܪܕܝܣܐ. ܘܠܐ ܐܢܫ ܐܚܪܢܐ ܐܝܬ ܗܘܐ ܒܗ
17 ܒܦܪܕܝܣܐ. ܐܠܐ ܐܢ ܠܗܢܘܢ ܬܪܝܗܘܢ ܩܫܝ̈ܫܐ. * ܘܐܡܪܬ ܫܘܫܢ ܠܥܠܝ̈ܡܬܗ̇ ܕܙܠܝܢ ܐܝܬܝ̈ܢ ܠܝ
18. ܡܫܚܐ ܘܣܡܡܢܐ. ܘܬܪܥܐ ܕܦܪܕܝܣܐ ܐܚܘܕܝܢ ܥܕ ܕܐܣܚܐ. * ܘܥܒܕ̈ܝܢ ܐܝܟ ܕܦܩܕܬ ܐܢܝ̈ܢ.
ܘܐܚܕ̈ܝܢ ܬܪܥܐ ܕܦܪܕܝܣܐ ܘܐܙܠܝ: ܕܢܝܬܝ̈ܢ ܡܕܡ ܕܐܬܦܩܕܝ. ܘܠܐ ܚܙܝ̈ ܠܗܠܝܢ ܐܢܘܢ ܠܩܫܝ̈ܫܐ
19. ܕܟܡܝܢ ܗܘܘ ܬܡܢ. * ܘܟܕ ܢܦܩܝ̈ ܥܠܝ̈ܡܬܗ̇ ܪܗܛܘ ܠܘܬܗ̇ ܗܢܘܢ ܩܫܝ̈ܫܐ ܘܐܡܪܘ ܠܗ̇.
20 * ܗܐ ܬܪܥܐ ܕܦܪܕܝܣܐ ܐܚܝ̈ܕܝܢ ܐܢܘܢ. ܘܠܝܬ ܐܢܫ ܕܚܙܐ ܠܢ. ܐܠܐ ܡܛܠ ܕܪܓܝܓܝܢܢ ܠܟܝ
21 ܕܡܟܝ ܥܡܢ. * ܘܐܢ ܕܝܢ ܠܐ ܨܒܝܐ ܐܢܬܝ ܠܡܕܡܟ ܥܡܢ ܣܗܕܘܬܐ ܕܓܠܬܐ ܡܣܗܕܝܢܢ ܥܠܝܟܝ
ܫܩܪܐ: ܕܕܡܟܬܝ ܥܡ ܥܠܝܡܐ ܚܕ. ܘܡܛܠܗܕܐ ܫܕܪܬܝ ܠܥܠܝ̈ܡܬܟܝ ܡܢ ܠܘܬܟܝ.

Contigitque observantes eos videre eam 15
euntem, sicut quotidie herì & nudiuster-
tiùs solebat, cum duabus ancillis studio
lavandi in horto, quia æstus erat. E- 16
untesque Presbyteri isti, absconderunt
se in horto: Nec quisquam alius in
horto erat præter hos duos Presbyteros.
Dixitque Susanna ancillis suis; Ite, af- 17
ferte mihi oleum & smegma, & fores
horti occludite dum lavo. Feceruntque 18
ut præceperat ipsis, occlusisque horti
foribus, iverunt ut afferrent quod præ-
ceptum ipsis fuerat, non videntes Pres-
byteros istos ibi absconditos. Egressis 19
autem ancillis ejus, currentes ad ipsam
Presbyteri isti, dixerunt ei; Ecce clau- 20
sæ sunt horti fores, nec quisquam est
qui nos videat: Quin, quia cupidita-
te tuî ferimur, dormi nobiscum. Quòd 21
si recusas dormire nobiscum, feremus
in te falsum testimonium, dormisse te-
cum juvenem quendam, & propterea
ancillas te tuas à te dimisisse.

Versio *SYRIACA* altera cum Interpretatione *LATINA*.

15 ܘܡܢ ܕܐܫܬܘܝܘ ܬܪܝܗܘܢ. ܒܚܕ ܪܥܝܢܐ. ܕܢܕܒܪܘܢ ܕܟܕ ܣܚܝܐ ܢܩܒܠܘܢܗ̇ ܒܛܗܪܐ. ܥܠܬ
ܗܘܬ ܫܘܫܢ ܐܝܟ ܥܝܕܐ ܕܐܝܬ ܗܘܐ ܠܗ̇ ܠܡܣܚܘ. ܐܦ ܬܪܬܝܢ ܥܠܝ̈ܡܬܗ̇ ܥܡܗ̇. ܘܡܢ
16 ܪܓܬ ܕܬܚܘܬ ܠܡܣܚܝ. ܡܛܠ ܕܫܚܝܢܐ ܗܘܐ ܠܗ̇. * ܗܢܘܢ ܕܝܢ ܬܪܝܢ ܪ̈ܫܝ ܟܢܘܫܬܐ ܐܬܛܫܝܘ
17 ܗܘܘ ܬܡܢ ܠܡܒܙܚܘܬܗ̇. * ܘܐܡܪܬ ܫܘܫܢ ܠܥܠܝ̈ܡܬܗ̇. ܙܠܝܢ ܐܝܬܝܢ ܠܝ ܡܫܚܐ
18 ܘܐܫܠܐ. ܘܐܚܘܕܝܢ ܬܪܥܐ ܕܦܪܕܝܣܐ. * ܘܢܦܩܝ̈ ܕܢܝܬܝ̈ܢ ܡܕܡ ܕܐܡܪܬ ܡܪܬܗܝܢ. * ܟܕ
19 ܢܦܩܝ̈ ܕܝܢ ܥܠܝ̈ܡܬܗ̇ ܩܡܘ ܗܢܘܢ، ܪ̈ܫܝ ܟܢܘܫܬܐ ܡܢ ܕܘܟܝܬܗܘܢ. ܘܪܗܛܘ ܠܘܬܗ̇.
20 ܘܐܡܪܘ ܠܗ̇. * ܗܐ ܬܪܥܐ ܕܦܪܕܝܣܐ ܐܚܝܕ ܗܘ. ܘܠܝܬ ܐܢܫ ܕܚܙܐ ܠܢ. ܘܚܢܢ ܕܝܢ ܪܓܝܓܝܢ
21 ܠܟܝ. ܗܫܐ ܫܡܥܝ ܠܢ. ܘܗܘܝ ܥܡܢ. * ܘܐܢ ܠܐ ܡܫܬܡܥܐ ܐܢܬܝ ܠܢ: ܡܣܗܕܝܢܢ ܥܠܝܟܝ
ܒܥܡܐ. ܕܓܒܪܐ ܗܘܐ ܥܡܟܝ. ܘܡܛܠ ܗܢܐ ܫܕܪܬܝ ܠܥܠܝ̈ܡܬܟܝ ܡܢ ܠܘܬܟܝ.

Cúmque ambo unâ mente consensissent 15
ut lavantem eam meridie opprimerent,
ingressa est Susanna secundùm morem
quem habebat lavandi, (duæ etiam an-
cillæ ejus cum ea erant,) cupiens descen-
dere lavatum; calore enim afficiebatur.
Duo autem isti Archisynagogi occultave- 16
rant se ibi ut eam dehonestarent. Tum 17
dixit Susanna ancillis suis; Ite, afferte
mihi oleum & saponariam, & occludite
portam horti. Egressæque sunt, ut eun- 18
tes afferrent quod dixerat domina earum.
Egressis illis, surrexerunt Archisynagogi 19
isti de locis suis, & currentes ad eam, di-
xerunt ei; Ecce, porta horti clausa est, 20
nec quisquam est qui nos videat, tenet
autem nos cupido tuî, audi nos jam, &
sis nobiscum. Quòd si non auscultas 21
nobis, testimonium de te feremus in po-
pulo, fuisse tecum quendam, propterea-
que te ancillas tuas à te dimisisse.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

15 * وكان لما ترصدا يوما موافقا • دخلت كالعادة كأمس وقبل أمس مع جاريتين وحدهن *
16 واشتهت أن تستحم في بستان رجلها • لأنه كان حر * ولم يكن هناك ولا واحد إلا
17 الشيخين مختفيين يترصدانها * فقالت لجاريتيها ايتوني بزيت وغسلة • واغلقا ابواب البستان
18 لكي أستحم * فصنعتا كما قالت • وأغلقتا أبواب البستان • وخرجتا من أبواب الجنبات
19 لتجيئا بما أمرتا به • ولم تنظرا الشيخين • لأنهما كانا مختفيين * وكان لما خرجتا الجاريتان *
20 وثب الشيخان وأسرعا نحوها وقالا * ها أبواب البستان مغلقة * ولا واحد ينظرنا • فنحن في
21 شهوتك • لأجل هذا وافقينا وكوني معنا * وإلا نشهد عليك انه كان معك شاب • فلأجل
هذا سرحت الجاريتين عنك •

Accidit autem ut cùm opportunum diem 15
observâssent, ingrederetur illa pro mo-
re, ut herì & nudiustertiùs, cum dua-
bus tantùm ancillis, cupere̍tque se la-
vare in horto viri sui: æstus quippe
erat: Et nemo ibi erat præter duos 16
illos senes latentes & observantes eam.
Dixit ergò duabus ancillis suis; Af- 17
ferte mihi oleum & smegma, & clau-
dite ostia horti, ut me lavem. Fece- 18
runt illæ prout dixit; & clausis fori-
bus horti, egressæ sunt per fores obli-
quas ut afferrent quod jussæ fuerant,
nec viderunt senes, quòd essent laten-
tes. Egressis verò duabus ancillis, 19
exilierunt illi duo senes, & accurren-
tes ad eam, dixerunt; En ostia horti 20
clausa sunt, & nemo nos vidit: nos
verò amore tuî tenemur: quapropter as-
sentire nobis, & esto nobiscum. Alio- 21
qui testabimur adversùm te, quòd ju-
venis tecum fuerit, eâque de causa di-
miseris ancillas à te.

Versio VULG. LAT.

22 Ingemuit Susanna, & ait; Angustiæ sunt mihi undique: si enim hoc egero, mors mihi est: si autem non egero,
23 non effugiam manus vestras. Sed melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quàm peccare in conspe-
24 ctu Domini. Et exclamavit voce magnâ Susanna: ex-
25 clamaverunt autem & senes adversùs eam. Et cucurrit
26 unus ad ostia pomarii, & aperuit. Cùm ergò audîssent clamorem famuli domûs in pomario, irruerunt per po-
27 sticum ut viderent quidnam esset. Postquàm autem senes locuti sunt, erubuerunt servi vehementer: quia nunquam dictus fuerat sermo hujuscemodi de Susanna.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

22 Καὶ ἀνεστέναξε (μ) Σωσάννα, καὶ εἶπε, Στενά μοι πάντοθεν· ἐάν τε γὰρ τοῦτο πράξω, θάνατός μοι ἐστίν· ἐάν τε μὴ πράξω, οὐκ ἐκφεύξο-
23 μαι τὰς χεῖρας ὑμῶν. (ν) Αἱρετώτερόν μοι ἐστὶ μὴ πράξασαν ἐμπεσεῖν εἰς τὰς χεῖρας ὑμῶν, ἢ ἁμαρτεῖν (ξ) ἐνώπιον κυρίου.
24 Καὶ ἀνεβόησε φωνῇ μεγάλῃ (ο) Σωσάννα· ἐβόησαν δὲ καὶ οἱ δύο
25 (π) πρεσβῦται κατέναντι αὐτῆς. Καὶ δραμὼν ὁ εἷς, ἤνοιξε τὰς
26 θύρας τοῦ παραδείσου. Ὡς δὲ ἤκουσαν τὴν κραυγὴν ἐν τῷ παραδείσῳ οἱ (ʼ) ἐκ τῆς οἰκίας, εἰσεπήδησαν διὰ τῆς πλαγίας θύρας ἰδεῖν (ϛ) τὸ
27 συμβεβηκὸς αὐτῇ. Ἡνίκα δὲ εἶπαν οἱ (σ) πρεσβῦται τοὺς λόγους αὐτῶν, κατῃσχύνθησαν οἱ δοῦλοι σφόδρα, ὅτι πώποτε οὐκ ἐρρήθη λόγος τοιοῦτος περὶ (τ) Σωσάννης.

MS. A. (μ) Σουσάννα, (ν) Αἱρετόν (ξ) με ἐνωπίον (ο) Σουσάννα· (π) πρεσβύτεροι (ʼ) ἀπὸ τῆς (ϛ) τί τὸ (σ) πρεσβύτεροι (τ) Σουσάννας.

Et ingemuit Sosanna, & ait; Angustiæ mihi sunt undique: Si enim hoc egero; mors mihi est: si autem non egero; nequaquàm 22
effugiam manus vestras. Melius mihi est absque opere incidere in manus vestras, quàm peccare 23
in conspectu Domini. Et exclamavit voce ma- 24
gnâ Sosanna. Clamaverunt autem & duo senes adversùs eam. Et cucurrit unus ad ostia po- 25
marii, & aperuit. At, cùm audîssent clamo- 26
rem in pomario famuli domûs; irruerunt per posticum, ut viderent quidnam accidisset ei.
Postquàm autem senes dixerunt sermones suos; 27
erubuerunt servi vehementer: quia nunquam dictus fuerat sermo hujusmodi de Sosanna.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 26 [illegible]

27 [illegible]

Et Susanna cogitavit, & dixit; Angu- 22
stiæ mihi sunt utrinque: Si hoc faciam, mors mihi à Deo imminet quia cubile mariti mei Joacim probro affeci: Si non faciam, mortem malam à manibus vestris accipiam, cum mala fama quæ nobilitatem meam non decet, pudoremque toti familiæ meæ relinquam, propter testimonium falsum virorum iniquorum, qui addunt fracturæ, maloque Israelis, cum ludibrio, inter gentes exteras. Sed expedit mihi per vos injuriâ 23
mori, quàm peccare coram Domino. Is ne quicquam obliviscitur, quòd ipsi credam, à vobis liberaturum me ipsum.
Clamavitque Susanna voce magnâ propter afflictionem suam per homines im- 24
pudicos: Clamârùntque Presbyteri ex adverso ejus. Currensque alter eorum aperuit fores horti. Audito autem so- 25
nitu hoc in horto, famuli Susannæ currentes ingressi sunt ut viderent quid ipsi
accidisset. Coactâque totâ familiâ Su- 26
sannæ, cœperunt Presbyteri isti testari in eam iniqua: Quòd cùm transiremus extra hortum, prospicientes ut intueremur illum, vidimus Susannam cum juvene quodam dormientem. Cucurrimusque ut prehenderemus eos: Juvenem autem illum prehendere non potuimus, quia validior nobis erat. Audiens au- 27
tem tota familia Susannæ verba Presbyterorum, confusi sunt de eo quod fecisse ipsam dixerant.

Versio *SYRIACA* altera cum Interpretatione *LATINA*.

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 26 [illegible]

27 [illegible]

Ingemuitque Susanna, & flens dixit eis; 22
Angustiæ me circundant undique: Nam si faciam voluntatem vestram, quemadmodum mihi dixistis, mors mihi à Deo imminet. Sed melius est mihi non face- 23
re voluntatem vestram, nec peccare in Deum. Clamavitque Susanna voce al- 24
tâ, Archisynagogi etiam isti exclamârunt cum eâ, ex adverso ejus. Currensque al- 25
ter eorum, aperuit portam horti. Au- 26
dientes autem domestici Susannæ vocem in horto, accurrerunt ad portam horti, ut viderent quare exclamaret Susanna.
Cùmque accurrissent ad vocem eorum 27
domestici ejus cum populo multo, quærebant tunc ab Archisynagogis, quid sibi vellet vox illa. Et addiderunt insuper peccatis suis, dicentes verbis impuris; Adulterium commisit Susanna, & cum adolescente ipsam in horto deprehendimus. Et pudefacti sunt servi ancillæque Susannæ, quia nihil tale de Susanna auditum fuerat. Injeceruntque vincula Susannæ, & in custodia fuit tres dies.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

22 * فتنهدت سوسنة وقالت * الضايقة بي من كل ناحية * ان انا فعلت هذا هو لي موت * وان
23 انا لم افعله لم افر من ايديكما * الاصلح لي ان لا اعمله لاوقع في ايديكما * من ان
24 25 اخطي امام الرب * وصرخت سوسنة بصوت عظيم * وصرخا الشيخان امامها * واسرع الواحد
26 وفتح ابواب البستان * ولما سمعوا الذين في البيت الصراخ في البستان حاضروا من ابواب
27 الجنبات * لينظروا ما عرض لها * وحين قالا الشيخان كلامهما * خزي العبيد جدا * لانه
ما قيل قط هذا الكلام عن سوسنة *

Ingemuit Susanna, & ait; Angustiæ me premunt undique: si ego hoc egero, erit mihi morti: si non egero, non effu- 22
giam manus vestras. Consultius mihi est hoc non agere, ut incidam in manus vestras, quàm peccare coram Domino. 23
Simúlque exclamavit Susanna voce magnâ: contra verò exclamaverunt & senes: 24
Et cucurrit alter eorum, & aperuit ostia horti. 25
Cùm ergò audissent qui domi erant clamorem in horto, accurrerunt per fores obliquas, visuri quidnam accidisset illi. 26
Ubi verò dixissent illi duo senes verba sua, erubuerunt servi vehementer: quia nunquam dictus fuerat hujusmodi sermo de Susanna. 27

Versio VULG. LAT.

28 Et facta est dies crastina. Cúmque venisset populus ad
Joakim virum ejus, venerunt & duo presbyteri pleni ini-
quâ cogitatione adversùs Susannam, ut interficerent eam.
29 Et dixerunt coram populo; Mittite ad Susannam filiam
30 Helciæ uxorem Joakim. Et statim miserunt. Et venit
31 cum parentibus, & filiis, & universis cognatis suis. Por-
32 rò Susanna erat delicata nimis, & pulchra specie. At ini-
qui illi jusserunt ut discooperiretur, (erat enim cooperta,)
33 ut vel sic satiarentur decore ejus. Flebant igitur sui, &
34 omnes qui noverant eam. Consurgentes autem duo
presbyteri in medio populi, posuerunt manus suas super
35 caput ejus. Quæ flens suspexit ad cœlum: erat enim cor
36 ejus fiduciam habens in Domino. Et dixerunt presbyteri;
Cùm deambularemus in pomario soli, ingressa est hæc cum
duabus puellis: & clausit ostia pomarii, & dimisit à se
puellas.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

28 καὶ ἐγένετο τῇ ἐπαύριον, Ὡς συνῆλθεν ὁ λαὸς πρὸς τὸν ἄνδρα αὐ-
τῆς Ἰωακείμ, ἦλθον οἱ δύο (υ) πρεσβύται πλήρεις τῆς ἀνόμου
ἐννοίας κατὰ (φ) Σωσάννης, τοῦ θανατῶσαι αὐτήν, Καὶ εἶπαν
29 ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ, Ἀποστείλατε ἐπὶ (χ) Σωσάνναν θυγατέ-
30 ρα Χελκίου, ἥ ἐστι γυνὴ Ἰωακείμ. οἱ δὲ ἀπέστειλαν. Καὶ ἦλθεν
αὐτή, καὶ οἱ γονεῖς αὐτῆς, καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ πάντες οἱ συγ-
31 γενεῖς αὐτῆς. Ἡ δὲ (ψ) Σωσάννα ἦν τρυφερὰ σφόδρα, καὶ καλὴ
32 τῷ εἴδει. Οἱ δὲ παράνομοι ἐκέλευσαν ἀποκαλυφθῆναι αὐτήν,
ἦν γὰρ κατακεκαλυμμένη, ὅπως ἐμπλησθῶσι τοῦ κάλλους αὐτῆς.
33 Ἔκλαιον δὲ οἱ παρ' αὐτῆς, καὶ πάντες οἱ ἰδόντες αὐτήν. Ἀναστάν-
34 τες δὲ οἱ δύο (ω) πρεσβύται ἐν μέσῳ (ι) τοῦ λαοῦ, ἔθηκαν τὰς χεῖρας
35 ἐπὶ (α) τὴν κεφαλὴν αὐτῆς. Ἡ δὲ κλαίουσα ἀνέβλεψεν εἰς τὸν οὐρα-
36 νόν, ὅτι ἦν ἡ καρδία αὐτῆς πεποιθυῖα ἐπὶ (β) κυρίῳ. Εἶπον δὲ
οἱ πρεσβύται, Περιπατούντων ἡμῶν ἐν τῷ παραδείσῳ μόνων,
εἰσῆλθεν αὕτη μετὰ δύο παιδισκῶν, καὶ (γ) ἀπέκλεισε τὰς θύρας τοῦ
παραδείσου, καὶ ἀπέλυσε τὰς παιδίσκας.

MS. A. (υ) πρεσβύτεροι (φ) Σουσάννας, (χ) Σουσάνναν (ψ) Σουσάννα (ω) πρεσβύτεροι (ι) τοῦ λαοῦ, (α) τῆς κεφαλῆς (β) τῷ κυρίῳ. Εἶπαν δὲ οἱ πρεσβύτεροι, (γ) ἀπέλυσεν τὰς παιδίσκας, καὶ ἀπέκλεισεν τὰς θύρας τοῦ παραδείσου. Καὶ ἦλθεν

*Et factum est die crastini, Cùm convenisset po- 28
pulus ad virum ejus Joacim; venerunt duo
presbyteri pleni iniquâ cogitatione adversùs
Sosannam, ut interficerent eam: Et dixerunt co- 29
ram populo; Mittite ad Sosannam filiam Chelciæ
uxorem Joacim. Illi verò miserunt. Et venit 30
cum parentibus, & filiis, & universis cognatis
suis. Porrò Sosanna erat delicata nimis, & 31
pulchra specie. At iniqui illi jusserunt, ut dis- 32
cooperiretur, (erat enim cooperta,) ut vel sic sa-
tiarentur de decore ejus. Flebant igitur sui, 33
& omnes qui noverant eam. Consurgentes 34
autem duo presbyteri in medio populi, posuerunt
manus super caput ejus. Quæ flens suspexit 35
ad cœlum: Erat enim cor ejus fiduciam ha-
bens in Domino. Et dixerunt presbyteri; Cùm 36
deambularemus in pomario soli; ingressa est hæc
cum duabus puellis, & clausit ostia pomarii, &
dimisit puellas.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

28 [illegible] *
[illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
[illegible]

* Et factum est die crastino, coactus est totus 28
populus ad maritum ejus Joacim, ut quæ-
rerent de Susanna; ut si reverà immundi-
tiâ hanc fecisset, & lectum mariti sui Jo-
acim dehonestâsset, moreretur. Vene-
rúntque etiam duo isti Presbyteri, ut per
injuriam ipsam opprimerent. Dixerúntq; 29
coram populo; Arcessite Susannam fili-
am Helcanæ uxorem Joacim; Et arces-
siverunt ipsam. Venítque ipsa, & tota 30
familia ejus, omnésq; noti & amici ejus,
stetitque in medio totius cœtûs populi.
Erátq; fœmina aspectu valdè pulchra, 31
modestior autem omnibus fœminis, &
velata verecundè admodúm. Videntes 32
autem eam impii, jusserunt velo ipsam nu-
dari, ut saltem formâ ejus videndâ sati-
arentur. Flebántq; omnes qui videbant, 33
cum cognatis ejus omnibus. Circumfuso 34
autem cœtu magno, ingressi duo isti Pre-
sbyteri, testati sunt adversùs eam falsum,
manibúsque capiti Susannæ impositis,
dixerunt; Vidimus hanc cum juvene
quodam dormientem. Tum Susanna ama- 35
ro animo propter id quod sibi contige-
rat, sustulit in cœlum ad Dominum ocu-
los, quia cor ejus in Dominum repositum
erat. Dixerúntque Presbyteri illi duo; 36
Ambulantibus nobis herì extra hortum,
venit Susanna cum duabus ancillis suis,
& ingressæ sunt hortum, dimissísque an-
cillis occlusit fores horti.

Versio SYRIACA altera cum Interpretatione LATINA.

28 [illegible] *
[illegible]
29
30 [illegible]
33 [illegible]
32 [illegible]
[illegible]
34
36 [illegible] *
[illegible]
[illegible]

* Et post tres dies, coacto cœtu, positísque 28
subselliis, sederunt Judices iniqui ut judi-
carent Susannam, Venerúntque duo isti
Archisynagogi pleni irâ & zelo adversùs
Susannam ut occiderent eam. Et dixerunt 29
coram toto populo, miserúntque, Et ad- 30
duxerunt Susannam uxorem Joacimi, filiá
Helcanæ, & familiares & cognatos ejus
cum ea, Flebâtque Susanna magnoperè, 33
& flebat populus omnis qui intueba-
tur eam. Archisynagogi autem isti, præ- 32
cepti Dei transgressores, revelari caput
Susannæ jusserunt, quòd velatû erat, ut ex-
plerentur cupiditate formæ ejus. Stantésq; 34
ambo in medio populo, imposuerunt
manus capiti Susannæ, Dicentes; Ambu- 36
lantibus nobis inhorto, ingressa hæc, cum
duabus ancillis suis, dimisit eas à se.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

28 وكان في الغد لما اجتمع الشعب الي رجلها يواقيم * اتيا الشيخان ممتليان ضماير *
ردية على سوسنة ليميتاها * وقالا امام الشعب * ارسلوا الي سوسنة ابنة حلقيا التي هي امراة 29
يواقيم * فارسلوا * واتت هي وابواها * واولادها وجميع اقاربها * وكانت سوسنة منعمة جدا 30 31
وحسنة الشكل * واما مخالفا الناموس امرا ان تكشف * لانها كانت مبرقعة * كي يمتليا 32
من حسنها * فبكي الذين معها * وجميع الذين يعرفوها * فقاما الشيخان في وسط 33 34
الشعب * ووضعا ايديهما على راسها * فبكت ونظرت الي السماء * لان قلبها كان 35
متوكلا على الرب * فقالا الشيخان * بينما نحن ماشيان في البستان وحدنا * دخلت هذه 36
مع جاريتين * وسرحت الجاريتين * واغلقت ابواب البستان *

* *Porrò cùm postridie convenisset popu- 28
lus ad maritum ejus Joacimum, vene-
runt illi duo senes pleni cogitationibus
iniquis contra Susannam, ut eam morte
afficerent: Dixerúntque coram populo; 29
Accersite Susannam filiam Helciæ,
quæ est uxor Joacimi. Et cùm accer- 30
sissent eam, venit ipsa cum parentibus
suis, filiis suis, & omnibus affinibus
suis. Erat autem Susanna admodum 31
delicata, & formosissimæ speciei. At 32
illi duo refragatores legis jusserunt
eam retegi (erat enim velata) ut pul-
chritudine ejus satiarentur. Flevêre 33
tunc ii qui erant cum ea, & omnes
qui noverant eam. Sed exurgentes illi 34
duo senes in medio populi, imposuerunt
manus suas capiti illius. Flevit illa, 35
& in cœlum suspexit; cor enim ipsius
fictum erat Domino. Tum dixerunt illi 36
duo senes; Deambulantibus nobis in
horto solis, ingressa est hæc cum duabus
ancillis: deinde dimissis ancillis, oc-
clusit januas horti:*

Versio VULG. LAT.

37 Venítque ad eam adolescens, qui erat absconditus, &
38 concubuit cum ea. Porrò nos cùm essemus in angulo
pomarii, videntes iniquitatem, cucurrimus ad eos, &
39 vidimus eos pariter commisceri. Et illum quidem non
quivimus comprehendere, quia fortior nobis erat, &
40 apertis ostiis exilivit: Hanc autem cùm apprehendis-
semus, interrogavimus, quisnam esset adolescens, &
41 noluit indicare nobis: hujus rei testes sumus. Credi-
dit eis multitudo, quasi senibus & judicibus populi, &
42 condemnaverunt eam ad mortem. Exclamavit autem
voce magnâ Susanna, & dixit; Deus æterne, qui abs-
conditorum es cognitor, qui nôsti omnia antequàm
43 fiant, Tu scis quoniam falsum testimonium tulerunt
contra me: & ecce morior, cùm nihil horum fece-
rim, quæ isti malitiosè composuerunt adversùm me.
44 Exaudivit autem Dominus vocem ejus.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

37 Καὶ ἦλθε πρὸς αὐτὴν νεανίσκος ὃς ἦν κεκρυμμένος, καὶ ἀνέπεσε
38 μετ' αὐτῆς. Ἡμεῖς δὲ ὄντες ἐν τῇ γωνίᾳ τοῦ παραδείσου, ἰδόντες
τὴν ἀνομίαν, ἐδράμομεν ἐπ' αὐτούς. καὶ ἰδόντες συγγινομένους
39 αὐτοὺς, Ἐκείνου μὲν οὐκ ἠδυνήθημεν (δ) ἐγκρατεῖς γενέσθαι, διὰ τὸ
ἰσχύειν αὐτὸν ὑπὲρ ἡμᾶς, καὶ ἀνοίξαντα τὰς θύρας ἐκπεπηδηκέναι.
40 Ταύτης δὲ ἐπιλαβόμενοι, ἐπηρωτῶμεν τίς ἦν ὁ νεανίσκος· καὶ οὐκ
41 ἠθέλησεν (ε) ἀγγεῖλαι ἡμῖν. ταῦτα μαρτυροῦμεν. Καὶ ἐπίστευσεν
αὐτοῖς ἡ συναγωγὴ ὡς πρεσβυτέροις τοῦ λαοῦ καὶ κριταῖς· καὶ κατέ-
42 κριναν αὐτὴν ἀποθανεῖν. (ζ) Ἀνεβόησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ Σωσάννα,
καὶ εἶπεν, Ὁ θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ τῶν κρυπτῶν γνώστης, ὁ εἰδὼς τὰ
43 πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν, Σὺ ἐπίστασαι ὅτι ψευδῆ μου
κατεμαρτύρησαν· καὶ ἰδοὺ ἀποθνήσκω μὴ ποιήσασα μηδὲν ὧν
44 οὗτοι ἐπονηρεύσαντο κατ' ἐμοῦ. Καὶ (η) εἰσήκουσε κύριος τῆς φω-
νῆς αὐτῆς.

MS. A. (δ) περικρατεῖς (ε) ἀπαγγεῖλαι (ζ) Καὶ ἀνεβόησεν φωνῇ μεγάλῃ Σουσάννα, (η) ἐπήκουσεν ὁ θεὸς τῆς

Venitque ad eam adolescens, qui erat abscondi- 37
tus, & concubuit cum ea. Porrò nos cùm esse- 38
mus in angulo pomarii, videntes iniquitatem,
cucurrimus ad eos: & vidimus eos pariter com-
misceri. Et illum quidem non quivimus com- 39
prehendere, quia fortior nobis erat: & apertis
ostiis exiliit. Hanc autem cùm apprehendis- 40
semus; interrogavimus, quisnam esset adolescens:
& noluit indicare nobis. Hujus rei testes sumus.
Et credidit eis multitudo, quasi senibus populi, 41
& judicibus: & condemnaverunt eam ad
mortem. Exclamavit autem Sosanna voce 42
magnâ, & dixit; Deus æterne, qui abscondi-
torum es cognitor, qui nôsti omnia, antequàm
fiant, Tu scis, quoniam falsum contra me tu- 43
lerunt testimonium. Et ecce ego morior, cùm
nihil horum fecerim, quæ isti malitiosè compo-
suerunt adversùm me. Exaudivit autem Domi- 44
nus vocem ejus.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

37 * ܘܐܬܐ ܠܘܬܗ̇ ܥܠܝܡܐ ܚܕ. ܗܘ ܕܡܛܫܐ ܗܘܐ ܬܡܢ ܘܕܡܟ ܥܡܗ̇. * ܚܢܢ ܕܝܢ ܟܕ ܥܠܠܢ ܗܘܝܢ
38 ܠܓܘ ܦܪܕܝܣܐ. ܘܚܙܝܢ ܥܘܠܐ ܘܪܗܛܢ ܠܘܬܗܘܢ ܘܐܫܟܚܢ ܐܢܘܢ ܟܕ ܕܡܟܝܢ. * ܠܗܘ
39 ܕܝܢ ܥܠܝܡܐ ܠܐ ܐܫܟܚܢ ܠܡܐܚܕܗ. ܡܛܠ ܕܚܝܠܬܢ ܗܘܐ ܡܢܢ. ܘܦܬܚ ܬܪܥܐ ܕܦܪܕܝܣܐ
40 ܘܥܪܩ. * ܘܠܗܕܐ ܕܝܢ ܐܚܕܢܗ̇ ܘܫܐܠܢܗ̇ ܕܡܢܘ ܗܘ ܥܠܝܡܐ ܕܕܡܟ ܗܘܐ ܥܡܟܝ. ܘܠܐ
41 ܨܒܬ ܕܬܘܕܐ ܠܢ ܡܢ ܗܘ. ܗܠܝܢ ܡܣܗܕܝܢܢ ܥܠܝܗ̇ ܩܕܡܝܟܘܢ. * ܘܗܝܡܢܬ
ܐܢܘܢ ܟܢܫܐ ܟܠܗ. ܐܝܟ ܕܠܩܫܝܫܐ ܕܥܡܐ. ܘܐܝܟ ܕܠܕܝܢܐ ܗܘܘ. ܘܦܣܩܘ
42 ܥܠܝܗ̇ ܕܝܢܐ ܕܡܘܬܐ. * ܘܩܥܬ ܫܘܫܢ ܒܩܠܐ ܪܡܐ ܘܐܡܪܬ. ܐܘ ܐܠܗܐ
43 ܕܠܥܠܡ. ܝܕܥ ܐܢܬ ܟܣܝܬܐ ܘܝܕܥ ܐܢܬ ܟܠ ܡܕܡ ܡܢ ܩܕܝܡ. * ܐܢܬ ܝܕܥ ܐܢܬ ܕܒܕܓܠܘܬܐ ܣܗܕܘܢܝ
44 ܥܠܝ. ܘܗܐ ܡܝܬܐ ܐܢܐ ܟܕ ܠܐ ܥܒܕܬ ܡܕܡ ܕܐܟܠܘ ܩܪܨܝ ܗܠܝܢ. * ܘܫܡܥ ܐܠܗܐ
ܩܠܗ̇ ܟܕ ܢܦܩܐ ܠܩܛܠܐ.

* Venítq; ad eam juvenis quidam qui abs- 37
conditus fuerat, & dormivit cum ea.
Nos autem hortum ingressi, & videntes 38
iniquitatem, cursu ipsos petentes inveni-
mus eos dormientes. Juvenem autem te- 39
nere non potuimus, quia validior nobis
erat, & apertâ portâ horti, aufugit. Hanc 40
autem prehensam interrogavimus; Quis-
nam iste juvenis fuit qui tecum dormi-
vit? Noluit autem confiteri nobis quis
esset. Hæc de ea testamur coram vobis.
Creditítq; eis totus cœtus, tanquam Pre- 41
sbyteris populi, & qui Judices essent, de-
creverúntq; de ea sententiâ mortis. Tum 42
Susanna exclamans altâ voce, dixit; O
Deus æterne, qui nôsti occulta, qui nôsti
omnia olim: Tu nôsti hos falsum in me 43
testari. Ecce autem morior, quæ illud non
feci, in quo injuriam mihi faciunt isti.
Et audivit Deus vocem ejus cum ad oc- 44
cisionem duceretur;

Versio *SYRIACA* altera cum Interpretatione *LATINA*.

37 * ܘܐܬܐ ܥܠܝܡܐ ܚܕ ܠܘܬܗ̇ ܕܡܛܫܐ ܗܘܐ ܒܗ̇ ܒܦܪܕܝܣܐ ܘܕܡܟ ܥܡܗ̇. * ܚܢܢ ܕܝܢ ܟܕ
38 ܚܙܝܢ ܥܘܠܬܐ ܕܡܬܥܒܕܐ ܪܗܛܢ ܠܘܬܗܘܢ. ܘܚܙܝܢ ܐܢܘܢ ܟܕ ܪܡܝܢ ܚܕ ܥܠ ܚܒܪܗ. * ܘܠܗܘ
39 ܥܠܝܡܐ ܕܥܡܗ̇ ܗܘܐ ܠܡܐܚܕܗ ܠܐ ܐܫܟܚܢ. ܡܛܠ ܕܚܝܠܬܢ ܗܘܐ ܡܢܢ. ܘܪܗܛ ܘܦܬܚ
40 ܬܪܥܐ ܕܦܪܕܝܣܐ ܘܥܪܩ. * ܠܗ̇ ܕܝܢ ܐܚܕܢܗ̇ ܘܫܐܠܢܗ̇. ܕܡܢܘ ܥܠܝܡܐ ܗܘ. ܕܥܡܟܝ ܗܘܐ.
41 ܘܠܐ ܨܒܬ ܕܬܚܘܐ. ܗܠܝܢ ܚܙܝܢ ܘܡܣܗܕܝܢܢ. * ܘܗܝܡܢܘܗܝ ܟܠܗ ܥܡܐ ܠܣܗܕܘܬܗܘܢ
ܐܝܟ ܕܠܪ̈ܝܫܝ ܟܗܢܐ. ܘܕܢܘܗ̇ ܠܫܘܫܢ ܘܚܝܒܘܗ̇ ܠܡܘܬܐ. ܘܐܡܪܝܢ. ܕܡܢ ܕܓܐܪ
ܫܘܐ ܗܘ ܠܡܡܬ ܘܢܬܪܓܡ ܒܟܐܦܐ. ܘܒܫܥܐ ܬܫܥ ܐܫܬܠܡܬ ܫܘܫܢ ܕܢܫܕܘܢܗ̇ ܡܢ ܕܘܟܬܐ
42 ܕܡܫܬܕܝܢ ܓܝܪ̈ܬܐ. ܘܐܬܟܢܫܘ ܗܘܘ ܣܓܝܐ̈ܐ ܠܡܚܙܐ. * ܫܘܫܢ ܕܝܢ ܟܕ ܒܟܝܐ ܗܘܬ. ܐܪܝܡܬ
ܥܝܢ̈ܝܗ̇ ܠܫܡܝܐ. ܘܬܠܝܐ ܗܘܬ ܒܠܒܗ̇ ܠܘܬ ܐܠܗܐ. ܘܩܥܬ ܘܐܡܪܬ. ܐܢܬ ܡܪܝܐ ܐܠܗܐ
43 ܕܡܠܟܘܬܟ ܗܝ ܠܥܠܡ. ܘܝܕܥ ܐܢܬ ܟܣܝܬܐ ܕܠܒܐ. ܘܟܠ ܡܕܡ ܕܐܝܬܘܗܝ ܡܢ ܩܕܡ ܕܢܗܘܐ. * ܐܢܬ
ܡܪܝܐ ܝܕܥ ܐܢܬ ܕܒܕܓܠܘܬܐ ܐܣܗܕܘ ܥܠܝ. ܘܗܐ ܡܝܬܐ ܐܢܐ. ܕܠܐ ܥܒܕܬ ܠܗ̇ ܠܗܝ ܕܗܠܝܢ
44 ܐܣܗܕܘ ܥܠܝ ܗܠܝܢ. * ܘܫܡܥ ܡܪܝܐ ܠܩܠܗ̇ ܕܫܘܫܢ.

Veniénsque adolescens quidam qui abs- 37
conditus erat in horto, concubuit cum
ea. Nos autem iniquitatem videntes quæ 38
fiebat, currentes in eos vidimus eos juxta
se invicèm positos. Adolescentem autem 39
illum qui cum ipsa erat tenere non potui-
mus, quia fortior erat nobis; curréns que
aperuit portam horti & aufugit. Hanc 40
autem prehensam interrogavimus, Quis-
nam iste adolescens erat, qui fuit tecum?
Noluit autem indicare nobis. Hæc nos
vidisse testamur. Credidítque totus po- 41
pulus testimonio ipsorum, tanquam prin-
cipibus sacerdotum: & judicantes Susan-
nam morte damnârunt, dicentes; Qui
adulterium cõmisit dignus est mori, con-
jectis in eum lapidibus, Et horâ nonâ
tradita est Susanna ut dejicerent eam
de loco unde præcipitantur adulteræ.
Congregatíq; sunt multi ad spectandum.
Flens autem Susanna oculos ad cœlum 42
sustulit, mente in Deum intentâ, clamansq;
altâ voce dixit; Tu Domine, cujus æter- 43
num est regnum, quíque nôsti occulta
cordis, & quicquid est, antequam fit;
Tu Domine nôsti falsum eos in me testi- 44
monium dixisse. Et ecce morior quæ non
feci quod isti de me testati sunt. Audivítq;
Dominus clamorem Susannæ;

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

37 * فدخل اليها شاب * هذا كان مختفيا واتكى معها * ونحن كنا في زاوية البستان * نظرنا
38 الاثم * فاسرعنا اليهما * ورايناهما مع بعضهما بعض * اما ذاك فلم نستطع ان نمسكه *
39 من اجل انه كان اقوى منا * وفتح الابواب * وفر هاربا * وهذه مسكناها وسالناها
40 من هو الشاب * فلم ترد ان تخبرنا * هذا نشهد به * فصدقهما الجمع مثل شايخين
41 وقاضيين للشعب * وحكما عليها بان تموت * فصرخت سوسنه بصوت عظيم
42 يا الله الابدي * العالم الخفيات * العارف بجميع الاشياء قبل كونها * انت تعلم
43 انهما شهدا علي كذبا * وها انا اموت ولم اصنع شيا مما تشاررا هذان علي به *
44 * وسمع الرب صوتها *

Et ingressus est ad eam juvenis quidam 37
qui latens erat, & concubuit cum ea.
Porrò nos qui in angulo horti existeba- 38
mus, videntes iniquitatem, accurri-
mus ad eos, & vidimus eos alterum
cum altera. Illum quidem tenere ne- 39
quivimus, quia fortior nobis erat:
quare fores aperuit, & exiliens aufu-
git. Hanc autem comprehensam inter- 40
rogavimus quisnam esset ille juvenis:
at noluit indicare nobis. Hujus rei
testes sumus. His cùm cœtus ille fi- 41
dem præstitisset ut senibus & populi ju-
dicibus, illamque morte condemnâssent:
Exclamavit Susanna voce magnâ; O 42
Deus æterne, cui patent occulta, qui nô-
sti res omnes antequàm fiant; Tu nôsti 43
quòd hi falsum contra me testimonium
tulerunt: & en ego moritura sum,
cùm nihil fecerim eorum quæ malitiosè
contra me machinati sunt hi duo. Et 44
exaudivit Dominus vocem ejus:

Versio VULG. LAT.

45 Cúmque duceretur ad mortem, suscitavit Dominus spiri-
46 tum sanctum pueri junioris, cujus nomen Daniel : Et
exclamavit voce magnâ; Mundus ego sum à sanguine
47 hujus. Et conversus omnis populus ad eum, dixit;
48 Quis est iste sermo, quem tu locutus es? Qui cùm
stares in medio eorum, ait; Sic fatui filii Israel, non
judicantes, neque quod verum est cognoscentes, con-
49 demnâstis filiam Israel? Revertimini ad judicium,
50 quia falsum testimonium locuti sunt adversùs eam. Re-
versus est ergò populus cum festinatione, & dixerunt
ei senes; Veni, & sede in medio nostrûm, & indi-
ca nobis : quia tibi Deus dedit honorem senectutis.
51 Et dixit ad eos Daniel; Separate illos ab invicèm
procul, & dijudicabo eos.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

45 Καὶ ἀπαγομένης αὐτῆς ἀπολέσθαι, (θ) ὁ Θεὸς ἐξήγειρε τὸ πνεῦμα
46 τὸ ἅγιον παιδαρίου νεωτέρου, ᾧ ὄνομα Δανιήλ. Καὶ ἐβόησε
47 φωνῇ μεγάλῃ, (ι) Ἀθῷος ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος ταύτης. Ἐπέ-
στρεψε δὲ πᾶς ὁ λαὸς πρὸς αὐτὸν, καὶ εἶπαν, Τίς ὁ λόγος οὗτος,
48 ὃν σὺ λελάληκας; Ὁ δὲ στὰς ἐν μέσῳ αὐτῶν, εἶπεν, Οὕτως μω-
ροὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ; οὐκ ἀνακρίναντες, οὐδὲ τὸ σαφὲς ἐπιγνόντες,
49 κατεκρίνατε θυγατέρα Ἰσραήλ; Ἀναστρέψατε εἰς τὸ κριτήριον,
50 ψευδῆ γὰρ οὗτοι κατεμαρτύρησαν αὐτῆς. Καὶ ἀνέστρεψε πᾶς ὁ λαὸς
μετὰ σπουδῆς. καὶ εἶπαν αὐτῷ οἱ πρεσβύτεροι, Δεῦρο κάθισον ἐν μέσῳ
ἡμῶν, καὶ ἀνάγγειλον ἡμῖν, ὅτι (κ) σοὶ δέδωκεν ὁ Θεὸς τὸ
51 πρεσβεῖον. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς Δανιήλ, Διαχωρίσατε αὐτοὺς
ἀπ᾽ ἀλλήλων μακρὰν, καὶ ἀνακρινῶ αὐτούς.

MS. A. (θ) ἐξήγειρεν ὁ Θεὸς τὸ (ι) Καθαρὸς ἐγὼ (κ) οὐ ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὸ πρεσβυτέριον.

Cúmque duceretur ad mortem; suscitavit Deus 45
spiritum sanctum pueri junioris: cujus nomen
Daniel. Et exclamavit voce magnâ; Mundus 46
ego sum à sanguine hujus. Et conversus omnis 47
populus ad eum, dixit; Quis est iste sermo,
quem tu locutus es? Qui cum staret in medio 48
eorum, ait; Sic fatui filii Israel, non judican-
tes, neque quod manifestum est, cognoscentes, con-
demnâstis filiam Israel? Revertimini ad ju- 49
dicium: quia falsum testimonium locuti sunt
isti adversùs eam. Reversus est ergò omnis 50
populus cum festinatione. Et dixerunt ei senes;
Veni, & sede in medio nostrûm, & indica nobis:
quia tibi Deus dedit honorem senectutis. Et 51
dixit ad eos Daniel; Separate illos ab invicèm
procul, & dijudicabo eos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

45 [illegible]
46
47 [illegible]
48 [illegible]
[illegible]
49 [illegible]
50
[illegible]
51 [illegible]
[illegible]

Et excitavit Deus spiritum sanctum in 45
Daniele puero. Et clamavit voce magnâ, 46
dicens: Mundus sum à sanguine fœminæ
hujus. Et concurrens ad eum universus 47
populus dixit; Quisnam est sermo quem
dixisti? Et stans Daniel in medio po- 48
pulo dixit; Itáne stulti estis Israelitæ, nec
verè judicatis, nec præcepto manifesto
docetis, judicantes Israelem non in veri-
tate? Revertimini ad consessum. Hi enim 49
falsum testimonium dixerunt adversùm
hanc fœminam. Reverso itaque toto po- 50
pulo cum eo festinanter, dixerunt ei duo
isti Presbyteri; Veni, sede in medio no-
strûm, quia Deus dedit tibi Presbyterii
honorem. Dic nobis. Dixítque populo 51
Daniel; Separate hos ab invicèm, magno
interposito intervallo: Et ego ipsos ex-
aminabo.

Versio SYRIACA altera cum Interpretatione LATINA.

45 [illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
48 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
50 [illegible]
[illegible]
[illegible]
51 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Cùm ducentes eam irent ut eam occide- 45
rent. Statímq; resedit spiritus sanctus in
Daniele duodecim annorum puero, Cla- 46
mavítque voce magnâ, dicens; Innocens
sum sanguinis fœminæ hujus, quia ipsa
innocens est hujus turpitudinis. Con- 47
versúsque populus totus ad Danielem,
dixit; Quodnam est verbum hoc quod
dixisti? Stans autem Daniel inter eos 48
prophetavit & dixit; Auscultate sermo-
nem Domini, & audite vocem Prophe-
tæ ejus, & nolite damnare innocentem
in recto judicio Domini. Judicate ve-
rum judicium, ne immittat in vos Domi-
nus furorem iræ suæ. Terribilis enim est
plaga ejus, nec ipsam ferre potestis.
Adeóne fatui estis Israelitæ, ut non judi-
cetis verùm judicium, sed illudatis justi-
tiæ? Quia ecce Israelitidem hanc da-
mnâstis, ferentibus in Susannam falsum
testimonium Archisynagogis istis. Et
miratus est omnis populus. Dixerúntque 50
Danieli Archisynagogi illi; Age, conside,
ut sciamus Deum dedisse tibi Presbyte-
rium. Et allatam ex Gazophylacio sellam
posuerunt Danieli ut sederet. Cœpítque
Daniel judices istos iniquos judicare:
Tunc Susannã vinculis solverunt. Dixítq; 51
Daniel, non de subsellio judicabo Susan-
nam, sed stans in pedibus. Dixítque Da-
niel toti cœtui; Separate mihi Presby-
teros istos, alterum ab altero, tunc ex-
aminabo eos, prout mihi dederit Domi-
nus, & ostendam, falsum ipsos per iniqui-
tatem de Susanna testatos esse.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

45 46 * وهي مساقة لتهلك * فاقام الله الروح القدس في حدث شاب اسمه دانيال * فصرخ
47 بصوت عظيم * طاهر انا من دم هذه * فرجع اليه كل الشعب وقالوا ما هي هذه
48 الكلمة التي تكلمت انت بها * فوقف في وسطهم وقال * هكذا انتم الجهال بنو اسرائيل
49 لم تفحصوا ولم تعرفوا بتحقيق * ودنتم ابنة اسرائيل * ارجعوا الي موضع القضاء * لان
50 هذين شهدا عليها زورا * فرجع كل الشعب بسرعة * فقال له الشيخان * تعال اجلس في
51 وسطنا * واخبرنا انك الذي اعطاك الله الشيخوخة * فقال لهم دانيال * افصلوهما بعضهما
من بعض بعيدا فاستفحصهما *

Cúmque duceretur ad interitum, susci- 45
tavit Deus spiritum sanctum in puero
quodam adolescente cui nomen erat
Daniel. Is exclamavit voce magnâ; 46
Mundus ego sum à sanguine istius. Un- 47
de conversus ad eum totus populus, dixe-
runt; Quid est hoc verbum quod tu lo-
cutus es? Tum ille stans in medio 48
eorum; Itáne, inquit, O stolidi Israeli-
tæ citra disquisitionem, & re non-
dum liquido constante condemnâstis
filiam Israelis? Revertimini ad locum 49
judicii, quoniam hi duo falsum in eam
testimonium dixerunt. Cùm itaque 50
totus populus properè reversus esset,
dixerunt ei duo illi senes; Adesto, as-
side inter nos, & nobis declara quomo-
do tu sis ille cui Deus contulit senectu-
tem. Tunc dixit illis Daniel; Alte- 51
rum ab altero procul separate, ut
conterer eos

Versio VULG. LAT.

52 Cùm ergò divisi essent alter ab altero, vocavit unum de
eis, & dixit ad eum; Inveterate dierum malorum, nunc
53 venerunt peccata tua, quæ operabaris priùs; Judicans
judicia injusta, innocentes opprimens, & dimittens
noxios, dicente Domino; Innocentem & justum non
54 interficies. Nunc ergò si vidisti eam, dic sub qua ar-
bore videris eos colloquentes sibi. Qui ait; Sub
55 schino. Dixit autem Daniel; Rectè mentitus es in ca-
put tuum: Ecce enim Angelus Dei acceptâ sententiâ
56 ab eo, scindet te medium. Et, amoto eo, jussit venire
alium, & dixit ei; Semen Chanaan, & non Juda,
species decepit te, & concupiscentia subvertit cor tuum:
57 Sic faciebatis filiabus Israel, & illæ timentes loqueban-
tur vobis: sed filia Juda non sustinuit iniquita-
tem vestram.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

52 Ὡς δὲ διεχωρίσθησαν εἷς ἀπὸ τοῦ ἑνός, ἐκάλεσε τὸν ἕνα αὐτῶν, καὶ
εἶπε πρὸς αὐτὸν, Πεπαλαιωμένε ἡμερῶν κακῶν, νῦν ἥκασιν αἱ
53 ἁμαρτίαι σου, ἃς ἐποίεις τὸ πρότερον, Κρίνων κρίσεις ἀδίκους·
καὶ τοὺς μὲν ἀθῴους κατακρίνων, ἀπολύων δὲ τοὺς αἰτίους, λέγοντος
54 τοῦ (λ) Θεοῦ, Ἀθῷον καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς. Νῦν οὖν ταύτην
εἴπερ εἶδες, εἰπὸν, ὑπὸ τί δένδρον (μ) εἶδες αὐτοὺς ὁμιλοῦντας ἀλ-
55 λήλοις; ὁ δὲ εἶπεν, Ὑπὸ σχῖνον. Εἶπε δὲ Δανιὴλ, Ὀρθῶς
ἔψευσαι εἰς τὴν σεαυτοῦ κεφαλήν· ἤδη γὰρ ἄγγελος (ν) φάσιν Θεοῦ
56 λαβὼν παρὰ τοῦ Θεοῦ, σχίσει σε μέσον. Καὶ μεταστήσας αὐτὸν,
ἐκέλευσε προσαγαγεῖν τὸν ἕτερον, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Σπέρμα Χαναὰν,
καὶ οὐκ Ἰούδα, τὸ κάλλος ἐξηπάτησέ σε, καὶ (ξ) ἐπιθυμία διέστρεψε
57 τὴν καρδίαν σου. Οὕτως ἐποιεῖτε θυγατράσιν Ἰσραὴλ, (ο) καὶ
ἐκεῖναι φοβούμεναι ὡμίλουν ὑμῖν· ἀλλ' οὐ θυγάτηρ Ἰούδα ὑπέμεινε
τὴν ἀνομίαν ὑμῶν.

MS. A. (λ) κυρίου, (μ) κατέλαβες (ν) τοῦ Θεοῦ λαβὼν φάσιν παρὰ τοῦ Θεοῦ, (ξ) ἡ ἐπιθυμία (ο) κἀκεῖναι

Cùmque divisi essent alter ab altero; vocavit 52
unum de eis, & dixit ad eum; Inveterate die-
rum malorum, nunc venerunt peccata tua, quæ
operabaris priùs, Judicans judicia injusta, & 53
innocentes condemnans, dimittens autem no-
xios: dicente Deo; Innocentem & justum non
interficies. Nunc igitur si vidisti eam: dic, sub 54
qua arbore videris eos colloquentes sibi? Qui
ait; Sub schino. Dixitque Daniel; Rectè men- 55
titus es in caput tuum. Ecce enim angelus Dei
acceptâ sententiâ à Deo, scindet te medium. Et 56
amoto eo jussit venire alium: & dixit ei; Se-
men Chanaan, & non Juda, species decepit te,
& concupiscentia subvertit cor tuum. Sic fa- 57
ciebatis filiabus Israel: & illæ timentes loque-
bantur vobis. Sed non filia Juda sustinuit ini-
quitatem vestram.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

52 * ܟܕ ܕܝܢ ܦܪܫܘ ܐܢܘܢ ܚܕ ܡܢ ܚܕ. ܩܪܐ ܕܢܝܐܝܠ ܠܚܕ ܡܢܗܘܢ ܘܐܡܪ ܠܗ. ܐܘ ܕܒܝܘܡܬܐ
ܒܝܫܬܐ ܥܬܩܬ. ܗܫܐ ܐܬܘ ܒܟ ܚܛܗܝܟ ܕܥܒܕܬ ܟܕ ܡܥܩܡ ܐܢܬ ܕܝܢܐ. * ܕܐܢ ܐܢܬ ܠܙܟܝܐ ܘܫܪܐ 53
ܐܢܬ ܠܚܝܒܐ ܕܚܝܒܝܢ ܩܛܠܐ. ܡܪܝܐ ܕܝܢ ܙܕܝܩ ܘܙܟܝ. * ܗܫܐ ܐܫܬܥܐ ܠܢ ܥܠ ܗܕܐ ܐܢܬܬܐ. 54
ܡܢܐ ܚܙܝܬ. ܘܬܚܝܬ ܐܝܢܐ ܐܝܠܢܐ ܚܙܝܬ ܗܠܝܢ ܕܡܬܡܠܠܢ: * ܘܐܡܪ ܬܚܝܬ ܐܝܠܢܐ 55
ܕܒܠܘܛܐ. ܘܐܡܪ ܕܢܝܐܝܠ. ܫܪܝܪܐܝܬ ܬܪܝܨܐ ܐܙܠܐ ܕܓܠܘܬܟ ܠܪܫܟ. ܡܠܐܟܗ ܓܝܪ ܕܡܪܝܐ.
ܕܝܢܐ ܕܚܟܝܡ ܡܢ ܠܘܬ ܐܠܗܐ. ܕܬܬܦܠܓ ܡܢ ܡܨܥܬܟ ܘܬܫܬܕܐ ܠܚܕ ܓܒܐ.
56 * ܘܐܡܪ ܕܢܩܪܒܘܢ ܠܗ ܠܩܫܝܫܐ ܐܚܪܢܐ. ܘܐܡܪ ܠܗ ܕܢܝܐܝܠ. ܐܘ ܙܪܥܐ ܟܢܥܢܝܐ ܘܠܐ ܝܗܘܕܝܐ
57 ܫܘܦܪܐ ܕܦܐܝܘܬܐ ܓܪܓܟ. ܘܪܓܬܐ ܒܝܫܬܐ ܐܗܦܟܬ ܠܒܟ. * ܗܟܢܐ ܥܒܕܬܘܢ ܠܒܢܬܗ
ܕܐܝܣܪܝܠ. ܗܠܝܢ ܕܙܥܝܢ ܗܘܝ ܘܡܬܓܪܓܢ ܠܟܘܢ: ܐܠܐ ܒܪܬ ܝܗܘܕܐ ܠܐ ܣܝܒܪܬ ܠܟܘܢ.

Cúmque alterum ab altero sejunxissent, 52
appellans Daniel alterum eorum dixit ei;
O qui diebus malis insenuisti, nunc ve-
nerunt in te peccata tua quæ perversè ju-
dicando fecisti; Condemnans innocen- 53
tes & solvens damnandos morte dignos.
Dominus autem justus est & innocens.
Nunc, narra nobis, de hac fœminâ, quid 54
vidisti, & sub qua arbore vidisti quæ
dicta sunt? Et dixit; Sub arbore quercûs.
Dixit autem Daniel; Revera rectâ per- 55
git mendacium tuum in caput tuum; An-
gelus enim Domini judicium sapiens à
Deo deducit, ut per medium fissus in al-
teram partem projiciaris. Jussítque ad- 56
duci ad se alterum Presbyterum: Dixítq;
ei Daniel; O semen Canaaniticum, non
Judaicum, formæ pulchræ irritârunt te, &
concupiscentia mala pervertit cor tuum.
Sic fecistis Israelitidibus, quæ commove- 57
runt vos & provocârunt: sed Judæa vos
non tulit.

Versio SYRIACA altera cum Interpretatione LATINA.

52 * ܘܦܪܫܬ ܐܢܘܢ ܟܢܘܫܬܐ ܚܕ ܡܢ ܚܕ ܘܩܪܐ ܠܚܕ ܡܢܗܘܢ. ܘܐܡܪ ܠܗ. ܓܒܪܐ ܐܢܬ
ܕܒܝܘܡܬܐ ܒܝܫܬܐ ܥܬܩܬ. ܗܫܐ ܕܝܢ ܩܪܒܘ ܚܛܗܝܟ. ܗܠܝܢ ܕܥܒܕ ܗܘܝܬ ܡܢ ܩܕܡ
53 ܟܕ ܕܐܢ ܗܘܝܬ ܕܝܢܐ ܕܥܘܠܐ: * ܟܕ ܡܚܝܒ ܗܘܝܬ ܠܙܕܝܩܐ ܘܡܘܒܕ ܗܘܝܬ ܠܡܟܝܟܐ:
54 ܘܡܙܟܐ ܗܘܝܬ ܠܚܝܒܐ. * ܗܫܐ ܗܟܝܠ ܐܡܪ ܠܝ ܗܕܐ: ܩܕܡ ܟܠܗ ܟܢܘܫܬܐ ܗܢܐ.
ܬܚܝܬ ܐܝܢܐ ܐܝܠܢܐ ܚܙܝܬ ܗܘܝܬ ܠܗ̇ ܟܕ ܫܟܝܒܐ ܥܡ ܗܢܐ ܥܠܝܡܐ: ܐܡܪ ܠܗ ܩܫܝܫܐ ܬܚܝܬ ܒܛܡܬܐ. ܐܡܪ ܠܗ
55 ܕܢܝܐܝܠ. ܗܕܐ ܗܟܝܠ ܕܥ ܕܐܢ ܫܪܝܪܐܝܬ ܕܓܠܬ. ܠܪܫܟ ܣܠܩܐ. * ܡܠܐܟܐ ܓܝܪ ܗܘ
ܕܡܪܝܐ ܟܕ ܢܣܒ ܦܘܩܕܢܐ ܡܢ ܠܘܬ ܐܠܗܐ: ܡܢ ܩܘܪܢܐ ܠܩܘܪܢܐ ܡܨܠܚ ܠܟ
56 ܗܘ: * ܘܡܢ ܒܬܪܟܢ ܩܪܐ ܠܚܒܪܗ ܐܚܪܢܐ. ܘܐܡܪ ܠܗ: ܙܪܥܐ ܟܢܥܢܝܐ ܘܠܐ ܝܗܘܕܝܐ:
ܫܘܦܪܗ ܕܗܕܐ ܫܥܒܕܟ: ܘܪܓܬܗ ܗܦܟܬ ܠܒܟ: * ܗܟܢܐ ܥܒܕܝܢ ܗܘܝܬܘܢ
57 ܠܒܢܬܗ ܕܐܝܣܪܝܠ. ܟܕ ܠܐ ܡܫܬܡܥܢ ܗܘܝ ܠܟܘܢ.

Et separavit eos cœtus alterum ab al- 52
tero: Et vocavit alterum eorum, & dixit
ei; O homo qui diebus malis insenuisti,
nunc utique appropinquârunt peccata
tua quæ olim fecisti, ferendo sententias
iniquas; Condemnans justos, & perdens 53
humiles, & sontes absolvens. Nunc igi- 54
tur, dic mihi hoc coram toto cœtu isto;
Sub quanâ arbore vidisti hanc cum ado-
lescente isto concumbentem? dixit ei
presbyter, Sub pistacio. Dixit ei Daniel; 55
Hoc igitur scito, quod certò si mentitus
es, in caput tuum ascendet. Angelus enim
Domini, accepto à Deo mandato, ab ex-
tremo te in extremum diffissurus est.
Postea vocavit alterum socium ejus, & 56
dixit ei; Semen Canaaniticum, non Judai-
cum, forma hujus subjugavit te, & cu-
pido ejus pervertit cor tuum: Sic facie- 57
batis Israelitidibus, cum non obseque-
rentur vobis.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

52 * فلما انفصلا واحد من واحد * دعا احدهما وقال له * يا متعتق الايام الرديه * الان بانت
53 خطاياك التي انت صنعتها في الاول * اذ حكمت حكومات ظالمة * اما البريون
54 فتدينهم * واما المذنبين فتسرحهم * اذ الله يقول بريا وصديقا لا تقتل * والان ان كنت
رايت هذه قل تحت اي شجرة رايتهما يتحدثان بعضهما مع بعض * فقال * تحت شجرة
55 سماق * فقال دانيال * باستقامة كذبت على راسك * لان ملاك الرب قد اخذ اذنا من
56 قبل الله ليشقك من وسطك * وابعده * وامر ان يقدموا له الاخر * فقال له يا زرع كنعان
57 وليس يهودا * الحسن خدعك * والشهوة اعكست قلبك * هكذا صنعتم ببنات اسرائيل
واوليك خايفات ان يتكلمن معكم * فهذه بنات يهودا لم تصبر لاثمكما

Cùmque separati fuissent alter ab altero, 52
advocavit alterum eorum, & dixit ei;
O inveterate in diebus malignis, nunc
produnt se peccata tua quæ antehac per-
petrabas, Cùm sententias injustas de- 53
cerneres, & insontes quidem condemna-
res, sontes verò absolveres, cùm Deus
dicat; Insontem & justum ne interfi-
cias. Jam ergò, siquidem hanc vidisti, 54
dic sub qua arbore vidisti eos colloquen-
tes alterum cum altera? Qui dixit, Sub
arbore Summac (quam Græci Rhus
vocant.) *Dixit Daniel, Rectè menti-* 55
tus es in tuum ipsius caput: nam An-
gelus Domini jam obtinuit permissum à
Deo dissecandi te medium. Eo amoto, 56
jussit ut adducerent ad se alterum; cui
dixit, O semen Chanaanis, ac non Judæ,
pulchritudo te decepit, & libido animum
tuum pervertit: Sic faciebatis filiabus 57
Israelis, & illæ metuebant alloqui vos:
hæ filiæ Judæ non sustinent iniqui-
tatem vestram.

Versio VULG. LAT.

58 Nunc ergò dic mihi, sub qua arbore comprehenderis eos
59 loquentes sibi. Qui ait; Sub prino. Dixit autem ei
Daniel; Rectè mentitus es & tu in caput tuum: manet enim
Angelus Domini, gladium habens, ut secet te medium, &
60 interficiat vos. Exclamavit itaque omnis cœtus voce
magnâ, & benedixerunt Deum, qui salvat sperantes in se.
61 Et consurrexerunt adversùs duos presbyteros, (convicerat enim eos Daniel ex ore suo falsum dixisse testimonium,) fecerúntque eis sicut malè egerant adversùs proxi-
62 mum, Ut facerent secundùm legem Moysi: & interfecerunt eos, & salvatus est sanguis innoxius in die illa.
63 Helcias autem & uxor ejus laudaverunt Deum pro filia sua Susanna, cum Joakim marito ejus, & cognatis omni-
64 bus, quia non esset inventa in ea res turpis. Daniel autem factus est magnus in conspectu populi à die illa, & deincéps.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

58 Νῦν οὖν λέγε μοι, ὑπὸ τί δένδρον κατέλαβες αὐτοὺς ὁμιλοῦντας
59 ἀλλήλοις; ὁ δὲ εἶπεν, Ὑπὸ πρῖνον. Εἶπε δὲ αὐτῷ Δανιὴλ, Ὀρθῶς ἔψευσαι καὶ σὺ εἰς τὴν σεαυτοῦ κεφαλήν· μένει γὰρ ὁ ἄγγελος τοῦ
θεοῦ, τὴν ῥομφαίαν ἔχων πρίσαι σε μέσον, ὅπως (π) ἐξολοθρεύσῃ
60 ὑμᾶς. Καὶ ἀνεβόησε πᾶσα ἡ συναγωγὴ φωνῇ μεγάλῃ, καὶ (ρ) εὐ-
61 λόγησαν τῷ θεῷ τῷ σώζοντι τοὺς ἐλπίζοντας ἐπ' αὐτόν. Καὶ ἀνέστησαν ἐπὶ τοὺς δύο (σ) πρεσβύτας, ὅτι συνέστησεν αὐτοὺς Δανιὴλ ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν ψευδομαρτυρήσαντας. καὶ ἐποίησαν αὐ-
62 τοῖς ὃν τρόπον ἐπονηρεύσαντο τῷ πλησίον· Ποιῆσαι κατὰ τὸν νόμον (τ) Μωϋσῆ. καὶ ἀπέκτειναν αὐτοὺς, καὶ ἐσώθη αἷμα ἀναίτιον ἐν τῇ ἡμέρᾳ
63 ἐκείνῃ. Χελκίας δὲ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ᾔνεσαν (υ) περὶ τῆς θυγατρὸς αὐτῶν (φ) μετὰ Ἰωακεὶμ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ τῶν συγγενῶν (χ) αὐτῶν, ὅτι οὐχ
64 εὑρέθη ἐν αὐτῇ ἄσχημον πρᾶγμα. Καὶ Δανιὴλ ἐγένετο μέγας ἐνώπιον τοῦ λαοῦ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καὶ ἐπέκεινα.

MS.A. (π) ἐξολεθρεύσει ὑμᾶς. Καὶ ἀνεβόησε (ρ) ἐβόησε (σ) πρεσβυτέρους, (τ) Μωσῆ. (υ) τὸν θεὸν περὶ (φ) Σουσάννας μετὰ (χ) πάντων,

Nunc ergò dic mihi, sub qua arbore comprehendis eos loquentes sibi? Qui ait; Sub prino. 58
Dixitque ad eum Daniel; Rectè mentitus es & tu in caput tuum. Manet enim angelus Dei, 59
gladium habens, ut secet te mediū, & interficiat vos. Exclamavit autem omnis synagoga voce 60
magnâ: & benedixerunt Deum, qui salvat sperantes in se. Et consurrexerunt adversùs duos 61
presbyteros: Convicerat enim eos Daniel ex ore ipsorum, falsum dixisse testimonium. Et fecerunt eis sicut malè egerant adversùs proximum:
ut facerent secundùm legem Moysi. Et interfecerunt eos: & salvatus est sanguis innoxius in 62
die illa. Chelcias autem, & uxor ejus, (d) laudaverunt pro filia sua cum Joacim marito ejus, 63
& cognatis (e) suis, quia non esset inventa in ea res turpis. Daniel autem factus est magnus 64
in conspectu populi à die illa, & deincéps.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

58 [illegible]
59 [illegible]
60 [illegible]
61 [illegible]
[illegible]
62 [illegible]
63 [illegible]
[illegible]
64 [illegible]
[illegible]

Nunc dic nobis, Sub quanam arbore con- 58
gressos eos vidistis? Et dixit Presbyter, Sub arbore castaneæ. Dixit autem ei Da- 59
niel; Mendacium tuum in caput tuum descendet: Ecce enim Angelus Dei cum gladio suo qui medium te dividet, ut perdat vos. Tum clamans voce excelsâ to- 60
tus cœtus benedixit Deo, qui salvat sperantes in se. Et surgens in istos duos 61
Presbyteros, quòd eorum testimonia Daniel ex ore ipsorum falsa constituerat, fecit ipsis secundùm malitiam ipsorum in Susannam Judæam, secundùm id quod scriptum est in lege Mosis. Occisísque 62
eis, liberârunt sanguinem innocentem die isto. Tum Helcana & uxor ejus cantâ- 63
runt gratiásq; egerunt: laudaveruntque filiam suam Susannam, cum Joacimo marito ejus omnibúsq; propinquis ipsorum, quòd adulterii crimen in ea nullum inventum esset. Et magnificatus est Daniel 64
coram populo Israelis, ab isto die.

Finis Historiæ Susannæ.

Versio SYRIACA altera cum Interpretatione LATINA.

58 [illegible]
[illegible]
[illegible]
59 [illegible]
[illegible]
[illegible]
60 [illegible]
[illegible]
61 [illegible]
62 [illegible]
63 [illegible]
[illegible]
64 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Tu igitur dic mihi coram toto cœtu isto, 58
Sub quanam arbore vidisti eos simul concumbentes, hanc, & adolescentem illum? respondens dixit, sub malogranato. Et exclamans altâ voce cœtus totus simul, laudârunt Deum occultorū revelatorem, qui reddit innocenti secundùm inocentiam suam, & retribuens injuriam facienti, viam ejus in caput ejus reddit. Dixítq; ei 59
Daniel; Reverà locutus es iniquitatem coram Dño de imbelli hâc, cupientibus vobis fundere sanguinem innnocentē per injuriam. Nunc autem ascendit malum tuum in caput tuum, sicut scriptum est in lege Mosis. Ecce enim Angelus Domini missus est adversùs te, gladium manu suâ tenens, ut findat te ab extremo ad extremum, & ambos simul perdat. Et re- 60
spondit totus cœtus voce altâ, dixítque simul; Laus Deo qui servat omnes credentes in nomine ejus. Arguítque ipsos Daniel de injuria quam fecerant. Sur- 61
rexítque in eos totus cœtus, & fecerunt ipsis secundùm præceptum Mosis. Et oc- 62
ciderunt eos, & retribuit ipsis Dominus vindictam malam prout digni erant, & servavit sanguinem innocentem die isto. Helcana autem & uxor ejus gavisi sunt de 63
filia sua Susannâ uxore Joacimi, quòd non inventa fuerat in eu vitiū, laudavítq; Deum totus populus, & nati Susannæ, sublatum esse ab ipsis nomen corruptelæ. Daniel autem crescebat in gratia coram 64
tota familia Susannæ, & coram toto cœtu Israelis, sempérque judicium & justitiam in populo suo faciebat, prædicabatúrque fama gloriosorum factorū ejus in toto populo, cum occultis & secretis quæ investigaverat.

Finis libri Susannæ.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

58 * والآن قل لي تحت أي شجرة نظرتهما يتحدثان بعضهما مع بعض * فقال تحت شجرة
59 سنديان * فقال له دانيال * بالاستقامة كذبت وانت على راسك * لان ملاك الله واقف معه
60 سيف ليبترك من وسطك * كي يستاصلكما * فصرخ كل الجمع بصوت عظيم * وباركوا
61 الله مخلص المتوكلين عليه * وقاموا على الشيخين * لان دانيال احدهما من فيهما اذ
62 كانا شهود زور * وصنعوا بهما كما تشاررا على القريب ليصنعا * كناموس موسى *
63 وقتلوهما * وخلص دم لا ذنب له في ذلك اليوم * وحلقيا وامراته سبحا الله من اجل
ابنتهما سوسنة * مع يواقيم رجلها وجميع اقاربهما * لانه لم يوجد فيها امر نكر *
64 * وصار دانيال عظيما امام الشعب من ذلك اليوم وما بعده.

*Jam ergò dic mihi sub qua arbore vi- 58
disti eos unà colloquentes: Qui dixit, Sub arbore aquifolia. Ait illi Daniel; 59
Rectè mentitus es tu quoque in tuum ipsius caput: nam Angelus Domini adest cum gladio ad secandum te medium, ut vos ambos extirpet. Tunc exclama- 60
vit cœtus universus magnâ voce, & benedixerunt Deum servatorem in se confidentium. Et insurgentes in illos 61
duos senes (nam Daniel convicerat eos ex suo ipsorum ore, quòd essent falsi testes,) Fecerunt eis quemadmodum ma- 62
litiosè intenderant facere contra propinquum, juxta legem Mosaicam; & peremerunt eos: ita servatus fuit sanguis minimè noxius, illo die. Helcia verò et 63
uxor ejus laudaverunt Deum pro filia sua Susanna, cum Joacimo marito ejus, & omnibus cognatis ejus, quòd non esset deprehensum in ea turpe facinus. Et 64
Daniel effectus est magnus apud populum à die illo in posterum.*

Canticum Azariæ, & Hymnus trium Puerorum, quæ in exemplaribus Syr. Arab. Græc. & Vulg. Lat. habentur Dan. 3. vers. 24.

Versio VULG. LAT.

Quæ sequuntur in Hebræis voluminibus non reperi.

24 Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum, & be-
25 nedicentes Domino. Stans autem Azarias oravit sic, ape-
26 riénsque os suum in medio ignis ait; Benedictus es, Do-
mine Deus patrum nostrorum, & laudabile, & gloriosum
27 nomen tuum in secula: Quia justus es in omnibus, quæ
fecisti nobis, & universa opera tua vera, & viæ tuæ rectæ,
28 & omnia judicia tua vera. Judicia enim vera fecisti,
juxta omnia quæ induxisti super nos, & super civitatem
sanctam patrum nostrorum Jerusalem: quia in veritate,
& in judicio, induxisti omnia hæc propter peccata nostra.
29 Peccavimus enim, & iniquè egimus recedentes à te: &
30 deliquimus in omnibus: Et præcepta tua non audivimus
nec observavimus, nec fecimus sicut præceperas nobis ut
31 benè nobis esset. Omnia ergò, quæ induxisti super nos,
32 & universa, quæ fecisti nobis, in vero judicio fecisti: Et
tradidisti nos in manibus inimicorum nostrorum iniquo-
rum, & pessimorum, prævaricatorúmque, & regi injusto
33 & pessimo ultra omnem terram. Et nunc non possumus
aperire os: confusio & opprobrium facti sumus servis
34 tuis, & his qui colunt te. Ne, quæsumus, tradas nos in
perpetuum propter nomen tuum, & ne dissipes testamen-
35 tum tuum: Neque auferas misericordiam tuam à nobis,
propter Abraham dilectum tuum, & Isaac servum tuum,
& Israel Sanctum tuum:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

24 Καὶ περιεπάτουν ἐν μέσῳ τῆς φλογός, ὑμνοῦντες τὸν θεόν, καὶ
25 εὐλογοῦντες τὸν κύριον. Καὶ συστὰς Ἀζαρίας προσηύξατο οὕτως·
26 καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐν μέσῳ τοῦ πυρός, εἶπεν, † Εὐλογητὸς εἶ
κύριε ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ (α) αἰνετὸς, καὶ δεδοξασμένον τὸ ὄνο-
27 μά σου εἰς τοὺς αἰῶνας. † Ὅτι δίκαιος εἶ ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησας (β),
† καὶ πάντα τὰ ἔργα σου ἀληθινὰ, καὶ εὐθεῖαι αἱ ὁδοί σου, † καὶ πᾶσαι αἱ
28 κρίσεις σου ἀλήθεια. † Καὶ κρίματα ἀληθείας ἐποίησας κατὰ πάντα ἃ
ἐπήγαγες ἡμῖν, † καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν (*) τὴν τῶν πατέρων ἡμῶν Ἰε-
ρουσαλήμ· † ὅτι ἐν ἀληθείᾳ καὶ κρίσει ἐπήγαγες ταῦτα πάντα διὰ τὰς
29 ἁμαρτίας ἡμῶν. † Ὅτι ἡμάρτομεν καὶ ἠνομήσαμεν (γ) ἀποστῆναι ἀπὸ
30 σοῦ, † καὶ ἐξημάρτομεν ἐν πᾶσι, Καὶ τῶν ἐντολῶν σου οὐκ ἠκούσα-
μεν, οὐδὲ συνετηρήσαμεν, οὐδὲ ἐποιήσαμεν † καθὼς ἐνετείλω ἡμῖν,
31 ἵνα εὖ ἡμῖν γένηται. † Καὶ πάντα ὅσα (δ) ἐπήγαγες ἡμῖν, καὶ πάντα
32 ὅσα ἐποίησας ἡμῖν, ἐν ἀληθινῇ κρίσει ἐποίησας. † Καὶ παρέδωκας
ἡμᾶς εἰς χεῖρας ἐχθρῶν ἀνόμων, (ε) καὶ ἐχθίστων ἀποστατῶν, † καὶ
33 βασιλεῖ ἀδίκῳ καὶ πονηροτάτῳ παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν. † Καὶ νῦν
οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀνοῖξαι τὸ (ζ) στόμα ἡμῶν· † αἰσχύνη καὶ ὄνειδος
34 ἐγενήθημεν τοῖς δούλοις σου, καὶ τοῖς σεβομένοις σε. † Μὴ δὴ
(η) παραδῴης ἡμᾶς εἰς τέλος διὰ τὸ ὄνομά σου, † καὶ μὴ διασκεδά-
35 σῃς τὴν διαθήκην σου, † Καὶ μὴ ἀποστήσῃς τὸ ἔλεός σου ἀφ᾽ ἡμῶν,
† διὰ Ἀβραὰμ τὸν ἠγαπημένον ὑπὸ σοῦ, † καὶ διὰ Ἰσαὰκ τὸν δοῦλόν
σου, † καὶ Ἰσραὴλ τὸν ἅγιόν σου,

MS.A. (α) αἰνετὸν, (β) ἡμῖν, (*) σου τὴν (γ) ἀποστάντες (δ) ἐποίησας
ἡμῖν, (ε) ἐχθίστων (ζ) στόμα· αἰσχύνη καὶ ὄνειδος ἐγενήθη (η) παραδῷς

Et (l) ambulabant in medio flammæ laudantes 24
Deum, & benedicentes Dominum. Et stans 25
Azarias oravit sic: & aperiens os suum in
medio ignis, dixit; Benedictus es, Domine 26
Deus patrum nostrorum, & (m) laudabilis:
& gloriosum nomen tuum in secula: Quia 27
justus es in omnibus, quæ fecisti: & universa
opera tua vera: & rectæ viæ tuæ, & omnia
judicia tua veritas. Et judicia veritatis fe- 28
cisti juxta omnia quæ induxisti super nos, &
super civitatem sanctam patrum nostrorum
Hierusalem: quia in veritate & judicio in-
duxisti omnia hæc propter peccata nostra. Pec- 29
cavimus enim, & iniquè egimus recedentes à
te: & deliquimus in omnibus: Et præcepta 30
tua non audivimus, nec observavimus: nec
fecimus, sicut præceperas nobis; ut benè nobis
esset. Omnia ergò, quæ induxisti super nos, 31
& universa quæ fecisti nobis, in vero judicio
fecisti: Et tradidisti nos in manibus inimico- 32
rum iniquorum, & pessimorum prævaricatorum,
& regi injusto & pessimo ultra omnem terram.
Et nunc non possumus aperire os nostrum: Con- 33
fusio, & opprobrium facti sumus servis tuis, &
his qui colunt te. Ne, quæsumus, tradas nos in 34
finem propter nomen tuum: & ne dissipes testa-
mentum tuum: Neque auferas misericordiam 35
tuam à nobis propter Abraam dilectum à te, &
Isaac servum tuum, & Israel Sanctum tuum:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

24 * ܘܩܡܘ ܗܘܘ ܘܡܗܠܟܝܢ ܒܟܒܠܝܗܘܢ ܒܓܘ ܫܠܗܒܝܬܐ ܕܢܘܪܐ. ܘܡܫܒܚܝܢ ܗܘܘ
ܠܐܠܗܐ. ܘܡܒܪܟܝܢ ܗܘܘ ܠܡܪܝܐ. * ܨܠܘܬܐ ܕܚܒܪܘܗܝ ܕܚܢܢܝܐ *
25 * ܘܩܡ ܥܙܪܝܐ. ܘܦܬܚ ܦܘܡܗ ܠܡܒܪܟܘ ܒܓܘ ܢܘܪܐ. ܘܦܬܚ ܦܘܡܗ ܘܨܠܝ
26 ܘܐܡܪ ܗܟܢܐ. * ܡܒܪܟ ܐܢܬ ܡܪܝܐ ܐܠܗܐ ܕܐܒܗܬܢ. ܘܡܬܪܘܡܡ ܘܡܫܒܚ ܫܡܟ
27 ܠܥܠܡ. * ܡܛܠ ܕܟܐܢ ܐܢܬ ܒܟܠ ܡܐ ܕܥܒܕܬ ܠܢ. ܘܟܠܗܘܢ ܥܒܕܝܟ ܫܪܝܪܐ
28 ܘܬܪܝܨܝܢ ܐܘܪܚܬܟ. ܘܟܠܗܘܢ ܕܝܢܝܟ ܡܗܝܡܢܝܢ. * ܡܛܠ ܕܒܕܝܢܐ ܘܟܐܢܘܬܐ ܥܒܕܬ
ܥܡܢ ܒܟܠܡܐ ܕܐܝܬܝܬ ܥܠܝܢ. ܘܥܠ ܡܕܝܢܬܐ ܩܕܝܫܬܐ ܕܐܒܗܬܢ ܥܠ ܐܘܪܫܠܡ. ܡܛܠ
29 ܕܒܟܐܢܘܬܐ ܐܝܬܝܬ ܥܠܝܢ ܟܠܗܝܢ ܗܠܝܢ. * ܡܛܠ ܚܛܗܝܢ ܕܚܛܝܢ ܘܐܥܘܠܢ ܩܕܡܝܟ.
30 ܘܐܣܬܠܩܢ ܡܢܟ. ܘܥܒܪܢ ܥܠ ܡܐܡܪܟ. ܘܚܛܝܢ ܠܟ ܒܟܠ. * ܘܒܦܘܩܕܢܝܟ ܠܐ ܫܡܥܢ.
31 ܘܠܐ ܢܛܪܢ ܘܠܐ ܥܒܕܢ ܐܝܟ ܡܐ ܕܦܩܕܬ ܕܢܛܒ ܠܢ. * ܘܟܠܡܕܡ ܕܐܝܬܝܬ ܥܠܝܢ ܘܟܠܡܕܡ
32 ܕܥܒܕܬ ܠܢ. ܒܕܝܢܐ ܘܟܐܢܘܬܐ ܥܒܕܬ ܠܢ. * ܘܐܫܠܡܬܢ ܒܐܝܕܝ ܒܥܠܕܒܒܝܢ ܥܘܠܐ
ܕܪܚܝܩܝܢ ܡܢܟ. ܘܒܡܠܟܘܬܐ ܥܘܠܬܐ. ܕܒܝܫܐ ܡܢ ܟܠܗܝܢ ܡܠܟܘܬܐ ܕܐܪܥܐ.
33 * ܘܗܫܐ ܡܪܝܐ. ܠܝܬ ܠܢ ܦܬܚܘܬ ܦܘܡܐ ܩܕܡܝܟ. ܡܛܠ ܒܗܬܬܐ ܘܚܣܕܐ ܕܗܘܐ
34 ܠܥܒܕܝܟ ܘܠܡܫܡܫܢܝܟ. * ܠܐ ܬܫܠܡܢ ܠܓܡܪ ܒܚܣܝܢܐ ܡܛܠ ܫܡܟ. ܘܠܐ ܬܒܛܠ ܕܝܬܝܩܝ
35 ܕܝܠܟ. * ܘܠܐ ܬܪܚܩ ܚܢܢܟ ܘܪܚܡܝܟ ܡܢܢ. ܡܛܠ ܐܒܪܗܡ ܪܚܡܟ. ܘܡܛܠ ܐܝܣܚܩ
ܥܒܕܟ. ܘܡܛܠ ܐܝܣܪܐܝܠ ܩܕܝܫܟ.

Surrexerunt, & cum vinculis suis ambu- 24
labant in medio flammæ ignis, laudabant
Deum, & benedicebant Dominum.

Oratio sociorum Hananiæ.

Stans enim Azaria aperuit os suum ad be- 25
nedicendum in medio igne; aperuit in-
quam os suum, & oravit, atq; ita dixit; Be- 26
nedictus sis Domine Deus patrum nostro-
rum; exaltetur laudibusque celebretur no-
men tuum in perpetuum: Quandoquidem 27
justus es in rebus omnibus quibus nos af-
ficis, omnia opera tua justa sunt, rectæ viæ
tuæ, & omnia judicia tua fidelia. Nam 28
æquo judicio exercuisti in nos quicquid
intulisti nobis, sanctæq; huic patrum no-
strorum urbi Jerosolymæ: Æquo siqui-
dem jure intulisti nobis hæc omnia, Pro- 29
pter scelera nostra quæ commisimus &
iniquè gessimus in te; quòd à te recesse-
rimus, dictúmq; tuum transgressi sumus:
omninò peccavimus in te, Mandatis tuis 30
non obtemperavimus, & non observavi-
mus neque præstitimus prout præceperas
nobis, ut benè esset nobis. Ideò quicquid 31
intulisti nobis, & quicquid fecisti nobis;
legitimo quidem judicio fecisti nobis: Et 32
tradidisti nos in manum hostium nostro-
rum impiorum, qui remotissimi sunt à te,
& dominio impii regni, omnium orbis
regnorum pessimi. Jam ergò Domine, 33
non licet nobis os aperire coram te, pro-
pter dedecus & opprobriũ quod factum
est servis & cultoribus tuis. Ne prodas 34
nos in finem usque, propter nomen tuum
ne rescindas pactum tuum, Neve miseri- 35
cordiam & benevolentiam tuam amove-
as à nobis, propter Abraham dilectum
tuum, propter Isahac servum tuum, &
propter Israelem sanctum tuum,

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

24 * ومشوا في وسط اللهيب يسبحون الله * ويباركون الرب * تسبحة عزريا *
25 * ووقف معهم عزريا وصلى هكذا * وفتح فمه في وسط النار وقال
26 * مبارك انت ايها الرب
27 اله ابائنا * ومسبح وممجد اسمك الى الدهور * لانك عادل انت في كل ما صنعته بنا * وكل
28 اعمالك حق * وطرقك مستقيمة * وكل احكامك حقيقية * وصنعت احكام حق في كل ما جلبته
علينا وعلى مدينة ابائنا المقدسة ايروسليم * لانك بحق وحكم جلبت هذه كلها علينا لاجل
29 30 خطايانا * لاننا اخطانا واثمنا لتباعدنا منك * واخطانا في كل شي * ولم نسمع وصاياك * ولم نحفظ ولم
31 نصنع كما اوصيتنا لكي يكون لنا الخير * وكل ما جلبته علينا وكل ما صنعته بنا
32 بحكم حقيقي صنعته * واسلمتنا في ايدي اعداء اثمة مبغضين مارقين * وملك ظالم
33 واشر من كل الارض * والان ليس لنا ان نفتح فمنا * لان الخزي والعار صار لعبيدك
34 35 ولعابديك * فلا تسلمنا الى الغاية لاجل اسمك * ولا تبطل عهدك * ولا تبعد رحمتك
عنا لاجل ابرهيم المحبوب منك * ولاجل اسحق عبدك * واسرائيل قديسك *

Ambulabant in medio flammæ laudantes 24
Deum, & benedicentes Dominum.

Canticum Azariæ.

Et stans cum eis Azaria, sic oravit; 25
aperiénsque os suum in medio ignis, di-
xit; Benedictus sis ô Domine Deus pa- 26
trum nostrorum; laudandum et glorifican-
dum nomen tuum in secula. Tu enim ju- 27
stissimus es in omnibus quæ fecisti nobis,
& omnia opera tua vera, viæ tuæ re-
ctæ, & omnia judicia tua vera sunt: Et 28
æquo jure fecisti quicquid intulisti nobis
& urbi patrum nostrorum sanctæ Jeru-
salem. Tu enim justo judicio hæc omnia
nobis intulisti propter peccata nostra. Si- 29
quidem peccavimus & deliquimus rece-
dendo à te, & peccavimus in omnibus
rebus. Non audivimus præcepta tua, ne- 30
que custodivimus; neque egimus quem-
admodum præceperas nobis, ut benè con-
tingeret nobis. Et quicquid intulisti no- 31
bis, & quicquid fecisti nobis, vero judi-
cio fecisti: Tradendo nos in manus ini- 32
micorum sceleratorum osorum, impiorum;
& regis iniqui, totiúsque terræ pessimi.
Nunc itaque non est nobis quòd os aperi- 33
amus, eò quòd ignominia & improperium
acciderit servis et cultoribus tuis. Ve- 34
rùm nè planè prodas nos, propter nomen
tuum, neve irritum facias pactum tuum:
Neque avoces misericordiam tuam à no- 35
bis, propter Abrahamum à te dilectum, et
propter Ishacum servum tuum, et Isra-
lem Sanctum tuum;

Versio VULG. LAT.

36 Quibus locutus es pollicens quòd multiplicares semen
eorum sicut stellas cœli, & sicut arenam quæ est in littore
37 maris: Quia, Domine, imminuti sumus plus quàm omnes
gentes, sumúsque humiles in universa terra hodiè propter
38 peccata nostra. Et non est in tempore hoc princeps, &
dux, & propheta, neque holocaustum, neque sacrificium,
neque oblatio, neque incensum, neque locus primitiarum
39 coram te. Ut possimus invenire misericordiam tuam:
sed in animo contrito, & spiritu humilitatis suscipiamur.
40 Sicut in holocausto arietum, & taurorum, & sicut in
millibus agnorum pinguium: sic fiat sacrificium nostrum
in conspectu tuo hodiè, ut placeat tibi: quoniam non
41 est confusio confidentibus in te. Et nunc sequimur te in
toto corde, & timemus te, & quærimus faciem tuam.
42 Ne confundas nos: sed fac nobiscum juxta mansuetu-
dinem tuam, & secundùm multitudinem misericordiæ
43 tuæ. Et erue nos in mirabilibus tuis, & da gloriam
44 nomini tuo, Domine: Et confundantur omnes, qui osten-
dunt servis tuis mala, confundantur in omni potentia
45 tua, & robur eorum conteratur: Et sciant quia tu es
Dominus Deus solus, & gloriosus super orbem terra-
46 rum. Et non cessabant qui miserant eos ministri regis
succendere fornacem, naphthâ, & stuppâ, & pice,
& malleolis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

36 † Οἷς ἐλάλησας (ϑ) πληθῦναι τὸ σπέρμα αὐτῶν, ὡς τὰ ἄστρα
37 τοῦ οὐρανοῦ, † καὶ ὡς τὴν ἄμμον τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης. † Ὅτι
δέσποτα ἐσμικρύνθημεν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη, † καὶ ἐσμὲν ταπεινοὶ
38 ἐν πάσῃ τῇ γῇ σήμερον, διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. † Καὶ οὐκ ἔστιν
ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ ἄρχων καὶ προφήτης καὶ ἡγούμενος, † οὐδὲ ὁλοκαύ-
τωσις, οὐδὲ θυσία, † οὐδὲ προσφορά, οὐδὲ θυμίαμα, † (ι) οὐδὲ
39 τόπος τοῦ καρπῶσαι (ʺ) ἐναντίον σου, Καὶ εὑρεῖν ἔλεος. † ἀλλ' ἐν ψυχῇ
συντετριμμένῃ, καὶ πνεύματι ταπεινώσεως προσδεχθείημεν,
40 † Ὡς ἐν (κ) ὁλοκαυτώσει κριῶν καὶ ταύρων, † καὶ (λ) ἐν μυριάσιν ἀρνῶν
πιόνων, † οὕτως γενέσθω (μ) ἡ θυσία ἡμῶν ἐνώπιόν σου σήμερον,
καὶ ἐκτελέσαι ὄπισθέν σου· † ὅτι οὐκ (ν) ἔσται αἰσχύνη τοῖς πε-
41 ποιθόσιν ἐπὶ σοί. † Καὶ νῦν ἐξακολουθοῦμεν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ, καὶ φοβού-
42 μεθά σε, † καὶ ζητοῦμεν τὸ πρόσωπόν σου. Μὴ καταισχύνῃς ἡμᾶς,
† ἀλλὰ ποίησον μεθ' ἡμῶν κατὰ τὴν ἐπιείκειάν σου, † καὶ κατὰ τὸ πλῆθος
43 τοῦ ἐλέους σου. † Καὶ ἐξελοῦ ἡμᾶς κατὰ τὰ θαυμάσιά σου, † καὶ δὸς δόξαν
44 τῷ ὀνόματί σου κύριε· † Καὶ ἐντραπείησαν πάντες οἱ ἐνδεικνύμενοι
τοῖς δούλοις σου κακά, † καὶ καταισχυνθείησαν ἀπὸ πάσης (ξ) τῆς
45 δυναστείας, † καὶ ἡ ἰσχὺς αὐτῶν συντριβείη, † (ʺ) Καὶ γνώτωσαν
ὅτι σὺ εἶ κύριος, (ο) θεὸς μόνος, † καὶ ἔνδοξος ἐφ' ὅλην τὴν οἰκου-
46 μένην. Καὶ οὐ διέλιπον οἱ ἐμβάλλοντες αὐτοὺς ὑπηρέται τοῦ βα-
σιλέως, καίοντες τὴν κάμινον νάφθαν καὶ πίσσαν καὶ στιππύον καὶ
(π) κληματίδα.

MS. A. (ϑ) πρὸς αὐτοὺς πληθῦναι τὸ (ι) οὐ τόπος (ʺ) ἐνώπιόν (κ) ὁλοκαυτώμασιν (λ) ὡς ἐν (μ) θυσία (ν) ἔστιν (ξ) δυνάμεως καὶ δυναστείας, (ʺ) Γνώτωσαν (ο) ὁ θεὸς (π) κληματίδας. Καὶ διεχεῖτο

Quibus locutus es, quòd multiplicares semen 36
eorum, sicut stellas cœli, & sicut arenam, quæ
est apud labium maris. Quoniam, Domine, immi- 37
nuti sumus plusquàm omnes gentes: & sumus
humiles in universa terra hodiè propter peccata
nostra: Et non est in tempore hoc princeps, & 38
propheta, & dux, neque holocaustum, neque sa-
crificium, neque oblatio, neque incensum, neque
locus offerendi primitias coram te, Et inveni- 39
endi misericordiam. Sed in anima contrita, &
spiritu humilitatis suscipiamur, Sicut in ho- 40
locausto arietum, & taurorum, & in millibus
agnorum pinguium: sic fiat sacrificium nostrum
in conspectu tuo hodiè: & (n) perficiatur post te:
quoniam non erit confusio confidentibus in te. Et 41
nunc sequimur in toto corde, & timemus te, &
quærimus faciem tuam. Ne confundas nos, sed 42
fac nobiscum juxta mansuetudinem tuam, &
secundùm multitudinem misericordiæ tuæ: Et 43
erue nos secundùm mirabilia tua. Et da gloriam
nomini tuo, Domine: Et confundantur omnes 44
qui ostendunt servis tuis mala: & confundan-
tur ab omni potentia: & robur eorum contera-
tur: Et sciant, quia tu es Dominus Deus so- 45
lus, & gloriosus super universum orbem terra-
rum. Et non cessabant, qui miserant eos, mi- 46
nistri regis succendere fornacem naphthâ, &
pice, & stuppâ, & malleolis:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܕܡܠܠܬ ܥܡܗܘܢ ܕܐܣܓܐ ܙܪܥܗܘܢ ܐܝܟ ܟܘܟܒܐ ܕܫܡܝܐ. ܘܐܝܟ ܚܠܐ ܕܥܠ ܣܦܬܗ ܕܝܡܐ. 36
* ܡܛܠ ܕܐܢܬ ܡܪܝܐ. ܐܬܙܥܪܢ ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܥܡܡܐ. ܘܐܚܢܢ ܡܒܕܪܝܢ ܝܘܡܢܐ 37
ܒܟܠܗ ܐܪܥܐ. ܡܛܠ ܚܛܗܝܢ ܘܣܟܠܘܬܢ. * ܘܠܐ ܐܝܬ ܒܙܒܢܐ ܗܢܐ ܠܐ ܪܝܫܐ. ܘܠܐ ܡܕܒܪܢܐ. ܘܠܐ 38
ܢܒܝܐ. ܘܠܐ ܡܕܒܪܢܐ. ܘܠܐ ܡܕܒܚܐ. ܘܠܐ ܕܒܚܐ. ܘܠܐ ܩܘܪܒܢܐ. ܘܠܐ ܕܘܟܬܐ ܕܢܣܝܡ ܒܣܡܐ ܐܘ ܕܒܚܬܐ.
ܘܢܫܟܚ ܚܢܢܐ ܘܪܚܡܐ. * ܐܠܐ ܒܠܒܐ ܬܒܝܪܐ. ܘܒܪܘܚܐ ܡܟܝܟܬܐ. ܗܐ ܠܢܦܫܢ ܡܩܪܒܝܢܢ ܠܝܩܕܐ 39
ܕܢܘܪܐ. * ܟܕ ܡܬܟܫܦܝܢ ܕܐܝܟ ܡܢ ܬܘܪܐ ܘܕܟܪܐ. ܘܐܡܪܐ ܣܓܝܐܐ ܫܡܝܢܐ. ܗܟܢܐ ܢܗܘܐ 40
ܩܘܪܒܢܐ ܕܢܦܫܢ ܝܘܡܢܐ. ܘܠܐ ܢܒܗܬܘܢ ܥܒܕܝܟ. ܡܛܠ ܕܠܐ ܒܗܬܝܢ ܐܝܠܝܢ ܕܬܟܝܠܝܢ
ܥܠܝܟ. * ܘܗܫܐ ܚܢܢ ܐܙܠܝܢ ܒܬܪܟ. ܒܟܠܗ ܠܒܢ. ܘܕܚܠܝܢ ܚܢܢ ܡܢܟ. ܘܒܥܝܢ ܦܪܨܘܦܟ. 41
* ܡܪܝܐ. ܠܐ ܬܒܗܬܢ. ܐܠܐ ܥܒܕ ܥܡܢ ܐܝܟ ܣܘܓܐܐ ܕܛܝܒܘܬܟ. ܘܪܚܡܝܟ ܣܓܝܐܐ. * ܘܦܪܘܩܝܢ 42 43
ܐܝܟ ܣܘܓܐܐ ܕܬܕܡܪܬܟ. ܘܗܒ ܬܫܒܘܚܬܐ ܠܫܡܟ ܡܪܝܐ. ܡܛܠ ܫܡܟ ܪܒܐ. * ܘܢܒܗܬܘܢ 44
ܟܠܗܘܢ ܐܝܠܝܢ ܕܚܫܒܝܢ ܒܝܫܬܐ ܥܠ ܥܒܕܝܟ. ܘܢܒܗܬܘܢ. ܒܟܠܗ ܚܝܠܗܘܢ.
ܘܬܬܒܪ ܥܘܫܢܗܘܢ. * ܘܢܕܥܘܢ ܕܐܢܬ ܗܘ ܐܠܗܐ ܒܠܚܘܕܝܟ. ܘܡܫܒܚ ܐܢܬ 45
ܒܟܠܗܘܢ ܥܒܕܝܟ. * ܘܠܐ ܫܠܝܘ ܗܘܘ ܗܢܘܢ ܕܡܫܓܪܝܢ ܗܘܘ ܐܬܘܢܐ ܕܢܘܪܐ. ܡܪܡܝܢ ܗܘܘ 46
ܒܗ ܢܦܛܐ: ܘܙܦܬܐ ܘܟܒܪܝܬܐ. ܘܩܢܝܐ. ܘܫܒܝܛܐ.

Quibus pollicitus es te semen eorum ut 36
stellas cœli & ut arenam quæ est in ora
maris, multiplicaturum. Nunc enim Do- 37
mine, humiliati sumus præ omnib' popu-
lis, & nos dispersi sumus hodie in totam
terram propter culpas & peccata nostra:
Nec adest hoc tempore princeps, neque 38
dux, neq; propheta, neq; gubernator, neq;
altare, neq; sacrificia, neq; oblationes, neq;
locus ubi thus aut victimam offeramus, ut
clementiam & misericordiam consequa-
mur. Verùm corde contrito, humilique 39
spiritu ecce nosipsos offerimus incendio
ignis: Deprecantes ut bobus, arietibus, & 40
agnis multis opimis præstantior hodiè sit
oblatio animæ nostræ. Et ne pudore con-
fundantur servi tui, quandoquidem ii qui
tibi fidunt, nequaquam pudefiunt. Sanè 41
jam nos te sequimur animo sincero, te re-
veremur, & vultum tuum quærimus. Do- 42
mine, ne pudefacias nos, sed age nobis-
cum pro ubertate beneficiorum, & mise-
rationum tuarum plurimarum: Et libera 43
nos pro multitudine miraculorũ tuorum,
gloriámq; concilia nomini tuo Domine,
propter nomen tuum augustum. Imò pu- 44
defiant omnes qui mala meditantur in
servos tuos; pudefiant, inquam, tota cum
potentia sua, & robore suo destituantur:
Ut experiantur te solum unum esse Deum, 45
& in cunctis operibus tuis gloriosum. In- 46
terim non cessabant qui fornacem ignis
accendebant, injicere in eam naphta, pi-
cem, sulphur, arundines, atque sarmenta;

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

36 * الذين تكلمت معهم قايلا ان تكثر زرعهم مثل نجوم السماء وكالرمل الذي على
37 ساطي البحر * لانا يا سيد صغرنا اكثر من كل الامم * وصرنا اذلاء في كل الارض
38 اليوم * من اجل خطايانا * وليس في هذا الزمان رييس ولا نبي ولا مقدم * ولا محرقه
39 ولا ذبيحه * ولا قربان ولا بخور * ولا موضع ليتقدم امامك * ونجد رحمة * لكن بنفس
40 منسحقه وروح متواضع نقبل * كما بمحرقات كباش وثيران * وكما بربوات خراف
سمان * هكذا فلتكن ذبيحتنا امامك اليوم * ولتكمل من خلفك * لانه ليس
41 خزي للمتوكلين عليك * والان نتبعك بكل قلب * ونخافك * ونطلب وجهك *
42 43 * فلا تخزنا * لكن اصنع معنا كدعتك وككثرة رحمتك * وخلصنا كعجايبك *
44 واعط مجدا لاسمك يا رب * وليخجل جميع الذين يظهرون لعبيدك الاسواء *
45 وليخزوا من كل القوة والقدرة * وجبروتهم تنسحق * ليعلموا انك انت الرب الاله
وحدك الممجد على كل المسكونه *

46 * ولم يفتر الذين دخلوا بهم خدام

* الاصحاح الرابع *

الملك يوقدوا الاتون نفطا وزفتا وسراقه وزرجونا *

Quibuscum locutus es dicens te mul- 36
tiplicaturum semen eorum sicut stellas
cœli & sicut arenam quæ extat in lit-
tore maris: Nam O Domine, mini- 37
evasimus omnium gentium, & abje-
ctissimi facti sumus hodiè in tota ter-
ra, propter peccata nostra. Et non ex- 38
tat hoc tempore princeps, neque pro-
pheta, neque dux, neque holocaustum,
neque sacrificium, neque oblatio, neque
thus; neque locus ad sacrificandum co-
ram te, & misericordiam consequen-
dam. Attamen cum animo contrito & 39
spiritu humilitatis suscipiamur. Per- 40
inde ac in holocaustis arietum atque
taurorum, & perinde ac in denis mil-
libus agnis pinguibus; ita sit victima
nostra coram te hodiè, & perficiatur
post te: quoniam non est erubescentia
confidentibus in te. Nunc ergò toto 41
corde te sequimur & metuimus, vul-
túmque tuum quærimus: Ne pudore 42
nos afficias, sed age nobiscum secun-
dùm mansuetudinem tuam & secun-
dùm multitudinem misericordiæ tuæ:
Erue nos secundùm miracula tua, & 43
da gloriam nomini tuo, O Domine. Ru- 44
bore afficiantur omnes qui ostendunt
servis tuis mala, & confundantur ab
omni potentia & robore, & fortitudo
eorum conteratur: Ut sciant te esse 45
Dominum Deum solum, glorificandum
super universum orbem.

Textus quartus.

Interim non cessabant ii qui accende- 46
rant illos, ministri regis, accendere
fornacem naphthâ, pice, stupâ, & sar-
mentis:

Versio VULG. LAT.

47 Et effundebatur flamma super fornacem cubitis quadra-
48 ginta novem : Et erupit, & incendit quos reperit
49 juxta fornacem de Chaldæis. Angelus autem Domi-
ni descendit cum Azaria, & sociis ejus, in fornacem:
50 & excussit flammam ignis de fornace, Et fecit medium
fornacis quasi ventum roris flantem, & non tetigit eos
omnino ignis, neque contristavit, nec quidquam mo-
51 lestiæ intulit. Tunc hi tres quasi ex uno ore lauda-
bant, & glorificabant, & benedicebant Deum in for-
52 nace, dicentes ; Benedictus es, Domine Deus patrum
nostrorum : & laudabilis, & gloriosus, & superexal-
tatus in secula : & benedictum nomen gloriæ tuæ san-
ctum : & laudabile, & superexaltatum in omnibus
53 seculis. Benedictus es in templo sancto gloriæ tuæ :
54 & superlaudabilis, & supergloriosus in secula. Be-
nedictus es in throno regni tui : & superlaudabilis,
55 & superexaltatus in secula. Benedictus es, qui in-
tueris abyssos, & sedes super Cherubim : & lauda-
56 bilis & superexaltatus in secula. Benedictus es in fir-
mamento cœli : & laudabilis, & gloriosus in secu-
57 la. Benedicite omnia opera Domini Domino : lau-
date & superexaltate eum in secula.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

47 Καὶ διεχεῖτο ἡ φλὸξ ἐπάνω τῆς καμίνου ἐπὶ πήχεις (ρ) τεσσαρακον-
48 ταεννέα. Καὶ διώδευσε, καὶ ἐνεπύρισεν οὓς εὗρε περὶ τὴν κάμινον
49 τῶν Χαλδαίων. Ὁ δὲ ἄγγελος κυρίου συγκατέβη ἅμα τοῖς περὶ τὸν
Ἀζαρίαν εἰς τὴν κάμινον, καὶ ἐξετίναξε τὴν φλόγα τοῦ πυρὸς ἐκ τῆς κα-
50 μίνου, Καὶ ἐποίησε τὸ μέσον τῆς καμίνου, ὡς πνεῦμα δρόσου διασυρίζον·
καὶ οὐχ ἥψατο αὐτῶν τὸ καθόλου τὸ πῦρ, καὶ οὐκ ἐλύπησεν, οὐδὲ παρηνώ-
51 χλησεν αὐτοῖς. Τότε οἱ τρεῖς ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος ὕμνουν, καὶ ἐδόξα-
52 ζον, καὶ ηὐλόγουν τὸν θεὸν ἐν τῇ καμίνῳ, λέγοντες, † Εὐλογητὸς εἶ
κύριε ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ αἰνετὸς καὶ ὑπερυψούμενος εἰς
τοὺς αἰῶνας. † Καὶ εὐλογημένον τὸ ὄνομα τῆς δόξης σου τὸ ἅγιον,
καὶ ὑπεραινετὸν καὶ ὑπερυψούμενον εἰς (σ) πάντας τοὺς αἰῶνας.
53 † Εὐλογημένος εἶ ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας δόξης σου, καὶ ὑπερυμνητὸς
55 καὶ ὑπερένδοξος εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογημένος εἶ ὁ (τ) ἐπι-
βλέπων ἀβύσσους, καθήμενος ἐπὶ (υ) χερουβὶμ, καὶ αἰνετὸς καὶ
54 ὑπερυψούμενος εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογημένος εἶ ἐπὶ θρόνου
τῆς βασιλείας σου, καὶ ὑπερυμνητὸς καὶ ὑπερυψούμενος εἰς τοὺς αἰῶ-
56 νας. † (φ) Εὐλογητὸς εἶ ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ (χ) ὑμνη-
57 τὸς καὶ δεδοξασμένος εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε πάντα τὰ
ἔργα κυρίου τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.
59 † Εὐλογεῖτε οὐρανοὶ τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς
τοὺς αἰῶνας.

MS. A. (ρ) τεσσερακονταεννέα. (σ) τοὺς αἰῶνας. (τ) βλέπων (υ) τῶν χερουβεὶμ, καὶ ὑπεραινετὸς (φ) Εὐλογημένος (χ) ὑπερυμνητὸς

Et effundebatur flamma super fornacem cubitis 47
quadraginta novem: Et erupit, & incendit quos 48
repperit juxta fornacem, de Chaldæis. Angelus 49
autem Domini descendit cum Azaria, & sociis
ejus in fornacem, & excussit flammam ignis de
fornace, Et fecit medium fornacis, quasi ventum 50
roris susurrantem: & non tetigit eos omnino
ignis, neque contristavit, nec quicquam molestiæ
intulit eis. Tunc hi tres quasi ex uno ore lauda- 51
bant, & glorificabant, & benedicebant Deum
in fornace, dicentes ; Benedictus es, Domine 52
Deus patrũ nostrorum, & (σ) laudabilis, & super-
exaltatus in secula. Et benedictum nomen glo-
riæ tuæ sanctum, & superlaudabile, & super-
exaltatum in omnibus seculis. Benedictus es in 53
templo sanctæ gloriæ tuæ, & superlaudabilis,
& supergloriosus in secula. Benedictus es, qui 55
intueris abyssos, sedens super Cherubim, & lau-
dabilis, & superexaltatus in secula. Bene- 54
dictus es in throno regni tui, & superlaudabi-
lis, & (φ) superexaltatus in secula. Bene- 56
dictus es in firmamento cœli, & laudabilis, &
gloriosus in secula. Benedicite omnia opera Do- 57
mini Domino: laudate, & superexaltate eum
in secula. Benedicite cœli Domino: laudate, & 59
superexaltate eum in secula.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

47 * ܘܡܛܠܗ ܩܠܐ ܫܠܗܒܝܬܐ ܕܢܘܪܐ . ܘܣܠܩܬ ܠܥܠ ܡܢ ܐܬܘܢܐ ܐܪܒܥܝܢ ܘܬܫܥ
48 ܐܡܝ̈ܢ . * ܘܗܘܬ ܡܘܩܕܐ ܘܡܘܟܠܐ ܢܘܪܐ . ܠܟܠܕܝ̈ܐ ܘܠܐܟܠܝ̈ ܩܪܨܐ ܕܐܫܟܚܬ ܚܕܪܘܗܝ ܕܐܬܘܢܐ . ܡܢ
49 ܟܠܕܝ̈ܐ ܘܐܟܠܝ̈ ܩܪܨܐ . * ܡܠܐܟܐ ܕܝܢ ܕܛܠܐ . ܢܚܬ ܥܡ ܚܢܢܝܐ ܘܥܙܪܝܐ ܘܡܝܫܐܝܠ ܠܓܘ
50 ܐܬܘܢܐ ܕܢܘܪܐ . ܘܢܦܨܗ ܠܫܠܗܒܝܬܐ ܕܢܘܪܐ ܡܢ ܐܬܘܢܐ . * ܘܥܒܕ ܒܡܨܥܬܗ ܕܐܬܘܢܐ
ܐܝܟ ܪܘܚܐ ܕܛܠܐ . ܘܠܐ ܩܪܒܬ ܒܗܘܢ ܢܘܪܐ ܟܠ ܟܠܠ . ܘܠܐ ܐܥܝܩܬ ܠܗܘܢ . ܘܠܐ ܐܚܒܠܬ ܐܢܘܢ .
51 * ܗܝܕܝܢ ܬܠܬܝܗܘܢ ܐܝܟ ܡܢ ܚܕ ܦܘܡܐ . ܡܫܒܚܝܢ ܗܘܘ ܘܡܒܪܟܝܢ ܠܐܠܗܐ ܡܢ ܓܘ
52 ܐܬܘܢܐ ܕܢܘܪܐ . ܘܐܡܪܝܢ . * ܡܒܪܟ ܐܢܬ ܡܪܝܐ ܐܠܗܐ ܕܐܒܗܬܢ . ܡܫܒܚ ܐܢܬ
ܘܡܪܘܪܡ ܐܢܬ ܠܥܠܡ . ܡܒܪܟ ܫܡܐ ܕܬܫܒܘܚܬܟ ܩܕܝܫܐ . ܡܫܒܚ ܐܢܬ
53 ܘܡܪܘܪܡ ܐܢܬ ܠܥܠܡ . * ܡܒܪܟ ܐܢܬ ܒܗܝܟܠܐ ܕܩܘܕܫܟ . ܡܫܒܚ ܐܢܬ ܘܡܪܘܪܡ
54 ܐܢܬ ܠܥܠܡ . * ܡܒܪܟ ܐܢܬ ܕܚܙܐ ܐܢܬ ܠܬܗܘܡܐ . ܘܝܬܒ ܐܢܬ ܥܠ ܟܪܘܒܐ . ܡܫܒܚ
55 ܐܢܬ ܘܡܪܘܪܡ ܐܢܬ ܠܥܠܡ . * ܡܒܪܟ ܐܢܬ ܥܠ ܟܘܪܣܝܐ ܕܡܠܟܘܬܟ . ܡܫܒܚ
56 ܐܢܬ ܘܡܪܘܪܡ ܐܢܬ ܠܥܠܡ . * ܡܒܪܟ ܐܢܬ ܒܪܩܝܥܐ ܕܫܡܝܐ . ܡܫܒܚ ܐܢܬ
ܘܡܪܘܪܡ ܐܢܬ ܠܥܠܡ .

Quæ sequuntur usque ad ver. 88. supplevimus ex Cod. Usf.

57 * ܒܪܟܘ ܟܠܗܘܢ ܥܒܕܘܗܝ ܕܡܪܝܐ ܠܡܪܝܐ . ܫܒܚܘܗܝ ܘܪܘܪܡܘܗܝ ܠܥܠܡ .
58 * ܒܪܟܘ ܫܡܝܐ ܕܡܪܝܐ ܠܡܪܝܐ . ܫܒܚܘ ܘܪܘܪܡܘ ܠܥܠܡ .

* Adeò ut flamma ignis crepitum ederet, 47
& fornacem quadraginta novem cubitis
superaret, Et cremaret consumeretque 48
ignis quotquot circa fornacem offende-
bat Chaldæos & accusatores. Angelus 49
autem roris descendit unà cum Hanania,
Azaria, & Misaele in fornacem ignis ;
discussâque flammâ ignis è fornace, Ex- 50
citavit in medio fornacis ventum quasi
roscidum, ut ne minimùm quidem tan-
geret eos ignis, neque ullâ eos molestiâ
aut incommodo afficeret. Tunc tres illi 51
uno ore celebrabant & benedicebant
Deum è fornace ignis, & dicebant ;
Benedictus sis Domine Deus patrum no- 52
strorum, laudandus & exaltandus in se-
culum : benedictum nomen gloriæ tuæ
sanctum : celebrandus tu & exaltandus
in seculum. Benedictus es in templo san- 53
ctitatis tuæ, laudandus & exaltandus in
seculum. Benedictus sis qui intueris abys- 54
sos dum insides Cherubinis, laudandus
& exaltandus in seculum. Benedictus sis 55
super solio regni tui, laudandus & exal-
tandus in seculum. Benedictus sis in firma- 56
mento cœli, laudandus & exaltandus in
seculum.
Benedicite Domino omnia opera Domini, 57
laudate & exaltate eum in seculum. Be- 58
nedicite Domino, cœli Domini, laudate
& exaltate eum in seculum.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

47 * وارتفع اللهيب فوق الاتون تسعة واربعون ذراعا * ودار احرق الذين وجدهم حول الاتون
48 من الكلدانيين * وملاك الرب نزل مع اصحاب عزريا الى الاتون * ونفض لهيب
49 النار من الاتون * وصنع وسط الاتون مثل ريح ندا يصفر * ولم تلمسهم النار البتة *
50 ولم تحزنهم * ولم تؤذهم * حينئذ الثلثة مثل من فم واحد سبحوا ومجدوا وباركوا الله في
51 الاتون قائلين *
* تسبحة الثلاثة فتية *
52 * مبارك انت ايها الرب اله ابائنا * وفوق المسبح وفوق المتعالي الى الدهور * مبارك
53 اسم مجدك القدوس * وفوق المسبح وفوق المتعالي الى الدهور * مبارك انت في
54 هيكل مجدك المقدس * وفوق المسبح وفوق المتعالي الى الدهور * مبارك انت
الناظر الاعماق الجالس على الشاروبيم * وفوق المسبح وفوق المتعالي الى الدهور
55 * مبارك انت على كرسي مجد ملكك * وفوق المسبح وفوق المتعالي الى الدهور
56 57 * مبارك انت في جلد السماء * وفوق المسبح وفوق المتعالي الى الدهور * باركوا
58 الرب يا جميع اعمال الرب * سبحوه وارفعوه الى الدهور * باركي الرب ايتها السموات
سبحوه وارفعوه الى الدهور *

* Ita ut efferret se flamma supra for- 47
nacem quadraginta novem cubitis, Et 48
circumfusa combureret Chaldæos quos
offendit circa fornacem. Verùm An- 49
gelus Domini descendit cum sociis
Azariæ in fornacem, & excussâ flam-
mâ ignis è fornace, Excitavit in 50
medio fornacis quasi ventum roris sibi-
lantem ; ita ut nullatenus tangeret
eos ignis, aut contristaret, aut læderet
eos. Tunc tres illi quasi uno ex ore 51
laudaverunt, glorificaverunt, & bene-
dixerunt Deum in fornace, dicentes ;

Canticum Trium Puerorum.

Benedictus es ô Domine Deus pa- 52
trum nostrorum, & superlaudabilis,
& superexaltandus in secula. Bene-
dictum nomen gloriæ tuæ sanctum,
& superlaudabile & superexaltandum
in secula. Benedictus es in tem- 53
plo gloriæ tuæ sancto, & super-
laudabilis & superexaltandus in se-
cula. Benedictus es qui intueris 54
profunda sedens super Cherubim, &
superlaudabilis & superexaltandus
in secula. Benedictus es super 55
thronum gloriæ regni tui, & super-
laudabilis & superexaltandus in se-
cula. Benedictus es in firmamen- 56
to cœli, & superlaudabilis & super-
exaltandus in secula. Benedicite 57
Dominum ô omnia opera Domini, lau-
date & exaltate eum in secula. Be- 58
nedicite Dominum ô cœli, laudate &
exaltate eum in secula.

Versio VULG. LAT.

58 Benedicite Angeli Domini Domino : laudate & su-
59 perexaltate eum in secula. Benedicite cœli Domino :
60 laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite aquæ
omnes, quæ super cœlos sunt, Domino : laudate
61 & superexaltate eum in secula. Benedicite omnes vir-
tutes Domini Domino : laudate & superexaltate eum
62 in secula. Benedicite Sol & Luna Domino : laudate &
63 superexaltate eum in secula. Benedicite stellæ cœli
64 Domino : laudate & superexaltate eum in secula. Be-
nedicite omnis imber & ros Domino : laudate & su-
65 perexaltate eum in secula. Benedicite omnes spiritus
Dei Domino : laudate & superexaltate eum in secula.
66 Benedicite ignis & æstus Domino : laudate & super-
67 exaltate eum in secula. Benedicite frigus & æstus Do-
68 mino : laudate & superexaltate eum in secula. Bene-
dicite rores & pruina Domino : laudate & superex-
69 altate eum in secula. Benedicite gelu & frigus Do-
70 mino : laudate & superexaltate eum in secula. Bene-
dicite glacies & nives Domino : laudate & superexal-
71 tate eum in secula. Benedicite noctes & dies Domi-
72 no : laudate & superexaltate eum in sæcula. Benedi-
cite lux & tenebræ Domino : laudate & superexalta-
73 te eum in secula. Benedicite fulgura & nubes Domi-
74 no : laudate & superexaltate eum in secula. Benedi-
cat terra Dominum : laudet & superexaltet eum in
75 secula. Benedicite montes & colles Domino : lauda-
te & superexaltate eum in secula.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

58 † Εὐλογεῖτε ἄγγελοι κυρίου τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν
60 εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε (ϡ) ὕδατα καὶ πάντα τὰ ὑπεράνω τοῦ
οὐρανοῦ τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.
61 (ω) † Εὐλογείτω πᾶσα ἡ δύναμις κυρίου τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ
62 ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε ἥλιος καὶ σελήνη τὸν
63 κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλο-
γεῖτε ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς
64 αἰῶνας. † Εὐλογείτω πᾶς ὄμβρος καὶ δρόσος τὸν κύριον, ὑμνεῖτε
65 καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε πάντα τὰ πνεύ-
ματα τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.
66 † Εὐλογεῖτε πῦρ καὶ καῦμα τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε
71 αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † (α) Εὐλογεῖτε νύκτες καὶ ἡμέραι τὸν κύριον,
72 ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε φῶς καὶ
σκότος τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.
67 † (β) Εὐλογεῖτε ψῦχος καὶ καῦμα τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυ-
69 ψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε πάχναι καὶ χιόνες τὸν
κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλο-
73 γεῖτε ἀστραπαὶ καὶ νεφέλαι τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν
74 εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογείτω ἡ γῆ τὸν κύριον, ὑμνείτω καὶ ὑπερ-
75 υψούτω αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε ὄρη καὶ βουνοὶ τὸν κύ-
ριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

MS.A. (ϡ) ὕδατα πάντα τὰ ἐπάνω (ω) Εὐλογεῖτε πᾶσαι αἱ δυνά-
μεις (α) Εὐλογεῖτε ψῦχος καὶ καύσων τὸν κύριον, ὑμνεῖτε, καὶ ὑπερυψοῦτε
αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. Εὐλογεῖτε δρόσοι καὶ νιφετοὶ τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. Εὐλογεῖ-
τε νύκτες (β) Εὐλογεῖτε πάγος καὶ ψῦχος τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. Εὐλογεῖτε πάχναι

Benedicite angeli Domini Domino : laudate, & 58
superexaltate eum in secula. Benedicite (q) a- 60
quæ, & omnia quæ super cœlum sunt, Domino :
laudate, & superexaltate eum in secula. (r) Be- 61
nedicat omnis virtus Domini Dominum : lau-
date, & superexaltate eum in secula. Benedi- 62
cite Sol, & Luna Domino : laudate, & super-
exaltate eum in secula. Benedicite stellæ cœli 63
Domino : laudate, & superexaltate eum in se-
cula. Benedicat omnis imber, & ros Domino : 64
laudate, & superexaltate eum in secula. Bene- 65
dicite omnes spiritus Dominum : laudate, & su-
perexaltate eum in secula. Benedicite ignis & 66
æstus Domino : laudate, & superexaltate eum
in (s) secula. Benedicite noctes & dies Do- 71
mino : laudate, & superexaltate eum in secula.
Benedicite lux & tenebræ Domino : laudate, 72
& superexaltate eum in secula. Benedicite 67
(t) frigus & æstus Domino : laudate, & super-
exaltate eum in secula. Benedicite glacies 69
& nives Domino : laudate, & superexaltate
eum in secula. Benedicite fulgura & nubes 73
Domino : laudate, & superexaltate eum in se-
cula. Benedicat terra Dominum : laudet, & 74
superexaltet eum in secula. Benedicite montes 75
& colles Domino : laudate, & superexaltate
eum in secula :

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

59 60 * ܒܪܟܘ ܟܠܗܘܢ ܡܠܐܟܘܗܝ ܕܡܪܝܐ ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡ. * ܒܪܟܘ ܟܠܗܘܢ
61 ܚܝܠܘܬܗ ܕܡܪܝܐ ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡ. * ܒܪܟܘ ܡܝܐ ܕܠܥܠ
ܡܢ ܫܡܝܐ ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡ. ܒܪܟܘ ܟܠܗܘܢ ܕܚܠܘܗܝ ܕܡܪܝܐ
62 ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡ. * ܒܪܟܘ ܫܡܫܐ ܘܣܗܪܐ ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘܗܝ
63 ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡ. * ܒܪܟܘ ܟܘܟܒܐ ܕܫܡܝܐ ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡ.
64 * ܒܪܟܘ ܛܠܐ ܘܡܛܪܐ ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡ. ܒܪܟܘ ܡܝܐ ܘܪܘܚܐ
66 ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡ. * ܒܪܟܘ ܢܘܪܐ ܘܫܘܒܐ ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘ
65 ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡ. * ܒܪܟܝܢ ܟܠܗܝܢ ܢܦܫܬܐ ܕܙܕܝܩܐ ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘܗܝ ܘܐܪܝܡܘܗܝ
71 72 ܠܥܠܡ. * ܒܪܟܘ ܐܝܡܡܐ ܘܠܠܝܐ ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡ. * ܒܪܟܘ
67 ܢܘܗܪܐ ܘܚܫܘܟܐ ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡ. * ܒܪܟܘ ܩܘܪܫܐ ܘܫܘܒܐ ܠܡܪܝܐ.
ܫܒܚܘ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡ. ܒܪܟܘ ܣܬܘܐ ܘܩܝܛܐ ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘܗܝ ܘܐܪܝܡܘܗܝ
69 73 ܠܥܠܡ. * ܒܪܟܘ ܬܠܓܐ ܘܓܠܝܕܐ ܠܡܪܝܐ ܫܒܚܘ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡ. * ܒܪܟܘ ܒܪܩܐ
74 ܘܥܢܢܐ ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘܗܝ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡ. * ܒܪܟܝ ܟܠܗ ܐܪܥܐ ܠܡܪܝܐ.
75 ܫܒܚܝ ܘܐܪܝܡܝܗܝ ܠܥܠܡ. * ܒܪܟܘ ܛܘܪܐ ܘܪܡܬܐ ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡ.

* Benedicite Domino omnes Angeli Do- 59
mini : laudate & exaltate eum in se-
culum. Benedicite Domino omnes ex- 60
ercitus Domini : laudate & exaltate
eum in seculum. Benedicite Domino 61
aquæ supercœlestes : laudate & exal-
tate eum in seculum. Benedicite Do-
mino omnes timentes Dominum : lau-
date & exaltate eum in seculum. Bene- 62
dicite Domino Sol & Luna : laudate
& exaltate eum in seculum. Benedici- 63
te Domino stellæ quæ in cœlis : lau-
date & exaltate eum in seculum. Be- 64
nedicite Dño ros & pluvia : laudate et
exaltate eum in seculum. Benedicite Dño
aqua & ventus : laudate & exaltate eum
in seculum. Benedicite Dño ignis & ca- 66
lor : laudate & exaltate eum in secu-
lum. Benedicite omnes animæ justo- 65
rum Domino : laudate & exaltate eum
in seculum. Benedicite dies noctesque 71
Domino : laudate & exaltate eum in
seculum. Benedicite Lux & tenebræ 72
Domino : laudate & exaltate eum in
seculum. Benedicite frigus & æstus Do- 67
mino : laudate & exaltate eum in se-
culum. Benedicite Domino hyems & æ-
stus: laudate & exaltate eum in seculum.
Benedicite Domino nix & gelu : laudate 69
& exaltate eum in seculum. Benedici- 73
te Domino fulgura & nubes : laudate
& exaltate eum in seculum. Benedicito 74
tota terra Domino : lauda exaltáque
eum in seculum. Benedicite montes collesque Domino : laudate & exaltate eum in seculum. 75

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

59 60 * باركي الرب يا ملايكة الرب * سبحوه وارفعوه الى الدهور * باركي الرب يا جميع المياه التي
61 فوق السماء * سبحوه وارفعوه الى الدهور * باركي الرب يا جميع قوات الرب * سبحوه
62 63 وارفعوه الى الدهور * باركي الرب ايها الشمس والقمر * سبحوه وارفعوه الى الدهور * باركي
65 الرب يا نجوم السماء * سبحوه وارفعوه الى الدهور * باركي الرب يا جميع الرياح * سبحوه
66 وارفعوه الى الدهور * باركي الرب ايها النار والحر * سبحوه وارفعوه الى الدهور *
67 68 * باركوا الرب ايها البرد والسموم * سبحوه وارفعوه الى الدهور * باركوا الرب ايها
69 الانديه والامطار * سبحوه وارفعوه الى الدهور * باركوا الرب ايها الليالي والايام * سبحوه
70 وارفعوه الى الدهور * باركي الرب ايها النور والظلمه * سبحوه وارفعوه الى الدهور *
71 72 * باركي الرب ايها الجليد والبرد * سبحوه وارفعوه الى الدهور * باركي الرب ايها الصقيع
73 والثلج * سبحوه وارفعوه الى الدهور * باركي الرب ايها البروق والسحب * سبحوه وارفعوه
74 75 الى الدهور * لتبارك الرب الارض * تسبحه وترفعه الى الدهور * باركي الرب ايها الجبال
والاكام * سبحوه وارفعوه الى الدهور *

Benedicite Dominum ô Angeli Domini, 59
laudate & exaltate eum in secula.
Benedicite Dominum ô aquæ omnes 60
quæ super cœlos estis, laudate & ex-
altate eum in secula. Benedicite Do- 61
minum ô omnes Domini virtutes, lau-
date & exaltate eum in secula. Be- 62
nedicite Dominum ô sol & luna, lau-
date & exaltate eum in secula. Be- 63
nedicite Dominum ô stellæ cœli, lau-
date & exaltate eum in secula. Be- 65
nedicite Dominum ô omnes venti, lau-
date & exaltate eum in secula. Be- 66
nedicite Dominum ô ignis & æstus,
laudate & exaltate eum in secula.
Benedicite Dominum ô frigus & ca- 67
lor, laudate & exaltate eum in se-
cula. Benedicite Dominum ô rores et 68
imbres, laudate & exaltate eum in
secula. Benedicite Dominum ô noctes 69
& dies, laudate & exaltate eum in
secula. Benedicite Dominum ô lux 70
& tenebræ, laudate & exaltate eum
in secula. Benedicite Dominum ô 71
gelu & frigus, laudate & exaltate
eum in secula. Benedicite Dominum 72
ô glacies & nix, laudate & exalta-
te eum in secula. Benedicite Domi- 73
num ô fulgura & nubes, laudate &
exaltate eum in secula. Benedicat 74
terra Dominum, laudet & exaltet
eum in secula. Benedicite Dominum 75
ô montes & colles, laudate & ex-
altate eum in secula.

Versio VULG. LAT.

76 Benedicite universa germinantia in terra Domino: lau-
77 date & superexaltate eum in secula. Benedicite fontes
78 Domino: laudate & superexaltate eum in secula. Be-
nedicite maria & flumina Domino: laudate & super-
79 exaltate eum in secula. Benedicite cete, & omnia quæ
moventur in aquis Dño: laudate & superexaltate eum
80 in secula. Benedicite omnes volucres cœli Domino:
81 laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite
omnes bestiæ & pecora Domino: laudate & super-
82 exaltate eum in secula. Benedicite filii hominum Do-
83 mino: laudate & superexaltate eum in sæcula. Be-
nedicat Israel Dominum: laudet & superexaltet eum
84 in secula. Benedicite sacerdotes Dñi Dño: laudate &
85 superexaltate eum in secula. Benedicite servi Dñi Dño:
86 laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite spiri-
tus & animæ justorum Dño: laudate & superexaltate eum
87 in secula. Benedicite sancti & humiles corde Domino:
88 laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite Ana-
nia, Azaria, Misael Domino: laudate & superexal-
tate eum in secula. Quia eruit nos de inferno, & sal-
vos fecit de manu mortis, & liberavit nos de medio ar-
89 dentis flammæ, & de medio ignis eruit nos. Confi-
temini Domino quoniam bonus; quoniam in seculum
90 misericordia ejus. Benedicite omnes religiosi Domi-
no Deo deorum: laudate & confitemini ei, quia in
omnia secula misericordia ejus.

Hucusque in Hebræo non habetur: & quæ posuimus, de Theodotionis editione translata sunt.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

76 †Εὐλογεῖτε πάντα τὰ φυόμενα ἐν τῇ γῇ τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυ-
78 ψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε (γ) θάλασσα καὶ ποταμοὶ
τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. (δ) †Εὐλο-
77 γεῖτε αἱ πηγαὶ τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.
79 † Εὐλογεῖτε κήτη καὶ πάντα τὰ κινούμενα ἐν τοῖς ὕδασι τὸν κύριον,
80 ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε πάντα
τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς
81 τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε (ε) πάντα τὰ θηρία καὶ τὰ κτήνη τὸν
82 κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλο-
γεῖτε υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς
83 τοὺς αἰῶνας. † (ζ) Εὐλογεῖτε Ἰσραὴλ τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ
84 ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε ἱερεῖς (η) τὸν κύ-
85 ριον, † ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε
δοῦλοι (θ) τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.
86 † Εὐλογεῖτε πνεύματα καὶ ψυχαὶ δικαίων τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ
87 ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε ὅσιοι καὶ ταπεινοὶ
(ϑ) τῇ καρδίᾳ τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶ-
88 νας. † Εὐλογεῖτε Ἀνανία, Ἀζαρία, Μισαὴλ τὸν κύριον, ὑμνεῖτε
καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας· † ὅτι (α) ἐξείλετο ἡμᾶς ἐξ ᾅδου,
καὶ ἐκ χειρὸς θανάτου ἔσωσεν ἡμᾶς· καὶ ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ (ι) μέσου
καμίνου καιομένης φλογὸς, καὶ ἐκ μέσου πυρὸς (κ) ἐρρύσατο ἡμᾶς.
89 † Ἐξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ ὅτι χρηστὸς, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.
90 † Εὐλογεῖτε πάντες οἱ σεβόμενοι τὸν κύριον τὸν θεὸν τῶν θεῶν, ὑμνεῖτε
καὶ ἐξομολογεῖσθε, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

MS. A. (γ) αἱ πηγαὶ τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. Εὐλογεῖτε θάλασσα (δ) Εὐλογεῖτε κήτη (ε) τὰ θηρία καὶ πάντα τὰ κτήνη (ζ) Εὐλογείτω (η) κυρίου τοῦ (θ) κυρίου τοῦ (ϑ) καρδίᾳ (α) ἐξείλατο (ι) καμίνου μέσης καιομένης (κ) ἐρύσατο

Benedicite omnia germinantia in terra Domino: 76
laudate, & superexaltate eum in secula. Bene- 78
dicite mare & flumina Domino: laudate, &
superexaltate eum in secula. Benedicite fontes 77
Domino: laudate, & superexaltate eum in se-
cula. Benedicite cete; & omnia quæ moven- 79
tur in aquis, Domino: laudate, & superexal-
tate eum in secula. Benedicite omnes volucres 80
cœli Domino: laudate, & superexaltate eum
in secula. Benedicite omnes bestiæ & pecora 81
Domino: laudate, & superexaltate eum in se-
cula. Benedicite filii hominum Domino: lau- 82
date, & superexaltate eum in secula. Benedi- 83
cite Israel Domino: laudate, & superexaltate
eum in secula. Benedicite (η) sacerdotes Do- 84
mino: laudate, & superexaltate eum in secula.
Benedicite servi Domino: laudate, & super- 85
exaltate eum in secula. Benedicite spiritus, 86
& animæ justorum Domino: laudate, & super-
exaltate eum in secula. Benedicite sancti, & 87
humiles corde, Domino: laudate, & superex-
altate eum in secula. Benedicite Anania, Aza- 88
ria, Misael, Domino: laudate, & superexal-
tate eum in secula. Quia eruit nos de inferno:
& salvos fecit nos de manu mortis: & libe-
ravit nos de medio fornacis ardentis flammæ:
& de medio ignis eruit nos. Confitemini 89
Domino, quoniam bonus: quoniam in seculum
misericordia ejus. Benedicite omnes religiosi 90
Domino Deo deorum: laudate, & confitemini:
quia in (κ) seculum misericordia ejus.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

76 * ܒܪܟܘ ܟܠܗܘܢ ܥܣܒ̈ܝܗ ܕܐܪܥܐ ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡܝܢ. ܒܪܟܘ ܟܠ
78 ܕܢܒܥܝܢ ܥܠ ܐܪܥܐ ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘܗܝ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡܝܢ. * ܒܪܟܘ ܝܡ̈ܡܐ ܘܢܗܪ̈ܘܬܐ
77 ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡܝܢ. * ܒܪܟܘ ܡܒ̈ܘܥܐ ܘܟܠܗܘܢ ܥܝܢ̈ܬܐ ܠܡܪܝܐ.
79 ܫܒܚܘ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡܝܢ. * ܒܪܟܘ ܢܘ̈ܢܐ ܘܟܠ ܪܚܫ ܝܡ̈ܡܐ ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘܗܝ
80 ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡܝܢ. * ܒܪܟܝ ܟܠܗ̇ ܦܪܚܬܐ ܕܫܡܝܐ ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܝܗܝ ܘܐܪܝܡܝܗܝ
81 ܠܥܠܡܝܢ. * ܒܪܟܝ ܟܠܗ̇ ܚܝܘܬܐ ܘܒܥܝܪܐ ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܝܗܝ ܘܐܪܝܡܝܗܝ ܠܥܠܡܝܢ.
82 ܒܪܟܘ ܟܠ ܪܚܫܐ ܕܥܠ ܐܪܥܐ ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡܝܢ. * ܒܪܟܘ ܟܠܗܘܢ ܒܢܝܢܫܐ
83 ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘܗܝ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡܝܢ. * ܒܪܟܘ ܟܠܗܘܢ ܕܒܝܬ ܐܝܣܪܝܠ ܠܡܪܝܐ.
84 ܫܒܚܘ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡܝܢ. * ܒܪܟܘ ܟܠܗܘܢ ܟܗܢ̈ܘܗܝ ܕܡܪܝܐ ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘ ܘܐܪܝܡܘܗܝ
85 ܠܥܠܡܝܢ. * ܒܪܟܘ ܟܠܗܘܢ ܥܒܕ̈ܘܗܝ ܕܡܪܝܐ ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘܗܝ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡܝܢ.
86 * ܒܪܟܝܢ ܟܠܗܝܢ ܢܦܫ̈ܬܐ ܘܪ̈ܘܚܐ ܕܙܕܝ̈ܩܐ ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡܝܢ. * ܒܪܟܘ
87
88 ܬܡܝܡ̈ܐ ܘܡܟܝܟ̈ܝ ܠܒܐ ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘܗܝ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡܝܢ. * ܒܪܟܘ ܚܢܢܝܐ ܘܥܙܪܝܐ
ܘܡܝܫܐܝܠ ܠܡܪܝܐ. ܫܒܚܘ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡܝܢ. ܡܛܠ ܕܦܪܩܢ ܡܢ ܡܘܬܐ ܘܡܢ ܐܝ̈ܕܝ ܫܝܘܠ.
89 ܐܚܝܢ. ܘܦܪܩܢ ܡܢ ܫܠܗܒܝܬܐ ܕܢܘܪܐ. ܘܡܢ ܡܨܥܬ ܢܘܪܐ ܦܨܢ. * ܐܘܕܘ ܠܡܪܝܐ ܕܛܒ ܗܘ.
90 ܘܠܥܠܡ ܛܝܒܘܬܗ. ܫܒܚܘܗܝ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡܝܢ. * ܒܪܟܘ ܟܠܗܘܢ ܕܕܚܠܝܢ ܠܐܠܗܐ
ܐܠܗܐ ܕܐܠܗ̈ܐ. ܫܒܚܘ ܘܐܪܝܡܘܗܝ ܠܥܠܡܝܢ. ܐܘܕܘ ܠܡܪܝܐ ܕܛܒ ܗܘ. ܘܠܥܠܡ ܛܝܒܘܬܗ.

Benedicite omnes herbæ terræ Domino: 76
laudate & exaltate eum in seculum. Be-
nededicite Domino omnia germinantia
in terra: laudate & exaltate eum in secu-
lum. Benedicite maria & flumina Do- 78
mino: laudate & exaltate eum in se-
culum. Benedicite Domino scatebræ o- 77
mnesque fontes: laudate & exaltate eum
in seculum. Benedicite Domino pisces 79
& omnia reptilia maris: laudate & ex-
altate eum in seculum. Benedic omnis 80
avis cœli Domino: lauda & exalta eum
in seculum. Benedic omnis fera be- 81
stiáque Domino: lauda & exalta eum
in seculum. Benedicite omnia reptilia
terræ Domino: laudate & exaltate
eum in seculum. Benedicite omnes 82
homines Domino: laudate & exaltate
eum in seculum. Benedicite omnes Isra- 83
elitæ Domino: laudate & exaltate eum
in seculum. Benedicite Domino omnes 84
sacerdotes Domini: laudate & exaltate
eum in seculum. Benedicite Domino 85
omnes servi Domini: laudate & exalta-
te eum in seculum. Benedicite Domino 86
omnes animæ spiritusque justorum: lau-
date & exaltate eum in seculum. Bene- 87
dicite integri humilesq; corde Dño: lau-
date & exaltate eum in seculum. Bene- 88
dicite Dño O Hanania & Azaria, & Mi-
shael, laudate & exaltate eum in seculum
Quoniam eripuit nos à morte, & de ma-
nibus inferni servavit nos, liberavit nos à
flamma ardente, & è medio ignis eruit
nos. Gratias agite Domino, quia beni- 89
gnus est, & in seculum bonitas ejus: lau-
date & exaltate eum in seculum. Bene- 90
dicite omnes Deum timentes, Deo deo-
rum: laudate & exaltate eum in secu-
lum. Gratias agite Domino, quia bonus
est, & in seculum benignitas ejus.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

76 * باركي الرب يا جميع النبات في الارض * سبحوه وارفعوه الي الدهور * باركي الرب ايها
77
78 الينابيع * سبحوه وارفعوه الي الدهور * باركوا الرب ايها البحار والانهار * سبحوه وارفعوه الي
79 الدهور * باركوا الرب ايها الحيتان وجميع المتحركات في المياه * سبحوه وارفعوه الي الدهور
80
81 * باركي الرب يا جميع طيور السماء سبحوه وارفعوه الي الدهور * باركي الرب ايها الوحوش
82 وجميع البهايم * سبحوه وارفعوه الي الدهور * باركوا الرب يا بني البشر * سبحوه وارفعوه
83
84 الي الدهور * ليبارك اسرايل الرب * يسبحه ويرفعه الي الدهور * باركوا الرب يا كهنة الرب
85 سبحوه وارفعوه الي الدهور * باركوا الرب يا عبيد الرب * سبحوه وارفعوه الي الدهور
86
87 * باركوا الرب يا ارواح ونفوس الصديقين * سبحوه وارفعوه الي الدهور * باركوا الرب ايها
88 الابرار ومتواضعي القلب * سبحوه وارفعوه الي الدهور * باركوا الرب يا حنانيا وعزاريا وميصايل
سبحوه وارفعوه الي الدهور * لانه انقذنا من الجحيم * وخلصنا من الموت ونجانا من وسط اتون
89
90 لهيب متوقد * ومن وسط نار نجانا * اعترفوا للرب لانه صالح * وان رحمته الي الدهور * باركوا يا
جميع الاتقياء الرب اله الالهة * سبحوه واعترفوا له * لان رحمته الي جميع الدهور *

Benedicite Dominum ô omnes herbæ in 76
terra, laudate & exaltate eum in secu-
la. Benedicite Dominum ô fontes, lau- 77
date & exaltate eum in secula. Benedi- 78
cite Dominum ô maria & flumina, lau-
date & exaltate eum in secula. Bene- 79
dicite Dominum ô pisces, & omnia quæ
movemini in aquis, laudate et exaltate
eum in secula. Benedicite Dominum ô 80
omnes cœli volucres, laudate & exaltate
eum in secula. Benedicite Dominum ô 81
bestiæ & omnia jumenta, laudate & ex-
altate eum in secula. Benedicite Domi- 82
num ô filii hominum, laudate & exalta-
te eum in secula. Benedicat Israel Do- 83
minum, laudet & exaltet eum in secula.
Benedicite Dominum ô sacerdotes Domi- 84
ni, laudate & exaltate eum in secula.
Benedicite Dominum ô servi Domini, 85
laudate & exaltate eum in secula. Be- 86
nedicite Dominum ô spiritus & animæ
justorum, laudate & exaltate eum in
secula. Benedicite Dominum ô innocen- 87
tes & humiles corde, laudate & exalta-
te eum in secula. Benedicite Dominum 88
ô Hanania, Azaria, & Misael, laudate
& exaltate eum in secula: quoniam
eripuit nos è gehenna, & liberavit nos
à morte, salvavit nos è medio fornacis
flammæ ardentis, & de medio ignis red-
emit nos. Confitemini Domino quia 89
bonus est, & quia misericordia ejus in
secula. Benedicite ô omnes religiosi 90
Dominum Deum deorum, laudate eum,
& gratias agite illi, quia misericordia
ejus in secula.

Versio VULG. LAT.

65 Et rex Astyages appositus est ad patres suos, & suscepit Cyrus Perses regnum ejus.

CAP. XIV.

1 ERat autem Daniel conviva regis, & honoratus
2 super omnes amicos ejus. Erat quoque idolum apud Babylonios nomine Bel: & impendebantur in eo per dies singulos similæ artabæ duodecim, & oves
3 quadraginta, vinique amphoræ sex. Rex quoque colebat eum, & ibat per singulos dies adorare eum: porrò Daniel adorabat Deum suum. Dixitque ei
4 rex; Quarè non adoras Bel? Qui respondens ait ei; Quia non colo idola manu facta, sed viventem Deum, qui creavit cœlum & terram, & habet
5 potestatem omnis carnis. Et dixit rex ad eum; Non videtur tibi esse Bel vivens Deus? An non
6 vides quanta comedat & bibat quotidié? Et ait Daniel arridens; Ne erres, rex: iste enim intrinsecus luteus est, & forinsecus æreus neque comedit
7 aliquando. Et iratus rex vocavit sacerdotes ejus, & ait eis; Nisi dixeritis mihi, quis est qui comedat impensas has, moriemini.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

65 (α) Καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀςυάγης προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας
1 αὐτοῦ· καὶ παρέλαβε Κῦρος ὁ Πέρσης τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. Καὶ ἦν Δανιὴλ συμβιωτὴς τοῦ βασιλέως, καὶ ἔνδοξος ὑπὲρ πάντας
2 τοὺς φίλους αὐτοῦ. Καὶ ἦν εἴδωλον τοῖς Βαβυλωνίοις ᾧ ὄνομα Βὴλ, καὶ ἐδαπανῶντο εἰς αὐτὸν ἑκάστης ἡμέρας σεμιδάλεως ἀρτάβαι (β) δώδεκα, καὶ πρόβατα (γ) τεσσαράκοντα, καὶ οἴνου
3 μετρηταὶ ἕξ. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἐσέβετο αὐτὸν, καὶ ἐπορεύετο καθ' (δ) ἑκάστην ἡμέραν προσκυνεῖν αὐτῷ. Δανιὴλ δὲ προσεκύνει τῷ Θεῷ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς, Διατί οὐ προσκυνεῖς
4 τῷ Βήλ; Ὁ δὲ εἶπεν, Ὅτι οὐ σέβομαι εἴδωλα χειροποίητα, ἀλλὰ τὸν ζῶντα Θεὸν, τὸν κτίσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ ἔχοντα
5 πάσης σαρκὸς κυρείαν. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς, Οὐ δοκεῖ σοι Βὴλ εἶναι ζῶν Θεός; ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅσα ἐσθίει καὶ πίνει καθ' ἑκάστην
6 ἡμέραν; Καὶ εἶπε Δανιὴλ γελάσας, Μὴ πλανῶ, βασιλεῦ, (ε) οὗτος γὰρ ἔσωθεν μέν ἐστι πηλὸς, ἔξωθεν δὲ χαλκὸς, καὶ οὐ βέβρωκεν
7 (ζ) οὐδέποτε. Θυμωθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκάλεσε τοὺς ἱερεῖς αὐτοῦ· καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐὰν μὴ (η) εἴποιτέ μοι τίς ὁ κατέσθων τὴν δαπάνην ταύτην, ἀποθανεῖσθε.

MS. A. (α) ὍΡΑΣΙΣ ΙΒ'. (β) δεκαδύο, (γ) τεσσεράκοντα, (δ) ἡμέραν (ε) αὐτὸς (ζ) οὐδὲ πέπωκεν πώποτε. Καὶ θυμωθεὶς ὁ (η) εἴπηταί μοι τίς ὁ κατεσθίων

(α) Et rex Astyages appositus est ad patres suos: 65
& suscepit Cyrus Perses regnum ejus. Et erat 1
Daniel conviva regis, & honoratus super omnes amicos ejus. Erat autem idolum Baby- 2
loniis, cui nomen Bel: & impendebantur in eo per singulos dies similæ artabæ duodecim, & oves quadraginta, & vini metretæ sex. Et 3
rex colebat eum: & ibat per singulos dies adorare eum. Porrò Daniel adorabat Deum suum. Dixitque ei rex; Quarè non adoras Bel? At ille dixit; Quia non colo idola ma- 4
nufacta, sed viventem Deum, qui creavit cœlum, & terram, & habet potestatem omnis carnis. Et ait rex ad eum; Non videtur 5
tibi Bel esse vivens Deus? An non vides, quanta comedat, & bibat quotidié? Et 6
ait Daniel ridens; Ne erres, rex. Iste enim est intrinsecus quidem lutum, forinsecus autem æreus: nec comedit aliquando. Iratus autem 7
rex vocavit sacerdotes ejus: & ait eis; Nisi dixeritis mihi, quis est iste qui comedit impensas has; moriemini:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܒܝܠ ܦܬܟܪܐ *

1 * ܘܡܠܟܐ ܐܣܛܝܓܣ ܐܬܬܘܣܦ ܠܘܬ ܐܒܗܘܗܝ. ܘܩܒܠ ܟܘܪܫ ܦܪܣܝܐ ܡܠܟܘܬܗ.
ܘܕܢܝܐܝܠ ܡܫܬܘܬܦ ܗܘܐ ܒܐܝܩܪܐ ܕܡܠܟܐ. ܥܡܪ ܕܡܠܟܐ. ܘܥܡܪ ܗܘܐ ܥܡ ܡܠܟܐ. ܘܡܝܩܪ ܗܘܐ
2 ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܪܚܡܘܗܝ ܕܡܠܟܐ. * ܐܝܬ ܗܘܐ ܕܝܢ ܦܬܟܪܐ ܠܒܒܠܝܐ. ܘܫܡܗ ܗܘܐ
ܒܝܠ. ܘܡܦܩܝܢ ܗܘܘ ܥܠܘܗܝ ܡܢܬܐ ܟܠ ܝܘܡ. ܣܡܝܕܐ ܐܪܛܒܝܢ ܬܪܥܣܪ. ܘܕܟܪܐ
3 ܐܪܒܥܝܢ. ܘܚܡܪܐ ܡܛܪܝܢ ܫܬܐ. * ܘܗܘ ܡܠܟܐ ܕܚܠ ܗܘܐ ܠܗ. ܘܐܙܠ ܗܘܐ ܟܠܝܘܡ
ܘܣܓܕ ܗܘܐ ܠܗ. ܘܕܢܝܐܝܠ ܣܓܕ ܠܐܠܗܐ. ܘܐܡܪ ܡܠܟܐ ܠܕܢܝܐܝܠ ܡܛܠ ܡܢܐ
4 ܠܐ ܣܓܕ ܐܢܬ ܠܒܝܠ ܐܠܗܝ. * ܘܐܡܪ ܠܗ ܕܢܝܐܝܠ ܠܐ ܣܓܕ ܐܢܐ ܠܨܠܡܐ ܘܠܓܠܝܦܐ
ܘܠܦܬܟܪܐ. ܡܛܠ ܕܥܒܕ ܐܝܕܝܐ ܐܢܘܢ ܕܒܢܝܢܫܐ. ܐܠܐ ܐܢܐ ܕܚܠ ܐܢܐ ܠܐܠܗܐ ܚܝܐ. ܗܘ
5 ܕܥܒܕ ܫܡܝܐ ܘܐܪܥܐ. ܘܫܠܝܛ ܗܘ ܥܠ ܟܠ ܒܣܪ. ܠܗ ܗܘ ܣܓܕ ܐܢܐ. * ܘܐܡܪ ܡܠܟܐ
ܠܕܢܝܐܝܠ. ܘܠܐ ܡܬܚܙܐ ܠܟ ܕܚܝ ܗܘ ܒܝܠ. ܐܘ ܠܐ ܚܙܐ ܐܢܬ ܕܐܟܠ ܘܫܬܐ ܟܠ ܝܘܡ.
6 * ܘܓܚܟ ܕܢܝܐܝܠ ܘܐܡܪ ܠܡܠܟܐ. ܠܐ ܬܛܥܐ ܡܠܟܐ. ܗܢܐ ܓܝܪ ܡܢ ܠܓܘ
7 ܛܝܢܐ ܗܘ. ܘܡܢ ܠܒܪ ܢܚܫܐ. ܘܡܢ ܝܘܡܘܗܝ ܠܐ ܐܟܠ ܘܠܐ ܐܫܬܝ. * ܘܗܝܕܝܢ
ܐܬܚܡܬ ܡܠܟܐ. ܘܩܪܐ ܠܟܘܡܪܘܗܝ ܕܒܝܠ ܘܐܡܪ ܠܗܘܢ. ܐܢ ܠܐ ܡܘܕܥܝܢ ܠܝ ܕܡܢܘ
ܐܟܠ ܢܦܩܬܐ ܗܕܐ ܡܐܬܝܢ ܐܢܬܘܢ.

BEL IDOLUM,

ET rex Astyages additus est patri- 1
bus suis, & Cyrus Persa accepit regnum ejus. Et Daniel honore Regi suppar erat: Et habitabat cum Rege honoratior omnibus amicis ejus. Erat 2
autem Babyloniis idolum Bil nomine, in quod impendebant quotidie similæ Artabas duodecim, arietes quadraginta, & vini metretas sex. Et rex illud 3
colebat, ibatque quotidie & adorabat illud. Daniel autem Deum colebat: dicebatque Rex Danieli; Quare Bil deum meum non colis? Dixitque ei Dani- 4
el, Ego imagines & sculptilia & idola non adoro, quia opus manuum humanarum sunt: sed Deum vivum colo qui fecit cœlum & terram, & Dominus est universæ carnis: Hunc ego adoro. Di- 5
xitque rex Danieli; Nonne videtur tibi Bil vivere? Aut non vides edere ipsum quotidie & bibere? Tunc Da- 6
niel ridens Regi dixit; Noli errare rex: Hic enim intrinsecus quidem lutum est, extrinsecus autem æs, nec quicquam à diebus suis edit aut bibit. Tunc rex excanduit & vocavit Sa- 7
cerdotes Bil, & dixit eis; Nisi dicatis mihi quis totam hanc impensam edit, moriemini:

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* الرويا الثاني عشر *   * خبر بيل الصنم *

1 * وان الملك استياغش زيد على ابايه * واخذ كيرش الفارسي مملكته * وكان دانيال
2 معاشر الملك * وممجدا اكثر من جميع اصحابه * وكان صنم للبابليين اسمه بيل *
وينفقون عليه كل يوم من السميد اثني عشر اردبا * واربعين خروفا * ومن الخمر ستة
3 امطار * والملك يعبده * ويمضي اليه كل يوم ليسجد له * ودانيال يسجد لالهه * فقال
4 له الملك * لماذا لا تسجد لبيل * فقال * لاني لا اعبد اصناما صنعة الايدي * لكن
5 الاله الحي الذي خلق السماء والارض * وله السيادة على كل ذي لحم * فقال له الملك *
6 اما تظن ان بيل اله حي * او لا ترى ما ياكل ويشرب كل يوم * فقال دانيال ضاحكا *
لا تضل ايها الملك * لان اما هذا فهو من داخل طين * ومن خارج نحاس * ولا ياكل
7 ولا يشرب البتة * فحنق الملك * ودعا كهنته * وقال لهم * ان لم تقولوا لي من ياكل
هذه النفقة تموتون *

Visio duodecima. Historia Bil idoli.

1 *Cum rex Astyages aggregatus esset majoribus suis, suscepit Cyrus Persa regnum ipsius. Erat autem Daniel cohabitans cum rege, & omnium amicorum ejus honoratissimus.* 2 *Porrò idolum erat Babyloniis nomine Bil, in quod consumebant singulis diebus similæ artabas duodecim, agnos quadraginta, et vini sex metretas.* 3 *Rex quoque colebat illud, & abibat quotidie ad adorandum illud: Daniel verò adorabat Deum suum.* 4 *Quamobrem dicente illi rege; Quare non adoras Bilum? Respondit; Quia non adoro simulacra manu facta, sed Deum vivum qui cœlum terrámque creavit, cui dominium est in omne praeditum carne.* 5 *Dixit ad eum rex; An non putas Bilum esse Deum vivum? annon vides quantum edat bibátque singulis diebus?* 6 *Respondit Daniel ridens; Ne errato ô rex: nam iste quidem intus lutum est, foris autem æs, & non edit neque bibit unquam.* 7 *Tunc indignatus rex accersivit sacerdotes ejus, & ait illis; Nisi dixeritis mihi quis comedat impensam istam, moriemini:*

Versio VULG. LAT.

8 Si autem ostenderitis, quoniam Bel comedat hæc,
morietur Daniel, quia blasphemavit in Bel. Et di-
9 xit Daniel regi; Fiat juxta verbum tuum. Erant
autem sacerdotes Bel septuaginta, exceptis uxoribus,
& parvulis, & filiis. Et venit rex cum Daniele in
10 templum Bel. Et dixerunt sacerdotes Bel; Ecce
nos egredimur foras; & tu rex pone escas, & vi-
num misce, & claude ostium, & signa annulo tuo:
11 Et cùm ingressus fueris manè, nisi inveneris omnia
comesta à Bel, morte moriemur, vel Daniel qui
12 mentitus est adversùm nos. Contemnebant autem,
quia fecerant sub mensa absconditum introitum, &
per illum ingrediebantur semper, & devorabant ea.
13 Factum est igitur postquàm egressi sunt illi, rex po-
suit cibos ante Bel: præcepit Daniel pueris suis,
& attulerunt cinerem, & cribravit per totum tem-
plum coram rege: & egressi clauserunt ostium: &
signantes annulo regis abierunt. Sacerdotes autem
14 ingressi sunt nocte juxta consuetudinem suam, & u-
xores, & filii eorum: & comederunt omnia, &
15 biberunt. Surrexit autem rex primo diluculo, &
Daniel cum eo.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

8 Ἐὰν δὲ (θ) δείξητε ὅτι Βὴλ κατεσθίει αὐτὰ, ὁ Δανιὴλ ἀποθανεῖται,
ὅτι ἐβλασφήμησεν εἰς τὸν Βήλ. καὶ εἶπε Δανιὴλ τῷ βασιλεῖ,
9 Γινέσθω κατὰ τὸ ῥῆμά σου. Καὶ ἦσαν (ι) ἱερεῖς τοῦ Βὴλ ἑβδομήκοντα
(κ) ἐκτὸς γυναικῶν καὶ τέκνων. καὶ ἦλθεν ὁ βασιλεὺς μετὰ Δανιὴλ
10 εἰς τὸν οἶκον τοῦ Βήλ. Καὶ εἶπαν οἱ ἱερεῖς τοῦ Βὴλ, Ἰδοὺ ἡμεῖς
ἀποτρέχομεν ἔξω, σὺ δὲ βασιλεῦ παράθες τὰ βρώματα, καὶ τὸν
οἶνον κεράσας θὲς, καὶ ἀπόκλεισον τὴν θύραν, καὶ σφράγισον τῷ (λ) δα-
11 κτυλίῳ σου. Καὶ ἐλθὼν πρωῒ, ἐὰν μὴ εὕρῃς πάντα βεβρωμένα ὑπὸ
τοῦ Βὴλ, ἀποθανούμεθα· ἢ Δανιὴλ ὁ (μ) ψευδόμενος καθ' ἡμῶν.
12 Αὐτοὶ δὲ (ν) κατεφρόνουν, ὅτι πεποιήκεισαν ὑπὸ τὴν τράπεζαν κε-
κρυμμένην εἴσοδον, (ξ) καὶ δι' αὐτῆς εἰσεπορεύοντο διόλου, καὶ
13 ἀνήλουν αὐτά. Καὶ ἐγένετο ὡς (ο) ἐξήλθοσαν ἐκεῖνοι, καὶ ὁ βα-
σιλεὺς παρέθηκε τὰ βρώματα τῷ Βήλ. καὶ ἐπέταξε Δανιὴλ τοῖς
παιδαρίοις αὐτοῦ, καὶ ἤνεγκαν τέφραν· καὶ κατέσεισαν ὅλον τὸν ναὸν
ἐνώπιον τοῦ βασιλέως μόνου. καὶ ἐξελθόντες ἔκλεισαν τὴν θύραν, καὶ
(π) ἐσφραγίσαντο ἐν τῷ δακτυλίῳ τοῦ βασιλέως, καὶ ἀπῆλθον.
14 Οἱ δὲ ἱερεῖς ἦλθον τὴν νύκτα κατὰ τὸ ἔθος αὐτῶν, καὶ αἱ (ρ) γυναῖκες
αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ κατέφαγον πάντα, καὶ ἐξέ-
15 πιον. Καὶ ὤρθρισεν ὁ βασιλεὺς τὸ πρωῒ, καὶ Δανιὴλ μετ'
αὐτοῦ.

MS.A. (θ) ὑποδείξητε ὅτι ὁ Βὴλ κατεσθίει αὐτὰ, ἀποθανεῖται Δα-
νιὴλ, (ι) οἱ ἱερεῖς (κ) χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. (λ) * δακτύλῳ
(μ) ψευσάμενος (ν) * κατεφρόνουν, (ξ) καὶ * αὐτῆς (ο) ἐξῆλθον (π) ἐσφράγισαν τῷ (ρ) γυναῖκες, καὶ τὰ

Si autem ostenderitis, quoniam Bel comedat 8
hæc; morietur Daniel, quia blasphemavit in
Bel. Et dixit Daniel regi; Fiat juxta verbum
tuum. Erant autem sacerdotes Bel septuaginta, 9
exceptis uxoribus, & filiis. Et venit rex
cum Daniele in domum Belis. Et dixerunt sa- 10
cerdotes Belis; Ecce nos egredimur foras: tu
autem, rex, appone escas: & vinum miscens
pone, & claude ostium, & signa annulo tuo.
Et veniens manè, nisi inveneris omnia comesta 11
à Bel; moriemur: vel Daniel, qui mentitus
est adversùs nos. Ipsi autem contemnebant, 12
quia fecerant sub mensa absconditum introi-
tum, & per illum ingrediebantur semper, & de-
vorabant ea. Factum est igitur, postquàm e- 13
gressi sunt illi, & rex posuit cibos ante Bel; &
præcepit Daniel pueris suis, & attulerunt ci-
nerem: & (f) decusserunt totum templum
coram rege solo. Et egressi clauserunt ostium,
& signaverunt annulo regis, & abierunt.
Sacerdotes autem venerunt nocte juxta con- 14
suetudinem suam, & uxores eorum, & filii
eorum: & comederunt omnia, & biberunt.
Surrexit autem rex primo diluculo, & Da- 15
niel cum eo.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]

* Quòd si ostendatis mihi, quod Bil il- 8
lud edit, morietur Daniel, qui blaspe-
miam dixit in Bil. Dixitque Daniel re-
gi; Fiat secundum verbum tuum, ô rex.
Erant Sacerdotes Bil septuaginta, præ- 9
ter uxores & liberos eorum. & venit
rex cum Daniele in domum Bil: Di- 10
xeruntque sacerdotes regi; Ecce egre-
dimur foras: Tu autem, Rex, pone
cibos Bili, & vinum mistum appo-
ne, clausamque portam obsigna annu-
lo tuo. Et manè surgens veni: et 11
si inveneris non edisse cibos Bil, mo-
riemur nos: si autem Bil ederit eos,
morietur Daniel, qui blasphemiam in
nos dixit. Illi autem *hæc dicebant* 12
præ fiduciâ suâ: Fecerant enim sibi
sub mensâ ingressum occultum, per
quem ingredientes & egredientes, ede-
bant quicquid apponebatur Bil, & quod
supererat auferebant: Egressis igitur sa-
cerdotibus Bil, adduxit rex cibos, re-
plevitque mensam, et posuit coram Bil:
Impletisque vino vasis secundùm mo-
rem ipsorum, exiit. Dixítque Daniel 13
pueris suis; Afferte mihi cinerem: et
attulerunt ei cinerem, quem cribro
in totam ædem Bil increvit coram re-
ge. Vidensque rex, egressus est, clau-
sis foribus, signatisque sigillo suo &
Danielis. Euntesque sacerdotes no- 14
ctu, ut soliti erant, ipsi, uxoresque, &
liberi, ederunt quicquid appositum e-
rat Bil, vinumque biberunt. Surgensque 15
manè rex cum Daniele, eò profecti
sunt.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

8 * وان اظهرتم ان بيل ياكل هذه * يموت دانيال * لانه جدف على بيل * فقال دانيال
9 للملك * ليكن ككلمتك * وكان كهنة بيل سبعين غير النساء والاولاد * وجاء
10 الملك مع دانيال الى بيت بيل * وقالت كهنة بيل * هوذا نحن ننصرف خارجا * وانت
11 ايها الملك ضع الاطعمة * وامزج الخمر وضعه * واغلق الباب واختمه بخاتمك * وتعال
12 باكرا * فان لم تجد الجميع ماكولا من بيل * نموت او دانيال الذي كذب علينا * وهم
13 وثقوا * لانهم صنعوا تحت المائدة مدخلا خفيا * ومنه يدخلون كلهم وياكلونها * وكان لما
خرجوا اولئك * والملك وضع الاطعمة لبيل * فامر دانيال غلمانه * فجابوا له رمادا وفرشوا
الهيكل كله امام الملك وحده * وخرجوا واغلقوا الباب * وختموه بخاتم الملك ومضوا
14 * فدخلت الكهنة ليلا كعادتهم ونساؤهم واولادهم * واكلوا الجميع وشربوا * وبكر 15
الملك بالغداة ودانيال معه *

Sin autem ostenderitis Bilum ista come- 8
dere, morietur Daniel, quòd in Bilum
blasphemâvit. Dixit Daniel regi; Fiat
secundùm verbum tuum. (Erant autem 9
sacerdotes Bili septuaginta, exceptis u-
xoribus et liberis) venitque rex cum Da-
niele in ædem Bili, Ubi sacerdotes Bili 10
dixerunt; Ecce nos foras egrediemur, tu
verò O rex, appone cibos, tempera vinum,
& appone illud, ostium claude, annuloque
tuo consigna: Et nisi manè veniens, in- 11
veneris omnia à Bilo comesta, moriemur
nos, aut Daniel, qui mentitus est adver-
sùm nos. Porrò illi securi erant, quia 12
fecerant sub mensa aditum clandestinum,
indeque ingrediebantur omnes, & come-
debant eam. Fuit igitur cùm illi e- 13
gressi essent, & rex Bilo cibos apposuisset;
ut præciperet Daniel pueris suis, affer-
rentque cinerem, totumque templum co-
ram solo rege consternerent: postea e-
gressi clauderent ostium, annulo regis
obsignarent, ac discederent: Sacerdo- 14
tes autem noctu pro more suo ingressi,
cum uxoribus & liberis, omnia comede-
rent biberentque. Cùm verò surre- 15
xisset rex summo diluculo, & Daniel
esset cum eo;

Versio VULG. LAT.

16 Et ait rex ; Salvâne sunt signacula , Daniel ? Qui
17 respondit ; Salva, rex. Statímque cùm aperuisset
ostium , intuitus rex mensam , exclamavit voce ma-
gnâ ; Magnus es Bel, & non est apud te dolus quis-
18 quam. Et risit Daniel : & tenuit regem ne ingre-
deretur intró : & dixit ; Ecce pavimentum, anim-
19 adverte cujus vestigia sint hæc. Et dixit rex ; Vi-
deo vestigia virorum , & mulierum , & infantium.
20 Et iratus est rex. Tunc apprehendit sacerdotes, &
uxores, & filios eorum : & ostenderunt ei abscon-
dita ostiola , per quæ ingrediebantur , & consume-
21 bant quæ erant super mensam. Occîdit ergò illos
rex, & tradidit Bel in potestatem Danielis : qui sub-
22 vertit eum , & templum ejus. Et erat draco
23 magnus in loco illo, & colebant eum Babylonii. Et
dixit rex Danieli ; Ecce nunc non potes dicere, quia
24 iste non sit Deus vivens : adora ergò eum. Dixít-
que Daniel ; Dominum Deum meum adoro : quia
ipse est Deus vivens : iste autem non est Deus vi-
25 vens. Tu autem, rex, da mihi potestatem, & in-
terficiam draconem absque gladio & fuste. Et ait
rex ; Do tibi.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 Καὶ εἶπεν (σ), Σῶοι αἱ σφραγῖδες Δανιήλ ; ὁ δὲ εἶπε, Σῶοι, βα-
17 σιλεῦ. Καὶ ἐγένετο ἅμα τῷ ἀνοῖξαι τὰς θύρας, ἐπιβλέψας
(τ) ἐπὶ τὴν τράπεζαν ὁ βασιλεὺς, ἐβόησε φωνῇ μεγάλῃ,
18 Μέγας εἶ Βὴλ, καὶ οὐκ ἔστι παρὰ σοὶ δόλος οὐδὲ εἷς. Καὶ
(υ) ἐγέλασε Δανιὴλ, καὶ ἐκράτησε τὸν βασιλέα, τοῦ μὴ εἰσελθεῖν
αὐτὸν (φ) ἔσω· καὶ εἶπεν, Ἴδε δὴ τὸ ἔδαφος, καὶ γνῶθι τίνος τὰ
19 ἴχνη ταῦτα. Καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς, Ὁρῶ τὰ ἴχνη ἀνδρῶν,
20 καὶ γυναικῶν, καὶ παιδίων. καὶ ὀργισθεὶς ὁ βασιλεὺς Τότε
(χ) συνέλαβε τοὺς ἱερεῖς, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ
ἔδειξαν αὐτῷ τὰς κρυπτὰς θύρας, δι' ὧν εἰσεπορεύοντο, καὶ ἐδα-
21 πάνων τὰ ἐπὶ (ψ) τῆς τραπέζης. Καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς ὁ βα-
σιλεὺς, καὶ ἔδωκε τὸν Βὴλ ἔκδοτον τῷ Δανιήλ. καὶ κατέστρεψεν αὐ-
22 τὸν, καὶ τὸ ἱερὸν αὐτοῦ. Καὶ ἦν δράκων μέγας (ω), καὶ ἐσέβοντο
23 αὐτὸν οἱ Βαβυλώνιοι. Καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ Δανιὴλ, Μὴ
καὶ τοῦτον ἐρεῖς ὅτι χαλκοῦς ἐστιν; ἰδοὺ ζῇ, καὶ ἐσθίει, καὶ πίνει· οὐ δύνα-
24 σαι εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἔστιν οὗτος θεὸς ζῶν. καὶ προσκύνησον αὐτῷ. Καὶ
εἶπε Δανιὴλ, Κυρίῳ τῷ θεῷ μου προσκυνήσω, ὅτι οὗτός ἐστι θεὸς
25 ζῶν. Σὺ δὲ βασιλεῦ δός μοι ἐξουσίαν, καὶ ἀποκτενῶ τὸν δράκοντα
ἄνευ (ᵃ) μαχαίρας καὶ ῥάβδου. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς, Δίδωμί σοι.

MS.A. (σ) ὁ βασιλεὺς, Σῶαι (τ) ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν τράπεζαν, (υ) γελάσας Δανιὴλ ἐκράτησεν (φ) ἔσω· * Εἶδε δὴ (χ) συνελάβετο (ψ) τῇ τραπέζῃ. (ω) ἐν τῷ τόπῳ, καὶ (ᵃ) μαχαίρης

Et ait ; Salvane sunt signacula, Daniel ? At 16
ille dixit ; Salva, rex. Et factum est, simul- 17
atque aperuisset ostia, aspiciens rex super men-
sam, exclamavit voce magnâ ; Magnus es Bel :
& non est apud te ullus dolus. Et risit Daniel, 18
& tenuit regem, ne ingrederetur intró : & dixit ;
Vide nunc pavimentum, & animadverte, cujus
vestigia sunt hæc. Et dixit rex ; Video vesti- 19
gia virorum, & mulierum, & parvulorum. Et
iratus rex Tunc apprehendit sacerdotes, & u- 20
xores, & filios eorum, & ostenderunt ei abs-
condita ostia, per quæ ingrediebantur, & con-
sumebant quæ erant super mensam, Occîdit 21
ergò illos rex : & tradidit Bel in potestatem Da-
nielis : qui subvertit eum, & templum ejus.
Et erat draco (g) magnus : & colebant illum 22
Babylonii. Et dixit rex Danieli ; Nunquid & 23
hunc dices æreum esse ? Ecce vivit, & come-
dit, & bibit : non potes dicere, quia iste non sit
Deus vivens. Adora ergò eum. Dixitque Da- 24
niel ; Dominum Deum meum adorabo : quia ipse
est Deus vivens. Tu autem, rex, da mihi pote- 25
statem : & interficiam draconem, absque gla-
dio, & fuste. Et ait rex ; Do tibi.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 * ܘܐܡܪ ܡܠܟܐ ܠܕܢܝܐܝܠ. ܫܠܝܡܝܢ ܚܬ̈ܡܐ ܕܕܢܝܐܝܠ ܀ ܘܐܡܪ ܕܢܝܐܝܠ ܫܠܝܡܝܢ ܡܪܝ
17 ܡܠܟܐ. * ܘܗܘܐ ܕܟܕ ܦܬܚ ܬܪܥܐ. ܚܙܐ ܡܠܟܐ ܠܦܬܘܪܐ: ܘܚܙܐ ܕܐܟܝܠܢ ܟܠܗܝܢ
ܕܣܝܡܢ ܗܘܐ ܠܒܝܠ. ܘܩܥܐ ܒܩܠܐ ܪܡܐ ܡܢ ܬܪܥܐ ܠܒܪ. ܘܐܡܪ: ܪܒ ܐܢܬ ܒܝܠ. ܘܠܝܬ
18 ܥܡܟ ܢܟܠܐ. ܐܦܠܐ ܩܠܝܠ. * ܗܝܕܝܢ ܚܙܐ ܕܢܝܐܝܠ ܘܐܚܕܗ ܠܡܠܟܐ ܕܠܐ ܢܥܘܠ ܠܓܘ ܥܕ
ܥܕܢܐ. ܘܐܡܪ ܕܢܝܐܝܠ ܠܡܠܟܐ. ܚܙܝ ܡܪܝ ܡܠܟܐ. ܘܐܣܬܟܠ ܒܐܪܥܐ. ܥܩܒܬܐ
19 ܗܠܝܢ ܕܡܢ ܐܢܘܢ * ܘܐܡܪ ܡܠܟܐ ܚܙܐ ܐܢܐ ܒܐܪܥܐ ܥܩܒܬܐ ܕܓܒܪ̈ܐ ܘܕܢܫ̈ܐ
20 ܘܕܛܠܝ̈ܐ. ܘܪܓܙ ܐܬܚܡܬ ܡܠܟܐ. * ܘܐܚܕ ܐܢܘܢ ܠܟܘܡܪ̈ܐ ܘܠܢܫܝܗܘܢ ܘܠܒܢܝܗܘܢ.
ܘܚܘܝܘܗܝ ܠܡܠܟܐ ܡܥܠܢܐ ܕܐܝܟ ܗܘܐ ܟܣܝܐ ܠܗܘܢ ܒܛܘܫܝܐ: ܗܘ ܕܒܗ ܥܐܠܝܢ ܗܘܘ
21 ܘܢܦܩܝܢ: ܘܐܟܠܝܢ ܗܘܘ ܟܠܗܝܢ ܕܡܬܬܣܝܡܢ ܗܘܐ ܠܒܝܠ ܥܠ ܦܬܘܪܐ. * ܘܩܛܠ ܐܢܘܢ
ܡܠܟܐ ܠܟܠܗܘܢ. ܘܠܒܝܠ ܀ ܝܗܒܗ ܡܘܗܒܬܐ ܠܕܢܝܐܝܠ. ܘܥܩܪܗ ܕܢܝܐܝܠ
ܘܦܟܪܗ ܘܠܗܝܟܠܗ. * ܫܠܡ ܕܕܢܝܐܝܠ *

* ܬܘܒ ܕܬܢܝܢܐ. *

22 * ܐܝܬ ܗܘܐ ܕܝܢ ܬܘܒ ܬܢܝܢܐ ܪܒܐ. ܕܣܓܕܝܢ ܗܘܘ ܠܗ ܒܒܠܝ̈ܐ. * ܘܐܡܪ ܡܠܟܐ
23 ܠܕܢܝܐܝܠ. ܗܫܐ ܥܠ ܗܢܐ ܠܐ ܡܫܟܚ ܐܢܬ ܕܬܐܡܪ ܥܠܘܗܝ ܕܠܐ ܗܘܐ ܐܠܗܐ ܗܘ.
24 ܣܓܘܕ ܠܗ ܡܛܠ ܕܐܠܗܐ ܗܘ ܚܝܐ. * ܘܐܡܪ ܕܢܝܐܝܠ ܠܡܠܟܐ. ܐܢܐ ܠܡܪܝܐ ܗܘ
25 ܐܠܗܐ ܣܓܕ ܐܢܐ ܡܛܠ ܕܗܘܝܘ ܐܠܗܐ ܚܝܐ. * ܐܢܬ ܕܝܢ ܡܠܟܐ: ܗܒ ܠܝ ܫܘܠܛܢܐ
ܥܠܘܗܝ. ܘܐܢܐ ܐܩܛܘܠ ܐܢܐ ܠܗ ܠܬܢܝܢܐ ܗܢܐ. ܕܠܐ ܣܝܦܐ ܘܕܠܐ ܚܘܛܪܐ. ܘܐܡܪ ܠܗ
ܡܠܟܐ ܝܗܝܒ ܠܟ.

Dixitque rex Danieli; Salva sigilla Dani- 16
el ? Et dixit; Salva, domine rex. Cum-
que aperuisset portam , prospiciens rex 17
mensam, et videns consumpta esse omnia
quæ apposita fuerant Bilo, elatâ voce
magna, à porta exteriùs, dixit; Magnus
es Bil ; Nec est apud te fraudis vel
minimum. Tunc videns Daniel te- 18
nuit Regem, ne introiret ad tempus:
dixitque Daniel regi ; Vide Domine
rex, & considera solum : Vestigia hæc
quorumnam sunt ? Dixitque rex, Vi- 19
deo in solo vestigia virorum & mu-
lierum & puerorum : et iratus est rex,
Et apprehendit Sacerdotes, uxoresque 20
& liberos eorum , & ostenderunt Regi
introitum quem in occulto habebant,
per quem ingredientes & egredientes
consumebant quod in mensâ Bili ap-
ponebatur. Et occîdit eos omnes rex, 21
& Bel dono dedit Danieli : Con-
fregitque Daniel eum, & destruxit tem-
plum ejus.

Finis Danielis.

Sequitur Res Draconis.

Erat autem ibi præterea Draco ma- 22
gnus, quem adorabant Babylonii. 23
Dixitque rex Danieli; Jam, de hoc non
potes dicere, Quod non sit Deus: Ado-
ra ipsum quia Deus vivus est. Et di- 24
xit Daniel Regi ; Ego Dominum De-
um adoro : Is enim ipse Deus vivus
est. Tu autem O rex, da mihi po- 25
testatem in eum , & occidam Draco-
nem hunc, sine gladio aut baculo. Di-
xitque rex; Data est tibi.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

16 17 * فقال الملك * الختوم صحاح يا دانيال * فقال صحاح ايها الملك * وكان لما فتح الباب * تطلع
الملك الى المايدة * وصرخ بصوت عظيم عاظيم انت يا بيل * وليس عندك غش ولا قليل *
18 * فضحك دانيال * وامسك الملك ان لا يدخل الى داخل * وقال انظر الارض * واعرف هذه
19 20 الاثار لمن * فقال الملك * اري اقدام رجال ونساء وصبيان * فحنق الملك حينيذ * واخذ
الكهنة ونساهم واولادهم * واظهر له الطرق المخفية التي منها يدخلون وياكلون ما على
21 المايدة * فقتلهم الملك * واعطي بيل هبة لدانيال * فهدمه وهيكله *

* خبر التنين *

22 23 * وكان تنين عظيم في موضع * وعبده البابليون * فقال الملك لدانيال * هل وهذا تقول انه
نحاس هو * هوذا هو حي وياكل ويشرب * ولا تستطيع ان تقول ان هذا ليس هو اله حي * فاسجد له *
24 25 * فقال دانيال * للرب الهي اسجد * لانه هو الاله الحي * وانت ايها الملك اعطني سلطانا *
فاقتل التنين بغير سيف وعصا * فقال الملك اعطي لك *

Dixit rex, Sigilla integra sunt ó Da- 16
niel ? qui dixit, Integra O rex. Et ubi
primùm januam aperuisset, rex mensam 17
intuitus exclamavit voce magnâ, Ma-
gnus es O Bil, & ne minimus est apud
te dolus. Ridens verò Daniel, detinuit 18
regem ne ingrederetur intrò, & dixit;
Aspice solum , & agnosce cujus hæc
vestigia sint. Dixit rex ; Vestigia vi- 19
rorum, mulierum, ac puerorum video.
Tunc rex indignatus comprehendit sa- 20
cerdotes cum uxoribus & liberis eorum
(nam ostenderat ei vias clandestinas
quibus ingressi comedebant quæ appone-
bantur mensæ,) Peremitque eos rex: 21
& Bilum dono dedit Danieli, qui eum
cum templo ipsius evertit.

Historia draconis.

Erat quoque draco ingens quodam in lo- 22
co, & colebant eum Babylonii. Dixit- 23
que rex Danieli ; Num & hunc dice-
res æneum esse ? En vivus est, edit ac
bibit, nec dicere potes, hunc non esse
Deum vivum : hunc igitur adora. At 24
Daniel, Dominum, inquit, Deum meum
adoro ; quoniam ipse est Deus vivus.
Tu verò O rex, da mihi facultatem, & 25
hunc draconem sine gladio & fuste in-
terficiam. Ait rex, Do tibi.

Versio VULG. LAT.

26 Tulit ergò Daniel picem, & adipem, & pilos, & coxit
pariter: fecítque massas, & dedit in os draconis, &
diruptus est draco. Et dixit; Ecce quem colebatis.
27 Quod cùm audîssent Babylonii, indignati sunt vehe-
menter: & congregati adversùm regem, dixerunt; Ju-
dæus factus est rex: Bel destruxit, draconem interfecit,
28 & sacerdotes occîdit. Et dixerunt cùm venissent ad re-
gem; Trade nobis Danielem, alioquin interficiemus te,
29 & domum tuam. Vidit ergò rex quòd irruerent in eum
vehementer: & necessitate compulsus tradidit eis Da-
30 nielem. Qui miserunt eum in lacum leonum; & erat ibi
31 diebus sex. Porrò in lacu erant leones septem, & da-
bantur eis duo corpora quotidiè, & duæ oves: & tunc
32 non data sunt eis, ut devorarent Danielem. Erat autem
Habacuc propheta in Judæa, & ipse coxerat pulmen-
tum, & intriverat panes in alveolo: & ibat in campum
33 ut ferret messoribus. Dixítque Angelus Domini ad Ha-
bacuc; Fer prandium, quod habes, in Babylonem Da-
34 nieli, qui est in lacu leonum. Et dixit Habacuc; Do-
35 mine, Babylonem non vidi, & lacum nescio. Et ap-
prehendit eum Angelus Domini in vertice ejus, & por-
tavit eum capillo capitis sui, posuítque eum in Baby-
lone supra lacum in impetu spiritûs sui.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

26 Καὶ ἔλαβεν (α) ὁ Δανιὴλ πίσσαν καὶ στέαρ καὶ τρίχας, καὶ ἥψησεν
ἐπιπαυτό· καὶ ἐποίησε μάζας. καὶ ἔδωκεν εἰς τὸ στόμα τοῦ δράκον-
τος, καὶ φαγὼν διεῤῥάγη ὁ δράκων. καὶ εἶπεν, (β) Ἴδετε τὰ σε-
27 βάσματα ὑμῶν. Καὶ ἐγένετο, ὡς ἤκουσαν οἱ Βαβυλώνιοι, ἠγα-
28 νάκτησαν λίαν, καὶ συνεστράφησαν ἐπὶ τὸν βασιλέα, Καὶ
(γ) εἶπαν, Ἰουδαῖος γέγονεν ὁ βασιλεύς, τὸν Βὴλ (δ) κατέσπασε,
καὶ τὸν δράκοντα ἀπέκτεινε, καὶ τοὺς ἱερεῖς κατέσφαξε. καὶ εἶπαν ἐλθόν-
τες πρὸς τὸν βασιλέα, Παράδος ἡμῖν τὸν Δανιήλ· εἰ δὲ μή, ἀποκτενοῦμέν
29 σε, καὶ τὸν οἶκόν σου. Καὶ εἶδεν ὁ βασιλεὺς ὅτι ἐπείγουσιν αὐτὸν
σφόδρα, καὶ ἀναγκασθεὶς (ε) ὁ βασιλεὺς παρέδωκεν αὐτοῖς τὸν Δανιήλ.
30 Οἱ δὲ (ζ) ἐνέβαλον αὐτὸν εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, καὶ ἦν ἐκεῖ ἡμέ-
31 ρας ἕξ. Ἦσαν δὲ ἐν τῷ λάκκῳ ἑπτὰ λέοντες, καὶ ἐδίδοτο αὐτοῖς
τὴν ἡμέραν δύο σώματα καὶ δύο πρόβατα· τότε δὲ οὐκ ἐδόθη αὐτοῖς,
32 ἵνα καταφάγωσι τὸν Δανιήλ. Καὶ ἦν Ἀμβακοὺμ ὁ προφήτης ἐν
τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ (η) αὐτὸς ἥψησεν ἕψεμα, καὶ ἐνέθρυψεν ἄρτους εἰς
σκάφην, καὶ (θ) ἐπορεύετο εἰς τὸ πεδίον ἀπενέγκαι τοῖς θερισταῖς.
33 Καὶ εἶπεν (ι) ὁ ἄγγελος κυρίου τῷ Ἀμβακούμ, Ἀπένεγκε τὸ
ἄριστον ὃ ἔχεις εἰς Βαβυλῶνα τῷ Δανιὴλ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόν-
34 των. Καὶ εἶπεν Ἀμβακούμ, Κύριε, Βαβυλῶνα οὐχ ἑώρακα, καὶ
35 τὸν λάκκον οὐ γινώσκω (κ). Καὶ ἐπελάβετο ὁ ἄγγελος (λ) κυρίου
τῆς κορυφῆς αὐτοῦ, καὶ βαστάσας τῆς κόμης τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἔθηκεν αὐτὸν
εἰς Βαβυλῶνα ἐπάνω τοῦ λάκκου, ἐν τῷ ῥοίζῳ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ.

MS.A. (α) Δανιὴλ πίσσαν καὶ στῆρ (β) Ἰδοὺ δὴ τὰ (γ) εἶπον, (δ) κατέστρεψεν, (ε) παρέδωκεν (ζ) ἐνέβαλον (η) οὗτος (θ) ἐπορεύθη (ι) ἄγγελος κυρίου πρὸς Ἀμβακούμ, (κ) ποῦ ἐστίν. (λ) τῆς χειρὸς αὐτοῦ,

Tulit ergò Daniel picem, & adipem, & pilos, 26
& coxit pariter, fecitque massas: & dedit in
os draconis: & comedens diruptus est draco.
Et dixit; Videte ea quæ vos colitis. Et fa- 27
ctum est, ut audierunt Babylonii; indignati
sunt vehementer: & congregati adversùs re-
gem dixerunt; Judæus factus est rex: Bel de-
struxit, & draconem interfecit, & sacerdotes
occîdit. Et dixerunt, cùm venissent ad re- 28
gem; Trade nobis Danielem: alioquin inter-
ficiemus te, & domum tuam. Vidit ergò rex, 29
quòd irruerent in eum vehementer: & neces-
sitate compulsus rex tradidit eis Danielem.
Qui miserunt eum in lacum leonum: & erat 30
ibi diebus sex. Porrò in lacu erant leones se- 31
ptem: & dabantur eis duo corpora quotidiè, &
duæ oves: tunc autem non sunt data eis; ut
devorarent Danielem. Erat autem Ambacum 32
propheta in Judæa: & ipse coxerat pulmen-
tum, & intriverat panes in alveolo, & ibat
in campum, ut ferret messoribus. Dixítque an- 33
gelus Domini ad Ambacum; Fer prandium,
quod habes, in Babylonem, Danieli in lacum le-
onum. Et dixit Ambacum; Domine, Babylo- 34
nem non vidi: & lacum nescio. Et apprehen- 35
dit angelus Domini verticem ejus: & portans
capillo capitis ejus, posuit eum in Babylonem
super lacum in impetu spiritûs sui.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

26 * ܘܢܣܒ ܕܢܝܐܝܠ ܙܦܬܐ ܘܣܥܪܐ ܘܬܪܒܐ. ܘܒܫܠ ܐܢܘܢ ܐܟܚܕܐ. ܘܥܒܕ ܡܢܗܘܢ ܓܦܬܐ.
ܘܪܡܐ ܐܢܝܢ ܒܦܘܡܗ ܕܬܢܝܢܐ ܘܒܠܥ ܐܢܝܢ ܬܢܝܢܐ ܘܐܬܦܠܓ ܘܡܝܬ. ܘܐܡܪ ܕܢܝܐܝܠ. ܗܐ
27 ܚܙܘ ܕܡܫܡܫܝܬܘܢ ܒܒܠܝܐ. * ܘܗܘܐ ܕܟܕ ܫܡܥܘ ܒܒܠܝܐ ܐܬܒܐܫ ܠܗܘܢ ܛܒ. ܘܐܬܟܢܫܘ
28 ܥܠ ܡܠܟܐ. ܘܐܬܦܢܝܘ ܠܘܬ ܚܕ̈ܕܐ. ܘܐܡܪܝܢ ܚܕ ܠܚܕ. * ܝܗܘܕܝܐ ܗܘܐ ܠܗ ܡܠܟܐ. ܠܒܝܠ
ܬܒܪ. ܘܠܬܢܝܢܐ ܗܐ ܩܛܠ. ܘܠܟܘܡܪ̈ܐ ܢܟܣ. ܘܐܬܘ ܠܘܬ ܡܠܟܐ ܘܐܡܪܝܢ ܠܗ. ܐܘ
29 ܐܫܠܡ ܠܢ ܠܕܢܝܐܝܠ ܐܘ ܢܩܛܠܟ ܠܟ ܘܠܒܝܬܟ. * ܘܚܙܐ ܡܠܟܐ ܕܩܡܘ ܥܠܘܗܝ ܟܠܗܘܢ
30 ܟܠܗܘܢ ܐܟܚܕܐ ܘܐܬܐܠܨ ܠܗ. ܘܐܫܠܡ ܐܢܘܢ ܠܗܘܢ ܠܕܢܝܐܝܠ. * ܗܢܘܢ ܕܝܢ
ܕܒܪܘܗܝ ܠܕܢܝܐܝܠ. ܘܐܙܠܘ ܐܪܡܝܘܗܝ ܒܓܘܒܐ ܕܐܪ̈ܝܘܬܐ. ܘܗܘܐ ܬܡܢ ܫܬܐ ܝܘܡܝܢ.
31 ܕܢܐܟܠܘܢܝܗܝ ܐܪ̈ܝܘܬܐ ܟܦܢܬܐ. * ܐܝܬ ܗܘܐ ܕܝܢ ܒܗ ܒܓܘܒܐ ܗܘ. ܐܪ̈ܝܘܬܐ ܫܒܥܐ. ܘܝܗܒܝܢ
ܗܘܘ ܠܗܘܢ: ܬܪܝܢ ܦܓܪ̈ܝܢ ܒܟܠܝܘܡ ܘܬܪ̈ܝܢ ܕܟܪ̈ܝܢ. ܒܗܠܝܢ ܝܘܡܬܐ. ܠܐ ܝܗܒܘ
32 ܠܗܘܢ ܡܕܡ ܕܢܐܟܠܘܢ. ܕܢܟܦܢܘܢ ܘܢܐܟܠܘܢܝܗܝ ܠܕܢܝܐܝܠ. * ܐܝܬ ܗܘܐ ܕܝܢ ܚܒܩܘܩ
ܢܒܝܐ ܒܝܗܘܕ. ܘܒܫܠ ܗܘܐ ܒܘܫܠܐ. ܘܦܬ ܦܬܬ̈ܐ ܒܡܢܩܝܬܐ ܘܐܪܡܝ ܒܗ. ܘܐܙܠ ܠܚܩܠܐ
33 ܠܚܨܘ̈ܕܐ. * ܘܐܡܪ ܠܗ ܡܠܐܟܗ ܕܡܪܝܐ. ܐܝܬܝ ܡܐܟܘܠܬܐ ܗܕܐ ܕܠܘܬܟ. ܠܕܢܝܐܝܠ
34 ܕܪܡܐ ܒܓܘܒܐ ܕܐܪ̈ܝܘܬܐ ܒܒܒܠ. * ܐܡܪ ܚܒܩܘܩ. ܡܪܝ. ܠܐ ܚܙܝܬ ܠܗ ܠܒܒܠ. ܘܠܓܘܒܐ
35 ܠܐ ܝܕܥ ܐܢܐ ܠܗ. * ܘܐܪܡܝ ܡܠܐܟܐ ܐܝܕܗ ܥܠ ܪܝܫܗ ܕܚܒܩܘܩ ܘܫܩܠܗ ܒܣܥܪܐ ܕܪܝܫܗ:
ܘܣܡܗ ܒܒܒܠ ܠܥܠ ܡܢ ܓܘܒܐ. ܒܚܝܠܐ ܕܪܘܚܐ ܕܩܘܕܫܐ.

* Sumsítque Daniel picem, & pilos, & 26
adipem, coxítque simul, fecítque ex eis
placentas, injecítque in os Draconis, de-
glutivítque eas Draco, & disruptus, &
mortuus est. Dixítque Daniel; Ecce, vi-
dete, quæ colitis, O Babylonii! Fa- 27
ctúmque est, cùm audirent Babylonii,
magnopere ipsis displicuit: Et congre-
gregati sunt adversus regem, in eúmque
conversi, dixerunt alter ad alterum; Rex 28
Judæus factus est: Confregit Bil; et Dra-
conem, ecce, occîdit; et sacerdotes in-
terfecit: Et venientes, ad regem dixerunt;
Aut trade nobis Danielem, aut occide-
mus te & familiam tuam, Vidénsque eos 29
rex sibi omnes simul instantes, arctatus
est; et coactus tradidit ipsis Danielem.
Illi autem acceptum Danielem, euntes, in 30
foveam leonum projecerunt. Fuítque ibi
dies sex, ut esurientes leones ipsum de-
vorarent. Erant autē in istâ foveâ septem 31
leones, quibus dabant quotidiè bina
corpora, binósque arietes: Illis autem
diebus nihil ipsis dederunt quod ederent,
ut famelici, comederent Danielem. Erat 32
autem Propheta Habakuk in Judæâ, qui
pultem coxerat, & intriverat frusta panis
in patinam, injectâ *pulte*, ibátq; in agrum
ad messores. Dixítq; ei Angelus Domini; 33
Adduc cibum hunc qui apud te est ad
Danielē, qui projectus est in foveam leo-
num Babylone. Dixítq; Habakuk, Do- 34
mine, Babylonem non vidi, nec foveam
novi. Injecítque Angelus manum suam 35
in caput Habakuk, sublatúmque eum
capillo capitis, posuit in Babilone supra
foveam, viribus Spiritûs sancti.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

26 * فاخذ دانيال زفتا وشحما وشعرا * فطبخهم وصنعهم اقرصة * واعطاهم لفم التنين *
27 فانشق التنين * وقال انظروا معبوداتكم * وكان لما سمع البابليون * تعصبوا واجتمعوا
28 على الملك * وقالوا الملك صار يهوديا * هدم بيل * وقتل التنين * وذبح الكهنة * وجاوا
29 الى الملك وقالوا * اسلم لنا دانيال * والا نقتلك وبيتك * فراى الملك انهم وثبوا عليه
30 31 جدا * واضطر سلم لهم دانيال * فطرحوه في جب الاسد * وكان هناك ستة ايام * وكان
في الجب سبعة اسد * يعطوهم كل يوم جسدين وخروفين * وحينئذ لم يعطوها * لكي
32 تاكل دانيال * وحبقوق النبي كان في اليهودية * وهو طبخ طبيخا * وثرد خبزا في جفنة * ومضى
33 الى البقعة ليقدمها للحصادين * فقال ملاك الرب لحبقوق * ود هذا الطعام الذي لك الى بابل
34 لدانيال في جب الاسد * فقال حبقوق * يا سيد بابل لم ارها * والجب لم اعرف اين هو *
35 * فاخذ ملاك الرب بناصيته * وحمله بشعر راسه * ووضعه في بابل فوق الجب بتاييد روحه *

Accipiens ergò Daniel picem, sevū, & pi- 26
los, coxit eos, in panes composuit, & indi-
dit ori draconis; unde disruptus est draco.
Tunc dixit, Videte numina vestra. Quæ 27
cùm audîssent Babylonii, colverunt, seséq;
contra regem congregaverunt, & dixe-
runt; Rex iste Judæus factus est: Bilum
evertit, Draconem peremit, & sacerdotes
jugulavit. Postea venientes ad regem, 28
dixerunt; Trade nobis Danielem, sin mi-
nus occidemus te, & domum tuam. Vi- 29
dens itaque rex eos ferociter in se irru-
entes, necessitate compulsus, tradidit eis
Danielem. Illi verò conjecerunt eum in 30
foveam leonum, & mansit ibi sex dies.
Erant autem in illa fovea septem leones, 31
quibus dabantur quotidie duo corpora,
& agni duo: sed tunc data non sunt eis,
ut Danielem devorarent. Porrò Ha- 32
bacuc propheta erat in Judæa, atque is
pultem coxerat, & panem intriverat in
disco, & abibat in agrum ut ferret mes-
soribus. Dixit ergò Angelus Domini ad 33
Habacuc; Hunc cibum quem habes, defer
Danieli Babylonem in foveam leonum.
Respondit Habacuc; O domine, Babylonem 34
non vidi, & fovea illa ubi sit ignoro.
Tunc apprehendens Angelus Domini cæ- 35
sariem ejus, tulit eum comâ capitis ejus,
posuítque Babylone super foveam illam,
adjuvante spiritu suo.

Versio VULG. LAT.

36 Et clamavit Habacuc, dicens; Daniel serve Dei, tolle
37 prandium, quod misit tibi Deus. Et ait Daniel; Recor-
38 datus es mei, Deus, & non dereliquisti diligentes te. Sur-
génsque Daniel comêdit. Porrò Angelus Domini resti-
39 tuit Habacuc confestim in loco suo. Venit ergò rex die
septimo ut lugeret Danielem: & venit ad lacum, & in-
40 trospexit, & ecce Daniel sedens in medio leonum. Et
exclamavit voce magnâ rex, dicens; Magnus es, Do-
mine Deus Danielis. Et extraxit eum de lacu leonum.
41 Porrò illos, qui perditionis ejus causa fuerant, in-
tromisit in lacum, & devorati sunt in momento coram
42 eo. Tunc rex ait; Paveant omnes habitantes in uni-
versa terra Deum Danielis: quia ipse est salvator, fa-
ciens signa & mirabilia in terra: qui liberavit Danielem
de lacu leonum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

36 Καὶ (μ) ἐβόησεν Ἀμβακὺμ, λέγων, Δανιὴλ, Δανιὴλ, λάβε τὸ
37 ἄριστον ὃ ἀπέστειλέ σοι ὁ θεός. Καὶ εἶπε Δανιὴλ, Ἐμνήσθης
38 γάρ μου ὁ θεὸς, καὶ οὐκ ἐγκατέλιπες τοὺς ἀγαπῶντάς σε. Καὶ ἀναστὰς
Δανιὴλ, ἔφαγεν. ὁ δὲ ἄγγελος τοῦ θεοῦ ἀπεκατέστησε τὸν Ἀμβα-
39 κοὺμ παραχρῆμα (ν) εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἦλθε
τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ πενθῆσαι τὸν Δανιὴλ, καὶ ἦλθεν ἐπὶ τὸν
40 λάκκον, καὶ ἐνέβλεψε, καὶ ἰδοὺ, Δανιὴλ καθήμενος. Καὶ ἀνα-
βοήσας φωνῇ μεγάλῃ, εἶπε, Μέγας εἶ κύριε ὁ θεὸς τοῦ Δανιὴλ,
41 καὶ οὐκ ἔστιν (ξ) ἄλλος πλὴν σοῦ. καὶ ἀνέσπασεν αὐτόν. Τοὺς δὲ
αἰτίους τῆς ἀπωλείας αὐτοῦ ἐνέβαλεν εἰς τὸν λάκκον· καὶ κατεβρώθησαν
παραχρῆμα ἐνώπιον αὐτοῦ. (†)

MS.A. (μ) ἐβόησεν, λέγων, (ν) ἐπὶ τὸ (ξ) πλὴν σοῦ ἄλλος.

(†) Τέλος Δανιὴλ προφήτου

Et clamavit Ambacum, dicens; Daniel, 36
Daniel, tolle prandium, quod misit tibi Deus.
Et ait Daniel; Recordatus es quippe mei, 37
Deus: & non dereliquisti diligentes te. Surgensque 38
que Daniel comêdit. Porrò angelus Dei resti-
tuit Ambacum confestim in locum ejus. Rex 39
autem venit die septimo, ut lugeret Danielem,
& venit ad lacum, & introspexit: & ecce
Daniel sedens. Et exclamans voce magnâ dixit; 40
Magnus es, Domine Deus Danielis: & non
est alius præter te. Et extraxit eum. Porrò 41
illos, qui perditionis ejus causa fuerant,
intromisit in lacum: & devorati sunt in mo-
mento coram eo.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

36 * ܘܩܪܐ ܚܒܩܘܩ ܘܐܡܪ. ܕܢܝܐܝܠ ܕܢܝܐܝܠ: ܩܘܡ ܫܩܘܠ ܫܪܘܬܐ ܗܢܐ ܕܫܕܪ ܠܟ ܐܠܗܐ.
37 * ܘܐܡܪ ܕܢܝܐܝܠ. ܐܬܕܟܪܬ ܠܝ ܐܠܗܐ. ܘܠܐ ܫܒܩܬ ܛܝܒܘܬܟ ܡܢܝ. ܝܕܥ ܐܢܐ ܓܝܪ ܕܠܐ ܫܒܩܬ
38 ܐܢܘܢ ܠܐܝܠܝܢ ܕܪܚܡܝܢ ܠܟ. * ܘܩܡ ܕܢܝܐܝܠ ܘܐܟܠ. ܘܫܩܠܗ ܡܠܐܟܐ ܠܚܒܩܘܩ ܥܡܗ
39 ܟܚܕܐ. ܘܐܘܩܡܗ ܒܐܬܪܐ ܕܡܢܗ ܗܘܐ ܫܩܝܠܗ. * ܘܐܬܐ ܡܠܟܐ ܒܝܘܡܐ ܫܒܝܥܝܐ
ܠܡܒܟܝܘ ܥܠ ܕܢܝܐܝܠ ܡܛܠ ܕܟܪܝܐ ܗܘܐ ܠܗ ܥܠ ܕܢܝܐܝܠ. ܘܐܬܐ ܠܘܬ ܓܘܒܐ. ܘܐܕܝܩ
40 ܒܓܘܗ. ܘܚܙܝܗ ܠܕܢܝܐܝܠ ܕܝܬܒ. * ܘܩܥܐ ܒܩܠܐ ܪܒܐ ܘܐܡܪ. ܪܒ ܗܘ ܐܠܗܗ
41 ܕܕܢܝܐܝܠ. ܘܐܣܩܘܗܝ ܡܢ ܓܘܒܐ ܠܕܢܝܐܝܠ. * ܘܠܒܥܠܕܒܒܘܗܝ ܕܕܢܝܐܝܠ ܗܢܘܢ
ܕܐܟܠܘ ܩܪܨܘܗܝ. ܘܒܥܘ ܗܘܘ ܠܡܩܛܠܗ. ܐܪܡܝܘ ܐܢܘܢ ܒܓܘܒܐ. ܘܡܢ ܫܥܬܐ
ܐܢܘܢ ܐܟܠܘ ܐܪܝܘܬܐ. ܩܕܡܘܗܝ ܕܡܠܟܐ ܘܩܕܡ ܕܢܝܐܝܠ.

Et clamans Habakuk dixit; Daniel, 36
Daniel: surgens cape prandium hoc
quod Deus tibi misit. Dixítque Daniel; 37
Recordatus est meî Dominus, nec dimisit
misericordiam suam à me. Novi enim
quod non deseris eos, qui te amant. Sur- 38
génsque Daniel edit: Sublatúmque si-
mul Habakuk, statuit Angelus Domini
eodem in loco, è quo eum prius subštu-
lerat. Venit autem rex die septimo ut 39
lugeret Danielem: Dolebat enim ei de
Daniele. Veniénsque ad foveam, &
prospiciens in eam, vidit Danielem se-
dentem. Editâque voce magnâ, dixit; 40
Magnus est Deus Danielis. Et extule-
runt de fovea Danielem: Inimicos au- 41
tem Danielis, qui accusaverant ipsum,
& interficere ipsum voluerunt, in foveam
conjecerunt: statímque devorârunt ipsos
leones coram rege, & Daniele.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

36 وصرخ حبقوق قايلاً · يا دانيال يا دانيال · خذ الطعام الذي أرسله لك الله * فقال دانيال ·
37
38 إنك اللهم ذكرتني · ولم تترك الذين يحبونك * وقام دانيال وأكل · وملاك الله أعاد
39 حبقوق من ساعته إلى موضعه * والملك أتى في اليوم السابع ليبكي دانيال · وأتى إلى
40 الجب · فنظر وإذا دانيال جالس * فصرخ الملك بصوت عظيم وقال · عظيم أنت إلها
41 الرب إله دانيال · وليس آخر غيرك · ونشله * والذين كانوا سبب هلاكه · ألقاهم في الجب ·
وأكلوا من ساعتهم أمامه ·

* تمت نبوة دانيال النبي · بركاته تكون معنا · آمين *

Clamavitque Habacuc, dicens; O Da- 36
niel, O Daniel, accipe cibum quem mit-
tit tibi Deus. Dixit Daniel; Equidem 37
ô Deus recordatus es meî, neque desti-
tuis eos qui te diligunt: Simul surre- 38
xit Daniel, & comedit. Angelus autem
Dei confestim restituit Habacuc in lo-
cum suum. Rex verò venit die septi- 39
mo ad lugendum Danielem: sed cùm
venisset ad foveam, & aspexisset, ecce
Daniel sedebat. Quamobrem excla- 40
mans rex altâ voce, dixit: Summus
es tu ô Domine Deus Danielis, nec alius
est præter te. Et extraxit eum: Illos 41
autem qui fuerant causa perditionis e-
jus, projecit in foveam; qui protinus
devorati sunt, illo præsente.

Absoluta est Prophetia Danielis
Prophetæ, cujus benedictiones
adsint nobis, Amen,

Versio VULG. LAT.

LIBER PRIMUS MACHABÆORUM.

CAPUT PRIMUM.

1 ET factum est, postquàm percussit Alexander Phi-
lippi Macedo, qui primus regnavit in Græcia, egres-
sus de terra Cethim, Darium regem Persarum &
2 Medorum: Constituit prælia multa, & obtinuit
3 omnium munitiones, & interfecit reges terræ, Et
pertransiit usque ad fines terræ: & accepit spolia
multitudinis Gentium: & siluit terra in conspectu
4 ejus. Et congregavit virtutem, & exercitum fortem
5 nimis: & exaltatum est, & elevatum cor ejus: Et
obtinuit regiones Gentium, & tyrannos: & facti
6 sunt illi in tributum. Et post hæc decidit in lectum,
7 & cognovit quia moreretur. Et vocavit pueros suos
nobiles, qui secum erant nutriti à juventute: & di-
8 visit illis regnum suum, cùm adhuc viveret. Et re-
gnavit Alexander annis duodecim, & mortuus est.
9 Et obtinuerunt pueri ejus regnum, unusquisque in
10 loco suo: Et imposuerunt omnes sibi diademata
post mortem ejus, & filii eorum post eos annis mul-
11 tis, & multiplicata sunt mala in terra. Et exiit ex
eis radix peccatrix, Antiochus Illustris, filius Antio-
chi regis, qui fuerat Romæ obses: & regnavit in
anno centesimo trigesimo septimo regni Græcorum.
12 In diebus illis exierunt ex Israel filii iniqui, & sua-
serunt multis, dicentes; Eamus, & disponamus testa-
mentum cum Gentibus, quæ circa nos sunt: quia ex
quo recessimus ab eis, invenerunt nos multa mala.
13 Et bonus visus est sermo in oculis eorum. Et de-
14 stinaverunt aliqui de populo, & abierunt ad regem:
& dedit illis potestatem ut facerent justitiam Gen-
15 tium. Et ædificaverunt gymnasium in Jerosoly-
16 mis secundùm leges Nationum: Et fecerunt sibi
præputia, & recesserunt à testamento sancto, & jun-
cti sunt Nationibus, & venundati sunt ut facerent
17 malum. Et paratum est regnum in conspectu Anti-
ochi, & cœpit regnare in terra Ægypti, ut regna-
ret super duo regna.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ ΠΡΩΤΟΣ.

ΚΕΦ. α΄.

1 ΚΑὶ ἐγένετο μετὰ τὸ πατάξαι Ἀλέξανδρον τὸν Φιλίππου τὸν
Μακεδόνα, ὃς ἐξῆλθεν ἐκ τῆς γῆς Χεττιείμ, καὶ ἐπάταξε τὸν Δαρεῖον
βασιλέα Περσῶν καὶ Μήδων, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ᾽ αὐτοῦ (α) πρότερος
2 ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ συνεστήσατο πολέμους πολλούς, καὶ ἐκράτησεν
3 (β) ὀχυρωμάτων πολλῶν, καὶ ἔσφαξε βασιλεῖς τῆς γῆς. Καὶ διῆλθεν
ἕως ἄκρων τῆς γῆς, καὶ ἔλαβε σκῦλα πλήθους ἐθνῶν· καὶ ἡσύχασεν
4 ἡ γῆ ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ ὑψώθη, καὶ ἐπήρθη ἡ καρδία αὐτοῦ. Καὶ
5 (γ) συνήγαγε δύναμιν ἰσχυρὰν σφόδρα. Καὶ ἦρξε χωρῶν, καὶ ἐθνῶν,
6 καὶ τυράννων, καὶ ἐγένοντο αὐτῷ εἰς φόρον. Καὶ μετὰ ταῦτα ἔπεσεν
7 ἐπὶ τὴν κοίτην, καὶ ἔγνω ὅτι ἀποθνήσκει. Καὶ ἐκάλεσε τοὺς παῖδας
αὐτοῦ τοὺς ἐνδόξους τοὺς (δ) συντρόφους αὐτοῦ ἀπὸ νεότητος, καὶ διεῖλεν
8 αὐτοῖς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἔτι ζῶντος αὐτοῦ. Καὶ ἐβασίλευσεν Ἀλέ-
9 ξανδρος ἔτη δώδεκα, καὶ ἀπέθανε. Καὶ ἐπεκράτησαν οἱ παῖδες αὐτοῦ
10 ἕκαστος ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ. Καὶ ἐπέθεντο πάντες διαδήματα μετὰ τὸ
ἀποθανεῖν αὐτὸν, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν ὀπίσω αὐτῶν ἔτη πολλὰ, καὶ ἐπλήθυναν
11 κακὰ ἐν τῇ γῇ. Καὶ ἐξῆλθεν ἐξ αὐτῶν ῥίζα ἁμαρτωλὸς Ἀντίοχος
(ε) Ἐπιφανὴς, υἱὸς Ἀντιόχου (ζ) βασιλέως, ὃς ἦν ὅμηρα ἐν τῇ
Ῥώμῃ· καὶ ἐβασίλευσεν (η) ἐν ἔτει ἑκατοστῷ καὶ (θ) τριακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ
12 βασιλείας Ἑλλήνων. Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξῆλθον ἐξ Ἰσραὴλ (ι) υἱοὶ
παράνομοι, καὶ ἀνέπεισαν πολλοὺς, λέγοντες, Πορευθῶμεν, καὶ δια-
θώμεθα διαθήκην μετὰ τῶν ἐθνῶν τῶν κύκλῳ ἡμῶν, ὅτι ἀφ᾽ ἧς ἐχωρίσθημεν
13 (κ) ἀπ᾽ αὐτῶν, εὗρεν ἡμᾶς κακὰ πολλά. Καὶ ἠγαθύνθη ὁ λόγος
14 ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν. Καὶ προεθυμήθησάν τινες ἀπὸ τοῦ λαοῦ, καὶ
ἐπορεύθησαν πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ (λ) ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν ποιῆσαι
15 τὰ δικαιώματα τῶν ἐθνῶν. Καὶ ᾠκοδόμησαν γυμνάσιον ἐν Ἱεροσο-
16 λύμοις κατὰ τὰ νόμιμα τῶν ἐθνῶν. Καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς (μ) ἀκρο-
βυστίας, καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ διαθήκης ἁγίας, καὶ (ν) ἐζεύχθησαν τοῖς
17 ἔθνεσι, καὶ ἐπράθησαν (ξ) τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρόν. Καὶ ἡτοιμάσθη
ἡ βασιλεία (ο) ἐναντίον Ἀντιόχου· καὶ ὑπέλαβε βασιλεῦσαι (π) τῆς
Αἰγύπτου, ὅπως βασιλεύσῃ ἐπὶ τὰς δύο βασιλείας.

MS.A. Μακκαβαίων α΄. (α) πρότερον (β) ὀχυρωμάτων, καὶ ἔσφαξεν βασιλεῖς. Καὶ διῆλθεν (γ) συνῆξεν (δ) συνεκτρόφους (ε) Ἐπιφανεὶς, (ζ) τοῦ βασιλέως, (η) ἔτι (θ) ἑβδόμῳ καὶ τριακοστῷ (ι) υἱὸς παράνομος, (κ) ὑπ᾽ (λ) ἔδωκαν (μ) ἀκροβυστίαν, (ν) ἐζευγίσθησαν (ξ) ποιῆσαι πονηρόν. (ο) ἐνώπιον (π) γῆς

MACCABÆORUM PRIMUS.

CAP. I.

ET factum est, postquàm percussit Alexander 1
Philippi Macedo, qui egressus est de terra Chet-
tiim, & percussit Darium regem Persarum,
& Medorum; & regnavit pro eo primus in
Græcia: Et constituit prælia multa, & obti- 2
nuit munitiones multas, & interfecit reges ter-
ræ. Et pertransiit usque ad fines terræ: & 3
accepit spolia multitudinis gentium. Et siluit
terra in conspectu ejus. Et exaltatum est, &
elevatum cor ejus: Et congregavit virtutem 4
fortem valdè: Et obtinuit (a) regiones, & 5
gentes, & (b) tyrannos: & facti sunt illi in
tributum. Et post hæc decidit in lectum, & 6
cognovit, quia moritur. Et vocavit pueros 7
suos nobiles, qui secum erant nutriti à juven-
tute; & divisit illis regnum suum, cùm adhuc
viveret. Et regnavit Alexander annis duode- 8
cim: & mortuus est. Et obtinuerunt pueri ejus 9
regnum unusquisque in loco suo. Et imposuerunt 10
omnes sibi diademata post mortem ejus: &
filii eorum post eos annis multis: et multiplicata
sunt mala in terra. Et exiit ex eis radix pec- 11
catrix, Antiochus Illustris, filius Antiochi regis,
qui fuerat obses Romæ: et regnavit in anno
centesimo trigesimo septimo regni Græcorum. In 12
diebus illis exierunt ex Israel filii iniqui, &
suaserunt multis, dicentes; Eamus, et dispo-
namus testamentum cum gentibus, quæ circa nos
sunt: quia ex quo recessimus ab eis; invenerunt
nos mala multa. Et bonus est visus sermo 13
in oculis eorum. Et destinaverunt quidam de 14
populo, et abierunt ad regem: et dedit illis
potestatem faciendi justitias gentium. Et ædifi- 15
caverunt gymnasium in Hierosolymis secundùm
leges nationum: Et fecerunt sibi præputia: et 16
recesserunt à testamento sancto: et juncti sunt
nationibus: et venundati sunt, ut facerent ma-
lum. Et paratum est regnum in conspectu An- 17
tiochi: et consilium cepit regnare in Ægypto; ut
regnaret super duo regna.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܬܘܒ ܟܬܒܐ ܕܡܩܒܝܐ * ܡܐܡܪܐ ܩܕܡܝܐ *

* ܩܦܠܐܘܢ * ܐ *

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]

SEQUITUR LIBER MACHABÆORUM. VOLUMEN PRIMUM.

CAPUT PRIMUM.

FUit autem postquam interfecit Alexander 1
filius Philippi Macedo, qui egressus est è ter-
ra Chetæorũ, percussit inquam, & interfecit
Dariũ regem Persarũ & Medorũ; ut regnaret
loco ipsius, quum priùs regnâsset in Elda. Fe- 2
cit enim prælia magna, & obtinuit munitio-
nes multas; Adeóque siluit & quievit terra 3
coram eo. Unde intumescente & insolescen- 4
te animo ipsius, Congregavit sibi exercitum 5
maximum & copiosissimum, & potitus est
populorum, gentium, atque tyrannorum,
fueruntque illi tributarii. Posthæc autem in- 6
cidit Alexander in lectum; & intelligens se
moriturum, Vocavit servos suos gloriosos 7
qui educati fuerant cum ipso à pueritia, &
divisit eis regnum suum dum adhuc viveret.
Cùm ergo regnâsset Alexander duodecim 8
annis, & mortuus esset; Occupaverunt ser- 9
vi ejus, quisque regionem suam: Et impo- 10
suerunt sibi diademata post mortem illius, ac
filii eorum post eos, annis multis; qui mul-
tiplicaverunt mala super terram. Prodiit 11
autem ex iis radix peccatrix Antiochus rex,
Epiphanius filius Antiochi regis qui fuerat
legatus Romæ; regnavítque anno centesimo
trigesimo septimo regni Græcorum. Illis 12
autem diebus prodierunt ex Israële homines
impii, & persuaserunt multis, dicentes eis,
Eamus & constituamus fœdus cum populis
adjacentibus nobis: nam ex qua die separa-
vimus nos ab eis, invenimus mala multa.
Qui sermo cùm placuisset eis, Expediti fue- 13
runt è populo quidam, qui profecti sunt ad 14
regem: dedítque eis rex facultatem faciendi
secundùm ritus gentium: Quamobrem ædi-
ficaverunt iniqui palæstram in Jerusalem se- 15
cundùm ritum gentium: Protraxerunt sibi
præputium, recesserunt à fœdere sancto, 16
immiscuerunt se gentibus, & delectabantur
mala facere. Comparato dispositóque regno
coram Antiocho, voluit etiam regnare 17
super terram Ægypti; ut regnaret super
utrumque regnum.

Versio VULG. LAT.

18 Et intravit in Ægyptum in multitudine gravi, in curribus, & elephantis, & equitibus, & copiosa navium
19 multitudine: Et constituit bellum adversùs Ptolemæum regem Ægypti, & veritus est Ptolemæus à fa-
20 cie ejus, & fugit, & ceciderunt vulnerati multi. Et comprehendit civitates munitas in terra Ægypti: &
21 accepit spolia terræ Ægypti. Et convertit Antiochus, postquàm percussit Ægyptum in centesimo & quadra-
22 gesimo tertio anno: & ascendit ad Israel, Et ascendit
23 Jerosolymam in multitudine gravi. Et intravit in sanctificationem cum superbia, & accepit altare aureum, & candelabrum luminis, & universa vasa ejus, & mensam propositionis, & libatoria, & phialas, & mortariola aurea, & velum, & coronas, & ornamentum aureum, quod in facie templi erat: & comminuit o-
24 mnia. Et accepit argentum, & aurum, & vasa concupiscibilia: & accepit thesauros occultos, quos inve-
25 nit: & sublatis omnibus abiit in terram suam. Et fecit cædem hominum, & locutus est in superbia ma-
26 gna. Et factus est planctus magnus in Israel, & in o-
27 mni loco eorum: Et ingemuerunt principes, & seniores: virgines & juvenes infirmati sunt: & speciosi-
28 tas mulierum immutata est. Omnis maritus sumpsit lamentum: & quæ sedebant in thoro maritali, luge-
29 bant: Et commota est terra super habitantes in ea,
30 & universa domus Jacob induit confusionem. Et post duos annos dierum, misit rex principem tributorum in civitates Juda, & venit Jerusalem cum turba
31 magna. Et locutus est ad eos verba pacifica in do-
32 lo: & crediderunt ei. Et irruit super civitatem repentè, & percussit eam plagâ magnâ, & perdidit po-
33 pulum multum ex Israel. Et accepit spolia civitatis: & succendit eam igni, & destruxit domos ejus,
34 & muros ejus in circuitu: Et captivas duxerunt
35 mulieres: & natos, & pecora possederunt. Et ædificaverunt civitatem David muro magno & firmo, &
36 turribus firmis, & facta est illis in arcem: Et posuerunt illîc gentem peccatricem, viros iniquos, & convaluerunt in ea: & posuerunt arma, & escas, & con-
37 gregaverunt spolia Jerusalem: Et reposuerunt illic: & facti sunt in laqueum magnum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΏΝ Α΄.

18 Καὶ εἰσῆλθεν εἰς Αἴγυπτον (ρ) ἐν ὄχλῳ βαρεῖ, ἐν ἅρμασι, (σ) καὶ ἐν
19 ἐλέφασι καὶ ἐν ἱππεῦσι, καὶ ἐν στόλῳ μεγάλῳ. Καὶ συνεστήσατο πόλεμον πρὸς Πτολεμαῖον (τ) βασιλέα Αἰγύπτου. καὶ ἐνετράπη Πτολεμαῖος ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἔφυγε· καὶ (υ) ἔπεσον τραυματίαι πολλοί.
20 Καὶ κατελάβοντο τὰς πόλεις τὰς ὀχυρὰς ἐν γῇ Αἰγύπτῳ· καὶ ἔλαβε
21 τὰ σκῦλα γῆς Αἰγύπτου. Καὶ ἐπέστρεψεν Ἀντίοχος μετὰ τὸ πατάξαι Αἴγυπτον ἐν τῷ ἑκατοστῷ καὶ (φ) τεσσαρακοστῷ καὶ τρίτῳ ἔτει· καὶ
22 ἀνέβη ἐπὶ Ἰσραὴλ, Καὶ (χ) ἀνέβη εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐν ὄχλῳ βαρεῖ.
23 Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἁγίασμα ἐν ὑπερηφανίᾳ, καὶ ἔλαβε τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν, καὶ τὴν λυχνίαν τοῦ φωτὸς, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, Καὶ τὴν τράπεζαν τῆς προθέσεως, καὶ τὰ σπονδεῖα, καὶ τὰς φιάλας, καὶ τὰς θυΐσκας τὰς χρυσᾶς, καὶ τὸ καταπέτασμα, καὶ τοὺς στεφάνους, καὶ τὸν κόσμον τὸν χρυσοῦν τὸν κατὰ πρόσωπον τοῦ ναοῦ, καὶ
24 ἐλέπισε πάντα. Καὶ ἔλαβε τὸ ἀργύριον, καὶ τὸ χρυσίον, καὶ τὰ σκεύη τὰ ἐπιθυμητά· καὶ ἔλαβε τοὺς θησαυροὺς τοὺς ἀποκρύφους οὓς εὗρε.
25 καὶ λαβὼν πάντα ἀπῆλθεν εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ. Καὶ (ψ) ἐποίησε φονοκτο-
26 νίαν, καὶ (ω) ἐλάλησεν ὑπερηφανίαν μεγάλην. Καὶ ἐγένετο πένθος
27 μέγα ἐπὶ Ἰσραὴλ ἐν παντὶ τόπῳ αὐτῶν. Καὶ ἐστέναξαν ἄρχοντες καὶ πρεσβύτεροι, παρθένοι καὶ νεανίσκοι ἠσθένησαν, καὶ τὸ κάλλος τῶν
28 γυναικῶν ἠλλοιώθη. Πᾶς νυμφίος ἀνέλαβε θρῆνον, (α) καὶ καθη-
29 μένη ἐν παστῷ ἐγένετο ἐν πένθει. Καὶ ἐσείσθη ἡ γῆ ἐπὶ τοὺς κατοι-
30 κοῦντας αὐτήν· καὶ πᾶς ὁ οἶκος Ἰακὼβ ἐνεδύσατο αἰσχύνην. (β) Καὶ μετὰ δύο ἔτη ἡμερῶν ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς ἄρχοντα (γ) φορολογίας εἰς τὰς πόλεις Ἰούδα, καὶ ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐν ὄχλῳ βαρεῖ.
31 Καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς λόγους εἰρηνικοὺς ἐν δόλῳ· καὶ (δ) ἐνεπίστευ-
32 σαν αὐτῷ. Καὶ ἐπέπεσεν ἐπὶ τὴν πόλιν ἐξάπινα, καὶ ἐπάταξεν αὐτὴν πληγὴν μεγάλην, καὶ ἀπώλεσε λαὸν πολὺν ἐξ Ἰσραήλ.
33 Καὶ ἔλαβε τὰ σκῦλα τῆς πόλεως, καὶ ἐνεπύρισεν αὐτὴν πυρὶ, Καὶ καθ-
34 εῖλε τοὺς οἴκους αὐτῆς καὶ τὰ τείχη αὐτῆς κύκλῳ. Καὶ (ε) ᾐχμαλώτευσαν
35 τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα, καὶ τὰ κτήνη ἐκληρονόμησαν. Καὶ ᾠκοδόμησαν τὴν πόλιν Δαυὶδ τείχει μεγάλῳ καὶ (ϛ) ἰσχυρῷ, πύργοις ὀχυροῖς,
36 καὶ ἐγένετο αὐτοῖς εἰς ἄκραν. Καὶ ἔθηκαν ἐκεῖ ἔθνος ἁμαρτωλὸν, ἄνδρας παρανόμους, καὶ ἐνίσχυσαν ἐν αὐτῇ. Καὶ παρέθεντο ὅπλα καὶ
37 (ϵ) τροφὰς, καὶ συναγαγόντες τὰ σκῦλα Ἱερουσαλὴμ, Ἀπέθεντο ἐκεῖ· καὶ (ζ) ἐγένοντο εἰς μεγάλην παγίδα.

MS. A. (ρ) ὄχλῳ (σ) καὶ ἐλέφασιν (τ) τὸν βασιλέα (υ) ἔπεσαν (φ) τεσσαρακοστῷ (χ) Ἱεροσόλυμα (ψ) ἐποίησαν (ω) ἐλάλησαν (α) καθημένη (β) Μετὰ δύο (γ) φορολογίας (δ) ἐπίστευσαν, (ε) ᾐχμαλώτευσαν (ϛ) ὀχυρῷ, (ϵ) τροφὴν, (ζ) ἐγένετο

Interp. LAT.

Et intravit in Ægyptum in multitudine gravi, 18 in curribus, & elephantis, & equitibus, & in classe magna. Et (c) constituit bellum adversus 19 Ptolemæum regem Ægypti: & veritus est Ptolemæus à facie ejus, & fugit: & ceciderunt vulnerati multi. Et comprehenderunt civitates 20 munitas in terra Ægypti: & accepit spolia terræ Ægypti. Et convertit Antiochus, postquàm per- 21 cussit Ægyptum in centesimo & quadragesimo & tertio anno. Et ascendit ad Israel, Et (d) ascen- 22 dit in Hierusalem in multitudine gravi. Et 23 (e) intravit in sanctificationem cum superbia: & accepit altare aureum, & candelabrum luminis, & universa vasa ejus, & mensam propositionis, & libatoria, & phialas, & mortariola aurea, & velum, & coronas, & ornamentum aureum, quod in facie templi erat: & comminuit omnia. Et accepit argentum, & 24 aurum, & vasa concupiscibilia: & accepit thesauros occultos, quos invenit. Et sublatis omnibus abiit in terram suam. Et fecit cædem 25 hominum: & locutus est superbiam magnam. Et factus est planctus magnus in Israel in omni 26 loco eorum. Et ingemuerunt principes, & se- 27 niores: virgines & juvenes infirmati sunt: & speciositas mulierum immutata est. Omnis spon- 28 sus sumpsit lamentum: & quæ sedebat in toro maritali, lugebat. Et commota est terra super 29 habitantes in ea: & universa domus Jacob induit confusionem. Et post duos annos dierum 30 misit rex principem tributorum in civitates Juda: & venit Hierusalem cum turba magna: Et locutus est ad eos verba pacifica in dolo: & 31 crediderunt ei. Et irruit super civitatem re- 32 pentè: & percussit eam plagâ magnâ: & perdidit populum multum ex Israel. Et accepit spolia 33 civitatis, & succendit eam igni, et destruxit domos ejus, et muros ejus in circuitu. Et capti- 34 vas fecerunt mulieres, et natos: et pecora possederunt. Et ædificaverunt civitatem David 35 muro magno, et firmo, turribus firmis: et facta est illis in arcem. Et posuerunt illîc gentem pec- 36 catricem, viros iniquos: et convaluerunt in ea. Et posuerunt arma, et escas; et congregaverunt spolia Hierusalem, Et reposuerunt illic. Et facti 37 sunt in laqueum magnum:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
[illegible]

* Itaque ingressus est Antiochus in Ægyptum 18 cum exercitu potenti & magno, cum curribus, elephantis, equitibus, fastúque maximo: Commissâque pugnâ cum Ptolomæo 19 rege Ægypti, victus est Ptolomæus ante illum; & fugerunt, atque ceciderunt confossi multi. Et occupaverunt urbes munitas 20 Ægypti, & acceperunt spolia terræ Ægypti. Reversus Antiochus postquàm percussit Æ- 21 gyptum anno centesimo quadragesimo tertio, Ascendit etiam contra Israëlem; & 22 perveniens Jerosolymam potenti cum exercitu, Ingressus est sanctuarium cum inso- 23 lentia, abstulítque altare aureum, candelabrum luminis, cum omnibus instrumentis fabricæ ejus, mensam panis faciei, libatoria, phialas, instrumenta sacrificiorum & oblationum aurea, faciem portæ, coronas, omné denique ornatum aureum qui erat in parietibus templi; totúmque opus decrustavit: Abstulit quoque aurum & argentum, omni- 24 áque vasa exquisita: abstulit thesauros reconditos quos invenit: omnia demum abstulit Antiochus, rediítque in terram suam. * Exercuit cædem magnam, & locutus est ma- 25 gna cum insolentia. Fuítque planctus magnus 26 in Israële, in omnibus habitationibus eorum: Et gemuerunt principes; & senes, 27 juvenes, ac virgines infirmati sunt: & immutata est pulchritudo mulierum. Omnis 28 sponsus assumpsit sibi luctum; & quæ sedebat intra thalamum, luxit. Commota est 29 terra super habitatores suos; & tota domus Jacobi induerunt pudorem. Post duos au- 30 tem annos misit rex Antiochus exactorem tributorum in terram Judææ; qui veniens Jerusalem cum exercitu potenti & magno, Locutus est verbis pacificis dolosé: & cre- 31 diderunt ei. Ipse verò irruit in urbem re- 32 pentè, percussítque eam cæde magnâ, peremit populum numerosum ex Israëlitis, Ac- 33 cepit spolia urbis, succendit eam igni, destruxit domos, & murum ejus per circuitum, Captivos duxit mulieres, & filios eorum, & 34 jumenta eorum & acquisiêrunt ex eis possessionem. Posteà ædificaverunt urbem Da- 35 vidis muro magno ac munito, & turribus fortissimis, fuitque eis pro munitione: Et collocaverunt in ea gentem peccatricem, 36 homines iniquos, qui se confirmaverunt in ea: Et comportaverunt in eam arma lan- 37 ceásque: & congregaverunt cuncta spolia Jerosolymorum, & posuerunt illic; fuítque laqueo magno:

Versio VULG. LAT.

38 Et factum est hoc ad insidias sanctificationi, & in
39 diabolum malum in Israel : Et effuderunt sangui-
nem innocentem per circuitum sanctificationis, &
40 contaminaverunt sanctificationem. Et fugerunt ha-
bitatores Jerusalem propter eos, & facta est habita-
tio exterorum, & facta est extera semini suo, & nati
41 ejus reliquerunt eam. Sanctificatio ejus desolata est
sicut solitudo, dies festi ejus conversi sunt in luctum,
sabbata ejus in opprobrium, honores ejus in nihilum.
42 Secundùm gloriam ejus multiplicata est ignominia
43 ejus : & sublimitas ejus conversa est in luctum. Et
scripsit rex Antiochus omni regno suo, ut esset omnis
populus, unus : & relinqueret unusquisque legem
44 suam. Et consenserunt omnes Gentes secundùm
45 verbum regis Antiochi ? Et multi ex Israel consen-
serunt servituti ejus, & sacrificaverunt idolis, & co-
46 inquinaverunt sabbatum. Et misit Rex libros per
manus nuntiorum in Jerusalem, & in omnes civitates
47 Juda : ut sequerentur leges Gentium terræ : Et pro-
hiberent holocausta, & sacrificia, & placationes fie-
48 ri in templo Dei : Et prohiberent celebrari sabba-
49 tum, & dies solennes : Et jussit coinquinari sancta,
50 & sanctum populum Israel. Et jussit ædificari aras,
& templa, & idola, & immolari carnes suillas, &
51 pecora communia, Et relinquere filios suos incir-
cumcisos, & coinquinari animas eorum in omnibus
immundis, & abominationibus, ita ut oblivisceren-
tur legem, & immutarent omnes justificationes Dei.
52 Et quicunque non fecissent secundùm verbum re-
53 gis Antiochi, morerentur. Secundùm omnia ver-
ba hæc scripsit omni regno suo : & præposuit prin-
54 cipes populo, qui hæc fieri cogerent. Et jusserunt
55 civitatibus Juda sacrificare. Et congregati sunt mul-
ti de populo, ad eos qui dereliquerant legem Domi-
56 ni : & fecerunt mala super terram : Et effugave-
runt populum Israel in abditis, & in absconditis fugi-
57 tivorum locis. Die quintadecimâ mensis Casleu, quin-
to & quadragesimo & centesimo anno, ædificavit rex
Antiochus abominandum idolum desolationis super
altare Dei, & per universas civitates Juda in circuitu
58 ædificaverunt aras : Et ante januas domorum, & in
59 plateis incendebant thura, & sacrificabant : Et li-
bros legis Dei combusserunt igni, scindentes eos :

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

38 Καὶ ἐγένετο εἰς ἔνεδρον τῷ ἁγιάσματι, ϗ εἰς διάβολον πονηρὸν
39 τῷ Ἰσραὴλ διαπαντός. Καὶ ἐξέχεαν αἷμα ἀθῷον κύκλῳ τοῦ ἁγιά-
40 σματος, ϗ ἐμόλυναν τὸ ἁγίασμα. Καὶ ἔφυγον οἱ κάτοικοι Ἱερου-
σαλὴμ δι' αὐτοὺς, ϗ ἐγένετο κατοικία ἀλλοτρίων· ϗ ἐγένετο ἀλλο-
τρία τοῖς (ζ) γενήμασιν αὐτῆς, ϗ τὰ τέκνα αὐτῆς ἐγκατέλιπον
41 αὐτήν. Τὸ ἁγίασμα αὐτῆς ἠρημώθη ὡς ἔρημος, αἱ ἑορταὶ αὐτῆς
ἐστράφησαν εἰς πένθος, τὰ σάββατα αὐτῆς εἰς ὀνειδισμὸν, (η) ἡ
42 τιμὴ αὐτῆς εἰς ἐξουδένωσιν. Κατὰ τὴν δόξαν αὐτῆς ἐπληθύνθη (θ)
43 ἡ ἀτιμία αὐτῆς, ϗ τὸ ὕψος αὐτῆς ἐστράφη εἰς πένθος. Καὶ ἔγρα-
ψεν ὁ βασιλεὺς (ι) Ἀντίοχος πάσῃ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ εἶναι πάντας
44 (κ) λαὸν ἕνα, καὶ ἐγκαταλιπεῖν ἕκαστον τὰ νόμιμα αὐτοῦ. Καὶ
45 (λ) ἐπεδέξατο πάντα τὰ ἔθνη κατὰ τὸν λόγον τοῦ βασιλέως. Καὶ
πολλοὶ ἀπὸ Ἰσραὴλ (λ) εὐδόκησαν τῇ λατρείᾳ αὐτοῦ, ϗ ἔθυσαν
46 τοῖς εἰδώλοις, ϗ ἐβεβήλωσαν τὸ (μ) σάββατον. Καὶ ἀπέστειλεν
ὁ βασιλεὺς βιβλία ἐν χειρὶ ἀγγέλων εἰς Ἱερουσαλὴμ ϗ τὰς πόλεις
47 Ἰούδα, πορευθῆναι ὀπίσω νομίμων ἀλλοτρίων τῆς γῆς, Καὶ
48 κωλῦσαι ὁλοκαυτώματα ϗ (ν) θυσίαν ϗ σπονδὴν ἐκ τοῦ ἁγιάσματος,
49 Καὶ βεβηλῶσαι σάββατα ϗ ἑορτὰς, Καὶ μιᾶναι ἁγίασμα ϗ ἁγίους,
50 (ξ) Οἰκοδομῆσαι βωμοὺς, ϗ τεμένη, ϗ (ξ) εἰδωλεῖα, ϗ θύειν ὕεια,
51 ϗ κτήνη κοινὰ, Καὶ ἀφιέναι τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἀπεριτμήτους, βδε-
λύξαι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν παντὶ ἀκαθάρτῳ ϗ (ο) βεβηλώσει,
ὥστε ἐπιλαθέσθαι τοῦ νόμου, ϗ ἀλλάξαι πάντα τὰ δικαιώματα.
52 Καὶ ὃς ἂν μὴ ποιήσῃ κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ βασιλέως, ἀποθανεῖται. Κατὰ
53 πάντας τοὺς λόγους τούτους ἔγραψε (π) πάσῃ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, ϗ ἐποί-
54 ησεν ἐπισκόπους ἐπὶ πάντα τὸν λαόν. Καὶ ἐνετείλατο ταῖς πόλεσιν Ἰούδα
55 θυσιάζειν κατὰ πόλιν ϗ πόλιν. Καὶ συνηθροίσθησαν ἀπὸ τοῦ λαοῦ
πρὸς αὐτοὺς πολλοὶ, πᾶς ὁ ἐγκαταλιπὼν τὸν νόμον· ϗ ἐποίησαν
56 κακὰ ἐν τῇ γῇ, Καὶ ἔθεντο τὸν Ἰσραὴλ ἐν (ρ) κρύφοις ἐν παντὶ
57 φυγαδευτηρίῳ αὐτῶν. Καὶ (σ) τῇ πεντεκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ Χασελεῦ,
τῷ πέμπτῳ ϗ (τ) τεσσαρακοστῷ ϗ ἑκατοστῷ ἔτει ᾠκοδόμησε βδέ-
λυγμα ἐρημώσεως ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ϗ ἐν πόλεσιν Ἰούδα κύκλῳ
58 ᾠκοδόμησαν βωμούς. Καὶ ἐπὶ τῶν (υ) θυρῶν τῶν οἰκιῶν, ϗ ἐν ταῖς πλα-
59 τείαις ἐθυμίων. Καὶ τὰ βιβλία τοῦ νόμου ἃ εὗρον, ἐνεπύρισε πυρὶ
κατασχίσαντες.

MS. A. (ζ) γενήμασιν (η) τιμὴ αὐτῆς εἰς ἐξουθένωσιν. (θ) ἀτι-
μασμὸς (ι) πάσῃ τῇ (κ) εἰς λαὸν (λ) ἐπεδέξαντο (λ) ηὐδόκησε (μ) ἁγίασμα.
(ν) θυσίας (ξ) Ὠκοδομῆσαι (ξ) εἴδωλα, (ο) βεβηλῶσαι, (π) τῇ βασιλείᾳ
(ρ) κρυφίοις (σ) πεντεκαιδεκάτῃ (τ) τεσσαρακοστῷ ἔτει (υ) θυειδῶν

Interp. LAT.

Et factum est hoc ad insidias sanctificationis, 38
& in diabolum malum Israeli, semper. Et effu- 39
derunt sanguinem innocentem per circuitum san-
ctificationis : & contaminaverunt sanctifica-
tionem. Et fugerunt habitatores Hierusalem 40
propter eos : & facta est habitatio exterorum :
& facta est extera geniminibus suis : & nati
ejus reliquerunt eam. Sanctificatio ejus de- 41
solata est, sicut solitudo : dies festi ejus conversi
sunt in luctum, sabbata ejus in opprobrium,
honor ejus in nihilum. Secundùm gloriam ejus 42
multiplicata est ignominia ejus : & sublimitas
ejus conversa est in luctum. Et scripsit rex 43
Antiochus omni regno suo, ut essent omnes po-
pulus unus, & relinqueret unu quisque leges
suas. Et consenserunt omnes gentes secundum 44
verbum regis. Et multi ex Israel consenserunt 45
religioni ejus, & sacrificaverunt idolis, &
coinquinaverunt sabbatum. Et misit rex libros 46
per manum nuntiorum in Hierusalem, & civi-
tates Juda, ut sequerentur leges exterorum ter-
ræ : Et prohiberent holocausta, & sacrificium, 47
& libationem ex sanctificatione : Et coinqui- 48
narent sabbata, & dies solennes, Et pollue- 49
rent sanctificationem, & sanctos : Ædifica- 50
rent aras, & (f) templa, & idolia, & immo-
larent suilla, & pecora communia : Et relin- 51
querent filios suos incircumcisos, coinquinarent
animas eorum in omni immunditia, & abomi-
natione ; ita ut obliviscerentur legem, & im-
mutarent omnes justificationes. Et quicunque 52
non fecerit secundùm verbum regis ; morietur.
Secundùm omnia verba hæc scripsit omni regno 53
suo : & fecit (g) visitatores super omnem popu-
lum. Et jussit civitatibus Juda sacrificare per 54
civitatē, & civitatē. Et congregati sunt de popu- 55
lo ad eos multi, omnis qui dereliquerat legem, &
fecerant mala super terram. Et posuerunt Israel in 56
abditis in omni confugio eorum. Et die quintade- 57
cimâ Casleu, quinto & quadragesimo & * cente-
simo anno, ædificaverunt abominationem desola-
tionis super altare : & in civitatibus Juda in
circuitu ædificaverunt aras : Et ante januas 58
domorum, & in plateis incendebant thura. Et 59
libros legis, quos invenerunt, combusserunt igni,
scindentes eos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
[illegible]
41 [illegible]
[illegible]
[illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
48 [illegible]
49 [illegible]
50 [illegible]
51 [illegible]
[illegible]
[illegible]
52 [illegible]
53 [illegible]
54 [illegible]
55 [illegible]
56 [illegible]
57 [illegible]
[illegible]
58 [illegible]
59 [illegible]
[illegible]

* Fuit enim obici Sanctuario, & scandalo at- 38
que offendiculis perniciosis Israeli, omni
tempore. Effuderunt sanguinem innoxium 39
circa Sanctuarium, & polluerunt ipsum San
ctuarium. Itaque fugerunt causâ istorum 40
incolæ Jerusalem; & facta est habitatio ex-
terorum, fuitque extera natis suis, & filii
ejus dereliquerunt eam. Sanctuarium de- 41
solatum est veluti desertum, solennitates
ejus versæ sunt in luctum, sabbatha ejus in
probrum, & honor ejus in ignominiam.
Quanta fuerat gloria ejus, tantùm crevit 42
ignominia ejus, & celsitudo ejus versa est
in humilitatem. Cùm autem scripsisset rex 43
Antiochus toti regno suo, ut coalescerent
omnes in populum unum, & derelinqueret
quisque ritus suos; Consenserunt omnes 44
gentes facere juxta verbum regis. Et mul- 45
ti ex Israëlitis libenter se subdiderunt ob-
sequio ejus, sacrificaverunt idolis ejus, &
profanaverunt sabbathum. Misit etiam 46
rex Antiochus per nuntios suos in Jerusa-
lem, & in civitates Judæ, ut sequerentur
ritus alienos terræ : Et ut interdiceren- 47
tur sacrificia, libamina, & oblationes in San-
ctuario : Ut profanarentur sabbatha, & 48
dies festi : Sanctuarium & Sanctum pol- 49
luerentur : Altaria & ædes idolorum ex- 50
truerentur : erigerentur simulachra, sues &
animantia immunda mactarentur : Ut di- 51
mitterent filios suos incircuncisos, & con-
taminarent seipsos omnigenis immundi-
tiis : ita demum profanaret eos, ut obli-
viscerentur legis, & immutarent omnia
statuta. Quisquis autem non faceret secun- 52
dùm verbum regis, moreretur. In hanc sen- 53
tentiam scripsit toti regno suo, & præfecit
inspectores toti populo. Jussit etiam urbibus 54
Judæorum, ut sacrificarent in singulis urbi-
bus. Ita congregati sunt ad eos multi ex po- 55
pulo, quicunque legem deseruerant, & fe-
cerunt mala multa in terra : Ponentes Is- 56
raëlem in abditis, in omni loco perfugii eo-
rum. Decimâ quintâ mensis Kanun prio- 57
ris, anno centesimo quadragesimo quinto,
ædificaverunt abominationem desolationis
super altare in urbe Judæ, & ædificaverunt
aras circa illud : Et ad ostia domorum & 58
in plateis sacrificabant. Libros legis 59
quos invenerunt, laceraverunt, & igne com-
busserunt.

Versio VULG. LAT.

60 Et apud quemcunque inveniebantur libri testamenti Domini, & quicunque observabat legem Domini,
61 secundùm edictum regis trucidabant eum. In virtute sua faciebant hæc populo Israel, qui inveniebatur
62 in omni mense & mense in civitatibus. Et quintâ & vigesimâ die mensis sacrificabant super aram, quæ
63 erat contra altare. Et mulieres, quæ circumcidebant filios suos, trucidabantur secundùm jussum re-
64 gis Antiochi, Et suspendebant pueros à cervicibus per universas domos eorum: & eos, qui circumcide-
65 rant illos, trucidabant. Et multi de populo Israel definierunt apud se, ut non manducarent immunda: & elegerunt magis mori, quàm cibis coinquinari im-
66 mundis: Et noluerunt infringere legem Dei san-
67 ctam, & trucidati sunt: Et facta est ira magna super populum valdé.

CAP. II.

1 In diebus illlis surrexit Mathathias filius Joannis, filii Simeonis, sacerdos ex filiis Joarib ab Jerusalem, &
2 concedit in monte Modin: Et habebat filios quin-
3 que, Joannem qui cognominabatur Gaddis: Et Si-
4 monem, qui cognominabatur Thasi: Et Judam qui
5 vocabatur Machabæus: Et Eleazarum, qui cognominabatur Abaron: & Jonathan, qui cognomina-
6 batur Apphus. Hi viderunt mala, quæ fiebant in po-
7 pulo Juda, & in Jerusalem. Et dixit Mathathias; Væ mihi, ut quid natus sum videre contritionem populi mei, & contritionem civitatis sanctæ, & sedere illic,
8 cùm datur in manibus inimicorum? Sancta in manu extraneorum facta sunt: templum ejus sicut homo
9 ignobilis. Vasa gloriæ ejus captiva abducta sunt: trucidati sunt senes ejus in plateis, & juvenes ejus ceci-
10 derunt in gladio inimicorum, Quæ gens non hæredi-
11 tavit regnum ejus, & non obtinuit spolia ejus? Omnis compositio ejus ablata est. Quæ erat libera facta est
12 ancilla. Et ecce sancta nostra, & pulchritudo nostra, & claritas nostra desolata est, & coinquinaverunt ea
13 Gentes. Quò ergò nobis adhuc vivere? Et scidit ve-
14 stimenta sua Mathathias, & filii ejus: & operuerunt se
15 ciliciis, & planxerunt valdé. Et venerunt illuc qui missi erant à rege Antiocho, ut cogerent eos, qui confugerant in civitatem Modin, immolare, & accendere thura, & à lege Dei discedere.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

60 Καὶ ὅτῳ εὑρίσκετο παρά τινι βιβλίον διαθήκης, καὶ εἴ τις συνευδόκει τῷ νόμῳ, τὸ σύγκριμα τοῦ βασιλέως ἐθανάτου αὐτόν.
61 Ἐν ἰσχύϊ αὐτοῦ ἐποίουν οὕτως τῷ Ἰσραὴλ τοῖς εὑρισκομένοις ἐν
62 παντὶ μηνὶ καὶ μηνὶ ἐν ταῖς πόλεσι. Καὶ τῇ πέμπτῃ καὶ εἰκάδι
63 τοῦ μηνὸς θυσιάζοντες ἐπὶ τὸν βωμὸν ὃς ἦν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου. Καὶ τὰς γυναῖκας τὰς περιτετμηκυίας τὰ τέκνα αὐτῶν, ἐθανάτωσαν κατὰ
64 τὸ πρόσταγμα. Καὶ ἐκρέμασαν τὰ βρέφη ἐκ τῶν τραχήλων αὐτῶν, καὶ τοὺς (χ) οἴκους αὐτῶν προνομεύσαντες, καὶ τοὺς περιτετμηκότας αὐτοὺς
65 ἐθανάτωσαν. Καὶ πολλοὶ ἐν Ἰσραὴλ ἐκραταιώθησαν καὶ ὠχυρώθησαν
66 ἐν ἑαυτοῖς τοῦ μὴ φαγεῖν κοινά. καὶ ἐπελέξαντο ἀποθανεῖν,
67 ἵνα μὴ μιανθῶσι τοῖς βρώμασι, Καὶ μὴ (a) βεβηλώσωσι διαθήκην ἁγίαν· καὶ ἀπέθανον. Καὶ ἐγένετο ὀργὴ μεγάλη ἐπὶ Ἰσραὴλ σφόδρα.
MS. A. (a) οὕτω (φ) πέμπτῃ (χ) οἰκείους αὐτῶν, καὶ τοὺς περιτετμηκότας αὐτούς. Καὶ πολλοὶ ἐν Ἰσραὴλ* ἐκρεμάσθησαν, καὶ ὀχυρώθησαν (ψ) αὐτοῖς (a) βεβηλώσουσιν

ΚΕΦ. β'.

1 Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἀνέστη Ματταθίας Ἰωάννου τοῦ Συμεὼν, ἱερεὺς τῶν υἱῶν (a) Ἰωαρὶβ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐκάθισεν ἐν (b) Μωδεΐν.
2 Καὶ αὐτῷ υἱοὶ πέντε, (β) Ἰωάννης ὁ ἐπικαλούμενος (γ) Καδδὶς,
3 Σίμων ὁ καλούμενος (δ) Θασσὶ Ἰούδας ὁ (ε) ἐπικαλούμενος Μακκα-
4 βαῖος. Ἐλεάζαρ ὁ (ε) ἐπικαλούμενος Αὐαρὰν, (ζ) Ἰωνάθαν ὁ ἐπι-
5 καλούμενος Ἀπφοῦς. Καὶ εἶδε τὰς βλασφημίας τὰς γινομένας
6 ἐν Ἰούδα καὶ ἐν Ἱερουσαλήμ. Καὶ εἶπεν, (η) Οἴμοι, ἱνατί τοῦτο
7 (a) ἐγεννήθην ἰδεῖν (θ) τὸ σύντριμμα τοῦ λαοῦ μου, καὶ τὸ σύντριμμα τῆς πόλεως τῆς ἁγίας, καὶ καθίσαι ἐκεῖ ἐν τῷ δοθῆναι αὐτὴν ἐν χειρὶ
8 ἐχθρῶν, (ι) Καὶ τὸ ἁγίασμα ἐν χειρὶ ἀλλοτρίων; ἐγένετο ὁ ναὸς
9 αὐτῆς ὡς ἀνὴρ (κ) ἄδοξος, Τὰ σκεύη τῆς δόξης (λ) αὐτῆς αἰχμάλωτα ἀπήχθη, ἀπεκτάνθη τὰ νήπια αὐτῆς ἐν ταῖς πλατείαις (μ),
10 οἱ νεανίσκοι αὐτῆς ἐν ῥομφαίᾳ ἐχθροῦ. Ποῖον ἔθνος οὐκ ἐκληρονόμησε (ν) βασιλείαν αὐτῆς, καὶ οὐκ ἐκράτησε τῶν σκύλων αὐτῆς;
11 Πᾶς ὁ κόσμος αὐτῆς ἀφῃρέθη, ἀντὶ ἐλευθέρας (ξ) ἐγένετο εἰς
12 δούλην. Καὶ ἰδοὺ τὰ ἅγια ἡμῶν καὶ ἡ καλλονὴ ἡμῶν καὶ ἡ δόξα
13 ἡμῶν ἠρημώθη, καὶ ἐβεβήλωσαν αὐτὰ (ο) τὰ ἔθνη. Ἱνατί
14 ἡμῖν ἔτι ζῆν; Καὶ διέῤῥηξε Ματταθίας καὶ (ϛ) υἱοὶ αὐτοῦ τὰ ἱμάτια
15 αὐτῶν, καὶ περιεβάλοντο σάκκους, καὶ ἐπένθησαν σφόδρα. Καὶ ἦλθον οἱ παρὰ τοῦ βασιλέως οἱ καταναγκάζοντες τὴν ἀποστασίαν, εἰς (π) Μωδεῒν τὴν πόλιν, ἵνα θυσιάσωσι.
MS. A. (a) Ἰωαρεὶμ, (b) Μωδεΐ. (β) Ἰωάννης (γ) Γαδδὶς, (δ) Θαρσὶς, (ε) καλούμενος (ε) καλούμενος (ζ) Ἰωνάθας ὁ καλούμενος Σαφφοῦς. (η) Οἴμμοι, (a) ἐγεννήθην (θ) τὰ συντρίμματα (ι) Τὸ ἁγίασμα (κ) ἔνδοξος, (λ) αἰχμάλωτα (μ) αὐτῆς, (ν) βασιλείαν, καὶ (ξ) ἐγεννήθη (ο) ἔθνη. (ϛ) οἱ υἱοὶ (π) Μωδεΐν

Interp. LAT.

Et apud quemcunque inveniebatur liber testamenti, & si quis consentiebat legi; edictum regis (h) occidebat illum. In virtute sua faciebant sic Israeli, his, qui inveniebantur in omni mense, & mense in civitatibus. Et quintâ & vigesimâ mensis sacrificabant super aram quæ erat (i) super altare. Et mulieres, quæ circumcidebant filios suos, trucidabant juxta edictum: Et suspendebant pueros à cervicibus ipsorum, & domos eorum diripiebant; & eos, qui circumciderant illos, trucidabant. Et multi in Israel confirmârunt se, & munierunt in seipsis, ut non manducarent communia. Et elegerunt magis mori, ut non coinquinarentur cibis, Et non polluerent testamentum sanctum Et mortui sunt: Et facta est ira magna super Israel valde. 60 61 62 63 64 65 66 67

CAP. II.

In diebus illis surrexit Mattathias, filius Joannis, filii Symeonis, sacerdos ex filiis Joarib ab Jerusalem: & consedit in Modin. Et habebat filios quinque: Joannem, qui cognominabatur Caddis; Simonem, qui vocabatur Thassi; Judam, qui cognominabatur Maccabæus, Eleazarum, qui cognominabatur Auaran; Jonathan, qui cognominabatur Apphus. Et vidit blasphemias, quæ fiebant in Juda, & in Hierusalem, Et dixit; Væ mihi: ut quid natus sum videre contritionem populi mei, & contritionem civitatis sanctæ, & sedere illic, cùm datur in manu inimicorum, Et Sanctuarium in manu extraneorum? Factum est templum ejus, sicut homo ignobilis: Vasa gloriæ ejus captiva abducta sunt: trucidati sunt infantes ejus in plateis; juvenes ejus in gladio inimici. Quæ gens non hæreditavit regnum ejus, & non obtinuit spolia ejus? Omnis compositio ejus ablata est: quæ erat libera, facta est ancilla. Et ecce sancta nostra, & pulchritudo nostra, et claritas nostra desolata est: & coinquinaverunt ea gentes. Quò ergò nobis adhuc vivere? Et scidit vestimenta sua Mattathias, & filii ejus: & operuerunt se ciliciis, & planxerunt valdé. Et venerunt qui missi erant à rege, qui cogebant ad apostasiam, in Modin civitatem; ut sacrificarent. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

60 [illegible]
61 [illegible]
62 [illegible]
63 [illegible]
64 [illegible]
65 [illegible]
66 [illegible]
67 [illegible]

* [illegible] *

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4
5 [illegible]
6
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]

Et ubicunque inveniebatur liber legis *apud aliquem*, aut quisquis oblectabatur ipsâ lege; hæc erat sententia regis, ut moreretur. Atq; ita violenter cogebant Israelitas omnes qui extabant in urbibus, singulis mensibus. Vigesimâ quintâ ejusdem mensis, cùm sacrificarent super aram illã quæ erat super altare, Venire jubebant mulieres illas quæ circumciderant filios suos, & occidebant eas secundùm edictum, Suspendentes filios earum de collis ipsarum; domos earum diripiebant; & eos qui circumciderant illos, trucidabant. Multi tamen ex Israelitis confortati & corroborati sunt, ne comederent quod erat immundum: Eligentes sibi mori potiùs, quam polluere se cibis, & sanctum fœdus profanare; & mortui sunt. Ita fuit ira magna in Israele.

CAP. II.

Is diebus surrexit Mathitha, filius Johannis, filii Simeonis, sacerdos (de filiis Jonadab) ex Jerusalem, & habitavit in Moraim. Is habebat quinque filios, Johannem: qui cognominabatur Gadi, Simeon qui cognominabatur Tharsi, Juda qui cognominabatur Macbi, Eliazar qui cognominabatur Horan, & Jonathan qui cognominabatur Haphus. Is videns blasphemias quæ committebantur in Juda, & in Jerusalem, Dixit; Heu mihi: quare natus sum ut viderem confractionem filiæ populi mei, & urbis sanctæ, ibique sedisse extraneos? quandoquidem tradita est in manum inimicorum, Et sanctuarium ejus in manum extraneorum. Fuit aliquando templum ejus ut vir gloriosus, Nunc autem vasa gloriæ ejus abierunt in captivitatem: infantes ejus interfecti sunt in plateis ejus, & juvenes lanceâ hostis. Quæ gens non obtinuit *aliquid* in regno ejus, & accepit de spoliis ejus? Omnis ornatus ejus ablatus est ab ea, & pro libertate ejus redacta est in servitutem: Et ecce sanctuarium nostrum, & ornatus, atque gloria nostra versa sunt in desolationem, & contaminaverunt ea gentes. Quid jam prodest nobis vivere? Et lacerantes Mathitha & filii ejus vestimenta sua, induerunt saccos, & luxerunt vehementer. Deinde venientibus ministris regis, qui cogebant ad apostasiam, in urbem Moraim, ut sacrificarent;

Versio VULG. LAT.

16 Et multi de populo Iſrael conſentientes acceſſerunt
ad eos: ſed Mathathias, & filii ejus conſtanter ſtete-
17 runt. Et reſpondentes qui miſſi erant ab Antiocho, di-
xerunt Mathathiæ; Princeps & clariſſimus & magnus
18 es in hac civitate, & ornatus filiis & fratribus. Ergò
accede prior, & fac juſſum regis, ſicur fecerunt omnes
Gentes, & viri Juda, & qui manſerunt in Jeruſalem:
& eris tu & filii tui, inter amicos regis, & amplifica-
19 tus auro & argento, & muneribus multis. Et reſpon-
dit Mathathias, & dixit magnâ voce; Et ſi omnes Gen-
tes regi Antiocho obediunt, ut diſcedat unuſquiſque à
ſervitute legis patrum ſuorum, & conſentiat mandatis
20 ejus: Ego & filii mei, & fratres mei, obediemus le-
21 gi patrum noſtrorum. Propitius ſit nobis Deus, non
22 eſt nobis utile relinquere legem & juſtitias Dei: Non
audiemus verba regis Antiochi, nec ſacrificabimus
tranſgredientes legis noſtræ mandata, ut eamus alterá
23 viâ. Et ut ceſſavit loqui verba hæc, acceſſit quidam
Judæus in omnium oculis ſacrificare idolis ſuper aram
24 in civitate Modin, ſecundùm juſſum regis: Et vidit
Mathathias, & doluit, & contremuerunt renes ejus,
& accenſus eſt furor ejus ſecundùm judicium legis,
25 & inſiliens trucidavit eum ſuper aram: Sed & virum
quem rex Antiochus miſerat, qui cogebat immolare,
26 occidit in ipſo tempore, & aram deſtruxit. Et zela-
tus eſt legem, ſicut fecit Phinees Zamri filio Salomi.
27 Et exclamavit Mathathias voce magnâ in civitate,
dicens; Omnis, qui zelum habet legis ſtatuens teſta-
28 mentum, exeat poſt me. Et fugit ipſe, & filii ejus
in montes, & reliquerunt quæcunque habebant in
29 civitate. Tunc deſcenderunt multi quærentes judi-
30 cium, & juſtitiam, in deſertum: Et ſederunt ibi
ipſi, & filii eorum, & mulieres eorum, & pecora eo-
31 rum: quoniam inundaverunt ſuper eos mala. Et
renuntiatum eſt viris regis, & exercitui, qui erat in
Jeruſalem civitate David, quoniam diſceſſiſſent viri
quidam, qui diſſipaverunt mandatum regis, in loca
occulta in deſerto, & abiiſſent poſt illos multi.
32 Et ſtatim perrexerunt ad eos, & conſtituerunt ad-
33 verſùs eos prælium in die ſabbatorum, Et dixerunt
ad eos; Reſiſtitis & nunc adhuc? exite, & facite ſe-
cundùm verbum regis Antiochi, & vivetis.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α΄.

16 Καὶ πολλοὶ ἀπὸ Ἰσραὴλ πρὸς αὐτοὺς (ρ) προσῆλθον· ϗ Ματτα-
17 θίας ϗ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ συνήχθησαν. Καὶ ἀπεκρίθησαν οἱ παρὰ τοῦ
βασιλέως, ϗ (σ) εἶπον τῷ Ματταθίᾳ, λέγοντες, Ἄρχων ϗ
ἔνδοξος ϗ μέγας εἶ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ϗ ἐστηριγμένος ἐν υἱοῖς
18 ϗ ἀδελφοῖς. Νῦν (τ) ἐν πρόσελθε πρῶτος, καὶ ποίησον τὸ
πρόσταγμα τοῦ βασιλέως, ὡς ἐποίησαν πάντα τὰ ἔθνη, ϗ οἱ (υ) ἄν-
δρες Ἰούδα, ϗ οἱ καταλειφθέντες ἐν Ἱερουσαλήμ· ϗ ἔσῃ σὺ ϗ ὁ
οἶκός σου τῶν φίλων τοῦ βασιλέως, ϗ σὺ ϗ οἱ υἱοί σου δοξασθήσεσθε
19 ἀργυρίῳ, ϗ χρυσίῳ, ϗ ἀποστολαῖς πολλαῖς. Καὶ ἀπεκρίθη Ματ-
ταθίας, καὶ εἶπε φωνῇ μεγάλῃ, Εἰ πάντα τὰ ἔθνη τὰ ἐν οἴκῳ
τῆς βασιλείας τοῦ βασιλέως ἀκούουσιν αὐτοῦ, ἀποστῆναι ἕκαστος ἀπὸ
λατρείας πατέρων αὐτοῦ, ϗ ἡρετίσαντο ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ,
20 (φ) Ἀλλ᾽ ἐγὼ ϗ οἱ υἱοί μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου πορευσόμεθα ἐν
21 διαθήκῃ πατέρων ἡμῶν. Ἵλεως ἡμῖν καταλιπεῖν νόμον ϗ δι-
22 καιώματα. (χ) Τῶν λόγων τοῦ βασιλέως οὐκ ἀκουσόμεθα, (ψ) τοῦ
23 παρελθεῖν τὴν λατρείαν ἡμῶν, δεξιὰν ἢ ἀριστεράν. Καὶ ὡς ἐπαύ-
σατο λαλῶν τοὺς λόγους τούτους, προσῆλθεν ἀνὴρ Ἰουδαῖος ἐν ὀφθαλ-
μοῖς πάντων, (†) θυσιάσαι ἐπὶ τοῦ βωμοῦ (‡) τοῦ ἐν Μωδεὶν κατὰ
24 τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως. Καὶ εἶδε Ματταθίας ϗ ἐζήλωσε,
ϗ ἐτρέμησαν οἱ νεφροὶ αὐτοῦ, καὶ ἀνήνεγκε θυμὸν κατὰ τὸ κρίμα,
25 ϗ δραμὼν ἔσφαξεν αὐτὸν ἐπὶ τὸν βωμόν. Καὶ τὸν ἄνδρα τοῦ
βασιλέως τὸν ἀναγκάζοντα θύειν, ἀπέκτεινεν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ,
26 ϗ τὸν βωμὸν καθεῖλε. Καὶ ἐζήλωσε τῷ νόμῳ καθὼς ἐποίησε
27 (ω) Φινεὲς τῷ Ζαμβρὶ υἱῷ Σαλώμ. Καὶ ἀνέκραξε Ματταθίας
ἐν τῇ πόλει φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, Πᾶς ὁ ζηλῶν τῷ νόμῳ (α) ϗ
28 ἱστῶν διαθήκην, ἐξελθέτω ὀπίσω μου. Καὶ ἔφυγον αὐτὸς ϗ οἱ
29 υἱοὶ αὐτοῦ εἰς τὰ ὄρη, ϗ ἐγκατέλιπον ὅσα εἶχον ἐν τῇ πόλει. Τότε
κατέβησαν πολλοὶ ζητοῦντες δικαιοσύνην ϗ κρίμα, εἰς τὴν ἔρη-
30 μον, Καθίσαι ἐκεῖ, αὐτοὶ ϗ οἱ υἱοὶ αὐτῶν ϗ αἱ γυναῖκες
αὐτῶν ϗ τὰ κτήνη αὐτῶν, ὅτι (β) ἐπληθύνθη ἐπ᾽ αὐτοὺς τὰ
31 κακά. Καὶ ἀπηγγέλη τοῖς ἀνδράσι τοῦ βασιλέως ϗ ταῖς δυνά-
μεσιν αἳ ἦσαν ἐν Ἱερουσαλὴμ πόλει Δαυίδ, ὅτι κατέβησαν ἄνδρες,
οἵτινες διεσκέδασαν τὴν ἐντολὴν τοῦ βασιλέως, εἰς τοὺς κρύφους ἐν
32 τῇ ἐρήμῳ. καὶ ἔδραμον ὀπίσω αὐτῶν πολλοί. Καὶ καταλαβόν-
τες αὐτοὺς παρενέβαλον ἐπ᾽ αὐτούς, ϗ (γ) συνεστήσαντο πρὸς αὐτοὺς
33 πόλεμον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, Καὶ (*) εἶπον πρὸς αὐτούς, Ἕως
τοῦ νῦν (δ) ἱκανόν· ἐξέλθετε καὶ ποιήσατε κατὰ τὸν λόγον τοῦ
βασιλέως, ϗ ζήσεσθε.

MS.A. (ρ) προσῆλθαν· (σ) εἶπαν (τ) πρόσελθε (υ) ἄρχοντες (φ) Κἀγὼ (χ) τὸν μόνον (ψ) παρελθεῖν (†) θυμιᾶσαι (‡) ἐν Μωδεεὶμ (ω) Φινεὼς (α) ἱστῶν (β) ἐσκληρύνθη (γ) συνεστείλαντο (*) εἶπαν (δ) ἐξελθόντες ποιήσατε

Interp. LAT.

Et multi de Iſrael acceſſerunt ad eos. Et Mat- 16
tathias, & filii ejus congregati ſunt. Et 17
reſponderunt, qui miſſi erant à rege, & dixe-
runt Mattathiæ, dicentes; Princeps, &
clariſſimus, & magnus es in civitate hac, &
confirmatus in filiis, & fratribus: Nunc 18
ergò accede primus, & fac juſſum regis, ſicut
fecerunt omnes gentes, & viri Juda, & qui
remanſerunt in Hieruſalem. Et eris tu, &
domus tua, inter amicos regis: & tu, & filii
tui glorificabimini argento, & auro, & mu-
neribus multis. Et reſpondit Mattathias, & 19
dixit magnâ voce; E ſi omnes gentes, quæ
ſunt in domo regni regis, obediunt ei, ut
diſcedat unuſquiſque à ſervitute legis patrum
ſuorum, & conſenſerunt mandatis ejus; At- 20
tamen ego, & filii mei, & fratres mei am-
bulabimus in teſtamento patrum noſtrorum.
(a) Propitius ſit nobis, relinquere legem, & ju- 21
ſtificationes. Non audiemus verba regis, 22
tranſgredientes religionem noſtram, in dexte-
ram vel in ſiniſtram. Et, ut ceſſavit loqui 23
verba hæc; acceſſit vir Judæus in oculis
omnium ſacrificare ſuper aram, quæ in Mo-
din; ſecundùm juſſum regis. Et vidit Mat- 24
tathias, & zelavit: & contremuerunt re-
nes ejus, & affectus eſt furore ſecundùm
judicium: & currens jugulavit eum ſuper
aram. Et virum regis, qui cogebat immolare, 25
occidit in tempore illo, & aram deſtruxit: Et 26
zelatus eſt legem, ſicut fecit Phinees Zambri
filio Salom. Et exclamavit Mattathias in 27
civitate voce magnâ, dicens; Omnis qui zelum
habet legis, & ſtatuit teſtamentum; exeat poſt
me. Et fugerunt ipſe & filii ejus, in montes: 28
& reliquerunt quæcunque habebant in civita-
te. Tunc deſcenderunt multi quærentes juſtiti- 29
am, & judicium, in deſertum, Sedentes ibi, ipſi, 30
& filii eorum, & mulieres eorum, & pecora eo-
rum: quoniam inundaverunt ſuper eos mala.
Et renuntiatum eſt viris regis, & exercitibus, 31
qui erant in Hieruſalem civitate David, quo-
niam deſcenderunt viri quidam, qui diſſipaverant
mandatum regis, in loca occulta in deſerto: &
cucurrerunt poſt eos multi: Et aſſecuti eos 32
caſtrametati ſunt ſuper eos, & conſtituerunt ad-
verſùs eos prælium in die ſabbatorum: Et 33
dixerunt ad eos; uſque nunc ſufficiat. Exite, &
facite ſecundùm verbum regis, et vivetis.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]

* Multi ex Iſraele venerunt ad eos: etiam 16
Mathitha, & ii qui erant cum ipſo, con-
gregati ſunt. Et reſpondentes miniſtri re- 17
gis, dixerunt Mathithæ; Tu es caput, prin-
ceps, & glorioſus in hac urbe, qui confor-
tas & confirmas filios ac fratres. Nunc ita- 18
que accede tu prior, & fac mandatum regis,
quemadmodum fecerunt omnes populi & vi-
ri Judæ, qui ſuperſtites manſerunt in Jeruſa-
lem: eriſque tu, ac filii tui inter amicos re-
gis, & tu, ac filii tui honorabimini auro &
argento, & reliquis aliis muneribus. Re- 19
ſpondens Mathitha elatâ voce ait, Tametſi
omnes populi ſubditi dominio regis obtem-
perant ei, recedendo à cultu majorum ſuo-
rum, & conſentiendo mandatis ejus; Ego 20
verò & filii fratreſque mei ambulabimus in
fœdere majorum noſtrorum. Abſit ut relin- 21
quamus legem Domini & mandata ejus.
Non obtemperabimus verbo regis, ut tranſ- 22
grediamur fœdus & cultum noſtrum, aut ab
iis declinemus dextrorſum, aut ſiniſtrorſum.
Cúmque ceſſâſſet Mathitha proloqui ſermo- 23
nes iſtos, acceſſit vir quidam Judæus, præſen-
te univerſo populo, ad ſacrificandum ſuper
aram, quæ erat in Moraim, ſecundùm præce-
ptum regis. Quod videns Mathitha, zelo 24
commotus eſt, & contremiſcentibus renibus
ejus efferbuit indignatione tanquam judex, &
accurrens interfecit illum ſuper aram. Quin 25
etiam principem illum regium qui cogebat
ad ſacrificandum, occîdit eodem momento,
& aram deſtruxit. Et zelo affectus eſt Ma- 26
thitha pro lege, quemadmodû fecerat Phine-
hes Zamri filio Sallu. Deinde exclamavit Ma- 27
thitha in urbe altâ voce, et dixit; Quicunq; ze-
lotypus eſt legis, tenetq; fœdus, ſequatur me.
Et fugerunt ipſe, & filii ejus ad montem, deſe- 28
rentes quicquid poſſidebant in urbe. Tunc 29
deſcenderunt multi qui quærebant juſtitiam
& judicium, ad terram deſerti, Ut illic ha- 30
bitarent cum uxoribus, liberis, ac jumentis
ſuis, eò quòd multiplicata fuiſſent ſuper eos
mala. Cùm autem dictum fuiſſet miniſtris 31
regis, & copiis quæ erant Jeroſolymis in urbe
Davidis, deſcendiſſe homines illos qui man-
datum regis infregerant, & verſari in late-
bris deſerti; Cucurrerunt ſuper eos multi, 32
& aſſecuti ſunt eos, & prælium inierunt ad-
verſùs eos in die ſabbathi: & dixerunt eis;
Sat eſt vobis hucuſque *proceſſiſſe*; egredi- 33
mini & facite ſecundùm præceptum regis,
& vivite.

Versio VULG. LAT.

34 Et dixerunt ; Non exibimus, neque faciemus verbum
35 regis, ut polluamus diem sabbatorum. Et conci-
36 taverunt adversùs eos prælium. Et non responde-
runt eis, nec lapidem miserunt in eos, nec oppilave-
37 runt loca occulta, Dicentes ; Moriamur omnes in
simplicitate nostra : & testes erunt super nos cœ-
38 lum, & terra, quòd injustè perditis nos. Et intule-
runt illis bellum sabbatis : & mortui sunt ipsi, &
uxores eorum, & filii eorum, & pecora eorum, usque
39 ad mille animas hominum. Et cognovit Matha-
thias, & amici ejus, & luctum habuerunt super eos
40 valdé. Et dixit vir proximo suo ; Si omnes feceri-
mus sicut fratres nostri fecerunt, & non pugnaveri-
mus adversùs gentes pro animabus nostris, & justifi-
cationibus nostris : nunc citiùs disperdent nos à ter-
41 ra. Et cogitaverunt in die illa, dicentes ; Omnis
homo quicunque venerit ad nos in bello die sabba-
torum, pugnemus adversùs eum : & non moriemur
omnes, sicut mortui sunt fratres nostri in occultis.
42 Tunc congregata est ad eos synagoga Assidæorum
fortis viribus ex Israel omnis voluntarius in lege :
43 Et omnes, qui fugiebant à malis, additi sunt ad eos,
44 & facti sunt illis ad firmamentum. Et collegerunt
exercitum, & percusserunt peccatores in ira sua, &
viros iniquos in indignatione sua : & cæteri fugerunt
45 ad nationes, ut evaderent. Et circuivit Mathathias,
46 & amici ejus, & destruxerunt aras : Et circumde-
derunt pueros incircumcisos quotquot invenerunt in
47 finibus Israel : & in fortitudine. Et persecuti sunt
filios superbiæ, & prosperatum est opus in manibus
48 eorum : Et obtinuerunt legem de manibus gentium,
& de manibus regum : & non dederunt cornu pec-
49 catori. Et appropinquaverunt dies Mathathiæ mo-
riendi, & dixit filiis suis ; Nunc confortata est super-
bia, & castigatio, & tempus eversionis, & ira indi-
50 gnationis. Nunc ergò, ô filii, æmulatores estote le-
gis, & date animas vestras pro testamento patrum ve-
51 strorum, Et mementote operum patrum, quæ fece-
runt in generationibus suis : & accipietis gloriam
52 magnam, & nomen æternum. Abraham nónne in
tentatione inventus est fidelis, & reputatum est ei ad
53 justitiam ? Joseph in tempore angustiæ suæ custodi-
vit mandatum & factus est Dominus Ægypti.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Α'.

34 Καὶ (γ) εἶπον, Οὐκ ἐξελευσόμεθα, οὐδὲ (ʹ) ποιήσομεν τὸν λόγον τοῦ
35 βασιλέως, (δ) τοῦ βεβηλῶσαι τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων. Καὶ ἐτά-
36 χυναν ἐπ' αὐτοὺς πόλεμον. Καὶ οὐκ ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς, οὐδὲ λίθον
37 ἐνετίναξαν αὐτοῖς, οὐδὲ ἐνέφραξαν τοὺς κρύφους, Λέγοντες, Ἀπο-
θάνωμεν (ε) πάντες ἐν τῇ ἁπλότητι ἡμῶν· μαρτυρεῖ ἐφ' ἡμᾶς ὁ
38 οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ὅτι ἀκρίτως ἀπόλλυτε ἡμᾶς. Καὶ ἀνέστησαν
ἐπ' αὐτοὺς ἐν τῷ πολέμῳ τοῖς σάββασι, καὶ ἀπέθανον αὐτοὶ καὶ αἱ
γυναῖκες αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν, ἕως χιλί-
39 ων ψυχῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἔγνω Ματταθίας καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ,
40 καὶ ἐπένθησαν ἐπ' αὐτοὺς ἕως σφόδρα. Καὶ εἶπεν ἀνὴρ (ζ) τῷ
πλησίον αὐτοῦ, Ἐὰν πάντες ποιήσωμεν ὡς οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν
ἐποίησαν, καὶ μὴ πολεμήσωμεν (η) πρὸς τὰ ἔθνη ὑπὲρ (θ) τῶν ψυ-
χῶν ἡμῶν καὶ τῶν δικαιωμάτων ἡμῶν, νῦν τάχιον ἡμᾶς (ι) ἐξολο-
41 θρεύσουσιν ἀπὸ τῆς γῆς. Καὶ ἐβουλεύσαντο τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ,
λέγοντες, Πᾶς ἄνθρωπος ὃς ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ἡμᾶς εἰς πόλεμον
τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, πολεμήσωμεν κατέναντι αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ
ἀποθάνωμεν πάντες καθὼς ἀπέθανον οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν ἐν τοῖς
42 κρύφοις. Τότε συνήχθησαν πρὸς αὐτοὺς συναγωγὴ (κ) Ἰουδαί-
ων, ἰσχυροὶ δυνάμει ἀπὸ Ἰσραήλ, πᾶς ὁ ἑκουσιαζόμενος τῷ
43 νόμῳ. Καὶ πάντες οἱ φυγαδεύοντες ἀπὸ τῶν κακῶν προσετέθησαν
44 αὐτοῖς, καὶ ἐγένοντο αὐτοῖς εἰς στήριγμα. Καὶ συνεστήσαντο
δύναμιν, καὶ ἐπάταξαν ἁμαρτωλοὺς ἐν ὀργῇ (λ) αὐτῶν, καὶ ἄνδρας ἀνό-
μους ἐν θυμῷ αὐτῶν· καὶ οἱ λοιποὶ ἔφυγον εἰς τὰ ἔθνη σωθῆναι.
45 Καὶ ἐκύκλωσε Ματταθίας καὶ οἱ (ʹ) φίλοι αὐτοῦ, καὶ καθεῖλον τοὺς
46 βωμούς. Καὶ περιέτεμον τὰ παιδάρια τὰ ἀπερίτμητα ὅσα
47 (μ) εὗρον ἐν ὁρίοις Ἰσραὴλ ἐν ἰσχύϊ. Καὶ ἐδίωξαν τοὺς υἱοὺς τῆς
48 ὑπερηφανίας, καὶ (†) κατευοδώθη τὸ ἔργον ἐν χειρὶ αὐτῶν. Καὶ
ἀντελάβοντο τοῦ νόμου ἐκ χειρὸς τῶν ἐθνῶν καὶ ἐκ χειρὸς τῶν βα-
49 σιλέων· καὶ οὐκ ἔδωκαν κέρας τῷ ἁμαρτωλῷ. Καὶ ἤγγισαν αἱ
ἡμέραι τοῦ Ματταθίου ἀποθανεῖν, καὶ εἶπε τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, Νῦν
ἐστηρίχθη ὑπερηφανία καὶ ἐλεγμὸς καὶ καιρὸς καταστροφῆς καὶ ὀργὴ θυ-
50 μοῦ. Καὶ νῦν τέκνα ζηλώσατε τῷ νόμῳ, καὶ δότε τὰς ψυχὰς ὑμῶν
51 ὑπὲρ διαθήκης πατέρων ἡμῶν. Μνήσθητε τῶν πατέρων ἡμῶν τὰ ἔρ-
γα ἃ ἐποίησαν (ν) ἐν ταῖς γενεαῖς αὐτῶν, καὶ δέξασθε δόξαν μεγάλην
52 καὶ (ξ) ὄνομα αἰώνιον. Ἀβραὰμ (ο) οὐχὶ ἐν πειρασμῷ εὑρέθη πιστὸς,
53 καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ (π) εἰς δικαιοσύνην; Ἰωσὴφ ἐν καιρῷ στενοχω-
ρίας αὐτοῦ ἐφύλαξεν ἐντολὴν, καὶ ἐγένετο κύριος Αἰγύπτου.

MS.A. (γ) εἶπαν, (ʹ) ποιήσωμεν (δ) βεβηλῶσαι (ε) οἱ πάντες (ζ) πρὸς τὸν πλησίον (η) εἰς (θ) τῆς ψυχῆς (ι) ὀλεθρεύσουσιν (κ) Ἀσιδαίων, ἰσχυροὶ (λ) αὐτῶν, ἄνδρας (ʹ) υἱοὶ (μ) εὗρεν (†) κατευοδώθη (ν) ταῖς γενεαῖς (ξ) * δόξαν (ο) οὐκ (π) δικαιοσύνη;

Interp. LAT.

Et dixerunt ; Non exibimus, neque faciemus 34
verbum regis, ut polluamus diem sabbatorum.
Et concitaverunt adversùs eos prælium Et 35
non responderunt eis, nec lapidem miserunt in 36
eos, nec oppilaverunt loca occulta : Dicentes ; 37
Moriamur omnes in simplicitate nostra. Testis
est super nos cœlum, & terra, quòd injustè per-
ditis nos. Et intulerunt illis bellum sabbatis ; 38
& mortui sunt ipsi, & uxores eorum, & filii
eorum, & pecora eorum, usque ad mille animas
hominum. Et cognovit Mattathias, & amici 39
ejus : & luctum habuerunt super eos usque val-
de. Et dixit vir proximo suo ; Si omnes fece- 40
rimus, sicut fratres nostri fecerunt, & non pu-
gnaverimus adversùs gentes pro animabus no-
stris, & justificationibus nostris ; nunc citius
disperdent nos à terra. Et cogitaverunt in die 41
illa, dicentes ; Omnis homo, quicunque vene-
rit ad nos in bello, die sabbatorum ; pugnemus
adversùs eum : & non moriamur omnes, sicut
mortui sunt fratres nostri in occultis. Tunc 42
congregata est ad eos synagoga (b) Judæorum,
fortes viribus ex Israel, omnis voluntarius in
lege. Et omnes qui fugiebant à malis, additi 43
sunt ad eos : & facti sunt illis ad firmamen-
tum. Et collegerunt exercitum, & percusse- 44
runt peccatores in ira sua ; & viros iniquos
in indignatione sua. Et cæteri fugerunt ad na-
tiones, ut evaderent. Et circuivit Mattathias, 45
& amici ejus, & destruxerunt aras. Et cir- 46
cunciderunt pueros incircuncisos, quotquot inve-
nerunt in finibus Israel, in fortitudine. Et 47
persecuti sunt filios superbiæ ; & prosperatum
est opus in manibus eorum. Et obtinuerunt le- 48
gem de manu gentium, & de manu regum : &
non dederunt cornu peccatori. Et appropinqua- 49
verunt dies Mattathiæ moriendi : & dixit
filiis suis ; Nunc confortata est superbia, &
castigatio, & tempus eversionis, & ira indi-
gnationis. Nunc ergo, filii, æmulatores estote legis: 50
& date animas vestras pro testamento patrum
nostrorum. Mementote operum patrum nostro- 51
rum, quæ fecerunt in generationibus suis : & ac-
cipite gloriam magnam, & nomen æternum. A- 52
braam nónne in tentatione inventus est fidelis, et
reputatum est ei ad justitiam ? Joseph in tem- 53
pore angustiæ suæ custodivit mandatum : &
factus est dominus Ægypti.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

34 [illegible]
35 36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
[illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
[illegible]
41 [illegible]
[illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
[illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]
47 48 [illegible]
[illegible]
49 [illegible]
50 [illegible]
51 [illegible]
52 [illegible]
53 [illegible]
[illegible]

Qui dixerunt, Non egrediemur, neque fa- 34
ciemus verbum regis, solvendo & irritum
faciendo diem sabbathi. Itaque accelera- 35
verunt in eos prælium. Sed nullum red- 36
diderunt eis responsum, neque lapidem je-
cerunt in eos, neque clauserunt ante fa-
ciem eorum latebras : sed dixerunt, Mori- 37
emur omnes in simplicitate nostrâ : & ecce
attestantur pro nobis cœlum ac terra, quòd
sine jure perditis nos. Ita insurgentes in 38
eos die sabbathi, peremerunt eos, & uxo-
res, liberos, ac jumenta eorum, animas hu-
manas circiter mille. Quod audientes Ma- 39
thitha & amici ejus, luxerunt eos luctu
magno. Et dixerunt alter alteri, Si fecerimus 40
omnes quemadmodum fecerunt fratres no-
stri, & non dimicaverimus contra gentes
pro vita & lege nostrâ ; brevi perdent, au-
ferentque nos de terra. Et inito eâ die 41
consilio, dixerunt ; Quisquis venerit con-
tra nos in prælium die sabbathi, pugnabi-
mus adversùs eum, ne moriamur omnes,
quemadmodum mortui sunt omnes fratres
nostri in latebris Tunc congregati sunt 42
ad hos Mathithæos congregatio Israëlita-
rum ex Israële, valentes robore, quicunque
adhærebant legi : Et adjunxerunt se eis 43
omnes illi qui fugiebant mala, fueruntque
eis confirmationi. Et composito exer- 44
citu, peremerunt iniquos in ira suâ, &
transgressores legis in æstu suo : reliqui
autem fugerunt inter gentes, ut servaren-
tur. Et obeuntes Mathitha & amici ejus, 45
destruxerunt aras, Et circunciderunt infan- 46
tes qui nondum circuncisi fuerant, quos in-
venerunt in terminis Israëlis, fortiter ac ge-
nerosè : Et persecuti sunt superbos : & 47
prosperè successit negotium in manibus eo-
rum. Ita asseruerunt legem de manu gen- 48
tium, & de manu regum earum ; & non per-
miserunt ut attolleretur cornu improbi.
Verùm appropinquantibus diebus Mathi- 49
thæ ut moreretur, dixit filiis suis ; Nunc
confirmata est superbia & castigatio, &
tempus destructionis, & æstuans ira. Nunc 50
filii mei, zelotypi estote legis, & exponi-
te animam vestram pro fœdere majorum
nostrorum, Quod exercentes in ævis suis, 51
comparaverunt sibi gloriam magnam &
nomen æternum. Abraham nonne in ten- 52
tatione inventus est fidelis, & ascriptum est
ei ad justitiam ? Joseph tempore cala- 53
mitatis suæ servavit præceptum, & factus est
dominus Ægypti.

Versio VULG. LAT.

Phinees pater noster, zelando zelum Dei, accepit te-
stamentum sacerdotii æterni. Jesus dum implevit
verbum, factus est dux in Israel. Caleb, dum te-
stificatur in ecclesia, accepit hæreditatem. David in
sua misericordia consecutus est sedem regni in secu-
la. Elias dum zelat zelum legis, receptus est in
cœlum. Ananias & Azarias & Misael credentes,
liberati sunt de flamma. Daniel in sua simplicita-
te liberatus est de ore leonum. Et ita cogitate per
generationem & generationem: quia omnes qui
sperant in eum, non infirmantur. Et à verbis viri
peccatoris ne timueritis: quia gloria ejus, stercus
& vermis est: Hodiè extollitur, & cras non in-
venietur: quia conversus est in terram suam, &
cogitatio ejus periit. Vos ergò filii, confortamini,
& viriliter agite in lege: quia in ipsa gloriosi eri-
tis. Et ecce Simon frater vester, scio quòd vir
consilii est: ipsum audite semper, & ipse erit vo-
bis pater. Et Judas Machabæus fortis viribus à ju-
ventute sua, sit vobis princeps militiæ, & ipse a-
get bellum populi. Et adducetis ad vos omnes
factores legis: & vindicate vindictam populi ve-
stri. Retribuite retributionem Gentibus, & inten-
dite in præceptum legis. Et benedixit eos, &
appositus est ad patres suos. Et defunctus est an-
no centesimo & quadragesimo sexto: & sepultus
est à filiis suis in sepulchris patrum suorum in
Modin, & planxerunt eum omnis Israel planctu
magno.

CAP. III.

1 Et surrexit Judas, qui vocabatur Machabæus,
filius ejus pro eo: Et adjuvabant eum omnes
fratres ejus, & universi qui se conjunxerant pa-
tri ejus, & præliabantur prælium Israel cum læti-
tia. Et dilatavit gloriam populo suo, & induit
se loricam sicut gigas, & succinxit se arma belli-
ca sua in præliis, & protegebat castra gladio suo.
4 Similis factus est leoni in operibus suis, & sicut
catulus leonis rugiens in venatione.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΏΝ Α'.

54 Φινεὲς ὁ πατὴρ ἡμῶν ἐν τῷ ζηλῶσαι ζῆλον, ἔλαβε διαθήκην ἱερω-
55 σύνης (ρ) αἰωνίας. Ἰησοῦς ἐν τῷ πληρῶσαι λόγον, ἐγένετο κριτὴς
56 ἐν Ἰσραήλ. Χαλὲβ ἐν τῷ ἐπιμαρτύρασθαι (σ) ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ,
57 ἔλαβε γῆς κληρονομίαν. Δαυὶδ ἐν τῷ (τ) ἐλέῳ αὐτοῦ, ἐκληρο-
58 νόμησε θρόνον βασιλείας (υ) εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Ἠλίας ἐν τῷ
59 ζηλῶσαι ζῆλον νόμου, ἀνελήφθη (ʹ) ἕως εἰς τὸν οὐρανόν. Ἀνανίας,
60 Ἀζαρίας, Μισαὴλ, πιστεύσαντες ἐσώθησαν ἐκ φλογός. Δανιὴλ ἐν
61 τῇ ἁπλότητι αὐτοῦ (φ) ἐρρύσθη ἐκ στόματος λεόντων. Καὶ οὕτως
ἐννοήθητε κατὰ (χ) γενεὰν καὶ γενεάν, ὅτι πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπ'
62 αὐτὸν οὐκ ἀσθενήσουσι. Καὶ ἀπὸ λόγων ἀνδρὸς ἁμαρτωλοῦ μὴ
63 φοβηθῆτε, ὅτι ἡ δόξα αὐτοῦ εἰς κοπρίαν καὶ εἰς σκώληκας. Σήμερον
ἐπαρθήσεται, (ψ) καὶ αὔριον οὐ μὴ εὑρεθῇ, ὅτι (ω) ἐπέστρεψεν εἰς τὸν χοῦν
64 αὐτοῦ, καὶ ὁ διαλογισμὸς αὐτοῦ ἀπώλετο. Καὶ ὑμεῖς τέκνα (α) ἰσχύσα-
65 τε καὶ ἀνδρίζεσθε ἐν τῷ (˜) νόμῳ, ὅτι ἐν αὐτῷ δοξασθήσεσθε. Καὶ
ἰδοὺ Συμεὼν ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν, οἶδα ὅτι ἀνὴρ βουλῆς ἐστιν, αὐτοῦ ἀκούε-
66 τε πάσας τὰς ἡμέρας, αὐτὸς ὑμῖν ἔσται εἰς πατέρα. Καὶ Ἰούδας
(β) Μακκαβαῖος ἰσχυρὸς δυνάμει ἐκ νεότητος αὐτοῦ, οὗτος ὑμῖν ἔσται
67 (γ) ἄρχων στρατιᾶς, καὶ πολεμήσει πόλεμον λαῶν. Καὶ ὑμεῖς
(†) προσάξετε πρὸς ὑμᾶς πάντας τοὺς ποιητὰς τοῦ νόμου, καὶ ἐκδικήσα-
68 τε ἐκδίκησιν τοῦ λαοῦ ὑμῶν. (δ) Ἀνταπόδοτε ἀνταπόδομα τοῖς
69 ἔθνεσι, καὶ προσέχετε εἰς (ε) τὰ προστάγματα τοῦ νόμου. Καὶ (ζ)
70 εὐλόγησεν αὐτοὺς καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ. Καὶ
ἀπέθανεν ἐν ἔτει ἕκτῳ καὶ (η) τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει. καὶ
ἔθαψαν αὐτὸν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐν τάφοις πατέρων (θ) αὐτοῦ ἐν Μωδεΐν,
καὶ ἐκόψαντο αὐτὸν πᾶς Ἰσραὴλ κοπετὸν μέγαν.

MS.A. (ρ) ἁγίας. (σ) τῇ ἐκκλησίᾳ, ἔλαβεν γῆν κληρονομίαν. (τ) ἐλέει (υ) αἰωνίας. (ʹ) ὡς (φ) ἐρύσθη (χ) γενεάν, ὅτι πάντες (ψ) καὶ οὐ μὴ (ω) ἐπέστρεψεν (α) ἰσχύεται (˜) νόμῳ ὑμῶν, ὅτι (β) ὁ Μακκαβαῖος αὐτὸς ἰσχυρὸς ἐν δυνάμει* αὐτὸς ἐκ (γ) εἰς ἄρχοντα στρατιᾶς, καὶ πολεμήσετε (†) προσάξεται (δ) Ἀνταποδίδοτε (ε) προστάγματα (ζ) ηὐλόγησεν (η) τεσσερακοστῷ (θ) αὐτοῦ ἐν Μωδεΐν,

ΚΕΦ. γ'.

1 Καὶ ἀνέστη Ἰούδας ὁ καλούμενος Μακκαβαῖος, υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐ-
2 τοῦ. Καὶ ἐβοήθουν αὐτῷ πάντες οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ πάντες ὅσοι
ἐκολλήθησαν τῷ πατρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐπολέμουν τὸν πόλεμον Ἰσραὴλ μετ'
3 εὐφροσύνης. Καὶ ἐπλάτυνε δόξαν τῷ λαῷ αὐτοῦ, καὶ ἐνεδύσατο
θώρακα ὡς γίγας, καὶ συνεζώσατο τὰ σκεύη (α) αὐτοῦ τὰ πολεμικά·
4 καὶ συνεστήσατο πολέμους σκεπάζων παρεμβολὴν ἐν ῥομφαίᾳ. Καὶ
ὡμοιώθη λέοντι ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ὡς σκύμνος ἐρευγόμενος
εἰς θήραν.

MS.A. (α) τὰ πολεμικὰ αὐτοῦ· πολέμους συνεστήσατο

Interp. L A T.

Phinees pater noster zelando zelum accepit te- 54
stamentum sacerdotii æterni. Jesus, dum im- 55
plevit verbum, factus est judex in Israel. Ca- 56
leb, dum testificatur in Ecclesia, accepit terræ
hæreditatem. David in sua misericordia con- 57
secutus est sedem regni in seculum seculi. He- 58
lias, dum zelat zelum legis, receptus est usque
in cœlum. Ananias, Azarias, Misael, creden- 59
tes liberati sunt de flamma. Daniel in sua sim- 60
plicitate liberatus est de ore leonum. Et ita 61
cogitate per generationem & generationem, quia
omnes qui sperant in eum, non infirmabuntur.
Et à verbis viri peccatoris ne timueritis: quia 62
gloria ejus in stercus, & in vermes: Hodiè 63
extolletur, & cras non invenietur: quia rever-
sus est in pulverem suum, & cogitatio ejus
periit. Vos ergò, filii, confortamini & viriliter 64
agite in lege, quia in ipsa gloriosi eritis. Et 65
ecce Symeon frater vester, scio quòd vir consilii
est: ipsum audite omnibus diebus: ipse vobis
erit in patrem. Et Judas Maccabæus fortis 66
viribus à juventute sua, hic vobis erit princeps
militiæ, & bellabit (c) bellum populorum.
Et vos adducite ad vos omnes factores legis: 67
& vindicate vindictam populi vestri. Retri- 68
buite retributionem gentibus: & intendite in
præcepta legis. Et benedixit eos: & apposi- 69
tus est ad patres suos. Et defunctus est sexto 70
& quadragesimo & centesimo anno: & sepul-
tus est à filiis suis in sepulchris patrum suorum
in Modin: & planxerunt eum omnis Israel
planctu magno.

C A P. III.

Et surrexit Judas, qui vocabatur Macca- 1
bæus, filius ejus pro eo. Et adjuvabant 2
eum omnes fratres ejus, et universi qui se
conjunxerant patri ejus, et præliabantur præ-
lium Israel cum lætitia. Et dilatavit gloriam 3
populo suo; et induit se loricam, sicut gigas,
et succinxit se arma bellica sua: et commisit
prælia protegens castra in gladio. Et similis 4
factus est leoni in operibus suis, et sicut
catulus leonis rugiens in venationem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

[illegible]

Phinehes pater noster pro zelo quo affectus 54
est, obtinuit fœdus & sacerdotium æternum.
Jesus perficiendo verbum, factus est judex 55
super Israëlem. Chaleb testimonium red- 56
dendo apud congregationem, acquisivit
terram hæreditatis. David per clemen- 57
tiam obtinuit thronum regni sempiter-
ni Elia zelum habendo pro lege, elatus 58
est in cœlum. Hanania, Azaria, & Misa- 59
el, quòd crediderint, erepti fuerunt è flam-
mâ ignis. Daniel propter simplicitatem 60
suam ereptus est ex ore leonum. Ita co- 61
gitate quomodo in singulis quibusque ge-
nerationibus, quicunque speraverunt in eo,
nunquam depressi, aut infirmati sunt. Ver- 62
ba viri iniqui ne pertimescatis; nam glo-
ria ejus in stercus & vermem abitura est:
Hodie extollitur, cras autem non erit: quo- 63
niam redibit in pulverem suum & consi-
lium ejus peribit. Vos ergo filii mei, con- 64
fortamini & corroboramini in lege, quia
per ipsam acquiretis gloriam. Ecce Sime- 65
onem fratrem vestrum novi esse virum
consilii atque prudentiæ; ipsi obedite cun-
ctis diebus vestris, ipséque sit vobis ca-
put & rector. Juda verò Macbæus va- 66
lens robore à pueritia sua, ipse sit vo-
bis dux & rector bellorum, ipséque bel-
lum gerat contra gentes. Et vos, adducite 67
ad vos omnes factores legis, & sumite vin-
dictam populi vestri: Et retribuite retribu- 68
tionem gentibus, & respicite ad mandata
legis. Cúmque benedixisset eis, collectus 69
est ad majores suos. Ita mortuus est Ma- 70
thitha anno centesimo quadragesimo octa-
vo regni, & sepelierunt eum filii ipsius in
sepulchro patrum ejus in Moraim: & plan-
xerunt eum omnes Israëlitæ planctu magno.

CAP. III.

[illegible]

Itaque surrexit pro eo filius ejus Juda 1
Macbæus: Et adjuvabant eum omnes 2
fratres ejus, & omnes ii qui adhærebant
patri ejus: & gerebant prælium Israëlis li-
benti hilarique animo. Et magnam mul- 3
tamque gloriam conciliavit Juda populo
suo; nam indutus loricam ut gigas, & in-
strumentis suis bellicis accinctus, prælia
gessit, & castra jugulavit gladio suo: Et
similis effectus leoni in operibus suis, &
ut catulus leonis rugiens ad prædam;

Versio VULG. LAT.

5 Et persecutus est iniquos perscrutans eos : & qui
conturbabant populum suum, eos succendit flam-
6 mis: Et repulsi sunt inimici ejus præ timore e-
jus, & omnes operarii iniquitatis conturbati sunt:
7 & directa est salus in manu ejus. Et exacerba-
bat reges multos, & lætificabat Jacob in operibus
suis, & in seculum memoria ejus in benedictione.
8 Et perambulavit civitates Juda, & perdidit impios
9 ex eis, & avertit iram ab Israel. Et nominatus
est usque ad novissimum terræ, & congregavit per-
10 euntes. Et congregavit Apollonius Gentes, & à
Samaria virtutem multam & magnam, ad bellan-
11 dum contra Israel. Et cognovit Judas, & exiit
obviàm illi : & percussit, & occîdit illum : &
ceciderunt vulnerati multi, & reliqui fugerunt.
12 Et accepit spolia eorum: & gladiũ Apollonii abstulit
13 Judas, & erat pugnans in eo omnibus diebus. Et
audivit Seron princeps exercitûs Syriæ, quòd con-
gregavit Judas congregationem fidelium & eccle-
14 siam secum, Et ait ; Faciam mihi nomen, & glo-
rificabor in regno, & debellabo Judam, & eos
qui cum ipso sunt, qui spernebant verbum regis.
15 Et præparavit se : & ascenderunt cum eo castra
impiorum, fortes auxiliarii, ut facerent vindictam
16 in filios Israel. Et appropinquaverunt usque ad
Bethoron : & exivit Judas obviàm illi cum paucis.
17 Ut autem viderunt exercitum venientem sibi obvi-
àm, dixerunt Judæ ; Quomodò poterimus pauci
pugnare contra multitudinem tantam, & tam for-
18 tem, & nos fatigati sumus jejunio hodié? Et ait
Judas ; Facile est concludi multos in manus pau-
corum : & non est differentia in conspectu Dei
cœli liberare in multis, & in paucis : Quoniam
non in multitudine exercitûs victoria belli, sed de
20 cœlo fortitudo est. Ipsi veniunt ad nos in mul-
titudine contumaci & superbia, ut disperdant nos,
& uxores nostras, & filios nostros, & ut spoli-
21 ent nos : Nos verò pugnabimus pro animabus
22 nostris, & legibus nostris : Et ipse Dominus
conteret eos ante faciem nostram : vos autem ne
timueritis eos.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Α'.

5 Καὶ ἐδίωξεν ἀνόμους ἐξερευνῶν, καὶ τοὺς ταράσσοντας (†) τὸν λαὸν
6 αὐτοῦ ἐφλόγισε. Καὶ συνεστάλησαν οἱ ἄνομοι ἀπὸ τοῦ φόβου αὐτοῦ, καὶ
πάντες οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας συνεταράχθησαν, καὶ εὐωδώθη σωτη-
7 ρία ἐν χειρὶ αὐτοῦ. Καὶ (β) ἐπίκρανε βασιλεῖς πολλοὺς, καὶ (γ)
εὔφρανε τὸν Ἰακὼβ ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος τὸ
8 μνημόσυνον αὐτοῦ εἰς εὐλογίαν. Καὶ διῆλθεν ἐν πόλεσιν Ἰούδα,
καὶ (δ) ἐξωλόθρευσεν ἀσεβεῖς (ε) ἐξ αὐτῆς, καὶ ἀπέστρεψεν ὀργὴν
9 ἀπὸ Ἰσραήλ. Καὶ ὠνομάσθη ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς, καὶ συνήγαγεν
10 ἀπολλυμένους. Καὶ συνήγαγεν Ἀπολλώνιος ἔθνη, καὶ ἀπὸ Σαμα-
11 ρείας δύναμιν μεγάλην τοῦ πολεμῆσαι πρὸς Ἰσραήλ. Καὶ ἔγνω
Ἰούδας, καὶ ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτῷ, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν,
καὶ (ζ) ἀπέκτεινεν αὐτόν· καὶ ἔπεσον τραυματίαι πολλοὶ, καὶ οἱ ἐπίλοι-
12 ποι ἔφυγον. Καὶ (η) ἔλαβε τὰ σκῦλα αὐτῶν, καὶ τὴν μάχαιραν
Ἀπολλωνίου ἔλαβεν Ἰούδας, καὶ ἦν πολεμῶν ἐν αὐτῇ πάσας τὰς
13 ἡμέρας. Καὶ ἤκουσε Σήρων ὁ ἄρχων τῆς δυνάμεως Συρίας, ὅτι
ἤθροισεν Ἰούδας ἄθροισμα, καὶ ἐκκλησίαν πιστῶν μετ' αὐτοῦ (θ)
14 ἐκπορευομένων εἰς πόλεμον. Καὶ εἶπε, Ποιήσω ἐμαυτῷ ὄνομα καὶ
δοξασθήσομαι ἐν τῇ βασιλείᾳ, καὶ πολεμήσω τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς σὺν
15 αὐτῷ, (ι) τοὺς ἐξουδενοῦντας τὸν λόγον τοῦ βασιλέως. Καὶ (κ) προσέθε-
το τοῦ ἀναβῆναι· καὶ ἀνέβη μετ' αὐτοῦ παρεμβολὴ ἀσεβῶν ἰσχυρὰ
16 βοηθῆσαι αὐτῷ, καὶ ποιῆσαι τὴν ἐκδίκησιν ἐν υἱοῖς Ἰσραήλ. Καὶ
(λ) ἤγγισαν ἕως ἀναβάσεως (μ) Βαιθωρῶν· καὶ ἐξῆλθεν Ἰούδας
17 εἰς συνάντησιν (ʟ) αὐτῶν ὀλιγοστός. Ὡς δὲ (ν) ἴδον τὴν παρεμβο-
λὴν ἐρχομένην εἰς συνάντησιν (ξ) αὐτοῖς, εἶπον τῷ Ἰούδα, Πῶς
δυνησόμεθα ὀλιγοστοὶ ὄντες πολεμῆσαι πρὸς πλῆθος (ο) τοσοῦτον
18 ἰσχυρόν ; καὶ ἡμεῖς ἐκλελύμεθα ἀσιτοῦντες σήμερον. Καὶ εἶ-
πεν Ἰούδας, Εὔκοπόν ἐστι συγκλεισθῆναι πολλοὺς ἐν χερσὶν ὀλίγων.
καὶ οὐκ ἔστι διαφορὰ ἐναντίον (π) τοῦ θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ σώζειν ἐν
19 πολλοῖς ἢ ἐν ὀλίγοις. Ὅτι οὐκ ἐν πλήθει δυνάμεως νίκη πολέ-
20 μου ἐστὶν, ἀλλ' ἢ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ (ρ) ἡ ἰσχύς. Αὐτοὶ ἔρχονται πρὸς
ἡμᾶς (σ) ἐν πλήθει ὕβρεως καὶ ἀνομίας, τοῦ ἐξᾶραι ἡμᾶς καὶ τὰς
21 γυναῖκας ἡμῶν καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν, τοῦ σκυλεῦσαι ἡμᾶς. Ἡμεῖς
22 δὲ πολεμοῦμεν περὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ τῶν νομίμων ἡμῶν. Καὶ
αὐτὸς συντρίψει αὐτοὺς πρὸ προσώπου ἡμῶν· ὑμεῖς δὲ μὴ φοβηθῆτε
ἀπ' αὐτῶν.

MS.A. (†) τὸν * αὐτοῦ (β) ἐπίκραναν (γ) ηὔφρανεν (δ) ἐξωλέθρευσεν (ε) ἐπ' αὐτῆς, (ζ) ἀπέκτεινεν· καὶ ἔπεσον (η) ἔλαβον τὰ σκεύη (θ) καὶ ἐκπορευομένων (ι) καὶ τοὺς (κ) προσέθετο, καὶ ἀνέβη (λ) ἤγγισεν (μ) Μεθωρῶν (ʟ) αὐτῷ (ν) ἴδαν (ξ) αὐτῷ, εἶπαν τῷ Ἰούδα, Τί δυνησόμεθα (ο) τοσοῦτο ; καὶ ἡμεῖς (π) τοῦ οὐρανοῦ (ρ) ἰσχύς. (σ) πλήθει

Interp. LAT.

Et persecutus est iniquos, perscrutans : & qui 5
conturbabant populum suum, eos succendit flam-
mis. Et compulsi sunt iniqui à timore ejus : 6
& omnes operarii iniquitatis conturbati sunt :
& directa est salus in manu ejus. Et exa- 7
cerbabat reges multos : & lætificabat Jacob in
operibus suis : & in seculum memoria ejus in
benedictione. Et perambulabat civitates Ju- 8
da, & perdidit impios ex ea : & avertit iram
ab Israel. Et nominatus est usque ad novissi- 9
mum terræ : & congregavit pereuntes. Et 10
congregavit Apollonius gentes, & à Samaria
virtutem magnam ad bellandum contra Israel.
Et cognovit Judas, & exivit obviàm illi : & 11
percussit illum, & occîdit illum : & ceciderunt
vulnerati multi : & reliqui fugerunt. Et ac- 12
cepit spolia eorum : & gladium Apollonii abs-
tulit Judas : & erat pugnans in eo omnibus
diebus. Et audivit Seron princeps exercitûs 13
Syriæ, quòd congregavit Judas congregationem
& ecclesiam fidelium secum exeuntium in præ-
lium : Et ait ; Faciam mihi nomen, & glorifi- 14
cabor in regno : & debellabo Judam, & eos
qui cum ipso sunt, qui spernebant verbum re-
gis. Et præparavit se ad ascendendum: & ascen- 15
derunt cum eo castra impiorum fortia auxili-
ari ei, & facere vindictam in filios Israel. Et 16
appropinquaverunt usque ad ascensum Batho-
ron. Et exivit Judas obviàm illis cum pau-
cis. Ut autem viderunt exercitum venientem 17
sibi obviàm, dixerunt Judæ ; Quomodò pote-
rimus pauci pugnare contra multitudinem hanc
tantam, fortem ; & nos fatigati sumus jejunio
hodié ? Et ait Judas ; Facile est concludi mul- 18
tos in manibus paucorum : & non est differen-
tia in conspectu (a) Dei cœli, liberare in mul-
tis, aut in paucis ; Quoniam non in multitu- 19
dine exercitûs victoria belli est : sed de cœlo
fortitudo. Ipsi veniunt ad nos in multitudine 20
contumeliæ, & iniquitatis ; ut disperdant nos,
& uxores nostras, & filios nostros, ut spoli-
ent nos. Nos verò pugnamus pro animabus 21
nostris, & legibus nostris. Et ipse conteret eos 22
ante faciem nostram. Vos autem ne timueri-
tis eos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]

Sedulò persecutus est iniquos; & eos qui 5
conterebant populum suum, flammis exus-
sit : Adeò ut fugerent & exterrerentur ini- 6
qui metu ipsius, & omnes flagitiosi per-
turbarentur, & oriretur salus per manum
ipsius. Sic exasperans & affligens reges 7
multos, lætitia & jucunditate affecit Isra-
ëlem operibus suis ; ita ut in seculum us-
que perduratura sit memoria ejus in bene-
dictionem. Et perlustrans urbes Judæ, per- 8
didit ex eis impios, & recessit ira ab Is-
raële, Factus est celebris usque ad extre- 9
ma terræ, & congregavit dispersos. Quam- 10
obrem congregavit Apollonius gentes, &
ex Samaria copias multas, ut pugnaret ad-
versùs Israëlem. Quod cùm cognovisset 11
Juda, processit obviam illis, & percussit
ac prostravit eum : & cadentibus ex eis
confossis multis, reliqui fugerunt : Et 12
ceperunt spolia eorum : quin etiam
gladium Apollonii accepit Juda, eoque
bellum gerebat cunctis diebus. Audiens 13
autem Hiron dux copiarum Syriæ colle-
gisse Judam cœtum fidelium apud se,
prodeuntium ad bellum ; dixit : Com- 14
parabo mihi nomen, & gloriosus reddar
in regno, debellans Judam, & eos qui
sunt cum ipso, eos qui despiciunt verbum
regis. Cum itaque adjecisset ascendere, 15
& ascendisset cum eo classis magna & va-
lida hominum impiorum in auxilium ejus,
ad exercendam ultionem in filios Israëlis,
Pervenissétque usque ad clivum Beth horo- 16
nis; processit Juda obviam ei cum pau-
cis hominibus. At cùm vidissent hi qui 17
erant cum Juda classem venientem obvi-
am sibi, dixerunt Judæ; Quomodo pote-
rimus cùm pauci simus, pugnare adver-
sùs totum hunc exercitum validissimum,
quum nos præsertim languidi simus, quòd
nil comederimus hodiè? Quibus dixit Ju- 18
da, Facile hoc est, ut tradantur multi in
manum paucorum, nec ullus est obex co-
ram habitatore cœli, per multos servare,
an per paucos. Neque enim robore mul- 19
to reportatur victoria certaminis, sed è
cœlo quidem datur robur. Isti adoriuntur 20
nos cum multitudine exercitûs, iniquitatis,
& injuriarum, ut tollant deleántq; nos cum
uxoribus & filiis nostris, & ut nos præ-
dentur. Nos verò pugnamus pro anima- 21
bus nostris & lege nostrâ. Dominus con- 22
teret eos coram nobis : vos ergò ne metu-
atis eos.

Versio VULG. LAT.

23 Ut cessavit autem loqui, insiluit in eos subitò : &
contritus est Seron, & exercitus ejus in conspectu
24 ipsius : Et persecutus est eum in descensu Bethoron
usque in campum, & ceciderunt ex eis octingenti vi-
25 ri: reliqui autem fugerunt in terram Philisthiim. Et
cecidit timor Judæ, ac fratrum ejus, & formido, super
26 omnes gentes in circuitu eorum. Et pervenit ad
regem nomen ejus, & de præliis Judæ narrabant o-
27 mnes gentes. Ut audivit autem rex Antiochus ser-
mones istos, iratus est animo : & misit, & congrega-
vit exercitum universi regni sui, castra fortia valdè :
28 Et aperuit ærarium suum, & dedit stipendia exer-
citui in annum : & mandavit illis ut essent parati ad
29 omnia. Et vidit quòd defecit pecunia de thesauris
suis, & tributa regionis modica propter dissensio-
nem, & plagam, quam fecit in terra, ut tolleret le-
30 gitima, quæ erant à primis diebus. Et timuit ne non
haberet ut semel & bis, in sumptus & donaria, quæ
dederat antè largâ manu : & abundaverat super re-
31 ges, qui ante eum fuerant. Et consternatus erat
animo valdè, & cogitavit ire in Persidem, & ac-
cipere tributa regionum, & congregare argentum
32 multum. Et reliquit Lysiam hominem nobilem de
genere regali, super negotia regia, à flumine Eu-
33 phrate usque ad flumen Ægypti : Et ut nutriret An-
34 tiochum filium suum, donec rediret. Et tradidit ei
medium exercitum, & elephantos : & mandavit ei
de omnibus quæ volebat, & de inhabitantibus Ju-
35 dæam & Jerusalem : Et ut mitteret ad eos exerci-
tum, ad conterendam & extirpandam virtutem Is-
rael, & reliquias Jerusalem, & auferendam memo-
36 riam eorum de loco : Et ut constitueret habita-
tores filios alienigenas in omnibus finibus eorum,
37 & sorte distribueret terram eorum. Et rex assum-
psit partem exercitûs residui, & exivit ab Antio-
chia civitate regni sui, anno centesimo & quadra-
gesimo septimo : & transfretavit Euphraten flu-
38 men, & perambulabat superiores regiones. Et
elegit Lysias Ptolemæum filium Dorymini, & Ni-
canorem, & Gorgiam, viros potentes ex amicis
regis :

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

23 Ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, ἐνήλατο (τ) εἰς αὐτοὺς ἄφνω, καὶ συνετρίβη
24 Σήρων καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ ἐνώπιον αὐτοῦ. Καὶ ἐδίωκον (υ) αὐτὸν
ἐν τῇ καταβάσει Βαιθωρὼν ἕως τοῦ πεδίου. καὶ ἔπεσον ἀπ' αὐτῶν εἰς
25 ἄνδρας ὀκτακοσίους· οἱ δὲ λοιποὶ ἔφυγον εἰς γῆν Φυλιστιείμ. Καὶ
ἤρξατο ὁ φόβος Ἰούδα καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ ἡ (φ) πτόησις ἐπιπί-
26 πτειν ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ αὐτῶν. Καὶ ἤγγισεν ἕως τοῦ βασιλέως
τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ὑπὲρ τῶν παρατάξεων Ἰούδα ἐξηγεῖτο πᾶν
27 ἔθνος. Ὡς δὲ ἤκουσεν Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς τοὺς λόγους τούτους,
ὠργίσθη θυμῷ. καὶ ἀπέστειλε καὶ συνήγαγε τὰς δυνάμεις πάσας τῆς
28 βασιλείας αὐτοῦ, παρεμβολὴν ἰσχυρὰν σφόδρα. Καὶ ἤνοιξε τὸ γα-
ζοφυλάκιον αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν ὀψώνια ταῖς δυνάμεσιν αὐτοῦ εἰς (χ)
ἐνιαυτὸν καὶ ἐνετείλατο (ψ) εἶναι αὐτοὺς ἑτοίμους εἰς πᾶσαν χρείαν.
29 Καὶ εἶδεν ὅτι ἐξέλιπε τὸ ἀργύριον ἀπὸ τῶν θησαυρῶν, καὶ οἱ (ω) φορο-
λόγοι τῆς χώρας ὀλίγοι, χάριν τῆς διχοστασίας καὶ πληγῆς ἧς κατεσκεύ-
ασεν ἐν τῇ γῇ, τοῦ ἆραι τὰ νόμιμα ἃ ἦσαν ἀφ' ἡμερῶν τῶν πρώ-
30 των. Καὶ εὐλαβήθη μὴ οὐκ (ʹ) ἔχῃ ὡς ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τὰς δαπάνας
καὶ τὰ δόματα ἃ ἐδίδου (α) ἔμπροσθεν δαψιλεῖ χειρὶ, (β) καὶ ἐπερίσ-
31 σευσεν ὑπὲρ τοὺς βασιλεῖς τοὺς ἔμπροσθεν. Καὶ ἠπορεῖτο τῇ
ψυχῇ αὐτοῦ σφόδρα, καὶ (γ) ἐβουλεύσατο τοῦ πορευθῆναι εἰς τὴν Περ-
σίδα, καὶ λαβεῖν τοὺς φόρους τῶν χωρῶν, καὶ συναγαγεῖν ἀργύριον (δ)
32 πολύ. Καὶ κατέλιπε Λυσίαν ἄνθρωπον ἔνδοξον καὶ ἀπὸ γένους τῆς
βασιλείας, ἐπὶ τῶν πραγμάτων τοῦ βασιλέως ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ
33 Εὐφράτου, ἕως τῶν ὁρίων Αἰγύπτου, Καὶ τρέφειν Ἀντίοχον τὸν υἱὸν
34 αὐτοῦ ἕως τοῦ ἐπιστρέψαι αὐτόν. Καὶ παρέδωκεν αὐτῷ τὰς ἡμίσεις
τῶν δυνάμεων καὶ τοὺς ἐλέφαντας· καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ περὶ πάντων ὧν
ἐβούλετο, καὶ περὶ (ε) τῶν κατοικούντων τὴν Ἰουδαίαν καὶ Ἱερουσαλὴμ,
35 Ἀποστεῖλαι ἐπ' αὐτοὺς δύναμιν, τοῦ (ζ) ἐκτρίψαι καὶ ἐξᾶραι τὴν ἰσχὺν
Ἰσραὴλ, καὶ τὸ κατάλειμμα Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἆραι τὸ μνημόσυνον (η)
36 αὐτῶν ἀπὸ τοῦ τόπου, Καὶ κατοικῆσαι υἱοὺς (θ) ἀλλογενεῖς ἐν πᾶσι
37 τοῖς ὁρίοις αὐτῶν, καὶ (ι) κατακληροδοτῆσαι τὴν γῆν αὐτῶν. Καὶ ὁ
βασιλεὺς παρέλαβε τὰς ἡμίσεις τῶν δυνάμεων τὰς καταλειφθεί-
σας, καὶ ἀπῆρεν ἀπὸ Ἀντιοχείας ἀπὸ πόλεως βασιλείας αὐτοῦ, ἔτους ἑ-
βδόμου καὶ (κ) τεσσαρακοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ· καὶ διεπέρασε τὸν
38 Εὐφράτην ποταμὸν, καὶ διεπορεύετο τὰς ἐπάνω χώρας. Καὶ ἐπέ-
λεξε Λυσίας Πτολεμαῖον τὸν Δορυμένους, (λ) καὶ Νικάνορα, καὶ
Γοργίαν, ἄνδρας δυνατοὺς τῶν φίλων τοῦ βασιλέως.

MS. A. (τ) ἐπ' (υ) αὐτοὺς (φ) πτόη ἔπιπτεν (χ) τὸν ἐνιαυτόν. (ψ) αὐτοῖς εἰς ἐνιαυτὸν εἶναι ἑτοίμους (ω) φόροι (ʹ) ἔχει (α) ἔμπροσθεν δαψιλῆ (β) Καὶ ἠπορεῖτο (γ) ἐβουλεύσατο (δ) πολύν. (ε) πάντων τῶν (ζ) ἐκτρίψαι (η) αὐτοῦ (θ) ἀλλοτρίους (ι) κατακληρονομῆσαι (κ) τεσσαρακοστοῦ (λ) Νικάνορα,

Interp. LAT.

Ut cessavit autem loqui; insiluit in eos subitò: 23
& contritus est Seron, & exercitus ejus in con-
spectu ipsius. Et persecutus est eum in descen- 24
su Bethoron usque in campum : & ceciderunt
ex eis octingenti circiter viri : reliqui autem
fugerunt in terram Phylistiim. Et cœpit timor 25
Judæ, & fratrum ejus, & formido, cadere
super gentes quæ in circuitu eorum. Et perve- 26
nit usque ad regem nomen ejus : & de præliis
Judæ narrabant omnes gentes. Ut audivit au- 27
tem rex Antiochus sermones istos ; iratus est
animo : & misit, & congregavit exercitum
universum regni sui, castra fortia valdè. Et 28
aperuit ærarium suum, et dedit stipendia exer-
citui suo in annum : & mandavit, ut (b) essent
parati ad omnem usum. Et vidit, quòd defecit 29
pecunia de thesauris, & (c) collectores tribu-
torum regionis pauci propter dissensionem ; &
plagam, quam fecit in terra ; ut tolleret legiti-
ma quæ erant à primis diebus. Et timuit, ne 30
non haberet, ut semel, & bis, in sumptus, &
donaria, quæ dederat antè largâ manu : &
abundaverat super reges qui anteà fuerant. Et 31
consternatus erat animo suo valdè : & cogitavit
ire in Persidem, & accipere tributa regio-
num, & congregare argentum multum. Et 32
reliquit Lysiam, hominem nobilem, & de genere
regali, super negotia regia à flumine Euphrate
usque ad fines Ægypti : Et ut nutriret Antio- 33
chum filium suum, donec rediret. Et tradidit ei 34
dimidium exercituum, & elephantos, & man-
davit ei de omnibus quæ volebat, & de inha-
bitantibus Judæam, & Hierusalem : Ut mit- 35
teret ad eos exercitum ad conterendam & ex-
tirpandam virtutem Israel, & reliquias Hie-
rusalem, & auferendam memoriam eorum de
loco : Et ut constitueret habitatores filios ali- 36
enigenas in omnibus finibus eorum, & sorte
distribueret terram eorum. Et rex assumpsit 37
dimidium exercitûs residuum : & exivit ab
Antiochia, à civitate regni sui, anno septimo
& quadragesimo et centesimo : et transfretavit
Euphratem flumen : et perambulabat superiores
regiones. Et elegit Lysias Ptolemæum filium 38
Dorymenis, et Nicanorem, et Gorgiam, viros po-
tentes, ex amicis regis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

[illegible]

Cúmque desiisset Juda loqui, exiliens irruit 23
in eos repentè, corruitque Hiron, & militia
ipsius coram illo : Et persecuti sunt eum 24
Judæi in declivi Beth-horonis ad planitiem
usque ; & ceciderunt ex eis fermè octingen-
ti viri, reliqui verò fugerunt in regionem
Palæstinorum. Ita cœpit metus Judæ & 25
fratrum ipsius, eorúmque formido, irruere
in omnes populos circumjacentes : Et per- 26
venit nomen ejus ad regem usque : & ge-
sta Judæ narrabant omnes gentes. Ut au- 27
tem audivit Antiochus verba ista, irâ per-
citus est ; & mittens congregavit totum ex-
ercitum regni sui, militiam ingentem ac va-
lidam: Apertisq; thesauris suis dedit stipen- 28
dia copiis suis in annum unum, præcipiens
eis, ut parati et expediti essent ad omne opus.
Sed videns deficere sibi pecuniam ex ærario 29
suo, & coactiones pecuniæ terræ modicas
esse propter seditionem & plagam quam
fecerat in terra, quódque voluisset abolere
pristinos ritus majorum eorum ; Veritús- 30
que quin suppeteret sibi quod daret secun-
dâ vice (non desistebat enim donare lar-
gâ manu, plusquam reges qui præcesserant 31
eum) Ac proinde animo valdè afflictus
cogitavit Antiochus de eundo Persidem ad
exigendum tributa terræ, & colligendum
pecuniam multam. Itaque reliquit Lysi- 32
am virum gloriosum, qui erat è genere
regio, præfectum negotiis regis, à fluvio
Euphrate usque ad terminum Ægypti ; Et ad 33
educandum filium suum Antiochum usq; ad
reditum & adventum suum. Et tradidit ei 34
elephantos et dimidium exercitûs sui, dedit-
que mandata de omnibus iis quæ volebat,
& de habitatoribus Judææ & Jerusalem,
Ut mitteret in eos exercitum, & deleret 35
absumeretque nomen Israëlis, perderet
reliquias Jerusalem, tolleretque memori-
am eorum ex eo loco, Collocaret alie- 36
nigenas in omnibus finibus eorum, & ter-
ram eorum daret in hæreditatem. Rex au- 37
tem abduxit dimidium exercitûs quod re-
liquum erat, & profectus est Antioch à
urbe suâ regiâ : & anno centesimo qua-
dragesimo septimo, trajiciens fluvium Eu-
phratem perlustrabat regiones superiores.
Porrò Lysias elegit Ptolomæum filium 38
Dorymenis, & Nicanorem, & Gorgiam
homines potentes, ex amicis regis;

Versio VULG. LAT.

39 Et misit cum eis quadraginta millia virorum, & se-
ptem millia equitum, ut venirent in terram Juda, &
40 disperderent eam secundùm verbum regis. Et pro-
cesserunt cum universa virtute sua, & venerunt, &
41 applicuerunt Emmaum in terra campestri. Et audi-
erunt mercatores regionum nomen eorum: & acce-
perunt argentum & aurum multum valdè, & pue-
ros: & venerunt in castra, ut acciperent filios Israel
in servos: & additi sunt ad eos exercitus Syriæ, &
42 terræ alienigenarum. Et vidit Judas, & fratres e-
jus, quia multiplicata sunt mala, & exercitus appli-
cabant ad fines eorum: & cognoverunt verba regis,
quæ mandavit populo facere in interitum & consum-
43 mationem: Et dixerunt unusquisque ad proximum
suum; Erigamus dejectionem populi nostri, & pu-
44 gnemus pro populo nostro, & sanctis nostris. Et
congregatus est conventus ut essent parati in præ-
lium; & ut orarent, & peterent misericordiam &
45 miserationes. Et Jerusalem non habitabatur, sed
erat sicut desertum: non erat qui ingrederetur & e-
grederetur de natis ejus: & sanctum conculcabatur:
& filii alienigenarum erant in arce, ibi erat habita-
tio Gentium: & ablata est voluptas à Jacob, & de-
46 fecit ibi tibia & cithara. Et congregati sunt, &
venerunt in Maspha contra Jerusalem: quia locus
47 orationis erat in Maspha antè in Israel. Et jejuna-
verunt illâ die, & induerunt se ciliciis, & cinerem im-
posuerunt capiti suo, & disciderunt vestimenta sua:
48 Et expanderunt libros legis, de quibus scrutabantur
49 Gentes similitudinem simulachrorum suorum: Et
attulerunt ornamenta sacerdotalia, & primitias, &
decimas: & suscitaverunt Nazaræos, qui impleverant
50 dies: Et clamaverunt voce magnâ in cœlum, di-
centes; Quid faciemus istis, & quò eos ducemus?
51 Et sancta tua conculcata sunt, & contaminata sunt, &
sacerdotes tui facti sunt in luctum, & in humilitatem.
52 Et ecce Nationes convenerunt adversùm nos ut nos
53 disperdant: tu scis quæ cogitant in nos. Quomodò
poterimus subsistere ante faciem eorum, nisi tu, Deus,
54 adjuves nos? Et tubis exclamaverunt voce magnâ.
55 Et post hæc constituit Judas duces populi, tribunos,
& centuriones, & pentacontarchos, & decuriones.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α΄.

39 Καὶ ἀπέστειλε μετ᾽ αὐτῶν (μ) τεσσαράκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν καὶ
(ν) ἑπτακισχιλίαν ἵππον, τοῦ ἐλθεῖν εἰς γῆν Ἰούδα, καὶ κατα-
40 φθεῖραι αὐτὴν, κατὰ τὸν λόγον τοῦ βασιλέως. Καὶ ἀπῆραν σὺν πάσῃ
τῇ δυνάμει αὐτῶν, καὶ ἦλθον, καὶ (ξ) παρενέβαλον πλησίον
41 Ἐμμαοὺμ ἐν τῇ γῇ τῇ πεδινῇ. Καὶ ἤκουσαν οἱ ἔμποροι τῆς χώρας
τὸ ὄνομα αὐτῶν, καὶ ἔλαβον ἀργύριον καὶ χρυσίον (ο) πολὺ σφόδρα
καὶ παῖδας, καὶ ἦλθον εἰς τὴν παρεμβολὴν τοῦ λαβεῖν τοὺς υἱοὺς
Ἰσραὴλ εἰς παῖδας· καὶ (π) προσετέθησαν πρὸς αὐτοὺς δύναμις
42 Συρίας καὶ γῆς ἀλλοφύλων. Καὶ εἶδεν Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ
ὅτι ἐπληθύνθη τὰ κακὰ, καὶ αἱ δυνάμεις παρεμβάλλουσιν ἐν τοῖς
ὁρίοις αὐτῶν· καὶ ἐπέγνωσαν τοὺς λόγους (ρ) τοῦ βασιλέως οὓς ἐνε-
43 τείλατο ποιῆσαι τῷ λαῷ εἰς ἀπώλειαν καὶ συντέλειαν· Καὶ (σ)
εἶπεν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, Ἀναστήσωμεν τὴν καθαίρεσιν
τοῦ λαοῦ ἡμῶν, (τ) καὶ πολεμήσωμεν περὶ τοῦ λαοῦ ἡμῶν καὶ τῶν
44 ἁγίων. Καὶ (υ) συνηθροίσθη ἡ συναγωγὴ τοῦ εἶναι ἑτοίμους εἰς πό-
45 λεμον, καὶ τοῦ προσεύξασθαι, καὶ αἰτῆσαι ἔλεον καὶ οἰκτιρμούς. Καὶ
Ἱερουσαλὴμ ἦν ἀοίκητος ὡς ἔρημος, οὐκ ἦν ὁ εἰσπορευόμενος
καὶ ἐκπορευόμενος ἐκ τῶν (φ) γεννημάτων αὐτῆς· καὶ τὸ ἁγία-
σμα καταπατούμενον, καὶ υἱοὶ ἀλλογενῶν ἐν τῇ ἄκρᾳ, (χ) κατά-
λυμα τοῖς ἔθνεσι· καὶ ἐξήρθη τέρψις ἐξ Ἰακὼβ, καὶ ἐξέλιπεν
46 αὐλὸς καὶ κινύρα. Καὶ συνήχθησαν, καὶ ἦλθοσαν εἰς Μασσηφὰ
κατέναντι Ἱερουσαλὴμ, ὅτι τόπος προσευχῆς εἰς Μασσηφὰ τὸ
47 πρότερον τῷ Ἰσραήλ. Καὶ ἐνήστευσαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ περιεβάλον-
το σάκκους καὶ σποδὸν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ διέῤῥηξαν τὰ ἱμά-
48 τια αὐτῶν. Καὶ ἐξεπέτασαν τὸ βιβλίον τοῦ νόμου, περὶ ὧν ἐξηρεύ-
49 νων τὰ ἔθνη τὰ ὁμοιώματα τῶν εἰδώλων αὐτῶν. Καὶ ἤνεγκαν
τὰ ἱμάτια τῆς ἱερωσύνης, καὶ τὰ (ψ) πρωτογεννήματα, καὶ τὰς δεκά-
50 τας· καὶ ἤγειραν τοὺς Ναζιραίους, οἳ ἐπλήρωσαν τὰς ἡμέρας. Καὶ ἐβόη-
σαν φωνῇ εἰς τὸν οὐρανὸν, λέγοντες, Τί ποιήσωμεν τούτοις, καὶ ποῦ αὐτοὺς
51 ἀπαγάγωμεν; Καὶ τὰ ἅγιά σου καταπεπάτηνται, καὶ βεβήλωνται· καὶ οἱ
52 ἱερεῖς σου ἐν πένθει καὶ ταπεινώσει. Καὶ ἰδοὺ τὰ ἔθνη συνῆκται ἐφ᾽
53 ἡμᾶς τοῦ ἐξᾶραι ἡμᾶς. σὺ οἶδας ἃ λογίζονται ἐφ᾽ ἡμᾶς. Πῶς
δυνησόμεθα ὑποστῆναι κατὰ πρόσωπον αὐτῶν, ἐὰν μὴ σὺ βοηθήσῃς
54 ἡμῖν; Καὶ ἐσάλπισαν ταῖς σάλπιγξι, καὶ ἐβόησαν φωνῇ μεγάλῃ.
55 Καὶ μετὰ τοῦτο κατέστησεν Ἰούδας ἡγουμένους τοῦ λαοῦ, χιλιάρχους, καὶ
ἑκατοντάρχους, καὶ πεντηκοντάρχους, καὶ (ω) δεκάρχους.

MS.A. (μ) τεσσεράκοντα (ν) ἑπτακισχίλιον (ξ) παρέβαλον πλησίον Ἀμμαοὺμ (ο) πολὺν (π) προσεγενήθησαν (ρ) τῆς βασιλείας (σ) εἶπαν (τ) καὶ τῶν ἁγίων. Καὶ (υ) ἠθροίσθησαν (φ) γενημάτων (χ) κατάλυμα ἐν τοῖς (ψ) πρωτογενήματα, (ω) δεκαδάρχους. Καὶ εἶπεν

Interp. LAT.

Et misit cum eis quadraginta millia virorum, & septem millia equitum, ut venirent in terram Juda, & disperderent eam secundùm verbum regis. Et processerunt cum universa virtute sua, & venerunt, & applicuerunt prope Emmaum in terra campestri. Et audierunt mercatores regionis nomen eorum: & acceperunt argentum, & aurum multum valdè, & pueros: & venerunt in castra; ut acciperent filios Israel in servos. Et additi sunt ad eos exercitus Syriæ, & terra alienigenarum. Et vidit Judas, & fratres ejus, quia multiplicata sunt mala, & exercitus castrametabantur in finibus ipsorum, & cognoverunt verba regis, quæ mandavit populo facere in interitum, & consummationem. Et dixit unusquisque ad proximum suum; Erigamus dejectionem populi nostri, & pugnemus pro populo nostro, & sanctis. Et congregatus est conventus, ut essent parati in prælium, & ut orarent, & peterent misericordiam, & miserationes. Et Hierusalem erat inhabitata, sicut desertum: non erat qui ingrederetur, & egrederetur, de natis ejus: & sanctum conculcabatur: & filii alienigenarum erant in arce: ibi erat habitatio gentibus. Et ablata est voluptas à Jacob: & defecit tibia, & cithara. Et congregati sunt, & venerunt in Massepha contra Hierusalem: quia locus orationis erat in Massepha anteà Israeli. Et jejunaverunt illâ die, & induerunt se ciliciis, & cinere super capita sua, & disciderunt vestimenta sua. Et expanderunt (d) librum legis, de quibus scrutabantur gentes similitudines simulachrorum suorum. Et attulerunt vestimenta sacerdotalia, & primitias, & decimas. Et suscitaverunt Naziræos: qui impleverunt dies. Et clamaverunt voce in cœlum, dicentes; Quid faciemus istis, & quò eos ducemus? Et sancta tua conculcata sunt, & contaminata sunt: & sacerdotes tui in luctu, & humilitate. Et ecce nationes convenerunt adversùm nos, ut nos disperdant. Tu scis quæ cogitant in nos. Quomodò poterimus subsistere ante faciem eorum; nisi tu adjuves nos? Et cecinerunt tubis, & exclamaverunt voce magnâ. Et post hæc constituit Judas duces populi, tribunos, & centuriones, & pentacontarchos, & decuriones.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
[illegible]
[illegible]
42 [illegible]
[illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
[illegible]
[illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
48 [illegible]
49 [illegible]
[illegible]
50 [illegible]
51 [illegible]
52 [illegible]
53 [illegible]
54 55 [illegible]
[illegible]

Et misit cum eis decem millia peditum & septem millia equitum, ut irent in terram Judæ ad vastandum eam secundùm verbum regis. Ptolomenses itaque profecti cum universo exercitu suo, venerunt & castrametati sunt ad latus Emaus in terra campestrium. Horum famam cùm audissent mercatores terræ, assumpserunt argentum & aurum moltum, catenasque, & compedes, & venerunt ad castra, ad accipiendum Israëlitas in servos, quibuscum adjunxerunt se copiæ Syriæ & populus Palæstinorum. Videns ergo Juda & fratres ejus quòd multiplicata essent mala, & exercitus vallâsse terminos suos; rescientes etiam verba regis quæ mandaverat de populo perdendo atque delendo: dixerunt alter alteri, Restauremus destructionem populi nostri, & pugnemus pro populo & sanctuario nostro. Et congregatus est cœtus eorum, ut esset paratus ad pugnam, & ad orandum, petendúmque misericordiam & clementiam. Quoniam verò Jerusalem erat deserta, inhabitata, nullusque natorum ejus erat qui ingrederetur aut egrederetur in ea, sanctuarium ejus conculcabatur, alienigenæ habitabant in arce ipsius, eratque diversorium gentium, & ablata erat lætitia à Jacobo, & defecerant ab eo citharæ fidésque: Ideò congregaverunt se, & ingressi sunt in Masphiam è regione Jerusalem, quia locus orationis fuerat olim Masphia Israëlitis. Et jejunantes eo die, seséque ciliciis tegentes, imposuerunt pulverem capitibus suis, lacerârunt vestimenta sua, Expanderunt volumen legis, & exposuerunt coram Sancto, causâ gentium quæ cogebant eos ad gerendum se instar ipsarum. Attulerunt etiam vestes sacerdotales, & primitias proventuum, ac decimas: excitaverunt Nazaræos illos qui perfecerant dies abstinentiæ suæ: Exclamaverunt ad habitatorem cœli, & dixerunt; Quid faciemus istis, aut quò transferemus eos? Et ecce sanctuarium tuum conculcatur & contaminatur, & sacerdotes tui in luctu & humilitate versantur: Et ecce gentes congregatæ sunt adversùm nos, ut tollant nos, tu nôsti quid machinantur contra nos. Quomodo poterimus resistere eis, nisi tu opem feras nobis? Clanxeruntque buccinis, & exclamaverunt elatâ voce. Posthæc constituit Juda duces populi, tribunos, centuriones, & duces quinquagenorum.

Versio VULG. LAT.

56 Et dixit his, qui ædificabant domos, & sponsabant uxores, & plantabant vineas, & formidolosis, ut redirent unusquisque in domum suam secundùm legem.
57 Et moverunt castra, & collocaverunt ad Austrum Em-
58 maum. Et ait Judas; Accingimini, & estote filii potentes, & estote parati in mane, ut pugnetis adversùs Nationes has, quæ convenerunt adversùs nos, disper-
59 dere nos & sancta nostra: Quoniam melius est nos mori in bello, quàm videre mala gentis nostræ, & san-
60 ctorum. Sicut autem fuerit voluntas in cœlo, sic fiat.

CAP. IV.

1 Et assumpsit Gorgias quinque millia virorum, &
2 mille equites electos: & moverunt castra nocte, Ut applicarent ad castra Judæorum, & percuterent eos
3 subitó: & filii, qui erant ex arce, erant illis duces. Et audivit Judas, & surrexit ipse, & potentes, percutere
4 virtutem exercituum regis, qui erant in Emmaum.
5 Adhuc enim dispersus erat exercitus à castris. Et venit Gorgias in castra Judæ noctu, & neminem invenit, & quærebat eos in montibus: quoniam dixit;
6 Fugiunt hi à nobis. Et cùm dies factus esset, apparuit Judas in campo cum tribus millibus virorum tantùm,
7 qui tegumenta & gladios non habebant: Et viderunt castra Gentium valida, & loricatos, & equitatus in
8 circuitu eorum, & hi docti ad prælium. Et ait Judas viris, qui secum erant; Ne timueritis multitudinem
9 eorum, & impetum eorum ne formidetis. Mementote qualiter salvi facti sunt patres nostri in mari rubro,
10 cùm sequeretur eos Pharao cum exercitu multo. Et nunc clamemus in cœlum; & miserebitur nostrì Dominus, & memor erit testamenti patrum nostrorum, & conteret exercitum istum ante faciem nostram ho-
11 dié: Et scient omnes gentes, quia est qui redimat &
12 liberet Israel. Et elevaverunt alienigenæ oculos suos,
13 & viderunt eos venientes ex adverso. Et exierunt de castris in prælium, & tubâ cecinerunt hi qui erant cum
14 Juda. Et congressi sunt, & contritæ sunt Gentes, &
15 fugerunt in campum. Novissimi autem omnes ceciderunt in gladio, & persecuti sunt eos usque Gezeron, & usque in campos Idumææ, & Azoti, & Jamniæ: & ceciderunt ex illis usque ad tria millia virorum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

56 Καὶ εἶπον τοῖς οἰκοδομοῦσιν (*) οἰκίας, καὶ μνηστευομένοις γυναῖκας, καὶ φυτεύουσιν ἀμπελῶνας, καὶ δειλοῖς, ἀποστρέφειν ἕκαστον εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ,
57 κατὰ τὸν νόμον. Καὶ ἀπῆρεν ἡ παρεμβολὴ, καὶ (α) παρενέβαλε κατὰ Νότον Ἐμμαοὺμ.
58 Καὶ εἶπεν Ἰούδας, Περιζώσασθε, καὶ γίνεσθε εἰς υἱοὺς δυνατοὺς, καὶ γίνεσθε ἕτοιμοι εἰς τοπρωῒ τοῦ πολεμῆσαι ἐν τοῖς ἔθνεσι τούτοις, τοῖς ἐπισυνηγμένοις ἐφ' ἡμᾶς ἐξᾶραι ἡμᾶς, καὶ τὰ ἅγια ἡμῶν.
59 Ὅτι κρεῖσσον ἡμᾶς ἀποθανεῖν ἐν τῷ πολέμῳ, ἢ (β) ἐπιδεῖν ἐπὶ τὰ κακὰ
60 τοῦ ἔθνους ἡμῶν καὶ τῶν ἁγίων. Ὡς δ' ἂν ᾖ θέλημα ἐν οὐρανῷ, (˜) οὕτω ποιήσει.

MS. A. (*) οἰκείαν, (α) παρενεβάλοσαν κατὰ Νότου Ἀμμαοὺμ. (β) ἐφιδεῖν (˜) οὕτως,

ΚΕΦ. Δ'.

1 Καὶ παρέλαβε Γοργίας πεντακισχιλίους ἄνδρας καὶ χιλίαν ἵππον
2 ἐκλεκτὴν, καὶ ἀπῆρεν ἡ παρεμβολὴ νυκτὸς, Ὥστε ἐπιβαλεῖν ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν τῶν Ἰουδαίων, καὶ πατάξαι αὐτοὺς ἄφνω· καὶ οἱ υἱοὶ
3 τῆς ἄκρας ἦσαν αὐτῷ ὁδηγοί. Καὶ ἤκουσεν Ἰούδας, καὶ ἀπῆρεν αὐτὸς καὶ οἱ δυνατοὶ πατάξαι τὴν δύναμιν τοῦ βασιλέως τὴν ἐν Ἐμ-
4 μαοὺμ, Ἕως ἔτι αἱ δυνάμεις ἐσκορπισμέναι ἦσαν ἀπὸ τῆς παρεμβο-
5 λῆς. Καὶ ἦλθε Γοργίας εἰς τὴν παρεμβολὴν Ἰούδα νυκτὸς, καὶ οὐδένα εὗρε. καὶ ἐζήτει αὐτοὺς ἐν τοῖς ὄρεσιν, ὅτι εἶπε, Φεύγουσιν οὗτοι ἀφ'
6 ἡμῶν. Καὶ ἅμα (α) τῇ ἡμέρᾳ, ὤφθη Ἰούδας ἐν τῷ πεδίῳ ἐν τρισχιλίοις ἀνδράσι· πλὴν καλύμματα καὶ (β) μαχαίρας οὐκ εἶχον καθὼς ἠβού-
7 λοντο. Καὶ εἶδον παρεμβολὴν ἐθνῶν ἰσχυρὰν, τεθωρακισμένην,
8 καὶ ἵππον κυκλοῦσαν αὐτὴν, καὶ οὗτοι διδακτοὶ πολέμου. Καὶ εἶπεν Ἰούδας τοῖς ἀνδράσι τοῖς μετ' αὐτοῦ, Μὴ φοβεῖσθε τὸ πλῆθος αὐτῶν,
9 καὶ τὸ ὅρμημα αὐτῶν μὴ (γ) δειλωθῆτε. Μνήσθητε (*) πῶς ἐσώθησαν οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν θαλάσσῃ ἐρυθρᾷ, ὅτε ἐδίωξεν αὐτοὺς Φαραὼ
10 ἐν δυνάμει. Καὶ νῦν βοήσωμεν εἰς (δ) τὸν οὐρανὸν, εἴπως ἐλεήσει ἡμᾶς, καὶ μνησθήσεται διαθήκης (ε) πατέρων ἡμῶν, καὶ συντρίψει τὴν παρ-
11 εμβολὴν ταύτην κατὰ πρόσωπον ἡμῶν σήμερον. Καὶ (˜) γνώσεται πάν-
12 τα τὰ ἔθνη, ὅτι ἐστὶν ὁ λυτρούμενος καὶ σώζων τὸν Ἰσραήλ. Καὶ ἦραν οἱ ἀλλόφυλοι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, καὶ (ζ) ἴδον αὐτοὺς ἐρχομένους
13 ἐξεναντίας, Καὶ (η) ἐξῆλθον ἐκ τῆς παρεμβολῆς εἰς πόλεμον· καὶ
14 ἐσάλπισαν οἱ (θ) μετὰ Ἰούδα. Καὶ συνῆψαν, καὶ συνετρίβησαν τὰ ἔθνη,
15 καὶ ἔφυγον εἰς τὸ πεδίον. Οἱ δὲ ἔσχατοι πάντες (ι) ἔπεσον ἐν ῥομφαίᾳ. καὶ ἐδίωξαν αὐτοὺς ἕως (κ) Γαζηρῶν καὶ ἕως τῶν πεδίων τῆς (λ) Ἰδουμαίας καὶ Ἀζώτου καὶ (μ) Ἰαμνίας, καὶ ἔπεσον ἐξ αὐτῶν εἰς ἄνδρας τρισχιλίους.

MS. A. (α) ἡμέρᾳ, (β) μάχαιραν (γ) διωχθῆται. (*) ὡς (δ) οὐρανὸν, εἰ θελήσει (ε) πατέρων, καὶ (˜) γνώσονται (ζ) ἴδαν αὐτοὺς ἐρχομένους (η) ἐξῆλθαν (θ) παρὰ Ἰούδα. (ι) ἔπεσαν (κ) Γασηρῶν (λ) * Ἰουδαίας (μ) Ἰαννείας, καὶ ἔπεσαν

Interp. LAT.

Et dixerunt his qui ædificabant domos, & sponsabant uxores, & plantabant vineas, & formidolosis, ut redirent unusquisque in domum suam, secundùm legem. 56
Et moverunt castra, & collocaverunt ad Austrum Emmaum. 57
Et ait Judas; Accingimini, & estote filii potentes, & estote parati in mane, ut pugnetis adversùs nationes has quæ convenerunt super nos disperdere nos, & sancta nostra. 58
Quoniam melius est nos mori in bello, quàm videre mala gentis nostræ, & sanctorum. 59
Sicut autem fuerit voluntas in cœlo, sic faciat. 60

CAP. IV.

Et (a) assumpsit Gorgias quinque millia virorum, & mille equites electos: & moverunt castra nocte: 1
Ut applicarent ad castra Judæorum, & percuterent eos subitó. Et filii arcis erant illi duces itineris. 2
Et audivit Judas, & surrexit ipse, & potentes, percutere virtutem regis, quæ erat in Emmaum: 3
Adhuc enim dispersi erant exercitus à castris. 4
Et venit Gorgias in castra Judæ noctu, & neminem invenit. Et quærebat eos in montibus: quoniam dixit; Fugiunt hi à nobis. 5
Et simul cum die apparuit Judas in campo cum tribus millibus virorum: (b) tantùm tegumenta, & gladios non habebant, sicut volebant. 6
Et viderunt castra gentium valida, loricata, & equitatum in circuitu eorum: & hi docti ad prælium. 7
Et ait Judas viris, qui secum erant; Ne timueritis multitudinem eorum, & impetum eorum ne formidetis. 8
Mementote, qualiter salvati sunt patres nostri in mari rubro, cùm sequeretur eos Pharao cum exercitu. 9
Et nunc clamemus in cœlum, si quo modo miserebitur nostri, & memor erit testamenti patrum nostrorum, & conteret exercitum istum ante faciem nostram hodie. 10
Et scient omnes gentes, quia est qui redimat & liberet Israel. 11
Et elevaverunt alienigenæ oculos suos, & viderunt eos venientes ex adverso: 12
Et exierunt de castris in prælium. Et tubâ cecinerunt qui erant (c) cum Juda: 13
Et congressi sunt: & contritæ sunt gentes, & fugerunt in campum. 14
Novissimi autem omnes ceciderunt in gladio. Et persecuti sunt eos usque (d) Gazeron, & usque in campos Idumææ, & Azoti, & Jamniæ: & ceciderunt ex illis ad tria millia virorum. 15

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Dixitque iis qui ædificabant sibi domos, desponderant sibi uxores, plantaverant sibi vineas, timidisque, ut reverterentur quisque domum suam, prout ait lex. 56
Tum profecta sunt castra, & metati sunt ad plagam australem Emaus. 57
Et dixit Juda, Accingimini, & estote strenui, sitisque parati manè ad bellandum contra gentes istas, quæ congregatæ sunt adversùm nos, ut tollant nos & sanctuarium nostrum. 58
Consultius enim est nobis occumbere in bello, quàm videre malum populi nostri, & sanctuarii nostri. 59
Prout autem fuerit voluntas coram habitante in cœlo, sic faciat. 60

CAP. IV.

Duxit autem Gorgia secum quinque millia peditum, & equites mille selectos: & profecta sunt hæc ipsius castra noctu: 1
Ut incauta occuparent castra Judæ noctu, & trucidarent eos ex improviso: & hi qui habitabant in arce, ipsi fuerunt ductores eorum. 2
Quod audiens Juda, profectus est ipse cum copiis quæ secum erant, ad opprimendum exercitum regis qui erat in Emaus, 3
Dum dispersus esset exercitus ejus à castris suis. 4
Veniens itaq; Gorgia in castra Judæ, cùm neminem invenisset, quæsivit eos in montibus; dicebat enim, Fugerunt isti à nobis. 5
Sed illucescente die, conspectus est Juda in planitie cum tribus millibus peditum, nihil habentibus præter gladios & clypeos tantùm, prout voluerant. 6
Cùm itaque vidissent castra fortissima armis præcincta, stipata equitibus, atque iis quidem belli peritis; 7
Dixit Juda viris qui secum erant, Ne metuite multitudinem istorum, & ab instructione eorum ne trepidate. 8
Mementote quomodo liberati fuerint majores nostri in mari Suph, quando persequebatur eos Pharaon magno cum exercitu. 9
Et nunc clamemus ad habitatorem cœli; fortè miserebitur nostri, & recordabitur Dominus fœderis majorum nostrorum, contereteque castra hæc coram nobis hodie: 10
Ut discant omnes gentes, esse qui liberet servetque Israëlem. 11
Attollentes autem Palæstini oculos suos, & videntes eos obviam sibi venientes; 12
Processerunt è castris suis ad bellum Clanxeruntque buccinis Judæi, 13
Et processerunt adversùs eos: & profligatæ fuerunt gentes illæ, fugeruntque ad planitiem; 14
Reliqui verò qui remanserant, gladio ceciderunt: & persecuti sunt illos usque ad Gazar, usque ad planitiem Adum, usque ad Azam, & usque ad Jamnin, cecideruntque ex eis, quasi tria millia virorum. 15

Versio VULG. LAT.

16 Et reversus est Judas, & exercitus ejus, sequens
17 eum. Dixítque ad populum ; Non concupiscatis
18 spolia : quia bellum contra nos est, Et Gorgias
& exercitus ejus prope nos in monte : sed state
nunc contra inimicos nostros, & expugnate eos, &
19 sumetis posteà spolia securi. Et adhuc loquente
Judâ hæc, ecce apparuit pars quædam prospiciens
20 de monte. Et vidit Gorgias quòd in fugam con-
versi sunt sui, & succenderunt castra : fumus enim,
21 qui videbatur, declarabat quod factum est. Qui-
bus illi conspectis timuerunt valdè, aspicientes
simul & Judam, & exercitum in campo paratum
22 ad prælium. Et fugerunt omnes in campum alie-
23 nigenarum : Et Judas reversus est ad spolia castro-
rum, & acceperunt aurum multum, & argentum,
& hyacinthum, & purpuram marinam, & opes
24 magnas. Et conversi, hymnum canebant, & be-
nedicebant Deum in cœlum, quoniam bonus est,
25 quoniam in seculum misericordia ejus. Et facta
26 est salus magna in Israel in die illa. Quicunque
autem alienigenarum evaserunt, venerunt, & nun-
27 tiaverunt Lysiæ universa quæ acciderant. Quibus
ille auditis, consternatus animo deficiebat : quòd
non qualia voluit, talia contigerunt Israel, & qua-
28 lia mandavit rex. Et sequenti anno congregavit
Lysias virorum electorum sexaginta millia, & equi-
29 tum quinque millia, ut debellaret eos. Et vene-
runt in Judæam, & castra posuerunt in Bethoron,
& occurrit illis Judas cum decem millibus viris.
30 Et viderunt exercitum fortem, & oravit, & dixit ;
Benedictus es, Salvator Israel, qui contrivisti impe-
tum potentis in manu servi tui David, Et tradi-
disti castra alienigenarum in manu Jonathæ filii
31 Saul, & armigeri ejus. Conclude exercitum istum
in manu populi tui Israel, & confundantur in ex-
32 ercitu suo & equitibus. Da illis formidinem, &
tabefac audaciam virtutis eorum, & commovean-
33 tur contritione suâ. Dejice illos gladio diligen-
tium te : & collaudent te omnes, qui noverunt
34 nomen tuum in hymnis. Et commiserunt prælium :
& ceciderunt de exercitu Lysiæ quinque millia vi-
rorum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Α'.

16 Καὶ ἐπέστρεψεν Ἰούδας καὶ ἡ δύναμις ἀπὸ τοῦ διώκειν ὄπισθεν αὐτῶν,
17 Καὶ εἶπε πρὸς τὸν λαόν, Μὴ ἐπιθυμήσητε τῶν σκύλων, ὅτι πόλε-
18 μος ἐξεναντίας ἡμῶν, Καὶ Γοργίας καὶ ἡ δύναμις ἐν τῷ ὄρει
ἐγγὺς ἡμῶν· ἀλλὰ στῆτε νῦν ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ πολε-
μήσατε αὐτούς, καὶ μετὰ ταῦτα (ν) λήψεστε τὰ σκῦλα μετὰ παῤῥησίας.
19 Ἔτι λαλοῦντος Ἰούδα ταῦτα, ὤφθη μέρος τι ἐκκύπτον ἐκ τοῦ ὄρους.
20 Καὶ εἶδεν ὅτι (ξ) τετρόπωνται, καὶ ἐμπυρίζουσι οἱ περὶ Ἰούδαν τὴν παρεμ-
21 βολήν, ὁ γὰρ καπνὸς (ʹ) θεωρούμενος ἐνεφάνιζε τὸ γεγονός. Οἱ δὲ ταῦ-
τα (ο) συνιδόντες ἐδειλώθησαν σφόδρα· συνιδόντες δὲ (ʺ) τὴν Ἰούδα
22 παρεμβολὴν ἐν τῷ πεδίῳ ἑτοίμην εἰς παράταξιν, Ἔφυγον πάντες
23 εἰς γῆν ἀλλοφύλων. Καὶ (π) ἀνέστρεψεν Ἰούδας ἐπὶ τὴν σκυλείαν
τῆς παρεμβολῆς· καὶ (ρ) ἔλαβον χρυσίον πολὺ καὶ ἀργύριον καὶ
24 ὑάκινθον καὶ πορφύραν (σ) θαλασσίαν καὶ πλοῦτον μέγαν. Καὶ
(τ) ἐπιστραφέντες ὕμνουν καὶ εὐλόγουν εἰς οὐρανὸν τὸν κύριον, ὅτι καλόν,
25 ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Καὶ (υ) ἐγένετο σωτηρία μεγάλη
26 τῷ Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Ὅσοι δὲ τῶν ἀλλοφύλων διεσώ-
θησαν, παραγενηθέντες ἀπήγγειλαν τῷ Λυσίᾳ πάντα τὰ συμβε-
27 βηκότα. Ὁ δὲ ἀκούσας (φ) συνεχύθη καὶ ἠθύμει, ὅτι οὐχ οἷα ἤθε-
λε, τοιαῦτα (ʺ) γεγόνει τῷ Ἰσραήλ, καὶ οὐχ οἷα ἐνετείλατο αὐτῷ ὁ βα-
28 σιλεύς, (χ) τοιαῦτα ἐξέβη. Καὶ ἐν τῷ ἐχομένῳ ἐνιαυτῷ συν-
ελόχησεν (ψ) ὁ Λυσίας ἀνδρῶν ἐπιλέκτων ἑξήκοντα χιλιάδας καὶ
29 πεντακισχιλίαν ἵππον, ὥστε ἐκπολεμῆσαι αὐτούς. Καὶ ἦλθον
εἰς τὴν Ἰδουμαίαν, καὶ παρενέβαλον ἐν Βαιθσούροις, καὶ συνήντη-
30 σεν αὐτοῖς Ἰούδας ἐν δέκα χιλιάσιν ἀνδρῶν. Καὶ εἶδε τὴν παρ-
εμβολὴν ἰσχυράν, καὶ προσηύξατο, καὶ εἶπεν, Εὐλογητὸς εἶ ὁ
σωτὴρ (ω) τοῦ Ἰσραήλ, ὁ συντρίψας τὸ ὅρμημα τοῦ δυνατοῦ ἐν χει-
ρὶ τοῦ δούλου σου Δαυίδ, καὶ παρέδωκας τὴν παρεμβολὴν τῶν ἀλλοφύλων εἰς
χεῖρας (α) Ἰωνάθαν υἱοῦ Σαοὺλ, καὶ τοῦ αἴροντος τὰ σκεύη αὐτοῦ.
31 Σύγκλεισον τὴν παρεμβολὴν ταύτην (β) ἐν χειρὶ λαοῦ σου Ἰσραήλ,
32 καὶ αἰσχυνθήτωσαν ἐπὶ τῇ δυνάμει καὶ τῇ ἵππῳ αὐτῶν. Δὸς αὐτοῖς
δειλίαν, καὶ τῆξον θράσος ἰσχύος αὐτῶν, καὶ σαλευθήτωσαν τῇ
33 συντριβῇ αὐτῶν. Κατάβαλε αὐτοὺς ῥομφαίᾳ ἀγαπώντων σε, καὶ
αἰνεσάτωσάν σε πάντες οἱ (γ) εἰδότες τὸ ὄνομά σου ἐν ὕμνοις.
34 Καὶ συνέβαλον ἀλλήλοις, καὶ ἔπεσον ἐκ τῆς παρεμβολῆς Λυσίου εἰς
πεντακισχιλίους ἄνδρας, καὶ ἔπεσον ἐξ ἐναντίας αὐτῶν.

MS.A. (ν) λάβετε σκῦλα καὶ μετὰ παῤῥησίας. Ἔτι πληροῦντος Ἰούδου (ξ) τετρόπωται, καὶ ἐνπυρίζουσιν τὴν (ʹ) ὁ θεωρούμενος (ο) συνιδόντες (ʺ) καὶ τὴν (π) Ἰούδας ἀνέστρεψεν (ρ) ἔλαβεν χρυσίον καὶ ἀργύριον πολὺν, καὶ (σ) καὶ θαλασσίαν (τ) ἐπιστρέψαντες ὕμνουν καὶ ηὐλόγουν εἰς οὐρανόν, ὅτι καλὸν εἰς τὸν αἰῶνα (υ) ἐγενήθη (φ) πάντα (ʺ) γέγονεν (χ) ἐξέβη. Καὶ ἐν τῷ ἐρχομένῳ (ψ) ἀνδρῶν (ω) Ἰσραήλ, (α) Ἰωνάθου (β) εἰς χεῖρας (γ) ἰδόντες

Interp. LAT.

Et reversus est Judas, & exercitus à sequendo 16
post eos, Dixitque ad populum ; Non concupi- 17
scatis spolia : quia bellum contra nos est : Et Gor- 18
gias, & exercitus [ejus] prope nos in monte. Sed
state nunc contra inimicos nostros, & expugnate
eos : & sumetis posteà spolia securè. Adhuc lo- 19
quente Judâ hæc, apparuit pars quædam prospi-
ciens de monte : Et vidit quòd in fugam con- 20
versi sunt, & succendunt, (e) qui circa Judam,
castra : fumus enim qui videbatur, declarabat
quod factum est. Quibus illi conspectis timu- 21
erunt valdè : aspicientes autem simul & Judæ
exercitum in campo paratum ad prælium, Fu- 22
gerunt omnes in terram alienigenarum. Et 23
Judas reversus est ad spolia castrorum : & ac-
ceperunt aurum multum, & argentum, & hya-
cinthum, & purpuram marinam, & opes ma-
gnas. Et conversi hymnum canebant, & bene- 24
dicebant Dominum in cœlum, quoniam bonum,
quoniam in seculum misericordia ejus. Et facta 25
est salus magna Israeli in die illa. Quicunque 26
autem alienigenarum evaserunt ; advenientes
nuntiaverunt Lysiæ universa quæ acciderant.
Quibus ille auditis, consternatus animo deficie- 27
bat : quòd non qualia voluit, talia contigerunt
Israeli : & non qualia mandavit ei rex, talia
evenerunt. Et in (f) proximo anno congregavit 28
Lysias virorum electorum sexaginta millia, &
equitum quinque millia ; ut debellaret eos. Et 29
venerunt in (g) Idumæam, & castra posuerunt
in Bæthsuris. Et occurrit illis Judas cum de-
cem millibus viris. Et vidit exercitum for- 30
tem, & oravit, & dixit ; Benedictus es, Salvator
Israel, qui contrivisti impetum potentis in ma-
nu servi tui David, & tradidisti castra ali-
enigenarum in manus Jonathæ filii Saul, & ar-
migeri ejus. Conclude exercitum istum in manu 31
populi tui Israel : & confundatur in virtute, &
equitatu suo. Da illis formidinem, & tabefac 32
audaciam virtutis eorum ; & commoveantur
contritione suâ. Dejice illos gladio diligenti- 33
um te : & collaudent te omnes qui noverunt no-
men tuum, in hymnis. Et commiserunt prælium 34
inter se : & ceciderunt de exercitu Lysiæ ad
quinque millia virorum :- & ceciderunt ex ad-
verso ipsorum.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

16 [illegible]
17
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
25
26 [illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
[illegible]

* Reversus autem Juda cum exercitu suo ab iis quos persequebantur, Dixit populo, 17
Ne concupiscatis spolia ; nam adhuc bel-
lum viget coram nobis, Et Gorgia cum 18
exercitu suo in montibus sunt, nec procul
distant à nobis : sed state nunc adversùm
inimicos nostros, ut expugnetis eos, ac post-
eà spolia eorum liberè sumetis. Dum Juda 19
talia loqueretur, prospexerunt è montibus
quidam ex iis qui erant cum Gorgia, Et 20
viderunt eum devictum esse, & Judæos
comburentes castra ipsorum : fumus enim
qui conspiciebatur, factum demonstra-
bat. Cùm autem hæc vidissent, timue- 21
runt valdè : & videntes adhuc castra Ju-
dæ in planitie ad prælium instructa,
Fugerunt omnes in terram Palestinorum. 22
Tunc reversus Juda ad spolia castrorum, 23
accepit aurum multum, & argentum, la-
pides pretiosos hyacinthi, purpuras mari-
nas, & divitias magnas. Ita redeuntes 24
laudabant & gratias agebant Domino
qui in cœlis est, quòd bonus esset, &
in æternum miserationes ejus. Factáque 25
est salus Israëli eo die. Reliqui verò 26
qui remanserant è Palestinis, venientes
indicaverunt Lysiæ quod acciderat. Is 27
autem cùm audîsset, languore mœroré-
que magno captus est, quòd non prout
optabat ita evenisset Israëli, neque pro-
ut mandaverat sibi rex, ita fecisset. An- 28
no autem sequente, collegit Lysia viro-
rum selectorum sexies mille equites, ut
debellarent Israëlem. Et venientes in 29
Adum, castra fixerunt in Beth-sure, oc-
curritque eis Juda cum decies mille vi-
ris : Et videns castra munitissima ho- 30
stium suorum, oravit ac dixit ; Benedi-
ctus sis servator Israëlis ; qui contrivisti
confidentiam gigantis per manum Davi-
dis servi tui, & tradidisti castra Palæsti-
norum in manum Jonathanis filii Saulis,
& bajuli armorum ejus ; Nunc etiam 31
conclude castra hæc in manu populi tui
Israëlis, & erubescant in robore & equi-
tibus suis : Injice in eos timorem, & 32
contere fortitudinem exercitûs eorum, &
concutiantur contritione suâ : Dejice il- 33
los gladiis dilectorum tuorum, ut laudi-
bus te celebrent omnes cognoscentes no-
men tuum. Tum unà congressi sunt, 34
cecideruntque de castris Lysiæ ferè quin-
que millia virorum, & profligati sunt co-
ram eis.

Versio VULG. LAT.

Videns autem Lysias fugam suorum, & Judæorum audaciam, & quòd parati sunt aut vivere, aut mori fortiter, abiit Antiochiam, & elegit milites, ut mul-
36 tiplicati rursus venirent in Judæam. Dixit autem Judas, & fratres ejus; Ecce contriti sunt inimici nostri: ascendamus nunc mundare sancta, & renova-
37 re. Et congregatus est omnis exercitus, & ascen-
38 derunt in montem Sion. Et viderunt sanctificationem desertam, & altare profanatum, & portas exustas, & in atriis virgulta nata sicut in saltu vel montibus, & pastophoria diruta. Et sciderunt vesti-
39 menta sua, & planxerunt planctu magno, & impo-
40 suerunt cinerem super caput suum. Et ceciderunt in faciem super terram, & exclamaverunt turbis si-
41 gnorum, & clamaverunt in cœlum. Tunc ordinavit Judas viros, ut pugnarent adversùs eos qui erant
42 in arce, donec emundarent sancta. Et elegit sacerdotes sine macula: voluntatem habentes in lege Dei:
43 Et mundaverunt sancta, & tulerunt lapides contami-
44 nationis in locum immundum. Et cogitavit de altari holocaustorum, quod profanatum erat, quid de
45 eo faceret. Et incidit illis consilium bonum, ut destruerent illud: ne fortè illis esset in opprobrium, quia contaminaverunt illud Gentes, & demoliti sunt
46 illud. Et reposuerunt lapides in monte domûs in loco apto, quoadusque veniret propheta, & respon-
47 deret de eis. Et acceperunt lapides integros secundùm legem, & ædificaverunt altare novum, secun-
48 dùm illud quod fuit priùs: Et ædificaverunt sancta, & quæ intra domum erant intrinsecus: & ædem,
49 & atria sanctificaverunt. Et fecerunt vasa sancta nova, & intulerunt candelabrum, & altare incensorum,
50 & mensam in templum. Et incensum posuerunt super altare, & accenderunt lucernas, quæ super can-
51 delabrum erant, & lucebant in templo. Et posuerunt super mensam panes, & appenderunt vela, & consum-
52 maverunt omnia opera quæ fecerant. Et ante matutinum surrexerunt quintâ & vigesimâ die mensis noni (hic est mensis Casleu) centesimi quadragesimi octavi
53 anni: Et obtulerunt sacrificium secundùm legem, super altare holocaustorum novum quod fecerunt.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Α'.

35 Ἰδὼν δὲ Λυσίας τὴν γενομένην τροπὴν τῆς αὐτοῦ συντάξεως, τῆς δὲ Ἰούδα
τὸ γεγενημένον θάρσος, καὶ ὡς ἕτοιμοί εἰσιν ἢ ζῆν ἢ (δ) τεθνάναι γεν-
ναίως, ἀπῆρεν εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ ἐξενολόγει· καὶ (ε) πλεονάσας
τὸν γενηθέντα στρατὸν, ἐλογίζετο πάλιν παραγενέσθαι εἰς τὴν Ἰουδαίαν.
36 Εἶπε δὲ Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, Ἰδοὺ συνετρίβησαν οἱ ἐχθροὶ
37 ἡμῶν, ἀναβῶμεν καθαρίσαι τὰ ἅγια καὶ ἐγκαινίσαι. Καὶ συνήχθη
38 ἡ παρεμβολὴ πᾶσα, καὶ ἀνέβησαν εἰς ὄρος Σιών. Καὶ εἶδον τὸ
ἁγίασμα (ζ) ἠρημωμένον, καὶ τὸ θυσιαστήριον βεβηλωμένον,
καὶ τὰς πύλας κατακεκαυμένας, καὶ ἐν ταῖς αὐλαῖς φυτὰ πεφυ-
κότα ὡς ἐν δρυμῷ ἢ ὡς ἐν ἑνὶ τῶν ὀρέων, καὶ τὰ παστο-
39 φόρια καθηρημένα. Καὶ διέρρηξαν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐκό-
ψαντο κοπετὸν μέγαν, καὶ ἐπέθεντο σποδὸν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν.
40 Καὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐσάλπισαν ταῖς σάλπιγξι
41 τῶν σημασιῶν, καὶ ἐβόησαν εἰς (η) τὸν οὐρανόν. Τότε ἐπέταξεν Ἰούδας
(θ) ἄνδρας πολεμεῖν τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ, ἕως (θ) ἂν καθαρίσῃ τὰ ἅγια.
42 Καὶ ἐπέλεξεν ἱερεῖς ἀμώμους, θελητὰς νόμου. Καὶ ἐκαθάρισαν
43 τὰ ἅγια, καὶ ἦραν τοὺς λίθους τοῦ μιασμοῦ εἰς τόπον ἀκάθαρτον.
44 Καὶ ἐβουλεύσαντο περὶ τοῦ θυσιαστηρίου τῆς ὁλοκαυτώσεως τοῦ βεβη-
45 λωμένου, τί αὐτῷ ποιήσωσι. Καὶ (ι) ἐπέπεσεν αὐτοῖς βουλὴ ἀ-
γαθὴ, καθελεῖν αὐτὸ, μήποτε γένηται αὐτοῖς εἰς ὄνειδος, ὅτι ἐμίαναν
46 τὰ ἔθνη αὐτό. Καὶ καθεῖλον τὸ θυσιαστήριον, Καὶ ἀπέθεντο τοὺς λίθους
ἐν τῷ ὄρει τοῦ οἴκου, ἐν τόπῳ ἐπιτηδείῳ, μέχρι τοῦ παραγενηθῆναι προφή-
47 την τοῦ ἀποκριθῆναι περὶ αὐτῶν. Καὶ (κ) ἔλαβον λίθους ὁλοκλήρους κατὰ
τὸν νόμον, καὶ (λ) ᾠκοδόμησαν τὸ θυσιαστήριον καινὸν κατὰ τὸ πρότε-
48 ρον. Καὶ ᾠκοδόμησαν τὰ ἅγια καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ οἴκου, καὶ τὰς αὐλὰς
49 (μ) ἡγίασαν. Καὶ ἐποίησαν (ν) σκεύη ἅγια καινὰ, καὶ εἰσήνεγκαν
τὴν λυχνίαν καὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν (ξ) θυμιαμάτων καὶ τὴν τράπεζαν εἰς
50 τὸν ναόν. Καὶ ἐθυμίασαν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐξῆψαν τοὺς
51 λύχνους τοὺς ἐπὶ τῆς λυχνίας, καὶ ἔφαινοσαν ἐν τῷ ναῷ. Καὶ ἐπέθηκαν
ἐπὶ τὴν τράπεζαν ἄρτους, καὶ ἐξεπέτασαν τὰ καταπετάσματα, καὶ
52 ἐτέλεσαν πάντα τὰ ἔργα ἃ ἐποίησαν. Καὶ ὤρθρισαν τὸ πρωῒ τῇ
πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς τοῦ ἐνάτου· οὗτος ὁ μὴν (ª) Χασελεῦ τοῦ ὀγδόου
53 καὶ (ο) τεσσαρακοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ ἔτους. Καὶ ἀνήνεγκαν θυσίαν κατὰ
τὸν νόμον ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν ὁλοκαυτωμάτων τὸ καινὸν ὃ ἐποίη-
σαν.

MS. A. (δ) τεθνηκέναι (ε)* πλεονας τὸ πάλιν γενηθέντα παραγενέσθαι (ζ) ἡμῶν ἠρημωμένον, (η) οὐρανόν. (θ) ἀνδράσιν (θ) καθαρίσῃ (ι) ἔπεσεν (κ) ἔλαβεν (λ) ᾠκοδόμησεν θυσιαστήριον (μ) ἡγίασεν. (ν) τὰ σκεύη τὰ ἅγια (ξ) ὁλοκαυτωμάτων καὶ θυμιαμάτων, καὶ (ª) Χασελεῦ (ο) τεσσαρακοστοῦ

Interp. LAT.

Videns autem Lysias fugam aciei suæ, ejus 35
autem, quæ Judæ audaciam, & quòd parati sunt aut vivere, aut mori generosè; abiit Antiochiam, & colligebat externos milites: & cùm multiplicâsset priorem exercitum, cogitabat rursus venire in Judæam. Dixit autem Judas, 36
& fratres ejus; Ecce contriti sunt inimici nostri: ascendamus mundare sancta, & renovare. Et 37
congregatus est omnis exercitus: & ascenderunt in montem Sion. Et viderunt sanctificationem 38
desertam, & altare prophanatum, & portas exustas, & in atriis virgulta nata, sicut in saltu, vel sicut in uno ex montibus, & pastophoria diruta. Et sciderunt vestimenta sua, & plan- 39
xerunt planctu magno, & imposuerunt cinerem super caput suum: Et ceciderunt in faciem super 40
terram. Et exclamaverunt tubis signorum, & clamaverunt in cœlum. Tunc ordinavit Judas 41
viros, ut pugnarent adversùs eos qui erant in arce; donec emundaret sancta. Et elegit sa- 42
cerdotes sine macula, voluntatem habentes in lege. Et mundaverunt sancta, & tulerunt 43
lapides contaminationis in locum immundum. Et cogitaverunt de altari holocaustorum, quod 44
prophanatum erat, quid de eo facerent. Et in- 45
cidit (b) illis consilium bonum, ut destruerent illud, ne fortè illis esset in opprobrium: quia contaminaverant illud gentes. Et demoliti sunt altare: Et reposuerunt lapides in monte domûs, in loco 46
apto, quoadusque veniret propheta; et responderet de eis. Et acceperunt lapides integros, secundùm 47
legem: Et ædificaverunt altare novum secundùm illud, quod fuit priùs. Et ædificaverunt sancta, 48
et quæ intra domum, et atria sanctificaverunt: Et fecerunt vasa sancta nova: et intulerunt can- 49
delabrum, et altare incensorum, et mensam in templum. Et incensum posuerunt super altare, 50
et accenderunt lucernas, quæ supra candelabrum erant: et lucebant in templo. Et po- 51
suerunt super mensam panes: et expanderunt velamina: et consummaverunt omnia opera quæ fecerant. Et ante matutinum surrexerunt quintâ 52
et vigesimâ die mensis noni: hic est mensis Chasleu octavi et quadragesimi et centesimi anni. Et obtulerunt sacrificium secundùm legem su- 53
per altare holocaustorum novum, quod fecerant.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

[illegible]

Cùm autem videret Lysia devicta castra 35
sua, castra verò Judæ confortata & generosè parata ad moriendum aut vivendum; profectus inde contulit se Antiochiam: & coactis sibi copiis permultis, disposuit sese: cogitabat enim denuò aggredi Judæam. Dixit autem Juda fratribus suis; Ecce pro- 36
fligati sunt inimici nostri, ascendamus & purgemus Sanctuarium, ac renovemus illud. Quamobrem congregata tota castra, 37
ascenderunt ad montem Sionis: Ubi vi- 38
dentes Sanctuarium destructum, altare demolitum, portas exustas, in atriis natas arbores ut in saltu, aut velut in aliquo montium, omnia denique ornamenta destructa; Sciderunt vestimenta sua, planxerunt plan- 39
ctum magnum, imposuerunt pulverem capitibus suis, Prociderunt in facies suas su- 40
per terram, clanxerunt tubis peculiaribus, & clamaverunt ad habitatorem cœli. Tunc 41
præcepit Juda, & constituit viros ad bellandum & oppugnandum eos qui habitabant in arce, tantisperdum ipse mundaret Sanctuarium. Electísque sacerdotibus imma- 42
culatis legísque amantibus, mundavit Sanctuarium. Et ablatos lapides abomina- 43
tionis collocavit in loco immundo. Deinde 44
consilium inierunt de altari oblationum quod contaminatum fuerat, quid ei facturi essent; Accidit eis consilium bonum 45
dissolvendi illud, ne unquam foret eis probro; quia contaminaverant illud gentes. Itaque dissoluto altari, posuerunt lapides 46
in loco peculiari, ad latus circuitûs ædis; donec veniret propheta & diceret, quid faciendum esset eis: Assumptísque lapidi- 47
bus integris, prout scriptum est in lege, ædificaverunt altare quemadmodum erat antea. Deinde ædificaverunt Sanctuarium, 48
& omnia interiora domûs, & atria consecraverunt: Fecerunt vasa Sanctuarii no- 49
va, intulerunt candelabrum, & altare thymiamatum, ac mensam in templum: Sa- 50
crificaverunt super altare, accenderunt lucernas super candelabrum, & lucebant in templo: Imposuerunt mensæ panem, ap- 51
penderunt aulæa portarum, & perfecerunt omnia opera sua. Tum surgentes dilucu- 52
lò diei vigesimæ quintæ mensis noni, qui est Kanun prior, anno centesimo quadragesimo octavo regni; Obtulerunt sacri- 53
ficia secundùm legem super altare holocaustorum illud novum, quod fecerant.

Versio VULG. LAT.

54 Secundùm tempus & secundùm diem, in qua conta-
minaverunt illud gentes, in ipsa renovatum est in can-
55 ticis, & citharis, & cinyris, & in cymbalis. Et cecidit
omnis populus in faciem, & adoraverunt, & benedi-
56 xerunt in cœlum eum, qui prosperavit eis. Et fece-
runt dedicationem altaris diebus octo, & obtulerunt
holocausta cum lætitia, & sacrificium salutaris & lau-
57 dis. Et ornaverunt faciem templi coronis aureis &
scutulis: & dedicaverunt portas, & pastophoria, & im-
58 posuerunt eis januas. Et facta est lætitia in populo
magna valdè, & aversum est opprobrium Gentium.
59 Et statuit Judas, & fratres ejus, & universa Ecclesia
Israel, ut agatur dies dedicationis altaris in tempori-
bus suis, ab anno in annum, per dies octo, à quinta
& vigesima die mensis Casleu, cum lætitia & gaudio.
60 Et ædificaverunt in tempore illo montem Sion, &
per circuitum muros altos, & turres firmas, ne quan-
do venirent Gentes, & conculcarent eum sicut anteà
61 fecerunt. Et collocavit illic exercitum, ut servarent
eum, & munivit eum ad custodiendam Bethsuram, ut
haberet populus munitionem contra faciem Idu-
mææ.

CAP. V.

ET factum est, ut audierunt Gentes in circuitu, quia
ædificatum est altare & sanctuarium sicut priùs, ira-
2 tæ sunt valdè: Et cogitabant tollere genus Jacob,
qui erant inter eos, & cœperunt occidere de popu-
3 lo, & persequi. Et debellabat Judas filios Esau in
Idumæa, & eos qui erant in Acrabathane, quia cir-
cumsedebant Israelitas, & percussit eos plagâ magnâ.
4 Et recordatus est malitiam filiorum Bean, qui erant
populo in laqueum, & in scandalum, insidiantes ei
5 in via. Et conclusi sunt ab eo in turribus, & appli-
cuit ad eos, & anathematizavit eos, & incendit tur-
6 res eorum igni, cum omnibus qui in eis erant. Et
transivit ad filios Ammon, & invenit manum fortem,
& populum copiosum, et Timotheum ducem ipso-
7 rum: Et commisit cum eis prælia multa, et contriti
sunt in conspectu eorum, et percussit eos:

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

54 Κατὰ τὸν καιρὸν (π) ϗ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ ἐβεβήλωσαν αὐτὸ τὰ
ἔθνη, ἐν ἐκείνῃ ἐνεκαινίσθη ἐν ᾠδαῖς ϗ κιθάραις ϗ κινύραις, ϗ
55 ἐν κυμβάλοις. Καὶ ἔπεσον πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ πρόσωπον, ϗ προσε-
κύνησαν, ϗ (ρ) εὐλόγησαν εἰς οὐρανὸν τὸν εὐοδώσαντα (ρ) αὐτοῖς.
56 Καὶ ἐποίησαν τὸν (˜) ἐγκαινισμὸν τοῦ θυσιαστηρίου ἡμέρας ὀκτὼ, ϗ
προσήνεγκαν ὁλοκαυτώματα μετ' εὐφροσύνης, ϗ ἔθυσαν θυσίαν
57 (σ) σωτηρίου ϗ αἰνέσεως. Καὶ κατεκόσμησαν τὸ κατὰ πρόσωπον τοῦ ναοῦ
στεφάνοις χρυσοῖς ϗ ἀσπιδίσκαις, ϗ (τ) ἐνεκαίνισαν τὰς πύλας
58 ϗ τὰ παστοφόρια, ϗ ἐθύρωσαν αὐτά. Καὶ ἐγενήθη εὐφροσύνη μεγάλη
59 ἐν τῷ λαῷ σφόδρα, ϗ ἀπεστράφη ὀνειδισμὸς ἐθνῶν. Καὶ ἔστησεν Ἰούδας ϗ
οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ϗ πᾶσα (υ) ἡ ἐκκλησία Ἰσραὴλ, ἵνα ἄγωνται (φ) αἱ ἡμέ-
ραι ἐγκαινισμοῦ τοῦ θυσιαστηρίου ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν ἐνιαυτὸν κατ' ἐνι-
αυτὸν ἡμέρας ὀκτὼ ἀπὸ τῆς πέμπτης ϗ εἰκάδος τοῦ μηνὸς Χασελεῦ, μετ'
60 εὐφροσύνης ϗ χαρᾶς. Καὶ ᾠκοδόμησαν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τὸ ὄρος
Σιὼν, κυκλόθεν τείχη ὑψηλὰ ϗ πύργους (ψ) ὀχυροὺς, μήποτε παραγενη-
θέντα τὰ ἔθνη καταπατήσωσιν αὐτὰ, ὡς ἐποίησαν πρότερον.
61 Καὶ (ω) ἐπέταξεν ἐκεῖ δύναμιν τηρεῖν αὐτὸ, ϗ ὠχύρωσαν αὐτὸ τηρεῖν
τὴν (χ) Βαιθσοῦραν, τοῦ ἔχειν τὸν λαὸν ὀχύρωμα κατὰ πρόσωπον τῆς Ἰδουμαίας.

MS. A. (π) κατὰ τὸν (ρ) ἠυλόγησαν (ρ) αὐτοὺς. (˜) ἐνκαινιασμὸν (σ) σωτηρίου ** [ἡμέρας ὀκτὼ, ϗ προσήνεγκαν ὁλοκαυτώματα μετ' εὐφροσύνης, ϗ ἔθυσαν θυσίαν σωτηρίου] ϗ αἰνέσεως. (τ) ἐνεκαίνισεν (υ) ἐκκλησία (φ) ἡμέραι (ψ) ἰσχυροὺς, (ω) ἀπέταξαν (χ) Βιθσοῦρα

ΚΕΦ. ε'.

1 ΚΑὶ ἐγένετο ὅτε ἤκουσαν τὰ ἔθνη κυκλόθεν ὅτι ᾠκοδομήθη τὸ
θυσιαστήριον, ϗ ἐνεκαινίσθη τὸ ἁγίασμα ὡς τὸ πρότερον, ϗ (α) ὠρ-
2 γίσθησαν σφόδρα. Καὶ ἐβουλεύσαντο τοῦ ἆραι τὸ γένος Ἰακὼβ τοὺς
ὄντας ἐν μέσῳ αὐτῶν, ϗ ἤρξαντο τοῦ θανατοῦν ἐν τῷ λαῷ ϗ ἐξαίρειν.
3 Καὶ ἐπολέμει Ἰούδας πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἡσαῦ ἐν τῇ (β) Ἰδουμαίᾳ τὴν
Ἀκραβαττήνην, ὅτι περιεκάθηντο τὸν Ἰσραὴλ, ϗ ἐπάταξεν αὐτοὺς
πληγὴν μεγάλην, ϗ συνέστειλεν αὐτοὺς, ϗ ἔλαβε τὰ (ϛ) σκῦλα αὐτῶν.
4 Καὶ ἐμνήσθη τῆς κακίας υἱῶν Βαιὰν, οἳ ἦσαν τῷ λαῷ εἰς παγίδα
ϗ εἰς σκάνδαλον ἐν τῷ ἐνεδρεύειν αὐτοὺς ἐν ταῖς ὁδοῖς. Καὶ
5 (γ) συνεκλείσθησαν ὑπ' αὐτοῦ ἐν τοῖς πύργοις, ϗ παρενέβαλεν
ἐπ' αὐτοὺς, ϗ ἀνεθεμάτισεν (δ) αὐτοὺς, ϗ ἐνεπύρισε τοὺς πύργους
6 αὐτῆς ἐν πυρὶ σὺν πᾶσι τοῖς ἐνοῦσι. Καὶ διεπέρασεν ἐπὶ τοὺς
υἱοὺς Ἀμμὼν, ϗ εὗρε χεῖρα κραταιὰν ϗ λαὸν πολὺν, ϗ Τιμόθεον
7 ἡγούμενον αὐτῶν. Καὶ συνῆψε πρὸς αὐτοὺς πολέμους πολλοὺς, ϗ συνε-
τρίβησαν πρὸ προσώπου αὐτοῦ, ϗ ἐπάταξεν αὐτούς.

MS. A. (α) ὠργίσθη (β) * Ἰουδαίᾳ τὴν Ἀκραβαττήνην, (ϛ) * ἀσκῦλα (γ) διεκλείσθησαν ὑπ' αὐτοὺς εἰς τοὺς πύργους, ϗ παρέβαλεν (δ) * ἑαυτοὺς,

Interp. LAT.

Secundùm tempus, & secundùm diem, in qua con- 54
taminaverunt illud gentes; in ipsa renovatum est
in canticis, et cithararis et cinyris, et in cymbalis. Et 55
cecidit omnis populus in faciem; & adoraverunt,
& benedixerunt in cœlum, eum qui prosperavit
eis. Et fecerunt dedicationem altaris diebus 56
octo: & obtulerunt holocausta cum lætitia: &
sacrificaverunt sacrificium salutaris, & laudis.
Et ornaverunt faciem templi coronis aureis, & 57
scutulis: & dedicaverunt portas, & pastophoria: & imposuerunt eis januas. Et facta est 58
lætitia in populo magna valdè: & aversum est
opprobrium gentium. Et statuit Judas, & fra-
tres ejus, & universa Ecclesia Israel, ut agan- 59
tur dies dedicationis altaris in temporibus suis
ab anno in annum per dies octo à quinta & vi-
gesima die mensis Chasleu, cum lætitia, & gau-
dio. Et ædificaverunt in tempore illo montem 60
Sion, per circuitum muros altos, & turres
firmas; ne quando venirent gentes, & concul-
carent ea, sicut anteà fecerant. Et collocavit 61
illic exercitum, ut servaret eum: & munierunt
eum ad custodiendam Bæthsuram; ut haberet
populus munitionem contra faciem Idumææ.

CAP. V.

ET factum est, ut audierunt gentes in circuitu, 1
quia ædificatum est altare, & renovatum est san-
ctuarium, sicut priùs; iratæ sunt valdè. Et 2
cogitabant tollere genus Jacob, qui erant inter
eos: & cœperunt occidere de populo, & tollere.
Et bellabat Judas adversùs filios Esau in Idu- 3
mæa ipsam Acrabattinam: quia circumsedebant
Israelitas: & percussit eos plagâ magnâ: & com-
pressit eos, & cepit spolia eorum. Et recordatus 4
est malitiæ filiorum Bæan, qui erant populo in
laqueum, et in scandalum, insidiantes ei in viis.
Et conclusi sunt ab eo in turribus: et applicuit ad 5
eos: et anathematizavit eos, et incendit turres
(a) ejus igni cum omnibus qui in eis erant. Et 6
transivit ad filios Ammon, et invenit manum for-
tem, et populum copiosum, et Timotheum ducem
ipsorum. Et commisit cum eis prælia multa: 7
et contriti sunt in conspectu ejus: & percussit
eos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

54 [illegible]
55 [illegible]
56 [illegible]
57 [illegible]
[illegible]
58 [illegible]
59 [illegible]
[illegible]
60 [illegible]
[illegible]
61 [illegible]
[illegible]

Quibus diebus, quibusque temporibus con- 54
taminaverunt illud gentes, eodem die facta
fuit renovatio ejus cum psalteriis, citharis,
fidibúsque. Et procidentes universus popu- 55
lus in facies suas adoraverunt & benedixe-
runt habitatorem cœli, qui complanaverat
& præparaverat viam ipsorum. Et celebra- 56
verunt renovationem altaris octo diebus, &
obtulerunt sacrificia cum jucunditate, & sa-
crificaverunt sacrificia salutis & laudis. Or- 57
naverunt etiam anteriorem templi faciem
coronis aureis & scutulis, renovarunt por-
tas & omnia instrumenta ornatûs. Denique 58
fuit jucunditas magna, & lætitia plurima po-
pulo, & aversum est opprobrium gentium.
Et statuit Juda & fratres ejus, totúsque cœ- 59
tus Israëlis, ut agerentur dies renovationis
altaris suis temporibus annuatim, octo die-
bus, à vigesima quinta Kanun prioris, cum
lætitia & jucunditate. Et ædificaverunt eo- 60
dem tempore monti Sionis circunquaque
muros altos & turres munitas, nequando
venientes gentes conculcarent eum, ut fe-
cerant antea; Ponentes ibi exercitum ut 61
custodiret eum: & muniverunt Beth sore,
ut haberet populus munitionem contra Idu-
mæam.

CAP. V.

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]

Fuit autem ut cùm audissent gentes quæ 1
circunjacebant eis, ædificatum esse altare, &
Sanctuarium renovatum ut antea; iratæ sunt
vehementer: Et cogitantes ascendere & 2
delere semen Jacobi, eos qui habitabant in-
ter ipsas, inciperent occidere & necem in-
ferre populo. Verùm Juda bellum gere- 3
bat adversùs filios Esau in Edom in Ecra-
bath, quia cum Israëlitis degebant: &
percussit eos plagâ magnâ, dispersit illos,
tulítque spolia eorum. Deinde recorda- 4
tus malorum filiorum Beanis, qui fuerant
populo in laqueos & offendicula, struen-
tes eis insidias in itineribus; Conclusit 5
illos in turres, obsedit illos, anathemati
devovit illos, & igne succendit turres il-
lius *regionis*, cum omnibus quæ erant in
eis. Inde transivit Juda contra Ammoni- 6
tas, ubi invenit populum fortem & ma-
num validam, quorum Timotheus dux
erat. Habitísque cum eis bellis gravissi- 7
mis, tandem profligati fuerunt ante con-
spectum ipsius, & percussit eos.

Versio VULG. LAT.

8 Et cepit Gazer civitatem, & filias ejus, & reversus
9 est in Judæam. Et congregatæ sunt gentes quæ sunt
in Galaad, adversùs Israelitas qui erant in finibus eo-
rum, ut tollerent eos : & fugerunt in Datheman mu-
10 nitionem, Et miserunt literas ad Judam & fratres
ejus, dicentes ; Congregatæ sunt adversùm nos gen-
11 tes per circuitum, ut nos auferant : Et parant veni-
re, & occupare munitionem, in quam confugimus :
12 & Timotheus est dux exercitûs eorum. Nunc ergò
veni, & eripe nos de manibus eorum, quia cecidit
13 multitudo de nobis. Et omnes fratres nostri, qui
erant in locis Tubin, interfecti sunt : & captivas du-
xerunt uxores eorum, & natos, & spolia, & pere-
14 merunt illîc ferè mille viros. Et adhuc epistolæ le-
gebantur, & ecce alii nuntii venerunt de Galilæa con-
15 scissis tunicis, nuntiantes secundùm verba hæc : Di-
centes convenisse adversùm se à Ptolemaida, & Ty-
ro, & Sidone : & repleta est omnis Galilæa alienige-
16 nis, ut nos consumant. Ut audivit autem Judas, &
populus sermones istos, convenit Ecclesia magna co-
gitare quid facerent fratribus suis, qui in tribulatio-
17 ne erant, & expugnabantur ab eis. Dixítque Ju-
das Simoni fratri suo ; Elige tibi viros, & vade, &
libera fratres tuos in Galilæa : ego autem & frater
18 meus Jonathas ibimus in Galaaditim. Et reliquit
Josephum filium Zachariæ & Azariam, duces po-
puli, cum residuo exercitu in Judæa ad custodiam :
19 Et præcepit illis, dicens ; Præstote populo huic :
& nolite bellum committere adversùm gentes, do-
20 nec revertamur. Et partiti sunt Simoni viri tria
millia, ut iret in Galilæam : Judæ autem octo mil-
21 lia in Galaaditim. Et abiit Simon in Galilæam,
& commisit prælia multa cum gentibus : & con-
tritæ sunt gentes à facie ejus, & persecutus est eos
22 usque ad portam Ptolemaidis : & ceciderunt de
Gentibus ferè tria millia virorum, & accepit spo-
23 lia eorum. Et assumpsit eos, qui erant in Gali-
læa, & in Arbatis, cum uxoribus, & natis, & o-
mnibus quæ erant illis, & adduxit in Judæam cum
24 lætitia magna. Et Judas Machabæus & Jonathas fra-
ter ejus transierunt Jordanem, & abierunt viam trium
dierum per desertum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

8 Καὶ (ε) προκατελάβετο τὴν Ἰαζὴρ καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, καὶ ἀνέ-
9 στρεψεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. Καὶ ἐπισυνήχθησαν τὰ ἔθνη τὰ ἐν τῇ
(ζ) Γαλαὰδ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ τοὺς ὄντας ἐπὶ τοῖς ὁρίοις αὐτῶν τοῦ
10 ἐξᾶραι αὐτούς. καὶ ἔφυγον εἰς (η) Διάθεμα τὸ ὀχύρωμα· Καὶ ἀπέ-
στειλαν γράμματα πρὸς Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, λέγοντες, Ἐπι-
συνηγμένα ἐστὶν ἐφ' ἡμᾶς τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ ἡμῶν τοῦ ἐξᾶραι ἡμᾶς,
11 Καὶ ἑτοιμάζονται ἐλθεῖν καὶ προκαταλαβέσθαι τὸ ὀχύρωμα εἰς ὃ κατέ-
12 φυγομεν, καὶ Τιμόθεος ἡγεῖται τῆς (θ) δυνάμεως αὐτῶν. Νῦν
οὖν ἐλθὼν ἐξελοῦ ἡμᾶς ἐκ χειρὸς αὐτῶν, ὅτι πέπτωκεν ἐξ ἡμῶν πλῆθος.
13 Καὶ πάντες οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν οἱ ὄντες ἐν τοῖς (ʹ) Τουβίου τεθανάτωνται,
καὶ (˜) ᾐχμαλωτίκασι τὰς γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ τὴν ἀπο-
14 σκευήν, καὶ ἀπώλεσαν ἐκεῖ ὡς μίαν (ι) χιλιαρχίαν ἀνδρῶν. Ἔτι
αἱ ἐπιστολαὶ ἀνεγινώσκοντο, καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι ἕτεροι παρεγένοντο ἐκ
τῆς Γαλιλαίας διεῤῥηχότες τὰ ἱμάτια, ἀπαγγέλλοντες κατὰ τὰ ῥήματα
15 ταῦτα, Λέγοντες (κ) ἐπισυνῆχθαι ἐπ' αὐτοὺς ἐκ Πτολεμαΐδος καὶ
Τύρου καὶ Σιδῶνος καὶ (λ) πάσης Γαλιλαίας ἀλλοφύλων, τοῦ ἐξαναλῶσαι
16 ἡμᾶς. Ὡς δὲ ἤκουσεν Ἰούδας καὶ ὁ λαὸς τοὺς λόγους τούτους, ἐπισυνήχθη
ἐκκλησία μεγάλη, (μ) βουλεύσασθαι τί ποιήσωσι τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν
17 τοῖς οὖσιν ἐν θλίψει, καὶ πολεμουμένοις ὑπ' (ν) αὐτῶν. Καὶ εἶπεν
Ἰούδας Σίμωνι τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, Ἐπίλεξον σεαυτῷ ἄνδρας, καὶ πο-
ρεύου καὶ ῥῦσαι τοὺς ἀδελφούς σου (ξ) τοὺς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· ἐγὼ δὲ καὶ
18 Ἰωνάθαν ὁ ἀδελφός μου πορευσόμεθα εἰς τὴν Γαλααδῖτιν. Καὶ κατέλι-
πεν Ἰώσηπον τὸν τοῦ Ζαχαρίου, καὶ Ἀζαρίαν, (ο) ἡγουμένους τοῦ λαοῦ, μετὰ
19 τοῦ ἐπιλοίπου τῆς δυνάμεως, ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ εἰς τήρησιν. Καὶ ἐνε-
τείλατο αὐτοῖς, λέγων, Πρόστητε τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ μὴ συνάψητε πόλεμον
20 πρὸς τὰ ἔθνη ἕως τοῦ ἐπιστρέψαι ἡμᾶς. Καὶ ἐμερίσθησαν Σίμωνι ἄν-
δρες τρισχίλιοι τοῦ πορευθῆναι εἰς τὴν Γαλιλαίαν, Ἰούδᾳ δὲ ἄνδρες ὀκτα-
21 κισχίλιοι εἰς τὴν Γαλααδῖτιν. Καὶ ἐπορεύθη Σίμων εἰς τὴν Γαλιλαίαν,
καὶ συνῆψε πολέμους πολλοὺς πρὸς τὰ ἔθνη, καὶ συνετρίβη τὰ ἔθνη
22 ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἐδίωξεν αὐτοὺς ἕως (π) τῆς πύλης Πτο-
λεμαΐδος. καὶ ἔπεσον ἐκ τῶν ἐθνῶν εἰς τρισχιλίους ἄνδρας, καὶ ἔλαβεν τὰ
23 σκῦλα αὐτῶν. Καὶ παρέλαβε (ρ) τοὺς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ καὶ ἐν Ἀρβάττοις
σὺν ταῖς γυναιξὶ καὶ τοῖς τέκνοις, καὶ πάντα ὅσα ἦν αὐτοῖς, καὶ (σ) ἤγαγεν
24 εἰς τὴν Ἰουδαίαν μετ' εὐφροσύνης μεγάλης. Καὶ Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος
καὶ Ἰωνάθαν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ διέβησαν τὸν Ἰορδάνην, καὶ ἐπορεύθησαν
ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

MS. A. (ε) προκατέλαβε τὴν Ἰαζὴν (ζ) Γαλααδίτι (η) Δάθεμα (θ) παρεμβολῆς (ʹ) Τουβίου (˜) αἰχμαλωτίκασι (ι) χιλιάδαν (κ) ἐπισυνήχθη (λ) πάσης Γαλιλαίαν (μ) βουλεύεσθαι (ν) αὐτοῦ. (ξ) ἐν τῇ (ο) ἡγεμόνων (π) τῶν πόλεων (ρ) αὐτοὺς ἐκ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἐν Ἀρβάκτοις (σ) ἤγαγον

Interp. LAT.

Et cepit Gazer, & filias ejus : & reversus est 8
in Judæam. Et congregatæ sunt gentes, quæ in 9
Galaad, adversùs Israelitas, qui erant in finibus
eorum, ut tollerent eos. Et fugerunt in Dathema
munitionem ; Et miserunt literas ad Judam, & 10
fratres ejus, dicentes ; Congregatæ sunt adversùm
nos gentes, quæ in circuitu nostro, ut nos aufe-
rant : Et parant venire, & occupare munitio- 11
nem, in quam confugimus : & Timotheus est dux
exercitûs eorum. Nunc ergò veni, & eripe nos 12
de manibus eorum : quia cecidit multitudo de no-
bis : Et omnes fratres nostri, qui erant in locis 13
Tobiu, interfecti sunt ; & captivas duxerunt
uxores eorum, & natos eorum, & supellectilem :
& peremerunt illîc ferè mille viros. Adhuc epi- 14
stolæ legebantur : & ecce alii nuntii venerunt de
Galilæa conscissis vestibus, nuntiantes secundùm
verba hæc, Dicentes convenisse adversùm se à 15
Ptolemaide, & Tyro, & Sidone, & omni Galilæa
alienigenarum, ut nos consumant. Ut audivit 16
autem Judas, & populus, sermones istos ; con-
venit ecclesia magna cogitare quid facerent fra-
tribus suis, qui in tribulatione erant, & expugna-
bantur ab eis. Dixitque Judas Simoni frati suo ; 17
Elige tibi viros, & vade, & libera fratres tuos,
qui in Galilæa. Ego autem, & Jonathan frater
meus, ibimus in Galaaditin. Et reliquit Jose- 18
phum filium Zachariæ, & Azariam, duces po-
puli, cum residuo exercitu in Judæa ad custo-
diam. Et præcepit illis, dicens ; Præstote populo 19
huic : & nolite bellum committere adversùm gen-
tes, donec nos revertamur. Et distributa sunt 20
Simoni virorum tria millia, ut iret in Galilæam :
Judæ autem octo millia virorum in Galaaditim.
Et abiit Simon in Galilæam : & commisit prælia 21
multa cum gentibus : & contritæ sunt gentes à fa-
cie ejus : & persecutus est eos usque ad portam
Ptolemaidis. Et ceciderunt de gentibus ferè tria 22
millia virorum : & accepit spolia eorum. Et 23
assumpsit eos qui erant in Galilæa, & in Arbattis,
cum uxoribus, & natis, & omnibus quæ erant
illis : & adduxit in Judæam cum lætitia magna.
Et Judas Maccabæus, et Jonathan frater ejus 24
transierunt Jordanem, et abierunt viam trium
dierum in deserto :

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]

Captâque Jazere & filiabus ejus, demum re- 8
versus est Juda in Edom. Et congregatis 9
gentibus quæ erant in Galaad, contra Israëli-
tas illos qui erant in finibus suis, ut delerent
eos ; Fugerunt hi ad Ramatham munitionem, 10
miserúntque epistolas ad Judam & fratres
ejus, dicentes ei ; Congregatæ sunt con- 11
tra nos gentes quæ nos circumstant, ad
delendum nos, & ecce parant se ad ve-
niendum, & capiendam munitionem hanc
ad quam confugimus, & Timotheus est
dux earum. Nunc ergò veni & eripe nos 12
è manibus earum : nam cecidit è nobis
populus multus. Et omnes fratres nostri 13
qui erant in Tobin, mortui sunt, & capti-
vas abduxerunt uxores eorum, & filios, atq;
omnem supellectilem ipsorũ, & perdiderunt
ibi ferè mille animas. Dum epistolæ istæ 14
legerentur, ecce nuntii præcones alii vene-
runt è Galilæa, qui scissis vestibus talia ver-
ba nuntiabant ; Ac dicebant, Congregatas 15
esse contra ipsos è Ptolomaide, Tyro, Si-
done, totâque Galilæa, gentes exteras ad
delendum & absumendum nos. Cùm autem 16
audîssent Juda totúsque populus hujusmo-
di sermones, congregati sunt cœtu magno,
ut consilium inirent quid agendum esset fra-
tribus suis qui versabantur in calamitate,
qui vexabantur ab illis. Tunc dixit Juda 17
Simoni fratri suo, Congrega tibi viros, &
vade, libera fratres tuos qui sunt in Gali-
læa : ego verò & Jonathan frater meus ibi-
mus in Galaad. Et relictis Josepho filio 18
Zachariæ, & Azaria duce populi, cum re-
liquo exercitu qui erat in Judæa, ut essent
custodes ; Præcepit eis, & dixit eis ; Vi- 19
dete, curam gerite hujus populi, & ne bel-
lum committatis adversùm gentes, donec
revertamur ac veniamus. Itaque segregati 20
fuerunt cum Simone ter mille viri, ut abi-
rent cum eo in Galilæam : cum Juda verò
octies mille viri. Et profectus Simon in 21
Galilæam commisit prælia magna cum gen-
tibus, & profligatæ sunt gentes à conspectu
ejus, & persecutus est eas usque ad Ptolo-
maidem : Et ceciderunt è gentibus ferè tria 22
millia virorum, ceperúntque spolia earum :
Et tulit Simon eos qui erant in Galilæa, 23
quique in Ardabot, cum uxoribus ac li-
beris eorum, & supellectili eorum, adduxítq;
eos in Judæam summa cum jucunditate. 24
Juda verò Machabæus, & Jonathan frater
ejus trajecto Jordane, abierunt itinere tri-
um dierum in deserto :

Versio VULG. LAT.

25 Et occurrerunt eis Nabuthæi, & susceperunt eos pa-
cificè, & narraverunt eis omnia, quæ acciderant fra-
26 tribus eorum in Galaaditide, Et quia multi ex eis
comprehensi sunt in Barasa, & Bosor, & in Alimis,
& in Casphor, & Mageth, & Carnaim : hæ omnes
27 civitates munitæ, & magnæ. Sed in cæteris civita-
tibus Galaaditidis tenentur comprehensi, & in cra-
stinum constituerunt admovere exercitum civitati-
bus his, & comprehendere, & tollere eos in una die.
28 Et convertit Judas, & exercitus ejus, viam in deser-
tum Bosor repentè, & occupavit civitatem : & oc-
cidit omnem masculum in ore gladii, & accepit o-
29 mnia spolia eorum, & succendit eam igni. Et sur-
rexerunt indè nocte, & ibant usque ad munitionem.
30 Et factum est diluculò, cùm elevâssent oculos suos,
ecce populus multus, cujus non erat numerus, por-
tantes scalas & machinas, ut comprehenderent mu-
31 nitionem, & expugnarent eos. Et vidit Judas quia
cœpit bellum, & clamor belli ascendit ad cœlum
32 sicut tuba, & clamor magnus de civitate : Et dixit
exercitui suo ; Pugnate hodiè pro fratribus vestris.
33 Et venit tribus ordinibus post eos, & exclamaverunt
34 tubis, & clamaverunt in oratione. Et cognoverunt
castra Timothei quia Machabæus est, & refugerunt
à facie ejus : & percusserunt eos plagâ magnâ, &
ceciderunt ex eis in die illa ferè octo millia virorum.
35 Et divertit Judas in Maspha, & expugnavit, & cepit
eam : & occîdit omnem masculum ejus, & sumpsit
36 spolia ejus, & succendit eam igni. Indè perrexit,
& cepit Casbon, & Mageth, & Bosor, & reliquas
37 civitates Galaaditidis. Post hæc autem verba con-
gregavit Timotheus exercitum alium, & castra po-
38 suit contra Raphon trans torrentem, Et misit Ju-
das speculari exercitum : & renuntiaverunt ei, di-
centes ; Quia convenerunt ad eum omnes gentes,
quæ in circuitu nostro sunt, exercitus multus nimis :
39 Et Arabas conduxerunt in auxilium sibi, & castra
posuerunt trans torrentem, parati ad te venire in
40 prælium. Et abiit Judas obviàm illis. Et ait Timo-
theus principibus exercitûs sui ; Cùm appropinqua-
verit Judas, & exercitus ejus ad torrentem aquæ : si
transierit ad nos prior, non poterimus sustinere eum:
quia potens poterit adversùm nos.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΏΝ Α΄.

25 Καὶ συνήντησαν τοῖς Ναβαταίοις, καὶ ἀπήντησαν αὐτοῖς εἰρηνικῶς,
καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς ἅπαντα τὰ (τ) συμβάντα τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν
26 ἐν τῇ Γαλααδίτιδι. Καὶ ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν συνειλημμένοι εἰσὶν
εἰς Βόσορα, καὶ (υ) Βοσὸρ, ἐν Ἀλέμοις, Χασφὼρ, Μακὲδ, καὶ Καρναΐν·
27 πᾶσαι αἱ πόλεις αὗται ὀχυραὶ καὶ μεγάλαι· Καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς πόλεσι
τῆς Γαλααδίτιδός εἰσι συνειλημμένοι, (φ) καὶ εἰς αὔριον τάσσονται παρεμ-
βάλλειν ἐπὶ τὰ ὀχυρώματα, καὶ καταλαβέσθαι, καὶ ἐξᾶραι πάντας
28 (χ) τούτους ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ. Καὶ ἀπέστρεψεν Ἰούδας καὶ ἡ παρεμβολὴ
αὐτοῦ ὁδὸν εἰς τὴν ἔρημον εἰς Βοσὸρ ἄφνω· καὶ κατελάβετο τὴν πόλιν, καὶ
ἀπέκτεινε πᾶν ἀρσενικὸν ἐν στόματι ῥομφαίας, καὶ ἔλαβε πάντα τὰ
29 σκῦλα αὐτῶν, καὶ ἐνέπρησεν αὐτὴν πυρί. Καὶ ἀπῆρεν ἐκεῖθεν νυκτὸς,
30 καὶ ἐπορεύετο ἕως ἐπὶ τὸ ὀχύρωμα. Καὶ ἐγένετο ἑωθινὴ, καὶ ἦραν
τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, καὶ ἰδοὺ λαὸς πολὺς (ψ) οὗ οὐκ ἦν ἀριθμὸς,
αἴροντες κλίμακας καὶ μηχανὰς καταλαβέσθαι τὸ ὀχύρωμα, καὶ ἐπολέμουν
31 αὐτούς· Καὶ εἶδεν Ἰούδας ὅτι ἦρκται ὁ πόλεμος, καὶ ἡ κραυγὴ τῆς
32 πόλεως ἀνέβη (ω) εἰς τὸν οὐρανὸν σάλπιγξι καὶ φωνῇ μεγάλῃ. Καὶ εἶπε
τοῖς ἀνδράσι τῆς δυνάμεως, Πολεμήσατε σήμερον ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν (α) ὑ-
33 μῶν. Καὶ ἐξῆλθεν ἐν τρισὶν ἀρχαῖς ἐξόπισθεν αὐτῶν, καὶ (β) ἐσάλπισαν
34 ταῖς σάλπιγξι, καὶ ἐβόησαν ἐν προσευχῇ. Καὶ ἐπέγνω ἡ παρεμβολὴ Τιμο-
θέου ὅτι (γ) Μακκαβαῖός ἐστι, καὶ ἔφυγον ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξεν
αὐτοὺς (δ) πληγὴν μεγάλην, καὶ ἔπεσον ἐξ αὐτῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ εἰς
35 ὀκτακισχιλίους ἄνδρας. Καὶ ἀπέκλινεν εἰς (ε) Μασσὰ, καὶ ἐπολέμη-
σεν αὐτὴν, καὶ (ζ) προκατελάβετο αὐτὴν, καὶ ἀπέκτεινε πᾶν ἀρσενικὸν
αὐτῆς, καὶ ἔλαβε τὰ σκῦλα αὐτῆς, καὶ ἐνέπρησεν αὐτὴν (η) πυρί.
36 Ἐκεῖθεν ἀπῆρε, καὶ προκατελάβετο τὴν (θ) Χασφὼν, Μακὲδ, Βοσὸρ,
37 καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις τῆς Γαλααδίτιδος. Μετὰ δὲ τὰ ῥήματα ταῦτα
συνήγαγε Τιμόθεος παρεμβολὴν ἄλλην, καὶ παρενέβαλε κατὰ πρόσωπον
38 Ῥαφὼν ἐκ πέραν τοῦ χειμάῤῥου. Καὶ ἀπέστειλεν Ἰούδας (ʺ) κατασκοπεῦσαι
τὴν παρεμβολήν· καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ, λέγοντες, (ι) Ἐπισυνηγμένα
εἰσὶ πρὸς αὐτοὺς πάντα τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ ἡμῶν, δύναμις πολλὴ σφό-
39 δρα. Καὶ (κ) Ἄραβας μεμίσθωνται εἰς βοήθειαν αὐτοῖς, καὶ (λ) παρεν-
έβαλον πέραν τοῦ χειμάῤῥου ἕτοιμοι τοῦ ἐλθεῖν ἐπὶ σὲ εἰς πόλεμον.
40 Καὶ ἐπορεύθη Ἰούδας εἰς συνάντησιν αὐτῶν. Καὶ εἶπε Τιμόθεος τοῖς
ἄρχουσι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, Ἐν τῷ ἐγγίζειν Ἰούδαν καὶ τὴν παρεμβο-
λὴν αὐτοῦ ἐπὶ τὸν χείμαῤῥον τοῦ ὕδατος, ἐὰν διαβῇ πρὸς ἡμᾶς πρότερος,
οὐ δυνησόμεθα (ʺ) ὑποστῆναι αὐτὸν, ὅτι δυνάμενος δυνήσεται πρὸς ἡμᾶς.

MS. A. (τ) συμβεβηκότα (υ) Βοσσὸρ, ἐν Ἀλάμοις, Κασφὼρ, Μακὲβ, καὶ Καρνεΐν· (φ) εἰς αὔριον (χ) αὐτοὺς (ψ) ὃς (ω) ἕως τοῦ οὐρανοῦ σάλπιγξι καὶ κραυγῇ (α) ἡμῶν. (β) ἐσάλπισεν (γ) ὁ Μακκαβαῖος (δ) πληγῇ μεγάλῃ, (ε) Μααφὰ, (ζ) κατελάβετο (η) ἐν πυρί. (θ) Χασφὼθ, (ʺ) κατασκοπῆσαι (ι) Ἐπισυνηγμένοι (κ) Ἄραβες (λ) παρεμβάλλουσι (ʺ) ὑποστῆναι

Interp. LAT.

Et facti sunt obviàm Nabathæis : & occurre- 25
runt eis pacificè : et narraverunt eis omnia quæ
acciderant fratribus eorum in Galaaditide :
Et quia multi ex eis comprehensi sunt in Bosora, 26
et Bosor, in Alimis, Chasphor, Maced, et Carnain:
hæ omnes civitates munitæ, et magnæ : Et in 27
cæteris civitatibus Galaaditidis tenentur compre-
hensi : et in crastinum constituunt admovere exer-
citum ad munitiones, et comprehendere, et tollere
omnes hos in una die. Et convertit Judas, et 28
exercitus ejus viâ in desertum in Bosor repentè :
et occupavit civitatem : et occîdit omnem mascu-
lum in ore gladii, et accepit omnia spolia eorum:
et succendit eam igni. Et surrexit indè nocte : et 29
ibat usque ad munitionem. Et factum est (b) di- 30
luculum: et elevaverunt oculos suos; et ecce popu-
lus multus, cujus non erat numerus, portantes
scalas et machinas, ut comprehenderent munitio-
nes : et expugnabant eos. Et vidit Judas, quia 31
cœpit bellum : et clamor civitatis ascendit ad
cœlum tubis, et voce magnâ. Et dixit viris 32
exercitûs ; Pugnate hodiè pro fratribus vestris.
Et exiit tribus ordinibus post eos : et exclama- 33
verunt tubis, et clamaverunt in oratione. Et 34
cognoverunt castra Timothei, quia Maccabæus est:
et refugerunt à facie ejus. Et percussit eos plagâ
magnâ : et ceciderunt ex eis in die illa ferè octo
millia virorum. Et divertit in Maspha, et ex- 35
pugnavit eam, et cepit eam, et occîdit omnem
masculum ejus : et sumpsit spolia ejus : et suc-
cendit eam igni. Indè perrexit, et cepit Chasphon, 36
Maced, Bosor, et reliquas civitates Galaaditidis.
Post hæc autē verba congregavit Timotheus exer- 37
citum alium, et castra posuit contra faciem Raphon
trans torrentem. Et misit Judas speculari exer- 38
citum : et nuntiaverunt ei, dicentes ; Convene-
runt ad eos omnes gentes, quæ in circuitu nostro
sunt, exercitus multus nimis. Et Arabas con- 39
duxit in auxilium sibi : et castra posuerunt
trans torrentem, parati ad te venire in prælium.
Et abiit Judas obviàm illis. Et ait Timotheus 40
principibus exercitûs sui ; Cùm appropinquaverit
Judas, et exercitus ejus, ad torrentem aquæ ; si
transierit ad nos prior ; non poterimus sustinere
eum : quia potens poterit adversùm nos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]

* Ubi occurrerunt eis Nabatæi, & pacificè suscipientes eos, narraverunt eis quicquid acciderat fratribus eorum in Galaad; Et multos ex ipsis conclusos esse in Bosra, in Bosira, in Olim, in Chesphor, in Macor, & in Carna, quæ omnes urbes magnæ sunt ac munitæ : In reliquis etiam urbibus quæ sunt in Galaad, eos esse conclusos, & postridiè paratos esse ad obsidendas munitiones & destruendas eas, & illos omnes unicâ die perdendos. Quapropter reversus Juda cum universis copiis suis per viam deserti Bosræ, irruerunt ex improviso in urbem, occiderunt in ea omnem masculum acie gladii, ceperunt omnia spolia eorum, eamque succenderunt igni. Inde verò nocte movens Juda, contulerunt se usque ad munitionem. Sed ad auroram diei sublatis oculis viderunt, & ecce populus multus & innumerus scalas funésque portabant admovebántque ad occupandam munitionem. Videns itaque Juda grave esse prælium, & clamorem urbis ad cœlum usque ascendisse, vocem urbis, atque perturbationem plurimam; dixit Juda viris militibus ; Pugnate hodiè pro fratribus vestris. Tum procedens Juda cum tribus ducibus à tergo illorum, clamaverunt tubis, & cum oratione clamaverunt. Agnoscentes autem copiæ Timothei, quòd is esset Macabæus, fugerunt à conspectu ipsius : quare percussit eos plagâ magnâ, adeò ut occubuerint ex eis illâ die ferè octo millia virorum. Inde declinans Juda ad Olim, prælium inivit cum ea, omnem masculum qui erat in ea cecîdit, spolia abstulit, eamque igni combusserunt. Inde movens Juda occuparunt Echsephorem, Macorem, Boseriam & reliquas urbes quæ erant in Galaade. Post hæc autem congregavit Timotheus copias alteras, & castrametatus est prope Raphin ad latus fluminis. Juda verò misit *quosdam* qui explorarent copias, qui redeuntes dixerunt ei ; Congregatæ sunt adversùm te omnes gentes circunjacentes nobis, exercitus magnus ac validus : Quin etiam Arabes mercede conducti sunt ab eis ad auxilium, & castra habent ad latus fluminis, paratíque sunt adoriri te certamine. Igitur abeunte Juda obviàm illis, Dixit Timotheus ducibus exercitûs sui ; Cùm appropinquaverit Juda cum copiis suis ad latus ripæ fluminis, si ante transierit ad nos, non poterimus ei resistere quia omnino prævalebit viribus nostris.

Versio VULG. LAT.

41 Si verò timuerit transire, & posuerit castra extra flu-
men, transfretemus ad eos, & poterimus adversùs il-
42 lum. Ut autem appropinquavit Judas ad torrentem
aquæ, statuit scribas populi secus torrentem, & man-
davit eis, dicens, Neminem hominum reliqueritis:
43 sed veniant omnes in prælium. Et transfretavit ad
illos prior, & omnis populus post eum: & contritæ
sunt omnes gentes à facie eorum, & projecerunt ar-
ma sua, & fugerunt ad fanum, quod erat in Carnaim.
44 Et occupavit ipsam civitatem, & fanum succendit
igni, cum omnibus qui erant in ipso: & oppressa est
Carnaim, & non potuit sustinere contra faciem Ju-
45 dæ. Et congregavit Judas universos Israelitas, qui
erant in Galaaditide, à minimo usque ad maximum,
& uxores eorum, & natos, & exercitum magnum val-
46 dè, ut venirent in terram Juda. Et venerunt usque
Ephron: & hæc civitas magna in ingressu posita,
munita valdè, & non erat declinare ab ea dexterà vel
47 sinistrà, sed per mediam iter erat. Et incluserunt se
qui erant in civitate, & obstruxerunt portas lapidi-
bus: & misit ad eos Judas verbis pacificis, Dicens;
48 Transeamus per terram vestram, ut eamus in terram
nostram: & nemo vobis nocebit: tantùm pedibus
49 transibimus. Et nolebant eis aperire. Et præcepit
Judas prædicare in castris, ut applicarent unusquis-
50 que in quo erat loco. Et applicuerunt se viri vir-
tutis: & oppugnavit civitatem illam totâ die, & to-
51 tâ nocte, & tradita est civitas in manu ejus: Et per-
emerunt omnem masculum in ore gladii, & eradi-
cavit eam, & accepit spolia ejus, & transivit per to-
52 tam civitatem super interfectos. Et transgressi sunt
Jordanem in campo magno, contra faciem Bethsan.
53 Et erat Judas congregans extremos, & exhortabatur
populum per totam viam, donec venirent in terram
54 Juda. Et ascenderunt in montem Sion cum lætitia
& gaudio, & obtulerunt holocausta, quòd nemo ex
55 eis cecidisset, donec reverterentur in pace. Et in
diebus, quibus erat Judas & Jonathas in terra Ga-
laad, & Simon frater ejus in Galilæa contra faciem
56 Ptolemaidis, Audivit Josephus Zachariæ filius, & Azarias princeps virtutis, res benè gestas, & prælia quæ facta sunt.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Α'.

41 Ἐὰν δὲ δειλωθῇ, καὶ παρεμβάλῃ πέραν τοῦ ποταμοῦ, διαπεράσομεν
42 πρὸς (μ) αὐτὸν, καὶ δυνησόμεθα πρὸς αὐτόν. Ὡς δὲ ἤγγισεν Ἰούδας ἐπὶ τὸν
χειμάῤῥουν τοῦ ὕδατος, ἔστησε τοὺς γραμματεῖς τοῦ λαοῦ ἐπὶ τοῦ χειμάῤῥου,
καὶ ἐνετείλατο αὐτοῖς, λέγων, Μὴ ἀφῆτε (ν) πάντα ἄνθρωπον παρεμ-
43 βαλεῖν, (ⁿ) ἀλλ' ἐρχέσθωσαν πάντες εἰς τὸν πόλεμον. Καὶ διεπέρασεν
(ξ) ἐπ' αὐτοὺς πρότερος, καὶ πᾶς ὁ λαὸς (ο) ὄπισθεν αὐτοῦ. καὶ συνετρίβησαν
πρὸ προσώπου αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ (π) ἔῤῥιψαν τὰ ὅπλα αὐτῶν, καὶ
44 ἔφυγον εἰς τὸ τέμενος ἐν Καρναΐν. Καὶ προκατελάβοντο τὴν πόλιν,
καὶ τὸ τέμενος ἐνεπύρισαν ἐν πυρὶ σὺν πᾶσι τοῖς (ρ) ἐν αὐτῷ. καὶ
ἐτροπώθη ἡ Καρναΐν, καὶ οὐκ (σ) ἐδύναντο ἔτι ὑποστῆναι κατὰ πρόσωπον
45 Ἰούδα. Καὶ συνήγαγεν Ἰούδας πάντα Ἰσραὴλ τοὺς ἐν τῇ Γαλαα-
δίτιδι ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν, καὶ τὰ
τέκνα αὐτῶν, καὶ τὴν ἀποσκευὴν, παρεμβολὴν μεγάλην
46 σφόδρα, ἐλθεῖν εἰς γῆν Ἰούδα. Καὶ ἦλθον ἕως Ἐφρών· καὶ αὕτη ἡ
πόλις μεγάλη (τ) ἐπὶ τῆς εἰσόδου ὀχυρὰ σφόδρα· οὐκ ἦν ἐκκλῖναι ἀπ'
47 αὐτῆς δεξιὰν ἢ ἀριστερὰν, ἀλλ' ἢ διὰ μέσου αὐτῆς πορεύεσθαι. Καὶ
ἀπέκλεισαν αὐτοὺς οἱ ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἐνέφραξαν τὰς πύλας λίθοις.
48 καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς Ἰούδας λόγοις εἰρηνικοῖς, Λέγων, (υ) Διελευ-
σόμεθα διὰ τῆς γῆς σου τοῦ ἀπελθεῖν εἰς τὴν γῆν ἡμῶν, καὶ οὐδεὶς κακοποιήσει
ὑμᾶς, πλὴν τοῖς ποσὶ παρελευσόμεθα. καὶ οὐκ ἠβούλοντο ἀνοῖξαι αὐτῷ.
49 Καὶ ἐπέταξεν Ἰούδας κηρύξαι ἐν τῇ παρεμβολῇ, τοῦ παρεμβαλεῖν
50 ἕκαστον ἐν ᾧ ἐστι τόπῳ. Καὶ παρενέβαλον οἱ ἄνδρες τῆς (φ) δυνάμεως,
καὶ ἐπολέμησαν τὴν πόλιν ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ ὅλην τὴν νύκτα, καὶ
51 παρεδόθη ἡ πόλις ἐν χερσὶν αὐτοῦ. Καὶ ἀπώλεσε πᾶν ἀρσενικὸν
ἐν στόματι ῥομφαίας, καὶ (χ) ἐξεῤῥίζωσεν αὐτὴν, καὶ ἔλαβε
τὰ σκῦλα (ⁿ) αὐτῆς, καὶ διῆλθε διὰ τῆς πόλεως ἐπάνω τῶν
52 ἀπεκταμμένων. Καὶ διέβησαν τὸν Ἰορδάνην εἰς τὸ πεδίον τὸ μέγα
53 κατὰ πρόσωπον Βαιθσάν. Καὶ ἦν Ἰούδας ἐπισυνάγων τοὺς ἐσχατίζον-
τας, καὶ παρακαλῶν τὸν λαὸν κατὰ πᾶσαν τὴν ὁδὸν, (ψ) ἕως οὗ ἦλθον εἰς
54 γῆν Ἰούδα. Καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸ ὄρος Σιὼν ἐν εὐφροσύνῃ καὶ χαρᾷ.
καὶ προσήγαγον ὁλοκαυτώματα, ὅτι οὐκ ἔπεσεν ἐξ αὐτῶν οὐθεὶς ἕως τοῦ
55 ἐπιστρέψαι ἐν εἰρήνῃ. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις αἷς ἦν Ἰούδας καὶ Ἰωνάθαν
ἐν τῇ Γαλαὰδ, καὶ Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ κατὰ πρόσωπον
56 Πτολεμαΐδος, Ἤκουσεν Ἰωσὴφ ὁ τοῦ (ⁿ) Ζαχαρίου, καὶ Ἀζαρίας, ἄρχοντες
(ω) τῆς δυνάμεως, τῶν ἀνδραγαθιῶν καὶ τοῦ πολέμου οἷα ἐποίησαν,

MS. A. (μ) αὐτόν. Ὡς δὲ (ν) ἄνθρωπον (ⁿ) ἀλλὰ (ξ) πρὸς αὐτοὺς πρότερον, (ο) αὐτοῦ ἔμπροσθεν (π) ἔριψαν πάντα τὰ ὅπλα (ρ) οὖσιν ἐν (σ) ἐδύνατο (τ) * αἱ τῆς εἰσόδου ἰσχυρὰ (υ) Διελεύσομαι εἰς τὴν γῆν σου (φ) * πόλεως, (χ) ἐξερίζωσεν (ⁿ) τῆς πόλεως, (ψ) ἕως ἦλθεν (ⁿ) Ζαχαρίου, καὶ Ζαχαρίας, (ω) τῶν δυνάμεων, τῶν ἀνδραγαθιῶν

Interp. LAT.

Si verò timuerit, & posuerit castra ultra flu- 41
men; transfretabimus ad eum, & poteri-
mus adversus illum. Ut autem appropin- 42
quavit Judas ad torrentem aquæ, statuit
scribas populi secus torrentem: & man-
davit eis, dicens; Neminem hominum relique-
ritis in castris: sed veniant omnes in prælium.
Et transfretavit ad illos prior, et omnis populus 43
post eum. Et contritæ sunt omnes gentes à facie
ejus: et projecerunt arma sua, et fugerunt ad
phanum, quod erat in Carnain. Et occupaverunt 44
ipsam civitatem: et phanum succenderunt igni
cum omnibus quæ erant in ipso. Et oppressa est
Carnain: et non potuerunt ultra sustinere con-
tra faciem Judæ. Et congregavit Judas uni- 45
versos Israelitas, qui erant in Galaaditide à
minimo usque ad maximum, et uxores eorum,
et natos eorum, et apparatum, castra magna valdè,
ut venirent in terram Juda. Et venerunt usque ad 46
Ephron: et hæc civitas magna in ingressu munita
valdè: non erat declinare ab ea ad dexteram vel
sinistram: sed per medium ejus iter erat. Et 47
incluserunt se, qui erant de civitate, et obstru-
xerunt portas lapidibus. Et misit ad eos Judas
verba pacifica, Dicens; Transibimus per ter- 48
ram tuam, ut eamus in terram nostram: et nemo
vobis nocebit: tantùm pedibus transibimus. Et
nolebant ei aperire. Et præcepit Judas prædicari 49
in castris, ut applicarent unusquisque, in quo
erat loco. Et applicuerunt viri virtutis: et 50
oppugnaverunt civitatem, totâ die illâ, et totâ
nocte. Et tradita est civitas in manibus ejus.
Et peremit omnem masculum in ore gladii: et 51
eradicavit eam: et accepit spolia ejus: et trans-
ivit per civitatem super interfectos. Et trans- 52
gressi sunt Jordanem in campum magnum contra
faciem Bæthsan. Et erat Judas congregans ex- 53
tremos, et exhortabatur populum per totam viam,
donec venerunt in terram Juda. Et ascenderunt 54
in montem Sion cum lætitia, et gaudio: et obtu-
lerunt holocausta; quòd nemo ex eis cecidisset,
donec reverterentur in pace. Et in diebus, quibus 55
erat Judas et Jonathan in Galaad, et Simon fra-
ter ejus in Galilæa contra faciem Ptolemaidis,
Audivit Joseph Zachariæ filius, et Azarias, prin- 56
cipes virtutis, res benè gestas, et prælia, quæ facta
sunt.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

[illegible]

At si formidaverit castráque fixerit ab illa 41
parte fluminis, transeamus ad eum, & præ-
valebimus viribus ejus. Itaque cùm ap- 42
propinquâsset Juda ad flumen, statuit scribas
populi secus flumen, præcepítque eis, & di-
xit illis; Nemini permiseritis in castris de-
gere, sed veniant omnes in prælium: Tra- 43
jecítque ipse prior in illos, totúsque popu-
lus post ipsum: & profligatæ sunt gentes il-
læ à conspectu ipsius, projectísque armis
suis fugerunt ad fanum idolorum quod erat
in Carna. Sed captâ urbe, fanum idolorum 44
igni succenderunt cum iis omnibus quæ erant
in ipso: & devicta fuit Carna, ita ut non pos-
set ampliùs resistere Judæ. Tum collegit 45
Juda cunctos Israelitas qui erant in Galaad, à
parvo ad magnum usque, uxores & liberos
eorum, totámque supellectilem eorum, ca-
stra magna & ingentia, ut venirent in ter-
ram Judæ. Cùm autem venisset Ophraim 46
usque (porrò hæc est urbs magna, super viâ
sita, valde munita, à qua deflecti non pote-
rat dextrorsum aut sinistrorsum, sed per me-
dium ejus transeundum,) Clauserunt ante 47
facies eorum incolæ civitatis, Et obstruxe- 48
runt portas ejus lapidibus. Misit verò ad 49
eos Juda verbis pacificis, & dixit eis; Trans- 50
ibo per terram vestram, ut redeam in patri-
am meam, nemoque damnum vobis inferet,
sed tantùm pedibus nostris transibimus: at
noluerunt aperire eis. Quamobrem man- 51
davit Juda ut prædicaretur in castris, castra-
metandū esse unicuique contra locum suum:
& castrametati sunt viri exercitûs, impugna-
verúntque urbem toto die illo, totáque no-
cte: tum demum tradita est urbs in manus e-
jus: Perdidítque ex ea omnem masculum a- 52
cie gladii, & funditùs everterunt eam, cepe-
runt spolia ejus, & pervaserunt per mediam
urbem super occisos: inde trajecerunt Jorda-
nem ad planitiem magnam è regione Beth-ja-
sanis. Juda verò congregabat extremos, & 53
consolabatur populum toto in itinere, donec
pervenissent ad terram Judææ. Et ascenden- 54
tes in montem Sionis cum jucunditate & læ-
titia, obtulerunt sacrificia et holocausta, quòd
ne unus quidem ex eis cecidisset, & pacificè
reversi essent. Iis diebus quibus erant Juda 55
& Jonathan frater ejus in terra Galaad, &
Simon frater ejus in Galilæa contra Ptolo-
maidem: Audiens Joseph filius Zachariæ, 56
& Azaria duces copiarum, fortitudinem,
præclara facinora, & bella Judæ, dixerunt;

Versio VULG. LAT.

57 Et dixit ; Faciamus & ipsi nobis nomen, & eamus
pugnare adversùs gentes , quæ in circuitu nostro
58 sunt. Et præcepit his qui erant in exercitu suo ,
59 & abierunt Jamniam. Et exivit Gorgias de civi-
60 tate, & viri ejus obviàm illis in pugnam. Et fu-
gati sunt Josephus & Azarias usque ad fines Ju-
dææ : & ceciderunt illo die de populo Israel ad
duo millia viri , & facta est fuga magna in po-
61 pulo : Quia non audierunt Judam & fratres ejus,
62 existimantes fortiter se facturos. Ipsi autem non
erant de semine virorum illorum , per quos salus
63 facta est in Israel. Et viri Juda magnificati sunt
valdè in conspectu omnis Israel , & gentium o-
64 mnium ubi audiebatur nomen eorum. Et conve-
65 nerunt ad eos fausta acclamantes. Et exivit Judas,
& fratres ejus , & expugnabant filios Esau , in
terra quæ ad Austrum est , & percussit Chebron
& filias ejus : & muros ejus & turres succendit igni
66 in circuitu. Et movit castra ut iret in terram a-
67 lienigenarum, & perambulabat Samariam. In die
illo ceciderunt sacerdotes in bello, dum volunt
fortiter facere, dum sine consilio exeunt in præ-
68 lium. Et declinavit Judas in Azotum in terram
alienigenarum, & diruit aras eorum , & sculptilia
deorum ipsorum succendit igni : & cepit spolia ci-
vitatum, & reversus est in terram Juda.

CAP. VI.

1 ET rex Antiochus perambulabat superiores re-
giones, & audivit esse civitatem Elymaidem in
Perside nobilissimam, & copiosam in argento &
2 auro, Templúmque in ea locuples valdé : & illic
velamina aurea , & loricæ, & scuta , quæ reliquit
Alexander Philippi, rex Macedo, qui regnavit pri-
3 mus in Græcia. Et venit, & quærebat capere ci-
vitatem, & deprædari eam : & non potuit, quo-
niam innotuit sermo his qui erant in civitate :
4 Et insurrexerunt in prælium, & fugit indè, &
abiit cum tristitia magna, & reversus est in Ba-
byloniam.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

57 Καὶ (α) εἶπεν, Ποιήσωμεν καὶ αὐτοὶ ἑαυτοῖς ὄνομα, καὶ πορευθῶμεν
58 πολεμῆσαι πρὸς τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ ἡμῶν. Καὶ παρήγγειλαν τοῖς
ἀπὸ τῆς δυνάμεως τῆς μετ' αὐτῶν, καὶ ἐπορεύθησαν ἐπὶ Ἰάμνειαν.
59 Καὶ ἐξῆλθε Γοργίας ἐκ τῆς πόλεως, καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ εἰς συνάν-
60 τησιν αὐτοῖς εἰς πόλεμον. Καὶ ἐτροπώθη (β) Ἰώσηπος καὶ Ἀζαρίας,
καὶ ἐδιώχθησαν ἕως τῶν ὁρίων τῆς Ἰουδαίας. καὶ ἔπεσον ἐν τῇ ἡμέρᾳ
ἐκείνῃ ἐκ τοῦ λαοῦ (γ) τοῦ Ἰσραὴλ εἰς δισχιλίους ἄνδρας. καὶ ἐγενήθη
61 τροπὴ μεγάλη ἐν τῷ (δ) λαῷ Ἰσραὴλ, Ὅτι οὐκ ἤκουσαν (ε) Ἰούδα καὶ
62 τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, οἰόμενοι ἀνδραγαθῆσαι (ζ). Αὐτοὶ δὲ οὐκ ἦσαν
ἐκ τοῦ σπέρματος τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἷς ἐδόθη σωτηρία Ἰσραὴλ
63 διὰ χειρὸς αὐτῶν. Καὶ ὁ ἀνὴρ Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐδοξάσθησαν
σφόδρα ἐναντίον παντὸς Ἰσραὴλ, καὶ τῶν ἐθνῶν πάντων, οὗ ἠκούετο
64 τὸ ὄνομα αὐτῶν. Καὶ ἐπισυνήγοντο πρὸς αὐτοὺς εὐφημοῦντες.
65 Καὶ ἐξῆλθεν Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ ἐπολέμουν τοὺς υἱοὺς Ἡσαῦ
ἐν τῇ γῇ πρὸς Νότον, καὶ ἐπάταξε τὴν Χεβρὼν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς,
καὶ καθεῖλε τὸ ὀχύρωμα αὐτῆς, καὶ τοὺς πύργους αὐτῆς (ª) ἐνέπρησε κυκλό-
66 θεν. Καὶ ἀπῆρε τοῦ πορευθῆναι εἰς γῆν ἀλλοφύλων, καὶ διεπορεύετο
67 τὴν Σαμάρειαν. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ (η) ἔπεσον ἱερεῖς ἐν πολέμῳ
βουλόμενοι ἀνδραγαθῆσαι, ἐν τῷ (θ) αὐτοὺς ἐξελθεῖν εἰς (ª) πόλεμον
68 ἀβουλεύτως. Καὶ ἐξέκλινεν Ἰούδας εἰς Ἄζωτον γῆν ἀλλοφύλων, καὶ
καθεῖλε τοὺς βωμοὺς αὐτῶν, καὶ τὰ γλυπτὰ τῶν θεῶν αὐτῶν κατέκαυσε
(ι) πυρὶ, καὶ ἐσκύλευσε τὰ σκῦλα τῶν πόλεων, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν
(κ) γῆν Ἰούδα.

MS. A. (α) εἶπαν, Ποιήσομεν (β) Σιώσηπος (γ) * σου (δ) λαῷ, Ὅτι οὐκ (ε) Ἰούδου (ζ) αὐτόν. ª ἐνεπύρισεν (η) ἔπεσαν ἱερεῖς πολέμῳ βουλομένους αὐτῶν (θ) αὐτὸν (ª) τὸν πόλεμον (ι) καὶ ἐσκύλευσεν (κ) Ἰουδαίαν.

ΚΕΦ. ϛʹ.

1 ΚΑὶ ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος διεπορεύετο τὰς ἐπάνω χώρας, καὶ ἤκου-
σεν ὅτι ἐστὶν (α) Ἐλυμαῒς ἐν τῇ Περσίδι πόλις ἔνδοξος πλούτῳ,
2 (β) ἀργυρίῳ τε καὶ χρυσίῳ, Καὶ τὸ ἱερὸν τὸ ἐν αὐτῇ πλούσιον σφόδρα,
καὶ ἐκεῖ καλύμματα χρυσᾶ, καὶ θώρακες, καὶ ὅπλα ἃ κατέλιπεν ἐκεῖ
Ἀλέξανδρος ὁ (γ) Φιλίππου, βασιλεὺς ὁ Μακεδὼν, ὃς ἐβασίλευσε
3 (δ) πρῶτος ἐν τοῖς Ἕλλησι. Καὶ ἦλθε καὶ ἐζήτει (ε) καταλαβέσθαι τὴν
πόλιν, καὶ προνομεῦσαι αὐτὴν, καὶ οὐκ ἠδυνάσθη, ὅτι ἐγνώσθη ὁ λόγος
4 τοῖς ἐκ τῆς πόλεως. Καὶ ἀνέστησαν αὐτῷ εἰς πόλεμον, καὶ ἔφυγε καὶ
(ζ) ἀπῆρεν ἐκεῖθεν μετὰ λύπης μεγάλης, ἀποστρέψαι εἰς Βαβυλῶνα.

MS. A. (α) ἐν Ἐλυμὲς (β) ἀργυρίῳ καὶ (γ) τοῦ Φιλίππου, ὁ βασιλεὺς (δ) τοῖς Ἕλλησι πρῶτος. (ε) καταλαβεῖν (ζ) ἀπῆλθεν

Interp. LAT.

Et dixit ; Faciamus & ipsi nobis nomen, & eamus pugnare adversùm gentes, quæ in circuitu nostro sunt. Et præceperunt his qui erant in exercitu suo : & abierunt Jamniam. Et exivit Gorgias de civitate , & viri ejus obviàm illis in pugnam. Et fugati sunt Joseph , & Azarias, & propulsati usque in fines Judææ. Et ceciderunt die illâ de populo Israel ad duo millia viri : & facta est plaga magna in populo Israel : Quia non audierunt Judam , & fratres ejus, existimantes fortiter se facturos. Ipsi autem non erant de semine virorum illorum, quibus data est salus Israel per manum eorum. Et vir Judas, & fratres ejus glorificati sunt valdè in conspectu omnis Israel, & gentium omnium , ubi audiebatur nomen eorum. Et convenerunt ad eos fausta acclamantes. Et exivit Judas, & fratres ejus: & expugnabant filios Esau in terra , quæ ad Austrum est : & percussit Chebron, & filias ejus: & destruxit munitionem ejus : & turres ejus succendit in circuitu. Et movit castra, ut iret in terram alienigenarum : & perambulabat Samariam. In die illa ceciderunt sacerdotes (c) in bello , dum volunt fortiter facere, dum sine consilio exeunt in prælium. Et declinavit Judas in Azotum terram alienigenarum : & diruit aras eorum : & sculptilia deorum eorum succendit igni : & cepit spolia civitatum : & reversus est in terram Juda.

CAP. VI.

ET rex Antiochus perambulabat superiores regiones : & audivit esse Elymaidem in Perside civitatem nobilissimam divitiis , argentóque, & auro : Templúmque, quod in ea, locuples valdè : & illic velamina aurea , & loricæ, & scuta, quæ reliquit ibi Alexander Philippi, rex Macedo, qui regnavit primus in Græcis. Et venit, & quærebat capere civitatem , & deprædari eam : & non potuit ; quoniam innotuit sermo his qui erant de civitate. Et insurrexerunt in eum in prælium : et fugit , et abiit indè cum tristitia magna, ut reverteretur Babyloniam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

57 [illegible]
58 [illegible]
59 [illegible]
60 [illegible]
[illegible]
61 [illegible]
62 [illegible]
63 [illegible]
[illegible]
64 [illegible]
65 [illegible]
66 [illegible]
[illegible]
67 [illegible]
68 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Comparemus nos etiam nobis nomen, & eamus pugnatum contra gentes quæ circumstant nos : Præceptóque dato copiis quæ secum erant, abierunt ad Jamnin. Sed egressi sunt Gorgia ex urbe & viri qui cum eo erant, adversùs eos in prælium : Et devicti sunt Joseph & Azaria, & persecutus est eos usque ad limites Edom, ceciderúntque eo die ex populo Israëlitico fermè duo millia virorum, & fuit contritio magna in Israële: Eò quòd non obtemperassent Judæ & fratribus ejus, volentes etiam ipsi comparare sibi nomen & claritatem. Isti verò non erant de semine virorum illorum quorum operâ præstiterat Deus salutem in Israële. Ita Juda & fratres ejus magis laudati fuerunt apud omnes Israelitas, & inter cunctas gentes : & ubicunque audiebatur fama illorum. Congregabantur, & venientes celebrabant eos. Deinde procedens Juda & fratres ejus, pugnabant contra filios Esau in terra Australi : & percusserunt Hebronem & filias ejus, Arces ejus everterunt, & turres ejus igne succenderunt per circuitum. Tum profectus est inde Juda ut abiret in terram Palæstinorum, transivítque per Samariam. Eo die ceciderunt sacerdotes in bello præstare volentes præclara facinora, & procedentes ad bellum sine consilio. Et declinavit Juda in Azotum quæ est in terra Palæstinorum, & demoliti sunt aras eorum, sculptilia idolorum eorum igne combusserunt, diripuerunt spolia urbium, & reversi sunt in Judæam.

* ܘ * [illegible] *

1 * [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]

CAP. VI.

REx autem Antiochus perlustrans regiones superiores, audivit esse in Perside Elam urbem nobilem divitiis auri & argenti, Et templum loci idolorum ejus esse valde opulentum, ibique extare galeas aureas, thoraces, & vasa bellica , quæ reliquerat ibi Alexander Philippi filius rex Macedo, is qui primus fuerat rex Græcorum. Quamobrem venit animo capiendi eam urbem atque diripiendi : sed non potuit, quoniam re civibus urbis patefactâ, Restiterunt ei cives illius bello ; ita ut fugiens proficisceretur inde magna cum tristitia, ut Babylonem remearet.

Versio VULG. LAT.

5 Et venit qui nuntiaret ei in Perside, quia fugata sunt
6 castra, quæ erant in terra Juda: Et quia abiit Lysias cum virtute forti in primis, & fugatus est à facie Judæorum, & invaluerunt armis, & viribus, & spoliis multis, quæ ceperunt de castris, quæ exciderunt:
7 Et quia diruerunt abominationem, quam ædificaverat super altare, quod erat in Jerusalem, & sanctificationem, sicut priùs, circumdederunt muris excel-
8 sis, sed & Bethsuram civitatem suam. Et factum est ut audivit rex sermones istos, expavit, & commotus est valdé: & decidit in lectum, & incidit in languorem præ tristitia, quia non factum est ei sicut co-
9 gitabat. Et erat illic per dies multos: quia renovata est in eo tristitia magna, & arbitratus est se
10 mori. Et vocavit omnes amicos suos, & dixit illis; Recessit somnus ab oculis meis, & concidi, & cor-
11 rui corde præ solicitudine: Et dixi in corde meo; In quantam tribulationem deveni, & in quos fluctus tristitiæ, in qua nunc sum: qui jucundus eram, &
12 dilectus in potestate mea! Nunc verò reminiscor malorum, quæ feci in Jerusalem, unde & abstuli omnia spolia aurea & argentea, quæ erant in ea, &
13 misi auferre habitantes Judæam sine causa. Cognovi ergò quia propterea invenerunt me mala ista: &
14 ecce pereo tristitiâ magnâ in terra aliena. Et vocavit Philippum, unum de amicis suis, & præposuit
15 eum super universum regnum suum: Et dedit ei diadema, & stolam suam, & annulum, ut adduceret Antiochum filium suum, & nutriret eum, & regna-
16 ret. Et mortuus est illic Antiochus rex, anno
17 centesimo quadragesimo nono. Et cognovit Lysias quoniam mortuus est rex, & constituit regnare Antiochum filium ejus, quem nutrivit adolescentem:
18 & vocavit nomen ejus Eupator. Et hi qui erant in arce, concluserant Israel in circuitu sanctorum: & quærebant eis mala semper, & firmamentum Gen-
19 tium. Et cogitavit Judas disperdere eos: & con-
20 vocavit universum populum, ut obsiderent eos. Et convenerunt simul, & obsederunt eos, anno centesimo quinquagesimo, & fecerunt balistas & machinas.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α΄.

5 Καὶ ἦλθεν ἀπαγγέλλων τις αὐτῷ εἰς τὴν Περσίδα, ὅτι τετρόπωνται
6 αἱ παρεμβολαὶ αἱ πορευθεῖσαι εἰς γῆν Ἰούδα, Καὶ ἐπορεύθη Λυσίας δυνάμει ἰσχυρᾷ ἐν πρώτοις, καὶ ἀνετράπη ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ ἐπίσχυσαν ὅπλοις (η) καὶ δυνάμει καὶ σκύλοις πολλοῖς οἷς ἔλαβον ἀπὸ
7 τῶν παρεμβολῶν ὧν ἐξέκοψαν, Καὶ (θ) καθεῖλον τὸ βδέλυγμα ὃ ᾠκοδόμησεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ τὸ ἁγίασμα καθὼς τὸ πρότερον ἐκύκλωσαν τείχεσιν ὑψηλοῖς, καὶ τὴν (ι) Βαιθσοῦραν
8 πόλιν αὐτοῦ. Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς τοὺς λόγους τούτους, ἐθαμβήθη καὶ ἐσαλεύθη σφόδρα· καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν κοίτην, καὶ ἐνέπεσεν εἰς ἀρρωστίαν ἀπὸ τῆς λύπης, ὅτι οὐκ ἐγένετο αὐτῷ καθὼς
9 ἐνεθυμεῖτο. Καὶ ἦν ἐκεῖ ἡμέρας πλείους, ὅτι ἀνεκαινίσθη ἐπ' αὐτὸν
10 λύπη μεγάλη, καὶ ἐλογίσατο ὅτι ἀποθνήσκει. Καὶ ἐκάλεσε πάντας τοὺς φίλους αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, Ἀφίσταται (κ) ὁ ὕπνος ἀπὸ
11 τῶν ὀφθαλμῶν μου, καὶ συμπέπτωκα τῇ καρδίᾳ ἀπὸ τῆς μερίμνης. Καὶ εἶπα τῇ καρδίᾳ (λ) μου, Ἕως τίνος θλίψεως ἦλθον καὶ κλύδωνος μεγάλου, ἐν ᾧ νῦν εἰμι; ὅτι χρηστὸς καὶ ἀγαπώμενος ἤμην ἐν τῇ
12 ἐξουσίᾳ μου. Νῦν δὲ (μ) μιμνήσκομαι τῶν κακῶν ὧν ἐποίησα ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἔλαβον πάντα τὰ σκεύη (ν) τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ ἐξαπέστειλα (ξ) ἐξᾶραι τοὺς κατοικοῦντας Ἰούδα δια-
13 κενῆς. Ἔγνων (ο) οὖν ὅτι χάριν τούτων εὗρόν με τὰ κακὰ ταῦτα·
14 καὶ ἰδοὺ ἀπόλλυμαι λύπῃ μεγάλῃ ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ. Καὶ ἐκάλεσε Φίλιππον ἕνα τῶν φίλων αὐτοῦ, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἐπὶ πάσης τῆς
15 βασιλείας αὐτοῦ. Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὸ διάδημα καὶ τὴν στολὴν αὐτοῦ καὶ τὸν δακτύλιον, τοῦ ἀγαγεῖν Ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἐκθρέψαι
16 αὐτὸν τοῦ (π) βασιλεύειν. Καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ Ἀντίοχος ὁ βασι-
17 λεὺς ἔτους ἐνάτου καὶ (ͅ) τεσσαρακοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ. Καὶ ἐπέγνω Λυσίας ὅτι τέθνηκεν ὁ βασιλεύς, καὶ κατέστησε βασιλεύειν Ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ, ὃν ἐξέθρεψε νεώτερον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ
18 (ρ) Εὐπάτορα. Καὶ οἱ ἐκ τῆς ἄκρας ἦσαν συγκλείοντες τὸν Ἰσραὴλ κύκλῳ
19 τῶν ἁγίων, καὶ ζητοῦντες (σ) τὰ κακὰ δι' ὅλου, καὶ στήριγμα τοῖς ἔθνεσι. Καὶ ἐλογίσατο Ἰούδας ἐξᾶραι αὐτούς· καὶ ἐξεκκλησίασε πάντα τὸν
20 λαὸν τοῦ περικαθίσαι ἐπ' (τ) αὐτούς. Καὶ συνήχθησαν ἅμα, καὶ περιεκάθισαν ἐπ' αὐτοὺς ἔτους πεντηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ, καὶ ἐποίησεν ἐπ' αὐτοὺς (ͅ) βελοστάσεις καὶ μηχανάς.

MS. A. (η) οἷς ἔλαβον (θ) καθεῖλαν (ι) Βεθσοῦρα (κ) ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ὁ ὕπνος, (λ) Ἕως τίνος (μ) μνήσκομαι (ν) τὰ ἀργυρᾶ καὶ τὰ χρυσᾶ (ξ) τοῦ ἐξᾶραι (ο) ὅτι χάριν (π) *μὴ βασιλεύειν. (ͅ) τεσσαρακοστοῦ (ρ) Εὐπάτωρ. (σ) κακά (τ) αὐτούς, ἔτους πεντηκοστοῦ (ͅ) βελοστασίας

Interp. LAT.

Et venit qui nuntiaret ei in Perside: quia fu- 5
gata sunt castra, quæ iverant in terram Juda;
Et ivit Lysias cum virtute forti in primis, & 6
fugatus est à facie eorum; & invaluerunt armis, & viribus, & spoliis multis, quæ ceperunt de castris, quæ exciderunt: Et diruerunt abomi- 7
nationem, quam ædificaverat super altare, quod erat in Hierusalem; et sanctificationem, sicut priùs, circumdederunt muris excelsis, et Bæthsuram civitatem suam. Et factum est, ut audivit 8
rex sermones istos; expavit, et commotus est valdè: et decidit in lectum, et incidit in languorem præ tristitia, quia non est factum sibi, sicut cogitabat. Et erat illic per dies multos: 9
quia renovata est in eo tristitia magna: et arbitratus est se mori. Et vocavit omnes amicos 10
suos, et dixit illis; Recessit somnus ab oculis meis, et concidi corde præ solicitudine: Et 11
dixi in corde meo; In quantam tribulationem deveni, et tempestatem magnam, in qua nunc sum? quia jucundus eram, et dilectus in potestate mea. Nunc verò reminiscor malorum, quæ feci 12
in Hierusalem, et abstuli omnia vasa aurea, et argentea, quæ erant in ea: et misi auferre habitantes Judæam, sine causa. Cognovi ergò, 13
quia propterea invenerunt me mala ista: et ecce pereo tristitiâ magnâ in terra aliena. Et vocavit 14
Philippum unum de amicis suis, et præposuit eum super universum regnum suum: Et dedit 15
ei diadema, et stolam suam, et annulum; ut adduceret Antiochum filium suum, et nutriret eum, ut regnaret. Et mortuus est illic Antio- 16
chus rex anno nono et quadragesimo et centesimo. Et cognovit Lysias, quoniam mortuus est rex, et 17
constituit regnare Antiochum filium suum pro se, quem nutrivit adolescentem, et vocavit nomen ejus Eupatorem. Et qui erant in arce, con- 18
cluserant Israel in circuitu sanctorum, et quærebant mala semper, (a) et firmamentum gentibus. Et cogitavit Judas disperdere eos: et convocavit 19
universum populum, ut obsiderent eos. Et con- 20
venerunt simul, et obsederunt eos anno centesimo quinquagesimo. Et fecit super eos balistas, et machinas.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]

* Venerunt etiam *quidam*, & dixerunt An- 5
tiocho in Perside, devictas esse copias ejus illas quæ profectæ fuerunt in Judæam. Et 6
quomodo abiisset Lysia primùm magno cum exercitu, devictúsque esset ab eis: & invaluissent armis Judæi, copiis, spoliísque permultis, quæ ceperant à castris quæ devicerant: Evertissent abominationem illam 7
quæ ædificata fuerat super altare Jerosolymitanum: Sanctuarium cinxissent muris ingentibus ut antea, & Beth-suram urbem suam reædificassent. Et factum est, cùm au- 8
disset rex hujusmodi sermones, ut obstupesceret ac magnopere turbaretur, decumberétque super lectum suum; & ægrotaret præ tristitia; eò quòd res pro votis ejus minimè successisset. Fuit ergo ibi diebus 9
multis, quia renovata fuerat in ipso tristitia ipsius. Et arbitratus Antiochus se mori- 10
turum, advocavit omnes amicos suos, & dixit eis; Recessit somnus ab oculis meis, & cor meum contabuit in præcordiis meis præ nimia anxietate. Et dixi cordi meo, 11
Ad quantam usque calamitatem deveni, tantámque tempestatem quâ jactor! Nam ju- 12
cundus eram atque dilectus in dominio meo: nunc autem ecce recordor malorum quæ commisi in Jerusalem, accipiens vasa aurea & argentea quæ erant in ipsa, & mittens ut delerentur habitatores Judææ gratis. Equidem novi has ob res accidisse mihi 13
omnia ista mala: & ecce multam ob tristitiam pereo in terra aliena. Tum advo- 14
cans Antiochus Philippum unum ex amicis suis, præfecit eum toti regno suo; Deditque 15
ei diadema, stolam suam, annulúmque suum, ut deferret ea Antiocho filio suo, & nutriret eum ut esset rex. Ita mortuus est illic 16
Antiochus rex, anno centesimo quadragesimo nono. Et cognoscens Lysia mortuum 17
esse regem, statuit Antiochum filium ejus in regno ipsius, quem ipse educaverat inde ab ejus pueritia, vocavítque nomen ejus Eupatorem. Illi autem qui degebant in 18
arce, concludebant Israëlem ex omni parte Sanctuarii, & studebant omnia ei inferre mala, erántque auxilio gentibus. Qua- 19
propter decrevit Juda tollere eos, congregavítque universum populum, ut obsiderent eos. Itaque simul congregati, obse- 20
derunt eos anno centesimo quinquagesimo, & fecerunt adversùs eos turrim & machinam ad impugnandum eos.

Versio VULG. LAT.

21 Et exierunt quidam ex eis qui obsidebantur, &
22 adjunxerunt se illis aliqui impii ex Israel, Et ab-
ierunt ad regem, & dixerunt; Quousque non facis
23 judicium, & vindicas fratres nostros? Nos decre-
vimus servire patri tuo, & ambulare in præceptis
24 ejus, & obsequi edictis ejus: Et filii populi no-
stri propter hoc alienabant se à nobis, & quicunque
inveniebantur ex nobis, interficiebantur, & hæ-
25 reditates nostræ diripiebantur. Et non ad nos tan-
tùm extenderunt manum, sed & in omnes fines no-
26 stros. Et ecce applicuerunt hodiè ad arcem Jerusa-
lem occupare eam, & munitionem Bethsuram muni-
27 erunt: Et nisi præveneris eos velociùs, majora
28 quàm hæc facient, & non poteris obtinere eos. Et
iratus est rex, ut hæc audivit: & convocavit omnes
amicos suos, & principes exercitûs sui, & eos qui
29 super equites erant. Sed & de regnis aliis, & de
insulis maritimis, venerunt ad eum exercitus condu-
30 ctitii. Et erat numerus exercitûs ejus, centum mil-
lia peditum, & viginti millia equitum, & elephanti
31 trigintaduo, docti ad prælium. Et venerunt per
Idumæam, & applicuerunt ad Bethsuram, & pugna-
verunt dies multos, & fecerunt machinas: & exie-
runt, & succenderunt eas igni, & pugnaverunt viri-
32 liter. Et recessit Judas ab arce, & movit castra ad
33 Bethzacharam contra castra regis. Et surrexit rex
ante lucem, & concitavit exercitus in impetum con-
tra viam Bethzacharam: & comparaverunt se exer-
34 citus in prælium, & tubis cecinerunt: Et elephan-
tis ostenderunt sanguinem uvæ & mori, ad acuen-
35 dos eos in prælium: Et diviserunt bestias per le-
giones: & astiterunt singulis elephantis mille viri
in loricis concatenatis, & galeæ æreæ in capitibus
eorum: & quingenti equites ordinati unicuique be-
36 stiæ electi erant. Hi ante tempus ubicunque erat
bestia, ibi erant: & quocunque ibat, ibant, & non
discedebant ab ea.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΏΝ Α'.

21 Καὶ ἐξῆλθον ἐξ (υ) αὐτῶν ἐκ τοῦ συγκλεισμοῦ, καὶ ἐκολλήθησαν
22 αὐτοῖς τινες τῶν ἀσεβῶν ἐξ Ἰσραήλ, Καὶ ἐπορεύθησαν πρὸς τὸν
βασιλέα, καὶ (φ) εἶπον, Ἕως πότε οὐ ποιήσῃ κρίσιν, καὶ ἐκδικήσεις
23 τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν; Ἡμεῖς εὐδοκοῦμεν δουλεύειν τῷ πατρί σου,
καὶ πορεύεσθαι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις, καὶ κατακολουθεῖν τοῖς
24 προστάγμασιν αὐτοῦ. (χ) Καὶ περιεκάθηντο εἰς τὴν ἄκραν υἱοὶ
τοῦ λαοῦ ἡμῶν, χάριν τούτου (ψ) καὶ ἀλλοτριοῦνται ἀφ' ἡμῶν. πλὴν ὅσοι
εὑρίσκοντο ἀφ' ἡμῶν, ἐθανατοῦντο, καὶ αἱ κληρονομίαι ἡμῶν διηρπά-
25 ζοντο. Καὶ οὐκ ἐφ' ἡμᾶς μόνον ἐξέτειναν χεῖρα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ
26 πάντα τὰ ὅρια αὐτῶν. Καὶ ἰδοὺ παρεμβεβλήκασι σήμερον ἐπὶ
τὴν ἄκραν ἐν Ἱερουσαλὴμ, τοῦ καταλαβέσθαι αὐτὴν, καὶ τὸ ἁγίασμα,
27 καὶ τὴν Βαιθσοῦραν (ἀ) ὠχύρωσαν. Καὶ ἐὰν μὴ προκαταλάβῃ αὐτοὺς
διὰ τάχους, μείζονα τούτων ποιήσουσι, καὶ οὐ (~) δυνήσῃ τοῦ κατασχεῖν αὐτῶν.
28 Καὶ ὠργίσθη ὁ βασιλεὺς ὅτε ἤκουσε, καὶ συνήγαγε πάντας τοὺς
φίλους αὐτοῦ, (ω) καὶ τοὺς ἄρχοντας τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν
29 (α) ἡνιῶν. Καὶ ἀπὸ βασιλειῶν ἑτέρων καὶ ἀπὸ νήσων θαλασσῶν
30 ἦλθον πρὸς αὐτὸν δυνάμεις μισθωταί. Καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς τῆς δυνά-
μεων αὐτοῦ ἑκατὸν χιλιάδες (β) τῶν πεζῶν, καὶ εἴκοσι χιλιάδες
31 (γ) ἵππων, καὶ ἐλέφαντες δύο καὶ τριάκοντα εἰδότες πόλεμον. Καὶ
ἦλθοσαν διὰ τῆς Ἰδουμαίας, καὶ παρενέβαλοσαν ἐπὶ (δ) Βαιθσοῦραν,
καὶ ἐπολέμησαν (ε) ἡμέρας πολλὰς, καὶ ἐποίησαν μηχανάς· καὶ
ἐξῆλθον, καὶ ἐνεπύρισαν (ζ) αὐτὰς ἐν πυρὶ, καὶ ἐπολέμησαν ἀν-
32 δρωδῶς. Καὶ ἀπῆρεν Ἰούδας ἀπὸ τῆς ἄκρας, καὶ παρενέβαλεν
33 εἰς Βαιθζαχαρία ἀπέναντι τῆς παρεμβολῆς τοῦ βασιλέως. Καὶ
ὤρθρισεν ὁ βασιλεὺς πρωῒ, καὶ ἀπῆρε τὴν παρεμβολὴν ἐν ὁρμήματι
αὐτῆς κατὰ τὴν ὁδὸν Βαιθζαχαρία, καὶ διεσκευάσθησαν αἱ δυνάμεις
34 εἰς τὸν πόλεμον, καὶ ἐσάλπισαν ταῖς σάλπιγξι. Καὶ τοῖς ἐλέφασιν
ἔδειξαν αἷμα σταφυλῆς καὶ μόρων, τοῦ παραστῆσαι αὐτοὺς εἰς τὸν πόλε-
35 μον. Καὶ διεῖλον τὰ θηρία εἰς τὰς (~) φάλαγγας, καὶ παρέστησαν
(η) ἑκάστῳ ἐλέφαντι χιλίους ἄνδρας (·) τεθωρακισμένους ἐν ἁλυσιδωτοῖς,
καὶ περικεφαλαῖαι χαλκαῖ ἐπὶ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν, καὶ (θ) πεντακόσιοι
36 ἵπποι διατεταγμένοι ἑκάστῳ θηρίῳ ἐκλελεγμένοι. Οὗτοι πρὸ
καιροῦ, οὗ (ι) ἐὰν ἦν τὸ θηρίον, ἦσαν, καὶ οὗ (κ) ἐὰν ἐπορεύετο, ἐπορεύοντο
ἅμα, οὐκ ἀφίσταντο ἀπ' αὐτοῦ.

MS. A. (υ) αὐτοῦ (φ) εἶπαν, Ἕως πότε οὐ ποιήσεις (χ) ὅτι * οἱ τοῦ λαοῦ ἡμῶν (ψ) ἠλλοτριοῦντο (ἀ) ὀχύρωσαν. (~) δυνήσει (ω) ἄρχοντας δυνάμεως (α) μονιῶν. Καὶ ἀπὸ βασιλέων (β) πεζῶν, (γ) τῶν ἵππων, (δ) Βεθσοῦρα, (ε) ἐπὶ ἡμέρας (ζ) αὐτοὺς (~) φάραγγας, (η) ἐφ' ἑκάστῳ (·) τεθωρακισμένοις (θ) πεντακόσια ἵππος διατεταγμένη ἑκάστῳ θηρίῳ ἐκλελεγμένη. (ι) ἂν ᾖ (κ) ἂν ἐπορεύετο.

Interp. LAT.

Et exierunt[quidam] ex eis de clausura: & 21
adjunxerunt se illis aliqui impii ex Israel: Et 22
abierunt ad regem, & dixerunt; Quousque
non facies judicium, & vindicabis fratres no-
stros? Nos decrevimus servire patri tuo, & 23
ambulare in præceptis ejus, & obsequi edictis
ejus. Et (b) obsessi sunt in arce filii populi 24
nostri: propter hoc & alienant se à nobis: &
quicunque inveniebantur ex nobis, interficieban-
tur, & hæreditates nostræ diripiebantur. Et 25
non ad nos tantùm extenderunt manum, sed
& in omnes fines nostros. Et ecce applicue- 26
runt hodiè ad arcem in Hierusalem occupare
eam; & sanctificationem, & Bæthsuram
munierunt. Et, nisi præveneris eos velociùs, 27
majora, quàm hæc, facient, & non poteris
obtinere eos. Et iratus est rex, ut audivit: 28
& convocavit omnes amicos suos, & principes
exercitûs sui, & eos qui super equites erant.
Et de regnis aliis, & de insulis maritimis 29
venerunt ad eum exercitus conductitii. Et 30
erat numerus exercituum ejus centum millia
peditum, & viginti millia equitum, & ele-
phanti triginta duo docti ad prælium. Et 31
venerunt per Idumæam, & applicuerunt ad
Bæthsuram: & pugnaverunt dies multos: &
fecerunt machinas. Et exierunt, & succende-
runt eas igni, & pugnaverunt viriliter. Et 32
recessit Judas ab arce, & movit castra ad
Bæthzacharia contra castra regis. Et surrexit 33
rex ante lucem, & concitavit exercitum in
impetu ejus contra viam Bæthzacharia. Et
comparaverunt se exercitus in prælium, &
tubis cecinerunt. Et Elephantis ostenderunt 34
sanguinem uvæ, & mororum, ad acuendos
eos in prælium. Et diviserunt bestias in 35
legiones, & statuerunt singulis elephantis mille
viros in loricis concatenatis: & galeæ æreæ
in capitibus eorum: & quingenti equites ordi-
nati unicuique bestiæ electi. Hi ante tempus, 36
ubicunque erat bestia, ibi erant; & quocunque
ibat, ibant simul, non discedebant ab ea.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Et egressis quibusdam illorum è clausura, adhæserunt illis quidam impii ex Israële; qui abeuntes ad regem, dixerunt ei; Quoúsque non exercebis judicium & ultionem contra fratres nostros? Nos ultrò volebamus servitutem exhibere patri tuo, obsequi omnibus mandatis ejus, & cunctis placitis ejus hærere: at ecce populares nostri obsident arcem hanc ob causam, & censemur ab eis veluti extranei, Quemcunque reperiunt è nobis, occidunt, & possessio nostra diripitur ab eis. Et non in nos tantùm extenderunt manus, sed etiam in omnes terminos suos. Et ecce castra habent hodie contra arcem quæ est in Jerusalem, ut capiant eam: & Sanctuarium atque Beth-suram muniverunt. Et nisi celeriter præoccupetis eos, his majora & plura facient, neque prævalebitis viribus eorum. Iratus est rex cùm hæc audîsset, convocavítque omnes amicos suos, & duces copiarum suarum, & eos qui præerant curribus. Et ex aliis regnis, multísque ex insulis venerunt ad eum copiæ ab eo conductæ: Adeò ut esset numerus exercitûs ejus centum millia peditum & viginti millia equitum, elephantorúmque triginta duorum, belli peritorum. Tum venientes per Edom, castra posuerunt contra Beth-suram, & oppugnaverunt eam diebus multis, fabricatis machinis: at egressi *cives*, combusserunt eas igni, & strenuè dimicaverunt. Movens itaque Juda ab arce, castrametatus est prope Beth Zachariam ex adverso castrorum regis. Et rex manè surgens, duxit castra impetu per viam Beth-Zachariæ: dispositóque ad bellum exercitu, clanxerunt tubis. Et cùm ostendissent elephantis sanguinem uvæ & mororum, & parâssent eos ad bellum; Diviserunt eos in phalangas, & tradiderunt cuique elephanto mille viros vestitos loricis ferreis, & galeas æreas gestantes capitibus suis: & quingenti equites comitabantur unumquemque elephantum; Hi multò ante delecti fuerant, & quocunque proficiscebatur unus ex illis *elephantis*, ibi aderant etiam isti, nec recedebant ab eo.

Versio VULG. LAT.

37 Sed & turres ligneæ super eos firmæ protegentes
super singulas bestias : & super eas machinæ : &
super singulas viri virtutis trigintaduo, qui pu-
38 gnabant desuper, & Indus magister bestiæ. Et
residuum equitatum hinc & indè statuit in duas
partes, tubis exercitum commovere, & perurgere
39 constipatos in legionibus ejus. Et ut refulsit Sol
in clypeos aureos, & æreos, resplenduerunt mon-
tes ab eis, & resplenduerunt sicut lampades ignis.
40 Et distincta est pars exercitûs regis per montes ex-
celsos, & alia per loca humilia : & ibant cautè
41 & ordinatè. Et commovebantur omnes inhabitan-
tes terram à voce multitudinis, & incessu turbæ,
& collisione armorum : erat enim exercitus ma-
42 gnus valdè, & fortis. Et appropiavit Judas, &
exercitus ejus in prælium : & ceciderunt de exer-
43 citu regis sexcenti viri. Et vidit Eleazar filius
Saura unam de bestiis loricatam loricis regis : &
erat eminens super cæteras bestias : & visum est
44 ei quòd in ea esset rex : Et dedit se ut libera-
ret populum suum, & acquireret sibi nomen æ-
45 ternum. Et concurrit ad eam audacter in medio
legionis, interficiens à dextris & à sinistris, & ca-
46 debant ab eo huc atque illuc. Et ivit sub pedes
elephantis, & supposuit se ei, & occîdit eum : &
cecidit in terram super ipsum, & mortuus est il-
47 lic. Et videntes virtutem regis, & impetum ex-
48 ercitûs ejus, diverterunt se ab eis. Castra autem
regis ascenderunt contra eos in Jerusalem, & ap-
plicuerunt castra regis ad Judæam & montem Sion.
49 Et fecit pacem cum his qui erant in Bethsura : &
exierunt de civitate, quia non erant eis ibi ali-
50 menta conclusis, quia sabbata erant terræ. Et
comprehendit rex Bethsuram : & constituit illîc cu-
51 stodiam servare eam. Et convertit castra ad lo-
cum sanctificationis dies multos : & statuit illîc
balistas, & machinas, & ignis jacula, & tormen-
ta ad lapides jactandos, & spicula, & scorpios
52 ad mittendas sagittas, & fundibula. Fecerunt au-
tem & ipsi machinas adversùs machinas eorum, &
pugnaverunt dies multos.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΏΝ Α΄.

37 Καὶ πύργοι ξύλινοι ἐπ᾽ αὐτὰς ὀχυροὶ σκεπαζόμενοι ἐφ᾽ ἑκάστου
θηρίου, ἐζωσμένοι ἐπ᾽ (˙˙) αὐτῆς μηχαναῖς· καὶ ἐφ᾽ ἑκάστου ἄνδρες
(λ) δυνάμεως δύο καὶ τριάκοντα οἱ πολεμοῦντες ἐπ᾽ (μ) αὐ-
38 τοῖς, καὶ ὁ Ἰνδὸς αὐτῆς. Καὶ τὴν ἐπίλοιπον ἵππον ἔνθεν καὶ
ἔνθεν (ν) ἔστησαν ἐπὶ τὰ δύο μέρη τῆς παρεμβολῆς, κατασείοντες
39 καὶ καταφρασσόμενοι ἐν ταῖς (˜) φάραγξιν. Ὡς δὲ ἔστιλβεν ὁ ἥλιος
ἐπὶ τὰς (¨) χρυσᾶς καὶ χαλκᾶς ἀσπίδας, ἔστιλβε τὰ ὄρη ἀπ᾽ αὐτῶν,
40 καὶ κατηύγαζεν ὡς λαμπάδες πυρός. Καὶ ἐξετάθη μέρος τι τῆς
παρεμβολῆς τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ ὄρη, καί τινες ἐπὶ
41 (˙) ταπεινά· καὶ ἤρχοντο ἀσφαλῶς καὶ τεταγμένως. Καὶ ἐσαλεύοντο
πάντες οἱ ἀκούοντες φωνῆς πλήθους αὐτῶν, καὶ ὁδοιπορείας τοῦ
πλήθους, καὶ (ξ) συγκρουσμοῦ τῶν ὅπλων· ἦν γὰρ ἡ παρεμβο-
42 λὴ μεγάλη σφόδρα καὶ ἰσχυρά. Καὶ ἤγγισεν Ἰούδας καὶ ἡ παρεμβολὴ
αὐτοῦ εἰς παράταξιν· καὶ (ο) ἔπεσον ἀπὸ τῆς παρεμβολῆς τοῦ βασιλέως
43 ἑξακόσιοι ἄνδρες. Καὶ εἶδεν Ἐλεάζαρ ὁ Σαυαρὰν ἓν τῶν θηρίων
τεθωρακισμένον (π) θώρακι βασιλικῷ, καὶ ἦν ὑπεράγον πάντα τὰ
44 θηρία, καὶ ὤφθη ὅτι ἐν αὐτῷ ἐστιν ὁ βασιλεύς. Καὶ ἔδωκεν ἑαυτὸν
45 τοῦ σῶσαι τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ περιποιῆσαι (ρ) ἑαυτῷ ὄνομα αἰώνιον. Καὶ
ἐπέδραμεν αὐτῷ θράσει εἰς μέσον τῆς (σ) φάλαγγος, καὶ ἐθανάτου
46 δεξιὰ καὶ εὐώνυμα, καὶ ἐσχίζοντο ἀπ᾽ αὐτοῦ ἔνθα καὶ ἔνθα. Καὶ εἰσέδυ
ὑπὸ τὸν ἐλέφαντα, καὶ ὑπέθηκεν αὐτῷ, καὶ ἀνεῖλεν αὐτὸν, καὶ ἔπε-
47 σεν ἐπὶ τὴν γῆν ἐπάνω αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ. Καὶ ἴδον τὴν
ἰσχὺν τῆς βασιλείας καὶ (τ) τὸ ὅρμημα τῶν δυνάμεων, καὶ ἐξέκλιναν
48 ἀπ᾽ αὐτῶν. (υ) Οἱ δὲ ἐκ τῆς παρεμβολῆς τοῦ βασιλέως (˝) ἀνέβαινον
εἰς συνάντησιν αὐτῶν εἰς Ἱερουσαλήμ. καὶ παρενέβαλεν ὁ βασιλεὺς
49 εἰς τὴν Ἰουδαίαν καὶ εἰς τὸ ὄρος Σιών. Καὶ ἐποίησεν (φ) εἰρήνην
μετὰ τῶν ἐκ Βαιθσούρων· καὶ (χ) ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, ὅτι οὐκ ἦν αὐ-
τοῖς ἐκεῖ διατροφὴ τοῦ συγκεκλεῖσθαι ἐν αὐτῇ, ὅτι σάββατον ἦν τῇ
50 γῇ. Καὶ κατελάβετο (ψ) βασιλεὺς τὴν Βαιθσούραν, καὶ ἀπέταξεν ἐκεῖ
51 φρουρὰν τηρεῖν αὐτήν. Καὶ παρενέβαλεν ἐπὶ τὸ ἁγίασμα ἡμέρας
πολλὰς, καὶ ἔστησεν ἐκεῖ βελοστάσεις καὶ μηχανὰς καὶ πυροβόλα καὶ λι-
52 θόβολα καὶ σκορπίδια εἰς τὸ βάλλεσθαι βέλη, καὶ σφενδόνας. Καὶ
ἐποίησαν καὶ αὐτοὶ μηχανὰς πρὸς τὰς μηχανὰς αὐτῶν, καὶ ἐπολέμησαν
ἡμέρας πολλάς.

MS. A. (˙˙) αὐτοὺς (λ) δύο καὶ τριάκοντα (μ) αὐτοὺς, (ν) ἔστησεν (˜) φάλαγξιν. (¨) χρυσᾶς ἀσπίδας (˙) τὰ ταπεινά (ξ) συγκρουσμοὺς (ο) ἔπεσαν (π) θώραξιν βασιλικοῖς, (ρ) αὐτῷ (σ) φάραγγος, (τ) τὰ ὁρμήματα (υ) Καὶ ἐκ (˝) ἀνέβαινον (φ)* μετὰ τῶν (χ) ἐξῆλθεν (ψ) ὁ βασιλεὺς

Interp. LAT.

Et turres ligneæ super eos firmæ, protegentes 37
super unamquamque bestiam, accinctæ super
eam machinis : & super unamquamque viri
virtutis triginta duo, qui pugnabant in eis, &
magister ejus. Et residuum equitatum hinc & 38
indè statuerunt in duas partes castrorum, com-
moventes, & constipati in (c)vallibus. Ut 39
autem refulsit Sol in clypeos aureos, & æreos;
resplenduerunt montes ab eis, & resplendue-
runt sicut lampades ignis. Et extendit se pars 40
quædam exercitûs regis per montes excelsos, &
quidam per loca humilia : & ibant cautè, &
ordinatè. Et commovebantur omnes audientes 41
vocem multitudinis eorum, & incessum tur-
bæ, & collisionem armorum. Erat enim exer-
citus magnus valdè, & fortis. Et appro- 42
piavit Judas, & exercitus ejus, in prælium :
& ceciderunt de exercitu regis sexcenti viri.
Et vidit Eleazar filius Savaran unam de be- 43
stiis loricatam loricâ regis : & erat eminens
super cæteras bestias : & visum est, quòd in ea
esset rex. Et dedit se, ut liberaret populum 44
suum, & acquireret sibi nomen æternum. Et 45
cucurrit ad eam audacter in medium legionis
interficiens à dextris & sinistris : & scinde-
bantur ab eo hinc & indè. Et subiit sub ele- 46
phantum, & supposuit se ei, & occîdit eum :
& cecidit in terram super ipsum, & mortuus
est illîc. Et videntes virtutem regni, & im- 47
petum exercituum, diverterunt se ab eis. Qui 48
autem erant de castris regis, ascenderunt con-
tra eos in Hierusalem : & applicuit rex ad
Judæam, & montem Sion : Et fecit pacem 49
cum his qui erant in Bæthsuris. Et exierunt
de civitate : quia non erant eis ibi alimenta
conclusis in ea : quia Sabbatum erat terræ. Et 50
comprehendit rex Bæthsuram : & constituit ibi
custodiam, servare eam. Et castra habuit ad 51
locum sanctificationis dies multos. Et statuit
illîc balistas, et machinas, et ignis jacula, et
tormenta ad lapides jactandos, et scorpios ad
mittendas sagittas, et fundibula. Fecerunt 52
autem et ipsi machinas adversùs machinas
eorum : et pugnaverunt dies multos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

37 [illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
[illegible]
41 [illegible]
[illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
[illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
48 [illegible]
49 [illegible]
[illegible]
50 [illegible]
51 [illegible]
[illegible]
52 [illegible]
[illegible]

Erant quoque iis impositæ turres ligneæ 37
ingentes, obtegentes unumquemque ele-
phantum, adeoque erant machinis accincti :
& super unumquemque eorum, viri bellato-
res triginta, qui bellabant super eum, nec-
non gubernator ej[9]. Reliquos autem equites 38
hinc inde statuerunt in utrâque extremitate
castrorum, bellantes & ostentantes nitorem
armorum suorum inter phalangas. Fiebat 39
enim ut oriente sole, & super clypeos au-
reos æneosque fulgente, splenderent fulge-
rentque montes ab eis, ceu lampades ignitæ.
Pars autem exercitûs ejus ordine disposita 40
stabat super montes excelsos, pars verò su-
per montes exiguos : atque ita procedebant
securè in ordinibus suis : Et commoveban- 41
tur omnes qui audiebant vocem exercitûs
eorum, & incessum multitudinis eorum, so-
nitumque armorum; erat quippe exercitus
maximus & admodum fortis. Verùm acce- 42
dente Juda cum exercitu suo in prælium,
ceciderunt è castris regis sexcenti viri. Vi- 43
dens autem Eliazar qui vocabatur Horam,
unum ex elephantis accinctum armis regiis,
& omnium elephantorum præstantissimum;
ratus in eo regem adesse, Exposuit seipsum 44
ut servaret populum suum, & compa-
raret sibi nomen æternum. Incurrens 45
enim in illum viriliter ac generosè inter
exercitus & phalangas, & dextrorsum at-
que sinistrorsum occîdens, ita ut fugerent
à conspectu ejus hinc inde : Subiit sub 46
elephantum illum, & ventrem ejus gladio
feriens, occîdit illum, corruitque super eum
in terram, & mortuus est ibi. Cúmque vi- 47
disset Juda potentiam regiam, & apparatum
exercitûs, declinavit ab eis. E castris au- 48
tem regis ascendebant quidam contra eos
in Jerusalem, quòd rex castra posuisset
contra Judæam & montem Sionis. Nam 49
pace initâ cum his qui erant in Bethsura,
egressi sunt ex urbe, eò quòd non haberent
commeatum ut conclusi manerent in ea, quia
sabbatum erat terræ. Captâ rex igitur Beth- 50
surâ, statuit ibi custodiam ad servandam
illam : Tum castra posuit contra Sanctua- 51
rium, oppugnavitque illud multis die-
bus : & erexit ibi turres & machinas
ad pugnandum contra eos, & ad eja-
culandum balistis sagittas, lapides, ig-
nemque. Fecerunt autem illi quoque 52
machinas contra machinas eorum, & præ-
liati sunt diebus multis.

Versio VULG. LAT.

53 Escæ autem non erant in civitate, eò quòd septimus annus esset : & qui remanserant in Judæa de Gentibus, consumpserant reliquias eorum, quæ repositæ
54 fuerant. Et remanserunt in sanctis viri pauci, quoniam obtinuerat eos fames : & dispersi sunt unusquis-
55 que in locum suum. Et audivit Lysias quòd Philippus, quem constituerat rex Antiochus, cùm adhuc viveret, ut nutriret Antiochum filium suum, & regna-
56 ret, Reversus esset à Perside, & Media, & exercitus qui abierat cum ipso, & quia quærebat suscipere re-
57 gni negotia : Festinavit ire, & dicere ad regem, & duces exercitûs ; Deficimus quotidiè, & esca nobis modica est, & locus, quem obsidemus, est munitus,
58 & incumbit nobis ordinare de regno. Nunc itaque demus dexteras hominibus istis, & faciamus cum illis
59 pacem, & cum omni gente eorum : Et constituamus illis ut ambulent in legitimis suis sicut priùs, propter legitima enim ipsorum quæ despeximus, irati
60 sunt, & fecerunt omnia hæc. Et placuit sermo in conspectu regis & principum : & misit ad eos pacem
61 facere, & receperunt illam. Et juravit illis rex, &
62 principes : & exierunt de munitione. Et intravit rex montem Sion, & vidit munitionem loci : & rupit cito juramentum, quod juravit : & mandavit destru-
63 ere murum in gyro. Et discessit festinanter, & reversus est Antiochiam, & invenit Philippum dominantem civitati : & pugnavit adversus eum, & occupavit civitatem.

CAP. VII.

1 ANno centesimo quinquagesimo primo, exiit Demetrius Seleuci filius ab urbe Roma, & ascendit cum paucis viris in civitatem maritimam, & regnavit il-
2 lic. Et factum est, ut ingressus est domum regni patrum suorum, comprehendit exercitus Antiochum &
3 Lysiam, ut adducerent eos ad eum. Et res ei innotuit : & ait ; Nolite mihi ostendere faciem eorum. Et
4 occidit eos exercitus. Et sedit Demetrius super sedem
5 regni sui : Et venerunt ad eum viri iniqui & impii ex Israel : & Alcimus dux eorum, qui volebat fieri
6 sacerdos. Et accusaverunt populum apud regem, dicentes ; Perdidit Judas, & fratres ejus, omnes amicos tuos, & nos dispersit de terra nostra.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α΄.

53 Βρώματα δὲ οὐκ ἦν ἐν τοῖς (ω) ἀγγείοις, διὰ τὸ ἕβδομον ἔτος εἶναι, καὶ οἱ ἀνασωζόμενοι εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπὸ τῶν ἐθνῶν
54 κατέφαγον τὸ ὑπόλειμμα τῆς παραθέσεως. Καὶ ὑπελείφθησαν ἐν τοῖς ἁγίοις ἄνδρες ὀλίγοι, ὅτι κατεκράτησεν αὐτῶν ὁ λιμὸς·
55 καὶ ἐσκορπίσθησαν ἕκαστος εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Καὶ ἤκουσε Λυσίας, ὅτι Φίλιππος, ὃν κατέστησεν ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος ἔτι (α) ζῶν,
56 ἐκθρέψαι Ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸ βασιλεῦσαι αὐτόν, Ἀπέστρεψεν ἀπὸ τῆς Περσίδος καὶ Μηδείας, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ πορευθεῖσαι τοῦ βασιλέως μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ὅτι ζητεῖ παραλαβεῖν τὰ (β)
57 πράγματα. Καὶ κατέσπευσεν τοῦ ἀπελθεῖν, καὶ εἰπεῖν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῆς δυνάμεως, καὶ τοὺς ἄνδρας, Ἐκλείπομεν καθ᾽ ἡμέραν, καὶ ἡ τροφὴ ἡμῖν ὀλίγη, καὶ ὁ τόπος οὗ παρεμβάλλομέν ἐστιν
58 ὀχυρός, καὶ ἐπίκειται ἡμῖν τὰ τῆς βασιλείας. Νῦν οὖν δῶμεν δεξιὰν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, καὶ ποιήσωμεν μετ᾽ αὐτῶν εἰρήνην καὶ
59 μετὰ παντὸς ἔθνους αὐτῶν, Καὶ στήσωμεν αὐτοῖς τοῦ πορεύεσθαι τοῖς νομίμοις αὐτῶν, ὡς τὸ πρότερον· χάριν γὰρ τῶν νομίμων αὐτῶν ὧν
60 διεσκεδάσαμεν, ὠργίσθησαν, καὶ ἐποίησαν ταῦτα πάντα. Καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐναντίον τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἀρχόντων, καὶ ἀπέστειλε
61 πρὸς αὐτοὺς εἰρηνεῦσαι, καὶ (γ) ἐπεδέξαντο. Καὶ ὤμοσεν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἄρχοντες· ἐπὶ τούτοις ἐξῆλθον ἐκ τοῦ ὀχυρώμα-
62 τος. Καὶ εἰσῆλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ὄρος Σιών, καὶ εἶδε τὸ ὀχύρωμα τοῦ τόπου· καὶ ἠθέτησε τὸν ὁρκισμὸν ὃν ὤμοσε, καὶ ἐνετεί-
63 λατο (δ) καθελεῖν τὸ τεῖχος κυκλόθεν. Καὶ (ε) ἀπῆρε κατὰ σπουδήν, καὶ ἀπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ εὗρε Φίλιππον κυριεύοντα τῆς πόλεως, καὶ ἐπολέμησε πρὸς αὐτόν, καὶ κατελάβετο τὴν πόλιν βίᾳ.

MS. A. (ω) ἁγίοις, (α) ζῶντος αὐτοῦ, (β) τῶν πραγμάτων. Καὶ κατέσπευδον καὶ ἐπενεύσαντο τοῦ ἀπελθεῖν, καὶ εἶπεν (γ) ἐπεδέξατο. (δ) καὶ καθεῖλεν (ε) ἀπῆραν

ΚΕΦ. ζ΄.

1 ΕΤους ἑνὸς καὶ (α) πεντηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ ἐξῆλθε Δημήτριος ὁ τοῦ Σελεύκου ἐκ Ῥώμης, καὶ ἀνέβη σὺν ἀνδράσιν ὀλίγοις εἰς πόλιν παρα-
2 θαλασσίαν, καὶ ἐβασίλευσεν ἐκεῖ. Καὶ ἐγένετο ὡς εἰσεπορεύετο εἰς οἶκον βασιλείας πατέρων αὐτοῦ, συνέλαβον αἱ δυνάμεις τὸν Ἀντίοχον
3 καὶ τὸν Λυσίαν (α) ἄγειν αὐτοὺς αὐτῷ. Καὶ ἐγνώσθη αὐτῷ τὸ πρᾶγμα,
4 καὶ εἶπε, Μή μοι δείξητε τὰ πρόσωπα αὐτῶν. Καὶ ἀπέκτειναν αὐτοὺς αἱ δυνάμεις, καὶ ἐκάθισε Δημήτριος ἐπὶ θρόνου βασιλείας αὐ-
5 τοῦ. Καὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν πάντες ἄνδρες ἄνομοι καὶ ἀσεβεῖς ἐξ
6 Ἰσραήλ, καὶ (β) Ἄλκιμος ἡγεῖτο αὐτῶν, βουλόμενος ἱερατεύειν. Καὶ κατηγόρησαν τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν βασιλέα, λέγοντες, Ἀπώλεσεν Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ (˜) τοὺς φίλους σου, καὶ ἡμᾶς (γ) ἐσκόρπισαν ἀπὸ τῆς γῆς ἡμῶν.

MS. A. (α)* πεντηκοστοῦ ἐξῆλθεν (α) ἀγαγεῖν (β) Ἄλκιμος (˜) πάντας τοὺς (γ) ἐσκόρπισεν

Interp. LAT.

Escæ enim non erant in vasis, eò quòd septimus annus esset : & qui evaserant in Judæam de gentibus, comedebant reliquias eorum quæ repositæ fuerant. Et remanserunt in sanctis viri pauci; quoniam obtinuerat eos fames : & dispersi sunt unusquisque in locum suum. Et audivit Lysias, quòd Philippus, quem constituerat rex Antiochus, cùm adhuc viveret, ut nutriret Antiochum filium suum ad faciendum illum regnare, Reversus est à Perside & Media, & exercitus regis, qui abierant cum ipso, & quia quærit suscipere negotia. Et festinavit ire, & (d) dicere ad regem, & duces exercitûs, & viros ; Deficimus quotidie, & esca nobis modica est, & locus, quem obsidemus, est munitus : & incumbunt nobis negotia regni. Nunc igitur demus dexteram hominibus istis, & faciamus cum illis pacem, & cum omni gente eorum : Et constituamus illis, ut ambulent in legitimis suis, sicut priùs. Propter legitima enim ipsorum, quæ dispersimus irati sunt, & fecerunt omnia hæc. Et placuit sermo in conspectu regis, & principum. Et misit ad eos pacem facere : & acceperunt. Et juravit illis rex, & principes : tunc exierunt de munitione. Et intravit rex in montem Sion, & vidit munitionem loci : & rupit juramentum, quod juravit, & mandavit destruere murum in gyro. Et discessit festinanter, & reversus est Antiochiam : & invenit Philippum dominantem civitati : & pugnavit adversus eum, & occupavit civitatem vi.

CAP. VII.

ANno uno & quinquagesimo, & centesimo, exiit Demetrius Seleuci filius è Roma : & ascendit cum paucis viris in civitatem maritimam : & regnavit illic. Et factum est, ut ingressus est domum regni patrum suorum, comprehendit exercitus Antiochum, & Lysiam, ut adduceret eos ad eum. Et res ei innotuit, & ait ; Nolite mihi ostendere facies eorum. Et occidit eos exercitus. Et sedit Demetrius super sedem regni sui. Et venerunt ad eum omnes viri iniqui, & impii ex Israele: et Alcimus dux erat eorum qui et volebat fieri sacerdos. Et accusaverunt populum apud regem, dicentes ; Perdidit Judas, & fratres ejus, amicos tuos : & nos disperdiderunt de terra nostra.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

53 [illegible]
54 [illegible]
55 [illegible]
56 [illegible]
57 [illegible]
58 [illegible]
59 [illegible]
60 [illegible]
61 [illegible]
62 [illegible]
63 [illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]

Sed cùm commeatus non esset in Sanctuario, quoniam annus erat septimus ; & qui evaserant è gentibus, comederant residuum annonæ eorum : Remanserunt in Sanctuario homines pauci, quia prævalente eis fame, dispersi sunt quisque in locum suum. Audiens autem Lysia Philippum illum cui provinciam demandaverat Antiochus dum viveret, educandi filium suum, eumque regem constituendi ; Reversum esse è Perside & Media stipatum copiis omnibus quæ profectæ fuerant cum rege, & velle usurpare negotia regni, ac festinum se conferre : Dixit Lysia regi & ducibus exercitûs, atque principibus populi ; Consumimur hìc, & alimenta pauca sunt nobis, hujus loci quem obsidemus, arx munitissima est, & negotia regni nobis incumbunt : Demus ergo dexteram hominibus istis, pacemque ineamus cum eis, & cum tota gente ipsorum: Et constituamus eis ut ambulent in legibus suis, ut antea : nam quia leges eorum abrogavimus, indignati sunt; & irati fecerunt hæc omnia. Placuit sermo coram rege & principibus ejus, misitque ad eos ut pacem iniret cum eis; & acquieverunt eis : Cúmq; jurâsset eis rex, et principes ejus, iccirco egressi sunt ex arce sua At ingressus rex in montem Sionis, et cùm vidisset munitionem loci, rescidit jusjurandum quod juraverat, præcepitque ut destruerent murum circunquaque. Tum inde profectus, & Antiochiam diligenter reversus, invenit Philippum urbem à se vi rapuisse.

CAP. VII.

ANno centesimo quinquagesimo primo, egressus Demetrius Seleuci filius Româ, ascendit paucis cum hominibus contra urbes litoribus maris adjacentes & regnavit illic. Fuit autem ut cùm ingrederetur in domum regiam patrum suorum, caperent duces copiarum Antiochum & Lysiam, ut perducerent eos ad ipsum. At re ab eo cognitâ, dixit ; Ne ostendatis mihi facies eorum: Quare occiderunt eos copiæ. Itaque sedente Demetrio super solio regni sui, Confluxerunt ad eum omnes viri scelerati & impii ex Israele : & Elcimus erat dux eorum, qui volebat esse summus sacerdos. Is accusavit populum apud regem, & ait ; Perdidit Juda cum fratribus suis amicos tuos, & nos disperserunt è terra.

Versio VULG. LAT.

7 Nunc ergò mitte virum, cui credis, ut eat, & videat
exterminium omne, quod fecit nobis, & regionibus
regis : & puniat omnes amicos ejus, & adjutores
8 eorum. Et elegit rex ex amicis suis Bacchidem, qui
dominabatur trans flumen, magnum in regno, & fi-
9 delem regi : & misit eum. Ut videret exterminium,
quod fecit Judas : sed & Alcimum impium constituit
in sacerdotium, & mandavit ei facere ultionem in fi-
10 lios Israel. Et surrexerunt, & venerunt cum exer-
citu magno in terram Juda : & miserunt nuntios, &
locuti sunt ad Judam, & ad fratres ejus, verbis pacifi-
11 cis in dolo. Et non intenderunt sermonibus eorum:
viderunt enim quia venerunt cum exercitu magno.
12 Et convenerunt ad Alcimum & Bacchidem congre-
13 gatio scribarum requirere quæ justa sunt : Et pri-
mi, Assidæi qui erant in filiis Israel, & exquirebant
14 ab eis pacem. Dixerunt enim; Homo sacerdos de
15 semine Aaron venit, non decipiet nos. Et locutus
est cum eis verba pacifica : & juravit illis, dicens ;
Non inferemus vobis malum, neque amicis vestris.
16 Et crediderunt ei : & comprehendit ex eis sexaginta
viros, & occidit eos in una die, secundùm verbum
17 quod scriptum est; Carnes Sanctorum tuorum, &
sanguinem ipsorum effuderunt in circuitu Jerusalem,
18 & non erat qui sepeliret. Et incubuit timor & tre-
mor in omnem populum : quia dixerunt; Non est ve-
ritas & judicium in eis : transgressi sunt enim consti-
19 tutum, & jusjurandum quod juraverunt. Et movit
Bacchides castra ab Jerusalem, & applicuit in Beth-
zecha : & misit, & comprehendit multos ex eis qui à
se effugerant, & quosdam de populo mactavit, & in
20 puteum magnum projecit. Et commisit regionem
Alcimo, & reliquit cum eo auxilium in adjutorium
21 ipsi. Et abiit Bacchides ad regem : Et satis agebat
22 Alcimus pro principatu sacerdotii sui. Et convene-
runt ad eum omnes, qui perturbabant populum suum,
& obtinuerunt terram Juda, & fecerunt plagam ma-
23 gnam in Israel. Et vidit Judas omnia mala quæ fe-
cit Alcimus, & qui cum eo erant, filiis Israel, multò
24 plus quàm Gentes. Et exiit in omnes fines Judææ in
circuitu, & fecit vindictam in viros desertores, & ces-
saverunt ultrà exire in regionem.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

7 Νῦν οὖν ἀπόστειλον ἄνδρα ᾧ πιστεύεις, καὶ πορευθεὶς ἰδέτω τὴν (ᵈ) ἐξολό-
θρευσιν πᾶσαν ἣν ἐποίησεν ἡμῖν καὶ τῇ χώρᾳ τοῦ βασιλέως, καὶ (δ) κολα-
8 σάτω αὐτοὺς καὶ πάντας τοὺς ἐπιβοηθοῦντας αὐτοῖς. Καὶ ἐπέλεξεν ὁ
βασιλεὺς τὸν (ε) Βακχίδην τῶν φίλων τοῦ βασιλέως, κυριεύοντα ἐν τῷ
πέραν τοῦ ποταμοῦ, καὶ μέγαν ἐν τῇ βασιλείᾳ, καὶ πιστὸν τῷ βασιλεῖ.
9 καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν, Καὶ Ἄλκιμον τὸν ἀσεβῆ, καὶ (ζ) ἔστησεν αὐτῷ
τὴν ἱερωσύνην, καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ ποιῆσαι τὴν ἐκδίκησιν ἐν τοῖς
10 υἱοῖς Ἰσραήλ. Καὶ (η) ἀπῆραν, καὶ ἦλθον μετὰ δυνάμεως πολλῆς εἰς
γῆν Ἰούδα. καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸς Ἰούδαν, καὶ (θ) τοὺς ἀδελ-
11 φοὺς αὐτοῦ, λόγοις εἰρηνικοῖς μετὰ δόλου. Καὶ οὐ (ι) προσέσχον τοῖς
12 λόγοις αὐτῶν, ἰδὸν γὰρ ὅτι ἦλθον μετὰ δυνάμεως πολλῆς. Καὶ
ἐπισυνήχθησαν πρὸς (κ) Ἄλκιμον καὶ Βακχίδην συναγωγὴ γραμματέων
13 ἐκζητῆσαι δίκαια. Καὶ πρῶτοι οἱ Ἀσιδαῖοι ἦσαν ἐν υἱοῖς Ἰσ-
14 ραήλ, καὶ ἐπεζήτουν (ᵃ) παρὰ αὐτῶν εἰρήνην. Εἶπαν γὰρ, Ἄνθρωπος
ἱερεὺς ἐκ τοῦ σπέρματος Ἀαρὼν ἦλθεν ἐν ταῖς δυνάμεσι, καὶ οὐκ ἀδική-
15 σει ἡμᾶς. Καὶ ἐλάλησε μετ' αὐτῶν (λ) λόγους εἰρηνικοὺς, καὶ ὤμοσεν
αὐτοῖς, λέγων, Οὐκ ἐκζητήσομεν ὑμῖν κακὸν, καὶ τοῖς φίλοις ὑμῶν.
16 Καὶ ἐνεπίστευσαν αὐτῷ. καὶ συνέλαβεν ἐξ αὐτῶν ἑξήκοντα ἄνδρας, καὶ
ἀπέκτεινεν αὐτοὺς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ κατὰ (μ) τὸν λόγον ὃν ἔγραψε,
17 Σάρκας ὁσίων σου καὶ αἵματα αὐτῶν ἐξέχεαν κύκλῳ Ἱερουσαλὴμ, καὶ
18 οὐκ ἦν αὐτοῖς ὁ θάπτων. Καὶ ἐπέπεσεν αὐτῶν ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος
(ν) ἐπὶ πάντα τὸν λαὸν, ὅτι εἶπαν, Οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἀλήθεια καὶ
19 (ξ) κρίσις· παρέβησαν γὰρ τὴν στάσιν καὶ τὸν ὅρκον ὃν ὤμοσαν. Καὶ ἀπῆρε
Βακχίδης ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ, καὶ παρενέβαλεν ἐν Βηζέθ, καὶ ἀπέ-
στειλε καὶ συνέλαβε πολλοὺς ἀπὸ τῶν (ο) ἀπ' αὐτοῦ αὐτομολησάντων
ἀνδρῶν, καί τινας τοῦ λαοῦ, καὶ ἔθυσεν αὐτοὺς εἰς τὸ φρέαρ τὸ μέγα.
20 Καὶ κατέστησε τὴν χώραν τῷ Ἀλκίμῳ, καὶ ἀφῆκε μετ' αὐτοῦ δύναμιν
21 τοῦ βοηθεῖν αὐτῷ. καὶ ἀπῆλθε Βακχίδης πρὸς τὸν βασιλέα. Καὶ
22 ἠγωνίσατο Ἄλκιμος περὶ τῆς (˜) ἀρχιερωσύνης. Καὶ συνήχθησαν πρὸς
αὐτὸν πάντες οἱ ταράσσοντες τὸν λαὸν αὐτῶν, καὶ κατεκράτησαν γῆν
23 Ἰούδα, καὶ ἐποίησαν πληγὴν μεγάλην ἐν Ἰσραήλ. Καὶ εἶδεν Ἰούδας
πᾶσαν τὴν κακίαν ἣν ἐποίησεν (¨) Ἄλκιμος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐν υἱοῖς
24 Ἰσραήλ, ὑπὲρ τὰ ἔθνη. Καὶ ἐξῆλθεν εἰς πάντα τὰ ὅρια τῆς Ἰου-
δαίας (π) κυκλόθεν, καὶ ἐποίησεν ἐκδίκησιν ἐν τοῖς ἀνδράσι (ρ) τοῖς
αὐτομολήσασι, καὶ ἀνεστάλησαν τοῦ (σ) πορεύεσθαι εἰς τὴν χώραν.

MS. A. (ᵈ) ἐξολέθρευσιν ἅπασαν (δ) ἐκολάσατο (ε) Βαρακχίδην (ζ) ἔστησαν (η) ἀπῆλθεν, (θ) πρὸς τοὺς (ι) προσεῖχον (κ) Ἄλκινον (ᵃ) παρ' (λ) εἰρηνικοὺς λόγους, (μ) τοὺς λόγους οὓς (ν) εἰς (ξ)* κρίσι (ο) μετ' αὐτοῦ (˜) ἀρχιερωσύνης. (¨) Ἄλκινος (π) καὶ κυκλόθεν, (ρ) καὶ τοῖς (σ) πορευθῆναι εἰς χώραν.

Interp. LAT.

Nunc ergò mitte virum, cui credis, & profectus 7
videat exterminium omne quod fecit nobis, &
regioni regis : & puniat eos, & omnes adjuto-
res eorum. Et elegit rex Bacchidem ex amicis 8
regis, qui dominabatur trans flumen, & ma-
gnum in regno, & fidelem regi. Et misit eum,
Et Alcimum impium : & statuit ei sacerdotium : 9
& mandavit ei facere ultionem in filios Israel. Et 10
surrexerunt, & venerunt cum exercitu magno
in terram Juda. Et misit nuntios ad Judam, &
fratres ejus, verbis pacificis cum dolo. Et non 11
intenderunt sermonibus eorum. Viderunt enim,
quia venerant cum exercitu magno. Et con- 12
venerunt ad Alcimum & Bacchidem congregatio
scribarum, requirere quæ justa sunt. (a) Et pri- 13
mi Asidæi erant in filiis Israel : & exquirebant
ab eis pacem. Dixerunt enim; Homo sacerdos 14
de semine Aaron venit in exercitu : & non no-
cebit nobis. Et locutus est cum eis verba pa- 15
cifica, & juravit illis, dicens ; Non quæremus
vobis malum, neque amicis vestris. Et credi- 16
derunt ei. Et comprehendit ex eis sexaginta
viros : & occidit eos in una die secundùm ver-
bum, quod (b) scripsit ; Carnes Sanctorum tuo- 17
rum, & sanguinem ipsorum effuderunt in circui-
tu Hierusalem ; & non erat eis qui sepeliret. Et 18
incubuit eorum timor, & tremor in omnem
populum : quia dixerunt ; Non est veritas, &
judicium in eis. Transgressi sunt enim constitu-
tum, & jusjurandum, quod juraverunt. Et 19
movit Bacchides castra ab Hierusalem, & ap-
plicuit in Bezeth : & misit, & comprehendit
multos ex viris, qui à se refugerant, & quosdam
de populo : & mactavit eos in puteum ma-
gnum. Et commisit regionem Alcimo : & reli- 20
quit cum eo exercitum in adjutorium ipsi. Et
abiit Bacchides ad regem. Et satagebat Alci 21
mus pro principatu sacerdotii. Et convenerunt 22
ad eum omnes qui perturbabant populum suum :
& obtinuerunt terram Juda : & fecerunt
plagam magnam in Israel. Et vidit Judas 23
omnia mala, quæ fecit Alcimus, & qui cum
eo erant, filiis Israel, plusquàm (c) gentes. Et 24
exiit in omnes fines Judææ in circuitu, & fecit
vindictam in viros desertores : & cessaverunt
ire in regionem.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

[illegible]

* Jam mitte virum tibi fidum, qui abeat, vi- 7
deátque totam perditionem quam fecerunt
nobis & regioni regis, & quomodo excru-
ciaverit illos & omnes adjutores eorum.
Elegit ergò rex Bacherium amicum suum 8
qui præerat regioni transfluviali, & ma-
gnus ac fidus erat in regno suo ; Misitque 9
eum & Elcimum impium cui instituit sacer-
dotium; præcepítque ei ut exerceret vin-
dictam in filios Israëlis. Itaque profecti 10
venerunt in terram Judæ multo cum exerci-
tu, misitque legatum ad Judam & fratres
ejus verbis pacificis cum dolo. Sed non 11
attenderunt, neque animum adhibuerunt
verbis eorum, viderant enim illos venisse
ad se magno cum exercitu. Et convene- 12
runt apud Elcimum & Bacherium cœtus
Scribarum ad exquirendam & petendam
æquitatem : Et præcipui, erant cantores 13
inter filios Israëlis, & petebant ab eis pa-
cem. Dicebant enim; Vir sacerdos de se- 14
mine Aharonis venit cum exercitu, neque
lædent nos. Ille verò allocutus est eos ver- 15
bis pacificis, & juravit eis, dixítque ;
Non procurabimus neque machinabimur
malum contra vos & amicos vestros. Sed 16
cùm credidissent ei, prehendit ex eis sexa-
ginta viros, & peremit eos eodem die, se-
cundùm verbum quod dixit propheta :
Carnem sanctorum tuorum, & sanguinem 17
eorum effuderunt circum Jerusalem, &
non est eis qui sepeliat. Et occupavit ter- 18
ror eorum totum populum, dicebant enim ;
Non inest his veritas neque jus, quando-
quidem transgressi sunt jus & juramentum
ac pactum quod inierant. Deinde movens 19
Bacherius de Jerusalem, castra posuerunt
contra Beth-dara : & mittens prehendit ex
hominibus qui rebellaverant in eum, ac
etiam *quosdam* è populo, & jugulavit eos
juxta puteum magnum. Tum committens 20
regionem Elcimo, & relictis apud eum
copiis in præsidium ejus, venit Bacherius
ad regem. Elcimus autem contendebat de 21
principatu sacerdotii : Et convenerunt ad 22
eum omnes ii qui conturbabant gentem su-
am, & occupaverunt terram Judæ, & fe-
cerunt plagam magnam in Israële. Videns 23
itaque Juda totum malum quod intulerant
Elcimus & comites ejus filiis Israëlis, de-
teriùs quàm gentes ipsæ ; Prodiens ad 24
omnes terminos Judææ circunquaque,
exercuit judicium in viros illos qui re-
bellaverant, & missi fuerant ad cursitan-
dum per regionem.

Versio VULG. LAT.

25 Vidit autem Alcimus quòd prævaluit Judas, & qui
cum eo erant : & cognovit quia non poteſt ſuſtinere
eos, & regreſſus eſt ad regem, & accuſavit eos multis
26 criminibus. Et miſit rex Nicanorem, unum ex prin-
cipibus ſuis nobilioribus : qui erat inimicitias exer-
cens contra Iſrael : & mandavit ei evertere popu-
27 lum. Et venit Nicanor in Jeruſalem cum exercitu
magno, & miſit ad Judam & ad fratres ejus verbis
28 pacificis cum dolo, Dicens ; Non ſit pugna inter
me & vos : veniam cum viris paucis, ut videam facies
29 veſtras cum pace. Et venit ad Judam, & ſalutave-
runt ſe invicèm & pacificé : & hoſtes parati erant ra-
30 pere Judam. Et innotuit ſermo Judæ, quoniam cum
dolo venerat ad eum : & conterritus eſt ab eo, &
31 ampliùs noluit videre faciem ejus. Et cognovit Ni-
canor quoniam denudatum eſt conſilium ejus : & exi-
vit obviàm Judæ in pugnam juxta Capharſalama.
32 Et ceciderunt de Nicanoris exercitu ferè quinque
33 millia viri, & fugerunt in civitatem David. Et poſt
hæc verba aſcendit Nicanor in montem Sion : & exi-
erunt de ſacerdotibus populi ſalutare eum in pace,&
demonſtrare ei holocautomata, quæ offerebantur pro
34 rege. Et irridens ſprevit eos, & polluit : & locutus
35 eſt ſuperbè, Et juravit cum ira, dicens ; Niſi tradi-
tus fuerit Judas, & exercitus ejus in manus meas,
continuò cum regreſſus fuero in pace,ſuccendam do-
36 mum iſtam. Et exiit cum ira magna. Et intraverunt
ſacerdotes,& ſteterunt ante faciem altaris & templi :
37 & flentes dixerunt ; Tu, Domine, elegiſti domum
iſtam ad invocandum nomen tuum in ea, ut eſſet do-
38 mus orationis & obſecrationis populo tuo. Fac vin-
dictam in homine iſto, & exercitu ejus, & cadant in
gladio : memento blaſphemias eorum, & ne dederis
39 eis ut permaneant. Et exiit Nicanor ab Jeruſalem,
& caſtra applicuit ad Bethoron : & occurrit illi ex-
40 ercitus Syriæ. Et Judas applicuit in Adarſa cum tri-
41 bus millibus viris : & oravit Judas, & dixit ; Qui
miſſi erant à rege Sennacherib,Domine,quia blaſphe-
maverunt te, exiit angelus, & percuſſit ex eis centum
octogintaquinque millia :

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

25 Ὡς δὲ εἶδεν Ἄλκιμος ὅτι ἐνίσχυσεν Ἰούδας καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἔγνω
(ᵗ) ὅτι οὐ δύναται ὑποστῆναι αὐτοὺς, καὶ ἐπέστρεψε πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ
26 κατηγόρησεν αὐτῶν πονηρά. Καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς Νικάνο-
ρα, ἕνα τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ τῶν ἐνδόξων, καὶ μισοῦντα καὶ ἐχθραίνοντα
27 τῷ Ἰσραὴλ, καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ ἐξᾶραι τὸν λαόν. Καὶ ἦλθε Νι-
κάνωρ εἰς Ἱερουσαλὴμ δυνάμει πολλῇ, καὶ ἀπέστειλε πρὸς Ἰούδαν καὶ
28 τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ μετὰ δόλου λόγοις εἰρηνικοῖς, Λέγων, Μὴ ἔστω
μάχη ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν· ἥξω ἐν ἀνδράσιν ὀλίγοις, ἵνα (τ)
29 ὑμῶν ἴδω τὰ πρόσωπα μετ᾽ εἰρήνης. Καὶ ἦλθε πρὸς Ἰούδαν, καὶ
ἠσπάσαντο ἀλλήλους εἰρηνικῶς. καὶ οἱ πολέμιοι ἦσαν ἕτοιμοι ἐξαρ-
30 πάσαι τὸν Ἰούδαν. Καὶ ἐγνώσθη ὁ λόγος τῷ Ἰούδᾳ, ὅτι μετὰ δόλου
ἦλθεν ἐπ᾽ αὐτόν· καὶ ἐπτοήθη ἀπ᾽ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐβουλήθη ἔτι ἰδεῖν τὸ
31 πρόσωπον αὐτοῦ. Καὶ ἔγνω Νικάνωρ ὅτι ἀπεκαλύφθη ἡ βουλὴ αὐτοῦ,
καὶ ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τῷ (υ) Ἰούδᾳ ἐν πολέμῳ κατὰ Χαφαρσαλα-
32 μά. Καὶ (φ) ἔπεσον τῶν παρὰ Νικάνορος (˜) ὡσεὶ πεντακισχίλιοι
33 ἄνδρες, καὶ ἔφυγον εἰς τὴν πόλιν Δαυίδ. Καὶ μετὰ τοὺς λόγους τούτους
ἀνέβη Νικάνωρ εἰς τὸ ὄρος Σιών. καὶ (χ) ἐξῆλθον ἀπὸ τῶν ἱερέων
ἐκ τῶν ἁγίων καὶ ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ ἀσπάσασθαι αὐτὸν
εἰρηνικῶς, καὶ δεῖξαι αὐτῷ τὴν ὁλοκαύτωσιν τὴν προσφερομένην ὑπὲρ
34 τοῦ βασιλέως. Καὶ ἐμυκτήρισεν αὐτοὺς, καὶ κατεγέλασεν αὐτῶν,
35 καὶ ἐμίανεν αὐτοὺς, καὶ ἐλάλησεν ὑπερηφάνως. Καὶ ὤμοσε μετὰ θυ-
μοῦ, λέγων, Ἐὰν μὴ παραδοθῇ Ἰούδας καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ (ψ)
εἰς χεῖράς μου τὸ νῦν, καὶ ἔσται ἐὰν ἐπιστρέψω ἐν εἰρήνῃ, ἐμπυριῶ τὸν οἶ-
36 κον τοῦτον. καὶ ἐξῆλθε μετὰ (ω) θυμοῦ μεγάλου. Καὶ εἰσῆλθον οἱ
ἱερεῖς, καὶ ἔστησαν κατὰ πρόσωπον τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ ναοῦ, καὶ (¨) ἔκλαυσαν, καὶ
37 εἶπον, Σὺ (α) κύριε ἐξελέξω τὸν οἶκον τοῦτον ἐπικληθῆναι τὸ ὄνο-
μά σου ἐπ᾽ (β) αὐτοῦ, εἶναι οἶκον προσευχῆς καὶ δεήσεως τῷ λαῷ
38 σου. Ποίησον ἐκδίκησιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ καὶ ἐν τῇ παρεμβο-
λῇ αὐτοῦ, καὶ (˝) πεσέτωσαν ἐν ῥομφαίᾳ· μνήσθητι τῶν δυσφημιῶν αὐ-
39 τῶν, καὶ μὴ δῷς αὐτοῖς μονήν. Καὶ ἐξῆλθε Νικάνωρ ἐξ Ἱερου-
σαλὴμ, καὶ (γ) παρενέβαλεν ἐν Βαιθωρὼν, καὶ συνήντησεν αὐτῷ
40 δύναμις Συρίας. Καὶ Ἰούδας παρενέβαλεν ἐν Ἀδασὰ ἐν τρισχι-
41 λίοις ἀνδράσι· καὶ προσηύξατο Ἰούδας, καὶ εἶπεν, Οἱ παρὰ τοῦ βα-
σιλέως (δ) Ἀσσυρίων ὅτε ἐδυσφήμησαν, ἐξῆλθεν ἄγγελός (ε) σου
κύριε, καὶ ἐπάταξεν ἐν αὐτοῖς ἑκατὸν ὀγδοηκονταπέντε χιλιάδας.

MS.A. (ᵗ) ὅτι ✱ δύναται (τ) ἴδω ὑμῶν (υ) Ἰούδᾳ κατὰ Χαρφαρσα-
ραμά. (φ) ἔπεσαν (˜) ὡς ✱ πεντακισχιλίους (χ) ἐξῆλθαν (ψ) τὸ νῦν εἰς
χεῖράς μου, (ω) θυμοῦ. Καὶ εἰσῆλθον (¨) ✱ ἔκλαυσεν, καὶ εἶπαν, (α)
ἐξελέξω (β) αὐτὸν, (˝) πεσάτωσαν (γ) παρενέβαλον (δ) ὅτε
ἐδυσφήμησαν (ε) σου, καὶ

Interp. LAT.

Ut autem vidit Alcimus, quòd prævaluit Judas, 25
& qui cum eo erant, & cognovit, quia non poteſt
ſuſtinere eos ; & regreſſus eſt ad regem : Et accu-
ſavit eos criminibus. Et miſit rex Nicanorem 26
unum ex principibus ſuis nobilioribus, & qui
odio habebat, & inimicitias exercebat contra
Iſrael : & mandavit ei evertere populum. Et 27
venit Nicanor in Hieruſalem cum exercitu ma-
gno : & miſit ad Judam, & fratres ejus, cum
dolo verbis pacificis ; Dicens : Non ſit pugna 28
inter me & vos. Veniam cum viris paucis ; ut
videam facies veſtras cum pace. Et venit ad 29
Judam : & ſalutaverunt ſe invicèm pacificè :
& hoſtes parati erant rapere Judam. Et inno- 30
tuit ſermo Judæ ; quoniam cum dolo venerat ad
eum : & conterritus eſt ab eo, & ampliùs noluit
videre faciem ejus. Et cognovit Nicanor, quoni- 31
am denudatum eſt conſilium ejus : & exivit
obviàm Judæ in pugnam juxta Chapharſalama.
Et ceciderunt de Nicanoris exercitu ferè quinque 32
mille viri : & fugerunt in civitatem David.
Et poſt hæc verba aſcendit Nicanor in montem 33
Sion : & exierunt de ſacerdotibus è ſanctis, & de
ſenioribus populi ſalutare eum in pace, & demon-
ſtrare ei holocauſtomata, quæ offerebantur pro 34
rege. Et irridens ſprevit eos, & polluit eos, &
locutus eſt ſuperbè. Et juravit cum ira, di- 35
cens ; Niſi traditus fuerit Judas, & exercitus
ejus in manus meas nunc ; & erit, cùm regreſſus
fuero in pace, ſuccendam domum iſtam. Et exiit
cum ira magna. Et intraverunt ſacerdotes, & 36
ſteterunt ante faciem altaris, & templi : & flen-
tes dixerunt ; Tu, Domine, elegiſti domum iſtam 37
ad invocandum nomen tuum in ea, ut eſſet do-
mus orationis, & obſecrationis populo tuo. Fac 38
vindictam in homine iſto, & exercitu ejus : &
cadant in gladio. Memento blaſphemias eorum :
& ne dederis eis ut permaneant. Et exiit Nica- 39
nor ab Hieruſalem : & caſtra applicuit ad Be-
thoron : et occurrit illi exercitus Syriæ. Et Ju- 40
das applicuit in Adaſa cum tribus millibus vi-
ris. Et oravit Judas, & dixit ; Qui miſſi erant 41
à rege Aſſyriorum, quando blaſphemaverunt ; exiit
angelus tuus, Domine. et percuſſit ex eis centum
octoginta quinque millia.

Verſio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
[illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
[illegible]

Ut autem vidit Elcimus prævaluiſſe Judam & 25
comites ejus ; & agnovit ſe non poſſe reſi-
ſtere eis ; reverſus eſt ad regem, & accuſavit
eos multis criminibus. Quamobrem miſit 26
rex Demetrius Nicanorem unum ex honeſti-
oribus principibus ſuis, qui odio & inimi-
citiâ proſequebatur populum Iſraëliticum,
& mandavit ei ut deleret tolleretque popu-
lum. Veniens itaque Nicanor Jeroſolymam 27
multo cum exercitu, miſit ad Judam & fra-
tres ejus verbis pacificis ſub dolo, dixitque
eis : Ne eſto jurgium inter me & vos : pau- 28
cis cum viris veni ad videndum facies ve-
ſtras pacificè. Ita venerunt ad Judam, & 29
ſalutarunt alter alterum : copiæ tamen pa-
ratæ erant ad abripiendum Judam. Sed re- 30
innoteſcente Judæ, quod *ſcilicet* cum dolo
veniſſent ad ſe ; receſſit ab eo, nec voluit in-
poſterum videre faciem ejus. Agnoſcens 31
itaque Nicanor detectum eſſe conſilium,
proceſſit in occurſum Judæ è regione op-
pidi pacis : Cecideruntque de viris qui 32
erant cum Nicanore, quaſi quingenti : tum fu-
gerunt in urbem Davidis. His rebus geſtis, 33
aſcendit Nicanor in montem Sionis, egreſ-
ſique ſunt ſacerdotes è Sanctuario, &
quidam è ſenioribus populi, ut ſalutarent
eum, & ſignificarent ei holocauſta & ſacri-
ficia quæ offerebant pro rege. Verùm ſub- 34
ſannans & irridens eos contempſit eos, &
locutus eſt inſolenter. Juravitque cum furo- 35
re, & ait ; Niſi tradat ſe nunc Juda & ex-
ercitus ejus in manus meas, cùm rediero
incolumis, amburam domum iſtam : & e-
greſſus eſt magno furore percitus. Ingreſſi 36
verò ſacerdotes, ſteterunt ante altare &
ſcamnum, & fleverunt dicentes ; Tu Do- 37
mine, elegiſti tibi domum iſtam, ut voce-
tur nomen tuum ſuper illam, & ſit domus
orationis & precationis populo tuo. Fac 38
ultionem de viro iſto & de exercitu ejus,
cadantque gladio : recordare blaſphemias
eorum, & ne præſtes eis robur & conſiſten-
tiam. Egreſſus autem Nicanor Jeroſoly- 39
mis, caſtra poſuit ad Beth-horonem, oc-
curritque illi exercitus Syriæ : Juda verò 40
caſtra poſuit ad Arſam cum tribus millibus
virorum. Oravitque Juda, & ait ; Do- 41
mine, tu is es, in quem cùm blaſphemaſſet
exercitus regis Aſſur, egreſſus eſt Angelus
tuus, & occidit centum illa & octoginta
quinque millia.

Versio VULG. LAT.

42 Sic contere exercitum istum in conspectu nostro ho-
diè : & sciant cæteri quia malè locutus est super san-
cta tua : & judica illum secundùm malitiam illius.
43 Et commiserunt exercitus prælium tertiadecimâ die
mensis Adar : & contrita sunt castra Nicanoris, &
44 cecidit ipse primus in prælio. Ut autem vidit exer-
citus ejus quia cecidisset Nicanor, projecerunt arma
45 sua, & fugerunt : Et persecuti sunt eos viam unius
diei, ab Adazer usquequò veniatur in Gazara, & tu-
46 bis cecinerunt post eos cum significationibus : Et
exierunt de omnibus castellis Judææ in circuitu, &
ventilabant eos cornibus, & convertebantur iterùm
ad eos, & ceciderunt omnes gladio, & non est re-
47 lictus ex eis nec unus. Et acceperunt spolia eorum
in prædam : & caput Nicanoris amputaverunt, &
dexteram ejus, quam extenderat superbè, & attule-
48 runt & suspenderunt contra Jerusalem. Et lætatus
est populus valdè, & egerunt diem illam in lætitia
49 magna. Et constituit agi omnibus annis diem istam,
50 tertiadecimâ die mensis Adar. Et siluit terra Juda
dies paucos.

CAP. VIII.

1 ET audivit Judas nomen Romanorum, quia sunt
potentes viribus, & acquiescunt ad omnia, quæ po-
stulantur ab eis : & quicunque accesserunt ad eos,
statuerunt cum eis amicitias, & quia sunt potentes
2 viribus. Et audierunt prælia eorum, & virtutes bo-
nas, quas fecerunt in Galatia, quia obtinuerunt eos,
3 & duxerunt sub tributum : Et quanta fecerunt in
regione Hispaniæ, & quòd in potestatem redege-
runt metalla argenti & auri quæ illic sunt, & posse-
4 derunt omnem locum consilio suo, & patientiâ : Lo-
cáque quæ longè erant valdè ab eis; & Reges qui su-
pervenerant eis ab extremis terræ, contriverunt, &
percusserunt eos plagâ magnâ : cæteri autem dant
5 eis tributum omnibus annis. Et Philippum & Per-
sen Ceteorum regem, & cæteros qui adversùm eos
arma tulerant, contriverunt in bello, & obtinuerunt
6 eos: Et Antiochum magnum regem Asiæ, qui eis
pugnam intulerat habens centum viginti elephantos,
& equitatum, & currus, & exercitum magnum valdè,
contritum ab eis.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α΄.

42 (ζ) Οὕτω σύντριψον τὴν παρεμβολὴν ταύτην ἐνώπιον ἡμῶν σήμερον,
καὶ γνώτωσαν οἱ ἐπίλοιποι, ὅτι κακῶς (η) ἐλάλησαν ἐπὶ τὰ ἅγιά
43 σου, καὶ κρῖνον αὐτὸν κατὰ τὴν κακίαν αὐτοῦ. Καὶ συνῆψαν αἱ
παρεμβολαὶ εἰς πόλεμον τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς Ἀδάρ, καὶ
συνετρίβη ἡ παρεμβολὴ Νικάνορος, καὶ ἔπεσεν αὐτὸς πρῶτος ἐν
44 τῷ πολέμῳ. Ὡς δὲ εἶδεν ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ ὅτι ἔπεσε Νικάνωρ,
45 ῥίψαντες τὰ ὅπλα αὐτῶν ἔφυγον. Καὶ κατεδίωκον αὐτοὺς ὁδὸν
ἡμέρας μιᾶς ἀπὸ Ἀδασὰ ἕως τοῦ ἐλθεῖν εἰς Γάζηρα, καὶ ἐσάλπι-
46 σαν ὀπίσω αὐτῶν ταῖς σάλπιγξι τῶν σημασιῶν. Καὶ ἐξῆλθον ἐκ
πασῶν τῶν κωμῶν τῆς Ἰουδαίας κυκλόθεν, καὶ ὑπερεκέρων αὐτούς, καὶ
ἀνέστρεφον οὗτοι πρὸς τούτους· καὶ (θ) ἔπεσον πάντες ῥομφαίᾳ, καὶ οὐ
47 κατελείφθη ἐξ αὐτῶν οὐδὲ εἷς. Καὶ ἔλαβον τὰ σκῦλα καὶ τὴν
προνομήν, καὶ τὴν κεφαλὴν Νικάνορος (ι) ἀφεῖλον, καὶ τὴν δε-
ξιὰν αὐτοῦ ἣν ἐξέτεινεν ὑπερηφάνως, καὶ ἤνεγκαν, καὶ ἐξέτειναν
48 παρὰ τὴν Ἱερουσαλήμ. Καὶ (*) εὐφράνθη ὁ λαὸς σφόδρα, καὶ ἤγαγον
49 τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡμέραν εὐφροσύνης (κ) μεγάλης. Καὶ ἔστησε τοῦ
(λ) ἄγειν κατ' ἐνιαυτὸν τὴν ἡμέραν ταύτην (μ) τὴν τρισκαιδεκάτην
50 τοῦ Ἀδάρ. Καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ Ἰούδα ἡμέρας ὀλίγας.

MS.A. (ζ) Οὕτως * συνέτριψεν (η) ἐλάλησεν (θ) ἔπεσαν (ι) ἀφεῖλαν, (*) ηὐφράνθη (κ) μεγάλην. (λ) ἀγαγεῖν κατ' (μ) τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ

ΚΕΦ. η΄.

1 ΚΑὶ ἤκουσεν Ἰούδας τὸ ὄνομα τῶν Ῥωμαίων, ὅτι εἰσὶ δυνατοὶ
(α) ἰσχύϊ, καὶ αὐτοὶ εὐδοκοῦσιν ἐν πᾶσι τοῖς (*) προστιθεμένοις αὐ-
τοῖς, (β) καὶ ὅσοι ἂν προσέλθωσιν αὐτοῖς, ἱστῶσιν αὐτοῖς φιλί-
2 αν, καὶ ὅτι εἰσὶ δυνατοὶ ἰσχύϊ· Καὶ διηγήσαντο αὐτῷ τοὺς πο-
λέμους αὐτῶν, καὶ τὰς ἀνδραγαθίας ἃς ποιοῦσιν ἐν τοῖς Γαλάταις, καὶ
3 ὅτι κατεκράτησαν αὐτῶν καὶ ἤγαγον αὐτοὺς ὑπὸ φόρον, Καὶ ὅσα
ἐποίησαν ἐν χώρᾳ (γ) Ἰσπανίας, τοῦ κατακρατῆσαι τῶν μετάλλων
τοῦ ἀργυρίου καὶ τοῦ χρυσίου τοῦ ἐκεῖ· καὶ κατεκράτησαν τοῦ τόπου
4 παντὸς τῇ βουλῇ αὐτῶν καὶ τῇ μακροθυμίᾳ, Καὶ ὁ τόπος ἦν μακρὰν
ἀπέχων ἀπ' αὐτῶν σφόδρα· καὶ τῶν βασιλέων τῶν ἐπελθόντων ἐπ'
αὐτοὺς ἀπ' ἄκρου τῆς γῆς (†) συνέτριψαν αὐτούς, καὶ ἐπάταξαν
ἐν αὐτοῖς πληγὴν μεγάλην, καὶ οἱ ἐπίλοιποι διδόασιν αὐτοῖς
5 φόρον κατ' ἐνιαυτόν· Καὶ τὸν Φίλιππον καὶ τὸν Περσέα Κιτιέων
βασιλέα, καὶ τοὺς ἐπηρμένους ἐπ' αὐτούς, συνέτριψαν αὐτοὺς (δ)
6 ἐν πολέμῳ, καὶ κατεκράτησαν αὐτῶν· Καὶ Ἀντίοχον τὸν μέγαν
βασιλέα τῆς Ἀσίας, τὸν πορευθέντα ἐπ' αὐτοὺς εἰς πόλεμον ἔχον-
τα ἑκατὸν εἴκοσι ἐλέφαντας καὶ ἵππον καὶ ἅρματα καὶ δύναμιν
πολλὴν σφόδρα, καὶ συνετρίβη ἀπ' αὐτῶν·

MS.A. (α) ἐν ἰσχύϊ, (*) προστιθεμένοις (β) καὶ ὅσοι ἐὰν προσέλθωσιν αὐτοῖς, καὶ ὅσοι ἐὰν (γ) Σπανίας, (†) ἕως συνέτριψαν αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξεν (δ) πολέμῳ,

Interp. LAT.

Sic contere exercitum istum in conspectu nostro 42
hodiè : & sciant cæteri quia malè locuti sunt
super sancta tua : & judica illum secundùm
malitiam illius. Et commiserunt exercitus 43
prælium tertiadecimâ die mensis Adar : & con-
trita sunt castra Nicanoris : & cecidit ipse pri-
mus in prælio. Ut autem vidit exercitus ejus, 44
quia cecidisset Nicanor; projecerunt arma sua,
& fugerunt. Et persecuti sunt eos viam unius 45
diei ab Adasa, usquequò veniatur in Gazera. Et
cecinerunt post eos tubis significationum ; Et 46
exierunt de omnibus pagis Judææ in circuitu,
& ventilabant eos in cornibus : & convertebant-
tur isti ad istos. Et ceciderunt omnes gladio :
& non est relictus ex eis nec unus. Et accepe- 47
runt spolia, & prædam : & caput Nicanoris am-
putaverunt, & dexteram ejus, quam extenderat
superbè : & attulerunt, & suspenderunt contra
Hierusalem. Et lætatus est populus valdè : & 48
egerunt diem illam diem lætitiæ magnæ. Et 49
constituerunt agi singulis annis diem istam (d) ter-
tiam decimam Adar. Et siluit terra Juda dies 50
paucos.

CAP. VIII.

ET audivit Judas nomen Romanorum, quia 1
sunt potentes viribus: & ipsi benè sentiunt in iis
qui se ad ipsos applicant : & quicunque accesse-
rint ad eos, statuunt cum illis amicitiam, & quia
sunt potentes viribus. Et narraverunt ei prælia 2
eorum, & virtutes bonas, quas faciunt in Gala-
tis, & quia obtinuerunt eos, & duxerunt sub tri-
butum : Et quanta fecerunt in regione Hispaniæ, 3
in potestatem redigendo metalla argenti, & auri,
quod illic est : & possederunt omnem locum con-
silio suo, & patientiâ : Et locus erat longè di- 4
stans ab eis valdè : & reges, qui supervenerant
eis ab extremis terræ, (a) contriverunt, & per-
cusserunt eos plagâ magnâ : cæteri autem dant
eis tributum quolibet anno ; Et Philippum, & 5
Persea Citiorum regem, & qui adversùs eos ar-
ma tulerant, contriverunt in bello, & obtinue-
runt eos ; Et Antiochum magnum regem Asiæ, 6
qui eis pugnam intulerat, habens centum viginti
Elephantes, & equitatum, & currus, & exerci-
tum magnum valdè, contritum ab eis :

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

[illegible]

Ita contere & confringe exercitum hunc 42
hodie coram nobis, ut cognoscant reliqui
exteri hos malè oblocutos esse de Sanctua-
rio tuo : & judica eos secundùm malitiam
ipsorum. Cœperunt itaque castra dimi- 43
care decimâ tertiâ mensis Adar, & confra-
ctus est exercitus Nicanoris, ipseque pri-
mus occubuit in bello. Cùm autem vidis- 44
set exercitus Nicanoris eum occubuisse, ab-
jectis armis suis fugerunt. Sed persecuti 45
sunt eos Judæi itinere diurno, ab Arsa quo-
usque devenerint ad Geziram ; & clanxe-
runt post eos tubis peculiaribus. Et egres- 46
si ex omnibus oppidis Judæ, cogebant re-
ducebantque illos unum ad alterum, donec
occumberent omnes acie gladii, ita ut ne
unus quidem ex eis reliquus maneret. Et 47
acceperunt spolia & prædam eorum ; ca-
put autem Nicanoris & dexteram ejus quam
insolenter levaverat, amoventes detule-
runt & suspenderunt in Jerusalem. Et ga- 48
visus est populus vehementer, & celebrâ-
runt diem illum cum jucunditate & lætitia. 49
Et instituerunt, ut celebrarent eum quotan-
nis decimâ tertiâ mensis Adar. Ita quievit 50
terra Judæ paucis diebus.

CAP. VIII.

[illegible]

AUdiens autè Juda famam Romanorum, 1
eos esse valentes robore, & gratos habe-
re omnes qui se jungebant eis, & cum iis
omnibus qui accedebant ad eos, amicitias
inire : (Narratum enim fuerat ei de forti- 2
tudine ipsorum, deque præliis quæ gesse-
rant in Galatia, & quomodo prævaluissent
eis, & effecissent eos sibi tributarios : De 3
rebus etiam quas præstiterant in regione
Hispaniæ, & quomodo obtinuissent metal-
la auri & argenti quæ sunt ibi : Et consi- 4
liis atque longanimitate suâ possedissent o-
mnem locum, licet locus ille longè dissitus
esset ab eis : quomodo etiam contri-
vissent reges qui venerant adversùs eos
ab extremis terræ, & percussissent eos
plagâ magnâ ; reliqui verò redderent eis
tributum quotannis : Philippum quoque, 5
& regem Cetæorum, & eos qui se extule-
rant in eos, subegissent bellisque contri-
vissent atque devicissent : Necnon Antiochi 6
regis Macedonis, qui bello invaserat eos,
habens secum centum viginti elephantos,
equites, currus, & exercitum copiosum
validumque; totum exercitum contrivissent,

Versio VULG. LAT.

7 Et quia ceperunt eum vivum, & statuerunt ei ut daret ipse, & qui regnarent post ipsum, tributum ma-
8 gnum, & daret obsides, & constitutum, Et regionem Indorum, & Medos, & Lydos, de optimis regionibus eorum : & acceptas eas ab eis, dederunt Eu-
9 meni regi. Et quia qui erant apud Helladam, volu-
10 erunt ire, & tollere eos : & innotuit sermo his, Et miserunt ad eos ducem unum, & pugnaverunt contra illos, & ceciderunt ex eis multi, & captivas duxerunt uxores eorum, & filios, & diripuerunt eos, & terram eorum possederunt, & destruxerunt muros eorum, & in servitutem illos redegerunt usque in
11 hunc diem : Et residua regna, & insulas, quæ aliquando restiterant illis, exterminaverunt, & in po-
12 testatem redegerunt. Cum amicis autem suis, & qui in ipsis requiem habebant, conservaverunt amicitiam, & obtinuerunt regna; quæ erant proxima, & quæ erant longé : quia quicunque audie-
13 bant nomen eorum, timebant eos. Quibus verò vellent auxilio esse ut regnarent, regnabant : quos autem vellent, regno deturbabant : & exaltati sunt
14 valdé. Et in omnibus istis nemo portabat diadema, nec induebatur purpurâ, ut magnificaretur in
15 ea. Et quia curiam fecerunt sibi, & quotidiè consulebant trecentos viginti, consilium agentes semper de multitudine, ut quæ digna sunt, gerant:
16 Et committunt uni homini magistratum suum per singulos annos dominari universæ terræ suæ, & omnes obediunt uni, & non est invidia, neque ze-
17 lus inter eos. Et elegit Judas Eupolemum, filium Joannis, filii Jacob, & Jasonem, filium Eleazari, & misit eos Romam constituere cum illis amici-
18 tiam, & societatem : Et ut auferrent ab eis jugum Græcorum, quia viderunt quòd in servitutem
19 premerent regnum Israel. Et abierunt Romam viam multam valdè, & introierunt curiam, & di-
20 xerunt; Judas Machabæus, & fratres ejus, & populus Judæorum miserunt nos ad vos statuere vobiscum societatem & pacem, & conscribere nos socios & amicos vestros.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Α'.

7 Καὶ ἔλαβον αὐτὸν ζῶντα, καὶ ἔστησαν αὐτοῖς διδόναι αὐτόν τε καὶ τοὺς βασιλεύοντας μετ' αὐτὸν φόρον μέγαν, (ε) διδόναι ὅμηρα καὶ
8 διαστολήν, Καὶ χώραν τὴν Ἰνδικήν, καὶ Μηδείαν, καὶ Λυδίαν, καὶ ἀπὸ τῶν καλλίστων χωρῶν αὐτῶν, καὶ λαβόντες αὐτὰς παρ' αὐτοῦ
9 ἔδωκαν αὐτὰς Εὐμένει τῷ βασιλεῖ· Καὶ ὅτι οἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἐβουλεύσαντο ἐλθεῖν καὶ ἐξᾶραι αὐτούς, καὶ ἐγνώσθη ὁ λόγος
10 αὐτοῖς, Καὶ ἀπέστειλαν ἐπ' αὐτοὺς στρατηγὸν ἕνα, καὶ ἐπολέμησαν πρὸς αὐτούς, καὶ (ζ) ἔπεσον ἐξ αὐτῶν τραυματίαι πολλοί, καὶ (η) ᾐχμαλώτευσαν τὰς γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ (θ) προενόμευσαν αὐτούς, καὶ κατεκράτησαν τῆς γῆς αὐτῶν, καὶ καθεῖλον τὰ ὀχυρώματα αὐτῶν, (ι) καὶ κατεδουλώσαντο αὐτοὺς ἕως τῆς
11 ἡμέρας ταύτης· Καὶ τὰς ἐπιλοίπους βασιλείας, καὶ τὰς νήσους, ὅσοι ποτὲ (*) ἀντέστησαν αὐτοῖς, κατέφθειραν, καὶ ἐδούλωσαν (κ) αὐ-
12 τούς· Μετὰ δὲ τῶν φίλων αὐτῶν καὶ τῶν ἐπαναπαυομένων αὐτοῖς συνετήρησαν (λ) φιλίαν, καὶ κατεκράτησαν τῶν βασιλέων τῶν ἐγγὺς καὶ τῶν μακρὰν, καὶ ὅσοι (μ) ἤκουον τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐφοβοῦντο ἀπ'
13 αὐτῶν. (ν) Ὅσοις δ' ἂν βούλωνται βοηθεῖν καὶ βασιλεύειν, (~) βασιλεύουσιν· οὓς δ' ἂν βούλωνται, μεθιστῶσι, καὶ ὑψώθησαν σφόδρα·
14 Καὶ ἐν (ξ) πᾶσι τούτοις οὐκ (ο) ἐπέθετο οὐδεὶς αὐτῶν διάδημα, καὶ
15 οὐ περιεβάλοντο πορφύραν, ὥστε ἁδρυνθῆναι ἐν αὐτῇ· Καὶ βουλευτήριον ἐποίησαν ἑαυτοῖς, καὶ καθ' ἡμέραν ἐβουλεύοντο τριακόσιοι καὶ εἴκοσι βουλευόμενοι διαπαντὸς περὶ τοῦ πλήθους, τοῦ εὐκοσμεῖν (π)
16 αὐτούς. Καὶ πιστεύουσιν ἑνὶ ἀνθρώπῳ (ρ) τὴν ἀρχὴν αὐτῶν κατ' ἐνιαυτὸν, καὶ κυριεύειν πάσης τῆς γῆς αὐτῶν, καὶ πάντες ἀκούουσι τοῦ
17 ἑνὸς, καὶ οὐκ ἔστι φθόνος (σ) οὐδὲ ζῆλος ἐν αὐτοῖς· Καὶ ἐπέλεξεν Ἰούδας τὸν Εὐπόλεμον υἱὸν Ἰωάννου τοῦ (τ) Ἀκκὼς, καὶ Ἰάσονα υἱὸν Ἐλεαζάρου, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς Ῥώμην, στῆσαι αὐ-
18 τοῖς φιλίαν καὶ συμμαχίαν, Καὶ τοῦ ἆραι τὸν ζυγὸν (υ) ἀπ' αὐτῶν, ὅτι ἴδον τὴν βασιλείαν τῶν Ἑλλήνων καταδουλουμένους
19 τὸν Ἰσραὴλ δουλείαν. Καὶ ἐπορεύθησαν εἰς Ῥώμην, καὶ ἡ ὁδὸς πολλὴ σφόδρα, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ βουλευτήριον, καὶ ἀπεκρίθη-
20 σαν, (φ) καὶ εἶπον, Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ἀπέστειλαν ἡμᾶς πρὸς ὑμᾶς, στῆσαι μεθ' ὑμῶν συμμαχίαν καὶ εἰρήνην, καὶ γραφῆναι ἡμᾶς συμμάχους καὶ φίλους ὑμῶν.

MS.A. (ε) καὶ διδόναι (ζ) ἔπεσαν (η) ᾐχμαλώτισαν (θ) ἐπρονόμευσαν (ι) καὶ ἐπρονόμευσαν αὐτοὺς καὶ (*) ἀνέστησαν (κ) αὐτοῖς· (λ) αὐτοῖς φιλίαν, (μ) ἤκουσαν (ν) Οἷς δ' ἂν (~) βασιλεύσουσιν (ξ) ἅπασιν (ο) ἐπέθεντο (π) ἑαυτούς. (ρ) ἄρχειν (σ) οὔτε (τ) Ἀκχὼς, (υ) αὐτῶν. (φ) Ἰούδας ὁ καὶ Μακκαβαῖος

Interp. LAT.

Et ceperunt eum vivum : & statuerunt, ut ipsis 7
daret & ipse, & qui regnarent post ipsum, tributum magnum, daret obsides, & constitutum,
Et regionem Indicam, & Mediam, & Lydiam, 8
& de optimis regionibus (b) eorum : & acceptas eas ab eo dederunt Eumeni regi : Et quia 9
qui erant ex Hellade, consilium inierunt ire, & tollere eos, & innotuit sermo his, Et 10
miserunt in eos ducem unum, & pugnaverunt contra illos : & ceciderunt ex eis interfecti multi, & captivas duxerunt uxores eorum, & filios eorum, & diripuerunt eos : & terram eorum possederunt, & destruxerunt munitiones eorum, & in servitutem redegerunt eos usque in hunc diem : Et residua regna, & insulas, quæ 11
aliquando restiterant illis, exterminaverunt, & in servitutem redegerunt eos : Cum amicis 12
autem suis, & qui in ipsis requiem habebant, conservaverunt amicitiam, & obtinuerunt regna, quæ erant proxima, & quæ erant longè : & quicunque audiebant nomen eorum, timebant eos : Quibus verò vellent auxilio esse, 13
ut regnarent; regnabant : quos autem vellent, regno deturbabant : & exaltati sunt valdè. Et 14
in omnibus istis nemo eorum portabat diadema, nec induebatur purpurâ, ut magnificaretur in ea. Et curiam fecerunt sibi, & quoti- 15
diè consultabant trecenti & viginti, consilium agentes semper de multitudine, ut rectè gubernent eos : Et committunt uni homini magistra- 16
tum suum per singulos annos, & ut dominetur universæ terræ ipsorum : & omnes obediunt uni : & non est invidia, neque zelus inter eos. Et 17
elegit Judas Eupolemum filium Joannis filii Accos, & Jasonem filium Eleazari : & misit eos Romam, constituere cum illis amicitiam, & societatem, Et ut auferrent jugum ab eis : 18
quia viderunt regnum Græcorum, quod servitute premeret Israel. Et abierunt Romam, & via 19
multa valdè : & introierunt in curiam, & responderunt, & dixerunt; Judas Macca- 20
bæus, & fratres ejus, & populus Judæorum miserunt nos ad vos, statuere vobiscum societatem, et pacem, et conscribere nos socios, et amicos vestros.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]

Ipsúmque vivum cepissent, & statuissent ut 7
tam ipse quàm reges successores ejus tributum magnū redderent quotannis, & ut darét obsides & divisiones; Nempe regionem In- 8
diæ, Mediæ, ac Lydiæ de regionibus ipsius, regiones selectissimas; quas cùm accepissent ab eo, dederunt Eunemio regi. Item cùm è 9
Græcia venire voluissent, ut delerent & consumerent eos, re ab eis cognitâ, Miserint in 10
eos unum è ducibus, qui bellaverit adversùs eos, & eciderint ex eis interfecti multi, captivos abduxerint uxores & liberos eorum, diripuerint eos, obtinuerint atque divicerint terrā eorū, arces eorum destruxerint, & subjecerint eos ad hunc usq; diem: Reliqua re- 11
gna & insulas, deniq; eos omnes qui restiterant eis, perdiderint, diripuerint, captivos abduxerint, & in servitutem redegerint. Cum amicis verò suis & cum iis qui acquiescunt eis, servent amicitiam: & obtinuerint atque superaverint reges longinquos & propinquos : quicunque audiebant famam illorum, metuerent ab eis : & quoscunque vellent adjuvare & regnare, ii regnent : Quos- 13
cunque verò deprimere vellent, ii humiles essent : denique summoperè exaltati & magnificati sint: Nemo tamen illorum diadema 14
sibi nexuisset, neque purpureis indutus esset, ut iis magnificaret sese; Sed fecissent sibi 15
Senatum, & quotidiè consilium simul inirent trecenti viginti viri consiliarii, & cogitarent quomodo curam agerent & regerent populum : Deferrent principatum uni viro 16
annum, qui præciperet & dominaretur tota terra eorum : & omnes *ita* obtemperent uni illi viro, ut nulla esset inter eos invidia aut æmulatio) Elegit Juda Eupole- 17
mum filium Johannis filii Acosi, & Jasonem filium Lazari, misítque eos Romam ad statuendum cum eis amicitiam & auxilium: Et ut tollerent ab eis jugum; nam regnum 18
Græcorum Israëlem servitute premebat. Itaque Eupolemi caterva Romam profecti 19
(iter autem maximum erat) & senatum illorum ingressi, responderunt & dixerunt illis; Juda Machabæus, & fratres ejus, & 20
populus Judæorum nos miserunt ad vos, ut constituamus vobiscum *mutuum* auxilium & amicitiam, & ut scribatis nos in amicos & adjutores vestros.

Versio VULG. LAT.

21 Et placuit sermo in conspectu eorum. Et hoc rescri-
22 ptum est, quod rescripserunt in tabulis æreis, & mi-
serunt in Jerusalem, ut esset apud eos ibi memoriale
23 pacis & societatis. BENE SIT ROMANIS,
& genti Judæorum, in mari & in terra in æternum :
24 gladiúsque & hostis procul sit ab eis. Quòd si insti-
terit bellum Romanis priùs, aut omnibus sociis eo-
25 rum in omni dominatione eorum : Auxilium feret
gens Judæorum, prout tempus dictaverit, corde ple-
26 no : Et præliantibus non dabunt, neque subminis-
trabunt triticum, arma, pecuniam, naves, sicut pla-
cuit Romanis : & custodient mandata eorum, nihil
27 ab eis accipientes. Similiter autem & si genti Ju-
dæorum priùs acciderit bellum, adjuvabunt Romani
28 ex animo, prout eis tempus permiserit : Et adjuvan-
tibus non dabitur triticum, arma, pecunia, naves, sic-
ut placuit Romanis : & custodient mandata eorum
29 absque dolo. Secundùm hæc verba constituerunt
30 Romani populo Judæorum. Quòd si post hæc ver-
ba hi aut illi addere aut demere ad hæc aliquid volu-
erint, facient ex proposito suo : & quæcunque addi-
31 derint, vel dempserint, rata erunt. Sed & de malis,
quæ Demetrius rex fecit in eos, scripsimus ei, dicen-
tes; Quarè gravâsti jugum tuum super amicos no-
32 stros, & socios Judæos? Si ergò iterùm adierint
nos, adversùm te faciemus illis judicium, & pugna-
bimus tecum mari terrâque.

CAP. IX.

1 INtereà ut audivit Demetrius, quia cecidit Nicanor
& exercitus ejus in prælio, apposuit Bacchidem &
Alcimum rursum mittere in Judæam, & dextrum cor-
2 nu cum illis. Et abierunt viam, quæ ducit in Galga-
la, & castra posuerunt in Masaloth, quæ est in Arbel-
lis : & occupaverunt eam, & peremerunt animas ho-
3 minum multas. In mense primo anni centesimi &
quinquagesimi secundi, applicuerunt exercitum ad Je-
4 rusalem : Et surrexerunt, & abierunt in Beream vi-
5 ginti millia virorum, & duo millia equitum. Et Ju-
das posuerat castra in Laisa, & tria millia viri electi
cum eo :

ΜΑΚΚΑΒΑΙ´ΩΝ Α´.

21 Καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον αὐτῶν. Καὶ τοῦτο τὸ ἀντίγραφον τ(χ)
22 ἐπιστολῆς ἧς ἀντέγραψεν ἐπὶ δέλτοις χαλκαῖς, καὶ ἀπέστειλεν εἰς Ἱε-
ρουσαλὴμ εἶναι παρ' αὐτοῖς ἐκεῖ μνημόσυνον εἰρήνης καὶ συμμαχίας·
23 Καλῶς γένοιτο Ῥωμαίοις καὶ τῷ ἔθνει (✝) Ἰουδαίων ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ
ἐπὶ τῆς ξηρᾶς εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ῥομφαία καὶ ἐχθρὸς μακρυνθείη ἀπ'
24 αὐτῶν. Ἐὰν δὲ ἐνστῇ πόλεμος (˝) ἐν Ῥώμῃ προτέρᾳ ἢ πᾶσι τοῖς συμ-
25 μάχοις αὐτῶν ἐν πάσῃ κυρείᾳ αὐτῶν, Συμμαχήσει τὸ ἔθνος τῶν
26 Ἰουδαίων, ὡς ἂν ὁ καιρὸς ὑπογράφῃ αὐτοῖς, καρδίᾳ πλήρει. Καὶ
τοῖς πολεμοῦσιν οὐ δώσουσιν οὐδὲ ἐπαρκέσουσι σῖτον, ὅπλα, ἀργύριον,
πλοῖα, ὡς ἔδοξε (ω) Ῥωμαίοις· καὶ φυλάξονται τὰ φυλάγματα αὐ-
27 τῶν (α) οὐθὲν λαβόντες. Κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ ἐὰν ἔθνει Ἰουδαίων
συμβῇ προτέροις πόλεμος, συμμαχήσουσιν οἱ Ῥωμαῖοι ἐκ ψυχῆς,
28 ὡς ἂν αὐτοῖς ὁ καιρὸς ὑπογράφῃ. Καὶ τοῖς συμμαχοῦσιν οὐ δοθή-
σεται σῖτος, ὅπλα, ἀργύριον, (˜) πλοῖα, ὡς ἔδοξε Ῥώμῃ· καὶ φυλά-
29 ξονται τὰ φυλάγματα (β) αὐτῶν, καὶ οὐ μετὰ δόλου. Κατὰ τοὺς λόγους
30 τούτους (γ) ἔστησαν Ῥωμαῖοι τῷ δήμῳ τῶν Ἰουδαίων. Ἐὰν δὲ μετὰ τοὺς
λόγους τούτους βουλεύσωνται οὗτοι καὶ οὗτοι προσθεῖναι ἢ ἀφελεῖν, ποιήσον-
ται ἐξ αἱρέσεως αὐτῶν, καὶ ὃ ἐὰν προσθῶσιν ἢ ἀφέλωσιν, ἔσται κύ-
31 ρια. Καὶ περὶ τῶν κακῶν ὧν ὁ βασιλεὺς Δημήτριος συντελεῖται
εἰς αὐτοὺς, ἐγράψαμεν αὐτῷ, λέγοντες, Διατί ἐβάρυνας τὸν ζυγόν
32 σου ἐπὶ τοὺς φίλους ἡμῶν τοὺς συμμάχους Ἰουδαίους; Ἐὰν οὖν ἔτι ἐντύ-
χωσι κατὰ σοῦ, ποιήσομεν αὐτοῖς τὴν κρίσιν, καὶ πολεμήσομέν σε διὰ
τῆς θαλάσσης καὶ διὰ τῆς ξηρᾶς.

MS.A. (χ) γραφῆς ἀντέγραψεν ἐπὶ *δέλτοις χαλκαῖς, καὶ ἀπέστειλαν (✝) τῶν Ἰουδαίων (˝) Ῥώμῃ (ω) Ῥώμῃ· (α) *ὅθεν (˜) ὡς (β) ταῦτα, καὶ (γ) οὕτως ἔστησαν

ΚΕΦ. θ´.

1 ΚΑὶ ἤκουσε Δημήτριος ὅτι (α) ἔπεσε Νικάνωρ καὶ αἱ δυνάμεις
αὐτοῦ (β) ἐν πολέμῳ, καὶ προσέθετο τὸν Βακχίδην καὶ τὸν Ἄλκιμον
ἐκ δευτέρου ἀποστεῖλαι εἰς γῆν Ἰούδα, καὶ τὸ δεξιὸν κέρας μετ' αὐ-
2 τῶν. Καὶ ἐπορεύθησαν ὁδὸν τὴν εἰς Γάλγαλα, καὶ (γ) παρενέβαλον ἐπὶ
Μαισαλὼθ τὴν ἐν Ἀρβήλοις, καὶ προκατελάβοντο αὐτὴν, καὶ (δ)
3 ἀπώλεσαν ψυχὰς ἀνθρώπων πολλάς. Καὶ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου
ἔτους (ε) τοῦ δευτέρου καὶ πεντηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ παρενέβαλον (ζ) ἐπὶ
4 Ἱερουσαλήμ. Καὶ ἀπῆραν καὶ ἐπορεύθησαν εἰς Βερέαν ἐν εἴκοσι
5 χιλιάσιν ἀνδρῶν καὶ (η) δισχιλίᾳ ἵππῳ. Καὶ Ἰούδας ἦν παρεμβε-
βληκὼς ἐν (θ) Ἐλεασὰ, καὶ τρισχίλιοι ἄνδρες ἐκλεκτοὶ μετ' αὐτοῦ.

MS.A. (α) *ἐποίησεν (β) *πόλεμον, (γ) παρενεβάλοσαν ἐπὶ Μεσαλὼθ (δ) ἀπώλεσεν (ε) δευτέρου (ζ) εἰς (η) δισχιλιάσιν ἵππων. (θ) Ἀλασὰ,

Interp. LAT.

Et placuit sermo in conspectu eorum. Et hoc est 21
rescriptum epistolæ, quam rescripserunt in tabulis 22
æreis, & miserunt in Hierusalem, ut esset apud
eos ibi memoriale pacis, & societatis : Benè 23
sit Romanis, & genti Judæorum, in mari & in
terra in æternum : gladiúsque & hostis procul
sit ab eis. Quòd si instíterit bellum Romanis 24
priùs, aut omnibus sociis eorum in omni domi-
natione eorum ; Auxilium feret gens Judæorum, 25
prout tempus dictaverit eis, corde pleno : Et 26
præliantibus non dabunt, neque subministrabunt
triticum, arma, pecuniam, naves; sicut placuit
Romanis : & custodient (c) mandata eorum,
nihil accipientes. Similiter autem, si genti 27
Judæorum priùs acciderit bellum ; adjuvabunt
Romani ex animo, prout eis tempus permise-
rit : Et adjuvantibus non dabitur triticum, 28
arma, pecunia, naves; sicut placuit Romanis :
& custodient mandata eorum, & absque do-
lo. Secundùm hæc verba constituerunt Romani 29
populo Judæorum. Quòd si post hæc verba hi 30
& illi addere, aut demere voluerunt; facient
ex proposito suo : & quæcunque addiderint, vel
dempserint, rata erunt. Et de malis quæ De- 31
metrius rex facit in ipsos, scripsimus ei, dicen-
tes; Quarè gravâsti jugum tuum super amicos
nostros socios Judæos? Si ergò iterum adie- 32
rint nos adversùm te ; faciemus illis judicium :
& pugnabimus tecum mari terrâque.

CAP. IX.

ET audivit Demetrius, quia cecidit Nicanor, 1
& exercitus ejus, in prælio : & apposuit, Bacchi-
dem & Alcimum rursùm mittere in Judæam, &
dextrum cornu cum illis. Et abierunt viam, 2
quæ ducit in Galgala : & castra posuerunt super
Mæsaloth, quæ est in Arbelis : & occupave-
runt eam : & peremerunt animas hominum mul-
tas. Et mense primo anni secundi & quinqua- 3
gesimi & centesimi applicuerunt exercitum ad
Hierusalem. Et surrexerunt & abierunt in Be- 4
ream viginti millia virorum, & duo millia
equitum. Et Judas posuerat castra in Eleasa ; 5
& tria millia viri electi cum eo.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
1 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]

Placuit eis res. Atque hoc est exemplar 21
epistolæ quam scripserunt in tabula ænea, 22
miseruntque Jerosolymam ut esset in moni-
mentum amicitiæ, auxilii, & pacis : Bene 23
optiméque sit Judæ & populo Judæorum
mari terrâque in perpetuum, & gladius at-
que hostis longè sit ab eis. Quòd si bel- 24
lum concitetur in Romanos priùs, aut in
adjutores eorum, aut in quemcunque locum
ditionis eorum ; Veniet ad auxilium eorum 25
populus Judæorum, prout tempus requisi-
erit, corde pleno : Hostibus oppugnanti- 26
bus eos non præbebunt refocillationem, at-
que negabunt eis frumentum, arma, argen-
tum, ac naves, prout placuerit Romanis :
& custodient mandata eorum, nihil accipi-
entes ab eis. Quòd si genti Judæorum con- 27
tigerit priùs bellum, pugnabunt & auxilia-
buntur eis Romani ex toto animo suo, pro-
ut tempus postulaverit : Et pugnantibus 28
bellumque gerentibus in eos, non suppedi-
tabuntur frumentum, arma, argentum, aut
naves, ut placuerit Romanis : & custodi-
ent mandata eorum, nihil accipientes ab
eis : idque sine dolo. In hæc verba statu- 29
erunt *fœdus* Romani cum cœtu Judæorum.
Quòd si post has res voluerint isti aut illi 30
addere aut detrahere, facient quicquid pla-
cuerit mentibus eorum: & quicquid detra-
xerint aut addiderint, fas eis esto. Quòd 31
autem ad mala quibus afficit vos Demetrius
rex, scripsimus & misimus ad eum; Quare
grave durumq; jugũ tuũ imponis amicis &
adjutoribus nostris Judæis? Si inposterum 32
de te querantur, faciemus eis ultionem &
jus, teque mari terrâve oppugnabimus.

CAP. IX.

AUdiens autem Demetrius cecidisse Ni- 1
canorem & exercitum ejus in bello, perre-
xit etiam mittere Bacherium & Alcimum
secundò in terram Judæorum, & copias
dexteras cum ipsis. Profecta igitur gens 2
Bacherii per viam Geladis, obsederunt
Masaloth quæ est in Arbella : & quum
cepissent eam, perdiderunt animas homi-
num multorum. Anno verò centesimo 3
quinquagesimo secundò, mense primo, ob-
sederunt Jerusalem. Et inde moventes ab- 4
ierunt in Birach cum viginti millibus
peditum & duobus millibus equitum. Ju- 5
da verò castra metatus est in Elsa, habens
secum ter mille viros electos :

Versio VULG. LAT.

6 Et viderunt multitudinem exercitûs quia multi sunt, & timuerunt valdè : & multi subtraxerunt se de castris, & non remanserunt ex eis nisi octingenti viri.
7 Et vidit Judas quòd defluxit exercitus suus, & bellum perurgebat eum, & confractus est corde, quia non habebat tempus congregandi eos, & dissolutus
8 est. Et dixit his qui residui erant ; Surgamus, & eamus ad adversarios nostros, si poterimus pugnare
9 adversùs eos. Et avertebant eum, dicentes ; Non poterimus, sed liberemus animas nostras modò, & revertamur ad fratres nostros, & tunc pugnabimus
10 adversùs eos : nos autem pauci sumus. Et ait Judas ; Absit istam rem facere ut fugiamus ab eis : & si appropiavit tempus nostrum, moriamur in virtute propter fratres nostros, & non inferamus crimen glo-
11 riæ nostræ. Et movit exercitus de castris, & steterunt illis obviàm : & divisi sunt equites in duas partes, & fundibularii & sagittarii præibant exerci-
12 tum, & primi certaminis omnes potentes. Bacchides autem erat in dextro cornu, & proximavit legio
13 ex duabus partibus, & clamabant tubis : Exclamaverunt autem & hi, qui erant ex parte Judæ, etiam ipsi, & commota est terra à voce exercituum : & commissum est prælium à manè usque ad vesperam.
14 Et vidit Judas, quòd firmior esset pars exercitûs Bacchidis in dextris, & convenerunt cum ipso omnes
15 constantes corde : Et contrita est dextera pars ab
16 eis, & persecutus est eos usque ad montem Azoti. Et qui in sinistro cornu erant, viderunt quòd contritum est dextrum cornu, & secuti sunt post Judam, & eos
17 qui cum ipso erant, à tergo : Et ingravatum est præli-
18 um, & ceciderunt vulnerati multi ex his & ex illis. Et
19 Judas cecidit, & cæteri fugerunt. Et Jonathas & Simon tulerunt Judam fratrem suũ, & sepelierunt eum
20 in sepulchro patrum suorum in civitate Modin. Et fleverunt eum omnis populus Israel planctu magno, &
21 lugebant dies multos. Et dixerunt ; Quomodò cecidit potens, qui salvum faciebat populum Israel !
22 Et cætera verba bellorum Judæ, & virtutum quas fecit, & magnitudinis ejus, non sunt descripta : multa enim erant valdè.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Α'.

6 Καὶ ἴδον τὸ πλῆθος τῆς δυνάμεως ὅτι πολλοί εἰσι, καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα· καὶ (ˢ) ἐξερρύησαν πολλοὶ ἀπὸ τῆς παρεμβολῆς, οὐ κατε-
7 λείφθησαν ἐξ αὐτῶν ἀλλ' ἢ ὀκτακόσιοι ἄνδρες. Καὶ εἶδεν Ἰούδας, ὅτι ἀπερρύη ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ, καὶ ὁ πόλεμος ἔθλιβεν αὐτόν· καὶ συνετρίβη τῇ καρδίᾳ, ὅτι οὐκ εἶχε καιρὸν συναγαγεῖν αὐτούς.
8 καὶ ἐξελύθη, Καὶ εἶπε τοῖς καταλειφθεῖσιν, Ἀναστῶμεν καὶ ἀναβῶμεν ἐπὶ τοὺς ὑπεναντίους (˜) ἡμῶν, ἐὰν ἄρα δυνώμεθα πολεμῆσαι αὐτούς.
9 Καὶ ἀπέστρεφαν αὐτὸν, λέγοντες, Οὐ μὴ (¨) δυνώμεθα, ἀλλ' ἢ σώζωμεν τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς τὸ νῦν, (ι) καὶ ἐπιστρέψωμεν μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν,
10 καὶ πολεμήσωμεν πρὸς αὐτοὺς, ἡμεῖς δὲ ὀλίγοι. Καὶ εἶπεν Ἰούδας, Μή μοι γένοιτο ποιῆσαι τὸ πρᾶγμα τοῦτο, φυγεῖν ἀπ' αὐτῶν, (κ) καὶ εἰ ἤγγικεν ὁ καιρὸς ἡμῶν, καὶ ἀποθάνωμεν (λ) ἐν ἀνδρείᾳ χάριν τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, καὶ μὴ καταλίπωμεν αἰτίαν τῇ δόξῃ ἡμῶν.
11 Καὶ ἀπῆρεν ἡ δύναμις ἀπὸ τῆς παρεμβολῆς, καὶ ἔστησαν εἰς συνάντησιν αὐτοῖς, καὶ ἐμερίσθη ἡ ἵππος εἰς δύο μέρη, καὶ οἱ σφενδονῆται καὶ οἱ τοξόται προεπορεύοντο τῆς δυνάμεως, καὶ οἱ πρωταγωνισταὶ
12 πάντες οἱ δυνατοί. Βακχίδης δὲ ἦν ἐν τῷ δεξιῷ κέρατι, καὶ ἤγγι-
13 σεν ἡ φάλαγξ ἐκ τῶν δύο μερῶν, καὶ ἐφώνουν ταῖς σάλπιγξι. Καὶ ἐσάλπισαν (μ) οἱ παρὰ Ἰούδα καὶ αὐτοὶ ταῖς σάλπιγξι, καὶ (ν) ἐσαλεύθη ἡ γῆ ἀπὸ τῆς φωνῆς τῶν παρεμβολῶν. καὶ ἐγένετο ὁ πόλεμος (ξ) συνημμένος ἀπὸ πρωΐθεν ἕως ἑσπέρας.
14 Καὶ εἶδεν Ἰούδας ὅτι Βακχίδης καὶ τὸ στερέωμα τῆς παρεμβολῆς ἐν τοῖς δεξιοῖς· καὶ συνῆλ-
15 θον αὐτῷ πάντες οἱ εὔψυχοι τῇ καρδίᾳ. Καὶ συνετρίβη τὸ δεξιὸν κέρας ἀπ' αὐτῶν, καὶ (ο) ἐδίωκον ὀπίσω αὐτῶν ἕως Ἀζώτου
16 ὄρους. Καὶ οἱ εἰς τὸ ἀριστερὸν κέρας ἴδον ὅτι συνετρίβη τὸ δεξιὸν κέρας, καὶ ἐπέστρεψαν κατὰ πόδας Ἰούδα καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ ἐκ τῶν
17 ὄπισθεν. Καὶ ἐβαρύνθη ὁ πόλεμος, καὶ (π) ἔπεσον τραυματίαι
18 πολλοὶ ἐκ τούτων καὶ ἐκ τούτων. Καὶ Ἰούδας ἔπεσε καὶ οἱ λοιποὶ
19 ἔφυγον. Καὶ ἦραν Ἰωνάθαν καὶ Σίμων Ἰούδαν τὸν ἀδελφὸν (ρ) αὐτῶν, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν τῷ τάφῳ τῶν πατέρων αὐτοῦ ἐν Μωδεείμ.
20 Καὶ ἔκλαυσαν αὐτὸν (σ), καὶ ἐκόψαντο αὐτὸν πᾶς Ἰσραὴλ κοπετὸν μέγαν,
21 καὶ ἐπένθουν ἡμέρας πολλὰς, καὶ (τ) εἶπον, Πῶς ἔπεσε
22 δυνατὸς, σώζων τὸν Ἰσραήλ ; Καὶ τὰ (υ) περισσὰ τῶν λόγων Ἰούδα, καὶ τῶν πολέμων, καὶ τῶν ἀνδραγαθιῶν ὧν ἐποίησε, καὶ τῆς μεγαλωσύνης (ˢ) αὐτῶν, οὐ κατεγράφη, πολλὰ γὰρ ἦν σφόδρα.

MS.A. (ˢ) ἐξερύησαν (˜) ἡμῖν, (¨) δυνησώμεθα, (ι) ἐπιστρέψωμεν (κ) καὶ ἤγγικεν (λ) ἀνδρείᾳ (μ) καὶ οἱ παρὰ Ἰούδου (ν) ἐσείσθη ἡ γῆ ἀπὸ τῶν παρεμβολῶν αὐτῶν. (ξ) συνηγμένος (ο) ἐδίωκεν (π) ἔπεσαν (ρ) αὐτοῦ, (σ) ἐκεῖ, καὶ (τ) εἶπαν, (υ)* περισσεία τῶν λόγων Ἰούδου, (ˢ) αὐτοῦ

Interp. LAT.

Et viderunt multitudinem exercituum, quia multi sunt : & timuerunt valdè : & multi subtraxerunt se de castris : non remanserunt ex eis, nisi octingenti viri. Et vidit Judas, quod defluxit exercitus suus, & bellum perurgebat eum : & confractus est corde ; quia non habebat tempus congregandi eos. Et dissolutus est : Et dixit his qui residui erant ; Surgamus, & ascendamus super adversarios nostros ; si fortè possimus debellare eos. Et avertebant eum, dicentes ; Non poterimus : Sed liberemus animas nostras modò ; & (a) revertamur cum fratribus nostris : & pugnabimus adversus eos. Nos autem pauci sumus. Et ait Judas ; Absit mihi istam rem facere, ut fugiamus ab eis. Et, si appropiavit tempus nostrum ; moriamur in virtute propter fratres nostros : & non relinquamus crimen gloriæ nostræ. Et movit exercitus de castris, & steterunt illis obviam. Et divisi sunt equites in duas partes : & fundibularii & sagittarii præibant exercitum : & primi certaminis omnes potentes. Bacchides autem erat in dextro cornu : & proximavit legio ex duabus partibus, & clamabant tubis. Exclamaverunt autem & hi qui erant ex parte Judæ, etiam ipsi tubis : & commota est terra à voce exercituum : & commissum est prælium à mane usque ad vesperam. Et vidit Judas, quòd Bacchides, & firmior pars exercitûs est in dextris : & convenerunt cum ipso omnes constantes corde : Et contritum est dexterum cornu ab eis : & persecuti sunt eos usque ad montem Azoti. Et, (b) qui in sinistro cornu erant, viderunt, quod contritum est dextrum cornu : & converterunt se ad pedes Judæ, & eorum, qui cum ipso erant à tergo. Et ingravatum est prælium : & ceciderunt vulnerati multi ex his & ex illis. Et Judas cecidit, & cæteri fugerunt. Et Jonathas & Simon tulerunt Judam fratrem suum : & sepelierunt eum in sepulchro patrum ejus in Modeim. Et ploraverunt eum, & fleverunt eum omnis [populus] Israel planctu magno : & lugebant dies multos : & dixerunt ; Quomodò cecidit potens, qui salvum faciebat [populum] Israel ? Et cætera verborum Judæ, & bellorum, & virtutum, quas fecit, & magnitudinis ejus non sunt descripta : multa enim erant valdè.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]

6 Qui videntes exercitum hostium suorum ingentem valde, timuerunt admodum ; & diffluentibus multis ab exercitu, non remanserunt nisi octingenti solùm viri. Videns itaque Juda dissipatum exercitum suum, seque bello urgeri ; confractus est animo, adeoque dissolutus, quòd non esset ei tempus congregandi eos. Quamobrem dixit iis qui remanserant apud ipsum ; Agite, ascendamus contra inimicos nostros ; fortè poterimus oppugnare eos. Sed averterunt se ab eo, dicentes ; Non possumus : verùm nunc servemus animas nostras, tum redeuntes veniemus cum fratribus nostris, & oppugnabimus eos : nam pauci sumus. Dixit Juda ; Absit à me ut hoc faciam, & fugiam à conspectu eorum : & quidem si propè est tempus nostrum, generosè moriamur pro fratribus nostris, & ne relinquamus vitium in gloria nostra. Sic movens exercitus è castris, stitit se ad certamen : & divisis equitibus in duas partes, sagittarii & fundis jaculantes præcedebant exercitum unà cum omnibus belligeris & fortioribus. Bacherius autem erat in ala dextera : & accedentes phalanges ab utroque latere, clangebant tubis. Clanxerunt etiam Judæ sodales tubis suis, & commota est terra clamore castrorum : cœperunt dimicare à matutino ad vesperam usque. Sed videns Juda quòd Bacherius & robur exercitûs esset in latere dextro, exposuerunt se sodales ejus toto animo suo : Et confractum atque contritum fuit à conspectu eorum latus illud dexterum, & persecutus est eos usq; ad montem Zotum. Hi autem qui erant à latere sinistro, cùm vidissent superatũ esse latus dexterũ, reversi sunt post Judam, & comites ejus à tergo ipsorum : Itaque ingravescente bello ceciderunt ex his & ex illis. Juda quoque cecidit ; & qui reliqui supererant, fugerunt. Tulerunt autem Jonathan & Simon Judam fratrem suum, & sepelierunt eum in sepulchro majorum ejus in Moraim. Et fleverunt planxeruntque Judam omnes Israëlitæ, & doluerunt de eo dolore maximo diebus multis, & dixerunt ; Quomodo cecidit fortis ac potens, servator Israëlis ? Reliquæ res Judæ, & bella ejus, præclara facinora ipsius, & robur atque fortitudo ipsius non sunt descripta, nam multa admodum erant.

Versio VULG. LAT.

23 Et factum est: post obitum Judæ emerserunt iniqui in omnibus finibus Israel, & exorti sunt omnes qui
24 operabantur iniquitatem. In diebus illis facta est fames magna valdè, & tradidit se Bacchidi omnis re-
25 gio eorum cum ipsis. Et elegit Bacchides viros im-
26 pios, & constituit eos dominos regionis: Et exquirebant, & perscrutabantur amicos Judæ, & adducebant eos ad Bacchidem, & vindicabat in illos, & il-
27 ludebat. Et facta est tribulatio magna in Israel, qualis non fuit ex die, quâ non est visus propheta in
28 Israel. Et congregati sunt omnes amici Judæ, & di-
29 xerunt Jonathæ; Ex quo frater tuus Judas defunctus est, vir similis ei non est, qui exeat contra inimicos nostros, Bacchidem, & eos qui inimici sunt gentis
30 nostræ. Nunc itaque te hodiè elegimus esse pro eo nobis in principem, & ducem ad bellandum bellum
31 nostrum. Et suscepit Jonathas tempore illo princi-
32 patum, & surrexit loco Judæ fratris sui. Et cogno-
33 vit Bacchides, & quærebat eum occidere. Et cognovit Jonathas, & Simon frater ejus, & omnes qui cum eo erant: & fugerunt in desertum Thecuæ, &
34 consederunt ad aquam lacûs Asphar. Et cognovit Bacchides, & die sabbatorum venit ipse, & omnis
35 exercitus ejus, trans Jordanem. Et Jonathas misit fratrem suum ducem populi, & rogavit Nabuthæos amicos suos, ut commodarent illis apparatum suum,
36 qui erat copiosus. Et exierunt filii Jambri ex Madaba, & comprehenderunt Joannem, & omnia quæ
37 habebat, & abierunt habentes ea. Post hæc verba, nuntiatum est Jonathæ, & Simoni fratri ejus, quia filii Jambri faciunt nuptias magnas, & ducunt sponsam ex Madaba, filiam unius de magnis principibus Cha-
38 naan, cum ambitione magna. Et recordati sunt sanguinis Joannis fratris sui: & ascenderunt, & abscon-
39 derunt se sub tegumento montis. Et elevaverunt oculos suos, & viderunt: & ecce tumultus, & apparatus multus: & sponsus processit, & amici ejus, & fratres ejus obviàm illis cum tympanis & musicis, & armis multis.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΏΝ Α'.

23 Καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν τελευτὴν (φ) Ἰούδα, ἐξέκυψαν οἱ ἄνομοι ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις Ἰσραήλ, καὶ ἀνέτειλαν πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀδικίαν.
24 Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐγενήθη λιμὸς (χ) μέγας σφόδρα, καὶ ηὐτομό-
25 λησεν ἡ χώρα μετ᾽ αὐτῶν. Καὶ ἐξέλεξε Βακχίδης τοὺς ἀσεβεῖς ἄν-
26 δρας, καὶ κατέστησεν αὐτοὺς κυρίους τῆς χώρας. Καὶ ἐξεζήτουν καὶ (ψ) ἐξηρεύνων τοὺς φίλους (ω) Ἰούδα, καὶ ἦγον αὐτοὺς πρὸς Βακχίδην.
27 καὶ (α) ἐξεδίκει ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐνέπαιζεν αὐτοῖς. Καὶ ἐγένετο θλίψις μεγάλη ἐν τῷ Ἰσραήλ, ἥτις οὐκ ἐγένετο ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας οὐκ ὤφθη
28 προφήτης (β) ἐν αὐτοῖς. Καὶ ἠθροίσθησαν πάντες οἱ φίλοι (γ) Ἰούδα,
29 καὶ εἶπον τῷ Ἰωνάθαν, Ἀφ᾽ οὗ ὁ ἀδελφός σου Ἰούδας τετελεύτηκε, καὶ ἀνὴρ ὅμοιος αὐτῷ οὐκ ἔστιν ἐξελθεῖν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς, καὶ Βακχίδην,
30 καὶ ἐν τοῖς ἐχθραίνουσι τοῦ ἔθνους ἡμῶν· Νῦν οὖν σε ᾑρετισάμεθα σήμερον, τοῦ εἶναι ἀντ᾽ αὐτοῦ ἡμῖν εἰς ἄρχοντα, καὶ ἡγούμενον, τοῦ πολεμῆσαι
31 τὸν πόλεμον ἡμῶν. Καὶ ἐπεδέξατο Ἰωνάθαν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τὴν
32 (δ) ἡγησιν, καὶ ἀνέστη ἀντὶ (ε) Ἰούδα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Καὶ ἔγνω
33 Βακχίδης, καὶ ἐζήτει αὐτὸν ἀποκτεῖναι. Καὶ ἔγνω Ἰωνάθαν, καὶ Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἔφυγον εἰς τὴν ἔρημον Θεκωὲ, καὶ παρενέβαλον ἐπὶ τὸ ὕδωρ λάκκου (ζ) Ἀσφάρ.
34 Καὶ ἔγνω Βακχίδης τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, καὶ ἦλθεν αὐτὸς, καὶ
35 πᾶν τὸ στράτευμα αὐτοῦ πέραν τοῦ (η) Ἰορδάνου. Καὶ ἀπέστειλεν Ἰωνάθαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἡγούμενον τοῦ ὄχλου, καὶ παρεκάλεσε τοὺς (θ) Ναβαταίους φίλους αὐτοῦ παραθέσθαι αὐτοῖς τὴν ἀπο-
36 σκευὴν αὐτῶν τὴν πολλήν. Καὶ ἐξῆλθον (ι) υἱοὶ Ἰαμβρὶ ἐκ Μηδαβὰ, καὶ συνέλαβον Ἰωάννην, καὶ πάντα ὅσα εἶχεν, καὶ ἀπῆλθον
37 ἔχοντες. Μετὰ δὲ τοὺς λόγους τούτους ἀπήγγειλαν (κ) τῷ Ἰωνάθαν καὶ Σίμωνι τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, ὅτι (λ) οἱ υἱοὶ Ἰαμβρὶ ποιοῦσι γάμον μέγαν, καὶ ἄγουσι τὴν νύμφην ἀπὸ Ναδαβὰθ, θυγατέρα ἑνὸς τῶν (μ) μεγιστάνων μεγάλων τοῦ Χαναὰν, μετὰ παρα-
38 πομπῆς μεγάλης. Καὶ ἐμνήσθησαν Ἰωάννου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν, καὶ ἀνέβησαν, καὶ ἐκρύβησαν ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ ὄρους. Καὶ
39 ἦραν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, καὶ (ν) ἴδον, καὶ ἰδοὺ θροῦς, καὶ ἀποσκευὴ πολλὴ, καὶ ὁ νυμφίος ἐξῆλθε, καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἰς συνάντησιν αὐτῶν μετὰ τυμπάνων, καὶ μουσικῶν, καὶ ὅπλων πολλῶν.

MS. A. (φ) Ἰούδου, (χ) μεγάλη σφόδρα, καὶ αὐτομόλησεν (ψ) ἐξηρεύνων (ω) Ἰούδου, (α) ἐξεδίκει αὐτοὺς, καὶ ἐνέπαιζον (β) αὐτοῖς. (γ) Ἰούδου, (δ) * ἡγησιν, (ε) Ἰούδου (ζ) Ἀσφάλ. (η) Ἰορδάνη. Καὶ ἀπέστειλεν τὸν ἀδελφὸν (θ) Ναβαταίους (ι) οἱ υἱοὶ Ἰαμβρεὶν (κ) Ἰωνάθαν, (λ) υἱοὶ Ἰαμβρὶν (μ) μεγάλων μεγιστάνων Χαναὰν, (ν) ἴδαν,

Interp. LAT.

Et factum est post obitum Judæ, emerserunt ini- 23
qui in omnibus finibus Israel: & exorti
sunt omnes qui operabantur iniquitatem. In 24
diebus illis facta est fames magna valdè, &
tradidit se regio cum ipsis. Et elegit Bacchides 25
viros impios, & constituit eos dominos regionis.
Et exquirebant, & perscrutabantur amicos Judæ, 26
& adducebant eos ad Bacchidem: & vindicabat in illos, & illudebat eis. Et facta est tri- 27
bulatio magna in Israel: qualis non fuit ex die
quâ non est visus propheta inter eos. Et con- 28
gregati sunt omnes amici Judæ, & dixerunt Jo-
nathæ; Ex quo frater tuus Judas defunctus est; 29
et vir similis ei non est, qui exeat contra inimicos, & Bacchidem, & in eos qui inimici sunt gentis nostræ: Nunc itaque te hodiè elegimus, esse 30
pro eo nobis in principem, & ducem ad bellandum bellum nostrum. Et suscepit Jonathas tempore 31
illo principatum: & surrexit loco Judæ fratris
sui. Et cognovit Bacchides; & quærebat eum 32
occidere. Et cognovit Jonathas, & Simon frater 33
ejus, & omnes qui cum eo erant: & fugerunt in desertum Thecoe: & consederunt ad aquam
lacûs Asphar. Et cognovit Bacchides die sabba- 34
torum, & venit ipse, & omnis exercitus ejus
trans Jordanem. Et Jonathas misit fratrem 35
suum ducem populi: & rogavit Navathæos amicos suos, ut commodarent sibi apparatum
suum, qui erat copiosus. Et exierunt filii Zam- 36
bri ex Medaba, & comprehenderunt Joannem, & omnia quæ habebat, & abierunt habentes.
Post hæc autem verba renuntiatum est Jonathæ 37
& Simoni fratri ejus; quia filii Zambri faciunt nuptias magnas, & ducunt sponsam ex Nadabath, filiam unius de magnis principibus Chanaan, cum ambitione magna. Et recordati 38
sunt (c) Joannis fratris sui: & ascenderunt,
& absconderunt se sub tegumento montis. Et 39
elevaverunt oculos suos, & viderunt: & ecce tumultus, & apparatus multus: & sponsus processit, et amici ejus, & fratres ejus, obviàm illis cum tympanis, & musicis, & armis multis.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

[illegible]

Fuit autem post obitum Judæ, ut emerge- 23
rent & apparerent viri iniqui in omnibus
terminis Israëlis, & conspicerentur omnes
impii & transgressores legis. Iisdem quo- 24
que diebus accidit fames magna, quâ de-
structa est regio cum ipsis. Elegit verò Ba- 25
cherius homines impios, & constituit eos
dominos atque præfectos regionis: Qui 26
pervestigantes & exquirentes amicos Judæ,
adducebant eos ad Bacherium; atque is
illudebat eis & excruciabat eos. Ita fuit 27
afflictio maxima Israëli, qualis non fuerat
visa inde à die quo non est visus propheta
inter ipsos. Quare congregati omnes ami- 28
ci Judæ, dixerunt Jonathani; Ab eo die 29
quo mortuus est Juda frater tuus, non est
vir similis ei, qui procedat contra inimicos nostros, contra Bacherium, & contra eos omnes qui oppugnant & oderunt
nos è popularibus nostris. Jam ergò per- 30
placet nobis hodie, ut sis nobis princeps
& rector ad gerendum bella nostra. Et 31
acquievit Jonathan eo tempore, fuitque
dux, & surrexit loco Judæ fratris sui.
Quod rescisens Bacherius, volebat inter- 32
ficere eum. Sed cognoscens Jonathan & 33
Simon frater ejus, & omnes qui erant
cum eo, fugerunt in desertum Tecoæ, &
castra posuerunt ad aquas putei Aspharis.
Quod ubi rescivit Bacherius die sabbathi, 34
venit ipse cum toto exercitu suo ad ulteriores partes fluminis Jordanis. Interea mi- 35
serat Jonathan Johannem fratrem suum ut
esset dux populi, rogavitque Nabatæos amicos suos, ut deponeret apud ipsos totam
supellectilem suam. Sed egressi filii Am- 36
bri de Madeba, comprehenderunt Johannem & omnes qui erant cum ipso, & abducentes abierunt. His autem rebus gestis, 37
dictum fuit Jonathani & Simoni fratri ejus,
filios Ambri facere convivium magnum,
& sponsam adducere è Nabat filiam præcipui cujusdam inter magnates Chanaanis,
maxima cum pompa, plurimóque populo.
Quare recordatus Jonathan Johannis fratris 38
sui, ascenderunt abdideruntque se sub ala
montis: Et cùm sublatis oculis suis aspe- 39
xissent, & ecce tumultus turbæ plurimæ, &
sponsus cum amicis suis (exierant enim
amici & fratres ejus in occursum ejus cum
citharis & sistris, multisque instrumentis
bellicis.)

Verſio VULG. LAT.

40 Et ſurrexerunt ad eos ex inſidiis, & occiderunt eos,
& ceciderunt vulnerati multi, & reſidui fugerunt in
41 montes: & acceperunt omnia ſpolia eorum: Et
converſæ ſunt nuptiæ in luctum, & vox muſicorum
42 ipſorum in lamentum. Et vindicaverunt vindictam
ſanguinis fratris ſui: & reverſi ſunt ad ripam Jor-
43 danis. Et audivit Bacchides, & venit die ſabbato-
44 rum uſque ad oram Jordanis in virtute magna. Et
dixit ad ſuos Jonathas; Surgamus, & pugnemus con-
tra inimicos noſtros: non eſt enim hodiè ſicut herì
45 & nudiuſtertiùs. Ecce enim bellum ex adverſo, a-
qua verò Jordanis hinc & indè, & ripæ, & paludes,
46 & ſaltus: & non eſt locus divertendi. Nunc ergò
clamate in cœlum, ut liberemini de manu inimico-
47 rum veſtrorum. Et commiſſum eſt bellum. Et ex-
tendit Jonathas manum ſuam percutere Bacchidem,
48 & divertit ab eo retró: Et diſſiliit Jonathas, &
qui cum eo erant, in Jordanem, & tranſnataverunt
49 ad eos Jordanem. Et ceciderunt de parte Bacchi-
dis die illâ mille viri. Et reverſi ſunt in Jeruſalem,
50 Et ædificaverunt civitates munitas in Judæa, muniti-
onem, quæ erat in Jericho, & in Ammaum, & in
Bethoron, & in Bethel, & Thamnata, & Phara, &
51 Thopo muris excelſis, & portis, & ſeris. Et po-
ſuit cuſtodiam in eis, ut inimicitias exercerent in
52 Iſrael: Et munivit civitatem Bethſuram, & Ga-
zaram, & arcem, & poſuit in eis auxilia, & ap-
53 paratum eſcarum: Et accepit filios principum re-
gionis obſides, & poſuit eos in arce in Jeruſalem
54 in cuſtodiam. Et anno centeſimo quinquageſimo
tertio, menſe ſecundo, præcepit Alcimus deſtrui
muros domûs ſanctæ interioris, & deſtrui opera
55 prophetarum: & cœpit deſtruere. In tempore il-
lo percuſſus eſt Alcimus: & impedita ſunt opera
illius, & occluſum eſt os ejus, & diſſolutus eſt pa-
ralyſi, nec ultrà potuit loqui verbum, & mandare
56 de domo ſua. Et mortuus eſt Alcimus in tempo-
57 re illo cum tormento magno. Et vidit Bacchides
quoniam mortuus eſt Alcimus: & reverſus eſt ad
regem, & ſiluit terra annis duobus.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΏΝ Α'.

40 Καὶ ἐξανέστησαν ἐπ' αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ἐνέδρου (ξ) οἱ περὶ τὸν Ἰωνάθαν,
καὶ ἀπέκτειναν αὐτοὺς, καὶ ἔπεσον τραυματίαι πολλοὶ, καὶ οἱ ἐπίλοιποι
41 ἔφυγον εἰς τὸ ὄρος. καὶ ἔλαβον πάντα τὰ (ʺ) σκῦλα αὐτῶν. Καὶ μετε-
στράφη ὁ γάμος εἰς πένθος, καὶ (ο) ἡ φωνὴ μουσικῶν αὐτῶν εἰς θρῆνον.
42 Καὶ ἐξεδίκησαν τὴν ἐκδίκησιν αἵματος ἀδελφοῦ αὐτῶν, καὶ ἀπέ-
43 στρεψαν εἰς τὸ (π) ἕλος τοῦ Ἰορδάνου. Καὶ ἤκουσε Βακχίδης, καὶ ἦλθε
τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἕως τῶν κρηπίδων τοῦ Ἰορδάνου ἐν δυνάμει πολλῇ.
44 Καὶ εἶπεν Ἰωνάθαν τοῖς (ρ) παρ' αὐτοῦ, Ἀναστῶμεν νῦν καὶ πολεμή-
σωμεν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, οὐ γάρ ἐστι σήμερον ὡς ἐχθὲς καὶ τρίτην
45 ἡμέραν. Ἰδοὺ γὰρ ὁ πόλεμος ἐξεναντίας ἡμῶν καὶ ἐξόπισθεν ἡμῶν·
τὸ δὲ ὕδωρ τοῦ Ἰορδάνου ἔνθεν καὶ ἔνθεν, καὶ ἕλος καὶ δρυμὸς, (σ) οὐκ ἔστι
46 τόπος τοῦ ἐκκλῖναι. Νῦν οὖν κεκράξατε εἰς οὐρανὸν, ὅπως διασω-
47 θῆτε ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν (τ) ὑμῶν. καὶ συνῆψεν ὁ πόλεμος. Καὶ
ἐξέτεινεν Ἰωνάθαν τὴν χεῖρα αὐτοῦ πατάξαι τὸν Βακχίδην, καὶ ἐξέκλι-
48 νεν ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω. Καὶ ἐνεπήδησεν Ἰωνάθαν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ
εἰς τὸν Ἰορδάνην, καὶ διεκολύμβησαν εἰς τὸ πέραν. καὶ οὐ διέβησαν ἐπ'
49 αὐτοὺς τὸν Ἰορδάνην. Καὶ (υ) διέπεσον παρὰ Βακχίδου τῇ ἡμέρᾳ
50 ἐκείνῃ εἰς χιλίους ἄνδρας. καὶ (ʺ) ἐπέστρεψεν εἰς Ἱερουσαλήμ, Καὶ
(φ) ᾠκοδόμησε πόλεις ὀχυρὰς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, τὸ ὀχύρωμα τὸ ἐν
Ἱεριχῷ, καὶ τὴν Ἐμμαοὺμ, καὶ τὴν Βαιθωρὼν, καὶ τὴν Βαιθὴλ, καὶ τὴν Θαμνα-
θὰ (χ) Φαραθωνὶ, καὶ τὴν Τεφὼν ἐν τείχεσιν ὑψηλοῖς καὶ πύλαις καὶ
51 μοχλοῖς. Καὶ (ψ) ἔθετο φρουρὰν ἐν αὐτοῖς τοῦ ἐχθραίνειν τῷ Ἰσραήλ.
52 Καὶ (ω) ὠχύρωσε τὴν πόλιν τὴν ἐν Βαιθσούρᾳ, καὶ τὴν Γάζαρα,
καὶ τὴν ἄκραν, καὶ (α) ἔθετο ἐν αὐταῖς δυνάμεις καὶ παραθέσεις βρω-
53 μάτων. Καὶ (β) ἔλαβε τοὺς υἱοὺς τῶν ἡγουμένων τῆς χώρας ὅμηρα,
54 καὶ (γ) ἔθετο αὐτοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐν φυλακῇ. Καὶ
ἐν ἔτει τρίτῳ καὶ πεντηκοστῷ καὶ (δ) ἑκατοστῷ, μηνὶ τῷ δευτέρῳ,
ἐπέταξεν Ἄλκιμος καθαιρεῖν τὸ τεῖχος τῆς αὐλῆς τῶν ἁγίων τῆς
ἐσωτέρας, καὶ καθεῖλε τὰ ἔργα τῶν προφητῶν, καὶ ἐνήρξατο τοῦ καθαι-
55 ρεῖν. Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐπλήγη Ἄλκιμος, καὶ ἐνεποδίσθη
τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ ἀπεφράγη τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ παρελύθη, καὶ οὐκ ἐδύνατο
56 ἔτι λαλῆσαι λόγον καὶ ἐντείλασθαι περὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Καὶ ἀπέθανεν
57 Ἄλκιμος ἐν τῷ καιρῷ (ε) ἐκείνῳ μετὰ βασάνου μεγάλης. Καὶ εἶδε
Βακχίδης ὅτι ἀπέθανεν Ἄλκιμος, καὶ ἀπέστρεψε πρὸς τὸν βασιλέα,
καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ Ἰούδα ἔτη δύο.

MS.A.(ξ) καὶ ἀπέκτειναν (ʺ) σκεύη (ο) φωνὴ (π)*ὄρος (ρ) ἀδελφοῖς αὐτοῦ, (σ) καὶ οὐκ (τ) ἡμῶν. (υ)*διέβησαν παρὰ Βακχίδου (ʺ) ἀπέστρεψαν (φ) ᾠκοδόμησαν (χ) Φαραθὼν, (ψ) ἔθεντο (ω) ὠχύρωσαν τὴν πόλιν καὶ Βεθσούραν, καὶ Γαζάραν, (α) ἔθεντο (β) ἔλαβον (γ) ἔθεντο (δ)*ἐνάτῳ, τῷ μηνὶ (ε)*ἐκείνῃ

Interp. LAT.

Et ſurrexerunt in eos ex inſidiis illi qui erant 40
circa Jonatham, & occiderunt eos: & ceci-
derunt vulnerati multi: & reſidui fugerunt
in montem. Et acceperunt omnia ſpolia eorum:
Et converſæ ſunt nuptiæ in luctum: et vox
muſicorum ipſorum in lamentum: Et vindicave- 41
runt vindictam ſanguinis fratris ſui: et reverſi 42
ſunt ad ripam Jordanis. Et audivit Bacchides,
et venit die ſabbatorum uſque ad oras Jordanis 43
in virtute magna. Et dixit ad ſuos Jonathas;
Surgamus nunc, et pugnemus pro animabus no- 44
ſtris. Non eſt enim hodiè, ſicut herì, et nudiuſter-
tiùs. Ecce enim bellum ex adverſo nobis, et à
tergo nobis: aqua verò Jordanis hinc et indè, 45
et palus, et ſaltus: non eſt locus divertendi.
Nunc ergò clamate in cœlum, ut liberemini de
manu inimicorum veſtrorum. Et commiſſum eſt 46
prælium. Et extendit Jonathas manum ſuam
percutere Bacchidem: et divertit ab eo retró. 47
Et inſiliit Jonathas, et qui cum eo erant, in
Jordanem: et tranſnataverunt in ulteriora: 48
et non tranſierunt ad eos Jordanem. Et ceci-
derunt de parte Bacchidis die illâ ferè mille 49
viri. Et reverſus eſt in Hieruſalem. Et ædifi-
cavit civitates munitas in Judæa, munitionem, 50
quæ in Hiericho, et Emmaum, et Bæthoron, et
Bæthel, et Thamnatha Pharathoni, et Tephon,
muris excelſis, et portis, et ſeris. Et poſuit
cuſtodiam in eis, ut inimicitias exercerent in 51
Iſrael. Et munivit civitatem, quæ in Bæth-
ſura, et Gazaram, et arcem: et poſuit in eis 52
præſidia, et apparatus eſcarum. Et accepit fi-
lios principum regionis obſides: et poſuit eos in 53
arce in Hieruſalem in cuſtodia. Et anno cen-
teſimo quinquageſimo tertio, menſe ſecundo, 54
præcepit Alcimus deſtrui murum atrii ſanctorum
interioris: et deſtruxit opera prophetarum:
Et cœpit deſtruere. In tempore illo percuſſus 55
eſt Alcimus: et impedita ſunt opera illius: et
occluſum eſt os ejus: et diſſolutus eſt paralyſi,
nec ultrà potuit loqui verbum, et mandare de
domo ſua. Et mortuus eſt Alcimus in tempore 56
illo cum tormento magno. Et vidit Bacchides, 57
quoniam mortuus eſt Alcimus: et reverſus
eſt ad regem, et ſiluit terra Juda annis duo-
bus.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
[illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
[illegible]
48 [illegible]
49 [illegible]
50 [illegible]
[illegible]
51 [illegible]
52 [illegible]
53 [illegible]
54 [illegible]
[illegible]
55 [illegible]
[illegible]
56 [illegible]
57 [illegible]
[illegible]

Inſurrexerunt in eos ex inſidiis comites Jo- 40
nathanis, & occiderunt eos, adeò ut cade-
rent confoſſi multi, & reliqui fugerent ad
montes; ceperúntque omnia ſpolia eorum.
Ita verſum eſt convivium in luctum, & vox 41
muſices eorum in lamentum. Illi autem 42
ſumptâ vindictâ ſanguinis fratris ſui, reverſi
ſunt in ulteriorem partem Jordanis. Audi- 43
ens itaque Bacherius rediiſſe Jonathanem,
venit ad terminos Jordanis die ſabbathi nu-
meroſo cum exercitu. Tunc ait Jonathan 44
iis qui ſecum erant; Surgite, pugnemus pro
animabus noſtris; non enim eſt hodierna
dies, ut herì & antehac: Nam ecce bel- 45
lum paratum eſt contra nos ex adverſo no-
ſtrî & à tergo noſtro, & aquæ Jordanis cir-
cunſtant nos hinc inde, & ſaltus in medio,
nec patet locus declinandi ab eo. Clamate 46
jam ad Cœlicolam, quonam pacto eripiendi
ſitis è manu inimicorum veſtrorum. Com- 47
miſſo itaque certamine extulit Jonathan ma-
num ſuam ut percuteret Bacherium, at is de-
clinavit ab illo retrorſum. Tunc reverſi 48
tranſnatârunt Jordanem Jonathan & qui e-
rant cum eo: illi verò non trajecerunt poſt
eos. Ceciderunt autem è comitibus Ba- 49
cherii eo die, quaſi mille viri. Inde rever- 50
ſus Bacherius in Jeruſalem, extruxit urbes
munitas in Judæa, arcem quæ erat in Jeri-
cho, & Emaus, & Beth-horonem, & Beth-
il, & Temnath, & Perath, & Taphum,
muris altis, & portis, vectibúſque: Et 51
ſtatuit in eis cuſtodes ad inimicitiam Iſrae-
lis. Munivit quoque Beth-ſuram urbem, & 52
Geziram, nec non munitionem: & collo-
cavit in eis copias, condidítque eis comme-
atum in illis, Et accepit Bacherius filios 53
principum terræ illius obſides, & poſuit eos
in cuſtodia in arce Jeroſolymorum. Anno 54
centeſimo quinquageſimo tertio, menſe ſe-
cundo, præcepit Elcimus ut deſtrueretur
murus atrii interioris Sanctuarii, & everti
opera prophetarum: cœpítque animo ab-
ſolvendi. Sed eodem momento percuſſus 55
fuit Elcimus, ita ut ceſſarent functiones e-
jus, & diſſolveretur, occluderetur os ejus,
nec ullum verbum loqui poſſet, aut præce-
pta mandare de domo ſua: Adeóque mor- 56
tuus ſit Elcimus eodem momento magnis
cum cruciatibus. Videns itaque Bacherius 57
mortuum eſſe Elcimum, reverſus eſt ad re-
gem; atque ita quievit ſiluítque terra Judæ
duobus annis.

Versio VULG. LAT.

58 Et cogitaverunt omnes iniqui dicentes; Ecce Jonathas, & qui cum eo ſunt, in ſilentio habitant confidenter: nunc ergò adducamus Bacchidem, & com-
59 prehendet eos omnes unâ nocte. Et abierunt, &
60 conſilium ei dederunt. Et ſurrexit ut veniret cum exercitu multo: & miſit occultè epiſtolas ſociis ſuis, qui erant in Judæa, ut comprehenderent Jonathan, & eos qui cum eo erant: ſed non potuerunt,
61 quia innotuit eis conſilium eorum. Et apprehendit de viris regionis, qui principes erant malitiæ, quin-
62 quaginta viros, & occîdit eos: Et receſſit Jonathas, & Simon, & qui cum eo erant, in Bethbeſſen,
63 quæ eſt in deſerto: & extruxit diruta ejus, & firmaverunt eam. Et cognovit Bacchides, & congrega-
64 vit univerſam multitudinem ſuam: & his, qui de Judæa erant, denuntiavit. Et venit, & caſtra poſuit
65 deſuper Bethbeſſen: & oppugnavit eam dies multos, & fecit machinas. Et reliquit Jonathas Simo-
66 nem fratrem ſuum in civitate, & exiit in regionem, & venit cum numero. Et percuſſit Odaren, & fratres ejus, & filios Phaſeron in tabernaculis ipſorum:
67 & cœpit cædere, & creſcere in virtutibus. Simon verò & qui cum ipſo erant, exierunt de civitate, &
68 ſuccenderunt machinas, Et pugnaverunt contra Bacchidem, & contritus eſt ab eis: & afflixerunt eum valdè, quoniam conſilium ejus, & congreſſus ejus erat
69 inanis. Et iratus contra viros iniquos, qui ei conſilium dederant ut veniret in regionem ipſorum, multos ex eis occîdit: ipſe autem cogitavit cum reli-
70 quis abire in regionem ſuam. Et cognovit Jonathas, & miſit ad eum legatos componere pacem cum ipſo, & reddere ei captivitatem. Et libenter
71 accepit, & fecit ſecundùm verba ejus, & juravit ſe nihil facturum ei malum omnibus diebus vitæ
72 ejus. Et reddidit ei captivitatem, quam priùs erat prædatus de terra Juda: & converſus abiit in terram ſuam, & non appoſuit amplius venire in fines
73 ejus. Et ceſſavit gladius ex Iſrael: & habitavit Jonathas in Machmas, & cœpit Jonathas ibi judicare populum, & exterminavit impios ex Iſrael.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΏΝ Α'.

58 Καὶ ἐβελεύσαντο (*) πάντες οἱ ἄνομοι, λέγοντες, Ἰδὲ Ἰωνάθαν ἢ οἱ παρ' αὐτῦ ἐν ἡσυχίᾳ κατοικῦσι πεποιθότες· νῦν ὖν ἄξομεν τὸν Βακχίδην, ἢ συλλήψεται αὐτὺς πάντας ἐν νυκτὶ μιᾷ.
59
60 Καὶ πορευθέντες συνεβουλεύσαντο αὐτῷ. Καὶ ἀπῆρε τῦ ἐλθεῖν μετὰ δυνάμεως πολλῆς, ἢ ἀπέστειλεν ἐπιστολὰς λάθρα πᾶσι τοῖς συμμάχοις αὐτῦ τοῖς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, ὅπως συλλάβωσι τὸν Ἰωνάθαν, ἢ τὺς (ζ) μετ' αὐτῦ, ἢ ὐκ ἐδύναντο, ὅτι ἐγνώσθη
61 αὐτοῖς ἡ βουλὴ αὐτῶν. Καὶ (η) συνήγαγον ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τῆς χώρας τῶν ἀρχηγῶν τῆς κακίας, εἰς πεντήκοντα ἄνδρας, ἢ (θ) ἀπέ-
62 κτειναν αὐτύς. Καὶ ἐξεχώρησεν Ἰωνάθαν, ἢ Σίμων, ἢ οἱ μετ' αὐτῦ εἰς Βαιθβασὶ τὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἢ ᾠκοδόμησε τὰ
63 καθῃρημένα αὐτῆς, ἢ (ι) ἐστερέωσαν αὐτήν. Καὶ ἔγνω Βακχίδης, ἢ συνήγαγε πᾶν τὸ πλῆθος αὐτῦ, ἢ τοῖς ἐκ τῆς
64 Ἰουδαίας παρήγγειλε. Καὶ ἐλθὼν παρενέβαλεν ἐπὶ Βαιθβασὶ, ἢ
65 ἐπολέμησεν αὐτὴν ἡμέρας πολλὰς, ἢ ἐποίησε μηχανάς. Καὶ ἀπέλιπεν Ἰωνάθαν Σίμωνα τὸν ἀδελφὸν αὐτῦ ἐν τῇ πόλει, καὶ
66 ἐξῆλθεν εἰς τὴν χώραν, ἢ (κ) ἐξῆλθεν ἐν ἀριθμῷ. Καὶ ἐπάταξεν (λ) Ὀδοαῤῥὴν, ἢ τὺς ἀδελφὺς αὐτῦ, καὶ τὺς υἱὺς Φασιρὼν ἐν τῷ σκηνώματι αὐτῶν, καὶ ἤρξατο τύπτειν, ἢ ἀναβαίνειν
67 ἐν (μ) δυνάμεσι. Καὶ Σίμων, ἢ οἱ μετ' αὐτῦ ἐξῆλθον ἐκ
68 τῆς πόλεως, ἢ ἐνεπύρισαν τὰς μηχανάς. Καὶ ἐπολέμησαν πρὸς τὸν Βακχίδην, ἢ συνετρίβη ὑπ' αὐτῶν, ἢ ἔθλιβον αὐτὸν
69 σφόδρα, ὅτι ἦν ἡ βουλὴ αὐτῦ ἢ ἡ ἔφοδος αὐτῦ κενή. Καὶ (ν) ὠργίσθη θυμῷ τοῖς ἀνδράσι τοῖς ἀνόμοις τοῖς συμβουλεύσασιν αὐτῷ ἐλθεῖν εἰς τὴν χώραν, ἢ ἀπέκτειναν ἐξ αὐτῶν πολλὺς, ἢ ἐβου-
70 λεύσατο τῦ ἀπελθεῖν εἰς τὴν γῆν αὐτῦ. Καὶ ἐπέγνω Ἰωνάθαν, ἢ ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, τῦ συνθέσθαι πρὸς αὐτὸν εἰρήνην,
71 ἢ ἀποδῦναι αὐτοῖς τὴν αἰχμαλωσίαν. Καὶ ἀπεδέξατο, ἢ ἐποίησε κατὰ τὺς λόγυς αὐτῦ, ἢ ὤμοσεν αὐτῷ μὴ ἐκζητῆσαι αὐτῷ κακὸν
72 πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῦ. Καὶ ἀπέδωκεν αὐτῷ τὴν αἰχμαλωσίαν ἣν ᾐχμαλώτευσε τοπρότερον ἐκ γῆς Ἰούδα· ἢ ἀποστρέψας ἀπῆλθεν εἰς τὴν γῆν αὐτῦ, ἢ ὐ προσέθετο ἔτι ἐλθεῖν εἰς
73 τὰ ὅρια αὐτῶν. Καὶ κατέπαυσε ῥομφαία ἐξ Ἰσραήλ. ἢ ᾤκησεν Ἰωνάθαν ἐν Μαχμὰς· ἢ ἤρξατο Ἰωνάθαν κρίνειν τὸν λαὸν, ἢ ἠφάνισε τὺς ἀσεβεῖς ἐξ Ἰσραήλ.

MS. A. (*) οἱ ἄνομοι πάντες, (ζ) σὺν αὐτῷ, ἢ ὐκ ἠδύνατο, (η) συνέλαβον (θ) ἀπέκτεινεν (ι) ἐστερέωσεν (κ) ἦλθεν ἀριθμῷ. (λ) Ὀδομηρὰ, (μ) τῇ δυνάμει. (ν) ὠργίσθη.

Interp. LAT.

Et cogitaverunt omnes iniqui, dicentes; Ecce 58
Jonathas, & qui cum eo ſunt, in ſilentio habitant confidenter. Nunc ergò adducamus Bacchidem: & comprehendet eos omnes unâ nocte.
Et abierunt, & conſilium ei dederunt. Et ſur- 59
rexit, ut veniret cum exercitu multo: & miſit 60
occultè epiſtolas omnibus ſociis ſuis, qui erant in Judæa; ut comprehenderent Jonatham, & eos qui cum eo erant: & non potuerunt, quia innotuit eis conſilium eorum. Et apprehenderunt de viris 61
regionis, qui principes erant malitiæ, ad quinquaginta viros, & occiderunt eos. Et receſſit 62
Jonathas, & Simon, & qui cum eo erant, in Bæthbaſi, quæ eſt in deſerto: & extruxit diruta ejus: & firmaverunt eam. Et cognovit Bac- 63
chides, & congregavit univerſam multitudinem ſuam, & his qui de Judæa erant, denuntiavit.
Et venit, & caſtra poſuit deſuper Bæthbaſi: 64
& oppugnavit eam dies multos, & fecit machinas. Et reliquit Jonathas Simonem fratrem 65
ſuum in civitate, & exivit in regionem, & exivit in numero. Et percuſſit Odoaarrem, & 66
fratres ejus, & filios Phaſiron, in tabernaculo eorum: & cœpit cædere, & aſcendere in virtutibus. Simon verò, & qui cum eo erant, 67
exierunt de civitate, & ſuccenderunt machinas. Et (d) pugnaverunt contra Bacchidem: 68
& contritus eſt ab eis: & afflixerunt eum valdè: quoniam conſilium ejus, et egreſſus ejus erat inanis. Et iratus eſt furore contra viros 69
iniquos, qui ei conſilium dederant, ut veniret in regionem: & (e) occiderunt ex eis multos:
ipſe autem cogitavit abire in terram ſuam. Et 70
cognovit Jonathas, & miſit ad eum legatos componere pacem cum ipſo, et reddere ei captivitatem. Et libenter accepit, et fecit ſecundùm 71
verba ejus: et juravit ei non ſe quæſiturum ei malum omnibus diebus vitæ ejus. Et reddidit 72
ei captivitatem, quam priùs erat prædatus de terra Juda. Et converſus abiit in terram ſuam: et non appoſuit ampliùs venire in fines eorum. 73
Et ceſſavit gladius ex Iſrael. Et habitavit Jonathas in Machmas: et cœpit Jonathas judicare populum: et exterminavit impios ex Iſrael.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

58 [illegible]
[illegible]
59 [illegible]
60 [illegible]
[illegible]
61 [illegible]
61 [illegible]
63 [illegible]
64 [illegible]
65 [illegible]
66 [illegible]
67 [illegible]
[illegible]
68 [illegible]
69 [illegible]
[illegible]
70 [illegible]
[illegible]
[illegible]
71 [illegible]
72 [illegible]
73 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Porrò conſilium ineuntes omnes iniqui homines, dixerunt; Ecce Jonathan & qui cum eo ſunt, quieti ſedent confidenter: nunc adducamus Bacherium, qui comprehendat eos unà nocte. Et abeuntes conſi- 59
lium dederunt ei. Movit ergo Bacherius 60
ut veniret cum exercitu magno: miſitque clàm epiſtolas ad omnes adjutores ſuos qui erant in Judæa, ut caperent Jonathanem & omnes ſodales ejus. At non potuerunt, quia eorum conſilio Jonathani detecto, Comprehenderunt quinquaginta viros ex 61
incolis terræ, illius præcipuis auctoribus ſceleris, & occiderunt eos. Inde ſece- 62
dens Jonathan & Simon cum ſodalibus ſuis ad Beth-jaſan quæ eſt in deſerto, reſtauraverunt ruinas ejus, & firmaverunt eam. Quod cognoſcens Bacherius coëgit 63
totam militiam ſuam, recenſuit eos qui erant in Judæa. Et egreſſus obſedit Beth- 64
jaſanem, oppugnavitque eam diebus multis, & fecit machinas. Jonathan autem 65
relinquens Simonem fratrem ſuum in urbe, proceſſit ipſe in regionem: proceſſit, inquam, certo cum *militum* numero. Per- 66
cuſſit que Oduram & fratres ejus, & filios Peſironis in tentoriis eorum. Cùmque 67
cœpiſſent percutere & progredi inter copias, egreſſus eſt etiam Simon cum ſociis ſuis ex urbe, & combuſſerunt machinas. Ita pugnaverunt contra Bacherium, & 68
contritus eſt ab eis, & affixerunt eum valdè. Quoniam *igitur* conſilium & adventus ejus fuit inanis; Irâ percitus eſt Ba- 69
cherius in viros illos iniquos, qui conſilium dederant ei, ut veniret adverſùs regionem illam, & occîdit multos ex eis: tum cogitavit redire in terram ſuam. Quod ſciens 70
Jonathan, miſit ad eum nuntios, ut pacem cum eo componerent, & redderet eis captivos eorum. Acquievit Bacherius, fe- 71
cítque juxta ſermones ejus, & juravit ei ſe non læſurum eum cunctis diebus vitæ ſuæ: Et redditis ei captivis illis quos anteà ab- 72
duxerat è terra Judæ, reverſus abiit Bacherius in terram ſuam, neque perrexit ampliùs videre terminos eorum. Ita qui- 73
eſcente gladio ab Iſraële, habitavit Jonathan in Machmas: cœpitque Jonathan judicare populum Iſraëliticum, & homines impios ex eo conſumere atque delere.

Versio VULG. LAT.

CAP. X.

1 ET anno centesimo sexagesimo ascendit Alexander
Antiochi filius, qui cognominatus est Nobilis : &
occupavit Ptolemaidam : & receperunt eum, & re-
2 gnavit illic. Et audivit Demetrius rex, & congre-
gavit exercitum copiosum valdè, & exivit obviàm
3 illi in prælium. Et misit Demetrius epistolam ad Jo-
4 nathan verbis pacificis, ut magnificaret eum. Dixit
enim; Anticipemus facere pacem cum eo, priusquàm
5 faciat cum Alexandro adversùm nos : Recordabitur
enim omnium malorum, quæ fecimus in eum, & fra-
6 trem ejus, & in gentem ejus. Et dedit ei potestatem
congregandi exercitum, & fabricare arma, & esse i-
psum socium ejus : & obsides, qui erant in arce, jussit
7 tradi ei. Et venit Jonathas in Jerusalem, & legit e-
pistolas in auditu omnis populi, & eorum qui in arce
8 erant. Et timuerunt timore magno, quoniam audi-
erunt quòd dedit ei rex potestatem congregandi exer-
9 citum. Et traditi sunt Jonathæ obsides, & reddidit
10 eos parentibus suis : Et habitavit Jonathas in Jeru-
11 salem, & cœpit ædificare & innovare civitatem. Et
dedit facientibus opera, ut extruerent muros, & mon-
tem Sion in circuitu lapidibus quadratis ad munitio-
12 nem : & ita fecerunt. Et fugerunt alienigenæ, qui
erant in munitionibus quas Bacchides ædificaverat :
13 Et reliquit unusquisque locum suum, & abiit in ter-
14 ram suam : Tantùm in Bethsura remanserunt aliqui,
ex his qui reliquerant legem & præcepta Dei : erat
15 enim hæc eis ad refugium. Et audivit Alexander rex
promissa, quæ promisit Demetrius Jonathæ : & narra-
verunt ei prælia, & virtutes, quas ipse fecit, & fratres
16 ejus, & labores, quos laboraverunt. Et ait; Numquid
inveniemus aliquem virum talem ? & nunc faciemus
17 eum amicum, & socium nostrum. Et scripsit epistolam,
18 & misit ei secundùm hæc verba, dicens ; REX Ale-
19 xander fratri Jonathæ salutem. Audivimus de te, quòd
vir potens sis viribus, & aptus es ut sis amicus no-
20 ster : Et nunc constituimus te hodiè summum sacer-
dotem gentis tuæ, & ut amicus voceris regis, (&
misit ei purpuram, & coronam auream,) & quæ no-
stra sunt sentias nobiscum, & conserves amicitias ad
nos.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α΄.

ΚΕΦ. ι΄.

1 ΚΑὶ ἐν ἔτει ἑξηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἀνέβη Ἀλέξανδρος ὁ τοῦ Ἀντιόχου
ὁ Ἐπιφανὴς, καὶ κατελάβετο (α)Πτολεμαΐδα, καὶ (β) ἐπεδέξαντο αὐτὸν,
2 καὶ ἐβασίλευσεν ἐκεῖ. Καὶ ἤκουσε Δημήτριος ὁ βασιλεὺς, καὶ συνήγαγε
δυνάμεις πολλὰς σφόδρα, καὶ ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτῷ εἰς πόλε-
3 μον. Καὶ ἀπέστειλε (γ) Δημήτριος πρὸς Ἰωνάθαν ἐπιστολὰς λόγοις
4 εἰρηνικοῖς, ὥστε μεγαλῦναι αὐτόν. Εἶπε γὰρ, Προφθάσωμεν τοῦ εἰρήνην
θεῖναι μετ' (δ) αὐτοῦ, πρινὴ θεῖναι αὐτὸν μετὰ Ἀλεξάνδρου καθ' ἡμῶν.
5 Μνησθήσεται γὰρ πάντων τῶν κακῶν ὧν συνετελέσαμεν πρὸς αὐτὸν, καὶ εἰς
6 τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸ ἔθνος αὐτοῦ. Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἐξουσίαν
συναγαγεῖν δυνάμεις, καὶ κατασκευάζειν ὅπλα, καὶ εἶναι αὐτὸν σύμμαχον
7 αὐτοῦ, καὶ τὰ ὅμηρα τὰ ἐν τῇ ἄκρᾳ εἶπε παραδοῦναι αὐτῷ. Καὶ
ἦλθεν Ἰωνάθαν (ε) εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀνέγνω τὰς ἐπιστολὰς εἰς τὰ
8 ὦτα παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ τῶν ἐκ τῆς ἄκρας. Καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν
ὅτε ἤκουσαν ὅτι ἔδωκεν (ζ) αὐτῷ ὁ βασιλεὺς ἐξουσίαν συναγαγεῖν
9 δυνάμεις. Καὶ παρέδωκαν οἱ ἐκ τῆς ἄκρας Ἰωνάθαν τὰ ὅμηρα, καὶ
10 (η) ἀπέδωκεν αὐτοὺς τοῖς γονεῦσιν αὐτῶν. Καὶ (θ) ᾤκησεν Ἰωνάθαν
11 ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ καινίζειν τὴν πόλιν. Καὶ
εἶπε πρὸς τοὺς ποιοῦντας τὰ ἔργα, οἰκοδομεῖν τὰ τείχη, καὶ τὸ ὄρος
Σιὼν κυκλόθεν ἐκ λίθων τετραγώνων εἰς ὀχύρωσιν. καὶ ἐποίησαν οὕτως.
12 Καὶ ἔφυγον οἱ ἀλλογενεῖς οἱ ὄντες ἐν τοῖς ὀχυρώμασιν οἷς ᾠκοδόμησε
13 (ἀ)Βακχίδης. Καὶ κατέλιπεν ἕκαστος τὸν τόπον αὐτοῦ, καὶ ἀπῆλθεν εἰς
14 τὴν γῆν αὐτοῦ. Πλὴν ἐν (ι) Βαιθσούρᾳ ὑπελείφθησάν τινες τῶν καταλι-
πόντων τὸν νόμον, καὶ τὰ προστάγματα, ἦν γὰρ αὐτοῖς φυγαδευτήριον.
15 Καὶ ἤκουσεν (κ) Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς τὰς ἐπαγγελίας ὅσας ἀπέστειλε
Δημήτριος τῷ Ἰωνάθαν, καὶ διηγήσαντο αὐτῷ τοὺς πολέμους, καὶ τὰς
ἀνδραγαθίας ἃς ἐποίησεν αὐτὸς, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ τοὺς κόπους
16 οὓς (λ) ἔσχον, Καὶ εἶπε, Μὴ εὑρήσομεν ἄνδρα τοιοῦτον ἕνα; καὶ νῦν
17 ποιήσωμεν αὐτὸν φίλον, καὶ σύμμαχον ἡμῶν. Καὶ ἔγραψεν ἐπιστολὰς,
18 καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ κατὰ τοὺς λόγους τούτους, λέγων, Βασιλεὺς Ἀλέ-
19 ξανδρος τῷ ἀδελφῷ Ἰωνάθαν χαίρειν. Ἀκηκόαμεν περὶ σοῦ, ὅτι
20 ἀνὴρ (ὰ) δυνατὸς ἰσχύϊ, καὶ ἐπιτήδειος εἶ τοῦ εἶναι (μ) ἡμῖν φίλος. Καὶ
νῦν καθεστάκαμέν σε σήμερον ἀρχιερέα τοῦ ἔθνους σου, καὶ φίλον βασιλέως
καλεῖσθαι· καὶ (ν) ἀπέστειλεν αὐτῷ πορφύραν καὶ στέφανον χρυσοῦν· καὶ
φρονεῖν τὰ ἡμῶν, καὶ συντηρεῖν φιλίαν πρὸς ἡμᾶς.

MS. A. (α) Πτολεμαΐδαν, (β) ἐπεδέξατο (γ) πρὸς Ἰωνάθαν ἐπιστολὰς Δημήτριος λόγοις (δ) αὐτῶν, (ε) ἐν (ζ) αὐτοῖς (η) ἀπέδωκαν (θ)* ἤκουσεν (ἀ) ὁ Βακχίδης. (ι) Βεθσούροις (κ) ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος (λ) ἔσχες, (ὰ) ἀγαθὸς (μ) ἡμῶν (ν) ἀπέστειλαν

Interp. LAT.

C A P. X.

ET anno centesimo sexagesimo ascendit Alexan-
der Antiochi filius (a) Epiphanes : et occupavit 1
Ptolemaidam : & receperunt eum : & regnavit
illic. Et audivit Demetrius rex, & congregavit 2
exercitum copiosum valdè, et exivit obviàm illi
in prælium. Et misit Demetrius epistolas ad Jo- 3
natham, verbis pacificis, ut magnificaret eum.
Dixit enim; Anticipemus facere pacem cum eo, 4
priusquàm ipse faciat cum Alexandro adversùm
nos. Recordabitur enim omnium malorum quæ 5
fecimus in eum, et in fratres ejus, et in gentem
ejus. Et dedit ei potestatem congregandi exerci- 6
tum, et fabricare arma, et esse ipsum socium ejus:
et obsides, qui erant in arce, jussit tradi ei. Et 7
venit Jonathas in Hierusalem: et legit epistolas
in auditu omnis populi, et eorum qui in arce
erant. Et timuerunt timore magno: quoniam 8
audierunt quòd dedit ei rex potestatem congre-
gandi exercitum. Et tradiderunt, qui erant in 9
arce, Jonathæ obsides: et reddidit eos parentibus
suis. Et habitavit Jonathas in Hierusalem: et 10
cœpit ædificare, et innovare civitatem. Et dixit 11
facientibus opera, ut extruerent muros, et montem
Sion in circuitu lapidibus quadratis ad munitio-
nem. Et ita fecerunt. Et fugerunt alienigenæ, 12
qui erant in munitionibus, quas Bacchides ædi-
ficaverat : Et reliquit unusquisque locum suum, 13
et abiit in terram suam. Tantùm in Bæthsura 14
remanserunt aliqui ex his, qui reliquerant legem,
et præcepta : erat enim eis refugium. Et audivit 15
Alexander rex promissa, quæ misit Demetrius
Jonathæ: et narraverunt ei prælia, et virtutes,
quas ipse fecerat, et fratres ejus, et labores, quos
habuerant. Et ait; Nunquid inveniemus virum 16
unum talem? Et nunc faciemus eum amicum, et
socium nostrum. Et scripsit epistolas, et misit ei 17
secundùm hæc verba, dicens; Rex Alexander 18
fratri Jonathæ salutem. Audivimus de te, quòd 19
vir potens sis viribus, et aptus ut sis amicus no-
ster. Et nunc constituimus te hodiè summum sa- 20
cerdotem gentis tuæ, & ut amicus regis voceris,
(et misit ei purpuram, et coronam auream,) et
sentias nobiscum, & conserves amicitiam ad
nos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* [illegible] *

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]

CAP. X.

ANno centesimo sexagesimo, ascendit 1
Alexander filius Antiochi Epiphanis, filii
Antiochi, cepítque Ptolomaidem & occu-
pavit eam : & acceperunt eum *cives*, &
regnavit illic. Quod audiens Demetrius 2
rex, congregavit copias multas, & egressus
est obviam illi in prælium. Misítque De- 3
metrius epistolas ad Jonathanem verbis pa-
cificis, ut eum laudibus extolleret. (Dixit 4
enim Demetrius, Anticipemus amicitiam cum
eo contrahere, antequam abeat contrahátq;
cum Alexandro, & fiat nobis adversarius:
Nam recordatur omnium malorum quæ com- 5
misimus in eum, & in fratrem gentémque
ipsius.) Et dedit ei facultatem congregandi 6
exercitum & arma parandi, ut esset sibi ad-
jutor : & obsides qui erant in arce, jussit
reddi ei. Venit ergò Jonathan Jerosoly- 7
mam, legítque epistolam audiente toto po-
pulo & incolis arcis : Et timuerunt timore 8
magno cùm audierunt concessam ei à rege
facultatem congregandi exercitum : Et red- 9
diderunt arcis incolæ obsides Jonathani, quos
restituit parentibus eorum. Tunc habitavit 10
Jonathan in Jerusalem, cœpítque ædifica-
re & instaurare urbem : Et dixit Jonathan 11
opificibus, ut ædificarent murum & montem
Sionis circumquaque lapidibus quadratis, in
munitionem ; & fecerunt ita. Quare fuge- 12
runt alienigenæ qui erant in munitionibus
illis quas ædificaverat Bacherius : Et relin- 13
quens quisque locum suum, rediit in patri-
am suam. At verò in Beth-sura remanserunt 14
quidam ex iis qui deseruerant leges & præ-
cepta, erat enim illis perfugii locus. Audi- 15
ens autem rex Alexander quæcunque miserat
& spoponderat Demetrius Jonathani, cúmq;
narrâssent ei bella & fortia atque præclara
facinora quæ præstiterat ipse & fratres ejus;
Dixit, Num reperiemus talem virum? imò 16
nunc faciamus eum nobis amicum & adjuto-
rem. Proinde scripsit ac misit ei epistolam 17
in hæc verba : Alexander rex Jonathani fra- 18
tri meo salutem. Audivimus de te quòd 19
sis vir strenuus, & nobis idoneus ut sis ami-
cus noster. Itaque constituimus te hodie 20
summum sacerdotem populi tui, ut voce-
ris Amicus regis: misit quoque ei purpuram
& coronas aureas : dixit enim, Erit illi
consensus cum consilio nostro, & servabit
amicitiam erga nos.

Versio VULG. LAT.

21 Et induit se Jonathas stolâ sanctâ septimo mense, anno centesimo sexagesimo, in die solenni scenopegiæ:
22 & congregavit exercitum, & fecit arma copiosa. Et audivit Demetrius verba ista, & contristatus est nimis,
23 & ait; Quid hoc fecimus, quòd præoccupavit nos Alexander apprehendere amicitiam Judæorum ad mu-
24 nimen suî? Scribam & ego illis verba deprecatoria, & dignitates, & dona: ut sint mecum in adjutorium.
25 Et scripsit eis in hæc verba: Rex Demetrius genti Ju-
26 dæorum salutem: Quoniam servâstis ad nos pactum, & mansistis in amicitia nostra, & non accessistis ad
27 inimicos nostros, audivimus, & gavisi sumus. Et nunc perseverate adhuc conservare ad nos fidem, & retribuemus vobis bona pro his quæ fecistis nobiscum:
28 Et remittemus vobis præstationes multas, & dabimus
29 vobis donationes. Et nunc absolvo vos & omnes Judæos à tributis, & pretia salis indulgeo, & coro-
30 nas remitto, & tertias seminis: Et dimidiam partem fructûs ligni, quod est portionis meæ, relinquo vobis ex hodierno die, & deincèps, ne accipiatur à terra Juda, & à tribus civitatibus, quæ additæ sunt illi ex Samaria & Galilæa, ex hodierna die & in to-
31 tum tempus: Et Jerusalem sit sancta & libera cum
32 finibus suis: & decimæ & tributa ipsius sint. Remitto etiam potestatem arcis, quæ est in Jerusalem: & do eam summo sacerdoti, ut constituat in ea viros
33 quoscunque ipse elegerit, qui custodiant eam. Et omnem animam Judæorum, quæ captiva est à terra Juda in omni regno meo, relinquo liberam gratìs, ut o-
34 mnes à tributis solvantur, etiam pecorum suorum. Et omnes dies solennes, & sabbata, & neomeniæ, & dies decreti, & tres dies ante diem solennem, & tres dies post diem solennem, sint omnes immunitatis & remissionis omnibus Judæis, qui sunt in regno meo:
35 Et nemo habebit potestatem agere aliquid, & movere negotia adversùs aliquem illorum, in omni causa.
36 Et adscribantur ex Judæis in exercitu regis ad triginta millia virorum: & dabuntur illis copiæ ut oportet omnibus exercitibus regis, & ex eis ordinabuntur qui
37 sint in munitionibus regis magni: Et ex his constituentur super negotia regni, quæ aguntur ex fide, & principes sint ex eis, & ambulent in legibus suis, sicut præcepit rex in terra Juda.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

21 Καὶ ἐνεδύσατο Ἰωνάθαν τὴν ἁγίαν στολὴν τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ ἔτους ἑξη-
κοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ ἐν ἑορτῇ σκηνοπηγίας, καὶ συνήγαγε δυνάμεις, καὶ
22 κατεσκεύασεν ὅπλα πολλά. Καὶ ἤκουσε Δημήτριος τοὺς λόγους τούτους,
23 καὶ ἐλυπήθη, καὶ εἶπε, Τί τοῦτο ἐποιήσαμεν, ὅτι προέφθακεν ἡμᾶς
ὁ Ἀλέξανδρος τὴν φιλίαν (ξ) καταθέσθαι τοῖς Ἰουδαίοις εἰς στήριγμα;
24 Γράψω (ο) αὐτοῖς κἀγὼ λόγους παρακλήσεως, καὶ ὕψους, καὶ δομάτων,
25 ὅπως ὦσι σὺν ἐμοὶ εἰς βοήθειαν. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτοῖς κατὰ τοὺς
λόγους τούτους· Βασιλεὺς Δημήτριος τῷ ἔθνει τῶν Ἰουδαίων χαίρειν.
26 Ἐπεὶ συνετηρήσατε τὰς πρὸς ἡμᾶς συνθήκας, καὶ ἐνεμείνατε τῇ
φιλίᾳ ἡμῶν, καὶ οὐ προσεχωρήσατε τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν, ἠκούσαμεν,
27 καὶ ἐχάρημεν. Καὶ νῦν ἐμμείνατε ἔτι τοῦ συντηρῆσαι πρὸς ἡμᾶς
πίστιν, καὶ ἀνταποδώσομεν ὑμῖν ἀγαθὰ, ἀνθ' ὧν ποιεῖτε μεθ' ἡμῶν.
28 Καὶ ἀφήσομεν ὑμῖν ἀφέματα πολλὰ, καὶ δώσομεν ὑμῖν δόματα. Καὶ
29 νῦν ἀπολύω ὑμᾶς, καὶ ἀφίημι πάντας τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τῶν φόρων,
καὶ τῆς τιμῆς τοῦ ἁλὸς, καὶ ἀπὸ τῶν στεφάνων, καὶ ἀντὶ τοῦ τρίτου τῆς σπορᾶς,
30 Καὶ ἀντὶ τοῦ ἡμίσους τοῦ καρποῦ τοῦ ξυλίνου τοῦ ἐπιβάλλοντός μοι λαβεῖν,
ἀφίημι ἀπὸ τῆς σήμερον καὶ ἐπέκεινα τοῦ λαβεῖν ἀπὸ τῆς γῆς Ἰούδα,
καὶ ἀπὸ τῶν τριῶν νομῶν τῶν προστιθεμένων αὐτῇ ἀπὸ τῆς Σαμαρείτιδος καὶ
31 Γαλιλαίας, (π) καὶ ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέρας καὶ εἰς τὸν (ρ) αἰῶνα χρόνον. Καὶ
Ἱερουσαλὴμ ἤτω ἁγία καὶ (σ) ἀφειμένη, καὶ τὰ ὅρια αὐτῆς, αἱ δεκάται καὶ τὰ
32 τέλη. Ἀφίημι καὶ τὴν ἐξουσίαν τῆς ἄκρας τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ δίδωμι
τῷ ἀρχιερεῖ, ὅπως ἂν (τ) καταστήσῃ ἐν αὐτῇ ἄνδρας οὓς ἂν ἐκλέξηται
33 αὐτὸς τοῦ φυλάσσειν αὐτήν. Καὶ πᾶσαν ψυχὴν Ἰουδαίων τὴν αἰχμαλω-
τισθεῖσαν ἀπὸ γῆς Ἰούδα εἰς πᾶσαν βασιλείαν μου ἀφίημι ἐλευθέραν
δωρεάν· καὶ πάντες ἀφιέτωσαν τοὺς φόρους καὶ (ρ) τῶν κτηνῶν αὐ-
34 τῶν. Καὶ πᾶσαι αἱ ἑορταὶ καὶ τὰ σάββατα καὶ νουμηνίαι, καὶ
ἡμέραι ἀποδεδειγμέναι, καὶ τρεῖς ἡμέραι πρὸ ἑορτῆς καὶ
τρεῖς ἡμέραι μετὰ ἑορτὴν, ἔστωσαν πᾶσαι αἱ ἡμέραι ἀτελείας
καὶ ἀφέσεως πᾶσι τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς οὖσιν ἐν (σ) τῇ βασιλείᾳ μου.
35 Καὶ οὐχ ἕξει ἐξουσίαν οὐδεὶς πράσσειν καὶ παρενοχλεῖν τινα αὐτῶν
36 περὶ παντὸς πράγματος. Καὶ προσγραφήτωσαν τῶν Ἰουδαίων εἰς τὰς
δυνάμεις τοῦ βασιλέως εἰς τριάκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν, καὶ δοθή-
σεται αὐτοῖς ξένια ὡς καθήκει πάσαις ταῖς δυνάμεσι τοῦ βασιλέως.
37 Καὶ κατασταθήσεται ἐξ αὐτῶν ἐν τοῖς ὀχυρώμασι τοῦ βασιλέως τοῖς
μεγάλοις, καὶ ἐκ τούτων κατασταθήσεται ἐπὶ χρειῶν τῆς βασιλείας
τῶν οὐσῶν εἰς πίστιν· καὶ οἱ ἐπ' αὐτῶν καὶ οἱ ἄρχοντες (τ) ἔστωσαν ἐξ
αὐτῶν· καὶ πορευέσθωσαν τοῖς νόμοις αὐτῶν, καθὰ καὶ προσέταξεν
ὁ βασιλεὺς ἐν γῇ Ἰούδα.

MS. A. (ξ) καταλλάξασθαι (ο) κἀγὼ αὐτοῖς (π) ἀπὸ τῆς (ρ) ἅπαντα χρόνον. (σ) ἀφειμένη, (τ) καταστῇ (ρ) κτηνῶν (σ) πάσῃ τῇ (τ) ἐξ αὐτῶν ἔστωσαν.

Interp. LAT.

Et induit se Jonathas stolam sanctam septimo 21
mense, anni sexagesimi & centesimi in die solenni Scenopegiæ: & congregavit exercitum, & paravit arma copiosa. Et audivit Demetrius verba 22
ista, & contristatus est, & ait; Quid hoc feci- 23
mus, quòd præoccupavit nos Alexander (b) componere amicitiam cum Judæis ad munimen? Scri- 24
bam et ego illis verba deprecatoria, & dignitatis, & donorum; ut sint mecum in adjutoriũ. Et scripsit eis in hæc verba; Rex Demetrius genti Judæorum 25
salutem. Quoniam servâstis ad nos pacta, & man- 26
sistis in amicitia nostra, & non accessistis ad inimicos nostros; audivimus, & gavisi sumus. Et nunc 27
perseverate adhuc conservare ad nos fidem: & retribuemus vobis bona pro his quæ facitis nobiscum: Et remittemus vobis remissiones multas: 28
& dabimus vobis donationes. Et nunc absolvo 29
vos, & demitto omnes Judæos, à tributis, & pretio salis, & à coronis: & pro tertia parte seminis, Et pro dimidia parte fructûs ligni, quod 30
est portionis meæ, dimitto ex hodierna die, & deincèps accipere à terra Juda, & à tribus (c) civitatibus, quæ additæ sunt illi ex Samaritide, & Galilæa, & ex hodierna die, & in sempiternum tempus. Et Hierusalem sit sancta, & 31
libera, & fines ejus, & decimæ, & vectigalia. Remitto etiam potestatem arcis, quæ est in Hie- 32
rusalem, & do summo sacerdoti: ut constituat in ea viros, quoscunque ipse elegerit, qui custodiant eam. Et omnem animam Judæorum, quæ capti- 33
va est à terra Juda in omni regno meo, relinquo liberam gratis: & omnes à tributis solvantur etiam pecorum suorum. Et omnes dies solennes, 34
& sabbata, & neomeniæ, & dies decreti, & tres dies ante diem solennem, & tres dies post diem solennem, sint omnes dies immunitatis, & remissionis omnibus Judæis, qui sunt in regno meo. Et nemo habebit potestatem agere, & per- 35
turbare aliquem illorum de ulla re. Et ascriban- 36
tur ex Judæis in exercitum regis ad triginta millia virorum: & dabuntur illis xenia: ut oportet omnibus exercitibus regis. Et ex eis ordina- 37
buntur, qui sint in munitionibus regis magnis: & ex his constituentur super negotia regni, quæ aguntur ex fide, & qui sunt super eos, & principes sint ex eis. Et ambulent in legibus suis; sicut & præcepit rex in terra Juda.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Sic induit Jonathan stolam sanctam mense 21
septimo, anno centesimo sexagesimo, festo tabernaculorum, congregavit exercitum, & paravit arma permulta. Audiens autem De- 22
metrius hæc verba, contristatus est, Et di- 23
xit, Quid fecimus, quòd anticipavit nos Alexander ad contrahendam cum Judæis amicitiam, ut sint sibi adjutores? Scribam il- 24
lis ego etiam verba deprecationis & magnificationis atque donorum, ut sint nobis adjutorio. Et misit ad eos hujusmodi verba: 25
Demetrius rex genti Judæorum salutem. Quòd perstiteritis in fœdere nobiscum ini- 26
to, & servaveritis amicitiam erga nos, nec adhæseritis inimicis nostris, audivimus & gavisi sumus. Nunc itaque permanete in 27
eodem erga nos animo, & rependemus vobis bona multa, prout præstitistis erga nos: Dimittemúsque vobis tributa multa, dabi- 28
músque vobis munera multa. Quin jam 29
vos absolvo, & remitto omnibus Judæis, à tributis, & à pretio salis, & à corona. Ter- 30
tiam quoque partem seminis, & quod ad me pertinebat de fructibus arborum, desino ab hac die & deinceps percipere de terra Judæorum: Item dimitto tria vectigalia quæ imposita fuerant ei *exigenda* ex Samaria & ex Galilæa, ab hodierno die & deinceps. Et Je- 31
rusalem esto sancta & immunis cum omnibus terminis suis: & decimas atque tributa dimitto. Potestatem quoque do summo sa- 32
cerdoti in arcem Jerosolymæ, ut constituat super eam viros ad custodiendum eam, & prout ipse voluerit. Præterea omnem ani- 33
mam Judæorum quam abduxi captivam è terra Judææ in totum regnum meum, dimitto liberam gratís. Item unusquisque dimitti- 34
to vectigalia ipsorum pro jumentis eorum. Et omnes solennitates & sabbatha ejus, initia mensium, dies celebres, trésque post solennitatem dies, sunto liberi & immunes à vectigalibus cunctis Judæis qui commorantur in regno meo. Nemini esto facultas 35
exigendi aut cogendi quenquam eorum pro ulla re. Præterea inscribuntor ex Judæis in 36
copias regias tria millia, quibus dabuntur stipendia prout decet copias regias: Et 37
horum quidam præficiuntor munitionibus regis magnis, & rectores ac duces eorum sunto ex ipsis, gerántque se juxta leges suas, quemadmodum præcepit rex, in terra Judææ.

Verſio VULG. LAT.

38 Et tres civitates, quæ additæ ſunt Judææ ex regione
Samariæ, cum Judæa reputentur: ut ſint ſub uno,
& non obediant alii poteſtati, niſi ſummi ſacerdotis.
39 Ptolemaida, & confines ejus, quas dedi donum ſan-
ctis, qui ſunt in Jeruſalem, ad neceſſarios ſumptus
40 ſanctorum. Et ego do ſingulis annis quindecim mil-
lia ſiclorum argenti de rationibus regis, quæ me
41 contingunt: Et omne quod reliquum fuerit, quod
non reddiderant qui ſuper negotia erant annis pri-
42 oribus, ex hoc dabunt in opera domûs. Et ſuper
hæc quinque millia ſiclorum argenti, quæ accipie-
bant de ſanctorum ratione per ſingulos annos: &
hæc ad ſacerdotes pertineant, qui miniſterio fungun-
43 tur. Et quicunque confugerint in templum, quod
eſt Jeroſolymis, & in omnibus finibus ejus, obnoxii
regi in omni negotio dimittantur, & univerſa, quæ
44 ſunt eis in regno meo, libera habeant. Et ad ædi-
ficanda vel reſtauranda opera ſanctorum, ſumptus da-
45 buntur de ratione regis: Et ad extruendos muros
Jeruſalem, & communiendos in circuitu, ſumptus da-
buntur de ratione regis, & ad conſtruendos muros
46 in Judæa. Ut audivit autem Jonathas & populus ſer-
mones iſtos, non crediderunt eis, nec receperunt eos:
quia recordati ſunt malitiæ magnæ, quam fecerat in
47 Iſrael, & tribulaverat eos valdé. Et complacuit eis
in Alexandrum, quia ipſe fuerat eis princeps ſermo-
num pacis, & ipſi auxilium ferebant omnibus diebus.
48 Et congregavit rex Alexander exercitum magnum, &
49 admovit caſtra contra Demetrium. Et commiſerunt
prælium duo reges, & fugit exercitus Demetrii, &
inſecutus eſt eum Alexander, & incubuit ſuper eos.
50 Et invaluit prælium nimis, donec occidit Sol: & ce-
51 cidit Demetrius in die illa. Et miſit Alexander ad
Ptolemæum regem Ægypti legatos ſecundùm hæc
52 verba, dicens; QUONIAM regreſſus ſum in
regnum meum & ſedi in ſede patrum meorum, &
obtinui principatum, & contrivi Demetrium, & poſ-
53 ſedi regionem noſtram, Et commiſi pugnam cum
eo, & contritus eſt ipſe, & caſtra ejus, à nobis, & ſe-
dimus in ſede regni ejus:

ΜΑΚΚΑΒΑΙΏΝ Α΄.

38 Καὶ τοὺς τρεῖς νομοὺς τοὺς προστεθέντας τῇ Ἰουδαίᾳ ἀπὸ τῆς χώρας Σα-
μαρείας, προστεθήτω τῇ Ἰουδαίᾳ πρὸς τὸ λογισθῆναι τοῦ γενέσθαι ὑφ᾽ ἕνα, τοῦ
39 μὴ ὑπακοῦσαι ἄλλης ἐξουσίας ἀλλ᾽ ἢ τοῦ ἀρχιερέως. Πτολεμαΐδα καὶ τὴν
προσκυροῦσαν αὐτῇ δέδωκα δόμα τοῖς ἁγίοις τοῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ εἰς
40 τὴν (υ) προσήκουσαν δαπάνην τοῖς ἁγίοις. Κἀγὼ δίδωμι κατ᾽ ἐνι-
αυτὸν δεκαπέντε χιλιάδας σίκλων ἀργυρίου ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ βασιλέως,
41 ἀπὸ τῶν τόπων τῶν ἀνηκόντων. Καὶ πᾶν τὸ πλεονάζον ὃ οὐκ ἀπεδί-
δοσαν (φ) οἱ ἀπὸ τῶν χρειῶν, ὡς ἐν τοῖς πρώτοις ἔτεσιν, ἀπὸ τοῦ νῦν (¨) δώ-
42 σουσιν εἰς τὰ ἔργα τοῦ οἴκου. Καὶ ἐπὶ τούτοις πεντακισχιλίους σίκλους
ἀργυρίου, οὓς ἐλάμβανον ἀπὸ τῶν χρειῶν (χ) τοῦ ἁγίου ἀπὸ τοῦ λόγου καθ᾽
ἐνιαυτὸν, καὶ ταῦτα ἀφίεται διὰ τὸ ἀνήκειν αὐτὰ τοῖς ἱερεῦσι τοῖς λειτ-
43 ουργοῦσι. Καὶ ὅσοι ἐὰν φύγωσιν εἰς τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ
ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτοῦ, (ψ) ὀφείλοντες βασιλικὰ, καὶ πᾶν πρᾶγμα,
44 ἀπολελύσθωσαν, καὶ πάντα ὅσα ἐστὶν αὐτοῖς ἐν τῇ βασιλείᾳ μου. Καὶ τοῦ οἰ-
κοδομηθῆναι καὶ τοῦ ἐπικαινισθῆναι τὰ ἔργα τῶν ἁγίων, καὶ ἡ δαπάνη δοθήσεται
45 ἐκ τοῦ λόγου τοῦ βασιλέως. Καὶ τοῦ (ω) οἰκοδομηθῆναι τὰ τείχη Ἱερου-
σαλὴμ καὶ ὀχυρῶσαι κυκλόθεν, καὶ ἡ δαπάνη δοθήσεται ἐκ τοῦ λόγου τοῦ
46 βασιλέως, καὶ τοῦ (ω) οἰκοδομηθῆναι τὰ τείχη τὰ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. Ὡς δὲ
ἤκουσεν Ἰωνάθαν καὶ ὁ λαὸς τοὺς λόγους τούτους, οὐκ (α) ἐπίστευσαν αὐτοῖς
οὐδὲ ἐπεδέξαντο, ὅτι ἐπεμνήσθησαν τῆς κακίας τῆς μεγάλης ἧς ἐποίησεν
47 ἐν Ἰσραὴλ, καὶ ἔθλιψεν αὐτοὺς σφόδρα. Καὶ (˜) εὐδόκησαν ἐν Ἀλεξάν-
δρῳ, ὅτι αὐτὸς ἐγένετο αὐτοῖς ἀρχηγὸς λόγων εἰρηνικῶν, καὶ συνε-
48 μάχουν αὐτῷ πάσας τὰς ἡμέρας. Καὶ συνήγαγεν Ἀλέξανδρος ὁ
βασιλεὺς δυνάμεις μεγάλας, καὶ παρενέβαλεν ἐξεναντίας Δημητρίου.
49 Καὶ συνῆψαν πόλεμον οἱ δύο βασιλεῖς, καὶ ἔφυγεν ἡ παρεμβολὴ (ⁿ) Δη-
μητρίου, καὶ ἐδίωξεν αὐτὸν ὁ (ᐟ) Ἀλέξανδρος, καὶ ἴσχυσεν ἐπ᾽ αὐτούς.
50 Καὶ ἐστερέωσε (ᵓ) τὸν πόλεμον σφόδρα ἕως ἔδυ ὁ ἥλιος, καὶ ἔπεσεν ὁ Δη-
51 μήτριος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Καὶ ἀπέστειλεν Ἀλέξανδρος πρὸς Πτο-
λεμαῖον βασιλέα Αἰγύπτου πρέσβεις κατὰ τοὺς λόγους τούτους, λέγων,
52 Ἐπεὶ ἀνέστρεψα εἰς (β) γῆν βασιλείας μου, καὶ ἐκάθισα ἐπὶ θρόνου
πατέρων μου, καὶ ἐκράτησα τῆς ἀρχῆς, καὶ συνέτριψα τὸν Δημήτριον, καὶ
53 ἐπεκράτησα τῆς χώρας ἡμῶν· Καὶ συνῆψα πρὸς αὐτὸν μάχην, καὶ
συνετρίβη αὐτὸς καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ ὑφ᾽ ἡμῶν, καὶ ἐκαθίσαμεν ἐπὶ
θρόνου βασιλείας αὐτοῦ·

MS. A. (υ) προσαθήκουσαν (φ) ἀπὸ τῶν (¨) δώσουσιν (χ) ὡς ἐν τοῖς
πρώτοις * ἔθεσιν τοῦ ἁγίου (ψ) ὀφείλων (ω) οἰκοδομῆσαι τὰ τείχη
ἐν τῇ (α) ἐπίστευσαν (˜) * εὐδοκήσαμεν Ἀλεξάνδρῳ, (ⁿ) * Ἀλεξάνδρου
(ᐟ) * Δημήτριος, (ᵓ) πόλεμον (β) τῆς βασιλείας

Interp. LAT.

Et tres civitates, quæ additæ ſunt Judææ in 38
regione Samariæ, addat Judææ (d) ad hoc, ut
reputentur eſſe ſub uno, ut non obediant alienæ
poteſtati, niſi ſummo ſacerdoti. Ptolemaidam, 39
& regionem addictam ei, dedi donum ſanctis qui
ſunt in Hieruſalem ad neceſſarios ſumptus ſan-
ctorum. Et ego do per ſingulos annos quindecim 40
millia ſiclorum argenti de rationibus regis, ex
locis quæ me contingunt. Et omne reliquum, quod 41
non reddiderant, qui ſuper negotia erant, ut in pri-
mis annis, ex hoc nunc dabunt in opera domûs.
Et ſuper hæc quinque millia ſiclorum argenti, quos 42
accipiebant de negotiis (e) ſanctuarii de ratione
per ſingulos annos: Et hæc remittuntur, eò quòd
ipſa pertineant ad ſacerdotes, qui miniſterio fun-
guntur. Et quicunque confugerit in templum, quod 43
eſt Hieroſolymis, & omnes fines ejus, debentes
regalia, & quamlibet rem, dimittantur, & uni-
verſa quæ ipſi habent in regno meo. Et ad ædifi- 44
canda & inſtauranda opera ſanctorum etiam ſum-
ptus dabuntur de ratione regis. Et ad extruendos 45
muros Hieruſalem, & communiendum in cir-
cuitu, etiam ſumptus dabuntur de ratione regis,
& ad conſtruendos muros, qui in Judæa. Ut au- 46
divit autem Jonathas, & populus ſermones iſtos;
non crediderunt eis, nec receperunt: quia recor-
dati ſunt malitiæ magnæ, quam fecerat in Iſrael,
& tribulaverat eos valdé. Et complacuit eis in 47
Alexandrum; quia ipſe fuerat eis princeps ſermo-
num pacis: & ei auxilium ferebant omnibus 48
diebus. Et congregavit Alexander rex exercitum
magnum, & admovit caſtra contra Demetrium.
Et commiſerunt prælium duo reges, & fugit exer- 49
citus Demetrii: & inſecutus eſt eum Alexander,
& invaluit ſuper eos: Et confirmavit prælium 50
nimis, donec occidit Sol, & cecidit Demetrius
in die illa. Et miſit Alexander ad Ptolemæum 51
regem Ægypti legatos ſecundùm hæc verba, di-
cens; Quoniam regreſſus ſum in terram regni 52
mei, & ſedi in ſede patrum meorum, & obtinui
principatum, & contrivi Demetrium, & poſſedi
regionem noſtram: Et commiſi pugnam cum eo, 53
& contritus eſt ipſe, & caſtra ejus à nobis: &
ſedimus in ſede regni ejus:

Verſio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
48 [illegible]
49 [illegible]
50 [illegible]
51 [illegible]
52 [illegible]
53 [illegible]

Tria quoque vectigalia quæ impoſita fue- 38
rant Judæ è terra Samariæ & Galilææ *per-*
cipienda. ipſi Judæ conceduntor; ut ſint
omnes ſub eadem poteſtate, nec ullus alius
dominetur eis, niſi ſoli ſummi pontifices.
Ptolemaidam verò totúmque dominium 39
ejus dono dedi ſanctis qui ſunt in Jeruſa-
lem, pro ſumptibus Sanctuarii. Item ego 40
do quotannis quindena millia argenteorum
ex ærario regis. Et quicquid mihi debetur 41
ex iis rebus quæ non fuerunt mihi redditæ
ut populis præcedentibus, deinceps detur ad
opus domûs. Præterea quinque millia ar- 42
genteorum quæ repetebam quotannis ex ne-
gotiis Sanctuarii, dimitto; quia pertinent ad
ſacerdotes qui miniſtrant templo. Quicun- 43
que confugerint ſeſéque receperint in tem-
plum quod eſt Jeroſolymis, & quicunque in
omnibus terminis ejus obnoxii fuerint alicui
culpæ contra regem, aut ob rem quampiam;
abſolvuntor cum omnibus iis quæ habent in
regno meo. Item ædificetur & reſtauretur 44
Sanctuarium. Et ut extruatur murus Jeruſa- 45
lem atque firmetur circumquaque: ſumptus
autem ſuppeditabuntur eis è domo regis:
atq; ut ædificent muros Jeroſolymorũ. Quum 46
autem audîſſet Jonathan & populus hujuſ-
modi verba quæ miſit Demetrius, non cre-
diderunt ei, neque acquieverunt: quippe
qui recordarentur omnium malorum quibus
affecerat Iſraëlem, quòdque vehementer
afflixerat eos: Sed acquieverunt Alexandro, 47
quoniam ipſe fuit apud eos primus auctor
verborum pacis. Deinde congregavit rex 48
Alexander exercitum magnum, caſtráque
poſuit adversùs Demetrium: Et prælium 49
committentibus hiſce duobus regibus, fugit
exercitus Demetrii: ſed inſecutus eſt eos
Alexander, & prævaluit eis. Et prælio mul- 50
tùm ingraveſcente uſquedum ſol occumbe-
ret, cecidit etiam Demetrius eo die. Eo- 51
dem die miſit Alexander ad Ptolomæum re-
gem Ægypti legatos in hanc ſententiam: 52
Quoniam reverſus ſum ad regnum meum,
inſedi throno majorum meorum, & princi-
patum obtinui, fractóque Demetrio præ-
valui, & regiones noſtras obtinui: (Pu- 53
gnavi enim contra eum, & contritus eſt
ipſe & exercitus ejus coram me, inſedíque
ſolio regni ipſius)

Versio VULG. LAT.

54 Et nunc statuamus ad invicèm amicitiam : & da mihi
filiam tuam uxorem ; & ego ero gener tuus, & dabo
55 tibi dona, & ipsi, digna te. Et respondit rex Ptole-
mæus, dicens ; FOELIX dies, in qua reversus es ad
terram patrum tuorum, & sedisti in sede regni eo-
56 rum. Et nunc faciam tibi quod scripsisti : sed oc-
curre mihi Ptolemaidam, ut videamus invicèm nos,
57 & spondeam tibi sicut dixisti. Et exivit Ptolemæus
de Ægypto, ipse, & Cleopatra filia ejus, & venit
Ptolemaidam anno centesimo sexagesimo secundo.
58 Et occurrit ei Alexander rex, & dedit ei Cleopatram
filiam suam : & fecit nuptias ejus Ptolemaidæ, sicut
59 reges, in magna gloria. Et scripsit rex Alexander Jo-
60 nathæ, ut veniret obviàm sibi. Et abiit cum gloria
Ptolemaidam, & occurrit ibi duobus regibus, & de-
dit illis argentum multum, & aurum, & dona : & in-
61 venit gratiam in conspectu eorum. Et convenerunt
adversùs eum viri pestilentes ex Israel, viri iniqui in-
terpellantes adversùs eum : & non intendit ad eos
62 rex. Et jussit spoliari Jonathan vestibus suis, & in-
dui eum purpurâ : & ita fecerunt. Et collocavit eum
63 rex sedere secum. Dixítque principibus suis ; Exi-
te cum eo in medium civitatis, & prædicate, ut nemo
adversùs eum interpellet de ullo negotio, nec quisquã
64 ei molestus sit de ulla ratione. Et factum est, ut
viderunt qui interpellabant gloriam ejus, quæ præ-
dicabatur, & opertum eum purpurâ, fugerunt omnes:
65 Et magnificavit eum rex, & scripsit eum inter pri-
mos amicos, & posuit eum ducem, & participem
66 principatûs. Et reversus est Jonathas in Jerusalem
67 cum pace, & lætitia. In anno centesimo sexagesi-
mo quinto, venit Demetrius filius Demetrii à Creta
68 in terram patrum suorum. Et audivit Alexander
rex, & contristatus est valdè, & reversus est Antio-
69 chiam. Et constituit Demetrius rex Apollonium
ducem, qui præerat Cœlesyriæ : & congregavit ex-
ercitum magnum, & accessit ad Jamniam : & misit
70 ad Jonathan summum sacerdotem, Dicens ; Tu so-
lus resistis nobis : ego autem factus sum in derisum,
& in opprobrium, propterea quia tu potestatem ad-
versùm nos exerces in montibus.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α΄.

54 Καὶ (γ) νῦν στήσωμεν πρὸς ἑαυτοὺς φιλίαν, καὶ νῦν δός μοι τὴν θυγατέρα
σου εἰς γυναῖκα, καὶ ἐπιγαμβρεύσω σοι, καὶ δώσω σοι δόματα, καὶ αὐτῇ
55 ἄξια σου. Καὶ ἀπεκρίθη Πτολεμαῖος ὁ βασιλεύς, λέγων, Ἀγαθὴ
ἡμέρα ἐν ᾗ ἀνέστρεψας εἰς γῆν πατέρων σου, καὶ ἐκάθισας ἐπὶ θρόνου
56 βασιλείας αὐτῶν. Καὶ νῦν ποιήσω σοι ἃ ἔγραψας, (δ) ἀλλ᾽ ἀπάντησον
εἰς Πτολεμαΐδα, ὅπως ἴδωμεν ἀλλήλους, καὶ ἐπιγαμβρεύσω σοι καθὼς
57 εἴρηκας. Καὶ ἐξῆλθε Πτολεμαῖος ἐξ Αἰγύπτου αὐτὸς καὶ Κλεοπάτρα
ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ, καὶ (ε) εἰσῆλθον εἰς Πτολεμαΐδα ἔτους δευτέρου καὶ ἑξη-
58 κοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ. Καὶ ἀπήντησεν αὐτῷ Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεύς,
καὶ ἐξέδοτο αὐτῷ Κλεοπάτραν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸν γάμον
59 αὐτῆς ἐν Πτολεμαΐδι, καθὼς οἱ βασιλεῖς ἐν δόξῃ μεγάλῃ. Καὶ
ἔγραψεν (ζ) Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς τῷ Ἰωνάθαν ἐλθεῖν εἰς συνάν-
60 τησιν αὐτῷ. Καὶ ἐπορεύθη μετὰ δόξης εἰς Πτολεμαΐδα, καὶ ἀπήντησε
τοῖς δυσὶ βασιλεῦσι· καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀργύριον καὶ χρυσίον, καὶ τοῖς
φίλοις αὐτῶν, καὶ (η) δόματα πολλά, καὶ εὗρε χάριν ἐναντίον αὐτῶν.
61 Καὶ (θ) ἐπισυνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ἄνδρες λοιμοὶ ἐξ Ἰσραήλ, ἄν-
δρες παράνομοι ἐντυχεῖν κατ᾽ αὐτοῦ, καὶ οὐ προσέσχεν αὐτοῖς ὁ βασιλεύς.
62 Καὶ προσέταξεν (ι) ὁ βασιλεύς, καὶ (κ) ἐξέδυσε Ἰωνάθαν τὰ ἱμάτια
αὐτοῦ, καὶ (λ) ἐνέδυσε αὐτὸν πορφύραν, καὶ ἐποίησε οὕτως. καὶ ἐκάθισεν
63 αὐτὸν ὁ βασιλεὺς μετ᾽ αὐτοῦ, Καὶ εἶπε τοῖς ἄρχουσιν αὐτοῦ, Ἐξέλθετε
μετ᾽ αὐτοῦ εἰς μέσον τῆς πόλεως, καὶ κηρύξατε τοῦ μηδένα ἐντυγχάνειν
(μ) κατ᾽ αὐτοῦ περὶ μηδενὸς πράγματος, καὶ μηδεὶς αὐτῷ (μ) παρενοχλείτω
64 περὶ παντὸς λόγου. Καὶ ἐγένετο ὡς ἴδον οἱ ἐντυγχάνοντες τὴν δόξαν
αὐτοῦ καθὼς (ν) ἐκήρυξαν, καὶ περιβεβλημένον αὐτὸν (ξ) πορφύραν, καὶ
65 ἔφυγον πάντες. Καὶ ἐδόξασεν αὐτὸν ὁ βασιλεύς, καὶ ἔγραψεν αὐτὸν
66 τῶν πρώτων φίλων, καὶ ἔθετο αὐτὸν στρατηγὸν καὶ μεριδάρχην. Καὶ
ἐπέστρεψεν Ἰωνάθαν εἰς Ἱερουσαλὴμ μετ᾽ εἰρήνης καὶ εὐφροσύνης.
67 Καὶ ἐν ἔτει πέμπτῳ καὶ ἑξηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἦλθε Δημήτριος (ο) υἱὸς
68 Δημητρίου ἐκ Κρήτης εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων αὐτοῦ. Καὶ ἤκουσεν Ἀλέ-
ξανδρος ὁ βασιλεύς, καὶ ἐλυπήθη σφόδρα, καὶ ἀπέστρεψεν εἰς Ἀντιό-
69 χειαν. Καὶ κατέστησε Δημήτριος Ἀπολλώνιον τὸν ὄντα ἐπὶ κοίλης
Συρίας, καὶ συνήγαγε δύναμιν μεγάλην, καὶ παρενέβαλεν ἐν Ἰαμνείᾳ·
70 καὶ ἀπέστειλε πρὸς Ἰωνάθαν τὸν ἀρχιερέα, λέγων, Σὺ μονώτατος
ἐπαίρῃ ἐφ᾽ ἡμᾶς, ἐγὼ δὲ ἐγενήθην εἰς καταγέλωτα καὶ (π) εἰς ὀνειδι-
σμὸν διὰ σέ· καὶ διατί σὺ ἐξουσιάζῃ ἐφ᾽ ἡμᾶς ἐν τοῖς ὄρεσι;

MS. A. (γ) Συνστήσωμεν πρὸς αὐτὸν (δ) ἀλλὰ (ε) ἦλθον (ζ) ὁ βα-
σιλεὺς Ἀλέξανδρος Ἰωνάθη (η) *δυνατὰ (θ) συνήχθησαν ἐπ᾽ αὐτὸν
(ι) αὐτοῖς ὁ (κ) ἐξέδυσεν (λ) ἐνέδυσεν (μ) κατὰ τοῦ σοῦ (μ) ἐνοχλείτω
(ν) ἐκήρυξεν, (ξ) σινδόνα, (ο) ὁ υἱὸς (π) ὀνειδισμὸν διὰ σέ· καὶ διατί ἐξουσιάζῃ

Interp. LAT.

Et nunc statuamus ad invicèm amicitiam : & 54
nunc da mihi filiam tuam uxorem, & ero ge-
ner tuus, & dabo tibi dona, & ipsi digna te.
Et respondit Ptolemæus rex, dicens ; Fœlix dies, 55
in qua reversus es ad terram patrum tuorum, &
sedisti in sede regni eorum. Et nunc faciam tibi, 56
quæ scripsisti. Sed occurre in Ptolemaidam, ut vi-
deamus invicèm nos, & contraham tecum affini-
tatem, sicut dixisti. Et exivit Ptolemæus de Æ- 57
gypto, ipse, & Cleopatra filia ejus, et venerunt
Ptolemaidam anno centesimo sexagesimo secundo.
Et occurrit ei Alexander rex : & dedit ei Cleo- 58
patram filiam suam : & fecit nuptias ejus Pto-
lemaidæ, sicut reges in magna gloria. Et scripsit 59
Alexander rex Jonathæ, ut veniret obviàm sibi.
Et abiit cum gloria Ptolemaidam, & occurrit 60
duobus regibus : & dedit illis argentum, et au-
rum, et amicis eorum, et dona multa : et invenit
gratiam in conspectu eorum, Et convenerunt ad- 61
versùs eum viri pestilentes ex Israel, viri iniqui
interpellantes adversùs eum : et non intendit
ad eos rex. Et jussit rex spoliari Jonatham vesti- 62
bus suis, et indui eum purpurâ. Et ita fecerunt.
Et fecit eum rex sedere secum, Dixítque princi- 63
pibus suis ; Exite cum eo in medium civitatis, et
prædicate, ut nemo adversùs eum interpellet de
ullo negotio, nec quisquam ei molestus sit de ulla
ratione. Et factum est, ut viderunt, qui inter- 64
pellabant, gloriam ejus, sicut prædicaverant ; et
opertum eum purpurâ ; fugerunt omnes. Et ma- 65
gnificavit eum rex, et scripsit eum inter primos
amicos : et posuit eum ducem, et participem prin-
cipatûs. Et reversus est Jonathas in Hierusalem 66
cum pace, et lætitia. Et in anno centesimo sexa- 67
gesimo quinto venit Demetrius filius Demetrii
à Creta in terram patrum suorum. Et audivit 68
Alexander rex, et contristatus est valdè : et re-
versus est Antiochiam. Et constituit ducem De- 69
metrius Apollonium, qui præerat Cœlesyriæ, et
congregavit exercitum magnum, et posuit castra
ad Jamniam : et misit ad Jonatham summum
sacerdotem, dicens ; Tu omnino solus elevaris su- 70
per nos : ego autem factus sum in derisum, et in
opprobrium propter te. Et (g) cur tu potestatem
adversùm nos exerces in montibus ?

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

54 [illegible]
55 [illegible]
56 [illegible]
57 [illegible]
58 [illegible]
59 [illegible]
60 [illegible]
61 [illegible]
62 [illegible]
63 [illegible]
64 [illegible]
69 [illegible]
70 [illegible]

Statuamus jam alter cum altero amicitiam, 54
& da mihi filiam tuam in uxorem, simque
gener tuus ; dabóque tibi munera te digna.
Respondit Ptolomæus rex, & dixit ; Faustus 55
sit ille dies quo reversus es in terram majo-
rum tuorum, & insedisti throno regni : Et 56
nunc facturus sum tibi quicquid *ad me* misi-
sti, sed veni Ptolemaidam ut ibi videamus
alter alterum, & dabo tibi filiam meam, ut
proposuisti. Egressus itaque Ptolomæus ex 57
Ægypto ipse & Cleopatra filia ipsius, vene-
runt Ptolemaidam anno centesimo sexagesi-
mo secundo : Occurrítque ei rex Alexan- 58
der : & dedit illi Cleopatram filiam suam :
& fecerunt convivium in Ptolemaida more
regum summo cum splendore. Scripserat 59
autem rex Alexander Jonathani ut obviàm
veniret ei : Abiítque Jonathan cum fastu 60
Ptolemaidam, & occurrit utrique regi, qui
dederunt ei aurum, argentum atque munera,
necnon amicis ejus, & adeptus est gratiam
in oculis eorum. Congregati sunt autem 61
ad eum quidam maligni ex Israële, viri ini-
qui, ad accusandum Jonathanem : sed non
respexit eos rex, neque accepit illos. Dein- 62
de præcipiente rege, exuerunt Jonathanem
vestibus ejus, & induerunt eum purpurâ :
Et cùm ita fecisset ei, sedere jussit eum rex 63
secum : tum edixit principibus suis ; Exite
cum eo mediam in urbem, & proclamate ne
quisquam accuset eum ulla de re, néve mo-
lestus sit ipsi ullam ob causam. Cùm ergò 64
vidissent ii qui Jonathanem criminabantur,
gloriam ejus qualem proclamaverant præ-
cones ante ipsum purpureis indutum, fuge-
runt omnes. Postquam rex gloriâ affecisset 65
Jonathanem, & conscripsisset eum inter
præcipuos amicos suos, & collocâsset eum
ducem exercitûs & principem populi ; Re- 66
versus est Jonathan in Jerusalem cum pace
& jucunditate. Anno verò centesimo sex- 67
agesimo quinto, venit Demetrius filius De-
metrii è Creta in terram majorum suorum :
Quo audito, rex Alexander contristatus est 68
admodum, & reversus est Antiochiam.
Præfecit autem Demetrius Apollonium il- 69
lum qui præpositus erat Assyriæ, qui coa-
cto exercitu copioso, castrametatus est con-
tra Jamnin : tum misit ad Jonathanem sum-
mum sacerdotem, & dixit ei ; Tu solus 70
efferris in nos, & ego factus sum impro-
perio & ludibrio propter te : & qua de
causa dominatum exerces in nos in termi-
nis nostris ?

Versio VULG. LAT.

71 Nunc ergò si confidis in virtutibus tuis, descende ad
nos in campum, & comparemus illìc invicém : quia
72 mecum est virtus bellorum. Interroga, & disce quis
sum ego, & cæteri, qui auxilio sunt mihi, qui & di-
cunt quia non potest stare pes vester ante faciem no-
stram, quia bis in fugam conversi sunt patres tui in
73 terra sua : Et nunc quomodò poteris sustinere equi-
tatum & exercitum tantum in campo, ubi non est
74 lapis, neque saxum, neque locus fugiendi? Ut au-
divit autem Jonathas sermones Apollonii, motus est
animo : & elegit decem millia virorum, & exiit ab
Jerusalem, & occurrit ei Simon frater ejus in adju-
75 torium : Et applicuerunt castra in Joppen, & ex-
clusit eum à civitate (quia custodia Apollonii Joppe
76 erat) & oppugnavit eam. Et exterriti qui erant in
civitate, aperuerunt ei, & obtinuit Jonathas Joppen.
77 Et audivit Apollonius, & admovit tria millia equi-
78 tum, & exercitum multum. Et abiit Azotum tan-
quam iter faciens, & statim exiit in campum, eò quòd
haberet multitudinem equitum, & confideret in eis.
Et insecutus est eum Jonathas in Azotum, & commi-
79 serunt prælium. Et reliquit Apollonius in castris
80 mille equites post eos occulté. Et cognovit Jona-
thas quoniam insidiæ sunt post se, & circuierunt ca-
stra ejus, & ejecerunt jacula in populum à manè us-
81 que ad vesperam. Populus autem stabat, sicut præ-
82 ceperat Jonathas : & laboraverunt equi eorum. Et
ejecit Simon exercitum suum, & commisit contra le-
gionem : equites enim fatigati erant : & contriti
83 sunt ab eo, & fugerunt. Et qui dispersi sunt per
campum, fugerunt in Azotum, & intraverunt in Beth-
84 dagon idolum suum, ut ibi se liberarent. Et succen-
dit Jonathas Azotum, & civitates, quæ erant in cir-
cuitu ejus, & accepit spolia eorum, & templum Da-
gon : & omnes, qui fugerunt in illud, succendit igni.
85 Et fuerunt qui ceciderunt gladio, cum his qui succensi
86 sunt, ferè octo millia virorum. Et movit indè Jona-
thas castra, & applicuit ea Ascalonem : & exierunt de
87 civitate obviàm illi in magna gloria. Et reversus
est Jonathas in Jerusalem cum suis, habentibus spolia
88 multa. Et factum est : ut audivit Alexander rex ser-
mones istos, addidit adhuc glorificare Jonathan.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Α'.

71 Νῦν οὖν εἰ πέποιθας ἐπὶ τῇ δυνάμεσί σου, κατάβηθι πρὸς ἡμᾶς εἰς τὸ
πεδίον, καὶ συγκριθῶμεν ἑαυτοῖς ἐκεῖ, ὅτι μετ' ἐμοῦ ἐστι δύναμις τῶν
72 πόλεων. Ἐρώτησον καὶ μάθε τίς εἰμι καὶ οἱ λοιποὶ οἱ βοηθοῦντες
ἡμῖ, καὶ λέγουσιν, Οὐκ ἔστιν ὑμῖν στάσις ποδὸς κατὰ πρόσωπον ἡμῶν·
73 ὅτι δὶς ἐτροπώθησαν οἱ πατέρες σου ἐν τῇ γῇ αὐτῶν. Καὶ νῦν οὐ δυνήσῃ
ὑποστῆναι τὴν ἵππον καὶ δύναμιν τοιαύτην ἐν τῷ πεδίῳ, ὅπου οὐκ ἔστι λί-
74 θος οὐδὲ κόχλαξ οὐδὲ τόπος (ρ) τοῦ φυγεῖν. Ὡς δὲ ἤκουσεν Ἰωνάθαν
τῶν λόγων Ἀπολλωνίου, ἐκινήθη τῇ διανοίᾳ, καὶ ἐπέλεξε δέκα χιλιάδας
ἀνδρῶν, καὶ ἐξῆλθεν ἐξ Ἱερουσαλὴμ, καὶ συνήντησεν αὐτῷ Σίμων ὁ ἀ-
75 δελφὸς αὐτοῦ ἐπὶ βοήθειαν αὐτοῦ. Καὶ παρενέβαλεν ἐπὶ Ἰόππην, καὶ ἀπέ-
κλεισαν αὐτὸν (σ) ἐκ τῆς πόλεως, ὅτι φρουρὰ Ἀπολλωνίου ἐν Ἰόππῃ, καὶ ἐπολέ-
76 μησαν αὐτήν. Καὶ φοβηθέντες ἤνοιξαν οἱ ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἐκυρίευσεν
77 Ἰωνάθαν Ἰόππης. Καὶ ἤκουσεν Ἀπολλώνιος, καὶ παρενέβαλε τρισχι-
78 λίαν ἵππον, καὶ δύναμιν πολλήν· Καὶ ἐπορεύθη εἰς Ἄζωτον ὡς διο-
δεύων, καὶ ἅμα (τ) προῆγεν εἰς τὸ πεδίον, (υ) διὰ τὸ ἔχειν αὐτὸν πλῆθος
ἵππου καὶ πεποιθέναι (φ) ἐπ' αὐτῇ. καὶ κατεδίωξεν Ἰωνάθαν ὀπίσω αὐτοῦ
79 εἰς Ἄζωτον, καὶ συνῆψαν αἱ παρεμβολαὶ (χ) εἰς πόλεμον. Καὶ ἀπέλιπεν
80 Ἀπολλώνιος χιλίαν ἵππον (ψ) ἐν κρυπτῷ κατόπισθεν αὐτῶν. Καὶ ἔγνω
Ἰωνάθαν ὅτι ἐστὶν ἔνεδρον κατόπισθεν αὐτοῦ, καὶ ἐκύκλωσαν αὐτοῦ τὴν παρεμ-
βολὴν, καὶ ἐξετίναξαν τὰς σχίζας εἰς τὸν λαὸν ἐκ πρωΐθεν ἕως (ω) ἑσπέ-
81 ρας. Ὁ δὲ λαὸς εἱστήκει, καθὼς ἐπέταξεν Ἰωνάθαν, καὶ ἐκοπίασαν
82 οἱ ἵπποι αὐτῶν. Καὶ εἵλκυσε Σίμων τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ συνῆψε
πρὸς τὴν φάλαγγα· ἡ γὰρ ἵππος ἐξελύθη· καὶ συνετρίβησαν (α) ὑπ'
83 αὐτοῦ, καὶ ἔφυγον. Καὶ ἡ ἵππος ἐσκορπίσθη ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ ἔφυγον
εἰς Ἄζωτον, καὶ εἰσῆλθον εἰς Βηθδαγὼν τὸ εἰδωλεῖον αὐτῶν, τοῦ σω-
84 θῆναι. Καὶ ἐνεπύρισεν Ἰωνάθαν τὴν Ἄζωτον καὶ τὰς πόλεις τὰς
κύκλῳ αὐτῆς, καὶ ἔλαβε τὰ σκῦλα αὐτῶν, καὶ τὸ ἱερὸν Δαγὼν, (β) καὶ
85 τοὺς συμφυγόντας εἰς αὐτὸ ἐνεπύρισε πυρί. Καὶ ἐγένοντο οἱ πεπτω-
86 κότες μαχαίρᾳ σὺν τοῖς ἐμπυρισθεῖσιν εἰς ἄνδρας ὀκτακισχιλίους. Καὶ
ἀπῆρεν ἐκεῖθεν Ἰωνάθαν, καὶ παρενέβαλεν (γ) ἐπὶ Ἀσκάλωνα, καὶ ἐξ-
87 ῆλθον οἱ ἐκ τῆς πόλεως εἰς συνάντησιν αὐτῷ ἐν δόξῃ μεγάλῃ. Καὶ
ἐπέστρεψεν Ἰωνάθαν (δ) εἰς Ἱερουσαλὴμ σὺν τοῖς παρ' αὐτοῦ, ἔχοντες
88 σκῦλα πολλά. Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς
τοὺς λόγους τούτους, καὶ προσέθετο δοξάσαι τὸν Ἰωνάθαν.

MS. A. (ρ) τοῦ φυγεῖν. (σ) οἱ ἐκ (τ) προσῆγεν (υ) καὶ διὰ (φ) ἐπ' αὐτήν. καὶ κατεδίωξαν ὀπίσω αὐτοῦ εἰς (χ) ὀπίσω αὐτοῦ εἰς (ψ) κρυπτῶς (ω) δείλης. (α) ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἔφυγαν. (β) καὶ τὸ ἱερὸν αὐτοῦ ἐνεπύρισεν ἐν πυρί. Καὶ (γ) εἰς (δ) σὺν τοῖς

Interp. LAT.

Nunc ergò, si confidis in virtutibus tuis, de- 71
scende ad nos in campum, & comparemus nos
illìc invicém : quia mecum est virtus (h) civi-
tatum. Interroga, & disce, quis sum ego, & 72
cæteri, qui auxilio sunt mihi, & dicunt; Non po-
test stare pes vester ante faciem nostram : quia
bis in fugam conversi sunt patres tui in terra sua.
Et nunc non poteris sustinere equitatum, & exer- 73
citum talem in campo, ubi non est lapis, neque
saxum, neque locus fugiendi. Ut audivit autem
Jonathas sermones Apollonii; motus est animo: 74
& elegit decem millia virorum, & exiit ab Hie-
rusalem : & occurrit ei Simon frater ejus in ad-
jutorium ejus. Et applicuit castra in Joppen.
Et excluserunt eum à civitate; quia custodia 75
Apollonii in Joppe erat. Et oppugnaverunt eam.
Et exterriti qui erant in civitate, aperuerunt : 76
& obtinuit Jonathas Joppen. Et audivit Apol- 77
lonius : & admovit tria millia equitum, &
exercitum multum : Et abiit Azotum, tanquam 78
iter faciens : & statim exiit in campum, eò quòd
haberet multitudinem equitum, & confideret in
eos. Et insecutus est eum Jonathas in Azotum :
& commiserunt exercitus prælium. Et reliquit 79
Apollonius mille equites occultè post eos. Et 80
cognovit Jonathas, quoniam insidiæ sunt post
se, & circumierunt castra ejus, & ejecerunt ja-
cula in populum à mane usque ad vesperam. Po- 81
pulus autem stabat, sicut præceperat Jonathas.
Et laboraverunt equi eorum. Et emisit Simon 82
exercitum suum, & commisit contra legionem :
equites enim fatigati erant. Et contriti sunt ab
eo, et fugerunt : Et equitatus dispersus est in cam- 83
po : & fugerunt in Azotum : & intraverunt in
Bethdagon Idolium suum, ut salvarent se. Et 84
succendit Jonathas Azotum, & civitates, quæ
erant in circuitu ejus : & accepit spolia eorum :
& templum Dagon, & eos, qui confugerant in
illud succendit igni. Et fuerunt, qui ceciderunt 85
gladio, cum his qui succensi sunt, ferè octo millia
virorum. Et movit indè Jonathas castra, & ap- 86
plicuit ea Ascalonem : & exierunt, qui de civitate,
obviàm illi, in magna gloria. Et reversus est Jo- 87
nathas in Hierusalem cum suis, habentes spolia
multa. Et factum est, ut audivit Alexander rex 88
sermones istos, addidit adhuc glorificare Jonathan.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

71 [illegible]
72 [illegible]
[illegible]
73 [illegible]
74 [illegible]
[illegible]
75 [illegible]
76 [illegible]
77 [illegible]
[illegible]
78 [illegible]
79 [illegible]
80 [illegible]
81 [illegible]
82 [illegible]
83 [illegible]
[illegible]
84 [illegible]
[illegible]
85 [illegible]
86 [illegible]
87 [illegible]
88 [illegible]
[illegible]

Jam si confidis copiis tuis, descende ad nos 71
in planitiem, ibique alter alterius aspectui
occurramus; nam mecum est potentia urbi-
um. Scitscitare, & vide quis ego sim, & qui 72
sint adjutores nostri; qui referent non esse
vobis consistentiam pedum coram nobis: nam
bis victi fuerunt majores tui in terra sua: Et 73
nunc non sunt tibi vires sustinendi copias
nostras & equites nostros in planitie, ubi
neque lapis, neque saxum est, neque locus
effugiendi. Cùm igitur audîsset Jonathan 74
sermones Apollonii, iratus atque commotus
est animo, delegítque decem millia virorum
ex Jerusalem, & occurrit ei Simon frater e-
jus in auxilium ipsius : Et castra posuit Jo- 75
nathan contra Joppen, at clauserunt urbem
cives ejus, quia præsidium Apollonii erat in
ea : Et cùm cives urbis oppugnâssent eos, 76
tandem aperuerunt eis, & potitus est Jona-
than Joppe. Quod audiens Apollonius, 77
assumpsit tria millia equitum & copias per-
multas, abiítque in Azotum quasi transiens,
& prævenit eos in planitie, propter militi-
am equitum quam secum habebat, cui con-
fidebat. Et persecutus est eum Jonathan à 78
tergo ad Azotum usque, & congressæ sunt
acies simul ad prælium, Reliquerat autem 79
Apollonius mille equites à tergo eorum in
insidiis. Sed cognoscente Jonathane insi- 80
dias esse à tergo suo, circundederunt castra
illius : cùmque jaculati essent adeò ut defi-
cerent jacula populi illius, à manè ad flexum
usque *diei*, Populus tamen consistebat, ut 81
mandaverat Jonathan. Demum fatigatis e-
quitibus eorum, Traxit Simon exercitum 82
suum, bellúmque commisit cum phalangi-
bus, quousque dissoluti equites, et copiæ fran-
gerentur, & fugerent à conspectu ipsius. E- 83
quitibus itaque per planitiem dissipatis, &
fugientibus in Azotum, ingressisq; ædem Da-
gonis idoli sui ut eriperent sese, Succendit 84
Jonathan ædem idoli eorum, & eos qui fuge-
gerant ut se reciperent in ædem Dagonis, suc-
cendit unà cum illa: & Azotum urbésque ipsi
adjacentes igne combussit, abstulítque spo-
lia earum. Fuerunt autem qui ceciderunt 85
cum iis qui combusti sunt, quasi octo millia
virorum. Movens inde Jonathan, castra po- 86
suit contra Ascalonem: & processerunt inco-
læ urbis in occursum ejus cum gloria magna.
Postea reversus est Jonathan in Jerusalem 87
unà cum sociis suis, habentes spolia opima.
Cùm autem audîsset Alexander rex res istas, 88
ampliore gloriâ Jonathanem affecit,

Versio VULG. LAT.

89 Et misit ei fibulam auream, sicut consuetudo est dari
cognatis regum. Et dedit ei Accaron, & omnes fines
ejus, in possessionem.

CAP. XI.

1 ET rex Ægypti congregavit exercitum, sicut arena
quæ est circa oram maris, & naves multas: & quæ-
rebat obtinere regnum Alexandri dolo, & addere il-
2 lud regno suo. Et exiit in Syriam verbis pacificis,
& aperiebant ei civitates, & occurrebant ei: quia
mandaverat Alexander rex exire ei obviàm, eò quòd
3 socer suus esset. Cùm autem introiret civitatem
Ptolemæus, ponebat custodias militum in singulis
4 civitatibus. Et ut appropiavit Azoto, ostenderunt
ei templum Dagon succensum igni, & Azotum &
cætera ejus demolita, & corpora projecta, & eorum
qui cæsi erant in bello tumulos, quos fecerant secus
5 viam. Et narraverunt regi quia hæc fecit Jonathas,
6 ut invidiam facerent ei: & tacuit rex. Et occurrit
Jonathas regi in Joppen cum gloria, & invicèm se
7 salutaverunt, & dormierunt illic. Et abiit Jonathas
cum rege usque ad fluvium, qui vocatur Eleutherus:
8 & reversus est in Jerusalem. Rex autem Ptolemæus
obtinuit dominium civitatum usque Seleuciam ma-
ritimam, & cogitabat in Alexandrum consilia mala.
9 Et misit legatos ad Demetrium, dicens; VENI,
componamus inter nos pactum, & dabo tibi filiam
meam, quam habet Alexander, & regnabis in regno
10 patris tui. Pœnitet enim me quòd dederim illi fi-
11 liam meam: quæsivit enim me occidere. Et vitu-
peravit eum, propterea quòd concupierat regnum
12 ejus. Et abstulit filiam suam, & dedit eam Deme-
trio, & alienavit se ab Alexandro, & manifestatæ
13 sunt inimicitiæ ejus. Et intravit Ptolemæus Antio-
chiam, & imposuit duo diademata capiti suo, Æ-
14 gypti & Asiæ. Alexander autem rex erat in Cili-
cia illis temporibus: quia rebellabant qui erant in
15 locis illis. Et audivit Alexander, & venit ad eum
in bellum: & produxit Ptolemæus rex exercitum, &
occurrit ei in manu valida, & fugavit eum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΏΝ Α'.

89 Καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ πόρπην χρυσῆν, ὡς ἔθος ἐστὶ δίδοσθαι τοῖς (ε) συγ-
γενέσι τῶν βασιλέων· καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν Ἀκκαρὼν καὶ πάντα τὰ
ὅρια αὐτῆς εἰς κληροδοσίαν. MS.A. (ε) συγγενεῦσιν

ΚΕΦ. ια'.

1 ΚΑὶ ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου ἤθροισε δυνάμεις πολλὰς, ὡς (α) τὴν
ἄμμον τὴν περὶ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης, καὶ πλοῖα πολλά· καὶ ἐζήτη-
σε κατακρατῆσαι τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου δόλῳ, καὶ προσθεῖναι
2 αὐτὴν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. Καὶ ἐξῆλθεν εἰς Συρίαν λόγοις εἰρηνι-
κοῖς, καὶ ἤνοιγον αὐτῷ οἱ ἀπὸ τῶν πόλεων, καὶ συνήντων αὐτῷ, ὅ-
τι ἐντολὴ ἦν Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως συναντᾶν αὐτῷ, διὰ τὸ πεν-
3 θερὸν αὐτοῦ εἶναι. Ὡς δὲ εἰσεπορεύετο εἰς τὰς πόλεις (β) ὁ Πτολε-
4 μαῖος, ἀπέτασσε τὰς δυνάμεις φρουρὰν ἐν ἑκάστῃ πόλει. Ὡς δὲ
ἤγγισεν Ἀζώτου, ἔδειξαν αὐτῷ τὸ ἱερὸν Δαγὼν (γ) ἐμπεπυρι-
σμένον, καὶ Ἄζωτον, καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς καθῃρημένα, καὶ τὰ
σώματα ἐρριμμένα, καὶ τοὺς ἐμπεπυρισμένους οὓς ἐνεπύρισεν ἐν τῷ
5 πολέμῳ· ἐποίησαν γὰρ θημωνίας αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ. Καὶ διη-
γήσαντο τῷ βασιλεῖ ἃ ἐποίησεν Ἰωνάθαν, εἰς τὸ (ⁿ) ψογῆσαι αὐτόν.
6 καὶ ἐσίγησεν ὁ βασιλεύς. Καὶ συνήντησεν Ἰωνάθαν τῷ βασιλεῖ εἰς
Ἰόππην μετὰ δόξης, καὶ ἠσπάσαντο ἀλλήλους, καὶ ἐκοιμήθησαν
7 ἐκεῖ. Καὶ ἐπορεύθη Ἰωνάθαν μετὰ τοῦ βασιλέως ἕως τοῦ ποταμοῦ
8 τοῦ καλουμένου Ἐλευθέρου, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Ἱερουσαλήμ. Ὁ δὲ
βασιλεὺς Πτολεμαῖος ἐκυρίευσε τῶν πόλεων τῆς παραλίας ἕως
Σελευκείας τῆς παραθαλασσίας, καὶ διελογίζετο περὶ Ἀλεξάνδρου
9 λογισμοὺς πονηρούς. Καὶ ἀπέστειλε πρέσβεις πρὸς Δημήτριον (δ) τὸν
βασιλέα, λέγων, Δεῦρο συνθώμεθα πρὸς ἑαυτοὺς διαθήκην, καὶ
δώσω σοι τὴν θυγατέρα μου ἣν ἔχει Ἀλέξανδρος, καὶ βασιλεύσεις
10 τῆς βασιλείας τοῦ πατρός σου. Μεταμεμέλημαι γὰρ δοὺς αὐτῷ τὴν
11 θυγατέρα μου, ἐζήτησε γὰρ ἀποκτεῖναί με. Καὶ (ⁿⁿ) ἐψόγησεν αὐτὸν
12 χάριν τοῦ ἐπιθυμῆσαι αὐτὸν τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Καὶ ἀφελόμενος
αὐτοῦ τὴν θυγατέρα, ἔδωκεν αὐτὴν τῷ Δημητρίῳ, καὶ ἠλλοιώθη (ε)
13 τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἐφάνη ἡ ἔχθρα αὐτῶν. Καὶ εἰσῆλθε Πτολε-
μαῖος εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ περιέθετο (ζ) δύο διαδήματα περὶ τὴν κεφαλὴν
14 αὐτοῦ, τὸ τῆς Ἀσίας καὶ Αἰγύπτου. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ βασιλεὺς ἦν (η) ἐν
Κιλικίᾳ κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους, ὅτι ἀπεστάλουν οἱ ἀπὸ τῶν τόπων
15 ἐκείνων. Καὶ ἤκουσεν Ἀλέξανδρος, καὶ ἦλθεν ἐπ' αὐτὸν (ϑ) πο-
λέμῳ. καὶ ἐξήγαγε Πτολεμαῖος (ι) τὴν δύναμιν, καὶ ἀπήντησεν αὐτῷ
ἐν χειρὶ ἰσχυρᾷ, καὶ ἐτροπώσατο αὐτόν.

MS.A. (α) ἡ ἄμμος ἡ παρὰ τὸ (β) Πτολεμαῖος, (γ) ἐνεπυρισμένον, (ⁿ) ψογίσαι (δ) βασιλέα, (ⁿⁿ) ἐψόγισεν (ε) τὸ πρόσωπον Ἀλεξάνδρου, καὶ ἐφάνη ἔχθρα (ζ) τὸ διάδημα τῆς Ἀσίας, καὶ περιέθετο δύο (η) εἰς Κιλικίαν (ϑ) ἐν πολέμῳ. (ι) καὶ ἀπήντησεν

Interp. LAT.

Et misit ei fibulam auream, sicut consuetudo est 89
dari cognatis regum. Et dedit ei Accaron, &
omnes fines ejus, in possessionem.

CAP. XI.

ET rex Ægypti congregavit exercitus multos, 1
sicut arenam, quæ est circa oram maris, &
naves multas: & quærebat obtinere regnum
Alexandri dolo, & addere illud regno suo. Et 2
exiit in Syriam, verbis pacificis: & aperiebant
ei illi qui de civitatibus, & occurrebant ei: quia
mandaverat Alexander rex exire ei obviàm, eò
quòd socer suus esset. Ut autem introibat in ci- 3
vitates (a) Ptolemæus; ponebat custodias militum
in singulis civitatibus. Ut autem appropiavit 4
Azoto; ostenderunt ei templum Dagon succensum
igni, & Azotum, & suburbana ejus destructa,
& corpora projecta, & combustos, quos combus-
serat in bello. Fecerant enim tumulos eorum in
via ejus: Et narraverunt regi quæ fecerat Jo- 5
nathas, ut criminarentur eum. Et tacuit rex. Et 6
occurrit Jonathas regi in Joppen cum gloria: &
invicèm se salutaverunt: & dormierunt illic.
Et abiit Jonathas cum rege usque ad fluvium, 7
qui vocabatur Eleutherus: & reversus est in
Hierusalem. Rex autem Ptolemæus obtinuit do- 8
minium civitatum maritimæ usque Seleuciam
maritimam: & cogitabat in Alexandrum con-
silia mala. Et misit legatos ad Demetrium re- 9
gem, dicens; Veni, componamus inter nos
pactum: & dabo tibi filiam meam quam habet
Alexander: & regnabis in regno patris tui. Pœ- 10
nitet enim me, quod dederim illi filiam meam.
Quæsivit enim me occidere. Et vituperavit 11
eum, propterea quòd ipse concupierat regnum ejus.
Et abstulit filiam suam, & dedit eam Deme- 12
trio: & alienavit se ab Alexandro; & mani-
festatæ sunt inimicitiæ eorum. Et intravit Ptole- 13
mæus Antiochiam: & imposuit duo diademata
capiti suo, Ægypti, & Asiæ. Alexander autem 14
rex erat in Cilicia illis temporibus: quia re-
bellabant qui erant in locis illis. Et audivit 15
Alexander: & venit ad eum in bellum. Et pro-
duxit Ptolemæus exercitum: & occurrit ei in
manu valida, & fugavit eum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

89 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]

Et misit ei fibulam auream; prout mos est 89
dari cognatis regis, deditque illi Ecronem
& omnes terminos ejus in hæreditatem.

CAP. XI.

REx autem Ægypti congregatis sibi co- 1
piis multis, arenæ quæ jacet super litore
maris comparandis, plurimisque navibus;
voluit obtinere regnum Alexandri dolo, ut
adjungeret illud regno suo. Quare illi in 2
Syriam pacificis verbis prodeunti aperie-
bant cives urbium, occurrentes ipsi; quòd
Alexander præcepisset ut occurrerent ei
quasi socero suo. Verùm Ptolomæus ur- 3
bem aliquam ingrediens, relinquebat co-
pias & custodes in iis omnibus. Quum 4
autem pervenisset Azotum, ostenderunt ei
ædem Dagonis idoli exustam, & Azotum
omniáque ipsi adjacentia destructa, corpo-
ra projecta, & incendia illa quæ flagrave-
rat *Jonathan* in bellis, feceràtque varios
tumulos in via: Et narraverunt regi 5
quicquid fecerat quasi in opprobrium ipsi-
us: quæ cùm audîsset rex, conticuit.
Occurrit autem Jonathan regi magna cum 6
gloria, & postquam salutem precati essent
alter alteri, & pernoctâssent ibi, Abiis- 7
sétque Jonathan cum rege usque ad fluvi-
um qui vocatur Ingenuus; reversus est Je-
rosolymam.. Ptolomæus autem rex poti- 8
tus omnium urbium quæ erant in tractu
maritimo, usque ad Seleuciam quæ jacet
secus mare; machinabatur in Alexandrum
consilium perniciosum. Quamobrem mis- 9
sis epistolis ad Demetrium regem, dixit ei;
Age, statuamus fœdus alter cum altero,
dabóque tibi filiam meam quam duxit A-
lexander, & regnabis in regno patris tui.
Pœnitet enim me dedisse illi filiam meam: 10
nam voluit interficere me, Illam verò 11
spernit ac parvipendit: nimirum concu-
piscebat regnum ejus. Itaque ablatam ab 12
eo filiam suam dedit Demetrio, & aliena-
tus est ab Alexandro, & declarata est ini-
micitia. Et ingressus Ptolomæus Antio- 13
chiam, imposuit sibi diadema Asiæ, im-
posuitque duo diademata capiti suo, ab
Asia in Ægyptum usque. Rex autem A- 14
lexander erat eo tempore in Cilicia, quia
rebellârant in eum incolæ loci illius. Quod 15
audiens Alexander, venit ad debellandum
eum: sed procedens Ptolomæus adversus
eum copioso cum exercitu & manu valida,
vicit Alexandrum:

Versio VULG. LAT.

16 Et fugit Alexander in Arabiam, ut ibi protegeretur:
17 rex autem Ptolemæus exaltatus est. Et abstulit Zab-
18 diel Arabs caput Alexandri, & misit Ptolemæo. Et
rex Ptolemæus mortuus est in die tertia: & qui e-
rant in munitionibus, perierunt ab his qui erant in-
19 tra castra. Et regnavit Demetrius anno centesimo
20 sexagesimo septimo. In diebus illis congregavit Jo-
nathas eos qui erant in Judæa, ut expugnarent arcem,
quæ est in Jerusalem: & fecerunt contra eam machi-
21 nas multas. Et abierunt quidam qui oderant gentem
suam viri iniqui ad regem Demetrium, & nuntiave-
22 runt ei quòd Jonathas obsideret arcem. Et ut au-
divit, iratus est: & statim venit ad Ptolemaidam, &
scripsit Jonathæ ne obsideret arcem, sed occurreret
23 sibi ad colloquium festinatò. Ut audivit autem Jo-
nathas, jussit obsidere: & elegit de senioribus Is-
24 rael, & de sacerdotibus, & dedit se periculo. Et
accepit aurum, & argentum, & vestem, & alia xe-
nia multa, & abiit ad Regem Ptolemaidam, & in-
25 venit gratiam in conspectu ejus. Et interpella-
26 bant adversùs eum quidam iniqui ex gente sua. Et
fecit ei rex, sicut fecerat ei qui ante eum fuerant:
& exaltavit eum in conspectu omnium amicorum
27 suorum, Et statuit ei principatum sacerdotii, &
quæcunque alia habuit priùs pretiosa, & fecit eum
28 principem amicorum. Et postulavit Jonathas à re-
ge, ut immunem faceret Judæam, & tres toparchias,
& Samariam, & confines ejus: & promisit ei ta-
29 lenta trecenta. Et consensit rex: & scripsit Jona-
thæ epistolas de his omnibus, hunc modum continen-
30 tes: REX Demetrius fratri Jonathæ salutem, &
31 genti Judæorum. Exemplum epistolæ, quam scripsi-
mus Lastheni parenti nostro de vobis, misimus ad
32 vos ut sciretis: Rex Demetrius Lastheni parenti sa-
33 lutem. Genti Judæorum, amicis nostris, & conser-
vantibus quæ justa sunt apud nos, decrevimus bene-
facere propter benignitatem ipsorum, quam erga nos
34 habent. Statuimus ergò illis omnes fines Judææ, &
tres civitates, Lydan, & Ramathan, quæ additæ sunt
Judææ ex Samaria, & omnes confines earum, seque-
strari omnibus sacrificantibus in Jerosolymis, pro his
quæ ab eis priùs accipiebat rex per singulos annos,
& pro fructibus terræ & pomorum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΏΝ Α΄.

16 Καὶ ἔφυγεν Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Ἀραβίαν, τοῦ σκεπασθῆναι αὐτὸν
17 ἐκεῖ· ὁ δὲ βασιλεὺς Πτολεμαῖος ὑψώθη. Καὶ ἀφεῖλε Ζαβδιὴλ ὁ
18 Ἄραψ τὴν κεφαλὴν Ἀλεξάνδρου, καὶ ἀπέστειλε τῷ Πτολεμαίῳ. Καὶ
ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖος ἀπέθανεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, καὶ οἱ ὄντες
19 ἐν τοῖς ὀχυρώμασιν (κ) ἀπώλοντο ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς ὀχυρώμασι. Καὶ
20 ἐβασίλευσε Δημήτριος ἔτους ἑβδόμου καὶ ἑξηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ. Ἐν
ταῖς ἡμέραις ἐκείναις συνήγαγεν Ἰωνάθαν τοὺς ἐκ τῆς Ἰουδαίας, τοῦ ἐκ-
πολεμῆσαι τὴν ἄκραν τὴν ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ (λ) ἐποίησεν ἐπ᾽ αὐτὴν μη-
21 χανὰς πολλάς. Καὶ ἐπορεύθησάν τινες μισοῦντες τὸ ἔθνος αὐτῶν,
ἄνδρες παράνομοι, πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ ὅτι Ἰω-
22 νάθαν περικάθηται τὴν ἄκραν. Καὶ ἀκούσας ὠργίσθη. ὡς δὲ ἤκουσεν,
εὐθέως ἀναζεύξας ἦλθεν εἰς Πτολεμαΐδα, καὶ ἔγραψεν Ἰωνάθαν, τοῦ
μὴ περικαθῆσθαι (μ) τῇ ἄκρᾳ, καὶ τοῦ ἀπαντῆσαι αὐτὸν αὐτῷ συμμί-
23 σγειν εἰς Πτολεμαΐδα τὴν ταχίστην. Ὡς δὲ ἤκουσεν Ἰωνάθαν, ἐκέλευ-
σε περικαθῆσθαι, καὶ ἐπέλεξε τῶν πρεσβυτέρων Ἰσραὴλ, καὶ τῶν ἱερέων,
24 καὶ ἔδωκεν (ν) ἑαυτὸν τῷ κινδύνῳ. Καὶ λαβὼν ἀργύριον, καὶ χρυσίον, καὶ
ἱματισμὸν, καὶ ἕτερα ξένια πλείονα, (ξ) ἐπορεύθη πρὸς τὸν βασιλέα εἰς
25 Πτολεμαΐδα, καὶ εὗρε χάριν (ο) ἐνώπιον αὐτοῦ. Καὶ ἐνετύγχανον κατ᾽
26 αὐτοῦ τινες ἄνομοι (π) τῆς ἐκ τοῦ ἔθνους. Καὶ ἐποίησεν αὐτῷ ὁ βασι-
λεὺς καθὼς ἐποίησαν αὐτῷ οἱ πρὸ αὐτοῦ, καὶ ὕψωσεν αὐτὸν ἐναντίον
27 πάντων τῶν φίλων αὐτοῦ. Καὶ ἔστησεν αὐτῷ τὴν ἀρχιερωσύνην, καὶ ὅσα
ἄλλα εἶχε τίμια τὸ πρότερον, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν τῶν πρώτων φίλων
28 ἡγεῖσθαι. Καὶ ἠξίωσεν Ἰωνάθαν τὸν βασιλέα ποιῆσαι τὴν Ἰουδαίαν
ἀφορολόγητον, καὶ τὰς τρεῖς τοπαρχίας, καὶ τὴν Σαμαρεῖτιν, καὶ (ρ) ἐπηγ-
29 γείλατο αὐτῷ τάλαντα τριακόσια. Καὶ εὐδόκησεν ὁ βασιλεὺς, καὶ
ἔγραψε τῷ Ἰωνάθαν ἐπιστολὰς περὶ πάντων τούτων ἐχούσας τὸν τρόπον
30 τοῦτον. Βασιλεὺς Δημήτριος Ἰωνάθαν τῷ ἀδελφῷ χαίρειν, καὶ ἔθνει
31 Ἰουδαίων. Τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς ἧς ἐγράψαμεν Λασθένει τῷ
συγγενεῖ ἡμῶν περὶ ὑμῶν, γεγράφαμεν καὶ πρὸς ὑμᾶς, ὅπως εἰδῆτε.
32 Βασιλεὺς Δημήτριος Λασθένει τῷ πατρὶ χαίρειν. Τῷ ἔθνει τῶν
33 Ἰουδαίων φίλοις ἡμῶν, καὶ συντηροῦσι τὰ πρὸς ἡμᾶς δίκαια ἐκρίναμεν
34 ἀγαθοποιῆσαι χάριν (σ) τῆς ἐξ αὐτῶν εὐνοίας πρὸς ἡμᾶς. Ἑστάκαμεν
οὖν αὐτοῖς (τ) τά τε ὅρια τῆς Ἰουδαίας, καὶ τοὺς τρεῖς νομοὺς, Ἀφαίρεμα, καὶ
(υ) Λύδδαν, καὶ Ῥαμαθὲμ, αἵτινες προσετέθησαν τῇ Ἰουδαίᾳ ἀπὸ τῆς
Σαμαρείτιδος, καὶ πάντα τὰ συγκυροῦντα αὐτοῖς πᾶσι τοῖς θυσιά-
ζουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀντὶ τῶν βασιλικῶν ὧν ἐλάμβανεν ὁ βασι-
λεὺς παρ᾽ αὐτῶν τὸ πρότερον κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἀπὸ τῶν (φ) γεννημάτων
τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τῶν ἀκροδρύων.

MS.A. (κ) αὐτοῦ (λ) ἐποίησαν (μ) καὶ τοῦ (ν) αὐτὸν (ξ) καὶ ἐπορεύθη (ο) ἐναντίον (π) τῶν (ρ) ἐπηγγείλαντο (σ) τῆς ἑαυτῶν (τ) τὰ (υ) Λύδδα, καὶ Ραθαμεὶν προσετέθησαν (φ) γεννημάτων τῆς γῆς, καὶ τῶν

Interp. LAT.

Et fugit Alexander in Arabiam, ut ibi protege- 16
retur. Rex autem Ptolemæus exaltatus est. Et 17
abstulit Zabdiel Arabs caput Alexandri, & misit
Ptolemæo. Et rex Ptolemæus mortuus est in die 18
tertia: & qui erant in munitionibus, perierunt
ab iis qui in munitionibus. Et regnavit Deme- 19
trius anno centesimo sexagesimo septimo. In die- 20
bus illis congregavit Jonathas eos qui erant de
Judæa, ut expugnarent arcem quæ erat in Hieru-
salem: & fecit contra eam machinas multas. Et 21
abierunt quidam, qui oderant gentem suam, viri
iniqui, ad regem: & renuntiaverunt ei, quòd Jo-
nathas obsideret arcem. Et audiens, iratus est. 22
Ut autem audivit, statim iter faciens venit Ptole-
maidam, & scripsit Jonathæ, ne obsideret arcem,
sed occurreret sibi ad colloquium in Ptolemai-
dam festinatò. Ut audivit autem Jonathas, jussit 23
obsidere: & elegit de senioribus Israel, & de sa-
cerdotibus: & dedit se periculo. Et accepit ar- 24
gentum et aurum, & vestem, & alia xenia multa:
& abiit ad regem in Ptolemaidam: & invenit
gratiam in conspectu ejus. Et interpellabant ad- 25
versùs eum quidam iniqui ex gente. Et fecit ei 26
rex, sicut fecerant ei qui ante eum fuerant: &
exaltavit eum in conspectu omniū amicorum suo-
rum. Et statuit ei principatū sacerdotii, & quæ- 27
cunque alia habuit priùs pretiosa: & fecit eum
principem amicorum. Et postulavit Jonathas à 28
rege, ut immunem faceret Judæam, & tres Topar-
chias & (b) Samaritidem: & promisit ei talenta
trecenta. Et consensit rex: & scripsit Jonathæ 29
epistolas de his omnibus, huac modum continentes:
Rex Demetrius Jonathæ fratri salutem, & genti 30
Judæorum. Exemplum epistolæ, quam scripsimus 31
Lastheni cognato nostro de vobis, scripsimus etiam
ad vos, ut sciretis. Rex Demetrius Lastheni pa- 32
renti salutem. Genti Judæorum, amicis nostris, 33
& conservantibus quæ justa sunt erga nos, decre-
vimus benefacere propter benevolentiā quæ ab i-
psis præstatur erga nos. Statuimus ergò illis fines 34
Judææ, & tres civitates, (c) Aphærema, et Lyddā,
& Rhamathē, quæ additæ sunt Judææ ex Sama-
ritide; & omnia pertinentia ad ipsas omnibus sa-
crificantibus in Hierosolymis, pro regalibus, quæ ab
eis priùs accipiebat rex per singulos annos de
fructibus terræ, & de fructibus arborum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
26
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Fugitque Alexander in Arabiam, ut prote- 16
geretur illic: Ptolomæus autem rex exalta-
tus est. Deinde tollens Zariel Arabs caput 17
Alexandri, misit illud Ptolomæo. Sed rex 18
etiam Ptolomæus mortuus est post triduum,
& ex his quos reliquerat in munitionibus,
mortui sunt in iisdem munitionibus. Ita 19
regnavit Demetrius anno centesimo sexa-
gesimo septimo. Iis diebus congregavit 20
Jonathan populum ex Juda, ut oppugna-
ret habitantes in arce quæ erat in Jerusa-
lem, fecitque contra eam machinas mul-
tas. Sed abeuntes quidam odio habentes 21
gentem suam, iniqui, ad regem, dixerunt
ei; Ecce Jonathan obsidet arcem. Quod 22
cùm audîsset rex, iratus est; & statim ut
audivit, profectus est & venit Ptolemai-
dem, scripsitque Jonathani ne obsiderent
arcem, sed veniret ipse quamprimùm ob-
viam sibi Ptolemaidem. Ut autem audivit 23
Jonathan, præcepit ut obsiderent arcem:
tum eligens *quosdam* è sacerdotibus & se-
nioribus Israëlis, exposuit seipsum pericu-
lo: Et accipiens aurum, argentum, ve- 24
stes, aliaque munera, abiit Ptolemaidem
ad regem, & nactus est gratiam apud
eum: Et quamvis accusarent eum qui- 25
dam iniqui ex popularibus; Tamen 26
fecit ei rex quemadmodum fecerat ei
antecessor ipsius, & exaltavit eum coram
omnibus amicis suis, Deditque ei sacerdo- 27
tium & omnes honores quos priùs habebat,
& magnificavit eum, ascripsitque eum in-
ter amicos suos majores & honestiores.
Tum deprecante Jonathane regem ut Ju- 28
dæam faceret immunem tributi, necnon
tres præfectos provinciæ, & Samariam,
promittendo illi trecenta talenta: Ac- 29
quievit rex, & scripsit Jonathani epistolas
de omnibus iis quæ postulaverat; scripsit
autem in eis sic: Demetrius rex Jonathani 30
fratri meo & genti Judæorum salutem.
Exemplar epistolæ quam scripsimus Lasthe- 31
ni consanguineo nostro de vobis, scri-
bimus etiam vobis, ut vos etiam sciatis.
Demetrius rex Lastheni patri meo salutem. 32
Populo amico nostro, & sinceritatem erga 33
nos servanti, voluimus gratiam præstare
propter animum ipsorum erga nos. Con- 34
stituimus autem eis, & dedimus eis termi-
nos Judææ cum tribus vectigalibus Aphrem
Lydda & Ramathaim, quæ adjecta fuerant
Judææ ex Samaria, cumque omnibus ditio-
nibus earum, ad sacrificium quod *fit* Jero-
solymis: pro tributis regis quæ exigebat
ab eis antea de semine terræ, deque fructi-
bus arborum;

Versio VULG. LAT.

35 Et alia quæ ad nos pertinebant decimarum & tribu-
torum, ex hoc tempore remittimus eis : & areas sa-
36 linarum,& coronas quæ nobis deferebantur, Omnia
ipsis concedimus: & nihil horum irritum erit ex hoc,
37 & in omne tempus. Nunc ergò curate facere horum
exemplum, & detur Jonathæ; & ponatur in monte
38 sancto,in loco celebri. Et videns Demetrius rex quòd
siluit terra in conspectu suo, & nihil ei resistit, dimi-
sit totum exercitum suum, unumquemque in locum
suum, excepto peregrino exercitu, quem contraxit
ab insulis Gentium : & inimici erant ei omnes exer-
39 citus patrum ejus. Tryphon autem erat quidam par-
tium Alexandri priùs : & vidit quoniam omnis exer-
citus murmurabat contra Demetriũ, & ivit ad Emal-
chuel Arabem, qui nutriebat Antiochum filium Ale-
40 xandri : Et assidebat ei, ut traderet eum ipsi, ut re-
gnaret loco patris sui : & enuntiavit ei quanta fecit
Demetrius, & inimicitias exercituum ejus adversùs
41 illum. Et mansit ibi diebus multis. Et misit Jonathas
ad Demetrium regem,ut ejiceret eos, qui in arce erant
in Jerusalem. & qui in præsidiis erant : quia impu-
42 gnabant Israel. Et misit Demetrius ad Jonathan, di-
cens ;Non hæc tantùm faciam tibi, & genti tuæ : sed
gloriâ illustrabo te, & gentem tuam, cùm fuerit op-
43 portunum. Nunc ergò rectè feceris, si miseris in au-
xilium mihi viros: quia discessit omnis exercitus meus.
44 Et misit ei Jonathas tria millia virorum fortium Anti-
ochiam : & venerunt ad regem, & delectatus est rex
45 in adventu eorum. Et convenerunt qui erant de civi-
tate, centum viginti millia virorum. & volebant in-
46 terficere regem. Et fugit rex in aulam : & occupave-
runt qui erant de civitate itinera civitatis, & cœpe-
runt pugnare. Et vocavit rex Judæos in auxilium, &
convenerunt omnes simul ad eum, & dispersi sunt o-
48 mnes per civitatem : Et occiderunt in illa die cen-
tum millia hominum, & succenderunt civitatem, &
ceperunt spolia multa in die illa, & liberaverunt re-
49 gem. Et viderunt qui erant de civitate, quòd obti-
nuissent Judæi civitatem sicut volebant : & infirmati
sunt mente suâ, & clamaverunt ad regem cum preci-
bus, dicentes ;

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Α'.

35 Καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἀνήκοντα ἡμῖν ἀπὸ τοῦ νῦν τῶν δεκατῶν, καὶ τῶν τελῶν τῶν
ἀνηκόντων ἡμῖν, καὶ τὰς τοῦ ἁλὸς λίμνας, καὶ τοὺς ἀνήκοντας ἡμῖν στεφά-
36 νους, Πάντα (χ) ἐπαρκῶς παρίεμεν αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἀθετηθήσεται οὐδὲ
37 ἓν τούτων ἀπὸ τοῦ νῦν (ψ) καὶ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον. Νῦν οὖν ἐπιμελεῖσθε
τοῦ ποιῆσαι τούτων ἀντίγραφον· καὶ δοθήτω Ἰωνάθαν, καὶ τεθήτω ἐν (ω) τῷ
38 ὄρει τῷ ἁγίῳ ἐν τόπῳ (α) ἐπισήμῳ. Καὶ εἶδε Δημήτριος ὁ βασιλεὺς
ὅτι ἡσύχασεν ἡ γῆ ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ (β) οὐδὲν αὐτῷ ἀνθειστήκει, καὶ
ἀπέλυσε πάσας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ἕκαστον (γ) εἰς τὸν ἴδιον τόπον,
πλὴν τῶν ξένων δυνάμεων ὧν ἐξενολόγησεν ἀπὸ τῶν νήσων τῶν ἐ-
θνῶν· καὶ (δ) ἤχθραναν αὐτῷ πᾶσαι αἱ δυνάμεις (ε) τῶν πατέρων αὐτοῦ.
39 Τρύφων δὲ ἦν τῶν παρὰ Ἀλεξάνδρου τὸ πρότερον, καὶ εἶδεν ὅτι πᾶσαι αἱ
δυνάμεις καταγογγύζουσι (ζ) τοῦ Δημητρίου, καὶ ἐπορεύθη πρὸς (η) Εἱμαλ-
κουαὶ τὸν Ἄραβα, ὃς ἔτρεφε τὸν Ἀντίοχον τὸ παιδάριον τὸ τοῦ Ἀλε-
40 ξάνδρου· Καὶ προσήδρευεν αὐτῷ, ὅπως παραδοῖ αὐτὸν αὐτῷ, ὅπως
βασιλεύσῃ ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ (θ) ἀπήγγειλεν αὐτῷ ὅσα συνετέ-
λεσε Δημήτριος, καὶ τὴν ἔχθραν ἣν ἐχθραίνουσιν αὐτῷ αἱ δυνάμεις
41 αὐτοῦ. καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἡμέρας πολλάς. Καὶ ἀπέστειλεν Ἰωνάθαν πρὸς
Δημήτριον τὸν βασιλέα, ἵνα ἐκβάλῃ τοὺς ἐκ τῆς ἄκρας ἐξ Ἱερουσαλήμ,
42 καὶ τοὺς ἐν τοῖς ὀχυρώμασιν, ἦσαν γὰρ πολεμοῦντες τὸν Ἰσραήλ. Καὶ
ἀπέστειλε Δημήτριος πρὸς Ἰωνάθαν, λέγων, Οὐ μόνον ταῦτα ποιήσω
σοὶ καὶ τῷ ἔθνει σου, (ʲ) ἀλλὰ δόξῃ δοξάσω σε καὶ τὸ ἔθνος σου, ἐὰν
43 εὐκαιρίας τύχω. Νῦν οὖν ὀρθῶς ποιήσεις ἀποστείλας (¨) μοι ἄνδρας οἳ
44 (ι) συμμαχήσουσιν, ὅτι ἀπέστησαν πᾶσαι αἱ δυνάμεις μου. Καὶ ἀπέ-
στειλεν Ἰωνάθαν ἄνδρας τρισχιλίους δυνατοὺς ἰσχύϊ (˜) αὐτῷ εἰς Ἀντιό-
χειαν, καὶ ἤλθοσαν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ (ʺ) εὐφράνθη ὁ βασιλεὺς ἐπὶ
45 τῇ ἐφόδῳ αὐτῶν. Καὶ ἐπισυνήχθησαν οἱ ἐκ τῆς πόλεως εἰς μέσον τῆς
πόλεως (κ) εἰς δώδεκα μυριάδας ἀνδρῶν, καὶ ἠβούλοντο ἀνελεῖν τὸν
46 βασιλέα. Καὶ ἔφυγεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν αὐλήν, καὶ κατελάβοντο οἱ
ἐκ τῆς πόλεως τὰς διόδους τῆς πόλεως, καὶ ἤρξαντο (λ) πολεμεῖν.
47 Καὶ ἐκάλεσεν ὁ βασιλεὺς τοὺς Ἰουδαίους ἐπὶ βοήθειαν, καὶ ἐπισυνή-
χθησαν πρὸς αὐτὸν πάντες ἅμα· καὶ διεσπάρησαν ἐν τῇ (μ) πόλει
48 πάντες ἅμα· Καὶ ἀπέκτειναν ἐν τῇ πόλει ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς μυρι-
49 άδας δέκα. καὶ ἐνεπύρισαν τὴν πόλιν, καὶ ἐλάβοσαν σκῦλα πολλὰ ἐν
ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἔσωσαν τὸν βασιλέα. Καὶ ἴδον οἱ ἀπὸ τῆς πόλεως
ὅτι κατεκράτησαν οἱ Ἰουδαῖοι τῆς πόλεως, ὡς ἠβούλοντο, καὶ ἠσθένησαν ταῖς
διανοίαις αὐτῶν, καὶ ἐκέκραξαν πρὸς τὸν βασιλέα μετὰ δεήσεως, λέγοντες,

MS.A. (χ) ἐπαρκέσομεν αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἀθετήσεται οὐδὲ (ψ) ἐπὶ τὸν (ω) ὄρει (α) ἐπιτηδείῳ, ἐπισήμῳ. (β) οὐθὲν (γ) ἴδιον (δ) ἤχθρευσαν αὐτῶν (ε) αἱ ἀπὸ τῶν πατέρων. Τρύφων (ζ) κατὰ τοῦ (η) Σιμαλκουὴν (θ) ἀπήγγειλαν (ʲ) ἀλλ' οὐ (¨) ἡμῖν (ι) συμμαχήσουσίν μοι, (˜) αὐτῶν (ʺ) ηὐφράνθη (κ) ἄνδρας δώδεκα μυριάδας, καὶ (λ) ἐκπολεμεῖν. (μ) πόλει· Καὶ ἀπέκτειναν

Interp. LAT.

Et alia quæ ad nos pertinebant ex hoc tempore de- 35
cimarum, & tributorum pertinentium ad nos, &
salis stagna, & pertinentes ad nos coronas. Omnia 36
liberaliter ipsis remittimus. Et nihil horum irri-
tum erit ex hoc & in omne tempus. Nunc ergò 37
curate facere horum exemplum : & detur Jona-
thæ, & ponatur in monte sancto in loco celebri. Et 38
videns Demetrius rex, quod siluit terra in con-
spectu suo, & nihil ei resistebat, dimisit omnes ex-
ercitus suos, unumquemque in locum suum, excepto
peregrino exercitu, quem traxit ab insulis genti-
um : & inimici erant ei omnes exercitus patrum
ejus. Tryphon autem erat quidam partium Ale- 39
xandri priùs : & vidit, quoniam omnes exercitus
murmuraverunt contra Demetrium ; & ivit ad
Emalcue Arabem, qui nutriebat Antiochum filium
Alexandri. Et assidebat ei, ut traderet eum ipsi, 40
ut regnaret in loco patris sui. Et enuntiavit ei
quanta fecit Demetrius, & inimicitias exercituũ
ejus adversùs illum: & mansit ibi diebus multis.
Et misit Jonathas ad Demetrium regem, ut ejice- 41
ret eos qui in arce erant, in Hierusalem, & qui in
præsidiis erant: quia impugnabant Israel. Et mi- 42
sit Demetrius ad Jonathan, dicens ; Non hæc tan-
tùm faciam tibi, & genti tuæ, sed gloriâ illustra-
bo te, & gentem tuam, si opportunitatem nactus
fuero. Nunc ergò rectè feceris ; si miseris in au- 43
xilium mihi viros : quoniam discesserunt omnes
exercitus mei. Et misit ei Jonathas tria millia 44
virorum fortium Antiochiam: & venerunt ad re-
gem: & delectatus est rex in adventu eorum. Et 45
convenerunt qui erant de civitate, in medium
civitatis, ad centum viginti millia virorum : &
volebant interficere regem. Et fugit rex in au- 46
lam : & occupaverunt, qui erant de civitate, iti-
nera civitatis, & cœperunt pugnare. Et vocavit 47
rex Judæos in auxilium : & convenerunt omnes
simul ad eum: et dispersi sunt in civitate (d) omnes
simul : Et occiderunt in civitate in illa die ad 48
centum millia: & succenderunt civitatem, & ce-
perunt spolia multa in illa die, & liberaverunt
regem. Et viderunt, qui erant de civitate, quòd 49
obtinuissent Judæi civitatem, sicut volebant ; &
infirmati sunt mente suâ, & clamaverunt ad re-
gem cum precibus, dicentes ;

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]
[illegible]
40 [illegible]
[illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
[illegible]
43 [illegible]
[illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
[illegible]
[illegible]
46 [illegible]
48 [illegible]
49 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Reliqua etiam quæ proveniebant nobis ex 35
decimis, vectigalibus, stagnis salis & coro-
nis ad nos pertinentibus, omnia dimisimus
eis: Et nulla harum rerum violetur ex hoc & 36
deinceps. Et nunc cura ut horum exemplar 37
describas, desque Jonathani, & ponatur in
loco celebri & aperto, in monte sancto.
Videns autem Demetrius silentem & quie- 38
tam esse terram coram ipso, & neminem
adversari sibi ; dimisit omnes copias, quem-
que in locum suum, præter illas quas ele-
git ex insulis gentium : unde conceperunt
in eum inimicitiam omnes copiæ majorum
ipsius. Triphon autem qui fuerat olim ex 39
Alexandri familia, videns omnes copias
murmurare contra Demetrium, contulit se
ad Malchum Arabem qui educabat Antio-
chum filium Alexandri; Dixitque ei ut tra- 40
deret illum sibi quatenus regem constitue-
ret eum pro patre ipsius: significans ei quic-
quid fecerat Demetrius, & inimicitiã quam
contraxerant cum eo copiæ ipsius : man-
sitque ibi dies multos. Misit verò Jona- 41
than ad Demetrium regem ut ejiceret ha-
bitatores arcis ex Jerusalem, & habitato-
res munitionum : oppugnabant enim Isra-
ëlem. Et remisit Demetrius ad Jonatha- 42
nem, & dixit ei ; Non solùm hæc facturus
sum tibi & genti tuæ, sed etiam gloriâ affe-
cturus te, gentemque tuam, ubi commodita-
tem nactus fuero. Nunc autem rectè fece- 43
ris, si miseris ad me viros in auxilium me-
um ; nam defecerunt à me omnes copiæ.
Misit ergò Jonathan ter mille viros strenu- 44
issimos Antiochiam, quibus ad regem per-
venientibus gavisus est rex de adventu eo-
rum. Et congregati omnes cives urbis qua- 45
si duodecim myriades intra urbem, vole-
bant interficere regem Demetrium : Sed 46
fugiente rege, & in atrium ingresso, occu-
paverunt cives urbis omnes exitus urbis, &
pugnare cœperunt. Quum autem advo- 47
câsset rex Judæos ad auxilium suum, iique
omnes simul congregati essent ad eum, di-
spersarunt se omnes per urbem, Et occide- 48
runt in urbe eo die fermè decem myriades,
incenderunt urbem, & abstulerunt eo die
spolia multa, regemque servaverunt. Qua- 49
re videntes cives urbis prævaluisse Judæos,
& totam urbem obtinuisse pro libitu ; de-
bilitatæ sunt mentes eorum, & supplices
clamaverunt ad regem, dicentes ;

Versio VULG. LAT.

50 Da nobis dextras, & cessent Judæi oppugnare nos &
51 civitatem. Et projecerunt arma sua, & fecerunt
pacem, & glorificati sunt Judæi in conspectu regis,
& in conspectu omnium qui erant in regno ejus, &
nominati sunt in regno : & regressi sunt in Jerusalem
52 habentes spolia multa. Et sedit Demetrius rex in
53 sede regni sui : & siluit terra in conspectu ejus. Et
mentitus est omnia quæcunque dixit, & abalienavit
se à Jonatha, & non retribuit ei secundùm beneficia
54 quæ sibi tribuerat, & vexabat eum valdé. Post hæc
autem reversus est Tryphon, & Antiochus cum eo
puer adolescens, & regnavit, & imposuit sibi dia-
55 dema. Et congregati sunt ad eum omnes exercitus,
quos disperserat Demetrius, & pugnaverunt contra
56 eum : & fugit, & terga vertit. Et accepit Tryphon
57 bestias, & obtinuit Antiochiam : Et scripsit Antio-
chus adolescens Jonathæ, dicens ; Constituo tibi sa-
cerdotium, & constituo te super quatuor civitates, ut
58 sis de amicis regis. Et misit illi vasa aurea in mi-
nisterium, & dedit ei potestatem bibendi in auro, &
59 esse in purpura, & habere fibulam auream : Et Si-
monem fratrem ejus constituit ducem à terminis Tyri
60 usque ad fines Ægypti. Et exiit Jonathas, & peram-
bulabat trans flumen civitatis : & congregatus est ad
eum omnis exercitus Syriæ in auxilium, & venit
Ascalonem, & occurrerunt ei honorificè de civitate.
61 Et abiit indè Gazam : & concluserunt se qui erant
Gazæ : & obsedit eam, & succendit quæ erant in cir-
62 cuitu civitatis, & prædatus est ea. Et rogaverunt
Gazenses Jonathan, & dedit illis dexteram : & acce-
pit filios eorum obsides, & misit illos in Jerusalem :
63 & perambulavit regionem usque Damascum. Et au-
divit Jonathas quòd prævaricati sunt principes De-
metrii in Cades, quæ est in Galilæa, cum exercitu
64 multo, volentes eum removere à negotio regni : Et
occurrit illis : fratrem autem suum Simonem reliquit
65 intra provinciam. Et applicuit Simon ad Bethsu-
ram, & expugnabat eam diebus multis, & conclu-
66 sit eos. Et postulaverunt ab eo dextras accipere, &
dedit illis : & ejecit eos indè, & cepit civitatem, &
posuit in ea præsidium.

ΜΑΚΚΑΒΑΪ́ΩΝ Α'.

50 Δὸς ἡμῖν δεξιὰς, καὶ παυσάσθωσαν οἱ Ἰουδαῖοι πολεμοῦντες ἡμᾶς καὶ
51 τὴν πόλιν. Καὶ (ν) ἔρριψαν τὰ ὅπλα, καὶ ἐποίησαν εἰρήνην· καὶ ἐδο-
ξάσθησαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐναντίον τοῦ βασιλέως, καὶ ἐνώπιον πάντων τῶν ἐν
τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, καὶ ἐπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἔχοντες σκῦλα
52 πολλά. Καὶ ἐκάθισε (ξ) Δημήτριος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ θρόνου τῆς βα-
53 σιλείας αὐτοῦ, καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ ἐνώπιον αὐτοῦ. Καὶ ἐψεύσατο πάντα
ὅσα εἶπε, καὶ ἠλλοτριώθη τῷ Ἰωνάθαν, καὶ οὐκ ἀνταπέδωκε (ο) κατὰ τὰς
54 εὐνοίας ἃς ἀνταπέδωκεν αὐτῷ, καὶ (π) ἔθλιβεν αὐτὸν σφόδρα. Μετὰ
δὲ ταῦτα ἀπέστρεψε Τρύφων καὶ Ἀντίοχος μετ' αὐτοῦ παιδάριον νεώ-
55 τερον· καὶ ἐβασίλευσε καὶ ἐπέθετο διάδημα. Καὶ ἐπισυνήχθησαν πρὸς
αὐτὸν πᾶσαι αἱ δυνάμεις ἃς (ρ) ἀπεσκόρπισε Δημήτριος, καὶ ἐπολέ-
56 μησαν πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔφυγε καὶ ἐτροπώθη. Καὶ ἔλαβε Τρύφων τὰ
57 θηρία, καὶ κατεκράτησεν Ἀντιοχείας. Καὶ ἔγραψεν Ἀντίοχος ὁ νεώ-
τερος (σ) τῷ Ἰωνάθαν, λέγων, Ἵστημί σοι τὴν ἀρχιερωσύνην, καὶ καθί-
στημί σε ἐπὶ τῶν τεσσάρων νομῶν, καὶ εἶναί σε τῶν φίλων τοῦ βασιλέως.
58 Καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ χρυσώματα καὶ διακονίαν, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἐξου-
σίαν πίνειν ἐν χρυσώμασι, καὶ εἶναι ἐν πορφύρᾳ, καὶ ἔχειν πόρπην
59 χρυσῆν. Καὶ Σίμωνα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κατέστησε στρατηγὸν ἀπὸ τῆς
60 κλίμακος Τύρου ἕως τῶν ὁρίων Αἰγύπτου. Καὶ ἐξῆλθεν Ἰωνάθαν, καὶ
διεπορεύετο πέραν τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ ἠθροίσθησαν πρὸς
αὐτὸν πᾶσαι αἱ δυνάμεις Συρίας εἰς συμμαχίαν, καὶ ἦλθεν εἰς Ἀσκά-
61 λωνα, καὶ ἀπήντησαν αὐτῷ οἱ ἐκ τῆς πόλεως ἐνδόξως. Καὶ ἀπῆλθεν
ἐκεῖθεν εἰς Γάζαν, καὶ ἀπέκλεισαν οἱ ἀπὸ Γάζης, καὶ περιεκάθισε περὶ αὐ-
τὴν, καὶ ἐνεπύρισε τὰ περιπόλια αὐτῆς (τ) πυρὶ, καὶ ἐσκύλευσεν (υ)
62 αὐτά. Καὶ ἠξίωσαν οἱ ἀπὸ Γάζης (φ) τὸν Ἰωνάθαν, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς
δεξιὰς, καὶ ἔλαβε τοὺς υἱοὺς (χ) ἀρχόντων αὐτῶν εἰς ὅμηρα, καὶ ἐξα-
πέστειλεν αὐτοὺς εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ διῆλθε τὴν χώραν ἕως Δαμασκοῦ.
63 Καὶ ἤκουσεν Ἰωνάθαν ὅτι παρῆσαν οἱ ἄρχοντες Δημητρίου εἰς (ψ)
Κάδης τὴν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, μετὰ δυνάμεως πολλῆς, βουλόμενοι
64 μεταστῆσαι αὐτὸν τῆς χρείας. Καὶ συνήντησεν αὐτοῖς, τὸν δὲ
65 ἀδελφὸν αὐτοῦ Σίμωνα κατέλιπεν ἐν τῇ χώρᾳ. Καὶ παρενέβαλε
Σίμων (ʼ) ἐπὶ Βαιθσούρα, καὶ ἐπολέμει αὐτὴν ἡμέρας πολλὰς, καὶ συνέ-
66 κλεισεν αὐτήν. Καὶ ἠξίωσαν αὐτὸν τοῦ δεξιὰς λαβεῖν, καὶ ἔδωκεν
αὐτοῖς, καὶ ἐξέβαλεν αὐτοὺς ἐκεῖθεν, καὶ κατελάβετο τὴν πόλιν, καὶ
ἔθετο ἐπ' (ω) αὐτῇ φρουράν.

MS. A. (ν) ἔρριψαν (ξ) ὁ βασιλεὺς Δημήτριος (ο) τὰς εὐνοίας (π) ἔθλιψεν (ρ) ἀπεσκορπίκισεν (σ) Ἰωνάθα, (τ) ἐν πυρὶ, (υ) αὐτάς. (φ) Ἰωνάθαν, (χ) τῶν ἀρχόντων (ψ) Κάδες (ʼ) ἐν (ω) αὐτὴν

Interp. L A T.

Da nobis dexteras : & cessent Judæi oppugnare nos, & civitatem. Et projecerunt arma, & fecerunt pacem. Et glorificati sunt Judæi in conspectu regis, & in conspectu omnium qui erant in regno ejus : & regressi sunt in Hierusalem habentes spolia multa. Et sedit Demetrius rex in sede regni sui, & siluit terra in conspectu ejus. Et mentitus est omnia quæcunque dixit : & abalienavit se à Jonatha : & non retribuit secundùm beneficia quæ sibi tribuerat : & vexabat eum valde. Post hæc autem reversus est Tryphon, & Antiochus cum eo puer adolescens. Et regnavit & imposuit sibi diadema. Et congregati sunt ad eum omnes exercitus, quos disperserat Demetrius : & pugnaverunt contra eum : & fugit, & terga vertit. Et accepit Tryphon bestias, & obtinuit Antiochiam. Et scripsit Antiochus adolescens Jonathæ, dicens ; Constituo tibi summum sacerdotium : & constituo te super quatuor civitates, & ut sis de amicis regis. Et misit illi vasa aurea, & ministerium : & dedit ei potestatem bibendi in auro, & esse in purpura, & habere fibulam auream. Et Simonem fratrem ejus constituit ducem ab ascensu Tyri usque ad fines Ægypti. Et exiit Jonathas : & perambulabat trans fluvium, & in civitatibus : & congregati sunt ad eum omnes exercitus Syriæ in auxilium. Et venit Ascalonem : & occurrerunt ei illi qui de civitate, honorificé. Et abiit indè Gazam : & concluserunt se qui erant Gazæ : & obsedit eam : & succendit igni quæ erant in circuitu civitatis, & prædatus est ea. Et rogaverunt Gazenses Jonathan : & dedit illis dexteras : & accepit filios principum eorum obsides : & misit illos in Hierusalem. Et perambulavit regionem usque Damascum. Et audivit Jonathas, quòd aderant principes Demetrii in Cades, quæ est in Galilæa, cum exercitu multo, volentes removere eum à (e) provincia. Et occurrit illis : fratrem autem suum Simonem reliquit in provincia. Et applicuit Simon ad Bæthsuram : & oppugnabat eam diebus multis : Et conclusit eam. Et postulaverunt ab eo dexteras accipere : & dedit illis : & ejecit eos indè, & cepit civitatem, & posuit in ea præsidium.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

50 [illegible]
51 [illegible]
52 [illegible]
53 [illegible]
54 [illegible]
55 [illegible]
56 [illegible]
57 [illegible]
58 [illegible]
59 [illegible]
60 [illegible]
61 [illegible]
62 [illegible]
63 [illegible]
64 [illegible]
65 [illegible]
66 [illegible]

Da nobis dexteras, cessentque à nobis Judæi qui nos & urbem oppugnant. Et abjicientes arma sua, dederunt dexteras, & inierunt pacem. Judæi verò majorem gloriam adepti apud regem & apud omnem cœtum, reversi sunt Jerosolymam, habentes secum multa spolia. Ita sedit rex Demetrius super throno regni sui, & siluit quievitque terra coram eo. Sed mentitus est in omnibus quæ dixerat : nam abalienatus est à Jonathane, nihilque dedit ei ex his quæ promiserat ipsi ; imò gratis opprimebat eum. Verùm posthæc reversus Triphon unâ cum Antiocho puero parvulo regnavit, assumpsitque diadema. Et congregatæ sunt ad eum omnes copiæ quas disperserat Demetrius. Et abstulit Triphon omnes bestias ejus, cepitque Antiochiam. Tum scripsit Antiochus parvulus Jonathani, dicens ; Confirmo tibi principatum sacerdotii, & præficio te quatuor tributis, & *volo*, ut sis ex amicis regis : Et misit ei vasa aurea & ministerium, deditque ei facultatem bibendi aureo *vase*, & induendi purpuram fibulâ aureâ insignitam, Simonem quoque fratrem ejus principem constituit à terminis Tyri usque ad terminum Ægypti. Deinde egressus Jonathan perlustrabat regionem transfluvialem & urbes : & congregatæ sunt ad eum omnes copiæ Syriæ in auxilium ipsius. Deinde veniente Jonathane Ascalonem, occurerunt ei cives urbis magna cum gloria. Inde abiit Azam, ubi occludentibus Azanis, obsederunt eam, igneq combusserunt eam cum omnibus suburbiis ejus, & diripuerunt eam. Sed rogantibus Azanis Jonathanem, dedit eis dexteras ; & acceptos filios eorum obsides misit in Jerusalem, lustravitque terram Damascum usque. Audiens autem Jonathan venisse principes Demetrii in Cades quæ est in Galilæa multo cum exercitu, volentes eum avocare à negotiis ejus, Abiit & occurrit illis : Simoneum verò fratrem ejus reliquerunt in regione illa. Obseditque Simon Beth-suram, & ubi oppugnâsset eos diebus multis, & conclusisset habitatores ejus ; Rogaverunt eum ut daret sibi dexteras. Quare iis inde expulsis, cepit urbem, posuitque in ea præsidium.

Versio VULG. LAT.

67 Et Jonathas, & castra ejus applicuerunt ad aquam Ge-
68 nesar, & ante lucem vigilaverunt in campo Asor. Et
ecce castra alienigenarum occurrebant in campo, &
tendebant ei insidias in montibus: ipse autem occur-
69 rit ex adverso. Insidiæ verò exurrexerunt de locis
70 suis, & commiserunt prælium. Et fugerunt qui erant
ex parte Jonathæ omnes, & nemo relictus est ex eis,
nisi Mathathias filius Absolomi, & Judas filius Cal-
71 phi, princeps militiæ exercitûs. Et scidit Jonathas
vestimenta sua, & posuit terram in capite suo, & ora-
72 vit. Et reversus est Jonathas ad eos in prælium, & con-
73 vertit eos in fugam, & pugnaverunt. Et viderunt qui
fugiebant partis illius, & reversi sunt ad eum, & in-
sequebantur cum eo omnes usque Cades ad castra sua,
74 & pervenerunt usque illuc. Et ceciderunt de alieni-
genis in die illa tria millia virorum: & reversus est
Jonathas in Jerusalem.

CAP. XII.

1 ET vidit Jonathas quia tempus eum juvat, & elegit
viros, & misit eos Romam, statuere & renovare cum
2 eis amicitiam: Et ad Spartiatas, & ad alia loca misit
3 epistolas secundùm eandem formam. Et abierunt
Romam, & intraverunt curiam, & dixerunt; Jonathas
summus sacerdos, & gens Judæorum miserunt nos, ut
renovaremus amicitiam & societatem secundùm pri-
4 stinum. Et dederunt illis epistolas ad ipsos per loca,
5 ut deducerent eos in terram Juda cum pace. Et hoc
est exemplum epistolarum, quas scripsit Jonathas
6 Spartiatis: JONATHAS summus sacerdos, &
seniores gentis, & sacerdotes, & reliquus populus Ju-
7 dæorum, Spartiatis fratribus salutem. Jampridem
missæ erant epistolæ ad Oniam summum sacerdotem
ab Ario, qui regnabat apud vos, quoniam estis fratres
nostri, sicut rescriptum continet, quod subjectum est.
8 Et suscepit Onias virum, qui missus fuerat, cum ho-
nore: & accepit epistolas, in quibus significabatur
9 de societate & amicitia. Nos, cùm nullo horum in-
digeremus, habentes solatio sanctos libros, qui sunt
10 in manibus nostris, Maluimus mittere ad vos renova-
re fraternitatem, & amicitiã, ne fortè alieni efficiamur
à vobis: multa enim tempora transierũt, ex quo misistis
11 ad nos. Nos ergò in omni tempore sine intermissione
in diebus solennibus, & cæteris quib⁹ oportet, memo-
res sumus vestrî in sacrificiis quæ offerimus, & in ob-
servationibus, sicut fas est & decet meminisse fratrum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΏΝ Α΄.

67 Καὶ Ἰωνάθαν, καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ παρενέβαλον ἐπὶ τὸ ὕδωρ (α) Γεν-
68 νησάρ, καὶ ὤρθρισαν τοπρωὶ εἰς τὸ πεδίον Νασώρ. Καὶ ἰδοὺ παρεμ-
βολὴ ἀλλοφύλων ἀπήντα αὐτῷ ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ ἐξέβαλον ἔνεδρον
69 ἐπ' αὐτὸν ἐν τοῖς ὄρεσιν, αὐτοὶ δὲ ἀπήντησαν ἐξεναντίας. Τὰ δὲ ἔνε-
70 δρα ἐξανέστησαν ἐκ τῶν τόπων (') αὐτῶν, καὶ συνῆψαν πόλεμον. Καὶ
ἔφυγον οἱ παρὰ (β) Ἰωνάθαν πάντες, οὐδὲ εἷς κατελείφθη ἀπ' αὐτῶν, πλὴν
Ματταθίας ὁ τοῦ (γ) Ἀβεσαλώμου, καὶ Ἰούδας ὁ τοῦ Χαλφί, ἄρχοντες τῆς
71 στρατιᾶς τῶν δυνάμεων. Καὶ διέρρηξεν Ἰωνάθαν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ
72 (δ) ἐπέθηκε γῆν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ προσηύξατο. Καὶ (ε) ὑπέ-
73 στρεψε πρὸς αὐτοὺς πολέμῳ, καὶ ἐτροπώσατο αὐτούς, καὶ ἔφυγον. Καὶ
ἴδον οἱ φεύγοντες (ζ) οἱ παρ' αὐτοῦ, καὶ ἐπέστρεψαν πρὸς αὐτόν, καὶ ἐδίω-
κον μετ' αὐτοῦ ἕως Κάδης ἕως τῆς παρεμβολῆς αὐτῶν, καὶ παρενέβα-
74 λον ἐκεῖ. Καὶ ἔπεσον ἐκ τῶν ἀλλοφύλων ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς ἄν-
δρας τρισχιλίους. καὶ ἐπέστρεψεν Ἰωνάθαν εἰς Ἱερουσαλήμ.

MS.A. (α) τοῦ Γεννησάρ, (') ἑαυτῶν, (β) Ἰωνάθου (γ) Ἀψαλώμου, (δ) ἐπέθετο (ε) ἐπέστρεψεν (ζ) παρ' αὐτοῦ,

ΚΕΦ. ιβ΄.

1 ΚΑὶ εἶδεν Ἰωνάθαν ὅτι ὁ καιρὸς αὐτῷ συνεργεῖ, καὶ ἐπέλεξεν ἄνδρας,
καὶ ἀπέστειλεν εἰς Ῥώμην, στῆσαι καὶ (α) ἀνανεώσασθαι τὴν πρὸς αὐτοὺς φι-
2 λίαν. Καὶ πρὸς Σπαρτιάτας, καὶ τόπους ἑτέρους ἀπέστειλεν ἐπιστολὰς κα-
3 τὰ (') τὰ αὐτά. Καὶ ἐπορεύθησαν εἰς Ῥώμην, καὶ (") εἰσῆλθον εἰς τὸ βου-
λευτήριον, καὶ (β) εἶπον, Ἰωνάθαν ὁ ἀρχιερεύς, καὶ τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαί-
ων, (γ) ἀπέστειλεν ἡμᾶς ἀνανεώσασθαι τὴν φιλίαν αὐτοῖς, καὶ τὴν συμ-
4 μαχίαν κατὰ τὸ πρότερον. Καὶ ἔδωκαν ἐπιστολὰς αὐτοῖς πρὸς αὐτοὺς
κατὰ τόπον, ὅπως προπέμπωσιν αὐτοὺς εἰς γῆν Ἰούδα μετ' εἰρήνης.
5 Καὶ τοῦτο (δ) τὸ ἀντίγραφον τῶν ἐπιστολῶν ὧν ἔγραψεν Ἰωνάθαν τοῖς
6 Σπαρτιάταις· Ἰωνάθαν ἀρχιερεὺς (ε), καὶ ἡ γερουσία τοῦ ἔθνους, καὶ οἱ
ἱερεῖς, καὶ ὁ λοιπὸς δῆμος τῶν Ἰουδαίων, Σπαρτιάταις τοῖς ἀδελ-
7 φοῖς χαίρειν. Ἔτι πρότερον ἀπεστάλησαν ἐπιστολαὶ πρὸς Ὀνίαν τὸν
ἀρχιερέα παρὰ Δαρείου τοῦ βασιλεύοντος ἐν ὑμῖν, ὅτι ἐστὲ ἀδελφοὶ
8 ἡμῶν, ὡς τὸ ἀντίγραφον ὑπόκειται. Καὶ ἐπεδέξατο Ὀνίας τὸν ἄνδρα
τὸν ἀπεσταλμένον ἐνδόξως, καὶ ἔλαβε τὰς ἐπιστολὰς ἐν αἷς διεσαφεῖτο
9 περὶ συμμαχίας, καὶ φιλίας. Καὶ ἡμεῖς οὖν ἀπροσδεεῖς τούτων ὄντες,
παράκλησιν ἔχοντες τὰ βιβλία τὰ ἅγια τὰ ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν,
10 Ἐπειράθημεν ἀποστεῖλαι τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀδελφότητα καὶ φιλίαν ἀνανε-
ώσασθαι, πρὸς τὸ μὴ ἐξαλλοτριωθῆναι ὑμῶν· πολλοὶ γὰρ καιροὶ διῆλθον
11 ἀφ' οὗ ἀπεστείλατε πρὸς ἡμᾶς. Ἡμεῖς οὖν ἐν παντὶ καιρῷ ἀδιαλείπτως (ζ)
ἔν τε ταῖς ἑορταῖς, καὶ (η) ταῖς λοιπαῖς καθηκούσαις ἡμέραις μιμνησκό-
μεθα ὑμῶν, ἐφ' ὧν προσφέρομεν θυσιῶν, καὶ ἐν ταῖς προσευχαῖς, ὡς
δέον ἐστὶ καὶ πρέπον μνημονεύειν ἀδελφῶν.

MS.A. (α) ἀνανεῶσαι (') ταῦτα. (") ἐπορεύθησαν (β) εἶπαν, (γ) ἀπέστειλαν (δ) ἀντίγραφον (ε) τοῦ ἔθνους, καὶ ἡ γερουσία, καὶ οἱ (ζ) ἐν ταῖς (η) ἐν ταῖς

Interp. LAT.

Et Jonathas, & castra ejus applicuerunt ad aquã 67
Gennesar: & ante lucem surrexerunt in campo
Nazor. Et ecce castra alienigenarũ occurrebant 68
ei in campo, & tetenderant insidias ei in monti-
bus: ipsi autem occurrerunt ex adverso: Insidiæ 69
verò exurrexerunt de locis suis, & commiserunt
prælium. Et fugerunt, qui erant ex parte Jona- 70
thæ, omnes: & nemo relictus est ex eis, nisi Mat-
tathias filius Abessalomi, & Judas filius Calphi,
principes militiæ exercituũ. Et scidit Jonathas 71
vestimenta sua, & posuit terram in capite suo, &
oravit. Et reversus est ad eos in prælium: & 72
convertit eos in fugam: & fugerunt. Et viderunt 73
qui fugiebant partis illius, & reversi sunt ad eum,
& insequebantur cum eo usq; Cades, usque ad ca-
stra eorum: & castrametati sunt illic. Et ceciderunt 74
runt de alienigenis in die illa ad tria millia vi-
rorum. Et reversus est Jonathas in Hierusalem.

CAP. XII.

ET vidit Jonathas, quia tempus eum juvat: & 1
elegit viros, & misit Romam, statuere & renovare
cum eis amicitiam. Et ad Spartiatas, & alia 2
loca, misit epistolas, secundùm eandem formam. Et 3
abierunt Romam, & intraverunt curiam, & di-
xerunt; Jonathas, summus sacerdos, & gens Ju-
dæorum, miserunt nos, ut renovaremus amicitiam
cum ipsis & societatem secundùm pristinum. Et 4
dederunt illis epistolas (a) ad ipsos per loca, ut de-
ducerent eos in terram Juda cum pace. Et hoc est 5
exemplum epistolarum, quas scripsit Jonathas
Spartiatis: Jonathas summus sacerdos, & se- 6
niores gentis, & sacerdotes, & reliquus populus
Judæorũ, Spartiatis fratribus salutem. Jam pri- 7
dem missæ erant epistolæ ad Oniam summum sa-
cerdotem, à Dario, qui regnabat apud vos, quoniam
estis fratres nostri, sicut exemplum subjectum est.
Et suscepit Onias virum, qui missus fuerat cum 8
honore: & accepit epistolas, in quibus significaba-
tur de societate, et amicitia. Et nos igitur, cũ nullo 9
horũ indigeremus, solatio habentes sanctos libros,
qui sunt in manibus nostris, Aggressi sumus mit- 10
tere ad vos renovare fraternitatem, & amicitiam;
ne alieni efficiamur à vobis. Multa enim tempora
transierũt, ex quo misistis ad nos. Nos ergò in omni 11
tempore, sine intermissione & in diebus solennibus,
& cæteris quibus oportet, memores sumus vestrî
in sacrificiis, quæ offerimus, & in orationibus,
sicut fas est, & decet meminisse fratrum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

[illegible]

Jonathan verò & exercitus ejus castrameta- 67
ti sunt ad aquas Genesar, & prætervertit
manè ad planitiem Asoris: Cùm ecce ex- 68
ercitus Palæstinorum occurrit ei in eadem
planitie, & emiserunt in eum insidias. Qui- 69
bus à tergo illorum exurgentibus, bellum-
que miscentibus; Fugerunt omnes mili- 70
tes Jonathanis, nemine eorum cum ipso
manente, præter Mathitham filium Abisalo-
mi, & Judam filium Haphi, & præcipuos
duces militiæ. Tunc Jonathan lacerans 71
vestimenta sua, & pulverem capiti suo im-
ponens, oravit; Reversúsque ad eos in 72
prælium, devicit eos, ita ut fugerent. Vi- 73
dentes autem hos fugientes, illi qui erant cũ
ipso, reversi venerunt ad eum, & persecuti
sunt eos usque ad Seleuc *ubi erant* castra
eorum; ibique castrametati sunt: Et ceci- 74
derunt è Palæsthinis eo die, quasi tria mil-
lia virorũ: tum rediit Jonathan Jerosolymã.

CAP. XII.

VIdens itaque Jonathan tempus hoc esse 1
sibi adjumento, elegit viros, misitque Ro-
mam ad statuendam & renovandam cum eis
amicitiam: Ad Spartiatas quoque & alia 2
loca misit epistolas eodem modo. Ergò Ro- 3
mam profecti & Senatum eorum ingressi,
dixerunt eis; Jonathan summus sacerdos &
gens Judæorum miserunt nos ad renovan-
dam amicitiam & auxilium ut antea. Et ac- 4
ceperunt eos Romani cum gaudio, dede-
rúntque eis literas, ut ubicunque commora-
rentur, deducerent eos cum pace in terram
Judææ. Porrò hoc est exemplar epistolæ 5
quam misit Jonathan Spartiatis: Jonathan 6
summ⁹ sacerdos, & seniores, atq; sacerdotes,
totáq; gens Judæorũ, Spartiatis fratrib⁹ no-
stris salutem. Etiã nuper missæ sunt literæ à 7
Dario rege vestro ad Honiam summum sa-
cerdotem, vos esse fratres nostros, ut eædem
literæ declarant. Et accepit Honia virum 8
illum qui missus fuerat, honorificè; accepít-
que literas illas quæ scriptæ erant de auxi-
lio deque amicitia. Nos autem his rebus 9
minimè confisi (nam consolationi sunt no-
bis libri sacri quos præ manibus habemus)
Propterea voluimus ad vos mittere ad re- 10
novandam amicitiam & concordiã quã vo-
biscũ habemus, ne simus vobis quasi alieni;
nam ecce tempus multũ elapsum est ex quo
misistis ad nos. Nos quidẽ omni tempore in- 11
desinenter, festis & diebus celebrioribus re-
cordamur vestrî in omnibus sacrificiis quæ
offerimus, & in omnibus orationibus, prout
oportet ac decet quempiam meminisse fra-
trum suorum.

Versio VULG. LAT.

12 Lætamur itaque de gloria vestra. Nos autem cir-
13 cumdederunt multæ tribulationes, & multa prælia, &
impugnaverunt nos reges, qui sunt in circuitu no-
14 stro. Noluimus ergò vobis molesti esse, neque cæ-
15 teris sociis & amicis nostris, in his præliis. Habuimus
enim de cœlo auxilium, & liberati sumus nos, & hu-
16 miliati sunt inimici nostri. Elegimus itaque Nume-
nium Antiochi filium, & Antipatrem Jasonis filium,
& misimus ad Romanos renovare cum eis amicitiam
17 & societatem pristinam. Mandavimus itaque eis ut
veniant etiam ad vos, & salutent vos: & reddant
vobis epistolas nostras de innovatione fraternitatis
18 nostræ. Et nunc benè facietis respondentes nobis
19 ad hæc. Et hoc est rescriptum epistolarum, quod
20 miserat Oniæ: Arius, rex Spartiatarum, Oniæ sa-
21 cerdoti magno salutem. Inventum est in scriptura
de Spartiatis & Judæis, quoniam sunt fratres, &
22 quòd sunt de genere Abraham. Et nunc ex quo hæc
cognovimus, benè facitis scribentes nobis de pace
23 vestra. Sed & nos rescripsimus vobis; Pecora no-
stra, & possessiones nostræ, vestræ sunt; & vestræ,
24 nostræ: mandavimus itaque hæc nuntiari vobis. Et
audivit Jonathas, quoniam regressi sunt principes
Demetrii cum exercitu multo supra quàm priùs, pu-
25 gnare adversùs eum. Et exiit ab Jerusalem, & oc-
currit eis in Amathite regione: non enim dederat
26 eis spatium ut ingrederentur regionem ejus. Et mi-
sit speculatores in castra eorum: & reversi renuntia-
verunt quòd constituunt supervenire illis noctè.
27 Cùm occidisset autem Sol, præcepit Jonathas suis
vigilare, & esse in armis paratos ad pugnam totâ
noctè, & posuit custodes per circuitum castrorum.
28 Et audierunt adversarii quòd paratus est Jonathas
cum suis in bello: & timuerunt, & formidaverunt
in corde suo: & accenderunt focos in castris suis.
29 Jonathas autem, & qui cum eo erant, non cognove-
runt usque manè: videbant autem luminaria arden-
30 tia: Et secutus est eos Jonathas, & non compre-
hendit eos: transierant enim flumen Eleutherum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΏΝ Α΄.

12 Ἐυφραινόμεθα δὲ ἐπὶ τῇ δόξῃ ὑμῶν. Ἡμᾶς δὲ ἐκύκλωσαν πολλαὶ
13 θλίψεις, καὶ πόλεμοι πολλοὶ, καὶ ἐπολέμησαν ἡμᾶς οἱ βασιλεῖς οἱ
14 κύκλῳ ἡμῶν. (ϑ) Καὶ οὐκ ἠβουλόμεθα οὖν παρενοχλεῖν ὑμῖν, καὶ (ι)
τοῖς λοιποῖς συμμάχοις, καὶ φίλοις ἡμῶν, ἐν τοῖς πολέμοις
15 τούτοις. Ἔχομεν γὰρ τὴν ἐξ (κ) οὐρανοῦ βοήθειαν βοηθοῦσαν ἡμῖν, καὶ
(λ) ἐῤῥύσθημεν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐταπεινώθησαν οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν.
16 Ἐπελέξαμεν οὖν Νουμήνιον Ἀντιόχου καὶ Ἀντίπατρον (*) Ἰάσονος,
καὶ ἀπεστάλκαμεν πρὸς Ῥωμαίους ἀνανεώσασθαι τὴν πρὸς αὐτοὺς
17 φιλίαν, καὶ συμμαχίαν τὴν (μ) προτέραν. Ἐνετειλάμεθα οὖν αὐτοῖς
καὶ πρὸς ὑμᾶς πορευθῆναι, καὶ ἀσπάσασθαι ὑμᾶς, καὶ ἀποδοῦναι ὑμῖν
18 τὰς παρ' ἡμῶν ἐπιστολὰς περὶ τῆς ἀνανεώσεως καὶ τῆς ἀδελφότητος ἡμῶν.
19 Καὶ νῦν καλῶς (ν) ποιήσετε ἀντιφωνήσαντες ἡμῖν πρὸς ταῦτα. Καὶ
20 τοῦτο τὸ ἀντίγραφον τῶν ἐπιστολῶν (ξ) ὧν ἀπέστειλεν. Ὀνιάρης βασι-
21 λεὺς Σπαρτιατῶν Ὀνίᾳ ἱερεῖ μεγάλῳ (ο) χαίρειν. Εὑρέθη ἐν γραφῇ
περί τε τῶν Σπαρτιατῶν καὶ Ἰουδαίων, ὅτι (π) εἰσὶν ἀδελφοὶ, καὶ ὅτι
22 εἰσὶν ἐκ γένους Ἀβραάμ. Καὶ νῦν ἀφ' οὗ ἔγνωμεν ταῦτα, καλῶς
23 ποιήσετε γράφοντες ἡμῖν περὶ τῆς εἰρήνης ὑμῶν. Καὶ ἡμεῖς δὲ ἀντι-
γράφομεν ὑμῖν, Τὰ κτήνη ὑμῶν καὶ ἡ ὕπαρξις ὑμῶν ἡμῖν ἐστι, καὶ
τὰ ἡμῶν ὑμῖν ἐστιν. ἐντελλόμεθα οὖν ὅπως ἀπαγγείλωσιν ὑμῖν κατὰ
24 ταῦτα. Καὶ ἤκουσεν Ἰωνάθαν ὅτι ἐπέστρεψαν οἱ ἄρχοντες Δημητρίου
μετὰ δυνάμεως πολλῆς ὑπὲρ τὸ πρότερον τοῦ πολεμῆσαι πρὸς αὐτόν.
25 Καὶ ἀπῆρεν ἐξ Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀπήντησεν αὐτοῖς εἰς τὴν Ἀμαθῖτιν
χώραν· οὐ γὰρ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀνοχὴν (ρ) ἐμβατεῦσαι εἰς τὴν χώραν αὐ-
26 τοῦ. Καὶ ἀπέστειλε κατασκόπους εἰς τὴν παρεμβολὴν (σ) αὐτῶν, καὶ (τ) ἀπέ-
στρεψαν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ, ὅτι (υ) οὕτω τάσσονται ἐπιπεσεῖν ἐπ'
27 αὐτοὺς τὴν νύκτα. Ὡς δὲ ἔδυ ὁ ἥλιος, ἐπέταξεν Ἰωνάθαν τοῖς παρ'
αὐτοῦ γρηγορεῖν, καὶ εἶναι ἐπὶ τοῖς ὅπλοις, (φ) καὶ ἑτοιμάζεσθαι εἰς πόλε-
μον δι' ὅλης τῆς νυκτὸς, καὶ ἐξέβαλε προφύλακας κύκλῳ τῆς παρεμβο-
28 λῆς. Καὶ ἤκουσαν οἱ ὑπεναντίοι ὅτι ἡτοίμασται Ἰωνάθαν καὶ οἱ παρ'
αὐτοῦ εἰς πόλεμον, καὶ ἐφοβήθησαν καὶ (χ) ἔπτηξαν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν,
29 καὶ ἀνέκαυσαν πυρὰς ἐν τῇ παρεμβολῇ αὐτῶν. Ἰωνάθαν δὲ καὶ οἱ
παρ' αὐτοῦ οὐκ ἔγνωσαν ἕως πρωῒ, ἔβλεπον γὰρ τὰ φῶτα καιόμενα.
30 Καὶ (ψ) κατεδίωξεν Ἰωνάθαν ὀπίσω αὐτῶν, καὶ οὐ κατέλαβεν αὐτοὺς,
διέβησαν γὰρ τὸν Ἐλεύθερον ποταμόν.

MS.A. (ϑ) Οὐκ (ι) τοὺς λοιποὺς συμμάχους, καὶ φίλους (κ) οὐρανῶν (λ) ἐρύσθημεν (*) Ἰάσονος, (μ) πρότερον. (ν) ἐποιήσατε (ξ) ἀπέστειλαν. Ὀνειάρης (ο) χαίρων. (π) ἀδελφοί εἰσιν, (ρ) τοῦ ἐμβατεῦσαι (σ) αὐτοῦ, (τ) ἐπέστρεψαν, (υ) οὕτως (φ) ἑτοιμάζεσθαι (χ) ἔπτηξαν τὴν καρδίαν (ψ) κατεδίωξαν ὀπίσω αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐκατέλαβεν

Interp. L A T.

Lætamur itaque de gloria vestra. Nos autem circumdederunt multæ tribulationes, & multa prælia, & impugnaverunt nos reges, qui sunt in circuitu nostro. Et noluimus ergo vobis molesti esse, neque cæteris sociis & amicis nostris, in his præliis. Habemus enim auxilium quod è cælo, adjuvans nos, & liberati sumus ab inimicis nostris: & humiliati sunt inimici nostri. Elegimus itaque Numenium Antiochi filium, & Antipatrum Jasonis filium: & misimus ad Romanos renovare cum eis amicitiam, & societatem pristinam. Mandavimus itaque eis, ut veniant etiam ad vos, & salutent vos, & reddant vobis epistolas nostras de innovatione (b) etiam fraternitatis nostræ. Et nunc benè facietis respondentes nobis ad hæc. Et hoc rescriptum epistolarum, quas (c) misit Oniares Rex Spartiatarum Oniæ sacerdoti magno salutem. Inventum est in scriptura de Spartiatis & Judæis, quoniam sunt fratres, & quia sunt de genere Abraam. Et nunc, ex quo hæc cognovimus, benè facietis scribentes nobis de pace vestra. Sed & nos rescribimus vobis; Pecora vestra, & possessiones vestræ nostræ sunt; & nostræ, vestræ. Mandemus itaque hæc nuntiari vobis. Et audivit Jonathas, quoniam regressi sunt principes Demetrii cum exercitu multo, super quàm priùs, pugnare adversùs eum. Et exiit ab Hierusalem, & occurrit eis in Amathite regione: Non enim dederat eis spatium, ut ingrederentur regionem ejus. Et misit speculatores in castra eorum: & reversi renuntiaverunt ei, quòd constituunt supervenire illis nocte. Cùm occidisset autem Sol; præcepit Jonathas suis vigilare, & esse in armis, & paratos esse ad pugnam totâ nocte. Et emisit custodes per circuitum castrorum. Et audierunt adversarii, quòd paratus est Jonathas cum suis in prælium: & timuerunt, & formidaverunt corde suo: & accenderunt pyras in castris (d) suis. Jonathas autem, & qui cum eo erant, non cognoverunt usque mane. Videbant enim luminaria accensa. Et secutus est eos Jonathas, & non comprehendit eos: transierant enim flumen Eleutherum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
[illegible]

Et vehementer gaudemus de gloria vestra. Nos verò licèt circundati calamitatibus plurimis & bellis gravissimis quibus oppugnaverunt nos omnes reges circunjacentes nobis; Noluimus tamen inferre molestiam vobis neque cæteris amicis & adjutoribus nostris in cunctis bellis nostris. Habemus enim auxilium de cœlo quod opitulatur nobis, liberavit nos ab inimicis nostris, & humiliavit eos coram nobis. Etenim elegimus Eumenium filium Antiochi, & Antipatrum filium Asionis, & misimus eos ad Romanos, ut renovarent auxilium & amicitiam cum eis. Iisdémque mandavimus ut ad vos quoque irent, & salutarent vos, ac redderent vobis epistolas nostras de renovatione fraternitatis vobiscum. Et nunc rectè feceritis, si de his responsum rescribatur nobis. Cæterùm hoc est exemplum epistolæ quam scripserat Anris rex Spartiatarum. Honiæ summo sacerdoti salutem. Inventum est in libro apud Spartiatas de Judæis, esse eos fratres, & esse ipsos de semine Abrahami. Jam ergò ex his quæ novimus, rectè feceritis, si scribatis nobis de salute vestra. Nos quidem scribimus vobis de his omnibus quæ apud nos sunt; quia quicquid vestrum est, nostrum est; & quicquid nostrum est, vestrum est: mandavimus autem eis ut hæc omnia dicerent vobis. Interim audiens Jonathan reversos esse duces copiarum Demetrii majore & copiosiore cum exercitu quàm præcedente ut oppugnarent eum; Movit Jonathan è Jerusalem, occurritque eis in terra Hamathæorum; non enim concedebat illis tempus, conculcare terram ipsius. Et misit speculatores in castra illorum, qui reversi dixerunt ei; Ita machinantur, occupare scilicet vos *incautos*. Quum itaque sol occubuisset, præcepit Jonathan iis qui erant cum ipso ut vigilarent totâ nocte, & prompta parataque haberent arma sua: emisitque custodias extra castra circunquaque. Audientes verò hostes eorum paratum esse Jonathanem & socios ejus ad bellum, timuerunt & trepidaverunt in corde suo; & relicto igne in castris suis fugerunt. Sed Jonathan & socii ejus nesciérunt ad matutinum usque; videbant enim ignem ardentem. Tunc persecutus est eos Jonathan, at non assecutus est eos; trajecerant enim fluvium, qui vocatur Ingen[illegible]

Versio VULG. LAT.

31 Et divertit Jonathas ad Arabas, qui vocantur Zaba-
32 dæi, & percussit eos, & accepit spolia eorum. Et
junxit, & venit Damascum, & perambulabat omnem
33 regionem illam. Simon autem exiit, & venit usque
ad Ascalonem, & ad proxima præsidia: & declina-
34 vit in Joppen, & occupavit eam: (Audivit enim
quòd vellent præsidium tradere partibus Demetrii,)
35 & posuit ibi custodes ut custodirent eam. Et rever-
sus est Jonathas, & convocavit seniores populi, &
36 cogitavit cum eis ædificare præsidia in Judæa, Et
ædificare muros in Jerusalem, & exaltare altitudinem
magnam inter medium arcis & civitatis, ut separa-
ret eam à civitate, ut esset ipsa singulariter, & neque
37 emant, neque vendant. Et convenerunt, ut ædifica-
rent civitatem: & cecidit murus, qui erat super tor-
rentem ab ortu Solis, & reparavit eum, qui vocatur
38 Caphetetha: Et Simon ædificavit Adiada in Se-
phela, & munivit eam, & imposuit portas & seras.
39 Et cùm cogitâsset Tryphon regnare Asiæ, & assume-
re diadema, & extendere manum in Antiochum re-
40 gem: Timens ne fortè non permitteret eum Jona-
thas, sed pugnaret adversùs eum, quærebat compre-
hendere eum, & occidere. Et exurgens abiit in Beth-
41 san. Et exivit Jonathas obviàm illi cum quadragin-
ta millibus virorum electorum in prælium, & venit
42 Bethsan. Et vidit Tryphon quia venit Jonathas
cum exercitu multo ut extenderet in eum manus, &
43 timuit. Et excepit eum cum honore, & commenda-
vit eum omnibus amicis suis, & dedit ei munera:
& præcepit exercitibus suis ut obedirent ei, sicut sibi.
44 Et dixit Jonathæ; Ut quid vexâsti universum popu-
45 lum, cùm bellum nobis non sit? Et nunc remitte
eos in domos suas: elige autem tibi viros paucos,
qui tecum sint, & veni mecum Ptolemaidam, &
tradam eam tibi, & reliqua præsidia, & exercitum,
& universos præpositos negotii, & conversus abi-
46 bo: propterea enim veni. Et credidit ei, & fecit
sicut dixit: & dimisit exercitum, & abierunt in ter-
47 ram Juda. Retinuit autem secum tria millia viro-
rum: ex quibus remisit in Galilæam duo millia, mil-
le autem venerunt cum eo.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

31 Καὶ ἐξέκλινεν Ἰωνάθαν ἐπὶ τοὺς Ἄραβας τοὺς καλουμένους (ʼ) Ζαβεδαί-
32 ους, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς, καὶ ἔλαβε τὰ σκῦλα αὐτῶν. Καὶ ἀναζεύξας
33 ἦλθεν εἰς Δαμασκὸν, καὶ διώδευσεν ἐν πάσῃ τῇ χώρᾳ. Καὶ Σί-
μων ἐξῆλθε, καὶ διώδευσεν ἕως Ἀσκάλωνος, καὶ (ω) τῶν πλησίον
ὀχυρωμάτων, καὶ ἐξέκλινεν εἰς Ἰόππην, καὶ προκατελάβετο αὐτήν.
34 Ἤκουσε γὰρ ὅτι βούλονται τὸ ὀχύρωμα παραδοῦναι τοῖς παρὰ Δημητρίου,
35 καὶ ἔθετο ἐκεῖ φρουρὰν ὅπως φυλάσσωσιν αὐτήν. Καὶ ἐπέστρεψεν
Ἰωνάθαν, καὶ ἐξεκκλησίασε τοὺς πρεσβυτέρους τοῦ λαοῦ, καὶ ἐβουλεύσατο
36 μετ' αὐτῶν τοῦ οἰκοδομῆσαι ὀχυρώματα ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, Καὶ προσυ-
ψῶσαι τὰ τείχη Ἱερουσαλὴμ, καὶ ὑψῶσαι ὕψος μέγα ἀναμέσον τῆς
ἄκρας καὶ τῆς πόλεως, εἰς τὸ (α) διαχωρίζειν αὐτὴν τῆς πόλεως, ἵνα ᾖ
37 αὕτη κατὰ μόνας, ὅπως μήτε ἀγοράζωσι μήτε πωλῶσι. Καὶ συνή-
χθησαν τοῦ οἰκοδομεῖν (β) τὴν πόλιν, καὶ ἤγγισε τοῦ τείχους τοῦ χειμάρρου τοῦ
38 ἐξ ἀπηλιώτου, καὶ (γ) ἐπεσκεύασαν τὸ καλούμενον Χαφεναθά. Καὶ
Σίμων ᾠκοδόμησε τὴν Ἀδιδὰ ἐν τῇ Σεφηλᾷ, καὶ ὠχύρωσεν θύρας, καὶ
39 μοχλούς. Καὶ ἐζήτησε Τρύφων βασιλεῦσαι τῆς Ἀσίας, καὶ περιθέσθαι τὸ
40 διάδημα, καὶ ἐκτεῖναι (δ) χεῖρα ἐπὶ Ἀντίοχον τὸν βασιλέα. Καὶ (ε)
ἐφοβήθη μήποτε οὐκ ἐάσῃ αὐτὸν Ἰωνάθαν, καὶ μήποτε πολεμήσῃ
πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐζήτει πόρον τοῦ συλλαβεῖν (ζ) τὸν Ἰωνάθαν τοῦ ἀπο-
41 λέσαι αὐτὸν, καὶ ἀπάρας ἦλθεν εἰς Βαιθσάν. Καὶ ἐξῆλθεν Ἰωνάθαν εἰς
ἀπάντησιν αὐτῷ ἐν (ʼ) τεσσαράκοντα χιλιάσιν ἀνδρῶν ἐπιλελεγμέναις
42 εἰς παράταξιν, καὶ ἦλθεν εἰς Βαιθσάν. Καὶ εἶδε Τρύφων ὅτι πάρεστι
(η) Ἰωνάθαν μετὰ δυνάμεως πολλῆς, καὶ ἐκτεῖναι χεῖρας ἐπ' αὐτὸν
43 (θ) εὐλαβήθη. Καὶ ἐπεδέξατο αὐτὸν ἐνδόξως, καὶ συνέστησεν αὐτὸν πᾶ-
σι τοῖς φίλοις αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δόματα, καὶ ἐπέταξε (ι) τῇ δυνά-
44 μεσιν αὐτοῦ ὑπακούειν αὐτῷ ὡς ἑαυτῷ. Καὶ εἶπε τῷ Ἰωνάθαν, Ἱνατί
45 ἔκοψας πάντα τὸν λαὸν τοῦτον, πολέμου μὴ ἐνεστηκότος ἡμῖν; Καὶ νῦν
ἀπόστειλον αὐτοὺς εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν, (ʼʼ) ἐπίλεξαι δὲ σεαυτῷ ἄνδρας
ὀλίγους οἵτινες ἔσονται μετὰ σοῦ, καὶ δεῦρο μετ' ἐμοῦ εἰς Πτολεμαΐδα, καὶ
παραδώσω σοι αὐτὴν καὶ τὰ λοιπὰ ὀχυρώματα καὶ τὰς δυνάμεις τὰς
(κ) λοιπὰς καὶ πάντας τοὺς ἐπὶ τῶν χρειῶν, καὶ ἐπιστρέψας ἀπελεύσομαι,
46 τούτου γὰρ χάριν πάρειμι. Καὶ ἐμπιστεύσας αὐτῷ ἐποίησε καθὼς
47 εἶπε, καὶ ἐξαπέστειλε τὰς δυνάμεις, καὶ ἀπῆλθον εἰς γῆν Ἰούδα. Κατ-
έλιπε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ ἄνδρας τρισχιλίους, (λ) ὧν δισχιλίους ἀφῆκεν ἐν
τῇ Γαλιλαίᾳ, χίλιοι δὲ συνῆλθον αὐτῷ.

MS.A. (ʼ) Ζαβαδαίους, (ω) τὰ πλησίον ὀχυρώματα, (α) διαχωρῆ-
σαι (β) καὶ ἔπεσεν τοῦ τείχους (γ) ἐπεσκεύασεν (δ) χεῖρας (ε)
ηὐλαβήθη (ζ) αὐτὸν τοῦ ἀποκλεῖναι, καὶ (ʼ) τεσσεράκοντα (η) μετὰ
δυνάμεως (θ) ηὐλαβήθη. (ι) τοῖς φίλοις αὐτοῦ καὶ ταῖς (ʼʼ) ἐπίλεξον
(κ) πόλλας (λ) * ὡς

Interp. LAT.

Et divertit Jonathas ad Arabas, qui vocaban- 31
tur Zabedæi: & percussit eos, & accepit spolia
eorum. Et junxit, & venit Damascum: & 32
perambulavit omnem regionem. Et Simon exiit, 33
& venit usque Ascalonem, & ad proxima præ-
sidia: & declinavit in Joppen, & occupavit
eam. Audivit enim, quòd vellent præsidium tra- 34
dere partibus Demetrii: & posuit ibi custodiam,
ut custodirent eam. Et reversus est Jonathas, 35
& convocavit seniores populi, & cogitavit cum
eis ædificare præsidia in Judæa, Et exaltare 36
muros Hierusalem, & exaltare altitudinem
magnam inter medium arcis, & civitatis, ut
separaret eam à civitate: ut esset ipsa singulari-
ter, ut neque emant, neque vendant. Et conve- 37
nerunt, ut ædificarent civitatem: & (e) appropin-
quavit muro torrentis, qui est à Subsolano: &
reparaverunt eum qui vocatur Chaphenatha. Et 38
Simon ædificavit Adida in (f) Sephela: & mu-
nivit portas, & seras. Et quæsivit Tryphon 39
regnare Asiæ, & assumere diadema, & extendere
manum in Antiochum regem. Et timens, ne fortè 40
non permitteret eum Jonathas, & ne fortè pugna-
ret adversùs eum, quærebat viam comprehendendi
Jonatham, ut occideret eum. Et exurgens venit
in Bethsan. Et exiit Jonathas obviam ei cum 41
quadraginta millibus virorum electis in præ-
lium: & venit in Bæthsan. Et vidit Tryphon, 42
quia adest Jonathas cum exercitu multo: & ex-
tendere manus in eum timuit. Et excepit eum 43
cum honore, & commendavit eum omnibus ami-
cis suis, & dedit ei munera, & præcepit
exercitibus suis, ut obedirent ei, sicut sibi. Et 44
dixit Jonathæ; Ut quid vexâsti universum po-
pulum istum; cùm bellum nobis non sit? Et 45
nunc remitte eos in domos suas: elige autem tibi
viros paucos, qui tecum sint: & veni mecum
Ptolemaidam: & tradam eam tibi, & reliqua
præsidia, & reliquos exercitus, & universos
præpositos negotiis: & conversus abibo. Pro- 46
pterea enim veni. Et credidit ei, et fecit, sicut
dixit: et dimisit exercitus: et abierunt in ter-
ram Juda. Retinuit autem secum tria millia 47
virorum: ex quibus remisit in Galilæam duo
millia: mille autem venerunt cum eo.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]

Inde reversus est Jonathan adversùs Ara- 31
bas illos qui vocantur Zebidæi, & percus-
sit eos, accepitque spolia eorum. Inde mo- 32
vens venit Damascum, lustravitque regio-
nes. Interea Simon egressus abiit ad Asca- 33
lonem usque, & ad arces circuniacentes:
tum deflectens ad Joppen, occupavit eam,
(Audierat enim eos velle arcem illam tra- 34
dere Demetrianis) & collocavit ibi præsi-
dium ut custodirent eam. Reversus Jona- 35
than congregavit seniores populi, & con-
silium inivit cum eis ædificandi in Judæa
munitiones, & elevandi muros Jerusalem.
Fecerunt ergò molem magnam inter arcem 36
& urbem, adeoque separata mansit ab ur-
be, ut urbs citra illam esset, nec emere aut
vendere *possent*. Et cùm congregati essent 37
ad extruendam urbem, corruit pars muri
prope torrentem Orientalem, & obruit col-
lem qui vocatur Chespanaita (*i. argente-
us.*) Simon verò ædificavit Adiram in Sa- 38
phia, & munivit eam portis & vectibus.
Volebat autem Triphon regnare super Asi- 39
am & imponere sibi diadema, manumque
extendere in Antiochum regem. Sed ti- 40
mens ne fortè Jonathan non permitteret ei,
aut oppugnaret ipsum; quærebat sibi oc-
casionem capiendi Jonathanem & perden-
di eum: & movens venit Beth-jasanem.
Processitque Jonathan cum quadraginta 41
millibus viris delectis ad prælium, & egres-
sus venit Beth-jasanem. Videns itaque 42
Triphon advenisse Jonathanem magno cum
exercitu, & timens extendere manum in
eum, Excepit eum honorificè, & exaltavit 43
eum coram omnibus amicis suis, deditque
ei munera: dixitque amicis suis, & dederunt
hi quoque munera ipsi & militibus ejus: &
præcepit ut obedirent ei, quemadmodum si-
bi. Tum dixit Jonathani, Quare vexâsti 44
& adduxisti totum hunc populum, cùm bel-
lum non sit nobis? Remitte igitur eos quem- 45
que domum suam, & delige tibi homines
paucos qui tecum sint, & veni mecum Pto-
lomaidem, ut tradam eam tibi cum reliquis
arcibus, & reliquis copiis, & omnibus iis
qui præsunt negotiis; ut revertar & abeam:
ad hoc enim veni. Fidem adhibuit ei, & 46
fecit quemadmodum dixerat ipsi; nam re-
misit exercitum suum Jonathan, qui rever-
sus est in terram Judæ; Reliquit autem apud 47
se ter mille viros: atque horum bis milli-
bus in Galilæa relictis, mille abierunt cum
eo.

Versio VULG. LAT.

48 Ut autem intravit Ptolemaidam Jonathas, clauserunt
portas civitatis Ptolemenses: & comprehenderunt
eum: & omnes qui cum eo intraverant, gladio inter-
49 fecerunt. Et misit Tryphon exercitum & equites in
Galilæam, & in campum magnum, ut perderent o-
50 mnes socios Jonathæ. At illi cùm cognovissent quia
comprehensus est Jonathas, & periit, & omnes qui
cum eo erant, hortati sunt semetipsos, & exierunt pa-
51 rati in prælium. Et videntes hi, qui insecuti fuerant,
52 quia pro anima res est illis, reversi sunt: Illi autem
venerunt omnes cum pace in terram Juda. Et planxe-
runt Jonathan, & eos qui cum ipso fuerant, valdè: &
53 luxit Israel luctu magno. Et quæsierunt omnes gen-
tes, quæ erant in circuitu eorum, conterere eos: dixe-
54 runt enim; Non habent principem, & adjuvantem:
nunc ergò expugnemus illos, & tollamus de homini-
bus memoriam eorum.

CAP. XIII.

1 ET audivit Simon quòd congregavit Tryphon ex-
ercitum copiosum, ut veniret in terram Juda, & atte-
2 reret eam. Videns quia in tremore populus est, & in
timore, ascendit Jerusalem, & congregavit populum:
3 Et adhortans dixit; Vos scitis quanta ego, & fratres
mei, & domus patris mei, fecimus pro legibus & pro
4 sanctis prælia, & angustias quales vidimus: Horum
gratiâ perierunt fratres mei omnes propter Israel, &
5 relictus sum ego solus. Et nunc non mihi contingat
parcere animæ meæ in omni tempore tribulationis:
6 non enim melior sum fratribus meis. Vindicabo ita-
que gentem meam, & sancta, natos quoque nostros,
& uxores: quia congregatæ sunt universæ gentes con-
7 terere nos inimicitiæ gratia. Et accensus est spirit⁹ po-
8 puli simul ut audivit sermones istos: Et responde-
runt voce magnâ, dicentes; Tu es dux noster loco Ju-
9 dæ & Jonathæ fratris tui: Pugna prælium nostrum:
10 & omnia, quæcunque dixeris nobis, faciemus. Et con-
gregans omnes viros bellatores, acceleravit consum-
mare universos muros Jerusalem, & munivit eam in
11 gyro. Et misit Jonathan filium Absalomi, & cum eo
exercitum novum, in Joppen; & ejectis his, qui erant
12 in ea, remansit illic ipse. Et movit Tryphon à Ptole-
maida cum exercitu multo, ut veniret in terram Juda,
& Jonathas cum eo in custodia.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΏΝ Α΄.

48 Ὡς δὲ εἰσῆλθεν Ἰωνάθαν εἰς Πτολεμαΐδα, ἀπέκλεισαν οἱ (μ) Πτολε-
μαεῖς τὰς πύλας, καὶ συνέλαβον αὐτόν, καὶ πάντας τοὺς (ν) εἰσελθόντας
49 μετ᾽ αὐτοῦ ἀπέκτειναν ἐν ῥομφαίᾳ. Καὶ ἀπέστειλε Τρύφων δυνάμεις, καὶ
ἵππον εἰς (ξ) τὴν Γαλιλαίαν, καὶ τὸ πεδίον τὸ μέγα, τοῦ ἀπολέσαι πάντας
50 τοὺς παρὰ (*) Ἰωνάθαν. Καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι συνελήφθη (ο) Ἰωνάθαν καὶ
ἀπόλωλε, καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ παρεκάλεσαν ἑαυτούς, καὶ ἐπορεύοντο
51 συνεστραμμένοι ἕτοιμοι εἰς πόλεμον. Καὶ ἰδόντες οἱ διώκοντες ὅτι περὶ
52 ψυχῆς (π) αὐτοῖς ἐστι, καὶ ἐπέστρεψαν. Καὶ ἦλθον πάντες μετ᾽ εἰρή-
νης εἰς γῆν Ἰούδα, καὶ ἐπένθησαν τὸν Ἰωνάθαν, καὶ τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἐφο-
53 βήθησαν σφόδρα, καὶ ἐπένθησε πᾶς Ἰσραὴλ πένθος μέγα. Καὶ
ἐζήτησαν πάντα τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ αὐτῶν ἐκτρῖψαι αὐτούς· εἶπον
54 γάρ, Οὐκ ἔχουσιν (ρ) ἄρχοντα καὶ βοηθοῦντα· νῦν οὖν πολεμήσωμεν αὐτούς,
καὶ (σ) ἐξάρωμεν ἐξ ἀνθρώπων τὸ μνημόσυνον αὐτῶν. MS.A.
(μ) Πτολεμαΐται (ν) συνελθόντας (ξ) Γαλιλαίαν, εἰς τὸ (*) Ἰωνάθου.
(ο) καὶ ἀπόλωλεν, (π) ἐστιν αὐτοῖς, (ρ) ἄνδρα ἄρχοντα (σ) ἐξαροῦμεν

ΚΕΦ. ιγ΄.

1 ΚΑὶ ἤκουσε Σίμων ὅτι συνήγαγε Τρύφων δύναμιν πολλὴν τοῦ ἐλθεῖν
2 εἰς γῆν Ἰούδα, (α) καὶ ἐκτρῖψαι αὐτήν. Καὶ εἶδε τὸν λαὸν ὅτι ἐστὶν ἔν-
τρομος, καὶ (β) ἔμφοβος, καὶ ἀνέβη εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἤθροισε τὸν λαόν.
3 Καὶ παρεκάλεσεν αὐτούς, καὶ (γ) εἶπεν αὐτοῖς, Αὐτοὶ οἴδατε ὅσα ἐγώ,
καὶ οἱ ἀδελφοί μου, καὶ (δ) ὁ οἶκος τοῦ πατρός μου, ἐποιήσαμεν περὶ τῶν νόμων,
4 καὶ τῶν ἁγίων, καὶ τοὺς πολέμους, καὶ τὰς (ε) στενοχωρίας ἃς εἴδομεν. Τούτου
χάριν ἀπώλοντο οἱ ἀδελφοί μου πάντες χάριν τοῦ Ἰσραήλ, καὶ κατελεί-
5 φθην ἐγὼ μόνος. Καὶ νῦν μή μοι γένοιτο φείσασθαί μου τῆς ψυχῆς
6 ἐν παντὶ καιρῷ θλίψεως, οὐ γάρ εἰμι κρείσσων τῶν ἀδελφῶν μου. Πλὴν
ἐκδικήσω περὶ τοῦ ἔθνους μου, καὶ περὶ τῶν ἁγίων, καὶ περὶ τῶν γυναικῶν,
καὶ τῶν τέκνων ἡμῶν, ὅτι συνήχθησαν πάντα τὰ ἔθνη ἐκτρῖψαι ἡμᾶς
7 ἔχθρας χάριν. Καὶ ἀνεζωπύρησε τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ (ζ) ἅμα τῷ
8 ἀκοῦσαι τῶν λόγων τούτων, Καὶ ἀπεκρίθησαν φωνῇ μεγάλῃ, λέγον-
τες, Σὺ εἶ ἡμῶν ἡγούμενος ἀντὶ (η) Ἰούδα, καὶ (θ) Ἰωνάθαν τοῦ ἀδελφοῦ
9 σου. Πολέμησον τὸν πόλεμον ἡμῶν, καὶ πάντα ὅσα (ι) ἂν εἴπῃς ἡμῖν, ποι-
10 ήσομεν. Καὶ συνήγαγε πάντας τοὺς ἄνδρας τοὺς πολεμιστάς, καὶ ἐτάχυνε
τοῦ τελέσαι τὰ τείχη Ἱερουσαλήμ, καὶ ὠχύρωσεν αὐτὴν κυκλόθεν.
11 Καὶ ἀπέστειλεν Ἰωνάθαν τὸν τοῦ (κ) Ἀβεσσαλώμου, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ δύναμιν
ἱκανὴν εἰς Ἰόππην, καὶ ἐξέβαλε τοὺς (λ) ὄντας ἐν αὐτῇ, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ
12 ἐν αὐτῇ. Καὶ ἀπῆρε Τρύφων ἀπὸ Πτολεμαΐδος μετὰ δυνάμεως
πολλῆς εἰσελθεῖν εἰς γῆν Ἰούδα, καὶ Ἰωνάθαν μετ᾽ αὐτοῦ ἐν φυλακῇ.

MS.A. (α) τοῦ ἐκτρῖψαι (β) ἔκφοβος, (γ) * εἶπον (δ) οἶκος (ε) στενοχωρίας. Τούτου χάριν (ζ) αὐτοῦ ἀκοῦσαι (η) * Ἰούδου, (θ) Ἰωνάθου (ι) ἐὰν (κ) Ἀψαλώμου, (λ) ἐν αὐτῇ ὄντας,

Interp. LAT.

Ut autem intravit Ptolemaidam Jonathas, clauserunt portas Ptolemenses, & comprehenderunt eum: & omnes qui cum eo intraverunt, gladio interfecerunt. Et misit Tryphon exercitum, & equites in Galilæam, & campum magnum, ut perderent omnes socios Jonathæ. At illi, cùm cognovissent, quia comprehensus est Jonathas, & periit, & qui cum eo erant; hortati sunt semetipsos, & exierunt conglobati parati in prælium. Et videntes hi, qui insecuti fuerant, quia pro anima res est illis, reversi sunt. Et venerunt omnes cum pace in terram Juda: & planxerunt Jonatham, & eos qui cum ipso erant: & timuerunt valdè: & luxit universus Israel luctu magno. Et quæsierunt omnes gentes, quæ erant in circuitu eorum, conterere eos. Dixerunt enim; Non habent principem, & adjuvantem. Nunc ergò expugnemus illos, & tollamus de hominibus memoriam eorum.

CAP. XIII.

ET audivit Simon, quòd congregavit Tryphon exercitum copiosum, ut veniret in terram Juda, & attereret eam. Et videns, quia in tremore populus est, & in timore, ascendit Hierusalem, & congregavit populum: Et adhortans eos dixit eis: Vos ipsi scitis, quanta ego, & fratres mei, & domus patris mei, fecimus pro legibus, & pro sanctis, & prælia, & angustias, quas vidimus. Hujus rei gratiâ perierunt fratres mei omnes propter Israel: & relictus sum ego solus. Et nunc non mihi contingat parcere animæ meæ in omni tempore tribulationis: non enim melior sum fratribus meis. Quinimò vindicabo gentem meam, & sancta, uxores quoque, & natos nostros: quia congregatæ sunt universæ gentes conterere nos inimicitiæ gratiâ. Et accensus est spiritus populi, simul ut audivit sermones istos: Et responderunt voce magnâ, dicentes; Tu es dux noster loco Judæ, & Jonathæ fratris tui: Pugna prælium nostrum: & omnia quæcunque dixeris nobis, faciemus. Et congregavit omnes viros bellatores: & acceleravit consummare muros Hierusalē, & munivit eam in gyro. Et misit Jonatham filiū Abessalomi, & cum eo exercitū, qui satis esset, in Joppen: & ejectis his qui erant in ea, remansit illic ipse. Et movit Tryphon à Ptolemaida cum exercitu multo, ut veniret in terram Juda: & Jonathas cum eo in custodia.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

48 [illegible]
49 [illegible]
50 [illegible]
51 [illegible]
[illegible]
52 [illegible]
53 [illegible]
54 [illegible]
[illegible]
1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Sed cùm ingressus esset Jonathan urbem Ptolomaidem, concluserunt eum illic; & eos omnes qui ingressi fuerant cum eo, peremerunt gladio. Tum misit Triphon copias & equites in Galilæam & in planitiem magnam, ad perdendum omnes Judæos illos: Qui scientes comprehensum esse Jonathanem, & periisse tam ipsum quàm omnes qui erant cum eo; confortârunt & consolati sunt seipsos, & redibant collecti in prælium. Videntes autem persecutores eorum eos amaritudine tactos ad animam usque, & totis viribus dimicare; regressi sunt ab eis. Ita pervenerunt omnes incolumes in terram Judææ, & luxerunt Jonathanem & comites ejus, timueruntque timore magno: luxit etiam totus Israel luctu magno. Tum volebant omnes gentes quæ circum illos erant, consumere eos: Dicebant enim; Non habent principem qui adjuvet eos, agite nunc, oppugnemus eos, & auferamus memoriam eorum ex hominibus.

CAP. XIII.

AUdiens autem Simon congregâsse Triphonem exercitum copiosum, ut veniret in terram Judææ & deleret eam; Et videns populum timidum ac trepidum: ascendit Jerosolymam, congregavitque populum: Et consolatus est eos, dicens eis: Nôstis quanta fecerim ego & fratres mei, totaque familia mea paterna, pro lege & pro Sanctuario, bella & calamitates quas experti sumus: Ob id enim mortui sunt omnes fratres mei causâ totius Israëlis, & remansi ego solus. Et nunc absit à me ut parcam animæ meæ toto tempore calamitoso, quia non sum præstantior fratribus meis. Verùm pugnabo pro gente nostra, pro Sanctuario nostro, & pro liberis nostris; quandoquidem congregatæ sunt omnes gentes ad consumendum nos, ob inimicitiam suam. Ita expergefactus et accensus est spiritus populi, statim atq; audierunt verba illius; & respondentes elatâ voce, dixerunt illi; Tu es dux noster loco Judæ & Jonathanis fratrum tuorum. Gere bella nostra, & quicquid edixeris nobis, exequemur. Itaque congregavit Simon omnes viros bellatores, & acceleravit absolvere atque perficere murum Jerosolymorū, munivitque totum circunquaque. Et misit Jonathanem filium Abisalomi, & cum eo exercitum numerosum in Joppen, qui ejectis iis qui erant in ea, mansit illic ipse. Movit autē Triphon è Ptolomaide multo cum exercitu, ut ingrederetur in terrā Judæ, habens Jonathanem secum in custodia.

Versio VULG. LAT.

13 Simon autem applicuit in Addus contra faciem cam-
14 pi. Et ut cognovit Tryphon quia surrexit Simon
loco fratris sui Jonathæ : & quia commissurus esset
15 cum eo prælium, misit ad eum legatos, Dicens;
Pro argento, quod debebat frater tuus Jonathas in
ratione regis, propter negotia quæ habuit, detinui-
16 mus eum. Et nunc mitte argenti talenta centum,
& duos filios ejus obsides, ut non dimissus fugiat à
17 nobis, & remittemus eum. Et cognovit Simon
quia cum dolo loqueretur secum, jussit tamen dari
argentum, & pueros : ne inimicitiam magnam sume-
18 ret ad populum Israel, dicentem; Quia non misit
19 ei argentum, & pueros, propterea periit. Et misit
pueros, & centum talenta : & mentitus est, & non
20 dimisit Jonathan. Et post hæc venit Tryphon intra
regionem, ut contereret eam : & gyraverunt per
viam quæ ducit Ador : & Simon, & castra ejus am-
21 bulabant in omnem locum quocunque ibant. Qui
autem in arce erant, miserunt ad Tryphonem legatos,
ut festinaret venire per desertum, & mitteret illis
22 alimonias. Et paravit Tryphon omnem equitatum, ut
veniret illâ nocte : erat autem nix multa valdè, &
23 non venit in Galaaditim. Et cùm appropinquâsset
24 Bascaman, occìdit Jonathan & filios ejus illîc. Et
25 convertit Tryphon, & abiit in terram suam. Et
misit Simon, & accepit ossa Jonathæ fratris sui, &
26 sepelivit ea in Modin civitate patrum ejus. Et
planxerunt eum omnis Israel planctu magno, & lu-
27 xerunt eum dies multos. Et ædificavit Simon super
sepulchrum patris sui & fratrum suorum ædificium
28 altum visu lapide polito retrò & anté : Et statuit
septem pyramidas, unam contra unam patri & ma-
29 tri, & quatuor fratribus : Et his circumposuit
columnas magnas; & super columnas arma, ad
memoriam æternam; & juxta arma naves sculptas,
30 quæ viderentur ab omnibus navigantibus mare. Hoc
est sepulchrum, quod fecit in Modin, usque in hunc
31 diem. Tryphon autem cùm iter faceret cum Anti-
ocho rege adolescente, dolo occìdit eum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

13 Σίμων δὲ παρενέβαλεν ἐν (μ) Ἀδιδὰ κατὰ πρόσωπον τοῦ πεδίου.
14 Καὶ ἐπέγνω Τρύφων ὅτι ἀνέστη Σίμων ἀντὶ (ν) Ἰωνάθαν τοῦ ἀδελφοῦ
αὐτοῦ, καὶ ὅτι συνάπτειν αὐτῷ μέλλει (ξ) πόλεμον, καὶ ἀπέστειλε πρὸς
15 αὐτὸν πρέσβεις, Λέγων, Περὶ ἀργυρίου οὗ ὤφειλεν Ἰωνάθαν (ο) ὁ ἀ-
δελφός σου εἰς τὸ βασιλικὸν δι' ἃς εἶχε χρείας συνέχομεν αὐτόν.
16 Καὶ νῦν ἀπόστειλον ἀργυρίου (π) τάλαντα ἑκατὸν, καὶ δύο τῶν υἱῶν αὐτοῦ
ὅμηρα, ὅπως μὴ ἀφεθεὶς (ʹ) ἀποστατήσῃ ἀφ' ἡμῶν, καὶ ἀφήσομεν αὐτόν.
17 Καὶ ἔγνω Σίμων ὅτι δόλῳ λαλοῦσι πρὸς αὐτὸν, καὶ πέμπει τὸ ἀργύριον,
καὶ τὰ παιδάρια, (ρ) μήποτε ἔχθραν ἄρῃ μεγάλην πρὸς τὸν λαὸν,
18 (σ) λέγων, Ὅτι οὐκ ἀπέστειλα αὐτῷ τὸ ἀργύριον, καὶ τὰ παιδάρια,
19 (τ) καὶ ἀπώλετο. Καὶ ἀπέστειλε τὰ παιδάρια, καὶ τὰ ἑκατὸν τάλαντα.
20 καὶ διεψεύσατο, καὶ οὐκ ἀφῆκε τὸν Ἰωνάθαν. Καὶ μετὰ ταῦτα ἦλθε
Τρύφων τοῦ ἐμβατεῦσαι εἰς τὴν (υ) χώραν, καὶ ἐκτρίψαι αὐτὴν, καὶ
ἐκύκλωσεν ὁδὸν τὴν εἰς Ἄδωρα. καὶ Σίμων, καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ
21 ἀντιπαρῆγεν αὐτῷ εἰς πάντα τόπον οὗ (φ) ἂν ἐπορεύετο. Οἱ δὲ ἐκ
τῆς ἄκρας ἀπέστελλον (χ) πρὸς Τρύφωνα πρεσβευτὰς κατασπεύδοντας
αὐτὸν τοῦ ἐλθεῖν πρὸς (ψ) αὐτοὺς διὰ τῆς ἐρήμου, καὶ ἀποστεῖλαι αὐ-
22 τοῖς τροφάς. Καὶ ἡτοίμασε Τρύφων πᾶσαν τὴν ἵππον αὐτοῦ (ω) ἐλθεῖν
ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ· καὶ ἦν χιὼν πολλὴ σφόδρα, καὶ οὐκ ἦλθε διὰ τὴν χιό-
23 να. καὶ ἀπῆρε, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Γαλααδίτιν. Ὡς δὲ ἤγγισε (α) τῇ
24 Βασκαμᾷ, ἀπέκτεινε τὸν Ἰωνάθαν, καὶ ἐτάφη ἐκεῖ. Καὶ ἐπέστρεψε
25 Τρύφων, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ. Καὶ ἀπέστειλε Σίμων, καὶ
ἔλαβε τὰ ὀστᾶ Ἰωνάθαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ ἔθαψεν (β) αὐτὰ ἐν Μω-
26 δεῒν πόλει τῶν πατέρων αὐτοῦ. Καὶ ἐκόψαντο αὐτὸν πᾶς Ἰσραὴλ
27 κοπετὸν μέγαν, καὶ ἐπένθησαν αὐτὸν ἡμέρας πολλάς. Καὶ ᾠκοδό-
μησε Σίμων ἐπὶ τὸν τάφον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ,
καὶ ὕψωσεν αὐτὸν τῇ ὁράσει λίθῳ (γ) ξεστῷ ἐκ τῶν ὄπισθεν καὶ ἐκ τῶν (δ) ἔμ-
28 προσθεν. Καὶ ἔστησεν (ε) ἐπ' αὐτὰ ἑπτὰ πυραμίδας, μίαν κατέναντι
29 τῆς μιᾶς, τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ καὶ (ζ) τοῖς τέσσαρσιν ἀδελφοῖς. Καὶ
ταύταις ἐποίησε μηχανήματα, περιθεὶς στύλους μεγάλους, καὶ ἐποίησεν
ἐπὶ τοῖς στύλοις πανοπλίας εἰς ὄνομα αἰώνιον, καὶ παρὰ τῶν πανοπλίαις
πλοῖα ἐπιγεγλυμμένα, εἰς τὸ θεωρεῖσθαι ὑπὸ πάντων τῶν πλεόντων
30 τὴν θάλασσαν. Οὗτος ὁ τάφος ὃν ἐποίησεν ἐν (η) Μωδεῒν, ἕως
31 τῆς ἡμέρας ταύτης. Ὁ δὲ Τρύφων ἐπορεύετο δόλῳ μετὰ Ἀντιόχου τοῦ
βασιλέως τοῦ νεωτέρου, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτὸν,

MS.A. (μ) Ἀδίδοις (ν) Ἰωνάθου (ξ) εἰς πόλεμον, (ο) ἀδελφός (π) ἑκατὸν τάλαντα, (ʹ) ἀποσταλήσει (ρ) καὶ μήποτε (σ) λέγοντες, (τ) ἀπώλετο. (υ) πόλιν, (φ) ἐπορεύετο. (χ) πρεσβευτὰς καὶ κατασπεύδοντας (ψ) αὐτὸν (ω) ἐλθεῖν· καὶ ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν χιὼν (α) τῇ Βασκαμᾷ (β) αὐτὸν ἐν Μωδεεὶμ (γ) ξυστῷ (δ)* ὄπισθεν. (ε) ἑπτὰ (ζ) τέσσαρσιν (η) Μωδεεὶμ,

Interp. LAT.

Simon autem applicuit in Adida contra faciem 13
campi. Et cognovit Tryphon, quia surrexit Si- 14
mon loco Jonathæ fratris sui, & quia commis-
surus esset cum eo prælium : & misit ad eum le-
gatos, Dicens; Pro argento, quod debebat fra- 15
ter tuus Jonathas in ratione regis propter negotia
quæ habuit, (a) detinemus eum. Et nunc mitte 16
argenti talenta centum, & duos filios ejus ob-
sides, ut dimissus non recedat à nobis : & re-
mittemus eum. Et cognovit Simon, quia cum 17
dolo loquerentur secum. Mittit tamen argentum,
& pueros; ne inimicitiam magnam sumeret ad
populum, dicentem; Quia non misit ei argen- 18
tum, & pueros; & periit. Et misit pueros, 19
& centum talenta. Et mentitus est, & non di-
misit Jonatham. Et post hæc venit Tryphon, ut 20
intraret in regionem, & contereret eam : &
gyravit per viam, quæ ducit in Adora. Et Simon,
& castra ejus opponebant se ei, in omnem locum
quocunque ibat. Qui autem in arce erant, mi- 21
serunt ad Tryphonem legatos, qui urgerent eum,
ut veniret ad eos per desertum, & mitteret illis a-
limonias. Et paravit Tryphon omnem equitatum 22
suum, ut veniret illâ nocte, & fuit nix multa
valdè : & non venit propter nivem. Et movit
castra, & venit in Galaaditim. Ut autem ap- 23
propinquavit ad Bascaman; occìdit Jonatham :
& sepultus est illic. Et convertit Tryphon, & 24
abiit in terram suam. Et misit Simon, & ac- 25
cepit ossa Jonathæ fratris sui : & sepelivit ea
in Modin civitate patrum ejus. Et planxerunt 26
eum omnis Israel planctu magno, & luxerunt
eum dies multos. Et ædificavit Simon super 27
sepulchrum patris sui, & fratrum suorum : &
exaltavit illud ad aspectum lapide polito retrò,
& anté. Et statuit (b) super ea septem pyrami- 28
das, unam contra unam, patri et matri, et
quatuor fratribus. Et his fecit machinamenta, 29
circumponens columnas magnas : et fecit super
columnas arma ad nomen æternum, et juxta
arma naves sculptas, ut viderentur ab omnibus
navigantibus mare. Hoc est sepulchrum, quod 30
fecit in Modin usque in hunc diem. Tryphon
autem iter faciebat dolo cum Antiocho rege ado-
lescente, et occìdit eum :

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

[illegible]

Simon verò castra fixit secus Adiram è regi- 13
one planitiei. Et sciens Triphon surrexis- 14
se Simonem loco Jonathanis fratris sui,
eumque paratum esse ad pugnandum adver-
sùm se; misit ad eum legatos, & dixit ei;
Propter pecuniam illam quam debebat fra- 15
ter tuus in domo regia causâ negotiorum
quæ gerebat, detinemus eum : Sed nunc 16
mitte centum argenti talenta, & duos filios
ejus obsides; ne cùm dimiserimus eum, de-
flectat recedátque à nobis : & dimittemus
eum. Et licet nôsset Simon dolo sè eos lo- 17
qui secum, tamen misit pecuniam & pueros,
ne fortè contraheret inimicitiam magnam
cum Israëlitis dicentibus; Quia non misit 18
pecuniam & pueros illos, periit. Misit ergò 19
pueros & centum talenta : sed *ille* mentitus
est, neque remisit Jonathanem. Post hæc 20
venit Triphon ad peragrandam regionem
Judææ, ut deleret eam, abiítque per viam
Adoir : Simon verò cum exercitu suo præve-
niebat quocunq; ille abibat. Porrò habita- 21
tores arcis miserunt ad Triphonem legatos,
ut veniret ad ipsos diligenter per desertum,
& mitteret ipsis annonam. Paravit ergò 22
Triphon omnes equites suos, ut veniret eâ-
dem nocte; sed cùm multum ninxisset, non
potuit venire propter nivem : deinde movens
venit Galaadem. Cùm autem pervenisset 23
Triphon ad Bascamas, interfecit Jonatha-
nem, qui sepultus fuit illic : Inde reversus 24
Triphon abiit in terram suam. Mitténsque 25
Simon tulit ossa Jonathanis fratris sui, & se-
pelivit eum in Moraim, in urbe majorum
suorum. Et planxerunt luxerúntque eum o- 26
mnes Israëlitæ diebus multis. Et ædificium 27
fecit Simon supra sepulchrum patris sui &
fratrum suorum, extulítque ornatum illius
lapidibus elaboratis, utrâque parte sculptis :
Et erexit septē *monumenta*, unum ex adver- 28
so alterius; patri matríque suæ, & quatuor
fratribus suis : Et struxit machinas, erexítque 29
illis columnas magnas, & columnis insculpsit
omnia instrumenta armorum bellicorum, ad
nomen æternum : & ad latus instrumento-
rum bellicorum fecit naves sculptas, quas
ita extulit ut conspicerentur ab omnibus
mare sulcantibus. Hoc sepulchrum quod 30
fecit Simon, extat in Moraim ad hunc usque
diem. Cæterum Triphon dolosè ambula- 31
bat cum Antiocho rege magno : tum demum
interfecit illum.

Versio VULG. LAT.

32 Et regnavit loco ejus, & imposuit sibi diadema Asiæ,
33 & fecit plagam magnam in terra. Et ædificavit Si-
mon præsidia Judææ, muniens ea turribus excelsis, &
muris magnis, & portis, & seris: & posuit alimen-
34 ta in munitionibus. Et elegit Simon viros, & misit
ad Demetrium regem, ut faceret remissionem regio-
ni: quia actus omnes Tryphonis per direptionem
35 fuerant gesti. Et Demetrius rex ad verba ista re-
36 spondit ei, & scripsit epistolam talem: REX De-
metrius Simoni summo sacerdoti: & amico regum,
37 & senioribus & Genti Judæorum, salutem. Coro-
nam auream, & bahem, quem misistis, suscepimus:
& parati sumus facere vobiscum pacem magnam
& scribere præpositis regis remittere vobis quæ in-
38 dulsimus. Quæcunque enim constituimus, vobis con-
39 stant. Munitiones, quas ædificâstis, vobis sint. Remitti-
mus quoque ignorantias, & peccata usque in hodier
num diem, & coronâ quam debebatis: & si quid aliud
erat tributarium in Jerusalem, jam non sit tributarium.
40 Et si qui ex vobis apti sunt conscribi inter nostros,
41 conscribantur, & sit inter nos pax. Anno centesimo
septuagesimo ablatum est jugum Gentium ab Israel.
42 Et cœpit populus Israel scribere in tabulis & gestis
publicis; Anno primo sub Simone summo sacerdote,
43 magno duce, & principe Judæorum. In diebus illis
applicuit Simon ad Gazam, & circumdedit eam ca-
stris, & fecit machinas, & applicuit ad civitatem, &
44 percussit turrem unam, & comprehendit eam. Et
eruperant qui erant intra machinam in civitatem: &
45 factus est motus magnus in civitate. Et ascenderunt
qui erant in civitate, cùm uxoribus & filiis supra mu-
rum, scissis tunicis suis, & clamaverunt voce magnâ,
45 postulantes à Simone dextras sibi dari, Et dixerunt;
Non nobis reddas secundùm malitias nostras, sed
47 secundùm misericordias tuas. Et flexus Simon, non
debellavit eos: ejecit tamen eos de civitate, & mun-
davit ædes in quibus fuerant simulachra, & tunc in-
travit in eam cum hymnis benedicens Dominum:
48 Et ejectâ ab ea omni immunditiâ, collocavit in ea vi-
ros qui legem facerent: & munivit eam, & fecit sibi
habitationem.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΏΝ Α'.

32 Καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ, καὶ περιέθετο (θ) διάδημα τῆς Ἀσίας, καὶ
33 ἐποίησε πληγὴν μεγάλην ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ᾠκοδόμησε Σίμων (ι) τὰ
ὀχυρώματα τῆς Ἰουδαίας, καὶ περιετείχισε πύργοις ὑψηλοῖς, καὶ τείχεσι
μεγάλοις, (κ) καὶ πύλαις, καὶ μοχλοῖς, καὶ ἔθετο βρώματα ἐν τοῖς
34 ὀχυρώμασι. Καὶ (λ) ἐπέλεξε Σίμων ἄνδρας, καὶ ἀπέστειλε πρὸς
Δημήτριον τὸν βασιλέα τοῦ ποιῆσαι ἄφεσιν τῇ χώρᾳ, ὅτι πᾶσαι
35 αἱ πράξεις Τρύφωνος ἦσαν (μ) ἁρπαγαί. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ
Δημήτριος ὁ βασιλεὺς κατὰ τοὺς λόγους τούτους, καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ,
36 καὶ ἔγραψεν αὐτῷ ἐπιστολὴν τοιαύτην· Βασιλεὺς Δημήτριος Σίμωνι
ἀρχιερεῖ καὶ φίλῳ βασιλέων, καὶ πρεσβυτέροις, καὶ ἔθνει Ἰουδαίων χαί-
37 ρειν. Τὸν στέφανον τὸν χρυσοῦν, καὶ τὴν (ν) βαΐνην ἣν ἀπεστείλατε, κεκο-
μίσμεθα, καὶ ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ ποιεῖν ὑμῖν εἰρήνην μεγάλην, καὶ γράφειν
38 τοῖς ἐπὶ τῶν χρειῶν τοῦ (ʹʹ) ἀφιέναι ὑμῖν ἀφέματα. Καὶ ὅσα (ξ) ἐστή-
καμεν πρὸς ὑμᾶς ἕστηκε, καὶ τὰ ὀχυρώματα ἃ (ʺ) ᾠκοδομήκατε ὑπαρχέτω
39 ὑμῖν. Ἀφίεμεν δὲ (ο) ἀγνοήματα καὶ τὰ ἁμαρτήματα ἕως τῆς
σήμερον ἡμέρας, καὶ τὸν στέφανον ὃν ὠφείλετε, καὶ εἴ τι ἄλλο ἐτελωνεῖτο
40 ἐν Ἱερουσαλὴμ, μηκέτι τελωνείσθω. Καὶ εἴ τινες ἐπιτήδειοι ὑμῶν
γραφῆναι εἰς τοὺς περὶ ἡμᾶς, ἐγγραφέσθωσαν, καὶ γινέσθω ἀναμέσον ἡμῶν
41 εἰρήνη. Ἔτους (π) ἑβδομηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ ἤρθη ὁ ζυγὸς τῶν ἐθνῶν
42 ἀπὸ τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ ἤρξατο ὁ λαὸς Ἰσραὴλ γράφειν ἐν ταῖς συγγρα-
φαῖς καὶ συναλλάγμασιν, Ἔτους πρώτου ἐπὶ Σίμωνος ἀρχιερέως μεγάλου
43 καὶ στρατηγοῦ καὶ ἡγουμένου Ἰουδαίων. Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παρενέβαλε
(ρ) Σίμων ἐπὶ Γάζαν, καὶ ἐκύκλωσεν αὐτὴν παρεμβολαῖς, καὶ ἐποίησεν
(σ) ἑλεπόλεις καὶ προσήγαγε τῇ πόλει, καὶ ἐπάταξε πύργον ἕνα καὶ
44 κατελάβετο. Καὶ ἐξήλλοντο οἱ ἐν τῇ (τ) ἑλεπόλει εἰς τὴν πόλιν, καὶ
45 ἐγένετο κίνημα μέγα ἐν τῇ πόλει. Καὶ ἀνέβησαν οἱ ἐν τῇ πόλει
σὺν ταῖς γυναιξὶ καὶ τοῖς τέκνοις ἐπὶ τὸ τεῖχος διερρηχότες τὰ
ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐβόησαν φωνῇ μεγάλῃ, ἀξιοῦντες Σίμωνα δεξιὰς
46 αὐτοῖς δοῦναι. Καὶ (υ) εἶπον, Μὴ ἡμῖν χρήσῃ κατὰ τὰς πονηρίας
47 ἡμῶν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔλεός σου. Καὶ συνηυδόκησε (φ) Σίμων αὐτοῖς,
καὶ οὐκ ἐπολέμησεν αὐτούς· καὶ ἐξέβαλεν αὐτοὺς ἐκ τῆς πόλεως, καὶ
ἐκαθάρισε τὰς οἰκίας ἐν αἷς ἦν τὰ εἴδωλα, καὶ οὕτως εἰσῆλθεν εἰς
48 αὐτὴν ὑμνῶν καὶ εὐλογῶν. Καὶ ἐξέβαλεν ἐξ αὐτῆς πᾶσαν ἀκαθαρ-
σίαν, καὶ (χ) κατῴκισεν ἐκεῖ ἄνδρας οἵτινες τὸν νόμον ποιοῦσι,
καὶ προσωχύρωσεν αὐτὴν, καὶ ᾠκοδόμησεν ἑαυτῷ ἐν αὐτῇ οἴ-
κησιν.

MS. A. (θ) τὸ διάδημα (ι) τὸ ὀχύρωμα (κ)* καὶ πύργοις, καὶ πύλαις, (λ) ἐπελέξατο (μ) ἁρπαγαί (ν) βαΐν (ʹʹ) ἀφεῖναι (ξ) ἐστήσαμεν (ʺ) ᾠκοδομήσατε (ο) ὑμῖν ἀγνοήματα (π) ἑκατοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ (ρ) ἐπὶ Γάζαν, (σ) καὶ προσήγαγεν (τ) πόλει (υ) εἶπαν, (ʺ) ἦ μὴν (φ) αὐτοῖς Σίμων, (χ) κατοίκισεν ἐν αὐτῇ ἄνδρας

Interp. LAT.

Et regnavit loco ejus: & imposuit sibi diadema 32
Asiæ: & fecit plagam magnam in terra. Et 33
ædificavit Simon præsidia Judææ, muniens ea
turribus excelsis, & muris magnis, & portis,
& seris: & posuit alimenta in munitionibus.
Et elegit Simon viros, & misit ad Demetrium 34
regem ut faceret remissionem regioni: quia
omnes actus Tryphonis fuerant direptiones. Et 35
misit ei Demetrius rex secundùm verba ista; &
respondit ei, & scripsit ei epistolam talem:
Rex Demetrius Simoni summo sacerdoti, et 36
amico regum, et senioribus, et genti Judæorum
salutem. Coronam auream, et bainem, quam 37
misistis, accepimus: et parati sumus facere
vobiscum pacem magnam, et scribere iis qui præ-
sunt negotiis, remittere vobis remissiones. Et 38
quæcunque constituimus vobis, constant: et mu-
nitiones, quas ædificâstis, vobis sint. Remitti- 39
mus quoque ignorantias, et peccata usque in ho-
diernum diem, et coronam, quam debebatis:
et siquid aliud erat tributarium in Hierusalem;
non sit ampliùs tributarium: Et si qui ex vobis 40
apti sunt conscribi inter eos qui circa nos; con-
scribantur: et sit inter nos pax. Anno centesimo 41
septuagesimo ablatum est jugum gentium ab Israel.
Et cœpit populus Israel scribere in syngraphis, et 42
contractibus; Anno primo sub Simone summo
sacerdote magno, et duce, et principe Judæorum.
In diebus illis applicuit Simon ad Gazam, et 43
circundedit eam castris: et fecit machinas, et
admovit civitati, et percussit turrim unam, et
comprehendit. Et eruperunt, qui erant in ma- 44
china, in civitatem: et factus est motus magnus
in civitate. Et ascenderunt qui erant in civi- 45
tate, cum uxoribus et filiis, supra murum,
scissis tunicis suis, et clamaverunt voce magnâ,
postulantes à Simone dexteras sibi dari: Et 46
dixerunt; Non nobis utaris secundùm malitias
nostras, sed secundùm misericordiam tuam.
Et flexus eis Simon non debellavit eos: ejecit 47
tamen eos de civitate: et emundavit domos,
in quibus fuerant simulachra: et sic intravit in
eam hymnos canens, et benedicens. Et ejectâ
ab ea omni immunditiâ collocavit ibi viros, qui 48
legem facerent: et munivit eam: et ædificavit
sibi in ea habitationem.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
[illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
[illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
[illegible]
43 [illegible]
[illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
[illegible]
48 [illegible]
[illegible]

Et regnavit loco ipsius, assumpsitq; diade- 32
ma Asiæ, & fecit plagam magnam in terra.
Ædificavit quoq; Simon munitiones Judææ, 33
cinxitque turribus altis, muris ingentibus,
& portis, ac vectibus, & posuit annonam
in munitionibus. Tum elegit Simon viros, 34
misitque ad Demetrium regem, ut indul-
gentiâ uteretur erga regionem, eò quòd
omnes actiones Triphonis essent rapinæ.
Remisitque rex Demetrius talia verba, & 35
scripsit ei per epistolam hujusmodi respon-
sum: Demetrius rex Simoni summo sacer- 36
doti & amico regis, senioribúsque & genti
Judæorum salutem.
A ver. 36. ad 41. supplevimus ex MSS.
Usser. & Poc. Coronam auream, & 37
vestem quam misistis nobis, accepim⁹: & pa-
rati sumus facere vobiscum pacem magnâ,
& scribere præfectis negotiorum, ut remit-
tant vobis vectigalia. Et quæcunque mi- 38
simus vobis, firma sint: & munitiones quas
ædificavistis, vobis sunto. Et remittimus 39
etiam peccata & stultitias usq; in hodiernum
diem, & coronam quam debebatis: & qui-
cunque tributum pendebat in Israële, am-
pliùs ne pendito. Et siqui ex vobis luben- 40
tes sunt conscribi inter nostros, conscriban-
tur, & pax sit inter nos. Anno centesimo 41
septuagesimo sublatum est jugum gentium
ab Israële; Cœpitque populus scribere, 42
accipere, & dare anno primo sub nomine
Simonis summi sacerdotis, principis, ducis,
& rectoris Judæorum. Iis temporibus ob- 43
sedit Simon Azam, & vallavit eam copiis,
factísque turribus ligneis ingentibus, ac-
cessit ad murum urbis; & destructâ una
turrium, occupavit urbem. Nam exilienti- 44
bus & è lignea turri egredientibus viris bel-
latoribus, & in urbem erumpentibus; fuit
perturbatio magna intra urbem. Quam- 45
obrem ascenderunt cives urbis cum uxori-
bus & liberis suis discissis vestibus, excla-
mantes altâ voce, & Simonem rogantes, ut
daret eis dexteras, Atque dicentes; Ne 46
agas nobiscum secundum nequitiâ nostram,
sed pro tua bonitate. Itaque reliquit eos 47
Simon, nec oppugnavit eos; sed ejecit eos
ab urbe, tum purgavit domos ubi erant si-
mulacra, & sic ingressus est eam laudans ac
benedicens. Cùmq; ejecisset ex ea omnem 48
immunditiem, collocavit ibi viros amatores
legis; & arcem ædificavit in ea, fecítque in
ea sibi domum.

Versio VULG. LAT.

49 Qui autem erant in arce Jerusalem, prohibebantur egredi & ingredi regionem, & emere, ac vendere: & esurierunt valdè, & multi ex eis fame perierunt.
50 Et clamaverunt ad Simonem ut dextras acciperent: & dedit illis: & ejecit eos indè, & mundavit arcem à contaminationibus:
51 Et intraverunt in eam tertiâ & vigesimâ die secundi mensis, anno centesimo septuagesimo primo, cum laude, & ramis palmarum, & cinyris, & cymbalis, & nablis, & hymnis, & canticis, quia contritus est inimicus magnus ex Israel.
52 Et constituit ut omnibus annis agerentur dies hi cum lætitia.
53 Et munivit montem templi, qui erat secus arcem, & habitavit ibi ipse, & qui cum eo erant.
54 Et vidit Simon Joannem filium suum, quòd fortis prælii vir esset: & posuit eum ducem virtutum universarum: & habitavit in Gazaris.

CAP. XIV.

1 ANno centesimo septuagesimo secundo congregavit rex Demetrius exercitum suum, & abiit in Mediam ad contrahenda sibi auxilia, ut expugnaret Tryphonem.
2 Et audivit Arsaces rex Persidis, & Mediæ, quia intravit Demetrius confines suos, & misit unum de principibus suis ut comprehenderet eum vivum, & adduceret eum ad se.
3 Et abiit, & percussit castra Demetrii: & comprehendit eum, & duxit eum ad Arsacem, & posuit eum in custodiam.
4 Et siluit omnis terra Juda omnibus diebus Simonis, & quæsivit bona genti suæ: & placuit illis potestas ejus, & gloria ejus, omnibus diebus.
5 Et cum omni gloria sua accepit Joppen in portum, & fecit introitum in insulis maris.
6 Et dilatavit fines gentis suæ, & obtinuit regionem.
7 Et congregavit captivitatem multam, & dominatus est Gazaræ, & Bethsuræ, & arci: & abstulit immunditias ex ea, & non erat qui resisteret ei.
8 Et unusquisque colebat terram suam cum pace: & terra Juda dabat fructus suos, & ligna camporum fructum suum.
9 Seniores in plateis sedebant omnes, & de bonis terræ tractabant, & juvenes induebant se gloriam & stolas belli.
10 Et civitatibus tribuebat alimonias, & constituebat eas ut essent vasa munitionis, quoadusque nominatum est nomen gloriæ ejus usque ad extremum terræ.
11 Fecit pacem super terram, & lætatus est Israel lætitiâ magnâ.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α΄.

49 Οἱ δὲ ἐκ τῆς ἄκρας ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐκωλύοντο (✝) ἐκπορεύεσθαι καὶ εἰσπορεύεσθαι εἰς τὴν χώραν, καὶ ἀγοράζειν καὶ πωλεῖν, καὶ ἐπείνασαν σφόδρα, καὶ ἀπώλοντο ἐξ αὐτῶν ἱκανοὶ τῇ λιμῷ.
50 Καὶ ἐβόησαν πρὸς Σίμωνα δεξιὰς λαβεῖν, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἐξέβαλεν αὐτοὺς ἐκεῖθεν, καὶ ἐκαθάρισε τὴν ἄκραν ἀπὸ τῶν μιασμάτων.
51 Καὶ εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν τῇ τρίτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ δευτέρου μηνὸς ἔτους ἑνὸς καὶ ἑβδομηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ μετὰ αἰνέσεως καὶ βαΐων, καὶ ἐν κινύραις, καὶ ἐν κυμβάλοις, καὶ ἐν νάβλαις, καὶ ἐν ὕμνοις, καὶ ἐν ᾠδαῖς, ὅτι συνετρίβη ἐχθρὸς μέγας ἐξ Ἰσραήλ.
52 Καὶ ἔστησε κατ᾽ ἐνιαυτὸν τοῦ ἄγειν τὴν ἡμέραν (ω) ταύτην μετ᾽ εὐφροσύνης.
53 Καὶ προσωχύρωσε τὸ ὄρος τοῦ ἱεροῦ τὸ παρὰ τὴν ἄκραν, καὶ ᾤκει ἐκεῖ αὐτὸς καὶ οἱ παρ᾽ αὐτοῦ.
54 Καὶ εἶδε Σίμων τὸν Ἰωάννην (α) υἱὸν αὐτοῦ, ὅτι ἀνήρ ἐστι, καὶ ἔθετο αὐτὸν ἡγούμενον τῶν δυνάμεων πασῶν, καὶ ᾤκει ἐν Γαζάροις.

MS. A. (✝) ἐκπορεύεσθαι * εἰς τὴν χώραν, (ω) ταύτην. Καὶ προσωχύρωσεν (α) τὸν υἱὸν

ΚΕΦ. ΙΔ΄.

1 ΚΑὶ ἐν ἔτει δευτέρῳ καὶ ἑβδομηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ, συνήγαγε Δημήτριος ὁ βασιλεὺς τὰς δυνάμεις αὐτοῦ· καὶ ἐπορεύθη εἰς Μηδείαν τοῦ (α) ἐπισπάσασθαι βοήθειαν αὐτῷ, ὅπως πολεμήσῃ τὸν Τρύφωνα.
2 Καὶ ἤκουσεν Ἀρσάκης ὁ βασιλεὺς (ʺ) τῆς Περσίδος καὶ Μηδείας, ὅτι ἦλθε Δημήτριος εἰς τὰ ὅρια αὐτοῦ, καὶ ἀπέστειλεν ἕνα τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ συλλαβεῖν αὐτὸν ζῶντα.
3 Καὶ ἐπορεύθη καὶ ἐπάταξε τὴν παρεμβολὴν Δημητρίου, καὶ συνέλαβεν αὐτὸν, καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς Ἀρσάκην,
4 καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν φυλακῇ. Καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ (β) Ἰούδα πάσας τὰς ἡμέρας Σίμωνος· καὶ ἐζήτησεν ἀγαθὰ τῷ ἔθνει αὐτοῦ, καὶ ἤρεσεν αὐτοῖς ἡ ἐξουσία αὐτοῦ καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας.
5 Καὶ μετὰ πάσης τῆς δόξης αὐτοῦ ἔλαβε τὴν Ἰόππην εἰς λιμένα, καὶ ἐποίησεν εἴσοδον ταῖς νήσοις τῆς θαλάσσης.
6 Καὶ ἐπλάτυνε τὰ ὅρια τῷ ἔθνει αὐτοῦ, καὶ ἐκράτησε τῆς χώρας.
7 Καὶ συνήγαγεν αἰχμαλωσίαν πολλὴν, καὶ ἐκυρίευσε Γαζάρων καὶ Βαιθσούρων καὶ τῆς ἄκρας· καὶ ἐξῆρε τὰς ἀκαθαρσίας ἐξ αὐτῆς, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀντικείμενος αὐτῷ.
8 Καὶ ἦσαν γεωργοῦντες τὴν γῆν αὐτῶν μετ᾽ εἰρήνης, καὶ ἡ γῆ ἐδίδου τὰ (γ) γενήματα αὐτῆς, καὶ τὰ ξύλα τῶν πεδίων τὸν καρπὸν αὐτῶν.
9 Πρεσβύτεροι ἐν ταῖς πλατείαις ἐκάθηντο, πάντες περὶ ἀγαθῶν (δ) ἐκοινολογοῦντο, καὶ οἱ νεανίσκοι ἐνεδύσαντο δόξας καὶ στολὰς πολέμου.
10 Ταῖς πόλεσιν ἐχορήγησε βρώματα, καὶ ἔταξεν αὐτὰς ἐν σκεύεσιν ὀχυρώσεως, ἕως ὅτου ὠνομάσθη τὸ ὄνομα τῆς δόξης αὐτοῦ ἕως ἄκρου
11 (ʺ) τῆς γῆς. Ἐποίησε τὴν εἰρήνην ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ (ε) εὐφράνθη Ἰσραὴλ εὐφροσύνην μεγάλην.

MS. A. (α) ἐπισπάσασθαι βοήθειαν ἑαυτῷ, (ʺ) Περσίδος (β) πάσας (γ) γενήματα (δ) ἐκοινολόγουν, (ʺ) γῆς. (ε) ηὐφράνθη

Interp. LAT.

Qui autem erant in arce in Hierusalem, prohibebantur egredi & ingredi regionem, & emere, ac vendere: & esurierunt valdè: & multi ex eis fame perierunt. 49
Et clamaverunt ad Simonem, ut dexteras acciperent: & dedit illis: & ejecit eos indè, & mundavit arcem à contaminationibus. 50
Et intravit in eam tertiâ & vigesimâ die secundi mensis anno centesimo septuagesimo primo cum laude, & ramis, & cynaris, & cymbalis, & nablis, & hymnis, & canticis: quia contritus est inimicus magnus ex Israel. 51
Et constituit ut omnibus annis ageretur dies hæc cum lætitia. 52
Et munivit montem templi, qui erat secus arcem: & habitavit ibi ipse; et qui cum eo erant. 53
Et vidit Simon Joannem filium suum, quòd vir esset: & posuit eum ducem virtutum universarum: et habitabat in Gazaris. 54

CAP. XIV.

ET anno centesimo septuagesimo secundo congregavit Demetrius rex exercitus suos: & abiit in Mediam ad contrahenda sibi auxilia; ut expugnaret Tryphonem. 1
Et audivit Arsaces rex Persidis, & Mediæ, quia intravit Demetrius fines suos: & misit unum de principibus suis, ut comprehenderet eum vivum. 2
Et abiit, & percussit castra Demetrii: & comprehendit eum: et duxit eum ad Arsacem: et posuit eum in custodia. 3
Et siluit terra Juda omnibus diebus Simonis. Et quæsivit bona genti suæ: et placuit illis potestas ejus, et gloria ejus omnibus diebus. 4
Et cum omni gloria sua accepit Joppen in portum: & fecit introitum insulis maris: 5
Et dilatavit fines genti suæ, et obtinuit regionem: 6
Et congregavit captivitatem multam, et dominatus est Gazaræ, et Bæthsuræ, et arci: et abstulit immunditias ex ea: et non erat qui resisteret ei. 7
Et erant colentes terram suam cum pace: et terra dabat fructus suos, et ligna camporum fructum suum. 8
Seniores in plateis sedebant, omnes de bonis communiter tractabant: et juvenes induebant se glorias, et stolas belli. 9
Civitatibus tribuebat alimonias: et constituit eas in vasis munitionis; quoadusque nominatum est nomen gloriæ ejus usque ad extremum terræ. 10
Fecit pacem super terram: et lætatus est Israel lætitiâ magnâ. 11

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

49 [illegible]
50 [illegible]
51 [illegible]
52 [illegible]
53 [illegible]
54 [illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]

Habitatores autem arcis quæ erat in Jerusalem, prohibebantur ingredi & egredi emere ac vendere; adeò ut multùm esurirent, & multi ex eis fame perirent. 49
Sed Simonem rogantibus ut daret illis dexteras, dedit illis: & ejiciens illos indè, mundavit arcem omnibus immunditiis. 50
Et ingressi sunt arcem vigesimâ tertiâ mensis secundi, anno centesimo septuagesimo primo, cum lætitia & canticis, hosannis, citharis, fidibúsque; eò quòd attritus esset hostis magnus ab Israële, & desiissent alienigenæ oppugnare Israëlem. 51
Et statuerunt ut celebraretur ea dies quotannis, cum jucunditate & lætitia. 52
Et confirmârunt stationes præsidiarias templi, quæ erant à latere arcis, ibique habitabat Simon, ejúsque familia cum ipso. 53
Tum videns Simon Johannem filium suum strenuum esse, constituit eum ducem copiarum omnium; & habitavit ipse in Gazira. 54

CAP. XIV.

ANno centesimo septuagesimo secundo, congregavit Demetrius copias suas, abiítque in Mediam, ut coacto sibi exercitu Triphonem debellaret. 1
Audiens autem Arsaces rex Persidis & Mediæ venisse Demetrium ad terminos suos, misit unum è principibus suis ad capiendum eum vivum: 2
Qui profectus percussit exercitum Demetrii, captúmque perduxit ad Arsacem, 3
Et siluit quievítque terra cunctis diebus Simonis: fecítque bona genti suæ, & placuit illis dominium & gloria ipsius, cunctis diebus ejus. 4
Et profectus Joppen ad portum, fecit aditum navibus maris: 5
Dilatavit ampliavítque terminos gentis suæ, & obtinuit totam terram: 6
Congregavit captivos multos, & potitus est Gaziræ, & Beth-suræ, atque arcis; & delevit abstulítque ab eis omnem immunditiem, nemine resistente. 7
Ita laborabant colebántque tellurem suam pacificè, & tellus reddebat proventus, & arbores terræ fructus suos: 8
Senes in plateis sedebant, & omnes de bonis rebus consilium habebant: juvenes induebantur gloriâ, non vestimentis militaribus: 9
Suppeditabat annonam urbibus, eásque muniebat instrumentis munitionum: adeóque celebrabatur fama gloriæ ipsius in cunctis finibus terræ: 10
Conciliavit pacem in terra: & jucundabatur Israël jucunditate magnâ: 11

Verſio VULG. LAT.

12 Et ſedit unuſquiſque ſub vite ſua, & ſub ficulnea
13 ſua : & non erat qui eos terreret. Defecit impu-
gnans eos ſuper terram : reges contriti ſunt in diebus
14 illis. Et confirmavit omnes humiles populi ſui, &
legem exquiſivit, & abſtulit omnem iniquum & ma-
15 lum : Sancta glorificavit, & multiplicavit vaſa ſan-
16 ctorum. Et auditum eſt Romæ quia defunctus eſſet
Jonathas, & uſque in Spartiatas : & contriſtati ſunt
17 valdé. Ut audierunt autem quòd Simon frater ejus
factus eſſet ſummus ſacerdos loco ejus, & ipſe obti-
18 neret omnem regionem, & civitates in ea ; Scri-
pſerunt ad eum in tabulis æreis, ut renovarent amici-
tias & ſocietatem, quam fecerant cum Juda, & cum
19 Jonatha fratribus ejus. Et lectæ ſunt in conſpectu
eccleſiæ in Jeruſalem. Et hoc exemplum epiſtolarum,
20 quas Spartiatæ miſerunt : SPARTIANORUM
principes, & civitates, Simoni Sacerdoti magno, &
ſenioribus, & ſacerdotibus, & reliquo populo Judæ-
21 orum, fratribus, ſalutem. Legati, qui miſſi ſunt ad
populum noſtrum, nuntiaverunt nobis de veſtra glo-
ria, & honore, ac lætitia : & gaviſi ſumus in introitu
22 eorum. Et ſcripſimus quæ ab eis erant dicta in con-
ciliis populi, ſic : Numenius Antiochi, & Antipater
Jaſonis filius, legati Judæorum, venerunt ad nos, re-
23 novantes nobiſcum amicitiam priſtinam. Et placuit
populo excipere viros glorioſè, & ponere exemplum
ſermonum eorum in ſegregatis populi libris, ut ſit
ad memoriam populo Spartiatarum. Exemplum au-
24 tem horum ſcripſimus Simoni magno ſacerdoti. Poſt
hæc autem miſit Simon Numenium Romam, habentem
clypeum aureum magnum, pondo mnarum mille, ad
ſtatuendã cum eis ſocietatem. Cùm autẽ audiſſet po-
25 pulus Romanus Sermones iſtos, dixerunt; Quam gra-
tiarum actionem reddemus Simoni, & filiis ejus ?
26 Reſtituit enim ipſe fratres ſuos, & expugnavit inimi-
cos Iſrael ab eis : & ſtatuerunt ei libertatem, & de-
ſcripſerunt in tabulis æreis, & poſuerunt in titulis
27 in monte Sion. Et hoc eſt exemplum ſcripturæ :
OCTAVA decimâ die menſis Elul, anno centeſi-
mo ſeptuageſimo ſecundo, anno tertio ſub Simone
ſacerdote magno in Aſaramel.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Α'.

12 Καὶ ἐκάθισεν ἕκαστος ὑπὸ τὴν ἄμπελον αὐτοῦ καὶ τὴν συκῆν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν
13 ὁ ἐκφοβῶν αὐτούς. Καὶ ἐξέλιπεν (ζ) ὁ πολεμῶν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ οἱ
14 βασιλεῖς (η) συνετρίβησαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. Καὶ ἐστήριξε πάντας
τοὺς ταπεινοὺς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ· τὸν νόμον ἐξεζήτησε, καὶ ἐξῆρε πάντα ἄνο-
15 μον καὶ πονηρόν. Τὰ ἅγια ἐδόξασε, καὶ ἐπλήθυνε τὰ σκεύη τῶν ἁγίων.
16 Καὶ (θ) ἠκούσθη ἐν Ῥώμῃ ὅτι ἀπέθανεν Ἰωνάθαν, καὶ ἕως Σπάρτης, καὶ
17 ἐλυπήθησαν σφόδρα. Ὡς δὲ ἤκουσαν ὅτι Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ γέγονεν
ἀντ' αὐτοῦ ἀρχιερεὺς, καὶ ἐπικρατεῖ τῆς χώρας καὶ τῶν πόλεων τῶν ἐν αὐτῇ,
18 (ι) Ἔγραψαν πρὸς αὐτὸν δέλτοις χαλκαῖς, τοῦ ἀνανεώσασθαι πρὸς αὐτὸν
φιλίαν καὶ τὴν συμμαχίαν ἣν ἔστησαν πρὸς Ἰούδαν καὶ Ἰωνάθαν τοὺς ἀδελ-
19 φοὺς αὐτοῦ. Καὶ ἀνεγνώσθησαν ἐνώπιον (ʹ) τῆς ἐκκλησίας ἐν Ἱερουσαλήμ.
καὶ τοῦτο τὸ ἀντίγραφον τῶν ἐπιστολῶν ὧν ἀπέστειλαν οἱ Σπαρτιᾶται·
20 Σπαρτιατῶν ἄρχοντες καὶ ἡ πόλις Σίμωνι ἱερεῖ μεγάλῳ, καὶ
τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τῷ λοιπῷ δήμῳ τῶν Ἰου-
21 δαίων ἀδελφοῖς χαίρειν. Οἱ πρεσβευταὶ οἱ ἀποσταλέντες πρὸς
τὸν δῆμον ἡμῶν ἀπήγγειλαν ἡμῖν περὶ τῆς δόξης ὑμῶν καὶ τιμῆς,
22 καὶ (κ) εὐφράνθημεν ἐπὶ τῇ ἐφόδῳ αὐτῶν. Καὶ (λ) ἀνεγράψαμεν
τὰ ὑπ' αὐτῶν εἰρημένα ἐν ταῖς βουλαῖς τοῦ δήμου οὕτως, Νουμήνιος
Ἀντιόχου καὶ Ἀντίπατρος (ʺ) Ἰάσωνος πρεσβευταὶ Ἰουδαίων ἦλθον
23 πρὸς ἡμᾶς ἀνανεούμενοι τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλίαν. Καὶ ἤρεσε τῷ δήμῳ
ἐπιδέξασθαι τοὺς ἄνδρας ἐνδόξως, καὶ τοῦ θέσθαι τὸ ἀντίγραφον
τῶν λόγων αὐτῶν ἐν τοῖς ἀποδεδειγμένοις (μ) τοῦ δήμου βιβλίοις,
τοῦ (ν) ἔχειν μνημόσυνον τὸν δῆμον τῶν Σπαρτιατῶν. τὸ δὲ ἀντίγραφον
24 τούτων (ξ) ἐγράψαμεν Σίμωνι τῷ ἀρχιερεῖ. Μετὰ ταῦτα ἀπέ-
στειλε Σίμων τὸν Νουμήνιον εἰς Ῥώμην ἔχοντα ἀσπίδα χρυσῆν μεγάλην
(ο) ὁλκῆς μνῶν χιλίων εἰς τὸ στῆσαι πρὸς αὐτοὺς τὴν συμμαχίαν.
25 ὡς δὲ ἤκουσεν ὁ δῆμος Τῶν λόγων τούτων, (π) εἶπον, Τίνα χάριν ἀπο-
26 δώσομεν Σίμωνι καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ; Ἐστήριξε γὰρ αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελ-
φοὶ αὐτοῦ, καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐπολέμησαν τοὺς ἐχθροὺς
Ἰσραὴλ ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἔστησαν αὐτῷ ἐλευθερίαν. καὶ (ρ) κατέγραψαν
27 ἐν δέλτοις χαλκαῖς, καὶ ἔθεντο ἐν (σ) στήλαις ἐν ὄρει Σιών. Καὶ τοῦτο
τὸ ἀντίγραφον τῆς γραφῆς· Ὀκτωκαιδεκάτῃ Ἐλοὺλ, ἔτους δευτέρου
(τ) καὶ ἑβδομηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ· καὶ τοῦτο τρίτον ἔτος ἐπὶ Σίμωνος
(υ) ἀρχιερέως ἐν Σαραμὲλ,

MS. A. (ζ) πολεμῶν (η) αὐτῶν (θ) ἤκουσεν (ι) Καὶ ἔγραψαν (ʹ) ἐκκλησίας (κ) ηὐφράνθημεν (λ) ἀναγραψόμενοι (ʺ) Ἰάσονος (μ) τῷ δήμῳ (ν) μνημόσυνον ἔχειν (ξ) ἔγραψαν (ο) ὁλκὴν (π) εἶπαν, (ρ) κατέγραψεν (σ) στήλῃ (τ) ἑβδομηκοστοῦ (υ) τοῦ ἀρχιερέως

Interp. LAT.

Et ſedit unuſquiſque ſub vite ſua, & ficu ſua : & non erat qui eos terreret. Et defecit impugnans eos ſuper terram : & reges contriti ſunt in diebus illis. Et confirmavit omnes humiles populi ſui : legem exquiſivit, & abſtulit omnem iniquum, & malum : Sancta glorificavit, & multiplicavit vaſa ſanctorum. Et auditum eſt Romæ, quia defunctus eſſet Jonathas : & uſque in Spartam : & contriſtati ſunt valde. Ut audierunt autem, quia Simon frater ejus factus eſſet ſummus ſacerdos loco ejus, & ipſe obtineret regionem, & civitates quæ in ea ; Scripſerunt ad eum tabulis æreis, ut renovarent cum eo amicitiam, & ſocietatem, quam ſtatuerant cum Juda & Jonatha fratribus ejus. Et lectæ ſunt in conſpectu Eccleſiæ in Hieruſalem. Et hoc, exemplum epiſtolarum, quas Spartiatæ miſerunt. Spartiatarum principes, & civitas Simoni ſacerdoti magno, & ſenioribus, & ſacerdotibus, & reliquo populo Judæorum, fratribus, ſalutem. Legati, qui miſſi ſunt ad populum noſtrum, nuntiaverunt nobis de veſtra gloria, & honore : & gaviſi ſumus in introitu eorum. Et ſcripſimus, quæ ab eis erant dicta, in conciliis populi, ſic : Numenius Antiochi, & Antipater Jaſonis filius legati Judæorum venerunt ad nos : renovantes nobiſcum amicitiam [priſtinam.] Et placuit populo excipere viros glorioſè, & ponere exemplum ſermonum eorum in ſegregatis populi libris, ut ſit ad memoriam populo Spartiatarum. Exemplum autem horum (a) ſcripſimus Simoni ſummo ſacerdoti. Poſt hæc miſit Simon Numenium Romam, habentem clypeum aureum magnum, pondo minarum mille, ad ſtatuendam cum eis ſocietatem. Cùm autem audiſſet populus Sermones iſtos, dixerunt ; Quas gratias reddemus Simoni, & filiis ejus ? Firmavit enim ipſe, & fratres ejus, & domus fratris ejus: et expugnaverunt inimicos Iſrael à ſe, & ſtatuerunt ei libertatem. Et deſcripſerunt in tabulis æreis : & poſuerunt in titulis in monte Sion. Et hoc eſt exemplum ſcripturæ: Octavâ decimâ die [menſis] Elul, anno centeſimo ſeptuageſimo ſecundo, (& hic annus tertius ſub Simone ſacerdote magno) in Saramel.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

12 * [illegible]
13 * [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 * [illegible]
17 * [illegible]
18 * [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]

Nam ſedebat quiſque ſub vitibus ſuis & ſub ficis ſuis, nemine eos deterrente ; Quia nimirum conſumpti fuerant & evanuerant ab eis hoſtes, & bellatores de terra, reges quoque ipſi contriti fuerant iis diebus. Mitterat etiam confirmabat omnes pauperes populi ſui, & delebat auferebátque omnem impietatem, iniquitatem, & ſcelus : Legem viſitabat, Sanctuarium glorificabat, & multiplicabat vaſa Sanctuarii. Ubi verò audiſſent Romani mortuum eſſe Jonathanem, idque à Spartiatis auditum eſſet, affecti ſunt magno mœrore. Sed cùm audîſſent Simonem fratrem ejus factum eſſe loco ipſius ſummum ſacerdotem, & obtinere regionem, ac civitates, omniáque quæ in iis ſunt ; Scripſerunt ad eum tabulâ æneâ ad renovandum apud eum amicitiam & auxilium, quod ſtatuerant cum Juda & cum Jonathane fratribus ejus : Quæ lecta fuit coram cœtu in Jeruſalem. Atque hoc eſt exemplar epiſtolæ quam miſerunt Spartiatæ : Principes Spartiatarũ & urbes, Simoni ſummo ſacerdoti excelſo, & ſenioribus, atque ſacerdotibus, necnon reliquo Judæorum populo fratribus noſtris ſalutem. *A verſu 21. ad 24. ſupplevimus ex* MSS. *Uſſer. & Poc.* Seniores qui miſſi ſunt ad nos renuntiaverunt *nobis* de rebus veſtris, tum de veſtro honore, tum de gloria, adeo ut de adventu eorum valdè lætati ſumus. Et reſcripſimus quæcunque ab ipſis dicta ſunt in conciliis populi noſtri ſic : Jaumenis Antiochi, & Antipater Jaſonis filius ſeniores Judæorum venerunt ad nos renovantes ſuam nobiſcum amicitiam : Et placuit populo ipſos benevolè fore excipiendos: proinde viros illos glorioſè exceperunt, & poſuerunt exemplar epiſtolarum ſuarum in *publico* ſcriptorũ theſauro, ut eſſent in monumentum populo Spartiatarum. Exemplar autem horũ, ſuarumque tranſactionum ſcripſerunt Simoni principi ſacerdotum. Poſthæc autem miſit Simon Numenium Romam, portantem clypeum magnum aureum mille minarum, ad ſtatuendum cum eis auxilium. Cùm autem audiſſet populus res iſtas, dixerunt ; Quid rependemus Simoni ſummo ſacerdoti & filiis ejus? Nam animosè ſe geſſerunt ipſe & fratres ejus, totáque paterna domus ejus ; & bellantes adversùm hoſtes Iſraëlis, propulſaverunt eos ab ipſis, & obtinuerunt eos. Et ſtatuentes Simoni nobilitatem, ſcripſerunt in tabula ænea, impoſuerúntque columnæ in monte Sionis. *Deſunt verſus 8. in edit. Pariſienſ. quos ſupplevimus ex* MSS. *Uſſer. & Poc.* Atque hoc eſt exemplar ſcripturæ. *Die* decimo octavo Elulis, anno centeſimo ſeptuageſimo ſecundo, iſte tertius eſt annus, Simone *ſacerdote* ſummo Iſraëlis.

Versio VULG. LAT.

28 In conventu magno sacerdotum, & populi, & prin-
cipum gentis, & seniorum regionis, nota facta sunt
hæc: Quoniam frequenter facta sunt prælia in regi-
29 one nostra. Simon autem Mathathiæ filius ex filiis
Jarib, & fratres ejus dederunt se periculo, & restite-
runt adversariis gentis suæ, ut starent sancta ipsorum,
& lex: & gloriâ magnâ glorificaverunt gentem suam.
30 Et congregavit Jonathas gentem suam, & factus est
illis sacerdos magnus, & appositus est ad populum
31 suum. Et voluerunt inimici eorum calcare & atte-
rere regionem ipsorum, & extendere manus in san-
32 cta eorum. Tunc restitit Simon, & pugnavit pro
gente sua, & erogavit pecunias multas, & armavit
viros virtutis gentis suæ, & dedit illis stipendia: Et
33 munivit civitates Judææ, & Bethsuram, quæ erat in
finibus Judææ, ubi erant arma hostium anteà: & po-
34 suit illic præsidium viros Judæos. Et Joppen mu-
nivit, quæ erat ad mare; & Gazaram, quæ est in fi-
nibus Azoti, in qua hostes anteà habitabant, & col-
locavit illic Judæos: & quæcunque apta erant ad
35 correptionem eorum, posuit in eis. Et vidit popu-
lus actum Simonis, & gloriam quam cogitabat face-
re genti suæ, & posuerunt eum ducem suum, & prin-
cipem sacerdotum, eò quòd ipse fecerat hæc omnia,
& justitiam, & fidem, quam conservavit genti suæ,
& exquisivit omni modo exaltare populum suum.
36 Et in diebus ejus prosperatum est in manibus ejus,
ut tollerentur gentes de regione ipsorum, & qui in
civitate David erant in Jerusalem, in arce, de qua
procedebant, & contaminabant omnia quæ in cir-
cuitu sanctorum sunt, & inferebant plagam ma-
37 gnam castitati: Et collocavit in ea viros Judæos ad
tutamentum regionis, & civitatis, & exaltavit muros
38 Jerusalem. Et rex Demetrius statuit illi summum
39 sacerdotium. Secundùm hæc fecit eum amicum
40 suum, & glorificavit eum gloriâ magnâ. Audivit
enim quòd appellati sunt Judæi à Romanis amici, &
socii, & fratres, & quia susceperunt legatos Simonis
gloriosé:

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

28 Ἐπὶ συναγωγῆς μεγάλης (¨) ἱερέων, καὶ λαοῦ, καὶ ἀρχόντων ἔθνους, καὶ
τῶν πρεσβυτέρων τῆς χώρας ἐγνώρισεν ἡμῖν, ἐπεὶ πολλάκις
29 ἐγενήθησαν πόλεμοι ἐν τῇ χώρᾳ· Σίμων δὲ ὁ υἱὸς Ματτα-
θίου ὁ υἱὸς τῶν υἱῶν (φ) Ἰαρὶβ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἔδωκαν
ἑαυτοὺς τῷ κινδύνῳ, καὶ ἀντέστησαν τοῖς ὑπεναντίοις τοῦ ἔθνους αὐτῶν,
ὅπως σταθῇ τὰ ἅγια αὐτῶν, καὶ ὁ νόμος, καὶ δόξῃ μεγάλῃ ἐδόξασαν
30 τὸ ἔθνος αὐτῶν. Καὶ ἤθροισεν Ἰωναθὰν τὸ ἔθνος αὐτῶν, καὶ
(¨) ἐγενήθη αὐτοῖς ἀρχιερεύς, καὶ προσετέθη πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.
31 Καὶ ἐβουλήθησαν οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν ἐμβατεῦσαι εἰς τὴν χώραν
αὐτῶν, τοῦ ἐκτρῖψαι (χ) τὴν χώραν αὐτῶν, καὶ ἐκτεῖναι
32 (ψ) χεῖρας ἐπὶ τὰ ἅγια αὐτῶν. Τότε ἀνέστη Σίμων, καὶ ἐπο-
λέμησε περὶ τοῦ ἔθνους αὐτοῦ, καὶ ἐδαπάνησε χρήματα πολλὰ τοῦ
ἑαυτοῦ, καὶ ὡπλοδότησε τοὺς ἄνδρας τῆς δυνάμεως τοῦ ἔθνους αὐτοῦ, καὶ
33 ἔδωκεν αὐτοῖς ὀψώνια, Καὶ ὠχύρωσε τὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας, καὶ
τὴν Βαιθσούραν τὴν ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Ἰουδαίας, οὗ ἦν τὰ ὅπλα τῶν πολεμίων
34 τὸ πρότερον, καὶ ἔθετο ἐκεῖ φρουρὰν ἄνδρας Ἰουδαίους. Καὶ Ἰόππην
ὠχύρωσε τὴν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ τὴν (ω) Γάζαρα τὴν ἐπὶ τῶν ὁρίων Ἀζώτου,
ἐν ᾗ (α) ᾤκουν οἱ πολέμιοι τὸ πρότερον ἐκεῖ, καὶ κατῴκισεν ἐκεῖ Ἰου-
δαίους, καὶ ὅσα ἐπιτήδεια (β) ἦν πρὸς τὴν τούτων ἐπανόρθωσιν ἔθετο
35 ἐν αὐτοῖς. Καὶ εἶδεν ὁ λαὸς τὴν (γ) πρᾶξιν τοῦ Σίμωνος, καὶ τὴν
δόξαν ἣν ἐβουλεύσατο ποιῆσαι τῷ ἔθνει αὐτοῦ, καὶ ἔθεντο αὐτὸν ἡγού-
μενον αὐτῶν καὶ ἀρχιερέα, διὰ τὸ (δ) αὐτὸν πεποιηκέναι πάντα ταῦτα,
καὶ τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὴν πίστιν ἣν συνετήρησε τῷ ἔθνει αὐτοῦ, καὶ
36 (¨) ἐζήτησε παντὶ τρόπῳ ὑψῶσαι τὸν λαὸν αὐτοῦ. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις
αὐτοῦ (¨) εὐωδώθη ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, τοῦ ἐξαρθῆναι τὰ ἔθνη ἐκ τῆς
χώρας αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει Δαυὶδ τοὺς ἐν Ἱερουσαλήμ, οἳ
ἐποίησαν ἑαυτοῖς (ε) ἄκραν, ἐξ ἧς ἐξεπορεύοντο καὶ ἐμίαινον κύκλῳ
37 τῶν ἁγίων, καὶ (ζ) ἐποίουν πληγὴν μεγάλην ἐν τῇ ἁγνείᾳ. Καὶ (¨) κατ-
ῴκισεν ἐν αὐτῇ ἄνδρας Ἰουδαίους, καὶ ὠχύρωσεν αὐτὴν πρὸς
ἀσφάλειαν τῆς χώρας καὶ τῆς πόλεως, καὶ ὕψωσε τὰ τείχη Ἱε-
38 ρουσαλήμ. Καὶ ὁ βασιλεὺς Δημήτριος ἔστησεν αὐτῷ τὴν ἀρχιερω-
39 σύνην Κατὰ ταῦτα, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν τῶν φίλων αὐτοῦ,
40 καὶ ἐδόξασεν αὐτὸν δόξῃ μεγάλῃ. (η) Ἤκουσε γὰρ ὅτι (θ)
προσηγόρευνται οἱ Ἰουδαῖοι ὑπὸ Ῥωμαίων φίλοι καὶ σύμμαχοι
καὶ (ι) ἀδελφοί, καὶ ὅτι ἀπήντησαν τοῖς πρεσβευταῖς Σίμωνος ἐν-
δόξως·

MS. A. (¨) τῶν ἱερέων, (φ) Ἰωαρὶβ, δύο καὶ (¨) ἐγένη (χ) εἰς τὴν (ψ) τὰς χεῖρας (ω) Γάζαραν (α) ᾤκησαν (β πρὸς τὴν τούτων ἐπανόρθωσιν (γ) πίστιν (δ) πεποιηκέναι αὐτὸν ταῦτα πάντα, (¨) ἐξεζήτησεν (¨) εὐοδώθη (ε) *ἄκρας, (ζ) ἐποίουσαν (¨) κατοίκησε (η) Ἠκούσθη (θ) προσαγορεύονται Ἰουδαῖοι (ι) οἱ ἀδελφοί,

Interp. LAT.

In conventu magno sacerdotum, & populi, & 28
principum gentis, & seniorum regionis, inno-
tuit nobis, quoniam frequenter facta sunt prælia
in regione. Simon autem filius Matthathiæ fi- 29
lius ex filiis Jarib, & fratres ejus dederunt
seipsos periculo, & restiterunt adversariis gentis
suæ, ut starent sancta ipsorum & lex: & gloriâ
magnâ glorificaverunt gentem suam: Et congre- 30
gavit Jonathas gentem suam, & factus est illis
sacerdos magnus: & appositus est ad populum
suum: Et voluerunt inimici eorum penetrare in 31
regionem ipsorum, ut attererent regionem ipso-
rum, & extenderent manus in sancta ipsorum.
Tunc surrexit Simon, & pugnavit pro gente sua, 32
& erogavit pecunias multas ex suis, & arma-
vit viros virtutis gentis suæ, & dedit illis sti-
pendia: Et munivit civitates Judææ, & 33
Bethsuram, quæ in finibus Judææ, ubi erant
arma hostium anteà: & posuit illic præsidium 34
viros Judæos: Et Joppen munivit, quæ ad
mare, & Gazaram, quæ est in finibus Azoti,
in qua hostes anteà habitabant: & collocavit
illic Judæos: & quæcunque apta erant ad cor- 35
rectionem horum, posuit in eis. Et vidit po-
pulus (b) actum Simonis, & gloriam, quam co-
gitabat facere genti suæ: & posuerunt eum du-
cem suum, & principem sacerdotum, eò quòd
ipse fecerit hæc omnia, & justitiam, & fidem,
quam conservavit genti suæ, et exquisivit 36
omni modo exaltare populum suum. Et in diebus
ejus prosperatū est in manibus ejus, ut tollerentur
gentes de regione ipsorum, et qui in civitate Da-
vid erant in Hierusalem, qui fecerant sibi arcem,
de qua procedebant, et contaminabant in circuitu
sanctorum, et inferebant plagam magnam castitati.
Et collocavit in ea viros Judæos: et munivit eam 37
ad tutamentum regionis, et civitatis: et exal-
tavit muros Hierusalem. Et rex Demetrius 38
statuit illi summum sacerdotium Secundùm 39
hæc, et fecit eum ex amicis suis, et glorificavit
eum gloriâ magnâ. Audivit enim, quòd appel- 40
lati sunt Judæi à Romanis amici, et socii, et
fratres, et quia obviàm ierant (c) legatis Simo-
nis gloriosé:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

28 [illegible]

In conventu magno sacerdotum & populi, 28
& principum gentis, seniorúmque regio-
nis, innotuit nobis, quoniam frequenter
facta sunt prælia in regione: Quippe Si- 29
mon Mattithiæ filius ex posteris Jonadab,
& fratres ejus, exposuerunt seipsos pericu-
lo, resistentes adversariis gentis suæ, ut hoc
pacto staret lex eorum, & locus sanctus eo-
rum, & gloriâ magnâ glorificaverunt gen-
tem suam. Nam congregans Jonathan gen- 30
tem suam, factus est eis sacerdos summus:
eóque ad populum suum apposito, Vo- 31
luerunt inimici eorum invadere regio-
nem ipsorum, ut absumerent eam, ma-
núsque extenderent in locum sanctum
eorum: Tunc surgens Simon, propugna- 32
vit gentem suam, & expendens pecunias
multas de suo, arma dedit viris copiarum,
popularibus suis, & largitus est eis mu-
nera, Munivítque civitates Judææ, & 33
Beth-furam quæ erat in finibus Judææ, ubi
posita erant anteà arma civitatum, & con-
stituit ibi præsidiarios viros Judæos. Jop- 34
pen etiam ad mare sitam munivit arce, &
Gazaram ad terminos Azoti, ubi priùs ho-
stes habitaverant, & collocavit illic Judæos,
& quæcunque commoda erant eis vel ad
alimentum, vel ad stabilimentum, pro eis
illic disposuit. Videns itaque populus 35
præclara facta Simonis & gloriam quam
volebat comparare genti suæ, instituerunt
eum sibi ducem & summum sacerdotem,
eò quòd ipse hæc omnia præstaret; *vi-*
dens etiam justitiam & fidem quam ser-
vaverat genti suæ, & quòd in rebus omni-
bus quæ occurrebant, voluisset exaltare po-
pulum suum: In diebus ejus rectificata 36
esset via, operâ ipsius; ita ut gentes con-
sumpsisset è terra ipsorum: & eos etiam
qui erant in urbe Davidis & in Jerusalem,
delevisset & illinc abstulisset, qui fecerant
sibi arcem, unde exeuntes contaminabant
adjacentia Sanctuario *loca*, & faciebant
plagam magnam in Sanctuario: Et col- 37
locâsset in ea Simon viros Judæos, eámque
munitionibus firmâsset, ut esset asylo urbi
& regioni: & extulisset elevâssétque mu-
rum Jerosolymorum, Demetrius quoque 38
rex confirmavit eidem Simoni principatum
sacerdotii, Conscripsit eum inter amicos 39
regis, & cohonestavit illum gloriâ magnâ.
Nam auditum fuerat quòd appellarentur 40
Judæi à Romanis fratres, amici, & adjuto-
res, & quòd occurrissent legatis Simonis
honorificè:

Versio VULG. LAT.

41 Et quia Judæi, & sacerdotes eorum consenserunt eum
esse ducem suum, & summum sacerdotem in æternum,
42 donec surgat propheta fidelis: Et ut sit super eos dux,
& ut cura esset illi pro sanctis, & ut constitueret præ-
positos super opera eorum, & super regionem, & su-
43 per arma, & super præsidia: Et cura sit illi de sanctis:
& ut audiatur ab omnibus, & scribantur in nomine
ejus omnes conscriptiones in regione: & ut operiatur
44 purpurâ, & auro: Et ne liceat ulli ex populo, & ex
sacerdotibus, irritum facere aliquid horum, & con-
tradicere his quæ ab eo dicuntur, aut convocare con-
ventum in regione sine ipso: & vestiri purpurâ, & uti
45 fibulâ aureâ. Qui autem fecerit extra hæc, aut irri-
46 tum fecerit aliquid horum, reus erit. Et complacuit
omni populo statuere Simonem: & facere secundùm
47 verba ista. Et suscepit Simon, & placuit ei ut summo
sacerdotio fungeretur, & esset dux & princeps gentis
48 Judæorum, & sacerdotum, & præesset omnibus. Et
scripturam istam dixerunt ponere in tabulis æreis, &
ponere eas in peribolo sanctorum, in loco celebri:
49 Exemplum autem eorum ponere in ærario, ut habeat
Simon, & filii ejus.

CAP. XV.

1 ET misit rex Antiochus filius Demetrii epistolas ab
insulis maris Simoni sacerdoti & principi gentis Ju-
2 dæorum, & universæ genti: Et erant continentes
hunc modum: REX Antiochus Simoni sacerdoti
3 magno, & genti Judæorum, salutem. Quoniam qui-
dam pestilentes obtinuerunt regnum patrum nostro-
rum, volo autem vendicare regnum, & restituere il-
lud sicut erat anteá: & electam feci multitudinem ex-
4 ercitûs, & feci naves bellicas. Volo autem procede-
re per regionem, ut ulciscar in eos, qui corruperunt
regionem nostram, & qui desolaverunt civitates mul-
5 tas in regno meo. Nunc ergò statuo tibi omnes oblati-
ones, quas remiserũt tibi ante me omnes reges, & quæ-
6 cunque alia dona remiserunt tibi: Et permitto tibi
facere percussuram proprii numismatis in regione tua:
7 Jerusalem autem sanctam esse & liberam: & omnia
arma quæ fabricata sunt, & præsidia quæ construxisti,
quæ tenes, maneant tibi.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Α'.

41 Καὶ ὅτι (κ) εὐδόκησαν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ οἱ ἱερεῖς, τοῦ εἶναι Σίμωνα ἡγού-
μενον, καὶ ἀρχιερέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἕως τοῦ ἀναστῆναι προφήτην πιστόν·
42 Καὶ τοῦ εἶναι ἐπ' αὐτῶν στρατηγὸν, καὶ ὅπως (λ) μέλοι αὐτῷ περὶ τῶν ἁγίων
καθιστάναι (λ) αὐτοὺς ἐπὶ τῶν ἔργων αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῆς χώρας, καὶ ἐπὶ τῶν ὅπλων,
43 καὶ ἐπὶ τῶν ὀχυρωμάτων· Καὶ ὅπως (μ) μέλοι αὐτῷ περὶ τῶν ἁγίων, καὶ
ὅπως ἀκούηται ὑπὸ πάντων, καὶ ὅπως γράφωνται ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ
πᾶσαι συγγραφαὶ ἐν τῇ χώρᾳ, καὶ ὅπως (ν) περιβάληται πορφύραν, καὶ
44 χρυσοφορῇ. Καὶ οὐκ (ν) ἐξέσται οὐδενὶ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἱερέων ἀθετῆσαί τι
τούτων, καὶ ἀντειπεῖν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ῥηθησομένοις, καὶ ἐπισυστρέψαι
συστροφὴν ἐν τῇ χώρᾳ ἄνευ αὐτοῦ, καὶ (ξ) περιβάλλεσθαι πορφύραν,
45 καὶ ἐμπορπᾶσθαι πόρπην χρυσῆν. Ὃς δ' ἂν παρὰ ταῦτα ποιήσῃ
46 ἢ ἀθετήσῃ τι τούτων, ἔνοχος ἔσται. Καὶ εὐδόκησε πᾶς ὁ λαὸς
47 θέσθαι Σίμωνι, (ο) καὶ ποιῆσαι κατὰ τοὺς λόγους τούτους. Καὶ ἐπεδέξατο
Σίμων, καὶ εὐδόκησεν (π) ἀρχιερατεύειν, καὶ εἶναι στρατηγὸς, καὶ ἐθνάρ-
48 χης τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἱερέων, καὶ τοῦ προστατῆσαι πάντων. Καὶ τὴν γρα-
φὴν ταύτην (ρ) εἶπον θέσθαι ἐν δέλτοις χαλκαῖς, καὶ (σ) στῆσαι αὐτὰς
49 ἐν περιβόλῳ τῶν ἁγίων ἐν τόπῳ (τ) ἐπισήμῳ, Τὰ δὲ ἀντίγραφα αὐ-
τῶν θέσθαι ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, ὅπως ἔχῃ Σίμων, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ.

MS. A. (κ) οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ ἱερεῖς εὐδόκησαν, τοῦ εἶναι αὐτῶν Σίμωνα (λ) μέλῃ (λ) δι' αὐτοῦ (μ) μέλῃ (ν) περιβάλληται (ν) ἔξεστιν (ξ) περιβαλέσθαι (ο) ποιῆσαι (π) ἀρχιερατεῦσαι, (ρ) εἶπαν (σ) θῆσαι (τ) πιστῷ,

ΚΕΦ. ιε.

1 ΚΑὶ ἀπέστειλεν (α) ὁ Ἀντίοχος υἱὸς Δημητρίου τοῦ βασιλέως ἐπι-
στολὰς ἀπὸ τῶν νήσων τῆς θαλάσσης Σίμωνι ἱερεῖ καὶ ἐθνάρχῃ τῶν Ἰουδαίων,
2 καὶ παντὶ τῷ ἔθνει. Καὶ ἦσαν περιέχουσαι τὸν τρόπον τοῦτον· Βασι-
λεὺς Ἀντίοχος Σίμωνι ἱερεῖ μεγάλῳ, καὶ ἐθνάρχῃ, καὶ ἔθνει Ἰου-
3 δαίων χαίρειν. (β) Ἐπειδὴ ἄνδρες λοιμοὶ κατεκράτησαν τῆς βασι-
λείας τῶν πατέρων ἡμῶν, (γ) βούλομαι δὲ ἀντιποιήσασθαι τῆς βασι-
λείας, ὅπως ἀποκαταστήσω αὐτὴν ὡς ἦν (δ) πρότερον, ἐξενολόγησα
4 δὲ πλῆθος δυνάμεων, καὶ κατεσκεύασα πλοῖα πολεμικά, Βούλομαι
δὲ ἐκβῆναι κατὰ τὴν χώραν, ὅπως μετέλθω τοὺς κατεφθαρκότας
5 τὴν χώραν ἡμῶν, καὶ τοὺς ἠρημωκότας πόλεις πολλὰς ἐν
τῇ βασιλείᾳ· Νῦν οὖν ἵστημί σοι πάντα τὰ ἀφαιρέματα ἃ ἀφῆκάν
6 σοι οἱ πρὸ ἐμοῦ βασιλεῖς, καὶ ὅσα ἄλλα (ε) δόματα ἀφῆκάν σοι.
7 Καὶ ἐπέτρεψά σοι ποιῆσαι κόμμα ἴδιον νόμισμα (ζ) τῇ χώρᾳ σου,
Ἱερουσαλὴμ δὲ καὶ τὰ ἅγια εἶναι ἐλεύθερα· καὶ πάντα τὰ ὅπλα ὅσα (η) κατε-
σκεύασας, καὶ τὰ ὀχυρώματα ἃ ᾠκοδόμησας, ὧν κρατεῖς, μενέτω σοι.

MS. A. (α) Ἀντίοχος (β) Ἐπειδή τινες λοιμοὶ (γ) βουλόμενοι (δ) τὸ πρότερον, (ε) ἀφαιρέματα ἀφῆκάν σοι, Ποιῆσαι (ζ) τῆς χώρας (η) * κατεσκεύασες,

Interp. LAT.

Et quia Judæi, & sacerdotes eorum, consense-
runt Simonem esse ducem, & summum sacerdotem
in æternum, donec surgat propheta fidelis: Et
ut sit super eos dux, & ut cura esset illi pro
sanctis, ut constitueret (d) eos super opera eo-
rum, & super regionem, & super arma, &
super præsidia: Et, ut cura sit illi de sanctis,
& ut audiatur ab omnibus: & scribantur in no-
mine ejus omnes conscriptiones in regione, & ut
operiatur purpurâ, & auro. Et ne liceat ulli
ex populo, & ex sacerdotibus, irritum facere a-
liquid horum, & contradicere his quæ ab ipso
dicentur, & convocare conventum in regione sine
ipso, & vestiri purpurâ, & uti fibulâ aureâ.
Qui autem fecerit extra hæc, aut irritum fecerit
aliquid horum; reus erit. Et complacuit omni
populo statuere Simoni, & facere secundùm
verba ista. Et suscepit Simon, & placuit ei,
ut summo sacerdotio fungeretur, & esset dux, &
princeps gentis Judæorum, & sacerdotum, &
præesset omnibus. Et scripturam istam dixerunt
ponere in tabulis æreis, & ponere eas in peribolo
sanctorum, in loco celebri: Exempla autem
earum poni in ærario; ut habeat Simon, &
filii ejus.

CAP. XV.

ET misit Antiochus filius Demetrii regis epi-
stolas ab insulis maris, Simoni sacerdoti, &
principi gentis Judæorum, et universæ genti. Et
erant continentes hunc modum: Rex Antiochus
Simoni sacerdoti magno, • et principi gentis, et
genti Judæorum salutem. Quoniam viri pesti-
lentes obtinuerunt regnum patrum nostrorum, volo
autem vendicare regnum, ut restituam illud,
sicut erat anteà, et electam feci multitudinem
exercitûs, et paravi naves bellicas, Volo autem
procedere per regionem, ut ulciscar eos, qui corru-
perunt regionem nostram, et qui desolaverunt ci-
vitates multas in regno; Nunc ergò statuo tibi
omnes oblationes, quas remiserunt tibi reges,
qui ante me, & quæcunque alia dona remiserunt
tibi. Et permisi tibi facere percussuram proprii
nomismatis in regione tua. Hierusalem autem
et sancta esse libera: Et omnia arma, quæ fa-
bricâsti, et præsidia, quæ construxisti, quæ tenes,
maneant tibi.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
48 [illegible]
49 [illegible]

[illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]

Quódque voluissent Judæi & sacerdotes ut
esset dux & summus sacerdos in perpetu-
um: Donec exurgeret propheta fidelis, ut
ipse esset dux eorum, & curam ageret
Sanctuarii; præficiendo eos muneribus,
armis, & arcibus eorum; Utque curam
gereret Sanctuarii: ut omnes obedirent
ei: ut scriberentur de nomine ipsius
omnes scripturæ dandi & accipiendi, quæ
fiebant in regione ipsius: ut indueretur
purpurâ & auro: Non liceret sacerdoti-
bus neque ulli ex populo violare quic-
quam ex istis, aut obsistere ulli mandato-
rum ejus, aut quenquam ullum suscipere
negotium ipso inscio, aut indui purpurâ,
& gestare fibulam auream: Quicunque
prætergressus fuerit, aut violaverit quic-
quam horum, reus foret. Et placuit uni-
verso populo ut hæc omnia fierent Simoni,
& ut facerent secundùm res istas. Acce-
pítque Simon, & placuit ei esse summum
sacerdotem & ducem ac principem po-
puli Judaici & sacerdotum, omniúmque
curam gerere. Tum dixerunt exarandam
esse hanc scripturam in tabula ænea, Et
in Sanctuario collocandam in loco cele-
bri: eorum autem exemplar ponendum in
ærario, & inservirent Simoni & filiis ejus.

CAP. XV.

MIsit autem Antiochus filius Demetrii
regis literas ex insulis maris ad Simonem
summum sacerdotem, & principem gentis
Judaicæ, totúmque populum: In quibus
scriptum erat; Antiochus rex Simoni sum-
mo sacerdoti eminentissimo, & principi
gentis Judaicæ, salutem. Quia maligni
quidam usurpaverunt regnum majorum
meorum: Nunc autem ego volo surgere
& vindicare atque repetere illud ab ipsis,
illúdque restituere ut anteà; congregavi
exercitum copiosum, & instruxi naves bel-
licas. Volo igitur egredi per regionem, &
invadere eos qui corruperunt terram no-
stram, & perdiderunt urbes multas in
regno. Nunc itaque relinquo tibi omnia
tributa quæ dimiserunt reges antecessores
mei, cunctáque dona quæ dederunt: Item
do tibi facultatem decidendi sententias &
condendi præcepta prout volueris: Jero-
solyma verò & Sanctuarium sunto immu-
nia: & omnia arma quæ paiâsti, & arces
quas ædificâsti, quas obtines, tua sunto.

Versio VULG. LAT.

8 Et omne debitum regis, & quæ futura sunt regi, ex
9 hoc & in totum tempus remittuntur tibi. Cùm autem obtinuerimus regnum nostrum, glorificabimus
te, & gentem tuam, & templum gloriâ magnâ, ita
10 ut manifestetur gloria vestra in universa terra. Anno centesimo septuagesimo quarto exiit Antiochus in
terram patrum suorum, & convenerunt ad eum omnes exercitus, ita ut pauci relicti essent cum Try-
11 phone. Et insecutus est eum Antiochus rex, & ve-
12 nit Doram fugiens per maritimam. Sciebat enim
quòd congregata sunt mala in eum, & reliquit eum
13 exercitus. Et applicuit Antiochus super Doram cum
centum viginti millibus virorum belligeratorum, &
14 octo millibus equitum: Et circuivit civitatem, &
naves à mari accesserunt: & vexabant civitatem à
terra & mari, & neminem sinebant ingredi vel egre-
15 di. Venit autem Numenius, & qui cum eo fuerant,
ab urbe Roma, habentes epistolas regibus & regio-
16 nibus scriptas, in quibus continebantur hæc: LUCIUS consul Romanorum, Ptolemæo regi salutem.
17 Legati Judæorum venerunt ad nos amici nostri, renovantes pristinam amicitiam & societatem, missi à Si-
mone principe Sacerdotum, & populo Judæorum.
18 Attulerunt autem & clypeum aureum mnarum mille.
19 Placuit itaque nobis scribere regibus, & regionibus,
ut non inferant illis mala, neque impugnent eos, &
civitates eorum, & regiones eorum: & ut non fe-
20 rant auxilium pugnantibus adversùs eos. Visum au-
21 tem est nobis accipere ab eis clypeum. Si qui ergò
pestilentes refugerunt de regione ipsorum ad vos,
tradite eos Simoni principi sacerdotum, ut vindicet
22 in eos secundùm legem suam. Hæc eadem scripta
sunt Demetrio regi, & Attalo, & Ariarathi, & Ar-
23 saci, Et in omnes regiones: & Lampsaco, & Spartiatis, & in Delum, & in Myndum, & in Sicyonem,
& in Cariam, & in Samum, & in Pamphyliam, &
in Lyciam, & in Alicarnassum, & in Coo, & in Siden, & in Aradon, & in Rhodum, & in Phaselidem,
& in Gortynam, & Gnidum, & Cyprum, & Cyre-
24 nen. Exemplum autem eorum scripserunt Simoni
principi sacerdotum, & populo Judæorum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α΄.

8 Καὶ πᾶν ἀφείλημα βασιλικὸν, καὶ τὰ ἐσόμενα βασιλικὰ, ἀπὸ
9 τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον ἀφιέσθω σοι. Ὡς δ᾽ ἂν (ϑ) κρα-
τήσωμεν τῆς βασιλείας ἡμῶν, (ι) δοξάσομεν σε, καὶ τὸ ἔθνος σου, καὶ
τὸ ἱερὸν δόξῃ μεγάλῃ, ὥστε φανερὰν γενέσθαι τὴν δόξαν ὑμῶν ἐν πάσῃ
10 τῇ γῇ. Ἔτους τετάρτου καὶ ἑβδομηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ ἐξῆλθεν Ἀν-
τίοχος εἰς τὴν γῆν (ι) πατέρων αὐτοῦ, καὶ συνῆλθον πρὸς αὐτὸν
πᾶσαι αἱ δυνάμεις, ὥστε ὀλίγους εἶναι (κ) τοὺς καταλειφθέντας σὺν
11 Τρύφωνι. Καὶ ἐδίωξεν αὐτὸν Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς, καὶ ἦλθε
12 (λ) φεύγων εἰς Δωρᾶ τὴν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Εἶδε γὰρ ὅτι συνῆκται ἐπ᾽
13 αὐτὸν τὰ κακὰ, καὶ ἀφῆκαν αὐτὸν αἱ δυνάμεις. Καὶ παρενέβαλεν
Ἀντίοχος ἐπὶ Δωρᾶ, καὶ σὺν αὐτῷ δώδεκα μυριάδες ἀνδρῶν πολε-
14 μιστῶν, καὶ ὀκτακισχιλία ἵππος. Καὶ ἐκύκλωσε τὴν πόλιν, καὶ τὰ
πλοῖα ἀπὸ θαλάσσης συνῆψαν, καὶ (μ) ἔθλιβε τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς γῆς,
καὶ (ν) τῆς θαλάσσης, καὶ οὐκ εἴασεν οὐδένα ἐκπορεύεσθαι, καὶ εἰσπορεύεσθαι.
15 Καὶ ἦλθε Νουμήνιος, καὶ οἱ παρ᾽ αὐτοῦ, ἐκ Ῥώμης, ἔχοντες ἐπιστολὰς
16 τοῖς βασιλεῦσι, καὶ ταῖς χώραις, ἐν αἷς ἐγέγραπτο τάδε· Λεύκιος
17 ὕπατος Ῥωμαίων Πτολεμαίῳ βασιλεῖ χαίρειν. Οἱ πρεσβευταὶ
τῶν Ἰουδαίων (ο) ἦλθον πρὸς ἡμᾶς φίλοι ἡμῶν, καὶ σύμμαχοι ἀνανεούμενοι
τὴν ἐξ ἀρχῆς φιλίαν, καὶ συμμαχίαν, ἀπεσταλμένοι ἀπὸ Σίμωνος
18 τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τοῦ δήμου τῶν Ἰουδαίων. Ἤνεγκαν δὲ ἀσπίδα χρυσῆν
19 ἀπὸ μνῶν (ν) χιλίων. Ἤρεσεν οὖν ἡμῖν γράψαι τοῖς βασιλεῦσι, καὶ
ταῖς χώραις, ὅπως μὴ ἐκζητήσωσιν αὐτοῖς κακὰ, καὶ μὴ πολεμήσωσιν
αὐτοὺς, καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν, καὶ (ξ) τὴν χώραν αὐτῶν, καὶ ἵνα μὴ
20 (ο) συμμαχήσωσι τοῖς πολεμοῦσιν αὐτούς. Ἔδοξε δὲ ἡμῖν δέξασθαι
21 τὴν ἀσπίδα παρ᾽ αὐτῶν. Εἴ τινες οὖν λοιμοὶ διαπεφεύγασιν ἐκ τῆς
χώρας αὐτῶν πρὸς ὑμᾶς, παράδοτε αὐτοὺς (π) Σίμωνι τῷ ἀρχιερεῖ,
22 ὅπως (ρ) ἐκδικήσῃ ἐν αὐτοῖς κατὰ τὸν νόμον αὐτῶν. Καὶ (σ) τὰ
αὐτὰ ἔγραψε Δημητρίῳ τῷ βασιλεῖ, καὶ Ἀττάλῳ, (τ) Ἀριαράθῃ,
23 καὶ Ἀρσάκῃ, Καὶ εἰς πάσας τὰς χώρας, καὶ (υ) Σαμψάμῃ, καὶ Σπαρ-
τιάταις, καὶ εἰς Δῆλον, καὶ εἰς Μύνδον, καὶ εἰς (φ) Σικυῶνα, καὶ εἰς
τὴν (χ) Καρίαν, καὶ εἰς Σάμον, καὶ εἰς τὴν Παμφυλίαν, καὶ (ψ) εἰς
τὴν Λυκίαν, καὶ εἰς Ἁλικαρνασσὸν, καὶ εἰς (ω) Ῥόδον, καὶ εἰς Φασηλίδα,
καὶ εἰς Κῶ, καὶ εἰς Σίδην, καὶ εἰς Ἄραδον, (α) καὶ εἰς Γόρτυναν, καὶ Κνί-
24 δον, καὶ Κύπρον, καὶ Κυρήνην. Τὸ δὲ ἀντίγραφον αὐτῶν (β) ἔγραψαν
Σίμωνι τῷ ἀρχιερεῖ.

MS.A. (ϑ) καταστήσωμεν τὴν βασιλείαν (ι) δοξάσωμεν (ι) τῶν πατέρων (κ) σὺν Τρύφωνι. (λ) εἰς Δωρᾶ φεύγων τὴν ἐπὶ τὴν θάλασσαν Ἤδει γὰρ ὅτι ἐπισυνῆκται ἐπ᾽ αὐτὸν κακά. (μ) συνέθλιβεν (ν) ἀπὸ τῆς (ο) ἦλθαν (ν) πεντακισχιλίων. (ξ) τὰς χώρας (ο) συμμαχῶσιν τοῖς πολεμοῦσιν (π) τῷ Σίμωνι (ρ) ἐκδικήσῃ αὐτοὺς (σ) ταῦτα (τ) καὶ Ἀράθῃ, (υ) Σαμψάκῃ, (φ) Σικυῶνα, (χ) Καρίδα, (ψ) Λυκίαν, (ω) Κῶ, (α) καὶ εἰς Ῥόδον, καὶ εἰς τὴν Βασιλήδαν, καὶ Γόρτυναν, (β) ἔγραψεν

Interp. L A T.

Et omne debitum regium, & quæ futura sunt 8
regia ex hoc & in omne tempus remittantur tibi.
Cum autem obtinuerimus regnum nostrum, glo- 9
rificabimus te, & gentem tuam, & templum,
gloriâ magnâ: ita ut manifestetur gloria vestra
in universa terra. Anno centesimo septuagesimo 10
quarto exiit Antiochus in terram patrum suorum: & convenerunt ad eum omnes exercitus;
ita ut pauci relicti essent cum Tryphone. Et 11
insecutus est eum Antiochus rex: & venit
(a) fugiens in Doram, quæ ad mare. Sciebat 12
enim quòd congregata sunt mala in eum, & reliquit eum exercitus. Et applicuit Antiochus 13
super Doram cum centum viginti millibus virorum belligeratorum, & octo millibus equitum.
Et circuivit civitatem: & naves à mari ac- 14
cesserunt, & vexabat civitatem à terra, & mari:
& neminem sinebat egredi, vel ingredi. Venit 15
autem Numenius, & qui cum eo fuerant,
ab urbe Roma habentes epistolas regibus, &
regionibus: in quibus continebantur hæc: Lu- 16
cius consul Romanorum Ptolemæo regi salutem.
Legati Judæorum venerunt ad nos amici nostri, 17
& socii, renovantes pristinam amicitiam, &
societatem, missi à Simone principe sacerdotum,
et populo Judæorum. Attulerunt autem clypeum 18
aureum minarum mille. Placuit itaque nobis 19
scribere regibus, et regionibus ut non quærant eis
mala, neque impugnent eos, et civitates eorũ, et regionem eorũ, et ut non ferant auxiliũ pugnantibus
adversùs eos. Visum autem est nobis accipere 20
ab eis clypeum. Si qui ergò pestilentes fugerint 21
de regione ipsorum ad vos, tradite eos Simoni
principi sacerdotum; ut vindicet in eos secundùm legem suam. (b) Hæc eadem scripsit De- 22
metrio regi, et Attalo, Ariarathæ, et Arsaci,
Et in omnes regiones; et Sampsamæ, et Spartia- 23
tis, et in Delum, et in Myndum, et in Sicyonem,
et in Cariam, et in Samum, et in Pamphyliam,
et in Lyciam, et in Alicarnassum, et Rhodum,
et Phaselida, et Coo, et Siden, et Aradon, et
Gortynam, et Cnidum, et Cyprum, et Cyrenen.
Exemplum autem earum scripserunt Simoni prin- 24
cipi sacerdotum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

[illegible]

Omne debitum regi, & quæcunq; provenie- 8
bant regi, omnia dimittuntor ex hoc *et* imposterum. Cùm autem stabilitum fuerit regnum 9
nostrum, te ac templum gentémque tuam
tantâ gloriâ prosequemur, ut clara sit gloria vestra in tota terra. Anno centesimo 10
septuagesimo quarto, prodeunte Antiocho
ad terram majorum suorum, convenerunt
ad eum omnes copiæ, ita ut non remanerent apud Tryphonem nisi homines perpauci. Et persecutus est eum rex Antiochus, 11
& venit Tryphon fugiens Rodam quæ sita est
ad oras maritimas: Videbat enim multi- 12
plicata super se mala, & destitutum se esse
militibus. Itaque castra posuit Antiochus 13
contra Rodam, secum habens duodecim
myriadas virorum bellatorum, & octo millia equitum; Obseditque urbem: & ad- 14
hibitis navibus urgebat eam mari terráque,
neque sinebat quenquam ingredi aut egredi. Interim remeavit Numenius & comi- 15
tes ejus Româ, deferentes secum literas ad
reges atque regiones, in quibus ita scriptum
erat: Lucius Consul Romanus Ptolomæo 16
regi salutem Venerunt ad nos seniores 17
Judæorum amicorum & adjutorum nostrorum, ad renovandam amicitiam & auxilium
pristinum, missi à summo sacerdote & gente
Judæorum. Attulerunt autem nobis secum 18
clypeum aureum mille minarum. Placuit 19
autem nunc scribere regibus atque regionibus, ne quisquam malum ipsis intentet,
neque oppugnent eos, aut urbes eorum,
aut regiones eorum, neque sint adjumento
iis qui oppugnant eos. Et placuit nobis 20
accipere ab eis etiam clypeum. Omnes 21
igitur homines improbos qui fugerunt è
terra sua, séque receperunt ad vos; tradite Simoni summo Sacerdoti, ut exerceat
in eos judicium, & ultionem juxta legem
ipsorum. Similia quoque his verba scripsit 22
Demetrio regi, & Attalo, Adirathæ, Ar- 23
saci, omnibúsque regionibus, & Samsano,
& Spartiatis, Delo, Mindo, Seciano, Cariæ, Samo, Pamphiliæ, Lyciæ, Alicarnasso,
Rhodo, Phaleſæ, Cao, Sidæ, Durtinæ, Cnido, Cypro, Aduro, & Cyrenensibus: Ex- 24
emplum autem horum scripsit ad Simonem
summum Sacerdotem.

Versio VULG. LAT.

25 Antiochus autem rex applicuit castra in Doram secundò, admovens ei semper manus, & machinas
26 faciens: & conclusit Tryphonem, ne procederet. Et misit ad eum Simon duo millia virorum electorum in auxilium, & argentum, & aurum, & vasa copi-
27 osa: Et noluit ea accipere, sed rupit omnia, quæ
28 pactus est cum eo anteà, & alienavit se ab eo. Et misit ad eum Athenobium unum de amicis suis, ut tractaret cum ipso, dicens; Vos tenetis Joppen, & Gazaram, & arcem quæ est in Jerusalem, civitates
29 regni mei: Fines earum desolâstis, & fecistis plagam magnam in terra, & dominati estis per loca
30 multa in regno meo. Nunc ergò tradite civitates, quas occupâstis; & tributa locorum, in quibus domi-
31 nati estis extra fines Judææ. Sin autem, date pro illis quingenta talenta argenti, & exterminii, quod exterminâstis, & tributorum civitatum alia talenta quingenta: sin autem, veniemus, & expugnabimus
32 vos. Et venit Athenobius amicus regis in Jerusalem, & vidit gloriam Simonis, & claritatem in auro & argento, & apparatum copiosum: & obstupuit:
33 & retulit ei verba regis. Et respondit ei Simon, & dixit ei; Neque alienam terram sumpsimus, neque aliena detinemus: sed hæreditatem patrum nostrorum, quæ injustè ab inimicis nostris aliquo tempore
34 possessa est. Nos verò tempus habentes, vindica-
35 mus hæreditatem patrum nostrorum. Nam de Joppe & Gazara quæ expostulas, ipsi faciebant in populo plagam magnam, & in regione nostra: horum damus talenta centum. Et non respondit ei Athenobius
36 verbum. Reversus autem cum ira ad regem, renuntiavit ei verba ista, & gloriam Simonis, & uni-
37 versa quæ vidit: & iratus est rex irâ magnâ. Try-
38 phon autem fugit navi in Orthosiada. Et constituit rex Cendebæum ducem maritimum, & exercitum pe-
39 ditum & equitum dedit illi. Et mandavit illi movere castra contra faciem Judææ: & mandavit ei ædificare Gedorem, & obstruere portas civitatis, & debellare populum. Rex autem persequebatur Tryphonem.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Α'.

25 Ἀντίοχος δὲ ὁ βασιλεὺς παρενέβαλεν ἐπὶ Δωρᾶ ἐν τῇ δευτέρᾳ, προσάγων διαπαντὸς αὐτῇ τὰς χεῖρας, καὶ μηχανὰς ποιούμενος, καὶ συν-
26 έκλεισε τὸν Τρύφωνα (β) τοῦ μὴ εἰσπορεύεσθαι, καὶ ἐκπορεύεσθαι. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ Σίμων δισχιλίους ἄνδρας ἐκλεκτοὺς συμμαχῆσαι αὐτῷ, καὶ ἀρ-
27 γύριον καὶ χρυσίον, καὶ σκεύη ἱκανά. Καὶ οὐκ ἠβούλετο αὐτὰ δέξασθαι, (^) ἀλλ' ἠθέτησε πάντα ὅσα (γ) συνέθετο αὐτῷ τὸ πρότερον, καὶ ἠλλοτριοῦτο
28 αὐτῷ. Καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν Ἀθηνόβιον ἕνα τῶν φίλων αὐτοῦ (¨) κοινολογησάμενον αὐτῷ, λέγων, Ὑμεῖς κατακρατεῖτε τῆς Ἰόππης καὶ (δ)
29 Γαζάρων καὶ τῆς (ε) ἄκρας τῆς ἐν Ἱερουσαλήμ, πόλεις τῆς βασιλείας μου. Τὰ ὅρια αὐτῶν ἠρημώσατε, καὶ ἐποιήσατε πληγὴν μεγάλην ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐκυρι-
30 εύσατε τόπων πολλῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ μου. Νῦν οὖν παράδοτε τὰς πόλεις ἃς κατελάβεσθε, καὶ τοὺς φόρους τῶν τόπων ὧν κατεκυριεύσατε
31 (ζ) ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἰουδαίας. Εἰ δὲ μή, δότε ἀντ' αὐτῶν πεντακόσια τάλαντα ἀργυρίου, καὶ τῆς καταφθορᾶς ἧς κατεφθάρκατε, καὶ τῶν φόρων τῶν πόλεων ἄλλα τάλαντα πεντακόσια· εἰ δὲ μή, παραγενόμενοι
32 (η) ἐκπολεμήσομεν ὑμᾶς. Καὶ ἦλθεν Ἀθηνόβιος φίλος τοῦ βασιλέως εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ εἶδε τὴν δόξαν Σίμωνος, καὶ κυλικεῖον μετὰ χρυσωμάτων, καὶ ἀργυρωμάτων, καὶ παράστασιν ἱκανήν, καὶ ἐξίστατο,
33 καὶ ἀπήγγειλεν (θ) αὐτῷ τοὺς λόγους τοῦ βασιλέως. Καὶ ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν αὐτῷ, Οὔτε γῆν ἀλλοτρίαν εἰλήφαμεν, οὔτε ἀλλοτρίων κεκρατήκαμεν, ἀλλὰ τῆς κληρονομίας τῶν πατέρων ἡμῶν, ὑπὸ δὲ
34 ἐχθρῶν ἡμῶν (ι) ἔν τινι καιρῷ ἀκρίτως κατεκρατήθη. Ἡμεῖς δὲ καιρὸν
35 ἔχοντες ἀντεχόμεθα τῆς κληρονομίας (κ) τῶν πατέρων ἡμῶν. Περὶ δὲ Ἰόππης καὶ (λ) Γαζάρων ὧν αἰτεῖς, αὗται ἐποίουν ἐν τῷ λαῷ πληγὴν μεγάλην (μ) κατὰ τὴν χώραν ἡμῶν, τούτων δώσομεν τάλαντα ἑκατόν.
36 Καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ (ν) Ἀθηνόβιος λόγον. Ἀπέστρεψε δὲ μετὰ θυμοῦ πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ τοὺς λόγους τούτους, καὶ τὴν δόξαν Σίμωνος, καὶ πάντα ὅσα εἶδε. καὶ ὠργίσθη ὁ βασιλεὺς
37 ὀργὴν μεγάλην. Τρύφων δὲ ἐμβὰς εἰς πλοῖον ἔφυγεν εἰς (ξ) Ὀρθω-
38 σιάδα. Καὶ κατέστησεν ὁ βασιλεὺς τὸν Κενδεβαῖον (ο) στρατηγὸν
39 τῆς παραλίας, καὶ δυνάμεις πεζικὰς καὶ ἱππικὰς ἔδωκεν αὐτῷ. Καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ παρεμβαλεῖν κατὰ πρόσωπον τῆς Ἰουδαίας· καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ οἰκοδομῆσαι τὴν Κεδρών, καὶ ὀχυρῶσαι τὰς (˜) πύλας, καὶ ὅπως (π) πολεμήσῃ τὸν λαόν· ὁ δὲ βασιλεὺς ἐδίωκε τὸν Τρύφωνα.

MS. A. (β) τοῦ εἰσπορεύεσθαι, (^) ἀλλὰ (γ) ἐσυνέθετο (¨) κοινολογησόμενον (δ) Γαζαρηνῶν (ε) ἄκρας ἐν (ζ) τῶν ὁρίων τῶν ἐκ τῆς (η) ἐκπολεμήσουσιν (θ) αὐτοῖς (ι) ἀκρίτως ἔν τινι καιρῷ (κ) ἡμῶν καὶ τῆς (λ) Γαζαρηνῶν ἐτεῖς, (μ) καὶ τῇ γῇ ἡμῶν, (ν) λόγον. (ξ) Ὀρθωσίαν. (ο) ἐπιστρατηγὸν (˜) πόλεις, (π) πολεμῆ

Interp. LAT.

Antiochus autem rex applicuit castra in Dora secundò, admovens ei semper manus, & machinas faciens, & conclusit Tryphonem, ne ingrederetur, & egrederetur. Et misit ad eum Simon duo millia virorum electorum in auxilium ejus, & argentum & aurum, & vasa copiosa. Et noluit ea accipere, sed rupit omnia quæ pactus est cum eo anteà, & alienavit se ab eo. Et misit ad eum Athenobium unum de amicis suis, ut tractaret cum ipso, dicens; Vos tenetis Joppen & Gazaram, & arcem, quæ est in Hierusalem, civitates regni mei: Fines earum desolâstis, & fecistis plagam magnam in terra, & dominati estis locorum multorum in regno meo. Nunc ergò tradite civitates, quas occupâstis, & tributa locorum, in quibus dominati estis extra fines Judææ. Sin autem; date pro illis quingenta talenta argenti, & exterminii, quod exterminâstis, & tributorum civitatum alia talenta quingenta. Sin autem; veniemus, & expugnabimus vos. Et venit Athenobius amicus regis in Hierusalem, & vidit gloriam Simonis, & abacum cum vasis aureis, & argenteis, & apparatum copiosum: & obstupuit, & retulit ei verba regis. Et respondit Simon, & dixit ei; Neque alienam terram sumpsimus: neque aliena detinuimus sed hæreditatem patrum nostrorum: ab inimicis autem nostris injustè aliquo tempore possessa est. Nos verò tempus habentes, vindicamus hæreditatem patrum nostrorum. Nam de Joppe, & Gazara quæ expostulas; ipsæ faciebant in populo plagam magnam (c) per regionem nostram: harum damus talenta centum. Et non respondit ei Athenobius verbum. Reversus autem cum ira ad regem renuntiavit ei verba ista, & gloriam Simonis, & universa quæ vidit. Et iratus est rex irâ magnâ. Tryphon autem conscendens navim fugit in Orthosiada. Et constituit rex Cendebæum ducem maritimæ: & exercitum peditum & equitum dedit illi. Et mandavit illi admovere castra contra faciem Judææ: & mandavit ei ædificare Cedronem, & munire portas, & ut debellet populum. Rex autem persequebatur Tryphonem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]

Verùm Antiochus obsessâ Rodâ, sequenti die fecit machinas, & proximè accessit ad eam, & Triphonem undique conclusit, ita ut egredi non posset. Et misit ad eum Simon duo millia virorum electorum in auxilium ejus, & aurum, argentum, vasaque multa: At noluit accipere ea, sed mentitus est in omnibus iis quæ promiserat anteà, & abalienatus est ab eo; Misitque ad eum quendam ex amicis suis Athenobium, cui mandavit seorsim quid esset acturus, & ut diceret eis; Vos tenetis Joppen, & Gazerem, & arces quæ sunt in Jerusalem, urbes regni mei: Destruxistis terminos earum, & fecistis plagam magnam in terra, & usurpâstis loca multa ditionis regni mei. Nunc itaque tradite urbes quas occupâstis, & tributa locorum illorum quæ usurpâstis extra terminos Judææ: Sin minus date pro eis quingenta talenta argenti, & pro vastatione quam vastâstis, & vectigalibus urbium, quingenta alia talenta: Quòd si non dederitis, veniemus oppugnatum vos. Veniens igitur Athenobius amicus regis Jerosolymam, vidit gloriam Simonis, & ministerium aureum & argenteum, vasáque pretiosa præstantissima, retulitque Simoni verba regis. Respondit Simon, & dixit ei; Neque terram alienam occupavimus, neque quicquam detinemus quod non sit nostrum: sed tantùm hæreditatem majorum nostrorum: quondam enim usurpata fuerat ab hostibus injustè & imprudenter, Nos autem occasionem nacti recuperavimus hæreditatem majorum nostrorum. Quod autem ad Joppen & Gazarem quas petis, illæ infligebant plagam magnam populo, & terræ nostræ; pro his dabimus centum talenta: sed non reddidit ei responsum Athenobius. Reversus cum ira ad regem renuntiavit ei omnes res istas, & gloriam Simonis, & quicquid viderat, æstuavitque rex irâ magnâ. Triphon autem conscendens navi, fugit Orthosiam. Et constituit rex Cendebium ducem super Pharhelum, commisítque ei copias equitum, peditúmque. Et dixit ei, ut castra poneret adversùs Judæam, & mandavit ei ut ædificaret Hebronem, muniretque portas ejus, & pugnaret adversùs populum: Rex verò persecutus est Triphonem.

Versio VULG. LAT.

40 Et pervenit Cendebæus Jamniam, & cœpit irritare
plebem, & conculcare Judæam, & captivare popu-
41 lum, & interficere, & ædificare Gedorem. Et col-
locavit illic equites, & exercitum : ut egressi peram-
bularent viam Judææ, sicut constituit ei rex.

CAP. XVI.

1 Et ascendit Joannes de Gazaris, & nuntiavit Si-
moni patri suo quæ fecit Cendebæus in populo ipso-
2 rum. Et vocavit Simon duos filios seniores, Judam
& Joannem, & ait illis ; Ego, & fratres mei, & do-
mus patris mei, expugnavimus hostes Israel ab ado-
lescentia usque in hunc diem : & prosperatum est in
3 manibus nostris liberare Israel aliquoties. Nunc
autem senui ; sed estote loco meo, & fratris mei, &
egressi pugnate pro gente nostra : auxilium verò de
4 cœlo vobiscum sit. Et elegit de regione viginti
millia virorum belligeratorum, & equites ; & profe-
5 cti sunt ad Cendebæum : & dormierunt in Modin. Et
surrexerunt manè, & abierunt in campum : & ecce
exercitus copiosus in obviàm illis peditum, & equitũ,
6 & fluvius torrens erat inter medium ipsorum. Et ad-
movit castra contra faciem eorum ipse, & populus
ejus, & vidit populum trepidantem ad transfretan-
dum torrentem, & transfretavit primus : & viderunt
7 eum viri, & transierunt post eum. Et divisit popu-
lum, & equites in medio peditum : erat autem equi-
8 tatus adversariorum copiosus nimis. Et exclamave-
runt sacris tubis, & in fugam conversus est Cende-
bæus, & castra ejus : & ceciderunt ex eis multi vulne-
9 rati : residui autem in munitionem fugerunt. Tunc
vulneratus est Judas frater Joannis : Joannes autem
insecutus est eos, donec venit Cedronem, quam ædi-
10 ficavit : Et fugerunt usque ad turres, quæ erant in
agris Azoti, & succendit eas igni. Et ceciderunt ex
illis duo millia virorum, & reversus est in Judæam in
11 pace. Et Ptolemæus filius Abobi constitutus erat
dux in campo Jericho, & habebat argentum & au-
12 rum multum. Erat enim gener summi sacerdotis.
13 Et exaltatum est cor ejus, & volebat obtinere regi-
onem, & cogitabat dolum adversus Simonem, & fi-
lios ejus, ut tolleret eos.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

40 Καὶ παρεγένηθη Κενδεβαῖος εἰς Ἰάμνειαν, καὶ ἤρξατο τοῦ ἐρεθίζειν
τὸν λαὸν, καὶ ἐμβατεύειν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ αἰχμαλωτίζειν τὸν λαὸν
41 καὶ φονεύειν. καὶ ᾠκοδόμησε τὴν (ε) Κεδρὼν. Καὶ ἔταξεν ἐκεῖ ἱππεῖς
καὶ δυνάμεις, ὅπως ἐκπορευόμενοι ἐξοδεύωσι τὰς ὁδοὺς τῆς Ἰουδαίας,
καθὰ συνέταξεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς.

ΚΕΦ. ιϛ'.

1 Καὶ ἀνέβη Ἰωάννης ἐκ Γαζάρων, καὶ ἀπήγγειλε Σίμωνι τῷ πατρὶ
2 αὐτοῦ ἃ συνετέλει Κενδεβαῖος. Καὶ ἐκάλεσε Σίμων τοὺς δύο υἱοὺς
αὐτοῦ τοὺς πρεσβυτέρους Ἰούδαν καὶ Ἰωάννην, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐγὼ καὶ οἱ
ἀδελφοί μου, καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρός μου, ἐπολεμήσαμεν τοὺς (") πολεμίους
Ἰσραὴλ ἀπὸ νεότητος ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας, καὶ εὐωδώθη ἐν ταῖς
3 χερσὶν ἡμῶν ῥύσασθαι τὸν Ἰσραὴλ πλεονάκις. Νῦν δὲ γεγήρακα,
καὶ ὑμεῖς δὲ ἐν τῷ ἐλέει ἱκανοί ἐστε ἐν τοῖς ἔτεσι· γίνεσθε ἀντ' ἐμοῦ,
καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου, καὶ ἐξελθόντες ὑπερμαχεῖτε ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἡμῶν, ἡ
4 δὲ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ βοήθεια (α) ἔστω μεθ' ὑμῶν. Καὶ ἐπέλεξεν ἐκ τῆς χώρας
εἴκοσι χιλιάδας ἀνδρῶν πολεμιστῶν, καὶ ἱππεῖς, καὶ ἐπορεύθησαν ἐπὶ
5 τὸν Κενδεβαῖον, καὶ ἐκοιμήθησαν ἐν (") Μωδεΐν. Καὶ ἀναστάντες τοπρωῒ
ἐπορεύοντο εἰς τὸ πεδίον, καὶ ἰδοὺ δύναμις πολλὴ εἰς συνάντησιν
6 αὐτοῖς (β) πεζικὴ, καὶ ἱππεῖς, καὶ (γ) ποταμὸς χειμάρρους ἀναμέσον αὐτῶν. Καὶ
παρενέβαλε κατὰ πρόσωπον αὐτῶν αὐτὸς, καὶ ὁ λαὸς αὐτοῦ. καὶ εἶδε τὸν
λαὸν δειλούμενον διαπεράσαι τὸν χειμάρρουν, καὶ διεπέρασε πρῶ-
7 τος, καὶ εἶδον αὐτὸν οἱ ἄνδρες, καὶ (δ) διεπέρασαν κατόπισθεν αὐτοῦ. Καὶ
διεῖλε τὸν λαὸν, καὶ τοὺς ἱππεῖς ἐν μέσῳ τῶν πεζῶν· ἦν δὲ ἵππος τῶν
8 ὑπεναντίων πολλὴ σφόδρα. Καὶ ἐσάλπισαν ταῖς (ε) ἱεραῖς σάλπιγξι,
καὶ ἐτροπώθη Κενδεβαῖος καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ, καὶ ἔπεσον ἐξ (ζ) αὐ-
τῶν τραυματίαι πολλοί· οἱ δὲ καταλειφθέντες ἔφυγον εἰς τὸ ὀχύρω-
9 μα. Τότε ἐτραυματίσθη Ἰούδας ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννου· Ἰωάννης δὲ
10 κατεδίωξεν αὐτοὺς ἕως (") ἦλθεν εἰς Κεδρὼν ἣν ᾠκοδόμησε. Καὶ
ἔφυγον (η) ἕως εἰς τοὺς πύργους τοὺς ἐν (θ) τοῖς ἀγροῖς Ἀζώτου, καὶ
ἐνεπύρισεν αὐτὴν ἐν πυρὶ, καὶ (ι) ἔπεσον ἐξ αὐτῶν εἰς ἄνδρας (κ)
11 δισχιλίους· καὶ ἀπέστρεψεν εἰς (λ) γῆν Ἰούδα μετ' εἰρήνης. Καὶ Πτο-
λεμαῖος ὁ τοῦ Ἀβούβου ἦν καθεσταμένος στρατηγὸς εἰς τὸ πεδίον Ἱερι-
12 χὼ, καὶ ἔσχεν ἀργύριον, καὶ χρυσίον πολύ. Ἦν γὰρ γαμβρὸς
13 τοῦ ἀρχιερέως. Καὶ ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ ἠβουλήθη κατα-
κρατῆσαι τῆς χώρας, καὶ ἐβουλεύετο δόλῳ κατὰ Σίμωνος, καὶ (μ) τῶν υἱῶν
αὐτοῦ, ἆραι αὐτούς.

MS. A. (") πολέμους (α) ἤτω (") Μωδαεὶμ. (β) πεζικοὶ, (γ) χειμάρ-
ρους ἦν (δ) διεπέρασεν (ε) σάλπιγξιν, (ζ) αὐτοῦ (") ἐλθεῖν (η) εἰς τοὺς (θ)
τῷ ἀγρῷ (ι) ἔπεσον (κ) χιλίους· (λ) τὴν Ἰουδαίαν (μ) κατὰ τῶν

Interp. LAT.

Et pervenit Cendebæus Jamniam : & cœpit irrita- 40
re plebem, & penetrare in Judæam, & captivare
populum, & interficere. Et ædificavit Cedronem :
Et collocavit illic equites, & exercitus ; ut egressi 41
perambularent vias Judææ, sicut constituit ei rex.

CAP. XVI.

Et ascendit Joannes de Gazaris : & nuntiavit 1
Simoni patri suo, quæ faciebat Cendebæus. Et 2
vocavit Simon duos filios suos seniores, Judam,
& Joannem, & ait illis ; Ego, & fratres mei,
& domus patris mei, expugnavimus hostes
Israel ab adolescentia usque in hunc diem : &
prosperatum est in manibus nostris liberare Israel
sæpenumero. Nunc autem senui : & vos autem 3
in misericordia sufficientes estis in annis. Estote
loco meo, & fratris mei : & egressi pugnate pro
gente nostra. Auxilium verò de cœlo vobiscum
sit. Et elegit de regione viginti millia virorum 4
belligeratorum, & equites : & profecti sunt
ad Cendebæum, & dormierunt in Modin. Et 5
surrexerunt manè, & abierunt in campum. Et
ecce exercitus copiosus in obviàm illis, peditum
& equitum : & torrens erat inter medium
ipsorum. Et admovit castra contra faciem eorum, 6
ipse, & populus ejus. Et vidit populum trepidan-
tem ad transfretandum torrentem : & transfre-
tavit primus : & viderunt eum viri, & transie-
runt post eum. Et divisit populum, & equites in 7
medio peditum. Erat autem equitatus adversa-
riorum copiosus nimis. Et exclamaverunt sacris 8
tubis : & in fugam conversus est Cendebæus,
& castra ejus : & ceciderunt ex eis multi vul-
nerati : residui autem in munitionem fugerunt.
Tunc vulneratus est Judas frater Joannis. Joan- 9
nes autem insecutus est eos, donec venit Cedro-
nem, quam ædificavit. Et fugerunt usque ad 10
turres, quæ erant in agris Azoti : & succendit
eam igni. Et ceciderunt ex illis ad duo millia
virorum : & reversus est in terram Juda cum
pace. Et Ptolemæus filius Abubi constitutus 11
erat dux in campo Hiericho : & habebat argen-
tum, & aurum multum. Erat enim gener sum- 12
mi sacerdotis. Et exaltatum est cor ejus : & 13
volebat obtinere regionem : & cogitabat dolum
adversùs Simonem, & filios ejus, ut tolleret eos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

40 [illegible] 40
41 [illegible]
[illegible]

[illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]

Cendebius ergò Jamniam veniens, cœpit 40
lacessere & minitari populo; & ingredieba-
tur ibátque in Judæam, occidebat, & capti-
vos abducebat. Ædificatâ quoque Hebro- 41
ne Cendebius, posuit ibi copias equitum
peditúmque, quæ procedentes percurrebant
viam Judææ, prout mandaverat illi rex.

CAP. XVI.

Quare ascendens Johannes è Gazare, in- 1
dicavit patri suo quicquid fecerat Cendebi-
us. Et is accersitis duobus filiis suis majo- 2
ribus, *nempè* Juda & Johanne ; dixit eis ;
Ego & fratres mei, domúsque mea paterna
gessimus bella Israëlis à pueritia nostra ad
hodiernum usque diem, & concessum est no-
bis ut sæpe liberaremus Israëlem. Nunc 3
autem senui, vos verò per misericordiam
Dei valentes estis : Surgite, & succedite lo-
co meo & loco fratrum meorum, & pro-
deuntes pugnate pro gente nostra ; &
auxilium de cœlo vobis adesto. Tum deli- 4
gens Johannes è regione viginti millia vi-
rorum electissimorum ad bellum, cum equi-
tibus, profecti sunt contra Cendebium, &
pernoctârunt in Moraim. Inde manè sur- 5
gentes, dum procederent per planitiem, en
exercitus numerosus occurrit eis peditum
equitúmque : sed torrens erat inter ipsos.
Cúmque castra posuisset ex adverso illorum 6
ipse & populus ejus, viderétque populum
timentem trajicere torrentem, trajecit ipse
primus : quem videntes trajecisse, traject-
runt etiam ipsi post eum. Tum divisit po- 7
pulum, & equites collocavit inter acies eo-
rum (equites autem inimicorum, multò plu-
res erant) Et clanxerunt tubis, victúsque 8
est Cendebius cum exercitu ipsius, & ceci-
derunt ex eis confossi multi; qui autem reli-
qui manserunt, fugerunt ad arces. Juda 9
verò frater Johannis vulneratus est : sed Jo-
hannes persecutus est eos usque ad Hebro-
nem illam quam ædificaverant. Fugienti- 10
bus autem illis ad turrim quæ est in Azoto,
succenderunt illam igni : & ceciderunt ex
illis quasi tria millia virorum : comites ve-
rò Johannis reversi sunt in Judæam incolu-
mes. Verùm Ptolomæus filius Habubi, qui 11
constitutus fuerat dux & gubernator in pla-
nitie Jerichuntis, & possidebat aurum &
argentum multum : Erat enim gener summi 12
sacerdotis : Hujus cùm elatus esset ani- 13
mus, & vellet obtinere & dominari super
terram : machinabatur dolum in Simonem
& filios ejus, quonam pacto interficeret
eos.

Versio VULG. LAT.

14 Simon autem, perambulans civitates quæ erant in re-
gione Judææ, & ſolicitudinem gerens earum, deſcen-
dit in Jericho ipſe, & Mathathias filius ejus, & Ju-
das, anno centeſimo ſeptuageſimo ſeptimo, menſe un-
15 decimo: hic eſt menſis Sabath. Et ſuſcepit eos fi-
lius Abobi in munitiunculam, quæ vocatur Doch, cum
dolo, quam ædificavit: & fecit eis convivium ma-
16 gnum, & abſcondit illic viros. Et cùm inebriatus
eſſet Simon, & filii ejus, ſurrexit Ptolemæus cum ſuis,
& ſumpſerunt arma ſua, & intraverunt in convivium,
& occiderunt eum, & duos filios ejus, & quoſdam
17 pueros ejus. Et fecit deceptionem magnam in Iſrael,
18 & reddidit mala pro bonis. Et ſcripſit hæc Ptole-
mæus, & miſit regi, ut mitteret ei exercitum in au-
xilium, & traderet ei regionem, & civitates eorum,
19 & tributa. Et miſit alios in Gazaram tollere Joan-
nem: & tribunis miſit epiſtolas, ut venirent ad ſe, &
20 daret eis argentum, & aurum, & dona. Et alios mi-
21 ſit occupare Jeruſalem, & montem templi. Et præ-
currens quidam, nuntiavit Joanni in Gazara, quia
periit pater ejus, & fratres ejus, & quia miſit te quo-
22 que interfici. Ut audivit autem, vehementer expa-
vit: & comprehendit viros, qui venerant perdere
eum, & occìdit eos: cognovit enim quia quærebant
23 eum perdere. Et cætera ſermonum Joannis, & bel-
lorum ejus, & bonarum virtutum, quibus fortiter geſ-
ſit, & ædificii murorum, quos extruxit, & rerum ge-
24 ſtarum ejus: Ecce hæc ſcripta ſunt in libro dierum
ſacerdotii ejus, ex quo factus eſt princeps ſacerdotum
poſt patrem ſuum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Β'.

14 Σίμων δὲ ἦν ἐφοδεύων τὰς πόλεις τὰς ἐν τῇ χώρᾳ, καὶ φροντίζων (ν) τῆ
ἐπιμελείας αὐτῶν, καὶ κατέβη εἰς Ἱεριχὼ αὐτὸς, καὶ Ματταθίας καὶ Ἰούδας
(ξ) οἱ υἱοὶ αὐτοῦ. ἔτους ἑβδόμου καὶ ἑβδομηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ, ἐν
15 μηνὶ ἑνδεκάτῳ, οὗτος ὁ μὴν Σαβάτ. Καὶ ὑπεδέξατο αὐτοὺς ὁ τοῦ
Ἀβούβου εἰς τὸ ὀχυρωμάτιον τὸ καλούμενον Δὼκ, μετὰ δόλου, ὃ ᾠκοδό-
16 μησε, καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς πότον (ο) μέγαν, καὶ ἐνέκρυψεν ἐκεῖ ἄνδρας. Καὶ
ὅτε ἐμεθύσθη Σίμων καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, ἐξανέστη Πτολεμαῖος καὶ οἱ (") παρ'
αὐτοῦ, καὶ ἐλάβοσαν τὰ ὅπλα αὐτῶν, καὶ ἐπεισήλθοσαν τῷ Σίμωνι εἰς
τὸ συμπόσιον, καὶ ἀπέκτειναν αὐτὸν καὶ τοὺς (ο) δύο υἱοὺς αὐτοῦ, καί
17 τινας τῶν παιδαρίων αὐτοῦ. Καὶ ἐποίησεν ἀθεσίαν μεγάλην, καὶ
18 (π) ἀπέδωκε κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν. Καὶ ἔγραψε ταῦτα Πτολεμαῖ-
ος, καὶ ἀπέστειλε τῷ βασιλεῖ ὅπως ἀποστείλῃ αὐτῷ δυνάμεις εἰς βοήθει-
19 αν, καὶ παραδῷ (ρ) αὐτῷ τὴν χώραν αὐτῶν, καὶ τὰς πόλεις. Καὶ
ἀπέστειλεν ἑτέρους εἰς Γάζαρα ἆραι τὸν Ἰωάννην, καὶ τοῖς χιλιάρχοις
ἀπέστειλεν ἐπιστολὰς παραγενέσθαι πρὸς αὐτὸν, ὅπως δῷ αὐτοῖς ἀργύ-
20 ριον καὶ χρυσίον καὶ δόματα. Καὶ ἑτέρους ἀπέστειλε καταλαβέ-
21 σθαι τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ τὸ ὄρος τοῦ ἱεροῦ. Καὶ (˘) προδραμών τις
ἀπήγγειλεν Ἰωάννῃ εἰς Γάζαρα, ὅτι ἀπώλετο ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ
22 οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἀπέσταλκε καὶ σὲ ἀποκτεῖναι. Καὶ ἀκού-
σας ἐξέστη σφόδρα· καὶ συνέλαβε τοὺς ἄνδρας τοὺς ἐλθόντας
ἀπολέσαι αὐτὸν, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς, (σ) ἐπέγνω γὰρ ὅτι ἐζή-
23 τουν αὐτὸν ἀπολέσαι. Καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων Ἰωάννου, καὶ
τῶν πολέμων αὐτοῦ, καὶ τῶν ἀνδραγαθιῶν αὐτοῦ ὧν (") ἠνδραγάθη-
σε, καὶ τῆς οἰκοδομῆς τῶν τειχέων ὧν ᾠκοδόμησε, καὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ,
24 Ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται ἐπὶ (τ) βιβλίῳ ἡμερῶν ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ,
ἀφ' οὗ ἐγενήθη ἀρχιερεὺς μετὰ τὸν πατέρα αὐτοῦ. (†) ΤΕ'ΛΟΣ Α'.

MS. A. (ν) τὰς (ξ) καὶ οἱ (ο) μέγα, (") μετ' αὐτοῦ, (ο) υἱοὺς (π) ἀνταπέδωκεν (ρ) τὴν χώραν (˘) * προδραμὼν ἀπήγγειλεν Ἰωάννης εἰς (σ) ἔγνω γὰρ ὅτι ἐζήτουσαν (") ἠνδραγάθην, καὶ τῆς ᾠκοδομῆς (τ) βιβλίου (†) Μακκαβαίων Α'.

Interp. LAT.

Simon autem perambulans civitates, quæ erant in regione, & ſolicitudinem gerens de cura earum, deſcendit in Hiericho, ipſe, & Mattathias & Judas, filii ejus, anno centeſimo ſeptuageſimo ſeptimo menſe undecimo: hic eſt menſis Sabat. Et ſuſcepit eos filius Abubi in munitiunculam, quæ vocatur Doc, cum dolo, quam ædificavit: & fecit eis convivium magnum: & abſcondit illic viros. Et cùm inebriatus eſſet Simon, & filii ejus; ſurrexit Ptolemæus cum ſuis: & ſumpſerunt arma ſua, & irruerunt in Simonem in convivio, & occiderunt eum; & duos filios ejus, & quoſdam pueros ejus. Et fecit deceptionem magnam, & reddidit mala pro bonis. Et ſcripſit hæc Ptolemæus, & miſit regi, ut mitteret ei exercitum in auxilium, & traderet ei regionem, & civitates eorum. Et miſit alios in Gazaram tollere Joannem: & tribunis miſit epiſtolas, ut venirent ad ſe, ut daret eis argentum, & aurum, & dona. Et alios miſit occupare Hieruſalē, & montem templi. Et præcurrens quidam nuntiavit Joanni in Gazara, quia periit pater ejus, & fratres ejus, & quia miſit te quoque interficere. Ut audivit autem; vehementer expavit: & comprehendit viros qui venerant perdere eum, & occidit eos. Cognovit enim quia quærebant perdere eum. Et cætera ſermonum Joannis, & bellorum ejus, & bonarum actionum ejus, quas fortiter egit, & ædificii murorum, quos extruxit, & rerum geſtarum ejus, Ecce hæc ſcripta ſunt in libro dierum ſacerdotii ejus; ex quo factus eſt princeps ſacerdotum poſt patrem ſuum.

Verſio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]

Interea Simon obibat inviſens urbes regionis, & providens iis omnibus quæ neceſſaria erant illis: cumque deſcendiſſent Jerichuntem ipſe & Mathitha atque Juda filii ejus, anno centeſimo ſeptuageſimo ſeptimo, menſe undecimo qui eſt Sebat; Excepit eos Ptolomæus Habubi filius doloſè in arce quadam quæ vocatur Doac, quam ipſe ædificaverat, fecitque eis convivium magnum, & abſcondit ibi viros. Cúmque bibiſſent & jucundati eſſent Simon & filii ejus, exurgens Ptolomæus & qui erant cum ipſo, ceperunt arma illorum; & adorti Simonem in convivio, interfecerunt eum, & filios ejus, cum nonnullis ex ſervis ejus. Ita commiſit ſcelus magnum, & rependit malum pro bono. Tum ſcripſit miſitque hæc Ptolemæus ad regem, ut mitteret ipſi copias ad auxilium, quatenus traderet ei regiones & urbes. Miſit etiam viros alios in Gazarem, ut occiderent Johannem: chiliarchis autem ſcripſit ut venirent ad ſe, ut daret ipſis aurum, argentum, & munera. Alios verò miſit ad occupandum Jeroſolymam & montem templi. Et abeuntes quidam indicarunt Johanni in Gazare, mortuos eſſe patrem & fratres ejus: & miſit *inquiunt* ad occidendum te quoque. Quibus auditis, Johannes, extimuit obſtupuitque vehementer, & comprehendens viros qui abierant adversùs eum, interfecit illos: cognoverat enim Johannes velle eos ipſum interficere. Reliqua facta Johannis, & bella, atque victoriæ quas reportavit ac vicit, ædificium muri quem extruxit, & geſta ipſius; Ecce hæc ſcripta ſunt in libro dierum ſummi ſacerdotii ipſius: nam fuit ſummus Sacerdos loco patris ſui poſt ipſum.

Libri Machabæorum finis.

Verſio VULG. LAT.

LIBER SECUNDUS
MACHABÆORUM.
CAP. PRIMUM.

1 FRatribus, qui ſunt per Ægyptum, Judæis, ſalutem
dicunt fratres, qui ſunt in Jeroſolymis, Judæi, & qui
2 in regione Judææ, & pacem bonam. Benefaciat vo-
bis Deus, & meminerit teſtamenti ſui, quod locutus
eſt ad Abraham, & Iſaac, & Jacob, ſervorũ ſuorum fi-
3 deliũ: Et det vobis cor omnibus, ut colatis eum, & fa-
ciatis ejus voluntatem, corde magno, & animo volenti.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ
ΔΕΥ'ΤΕΡΟΣ.
ΚΕΦ. α'.

1 ΤΟῖς ἀδελφοῖς τοῖς κατ' Αἴγυπτον Ἰουδαίοις χαίρειν. οἱ ἀδελφοὶ
οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις Ἰουδαῖοι, καὶ οἱ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Ἰουδαίας, εἰρήνην
2 ἀγαθήν. Καὶ ἀγαθοποιήσαι ὑμῖν ὁ Θεὸς, καὶ (α) μνησθείη τῆς
διαθήκης αὐτοῦ τῆς πρὸς Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ τῶν δούλων
3 αὐτοῦ τῶν πιστῶν. Καὶ δῴη ὑμῖν καρδίαν πᾶσιν εἰς τὸ σέβεσθαι αὐ-
τὸν, καὶ ποιεῖν αὐτοῦ τὰ θελήματα καρδίᾳ μεγάλῃ, καὶ ψυχῇ βουλομένῃ.

MS. A. Μακκαβαίων Β'. (α) μνησθῆναι

MACCABAEORUM
SECUNDUS.
CAP. I.

FRatribus, qui ſunt per Ægyptum, Judæis Salutem. Fratres, qui ſunt in Hieroſolymis Judæi, & qui in regione Judææ, pacem bonam. Et benefaciat vobis Deus, & meminerit teſtamenti ſui, quod ad Abraam, & Iſaac, & Jacob ſervos ſuos fideles. Et det vobis cor omnibus, ut colatis eum, & faciatis ejus voluntatem corde magno, & animo volenti.

Verſio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

* [illegible] *

* [illegible] * ǝ *

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]

Sequitur liber ſecundus
MACHABÆORUM.
CAP. I.

FRatres Judæi qui *ſunt* Jeroſolymis, & in terra Judæ, fratribus Judæis qui *ſunt* in Ægypto, ſalutem. Pax & gratia vobiſcum *ſit*. Et benefaciat vobis Deus, & recordetur fœderis ſui, quod iniuit cum Abrahamo, & Iſaaco, & Jacobo ſervis ſuis fidelibus. Et det vobis omnibus cor ut timeatis ipſum, & faciatis mandata ejus corde pleno, & animo valenti.

Versio VULG. LAT.

4 Adaperiat cor vestrum in lege sua, & in præceptis
5 suis, & faciat pacem. Exaudiat orationes vestras, &
reconcilietur vobis, nec vos deserat in tempore ma-
6 lo. Et nunc hîc sumus orantes pro vobis. Regnante
7 Demetrio, anno centesimo sexagesimo nono, nos Ju-
dæi scripsimus vobis in tribulatione, & impetu, qui
supervenit nobis in istis annis, ex quo recessit Jason à
8 sancta terra, & à regno. Portam succenderunt, &
effuderunt sanguinem innocentem: & oravimus ad
Dominum, & exauditi sumus, & obtulimus sacrifici-
um, & similaginem, & accendimus lucernas, & pro-
9 posuimus panes. Et nunc frequentate dies scenopegiæ
10 mensis Casleu. Anno centesimo octogesimo octavo,
populus qui est Jerosolymis, & in Judæa, Senatúsq; &
Judas, Aristobolo magistro Ptolemæi regis, qui est
de genere christorum sacerdotum, & his, qui in Ægy-
11 pto sunt Judæis, salutem & sanitatem. De magnis
periculis à Deo liberati, magnificè gratias agimus ipsi,
12 utpotè qui adversùs talem regem dimicavimus. Ipse
enim ebullire fecit de Perside eos, qui pugnaverunt
13 contra nos, & sanctam civitatem. Nam cùm in Persi-
de esset dux ipse, & cum ipso immensus exercitus, ce-
cidit in templo Naneæ, consilio deceptus sacerdotum
14 Naneæ. Etenim cum ea habitaturus venit ad locum
Antiochus, & amici ejus, & ut acciperet pecunias
15 multas dotis nomine. Cúmque proposuissent eas sa-
cerdotes Naneæ, & ipse cum paucis ingressus esset in-
16 tra ambitum fani, clauserunt templum, Cùm intrâsset
Antiochus: apertóque occulto aditu templi, mitten-
tes lapides percusserunt ducem & eos qui cum eo e-
rant, & diviserunt membratim, & capitibus amputa-
17 tis foràs projecerunt. Per omnia benedictus Deus,
18 qui tradidit impios. Facturi igitur quintâ & vigesimâ
die mensis Casleu purificationem templi, necessarium
duximus significare vobis: ut & vos quoque agatis
diem scenopegiæ, & diem ignis qui datus est quando
Nehemias ædificato templo & altari obtulit sacrificia.
19 Nam cùm in Persidem ducerentur patres nostri; sacer-
dotes, qui tunc cultores Dei erant, acceptum ignem
de altari occultè absconderunt in valle, ubi erat pu-
teus altus & siccus, & in eo contutati sunt eum, ita ut
omnibus ignotus esset locus

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

4 Καὶ διανοῖξαι τὴν καρδίαν ὑμῶν ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς προσ-
5 τάγμασι, καὶ εἰρήνην ποιήσαι, Καὶ (β) ἐπακούσαι ὑμῶν τῶν δεήσε-
ων, καὶ καταλλαγείη ὑμῖν, καὶ μὴ ὑμᾶς ἐγκαταλίποι ἐν καιρῷ πονηρῷ.
6 Καὶ νῦν ὧδέ ἐσμεν προσευχόμενοι περὶ ὑμῶν. Βασιλεύοντος Δη-
7 μητρίου ἔτους ἑκατοστοῦ ἑξηκοστοῦ (ᵃ) ἐννάτου, ἡμεῖς οἱ Ἰουδαῖοι (γ) γεγραφή-
καμεν ὑμῖν ἐν τῇ θλίψει, καὶ ἐν τῇ ἀκμῇ τῇ ἐπελθούσῃ ἡμῖν ἐν τοῖς
ἔτεσι τούτοις, ἀφ' οὗ ἀπέστη Ἰάσων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἁγίας γῆς,
8 καὶ τῆς βασιλείας· Καὶ ἐνεπύρισαν τὸν πυλῶνα, καὶ ἐξέχεαν αἷμα ἀθῷον.
καὶ ἐδεήθημεν τοῦ κυρίου, καὶ εἰσηκούσθημεν, (ᵇ) καὶ προσηνέγκαμεν θυσίαν,
καὶ σεμίδαλιν, καὶ (δ) ἐξήψαμεν τοὺς λύχνους, καὶ προεθήκαμεν
9 τοὺς ἄρτους. Καὶ νῦν ἵνα ἄγητε τὰς ἡμέρας τῆς σκηνοπηγίας τοῦ
10 Χασελεῦ μηνός. Ἔτους (ε) ἑκατοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ καὶ ὀγδόου (ζ) οἱ ἐν
Ἱεροσολύμοις, καὶ οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ ἡ γερουσία, καὶ Ἰούδας Ἀρι-
στοβούλῳ διδασκάλῳ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως, ὄντι δὲ ἀπὸ τοῦ τῶν
χριστῶν ἱερέων γένους, καὶ τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ Ἰουδαίοις, χαίρειν καὶ
11 ὑγιαίνειν. Ἐκ μεγάλων κινδύνων ὑπὸ τοῦ θεοῦ σεσωσμένοι, μεγά-
12 λως εὐχαριστοῦμεν αὐτῷ, ὡς ἂν πρὸς βασιλέα παρατασσόμενοι.
13 Αὐτὸς γὰρ ἐξέβρασε τοὺς (η) παραταξαμένους ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει. Εἰς
(θ) γὰρ τὴν Περσίδα γενόμενος ὁ ἡγεμὼν, καὶ ἡ περὶ αὐτὸν ἀνυπόστατος
δοκοῦσα εἶναι δύναμις, κατεκόπησαν ἐν τῷ τῆς Ναναίας ἱερῷ, παραλογι-
14 σμῷ χρησαμένων τῶν περὶ τὴν Ναναίαν ἱερέων. Ὡς γὰρ (ι) συνοι-
κήσων αὐτῇ παρεγένετο εἰς τὸν τόπον ὅ τε Ἀντίοχος, καὶ οἱ σὺν αὐ-
15 τῷ φίλοι, χάριν τοῦ λαβεῖν τὰ χρήματα (κ) εἰς φερνῆς λόγον. Καὶ
προθέντων αὐτὰ τῶν ἱερέων (ᶜ) τῆς Ναναίας, κἀκείνου προσελθόντος μετ'
ὀλίγων εἰς τὸν περίβολον τοῦ τεμένους, συγκλείσαντες τὸ ἱερὸν, Ὡς εἰσ-
16 ῆλθεν Ἀντίοχος, ἀνοίξαντες τὴν τοῦ φατνώματος κρυπτὴν θύραν,
βάλλοντες πέτρους συνεκεραύνωσαν τὸν ἡγεμόνα, καὶ μέλη ποιήσαν-
17 τες, καὶ τὰς κεφαλὰς (λ) ἀφελόντες, τοῖς ἔξω παρέρριψαν. Κατὰ
πάντα εὐλογητὸς ἡμῶν ὁ θεὸς, ὃς (ᵉ) παρέδωκε τοὺς ἀσεβήσαντας.
18 Μέλλοντες (ᶠ) οὖν ἄγειν ἐν τῷ Χασελεῦ πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τὸν καθαρισμὸν
τοῦ ἱεροῦ, δέον ἡγησάμεθα διασαφῆσαι ὑμῖν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἄγητε (ᵍ) τῆς
σκηνοπηγίας καὶ τοῦ πυρὸς, ὅτε Νεεμίας (ʰ) οἰκοδομήσας τό τε (ⁱ) ἱερὸν
19 καὶ τὸ θυσιαστήριον, ἀνήνεγκε (ᵏ) θυσίαν. Καὶ γὰρ ὅτε εἰς τὴν Περσικὴν
ἤγοντο (ˡ) οἱ πατέρες ἡμῶν, (μ) οἱ τότε εὐσεβεῖς ἱερεῖς λαβόντες ἀπὸ τοῦ
πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου λαθραίως, κατέκρυψαν ἐν κοιλώματι φρέατος
τάξιν (ν) ἔχοντος ἀνύδρου, ἐν ᾧ κατησφαλίσαντο, ὥστε πᾶσιν ἄγνωστον
εἶναι τὸν τόπον.

MS. A. (β) ὑπακούσε (ᵃ) ἐννάτου, (γ) γεγράφαμεν (ᵇ) προσηνέγκαμεν (δ) ἐξήψαγεν (ε) * ὀγδοηκοστοῦ (ζ) ἐν Ἱεροσολύμοις, (η) παραστασομένους (θ) τὴν Περσίδα γενόμενος γὰρ ὁ (ι) συνοικῶν (κ) πλείονα εἰς (ᶜ) τοῦ Ναναίου, (λ) τοῖς ἔξω παρέῤῥιψαντες. (ᵉ) ἔδωκεν (ᶠ) ἄγειν (ᵍ) σκηνοπηγίας (ʰ) ὁ (ⁱ) τὸ (ᵏ) θυσίας. (ˡ) ἡμῶν οἱ πατέρες, (μ) οἵτε (ν) ἔχοντες ἄνυδρον,

Interp. LAT.

Et adaperiat cor vestrum in lege sua, & in præ- 4
ceptis: & faciat pacem; Et exaudiat orationes 5
vestras, & reconcilietur vobis, nec vos deserat in
tempore malo. Et nunc hîc sumus orantes pro 6
vobis. Regnante Demetrio anno centesimo sexa- 7
gesimo nono, nos Judæi scripsimus vobis in tri-
bulatione & impetu, qui supervenit nobis in istis
annis; ex quo recessit Jason, & qui cum eo, à
sancta terra, et à regno. Et portam succenderunt, 8
& effuderunt sanguinem innocentem. Et oravi-
mus ad Dominum: & exauditi sumus: et obtuli-
mus sacrificium, et similaginem, et accendimus
lucernas, et proposuimus panes. Et nunc, ut aga- 9
tis dies scenopegiæ mensis Chasleu. Anno centesimo 10
octogesimo octavo, qui sũt in Hierosolymis, et qui
in Judæa, Senatusq;, et Judas, Aristobulo magistro
Ptolemæi regis, qui est de genere christorum sa-
cerdotum, & his qui in Ægypto sunt, Judæis, sa-
lutem, & sanitatem. De magnis periculis à 11
Deo liberati, magnificè gratias agimus ei, ut potè
qui adversùs regem dimicamus. Ipse enim ebul- 12
lire fecit eos qui pugnaverunt in sancta civi-
tate. Nam cùm in Perside esset dux ipse, & 13
qui cum ipso exercitus, qui intolerabilis videbatur
esse; percussi sunt in templo Nanææ, frau-
de utentibus iis qui circa Nanæam, sacerdoti-
bus. Et enim quasi cum ea habitaturus venit 14
ad locum Antiochus, & amici ejus, ut acciperet
pecunias dotis nomine. Cúmque proposuissent eas 15
sacerdotes Nanææ, & ipse cum paucis ingressus
esset intra ambitum phani, clauserunt templum.
Cùm autem intrâsset Antiochus, aperto occulto 16
ostio laquearis, mittentes lapides, percusserunt du-
cem, & diviserunt membratim, & capitibus
amputatis, ad eos qui foris erant, projecerunt.
Per omnia benedictus Deus noster, qui tradidit 17
impios. Facturi igitur quintâ & vigesimâ die 18
mensis Chasleu purificationem templi, necessarium
duximus significare vobis; ut & vos quoq; agatis
[diem] scenopegiæ, et ignis: quando Neemias ædifi-
cato templo, & altari, obtulit sacrificium. Nam 19
cùm in Persidem ducerentur patres nostri; sacer-
dotes, qui tunc erant (a) cultores Dei, acceperunt
de igne altaris occultè, & absconderunt in cavi-
tate putei situm habentis siccum: in quo contu-
tati sunt eum; ita ut omnibus ignotus esset
locus.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]

Et aperiat aures & corda vestra legibus 4
& præceptis suis: Et pacem faciat vo-
biscum, Et exaudiat supplicationem ve- 5
stram, & acceptos vos habeat, ne-
que deserat vos temporibus malis. Nunc 6
autem nos hîc preces fundimus pro vo-
bis. Anno autem centesimo sexagesimo 7
nono, *regnante* Demetrio, nos Judæi scri-
psimus vobis in angustiis & pressuris quæ
acciderunt his annis, ex quo missus est
Jason, & qui cum eo, à regno, in terram
sanctam. Et *incenderunt* januas, & *fu-* 8
derunt sanguinem innocentem. Et ora-
vimus & precati sumus à Domino, & ex-
audivit vocem nostram. Et obtulimus
oblationem & similam, & accendimus
luminaria, & panes propositionis propo-
suimus. Nunc autem agite dies Sce- 9
nopegii mensis Conun prioris. Anno 10
centesimo octogesimo octavo; Qui Jero-
solymis sunt & in Judæa, cum senioribus
Judæorum, Aristobulo doctori Regis Pto-
lemæi, qui est de familia Sacerdotum
Unctorum, Judæis item qui in Ægypto
sunt, salvere & valere. Multùm magno- 11
que opere confitemur Domino, qui astitit
nobis, & liberavit nos ex omnibus angu-
stiis quæ supervenerunt nobis. Cùm enim 12
venisset in nos Rex, ad bellum contra ci-
vitatem sanctam gerendam, depulit eum,
& in Persiam ejecit. Cùm enim eò ve- 13
nisset ipse & totus exercitus ejus, qui pu-
tabatur insuperabilis, interfectus est in
templo Nanææ, dolo ipsos capientibus &
ligantibus sacerdotibus Nanææ. Ipse enim 14
Antiochus & amici ejus eò profectus fu-
erat, quasi ipsam uxorem ducturus, ut
opes magnas acquireret ratione dotis. Sa- 15
cerdotes autem Nanææ dolo ipsi assensi sunt.
Cùm autem ingressus esset murum templi
cum paucis; Apertâ parvâ portâ intra-
verunt contra eum, jactísque in eum la- 16
pidibus interfecerunt eum, & resectum ca-
put ejus ad eos qui foris erant projece-
runt. In omnibus autem benedictus sit 17
Deus noster, qui impios illos tradidit.
Quoniam igitur acturi sumus mundatio- 18
nem Templi vicesimâ quintâ Conun pri-
oris, vobis idpsum notum facere volumus,
ut & ipsi eam agatis instar Festi Sceno-
pegiæ. Sed & de igni ad vos verba fa-
ciemus: Cùm ædificaret Nehemias Tem-
plum & Altare, offerretque oblationes; Et 19
cùm irent Patres in Persiam, Sacerdotes
justi qui erant tunc temporis acceperunt
clam de igni altaris, & absconderunt in
puteo, in quo non erat aqua, & occultâ-
runt, ne cui homini notus esset locus ejus.

Verſio VULG. LAT.

10 Cùm autem præteriiſſent anni multi, & placuit Deo ut mitteretur Nehemias à rege Perſidis : nepotes ſacerdotum illorum, qui abſconderant, miſit ad requirendum ignem : & ſicut narraverunt nobis, non in-
11 venerunt ignem, ſed aquam craſſam. Et juſſit eos haurire, & afferre ſibi : & ſacrificia, quæ impoſita erant, juſſit ſacerdos Nehemias aſpergi ipſa aquâ, &
12 ligna, & quæ erant ſuperpoſita. Utque hoc factum eſt, & tempus affuit, quo Sol refulſit, qui priùs erat in nubilo, accenſus eſt ignis magnus, ita ut omnes mira-
13 rentur. Orationem autem faciebant omnes ſacerdotes, dum conſummaretur ſacrificium, Jonathâ incho-
14 ante, cæteris autem reſpondentibus. Et Nehemiæ erat oratio hunc habens modum : DOMINE Deus, omnium creator, terribilis & fortis, juſtus &
15 miſericors, qui ſolus es bonus rex, Solus præſtans, ſolus juſtus, & omnipotens, & æternus, qui liberas Iſrael de omni malo, qui feciſti patres electos & ſan-
16 ctificâſti eos : Accipe ſacrificium pro univerſo populo tuo Iſrael, & cuſtodi partem tuam, & ſanctifica.
17 Congrega diſperſionem noſtram, libera eos qui ſerviunt Gentibus, & contemptos & abominatos reſpice :
18 ut ſciant Gentes quia tu es Deus noſter. Affli ge opprimentes nos, & contumeliam facientes in ſuperbia.
19 Conſtitue populum tuum in loco ſancto tuo, ſicut
20 dixit Moyſes. Sacerdotes autem pſallebant hymnos,
21 uſquequò conſumptum eſſet ſacrificium. Cùm autem conſumptum eſſet ſacrificium, ex reſidua aqua Nehe-
22 mias juſſit lapides majores perfundi. Quod ut factum eſt, ex eis flamma accenſa eſt : ſed ex lumine,
23 quod refulſit ab altari, conſumpta eſt. Ut verò manifeſtata eſt res, renuntiatum eſt regi Perſarum, quòd in loco, in quo ignem abſconderant hi qui tranſlati fuerant ſacerdotes, aqua apparuit, de qua Nehemias,
24 & qui cum eo erant, purificaverunt ſacrificia. Conſiderans autem rex, & rem diligenter examinans, fe-
25 cit ei templum, ut probaret quod factum erat. Et cùm probâſſet, ſacerdotibus donavit multa bona, & alia atque alia munera, & accipiens manu ſuâ, tribu-
26 ebat eis. Appellavit autem Nehemias hunc locum Nephthar, quod interpretatur, Purificatio. Vocatur autem apud plures, Nephi.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Β'.

20 Διελθόντων δὲ ἐτῶν ἱκανῶν, ὅτε ἔδοξε τῷ θεῷ, ἀποσταλεὶς Νεεμίας (ξ) ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Περσίδος, τοὺς ἐκγόνους τῶν ἱερέων τῶν ἀποκρυψάντων ἔπεμψεν ἐπὶ τὸ πῦρ. (ο) ὡς δὲ διεσάφη-
21 σαν ἡμῖν μὴ εὑρηκέναι πῦρ, ἀλλὰ ὕδωρ παχὺ, Ἐκέλευσεν αὐτοὺς ἀποβάψαντας φέρειν. ὡς δὲ ἀνηνέχθη τὰ τῶν θυσιῶν, ἐκέλευσε τοὺς ἱερεῖς Νεεμίας (π) ἐπιῤῥᾶναι τῷ ὕδατι τά τε ξύλα, καὶ
22 τὰ ἐπικείμενα. Ὡς δὲ (ρ) ἐγένετο τοῦτο, καὶ χρόνος διῆλθεν ὅτε ἥλιος ἀνέλαμψε (σ) πρότερον ἐπινεφὴς ὢν, ἀνήφθη πυρὰ με-
23 γάλη, ὥστε θαυμάσαι πάντας. Προσευχὴν δὲ ἐποιήσαντο οἱ ἱερεῖς δαπανωμένης τῆς θυσίας, οἵ τε ἱερεῖς, καὶ πάντες, κατ-
24 αρχομένου Ἰωνάθου, (τ) τῶν δὲ λοιπῶν ἐπιφωνούντων, Ὡς Νεεμίου. ἦν δὲ ἡ προσευχὴ τὸν τρόπον ἔχουσα τοῦτον· (υ) Κύριε κύριε ὁ θεὸς ὁ πάντων κτίστης, ὁ φοβερὸς, καὶ (φ) ἰσχυρὸς, καὶ δί-
25 καιος, καὶ ἐλεήμων, ὁ μόνος βασιλεὺς καὶ χρηστὸς, Ὁ μόνος χορηγὸς, ὁ μόνος δίκαιος, καὶ παντοκράτωρ, καὶ αἰώνιος, ὁ διασώζων τὸν Ἰσραὴλ ἐκ παντὸς κακοῦ, ὁ ποιήσας
26 τοὺς πατέρας ἐκλεκτοὺς, καὶ ἁγιάσας αὐτούς, Πρόσδεξαι τὴν θυσίαν ὑπὲρ παντὸς τοῦ λαοῦ σου Ἰσραὴλ, καὶ διαφύλαξον
27 τὴν μερίδα σου καὶ καθαγίασον. Ἐπισυνάγαγε τὴν διασπορὰν ἡμῶν, ἐλευθέρωσον τοὺς δουλεύοντας ἐν τοῖς ἔθνεσι, τοὺς ἐξουθενημένους, καὶ βδελυκτοὺς ἔπιδε, καὶ γνώτωσαν τὰ ἔθνη ὅτι
28 σὺ εἶ ὁ θεὸς ἡμῶν. Βασάνισον τοὺς καταδυναστεύοντας, καὶ
29 ἐξυβρίζοντας ἐν ὑπερηφανίᾳ. Καταφύτευσον τὸν λαόν σου εἰς
30 τὸν τόπον τὸν ἅγιόν σου, καθὼς εἶπε (χ) Μωυσῆς. Οἱ δὲ ἱερεῖς
31 ἐπέψαλλον τοὺς ὕμνους. Καθὼς δὲ ἀνηλώθη τὰ τῆς θυσίας, καὶ τὸ περιλειπόμενον ὕδωρ ὁ Νεεμίας ἐκέλευσε λίθους μείζονας
32 καταχεῖν. Ὡς δὲ τοῦτο ἐγενήθη, φλὸξ ἀνήφθη· τοῦ δὲ ἀπὸ τοῦ
33 θυσιαστηρίου ἀντιλάμψαντος φωτὸς ἐδαπανήθη. Ὡς δὲ φανερὸν ἐγενήθη τὸ πρᾶγμα, καὶ διηγγέλη τῷ βασιλεῖ τῶν Περσῶν, ὅτι εἰς τὸν τόπον οὗ τὸ πῦρ (ψ) ἀπέκρυψαν οἱ μεταχθέντες ἱερεῖς, τὸ ὕδωρ ἐφάνη, ἀφ' οὗ καὶ οἱ περὶ τὸν Νεεμίαν ἥγνισαν (ω) τὰ τῆς
34 θυσίας. Περιφράξας δὲ ὁ βασιλεὺς ἱερὸν ἐποίησε, δοκιμάσας
35 τὸ πρᾶγμα. Καὶ (α) οἷς ἐχαρίζετο ὁ βασιλεὺς πολλὰ διάφορα
36 ἐλάμβανε καὶ μετεδίδου. Προσηγόρευσαν δὲ οἱ περὶ τὸν Νεεμίαν τοῦτο Νέφθαρ, ὃ διερμηνεύεται Καθαρισμός· καλεῖται δὲ παρὰ τοῖς πολλοῖς (β) Νεφθαεί.

MS. A. (ξ) ἀπὸ (ο) ὡς διεσάφισαν (π) ἐπιρᾶναι (ρ) ἐγένετο, καὶ (σ) ἐπινεφὴς (τ) τῶν τε (υ) Κύριος ὁ θεὸς (φ) ὁ ἰσχυρὸς, (χ) Μωσῆς. (ψ) ἔκρυψαν (ω) τὰς θυσίας. (α) εἷς ὁ βασιλεὺς (β) Νεφθάρ.

Interp. LAT.

Cùm autem præteriiſſent anni multi, quando placuit Deo, miſſus Neemias à rege Perſidis, nepotes ſacerdotum illorum, qui abſconderant, miſit ad ignem. Ut autem narraverunt nobis, non inveniſſe ignem, ſed aquam craſſam; juſſit eos haurientes ferre. Ut autem oblata ſunt ea quæ ad ſacrificia; juſſit ſacerdotes Neemias aſpergere aquâ ipſa, & ligna, & quæ erant ſuperpoſita. Utque hoc factum eſt, & tempus affuit quo Sol refulſit, qui priùs erat in nubilo; accenſus eſt ignis magnus; ita ut omnes mirarentur. Orationem autem faciebant ſacerdotes, dum conſummaretur ſacrificium, & ſacerdotes, & omnes Jonathâ inchoante, cæteris autem reſpondentibus, ut Neemias. Erat autem oratio hunc habens modum : Domine, Domine Deus, omnium creator, terribilis, & fortis, & juſtus, & miſericors : qui ſolus es rex, & bonus, Solus præſtans, ſolus juſtus, & omnipotens, & æternus : qui liberas Iſrael de omni malo : qui feciſti patres electos, & ſanctificâſti eos : Accipe ſacrificium pro univerſo populo tuo Iſrael : & cuſtodi partem tuam, & ſanctifica. Congrega diſperſionem noſtram, libera eos qui ſerviunt in gentibus : & contemptos & abominatos reſpice : Et ſciant gentes, quia tu es Deus noſter. Afflige opprimentes, & contumeliam facientes in ſuperbia. Planta populum tuum in loco ſancto tuo, ſicut dixit Moyſes. Sacerdotes autem pſallebant hymnos. Cùm autem conſumptum eſſet ſacrificium, ex reſidua aqua juſſit Neemias lapides majores perfundi. Quod ut factum eſt, flamma accenſa eſt: ſed lumine refulgente, ab altari conſumpta eſt. Ut verò manifeſtata eſt res; nuntiatum eſt regi, quòd in loco, in quo ignem abſconderant hi qui tranſlati fuerant ſacerdotes, aqua apparuit; de qua (b) Neemias, & qui cum eo erant, purificaverunt quæ ad ſacrificium. Circumſepiens autem rex (c) templum fecit, ut rem probaret. Et quibus gratificabatur rex, multa eximia accipiebat, & tribuebat. Appellavit autem Neemias hunc locum Nephthar, quod interpretatur, Purificatio. Vocatur autem apud plures, Nephthai.

Verſio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
[illegible]

Cùm autem tranſiiſſent anni multi, & Deo viſum eſſet, miſſus eſt Nehemias à rege Perſiæ, cum filiis Sacerdotum illorum qui abſconderant ignem, Et miſit eos ut afferrent ignem. Et venientes dixerunt non inveniſſe ſe ignē, ſed aquas turbidas. Et juſſit eos tollere indè & afferre. Cúmq; aſcendiſſent ſacrificia et oblationes, præcepit Nehemias Sacerdotibus ut aſpergerent eis ligna & ſacrificia: Cúmq; ita feciſſent, effulſit ſol anteà nubibus involutus, poſtquam tranſiiſſet modicum tempus, & tunc accenſus eſt ignis magnus, ita ut omnes mirarentur. Sacerdotes autem ſtabant orantes donec perfectum eſſet miniſterium ignis. Sacerdotes autem & Jonathan & reliqui deſcendentes dixerunt quod precibus Nehemiæ accenſus eſt ignis. Fuit autem oratio ejus in hunc modum; Domine Deus Omnipotens, & Creator omnium, terribilis & potens, juſte & miſericors, ſolus Rex & bonus ſolus, Solus nutritius, juſtus, in ſecula vivens, Omnipotens Redemtor Iſraëlis de omnibus malis, qui elegiſti Patres noſtros, & ſanctificâſti eos, Accipe oblationem hanc, pro toto populo tuo Iſraële, & cuſtodi & ſanctifica partem tuam & hæreditatem tuam: Et congrega diſperſionem noſtram, & libera illos qui ſervituti addicti ſunt inter Gentes immundas & reprobas : & intuere nos, & ſciant Gentes te eſſe Deum noſtrum. Et crucia illos qui attollunt ſe, & ſervitute nos premunt cum ſuperbia: Et firma populum tuum in loco tuo ſancto ſicut dixit Moſes. Sacerdotes autem ſtantes pſallebant hymnis. Cúmque perfecti eſſent ſacrificia & oblationes, reſiduas aquas reponi juſſit Nehemias, & circundari locum lapidibus magnis. Quo facto accenſa eſt flamma ignis, eouſque ut conſumeretur lux ignis qui erat ſuper altari. Cùm autem innotuiſſet hoc, & revelatum eſſet Regi Perſarum; In loco, nempe, ubi abſconderunt ignem qui deportabantur, inventam eſſe aquam turbidam, eâque conſecrâſſe Nehemiam & qui cum ipſo erant, oblationes & ſacrificia; Acceſſit Rex ad locum, & re examinatâ, in eo Templum extruxit, Et dedit eis Rex dona magna & eximia : Quæ illi accepta dederunt eis quibus opus erat. Vocârunt autem eam *aquam* domeſtici Nehemiæ Genaphtar; quod interpretatur Mundatio. Apud vulgus autem appellatur Naphtar.

Versio VULG. LAT.

CAP. II.

1 INvenitur autem in descriptionibus Jeremiæ prophe-
tæ, quòd jussit eos ignem accipere qui transmigra-
bant: ut significatum est, & ut mandavit transmi-
2 gratis. Et dedit illis legem ne obliviscerentur præ-
cepta Domini, & ut non exerrarent mentibus viden-
tes simulachra aurea & argentea, & ornamenta eo-
3 rum. Et alia hujusmodi dicens, hortabatur ne legem
4 amoverent à corde suo. Erat autem in ipsa scriptu-
ra, quomodò tabernaculum & arcam jussit propheta
divino responso ad se facto comitari secum, usque-
quò exiit in montem, in quo Moyses ascendit, & vi-
5 dit Dei hæreditatem. Et veniens ibi Jeremias inve-
nit locum speluncæ: & tabernaculum, & arcam, &
6 altare incensi intulit illuc, & ostium obstruxit. Et
accesserunt quidam simul, qui sequebantur, ut nota-
7 rent sibi locum: & non potuerunt invenire. Ut au-
tem cognovit Jeremias, culpans illos, dixit; Quòd
ignotus erit locus, donec congreget Deus congrega-
8 tionem populi, & propitius fiat: Et tunc Dominus
ostendet hæc, & apparebit majestas Domini, & nu-
bes erit, sicut & Moysi manifestabatur, & sicut cùm
Salomon petiit ut locus sanctificaretur magno Deo,
9 manifestabat hæc. Magnificè etenim sapientiam
tractabat: & ut sapientiam habens, obtulit sacrifi-
10 cium dedicationis & consummationis templi. Sicut
& Moyses orabat ad Dominum, & descendit ignis de
cœlo, & consumpsit holocaustum, sic & Salomon o-
ravit, & descendit ignis de cœlo, & consumpsit ho-
11 locaustum. Et dixit Moyses, Eò quòd non sit come-
12 stum quod erat pro peccato, consumptum est. Si-
militer & Salomon octo diebus celebravit dedicatio-
13 nem. Inferebantur autem in descriptionibus &
commentariis Nehemiæ hæc eadem: & ut construens
Bibliothecam congregavit de regionibus libros, &
Prophetarum, & David, & epistolas regum, & de do-
14 nariis. Similiter autem & Judas ea, quæ deciderant
per bellum, quod nobis acciderat, congregavit o-
15 mnia, & sunt apud nos. Si ergò desideratis hæc,
16 mittite qui perferant vobis. Acturi itaque purifica-
tionem scripsimus vobis: benè ergò facietis, si ege-
ritis hos dies.

MAKKABAI'ΩN B'.

ΚΕΦ. β'.

1 Ευρίσκεται δὲ ἐν ταῖς ἀπογραφαῖς Ἱερεμίας ὁ προφήτης, ὅτι ἐκέ-
λευσε τοῦ πυρὸς λαβεῖν τοὺς (α) μεταγινομένους, ὡς σεσήμανται, καὶ
2 ὡς ἐνετείλατο τοῖς μεταγενομένοις ὁ προφήτης, Δοὺς αὐτοῖς τὸν
νόμον, ἵνα μὴ ἐπιλάθωνται τῶν προσταγμάτων τοῦ κυρίου, καὶ ἵνα μὴ
ἀποπλανηθῶσι ταῖς διανοίαις, βλέποντες ἀγάλματα χρυσᾶ καὶ ἀρ-
3 γυρᾶ, καὶ τὸν περὶ αὐτὰ κόσμον. Καὶ ἕτερα τοιαῦτα λέγων, παρ-
4 εκάλει μὴ ἀποστῆναι τὸν νόμον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν. Ἦν δὲ
ἐν τῇ γραφῇ, ὡς τὴν σκηνὴν καὶ τὴν κιβωτὸν ἐκέλευσεν ὁ προφή-
της, χρηματισμοῦ γενηθέντος, αὐτῷ συνακολουθεῖν, ὡς δὲ ἐξῆλθεν
5 εἰς τὸ ὄρος οὗ ὁ Μωϋσῆς ἀναβὰς ἐθεάσατο τὴν τοῦ θεοῦ κληρονομίαν. Καὶ
ἐλθὼν ὁ Ἱερεμίας εὗρεν οἶκον ἀντρώδη, καὶ τὴν σκηνὴν, καὶ τὴν κιβω-
τὸν, καὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάματος εἰσήνεγκεν ἐκεῖ, καὶ τὴν
6 θύραν ἐνέφραξε. Καὶ (β) προσελθόντες τινὲς τῶν συνακολουθούντων ὥστε
7 (γ) ἐπισημήνασθαι τὴν ὁδὸν, καὶ οὐκ (δ) ἠδυνήθησαν εὑρεῖν. Ὡς δὲ ὁ Ἱερε-
μίας ἔγνω, μεμψάμενος αὐτοῖς εἶπεν, Ὅτι καὶ ἄγνωστος ὁ τόπος
ἔσται ἕως ἂν (ε) συναγάγῃ ὁ θεὸς ἐπισυναγωγὴν τοῦ λαοῦ, καὶ (ζ) ἵλεως
8 γένηται. Καὶ τότε ὁ κύριος ἀναδείξει ταῦτα, καὶ ὀφθήσεται ἡ δόξα
τοῦ κυρίου καὶ ἡ νεφέλη, (η) ὡς καὶ ἐπὶ Μωϋσῆ ἐδηλοῦτο, ὡς καὶ ὁ Σαλωμῶν
9 ἠξίωσεν ἵνα ὁ τόπος καθαγιασθῇ μεγάλως. Διεσαφεῖτο δὲ καὶ
ὡς σοφίαν ἔχων ἀνήνεγκε θυσίαν ἐγκαινισμοῦ, καὶ τῆς τελειώ-
10 σεως τοῦ ἱεροῦ. Καθὼς καὶ Μωϋσῆς προσηύξατο πρὸς κύριον, καὶ
κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὰ τῆς θυσίας ἐδαπάνησεν·
οὕτως (θ) καὶ Σαλωμὼν προσηύξατο, καὶ καταβὰν τὸ πῦρ ἀνήλωσε τὰ
11 ὁλοκαυτώματα. Καὶ εἶπε (ι) Μωϋσῆς, Διὰ τὸ μὴ βεβρῶσθαι τὸ περὶ
12 τῆς ἁμαρτίας, ἀνηλώθη. Ὡσαύτως καὶ ὁ Σαλωμὼν (κ) τὰς ὀκτὼ
13 ἡμέρας ἤγαγεν. Ἐξηγοῦντο δὲ καὶ ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς, καὶ ἐν τοῖς
ὑπομνηματισμοῖς τοῖς κατὰ τὸν Νεεμίαν τὰ αὐτὰ, καὶ ὡς κατα-
βαλλόμενος βιβλιοθήκην, ἐπισυνήγαγε τὰ περὶ τῶν βασιλέων καὶ
(λ) προφητῶν, καὶ τὰ τοῦ Δαυὶδ, καὶ ἐπιστολὰς βασιλέων περὶ ἀνα-
14 θεμάτων. Ὡσαύτως δὲ καὶ Ἰούδας, τὰ διαπεπτωκότα διὰ τὸν
(μ) πόλεμον τὸν γεγονότα ἡμῖν ἐπισυνήγαγε (ν) πάντα, καὶ ἔστι παρ'
15 ἡμῖν. Ὧν οὖν ἐὰν χρείαν ἔχητε, τοὺς ἀποκομιοῦντας ὑμῖν ἀπο-
16 στέλλετε. Μέλλοντες οὖν ἄγειν τὸν καθαρισμὸν, ἐγράψαμεν ὑμῖν·
καλῶς οὖν ποιήσετε (ξ) ἄγοντες τὰς ἡμέρας.

MS.A.(α) μεταγενομένους, (β) πρόσελθόν τινες (γ) ἐπισημάνασθαι (δ) ἐδυνήθησαν (ε) συνάγῃ (ζ) ἔλεος (η) ὡς ἐπὶ Μωσῆ (θ) Σαλωμῶν προσηύξατο πρὸς κύριον, καὶ (ι) Μωσῆς, (κ) μετὰ ὀκτὼ (λ) προφητῶν βιβλία, καὶ (μ) γεγονότα πόλεμον (ν) ταῦτα, καὶ (ξ) ἄγειν

Interp. LAT.

CAP. II.

INvenitur autem in descriptionibus Hieremias 1
propheta, quòd jussit eos ignem accipere, qui trans-
migrabantur, ut significatum est; & ut man-
davit transmigratis propheta, Dans eis legem, 2
ne obliviscerentur præcepta Domini, & ut non
exerrarent mentibus, videntes simulachra aurea,
& argentea: & ornamenta eorum. Et alia 3
hujusmodi dicens, hortabatur ne legem amove-
rent à corde suo. Erat autem in ipsa scriptura, 4
quomodò tabernaculum & arcam jussit propheta
divino responso ad se facto comitari secum, us-
quequò exiit in montem, in quo Moyses ascendit,
& vidit Dei hæreditatem. Et veniens Hie- 5
remias invenit domum speluncæ: & taberna-
culum, & arcam, & altare incensi intulit illuc:
& ostium obstruxit. Et accesserunt quidam ex 6
his qui simul sequebantur, ut notarent viam:
& non potuerunt invenire. Ut autem cognovit 7
Hieremias, culpans illos dixit; Quòd ignotus erit
locus, donec congreget Deus congregationem po-
puli, & propitius fiat: Et tunc Dominus o- 8
stendet hæc: & apparebit majestas Domini, &
nubes, sicut & in Moyse manifestabatur, & sicut
Salomon petiit, ut locus sanctificaretur magni-
ficè. Manifestabatur autem, & ut sapientiam 9
habens obtulit sacrificium dedicationis, & con-
summationis templi: Sicut & Moyses oravit; 10
ad Dominum, & descendit ignis de cœlo, &
consumpsit holocaustum. Sic & Salomon oravit;
& descendit ignis de cœlo, & consumpsit holocau-
sta. Et dixit Moyses; Eò quòd non sit comestum, 11
quod erat pro peccato, consumptum est. Similiter 12
& Salomon octo diebus celebravit. Narraban- 13
tur autem & in descriptionibus, & in com-
mentariis, qui secundùm Neemiam, hæc eadem:
& qualiter construens bibliothecam congrega-
vit, quæ de regibus, & prophetis, & quæ ipsius
David, & epistolas regum de donariis. Similiter 14
autem & Judas, quæ deciderant per bellum, quod
nobis acciderat, congregavit omnia, & sunt apud
nos. Si ergò desideratis hæc; mittite qui perferant 15
vobis. Acturi itaque purificationem, scripsimus 16
vobis. Benè ergò feceritis; si egeritis hos dies.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

[illegible]

CAP. II.

INvenitur autem in scripto Jeremiæ 1
Prophetæ, quod præceperit eis qui post
futuri essent, ut ignem acciperent: Sic-
ut declarat & præcepit post futuris pro-
pheta; Et legem eis dedit, ne oblivi- 2
scerentur præcepta Domini, nec conver-
terentur cogitationes ipsorum, cùm vi-
derent simulachra aurea & argentea, or-
natúmque ipsorum: Et hujusmodi alia 3
dicebat, petebâtque ab eis ne seponerent
legē à corde suo. Continebatur autem in 4
hoc libro secundùm revelationem sibi
factam, præcepisse prophetam, ut comita-
retur se arca & tabernaculum. Cùm au-
tem ascendisset in montem, in quem a-
scendens Moses viderat hæreditatem Do-
mini; Venit Jeremias & reperit domum 5
speluncæ; Et ingressus reposuit ibi ta-
bernaculum & arcam & altare suffitûs,
& ostium obstruxit. Et egressi quidam 6
ex eis qui cum eo venerant, ut viam &
locum agnoscerent, non potuerunt.
Quod cùm rescivisset Jeremias, reprehen- 7
dit eos; & dixit; Non cognitū iri locum,
donec congregaret Dominus synagogam
populi, & propitius esset eis. Tunc 8
ista revelabit eis Dominus, & apparebit
gloria Domini, & nubes, sicut revelata
est super Mosem, sicut & Solomon peti-
it ut magnopere locus sanctificaretur. Lo- 9
quebatur autem, & secundùm sapienti-
am quæ ipsi erat, offerebat oblationes &
sacrificia initiati & conditi Templi. Sicut 10
& Moses oravit ad Dñm, & descendit ignis
de cœlo, & consumpsit sacrificia & obla-
tiones: sic etiam oravit & Solomon, &
descendit ignis & consumpsit sacrificia
& holocausta. Dicebat enim Moses; 11
Quia non est comestus hircus pro pec-
cato, consumptus est igne: Sic etiam de- 12
nuò Solomon octo dies egit. Narrabant 13
autem in libris & commentariis, eadem
fecisse Nehemiam, & congregâsse ordi-
nâsséque libros regnorum & propheta-
rum, & Davidis, epistolas etiam regūm
de oblationibus & sacrificiis. Eodem au- 14
tem modo & Judas, quæ dispersa erant
propter bella quæ fuerunt apud nos col-
legit universa, & penes nos sunt. Si 15
quid igitur eorum requiritis mittentes
accipite vobis. Quoniam igitur festum 16
mundationis acturi sumus, scripsimus vo-
bis, ut & vos agatis.

Versio VULG. LAT.

17 Deus autem, qui liberavit populum suum, & reddidit hæreditatem omnibus, & regnum, & sacerdoti-
18 um, & sanctificationem, Sicut promisit in lege, speramus quòd citò nostri miserebitur, & con-
19 gregabit de sub cœlo in locum sanctum. Eripuit enim nos de magnis periculis, & locum purgavit.
20 De Juda verò Machabæo, & fratribus ejus, & de tem-
21 pli magni purificatione, & de aræ dedicatione; Sed & de præliis, quæ pertinent ad Antiochum Nobilem,
22 & filium ejus Eupatorem; Et de illuminationibus quæ de cœlo factæ sunt ad eos, qui pro Judæis fortiter fecerunt, ita ut universam regionem, cùm pauci essent, vindicarent, & barbaram multitudinem fuga-
23 rent, Et famosissimum in toto orbe templum recuperarent, & civitatem liberarent, & leges, quæ abolitæ erant, restituerentur, Domino cum omni tran-
24 quillitate propitio facto illis; Itémque ab Jasone Cyrenæo quinque libris comprehensa, tentavimus nos
25 uno volumine breviare. Considerantes enim multitudinem librorum, & difficultatem volentibus aggredi narrationes historiarum propter multitudinem re-
26 rum, Curavimus volentibus quidem legere, ut esset animi oblectatio: studiosis verò, ut faciliùs possint memoriæ commendare: omnibus autem legentibus
27 utilitas conferatur. Et nobis quidem ipsis, qui hoc opus breviandi causâ suscepimus, non facilem laborem, immò verò negotium plenum vigiliarum & su-
28 doris assumpsimus. Sicut hi qui præparant convivium, & quærunt aliorum voluntati parêre propter
29 multorum gratiam, libenter laborem sustinemus. Veritatem quidem de singulis, auctoribus concedentes, ipsi autem secundùm datam formam brevitati studentes.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Β'.

17 Ὁ δὲ θεὸς ὁ σώσας τὸν πάντα λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἀποδοὺς τὴν κληρονομίαν (α) πᾶσι, καὶ τὸ βασίλειον, καὶ τὸ ἱεράτευμα, καὶ
18 τὸν ἁγιασμὸν, Καθὼς ἐπηγγείλατο διὰ τοῦ νόμου· ἐλπίζομεν γὰρ ἐπὶ τῷ θεῷ ὅτι ταχέως ἡμᾶς (β) ἐλεήσει, καὶ ἐπισυνάξει
19 ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὸν ἅγιον τόπον. (γ) Ἐξείλετο γὰρ
20 ἡμᾶς ἐκ μεγάλων κακῶν, καὶ τὸν τόπον (δ) ἐκαθάρισε. Τὰ δὲ κατὰ τὸν Ἰούδαν τὸν Μακκαβαῖον, καὶ τοὺς τούτου ἀδελφοὺς, καὶ τὸν τοῦ ἱεροῦ τοῦ (ε) μεγάλου καθαρισμὸν, καὶ τὸν τοῦ βωμοῦ ἐγκαι-
21 νισμὸν, Ἔτι τε τοὺς πρὸς Ἀντίοχον τὸν Ἐπιφανῆ, καὶ τὸν
22 τούτου υἱὸν Εὐπάτορα πολέμους, Καὶ τὰς ἐξ οὐρανοῦ γενομένας ἐπιφανείας τοῖς ὑπὲρ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ φιλοτίμως ἀνδραγαθήσασιν, (ζ) ὥστε τὴν ὅλην χώραν ὀλίγους ὄντας λεηλατεῖν, καὶ τὰ βάρβαρα
23 πλήθη διώκειν, Καὶ τὸ περιβόητον καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην ἱερὸν ἀνακομίσασθαι, καὶ τὴν πόλιν ἐλευθερῶσαι, καὶ τοὺς μέλλοντας καταλύεσθαι νόμους ἐπανορθῶσαι, τοῦ κυρίου μετὰ πάσης
24 ἐπιεικείας (η) ἵλεω γενομένου αὐτοῖς, (θ) Τὰ ὑπὸ Ἰάσωνος τοῦ (ι) Κυρηναίου δεδηλωμένα διὰ πέντε βιβλίων, πειρασόμεθα δι' ἑνὸς
25 συντάγματος ἐπιτεμεῖν. Συνορῶντες γὰρ τὸ χῦμα τῶν ἀριθμῶν, καὶ τὴν οὖσαν δυσχέρειαν τοῖς θέλουσιν εἰσκυκλεῖσθαι
26 τοῖς τῆς ἱστορίας διηγήμασι διὰ τὸ πλῆθος τῆς ὕλης, Ἐφροντίσαμεν τοῖς μὲν βουλομένοις ἀναγινώσκειν ψυχαγωγίαν, τοῖς δὲ φιλοφρονοῦσιν εἰς τὸ διὰ μνήμης ἀναλαβεῖν εὐκοπίαν,
27 πᾶσι δὲ τοῖς ἐντυγχάνουσιν ὠφέλειαν. Καὶ ἡμῖν μὲν τοῖς τὴν κακοπάθειαν (κ) ἐπιδεδεγμένοις τῆς ἐπιτομῆς οὐ ῥᾴδιον, ἱδρῶτος
28 δὲ καὶ ἀγρυπνίας τὸ πρᾶγμα. Καθάπερ τῷ παρασκευάζοντι συμπόσιον, καὶ ζητοῦντι τὴν ἑτέρων λυσιτέλειαν οὐκ (λ) εὐχερὲς μὲν, ὅμως διὰ τὴν τῶν πολλῶν εὐχαριστίαν, ἡδέως τὴν κακοπά-
29 θειαν ὑποίσομεν, Τὸ μὲν διακριβοῦν περὶ ἑκάστων τῷ συγγραφεῖ παραχωρήσαντες, τὸ δὲ ἐπιπορεύεσθαι τοῖς ὑπογραμμοῖς τῆς ἐπιτομῆς (μ) διαπονοῦντες.

MS. A. (α) αὐτοῦ πᾶσιν, (β) ἐλεήσῃ, (γ) Ἐξείλατο (δ) ἐκαθέρισεν. (ε) μεγίστου (ζ) ὡς (η) ἵλεως (θ) Ὑπὸ (ι) Κυρηναίου (κ) ἐπιδεδεγμένοις (λ) εὐχερὲς, ὅμως (μ)* ἀτονοῦντες

Interp. LAT.

Deus autem qui liberavit populum suum, & reddidit hæreditatem omnibus, & regnum, & sacerdotium, & sanctificationem, Sicut promisit in lege; (a) speramus enim in Deo, quòd citò nostrî miserebitur, & congregabit [nos] de ea quæ sub cœlo, in locum sanctum. Eripuit enim nos de magnis periculis, & locum purgavit. De Juda verò Maccabæo, & fratribus ejus, & de templi magni purificatione, & aræ dedicatione, Sed & de præliis quæ pertinent ad Antiochum Nobilem, & filium ejus Eupatorem, Et de illuminationibus, quæ de cœlo factæ sunt ad eos qui pro Judaismo abundè fortiter fecerunt, ita ut universam regionem, cùm pauci essent, popularentur, & barbaram multitudinem fugarent, Et famosissimum in toto orbe templum recuperarent, & civitatem liberarent, & leges, quæ futurum erat ut abolerentur, restituerent, Domino cum omni tranquillitate propitio facto illis; Quæ à Jasone Cyrenæo quinque libris declarata sunt, tentavimus nos uno volumine breviare. Considerantes enim effusionem numerorum, & difficultatem quæ adest volentibus aggredi narrationes historiarum, propter multitudinem rerum, Curavimus, volentibus quidem legere, ut esset animi oblectatio, studiosis verò, ut faciliùs possint memoriæ commendare, omnibus autem legentibus utilitas conferatur. Et nobis quidem, qui laborem breviandi suscepimus, non facile, sed sudoris & vigiliarum negotium est (Sicut ei qui præparat convivium, & quærenti aliorum utilitatem, non facile quidem est) tamen propter multorum gratiam libenter laborem sustinebimus, Subtilem quidem & exquisitam de singulis tractationem historiographo concedentes, persequi autem delineationes epitomes (b) studentes.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]

Deus autem qui redemit populum suum in omnibus, & dedit hæreditatem omnibus hominibus, & regnum & sacerdotium, & sanctificationem. Sicut pollicitus est per Legem; ipse in quo speramus, quòd citò miserebitur nostrî, & congregabit nos de sub cœlis in locum sanctum: Eripuit enim nos de magnis malis, & locum purgavit. De Juda autem Maccabæo, & fratribus ejus, deque mundatione Templi magni & famigerati, & dedicatione Altaris; Præterea, de bellis ab Antiocho Epiphane filióque ejus Antiocho Eupatore illatis, Et de mirandis cælitùs palàm factis, pro eis qui pro Judæis viriliter pugnabant, ita ut numero pauci omnes terrarum populos qui cum fervore & insania in eos irruebant, persequerentur, & dispergerent, Ita ut templum ac Sanctuarium totâ terrâ famigeratum pacatum ac quietum evaderet, & urbs servitute Gentium liberaretur, & leges quæ propè erant ut dispergerentur colligerent, & ordinarent, voluntate Domini & misericordiâ quæ ipsis adfuit; Hæc igitur omnia quæ acciderunt, & scripta sunt quinque libris à Jasone Cyrenæo, curæ mihi fuit labore magno, uno in libro brevibus conscribere. Cùm enim videremus diffusum versuum numerum difficultati esse quærentibus de rerum historia deque narratione verbosa, propter multorum versuum narrationem, curæ nobis fuit, cum labore ea brevibus, sed ordine exponere; Ut legentium animos oblectemur veritate: Utque quibus studium est memoriam rerum assequi, teneant sine difficultate: lectoribus autem universis manifestum adjumentum appareat. Nobis autem, quibus hæc res curæ fuit, quique hæc breviter scripsimus, non fuit facile hoc facere, sed cum sudore & labore lassitudinéque & vigiliis multis coluimus, digessimúsque & breviter scripsimus. Ut enim qui instruere cupit & parare convivium, multísque placere, quidem non est facile, sed quia placere studet, & animi remissionem eis qui vocati sunt conciliare, libenter in se laborem & solicitudinem suscipit; Sic & nos, ut placeamus, & remissionem animi conciliemus multis, libenter laborem & solicitudinem in nos suscepimus, ærumnam magnam subivimus. Igitur ut de omnibus quæ narrantur scribendum vobis sit, hinc excusati simus: diligenter autem & studiosè ea breviter dicere cupimus, quæ multis scriptis dicta sunt.

Versio VULG. LAT.

30 Sicut enim novæ domûs architecto de universa stru-
ctura curandum est: ei verò qui pingere curat, quæ
apta sunt ad ornatum, exquirenda sunt: ita æstiman-
31 dum est & in nobis. Etenim intellectum colligere,
& ordinare sermonem, & curiosiùs partes singulas
32 quasque disquirere, historiæ congruit auctori: Bre-
vitatem verò dictionis sectari, & executiones rerum
33 vitare, brevianti concedendum est. Hinc ergò nar-
rationem incipiemus: de præfatione tantum dixisse
sufficiat: stultum etenim est ante historiam effluere, in
ipsa autem historia succingi.

CAP. III.

1 Igitur cùm sancta civitas habitaretur in omni pa-
ce, leges etiam adhuc optimè custodirentur, propter
Oniæ pontificis pietatem, & animos odio habentes
2 mala, Fiebat ut & ipsi reges & principes locum
summo honore dignum ducerent, & templum maxi-
3 mis muneribus illustrarent: Ita ut Seleucus Asiæ rex
de reditibus suis præstaret omnes sumptus ad mini-
4 sterium sacrificiorum pertinentes. Simon autem de
tribu Benjamin præpositus templi constitutus, con-
tendebat, obsistente sibi principe sacerdotum, ini-
5 quum aliquid in civitate moliri. Sed cùm vincere
Oniam non posset, venit ad Apollonium Tharseæ fi-
lium, qui eo tempore erat dux Cœlesyriæ, & Phœ-
6 nicis: Et nuntiavit ei, pecuniis innumerabilibus
plenum esse ærarium Jerosolymis, & communes co-
pias immensas esse, quæ non pertinent ad rationem sa-
crificiorum: esse autem possibile sub potestate regis
7 cadere universa. Cúmque retulisset ad regem Apol-
lonius de pecuniis quæ delatæ erant, ille accitum He-
liodorum, qui erat super negotia ejus, misit cum man-
8 datis, ut prædictam pecuniam transportaret. Sta-
timque Heliodorus iter est aggressus, specie quidem
quasi per Cœlesyriam & Phœnicem civitates esset
peragraturus, re vera autem regis propositum perfe-
9 cturus. Sed, cùm venisset Jerosolymam, & benignè
à summo sacerdote in civitate esset exceptus, narra-
vit de dato indicio pecuniarum: &, cujus rei gratiâ
adesset, aperuit: interrogabat autem, si verè hæc ita
essent.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

30 Καθάπερ γὰρ τῆς καινῆς οἰκίας ἀρχιτέκτονι τῆς ὅλης καταβολῆς φροντι-
στέον, τῷ δὲ (α) ἐγκαίειν καὶ ζωγραφεῖν ἐπιχειροῦντι, τὰ ἐπιτήδεια
31 πρὸς διακόσμησιν ἐξεταστέον· (β) οὕτω δοκῶ καὶ ἐπὶ ἡμῖν. Τὸ μὲν ἐμβα-
τεύειν, καὶ (γ) περὶ πάντων ποιεῖσθαι λόγον, καὶ πολυπραγμονεῖν ἐν τοῖς
32 κατὰ μέρος, τῷ τῆς ἱστορίας (δ) ἀρχηγέτῃ καθήκει. Τὸ δὲ σύντο-
μον τῆς λέξεως μεταδιώκειν, καὶ τὸ ἐξεργαστικὸν τῆς πραγματείας
33 παραιτεῖσθαι, (ε) τῷ τὴν μετάφρασιν ποιουμένῳ συγχωρητέον. Ἐντεῦ-
θεν οὖν ἀρξώμεθα τῆς διηγήσεως, τοῖς προειρημένοις τοσοῦτον ἐπιζεύ-
ξαντες· εὔηθες γὰρ τὸ μὲν πρὸ τῆς ἱστορίας πλεονάζειν, τὴν δὲ ἱστορίαν
(ζ) ἐπιτεμεῖν.

MS.A. (α) ἐνκαινίζειν (β) οὕτως δοκῶν καὶ ἐπὶ ἡμῶν. (γ) * περίπατον ποιεῖσθαι λόγῳ, καὶ πολυπραγμονεῖ ἐν ταῖς (δ) ἀρχηγενήτῃ (ε) τὴν τῶν μετάφρασιν ποιουμένων (ζ) ἐπιτέμνειν.

ΚΕΦ. γ'.

1 Τῆς (α) ἁγίας τοίνυν πόλεως κατοικουμένης μετὰ πάσης εἰρήνης, καὶ τῶν
νόμων (β) ὅτι κάλλιστα συντηρουμένων διὰ τὴν Ὀνίου τοῦ ἀρχιερέως εὐσέβει-
2 αν τε καὶ μισοπονηρίαν, Συνέβαινε καὶ αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς τιμᾶν τὸν τόπον,
3 καὶ τὸ ἱερὸν ἀποστολαῖς ταῖς κρατίσταις δοξάζειν, Ὥστε καὶ Σέλευκον
τὸν τῆς Ἀσίας βασιλέα χορηγεῖν ἐκ τῶν ἰδίων προσόδων πάντα (γ)
4 τὰ πρὸς τὰς λειτουργίας τῶν θυσιῶν (δ) ἐπιβάλλοντα δαπανήματα. Σί-
μων δέ τις ἐκ τῆς Βενιαμὶν φυλῆς προστάτης τοῦ ἱεροῦ καθεσταμένος,
5 διηνέχθη τῷ ἀρχιερεῖ (ε) περὶ τῆς κατὰ τὴν πόλιν παρανομίας. Καὶ νικῆ-
σαι τὸν Ὀνίαν μὴ δυνάμενος, ἦλθε πρὸς Ἀπολλώνιον Θρασαίου, τὸν
6 κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν κοίλης Συρίας καὶ Φοινίκης στρατηγόν· Καὶ προσ-
ήγγειλε περὶ τῶν χρημάτων ἀμυθήτων γέμειν τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις γαζο-
φυλάκιον, ὥστε τὸ πλῆθος τῶν διαφόρων (ζ) ἀναρίθμητον εἶναι, καὶ μὴ προσή-
κειν αὐτὰ πρὸς τὸν τῶν θυσιῶν λόγον, εἶναι δὲ δυνατὸν ὑπὸ τὴν τοῦ βασιλέως
7 ἐξουσίαν (η) πεσεῖν ἅπαντα ταῦτα. Συμμίξας δὲ (θ) ὁ Ἀπολλώνιος τῷ
βασιλεῖ, περὶ τῶν μηνυθέντων αὐτῷ χρημάτων ἐνεφάνισεν. ὁ δὲ (ι) προχει-
ρισάμενος Ἡλιόδωρον τὸν ἐπὶ τῶν πραγμάτων, ἀπέστειλε δοὺς ἐντολάς,
8 τὴν τῶν προειρημένων χρημάτων ἐκκομιδὴν ποιήσασθαι. Εὐθέως δὲ ὁ Ἡλι-
όδωρος ἐποιεῖτο τὴν πορείαν, τῇ μὲν ἐμφάσει ὡς τὰς κατὰ κοίλην
Συρίαν καὶ Φοινίκην πόλεις (κ) ἐφοδεύσων, τῷ πράγματι δὲ τὴν τοῦ βασι-
9 λέως πρόθεσιν (λ) ἐπιτελέσων. Παραγενηθεὶς δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ φι-
λοφρόνως (μ) ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως τῆς πόλεως ἀποδεχθείς, ἀνέθετο περὶ
τοῦ γεγονότος ἐμφανισμοῦ, καὶ τίνος ἕνεκεν πάρεστι (ν) διεσάφησεν· ἐπυν-
θάνετο δὲ εἰ ταῖς ἀληθείαις ταῦτα οὕτως ἔχοντα τυγχάνει.

MS.A. (α) ἁγίας πόλεως (β) ὅτι (γ) τὰς (δ) ἐπιβάλλοντας (ε) τῆς κατὰ τὴν πόλιν ἀγορανομίας. (ζ) ἀναρίθμητον, καὶ μὴ προσενεγκεῖν (η) παισὶν ταῦτα. (θ) Ἀπολλώνιος (ι) προχειρησάμενος (κ) ἐφόδευσε (λ) ἐπιτελεῖν. (μ) ὁ ἀρχιερεὺς (ν) διεσαφήνισεν.

Interp. LAT.

Sicut enim novæ domûs architecto de universa 30
structura curandum est, ei verò qui inurere &
pingere aggreditur, quæ apta sunt ad ornatum,
exquirenda sunt; ita æstimo & in nobis. Nam pe- 31
netrare quidem, & de omnibus facere sermonem,
& curiosiùs singulas quasque partes disquirere,
historiæ congruit auctori. Brevitatem verò di- 32
ctionis sectari, & subtilem executionem rerum
vitare brevianti concedendum est. Hinc ergò 33
narrationem incipiemus, prædictis hactenus con-
nectentes. Stultum enim est ante historiam effluе-
re, in ipsa autem historia succingi.

CAP. III.

Igitur cùm sancta civitas habitaretur cum o- 1
mni pace, leges autem adhuc optime custodiren-
tur propter Oniæ pontificis pietatem, & odium
malorum: Fiebat ut & ipsi reges locum hono- 2
rarent, & templum maximis muneribus illustra-
rent: Ita ut Seleucus Asiæ rex de reditibus su- 3
is præstaret omnes sumptus ad ministeria sacrifi-
ciorum pertinentes. Simon autem quidam de 4
tribu Benjamin præpositus templi constitutus,
contendebat cum principe sacerdotum de ea quæ
in civitate fiebat, (a) legum transgressione. Sed 5
cùm vincere Oniam non posset; venit ad Apollo-
nium Thraseæ filium, qui illo tempore erat dux
Cælesyriæ, & Phœnicis: Et nuntiavit pe- 6
cuniis immensis plenum esse ærarium Hierosolymis,
ita ut multitudo (b) communium copiarum esset
innumerabilis, & ea non pertinere ad rationem
sacrificiorum, esse autem possibile sub potestate
regis cadere universa hæc. Collocutus autem 7
Apollonius cum rege, de indicatis sibi pecuniis
aperuit. Ille verò eligens Heliodorum, qui erat
super negotia ejus, misit cum mandatis, ut præ-
dictam pecuniam asportaret. Statimque Helio- 8
dorus iter est aggressus, specie quidem quasi eas
quæ per Cælesyriam & Phœnicen, civitates esset
peregraturus, reverà autem regis propositum per-
fecturus. Sed cùm venisset Hierosolymam, & 9
benignè à summo sacerdote civitatis esset exce-
ptus, narravit de dato indicio, & cujus rei gra-
tiâ adesset, aperuit. Interrogabat autem, si ve-
rè hæc ita essent.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

30 [Syriac text illegible]
31 [Syriac text illegible]
32 [Syriac text illegible]
33 [Syriac text illegible]

1 [Syriac text illegible]
2 [Syriac text illegible]
3 [Syriac text illegible]
4 [Syriac text illegible]
6 [Syriac text illegible]
8 [Syriac text illegible]
9 [Syriac text illegible]

Sicut enim architecto, cùm domum ædifi- 30
cat, de tota ædificii structura cura est,
Ei autem qui figuris & coloribus ornat,
quærendum est quicquid usui est ad orna-
tum domûs; Ita & nobis rem se habe-
re puto. De singulis enim inquirere & 31
investigare, & omnia simul scribere,
auctoris est. Capita autem rerum per- 32
sequi, & à scribendo multis excusatum
esse, ei concedendum est, qui breviter
multa paucis exponit. Hinc igitur inci- 33
piamus narrationem eorum quæ prædi-
cta sunt; & breviter composita: Ut
enim quis ante narrandum multis propo-
nat, & conciliet, narrationem autem i-
psam breviter exponat, rectum est.

CAP. III.

Habitante quietè & pacificè civitate 1
Sanctâ, & legibus benè observatis, ob ju-
stitiam Chuniæ Sacerdotis summi, & quòd
mala odio haberet, Etiam Regem ipsum 2
templum & locum glorificare contigit
honoribus & oblationibus multis & glo-
riosis: Adeò ut Seleucus Rex Asiæ quic- 3
quid ad oblationum ministerium pertine-
ret, de suo largiretur. Simon autem qui 4
erat de tribu Benjamin, Templo præfe-
ctus, resistebat Sacerdoti; quippe, qui
auxilio esset iniquitati quæ in civitate ex-
ercebatur. Et cùm Chuniæ sacerdoti 5
summo prævalere non posset, profectus est
ad Apollonium filium Thrasisi, tunc tem-
poris præfectum & ducem Syriæ & Phœ-
nices; Et indicavit ipsi de gaza quæ esset 6
in templo Jerosolymitano: Immensam esse
dicens, nec numerari posse divitias quæ
ibi essent: Neque eas in rationem sacri-
ficiorum & oblationum adduci posse. sed
in potestate Regis esse debere. Profectus 7
autem Apollonius indicavit Regi, quod de
gaza hac & divitiis dictum sibi fuerat: &
rex vocatum Heliodorum rebus præfe-
ctum, misit cum mandatis ut gazam oém
& opes de quibus indicatum sibi fuerat, ac-
ciperet & ad se afferret. Heliodorus auté 8
statim profectus obibat civitates Syriæ &
Phœnices, festinans transire, ut Regis
præceptum perficeret. Veniens autem 9
Jerosolyma Heliodorus, cum honore ma-
gno à Sacerdote summo & civitate acce-
ptus est. Et declaravit ipsis id cujus
causâ missus esset, quod regi indicatum
fuerat: Et ab ipsis quæsivit, num verè
hæc ita se haberent.

Versio VULG. LAT.

10 Tunc summus sacerdos ostendit deposita esse hæc, &
11 victualia viduarum & pupillorum: Quædam verò
esse Hircani Tobiæ viri valdè eminentis, in his quæ
detulerat impius Simon: universa autem argenti ta-
12 lenta esse quadringenta, & auri ducenta. Decipi
verò eos, qui credidissent loco & templo, quod per
universum mundum honoratur, pro suî veneratione
13 & sanctitate omnino impossibile esse. At ille pro his
quæ habebat in mandatis à rege, dicebat omni gene-
14 re regi ea esse deferenda. Constitutâ autem die in-
trabat de his Heliodor⁹ ordinaturus. Non modica ve-
15 rò per universam civitatem erat trepidatio. Sacerdo-
tes autem ante altare cum stolis sacerdotalibus jacta-
verunt se, & invocabant de cœlo eum, qui de depo-
sitis legem posuit, ut his, qui deposuerant ea, salva
16 custodiret. Jam verò qui videbat summi sacerdotis
vultum, mente vulnerabatur: facies enim & color
17 immutatus, declarabat internum animi dolorem. Cir-
cumfusa enim erat mœstitia quædam viro, & horror
corporis, per quem manifestus aspicientibus dolor
18 cordis ejus efficiebatur. Alii etiam gregatim de do-
mibus confluebant, publicâ supplicatione obsecran-
tes, pro eo quòd in contemptum locus esset venturus.
19 Accinctæque mulieres ciliciis pectus, per plateas con-
fluebant: sed & virgines, quæ conclusæ erant, procur-
rebant ad Oniam, aliæ autem ad muros, quædam verò
20 per fenestras aspiciebant: Universæ autem proten-
21 dentes manus in cœlum deprecabantur. Erat enim
misera commistæ multitudinis, & magni sacerdotis in
22 agone constituti expectatio. Et hi quidem invoca-
bant omnipotentem Deum, ut credita sibi, his qui cre-
23 diderant, cum omni integritate conservarentur. He-
liodorus autem, quod decreverat, perficiebat eodem
24 loco ipse cum satellitibus circa ærarium præsens. Sed
Spiritus omnipotentis Dei magnâ fecit suæ ostensio-
nis evidentiam, ita ut omnes, qui ausi fuerant parêre
ei, ruentes Dei virtute, in dissolutionem & formidi-
nem converterentur.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Β'.

10 Τοῦ δὲ ἀρχιερέως ὑποδείξαντος (α) παραθήκας εἶναι χηρῶν τε καὶ
11 ὀρφανῶν, Τινὰ δὲ καὶ Ὑρκανοῦ τοῦ Τωβίου σφόδρα ἀνδρὸς ἐν ὑπερο-
χῇ κειμένου, οὐχ (β) ὥσπερ ἦν διαβάλλων ὁ δυσσεβὴς Σίμων, τὰ
δὲ πάντα ἀργυρίου τετρακόσια τάλαντα, χρυσίου δὲ διακόσια,
12 (γ) Ἀδικηθῆναι δὲ τοὺς πεπιστευκότας τῇ τοῦ τόπου ἁγιωσύνῃ, καὶ τῇ
τοῦ τετιμημένου κατὰ τὸν σύμπαντα κόσμον ἱεροῦ σεμνότητι καὶ
13 ἀσυλίᾳ, (δ) πάντως ἀμήχανον εἶναι. (ε) Ὁ δὲ Ἡλιόδωρος δι' ἃς εἶχε
βασιλικὰς ἐντολὰς, πάντως ἔλεγεν εἰς τὸ βασιλικὸν ἀναληπτέα
14 ταῦτα εἶναι. Ταξάμενος δὲ ἡμέραν εἰσῄει τὴν περὶ τούτων ἐπίσκε-
ψιν οἰκονομήσων· ἦν δὲ οὐ μικρὰ καθ' ὅλην τὴν πόλιν ἀγωνία.
15 Οἱ δὲ ἱερεῖς πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου ἐν ταῖς ἱερατικαῖς στολαῖς ῥίψαντες
ἑαυτοὺς, ἐπεκαλοῦντο εἰς οὐρανὸν τὸν περὶ (ζ) παραθήκης νομοθετήσαντα
16 τοῖς παρακαταθεμένοις ταῦτα σῶα διαφυλάξαι. Ἦν δὲ ὁρῶντα
τὴν τοῦ ἀρχιερέως ἰδέαν, τιτρώσκεσθαι τὴν διάνοιαν· ἡ γὰρ ὄψις
καὶ τὸ τῆς χρόας παρηλλαγμένον ἐνέφαινε τὴν κατὰ ψυχὴν ἀγωνίαν.
17 Περιεκέχυτο γὰρ περὶ τὸν ἄνδρα δέος τι καὶ φρικασμὸς σώματος, (η)
δι' ὧν πρόδηλον (θ) ἐγένετο τοῖς θεωροῦσι τὸ κατὰ καρδίαν ἐνεστὸς ἄλ-
18 γος. Οἱ δὲ ἐκ τῶν οἰκιῶν ἀγεληδὸν ἐξεπήδων ἐπὶ πάνδημον
ἱκετείαν, διὰ τὸ (ι) μέλλειν εἰς καταφρόνησιν ἔρχεσθαι τὸν τόπον.
19 Ὑπεζωσμέναι δὲ ὑπὸ τοὺς μαστοὺς αἱ γυναῖκες σάκκους κατὰ τὰς
ὁδοὺς (κ) ἐπλήθυον. αἱ δὲ κατάκλειστοι τῶν παρθένων, αἱ μὲν συνέτρεχον
ἐπὶ τοὺς πυλῶνας, αἱ δὲ ἐπὶ τὰ τείχη, τινὲς δὲ διὰ τῶν θυρί-
20 δων (λ) διεξέκυπτον. Πᾶσαι δὲ προτείνουσαι τὰς χεῖρας εἰς τὸν
21 οὐρανὸν, ἐποιοῦντο τὴν λιτανείαν. Ἐλεεῖν (μ) δ' ἦν τὴν τοῦ πλήθους παμ-
μιγῆ πρόπτωσιν, τήν τε τοῦ μεγάλως (ν) διαγωνιῶντος ἀρχιερέως
22 προσδοκίαν. Οἱ μὲν οὖν ἐπεκαλοῦντο τὸν (ξ) παντοκράτορα θεὸν
τὰ πεπιστευμένα τοῖς πεπιστευκόσι σῶα διαφυλάσσειν μετὰ πάσης
23 ἀσφαλείας. Ὁ δὲ Ἡλιόδωρος τὸ διεγνωσμένον ἐπετέλει.
αὐτόθι δὲ αὐτοῦ σὺν τοῖς δορυφόροις κατὰ τὸ γαζοφυλάκιον ἤδη παρ-
24 όντος, Ὁ τῶν (ο) πατέρων κύριος καὶ πάσης ἐξουσίας δυνάστης ἐπιφά-
νειαν μεγάλην ἐποίησεν, ὥστε πάντας τοὺς κατατολμήσαντας συνελθεῖν,
καταπλαγέντας τὴν τοῦ θεοῦ δύναμιν, εἰς ἔκλυσιν καὶ δειλίαν τραπῆναι.

MS.A. (α) παρακαταθήκας (β) οὕτως διαβάλλων (γ) Ἀδικῆσαι τε (δ) παντελῶς (ε) * Ὁ δ' ἕτερος (ζ) παρακαταθήκας (η) δι' ἣν (θ) ἐγίνετο (ι) μὴ μέλλειν (κ) ἐπλήθυνον. (λ) διέκυπτον (μ) δὲ τὴν (ν) ἀγωνιῶντος (ξ) παντοκράτορα κύριον τα (ο) πνευμάτων καὶ πάσης

Interp. LAT.

Tunc summus sacerdos ostendit deposita esse vi-
duarum & pupillorum, Quædam verò etiam
Hyrcani Tobiæ viri valdè eminentis, non sicut de-
tulerat impius Simon, universa autem argenti ta-
lenta esse quadringinta, & auri ducenta; Frau-
dari verò eos qui credidissent loci sanctitati, &
honorati per universum mundum templi majesta-
ti, & securitati, (c) omninò impossibile esse. At
Heliodorus pro his quæ habebat in mandatis à
rege, omninò dicebat in (d) regium fiscum refe-
renda hæc esse. Constitutâ autem die intrabat de
his visitationem ordinaturus. Non modica verò
per universam civitatem erat trepidatio. Sa-
cerdotes autem ante altare cum stolis sacerdotali-
bus jactantes se, invocabant in cœlum eum qui
de deposito legem posuit; ut his qui deposuerant,
ea salva custodiret. Jam verò, qui videret
summi sacerdotis vultum, mente vulnerabatur.
Facies enim & color immutatus declarabat eam,
quæ in animo, agoniam. Circunfusa enim erat
mœstitia quædam viro, & horror corporis; per
quæ manifestus aspicientibus dolor cordis ejus
efficiebatur. Alii autem de domibus gregatim
prosiliebant ad publicam supplicationem, pro eo
quòd in contemptum locus esset venturus. Ac-
cinctæq; mulieres ciliciis sub (e) mammis, per
vias confluebant. Sed & virgines, quæ con-
clusæ erant, aliæ quidem concurrebant ad januas,
aliæ autem ad muros, aliquæ verò per fenestras
aspiciebant. Universæ autem protendentes ma-
nus in cœlum, deprecabantur. Erat autem mi-
serabilis commistæ multitudinis ruina, & summi
sacerdotis in magna agonia constituti expectatio.
Et hi quidem invocabant omnipotentem Deum, ut
credita salva his qui crediderant, cum omni inte-
gritate conservaret. Heliodorus autem, quod de-
creverat, perficiebat. Ibi autem ipso cum satelli-
tibus ad ærarium jam præsente, Patrum domi-
nus, & omnis potestatis dominator magnam fecit
ostensionem; ita ut omnes, qui ausi fuerant con-
venire, obstupescentes Dei virtutem, in dissolu-
tionem & formidinem converterentur.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

10 [illegible] *
11 * [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible] *
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Dixit autem ei, & ostendit sacerdos summus deposita esse pupillorum & viduarum. Partim autem Hyrcani Tobiæ filii, viri honorati & divitis, neque juxta quod per calumniam veniens dixerat Simon ille impius: Sed rem totam, talenta esse argenti quadringenta, auri ducenta: Fieri autem non posse, ut per vim & rapinam spoliarentur qui crediderant sanctitati loci, & reverentiæ Templi, nominique ejus maximo, per totum orbem, quasi Asyli & à latrocinio immunis, glorioso. Heliodorus autem, propter mandatum regis, in Regiam afferenda hæc, ibique reponenda dicebat. Et constituit ipsis diem, quo ingrediens ea inspiceret, & in potestatem suam acciperet. Non erat igitur exigua per totam civitatem agonia. Sacerdotes autem sacerdotalia induti projiciebant se in terram, & clamabant petebántque à Legislatore, deposita dominis suis tutò conservari. At qui sacerdotem summum videbant omnibus colliquescebant corda: Oris enim species & vultûs immutatio passionem animi indicabat. Effusa enim diffluebat in virum gratia, & speciei pulchritudo in corpus ejus, propterea dolor quem in animo patiebatur, notus evadebat. Præterea procedebant de ædibus per cœtus, petebántque & supplicabant pro Templo, ne risui esset & ludibrio. Succinctæ autem saccis lumbos mulieres errabant per vias: et conclusæ virgines, hæ quidam ad portas currebant, illæ ad muros, aliæ per fenestras perspiciebant. Omnes autem passis manibus clamantes habitatori cœlorum supplicabant. Erat autem miseratione dignum videre contritionem & afflictionem populi, agoniámque, & angustias, & expectationem summi Sacerdotis. Clamantes autem omnes petebant à Deo Omnipotente, ut quæ credita essent, eis qui credidissent, instar depositorum, cum omni cautione conservarentur. Heliodorus autem solicitus erat ut perficeret negotium cujus causâ venerat. Incipiebátque ingredi Gazophylacium armatus cum satellitibus: Et statim apparuit Dñs Spirituum, & Deus omnis virtutis, omnísq; dominii, ac fecit eis miraculum & revelationem magnam, ita ut omnes qui ausi fuerant introire, solverentur & caderent præ stupore virtutis divinæ quæ apparuit super eos.

Versio VULG. LAT.

25 Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens
sessorem, optimis operimentis adornatus: ísque cum
impetu Heliodoro priores calces elisit: qui autem ei
26 sedebat, videbatur arma habere aurea. Alii etiam
apparuerunt duo juvenes virtute decori, optimi glo-
riâ, speciosíque amictu: qui circumsteterunt eum,
& ex utraque parte flagellabant, sine intermissione
27 multis plagis verberantes. Subitò autem Heliodo-
rus concidit in terram, eúmque multâ caligine cir-
cumfusum rapuerunt, atque in sella gestatoria posi-
28 tum ejecerunt. Et is, qui cum multis cursoribus &
satellitibus prædictum ingressus est ærarium, porta-
batur nullo sibi auxilium ferente, manifestâ Dei co-
29 gnitâ virtute: Et ille quidem per divinam virtutem
jacebat mutus, atque omni spe & salute privatus.
30 Hi autem Dominum benedicebant, quia magnificabat
locum suum: & templum, quod paulò antè timore
ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente Do-
31 mino, gaudio & lætitiâ impletum est. Tunc verò
ex amicis Heliodori quidam rogabant confestim Oni-
am, ut invocaret Altissimum, ut vitam donaret ei,
32 qui in supremo spiritu erat constitutus. Considerans
autem summus sacerdos, ne fortè rex suspicaretur ma-
litiam aliquam ex Judæis circa Heliodorum consum-
matam, obtulit pro salute viri hostiam salutarem.
33 Cúmque summus sacerdos exoraret, iidem juvenes
eisdem vestibus amicti, astantes Heliodoro, dixerunt;
Oniæ sacerdoti gratias age: nam propter eum Domi-
34 nus tibi vitam donavit. Tu autem à Deo flagellatus,
nuntia omnibus magnalia Dei, & potestatem. Et his
35 dictis, non comparuerunt. Heliodorus autem, ho-
stiâ Deo oblatâ, & votis magnis promissis ei, qui vi-
vere illi concessit, & Oniæ gratias agens, recepto ex-
36 ercitu, repedabat ad regem. Testabatur autem o-
mnibus ea quæ sub oculis suis viderat opera magni
37 Dei. Cùm autem rex interrogâsset Heliodorum,
quis esset aptus adhuc semel Jerosolymam mitti, ait;

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β΄.

25 Ὤφθη γάρ (α) τις ἵππος αὐτοῖς φοβερὸν ἔχων τὸν ἐπιβάτην, καὶ καλ-
λίστῃ σαγῇ διακεκοσμημένος, φερόμενος δὲ ῥύδην (β) ἀνέσεισε τῷ
Ἡλιοδώρῳ τὰς (γ) ἐμπροσθίους ὁπλάς. ὁ δὲ ἐπικαθήμενος ἐφαίνετο
26 χρυσῆν πανοπλίαν ἔχων. Ἕτεροι δὲ δύο (δ) προσεφάνησαν αὐτῷ
νεανίαι, τῇ ῥώμῃ μὲν ἐκπρεπεῖς, κάλλιστοι δὲ (ε) τῇ δόξῃ, διαπρε-
πεῖς δὲ τὴν περιβολήν· οἳ καὶ παραστάντες ἐξ ἑκατέρου μέρους, ἐμα-
στίγουν αὐτὸν ἀδιαλείπτως, πολλὰς (ζ) ἐπιρριπτοῦντες αὐτῷ πληγάς.
27 Ἄφνω δὲ πεσόντα πρὸς τὴν γῆν, καὶ πολλῷ σκότει περιχυθέντα, συναρ-
28 πάσαντες, καὶ εἰς φορεῖον ἐνθέντες, Τὸν ἄρτι μετὰ πολλῆς παρα-
δρομῆς καὶ πάσης δορυφορίας εἰς τὸ προειρημένον εἰσελθόντα γαζοφυ-
λάκιον, ἔφερον ἀβοήθητον (η) ἑαυτῷ καθεστῶτα, φανερῶς τὴν τοῦ
29 θεοῦ δυναστείαν ἐπεγνωκότες. Καὶ ὁ μὲν διὰ τὴν θείαν ἐνέργειαν
30 ἄφωνος καὶ πάσης ἐστερημένος ἐλπίδος καὶ σωτηρίας (θ) ἔρριπτο. Οἱ
δὲ τὸν κύριον εὐλόγουν τὸν παραδοξάζοντα τὸν ἑαυτοῦ τόπον· καὶ τὸ
μικρῷ πρότερον δέους καὶ ταραχῆς γέμον ἱερὸν, τοῦ παντοκράτορος
31 ἐπιφανέντος κυρίου, χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης (ι) ἐπεπλήρωτο. Ταχὺ δέ
τινες τῶν τοῦ Ἡλιοδώρου συνήθων ἠξίουν τὸν Ὀνίαν ἐπικαλέσασθαι
τὸν ὕψιστον, καὶ τὸ ζῆν χαρίσασθαι τῷ παντελῶς ἐν ἐσχάτῃ πνοῇ
32 κειμένῳ. Ὕποπτος δὲ γενόμενος ὁ ἀρχιερεὺς, μήποτε διάληψιν
ὁ βασιλεὺς σχῇ, κακουργίαν τινὰ περὶ τὸν Ἡλιόδωρον ὑπὸ τῶν Ἰου-
δαίων συντετελέσθαι, προσήγαγε θυσίαν ὑπὲρ τῆς τοῦ ἀνδρὸς σωτηρίας.
33 Ποιουμένου δὲ τοῦ ἀρχιερέως τὸν ἱλασμὸν, οἱ αὐτοὶ νεανίαι πά-
λιν ἐφάνησαν τῷ Ἡλιοδώρῳ ἐν ταῖς αὐταῖς ἐσθήσεσιν ἐστολισμένοι,
καὶ στάντες (κ) εἶπον, Πολλὰς (λ) τῷ Ὀνίᾳ τῷ ἀρχιερεῖ χάριτας ἔχε,
34 διὰ γὰρ αὐτόν σοι κεχάρισται τὸ ζῆν (μ) ὁ κύριος. Σὺ δὲ (ν) ὑπ᾽ αὐτοῦ
μεμαστιγωμένος (ξ) διάγγελλε πᾶσι τὸ μεγαλεῖον τοῦ θεοῦ κράτος.
35 ταῦτα δὲ εἰπόντες ἀφανεῖς ἐγένοντο. Ὁ δὲ Ἡλιόδωρος θυσίαν
(ο) ἀνενέγκας τῷ κυρίῳ, καὶ εὐχὰς μεγίστας εὐξάμενος τῷ τὸ ζῆν
περιποιήσαντι, καὶ τὸν Ὀνίαν ἀποδεξάμενος, ἀνεστρατοπέδευσε
36 πρὸς τὸν βασιλέα. Ἐξεμαρτύρει δὲ πᾶσιν ἅπερ ἦν ὑπ᾽ ὄψιν
37 τεθεαμένος ἔργα τοῦ μεγίστου θεοῦ. Τοῦ δὲ βασιλέως ἐπερωτήσαν-
τος τὸν Ἡλιόδωρον, ποῖός τις εἴη ἐπιτήδειος ἔτι ἅπαξ διαπεμ-
φθῆναι εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔφησεν,

MS.A. (α) *τοῖς ἵπποις (β) ἔσεισεν (γ) ἐμπροσθεσίους (δ) ἐφάνησαν (ε) τὴν γλῶσσαν, (ζ) ἐπειπτεῦντες (η) αὐτὸν τοῖς *χόλοις καθεστῶτα, φανερῶς τὴν δυναστείαν ἐπεγνωκότα. (θ) ἔκειτο. (ι) ἐπλήρωτο. (κ) εἶπαν, (λ) Ὀνίᾳ (μ) κύριος. (ν) ἐξ οὐρανοῦ (ξ) διάγγελλε (ο) ἀνενεγκὼν τῷ θεῷ,

Interp. LAT.

Apparuit enim illis quidam equus, terribilem 25
habens sessorem, & optimo operimento adorna-
tus: invectus autem cum impetu incussit He-
liodoro anteriores ungulas. Qui autem ei insi-
debat, videbatur arma habere aurea. Alii 26
autem duo apparuerunt ei juvenes, virtute de-
cori, optimi gloriâ, speciosique amictu: qui
etiam circunstantes ex utraque parte flagellabant
cum sine intermissione, multas inferentes ei pla-
gas. Subitò autem concidentem in terram, & 27
multâ caligine circumfusum, rapientes, et
in sellam gestatoriam imponentes, Eum qui nuper 28
cum multo cursorum comitatu, & omni satellitio
prædictum ingressus erat ærarium, portabant
nullius sibi ipsi auxilii ferendi (f) compotem,
manifestò Dei potestatem cognoscentes. Et ille 29
quidem per divinam virtutem jacebat mutus,
atque omni spe & salute privatus. Hi autem 30
Dominum benedicebant, qui magnificabat locum
suum. Et templum, quod paulo antè timore ac
tumultu erat plenum, apparente omnipotente
Domino, gaudio & lætitiâ impletum est. Con- 31
festim verò ex amicis Heliodori quidam roga-
bant Oniam, ut invocaret Altissimum, & vitam
donaret ei qui omnino in supremo spiritu erat
constitutus. Suspicatus autem summus sacerdos, 32
ne forte rex suspicaretur maleficium aliquod circa
Heliodorum à Judæis esse consummatum, ob-
tulit hostiam pro viri salute. Faciente autem 33
summo sacerdote propitiationem, iidem juvenes
rursus apparuerunt Heliodoro eisdem vestibus
amicti: & stantes dixerunt; Multas Oniæ
sacerdoti gratias habe: nam propter eum tibi
Dominus vitam donavit. Tu autem ab (g) eo 34
flagellatus nuntia omnibus magnam Dei potesta-
tem. Et his dictis non comparuerunt. Helio- 35
dorus autem hostiâ Domino oblatâ, & votis
maximis promissis ei qui vivere concessit, &
Oniæ gratias agens, rediit cum exercitu ad re-
gem. Testabatur autem omnibus ea quæ sub 36
oculis suis viderat, opera maximi Dei. Cùm 37
autem rex interrogâsset Heliodorum, quis esset
aptus adhuc semel Hierosolymam mitti, ait;

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]

Apparuit enim ipsis equus quidam ro- 25
bustus, sessorem habens virum specie valdè
formosum, & amictu vestitûs gloriosum:
Veniebat autem cum impetu, & sonitum
pulsationis armorum suorum in Heliodo-
rum incutiebat. Videbatur autem insessor
ejus armis aureis accinctus. Apparuerunt 26
autem cum ipso duo alii juvenes specie
formosi, & viribus gloriosi, vestibúsque
decori & stupendi, stabántque ab utroque
latere Heliodori, & flagellabant ipsum fla-
gellis magnis. Cecidítque repentè in ter- 27
ram, circumfusus caligine magnâ: & sub-
latum eum extulerunt extra in atrium.
Qui paulò anteà cum superbia & copiis 28
magnis ingressus erat in Gazophylacium,
nunc autem projectus sine viribus, nec sibi
ipsi opem ferre valebat. Et palàm appa- 29
ruit virtus Dei, & projectus erat quasi re-
solutus operatione veritatis, sine spe vi-
tæ aut expectatione. Populus autem be- 30
nedicebat Deum qui fecerat gloriosa pro
loco templi, quod cum paulò anteà plenum
fuerat commotione & trepidatione, opere
& revelatione Dei omnipotentis plenum
factum fuerat hilaritate & gaudio. Ibi 31
statim accesserunt ex amicis Heliodori qui-
dam, & à Chunia petierunt, ut oraret &
à Domino peteret, ut vitam daret ei qui
omninò projectus sine spe jacebat. Cogi- 32
tans autem apud se summus sacerdos, ne
fortè putaret rex operationem aliquam in-
stitutam fuisse à Judæis adversùs Heliodo-
rum, obtulit sacrificium pro salute viri.
Cùm autem stans summus sacerdos propi- 33
tiationem faceret pro eo, rursus appa-
ruerunt Heliodoro isti duo juvenes eis-
dem quibus anteà vestibus amicti, & dixe-
runt ei; Magnam gratiam accepit Chuni-
as princeps sacerdotum: propter eum
enim indulsit tibi Dominus vitam. Tu 34
autem à Deo flagellatus, abi & prædica
omnibus hominibus magnitudinem & vi-
res potestatis ejus. Et his dictis non ap-
paruerunt amplius. Heliodorus autem ob- 35
tulit oblationes Deo, & supplicavit & oravit
coram eo oratione magnâ, quòd ipsi vitam
reddiderat: Chuniam autem magnopere
honoravit: Itaque reversus ad regem di-
scessit, cum toto comitatu suo. Testa- 36
batur autem & prædicabat universis ope-
ra & virtutem fortem Domini, qui ipsi
coram oculis apparuerat. Rex autem 37
quærebat ab Heliodoro de hac re quo-
modo facta fuerat: Volebátque adhuc
vice alterâ mittere Jerosolyma

Versio VULG. LAT.

38 Si quem habes hostem, aut regni tui insidiatorem, mitte illuc, & flagellatum eum recipies, si tamen evaserit: eò quòd in loco sit verè Dei quædam virtus.
39 Nam ipse, qui habet in cœlis habitationem, visitator & adjutor est loci illius, & venientes ad malefacien-
40 dum percutit, ac perdit. Igitur de Heliodoro, & ærarii custodia, ita res se habet.

CAP. IV.

1 SImon autem prædictus, pecuniarum & patriæ delator, malè loquebatur de Onia, tanquam ipse Heliodorum instigâsset ad hæc, & ipse fuisset incentor malo-
2 rum: Provisorémque civitatis, ac defensorem gentis suæ, & æmulatorem legis Dei audebat insidiato-
3 rem regni dicere. Sed, cùm inimicitiæ in tantum procederent, ut etiam per quosdam Simonis necessa-
4 rios homicidia fierent: Considerans Onias periculum contentionis, & Apollonium insanire, utpotè ducem Cœlesyriæ & Phœnicis, ad augendam mali-
5 tiam Simonis, ad regem se contulit, Non ut civium accusator, sed communem utilitatem apud semet-
6 ipsum universæ multitudinis considerans. Videbat enim sine regali providentia impossibile esse pacem rebus dari, nec Simonem posse cessare à stultitia sua.
7 Sed post Seleuci vitæ excessum, cùm suscepisset regnum Antiochus, qui Nobilis appellabatur, ambie-
8 bat Jason frater Oniæ summum sacerdotium: Adito rege, promittens ei argenti talenta trecenta sexa-
9 ginta, & ex reditibus aliis talenta octoginta. Super hæc promittebat & alia centum quinquaginta, si potestati ejus concederetur gymnasium & ephebiam sibi constituere, & eos, qui in Jerosolymis erant, Antio-
10 chenos scribere. Quod cùm rex annuisset, & obtinuisset principatum, statim ad gentilem ritum contribules suos transferre cœpit.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

38 Εἴ τινα ἔχεις πολέμιον ἢ πραγμάτων ἐπίβουλον, πέμψον αὐτὸν ἐκεῖ, καὶ μεμαστιγωμένον αὐτὸν προσδέξῃ, ἐάνπερ καὶ (α) διασωθείη, διὰ τὸ
39 περὶ τὸν τόπον ἀληθῶς εἶναί τινα Θεοῦ δύναμιν. Αὐτὸς γὰρ ὁ τὴν κατοικίαν ἐπουράνιον ἔχων, ἐπόπτης ἐστὶ καὶ βοηθὸς ἐκείνου τοῦ τόπου,
40 καὶ τοὺς παραγινομένους ἐπὶ κακώσει, τύπτων (β) ἀπολλύει. Καὶ τὰ μὲν (γ) κατὰ Ἡλιόδωρον, καὶ τὴν τοῦ γαζοφυλακίου τήρησιν οὕτως ἐχώρησεν.

MS. A. (α) διασωθῇ, (β) ἀπολλύει. (γ) κατ' Ἡλιόδωρον

ΚΕΦ. δ'.

1 Ὁ δὲ προειρημένος Σίμων ὁ τῶν χρημάτων καὶ τῆς πατρίδος ἐνδείκτης γεγονώς, ἐκακολόγει τὸν Ὀνίαν, ὡς (α) αὐτός τε εἴη τὸν
2 Ἡλιόδωρον ἐπισεσεικώς, καὶ τῶν κακῶν δημιουργὸς καθεστηκώς. Καὶ τὸν εὐεργέτην τῆς πόλεως, καὶ τὸν κηδεμόνα τῶν ὁμοεθνῶν, καὶ ζηλωτὴν τῶν νόμων, ἐπίβουλον τῶν πραγμάτων ἐτόλμα λέγειν.
3 Τῆς δὲ ἔχθρας ἐπὶ τοσοῦτον προβαινούσης, ὥστε καὶ διά τινος τῶν
4 ὑπὸ τοῦ Σίμωνος δεδοκιμασμένων φόνους συντελεῖσθαι, Συνορῶν (β) ὁ Ὀνίας τὸ χαλεπὸν τῆς φιλονεικίας, καὶ Ἀπολλώνιον μαίνεσθαι, (γ) ὡς τὸν Κοίλης Συρίας καὶ Φοινίκης στρατηγὸν συναύξοντα τὴν κα-
5 κίαν τοῦ Σίμωνος, (δ) ὡς τὸν βασιλέα (ε) διεκομίσθη, Οὐ γινόμενος τῶν πολιτῶν κατήγορος, τὸ δὲ (ζ) συμφέρον κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν παντὶ
6 τῷ πλήθει σκοπῶν. Ἑώρα γὰρ ἄνευ βασιλικῆς προνοίας ἀδύνατον εἶναι τυχεῖν εἰρήνης (η) ἔτι τὰ πράγματα, καὶ τὸν Σίμωνα
7 παῦλαν οὐ ληψόμενον τῆς ἀνοίας. Μεταλλάξαντος δὲ τὸν βίον Σελεύκου, καὶ παραλαβόντος τὴν βασιλείαν Ἀντιόχου τοῦ προσαγορευθέντος Ἐπιφανοῦς, ὑπενόθευσεν Ἰάσων ὁ ἀδελφὸς Ὀνίου τὴν
8 ἀρχιερωσύνην, Ἐπαγγειλάμενος τῷ βασιλεῖ δι' ἐντεύξεως ἀργυρίου τάλαντα ἑξήκοντα πρὸς τοῖς τριακοσίοις, καὶ προσόδου τινὸς ἄλλης
9 τάλαντα ὀγδοήκοντα. Πρὸς δὲ τούτοις ὑπισχνεῖτο καὶ ἕτερα (θ) διαγράφειν πεντήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατόν, ἐὰν (ι) συγχωρηθῇ διὰ τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ, γυμνάσιον καὶ ἐφηβίαν αὐτῷ συστήσασθαι, καὶ τοὺς ἐν
10 Ἱεροσολύμοις Ἀντιοχεῖς ἀναγράψαι. Ἐπινεύσαντος δὲ τοῦ βασιλέως, καὶ τῆς ἀρχῆς κρατήσας, εὐθέως (κ) ἐπὶ τὸν Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα τοὺς ὁμοφύλους (λ) μετῆγε.

MS. A. (α) οὗτός (β) Ὀνίας (γ)* ἕως τῶν Κοίλης Φοινίκης καὶ Συρίας στρατηγὸν συναύξαντο (δ) πρὸς τὸν (ε) διεκομίσθη, (ζ) σύμφορον κοινῇ, καὶ κατ' (η) ἐπὶ τὰ (θ) διαγράφειν (ι) ἐπιχορηγηθῇ (κ) πρὸς τὸν (λ) μετέστησε.

Interp. LAT.

Si quem habes hostem, aut rerum insidiatorem, mitte eum illuc: & flagellatum eum recipies, si tamen evaserit: eò quòd in loco sit verè Dei quædam virtus. Nam ipse qui habet (b) supercœlestem habitationem, visitator & adjutor est loci illius: & venientes ad malefaciendum percutit, & perdit. Igitur de Heliodoro, & ærarii custodia, ita res se habet.

CAP. IV.

SImon autem prædictus, pecuniarum & patriæ delator factus, malè loquebatur de Onia, tanquam ipse Heliodorum instigâsset, & malorum artifex fuisset: Benefactorémque civitatis, & provisorem gentis suæ, & æmulatorem legum, audebat insidiatorem rerum dicere. Sed cùm inimicitiæ in tantum procederent, ut etiam per quendam ex iis qui à Simone probati erant, homicidia fierent; Considerans Onias periculum contentionis, & Apollonium insanire, ut potè ducem Cœlesyriæ & Phœnicis, augentem malitiam Simonis; ad regem se contulit, Non civium accusator factus; sed communem utilitatem (a) apud semetipsum universæ multitudinis considerans. Videbat enim sine regali providentia impossibile esse pacem ulteriùs rebus dari, nec Simonem cessaturum à stultitia. Sed post Seleuci vitæ excessum, cùm suscepisset regnum Antiochus, qui Nobilis appellabatur, ambiebat Jason frater Oniæ summum Sacerdotium; Adito rege promittens ei argenti talenta trecenta sexaginta, & ex reditu quodam alio talenta octoginta. Super hæc autem promittebat alia centum quinquaginta se tributurum; si per potestatem ejus (b) concederetur gymnasium & ephebiam sibi constituere, & eos qui in Hierosolymis erant, Antiochenos scribere. Quod cùm rex annuisset, et obtinuisset principatum; statim ad gentilem ritum contribules transferre cœpit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]

Cui dixit Heliodorus, Si quis est reus tibi, & rerum tuarum hostis, eum mitte illuc, ut accipias flagellatum & tortum, si tamen adhuc vivum: Quia verò virtus Dei in illo loco est. Qui enim in cœlis habitat, visitat & custodit locum illum; & qui veniunt ut malum ipsi faciant, eos flagellat, cruciat, ac perdit. Et de rebus quidem Heliodori, & conservatione Gazophylacii, ita res fuit.

CAP. IV.

SImon autem iste malus, quem supra diximus, indicem & proditorem urbis & Gazophylacii fuisse, calumniabatur Chuniam, & verbis innuebat, omnium quæ Heliodoro acciderant ipsum gestorem fuisse, omniúmque quæ evenerant malorum opificem: Et de eo qui bona civitatis procurabat, & pro popularibus solicitus erat, & onus legis portabat, audebat dicere, eum omnium malorum opificem fuisse. Crescebat autem eo usque malum inimicitiarum ipsius, ut cædes multæ ab eis fierent qui à Simone instigabantur. Videns igitur Chunias zelum malefaciendi & Apollonium Syriæ & Phœnices præfectum ac ducem, studio adjuvandi incalescentem, addere malis Simonis; Adeò ut ad regem usque diffamaretur quasi accusator & proditor civium suorum; circumspiciebat propterea Chunias & considerabat, quomodo popularibus opitularetur. Considerans autem videbat nullam reliquam esse pacis habendæ rationem, præter Dei gratiam & misericordiam, nec instaurari res posse absque Deo, nec quiescere Simonem à malo suo & zelo, nisi cœlitùs auxilium accederet. Mortuo autem rege Seleuco, cùm post eum accepisset regnum Antiochus qui Epiphanes dictus est, dolo profectus, Chuniæ summi sacerdotis frater Jason, accepit à rege potestatem sacerdotii summi. Pollicitus ipsi dare talenta argenti tercentum sexaginta, aliísque de causis octoginta. Pollicitus præterea centum sexaginta alia, si concederet ipsi rex ædificare gymnasium Jerosolymis, more Græcorum, & constituere Agones certaminum quæ in stadio certabantur, & ut Jerosolymitæ Antiochenses scriberentur. Cúmque regi persuasisset, & obtinuisset summum sacerdotium & principatum in malo, statim convertit omnes populares suos ad studium Gentilismi.

Versio VULG. LAT.

11 Et amotis his, quæ humanitatis causâ Judæis à regi-
bus fuerant constituta, per Joannem patrem Eupole-
mi, qui apud Romanos de amicitia & societate fun-
ctus est legatione legitimâ, civium jura destituens,
12 prava instituta sanciebat. Etenim ausus est sub ipsa
arce gymnasium constituere, & optimos quosque e-
13 pheborum in lupanaribus ponere. Erat autem hoc
non initium, sed incrementum quoddam, & profe-
ctus gentilis & alienigenæ conversationis, propter
impii & non sacerdotis Jasonis nefarium & inaudi-
14 tum scelus: Ita ut sacerdotes jam non circa altaris
officia dediti essent, sed contempto templo, & sacri-
ficiis neglectis festinarent participes fieri palæstræ, &
15 præbitionis ejus injustæ, & in exercitiis disci. Et pa-
trios quidem honores nihil habentes, Græcas glorias
16 optimas arbitrabantur: Quarum gratiâ periculosa
eos contentio habebat, & eorum instituta æmulaban-
tur, ac per omnia his consimiles esse cupiebant, quos
17 hostes & peremptores habuerant. In leges enim di-
vinas impiè agere impunè non cedit: sed hoc tempus
18 sequens declarabit. Cùm autem quinquennalis agon
19 Tyri celebraretur, & rex præsens esset, Misit Jason
facinorosus ab Jerosolymis viros peccatores, portan-
tes argenti didrachmas trecentas in sacrificium Hercu-
lis: quas postulaverunt hi qui asportaverant ne in sa-
crificiis erogarentur, quia non oporteret, sed in alios
20 sumptus eas deputari. Sed hæ oblatæ sunt quidem
ab eo, qui miserat, in sacrificium Herculis: propter
præsentes autem datæ sunt in fabricam navium trire-
21 mium. Misso autem in Ægyptum Apollonio Mne-
sthei filio, propter primates Ptolemæi Philometoris
regis, cùm cognovisset Antiochus alienum se à nego-
tiis regni effectum, propriis utilitatibus consulens,
profectus indè venit Joppen, & indè Jerosolymam.
22 Et magnificè ab Jasone & civitate susceptus, cum fa-
cularum luminibus & laudibus ingressus est: & indè
in Phœnicen exercitum convertit.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

11 Καὶ τὰ κείμενα τοῖς Ἰουδαίοις φιλάνθρωπα βασιλικὰ διὰ Ἰω-
άννου τοῦ πατρὸς Εὐπολέμου, τοῦ ποιησαμένου τὴν πρεσβείαν ὑπὲρ
φιλίας καὶ συμμαχίας πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, (α) παρώσατο· καὶ τὰς
μὲν (β) νομίμους καταλύων πολιτείας, παρανόμους ἐθισμοὺς ἐκαίνιζεν.
12 Ἀσμένως γὰρ ὑπ' αὐτὴν (γ) τὴν ἀκρόπολιν γυμνάσιον καθίδρυσε,
13 καὶ τοὺς κρατίστους τῶν ἐφήβων ὑποτάσσων, ὑπὸ πέτασον (δ) ἦγεν. Ἦν δ'
οὕτως ἀκμή (ε) τις Ἑλληνισμοῦ, καὶ πρόσβασις ἀλλοφυλισμοῦ διὰ
τὴν τοῦ ἀσεβοῦς καὶ οὐκ ἀρχιερέως Ἰάσωνος (ζ) ὑπερβάλλουσαν ἀναγνείαν,
14 Ὥστε μηκέτι περὶ τὰς τοῦ θυσιαστηρίου λειτουργίας προθύμους εἶναι τοὺς
ἱερεῖς, ἀλλὰ (η) τοῦ μὲν ναοῦ καταφρονοῦντες, καὶ τῶν θυσιῶν ἀμελοῦντες,
ἔσπευδον μετέχειν τῆς ἐν (θ) παλαίστρᾳ παρανόμου χορηγίας, μετὰ τὴν
15 τοῦ δίσκου (ι) πρόκλησιν. Καὶ τὰς μὲν (κ) πατρῴους τιμὰς ἐν οὐδενὶ (λ) τιθέ-
16 μενοι, τὰς δὲ Ἑλληνικὰς δόξας (μ) καλλίστας ἡγούμενοι. Ὧν (ν) χάριν
περιέσχεν αὐτοὺς χαλεπὴ περίστασις, καὶ ὧν ἐζήλουν τὰς ἀγωγάς, καὶ
(ξ) καθάπαν ἤθελον ἐξομοιοῦσθαι, (ο) τούτους πολεμίους καὶ τιμωρητὰς ἔσχον.
17 Ἀσεβεῖν γὰρ εἰς τοὺς θείους νόμους οὐ ῥᾴδιον, ἀλλὰ ταῦτα ὁ ἀκόλουθος
18 καιρὸς δηλώσει. Ἀγομένου δὲ πενταετηρικοῦ ἀγῶνος ἐν Τύρῳ, καὶ
19 τοῦ βασιλέως παρόντος, Ἀπέστειλεν Ἰάσων ὁ μιαρὸς θεωροὺς (π) ἀπὸ
Ἱεροσολύμων, (ρ) Ἀντιοχεῖς ὄντας, παρακομίζοντας ἀργυρίου
δραχμὰς (σ) τριακοσίας εἰς τὴν τοῦ Ἡρακλέους θυσίαν· ἃς καὶ ἠξίω-
σαν οἱ (τ) παρακομίσαντες μὴ χρῆσθαι (υ) πρὸς θυσίαν διὰ τὸ μὴ κα-
20 θήκειν, εἰς ἑτέραν δὲ καταθέσθαι δαπάνην. Ἔπεμψεν οὖν ταῦτα,
διὰ μὲν τὸν ἀποστείλαντα εἰς τὴν τοῦ Ἡρακλέους θυσίαν, ἕνεκεν δὲ
21 τῶν παρακομιζόντων, εἰς τὰς τῶν τριήρων κατασκευάς. Ἀποσταλέντος δὲ
εἰς Αἴγυπτον Ἀπολλωνίου τοῦ Μενεσθέως (φ) διὰ τὰ πρωτοκλίσια Πτο-
λεμαίου τοῦ Φιλομήτορος βασιλέως, μεταλαβὼν Ἀντίοχος ἀλλότριον
αὐτὸν τῶν (χ) αὐτοῦ γεγονέναι πραγμάτων, τῆς κατ' αὐτὸν ἀσφαλείας
ἐφρόντιζεν· ὅθεν εἰς (ψ) Ἰόππην παραγενόμενος, κατήντησεν εἰς Ἱε-
22 ροσόλυμα. (ω) Μεγαλοπρεπῶς δὲ ὑπὸ τοῦ (α) Ἰάσωνος καὶ τῆς πόλεως
(β) παραδεχθείς, μετὰ δᾳδουχίας καὶ βοῶν (γ) εἰσεπορεύθη, εἶθ' οὕτως εἰς τὴν
Φοινίκην κατεστρατοπέδευσε.

MS.A. (α) παρώσας· (β) νομίμας (γ) ἀκρόπολιν (δ) ἤγαγεν. (ε) τοῦ (ζ) ὑπερβάλλουσ* αν ἀγνείαν, (η) τοὺς μὲν ναοῦ καταφρονοῦντας, (θ) παλαίστρῃ (ι) πρόσκλησιν. (κ) πατρῴας (λ) τιθέμενοι, (μ)* καλλίστοις (ν) καὶ χάριν (ξ) καθὸ ἅπαν (ο) τοὺς πολεμίους (π) ὡς ἀπὸ (ρ) Ἀντιοχείας, παρακομίζοντας (σ) τριακοσίους (τ) παρακομίζοντες (υ) εἰς θυσίαν
** ἕνεκα δὲ τῶν παρόντων, εἰς τὰς τῶν τριηρέων (φ) ὡς διὰ τὰ πρωτοκλήσια τοῦ Φιλομήτορος (χ) αὐτοῦ γεγονότων (ψ) Ἰόππην (ω) Μεγαλομερῶς (α) Ἰάσονος (β) ὑποδεχθείς, (γ) εἰσεδέχθη,

Interp. LAT.

Et amotis his quæ humanitate regiâ Judæis fue- 11
rant constituta per Joannem patrem Eupolemi,
qui apud Romanos de amicitia & societate fun-
ctus est legatione, legitima quidem civium jura
dissolvens, prava instituta innovabat. Alacriter 12
enim sub ipsa arce gymnasium constituit, & opti-
mos quosque epheborum subjiciens, sub velum
duxit. Erat autem sic vigor quidam gentilitatis; 13
& profectus alienigenæ conversationis, propter
impii, & non sacerdotis, Jasonis eximium sce-
lus: Ita ut sacerdotes jam non circa altaris 14
officia dediti essent, sed contempto templo, &
sacrificiis neglectis, festinarent participes fieri
ejus quæ in palæstra fiebat, præbitionis iniquæ,
post disci provocationem. Et patrios quidem ho- 15
nores pro nihilo habentes, Græcas glorias optimas
arbitrabantur. Quarum rerum gratiâ occupa- 16
vit eos grave infortunium: & quorum instituta
æmulabantur, ac per omnia consimiles esse cupie-
bant, hos hostes & punitores habuerunt. In leges 17
enim divinas impiè agere non facile est. Sed hæc
tempus sequens declarabit. Cùm autem quinquen- 18
nalis agon Tyri celebraretur, & rex præsens esset;
Misit Jason facinorosus ministros ab Hierosolymis, 19
qui erant Antiocheni, portantes argenti drachmas
trecentas in sacrificium Herculis, quas etiam po-
stulaverunt hi qui asportaverant, ne in sacrificium
erogarentur, quia non oporteret, sed in alium
sumptum deputarentur. Misit igitur hæc, quan- 20
tum quidem ad se qui mittebat, pertinebat, in sa-
crificium Herculis, propter eos autem qui porta-
bant, in fabricam triremium. Misso autem in 21
Ægyptum Apollonio Maesthei filio, propter prima-
tes Ptolemæi Philometoris regis, cùm cognovisset
Antiochus alienum se (c) à negotiis ipsis effectum,
propriæ securitati consuluit. Quare Joppen ve-
niens profectus est Hierosolymam. Magnificè au- 22
tem à Jasone & civitate susceptus, cum facu-
larum luminibus, & acclamationibus introductus
est: & inde in Phœnicem exercitum convertit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 [Syriac text]
12 [Syriac text]
13 [Syriac text]
14 [Syriac text]
15 [Syriac text]
16 [Syriac text]
17 [Syriac text]
18 [Syriac text]
19 [Syriac text]
21 [Syriac text]
22 [Syriac text]

Et quæ misericordiâ Dei Judæis constituta 11
fuerant & ordinata per Joannem patrem
Eupolemi, qui legatus ad Romanos de
pace profectus fuerat; Hæc ille amovit
& abolevit: Solutisque ritibus & legi-
bus veritatis, leges morésque malos po-
nebat & innovabat. Studiosè enim & 12
festinatò sub muro Jerosolymorum gym-
nasium struxit, & viribus robustos sub-
egit, & subter pileum traduxit. Ea au- 13
tem fuit ad Gentilitatem, stultitiámque
Hellenismi, & errorem nationum festina-
tio, per Jasonem illum impium non sum-
mum sacerdotem, adeoque crescebat im-
munditia; Ut sacerdotibus non ultra curæ 14
esset ministerium altaris, sacrificiorúmque
& oblationum, sed templum & ministeri-
um ejus spernerent, festinarent autem
spectare & delectari certaminibus impiis,
& præbitionibus certaminis athleticæ: Et 15
spernebant gloriam vultûs paterni, & dele-
ctabantur inani gloriâ rituum Gentilium.
Propterea occupavit eos malum: Et quo- 16
rum æmulabantur instituta, quosque in
omnibus imitari studebant, hi ipsis con-
versi, hostes facti sunt, perque eos punita
sunt opera eorum. In legem enim san- 17
ctam impiè agere, bonum non est, neque
convenit: Sed hæc semper suo tempore
nota facit. Cùm autem ageretur agon 18
certaminum quem Tyri per quinquennia
agebant, venit spectandi causâ & rex. Et 19
misit Jason ille abominandus & immun-
dus Jerosolymis spectatores, qui Antio-
chienses erant: Per quos etiam ter mil-
le trecentos argenteos misit ad sacrifici-
um Herculis afferendos. Noluerunt autem
qui pecuniâ afferebant impendi eam in mi-
nisterium sacrificii, quod hoc fieri non opor-
teret, sed consenserunt ut in aliarum rerum
expensas erogaretur. Cecidit autem quo- 20
ad eum qui misit, in hunc usum; Quoad
eos autem qui consenserant simpliciter hoc
modo rem gerere, in ministerium diver-
sum. Misso autem Apollonio Menestesa- 21
ris filio, majoris honoris ergô, ad Philo-
metorem Ægypti regem, putabat eum a-
pud se Antiochus alienum à regni sui re-
bus, & sibi cavebat: Propterea veniens
Joppam negotiorum causâ, inde ascendit
Jerosolyma. Exceptus autem est à Jasone 22
honore eximio, & à civitate honore &
acclamatione, & postea inde in Phœni-
cem profectus est.

Versio VULG. LAT.

23 Et post triennii tempus misit Jason Menelaum, supra-
dicti Simonis fratrem, portantem pecunias regi, & de
24 negotiis necessariis responsa perlaturum. At ille com-
mendatus regi, cùm magnificâsset faciem potestatis
ejus, in semetipsum retorsit summum sacerdotium, su-
25 perponens Jasoni talenta argenti trecenta. Acce-
ptisque à rege mandatis venit, nihil quidem habens
dignum sacerdotio; animos verò crudelis tyranni, &
26 feræ belluæ iram gerens. Et Jason quidem, qui pro-
prium fratrem captivaverat, ipse deceptus profugus
27 in Ammanitem expulsus est regionem. Menelaus au-
tem principatum quidem obtinuit: de pecuniis verò
regi promissis, nihil agebat, cùm exactionem faceret
28 Sostratus, qui arci erat præpositus: (Nam ad hunc
exactio vectigalium pertinebat) quam ob causam u-
29 trique ad regem sunt evocati. Et Menelaus amotus
est à sacerdotio, succedente Lysimacho fratre suo:
30 Sostratus autem prælatus est Cypriis. Et cùm hæc
agerentur, contigit, Tharsenses & Mallotas seditio-
nem movere, eò quòd Antiochidi regis concubinæ
31 dono essent dati. Festinanter itaque rex venit seda-
re illos, relicto suffecto uno ex comitibus suis Andro-
32 nico. Ratus autem Menelaus accepisse se tempus op-
portunum, aurea quædam vasa è templo furatus do-
navit Andronico, & alia vendiderat Tyri, & per vi-
33 cinas civitates. Quod cùm certissimè cognovisset
Onias, arguebat eum, ipse in loco tuto se continens
34 Antiochiæ secus Daphnem. Unde Menelaus accedens
ad Andronicum, rogabat ut Oniam interficeret. Qui
cùm venisset ad Oniam, & datis dextris cum jureju-
35 rando (quamvis esset ei suspectus) suasisset de Asylo
procedere, statim eum peremit, non veritus justitiam.
Ob quam causam non solùm Judæi, sed aliæ quoque
nationes indignabantur, & molestè ferebant de nece
tanti viri injusta.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

23 Μετὰ δὲ τριετῆ χρόνον ἀπέστειλεν Ἰάσων Μενέλαον τὸν τοῦ προσση-
μαινομένου Σίμωνος ἀδελφὸν, παρακομίζοντα τὰ χρήματα τῷ βα-
σιλεῖ, καὶ περὶ πραγμάτων ἀναγκαίων ὑπομνηματισμοὺς (α) τελέσοντα.
24 Ὁ δὲ συσταθεὶς τῷ βασιλεῖ, καὶ δοξάσας αὐτὸν τῷ προσώπῳ τῆς
ἐξουσίας, εἰς ἑαυτὸν κατήντησε (β) τὴν ἀρχιερωσύνην, ὑπερβαλὼν τὸν
25 Ἰάσωνα τάλαντα ἀργυρίου τριακόσια. Λαβὼν δὲ τὰς βασιλικὰς
ἐντολὰς (γ) παρεγένετο, τῆς μὲν ἀρχιερωσύνης οὐδὲν ἄξιον φέρων,
26 θυμοὺς δὲ ὠμοῦ τυράννου, καὶ θηρὸς βαρβάρου ὀργὰς ἔχων. Καὶ ὁ
μὲν Ἰάσων ὁ τὸν ἴδιον ἀδελφὸν ὑπονοθεύσας, (δ) ὑπονοθευθεὶς ὑφ'
27 ἑτέρου φυγὰς εἰς τὴν Ἀμμανῖτιν χώραν συνήλαστο. Ὁ δὲ Μενέ-
λαος τῆς μὲν ἀρχῆς ἐκράτει, τῶν δὲ ἐπηγγελμένων τῷ βασιλεῖ
28 χρημάτων οὐδὲν εὐτάκτει, Ποιουμένου δὲ τὴν ἀπαίτησιν Σωστράτου
τοῦ τῆς ἀκροπόλεως ἐπάρχου· πρὸς τοῦτον γὰρ ἦν ἡ τῶν (ε) φόρων πρᾶξις·
29 δι' ἣν αἰτίαν οἱ δύο ὑπὸ τοῦ βασιλέως προσεκλήθησαν. Καὶ ὁ μὲν
Μενέλαος ἀπέλιπε τῆς ἀρχιερωσύνης διάδοχον Λυσίμαχον τὸν ἑαυτοῦ
30 ἀδελφὸν, Σώστρατος δὲ, Κράτητα τὸν ἐπὶ τῶν Κυπρίων. Τοιούτων
δὲ συνεστηκότων, συνέβη Ταρσεῖς καὶ Μαλλώτας στασιάζειν, διὰ τὸ
31 Ἀντιοχίδι τῇ παλλακῇ τοῦ βασιλέως ἐν δωρεᾷ (ζ) δεδόσθαι. Θᾶττον οὖν ὁ
βασιλεὺς ἧκε καταστεῖλαι τὰ πράγματα, καταλιπὼν τὸν διαδεχόμενον
32 Ἀνδρόνικον, τῶν ἐν ἀξιώματι κειμένων. Νομίσας δὲ ὁ Μενέλαος
εἰληφέναι καιρὸν εὐφυῆ, χρυσώματά τινα τῶν τοῦ ἱεροῦ νοσφισάμενος
ἐχαρίσατο τῷ Ἀνδρονίκῳ, καὶ ἕτερα ἐτύγχανε πεπρακὼς εἴς τε
33 Τύρον, καὶ τὰς κύκλῳ πόλεις. (η) Ἃ καὶ σαφῶς ἐπεγνωκὼς ὁ Ὀνίας,
(θ) παρήλεγχεν ἀποκεχωρηκὼς εἰς ἄσυλον τόπον, ἐπὶ Δάφνης τῆς
34 πρὸς (ι) Ἀντιόχειαν κειμένης. Ὅθεν ὁ Μενέλαος λαβὼν ἰδίᾳ τὸν
Ἀνδρόνικον, παρεκάλει χειρώσασθαι τὸν Ὀνίαν. ὁ δὲ παραγενόμενος
ἐπὶ τὸν Ὀνίαν, καὶ πεισθεὶς ἐπὶ δόλῳ, καὶ δεξιὰς (κ) μεθ' ὅρκων δοὺς,
καίπερ ἐν ὑποψίᾳ κείμενος ἔπεισεν ἐκ τοῦ ἀσύλου προελθεῖν, ὃν καὶ
35 παραχρῆμα παρέκλεισεν, οὐκ αἰδεσθεὶς τὸ δίκαιον. Δι' ἣν αἰτίαν
οὐ μόνον Ἰουδαῖοι, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἐδείναζον, καὶ ἐδυσ-
φόρουν ἐπὶ τῷ τοῦ ἀνδρὸς ἀδίκῳ φόνῳ.

MS. A. (α) τελέσοντας. (β) ἀρχιερωσύνην, (γ) παραγίνεται, (δ) ὑπονομευθεὶς (ε) διαφόρων (ζ) δίδοσθαι. (η) Καὶ σαφῶς (θ) ἀπήνεγκεν (ι) Ἀντιοχείας (κ) θεὶς μετ' ὅρκων, δοὺς δεξιὰν, καίπερ

Interp. LAT.

Post triennii autem tempus misit Jason Menelaum supradicti Simonis fratrem, portantem pecunias regi, & de negotiis necessariis commonitiones facturum. At ille commendatus regi, & (d) magnificans se facie potestatis, in semetipsum retorsit summum sacerdotium, superans Jasonem talentis argenti trecentis. Acceptisque à rege mandatis venit, nihil quidem habens dignum sacerdotio, animos verò crudelis tyranni, & feræ barbaræ iras gerens. Et Jason quidem, qui proprium fratrem circumvenerat, circumventus ab alio, profugus in Ammanitem expulsus est regionem. Menelaus autem principatum quidem obtinuit: de pecuniis verò regi promissis nihil benè disponebat; Cùm exactionem faceret Sostratus, qui arci erat præpositus. Nam ad hunc exactio (e) vectigalium pertinebat. Quam ob causam utrique à rege sunt evocati. Et Menelaus quidem reliquit sacerdotii successorem Lysimachum fratrem suum: Sostratus autem Cratetem, qui erat præpositus Cypriis. His autem constitutis, contigit Tharsenses & Mallotas seditionem movere, eò quòd Antiochidi regis concubinæ dono essent dati. Festinanter itaque rex venit sedare res, relinquens suffectum Andronicum, ex eis qui in dignitate positi erant. Ratus autem Menelaus accepisse se tempus opportunum, aurea quædam vasa templi furatus donavit Andronico, & alia vendiderat Tyri. & per circumjacentes civitates. Quæ cùm certissimè cognovisset Onias, arguebat, in loco tuto se continens in Daphne, quæ ad Antiochiam posita est. Unde Menelaus assumens seorsùm Andronicum hortabatur, ut Oniam interficeret. Ille autem veniens ad Oniam, & suadens cum dolo, & dexteram dans cum jurejurando, quamvis esset suspectus, persuasit de asylo procedere: quem etiam statim in carcere peremit, non veritus justitiam. Ob quam causam non solùm Judæi, sed etiam multi ex aliis nationibus indignabantur, & molestè ferebant de nece viri injusta.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]

Post tres autem annos, misit Jason Menelaum fratrem Simonis illius impii, ut afferret donum regi, quod traditurum se ei spoponderat, & illum allocuturum de magni momenti negotiis, quæ in quæstione erant ipsis. Profectus autem, cùm gloriosum se regi stitisset, petiit summum sacerdotium: Et dolo usus adversùs Jasonem, superavit eum dono talentorum tercentum. Accepto igitur mandato regis, venit qui nihil dignum summo sacerdotio fecerat, sed iram & furorem induerat, cogitatione insani zeli repletus. Et Jason quidem, qui proprium fratrem circumvenerat, ipse ab alio circumventus, fugiens in Ammonitidem profectus est. Et Menelaus quidem principatum tenuit: quod autem regi pollicitus erat præstare non poterat. Exigente autem illud Sostrato: qui arci præfectus erat, (cui numorum exigendorum potestas commissa erat) hujus rei causâ ambo ad regem evocati sunt. Menelaus quidem summi sacerdotii vicarium reliquit Lysimachum fratrem suum: Sostratus autem Cratetem Cypriis præfectum. Hæc cum ita se haberent, contigit tumultuari Tarsenses & Mallotas, quòd Antiochia pellici regis data esset. Quibus auditis, profectus festinatò rex venit ut ipsos componeret. Reliquit autem ibi vicarium Andronici rebus honoratis præfecti. Putans autem Menelaus inventum sibi locum, furatus aurea templi vasa quædam Andronico dedit, alia Tyrum & ad circumjacentes civitates missa vendidisse deprehensus est. Quæ cùm verè rescivisset Chunias, correpto ipso, Daphnen, quæ juxta Antiochiam est, secessit. Propterea, clàm profectus ad Andronicum Menelaus petebat ab ipso, ut Chuniam occideret: Ipse autem ad Chuniam veniens, dolo pacificè cum ipso locutus est, & deprecantibus ipsis cum juramentis dextram dedit. Persuaserunt autem ipsi de asylo progredi, & hæsitans animo processit, egressum autem statim interfecit, non erubescens justitiam ejus. Quare non solum Judæi exprobrabrant ipsi, & maledicebant, sed & ex Gentilibus multi per contumeliam ipsi maledicebant, propter cædem viri impiè factam.

Versio VULG. LAT.

36 Sed regressum regem de Ciliciæ locis, adierunt Judæi
apud Antiochiam, simul & Græci, conquerentes de
37 iniqua nece Oniæ. Contristatus itaque animo An-
tiochus propter Oniam, & flexus ad misericordiam,
lachrymas fudit, recordatus defuncti sobrietatem, &
38 modestiam. Accensisque animis, Andronicum pur-
purâ exutum, per totam civitatem jubet circumduci:
& in eodem loco, in quo in Oniam impietatem com-
miserat, sacrilegum vitâ privari, Domino illi condi-
39 gnam retribuente pœnam. Multis autem sacrilegiis
in templo à Lysimacho commissis Menelai consilio,
& divulgatâ famâ, congregata est multitudo adver-
40 sùm Lysimachum, multo jam auro exportato. Tur-
bis autem insurgentibus, & animis irâ repletis, Ly-
simachus armatis ferè tribus millibus iniquis mani-
bus uti cœpit, duce quodam tyranno, ætate pariter
41 & dementiâ provecto. Sed, ut intellexerunt cona-
tum Lysimachi, alii lapides, alii fustes validos arri-
puêre: quidam verò cinerem in Lysimachum jecêre.
42 Et multi quidem vulnerati, quidam autem & prostrati,
omnes verò in fugam conversi sunt: ipsum etiam sa-
43 crilegum secus ærarium interfecerunt. De his ergò
44 cœpit judicium adversùs Menelaum agitari. Et cùm
venisset rex Tyrum, ad ipsum negotium detulerunt
45 missi tres viri à senioribus. Et cùm superaretur Me-
nelaus, promisit Ptolemæo multas pecunias dare ad
46 suadendum regi. Itaque Ptolemæus in quodam atrio
positum quasi refrigerandi gratiâ regem adiit, & de-
47 duxit à sententia: Et Menelaum quidem universæ
malitiæ reum criminibus absolvit: miseros autem,
qui, etiamsi apud Scythas causam dixissent, inno-
48 centes judicarentur, hos morte damnavit. Citò
ergò injustam pœnam dederunt, qui pro civitate,
& populo, & sacris vasis, causam prosecuti sunt.
49 Quam ob rem Tyrii quoque indignati, erga sepultu-
ram eorum liberalissimi extiterunt.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΏΝ Β'.

36 Τοῦ δὲ βασιλέως ἐπανελθόντος ἀπὸ τῶν κατὰ Κιλικίαν τόπων, ἐνε-
τύγχανον οἱ κατὰ πόλιν Ἰουδαῖοι συμμισοπονηρούντων, καὶ τῶν Ἑλ-
37 λήνων, ὑπὲρ τοῦ παρὰ λόγον τὸν Ὀνίαν (α) ἀπεκτάνθαι. Ψυχικῶς
οὖν ὁ Ἀντίοχος (β) ἐπιλυπηθεὶς, καὶ τραπεὶς (γ) εἰς ἔλεον, καὶ δακρύσας
38 διὰ τὴν τοῦ μετηλλαχότος σωφροσύνην, καὶ πολλὴν εὐταξίαν, Καὶ
πυρωθεὶς τοῖς θυμοῖς, παραχρῆμα τὴν τοῦ Ἀνδρονίκου πορφύραν
περιελόμενος, καὶ τοὺς χιτῶνας (δ) περιῤῥήξας, περιαγαγὼν καθ'
ὅλην τὴν πόλιν, ἐπ' αὐτὸν τὸν τόπον (ε) οὗπερ εἰς τὸν Ὀνίαν ἠσέβησεν,
ἐκεῖ τὸν μιαιφόνον ἀπεκόσμησε, τοῦ κυρίου τὴν ἀξίαν αὐτῷ (ζ) κόλασιν
39 ἀποδόντος. Γενομένων δὲ πολλῶν ἱεροσυλημάτων κατὰ τὴν πόλιν
ὑπὸ τοῦ Λυσιμάχου μετὰ τῆς (η) Μενελάου γνώμης, καὶ διαδοθείσης ἔξω
τῆς φήμης, ἐπισυνήχθη τὸ πλῆθος ἐπὶ τὸν Λυσίμαχον, χρυσωμάτων
40 ἤδη πολλῶν διενηνεγμένων. Ἐπεγειρομένων δὲ τῶν ὄχλων, καὶ ταῖς ὀρ-
γαῖς (θ) διεμπιμπλαμένων, καθοπλίσας ὁ Λυσίμαχος πρὸς τρισχιλίους,
κατήρξατο χειρῶν ἀδίκων, προηγησαμένου τινὸς (ι) Τυράννου προ-
41 βεβηκότος τὴν ἡλικίαν, οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ τὴν (κ) ἄνοιαν. Συνιδόντες
δὲ καὶ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ Λυσιμάχου, συναρπάσαντες οἱ μὲν πέτρους, οἱ δὲ
ξύλων πάχη, τινὲς δὲ ἐκ τῆς παρακειμένης σποδοῦ δρασσόμενοι, φύρδην
42 ἐνετίνασσον εἰς τοὺς περὶ τὸν Λυσίμαχον. Δι' ἣν αἰτίαν πολλοὺς
μὲν αὐτῶν τραυματίας ἐποίησαν, τινὰς (λ) δὲ καὶ κατέβαλον, πάντας
δὲ εἰς φυγὴν συνήλασαν, αὐτὸν δὲ τὸν ἱερόσυλον παρὰ τὸ γαζοφυλά-
43 κιον ἐχειρώσαντο. Περὶ δὲ τούτων ἐνέστη κρίσις (μ) πρὸς τὸν Μενέλαον.
44 Καταντήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως εἰς Τύρον, ἐπ' αὐτοῦ τὴν δικαιολογί-
45 αν ἐποιήσαντο οἱ πεμφθέντες (ν) ἄνδρες τρεῖς ὑπὸ τῆς γερουσίας. Ἤδη
δὲ λελειμμένος ὁ Μενέλαος ἐπηγγείλατο χρήματα ἱκανὰ τῷ Πτολε-
46 μαίῳ (ξ) τοῦ Δορυμένους πρὸς τὸ πεῖσαι τὸν βασιλέα. Ὅθεν ἀπολαβὼν ὁ
Πτολεμαῖος εἴς τι περίστυλον ὡς (ο) ἀναψύξοντα τὸν βασιλέα, μετέθηκε.
47 Καὶ τὸν μὲν τῆς ὅλης κακίας αἴτιον Μενέλαον ἀπέλυσε τῶν (π) κατηγορημά-
των, τοῖς δὲ ταλαιπώροις, οἵτινες εἰ καὶ ἐπὶ Σκυθῶν ἔλεγον,
48 ἀπελύθησαν (ρ) ἂν ἀκατάγνωστοι, τούτοις θάνατον ἐπέκρινε. Ταχέως
οὖν τὴν ἄδικον ζημίαν ὑπέσχον οἱ (σ) ὑπὲρ πόλεως καὶ δήμων καὶ τῶν
49 ἱερῶν σκευῶν (τ) προηγορήσαντες. Δι' ἣν αἰτίαν καὶ Τύριοι (υ) μισο-
πονηρήσαντες τὰ πρὸς τὴν κηδείαν αὐτῶν (φ) μεγαλοπρεπῶς ἐχορήγησαν.

MS. A. (α) ἀπεκτόνησεν. (β) ὑπολυπηθεὶς, (γ) ἐπὶ ἔλεος, (δ) περιρήξας, (ε) οὗ περ τὸν (ζ) * κολασκσιν (η) τοῦ Μενελάου (θ) διεμπιπλαμένων, (ι) Αὐράνου (κ) * αγνοιαν. Συνειδότες (λ) δὲ κατέβαλον, (μ) ἐπὶ τὸν (ν) τρεῖς ἄνδρες (ξ) Δορυμένου πρὸς τὸ * πεσαι (ο) ἀναψύχοντα (π) κατηγορημένων, (ρ) ἀκατάγνωστοι, (σ) περὶ (τ) προηγορήσαντες. (υ) μισοπονηρούσαντες (φ) μεγαλομερῶς

Interp. LAT.

Sed regressum regem de Ciliciæ locis adierunt Judæi, 36
qui per civitatem, ex iis qui simul scelus oderant, &
Græci, de eò quòd præter rationem Onias interfectus
fuerat. Contristatus itaque animo Antiochus, & 37
flexus ad misericordiam, & lachrymas fundens, pro-
pter defuncti sobrietatem, & magnam modestiam,
Accensúsque animis, confestim Andronico purpuram 38
auferens, & vestes scindens, circunducens per totam
civitatem, in eodem loco, in quo in Oniam impieta-
tem commiserat, ibi homicidam è mundo sustulit,
Domino illi condignam retribuente pœnam. Multis 39
autem sacrilegiis per civitatem à Lysimacho com-
missis Menelai consilio, & divulgatâ famâ, con-
gregata est multitudo adversùs Lysimachum, multis
jam vasis aureis exportatis. Turbis autem insur- 40
gentibus, & irâ repletis, Lysimachus armatis ferè
tribus millibus, iniquis manibus uti cœpit, duce
quodam (f) Tyranno: ætate pariter & (g) dementiâ
provecto. Intelligentes autem & conatum Lysima- 41
chi, alii lapides, alii fustes validos arripuêre: qui-
dam verò ex vicino cinere apprehendentes, mixtum
in (h) eos qui circa Lysimachum, jecerunt. Quam 42
ob causam multos quidem eorum vulnerârunt, quos-
dam autem & prostraverunt, omnes verò in fugam
compulerunt: ipsum verò sacrilegum apud ærarium
interfecerunt. De his autem instabat judicium 43
adversùs Menelaum. At, cùm venisset rex Tyrum, 44
ad ipsum retulerunt judicium missi tres viri à senio-
ribus. Et cùm jam superaretur Menelaus, promisit 45
pecunias multas Ptolemæo Dorymenis filio, ut sua-
deret regi. Itaque Ptolemæus adiens in quodam 46
atrio, quasi refrigerandi gratiâ, positum regem, de-
duxit à sententia: Et Menelaum quidem universæ 47
malitiæ reum criminibus absolvit; miseros autem,
qui etiamsi apud Scythas causam dixissent, absoluti
essent innocentes judicati, hos morte damnavit.
Citò ergò injustam pœnam dederunt, qui pro civitate, 48
& populis, & sacris vasis causam persecuti sunt.
Quamobrèm Tyrii quoque in malefactum indignati, 49
quæ ad sepulturam eorum pertinebant, magnificè
suppeditaverunt.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
48 [illegible]
49 [illegible]

Reversum autem regem de locis Ciliciæ, 36
adibant Judæi ex omnibus civitatibus,
de iniquitate quæ in occidendo Chuniâ
facta fuerat: quos & multi Græci ad-
juvabant, quòd displiceret ipsis cædes
Chuniæ contra jus facta. Audiens au- 37
tem rex Antiochus ex animo doluit,
flevítque multùm, & resolutus est do-
lore suo, propter mortem viri justi,
modesti, ac humilis, pacificique & boni.
Itâque magnâ accensus, præcepit spoli- 38
ari purpurâ suâ Andronicum, & scissis
vestibus, traductum per totam civitatem,
in loco ubi impietatem in Chuniam
commiserat interfecit impium, reddi-
dítque ipsi Dominus quam commeri-
tus fuerat pœnam. Congregati autem 39
Jerosolymitani in civitate, conscio Me-
nelao, adversùs Lysimachum, de auro
multo quod sustulerat, ipsum interroga-
bant. Quâ famâ extra *urbem* auditâ, ve- 40
nerunt multi contra Lysimachum: Vi-
dente autem Lysimacho clamare turbas
& incalescere, arma sumpserunt cum Ly-
simacho viri quasi tria millia: Et ma-
nibus impiis cædem cœpit: Fuit autem
ipsi adjutor, & princeps sicariorum im-
mundus quidam & abominandus, ætate
provectus, sensu animi valdè alienato.
Videntes autem impetum & malitiam 41
Lysimachi, arreptis lapidibus & fusti-
bus, partim autem cineribus, pavorem
incusserunt & tumultum Lysimachianis,
eísque qui ab ipso erant. Et ipsorum 42
quidem multos interfectos straverunt,
alios terræ afflixerunt, reliquis autem
fugientibus, ipsum templi expilatorem
juxta gazophylacium occiderunt. Ad- 43
versùs hos autem stetit in judicio Me-
nelaus; Cúmque rex Tyrum venisset, 44
coram eo causam dixerunt tres viri, à
senioribus synagogæ missi. Et cùm 45
jam vinci se videret Menelaus, promi-
sit dona multa Ptolemæo, ut persuade-
ret regi: Et acceptum regem Ptolo- 46
mæus seduxit ab eis paululum, quasi re-
quiescendi causâ, & animum ejus mu-
tavit, Et Menelaum, qui omnium ma- 47
lorum causa fuerat, absolvit ab accu-
satoribus suis, pauperes autem illos ac
miseros, qui etiamsi coram Scythis cau-
sam dixissent, absoluti fuissent, morte
damnavit. Statímque imposita est mul- 48
cta civibus, quasi pro injuriâ pendenda
pro civitate, & populo, & vasis sacris.
Quare & Tyriis ipsis displicuit judicium 49
iniquum, quòd sine causa viros inter-
fecisset, qui & acceptos ipsos sepeli-
verunt cum honore magno.

Versio VULG. LAT.

50 Menelaus autem, propter eorum, qui in potentia erant, avaritiam, permanebat in potestate, crescens in malitia ad insidias civium.

CAP. V.

1 Eodem tempore Antiochus secundam profectionem paravit in Ægyptum.
2 Contigit autem per universam Jerosolymorum civitatem videri diebus quadraginta per aëra equites discurrentes, auratas stolas habentes, & hastis, quasi cohortes, armatos,
3 Et cursus equorum per ordines digestos, & congressiones fieri cominùs, & scutorum motus, & galeatorum multitudinem gladiis districtis, & telorum jactus, & aureorum armorum splendorem, omnísque generis
4 loricarum. Quapropter omnes rogabant in bonum
5 monstra converti. Sed cùm falsus rumor exisset, tanquam vitâ excessisset Antiochus, assumptis Jason non minùs mille viris, repentè aggressus est civitatem: & civibus ad murum convolantibus, ad ultimum apprehensâ
6 civitate, Menelaus fugit in arcem: Jason verò non parcebat in cæde civibus suis, nec cogitabat prosperitatem adversùm cognatos malum esse maximum, arbitrans hostium & non civium se trophæa captu-
7 rum. Et principatum quidem non obtinuit, finem verò insidiarum suarum confusionem accepit, & pro-
8 fugus iterùm abiit in Ammanitem. Ad ultimum, in exitium suî conclusus ab Areta Arabum tyranno, fugiens de civitate in civitatem, omnibus odiosus, ut refuga legum & execrabilis, ut patriæ &
9 civium hostis, in Ægyptum extrusus est: Et qui multos de patria sua expulerat, peregrè periit, Lacedæmonas profectus, quasi pro cognatione ibi refugium
10 habiturus: Et qui insepultos multos abjecerat, ipse & illamentatus, & insepultus abjicitur, sepulturâ neque peregrinâ usus, neque patrio sepulchro participans.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β΄.

50 Ὁ δὲ Μενέλαος διὰ τὰς τῶν κρατούντων πλεονεξίας, ἔμενεν ἐπὶ (α) τῆς ἀρχῆς, ἐπιφυόμενος τῇ κακίᾳ, μέγας τῶν πολιτῶν ἐπίβουλος καθεστώς.

MS. A. (α) τῇ ἀρχῇ,

ΚΕΦ. ε΄.

1 Περὶ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον τὴν δευτέραν ἔφοδον ὁ Ἀντίοχος εἰς
2 Αἴγυπτον ἐστείλατο. Συνέβη δὲ καθ' ὅλην τὴν πόλιν σχεδὸν ἐφ' ἡμέρας (α) τεσσαράκοντα φαίνεσθαι διὰ (β) τοῦ ἀέρος τρέχοντας ἱππεῖς διαχρύσους στολὰς ἔχοντας, καὶ λόγχας σπειρηδὸν (γ) ἐξωπλισμένους,
3 Καὶ ἴλας ἵππων διατεταγμένας, καὶ προσβολὰς γινομένας, καὶ καταδρομὰς ἑκατέρων, καὶ ἀσπίδων κινήσεις, καὶ (δ) χαμάκων πλήθη, καὶ μαχαιρῶν σπασμοὺς, καὶ βελῶν βολὰς, καὶ
4 χρυσῶν κόσμων ἐκλάμψεις, καὶ παντοίους θωρακισμούς. Διὸ
5 πάντες ἠξίουν ἐπ' ἀγαθῷ τὴν ἐπιφάνειαν (ε) γενέσθαι. Γενομένης δὲ λαλιᾶς ψευδοῦς, ὡς (ζ) μετηλλαχότος τὸν βίον Ἀντιόχου, παραλαβὼν ὁ Ἰάσων οὐκ ἐλάττους τῶν χιλίων, αἰφνιδίως ἐπὶ τὴν πόλιν συνετελέσατο ἐπίθεσιν. Τῶν δὲ ἐπὶ τῷ τείχει συνελασθέντων, καὶ τέλος ἤδη καταλαμβανομένης τῆς πόλεως, ὁ Μενέλαος εἰς τὴν
6 ἀκρόπολιν ἐφυγάδευσεν. Ὁ δὲ Ἰάσων ἐποιεῖτο σφαγὰς (η) τῶν πολιτῶν τῶν ἰδίων ἀφειδῶς, οὐ συννοῶν τὴν εἰς (θ) τοὺς συγγενεῖς εὐημερίαν δυσημερίαν εἶναι τὴν μεγίστην, δοκῶν δὲ πολεμίων καὶ (ι) οὐχ ὁμοεθνῶν
7 τρόπαια καταβάλλεσθαι. Τῆς μὲν ἀρχῆς οὐκ ἐκράτησε, τὸ δὲ τέλος τῆς ἐπιβουλῆς αἰσχύνην λαβὼν, φυγὰς πάλιν εἰς τὴν Ἀμμανῖ-
8 τιν (κ) ἀπῆλθεν. Πέρας οὖν κακῆς (λ) ἀναστροφῆς ἔτυχεν ἐγκλεισθεὶς πρὸς Ἀρέταν τὸν τῶν Ἀράβων τύραννον, πόλιν ἐκ πόλεως φεύγων, διωκόμενος ὑπὸ πάντων, (μ) καὶ στυγούμενος ὡς τῶν νόμων ἀποστάτης, καὶ βδελυσσόμενος ὡς πατρίδος καὶ πολιτῶν δή-
9 μιος, εἰς Αἴγυπτον (ν) συνεβράσθη. Καὶ ὁ (ξ) συχνοὺς τῆς πατρίδος ἀποξενώσας, ἐπὶ ξένης ἀπώλετο πρὸς Λακεδαιμονίους
10 ἀναχθεὶς, ὡς διὰ τὴν συγγένειαν τευξόμενος σκέπης. Καὶ ὁ πλῆθος ἀτάφων ἐκρίψας ἀπένθητος ἐγενήθη, καὶ κηδείας οὐδ' (ο) ἡστινοσοῦν οὔτε πατρῴου (π) τάφου μετέσχε.

MS. A. (α) τεσσαράκοντα (β) τῶν ἀέρων (γ) ἐξωπλισμένους, καὶ μαχαιρῶν σπασμοὺς, Καὶ εἴλας (δ)* χαμάκων πλ... καὶ βελῶν βολὰς, καὶ χρυσέων (ε) γεγενῆσθαι. (ζ) μετηλλαχότος Ἀντιόχου τὸν βίον, (η) τῆς πόλεως (θ)* (ι) οὐκ (κ) παρῆλ... (λ) καταστροφῆς (μ) στυγούμενος (ν) ἐξεβράσθη. (ξ) συχνοὺς (ο) ἥστινος οὔτε (π) νομοῦ

Interp. LAT.

Menelaus autem, propter eorum qui in potentia erant, avaritiam, permanebat in principatu, crescens in malitia, magnus civium insidiator constitutus.

CAP. V.

Circa hoc autem tempus Antiochus secundam profectionem paravit in Ægyptum. Contigit autem per universam civitatem ferè per dies quadraginta videri per aëra equites currentes, auratas stolas habentes, & hastis, quasi cohortes, armatos, Et turmas equorum per ordinem digestas, & congressiones fieri, & incursiones utrinque, & scutorum motus, & spiculorum multitudinem, & gladiorum eductiones, & telorum jactus, & aureorum ornamentorum splendores, omnísque generis loricas. Quamobrem omnes rogabant in bonum ostenta converti. Sed cùm falsus rumor exisset tanquam vitâ excessisset Antiochus; assumptis Jason non minùs mille viris, aggressus est civitatem repentè. His autem ad murum compulsis & ad ultimum jam apprehensâ civitate, Menelaus fugit in arcem. Jason vero non parcebat in cæde civibus suis, non cogitans, prosperitatem adversus cognatos, calamitatem esse maximam. Arbitrans autem, hostium & non civium se trophæa dejicere. Principatum quidem non obtinuit, finem verò insidiarum confusionem accipiens, profugus iterùm abiit in Ammanitem. Itaque ad ultimum nactus malum (a) reditum, est inclusus apud Aretam Arabum tyrannum, fugiens de civitate in civitatem, expulsus ab omnibus, odiosus ut fuga legum, & execrabilis ut patriæ & civium hostis, in Ægyptum extrusus est: Et qui multos de patria expellendo peregrinos fecerat, peregrè periit, ad Lacedæmonas delatus, quasi pro cognatione refugium habiturus. Et qui insepultos multos abjecerat; (b) illamentatus fuit, neque exequiis ullis omninò, neque patrio sepulchro participavit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

50 [illegible]
[illegible]

[illegible]

1
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]

Menelaus autem misit qui exigeret mulctam iniquam quam promiserat, crescebátque malitiâ & fortificabatur, magnúsque civibus suis adversarius fuit.

CAP. V.

Hoc eodem tempore profectus est secundò Antiochus in Ægyptum. Contigit autem, per totam civitatem, quasi quadraginta diebus videri discurrentes in aëre equites, indutos stolis aureis, hastas tenentes, & panopliis accinctos. Frænati erant equi eorum, & huc illuc discurrebant, sublatis scutis, gladiis e vaginatis, tensísque arcubus, loricis induti, omniáque quibus pugnatur arma ex auro accincti, splendebant autem simul omnes & fulgebant. Populus autem omnis precibus petebat hoc ostentum in bonum converti. Eodem tempore fama invaluit de Antiocho, mortuum eum esse: Et Jason, assumptis quasi mille viris, repentè venit, impetumq; in civitatem fecit, premebatque, & invalescebat in civitatem, & multi è populo cursu ascendebant in murum, quia propè erat civitas ut periret. Menelaus autem in arcem fugiens ascendit. Jason autem cives suos interficiebat, non respiciens impius, nec considerans, gaudium suum tristitiæ plenam esse, & dolorem magnum. Qui bellum & cædem magnam civium suorum & gentis suæ faciebat, & his omnibus factis principatum tenere non potuit, sed extremum ejus pudor fuit, & dimisso *principatu* rursus in Ammanitidem fugit. Finis ejus demùm malus & amarus fuit; captus enim à Aretâ Arabum rege, evasit inde, & fugiens de civitate in civitatem, persequentibus omnibus tanquam apostatam legis, & spernentibus contemnentibúsque tanquam civitatis & populi sui proditorem, cum pudore magno in Ægyptum fugit. Utque fimus ex ædibus projicitur, sic de loco suo ejectus Lacedæmone, in terra peregrina periit, eò profectus, tanquam ad cognatos, ut refugium inveniret apud eos; Ibique mortuus, non est dignus habitus sepulchro parentum, non fletu, non luctu, non illis omnibus quibus sepeliuntur homines.

Versio VULG. LAT.

11 His itaque gestis, suspicatus est rex societatem deser-
turos Judæos, & ob hoc profectus ex Ægypto effera-
11 tus animis, civitatem quidem armis cepit. Jussit
autem militibus interficere, nec parcere occursanti-
13 bus, & per domos ascendentes trucidare. Fiebant
ergò cædes juvenum ac seniorum, & mulierum & na-
torum exterminia, virginúmque & parvulorum ne-
14 ces. Erant autem toto triduo octoginta millia inter-
fecti, quadraginta millia vincti, non minus autem ve-
15 nundati. Sed nec ista sufficiunt: ausus est etiam in-
trare templum universâ terrâ sanctius, Menelao du-
16 ctore, qui legum & patriæ fuit proditor: Et scele-
stis manibus sumens sancta vasa, quæ ab aliis regibus
& civitatibus erant posita ad ornatum loci, & glori-
17 am, contrectabat indignè, & contaminabat. Ita a-
lienatus mente Antiochus, non considerabat, quòd
propter peccata habitantium civitatem, modicùm
Deus fuerat iratus: propter quod & accidit circa lo-
18 cum despectio: Alioquin nisi contigisset eos multis
peccatis esse involutos, sicut Heliodorus, qui missus
est à Seleuco rege ad expoliandum ærarium, etiam
hic statim adveniens flagellatus, & repulsus utique
19 fuisset ab audacia. Verùm non propter locum, gen-
20 tem; sed propter gentem, locum Deus elegit. Ideó-
que & ipse locus particeps factus est populi malo-
rum: posteà autem fiet socius bonorum, & qui dere-
lictus in ira Dei omnipotentis est, iterùm in magni
Domini reconciliatione cum summa gloria exaltabi-
21 bitur. Igitur Antiochus mille & octingentis abla-
tis de templo talentis, velociter Antiochiam regressus
est, existimans se præ superbia terram ad navigan-
dum, pelagus verò ad iter agendum deducturum pro-
22 pter mentis elationem. Reliquit autem & præpositos
ad affligendam gentem: Jerosolymis quidem Philip-
pum genere Phrygem, moribus crudeliorem eo ipso,
23 à quo constitutus est: In Garizim autem Androni-
cum & Menelaum, qui graviùs quàm cæteri immine-
bant civibus.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΏΝ Β΄.

11 Προσπεσόντων δὲ τῷ βασιλεῖ περὶ τῶν γεγονότων, διέλαβεν ἀπο-
στατεῖν τὴν Ἰουδαίαν· ὅθεν ἀναζεύξας ἐξ Αἰγύπτου τεθηριωμένος
12 τῇ ψυχῇ, ἔλαβε τὴν μὲν πόλιν (α)δορυάλωτον. Καὶ ἐκέλευσε τοῖς
στρατιώταις κόπτειν ἀφειδῶς τοὺς ἐμπίπτοντας, καὶ τοὺς (β)εἰς τὰς οἰ-
13 κίας ἀναβαίνοντας κατασφάζειν. Ἐγίνοντο δὲ νέων καὶ πρεσβυτέρων
ἀναιρέσεις, (γ)ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν καὶ τέκνων ἀφανισμὸς, παρθένων
14 τε καὶ νηπίων σφαγαί. Ὀκτὼ δὲ μυριάδες ἐν ταῖς πάσαις ἡμέραις
τρισὶ κατεφθάρησαν, (δ)τέσσαρες μὲν ἐν χειρῶν (ε)νομαῖς, οὐχ ἧττον δὲ
15 τῶν ἐσφαγμένων ἐπράθησαν. (ζ)Καὶ οὐκ ἀρκεσθεὶς δὲ τούτοις, κατετόλ-
μησεν εἰς τὸ πάσης τῆς γῆς ἁγιώτατον ἱερὸν εἰσελθεῖν, ὁδηγὸν
ἔχων τὸν Μενέλαον, τὸν καὶ τῶν νόμων καὶ τῆς πατρίδος προδότην
16 γεγονότα. Καὶ ταῖς μιαραῖς χερσὶ τὰ ἱερὰ σκεύη λαμβάνων,
καὶ τὰ (η)ὑπ᾽ ἄλλων βασιλέων ἀνατεθέντα πρὸς αὔξησιν καὶ δόξαν
17 τοῦ τόπου καὶ τιμὴν, ταῖς βεβήλοις χερσὶ (θ) συσσύρων ἐπεδίδου. Καὶ
ἐμετεωρίζετο τὴν διάνοιαν ὁ Ἀντίοχος, οὐ συνορῶν ὅτι διὰ τὰς
ἁμαρτίας τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων ἀπώργισται βραχέως ὁ δεσπότης,
18 διὸ γέγονε περὶ τὸν τόπον παρόρασις. Εἰ δὲ μὴ (ι)συνέβαινε προσ-
ενέχεσθαι πολλοῖς ἁμαρτήμασι, καθάπερ (κ) ὁ Ἡλιόδωρος ὁ πεμφθεὶς
ὑπὸ Σελεύκου τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ γαζοφυλακίου,
19 οὗτος προσαχθεὶς παραχρῆμα μαστιγωθεὶς ἀνετράπη τοῦ θράσους. Ἀλλ᾽
οὐ διὰ τὸν τόπον τὸ ἔθνος, ἀλλὰ διὰ τὸ ἔθνος τὸν τόπον ὁ κύριος
20 ἐξελέξατο. Διόπερ καὶ αὐτὸς ὁ τόπος συμμετασχὼν (λ)τῶν τοῦ ἔθνους
δυσπετημάτων γενομένων, ὕστερον εὐεργετημάτων (μ)ὑπὸ τοῦ κυρίου
ἐκοινώνησε· καὶ ὁ καταλειφθεὶς ἐν τῇ τοῦ παντοκράτορος ὀργῇ, πάλιν
ἐν τῇ τοῦ μεγάλου δεσπότου καταλλαγῇ μετὰ πάσης δόξης ἐπαν-
21 ωρθώθη. Ὁ (ν)γοῦν Ἀντίοχος ὀκτακόσια πρὸς τοῖς χιλίοις ἀπε-
νεγκάμενος ἐκ τοῦ ἱεροῦ τάλαντα, θᾶττον εἰς (ξ)Ἀντιόχειαν ἐχωρίσθη,
οἰόμενος ἀπὸ τῆς ὑπερηφανίας τὴν μὲν γῆν (ο)πλωτὴν, καὶ τὸ πέλαγος
22 πορευτὸν θέσθαι διὰ τὸν μετεωρισμὸν τῆς καρδίας. Κατέλιπε δὲ καὶ
ἐπιστάτας τοῦ κακοῦν τὸ γένος, ἐν μὲν Ἱεροσολύμοις Φίλιππον, τὸ μὲν
23 γένος Φρύγα, τὸν δὲ τρόπον βαρβαρώτερον ἔχοντα τοῦ καταστήσαντος.
Ἐν δὲ Γαριζὶν Ἀνδρόνικον, πρὸς δὲ τούτοις Μενέλαον, ὃς
χεῖριστα τῶν ἄλλων ὑπερῄρετο τοῖς πολίταις,

MS. A. (α)δοριάλωτον. (β)ἐν ταῖς οἰκείαις (γ)ἀνήβων τε (δ)τέσσαρας (ε) νομοῖς, (ζ) Οὐκ (η) ὑπὸ πολλῶν βασιλέων ἀνασταθέντα (θ) συνσύρων. Καὶ (ι)συνέβη προσενέχεσθαι (κ) ἦν ὁ (λ) τοῦ (μ)ἐκοινώνησαν· καὶ ὁ καταληφθεὶς (ν) οὖν (ξ) τὴν Ἀντιόχειαν (ο)* πορευτὴν,

Interp. LAT.

Cùm innotuissent autem regi, pro his rebus gestis 11
suspicatus est societatem desertuos Judæos: & ob
hoc profectus ex Ægypto, efferatus animo, civi-
tatem quidem armis cepit. Jussit autem militibus 12
interficere occursantes, nemini parcendo, & eos qui
in domos ascenderent, trucidare. Fiebant ergò cæ- 13
des juvenum ac seniorum, virorúmque & mulie-
rum, & natorum exterminium, virginumque &
parvulorum neces. Erant autem toto triduo octo- 14
ginta millia interfecti, quadraginta quidem millia
in ipso manuum conflictu. Non minus autem jugu-
latis venundati. Non contentus autem his, ausus 15
est intrare templum universæ terræ sanctissimum,
Menelao ductore, qui legum & patriæ fuit proditor:
Et scelestis manibus sumens sancta vasa, etiam quæ 16
ab aliis (ι) regibus erant posita ad augmentum, &
gloriam loci, & honorem, prophanis manibus con-
trectans procedebat. Et elevatus est mente Antio- 17
chus, non considerans, quòd propter peccata habi-
tantium civitatem, modicùm Dominus fuerat ira-
tus: propter quod accidit circa locum despectio.
Alioquin, nisi contigisset eos multis peccatis esse in- 18
volutos; sicut Heliodorus, qui missus est à Seleuco
rege ad visitationem ærarii, hic adveniens statim
flagellatus, repulsus fuisset ab audacia. Verùm 19
non propter locum gentem, sed propter gentem locum
Dominus elegit. Ideóque & ipse locus particeps fa- 20
ctus malorum gentis, quæ acciderunt, posteà benefi-
ciorum à Domino particeps fuit: & qui derelictus
in ira Omnipotentis fuit; iterùm in magni Domini
reconciliatione cum summa gloria exaltatus est.
Igitur Antiochus mille & octingentis ablatis de 21
templo talentis, velociter Antiochiam regressus est,
existimans præ superbia se terram quidem naviga-
bilem, pelagus verò deambulabile facturum propter
cordis elationem. Reliquit autem & præpositos ad 22
affligendam gentem, Hierosolymis quidem Philippum,
genere quidem Phrygem, moribus autem magis bar-
barum eo ipso à quo constitutus est: In Garizin 23
autem Andronicum: præterea verò Menelaum, qui
graviùs quàm cæteri, imminebat civibus.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]

Cùm autem de his omnibus quæ acci- 11
derant regi misissent, putabat defecti-
onem struere Judæam. Festinatò igitur ex
Ægypto reversus cum ira & furore, mul-
tos in civitate gladio interfecit. Præ- 12
ceperat enim servis suis, ut omnes qui
in manus suas caderent, occiderent sine
misericordia: sed & in domos ingressi
interficiebant. Facta est itaq; cædes se- 13
num & puerorũ, juvenum & virginum:
filiíque ac filiæ cum parvulis interibant.
Adeò ut tribs diebs interierint perdiráq; 14
sint octoginta millia, cæsis quadraginta,
reliquis in servitutem venundatis. Neq; 15
hisce omnibus contentus rex, ausus est
præterea ingredi templum illud magnum
& sanctum, per totam terram gloriosum;
Dux enim ei erat Menelaus, legis tra-
ditor & terræ suæ. Accipiénsque ma- 16
nibus immundis vasa sancta, etiam quæ
ab aliis regibus data fuerant, quæque à
civitatibus reposita in honorem & ma-
gnitudinem & gloriam templi, per to-
tum Sanctuarium in honorem ejus, ma-
nibus suis immundis accipiens dedit
eis. Elatus autem superbiâ mentis suæ 17
Antiochus non respiciebat neque con-
siderabat, propter peccata incolarum
civitatis iratum Dominum, in tempus
exiguum aspectum suum à loco aver-
tisse. Nam si peccatis multis impliciti 18
non fuissent, non hæc passi fuissent, nec
tulissent. Ut cùm missus est à Seleuco rege
Heliodorus propter thesaurum Gazo-
phylacii: Quò cùm ingredi vellet, im-
missi sunt ipsi flagellatores amari, itaque
à cogitatione sua altâ humiliatus, rever-
sus est. Non enim propter locum, po- 19
pulum, sed propter populum locum ele-
git Dominus. Propterea cum populo, 20
locus etiam malorum populi vindictam
tulit: Et postea cùm existeret redem-
ptio à Domino, bonorum ipsius parti-
ceps factus est. Templum quod Dei
irâ relictum fuerat, rursus consilio Al-
tissimi honori magno restitutum est.
Antiochus autem mille octingenta ta- 21
lenta de templo sustulit, & festinans
subitò Antiochiam profectus est: Pu-
tavítque præ superbia suâ terram se in
mare versurum, mare autem in aridam,
adeò multùm animi superbiâ sublatus
erat. Reliquit autem præfectos qui 22
Gentem nostram affligerent, Jerosoly-
mis autem Philippum genere Phrygem,
mente immundum, tyrannum, & abo-
minandum, pejorem eo qui ipsum re-
liquerat. Gazaris autem Andronicum, 23
cúmque ipsis Menelaum misit, qui u-
trumque iniquitate & superbiâ malefi-
ciísque in cives suos superabat.

Versio VULG. LAT.

24 Cúmque appositus esset contra Judæos, misit odiosum principem Apollonium cum exercitu viginti & duobus millibus, præcipiens ei omnes perfectæ ætatis in-
25 terficere, mulieres ac juvenes vendere. Qui cùm venisset Jerosolymam, pacem simulans, quievit usque ad diem sanctum sabbati: & tunc feriatis Judæis, arma
26 capere suis præcepit. Omnésque qui ad spectaculum processerant, trucidavit: & civitatem cum armatis discurrens, ingentem multitudinem peremit.
27 Judas autẽ Machabæus, qui decimus fuerat, secesserat in desertum locum, ibique inter feras vitam in montibus cum suis agebat: & fœni cibo vescentes, demorabantur, ne participes essent coinquinationis.

CAP. VI.

1 SEd non post multum temporis, misit rex senem quendam Antiochenum, qui compelleret Judæos, ut
2 se transferrent à patriis & Dei legibus: Contaminare etiam quod in Jerosolymis erat templũ, & cognominare Jovis Olympii: & in Gazirim, prout erant hi, qui locum inhabitabant, Jovis Hospitalis.
3 Pessima autem & universis gravis erat malorum in-
4 cursio: Nam templum luxuriâ & comessationibus Gentium erat plenum, & scortantium cum meretricibus, sacratísque ædibus mulieres se ultrò ingere-
5 bant, intrò ferentes ea, quæ non licebat. Altare etiam plenum erat illicitis, quæ legibus prohibebantur.
6 Neque autem sabbata custodiebantur, neque dies solennes patrii servabantur, nec simpliciter Judæum se
7 esse quisquam confitebatur. Ducebantur autem cum amara necessitate in die natalis regis ad sacrificia: &, cùm Liberi sacra celebrarentur, cogebantur hederâ
8 coronati Libero circuire. Decretum autem exiit in proximas Gentilium civitates, suggerentibus Prolemæis, ut pari modo & ipsi adversus Judæos agerent,
9 ut sacrificarent: Eos autem, qui nollent transire ad instituta Gentium, interficerent: erat ergò videre miseriam.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β΄.

24 Ἀπεχθῆ δὲ πρὸς τοὺς πολίτας Ἰουδαίους ἔχων διάθεσιν, ἔπεμψε δὲ τὸν μυσάρχην Ἀπολλώνιον μετὰ στρατεύματος (α) δισμυρίων
25 πρὸς τοῖς δισχιλίοις, προστάξας τοὺς ἐν ἡλικίᾳ πάντας κατασφάξαι, τὰς δὲ γυναῖκας καὶ (β) νεωτέρους πωλεῖν. Οὗτος δὲ παραγενόμενος εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν εἰρηνικὸν ὑποκριθεὶς, ἐπέσχεν ἕως
26 τῆς ἁγίας ἡμέρας τοῦ σαββάτου· καὶ λαβὼν ἀργοῦντας τοὺς Ἰουδαίους, τοῖς ὑφ' ἑαυτὸν ἐξοπλησίαν παρήγγειλε. Καὶ τοὺς (γ) ἐξελθόντας
27 πάντας ἐπὶ τὴν θεωρίαν συνεξεκέντησε, καὶ εἰς τὴν πόλιν σὺν τοῖς ὅπλοις εἰσδραμὼν ἱκανὰ (δ) κατέστρωσε πλήθη. Ἰούδας δὲ (ε) ὁ Μακκαβαῖος δέκατός που (ζ) γενηθεὶς, καὶ ἀναχωρήσας εἰς τὴν ἔρημον, θηρίων τρόπον ἐν τοῖς ὄρεσι διέζη σὺν τοῖς μετ' αὐτοῦ, καὶ τὴν χορτώδη τροφὴν σιτούμενοι διετέλουν, πρὸς τὸ μὴ μετασχεῖν τοῦ μολυσμοῦ.

MS. A. (α) δισμυρίοις δὲ τοῖς (β) τοὺς νεωτέρους (γ) ἐλθόντας (δ) κατέστησεν (ε) ὁ καὶ Μακκαβαῖος (ζ) γεννηθεὶς, καὶ ἀναχωρήσας ἐν τοῖς ὄρεσιν θηρίων τρόπον διέζη

ΚΕΦ. ς΄.

1 ΜΕτ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον ἐξαπέστειλεν ὁ βασιλεὺς γέροντα Ἀθηναῖον, ἀναγκάζειν τοὺς Ἰουδαίους μεταβαίνειν (α) ἐκ τῶν πατρῴων
2 νόμων, καὶ τοῖς τοῦ Θεοῦ (β) νόμοις μὴ πολιτεύεσθαι, Μολῦναι δὲ καὶ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις νεὼν, καὶ προσονομάσαι, Διὸς Ὀλυμπίου, καὶ τὸν ἐν (γ) Γαριζὶν, καθὼς ἐτύγχανον οἱ τὸν τόπον οἰκοῦντες, (δ) Διὸς
3 Ξενίου. Χαλεπὴ δὲ καὶ τοῖς (ε) ὄχλοις ἦν καὶ δυσχερὴς ἡ ἐπίστασις τῆς
4 κακίας. Τὸ μὲν γὰρ ἱερὸν ἀσωτίας καὶ (ζ) κώμων ἐπεπληροῦτο ὑπὸ τῶν ἐθνῶν ῥαθυμούντων μεθ' ἑταιρῶν, καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς (η) περιβόλοις γυναιξὶ πλησιαζόντων, ἔτι δὲ τὰ μὴ καθήκοντα ἔνδον (θ) φερόντων.
5 Τὸ δὲ θυσιαστήριον τοῖς (ι) ἀποδιεσταλμένοις ἀπὸ τῶν νόμων ἀθεμίτοις
6 ἐπεπλήρωτο. Ἦν δ' οὔτε σαββατίζειν, οὔτε πατρῴους ἑορτὰς
7 διαφυλάττειν, οὔτε ἁπλῶς Ἰουδαῖον ὁμολογεῖν εἶναι. (κ) Ἤγοντο δὲ μετὰ πικρᾶς ἀνάγκης εἰς τὴν κατὰ μῆνα τοῦ βασιλέως γενέθλιον ἡμέραν ἐπὶ σπλαγχνισμόν· γενομένης δὲ Διονυσίων ἑορτῆς, (λ) ἠναγκάζοντο
8 οἱ Ἰουδαῖοι κισσοὺς ἔχοντες πομπεύειν τῷ Διονύσῳ. Ψήφισμα δὲ ἐξέπεσεν εἰς τὰς (μ) ἀστυγείτονας πόλεις Ἑλληνίδας, Πτολεμαίου ὑποθεμένου, τὴν αὐτὴν ἀγωγὴν κατὰ τῶν Ἰουδαίων, ἄγειν καὶ σπλαγ-
9 χνίζειν. Τοὺς δὲ μὴ προαιρουμένους μεταβαίνειν ἐπὶ τὰ Ἑλληνικὰ, κατασφάζειν. παρῆν οὖν ὁρᾶν τὴν ἐνεστῶσαν ταλαιπωρίαν.

MS. A. (α) ἀπὸ τῶν πατρίων (β) νόμου (γ) Γαριζεὶ, (δ) Διοξενίου. (ε) * ὅλοις ἦν δυσχερὴς (ζ) κώμων ὑπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπεπληροῦτο ῥαθυμούντων (η) * περιβόλων (θ) εἰσφερόντων. (ι) ἀπεσταλμένων (κ) Ἦγον (λ) ἠναγκάζοντο κισσοὺς (μ) * ἀσυγεῖς Ἑλληνίδας πόλεις, Πτολεμαίου ὑποθεμένου

Interp. LAT.

Inimicè autem erga cives Judæos affectus, misit verò odiosum principem Apollonium, cum exercitu viginti & duorum millium, præcipiens omnes perfectæ ætatis interficere, mulieres autem ac juvenes vendere. Qui cùm venisset Hierosolymam, & pacificum se simulâsset; quievit usque ad diem sanctum sabbati: & nactus feriatos Judæos, arma capere suis præcepit: Omnésque simul qui ad spectaculum processerant, trucidavit: & civitatem cum armatis discurrens, ingentem multitudinem peremit. Judas autem Maccabæus, qui decimus fuerat, & secesserat in desertum, ferarum more vitam in montibus cum suis agebat: & fœni cibo vescentes demorabantur, ne participes essent coinquinationis.

CAP. VI.

SEd non post multum tempus misit rex senem Athenienfem, compellere Judæos, ut se transferrent à patriis legibus: nec se Dei legibus regerent: Contaminare etiam quod in Hierosolymis erat, templum, & cognominare Jovis Olympii, & quod in Garizin, prout erant hi qui locum inhabitabant, Jovis Hospitalis. Difficilis autem etiam turbis erat, & gravis malorum incursio. Nam templum luxuriâ & comessationibus erat plenum à gentibus scortantibus cum sodalibus, & in sacris septis cum mulieribus se miscentibus; prætereà verò intrò ferentibus ea quæ non licebant. Altare etiam plenum erat illicitis, quæ legibus prohibebantur. Neque autem sabbata custodire erat, neque dies solennes patrios servare, neque omninò se Judæum confiteri. Ducebantur autem cum amarâ necessitate, in die qui per mensem natali regis ad visceratione; & cum celebraretur Bacchanalium solennitas, cogebantur Judæi hederas habentes, pompam agere Baccho. Decretum autem exiit in proximas civitates Græcas, (a) suggerentibus Ptolemæo, eandem rationem contra Judæos adhibere, & sacrificare: Eos autem, qui nollent transire ad Græcos ritus, jugulare. Erat ergò videre præsentem miseriam.

Versio SIRIACA cum Interpretatione LATINA.

24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]

Antiochus autem præ furore dura cogitans de Judæis, Apollonium omnium immundorum principem misit cum exercitu viginti duorum millium, ut senes ætate provectos occiderent, mulieres autem junioresque venderent. Hic Jerosolyma veniens dolo, cum ipsis pacifica locutus est: Cúmque diem sanctum sabbati expectâsset, videns Judæos otium agere, armavit omnes qui cum ipso erant: Præcepítque ut omnes, qui, tanquam ad spectaculum civitatem egressi erant, interficerent: Et ad civitatem currens, armatúsque ingressus ipse & exercitus ejus, interfecit populum multum. Judas autem Maccabæus novem aliis comitatus, secedens in eremum abiit: qui ferarum instar, in montibus habitantes, radicibus herbarum terræ victitabant, ne pollutionis participes essent.

CAP. VI.

POst paulum autem temporis misit rex alium quendam Athenienfem, ut cogeret Judæos transgredi leges & præcepta patrum suorum, neque vitam ex lege Dei instituerent: Templum autem Jerosolymitanum polluerent & dei cœlorum Olympii, nominarent, Gaziratanum autem, dei cœlorum Hospitalis; prout hospites erant qui locum habitabant. Dura enim & amara erat tristitia & afflictio quæ omnibus acciderat. Templum enim odoribus, & conviviis, & hilaritatibus Gentilibus plenum erat, magnoperéque ipsum spernebant, etiam cum mulieribus per totum peribolum coëuntes, & quæ nefas erat, inferentes. Altare autem quod separationi legali institutum fuerat, plenum erat omni pollutione & immunditiâ. Adeò autem invaluerat afflictio, ne quis sabbatum posset, vel festa patrum agere & observare: vel verbis Judæum se profiteri. Singulis autem mensibus, in natali regis, vi amarâ adigebant eos ad sacrificandum. Fuit autem festum quoddam Dionysiorũ: & cogebant ipsos sumtis thyrsis circumire ludentes die Dionysiorum. Misit etiam præceptum ad urbes Gentilium quæ propè erant, & Ptolemaidem, quæ eodem modo Judæos affligebant, ut qui auscultarent ipsis, & facerent quæ vellent, eis misericordiam impenderent; Qui autem ad sensum Gentilem converti nollent, interficerent: Ut autem videat quis & affligatur super mœrore & afflictione ejus.

Verſio VULG. LAT.

10 Duæ enim mulieres delatæ ſunt natos ſuos circumci-
diſſe : quas, infantibus ad ubera ſuſpenſis, cùm pub-
licè per civitatem circumduxiſſent, per muros præci-
11 pitaverunt. Alii verò ad proximas coëuntes ſpelun-
cas, & latenter ſabbati diem celebrantes, cùm indi-
cati eſſent Philippo, flammis ſuccenſi ſunt, eò quòd
verebantur, propter religionem & obſervantiam,
12 manu ſibimet auxilium ferre. Obſecro autem eos,
qui hunc librum lecturi ſunt, ne abhorreſcant pro-
pter adverſos caſus, ſed reputent, ea quæ accide-
runt, non ad interitum, ſed ad correptionem eſſe ge-
13 neris noſtri, Etenim multo tempore non ſinere pec-
catoribus ex ſententia agere, ſed ſtatim ultiones ad-
14 hibere, magni beneficii eſt indicium. Non enim, ſic-
ut in aliis nationibus, Dominus patienter expectat, ut
eas, cùm judicii dies advenerit, in plenitudine pec-
15 catorum puniat : Ita & in nobis ſtatuit, ut peccatis
noſtris in finem devolutis, ita demum in nos vindicet.
16 Propter quod nunquam quidem à nobis miſericor-
diam ſuum amovet : corripiens verò in adverſis, po-
17 pulum ſuum non derelinquit. Sed hæc nobis ad
communionem legentium dicta ſint paucis. Jam au-
18 tem veniendum eſt ad narrationem. Igitur Eleaza-
rus unus de primoribus ſcribarum, vir ætate prove-
ctus, & vultu decorus, aperto ore hians compelleba-
19 tur carnem porcinam manducare. At ille glorioſiſſi-
mam mortem magis quàm odibilem vitam comple-
20 ctens, voluntariè præibat ad ſupplicium. Intuens
autem quemadmodùm oportet accedere ; patienter
ſuſtinens, deſtinavit non admittere illicita propter vi-
21 tæ amorem. Hi autem qui aſtabant, iniquâ miſerati-
one commoti, propter antiquam viri amicitiam, tol-
lentes eum ſecretò rogabant afferri carnes, quibus
veſci ei licebat, ut ſimularetur manducâſſe, ſicut rex
22 imperaverat, de ſacrificii carnibus : Ut, hoc facto,
à morte liberaretur : & propter veterem viri amici-
23 tiam, hanc in eo faciebant humanitatem. At ille co-
gitare cœpit ætatis ac ſenectutis ſuæ eminentiam di-
gnam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, atque à pue-
ro optimæ converſationis actus : & ſecundùm ſanctæ
& à Deo conditæ legis conſtituta, reſpondit citò, di-
cens ; præmitti ſe velle in infernum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Β'.

10 Δύο γὰρ γυναῖκες (α) ἀνηνέχθησαν περιτετμηκυῖαι τὰ (β) τέκνα αὐτῶν·
τούτων δὲ ἐκ τῶν μασῶν κρεμάσαντες τὰ βρέφη, καὶ δημοσίᾳ
περιαγαγόντες αὐτὰς τὴν πόλιν, κατὰ τοῦ τείχους ἐκρήμνισαν.
11 Ἕτεροι δὲ πλησίον συνδραμόντες εἰς τὰ σπήλαια, λεληθότως ἄ-
γειν τὴν ἑβδομάδα, μηνυθέντες τῷ Φιλίππῳ συνεφλογίσθησαν,
διὰ τὸ εὐλαβῶς ἔχειν βοηθῆσαι (γ) ἑαυτοῖς κατὰ τὴν δόξαν τῆς
12 σεμνοτάτης ἡμέρας. Παρακαλῶ οὖν τοὺς ἐντυγχάνοντας τῇδε τῇ
βίβλῳ, μὴ συστέλλεσθαι διὰ τὰς συμφορὰς, λογίζεσθαι δὲ τὰς τι-
μωρίας μὴ πρὸς ὄλεθρον, ἀλλὰ πρὸς παιδείαν τοῦ γένους ἡμῶν εἶναι.
13 Καὶ (δ) τὸ μὴ πολὺν χρόνον ἐᾶσθαι τοὺς δυσσεβοῦντας, ἀλλ' εὐθέως
14 περιπίπτειν (ε) ἐπιτιμίοις, μεγάλης εὐεργεσίας σημεῖόν ἐστιν. Οὐ γὰρ,
καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἀναμένει μακροθυμῶν ὁ δεσπό-
της, (ζ) μέχρι τοῦ καταντήσαντας αὐτοὺς πρὸς ἐκπλήρωσιν ἁμαρτι-
15 ῶν, (η) κολάσαι, Οὕτω καὶ ἐφ' ἡμῶν ἔκρινεν εἶναι, ἵνα μὴ πρὸς
τέλος ἀφικομένων ἡμῶν τῶν ἁμαρτιῶν, ὕστερον ἡμᾶς ἐκδικᾷ.
16 Διόπερ οὐδέ ποτε μὲν τὸν (θ) ἔλεον αὐτοῦ ἀφ' ἡμῶν ἀφίστησι· παιδεύ-
17 ων δὲ μετὰ συμφορᾶς, οὐκ ἐγκαταλείπει τὸν ἑαυτοῦ λαόν. Πλὴν
ἕως ὑπομνήσεως (ι) ταῦθ' ἡμῖν εἰρήσθω· δι' ὀλίγων (κ) δ' ἐλευστέον ἐπὶ
18 τὴν διήγησιν. Ἐλεάζαρός τις τῶν πρωτευόντων γραμματέων,
ἀνὴρ ἤδη προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν, καὶ τὴν πρόσοψιν τοῦ προσ-
ώπου (λ) κάλλιστος τυγχάνων, ἀναχανὼν ἠναγκάζετο φαγεῖν ὕειον
19 κρέας. Ὁ δὲ τὸν μετ' εὐκλείας θάνατον μᾶλλον ἢ τὸν μετὰ μύσους
βίον ἀναδεξάμενος, αὐθαιρέτως ἐπὶ τὸ τύμπανον προσῆγε,
20 Προπτύσας δὲ, καθ' ὃν ἔδει τρόπον προσέρχεσθαι τοὺς ὑπομέ-
νοντας (μ) ἀμύνεσθαι, ὧν οὐ θέμις (ν) γεύσασθαι διὰ τὴν πρὸς τὸ
21 ζῆν φιλοστοργίαν. Οἱ δὲ πρὸς τῷ παρανόμῳ σπλαγχνισμῷ τε-
ταγμένοι, διὰ τὴν ἐκ τῶν παλαιῶν χρόνων πρὸς τὸν ἄνδρα γνῶ-
σιν, (ξ) ἀπολαβόντες αὐτὸν κατ' ἰδίαν (ο) παρεκάλουν, ἐνέγκαντα κρέα
οἷς καθῆκον αὐτῷ (π) χρήσασθαι δι' αὐτοῦ παρασκευασθέντα, (ρ) ὑποκρι-
θῆναι δὲ ὡς ἐσθίοντα τὰ ὑπὸ τοῦ βασιλέως (σ) προστεταγμένα τῶν
22 ἀπὸ τῆς θυσίας κρεῶν, Ἵνα τοῦτο πράξας ἀπολυθῇ τοῦ θανάτου,
23 καὶ διὰ τὴν ἀρχαίαν πρὸς αὐτοὺς φιλίαν (τ) τύχῃ φιλανθρωπίας. Ὁ
δὲ λογισμὸν ἀστεῖον ἀναλαβὼν καὶ ἄξιον τῆς ἡλικίας, καὶ τῆς τοῦ (υ)
γήρως ὑπεροχῆς, καὶ τῆς (φ) ἐπικτήτου καὶ ἐπιφανοῦς (χ) πολιᾶς, καὶ τῆς ἐκ
παιδὸς καλλίστης ἀνατροφῆς, μᾶλλον δὲ τῆς ἁγίας καὶ θεοκτίστου
νομοθεσίας, ἀκολούθως ἀπεφήνατο, ταχέως λέγων προπέμπειν εἰς
τὸν ᾅδην.

MS.A. (α) ἀνήχθησαν (β τέκνα· τούτων (γ) αὐτοῖς κατὰ δόξαν (δ) γὰρ τὸ (ε) τοῖς ἐπιτιμίοις, (ζ) μάχει τοῦ καταντήσαντος (η) κολάσῃ, Οὕτως (θ) ἔλεον ἀφ' (ι) ταῦτ' (κ) δὲ (λ) κάλλιστος, ἀναχανὼν (μ) ἀμύνασθαι, (ν) γεύσασθαι πρὸς (ξ) ἀπολαμβάνοντες (ο) ἐνεκάλουν, (π) χρᾶσθαι (ρ) ὑποκρῖναι (σ) τεταγμένα (τ) τύχοι (υ) γήρους (φ) ἐπικλήτου (χ) * πολιτείας,

Interp. L A T.

Duæ enim mulieres (b) delatæ ſunt natos ſuos circuncidiſſe : quas ad ubera infantibus ſuſpenſis cùm publicè per civitatem circunduxiſſent, per murum præcipitaverunt. 10
Alii verò ad proximas concurrentes ſpeluncas, ut latenter ſeptimam diem celebrarent, cùm indicati eſſent Philippo, ſimul ſuccenſi ſunt, eò quòd verebantur propter gloriam honoratiſſimæ diei ſibimet auxilium ferre. 11
Obſecro autem eos qui hunc librum lecturi ſunt, ne abhorreſcant propter adverſos caſus, ſed reputent ſupplicia non ad interitum, ſed ad correptionem eſſe generis noſtri. 12
Atqui non multo tempore ſini impiè agere, ſed ſtatim incidere in ſupplicia, magni beneficii eſt indicium. 13
Non enim ſicut & in aliis nationibus, Dominus patienter expectat, donec eos cùm ad plenitudinem peccatorum devenerint, puniat, 14
Ita & in nobis ſtatuit : ne peccatis noſtris ad finem pervenientibus, demum in nos vindicet. 15
Propter quod nunquam quidem à nobis miſericordiam ſuam amovet : corripiens verò cum calamitate, populum ſuum non derelinquit. 16
Sed hæc nobis ad commonitionem dicta ſint. Per pauca autem (c) veniendum eſt ad narrationem. 17
Eleazarus unus de primoribus ſcribarum, vir jam provectus ætate, & vultu maximè decorus, hians compellebatur carnem porcinam manducare. 18
At ille glorioſam mortem magis quàm odibilem vitam complectens, voluntariè ad ſupplicium accedebat, 19
Expuens autem (quemadmodùm oportebat accedere eos qui ſuſtinebant puniri,) ea quæ non licebat guſtare propter vitæ amorem. 20
Qui autem iniquo ſacrificio aſſiſtebant, propter antiquam viri notitiam, aſſumentes eum ſeorſùm, hortabantur, afferentem carnes quibus veſci ei licebat, à ſe paratas, ſimulare tantùm, quaſi manducaret quæ à rege erant imperata de ſacrificii carnibus, 21
Ut hoc facto à morte liberaretur, & propter veterem erga ipſos amicitiam conſequeretur humanitatem. 22
At ille civile conſilium capiens, digñúmque ætate, ac ſenectutis eminentiâ, & adjunctâ illuſtrique canitie, & optimâ à puero educatione, potiùs autem ſanctâ, & à Deo conditâ legum conſtitutione, congruenter reſpondit, citò dicens præire ſe in infernum. 23

Verſio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Adduxerunt enim duas mulieres qui circunciderant filios ſuos, quas filiis ad ubera appenſis per totam civitatem traduxerunt, tandem autē aſcendentes de muro projecerunt. 10
Alii autē fugientes venerunt ad ſpeluncas, ut ibi clam ſabbatizarent. Et venientes indicârunt Philippo: Et euntes incenderunt ipſos, verentes, glorioſâ ſabbati die opem ſibi ferre. 11
Obſecro autem eos qui legunt hunc librum, ne metu trepident commoveantúrque de eo quod accidit; Sed reputent, judicium quod nobis ſupervenit, non quaſi ad interitum, ſed caſtigationem populi fuiſſe. 12
Nam hoc, quod nō permiſſū fuit ipſis longo tempore impia iſta facere, ſed ſtatim in damnationes multas inciderint, bonitatis magnæ ſignum eſt. 13
Non enim, ut alias gentes patienter expectat Dominus, donec completa fuerint peccata ipſorum, ut tandem ipſis pœnam reddat; 14
Ita & erga nos ſe gerit : ſed extemplò punit nos ne nos in fine torqueat. 15
Nunquam igitur à nobis miſericordiam ſuam amovet, caſtigat enim peccatores, ſed non deſerit populum ſuum. 16
Sed hæc commonitionis causâ ſufficiant, revertamur dehinc ad narrationem. 17
Eleazar Princeps Scribarum, vir ſenex, oris aſpectu deſiderabili, pulchróque admodum, cogebatur edere carnes porcinas. 18
At ille mortē cum dolore glorioſè elegit, potiùs quàm exigui temporis cum pudore quietem. 19
Sponte igitur accedens tradidit ſe quæſtionibus & torturis, quomodo tradere ſe convenit viris patientibus, ne polluantur edendo quæ nefas eſt, propter vitam & ſpem ipſis paratam. 20
Præfecti autem â Rege quæſtionibns & flagellationibus iniquis, ſeductum Eleazarum (quod ipſis à multo tempore notus eſſet) rogârunt ut afferret quas vellet carnes ſibi paratas & ederet : Dolo ſcilicet ſimulans, & verbis innuens, quaſi ex præcepto Regis idolothyto veſceretur; 21
Ut hoc facto morte abſolveretur, & proptær amicitiam ipſorum aliquam miſericordiam experiretur. 22
Ipſe autem cogitationem iniens fortem & glorioſam, dignámque ſenio ſuo & ætate honorabili, eruditionéque ac inſtitutione divinâ à juventute, reſpondens dixit; Statim & feſtinatò comitantes me ad inferos dimittite. 23

Versio VULG. LAT.

24 Non enim ætati nostræ dignum est, inquit, fingere: ut multi adolescentium, arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum:
25 Et ipsi propter meam simulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur; & per hoc, maculam atque execrationem meæ senectuti con-
26 quiram. Nam, etsi in præsenti tempore suppliciis hominum eripiar, sed manum Omnipotentis nec vivus,
27 nec defunctus effugiam. Quamobrèm fortiter vitâ
28 excedendo, senectute quidem dignus apparebo: Adolescentibus autem exemplum forte relinquam, si prompto animo, ac fortiter pro gravissimis ac sanctissimis legibus honestâ morte perfungar. His dictis,
29 confestim ad supplicium trahebatur. Hi autem, qui eum ducebant, & paulò antè fuerant mitiores, in iram conversi sunt propter sermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur.
30 Sed, cùm plagis perimeretur, ingemuit, & dixit; Domine, qui habes sanctam scientiam, manifestè tu scis, quia, cùm à morte possem liberari, duros corporis sustineo dolores: secundùm animam verò propter ti-
31 morem tuum libenter hæc patior. Et iste quidem hoc modo vitâ decessit, non solùm juvenibus, sed & universæ genti memoriam mortis suæ ad exemplum virtutis & fortitudinis derelinquens.

CAP. VII.

1 Contigit autem & septem fratres unà cum matre suâ apprehensos, compelli à rege edere contra fas car-
2 nes porcinas, flagris & taureis cruciatos. Unus autem ex illis, qui erat primus, sic ait; Quid quæris, & quid vis discere à nobis? parati sumus mori, magis
3 quàm patrias Dei leges prævaricari. Iratus itaque rex, jussit sartagines & ollas æneas succendi: quibus
4 statim succensis, Jussit, ei qui prior fuerat locutus, amputari linguam: &, cute capitis abstractâ, summas quoque manus & pedes ei præscindi, cæteris ejus fratribus & matre inspicientibus.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Β'.

24 Οὐ γὰρ τῆς ἡμετέρας ἡλικίας ἄξιόν ἐστιν ὑποκριθῆναι, ἵνα πολλοὶ τῶν νέων ὑπολαβόντες Ἐλεάζαρον τὸν ἐνενηκονταετῆ (α) μεταβεβηκέ-
25 ναι εἰς ἀλλοφυλισμὸν, Καὶ αὐτοὶ διὰ τὴν ἐμὴν ὑπόκρισιν, καὶ διὰ τὸ μικρὸν καὶ (β) ἀκαριαῖον ζῆν πλανηθῶσι δι' ἐμὲ, καὶ μύ-
26 σος καὶ κηλῖδα τοῦ γήρως (γ) κατακτήσομαι. Εἰ γὰρ καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐξελοῦμαι τὴν ἐξ ἀνθρώπων τιμωρίαν, ἀλλὰ τὰς τοῦ παν-
27 τοκράτορος χεῖρας οὔτε ζῶν οὔτε ἀποθανὼν ἐκφεύξομαι. Διόπερ ἀνδρείως μὲν νῦν διαλλάξας τὸν βίον, τοῦ μὲν γήρως ἄξιος φανήσο-
28 μαι, Τοῖς δὲ νέοις ὑπόδειγμα γενναῖον καταλελοιπὼς, εἰς τὸ προθύμως καὶ γενναίως ὑπὲρ τῶν σεμνῶν καὶ ἁγίων νόμων ἀπευθανατί-
29 ζειν. τοσαῦτα δὲ (δ) εἰπὼν, ἐπὶ τὸ τύμπανον εὐθέως ἦλθε. Τῶν δὲ ἀγόντων (ε) τὴν μικρῷ πρότερον εὐμένειαν (ζ) πρὸς αὐτὸν εἰς δυσμένειαν μεταβαλόντων διὰ τὸ τοὺς προειρημένους λόγους, ὡς αὐτοὶ διελάμ-
30 βανον, ἀπόνοιαν εἶναι. Μέλλων δὲ ταῖς πληγαῖς τελευτᾷν, ἀναστενάξας εἶπε, Τῷ κυρίῳ τῷ τὴν ἁγίαν γνῶσιν ἔχοντι φανερόν ἐστιν, ὅτι δυνάμενος ἀπολυθῆναι τοῦ θανάτου, σκληρὰς ὑποφέρω κατὰ τὸ σῶμα ἀλγηδόνας μαστιγούμενος, κατὰ ψυχὴν δὲ ἡδέως διὰ τὸν αὐτοῦ
31 φόβον ταῦτα πάσχω. Καὶ οὗτος οὖν τοῦτον τὸν τρόπον μετήλλαξεν, οὐ μόνον τοῖς νέοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλείστοις τοῦ ἔθνους τὸν ἑαυτοῦ θάνατον ὑπόδειγμα γενναιότητος καὶ μνημόσυνον ἀρετῆς καταλιπών.

MS.A. (α) μεταβῆναι (β) ἀκαριαῖον (γ) καταλείψομαι. (δ) εἰπὼς, (ε) πρὸς αὐτὸν τὴν (ζ) ἢ δυσμένειαν διὰ τῶν προειρημένων λόγων, ὡς αὐτοὶ ὑπελάμβανον,

ΚΕΦ. ζ'.

1 Συνέβη δὲ καὶ ἑπτὰ ἀδελφοὺς μετὰ τῆς μητρὸς συλληφθέντας ἀναγκάζεσθαι ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀπὸ τῶν ἀθεμίτων ὑείων κρεῶν ἐφάπτεσθαι,
2 μάστιξι καὶ νευραῖς αἰκιζομένους. Εἷς δὲ αὐτῶν γενόμενος προήγορος, (α) οὕτως ἔφη, Τί μέλλεις ἐρωτᾷν, καὶ μανθάνειν (β) παρ' ἡμῶν; ἕτοιμοι γὰρ ἀποθνήσκειν ἐσμὲν (γ) ἢ παραβαίνειν τοὺς πατρίους νόμους.
3 Ἔκθυμος δὲ γενόμενος ὁ βασιλεὺς, προσέταξε τήγανα, καὶ λέβη-
4 τας ἐκπυροῦν. τῶν δὲ (δ) ἐκπυρωθέντων, παραχρῆμα Τὸν γενόμενον αὐτῶν προήγορον προσέταξε γλωσσοτομεῖν, καὶ περισκυθίσαντας ἀκρωτηριάζειν, τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν, καὶ τῆς μητρὸς, συνορώντων.

MS.A. (α) εἶπεν, Μέλλεις (β) ἡμῶν; (γ) ἢ πατρῴους νόμους παραβαίνειν. (δ) παραχρῆμα ἐκπυρωθέντων, Τὸ

Interp. LAT.

Non enim ætate nostrâ dignum est fingere: ut multi adolescentes, arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum, Et ipsi propter meam simulationem, & propter modicam & brevem vitam, decipiantur propter me, & execrationem ac maculam senectuti conquiram. Nam etsi in præsenti tempore supplicia hominum eripiar: sed manus Omnipotentis nec vivus nec defunctus effugiam. Quamobrèm fortiter nunc vitâ excedendo, senectute quidem dignus apparebo, Adolescentibus autem exemplum generosum relinquam, ad promptè ac generosè pro gravissimis ac sanctis legibus honestâ morte perfungendum. His autem dictis, confestim ad supplicium venit. Hi autem qui eum ducebant, eam, quam paulò antè erga ipsum mititatem habebant, in asperitatem converterant, eò quòd prædicti sermones, ut ipsi arbitrabantur, arrogantiæ pleni essent. Sed cùm ei sub plagis moriendum esset; ingemuit, & dixit; Domino, qui habet sanctam scientiam, manifestum est, quia, cùm à morte possem liberari; duros corpore sustineo dolores flagellatus; secundùm animam verò propter ipsius timorem libenter hæc patior. Et iste quidem hoc modo vitâ decessit, non solùm juvenibus, sed & plurimis gentis mortem suam exemplum fortitudinis, & memoriale virtutis, relinquens.

CAP. VII.

Contigit autem & septem fratres unà cum matre apprehensos compelli à rege de illicitis carnibus porcinis tangere, flagris & taureis cruciatos. Unus autem ex illis factus primus concionator, sic ait; Quid vis quærere & discere à nobis? Parati enim sumus mori magis, quàm patrias leges prævaricari. Iratus itaque rex, jussit sartagines & ollas æneas succendi. Quibus succensis, statim Jussit ei ex ipsis, qui prior fuerat locutus, amputari linguam; & excoriato extremas quoque partes præcidi, cæteris fratribus, & matre inspicientibus.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

24 * [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 * [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]

* ܩܦܠܐܘܢ ܙ *

1 * [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 * [illegible]

Neque enim annis meis convenit ut personam hypocrisin simulem, dicántque juvenes multi Eleazarum nonaginta annos natum ad Gentilismum conversum; Ipsíque propter hypocrisin meam, temporísque exigui vitam errantes pereant; Ego autem opprobrio & irrisioni sim, spernarque & contemnar in senectute meâ. Si potuero mortem hanc quæ ad tempus ab hominibus irrogatur evadere, manus dei nec vivus nec mortuus evadere potero. Propterea igitur, fortiter & viriliter mundo digrediens, reddam senectuti meæ honorem ipsâ dignum, Juventuti autem exemplum fortitudinis virilis relinquam, & confortationem, ut cum gaudio tradant se afflictionibus & tormentis, mortíque pro lege modesta sancta & gloriosa. Quibus dictis statim ad tormenta & dolores ipsum abripuerunt. Qui autem paulò antea quasi amici ipsi fuerant, in inimicos conversi sunt, propter verba hæc quæ locutus erat, quæ per superbiam & arrogantiam dicta putabant. Cœperúntque ipsum flagellare: & cùm propè esset ut moreretur tormentis, ingemiscens dixit; Notum hoc est coram Domino, qui cognitionem sanctam habet, quòd cùm possem morte hàc absolvi & liberari, afflictiones has & tormenta & dolores corpore sustineo, animo autem gaudeo, quòd propter legem & timorem ejus hæc tolero. Itaque his dictis de mundo egressus est, relicto non solum juventuti, sed & multis de populo nostro morte suâ exemplo, & demonstratione fortitudinis & virtutis, gloriæque commonitione & recordatione.

CAP. VII.

Contigit autem comprehendentes septé fratres cum matre suâ cogi à rege, ad immundas porcinas comedendas. Attuleruntque & præposuerunt ipsis flagella reliquáque torturæ & cruciatus instrumenta. Quorum unus, ipsorum primus, respondens, sic dixit regi; Quid à nobis discere vis? Parati enim sumus mori potiùs quàm leges patrum nostrorũ transgredi: Quo audito vehementer incensus rex, sartagines & ollas succendi jussit: Quibus succensis ei qui ipsorum primus fuerat linguam exscindi jussit, & extrema membrorum præscindi, stantibus intuentibusq; cum matre ac fratribus.

Versio VULG. LAT.

5 Et, cùm jam per omnia inutilis factus esset, jussit ignē
admoveri, & adhuc spirantem torreri in sartagine:
in qua cùm diu cruciaretur, cæteri unà cum matre in-
6 vicèm se hortabantur mori fortiter, Dicentes; Do-
minus Deus aspiciet veritatem, & consolabitur in no-
bis, quemadmodùm in protestatione Cantici declara-
7 ravit Moyses; Et in servis suis consolabitur. Mor-
tuo itaque illo primo, hoc modo, sequentem dedu-
cebant ad illudendum: &, cute capitis ejus cum ca-
pillis abstractâ, interrogabant, si manducaret priùs,
quàm toto corpore per membra singula puniretur.
8 At ille, respondens patriâ voce, dixit; Non faciam.
Propter quod & iste, sequenti loco, primi tormenta
9 suscepit: Et in ultimo spiritu constitutus, sic ait;
Tu quidem, scelestissime, in præsenti vita nos perdis:
sed Rex mundi defunctos nos pro suis legibus in æter-
10 næ vitæ resurrectione suscitabit. Post hunc tertius
illuditur, & linguam postulatus citò protulit, & ma-
11 nus constanter extendit: Et cum fiducia ait; E cœ-
lo ista possideo, sed propter Dei leges nunc hæc ipsa
despicio, quoniam ab ipso me ea recepturum spero:
12 Ita ut rex, & qui cum ipso erant, mirarentur adole-
scentis animum, quòd tanquam nihilum duceret cru-
13 ciatus. Et hoc ita defuncto, quartum vexabant si-
14 militer torquentes. Et, cùm jam esset ad mortem, sic
ait; Potius est ab hominibus morti datos spem expe-
ctare à Deo, iterùm ab ipso resuscitandos: tibi enim
15 resurrectio ad vitam non erit. Et cùm admovissent
quintum, vexabant eum. At ille respiciens in eum, di-
16 xit; Potestatem inter homines habens, cùm sis cor-
ruptibilis, facis quod vis: noli autem putare genus no-
17 strum à Deo esse derelictum. Tu autem patienter sus-
tine, & videbis magnam potestatem ipsius, qualiter te
18 & semen tuum torquebit. Post hunc ducebant sex-
tum, & is, mori incipiens, sic ait; Noli frustrà erra-
re: nos enim propter nosmetipsos hæc patimur, pec-
cantes in Deum nostrum, & digna admiratione facta
19 sunt in nobis: Tu autem ne existimes tibi impunè
futurum, quòd contra Deum pugnare tentaveris.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Β'.

5 Ἄχρηστον δὲ αὐτὸν τοῖς (α) ὅλοις γενόμενον, ἐκέλευσε τῇ πυρᾷ προσ-
άγειν ἔμπνουν, καὶ τηγανίζειν. τῆς δὲ ἀτμίδος ἐφ' ἱκανὸν (β) διαδι-
δούσης τῆς τηγάνου, ἀλλήλους παρεκάλουν σὺν τῇ μητρὶ γενναίως τελευτᾷν,
6 Λέγοντες οὕτως, Ὁ κύριος ὁ Θεὸς ἐφορᾷ, καὶ ταῖς ἀληθείαις ἐφ' ἡμῖν
παρακαλεῖται, καθάπερ διὰ τῆς κατὰ πρόσωπον ἀντιμαρτυρούσης ᾠδῆς
διεσάφησε (γ) Μωϋσῆς, λέγων, Καὶ ἐπὶ τοῖς δούλοις αὐτοῦ παρακληθή-
7 σεται. Μεταλλάξαντος δὲ τοῦ πρώτου τὸν τρόπον τοῦτον, τὸν δεύτερον
ἦγον ἐπὶ τὸν ἐμπαιγμόν καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς δέρμα σὺν ταῖς θριξὶ (δ)
περισύραντες, ἐπηρώτων, Εἰ φάγεσαι πρὸ τοῦ τιμωρηθῆναι (ε) τὸ σῶ-
8 μα κατὰ μέλος; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς τῇ πατρίῳ φωνῇ (ζ) εἶπεν, Οὐχί.
9 διόπερ καὶ οὗτος τὴν ἑξῆς ἔλαβε βάσανον, ὡς ὁ πρῶτος. Ἐν
ἐσχάτῃ δὲ πνοῇ γενόμενος, εἶπε, Σὺ μὲν ἀλάστωρ ἐκ τοῦ παρόντος
ἡμᾶς ζῆν ἀπολύεις, ὁ δὲ τοῦ κόσμου βασιλεὺς ἀποθανόντας ἡμᾶς ὑπὲρ
10 τῶν αὐτοῦ νόμων εἰς αἰώνιον (η) ἀναβίωσιν ζωῆς ἡμᾶς ἀναστήσει. Με-
τὰ δὲ τοῦτον ὁ τρίτος ἐνεπαίζετο, καὶ τὴν γλῶσσαν αἰτηθεὶς ταχέ-
11 ως (θ) προέβαλε, καὶ τὰς χεῖρας (ι) εὐθαρσῶς προέτεινε, Καὶ γενναί-
ως εἶπεν, Ἐξ οὐρανοῦ ταῦτα (κ) κέκτημαι, καὶ διὰ τοὺς αὐτοῦ νόμους
12 ὑπερορῶ ταῦτα, καὶ παρ' αὐτοῦ ταῦτα πάλιν ἐλπίζω (λ) κομίσασθαι. Ὥστε
αὐτὸν τὸν βασιλέα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἐκπλήσσεσθαι τὴν τοῦ νεανίσκου
13 ψυχὴν, ὡς ἐν οὐδενὶ τὰς ἀλγηδόνας ἐτίθετο. Καὶ τούτου δὲ μεταλλά-
14 ξαντος, τὸν τέταρτον ὡσαύτως ἐβασάνιζον αἰκιζόμενοι. Καὶ γενόμε-
νος (μ) πρὸς τὸ τελευτᾷν, οὕτως ἔφη, Αἱρετὸν μεταλλάσσοντας (ν) ὑπ' ἀν-
θρώπων τὰς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προσδοκᾷν ἐλπίδας, πάλιν ἀναστήσεσθαι ὑπ'
15 αὐτοῦ. σοὶ μὲν γὰρ ἀνάστασις εἰς ζωὴν οὐκ ἔσται. Ἐχομένως δὲ τὸν
16 πέμπτον προσάγοντες ᾐκίζοντο. ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἰδὼν, εἶπεν, Ἐξουσίαν
ἐν ἀνθρώποις ἔχων (ξ) φθαρτὸς ὢν, ὃ θέλεις ποιεῖς· μὴ δόκει δὲ τὸ
17 γένος ἡμῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καταλελεῖφθαι. Σὺ δὲ καρτέρει, καὶ
θεώρει τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ κράτος, ὡς σὲ καὶ τὸ σπέρμα σου (ο) βασα-
18 νίσει. Μετὰ δὲ τοῦτον ἦγον τὸν ἕκτον, καὶ μέλλων ἀποθνήσκειν,
ἔφη, Μὴ πλανῶ (π) μάτην, ἡμεῖς γὰρ δι' ἑαυτοὺς ταῦτα πάσχομεν
(ρ) ἁμαρτάνοντες εἰς τὸν ἑαυτῶν Θεὸν, (σ) διὸ ἄξια θαυμασμοῦ γέγονε.
19 Σὺ δὲ μὴ νομίσης ἀθῶος ἔσεσθαι, θεομαχεῖν ἐπιχειρήσας.

MS.A. (α) λοιποῖς (β) διδούσης (γ) Μωσῆς, (δ) περισύραντες, ἐπηρώτων, Εἰ φάγεσθαι (ε) κατὰ μέλος τὸ σῶμα; (ζ) προσεῖπεν, (η) * ἡμᾶς ἀναβίωσιν ζωῆς ἡμᾶς ἀναστήσει. (θ) προέβαλλεν, (ι) εὐθαρσέως (κ) * κέκληται, (λ) κομίζεσθαι. (μ) πρὸς τῷ (ν) ἀπὸ (ξ) ὁ θέλεις ποίεις, φθαρτὸς ὢν· (ο) βασανιεῖ. (π) μᾶλλον, (ρ) ἁμαρτόντες (σ) ἄξια

Interp. LAT.

Et cùm jam per omnia inutilis factus esset; jus- 5
sit pyræ admoveri spirantem, & torreri in sar-
tagine. Vapore autem multùm se dilatante ex sar-
tagine; invicèm se cum matre hortabantur mori
fortiter, Dicentes sic; Dominus Deus aspicit, & 6
verè consolatur in nobis; quemadmodùm per Can-
ticum illud, quod in faciem protestatur, declara-
vit Moyses, dicens; Et in servis suis consolabi-
tur. Mortuo itaque illo primo hoc modo, secun- 7
dum deducebant ad ludibrium, & cute capitis
cum capillis abstractâ, interrogabant; Si mandu-
cabis, priusquàm corpus per singula membra cru-
cietur? At ille respondens patriâ voce dixit; 8
Non. Propter quod & iste reliquum tormentum
suscepit, sicut primus. In ultimo autem spiritu 9
constitutus ait; Tu quidem, sceleste, à præsenti
nos vita absolvis: sed rex mundi defunctos nos
pro suis legibus in æternam resurrectionem vitæ
nos suscitabit. Post hunc autem tertius illude- 10
batur: & linguam postulatus, citò protulit, &
manus constanter extendit, Et generosè ait; 11
E cœlo ista possedi; & propter ejus leges hæc ipsa
despicio: & ab ipso ea me rursùs recepturum
spero: Ita ut ipse rex, & qui cum eo erant, mi- 12
rarentur adolescentis animum, quòd nihil duce-
ret cruciatus. Et hoc defuncto, quartum vexa- 13
bant similiter torquentes. Et cùm jam esset ad 14
mortem, sic ait; Eligibile est ab hominibus (a)
morti datos, eas, quæ sunt à Deo, spes expectare,
iterùm ab ipso resuscitandos. Tibi enim resurre-
ctio ad vitam non erit. Deincèps autem cùm ad- 15
movissent quintum, vexabant eum. At ille re-
spiciens in eum, dixit; Potestatem inter homines 16
habens, cùm sis corruptibilis, facis quod vis: No-
li autem putare genus nostrum à Deo esse dereli-
ctum. Tu autem sustine, & vide magnam pote- 17
statem ipsius, qualiter te & semen tuum torquebit.
Post hunc ducebant sextum: & is mori incipi- 18
ens ait; Noli frustrà errare. Nos enim propter
nos ipsos hæc patimur, (b) peccantes in Deum
nostrum: (c) quare digna admiratione facta sunt.
Tu autem ne existimes tibi impunè futurum, quòd 19
contra Deum pugnare tentaveris.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]

Cùm autem omnia membra ipsius in- 5
utilia reddidissent, præcepit adductum
vivū in sartaginē ignis projici; ascen-
dente autem vapore multo ex ustio-
ne corporis ejus, orabant fratres al-
ter alterum & matrem, dicentes;
Moriamur fortiter, intuente Domino 6
Deo, & verè de nobis consolationem
capiente, ut in cantico suo dicit Mo-
ses; Eum de servis suis consolationem
capere. Absoluto autem primo, deq; 7
seculo egresso, secundum ad flagella
& ludibria adduxerunt: & sublatum
cum cute capitis capillitium cùm ex-
uissent, interrogabant, num edere vel-
let, priusquam totum corpus inutile
redderetur. At ille respondens lin- 8
guâ patriâ, dixit; Non edam. Propter-
ea illum etiam per tormenta occide-
runt. Et cùm propè esset morti, 9
dixit; Tu impie, vitâ temporali ab-
solvis nos: Rex autem seculorum,
propter cujus legem morimur, exal-
tabit nos ad vitam æternam. Post- 10
ea adduxerunt tertium illudentes &
torquentes ipsum: Præcepitque ut lin-
guam ejus exscinderent, quam ipse sta-
tim exeruit, libentérque passis ma-
nibus respondens, dixit viriliter; Hæc 11
ab habitatore cœli accepi, eáque pro-
pter legem ipsius libenter trado, spe-
rans ab ipso recepturum. Adeò ut 12
rex & qui cum eo erant, stuperent for-
titudinem animi invenis istius tantam,
ut ne minimo quidem flagella & tor-
menta reputaret. Et cùm defunctus 13
esset, quartum adduxerunt, quem etiam
torturis affligebant. Cùm autem propè 14
esset ut moreretur respondens, dixit; Uti-
lis est mors cum dolore ab hominibus
illata, propter spem vitæ resurrectionis,
quæ à Deo est, in seculo futuro: Ti-
bi enim resurrectio ad vitam non erit.
Et cùm hic defunctus esset, adduxerunt 15
quintum: quem flagellârunt & torse-
runt: Is autem regem intuens, dixit
ei; Potestatem in homines habes, & 16
cùm corruptibilis sis, quod vis, facis,
Noli autem putare genus nostrū à Deo
desertum esse, Sed expecta, & videbis 17
potentem ejus magnitudinem, quomo-
do te, ac semen tuum posthac torque-
bit. Et post hunc, adduxerunt sex- 18
tum: Is morti propinquus respon-
dens, dixit; Noli inaniter errare. Nos
enim propter nosipsos hæc sustinemus,
quia peccavimus Deo: ideo in stupen-
dam gloriam evasimus: Tu autem noli 19
te victurum putare, qui in Deum pugna-
re voluisti.

Versio VULG. LAT.

20 Supra modum autem mater mirabilis, & bonorum
memoriâ digna, quæ pereuntes septem filios sub uni-
us diei tempore conspiciens, bono animo ferebat,
21 propter spem quam in Deum habebat: Singulos
illorum hortabatur voce patriâ fortiter, repleta sa-
pientiâ: & fœmineæ cogitationi masculinum animum
22 inserens, Dixit ad eos; Nescio qualiter in utero
meo apparuistis: neque enim ego spiritum & animam
donavi vobis & vitam, & singulorum membra non
23 ego ipsa compegi: Sed enim mundi Creator, qui
formavit hominis nativitatem, quique omnium inve-
nit originem, & spiritum vobis iterùm cum miseri-
cordia reddet & vitam, sicut nunc vosmetipsos de-
24 spicitis propter leges ejus. Antiochus autem, con-
temni se arbitratus, simul & exprobrantis voce de-
spectâ, cùm adhuc adolescentior superesset, non so-
lùm verbis hortabatur, sed & cum juramento affir-
mabat, se divitem & beatum facturum, & translatum
à patriis legibus amicum habiturum, & res necessa-
25 rias ei præbiturum. Sed ad hæc cùm adolescens ne-
quaquam inclinaretur, vocavit rex matrem, & suade-
26 bat ei ut adolescenti fieret in salutem. Cùm autem
multis eam verbis esset hortatus, promisit suasuram
27 se filio suo. Itaque inclinata ad illum, irridens cru-
delem tyrannum, ait patriâ voce; Fili mi, miserere
mei, quæ te in utero novem mensibus portavi, & lac
triennio dedi & alui, & in ætatem istam perduxi.
28 Peto, nate, ut aspicias ad cœlum & terram, & ad o-
mnia quæ in eis sunt: & intelligas, quia ex nihilo fe-
29 cit illa Deus, & hominum genus: Ita fiet, ut non
timeas carnificem istum; sed dignus fratribus tuis ef-
fectus particeps, suscipe mortem, ut in illa miseratio-
30 ne cum fratribus tuis te recipiam. Cùm hæc illa
adhuc diceret, ait adolescens; Quem sustinetis? non
obedio præcepto regis, sed præcepto legis, quæ da-
ta est nobis per Moysen.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Β'.

20 Ὑπερφυῶς δὲ ἡ μήτηρ (α) θαυμαστὴ καὶ μνήμης ἀγαθῆς ἀξία,
ἥτις ἀπολλυμένους υἱοὺς ἑπτὰ συνορῶσα μιᾶς ὑπὸ καιρὸν ἡμέ-
21 ρας, εὐψύχως ἔφερε διὰ τὰς ἐπὶ κύριον ἐλπίδας. Ἕκαστον
δὲ (β) αὐτῶν παρεκάλει τῇ πατρίῳ φωνῇ, γενναίῳ (γ) πεπληρωμένη
φρονήματι, καὶ τὸν θῆλυν λογισμὸν ἄρσενι θυμῷ διεγείρα-
22 σα, Λέγουσα πρὸς αὐτούς, Οὐκ οἶδ' ὅπως εἰς τὴν ἐμὴν ἐφάνη-
τε κοιλίαν, οὐδὲ ἐγὼ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ζωὴν ὑμῖν ἐχαρισά-
23 μην, καὶ τὴν ἑκάστου στοιχείωσιν οὐκ ἐγὼ διερρύθμισα. Τοι-
γαροῦν ὁ τοῦ κόσμου κτίστης ὁ πλάσας ἀνθρώπου γένεσιν, καὶ
πάντων ἐξευρὼν γένεσιν, καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ζωὴν ὑμῖν
πάλιν (δ) ἀποδώσει μετ' ἐλέους, ὡς νῦν ὑπερορᾶτε ἑαυτοὺς διὰ τοὺς
24 αὐτοῦ νόμους. Ὁ δὲ Ἀντίοχος οἰόμενος καταφρονεῖσθαι, καὶ τὴν
ὀνειδίζουσαν ὑφορώμενος φωνήν, ἔτι τοῦ νεωτέρου περιόντος, οὐ
μόνον διὰ λόγων ἐποιεῖτο τὴν παράκλησιν, ἀλλὰ καὶ δι' ὅρκων
ἐπίστου, ἅμα πλουτιεῖν καὶ μακαριστὸν ποιήσειν (ε) μεταθέμενον ἀπὸ τῶν
25 πατρίων νόμων, καὶ φίλον ἕξειν, καὶ χρείας ἐμπιστεύσειν. Τοῦ δὲ
νεανίου μηδαμῶς προσέχοντος, προσκαλεσάμενος ὁ βασιλεὺς
τὴν μητέρα, παρῄνει (ζ) τοῦ μειρακίου γενέσθαι σύμβουλον ἐπὶ σω-
26 τηρίᾳ. Πολλὰ δὲ αὐτοῦ παραινέσαντος, ἐπεδέξατο πείσειν τὸν
27 υἱόν. Προσκύψασα δὲ αὐτῷ, χλευάσασα τὸν ὠμὸν τύραννον,
οὕτως ἔφησε τῇ (η) πατρίῳ φωνῇ, Υἱὲ ἐλέησόν με τὴν ἐν γαστρὶ περι-
ενέγκασάν σε μῆνας ἐννέα, καὶ θηλάσασάν σε ἔτη τρία, καὶ ἐκ-
θρέψασάν σε καὶ ἀγαγοῦσαν εἰς τὴν ἡλικίαν ταύτην, καὶ τρο-
28 φοφορήσασαν. Ἀξιῶ σε τέκνον ἀναβλέψαντα εἰς τὸν οὐρανὸν
καὶ τὴν γῆν, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα ἰδόντα, γνῶναι ὅ-
τι (θ) ἐξ οὐκ ὄντων ἐποίησεν αὐτὰ ὁ θεός, καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων
29 γένος (ι) Οὕτως γεγένηται. μὴ φοβηθῇς τὸν δήμιον τοῦτον, ἀλλὰ
τῶν ἀδελφῶν (κ) ἄξιος γενόμενος, ἐπίδεξαι τὸν θάνατον, ἵνα ἐν
30 τῷ ἐλέει σὺν τοῖς ἀδελφοῖς σου (λ) κομίσωμαί σε. Ἔτι δὲ ταύτης
(μ) καταληγούσης ὁ νεανίας εἶπε, Τίνα μένετε; οὐχ ὑπακούω τοῦ προσ-
τάγματος τοῦ βασιλέως· τοῦ δὲ προστάγματος ἀκούω τοῦ νόμου τοῦ
δοθέντος τοῖς πατράσιν ἡμῶν διὰ (ν) Μωϋσέως.

MS. A. (α) ἀγαθὴ (β) τῶν ἀνθρώπων παρεκάλει (γ)* πεπληρωμένῳ (δ) ἀποδίδωσιν (ε) καὶ μεταθέμενον ἀπὸ τῶν πατρίων*, καὶ (ζ) γενέσθαι τοῦ μειρακίου (η) πατρίῳ (θ) οὐκ ἐξ ὄντων (ι) Οὕτω γίνεται. (κ) σου ἄξιος (λ) κομίσαι μέ σε. (μ) καταληγούσης (ν) Μωσῆν.

Interp. LAT.

Supra modum autem mater mirabilis, & bonâ memoriâ digna: quæ pereuntes septem filios sub unius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat, propter spes quas in Domino habebat: Singulosque illorum hortabatur, voce patriâ, fortiter repleta sapientiâ, & fœmineæ cogitationi masculinum animum inserens, Dicens ad eos; Nescio, qualiter in utero meo apparuistis: neque ego spiritum & vitam donavi vobis: & singulorum compagem non ego composui. Sed enim mundi creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem, & spiritum vobis iterùm cum misericordia reddet, & vitam; sicut nunc vosmetipsos despicitis propter leges ejus. Antiochus autem contemni se arbitratus, simul & exprobrantis voce despectâ, cùm adhuc adolescentior superesset; non solùm verbis hortabatur; sed & cum juramento affirmabat, divitem se & beatum illum facturum translatum à patriis legibus, & amicum habiturum, & negotia crediturum. Sed adolescente nequaquam attendente, advocavit rex matrem, & suadebat ei ut adolescenti fieret consultrix in salutem. Cùm autem multis eum esset hortatus; promisit suasuram se filio. Itaque inclinata ad illum, irridens (d) crudelem tyrannum, sic ait patriâ voce; Fili, miserere meî, quæ te in utero novem mensibus portavi, & lac triennio dedi, & alui te, & in istam ætatem perduxi, & molestias educationis sustinui. Obsecro te, nate, ut aspiciens ad cœlum, & terram, & omnia quæ in eis sunt, videns, intelligas, quia cùm non essent fecit Deus; & hominum genus (e) Sic factum est. Ne timeas carnificem istum: sed dignus fratribus effectus suscipe mortem; ut in ipsa miseratione cum fratribus tuis te recipiam. Cùm hæc adhuc peroraret, ait adolescens; Quem sustinetis? Non obedio præcepto regis; sed præceptum audio legis, quæ data est patribus nostris per Moysem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
27
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Supra modú auté gloriosa mater ipsorú, memoriâ & commemoratione benedictâ digna; Quæ cùm septem filios suos uno die interire videret, cum gaudio tulit, propter spem futuram apud Deum, Et à singulis ipsorum petebat patriâ linguâ in hæc verba; Miserere meî, fili mi: plena cú esset forti sensu, & fœmineam cogitationem irâ in sensum virilem excitâsset. Et supplicans ipsis dicebat; Filii mei: Ego non novi quomodo in ventre meo comparuistis: Nec vitam aut spiritum vobis dedi ego: Nec speciem aut formam singulorum composui; Sed creator mundi, qui genus humanum finxit, & sensus cogitationésque ipsorum investigat; ipse restituet vobis vitam ac spiritum per misericordiam suam, propterea quod tradidistis corpora vestra propter leges ejus sanctas. Antiochus autem sperni se videns, & contemptui esse, avertebat se à voce exprobrantis, speciem ejus induens, qui non audiret; Et juvené unum adhuc manenté, non verbis rogando suadebat, sed & juramentis multis affirmabat, si ipse auscultaret, & à sensu patrum suorum discederet, valdè locupletaturú seipsum, & amicum suum facturum, & res regni ipsi crediturum. Cùm autem non attenderet juvenis, sed dissimularet verba ejus, vocavit rex matrem, & suasit ipsi, ut filio consilium daret, ne moreretur. Cúmq; multa verba fecerat, dixit; Se ipsi suasuram. Et ad pedes filii sui procidens, orabat ipsum, ludibrio habens tyrannum, & abominandum: Et linguâ patriâ ipsi dicebat; Miserere meî, fili mi, quæ te novem mensibus in utero gestavi, & tribus annis lactavi, & educavi te, & ad hanc staturam adduxi: obsecro te fili, respice ad cœlum & terram, & quicquid in eis est, & considera ac vide Deum ea ex eo, quod non est, fecisse: Etiam genus humanum eodem modo extitisse. Noli igitur damnatum hunc timere, sed fratribus tuis dignus esto, & mortem in te suscipe, ut per misericordiam quæ in te fiat, recipiam te cum fratribus tuis. Stante autem eâ, & hæc ab ipso petente, respondit juvenis, & dixit; Quid expectatis? Non auscultabo præcepto regis, sed legibus patriis per Mosen datis.

Versio VULG. LAT.

31 Tu verò, qui inventor omnis malitiæ factus es in
32 Hebræos, non effugies manum Dei. Nos enim pro
33 peccatis nostris hæc patimur. Et si nobis propter
increpationem & correptionem Dominus Deus noster modicùm iratus est: sed iterùm reconciliabitur
34 servis suis. Tu autem, ô scelefte, & omnium hominum flagitiosissime, noli frustrà extolli vanis spebus,
35 in servos ejus inflammatus. Nondum enim omnipotentis Dei, & omnia inspicientis, judicium effugi-
36 sti. Nam fratres mei, modico nunc dolore sustentato, sub testamento æternæ vitæ effecti sunt: tu verò
37 judicio Dei justas superbiæ tuæ pœnas exolves. Ego autem, sicut & fratres mei, animam & corpus meum trado pro patriis legibus: invocans Deum maturiùs genti nostræ propitium fieri, teque cum tormentis &
38 verberibus confiteri quòd ipse est Deus solus. In me verò & in fratribus meis desinet Omnipotentis ira, quæ super omne genus nostrum justè superducta
39 est. Tunc rex accensus irâ, in hunc super omnes
40 crudeliùs desævit, indignè ferens se derisum. Et hic itaque mundus obiit, per omnia in Domino confi-
41 dens. Novissimè autem post filios & mater consum-
42 pta est. Igitur de sacrificiis, & de nimiis crudelitatibus satis dictum est.

CAP. VIII.

1 Judas verò Machabæus, & qui cum illo erant, introibant latenter in castella: & convocantes cognatos & amicos, & eos, qui permanserunt in Judaismo, assumentes, eduxerunt ad se sex millia virorum.
2 Et invocabant Dominum, ut respiceret in populum, qui ab omnibus calcabatur: & misereretur
3 templo, quod contaminabatur ab impiis: Misereretur etiam exterminio civitatis, quæ esset illicò complananda, & vocem sanguinis ad se clamantis audi-
4 ret: Memoraretur quoque iniquissimas mortes parvulorum innocentum, & blasphemias nomini suo illatas, & indignaretur super his.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

31 Σὺ δὲ πάσης κακίας εὑρετὴς γενόμενος εἰς τοὺς Ἑβραίους, οὐ μὴ δια-
32 φύγῃς τὰς χεῖρας τοῦ θεοῦ. Ἡμεῖς γὰρ διὰ τὰς ἑαυτῶν ἁμαρτίας
33 πάσχομεν. Εἰ δὲ χάριν ἐπιπλήξεως καὶ παιδείας ὁ ζῶν κύριος ἡμῶν βραχέως ἐπώργισται, καὶ πάλιν καταλλαγήσεται τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις.
34 Σὺ δὲ ὦ ἀνόσιε, καὶ πάντων ἀνθρώπων μιαρώτατε, μὴ μάτην μετεωρίζου (α) φρυαττόμενος ἀδήλοις ἐλπίσιν, ἐπὶ τοὺς (β) δούλους
35 αὐτοῦ ἐπαιρόμενος χεῖρα. Οὔπω γὰρ τὴν τοῦ παντοκράτορος ἐπόπτου θεοῦ
36 κρίσιν ἐκπέφευγας. Οἱ μὲν γὰρ νῦν ἡμέτεροι ἀδελφοὶ βραχὺν (γ) ὑπενέγκαντες πόνον, (δ) ἀενάου ζωῆς ὑπὸ διαθήκην θεοῦ πεπτώκασι· σὺ δὲ τῇ τοῦ θεοῦ κρίσει δίκαια τὰ πρόστιμα τῆς ὑπερηφα-
37 νίας ἀποίσῃ. Ἐγὼ δὲ καθάπερ οἱ (ε) ἀδελφοί μου, καὶ σῶμα, καὶ (ζ) ψυχὴν προδίδωμι περὶ τῶν πατρίων νόμων, (η) ἐπικαλούμενος τὸν θεὸν (θ) ἵλεων ταχὺ τῷ ἔθνει γενέσθαι, καὶ σὲ μετὰ ἐτασμῶν καὶ
38 μαστίγων ἐξομολογήσασθαι, διότι μόνος αὐτὸς θεός ἐστιν. Ἐν ἐμοὶ δὲ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς μου (ι) στῆσαι τὴν τοῦ παντοκράτορος ὀργὴν
39 τὴν ἐπὶ (κ) τὸ σύμπαν ἡμῶν γένος δικαίως (λ) ἐπηγμένην. Ἔκθυμος δὲ γενόμενος ὁ βασιλεὺς, τούτῳ παρὰ τοὺς ἄλλους χειρίστως ἀπήντησε,
40 πικρῶς φέρων ἐπὶ τῷ μυκτηρισμῷ. Καὶ οὗτος οὖν (μ) καθαρὸς τὸν βίον
41 μετήλλαξε, παντελῶς ἐπὶ τῷ κυρίῳ πεποιθώς. Ἐσχάτη δὲ τῶν υἱῶν
42 ἡ μήτηρ ἐτελεύτησε. Τὰ μὲν οὖν περὶ (ν) σπλαγχνισμοὺς, καὶ τὰς ὑπερβαλλούσας αἰκίας ἐπὶ τοσοῦτον δεδηλώσθω.

MS. A. (α) * φρυττόμενος (β) οὐρανίους παῖδας ἐπαιρόμενος (γ) ἐπενέγκαντες (δ) ἀενάου (ε) ἀδελφοί, καὶ (ζ) * τύχην (η) ἐπικαλούμενοι (θ) ἵλεως (ι) στῆσαι (κ) * τοῦ (λ) ἐπηγμένην. (μ) καθαρῶς μετήλλαξεν, (ν) τοὺς * σπλαγχισμοὺς,

ΚΕΦ. η'.

1 Ἰούδας δὲ (α) ὁ Μακκαβαῖος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, παρεισπορευόμενοι λεληθότως εἰς τὰς κώμας προσεκαλοῦντο τοὺς συγγενεῖς, καὶ τοὺς μεμενηκότας ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ (β) προσλαβόμενοι, συνήγαγον εἰς
2 ἑξακισχιλίους. Καὶ ἐπεκαλοῦντο τὸν κύριον (γ) ἐπιδεῖν ἐπὶ τὸν ὑπὸ πάντων (δ) καταπατούμενον λαὸν, οἰκτεῖραι δὲ καὶ τὸν ναὸν, τὸν
3 ὑπὸ τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων βεβηλωθέντα. Ἐλεῆσαι δὲ καὶ τὴν καταφθειρομένην πόλιν καὶ μέλλουσαν ἰσόπεδον γίνεσθαι, καὶ
4 τῶν (ε) καταβοώντων πρὸς αὐτὸν αἱμάτων εἰσακοῦσαι, (ζ) Μνησθῆναι δὲ καὶ τῆς τῶν ἀναμαρτήτων νηπίων παρανόμου ἀπωλείας, καὶ περὶ τῶν γενομένων εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ βλασφημιῶν, καὶ μισοπονηρῆσαι.

MS. A. (α) ὁ καὶ Μακκαβαῖος καὶ (β) προσλαμβανόμενοι, (γ) ἐφιδεῖν τὸν (δ) καταπονούμενον (ε) καταβοώντων (ζ) Καὶ μνησθῆναι δὲ καὶ τῆς τῶν * ἀμαρτητων

Interp. LAT.

Tu verò, qui omnis malitiæ inventor factus es in 31
Hebræos, non effugies manus Dei. Nos autem 32
pro peccatis nostris patimur. Et, si nobis propter 33
increpationem & correptionem vivens Dominus noster modicùm iratus est; sed iterum reconciliabitur servis suis: Tu autem, ô scelefte, & omni- 34
um hominum flagitiosissime, noli frustrà extolli fremens vanis spebus, in (f) servos ejus elevans manum. Nondum enim omnipotentis inspectoris 35
Dei judicium effugisti. Nam fratres quidem no- 36
stri, modico nunc dolore sustentato, æternæ vitæ sub testamento Dei ceciderunt: tu verò judicio Dei justas superbiæ pœnas exolves. Ego autem, 37
sicut fratres mei, & corpus, & animam trado pro patriis legibus, invocans Deum maturiùs genti propitium fieri, teque cum tormentis & verberibus confiteri, quòd ipse est Deus solus, In 38
me verò & fratribus meis desinere Omnipotentis iram, quæ super omne genus nostrum justè superducta est. Tunc rex accensus irâ, in hunc super 39
cæteros crudelissimè desævit, indignè ferens se derisum. Et hic itaque mundus obiit, per omnia 40
in Domino confidens. Novissimè autem post filios 41
mater consumpta est. Quæ igitur ad sacrificia, 42
& nimias crudelitates, hucusque declarata sint.

CAP. VIII.

JUDAS verò Maccabæus, & qui cum illo erant, 1
introibant latenter in castella: & convocantes cognatos, & eos qui permanserant in Judaismo, assumentes, collegerunt ad sex mille viros. Et in- 2
vocabant Dominum, ut respiceret in populum, qui ab omnibus calcabatur; & misereretur etiam templo, quod ab impiis hominib. erat contaminatũ: Misereretur etiam exterminatæ civitati, & quæ 3
esset illicò complananda; & sanguines ad se clamantes exaudiret: Memoraretur quoque ini- 4
quissimam mortem parvulorum innocentium, & blasphemias nomini suo illatas, & super sceleribus indignaretur.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
[illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
[illegible]

[illegible]

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Tu autem qui multa mala excogitâsti & fecisti Hebræis, non effugies manus Dei. 31 Nos enim propter peccata 32 nostra hæc sustinemus; Et quasi ad 33 correptionem & castigationem: Iratúsque nobis modicum temporis Dominus Deus noster, reconciliabitur servis suis. Tu autem impie & immun- 34 de, omniúmqne hominum abominandissime, noli te extollere, & spe vanâ in servos Dei superbire. Non- 35 dum enim judicium Dei omnipotentis effugisti. Fratres enim mei, to- 36 leratis parvo tempore afflictionibus, vitâ ac luce in gloriâ regni Dei, cum ipso fruuntur. Tu autem, recto Dei judicio, vindictam operum tuorum sustinebis, prout dignus es. Ego qui- 37 dem & fratres mei, animam & corpus pro lege patrum trado, obsecrans Deum, ut citò concilietur & propitius sit populo nostro; tu autem cruciatu & tormentis examinatus fatearis, illum solum Deum esse: Et in me, fra- 38 tribúsque meis deficiat ira Excelsi, quæ in populum nostrum meritò supervenit. His autem auditis magnopere 39 accensus rex, ultra modum acerbè torsit ipsum supra fratres, & cruciavit. Verùm & hic etiam mundus è 40 sæculo decessit, perfectè Domino confisus. Post omnes autem mortua est 41 & mater ipsorum. De quæstioni- 42 bus igitur, & tormentis flagellationibúsque magnis & duris, hucusque dicendi terminus promotus sit.

CAP. VIII.

Judas autem Maccabæus & qui cum 1 eo erant clàm ingressi civitates congregabant cognatos suos, & qui manserant in lege Judaismi, & coacta sunt ad sex millia virorũ. Et oraverunt 2 Dñm ut respiceret populum à multis conculcatum, misereretúrque Templi ab impiis polluti; Redimerétque ci- 3 vitatem exterminatam, & penè in desertum conversam, intueretúrque etiam occisos, quorum sine causa fusus sanguis fuerat; Et recordaretur par- 4 vulos peccati expertes, qui per iniquitatem interierant, & blasphemias quas nomini suo intulerant, & exurgeret in ipsos in zelo furoris.

Versio VULG. LAT.

5 At Machabæus, congregatâ multitudine, intolerabilis gentibus efficiebatur: ira enim Domini in miseri-
6 cordiam conversa est. Et superveniens castellis & civitatibus improvisus, succendebat eas: & opportuna loca occupans, non paucas hostium strages da-
7 bat: Maximè autem noctibus ad hujuscemodi excursus ferebatur, & fama virtutis ejus ubique dif-
8 fundebatur. Videns autem Philippus paulatim virum ad profectum venire, ac frequentiùs res ei cedere prosperè, ad Ptolemæum ducem Cœlesyriæ & Phœnicis scripsit, ut auxilium ferret regis negotiis.
9 At ille velociter misit Nicanorem Patrocli de primoribus amicum, datis ei de permistis gentibus, armatis non minùs viginti millibus, ut universum Judæorum genus deleret, adjuncto ei & Gorgiâ viro mili-
10 tari, & in bellicis rebus experientissimo. Constituit autem Nicanor, ut regi tributum, quod Romanis erat dandum, duo millia talentorum, de captivitate Judæ-
11 orum suppleret: Statímque ad maritimas civitates misit, convocans ad coëmptionem Judaicorum mancipiorum, promittens se nonaginta mancipia talento distracturum, non respiciens ad vindictam, quæ eum ab Omnipotente esset consecutura.
12 Judas autem ubi comperit, indicavit his qui secum
13 erant Judæis, Nicanoris adventum. Ex quibus quidam formidantes, & non credentes Dei justitiæ, in
14 fugam vertebantur: Alii verò si quid eis supererat vendebant, simúlque Dominum deprecabantur, ut eriperet eos ab impio Nicanore, qui eos, priusquam
15 cominùs veniret, vendiderat; Et si non propter eos, propter testamentum tamen quod erat ad patres eorum, & propter invocationem sancti & magnifici
16 nominis ejus super ipsos. Convocatis autem Machabæus septem millibus, qui cum ipso erant, rogabat ne hostibus reconciliarentur, neque metuerent iniquè venientium adversùm se hostium multitudinem, sed fortiter contenderent,

ΜΑΚΚΑΒΑΙΏΝ Β'.

5 Γενόμενος δὲ (α) ἐν συστήματι ὁ Μακκαβαῖος, ἀνυπόστατος ἤδη τοῖς
6 ἔθνεσιν ἐγίνετο, τῆς ὀργῆς τοῦ κυρίου εἰς ἔλεον (β) τρεπείσης. Πόλεις
δὲ καὶ (γ) κώμας ἀπροσδοκήτως ἐρχόμενος ἐνεπίμπρα, καὶ τοὺς ἐπικαίρους τόπους ἀπολαμβάνων, οὐκ ὀλίγους τῶν πολεμίων (δ) ἐνίκα τροπού-
7 μενος. Μάλιστα τὰς νύκτας πρὸς τὰς τοιαύτας (ε) ἐπιβουλὰς συνεργοὺς ἐλάμβανε· καὶ (ζ) λαλιά τις τῆς εὐανδρίας αὐτοῦ (η) διεχεῖτο παν-
8 ταχῆ. Συνορῶν δὲ ὁ Φίλιππος κατὰ μικρὸν εἰς προκοπὴν (θ) ἐρχόμενον τὸν ἄνδρα, πυκνότερον δὲ ἐν ταῖς εὐημερίαις προβαίνοντα, πρὸς Πτολεμαῖον τὸν κοίλης Συρίας καὶ Φοινίκης στρατηγὸν
9 ἔγραψεν ἐπιβοηθεῖν τοῖς τοῦ βασιλέως πράγμασιν. Ὁ δὲ ταχέως προχειρισάμενος, Νικάνορα τὸν τοῦ Πατρόκλου, τῶν πρώτων φίλων, ἀπέστειλεν, ὑποτάξας παμφύλων ἔθνη οὐκ ἐλάττους τῶν δισμυρίων, (ι) τὸ σύμπαν τῶν Ἰουδαίων ἐξᾶραι γένος. Συνέστησε δὲ αὐτῷ καὶ Γοργίαν ἄνδρα στρατηγὸν, καὶ ἐν πολεμικαῖς χρείαις
10 (κ) πεῖραν ἔχοντα. Διεστήσατο δὲ ὁ Νικάνωρ τὸν φόρον τῷ βασιλεῖ τοῖς Ῥωμαίοις ὄντα ταλάντων δισχιλίων ἐκ τῆς τῶν
11 Ἰουδαίων αἰχμαλωσίας ἐκπληρώσειν. Εὐθέως δὲ εἰς τὰς παραθαλασσίους πόλεις ἀπέστειλε (λ) προσκαλούμενος ἐπ' ἀγορασμὸν (μ) Ἰουδαϊκῶν σωμάτων, (ν) ὑπισχνούμενος ἐνενήκοντα σώματα ταλάντου παραχωρήσειν· οὐ προσδεχόμενος τὴν παρὰ τοῦ παντοκράτορος μέλλουσαν
12 (ξ) παρακολουθήσειν ἐπ' αὐτῷ δίκην. Τῷ δὲ Ἰούδᾳ προσέπεσε περὶ τῆς τοῦ Νικάνορος ἐφόδου· καὶ μεταδόντος (ο) αὐτοῦ τοῖς σὺν αὐτῷ τὴν
13 παρουσίαν τοῦ στρατοπέδου, Οἱ δειλανδροῦντες καὶ ἀπιστοῦντες τὴν τοῦ
14 θεοῦ δίκην, (π) διεδίδρασκον, καὶ ἐξετόπιζον ἑαυτούς. Οἱ δὲ τὰ περιλελειμμένα πάντα ἐπώλουν, ὁμοῦ δὲ τὸν κύριον (ρ) ἠξίουν ῥύσασθαι
15 τοὺς ὑπὸ τοῦ δυσσεβοῦς Νικάνορος πρὶν συντυχεῖν πεπραμένους· Καὶ εἰ μὴ δι' αὐτοὺς, ἀλλὰ διὰ τὰς πρὸς τοὺς πατέρας αὐτῶν διαθήκας, καὶ (σ) ἕνεκεν τῆς ἐπ' (τ) αὐτοὺς ἐπικλήσεως τοῦ σεμνοῦ καὶ μεγα-
16 λοπρεποῦς ὀνόματος αὐτοῦ. Συναγαγὼν δὲ ὁ Μακκαβαῖος τοὺς περὶ αὐτὸν ὄντας (υ) τὸν ἀριθμὸν ἑξακισχιλίους, παρεκάλει μὴ καταπλαγῆναι (φ) τοὺς πολεμίους, μηδὲ εὐλαβεῖσθαι τὴν τῶν ἀδίκως παραγινομένων ἐπ' αὐτοὺς ἐθνῶν πολυπληθίαν, ἀγωνίσασθαι δὲ γενναίως,

MS.A. (α) ὁ Μακκαβαῖος ἐν συστέματι, (β) * τραπεῖσιν. (γ) χώρας (δ) τροπούμενος. (ε) ἐπιβολὰς (ζ) λαλιὰν τῆς (η) διηχεῖτο (θ) * ἐρχόμενος (ι) τὸ πᾶν τῆς Ἰουδαίας (κ) ἔχοντα πεῖραν. (λ) προκαλούμενος (μ) Ἰουδαίων (ν) ὑπισχνούμενος, (ξ) παρακολουθοῦσαν αὐτῷ (ο) τοῖς σὺν (π) διεδίδρασκον ἑαυτοὺς καὶ ἐξετόπιζον. (ρ) * ἤξιον (σ) ἕνεκα (τ) αὐτοῦ (υ) ἀριθμὸν (φ) τοῖς δεσμίοις,

Interp. LAT.

At Maccabæus congregatâ multitudine, intolerabilis jam gentibus efficiebatur, irâ Domini in misericordiam conversâ. Et superveniens civitatibus, & castellis improvisus, succendebat eas: & opportuna loca occupans; non paucas hostium strages dabat: Maximè autem noctes ad hujuscemodi incursiones adjutrices assumebat. Et fama quædam virtutis ejus ubique diffundebatur. Videns autem Philippus paulatim virum ad profectum venire, ac frequentiùs ei res cedere prosperè, ad Ptolemæum ducem Cœlesyriæ & Phœnicis scripsit, ut auxilium ferret regis negotiis. At ille velociter deligens, Nicanorem Patrocli de primoribus amicorum, misit, subdens de permistis gentibus non minùs viginti millibus; ut universum Judæorum genus deleret. Adjunxit autem ei & Gorgiam virum militarem, & in bellicis rebus experientissimum. Constituit autem Nicanor, tributum, quod à rege Romanis dandum erat, duo millia talentorum, de captivitate Judæorum supplere: Statimque ad maritimas civitates misit, convocans ad coëmptionem (a) Judaicorum mancipiorum, promittens se nonaginta mancipia talento traditurum, non respiciens ad vindictam, quæ cum ab Omnipotente esset consecutura. Judæ autem allatum fuit de Nicanoris adventu: &, cùm indicâsset his qui secum erant, exercitûs adventum; Qui formidabant, & non credebant Dei justitiæ, diffugiebant, & sese de loco removebant. Alii verò, quæ supererant, omnia vendebant: simulque Dominum deprecabantur, ut eriperet eos, ab impio Nicanore, priusquàm cominùs veniret, venditos: Et, si non propter eos, propter testamentum tamen, quod erat ad patres eorum, & propter invocationem sancti & magnifici nominis ejus super ipsos. Congregatis autem Maccabæus sex millibus, qui cum ipso erant, hortabatur ne terrerentur ab hostibus, neque metuerent iniquè venientium adversùm se gentium multitudinem, sed fortiter contenderent,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Confirmatus igitur & corroboratus cum cœtu populi sui Maccabæus, timorem sui & trepidationem gentibus omnibus incussit: Conversa enim fuerat ira Domini erga ipsos in misericordiam. Ingressus igitur derepentè, urbes & oppida perdebat, locáque ipsis propinqua capiebat, victóque bello multos interficiebat; Præsertim autem noctu in multos incidens proterebat, & in omni loco divulgabatur nomen ejus & virtus. Videns autem Philippus crescere Maccabæum & famigerari, & in omnibus congressibus suis superiorem discedere & victorem, scripsit Ptolemæo præfecto ac duci Syriæ & Phœnices, ut succurreret rebus regis. Ptolemæus autem statim Nicanorem Patrocli filium, ex primis amicorum suorum cum mandatis misit, (tradito ei quasi viginti milliũ exercitu) ut universum Judæorũ gen⁹ deleret: misit etiam cum ipso Gorgiam præfectum ac ducem, virúmque certaminum & bellorum expertum. Pollicitus autem fuerat Nicanor regi & confirmaverat, illaturum se in ærarium regis, de captivitate Judæorum, bis mille talenta. Et statim ad urbes maritimas mittens, advocavit eos, ut Judæos in captivitatem emerent, nonaginta pro talento daturum se pollicitus: judiciũ Dei omnipotentis, assecuturum se, non respiciens nec expectans. Venientes autem indicârunt Judæ de adventu Nicanoris, de copiis exercitûs ejus narrantes: Quibus auditis, Judæorum multi timore de judicio justo Dei dubitantes, cœperunt huc illuc diffugere. Alii, quod ipsis reliquum fuerat vendiderunt, omnes autem universim Domino supplicabant, ut redimeret eos à manibus impii Nicanoris, qui ipsos, priusquam veniens videret, vendiderat: Etsi non propter ipsos, tamen propter fœdus quod statuerat cum patribus suis, & propter nomen suum magnum, & sanctum & gloriosum, quo vocabantur. Coactos autem eos qui secum erant, numero quasi sex mille viri, Judas Maccabæus orabat & corroborabat, ne prælium timerent, neque trepidarent aut commoverentur, propter multitudinem Gentium quæ in ipsos veniebant per iniquitatem.

Versio VULG. LAT.

17 Ante oculos habentes contumeliam, quæ loco sancto ab his injustè esset illata, itémque & ludibrio habitæ civitatis injuriam, adhuc etiam veterum instituta convulsa.
18 Nam illi quidem armis confidunt, ait, simul & audaciâ: nos autem in omnipotente Domino, qui potest & venientes adversùm nos, & universum mundum uno nutu delere, confidimus.
19 Admonuit autem eos & de auxiliis Dei, quæ facta sunt erga parentes: & quòd sub Sennacherib centum octogintaquinque millia perierunt:
20 Et de prælio, quod eis adversùs Galatas fuit in Babylonia, ut omnes, ubi ad rem ventum est, Macedonibus sociis hæsitantibus, ipsi sex millia soli peremerunt centum viginti millia, propter auxilium illis datum de cœlo, & beneficia pro his plurima consecuti sunt.
21 His verbis constantes effecti sunt, & pro legibus & patria mori parati.
22 Constituit itaque fratres suos duces utrique ordini, Simonem, & Josephum, & Jonatham, subjectis unicuique millenis & quingentenis.
23 Ad hoc etiam ab Esdra lecto illis sancto libro, & dato signo adjutorii Dei, in prima acie ipse dux commisit cum Nicanore.
24 Et facto sibi adjutore Omnipotente, interfecerunt super novem millia hominum: majorem autem partem exercitûs Nicanoris vulneribus debilem factam fugere compulerunt.
25 Pecuniis verò eorum, qui ad emptionem ipsorum venerant, sublatis, ipsos usquequaque persecuti sunt,
26 Sed reversi sunt horâ conclusi: nam erat ante sabbatum: quam ob causam non perseveraverunt insequentes.
27 Arma autem ipsorum & spolia congregantes, sabbatum agebant: benedicentes Dominum, qui liberavit eos in isto die, misericordiæ initium stillans in eos.
28 Post sabbatum verò debilibus, & orphanis, & viduis diviserunt spolia: & residua ipsi cum suis habuere.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Β'.

17 Πρὸ ὀφθαλμῶν λαβόντας τὴν ἀνόμως εἰς τὸν ἅγιον τόπον συντετελεσμένην ὑπ' αὐτῶν ὕβριν, καὶ τὸν τῆς ἐμπεπαιγμένης πόλεως αἰκισμὸν,
18 ἔτι δὲ τὴν τῆς προγονικῆς πολιτείας κατάλυσιν. Οἱ μὲν γὰρ ὅπλοις (α) πεποίθασιν ἅμα καὶ τόλμαις, (β) ἔφησεν, ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τῷ παντοκράτορι Θεῷ δυναμένῳ καὶ τοὺς ἐρχομένους ἐφ' ἡμᾶς, καὶ τὸν ὅλον κόσμον (γ) ἐν ἑνὶ νεύματι (δ) καταβαλεῖν, πεποίθαμεν.
19 Προσαναλεξάμενος δὲ αὐτοῖς καὶ τὰς ἐπὶ τῶν προγόνων γενομένας ἀντιλήψεις, καὶ τὴν ἐπὶ Σενναχηρεὶμ (ε) τῶν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε (ζ)
20 χιλιάδων ὡς ἀπώλοντο, Καὶ τὴν ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ τὴν πρὸς (η) αὐτοὺς Γαλάτας παράταξιν γενομένην, ὡς οἱ πάντες ἐπὶ τὴν χρείαν ἦλθον ὀκτακισχίλιοι σὺν Μακεδόσι τετρακισχιλίοις· τῶν Μακεδόνων ἀπορουμένων, οἱ (θ) ὀκτακισχίλιοι τὰς δώδεκα μυριάδας ἀπώλεσαν διὰ τὴν (ι) γενομένην αὐτοῖς ἀπ' οὐρανοῦ βοήθειαν, καὶ ὠφέλειαν πολλὴν ἔλαβον.
21 Ἐφ' οἷς εὐθαρσεῖς αὐτοὺς παραστήσας, καὶ ἑτοίμους ὑπὲρ τῶν νόμων καὶ τῆς πατρίδος ἀποθνήσκειν, τετραμερὲς π(κ)τὸ στράτευμα
22 ἐποίησε· Τάξας καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ προηγουμένους ἑκατέρας τάξεως, Σίμωνα καὶ (λ) Ἰώσηπον καὶ Ἰωνάθαν, ὑποτάξας ἑκάστῳ
23 χιλίους πρὸς τοῖς πεντακοσίοις, Ἔτι δὲ καὶ Ἐλεάζαρον, (μ) παραγνοὺς τὴν ἱερὰν βίβλον, καὶ δοὺς σύνθημα Θεοῦ βοηθείας, τῆς πρώτης (ν) σπείρας
24 αὐτὸς προηγούμενος, συνέβαλε τῷ Νικάνορι. Γενομένου δὲ αὐτοῖς τοῦ παντοκράτορος συμμάχου, κατέσφαξαν τῶν πολεμίων ὑπὲρ τοὺς ἐννακισχιλίους, τραυματίας δὲ καὶ τοῖς μέλεσιν (ξ) ἀναπήρους τὸ πλεῖστον μέρος τῆς τοῦ Νικάνορος (ο) στρατιᾶς ἐποίη-
25 σαν, πάντας δὲ (π) φυγεῖν ἠνάγκασαν. Τὰ δὲ χρήματα τῶν (ρ) παραγεγονότων ἐπὶ τὸν ἀγορασμὸν αὐτῶν ἔλαβον. Συνδιώ-
26 ξαντες δὲ αὐτοὺς ἐφ' ἱκανὸν, Ἀνέλυσαν (σ) ὑπὸ τῆς ὥρας συγκλειόμενοι. ἦν γὰρ ἡ πρὸ τοῦ (τ) σαββάτου, δι' ἣν αἰτίαν οὐκ
27 (υ) ἐμακροθύμησαν κατατρέχοντες αὐτούς. Ὁπλολογήσαντες δὲ αὐτοὺς, καὶ τὰ σκῦλα ἐκδύσαντες τῶν πολεμίων, περὶ τὸ σάββατον ἐγίνοντο, περισσῶς εὐλογοῦντες, καὶ ἐξομολογούμενοι τῷ κυρίῳ τῷ διασώσαντι (φ) αὐτοὺς εἰς τὴν ἡμέραν ταύτην, ἀρχὴν ἐλέους
28 τάξαντος αὐτοῖς. Μετὰ δὲ τὸ σάββατον τοῖς ᾐκισμένοις, καὶ ταῖς χήραις, καὶ ὀρφανοῖς, μερίσαντες ἀπὸ τῶν σκύλων, τὰ λοιπὰ αὐτοὶ, καὶ τὰ παιδία, (χ) ἐμερίσαντο.

MS.A. (α) πεποίθοσιν (β) ἔφησεν, (γ) ἑνὶ (δ) * καταλαβεῖν, (ε) ἑκατὸν (ζ) χιλιάδες (η) τοὺς Γαλάτας (θ) ἑξακισχίλιοι (ι) γενομένην (κ) ἐποίησεν τὸ στράτευμα· Τάξας ἀδελφοὺς (λ) Ἰώσηπον καὶ Ἰωνάθην, (μ) παραναγνοὺς (ν) σπείρης (ξ) ἀναπείρους τὸ πλεῖον (ο) στρατείας, πάντας (π) φεύγειν ἠνάγκασεν. (ρ) παραγενομένων (σ) ἀπὸ τῆς χώρας (τ) σαββάτου δίκη, δι' ἣν (υ) ἐμακροθύμησεν (φ) εἰς τὴν (χ) διεμερίσαντο.

Interp. LAT.

Ante oculos habentes contumeliam, quæ loco sancto injustè ab his esset illata, itémque ludibrio habitæ civitatis injuriam, adhuc etiam avitæ reipublicæ dissolutionem. 17
Nam illi quidem armis confidunt, ait, simul & audaciâ, nos autem in omnipotente Deo, qui potest & advenientes adversùm nos, & universum mundum uno nutu delere, confidimus: 18
Admonens etiam eos & de auxiliis, quæ facta sunt erga parentes, & de illo, quòd sub Sennacherim centum octoginta quinque millia perierunt: 19
Et de prælio, quod eis adversùs Galatas fuit in Babylonia, quomodò omnes ad rem venerunt octo mille cum Macedonibus quatuor millibus: Macedonibus hæsitantibus, ipsi octo mille peremerunt centum viginti millia, propter auxilium illis datum de cœlo: Et utilitatem multam acceperunt. 20
His verbis cùm benefidentes illos effecisset, paratósque pro legibus & patria mori; quadripertitum exercitum fecit, 21
Constituens etiam fratres suos duces utrique ordini, Simonem, & Josephum, & Jonathan, subjectis unicuique millenis & quingentenis. 22
Adhuc etiam, cùm (c) jussisset Eleazarum legere sacrum librum, & dedisset tesseram adjutorii Dei, primæ aciei ipse dux commisit cum Nicanore. 23
Et facto sibi adjutore Omnipotente, interfecerunt super novem millia hostium: vulneratos autem, & membris mutilos majorem partem exercitûs Nicanoris fecerunt: omnes autem fugere compulerunt: 24
Pecunias verò eorum, qui ad emptionem ipsorum venerant, tulerunt. 25
Persecuti autem eos multùm, Reversi sunt ab hora conclusi. Nam erat ante sabbatum: quam ob causam non diu perseveraverunt insequentes illos. 26
Arma autem ipsorum congregantes, & spolia exuentes hostium, sabbatum agebant, valdè benedicentes, & confitentes Domino, qui liberavit eos in isto die, principium misericordiæ (d) statuendo in eos. 27
Post sabbatum verò, debilibus, & viduis, & orphanis distribuerunt de spoliis: residua ipsi, & pueri, partiti sunt. 28

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]

17 Dicebátque ipsis; Respicite ac intuemini quâ affectus est contumeliâ ab ipsis per injuriam locus sanctus, & expositis vitis vestris pugnate viriliter. Monebátq; ipsos factæ ab ipsis civitati, per contemptum, contumeliæ: præterea, solutarum per ipsos, legum patriarum:
18 Et dicebat eis; Hi armis & viribus carnis fidunt, nos autem Domino Deo nostro omnipotenti confidimus, qui viribus pollet, ut non hostes nostros tantùm, sed totum orbem oris spiritu destruat.
19 Commemorabat ipsis etiam quæ cum patribus effectæ fuerant in dieb° eorũ redemptiones, quæq; tempore Sennacherib, q 6 ; modo interierint centum octoginta quinque millia;
20 Et prælium quod cum Gallis factum fuerat, qui cum robore exercitûs octoginta millium ipsos aggressi fuerant, præter quadraginta alia Macedonum millia, qui auxilio ipsis venerant: Et quod egressi in ipsos cum exercitu exiguo vicerunt ipsos, propter auxilium cælitùs eis factum.
21 Quibus auditis confortati, & adjuti, & corroborati tradiderunt seipsos viriliter pro legibus & loco suo: & exercitu in quatuor partibus diviso,
22 Fratres suos, Simeonem, Josephũ & Jonathan, singulis partibus capita & duces præfecit, traditis singulis mille quingintis viris.
23 Eliezarum etiã præterea jussit legere populo legem sanctam, & tesseram salutarem edere auxilii divini, & primæ quidem partis caput ipse ac dux erat.
24 Cœpítque cum Nicanore congredi: Et Deus omnipotens ipsis auxilio fuit de cœlo, & occiderunt ex eis quasi novem millia, plerísque autem exercitûs eorum manus præciderunt, vel oculos eruerunt, vel membra inutilia reddiderunt: toti° autem exercitûs residui fugerunt.
25 Ceperúntque divitias omnes illorum qui ipsos vendituri venerant: & persecuti ipsos multùm, ita reversi sunt, quia festinabant.
26 Propè enim erat tempus introitûs Sabbati, propterea non perseverârunt insequi ipsos.
27 Spoliârunt autem & tulerunt quicquid apud ipsos erat: Reversíque sunt ut venirent & Sabbatum agerent, confitentes & laudantes magnoperè Dominum, qui fecerat ipsis salutem die isto, & misericordiam erga ipsos facere cœperat.
28 Post diem autem Sabbati distribuerunt de præda ipsorum ærumnosis, egenis, pupillis & viduis: Residuum *inter se* ipsi, ac adolescentes qui cum ipsis erant, diviserunt.

Versio VULG. LAT.

29 His itaque gestis, & communiter ab omnibus factâ obsecratione, misericordem Dominum postulabant,
30 ut in finem servis suis reconciliaretur. Et ex his, qui cum Timotheo & Bacchide erant contra se contendentes, super viginti millia interfecerunt, & munitiones excelsas obtinuerunt: & plures prædas diviserunt, æquam portionem debilibus, pupillis, &
31 viduis, sed & senioribus facientes. Et cùm arma eorum diligenter collegissent, omnia composuerunt in locis opportunis, residua verò spolia Jerosolymam
32 detulerunt: Et Philarchen, qui cum Timotheo erat, interfecerunt, virum scelestum, qui in multis Judæos
33 afflixerat. Et cùm epinicia agerent Jerosolymis, eum, qui sacras januas incenderat, id est, Callisthenem, cùm in quoddam domicilium refugisset, incenderunt, dignâ ei mercede pro impietatibus suis red-
34 ditâ. Facinorosissimus autem Nicanor, qui mille negotiantes ad Judæorum venditionem adduxerat,
35 Humiliatus auxilio Domini, ab his quos nullos existimaverat, depositâ veste gloriæ, per mediterranea fugiens, solus venit Antiochiam, summam infœlicita-
36 tem de interitu sui exercitûs consecutus. Et qui promiserat Romanis se tributum restituere de captivitate Jerosolymorum, prædicabat nunc protectorem Deum habere Judæos, & ob ipsum invulnerabiles esse, eò quòd sequerentur leges ab ipso constitutas.

CAP. IX.

1 Eodem tempore Antiochus inhonestè reverteba-
2 tur de Perside. Intraverat enim in eam, quæ dicitur Persepolis, & tentavit expoliare templum, & civitatem opprimere: sed multitudine ad arma concurrente, in fugam versi sunt: & ita contigit ut
3 Antiochus post fugam turpiter rediret. Et cùm venisset circa Ecbatanam, recognovit quæ erga Nicanorem & Timotheum gesta sunt.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΏΝ Β΄.

29 Ταῦτα δὲ διαπραξάμενοι, καὶ κοινὴν ἱκετείαν ποιησάμενοι, τὸν ἐλεήμονα κύριον ἠξίουν, εἰς τέλος καταλλαγῆναι τοῖς αὐτοῦ
30 δούλοις. Καὶ (α) τῶν περὶ Τιμόθεον καὶ Βακχίδην (β) συνερειζόντων, ὑπὲρ τοὺς δισμυρίους αὐτῶν ἀνεῖλον, καὶ (γ) ὀχυρωμάτων ὑψηλῶν εὖ μάλα ἐγκρατεῖς ἐγένοντο· καὶ λάφυρα (δ) πλεῖστα ἐμερίσαντο, ἰσομοίρους (ε) ἑαυτοὺς καὶ τοῖς ᾐκισμένοις, καὶ ὀρφανοῖς, καὶ χή-
31 ραις, ἔτι δὲ καὶ πρεσβυτέροις, ποιήσαντες. Ὁπλολογήσαντες δὲ αὐτοὺς, ἐπιμελῶς πάντα συνέθηκαν εἰς τοὺς ἐπικαίρους
32 τόπους, τὰ δὲ λοιπὰ τῶν σκύλων ἤνεγκαν εἰς Ἱεροσόλυμα. Τὸν δὲ Φυλάρχην τῶν περὶ Τιμόθεον ἀνεῖλον, ἀνοσιώτατον ἄν-
33 δρα καὶ πολλὰ τοὺς Ἰουδαίους ἐπιλελυπηκότα. Ἐπινίκια δὲ (ζ) ἄγοντες ἐν τῇ πατρίδι, τοὺς ἐμπρήσαντας τοὺς (η) ἱεροὺς πυλῶνας, Καλλισθένην, (θ) καί τινας ἄλλους ὑφῆψαν εἰς ἓν οἰκίδιον πεφευγό-
34 τας, οἵτινες ἄξιον τῆς δυσσεβείας (ι) ἐκομίσαντο μισθόν. Ὁ δὲ (κ) τρισαλιτήριος Νικάνωρ, ὁ (λ) τοὺς χιλίους ἐμπόρους ἐπὶ τὴν πρᾶσιν
35 τῶν Ἰουδαίων ἀγαγὼν, Ταπεινωθεὶς ὑπὸ τῶν (μ) κατ᾽ αὐτὸν νομιζομένων ἐλαχίστων εἶναι, τῇ τοῦ κυρίου βοηθείᾳ, τὴν δοξικὴν ἀποθέμενος ἐσθῆτα, διὰ τῆς μεσογείου, (ν) δραπέτου τρόπον ἔρημον ἑαυτὸν ποιήσας, ἧκεν εἰς Ἀντιόχειαν, (ξ) ὑπεράγαν δυσημερή-
36 σας ἐπὶ τῇ τοῦ στρατοῦ διαφθορᾷ. Καὶ ὁ τοῖς Ῥωμαίοις ἀναδεξάμενος φόρον ἀπὸ τῆς τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις αἰχμαλωσίας κατορθώσασθαι, κατήγγελλεν ὑπέρμαχον ἔχειν (ο) τὸν θεὸν τοὺς Ἰουδαίους, καὶ διὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἀτρώτους εἶναι τοὺς Ἰουδαίους, διὰ τὸ ἀκολουθεῖν (π) τοῖς ὑπ᾽ αὐτοῦ προστεταγμένοις νόμοις.

MS.A. (α) τοῖς (β) συνερείσαντες, (γ) τὸ ὀχύρωμα τῶν ὑψηλῶν (δ) πλεῖον (ε) αὐτοῖς (ζ) ἄγοντας (η) * ἱερεῖς (θ) ὑφ * εἰς ἓν οἰκεῖον πεφευγότα, καὶ τὸν ἄξιον (ι) ἐκομίσατο (κ) τρισαλιτήριος (λ) τρισχιλίους (μ) καθ᾽ αὐτὸν (ν) * τ... πέτου τόπον (ξ) ὑπὲρ ἅπαν * συμμεμηκὼς (ο) τοὺς Ἰουδαίους, (π) τοῖς ἑαυτοῦ προστεταγμένοις

ΚΕΦ. Θ΄.

1 Περὶ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἐτύγχανεν Ἀντίοχος ἀναλελυκὼς
2 ἀκόσμως ἐκ τῶν (α) κατὰ τὴν Περσίδα τόπων. Εἰσεληλύθει γὰρ εἰς τὴν λεγομένην Περσέπολιν, καὶ ἐπεχείρησεν ἱεροσυλεῖν, καὶ τὴν πόλιν συνέχειν. διὸ δὴ τῶν πληθῶν ὁρμησάντων, ἐπὶ τὴν τῶν ὅπλων βοήθειαν ἐτράπησαν· καὶ συνέβη τροπωθέντα τὸν Ἀντίοχον ὑπὸ
3 τῶν ἐγχωρίων, ἀσχήμονα τὴν ἀναζυγὴν ποιήσασθαι. Ὄντι δὲ αὐτῷ κατ᾽ Ἐκβάτανα, προσέπεσε τὰ κατὰ Νικάνορα, καὶ τοὺς περὶ Τιμόθεον, γεγονότα. MS.A. (α) περὶ τὴν

Interp. LAT.

His itaque gestis, & communi factâ obsecratione, misericordem Dominum postulabant, ut in finem servis suis reconciliaretur. Et ex 30 his qui cum Timotheo & Bacchide erant, (e) contra se contendentes super viginti millia interfecerunt, & munitiones excelsas valdè obtinuerunt, & plures prædas diviserunt, æquam secum portionem debilibus, pupillis, & viduis, sed & senioribus facientes. Et cùm arma eorum 31 collegissent, diligenter omnia composuerunt in locis opportunis: Residua verò spolia Hierosolymam detulerunt. Et Phylarchen, qui cum Ti- 32 motheo erat, interfecerunt, virum scelestissimum, & qui in multis Judæos afflixerat. Et cum 33 epinicia agerent in patria; eos qui sacras januas incenderant, id est, Callisthenem, (f) & quosdam alios, cùm in quoddam domicilium refugissent, incenderunt: & dignam impietate reportârunt mercedem. Facinorosissimus autem Nicanor, 34 qui mille negotiantes ad Judæorum venditionem adduxerat, Humiliatus auxilio Domini 35 ab his quos nullos existimaverat, depositâ veste gloriæ per mediterranea fugitivi modo solitariam se faciens, venit Antiochiam, summam infœlicitatem de interitu exercitûs consecutus. Et qui promiserat Romanis se tributum resti- 36 tuere de eorum qui in Hierosolymis, captivitate, prædicabat protectorem Deum habere Judæos, & hoc modo invulnerabiles esse Judæos, eò quòd sequerentur leges ab ipso constitutas.

CAP. IX.

Circa illud autem tempus Antiochus in- 1 honestè revertebatur ex iis qui circa Persidem, locis. Intraverat enim in eam quæ dicitur; Persepolis; & tentavit spoliare templa, & ci- 2 vitatem opprimere. Sed multitudine ad armorum auxilium concurrente, in fugam versi sunt: & contigit ut fugatus Antiochus à regionis habitatoribus turpiter rediret. Et cùm esset Ec- 3 batanis, allata sunt, quæ erga Nicanorem & Timotheum gesta sunt.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* [illegible] 29.
[illegible] * [illegible] 30.
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible]
[illegible]
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible]

Cúmque ita fecissent, clamârunt omnes & precati sunt coram Domino misericorde, ut tandem reconciliaretur servis suis. Tum venerunt contra ipsos Timotheus & Bicrius, & interfecerunt ex ipsis supra triginta millia, & subegerunt & ceperunt munitiones magnas & fortes, ceperúntque ac diviserunt prædam multam: Pupillis etiam, viduis & egenis qui in populo erant distribuerunt, diviserúntque ibi etiam senibus. Sumptáque omnia arma eorum collegerunt, & in locis notis reposuerunt: Reliquam autem prædam Jerosolyma ad principem populi attulerunt. Et ex domesticis Timothei impium quendam occiderunt, qui multum presserat Judæos. Cùm autem in terram suam reversi, victoriam belli hujus celebrarent, adductum Callisthenem & qui cum eo erant, in domo quadam igni incenderunt, propterea quòd januas sacras incenderant, & demoliti fuerant; & vindictam dignam malis impietatis suæ operibus reportârunt. Nicanor autem ille damnatus & immundus, apud quem mille mercatores erant qui Judæos emerent, Afflictus cecidit sub eis quos minores se viribus putaverat, à Deo autem adjuti fuerant: Et gloriosâ suâ veste dimissâ, instar servi fugiens Antiochiam venit, dolore & pudore multo affectus ob exercitûs sui jacturam. Qui pollicitus fuerat Romanis tributum se ipsis ex captivitate Jerosolymâ confecturum, prædicabat & dicebat; Deū Judæis adjutorē esse ac propterea vinci eos non posse, quòd in præceptis ejus ambularent.

* ܛ * ܩܦܠܐܘܢ *

1 [illegible] *
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible] *
[illegible]

CAP. IX.

Eodem tempore contigit reverti & ascendere è Perside Antiochum regem, cum confusione & pudore multo. Descenderat enim Persopolim quæ dicitur, urbem capere studens, & templum quod in ea erat spoliare. Quòd cùm acies vidissent, coacti sunt adversùs eum cum exercitu magno, & vicerunt totum exercitum ejus. Et cùm se victum videret, rediit confusus cum toto exercitu suo: Cúmque propè esset Antiochus ut veniret Babnan, indicârunt ei de rebus Nicanoris & Timothei.

Versio VULG. LAT.

4 Elatus autem in ira, arbitrabatur se, injuriam illorum
qui se fugaverant, posse in Judæos retorquere: ideóque jussit agitari currum suum, sine intermissione agens iter, cœlesti eum judicio perurgente, eò quòd ita superbè locutus est se venturum Jerosolymam, &
5 congeriem sepulchri Judæorum eam facturum. Sed
qui universa conspicit Dominus Deus Israel, percussit eum insanabili & invisibili plagâ. Ut enim finivit hunc ipsum sermonem, apprehendit eum dolor dirus
6 viscerum, & amara internorum tormenta: Et qui-
dem satis justè, quippe qui multis & novis cruciatibus aliorum torserat viscera, licèt ille nullo modo à
7 sua malitia cessaret. Super hoc autem superbiâ re-
pletus, ignem spirans animo in Judæos, & præcipiens accelerari negotium, contigit illum impetu euntem de curru cadere, & gravi corporis collisione
8 membra vexari. Isque qui sibi videbatur etiam flu-
ctibus maris imperare, supra humanum modum superbiâ repletus, & montium altitudines in statera appendere, nunc humiliatus ad terram in gestatorio portabatur, manifestam Dei virtutem in semetipso
9 contestans: Ita ut de corpore impii vermes scatu-
rirent, ac viventis in doloribus carnes ejus effluerent, odore etiam illius & fœtore exercitus gravaretur.
10 Et qui paulò antè sidera cœli contingere se arbitra-
batur, eum nemo poterat propter intolerantiam fœ-
11 toris portare. Hinc igitur cœpit ex gravi superbia
deductus ad agnitionem suî venire, divinâ admonitus plagâ, per momenta singula doloribus suis augmenta
12 capientibus. Et cùm nec ipse jam fœtorem suum fer-
re posset, ita ait; Justum est subditum esse Deo, & mor-
13 talem non paria Deo sentire. Orabat autem hic sce-
lestus Dominum, à quo non esset misericordiam con-
14 secuturus. Et civitatem, ad quam festinans veniebat
ut eam ad solum deduceret, ac sepulchrum congesto-
15 rum faceret, nunc optat liberam reddere: Et Judæ-
os, quos nec sepulturâ quidem se dignos habiturum, sed avibus ac feris diripiendos traditurum, & cum parvulis exterminaturum dixerat, æquales nunc Atheniensibus facturum pollicetur.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β΄.

4 Ἐπαρθεὶς δὲ τῷ θυμῷ ᾤετο καὶ τὴν τῶν πεφυγαδευκότων αὐτὸν
κακίαν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἀναστρέψασθαι· διὸ συνέταξε τὸν ἀρ-
ματηλάτην ἀδιαλείπτως ἐλαύνοντα (α) κατανύειν τὴν πορείαν, τῆς
ἐξ οὐρανοῦ δὴ κρίσεως συνούσης αὐτῷ. (β) Οὕτω γὰρ ὑπερηφάνως εἶπε,
Πολυάνδριον Ἰουδαίων Ἱεροσόλυμα ποιήσω παραγενόμενος ἐκεῖ.
5 Ὁ δὲ (γ) παντεπόπτης κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπάταξεν αὐτὸν
ἀνιάτῳ καὶ ἀοράτῳ πληγῇ· ἄρτι δὲ αὐτοῦ καταλήξαντος τὸν λόγον,
ἔλαβεν αὐτὸν ἀνήκεστος τῶν σπλάγχνων ἀλγηδὼν, καὶ πικραὶ τῶν
6 ἔνδον βάσανοι, Πάνυ δικαίως, τὸν πολλαῖς καὶ ξενιζούσαις συμ-
7 φοραῖς ἑτέρων σπλάγχνα βασανίσαντα. Ὁ δὲ οὐδαμῶς
τῆς ἀγερωχίας ἔληγεν· ἔτι δὲ καὶ τῆς ὑπερηφανίας ἐπεπλήρωτο,
πῦρ πνέων τοῖς θυμοῖς ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ κελεύων ἐποξύνειν
τὴν πορείαν. Συνέβη δὲ καὶ πεσεῖν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἅρματος
φερομένου ῥοίζῳ, καὶ (δ) δυσχερεῖ πτώματι περιπεσόντα, πάντα τὰ
8 μέλη τοῦ σώματος ἀποστρεβλοῦσθαι. Ὁ δ' (ε) ἄρτι δοκῶν τοῖς τῆς
θαλάσσης (ζ) κύμασιν ἐπιτάσσειν, διὰ τὴν ὑπὲρ ἄνθρωπον ἀ-
λαζονείαν, καὶ πλάστιγγι τὰ τῶν ὀρέων οἰόμενος (η) ὕψη στή-
σειν, κατὰ γῆν γενόμενος, ἐν φορείῳ παρεκομίζετο, φανερὰν
9 τοῦ θεοῦ πᾶσι τὴν δύναμιν ἐνδεικνύμενος· Ὥστε καὶ ἐκ τοῦ σώ-
ματος τοῦ δυσσεβοῦς σκώληκας ἀναζεῖν, καὶ ζῶντος ἐν ὀδύναις
καὶ ἀλγηδόσι τὰς σάρκας αὐτοῦ διαπίπτειν, ὑπὸ δὲ τῆς ὀσμῆς αὐτοῦ
10 πᾶν τὸ στρατόπεδον βαρύνεσθαι (θ) τῇ σαπρίᾳ. Καὶ τὸν μικρῷ
πρότερον τῶν οὐρανίων ἄστρων ἅπτεσθαι δοκοῦντα, παρακομίζειν
11 οὐδεὶς ἐδύνατο, διὰ τὸ τῆς ὀσμῆς ἀφόρητον βάρος. Ἐνταῦθα
οὖν ἤρξατο τὸ πολὺ τῆς ὑπερηφανίας (ι) λήγειν ὑποτεθραυσμένος,
καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἔρχεσθαι θείᾳ μάστιγι κατὰ στιγμὴν ἐπιτεινόμενος
12 ταῖς ἀλγηδόσι. Καὶ μηδὲ τῆς ὀσμῆς αὐτοῦ (κ) δυνάμενος ἀνέχεσθαι,
ταῦτ' ἔφη, Δίκαιον ὑποτάσσεσθαι τῷ θεῷ, καὶ μὴ θνητὸν ὄντα
13 (λ) ἰσόθεα φρονεῖν ὑπερηφάνως. Ηὔχετο δὲ ὁ μιαρὸς πρὸς τὸν οὐκέτι
14 αὐτὸν ἐλεήσοντα δεσπότην, (μ) οὕτω λέγων, Τὴν μὲν ἁγίαν πόλιν
ἣν σπεύδων παρεγίνετο ἰσόπεδον ποιῆσαι, καὶ πολυάνδριον
15 οἰκοδομῆσαι, ἐλευθέραν ἀναδεῖξαι· Τοὺς δὲ Ἰουδαίους (ν) οὓς
διεγνώκει μηδὲ ταφῆς ἀξιῶσαι, οἰωνοβρώτους (ξ) δὲ σὺν τοῖς
νηπίοις (ο) ἐκρίψειν θηρίοις, πάντας αὐτοὺς ἴσους Ἀθηναίοις
ποιήσειν·

MS. A. (α) καταλύειν (β) οὕτως (γ) παντεπόπτης (δ) δυσχερῆ (ε) ἀντιδοκῶν (ζ) κύμασιν* διὰ τὴν ὑπὲρ ἄνθρωπον ὑπερηφανίαν, καὶ πλάστιγγι τῶν (η) ὕψει (θ) τὴν σαπρίαν. (ι) λήγειν τεθραυσμένος, (κ) ἀνέχεσθαι δυνάμενος, (λ) ὑπερήφανα φρονεῖν. (μ) οὕτως (ν) ὡς (ξ) σὺν τοῖς (ο) ἐκρίψας

Interp. LAT.

Elatus autem irâ, arbitrabatur se etiam illo- 4
rum qui se fugaverant, injuriam in Judæos
retorquere: ideóque jussit aurigam sine inter-
missione agitantem expedire iter, cœlesti cum
judicio jam perurgente. Sic enim superbè locutus
erat; Congeriem sepulchri Judæorum faciam
Hierosolymam, cùm illuc venero. Sed, qui (a) u- 5
niversa conspicit Dominus Deus Israel, percussit
cum insanabili & invisibili plagâ. Ut enim finivit
hunc ipsum sermonem; apprehendit eum dolor
dirus viscerum, & amara internorum tormenta,
Valdè justè; quippe qui multis et novis cruciatibus 6
aliorum torserat viscera. Ille autem nullo modo ab
insolentia cessabat: Adhuc autem, & superbiâ 7
repletus erat, ignem spirans animo in Judæos,
& præcipiens accelerari iter. Contigit autem
& cadere ipsum de curru, qui impetu ferebatur,
& gravi ruinâ decidentem omnibus corporis mem-
bris distorqueri. Isque, qui nuper sibi videbatur 8
fluctibus maris imperare, supra humanum mo-
dum superbiâ repletus, & montium altitudines
in statera putabat apprehendere, humiliatus ad
terram, in gestatorio portabatur, manifestam
Dei virtutem omnibus contestans: Ita, ut de 9
corpore impii vermes etiam scaturirent, & vi-
ventis in doloribus & cruciatibus carnes ejus
diffluerent; odore etiam illius universus exerci-
tus gravaretur ob putredinem. Et eum, qui paulò 10
antè sydera cœli se contingere arbitrabatur, eum
nemo poterat propter intolerabilem odoris gravi-
tatem portare. Hic igitur cœpit à magnitudine 11
superbiæ desistere, vulneratus; & ad agnitionem
venire, divino flagello per momenta singula dolo-
ribus suis augmenta capientibus. Et cùm nec 12
ipse jam fœtorem suum ferre posset, hæc ait;
Justum est subditum esse Deo, & mortalem non
paria Deo sentire superbè. Orabat autem hic 13
scelestus Dominum, à quo non esset ampliùs mise-
ricordiam consecuturus, sic dicens; Ipsam quidem 14
sanctam civitatem, ad quam festinans veniebat, ut
eam ad solum deduceret, ac sepulchrorum congeriem
faceret liberam redditurum; Judæos autem quos 15
ne sepulturâ quidem se dignos habiturum, sed avibus
devorandos unà cum parvulis projecturum feris di-
xerat, omnes æquales Atheniensibus facturum:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Quibus auditis, confirmatus & elatus 4
furore majorem in modum, cogitabat
quicquid in Perside sibi fecerant, veni-
entem se de Judæis exacturum. Jussitque
aurigam validè ac cum festinatione agi-
tare currum ut citò ascenderet: Et
sic dicebat; Civitatem Judæorum Je-
rosolyma diruam, faciámque habi-
taculum Gentium. Statímque obvi- 5
am ipsi factum est judicium Domini
Dei Israëlis omnipotentis: percussitque
ipsum plagâ amarâ et invisibili. Cúmq;
egressum quæreret omnis sermo ejus, ap-
prehendit eum dolor amarus & durus
intestinorum ac viscerum: Justam vin- 6
dictam accipientem, qui doloribus tor-
mentísque ac cruciatibus multis cruci-
averat, torserátque viscera aliorum.
Cúmque hæc omnia ipsi accidissent, ad-
huc confortabatur & elevabat se cogi-
tatione suâ. Plenúsque furore instar 7
ignis adversùs Judæos accenso, supra
modum velociter agere aurigæ suo præ-
cepit: cursûs autem currûs sui impetu
excussus est, & excidit eo, casu duro
& amaro, fractis omnibus membris
ejus. Qui autem paulò anteà præce- 8
pturum se fluctibus maris putabat, præ
superbiâ quâ omnes homines superabat,
& montes omnes altos depressurum,
projectus in terram, palàm omnibus
virtutem Dei demonstrabat. Adeò au- 9
tem dura erant quæ patiebatur impius,
ut ex corpore ejus ebullirent vermes,
& vivi caro deflueret & ab ipso deci-
deret, adeóque fœteret corporis ejus
odor, ut ne quis de exercitu ejus ferre
posset. Et qui paulò antè etiam stellis 10
cœli imperaturũ se putabat, ad eũ nemo
appropinquare poterat, propter fœto-
rem ejus. Hinc autem de magnitudine 11
superbiæ suæ decedere cœpit, & humi-
liatus ad veri cognitionem respexit, cru-
ciatus cœlitùs, ac omnibus plagis tor-
tus. Cúmque odorem suum ferre non 12
posset, respondens sic dixit; Oportet
hominem subjici Deo: Non autem,
mortalis qui sit, cogitationem adversùs
Deum cogitare. Orabat autem im- 13
pius, & supplicabat Domino, qui mise-
ricordiam ultra assecuturus non erat, sic
dicens; Urbem sanctam, quò festina- 14
bam iter, ut eam diruerem, & facerem
omnium Gentium habitaculum; eam
ædificabo liberámque faciam: De Ju- 15
dæis autem sic dicebat; Cogitabam de
eis, ne sepultum quidem iri eos, sed
volucri cœli, & feræ terræ pabulum
fore, cum uxoribus liberísque suis: Hos
omnes Athenienses faciam.

Versio VULG. LAT.

15 Templum etiam sanctum, quod priùs expoliaverat, optimis donis ornaturum, & sancta vasa multiplicaturum, & pertinentes ad sacrificia sumptus de reddi-
17 tibus suis præstaturum: Super hæc, & Judæum se futurum, & omnem locum terræ perambulaturum,
18 & prædicaturum Dei potestatem. Sed non cessantibus doloribus (supervenerat enim in eum justum Dei judicium) desperans scripsit ad Judæos in modum deprecationis epistolam hæc continentem:
19 OPTIMIS civibus Judæis plurimam salutem, & benè valere, & esse felices, rex & princeps Antio-
20 chus. Si benè valetis, & filii vestri, & ex senten-
21 tia vobis cuncta sunt, maximas agimus gratias. Et ego in infirmitate constitutus, vestrî autem memor benignè, reversus de Persidis locis, & infirmitate gravi apprehensus, necessarium duxi pro communi
22 utilitate curam habere: Non desperans memetipsum, sed spem multam habens effugiendi infirmi-
23 tatem. Respiciens autem quòd & pater meus, quibus temporibus in locis superioribus ducebat exer-
cirum, ostendit qui post se susciperet principatum:
24 Ut si quid contrarium accideret, aut difficile nuntiaretur, scientes hi qui in regionibus erant, cui esset
25 rerum summa derelicta, non turbarentur. Ad hæc considerans de proximo potentes quosque & vicinos temporibus insidiantes, & eventum expectantes, designavi filium meum Antiochum regem, quem sæpè recurrens in superiora regna multis vestrûm commendabam: & scripsi ad eum quæ subjecta sunt.
26 Oro itaque vos & peto, memores beneficiorum publicè & privatim, ut unusquisque conservet fidem
27 ad me & ad filium meum. Confido enim, eum modestè & humanè acturum, & sequentem propositum
28 meum, & communem vobis fore. Igitur homicîda & blasphemus pessimè percussus, & ut ipse alios tractaverat, peregrè in montibus miserabili obitu
29 vitâ functus est. Transferebat autem corpus Philippus collactaneus ejus: qui metuens filium Antiochi, ad Ptolemæum Philometorem in Ægyptum abiit.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

16 Ὃν δὲ πρότερον ἐσκύλευσεν ἅγιον (α) νεὼν, καλλίστοις ἀναθήμασι κοσμήσειν, ϗ τὰ ἱερὰ σκεύη πολυπλάσια πάντα ἀποδώσειν, τὰς δὲ ἐπιβαλλούσας πρὸς τὰς θυσίας συντάξεις ἐκ τῶν ἰδίων
17 προσόδων χορηγήσειν· Πρὸς δὲ τούτοις, ϗ (β) Ἰουδαῖον ἔσεσθαι, ϗ πάντα τόπον οἰκητὸν (γ) ἐπελεύσεσθαι καταγγέλλοντα τὸ τοῦ Θεοῦ
18 κράτος. Οὐδαμῶς δὲ ληγόντων τῶν πόνων, ἐπεληλύθει γὰρ ἐπ᾽ αὐτὸν δικαία ἡ τοῦ Θεοῦ κρίσις, τὰ κατ᾽ αὐτὸν ἀπελπίσας, ἔγραψε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους τὴν ὑπογεγραμμένην ἐπιστολὴν, (δ) ἱκετη-
19 ρίας τάξιν ἔχουσαν, περιέχουσαν δὲ οὕτως· Τοῖς χρηστοῖς Ἰουδαίοις τοῖς πολίταις πολλὰ χαίρειν, ϗ ὑγιαίνειν, ϗ εὖ πράττειν,
20 (ε) βασιλεὺς, ϗ στρατηγὸς Ἀντίοχος. Εἰ ἔρρωσθε, ϗ τὰ τέκνα, ϗ τὰ ἴδια κατὰ γνώμην (ζ) ἐστὶν ὑμῖν, εὔχομαι μὲν τῷ Θεῷ τὴν
21 μεγίστην χάριν, εἰς οὐρανὸν τὴν ἐλπίδα ἔχων. Κἀγὼ δὲ ἀσθενῶς διεκείμην, ὑμῶν τὴν τιμὴν ϗ τὴν εὔνοιαν (η) ἂν ἐμνημόνευον φιλοστόργως. (θ) ἐπανάγων ἐκ τῶν περὶ τὴν Περσίδα τόπων, ϗ περιπεσὼν ἀσθενείᾳ δυσχέρειαν ἐχούσῃ, ἀναγκαῖον ἡγησάμην φροντί-
22 σαι τῆς κοινῆς πάντων (ι) ἀσφαλείας. Οὐκ ἀπογινώσκων τὰ (κ) κατ᾽ ἐμαυτὸν, ἀλλὰ ἔχων πολλὴν ἐλπίδα ἐκφεύξεσθαι τὴν ἀσθέ-
23 νειαν, Θεωρῶν δὲ ὅτι ϗ ὁ πατὴρ καθ᾽ οὓς καιροὺς εἰς τοὺς ἄνω
24 τόπους ἐστρατοπέδευσεν, ἀνέδειξε τὸν (λ) διαδεξόμενον, Ὅπως ἐάν τι παράδοξον ἀποβαίνῃ, (μ) ἢ ϗ προσαγγελθῇ τι δυσχερὲς, εἰδότες οἱ κατὰ τὴν χώραν ᾧ καταλέλειπται τὰ πράγματα, μὴ ἐπι-
25 ταράσσωνται· Πρὸς δὲ τούτοις κατανοῶν τοὺς παρακειμένους δυνάστας, ϗ γειτνιῶντας (ν) τῇ βασιλείᾳ τοῖς καιροῖς ἐπέχοντας, (ξ) προσδεχομένους τὸ ἀποβησόμενον, ἀναδέδειχα τὸν (ο) υἱόν μου Ἀντίοχον βασιλέα, ὃν πολλάκις ἀνατρέχων εἰς τὰς ἐπάνω σατραπείας τοῖς πλείστοις ὑμῶν (π) παρακατετιθέμην ϗ συνίστων· γέγρα-
26 φα δὲ πρὸς αὐτὸν τὰ ὑπογεγραμμένα· Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ϗ ἀξιῶ, μεμνημένους τῶν εὐεργεσιῶν κοινῇ ϗ κατ᾽ ἰδίαν, ἕκαστον συν-
27 τηρεῖν τὴν οὖσαν εὔνοιαν εἰς ἐμὲ ϗ τὸν (ρ) υἱόν μου. Πέπεισμαι γὰρ αὐτὸν ἐπιεικῶς ϗ φιλανθρώπως (σ) παρακολουθοῦντα τῇ ἐμῇ προαι-
28 ρέσει, συμπεριενεχθήσεσθαι ὑμῖν. Ὁ μὲν οὖν ἀνδροφόνος ϗ βλάσφημος τὰ χείριστα παθὼν, ὡς ἑτέρους διέθηκεν, ἐπὶ ξένης
29 ἐν τοῖς ὄρεσιν οἰκτίστῳ μόρῳ κατέστρεψε τὸν βίον. Παρεκομίζετο δὲ τὸ σῶμα Φίλιππος ὁ σύντροφος αὐτοῦ· ὃς ϗ (τ) διευλαβηθεὶς τὸν υἱὸν Ἀντιόχου, πρὸς Πτολεμαῖον τὸν Φιλομήτορα εἰς Αἴγυπτον διεκομίσθη.

Interp. LAT.

Templum etiam sanctum, quod priùs expoliaverat, optimis donis ornaturum, & sacra vasa multiplicia omnia restituturum, & pertinentes ad sacrificia sumptus de reditibus suis præstiturum: Super hæc & Judæum se futurum, & omnem locum habitabilem perambulaturum, prædicantem Dei potestatem. Sed non cessantibus doloribus, (supervenerat enim in eum justum Dei judiciū,) de se desperans scripsit ad Judæos subscriptam epistolam, deprecationis quidem modum habentem; hæc autem continentem: Optimis Judæis civibus plurimam salutem, & benè valere, & esse fœlices, rex & princeps Antiochus. Si benè valetis, & filii, & vestra ex sententia vobis sunt; (b) ago quidem Deo maximas gratias; in cœlo spem habens. Et ego in infirmitate autem constitutus, vestri honoris & benevolentiæ memor eram benignè. Reversus autem de Persidis locis, & in infirmitate gravi apprehensus necessarium duxi communis omnium securitatis curam habere. Non desperans memetipsum, sed spem multam habens effugiendi infirmitatem, Respiciens autem, quòd & pater meus, quibus temporibus in loca superiora duxit exercitum, declaravit successorem, ut, si quid præter opinionem accideret, aut etiam difficile quid nuntiaretur, scientes hi qui in regionibus, cui esset rerum summa relicta, non turbarentur: Ad hæc autem considerans proximos dynastas, & vicinos regno, temporibus attendentes, & eventum expectantes; designavi filium meum Antiochum regem: quem sæpè recurrens in superiora regna multis vestrûm deponebam, & commendabam. Scripsi autem ad eum, quæ subjecta sunt. Oro itaque vos, & peto, memores beneficiorum publicè & privatim, ut unusquisque conservet præsentem benevolentiam ad me, & filium meum. Confido enim eum, modestè & humanè, sequentem propositum meum, conversaturum vobiscum. Igitur homicida & blasphemus pessima passus ut alios tractaverat, in peregrina terra in montibus misero obitu vitâ excessit. Transferebat autem corpus Philippus collactaneus ejus: qui etiam metuens filium Antiochi, ad Ptolemæum Philometorem in Ægyptum abiit.

MS. A. (α) νεὼ, (β) Ἰουδαῖος (γ) ἐπελεύσεσθαι καταγγέλλοντας (δ) ἔχουσαν ἱκετηρίας τάξιν, (ε) βασιλεὺς Ἀντίοχος ϗ στρατηγός. Ἔρρωσθε (ζ) ἔσται ὑμῖν, εἰς οὐρανὸν τὴν ἐλπίδα ἔχων. Ὑμῶν τὴν (η) ἐμνημόνευον (θ) ἐπαναγαγὼν ἐκ τῶν κατὰ τὴν (ι) ὑμῶν ἀσφαλείας. (κ) καθ᾽ ἐμαυτὸν, (λ) διαδεξάμενον, (μ) ϗ προσαπέλθῃ (ν) τῆς βασιλείας (ξ) ϗ προσ[illegible]κῶντας τὸ (ο) υἱὸν Ἀντίοχον (π) παρεκατετιθέμην (ρ) υἱόν. Πέπεισμε (σ) συνισταθέντα (τ) εὐλαβηθεὶς

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 [illegible] *
[illegible]
17 [illegible] *
18 [illegible] *
19 [illegible] *
[illegible]
20 [illegible] *
21 [illegible] *
[illegible]
[illegible]
22 [illegible] *
[illegible] *
24 [illegible] *
25 [illegible] *
[illegible]
[illegible]
26 [illegible] *
[illegible]
27 [illegible] *
28 [illegible] *
[illegible]
29 [illegible] *
[illegible]
[illegible]

Templum sanctum quod olim spernebā coronabo, omnibúsq; ornamentis ornabo, vasáque sacra multiplicia dabo, impensámq; quotidianam sacrificiorum & oblationum de meo præbebo. Et ultra hæc *omnia* Judæus fiam, & quocunque ibo, magnitudinem potestatis Dei prædicabo. His omnibus cùm non cessarent dolores ejus, (assecutum enim eum fuerat justum Dei judicium) de se sperans, scripsit Judæis supplicationis literas in hunc formam; Antiochus rex & imperator, bonis Judæis, civibus meis pacem, ac quietem, ac valetudinem, ipsis ac liberis. Preces fundo supplicóque Deo qui est in cœlis, in quo spero pro magna ejus bonitate. Quòd cùm ægrotâssem, vestrî recordatus sim, ut honorem ac quietem multam vobis reddam. Fervebat enim mihi mens amore vestrî, ex quo in Perside ascendi; Cùm autem propè essem ut *ad vos* pervenirem, in infirmitatem duram & amaram incidi: Placuit autem mihi super omnia vestrî curam gerere: Quippe, qui non novi quid mihi accidere possit; spem tamen habeo evasurum me ex hac infirmitate. Video autem & patrem, quum in regiones superiores ascenderet, declarâsse successorem: Ut si quid abominandum accideret, scientes qui per loca *habitata* quis constitutus sit, non confligant inter se. Et ego autem videns magnates regni mei paratos insurgere in regnum & quid accidet expectantes, Antiochum filium meū regem declaravi & constitui quem sæpius, in superiores regiones profecturus, vobis commendavi. Scripsi autem & ei hæc quæ scripta sunt: Peto igitur à vobis, & vobis suadeo, ut memores beneficiorum meorum erga vos universos ac singulos, amorem & dilectionem fraternam erga filium meum conservetis. Novi enim ipsum mentis meæ consentientem, cum facilitate ac dilectione versaturum vobiscum. Igitur homicida Antiochus impiúsque ac blasphemus mortuus est inter montes in terra peregrina, in tormentis & plagis & cruciatibus multis, sicut & ipse alios cruciaverat. Philippus filius nutricis ejus corpus ejus sustulit ut secum afferret. Cùm autem pervenire cœpisset, filio Antiocho sibi metuens, fugiens evasit ad Ptolemæum filium Philometoris in Ægyptum.

Versio VULG. LAT.

CAP. X.

1 MAchabæus autem, & qui cum eo erant, Domino se protegente, templum quidem, & civitatem recepit:
2 Aras autem, quas alienigenæ per plateas extruxerant, itémque delubra demolitus est.
3 Et purgato templo, aliud altare fecerunt: & de ignitis lapidibus igne concepto sacrificia obtulerunt post biennium, & incensum, & lucernas, & panes propositionis posuerunt.
4 Quibus gestis, rogabant Dominum prostrati in terram, ne ampliùs talibus malis inciderent: sed &, si quando peccâssent, ut ab ipso mitiùs corriperentur, & non barbaris ac blasphemis hominibus traderentur.
5 Quo die autem templum ab alienigenis pollutum fuerat, contigit eâdem die purificationem fieri, vigesimâ quintâ mensis, qui fuit Casleu.
6 Et cùm lætitia diebus octo egerunt in modum tabernaculorum, recordantes quòd ante modicum temporis, diem solennem tabernaculorum in montibus & in speluncis more bestiarum egerant.
7 Propter quod thyrsos, & ramos virides, & palmas præferebant ei, qui prosperavit mundari locum suum.
8 Et decreverunt communi præcepto & decreto, universæ genti Judæorum, omnibus annis agere dies istos.
9 Et Antiochi quidem, qui appellatus est Nobilis, vitæ excessus ita se habuit.
10 Nunc autem de Eupatore Antiochi impii filio, quæ gesta sunt narrabimus, breviantes mala, quæ in bellis gesta sunt.
11 Hic enim suscepto regno, constituit super negotia regni Lysiam quendam, Phœnicis & Syriæ militiæ principem.
12 Nam Ptolemæus, qui dicebatur Macer, justi tenax erga Judæos esse constituit, & præcipuè propter iniquitatem quæ facta erat in eos, & pacificè agere cum eis.
13 Sed ob hoc accusatus ab amicis apud Eupatorem, cùm frequenter proditor audiret, eò quòd Cyprum creditam sibi à Philometore deseruisset, & ad Antiochum Nobilem translatus etiam ab eo recessisset, veneno vitam finivit.

ΚΕΦ. ι'.

1 ΜΑκκαβαῖος δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, (α) τοῦ κυρίου προάγοντος
2 αὐτοὺς, τὸ μὲν ἱερὸν ἐκομίσαντο, καὶ τὴν πόλιν, τοὺς δὲ κατὰ τὴν
ἀγορὰν βωμοὺς ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων (β) δεδημιουργημένους, ἔτι δὲ τεμένη
3 (γ) καθεῖλον. Καὶ τὸν (δ) νεὼν καθαρίσαντες, ἕτερον θυσιαστήριον
ἐποίησαν, καὶ πυρώσαντες λίθους, καὶ πῦρ ἐκ τούτων λαβόντες, ἀνή-
νεγκαν (ε) θυσίαν μετὰ διετῆ χρόνον, καὶ θυμίαμα καὶ λύχνους, καὶ
4 τῶν ἄρτων τὴν πρόθεσιν ἐποιήσαντο. Ταῦτα δὲ ποιήσαντες,
ἠξίωσαν τὸν κύριον πεσόντες ἐπὶ κοιλίαν, μηκέτι (ζ) περιπεσεῖν
τοιούτοις κακοῖς, ἀλλ' ἐάν ποτε καὶ ἁμάρτωσιν, ὑπ' αὐτοῦ (η) μετ'
ἐπιεικείας παιδεύεσθαι, καὶ μὴ βλασφήμοις καὶ βαρβάροις ἔθνεσι παρα-
5 δίδοσθαι. Ἐν ᾗ δὲ ἡμέρᾳ ὁ νεὼς ὑπὸ ἀλλοφύλων ἐβεβηλώθη,
συνέβη κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὸν καθαρισμὸν γενέσθαι
τοῦ ναοῦ, τῇ πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, (θ) ὅς ἐστι Χασελεῦ.
6 Καὶ μετ' εὐφροσύνης ἦγον ἡμέρας ὀκτὼ σκηνωμάτων τρόπον,
μνημονεύοντες ὡς πρὸ μικροῦ χρόνου τὴν τῶν σκηνῶν ἑορτὴν ἐν τοῖς
7 ὄρεσι καὶ ἐν τοῖς σπηλαίοις θηρίων τρόπον ἦσαν νεμόμενοι. Διὸ
θύρσους καὶ κλάδους ὡραίους, ἔτι (ι) δὲ φοίνικας ἔχοντες, ὕμνους ἀνέ-
8 φερον τῷ εὐοδώσαντι καθαρισθῆναι τὸν ἑαυτοῦ τόπον. (κ) Ἐδογμά-
τισαν δὲ μετὰ κοινοῦ προστάγματος καὶ ψηφίσματος παντὶ τῷ τῶν
9 Ἰουδαίων ἔθνει κατ' ἐνιαυτὸν ἄγειν (λ) τάσδε τὰς ἡμέρας. Καὶ τὰ
μὲν τῆς Ἀντιόχου τοῦ προσαγορευθέντος Ἐπιφανοῦς τελευτῆς οὕτως
10 εἶχε. Νυνὶ δὲ τὰ κατὰ τὸν (μ) Εὐπάτορα Ἀντίοχον, υἱὸν δὲ τοῦ
ἀσεβοῦς γενόμενον, δηλώσομεν, αὐτὰ συντέμνοντες (ν) τὰ τῶν πολέμων
11 κακά. Αὐτὸς γὰρ παραλαβὼν (ξ) βασιλείαν, ἀνέδειξεν ἐπὶ τῶν
πραγμάτων Λυσίαν τινὰ, κοίλης δὲ Συρίας καὶ Φοινίκης στρατηγὸν
12 πρώταρχον. Πτολεμαῖος γὰρ ὁ καλούμενος Μάκρων τὸ δίκαιον
συντηρεῖν προηγούμενος (ο) εἰς τοὺς Ἰουδαίους διὰ τὴν γε-
γονυῖαν (π) εἰς αὐτοὺς ἀδικίαν, καὶ ἐπειρᾶτο τὰ πρὸς αὐτοὺς εἰρηνικῶς
13 διεξάγειν. Ὅθεν κατηγορούμενος ὑπὸ τῶν φίλων πρὸς τὸν Εὐ-
πάτορα, καὶ προδότης παρέκαστα ἀκούων, διὰ τὸ τὴν Κύπρον
ἐμπιστευθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Φιλομήτορος ἐκλιπεῖν, καὶ πρὸς Ἀντίοχον
τὸν Ἐπιφανῆ ἀναχωρῆσαι, (ρ) μήτ' εὐγενῆ τὴν (σ) ἐξουσίαν ἔχων, ὑπ'
ἀθυμίας φαρμακεύσας ἑαυτὸν ἐξέλιπε τὸν βίον.

Interp. LAT.

CAP. X.

MAccabæus autem, & qui cum eo erant, Domino provehente eos, templum quidem & civitatem 1
receperunt: Aras autem, quas alienigenæ ad forum extruxerant, itémque delubra demoliti sunt. 2
Et purgato templo aliud altare fecerunt: & cùm 3
ignivissent lapides, & ex his ignem accepissent, sacrificium obtulerunt post biennium: & incensum, & lucernas, & panum propositionem fecerunt. Qui- 4
bus gestis, rogaverunt Dominum, prostrati super ventrem; ne ampliùs talibus malis inciderent; sed, & si quando peccâssent, ab ipso cum mansuetudine corriperentur, & non blasphemis ac barbaris gentibus traderentur. Quâ die autem templum ab a- 5
lienigenis pollutum fuerat; contigit eâdem die purificationem templi fieri vigesimâ & quintâ ejusdem mensis, qui est Chasleu. Et cum lætitia dies 6
octo egerunt in modum tabernaculorum; recordantes quòd ante modicum temporis diem solennem tabernaculorum in montibus & in speluncis more bestiarum solitarii egerant. Propter quod thyrsos & ramos 7
virides, itémque palmas habentes, hymnos referebant ei qui prosperavit mundari locum suum. Et 8
decreverunt communi præcepto & decreto, universæ genti Judæorum omnibus annis agere dies istos.
Et Antiochi quidem, qui appellatus est Nobilis, vitæ 9
excessus ita se habuit. Nunc autem, quæ ad Antio- 10
chum Eupatorem pertinent, qui quidem impii filius (a) fuit, narrabimus, ipsa breviantes (b) bellorum mala. Hic enim suscepto regno, constituit super ne- 11
gotia Lysiam quendam Cœlesyriæ & Phœnicis ducem primarium. Nam Ptolemæus, qui dicebatur Macer, 12
justitiam conservare eligens erga Judæos, propter iniquitatem quæ facta erat in eos, etiam conabatur, quæ ad illos pertinebant, pacificè transigere. Unde 13
accusatus ab amicis apud Eupatorem, & frequenter proditor audiens, (eò quòd Cyprum creditam sibi à Philometore deseruisset, & ad Antiochum Nobilem transiisset,) (c) neque nobilem potestatem habens, præ tristitia veneno sumpto vitam reliquit.

MS. A. (α) τῷ τοῦ (β) δεδημιουργημένους (γ) καθεῖλαν. (δ) ναῷ (ε) θυσίας (ζ) παραπεσεῖν (η) μετὰ ἐπιεικείας* μὴ βλασφήμοις (θ) τοῦ Χασελεῦ. (ι) δὲ καὶ φοίνικας ἔχοντες, ηὐχαρίστουν τῷ εὐοδώσαντι καθαρίσαι τὸν (κ) Ἐδογμάτισάν τε (λ) τὰς * δεκάτας ἡμέρας. (μ) * ὕπατον (ν) τὰ συνέχοντα τῶν * πόλεων κακά. Οὗτος (ξ) τὴν βασιλείαν, (ο) πρὸς τοὺς (π) πρὸς αὐτοὺς ἀδικίαν ἐπειρᾶτο (ρ) μήτε (σ) ἐξουσίαν *, εὐγεννασίας φαρμακεύσας

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

[illegible]

CAP. X.

MAccabæus autem & qui cum ipso erant, Dei auxilio ipsos adjuvantis, ceperunt templum & urbem; 1
Destruxerúntque altaria & idola quæ ædificaverant gentes in plateis ejus. 2
Et mundârunt templum, fecerúntque altare aliud, (lapides enim per ignem traduxerunt) sumptóque ex eis igne, sacrificia & oblationes adoleverunt post duos annos. Fecerúntque lucernas & candelabra, & thymiamata & panes propositionis. 3
Cúmque hæc fecissent, procidentes in faciem orabant, supplicabántque Domino, ne rursus in has angustias & cruciatus venirent: Sed si quando ipsos peccare contingeret, ab ipso castigarentur, nec traderentur gentibus incircumcisis, immundis & blasphemis. 4
Quo die autem pollutum fuerat templum à nationibus, eodem ipsum mundari contigit, vigesimo quinto mensis qui Conun prior dicitur. 5
Et cum gaudio tripudiísque multis egerunt quotannis festum instar Scenopegiæ octo dies, recordantes paulò antè in Scenopegia, montes & speluncas habitâsse se, ferarum instar pascentes. 6
Propterea palmarum ramos tenentes, cantabant & confitebantur ei qui salutem sibi fecerat, viréque mundando sanctificandóque loco suo suppeditaverat. 7
Cogitârunt autem simul omnes agi quotannis hos dies, per totam synagogam Judæorum. 8
Et mors quidem Antiochi, qui Epiphanes dictus est, hunc finem habuit. 9
Nunc autem de Antiocho Eupatore filio impii dicemus; brevibus scilicet, de multis malis quæ in præliis evenerunt. 10
Constitutus enim in regno paterno, præfecit rebus suis Lysiam, olim præfectum factum ac ducem Syriæ & Phœnices. 11
Ptolemæus autem qui Macedo dictus erat, amicitiam cum Judæis conservabat, angebatúrque animo propter mala quæ apud ipsos contigerant, & pacem erga eos agere volebat. 12
Sed profecti quidam ex amicis ejus accusabant eum Eupatori, proditorem perpetuò appellantes, quod creditam à Philometore Cyprum relinquens, ad Antiochum Epiphanem venisset: Quare nec magnitudinem nec honorem in regno invenit: Et cùm hæc omnia sibi accidisse videret, veneno se ipsum sustulit. 13

Versio VULG. LAT.

14 Gorgias autem, cùm esset dux locorum, assumptis
15 advenis frequenter Judæos debellabat. Judæi verò, qui tenebant opportunas munitiones, fugatos ab
16 Jerosolymis suscipiebant, & bellare tentabant. Hi verò qui erant cum Machabæo, per orationes Dominum rogantes ut esset sibi adjutor, impetum fecerunt
17 in munitiones Idumæorum: Multâque vi insistentes, loca obtinuerunt, occurrentes interemerunt, & omnes simul non minùs viginti millibus trucidave-
18 runt. Quidam autem, cùm confugissent in duas turres valdè munitas, omnem apparatum ad repu-
19 gnandum habentes, Machabæus ad eorum expugnationem, relicto Simone, & Josepho, itémque Zachæo, eísque qui cum ipsis erant satis multis, ipse ad eas, quæ ampliùs perurgebant, pugnas conver-
20 sus est. Hi verò qui cum Simone erant, cupiditate ducti, à quibusdam qui in turribus erant, suasi sunt pecuniâ: & septuaginta millibus didrachmis acce-
21 ptis, dimiserunt quosdam effugere. Cùm autem Machabæo nuntiatum esset quod factum est, principibus populi congregatis, accusavit, quòd pecuniâ fratres vendidissent, adversariis eorum dimissis.
22 Hos igitur proditores factos interfecit, & confestim
23 duas turres occupavit, Armis autem ac manibus omnia prosperè agendo, in duabus munitionibus
24 plus quàm viginti millia peremit. At Timotheus, qui priùs à Judæis fuerat superatus, convocato exercitu peregrinæ multitudinis, & congregato equitatu Asiano, advenit quasi armis Judæam capturus.
25 Machabæus autem, & qui cum ipso erant, appropinquante illo, deprecabantur Dominum, caput terrâ
26 aspergentes, lumbósque ciliciis præcincti, Ad altaris crepidinem provoluti, ut sibi propitius, inimicis autem eorum esset inimicus, & adversariis adver-
27 saretur, sicut lex dicit. Et ita post orationem, sumptis armis, longiùs de civitate procedentes, & proximi hostibus effecti, resederunt.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Β'.

14 Γοργίας δὲ γενόμενος στρατηγὸς τῶν (α) τόπων, ξενοτρόφει, καὶ παρ' ἕκαστα πρὸς τοὺς (β) Ἰουδαίους ἐπολεμοτρόφει. Ὁμοῦ δὲ (γ) τούτῳ καὶ
15 οἱ Ἰδουμαῖοι ἐγκρατεῖς ἐπικαίρων ὀχυρωμάτων ὄντες, ἐγύμναζον τοὺς Ἰουδαίους, καὶ τοὺς (δ) φυγαδευθέντας ἀπὸ Ἱεροσολύμων προσ-
16 λαβόμενοι πολεμοτροφεῖν ἐπεχείρουν. Οἱ δὲ περὶ τὸν Μακκαβαῖον ποιησάμενοι (ε) λιτανείαν, καὶ ἀξιώσαντες τὸν Θεὸν σύμμαχον αὐ-
17 τοῖς γενέσθαι, ἐπὶ τὰ τῶν Ἰδουμαίων ὀχυρώματα ὥρμησαν. Οἷς καὶ προσβαλόντες εὐρώστως, ἐγκρατεῖς ἐγένοντο τῶν τόπων, πάντας τε τοὺς ἐπὶ τῷ τείχει μαχομένους ἠμύναντο· (ζ) κατέσφαζον δὲ τοὺς ἐμπίπτοντας, ἀνεῖλον δὲ οὐκ ἧττον τῶν δισμυρίων.
18 Συμφυγόντων δὲ οὐκ ἔλαττον τῶν ἐνακισχιλίων εἰς δύο πύργους ὀχυροὺς εὖ μάλα καὶ πάντα τὰ πρὸς πολιορκίαν ἔχοντας,
19 Ὁ Μακκαβαῖος εἰς ἐπείγοντας τόπους, ἀπολιπὼν Σίμωνα καὶ (η) Ἰώσηπον, ἔτι δὲ καὶ Ζακχαῖον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἱκανοὺς πρὸς
20 τὴν τούτων πολιορκίαν, αὐτὸς ἐχωρίσθη. Οἱ δὲ περὶ τὸν Σίμωνα φιλαργυρήσαντες ὑπό τινων τῶν ἐν τοῖς πύργοις ἐπείσθησαν ἀργυρίῳ· ἑπτάκις δὲ (θ) μυριάδας δραχμὰς λαβόντες, εἴασάν τινας διαρρυῆναι.
21 (ι) Προσαγγελθέντος δὲ τῷ Μακκαβαίῳ περὶ τοῦ γεγονότος, συναγαγὼν τοὺς ἡγουμένους τοῦ λαοῦ, κατηγόρησεν ὡς ἀργυρίου (κ) πεπράκασι τοὺς ἀδελφούς, τοὺς πολεμίους κατ'
22 αὐτῶν ἀπολύσαντες. Τούτους μὲν οὖν προδότας γενομένους ἀπ-
23 έκτεινε, καὶ παραχρῆμα τοὺς δύο πύργους κατελάβετο. Τοῖς δὲ ὅπλοις τὰ πάντα ἐν ταῖς χερσὶν εὐοδούμενος, ἀπώλεσεν ἐν
24 τοῖς δυσὶν ὀχυρώμασι πλείους τῶν δισμυρίων. Τιμόθεος δὲ ὁ (λ) πρότερον ἡττηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, συναγαγὼν ξένας δυνάμεις παμπληθεῖς, καὶ τοὺς τῆς Ἀσίας γενομένους ἵππους συναθροίσας οὐκ ὀλίγους, παρῆν ὡς δοριάλωτον ληψόμενος τὴν Ἰουδαί-
25 αν. Οἱ δὲ περὶ τὸν Μακκαβαῖον, συνεγγίζοντος αὐτοῦ, πρὸς (μ) ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ ἐτράπησαν, γῇ τὰς κεφαλὰς καταπάσαντες, καὶ
26 τὰς ὀσφύας σάκκοις ζώσαντες, Ἐπὶ τὴν ἀπέναντι τοῦ θυσιαστηρίου κρηπῖδα προσπεσόντες, ἠξίουν (ν) ἵλεων αὐτοῖς γενόμενον ἐχθρεῦσαι τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν, καὶ ἀντικεῖσθαι τοῖς ἀντικειμένοις,
27 καθὼς (ξ) ὁ νόμος διασαφεῖ. Γενόμενοι δὲ ἀπὸ τῆς δεήσεως, ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα, προῆγον ἀπὸ τῆς πόλεως ἐπὶ πλεῖον· (ο) συνεγγίσαντες δὲ τοῖς πολεμίοις, ἐφ' ἑαυτῶν ἦσαν.

MS. A. (α) * τρόπων, (β) ἰδίοις (γ) τούτων (δ) φυγαδεύσαντες, (ε) λιτανείαν, (ζ) κατέσφαζόν τε (η) Ἰώσηπον, ἔπι δὲ Ζακχαῖον (θ) μυρίας (ι) Προσαγγελθέντος (κ) πέπρακαν (λ) πρῶτον (μ) ἱκεσίαν τοῦ Θεοῦ, γῇ (ν) ἵλεως (ξ) καὶ ὁ (ο) συνεγγίσαντος

Interp. LAT.

Gorgias autem, cum esset dux locorum, assumptis advenis, assiduè contra Judæos bellum trahebat. Simul autem cum hoc & Idumæi, qui tenebant opportunas munitiones, exercebant Judæos, & fugatos ab Hierosolymis suscipientes, bellum nutrire tentabant. Hi verò qui erant cum Maccabæo, facientes supplicationem, & Deum rogantes ut esset sibi adjutor, impetum fecerunt in munitiones Idumæorum: Quibus & insistentes multâ vi, loca obtinuerunt, omnesque qui in muro pugnabant, ulti sunt, occurrentes autem (d) interemerunt: interfecerunt autem non minus viginti millibus. Cum autem (e) confugissent non minùs novem millibus in duas turres valdè munitas, & omnia quæ adversùs expugnationem, habentes, Maccabæus ad eorum expugnationem relicto Simone, & Josepho, itémque Zacchæo, eísque qui cum ipso erant, satis multis, ipse ad loca, quæ perurgebant, conversus est. Hi verò qui cum Simone erant, argenti cupiditate ducti, à quibusdam, qui in turribus erant, suasi sunt pecunia: & septuaginta millibus drachmis acceptis, dimiserunt quosdam effugere. Cum autem Maccabæo nuntiatum esset, quod factum est, principibus populi congregatis, accusavit, quòd pecunia fratres vendidissent, adversariis contra eos dimissis. Hos igitur proditores factos interfecit, & confestim duas turres occupavit. Armis autem omnia in manibus prospere agens, in duabus munitionibus plusquàm viginti millia peremit. At Timotheus, qui priùs à Judæis fuerat superatus, convocato magno exercitu peregrinæ multitudinis, & congregato Asiano equitatu non pauco, advenit quasi armis Judæam capturus. Maccabæus autem, & qui cum ipso erant, appropinquante illo, ad supplicationem Dei se verterunt, caput terrâ aspergentes, lumbósque ciliciis præcincti, Ad eam, quæ est ante altare, crepidinem provoluti, rogabant ut propitius sibi factus, inimicis ipsorum esset inimicus, & adversariis adversaretur, sicut lex dicit. Et ita post orationem sumptis armis, longiùs de civitate processerunt: proximi autem hostibus effecti resederunt.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Gorgias autem ejus loco præfectus & dux constitutus, coactis ad se turbis multis, perpetuò cum Judæis bellabat. Idumæi etiam ipsi adjuncti, venientes pugnabant adversùs munita loca sibi propinqua, Judæósque valdè conterebant, & suscipientes eos qui ab Jerosolymis fugiebant, bellum cum Israële agere parabant. Maccabæus autem cum suis cum clamore precantes, supplicabant Deo majorem in modum, ut sibi auxilio esset. Et ad arces Idumæorum recta profecti, fortiter cum ipsis ac viriliter pugnarunt, ita ut ipsas subigere valuerunt, interfectis iis qui de muro pugnabant: occiderúntque quasi viginti millia. Fugerunt autem quasi novem millia, & ingressi sunt duas arces magnas & robustas. Judas autem Maccabæus ad ea loca profectus quæ urgebant, reliquit Simeonem, Josephum & Zacchæum multósque eorum qui ipsi aderant, ut obsidentes pugnarent in arces, donec eos captivos facerent. Profecto inde Judâ, eorum qui cum Simone erant quidam, torti amore pecuniæ ab eis qui in arce erant, acceptis ab eis septuaginta mille argenteis, quosdam eorum aufugere permiserunt. Quod cùm Maccabæo palàm factum esset, coactos populi duces arguit, quòd fratres pecuniâ vendidissent, dimissis hostibus ipsorum. Interfectísque proditoribus arces citò subegit; cùm paucos ad modum haberet: Et in duobus istis arcibus supra viginti millia interfecit. Timotheus autem qui à Judæis initio victus fuerat, coacto exercitu peregrino magno ac robusto, fortibúsque Asiæ equitibúsque multis, Jerosolyma venit Judæam vastaturum se sperans, ac quicquid in ea esset capturum. Maccabæus autem cum suis audito propè eum esse ut veniret, ad clamorem & preces coram Deo conversi, pulvere capitibus inspersο, cinctísque sacco lumbis; Coram altari projecti petebant à Domino ut ipsis propitius esset, opémque ferret, & cum inimicis eorum pugnaret, hostibúsque adversaretur, ut lex dicit. Finitis orationibus supplicationibusque armis captis, cum fiduciâ adversùs eos profecti sunt: & cùm ad prælium venissent, taciti apud se erant.

Versio VULG. LAT.

28 Primo autem Solis ortu utrique commiserunt : isti
quidem victoriæ & prosperitatis sponsorem cum vir-
tute Dominum habentes : illi autem ducem belli ani-
29 mum habebant. Sed, cùm vehemens pugna esset,
apparuerunt adversariis de cœlo viri quinque in e-
quis, frænis aureis decori, ducatum Judæis præstan-
30 tes : Ex quibus duo Machabæum medium habentes,
armis suis circumseptum incolumem conservabant :
in adversarios autem tela & fulmina jaciebant, ex
quo & cæcitate confusi, & repleti perturbatione ca-
31 debant. Interfecti sunt autem viginti millia quin-
32 genti, & equites sexcenti. Timotheus verò confu-
git in Gazaram præsidium munitum, cui præerat
33 Chæreas. Machabæus autem, & qui cum eo erant,
34 lætantes obsederunt præsidium diebus quatuor. At
hi qui intùs erant, loci firmitate confisi, supra mo-
dum maledicebant, & sermones nefandos jactabant.
35 Sed cùm dies quinta illucesceret, viginti juvenes ex
his qui cum Machabæo erant, accensi animis propter
blasphemiam, viriliter accesserunt ad murum, & fe-
36 roci animo incedentes ascendebant : Sed & alii si-
militer adscendentes, turres portásque succendere
aggressi sunt, atque ipsos maledicos vivos concrema-
37 re. Per continuum autem biduum præsidio vastato,
Timotheum occultantem se, in quodam repertum
loco peremerunt : & fratrem illius Chæream & A-
38 pollophanem occiderunt. Quibus gestis, in hy-
mnis & confessionibus benedicebant Dominum, qui
magna fecit in Israel, & victoriam dedit illis.

CAP. XI.

1 SEd parvo pòst tempore, Lysias procurator regis,
& propinquus, ac negotiorum præpositus, graviter
ferens de his quæ acciderant,

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Β'.

28 Ἄρτι δὲ τῆς ἀνατολῆς (α) διαδεχομένης, προσέβαλον ἑκάτεροι.
οἱ μὲν (β) ἔγγυον ἔχοντες εὐημερίας καὶ νίκης (γ) μετ' ἀρετῆς τὴν ἐπὶ
τὸν κύριον καταφυγὴν, οἱ δὲ καθηγεμόνα τῶν ἀγώνων τιθέμενοι
29 τὸν θυμόν. (δ) Γενομένης δὲ καρτερᾶς μάχης, ἐφάνησαν τοῖς
ὑπεναντίοις ἐξ οὐρανοῦ ἐφ' ἵππων χρυσοχαλίνων (ε) ἄνδρες πέντε
30 διαπρεπεῖς, καὶ ἀφηγούμενοι τῶν Ἰουδαίων οἱ δύο, Καὶ τὸν Μακ-
καβαῖον μέσον λαβόντες, καὶ σκεπάζοντες ταῖς ἑαυτῶν πανο-
πλίαις ἄτρωτον (ζ) διεφύλαττον· εἰς δὲ τοὺς ὑπεναντίους τοξεύματα
καὶ κεραυνοὺς (η) ἐξερρίπτουν· διὸ συγχυθέντες ἀορασίᾳ, (θ) κατεκό-
31 πτοντο ταραχῆς πεπληρωμένοι. Κατεσφάγησαν δὲ δισμύριοι
32 πρὸς τοῖς πεντακοσίοις, ἱππεῖς δὲ ἑξακόσιοι. Αὐτὸς δὲ ὁ
Τιμόθεος συνέφυγεν εἰς Γάζαρα λεγόμενον ὀχύρωμα, οὗ
33 μάλα φρούριον, στρατηγοῦντος ἐκεῖ Χαιρέου. Οἱ δὲ περὶ τὸν
Μακκαβαῖον (ι) ἄσμενοι περιεκάθισαν τὸ φρούριον ἡμέρας (κ) τέσσαρας.
34 Οἱ δὲ ἔνδον τῇ ἐρυμνότητι τοῦ τόπου πεποιθότες, ὑπέρ ἄγαν ἐβλα-
35 σφήμουν καὶ λόγους ἀθεμίτους (λ) προΐεντο. Ὑποφαινούσης δὲ τῆς
πέμπτης ἡμέρας, (μ) εἴκοσι νεανίαι τῶν περὶ τὸν Μακκαβαῖον πυρω-
θέντες τοῖς θυμοῖς διὰ τὰς βλασφημίας, προσβαλόντες τῷ
τείχει, ἀρρενωδῶς καὶ θηριώδει θυμῷ τὸν ἐμπίπτοντα ἔκοπτον.
36 Ἕτεροι δὲ ὁμοίως προσαναβάντες ἐν τῷ περισπασμῷ πρὸς τοὺς
ἔνδον, ἐνεπίμπρων τοὺς πύργους, καὶ πυρὰς (ν) ἀνάπτοντες ζῶντας
37 τοὺς βλασφήμους κατέκαιον. Οἱ δὲ τὰς πύλας διέκοπτον, εἰσ-
δεξάμενοι δὲ τὴν λοιπὴν τάξιν, προκατελάβοντο τὴν πόλιν,
καὶ τὸν Τιμόθεον ἀποκεκρυμμένον ἔν τινι λάκκῳ κατέσφαξαν,
38 καὶ τὸν τούτου ἀδελφὸν Χαιρέαν, καὶ τὸν (ξ) Ἀπολλοφάνη. Ταῦτα
δὲ διαπραξάμενοι, μεθ' ὕμνων καὶ (ο) ἐξομολογήσεων εὐλόγουν τῷ
κυρίῳ τῷ μεγάλως εὐεργετοῦντι τὸν Ἰσραὴλ, καὶ τὸ νῖκος
αὐτοῖς διδόντι.

MS. A. (α) διαχεθμένης, προσέβαλον (β) οὐν ἔγγυον (γ) μετὰ (δ) Γινομένης (ε) πέντε ἄνδρες (ζ) διεφύλασσον· εἰς δὲ τοὺς ἐναντίους (η) ἐξεπίπτουν· (θ) διεκόπτοντο (ι) ἀσμένως (κ)* τεσσεράκοντα. (λ) παριέντες. Ὑποφαινούσης (μ) καὶ εἰκασῆς, (ν) ἀνάπτοντες (ξ) Ἀπολλοφάνην. (ο) ἐξομολογήσεως

ΚΕΦ. ια'.

1 ΜΕτ' ὀλίγον δὲ παντελῶς (α) χρόνον Λυσίας ἐπίτροπος τοῦ βα-
σιλέως καὶ συγγενὴς, καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων, λίαν βαρέως φέρων
ἐπὶ τοῖς γεγονόσι,

MS. A. (α)* χρονίσκον

Interp. LAT.

Primo autem Solis ortu utrique commiserunt, 28
isti quidem prosperitatis & victoriæ sponsorem
cum virtute refugium in Dominum habentes, illi
autem ducem certaminum statuentes furorem. Sed 29
cùm vehemens pugna esset, apparuerunt adversa-
riis de cœlo viri quinque in equis auro frænatis
decori, & ducatum Judæis præstantes duo, Et 30
Maccabæum assumentes medium, & armis suis
tegentes invulneratum conservabant, in adversa-
rios autem tela, & fulmina jaciebant: ex quo
cæcitate confusi intercidebantur repleti perturba-
tione. Interfecti sunt autem viginti millia quin- 31
genti, & equites sexcenti. Ipse verò Timotheus 32
confugit in Gazaram dictum præsidium valdè
munitum, cui præerat Chæreas. Maccabæus au- 33
tem & qui cum eo erant, lætantes obsederunt præ-
sidium diebus quatuor. At hi qui intùs erant, loci 34
firmitate confisi, supra modum blasphemabant, &
sermones nefandos jactabant. Sed cùm dies quinta 35
illucesceret, viginti juvenes ex his qui cum Mac-
cabæo erant, accensi animis propter blasphemias,
viriliter accesserunt ad murum, & feroci animo
occurrentem cædebant. Sed & alii similiter ascen- 36
dentes in circumflexione adversùs eos qui intùs
erant, incendebant turres, & pyras incendentes,
ipsos blasphemos vivos concremârunt. Alii autem 37
portas interciderunt: & intromittentes reliquam
aciem, occupaverunt civitatem, & Timotheum
occultantem se in quodam lacu peremerunt, & fra-
trem illius Chæream, & Apollophanem. Quibus 38
gestis, cum hymnis & confessionibus benedicebant
Dominum, qui magnificè benefaciebat Israel, &
victoriam ipsis dabat.

CAP. XI.

SED *parvo prorsùs pòst tempore Lysias procu-* 1
rator regis, & propinquus, ac negotiorum præpo-
situs, valdè graviter ferens de his quæ accide-
rant,

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]

Ascendente autem die, & oriente Sole, 28
cœperunt partes committere prælium:
Hi quidem Deo fisi, qui ipsis victoriam ac
salutem procurabat, illi copiarum sua-
rum duci. Facto autem prælio magno & 29
forti, de cœlo apparuerunt hostib⁹ quinq;
equites speciosi & gloriosi, equis auro
frænatis, adjuvantes Judæos. Judam 30
autem Maccabæum in medio suî tenen-
tes, protegebant orâ armorum suorum,
& ab omni ictu conservabant, hostibus
sagittas & jacula conjicientibus: quæ
cùm viderunt, caligantibus oculis, solu-
ta est tota acies ipsorum. Et interfecerunt 31
ex ipsis peditum viginti mille quingen-
tos, equites sexcentos. Timotheus autem 32
ad arcem difficilem atque fortem fu-
git quam Gazara dicunt, quam pro
carcere habuerat Chœreas, olim ejus
loci præfectus ac dux. Maccabæani au- 33
tem cum fiduciâ locum obsederunt
quatuor dies. Qui autem in eo erant, 34
confisi robori ejus ac munitioni majo-
rem in modum, Judam Maccabæum cum
suis probris ac maledictis afficiebant
dicta impura & obscæna proferentes.
Cùm autem illucesceret in diē quintum, 35
ex Maccabæanis viginti juvenes zelum in-
duti, & furore incensi propter blasphe-
mias eorum, cursu arcem petiverunt, &
insilientes viriliter instar ferarum valida-
rum, quicquid occurrebat interficiebant.
Alii autem saltu ascendentes, eos qui in 36
turribus erant incendebant, & accenso
igne blasphemos illos vivos exurebant:
Alii portas perfregerunt, itáque civita- 37
tem ingressi subegerunt, Timotheúmque
in fovea quadam occultatum cùm inve-
nissent, occiderunt ibi, ejusque fratres
Chæream & Apollonium cum eo. Qui- 38
bus gestis, cum hymnis & canticis
Deo benedicebant, qui magnam mise-
ricordiam erga Israëlem ostendisset, &
ipsis victoriam dedisset.

CAP. XI.

1 [illegible]

Post tempus autem exiguum, Lysias 1
procurator & cognatus regis, auditis quæ
acciderant omnibus, incensus est & exa-
cerbatus majorem in modum.

Versio VULG. LAT.

2 Congregatis octoginta millibus, & equitatu univer-
so, veniebat adversùs Judæos, existimans se civitatem
quidem captam Gentibus habitaculum facturum,
3 Templum verò in pecuniæ quæstum, sicut cætera de-
lubra gentium, habiturum, & per singulos annos ve-
4 nale sacerdotium: Nusquam recogitans Dei pote-
statem, sed mente effrænatus, in multitudine pedi-
tum, & in millibus equitum, & in octoginta ele-
5 phantis confidebat. Ingressus autem Judæam, &
appropians Bethsuræ, quæ erat in angusto loco, ab
Jerosolyma intervallo quinque stadiorum, illud præ-
6 sidium expugnabat. Ut autem Machabæus, & qui
cum eo erant, cognoverunt expugnari præsidia, cum
fletu & lachrymis rogabant Dominum, & omnis tur-
ba simul, ut bonum angelum mitteret ad salutem Is-
7 rael. Et ipse primus Machabæus, sumptis armis,
cæteros adhortatus est simul secum periculum subire,
8 & ferre auxilium fratribus suis. Cúmque pariter
prompto animo procederent, Jerosolymis apparuit
præcedens eos eques in veste candida, armis aureis
9 hastam vibrans. Tunc omnes simul benedixerunt
misericordem Dominum, & convaluerunt animis:
non solùm homines, sed & bestias ferocissimas, &
10 muros ferreos parati penetrare. Ibant igitur prom-
pti, de cœlo habentes adjutorem, & miserantem su-
11 per eos Dominum. Leonum autem more impetu ir-
ruentes in hostes, prostraverunt ex eis undecim mil-
12 lia peditum, & equitum mille sexcentos: Univer-
sos autem in fugam verterunt, plures autem ex eis
vulnerati nudi evaserunt. Sed & ipse Lysias turpiter
13 fugiens evasit. Et quia non insensatus erat, secum
ipse reputans, factam erga se diminutionem, & intel-
ligens invictos esse Hebræos, omnipotentis Dei au-
14 xilio innitentes, misit ad eos: Promisítque se con-
sensurum omnibus quæ justa sunt, & regem compul-
15 surum amicum fieri. Annuit autem Machabæus pre-
cibus Lysiæ, in omnibus utilitati consulens: & quæ-
cunque Machabæus scripsit Lysiæ de Judæis, ea rex
16 concessit. Nam erant scriptæ Judæis epistolæ à Ly-
sia quidem hunc modum continentes: LYSIAS
populo Judæorum Salutem.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

2 Συναθροίσας περὶ τὰς ὀκτὼ μυριάδας καὶ τὴν ἵππον (α) πᾶσαν, παρε-
γένετο ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους, λογιζόμενος τὴν μὲν πόλιν Ἕλλησιν οἰκη-
3 τήριον ποιήσειν, Τὸ δὲ ἱερὸν ἀργυρολόγητον καθὼς τὰ λοιπὰ
τῶν ἐθνῶν τεμένη, πρατὴν (β) δὲ τὴν ἀρχιερωσύνην κατ' ἔτος
4 ποιήσειν, Οὐδαμῶς ἐπιλογιζόμενος τὸ τοῦ Θεοῦ κράτος, πε-
φρενωμένος δὲ ταῖς μυριάσι τῶν (γ) πεζῶν καὶ ταῖς χιλιάσι τῶν ἱππέων
5 καὶ τοῖς ἐλέφασι τοῖς ὀγδοήκοντα. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν Ἰου-
δαίαν, καὶ συνεγγίσας (δ) τῷ Βαιθσούρᾳ, ὄντι μὲν ἐρυμνῷ (ε) χωρίῳ,
ἀπὸ δὲ Ἱεροσολύμων ἀπέχοντι ὡσεὶ (ζ) σταδίους πέντε, τοῦτο ἔθλι-
6 βεν. Ὡς δὲ μετέλαβον οἱ περὶ τὸν Μακκαβαῖον πολιορκοῦντα αὐτὸν
τὰ ὀχυρώματα, (η) μετ' ὀδυρμῶν καὶ δακρύων ἱκέτευον σὺν τοῖς ὄ-
χλοις τὸν κύριον, ἀγαθὸν ἄγγελον ἀποστεῖλαι πρὸς σωτηρίαν τῷ Ἰσραήλ.
7 Αὐτὸς δὲ πρῶτος ὁ Μακκαβαῖος ἀναλαβὼν τὰ ὅπλα προετρέ-
ψατο τοὺς ἄλλους, ἅμα αὐτῷ διακινδυνεύοντας, ἐπιβοηθεῖν τοῖς
8 ἀδελφοῖς αὐτῶν. Ὁμοῦ δὲ καὶ προθύμως (θ) ἐξώρμησαν. αὐτόθι
δὲ καὶ πρὸς τοῖς Ἱεροσολύμοις ὄντων, ἐφάνη προηγούμενος
αὐτῶν ἔφιππος ἐν λευκῇ ἐσθῆτι, πανοπλίαν χρυσῆν κραδαί-
9 νων. Ὁμοῦ δὲ πάντες εὐλόγησαν τὸν ἐλεήμονα Θεόν, καὶ ἐπερ-
ρώσθησαν ταῖς ψυχαῖς, οὐ μόνον ἀνθρώπους (ι) ἀλλὰ καὶ θῆρας τοὺς ἀ-
10 γριωτάτους, καὶ σιδηρᾶ τείχη τιτρώσκειν ὄντες ἕτοιμοι. (κ) Προσ-
ῆγον ἐν διασκευῇ τὸν ἀπ' οὐρανοῦ σύμμαχον ἔχοντες, ἐλεή-
11 σαντος αὐτοὺς τοῦ κυρίου. (λ) Λεοντηδὸν δὲ ἐντινάξαντες εἰς τοὺς
πολεμίους, κατέστρωσαν αὐτῶν χιλίους πρὸς τοῖς μυρίοις,
12 ἱππεῖς δὲ ἑξακοσίους (μ) πρὸς τοῖς χιλίοις· Τοὺς δὲ πάντας ἠνάγ-
κασαν (ν) φυγεῖν. οἱ πλείονες δὲ αὐτῶν τραυματίαι γυμνοὶ διεσώ-
13 θησαν· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Λυσίας αἰσχρῶς φεύγων διεσώθη. Οὐκ
ἄνους δὲ ὑπάρχων, πρὸς ἑαυτὸν ἀντιβάλλων τὸ γεγονὸς περὶ
(ξ) ἑαυτὸν ἐλάττωμα, καὶ συννοήσας ἀνικήτους εἶναι τοὺς Ἑβραίους, (ο) τοῦ
πάντα δυναμένου Θεοῦ συμμαχοῦντος αὐτοῖς, προσαπέστειλας
14 (π) Ἔπεισε συλλύσεσθαι ἐπὶ πᾶσι τοῖς δικαίοις, καὶ διότι καὶ τὸν βασι-
15 λέα πείσειν φίλον αὐτοῖς ἀναγκάζειν γενέσθαι. Ἐπένευσε δὲ
ὁ Μακκαβαῖος ἐπὶ πᾶσιν οἷς ὁ Λυσίας παρεκάλει τοῦ συμφέ-
ροντος φροντίζων. ὅσα γὰρ ὁ Μακκαβαῖος ἐπέδωκε τῷ Λυσίᾳ
16 διὰ γραπτῶν περὶ τῶν Ἰουδαίων, συνεχώρησεν (ρ) ὁ βασιλεύς. Ἦσαν
γὰρ αἱ γεγραμμέναι τοῖς Ἰουδαίοις ἐπιστολαὶ παρὰ μὲν Λυσίου περιέ-
χουσαι τὸν τρόπον τοῦτον· Λυσίας τῷ πλήθει τῶν Ἰουδαίων χαίρειν.

MS. A. (α) ἅπασαν, παρεγένετο (β) δὲ κατ' ἔτος τὴν ἀρχιερωσύνην ποιήσειν, (γ)* πεδῶν (δ) Βεθσουρῶν, (ε)* χωρίον,
Ἱεροσολύμων δὲ ἀπέχοντι (ζ) σχοίνους πέντε, (η) μετὰ (θ) ἐξώρμησαν. αὐτόθι δὲ πρὸς (ι) θῆρας δὲ τοὺς (κ) Προῆγον (λ) Λεόν-
των (μ) πρὸς χιλίοις· (ν) φεύγειν. (ξ) αὐτὸν ἐλάττωμα, (ο) τοῦ δυναμένου (π) * Ἔπεισε συλλύεσθαι (ρ) ὁ γραμματεύς. Ἦσαν γὰρ γεγραμμέναι

Interp. LAT.

Congregatis octoginta circiter millibus, & equitatu
universo, veniebat adversùm Judæos, existimans
se civitatem quidem Græcis habitaculum facturum,
3 Templum verò in pecuniæ quæstum, sicut cætera de-
lubra gentium, venale autem per singulos annos sum-
mum sacerdotium facturum, Nusquam recogitans 4
Dei potestatem, sed mente effrænatus ob myriades
peditum, & millia equitum, et elephantos octoginta.
Ingressus autem Judæam, & appropians Beth- 5
suræ, munito quidem loco, distanti autem ab Hie-
rosolyma quasi stadiis quinque, illud vexabat. Ut 6
autem Maccabæus, & qui cum eo erant, cognove-
runt expugnari ab illo præsidia, cum fletu & la-
chrymis rogabant unà cum turbis Dominum, ut bo-
num angelum mitteret ad salutem Israel. Et ipse 7
primus Maccabæus sumptis armis cæteros exhorta-
tus est simul secum periculum subire, & ferre auxi-
lium fratribus suis. Pariter autem & prompto 8
animo processerunt. Ibidem verò, cùm etiam apud
Hierosolymam essent; apparuit præcedens eos eques
in veste candida, armaturam auream vibrans. Tunc 9
omnes simul benedixerunt misericordem Deum, &
convaluerunt animis, non solùm homines, sed &
bestias ferocissimas & muros ferreos parati ferire.
Ibant prompti, de cœlo habentes adjutorem, mise- 10
rante super eos Domino. Leonum autem more irruen- 11
tes in hostes, prostraverunt ex eis undecim millia,
equitum verò mille sexcentos: Universos autem in 12
fugam verterunt: plures autem ex eis vulnerati,
nudi evaserunt: sed & ipse Lysias turpiter fugiens
evasit. Et quia non insensatus erat, secum ipse re- 13
putans factam circa se diminutionem, & intelligens
invictos esse Hebræos, omnipotente Deo auxilium
eis ferente, misit ad eos: Persuasitque se consen- 14
surum omnibus quæ justa sunt, idcóque regem etiam
compulsurum amicum fieri. Annuit autem Mac- 15
cabæus precibus Lysiæ, in omnibus utilitati consu-
lens. Quæcunque enim Maccabæus tradidit Lysiæ
per scripta de Judæis, ea rex concessit. Nam erant 16
scriptæ Judæis epistolæ à Lysia siquidem hunc mo-
dum continentes. Lysias populo Judæorum Salu-
tem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]

Et coacto plusquam octoginta millium
exercitu, equitibúsque multis, venit
adversùs Judæos: putabant autem ur-
bem ipsam gentibus habitandam; Tem-
plum autem pecuniæ exigendæ assigna-
turum, instar reliquorum Idoliorum,
Sacerdotium autem summum soluturum
& aboliturum: Nec recordatus est, nec
ob oculis posuit Dei magnitudinē ac ju-
dicium, sed superbiâ elatus est, & myria-
dibus exercitûs sui fidebat, equitúm-
que millibus & elephantis. Et ingres-
sus Judæam Bethsuræque appropinquans
ad urbem quandam magnam castra
posuit, distantem Jerosolymis quasi XII
milliaria & quinq; stadia, et arctare cœ-
pit. Maccabæani autem, audito præ-
dari ipsum cœpisse, & arces subigere,
cum fletu & lachrymis à Domino pete-
bant, ut Angelum bonum mitteret re-
dimendo Israëli. Primus autem Mac-
cabæus sumptis armis incitavit & con-
fortavit socios, ut sociis auxilium fer-
rent, in angustiis hostilibus constitutis.
Profectiq; simul omnes corde prompti,
cùm essent juxta Jerosolyma, apparuit
ipsis dux eorum vestitu albo, equo in-
sidens, arma aurea indutus, quibus ful-
gebat, quæque vibrabat: Statímque
omnes elatâ voce benedixerunt De-
um cœli misericordem: corroborati a-
nimis & certiores facti, non homines
tantum se eversuros, sed & feras syl-
vestres & muros ferreos destructuros,
Profectiq; cum fiducia, credebant Deum
ipsis propitiū & adjutorium esse; Instar
leonum in hostes incurrentes sustule-
runt ex ipsis quasi undecim millia, e-
quitésque mille sexcentos; Fugienti-
bus autem reliquis, vulnerati quidam
ex ipsis fugerunt nudi, ipse etiam Ly-
sias cum pudore multo fugiens evasit.
Et cùm Lysias apud se esset, cogitarétque
quod sibi acciderat, venit ipsi in men-
tem & dixit, insuperabiles esse Ebræ-
os, quòd ipsis Deus fortis auxilio sit:
misitque ad eos; Et amicitiam cum
ipsis facere voluit, dixítque regem et-
iam coacturum se ut amicus ipsis fieret.
Annuit autē Maccabæus eis quæ petebat
Lysias; quòd, quæ usui essent, fieri vel-
let & quicquid Maccabæus de Judæis
scripto ad Lysiam miserat, indulserat
ipsis rex. Erant autem epistolæ quas
Lysias Judæis scripsit, in hunc modum
Lysias, Synagogæ Judæorum Salutem.

Versio VULG. LAT.

17 Joannes & Abesalom, qui missi fuerant à vobis, tra-
dentes scripta, postulabant ut ea, quæ per illos signi-
18 ficabantur, implerem. Quæcunque igitur regi po-
tuerunt perferri, exposui : & quæ res permittebat,
19 concessit. Si igitur in negotiis fidem conservave-
ritis, & deincèps bonorum vobis causa esse tenta-
20 bo. De cæteris autem per singula verbo mandavi,
& istis, & his qui à me missi sunt, colloqui vobis-
21 cum. Benè valete. Anno centesimo quadragesimo
octavo, mensis Dioscori die vigesimâ & quartâ.
22 Regis autem epistola ista continebat : REX Anti-
23 ochus Lysiæ fratri Salutem. Patre nostro inter deos
translato, nos volentes eos, qui sunt in regno nostro,
sine tumultu agere, & rebus suis adhibere diligenti-
24 am, Audivimus Judæos non consensisse patri meo
ut transferrentur ad ritum Græcorum, sed tenere
velle suum institutum, ac propterea postulare à no-
25 bis concedi sibi legitima sua. Volentes igitur hanc
quoque gentem quietam esse, statuentes judicavi-
mus, templum restitui illis, ut agerent secundùm suo-
26 rum majorum consuetudinem. Benè igitur feceris,
si miseris ad eos, & dexteram dederis : ut cognitâ
nostrâ voluntate, bono animo sint, & utilitatibus pro-
27 priis deserviant. Ad Judæos verò regis epistola ta-
lis erat : REX Antiochus senatui Judæorum, & cæ-
28 teris Judæis Salutem. Si valetis, sic estis ut volu-
29 mus : sed & ipsi benè valemus. Adiit nos Mene-
laus, dicens velle vos descendere ad vestros, qui sunt
30 apud nos. His igitur, qui commeant usque ad diem
trigesimum mensis Xanthici, damus dextras securita-
31 tis, Ut Judæi utantur cibis & legibus suis, sicut &
priùs : * nemo eorum ullo modo molestiam patia-
32 tur de his quæ per ignorantiam gesta sunt. Misimus
33 autem & Menelaum, qui vos alloquatur. Valete.
Anno centesimo quadragesimo octavo, Xanthici men-
34 sis quintadecimâ die. Miserunt autem etiam Roma-
ni epistolam, ita se habentem : QUINTUS
Memmius & Titus Manilius, legati Romanorum, po-
35 pulo Judæorum Salutem. De his, quæ Lysias cogna-
tus regis concessit vobis, & nos concessimus.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Β'.

17 Ἰωάννης καὶ Ἀβεσσαλὼμ οἱ πεμφθέντες παρ' ὑμῶν, ἐπιδόντες
τὸν ὑπογεγραμμένον χρηματισμὸν, ἠξίουν περὶ τῶν δι' αὐτοῦ
18 σημαινομένων. Ὅσα μὲν οὖν ἔδει καὶ τῷ βασιλεῖ προσενε-
χθῆναι, διεσάφησα, ἃ δὲ ἦν ἐνδεχόμενα, συνεχώρησεν.
19 Ἐὰν μὲν οὖν συντηρήσητε τὴν εἰς τὰ πράγματα εὔνοιαν, καὶ
εἰς τὸ λοιπὸν πειράσομαι (α) παραίτιος ὑμῖν ἀγαθῶν γενέσθαι.
20 Ὑπὲρ δὲ (β) τῶν κατὰ μέρος ἐντέταλμαι τούτοις τε καὶ τοῖς παρ'
21 ἐμοῦ διαλεχθῆναι ὑμῖν. Ἔρρωσθε. ἔτους ἑκατοστοῦ (γ) τεσσαρακο-
22 στοῦ ὀγδόου, Διοσκορινθίου (δ) εἰκοστῇ τετάρτῃ. Ἡ δὲ τοῦ βασι-
λέως ἐπιστολὴ περιεῖχεν οὕτως· Βασιλεὺς Ἀντίοχος τῷ ἀδελ-
23 φῷ Λυσίᾳ χαίρειν. Τοῦ πατρὸς ἡμῶν εἰς θεοὺς μεταστάντος,
(ε) βουλόμενοι τοὺς ἐκ τῆς βασιλείας ἀταράχους ὄντας γενέσθαι
24 πρὸς τὴν τῶν (ζ) ἰδίων ἐπιμέλειαν, Ἀκηκοότες τοὺς Ἰουδαίους μὴ
συνευδοκοῦντας τῇ τοῦ πατρὸς (η) ἐπὶ τὰ Ἑλληνικὰ μεταθέσει, ἀλλὰ
τὴν ἑαυτῶν ἀγωγὴν (θ) αἱρετίζοντας, καὶ διὰ τοῦτο ἀξιοῦντας
25 συγχωρηθῆναι αὐτοῖς τὰ (ι) νόμιμα αὐτῶν· Αἱρούμενοι οὖν καὶ
τοῦτο τὸ ἔθνος ἐκτὸς ταραχῆς εἶναι, κρίνομεν τό, τε (κ) ἱερὸν
αὐτοῖς ἀποκατασταθῆναι, καὶ πολιτεύεσθαι κατὰ τὰ ἐπὶ τῶν προ-
26 γόνων αὐτῶν ἔθη. Εὖ οὖν ποιήσεις διαπεμψάμενος πρὸς αὐ-
τοὺς καὶ δοὺς δεξιὰς, ὅπως (λ) εἰδότες τὴν ἡμετέραν προαίρεσιν,
εὔθυμοί τε ὦσι, καὶ ἡδέως διαγίνωνται (μ) πρὸς τῇ τῶν ἰδίων
27 ἀντιλήψει. Πρὸς δὲ τὸ ἔθνος ἡ τοῦ βασιλέως ἐπιστολὴ (ν) τοι-
αύτη ἦν· Βασιλεὺς Ἀντίοχος τῇ γερουσίᾳ τῶν Ἰουδαίων καὶ
28 τοῖς ἄλλοις Ἰουδαίοις χαίρειν. (ξ) Εἰ ἔρρωσθε, εἴη ἂν ὡς βουλό-
29 μεθα· καὶ αὐτοὶ δὲ ὑγιαίνομεν. Ἐνεφάνισεν ἡμῖν (ο) ὁ Μενέλαος
30 βούλεσθαι κατελθόντας ὑμᾶς γίνεσθαι πρὸς τοῖς ἰδίοις. Τοῖς
οὖν (π) καταπορευομένοις μέχρι τριακάδος Ξανθικοῦ ὑπάρξει δεξιὰ
31 μετὰ τῆς (ρ) ἀδείας, χρῆσθαι τοὺς Ἰουδαίους τοῖς ἑαυτῶν δαπανή-
μασι καὶ νόμοις καθὰ καὶ τὸ πρότερον, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν κατ'
32 οὐδένα τρόπον παρενοχληθήσεται περὶ τῶν ἠγνοημένων. Πέπομ-
33 φα δὲ καὶ τὸν Μενέλαον (σ) παρακαλέσοντα ὑμᾶς. Ἔρρωσθε. ἔτους
34 ἑκατοστοῦ (τ) τεσσαρακοστοῦ ὀγδόου, Ξανθικοῦ (υ) πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ. Ἔ-
πεμψαν δὲ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολὴν ἔχουσαν οὕτως·
Κόϊντος Μέμμιος, Τίτος (φ) Μάνλιος, πρεσβύται Ῥωμαίων, τῷ
35 δήμῳ τῶν Ἰουδαίων χαίρειν. Ὑπὲρ ὧν Λυσίας ὁ συγγενὴς τοῦ βα-
σιλέως συνεχώρησεν ὑμῖν, καὶ ἡμεῖς συνευδοκοῦμεν.

Interp. LAT.

Joannes, & Abessalom, qui missi fuerant à vo- 17
bis, tradentes subscriptum responsum, rogabant
pro iis quæ per illud significabantur. Quæcun- 18
que igitur regi etiam oportebat perferri; exposui:
quæ autem res permittebat, (a) concessit. Si 19
igitur in negotiis fidem conservaveritis; &
deincèps bonorum vobis causa esse tentabo. De 20
singulis autem quibusque rebus mandavi & istis
& his qui missi sunt à me, colloqui vobiscum. Be- 21
nevalete. Anno centesimo quadragesimo octavo
Dioscorinthii die vigesimâ quartâ. Regis au- 22
tem epistola hæc continebat : Rex Antiochus
Lysiæ fratri Salutem. Patre nostro inter deos 23
translato, nos (b) volentes, eos qui sunt in re-
gno, sine tumultu degentes rebus suis adhibere di-
ligentiam, Cùm audissemus Judæos non consentire 24
ei quæ à patre jussa fuit, ad Græcorum ritum
translationi, sed tenere velle suum institutum,
ac propterea postulare concedi sibi legitima sua;
Volentes igitur hanc quoque gentem quietam esse, 25
judicamus & templum restitui illis, & ut agant
secundùm suorum majorum consuetudinem. Benè 26
igitur feceris, si miseris ad eos & dexteram dede-
ris; ut cognitâ nostrâ voluntate, & bono animo
sint, & jucundè rebus propriis deserviant. Ad 27
gentem verò ipsam regis epistola talis erat.
Rex Antiochus senatui Judæorum, & cæteris
Judæis Salutem. Si valetis; sic est, ut vo- 28
lumus : sed & ipsi benè valemus. Significa- 29
vit nobis Menelaus velle vos descendere, &
esse cum propriis. His igitur qui commeant, 30
usque ad diem trigesimum mensis Xanthici erit
dextera cum securitate : Ut Judæi utantur 31
cibis, & legibus suis, sicut & priùs : &
nemo eorum ullo modo molestiam patiatur
de his quæ per ignorantiam gesta sunt. Mi- 32
si autem & Menelaum, qui vos alloqua-
tur. Valete : Anno centesimo quadragesimo octa- 33
vo, Xanthici mensis quintadecimâ die. Mise- 34
runt autem etiam Romani ad eos epistolam ita
habentem. Quintus Memmius, Titus (c) Man-
lius, legati Romanorum, populo Judæorum Sa-
lutem. De his quæ Lysias cognatus regis con- 35
cessit vobis, & nos consentimus.

MS.A. (α) παραίτιος ἀγαθῶν (β) τῶν κατὰ (γ) τεσσαρακοστοῦ (δ) τετράδι καὶ εἰκάδι. (ε) βουλομένου (ζ) Ἰουδαίων (η) εἰς τὰ (θ) αἱρετίζοντας ἀξιοῦν (ι) νόμιμα· Αἱρούμενοι (κ) ἱερὸν ἀποκατασταθῆναι αὐτοῖς, (λ) ἰδόντας (μ) πρὸς τῇ τῶν ἰδίων ἀντιλήψει. (ν) τοιάδε (ξ) Ἔρρωσθαι, (ο) Μενέλαος βουλόμενος κατελθόντας * ἡμᾶς (π) * καταπορευόμενος (ρ) * ἰδίας, (σ) παρακαλέσαντα (τ) τεσσαρακοστοῦ (υ) πεντεκαιδεκάτῃ. * Ἐπέμψαμεν (φ) Μάνιος

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
[illegible]
35 [illegible]

Juchanan & Abisalom à vobis missi, 17
traditis literis, de eo quod in eis scri-
ptum erat postulârunt : Quod igitur 18
ad regem referendum fuit, retuli &
dixi ei : Quodque ipsum concedere
æquum fuit, concessit. Quare si con- 19
ferretis amicitiam quam habetis nobis-
cum, omnium vobis bonorum causa ero.
De eis autem, de quibus misistis, scri- 20
psi & mandavi omnia secundùm volun-
tatem vestram fieri. Anno centesimo 21
quadragesimo octavo, vicesimo quarto
Tisri posterioris. Venit à rege epi- 22
stola, in hunc modum scripta; An- 23
tiochus rex, Lysiæ fratri, Salutem; Pa-
tre in deos translato, regnum nostrum
sine motu esse cupio : scripsi igitur de
negotio Judæorum; Eò quòd accepi 24
de eis, quod nolint annuere voluntati
patris mei de Hellenismo; sed in legi-
bus suis perseverare velint, & propter-
ea leges sibi suas concedi postulant.
Nos etiam populum istum sine pertur- 25
batione ac timore degere volumus, tem-
plúmque ipsis suum restitui, & secun-
dùm leges moresque patrios degere i-
psos ac vivere. Si igitur ad eos mi- 26
seris, fidémque dederis, & mentem er-
ga eos nostram videntes læti ac quie-
ti operibus se suis accingant, rectè fe-
ceris. Ad Judæos autem epistola regis 27
sic scripta erat : Antiochus rex Sena-
tui, reliquísque Judæis, salvere ac va-
lere, Sicut & cupimus : nos autem et- 28
iam valemus. Retulit ad nos Menelaus 29
de vobis, quod quieti operibus vestris
& negotiis adesse cupitis, secundùm
leges vestras agentes. Nos etiam, fide 30
datâ, remittimus quod erratum fuerit,
usque ad finem mensis Nisan. Vivant 31
igitur Judæi legibus suis ut olim, nec
quisquam eis de re quaquam molestus
sit. Misi autem Menelaum, qui vos 32
horum certiores faciat. Valete. An- 33
no centesimo quadragesimo octavo, de-
cimo quinto Nisan. Miserunt autem 34
& Romani Judæis epistolam, sic scri-
ptam; QUINTUS Memistitus & Ma-
nius Senatores Romanorum, cœtui
Judæorum Salutem; Quæcunque con- 35
cessit vobis Lysias cognatus regis, eis
nos etiam consentimus.

Versio VULG. LAT.

36 De quibus autè ad regem judicavit referendum, confestim aliquem mittite, diligentiùs inter vos conferentes, ut decernamus, sicut congruit vobis: nos
37 enim Antiochiam accedimus. Ideóque festinate rescribere, ut nos quoque sciamus cujus estis volunta-
38 tis. Benè valete. Anno centesimo quadragesimo octavo, quintadecimâ die mensis Xanthici.

CAP. XII.

1 His factis pactionibus, Lysias pergebat ad regem,
2 Judæi autem agriculturæ operam dabant. Sed hi qui resederant, Timotheus, & Apollonius Gennæi filius, sed & Hieronymus, & Demophon super hos, & Nicanor Cypriarches, non sinebant eos in silen-
3 tio agere, & quiete. Joppitæ verò tale quoddam flagitium perpetrârunt: rogaverunt Judæos, cum quibus habitabant, ascendere scaphas, quas paraverant, cum uxoribus & filiis, quasi nullis inimici-
4 tiis inter eos subjacentibus. Secundùm commune itaque decretum civitatis, & ipsis acquiescentibus, pacisque causâ nihil suspectum habentibus: cùm in altum processissent, submerserunt non minùs ducen-
5 tos. Quam crudelitatem Judas in suæ gentis homines factam ut cognovit, præcepit viris, qui erant cum
6 ipso: & invocato justo judice Deo, Venit adversùs interfectores fratrum, & portum quidem noctu succendit, scaphas exussit, eos autem, qui ab igne
7 refugerant, gladio peremit. Et cùm hæc ita egisset, discessit quasi iterum reversurus, & universos
8 Joppitas eradicaturus. Sed cùm cognovisset & eos, qui erant Jamniæ, velle pari modo facere habitanti-
9 bus secum Judæis, Jamnitis quoque nocte supervenit, & portum cum navibus succendit: ita ut lumen ignis appareret Jerosolymis à stadiis ducentis qua-
10 draginta. Indè cùm jam abiissent novem stadiis, & iter facerent ad Timotheum, commiserunt cum eo Arabes, quinque millia viri, & equites quingenti.
11 Cùmque pugna valida fieret, & auxilio Dei prosperè cessisset, residui Arabes victi, petebant à Juda dextrâ sibi dari, promittentes se pascua daturos, & in cæteris profuturos.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Β'.

36 Ἃ δὲ ἔκρινε (α) προσανενεχθῆναι τῷ βασιλεῖ, πέμψατέ τινα παραχρῆμα ἐπισκεψάμενοι περὶ τούτων, (β) ἵνα ἐκθῶμεν ὡς καθήκει (γ) ὑμῖν·
37 ἡμεῖς γὰρ προσάγομεν πρὸς Ἀντιόχειαν. Διὸ σπεύσατε, καὶ πέμψατέ
38 τινας, ὅπως καὶ ἡμεῖς ἐπιγνῶμεν ὁποίας ἐστὲ γνώμης. Ὑγιαίνετε. Ἔτους ἑκατοστοῦ (δ) τεσσαρακοστοῦ ὀγδόου, Ξανθικοῦ (ε) πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ.

MS.A. (α) προσανενήνεχθαι (β) ἵν' ἔχωμεν (γ) ἡμῖν· (δ) τεσσαρακοστοῦ (ε) πεντεκαιδεκάτῃ.

ΚΕΦ. ιβ'.

1 Γενομένων (α) τῶν συνθηκῶν τούτων, ὁ μὲν Λυσίας ἀπῆλθε πρὸς τὸν βα-
2 σιλέα, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι περὶ τὴν γεωργίαν ἐγίνοντο. Τῶν δὲ κατὰ τόπον στρατηγῶν Τιμόθεος καὶ Ἀπολλώνιος ὁ τοῦ Γενναίου, ἔτι δὲ Ἱερώνυμος καὶ Δημοφῶν, πρὸς δὲ τούτοις Νικάνωρ ὁ Κυπριάρχης, οὐκ
3 εἴων αὐτοὺς (ϛ) εὐσταθεῖν, καὶ τὰ τῆς ἡσυχίας ἄγειν. Ἰοππῖται δὲ τηλικοῦτο συνετέλεσαν τὸ δυσσέβημα. παρακαλέσαντες (γ) τοὺς σὺν αὐτοῖς οἰκοῦντας Ἰουδαίους ἐμβῆναι εἰς τὰ (δ) παρασταθέντα ὑπ' αὐτῶν σκάφη σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ὡς μηδεμιᾶς ἐνεστώσης πρὸς
4 αὐτοὺς δυσμενείας, (ε) Κατὰ δὲ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ψήφισμα, καὶ τούτων ἐπιδεξαμένων ὡς ἂν εἰρηνεύειν θελόντων, καὶ μηδὲν ὕποπτον ἐχόντων, (ζ) ἐπαναχθέντας αὐτοὺς ἐβύθισαν, ὄντας οὐκ ἔλαττον τῶν
5 διακοσίων. Μεταλαβὼν δὲ (η) Ἰούδας τὴν γεγενημένην εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς ὠμότητα, παραγγείλας τοῖς περὶ αὐτὸν ἀνδράσι, καὶ ἐπικα-
6 λεσάμενος τὸν δίκαιον κριτὴν Θεὸν, (θ) Παρεγένετο ἐπὶ τοὺς μιαιφόνους τῶν ἀδελφῶν· (ι) καὶ τὸν μὲν λιμένα νύκτωρ ἐνέπρησε, καὶ τὰ σκάφη κατέ-
7 φλεξε, τοὺς δὲ ἐκεῖ συμφυγόντας ἐξεκέντησε. Τοῦ δὲ χωρίου συγκλεισθέντος, (κ) ἀνέλυσεν, ὡς πάλιν ἥξων καὶ τὸ σύμπαν τῶν
8 Ἰοππιτῶν ἐκριζῶσαι πολίτευμα. Μεταλαβὼν δὲ καὶ τοὺς ἐν Ἰαμνείᾳ τὸν αὐτὸν ἐπιτελεῖν βουλομένους τρόπον τοῖς (λ) παροικοῦσιν Ἰου-
9 δαίοις, Καὶ τοῖς Ἰαμνίταις νυκτὸς ἐπιβαλὼν, ὑφῆψε τὸν λιμένα σὺν τῷ στόλῳ, ὥστε (μ) φαίνεσθαι τὰς αὐγὰς τοῦ φέγγους εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα,
10 σταδίων ὄντων διακοσίων (ν) τεσσαράκοντα. Ἐκεῖθεν δὲ (ξ) ἀποσπασθέντων σταδίους ἐννέα, ποιουμένων τὴν πορείαν ἐπὶ τὸν Τιμόθεον, (ο) προσέβαλον Ἄραβες αὐτῷ οὐκ ἐλάττους τῶν πεντακισχιλίων, ἱππεῖς δὲ πεντα-
11 κόσιοι. Γενομένης δὲ καρτερᾶς μάχης, καὶ τῶν περὶ τὸν Ἰούδαν διὰ τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ βοήθειαν εὐημερησάντων, (π) ἐλαττωθέντες οἱ Νομάδες Ἄραβες ἠξίουν δοῦναι τὸν Ἰούδαν δεξιὰν αὐτοῖς, ὑπισχνούμενοι καὶ βοσκήματα δώσειν, καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ὠφελήσειν αὐτούς.

MS.A. (α) δὲ τῶν (β) εὐσταθεῖν, καὶ * τὰς ἡσυχίας (γ) τοὺς ἐν ἑαυτοῖς (δ) παρακατασταθέντα (ε) Μετὰ δὲ (ζ) ἀχθέντας (η) ὁ Ἰούδας (θ) Παραγενόμενος (ι) τὸν μὲν * ἐνέπρησε (κ) * ἀνέζευξεν, πάλιν (λ) κατοικοῦσιν (μ) ἐπιφαίνεσθαι (ν) τεσσαράκοντα. (ξ) ἀποσπάσαντες (ο) ἐπέβαλλον (π) ἐλαττονωθέντες Νομάδες ἠξίουν

Interp. LAT.

De quibus autem ad regem judicavit referendum, confestim aliquem mittite consideraturum de his, ut decernamus, sicut congruit vobis. Nos enim Antiochiam accedimus. Ideò festinate, & mittite aliquos; ut nos quoque sciamus, cujus estis voluntatis. Valete: Anno centesimo quadragesimo octavo quintadecimâ die mensis Xanthici.

CAP. XII.

His autem factis pactionibus, Lysias quidem pergebat ad regem; Judæi autem agriculturæ operam dabant. Ex ducibus autem qui erant per loca, Timotheus, & Apollonius Gennei filius, sed & Hieronymus, & Demophon, præter hos autem Nicanor Cypriarches, non sinebant eos in quiete agere, & silentio. Joppitæ verò tale quoddam flagitium perpetraverunt. Cùm rogâssent eos qui secum habitabant, Judæos, ascendere in paratas ab ipsis scaphas, cum uxoribus & filiis, quasi nullis inimicitiis erga eos subjacentibus, Secundùm autem commune decretum civitatis, & his acquiescentibus, tanquam pacificè agere volentibus, nihilque suspectum habentibus, eos cùm in altum processissent, submerserunt, cùm essent non minùs ducentis. Quam crudelitatem Judas in suæ gentis homines factam ut cognovit; præcipiens viris qui erant cum ipso, & invocato justo judice Deo, Venit adversùs interfectores fratrum: & portum quidem nocte succendit, & scaphas exussit, eos autem, qui illuc refugerant, peremit. Ipsâ autem regione conclusâ, discessit quasi iterum reversurus, & universam Joppitarum rempublicam eradicaturus. Sed cùm cognovisset, & eos qui erant Jamniæ, velle pari modo facere habitantibus secum Judæis; Jamnitis quoque nocte supervenit, & portum cum navibus succendit; ita ut lumen ignis appareret Hierosolymis ab stadiis ducentis quadraginta. Indè autem cùm abiissent novem stadiis, & iter facerent contra Timotheum; commiserunt cum eo Arabes non pauciores quinque millibus, & equites quingenti. Cùmque pugna valida facta esset, & his, qui circa Judam, auxilio Dei prosperè cessisset; victi Nomades Arabes petebant à Juda dextras sibi dari, promittentes, se & pascua daturos, & in cæteris profuturos ipsis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]

Quæ autem ad regem de vobis retulit, de eis, qui agant vestro nomine mittite, ut fiat quod gratum sit vobis, in omnibus quæ vultis. Antiochiam enim profecturi sumus: Festinatò igitur ad nos mittite qui nos certiores faciant quomodo agatis. Anno centesimo quadragesimo octavo, quintodecimo Nisan.

CAP. XII.

His rebus gestis, profectus Lysias ad regem discessit, Judæi autem ad agros suos colendos conversi sunt. Præfecti autem & duces qui in locis erant, Timotheus & Apollonius Gannæi filius, & Hieronymus & Ramphon & Nicanor, Cypriique cum eis quietos illos ac pacatos non sinebant. Joppenses autem magnum flagitium sic fecerunt: Judæis qui cum ipsis erant persuaserunt scaphas habitare cum uxoribus & liberis: nullis intercedentibus inter eos inimicitiis, aut litibus, Sed omnibus, concives se reputantibus: quibus consentientibus, quasi scilicet qui pacem agere cuperent, nec quicquam in mente repositum gererent, ingressos quasi ducentos submerserunt in medio mari. Cùm igitur audisset Judas malum & iniquitatem factam popularibus suis, præcepit eis qui secum erant, & precatus cum clamore Deum judicem justum; Venit in fratricidas, portúmque ipsorum noctu incendit, cum navibus qui in eo erant, & qui in eis inventi sunt, interfecit. Quod cùm persensissent cives, clauserunt portas: ipse autem reversus discessit, quòd aliam in eos expeditionem meditaretur, qua Joppam cum incolis funditus everteret. Cùm autem persensisset Jamnitas etiam idem facere cupere Judæis inquilinis suis; Noctu eò profectus incendit portum ipsorum cum omnibus quæ in eo erant, ita ut fulgor ignis incendii Jerosolyma usq; conspiceretur, ducentorum & quadraginta stadiorum intervallo. Digressos inde quasi novem stadia, quasi adversùs Timotheum proficiscerentur, aggressi sunt Arabum pedites ad quinque millia, cum equitibus quingentis. Facto autem prælio & pugnâ magnâ, vicerunt Maccabræi, propter Dei qui ipsis adfuerat auxilium: victi autem Nomades petierunt à Juda ut dextram sibi daret, pascua etiam ipsi daturos pollicentes.

Versio VULG. LAT.

12 Judas autem, arbitratus verè in multis eos utiles,
promisit pacem: dextrísque acceptis, discessêre ad
13 tabernacula sua. Aggressus est autem & civitatem
quandam firmam, pontibus murísque circumseptam,
quæ à turbis habitabatur Gentium promiscuarum,
14 cui nomen Casphin. Hi verò qui intùs erant, confidentes in stabilitate murorum, & apparatu alimoniarum, remissiùs agebant, maledictis lacessentes Judam, & blasphemantes, ac loquentes quæ fas non est.
15 Machabeus autem, invocato magno mundi principe,
qui sine arietibus & machinis temporibus Jesu præ-
16 cipitavit Jericho, irruit ferociter muris: Et captâ
civitate per Domini voluntatem, innumerabiles cædes fecit, ita ut adjacens stagnum stadiorum duorum latitudinis, sanguine interfectorum fluere videretur.
17 Indè discesserunt stadia septingenta quinquaginta, &
venerunt in Characa ad eos, qui dicuntur Tubianæi,
18 Judæos: Et Timotheum quidem in illis locis non
comprehenderunt, nullóque negotio perfecto regressus est, relicto in quodam loco firmissimo præsi-
19 dio. Dositheus autem & Sosipater, qui erant duces cum Machabæo, peremerunt à Timotheo relictos
20 in præsidio, decem millia viros. At Machabæus, ordinatis circum se sex millibus, & constitutis per cohortes, adversùs Timotheum processit, habentem secum centum viginti millia peditum, equitúmque
21 duo millia quingentos. Cognito autem Judæ adventu, Timotheus præmisit mulieres, & filios, & reliquum apparatum, in præsidium, quod Carnion dicitur: erat enim inexpugnabile, & accessu difficile
22 propter locorum angustias. Cùmque cohors Judæ
prima apparuisset, timor hostibus incussus est, ex præsentia Dei, qui universa conspicit, & in fugam versi sunt alius ab alio, ita ut magìs à suis dejicerentur, & gladiorum suorum ictibus debilitarentur.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β΄.

12 Ἰȣδας δὲ ὑπολαβὼν ὡς ἀληθῶς ὀν πολλοῖς αὐτὺς χρησίμȣς,(α)ἐπε-
χώρησεν εἰρήνην ἄξειν πρὸς αὐτȣς. καὶ λαβόντες δεξιὰς, εἰς τὰς
13 σκηνὰς(β)αὐτῶν ἐχωρίσθησαν. Ἐπέβαλε δὲ καὶ ἐπί τινα πόλιν
γεφυροῦν ὀχυρὰν καὶ τείχεσι περιπεφραγμένην, καὶ παμμιγέσιν
14 ἔθνεσι κατοικȣμένην, ὄνομα δὲ Κάσπιν. Οἱ δ᾽ ἔνδον πεποιθό-
τες τῇ τῶν τειχέων(γ)ἐρυμνότητι, τῇ τε τῶν βρωμάτων παραθέσει,
ἀναγωγότερον ἐχρῶντο, τοῖς περὶ τὸν Ἰȣδαν λοιδορȣ̃ντες, καὶ προσ-
15 ἔτι βλασφημȣ̃ντες, καὶ λαλȣ̃ντες ἃ μὴ θέμις. Οἱ (δ) δὲ περὶ
τὸν Ἰȣδαν ἐπικαλεσάμενοι τὸν μέγαν τȣ̃ κόσμου δυνάστην, τὸν ἄτερ
κριῶν καὶ μηχανῶν ὀργανικῶν καταχρημνίσαντα τὴν Ἱεριχὼ κα-
16 τὰ τοὺς Ἰησοῦ χρόνȣς, ἐνέσεισαν θηριωδῶς τῷ τείχει. Κα-
ταλαβόμενοί τε τὴν πόλιν τῇ τȣ̃ Θεοῦ θελήσει, ἀμυθήτȣς ἐποιή-
σαντο σφαγὰς, ὥστε τὴν παρακειμένην λίμνην τὸ πλάτος ἔχȣσαν
17 (ε)σαδίων δύο, καταῤῥυτον αἵματι πεπληρωμένην φαίνεσθαι. Ἐκεῖ-
θεν δὲ ἀποσπάσαντες σαδίȣς ἑπτακοσίȣς πεντήκοντα διήνυσαν
18 εἰς τὸν Χάρακα,(ζ)πρὸς τȣ̀ς λεγομένȣς Τȣβιηνȣ̀ς Ἰȣδαίȣς. Καὶ Τι-
μόθεον μὲν ἐπὶ τῶν τόπων ȣ̓ κατέλαβον,(η)ἄπρακτον τε ἀπὸ τῶν
τόπων ἐκλελυκότα, καταλελοιπότα δὲ φρȣρὰν ἔν τινι τόπῳ, καὶ
19 μάλα ὀχυράν. Δωσίθεος δὲ καὶ Σωσίπατρος τῶν περὶ τὸν Μακκα-
βαῖον ἡγεμόνων,(θ)ἐξοδεύσαντες ἀπώλεσαν τȣ̀ς ὑπὸ Τιμοθέȣ κατα-
20 λειφθέντας ἐν τῷ ὀχυρώματι πλείȣς τῶν μυρίων ἀνδρῶν. Ὁ δὲ
Μακκαβαῖος διατάξας(ι)τὴν ἑαυτȣ̃ σρατιὰν σπειρηδὸν, κατέσησεν αὐ-
τȣ̀ς ἐπὶ τῶν σπειρῶν, καὶ ἐπὶ τὸν Τιμόθεον(κ)ὥρμησεν ἔχοντα περὶ
αὐτὸν μυριάδας δώδεκα πεζῶν, ἱππεῖς δὲ (λ) χιλίȣς πρὸς τοῖς
21 πεντακοσίοις. Τὴν δὲ ἔφοδον μεταλαβὼν (μ) Ἰούδα, ὁ Τιμόθεος
προεξαπέσειλεν τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τὴν ἄλλην ἀπο-
σκευὴν εἰς τὸ λεγόμενον Καρνίον· ἦν γὰρ δυσπολιόρκητον καὶ δυσ-
πρόσιτον τὸ χωρίον διὰ (ν) τὴν τῶν πάντων τῶν τόπων σενότητα.
22 Ἐπιφανείσης δὲ τῆς (ξ) Ἰȣδα σπείρας πρώτης, καὶ γενομένȣ δέȣς ἐπὶ
τȣ̀ς πολεμίȣς, φόβȣ τε ἐκ τȣ̃ (ο) πάντα ἐφορῶντος ἐπιφανείας
(π) γενομένȣ ἐπ᾽ αὐτȣ̀ς, (ρ) εἰς φυγὴν ὥρμησαν ἄλλος ἀλλαχῆ
φερόμενος, ὥστε πολλάκις ὑπὸ τῶν ἰδίων βλάπτεσθαι, καὶ ταῖς τῶν ξιφῶν
ἀκμαῖς ἀναπείρεσθαι.

MS. A. (α)ὑπεχώρησεν (β)ἐχωρίσθησαν. (γ)εὐρυμνότητι, (δ) δὲ τὸν (ε)σαδίους δύο, καταῤῥεῖν τὸ αἷμα (ζ) καὶ πρὸς τȣ̀ς λεγομένȣς Τȣβείνους (η) ἄπρακτον τότε ἐκ τῶν (θ) ἐξοδεύσαντες τȣ̀ς ὑπὸ Τιμοθέȣ ἀπώλεσαν καταλειφθέντας (ι) τὴν περὶ αὐτὸν σρατιὰν (κ) ὥρμησαν (λ) τετρακισχιλίους καὶ πρὸς τοῖς ἑπτακισχιλίοις. (μ) Ἰȣδου, προεξαπέσειλεν ὁ Τιμόθεος τὰς γυναῖκας, καὶ τὴν ἄλλην (ν) τὴν πάντων (ξ) Ἰȣδου σπείρης, πρώτου (ο) τὰ πάντα (π) γενομένης (ρ) εἰς φυγὴν

Interp. LAT.

Judas autem arbitratus verè in multis eos utiles, 12
concessit pacem acturum se cum eis: dextrísque
acceptis discessêre ad tabernacula sua. Aggressus 13
est autem & civitatem quandam firmam pontibus, murísque circumseptam, quæ à turbis habitabatur gentium promiscuarum: cui nomen Caspis.
Hi verò qui intùs erant, confidentes in stabilita- 14
te murorum, & apparatu alimoniarum, remissiùs agebant, maledictis lacessentes Judam, & præterea blasphemantes, & loquentes quæ fas non est.
Qui autem circa Judā erant, invocato magno 15
mundi principe, qui sine arietibus & machinis temporibus Jesu præcipitavit Hiericho, irruerunt ferociter in muros. Et captâ civitate per 16
Dei voluntatem, innumerabiles cædes fecerunt: ita ut adjacens stagnū stadiorū duorū latitudinis
repletū sanguine fluere videretur. Inde autē disce- 17
dentes stadia septingenta quinquaginta venerūt in Characa, ad eos qui dicuntur Tubieni, Judæos.
Et Timotheum quidem in illis locis non compre- 18
henderunt, nullis rebus gestis tunc à locis illis regressum, relicto autem in quodam loco firmissimo
præsidio. Dositheus autem, & Sosipater, ex iis 19
ducibus qui cum Maccabæo, exeuntes, peremerunt à Timotheo relictos in præsidio plures quàm
decem millia viros. At Maccabæus ordinato 20
exercitu suo per cohortes, constituit eos super cohortes, & adversùs Timotheum processit habentem secum centum viginti millia peditum, equi-
túmque duo millia quingentos. Cognito autem 21
Judæ adventu Timotheus præmisit mulieres, & filios, & reliquum apparatum, in locum qui Carnion dicitur. Erat enim inexpugnabile & accessu difficile castellum, propter omnium loco-
rum angustias. Cúmque cohors Judæ prima ap- 22
paruisset, & exorto timore in hostibus ac terrore, ex præsentia illius qui universa conspicit; in fugam versi sunt, alius aliò delatus: ita ut sæpè à suis læderentur, & gladiorum mucronibus trajicerentur.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Judas autem cogitans eos sibi multis 12
in rebus utiles esse, annuit pacem cum illis agere: Acceptâque dextrâ, pro-
fecti ad tentoria sua discesserunt. Ju- 13
das autem in civitatem quandam impetum fecit, fortem & firmis muris circundatam, quam multæ gentes habi-
tabant, nomine Caspin. Incolæ au- 14
tem murorum firmitati confisi, armísque, quæ multa eis reposita erant in ea supra modum elati Maccabæanos probris & contumeliis afficiebant, dictis immundis, quibus nefas est eos im-
petentes. Maccabæani autem Deum 15
seculorum omnipotentem cum clamore precati, qui diebus Josuæ, muros Jericho sine petris aut machinis aut artificio humano destruxit, accedentes ferarum instar in muros impetum fe-
cerunt, Deique voluntate muro diru- 16
to civitatem subegerunt, multis in ea interfectis, ita ut lacus ipsis propinqua, continens quasi duo stadia, tota
sanguine inficeretur. Inde digressi, 17
confectis stadiis quasi septingentis quinquaginta, Charocem, ad Judæos qui
Tubieni dicuntur, ingressi sunt. Et 18
Timotheum quidem in loco invenerunt sine exercitu, manibus remissis quòd copias non haberet, reliquerat autem in arce quadam magna & for-
ti custodiam. Profecti autem ex Mac- 19
cabæanis præfecti ac duces Dositheus & Sosipater, relictos in arce à Timotheo
supra decē mille interfecerunt. Macca- 20
bæus autē collectū exercitū cùm per cohortes divisisset, singulísq; cohortibus duces præfecisset, contra Timotheum profectus est, adversùs se, cum centum triginta peditum millibus, equitum bis
mille quingentis, venientem. Timo- 21
theus cùm de Maccabæanis inaudivisset, dimisit uxores & liberos omniáque impedimenta ipsorum ad civitatem quæ dicitur Karna, quòd difficile accessu esset castellū, & munitū, nec facile subigi posset, aut spoliari, quòd angustos ab omni parte aditus habe-
ret. Visâ autem primâ acie Macca- 22
bæi, cecidit timor pavorque in hostes voluntate Dei omnipotentis, qui adversùm se illis ostendit, cúmque in pedes se dedissent, in suam quisque partem fugerunt, ita ut alter in alterum incurreret & ascenderet, altérq; ab altero confoderetur, membrísque impotens redderetur, quòd gladios nudos haberent.

Versio VULG. LAT.

23 Judas autem vehementer instabat puniens profanos,
24 & prostravit ex eis triginta millia virorum. Ipse
verò Timotheus incidit in partes Dosithei & Sosipa-
tris : & multis precibus postulabat ut vivus dimitte-
retur, eò quòd multorum ex Judæis parentes habe-
25 ret, ac fratres, quos morte ejus decipi eveniret. Et
cùm fidem dedisset restiturum se eos secundùm con-
stitutum, illæsum eum dimiserunt, propter fratrum
26 salutem. Judas autem egressus est ad Carnion, in-
27 terfectis vigintiquinque millibus. Post horum fu-
gam & necem, movit exercitum ad Ephron civita-
tem munitam, in qua multitudo diversarum gentium
habitabat : & robusti juvenes pro muris consistentes
fortiter repugnabant : in hac autem machinæ multæ,
28 & telorum erat apparatus. Sed, cùm Omnipoten-
tem invocâssent, qui potestate suâ vires hostium con-
fringit, ceperunt civitatem : & ex eis qui intùs erant,
29 vigintiquinque millia prostraverunt. Indè ad civi-
tatem Scytharum abierunt, quæ ab Jerosolymis sex-
30 centis stadiis aberat. Contestantibus autem his, qui
apud Scythopolitas erant, Judæis, quòd benignè ab
eis haberentur, etiam temporibus infœlicitatis quòd
31 modestè secum egerint : Gratias agentes eis, & ex-
hortati etiam de cætero erga genus suum benignos
esse, venerunt Jerosolymam die solenni septimana-
32 rum instante. Et post Pentecosten abierunt contra
33 Gorgiam præpositum Idumææ. Exivit autem cum
peditibus tribus millibus, & equitibus quadringen-
34 tis. Quibus congressis, contigit paucos ruere Ju-
35 dæorum. Dositheus verò quidam de Bacenoris eques,
vir fortis, Gorgiam tenebat : &, cùm vellet illum
capere vivum, eques quidam de Thracibus irruit in
eum, humerúmque ejus amputavit : atque ita Gorgias
36 effugit in Maresa. At illis, qui cum Esdrin erant,
diutiùs pugnantibus & fatigatis, invocavit Judas
37 Dominum adjutorem & ducem belli fieri : Incipi-
ens voce patriâ, & cum hymnis clamorem extol-
lens, fugam Gorgiæ militibus incussit.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Β'.

23 Ἐποιεῖτο δὲ τὸν διωγμὸν (α) εὐτονώτερον Ἰούδας, συγκεντῶν τοὺς (β)
24 ἀλιτηρίους, διέφθειρέ τε εἰς μυριάδας τρεῖς ἀνδρῶν. Αὐτὸς δὲ ὁ
Τιμόθεος ἐμπεσὼν τοῖς περὶ τὸν Δωσίθεον καὶ Σωσίπατρον, ἠξίου
μετὰ πολλῆς γοητείας ἐξαφεῖναι σῶον αὐτόν· διὰ τὸ πλειόνων μὲν γο-
νεῖς, ὧν δὲ ἀδελφοὺς ἔχειν, καὶ τούτους ἀλογηθῆναι (γ) συμβήσεται,
25 εἰ ἀποθάνοι. Πιστώσαντος δὲ αὐτοῦ διὰ πλειόνων τὸν ὁρισμὸν (δ) ἀποκα-
ταστήσειν τούτους ἀπημάντους, ἀπέλυσαν αὐτὸν ἕνεκα τῆς τῶν ἀδελφῶν
26 σωτηρίας. Ἐξελθὼν δὲ ἐπὶ τὸ Καρνίον καὶ τὸ (ε) Ἀταργατεῖον, κατ-
27 έσφαξε μυριάδας σωμάτων (ζ) δύο καὶ πεντακισχιλίους. Καὶ μετὰ τὴν
τούτων τροπὴν καὶ ἀπώλειαν (η) ἐπεστράτευσεν Ἰούδας καὶ ἐπὶ Ἔφρων,
πόλιν ὀχυράν, (θ) ἐν ᾗ κατῴκει Λυσίας, καὶ πάμφυλα πλήθη· νεανίαι
δὲ πρὸ τῶν τειχῶν καθεστῶτες ῥωμαλέοι ἀπεμάχοντο εὐρώστως, ἐν-
28 θάδε ὀργάνων καὶ βελῶν πολλαὶ παραθέσεις ὑπῆρχον. Ἐπικαλε-
σάμενοι δὲ τὸν δυνάστην τὸν μετὰ κράτους συντρίβοντα τὰς τῶν πολε-
μίων (ι) ἀλκάς, ἔλαβον τὴν πόλιν ὑποχείριον, (κ) καὶ κατέστρωσαν τῶν
29 ἔνδον εἰς μυριάδας (λ) δύο καὶ πεντακισχιλίους. Ἀναζεύξαντες δὲ ἐκεῖ-
θεν, ὥρμησαν ἐπὶ Σκυθῶν πόλιν, ἀπέχουσαν ἀπὸ Ἱεροσολύμων
30 σταδίους ἑξακοσίους. Ἀπομαρτυρησάντων δὲ τῶν ἐκεῖ (μ) κατοικούντων
Ἰουδαίων, ἣν οἱ Σκυθοπολῖται ἔσχον πρὸς αὐτοὺς εὔνοιαν, καὶ ἐν τοῖς
31 τῆς ἀτυχίας καιροῖς ἥμερον (ν) ἀπάντησιν ἐποιοῦντο, Εὐχαριστήσαντες
αὐτοῖς, καὶ προσπαρακαλέσαντες καὶ εἰς τὰ λοιπὰ πρὸς τὸ γένος
εὐμενεῖς εἶναι, (ξ) παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα, τῆς τῶν ἑβδομάδων
32 ἑορτῆς οὔσης ὑπογύου. Μετὰ δὲ τὴν λεγομένην Πεντηκοστήν, ὥρμη-
33 σαν ἐπὶ Γοργίαν τὸν τῆς Ἰδουμαίας στρατηγόν. Ἐξῆλθεν δὲ μετὰ πεζῶν
34 τρισχιλίων, ἱππέων δὲ τετρακοσίων. (ο) Καὶ παραταξαμένων συμ-
35 έβη πεσεῖν ὀλίγους τῶν Ἰουδαίων. Δωσίθεος δέ τις τῶν τοῦ Βα-
κήνορος, ἔφιππος ἀνὴρ καὶ καρτερός, εἴχετο τοῦ Γοργίου, καὶ λαβό-
μενος τῆς χλαμύδος, ἦγεν αὐτὸν εὐρώστως, καὶ (π) βουλόμενος τὸν κατά-
ρατον λαβεῖν ζωγρείαν, τῶν (ρ) ἱππέων Θρακῶν τινος ἐπενεχθέντος
36 αὐτῷ καὶ τὸν ὦμον καθελόντος, διέφυγεν (σ) ὁ Γοργίας εἰς Μαρισά. Τῶν
δὲ περὶ τὸν Ἔσδριν ἐπιπλεῖον μαχομένων, καὶ κατακόπων ὄντων,
ἐπικαλεσάμενος (τ) ὁ Ἰούδας τὸν κύριον σύμμαχον φανῆναι καὶ προοδη-
37 γὸν (υ) τοῦ πολέμου, Καταρξάμενος τῇ πατρίῳ φωνῇ τὴν μεθ᾽ ὕμνων
κραυγήν, (φ) ἀναβοήσας, καὶ ἐνσείσας ἀπροσδοκήτως τοῖς περὶ τὸν
Γοργίαν, τροπὴν αὐτῶν ἐποιήσατο.

Interp. LAT.

Judas autem vehementer instabat, trucidans prophanos, & prostravit ad triginta millia virorum. Ipse verò Timotheus incidit in partes Dosithei, & Sosipatris & multis precibus postulabat, ut vivus dimitteretur; eò quòd plurium quidem parentes, aliorum verò fratres haberet, quos morte ejus (a) decipi eveniret. Cùm autem multis modis firmâsset hoc constitutum, restituturum se eos illæsos; dimiserunt eum propter fratrum salutem. Egressus autem in Carnion, & (b) Atergatæum, interfecit vigintiquinque millia corporum. Post horum autem fugam, & necem, movit exercitum Judas etiam super Ephron civitatem munitam, in qua habitabat Lysias, & multitudo diversarum gentium : & robusti juvenes pro muris consistentes fortiter repugnabant : in hac autem machinarum & telorum multus erat apparatus. Sed cùm Omnipotentem invocâssent, qui cum potestate vires hostium confringit; ceperunt civitatem, & ex eis qui intùs erant, ad vigintiquinque millia prostraverunt. Indè autem abeuntes ad civitatem Scytharum processerunt, quæ ab Hierosolymis, sexcentis stadiis aberat. Contestantibus autem his qui ibi erant, Judæis, quòd benignè à Scythopolitis haberentur, & temporibus infœlicitatis mansuetè secum egerint; Gratias agentes, & exhortati etiam de cætero erga genus ipsum benignus esse, venerunt Hierosolymam die solenni septimanarum instante. Post eam verò, quæ dicitur Pentecoste, abierunt contra Gorgiam præpositum Idumææ. Exivit autem cum peditibus tribus millibus, & equitibus quadringentis. Quibus congressis contigit paucos cadere Judæorum. Dositheus verò quidam de iis qui Bacenoris, eques vir, & fortis, Gorgiam tenuit, & apprehendens eum chlamyde ducebat eum fortiter : & cùm vellet sceleratum illum capere vivum, eques quidam de Thracibus irruit in eum, humerúmque amputavit : atq; ita Gorgias effugit in Maresa. At illis, qui cum Esdrin erant, diutiùs pugnantib' & fatigatis; cùm invocâsset Judas Dominum, ut adjutorem se ostenderet, & ducem belli, Incipiens patriâ voce cum hymnis clamorem, exclamans & irruens improvisò in eos qui circa Gorgiam, in fugam eos vertit.

MS. A. (α) εὐτονότερον* ον Ἰούδας, (β) ἀλητηρίους, διέφθειρεν δὲ (γ) συμβήσεται Πιστώσαντος (δ) ἀποκαταστῆσαι (ε) Ἀτεργατῖον, (ζ) δυοπεντακισχιλίους. Μετὰ δὲ τὴν (η) ἐπεστράτευσεν καὶ (θ) ἐν ᾗ πάμφυλα ἐν αὐτῇ πλήθη· νεανίαι δὲ ῥωμαλαῖοι πρὸ τῶν τειχῶν καθεστῶτες εὐρώστως ἀπεμάχοντο. ἔνθα ὀργάνων (ι) ὁλκάς, (κ) κατέστρωσαν δὲ τῶν (λ) δυοπεντακισχιλίους. Ἀναζεύξαντές τε (μ) καθεστώτων (ν) ἀπάντησιν, Εὐχαριστήσαντες, καὶ (ξ) παρεγενήθησαν (ο) Παραταξαμένους δὲ (π) βουλόμενος (ρ) ἱππέων τινὸς Θρακῶν (σ) Γοργίας (τ) Ἰούδας (υ)* φανῆναι τὸν (φ) ἐνσείσας (χ) ἐποιήσατο αὐτῶν.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

23 [illegible] *
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
33
34 [illegible]
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
[illegible]

* Judas autem fortiter persequens, impios cædebat, ita ut triginta millia ex eis interficeret. Timotheus autem in Dositheanos & Sosipatrianos incidit, comprehensúsque petebat ab eis supplicabátque ut vivum dimitterent. Qui ipsum, quod apud eum essent fratres cognatíque multorum, quos vivos se dimissurum pollicebatur, verecundiâ erga ipsû, propter vitas fratrû suorum, vivum dimiserunt. Judas Maccabæus autem egressus adversùs locû qui dicitur Karna, & Atergata, interfecit ibi viginti quinque millia. Victis his & occisis, confirmatus Judas cum exercitu suo, profectus est Ephronem civitatem fortem, in qua morabatur Lysias, cum cœtu qui ex multis Gentibus constabat, & adolescentibus robustis; Qui fortiter pugnabant pro muro, jaculis & lanceis omníque telo bellico. Supplicantibus autem Deo cum clamore Maccabæanis, qui conterere potest & confringere omne robur hostile, tradidit civitatem in manus eorum; Quam ingressi subegerunt, occisis in ea quasi viginti quinq; millibus. Inde digressi venerunt ad Baishan, ab Jerosolymis quasi sexcenta stadia dissitam. Quam qui habitabant Judæi, professi sunt magnam sibi cives quietem præstitisse, etiam honoris sui tenaces. Maccabæani autem benignitatem ipsorum gratam habentes occurrerunt ipsis cum pace; Indè Jerosolyma concesserunt ad agendum festum Azymorum. Et post Pentecosten, adversùs Gorgiam profecti sunt, præfectum ac ducem Idumæorum. Profectus autem est adversùs eos cum tribus peditum millibus equitibúsq; quadringentis. Et cùm pugnare cœpissent, ceciderunt quidam ex Idumæis. Et Dositheus quidam ex Tubienis eques, vir fortis, prehensum chlamyde suâ Gorgiam trahebat in vallem, vivum abducere damnatum illum studens; Occurrens autem ex servis ejus Thrax quidam, percussum eum in humerum interfecit, Gorgias autem Samariam evasit. Azareanis autem vehementiùs pugnantibus, & interficientibus, clamans ad Dominum fortem Judas; ut auxilio ipsis esset, impetum præsens in eos fecit, Hymnos voce patriâ cantans : cúmque cœpisset interficere ex ipsis quosdam, victi Gorgiani fugerunt.

Versio VULG. LAT.

38 Judas autem collecto exercitu venit in civitatem O-
dollam: &, cùm septima dies superveniret, secun-
dùm consuetudinem purificati, in eodem loco sab-
39 batum egerunt. Et sequenti die venit cum suis Ju-
das, ut corpora prostratorum tolleret, & cum pa-
40 rentibus poneret in sepulchris paternis. Invenerunt
autem sub tunicis interfectorum de donariis idolo-
rum, quæ apud Jamniam fuerunt, à quibus lex prohi-
bet Judæos: omnibus ergò manifestum factum est,
41 ob hanc causam eos corruisse. Omnes itaque be-
nedixerunt justum judicium Domini, qui occulta fe-
42 cerat manifesta. Atque ita ad preces conversi, ro-
gaverunt, ut id quod factum erat delictum oblivioni
traderetur. At verò fortissimus Judas hortabatur po-
pulum conservare se sine peccato, sub oculis videntes
quæ facta sunt pro peccatis eorum qui prostrati sunt.
43 Et factâ collatione, duodecim millia drachmas ar-
genti misit Jerosolymam offerri pro peccatis mortuo-
rum sacrificium, benè & religiosè de resurrectione
44 cogitans: (Nisi enim eos, qui ceciderant, resurre-
cturos speraret, superfluum videretur & vanum ora-
45 re pro mortuis:) Et quia considerabat quòd hi,
qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam
46 haberent repositam gratiam. Sancta ergò & salu-
bris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à pecca-
tis solvantur.

CAP. XIII.

1 ANno centesimo quadragesimo nono, cognovit
Judas Antiochum Eupatorem venire cum multitudi-
2 ne adversùs Judæam, Et cum eo Lysiam procurato-
rem & præpositum negotiorum, secum habentem pe-
ditum centum decem millia, & equitum quinque mil-
lia, & elephantos viginti duos, currus cum falcibus
3 trecentos. Commiscuit autem se illis & Menelaus:
& cum multa fallacia deprecabatur Antiochum,
non pro patriæ salute, sed sperans se constitui in
principatum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΏΝ Β΄.

38 Ἰούδας δὲ ἀναλαβὼν τὸ στράτευμα, (α) ἦγεν εἰς Ὀδολλὰμ πόλιν.
τῆς δὲ ἑβδομάδος ἐπιβαλλούσης, κατὰ τὸν ἐθισμὸν ἁγνισθέντες
39 αὐτόθι τὸ σάββατον (β) διήγαγον. Τῇ δὲ ἐχομένῃ ἦλθον οἱ περὶ
τὸν Ἰούδαν καθ' ὃν (γ) τρόπον τὸ τῆς χρείας ἐγεγόνει, (δ) τὰ τῶν προ-
πεπτωκότων σώματα ἀνακομίσασθαι, καὶ μετὰ τῶν συγγενῶν ἀποκα-
40 ταστῆσαι εἰς τοὺς πατρῴους τάφους. Εὗρον δὲ ἑκάστου τῶν τεθνηκό-
των ὑπὸ τοὺς χιτῶνας ἱερώματα τῶν ἀπὸ Ἰαμνείας εἰδώλων, ἀφ'
ὧν ὁ νόμος ἀπείργει τοὺς Ἰουδαίους. τοῖς δὲ πᾶσι σαφὲς ἐγένετο
41 διὰ τήνδε τὴν αἰτίαν τούσδε πεπτωκέναι. Πάντες οὖν εὐλο-
γήσαντες (ε) τοῦ δικαιοκρίτου κυρίου τοῦ τὰ κεκρυμμένα φανερὰ ποι-
42 οῦντος, Εἰς (ζ) ἱκετείαν ἐτράπησαν, ἀξιώσαντες τὸ γεγονὸς
ἁμάρτημα τελείως ἐξαλειφθῆναι. ὁ δὲ γενναῖος Ἰούδας παρε-
κάλεσε τὸ πλῆθος συντηρεῖν (η) ἑαυτοὺς ἀναμαρτήτους εἶναι, ὑπ' ὄψιν
ἑωρακότας τὰ γεγονότα, διὰ τὴν τῶν προπεπτωκότων (θ) ἁμαρτίαν.
43 Ποιησάμενός τε (ι) κατ' ἀνδρολογίαν κατασκευάσματα εἰς ἀργυρίου
δραχμὰς δισχιλίας, ἀπέστειλεν εἰς Ἱεροσόλυμα προσαγαγεῖν περὶ
ἁμαρτίας θυσίαν, πάνυ καλῶς καὶ ἀστείως (κ) πράττων, ὑπὲρ ἀναστά-
44 σεως (λ) διαλογιζόμενος· Εἰ γὰρ μὴ τοὺς προπεπτωκότας ἀνα-
στῆναι προσεδόκα, (μ) περισσὸν ἂν ἦν, καὶ ληρῶδες ὑπὲρ νεκρῶν (ν) προσ-
45 εύχεσθαι· Εἶτ' ἐμβλέπων τοῖς μετ' εὐσεβείας κοιμωμένοις κάλλι-
46 στον ἀποκείμενον (ξ) χαριστήριον· Ὁσία καὶ εὐσεβὴς ἡ ἐπίνοια. ὅθεν
περὶ τῶν τεθνηκότων τὸν ἐξιλασμὸν ἐποιήσατο, τῆς ἁμαρτίας ἀπο-
λυθῆναι.

MS. A. (α) ἧκεν (β) διῆγεν. (γ) χρόνον (δ) τὰ σώματα τῶν προπεπτωκότων (ε) τὰ τοῦ (ζ) οἰκεσίαν (η) αὐτοὺς (θ) * ἁμαρτημάτων. (ι) κατ' ἀνδρολόγιον εἰς ἀργυρίου (κ) πράττειν, (λ) ἀναλογιζόμενος· Εἰ μὴ γὰρ (μ) περισσῶς, καὶ (ν) εὔχεσθαι· Εἶτε (ξ) εὐχαριστήριον·

ΚΕΦ. ιγ΄.

1 Τῷ δὲ ἐνάτῳ καὶ (α) τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει προσέπεσε τοῖς
περὶ τὸν Ἰούδαν, Ἀντίοχον τὸν Εὐπάτορα παραγενέσθαι σὺν πλή-
2 θεσιν ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν. Καὶ σὺν αὐτῷ Λυσίαν τὸν ἐπίτροπον καὶ
ἐπὶ τῶν πραγμάτων, ἕκαστον ἔχοντα δύναμιν Ἑλληνικὴν πεζῶν
μυριάδας ἕνδεκα, καὶ ἱππεῖς πεντακισχιλίους τριακοσίους, καὶ ἐλέ-
3 φαντας εἰκοσιδύο, ἅρματα δὲ δρεπανηφόρα τριακόσια. (β) Καὶ
Μενέλαος δὲ συνέμιξεν αὐτοῖς, καὶ παρεκάλει μετὰ πολλῆς εἰρωνείας
τὸν Ἀντίοχον, οὐκ ἐπὶ (γ) σωτηρίᾳ τῆς πατρίδος, οἰόμενος δὲ ἐπὶ τῆς
ἀρχῆς (δ) κατασταθήσεσθαι.

MS.A. (α) τεσσερακοστῷ (β) Συνέμιξεν δὲ αὐτοῖς καὶ Μενέλαος, καὶ (γ) σωτηρίας (δ) κατασταθήσεται.

Interp. LAT.

Judas autem collecto exercitu venit in civitatem 38
Odollam. Et cùm septima dies superveniret;
secundùm consuetudinem purificati in eodem loco
sabbatum egerunt. At sequenti die venit cum 39
suis Judas, eo quo oportebat, tempore, ut cor-
pora prostratorum tolleret, & cum cognatis
reponeret in sepulchris paternis. Invenerunt 40
autem sub tunicis mortuorum quorumque de sa-
cris Idolorum, quæ de Jamnia: à quibus lex
prohibet Judæos. Omnibus ergò manifestum fa-
ctum est ob hanc causam eos corruisse. Omnes
itaque benedixerunt justum judicem Dominum,
qui occulta facit manifesta. Atque ita ad pre- 42
ces conversi (ζ) rogaverunt, ut id quod factum
erat, delictum, perfectè deleretur. At verò
fortissimus Judas hortabatur populum conser-
vare se sine peccato, sub oculis videntes quæ
facta sunt peccato eorum qui prostrati sunt.
Et factâ viritim collatione, ad duo millia 43
drachmas argenti misit Hierosolymam offerri pro
peccato sacrificium, valdè benè, & religiosè fa-
ciens, de resurrectione cogitans: (Nisi enim 44
eos qui ceciderant, resurrecturos speraret; super-
fluum & vanum esset orare pro mortuis:) De- 45
inde considerans, his qui cum pietate dormiunt,
optimam esse repositam gratiam. Sancta & 46
pia consideratio. Quarè pro defunctis propitia-
tionem fecit, ut à peccato solverentur.

CAP. XIII.

ANno centesimo quadragesimo nono cognovit 1
Judas Antiochum Eupatorem venire cum mul-
titudine adversùs Judæam, Et cum eo Lysiam 2
procuratorem, & præpositum negotiorum, unum-
quemque habentem exercitum Græcum, peditum
centum decem millia, & equites quinque millia
trecentos, & elephantes viginti duos, currus
autem cum falcibus trecentos. Commiscuit 3
autem se illis & Menelaus, & hortabatur cum
multa ironia Antiochum, non pro patriæ salute,
sed sperans se constitui in principatum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]

[illegible]

[illegible]

Indè profectus cum exercitu Judas, 38
ad civitatem Dullam venit: Accedentéque Sabbato, pro more suo sanctificati Sabbatum in loco suo egerunt.
Die crastino Judam accedentes, allo- 39
cuti sunt, ut sublata eorum qui occiderant cadavera in sepulchris paternis
sepelirent. Et invenerunt sub vestibus 40
singulorum aurum absconditum Idolis Jamniæ *ablatum*, quorum sacra vetabat lex à Judæis conservari, omnibúsque notum evasit, & creditum est
ob hanc rem cecidisse eos. Et bene- 41
dixerunt omnes, & confessi sunt justũ Dei judiciũ, qui abscondita propterea
palã facit. Cœperúntq; omnes orare, & 42
à Deo petere, ne in ipsos propterea scriberetur peccatũ completum. Judas autẽ ille fortis populũ omnẽ orabat, ut custodirent se, & caverent *sibi* à peccatis: dicens eis; Quid his acciderit, oculis
vestris vidistis. Et imposuit toti po- 43
pulo ut pecuniam darent: Collectósque ter mille argenteos Jerosolyma misit, ut pro eis oblationes offerrent; Rectè ac justè faciens propter spem
resurrectionis à mortuis. Nisi enim 44
expectaretur & speraretur resurrectio à mortuis, fatuum esset ac stultum pro mortuis, oblatis sa-
crificiis orare: Intuebatur enim & 45
expectabat mercedem ac spem requiémque iis paratam qui sanctè obdor-
miunt: Propterea misit, qui, pro 46
peccatis eorum qui obdormierant propitiationem facerent.

CAP. XIII.

ANno autem centesimo quadrage- 1
simo nono venit adversùs Judæos An-
tiochus Eupator; Cúmque eo Lysi- 2
as rebus præfectus, cum exercitu ex multis gentibus constante, centum decem millium peditum, equitum quinque millium ter centum, elephantorum viginti duo, curruum scutis munitorum
ad prælium, tercentum. Commiscu- 3
it autem se cum eis & Menelaus, petebátque & supplicabat Antiocho, ut iret ad locum suum & cives suos destruendos, non autem auxilio eis: Quod expectaret, profectum se in principatu constitutum iri.

Versio VULG. LAT.

4 Sed Rex regum suscitavit animos Antiochi in peccatorem : & suggerente Lysiâ hunc esse causam omnium malorum, jussit (ut eis est consuetudo) ap-
5 prehensum in eodem loco necari. Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggestum undique habens cineris : hæc prospectum ha-
6 bebat in præceps. Indè in cinerem dejici jussit sacrilegum, omnibus eum propellentibus ad inte-
7 ritum. Et tali lege prævaricatorem legis contigit
8 mori, nec terræ dari Menelaum. Et quidem satis justé : nam quia multa erga aram Dei delicta commisit, cujus ignis & cinis erat sanctus, ipse in ci-
9 neris morte damnatus est. Sed rex mente effrænatus veniebat, nequiorem se patre suo Judæis osten-
10 surus. Quibus Judas cognitis, præcepit populo ut die ac nocte Dominum invocarent, quò, sicut sem-
11 per, & nunc adjuvaret eos : Quippe qui lege, & patriâ, sanctóque templo privari vererentur : ac populum, qui nuper paululùm respirâsset, ne sineret
12 blasphemis rursus nationibus subdi. Omnibus itaque simul id facientibus, & petentibus à Domino misericordiam, cum fletu & jejuniis, per triduum continuum prostratis, hortatus est eos Judas
13 ut se præpararent. Ipse verò cum senioribus cogitavit, priùs quàm rex admoveret exercitum ad Judæam, & obtineret civitatem, exire, & Domini
14 judicio committere exitum rei. Dans itaque potestatem omnium Deo mundi creatori, & exhortatus suos ut fortiter dimicarent, & usque ad mortem pro legibus, templo, civitate, patria, & civibus sta-
15 rent, circa Modin exercitum constituit. Et dato signo suis Dei victoriæ, juvenibus fortissimis electis, nocte aggressus aulam regiam, in castris interfecit viros quatuor millia, & maximum elephanto-
16 rum cum his qui superpositi fuerant : Summóque metu ac perturbatione hostium castra replentes, re-
17 bus prosperè gestis, abierunt. Hoc autem factum est die illucescente, adjuvante eum Domini protectione.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Β'.

4 Ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν βασιλέων ἐξήγειρε τὸν θυμὸν τοῦ Ἀντιόχου ἐπὶ τὸν ἀλιτήριον, καὶ Λυσίου ὑποδείξαντος τοῦτον (α) αἴτιον εἶναι πάντων τῶν κακῶν, προσέταξεν, ὡς ἔθος ἐστὶν ἐν τῷ τόπῳ, προσαπολέσαι, ἀγαγόντας
5 αὐτὸν εἰς Βέροιαν. Ἔστι δὲ ἐν τῷ τόπῳ πύργος πεντήκοντα (β) πηχῶν πλήρης (γ) σποδοῦ, οὗτος δὲ ὄργανον εἶχε περιφερὲς πάντοθεν ἀπόκρη-
6 μνον εἰς τὴν σποδόν. Ἐνταῦθα τὸν ἱεροσυλίας (δ) ἔνοχον ὄντα, ἢ καί τινων ἄλλων κακῶν ὑπεροχὴν πεποιημένον, ἅπαντες προσ-
7 ωθοῦσιν εἰς ὄλεθρον. Τοιούτῳ μόρῳ τὸν παράνομον συνέβη θανεῖν,
8 μηδὲ τῆς γῆς (ε) τυχόντα Μενέλαον. Πάνυ δικαίως. ἐπεὶ γὰρ συνετελέσατο πολλὰ περὶ τὸν βωμὸν ἁμαρτήματα, οὗ τὸ πῦρ ἁγνὸν ἦν καὶ
9 ἡ σποδὸς, ἐν σποδῷ τὸν θάνατον ἐκομίσατο. Τοῖς δὲ φρονήμασιν ὁ βασιλεὺς (ζ) βεβαρβαρωμένος ἤρχετο, τὰ χείρισα τῶν ἐπὶ τοῦ πατρὸς
10 αὐτοῦ γεγονότων ἐνδειξόμενος τοῖς Ἰουδαίοις. Μεταλαβὼν δὲ Ἰούδας ταῦτα, παρήγγειλε τῷ πλήθει δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς (η) ἐπικαλεῖ-
11 σθαι τὸν κύριον, εἴποτε (θ) ἄλλοτε, καὶ νῦν ἐπιβοηθεῖν Τοῖς τοῦ νόμου καὶ πατρίδος καὶ ἱεροῦ ἁγίου στερεῖσθαι μέλλουσι, καὶ τὸν ἄρτι βραχέως ἀνεψυχότα λαὸν μὴ ἐᾶσαι τοῖς δυσφήμοις ἔθνεσιν ὑποχειρίους
12 γενέσθαι. Πάντων δὲ τὸ αὐτὸ ποιησάντων ὁμοῦ καὶ καταξιωσάντων τὸν ἐλεήμονα κύριον μετὰ κλαυθμοῦ καὶ νηστειῶν καὶ προπτώσεως (ι) ἐφ' ἡμέρας τρεῖς ἀδιαλείπτως, παρακαλέσας αὐτοὺς ὁ Ἰούδας ἐκέλευσε
13 παραγίνεσθαι. Καθ' ἑαυτὸν δὲ σὺν τοῖς πρεσβυτέροις γενόμενος, ἐβουλεύσατο πρὶν εἰσβαλεῖν (κ) τοῦ βασιλέως τὸ στράτευμα εἰς τὴν Ἰουδαίαν, (λ) καὶ γενέσθαι τῆς πόλεως ἐγκρατεῖς, ἐξελθόντας κρῖναι
14 τὰ πράγματα τῇ τοῦ (μ) κυρίου βοηθείᾳ. Δοὺς δὲ τὴν ἐπιτροπὴν τῷ (ν) κτίστῃ τοῦ κόσμου, παρακαλέσας τοὺς σὺν αὐτῷ γενναίως ἀγωνίσασθαι μέχρι θανάτου περὶ (ξ) νόμων, περὶ ἱεροῦ, πόλεως, πατρίδος,
15 πολιτείας, (ο) ἐποιήσατο περὶ Μωδεῒν τὴν στρατοπεδείαν. Δοὺς δὲ τοῖς περὶ αὐτὸν σύνθημα Θεοῦ (π) νίκης, μετὰ νεανίσκων ἀρίστων κεκριμένων ἐπιβαλὼν νύκτωρ ἐπὶ τὴν βασιλικὴν αὐλὴν, (ρ) ἐν τῇ παρεμβολῇ ἀνεῖλεν εἰς ἄνδρας (σ) τετρακισχιλίους, καὶ τὸν πρωτεύοντα τῶν ἐλεφάντων
16 σὺν τῷ κατ' οἰκίαν (τ) ὄχλῳ συνέθηκε, Καὶ τὸ τέλος τὴν παρεμβολὴν
17 (υ) δέους καὶ ταραχῆς ἐπλήρωσαν, καὶ ἐξέλυσαν εὐημεροῦντες, Ὑποφαινούσης δὲ ἤδη τῆς ἡμέρας (φ) τοῦτ' ἐγεγόνει, διὰ τὴν ἐπαρήγουσαν αὐτῷ (χ) τοῦ κυρίου σκέπην.

MS.A. (α) αἴτιον τῶν κακῶν εἶναι καὶ πάντων, προσέταξεν (β) πήχεων (γ) σποδοῦ, ὄργανον δὲ εἶχεν (δ) ἔνοχον, ἢ καὶ (ε) τυγχάνοντα (ζ) βεβαρημένος (η) ἐπικαλέσασθαι (θ) καὶ ἄλλοτε, (ι) ἐπὶ (κ) τὸ στράτευμα τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὴν (λ) γενέσθαι (μ) θεοῦ βοηθείᾳ. (ν) κυρίῳ τοῦ (ξ) νόμων, ἱεροῦ, (ο) περὶ Μωδεῒμ ἐποιήσατο τὴν στρατιάν. Ἀναδοὺς (π) νίκην, (ρ) τὴν παρεμβολὴν (σ) δισχιλίους, (τ) ὄντι συνέθηκεν, (υ) δέους (φ) τοῦτο (χ) τῇ κυρίου

Interp. LAT.

Sed rex regum suscitavit animos Antiochi in peccatorem : & suggerente Lysiâ hunc esse causam omnium malorum, jussit, ut est consuetudo in loco, necare, adducentes illum in Beræam. Est autem in loco turris quinquaginta cubitorum, aggestum habens cineris : hæc autem instrumentum habebat rotundum undique præceps in cinerem. Hic sacrilegii reum, & quorundam etiam aliorum malorum summitatem factum, omnes propellunt ad interitum. Tali lege prævaricatorem legis contigit mori, neque etiam terram nactum Menelaum : Valdè justé. Nam quia multa erga aram delicta commisit, cujus ignis, & cinis erat sanctus ; in cinere mortem reportavit. Sed rex superbiâ barbarus factus veniebat pessima eorum, quæ sub patre ipsius facta fuerant, Judæis repræsentaturus. Quibus Judas cognitis præcepit populo, ut die ac nocte Dominum invocarent, siquando & aliàs, etiam nunc adjuvaret eos: Qui lege, & patriâ, & sancto templo privandi essent, ac populum, qui nuper paululum respirâsset, ne sineret blasphemis nationibus subdi. Omnibus itaq; simul idem facientibus et obsecrantibus misericordē Dominū cum fletu, & jejuniis, & prostratione per triduum continuum ; hortatus eos Judas jussit venire. Ipse autem seorsùm cum senioribus, consilium cepit, priusquàm rex admoveret exercitum ad Judæam, & obtinerent civitatem, egressos dijudicare res Domini auxilio. Dans itaque procurationem creatori mundi, hortatus suos, ut fortiter dimicarent usque ad mortem pro legibus, pro templo, civitate, patria, republica, circa Modin exercitum constituit. Et dato signo suis Dei victoriæ, cum juvenibus fortissimis electis, nocte aggressus aulam regiam, in castris interfecit ad viros (a) quatuor millia, & maximum elephantorum cum ea quæ in domo turba coacervavit : Ac demum metu ac perturbatione castra repleverunt, rebúsque prosperè gestis abierunt. Hoc autem factum est die jam illucescente, adjuvante cum Domini protectione.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

4 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]

Dominus autem Rex regum excitavit iram Antiochi adversùs damnatum illum Menelaum, propterea quòd notum ipsi fecerat Lysias, illum omnium malorum auctorem esse...... Hoc cruciatu mortuus est damnatus ille ac impius ille Menelaus, ne dignus quidem habitus qui terrâ conderetur. Et justam vindictam tulit : quia in altare malum fecisset, ubi ignis erat sacer, & cinis; propterea in cinere mortem subiit. Rex autem adhuc in furore, & mente erga Judæos durâ positus, cogitabat facere eis mala multa, supra patrem suum. Judæ autem cum palàm factus esset adventus regis, & mens, præcepit populo ut precibus invigilarent die ac nocte, clamantes ad Dominum, ut auxilio ipsis esset, & & eriperet eos, nunc, & semper, è manu gentium ; Qui ipsos à lege, & loco templóque sancto abducere studebant ; nec populum hunc, qui parvo tempore quieverat & respiraverat, servum fieri sineret gentium impiarum & incircumcisarum. Omnes igitur sic precati sunt & clamârunt, supplicantes fletu multo Deo misericordi, cum tribus diebus jejunâssent sine intermissione in facies prostrati, & clamantes : & post tres dies, consolatus eos Judas, oravit ut cibum sumerent. Secedénsque ad seniores Judas, cum eis consilium cepit, dixitque Priusquam ingrediatur Judæam exercitus regis, subigátque, & prævaleat civitati, egressi inspiciamus res & ordinemus, auxilio Dei. Et Deo creatori orbis commendato *rerum* ductu, eos qui secum erant oravit, ut viriliter pugnarent, traderéntque seipsos etiam ad mortem usque, pro lege, templo & civitate, & loco, & gente coactísque omnibus copiis, in Modin paratus substitit. Signóque suis dato Salutis Dei, ductis secum adolescentibus fortitudine eximiis, adversùs castra profectus est. Factóque noctu in prætorium regis impetu, interfecit tria millia, cum præfecto elephantum omnémque qui cum eo erat apparatum contrivit, & disjecit : Totis castris trepidatione & tumultu completis, reversi sunt indè cum hilaritate & gaudio. Hoc autem factum est cùm illucesceret aurora, viribus & auxilio Domini, qui ipsos protegebat.

Versio VULG. LAT.

18 Sed rex, accepto gustu audaciæ Judæorum, arte dif-
19 ficultatem locorum tentabat : Et Bethsuræ, quæ e-
rat Judæorum præsidium munitum, castra admove-
bat : sed fugabatur, impingebat, minorabatur.
20 His autem, qui intùs erant, Judas necessaria mitte-
21 bat. Enuntiavit autem mysteria hostibus Rhodocus
quidam de Judaico exercitu, qui requisitus compre-
22 hensus est, & conclusus. Iterùm rex sermonem ha-
buit ad eos qui erant in Bethsuris : dextram dedit :
23 accepit : abiit. Commisit cum Juda : superatus est.
Ut autem cognovit rebellâsse Philippum Antiochiæ, qui relictus erat super negotia, mente consternatus, Judæos deprecans, subditúsque eis, jurat de omnibus quibus justum visum est : & reconciliatus obtulit sacrificium, honoravit templum, & munera po-
24 suit. Machabæum amplexatus est, & fecit eum à Ptolemaide usque ad Gerrenos ducem & principem.
25 Ut autem venit Ptolemaidam, graviter ferebant Ptolemenses amicitiæ conventionem, indignantes ne
26 fortè fœdus irrumperent. Tunc ascendit Lysias tribunal, & exposuit rationem, & populum sedavit, regressúsque est Antiochiam: & hoc modo regis profectio & reditus processit.

CAP. XIV.

1 SEd post triennii tempus, cognovit Judas, & qui cum eo erant, Demetrium Seleuci, cum multitudine valida, & navibus, per portum Tripolis ascendisse
2 ad loca opportuna, Et tenuisse regiones adversùs
3 Antiochum, & ducem ejus Lysiam. Alcimus autem quidam, qui summus sacerdos fuerat, sed voluntariè coinquinatus est temporibus commistionis, considerans nullo modo sibi esse salutem, neque accessum
4 ad altare, Venit ad regem Demetrium, centesimo quinquagesimo anno, offerens ei coronam auream, & palmam, super hæc & thallos, qui templi esse videbantur. Et ipsâ quidem die siluit.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

18 Ὁ δὲ βασιλεὺς εἰληφὼς (α) γεῦσιν τῆς τῶν Ἰουδαίων εὐτολμίας, κατ-
19 επείρασε διὰ μεθόδων τοὺς τόπους. Καὶ ἐπὶ (β) Βαιθσοῦρα φρούριον ὀχυρὸν τῶν Ἰουδαίων προσῆγεν (γ) καὶ ἐτροποῦτο, προσέκρουεν,
20 ἠλαττονοῦτο. Τοῖς δὲ ἔνδον Ἰούδας τὰ δέοντα εἰσέπεμψε.
21 Προσήγγειλε δὲ τὰ μυστήρια τοῖς πολεμίοις Ῥόδοκος ἐκ τῆς Ἰουδαϊκῆς τάξεως (δ) ἀνεζητήθη δὲ, καὶ κατελήφθη, καὶ κατεκλεί-
22 σθη. Ἐδευτερολόγησεν ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐν (ε) Βαιθσοῦρα, δεξιὰν
23 ἔδωκεν, ἔλαβεν, ἀπῄει, Προσέβαλε τοῖς περὶ τὸν Ἰούδαν, ἥττων ἐγένετο, μετέλαβεν ἀπονενοῆσθαι τὸν Φίλιππον ἐν Ἀντιοχείᾳ τὸν ἀπολελειμμένον ἐπὶ τῶν πραγμάτων, συνεχύθη, τοὺς Ἰουδαίους παρεκάλεσεν, ὑπετάγη, καὶ ὤμοσεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς δικαίοις, συνελύθη, καὶ θυσίαν προσήγαγε, ἐτίμησε τὸν νεὼ,
24 καὶ τὸν τόπον ἐφιλανθρώπησε, Καὶ τὸν Μακκαβαῖον (ζ) ἀπεδέξατο, κατέλιπε στρατηγὸν ἀπὸ Πτολεμαΐδος ἕως τῶν (η) Γερρηνῶν
25 ἡγεμονίδην, Ἦλθεν εἰς Πτολεμαΐδα (θ) ἐδυσφόρουν περὶ τῶν συνθηκῶν οἱ Πτολεμαεῖς, (ι) ἐδείναζον γὰρ ὑπὲρ ὧν ἠθέλησαν ἀθε-
26 τεῖν τὰς διαστάσεις. Προσῆλθεν ἐπὶ τὸ βῆμα Λυσίας, ἀπελογήσατο ἐνδεχομένως, συνέπεισε, (κ) κατεπράϋνεν, εὐμενεῖς ἐποίησεν, ἀνέζευξεν εἰς Ἀντιόχειαν. οὕτω τὰ (λ) τοῦ βασιλέως τῆς ἐφόδου καὶ τῆς ἀναζυγῆς ἐχώρησε.

MS. A. (α) γεῦμα (β) Βαιθσούροις φρούριον ὀλίγον τῶν (γ) ἐτροποῦτο, προσενέκρουσεν (δ) ἀνεζητήθη, καὶ (ε) Βαιθσούροις, (ζ) ἐπεδέξατο, (η) Γεννηρῶν (θ) ἐδυσφόρουν (ι) ἐδιλίαζον γὰρ ὑπεράγαν ἠθέλησαν (κ) καὶ κατεπράϋνεν, (λ) τῆς ἐφόδου τοῦ βασιλέως

ΚΕΦ. ΙΔ'.

1 ΜΕτὰ δὲ τριετῆ χρόνον προσέπεσε τοῖς περὶ τὸν Ἰούδαν, Δημήτριον τὸν τοῦ Σελεύκου διὰ τοῦ κατὰ Τρίπολιν λιμένος εἰσπλεύσαν-
2 τα μετὰ πλήθους ἰσχυροῦ καὶ στόλου, Κεκρατηκέναι τῆς χώρας, ἐπανε-
3 λόμενον Ἀντίοχον καὶ τὸν τούτου ἐπίτροπον Λυσίαν. Ἄλκιμος δέ τις (α) προγενόμενος ἀρχιερεὺς, ἑκουσίως δὲ (β) μεμολυμμένος ἐν τοῖς τῆς (γ) ἐπιμιξίας χρόνοις, συννοήσας ὅτι καθ' ὁντιναοῦν τρόπον οὐκ ἔστιν αὐτῷ σωτηρία, οὐδὲ πρὸς (δ) ἅγιον θυσιαστήριον ἔτι πρόσοδος,
4 (ε) Ἧκε πρὸς τὸν βασιλέα Δημήτριον (ζ) πρώτῳ καὶ πεντηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει, προσάγων αὐτῷ στέφανον χρυσοῦν καὶ φοίνικα, πρὸς δὲ τούτοις (η) τῶν νομιζομένων θαλλῶν τοῦ ἱεροῦ· καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡσυχίαν ἔσχε.

MS. A. (α) προγεγονὼς (β) μεμολυσμένος (γ) * ἀμιξίας (δ) τὸ ἅγιον (ε) Ἦλθεν (ζ) ὡς πρώτῳ καὶ ἑκατοστῷ, καὶ πεντηκοστῷ ἔτει, (η) τοῖς νομιζομένοις

Interp. LAT.

Sed rex accepto gustu audaciæ Judæorum, arte 18
tentabat loca. Et Bæthsuræ, quæ erat Judæ- 19
orum præsidium, castra admovit : sed fugabatur, impingebat, minorabatur. His autem, qui 20
intùs erant, Judas necessaria mittebat. E- 21
nuntiavit autem mysteria hostibus Rodocus de Judaico exercitu : qui requisitus, comprehensus est, & conclusus. Iterum rex sermonem 22
habuit ad eos qui erant in Bæthsura : dexteram dedit, accepit, abiit. Commisit cum Juda, 23
superatus est; cognovit rebellâsse Philippum Antiochiæ; qui relictus erat super negotia; confusus est : Judæos deprecatus est, subditusque eis juravit de omnibus quæ justa erant, & reconciliatus obtulit sacrificium, honoravit templum, & in locum humaniter se gessit: Et Macchabæum amplexatus est : reliquit à 24
Ptolemaide usque ad Gerrenos ducem principem: Venit Ptolemaidam. Graviter ferebant 25
conventiones Ptolomeenses : indignabantur enim pro quibus voluerant rumpere fœdera. Ac- 26
cessit Lysias ad tribunal, exposuit rationem, quantum fieri potuit, persuasit, sedavit, tranquillos fecit, regressus est in Antiochiam. Hoc modo regis profectio & reditus processit.

CAP. XIV.

SEd post triennii tempus cognovit Judas, & 1
qui cum eo erant, Demetrium Seleuci, per portum, qui ad Tripolim, adnavigantem cum multitudine valida, & classe, Tenuisse regio- 2
nem, postquàm occîdisset Antiochum, & ejus procuratorem Lysiam. Alcimus autem qui- 3
dam, qui summus sacerdos fuerat, sed voluntariè coinquinatus temporibus commistionis, considerans nullo modo sibi esse salutem, neque accessum ultrà ad sanctum altare, Venit ad 4
regem Demetrium quasi centesimo quinquagesimo primo anno, offerens ei coronam auream, & palmam, super hæc autem thallos, qui templi esse videbantur. Et illâ quidem die siluit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]

[illegible]

1 [illegible]
4 [illegible]

Rex autem ex hoc gustu fortitudinem 18
Judæorum animíque promptitudinem videns, arte ipsos ac dolo subigere cupiebat. Misítque ad Bethsuram 19
munimentum Judæorum custodiam, qui cum ipsis confligentes victi sunt, multóque inferiores tulerunt. Judas 20
autem, obsessis cibaria quibus opus erat, misit. Et Durocus Judæâ pro- 21
fectus, secretum ipsorum hostibus enuntiavit, quem præcepto Judæ inventum interfecerunt. Iteratò collocutus 22
rex, prope Bethsuram veniens, datâ acceptâque dexterâ profectus discessit. profectíque Maccabæani pugnârunt cum eo, victúsque reversus est. Su- 23
spectans Philippum, quem rebus Antiochiensibus præfecerat, defectionem à se parare, pacem fecit cum Judæis, subjecítque se ipsis, & juravit ipsis, firmavítque cum ipsis amicitiam, oblationésque obtulit, & templum valdè honoravit, locúmque dilexit, Et Mac- 24
cabæum cum amore multo suscepit. Reliquit autem præfectum ac ducem, à 25
Ptolemaide usque ad Gazara, Hegemonidem. Ptolemaidem venit : graviter tulerunt Ptolemaidenses fœdus quod cum Judæis fecerat; magnoperè ipsi irati sunt : solvere voluerunt pactum quod cum ipsis fecerat : Acces- 26
sit ad tribunal Lysias, mentem suam ipsis exposuit, persuasit ipsis, pacavit eos, indè profectus est Antiochiam. Iter enim adventúsque regis ita fuit.

CAP. XIV.

POst tres autem annos venit adver- 1
sùs Maccabæanos Demetrius Seleuci filius ingressus portum Elas, cum exercitu magno & forti, supra modum armis instructus; Ut totam terram ca- 2
peret, quia Antiochum & Lysiam domo ejus præfectum interfecerat. Alcimus 3
autē qui anteà fuerat sacerdos princeps, tempore autem commixtionis consummatam in se pollutionem admiserat, considerans & videns nullo modo sibi ullam spem reliquam esse, nec posse se ad altare accedere; Profectus ad 4
Demetrium, anno centesimo quinquagesimo primo, attulit ei coronam spicámque auream, & ramos palmarum ex eis qui in templo sunt, & die quidem isto quievit.

Versio VULG. LAT.

5 Tempus autem opportunum dementiæ suæ nactus, convocatus à Demetrio ad consilium, & interrogatus
6 quibus rebus & consiliis Judæi niterentur, Respondit; Ipsi qui dicuntur Assidæi Judæorum, quibus præest Judas Machabæus, bella nutriunt, & seditiones
7 movent, nec patiuntur regnum esse quietum. Nam & ego defraudatus parentum gloriâ (dico autem
8 summo sacerdotio) huc veni: Primò quidem utilitatibus regis fidem servans, secundò autem etiam civibus consulens: nam illorum pravitate universum
9 genus nostrum non minimè vexatur. Sed oro his singulis, ô rex, cognitis, & regioni, & generi, secundùm humanitatem tuam pervulgatam omnibus, pro-
10 spice. Nam, quamdiu superest Judas, impossibile
11 est, pacem esse negotiis. Talibus autem ab hoc dictis, & cæteri amici, hostiliter se habentes ad-
12 versùs Judam, inflammaverunt Demetrium. Qui statim Nicanorem præpositum elephantorum ducem
13 misit in Judæam: Datis mandatis, ut ipsum quidem Judam caperet; eos verò, qui cum illo erant, dispergeret, & constitueret Alcimum maximi templi
14 summum sacerdotem. Tunc gentes, quæ de Judæa fugerant Judam, gregatim se Nicanori miscebant; miserias & clades Judæorum, prosperitates rerum
15 suarum existimantes. Audito itaque Judæi Nicanoris adventu, & conventu nationum, conspersi terrâ rogabant eum, qui populum suum constituit, ut in æternum custodiret, quique suam portionem si-
16 gnis evidentibus protegit. Imperante autem duce, statim indè moverunt, conveneruntque ad ca-
17 stellum Dessau. Simon verò frater Judæ commiserat cum Nicanore: sed conterritus est repentino
18 adventu adversariorum. Nicanor tamen, audiens virtutem comitum Judæ, & animi magnitudinem, quam pro patriæ certaminibus habebant, sanguine judicium facere metuebat.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

5 Καιρὸν δὲ λαβὼν τῆς ἰδίας ἀνοίας συνεργὸν, προσκληθεὶς εἰς συνέδριον ὑπὸ τοῦ Δημητρίου, καὶ ἐπερωτηθεὶς, ἐν τίνι διαθέσει καὶ
6 βουλῇ (α) καθεστήκασιν οἱ Ἰουδαῖοι, Πρὸς ταῦτα ἔφη, Οἱ λεγόμενοι τῶν Ἰουδαίων Ἀσιδαῖοι, ὧν ἀφηγεῖται Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος, πολεμοτροφοῦσι καὶ στασιάζουσιν, οὐκ ἐῶντες τὴν βασιλείαν
7 εὐσταθείας τυχεῖν. Ὅθεν ἀφελόμενος τὴν προγονικὴν δόξαν, (β) λέγω
8 δὴ τὴν ἀρχιερωσύνην, (γ) δεῦρο νῦν ἐλήλυθα, Πρῶτον μὲν ὑπὲρ τῶν ἀνηκόντων τῷ βασιλεῖ γνησίως φρονῶν, δεύτερον δὲ καὶ τῶν ἰδίων πολιτῶν (δ) στοχαζόμενος· τῇ μὲν γὰρ τῶν προειρημένων
9 ἀλογιστίᾳ τὸ σύμπαν ἡμῶν γένος οὐ μικρῶς ἀκληρεῖ. Ἕκαστα δὲ τούτων ἐπεγνωκὼς σὺ βασιλεῦ, καὶ τῆς χώρας καὶ τοῦ περιϊσταμένου γένους ἡμῶν (ε) προνοήθητι, καθ' ἣν ἔχεις πρὸς ἅπαντας εὐαπάντη-
10 τον φιλανθρωπίαν. Ἄχρι γὰρ Ἰούδας περίεστιν, ἀδύνατον εἰ-
11 ρήνης τυχεῖν τὰ πράγματα. Τοιούτων δὲ ῥηθέντων ὑπὸ τούτου, θᾶττον οἱ λοιποὶ φίλοι δυσμενῶς ἔχοντες τὰ πρὸς τὸν Ἰούδαν προσ-
12 επύρωσαν τὸν Δημήτριον. (ζ) Προσκαλεσάμενος δὲ εὐθέως (η) Νικάνορα τὸν γενόμενον ἐλεφαντάρχην, καὶ στρατηγὸν ἀναδείξας τῆς
13 Ἰουδαίας, ἐξαπέστειλε, Δοὺς (θ) ἐντολὰς, αὐτὸν μὲν τὸν (ι) Ἰούδαν ἐπανελέσθαι, τοὺς δὲ σὺν αὐτῷ σκορπίσαι, καταστῆσαι δὲ Ἄλκιμον
14 ἀρχιερέα τοῦ μεγίστου ἱεροῦ. (κ) Τὰ δὲ ἐκ τῆς Ἰουδαίας πεφυγαδευκότα τὸν Ἰούδαν ἔθνη συνέμισγον ἀγεληδὸν τῷ Νικάνορι, τὰς τῶν Ἰουδαίων ἀτυχίας καὶ συμφορὰς, ἰδίας εὐημερίας δοκοῦντες
15 ἔσεσθαι. Ἀκούσαντες δὲ τὴν τοῦ Νικάνορος ἔφοδον καὶ τὴν ἐπίθεσιν τῶν ἐθνῶν, καταπασάμενοι γῆν (λ) ἐλιτάνευον τὸν ἄχρι αἰῶνος συστήσαντα τὸν (μ) ἑαυτοῦ λαὸν, ἀεὶ δὲ μετ' ἐπιφανείας (ν) ἀντιλαμβανόμενον τῆς
16 ἑαυτοῦ μερίδος. Προστάξαντος δὲ τοῦ ἡγουμένου, ἐκεῖθεν εὐθέως
17 (ξ) ἀνέζευξαν, καὶ συμμίσγουσιν αὐτοῖς ἐπὶ κώμην Δεσσαοῦ. Σίμων δὲ ὁ ἀδελφὸς Ἰούδα συμβεβληκὼς ἦν τῷ Νικάνορι, (ο) βραχέως δὲ
18 διὰ τὴν αἰφνίδιον τῶν ἀντιπάλων ἀφασίαν ἐπταικώς. Ὅμως δὲ ἀκούων ὁ Νικάνωρ ἣν εἶχον οἱ περὶ τὸν Ἰούδαν ἀνδραγαθίαν, καὶ ἐν τοῖς (π) ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγῶσιν εὐψυχίαν, (ρ) ἐπευλαβεῖτο τὴν κρίσιν δι' αἱμάτων ποιήσασθαι.

MS.A. (α) *καθέστηκεν (β) λέγων (γ) δεύτερον (δ) στοχασάμενος· (ε) προσνοήθητι, (ζ) Προχειρησάμενος (η) τὸν Νικάνορα (θ) ἐπιστολὰς, (ι) Ἰούδα (κ) Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας πεφυγαδευκότες (λ) ἐλιτάνευσαν (μ) αὐτοῦ (ν) ἀντιλαμβανόμενος (ξ) ἀναζεύξας συνμίσγει (ο) βραδέως (π) περὶ τῆς (ρ) ὑπευλαβεῖτο

Interp. LAT.

Tempus autem opportunum dementiæ suæ nactus, convocatus à Demetrio ad consilium, & interrogatus, quâ dispositione & consilio Judæi niterentur, Ad hæc respondit; Ipsi, qui dicuntur Assidæi Judæorum, quibus præest Judas Maccabæus, bella nutriunt, & seditiones movent, nec patiuntur regnum esse quietum. Quare defraudatus majorum gloriâ, (dico autem summo sacerdotio,) huc nunc veni, Primò quidem de rebus ad regem spectantibus legitimè sentiens, secundò autem etiam propriis civibus consulens. Nam illorum pravitate universum genus nostrum non minimè vexatur. Sed his singulis, ô rex, cognitis, & regioni, & obsesso generi nostro prospice pro ea quam erga omnes habes obviam humanitatem. Nam quamdiu superest Judas; impossibile est pacem esse negotiis. Talibus autem ab hoc dictis, citò cæteri amici hostiliter habentes adversùs Judam inflammaverunt Demetrium. Advocans autem confestim Nicanorem præpositum elephantorum, & ducem declarans Judææ, misit: Datis mandatis, ut ipsum quidem Judam occideret; eos verò qui cum illo erant, dispergeret, & constitueret Alcimum maximi templi summum sacerdotem. Tunc gentes quæ de Judæa fugerant Judam, gregatim se Nicanori miscebant, miserias & clades Judæorum, prosperitates rerum suarum æstimantes fore. Audito itaque Nicanoris adventu, & conventu nationum, conspersi terrâ, rogabant eum qui populum suum constituit in æternum, quique suam portionem signis evidentibus protegebat. Imperante autem duce, statim indè moverunt, & commisceat se eis ad castellum Dessau. Simon verò frater Judæ commiserat cum Nicanore, paululùm verò ob repentinum adversariorum adventum timore prolapsus. Nicanor tamen audiens virtutem comitum Judæ, & animi magnitudinem, quam in certaminibus pro patria habebant; sanguine judicium facere metuebat.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Cùm autẽ invenisset Alcimus locum audaciæ & impietati suæ, vocatus à Demetrio ad consessũ, interrogante eũ verbis rege; Quâ mente ac cogitatione munirent se adeò Judæi; Respondens dixit ei; Judæorum illi qui Zelatores dicuntur, quibus præest Judas Maccabæus, defectiones concitant, belláque confirmant, nec regnum pacatum esse sinunt. Quare ego etiam relicto honore paterno, sacerdotum principatu, veni ecce ad te bis: Quia onus solicitudinis rerum regis in me suscepi: deindè propter filios populi nostri: video enim elationem & superbiam horum quos prædixi, quomodo conterant populum nostrum, ne minimo quidem tempore quiescere eum sinentes. Tu autem rex hæc cùm resciveris, suscipe onus terræ gentísque nostræ mœstæ & afflictæ, secundùm humanitatem quam habes erga omnes homines. Vivo enim Judâ, ut in terra nostra pax sit, fieri non potest. Quæ cùm ab eo rex accepisset, confestim amici regis etiam, quòd cum Juda inimicitias gererent, incenderunt iram Demetrii adversùs eum. Statim igitur Demetrius, vocato Nicanore, qui elephantis præerat, præfecto ac duce, epistolis ei datis misit cum mandatis; Ut Judam interficeret, eos qui cum eo erant dispergeret, Alcimúmque in summo templi magni & gloriosi sacerdotio constitueret. Tunc gentes quæ de Judæa exulabant, venientes cum Nicanore se commiscebant, læti & gaudentes de angustiis ac dolore quæ Maccabæanis accidebant. Qui cùm de adventu Nicanoris, deque susurris gentium accepissent, injecto capitibus pulvere clamantes orabant coram eo qui semper ipsis auxilio fuerat, semperque palam hæreditatem suam redimit. Cúmq; præcipiente Juda, armis se accinxissent, illicò profecti occurrerunt ipsis ad oppidum cui nomen Desu. Et cùm frater Judæ Simeon festinatò in Nicanorem impetum fecisset, turbati sunt ab eo, propter repentinum in ipsum incursum. Nicanor autem auditâ Maccabæorum fortitudine, & victoriis, & quo pacto pro populo & loco se suo traderent, noluit cæde & sanguine decernere.

Versio VULG. LAT.

19 Quam ob rem præmisit Posidonium, & Theodotium,
20 & Matthiam, ut darent dextras atque acciperent. Et
cùm diu de his consilium ageretur, & ipse dux ad
multitudinem retulisset, omnium una fuit sententia
21 amicitiis annuere. Itaque diem constituerunt, quâ
secretò inter se agerent: & singulis sellæ prolatæ
22 sunt, & positæ. Præcepit autem Judas armatos esse
locis opportunis, ne fortè ab hostibus repentè mali
aliquid oriretur: & congruum colloquium fecerunt.
23 Morabatur autem Nicanor Jerosolymis, nihílque ini-
què agebat, gregésque turbarum, quæ congregatæ
24 fuerant, dimisit. Habebat autem Judam semper cha-
25 rum ex animo, & erat viro inclinatus. Rogavítque
eum ducere uxorem, filiósque procreare. Nuptias
26 fecit: quietè egit, communitérque vivebant. Alci-
mus autem, videns charitatem illorum ad invicèm,
& conventiones, venit ad Demetrium, & dicebat,
Nicanorem rebus alienis assentire, Judámque regni
27 insidiatorem successorem sibi destinâsse. Itaque rex
exasperatus, & pessimis hujus criminationibus irri-
tatus, scripsit Nicanori, dicens; Graviter quidem se
ferre de amicitiæ conventione, jubere tamen Macha-
28 bæum citiùs vinctum mittere Antiochiam. Quibus
cognitis, Nicanor consternabatur, & graviter fere-
bat, si ea, quæ convenerant, irrita faceret, nihil læsus
29 à viro: Sed, quia regi resistere non poterat, op-
portunitatem observabat, quâ præceptum perficeret.
30 At Machabæus, videns secum austeriùs agere Nica-
norem, & consuetum occursum ferociùs exhiben-
tem, intelligens non ex bono esse austeritatem istam,
paucis suorum congregatis, occultavit se à Nicanore.
31 Quod cùm ille cognovit fortiter se à viro præven-
tum, venit ad maximum & sanctissimum templum:
& sacerdotibus solitas hostias offerentibus, jussit sibi
32 tradi virum. Quibus cum juramento dicentibus ne-
scire se ubi esset qui quærebatur, extendens manum
ad templum,

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

19 Διόπερ ἔπεμψε Ποσειδώνιον καὶ Θεόδοτον καὶ Ματταθίαν, δοῦναι καὶ
20 λαβεῖν δεξιάς. Πλείονος δὲ γενομένης περὶ τούτων ἐπισκέψεως, καὶ
τοῦ (α) ἡγεμόνος τοῖς πλήθεσιν ἀνακοινωσαμένου, καὶ φανείσης (β) ὁμο-
21 ψήφου γνώμης, ἐπένευσαν ταῖς συνθήκαις. Ἐτάξαντο δὲ ἡμέ-
ραν ἐν ᾗ κατ᾽ ἰδίαν ἥξουσιν εἰς τὸ αὐτό· καὶ (γ) προῆλθε, καὶ παρ᾽
22 ἑκάστου διαφόρους ἔθεσαν δίφρους. Διέταξεν Ἰούδας ἐνόπλους
ἑτοίμους ἐν τοῖς ἐπικαίροις τόποις, μήποτε ἐκ τῶν πολεμίων αἰ-
φνιδίως κακουργία γένηται. τὴν ἁρμόζουσαν ἐποιήσαντο κοινολογίαν.
23 (δ) Διέτριβεν δὲ ὁ Νικάνωρ ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ ἔπραττεν οὐθὲν
24 ἄτοπον· τοὺς δὲ συναχθέντας ἀγελαίους ὄχλους ἀπέλυσε. Καὶ εἶ-
χε τὸν Ἰούδαν διαπαντὸς ἐν προσώπῳ, ψυχικῶς τῷ ἀνδρὶ
25 προσεκέκλιτο. Παρεκάλεσεν αὐτὸν γῆμαι καὶ παιδοποιήσα-
26 σθαι. ἐγάμησεν, εὐστάθησεν, ἐκοινώνησε βίου. Ὁ δὲ Ἄλκιμος
συνιδὼν τὴν πρὸς ἀλλήλους εὔνοιαν καὶ τὰς γενομένας συνθή-
κας, (ε) ἀνδραβὼν, ἧκε πρὸς τὸν Δημήτριον, καὶ ἔλεγε τὸν Νικάνο-
ρα ἀλλότρια φρονεῖν τῶν πραγμάτων· τὸν γὰρ ἐπίβουλον τῆς βα-
27 σιλείας (ζ) Ἰούδαν διάδοχον ἀναδέδειχεν ἑαυτοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς
ἔκθυμος γενόμενος, καὶ ταῖς τοῦ παμπονήρου (η) ἐρεθισθεὶς διαβο-
λαῖς, ἔγραψε Νικάνορι φάσκων, Ὑπὲρ μὲν τῶν συνθηκῶν βαρέ-
ως φέρειν, κελεύων δὲ τὸν Μακκαβαῖον δέσμιον ἐξαποστέλλειν (θ) τα-
28 χέως εἰς Ἀντιόχειαν. Προσπεσόντων δὲ τούτων τῷ Νικάνορι,
συνεκέχυτο καὶ δυσφόρως ἔφερεν, εἰ τὰ διεσταλμένα ἀθετήσει μη-
29 δὲν τοῦ ἀνδρὸς ἠδικηκότος. Ἐπεὶ δὲ τῷ βασιλεῖ ἀντιπράττειν
30 οὐκ ἦν, εὔκαιρον ἐτήρει στρατηγήματι (ι) τοῦτ᾽ ἐπιτελέσαι, Ὁ δὲ
Μακκαβαῖος αὐστηρότερον (κ) διεξάγοντα συνιδὼν τὸν Νικάνορα
(λ) πρὸς αὐτὸν, καὶ τὴν (μ) εἰθισμένην ἀπάντησιν (ν) ἀγροιωτέραν
ἐσχηκότα, νοήσας οὐκ ἀπὸ τοῦ βελτίστου τὴν αὐστηρίαν εἶναι, συστρέψας οὐκ
31 ὀλίγους τῶν περὶ (ξ) ἑαυτὸν, συνεκρύπτετο τὸν Νικάνορα. Συγ-
γνοὺς δὲ ὁ ἕτερος ὅτι γενναίως ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐστρατήγηται, πα-
ραγενόμενος ἐπὶ τὸ μέγιστον καὶ ἅγιον ἱερὸν, τῶν ἱερέων τὰς καθη-
32 κούσας θυσίας προσαγόντων, ἐκέλευσε παραδιδόναι τὸν ἄνδρα. Τῶν
δὲ μεθ᾽ ὅρκων φασκόντων μὴ γινώσκειν ποῦ ποτ᾽ ἐστὶν ὁ ζητούμενος,
προτείνας τὴν δεξιὰν (ο) εἰς τὸν ναὸν,

MS.A. (α) ἡγουμένου (β) ὁμοιοψήφου συγνώμης, (γ) προῆλθεν παρ᾽ ἑκάστου δίφραξ ἔθεσαν (δ) Διέτριβεν ὁ (ε) λαβὼν, (ζ) αὐτοῦ Ἰούδαν διάδοχον ἀπέδειξεν. Ὁ δὲ (η) διαβολαῖς ἐρεθισθεὶς, ἔγραψεν Νικάνορι, Ὑπὲρ μὲν τῶν συνθηκῶν, φάσκων, βαρέως (θ) εἰς Ἀντιόχειαν ταχέως. (ι) τοῦ ἐπιτελέσαι, (κ) διεξαγαγόντα (λ) τὰ πρὸς (μ) ἠθισμένην (ν) ἀγροικότερον (ξ) αὐτὸν, (ο) ἐπὶ

Interp. LAT.

Quamobrèm misit Posidonium, & Theodotum, & 19
Mattathiam, ut darent dextras, atque acciperent. Et cùm diu de his consilium ageretur, & 20
ipse dux ad multitudinem retulisset, & omnium una appareret sententia, annuerunt conven-
tionibus. Itaque diem constituerunt, quâ secre- 21
tò inter se agerent: & (a) processit, & ab uno-
quoque diversas posuerunt sellas. Disposuit au- 22
tem Judas armatos paratos in opportunis locis:
ne fortè ab hostibus repente mali aliquid oriretur.
Congruum colloquium fecerunt. Morabatur au- 23
tem Nicanor Hierosolymis, nihilque iniqui
agebat, gregésque turbarum, quæ congregatæ
fuerant, dimisit: Habebat autem semper 24
Judam in conspectu: ex animo erat viro incli-
natus: Rogavítque eum ducere uxorem, filiós- 25
que procrearet. Nuptias fecit, quietè egit, com-
muniter vivebant. Alcimus autem videns cha-
ritatem illorum ad invicèm, & factas conventi- 26
ones assumens, venit ad Demetrium, & dicebat
Nicanorem aliena sentire à (b) rebus: Judam
enim regni insidiatorem successorem sibi designa-
vit. Itaque rex exasperatus, & pessimi hujus 27
criminationibus irritatus, scripsit Nicanori, di-
cens; Graviter quidem se ferre de conventioni-
bus, jubens autem Maccabæum citiùs vinctum
mittere Antiochiam. Quibus cognitis Nicanor 28
confusus erat, & graviter ferebat, si ea quæ con-
venerant, irrita faceret, nullâ à viro factâ in-
juriâ. Sed quia regi resistere non poterat; op- 29
portunitatem observabat, ut id stratagemate per-
ficeret. At Maccabæus videns secum austeriùs 30
agere Nicanorem, & consuetum occursum feroci-
ùs exhibentem, intelligens non ex bono esse au-
steritatem istam, non paucis suorum congregatis,
occultabat se à Nicanore. Quod cùm ille cogno- 31
vit, fortiter se à viro astutiâ præventum; venit
ad maximum & sanctum templum, & sacerdo-
tibus solitas hostias offerentibus jussit tradere vi-
rum. Quibus cum juramento dicentibus nesci- 32
re se, ubi esset qui quærebatur, extendens dexte-
ram ad templum,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]

Sed misit Posidonium, Theodotum & 19
Mattitham qui dextram darent & ac-
ciperent. Quod cùm accepisset Ju- 20
das, consilio cum populo capto, col-
latísque sententiis, quòd viderent ver-
ba hæc esse pacifica, pacem cum eo
fieri annuit. Statutúsque est dies quo 21
alter alterum viderent: circundati au-
tem erant utrinque, qui arma induti e-
rant, Præceperá que suis Judas, accin-
gi armis; Statéque paratos in locis 22
quos cavebant, ne fortè derepentè do-
lus aliquis existeret: viderúntque al-
ter alterum cum pace multa, quæque
ad quietem attinent, locuti sunt. Mo- 23
rabatur autem Nicanor Jerosolymis, nec
quicquam mali faciebat, gentibus, quæ
ad eum se aggregaverant, dimissis: Ju- 24
dámque amore multo complectebatur,
erátque perpetuò cum eo, vultu hila-
ri. Petiit ab eo, persuasítque, ut uxo- 25
re sumptâ susciperet liberos: uxorem
sumpsit, & communicavit seculo. Alci- 26
mus autem, videns amoris ejus inte-
gritatem qui ipsis inter se erat, Ni-
canori & Judæ, profectus ad regem
Demetrium, dixit ei de Nicanore; Fa-
ctus est à regno omnibúsque rebus tu-
is alienus: Judam enim, regni tui ho-
stem, socium sibi ac amicum fecit.
Cúmque rex calumnias inimici ac- 27
cepisset, incensus furore multo, scri-
psit Nicanori, de amicitia cum Juda
suo asperé: Jussítque ut ligatum vin-
culis Maccabæum statim Antiochiam
mitteret. Nicanor, epistolâ acceptâ, 28
linquente animo angustiis pressus est,
ut qui erga Judam, qui nihil in pacta
commiserat, mutari nollet. Sed regis 29
præcepto repugnari non poterat: Quæ-
rebátque quâ occasione ipsum prehen- 30
deret. Maccabæus autem videns vul-
tum erga se Nicanoris non eundem es-
se qui pridem, sed tristem, & ab eo di-
versũ qui semper fuerat, planè mutatũ
eum erga se esse perspexit: coactís-
que suorum non paucis, à Nicanore
digressus est. Cui cùm paratum esse 31
Judam, copiísque cinctum, innotuisset,
ingressus templum magnum & sanctum,
stantibus sacerdotibus, & oblatione
offerentibus; Cedo mihi, inquit Ju-
dam. Qui cùm jurati respondissent; 32
Non vidisse se ipsum, nec ubi sit nosse;
manu è regione templi elatâ,

[illegible]

Verſio VULG. LAT.

33 Juravit, dicens; Niſi Judam mihi vinctum tradide-
ritis, iſtud Dei fanum in planitiem deducam, & al-
tare effodiam, & templum hoc Libero patri conſe-
34 crabo. Et his dictis, abiit. Sacerdotes autem pro-
tendentes manus in cœlum, invocabant eum, qui
ſemper propugnator eſſet gentis ipſorum, hæc dicen-
35 tes; Tu, Domine univerſorum, qui nullius indiges,
voluiſti templum habitationis tuæ fieri in nobis.
36 Et nunc, ſancte ſanctorum omnium Domine, con-
ſerva in æternum impollutam domum iſtam, quæ
37 nuper mundata eſt. Razias autem quidam de ſe-
nioribus ab Jeroſolymis delatus eſt Nicanori, vir
amator civitatis, & benè audiens: qui pro affectu
38 Pater Judæorum appellabatur. Hic multis tempo-
ribus continentiæ propoſitum tenuit in Judaiſmo,
corpúſque & animam tradere contentus pro perſe-
39 verantia. Volens autem Nicanor manifeſtare odi-
um, quod habebat in Judæos, miſit milites quin-
40 gentos, ut eum comprehenderent. Putabat enim,
ſi illum decepiſſet, ſe cladem Judæis maximam illa-
41 turum. Turbis autem irruere in domum ejus, &
januam diſrumpere, atque ignem admovere cupi-
entibus, cùm jam comprehenderetur, gladio ſe
42 petiit; Eligens nobiliter mori potiùs, quàm ſub-
ditus fieri peccatoribus, & contra natales ſuos in-
43 dignis injuriis agi. Sed, cùm per feſtinationem
non certo ictu plagam dediſſet, & turbæ intra oſtia
irrumperent, recurrens audacter ad murum, præcipi-
44 tavit ſemetipſum viriliter in turbas; Quibus velo-
citer locum dantibus caſui ejus, venit per mediam
45 cervicem: Et cùm adhuc ſpiraret, accenſus ani-
mo, ſurrexit: & cùm ſanguis ejus magno fluxu de-
flueret, & graviſſimis vulneribus eſſet ſaucius, curſu
turbam pertranſiit:

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Β'.

33 (α) Ταῦτα ὤμοσεν, Ἐὰν μὴ δέσμιόν μοι τὸν Ἰούδαν παραδῶτε, (β) τόν-
δε τοῦ Θεοῦ σηκὸν εἰς πεδίον ποιήσω, καὶ τὸ θυσιαστήριον κατασκάψω, καὶ
34 ἱερὸν ἐνταῦθα τῷ (γ) Διονύσῳ ἐπιφανὲς ἀναστήσω. Τοσαῦτα δὲ εἰπὼν
ἀπῆλθεν. οἱ δὲ ἱερεῖς προτείναντες τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρα-
νὸν, ἐπεκαλοῦντο τὸν διαπαντὸς ὑπέρμαχον τοῦ ἔθνους ἡμῶν,
35 ταῦτα λέγοντες, Σὺ κύριε τῶν ὅλων ἀπροσδεὴς ὑπάρχων,
(δ) εὐδόκησας ναὸν τῆς σῆς (ε) κατασκηνώσεως ἐν ἡμῖν γενέσθαι.
36 Καὶ νῦν ἅγιε παντὸς ἁγιασμοῦ κύριε, διατήρησον εἰς αἰῶνα
37 ἀμίαντον τόνδε τὸν προσφάτως (ζ) κεκαθαρισμένον οἶκον. Ῥαζὶς
δέ τις τῶν ἀπὸ Ἱεροσολύμων πρεσβυτέρων, ἐμηνύθη τῷ Νι-
κάνορι, ἀνὴρ φιλοπολίτης καὶ σφόδρα καλῶς ἀκούων, καὶ κατὰ
38 τὴν εὔνοιαν Πατὴρ τῶν Ἰουδαίων προσαγορευόμενος. Ἦν γὰρ
ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις τῆς ἀμιξίας (η) κρίσιν εἰσενηνεγμέ-
νος Ἰουδαϊσμοῦ, καὶ σῶμα, καὶ ψυχὴν ὑπὲρ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ πα-
39 ραβεβλημένος μετὰ πάσης ἐκτενείας. Βουλόμενος δὲ Νικάνωρ
πρόδηλον ποιῆσαι ἣν εἶχε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους δυσμένειαν,
ἀπέστειλε στρατιώτας ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους συλλαβεῖν αὐτόν.
40 Ἔδοξε γὰρ, ἐκεῖνον συλλαβὼν, τούτοις (θ) ἐργάσασθαι συμφο-
41 ράν. Τῶν δὲ πληθῶν μελλόντων τὸν πύργον καταλαβέσθαι, καὶ τὴν
αὐλαίαν θύραν βιαζομένων, καὶ κελευόντων πῦρ προσάγειν καὶ
τὰς θύρας ὑφάπτειν, περικατάληπτος γενόμενος ὑπέθηκεν
42 ἑαυτῷ (ι) ξίφος, Εὐγενῶς θέλων ἀποθανεῖν, ἤπερ τοῖς ἀλιτη-
ρίοις ὑποχείριος γενέσθαι, καὶ τῆς ἰδίας εὐγενείας ἀναξίως
43 ὑβρισθῆναι. Τῇ δὲ πληγῇ μὴ (κ) κατευθικτήσας διὰ τὴν τοῦ ἀ-
γῶνος σπουδὴν, καὶ τῶν ὄχλων (λ) εἴσω τῶν θυρωμάτων (μ) εἰσβαλόν-
των, ἀναδραμὼν γενναίως ἐπὶ τὸ τεῖχος, κατεκρήμνισεν
44 ἑαυτὸν (ν) ἀνδρείως εἰς τοὺς ὄχλους. Τῶν δὲ ταχέως ἀναποδι-
σάντων, γενομένου διαστήματος ἦλθε κατὰ μέσον τὸν κενεῶνα.
45 Ἔτι δὲ ἔμπνους ὑπάρχων καὶ πεπυρωμένος τοῖς θυμοῖς, ἐξανα-
στὰς φερομένων κρουνηδὸν τῶν αἱμάτων, καὶ (ξ) δυσχερῶν ὄντων
τῶν τραυμάτων, δρόμῳ τοὺς ὄχλους (ο) διελθὼν,

MS. A. (α) Ὤμοσεν ταῦτα, (β) τόνδε τὸν τοῦ (γ) Διανύσῳ (δ) ηὐδόκησας (ε) σκηνώσεως (ζ) κεκαθαρισμένον (η) κρίσις (θ) ἐνεργάσασθαι (ι) τὸ ξίφος, (κ) κατευθυκτήσας (λ) ἔσω (μ) εἰσβαλλόντων, (ν) ἀνδρωδῶς (ξ) δυσχερῶν τῶν τραυμάτων ὄντων, (ο) * διελθόντων,

Interp. LAT.

Juravit hæc; Niſi Judam mihi vinctum tradideritis, iſtud Dei phanum in planitiem deducam, & altare effodiam, & templum hic Libero illuſtre erigam. Et his dictis abiit. Sacerdotes autem protendentes manus in cœlum, invocabant eum qui ſemper protector eſſet gentis noſtræ, hæc dicentes; Tu, Domine univerſorum, qui nullius indiges, voluiſti templum habitationis tuæ fieri in nobis. Et nunc, ſancte omnis ſanctitatis Domine, conſerva in æternum impollutam domum iſtam, quæ nuper mundata eſt. Razias autem quidam de ſenioribus ab Hieroſolymis delatus eſt Nicanori, vir amator civitatis, & valdè benè audiens, & qui pro bono affectu, Pater Judæorum appellabatur. Hic enim ſuperioribus temporibus continentiæ propoſitum tenuerat Judaiſmi, corpúſque & animam pro Judaiſmo tradiderat cum omni perſeverantia. Volens autem Nicanor manifeſtare odium, quod habebat in Judæos, miſit milites ſupra quingentos, ut eum comprehenderent: Putabat enim, ſi illum cepiſſet, cladem ſe iſtis allaturum. Turbis autem jam occupaturis turrim, & aulæ oſtio vim facientibus, & ignem admovere jubentibus, & portas incendi, undique comprehenſus gladium ſibi ſuppoſuit, Eligens nobiliter mori potiùs, quàm ſubditus fieri peccatoribus, & nobilitate ſuâ indignis injuriis affici. Sed cùm per contentionis feſtinationem non recto ictu plagam dediſſet, & turbæ intra oſtia irrupiſſent; recurrens generoſè ad murum, præcipitavit ſemetipſum viriliter in turbas. Quibus velociter locum dantibus, facto ſpatio venit per medium ventrem. Et cùm adhuc ſpiraret, & animo eſſet accenſus, ſurgens, cum ſanguis inſtar fontis deflueret, & graviſſima eſſent vulnera; curſu turbas pertranſiens,

Verſio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]
40 41 [illegible]
[illegible]
42 [illegible]
[illegible]
43 [illegible]
[illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Sic ipſis juravit; Niſi mihi vinctum Judam tradatis, hoc Dei templum ſolo æquabo, destructóq; altari, illuſtre templũ ejus loco Dionyſio ædificabo. Et his dictis diſceſſit. Sacerdotes autem paſſis ad habitatorem cœli manibus, cum clamore petebant ab eo qui ſemper auxilio fuerat populo ſuo, dicentes; Tu Domine omnium, nullius indigens, voluiſti eligere locum templo tuo, ut inter nos majeſtatem tuam collocares. Et nunc Domine, omnium ſanctorum Sancte, tu cuſtodies locum hunc ac templum, hoc tempore repurgatum, à macula immunem: & omne os impiorum obtura. Vir autem quidam nomine Rageſh, ex ſenioribus Jeroſolymorum, delatus eſt ad Nicanorem, quod amator eſſet civitatis ſuæ, famâque ſupra modum bonâ, qui, propter animum bonum & benignum, vocaretur, Pater Judæorum. Olim autem in judicium vocatus fuerat, quòd non fuerat peccatum fieri in populo Judaico, traditâ animâ & corpore, cum omnibus precibus & ſupplicationibus, pro Judaiſmo. Nicanor autem, odium quo Judæos proſequebatur palam facere ſtudens, de ſervis ſuis quaſi quingentos miſit ut eum caperent. Dicebat enim; Hoc capto, ægre admodum faciam Judæis. Veniens igitur turba cùm atrium circundediſſet, portas aperire ſtudebat ignéque incendere. Ipſe cùm propè eſſe eos cerneret, ut ipſum caperent, ſumpto gladio ventrem percuſſit: Eò quòd liber mori mallet, quàm impiis & iniquis tradi, qui ſenectutem ejus honorandam, probro afficerent. Non reſpondente autem plagâ ipſius, propter feſtinationis trepidationem, turbis atrii portam ingreſſis, exiliens & in murum viriliter fortitérque aſcendens, in medios ipſos ſe projecit. Qui cùm hoc viderent, decedentes locũ dederunt. Ipſe autẽ adhuc vivus, zelo indignationis accenſus, exiliens ſubſtitit, effluente à ſe ſanguine multo, propter aſperitatem vulnerum: curſúque cùm turbas pertranſiiſſet,

Versio VULG. LAT.

46 Et stans supra quandam petram præruptam, & jam
exsanguis effectus, complexus intestina sua, utrisque
manibus projecit super turbas, invocans Domina-
torem vitæ ac spiritûs, ut hæc illi iterùm redderet :
atque ita vitâ defunctus est.

CAP. XV.

1 NIcanor autem, ut comperit Judam esse in locis
Samariæ, cogitavit cum omni impetu die sabbati
2 committere bellum. Judæis verò, qui illum per ne-
cessitatem sequebantur, dicentibus; Ne ita ferociter
& barbarè feceris, sed honorem tribue diei sanctifi-
3 cationis,& honora eum,qui universa conspicit : Ille
infelix interrogavit, Si est potens in cœlo, qui im-
4 peravit agi diem sabbatorum. Et respondentibus
illis ; Est Dominus vivus ipse in cœlo potens, qui
5 jussit agi septimam diem. At ille ait ; Et ego po-
tens sum super terram, qui impero sumi arma, &
negotia regis impleri. Tamen non obtinuit ut con-
6 silium perficeret. Et Nicanor quidem cum summa
superbia erectus, cogitaverat commune trophæum
7 statuere de Juda. Machabæus autem semper con-
fidebat cum omni spe auxilium sibi à Deo affutu-
8 rum. Et hortabatur suos ne formidarent ad adven-
tum nationum, sed in mente haberent adjutoria sibi
facta de cœlo, & nunc sperarent ab Omnipotente
9 sibi affuturam victoriam. Et allocutus eos de lege
& prophetis, admonens etiam certamina quæ fe-
10 cerant priùs, promptiores constituit eos : Et ita
animis eorum erectis, simul ostendebat Gentium
11 fallaciam, & juramentorum prævaricationem. Sin-
gulos autem illorum armavit, non clypei & hastæ
munitione, sed sermonibus optimis, & exhortatio-
nibus, exposito digno fide somnio, per quod uni-
versos lætificavit.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΏΝ Β'.

46 Καὶ στὰς ἐπί τινος πέτρας (α) ἀπορρωγάδος, παντελῶς ἔξαιμος ἤδη
(β) γενόμενος, προβαλὼν τὰ ἔντερα, καὶ λαβὼν ἑκατέραις ταῖς
χερσὶν, ἐνέσεισε τοῖς ὄχλοις· καὶ ἐπικαλεσάμενος τὸν δεσπό-
ζοντα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πνεύματος, (γ) ταῦτα αὐτῷ πάλιν ἀπο-
δοῦναι, τόνδε τὸν τρόπον μετήλλαξεν.

MS.A. (α) ἀπορρωγὸς, (β) γενόμενος, (γ) τὰ αὐτὰ

ΚΕΦ. ιε'.

1 Ὁ δὲ Νικάνωρ μεταλαβὼν τοὺς περὶ τὸν Ἰούδαν ὄντας ἐν τοῖς
κατὰ Σαμάρειαν τόποις, ἐβουλεύσατο τῇ τῆς καταπαύσεως ἡμέρᾳ
2 μετὰ πάσης ἀσφαλείας αὐτοῖς ἐπιβαλεῖν. Τῶν δὲ (α) κατ' ἀνάγκην
συνεπομένων αὐτῷ Ἰουδαίων, λεγόντων, Μηδαμῶς οὕτως ἀγρίως καὶ
βαρβάρως ἀπολέσῃς, δόξαν δὲ ἀπομέρισον τῇ προτετιμημένῃ ὑπὸ τοῦ
3 πάντα ἐφορῶντος μεθ' ἁγιότητος ἡμέρᾳ· Ὁ δὲ (β) τρισαλιτήριος ἐπη-
ρώτησεν, Εἰ ἔστιν ἐν οὐρανῷ (γ) δυνάστης ὁ προστεταχὼς ἄγειν τὴν τῶν σαβ-
4 βάτων ἡμέραν; Τῶν (δ) δὲ ἀποφηναμένων, Ἔστιν ὁ Κύριος ζῶν αὐτὸς
5 ἐν οὐρανῷ δυνάστης, ὁ κελεύσας ἄγειν τὴν ἑβδομάδα· Ὁ δὲ ἕτε-
ρος, (ε) Κἀγώ φησι, δυνάστης ἐπὶ τῆς γῆς ὁ προστάσσων αἴρειν
(ζ) ὅπλα, καὶ τὰς βασιλικὰς χρείας ἐπιτελεῖν. ὅμως οὐ κατέσχεν
6 ἐπιτελέσαι τὸ σχέτλιον αὐτοῦ βούλημα. Καὶ ὁ μὲν Νικάνωρ
μετὰ πάσης (η) ἀλαζονείας ὑψαυχενῶν, διεγνώκει κοινὸν τῶν περὶ
7 τὸν Ἰούδαν συστήσασθαι (θ) τρόπαιον. Ὁ δὲ Μακκαβαῖος ἦν ἀ-
διαλείπτως πεποιθὼς μετὰ πάσης ἐλπίδος ἀντιλήψεως
8 τεύξασθαι παρὰ τοῦ Κυρίου. Καὶ παρεκάλει τοὺς σὺν αὐτῷ μὴ
δειλιᾷν τὴν τῶν ἐθνῶν ἔφοδον, (ι) ἔχοντας δὲ κατὰ νοῦν τὰ προγεγο-
νότα αὐτοῖς ἀπ' οὐρανοῦ βοηθήματα, καὶ τανῦν προσδοκᾷν
τὴν παρὰ τοῦ παντοκράτορος (κ) ἐσομένην αὐτοῖς νίκην καὶ βοήθειαν.
9 Καὶ παραμυθούμενος αὐτοὺς ἐκ τοῦ νόμου, καὶ τῶν προφητῶν,
(λ) προσυπομνήσας δὲ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἀγῶνας οὓς ἦσαν ἐκτετελεκότες,
10 προθυμοτέρους αὐτοὺς κατέστησε. Καὶ τοῖς θυμοῖς διεγείρας
αὐτοὺς, παρήγγελεν, ἅμα παρεπιδεικνὺς τὴν τῶν ἐθνῶν ἀθε-
11 σίαν καὶ τὴν τῶν ὅρκων παράβασιν. Ἕκαστον δὲ αὐτῶν καθοπλί-
σας, οὐ τὴν ἀσπίδων καὶ λογχῶν ἀσφάλειαν, ὡς τὴν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς
λόγοις παράκλησιν, καὶ (μ) προσεξηγησάμενος ὄνειρον ἀξιόπιστον (ν) ὕπαρ
τι πάντας εὔφρανεν.

MS.A. (α) κατὰ (β) τρισαλιτήριος * ἐπηρώτησεν, (γ) ὁ δυνάστης (δ) δ' (ε) * Κάτω φησὶν, (ζ) τὰ ὅπλα, (η) ἀσφαλείας
(θ) * τρόπον. (ι) ἔχοντες (κ) ἐσομένην αὐτοῖς νίκην. Καὶ (λ) * προσυμνήσας (μ) προσηγησάμενος (ν) ὑπέρ τι πάντας ηὔφρανεν.

Interp. LAT.

Et stans supra quandam petram (α) præruptam, peni- 46
tùs jam exanguis effectus, proferens intestina,
& sumens utrisque manibus, projecit super turbas:
& invocans Dominatorem vitæ ac spiritûs,
ut hæc ipsi iterùm redderet, ita vitâ defun-
ctus est.

CAP. XV.

NIcanor autem ut comperit Judam esse in locis 1
Samariæ; cogitavit quietis die cum omni secu-
ritate in ipsos irruere. Judæis verò, qui illum 2
per necessitatem sequebantur, dicentibus; Ne ita
ferociter & barbarè disperdas, sed honorem tribue
præhonoratæ cum sanctitate ab eo qui universa
conspicit, diei; Ille verò ter scelestus interroga- 3
vit; Si est potens in cœlo, qui imperavit agi diem
sabbatorum? Et respondentibus illis; Est Domi- 4
nus vivus ipse in cœlo potens, qui jussit agi se-
ptimam diem: At ille ait; Et ego potens sum 5
super terram, qui impero sumi arma, & negotia
regis impleri. Tamen non obtinuit, ut miserum
suum consilium perficeret. Et Nicanor quidem 6
cum summa superbia erectus cogitaverat commune
trophæum statuere de Juda, & his qui cum ipso
erant. Maccabæus autem semper confidebat cum 7
omni spe auxilium sibi à Domino affuturum: Et 8
hortabatur suos, ne formidarent adventum natio-
num, sed in mente habentes adjutoria sibi antea
facta de cœlo; & nunc sperarent ab Omnipotente
sibi affuturam victoriam, & (a) auxilium. Et
allocutus eos de lege, & prophetis, admonens 9
etiam eos de certaminibus, quæ confecerant,
promptiores constituit eos. Et animis eorum ere- 10
ctis, admonebat, simul ostendens gentium falla-
ciam, & juramentorum prævaricationem; Sin- 11
gulos autem illorum armans, non tam clypeorum
& hastarum munitione, quàm exhortatione per
sermones; etiam exposito fide digno somnio,
magnoperè universos lætificavit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

46 [illegible]

CAP. XV.

[illegible]

1 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

11 [illegible]

Stans in lapide quodam alto totus san- 46
guine cruentatus, educta viscera amba-
bus manibus tenens ostendit populo:
Oránsque ac supplicans, invocánsque
Dominum vitæ ac spiritûs, ut ea sibi
redderet, restitueretque, tunc de seculo
decessit.

CAP. XV.

NIcanor autem cùm Judam cum suis 1
juxta Samariam esse audiendo didicisset,
die quietis Sabbaticæ in eos derepentè
impetum facere cogitabat cum populo
multo. Judæi autem qui inter magnas 2
angustias ipsi annuebant, dicebant ipsi;
Noli ita facere, ut per duritiem perdas
viros indignos morte: sed honorem
habe diei magno & sancto, qui à con-
ditore & creatore omnium gloriam ac-
cepit. Impius autem ille & immundus 3
quæsivit, Num esset in cœlo Deus fortis,
qui de die Sabbati præcepisset. Qui cùm 4
respondentes dicerent; Est Dominus vi-
vus, idemque fortis in cœlis, qui obser-
vari diem Sabbati jussit. Respondit im- 5
mundus & impius, dicens; Ego etiam
potens sum in terris, qui vos arma ca-
pere jubeo, & voluntatem regis face-
re: neque prohibitus est, ne cogita-
tionem suam immundam perficeret. Ela- 6
tus autem Nicanor & exaltatus superbiâ
multâ, cùm didicisset Maccabæanos
in unum coactos, paratos esse, supra
modum se corroborabat. Judas autem 7
Maccabæus sperans & perfectè confi-
sus, factam iri sibi à Deo salutem; Con- 8
solando suos alloquebatur, ne timerent
sibi à turbis quæ adversùs ipsos veni-
rent: monebat autem, & in mentem
ipsis revocabat adjutoria ipsis olim fa-
cta de cœlo, sic dicens; Intuemini &
expectate victoriam quæ à Deo omni-
potente continget, Admonénsque ipsos 9
de lege & prophetis, & commemo-
rans fortia facta & certamina olim ab
ipsis certata, fortes esse & bono ani-
mo fecit. Excitavítque iram eorum & 10
indignationem, ostendens eis rursus
impietatem gentium & juramento-
rum quam transgressi erant transgres-
sionem. Armavitque & accinxit Judas 11
singulos ipsorum non lanceis, aut clype-
is, sed bonis verbis consolatoriis anima-
torisque ad virtutem: narravitque ipsis
præterea visum quod viderat recipi cre-
dique dignum.

Versio VULG. LAT.

12 Erat autem hujuscemodi visus: Oniam, qui fuerat summus sacerdos, virum bonum & benignum, verecundum visu, modestum moribus, & eloquio decorum, & qui à puero in virtutibus exercitatus sit, manus protendentem, orare pro omni populo Judæo-
13 rum: Post hoc apparuisse & alium virum, ætate & gloriâ mirabilem, & magni decoris habitudine
14 circa illum: Respondentem verò Oniam dixisse; Hic est fratrum amator, & populi Israel: hic est, qui multùm orat pro populo, & universa sancta ci-
15 vitate, Jeremias propheta Dei. Extendisse autem Jeremiam dextram, & dedisse Judæ gladium aureum,
16 dicentem; Accipe sanctum gladium munus à Deo,
17 in quo dejicies adversarios populi mei Israel. Exhortati itaque Judæ sermonibus bonis valdè, de quibus extolli posset impetus, & animi juvenum confortari, statuerunt dimicare & confligere fortiter, ut virtus de negotiis judicaret; eò quòd civitas
18 sancta & templum periclitarentur. Erat enim pro uxoribus, & filiis, itémque pro fratribus, & cognatis, minor solicitudo: maximus verò & pri-
19 mus pro sanctitate timor erat templi. Sed & eos qui in civitate erant, non minima solicitudo habe-
20 bat pro his qui congressuri erant. Et, cùm jam omnes sperarent judicium futurum, hostésque adessent, atque exercitus esset ordinatus, bestiæ equi-
21 tésque opportuno in loco compositi, Considerans Machabæus adventum multitudinis, & apparatum varium armorum, & ferocitatem bestiarum, extendens manus in cœlum, prodigia facientem Dominum invocavit, qui non secundùm armorum potentiam, sed prout ipsi placet, dat dignis victoriam.
22 Dixit autem invocans hoc modo; Tu, Domine, qui misisti angelum tuum sub Ezechia rege Juda, & interfecisti de castris Sennacherib centum octoginta-
23 quinque millia: Et nunc, Dominator cœlorum, mitte angelum tuum bonum ante nos, in timore & tremore
24 magnitudinis brachii tui, Ut metuant qui cum blasphemia veniunt adversùs sanctum populum tuum. Et hic quidem ita peroravit.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΏΝ Β΄.

12 Ἦν δὲ ἡ τούτου θεωρία τοιάδε· Ὀνίαν τὸν γενόμενον ἀρχιερέα,
ἄνδρα καλὸν καὶ ἀγαθὸν, αἰδήμονα μὲν τὴν ἀπάντησιν, πρᾶον δὲ
τὸν τρόπον, καὶ λαλιὰν προϊέμενον πρεπόντως, καὶ ἐκ παιδὸς ἐκμε-
μελετηκότα πάντα τὰ τῆς ἀρετῆς (α) οἰκεῖα, τοῦτον τὰς χεῖρας προ-
13 τείναντα κατεύχεσθαι τῷ παντὶ τῶν Ἰουδαίων συστήματι. Εἶθ' οὕτως
ἐπιφανῆναι ἄνδρα πολιᾷ καὶ δόξῃ διαφέροντα, θαυμαστὴν δέ τινα
14 καὶ μεγαλοπρεπεστάτην εἶναι τὴν περὶ αὐτὸν ὑπεροχήν. Ἀποκριθέντα
δὲ τὸν Ὀνίαν εἰπεῖν, Ὁ φιλάδελφος οὗτός ἐστιν ὁ πολλὰ προσευχό-
μενος περὶ τοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἁγίας πόλεως, Ἱερεμίας ὁ τοῦ θεοῦ προ-
15 φήτης. Προτείναντα δὲ (β) τὸν Ἱερεμίαν τὴν δεξιὰν παραδοῦναι τῷ
16 Ἰούδᾳ ῥομφαίαν χρυσῆν, διδόντα δὲ προσφωνῆσαι τάδε, Λάβε
τὴν ἁγίαν ῥομφαίαν δῶρον παρὰ τοῦ θεοῦ, δι' ἧς θραύσεις τοὺς ὑπ-
17 εναντίους. Παρακληθέντες δὲ τοῖς (γ) Ἰούδα λόγοις πάνυ καλοῖς καὶ
δυναμένοις ἐπ' ἀρετὴν παρορμῆσαι, καὶ ψυχὰς νέων (δ) ἐπανορθῶσαι,
διέγνωσαν μὴ (ε) στρατοπεδεύεσθαι, γενναίως δὲ ἐμφέρεσθαι, καὶ μετὰ
πάσης (ζ) εὐανδρίας ἐμπλακέντες κρῖναι τὰ πράγματα, διὰ τὸ καὶ
18 τὴν πόλιν, καὶ τὰ ἅγια, καὶ τὸ ἱερὸν κινδυνεύειν. Ἦν γὰρ ὁ περὶ
γυναικῶν καὶ τέκνων, ἔτι δὲ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν ἐν ἥττονι μέρει
κείμενος (η) αὐτοῖς ἀγών, μέγιστος δὲ καὶ πρῶτος ὁ περὶ τοῦ καθηγι-
19 ασμένου ναοῦ φόβος. Ἦν δὲ καὶ τοῖς ἐν τῇ πόλει κατειλημμένοις
οὐ πάρεργος ἀγωνία ταρασσομένοις τῆς ἐν ὑπαίθρῳ προσβολῆς.
20 Καὶ πάντων ἤδη προσδοκώντων τὴν ἐσομένην κρίσιν, καὶ ἤδη (θ) συμ-
μιξάντων τῶν πολεμίων, καὶ τῆς στρατιᾶς ἐκταγείσης, καὶ τῶν θηρίων
ἐπὶ μέρος εὔκαιρον ἀποκατασταθέντων, τῆς τε ἵππου κατὰ κέρας
21 τεταγμένης, Συνιδὼν ὁ Μακκαβαῖος τὴν τῶν πληθῶν παρουσίαν,
καὶ τῶν ὅπλων τὴν ποικίλην παρασκευὴν, τήν τε τῶν (ι) θηρίων ἀγριότητα,
προτείνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐπεκαλέσατο τὸν τερατοποιὸν
(κ) κύριον τὸν κατόπτην, γινώσκων ὅτι οὐκ ἔστι δι' (λ) ὅπλων ἡ νίκη,
καθὼς δὲ ἂν αὐτῷ κριθῇ, τοῖς ἀξίοις περιποιεῖται τὴν νίκην.
22 Ἔλεγε δὲ ἐπικαλούμενος τόνδε τὸν τρόπον, Σὺ δέσποτα ἀπέστειλας
τὸν ἄγγελόν σου ἐπὶ Ἐζεκίου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας, καὶ (μ) ἀνεῖλες
ἐκ τῆς παρεμβολῆς Σενναχηρεὶμ εἰς ἑκατὸν ὀγδοηκονταπέντε χι-
23 λιάδας. Καὶ νῦν δυνάστα τῶν οὐρανῶν ἀπόστειλον ἄγγελον ἀγαθὸν
ἔμπροσθεν ἡμῶν εἰς δέος καὶ (ν) τρόμον. μεγέθει βραχίονός σου
24 Καταπλαγείησαν οἱ μετὰ βλασφημίας (ξ) παραγινόμενοι ἐπὶ τὸν ἅγιόν
σου λαόν. καὶ οὗτος μὲν ἐν τούτοις ἔληξεν.

Interp. LAT.

Erat autem hujusmodi visus: Oniam, qui fuerat 12
summus sacerdos, virum honestum & bonum, venerandum visu, modestum moribus, & eloquio decorum, & à puero in omnibus virtutis officiis exercitatum, hunc manus protendentem orare pro omni populo Judæorum: Post hoc apparuisse sic virum, canitie 13
& gloriâ eximium, mirabilem verò quandam & maximi decoris esse præstantiam circa illum. Re- 14
spondentem verò Oniam dixisse; Hic est fratrum amator, qui multùm orat pro populo, & sancta civitate, Hieremias propheta Dei. Extendisse autem 15
Hieremiam dextram, & dedisse Judæ gladium aureum, & cùm daret, acclamâsse hæc; Accipe san- 16
ctum gladium, munus à Deo: in quo frangas adversarios. Exhortati itaque Judæ sermonibus bonis 17
valdè, & qui possent ad virtutem incitare, & animos juvenum (b) erigere, statuerunt non castrametari, sed generosè invehi, & cum omni virtute (c) confligentes, de negotiis judicare, eò quòd & civitas, & sancta, & templum periclitarentur. Erat enim pro 18
uxoribus, & filiis, itémque pro fratribus, & cognatis, minor eis (d) solicitudo: maximus verò & primus pro sanctificato templo erat timor. Sed & eos 19
qui in civitate remanserant, non minima solicitudo habebat, turbatis ipsis illo qui sub dio, congressu. Et 20
cùm omnes jam expectarent judicium futurum, & jam hostes adessent, atque exercitus esset ordinatus, & bestiæ in opportuna parte constituti, & equitatus ad cornua dispositus; Considerans Maccabæus ad- 21
ventum multitudinis, & apparatum varium armorum, ac ferocitatem bestiarum, extendens manus in cœlum, prodigia facientem Dominum (e) inspectorem invocavit, sciens, quia (f) victoria non est per arma; sed prout ab ipso judicatum fuerit, dat dignis victoriam. Dicebat autem invocans hoc modo; 22
Tu, Domine, misisti angelum tuum sub Ezecia rege Judææ, & interfecisti de castris Sennacherim ad centum octoginta quinque millia. Et nunc, Domi- 23
nator cœlorum, mitte angelum bonum ante nos in timorem, & tremorem. Magnitudine brachii tui Ex- 24
terreantur qui cum blasphemia veniunt adversùs sanctum populum tuum. Et hic quidem ita peroravit.

MS.A. (α) ἴδια, (β) Ἱερεμίαν (γ) Ἰούδου (δ) ἐπανδρῶσαι, (ε) στρατεύεσθαι, (ζ) συνανδρείας (η) αὐτοῖς, μέγιστος (θ) συμμιξάντων (ι) θηρίων * ἐπὶ μέρος εὔκαιρον ἀχθέντα, ἀνατείνας χεῖρας (κ) κύριον, γινώσκων (λ) ὅπλων, καθὼς δὲ ἐὰν αὐτῷ κριθῇ, (μ) ἀνεῖλεν (ν) * τρόπον (ξ) παραγενόμενοι

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
[illegible]

Erat autem visi quod viderat narratio 12
hujusmodi; Vidit Oniam sacerdotem, qui vir fuerat bonitate clarus, occursu modestus, ingenio humilis, eloquio jucundus & decorus, à pueritia edoctus in omnibus fœderi convenientibus & decoris; Hunc *inquam* per somnũ vidit passis manibus orantem pro toto populo Judæorum. Prætereà posteà apparuit qui- 13
dam senectute decorâ, cujus aspectus majestasque decoris qui ipsi inerat, gloriam magnam & excellentem habebat; Et respondens Onias dixit eum 14
esse Jeremiam prophetam, amatorem fratrum, qui multùm precatus & supplicatus fuerat, oraveratque pro populo, & civitate sanctâ. Et extendens Je- 15
remias dextram, dedit Judæ lanceam aureum, dicens ei; Hanc lanceam do- 16
no à Deo accipe, quâ ferias & confringas omnes hostes tuos. Quibus auditis 17
confortati verbis pulchris Judæ socii corroboratiq;, (vim enim habebant confirmandi & erigendi muniendique auditores, mentesque juvenum animandi) cogitârunt apud se, non confidere ordinibus, copiisque bellicis, sed omnibus animi viribus muniti, exponere se plenâ mente angustiis, pro civitate Temploque sancto, totoque sanctuario. De uxoribus enim liberisque fratribus- 18
que aut cognatis aliquibus minus soliciti erant; de templo sancto graviori curâ affecti. Nec minori erga eos 19
agoniâ affecti erant qui in urbe substiterant, ne timore tumultûs bellici inferiores evaderent Omnibusque decre- 20
tum instans expectantibus, appropiquantes ordinârunt aciem adversùs eos: Instructique disposuerunt elephantes ordine suo, equitesque armati steterunt in locis suis. Videns auem Judas Mac- 21
cabæus ordinem & robur exercitûs hostilis, copiamque armorum, paratumque ferociæ Elephantorum, elatis ad cœlum manibus clamans Deum oravit, qui stupenda opera & potentia facit: noverat enim non contingere victoriam certamine armorum, sed ei cui ipse victoriam dare vellet. Dicebatque precibus supplicans, in hunc modum; Tu Domine, tempore Ezechiæ Regis Judæ misisti Angelum tuum, qui occidit in castris Senacheribi centum octoginta quinque millia. Et nunc potens habitator cœli, mitte Angelum sanctũ ante nos qui projiciat & jaculetur in eos terrorem & trepidationem. Cadantque bore & majestate brachii tui, qui blasphemiis invadunt populum sanctũ. Et Judas quidem his dictis

Versio VULG. LAT.

25 Nicanor autem, & qui cum ipso erant, cum tubis &
26 canticis admovebant. Judas verò, & qui cum eo
erant, invocato Deo, per orationes congressi sunt :
27 Manu quidem pugnantes, sed Dominum cordibus o-
rantes prostraverunt non minùs trigintaquinque mil-
28 lia, præsentiâ Dei magnificè delectati. Cùmque ces-
sassent, & cum gaudio redirent, cognoverunt Nica-
29 norem ruisse cum armis suis. Facto itaque clamore,
& perturbatione excitatâ, patriâ voce omnipotentem
30 Dominum benedicebant. Præcepit autem Judas, qui
per omnia corpore & animo mori pro civibus paratus
erat, caput Nicanoris, & manum cum humero abscis-
31 sam, Jerosolymam perferri. Quò cùm pervenisset,
convocatis contribulibus, & sacerdotibus ad altare,
32 accersiit & eos qui in arce erant. Et ostenso capite
Nicanoris, & manu nefariâ, quam extendens contra
domum sanctam omnipotentis Dei, magnificè gloria-
33 tus est : Linguam etiam impii Nicanoris præcisam
jussit particulatim avibus dari: manum autem demen-
34 tis contra templum suspendi. Omnes igitur cœli be-
nedixerunt Dominum, dicentes ; Benedictus, qui lo-
35 cum suum incontaminatum servavit. Suspendit au-
tem Nicanoris caput in summa arce, ut evidens esset
36 & manifestum signum auxilii Dei. Itaque omnes com-
muni consilio decreverunt nullo modo diem istum
37 absque celebritate præterire : Habere autem cele-
britatem tertiadecimâ die mensis Adar, quod dicitur
38 voce Syriacâ, pridiè Mardochæi diei. Igitur his erga
Nicanorem gestis, & ex illis temporibus ab Hebræis
civitate possessâ, ego quoque in his faciam finem ser-
39 monis. Et si quidem bene, & ut historiæ competit,
hoc & ipse velim: sin autem minùs dignè, conceden-
40 dum est mihi. Sicut enim vinum semper bibere, aut
semper aquam, contrarium est ; alternis autem uti, de-
lectabile : ita legentibus, si semper exactus sit sermo,
non erit gratus. Hic ergò erit consummatus.

FINIS.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

25 Οἱ δὲ περὶ τὸν Νικάνορα μετὰ σαλπίγγων καὶ παιάνων προσῆγον.
26 Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἰούδαν (α) μετ' ἐπικλήσεως καὶ εὐχῶν συνέμιξαν τοῖς
27 πολεμίοις. Καὶ ταῖς μὲν χερσὶν ἀγωνιζόμενοι, (β) ταῖς δὲ καρδίαις
πρὸς τὸν Θεὸν εὐχόμενοι, κατέστρωσαν οὐδὲν ἧττον μυριάδων τριῶν καὶ
πεντακισχιλίων, τῇ τοῦ Θεοῦ μεγάλως εὐφρανθέντες (γ) ἐπιφανείᾳ.
28 Γενόμενοι δὲ ἀπὸ τῆς χρείας, καὶ μετὰ χαρᾶς ἀναλύοντες, ἐπέγνωσαν
29 προπεπτωκότα Νικάνορα σὺν τῇ πανοπλίᾳ. Γενομένης δὲ κραυ-
30 γῆς καὶ ταραχῆς, εὐλόγουν τὸν δυνάστην τῇ πατρίῳ φωνῇ. Καὶ
προσέταξεν ὁ καθ' ἅπαν σώματι καὶ ψυχῇ πρωταγωνιστὴς ὑπὲρ
τῶν πολιτῶν, ὁ τὴν τῆς ἡλικίας εὔνοιαν εἰς ὁμοεθνεῖς διαφυλάξας,
τὴν τοῦ Νικάνορος κεφαλὴν ἀποτεμόντας, καὶ τὴν χεῖρα σὺν τῷ ὤμῳ
31 (δ) φέρειν εἰς Ἱεροσόλυμα. Παραγενόμενος δὲ ἐκεῖ, καὶ (ε) συγκαλέσας
τοὺς ὁμοεθνεῖς, καὶ τοὺς ἱερεῖς πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου στήσας, μετεπέμ-
32 ψατο τοὺς ἐκ τῆς ἄκρας. Καὶ ἐπιδειξάμενος τὴν τοῦ (ζ) μιαροῦ Νικάνο-
ρος κεφαλὴν, καὶ τὴν χεῖρα τοῦ δυσφήμου, ἣν (η) ἐκτείνας ἐπὶ τὸν ἅγιον
33 τοῦ παντοκράτορος οἶκον ἐμεγαλαύχησε, Καὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ δυσσε-
βοῦς Νικάνορος ἐκτεμὼν, ἔφη κατὰ (θ) μέρος δώσειν τοῖς ὀρνέοις,
34 (ι) τὰ δὲ ἐπίχειρα τῆς ἀνοίας κατέναντι τοῦ ναοῦ κρεμάσαι. Οἱ δὲ
πάντες εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησαν τὸν ἐπιφανῆ κύριον, λέγοντες, Εὐ-
35 λογητὸς ὁ διατηρήσας τὸν ἑαυτοῦ τόπον ἀμίαντον. Ἐξέδησε δὲ
τὴν τοῦ (κ) Νικάνορος κεφαλὴν ἐκ τῆς ἄκρας, ἐπίδηλον πᾶσι καὶ φανε-
36 ρὸν τῆς τοῦ κυρίου βοηθείας σημεῖον. (λ) Καὶ ἐδογμάτισαν πάντες με-
τὰ κοινοῦ ψηφίσματος μηδαμῶς ἐᾶσαι ἀπαρασήμαντον τήνδε
37 τὴν ἡμέραν· Ἔχειν δὲ ἐπίσημον τὴν τρισκαιδεκάτην τοῦ δωδεκάτου
μηνὸς, Ἀδὰρ λέγεται τῇ (μ) Συριακῇ φωνῇ, πρὸ μιᾶς ἡμέρας τῆς
38 Μαρδοχαϊκῆς ἡμέρας. Τῶν οὖν κατὰ Νικάνορα χωρησάντων (ν) οὕτω,
καὶ ἀπ' ἐκείνων τῶν καιρῶν κρατηθείσης τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Ἑβραίων,
39 καὶ αὐτὸς αὐτόθι (ξ) καταπαύσω τὸν λόγον. Καὶ (ο) εἰ μὲν καλῶς καὶ εὐθί-
κτως τῇ συντάξει, τοῦτο καὶ αὐτὸς ἤθελον· εἰ δὲ εὐτελῶς καὶ με-
40 τρίως, τοῦτο ἐφικτὸν ἦν μοι. Καθάπερ (π) γὰρ οἶνον κατὰ μόνας πί-
νειν, ὡσαύτως δὲ καὶ ὕδωρ πάλιν, πολέμιον· ὃν δὲ τρόπον οἶνος
ὕδατι συγκερασθεὶς (ρ) ἡδὺς, καὶ ἐπιτερπῆ τὴν χάριν ἀποτελεῖ· οὕτω
καὶ τὸ τῆς κατασκευῆς τοῦ λόγου τέρπει τὰς ἀκοὰς τῶν ἐντυγχανόντων
τῇ συντάξει. Ἐνταῦθα δὲ ἔσται ἡ τελευτή. (†)

Interp. LAT.

Nicanor autem, & qui cum ipso erant, cum tubis & 25
canticis admovebant. Judas verò, & qui cum eo 26
erant, cum invocatione & orationibus congressi sunt
cum hostibus : Et manibus quidem pugnantes, sed 27
& Dominum cordibus orantes prostraverunt non mi-
nùs triginta quinque millia, præsentiâ Dei magni-
ficè delectati. Cumque cessâssent ab opere, & cum 28
gaudio redirent ; cognoverunt Nicanorem ruisse cum
armis suis. Facto itaque clamore, & tumultu, 29
patriâ voce Omnipotentem benedicebant. Præcepit 30
autem ille, qui per omnia animo & corpore primus
pugnator pro civibus erat, qui ætatis benevolentiam
in eos qui ejusdem gentis, conservabat ; caput Nica-
noris, & manum cum humero, abscissum Hierosoly-
mam perferri. Quò cum pervenisset, convocatis eis 31
qui ejusdem gentis, & sacerdotibus, ante altare
stans, accersiit eos qui in arce erant. Et ostenso 32
capite scelesti Nicanoris, & manu nefariâ, quam
extendens contra domum sanctam Omnipotentis, ma-
gnificè gloriatus fuerat, Linguâ etiam impii Ni- 33
canoris præcisâ, jussit particulatim avibus dari :
præmia autem dementiæ contra templum suspendi.
Omnes igitur in cœlum benedicebant præsentem Do- 34
minum, dicentes ; Benedictus, qui locum suum in-
contaminatum servavit. Suspendit autem Nica- 35
noris (ε) caput ex arce, evidens omnibus & mani-
festum signum auxilii Dei. Itaque omnes communi 36
consilio decreverunt nullo modo diem istum absque
celebritate præterire, Habere autem celebrem, ter- 37
tiam decimam diem mensis duodecimi (Adar dici-
tur Syriacâ voce) pridiè diei Mardochæi. Igitur 38
his erga Nicanorem sic gestis, & ex illis temporibus
ab Hebræis civitate possessâ, ego quoque in his finem
faciam sermonis. Et si quidem benè, &, ut historiæ 39
competit ; hoc & ipse velim : si autem exiliter, &
modicè ; hoc pro viribus meis fuit. Sicut enim vi- 40
num seorsum bibere, similiter autem rursus & a-
quam, contrarium est : sicut autem vinum aquæ
mistum suave est, & jucundam gratiam perficit ; ita
etiam hujusmodi ratio structuræ orationis delectat
aures legentium historiam. Hic ergò erit finis.

MS. A. (α) μετὰ (β) τὸν δὲ * πρὸς (γ) ἐπιμελείᾳ. (δ) περιφέρειν (ε) συγκλεισάμενος (ζ) μιαροῦ (η) ἐκτετίνας (θ) μέρος * τοῖς (ι) τὰ δ' (κ) Νικάνορος περιημμένην ἐκ (λ) Ἐδογμάτισαν δὲ (μ) * Κυριακῇ (ν) οὕτως, (ξ) τὸν λόγον καταπαύσω. (ο) εἰ * πεν καλῶς * εὐθέκτως (π) οἶνον (ρ) ἤδη,

(†) Ἰούδα τοῦ Μακκαβαίου πράξεων Ἐπιτομή.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]

Et Nicanoriani quidem, cum citharis 25
& psalteriis, tubísque canentibus appro-
pinquabant : Maccabæani autem cum 26
oratione ac precibus irruerunt in eos :
Manibus pugnantes, cordibus autem o- 27
rantes & clamantes ad Deum : & deje-
cerunt interfecerúntque eorum triginta
quinque millia, exhilarati exultantésque
de auxilio Dei, qui cum ipsis fuerat. Re- 28
versò à prælio cùm quievissent, gauden-
tes & confitentes, cantantésque Deo,
Nicanorem in pugna cecidisse dixe-
runt, cum omnibus servis qui propè
ipsum steterant. Factúsq; est in castris 29
ejus motus & trepidatio : Maccabæani
autem confitentes benedixerunt Domino
linguâ patriâ. Ipse autem qui in omnibus 30
corpus ac animam omnibus afflictioni-
bus pro gente ac civitate suâ exposue-
rat, libentérque omnibus diebus suis
præfectus ac dux bellorum populi sui
fuerat, resectum caput manúmque cum
humero Nicanoris Jerosolyma afferri
jussit. Et cùm venisset Jerosolyma 31
Maccabæus, convocato populo & sacer-
dotibus, coram altari, misit & vocavit
custodes arcis ; Ostendítque ipsis capite 32
impuri istius Nicanoris, manúque blas-
phematrice, quam elevaverat adversùs
templum Dei omnipotentis cum elati-
one superbiæ, Exectam è capite lin- 33
guam impuri minutatim concidi jussit &
volucribus dari : Manum autem è regi-
one templi affixit. Tum benedixerunt 34
omnes habitatori cœli, clamantes &
dicentes ; Benedictus esto Domine, qui
locum tuum mundum conservâsti. Ca- 35
put autem impuri affixit loco edito, quem
viderent qui in arce erant & salutem
Domini scirent. Statuerúntq; inter se 36
ne diem hunc quasi simplicem transmit-
terent. Sed notari ipsis diem decimam 37
tertium mensis duodecimi Adar, qui est
linguâ Aramæâ, pridie diei Mordechai.
De Nicanore igitur, & de omnibus quæ 38
tempore ejus acciderunt, sic se res ha-
buit. Ab ejus autem tempore tenuerunt
Ebræi & compotes facti sunt civitatum
suarum. Et mihi quidem hinc sermonis
finis erit. Qui si benè & ex arte con- 39
ditus sit, hoc est quod ego etiam cupio :
Si modicè, & exiliter, condonetur mihi
hoc. Ut enim si quis vinum solum bibat, 40
vel aquam solam, voluptatem non affert,
quod si vinum aquâ misceatur, jucundum
evadit, gratiámque suam bibentibus im-
pertit ; Sic etiam sermonis compositio
condita, grata est & jucunda auditu so-
licite legentibus, investigantibus ac quæ-
rentibus. Hactenus igitur narrationis
terminus promotus sit.
Explicit secundus liber Maccabæorum.

* [illegible] *

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Γ'.

ΚΕΦ. α'.

1 Ὁ Δὲ Φιλοπάτωρ (α) μαθὼν παρὰ τῶν ἀνακομισθέντων τὴν γινομένην τῶν ὑπ' αὐτοῦ κρατουμένων τόπων ἀφαίρεσιν ὑπὸ Ἀντιόχου, παραγγείλας ταῖς πάσαις δυνάμεσι πεζικαῖς (β) τε καὶ ἱππικαῖς
2 αὐτοῦ, Καὶ τὴν ἀδελφὴν Ἀρσινόην συμπαραλαβὼν, ἐξώρμησε μέχρι τῶν κατὰ Ῥαφίαν τόπων, ὅπου
3 παρεμβεβλήκεισαν οἱ περὶ Ἀντίοχον. Θεόδοτος δέ τις ἐκπληρῶσαι τὴν ἐπιβουλὴν διανοηθεὶς, παραλαβὼν τῶν προϋποτεταγμένων αὐτῷ ὅπλων Πτολεμαϊκῶν τὰ κράτιστα, διεκομίσθη νύκτωρ ἐπὶ τὴν τοῦ Πτολεμαίου σκηνὴν, ὡς μόνος κτεῖναι αὐτὸν, καὶ ἐν τούτῳ διαλῦσαι τὸν πόλεμον.
4 Τοῦτον δὲ (γ) διαγαγὼν Δοσίθεος ὁ Δριμύλου λεγόμενος, τὸ γένος Ἰουδαῖος, ὕστερον δὲ μεταβαλὼν τὰ νόμιμα, καὶ τῶν πατρίων δογμάτων ἀπηλλοτριωμένος, ἄσημόν τινα κατέκλινεν ἐν
5 τῇ σκηνῇ, ὃν συνέβη κομίσασθαι τὴν ἐκείνου κόλασιν. Γενομένης δὲ καρτερᾶς μάχης, καὶ τῶν πραγμάτων μᾶλλον ἐρρωμένων τῷ Ἀντιόχῳ, ἱκανῶς ἡ Ἀρσινόη ἐπιπορευσαμένη τὰς δυνάμεις παρεκάλει, μετὰ οἴκτου καὶ δακρύων, τοὺς (δ) πλοκάμους λελυμένη, βοηθεῖν ἑαυτοῖς τε καὶ τοῖς τέκνοις
6 καὶ γυναιξὶ θαρραλέως, ἐπαγγελλομένη δώσειν νικήσασιν ἑκάστῳ δύο μνᾶς χρυσίου. (ε) Καὶ οὕτω συνέβη τοὺς ἀντιπάλους ἐν χειρονομίαις διαφθαρῆναι, πολλοὺς δὲ καὶ δοριαλώτους συλληφθῆναι.
7 Κατακρατήσας δὲ τῆς ἐπιβουλῆς ἔκρινε τὰς πλησίον πόλεις ἐπελθὼν παρακαλέσαι. ποιήσας δὲ τοῦτο, καὶ
8 τοῖς τεμένεσι δωρεὰς ἀπονείμας, εὐθαρσεῖς τοὺς ὑποτεταγμένους κατέστησε. Τῶν δὲ Ἰουδαίων διαπεμψαμένων πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τῆς γερουσίας καὶ τῶν πρεσβυτέρων τοὺς ἀσπασομένους αὐτὸν, καὶ ξένια κομιοῦντας, καὶ ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι (ζ) συγχαρησομένους, συνέβη μᾶλλον αὐτὸν προ-
9 θυμηθῆναι ὡς τάχιστα πρὸς αὐτοὺς παραγενέσθαι. Διακομισθεὶς δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ θύσας
10 τῷ (η) μεγίστῳ θεῷ, καὶ χάριτας ἀποδιδοὺς, καὶ τῶν ἑξῆς τι τῷ (θ) τόπῳ ποιήσας, Καὶ δὴ παραγενόμενος εἰς τὸν τόπον, καὶ τῇ σπουδαιότητι καὶ εὐπρεπείᾳ (ι) καταπλαγεὶς, θαυμάσας δὲ καὶ τὴν τοῦ
11 ἱεροῦ εὐταξίαν, ἐνεθυμήθη βουλεύσασθαι (κ) εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναόν. Τῶν δὲ εἰπόντων μὴ καθήκειν γίνεσθαι τοῦτο, διὰ τὸ μηδὲ (λ) τοῖς ἐκ τοῦ ἔθνους ἐξεῖναι εἰσιέναι, μηδὲ πᾶσι τοῖς ἱερεῦσιν, ἀλλ' ἢ μόνῳ τῷ προηγουμένῳ πάντων ἀρχιερεῖ, καὶ τούτῳ (μ) ἅπαξ κατ' ἐνιαυτὸν, οὐδαμῶς ἐπείθετο πείθεσθαι.

MSA. (†) Μακκαβαίων λόγος γ'. (α) παρὰ τῶν ἀνακομισθέντων μαθὼν τὴν γινομένην τῶν (β) καὶ ἱππικαῖς, Και (γ) διάγων (δ) * πολέμους (ε) Καί τὸ οὕτως (ζ) χαρισομένους, (η) πιστῷ θεῷ, (θ) * τόπον (ι) καταπληγεὶς, (κ) εἰς τὸν ναὸν εἰσελθεῖν. (λ) τοῖς ἔθνεσιν εἰσιέναι, (μ) κατ' ἐνιαυτὸν ἅπαξ, ὁ δὲ οὐδαμῶς ἐπείθετο.

Interp. LAT.

MACCABÆORUM TERTIUS.

CAPUT I.

Philopator autem, ab iis qui retulerant, cognitâ locorum à se possessorum abstractione factâ ab Antiocho, denuntians omnibus exercitibus suis & pedestribus & equestribus, Et sororem Arsinoen secum assumens, processit usque ad ea quæ sunt ad Raphiam, loca; ubi castrametati erant qui circa Antiochum. Theodotus autem quidam complere insidias cogitans, assumens ex commissis suæ custodiæ armis Ptolemaicis optima, contulit se noctu ad Ptolemæi tabernaculum, tanquam solus interfecturus eum, & in hoc dissoluturus bellum. Hunc autem deducens quidam, qui Dositheus Drimyli dicebatur, genere Judæus, posteà autem abjiciens legitima, & à patriis sanctionibus alienatus, ignobilem quendam decumbere fecerat in tabernaculo: quem contigit ferre illius supplicium. Facto autem ingenti prælio, & rebus meliùs succedentibus Antiocho, vehementer Arsinoë obambulans exercitus hortabatur cum ejulatione, & lachrymis, crinibus solutis, ut auxiliarentur sibiipsis, & filiis, & uxoribus, audacter, promittens daturam se vincentibus, cuique duas minas auri. Et ita contigit adversarios in conserendis manibus perire, multos verò etiam captivos fieri. Compos autem factus propositi, statuit propinquas civitates adiens consolari. Quod cum fecisset, & delubris dona tribuisset, bono esse animo subditos fecit. Cum autem Judæi misissent ad eum ex senatu, & senioribus, salutaturos eum & munera portaturos, & pro his quæ gesta erant, congratulaturos; factum est ut magìs ille cuperet quàm citissimè ad eos venire. Cùm autem pervenisset Hierosolymam, & sacrificâsset maximo Deo, & gratias reddidisset, & eorum, quæ ordine sequebantur, aliquid ipsi loco fecisset, Et jam advenisset ad locum, & sedulitate & decôre stupefactus esset, admiratus verò etiam sacræ ædis bonam dispositionem cogitavit consilium capere introëundi in templum. His autem dicentibus non licere hoc fieri, quia neque his qui ex gente, liceret ingredi, neque omnibus sacerdotibus, sed soli omnium præfecto summo sacerdoti, & hoc in anno semel; ille verò nequaquam acquiescebat,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* [illegible] *

* [illegible] *

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]

SEQUITUR LIBER TERTIUS MACCABÆORUM.

CAP. I.

Cum autem didicisset Ptolomæus Philometor ab iis qui ad se digressi fuerant, tenere Antiochum loca sui dominii quæ sibi eripuerat; cùmque omnem exercitum suum, equites peditésque armari jussisset, Sumptâ secum sorore Arsinöe, ad ea quæ circa Raphin sunt loca profectus est, ubi castrametabatur exercitus Antiochi. Vir autem quidam nomine Theodotus, cupiens dolum suum implere, consilio capto assumpsit secum armatos viros fortes, qui antea traditi sibi fuerant, ex Ptolemæi exercitu; Et accedens noctu aggressus est tentorium Ptolomæi, ut ipsum solum occideret, itáque bellum dissolveret. Hunc cùm agnovisset Dositheus Drimyli filius, (dictus quidem Judas, sed qui posteà legem suscepit, alienus autem erat idem à fœdere patrum) pauperem quendam in tentorium Ptolemæi injecit, quem pro rege occîdi contigit. Facto autem prælio forti, cùm valde firmæ essent res Antiochi, Arsinöe transiens per exercitum solutis capillis flens cum lacrymis multis & suspiriis petebat ab illis, ut sibi uxoribus liberisque suis opitularentur fortiter pugnando; Pollicita illis daturam se singulis duas auri minas, si pugnando vincerent. Itáque contigit: ceciderúntque coram ipsis adversarii, & multos eorum pugnantes ceperunt. Victor Ptolemæus consilium cepit subeundi urbes propinquas, ut eas confirmaret: Itáque fecit, templísque idolorum ipsorum remisit onera ac indulsit, dedítque donaria confirmavítque eas ac stabilivit manu suâ. Judæi etiam ad Philometorem ex senatu presbyterorum suorum quosdam miserunt, ut ipsum salutarent, donúmque afferrent pro gratulatione victoriæ. Quo accepto gavisus, supra modum cupiebat Jerosolyma accedere. Veniénsque obtulit sacrificia Deo magno & forti, honoravítque locum multis oblationibus. Cùm enim ædificium loci vidisset, ordinémque templi ac gloriam, in mentem ipsi venit etiam in ejus interiora ingredi. Dicentibus autem ei ipsis; Non licet tibi hoc facere: neque enim eis qui de gente nostra sunt, ac ne omnibus quidem sacerdotibus introire permissum est, sed soli summorum sacerdotum principi semel in anno: ipse nulli horum acquiescebat.

MAKKABAÏΩN Γ.

12 Τοῦ τε νόμου (α) παραναγνωσθέντος, οὐδαμῶς ἀπέλιπε προφερόμενος ἑαυτὸν, Δεῖν εἰσελθεῖν,
λέγων, καὶ εἰ ἐκεῖνοι ἐστέρηνται ταύτης τῆς τιμῆς, (β) ἐμὲ οὐ δεῖ. καὶ ἐπυνθάνετο, (γ) διὰ τίνα
αἰτίαν εἰσερχόμενον αὐτὸν εἰς πᾶν (δ) τέμενος, οὐδεὶς ἐκώλυσε τῶν παρόντων. Καί τις ἀπενοή-
13 τως ἔφη κακῶς αὐτὸ τοῦτο τερατεύεσθαι. (ε) γενομένου δέ φησι τούτου διά τινα αἰτίαν, οὐχὶ
(ζ) πάντως εἰσελεύσεσθαι καὶ θελόντων αὐτῶν καὶ μή; Τῶν δὲ ἱερέων (η) ἐν ταῖς ἁγίαις ἐσθῆσι
14 προσπεσόντων, καὶ δεομένων τοῦ μεγίστου θεοῦ βοηθεῖν (θ) τῇ ἐνεστώσῃ ἀνάγκῃ, καὶ τὴν ὁρμὴν τοῦ κακῶς
ἐπιβαλομένου μεταθεῖναι, κραυγῆς τε μετὰ δακρύων τὸ ἱερὸν ἐμπλησάντων, οἱ κατὰ τὴν πόλιν
ἀπολιπόμενοι, ταραχθέντες ἐξεπήδησαν, ἄδηλον τιθέμενοι τὸ γινόμενον. Αἵ τε κατάκλειστοι
15 παρθένοι ἐν θαλάμοις σὺν ταῖς τεκούσαις ἐξώρμησαν (ι) καὶ σποδῷ καὶ κόνει τὰς κεφαλὰς πασάμεναι,
γόου τε καὶ στεναγμῶν τὰς πλατείας ἐνεπίμπλων. Αἱ δὲ καὶ προσαρτίως ἐσταλμέναι, τοὺς (κ) πρὸς
16 ἀπάντησιν διατεταγμένους παστοὺς, καὶ τὴν ἁρμόζουσαν αἰδῶ παραλείπουσαι, δρόμον (λ) ἄτακτον ἐν τῇ
πόλει συνίσταντο. Τὰ δὲ νεογνὰ τῶν τέκνων, αἵ τε πρὸς τούτοις μητέρες καὶ τιθηνοὶ παραλιποῦσαι
17 ἄλλως καὶ ἄλλως, (μ) αἱ μὲν κατ' οἴκους, αἱ δὲ κατὰ τὰς ἀγυιὰς (ν) ἀνεπιστρέπτως εἰς τὸ πανυπέρτατον ἱερὸν
ἠθροίζοντο. Ποικίλη δὲ ἦν τῶν εἰς τοῦτο (ξ) συλλεγομένων ἡ δέησις ἐπὶ τοῖς ἀνοσίως ὑπ' ἐκείνου κατ-
18 ἐγχειρουμένοις. Σύν τε τούτοις (ο) οἱ τῶν πολιτῶν θρασυνθέντες οὐκ ἠνείχοντο τέλεον αὐτοῦ ἐπικει-
19 μένου, καὶ τὸ τῆς (π) προθέσεως αὐτοῦ ἐκπληροῦν διανοουμένου. φωνήσαντές δὲ τὴν ὁρμὴν ἐπὶ τὰ ὅπλα
ποιήσασθαι, καὶ θαρραλέως (ρ) ὑπὲρ τοῦ πατρῴου νόμου τελευτᾶν, ἱκανὴν ἐποίησαν ἐν τῷ τόπῳ
τραχύτητα, Μόλις (σ) τε ὑπό τε τῶν γεραιῶν καὶ τῶν πρεσβυτέρων ἀποτραπέντες ἐπὶ τὴν αὐτὴν τῆς
20 δεήσεως (τ) ἔστησαν στάσιν. Καὶ τὸ μὲν πλῆθος, ὡς ἔμπροσθεν, (υ) ἐν τούτοις ἀνεστρέφετο δεόμενον.
21 οἱ δὲ περὶ τὸν βασιλέα πρεσβύτεροι πολλαχῶς ἐπειρῶντο τὸν ἀγέρωχον αὐτοῦ νοῦν ἐξιστάνειν τῆς
22 ἐντεθυμημένης (φ) βουλῆς. Θρασυνθεὶς δὲ καὶ (χ) πάντα παραπέμψας, ἤδη καὶ πρόσβασιν (ψ) ἐποιεῖτο,
τέλος ἐπιθήσειν δοκῶν τῷ προειρημένῳ. Ταῦτ' οὖν καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὄντες θεωροῦντες ἐτράπησαν εἰς
23 τὸ σὺν τοῖς ἡμετέροις ἐπικαλεῖσθαι τὸν πᾶν κράτος ἔχοντα, τοῖς παροῦσιν ἐπαμῦναι, μὴ
ὑπεριδόντα τὴν ἄνομον καὶ ὑπερήφανον πρᾶξιν. Ἐκ δὲ τῆς πυκνοτάτης τε καὶ ἐμπόνου τῶν ὄχλων
24 συναγομένης κραυγῆς, ἀνείκαστός τις ἦν βοή.

Interp. L A T.

Sacratáque lege non cessabat provehere se, Intrandum omninò dicens; Et, si 12
illi privati sunt hoc honore; me non oportet. Et interrogabat, quam ob
causam, intrantem ipsum in quodcunque phanum, nemo eorum qui aderant,
prohibuisset. Et quidam imprudenter dixit male hoc ipsum prodigiosum 13
esse. Factum autem hoc fuerit, inquit, quavis de causa; nónne omninò se
intraturum, & volentibus ipsis, & nolentibus? Cùm autem sacerdotes 14
cum omnibus vestibus procidissent, & orarent maximum Deum auxilium
ferre imminenti necessitati, & impetum malè irruentis reprimere, clamoré-
que cum lachrymis templum implerent; qui in civitate remanserant, tur-
bati exilierunt, occultum quid esse, quod fiebat, existimantes: Et in- 15
clusæ virgines in thalamis, cum genitricibus proruperunt, & cinere & pul-
vere aspersis capitibus, gemitibus & suspiriis plateas implebant. Et aliæ 16
verò nuper astrictæ, thalamos ad occursum assignatos, & congruum pudorem
relinquentes, cursum inordinatum in civitate faciebant. Infantes autem 17
filii, & cum his matres, & nutrices defatigatæ aliter & aliter, hæ
quidem per domos, hæ verò per vias irrevocabiliter ad eminentissimum
templum congregabantur. Varia autem erat eorum qui in illud convenie- 18
bant, oratio, pro his quæ ab illo injustè tentabantur. Cum his autem non- 19
nulli ex civibus audaces facti non ferebant illum omninò instantem, &
propositum suum implere statuentem. Clamantes autem se ruituros ad ar-
ma, & audacter pro patria lege obituros, magnam fecerunt in loco aspe-
ritatem, Vixque à senibus & presbyteris cohibiti, ad eandem orationis 20
(a) steterunt stationem. Et turba quidem, ut anteà, in his versabatur 21
orans. Seniores autem, qui erant circa regem, multis modis conabantur
superbam ejus mentem à suscepto consilio removere. Induratus autem, & 22
omnia abjiciens, jam & impetum faciebat, finem putans se impositurum rei
prædictæ. Hæc igitur & qui circa illum erant, spectantes, eò se converte- 23
runt, ut cum nostris invocarent eum qui omnem potestatem habet, ut his
qui aderant, auxilium ferret, non despiciens iniquum & superbum faci-
nus. Ex densissima autem & laboriosa turbarum collecta vociferatione, 24
incomparabilis quidam erat clamor.

MS.A. (α) παραναγνωσθέντος, * οὐδ' ὡς (β) ἐμὲ δὲ οὐ δεῖ. (γ) * ἥντινα αἰτίαν αὐτὸν εἰσερχόμενον εἰς (δ) τε τέμενος, (ε) γινομένου (ζ) πάντων (η) ἐν πάσαις ταῖς αἰσθήσεσιν προσ-
πιπτόντων (θ) τοῖς ἐνεστῶσιν, καὶ τὴν (ι) καὶ ἀποδόντων κόνει τὰς κόμας πασάμεναι, γόου τε καὶ στεναγμῶν ἐνεπίμπλων τὰς πλατείας. (κ) πρὸς * ἅπαντα νῦν διατεταγμένον, καὶ τὴν ἁρμάζουσαν (λ) ἄ-
τακτον συνίσταντο. (μ) καὶ μὲν (ν) ἀνεπιστρέπτως (ξ) συλλεγέντων (ο) οἱ περὶ τῆς (π) προθέσεως ἐκπληροῦν (ρ) ὑπὸ τοῦ (σ) δὲ (τ) παρῆσαν στάσιν. (υ) τούτοις (φ) ἐπιβουλῆς. (χ) πάντας (ψ) ἤδη ἐποιεῖτο,

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Cúmq; allatam legẽ corã eis recitâssent, 12
adhuc non acquievit, sed dixit; Opor-
tet me introire: Et siquidem hi ho-
nore hoc carent, ego non carebo. In-
terrogavítque eos; Quare cùm ingre-
dior omnia fana idolorum, nemo ex
eis qui inibi sunt me prohibet? Re- 13
spondens autem quidam eorum auda-
cter dixit; Malè hoc facitis. Ipse au-
tem respondens dixit; Sive volueritis
sive non, oportet me introire. Sa- 14
cerdotes autem vestes sacras induti ca-
dentes in facies, clamabant & suppli-
cabant coram Deo magno ac potenti,
ut adjuvaret eos & salvaret: men-
témque ejus malam & cogitationem
iniquam retrò ageret: impleverúntque
templum lachrymis & voce clamanti-
um. Cives autem omnes cum motu &
trepidatione exilientes egrediebantur,
quid accideret expectantes. Virginés- 15
que conclusæ cum matribus suis prodi-
bant, pulveréque ac cinere capitibus
insperso, cum fletu lachrymísque ac
suspiriis plateas circuibant. Sponsæ- 16
que jam viris nuptæ, ejus temporis
thalamos relinquentes, & schema in-
dutûs modestiæ suæ, sine pudore cur-
sitantes per plateas errabant. Uxorésque 17
relictis infantibus suis, hàc illàc per
vicos plateásque civitatis circumibant.
Totus autem populus in unum coactus 18
ad templum gloriosum venit, clamans,
oránsque ut consilium ejus, & quæ co-
gitaverat omnia irrita fierent. Cùm 19
autem viderent qui de gente erant ob-
stinatum eum ut intraret, nec pati sibi
persuaderi ut à mente suâ malâ se co-
hibeat, dixerunt alter alteri; Sumenda
arma, promptéque & viriliter mori-
endum pro lege & fœdere patrio.
Tumultúsque magnus & conculcatio
in loco extitit: Difficiléque surgen- 20
tes sacerdotes & presbyteri vi cohibi-
tum populum ad preces & clamorem
converterunt. Et populus quidem uni- 21
versus stabat coram eis in oratione &
supplicatione: magnates autem & ho-
norati qui cum rege erant, divisim pe-
tebant, suadebántque ei, ut à mente
sua malâ, & cogitatione iniquâ rediret
ac desisteret. Quorum nullo ipsi per- 22
suadebatur, sed exaltatus & elatus, in-
cipiebat ingredi, duritie suâ; putans
effecturum se cogitationem suam. Quæ 23
cùm fieri, qui cum ipso erant viderent,
conversi præ timore suo, videbant to-
tum populum nostrum orantem &
invocantem eum qui potestatem habet
in omnia, ut vindictam malam inimi-
cis retribueret, nec aspectum suum ab
opere iniquo, studióque superbiæ &
arrogantiæ in transgrediendo legem,
averteret. Coactorum autem in unum 24
omnium, orantiumque ac clamantium
cum voce suspirii, supra quam dici pos-
sit, usque adeò invaluit ea vox.

MAKKABAΙΏΝ Γ'.

25 (α)Δοκεῖν γὰρ ἦν μὴ μόνον τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ τὰ τείχη καὶ τὸ πᾶν ἔδαφος ἠχεῖν,
ἅτε δὴ τῶν πάντων τότε θάνατον ἀλλασσομένων ἀντὶ τῆς τοῦ τόπου βεβηλώσεως.

MS. A. (α) * ηδοκειν

ΚΕΦ. β'.

1 (α)Ὁ μὲν οὖν ἀρχιερεὺς Σίμων ἐξεναντίας τοῦ ναοῦ κάμψας τὰ γόνατα, καὶ τὰς χεῖρας προτείνας
2 εὐτάκτως, ἐποιήσατο τὴν δέησιν τοιαύτην· Κύριε κύριε βασιλεῦ τῶν οὐρανῶν, καὶ δέσποτα πάσης
(β)κτίσεως, ἅγιε ἐν ἁγίοις, μόναρχε, παντοκράτωρ, πρόσχες ἡμῖν καταπονουμένοις ὑπὸ ἀνοσίου
3 καὶ βεβήλου θράσει καὶ (γ)σθένει πεφρυαγμένου. Σὺ γὰρ ὁ κτίσας τὰ πάντα, καὶ τῶν ὅλων ἐπικρατῶν
4 δυνάστης δίκαιος εἶ, καὶ τοὺς ὕβρει καὶ ἀγερωχίᾳ (δ)πράσσοντάς τι κρίνεις. Σὺ τοὺς ἔμπροσθεν
ἀδικίαν ποιήσαντας, ἐν οἷς (ε) καὶ γίγαντες ἦσαν ῥώμῃ καὶ θράσει πεποιθότες, διέφθειρας, ἐπα-
5 γαγὼν (ζ) αὐτοῖς ἀμέτρητον ὕδωρ. Σὺ τοὺς ὑπερηφανίαν ἐργαζομένους Σοδομίτας, (η)διαδήλους ταῖς
κακίαις γενομένους, πυρὶ καὶ θείῳ κατέφλεξας, παράδειγμα τοῖς ἐπιγινομένοις καταστήσας.
6 Σὺ τὸν θρασὺν Φαραὼ καταδουλωσάμενον τὸν λαόν σου τὸν ἅγιον Ἰσραήλ, ποικίλαις καὶ πολλαῖς
7 (θ)δοκιμάσας τιμωρίαις, ἐγνώρισας τὴν σὴν (ι) δυναστείαν· Ἐφ' αἷς ἐγνώρισας τὸ μέγα σου κράτος.
καὶ ἐπιδιώξαντα αὐτὸν σὺν ἅρμασι καὶ ὄχλων πλήθει, ἐπέκλυσας βάθει θαλάσσης, τοὺς δὲ
ἐμπιστεύσαντας ἐπὶ σοὶ τῷ τῆς ἁπάσης κτίσεως δυναστεύοντι, σώους διεκόμισας. οἳ καὶ (κ) συνει-
8 δότες ἔργα σῆς χειρὸς, ᾔνεσάν σε τὸν παντοκράτορα. Σὺ βασιλεῦ κτίσας τὴν (λ) ἀπέραντον
καὶ ἀμέτρητον γῆν, ἐξελέξω τὴν πόλιν ταύτην, καὶ (μ) ἁγιάσας τὸν τόπον τοῦτον εἰς ὄνομά σοι τῷ
τῶν ἁπάντων ἀπροσδεεῖ, καὶ παρεδόξασας ἐν ἐπιφανείᾳ μεγαλοπρεπεῖ, σύστασιν ποιησάμενος αὐτοῦ
9 πρὸς δόξαν τοῦ μεγάλου καὶ ἐντίμου ὀνόματός σου. Καὶ ἀγαπῶν τὸν οἶκον τοῦ Ἰσραήλ, ἐπηγγείλω
(ν)δὴ ὅτι ἐὰν γένηται ἡμῶν ἀποστροφὴ, καὶ καταλάβῃ ἡμᾶς στενοχωρία, καὶ ἐλθόντες εἰς τὸν (ξ)τόπον
10 τοῦτον δεηθῶμεν, εἰσακούσῃ τῆς δεήσεως ἡμῶν. Καὶ δὴ (ο) πιστὸς εἶ καὶ ἀληθινός. ἐπεὶ δὲ πλεο-
νάκις (π) θλιβέντων τῶν πατέρων ἡμῶν ἐβοήθησας αὐτοῖς ἐν τῇ ταπεινώσει, καὶ ἐρρύσω αὐτοὺς ἐκ
11 (ρ) μεγάλων κινδύνων, Ἰδοὺ δὴ νῦν ἅγιε βασιλεῦ, διὰ τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας ἡμῶν
ἁμαρτίας καταπονούμεθα, καὶ ὑποτετάγμεθα τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν, καὶ παρείμεθα ἐν ἀδυναμίαις.
12 Ἐν δὲ τῇ ἡμετέρᾳ καταπτώσει ὁ θρασὺς καὶ βέβηλος οὗτος ἐπιτηδεύει καθυβρίσαι τὸν ἐπὶ τῆς γῆς
13 ἀναδεδειγμένον τῷ ὀνόματι τῆς δόξης σου ἅγιον τόπον. Τὸ μὲν γὰρ (σ) οἰκητήριόν σου οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ
ἀνέφικτος ἀνθρώποις ἐστίν. (τ) ἀλλ' ἐπεὶ εὐδόκησας τὴν δόξαν σου ἐν τῷ λαῷ σου Ἰσραήλ, ἡγίασας
τὸν τόπον τοῦτον.

MS. A. (α) * Κύριε κύριε (β) τῆς κτίσεως (γ) * ασθενει πεφρυασμένους. Σὺ γὰρ εἶ ὁ (δ) τι πράσσοντας (ε) γίγαντες (ζ) αὐτοὺς (η) ἀδήλους (θ) ἐδοκίμασας (ι) δύναμιν (κ) συνιδόντες (λ) ἀπέρατον (μ) ἡγίασας (ν) διότι (ξ) τόπον ἡμῶν δεηθῶμεν, (ο) πιστὸς καὶ (π) καὶ θλιβέντων (ρ)* μελλον κακῶν, Ἰδοὺ δὲ (σ) κατοικητήριόν (τ) ἀλλὰ

Interp. LAT.

Existimare enim licebat, non modò homines, sed etiam muros, & totum solum resonare, quasi jam omnibus tunc mortem obeuntibus pro loci contaminatione.

CAP. II.

Atqui summus sacerdos Simon, ex adverso templi, flectens genua, & 1
manus extendens honestè, talem orationem habebat: Domine, Domine rex 2
cœlorum, & dominator omnis creaturæ, sancte in sanctis, monarcha, Omnipotens, intende nobis opppressis ab impio, & prophano, qui præ audacia &
robore intumuit: Tu enim qui creâsti omnia, & omnia imperio tenes, 3
Dominus justus es: & eos qui contumeliâ & superbiâ in agendo utuntur, judicas. Tu illos, qui olim iniquitatem fecerunt, inter quos & gi- 4
gantes fuerunt, robore & audaciâ freti, perdidisti, superinducens eis immensam aquam. Tu superbiam operantes Sodomitas, conspicuos iniquita- 5
tibus factos, igne & sulphure combussisti, exemplum posteris constituens.
Tu confidentem illum Pharaonem, qui servitute oppresserat populum tuum 6
sanctum Israel, cùm variis & multis suppliciis examinâsses, notam fecisti
potentiam tuam: In quibus declarâsti magnitudinem fortitudinis tuæ: 7
& cùm ille persequeretur cum currubus, & turbarum multitudine, obruisti profundo mari: eos autem qui se tibi crediderant, qui omni creaturæ dominaris, salvos traduxisti. Qui etiam cognoscentes opera manûs tuæ, laudaverunt
te omnipotentem. Tu rex, qui creâsti interminatam immensamque terram, ele- 8
gisti civitatem hanc, & sanctificâsti locum hunc ad nomen tibi, nullius rei egenti; & mirum in modum glorificâsti apparitione magnificâ commendationem
faciens ejus ad gloriam magni & honorati nominis tui. Et diligens domum Is- 9
rael, pollicitus utique es, si accidat nobis adversitas, & apprehendat nos angustia, & venientes ad locum hunc oremus, exauditurum te orationem nostram. Et 10
quidem fidelis es, & verax. Quoniam autem sæpe afflictis patribus nostris, auxilium tulisti eis in humilitate, & eruisti eos de magnis periculis; Ecce nunc, 11
sancte rex, propter multa & magna peccata nostra opprimimur, & subjecti sumus
inimicis nostris, & collabimur in infirmitatibus. In nostra autem calamitate 12
audax hic & prophanus conatur afficere injuriâ locum hunc sanctum super terram erectum nomini gloriæ tuæ. Nam habitaculum quidem tuum, cœlum cœli 13
est, incomprehensibile hominibus: sed quoniam elegisti gloriam tuam in populo tuo
Israel, sanctificâsti locum hunc.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

25 [illegible]

[illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]

Quasi non homines tantùm sed & muri, & parietes terráque ipsa clamarent: 25
erántque omnium animæ morti traditæ pro templo, ne pollueretur.

CAP. II.

Simeon autem sacerdos summus, po- 1
sitis ad altare genibus, passisque manibus, oravit sapienter, sic dicens; 2
Domine, Domine, Rex cœlorum, Do-
mine omnium, Judex, Sancte inter sanctos solus, Princeps, Omnipotens; Intuere nos in angustiis positos ab immundo hoc & polluto, superbóque;
viréisque infirmas & miseras. Tu enim 3
is es qui creâsti omnia: omniáq; potentiâ tuâ justâ obtines: Tu omnes qui ulla
in re exaltant se extollúntque diruis. Tu 4
fortes illos antiquos judicâsti qui iniquè egerũt, etiã gigantes qui cum ipsis erant,
viriũ suarũ robori confidẽtes, perdidisti aquis diluvii multis, quæ cohiberi non
potuerunt. Tu Sodomitas exaltantes 5
se & extollentes operibus suis, palàm factâ notâque iniquitate ipsorum, igne
ac sulphure combussisti: spectaculúmque fecisti stupendum omnibus seculis
sequentibus. Tu Pharaonem illum, 6
magnum & superbum, qui populum tuũ sanctum Israëlis servitute premebat, cruciâsti & flagellâsti omnibus plagis, notam faciens majestatem tuam, Et o- 7
stendens fortitudinẽ potentiæ tuæ: cúmque persequeretur populũ tuũ cum equis
& curribus populóq; multo, submersisti eũ & omnes qui cum eo erant profundo
mari. Eos autem qui tibi credebant, qui, quicquid vis potes in tota creatura, salvos conservâsti: Qui cùm vi-
dissent opera tua, laudârunt, te Omnipotens. Tu rex qui fecisti terram in- 8
comprehensibilem & immensurabilem, nullâ re indigens, elegisti civitatem
hanc, & locum hunc sanctificâsti nomini tuo, glorificâstíque eum revelatione majestatis decoris tui: fecistique ei nomen & exaltationem, in gloriam nominis tui magni & honorandi. Et quòd feceris & amaveris, 9
gentem Israelitarum, promisisti eis, si peccando à te averterentur, occurréntque ipsis angustiæ & dolores, &
venientes orarent in loco hoc, auditurum te vocem orationis ipsorum.
Jam autem fidus tu & verax es, qui 10
sæpenumerò in angustiis positos patres nostros, ope tuâ ab angustiis liberâsti,
& ab omni dolore & periculo redemisti. Et nunc rex sancte, ecce, pro- 11
pter peccata nostra magna multáque in angustiis & servitute hostium nostrorum positis, & ægritudine nostrâ resolutis nobis, Impius iste, immundúsque 12
& pollutus, locum sanctum electum dicatúmque in terra nomini tuo sancto
probro afficere studet. Habitatio enim 13
tua in cœlis cœlorum est, supra omnes filios hominum; sed quòd gloriam tuam in populo tuo Israële collocare
velles, sanctificâsti locum hoc modo.

MAKKABAΙ'ΩΝ Γ'.

(μὴ) ἐκδικήσῃς ἡμᾶς ἐν τῇ τούτων ἀκαθαρσίᾳ, μηδὲ εὐθύνῃς ἡμᾶς ἐν βεβηλώσει· ἵνα μὴ
καυχήσωνται οἱ παράνομοι ἐν θυμῷ αὐτῶν, μηδὲ ἀγαλλιάσωνται ἐν ὑπερηφανίᾳ γλώσσης αὐτῶν,
λέγοντες, Ἡμεῖς κατεπατήσαμεν τὸν οἶκον τοῦ ἁγιασμοῦ, ὡς καταπατοῦνται οἱ οἶκοι τῶν προσο-
15 χθισμάτων. Ἀπάλειψον τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ διασκέδασον τὰς (α) ἀμπλακίας ἡμῶν, καὶ ἐπίφανον
τὸ ἔλεός σου κατὰ τὴν ὥραν ταύτην. Ταχὺ προκαταλαβέτωσαν (β) ἡμᾶς οἱ οἰκτιρμοί σου, καὶ δὸς αἰνέσεις
16 ἐν στόματι τῶν καταπεπτωκότων καὶ συντετριμμένων τὰς ψυχάς, ποιήσας ἡμῖν εἰρήνην. Ἐν-
ταῦθα ὁ πάντων ἐπόπτης θεός, (γ) καὶ πρὸ πάντων ἅγιος ἐν ἁγίοις εἰσακούσας τῆς ἐνθέσμου λιτανείας,
τὸν ὕβρει καὶ θράσει μεγάλως ἐπηρμένον ἐμάστιξεν αὐτόν, ἔνθεν καὶ ἔνθεν κραδαίνων αὐτὸν ὡς
κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου, ὥστε κατ' ἐδάφους ἄπρακτον εἶναι, καὶ τοῖς μέλεσι παραλελυμένον, μηδὲ
17 φωνῆσαι δύνασθαι δικαίᾳ δὲ (δ) περιπεπληγμένον κρίσει. Ὅθεν οἵ τε φίλοι (ε) καὶ οἱ σωματοφύλακες
αὐτοῦ ταχεῖαν καὶ ὀξεῖαν ἰδόντες τὴν καταλαβοῦσαν αὐτὸν (ζ) εὐθύνην, φοβούμενοι μὴ καὶ τὸ ζῆν ἐκλείπῃ,
18 ταχέως αὐτὸν ἐξείλκυσαν ὑπερβάλλοντι καταπεπληγμένοι φόβῳ. Ἐν χρόνῳ δὲ ὕστερον ἀναλεξάμενος
19 (η) ἑαυτόν, οὐδαμῶς εἰς μετάμελον ἦλθεν ἐπιτιμηθείς, (θ) μετ' ἀπειλῆς δὲ (ι) πικρᾶς ἀνέλυσε. Διακο-
μισθεὶς δὲ εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ τὰ τῆς κακίας (κ) ἐπαύξων, διὰ δὲ τῶν προαποδεδειγμένων
συμποτῶν καὶ ἑταίρων τοῦ παντὸς δικαίου κεχωρισμένων, οὐ μόνον ταῖς ἀναριθμήτοις ἀσελγείαις
διηρκέσθη, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοσοῦτον θράσους προῆλθεν, ὥστε δυσφημίας ἐν τοῖς τόποις συνίστασθαι,
καὶ πολλοὺς τῶν φίλων ἀτενίζοντας εἰς τὴν τοῦ βασιλέως πρόθεσιν καὶ αὐτοὺς ἕπεσθαι τῇ ἐκείνου
20 θελήσει. Προέθετο (λ) δὲ δημοσίᾳ κατὰ τοῦ ἔθνους διαδοῦναι ψόγον· (μ) καὶ ἐπὶ τοῦ κατὰ τὴν αὐλὴν πύργου
στήλην ἀναστήσας, (ν) ἐξεκόλαψε γραφήν, μηδένα τῶν μὴ θυόντων (ξ) εἰς τὰ ἱερὰ αὐτῶν εἰσιέναι,
πάντας δὲ τοὺς Ἰουδαίους εἰς λαογραφίαν καὶ οἰκετικὴν διάθεσιν ἀχθῆναι, τοὺς δὲ ἀντιλέγοντας βίᾳ
21 φερομένους τοῦ ζῆν μεταστῆσαι, (ο) τούτους τε ἀπογραφομένους (π) χαράσσεσθαι καὶ διὰ πυρὸς εἰς τὸ σῶμα
22 παρασήμῳ Διονύσου κισσοφύλλῳ, οὓς καὶ (ρ) καταχωρίσαι εἰς τὴν προσυνεσταλμένην αὐθεντίαν. Ἵνα
δὲ μὴ τοῖς πᾶσιν ἀπεχθόμενος φαίνηται, ὑπέγραψεν, Ἐὰν δέ τινες ἐξ αὐτῶν προαιρῶνται ἐν
23 τοῖς (σ) κατὰ τὰς τελετὰς μεμυημένοις ἀναστρέφεσθαι, τούτους ἰσοπολίτας Ἀλεξανδρεῦσιν εἶναι. Ἔνιοι
(τ) μὲν οὖν ἐπὶ πόλεως τὰς τῆς πόλεως εὐσεβείας (υ) ἐπιβάθρας στυγοῦντες, εὐχερῶς ἑαυτοὺς ἐδί-
δοσαν, ὡς μεγάλης τινὸς κοινωνήσοντες εὐκλείας ἀπὸ τῆς ἐσομένης τῷ βασιλεῖ συναναστρο-
φῆς.

MS. A. (α) ἀμβλακίας (β) οἱ οἰκτιρμοί (γ) καὶ προπάτωρ ἅγιος (δ) πεπληγμένον (ε) καὶ σωματοφύλακες ὀξεῖαν (ζ) εὐθύνας (η) αὐτὸν, (θ) μετὰ (ι) πικραθέμενος ἀνέλυσεν. (κ) * ἐπαυ-των, διά τε (λ) δημοσίᾳ (μ) ἐπὶ τοῦ (ν) ἐκόλαψεν (ξ) ἐπὶ τὰ (ο) Τούς τε (π) χαράσσεσθε (ρ) προκαταχωρεῖσθαι (σ) κατὰ τελετὰς μεμυημένοις (τ) μὲν ἐπὶ * πόλεως (υ) ἐπιβάθρα συγοῦντες,

Interp. LAT.

Non ulciscaris nos in horum immunditia, neque punias nos in contamina- 14
tione: ne glorientur iniqui in furore suo, neque exultent in superbia linguæ
suæ, dicentes; Nos conculcavimus domum sanctificationis, sicut conculcan-
tur domus abominationum. Dele peccata nostra, & dissipa errata nostra, 15
& ostende misericordiam tuam in tempore hoc. Citò præoccupent nos mise-
rationes tuæ: & da laudationes in ore prostratorum, & contritorum ani-
mis, faciens nobis pacem. Hic omnium inspector Deus, & ante omnes 16
sanctus in sanctis, exauditâ sanctâ supplicatione, eum qui contumeliâ &
audaciâ valdè elatus erat, flagellavit; hinc & indè vibrans eum, ut a-
rundinem à vento, ita ut in solo jam inutilis, & membris resolutus, ne-
que loqui posset, justo implicatus judicio. Quamobrèm amici, & corporis 17
ejus custodes, cùm celerem & acutam viderent eum apprehendisse pœnam,
timentes ne & vitâ deficeret, citò illum extraxerunt, ingenti perculsi ti-
more. Sequenti autem tempore cùm se collegisset, nequaquam ad pœni- 18
tentiam venit castigatus: sed cum amara comminatione discessit. Rever- 19
sus autem in Ægyptum, & malitiam adaugens, per compotores, & sodales
jam indicatos, ab omni justitia semotos, non solùm in innumerabilibus li-
bidinibus perseveravit, sed etiam eo temeritatis processit, ut infanda in lo-
cis constitueret, & multi ex amicis intendentes in regis propositum etiam
ipsi sequerentur illius voluntatem. Proposuit autem publicè contra gen- 20
tem disseminare vituperationem: & in turri, quæ erat ad aulam, erigens
columnam, insculpsit scripturam, Neminem eorum qui non sacrificarent, ad
sacra eorum ingredi; omnes autem Judæos in vulgi (b) descriptionem &
servilem conditionem abduci; qui autem contradicerent, vi ablatos, vitâ
privari: Hos autem descriptos signari etiam per ignem insigni Liberi he- 21
deræ folio, ac secedere ob jam (c) coercitam libertatem. Verùm ne omni- 22
bus infensus videretur, subscripsit: sin autem ex eis aliqui elegerint versa-
ri cum iis qui secundùm Teletas initiati sunt, hos æquo jure cives cum
Alexandrinis esse. Igitur nonnulli quidem in civitate civilis religionis 23
gradus (d) honorantes facilè seipsos dederunt, tanquam magnæ cujusdam
gloriæ participes futuri ex ea quæ futura esset cum rege conversatione.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]

Noli itaque vindictam de nobis sumere 14
per horum impuritatem, neque per eo-
rum immunditiam nos corripere, ne
extollantur perversi in impietate suâ,
nec lætantes exalcatione linguæ suæ di-
cant; Conculcavimus sanctuarium sicut
conculcantur idola: Sed dele peccata 15
nostra, & dimitte errores nostros, &
serenum ostende vultum tuum erga nos
hoc tempore, statimque occurrat nobis
misericordia tua Domine: Pone lau-
des tuas in ore humilium & corde
contritorum, & præsta nobis in hoc
loco pacem. Dominus autem Deus 16
videns omnia, pater patrum, & san-
ctus sanctorum, vocem orationis quâ
supplicabat audivit, & eum qui paulò
anteà gloriabatur & sese extollebat,
flagris huc illuc egit, multis angustiis
cruciatum, ita ut solutus in terram cade-
ret, totus tremens instar arundinis vento
agitatæ, ac ne verbum quidem proferre
posset, per justi judicii vindictâ quæ ipsũ
occupaverat. Adeò ut videntes amici 17
ac custodes ejus asperam ultionem quæ
ipsum assecuta erat, metuerent ne mo-
riendo etiam moreretur; igitur timore
magno perculsi, tractum eum foràs ex-
tulerunt. Post modicum autem tem- 18
pus, reversâ animâ compos sui factus,
à mente suâ durâ recedere noluit, sed
minitans ipsis furore magno ac duro,
profectus inde discessit. Profectus igi- 19
tur in Ægyptum Philometor, augescente
adhuc & crescente malitiâ ipsius, ma-
gnatúmq; ejus omniũ & amicorũ ab omni
justitia alienorum, non satis ipsi factum
est iniquitatibus ipsorũ innumeris, sed ad
eam audaciæ summam venit, ut verba
blasphema in locum proferret: multiq; ex
amicis ejus, perspectâ regis mente, vo-
luntatem impii affectarentur. Scripsit 20
igitur rex & decretum constituit de
gente nostra, factum simulachrum scul-
ptile inter turres palatii posuit; scri-
pto edicens, qui non sacrificaret ipsi,
ne in Dei templum introiret: descri-
ptos autem Judæos omnes abductos in
servitutem, subigi in sortem servorum:
Quod si qui ex eis repugnarent, abdu-
ctos eos per vim cum cruciatu necari.
Descriptos autẽ multos p̃ ignem signari 21
notâ Dionysii, ut in servitute regis essent.
Utque vulgò non videretur, quasi per 22
vim nos constringere, sic scripsit; Qui-
cunque ex eis sensui religionis nostræ
communicare voluerint, eos Alexandri-
nos esse, civitatis regiæ cives. Et 23
pauci quidem eorum quorum mens sta-
bilis non erat in cultu religionis Dei,
& fœderis civitatis suæ, prompti se
tradiderunt (quasi qui bono suo eximio
communicarent) præcepto regis.

[illegible]

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Γ΄.

24 Οἱ δὲ πλεῖστοι γενναίᾳ ψυχῇ ἐνίσχυσαν, ϗ οὐ διέστησαν τῆς εὐσεβείας· τά τε χρήματα περὶ τοῦ ζῆν ἀντικαταλλασσόμενοι, ἀδεῶς ἐπειρῶντο ἑαυτοὺς ῥύσασθαι ἐκ τῶν ἀπογραφῶν. (α) εὐέλπιδες δὲ καθει-
25 στήκεισαν ἀντιλήψεως τεύξεσθαι, Καὶ τοὺς ἀποχωροῦντας ἐξ αὐτῶν ἐβδελύσσοντο, ϗ ὡς πολεμίους τοῦ ἔθνους ἔκρινον, ϗ τῆς κοινῆς συναναστροφῆς ϗ εὐχρηστίας ἐστέρουν.

MS. A. (α) εὐέλπιδές τε

ΚΕΦ. γ΄.

1 Α ϗ μεταλαμβάνων ὁ δυσσεβὴς, ἐπὶ τοσοῦτον (α) ἐχόλησεν, ὥστε οὐ μόνον τοῖς (β) κατ' Ἀλεξάνδρειαν (γ) διοργίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ βαρυτέρως ἐναντιωθῆναι,
2 ϗ προστάξαι (δ) σπεύσαντας συναγαγεῖν πάντας ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ϗ χειρίστῳ μόρῳ τοῦ ζῆν μεταστῆσαι. Τούτων δὲ (ε) οἰκονομουμένων, φήμη δυσμενὴς (ζ) ἐξηχεῖτο κατὰ τοῦ γένους ἀνθρώποις (η) συμφρονοῦσι εἰς κακοποίησιν,
3 ἀφορμῆς (θ) διδομένης εἰς διάθεσιν, ὡς ἂν ἀπὸ τῶν νομίμων αὐτοὺς κωλυόντων. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι τὴν μὲν πρὸς τοὺς βασιλεῖς εὔνοιαν ϗ πίστιν ἀδιάστροφον ἦσαν (ι) διαφυλάσσοντες, σεβόμενοι δὲ τὸν θεὸν καὶ τῷ τούτου νόμῳ πολιτευόμενοι, χωρισμὸν ἐποίουν (κ) ἐπί τινων ϗ καταστροφάς· δι' ἣν αἰτίαν (λ) ἐνίοις ἀπεχθεῖς ἐφαίνοντο. τῇ δὲ τῶν δικαίων εὐπραξίᾳ κοσμοῦντες τὴν συναναστροφὴν, ἅ-
4 πασιν ἀνθρώποις εὐδόκιμοι καθειστήκεισαν. Τὴν μὲν οὖν περὶ τοῦ γένους ἐν πᾶσι (μ) θρυλλουμένην εὐπραξίαν οἱ ἀλλόφυλοι οὐδαμῶς διηριθμήσαντο. τὴν δὲ περὶ τῶν προσκυνήσεων ϗ τροφῶν διάστασιν (ν) ἐθρύλλουν, φάσκοντες, Μήτε τῷ βασιλεῖ μήτε ταῖς δυνάμεσιν ὁμοσπόνδους τοὺς ἀνθρώπους (ξ) γίνεσθαι, δυσμενεῖς δὲ εἶναι ϗ μέγα τι τοῖς πράγμασιν ἐναντιουμένους· ϗ οὐ τῷ τυχόντι (ο) περιῆψαν ψόγῳ.
5 Οἱ δὲ κατὰ τὴν πόλιν Ἕλληνες οὐδὲν ἠδικημένοι, ταραχὴν ἀπροσδόκητον περὶ τοὺς (π) ἀνθρώπους θεωροῦντες, ϗ συνδρομὰς ἀπροσκόπους γινομένας, βοηθεῖν μὲν οὐκ (ρ) ἔσθενον· τυραννικὴ γὰρ ἦν ἡ
6 διάθεσις· Παρεκάλουν δὲ ϗ δυσφόρως εἶχον, ϗ μεταπεσεῖσθαι ταῦτα ὑπελάμβανον. μὴ γὰρ (σ) οὕτως
7 παροραθήσεσθαι τηλικοῦτο (τ) σύστημα μηδὲν ἠγνοηκός. Ἤδη δὲ καί τινες γείτονές τε ϗ φίλοι ϗ συμπραγματευόμενοι, μυστικῶς τινας ἐπισπώμενοι, πίστεις ἐδίδουν συνασπιεῖν, ϗ πᾶν ἐκτενὲς
8 προσοίσεσθαι πρὸς ἀντίληψιν. Ἐκεῖνος μὲν οὖν τῇ κατὰ τὸ παρὸν εὐημερίᾳ γεγαυρωμένος, ϗ οὐ καθορῶν τὸ τοῦ μεγίστου θεοῦ κράτος, (υ) ὑπολαμβάνων δὲ διηνεκῶς ἐν τῇ αὐτῇ διαμενεῖν βουλῇ, ἔγραψε κατ' αὐτῶν ἐπιστολὴν τήνδε.

MS. A. (α) ἐξεχόλησεν, (β) κατὰ (γ) ὀργίζεσθαι, (δ) σπεύδοντας (ε) οἰκοδομουμένων, (ζ) ἐξεχεῖτο (η) *συμφρονοῦσιν (θ) διδομένης (ι) φυλάσσοντες. (κ) *ἐπὶ τῷ καταστροφάς. (λ) αἰτ... (μ) θρυλουμένην (ν) ἐθρύλουν, (ξ) γίνεσθαι, (ο) περιήψαντο φόβῳ. (π) ἄνδρας (ρ) ἔσθενον· (σ) οὕτω παροραθήσεσθαι (τ) σύστημα (υ) ὑπολαμβάνειν

Interp. LAT.

Plerique autem (e) generoso animo seipsos confirmaverunt, & à pietate non recesserunt: & pecunias pro vita commutantes, intrepidè conabantur seipsos liberare à descriptionibus. Bonâ autem spe freti perstabant, auxilium se consecuturos; Et suos illos, qui recesserant, abominabantur, & tanquam hostes gentis judicabant, & communi consuetudine & utilitate privabant.

CAP. III.

Quæ cùm comperisset impius; adeò iratus est, ut non solùm iis qui ad Alexandriam, succenseret, sed etiam iis qui in regione, graviùs adversaretur: & juberet festinantes congregare omnes simul, & pessima nece vitam ipsis adimere. His autem constitutis, fama inimica pervulgabatur contra ipsum genus, hominibus consentientibus ad maleficium, occasione datâ ad constitutionem, tanquam eos à legitimis prohiberent. At Judæi erga reges quidem benevolentiam & fidem immutabilem conservabant; venerantes autem Deum, & ex ipsius lege rempublicam gerentes, secessionem in aliquibus faciebant, & mutationes: quamob causam aliquibus odiosi videbantur. Sed justarum actionum functione conversationem ornantes, omnibus hominibus probati extiterunt. Igitur ipsam quidem de genere in omnibus pervulgatam rectè agendi rationem alienigenæ nequaquam recensuerunt: verùm de adorationibus & cibis discrimen pervulgabant, dicentes; Neque regi, neque exercitibus fœderatos esse homines, sed esse odiosos, & majorem in modum negotiis adversari: & non mediocrem excitârunt vituperationem. Græci autem, qui erant in civitate, nullis injuriis affecti tumultum inexpectatum circa homines videntes, & concursus improvisos fieri; auxiliari quidem non poterant (tyrannica enim erat constitutio:) Sed consolabantur, & graviter ferebant, & mutatum hæc iri putabant: non enim sic contemnet talem constitutionem, (f) qui nihil ignoraverit. Jam verò quidam vicini, & amici, & qui simul negotiabantur, secretò quosdam accersentes, fidem dabant contegendi, & omnem (g) diligentiam ad defensionem. Igitur ille quidem præsenti prosperitate exultans, & non considerans maximi Dei potestatem, putans autem perpetuò in eodem perseverare consilio, scripsit contra eos epistolam hanc:

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Maxima autem pars populi confortati & corroborati viriliter, non destiterunt, nec discesserunt ab omni justitiâ, sed facultates suas pro vitis suis tradiderunt, ut à descriptione se redimerent; sperantes expectantésque redemptum se iri. Eósque qui subducerent se, & ab eis discederent pro pollutis habentes, hostium loco reputabant, privabántque eos vulgus gratiâ conversationis.

CAP. III.

Statim autem ut hæc audivit impius, vehementer irâ incensus est, non solum in eos qui Alexandriâ incolebant, sed et plebi quæ regionem habitabat gravis hostis factus, præciperet; coactos statim & derepentè in unum omnes morte dirâ & amarâ interfici. Sancito decreto hoc impuro malóque & acerbo, inque totum populum nostrum edito, procurantibus quibusdam qui à lege defecerant, quod communicare ipsis non sustinerent, Judæi amorem erga regem, prout præceptis legibúsque Dei monebantur, conservabant: Sed quod discrimina ciborum observarent, visi sunt multis elati & arrogantes. In omni tamen justitiæ cultu vitam agebant, ita ut eximii & electi ex omni genere humano viderentur. Quod autem ad decretum attinet, quod prodierat de populo nostro ut numerarentur à gentibus, annumerare ipsos non poterant. Et quod cibis eorum adorationibúsque non annuerent, famam disperserunt de eis, dicentes; Neque regem nos in æstimatione habere, neque servituti exercituum ejus assentiri, sed rebelles esse, multúmque præceptis regis & rebus repugnare: neque benè in nos odium & infamiam protulerunt. Gentes autem quæ in civitate erant; cùm nihil mali in Judæis qui cum ipsis erant, viderent, malum autem viderent & perturbationem quæ ipsis derepentè accideret, festinatúmque violentiæ cursum; neque ipsis quicquam auxiliari possent propter duritiem & asperitatem edicti de eis publicati; Orabant tamen suadebántque angustiatoribus eorum, cum mœstitia magna, dicentes eis; Nolite tam durè ipsos premere: neque enim fieri potest ut pereat tanta gentis multitudo sine errore. Cœperúntque quidam ex amicis vicinísque ipsorum, eorúmque qui cum ipsis commercia exercebant, suadere dolo affligentibus eos, dicentes; Nos faciemus ut sacrificent. Illi autem in oratione & clamore positi sperabant spectabántque futuram sibi salutem. Rex autem superbiens exaltatusque & infremens cogitatione suâ elatâ, virtutem potentiámque Dei magni non intuebatur, nec respectabat, sed in eadem cogitatione, ejusdémque potestatis imperio & per substitutum se sperans, epistolam in eos scriptam misit:

MAKKABAΪΩΝ Γ΄.

9 Βασιλεὺς Πτολεμαῖος Φιλοπάτωρ τοῖς κατ᾽ Αἴγυπτον, ϗ κατὰ τόπον στρατηγοῖς ϗ στρατιώταις,
10 χαίρειν καὶ ἐῤῥῶσθαι. ἔῤῥωμαι δὲ ϗ (α) ἐγὼ αὐτὸς καὶ τὰ πράγματα ἡμῶν. (β) Ἐκ τῆς εἰς τὴν Ἀσίαν
γενομένης ἡμῖν ἐπιστρατείας, ἧς ἴστε ϗ αὐτοὶ, τῇ τῶν (γ) θεῶν πρὸς ἡμᾶς ἀπροπτώτῳ συμμαχίᾳ,
ϗ τῇ ἡμετέρᾳ δὲ ῥώμῃ κατὰ λόγον ἐπ᾽ ἄριστον τέλος ἀχθείσης, ἡγησάμεθα μὴ βίᾳ δόρατος, ἐπι-
εικείᾳ δὲ ϗ πολλῇ φιλανθρωπίᾳ τιθηνήσασθαι τὰ κατοικοῦντα κοίλην Συρίαν ϗ Φοινίκην
11 ἔθνη, (δ) εὐποιῆσαί τε ἀσμένως. Καὶ τοῖς κατὰ πόλεσιν ἱεροῖς ἀπονείμαντες προσόδους πλείστας,
(ε) προήχθημεν καὶ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀναβάντες τιμῆσαι τὸ ἱερὸν τῶν ἀλιτηρίων ϗ μηδέποτε
12 ληγόντων τῆς ἀνοίας. Οἱ δὲ λόγῳ μὲν τὴν ἡμετέραν ἀποδεξάμενοι παρουσίαν, τῷ δὲ πράγ-
ματι νόθως, προθυμηθέντων ἡμῶν εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν αὐτῶν, ϗ τοῖς ἐκπρεπέσι ϗ καλλίστοις
13 (ζ) ἀναθήμασι τιμῆσαι, τύφοις φερόμενοι παλαιοτέροις, εἶρξαν ἡμᾶς τῆς εἰσόδου, (η) Ἀπολειπόμενοι
τῆς ἡμετέρας ἀλκῆς, δι᾽ ἣν ἔχομεν πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους φιλανθρωπίαν. Τὴν δὲ αὐτῶν εἰς
ἡμᾶς δυσμένειαν ἔκδηλον καθιστάντες, ὡς μονώτατοι τῶν ἐθνῶν βασιλεῦσι ϗ τοῖς ἑαυτῶν
14 εὐεργέταις ὑψαυχενοῦντες, οὐδὲν γνήσιον βούλονται φέρειν. Ἡμεῖς δὲ τῇ τούτων ἀνοίᾳ συμ-
περιενεχθέντες, καὶ μετὰ νίκης διακομισθέντες, καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον τοῖς πᾶσιν ἔθνεσι φιλαν-
15 θρώπως ἀπαντήσαντες, καθὼς ἔπρεπεν ἐποιήσαμεν. Ἐν δὲ τούτοις πρὸς τοὺς ὁμοφύλους
αὐτῶν ἀμνησικακίαν ἅπασι γνωρίζοντες, διά τε τὴν συμμαχίαν καὶ τὰ πεπιστευμένα μετὰ
ἁπλότητος αὐτοῖς ἀρχῆθεν μύρια (θ) πράγματα τολμήσαντες ἐξαλλοιῶσαι, ἐβουλήθημεν ϗ πολιτείας
16 αὐτοὺς Ἀλεξανδρέων καταξιῶσαι, ϗ μετόχους τῶν ἀεὶ ἱερέων καταστῆσαι. Οἱ δὲ τοὐναντίον
ἐκδεχόμενοι, καὶ τῇ συμφύτῳ κακοηθείᾳ τὸ καλὸν ἀπωσάμενοι, διηνεκῶς δὲ εἰς τὸ φαῦλον
ἐκνεύοντες, Οὐ μόνον ἀπεστρέψαντο τὴν ἀτίμητον πολιτείαν, ἀλλὰ καὶ βδελύσσονται λόγῳ
τε καὶ σιγῇ τοὺς ἐν αὐτοῖς ὀλίγους πρὸς ἡμᾶς γνησίως διακειμένους, παρέκαστα ὑφορώμενοι
17 (ι) διὰ τῆς δυσκλεεστάτης ἐμβιώσεως διὰ τάχους ἡμᾶς καταστρέψαι τὰ (κ) κατορθώματα. Διὸ
καὶ τεκμηρίοις καλῶς πεπεισμένοι τούτους κατὰ πάντα δυσνοεῖν ἡμῖν τρόπον, ϗ προνοούμε-
νοι μήποτε αἰφνιδίου μετέπειτα ταραχῆς ἐνστάσης ἡμῖν, τοὺς δυσσεβεῖς τούτους κατὰ νώτου
18 προδότας ϗ βαρβάρους ἔχωμεν πολεμίους, Προστετάχαμεν ἅμα τῷ προσπεσεῖν τὴν ἐπιστολὴν τήνδε,
αὐθωρὶ τοὺς ἐννεμομένους σὺν (λ) γυναιξὶ καὶ τέκνοις μετὰ (μ) ὕβρεων ϗ σκυλμῶν ἀποστεῖλαι πρὸς
ἡμᾶς ἐν δεσμοῖς σιδηροῖς πάντοθεν (ν) κατακεκλεισμένους, εἰς ἀνήκεστον ϗ δυσκλεῆ πρέποντα
δυσμενέσι φόνον.

Interp. LAT.

Rex Ptolemæus Philopator iis qui per Ægyptum, & per loca, ducibus, & mi- 9
litibus, gaudere, & valere. Valeo autem & ego ipse, & res nostræ. Post 10
factam nobis in Asiam expeditionem, quam ipsi etiam scitis, quæ deorum erga
nos improviso consilio; & fortitudine etiam nostrâ secundùm rationem ad
optimum finem perducta est, putavimus non violentiâ lanceæ, sed æquitate, &
multâ humanitate indulgenter tractare gentes, quæ habitant Cœlesyriam, &
Phœnicem, ac libenter benefacere. Et cùm templis, quæ sunt per civitates, 11
tribuissemus reditus multos; venimus etiam Hierosolymam, ascendentes hono-
rare templum scelestorum illorum, & nunquam desistentium ab amentia. Illi 12
autem verbo quidem nostram suscipientes præsentiam, re autem falsò, volen-
tibus nobis introire in templum eorum, & decentibus ac pulcherrimis donis
honorare, tumoribus antiquioribus agitati prohibuerunt nos ab ingressu, (Cùm 13
inferiores essent nostris viribus) ob eam quam erga omnes homines habemus,
humanitatem. Suam autem erga nos malevolentiam manifestam facientes, quippe
soli prorsus gentium contra reges & beneficos suos cervicem erigentes, nihil
legitimum ferre volunt. Nos autem cum horum amentia conversati, & cum 14
victoria reversi, & in Ægypto omnibus nationibus humaniter occurrentes,
prout decebat, fecimus. In his autem erga gentiles eorum oblivionem injuria- 15
rum omnibus notam facientes, propter societatem, & commissa eis antiquitùs
cum simplicitate sexcenta negotia aggressi mutare, voluimus Alexandrinorum
etiam republicâ eos dignari, & participes semper sacerdotum constituere. Illi 16
autem in contrariam partem accipientes, & insitâ improbitate honestum re-
pellentes, perpetuò autem ad malum proni, non solùm cum ignominia repudi-
ârunt jus civitatis; sed etiam abominantur, & verbo (h) & silentio paucos
quosdam ex eis erga nos legitimè affectos, semper suspicantes, ob infamem vitæ
rationem citò nos eversuros rectè facta. Quamobrèm argumentis etiam probè 17
persuasi hos omnibus modis contra nos malè sentire, & providentes ne fortè
repentinâ post hac turbatione nobis imminente hos à tergo proditores, & bar-
baros habeamus hostes, Jussimus, simul atque allata fuerit epistola hæc, eâdem 18
horâ eos qui habitant cum uxoribus & filiis, cum contumeliis & vexationibus
mittere ad nos vinculis ferreis undique conclusos, ad tetram & infamem ini-
micis convenientem cædem.

MS. A. (α) αὐτὸς ἐγὼ (β) Τῆς (γ) θεῶν ἀπροπτώτῳ συμμαχίᾳ, κατὰ λόγον ἐπὶ τέλος ἀχθείσης, (δ) εὐποιήσαντες *μένως.
(ε) προσήχθημεν (ζ) ἀνοήμασιν (η) Λειπόμενοι (θ) πράγματα ἐξαλλοιῶσαι, (ι) μετὰ τῆς (κ) πράγματα. (λ) ταῖς γυναιξὶ (μ) ὕβρεως (ν) καταλεκλεισμένοις,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]

Ptolemæus Philometor rex, Imperato- 9
ribus, ducibúsque & militibus qui in
Ægypto sunt, & per omnia loca, Salvere
& valere: Nos autem etiam valemus
& res nostræ. Postquam victores à bel- 10
lo Asiatico auxilio deorum invicto-
rum quod nobis adfuit, reversi su-
mus, cujus nec vos ignari estis, non
pressuris neque vi, sed cum mansue-
tudine multa & humanitate cum gen-
tibus Syriam & Phœnicem colenti-
bus agere voluimus; Quod & fe- 11
cimus, oblatis omnibus omnium ci-
vitatum sacerdotibus, oblationibus
multis magnísque: Jerosolyma etiam
egressi, templum damnatorum, mentéque
semper captorum honorare volu-
imus. Qui verbo quidem adventum 12
nostrum exceperunt, re autem pro
peregrinis nos habuerunt: volentes
enim templum ipsorum ingredi, ut do-
nariis illud honoribúsque magnis affi-
ceremus, prohibuerunt nos; Et ho- 13
nore quidem quem ipsis pro humani-
tate nostra erga omnes habere volui-
mus, exciderunt: ipsi autem odium er-
ga nos suum manifestò ostenderunt:
qui quasi gentibus tantùm imperemus
etiam eas qui sibi semper benefaci-
unt, propter elationem arrogantiám-
que suam, cum probro accipiunt, nul-
lum erga nos amorem ostendentes.
Multùm igitur nobis displicuit hæc 14
eorum audacia & stoliditas, victoréſ-
que in Ægyptum reversi, omnes gen-
tes læti ac cum pace excepimus, quod
nos facere conveniebat, facientes.
Cùm autem erga illos, ipsorúmq; po- 15
pulares, nullam iracundiam aut excan-
descentiam foveamus, æquanimitate
concordiam colentes, res etiam nostras
ipsis crediderimus, in eorum manibus
relictas, errores ipsis, & quæ olim
multoties ausi sunt remittentes, volui-
mus ipsos Alexandrinos, cives nostros,
sociósque sacerdotum patriorum scri-
bere. Ipsi autem, odii intuitu & re- 16
spectu, propter insitam sibi maligni-
tatem, propulerunt & à se projece-
runt bonum: sempérque malum spe-
ctantes, non solum à religione sua stul-
ta & probrosa, non discesserunt, nec
defecerunt, sed & verbo operéque
eos rejiciunt, quos paucos esse amore
erga nos integros invenerunt, semper
nobis resistentes, Omnéque edictum 17
& legem à nobis positam violantes,
nobis in omnibus adversi: adeò ut
si bellum nobis in hostes nostros ac-
cideret, conjungerent se ipsis impii
isti & damnati, hostes ex proditoribus
facti. His igitur de causis scripto e- 18
dicimus, acceptâ hâc epistolâ quam-
primùm comprehensos in ea scriptos,
cum uxoribus liberisq; ac facultatibus
ipsorum, cum ignominia vinculorum
ad nos mitti, ferro constrictos omni-
búsque angustiis pressos.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Γ'.

19 Τέτων γὰρ ὁμοῦ κολασθέντων, διειλήφαμεν εἰς τὸ ἐπίλοιπον χρόνον τελείως ἡμῖν τὰ πράγματα
20 ἐν εὐσταθείᾳ καὶ (α) βελτίστῃ διαθέσει καταστάθήσεσθαι. Ὃς δ' ἂν σκεπάσῃ τινὰ τῶν Ἰουδαίων ἀπὸ γεραιοῦ μέχρι νηπίου (β) μέχρι τῶν ὑπομασθίων, αἰσχίσταις βασάνοις ἀποτυμπανισθήσεται (γ) παν-
21 οικί. Μηνύειν δὲ τὸν βουλόμενον, ἐφ' ᾧ τὴν οὐσίαν τοῦ ἐμπίπτοντος ὑπὸ τὴν εὔθυναν λήψεται, καὶ ἐκ τοῦ (δ) βασιλικοῦ ἀργυρίου δραχμὰς δισχιλίας, καὶ τῆς (ε) ἐλευθερίας τεύξεται καὶ στεφανωθή-
22 σεται. Πᾶς δὲ τόπος οὗ ἐὰν φωραθῇ τὸ σύνολον σκεπαζόμενος Ἰουδαῖος, ἄβατος καὶ πυριφλεγὴς γινέσθω, καὶ πάσῃ θνητῇ φύσει (ζ) κατὰ πάντα ἄχρηστος φανήσεται εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον. καὶ ὁ μὲν τῆς ἐπιστολῆς τύπος οὕτως ἐγέγραπτο.

MS.A. (α) τῇ βελτίστῃ (β) καὶ μέχρι τῶν ὑπομασταίων, ἐχθίσταις (γ) πανοικίᾳ. (δ) βασιλείου δραχμὰς (ε) ἐλευθερίας στεφανωθήσεται. (ζ) καθάπαν

ΚΕΦ. δ'.

1 Πάντη δὲ ὅπου προσέπιπτε τοῦτο τὸ πρόσταγμα, δημοτελὴς συνίστατο τοῖς ἔθνεσιν (α) εὐωχία μετὰ ἀλαλαγμῶν καὶ χαρᾶς, ὡς ἂν τῆς (β) προκατεσκιρρωμένης αὐτοῖς πάλαι κατὰ διάνοιαν, μετὰ παρρησίας (γ) συν-
2 εκφαινομένης ἀπεχθείας. Τοῖς δὲ Ἰουδαίοις (δ) ἀνήκεστον πένθος ἦν καὶ (ε) πανόδυρτος μετὰ δακρύων βοὴ, στεναγμοῖς (ζ) πεπυρωμένης τῆς αὐτῶν πάντοθεν καρδίας, ὀλοφυρομένων τὴν ἀπροσδόκητον ἐξαίφνης
3 (η) ἐπικεκριμένην αὐτοῖς ὀλεθρίαν. Τίς νομὸς ἢ πόλις, ἢ τίς τὸ σύνολον (θ) οἰκητὸς τόπος, ἢ τίνες ἀγυιαὶ
4 κοπετοῦ καὶ γόων ἐπ' (ι) αὐτοῖς οὐκ ἐνεπιπλῶντο; Οὕτω γὰρ μετὰ (κ) πικρᾶς καὶ ἀνοίκτου ψυχῆς ὑπὸ τῶν κατὰ πόλιν στρατηγῶν ὁμοθυμαδὸν ἐξαπεστέλλοντο, ὥστε ἐπὶ ταῖς ἐξάλλοις τιμωρίαις καί τινας τῶν ἐχθρῶν, λαμβάνοντας πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὸν κοινὸν ἔλεον, καὶ λογιζομένους τὴν ἄδη-
5 λον τοῦ βίου καταστροφὴν, δακρύειν (λ) αὐτῶν τρισάθλιον ἐξαποστολήν. Ἤγετο γὰρ (μ) γεραιῶν πλῆθος πολιᾷ πεπυκασμένων, τὴν ἐκ τοῦ γήρως νωθρότητα ποδῶν (ν) ἐπικύφων, ἀνατροπῆς ὁρμῇ
6 βιαίας, ἁπάσης αἰδοῦς ἄνευ πρὸς (ξ) ὀξεῖαν καταχρωμένων πορείαν. Αἱ δὲ ἄρτι πρὸς βίου κοινωνίαν γαμικὸν ὑπεληλυθυῖαι παστὸν νεάνιδες, ἀντὶ τέρψεως μεταλαβοῦσαι γόους, καὶ κόνει τὴν (ο) μυροβρεχῆ πεφυρμέναι κόμην, ἀκαλύπτως δὲ ἀγόμεναι, θρῆνον ἀνθ' ὑμεναίων ὁμοθυμαδὸν ἐξῆρχον, ὡς ἐσπαραγμέναι (π) σκυλμοῖς ἀλλοεθνέσι. δέσμιαι δὲ δημοσίᾳ μέχρι τῆς εἰς
7 τὸ πλοῖον ἐμβολῆς εἵλκοντο μετὰ βίας. (ρ) Οἵ τε τούτων συζυγεῖς (σ) βρόχοις ἀντὶ στεφέων τοὺς αὐχένας περιπεπλεγμένοι μετὰ ἀκμαίας (τ) καὶ νεανικῆς ἡλικίας, ἀντὶ εὐωχίας καὶ νεωτερικῆς ῥαθυμίας τὰς ἐπιλοίπους τῶν γάμων ἡμέρας ἐν θρήνοις διῆγον, παρὰ πόδας ἤδη τὸν ᾅδην ὁρῶντες κείμενον.

MS.A. (α) ἦν εὐωχεία (β) προκατεσκιρρωμένης (γ) νῦν ἐκφερομένης (δ) ἄλεκτον πένθος (ε) πανόδυρτος (ζ) πεπυρωμένης πάντοθεν αὐτῶν τῆς καρδίας, (η) αὐτοῖς ἐπικειθεῖσαν (θ) οἴκητος (ι) αὐτοῖς * ; Οὕτως (κ) πικρίας ἀνοίκτου (λ) αὐτῶν τὴν δυσάθλιον (μ) γερῶν πλήρης πολιᾶς πεπυκασμένων, (ν) ἐπίκυφον, (ξ) * ὀξεῖαν * καταχρωμεν (ο) μυροβρεχῆ (π) * σκύμνοις (ρ) Οἱ δὲ (σ) βρόχους (τ) νεανικῆς

Interp. LAT.

His enim simul punitis, putavimus, in reliquum tempus perfectè nobis in bono statu & optima dispositione constitutum iri. Quicunque autem quempiam Judæorum texerit à sene usque ad infantem, usque ad lactentes, turpissimis tormentis occidetur cum tota domo: Qui autem indicare voluerit, eo ipso substantiam ejus qui incidit in pœnam, accipiet, & de regio argento drachmas bis mille, & libertatem adipiscetur, & coronabitur. Omnis autem locus, ubicunque deprehensus fuerit omnino tectus Judæus, invius & igne combustus fiat, & omni mortali naturæ ad omnia inutilis extet in sempiternum tempus. Et formula quidem epistolæ sic scripta est.

CAP. IV.

Ubicunque autem promulgatum fuit hoc edictum; populare convivium constitutum est gentibus cum jubilationibus, & gaudio, tanquam jam (i) antiquitùs indurata in eorum mente, audacter (k) simul se prodente inimicitia. Judæis autem insanabilis luctus erat, & prorsus lugubris cum lachrymis clamor, gemitibus undique inflammato ipsorum corde, gementibus improvisam repentè sibi constitutam perniciem. Quæ præfectura, aut civitas, aut quis omninò habitatus locus, vel quæ viæ planctu & gemitibus super his non complebantur? Sic enim acerbo & immiti animo à ducibus qui per civitates, unanimiter ejiciebantur; ut ad eximia supplicia quidam etiam ex inimicis ante oculos sibi ponentes communem misericordiam, & considerantes incertam vitæ mutationem, flerent miserrimam eorum expulsionem. Agebatur enim senum multitudo canitie coopertorum, ob tarditatem, quæ ex ætate, pedibus (m) incurvis, impetu violentæ ejectionis, absque ullo pudore abutentibus ad citam itionem. Quæ autem nuper ad vitæ communionem conjugalem subierant thalamum adolescentulæ, pro delectatione translatæ ad gemitus, & pulvere unguentatam conspersæ comam, apertè autem ductæ lamentationem pro hymenæis unanimiter incipiebant, tanquam laceratæ vexationibus alienigenis. Vinctæ autem populares usque ad ascensum in navim trahebantur cum violentia. Ipsique horum conjuges laqueis pro coronis implicati cervices cum florida & juvenili ætate, pro convivio, & juvenili negligentiâ reliquos nuptiarum dies in lamentis agebant, ad pedes jam infernum videntes positum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Qui cùm sublati interierint, pacatum nobis ac perpetuò tranquillũ regnũ nostrũ erit, vobísque augmentum accedet, ad mentem meam accedentibus. Quòd si quis Judæum occultaverit, sive senẽ sive adolescentem, infantem vel lactentem, tortus angore cruciatuque multo morietur, cum tota familia sua: Eique qui ipsum investigaverit, erunt ejus facultates qui in hoc errore inventus fuerit; è fisco autem argenteorum tria millia, cum libertate & coronâ accipiet. Ubicunque autem inventus fuerit Judæus occultatus, comburetur locus igni, desertúsque fiet instar solitudinis, hominésque qui in eo erunt, membris inutiles facti, de genere humano delebuntur. Et hæc quidem forma verborum est quâ scriptæ erant epistolæ.

CAP. IV.

Ubicunque autem veniret hujus edicti fama, gentibus ingens erat gaudium exultatióque & hilaritas: Ut quibus quod sperarent futurum, id palàm facere concessum erat. Judæis autem luctus magnus, voce flentibus ac clamantibus majorem in modum & gementibus: quòd ad cor usq; eorum pervaserat doloris passio, angustiis undique circundatorum, repentinóque interitûs mortísque decreto, ubi non expectâssent. Quæ enim civitas, aut quis habitatus *hominibus* locus, quæ plateæ aut vici luctu planctúque multo pleni non erant? Tantâ enim vi & tam amarâ capiebantur à ducibus omnium civitatum, & cruciabantur, adeóque duræ erant & acerbæ angustiæ eorum, ut etiam hostes eorum videntes, dolerent flerêntque super ipsis. Multos enim venerandos senes cum ignominia víque multâ duci videbant, ab eis qui ipsos ne minimùm quidem reverebantur. Sponsæ autem jam viris nuptæ, relictis thalamis adolescentiæ suæ, sumptóque pro gaudio fletu, & aromatum loco, capitibus cinere conspersis, projecto quasi à se velo & pudore sponsali, ligatæq; vinctæque ferro à gentibus exteris ducebantur per vim cum pressurâ, & per plateas ad naves usque ibant. Conjuges autem ipsarum vi ducti ibant, pro coronis, vinculis ferreis cervicibus injectis, pro gaudio & hilaritate juventutis, próque exultatione reliquorum convivii sui dierum, in luctu, fletu & gemitu positi, mortem suam ante oculos videntes.

MAKKABAΪΩΝ Γ'.

8 Κατήχθησαν δὲ θηρίων τρόπον (α) ἀγόμενοι σιδηροδέσμοις ἀνάγκαις· οἱ μὲν τοῖς ζυγοῖς τῶν πλοίων
προσηλωμένοι τοὺς τραχήλους, οἱ δὲ τοὺς πόδας ἀρρήκτοις κατησφαλισμένοι πέδαις, ἔτι καὶ
τῷ (β) καθύπερθε πυκνῷ σανιδώματι (γ) διακειμένῳ τὸ φέγγος ἀποκλειόμενοι, ὅπως πάντοθεν ἐσκοτι-
9 σμένοι τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀγωγὴν ἐπιβούλων ἐν παντὶ τῷ κατάπλῳ λαμβάνωσι. Τούτων δὲ
ἐπὶ τὴν λεγομένην σχεδίαν ἀχθέντων, καὶ τοῦ παράπλου περανθέντος, καθὼς ἦν δεδογματισμέ-
νον τῷ βασιλεῖ, προσέταξεν αὐτοὺς ἐν τῷ πρὸ τῆς πόλεως ἱπποδρόμῳ παρεμβαλεῖν, (δ) ἀ-
πλέτῳ καθεστῶτι περιμέτρῳ, καὶ πρὸς παραδειγματισμὸν ἄγαν εὐκαιροτάτῳ καθεστῶτι πᾶσι
τοῖς καταπορευομένοις εἰς τὴν πόλιν, καὶ τοῖς ἐκ τούτων εἰς τὴν χώραν στελλομένοις πρὸς
ἐκδημίαν· πρὸς τὸ μηδὲ ταῖς δυνάμεσιν αὐτοῦ (ε) κοινωνεῖν, μηδὲ τὸ σύνολον καταξιῶσαι
10 (ζ) περιβόλων. Ὡς δὲ τοῦτο ἐγενήθη, ἀκούσας τοὺς ἐκ τῆς πόλεως ὁμοεθνεῖς κρυβῆ ἐκπορευο-
μένους πυκνότερον ἀποδύρεσθαι τὴν (η) ἀκλεῆ τῶν ἀδελφῶν ταλαιπωρίαν, διοργισθεὶς προσέ-
ταξε καὶ τούτοις ὁμοῦ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπιμελῶς ὡς ἐκείνοις ποιῆσαι, μὴ λειπομένοις κα-
τὰ μηδένα τρόπον τῆς ἐκείνων τιμωρίας, ἀπογραφῆναι δὲ πᾶν τὸ φῦλον ἐξ ὀνόματος,
11 (θ) Εἰς τὴν ἔμπροσθε βραχεῖ προδεδηλωμένην τῶν ἔργων (ι) κατάπονον λατρείαν, (κ) στρεβλωθέν-
12 τας δὲ ταῖς παρηγγελμέναις αἰκίαις τὸ τέλος ἀφανίσαι μιᾶς ὑπὸ καιρὸν ἡμέρας. Ἐγίνετο
μὲν οὖν ἡ τούτων ἀπογραφὴ μετὰ πικρᾶς σπουδῆς καὶ φιλοτίμου προσεδρίας ἀπὸ ἀνατολῶν
13 ἡλίου μέχρι δυσμῶν, ἀνήνυτον λαμβάνουσα τὸ τέλος ἐπὶ ἡμέρας (λ) τεσσαράκοντα. Μεγά-
λως δὲ καὶ διηνεκῶς ὁ βασιλεὺς χαρᾷ πεπληρωμένος, συμπόσια ἐπὶ πάντων τῶν εἰδώλων
συνιστάμενος, (μ) πεπλανημένῃ πόρρω τῆς ἀληθείας φρενὶ καὶ βεβήλῳ (ν) στόματι, τὰ μὲν κωφὰ
καὶ μὴ δυνάμενα αὐτοῖς λαλεῖν ἢ ἀρήγειν, ἐπαινῶν, (ξ) εἰς δὲ τὸν μέγιστον Θεὸν τὰ μὴ καθ-
14 ήκοντα λαλῶν. Μετὰ δὲ τὸ προειρημένον τοῦ χρόνου διάστημα (ο) προσηνέγκαντο οἱ γραμ-
ματεῖς τῷ βασιλεῖ, μηκέτι ἰσχύειν τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀπογραφὴν ποιεῖσθαι διὰ τὴν ἀμέτρη-
τον αὐτῶν πληθὺν, καίπερ ὄντων (π) κατὰ τὴν χώραν ἔτι τῶν πλειόνων, τῶν μὲν κατὰ τὰς οἰκίας
ἔτι συνεστηκότων, τῶν δὲ καὶ κατὰ (ρ) τόπον, ὡς ἀδυνάτου καθεστῶτος πᾶσι τοῖς ἐπ' Αἰγύ-
15 πτον στρατηγοῖς. Ἀπειλήσαντος δὲ αὐτοῖς σκληρότερον ὡς δεδωροκοπημένοις εἰς μηχανὴν
τῆς ἐκφυγῆς, συνέβη σαφῶς αὐτὸν περὶ τούτου (σ) πιστωθῆναι, λεγόντων μετὰ ἀποδείξεως, καὶ
16 τὴν χαρτηρίαν ἤδη καὶ τοὺς γραφικοὺς καλάμους ἐν οἷς ἐχρῶντο ἐκλελοιπέναι. Τοῦτο δὲ ἦν
ἐνέργεια τῆς τοῦ βοηθοῦντος τοῖς Ἰουδαίοις ἐξ οὐρανοῦ προνοίας ἀνικήτου.

Interp. LAT.

Abducebantur autem ferarum more tracti ferreorum vinculorum necessitati- 8
bus: hi quidem transtris navium affixi collis, illi autem constricti pedes
insolubilibus compedibus, præterea vero desuper densâ tabulâ dispositâ à lu-
mine exclusi, ut undique obtenebratis oculis, vitam insidiatorum in tota navi-
gatione degerent. His autem super dictam ratem ductis, & navigatione 9
confectâ, sicut erat sancitum à rege, jussit eos in hippodromo, qui est ante
civitatem, castrametari; cujus ingens erat spatium, quique ad manifestum
opprobrium valdè erat opportunus, propositus omnibus qui pergebant in ci-
vitatem, & qui ex his in regionem proficiscebantur peregrè: ut neque ex-
ercitibus ejus communicarent, neque muris omninò dignarentur. Post- 10
quàm verò id factum est, cùm vidisset eos qui in civitate ejusdem gentis
essent, clàm egredientes frequentiùs lugere ignominiosam fratrum miseriam;
iratus jussit & his simul eodem modo diligenter fieri, atque illis, nihil mi-
nus ullo modo habentibus illorum supplicio: describi autem omne genus
ex nomine (n) Ad paulò antè demonstratam operum laboriosam servitu- 11
tem, tortos autem denuntiatis tormentis demum deleri sub unius diei
tempus. Facta igitur est horum descriptio cum acerbo studio, & ambi- 12
tiosâ assessione, à Solis ortu usque ad occasum, nondum accipiens finem
ad dies quadraginta. Magnificè autem & assiduè rex gaudio impletus 13
convivia ad omnia idola celebrans, errante procul à veritate mente, &
prophano ore, muta quidem, & quæ non possunt ipsis loqui, neque auxiliari,
laudans, in summum autem Deum, quæ non decebat, loquens. Post præ- 14
dictum autem temporis intervallum nuntiaverunt scribæ regi, non posse
ulteriùs Judæorum descriptionem fieri propter immensam eorum multitudi-
nem; quippe cùm adhuc plures essent per regionem, hi quidem adhuc domi con-
sistentes, illi verò & per loca, ita ut minimè id præstari posset ab omni-
bus, qui super Ægyptum, ducibus. Cùm autem duriùs illis minatus esset, 15
tanquam, qui muneribus corrupti essent ad machinationem fugæ; contigit ei
manifestò de hac re fidem fieri, dicentibus illis cum demonstratione, &
chartam jam, & scriptorios calamos, quibus utebantur, defecisse. Hoc 16
autem erat opus invictæ è cœlo auxiliantis Judæis providentiæ.

MS. A. (α) * ἀγομένοις (β) κατύπερθε (γ) διακειμένῳ * ὅπως (δ) ἀπλάτῳ (ε) κοινωνεῖν τὸ (ζ) περιβόλῳ. (η) ἀκλαιῆ (θ) Οὐκ εἰς τὴν (ι) κατὰ τρόπον (κ) στρεβλωθέντα δὲ παρηγγελμέναις (λ) τεσσεράκοντα. (μ) * πεπληρωμένη (ν) στόματι, κωφὰ (ξ) εἰς δὲ τὰ μὴ καθήκοντα (ο) προηνέγκαντο (π) ἔτι κατὰ τὴν χώραν τῶν (ρ) τὸν τόπον, ὡς * δυνατοῦ (σ) πιστωθῆναι,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

[illegible]

Descendebántque in naves, ferarum in- 8
star ferro ligati vinctíque quidam
quidem colla, alii autem pedes, qui-
dam navium tabulis vincti ligatíque,
ne qua ex parte aut latere undique
pressis vel minimum quidem laxamen-
ti esset. Cúmque in naves descendis- 9
sent omnes, & ad regem venissent,
extra civitatem eos in loco spatioso
morari, ut quicunque vellet egrediens
videret eos cum probro ignominiáque,
copiis militaribus circundatos & cir-
cumfusos, ne quis aufugeret. Quibus 10
gestis, accepit quosdam ex gente ipso-
rum, exeuntes ad ipsos, flere geme1éq;
mœrorem atq; miseriam qui fratribus
suis acciderat: Incensúsque irâ gravi,
hos etiam, ad instar sociorum suorum,
omnibus angustiis constringi jussit, nul-
lâ re ipsis superiores, omnésque no-
minibus suis descriptos: Die consti- 11
tuto quo omnes funditùs perderet;
cœperúntque eos cum afflictione du- 12
râ & amarâ describere festinatò ad-
modum, ab Ortu solis ad Occasum
constituto, describendis omnibus, tem-
pore quadraginta dierum. Rex au- 13
tem lætus hilarísque cæcitate & ar-
rogantiâ multâ quâ captus erat, con-
vivium magnum in templo idolorum
suorum agebat, oréque suo polluto,
stolidâque mente cæcos & surdos, qui
non viderent neque audirent, lauda-
bat, rectitudinem autem & justitiam
spernebat, & rejiciebat, verba blas-
phemia proferens. Post tempus autem 14
scribis positum, accedentes ad regem,
dixerunt ei; Non possumus describe-
re omnes Judæos; supra modum e-
nim multi sunt, & innumerabiles,
plenáque est ipsorum regio, nec do-
mus, in qua non sit ex eis quispiam:
denique certum est, non posse duces
Ægypti eos numerare. Rex cùm hoc 15
audivisset, excanduit admodum in eos,
quasi donis à Judæis acceptis, prætex-
tum utique hæc dicendi arripuissent.
Illi auté accedebant, & rebus veris ipsi
suadebant, ostendentes chartas in qui-
bus descripserant eos, etiam calamos
consumptos defecisse, causantes; Quòd 16
opus invictæ Dei virtutis erat in au-
xilium Judæorum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Γ΄.

ΚΕΦ. ε΄.

1 Τότε προσκαλεσάμενος Ἕρμωνα τὸν πρὸς τῇ τῶν ἐλεφάντων ἐπιμελείᾳ, βαρείᾳ μεμεστωμένος ὀργῇ καὶ χόλῳ, κατὰ πᾶν ἀμετάθετος, ἐκέλευσεν ὑπὸ τὴν (α) ἐπερχομένην ἡμέραν δαψιλέσι δράκεσι λιβανωτοῦ καὶ οἴνῳ πλείονι ἀκράτῳ ἅπαντας τοὺς ἐλέφαντας ποτίσαι, ὄντας τὸν ἀριθμὸν πεντακοσίους, καὶ ἀγριωθέντας τῇ τοῦ πόματος (β) ἀφθόνῳ χορηγίᾳ, εἰσαγαγεῖν πρὸς συνάν-
2 τησιν τοῦ μόρου τῶν Ἰουδαίων. Ὁ μὲν τάδε προστάσσων, ἐτρέπετο πρὸς τὴν εὐωχίαν, συναγαγὼν τοὺς μάλιστα τῶν φίλων καὶ τῆς στρατιᾶς ἀπεχθῶς ἔχοντας πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. ὁ δὲ ἐλεφαν-
3 τάρχης τὸ προσταχθὲν ἀραρότως Ἕρμων συνετέλει. Οἵ τε πρὸς τούτοις λειτουργοὶ κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐξιόντες τὰς τῶν (γ) ταλαιπώρων ἐδέσμευον χεῖρας, τήν τε λοιπὴν ἐμηχανῶντο περὶ αὐτοὺς
4 ἀσφάλειαν, ἔννυχον δόξαντες ὁμοῦ λήψεσθαι τὸ φῦλον πέρας τῆς ὀλεθρίας. Οἱ δὲ πάσης σκέπης ἔρημοι δοκοῦντες εἶναι τοῖς ἔθνεσιν Ἰουδαῖοι, διὰ τὴν πάντοθεν περιέχουσαν αὐτοὺς μετὰ δεσμῶν ἀνάγκην, τὸν παντοκράτορα κύριον καὶ πάσης δυνάμεως δυναστεύοντα, ἐλεήμονα θεὸν αὐτῶν καὶ πατέρα, δυσκαταπαύστῳ βοῇ πάντες μετὰ δακρύων ἐπεκαλέσαντο δεόμενοι, τὴν κατ᾽ αὐτῶν μεταστρέψαι βουλὴν ἀνοσίαν, καὶ ῥύσασθαι αὐτοὺς μετὰ μεγαλομερεοῦς ἐπιφανείας ἐκ τοῦ παρὰ πό-
5 δας ἐν ἑτοίμῳ μόρου. Τούτων μὲν οὖν (δ) ἐκτενῶς ἡ λιτανεία ἀνέβαινεν εἰς (ε) οὐρανόν. ὁ δὲ Ἕρμων τοὺς ἀνηλεεῖς ἐλέφαντας ποτίσας πεπληρωμένους τῆς τοῦ οἴνου πολλῆς χορηγίας, καὶ τοῦ λιβάνου μεμεστωμένους, ὄρθριος ἐπὶ τὴν αὐλὴν παρῆν περὶ τούτων προσαγγεῖλαι τῷ βασιλεῖ.
6 (ζ) Τοῦτο δ᾽ ἀπ᾽ αἰῶνος χρόνου κτίσμα καλὸν ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ χαριζο-
7 μένου πᾶσιν οἷς ἂν αὐτὸς θελήσῃ, ὕπνου μέρος ἀπέστειλε (η) πρὸς τὸν βασιλέα. Καὶ ἡδίστῳ καὶ βαθεῖ (θ) κατεσχέθη τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ δεσπότου, τῆς ἀθέσμου μὲν προθέσεως πολὺ διεσφαλμένος,
8 τοῦ δὲ ἀμεταθέτου λογισμοῦ μεγάλως διεψευσμένος. (ι) Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι τὴν προσημανθεῖσαν ὥραν διαφυγόντες, τὸν ἅγιον ᾔνουν θεὸν αὐτῶν· καὶ πάλιν ἠξίουν τὸν εὐκατάλλακτον, δεῖξαι (κ) τὸ μεγαλοσθενοῦς
9 αὐτοῦ χειρὸς κράτος ἔθνεσιν ὑπερηφάνοις. Μεσούσης δὲ ἤδη (λ) τῆς δεκάτης ὥρας σχεδὸν, ὁ πρὸς ταῖς κλήσεσι (μ) τεταγμένος, ἀθρόους τοὺς κλητοὺς ἰδὼν, ἔνυξε προσελθὼν τὸν βασιλέα. καὶ μόλις διεγείρας, ὑπέδειξε τὸν τῆς συμποσίας καιρὸν ἤδη παρατρέχοντα, τὸν περὶ τούτων λόγον ποιούμενος. ὃν ὁ βασιλεὺς λογισάμενος, καὶ τραπεὶς εἰς τὸν πότον, ἐκέλευσε τοὺς παραγεγονότας (ν) εἰς τὴν συμποσίαν ἄντικρυς (ξ) ἀνακλιθῆναι αὐτοῦ.

MS.A. (α) ἐρχομένην (β) ἀφθόνως (γ) ταλαιπωρέντων (δ) ἡ λιτανία ἐκτενῶς (ε) τὸν οὐρανόν. (ζ) Τὸ δὲ ἀπ᾽ αἰῶνος κτίσμα χρόνου (η) εἰς τὸν (θ) κατηχίδη (ι) Οἵ τε (κ) μεγαλοσθενοῦς ἑαυτοῦ (λ) δεκάτης (μ) τεταγμένοις, (ν) ἐπὶ τὴν (ξ) ἀνακλῖναι

Interp. LAT.

C A P. V.

Tunc vocans Hermonem præpositum elephantorum curæ, gravi plenus irâ & bile, omninò immutabilis, jussit, in sequenti die, largis pugillis thure, & vino multo puro omnes potare elephantos, qui erant numero quingenti; & efferatos copiosâ potionis præbitione immittere in occursum mortis Judæorum. 2 *Ille quidem hæc præcipiens vertit se ad convivium, congregans eos maximè ex amicis, & exercitu, qui infensi erant Judæis. Præpositus autem elephantorum, Hermon, quod præceptum erat, aptè perficiebat.* 3 *Ac præterea ministri ad vesperam exeuntes, miserorum manus ligabant, & reliquam sibi moliebantur circa ipsos cautionem, crepusculo matutino existimantes simul accepturam gentem terminum mortis.* 4 *Qui autem omni protectione destituti videbantur gentibus Judæi, eò quòd undique premeret eos cum vinculis necessitas, omnipotentem Dominum, & omnipotentiæ dominantem misericordem Deum suum, & patrem, incessabili clamore omnes cum lachrymis invocabant, orantes ut removeret impium quod contra se consilium, & ipsos liberaret cum magnifica præsentia, ex ea quæ ad pedes erat in promptu morte.* 5 *Ergò horum quidem supplicatio assiduè ascendebat in cælum: Hermon autem, cum immites elephantos potâsset, repletos multâ præbitione vini, & thure saturatos, diluculò ad aulam affuit, ut hæc nuntiaret regi.* 6 *Hanc autem ab æterno tempore creaturam bonam in nocte & die concessam ab eo qui gratificatur omnibus quibuscunque ipse voluerit, somni partem misit ad regem:* 7 *Et jucundissimâ & profundâ detentus operatione Domini, injusto quidem proposito valdè fraudatus, & ab irrevocabili cogitatione magnificè deceptus.* 8 *Judæi autem præsignatam horam fugientes sanctum laudabant Deum suum: & iterum rogabant eum qui facilè reconciliatur, ut demonstraret robustissimæ suæ manûs potentiam gentibus superbis.* 9 *Cùm autem media jam ferè esset decima hora, qui ad vocationes erat ordinatus, confertos videns vocatos, pupugit accedens, regem. Et, cùm vix excitâsset, ostendit compotationis tempus jam præterire, eam quæ de his rebus solet, rationem faciens. Quam rex reputans, & versus ad convivium jussit eos qui venerant ad compotationem, accumbere coram se.*

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

* ܗ̄ * ܩܦܠܐܘܢ *

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

CAP. V.

Tunc vocatum Hermonem elephantorum præfectum ac ducé, curâ eorum habere multâ jussit rex, utpote excandescens irâ furoréque incomprehensibili: dixit ei; Crastino die omnibus Elephantis (erant autem numero quasi quingenti) thus merúmque multum da bibendum; calefactos potu multo usque ad ebrietatem, ut induceret in Judæos immitteréque, ut corrumperent eos ac perderent. Quæ cùm præcepisset, conversus est ad convivium, vocatis amicis & magnatibus quibus maximè odio erant Judæi, magister autem elephantorum nomine Aihret, fecit quod Hermoni præceptum fuerat. Ministríque ipsorum singulis vesperis egressi, ligabant manus afflictorum illorum ac miserorum, solicitè custodientes ipsos cum omni cautione, sperantes expectantésque manè absolutum iri omnium ipsorum interitum. Judæi autem, quibus gentes ne minimùm quid in ulla ex parte auxilium esse putabant, propter vincula, angustiásque ipsorum amaras, clamantes supplicabant orantésque sine requie, coram Deo omnipotente, Dominóq; omnium virtutum, Deo misericorde ac patre, cum suspiriis lachrymísque multis, ut eriperet ipsos à morte cogitationéque mala quam in eos agitabant, & salutem suam in ipsis palàm ostenderet, liberans eos à morte amara, quæ ipsis parata erat. Horum igitur oratio continuò ascendebat. Hermo autem elephantos misereri nescios potavit ad ebrietatem vino thure mixto: Manéque diei ad aulam venit, hoc ipsum regi significaturus. Misericors autem regum Rex soporem regi injecerat, ut à vespera ad horam usque nonam gravi somno dormiret, faciente omnium Dominatore. Itaque tempus perdendis ipsis statutum multùm moratus est, irrito consilio illo sublimi ac arroganti. Judæi autem ab hora sibi posita liberatos se videntes, confitebantur laudésque Deo suo canebant, amplius supplicando petentes à Misericorde, ut perfectè ipsis reconciliatus brachii sui virtutem & auxilium ostenderet notámque faceret, in gentes superbas & arrogantes. Instante igitur hora decimâ, videns magister domûs omnes à rege vocatos ad convivium adesse, accedens fodicavit regis latus, vixque experrectum monuit horam convivii adesse, de omnibus sermone injecto quæ rex facere cogitaverat: qui his auditis, ad convivium profectus, qui aderant convivio è sui regione accumbere jussit.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ͂ΩΝ Γʹ.

10 Οὗ καὶ γινομένου, παρῄνει εἰς εὐωχίαν δόντας ἑαυτοὺς, τὸ παρὸν τοῦ συμποσίου ὁπίπολυ γεγαυρωμένους εἰς εὐφροσύνῃ κατιθέδη μέρος. 11 Ἐπιπλεῖον δὲ (α) προβαινούσης τῆς ὁμιλίας, τὸν Ἕρμωνα (β) μεταπεμψάμενος ὁ βασιλεὺς, μετὰ (γ) πικρᾶς ἀπειλῆς ἐπυνθάνετο, τίνος ἕνεκεν αἰτίας 12 (δ) εἰάθησαν οἱ Ἰουδαῖοι τὴν παροῦσαν ἡμέραν περιβεβιωκότες. Τοῦ δὲ ὑποδείξαντος (ε) νυκτὸς τὸ προσταχθὲν ἐπὶ τέλος ἠγηοχέναι, καὶ τῶν φίλων αὐτῷ προσμαρτυρησάντων, τὴν ὠμότητα χείρω 13 (ζ) Φαλάρειδος ἐσχηκὼς ἔφη, (η) Τῷ τῆς σήμερον ὕπνῳ χάριν ἐχέτωσαν αὐτοὺς. Ἀνυπερθέτως δὲ εἰς τὴν (θ) ἐπιτέλλουσαν ἡμέραν κατὰ τὸ ὅμοιον ἑτοίμασον τοὺς ἐλέφαντας ἐπὶ τῷ τῶν ἀθεμίτων Ἰουδαίων 14 ἀφανισμόν. Εἰπόντος δὲ τοῦ βασιλέως, ἀσμένως πάντες μετὰ χαρᾶς οἱ παρόντες ὁμοῦ (ι) συναινέσαντες, εἰς τὸν ἴδιον οἶκον ἕκαστος ἀνέλυσε. καὶ οὐχ οὕτως εἰς ὕπνον κατεχρήσαντο τὸν 15 χρόνον τῆς νυκτὸς, ὡς εἰς τὸ παντοίους μηχανᾶσθαι τοῖς ταλαιπώροις δοκοῦσιν ἐμπαιγμούς. Ἄρτι δὲ ἀλεκτρυὼν ἐκεκράγει ὄρθριος, καὶ τὰ θηρία καθωπλικὼς ὁ Ἕρμων ἐν τῷ μεγάλῳ περιστύλῳ διεκίνει. τὰ δὲ κατὰ τὴν πόλιν πλήθη συνήθροιστο πρὸς τὴν οἰκτροτάτην θεωρίαν, προσδο-16 κῶντα τὴν πρωΐαν μετὰ σπουδῆς. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι κατὰ τὸν ἀμερῆ ψυχουλκούμενοι χρόνον, (κ) πολυδάκρυον ἱκετείαν ἐν μέλεσι γοεροῖς τείνοντες τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐδέοντο τοῦ μεγίστου 17 θεοῦ, πάλιν αὐτοῖς βοηθῆσαι συντόμως. (λ) Οὔπω δὲ ἡλίου βολαὶ (μ) κατεσπείροντο, καὶ τοῦ βασιλέως τοὺς φίλους ἐκδεχομένου, ὁ Ἕρμων παραστὰς, (ν) ἐκάλει πρὸς τὴν ἔξοδον, (ξ) ὑποδεικνύων τὸ πρόθυ-18 μον τοῦ βασιλέως ἐν ἑτοίμῳ κεῖσθαι. Τοῦ δὲ ἀποδεξαμένου καὶ καταπλαγέντος ἐπὶ τῇ (†) παρανόμῳ ἐξόδῳ, κατὰ (ο) πᾶν ἀγνωσίᾳ κεκρατημένος ἐπυνθάνετο, (π) τί τὸ πρᾶγμα ἐφ' οὗ τοῦτο αὐτῷ μετὰ σπουδῆς τετέλεσται. τοῦτο δὲ ἦν (ρ) ἡ ἐνέργεια τοῦ πάντα δεσπόζοντος θεοῦ, τῶν πρὶν αὐτῷ μεμη-19 χανημένων λήθην κατὰ διάνοιαν ἐντεθεικότος. (σ) Ὁ δὲ Ἕρμων ὑπεδείκνυε καὶ πάντες οἱ φίλοι, 20 τὰ θηρία καὶ τὰς δυνάμεις (τ) ἡτοιμάσθαι βασιλεῦ κατὰ τὴν σὴν ἐκτενῆ πρόθεσιν. Ὁ δὲ ἐπὶ τοῖς ῥηθεῖσι πληρωθεὶς βαρεῖ χόλῳ, διὰ τὸ περὶ τούτων προνοίᾳ θεοῦ (υ) διεσκεδάσθαι πᾶν αὐτοῦ 21 (φ) τὸ νόημα, ἐνατενίσας μετὰ ἀπειλῆς εἶπεν, (χ) Εἰ σοὶ γονεῖς παρῆσαν ἢ παίδων (ψ) γοναὶ, τήνδε θηρσὶν ἀγρίοις ἐσκεύασας (ω) ἂν δαψιλῆ θοίναν, ἀντὶ τῶν ἀνεγκλήτων, ἐμοὶ καὶ προγόνοις ἐμοῖς ἀποδεδειγμένων ὁλοσχερῆ βεβαίαν πίστιν (α) ἐξόχως, Ἰουδαίων. καί περ εἰ μὴ διὰ τὴν τῆς συντρο-22 φίας (β) στοργὴν καὶ τῆς χρείας, τὸ ζῆν ἀντὶ τούτων ἐστερήθης. Οὕτως ὁ Ἕρμων ἀπροσδόκητον (γ) καὶ ἐπικίνδυνον ὑπήνεγκεν ἀπειλὴν, καὶ τῇ ὁράσει καὶ τῷ προσώπῳ συνεστάλη. ὁ καθεὶς δὲ τῶν φίλων σκυθρωπῶς ὑπεκρέων, τοὺς συνηθροισμένους ἀπέλυσεν ἕκαστον ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἀσχολίαν.

MS. A. (α)* προσκοπτούσης (β) προσκαλεσάμενος (γ)* πικρείας (δ) εἰάθησαν οἱ Ἰουδαῖοι τὴν περιοῦσαν (ε) ὅτι νυκτὸς (ζ) Φαλάρειδος (η) Τὸ (θ) ὑποστέλλουσαν (ι)* συνεσταίτες, (κ) πολύδακρυν (λ) Οὔπου (μ) κατεσπείροντο, (ν) ἐπικάλει (ξ) ὑποδίγνυε (†) ἀνόμῳ (ο) πάντα (π)* ὅτι τὸ διασπειρόμενον ὑπ' αὐτῷ (ρ) ἐνέργημα (σ) Ὑπεδίκνυεν ὁ Ἕρμων (τ) ἡτοίμασαι (υ) διεσκέδασεν (φ) νόημα, (χ) Ὅσοι γονεῖς (ψ) γονοὶ, (ω) δαψιλῆ (α)* ἐξοχωσιν (β) στοργῆς (γ) ἐπικίνδυνον

Interp. LAT.

Quod etiam cùm factum esset, hortabatur, ut epulis sese dantes præsentem compotationis partem multùm celebrantes in lætitia insumerent. Longiùs autem procedente convivio, Hermonem accersens rex, cum acerbis minis interrogabat, quam ob causam permissi essent Judæi præsentem diem superstites agere. Illo autem ostendente, noctu, quod præceptum erat, se ad finem perduxisse, & amicis ei testimonium dantibus; ille deteriorem Phalaride crudelitatem habens, dixit; Hodierno somno gratiam habeant illi. Sine dilatione autem in advenientem diem similiter para elephantos ad scelestorum Judæorum perditionem. Cùm dixisset autem rex; ultrò omnes qui aderant cum gaudio simul collaudantes, in propriam domum unusquisque reversus est. Neque tam in somno insumpserunt tempus noctis, quàm in excogitandis omnis generis ludibriis in eos qui miseri videbantur. Nuper autem gallus cantaverat matutinus, & bestias cùm armâsset Hermon, in magno porticu concitabat. Turbæ autem quæ in civitate, convenerant ad maximè miserabile spectaculum, expectantes auroram cum aviditate. Judæi autem ad invisibile tempus animo suspensi lachrymosâ supplicatione in canticis luctuosis tendentes manus in cœlum orabant summum Deum, ut rursus ipsis auxiliaretur brevi. Nondum autem Solis radii disseminabantur, & rege amicos admittente, Hermon adstans vocabat ad exitum, ostendens propositum regis in promptu esse. Ille autem, cùm percepisset, & obstupuisset super iniquo exitu, ignoratione prorsùs detentus interrogabat, quodnam negotium esset, pro quo id ei cum festinatione confectum esset. Hoc autem erat opus omnium dominantis Dei, eorum quæ anteà ipsi excogitata erant, oblivionem in mentem immittentis. Hermon autem suggessit, & omnes amici, bestias, & exercitus paratos esse, ô rex, juxta tuum instans propositum. Ille autem super his quæ dicta erant, repletus bile, eò quòd omnis ejus de his cogitatio per Dei providentiam dissipata esset, intuens cum minis dixit; Si tibi parentes essent, aut filiorum fœtus: hunc bestiis ferocibus apparâssent copiosum cibum pro inculpatis, & qui majoribus meis perpetuam firmam fidem eximiè præstiterunt, Judæis. Atqui, nisi intercederet communis educationis amor, & utilitatis ratio; vitâ pro his privatus esses. Ita Hermon improvisam & periculosam subiit comminationem, & aspectu & vultu demissus fuit. Unusquisque autem amicorum mœstè tabescens, eos qui congregati erant, dimiserunt unumquemque ad proprium negotium. 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

10 11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]

10 * Ad hilaritatem eos provocans. 11 Cùm autem serò esset, potúsque ac sermo multùm processerat, vocatum Hermonem cum ira dura interrogavit rex, quâ causâ evasissent Judæi diem interitui ipsorum destinatam. 12 Qui respondens dixit ei; Quicquid imperaveras paratum in promptu erat: testantibus amicis, ita se rem habere. Is, his auditis, mentem altam superbámque non demittens, ausus est dicere eis; Hodierni diei gratiam somno imputent: 13 Cras sine obstaculo quæ jussus es para, sintque in promptu elephanti, corrumpendis perdendísque Judæis. 14 Quæ cùm rex præcepisset, læti magnates, ad suas quisque ædes discedentes, præ solicitudine curâque quâ affecti erant, quomodo Judæos funditùs perderent, somnum capere non potuerunt. 15 Cúmque gallus cecinisset, propéque esset ut illucesceret, Hermo, instructis elephantis ad januam regiæ accessit, coactâ totâ civitate ad spectandum iniquitatem quæ parata erat ut Judæis accideret, manè diei. 16 Judæi autem horam interitui suo statutam instare videntes, flentes lachrymis multis manibus ad cœlum passis, cum clamore petebant à Deo magno ac potenti, ut citò ipsis auxilium festinaret. 17 Rex autem, cùm ante solis Ortum surrexisset, amicósque expectaret, accedens Hermo traduxit coram eo omnes elephantes, accinctos armatósque secundùm præceptum regis. 18 Quos cùm videret, in omnibus cogitatione cæcus, quasi mirabundus obstupuit de excessu malorum: Quæsivítque ab eis, num quicquid præceperat studiosè factum esset: Quod Dei ductu factum est, oblivionem eorum quæ præmeditatus fuerat menti ejus injicientis. 19 Hermo autem cum amicis, accedens dixit regi; Quicquid præcepisti paratum est, ac in promptu, sive elephantes, sive copiæ. 20 Ille autem, cùm hæc ab ipsis audivisset, irâ magnâ repletus est, ita volente Dei misericordiâ qui totum ejus consilium irritum fecit. Asperéque Hermonem intuens, increpánsque verbis duris, dixit ei; 21 Si propinqui tui & de genere tuo fuissent, tam immisericorditer potâsses elephantes ac inebriâsses, ut in amicos mihi charos ac in omnibus fideles Judæos? Quod nisi multa mihi esset in omnes humanitas, pro eis tuam vitam perdidisses. 22 Itaque Hermo, ut qui non longè sed parum à morte aberat, valdè territus est, immutato colore, magnósque illos spiritus deposuit: videntésque hæc amici subduxerunt se præ timore magno, dimittentes populum qui cum ipsis erat, ad suum quemque locum & negotium.

MAKKABAΙΏΝ Γ'.

23 Οἵ τε Ἰουδαῖοι τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀκούσαντες, τὸν ἐπιφανῆ θεὸν καὶ βασιλέα τῶν (α) βασι-
24 λέων ᾔνουν, καὶ τῆσδε τῆς βοηθείας αὐτοῦ τετευχότες. Κατὰ δὲ (β) τούτους τοὺς νόμους ὁ βα-
σιλεὺς συστησάμενος (γ) πάλιν τὸ συμπόσιον, εἰς εὐφροσύνην τραπῆναι παρεκάλει. Τὸν δὲ
Ἕρμωνα προσκαλεσάμενος μετὰ ἀπειλῆς εἶπε, Ποσάκις (δ) σοι δεῖ περὶ τούτων αὐτῶν (ε) προστάτ-
τειν ἀθλιώτατε, τοὺς ἐλέφαντας ἔτι καὶ νῦν καθόπλισον εἰς τὴν αὔριον ἐπὶ τὸν τῶν Ἰουδαίων
25 ἀφανισμόν. Οἱ δὲ συνανακείμενοι συγγενεῖς τὴν (ζ) ἄστατον διάνοιαν αὐτοῦ θαυμάζοντες, προε-
φέροντο τάδε, Βασιλεῦ, μέχρι τίνος (η) ὡς ἀλόγους ἡμᾶς διαπειράζεις, προστάσσων ἤδη τρίτον
αὐτοὺς ἀφανίσαι, καὶ πάλιν ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἐκ μεταβολῆς ἀναλύων (θ) τὰ σοὶ δεδογ-
26 μένα; Ὧν χάριν ἡ πόλις διὰ τὴν προσδοκίαν ὀχλεῖ· καὶ πληθύουσα συστροφαῖς, ἤδη καὶ
27 κινδυνεύει πολλάκις διαρπασθῆναι. Ὅθεν ὁ κατὰ πάντα Φάλαρις βασιλεὺς ἐμπλησθεὶς
ἀλογιστίας, καὶ τὰς γινομένας πρὸς ἐπισκοπὴν τῶν Ἰουδαίων ἐν αὐτῷ μεταβολὰς τῆς ψυχῆς
28 παρ' οὐδὲν ἡγούμενος, Ἀτελέστατον (ι) ἐβεβαίωσεν ὅρκον, ὁρισάμενος τούτους μὲν ἀνυπερθέτως
πέμψειν εἰς ᾅδην, ἐν γόνασι καὶ ποσὶ θηρίων ᾐκισμένους, ἐπιστρατεύσαντα δὲ ἐπὶ τὴν Ἰουδαί-
αν, ἰσόπεδον πυρὶ καὶ δόρατι (κ) θήσεσθαι διὰ τάχους, καὶ τὸν ἄβατον (λ) αὐτῶν ἡμῖν ναὸν πυρὶ
(μ) πρηνέα ἐν τάχει, καὶ τῶν συντελούντων ἐκεῖ (ν) θυσίας ἔρημον τὸν ἅπαντα χρόνον καταστή-
29 σειν. Τότε περιχαρεῖς ἀναλύσαντες οἱ φίλοι καὶ συγγενεῖς, μετὰ πίστεως διέτασσον τὰς
30 δυνάμεις ἐπὶ τοὺς εὐκαιροτάτους τόπους τῆς πόλεως πρὸς (ξ) τήρησιν. Ὁ δὲ ἐλεφαντάρχης, τὰ
θηρία σχεδὸν (ο) εἰπεῖν εἰς κατάστημα μανιῶδες ἀγηοχώς, εὐωδεστάτοις πόμασιν (π) οἴνου λελιβανω-
μένοις φοβεραῖς κατεσκευασμένα σκευαῖς, περὶ τὴν ἕω, τῆς πόλεως ἤδη πλήθεσιν ἀναριθμή-
τοις κατὰ τοῦ ἱπποδρόμου (ρ) καταμεμεστωμένης, εἰσελθὼν εἰς τὴν αὐλήν, ἐπὶ τὸ προκείμενον
31 ὤτρυνε τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ ὀργῇ βαρείᾳ γεμίσας δυσσεβῆ φρένα, παντὶ τῷ βάρει σὺν τοῖς
θηρίοις ἐξώρμησε, βουλόμενος ἀτρώτῳ καρδίᾳ καὶ κόραις ὀφθαλμῶν θεάσασθαι τὴν ἐπίπο-
32 νον καὶ ταλαίπωρον τῶν προσεσημασμένων καταστροφήν. Ὡς δὲ τῶν ἐλεφάντων ἐξιόντων
περὶ πύλην, καὶ τῆς (σ) συνεπομένης ἐνόπλου δυνάμεως, τῆς τε τοῦ πλήθους πορείας κονιορτὸν
ἰδόντες, καὶ βαρυηχῆ θόρυβον ἀκούσαντες οἱ Ἰουδαῖοι, ὑστάτην βίου ῥοπὴν αὐτοῖς ἐκείνην
δόξαντες εἶναι τὸ τέλος

MS.A. (α) βασιλευόντων (β) τοὺς αὐτοὺς νόμους (γ) * πάντα (δ) δὲ δεῖ σοι περὶ (ε) σοι προστάττειν (ζ) ἀσταθῆ (η) ὡς ἡμᾶς (θ) * τὰς οἰκίας δεδογμένα; (ι) βεβαίως (κ) στήσεσθαι (λ) ἡμῶν αὐτῶν (μ) πρηνῆ ἐν τάχει τῶν (ν) θυσίαν εἰς τὸν (ξ) τὴν τήρησιν (ο) ὡς εἰπεῖν εἰς κατάστεμα (π) οἴνῳ λελιβανωμένῳ φοβερῶς κεκοσμημένα κατασκευαῖς, (ρ) καταμεμεστωμένοις, (σ) ἑπομένης

Interp. L A T.

At Judæi, cùm audissent ea quæ à rege, præsentem Deum, & regem regum laudabant, hoc etiam ipsius auxilium assecuti. Verum secundum has leges rex iterum constituens convivium, hortabatur ad lætitiam se converterent. Accersito autem Hermone, cum minis dixit; Quoties tibi de his præcipiendum est infœlicissime? Elephantos adhuc etiam nunc arma in crastinum ad Judæorum perditionem. Cognati autem, qui simul discumbebant, inconstantem illius mentem admirantes, proferebant hæc; Rex, usquequò nos tanquam stolidos pertentas, præcipiens jam tertiò illos deleri, & iterum in rebus ipsis, mutatione dissolvens ea quæ tibi decreta sunt? Quamobrem civitas 26 propter expectationem tumultuatur, & plena coitionum, jam etiam periclitatur sæpe (o) diripi. Quocircà rex in omnibus Phalaris impletus stoliditate, 27 & factas in se ad visitationem Judæorum mutationes animi pro nihilo ducens, Impium confirmavit juramentum, statuens hos quidem sine dilatione 28 mittere in infernum, genibus & pedibus ferarum cruciatos: exercitu autem ducto contra Judæam, solo illam æquaturum igne & hastâ velociter, & invium illorum nobis templum igne citò prostraturum, & ab illic sacrificantibus vacuum facturum. Tunc læti discedentes amici & cognati, cum fide 29 disposuerunt exercitus opportunissimis locis civitatis ad custodiam. Elephan- 30 torum autem præpositus, cùm feras, quasi, ut ita dicam, ad insanam habitudinem adduxisset, odoratissimis potionibus vini cum thure misti horribilibus præparationibus præparatas, circa auroram, civitate jam turbis innumerabilibus ad hippodromum refertâ, ingressus aulam, ad id quod propositum erat, incitavit regem. Ille autem gravi irâ impletus impium cor, omni mole cum feris 31 exiliit, volens immiti corde, etiam pupillis oculorum spectare ærumnosam & miseram eorum qui jam dicti sunt, subversionem. Ut autem elephantorum 32 exeuntium circa portam, & subsequentis armati exercitûs, & multitudinis euntis pulverem viderunt, & gravisonum tumultum audierunt Judæi, ultimum illud vitæ momentum finem sibi esse putantes

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]

Judæi autem, acceptis regis verbis, 23
cantabant confitebantúrque Domino
Deo regum Regi, qui ipsos respexerat,
eísque auxilio fuerat. Rex hinc dis- 24
cedens, ad convivium cum omnibus
amicis profectus, vocato Hermoni di-
xit iratus; Quoties præcipiet quis ti-
bi de his quæ spectant ad mise-
ros istos? Abi, para elephantos,
ut in crastinum in promptu sint per-
dendis exterminandísque Judæis. A- 25
mici autem cognatíque ejus, qui cum
eo accumbebant, mentem ejus tur-
batam sensúmque instabilem viden-
tes, respondentes, dixerunt ei; Quo-
usque nos tentas ô rex! Jam tertiò
perdi eos jubes, qui de nuò præce-
pta ipse tua solvis: Coactâ etiam 26
civitate ad hoc, & conturbatione
quotidianâ desolationi universæ pro-
pinquâ. Rex, his auditis, elatione su- 27
perbiâq; plenus, omninóq; cæcus ani-
mi, & obliviscens auxilia Judæis olim
facta, quibus ter irritum factum fuerat
hactenus consilium ejus, Irritum ju- 28
ramentum jurans, dixit; Cras ante
omnia, ad inferos eos mittam, cum
patribus & liberis, obtritis furore
conculcationis pedum elephantorum.
Præthereà in Judæam ascendens, gladio
& igne eam statim pessundabo ac per-
dam, planitieíque æquabo, templúm-
que in quod mihi ingressum negârunt
comburam igne statim, locúmque ubi
afferunt oblationes, ad instar deserti
desolabo in perpetuum. Tunc amici 29
cognatíque ejus læti ab ipso disce-
dentes, quòd, audientibus ipsis, per-
diturum se eos juramento affirmâsset.
euntes parârunt coegerúntque copias
in plateis civitatis, ut custodirent Ju-
dæos. Præfectus autem elephantis, 30
prout jussus erat, potando eos inebri-
avit, meróque cum thure incensos in
plateam magnam civitatis adduxit. Po-
pulóque multo extra civitatem co-
acto, ad spectaculum impium, in-
gressus præfectus ille elephantis au-
lam regis, dixit ei; incendens mentem
ejus. Is autem audiens repletus est 31
irâ & furore cogitationéque im-
piâ, totúmque cum elephantis exerci-
tum ducens, omnémque ejus appara-
tum, egressus est, corde duro oculó-
que malo intueri cupiens & videre
mortem, malúmque miserorum & affli-
ctorum. Egressis autem civitatis por- 32
tam elephantis, hærentéque ipsis po-
pulo multo, cùm viderent Judæi pul-
verem qui multus ascendebat, clamo-
rémque tumultûs invalescentis, puta-
bant horam fini suo absolvendo *ad-
esse.*

ΜΑΚΚΑΒΑΙΏΝ Γ'.

33 Τῆς ἀθλιωτάτης προσδοκίας, εἰς οἶκτον καὶ γόοις τραπέντες, κατεφίλουν ἀλλήλους περιπλεκό-
μενοι τοῖς συγγενέσιν ἐπὶ τοὺς τραχήλους ἐπιπίπτοντες, γονεῖς παισὶ καὶ μητέρες νεάνισιν,
34 Ἕτεραι δὲ νεογνὰ πρὸς μαστοὺς ἔχουσαι βρέφη τελευταῖον ἕλκοντα γάλα. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ
35 τὰς ἔμπροσθεν αὐτῶν γεγενημένας ἀντιλήψεις ἐξ οὐρανοῦ συνιδόντες, πρηνεῖς ὁμοθυμαδὸν
ῥίψαντες ἑαυτοὺς καὶ τὰ νήπια χωρίσαντες τῶν μαστῶν, ἀνεβόησαν φωνῇ μεγάλῃ σφόδρα,
36 τὸν τῆς (α) ἁπάσης δυνάμεως δυνάστην Ἱκετεύοντες, οἰκτεῖραι μετ' ἐπιφανείας αὐτοὺς ἤδη πρὸς
πύλαις ᾅδου καθεστῶτας.

MS. A. (α) ἀπάσης * δυνάστην

ΚΕΦ. ς'.

1 Ἐλεάζαρος δέ τις ἀνὴρ ἐπίσημος τῶν ἀπὸ τῆς (α) χώρας ἱερέων, ἐν πρεσβείῳ τὴν ἡλικίαν ἤδη
λελογχώς, καὶ πάσῃ τῇ κατὰ τὸν βίον ἀρετῇ κεκοσμημένος, τοὺς περὶ αὐτὸν καταστείλας πρε-
2 σβυτέρους ἐπικαλεῖσθαι τὸν ἅγιον (β) Θεὸν προσηύξατο τάδε· Βασιλεῦ μεγαλοκράτωρ, (γ) ὕψιστε, παν-
τοκράτωρ Θεέ, τὴν πᾶσαν διακυβερνῶν ἐν οἰκτιρμοῖς κτίσιν, ἔπιδε ἐπὶ Ἀβραὰμ σπέρμα,
(δ) ἐπὶ ἡγιασμένου τέκνα Ἰακὼβ, μερίδος ἡγιασμένης σου λαὸν ἐν ξένῃ γῇ ξένον ἀδίκως (ε) ἀπολ-
3 λύμενον, πάτερ. Σὺ Φαραὼ πληθύνοντα ἅρμασι, (ζ) τὸ πρὶν Αἰγύπτου ταύτης δυνάστην, ἐπαρ-
θέντα ἀνόμῳ θράσει καὶ γλώσσῃ (η) μεγαλορρήμονι, σὺν τῇ ὑπερηφάνῳ στρατιᾷ ποντοβρόχους ἀπώ-
4 λεσας, φέγγος ἐπιφάνας ἐλέους Ἰσραὴλ γένει. Σὺ τὸν ἀναριθμήτοις δυνάμεσι γαυρωθέν-
τα Σενναχηρεὶμ βαρὺν Ἀσσυρίων βασιλέα, δόρατι τὴν πᾶσαν ὑποχείριον ἤδη λαβόντα
γῆν, καὶ μετεωρισθέντα ἐπὶ τὴν ἁγίαν σου πόλιν, βαρέα λαλοῦντα κόμπῳ καὶ (θ) θράσει,
5 δέσποτα ἔθραυσας, ἔκδηλον δεικνὺς ἔθνεσι πολλοῖς τὸ σὸν κράτος. Σὺ τοὺς κατὰ τὴν Βα-
βυλωνίαν τρεῖς ἑταίρους πυρὶ τὴν ψυχὴν αὐθαιρέτως δεδωκότας εἰς τὸ μὴ λατρεῦσαι τοῖς
κενοῖς, διάπυρον δροσίσας κάμινον, (ι) ἐρρύσω μέχρι τριχὸς ἀπημάντους, (κ) φλόγα πᾶσιν
6 ἐπιπέμψας τοῖς ὑπεναντίοις. Σὺ τὸν διαβολαῖς φθόνου λέουσι κατὰ γῆς ῥιφέντα θηρσὶ
(λ) βορὰν Δανιὴλ εἰς φῶς ἀνήγαγες ἀσινῆ. Τόν τε βυθοτρεφοῦς ἐν γαστρὶ κήτους Ἰωνᾶν τηκό-
μενον ἀφειδῶς, ἀπήμαντον πᾶσιν οἰκείοις ἀνέδειξας, πάτερ.

MS. A. (α) χώρας Ἰουδαίων, ἐν (β) Θεὸν, καὶ προσηύξατο (γ) ὕψιστε, (δ) ἐπ' (ε) ἀπολλύμενον * ὑπὸ Φαραὼ (ζ) τὸν πρὶν (η) μεγαλορήμονι,
(θ) θράσει, σὺ δέσποτα (ι) * ἐρρύσω (κ) φλόγα * σιν (λ) βορὰ (μ) ἀφειδῶν,

Interp. LAT.

Miserrimæ expectationis, ad miserationem & gemitus conversi, osculaban- 33
tur se invicem complicati cognatis, super colla procidentes, parentes pu-
eris, & matres puellis, Aliæ autem nuper genitos ad ubera habentes in- 34
fantes ultimum sugentes lac. Veruntamen & quæ sibi anteà præbita essent 35
de cœlo auxilia, conscii, pronos unanimiter se projicientes, & separatis
infantibus ab uberibus, exclamaverunt voce magnâ valdè, omnis potentiæ
Dominum Suppliciter orantes, ut ipsorum cum præsentia miseraretur, qui 36
jam ad portas inferni essent.

CAP. VI.

Eleazarus autem quidam, vir insignis, ex iis, qui de regione, sacerdo- 1
tibus, in senio jam ætatem sortitus, & omni virtute ad vitam pertinen-
te ornatus, eos qui circa se cohibens presbyteros ab invocando sancto Deo,
precatus est hæc: Rex magnipotens, altissime, omnipotentes Dee, qui 2
creaturam omnem in miserationibus gubernas, respice in semen Abraham, in
filios sanctificati Jacob, sanctificatæ portionis tuæ populum in peregrina
terra peregrinum injustè pereuntem, pater. Tu Pharaonem abundantem cur- 3
rubus, olim hujus Ægypti dominum elatum iniquâ audaciâ, & linguâ ma-
gniloquâ cum superbo exercitu (p) demersos ponto perdidisti, ostenso lumine
misericordiæ generi Israel. Tu innumerabilibus exercitibus exultantem 4
Sennacherim gravem Assyriorum regem, qui hastâ universam jam subjugâ-
rat terram, & elatus super sanctam civitatem tuam gravia loquebatur fastu,
& audaciâ, (q) Domine, fregisti, manifestò ostendens gentibus multis po-
tentiam tuam. Tu tres illos, qui in Babylonia, socios, qui spontè animam 5
igni dederant, ne servirent vanis, ignitum irrorans caminum liberâsti
usque ad capillum illæsos, flammâ immissâ in omnes adversarios. Tu 6
calumniis invidiæ per terram leonibus projectum feris cibum Danielem in
lucem revocâsti incolumem. Et in ventre ceti in mari educati durè lique-
scentem Jonam, illæsum omnibus familiaribus ostendisti, pater.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

33 34 35 36 [illegible]

* ܘ * [illegible]

1 2 3 4 5 6 [illegible]

Flentésque lachrymis multis cognatos 33
quisque suos osculabatur, alter alte-
rum amplectentes. Alii lactentes par- 34
vulos intuentes, flentes ipsis ingemis-
cebant, quibus hora instabat absolu-
tionis. Auxilia autem & redemptio- 35
nes cælitùs olim ipsis factas recordantes,
omnésq; in terram se projicientes, avul-
sisque ab uberibus maternis infantibus,
suspirio & clamore magno & forti
eum qui quicquid vult potest, Invo- 36
cabant, ut sibi in mortis janua positis
misericordiâ multâ auxilio esset.

CAP. VI.

Eleazar autem quidam ex primo- 1
genitis sacerdotum, vir insignis, senex
annis, & in ministerio cultûs Dei per
omnia absolutus, Presbyteros qui se- 2
cum erant orare precaríque Deum
sanctum jussit: ipse autem orans sic
dixit; Rex potentiâ fortis, excelse &
omnipotens, qui totam creaturam tu-
am cum misericordia gubernas, intu-
ere ac respice semen Abrahami, fili-
ósque Jacobi sancti tui, partem san-
ctam quam elegisti tibi, populum tu-
um in terra peregrina hospitem, ac
pauperem, sine causa impiè pereun-
tem. Tu, Pater, Pharaonem poten- 3
tem illum Ægypti *regem*, qui multi-
plicaverat sibi currus, elatum & ex-
altatum superbiâ magnâ, linguâque
magna proferente, cum exercitu suo
forti & excelso submersum profundo
mari perdidisti, lucem misericordiæ se-
mini Israëlis attollens. Tu Sennache- 4
ribum Assyriæ regem, exaltantem se
gloriantémque de exercitu suo innu-
merabili, qui subegerat ceperáque
terras multas, & contra civitatem tu-
am sanctam exaltans se, locutus est
verba blasphema & superba, contu-
disti & depressisti Domine, ostendens
populis multis potentiam ac robur tu-
um. Tu tres illos in Babylonia vi- 5
ros, qui tradiderunt seipsos igni com-
burendos, ne colerent inania & vacua,
conservâsti in fornace igneo, eduxistí-
que integros & sine noxâ usque ad
pilum capilli, hostes autem ipsorum
flamma ignis combussit. Tu igitur 6
Danielem per calumniam in foveam
leonum projectum, ut exterminatus in-
teriret, in lucem sine noxa produxi-
sti. Et Jonam in profundum mare
projectum & à pisce devoratum, flen-
témque coram te & orantem, audi-
tâ de ventre piscis voce ejus, vivum
servâsti, & de ventre piscis liberâsti,
ostendens omnibus seculis, O pater!
virtutem tuam majestatémque.

MAKKABAIΩΝ Γ'.

7 Καὶ νῦν (α) μισύβρι, πολυέλεε, τῶν ὅλων (β) σκεπαστὰ, τὸ τάχος ἐπιφάνηθι (γ) τοῖς ἀπὸ Ἰσραὴλ γένους,
8 (δ) ὑπὸ δὲ ἐβδελυγμένων ἀνόμων ἐθνῶν ὑβριζομένοις. Εἰ δὲ ἀσεβείαις κατὰ τὴν ἀποικίαν ὁ βίος
ἡμῶν ἐνέσχηται, ῥυσάμενος ἡμᾶς ἀπὸ ἐχθρῶν χειρὸς, (ε) ὡς προαιρῇ δέσποτα ἀπόλεσον ἡμᾶς μόρῳ.
9 Μὴ τοῖς ματαίοις οἱ ματαιόφρονες εὐλογησάτωσαν ἐπὶ τῇ τῶν ἠγαπημένων σου ἀπωλείᾳ, λέγον-
10 τες, Οὐδὲ ὁ θεὸς αὐτῶν (ζ) ἐρρύσατο αὐτούς. Σὺ δὲ ὁ πᾶσαν ἀλκὴν καὶ δυναστείαν ἔχων ἅπασαν,
11 αἰώνιε, νῦν ἔπιδε· Ἐλέησον ἡμᾶς τοὺς καθ' ὕβριν ἀνόμων ἀλόγιστον ἐκ τοῦ ζῆν (η) μεθισταμέ-
12 νους ἐν ἐπιβούλων τρόπῳ. Πτηξάτω δὲ ἔθνη σὴν δύναμιν ἀνίκητον σήμερον (θ) ἔντιμε, δύνα-
13 μιν ἔχων ἐπὶ (ι) σωτηρίᾳ Ἰακὼβ γένους. Ἱκετεύει σε τὸ πᾶν πλῆθος τῶν νηπίων καὶ οἱ τού-
των γονεῖς μετὰ δακρύων. Δειχθήτω πᾶσιν ἔθνεσιν ὅτι μεθ' ἡμῶν εἶ κύριε, καὶ οὐκ ἀπέστρε-
14 ψας τὸ πρόσωπόν σου ἀφ' ἡμῶν· Ἀλλὰ καθὼς εἶπας, (κ) Ὅτι οὐδ' ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν
15 αὐτῶν ὄντων (λ) ὑπερεῖδες αὐτοὺς, οὕτως ἐπιτέλεσον κύριε. Τοῦ δὲ Ἐλεαζάρου λήγοντος ἄρτι
τῆς προσευχῆς, ὁ βασιλεὺς σὺν τοῖς θηρίοις καὶ παντὶ τῷ τῆς δυνάμεως φρυάγματι κατὰ
16 τὸ ἱππόδρομον παρῆγε. Καὶ θεωρήσαντες οἱ Ἰουδαῖοι, μέγα εἰς οὐρανὸν ἀνέκραξαν, ὥστε καὶ
τοὺς παρακειμένους αὐλῶνας (μ) συνηχήσαντας, ἀκατάσχετον (ν) οἰμωγὴν ποιῆσαι παντὶ τῷ στρατοπέ-
17 δῳ. Τότε ὁ μεγαλόδοξος (ξ) παντοκράτωρ καὶ ἀληθινὸς θεὸς, ἐπιφάνας τὸ ἅγιον αὐτοῦ πρόσ-
ωπον, ἠνέῳξε τὰς οὐρανίους πύλας, ἐξ ὧν δεδοξασμένοι δύο φοβεροειδεῖς ἄγγελοι κατ-
18 έβησαν φανεροὶ πᾶσι πλὴν τοῖς Ἰουδαίοις, Καὶ ἀντέστησαν, καὶ τὴν δύναμιν τῶν ὑπεναν-
τίων ἐπλήρωσαν ταραχῆς καὶ δειλίας, καὶ ἀκινήτοις ἔδησαν πέδαις. Καὶ ὑπόφρικον καὶ τὸ τοῦ
19 βασιλέως σῶμα ἐγενήθη, καὶ λήθη τὸ θράσος αὐτοῦ τὸ βαρύθυμον ἔλαβε. Καὶ ἀπέστρεψαν
τὰ θηρία ἐπὶ τὰς συνεπομένας ἐνόπλους δυνάμεις, καὶ κατεπάτουν αὐτὰς καὶ (ο) ὠλόθρευ-
20 ον. Καὶ μετεστράφη τοῦ βασιλέως ἡ ὀργὴ εἰς οἶκτον καὶ δάκρυα ὑπὲρ τῶν ἔμπροσθεν αὐτῷ
21 (π) μεμηχανημένων. Ἀκούσας γὰρ τῆς κραυγῆς, καὶ συνιδὼν πρηνεῖς ἅπαντας εἰς τὴν ἀπώλειαν, δακρύσας
22 μετ' ὀργῆς τοῖς φίλοις διηπειλεῖτο, λέγων, Παραβασιλεύετε, καὶ τυράννους (ρ) ὑπερβεβήκατε
ὠμότητι· καὶ ἐμὲ αὐτὸν τὸν ὑμῶν εὐεργέτην ἐπιχειρεῖτε τῆς ἀρχῆς ἤδη καὶ τοῦ πνεύματος μεθιστᾷν,
λάθρα μηχανώμενοι τὰ μὴ συμφέροντα τῇ βασιλείᾳ.

MS. A. (α) μισοῦβρει, (β) δικαστὰ, τάχος (γ) τοῖς ἁγίοις Ἰσραὴλ (δ) ὑπὸ βδελυγμένων (ε) * ὡ προαιρῇ (ζ) ἐρύσατο (η) μεθισταμένους (θ) * ἔντινιμε, δυνάμει (ι) σωτηρίαν (κ) Οὐδὲ ἐν (λ) ὑπερίδον (μ) συνεχθήσαντας, (ν) πλείω ποιῆσαι (ξ) καὶ παντοκράτωρ (ο) ὠλέθρευον. (π) μεμηχανευμένων. (ρ) ὑπερβεβηκότες

Interp. LAT.

Et nunc osor contumeliæ, multùm misericors, universorum protector, citò ap- 7
pareas his qui de genere Israel, qui contumeliis afficiuntur ab abominatis ini-
quis gentibus. Quòd si impietatibus per ipsam peregrinationem vita nostra 8
constricta est; cùm erueris nos de manu inimicorum, prout elegeris, Domine,
perde nos morte. Non vanis vana sapientes benedicant super dilectorum tuo- 9
rum perditione, dicentes; Neque Deus eorum liberavit eos. Tu autem, qui 10
omne robur, & potentiam omnem habes, æterne, nunc respice: Miserere no- 11
strî, qui per injustam inimicorum injuriam, è vita, more insidiatorum, submo-
vemur. Admirentur autem gentes invictam tuam potentiam bodiè, honorate, 12
qui potestatem habes ad salutem generis Jacob. Supplicat tibi universa mul-
titudo parvulorum, & horum parentes cum lachrymis. Pateat omnibus gentibus, 13
quòd nobiscum es, Domine, & non avertisti faciem tuam à nobis: Sed, sicut 14
dixisti, Neque cùm essent in terra inimicorum suorum, ipsos despecturum, sic per-
fice, Domine. Eleazaro autem finem jam faciente orationis, rex cum feris, & 15
toto exercitûs fremitu ad hippodromum accedebat. Et aspicientes Judæi, ve- 16
hementer exclamârunt in cœlum, ita ut adjacentes etiam convalles simul so-
nantes, continuum fletum facerent universo exercitui. Tunc magnificè glo- 17
riosus, omnipotens, & verax Deus, ostendens sanctam faciem suam, aperuit
cœlestes portas: è quibus incylti duo terribiles angeli descenderunt, mani-
festi omnibus, præterquàm Judæis: Et ex adverso steterunt, & exercitum 18
adversariorum impleverunt turbatione, & formidine, & immobilibus liga-
verunt compedibus. Atqui regis etiam corpus factum est horrens, & obli-
vio gravem ejus audaciam occupavit. Et converterunt se bestiæ super 19
subsequentes armatos exercitus, & conculcabant eos, & exterminabant.
Et versa est regis ira in misericordiam & lachrymas pro his quæ anteà 20
molitus fuerat. Audiens enim vociferationem, & videns præcipites o- 21
mnes ad perditionem, illachrymatus, cum ira amicis minabatur, dicens;
Regios transgredimini mores, & tyrannos superâstis crudelitate: & me be- 22
nefactorem vestrum aggredimini à principatu jam & spiritu removere, clàm
machinantes quæ non conferunt regno.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Nunc igitur misericors Tu, qui omnia 7
alis tuis protegis, nos semen Israëlis,
in ignominia angustiísque magnis po-
sitos, intuere & respice, ignominiâ à
gentibus impiis & immundis affectos.
Si peccata & errores nostri testimoni- 8
um in nos tulerunt, ut ita moriamur;
eripe nos Domine, de manu hostium
nostrorum: Ipse autem, ut volueris,
castiga & perde nos. Ne laudent de- 9
mentes idola sua vana de morte dile-
ctorum tuorum, ne dicant; Ne Deum
quidem potuisse ipsos adjuvare & li-
berare. Tu autem, Domine, à quo 10
omnis vis & omne robur est, indè
ab ipso seculo, respice nunc Domi-
ne, Et miserere nostrûm, sine cau- 11
sa per iniquos ac stultos pereunti-
um. Sed manifestetur hodiè vis 12
tua invicta, timorémque & commo-
tionem gentibus istis injiciat, pungát-
que corda ipsorum, liberétque semen
Israëlis. Ecce enim, petit à te, sup- 13
plicátque tibi multitudo infantium,
propinquíque eorum cum lachrymis &
fletu multo: notúmque omnibus gen-
tibus fiat, te nobiscum esse Domine,
nec avertisse vultum tuum à nobis:
Sed quomodo dixisti; Etiam cùm in 14
terra hostium suorum sunt, non aver-
tam vultum meum ab eis; sic præsta
nobis, Domine. Cúmque finîsset Ele- 15
azar orationem suam, venit rex cum
toto exercitu suo, copiísque quæ cum
eo erant, ad locum ubi morabantur
Judæi. Quibus conspectis, clamârunt 16
Judæi clamore magno usque ad cœ-
lum, ita ut commoveretur tota terra,
tremeréntque omnes copiæ regis præ
sono clamoris ipsorum. Tum Domi- 17
nus omnipotens, gloriâque magnus,
Deúsque veritatis illustravit vultum
suum sanctum, aperuítque portas cœ-
li, & descenderunt angeli duo glori-
osi & terribiles, omnibus invisi præ-
terquam Judæis solis. Stantésque è 18
regione hostium, omnes copias exerci-
túmque ipsorum, timore commotioné-
que & trepidatione repletos, vinxe-
runt ligarúntque ut non moverent se.
Motúmque & trepidationem corpori
regis injecerunt, ita ut sensûs sui ob-
livisceretur sublimis & arrogans qui
furore irâque incensus fuerat. Con- 19
versi autem in copias ejus elephanti,
conculcantes perdebant eos & occide-
bant. Versúsque est furor regis in 20
misericordiam, flevítque super omni-
bus quæ facere studuerat, paraverát-
que. Audiens enim vocem clamoris 21
ipsorum, vidénsque eos in facies pro-
jectos quasi interituros, flevit. Irâq;
in amicos accensus, dixit eis; Ipsos 22
reges & tyrannos superavit mali-
tia vestra: & vos quidem re agitis
quo pacto benefactori vestro principa-
tum auferatis. Videtis enim deficere
mihi spiritum: & quæ regno bona
non sunt, cogitatis.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Γ΄.

23 Τίς τοὺς κρατήσαντας ἡμῶν ἐν πίστει τὰ τῆς χώρας ὀχυρώματα, τῆς οἰκίας ἀποστήσας ἔξισον ἀλόγως
24 ἤθροισεν ἐνθάδε; Τίς τοὺς ἐξ ἀρχῆς εὐνοίᾳ πρὸς ἡμᾶς κατὰ πάντα διαφέροντας πάντων ἐθνῶν, καὶ
τοὺς χειρίστους πλεονάκις ἀνθρώπων (α) ἐπιδεδεγμένους κινδύνους, οὕτως (β) ἀθέσμοις περιέβαλεν αἰκίαις;
25 Λύσατε, ἐκλύσατε ἄδικα δεσμά· εἰς τὰ ἴδια μετ' εἰρήνης ἐξαποστείλατε, τὰ (γ) προπεπραγμένα
παραιτούμενοι. Ἀπολύσατε τοὺς υἱοὺς τοῦ παντοκράτορος ἐπουρανίου Θεοῦ ζῶντος, ὃς ἀφ' ἡμετέρων
μέχρι τοῦ νῦν προγόνων ἀπερίσπαστον (δ) μετὰ δόξης εὐστάθειαν παρέχει τοῖς ἡμετέροις πράγμασιν.
26 Ὁ μὲν οὖν ταῦτα (ε) ἔλεξεν· οἱ δὲ ἐν ἀμερεῖ χρόνῳ λυθέντες, τὸν ἅγιον σωτῆρα Θεὸν αὐτῶν εὐλό-
27 γουν, ἄρτι τὸν θάνατον ἐκπεφευγότες. Εἶτα ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν (ζ) πόλιν ἀπαλλαγεὶς, τὸν ἐπὶ τῶν
προσόδων προσκαλεσάμενος, ἐκέλευσεν οἴνους τε καὶ τὰ λοιπὰ πρὸς εὐωχίαν ἐπιτήδεια τοῖς
Ἰουδαίοις χορηγεῖν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ, κρίνας αὐτοὺς ἐν ᾧ τόπῳ ἔδοξαν τὸν ὄλεθρον ἀναλαμβάνειν,
28 ἐν τούτῳ ἐν εὐφροσύνῃ πάσῃ σωτήρια (η) ἄγειν. Τότε οἱ (θ) πρὶν ἐπονείδιστοι καὶ πλησίον τοῦ ᾅδου,
μᾶλλον (ι) δ' ἐπ' αὐτῷ βεβηκότες, ἀντὶ πικροῦ καὶ (κ) δυσαιάκτου μόρου, κώθωνα σωτήριον συστησάμενοι,
τὸν εἰς πτῶσιν αὐτοῖς καὶ τάφον ἡτοιμασμένον τόπον (λ) κλισίαις κατεμερίσαντο πλήρεις χαρμονῆς.
29 Καταλήξαντες δὲ (μ) θρήνους πανόδυρτον μέλος, ἀνέλαβον ᾠδὴν πάτριον, (ν) τὸν σωτῆρα καὶ τερατοποιὸν
αἰνοῦντες Θεόν· (ξ) οἰμωγὴν τε πᾶσαν καὶ κωκυτὸν ἀπωσάμενοι, χοροὺς συνίσταντο εὐφροσύνης εἰρηνικῆς
σημεῖον. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς περὶ τούτων συμπόσιον βαρὺ συναγαγὼν, ἀδιαλείπτως εἰς
30 οὐρανὸν ἀνθωμολογεῖτο μεγαλομερῶς ἐπὶ τῇ παραδόξῳ γενηθείσῃ αὐτῷ σωτηρίᾳ. Οἵ τε πρὶν
31 εἰς ὄλεθρον καὶ (ο) οἰωνοβρώτους αὐτοὺς ἔσεσθαι τιθέμενοι, (π) μετὰ χαρᾶς ἀπογραψάμενοι, κατεστέναξαν,
αἰσχύνην ἐφ' ἑαυτοῖς (ρ) περιβαλλόμενοι, καὶ τὴν πυρίπνουν τόλμαν (σ) ἀκλεῶς ἐσβεσμένοι. Οἵ τε Ἰουδαῖοι,
32 καθὼς προειρήκαμεν, συστησάμενοι τὸν προειρημένον χορὸν, μετ' εὐωχίας ἐν ἐξομολογήσεσιν
33 ἱλαραῖς καὶ ψαλμοῖς διῆγον, Καὶ κοινὸν ὁρισάμενοι περὶ τούτων θεσμὸν ἐπὶ πᾶσαν τὴν παροικίαν
αὐτῶν εἰς γενεὰς, τὰς προειρημένας ἡμέρας ἄγειν ἔστησαν εὐφροσύνους, οὐ πότου χάριν καὶ λιχνείας,
34 σωτηρίας δὲ τῆς διὰ Θεὸν γενομένης αὐτοῖς. Ἐνέτυχον δὲ τῷ βασιλεῖ, τὴν ἀπόλυσιν αὐτῶν εἰς
35 τὰ ἴδια αἰτούμενοι. Ἀπογράφονται δὲ αὐτοὺς ἀπὸ πέμπτης καὶ εἰκάδος τοῦ Παχὼν ἕως τῆς τετάρτης
τοῦ Ἐπιφὶ, ἐπὶ ἡμέρας (τ) τεσσαράκοντα· συνίστανται δὲ αὐτῶν τὴν ἀπώλειαν ἀπὸ πέμπτης τοῦ Ἐπιφὶ ἕως
ἑβδόμης, ἡμέραις τρισίν. ἐν αἷς καὶ μεγαλοδόξως ἐπιφάνας τὸ ἔλεος αὐτοῦ ὁ τῶν (υ) ὅλων δυνάστης,
ἀπταίστους αὐτοὺς ἐρρύσατο ὁμοθυμαδόν.

MS. A. (α) ἐπιδεδειγμένους (β) ἀθέσμως (γ) προστεταγμένα (δ) εὐστάθειαν μετὰ δόξης προσφέρει τοῖς (ε) ἐξέλεξεν· (ζ) πόλιν τὴν ἐπὶ (η) ἀγαγεῖν. (θ) τὸ πρὶν (ι) δὲ (κ) δυσαιάκτου (λ) κλισίας κατεμερίσαντο (μ) θρήνων (ν) τὸν Ἰσραὴλ * ὁρα καὶ τερατοποιὸν (ξ) οἰμωγὴν δὲ (ο) οἰνοβρώτους (π) καὶ μετὰ (ρ) περιβαλλόμενοι, καὶ πυρέπνουν (σ) ἀκμαίως (τ) τεσσεράκοντα· (υ) πάντων

Interp. LAT.

Quis eos qui obtinent nostras in fide munitiones regionis, è domo removens 23
stultè congregavit huc? Quis eos qui ab initio benevolentiâ erga nos omnibus 24
in rebus superant omnes gentes, & deterrima sæpe hominum susceperunt peri-
cula, sic iniquis implicuit suppliciis? Solvite, dissolvite injusta vincula: 25
ad propria cum pace dimittite, quæ antè facta sunt, deprecati. Dimittite filios
omnipotentis cœlestis Dei viventis, qui à nostris majoribus hucusque nunc
incolumem cum gloria bonum statum præbet rebus nostris. Ergò ille quidem hæc 26
dixit. Hi autem indivisibili tempore soluti sanctum salvatorem Deum suum
benedicebant, nuper à morte evadentes. Deinde rex in civitatem reversus, 27
præfectum redituum accersens, jussit & vina & cætera ad convivium necessaria
præbere Judæis ad dies septem, statuens eos quo in loco perniciem subire puta-
bant, in hoc cum omni lætitia salutaria celebrare. Tunc qui anteà ignominiosi, 28
& prope infernum erant, quinimò in eum descenderant; pro acerba & lugubri
morte convivium salutare instruentes, paratum ipsis ad ruinam & sepulturam
locum tentoriis convivalibus diviserunt pleni gaudio: Ac desinentes geme- 29
bundum lamentationis canticum, resumpserunt cantum patrium, salvatorem, &
prodigiorum factorem laudantes Deum: fletúmque omnem & planctum remo-
ventes, choros constituerunt pacificæ lætitiæ signum. Eodem autem modo 30
& rex pro his magno congregato symposio, sine intermissione erga cœlum confite-
batur magnificè pro inopinata, quæ sibi obvenerat, salute. Quique anteà in 31
perniciem & avium escam eos futuros putabant, & cum gaudio descripserant;
gemuerunt confusione in seipsis induti, & ignivomâ audaciâ inglorie extinctâ:
Judæi autem, sicut prædiximus, constituto prædicto choro, cum epulis, in con- 32
fessionibus hilaribus, & psalmis, degebant: Et communi de his latâ lege ad 33
omnem habitationem suam in generationes, prædictos dies agendos decreverunt
lætos, non potationis causâ, & edacitatis, sed salutis sibi per Deum datæ. 34
Adierunt autem regem, dimissionem suam ad propria postulantes. Describunt 35
autem eos à vigesima quinta mensis Pachon usque ad quartam mensis Epiphi, ad
dies quadraginta: statuunt autem eorum perditionem à quinta Epiphi usque ad
septimam diebus tribus. In quibus etiam magna cum gloria patefaciens mi-
sericordiam suam omnium Dominus, incolumes eos liberavit simul.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]

Quis istos qui benevolentiam erga nos 23
conservârunt, custodiverúntque arces
nostræ terræ, sic vinctos ferarum instar
adduxit? Aut quis istos qui ab initio 24
semper in pace nobiscum fuerunt, &
præ omnibus gentibus erga nos bene-
volentiam conservârunt, & hostibus
nostris sæpenumerò restiterunt, tam
duris angustiis vinctos astrinxit? Sol- 25
vite, solvite per injustitiam vinctos,
dimittitéque in pace domum quemque
suam, quos malo consilio adduximus.
Solvite filios Omnipotentis, Dei cœ-
lorum, qui olim cum patribus nostris
& nobiscum fuit, servavítque regnum
nostrum ab omni contritione & an-
gustiâ, sempérque direxit vias nostras.
Quæ cùm rex dixisset, soluti omnes 26
benedixerunt & gratias egerunt Deo
redemptori suo, à morte liberati. Post- 27
hæc, ingressus urbem rex, Judæis vi-
num alimentáque per septem dies dari
jussit, dicens; Eo loco, quo parata
ipsis mors erat & interitus, ibi læciti-
am gaudiúmque liberationis suæ agant.
Tum qui priùs ignominiâ affecti mor- 28
tíque propinqui fuerant, imò ad *mor-
tem* pervenerant, pro dolore luctúque
amaro, lætitiam salutis suæ agebant, lo-
cúmque ipsis paratum in quo cadentes
sepelirentur, in accubitus partiti sunt,
Hilaritatéque & gaudio, misso dolore 29
& luctu, repleverunt; sumptísque can-
ticis hymnísque patriis, confitebantur
benedicebántque voce clamantes, Deo,
qui fecerat erga ipsos stupenda, gau-
dentes exultantésque de signo pacifico
quod fecerat ipsis. Rex autem etiam 30
convivium magnum fecit, vocatis quam-
plurimis, & incessanter confitebatur
Deo cœli, qui cum gloria magna sa-
lutem sibi fecerat. Quique priùs per- 31
dendis Judæis prompti fuerant, usquequo
ferarum aviúmque cibus fierent, lætique
descripserant numerum eorum, viden-
tes quæ ipsis acciderant, gementes ac
mœsti, pudoréque induti, extinctâ au-
daciâ ac furore qui ignis instar arse-
rat, in confusione & ignominia versa-
bantur. Judæi autem ut prædiximus, 32
convivia exultantes lætíque agebant,
cum psalmis, canticísque ac laudibus;
Consilium inter se capientes agendi 33
dies hos cum exultatione & gaudio
ubicunque degerent, non edendi bi-
bendíque causâ, sed propter salutem
quam fecerat sibi Dominus. Acce- 34
dentésque ad regem petierunt, ut di-
missi domum quisque suam irent. De- 35
scripserant enim eos à vicesima quinta
mensis usque ad quartam, per quadra-
ginta dies, statuentes perdere ipsos
tribus diebus, à quinto ad septimum:
quibus Dominus dominator omnium,
majestatis & misericordiæ suæ gloriam
ostendit, liberans eos cum stupore magno.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Γ'.

36 Εὐωχοῦντο δὲ πάντα ὑπὸ τοῦ βασιλέως χορηγούμενοι μέχρι τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης, Ἐν ᾗ καὶ τὴν ἐν-
37 τυχίαν ἐποιήσαντο περὶ τῆς ἀπολύσεως αὐτῶν. Συναινέσας τε (α) αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς, ἔγραψεν αὐτοῖς τὴν ὑπογεγραμμένην ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς κατὰ πόλιν στρατηγοὺς μεγαλοψύχως τὴν ἐκτενίαν ἔχουσαν.

MS.A. (α) αὐτοῖς

ΚΕΦ. ζ'.

1 Βασιλεὺς Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ τοῖς κατ' Αἴγυπτον στρατηγοῖς καὶ πᾶσι τοῖς τεταγμένοις ἐπὶ πραγμάτων, χαίρειν καὶ ἐῤῥῶσθαι. ἐῤῥώμεθα δὲ καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν, (α) κατευθύναντος ἡμῖν τοῦ μεγάλου
2 θεοῦ (β) τὰ πράγματα καθὼς προαιρούμεθα. Τῶν φίλων τινὲς (γ) κακοηθείᾳ πυκνότερον ἡμῖν παρακείμενοι, συνέπεισαν ἡμᾶς εἰς τὸ τοὺς ὑπὸ τὴν βασιλείαν Ἰουδαίους, συναθροίσαντας (δ) σύστημα, κολάσασθαι ξενιζούσαις (ε) ἀποστατῶν τιμωρίαις, (ζ) Προσφερόμενοι μήποτε εὐσταθήσειν τὰ πράγματα ἡμῶν, δι' ἣν ἔχουσιν
3 οὗτοι (η) πρὸς πάντα τὰ ἔθνη δυσμένειαν, (θ) μέχρις ἂν συντελεσθῇ τοῦτο. Οἳ καὶ δεσμίους καταγα-
4 γόντες αὐτοὺς μετὰ σκυλμῶν ὡς ἀνδράποδα, μᾶλλον δὲ ὡς ἐπιβούλους, ἄνευ πάσης ἀνακρίσεως καὶ
5 ἐξετάσεως ἐπεχείρησαν ἀνελεῖν, νόμου Σκυθῶν ἀγριωτέραν (ι) ἐμπεπορπημένοι ὠμότητα. Ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τούτοις σκληρότερον διαπειλησάμενοι, καθ' ἣν ἔχομεν πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ἐπιείκειαν, μόγις τὸ ζῆν αὐτοῖς (κ) χαρισάμενοι, καὶ τὸν ἐπουράνιον θεὸν ἐγνωκότες ἀσφαλῶς ὑπερησπικότα τῶν Ἰουδαίων, ὡς πατέρα ὑπὲρ υἱῶν διαπαντὸς (λ) ὑπερμαχοῦντα, τήν τε τοῦ φίλου (μ) ἣν ἔχουσι πρὸς ἡμᾶς βεβαίαν καὶ τοὺς προγόνους ἡμῶν εὔνοιαν ἀναλογισάμενοι, δικαίως ἀπολελύκαμεν πάσης καθ'
6 ὁντινοῦν αἰτίας τρόπον· Καὶ προστετάχαμεν ἑκάστῳ πάντας εἰς τὰ ἴδια ἐπιστρέφειν, ἐν παντὶ (ν) τόπῳ μηθενὸς αὐτοὺς τὸ σύνολον καταβλάπτοντος, μήτε (ξ) ὀνειδίζειν περὶ τῶν γεγενημένων
7 παρὰ λόγον. Γινώσκετε γὰρ ὅτι κατὰ τούτων ἐάν τι κακοτεχνήσωμεν πονηρὸν, ἢ ἐπιλυπήσωμεν αὐτοὺς τὸ σύνολον, οὐκ ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸν πάσης δεσπόζοντα δυνάμεως θεὸν ὕψιστον ἀντικείμενον
8 ἡμῖν ἐπ' ἐκδικήσει τῶν πραγμάτων κατὰ πᾶν ἀφεύκτως διαπαντὸς ἕξομεν. ἔῤῥωσθε. Λαβόντες δὲ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, οὐκ ἐσπούδασαν (ο) εὐθέως γενέσθαι περὶ τὴν ἄφοδον, ἀλλὰ τὸν βασιλέα προσηξίωσαν τοὺς ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἰουδαίων τὸν ἅγιον θεὸν αὐθαιρέτως (π) παραβεβηκότας καὶ τοῦ θεοῦ
9 τὸν νόμον, τυχεῖν (ρ) δι' αὐτῶν τῆς ὀφειλομένης κολάσεως, Προφερόμενοι τοὺς γαστρὸς ἕνεκεν τὰ θεῖα παραβεβηκότας προστάγματα, μηδέποτε εὐνοήσειν μηδὲ τοῖς τοῦ βασιλέως (σ) πράγμασιν.

MS.A. (α) κατευθύνοντος (β) τὰ προστάγματα (γ) κατὰ κακοήθειαν (δ) τὰ συστήματα, κολάζεσθαι (ε) ἀποστατῶν (ζ) Προσφερόμενοι μηδέποτε (η) πρὸς τὰ ἔθνη (θ) μέχρι (ι) ἐνπεπορπημένοι (κ) χαριζόμενοι, (λ) συμμαχοῦντα, (μ) δι' ἣν ἔχουσιν βεβαίαν πρὸς ἡμᾶς καὶ (ν) τόπῳ μηθὲν αὐτοὺς (ξ) ὀνειδίζοντος περὶ (ο) εὐθέως περὶ (π) παραβεβηκότας τοῦ θεοῦ (ρ) δι' αὐτῶν (σ) προστάγμασιν.

Interp. LAT.

Epulabantur autem omnibus à rege præbitis usque ad quartam decimam: 36
In qua etiam adierunt pro dimissione sua. Collaudans autem eos rex, scripsit 37
eis subjectam epistolam ad duces, qui per civitates; quæ magnam animi intentionem præ se ferebat.

CAP. VII.

Rex Ptolemæus Philopator ducibus per Ægyptum, & omnibus negotiorum 1
præfectis, gaudere, & valere. Valemus autem & ipsi, & filii nostri, prosperè
dirigente nobis res magno Deo, sicut volumus. Ex amicis quidam morum im- 2
probitate, frequentiùs nobis assistentes, persuaserunt nobis, ut Judæi, qui sub
regno sunt, quod conjurationem congregâssent, punirentur novis rebellium suppliciis, Prætendentes nunquam bono in statu collocatum iri res nostras, pro- 3
pter odium quod hi haberent erga omnes gentes, quoadusque hoc perficiatur.
Qui & vinctos adducentes eos cum vexationibus tanquam mancipia, po- 4
tiùs autem tanquam insidiatores, sine ullo judicio, & inquisitione aggressi
sunt interficere, lege Scytharum ferociorem induti crudelitatem. Nos autem 5
super his duriùs comminati, pro ea quam habemus erga omnes homines æquitate, vix vitam eis condonantes, & cœlestem Deum agnoscentes, qui tutò protexerat Judæos, tanquam pater pro filiis assiduè propugnans, & amicitiæ, quam habent erga nos & majores nostros, stabilem benevolentiam recolentes,
justè dimisimus, quolibet cujusque causæ modo: Et præcepimus cuique, ut 6
omnes ad propria reverterentur, nemine usquam ipsos prorsus lædente, neque
exprobrarent de iis quæ præter rationem gesta essent. Scitote enim, si quid 7
contra hos machinemur mali, vel omninò eos contristemus; non hominem sed omnis potentiæ Dominum Deum altissimum adversarium nobis ad ultionem rerum usquequaque inevitabiliter perpetuò nos habituros. Valete. Acceptâ 8
autem epistolâ hac, non statim urserunt abitionem: sed regem obsecrârunt, qui ex Judæorum genere sanctum Deum sponte deseruissent, & ejus legem;
ii per ipsos debitam pœnam reportarent; Proponentes, qui ventris causâ 9
transgressi essent divinas leges, ne in regis quidem rebus unquam benè sensuros.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

36 [illegible]
37 [illegible]

[illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]

Hilares itaque omnes agebant, de eo 36
quod indulserat ipsis rex, usque ad decimum quartum, Quo ad regem ac- 37
cesserunt ut dimitterentur: collaudans autem eos rex, ipsis epistolam ad omnium civitatum duces in hæc verba scripsit, quâ multum ipsis attestatus est.

CAP. VII.

Ptolomæus Philometor rex omnibus 1
per Ægyptum ducibus, præfectísque rebus quibuscunque, salvere & valere; nos autem cum liberis, rebúsque nostris, valemus. Quia magnus Deus res 2
nostras ut voluimus ordinavit, ex amicis autem nostris quidam, nobísque proximis, pro odio quod habebant in Judæos, persuaserant nobis, ut coactos omnes per dominium nostrum Judæos cum cruciatu perderemus, omni angustiarum genere tortos: Dicentes; Per 3
eos regnum nostrum pacatum & tranquillum esse non posse: Utique ob inimicitias quas cum omnibus Judæis gerebant. Ac præ odio quo ipsos 4
prosequebantur, vinctos tanquam maleficos & damnatos adduxerunt, sine judicio aut interrogatione, simul omnes, pro malitia furoréq; ac tyrannide quam præ Scythis induerât, interficere atq; perdere cupientes. Nobis cum hoc displi- 5
ceret, iratis admodum, secundùm humanitatem ac mansuetudinem quam erga omnes habemus, vix tamen ipsos à morte eripere potuimus, vitámque ipsis indulgere. Certò autem cognovimus Deum Judæis auxilio esse, próque eis, tanquam patrem pro filiis pugnare: benevolentiámq; & integritatem quam nobiscum & cum patribus nostris coluerunt, cogitantes, liberos eos, cujuscunque rei causâ dimittimus: Sin- 6
gulis ipsorum, quicquid ipsis ablatum fuerit restitui jubentes: injuriâque ipsos aut probro, ulla de re quæ acciderit, affici vetantes. Scitote autem, quòd si 7
mali quicquam ipsis machinemur aut faciamus, doloréque aliquo ipsos afficiamus, non homini, sed Deo excelso, omnis potentiæ Domino, vindici eorum, faciemus: & neminem ipsum effugere posse aut evadere. Valete. Acceptis literis, statim discedere nolu- 8
erunt, sed petierunt à rege, ut de Judæis, qui sponte suâ, propter cupiditatem ventris à Deo sancto, legéque ejus deficientes, discesserant, vindictam ipsis & supplicium quod æquum erat, sumere sibi liceret: Quod nec 9
in regis quidem rebus fideles inventi fuerant.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Γ'.

Ὁ δὲ τ' ἀληθὲς αὐτοὺς λέγειν παραδεξάμενος καὶ (α) συναινέσας, ἔδωκεν αὐτοῖς ἄδειαν πάντων, ὅπως τοὺς παραβεβηκότας τοῦ Θεοῦ τὸν νόμον (β) ἐξολοθρεύσωσι κατὰ πάντα τὸν ὑπὸ (γ) τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τόπον μετὰ παρρησίας ἄνευ πάσης βασιλικῆς ἐξουσίας (δ) ἢ ἐπισκέψεως. Τότε κατευφημήσαντες αὐτὸν, ὡς πρέπον ἦν, οἱ τούτων ἱερεῖς, καὶ πᾶν τὸ πλῆθος ἐπιφωνήσαντες (ε) τὸ ἀλληλούϊα, μετὰ χαρᾶς ἀνέλυσαν. (ζ) Τότε τὸν ἐμπεσόντα τῶν μεμιασμένων ὁμοεθνῆ κατὰ τὴν ὁδὸν (η) ἐκολάζοντο, καὶ μετὰ παραδειγματισμῶν ἀνῄρουν. Ἐκείνῃ δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἀνεῖλον ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους (θ) ἄνδρας, καὶ ἤγαγον εὐφροσύνην μετὰ χαρᾶς (ι) τοὺς βεβήλους χειρωσάμενοι. Αὐτοὶ δὲ οἱ μέχρι θανάτου τὸν Θεὸν ἐσχηκότες, παντελῆ (κ) σωτηρίας ἀπόλαυσιν εἰληφότες, ἀνέζευξαν ἐκ τῆς πόλεως παντοίοις εὐωδεστάτοις ἄνθεσι κατεστεμμένοι μετ' εὐφροσύνης καὶ βοῆς, ἐν αἴνοις καὶ παμμελέσιν ὕμνοις εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ τῶν πατέρων αὐτῶν (λ) αἰωνίῳ σωτῆρι τοῦ Ἰσραήλ. Παραγενηθέντες δὲ εἰς Πτολεμαΐδα τὴν ὀνομαζομένην διὰ τὴν τοῦ τόπου ἰδιότητα (μ) Ῥοδοφόρον, ἐν ᾗ προσέμεινεν αὐτοὺς ὁ στόλος κατὰ κοινὴν αὐτῶν βουλὴν ἡμέρας ἑπτὰ, Ἐκεῖ ἐποίησαν πότον (ν) σωτήριον, τοῦ βασιλέως χορηγήσαντος αὐτοῖς εὐψύχως τὰ πρὸς τὴν ἄφιξιν (ξ) πάντα ἑκάστῳ ἕως (ο) εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν. Καταχθέντες δὲ μετ' εἰρήνης ἐν ταῖς πρεπούσαις ἐξομολογήσεσιν, ὡσαύτως κἀκεῖ ἔστησαν καὶ ταύτας ἄγειν τὰς ἡμέρας ἐπὶ τὸν τῆς παροικίας αὐτῶν χρόνον εὐφροσύνους. Ἃς καὶ ἀνιερώσαντες ἐν στήλῃ κατὰ τὸν τῆς συμποσίας τόπον προσευχῆς (π) καθιδρύσαντες, ἀνέλυσαν ἀσινεῖς, ἐλεύθεροι, ὑπερχαρεῖς, διά τε γῆς καὶ θαλάσσης καὶ ποταμοῦ ἀνασωζόμενοι τῇ τοῦ βασιλέως ἐπιταγῇ, (ρ) ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν, καὶ πλείστην ἢ ἔμπροσθεν ἐν τοῖς ἐχθροῖς ἐξουσίαν ἐσχηκότες μετὰ δόξης καὶ φόβου, Τὸ σύνολον ὑπὸ μηδενὸς διασεισθέντες τῶν ὑπαρχόντων. καὶ πάντα τὰ ἑαυτῶν πάντες ἐκομίσαντο ἐξ ἀπογραφῆς, ὥστε τοὺς ἔχοντάς τι, μετὰ φόβου μεγίστου ἀποδοῦναι αὐτοῖς, τὰ μεγαλεῖα τοῦ (σ) μεγίστου Θεοῦ ποιήσαντος (τ) τελείως ἐπὶ σωτηρίᾳ αὐτῶν. Εὐλογητὸς ὁ ῥύστης Ἰσραὴλ εἰς τοὺς ἀεὶ χρόνους. Ἀμήν.

ΤΕ'ΛΟΣ ΤΗ͂Σ ΠΑΛΑΙΑ͂Σ ΔΙΑΘΗ'ΚΗΣ ΚΑΤΑ' ΤΟΥ'Σ 'ΕΒΔΟΜΗ'ΚΟΝΤΑ.

Interp. LAT.

Ille autem verè eos dicere confessus, & collaudans, dedit eis omnium po- 10
testatem, ut eos qui transgressi erant Dei legem, disperderent per omnem,
qui in regno ipsius, locum fideater, sine ulla regali auctoritate, aut scientiâ.
Tunc benè precantes ei, sicut par erat, qui ex his erant sacerdotes, & omnis 11
multitudo acclamantes Alleluja, cum gaudio abierunt. Tunc occurrentem 12
ex contaminatis concivem per viam puniebant, & exempla edentes inter-
ficiebant. Illâ autem die sustulerunt supra trecentos viros, & egerunt læ 13
titiam cum gaudio prophanis interfectis. Illi autem ipsi, qui usque ad 14
mortem Deum retinuerant, integrâ salutis fruitione perceptâ, profecti sunt
è civitate, cujusquemodi optimi odoris floribus coronati, cum lætitia &
clamore, in laudibus & suavissimis hymnis gratias agentes Deo patrum su-
orum æterno salvatori Israel. Cùm venissent autem Ptolemaidam, quæ 15
propter loci proprietatem nominatur Rosifera, in qua expectaverat eos classis
ex communi ipsorum consilio dies septem, Ibi fecerunt convivium salutare, 16
rege prebente eis bono animo, quæ ad discessum, omnia, unicuique usque
ad propriam domum. Delati autem cum pace in confessionibus decentibus, 17
similiter & ibi statuerunt hos agere dies ad tempus sui incolatûs lætos.
Quos etiam consecrantes in columna ad convivii locum, confirmantes vo- 18
tum, abierunt illæsi, liberi, gaudio delibuti, & per terram, & mare, &
flumen, incolumes, regis jussione, unusquisque ad propriam sedem; & ma-
jorem quàm anteà, in inimicos potestatem adepti cum gloria & timore,
Prorsùs à nemine dimoti de sustantia. Et omnia sua omnes reportârunt ex 19
descriptione, ita ut, qui aliquid habebant, maximo cum timore eis redde-
rent, cùm magnalia summus Deus fecisset perfectè ad salutem ipsorum.
Benedictus liberator Israel in sempiterna tempora. Amen. 20

FINIS VETERIS TESTAMENTI.

MS. A. (α) παραινέσας, (β) ἐξολεθρεύσωσιν (γ) τῆς βασιλείας (δ) καὶ (ε) * τὸν τὸ (ζ) Οὗτοί τε τὸν (η) ἀπέκτεννον (θ) * ἀνδράσιν (ι) βεβήλους (κ) * σωτηρίαν ἀπόλυσιν ἐσχηκότες, ἀνέζευξεν (λ) * αἰωνίῳ σοι τοῦ (μ) * Ῥοδοφόρον, (ν) σωτηρίου, (ξ) πάντας (ο) ἐπὶ (π) καθιδρύσαντες, (ρ) ἕκαστον εἰς τὴν * ἔμπροσθεν (σ) μεγάλου (τ) τελείως
(†) Μακκαβαίων Γ'.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

[illegible]

Quibus ipse, cum vera dici accepisset, 10
auscultavit, laudatísque eis potestatem
dedit, omnes defectores transgressorésque legis, regni ipsius dominio subditos, quomodo ipsis pro arbitrio suo
placeret, occidendi & perdendi. Tum 11
sacerdotes & populus, regem, ut par
erat, laudantes, vocem cantici Hallelunoi elevârunt, lætíque egressi sunt.
In itinere autem, quicunque ex apo- 12
statis in manus ipsorum incideret, cum
morte malâ & ignominiosâ occiderunt,
Tercentum ipso die interfectis: læti- 13
tiámque cum gaudio egerunt, occisis
omnibus pollutis. Hi autem quibus 14
Deus usque ad mortem auxilio fuerat,
déque omni angustia funditùs ipsos
eripuerat, coronati floribus omnibus
odoratis, lætíque cum exultatione civitate egressi, confitebantur & laudabant canticis magnificis Deum patrum
suorum, in seculum salvatorem Israëlis.
Ptolomaidem autem cùm venissent, eam 15
quæ propter sitûs venustatem Rosis coronata dicitur, egressi simul omnes cives occurrerunt ipsis cum pace, manserúntque ibi septem dies, Cum ma- 16
gnâ lætitiâ: rex enim præberi ipsis de
suo jusserat usque dum domum quisque
suam salvi redirent. Egerunt igitur 17
dies hos canticis hymnísque quibus par
erat, ibíque etiam constituerunt, cum
gaudio & lætitiâ agere dies istos,
omnibus diebus suis. In loco autem 18
ubi morati fuerant erectâ columnâ,
fecerunt ibi proseucham: lætíque ac
hilares domum quisque suam ac civitatem, cum gaudio profecti sunt, quà
mari, quà terrâ, quà fluminibus, præceptóque regis exaltati & elati supra
hostes suos, Receperunt omnia quibus 19
spoliati fuerant, nemine audente vel
minimum ipsis injuriæ facere, propter
salutem magnam quam fecerat ipsis
Deus magnus & fortis. Benedictus sit 20
salvator Israëlis, in seculum seculorum.
Amen.

[illegible]

Finis libri tertii Maccabæorum.

Versus 1400.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

بسم الله الحي الازلي *

* كتاب المقابيين * وهو الثاني *

IN NOMINE DEI VIVI ÆTERNI.

LIBER MACHABÆORUM SECUNDUS.

Præfatio quæ huic libro in editione Parisiensi præfigitur.

Liber hic, a cap.1. usque ad 16. inclusive, inscribitur II.Machabæorum ex Hebræorum Translatione, *uti in calce ejusdem cap.16. videre est. Reliquus vero liber simpliciter notatur* II.Machabæorum, *continuata tamen cum antecedentibus capitum serie. At cum neque textui Syriaco, qui præcipuæ inter Orientales auctoritatis est, neque Græco, neque Vulgatæ Editioni consonet, (quanquam in omnibus ferme Orientalium extet codicibus) illum in calce horum Bibliorum reposuimus, & quidem destitutum apicibus suis: tum ne cuiquam inter cæteros Canonicos libros recenseri a nobis videatur: tum quia secundus Machabæorum, qui pro Canonico habetur, ex integro nobis extat, quanquam sub nomine primi. Habes tamen in hoc, quædam ex primo, & secundo: quædam vero alia hactenus forte in lucem non edita, quæ tibi non injucunda fore speramus: quandoquidem liber totus est quædam Historiæ continuatio, ab ipsis Machabæis deducta, usque ad regnum Herodis, & præfecturam Pilati, & consequenter Christi Domini tempora. Tandem hoc unum scias velimus, nos ea bona fide textum expressisse, ut ne ea quidem, quæ facile emendari poterant, mutaverimus*

* الفصل الاول *

كان من رسوم ملوك الروم اليونانيين * ان ينفذوا الي مدينة بيت المقدس في كل سنة
مالًا جزيلًا يُدفع الي الكهنه ليودوه الي خزانة بيت الله لمال الصدقة على اليتاما والارامل *
وكان سلوقوس الملك بمقدونيًا وقد كان له صاحب من قوّاده يُقال له هليدروس * فعُمل
على القبض على الخزانة واخذ كلما فيها من المال * وشاع ذلك عنه فغم ذلك اهل المدينه
وخافوا ان يتخطّي هليدروس من هذا الي سواه * ولم تكن فيهم قدرة تنفذ على منعه
مِمّا عزم عليه * فقصدوا الله باجمعهم وصاموا باسرهم وصلّوا بخشوع وخضوع وبكآء
عظيمٍ * ولبسوا المسوح وتمرّغوا في الرماد مع حونيًّا الكاهن الاكبر وساير الروسآء والشيوخ
الي العوام والنسآء والاطفال * فلما كانَ في الغدّ جآء هليدروس الي بيت الله في عُدَّةٍ ودخل
مع رجالةٍ الي البيت وهو راكب يريد الخزانة * فاسمعه الله عز وجل صوتًا عظيمًا هايلًا *
ورآء شخصًا متقلّدًا بالات الحرب راكبًا على فرس عظيم مقبلًا نحوه * فازداد خوفًا ورعبًا *
فجاه ذلك الشخص فاقتلعه من سرجه وضرب به الارض فتوهّن بذهنه توهنًا عظيمًا
وصمت * فلما راوا اصحابه ما لحقه من غير ان يروا احد صنع به ذلك * تبادروا اليه
وحملوه الي منزله وبقي اياما لا يتكلم ولا يغتذي * فاجتمع كبرا اصحابه وصاروا الي
حونيًّا الكاهن وسالوه ان يصفح له وان يدعوا الي الله عز وجل ان لا يعاقبه * ففعل
حونيًّا ذلك وعوفي هليدروس من علته * فرآء الشخص الذي كان راه في القدس وهو
يامر بالمسير الي حونيًا الكاهن وان يسلّم عليه ويعظّمه * واعلمه ان الله عز وجل اجاب
دعاه وعافاه بمسألته فيه * فبادر هليدروس الي حونيًّا الكاهن وسجد له وسلم عليه
ودفع اليه دنانير ودراهم وسألهُ ان يضيفها الي ما في الخزانة * ثمّ سار من بيت
المقدس الي بلد مقدونيًا وعرّف سلوقوس الملك ما كان من امره وساله ان يعفيه
استخلافه ببيت المقدّس * فتعجب الملك مِما ذكره هليدروس * وامر باخبار الناس
بذلك * وتقدم يصرف من بيت المقدس من رجاله وزاد فيما كان يوجه به الي ثم
في كل سنه بما كان من امر هليدروس * فاكثرت الملوك من حمل المال الي الكهنه لما
ينصرف الي اليتاما والي الارامل * وما ينصرف في القرابين *

CAPUT I.

Continet historiam Heliodori a rege Seleuco missi ad rapiendos thesauros templi Hierosolymitani: qui post fusas Judæorum orationes, a Deo percutitur, sed Oniæ Pontificis sacrificio & precibus liberatur; actisque Deo & Oniæ gratiis, narrat regi ac cæteris omnibus Dei magnalia. Est ejusdem argumenti cum Maccab. lib.2. cap.3.

IN decretis fuit Græcorum Ethnicorum Regibus, singulis annis mittere in sanctam civitatem pecuniam plurimam tradendam Sacerdotibus, ut eam thesauro domus Dei apponerent, in pecuniam eleemosinarum pupillis, et viduis. Erat autem rex Seleucus in Macedonia: habebatque amicum, qui dicebatur Heliodorus, ex ducibus suis. Hic destinatus est ad expilandum thesaurum, accipiendumq; quicquid in eo erat pecuniarum. Quod quidem cum divulgatum esset, magnum attulit mœrorem civibus, timueruntq; ne ab hoc procederet Heliodorus ad alia, viribus nequaquam sibi suffragantibus eum prohibere a decretis. Quamobrem ad Deum confugiunt omnes, & jejunium cunctis decreverunt, & supplices oraverunt cum humilitate, submissione, planctuque magno, induentes cilicia, & sese cinere volutantes cum Honia Sacerdote magno, ac reliquis Principibus, & senioribus, usq; ad plebem & mulieres, atque pueros. Cumq; altera esset dies, venit Heliodorus in domum Dei cum apparatu, & ingressus est cum peditibus domum equo insidens ipse, ac thesaurum appetens; Cui immisit Deus Opt. Max. vocem magnam terribilem: viditque personam bellicis instructam instrumentis, insidentem ingenti equo, illum impetentem, quare timore ac tremore auctus est, adititque ei persona illa, & avulsit illum e sagmate ipsius, atque in terram percussit. Quare mente perculsus maximopere, atq; alienatus obmutuit. Cum autem vidissent sui, quod ei acciderat, & neminem conspexissent, qui hæc ipsi intulisset, festinantes detulerunt eum in domicilium illius: mansitque dies aliquos, neque loquens, neque sumens alimentum. Quare convenientes principes amicorum illius, profecti sunt ad Honiam Sacerdotem, rogantes eum ut propitiaretur ei, ac Deum Opt. Max. deprecaretur, ne illum supplicio afficeret. Quod præstitit Honias, & sanatus est Heliodorus ex morbo suo. Et vidit personam quam viderat in sanctuario, præcipientem adire Honiam Sacerdotem, & salutare eum, & debitos deferre ei honores, indicantem ei Deum Opt. Max. illius exaudisse preces, ipsumque sanasse *Honiæ* rogatu. Festinans ergo Heliodorus ad Honiam Sacerdotem, quem adorans salutavit, & tradidit ei denarios, & drachmas, rogans ut apponeret iis, quæ sunt in thesauro. Tum profectus est ex Jerusalem in regionem Macedoniæ: & notum fecit Seleuco Regi, quod sibi evenerat, deprecans, ne illum subrogari cogeret in Jerusalem. Quare demiratus est Rex ea quæ meminit Heliodorus: præcepitque ea nota facere hominibus. Et curavit transferri, ac dimitti e Jerusalem viros suos, augens ea, quæ illuc singulis annis mittebat, propter ea, quæ evenerant Heliodoro: atque magis addiderunt Reges pecuniam deferri sacerdotibus, quæ erogaretur in pupillos, & viduas: & quæ erogaretur in sacrificia.

* خبر نقل الاربعه وعشرين سفر لتُلماي ملك مصر من اللسان العبراني الي اللسان اليوناني * وهو بطليموس *

* الفصل الثاني *

كان رجل من اهل مقدونيًا يقال له تُلماي * وكان ذا علمٍ وفهمٍ وكان مقيما
بمصر * فملّكه المصريين علي بلد مصر فازداد حبًّا بطلب العلم وجني بجمع
كتب الحكما من كل موضع * واراد ان يقف على الاربعه وعشرين سفر * فكتب الي
الكاهن الاكبر الي بيت المقدس في ان ينفذ اليه من العلمآ بهذه الاسفار بسبعين
شيخًا * وانفذ الكتاب مع هديه الي الكاهن * فلما وصل كتاب الملك الي الكاهن
اختار سبعين رَجُلًا عالمًا وانفذهم مع رجلٍ يُقال له العازر وكان ذا فضلٍ في دينه
وعلمه وادبه فصار الي مصر * فلما علم الملك بمسيرهم فرّغ لهم سبعين منزلًا وامر
بانزالهم فيها * وامر لكل واحد منهم بكاتب يكتب عنه ترجمة هذه الكتب بالخط اليوناني
واللسان اليوناني * ومنع من ان يجتمع احد من هولآي السبعين مع صاحبه ليلا يقاع
منهم اتفاق على تغيير شيٍّ منها * فكتب الكُتّاب عن كل واحدٍ منهم نسخة الاربعه
وعشرين سفرًا * فلما تمت النُّسخ احضرها العازر الي الملك * فتقدم بالقابله بها بحضرته
فقوبل بها فوجدت متفقه * فسرّ الملك بذلك وامر بمال جزيل فُرِّق في القوم * وجازا
العازر بجزايةٍ عظيمةٍ * واَطلَقَ في ذلك اليوم لساير السّبي الذي كان حصل في مصر من
آل يهودا وآل بنيامين ان يعودوا الي بلادهم الشام * وكان مبلغهم نحو ماية وثلاثين الفا
وامر بمال يُفرّق لهم بحيث يصل منه الي كل واحدٍ منهم دنانير كثيره * فاخذوا وساروا الي بلادهم
ثم انه تقدم وامر بان يُصنع مايدة من ذهبٍ خالصٍ عظيمةٍ تسع صورة بلد مصر كله
وصورة النيل من اول مصبه اليه وافتراقه في جميعه وكيف يسقي جميع البلد * وامر
بان تكون مرصّعه بالجواهر الكثيره فصُنعت هذه المايده واتقن فيها التصوير وثيقًا ورصّعت
فيها الجواهر * وحُملت الي مدينة بيت المقدس هديةً للبيت المعظم * فوصلت سالمه وجُعلت
في البيت كما امر الملك * ولم يري الناس مثلها في حسن شكلها واحكام صنعتها *

* اخبار آل يهودا *

* ذكر ما لحق آل يهودا من انطيوخوس الملك وما جري بينهم وبين اصحابه من
الوقايع وما انتهي اليه امره * * الفصل الثالث *

كان من ملوك المقدونيين رجل يقال له انطيوخوس * وكان من امره انه لما توفي تُلماي
ملك مصر المذكور قبل سار بجيوشه الي تُلماي الثاني وحاربه فظفر بتُلماي وقتله وتسلم
بلاده مصر ومَلَكَهُ * ثم قوي امره فملك اكثر الارض واطاعه ملك الفرس وغيره * وسمح
قلبه وداخلته الكبريا * وامر ان تُصنع اصنام بصورته تسجد الناس لها اعظامًا له وعبادة
فصُنعت وبُعث بها الي ساير البلد ان في مملكته مع رسل يامرون الناس بعبادتها والسجود
لها * فاجابته الامم الي ذلك تقيةً له وخوفًا من سطوته * وكان في اليهوديه في ذلك الوقت ثلثه
رجال من اشرار الناس لكل واحد منهم رهط يشبهونه في شرته * اسم احد الثلثه منلاوس
والثاني شمعون * والثالث القيموس * وحدثت في ذلك الزمان صُور كان آهل بيت المقدس يرونها
في الجو مدّة اربعين يومًا * وهي صور ركبان على خيول من نار يحارب بعضهم بعضا

HISTORIA TRANSLATIONIS vigintiquatuor librorum Tolomæo Regi Ægypti, ex lingua Hebraica in linguam Græcam: ipse est Ptolomæus.

CAP. II.

Ejusdem est argumenti cum Josephi Antiq. lib. 12. cap. 2. Edit. Græco-Lat. 1611. in fol.

ERat vir Macedo, Tolomæus nuncupatus, scientia atque intelligentia præditus; qui cum habitaret in Ægypto, constituerunt eum Ægyptii regem super regionem Ægypti. Quare inquirendarum scientiarum amore auctus, omnes sapientum libros undique collegit. Cupiens autem Vigintiquatuor Libros sibi acquirere, scripsit sacerdoti magno in Jerusalem, ut sibi mitteret ex peritioribus in istis libris, septuaginta senes, misitque epistolam cum munere ad Sacerdotem. Perveniente itaque epistola Regis ad Sacerdotem, selegit septuaginta peritos viros, eosque misit cum viro, qui dicebatur Eleazarus, præstans religione, scientia atque disciplina; qui profectus est in Ægyptum. Cum autem innotuisset eorum adventus Regi, septuaginta domicilia parari, eosque ibi excipi jussit. Præcepit præterea singulis destinari Scribam, qui exciperet horum librorū interpretationem characteribus græcis, & græca lingua. Interdixit insuper, ne quis horum septuaginta cum socio conveniret, ne conspirarent in cujusquam istorum librorum mutationem. Exceperunt itaque Scribæ ex singulis eorum, Vigintiquatuor Librorum translationem. Et cum absolutæ essent translationes, illas obtulit Regi Eleazarus, easque inter se (ipso præsente) contulit; quibus collatis, concordare compertæ sunt; unde valde lætatus est Rex, præcepitque pecuniam plurimam dividi inter gentem. Eleazarum vero maxima cumulavit remuneratione. Dimisit quoque ea die universam captivitatem, quæ inventa est in Ægypto de tribu Judæ, & Benjamin: ut reverterentur in suam regionem Syriam. Erat autem numerus eorum circiter centum & triginta millia. Jussit insuper pecuniam distribui eis, ita ut singulis obvenirent denarii plures: qui accipientes profecti sunt in regionem suam. Tum mensam magnam fieri præcepit ex auro purissimo, quæ totius regionis Ægypti imaginis capax esset, imaginisque Nili, ab origine ejus decursus, ad illam usque, omniumque præterea ipsius per illam divisionum, & quomodo totam alluit regionem. Præcepit quoque multis eam interdistingui gemmis. Et facta est mensa hæc, atque perfecta ejus figuratio, & gemmis interdistincta: & delata est in civitatem Jerusalem, munus Domui magnificæ. Quæ integra perveniens collocata fuit in Domo, secundum præceptum Regis. Et sane similem non viderunt homines quoad pulchritudinem picturarum, & sapientiam artis.

Historia Judæorum.

MENTIO EORUM, QUÆ acciderunt Judæis ad Antiocho Rege: & quæ inter eos, & inter illius Duces contigerunt pugnæ: & ad quæ ille tandem devenerit.

CAP. III.

Vid. 1. Macc. cap. 1. & 2. Macc. cap. 5. & Joseph. Antiq. Jud. lib. 12. cap. 7. & de bello Judaic. lib. 1. cap. 1.

ERat ex Regibus Macedonum homo quidam, qui Antiochus dicebatur; inter cujus gesta id fuit: ut cum defunctus esset Tolomæus Rex Ægypti ante memoratus, profectus est cum exercitibus suis ad Tolomæum secundum oppugnandum. Victo autem Tolomæo, atque cæso, potitus est ejus regione Ægypto: eamque obtinuit. Hinc robur accipientibus rebus ipsius, majorem terræ subegit partem, obedientiam deferentibus ei Persidis Rege, aliisque. Quare elatum est cor ejus: & superbia inflatus, idola ad suam similitudinem confici jussit, ut eis deferrent homines adorationem, in illius magnificentiam, & cultum. Quæ quidem cum confecta fuissent, misit in omnes sui regni regiones per nuntios, jubentes ea coli, & adorari. His annuerunt gentes, timentes, atque metuentes tyrannidem ejus. Erant autem eo tempore in Judæa tres viri mortalium omnium pessimi: & unicuique in eodem genere mali non absimilis erat familia. Quorum trium, unius nomen erat, Menelaus: secundi, Simeon: tertii, Alcimus. Apparuerunt autem eo tempore imagines quædam, quas quadraginta dierum spatio in aere conspexerunt cives Jerusalem: erant quidem imagines insidentium equis igneis in sese decertantium,

فمضي هولاي الأشرار الي انطيوخوس لما يريدونه من نيل المنزلة عنك ليتمكنون مِمّا يشتهونه من الفجور واخذ اموال الناس والامر والنهي * فقالوا له * ايها الملك انه قد رُأي في الجو علي بيت المقدس ركبان من نار يتحاربون وقد فرح اليهود بذلك وقالوا ان هذا يدلّ علي ان انطيوخوس الملك يموت * فصدّق الملك قولهم وغضب منه وسار الي بيت المقدس في اسرع وقت * فوافي القوم وليس عندهم منه خبر * فكبسهم رجاله وركبوهم بالسيف واكثروا فيهم القتل واجترحوا اكثرهم وسبوا منهم خلقًا كثيرًا وهُزم منهم قوم الي الجبال والشعاري وقاموا بها زمانًا ياكلون الحشيش * ثم ان انطيوخوس عمل علي الرحيل عن البلد * ولم يكتفي من القوم بما فعله بهم حتي استخلف فيهم رَجُلًا يقال له فيلقوس * وامر ان يطالبهم بالسجود لصورته واكل لحم الخنزير * ففعل فيلقوس ذلك ودعا القوم الي طاعة الملك في ما امر به * فامتنعوا من قبول ما دعاهم اليه * فقتل منهم خلقًا كثيرًا واستبقي الأشرار ورهطهم ورفع منزلتهم *

Adiverunt itaque impii isti Antiochum, ad obtinendam aliquam penes eum auctoritatem, ut facile perpetrare possent quicquid vellent scortationis, expilationis facultatum hominum, ac denique imperare reliquis, itemque coercere. Et dixerunt ei ; Rex, jam apparuerunt in aere super Jerusalem equites ignei in sese decertantes: propterea gavisi sunt Hebræi dicentes, indicem hæc esse mortis Antiochi. Quibus verbis præstans fidem Rex, furore percitus, profectus est in Jerusalem quam breviori tempore : ac genti supervenit de nulla ejus præmonitæ fama. Invaseruntque eos viri illius, & gladio percusserunt, plurimas perpetrantes clades : pluresque exceperunt vulneribus, ac multitudinem magnam in captivitatem redegerunt. Quidam vero fugientes, sese in montes, ac nemora contulerunt : ubi diu morati sunt, herbis vescentes. Post hæc a regione abscedere decrevit Antiochus. At non sat illi fuit, quod genti intulerat : verum subrogavit virum nomine Fœlicem, injungens ei, eos cogere suam colere imaginem, ac suillam edere carnem. Quod præstitit Fœlix, gentem accersens ad obediendum Regi in iis, quæ ipsi præceperat. At illi ea, ad quæ accersiti fuerant, suscipere negaverunt : quare magnam multitudinem ex eis peremit, servans pessimos illos, eorumque familiam : & exaltans eorum dignitatem.

* خبر قتل العازر الكاهن *

* الفصل الرابع *

Historia necis Eleazari sacerdotis.

CAP. IIII.

Eadem est quæ 2 Maccab. cap. 6. vers. 18. usque ad fin. cap.

ثم قُبض علي العازر الذي كان مضي مع العلماء الي تلماي وهو اذ ذلك شيخ كبير له تسعون سنه * فأُحضر بحضرة فيلقوس * فقال له * يا العازر انك رجل حكيم فهيم وانا احبّك مُنذ سنين كثيرة ولست احب قتلك فاطع الملك واسجد لصورته وكُلْ من قربانه وانج سالمًا * فقال العازر ما كنت بالذي اترك طاعة الله بما اطيع به الملك * فاستدناه فيلقوس وقال سرًّا اعمل علي انك تستدعي بِمَنْ يجيك بلحم من ذبيحتكم حتي تجعل علي مايدتي وتاكل منه يسيرًا بحضرة الناس فيعلموا انك قد اطعت الملك وتخلص نفسك من حيث لم تضيّع شي من دينك * فقال له العازر ما كنت بالذي اطيع الله بِضربٍ من المكر ولكني اصبر علي المكان وانا شيخ ابن تسعين سنه قد دقّ عظمي ونحل جسمي والجلّد عن ماينكل به الشباب الاجلاد فيتمثّل بي اجلاد قومي وشباب اهل مُلّتي ويقولون كيف يجوز الّا نصبر علي ما صبر عليه مَن كان اضعف مِنّا قوةً وارقّ مِنّا لحمًا وعظمًا * فيكون ذلك اَولي بي من ان اخدعهم واظهر طاعة الملك * فيقولون اذا كان هذا الشيخ الفاني الحكيم الفهم شحّ علي الحياة واسف علي الدنيا وترك دينه فانه يسعنا ما يسعه فانه شيخًا وحكيمًا ومَن ينبغي لنا ان نتبعه * وانا أُحري بان اهلك وقد خلّفت فيهم الثبات علي دينهم والصبر علي ما ينالهم من المكاره من ان اعيش وقد اضعفت ثباتهم عن طاعة ربهم واتباع مرضاته فيسعدوا بي ولا يشقوا * فلما سمع فيلقوس مقالة العازر اشتدَّ غضبه عليه وامر به فعذب بانواع العذاب الي ان اجهد جهدًا عظيمًا فقال * اللهم انك تعلم اني كنت قادرًا علي ان اخلص نفسي مِمّا وقعت فيه بان اطيع غيرك واني لم افعل ذلك بل اثرت طاعتك واستسهلت في الثبات عليها كل مكروهٍ ينالي * وانا الان مستصغر لما نزل بي في حيث مرضاتك ومحتمل له بجهدي * فاسالك ان تقبل ذلك مني وان تميتني قبل ان اضعف عن الصبر * فاستجاب الله دعاه ومات لوقته * وخلّف قومه علي عبادة ربهم محكمي العزم علي الثبات علي دينهم والصبر علي ما ينالهم *

POst hæc captus est Eleazarus, qui profectus erat cum doctoribus ad Tolomæum ; & tunc erat senex, ætate provectus, nonagenarius : & constitutus est coram Fœlice : cui ait ; Eleazare, equidem vir sapiens es, ac prudens: & sane a multis te dilexi annis, nec propterea tuam cuperem necem : obtempera ergo Regi, & adora ejus imaginem, & de ejus immolatis comede, & incolumis evade. Cui respondit Eleazarus: Profecto non sum deserturus obedientiam Dei, ut obediam regi. Cui, accedens Fœlix secreto ait ; Fac te accersere quempiam, qui afferat tibi carnes de vestris immolatis, quas apponito mensæ meæ: & comede aliquid ex illis, hominibus præsentibus, ut agnoscant te obedivisse regi : & redimes animam tuam nullo illato religioni tuæ detrimento. Huic ait Eleazarus ; Nequaquam Deo obsequor ullo fraudum genere, sed hanc potius sustinebo violentiam. Etenim cum sim senex nonagenarius, jam extenuata sunt ossa mea, & corpus meum contabuit. Si forti ergo animo feram ea, quæ fortissimi juvenes metuentes refugiunt : me imitabuntur fortes populi mei, & juvenes meæ nationis, & dicent; Quomodo non licet ea pati, quæ passus est nobis viribus infirmior, & carne ac osse exilior? quod sane expeditius mihi erit, quam fallere eos, simulata regi obedientia : dicent enim ; Si senex iste decrepitus, sapiens, prudens, vitæ est cupidus, & rerum caducarum dolore corripitur, suam abdicans religionem ; nobis profecto licebit, quod ei licuit, cum sit senex, ac sapiens, & quem sequi nos oportet. Quare perire malo, relicta eis constantia religionis, ac patientia adversus tyrannidem, quam vivere, ipsorum infirmata constantia in obediendo Domino suo, & ipsius beneplacitis obsequendo : ut fœlices per me reddantur, non autem infœlices. Cum audisset itaque Fœlix Eleazari sententiam, vehementer in eum iratus est, jussitque ipsum multis suppliciorum generibus affici: ita quidem, ut maximum inierit certamen, & ait ; Deus utique scis, quod liberare potuissem memetipsum ab iis, in quæ incidi, alteri a te obediendo. Quod quidem non præstiti : sed malui tibi obedire : & facilem existimavi omnem illatam mihi vim pro constantia in tua obedientia. Et nunc parum reputo ea, quæ mihi evenerunt secundum beneplacitum tuum, eaque sustineo quantum valeo. Rogo te itaque, ut hoc accepta a me, & mori me facias antequam infirmior reddar in sustinendo. Et exaudivit Deus preces illius, & statim obiit. Reliquit autem populum suum, cultui Domini sui deditum, sanaque præditum fortitudine, ac constantia in religione, & patientia, adversus ea, quæ illis obvenerunt.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

خبر قتل السبعة اخوه *

* الفصل الخامس *

ثم قبض بعد ذلك على سبعة اخوه وامٍ لهم فانفذوا الي الملك لانه لم يكن الي
الان بَعُدَ عن بيت المقدس * واحضروا بحضرة الملك وادخل عليه احدهم * فامر ان
يترك دينه * فأَبَي عليه وقال له * ان كنت تظن انك تعلّمنا الحق فليس الامر
كذلك * بل الحق هو الذي تعلّمناه من ابآينا وظمنّا علي نفوسنا الاستقبال على
عبادة الله وحده والثبات على شريعته وليسنا نرجع عن ذلك اصلاً * فغضب انطيوخوس
الملك في قوله وامر باحضار طابق حديد وان يُجعل على النار * ثم امر بقطع لسان
الفتي وقطع يديه ورجليه وسلخ جلد راسه وان يُجعل على الطابق ففعل به ذلك *
ثم استدعا قدر نحاس كبيرة وامر ان يُجعل على النار ثم طرح فيها ما بقي من
جسمه * فلما قارب الرجل الموت امر بازالة النار من تحته ليطول عذابه اراد بذلك تخويف
امه واخوته فما زادهم ذلك الا شجاعة وقوة عزم على الثبات على دينهم واحتمال كل
ما يَمُرّ بهم من المكان * فلما مات الاول قُدّم اليه الثاني وقال له بعض غلمانه امتثل
ما يامرك به الملك ليلا تهلك كما هلك اخوك * فقال ما انا اضعف من اخي قلبًا ولا
اقل يقينًا هاتم النار والسيف ولا تنقصوني شيًا مما صنعتم باخي * ففُعل به ما
فُعل باخيه فنادي الملك وقال له * اسمع ايها القاسي الحنق علي الخلق * اعلم انك
انما ملكت منّا اجسامنا ولم تملك ارواحنا وعن قليل هي صايرة الي الذي خلقها
وسيعيدها الي ابداننا في وقت يحيي موتي امته وقتلا شعبه * واُحضر الثالث فاومي
بيده اليمني للملك وقال * ما لك تهوّل ايّهَا العدو * اعلم ان هذا امر وارد علينا من
السماء ونحن نقبله من الله بشكر ومنه نرجو ثوابنا * فتعجب الملك والحاضرين من
شجاعة الفتي وثبات عقله وحسن لفظه * ثم امر فقُتل * واُحضر الرابع فقال علي
دين الله نبذل نفوسنا ومنه نستوفي اجرنا يومًا لا يكون لك حجّة عند الحساب ولا صبر
علي العذاب * فامر به فقُتل * واُحضر الخامس فقال له لا تظنّ في نفسك ان الله
خذلنا بما انزله بنا وانما غرضه به الكرامة ومحبة لنا وهو ياخذ لنا منك ومن ذريتك
بحقنا * فامر به فقُتل * فاُحضر السادس * فقال له فاما انا معترف لله بذنبي ومومن ان
يتهدرعني بقتلي واما انت فقد عاديت الله بقتلك المتمسكين بدينه وسيكافيك
على فعلك ويستاصلك من عالمه * فامر به فقُتل * واُحضر السابع وكان صبيًا * فقامت
امه حينيذٍ غير جزعة ولا قلقة فنظرت جُثث بنيها ثم قالت يا بني لم اعلم علمًا اذ علّقت
بكل واحد منكم اني علّقت به ولا قدرت ان اجعل فيه روحه ولا ان اخرجه الي نسيم
الدنيا ولا ان ارزقه قدرة وعقلاً * وانما الله عز وجل هو كوّنه بمشيته وصوّره كما اراد واخرجه
الي الدنيا بقدرته وجعل له فيها اجلاً معلومًا ورزقًا مقسومًا وتصرّفًا كما احب * واما انتم فقد
بذلتم لله اجسامكم الّتي صنعها وارواحكم الّتي خلقها ورضيتم باحكامه الّتي قضاها *
فهنيه لكم بما قد سعدتم وطوباكم بما به فزتم * وقد كان رآءَ انطيوخوس لما رآها قامت
انها انما قامت جزعًا على ابنها الاصغر واستبشر بانها ستامره بطاعة الملك ليلا يهلك كما
هلك اخوته * فلما سمع كلامها خجل واستحي وامر بان يقرب منه الغلام ليلطف به

Hiſtoria necis ſeptem fratrum.

CAP. V.

Concordat cum 2. Maccab. cap. 7. quam Fl. Joſephus lib. peculiariter de eis ſcripto allegoricè, Gregorius Nazianzenus Orat. de eu habitâ encomiaſticè deſcripſit, & exornavit.

ET capti ſunt poſt hæc ſeptem fratres, & mater ipſorum; & miſſi ſunt ad regem: non enim longe adhuc receſſerat a Jeruſalem. Et cum deducti fuiſſent ad regem, introductus eſt unus eorum ad illum: cui propriam juſſit abdicare religionem; qui renuens, ait illi; Si enim nos veritatem docere putas, non ita ſeſe res habet: quippe veritas ea eſt, quam didicimus a patribus noſtris, & qua noſmetipſos obſtrinximus ſolius Dei amplecti cultum, & conſtanter obſervare legem: & ab hac nequaquam recedemus. Et iratus eſt rex Antiochus his dictis: præcepitque afferri ſartaginem ferream, & igni admoveri. Tum juſſit amputari linguam juvenis, & manus, ac pedes præſcindi, & detrahi pellem capitis, & imponi ſartagini: & factum eſt ei ita. Deinde afferri præcepit ollam æneam magnam, & igni admoveri, in quam projectum eſt reliquum corporis. Et cum prope moreretur vir, juſſit removeri ab eo ignem, ut diutius cruciaretur: intendens his matrem deterrere, ac fratres. At ſane hoc fortitudinem, & robur religionis conſtanter ſervandæ illis addidit, ac ſuſtinendi ea omnia, quæ eis per tyrannidem inferri poterant. Mortuo itaque primo, oblatus eſt ei ſecundus. Cui quidam puerorũ aiunt, Obſequere iis, quæ rex tibi præcipiet, ne pereas ſicut periit frater tuus. Qui ait; Non ſum fratre meo infirmior corde, neque minor fide. Afferte ignem, & gladium: nec minuatis quicquam illorum, quæ feciſtis fratri meo. Et factum eſt ei, quemadmodum factum fuit fratri ejus. Et appellavit regem, & dixit ei; Audi crudelis ſceleſtiſſime in homines, ac ſcito, quod nihil noſtri obtines, niſi corpora: ſpiritus vero noſtros nequaquam obtines; & paulo poſt pergent ad Creatorem, quos reſtituet corporibus ipſorum cum vivificabit mortuos gentis ſuæ, & cæſos populi ſui. Et deductus eſt tertius, qui annuens manu, dixit regi; Cur terres inimice? ſcito hoc de cœlo nobis immiſſum eſſe, quod & ſuſcipimus, gratias Deo agentes, & ab illo præmia noſtra ſperamus. Et demiratus eſt Rex, itemque adſtantes fortitudinem adoleſcentis, & conſtantiam mentis, & pulchritudinem ſermonis. Tum juſſit; & trucidatus eſt. Et deductus eſt quartus, qui ait; Pro Dei religione animas noſtras venundamus, ac locamus, ut ab eo mercedem exigamus, ea die, cum nulla tibi erit excuſatio in judicio, neque ſuſtinebis cruciatus. Qui juſſit; & trucidatus eſt. Et deductus eſt quintus, cui ait; Ne putes in te ipſo, Deum nos dereliquiſſe propter ea, quæ in nos immiſit. Sed ſane ejus voluntas eſt, his nobis deferre honorem, & amorem; & ipſe ulciſcetur nos de te, & de tua progenie. Et juſſit; et trucidatus eſt. Et deductus eſt ſextus, qui ait; Equidem fateor Deo delicta mea, credo tamen ea mihi dimittenda fore mea nece. At tu jam Deo adverſatus es, occidendo eos, qui ipſius amplectuntur religionem; et certe rependet tibi ſecundum opera tua, et e ſuo mundo te eradicabit. Et præcepit in eum; et trucidatus eſt. Et deductus eſt ſeptimus, qui erat puer. Tunc ſurrexit mater ejus intrepida, atq; imperturbata, et inſpexit cadavera filiorum. Tum ait: Filii mei, neſcio profecto, qualiter concepi unumquemque veſtrum, cum illum concepi. Neque potui apponere illi ſpiritum; neque educere in mundi hujus auram: neque elargiri illi fortitudinem, et intellectũ; ſed enim Deus Opt. Max. ipſe formavit illum, ſecundum voluntatem ſuam: et imaginem ipſi tribuit ſecundum ſuum beneplacitum: et eduxit illum in mundum ſua potentia, conſtituens ei terminum vitæ, & bona ſtatuta, & diſpenſationem, ut ei placet. Vos autem jam venundaſtis Deo corpora veſtra, quæ ipſe fecit, & animas veſtras, quas ipſe creavit: & acquieviſtis judiciis ejus, quæ decrevit. Quare fœlices vos pro iis, quæ fœliciter obtinuiſtis: ac beati vos pro iis, quæ viciſtis. Viſum autem erat Antiocho, cum eam ſurrexiſſe vidiſſet, ipſam id præſtitiſſe timore perculſam pro parvulo filio, et exiſtimavit omnino, illam ipſi præcepturam obedientiam regi, ne pereat, ſicuti perierunt fratres illius. Cum vero audiſſet verba ipſius, eum puduit, et erubuit; præcepitque deduci ad ſe puerum, ut hortaretur eum.

ويرغبه في الحياة ويرهبه في الموت * فلا يتم لهولاي باسرهم الخلاف لامره فيمتثل بهم الخلق الكثير * فلما قربوه منه لطف به القول ووعده بالغنا وحلف له انه يجعله وزيرًا له * فلم يلتفت الغلام الي شيٍّ من كلامه ولا حفل به * فالتفت الملك الي امه فقال لها * ايتها الامراه السعيده ارحمي ابنكِ هذا الذي لم يبق غيره والطفي به في ان يقبل امري ليسلم مِمّا نال اخوته * فقالت ادنوه مني حتي الطف به بشيٍّ من كلام الله * فلما ادنوه منها اعتزلت به عن القوم ثمّ قبّلته وضحكت مِمّا قاله انطيوخوس لها * ثمّ قالت له يا ابني دع ان تطيعني لانّي حملتك وولدتك وارضعتك وربيتك وعلمتك دين الله * ولكن انظر الي السمآء والارض والمآء والنار واعلم ان الاله الواحد الحق هو الذي خلقها وخلق الادمي من لحم ودم يعيش قليلًا ثمّ يموت فخف الله الحق الذي لا يموت واطع الصادق الذي لا يخالف الميعاد ولا تخف من هذا الجبار العاصي ومُت علي دين الله كما مات اخوتك * فلو قد رايت يا ابني كرم مثواهم ونور محلّهم وجليل ما صاروا اليه لما صبرت عن اللحاق بهم * وارجو اني يستعدّني الله عز وجل والحق بكم قريبًا * فقال الغلام حينيذٍ اعلموا انّي اطيع الله ولا اطيع انطيوخوس في ما امرني به فلا توخروني عن اللحاق باخوتي ولا تعوقوني عن المصير الي حيث صاروا * ثم قال الي الملك لك الويل من الله الي اين تهرب منه والي اين تلتجي ام بمن تعتصم من عذابه * لقد احسنت الينا من حيث قدّرت انك تاسي اسأت الي نفسك واهلكت من حيث ظننت انك تحسن لاننا نصير الي الحياة الّتي لا يعقبها موت ونثوي في نور لا يزيله ظلام * واما انت فمثواك الجحيم وعذاب الله الاليم * وانا ارجو ان سخط الله سيزول عن قومه بما احتملناه فيه وانه سيجعل عذابه عليك في الدنيا ويميتك في اشر موته وتصير في الاخر الي العقاب الدايم * فاغتاض انطيوخوس مِمّا راه من مخالفة الغلام لامره * فامر ان يُعذب باشر مِمّا عُذب به اخوته * ففُعل ذلك به ومات * فاتضرعت امهم الي الله وسألته بان يلحقها باولادها فماتت للوقت * ثم سار انطيوخوس الي مقدونيّا بلده وكتب الي فيلقوس والي ساير عمّاله في الشام ان يقتلوا آل يهودا كلهم الّا من دخل في دينه * فامتثل اصحابه امره وقتلوا خلقًا كثيرًا *

* خبر مَتتِيا الكاهن ابن يوحانان * وهو ابن برحشمآي الكاهن *

* الفصل السادس *

هرب رجل يُعرف بمتّثيا ابن يوحانان الي بعض الجبال المنيعه وهرب اليه اناس متفرقون * واستتر قوم في المواضع الغامضه * فلما بَعُدَ انطيوخوس عن البلد انفذ متّثيا ليهودا ابنه في السرّ الي مدن آل يهودا يعرفهم بسلامته وسلامة الجماعه الذين معه ويستنهض اليه منهم من كانت فيه نجده وشجاعه وحميه للدين والحريم والولد * فسار اليه جماعه من خيار القوم الذين بقوا * فلما حصلوا عنده قال لهم لم يبق لنا غير الصلاه الي الله والتوكل عليه والمحاربه لاعداينا لعلّ الله يرزقنا النصر عليهم والظفر بهم * فقبل القوم راي متّثيا وعملوا عليه * فاتصل ذلك بفيلقوس فسار اليهم بعسكر عظيم * فعرف في مسيره خبر القوم من آل يهودا ان نحو من الف انسان رجال ونسآ قد اجتمعوا الي مغاره واقاموا بها ليتم لهم حفظ دينهم * فعدل اليهم في عدّه من اصحابه وانفذ وجوه رجاله مع باقي العسكر الي متّثيا.

Et persuaderet amorem vitæ, & deterreret eum morte; ne omnes isti adversari viderentur ejus imperio, & eorum sequerentur exemplum plurimi hominum. Deductum itaque sermonibus hortabatur, & divitias pollicebatur: & juravit ei; Se illum Proregem sibi suffecturum. Sed cum puer ad ejus verba nequaquam converteretur, neque ea curaret: conversus est Rex ad matrem illius, & ait illi; Fœlix mulier, miserere filii tui hujus, quem solum superstitem habes, & hortare eum, ut amplectatur mea jussa, & evadat ea, quæ evenerunt fratribus ejus. Quæ ait; Deducite eum ad me, ut horter ipsum verbis Dei. Et cum deduxissent illum ad eam, secessit a turba. Tum osculata est eum, & irrisit ea, quæ ab Antiocho sibi dicta fuerunt: Deinde dixit ei; Fili mi, age, quod mihi obedias, quoniam peperi te, & lactavi, & educavi, & edocui te divinam religionem: at aspicito cœlum & terram, & aquam & ignem: & intellige, quod Deus unus verus ipse creaverit ea: & creaverit hominem ex carne, & sanguine, qui parum vivit, tum moritur: Quare time Deum verum, qui non moritur: & obtempera veraci, qui non permutat promissa: nec timeas hunc Gigantem vulgarem: & morere pro religione Dei, quemadmodum mortui sunt fratres tui; si enim videres fili mi, honorem domicilii ipsorum, & lumen habitationis eorum, & ad quantam pervenerint gloriam, utique haud patieris non sequi eos: equidem spero & ego, Deum Opt. Max. me præparaturum, & prope sequar vos. Tunc ait puer; Sciatis quod obedio Deo, & non obediam Antiochi præceptis: quare ne differatis me sequi fratres meos, neque impediatis me abire, quo abierunt. Tum dixit Regi; Væ tibi a Deo, quo fugies ab eo? & quo confugies? aut cujus implorabis opem, ne supplicio te afficiat? equidem benefecisti nobis, cum constituisses malefacere: malefecisti animæ tuæ, & perdidisti eam, cum esses arbitratus benefacere Nos autem pergimus ad vitam, quam non sequetur mors, & habitabimus in lumine, quod non removebunt tenebræ. At habitaculum tuum in inferis erit, cum vehementibus Dei suppliciis. Ego vero confido, Dei iram a populo suo recessuram propter ea, quæ sustinuimus pro eo: & te cruciatibus afficiet in hoc mundo, & perdet te pessima morte: & tandem ad perpetuos cruciatus abibis. Et iratus est Antiochus, videns puerum suo adversari imperio: quare jussit ipsum affici cruciatibus præ fratribus ejus. Et factum est id: & mortuus est. Rogavit autem mater ipsorum Deum, & deprecata est sequi filios, & illico mortua est. Tum profectus est Antiochus in Macedoniam regionem suam: & scripsit Fœlici, & reliquis Præfectis in Syria, ut neci traderent Judæos omnes, exceptis illis, qui ejus amplecterentur religionem. Et qui secuti sunt sui imperio ejus, interficientes multitudinem hominum.

HISTORIA MATHATHIÆ SACERDOTIS,

FILII JOCHANAN,

qui est filius Hesmai sacerdotis.

CAP. VI.

Confer cum 1. *Macc. cap.* 2. *v.* 1. *ad v.* 48 *& Joseph. Antiq. lib.* 12. *cap.* 8 *part.* 1. *& de Bello Jud. lib* 1. *cap.* 1

Fugit vir quidam nomine Mathathias, filius Jochanan, in aliquem montium munitorũ. Et confugerunt ad eum dispersi homines: & quidam sese absconderunt in locis abditis. Postquam autem longe recessisset Antiochus a regione, misit Mathathias Judam filium suum clam in civitates Judæ, ut certiores eos faceret de sua, suorumque salute, & ut pergerent ad eum quotquot commoventur fortitudine, magnanimitate, & zelo erga religionem, uxores, & liberos. Et perrexerunt ad eum quidam de nobilioribus populi, qui remanserant. Qui cum adessent apud eum, ait illis; Nihil nobis restat nisi oratio ad Deum, & confidentia in eo, & prælium adversus hostes nostros, ut forte concedat nobis Deus opem, & victoriam contra eos. Et acquievit populus opinioni Mathathiæ: & fecerunt secundum eam. Et renuntiatum est Fœlici, & profectus est adversus eos cum exercitu magno. Et nuntiatum est ei dum pergeret, de populo Judæorum, esse circiter mille homines ex viris, & mulieribus congregatos, & in spelunca quadam commorantes, ut suam servare possent religionem. Et declinavit ad eos cum aliquo numero suorum, mittens duces virorum suorum, cum reliquo exercitu contra Mathathiam.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

وطالب فيلقوس مَن في المغار في الخروج اليه وموافقته على الدخول في دينه
فامتنعوا عليه * فتوعدهم بانه يدخن عليهم فصبروا على ذلك ولم يخرجوا اليه
فدخن عليهم فماتوا باجمعهم * ولما صار وجوه العسكر الي متثيّا ووافوه وهو مستعد
الي قتالهم فتقدم اليه بعض اجلّه القواد فاعرض عليه ان يطيع الملك ولا يخالف
امره ليحيا هو ومن معه ولا يهلكوا * فقال لهم * اما انا فاني اطيع الله الملك الحق
واما انتم فاطيعوا ملككم واصنعوا ما بَدَي لكم * فامسك عنه القول واخذوا في
التدبير عليه فجاهم بعض مَن كان معهم مِن اشرار اليهود فحرّصهم على المبادرة
اليه ومناجدته الحرب فوثب اليه متثيّا وبيده سيف مجرّد فرمي براس اليهودي ثم
ضرب القايد الذي كان اليهودي يخاطبه فقتله ايضاً * فلما نظر اصحاب متثيّا ما
صنع تبادروا نحوه وهجموا في عسكر اعداهم وقتلوا منهم خلقًا كثيرًا وهزموهم
ثم انهم تبعوا المنهزمين الي ان قتلوا سايرهم * ثم ضرب متثيّا بالبوق واظهر الخروج
على فيلقوس ودخل هو واصحابه الي بلد آل يهودا وتسلم كثيرًا من مدنهم واراحهم
الله تعالي علي يدك من اصحاب انطيوخوس وعادوا الي حفظ دينهم وزالت عنهم
ايادي اعداهم *

Fœlix autem petiit ab iis, qui sunt in spelunca, ut egrederentur ad eum, & consentirent ingredi suam religionem; at ipsi recusarunt: unde comminatus est se suppositurum fumum, & sustinuerunt id, & non sunt egressi ad eum, & supposuit eis fumum, & mortui sunt universi. Cumque pergerent Duces exercitus contra Mathathiam, & pervenerunt ad eum, ipso parato ad prælium: accessit ad eum quidam ex nobilioribus ducibus, proponens ei obedientiam Regi, & ut non adversetur ipsius imperio, ut viveret ipse, & qui cum eo erant, & non perirent. Cui ait; Equidem Deo obedio Regi vero: at vos obedite Regi vestro, & facite quæcunque vobis videtur. Et sese a loquendo continuit. Et cœperunt astruere ei insidias. Et venit quidam de pessimis Judæorum, qui cum eis erant, & concitavit eos pergere contra eum, & bellum constituere. Et irruit in illum Mathathias stricto gladio, & amputavit caput Judæi; tum percussit ducem, quem Judæus alloquebatur, & occidit eum quoque. Videntes autem socii Mathathiæ quod fecerat, festinaverunt ad eum, & irruperunt in castra inimicorum trucidantes ex eis multitudinem plurimam, & in fugam verterunt eos; deinde secuti sunt fugientes, donec interfecerunt omnes. Post hæc cecinit Mathathias buccina, & indixit expeditionem contra Fœlicem. Et ingressus est ipse, & socii regionem Judæorum, et suscepit plurimas ex civitatibus eorum. Et quiescere eos fecit Deus excelsus per manus ejus a ducibus Antiochi: et reversi sunt ad observantiam suæ religionis: et recesserunt ab eis manus hostium ipsorum.

* ذكر وفاة متثيّا واخبار ابنه يهودا من بعده *
* الفصل السابع *

MENTIO OBITUS MATHATHIÆ, & gesta Judæ filii ejus post eum.
CAP. VII.

Habentur quæ de obitu Mathathiæ, Macc. lib. 2. cap. 2. v. 49. ad finem. Apud Joseph. Ant. lib. 12. cap. 8. part. 2. & cap. 9. Et de Bello cap. 1. Quæ vero de gestis Judæ, lib. 1. Macc. partim cap. 3. partim cap. 4. Item lib. Macc. 2. cap. 8. Item apud Joseph. lib. Antiq. 12. capp. 10. 11.

ثم ان متثيّا اعتلّ * فلما اجهد استدعي بنيه وكانوا خمسة فقال لهم * اني اعلم الان انه
لا بد ان يهيج في بلاد يهودا حروب كثيرة عظيمة لسبب ما حرّكنا الله عز وجل له
من محاربة اعداينا وانا اوصيكم بان تتقوا الله وتتوكلوا عليه وتغاروا لدينه
وقدسه وأمته وان تستعدوا لمحاربة اعدايكم ولا تخافوا الموت فانه حال بجميع الخلق
لا محاله * فان نصركم الله فقد بلغتم ما اردتم وان هلكتم لن يضيع لكم ذلك عنده
ثم توفي متثيّا ودُفن * وعمل بنوه على ما اوصاهم به واتّفقوا على تقديم اخيهم يهودا
وكان اخوهم اصلحهم رايًا واشدّهم باسًا * فخرج اليهم جيش من قبل فيلقوس مع
رجل يقال له شارون فهزمه يهودا واصحابه وقتلوا منهم خلقًا كثيرًا وشاع خبر يهودا
وعظمت سمعته فهابه ساير من حوله من الامم * واتّصل ساير ما جري من متثيّا ومن
يهودا ابنه بالملك انطيوخوس * وانتهت ايضا هذه الاخبار الي ملك الفرس فشقّ العصا
على انطيوخوس وعاصاه تمثّلاً بيهودا * فاكثر ذلك انطيوخوس وعظم عليه
فاستحضر رجلاً عظيمًا من اهل بيته يُقال له ليسياس ذا باس ونجدة * فقال له * اني قد
عزمت على المسير الي بلد الفرس لمحاربته واريد انّي استخلف ابني في مكاني واخذ
معي نصف العسكر واخلف نصفه مع ابني * وقد رددت اليك تدبير ابني وتدبير
الرجال الذين اخلفهم معه وقد علمت ما صنعه متثيّا ويهودا باصحابي ورجالي * فتنفذ الي
بلد يهودا من يضم عليه عسكرًا قويًّا وتتقدم اليه ببذل السيف في بلد يهودا
واستيصالهم وخراب ديارهم وقلع آثارهم * ثم سار انطيوخوس الي بلد فارس * وانفذ
ليسيّاس ثلثة قواد ذي باس ونجدة ومعرفه بالحروب يقال لاحدهم تلماوس والثاني
نيقانور والثالث جرجس * وانفذ معهم من نقاوة الرجال اربعين الفًا وسبعة الاف جنبيه *

Mathathias autem infirmatus est: & cum prope esset ut moreretur, vocavit filios suos, qui erant quinque, & ait illis; Certe scio excitanda fore in regione Juda bella quamplurima ac magna, causa eorum pro quibus commovit nos Deus Opt. Max. ad bellandum contra hostes nostros. Ego autem præcipio vobis ut timeatis Deum, & confidatis in illo, & æmulatores sitis legis, & Sanctuarii, & populi ipsius, & præparemini ad bellandum contra hostes illius: nec timeatis mortem, quoniam omnibus hominibus proculdubio decreta est. Quod si victores vos reddiderit Deus, jam obtinuistis quod desiderabatis: si vero pereatis, non amittitur id vobis apud illum. Et defunctus Mathathias, & sepultus est, & fecerunt filii ejus secundum quod præcepit eis. Et consenserunt præficere sibi fratrem suum Judam. Erat autem Judas frater eorum, omnium consilio optimus, & robore fortissimus. Et missus est contra eos exercitus a Fœlice cum viro, qui dicebatur Seron, quem fugavit Judas cum sociis suis, & interfecit multitudinem magnam. Et divulgata est fama Judæ, ac percrebuit in aures valde; & timuerunt eum omnes gentes, quæ erant in circuitu ejus. Et est perlatum Regi Antiocho quicquid fecerat Mathathias, & Judas filius ejus. Pervenerunt hæc quoque ad Regem Persarum, unde prævaricatus est in Antiochum, deficiens ab eo, sequens exemplum Judæ. Quod quidem cum maximopere afflixisset Antiochum, vocavit ad se virum quendam de domesticis suis, qui dicebatur Lysias, vir strenuus, ac fortis, & ait illi; Jam decrevi proficisci in Persidis regionem ad bellandum: volo autem sufficere post me filium meum in locum meum, & ducere mecum dimidiam partem exercitus, & reliquam partem relinquere cum filio meo; & ecce tradidi tibi gubernationem filii mei, & gubernationem virorum, quos relinquo cum illo. Et quidem scis quid fecit Mathathias, & Judas amicis meis, & viris meis. Quare mitte in regionem Judæ ducentem exercitum potentem; & jube irruere gladio in regionem Judæ, & eradicare eos, & destruere domicilia eorum, & ipsorum vestigia delere. Dein profectus est Antiochus in regionem Persidis. Lysias vero expedivit tres duces strenuos, ac fortes, & in bellis peritos; quorum unus dicebatur Tolomæus, alter Nicanor, tertius vero Gorgias. Misitque cum eis de viris electis quadraginta millia, & septem millia equorum.

حينيذ تقدّم اليهم ان ياخذوا معهم جيشًا من الارمن وجيشًا من فلسطين وتاكد
عليهم في استيصال آل يهودا * فسار القوم واخذوا معهم عدّة من التجار حتي يبيعوهم
السّبي الذي يحصل لهم من آل يهودا * فاتّصل الخبر بيهودا بن متثيا فقصد بيت
الله عز وجل وجمع الناس وامرهم بالصوم والصلاه والدّعا الي الله عز وجل ومسألته
بان يظفرهم بعدوهم ففعلوا ذلك * ثم ان يهودا جمع رجاله وجعل علي كل الف ريّسا
وكذلك علي كل مايه رجلا وعلي كل خمسين وعلي كل عشره * ثم امر بالندا علي كل
عسكره بان يرجع منه كل جبان وكل من امر الله برجوعه من العساكر * فرجع
منهم خلق كثير وبقي معهم سبعة الاف رجل ذو باس وشجاعه وخبره بالحروب
وعاده لها ولم يعرف احد منهم بهزيمه قطّ * فساروا الي اعدايهم فلما قربوا منهم صلّا
يهودا الي ربه وساله ان يكفيه شرّ عدوّه وان ينصره ويظفّره به * ثم امر الكهنه ان
يضربوا بالابواق ففعلوا وكبّر اصحابه كلهم ثم حملوا علي عسكر نيقانور فرزقهم الله
النّصر عليهم فهزموه ولاصحابه وقتلوا منهم تسعة الاف رجل وتبدد الباقون * وعاد
يهودا واصحابه الي عسكر نيقانور فغنموه وغنموا اموال التجار الكثيره وانفذوها الي من
فرقها علي الضّعفا * وهذا القتال كان يوم الجمعه فاقام يهودا واصحابه في موضعهم
الي ان مضي يوم السبت * ثم ساروا الي تلماوس وجرجس فلقوهما وحاربوهما فنصروا
عليهما وقتلوا من عسكرهما عشرين الفًا * وهربا تلماوس وجرجس فتبعهما يهودا واصحابه
فلم يدركهما لانهما نجيا الي مدينة الصّنمين وتحصّنا مع بقية رجالهما بها * وادرك
يهودا فيلقوس وانهزم من بين يديه وتبعه يهودا فجاء الي بيت كان بقربه فدخله
وغلق عليه ابوبه وكان البيت حصينًا * فامر يهودا فضربه بالنار فاحترق البيت
واحترق فيلقوس فاخذ منه يهودا بثار العازر وغير ممّن قتلهم فيلقوس * ثم عاد
القوم الي القتلي واخذوا سلبهم وسلاحهم وانفذوا جلّ ما غنموا الي بلد القدس *
وامّا نيقانور فانه تنكّر فلم يُعرف ومضي وعاد الي ليسياس فعرّفه في جميع ما جري
عليه وعلي اصحابه *

* ذكر عودة انطيوخوس ومسيره الي بلد يهودا * وما عرض
له من العلّه التّي مات بها في طريقه *

* الفصل الثامن *

ثم عاد انطيوخوس من بلد فارس مهزومًا مفلولا العسكر * فلما وقف علي ما جري علي
عسكره الذي انفذ ليسياس وجميع ساير رجاله خرج في عسكر عظيم قاصد الي بلد
يهودا * ثم سار فلما توسّط في طريقه ضربه الله بالاسهام العظيمه فلم يوقفه ذلك عن المسير
بل جدّ فيه وهو مع ذلك يتكلم بكل كون من الفريه علي الله ويقول ان لم يقدر احد
يصدّه عن غرضه * فضربه الله عز وجل ايضًا بقروح عمّت جسده فما ارتدع ولا وقف عن
المسير * بل ازداد بغيًا وجدّ طمعًا في بلوغ ما نواه وادراك ما قدّره * وكان في عسكره افيله
كثيره فاتفق لبعضهم ان نفر وصاح فنفرت الخيل الحامله السرير الذي كان انطيوخوس
عليه فطرحته * وكان ثقيل الجسم فتوهنت اعضاوه وتخلّع بعض مفاصله وقد كانت
قروحه نتنت فزاد نتنها حتي تادّي بها هو ومن قرب منه * فلما سقط تقدم اليه عبيده
حملوه علي ظهورهم * فزادت عليه روايحه فطرحوه وبعدوا عنه *

Tunc præcepit eis quoque, ut adducerent secum exercitum de Syris, et Palæstinis; et præcepit eis omnino extirpare Judæos. Et profecti sunt, adducentes secum multitudinem mercatorum, ut venderent eis captivitatem, quam obtenturi erant de Judæis. Pervenit autem fama ad Judam filium Mathathiæ, et petiit domum Dei Optimi Maximi; et congregavit homines, indixitque eis jejunium, et orationes et preces ad Deum Opt. Maximum: et ut eum deprecarentur pro victoria contra hostes; quod quidem præstiterunt. Post hæc congregans Judas viros suos, constituit singulis millibus, principem: et similiter singulis centum virum: et singulis quinquaginta: et singulis decem. Tum præcepit præcini in exercitu suo, ut revertatur quisquis timidus est, & quemcunque præcepit Deus dimitti de exercitibus. Et reversa est multitudo magna: remanseruntque cum illis septem millia virorum strenuorum, ac fortium, & in bellis peritorum, iisque assuetorum: nec quispiam illorum unquam novit fugam; & profecti sunt contra hostes suos. Cum autem appropinquassent eis, oravit Judas ad Dominum suum, rogans eum, ut averteret a se malitiam hostis sui, & ut opitularetur ei, & victorem ipsum redderet. Deinde præcepit sacerdotibus canere buccinis, quod præstiterunt, & *Deum* invocaverunt omnes sui, & in exercitum Nicanoris irruerunt. Et concessit illis Deus victoriam contra eos, & fugaverunt illum ac socios ejus, interficientes ex illis novem millia virorum; reliqui autem dispersi sunt. Et reversus est Judas, & amici ejus ad castra Nicanoris, et deprædati suut ea, diripueruntque bona mercatorum plurima, et miserunt ea dividenda inter infirmos. Hæc autem pugna fuit feria sexta; quare stetit Judas, et sui eodem in loco, donec pertransiret dies Sabbati. Tum profecti sunt contra Tolomæum, et Gorgiam, quos invenientes expugnaverunt, & victoriam reportaverunt ex eis, occidentes ex eorum exercitu viginti millia. Et fugerunt Tolomæus et Gorgias, quos secutus est Judas cum sociis: tamen eos comprehendere non potuit, quoniam sese contulerunt in civitatem duorum Idolorum, et sese munierunt in ea cum reliquis viris suis. Et invasit Judas Fœlicem, et fugatus est ante eum, quem secutus est Judas. Qui veniens in domum quandam proximam, ingressus est eam, et clausit januas, erat autem domus munita. Et præcepit Judas: et succendit eam igni, et combusta est domus, et combustus est Fœlix. Sumpsit ergo de eo Judas vindictam Eleazari, et aliorum, quos interfecerat Fœlix. Post hæc reversus est populus ad interfectos, et acceperunt spolia, et arma ipsorum: miserunt autem præstantiora prædæ in regionem Sanctam. At Nicanor mutato habitu ignotus abivit, & reversus est ad Lysiam, indicavitque ei omnia, quæ sibi suisque evenerant.

MENTIO REDITUS ANTIOCHI, et ejus profectionis in regionem Judæ, et morbi, qui accidit ei, ex quo mortuus est in suo itinere.

CAP. VIII.

Habentur Macc. lib. 1. cap. 6. v. 1. ad 16. sed fusius & distinctius lib. Macc. 2. cap. 9. Vid. insuper Joseph. Antiq. lib. 12. cap. 13.

Reversus est autem Antiochus de regione Persidis fugiens dimisso exercitu. Qui cum intellexisset quod accidit exercitui suo, quem miserat Lysias, et omnibus viris suis, egressus est cum exercitu magno, petens regionem Judæ. Qui pergens cum ad medium pervenisset iter, percussit illum Deus telis maximis: at id nequaquam illum remorari potuit ab itinere, sed institit illi, proferens omnia genera injuriarum in Deum, ac dicens; quod nemo illum avertere, aut impedire posset a decretis suis. Quare percussit quoque illum Deus Opt. Max. ulceribus totum invadentibus ejus corpus: nec tamen destitit, aut corripuit se ab itinere, sed auctus est ira, & aviditate percitus obtinendi quod decreverat, & consequendi quod deliberaverat. Erant autem in exercitu ejus elephanti quamplurimi. Accidit ergo ut quidam eorum fugeret, & barritum ederet; quamobrem diffugerunt equi portantes lectum in quo jacebat Antiochus, & excusserunt illum. Cum autem esset corpore obesus, debilitata sunt membra ejus, & quædam juncturæ divulsæ fuerunt: & ulcerum quidem ejus, quæ fœtorem jam emittebant, adeo fœtor auctus est, ut neque ipse sustinere amplius posset, nec qui ad eum accedebant. Cadentem itaque sustulerunt servi, & super humeros portaverunt: ingruente vero fœtore projecerunt illum, & longe recesserunt.

فلما راي ما قد اجتمع عليه من المكروه ايقن ان ذلك كله عقوبة من الله عز وجل
على تعديته على آل يهودا وظلمه لهم وسفكه دماهم بغير حق * ففزع ورجع الي الله واعترف
بخطاياه وقال * اللهم اني اهل لما انزلته بي وانت العدل في حكمك وانت الذي تذل من
يرتفع وتصغر من تكبر ولك الكبريا والعظمه والعز والجبروت * حقا اقول لقد اظلمت
هولاى القوم في ما صنعته بهم وجرت في ما حكمت به عليهم * فاقلني اللهم عثرتي واغفر
خطيتي وامدني بعافيتي * وعلي ان املا خزاين بيتك ذهبا وفضه وافرش بيت القدس
بثياب الارجوان واختتن واداي في ساير مملكتي انك الاله الحق وحدك لاشريكا لك
ولا الاها سواك * فلم يجب الله دعاه ولا قبل صلاته بل زاد ما كان به حتي طرح
احشاه وعظم امر القروح حتي تساقط لحمه عن جسمه ثم مات ودفن مكانه وملك
ابنه مكانه وكان اسمه اوفطر *

* خبر ايام الحنكه الثمانيه *

* الفصل التاسع *

لما هزم يهودا تلماوس ونيقانور وجرجس وقتل رجالهم عاد هو ورجاله الي بلد بيت المقدس
وامر بهدم ساير المذابح التي امر انطيوخوس ببنيانها وازال ساير الاوثان التي كانت في
القدس وبنوا مذبحا جديدا وامر تقرب القرابين عليه * وصلوا الي الله عز وجل في
اظهار نار مقدسة تبقي على المذبح * فخرجت نار من بعض حجارة المذبح فاحرقت الحطب
والقربان ومنها بقيت النار في المذبح الي الجليه الثالثه * فعملوا حينيذ بحسينا للمذبح
الجديد ثمانية ايام اولها يوم خمسه وعشرين من شهر كسلا * وثم نضدوا الخبز على
مايدة بيت الله واسرجوا سرج المنار وكانوا في كل يوم من هذه الثمانية ايام يجتمعون
للصلاة والتسبيح * ثم جعلوا ذلك رسما في كل سنه *

* خبر محاربة يهودا لجرجس وتلماوس *

* الفصل العاشر *

ولما كان بعد ايام الحنكه سار يهودا الي بلد ادوم يعني جبل الشراه وكان جرجس مقيما
بها * فخرج اليه جرجس بعسكر عظيم فوقع بينهما قتال شديد فهلك فيه من رجال
جرجس عشرين الفا وهرب جرجس الي تلماوس الي ارض الغرب لان انطيوخوس كان
ولاه تلك الناحيه فكان مقيما بها فعرفه ما جري عليه * فخرج تلماوس بعسكر فيه
مايه وعشرين الفا من رجال المقدونيين ورجال الغرب وسار حتي وافي بلد الجرش وما
يليه وقتل من آل يهودا كثيرا وكتبوا الي يهودا يعرفوه ما لحقهم ويستنهضونه
اليهم لمحاربة تلماوس ودفعه عنهم * فورد كتابهم اليه في وقت ورد اليه كتاب من
اهل جبل الجليل ايضا يعرفونه فيه ان المقدونيين الذين في صور وصيدا قد
اجتمعوا عليهم وقتلوا منهم * فلما قري يهودا الكتابين جمع رجاله وعرفهم ما ورد به
الكتابان وامرهم بالصوم والصلاة * ثم تقدم الي شمعون اخيه ان ياخذ معه ثلثة
الاف رجل من آل يهودا ويبادر بالمسير الي جبل الجليل ويكسر المقدونيين الذين
فيه فسار شمعون * وبادر يهودا ورجاله الي لقاء تلماوس * فاما شمعون فانه كبس
المقدونيين وقتل منهم ثمانية الاف رجل واراح اهل الجليل منهم * واما يهودا فانه
سار حتي وافي لجرجس وتلماوس نازلا عليهما محاصرا لهما فحاربهما ومر بينهما قتال شديد

Videns itaque quæ mala cum convenerunt, pro certo credidit, id totum supplicium sibi evenisse a Deo Opt. Max. propter injuriam, ac tyrannidem Hebræis illatam, & sanguinis eorum effusionem injuste perpetratam. Timens ergo conversus est ad Deum, & peccata sua confitens dixit; Deus utique mereor quæ in me immisisti: & quidem justus es in judiciis tuis: humilias qui exaltatur, & diminuis qui superbit: tibi vero est magnitudo, & magnificentia, & majestas, & fortitudo Vere inquam oppressi populum hunc, & tyrannice egi, & decrevi in ipsos. Parce, quæso, Deus lapsum hunc meum, & dimitte peccatum meum, & elargire mihi sanitatem meam: & meum erit implere thesauros Domus tuæ auro, & argento: & sternere Domum sanctuarii vestimentis purpureis, & circuncidi, & præconio edicere per universum regnum meum; Te esse Deum verum solum, non habentem participem, nec esse Deum præter te. At nequaquam exaudivit Deus illius preces, nec orationem excepit: sed adeo multiplicata sunt mala ipsius, ut emitteret viscera: & adeo creverunt ulcera, ut decideret caro ejus a corpore. Dein mortuus & sepultus est in loco suo. Et regnavit filius ejus loco ejus, eratque nomen ipsius Eupator.

HISTORIA DIERUM OCTO Dedicationis.

CAP. IX.

Vid. Macc. lib. 1. cap. 4. à vers. 36. deinceps, & Macc. lib. 2. cap. 10. in principio. Item Joseph. Ant. lib. 12. cap. 11. versùs finem.

CUm fugasset Judas Tolomæum, & Nicanorem, & Gorgiam, & occidisset viros eorum; reversus est ipse, & viri ejus in regionem Domus sanctæ. Præcepitque destrui omnia altaria, quæ extrui jusserat Antiochus: & amovit omnia idola, quæ erant in Sanctuario: & ædificarunt altare novum, jussitque offerri sacrificia super illud. Oraverunt quoque ad Deum Opt. Max. ad educendum ignem sanctum, qui maneret in altari; & egressus est ignis de quibusdam lapidibus altaris, & combussit ligna, ac sacrificia: & ex eo remansit ignis in altari usque ad tertiam transmigrationem. Feceruntque tunc solennitatem altaris novi octo diebus, incipientibus die quinta & vicesima mensis Casleu. Tum autem posuerunt panem super mensam domus Dei, & accenderunt lucernas candelabri. Singulis autem diebus horum octo conveniebant ad orationem, & laudem: constitueruntque præterea id in ritum singulis annis.

HISTORIA PRÆLIORUM JUDÆ contra Gorgiam, & Tolomæum.

CAP. X.

Habetur partim Macc. lib. 1. cap. 5. partim 2. Macc. cap. 10. part. poster. Quæ verò à Timotheo gesta fuerint, hic sub Ptolomæi nomine referuntur; ubi & multæ aliæ in historia differentiæ. Vid. insuper Joseph. Ant. lib. 12. cap. 12.

POst dies autem Dedicationis, profectus est Judas in regionem Idumæorum, videlicet in montem Sarah: Gorgias enim ibi morabatur. Et egressus est contra ipsum Gorgias cum exercitu magno, & fuerunt inter eos pugnæ magnæ: perieruntque de viris Gorgiæ viginti millia. Et fugit Gorgias ad Tolomæum in terram Occidentis (præfecerat enim illum Antiochus illi regioni, morabaturque ibi) & indicavit ei quod sibi acciderat. Quare egressus est Tolomæus cum exercitu, in quo erant centum & viginti millia de viris Macedonum, & viris Occidentis. Profectus autem est donec pervenit in regionem Giares, *id est Galaad*, & adjacentia: & occidit ex Judæis multitudinem magnam. Scripserunt itaque Judæ, indicantes ei quod sibi evenit, invocantes eum ad debellandum Tolomæum, & depellendum a se. Et pervenit ad eam epistola eorum eodem tempore, quo pervenit ad ipsum epistola ab incolis montis Galilææ, indicantibus quoque illi, qualiter Macedones, qui sunt Tyri & Sydone jam convenissent contra eos, & bello impetivissent, occidentes ex eis. Cum autem legisset Judas utramque epistolam, coegit viros suos, & significavit eis tenorem epistolarum, indixitq; illis jejunium, & orationem. Post hæc jussit fratri suo Simeoni, ut secum assumeret tria millia virorum de Judæis, & festinanter pergeret in montem Galilææ, & effringeret Macedones, qui in eo erant: & profectus est Simeon. Judas vero festinavit in occursum Tolomæi. At Simeon improviso irruit in Macedones, interfecitque ex illis octo millia virorum, & attulit quietem Galilæis. Judas vero profectus est donec pervenit ad Gorgiam, & Tolomæum: urgens eos, ac obsidens: & decertarunt, intercesseruntque inter eos acerrimæ pugnæ.

لان تلماوس كان في خلقٍ كثيرٍ ذي نجدٍ وباسٍ ولم يكن يهودا في عدةٍ كثيرةٍ الا ان القوم الذين كانوا معه كانوا ابطالًا شجعًا فثبتوا وطال القتال بينهم وقوي واشتدَّ * فصرخ يهودا الي الله عز وجل واستغاث به * فذكر انه راي خمسة ركبان شبان ثلثة يحاربون عسكر تلماوس واثنان واقفان معه * فتاملهم وتبيَّن له انهم ملايكة الله * فقوي قلبه وقلوب اصحابه وحملوا على اعدايهم دفعات فهزموهم وقتلوا منهم خلقًا كثيرا * فكان مبلغ ما قُتل من عسكر تلماوس من اوّل هذا القتال الي اخره عشرون الفًا وخمس مايه * ثم ان تلماوس ورجاله هربوا الي الساحل فتبعهم يهودا وقتل كل من ظفر به منهم * وصار تلماوس الي غزّة واقام بها واجتمع اليه رجال القليسم * فسار اليهم يهودا ولقيهم وحاربهم * فتبدد على تلماوس رجاله ونجا الي غزّة فتحصّن بها * وتبع رجال يهودا القوم المتبددين فقتل منهم خلقًا كثيرًا * وسار يهودا ومن بقي معه من الرجال الي غزة فنزل عليها وحاصرها وعاد رجال يهودا اليه * فصعد من بقي مع تلماوس على الحصن واكثروا من شتم يهودا واقام القتال بينهم وبين اصحاب يهودا خمسة ايام * فلما كان في اليوم الخامس اشرف القوم في شتم يهودا وثلب دينه * فاحتمي من رجال بيت يهودا عشرون رجلًا فاخذوا اتراسهم بايديهم اليسار وسيوفهم بايديهم اليمين وبينهم من يحمل سُلّمًا قد صنعوه ومضوا حتي انتهوا السور * فوقف منهم ثمانية عشر رجلًا يرمون من على السور وبادر منهم اثنان الي السور ونصبوا السُّلم وصعدوا فيه * فكشف بعض مَن كان في الموضع صعودهما ولحقوهما اصحابهما ونزلوا جميعًا من السور الي داخل المدينه * فنزلوا وراهم من علي السور فحاربوهم وقتلوا من اعدايهم عددًا كثيرًا * وتقدم عسكر يهودا الي باب المدينه ومضي العشرون الي نحو الباب ليفتحوا فدُفعوا عنه اشد مدافعه فكبّروا تكبيرًا كثيرًا * فعلم يهودا واصحابه بقربهم من الباب واشتدَّ القتال من خارج الباب ومن ورايه فضرب يهودا واصحابه الباب في النار فسقط الباب وهلك القوم وقبضوا على مَن شتم يهودا وحاربوهم فامر باحراقهم * ثم امر ببذل السيف في المدينه فاقام القتل بها يومين ثم ضربوها بالنّار. فاما تلماوس فانه هرب ولم يُعرف له في الوقت خبر وذلك انه تنكّر واختفي في بعض الابار فخفي خبره * ووقع اخواه فجآوا بهما الي يهودا فامر بضرب ارقابهما * ثم سار الي بلد القدس بغنايم عظيمه * فصلّا فيه هو واصحابه وشكروا الله على ما انعم عليهم *

ذكر محاربة يهودا وليسياس صاحب اوفطر *
بعد هلاك انطيوخوس الملك *

* الفصل الحادي عشر *

كان اسم انطيوخوس الذي تقدم ذكره افيفانيوس واسم ابنه الذي ملك بعده اوفطر واسمه ايضًا انطيوخوس * فلما جري من محاربة يهودا لهولاي القواد ما جري كتبوا بذلك الي اوفطر فانفذ ليسياس ابن عمّه بعسكر عظيم فيه ثمانون الف فارس وثمانون فيلًا فانتهوا الي مدينه كانت تُسمي بيت نير فحطّوا عليها فحاصروها وكانت مدينة عظيمه فيها خلق كثير * فنصب حولها ليسياس المناجنيق وكثرت محاربته لاهلها * فلما اتّصل ذلك بيهودا خرج هو واصحابه الي بعض الجبال المنيعه وقاموا هنالك ليلا يقيموا في مدينه فيقصدها ليسياس فيحاصرها ويضيق عليهم *

Tolomæus enim ducebat multitudinem numerosam fortem ac strenuam. Judas vero paucissimo erat comitatus numero, veruntamen, cum populus qui cum eo erat, constaret fortissimis, atque robustissimis, constanter restitit, & diu duravit pugna inter eos, & invaluit valde. Quare exclamavit Judas ad Deum Opt. Maximum, & invocavit eum. Meminit autem se vidisse quinque equites juvenes: e quibus tres pugnabant contra exercitum Tolomæi, duo vero stabant secum. Quos cum attente contempiaretur, visi sunt ei Angeli Dei. Quamobrem confortatum est cor ejus, & corda sociorum: & irrumpentes sæpè in hostes fugaverunt eos, occidentes ex eis multitudinem plurimam. Erat autem summa eorũ, qui interfecti snnt de exercitu Tolomæi, ab initio pugnæ hujus usque ad finem, viginti millium quingentorũ. His peractis, fugit Tolomæus, & viri ejus ad oras maritimas, persequente eos Juda, & interficiente ex illis quotquot ipse comprehendebat. Tolomæus autem fugit in Gazam, & moratus est in ea, & convenerunt ad eum viri Chalisam. Et profectus est Judas ad eos, quos inveniens expugnavit: & dispersi sunt viri Tolomæi, qui confugit in Gazam, ac ibi sese munivit. Et persecuti sunt viri Judæ palantem populum, interfeceruntque ex illis multitudinem plurimam. Perrexit vero Judas, & qui remanserunt cum eo viri Gazam, & castrametatus est, & obsedit eam. Reversique sunt viri Judæ ad eum, & ascenderunt qui superfuerant cum Tolomæo munitionem, multisque Judam injuriis impetebant: perduravitque bellum inter eos, & viros Judæ quinque dies. Cum autem adesset dies quintus, institit populus injuriis inurere Judam, & maledictis incessere ipsius religionem: quamobrem incaluerunt de viris Judæ viginti viri, qui acceptis clypeis manu sinistra, dextera vero manu gladiis, habentes secum quendam ferentem scalam, quam fecerant, profecti sunt donec pervenerunt ad murum: steteruntque ex eis viri octodecim jaculantes in eos, qui erant supra murum, duo vero festinantes ad murum, erexerunt scalam, & ascenderunt per eam. Animadvertentes autem quidam qui erant eo in loco eos ascendisse, & socios insecutos fuisse, & simul descendisse de muro intra civitatem, descenderunt post eos de muro, quos expugnaverunt, cæso hostium maximo numero. Exercitus vero Judæ applicuit portæ civitatis, accurrentibus viginti versus portam, ut eam aperirent: at expellebantur inde accerrime; quamobrem invocabant exclamationibus magnis. Cognovit ergo Judas, & socii ejus, ipsos prope portã accessisse: & invaluit pugna extra portã, & intra. Et igne percussit Judas, & socii portam, quæ cecidit; & periit populus, & comprehensi sunt qui Judam injuriis inurebant, quos adductos jussit comburi. Præterea gladio exterminari civitatem præcepit: perduravitque clades in ea duobus diebus, tum igne percussa est. Tolomæus vero fugit, nec innotuit eo tempore fama ejus, quoniam mutatis vestimentis sese abdiderat in quodam puteorũ, & latuit fama ejus. Duo vero fratres ipsius capti sunt, & ad Judam adducti, quorum colla percuti gladio jussit. Post hæc profectus est in regionem Sanctuarii cum præda maxima, oravitque in eo ipse & socii, gratias agentes Deo de acceptis beneficiis.

MENTIO PUGNÆ JUDÆ, ET Lysiæ ducis Eupatoris, post deperditum Antiochum Regem.

CAP. XI.

Vid. Macc. 2. cap. 11.

ERat nomen Antiochi, cujus præcessit mentio, Epiphanius; nomen vero filii ejus, qui regnavit post illum, Eupator, qui & Antiochus quoque nominabatur. Cumque contigissent prælia Judæ contra hos duces: scripserunt de hoc Eupatori, qui misit cum Lysia filio patruelis sui magnum exercitum, in quo erant octoginta millia equitum, & octoginta elephantes. Qui pervenientes ad urbem, quæ appellatur Bethner: castrametati sunt circa eam, & obsederunt, quippe urbs ampla erat, & in ea populus multus. Et erexit circa eam Lysias tormenta bellica, instititque oppugnare cives. Quod cum ad Judam perlatum esset: egressus est ipse cum sociis ad quosdam montes munitos: & morati sunt ibi, ne in aliqua urbe morantes peteret eam Lysias, & obsideret, & opprimeret eos.

فجمع يهودا اصحابه فوافقهم على المسير الي العسكر الذي لليسياس بعد ان يمضوا الي بيت الله ويقرّبون فيه القرابين ويسألوا الله عز وجل ان يكفيهم شر عدوهم وينصرهم عليه * ففعلوا ذلك * ثم ساروا من بلد بيت المقدس الي بيت نير وقد اتفق رايهم على كبس العسكر ومنازلته من غير منازعه * فذكروا انه تراايا لهم شخص بين السما والارض وهو راكب على فرس من نار وبيده رمح عظيم يطعن به عسكر اليونانيين * فزادهم ما راوه في ذلك شجاعه وجراه * وبادروا في العسكر وهجموا فيه وقتلوا من رجاله خلقًا كثيرًا * فتشوش العسكر واضطرب اضطرابًا شديدًا وتهاربوا * وركب سيف يهودا واصحابه وقتل منهم احد عشر الفًا رجل والف وستماية فارس * ثم انهزم ليسياس واصحابه الي مكان بعيد امكنه المقام فيه * وارسل الي يهودا في ان يكون تحت طاعة الملك بحيث يقرّ هو وقومه على اديانهم * فاجابه يهودا الي ذلك بعد ان يكتب الي الملك فيه ويرد الجواب باجابتهم اليه * وكتب ليسياس الي الملك يعرّفه بما جري وما شاهد من شدّة باس القوم وشجاعتهم وان مداومة محاربتهم تفني الرجال مثل من فني من قبلهم ويعرّفه بما قد اجابوا اليه ومقامه الي ان يرد له عليه كتابه بما يعمل به * فاجابه بانه قد راي من الصواب مسالمة القوم وترك المعارضه لهم في امر دينهم لانها هي التّي حملتهم على المشاققه والمحاربه لمن تقدّم * وامر ان يعاهدهم على ان يكونوا مسالمين مقيمين على طاعته بحيث لا يكون عليهم معارضه في شيّ من امر دينهم * وكتب الي يهودا والي ساير اليهود الذين في بلاد يهودا بمثل ذلك ودام هذا بينهم مدّة *

* ذكر ابتدا قوة الروم وظهور ملكهم *

* الفصل الثاني عشر *

ثم بدي في هذا الزمان الذي تقدم ذكره امر الروم ان يعلوا ليتم الله عز وجل ما كان اخبر به دانيال النّبي عليه السلام من المملكه الرابعه * وذلك انه كان في هذا الزمان ملك بافريقيه عظيم الشان جدًّا اسمه انبيل وكانت دار مملكته قرطاجنه فعزم على اخذ بلد الروم * فاجتمعوا لمحاربته وكثرت الحروب بينهم وبينه ووقعت بينهم وبينه ثمانية عشر وقعه في مدّة عشر سنين * ولم يكن لهم طاقه على اخراجه من بلدهم لكثرة عسكره وقومه * فارادوا ان يجمعوا عسكرًا عظيمًا يشتمل على جميع شجعانهم وعسكرهم وابطالهم ويقصدوا انبيل للقتال ويصابروه الي ان يكفّوا امره ففعلوا ذلك * وولّوا على العسكر رجلين جليلين اسم احدهما اميليوس واسم الثاني واروس * فلقيا انبيل وقاتلاه فقتل من عسكرهما تسعين الفا رجل وقتل من عسكر انبيل اربعين الفا رجل وقتل اميليوس في ذلك الحرب * وهرب واروس الي مدينة عظيمه منيعه يقال له بنوسيه فلم يتبعه انبيل بل سار الي روميه ليفتحها ويقيم بها * واقام عليها ثمانية ايام واخذ في بناء منزل بحذاها * فلما راي ذلك اهلها عملوا على مسالمته ومعاهدته وتسليم البلد اليه * وكان فيهم فتي يقال له سيفيا * وكان الروم في ذلك الزمان لا ملكًا لهم وانما يرجع تدبير امورهم الي ثلثماية وعشرين رجلًا يروسهم رجل يسمي الكهل * فجاهم سيفيا وخوّفهم من انبيل ومن طاعته فاخبروه على انهم لم يعزموا على الاستيمان اليه الّا من حيث لا طاقة لهم بمقاومته

Coegit ergo Judas ſocios ſuos, & ſtatuit cum eis proficiſci ad caſtra Lyſiæ, poſtquam adeuntes domum Dei obtulerint in ea ſacrificia, rogantes Deum Opt. Max. ut averteret à ſe malitiam inimicorum ſuorum, & victoriam ſibi in ipſos concederet: quod quidem præſtiterunt. Poſt hæc perrexerunt de regione Domus ſanctæ ad Bethner. Statuerant enim opprimere exercitum improviſo, illumq; debellare ſine contentione. Ferunt autem ſibi apparuiſſe perſonam quandam inter cœlum & terram, insidentem equo igneo, habentemq; in manu magnam haſtam, qua percutiebat exercitum Græcorum. Quare addidit eis quod viderant fortitudinem, & animos. Et feſtinantes irruperunt in exercitum, interfeceruntque de viris ejus multitudinem plurimam. Unde commotus exercitus, & perturbatus eſt vehementiſſime, & totus in fugam promiſcue converſus: & inſtitit gladius Judæ, & ſociorum; & occidit ex illis undecim millia virorum, & mille ſexcentos equites. Fugatus eſt quoque Lyſias, & ſocii ejus ad remotum locum, in quo tuto morabatur. Et miſit ad Judam, ut ſubjectus ſit Regi, ſalva ejus, populique ſui religione: cui in hoc morem geſſit Judas, dummodo ſcriberetur Regi, & acciperetur reſponſum illorum aſſenſus. *Et ſcripſit Judas de hoc:* ſcripſit quoque Lyſias Regi, ſignificans ei, quæ evenerant, & quæ expertus eſt de robore, & fortitudine gentis; & quod continuatio bellorum cum illis eſſet exterminatura viros, quemadmodum exterminati ſunt præcedentes: indicat ipſi præterea eorum aſſenſum, & moram ſuam, donec reciperet epiſtolam de iis, quæ ſibi agenda ſunt. Cui reſpondit, Rectum ſibi videri pacem inire cum gente, ablato obice eorum exercendæ religionis: etenim hæc ipſa eos induxit ad defectiones, & oppugnationes prædeceſſorum. Præcepit ei quoque inire cum eis fœdus de pace, & obedientia, ita quidem ut nullus opponatur illis obex in negotio religionis. Scripſit etiam Judæ, & omnibus Judæis, qui in regione Judæ, ſecundum hoc: & duravit id inter eos aliquo ſpatio temporis.

MENTIO INITII POTENTIÆ
Romanorum, & ampliationis
regni eorum.

CAP. XII.

Hiſtoriæ externa eſt, & à Romanorum Scriptoribus deſumpta, nec ad res Judæorum niſi obiter pertinens.

HOc eodem tempore, cujus præceſſit mentio, cœperunt res Romanorum exaltari; ut adimpleret Deus Opt. Max. quod prædixerat Daniel Propheta (cui pax) de quarto regno. Erat item hoc eodem tempore Rex quidam in Africa munificentiſſimus, nomine Annibal. Erat autem regia regni ipſius Carthago. Hic decrevit Romanorum occupare regionem. Quamobrem ad oppugnandum eum convenerunt: & multiplicata ſunt bella inter eos, ita ut commiſerint octodecim prælia ſpatio decem annorum, nec expellere illum valuerunt de ſua regione ob innumerum exercitum, & populum illius. Decreverunt ergo cogere magnum exercitum ſelectum ex omnibus ſtrenuis, & exercitibus, & fortiſſimis quibuſque ſuis, & impetere Annibalem in bello, & ſuſtinere, donec averterent a ſe res ipſius. Quod quidem præſtiterunt: præfeceruntque exercitui duos viros præclariſſimos, unius nomen erat Æmilius, alterius autem Varro. Qui occurrentes Annibali, commiſerunt cum eo bellum, & cæſa ſunt de exercitu eorum nonaginta millia virorum: de exercitu vero Annibalis ceciderunt virorum quadraginta millia. Interfectus quoque eſt Æmilius eo in bello. Varro autem fugit in civitatem quandam maximam, munitiſſimam, dictam Venuſiam; quem non eſt perſecutus Annibal: ſed Romam profectus eſt ad expugnandam eam, & ibi morandum. Inſtititque contra eam per octo dies, cœpitque extruere e regione illius, domicilia. Quod cum vidiſſent cives, deliberarunt inire pacem, & fœdus cum illo, & dedere regionem. Erat autem inter eos juvenis quidam, nomine Scipio, (erant quippe Romani eo tempore ſine Rege, & tota rerum ipſorum adminiſtratio committebatur trecentis & viginti viris, quibus præerat vir, qui dicebatur Senior:) adeſt ergo eis Scipio, qui Annibali, ejuſque obedientiæ nequaquam fidendum eſſe, perſuaſit. Cui reſponderunt: Se nequaquam ipſi fidere, niſi quod illi reſiſtere nequeant

فقال لهم ان بلد افريقيه قد خلي من اهل الحرب لان جميعهم مع انبيل فاعطوني جماعة من نقاوة الرجال حتي امضي الي افريقيه واثر فيها آثارًا تنتهي اليه اخبارها لعلّه ينترك عنكم وتكفوا امن فتستريحون منه وتصلحون احوالكم ويقوي سائكم الي وقت عودةٍ منه ان كانت وتكفوا امن * فاستصابوا رآي سيفيا وضمّوا اليه ثلثين الفا رجلٍ من جبابرتهم وسار الي افريقيه * فلقيه استروبال اخو انبيل وحاربه * فظفر به سيفيا وضرب عنقه واخذ راسه وحمله مع ساير ما غنمه وعاد الي روميه * فصعد علي الحصن ونادي الي انبيل وقال له * كيف تقدر علي بلدنا هذا ولم يكن فيك منّة علي ان تطردني عن بلدك الذي صرت اليه فاخربته وقتلت اخاك وجيت براسه ثم رمي اليه الراس * فأحضر الراس الي انبيل فعرفه * وزاد عند ذلك علي القوم حنقًا وغضبًا وحلف انه لا فارق او يفتح روميه * فعمل اهلها علي ممانعته ومدافعته عنها الي ان يعود سيفيا وينزل علي قرطاجنه ويحاصرها * فعاد سيفيا وعسكر الي افريقيه ونزلوا علي قرطاجنه وحاصروها حصارًا شديدًا * فكتب اهلها الي انبيل يقول له * انك قد رغبت في غير بلدك ولست تعلم هل يحصل لك او لا * والبلد الذي لك قد صار اليه من يريد اخذه فان تاخرت عنا سلّمنا البلد اليه وسلّمنا اليه اهل بيتك وجميع اموالك وذخايرك لتسلم نفوسنا واموالنا * فلما بلغه الكتاب رحل عن روميه وجاء مسرعًا حتي وافي افريقيه * فسار اليه سيفيا ولقيه وحاربه حربًا شديدًا في ثلثه دفعات وقتل فيها من رجاله خمسين الفًا * فانهزم انبيل وصار الي بلد مصر وتبعه سيفيا واخذ انبيل اسيرًا وعاد الي افريقيه * فلما حصل بها أنف انبيل من ان يراه اهل افريقيه بتلك الحال فسمّ نفسه ومات * وملك سيفيا بلد افريقيه وقبض علي ساير اموال انبيل واهله وذخاير فعظم شان الروم وابتدي امرهم منذ ذاك في الزياده *

* ذكر مكاتبة الروم الي يهودا والعهد الذي جري بينهم *

* الفصل الثالث عشر *

من الكهل والثلثمايه وعشرين مدبريه الي يهودا ولّي الحرب والي اهل اليهود السلام عليكم * قد اتّصل بنا ما انتم عليه من النّجاح والباس والقيام بالحروب وسرّنا ذلك * ووقفنا علي ما وافقكم عليه انطيوخوس ونحن نكتب لك مثل ذلك علي انكم تكونون اصحابًا لنا دون اليونانييّن الذين اسوا اليكم * ونريد نقصد انطاكيه ونحارب من بها * فبادروا تعريفنا من تعادوا ومن توالوا لنعمل علي حسب ذلك *

* نسخة العهد *

هذا عهد من الكهل والثلثمايه وعشرين مدبريه ليهودا ولّي الحرب ولآل يهودا علي انّهم ينضافون الي الروم ويعينون الروم وآل يهودا في التحرد والتّظافر ابدا * ومتي كان للروم حرب عاونهم يهودا وقومه ولم يعاونوا عدو الروم بطعام ولا بشيٍّ من السلاح * ومتي لحق آل يهودا حرب عاونوهم الروم حسب جهدهم وطاقتهم ولم يعاونوا عدوهم بشي من ضروب المعاونه * وكما للروم علي آل يهودا فكذلك علي آل يهودا للروم بغير زيادة ولا نقص * فقبل ذلك يهودا وقومه وتمّ العهد ودام بينهم وبين الروم مدّة طويلة *

Quibus ait; Regio Africæ militibus omnino destituta est, quia omnes cum Annibale sunt; concedite ergo mihi turmam de electis virorum, ut vadam in Africam: & talia in ea perpetrabo gesta, quorum nuntia cum ad illum pervenient, forte relinquet vos, & liberabimini ab eo, & quiescetis; & reparatis rebus vestris, & roboratis, si iterum pararet reditum, adversus illum satis eritis. Quibus recta visa est Scipionis sententia; & tradiderunt ei triginta millia virorum de fortissimis eorum. Et profectus est in Africam; cui occurrens Asdrubal frater Annibalis, præliatus est cum eo; quem vicit Scipio, & amputavit collum, accepitque caput: & portans cum reliqua præda, reversus est Romam. Et conscendens munitionem, vocavit Annibalem, & ait illi; Quomodo valebis contra regionem nostram hanc, cum non valeas expellere me de regione tua, ad quam profectus sum: destruxi eam, & occidi fratrem tuum, & attuli caput ipsius. Tum projecit ad illum caput. Quod cum Annibali allatum esset, & illud cognovisset, auctus contra populum est furore, ac ira, juravitque se non discessurum nisi expugnata Roma. At cives ut illum repellerent a se, & coercerent, deliberarunt remitti Scipionem, ut obsideret, urgeretque Carthaginem. Reversusque est Scipio, & exercitus ejus in Africam: & castrametati sunt circumcirca Carthaginem; & obsederunt eam obsidione acerrima. Quamobrem scripserunt cives ad Annibalem, dicentes; Tu alienam cupis regionem, quam nescis utrum obtinere poteris, necne: ad regionem vero tuā profectus est, qui eam occupare intentat. Quamobrem si remoratus fueris, dedemus ei regionem, & trademus domesticos tuos, & omnia bona tua, & thesauros tuos: ut incolumes evadamus nos, & bona nostra. Cum autem perlata ei fuisset epistola, recessit Roma: & festinavit, donec pervenit in Africam; ad quem perrexit Scipio & occurrit ei, commisitque cum illo ter accerrimum bellum; & cæsi sunt de viris ejus quinquaginta millia. Annibal vero fugatus sese contulit in regionem Ægypti, quem insecutus est Scipio: & cepit Annibalem captivum, & reversus est in Africam. Cumque esset ibi, indignatus est Annibal se videri ab Africanis: quare sumpto veneno interiit. Et obtinuit Scipio regionem Africæ atque potitus est omnium bonorum, & domesticorum, & thesaurorum Annibalis. Quamobrem magnificata est fama Romanorum, cœperuntque inde sumere incrementum res eorum.

MENTIO EPISTOLÆ ROMANORUM ad Judam, & fœderis quod inter eos intercessit.

CAP. XIII.

Fœdus hoc sensu pari extat Maccab. lib. 1. cap. 8. v. 24. & deinceps. Et apud Joseph. Antiq. lib. 12. cap. 17. in fine: quod primum fuisse inter Romanos & Judæos societatis & amicitiæ fœdus asserit.

A Seniore, & trecentis viginti Rectoribus, ad Judam præfectum militiæ, & Judæos, Salus vobis. Jam perlatum est ad nos de victoriis, & fortitudine vestra, & constantia in bellis, quibus lætati sumus. Intelleximus præterea concordiam vobis initam fuisse cum Antiocho. Nos scribimus vobis secundum hæc, ut sitis nobis amici, non autem Græcis, qui malefecerunt vobis; intendimus præterea petere Antiochiam, & inferre bellum civibus ejus: quare festinate indicare nobis, quibus adversamini, & quibuscum vobis intercedit amicitia, ut faciamus secundum hoc.

Exemplar fœderis.

Hoc est fœdus, a Seniore, & trecentis, & viginti ejus Rectoribus, Judæ Præfecto militiæ, & Judæis, ut apponerentur Romanis, & concordes sint Romani, & Judæi in bellis, & victoria semper. Quod si institerit Romanis bellum, auxilium ferent eis Judas, & populus ejus, nullo præstito auxilio inimicis Romanorum, annona, sive ullo genere armorum. Cum vero acciderit Judæis bellum, auxilium ferent Romani, quantum valent, & possunt, nullo præstito auxilio inimicis eorum in ullo genere auxilii. Quemadmodum vero tenentur Judæi Romanis, similiter Romani Judæis, sine ullo incremento, aut decremento. Et acceptarunt id Judas, & populus ejus: & remansit fœdus, atque perduravit inter eos, & inter Romanos longo tempore.

* ذكر وقعة كانت بين يهودا وتلماوس وجرجس *

* الفصل الرابع عشر *

ثم ان تلماوس حشد مايه وعشرين الف رجل والف فارس وقصدوا يهودا • فلقيه يهودا في عشرة الاف فهزمه وقتل من رجال تلماوس • وضرع الي يهودا وساله ان يستبقيه وحلف انه لم عاد يحاربه ابدا وانه يحسن الي اليهود الذين في ساير اعماله • ورحمه يهودا واستبقاه ووفي تلماوس بيمينه • وجمع جرجس ثلثة الاف رجل من جبل الشراه واربع مايه فارس ولقي يهودا فقتل صاحب جيش يهودا وجماعه من رجاله • ثم قصدهم يهودا واصحابه فانهزم جرجس وقتل اكثر رجاله فهرب وطلب ولم يعرف له خبر وقيل انه قتل في الحرب •

MENTIO PUGNÆ, QUÆ FUIT inter Judam, Tolomæum, & Gorgiam.

CAP. XIIII.

Quæ ad Ptolomæum spectant, nescio an alibi legenda sint: quæ vero de Gorgia hic scribuntur, eadem fortasse sunt cum iis quæ Macc. 2. cap. 12. vers. 31. & aliquot seqq. habentur.

POst hæc coegit Tolomæus centum viginti millia virorum, & equites mille, & petiverunt Judam. Cui occurrens Judas cum decem millibus, fugavit illum, & ceciderunt de viris Tolomæi. Qui supplex Judam rogavit, atque deprecatus est, ut superstitem dimitteret ipsũ, juravitq; se nunquam amplius ei bellum illaturum, & Judæis, qui in cunctis suis regionibus, beneficia collaturum. Cujus misertus est Judas, & superstitem dimisit, stetitque Tolomæus juramento suo. Gorgias vero collectis tribus millibus virorum de monte Sarah, *id est, Idumeæ*, & quadringentis equitibus, occurrit Judæ, & interfecit ducem militiæ Judæ, & aliquos de viris ejus. Tum ad illos tetendit Judas, & sui, & fugatus est Gorgias, & interfecta est major pars virorum ejus, & terga vertit: & quæsitus est, & nullum de eo innotuit nuntium: fertur autem ipsum cecidisse in pugna.

* ذكر فسخ انطيوخوس عهد الذي عاهد به يهودا ومسيره مع ليسياس ابن عمه اليه بعسكر كبير ومحاربته له *

* الفصل الخامس عشر *

فلما اتصل بانطيوخوس وهو اوفطر قوة امر يهودا وفتوحه الذي فتح اسخطه ذلك وفسخ عهد مع يهودا وجمع جيشا عظيما فيه اثنان وعشرون فيلا • ثم سار هو وليسياس ابن عمه الي بلد يهودا وقصد مدينة بيت نير فنزل عليها وحاصرها • فاتصل ذلك بيهودا فاجتمع هو وجميع اشياخ بني اسراييل وصلوا الي الله عز وجل وقربوا القرابين الكثيره • ثم سار يهودا في صناديد رجاله وصار الي العسكر بالليل فكبسه وقتل منهم اربعة الاف رجل وفيل من الافيله • ثم عاد الي معسكره الي ان اضاء الصبح • حينيذ اصطف الفريقان وقوي القتال في ما بينهما • فنظر يهودا الي بعض الافيله وعليه تحايف من ذهب فقدر ان الملك راكبا عليه • فنادي في رجاله وقال من منكم يبرز فيقتل هذا الفيل • فبرز فتي من اهل بيته يقال له العازر فهجم على المصاف يقتل فيهم يمنه ويسره فتنحا الناس من بين يديه وسار الي ان انتهي الي الفيل فدخل تحته وشق بطنه فسقط الفيل عليه فقتله • فلما راي الملك ذلك نادي برفع الحرب فرفع • وكان مبلغ عدد من قتل في ذلك اليوم من وجوه العسكر ثمانماية رجل غير من قتل من عامة العسكر وسوي من قتل بالليل • ثم ورد الخبر على الملك ان رجل من اصحابه يقال له فيليفوس قد عصي عليه وان دمتريوس بن سلوقوس خرج اليه من رومية بعسكر عظيم من الروم يريد اخذ الملك من يده • فخاف من ذلك جدا وارسل الي يهودا في ايقاع السلام بينهما • فاجابه يهودا الي ذلك • فحلف له انطيوخوس وليسياس ابن عمه انهما لا يحاربانه ابدا • واخرج الملك مالا جزيلا ودفعه ليهودا هدية لبيت الله • ثم امر الملك بالقبض على منلاوس وهو احد اشرار اليهود الثلاثه الذين كانوا تشرروا على اليهود في ايام انطيوخوس ابيه • وامر ان يصعد الي جوسق شاهق ويرمي منه • ففعل به ذلك • وانما اراد الملك بهذا ان يسر آل يهودا • وكان هذا الرجل من كبار اعدايهم وممن قتل منهم الخلق الكثير •

MENTIO DISSOLUTIONIS fœderis Antiochi, quod inierat cum Juda, & profectionis ejus cum Lysia filio patruelis, cum exercitu magno, et bellorum ejus.

CAP. XV.

Referuntur paulò aliter 1. Macc. cap. 6. part. post. Quæ verò de Eleazaro hic habentur, Vid. tum in cap. 6. prædicti lib. Macc. tum apud Joseph. de bello lib. 1. cap. 1 et Antiq. lib. 12. cap. 14. De fœdere Antiochi cum Juda, Vid. Macc. lib. 2. cap. 13. vers. 23. &c. Et Joseph. Ant. lib. 12. cap. 14. in fine. & cap. 15. in princ. De Menelai morte cap. 15. citato, & Macc. lib. 2. cap. 13. v. 4 & deinceps.

CUm autem perlatum esset Antiocho, qui est Eupator, res Judæ roboratas esse, & expugnationes quas expugnaverat, iratus est valde: & dissolvit fœdus, quod inierat cum Juda, & coegit exercitum magnum, in quo erant viginti duo elephanti: ac profectus est cum Lysia filio patruelis sui in regionem Judæ, petens urbem Beth-ner, circa quam castrametatus est, & obsedit eam. Quod cum nuntiatum esset Judæ, convenit ipse, & omnes seniores filiorum Israel, & oraverunt ad Deum Opt. Max. multa offerentes sacrificia: quibus peractis, perrexit Judas cum ducibus virorum suorum, & venit in castra noctu, & improviso irruit in ea, & occidit ex illis quatuor millia virorum, & elephantum unum de elephantis: & reversus est in castra sua, donec illucesceret diluculum. Tunc utraque acies ordinata est, & invaluit pugna inter eos: viditque Judas quendam elephantum cum ornamentis aureis, arbitratusque est illi Regem insidere: vocavitque viros suos, & ait; Quis vestrum egredietur, & occidet hunc elephantum? Et egressus est adolescens de domesticis ejus, qui dicebatur Eleazarus, & irruit in aciem trucidans dextrorsum, & sinistrosum, ita ut declinarent homines de conspectu ejus, & processit quousque pervenit ad elephantum: cui supponens se, disrupit ventrem ejus, ceciditque elephantus super eum, & occidit. Videns itaque Rex hæc, jussit receptui canere, & factum est. Et fuit summa interfectorum ea die de nobilioribus exercitus octingentorum virorum, præter cæsos ex vulgo exercitus, et qui noctu ceciderant. Tunc nuntiatum est Regi, quod vir quidam de amicis ejus nomine Philippus defecisset ab eo: et Demetrius filius Seleuci egressus esset Roma cum exercitu magno Romanorum, intendens regnum de manu illius eripere. Quibus valde perterritus, misit ad Judam de ineunda pace inter sese: cui assensus est Judas, juravitque illi Antiochus, et Lysias filius patruelis ejus, nunquam se illi bellum illaturos amplius. Et exhibuit Rex magnam pecuniarum vim, et tradidit eam Judæ in munus domus Dei. Jussit præterea Rex comprehendi Menelaum, unum trium iniquorum Judæorum, qui mala intulerant Judæis in diebus Antiochi patris ipsius, quem conduci præcepit in excelsum palatium, et inde præcipitem agi: quod quidem præstitum est. Hoc enim intendebat Rex lætitia afficere Judæos, quandoquidem fuit vir iste ex præcipuis eorum hostibus, quique interfecerat ex illis multitudinem plurimam.

* خبر مجي دمتريوس بن سلوقوس الي انطاكيه ومحاربته لاوفطر *

* الفصل السادس عشر *

ثم سار الملك اوفطر الي بلد مقدونيا وعاد الي انطاكيه • فوافاه دمتريوس بجيش الروم وحاربه فقتله وليسياس ابن عمه وملك بانطاكيه • ثم سار اليه القيموس رييس الاشرار الثلاثه فدخل اليه وطرح نفسه بين يديه وبكي بكا شديدا ثم قال •

HISTORIA ADVENTUS DEMETRII filii Seleuci Romani, Antiochiam, & oppugnationis ejus contra Eupatorem.

CAP. XVI.

Concordat magna ex parte cum Macc. lib. 1. cap. 7. & Macc lib. 2. cap. 14. & 15. Vid. Joseph. Antiq. lib. 12. capp. 17. 18.

POst hæc profectus est rex Eupator in regionem Macedoniæ: tum reversus est Antiochiam. Quem aggressus est Demetrius cum exercitu Romanorũ expugnavitque, ac interfecit una cum Lysia filio patruelis ejus, & regnavit Antiochiæ. Ad quem autem perrexit Alcimus princeps trium illorum iniquorum, qui ingressus ad eum prostravit sese ante illum, & flevit vehementissimo fletu, ac dixit,

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

ايها الملك ان يهودا واصحابه قد قتلوا منّا خلقًا كثيرًا لانّا خرجنا عن دينهم ودخلنا
في دين الملك فانصرنا ايها الملك عليهم وخذ بحقنا منهم • ثم سعي باليهود اليه وطعن
فيهم وذكّرهم بما اغاظ دمتريوس وحمّله على انفاده عسكرًا لمحاربته • ففعل ذلك وانفذ
قايدا يقال له نيقانور بعسكر عظيم كثير العُدّ والسلاح • فلما وصل نيقانور الي بلد
القدس راسل يهودا في ان يجيه ولم يظهر انه جآء لمحاربة القوم • بل اظهر انه انما جآء
لما بينهم وبين القوم من السلامه وانهم في طاعة الروم • فخرج اليه يهودا في نفر من
اصحابه ذي باس ونجدة وامرهم لا يفارقونه ليلا يغتاله دمتريوس • فلما لقي دمتريوس
سلّم عليه وطُرح لكل واحدٍ منهما كرسي وجلس عليه فخاطبه دمتريوس بما اراد • ثم
سار كل واحدٍ منهما الي خيمةٍ ضُربت له • وسار نيقانور ويهودا الي مدينة بيت المقدس
واقاما جميعًا فيها وحصلت بينهما مودّة وكيدة • فلما تبيّن ذلك القيموس مضي الي
دمتريوس فاجراه بيهودا وحمّله على ان كتب الي نيقانور يامر بتقييد يهودا وحمله
اليه • فوقف يهودا على الخبر فخرج من المدينه بالليل وسار الي سبسطيه وارسل اصحابه
بالمسير اليه فاجتمعوا وضرب بالبوق وامرهم بالاستعداد الي محاربة نيقانور • فطلب نيقانور
ليهودا طلبًا حثيثًا فلم يقف على خبره • فسار الي بيت الله وطالب الكهنه بان يسلّموه
اليه حتّي يقيّده ويحمله الي الملك • فحلفوا له انه لم يجي الي بيت الله • فافتري عليهم
وعلي البيت وتقال نحو الهيكل وتوعّد بهدمه الي الاساس ومضي مُغضبًا • ثم فتّش كل
دارٍ في مدينة بيت المقدس وانفذ اصحابه الي منزل رجل جليل كان قد قُبض عليه
في زمان انطيوخوس وعذب عذابًا عظيمًا • فلما مات انطيوخوس رفع اليهود شانه
وعظّموا منزلته • فلما وافته رسل نيقانور خاف الرجل بان يلحقه مثل ما لحقه من
انطيوخوس فقتل نفسه • فاتّصل ذلك بيهودا فغمّه وساءه • فراسل نيقانور يقول له لا
تطلبني في المدينه فلست فيها فسِر اليّ حتي نلتقي ان شيت في السّهل وان شيت في
الجبل • فسار اليه نيقانور وبرز اليه يهودا بعد ان قال • اللهم انت الذي هلكت
عسكر سنحاريب الملك وقد كان اعظم من هذا شانًا وسُلطانًا واكثر منه عسكرًا
وعددًا وكفيت حزقيًّا ملك يهودا امره لمّا اتّكل عليك وصلّي اليك • فاكفنا اللهم
شرّه وظفّرنا به • ثم انه باشر الحرب وقصد نيقانور وقال له • اليك فقد جيتك • فولّي
نيقانور منهزمًا ولحقه يهودا فضربه على منكبه ففكّه وانهزم اصحابه وقتل منهم في ذلك
اليوم ثلثين الفًا • ثم خرج اليهم اهل القري فقتلوهم حتي انهم لم يبقوا منهم احدًا •
ورسموا ان يكون في مثل ذلك اليوم في كل سنه يومًا شكر لله عز وجل ويومًا
سرور واكل وشرب •

• الي هاهنا انتهي السفر الثّاني نقل العبرانيين •

• الفصل السابع عشر • • ذكر قتل يهودا •

فلما كان في مثل ذلك الوقت من العام القابل سار اليه بقيدوس في ثلثين الفًا
من شجعان المقدونيين • فوافي من غير ان يكون لهم عنده خبر وهو في قريه يقال لها
لاليس في ثلثة الاف رجل فهرب اكثر من كان معه وبقي في ثمانماية رجل
ومعه شمعون ويوناثان اخواه • وكان الباقون مع يهودا ذوي باس وشجاعة لقد لقوا
الجهد في ساير الحروب التّي لقيها • فخرج يهودا واصحابه الي بقيدوس وعسكره •

O Rex, jam Judas, & socii ipsius trucidarunt e nobis multitudinem plurimam, eo quod deficientes ab eorum religione, religionem Regis amplexati sumus. Quare adjuva nos Rex contra eos, & ulciscere nos de illis. Tum egit Judæos ad eum, atque concitavit, suggerens ipsis ea, quæ provocare poterant Demetrium, & irritare, ut expediret exercitum ad expugnandum illum. Quibus morem gerens, misit ducem nomine Nicanorem cum exercitu magno, atque copioso armorum apparatu. Cum autem pervenisset Nicanor in regionem sanctam, misit nuntios ad Judam, ut veniret ad se, nec aperuit se venisse ad oppugnandam gentem, sed aperuit se venisse solum ob initam inter se, & gentem pacem, & quod sint in obedientia Romanorum. Et egressus est Judas ad eum cum aliquo numero suorum, fortitudine, & robore præditorum; jussitque ne secederent a se, ne proderet illum Demetrius. Cum itaque occurrisset Demetrio, salutavit eum, ac posita unicuique eorum sede, sederunt; collocutusque est Demetrius ei quod voluit; dein profectus est unusquisque eorum in tabernaculum, quod ei tetenderant. Et abiit Nicanor, & Judas in civitatem sanctam, & morati sunt in ea simul; intercessitque inter eos firma familiaritas: quod cum innotuisset Alcimo, adiit Demetrium, & irritavit illum in Judam, ac induxit ut scriberet, & præciperet Nicanori, ut Judam catenis devinctum ad se mitteret. Innotuit autem fama Judæ, & egressus est de civitate noctu, abiitque Sebesten, & misit ad socios ut ad se venirent. Quibus convenientibus cecinit buccina, præcepitque eis sese parare ad oppugnandum Nicanorem. Nicanor vero perquisivit Judam diligentissime, nec de illo quicquam ei innotescere potuit. Quare adivit domum Dei, requirens a Sacerdotibus, ut illum sibi traderent, ut catenis devinctum ad Regem mitteret: qui juraverunt nequaquam ipsum venisse in domum Dei. Quamobrem injuriis eos, & domum Dei incessivit, & oblocutus est contra Templum, atque comminatus se illud eversurum a fundamentis: abiitque indignatus. Inquirere etiam curavit domos universas sanctæ civitatis. Misit quoque suos ad domicilium cujusdam viri præclarissimi, qui comprehensus fuerat tempore Antiochi, & maximis affectus suppliciis: mortuo autem Antiocho, exaltaverunt authoritatem illius Judæi, & magnifecerunt eum. Ad quem vero cum pervenissent nuntii Nicanoris, timuit vir ne sibi inferretur, quemadmodum illatum est ei ab Antiocho: quare manus sibi conscivit. Quod cum perlatú esset ad Judam, contristatus est valde, & mœrore affectus; misitque ad Nicanorem, dicens; Ne quæras me in civitate, etenim in ea non sum: perge itaq; ad me, ut occurramus invicem, sive in campis, sive in montibus, uti tibi libet. Et profectus est ad illum Nicanor, & occurrit illi Judas, his dictis; Deus, tu es qui exterminasti exercitum Senacherib regis: & quidem erat major isto, fama, & imperio, & multitudine exercitus: & eripuisti Ezechiam Regem Judæ ab eo, cum in te confisus fuisset, & ad te orasset; eripe quæso nos Domine a malitia illius, & victores contra illum redde nos. Dein sese ad bellum paravit, & expetivit Nicanorem, dicens; Cave tibi, ad te venio. Et terga vertit Nicanor fugiens: quem persequens Judas percussit humeros ejus, quos secuit: & fugati sunt sui. Et ceciderunt ex illis ea die triginta millia: & egressi sunt incolæ civitatum, & occiderunt eos, ita ut non reliquerint unum quidem. Decreverunt autem ut talis dies singulis annis sit dies gratiarum actionis Deo Opt. Max. ac dies lætitiæ, & commessationis, & potus.

Huc usque absolutus est liber secundus ex translatione Hebræorum.

MENTIO NECIS JUDÆ.
CAP. XVII.

Pugna Judæ cum Bacchide & interitus Judæ, habetur Macc. lib. 1. cap. 9. in princ. usque ad fin. vers. 22 & apud Joseph. Antiq. lib. 12. capp. 18. 19.

Cum autem adesset idem fere tempus vertentis anni, profectus est Bacchides cum triginta millibus de fortissimis Macedonum: & supervenit nulla eorum innotescente ipsi Judæ fama. Cum esset in quadam urbe, quæ dicitur Lalis, cum tribus millibus virorum: quamobrem plurimi eorum, qui cum illo erant fugerunt, remanseruntque cum illo octingenti viri, & Simeon ac Jonathas fratres ejus. Erant autem qui remanserant cum Juda robustissimi, ac fortissimi, & qui jam multa sustinuerant in cæteris bellis, quæ commiserat. Et egressus est Judas, & socii ad Bacchidem, & exercitum ejus.

فقسم بقيدوس جيشه فجعل خمسة عشر الاف عن يمنة يهودا واصحابه وجعل خمسة عشر
الاف عن يسرتهم * ثم كبّرا الفريقان على يهودا واصحابه * فتامّل الفريقين فوجد
حماة العسكر وابطاله في جهة اليمين فعلم ان بقيدوس فيهم * فقسم يهودا اصحابه
ايضا واخذ وجوههم معه وجعل بقيتهم مع اخوته * ثم حمل على القوم الذين عن يمينه
فقتل هو واصحابه نحو الفي رجل * ثم نظر الي بقيدوس فقارن وقصده وقتل الجبابرة
الذين حوله فتكاثر الناس عليه فصبر لهم هو واصحابه فباطح منهم الخلق وورد
من بقيدوس * فلما راه بقيدوس وهو قاصدًا اليه وهو كالاسد وبيده سيف عظيم
مخضوب بالدم خافه خوفًا شديدًا وارتعد منه وانهزم من قدامه فتبعه يهودا واصحابه
فركبوا القوم بالسيف حتي افنوا اكثر اوليك الخمس عشر الفًا * وانتهت هزيمة بقيدوس
الي اسدود * ولحقه الخمس عشر الفًا الذين كانوا عن يسرة يهودا ووافوا يهودا وقد لحقه
اخواه ومن معهما وهم متعوبون وكبس عليهم الخمس عشر الفًا ومرّ بينهم وبين يهودا
قتال عظيم فوقع بينهم عدّة قتلا وقتل يهودا في الجملة * فاخذ اخواه ودفناه الي
جانب قبر متتيًّا ابيه رحمهم الله * وبكوا عليه بنو اسراييل اياما كثيرة * وكانت مدّة
رياسته سبع سنين وولّي الامر بعده يوناثان اخوه *

* خبر يوناثان بن متتيًّا * * الفصل الثامن عشر *

ثم ولي يوناثان بعد اخيه فسار الي الاردن في عدّة يسيرة * فاتّصل خبره ببقيدوس فسار اليه
بعسكر كبير * فلما راه يوناثان ورجاله جازوا الاردن سباحة فلحقهم بقيدوس وعسكره
وحاطوا بهم * فحمل يوناثان على بقيدوس فهزمه وافرج الناس ليوناثان فخرج من بينهم هو
واصحابه وساروا الي بيرسبع ووافاه شمعون اخوه فاقاما هنالك واصلحا ما كان في الحصن
من الاختلال وتحصّنا به * فسار اليهم بقيدوس وحاصرهم فخرج اليه يوناثان واخوه ومن
معهما من الرجال بالليل فقتلوا من العسكر رجالًا كثيرةً واحرقوا ما كان فيه من الدّبابات
والمجانيق وتبدد العسكر وهرب بقيدوس الي البريّة ولحقه يوناثان وشمعون ونفر معهما
فادركوه فلما راه يقّن بالهلاك * فنادي الي يوناثان بالامان وحلف له انه لا يحاربه ابدًا
وانه يرد ساير السّبي الذي سبي من عسكر يهودا فامنه يوناثان وعاد عنه ولم يجر
بينهما حرب بعد ذلك * ثم توفّي يوناثان بقرب ذلك الوقت وولّي شمعون اخوه *

* خبر شمعون بن متتيًّا * * الفصل التّاسع عشر *

ثم ولّي الامر شمعون بن متتيًّا وجمع ساير من بقي من عسكر يهودا وقوي امره وغزي
ساير من ظاهر آل يهودا بالعداوة بعد قتل يهودا اخيه واحسن السيرة في قومه واستقام
امر بلده * فطمع فيه انطيوخوس وهو دمتريوس بن سلوقوس وانفذ اليه عسكرًا
عظيمًا * فخرج اليه شمعون وابناه وقسم عسكره قسمين وجعل احدهما معه والاخر مع
ابنيه * ثم سار هو ومن معه الي العسكر وانفذ ابنيه من جهة اخري بمن معهما ووافقهما
ان يوافيا العسكر في وقت ذكره لهما * ثم لقي عسكر انطيوخوس
وحاربه وبدي ليستظهر عليه فوافيا ابناه ومن معهما وقد اشتبك الحرب
وقوي القتال فداروا من خلف العسكر * فحصل عسكر انطيوخوس بين عسكرين
فهلك ولم يسلم من رجاله احد ولم يعاود انطيوخوس الي محاربة شمعون *

Et divisit Bacchides exercitum suum, constituens quindecim millia ad dexteram Judæ, & sociorum: & quindecim millia ad sinistram eorum. Tum vociferata est utraque pars contra Judam, & socios. Qui considerans utramque, nactus est robustissimos exercitus, & fortissimos ejus esse in dextera, cognovitque Bacchidem inibi adesse. Divisit quoque Judas socios suos, & assumpsit secũ fortissimos eorum, reliquos vero tradidit fratribus. Tum impetum fecit in eos qui erant in dextera, occiditque ipse cum sociis circiter duo millia virorum. Dein conspiciens Bacchidem collimavit oculos, & in illum intendit, interfecitque fortissimos quosque, qui erant circa illum: & ingruentem multitudinem sustinuit ipse cum sociis, plurimis ex illis prostratis: accessitq; ad Bacchidem. Quem cum vidisset Bacchides in se intendentem tanquam leonem, stringentem manu gladium ingentem sanguine infectum, timuit illum timore vehementissimo. & contremuit, ac fugit e conspectu illius. Quem persecutus est Judas, & socii ipsius, & prostraverunt gladio gentem, ita ut exterminarent majorem partem illorum quindecim millium: & fugit Bacchides usque in Asedod. Et secuta sunt eum quindecim millia, quæ erant a sinistra Judæ, & aggressa sunt Judam, ad quem jam pervenerant fratres ipsius, & qui cum illis erant, defatigati. Et irruerunt in eos quindecim illa millia, & intercessit inter ea & Judam pugna maxima: ceciditque ex utrisque numerus aliquis interfectorum, in qua summa cæsus est Judas. Quem ferentes fratres illius, sepelierunt ad latus sepulchri Mathathiæ patris ejus (Deus misereatur illorum) & fleverunt eum filii Israel diebus multis. Fuit autem tempus principatus ejus septem annorum. Et successit rebus post illum Jonathas frater illius.

HISTORIA JONATHÆ FILII Mathathiæ.

CAP. XVIII.

Fusiùs habetur Macc. lib. 1. cap. 9 v. 28. Capp. insuper 10. 11. 12. per totum: & cap. 13. v. 23. Item apud Joseph. Antiq. lib. 13. capp. 1. 2. 4. 5. 7. 8 9. & 10. Vid. etiam de bello Jud. lib. 1. cap. 2. in princip.

ET successit Jonathas fratri suo, & contendit ad Jordanem cum pauco numero. Quod cum nuntiatum esset Bacchidi, profectus est ad eum cum exercitu magno. Quem cum vidisset Jonathas, & viri ejus, transierunt Jordanem natando; & insecutus est eos Bacchides, & exercitus ejus, ac circumdederunt. Jonathas autem irrupit in Bacchidem, & cedentibus hominibus Jonathæ, egressusque est de medio illorum ipse, & socii, & abierunt in Bersabee; quem convenit Simeon frater illius, & morati sunt ibi: & concinnaverunt quicquid in munitione collapsum erat: & munierunt se ibi. At Bacchides profectus est ad eos, & obsedit; ad quem egressus Jonathas, & frater ipsius, & qui cum illis erant viri noctu, interfecerunt de exercitu multitudinem virorum, atque incenderunt arietes, & tormenta bellica, et dispersus est exercitus, fugitq; Bacchides in desertum: quem insequens Jonathas, et Simeon, & qui cum illis erant viri, comprehenderunt illum. Qui cum vidisset eum, interitum sibi omnino adesse cognovit: quare præconio indixit Jonathæ pacem, juravitque se nunquam amplius bellum ipsi illaturum, & insuper restituturum universam captivitatem, quam ceperat de exercitu Judæ. Cui dexteram porrigens Jonathas, recessit ab illo; nec intercessit amplius post hæc inter eos bellum. Non multum autem post hæc obiit Jonathas: & successit Simeon frater illius.

HISTORIA SIMEONIS FILII Mathathiæ.

CAP. XIX.

Cujus acta pleniùs narrantur Macc. lib. 1. capp. 13. 14. 15. & 16. Cujus morte & successione filii ejus Joannis Hircani Macc. lib. 1. terminatur. Habentur etiam apud Joseph. Ant lib. 13. capp. 11. 12. 13. 14. Vid. eandem de bello lib. 1. cap. 2.

TUm potitus est rerum Simeon filius Mathathiæ, & coegit quotquot remanserant de exercitu Judæ, & invaluerunt res ipsius, debellavitque omnes, qui inimicitias exercuerant in Judæos post necem Judæ fratris sui, & bene sese gessit erga populum suum, & directa sunt negotia regionis suæ. Quare expetivit eum Antiochus, & ipse est Demetrius filius Seleuci: & misit ad illum exercitum magnum: ad quem egressus est Simeon, & duo filii ejus, divisitque exercitum suum duas in partes, quarum unam secum retinens, alteram tradidit filiis. Tum profectus est ipse, & qui cum eo erant ad exercitum, misitque filios suos, & qui cum eis erant per aliam partem, & convenit cum illis, ut aggrederentur exercitum tempore eis constituto. Post hæc occurrit exercitui Antiochi, & oppugnavit illum, ac cœpit illi prævalere; veneruntque duo filii ejus, cum jam commixtum esset bellum, & pugna invaluisset, & circumdederunt terga exercitus: & constitutus exercitus Antiochi inter duos exercitus exterminatus est, nec evasit quispiam virorum illius: nec reversus est amplius Antiochus ad oppugnandum Simeonem

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

ودامت لآل يهودا السلامه والهدو طول ايام شمعون * وكانت مدة ولايته سنتين * ثم وثب
به تلماي زوج اخته فقتله في دعوة كان فيها وقبض على امراته وابنيه * وولي ابن
شمعون وكان اسمه هرقانوس *

* خبر هرقانوس بن شمعون * * الفصل العشرون *

كان شمعون في حياته قد قود ابنه يوحانان وجمع اليه رجال كثيره وانفذه لمحاربة رجل
كان قد خرج عليه يقال له هرقانوس * وكان رجل عظيم الشان شديد الباس قديم
الرياسه * فلقيه يوحانان فهزمه وقتله فسمي شمعون ابنه يوحانان هرقانوس لظفره بهرقانوس
وقتله اياه * فلما سمع هرقانوس هذا بقتل تلماي لابيه خاف من تلماي فهرب الي غزه
فتبعه تلماي في رجال كثير * فعاون اهل غزه لهرقانوس واغلقوا ابواب المدينه ومنعوا
تلماي من الوصول الي هرقانوس * فرجع تلماي وصار الي داعون ومعه ام هرقانوس
واخواه * وكانت داعون يوميذ ذات حصن منيع * فسار هرقانوس الي بيت المقدس وقرب
قرابين وولي في مكان ابيه وجمع عسكرا عظيما ثم سار الي تلماي * فاغلق تلماي باب
داعون على نفسه واصحابه وتحصن بها * فحاصره هرقانوس وعمل كبشا من حديد
ليضرب به السور ويفتحه وطال القتال بينهما واستظهر هرقانوس على تلماي وقرب من
الحصن وكاد ان يملكه * فلما راي تلماي ذلك امران تصعد ام هرقانوس واخواه على
السور ويعذبوا باشد عذاب * ففعل ذلك بهم * فلما راي ذلك هرقانوس توقف خوفا من ان
يقتلوا وترك القتال * فنادته امه وقالت * يا بني لا يسبيك حبك الي ورحمتك لي ولاخوتك
قبل ابيك ولا تدعن بسببنا الاخذ بثار بل اقتصص حق ابيك وحقي باجد ما انت
فيه * والذي تخافه علينا من هذا الظالم فليس بد له من فعله بنا على ساير الوجوه
فجد في القتال ولا تفرج عنه * فلما سمع هرقانوس كلام والدته جد في القتال فزاد
تلماي في عذاب امه واخوته وحلف انه يلقيهم من الحصن الي اسفل متي قرب
هرقانوس من الحصن * فتخوف هرقانوس بان يكون سببا لقتلهم * فعاد الي معسكره ولازم
محاصرة تلماي * واتفق حضور حج المظال فسار هرقانوس الي مدينة بيت المقدس ليحضر
العيد والحج والقربان * فلما علم تلماي بمسيره الي بيت المقدس واشتغاله عنه
عمد الي ام هرقانوس واخوته فقتلهم وهرب الي مكان لم يصل اليه هرقانوس *

Et perduravit Judæis pax, & quies longitudine dierum Simeonis. Fuit autem tempus ipsius dominii per duos annos. Dein irruit in illum Tolomæus Sororius, interfecitque illum in quodam convivio, cui aderat. Et comprehendit uxorem, & duos filios illius, & suffectus est filius Simeonis, cujus nomen erat Hyrcanus.

HISTORIA HYRCANI filii Simeonis.

CAP. XX.

Respondet cap. 15. lib. 13. Joseph. Antiq. Jud. Vid. & de bello. lib. 1. cap. 2.

Constituerat jam Simeon (ipso vivente) ducem filium suum Jochanam, & aggregatis ei viris quamplurimis, mittit illum ad debellandum virum quendam, qui in illum egressus erat, dicebaturque Hyrcanus. Erat autem vir magnæ famæ, fortis robore, & vetusti principatus. Cui occurrens Jochanan, profligavit illum, quapropter nuncupavit Simeon filium suum Jochanan, Hyrcanum, ob occisum Hyrcanum, & victoriam de illo reportatam. Cum autem audisset Hyrcanus iste Tolomæum interfecisse patrem ipsius, timuit Tolomæum, fugitque in Gazam, quem insecutus est Tolomæus cum pluribus viris. At opitulati sunt cives Gazæ Hyrcano, & clauserunt portas civitatis, prohibueruntque Tolomæum pervenire ad Hyrcanum. Et reversus Tolomæus abiit in Dagon, habens secum matrem Hyrcani, & duos fratres illius. Habebat autem Dagon tunc arcem municitissimam. Hyrcanus vero profectus est ad Domū sanctam, & obtulit sacrificia, & successit patri suo; coegitque exercitum magnum, & perrexit ad Tolomæum: quamobrem clausit Tolomæus portam Dagon super se, & socios, & sese munivit in ea. Et obsedit illum Hyrcanus fecitqae arietem ferreum ad percutiendum murum, atque aperiendum: & diu duravit inter eos pugna, & prævaluit Hyrcanus contra Tolomæum, & accessit prope munitionem, & pene eam obtinuit. Cum ergo vidisset hoc Tolomæus, præcepit deduci matrem Hyrcani, & duos fratres illius super murum, & supplicio affici vehementissimo, quod factum est illis. Videns autem hæc Hyrcanus, constitit, & timens, ne interficerentur, destitit a pugna. Quem interpellavit mater illius, & ait; Fili mi, ne commovearis amore, & pietate erga me, et fratres tuos præ patre tuo, nec molliaris affectibus propter captivitatem nostram ulciscendi illum, sed reposce vindictam juris patris tui, et mei quantum vales. Quod autem times pro nobis a tyranno isto, necessario omnino nobis facturus est: quare insta oppugnationi, nulla interpolatione data. Cum ergo audisset Hyrcanus verba parentis suæ, institit oppugnationi: quare auxit Tolomæus supplicia matri, et fratribus illius; juravitque se præcipitaturum eos ex munitione deorsum, quoties accederet Hyrcanus ad munitionem. Timuit itaque Hyrcanus ne causa esset necis eorum, et reversus est ad castra sua continuata obsidione Tolomæi. Accidit autem ut adesset solennitas tabernaculorum, quapropter profectus est Hyrcanus in civitatem Domus sanctæ, ut præsto esset festivitati, et solennitati, et sacrificiis. Cum ergo cognovisset Tolomæus concessisse in Domum sanctam, & ibi distineri, irruit in matrem Hyrcani & fratres illius, & occidit eos, fugitque in locum, ad quem pervenire non poterat Hyrcanus.

* خبر مسير انطيوخوس الي مدينة بيت المقدس الي محاربة هرقانوس *

* الفصل الواحد والعشرون *

فلما سمع انطيوخوس بقتل شمعون عقد جيشا وسار به حتي وافي مدينة بيت المقدس
فنزل عليها وحاصرها ورام فتحها * فلم يقدر عليه لحصانتها وعلو اسوارها
وكثرة الرجال المقاتله بها * بعد ما راد الله صدّه عنها فعمد الي الجهه الشماليه من
المدينه فبني فيها مقابل السور مايه وثلثين برجا واصعد الرجال عليها لمحاربة من
علو سور المدينة وجعل من حفر تحت الارض في موضع حتي انتهي الي اساس السور
فلقيه على خشب ثم اطلق فيه النار فوقعت من السور وقعه عظيمه كبيره *
فبادر رجال هرقانوس اليهم فمنعوهم عن الدخول وضبطوا موضع الثغر * ثم خرج
هرقانوس في اكثر رجال الحرب الى عسكر انطيوخوس وكثر فيهم القتل *

HISTORIA PROFECTIONIS Antiochi in civitatem Domus sanctæ, ad oppugnationem Hyrcani.

CAP. XXI.

Habetur cum aliis apud Joseph. Ant. Jud. lib. 13. cap. 16. & initio cap. 17. Vid. eund. de bello. lib. 1. cap. 2.

Cum autem audisset Antiochus Simeonem occubuisse, coegit exercitum, & profectus est, donec pervenit ad civitatem Domus sanctæ: & castrametatus est circa eam, & obsedit, intendens illam expugnare: at non valuit ob firmitatem, & altitudinem mœnium ipsius, et multitudinem virorum bellatorū in ea. Volente autem Deo, coercitus est ab illa: sese enim contulerat ad partem Septentrionalem civitatis, et extruxerat ibi e regione muri centum triginta turres et conscendere fecit super eas viros ad oppugnationem eorum, qui mœnia civitatis conscendere intentarent. Et constituit qui suffoderet terram in quodam loco, donec perventū est ad fundamentum muri: quod, cum ligneū compactum esset, igni incenderunt, ceciditque ex muro pars magna valde. Et occurrerunt viri Hyrcani ad eos, et prohibuerunt ingredi, custodientes locum ruinæ, et egressus est Hyrcanus cum potiori parte virorum bellatorum ad exercitum Antiochi, et multam intulit eis clade-

فانهزم انطيوخوس واصحابه وتبعه هرقانوس واصحابه الي ان كشفوهم عن المدينة ثم عادوا الي الابراج التي بناها انطيوخوس فهدموها واقاموا في المدينه وحولها. واقام انطيوخوس في مكان بينه وبين مدينة بيت الله نحو فرسخين * وحضر عيد المظال فراسله هرقانوس برفع الحرب الي ان ينقضي العيد * فاجابه الي ذلك وانفذ قرباناً وذهباً وفضةً الي بيت الله * فامر هرقانوس الكهنه يقبلون ما ارسله انطيوخوس ففعلوا * ولما راي هرقانوس والكهنه اعظام انطيوخوس لبيت الله راسله في الصلح * فاجاب انطيوخوس الي ذلك وسار الي بيت المقدس فلقيه هرقانوس ودخلا جميعا الي المدينه * وصنع هرقانوس لانطيوخوس ووجوه اصحابه دعوه واكلوا جميعًا وشربوا واهدا اليه ثلثماية بدرة ذهب وعاهد كل واحد منهم صاحبه على المسالمه والمعاونه وصار انطيوخوس الي بلده * وحكي ان هرقانوس فتح كنزًا كان لبعض الملوك من ولد داوود عليه السلام * فاخرج منه مالاً جزيلاً وترك فيه مثله وردّه الي ما كان عليه من الخفيه * ثم بنا ما انهدم من السور واحكمه * ونظر في ساير ما اصلح امر رعيته ومصالحها وسار فيهم احسن سيره * ولما وصل انطيوخوس الي بلاده عزم على محاربة ملك فارس لانه كان قد عصي منذ زمان انطيوخوس الاول * وراسل هرقانوس بالمسير اليه فسار معه هرقانوس ومضي معه الي بلد الفرس * فلقيه عسكر الفرس وحاربه فنصر عليهم انطيوخوس وظفر بهم وبذل السيف فيهم * ثم قام بمكانه وبنا بنياناً عجيباً ليكون له ذكر في بلدهم * وسار بعد مدّةٍ الي لقآء ملك الفرس وتخلّف عنه هرقانوس لسبت حضرت وكان عيد العنصره يعقبها * فالتقي ملك الفرس وانطيوخوس وجرت بينهما حروب عظيمه هلك فيها انطيوخوس واكثر عسكره * وانتهي الخبر الي هرقانوس فسار الي بلد الشام ونزل في طريقه على حلب فاستامن اليه اهلها وحملوا اليه الخراج فرحل عنهم وعاد الي مدينة القدس واقام بها ايّام * ثم سار الي بلد السمرة ونزل على نابلوس فمانعه اهلها عن الدخول اليها * فهدم ما كان لهم في طور يزبل من البنيان والهيكل وذلك بعد مايتي سنه مضت له منذ بناه سنبلاط السّامري * ثم قتل من كان من الكهنه في سبسطيه * وسار الي بلد ادوم وهي جبال الشراه فاستامنوا اليه فوافقهم على ان يختتنوا ويدخلوا في دين التوراه * وانهم اجابوه الي ذلك واختتنوا وتهوّدوا وتقوّوا لذلك الي ان خرب البيت الثاني * وسار هرقانوس الي ساير من يجاور من الامم فاستامن اليه جميعهم وعاهدهم وعاهدوه على السلام والطاعه * وارسل رسلاً الي الروم وكاتبهم في تجديد العهد بينهم وبينه * فلما وصلت رسله الي الروم اكرموهم ورفعوا منزلتهم وسمعوا الرساله التي جاوا بها وقضوا حوايجهم وكتبوا اليه جواب كتابه *

* نسخة كتاب الروم الي هرقانوس * * الفصل الثاني والعشرون *

من الكهل والثلثمايه والعشرين مدبريه الي هرقانوس ملك يهودا عليك السلام قد وصل الينا كتابك وقريناه وسررنا به وسالنا رسلك عن اخبارك * وعرفنا لهم منزلة فضلهم في العلم والادب والفضل واكرمناهم واجلسناهم بحضرة الكهل فقضي جميع حوايجهم وامر برد ساير المدن التي كان انطيوخوس غصبهم عليها اليكم وترك معارضتكم في شيٍّ من دينكم * وازالة كل رسم رسمه عليكم انطيوخوس *

Et fugatus est Antiochus, & sui, quos persecutus est Hyrcanus cum suis, donec removissent a civitate. Tum reversi ad turres, quas extruxerat Antiochus, destruxerunt eas, & morati sunt in civitate, & circa illam. Antiochus vero castrametatus est in quodam loco, qui distabat a civitate domus Dei circiter duo stadia. Adveniente autem solennitate Tabernaculorum, misit legatos ad illum Hyrcanus de induciis, donec præteriret solennitas: quod concessit ei, misitque victimas, & aurum, & argentum ad domum Dei. Præcepitque Hyrcanus sacerdotibus, ut susciperent, quod miserat Antiochus: & præstiterunt. Cum autem vidisset Hyrcanus, & Sacerdotes Antiochi reverentiam erga templum Dei, legatos ad eum misit de pace. Cui assensus est Antiochus, & profectus est in Jerusalem; occurrens ergo ei Hyrcanus ingressi sunt simul civitatem. Fecitque Hyrcanus Antiocho, & principibus ejus convivium: & comederunt una, & biberunt, & obtulit ei munus, trecenta talenta auri, & pepigit unusquisque eorum cum socio suo de pace, & auxilio ferendo, & abiit Antiochus in regionem suam. Fertur autem, Hyrcanum aperuisse thesaurum, qui fuerat quibusdam Regibus de filiis David, (cui pax) qui protulit inde pecuniam plurimam, & tantundem reliquit, restituens illum pristinæ occultationi. Tum construxit quod dirutum erat ex muro, & reparavit: & gregis sui utilitati, & commodo, provide consuluit, & recte erga eos sese gessit. Cum autem pervenisset Antiochus in regionem suam, decrevit oppugnare Regem Persidis, defecerat enim a tempore Antiochi primi: & misit legatos ad Hyrcanum, ut proficisceretur ad eum: & profectus est cum eo Hyrcanus, ac abiit in regionem Persidis. Cui occurrens exercitus Persarum congressus est cum eo, quos profligans Antiochus, reportavit victoriam ex illis, & gladio percussit eos. Tum stetit in loco suo, & construxit mirabile ædificium, ut esset ei in memoriam in regione eorum. Et perrexit post aliquod tempus in occursum Regis Persarum, & moratus est retro Hyrcanus causa Sabbati, cui Pentecoste instabat. Et sibi occurrerunt Rex Persidis, & Antiocbus, ac intercessere inter eos bella maxima, in quibus periit Antiochus, & plures de exercitu ejus. Perveniente autem nuntio ad Hyrcanum, profectus est in regionem Syriæ, & oppugnavit in itinere Halepum: cui sese dederunt cives, deferentes ei tributa, & recessit ab illis, reversusque est in Civitatem sanctam, & moratus est ibi aliquos dies. Tum contendit in Samariæ regionem, & oppugnavit Neapolim, quem prohibuerunt cives eam ingredi. Et destruxit quicquid habebant ædificiorum in monte Jezabel, & templum: quod quidem fuit post ducentos elapsos annos, ex quo ædificaverat illud Sanbalat Samarita. Occidit præterea Sacerdotes, qui erant in Sebaste. Et profectus est in regionem Idumeæ, id est, montes Sarah, & sese illi dederunt: quibuscum convenit, ut circumciderentur, & ingrederentur religionem Torah, *seu legis Mosaicæ*. Cui morem gerentes circumcisi, et Judæi facti sunt, et confirmati fuerunt in hoc usque ad destructionem Domus secundæ. Et perrexit Hyrcanus ad omnes circumvicinas gentes, cui omnes in clientelam sese dederunt, et inierunt simul fœdus de pace et obedientia. Misit præterea legatos ad Romanos, scribens eis de renovatione fœderis inter sese. Cum pervenissent itaque ejus legati ad Romanos, honoraverunt eos, et exaltaverunt eorum locum, et auscultaverunt legationem, cujus causa venerant, et fecerunt negotia eorum, ac responderunt illius epistolæ.

EXEMPLAR EPISTOLÆ Romanorum ad Hyrcanum.

CAP. XXII.

Aliâ paulò formâ à Josepho recitatur Antiq. lib. 13. cap. 17. post initium.

A Seniore, et trecentis viginti rectoribus ejus, Hyrcano Regi Judæ, Salus. Jam pervenit ad nos epistola tua, quam legentes gavisi sumus. Et interrogavimus legatos tuos de rebus tuis. Agnovimus item locum dignitatis eorum in scientia, disciplina, et virtutibus; et honoravimus eos, et sedere fecimus in præsentia Senioris, qui expedire curavit omnia negotia illorum, præcipiens restitui vobis omnes urbes, quas vi abstulerat Antiochus, et auferri omnem obicem circa exercitium religionis vestræ, et irritum fieri quicquid in vos decreverat Antiochus.

وامر ان تقر ساير المدن التي فتحها بيك * وتقدّم بالكتاب الي ساير اعماله باكرام رسلك واعزازهم * وقد ارسل معهم رسولاً اليك اسمه فيناوس ومعه كتاباً اليك وحمّله ايضاً رسالة يذكرها لك * فلما وصل كتاب الروم الي هرقانوس سُمّي ملكًا وكان يسمي قبل ذلك الكاهن الاكبر * فاجتمعت اليه منزلة المُلك ومنزلة الكهانه * وهو من اوّل سُمي بالمُلك من ملوك اليهود في مدّة البيت الثاني *

* خبر حرب هرقانوس الملك مع السُّمرة *

* الفصل الثّالث والعشرون *

ثم ان هرقانوس سار الي سبسطيه وحاصر من بها من السُّمرة مدّة طويلةً الي ان اضطرّهم الي اكل الجيف وهم مع ذلك صابرين له تخوفهم من سيفه واعتمادهم على من قد استنجدوا به من المقدونيين والمصريين * ثم حضر الصوم الكبير الذي يحتاج هرقانوس ان يكون فيه حاضرا ببيت المقدس ليقرّب فيه القرابين هذا اليوم * فاستخلف بنيه على الجيش وهما انطيغنوس وارسطبلوس وتقدّم اليهما بمحاصرة السُّمرة والتضييق عليهم * وتقدّم الي العسكر بطاعة ابنيه هذين واتباع امرهما * وسار الي مدينة بيت المقدس * فسار انطيوخوس المقدوني لينجد آهل سبسطيه * فاتّصل خبره بابني هرقانوس فاستخلفا علي سبسطيه من يحاصرها * وسارا الي انطيوخوس فحارباه وهزماه وعادا الي سبسطيه * ووافي من مصر ليطرا بن قلبطرة الملكه لنصرة السُّمرة فلما اتّصل خبره بهرقانوس سار اليه بعد انقضي العيد فلقيه وقاتله قتالا شديدًا وقتل من رجاله خلقًا وانهزم ليطرا ولم تعاود اهل مصر بعد هذا الي معاونة السُّمرة * وعاد الملك هرقانوس الي سبسطيه فاقام عليها الي ان فتحها بالسيف وقتل من بقي من اهلها وخربها وهدم سورها *

* خبر ليطرا بن قلبطرة وخروجه على امه بمصر *

* الفصل الرابع والعشرون *

ثم ان ليطرا بن قلبطرة لما صار قوي بالمال والرجال عصي على امه قلبطرة وعاونه على ذلك اكبر وجوه اهل الدّوله * فعمدت قلبطرة الي رجلين من اهل اليهود يقال لاحدهما حلقيا والاخر حننيا * فقدمتهما على من بقي معها من عظماء المصريين وولتهما على جيش مصر * فاحسنا السيره في العامه واحكما السياسه لامور المُلك فانفذتهما قلبطرة لمحاربة ليطرا * فصارا اليه وحارباه وهزماه وقتلا رجاله فهرب الي قبرس واقام بها في نفر بقوا معه *

* ذكر فرق اليهود في ذلك الزمان *

* الفصل الخامس والعشرون *

كان اليهود في ذلك الوقت ثلثه فرق * احدهما الفروشيم وهم المعتزله وقيل النّساك * ومذهبهم القول بما في التوراه على ما فسّر سلفهم * والثّانيه الصدوقيه وهم اصحاب رجل من العلماء يقال له صادوق * ومذهبهم القول في السّمعيّات بنصّ التوراه وما دلّ عليه المكتوب فيها دون ما ليس بمنصوص ولا مدلول عليه بما فيها * والفرقه الثّالثه الحسدنيم وهم الفضلا * ولم يذكر صاحب الكتاب مذهبهم الّا ان يقتضيه اسمهم * هذا انهم كانوا يذهبون الي العمل بما هو افضل وهو الاخذ من هذين المذهبين بما هو احوط في الدّين واسلم في التوقي *

Præcepit quoque, ut firmæ maneant cunctæ civitates, quas ipse expugnaverat. Mandavit præterea per epistolas omnibus suis provinciis honorari legatos tuos, atq; cohonestari. Misit etiã cum illis ad te legatum nomine Cynæum, habentem secum epistolam; cui & legationem injunxit: ut coram tecum ageret. Cum ergo pervenisset epistola Romanorum ad Hyrcanum, Rex nuncupari cœpit, cum antea Sacerdos magnus nuncuparetur: coaluerunt itaque in eo dignitas Regni, & dignitas Sacerdotii. Fuit autem primus, qui nuncupatus est Rex ex Regibus Judæorum tempore domus secundæ.

HISTORIA BELLORUM Hyrcani Regis cum Samaritis.

CAP. XXIII.

Habetur apud Joseph. Ant. lib. 13. cap. 18. in princ. Vid. eund. de bello, lib. 1. cap. 2. ad finem.

HYrcanus autem contendit in Sebesten, & obsedit Samaritas, qui erant in ea, longo tempore: donec eo necessitatis eos redegit, ut coacti fuerint vesci omni genere morticini. Hæc nihilominus æquo ferebant animo, timentes gladium ejus, & fiduciam habentes in Macedonibus, & Ægyptiis, quorum opem imploraverant. Interea adest jejuniũ majus, cui præsto esse debebat Hyrcanus in Domo sancta, ut offerret Sacrificia hoc die. Suffecit itaque duos filios suos, nempe Antigonum, & Aristobulum exercitui, præcipiens eis obsidere Samaritas, & in angustias redigere. Jussit quoque exercitui filiis suis obedire, & mandatis eorum obsequi: & profectus est in civitatem Domus sanctæ. Perrexit quoque Antiochus Macedo ad opem ferendam civibus Sebestes: & perlata est fama ejus duobus filiis Hyrcani, qui, suffecto qui Sebesten obsessioni instaret, obviam Antiocho iverunt: quem oppugnantes fugaverunt, & reversi sunt Sebesten. Adventavit præterea ex Ægypto Lythras filius Cleopatræ Reginæ ad opitulandum Samaritis. Hujus nuntium cum perlatum esset ad Hyrcanum, contendit ad eum transacta jam solennitate: cui occurrens oppugnavit acerrime, occiditque de viris ejus quamplures: & fugatus est Lythras, nec reversi sunt posthac Ægyptii opem ferre Samaritis. Et reversus est Rex Hyrcanus Sebesten, & institit in eam, donec gladio expugnavit, & occidit qui remanserant de civibus, & exterminavit eam, & mœnia destruxit.

HISTORIA LYTHRAE FILII Cleopatræ, & egressionis ejus contra matrem suam in Ægypto.

CAP. XXIIII.

Quædam de his Vid. apud Joseph. Antiq. lib. 13. cap. 18. in medio.

LYthras quidem filius Cleopatræ, cum roboratus esset bonis, & viris, descivit a matre sua Cleopatra: opitulantibus ei præclarissimis Regni. Accitos itaque Cleopatra duos viros de Judæis, quorum unus dicebatur Chelcias, alter vero Hananias, præposuit iis, qui secum remanserant ex magnatibus Ægyptiorum, ac præfecit ambos copiis Ægypti. Hi autem bene gerebant omnia erga plebem, & sapienter administrabant negotia regni. Hos misit Cleopatra ad oppugnandum Lythram: qui profecti ad eum inierunt bellum, & fugaverunt eum, profligatis viris ejus: qui fugit in Cyprum, ibique morabatur cum paucis, qui secum remanserant.

MENTIO SECTARUM Judæorum eo tempore.

CAP. XXV.

Meminit earum Josephus Ant. lib. 13. cap. 9. ante fin. Defectionis verò Hyrcani, quæ etiam hic habetur, cap. ejusd. lib. De Pharisæis consule Joseph. lib. Ant. cap. 3. post initium: de tribus verò sectis Ant. lib. cap. 2. sed præcipue de bello, lib. 2. cap. 7. pe totum.

ERant Judæorum eo tempore tres Sectæ: una Pharisæorum, id est, segregatorum, seu religiosorum, quorum institutum erat asserere quicquid in lege continetur, secundum prædecessorum expositiones. Secunda Sadducæorum, & sunt asseclæ viri cujusdam de doctoribus, nomine Sadoc; quorum institutum erat asserere secundum ea, quæ percipiuntur ex Textu legis, & de quibus demonstratur ex ipsa Scriptura; non autem quod in Textu non extat, nec demonstratur ex eo. Tertia vero Secta erat Chasidanim, seu virtutibus operam navantium: nec meminit auctor libri institutum istorum, nisi quatenus hoc elicitur ex nomine: incumbebant enim iis operibus, quæ ad præstantiores virtutes accedebant, quod est, Seligere ex istis duobus institutis, quod est tutius in fide, securius ac cautius.

وقد كان هرقانوس اوّلاً من المعتزله ثم انتقل الي الصدوقيه لما قال له بعض المعتزله
ليس يجوز لك ان تكون كاهنًا عظيمًا لان امك سُبيَّت قبل ان تلدك في ايام
انطيوخوس وولد السَّبيَّةِ لا يصلح ان يكون كاهنًا عظيمًا * وكان خطابهم هذا
بحضرة كبرآء المعتزله * وكان ذلك سبب انتقاله الي مذهب الصدوقيه * وكانوا
الصدوقيه يعادوا المعتزله فضربوا بينهم وبينه وحملوه علي ان قتل منهم من المعتزله
خلقًا كثيرًا وال الامر بينهم الي حرب وشرور عظيمه حصلت بينهم علي ممرّ السنين

* ذكر موتة هرقانوس ومدّة مُلكه *   * الفصل السادس والعشرون *

كان لهرقانوس ثلثه بنين انطيغنوس وارسطبلوس والاسكندر وكان هرقانوس محبًا
لانطيغنوس وارسطبلوس ومبغضًا للاسكندر * فراي في منامه ان الذي يملك من
بعده من اولاده هو الاسكندر فساه ذلك * وما راي ان يولّي في حياته احد ولديه الذين
يحبّهما من اجل روياه ولم يملّك الاسكندر من اجل كراهيته اياه * فترك الامر ليجري
من بعد وفاته علي ما يريده الله عز وجل * وكان آل يهودا في زمان ابيه وزمان عمّه
مجتمعين علي محبتهم والميل اليهم والطاعه لهم لمحاربتهم لاعداهم وحُسن سيرهم
فيهم * ولم يزالوا ايضًا مجتمعين علي محبة هرقانوس الي ان جَرَي منه ما جري من
قتل المعتزله واباحة اليهود ومحاربة بعضهم بعض علي الدّين * فتولّدت بينهم
العداوات الدايمه والشرور المتّصله والقتل الكثير * وكان ذلك سببًا لكراهيه
اكثرهم لهرقانوس * وكانت مدّة مُلكه حد وثلثين سنه وتوفّي *

* خبر ارسطبلوس بن هرقانوس *   * الفصل السابع والعشرون *

لما توفّي هرقانوس وملك ارسطبلوس ابنه فاظهر كُبرًا وتجبّرًا واقتدارًا وكان يلبس تاجًا
عظيمًا علي راسه احقارًا لتاج الكهانه المقدس * ومال الي اخيه انطيغنوس وقدّمه علي
جميع اصحابه وقيّد اخيه الاسكندر وقيّد امه لمحبتها لاخيه الاسكندر * وانفذ اخاه
انطيغنوس فحاربه فظفر به وبساير اعوانه واشياعه فقتلهم ثم عاد الي مدينة بيت
المقدس ووافق ذلك علّة عرضت لارسطبلوس * فلما قرب انطيغنوس من المدينه
ذكرت له علّة اخيه * فلما دخل الي المدينه مضي الي بيت الله ليحمد علي ما تفضل به
من خلاصه من عدوه وليسأل الله عز وجل ان يمنّ بعافية اخيه * فمضي بعض من
يعادي انطيغنوس ويحسده الي ارسطبلوس فقال له ان خبر علّتك قد اتّصل باخيك
وقد وافي هو واصحابه متقلّدين بالسلاح وقد صار الي القدس ليوافق اصحابه علي ان
يكبسك فيقتلك * فخاف الملك ارسطبلوس ان يكون ما قيل له عن اخيه ان يعاجل
علي اخيه قبل ان يتحقّق ما خُبر به عنه * فامر ساير غلمانه ان يقفوا بالسلاح في موضع
لا وصول لقصره من غيره * وامر ان ينادي المنادي بان لا يصير احد الي الملك بشي
من السلاح الي دار المُلك بغير اذن * ثم انفذ الي انطيغنوس يامره بالمصير اليه
فنزع انطيغنوس ما كان عليه من السلاح طاعةً للملك * فوافاه رسول
امراة اخيه ارسطبلوس وكانت مبغضه له * فقالت له ان الملك يقول لك قد اتصل
بي حسن هيّئتك في دخولك المدينه وقد اردت ان اراك علي تلك الصوره
فصر اليّ بزيّك حتي اشاهدك فاسَرّ * فلم يشك انطيغنوس ان هذه الرساله من
الملك كما قال الرسول وانه لم يرض له ان يساوي غيره في ازالة السلاح عنه

Hyrcanus autem fuit primo ex Pharisæis, tum migravit ad Sadducæos, eo quod dixerat illi quidam Pharisæorum: Non licet tibi esse Sacerdotem magnum, quia mater tua captiva fuit antequam te gigneret in diebus Antiochi: filium vero captivitatis non decet esse Sacerdotem magnum. Erat autem colloquium hoc præsentibus Pharisæorum Principibus. Quod quidem causa fuit transmigrationis ejus ad institutum Sadducæorum. Sadducæi autem inimicitias exercebant cum Pharisæis; quare inter eos discordias nutriebant, & eo induxerunt illum, ut interficeret de Pharisæis multitudinem plurimam, eoque devenit rerum calamitas, ut bella, & mala multa inter eos longo annorum spatio duraverint.

MENTIO OBITUS HYRCANI, & temporis regni illius.

CAP. XXVI.

Vid. Joseph. Ant. lib. 13. cap. 18. in fine. Et de Bello lib. 1. cap. 3. in initio.

ERant Hyrcano tres filii, Antigonus videlicet, Aristobulus, & Alexander. Diligebat autem Hyrcanus Antigonum, & Aristobulum: exosus vero erat ei Alexander. Vidit autem aliquando in somniis, quod regnaturus esset post se de filiis Alexander, quod mœrorem ei attulit. Nec illi visum est, ipso vivente, præficere quempiam filiorum suorum, quos diligebat, propter visionem: nec Alexandrum constituere Regem, quod invisus ei erat. Quare dimisit negotium, ut eum haberet eventum post obitum suum, qui Deo Opt. Max. erit in placitis. Erant autem Judæi tempore patris illius, & patruelium, consentientes in amore illorum, & propensi ad illorum obedientiam, ob hostium suorum debellationem, & res optime gestas ab eis. Persliterunt quoque conjuncti in amore Hyrcani, donec perpetrata est ab illo cædes Pharisæorum, & exterminium Judæorum, ac civilia bella ob religionem. Hinc obortæ sunt perpetuæ inimicitiæ, & continuata mala, & multæ clades. Quod quidem causa fuit multis detestari Hyrcanum. Fuit autem tempus regni illius triginta, & unius annorum, & defunctus est.

HISTORIA ARISTOBULI filii Hyrcani.

CAP. XXVII.

Habetur apud Joseph. Ant. lib. 13. cap. 19. & de Bello lib. 1. cap. 3. paulò post initium.

DEfuncto Hyrcano, regnavit post illum Aristobulus filius ejus, qui ostentavit fastum, superbiam, & potentiam, imponebatque capiti suo magnum Diadema, in despectum Diadematis Sacerdotii sancti. Propensus autem erat in fratrem suum Antigonum, quem prætulit omnibus amicis suis; Alexandrum vero fratrem suum in vinculis habuit, itidem & matrem suam, ob amorem illius erga Alexandrum. Et misit fratrem suum Antigonũ, qui oppugnavit eum, & vicit eum cum omnibus fautoribus & copiis, quas profligavit, & reversus est in civitatem Domus sanctæ. Accidit autem hoc, cum infirmus jaceret Aristobulus. Cum itaque accederet ad civitatem Antigonus, nuntiata est ei fratris ægritudo: qui ingressus civitatem, adiit Domum Dei, ut gratias ageret de collato sibi beneficio liberationis ab hoste, & efflagitaret Deum Opt. Max. ut fratri valetudinem largiretur. Petunt ergo quidam de hostibus, & osoribus Antigoni Aristobulum, & dicunt; Utique ægritudinis tuæ nuntium fratri tuo perlatum est, & ecce adventat cum sociis, instructus armis, & jam perrexit in Sanctuarium conciliaturus sibi socios, ut irruat in te, & occidat. Et timuit Rex Aristobulus ne ob id, quod sibi dictum est, citius properaret in fratrem suum, antequam certior fieret de relatis. Quamobrem præcepit universis pueris suis, ut armis instructi sisterent in loco quodam, quem declinare nequit, quicunque ejus petit palatium. Jussit præterea præconio præcini, ne quis ullo armorum genere instructus, in aulam ad Regem injussus accederet. Post hæc misit ad Antigonum, præcipiens ad se venire: quare exutus est Antigonus armis morem gerens Regi. Interim adventavit ad eum legatus uxoris fratris sui Aristobuli (quippe exosus ei erat) qua ait illi; Rex tibi dicit; Jam nuntiata mihi est pulchritudo habitus tui, cum ingredereris civitatem, & jam cupio te contemplari sub hac forma: quare perge ad me in hunc modum, ut intuens te gaudeam. Nec dubitavit Antigonus hanc legationem esse a Rege ut retulerat legatus, & quod eum nequaquam cæteris in armorum depositione vellet æquari.

فسار اليه بزيه وهيئته فلما انتهي الي الموضع الذي امر ارسطبلوس رجاله بالوقوف عليه وقتل من جاء اليه بالسلاح وراوه القوم لابسًا سلاحه شدّوا عليه فقتلوه للوقت وجري دمه علي الرخام في الموضع * فعظمت صرخة الناس وعلا بكاوهم وضجيجهم اسفًا علي قتل انطيغنوس لحسنه في نفسه وجميل تلاويه وما فعل * فلما سمع الملك صرخة الناس سال عن الخبر فعرف بان انطيغنوس قد قُتل * فعظم ذلك عليه لمحبة كانت له عنك ولانه لم يستحق ذلك منه وعلم بان حيلة عُملت علي اخيه * فصرخ وبكي بكاءً شديدًا وضرب صدره كثيرًا فتفرّت بعض عروق صدره ففاض الدم من فيه * واقبل اليه غلمانه ووجوه اصحابه بالتعزية والمدارة والتلطّف به لمنعه عن مثل ذلك الفعل اشفاقًا من هلاكه اذ كان عليلاً واشرف علي نفسه بما فعله * واحضروا طشتًا من ذهب لاستقبال الدم الذي كان ينبعث من فيه * وانفذوا الطشت بما فيه من الدم مع بعض الغلمان الي الطبيب ليشاهد ويشير بما يُستعمل له * فمضي الغلام بالطشت * فلما صار الي الموضع الذي فيه قُتل انطيغنوس وجري فيه دمه زلق الغلام ووقع وانصبّ ما كان في الطشت من دم الملك علي دم المقتول * فعاد الغلام بالطشت وعرّف خاصة الملك بما جري * فاقبلوا عليه بالشتم والتعنيف وهو يبري ويحلف انه لم يقصد ذلك ولا اراده * فسمع الملك ما كانوا فيه فسال ان يعرّفوه ما يقولونه فامتنعوا من ذلك فجزم عليهم فعرّفوه * فقال سبحان الحاكم العدل الذي صبّ دم الظالم علي دم المظلوم * ثم شهق فمات للوقت وكانت مدّة مُلكه سنة كاملة وبكاه ساير رعيته لانه كان شجاعًا مظفرًا جوادًا * ثم مَلَك اخوه الاسكندر بعده *

Et adivit illum eo modo & habitu. Qui cum perveniſſet ad locum illum, in quo juſſerat Rex Ariſtobulus viros ſuos ſiſtere, & occidere quicunque illuc armatus adventaret: & vidiſſent illum viri inſtructum armis ſuis, inſtiterunt in illum, & illico occiderunt: & fluxit ſanguis ejus ſuper marmora eo in loco. Et invaluit clamor hominum, ac elevatus eſt eorum fletus, & ululatus, condolentes necem Antigoni ob illius ſpecioſitatem, & ſermonis elegantiam, & ea quæ fecerat. Audiens itaque Rex clamorem hominum interrogavit de re, percepitq; Antigonum cæſum eſſe: quod ſummum attulit ei mœrorem; tum propter amorem, quo illum proſequebatur; tum quod talia non merebatur: & cognovit inſidias fratri tenſas fuiſſe: & exclamavit, flevitque fletu magno, & continenter percuſſit pectus; ita ut diſrumperentur quædam venæ illius pectoris, & erumperet ſanguis de ore ipſius. Acceſſerunt autem ad illum pueri, & principes amicorum ejus, conſolantes, & lenientes, & blandientes ei, ut ipſum diſtinerent ab hujuſcemodi opere, veriti, ne periret, cum eſſet æger, & prope animam exhalaret propter ea, quæ ab ipſo geſta ſunt. Acceperunt autem catinum aureum ad excipiendum erumpentem ex ore ſanguinem, & miſerunt catinum cum ſanguine, qui in eo erat per quendam puerorum, ad medicum, ut videret & conſuleret quid ei adhibendum eſſet. Et abiit puer cum catino, & cum adveniſſet in locum, in quo occiſus fuerat Antigonus, & fluxerat ſanguis ejus, prolapſus eſt puer, & cecidit, & effuſus eſt qui erat in catino ex ſanguine Regis, ſuper ſanguinem *fratris* ſui occiſi. Et reverſus eſt puer cum catino, indicavitque aulicis quod acciderat. Qui injuriis, & contumeliis impetiverunt juſtificantem, & jurantem id ſe haud ex induſtria, vel ſponte intendiſſe. Cum autem audiſſet Rex contendentes, petiit, ut ſibi indicarent quid conquerentur, qui ſe continuerunt; at ubi comminatus eſt, indicaverunt ei. Qui ait: Laus judici juſto, qui effudit ſanguinem oppreſſoris ſuper ſanguinem oppreſſi. Tum ingemuit, & mortuus eſt ſtatim: & fuit tempus regni illius unius exacti anni. Et flevit illum totus grex illius, quia erat magnanimus, victor, liberalis: & regnavit poſt illum frater illius Alexander.

* ذكر الاسكندر بن هرقانوس * * الفصل الثامن والعشرون *

MENTIO ALEXANDRI filii Hyrcani.

CAP. XXVIII.

Convenit pars prior capitis cum Joſepho Ant. lib. 13. cap. vid. etiam de Bello lib. 1. cap. 3. circa medium. Pars poſterior de victo à Latburo ad Jordanem Alexandro, veniente Cleopatra in ſubſidium, cæteriſque convenit quadantenus cum Joſepho Ant. lib. 13. cap. 21. part. Quædam etiam ex eis de Bello lib. 1. cap. 3.

لمّا مات ارسطبلوس فك القيد عن اخيه الاسكندر واُخرج من الحبس ووُلّي المُلك * وكان صاحب عكّه قد عصي وارسل لليطرا بن قلبطرن وساله ان يعينه علي ان يكون من قبله فأبَي عليه كثيرًا خوفًا ممّا لقيه من هرقانوس * فشجّعه الرسول بعاضدة صاحب صور وصيدا وغيرهما له * فسار ليطرا بثلثين الف رجل * واتّصل الخبر بالاسكندر فسبقه الي عكّه فنزل عليها واغلق اهل عكّه الباب في وجهه ومانعوه * فضيّق عليهم الاسكندر واقام محاصرًا لهم الي ان ورد اليه الخبر بمسير ليطرا فتنحّا عنهم * ووافاهم ليطرا واصحابه * وكان في اهل عكّه شيخ مقبول القول * فاشار علي اهل البلد بان لا يسمحوا بدخول ليطرا الي مدينتهم ولا يستجيبوا الي طاعته اذ هو علي غير دينهم * وقال لهم ان طاعة الاسكندر الذي هو من اهل دينكم اصلح لكم من طاعة ليطرا علي كل وجه * ولم يزل بهم الي ان قبلوا قوله ومنعوا ليطرا من الدخول الي عكّه وامتنعوا عن الدخول في طاعته * فحار ليطرا في امره ولم يدرِ ما يصنع * فاتّصل ذلك بملك صيدا فراسله ان يعاضده علي محاربة الاسكندر اما ان يظفرا به او ببعض مداينه فينكّتاه بذلك فيرجع ليطرا الي بلاده وقد اثّر اثرًا يُهاب به * فيكون ذلك اصلح له من ان يرجع علي الحال التي حصل عليها * فاتّصل ذلك بالاسكندر فراسل ليطرا بالجميل وحمل اليه هدية نفيسة ووافقه الّا يعاون صاحب صيدا * فقبل ليطرا هدية الاسكندر واجاب سواله * وسار الاسكندر الي صيدا وقاتل صاحبها فنصره الله عليه وقتل خلقًا كثيره من رجاله وهزمه وتسلم بلاد

POſtquam mortuus eſt Ariſtobulus, vinculis ſolutus eſt frater illius Alexander, & e carcere eductus ſucceſſit in regnum. Rebellaverat autem Præfectus urbis Acche, *quæ eſt Ptolemais*, & miſerat legatos ad Lythram filium Cleopatræ, flagitans, ut auxilio ſibi eſſet, reciperetque in clientelam, qui multum recuſavit, timens ea, quæ hactenus ſuſtinuerat ab Hyrcano. Cui animos addidit legatus ob promiſſa auxilia Domini Tyri, & Sydonis, aliorumque. Et profectus eſt Lythras cum triginta millibus virorum: & perlata eſt fama Alexandro, qui antevertit eum ad Ptolemaidem, & invaſit eam, clauſeruntq; cives Ptolemaidis portam in faciem ipſius, & prohibere eum conabantur. Quare coarctabat eos Alexander, inſtititque obſidens, donec nuntiatum eſt ei de profectione Lythræ: tunc enim receſſit ab eis, adventante Lythra cum ſuis. Erat autem inter Ptolemaidenſes cives ſenex quidam acceptæ auctoritatis, qui perſuaſit civibus, ne Lythram ingredi civitatem ſuam permitterent, nec ejus obedientiam admitterent, cum ſit alterius religionis. Ait illis quoque: Conducibilior quidem vobis undequaque erit obedientia Alexandro, qui ejuſdem religionis eſt, quam obedientia Lythræ; nec deſtitit donec admiſerunt ipſius ſententiam. Et prohibuerunt Lythram ingredi Ptolemaidem, negantes ei obedientiam. Et hæſit Lythras circa res ſuas, nec deliberabat, quid ſibi agendum eſſet. Et perlatum eſt hoc Regi Sidonis, ad quem miſit legatos, ut ei auxilio eſſet in bello contra Alexandrum, vel ut expugnarent illum, aut aliquas ejus civitates, & punirent eum in hoc, & ſic reverteretur Lythras in regionem ſuam, geſtis iis, quæ illum timendum redderent, quod ſane conducibilius illi fore, quam rebus infectis reverti. Et nuntiatum eſt hoc Alexandro, qui miſit ad Lythram honeſtam legationem cum pretioſiſſimo munere, & ſtatuit cum illo, ne auxilio eſſet Domino Sidonis. Et acceptavit Lythras munus Alexandri, annuens ejus petitioni. Alexander autem profectus eſt Sidonem, & oppugnavit Dominum ejus, quem victorem reddidit Deus adverſus eum, occiditque multitudinem plurimam de viris ejus, & ipſo fugato, obtinuit illius regionem.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

ثم ان الاسكندر راسل قلبطرة في ان تسير عسكرها الي ليطرا ابنها ليسير هو ايضا بعسكره اليه ويقبل اليه ويسلمه اليها * فعلم ليطرا بذلك فسار الي جبل الجليل فقتل من اهله خلقًا كثيرة وسبي عشرة الاف وقتل من رجاله خلق كثير * ثم سار حتي وافي الاردن فنزل عليه ليريح برجاله ودوابه ثم يسير لبيت المقدس لمحاربة الاسكندر * فاتصل خبره بالاسكندر فسار اليه في خمسين الف منهم ستة الاف رجل معهم اتراس نحاس ويقال ان كل واحد منهم يقاوم عدة رجال * فوافاه علي الاردن وواقعه هناك فلم يرزق ظفرًا لانه كان واثقًا برجاله معتمدًا عليهم وعلي عددهم * وكان مع ليطرا رجال ذا معرفة بالحروب وتدبيرها * فاشار عليه ان يقسم اصحابه قسمين * قسم يكون مع ليطرا ومن معه للحرب * وقسم مع احد اصحابه * فقاتل الي نصف النهار وقتل من رجاله خلق كثيره * وخرج صاحبه بمن معه من بقية العسكر وهم مستريحون علي الاسكندر واصحابه وقد اجهدهم التعب فتمكن منهم كما اراد وقتل منهم خلقًا كثيرًا * وانهزم الاسكندر ومن بقي من رجاله الي مدينة بيت المقدس * ثم سار ليطرا عند المساء الي قريه بقربه فوافا به نسوه من اليهود وصبيان فامر بقتل بعضهم وطبخ لحمه واظهر ان في اصحابه من ياكل لحوم الناس * وانما اراد بذلك تخويف اهل البلد من اصحابه * ثم وافت قلبطرة فاستقبلها الاسكندر وعرفها ما صنعه ليطرا باصحابه ووافقها علي ان يسير معها في طلبه * فاتصل ذلك بليطرا وهرب الي حيث كانت سفنه مقيمه وركب فيها وعاد الي قبروس وعادت قلبطرة الي مصر * ولما كان في السنه الاخري سار الاسكندر الي غزة لان صاحبها عصي عليه وبعث الي بعض ملوك العرب واسمه هرتم ليعاونه * فاجابه الي ذلك وسار الي غزة فاتصل ذلك بالاسكندر فخلف بعض رجاله علي غزة وسار الي هرتم وواقعه فهزمه * ثم عاد الي غزة واقام عليها الي تمام سنه ففتحها * وكان السبب في فتحه لها ان اخو سلطانها وثب به فقتله * فطلب اهل المدينه ان يقتلوه فجمع اصحابه ومضي الي باب المدينه ونادي الي الاسكندر وساله ان يعطيه ولمن معه الامان ويدخل الي المدينه * فامنهم الاسكندر ودخل الي غزة وقتل اهلها وخرب هيكلًا كان فيها واحرق صنمًا كان من ذهب في ذلك الهيكل * ثم سار الي مدينة بيت المقدس وعيّد بها عيد المظال * ثم سار بعد انقضاء العيد الي هرتم فحاربه وقتل من رجاله خلقًا كثيرًا واشتد الامر علي هرتم وضاق وخاف التلف علي نفسه * فاستامن الي الاسكندر ودخل تحت طاعته وادي اليه الخراج فارتحل الاسكندر عنه وسار الي حماة وصور ففتحهما واخذ الخراج من اهلهما وعاد الي مدينة بيت المقدس *

Post hæc misit Alexander legatos ad Cleopatram, ut proficisceretur cum exercitu ad Lythram filiu suum, ut pergeret & ipse cum exercitu suo ad eundem, & captum traderet ei. Quod cognoscens Lythras abiit in montem Galilææ, & occidit de incolis multitudinem plurimam, & decem captivorum millia abduxit: & cæsa est de viris ejus multitudo magna. Inde profectus est quoadusq; pervenit ad Jordanem, & castrametatus est ibi, ut requiem caperent viri, & jumenta ipsius; deinde proficisceretur in Jerusalem ad oppugnandum Alexandrum. Quod nuntiatum est Alexandro, & contendit ad illum cum quinquaginta millibus, e quibus sex millia virorum habebant æneos clypeos: fertur autem quod unusquisq; eorum aptus esset resistere alicui numero virorum. Et invasit illum ad Jordanem, & congressus est cum illo ibi, at non obtinuit victoriam, quoniam fidebat in viris suis, & in eorum numero collocaverat fiduciam. Erant autem cum Lythra viri peritissimi in bellis, & instruendis aciebus: qui illi consuluerunt, ut divideret suos duas in partes: ita quidem, ut una pars esset cum Lythra, & cum suis ad prælia; altera vero cum aliquo suorum. Qui pugnavit usque ad Meridiem, & cæsa est de viris ejus multitudo magna. Et prodiit amicus ejus cum iis, qui secum erant de reliquo exercitu, integris viribus, contra Alexandrum, & suos, quos jam oppresserat labor, & obtinuit eos ut voluit, occiditque ex eis multitudinem plurimam: & fugit Alexander, & qui remanserant cum eo viri in civitatem Domus Sanctæ. Abiit quoque Lythras prope vesperam in oppidum quoddam proximum, & occurrerunt ei casu mulieres quædam de Judæis, & pueri, mandavitque occidi quosdam eorum, & coqui carnes, simulans inter suos esse, qui vescerentur carnibus humanis; intendens his incutere timorem suorum incolis regionis. Adventavit post hæc Cleopatra, quam excepit Alexander, & indicavit ei, quod fecerat Lythras suis, statuitque abire cum ea ad illius inquisitionem: quod cum perlatum esset Lythræ perfugit ad locum, ubi erat statio navium illius, quas conscendens reversus est in Cyprum: Cleopatra vero in Ægyptum rediit. Exacto autem anno profectus est Alexander in Gazam, quippe Dominus illius defecerat ab illo, & miserat ad quendam Regum Arabum nomine Hartam, ut sibi auxilio esset: cui annuit, & profectus est in Gazam, quod perlatum est ad Alexandrum, qui relictis quibusdam de viris suis contra Gazam, profectus est ad Hartam, & conseruit cum illo manus, & fugavit eum. Dein reversus est in Gazam, & instans adversus eam, exacto anno expugnavit. Fuit autem expugnationis hujus causa, frater Domini illius, qui irruens in illum occidit. Hic, civibus quærentibus illum occidere, cogens amicos, abiit ad portam civitatis, interpellavitque Alexandrum, petens ut data sibi, suisque securitate, ingrederetur urbem: quibus data Alexander dextra ingressus est Gazam, & occidit cives ejus, atque evertit templum, quod in ea erat, ac succendit Idolum aureum, quod in templo erat. Quibus peractis perrexit in civitatem Domus Sanctæ, ibique celebravit festum Tabernaculorum. Exacto itaque festo sese expedivit contra Hartam, quem oppugnavit, occiditque de viris ejus multitudinem plurimam: & coarctatæ sunt valde res Hartam, & in angustiam redactæ, timuitque sibi ultimum exterminium. Quare securitatem ab Alexandro poscens, prætutit illi obedientiam, & tributa ei contulit. Discessitq; ab eo Alexander, & profectus est in Hemat, & Tyrum, & expugnavit eas, & accepto tributo a civibus, reversus est in civitatem Domus Sanctæ.

* ذكر ما جري من الحرب بين المعتزله والصدوقيه *

* الفصل التاسع والعشرون *

MENTIO PRÆLIORUM, QUÆ contigerunt inter Pharisæos, & Sadducæos.

CAP. XXIX.

De præliis inter Pharisæos & Sadducæos nil Josephus. At de præliis Alexandri & Judæorum, in fine cap. 21. lib. 13. Antiq. & de Bello lib. 1. cap. 3. De Demetrio verò primùm Alexandrum debellante, postea ab eodem devicto, quæ in hoc cap. recensentur; Cap. 22. prædicti lib. 13. Antiq. & eod. cap. 3. de Bello. Cæterùm & hic, ut & alibi, non consentire historiam hanc Arabicam cum Josepho notandum est: quæ Demetrium ab Alexandro occidi refert, quem Josephus apud Parthorum regem detentum, sed in honore habitum, morbo absumptum esse scribit, in fine cap. 22. lib. 13. Antiq.

ثم حدثت شرور بين المعتزله والصدوقيه ودامت مدة ستة سنين وعاون الاسكندر الصدوقيه علي المعتزله فقتل منهم في مدة ستة سنين خمسين الفا * وفسد الحال بين الفريقين فسادًا تامًا وتاكدت العداوه * واستحضر الاسكندر شيوخ الفريقين ولطف بهم وتضمن لهم انه يبلغ محبتهم * واجابوه بانك تستوجب عندنا القتل لكثرة ما سفكت من الدم الزكي فليس بيننا وبينك الا السيف *

DEinde contigerunt mala inter Pharisæos, & Sadducæos, & perduraverunt sex annorum spatio. Et auxilio fuit Alexander Sadducæis contra Pharisæos, e quibus interfecta sunt spatio sex annorum, quinquaginta millia. Quare rerum status inter utramque Sectam ad internecionem usque corruptus est, & penitus confirmatæ sunt inimicitiæ. Accitos itaque Alexander seniores utriusque Sectæ blande allocutus est & ad reconciliationem hortatus. Cui responderunt: Utique nece secundum nos dignus es, ob effusam sanguinis innocentis copiam: quare inter nos nihil intercedat nisi gladius.

ثم ظاهر القوم بعد ذلك بالخلاف عليه وراسلوا دمتريوس المقدوني في ان يجيهم في عسكر ويضمنوا له انهم يعاونوه علي الاسكندر واصحابه وانهم يردون آل يهودا الي طاعة المقدونيين فسار اليهم دمتريوس في جيش عظيم • واتصل ذلك بالاسكندر فانفذ الي من استاجر له ستة الاف رجل من المقدونيين واضافهم الي رجاله وسار الي دمتريوس • وسارت الي دمتريوس جماعة من اليهود المعتزلة • فدس دمتريوس الي المقدونيين الذي مع الاسكندر من ينهاهم عنه فلم يجيبوه الي ذلك • ودس الاسكندر الي من مع دمتريوس من اليهود من يستميلهم اليه فلم يجيبوا الي ذلك • والتقي الاسكندر ودمتريوس ووقع بينهما حرب هلك فيه جميع رجال الاسكندر ونجي هو وحده الي بلد يهودا • فلما سمع اصحابه بانه قد سلم وعرفوا مكانه فاجتمع اليه منهم نحو ستة الاف رجل جبابرة بني اسرايل واستامن اليه جماعة ممن كان قد مضي الي دمتريوس • ثم تبادروا اليه الناس من كل موضع فعاد الي محاربة دمتريوس في خلق عظيم فهزمه ورجع دمتريوس الي بلده • وسار اليه الاسكندر الي انطاكيه واقام عليها ثلثة سنين فخرج اليه دمتريوس يقاتله فظفر به الاسكندر فقتله • وسار عن المدينه وعاد الي بيت المقدس الي عند اهلها واعظموه واكرموه وشكروه علي محاربته لاعدايهم واتفق آل يهودا علي طاعته فاطمن قلبه • وانفذ سراياه الي ساير اعدايه فظفر بهم ونصر عليهم • فملك جبال الشراه وبلد عمّان وموآب وبلد فلسطين وساير ما كان بيد العرب المحاربين له الي حدود البريه • واستقام امر ملكه وامن رعيته وامن بلاده •

• ذكر وفاة الاسكندر بن هرقانوس • • الفصل الثلثون •

ثم اعتلّ الاسكندر الملك بحمي الرباع فدامت عليه ثلثة سنين • فعصي عليه صاحب مدينه يقال لها رغبه فسار اليها بعسكر قوي واخذ معه زوجته واهله فنزل علي المدينه فلما اشرف علي فتحها قويت عليه العلّة واشفي منها • فايست منه زوجته وكان يقال لها الاسكندره • فتقدمت اليه وقالت له قد علمت ما بينك وبين المعتزلة وابناك صبيان صغيران وانا امراه ونحن جميعًا نضعف عن مقاومتهم فما الراي عندك لي ولهم • فقال لها الراي عندي ان تقيمي علي هذه المدينه حتي تفتح لان فتحها قد قرب • فاذا فتحت فرتبي امرها علي حسب ما قررت امثالها • وتظهري في جميع ذلك اني عليل وانك انما تصدرين عن رايي في جميع ما تفعلين واكتمي موتي لمن تثقين به من خدمك • فاذا فرغت من ذلك فسيري الي مدينة بيت المقدس بعد ان تكوني قد صبّرتي جسمي الي ان اجفّ ولا تخلّي موضعي من الطيب الكثير حتي لا تظهر مني رايحة مكروه • واذا استقرّ امر البلد وسرت من هذا الموضع فادرجيني في طيب كثير وادخليني الي قصري كاني عليل فاذا حصلت فيه فاستدعي وجوه المعتزلة • فاذا ادوك فاكرميهم وخاطبيهم بالجميل ثم قولي لهم ان الاسكندر قد مات وهوذا اسلّمه اليكم فاصنعوا به ما احببتم وانا لكم من بعده من حيث تحبون • فاذا فعلت ذلك فانا اعلم انهم لا يفعلوا بي وبكم الا الجميل والعامه تتبعهم فيستقيم امرك من بعدي ويكون الامر لك الي ان يكبرا ابناك • ثم توفي الاسكندر واخفت زوجته موته وفتحت المدينه ثم سارت الي بيت المقدس واستدعت وجوه المعتزلة وخاطبتهم بما وصّاها به الاسكندر •

Tum post hæc palam exercere inimicitias cœperunt, mittentes legatos ad Demetrium Macedonem, ut cum exercitu ad se adventaret, pollicitantes se illi auxilio fore contra Alexandrum, & suos; & Hebræos in Macedonum obedientiam reducturos: ad quos profectus est Demetrius cum exercitu magno. Quod, & Alexandro nuntiatum est, qui misit qui sibi conduceret mercede sex millia virorum de Macedonibus, quos viris suis adjiciens, contendit ad Demetrium. Abierunt quoque ad Demetrium multi de Judæis Pharisæis: & misit Demetrius clam ad Macedones, qui erant cum Alexandro, qui illos avocaret ab illo; at nequaquam morem ei gesserunt. Misit & Alexander clam ad Judæos, qui erant cum Demetrio, qui illos in suam inclinarent partem: at neque hi morem gesserunt ipsi. Et occurrentes Alexander, & Demetrius prælium commiserunt, in quo omnes Alexandri viri perierunt: & evasit ipse solus in regionem Judæ. Obaudientibus autem suis, quod incolumis evasisset, & cognoscentibus locum in quo erat, congregata sunt ad eum circiter sex millia virorum fortissimorum filiorum Israel; & sese ei commiserunt multi de illis, qui defecerant ad Demetrium. Dein confluxerunt ad eum homines undique, & reversus est ad oppugnationem Demetrii cum multitudine magna, & fugavit eum: reversusque est Demetrius in regionem suam. Et contendit Alexander contra illum in Antiochiam, & obsedit eam tribus annis; egredientem autem Demetrium ad pugnam vicit Alexander, & occidit; recessitque ab urbe, & reversus est in Jerusalem ad cives; quem magnificaverunt, honorantes, atque laudantes pro expugnatis hostibus: consenseruntque Judæi illi obedire, & conquievit cor ejus; misitque exercitus suos ad universos hostes, quos profligavit, & victoriam reportavit de illis. Potitusque est montibus Sarah, & regione Ammon, & Moab, & regione Palæstinorum, & omnibus, quæ erant in manu Arabum, qui cum illo decertabant, usque ad terminos solitudinis. Et directæ sunt res Regni illius, & securum reddidit gregem suum, & regionem suam.

MENTIO OBITUS ALEXANDRI filii Hyrcani.

CAP. XXX.

Convenit cum Joseph. Ant. lib. 13. c. 23. part. post. & de Bello Jud. lib. 1. cap. 4.

DEinde ægrotavit Alexander Rex febri quartana, triennio integro. Deficiente autem ab eo, domino urbis Ragabæ nuncupatæ, duxit illuc exercitum fortem, habens secum uxorem, & familiam, obseditque civitatem. Cum autem prope esset, ut expugnaretur, invaluit morbus, & vires collapsæ sunt: omnemque amisit uxor, (quæ Alexandra dicebatur) spem salutis ejus: Quæ accedens ait illi; Jam scis quid intercedit inter te, & Pharisæos: Duo vero filii tui parvuli pueri sunt; & ego mulier, nec simul omnes valebimus eis resistere: quid ergo consilii & mihi, & ipsis dabis? Ait illi; Consilium meum est, ut instes contra hanc civitatem, donec expugnabitur, quod prope erit. Cum autem expugnata fuerit, stabilies res ejus, juxta quod stabilitæ sunt similes. Cum omnibus tamen his, simulabis me ægrum jacere, & quodcunque facies ex meo consilio te facere simula, & mortem meam detege iis famulis, quibus fidis. Cum autem absolveris hæc, perge in civitatem Domus Sanctæ, recondito ante aromatibus corpore meo, & exsiccato: & cumula locum meum multis aromatibus, ne prodeat a me detestabilis fœtor. Et cum regionis status stabilitus fuerit, tum profecta inde, involve me multis aromatibus, & in palatium introducito tanquam ægrum: & cum ibi fuero, accersito Principes Pharisæorum, quos accedentes honora, & bona verba loquere eis; tum dicito: Alexander jam mortuus est, & ecce trado illum vobis, facite de illo quodcunque vobis placuerit: ego vero ero vobis posthac, ut vobis lubebit. Si enim feceris hoc, optime quidem scio, nihil eos facturos mihi & vobis nisi bonum, quos sequetur plebs: & dirigentur res tuæ post me, & tu secure dominaberis, donec creverint duo filii tui. Post hæc obiit Alexander, cujus mortem uxor celavit, & expugnata civitate, rediit Jerusalem, & accitos Principes Pharisæorum allocuta est, prout monuerat illam Alexander.

Verſio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

فاجابوها القوم بان الاسكندر ملكهم وهم رعيته وخاطبوها بكل خطاب جميل وضمنوا لها بان يولوها امرهم * ثم خرجوا فجمعوا النّاس واخذوا جسم الاسكندر وساروا به الي مقبرته مكرمًا * واستدعوا النّاس الي تمليك الاسكندره فاجابوا الي ذلك وملّكوها * وكانت سنين مُلك الاسكندر سبعه وعشرين سنه *

* خبر اسكندره الملكه * * الفصل الواحد والثلثون *

لما ملكت الاسكندره واستحضرت أُجلّة المعتزله وتقدّمت اليهم بمكاتبة ساير من كان قد هرب منهم في ايام هرقانوس وفي ايام الاسكندر الي مصر وغيرها بالعوده الي بلد يهودا وتعرّفهم ميلها اليهم وانها لم تعارضهم في مذاهبهم ولا منعتهم من اقامة سننهم كما منعهم الاسكندر وهرقانوس * واطلقت ساير من كان منهم في المحبوس * فاجتمع القوم من كل مكان وكفّ الصدوقيه من اذيتهم واستقامت امورهم وصلحت احوالهم وارتفعت المنازعه من بينهم * فلما كبرا هرقانوس وارسطبلوس ابنا الاسكندر جعلت هرقانوس كاهنًا كبيرًا لانه كان متواضعًا وديعًا سليمًا * وجعلت ارسطبلوس ريسا الجيش * فكان شديدا الباس ذا قوّة ونجدة * وضمت اليه جيش الصدوقيه ولم ترى ان تملّكه لانه كان صبيًّا * وانفذت الي ساير من كان يودّي الخراج الي الاسكندر واخذت اولاد ملوكهم وجعلتهم ليكونوا رهاين عندها فدامت لها الطاعه منهم ودام حملهم الخرجات اليها في كل سنه * واجملت السّيره في الناس واظهرت العدل وامرت به قومها فدامت لها ولهم السلامه ورزقوا منهم المحبّة *

* ذكر ما جري من المعتزله على الصدوقيّه في زمان الاسكندره *

* الفصل الثاني والثلثون *

كان للصدوقيّه ريّسا مقدما عند الاسكندر اسمه دياجنيس * وكان قد حمله على قتل ثمانماية رجل من المعتزله في وقت من الاوقات * فجآء روسآء المعتزله الي الملكه وذكروا لها ما كان من دياجنيس وما صنعه وسالوها ان تطلق لهم قتله ففعلت * فاخذوه وجماعة معه من الصدوقيه فقتلوهم * فعظم ذلك على الصدوقيّه * فساروا الي ارسطبلوس فاخذوه معهم ودخلوا الي الملكه فقالوا لها * قد علمتِ ما كان منّا من الصّبر على الاهوال العظيمه والحروب والمجاهدات الكثيره الّتي مرّت بنا في نصرة الاسكندر وهرقانوس ابيه * وما كان ينبغي ان تطرحي حقّنا وتبسطي علينا ايادي اعدائنا ولا تضعي مراتبنا * لان مثل هذا لا يخفي عن هرتم وغيره من اعدايكم ممن عرف باسنا ولم يقدر على مقاومتنا وامتلات قلوبهم خوفًا منّا * ومتي علموا ما جري علينا منك تصوّروا ان قلوبنا قد خبثت لكِ * ومتي طمعوا في ذلك لم تامني خلافهم عليك * وما نصبر ان تقتلنا المعتزله كالغنم فاما ان تكفّي شرهم عنّا والّا فاطلقي لنا ان نخرج عن المدينه الي بعض بلدان يهودا * فقالت لهم افعلوا ذلك ليكف اذاهم عنكم * فاخذوا الصدوقيّه في الخروج عن البلد * فخرج روساهم مع ساير تبّاعهم من رجال الحرب فساروا بنعمهم الي قري اختاروها من قري يهودا واقاموا بها واضاف اليهم المعروفين بالفُضلا *

Cui reſponderunt illi ; Alexandrum ipſorum fuiſſe Regem, & ipſos gregem illius ; & allocuti ſunt eam omni benevolentia, pollicitantes eam præficere rebus ſuis. Tum egreſſi congregaverunt homines, & accipientes corpus Alexandri, ſumptuoſe extulerunt ad ſepulchrum : atque acciverunt homines ad conſtituendam Alexandram in Reginam : quibus annuentibus conſtituta eſt. Fuerunt autem anni Regni Alexandri ſeptem & viginti.

HITORIA ALEXANDRÆ Reginæ.

CAP. XXXI.

Quæ hic de Alexandra reg. uxore Alexandri referuntur, habet Joſephus Ant. lib. 13. cap. 24. in initio. Et de Bello lib. 1. cap. 4 in medio.

CUm autem regnaſſet Alexandra, accivit ad ſe Principes Phariſæorum, & præcepit eis ſcribere ad univerſos, qui fugerant ex illis in diebus Hyrcani, & in diebus Alexandri, in Ægyptum, aliaſque partes, ut reverterentur in regionem Judæ. Et indicavit illis ſuam erga eos propenſionem, nec ſeſe oppoſuit inſtitutis eorum, neque interdixit eorum cæremonias, quemadmodum interdixerant Alexander, & Hyrcanus. Dimiſit quoque omnes, qui ex illis in carceribus detinebantur. Et convenerunt undequaque, continueruntque ſe Sadducæi illis nocumenta inferre. Et directæ ſunt res, & proſperatus ſtatus ipſorum ſublatis contentionibus. Cum autem creviſſent Hyrcanus, & Ariſtobulus, duo filii Alexandri, conſtituit Hyrcanum Sacerdotem magnum, cum eſſet humilis, manſuetus, ac ſimplex : Ariſtobulum vero conſtituit Principem exercitus, erat enim ſtrenuus, fortis, & magnanimus, adjunxitque ei exercitum Sadducæorum ; nec ſibi viſum eſt conſtituere illum Regem, cum eſſet puer. Miſit quoque ad eos omnes, qui deferebant tributa Alexandro, & accepit filios regum ipſorum, & conſtituit eos penes ſe obſides, ac jugiter præſtiterunt ei obedientiam, deferentes ſingulis annis tributa. Et recte ambulavit cum populo, divulgans juſtitiam, eamque præcipiens populo ſuo facere. Quare perduravit utriſque pax : & conſecuta eſt eorum amorem.

MENTIO EORUM QUAE GESTA ſunt a Phariſæis, contra Sadducæos tempore Alexandræ.

CAP. XXXII.

Referuntur à Joſepho Ant. lib. 13. cap. 24. paulò poſt initium : & de Bello lib. 1. cap. 4. verſus finem.

ERat Sadducæis Princeps quidam prælatus apud Alexandrum, nomine Diogenes, qui induxerat illum aliquando ad occidendos octingentos viros de Phariſæis. Veniunt ergo Principes Phariſæorum ad Reginam, & commemorant ei, quod geſſerat Diogenes, & perpetraverat, rogantes, ut ſibi permitteret illum occidere : quæ fecit. Quem accipientes, & multos cum illo Sadducæos jugularunt. Quod multum ægre ferentes Sadducæi, profecti ſunt ad Ariſtobulum, & ſecum ſumentes, adiverunt Reginam, & dixerunt ei ; Jam cognoviſti quam terribilia, ac magna ſuſtinuimus : & bella, ac plurima certamina, quæ geſſimus, opem ferentes Alexandro, & Hyrcano patri ejus : nec propterea conſentaneum erat noſtra proterere jura, & extendere ſuper nos manus inimicorum noſtrorum, ac noſtras deprimere dignitates. Hujuſcemodi enim res nequaquam latebit Hartam, & alios de inimicis veſtris, qui experti ſunt noſtram fortitudinem nec reſiſtere nobis valuerunt, & timore noſtri completa ſunt corda eorum. Quoties ergo perceperint, quod nobis intuliſti, concipient, quod corda noſtra in te machinentur : qua de re cum certiores facti fuerint, in te prævaricaturos fore, crede. Nec ſuſtinebimus occidi a Phariſæis, tanquam oves. Aut ergo coerce a nobis malitiam eorum, aut permitte nobis egredi de civitate ad aliqua oppida Judæ. Quibus ait ; Facite hoc, ut arceatur a vobis illorum noxa. Et egreſſi ſunt Sadducæi de civitate, egreſſique ſunt Principes eorum cum ſequacibus de viris belli, ac profecti ſunt cum pecoribus ſuis ad civitates, quas elegerant de civitatibus Judæ, & habitaverunt in eis : adjectique ſunt illis operam navantes virtutibus, i. *Haſdanim*.

* ذكر وفاة الاسكندره *

* الفصل الثالث والثلثون *

ثم اعتلّت الاسكندره العلّة التي توفّت بها، فلما وافت وايس منها خرج ابنها ارسطبلوس من بيت المقدس مع عبدٍ كان له بالليل ومضي الي جبعة الي عند رجلٍ من كُبرآء الصدوقيّه وكان صديقًا له فاخذه معه ومضي الي القري التي فيها الصدوقيّه فعرّفهم علّته واستنهضهم الي الخروج معه ونصرته ومعاونته علي محاربة اخيه ومن معه من المعتزله وتمليكه * فاجابوه الي ذلك وظاهروا بالخلاف علي الاسكندره * وجمعوا الرجال الي ارسطبلوس من ساير النواحي * فانتهي خبرهم الي هرقانوس الكاهن ابن الاسكندره والي شيوخ المعتزله * فدخلوا الي الاسكندره وهي لما بها فعرّفوها الخبر وذكروا لها شدّة خوفهم من ارسطبلوس ومن معه علي ابنها هرقانوس وعلي نفوسهم * فقالت انا علي سبيل التلف واهتمامي بامري ابدي واولي وما الذي اقدر ان اصنع وانا علي مثل هذا الحال * ورجالنا واموالنا وعدّتنا معكم وبايديكم فدبّروا الامر بحسب ما يتّجه لكم صوابه واستعينوا بالله علي اموركم واسالوه الكفايه * ثم قضت نحبها * وكانت مدّة عمرها ثلثه وسبعين سنه * ومدّة ملكها تسع سنين *

* ذكر محاربة ارسطبلوس لهرقانوس اخيه بعد موت الاسكندره *

* الفصل الرابع والثلثون *

لما خرج ارسطبلوس من بيت المقدس في ايام الاسكندره خلّف امراته وبنيه ببيت المقدس * فلما اتّصل خبر خروجه بالاسكندره اعتقلتهم في دار ووكلت بهم * فلما توفّت الاسكندره اخذهم هرقانوس اليه واحسن اليهم وحفظهم ليخلّصوه من اخيه ان يظفر به * ثم ان ارسطبلوس سار في عسكر عظيم حتي صار الي الاردن وخرج اليه هرقانوس في جيش المعتزله * فلما التقيا العسكران قُتل من جيش هرقانوس خلق كثير * وانهزم هرقانوس وبقية عسكره فتبعهم ارسطبلوس ورجاله فقتلوا كل من ظفروا به منهم الّا من استامن اليهم * ثم رحل هرقانوس الي مدينة بيت المقدس ووافاها ارسطبلوس مع عسكره واحاطت بها عساكره من كل جهه وعمل علي الاحتيال لهدم الحصن * فخرج اليه شيوخ ال يهودا وشيوخ الكهنه فنهوه عمّا كان قد عمل عليه وسالوه ازالة ما كان في نفسه علي اخيه فاجاب الي ذلك * ثم قرّروا الامر بينهما علي ان يكون ارسطبلوس ملكًا علي آل يهودا وهرقانوس يكون كاهنًا كبيرًا في بيت الله ووزيرًا للملك * فاجابهم ارسطبلوس الي ذلك ودخل الي المدينه واجتمع مع اخيه هرقانوس في بيت الله وتحالفا علي الثبات علي ما قرّروا الشيوخ بينهما * وملك ارسطبلوس ووزر له هرقانوس * وهدي الناس واستقامت امور هذين الاخوين وصلحت احوال رعيتهما وبلدهما *

* ذكر انطيفاتر اي هيرودس الملك وما اثار من الفتن والحروب بين هرقانوس وارسطبلوس *

* الفصل الخامس والثلثون *

كان انطيفاتر رجلًا من آل يهودا ومن ولد بعض من صعد من بابل مع عزرا الكاهن وكان ذا عقل وتدبير ومكر وشدّة باس وشجاعة قلب وخلق حسن ولطف ومداراة وكان موسرًا كثير الضياع والمال والمواشي *

MENTIO OBITUS Alexandræ.

CAP. XXXIII.

Morbus, & Obitus Alexandræ, & Ariſtobuli filii contra Hircanum fratrem molitiones referuntur à Joſepho lib. 13. Ant. cap. 24. Hut. in fine : & de Bello lib. 1. cap. 4.

POſt hæc cecidit Alexandra in morbum, ex quo obiit. Cujus cum prope deſperaretur ſalus, egreſſus eſt filius ejus Ariſtobulus de Jeruſalem cum famulo ſuo noctu ; Abiitque in Gabatham ad quendam virum de Principibus Sadducæorum de amicis ſuis, quem ſecum ſumens, perrexit ad urbes, quas incolebant Sadducæi, notamque fecit eis cauſam ſuam, hortatuſque eſt eos ſecum egredi, & opem ferentes auxilio ſibi eſſe in bello contra fratrem, & Phariſæos, & Regem ſe conſtituere. Cui morem gerentes, palam prævaricati ſunt in Alexandram, cogentes viros ad Ariſtobulum undequaque. Quorum fama perveniente ad Hyrcanum Sacerdotem filium Alexandræ, & ſeniores Phariſæorum, adiverunt Alexandram, cum eſſet eo in ſtatu, & indicaverunt ei rem, inculcantes ipſi magnitudinem timoris, quo ſibi, filioque Hyrcano timebant ab Ariſtobulo, & iis, qui cum eo erant : quibus ait ; Ego quidem ſum prope interitum, quare æquius, ac conducibilius mihi est rerum mearum ſatagere : quid ergo facere poſſum in tali conſtituta ſtatu? Viri autem noſtri, & bona noſtra, & arma noſtra penes vos, & in manibus veſtris ſunt : dirigite itaque negotium, ut rectum vobis videtur, Dei implorantes opem pro rebus veſtris ; rogantes ab eo liberationem. tum fatis conceſſit. Fuit autem tempus illius ætatis ſeptuaginta trium annorum, tempus vero regni illius, novem annorum.

MENTIO OPPUGNATIONIS Ariſtobuli contra Hyrcanum fratrem ſuum poſt mortem Alexandræ.

CAP. XXXIV.

Refertur à Joſepho, unà cum conventione inter fratres, ut Ariſtobulus regno, Hircanus ſacerdotio potiretur, lib. 14 Ant. cap. 1. & de Bello lib. 1. cap. 4. in fine.

CUm egreſſus eſſet Ariſtobulus de Jeruſalem in diebus Alexandræ, reliquerat uxorem, & filios ſuos in Jeruſalem. Cum autem perveniſſet fama egreſſionis ejus ad Alexandram, deligavit eos in domo quadam poſita cuſtodia. Defuncta autem Alexandra, adduxit eos Hyrcanus ad ſe, & benefecit eis, atque ſervavit, ut liberarent eum a fratre ſuo, ſi forte vinceret eum. Tum Ariſtobulus duxit exercitum magnum uſque ad Jordanem, contra quem egreſſus eſt Hyrcanus cum exercitu Phariſæorum. Cum autem ſibi concurriſſet uterque exercitus, interfecta eſt de exercitu Hyrcani multitudo magna, & fugit Hyrcanus, ac reliquus exercitus ejus. Quos inſequentes Ariſtobulus, & viri ejus, occiderunt quencumque comprehendebant, exceptis iis, qui ſeſe dedebant. Deinde receſſit Hyrcanus in Civitatem ſanctam, quo adventavit & Ariſtobulus cum exercitu ſuo, & concluſerunt eam caſtra undequaque, intentavitque arte deſtruere munitionem. Ad quem egreſſi ſunt Seniores Judæ, & Seniores Sacerdotum, & vetuerunt eum perpetrare, quod machinatus erat, rogantes ut ex animo dimoveret quicquid inerat contra fratrem ſuum : cui rei aſſenſus eſt. Tum ſtabilitum eſt inter eos, ut Ariſtobulus eſſet Rex ſuper Judam, Hyrcanus vero Sacerdos magnus in domo Dei, & ſecundus a Rege. Et aſſenſus eſt eis Ariſtobulus, atque ingreſſus civitatem, & convenit cum fratre ſuo Hyrcano in Domo Dei, & juraverunt ſimul, rata habere ea, quæ ſtabilierant inter ſe Seniores. Regnavitque Ariſtobulus, & ſecundus ab eo habitus eſt Hyrcanus. Et conquieverunt homines, ac directæ ſunt res horum duorum fratrum, & pacatus eſt ſtatus gregis, & regionis eorum.

MENTIO ANTIPATRI, ID EST Herodis Regis, &, quas excitavit, ſeditionum, & bellorum inter Hyrcanum, & Ariſtobulum.

CAP. XXXV.

Pars prior hujus cap. de Antipatro patre Herodis convenit cum Joſepho Ant. lib. 14. cap. 2. poſterior verò ex expeditione Aretæ & Hircani contra Ariſtobulum eod. cap. 3. ejuſd. lib. Vid. Joſeph. de Bello lib. 1. in principio ſummatim hæc recenſente.

ERat Antipater vir de Judæis, ac de filiis quorundam eorum, qui aſcenderant de Babylone cum Hezdra Sacerdote. Erat autem ſapiens, prudens, aſtutus, ſtrenuus magnanimus, bonæ indolis, benignus, ac familiaris, dives quoque, & multarum villarum, facultatum, & pecudum

Verſio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

وكان الاسكندر الملك قد ولّاه على بلد ادوم فتزوج امراه منهم واولدها اربع بنين وهم فاسيلوا وهيروديس الذي ملك يهودا وفرورا ويوسف * ثم صُرف عن جبال الشراه وهو بلد ادوم في ايام الاسكندر واقام بمدينة بيت المقدس وكان هرقانوس يحبه ويميل اليه واراد ارسطبلوس ان يقتله فلم يتم له ذلك * وخاف انطيفاتر من ارسطبلوس خوفاً شديداً فاخذ في التدبير على دولة ارسطبلوس سرّاً * فقصد وجوه الدوله وتوثّق منهم في كتمان ما يريد ان يفشيه اليهم فوثقوه * فذكر لهم سو طريقة ارسطبلوس وظلمه وتعديته وسفكه الدما واخذ المُلك الذي كان اخوه الاكبر احق به منه * ثم خوفهم الله عزّ وجلّ متي لم يزيلوا يد الظّالم ويوصّلوا الحق الي اهله * فلم يبق احد من الوجوه حتي احاط به واستماله الي طاعة هرقانوس ونحّاه عن طاعة ارسطبلوس وهرقانوس لا يعلم بل قد احكمه انطيفاتر له لانه لم يرد ان يطلعه على ذلك من قبل احكامه * فلما احكم هذا الباب مع القوم صار الي هرقانوس فقال له ان اخاك شديد الخوف منك لانه يري انه على غير الثقه من امره مهما انت حيّ وهو يتراصد وقتاً يتم فيه ان يقتلك فلا يبقي عليك * فلم يقبل هرقانوس قوله لخيريّته وسلامة قلبه * وكرّر انطيفاتر القول عليه في اوقاتٍ كثيره وحمل مالا جزيلا الي جماعه مِمّن كان يثق بهم هرقانوس ويركن اليهم حتي قالوا له نظير ما قاله له انطيفاتر من حيث لم يوهّمه انهم علموا انما خاطبه به انطيفاتر * فصدّق هرقانوس قولهم ودعته نفسه الي تدبيرِ امرٍ يخلص به من اخيه * فلما عاود انطيفاتر من هذا الامر اعلمه ان قد تبيّن صدق قوله وعلم نصحته له وسألهُ عن الراي في ذلك * فاشار عليه انطيفاتر بالخروج من المدينه الي مَن يأمن علي نفسه عنده ويكون له عوناً وعضداً * ثم مضي انطيفاتر الي هرتم فوافقه علي ان يجيه هرقانوس فيجاوره لانه يوثر يجاوره اخيه * فسرّ هرتم بذلك فاجاب اليه * فعاهد انطيفاتر علي انه لا يسلّم هرقانوس ولا انطيفاتر الي من يعاديهما ابداً وانه يكون عوناً لهما وحاميا عنهما * ثم عاد الي بيت المقدس وعرّف هرقانوس ما فعله وما توافق عليه هرتم من المسير اليه * فخرجا من المدينه بالليل وصارا الي هرتم واقاما عنده مدّةً * ثم ان انطيفاتر اخذ في حمل هرتم علي المسير مع هرقانوس في عسكر لمحاربه اخيه ارسطبلوس والقبض عليه * فامتنع هرتم من ذلك خوفاً من انه لا يطيق مقاومة ارسطبلوس فلم يزل انطيفاتر يهوّن عليه امر ارسطبلوس ويرغّبه في المال وعظم السمعه والذكر الي ان اجاب الي المسير علي ان هرقانوس يرد عليه ساير ما اخذ ابوه الاسكندر من القري والضياع الّتي كانت له * فاجابهم هرقانوس الي ذلك وعاهدهم عليه * فسار هرتم مع هرقانوس في خمسين الفا فارس وراجل وسار الي بلد يهودا * فخرج اليهما ارسطبلوس وحاربهما * فلما قويت الحرب استامن الي هرقانوس من عسكر ارسطبلوس خلق كثير * فلما راي ذلك ارسطبلوس رفع الحرب وردّ الي معسكره خوفاً من ان يستامن العسكر كله فيوخذ * فلما كان في الليل خرج ارسطبلوس وحده من معسكره وسار الي مدينة القدس * وعلم العسكر مضيه من غدٍ فاستامن اكثرهم الي هرقانوس وتبدّد الباقون * وسار هرقانوس وهرتم وانطيفاتر الي مدينة بيت القدس بعسكر عظيم فوجدوا ارسطبلوس قد استعدّ للحصار وغلق ابواب المدينه واوقف على الاسوار من يمانع عنه * فنزل هرقانوس وهرتم وعساكرهما علي المدينه فحاصراها *

Hunc vero præfecerat Alexander Rex Idumæorum regioni, unde duxerat uxorem, ex qua quatuor ſuſcepit filios, Phaſelum videlicet, Herodem, qui regnavit ſuper Judam, Pheroram, ac Joſephum. Dein remotus a montibus Sarah, id eſt regione Idumæorum in diebus Alexandri, habitavit in civitate Domus Sanctæ: diligebatque illum Hyrcanus, & erga ipſum propenſus erat, quare voluit Ariſtobulus illum interficere, quod tamen aſſecutus non eſt. Timuit itaque Antipater Ariſtobulum timore vehementiſſimo, ac propterea clam machinari cœpit in regnum Ariſtobuli. Adivit ergo principes regni: acceptaque arcani celandi ſecuritate circa ea, quæ proditurus erat, memorare eis cœpit peſſimam Ariſtobuli viam, tyrannidem, impietatem, & effuſionem ſanguinis perpetratam ab eo, & uſurpationem regni, quo dignior erat frater ejus major. Tum incuſſit eis timorem Dei Opt. Max. niſi amoverent manum Tyranni, & redderent debitum Domino digno. Nec remanſit quiſpiam de principibus, quem non circumvenerit, & inclinaverit ad obedientiam Hyrcani, removens ab obedientia Ariſtobuli, Hyrcano neſciente, ſed hæc ipſi adſcribebat Antipater, nolens indicare ei antequam id ſtabiliret. Cum itaque ſtabiliviſſet rem hanc cum gente, adivit Hyrcanum, & ait illi; Utique frater tuus valde te timet, eo quod videt res ſuas haudquaquam ſecuras eſſe dum vivis, aucupatur propterea tempus interficiendi te, nec te ſuperſtitem paſſurus eſt. At Hyrcanus verbis ejus fidem non præſtitit, ob bonitatem, & ſimplicitatem cordis ſui. Quare Antipater iteravit illi ſermonem eundem ſemel atque iterum: obtulit quoque pecuniam plurimam viris, quibus fidebat Hyrcanus, eiſque acquieſcebat, ut loquerentur ipſi ſimilia iis, quæ locutus fuerat Antipater, dummodo non imaginaretur ipſos noviſſe, quod allocutus fuerat eum Antipater. Credidit itaque Hyrcanus verbis eorum, & inductus eſt moliri aliquid, quo liberaretur a fratre ſuo. Cum ergo iteraret illi Antipater rem hujuſcemodi, ſignificavit ei, jam patere ſibi veritatem verborum ejus, atque ſcire ipſum bene admonuiſſe, ſciſcitatuſque eſt de conſilio circa hoc. Cui conſuluit Antipater egredi de civitate ad aliquem, cui ſeſe fideret, & ope, atque auxilio illi eſſe poſſet. Et adiit Antipater Hartam, & conſtituit cum eo, ut venientem Hyrcanum exciperet hoſpitem, quoniam ſuſpectam habet cohabitationem fratris. Quo gauiſus eſt Hartam, & amplexatus eſt hoc: pepigitque cum Antipatro ſe nequaquam traditurum Hyrcanum, & Antipatrum hoſtibus eorum, & auxilio fore, ac protecturum eos. Et reverſus eſt Jeruſalem. ac notum fecit Hyrcano quod geſſerat. & ſtatuerat cum Hartam de profectione ad illum. Quare egreſſi ſunt ambo de urbe noctu, & profecti ſunt ad Hartam, moratique ſunt apud illum aliquo tempore. Tum Antipater perſuadere cœpit Hartam, ut duceret exercitum cum Hyrcano ad debellandum, capiendumque Ariſtobulum fratrem illius. At Hartam renuit id proſequi, timens ne impares ſibi eſſent vires ad reſiſtendum Ariſtobulo. Antipater vero nequaquam deſtitit facile ei reddere negotium Ariſtobuli, & pecuniarum vi id ei inſinuare, & magnificentia famæ, & memoriæ, donec acquievit proficiſci, ita tamen, ut reſtitueret ei Hyrcanus quicquid abſtulerat Alexander pater ejus ex urbibus, & oppidis, quæ ad ſe ſpectabant. Quibus acquieſcente Hyrcano, & fœdus feriente, profectus eſt Hartam, & Hyrcanus cum quinquaginta millibus equitum, & peditum, contendens in regionem Judæ: ad quos egrediens Ariſtobulus, congreſſus eſt cum eis. Cumque invaluiſſet pugna, ſeſe contulerunt ad Hyrcanum de exercitu Ariſtobuli viri quamplures. Quod videns Ariſtobulus receptui cecinit, & reverſus eſt ad caſtra, timens ne afflueret exercitus totus, & ipſe caperetur. Ingruente autem nocte, egreſſus eſt Ariſtobulus ſolus de caſtris, & contendit ad civitatem ſanctā. Et cum facto mane innotuiſſet exercitui profectio illius, major pars eorum junxerunt ſe Hyrcano, reliqui vero palantes abſceſſerūt. Hyrcanus vero, Hartam, & Antipater perrexerunt ad civitatem Domus Sanctæ, ducentes exercitum magnum: inveneruntque Ariſtobulum jam paratum obſidionem ſubire; clauſerat enim portas civitatis, atque ſtatuerat ſuper mœnia propugnatores. Et caſtrametati ſunt Hyrcanus, & Hartam cum exercitibus ſuis contra civitatem, & obſederunt eam.

* خبر غنوس ريس عسكر الروم *

* الفصل السادس والثلثون *

واتفق ان خرج غنوس ريس جيش الروم الي تركان الارمني ليحاربه * وكان اهل دمشق وحمص وحلب وما يليها من ارام وهم ينسبون الي الارمن قد عصوا على الروم * فانفذ غنوس سكاورس الي دمشق واعمالها لياخذها * فاتصل ذلك بارسطبلوس وهرقانوس * فارسل ارسطبلوس الي سكاورس رسلا ومالا عظيما فساله ان يسير اليه في العسكر ليعينه على هرقانوس * فانفذ اليه هرقانوس ايضا رسلا وساله معاونته علي ارسطبلوس ولم ينفذ اليه هدية * وابي سكاورس ان يسير الي واحد منهما لكنه كتب الي هرتم يامره بالتنحي عن مدينة بيت المقدس هو وعسكره وينهاه عن معاونة هرقانوس على اخيه ويوعده ان خالفه بالمسير اليه الي بلده بعسكر الروم والارمن * فلما وصل كتابه الي هرتم رحل لوقته عن المدينه ورحل هرقانوس ايضا وتبعهما ارسطبلوس في نفر من اصحابه ولحقهما وحاربهما فقتل في ذلك الحرب من العرب عدد كثيره وقتل من آل يهودا رجال كثيره * وعاد ارسطبلوس الي مدينة القدس * ثم وافي غنوس الي دمشق فحمل اليه ارسطبلوس بستانا وكرما من ذهب وزن الجميع خمسماية بدرة مع هدية نفيسه بيد رجل يقال له نيقوماذس وساله ان يعاونه على هرقانوس * وارسل ايضا هرقانوس انطيفاتر الي فمفيوس وساله مثال ذلك * فمال فمفيوس وهو غنوس الي معاونة ارسطبلوس ووقف انطيفاتر على ذلك فتسبب الي ان خلا في فمفيوس فقال له ان الذي حصل لك من ارسطبلوس ليس هو شي يسترجع اذا لم تعينه ولك عند هرقانوس اضعافه * وليس يقدر ارسطبلوس ان يدخل آل يهودا في طاعتك وهرقانوس يقدر على ذلك * فتصور فمفيوس ان الامر على ما قال انطيفاتر وسر ان يتم له طاعة آل يهودا * فقال لانطيفاتر انا اعاون صاحبك على ارسطبلوس الا اني اظهر اني اعينه عليكم ليطمئن الي فاني لا آمن به متي علم اني اعاون اخاه عليه ان يعصي بجميع الرجال ويحترز ويبعد امره ولكني استدعيه الي واسير معه الي مدينة القدس وابلغ حينيذ لصاحبك ما يجب عليه مع انه يحمل الينا من الخراج في كل سنه *

* رسول ارسطبلوس *

ثم استدعا نيقوماذس وقال له سر الي صاحبك وعرفه اني قد اجبته الي ما سال وخذ كتابي اليه وقل له يبادر بالمصير الي ولا يتخالف لاني منتظره * وكتب لارسطبلوس كتابا هذه نسخته *

من غنوس صاحب جيش روميه الي ارسطبلوس الملك ابن الملك والكهنة سلام عليك * قد وصل البستان والكرم الذهب وقبلتهما وانفذتهما الي الكهل والمدبرين وقد قبلوهما في هيكل روميه وشكروك وكتبوا الي معاونتك وتمليكك على آل يهودا * فان رايت تبادر بالمصير الي لاسير معك الي مدينة القدس وابلغ محابك فعلت ذلك *

فمضي نيقوماذس الي ارسطبلوس بكتاب غنوس * وعاد انطيفاتر الي هرقانوس وعرفه بما قرر غنوس واشار عليه بالمسير الي دمشق *

HITORIA GNEI PRINCIPIS exercitus Romanorum.

CAP. XXXVI.

Quæ in hoc cap. habentur, de Hyrcani & Aristobuli legationibus à Scauro petentibus auxilium, et de fratrū legatos apud Pompeiū de regno disceptatione, & de reliquis hoc cap. contentis, narrantur à Jos. lib. Ant. 14. capp. 4. 5. 6. 7. & 8. dempto tantum fine: & de Bel. lib. 1. cap. 5. paulò post initium, excluso etiam fine.

ACcidit autem, ut egrederetur Gneus Princeps militiæ Romanorum ad Tyrcanem Armenum expugnandum: Nam Damasci cives, & Hames, & Halepi, & reliqui Syriæ, qui referuntur ad Armenos, jam rebellaverant contra Romanos: ac propterea miserat Gneus Scaurum Damascum, & in ditiones illius, ut occuparet eas: quod quidem Aristobulo, Hyrcanoque perlatum est. Misit ergo Aristobulus ad Scaurum legatos, & pecuniam plurimam, rogans eum ad se venire cum exercitu, ut sibi auxilio esset contra Hyrcanum. Misit quoque Hyrcanus ad eum legatos, efflagitans ejus opem adversus Aristobulum, sed non misit ei munus. Scaurus vero renuit proficisci ad quempiam eorum, sed scripsit ad Hartam, præcipiens ei, ut recederet ab urbe Domus Sanctæ cum exercitu suo, & prohibuit eum auxilium ferre Hyrcano adversus fratrem ejus, & minatus est se venturum in regionem ejus cum exercitu Romanorum, & Syrorum, nisi morem sibi gesserit. Cum autem pervenisset epistola ad Hartam, statim recessit ab urbe; recessit & Hyrcanus quoque, quos insecutus est Aristobulus cum aliquo numero suorum, & apprehendit eos & conflixit cum illis; occisusque est ea in pugna de Arabibus magnus numerus, cæsique sunt de Judæis viri plurimi, & reversus est Aristobulus in sanctam Civitatem. Interim adventavit Gneus Damascum, cui detulit Aristobulus hortum, & vineam ex auro, pendentes omnes quingenta talenta, cum pretiosissimo munere, per virum nomine Nicomedem, rogavitque eum, ut sibi auxilio esset contra Hyrcanum. Misit quoque Hyrcanus Antipatrum ad Pompeium, similia petens. Et inclinatus est Pompeius (& ipse est Gneus) ad auxiliandum Aristobulo. Quod videns Antipater, quærebat opportunitatem, donec seorsum convenit Pompeium, & ait illi; Utique quod habuisti ab Aristobulo, nequaquam erit restituendum, etsi auxilium ei non feras: Hyrcanus tamen duplum tibi offert: nec poterit Aristobulus subjicere tibi Judæos, Hyrcanus vero id præstabit. Et arbitratus est Pompeius rem se habere ut dixerat Antipater, & gavisus est, si Judæos sibi subjicere posset. Quare dixit Antipatro; Ego opem feram amico tuo contra Aristobulum, tametsi simulem opitulari illi adversus vos, ut se mihi fidat. Nam certus sum, quod quoties cognoverit me opem ferre fratri suo adversus se, prævaricabitur cum omnibus viris, sibique cavebit, & in longius protrahentur res illius. Sed arcersam illum ad me, & ibo cum illo in Civitatem sanctam, & faciam tunc, ut amicus tuus assequatur suum jus, cum hoc tamen, ut deferat nobis singulis annis tributum.

Legatus Aristobuli.

POst hæc, accito Nicomedi, dixit; Vade ad dominum tuum, & indica ei, quod acquieverim ejus petitioni, & ferto ei meam epistolam, & dicito ei; ut festinans absque mora veniat ad me, nam eum expecto. Scripsitque Aristobulo epistolam cujus hoc est exemplar.

Ab Gneo duce militiæ Romanorum Aristobulo Regi, filio Regni, & Sacerdotii, Salus tibi. Jam pervenit hortus, & vitis, aurei, & accepi eos, & misi ad Seniorem, & Rectores, quos suscipientes collocaverunt in templo Romæ, gratias tibi agentes. Scripserunt præterea, ut auxilio tibi essem & constituerem te Regem super Judæos. Si ergo tibi visum fuerit venire ad me festinanter, ut contendam tecum ad Civitatem sanctam, & adimpleam tua optata faciam hoc.

Et abiit Nicomedes ad Aristobulum cum Gnei epistola: reversusque Antipater ad Hyrcanum indicavit ei promissionem Gnei, consulens ei, ut pergeret Damascum

فسار هرقانوس الي دمشق وسار ارسطبلوس واجتمعا بدمشق في مجلس فمفيوس
وهو غنوس * فقال انصيفاتر وشيوخ آل يهودا الي غنوس * اعلم ايها القايد
الجليل ان ارسطبلوس هذا قد تعدّا علينا واخذ الملك بالسيف من اخيه
هرقانوس الذي هو احق منه لانه اخوه الاكبر وهو ايضا خير منه واعدل
في سيرته * ولم يقنع في ظلمه لاخيه حتّي ظلم ساير من حولنا من الامم
وسفك دماهم واخذ اموالهم بغير حق وواكّد بيننا وبينهم عداوات لم نريدها،
ثم قاموا الف شيخ يشهدوا بصحة ما قاله * فقال ارسطبلوس ان اخي هذا
هو احسن مني ولم اُطلب المُلك الاّ لمّا رايت ساير مَن كان في طاعة
الاسكندر ابينا قد عصانا بعد موته لمّا علموا ما عليه اخي من العجز،
فلما رايت ذلك علمت انه يجب عَلَيّ ان اتسلم الملك اذ كُنت اَقوَمُ بالحروب
وَاضبَطُ للمُلك منه فتسلّمته وحاربت مَن عصي علينا ورديته الي الطاعة
وبهذا وصّي ابونا قبل وفاته * واقام عليه شهود يشهدون بصحة قوله * ثم
سار فمفيوس عن مدينة دمشق يريد بيت المقدس * فدسَّ انطيفاتر الي
اهل المداين الذين حاربهم ارسطبلوس وحرّكهم الي ان يتظلّمون الي غنوس
ويذكروا جور عليهم ففعلوا ذلك * فتقدّم اليه غنوس ان يكتب كتاباً
بان لا يدًا له عليهم وانه لا يتعارض لهم ابدا ففعل ذلك * وخرج القوم عن
طاعة آل يهودا * فلما راي ارسطبلوس ما فعل به غنوس سار هو ورجاله من
عسكر غنوس بالليل من غير امر وسار الي مدينة بيت المقدس وسار غنوس
في طلبهم حتي وافي مدينة بيت المقدس فنزل عليها * فلما نظر ارتفاع
اسوارها واحكام بنيانها وكثرة الناس بها وما حولها من الجبال علم بان اللطف
والحيلة بارسطبلوس عليه اَولَي من مفاسدته * فراسله في الخروج اليه وآمنه *
فخرج اليه ارسطبلوس واستقبله غنوس بالجميل ولم يذكر له شيًا مما جري
منه * ثم قال ارسطبلوس لغنوس اريد ان تعينني علي اخي ولا تمكن مني احد
من اعداي وعلي ذلك كلما تريد * قال غنوس ان اردت ذلك احمل اليّ
جميع ما في الهيكل من الاموال والجواهر حتي ابلّغك ما تحب. فقال ارسطبلوس
اني افعل ذلك * فانفذ غنوس قايدًا يقال له غابينيوس في رجال كثيرين للقبض
علي ما في الهيكل من المال والجواهر * فامتنع اهل البلد والكهنة من
تمكينه من ذلك * فقابلوا غابينيوس وقتلوا كثيرًا من رجاله واصحابه
واخرجوه من المدينة * فسخط غنوس علي ارسطبلوس وقيّده * ثم سار بعسكره
ليهجم علي المدينة ويدخلها * فخرج اليه من اهل المدينة خلق كثير
فمنعوه من ذلك وقتلوا كثيرًا من رجاله * فهاله ما رآي من كثرتهم وشجاعتهم
وشدّة باسهم واتّفاقهم وهَمَّ بالرحيل عنهم * ووقعت الشرور في المدينة بين
اصحاب ارسطبلوس واصحاب هرقانوس * لان بعضهم ارادوا يفتحوا لفمفيوس
وبعضهم كره ذلك * فوقع بينهم القتال لذلك وعظمت الحال ودام الحرب.

Perrexit itaque Hyrcanus Damascum: perrexit quoque Aristobulus, & convenerunt Damasci in consistorio Pompeii, qui est Gneus, & dixerunt Antipater, & Seniores Judæorum Gneo: Scias dux præclarissime, quod Aristobulus hic jam prævaricatus sit adversus nos, & usurpaverit gladio regnum fratris sui Hyrcani, qui dignior eo est, cum sit frater major, melioris quoque, & justioris vitæ: nec sat illi fuit opprimere fratrem, atqui oppressit omnes, quæ in circuitu nostro sunt gentes, effundens sanguinem earum, & facultates injuste expilans, atque confirmans inter nos, & eas inimicitias, a quibus abhorremus. Tum steterunt mille senes testantes veritatem verborum illius. Et ait Aristobulus; Sane frater hic meus melior me est: at non appetivi regnum, nisi cum vidissem universos, qui fuerant subjecti Alexandro patri nostro, jam prævaricatos fuisse in nos post mortem illius, cognoscentes fratris mei impotentiam. Quæ cum inspexissem, cognovi me oportere suscipere regnum eo quod melior eram ad bella, & aptior eo conservationi regni: & oppugnavi quicunque contra nos prævaricati sunt, & restitui obedientiæ: & hoc est mandatum patris nostri ante obitum ejus: statuitque testes, qui testarentur veritatem verborum suorum. His gestis discessit Pompeius ab urbe Damasco, petens Domum Sanctam: Antipater vero clam misit ad incolas civitatum, quas expugnaverat Aristobulus, concitans eos, ut conquererentur apud Gneum exponentes exercitam in se illius tyrannidem: Quod quidem præstiterunt. Et præcepit ei Gneus, scribere libellum manumissionis, & quod nequaquam molestiam illis foret illaturus; quod quidem fecit, & exemptæ sunt gentes ab obedientia Judæorum. At Aristobulus cum vidisset quod fecerat sibi Gneus, discessit ipse, & viri ejus de exercitu Gnei noctu, ipso inconsulto, & profectus est ad civitatem Domus Sanctæ, & insecutus est eum Gneus donec pervenit ad civitatem Domus Sanctæ, circa quam castrametatus est. Cum vero vidisset altitudinem murorum, & firmitatem ædificiorum ejus, & multitudinem hominum, qui in ea erant, & montes ambientes, cognovit blanditias, & astutiam in Aristobulum conducibiliores fore, quam irritamenta: quare legatos ad eum misit, ut ad se egrederetur, promissa securitate: & egressus est ad eum Aristobulus, quem benigne suscepit Gneus, nulla mentione facta de antegestis ab eo. Post hac, ait Aristobulus Gneo; Vellem, ut auxilio mihi esses adversus fratrem meum, nulla data hostibus meis in me potestate, & pro hac re quodcunque vis, habebis. Respondit Gneus; Si vis hoc, defer ad me quicquid est in templo pecuniarum, & gemmarum, & consequi te faciam quod optas: Cui ait Aristobulus; Profecto id faciam. Et misit Gneus ducem nomine Gabinium cum plurimis viris ad capessendum quicquid erat in templo pecuniarum, & gemmarum. At cives, & Sacerdotes renuerunt permittere id: quare obstiterunt Gabinio, occidentes plurimos de viris, & amicis ejus, & expulerunt de urbe. Unde iratus Gneus in Aristobulum, catenis devinxit. Tum perrexit cum exercitu, ut irrumperet in urbem, & ingrederetur eam. At egressi de civibus quam plurimi cohibuerunt eum ab hoc, multis de viris ejus cæsis. Et quidem deterruit illum, quam viderat, multitudo, magnanimitas, atque fortitudo gentis: quibus timore perculsus secedere ab eis constituerat, nisi oborta fuissent mala in urbe inter amicos Aristobuli, & amicos Hyrcani. Nam quidam eorum volebant aperire Pompeio, quidam vero ab hoc abhorrebant. Quare congressi sunt propter hoc, & incrementum sumente hoc rerum statu, perduravit bellum.

ووقف فمفيوس على ذلك فتقدّم هو وعسكره الي باب المدينة * ففتح بعض القوم الباب فدخل وقبض على قصر الملك * ولم يتمكّن من الهيكل لان الكهنة اغلقوا الابواب وضبطوا الطّرقات بالرجال * فانفذ اليهم فمفيوس من يقاتلهم من كل ناحية فهزمهم * وتقدّم اصحابه الي الهيكل فصعدوا على سوره ونزلوا اليه وفتحوا ابوابه وقتلوا فيه علّة من الكهنة * وجآ غنوس حتي دخل اليه * فاعجبه ما راي من حسنه وبهجته * وهاله ما راي فيه من المال والجوهر وتوقّف على ان ياخذ منه شيًا * وتقدّم الي الكهنة بتنظيف البيت من القتلا وتقريب القرابين على رسومهم *

* ذكر تمليك هرقانوس بن الاسكندر علي آل يهودا ومسير صاحب جيش الروم الي روميه *

* الفصل السابع والثلثون *

ثم ان فمفيوس ملّك هرقانوس وحمل اخاه ارسطبلوس مقيدًا * وامر بان لا يبقا لآل يهودا يدًا على احد ممّن كان تحت ايدي ملوكهم قبل مجيه واخذ الخراج عن مدينة بيت المقدس * ووافق هرقانوس على بيعته الي الروم في كل سنه * وسار واخذ ارسطبلوس معه وابنيه وبنتيه * وبقي له ابن يقال له الاسكندر لم يصل فمفيوس اليه لانه هرب * وخلّف فمفيوس مدينة بيت المقدس مع هرقانوس وانطيفاتر ومعهما سكاوروس صاحبه *

* خبر الاسكندر بن ارسطبلوس *

* الفصل الثامن والثلثون *

لما سار فمفيوس الي روميه وسار هرقانوس وانطيفاتر الي العرب حتي ادخلوهم تحت طاعة الروم * وكان ذلك من العرب لثقتهم بمودة انطيفاتر لهم وركونهم الي رايه * واراد انطيفاتر ان تكون له هناك يد عند الروم * فلما وقف الاسكندر بن ارسطبلوس على مضي هرقانوس وانطيفاتر وسكاوروس الي العرب وبعدهم عن مدينة القدس سار حتي وافاها ودخل قصر الملك فاخرج مال انفقه على مرمّة ما كان هدمه فمفيوس من سور المدينه وعقد لنفسه جيشا واحكم ساير ما اراد احكامه قبل ان يعود هرقانوس ومن معه الي مدينة بيت المقدس * فلما عادوا خرج اليهم لقيهم فحاربهم وهزمهم *

* خبر غابينيوس والاسكندر بن ارسطبلوس *

* الفصل التاسع والثلثون *

وكان غابينيوس قد خرج من روميه ليقيم في ارض ارام ليضبطها فاتّصل به خبر ما فعل الاسكندر بن ارسطبلوس من بناية ما هدمه فمفيوس ومحاربته خليفته وقتله لاصحابه * فسار حتي وافي بيت المقدس وسار اليه هرقانوس ومن معه * فخرج اليهم الاسكندر في عشرة الاف راجل والف وخمساية فارس فحاربهم فهزموه وقتلوا من رجاله علّة * وهرب الي مدينة يقال لها الاسكندرونه في ارض يهودا * فتحصّن بها هو ورجاله * وسار اليه هرقانوس وغابينيوس ومن معهما فحاصراه * وخرج اليهما الاسكندر فحاربهما وقتل خلقًا من رجالهما وبرز اليه مرقوس المسمّي انطونيوس فهزمه الي الاسكندرونه *

Quod percipiens Pompeius se applicuit cum exercitu portæ civitatis, cui quidam ex populo januam aperientes, ingressus occupavit palatium Regis, at templum obtinere non potuit, quoniam Sacerdotes clauserant januas, & aditus incluserant viris. Ad quos misit Pompeius qui oppugnarent undequaque, & fugaverunt eos. Accedentes autem amici ejus ad templum, ascenderunt murũ, & descenderunt in illud, aperueruntque portas ipsius interfecta multitudine Sacerdotum. Venit autem Gneus, donec ingressus est illud, & demiratus est pulchritudinem, & splendorem illius, quem viderat, & obstupuit cum vidisset opes, & gemmas, quæ in eo erant, & abstinuit accipere ex illo quicquam: mandavitque Sacerdotibus repurgare Domum cæsis, & offerre sacrificia juxta patrios ritus.

MENTIO CONSTITUTIONIS Hyrcani filii Alexandri in regem super Judæos, & profectionis ducis militiæ Romanorum Romam.

CAP. XXXVII.

Quæ hic de Pompeio constituente Hircanum in regem (vel Joseph. in Pontificem;) & Aristobulum, & duos filios (evadente in itinere Alexandro) totidémque filias captivos secum abducente Romam, narrantur: quædam ex his & plura referuntur à Josepho Ant. lib. 14. cap. 8. in fine: & de Bel. lib. 1. cap. 5. itidem in fine.

HIs peractis, constituit Pompeius Hyrcanum in Regem, abduxitque fratrem illius Aristobulum catenis devinctum; mandavit præterea ne ullam haberent Judæi potestatem super eos, qui subacti erant a regibus eorum ante ejus adventum, & exegit tributum ab urbe Domus Sanctæ, & convenit cum Hyrcano, ut inauguraretur a Romanis singulis annis. Et profectus est ducens secum Aristobulum, & duos filios, & filias ejus: remansitque ipsi filius nomine Alexander, quem capere non potuit Pompeius, eo quod fugerat. Subrogavit itaq; Pompeius in civitate Domus Sanctæ Hyrcanum, & Antipatrum, atque cum eis Scaurum collegam suum.

HISTORIA ALEXANDRI filii Aristobuli.

CAP. XXXVIII.

De bello Scauri cum Arabum rege, & fœdo Antipatri ne... necnon de Alexandro Hierosolymam occupante & instaurante, vid. Joseph. Ant. lib. 14. cap. 9. & de Bel. lib 1. cap 6. in princip.

CUm profectus est Pompeius Romam, perrexerunt Hyrcanus, & Antipater ad Arabes, ut subigerent eos Romanorum obedientiæ. Quod quidem præstiterunt Arabes, confidentes familiaritati Antipatri, & multum tribuentes ejus consilio: quibus intendebat Antipater sibi reconciliare Romanos. Cum ergo percepisset Alexander filius Aristobuli expeditionem Hyrcani, Antipatri, & Scauri contra Arabes, & longe eos recessisse ab urbe Sancta, profectus est donec illuc adventavit: & ingressus Regiam, protulit inde pecuniam in expensas restaurationis muri civitatis, quem exciderat Pompeius. Coegitque sibi exercitum, & firmavit ea omnia, quæ voluit, antequam reverteretur Hyrcanus, & qui cum eo erant, in civitatem Domus Sanctæ: revertentibus vero, obviam egressus est, & oppugnavit, atque profligavit.

HISTORIA GABINII & Alexandri filii Aristobuli.

CAP. XXXIX.

De qua consule Joseph. lib. Ant. 14. cap. 10. & de Bel. lib. 1. cap. 6. paulò post initium. Nota insuper quòd Alexandrum, quem autor Arabicus hic à Gabinio occisum narrat, Josephus, à Scipione occisum refert, Ant. lib. 14. cap. 13. & de Bel. lib. 1. cap. 7.

JAm egressus erat Gabinius Roma, ut moraretur in terra Syriæ, ad illius curam gerendam: & nuntiatum est ei quod gesserat Alexander filius Aristobuli, extruendo quod destruxerat Pompeius, & oppugnando successorem ejus, atque occidendo amicos. Quare perrexit, donec venit Jerusalem: & contendit ad eum Hyrcanus, & qui cum eo erant. Quibus obviam egressus est Alexander, cum decem millibus peditum, & mille quingentis equitibus, & decertavit contra eos: quem profligantes occiderunt ex viris ejus aliquem numerum, fugitque in quandam urbem quæ dicitur Alexandrium, in terra Judæ, in qua sese munivit cum viris sui. Et profectus est ad eum Hyrcanus, Gabinius quoque, & qui cum eis erant, & obsederunt eum. Et egressus est ad eos Alexander, decertavitque cum eis, & occidit de viris eorum multitudinem. Et processit ad eum Marcus, qui nominatur Antonius, & fugavit in Alexandrium

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

خرجت ام الاسكندر الي غابينيوس وضرعت اليه وسالته ان يعطي ابنها الاسكندر الامان فاجابها غابينيوس الي ذلك فخرج الاسكندر اليه فقتله غابينيوس * وراي ان يقسم بلدان يهودا خمسة اقسام * احدها بلاد القدس وما يليها والوالي على هذا القسم هرقانوس * والقسم الثاني الغدير وما يليها * والثالث ايريحا والاغوار * والرابع حماة الذي في بلد يهودا * والخامس صفوريه * واراد بذلك ان يزيل الحروب والفتن من بلد يهودا فلم تزول *

Et egressa est mater Alexandri ad Gabinium, deprecans, atque rogans, ut filio Alexandro daret securitatem; cui acquievit Gabinius in hoc, & egressus est ad eum Alexander, quem occidit Gabinius: cui visum est dividere regiones Judæ quinque in partes. Una est Jerosolymitana regio, & quæ ei adjacent: & huic parti præfectus est Hyrcanus. Altera vero pars est Gadira, & quæ ei subjacent. Tertia autem Jericho, & campestria. Quarta quidem est Hemat in regione Judæ. Quinta tandem Sephoris. Intendit his removere bella, & seditiones a regione Judæ, sed nequaquam remota sunt.

* خبر هرب ارسطبلوس وابنه انطيغنوس من روميه وعودتهما الي بلد يهودا *

* وذكر موت ارسطبلوس *

* الفصل الاربعون *

ثم ان ارسطبلوس عمل الحيلة حتي تمّ له ان هرب من روميه ومعه ابنه انطيغنوس وصار الي مدينة يهودا * واظهر ارسطبلوس امره واستامن اليه خلق كثير اختار منهم ثمانية الاف وسار الي غابينيوس فلقيه وحاربه وقتل من عسكر الروم خلق كثير العدد وقتل من رجاله سبعة الاف وافلت الف رجل ولحقه العسكر فلم يزل يقاتلهم هو ومن بقي معه الي ان قُتلوا عن اخرهم ولم يبق غيره فقاتلهم قتالاً شديدًا الي ان اثخنه الجراح ووقع * فأسر وحُمل الي غابينيوس فامر بمعالجته الي ان عوفي * ثم قيّده وحمله الي روميه وبقي محبوسًا بها الي ان ملك قيصر فاخرجه من الحبس واخلع عليه واحسن اليه وضمّ اليه قايدين معهما اثنا عشر الف رجل وانفذه الي بلد يهودا ليثنيهم عن نصرة فمفيوس الي طاعة قيصر * وكان فمفيوس يوميذًا واليًا على بلد القبط * فاتصل خبر ارسطبلوس ومن معه بهرقانوس فخافه جدا * وكاتب انطيفاتر بان يعمل الحيلة عليه ويكفيه امره * فانفذ انطيفاتر رجالاً من وجوه رجالة القدس ودفع الي بعضهم سمًّا وامره ان يحتال في ان يسمّ ارسطبلوس به * فلقيه القوم بارض ارام علي انهم وفد مدينة القدس اليه * فقبلهم وسرّ بهم واكلوا معه وشربوا واحتال الرجال في ذلك السّم الي ان وصل اليه فمات ودُفن في بلد ارام * وكانت مدة ملكه الي ان أُسر في المرّة الاولة ثلثة سنين ونصف * وكان رجلاً جبارًا شجاعًا حسنا الخلق * وقد كان غابينيوس كاتب الكهل في ان ينفذ بنيه الي امهم لانها سالته ذلك ففعل * وكان لما بَعُدَ فمفيوس عن القدس نقضوا ما كانوا وافقوه عليه من الطاعة للروم * فسار غابينيوس اليهم فحاربهم فنُصر عليهم وردّهم الي طاعة الروم * ثم عُصي ارض مصر على تُلماي فطردوه عن بلد المُلك وامتنعوا عن حمل الخراج الي الروم * فكتب تُلماي الي غابينيوس في المسير اليه لينصره على المصريين حتي يردّهم الي طاعة الروم * فسار غابينيوس من بلد ارام وكتب الي هرقانوس ان يلقيه في عسكره ليمضيا الي تُلماي * فسار انطيفاتر في عسكر عظيم الي غابينيوس فلقيه بدمشق وهنّاه بظفره بالفرس * فامره غابينيوس بالمبادرة الي تُلماي ففعل ذلك وحارب المصريين وقتل منهم خلقا كثيرا * ثم وافي غابينيوس وردّ تُلماي الي ملكه وعاد الي مدينة القدس وجدّد المُلك لهرقانوس وعاد الي روميه *

HISTORIA FUGÆ ARISTOBULI, & filii ejus Antigoni Roma, & reditus eorum in regionem Judæ: ac mentio obitus Aristobuli.

CAP. XL.

Quæ de Aristobulo Romæ vinculis elapso, cæterisque, part. hujus cap. priore habeatur, referuntur à Josepho Ant. lib. 14. cap. 11. part. 1. & de Bel. lib. 1. cap. 6. in medio cap. Quæ verò de morte Aristobuli referuntur hoc cap. Josephus paulo aliter refert cap. 13. lib. Ant. 14 in princip. & de Bel, lib. 1. cap. 7 in initio. De liberorum verò Aristobuli remissione ad matrem, & restituto Ptolemæo in regnum, Vid. Joseph. sup. cit. cap. 11. lib. 14. Ant. part. med. & de Bel. lib. 1. cap. 6.

TUm machinatus est Aristobulus, donec res ei successisset, & fugisset Roma cum filio suo Antigono, & profectus esset in Civitatem Judæ. Et cum in publicum sese protulisset Aristobulus, affluxit ad eum multitudo magna virorum, e quibus octo millia selegit, & contendit ad Gabinium, & oppugnavit illum, cæsaque est de exercitu Romanorum multitudo numerosa valde: ceciderunt quoque de viris ejus septem millia, mille vero evaserunt, & insecutus est eum exercitus; at non destitit eos oppugnare ipse, & qui cum eo remanserant usque ad internecionem suorum, nec superfuit nisi ipse solus, qui pugnavit acerrime, donec vulneribus aggravatus cecidit, & captus est, & ductus ad Gabinium, qui curari eum jussit, donec sanatus est. Tum catenis devinctum Romam misit, remansitque carcere inclusus usque ad regnum Cæsaris, qui eductum e carcere muneribus cumulavit, atque beneficiis, adjunctisque duobus ducibus cum duodecim millibus virorum, misit eum in regionem Judæ, ut abduceret eos a partibus Pompeii, ad obedientiam Cæsaris: erat quippe Pompeius tunc præfectus super regionem Ægypti. Et pervenit fama Aristobuli, & suorum ad Hyrcanum, qui timuit valde: scripsitque ad Antipatrum, ut solitis machinamentis averteret a se res ipsius. Misitque Antipater viros de principibus virorum Jerusalem, tradens cuidam eorum venenum, præcipiens ei astu præbere illud Aristobulo. Et occurrerunt ipsi in terra Syriæ tanquam legati Civitatis sanctæ ad illum: quos suscipiens lætatus est, & comederunt cum illo, atque biberunt. Et machinati sunt viri illi, donec præbuerunt ei venenum illud; & mortuus est, & sepultus in regione Syriæ. Fuit autem tempus regni illius, donec captivus abductus est prima vice, trium annorum cum dimidio; & erat quidem vir fortis, gravis, optimæ indolis. Jam vero scripserat Gabinius Senatui, ut dimitteret duos filios ejus ad matrem suã, quoniam id ipsum rogaverat; quod quidem præstitit. Factum est autem, ut cum longe recessisset Pompeius a Jerusalem, dissolverunt fœdus obedientiæ Romanis: quamobrem perrexit ad eos Gabinius, oppugnavit, atque vicit, Romanorumque obedientiæ restituit. Interea rebellavit terra Ægypti contra Tolomæum, & expulerunt eum de regia urbe, recusantes deferre tributum Romanis. Qua de causa scripsit Tolomæus Gabinio, ut contenderet sibi auxiliaturus adversus Ægyptios, ut reduceret eos ad obedientiam Romanorum. Et profectus est Gabinius de regione Syriæ, scripsitque Hyrcano, ut sibi occurreret cum exercitu, ut contenderent ad Tolomæum. Et profectus est Antipater cum exercitu magno ad Gabinium, & occurrit ei Damasci, congratulans ipsi de victoria a Persis relata: & mandavit ei Gabinius, ut properaret ad Tolomæum, quod quidem præstitit, & oppugnavit Ægyptios, occiditque ex illis multitudinem plurimam. Post hæc adventans Gabinius, restituit Tolomæum in regnum, reversusque in Civitatem sanctam, & innovavit regnum Hyrcano, & rediit Romam.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* خبر كراسّوس *

* الفصل الحادي والاربعون *

لما عاد غابينيوس الي روميه عصت الفرس على الروم * فسار كراسّوس بجيش عظيم
وخرج الي الشام وجآء بيت المقدس وطالب الكهنه بان يعطوا ما في بيت الله من
المال * فقالوا له كيف يجوز لك هذا وفمفيوس وغابينيوس وغيرهما لم يستجيزوه *
فقال لا بُدّ لي منه * فقال له العازر الكاهن احلف لي انك لا تمدّ يدك الي شيّ منه
وانا اعطيك ثلثماية مَنًا ذهبًا * فحلف له انه لا ياخذ شيًا من مال بيت الله بعد ان
يعطيه ما ذكر * فدفع اليه العازر سبيكة ذهب حسنة الصنعة كان راسها في
حايط خزانة الهيكل يطرح عليها ما يُنزع كل سنه من ستور البيت ليجدّد غيرها *
وكان وزن السبيكه ثلثماية مَنًا ذهبًا وكانت معطاة بما قد طُرح عليها من الستور
على مدّ السنين لا يعلم بها غير العازر * فلما اخذ كراسّوس هذه السبيكه غدر
وعاد عمّا وافق عليه العازر وقبض على خزاين الهيكل واخذ جميع ما فيها من
المال وكان مبلغه الفي بدره لانه مال اجتمع من بُني الهيكل الي ذلك الوقت
من غنايم ملوك يهودا ونذورهم ومِمّا انفذوه ملوك الامم ايضا * وكان موفرا
متزايدا على مرّ السنين فاخذ جميعه * ثم سار كراسّوس هذا بالمال والعسكر الي بلد
الفرس وحاربهم فظفروا به وبعسكره وقتلوهم في يوم واحد وغنم عسكر الفرس جميع
ما كان في عسكر كراسّوس * ثم ساروا الي بلد ارام فتغلّبوا عليه واخرجوه عن طاعة
الروم * واتصل ذلك بالروم فانفذوا قايدًا جليلاً اسمه كاسيوّس بعسكر عظيم فوافي
الي بلد ارام فطرد من كان فيه من الفرس * ثم سار الي مدينة القدس فانقذ
هرقانوس من محاربة آل يهودا له واصلح بينه وبينهم * ثم جاز الفراة وحارب الفرس
وردّهم الي طاعة الروم وردّ الي طاعتهم اثنين وعشرين ملكًا كان فمفيوس قد اذلّهم *
وادخل في طاعة الروم ما كان في بلدان الشرق *

* خبر قيصر ملك الروم *

* الفصل الثاني والاربعون *

ذكروا انه كانت بروميه امراة حامل وانها ماتت لما قرب ولادها وهي في اشدّ
الطّلق * فبقي ولدها يضطرب فشقّ عنه جوف امه وأُخرج منه فعاش وكبر
وسمي يوليوس لانه وُلد في الشهر الخامس * وسُمي قيصر لان احشا امه قُطعت
حتي أُخرج منها * فلما انفذ الكهل الي الشرق فمفيوس * انفذ ايضا قيصر الي
الغرب ليحارب أُممًا كانت قد عُصت على الروم * فسار اليهم قيصر وظفر بهم
وردّهم الي طاعة الروم وعاد الي روميه بعزّ عظيم وقوي شانه وكبر امره جدًّا ولحقه
كِبر عظيم * فطالب اهل روميه ان يسموه ملكًا * فقال له الكهل والمدبرون ان
اباونا حلفوا من ايام ترقوينيوس الملك الذي اخذ امراة رجل غصبًا فقتلت نفسها
حتي لا يتمكن منها * انهم لا يسموا احدًا ممّن يلي امرهم ملكًا ولسنا نصل
الي اجابتك الي ما فيه حيث هتك الايمان * فأثار الفتن واهاج الحروب بروميه
وقتل خلقا كثيرا الي ان تغلّب على مملكة الروم وتسمّى ملكًا وجعل
التاج على راسه وتسمت ملوك الروم بعد بالملك وتسموا بقيصر ايضا *

HISTORIA CRASSI.

CAP. XLI.

Historiam Crassi in Gabinii provinciam succedentis; ejus contra Parthos expeditionem, iter per Judæam, [illegible] um & sacrilegium; Crassi ejusque exercitus interitum, adventum Cassii in locum Crassi, recuperantis omnia quæ Crassus perdidit, Refert hæc omnia Joseph. Ant. lib. 14. c. 12. quæ paulo breviùs transit de Bel. lib. 1. cap. 6. in fine.

REverso Gabinio Romam, prævaricati sunt Persæ adversus Romanos: & profectus est Crassus ducens magnum exercitum in Syriam, venitque Jerusalem, requirens a Sacerdotibus, ut traderent quicquid est in Domo Dei pecuniarum. Cui inquiunt; Quomodo hoc tibi fas erit, cum Pompejus, Gabinius, & alii, nefas arbitrati sint? Respondit autem; Omnino id mihi faciundum est. Cui ait Eleazarus Sacerdos; Jura mihi quod non extendes manum tuam ad quicquam illius, & ego dabo tibi trecentas minas auri. Et juravit ei, se nihil accepturum de pecunia Domus Dei, si sibi tradiderit quod meminerat. Et tradidit ei Eleazarus laminam auream fabrefactam, cujus vertex parieti gazophylacii templi insertus erat, cui apponebantur singulis annis exuviæ velaminum Domus, novis substitutis. Pendebat autem lamina trecentas minas auri, & cooperta erat adjectis longo annorum spatio velaminibus, nemini nota nisi Eleazaro. Accepta itaque Crassus hac lamina, fefellit, recedens ab inito cum Eleazaro pacto, accepitque omnes thesauros Templi, & expilavit quicquid in eis erat pecuniarum, quarum summa erat duorum millium talentorum: quoniam hæ pecuniæ congregatæ erant ab ædificatione Templi ad tempus illud usque, ex prædis regum Judæ, & votis eorum, insuper & ex iis, quæ miserant reges gentium, & multiplicabantur, augebanturque annorum decursu: quas omnes accepit. Tum contendit Crassus iste cum pecunia & exercitu in regionem Persarum, & pugnantem profligarunt cum ejus exercitu, interficientes eos unica die: & deprædatus est exercitus Persarum omne, quod erat in castris Crassi. His peractis profecti sunt in regionem Syriæ, quam obtinentes abduxerunt ab obedientia Romanorum. Quod cognoscentes Romani, miserunt præclarum ducem nomine Cassium cum exercitu magno: qui in Syriæ regionem adventans, expulit qui erant in ea ex Persis. Dein in Civitatem sanctam contendens, exemit Hyrcanum a bello ipsi illato a Judæis, reconcilians partes. Tum prætergrediens Euphratem, expugnavit Persas, atque reduxit in Romanorum obedientiam: reduxit quoque in eorum obedientiam viginti duos Reges, quos subegerat Pompeius: & redegit in Romanorum obedientiam quicquid erat in regionibus Orientis.

HISTORIA CÆSARIS Regis Romanorum.

CAP. XLII.

Quæ de Cæsare, ejusque rebus gestis, usque ad occupatum imperium Romanorum, interfecto Pompeio [illegible] ejusque deinceps atque Judæorum conjunctim [illegible] concordant cum Josepho Ant. lib. 14. cap. 14. & [illegible] part. 1. & de Bel. lib. 1. cap. 7. paulo post initium.

FErunt fuisse Romæ mulierem quandam prægnantem, quæ mortua est cum esset prope partum, & vehementioribus angeretur partus doloribus: cum vero infans quateretur, cæsus est uterus matris, & inde eductus, vixit, atque crevit, ac Julius nuncupatus est, quoniam natus mense quinto; vocatus vero Cæsar, quoniam viscera matris, e quibus eductus est, cæsa sunt. Cum autem misit Senior Pompeium in Orientem, misit Cæsarem quoque in Occidentem ad debellandas gentes quasdam, quæ jam defecerant a Romanis. Et profectus est Cæsar, & vicit, reduxitque eas in obedientiam Romanorum, atque reversus est Romam cum gloria magna: & invaluit fama ejus, & res ipsius percrebuerunt valde, & summa superbia ipsum invasit; Quare petiit a Romanis, ut Regem nuncuparent eum. Cui respondit Senior, & Rectores: Utique Patres nostri juraverunt a diebus Tarquinii Regis, qui vi acceperat uxorem cujusdam viri, quæ manus sibi conscivit, ne illa poteretur; neminem eorum, qui præficerentur ipsorum rebus, nuncupaturos Regem: propter quod autem juramentum tibi satisfacere non possumus. Quamobrem excitavit seditiones & bellis desæviit Romæ, multis cæsis, donec occupavit regnum Romanorum, & Regem sese nuncupavit, imposito capiti diademate. Exinde appellati sunt Reges Romanorum ex regno, appellati quoque sunt Cæsares

فلما سمع فمفيوس خبر قيصر وانه قتل الثلثماية وعشرين مدبرًا جمع عساكره
وسار الي قفدوقيا فلقيه قيصر فحاربه فظفر به وقتله وملك على بلد الروم باسره ❊
ثم ان قيصر سار الي بلد ارام فلقيه مثريدات الارمني في عسكره فاعلمه انه جا
مستامنًا اليه ممتثلًا لما يامر به من محاربة اعدايه ❊ فامره بالنفوذ الي مصر فسار
مثريدات حتي وافي عسقلان ❊ وكان هرقانوس خاف قيصر خوفًا شديدًا لانه كان
مشهورًا بطاعة فمفيوس الذي قتله قيصر ❊ فبادر بانفاد انطيفاتر بعسكر قوي
لمعاونة مثريدات ❊ فسار انطيفاتر اليه فعاونه على مدينة من مداين مصر ففتحاها ❊
ثم سارا فلقيا عسكرًا من اليهود الذين بمصر مقيمًا في الطريق لمنع مثريدات
من الدخول الي مصر ❊ فاخرج اليهم انطيفاتر كتابًا من هرقانوس يامرهم بالكف
عن معارضة مثريدات صاحب قيصر فكفّوا عنه ❊ ثم سارا حتي وافيا الي بلد الملك
في ذلك الوقت ❊ فخرج اليهما في ساير جيش المصريين فحارباه فظفر بهما وهزمهما وولّي
مثريدات هاربًا فاحاط به رجال المصريين فخلّصه انطيفاتر من الموت وثبت انطيفاتر
ورجاله في القتال على المصريين فهزمهم وظفر بهم وفتح بلاد مصر باسره ❊ فكتب
مثريدات الي قيصر يخبره بما كان من انطيفاتر وبما قاساه من الحروب الكثيره وما
لحقه فيها من الجراح الكثيره وان الفتح كانت لانطيفاتر دونه وانه هو الذي
ادخل المصريين في طاعة قيصر ❊ فلما قري قيصر كتاب مثريدات شكر
لانطيفاتر فعله وعمل على تقدمه ورفع شانه ❊ ثم سار مثريدات وانطيفاتر الي
قيصر وهو بدمشق فلقي من قيصر كل ما يسرّ ووعده بكل ما يحب ❊

Cum ergo audisset Pompeius nuntium Cæsaris, & quod occidisset trecentos viginti Rectores, cogens exercitus suos, profectus est in Cappadociam: cui occurrens Cæsar oppugnavit eum, vicit, atque interfecit, & obtinuit universam Romanorum regionem. Post hæc Cæsar contendit in Syriæ provinciam: cui obviam occurrit Mithridates Armenus cum exercitu suo, certiorem illum faciens se pacifice venisse, atque paratum quoscunque præciperet oppugnare hostes: quem abire mandavit in Ægyptum: & profectus est Mithridates donec pervenit Ascalonem. Hyrcanus autem Cæsarem maxime timebat, eo quod nota esset ejus obedientia erga Pompeium, quem interfecerat Cæsar. Quare festinanter expedivit Antipatrum cum exercitu forti in auxilium Mithridatis: & profectus est Antipater ad eum, & auxiliatus est adversus quandam civitatem de civitatibus Ægypti, & expugnaverunt eam. Inde vero abeuntes invenerunt exercitum de Judæis Ægypti incolis, obsistentem in aditu ad prohibendum Mithridatem ingredi Ægyptum. Et protulit eis Antipater epistolam ab Hyrcano præcipiente eos abstinere, ne sese opponerent Mithridati amico Cæsaris, qui se continuerunt. Cæterum profecti sunt donec pervenerunt ad urbem Regis, eo tempore regnantis: qui egressus est ad eos cum omnibus exercitibus Ægyptiorum, & congredientes cum eo, vicit, atque profligavit: & terga vertens Mithridates fugit, quem Ægyptiis copiis circumseptum liberavit Antipater a morte: & constanter restiterunt Antipater & viri ejus in bello adversus Ægyptios, quos profligavit, & vicit, expugnavitque regionem Ægypti totam. Et scripsit Mithridates ad Cæsarem, significans ei quod gesserat Antipater, & quanta pertulerat bella, quantaque acceperat vulnera, & quod expugnatio Antipatri, non sibi adscribenda esset, & quod ille reduxisset Ægyptios in obedientiam Cæsaris. Cum autem legisset Cæsar epistolam Mithridatis, commendavit Antipatri gesta, & illum præficere, & exaltare constituit. His gestis perrexerunt Mithridates, & Antipater ad Cæsarem, cum esset Damasci: & nactus est apud Cæsarem quicquid jucundum erat, & pollicitus est ei quicquid optabat.

❊ ذكر مجي انطيغنوس بن ارسطبلوس الي قيصر متظلمًا من انطيفاتر بسبب قتل ابيه

❊ الفصل الثالث والاربعون ❊

MENTIO ADVENTUS ANTIGONI filii Aristobuli ad Cæsarem conquerentis de Antipatro, causa necis patris sui.

CAP. XLIII.

Vid. Joseph. Ant. lib. 14. cap. 15. in fine: & de Bello lib. 1. cap. 8. in initio.

ثم وافي انطيغنوس بن ارسطبلوس الي قيصر فاذكره انفاد ارسطبلوس ابيه لمحاربة
فمفيوس وما كان عليه من طاعته وموالاته ❊ ثم قال له ان هرقانوس وانطيفاتر دسّا
على ابيه من قتله بالسم قصدًا لمعاونة فمفيوس على محاربك ❊ فاستدعي قيصر
لانطيفاتر فساله عن ذلك ❊ فقال انطيفاتر قد كنت لعمري اوالي فمفيوس لانه
كان سلطانا الوقت وكان لي محسنًا ❊ ولم احارب المصريين في هذا الزمان طاعة
لفمفيوس لانه قد مات ❊ ولا صبرت على ما لقيته من الشدايد في حربهم لاردهم
الي طاعة فمفيوس ❊ وانما فعلت ذلك موالاةً لقيصر ولكي اردهم الي طاعته ❊ ثم كشف
انطيفاتر راسه ويديه وقال ❊ هذه الضربات التي براسي وبدني تشهد لي بان محبتي
لقيصر وطاعتي له اكثر من محبتي وطاعتي لفمفيوس لاني لم اتعارض في ايام فمفيوس
لمثل ما قد تعارضت له في ايام قيصر الملك ❊ فقال له قيصر لك السلامة يا جبار يهودا
ولجميع محبيك حقًا لقد بيّنت عن شجاعتك وعن نجدتك وعن طاعتك لنا
ومحبتك ايانا ❊ وازداد قيصر لانطيفاتر منذ ذلك محبة وقدّمه على ساير من معه وعقد له
الرياسه علي جيوشه واخذه معه الي بلد الفرس ❊ فراي من شجاعته وحسن تدبيره ما زاده
فيه رغبة وله محبة ❊ ثم ردّه الي بلاد يهودا علي الاحوال الجليلة والامور السّادة ❊ وسار قيصر الي
روميه واستقامت امور هرقانوس فعمّر اسوار مدينة القدس وسار في الناس اجمل سيره
وكان خيرًا فاضلًا حسن الطريقه الّا انه كان عاجزًا عن الحروب مشهورًا بذلك عند كل احد

CÆterum venit Antigonus filius Aristobuli ad Cæsarem, & commemoravit ei expeditionem Aristobuli Patris sui ad oppugnationem Pompei: & quantum obediens ei, & obsequens erat. Tum ait illi, quod Hyrcanus, & Antipater misissent clam ad Patrem suum, qui veneno illum interimeret, intendentes auxiliari Pompeio adversus tuos. Accersitum ergo Antipatrum sciscitatus est Cæsar de re: cui respondit Antipater; Profecto obsequebar Pompeio, quoniam rerum tunc potiebatur, & mihi bene faciebat: at non gessi prælia nunc cum Ægyptiis causa Pompeii, qui jam fatis concessit, neque sustinui ardua in debellandis iis, atque restituendis obedientiæ Pompeii: verum hoc feci, obsequens Cæsari, & ut restituerem eos ipsius obedientiæ. Dein aperuit Antipater caput, & manus, ac ait: Hæc vulnera, quæ sunt in capite, & corpore meo testantur meum amorem erga Cæsarem, & obedientiam, majores esse amore, & obedientia mea erga Pompeium, quia nequaquam me opposui in diebus Pompeii iis quibus memet opposui in diebus Cæsaris Regis. Et ait illi Cæsar; Pax tibi, fortissime Judæorum, & omnibus amicis tuis: vere enim ostendisti fortitudinem, magnanimitatem, obedientiam, & amorem tuum erga nos. Et auctus est Cæsar exinde amore erga Antipatrum, illumque prætulit universis suis, ac principem præposuit suis exercitibus, & in Persarum regionem secum duxit: viditque ex ejus fortitudine, & rebus bene gestis quod magis sibi insinuavit ejus desiderium, & amorem: demum reduxit illum in regionem Judææ optime cohonestatum, & dominio cumulatum. Et profectus est Cæsar Romam directis rebus Hyrcani, qui construxit mœnia [illegible] sanctæ, & sese gessit erga populum optimis moribus: erat enim bonus, virtutibus præditus, optimæ vitæ, veruntamen ejus in bellis impotentia omnibus nota [illegible]

* ذكر انفاد هرقانوس الي قيصر رسلًا يلتمس منه تجديد العهد بينهما ونسخة العهد الذي انفذ هرقانوس اليه *

* الفصل الرابع والاربعون *

ثم ان هرقانوس انفذ الي قيصر رسلًا بكتاب ان يجدّد له العهد الذي كان بينه وبين الروم * فلما وصلت رسل هرقانوس الي قيصر امرهم بالجلوس بحضرته ولم يكن يفعل ذلك بساير من ورد اليه من رسل الملوك * واحسن اليهم وقضي حوايجهم وتقدّم باجابة هرقانوس عن كتابه وكتب له عهدًا هذه نسخته *

من قيصر ملك الملوك الي روسآء الروم الذين بصور وبصيدا سلام عليكم * اعلمكم بان كُتب هرقانوس بن الاسكندر ملوك يهودا وردت عليّ فسرّني ورودها وما تضمّنته من ذكر محبته وقومه لي ولامة الروم وقد تبيّنت صدقه في ما ذكر لانه انفذ انطيفاتر فارس آل يهودا وسبقهم مع متريدات صاحبي فحاربه جيوش المصريين وانقذ متريدات من الموت وفتح لنا بلاد مصر وردّ المصريين الي طاعة الروم * وسار معي الي بلاد الفرس قابلًا بلا حسب * وقد امرت بان يحمل جميع اهل الساحل من غزّ الي صيدا ما لنا عليهم من الخراج سنة بسنة الي بيت الله العظيم الذي في اورشليم غير اهل صيدا فانهم يحملون اليه على رسمهم في خراجهم عشرين الفا ويبة قمح وخمسمايه وخمسة وخمسون ويبة في كل سنه * وامرت ان تردّ اللادقيه واعمالها وساير ما كان بيد ملوك يهودا الي شط الفراة مع ما كان آل حشموناي استفتحوه من جاير نهر الاردن الي هرقانوس بن الاسكندر ملك يهودا * لان جميعها ممّا استفتحها اباوه باسيافهم وتعدّي فمفيوس في اخراجها على يد ارسطبلوس وهي من الان والمحرّ لهرقانوس ولمن بعده من ملوك يهودا * وعهدي هذا هو عني وعن كل ملك من ملوك الروم بعدي * فمن فسخه او فسخ شيًا منه يبيده الله بالسيف وتخلا ديار منه ومن امصارها ويخربها * فاذا قراتم كتابي هذا فانسخوه بخط محفور بالواح نحاس بلسان الروم وخطّهم وبلسان اليونانيين وخطّهم * واجعلوا الالواح في اماكن عاليه في الهياكل التي في صور وصيدا ليراها كل احد ويقف على ما جعلته لهرقانوس وآل يهودا *

* خبر قتل قيصر *

* الفصل الخامس والاربعون *

كان مع قيصر رجلان من اصحاب فمفيوس يقال لاحدهما كاسّيوس وللاخر بروتوس فعملا على قتل قيصر * فاختبيا في الهيكل الذي كان رسمه ان يصلّي فيه في روميه * فلما صار اليه مطمئنًا وهو غير حذر ولا محترز وثبا فيه وقتلاه * وتغلّب كاسّيوس علي المُلك وجمع عسكرًا عظيمًا وجاز البحر لانه خاف علي نفسه من آل قيصر متي قام بروميه وصار الي ارض اسيه فاهلكها * ثم صار الي بلد يهودا فرام انطيفاتر محاربته فراي انه لا يطيقه فسالمه * وطرح كاسّيوس علي بلد يهودا سبعمايه بدرة ذهب * فتضمن انطيفاتر المال وتقدّم الي ابنه هيرودس بجمعه من بلد يهودا وحمله الي كاسّيوس * فاخذه وسار الي بلد المقدونيين واقام به خوفًا من اهل روميه *

MENTIO LEGATIONIS Hyrcani ad Cæsarem, poscentis ab eo renovationem fœderis inter sese: & exemplaris fœderis, quod misit Hircanus ad eum.

CAP. XLIV.

Habentur literæ Cæsaris & Senatus-consultum de receptis Judæis in amicitiam apud Joseph. lib. Ant. 14. cap. 6. in principio. Sed ab iis in hoc capite memoratis prorsus diversæ & dissimiles. Quin etiam in eod. lib. Ant. cap. 17. plura extant Senatus-consulta & literæ de Hircano in amicitiam cum Romanis recepto: quarum nullæ prorsus eædem sunt cum prioribus.

MIsit ergo Hyrcanus ad Cæsarem legatos cum epistola de renovatione fœderis quod erat inter se & Romanos. Pervenientes itaque legatos Hyrcani ad Cæsarem jussit coram sedere: quod quidem nemini fecerat legatorum Regum, qui ad eum adventabant. Insuper benefecit eis expediens negotia eorum, jussitque responsum dari epistolæ Hyrcani: cui scripsit & fœdus, cujus hoc est *Exemplar*.

A Cæsare Rege Regum principibus Romanorum, qui sunt Tyri, & Sydoni, pax vobis. Notum facio vobis, quod epistolæ Hyrcani filii Alexandri Regum Judæ ad me perlatæ sint, quarum adventu sum lætatus ob tenorem benevolentiæ, quam ipse, & populus ejus erga me, Romanorumque gentem habere ferunt. Et quidem veritatem verborum ejus ex eo confirmavi, quod misisset Antipatrum equitem Judæorum, & equitatum eorum, cum Mithridate amico meo: quem oppugnavere cohortes Ægyptiorum, liberavitque Mithridatem a morte, expugnata nobis Ægypti regione; atque reductis Ægyptiis ad Romanorum obedientiam: & profectus est mecum in regionem Persarum, contendens gratuitus miles. Et idcirco præcipio ut deferant omnes incolæ oræ maritimæ a Gaza, usque ad Sidonem, omnia, quæ debent nobis tributa, singulis annis in Domum Dei magni, quæ est in Jerusalem, præter Sidonios cives: nam hi deferant ad illam juxta statutum tributi eorum, viginti millia Vibarum tritici, & quingentas quinquaginta Vibas singulis annis. Præcipio quoque restitui Laodiceam, & ditiones ejus, ac omnia quæ erant in manu Regum Judæ usque ad ripam Euphratis, cum iis omnibus, quæ expugnaverant Hasmonæi a transitu Jordanis, Hyrcano filio Alexandri Regis Judæ. Nam omnia hæc expugnaverant patres ejus gladio suo, at injuste alienaverat ea Pompeius tempore Aristobuli: quæ ex nunc, & imposterum Hyrcano sunto, atque succedentibus Regibus Judæ. Fœdus autem hoc meum est pro me, ac omni Rege de Regibus Romanorum post me: quicunque ergo dissolverit illud, aut dissolverit quicquam illius, perdat illum Deus gladio, & deseratur domus ejus, & Provincia, atque excidatur. Cum autem legeritis epistolam hanc meam, describite eam incisis characteribus in tabulis æneis lingua Romanorum, & characteribus eorum, & lingua Græcorum, & characteribus eorum: & ponite tabulas in locis editis Templorum, quæ sunt Tyri & Sidoni, ut videre eos queat unusquisque, atque intelligat quæ constitui Hyrcano, & Judæis.

HISTORIA NECIS CÆSARIS.

CAP. XLV.

Habetur cum reliquis quæ in hoc cap. apud Joseph. Antiq. lib. 14. cap. 17. in fine, & initio cap. 18. vid. etiam de Bello, lib. 1. cap. 9. in principio.

ERant cum Cæsare duo viri de amicis Pompeii, quorum unus dicebatur Cassius, alter vero Brutus: qui moliti sunt occidere Cæsarem. Quare sese absconderunt in Templo, quod sibi Romæ dicaverat ad orandum. Ad quod ergo cum pervenisset securus, tutus, ac minime sibi cavens, irruerunt in eum, atque occiderunt. Et potitus est Cassius regno, coegitque exercitum magnum, & transfretavit mare, timens Cæsarianos, si Romæ degisset. Et profectus est in terram Asiæ, & vastavit eam: inde perrexit in regionem Judæ: & voluit Antipater oppugnare illum, at videns impares sibi esse vires, pacem cum illo inivit. Et mulctavit Cassius regionem Judæ septingentis auri talentis, & sese obstrinxit Antipater fidejussor pro pecunia, præcepitque Herodi filio suo eam cogere de regione Judæ, & deferre Cassio, qui eam accipiens profectus est in regionem Macedonum, ibique moratus timens Romanos.

* خبر قتل انطيفاتر *

* الفصل السادس والاربعون *

كان روساء يهودا قد عملوا على قتل انطيفاتر * فدسوا عليه رجلاً يقال له ملكيا فرام ملكيا ذلك فبعد عليه وعمي الخبر الي انطيفاتر فقصد ملكيا ليقتله فتبرا ملكيا الي انطيفاتر مما اتصل به عنه وحلف له انه خبر غير صحيح فصدقه انطيفاتر وزال اتهامه له فحمل ملكيا مالاً جزيلاً الي ساقي هرقانوس ووافقه علي ان يسم انطيفاتر اذا حضر مجلس الشرب بحضرة الملك * ففعل الساقي ذلك ومات الملك انطيفاتر في يومه ولم يكن لهرقانوس في ذلك راي ولا علم به * ولما مات انطيفاتر جعل هرقانوس ملكيا في مكانه *

* خبر قتل ملكيا *

* الفصل السابع والاربعون *

لما وقف هيروديس بن انطيفاتر علي ان ملكيا قتل اباه هم بالوثوب علي ملكيا فمنعه اخوه من ذلك واشار ان يقتل بالحيلة * فمضي هيروديس الي كاسيوس فعرفه ما فعله ملكيا فقال له اذا صرت الي صور وحضر عندي هرقانوس وحضر معه ملكيا فثب عليه واقتله * فلما صار كاسيوس الي صور وصار اليه هرقانوس وملكيا معه وحضرا جميعا بحضرة كاسيوس في دعوة دعاهم كاسيوس فيها مع جميع خاصة اصحابه وقد كان تقدم كاسيوس الي خاصة غلمانه ان يمتثلوا ما يامرهم به هيروديس * وحضر هيروديس واخوه في جملة خاصة هرقانوس * وقد كان هيروديس وافق عدة من الغلمان على قتل ملكيا اذا غمزهم عليه * فلما اكل هرقانوس واصحابه وشربوا ناموا في وقت الظهر فلما استيقظوا من نومهم تقدم هرقانوس الي من فرش له قدام باب المجلس الذي ناموا فيه فرشا تحت السماء وجلس عليه وامر ملكيا بالجلوس معه واجلس هيروديس واخاه ايضا ووقف غلمان كاسيوس قدام هرقانوس فغمزهم هيروديس علي ملكيا فبطشوا به للوقت فقتلوه * فخاف هرقانوس جدا وغشي عليه * فلما تنحي غلمان كاسيوس ونحي ملكيا المقتول افاق هرقانوس فسال لهيروديس عن سبب ما جري من قتل ملكيا فقال هيروديس ما عندي من ذلك علم ولا ادري ما السبب فيه * فامسك هرقانوس ولم يعد في ذلك شيا * ورحل كاسيوس الي مقدونيا للقي اوكتبيانوس ابن اخي قيصر وانطونيوس صاحب جيشه * وكانا قد خرجا من روميه في عسكر عظيم لطلب كاسيوس *

* خبر اوكتبيانوس وهو اوغسطوس ابن اخي قيصر وانطونيوس صاحب جيشه وقتل كاسيوس *

* الفصل الثامن والاربعون *

لما صار اوكتبيانوس الي مقدونيا خرج اليه كاسيوس فحاربه فهزم كاسيوس وتبعه اوكتبيانوس وظفر به فقتله * وملك اوكتبيانوس موضع عمه قيصر وسمي ايضا قيصر باسم عمه * فلما اتصل الي هرقانوس قتل كاسيوس انفذ رسلاً وهدايا ومالاً وجواهر الي اوغسطوس وانطونيوس * وكتب اليه يساله تجديد العهد الذي كان بينه وبين قيصر وان يامر باطلاق جميع من في مملكته من سبي يهودا ومن سبي في ايام كاسيوس وان ياذن لساير اليهود الذي في بلد اليونانيين وارض اسيا بالرجوع الي بلاد يهودا بغير مطالبه بثمن او في فدي ولا معارضه من احد *

HISTORIA NECIS ANTIPATRI.

CAP. XLVI.

Refert Joſephus Ant. lib. 14. cap. 19. in princip. Et de Bello lib. 1. cap. 9. capitis medio

JAm inierant Principes Judæ conſilium, ut occiderent Antipatrum, eaque de cauſa immiſerant in illum clanculo virum, qui dicebatur Malchia. Intentavitque id Malchia, ſed in longum protractum eſt, percrebuitque fama uſque ad Antipatrum, qui expetivit Malchiam, ut illum interficeret: at ſeſe purgavit Malchia apud Antipatrum de iis, quæ de ſe ad illum delata erant, juravitque ei, inanem eſſe famam: cui credidit Antipater remota a ſe ſuſpectione. At Malchia plurima oblata pecunia pincernæ Hyrcani, ſtatuit cum illo venenum præbere Antipatro dum adeſſet in triclinio potus, præſente Rege. Et præſtitit id pincerna, mortuuſque eſt Rex Antipater ea eadem die: nec id fuit ex Hyrcani conſilio, aut ſcientia. Mortuo autem Antipatro, ſubſtituit Hyrcanus Malchiam in locum ejus.

HISTORIA NECIS MALCHIÆ.

CAP. XLVII.

Vid. Joſeph. lib. Ant. 14. cap. 20. & de Bello, lib. 1. cap. 9. ad fin. cap.

CUm itaque certior factus eſſet Herodes filius Antipatri, Malchiam occidiſſe patrem ſuum, deliberavit irruere in Malchiam, prohibuitque eum frater ejus, conſulens, ut aſtu interficeretur, Adivitque Herodes Caſſium, & indicavit ei quod fecerat Malchia, cui ait; Cum profectus fuero Tyrum, & fuerit apud me Hyrcanus, & cum eo Malchia, irrue in illum, & occide. Cum ergo profectus eſſet Caſſius Tyrum, & perrexiſſet ad illum Hyrcanus habens ſecum Malchiam, atque adſtitiſſent ſimul coram Caſſio in convivio quodam, ad quod eos invitaverat Caſſius, cum omnibus amicis ſuis: (jam autem mandaverat Caſſius pueris ſuis præſtare quicquid præcepturus erat eis Herodes) adfuit quoque Herodes cum fratre ſuo inter ſodales Hyrcani, & convenit Herodes cum quibuſdam pueris de occidendo Malchia, dato ſigno, oculorum nutu. Cum ergo comediſſet Hyrcanus, atque bibiſſet cum amicis, dormierunt tempore meridiano: quibus experrectis a ſomno, juſſit Hyrcanus cuidam ſternere ſibi ſtratum ſub dio ante januam triclinii in quo dormierant: & ſedit ipſe, præcepitque ſedere ſecum Malchiam, ſedere quoque fecit Herodem, & fratrem illius, adſtiteruntque pueri Caſſii Hyrcano, quibus innuit Herodes contra Malchiam, qui irruentes in illum ſtatim occiderunt: & timuit Hyrcanus valde & in ſyncopem incidit. Cum autem diſceſſiſſent pueri Caſſii, & ſublatus eſſet Malchia cæſus, rediit ad ſe Hyrcanus ſciſcitatuſque eſt ab Herode cauſam necis Malchiæ. Reſpondit autem Herodes; Penitus ignoro, nec ſcio rei cauſam, & tacuit Hyrcanus, nec quicquam de hoc iteravit. Et profectus eſt Caſſius in Macedoniam obviam Octaviano filio fratris Cæſaris, & Antonio Duci militiæ ejus: egreſſi enim erant Roma cum exercitu magno inquirentes Caſſium.

HISTORIA OCTAVIANI, IPSE eſt Auguſtus filius fratris Cæſaris, & Antonii ducis militiæ ejus, & necis Caſſii.

CAP. XLVIII.

Similia quædam his, ſed non per omnia paria, vid. apud Joſeph. Ant. lib. 14. cap. 22. & ibidem Antonii quædam ad Hyrcanum reſcripta. De Cleopatra, Antonio, & accuſatoribus Herodis, vid. eund. lib. 14. Ant. cap. 23. & de Bello lib. 1. cap. 10.

CUm profectus eſſet Octavianus in Macedoniam, obviam exivit ei Caſſius, & confligit cum eo, fugatuſque eſt Caſſius, quem perſequens Octavianus devicit, atque occidit: regnoque potitus eſt Octavianus loco patrui ſui Cæſaris, & nuncupatus eſt quoque Cæſar nomine patrui. Innoteſcente itaque Hyrcano cæde Caſſii, miſit legatos cum muneribus, opibus, ac gemmis Auguſto, & Antonio, ſcripſitque ei, rogans de renovatione fœderis, quod cum Cæſare habebat, & ut præciperet dimitti omnes, qui ſunt in regno ejus captivi de Juda, & qui captivi ducti fuerant in diebus Caſſii, & ut permitteret omnibus Judæis, qui ſunt in regione Græcorum, & terra Aſiæ, reverti in regionem Judæ, nullo requiſito pretio, aut redemptione, vel obice a quoquam inferendo.

فلما وصل كتاب هرقانوس ورسله وهديته الي اوغسطوس اكرم الرسل وقبل الهديه واجاب الي ساير ما ساله هرقانوس وكتب اليه كتابًا هذه نسخته ٭

من اوغسطوس ملك الملوك وانطونيوس صاحبه الي هرقانوس ملك يهودا سلام عليك ٭ قد وصل كتابك وسررنا به وبلغنا ما اردته من تجديد العهد والكتاب الي ساير اعمالنا التي هي من بلد الهند والي اوقينوس بحر المغرب ٭ والذي اخّرنا عن ان نبتديك بالكتاب بتجديد العهد اشتغالنا بمحاربة كسّيوس الفاسق الظالم الذي عدا على نور العالم قيصر فقتله ٭ ولم نجد بُدًّا من محاربته حتي ظفّرنا الله عز وجل به واوقعه بايدينا فقتلناه وقتلنا صاحبه بروتوس وخلصنا بلاد اسيا من يك بعد ما خربها واهلك اهلها ولم يفي بعهدٍ ولا اكرم هيكلًا ولا انصف مظلومًا ولا اتقي على اليهود وغيرهم من اصحاب طاعتنا بل بالغ هو واصحابه بالاسايه الي الكل تعديًّا منه وظلمًا فرد الله كيدهما عليهما وامكن منهما ومن انصارهما ٭ وافرح الان ايها الملك هرقانوس وساير اهل يهودا واهل بلد القدس والكهنه الذي في هيكل يورشليم ٭ ويقبلوا الهديه الذي انفذناها الي الهيكل الجليل ٭ وليصلّوا على اوغسطوس دايمًا ٭ وكتبنا الي ساير اعمالنا بان لا يبقي في شيٍّ منها احد من اليهود عبدًا كان لم آمةً بل يطلق جميعهم بغير ثمن ولا فدا ولا يعارضه احد في مضيه الي بلد يهودا وذلك بامر اوغسطوس ايضا وانطونيوس صاحبه ٭ ثم كتب الي صاحبيه بصور وصيدا وغيرهما بردّ ما اخذاه من بلد يهودا في ايام كاسيوس الفاسق وان يسالموا اهل يهودا ولا يعارضوهم في شيٍّ ويتمثّلوا في امرهم ما كان رسمه قيصر في عهد لهم ٭ ثم اقام انطونيوس في بلد ارام وسارت اليه قلبطرى ملكة مصر وتزوج بها ٭ وكانت حكيمه عالمه بالسحر والخواص فاستمالته وملكت قلبه حتي صار لا يخالفها في شيٍّ مما تريك اصلًا ٭ وسار في ذلك الوقت مايه رجل من كبراء آل يهودا الي انطونيوس فتظلّموا من هيروديس واخيه فاسيلوا ابني انطيفاتر ٭ وقالوا له احتويا على ساير امر هرقانوس ولم يبق له من الملك غير الاسم وستر بهما مع ذلك فتيسّر سيدهما ٭ فاستعلم انطونيوس من هرقانوس صحة ما ذكره القوم فاكذبهم هرقانوس ونفي عن هيروديس واخيه ما وصفوهما به ٭ فسرّ انطونيوس بذلك لانه كان معتنيًّا بهما ومحبًّا لهما ٭ ثم تظلّم اليه قوم اخرون في هيروديس واخيه في وقت اخر وهو بصور ولم يقبل منهم فيهما قولًا بل قتل منهم وحبس الباقيّين ورفع شان هيروديس واخيه واحسن اليهما وردّهما الي بيت المقدس على اجل حال ٭ وسار انطونيوس الي بلد الفرس وحاربهم فنُصر عليهم وعاد الي روميه ٭

Pervenientibus itaque cum epistola, & muneribus, Hyrcani legatis ad Augustum, legatos honoravit, & suscepit munera, acquievitque omnibus, quæ petierat Hyrcanus, scribens ei epistolam, cujus hoc est exemplar.

Ab Augusto Rege Regum, & Antonio collega ejus, Hyrcano Regi Judæ, Salus tibi. Jam pervenit epistola tua, qua gavisi sumus, & intelleximus ea, quæ optabas de renovatione fœderis, & scripturæ, ad universas provincias nostras, qua sunt a regione Indiarum usque ad Oceanum mare occiduum. Quod autem nobis in mora fuit, quin citius scriberemus ad te de renovatione fœderis, extitit nostra occupatio in expugnando Cassio fornicario tyranno, qui impie agens in lumen orbis terrarum Cæsarem, occidit illum. Unde totis viribus confliximus contra eum, donec victores nos reddidit Deus Opt. Max. & incidere illum fecit in manus nostras, quem occidimus, occidimus quoque Brutum collegam ejus, & eximimus regionem Asiæ de manu ejus, postquam vastaverat illam, & incolas exterminaverat. Nec stetit fœderi ulli, nec templum ullum honoravit, nec jus reddidit oppresso, nec miseratus est Judæo, vel cuipiam de subditis nostris: sed multa impie egit cum suis mala cunctis per oppressionem, & tyrannidem; quamobrem convertit Deus malitiam eorum super eos, tradens illos cum confœderatis. Gaude ergo nunc o Rex Hyrcane, & cæteri Judæi, & incolæ Regionis sanctæ, ac Sacerdotes, qui sunt in templo Jerusalem: suscipiantque munus, quod misimus ad Templum gloriosissimum, & orent pro Augusto semper. Scripsimus præterea omnibus nostris provinciis, ne remaneat in ulla earum quispiam de Judæis, servus sit ille, vel ancilla, sed dimittantur omnes sine pretio, & sine redemptione: & ne impediatur a quopiam rediens in regionem Judæ, & hoc ex mandato Augusti, & Antonii quoque ejus Collegæ. Ad hæc scripsit amicis suis, qui sunt Tyri, & Sydoni, aliisque locis, restitui quicquid abstulerant a regione Judæ in diebus Cassii fornicarii, & tractare Judæos pacifice, nec in quoquam illis opponi, & facere illis quicquid decreverat Cæsar in suo fœdere cum ipsis. Antonius vero moratus est in regione Syriæ, ad quem profecta est Cleopatra Regina Ægypti, quam in uxorem duxit. Erat autem sapiens, artium magicarum, & proprietatum perita: quare allexit eum, & corde ejus adeo potita est, ut nihil ei omnino inficiari posset. Profecti sunt eo eodem tempore centum viri de principibus Judæorum ad Antonium, & conquesti sunt de Herode, & fratre ejus Phaselo, filiis Antipatri, dicentes; Jam potiti sunt omnium rerum Hyrcani, nec remanet ei quicquam de regno nisi nomen, & hujus rei occultatio index est captivitatis Domini eorum. Cum autem sciscitatus esset Antonius ab Hyrcano veritatem eorum, quæ meminerant illi, mendaces declaravit eos Hyrcanus, removens ab Herode, & fratre ejus quod eis tribuerant: & lætatus est his Antonius, propensus quippe erat in eos, atque eos diligebat. Conquesti præterea sunt apud eum alii de Herode, & fratre ejus alio tempore, cum esset Tyri, quorum non solum non admisit verba, sed occidit quosdam, reliquos vero in carcerem detrusit, exaltavitque dignitatem Herodis, & fratris ejus, ipsis benefaciens, remisitque in Jerusalem magno cum honore. Antonius vero pergens in Persarum regionem debellavit eos, atque devictis Romam reuersus est.

٭ خبر انطيغنوس بن ارسطبلوس في خروجه على هرقانوس عمّه واستعانته بملك الفرس ٭

٭ الفصل التّاسع والاربعون ٭

لما حصل اوغسطوس وانطونيوس بروميه فمضي انطيغنوس الي ملك الفرس وضمن له الف بدرة ذهب عينًا وثمانماية جارية من بنات ابكار اهل يهودا ورؤسايهم ذوات جمال وعقل على انه ينفذ معه قايد بعسكر عظيم الي اورشليم ويتقدّم اليه ان يملكه بها على آل يهودا ويقبض على هرقانوس عمه ويقتل هيروديس واخاه ٭

HISTORIA ANTIGONI FILII Aristobuli, & expeditionis ejus contra Hyrcanum patruum illius: Ac de auxilio a Rege Persarum impetrato.

CAP. XLIX.

De his & aliis quæ in hoc capite, Vid. Joseph. Antiq. lib. … capp. 24. 25. & de Bello, lib. 1. cap. 11.

Cum factus esset Augustus, & Antonius Romæ, abiit Antigonus ad Regem Persarum, & promisit ei mille talenta auri signata, & octingintas puellas de virginibus filiarum Judæ, & Principum eorum, speciosas atque sapientes, si mitteret cum eo Ducem ducentem exercitum magnum in Jerusalem, & præciperet ei, ut illum constitueret Regem super Judam, & Hyrcanum patruum ejus caperet, & occideret Herodem, ac fratrem ejus.

فاجابه الي ذلك وانفذ معه قايد بعسكر عظيم * فساروا حتي وافوا ارض ارام
فقتلوا صاحب انطونيوس وجماعه من رجال الروم الذين كانوا ثمّ * وساروا الي
مدينة القدس واظهروا الامان والسلامه وان انطيغنوس انما جآء ليصلّي في القدس
ويرجع الي صاحبه * فدخل المدينه فلما حصلوا بها غدروا واخذوا يقتل الناس
ونهب المدينه حسب ما كان قد تقدّم به اليهم ملك الفرس * فبادر هيروديس
ورجاله الي حفظ قصر هرقانوس * وبعث باخيه وامره بحفظ الطريق التّي في السور الي
القصر * فلما استوثق من الموضعين اختار جماعه من اصحابه وصار الي رجال
الفرس الذين في المدينه وتبعه اخوه في عدّةٍ من اصحابه فقتلوا اكثر مَن كان
في المدينه من الفرس وهرب الباقون الي ظاهر المدينه * فلما راي القايد الفارسي
انه لم يتم له ما قدّر راسل هيروديس واخاه بالسلام واعلمهما انه قد تبيّن من
فضلهما ونجدتهما ما اوجب عليه ايثارهما علي انطيغنوس * فانه يرغب لصاحبه
من معاونته هرقانوس ومعاونتهما دون انطيغنوس * وَوَاكّد قوله بايمان عظيمه وثق بها
هرقانوس وفاسيلوا ولم يثق بها هيروديس * ثم ان هرقانوس وفاسيلوا اخو هيروديس
خرجا الي قايد الفرس واعلماه ثقتهما به * فاشار عليهما بالمسير الي صاحبه وكان
بدمشق فسار * فلما وصلا اليه اكرمهما واظهر اعظامهما واجلالهما وتقدم في
السرّ الي مَن يقبض عليهما * فجاهما قوم من عظمآء الارض اخبروهما بذلك واشاروا
عليهما بالهرب وواعدوهما المعاونه علي الخلاص * فلم يثقيا بهما وخافا من ان
يكون حيله عليهما فاقاما * فلما كان بالليل قُبض عليهما * فاما فاسيلوا فانه قتل نفسه *
وقيّد هرقانوس وامر صاحب ملك الفرس به فقطعت اذنه حتي لا يكون ابدًا
كاهنًا * وانفذ الي العراق الي ملك الفرس * فلما وصل اليه امر بفكّ القيد عنه
واحسن اليه * فاقام بالعراق مكرمًا الي ان طلبه هيروديس من ملك الفرس فانفذ
اليه وكان منه ما كان * ثم سار القايد مع انطيغنوس الي مدينة القدس * واتصل
بهيروديس ما جَرَي علي هرقانوس وعلي فاسيلوا * فاخذ قيفريس امه وزوجته مريم
بنت ارسطبلوس وامها الاسكندره فانفذهم مع خيل واثقالٍ كثيره الي يوسف
اخيه الي جبل الشراه * وسار هو بعسكره بالف رجل علي مهل يتوقع من يتبعه
من الفرس * فلحقه قايد الفرس في عسكره فحاربهم هيروديس فاستظهر عليهم
وهزمهم * ثم لحقه رجال انطيغنوس فقاتلوا قتالاً شديدًا فضربهم وقتل منهم خلقًا
كثيرًا ثم سار الي جبال الشراه فلقا يوسف اخاه * فتقدم اليه بتحصين العيال في
مكان حصين واعداد جميع ما يحتاجون اليه ودفع اليهم مالاً واسعًا ليكون
معهم لما يعرض لهم من المون * وخلّف رجاله مع يوسف اخيه حينيذٍ فنفذ هو
في نفر يسير الي مصر ليركب في البحر ويمضي الي بلد الروم * فلقيته
قلبطرة بالجميل وسالته ان يكون ريسًا علي جيشها ومدبرًا لجميع امرها
فعرّفها انه لا بُدّ له من المسير الي روميه * فاعطته مالاً وسفنًا وسار حتي وافي الي
روميه * فنزل علي انطونيوس وعرّفه ما فعله انطيغنوس وما تمّ له علي هرقانوس
وعلي اخيه * وان ذلك كان بمعاونته ملك الفرس * فركب معه انطونيوس الي
اوغسطوس والي الكهل فعرّفهما مثل ذلك *

Cui acquiescens, misit cum eo Ducem cum exercitu magno, profectique sunt donec venerunt in terram Syriæ, & occiderunt amicum Antonii, & aliquos de viris Romanorum, qui ibi divertebant. Inde profecti sunt in Civitatem sanctam simulantes securitatem, & pacem, & quod Antigonus venisset tantum, ut oraret in Sanctuario, & rediret ad suos. Et ingressi sunt civitatem, in qua cum facti essent, deceperunt, cœperuntque occidere homines, & depopulari civitatem, juxta quod mandaverat eis Rex Persarum. Et accurrit Herodes, & viri ejus ad custodiendum palatium Hyrcani: fratrem vero suum misit, præcepitque custodire viam, quæ ducit a mœnibus ad palatium. Cum autem occupavisset utrumque locum, elegit quosdam de suis, & contendit ad viros Persarum qui erant in civitate, quem insecutus est frater illius cum aliquo numero suorum, & occiderunt majorem partem eorum, qui erant in civitate ex Persis: cæteri vero extra urbem refugerunt. Cumque vidisset Dux Persarum sibi ex sententia non successisse, destinavit legatos ad Herodem, & fratrem ejus de pace ineunda, significans eis: Iam ea sibi constitisse de eorum virtute, & fortitudine, ut præferantur Antigono: eaque de causa se persuasurum suis auxiliari Hyrcano potius, & ipsis, quam Antigono: suumque votum maximis confirmavit juramentis; ita, ut fidem adhibuerint ei Hyrcanus, & Phaselus, non quidem Herodes. Egressi itaque Hyrcanus, & Phaselus frater Herodis ad Ducem Persarum, significarunt ei suam in ipsum fiduciam: qui consuluit eis collegam suum adire, qui Damasci morabatur, & profecti sunt. Qui cum ad illum pervenissent, honoravit eos, ostentavitque se magni illos facere, atque comiter habuit; etsi clam jusserat, ut caperentur. Ad quos venientes quidam de magnatibus terræ id ipsum indicaverunt, consulentes fugam arripere, suam pollicitantes opem pro liberatione. At istis confisi non sunt, timentes ne esset machinamentum aliquod in se, propterea morati sunt. Cumque nox ingrueret capti fuerunt; Phaselus quidem manus sibi conscivit: Hyrcanus vero catenis fuit devinctus, & præcipiente Duce Regis Persarum, amputata est ipsius auris, ne esset unquam Sacerdos, misitque in Herak ad Persarum Regem, cujus adventantis vincula solui jussit, & benefecit illi, moratusque est in Herak, cumulatus honoribus, donec requisivit illum Herodes a rege Persarum: ad quem remisso acciderunt ea, quæ acciderunt. Post hæc profectus est Dux cum Antigono in Civitatem sanctam: & perlata sunt ad Herodem, quæ circa Hyrcanum, & Phaselum gesta sunt; quamobrem sumpta Cypri matre ejus, & uxore Mariama filia Aristobuli, & ejus matre Alexandra, misit eas cum equis, & multis impedimentis ad Josephum fratrem in montem Sarah: ipse vero cum exercitu mille virorum lentius proficiscebatur, & præstolabatur eos, qui ex Persis illum insequi tentarent. Et persecutus est eum Dux Persarum cum exercitu suo, quos oppugnans Herodes superavit, atque profligavit: post hæc persecuti sunt quoque eum viri Antigoni, & oppugnarunt eum acerrime, quos percussit, occiditque ex illis multitudinem plurimam. Tum profectus est in montes Sarah: invenitque fratrem suum Josephum, quem familias in tuto loco munire, & ea parare omnia, quæ illis necessaria erant, jussit: tradiditque eis copiosam pecuniam, ut sibi alimenta comparare possent, si res postularet. Et relictis viris suis cum Josepho fratre, processit ipse cum paucis comitibus in Ægyptum, ut conscenso mari pergeret in regionem Romanorum. Quem comiter suscepit Cleopatra, rogavitque capessere principatum suæ militiæ, atque administrationem omnium rerum suarum: cui notificavit omnino Romam sibi proficiscendum esse. Quæ tradidit ei pecuniam, & naves: profectusque est donec pervenit Romam: & divertit apud Antonium, narravitque ei quod fecerat Antigonus, & quæ egerat contra Hyrcanum, & fratrem suum ope Regis Persarum: & una equitavit Antonius ad Augustum, & ad Senatum, & idipsum illis narravit

* خبر هيروديس لما ملّكته الروم على آل يهودا وخروجه بعسكر من روميه الي بيت المقدس للمحاربه *

* الفصل الخمسون *

لما وقف اوغسطوس والكهل على ما كان من انطيغنوس اجتمع رايهما علي ان يجعلوا هيروديس ملكًا على آل يهودا * وامروا ان يُجعل التاج الذهب علي راسه وان يركب ويُضرب بين يديه بالابواق ويُنادي قدامه بان هيروديس ملك علي آل يهودا وعلي اورشليم مدينة القدس ففعل ذلك * وعاد الي حصن اوغسطوس فركب اوغسطوس وانطونيوس وهيروديس وساروا الي منزل انطونيوس ودعا الكهل وساير وجوه روميه في دعوةٍ دعاهم انطونيوس فيها * فاكلوا وشربوا وفرحوا بهيروديس فرحًا عظيمًا وعاهدوه عهدًا كُتب في الواح النحاس وجُعل في الهياكل * وكتبوا ذلك اليوم انه اول مُلك هيروديس وجُعل من بعد ذلك التواريخ الذي يورّخ بها * ثم سار انطونيوس وهيروديس في البحر في عسكر عظيم كثير العدد * فلما وصلا الي انطاكيه قسما العسكر فاخذ انطونيوس القسم الواحد وسار به الي بلد الفرس وهو العراق وما يليه * واخذ هيروديس القسم الاخر وسار حتي وصل عكّه * فلما سمع انطيغنوس بمسير انطونيوس الي بلد الفرس وموافاة هيروديس الي عكّه سار من بيت المقدس الي جبل الشراه ليقبض على يوسف اخي هيروديس ومن معه * فنزل عليهم وحاصرهم وقطع قناة الما الوارده اليهم فاشتدّ عطشهم وضاق بهم الامر * فعمل يوسف على الهرب وعمل العيال علي الفتح لانطيغنوس اذا هرب يوسف * فاتاهم الله بمطرٍ عظيمٍ مَلَا ساير البُرك والاوعيه التّي عندهم * فقويت قلوبهم وصلحت احوالهم واقام يوسف على مدافعة انطيغنوس واصحابه عن القلعه فلم يتم لهم عليه شي * وسار هيروديس الي بلد الشراه لياخذ اخاه ومن معه من العيال والرجال ويسيروا الي اورشليم * فوافي انطيغنوس محاصرًا اخاه فكبسه وخرج يوسف ومن معه اليهم فيُهلك اكثر عسكر انطيغنوس وهرب الي اورشليم * فلحقه هيروديس بعسكر عظيم من آل يهودا الذين اجتمعوا اليه من كل جهه لما وقفوا على عودته فاشتدّ عضده بهم وقلّت حاجته الي عسكر الروم * فلما وافي هيروديس الي بلد القدس اغلق انطيغنس ابوابها في وجهه وحاربه وانفذ الي وجوه عسكر الروم مالًا جزيلًا وسالهم الّا يعاونوا هيروديس ففعلوا ذلك وطال امر الحرب بين انطيغنوس وهيروديس ولم يتمكّن احدهما من الاخر *

* خبر في شجاعة بعض رجال هيروديس ونجدتهم *

* الفصل الاحد والخمسون *

وكان الدُّعار والشراه قد كثروا في ايام انطيغنوس وقد اوي كل قوم منهم الي مغاير في الجبال لا سبيلًا اليها الّا ان يتسلّق الرجل الواحد في موضع قد اصلحوها لا يعرفها سواهم * ومتي عرفها غيرهم لم يمكنه التّسلق الي المغار ممّا على بابها من يدفعه عنها باي شيّ كان * وقد كان قوم منهم اعدّوا لهم في تلك المغار السلاح الكثير والطعام والشراب وساير ما يحتاجون اليه مع ساير ما كانوا يحتوونه من قطع الطرق وما اخذوه من الانسان طوعًا وكرهًا *

HISTORIA HERODIS CUM constituerunt eum Romani Regem super Judæos, & egressus ejus Roma cum exercitu in Domum sanctam ad bellandum.

CAP. L.

Habentur apud Joseph. Ant. lib. 14. cap. 26. & cap. [illegible] part. 1. & de Bello, lib. 1. cap. 11. in fine, & cap. 12.

Percipiens Augustus, & Senatus, quæ fecerat Antigonus, unanimi consensu constituerunt Herodem Regem super Judæos, mandantes poni capiti ejus Diadema aureum, & equum conscendere, atque præeuntibus buccinis acclamari: regnavit Herodes super Judæos, & Jerusalem Civitatem sanctam, quod quidem factum est. Et revertens ad Augustum, equitavit Augustus, Antonius, & Herodes, profectique sunt in domum Antonii, qui invitaverat Senatum, & universos Romanos principes ad convivium, quod paraverat Antonius. Qui comederunt, & biberunt, atque gavisi sunt in Herode gaudio magno, ferientes cum illo fœdus incisum in tabulis æreis, & collocatum est in templis, & inscripserunt diem illum primum regni Herodis, & factus est exinde in æram, ex qua tempora notantur. His gestis perrexerunt Antonius, & Herodes per mare cum exercitu magno, atque copioso; et pervenientes Antiochiam, exercitum diviserunt, cujus sumptam partem duxit Antonius in regionem Persarum, quæ est Herak, & ejus ad[illegible]tia: Herodes vero, alia sumpta parte perrexit donec pervenit Ptolomaidem. Audiens [illegible] Antigonus, Antonium expeditionem fecisse in regionem Persarum, & Herodem adventasse Ptolomaidem; profectus est e Domo sancta in montem Sarah ad capiendum Josephum fratrem Herodis, & eos, qui cum illo erant. Quos [illegible] petivit, atque obsedit, & interrupto canali aquas ad illos decurrentes intercepit: quare invaluit sitis, & in angustiam res eorum redactæ sunt. Quamobrem Josephus decrevit fugere, & familiæ sese Antigono dedere, si Josephus fugisset, deliberaverant. At immisit illis Deus copiosam pluviam, quæ implevit universas cisternas, & vasa eorum: quare corroborata sunt corda eorum, & directus est status, [illegible]stititque Josephus protelare Antonium, & [illegible] ab arce, nec obtinere potuerunt de illo quicquam. Herodes vero perrexit in regionem Sarah ad reducendum fratrem suum, & filias, ac viros, qui cum illo erant, in Jerusalem. Et invenit Antigonum obsidentem fratrem suum, in quem improviso irruit: egressusque est ad eos Josephus, & qui cum [illegible] erant, & periit major pars exercitus Antigoni, & refugit in Jerusalem. Quem persecutus est Herodes cum exercitu magno ex Judæis qui ad illum convenerant undique, cum [illegible]ceperint ipsum rediisse, & auctus est ausu ut minus indigeret exercitu Romanorum. Cum ergo pervenisset Herodes in Civitatem sanctam, occlusit Antigonus portas ejus in [illegible]em ipsius, & pugnavit contra eum, mi[illegible] ad Principes exercitus Romanorum pecuniam copiosam, rogans eos ne opem ferrent Herodi: qui præstiterunt. Quamobrem diu bellum [illegible]ravit inter Antigonum, & Herodem, neme[illegible]rum socio prævalente.

HISTORIA MAGNANIMITATIS quorundam virorum Herodis, & fortitudinis eorum.

CAP. LI.

Habetur apud Joseph. lib. 14. Ant. cap. 27. [illegible]tium: & de Bello lib. 1. cap. 12. [illegible]

JAm fures, & alienis rebus inhiantes [illegible]plicati erant in diebus Antigoni, sese [illegible]tes in speluncas quasdam in montibus [illegible] lo dato accessu, nisi uni viro per loca quæ ab ipsis coaptata, illisque solis nota [illegible] li ea cognovissent, conscendere in speluncas poterant, eo quod [illegible] ostium [illegible] vel [illegible] re contendentem expellere poterat. Et jam quidam eorum [illegible]rant ea in spelunca arma multa, alim[illegible]que potum, & cætera, quibus [illegible] cum omnibus iis, quibus grassando ob[illegible]abant, quæque per fas & nefas cap[illegible]

فلما وقف هيروديس على اخبارهم وعلم بُعد الوصول اليهم وان الي ذلك لا يمكن
يتسلّق اي يُصعد ولا بسلم اصلاً * استعمل توابيت خشب كبار موثقة محكمة
وجعل فيها رجالاً معهم طعاماً وماء ومعهم كلاليب طوال مرهفة * وامر بان تحدر
تلك التوابيت من روس الجبال التي تلك المغاير في اوساطها الي ان يواروا ابوابها * واذا
واروها يحاربوا من يقرب منهم بالسيوف ويجدبوا من بعيد في تلك الكلاليب
فصُنعت التوابيت وجُعلت الرجال فيها * فلما دُلّي بعضها ووارى باب تلك المغاير
ولم يمكن عند من فيها علم منهم * فوثب احد الرجال الذين في التابوت
الي المغار ولحقه اصحابه فقتلوا من كان بها من الدُعار واتباعهم وطردوهم الي
الاوديه التي تحتها وقتّل بهولاي ساير القوم الذين بعث بهم هيروديس في التوابيت
وظهر من شجاعتهم في ذلك وقوّتهم وجسارتهم ما لم يري بمثله وافنوا ساير الدُعار
من جميع تلك المواضع *

Cum ergo intellexiſſet Herodes res eorum, atque cognovit rem iſtorum in longius protrahi, & quod ſcalis illuc aſcendere non daretur, neque ſcandere omnino: uſus eſt arcis ligneis magnis coaptatis, atque compactis, complevitque eas viris, (additis eſcis, & aqua,) haſtas falcatas, ac prolongas geſtantibus; juſſitque dimitti arcas illas e vertice montium, in quorum medio ſpeluncæ illæ erant, donec opponerentur oſtiis earum: quibus cum oppoſitæ fuerint pugnare contra eos cominus gladiis, & eminus attrahere haſtis illis, & factæ ſunt arcæ: atque viris completæ. Cumque dimiſſæ eſſent quædam earum, & oppoſitæ eſſent oſtiis illarum ſpeluncarum, nulla innoteſcente fama degentibus ibi, irruit quidam virorum, qui erant in arca in ſpeluncam, ſequentibus ſociis, & interfecerunt latrones, qui in ea erant cum aſſeclis, & deturbarunt in ſubjectas valles: æmulantibus hos cunctis, quos miſerat Herodes in arcis. Eoque claruit in hoc iſtorum magnanimitas, fortitudo, atque audacia, ut par nunquam viſa fuerit: & exterminarunt cunctos latrones ab omnibus locis illis.

* ذكر عودة انطونيوس من بلد الفرس بعد قتله لملك الفرس
ولقاء هيروديس له *

* الفصل الثاني والخمسون *

MENTIO REDITUS ANTONII e regione Perſarum, poſt interfectum Regem Perſarum, & occurſus Herodis.

CAP. LII.

Hæc & alia quæ in hoc cap. plene narrantur à Joſepho, Ant. lib. 14. cap. 28. & lib. Ant. 15. cap. 1. part. 1. Et de Bello, lib. 1. cap. 13.

ثم ان انطونيوس لما فارق هيروديس من انطاكيه مضي الي بلد فارس وقاتل ملك
الفرس فظفر به وقتله وولّا عليه وردّ الفرس الي طاعة الروم واقام على الفرات *
فاتصل خبره بهيروديس فسار اليه ليهنيه بالفتح ويساله المسير معه الي بلد القدس *
فوافا جمع عظيم قد اجتمع يريد المسير الي انطونيوس وقد اعترضهم اتخاذ كثير
من العرب يريد منعهم عن المسير الي انطونيوس * فسار هيروديس الي العرب وقتلهم
وفتح الطريق لساير من كان يريد المضي الي انطونيوس * فاتصل ذلك بانطونيوس
قبل موافاة هيروديس اليه فانفد اليه تاجا من ذهب وافراس كثيره * ثم سار اليه
هيروديس فسر به انطونيوس سرورا عظيما وشكره على ما فعل بالعرب * فاضمّ اليه
سُاسيوس صاحب جيشه في عسكر عظيم وامر بالمسير معه الي مدينة بيت المقدس
وكتب له الي ساير بلاد الارمن وهو من دمشق الي الفراة * ومن الفراة الي بلد
ارمينيه يقول لهم * ان اوغسطوس ملك الملوك وانطونيوس صاحبه والكهل الذي
بروميه قد ملّكوا هيروديس على آل يهودا وهم يامروكم ان تجرّدوا مع هيروديس
ساير رجالكم الشجعان لمعاونته فان خالفتم ذلك كنتم لنا حربا * ثم سار انطونيوس
الي الساحل ومضي الي مصر وسار هيروديس وساسيوس وعسكره مع عسكر ارام *
لمّا قرب هيروديس من دمشق عرف ان يوسف اخاه خرج من بيت المقدس بعسكر
الروم الي يريحا يحاصرها ويحصد زروعها * خرج اليه فاوس صاحب جيش
انطيغنوس فقتل منهم نيف ثلثين الفا وقتل يوسف اخا هيروديس وادخل
راسه الي انطيغنوس وان اخاه فرورا اشتراه بخمسين بدرة ودفنه في مقبرة ابايه *
وان انطيغنوس وفاوس قد سارا اليه بعسكر عظيم * فلما وقف هيروديس على
ذلك عمل انه يسري الي انطيغنوس ويكبسه ووافق سُاسيوس على انه ياخذ من الروم
اثني عشر الفا رجل ومن آل يهودا عشرين الفا ويسري بهم الي انطيغنوس
ويمضي هو مع بقية العسكر الي ان يسيروا في اثرهم علي مهل

TUm Antonius, poſt relictum Herodem, Antiochia profectus eſt in regionem Perſarum, & pugnavit cum Perſarum Rege, ſuperavit, interfecit, & obtinuit illum: & reductis ad Romanorum obedientiam Perſis, divertit ad Euphratem. Et nuntiata Herodi fama ejus, profectus eſt gratulaturus ei de relata victoria, atque rogaturus, ut ſecum veniret in Regionem ſanctam. Et invenit turbam plurimam collectam, cupientem adire Antonium, cui ſeſe oppoſuerant plures turmæ Arabum, eam adire Antonium impedientes. Profectuſque eſt Herodes ad Arabes, & occidit eos, aperiens viam cunctis, qui Antonium adire vellent. Et nuntiatum eſt hoc Antonio antequam adventaret Herodes: qua de cauſa miſit illi Diadema aureum, & plurimos equos. Pervenientem autem Herodem comiter excepit Antonius, collaudans eum pro geſtis contra Arabes: adjunxitque ei Soſium Ducem militiæ ſuæ cum exercitu magno, præcipiens ei abire cum ipſo ad Civitatem Domus ſanctæ: tradens inſuper ei epiſtolas ad cunctam regionem Syriæ, quæ eſt a Damaſco, uſque ad Euphratem, & ab Euphrate uſque ad regionem Armeniæ, dicens eis: Auguſtus Rex Regum, & Antonius Collega ejus, ac Senatus Romanus, jam conſtituerunt in Regem Herodem ſuper Judæos, ipſique præcipiunt vobis ducere cum Herode univerſos viros veſtros fortes, opem illi ferentes: ſi ergo contrarium feceritis, nobiſcum vobis bellandum erit. Deinde profectus eſt Antonius in oram maritimam, & inde in Ægyptum; Herodes vero, & Soſius, una cum exercitu ſuo ducebant exercitum Syriæ. Cum autem appropinquaſſet Herodes Damaſcum, cognovit Joſephum fratrem ſuum egreſſum fuiſſe e Domo ſancta cum exercitu Romanorum ad obſidendam Jericho, & ſegetes ejus metendas: ad quos egreſſus Pappus Dux militiæ Antigoni, occidit ex illis circiter triginta millia, interfecto & Joſepho fratre Herodis, & oblatum caput Antigono emit frater ejus Pheroras quingentis talentis, & ſepelivit in ſepulchro patrum ſuorum: & quod inſuper Antigonus, & Pappus ſe peterent cum exercitu magno. Quod cum conſtitiſſet Herodi, decrevit expeditionem facere in Antigonum, & improviſo opprimere: & convenit cum Soſio, ut acceptis ex Romanis duodecim millibus virorum, & viginti millibus de Judæis, contenderet ad Antigonum, ille vero cum reliquo exercitu lentius veſtigia ſequeretur.

وسار هيروديس في من جرّد من الرجال فوافي انطيغنوس في جبل الجليل فقاتلوه من الظهر الي الليل ثم افترق العسكر وبات هيروديس وبعض اصحابه في بيت فوقع البيت عليهم وخرجوا باجمعهم من تحت الردم لم يمت منهم احد ولا انكسر منهم عضو * ثم عدا هيروديس الي قتال انطيغنوس فمرّ بينهما قتال عظيم وهرب انطيغنوس الي بيت المقدس وثبت فافّوس للقتال وكان شجاعًا جبارًا * فقتل في ذلك اليوم اكثر عسكر انطيغنوس وقُتل فافّوس وقطع فرورا راسه وحملوه قدام هيروديس فامر بدفنه * فلما لم يبق من عسكر انطيغنوس غير اسيرا وشاردا امر هيروديس لاصحابه ان يستريحوا وياكلوا ويشربوا * ومضي هو الي حمّام كان في القريه التّي حطوا بقربها فدخل الحمام وليس معه شيٌ من السلاح وقد كان اختبا في الحمّام ثلث رجال ذوي الباس والقوّه وبايديهم سيوف مجرّده * فلما راوه قد دخل الحمّام وليس معه شي من السلاح بادروا الي الخروج واحد بعد واحد وهم يتوهمونه فنجي منهم * ثم وافاه سُاسيوس وسارا جميعا الي مدينة بيت المقدس فخطا عليها وجرت بينهما حروب وبين انطيغنوس كثيره فقتل منها من رجال سُاسيوس خلق كثير واستظهر عليهم انطيغنوس مرارًا كثيرةً ولم يمكنه ان يهزمهم لثباتهما ومصابرتهما له * ثم استظهر هيروديس علي انطيغنوس فهرب انطيغنوس ودخل المدينه واغلق ابوابها فحاصر هيروديس اياما كثيرةً * فلما كان في بعض الليالي نام بعض حراس السور وعلم بذلك رجال من اصحاب هيروديس فعمد عشرون منهم الي سلالم اخذوها ونصبوها على السور وصعدوا الي الحراس وقتلوهم وبادر هيروديس ورجاله الي باب المدينه الذي يليهم فكسروه ودخلوا الي المدينه * واخذ الروم يكثرون القتل في اهل المدينه * فشق ذلك على هيروديس فقال لسُاسيوس فاذا قتلت قومي فاعلي من تملكني * فنادي سُاسيوس برفع لسيف فلم يُقتل احد بعد النداء * وطلب اصحاب سُاسيوس النهب وقصدوا بيت الله لينهبوه * فوقف هيروديس على باب بيت الله وبيده سيف مجرّد فمنعهم من ذلك * ثم راسل سُاسيوس في ان يكفّ اصحابه ووعد بمال يُحمل اليه * فنادي سُاسيوس باصحابه بالكفّ من النهب فكفّوا * وطلبوا انطيغنوس فوجدوه وقُبض على انطيغنوس * ثم رحل سُاسيوس الي مصر الي انطونيوس صاحبه واخذ انطيغنوس معه مقيّدًا * وانفذ هيرودس لانطونيوس هديةً عظيمةً حسنةً وساله ان يقتل انطيغنوس فقتله انطونيوس وكان ذلك في سنة ثلثه لمُلك هيروديس وهي سنة ثلثه لانطيغنوس *

* خبر هيروديس بعد قتل انطيغنوس * * الفصل الثالث والخمسون *

لما علم هيروديس ان قد قُتل انطيغنوس آمن ان ينازعه احد من آل حشمنآي الملك فعمد الي كل من كان يميل اليه ويسير بطاعته فرفع من اقدارهم واحسن اليهم وقدّمهم * وعمد الي من قاومه وعاون عليه فقتلهم وقتل اهلهم واخذ ساير نعمهم ومتاعهم وصادر النّاس واخذ اموالهم وعرّا ساير مَن خرج من طاعة آل يهودا وقتل من قاومه ونهب اموالهم * وصادق ساير مَن اطاعه على الاموال ووافقهم علي حملها * ووكّل بابواب مدينة بيت المقدس مَن يفتش كل من يخرج منها فما وُجد من ذهب وفضه مع احد أُخذ وحمل اليه * وامر بتفتيش جنايز الموتي واخذ ما أُحتيل باخراجه من المال فيها * وجمع ما لم يجمعه ملك من ملوك لبيت الثاني *

Profectusque est Herodes cum collectis viris, & occurrit Antigono in monte Galilææ, & præliati sunt contra eum a meridie usque ad noctem. Tum divisus est exercitus, & obnoctavit Herodes cum quibusdam de suis in domo quadam, & corruit domus super eos, at evaserunt omnes de ruina nemine mortuo, nec osse cuiquam fracto. Mox properavit Herodes ad pugnandum contra Antigonum, intercessitque inter eos pugna maxima, & fugit Antigonus in domum sanctam, resistente fortiter Pappo, & sustentante pugnam: erat quippe magnanimus, & fortissimus. Ceciditque ea die major pars exercitus Antigoni, cæsus quoque est Pappus, cujus caput amputavit Pheroras, & Herodi detulerunt, quod sepeliri jussit. Cum ergo nulli, nisi aut captivi, aut palantes remansissent ex Antigoni exercitu, præcepit suis Herodes, ut quietem caperent, & comederent, atque biberent. Ipse vero adivit balneum quoddam, quod erat in proximo oppido, inermisque ingressus est balneum. Jam vero latuerant in balneo tres viri strenui, ac fortes, habentes in manibus strictos gladios: qui cum ingredientem balneum, atque inermem vidissent, festinarent egredi unus post alium, veriti illum, & sic evasit. His peractis adventavit Sosius, simulque perrexerunt ad civitatem Domus sanctæ, quam circumvallantes, intercesserunt bella plurima inter eos, & Antigonum: cæsique sunt de Sosii viris quamplurimi, superante pluries Antigono, at eos profligare non potuit ob constantiam, & tolerantiam in eo sustinendo. Tum prævaluit Herodes contra Antigonum, fugitque Antigonus, & ingressus civitatem, portas clausit, quem diu obsedit Herodes. Quadam autem nocte obdormierunt quidam custodes muri: quod cognoscentes quidam Herodiani viri, accurrerunt viginti ex illis, & accipientes scalas, muro applicuerunt, & scandentes occiderunt custodes. Herodes vero festinavit cum viris suis ad portam civitatis, quæ e regione ipsorum erat, & infringentes ingressi sunt civitatem. Quam capientes Romani infligebant cladem civibus; quod ægre ferens Herodes, ait Sosio: Si consumpseris populum meum, super quem me constitues Regem? & mandavit Sosius proclamari, ut sisteret gladius: nec cecidit quisquam post proclamationem. Duces autem Sosii prædæ inhiantes ad Domum Dei depopulandam accurrerunt: at Herodes stans ad portam strictum habens in manu gladium, prohibuit eos; misitque ad Sosium, ut compesceret suos, promissa pecunia. Et proclamari mandavit Sosius ad suos, ut se continerent a direptione, & sese continuerunt. Et quæsitum Antigonum invenerunt, & captus est Antigonus. Post hæc se recepit Sosius in Ægyptum ad Antonium Collegam, secum ducens Antigonum catenis devinctum. Herodes vero misit Antonio munus maximum, atque pulchrum, rogans, ut interimeret Antigonum: & interemit illum Antonius. fuit autem hoc anno tertio Regni Herodis, qui item est annus tertius Antigoni.

HISTORIA HERODIS POST cædem Antigoni.

CAP. LIII.

Hæc, cum regni ejus ordinatione, habetur apud Jos. Ant. lib. 15. cap. 1. part. alterâ. Et de Bello lib. cap. 13. in fine.

COgnita Herodes cæde Antigoni, tutus habebatur, quin quispiam ex familia Hasmonæi Regis cum illo contenderet: quare operam dedit exaltandi dignitates, benefaciendi, ac præponendi eos, qui in eum propensi erant, atque obsequebantur. Operam quoque navavit eos interimendi una cum familiis, & expilandi pecora, & supellectilia eorum, qui obstiterant ei, auxilia contra illum præbentes. Et oppressit homines accipiens eorum facultates, & spolians universos, qui obedientiam Judæorum excusserant, & interfecit sibi obsistentes, & bona eorum diripuit. Convenit quoque cum omnibus ei obsequentibus, ut pecuniam illi deferrent. Posuit quoque ad portas civitatis Domus sanctæ *custodes*, qui scrutarentur egredientes, & acciperent quicquid auri, vel argenti cum aliquo invenerint, & ad illum deferrent: præcepit quoque scrutari feretra mortuorum, & accipi quicquid pecuniarum astu quis efferre conaretur. Et congessit quantum nullus Regum ex Regibus Domus secundæ congesserat.

خبر هرقانوس بن الاسكندر عمّ انطيغنوس في رجوعه الي يروشليم لمطالبته هيروديس وقتله له

الفصل الربع والخمسون

كان هرقانوس لما اطلقه ملك الفرس مقيمًا بالعراق على اجل حال واتم كفايه، فخاف هيروديس ان يتفق امر يدعو ملك الفرس الي تمليكه وانفاده الي بلاد يهودا فاراد ان يستريح قلبه منه واحتال لذلك فانفد لملك الفرس هديه عظيمه وكتاب يذكر فيه فضل هرقانوس عليه واحسانه وانه صار الي روميه بسبب ما جري عليه من انطيغنوس ابن اخيه وانه قد ملك واستقامت احواله يريد ان يكافيه على احسانه اليه كما يجب له. فانفد ملك الفرس رسولا الي هرقانوس يقول ان ردت ان تمضي الي بلاد يهودا فامضي الا اني احذرك من هيروديس واعلمك انه لم يطلبك ليحسن اليك وانما اراد ان يستريح منك اذ لم يبق له من يتّقيه غيرك فاحذر كل الحذر ولا تغترّ به. واجتمع اليه ايضا يهود بابل فقالوا له مثل ذلك. ثم قالوا له انك رجل شيخ وليس تصلح للكهانه من اجل العيب الذي اعابك به ابن اخيك. وهيروديس رجل سو سفّاك الدما وما يستدعيك الّا لحذره منك وليس يعوزك عندنا شي كما علمت وانت عندنا علي ما يجب واهلك هناك مستقيمون الحال فاقم عندنا ولا تعن عدوك على نفسك. فلم يقبل هرقانوس قولهم ولا سمع نصح مَن نصحه وسار حتي اتي مدينة القدس لما كان قد افرط عليه الشوق الي بيت الله والي اهله وموطنه. فلما وافي الي قرب المدينه استقبله هيروديس واظهر من اكرامه واعظامه ما اغتار به هرقانوس ووثق. وكان هيروديس يسميه في مجلسه وحضور اصحابه ابي ولا يدع مع ذلك الاحتيال في قلبه بحيث لا ينسب اليه. فصارت الاسكندره ومريم بنتها الي هرقانوس فخوفاه من هيروديس وحذراه منه فلم يقبل ولا صدقهما. فعاوداه في ذلك دفعاتٍ عدّة واشارا عليه بالهروب الي ملك من ملوك العرب وهو في جميع ذلك لا يقبل منهما حتي الجّا عليه واكثرا من تحذيره وتخويفه. فكتب حينيذٍ الي ذلك الملك العربي كتاب واستدعي رجلًا كان هيروديس قد قتل اخاه واخذ ماله واسا اليه اسياتٍ كثيرة فعرّفه انّه يريد ان يكشف اليه سرًّا واستحلفه ان لا يخبر به لاحدٍ ودفع اليه مالًا وكتابًا الي ملك العرب وخبره ما قصد بكتابه. فلما اخذ الرسول الكتاب فكر في انه اذا اعلم هيروديس بهذا الامر اتخذ به عنده يدًا وازال عنه ما يتقيه من شر ابدا فيكون ذلك انفع له من كتمانه لسرّ هرقانوس مع ما لا يامنه من انكشاف امره لهيروديس فيكون ذلك سببا هلاكه، فمضي بالكتاب الي هيروديس فاعلمه بالقضيه. فقال له هيروديس امض بالكتاب بحاله الي ملك العرب واتيني بالجواب لاقف عليه وعرّفني بمكان الرجال الذين ينفذهم ملك العرب ليسير معهم هرقانوس. فمضي الرسول واوصل كتاب هرقانوس الي ملك العرب فسرّ به وانفذ رجالًا من اصحابه امرهم بالمصير الي مكان بقرب مدينة القدس وان يقيموا فيه الي ان يوافيهم هرقانوس. واذا وافاهم هرقانوس ساروا معه الي ان يوصلوه اليه. فكتب الي هرقانوس جواب كتابه وانفذ مع الرسول. فسار القوم مع الرسول الي ذلك المكان واقاموا به. وجاء الرسول بالكتاب الي هيروديس فوقف عليه واعلمه مقام القوم. فانفذ اليهم من قبض عليهم ثم استدعا من شيوخ اليهود سبعين شيخا واستدعا هرقانوس فلما حضر قال له

HISTORIA HYRCANI FILII Alexandri, patrui Antigoni, & ejus reditus in Jerusalem petente Herode, & necis qua illum affecit.

CAP. LIV.

De reditu Hyrcani Vid. Joseph. Ant. lib. 15. cap. 2 part. 1. de cæteris verò inte fectione in ejus antecedentibus. tum de cæde ipsa Hyrcani, Vid. eund. Ant. lib. 15. cap. 9.

MOrabatur Hyrcanus, postquam dimiserat illum Rex Persarum in Herakin, honestissimo statu, & absolutissimo honore: quamobrem timuit Herodes, ne res aliqua induceret Persarum Regem, ut illum in Regem constitutum mitteret in Regionem Judæ. Quare animum suum quietum reddere volens, machinatus est pro hac re, misitque ad Regem Persarum maximum munus, & epistolam, in qua meminit Hyrcani in se merita, & beneficia, & quomodo profectus est Romam causa eorum, quæ illi intulerat Antigonus filius fratris illius, & quod Regno potitus, & rebus directis vellet rependere illi pro beneficiis collatis, ut par ipsi erat. Misit itaque Rex Persarum legatum ad Hyrcanum dicens; Si vis reverti in Regionem Judæ, revertere: sed moneo, ut caveas ab Herode, & notum tibi facio, illum nequaquam te requirere, ut bene tibi faciat, verum intendit tutum sese reddere, cum nullus remaneat, quem timeat præter te; quare cave ab illo diligentissime, & ne decipiaris. Convenerunt quoque ad illum Judæi Babylonis, & dixerunt ei similia his. Rursum aiunt illi; Utique vir senex es, nec aptus ad fungendum Sacerdotio propter maculam, qua te affecit filius fratris tui: Herodes vero vir malus est, & sanguinis effusor: nec te revocat, nisi quia sibi timet a te: nec indiges apud nos re aliqua, ut scis, & es apud nos, ut par est. Familia vero tua ibi in optimo est statu; quare mane apud nos, nec auxilio sis inimico tuo adversus te ipsum. At non acquievit Hyrcanus verbis eorum, neque auscultavit admonitiones bene admonentis. Et profectus est donec pervenit in Civitatem sanctam ob maximum desiderium, quo affectus erat erga Domum Dei, familiam, & patriam. Cumque prope accessisset ad urbem, occurrit ei Herodes eo exhibito honore, & magnificentia, ut deciperetur Hyrcanus, & sese confideret. Vocabatque illum Herodes in consistorio suo, & coram suis, Patrem: nec tamen machinamenta corde altruere desistebat, dummodo illi imputari non possent. Quare adeunt Alexandra, & Mariama filia ejus Hyrcanum, incutientes illi timorem Herodis, & persuadentes, ut sibi caveat: at neque acquievit illis, neque fidem adhibuit, etsi iterum atque iterum hoc illi repetunt, consulentes ei fugam arripere ad aliquem Regem ex Regibus Arabum; his tamen omnibus non acquiescebat, donec compellentes adegerunt illum repetitis admonitionibus, & terroribus. Scripsit ergo tunc Regi illi Arabi epistolam, & accito viro quodam (cujus Herodes interfecerat fratrem, & bona proscripserat, multisque affecerat malis) indicavit se velle aperire ei arcanum quoddam, adjurans ne indicaret illud cuiquam, & tradita ipsi pecunia, & epistola ad Regem Arabum, significavit ei quid in epistola petebat. Accepta itaque epistola, ratus est legatus se magnum obtenturum apud Herodem locum, remoturumque a se malum, quod ab illo semper timebat, si rem detulisset, & id utilius sibi fore occultatione secreti Hyrcani: cum nec tutus esset, quin res Herodi aliquando pateret, & sui exterminii causa esset. Detulit ergo epistolam Herodi, & rem totam aperuit, cui ait Herodes: Fer epistolam, uti est, ad Regem Arabum, & refer mihi responsum, ut sciam illud: indica quoque mihi locum virorum, quos mittet Rex Arabum, ut abeat cum illis Hyrcanus. Profectus est autem nuntius, & obtulit epistolam Hyrcani Regi Arabum, qui lætatus est, misitque viros ex suis, mandans abire ad locum quendam prope Civitatem sanctam, & ibi morari, donec adventaret ad illos Hyrcanus: & adventantem Hyrcanum comitarentur donec ad se perducerent: scripsitque ad Hyrcanum responsum literarum ejus, & misit cum nuntio. Profecti itaque viri cum nuntio ad locum statutum, ibique morati sunt: nuntius vero attulit epistolam Herodi, qui intellexit tenorem illius; indicavit insuper locum virorum, ad quos misit, qui eos comprehenderent. Post hæc, accitis de Senioribus Judæorum septuaginta senibus, accito & Hyrcano, qui cum adesset, ait illi:

هل بينك وبين ملك العرب مكاتبه * فقال هرقانوس لا * فقال هل راسلته ان تهرب اليه * فقال لا * فامر هيروديس باحضار رسوله واحضار العرب والخيل واخرج جواب كتابه فقري * ثم امر بضرب عُنق هرقانوس فضربت عنقه ولم يجاسر احد ان يخاطبه في امره * وقد كان هرقانوس خلّص هيروديس من قتل وجب عليه في مجلس الحكم وذلك انه امر بتاخير المجلس الي غدّ ذلك اليوم وهرّب هيروديس في الليل فسُلّط عليه حتي قتله ولم يراعي له احسانه اليه ولا الي ابيه من قبله * وقتل هرقانوس وهو ابن ثمانين سنه وكانت مدّة ملكه اربعين سنه ولم يكن من ملوك حشمناي احمد طريقه منه ولا اجمل منه سيره *

* خبر ارسطبلوس بن هرقانوس *

* الفصل الخامس والخمسون *

كان ارسطبلوس بن هرقانوس من حسن الصورة وكمال الخلق والعقل على حال لم يعرف مثله * وكانت مريم اخته امراة هيروديس في الحسن مثله وكان هيروديس مايل اليها ميلاً مفرطًا * وكره هيروديس ان يجعل ارسطبلوس كاهنًا كبيرًا مكان هرقانوس ابيه فتميل آل يهودا اليه لمحبتهم ابيه فيملّكوه * فجعل احد عوام الكهنه ممن ليس هو من آل حشمناي كاهنًا * فعظم ذلك على الاسكندره ام ارسطبلوس فكتبت الي قلبطره تسالها اخذ كتاب انطونيوس الي هيروديس في ان يزيل الكاهن الذي نصبه ويجعل ارسطبلوس ابنها كاهنًا كبيرًا بدله * ففعلت قلبطره وسالت انطونيوس ان يكتب كتاباً في ذلك الى هيروديس وينفذه مع اكبر غلام * فكتب انطونيوس الكتاب وانفذه مع جلّيوس غلامه * فوافي جلّيوس الي هيروديس وانفذ اليه كتاب انطونيوس فامتنع هيروديس من فعل ما كتب انطونيوس وقال انه لم يجر عادة اليهود بعزل كاهن عن مرتبته * فاتفق لجليوس انه راي ارسطبلوس فراعه ما راي من حسن صورته وكمال خلقه * فصوّر صورة شبهه وانفذها الي انطونيوس وكتب تحت الصورة * ما اولد ارسطبلوس رجل بل مَلَكٌ باشر الاسكندره فاولدها اياه * فلما وصلت الصورة الي انطونيوس اشتاق الي روية ارسطبلوس جدا * فكتب الي هيروديس كتاباً يذكر له فيه تمليكه اياه ونصره له علي اعدايه ويعدد احساناته اليه * ثم اتبع ذلك بمسالة انفاذه ارسطبلوس اليه وجزم عليه في ذلك واكّد القول * فلما وصل كتاب انطونيوس الي هيروديس لم تسمح نفسه بانفاذ ارسطبلوس لانه علم ما يريده انطونيوس فانف من ذلك * وبادر الي عزل ذلك الكاهن الذي كان ولّاه وجعل ارسطبلوس في مكانه وكتب الي انطونيوس يخبره بانّه قبل ورود كتابه اليه كان قد امتثل ما كتب به اليه اولاً من توليته ارسطبلوس مكان ابيه وانّه انما اخر ذلك لانّه احتاج يسوس الامر مع قوم من الكهنه وآل يهودا في مدّة ايام اذ كان امر لم تجر به عادتهم وان ذلك لمّا تمّ له واستقام ولّاه * وليس يمكن بعد ان يولّي ان يخرج من يروشليم اذ ليس هو ملك وانما هو كاهن ملازم الي خدمة الهيكل ومتي رام الزامه الخروج مانعه آل يهودا ولم يطلقوه ولو قتل اكثرهم * ولما وصل كتاب هيروديس الي انطونيوس كف عن طلب ارسطبلوس وحصل ارسطبلوس كاهنًا كبيرًا * ثم حضر عيد المظال فاجتمع الناس الي بيت الله ورأوا ارسطبلوس في ثياب الكهانه واقفًا على المذبح وسمعوا بركته لهم فعظم به الناس وظهر من ميلهم اليه امر عظيم *

Num inter te, & Regem Arabum mutua est conscriptio ? Et ait Hyrcanus, Non. Cui dixit; Num misisti, ut ad illum confugeres ? Et ait, Non. Et præcepit Herodes in medium adesse nuntium ejus, & Arabes, & equos, protulit quoque responsum epistolæ ejus, & lectum est. Tum præcepit percuti collum Hyrcani, & percussum est collum ejus, nec ausus est quisquam alloqui pro eo. Jam vero liberaverat Hyrcanus Herodem a cæde merito illi decreta in consistorio judicii, præcipiens consistorium differri in crastinum, dimittens Herodem noctu. Hinc destinatus est, ut illum interficeret, beneficiorum ejus erga se, & patrem suum immemor. Interfectus est autem Hyrcanus cum esset octogenarius, & regnavit quadraginta annis : nec fuit quispiam de regibus Hasmonæorum laudabilioris viæ, nec eo honestioris vitæ.

HISTORIA ARISTOBULI filii Hyrcani.

CAP. LV.

Refertur à Josepho Antiq. lib. 15. cap. 2. part. 2. & cap. 3.

ERat Aristobulus filius Hyrcani, ejus speciei pulchritudinis, & perfectæ habitudinis, & intellectus, cui par sane non habebatur : erat quoque Mariama soror ejus uxor Herodis, similis illi in pulchritudine, erga quam propensus erat Herodes mirum in modum. Abhorrebat autem Herodes constituere Aristobulum in Sacerdotem magnum loco Hyrcani patris ejus, ne propensi in eum Judæi ob amorem patris constituerent aliquando in Regem. Quare constituit quendam de turba Sacerdotum, qui non erat de familia Hasmonæorum, in Sacerdotem. Quod perquam ægre ferens Alexandra mater Aristobuli, scripsit Cleopstræ, rogans obtinere literas ab Antonio ad Herodem, ut amoto Sacerdote, quem erexerat, constitueret Aristobulum filium suum in Sacerdotem magnum pro eo. Et præstitit Cleopatra, rogavitque Antonium, ut literas daret de hac re ad Herodem, & mitteret cum aliquo præcipuo servorum. Scripsit itaque Antonius literas, mittens cum Gellio servo suo : & veniens Gellius ad Herodem obtulit ei literas Antonii. At Herodes præstare abstinuit quod scripserat Antonius, asserens : Non esse consuetudinem apud Judæos, deponere Sacerdotem quempiam de gradu ejus. Accidit vero, ut Gellius videret Aristobulum, & demiratus est pulchritudinem formæ, & perfectionem habitudinis, quas viderat. Quamobrem depinxit effigiem illius similitudinis, & misit ad Antonium subdita effigiei scriptura, dicens; Haudquaquam homo genuit Aristobulum, sed Angelus congressus cum Alexandra illum ex ipsa genuit. Cum ergo pervenisset effigies ad Antonium, vehementissimo desiderio conflagravit videndi Aristobulum. Scripsitque ad Herodem epistolam, commemorans ei, quomodo constituerat illum Regem, & adversus hostes opem tulerat, recensens sua erga illum beneficia : ad hæc addidit petens, ut mitteret sibi Aristobulum, & minatus est ei pro hac re repetitis verbis. Cum autem perlata esset epistola Antonii ad Herodem, recusavit mittere Aristobulum, sciens quid intendebat Antonius, ac propterea dedignatus est, & festinanter deposuit Sacerdotem illum, quem præfecerat, constituens Aristobulum in loco ejus. Et scripsit ad Antonium significans ei, se jam executioni mandasse, antequam perlata esset ejus epistola, quod scripserat sibi ante de sufficiendo Aristobulo loco patris ejus : quod quidem eo distulerat, quia oportuit rem cum aliquibus Sacerdotibus, & Judæis tractare, aliquo dierum intervallo, cum esset res præter consuetudinem : at re sibi ex sententia succedente, statim præfecit illum. Nec fas esse ipsi jam suffecto, egredi de Jerosolymis, cum non sit Rex, sed Sacerdos addictus ministerio Templi : & quoties vellet illum cogere, ut egrederetur, recusarent Judæi, nec permitterent illi, et si majorem eorum partem interimeret. Perveniente ergo epistola Herodis ad Antonium, destitit petere Aristobulum : & factus est Aristobulus Sacerdos magnus. Tum adfuit solennitas tabernaculorum, & congregati homines ad Domum Dei, viderunt Aristobulum vestibus Sacerdotalibus indutum, stantem ad altare, & audierunt eum sibi benedicentem : & placuit hominibus adeo, ut mirum in modum in illum suam ostentarent propensionem.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

وتبيّن منهم هيروديس ذلك وساه فخاف ان يقوي امر ارسطبلوس عليه ويطالبه
بالملك ان طالت ايامه فعمل على قتله * وكان من سم الملوك ان يخرجوا بعد عيد
المظال الي متنزهات بايريحا مما صنعه الملوك الاوليون وهي بساتين كثيره متصله
فيها برك ماء واسعه عميقه اجروا المياه اليها وبنوا ابنيه حسنه في تلك البساتين وبنوا
في ايريحا قصور حسنه وابنيه نفيسه * وحكي صاحب الكتاب ان شجر البلسان كان
بايريحا كثيرًا ولم يكن في مكان غيرها وان عدة من الملوك نقلوا منه الي بلد
انهم فلم يجيب الا ما نقل منه الي مصر * وانه لم يزل بايريحا الي ان خرب البيت
الثاني فجف ولم يخلف بعد ذلك * فخرج هيروديس الي ايريحا متنزهًا وتبعه ارسطبلوس
فلما وصلوا الي ايريحا تقدم هيروديس الي بعض خدمه ان ينزلوا في البرك
فيلعبون كعادتهم فان نزل اليهم ارسطبلوس لعبوا معه وقتًا ثم غرّقوه * وجلس
هيروديس في المجلس الذي كان رسمه ان يجلس فيه واستدعي هيروديس ارسطبلوس
فاجلسه الي جانبه وجلس وجوه غلمانه واصحابه بحضرته واستدعي في الطعام
والشراب فاكلوا وشربوا وفرحوا * وتبادروا الغلمان الي الماء على رسومهم فلعبوا *
فاحبّ ارسطبلوس ان ينزل الي الماء معهم لتمكّن الشراب منهم فاستاذن هيروديس
في ذلك * فقال له هذا لا يصلح لك ولا يحسن بمثلك * فالحّ عليه وهو مع ذلك
ينهاه ويمنعه * فلما ان كرّر عليه القول ارسطبلوس قال له افعل ما تريد * ثم نهض
هيروديس الي بعض القصور لينام فيه ونزل ارسطبلوس الي الماء فلعب مع الغلمان
طويلًا * فلما علموا انه قد كلّ وتعب وانه يريد الصعود غرّقوه وقتلوه واصعدوه ميتًا
فوقعت في الناس ضجة وعلي صراخهم وبكاؤهم * فبادر هيروديس فخرج لينظر ما الذي
حدث * فلما رآي ارسطبلوس ميتًا حنّ عليه وبكاء عليه برقيه بكاء شديدًا * ثم امر
بحمله الي مدينة القدس وسار به حتي وافا المدينه وجمع الناس لحضور جنازته ولم
يبق غايةً في اكرامه الا بلّغها * وتوفّي وهو ابن ستة عشر سنه وكانت ولايته ايامًا
يسيره * فزادت العداوه بين الاسكندرن امه وبنتها مريم امراة هيروديس وبين ام
هيروديس واخته * وكانت مريم تعرف بشتمهما والنقص بهما ويتصل ذلك بهيروديس
فلم ينهاها عن ذلك ولا يعاتبها فيه لافراط محبته لها واشفاقه من ان تتصوّر بالميل
اليهما فدام ذلك بين هولاي النسوه * واخذت اخت هيروديس * وكان فيها شرّ عظيم
ومكر شديد * في الحيله على مريم * وكانت مريم ذات دين وطهارة وعفاف وكرم
الّا انه كان يمسّها شي من الكبر والزهو والصلف *

* خبر انطونيوس وخروجه على اوغسطوس واستعانته في هيروديس * وذكر الزلزله التي
حدثت في بلاد يهودا والحرب الذي كان بينهم وبين العرب *

* الفصل السادس والخمسون *

كانت قلبطرى ملكة مصر امراة انطونيوس * وكانت تحسّن من ابواب الزينه
والتصنّع في كل فنّ تعجب به الرجال من النسآء ما لم تحسّنه امراة من
النسآء في الدنيا * حتي انها كانت وهي امراه مسنّه مثل الجاريه الشابه
بل واطري واحسن * ووجد فيها انطونيوس من ضروب الملاحات وانواع
اسباب اللذات ما لم يجد في ساير من ملك من النسآء على كثرتهن *

Quod quidem plene recognoscens Herodes contristatus est, & timuit ne rebus Aristobuli robur accipientibus, requireret ab illo regnum, si in longius protraherentur dies ejus: quare cædem illius machinari cœpit. Erat autem Regibus in more positum, egredi post solennitatem Tabernaculorum ad loca quædam voluptatis in Jericho, quæ fecerant priores Reges: & sunt horti multiplices sibi contigui, in quibus erant piscinæ aquarum latæ, ac profundæ, ad quas conduxerant aquas, & pulchra construxerant ædificia in illis hortis: construxerant præterea in Jericho pulchra palatia, & ædificia speciosa. Refert autem auctor libri, arbores Balsami copiose provenisse in Jericho, & nullibi fuisse nisi in ea, & Reges multos transtulisse ex illis in suam regionem, at nullæ creverunt, nisi quæ in Ægyptum fuerunt translatæ, nec defecisse ex Jericho, nisi destructa Domo secunda, tunc enim aruerunt, nec germinarunt posthac. Egressus est itaque Herodes ad Jericho voluptatem venans, quem secutus est Aristobulus. Quibus pervenientibus Jericho, mandavit Herodes famulis quibusdam, ut descendentes in piscinas luderent juxta morem: quod si vero descenderit ad eos Aristobulus, ludant cum eo tempus aliquod, tum mergant illum. Sedit autem Herodes in triclinio, quod sibi constituerat ad sedendum: & accitum Herodes Aristobulum, ad latus sedere fecit: sederunt quoque & principes puerorum, & amicorum ejus coram eo, afferrique jussit cibos, & potum, & comederunt & biberunt, & lætati sunt, & properarunt pueri ad aquas secundum morem & luserunt. Et peroptavit Aristobulus descendere cum eis ad aquas, prævalente eis potu; pro qua re facultatem petiit ab Herode, cui respondit; Hoc neque tibi convenit, nec decet tui similem: ultro vero instantem hortabatur, & prohibebat: at cum iterasset illi sermonem Aristobulus, ait illi; Fac ut tibi lubet. Inde surgens Herodes petit quoddam palatium, ut cubaret ibi. Et descendit Aristobulus ad aquas, lusitque diu cum pueris: qui cum cognovissent, quod jam lassus, atque defatigatus ascendere vellet, merserunt illum, interfecerunt & extulerunt inde mortuum: invaluitque tumultus hominum, & clamor, atque fletus elatus est. Et accurrens Herodes, egressus est ad videndum quid acciderat: qui cum vidisset Aristobulum mortuum, miseratus est ejus, & flevit super eum tenerrime fletu vehementissimo. Tum jussit deportari in Civitatem sanctam, & comitatus est eum, donec venit in Civitatem, coegitque homines adesse funeri illius, nec quicquam summi honoris prætermisit, quod ei non præstiterit. Obiit autem cum esset filius sexdecim annorum, & fuit pontificatus ejus paucorum dierum. Quamobrem creverunt inimicitiæ inter Alexandram matrem ejus, & filiam ejus Mariama uxorem Herodis, & inter matrem Herodis, & sororem ejus. Nota autem erant maledicta, & opprobria, quæ Mariama in eas congerebat, quæ quidem, licet ad Herodem pervenirent, non prohibebat eam, neque reprehendebat, præ nimio illius erga eam amore; timebat insuper, ne animo conciperet, illum erga eas esse propensum: hinc perduraverunt hæc inter has mulieres. Cœpitque soror Herodis (maxima quippe malignitate, & vehementi fraude prædita erat) machinari contra Mariama: Mariama vero religiosa erat, pura, pudica, atque honesta: verum tangebatur aliquantulum superbia, fastu, & odio erga maritum.

HISTORIA ANTONII, ET EXPEDITIONIS illius contra Augustum, & implorati ab Herode auxilii. Et mentio terræ motus, qui contigit in regione Judæ, ac belli, quod fuit inter eos, & Arabes.

CAP. LVI.

De bello Herodis contra Arabes, Vid. Joseph. lib. Ant. 15. cap. 6. & de Bello, lib. 1. cap. 14. De terræ vero motu Vid. eund. Ant. lib. 15. capp. 7. & 8. Et de Bello lib. 1. cap. cit. viz. 14.

ERat Cleopatra Regina Ægypti uxor Antonii: eosque adinveniebat ornandi modos, rationesque fucandi, quibus homines pellicere fœminæ assolent, quales fœmina ulla in orbe adinvenit: ita quidem, ut cum esset mulier ætate provecta, virguncula puella videretur, imo delicatior, & pulchrior. Nactusque est in ea Antonius eos pulchritudinum modos, & rationes voluptates conciliantes, quales minime nactus fuit in multiplici mulierum numero, quibus fruebatur.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

فملكت قلب انطونيوس ولم يبق فيه موضع لمحبة احد سواها • فحملته على محاربة ملوك هم في طاعة الروم لاحوال ارادتها فاطاعها في ذلك وقتل بعض الملوك برايها واستبقا بعضهم بامرها وجعلهم لها خولاً وخدامًا • فانتهي ذلك الي اوغسطوس فكتب اليه يتنكر عليه وينهاه عن المعاوده الي مثله • فعرّف انطونيوس قلبطرن ما وردت كتب اوغسطوس اليه • فاشارت عليه بشق العصاة على اوغسطوس وسهّلت ذلك عنك • فقبل قولها واظهر الخلاف على اوغسطوس وجمع العساكر والعدد ليسير في البحر الي انطاكيه ثم يسير في البرّ بعد ذلك ويلقي اوغسطوس حيث ما لقيه • واستدعا هيرودس ليسير معه فسار اليه هيرودس بعسكر عظيم وعدّه كاملة • فلما صار اليه قال له انطونيوس الصواب ان نصير الي العرب فنوقع بهم فاننا لا نامن ان يثبوا على آل يهودا وعلي بلد مصر اذا ولّينا انا وانت عنهما • فسار انطونيوس في البحر وسار هيرودس الي العرب فانفذت قلبطرن قايدًا يقال له اثانيوس بعسكر عظيم لمعاونة هيرودس على محاربة العرب وتقدّمت اليه بان يجعل هيرودس ورجاله قدّامه في الحرب ويراسل ملك العرب ان يطبق معه على هيرودس ورجاله فيهلكهم • والذي حملها على ذلك هو انها طمعت ان تملك على ما في يد هيرودس فان الاسكندرن كانت قديمًا تسالها ان تحمل انطونيوس على قتل هيرودس ففعلت ذلك فلم يجبها عليه انطونيوس • وانضاف الي ذلك ان قلبطرن كانت قد مالت الي هيرودس وطالبته نفسه في بعض الاوقات فامتنع لانّه كان عفيفا فحمّلتها هذه الاسباب على ما فعلت • فلما وصل اثانيوس الي هيرودس كما امرته قلبطرن راسل ملك العرب ان يطبّق عليه • فلما سار هيرودس واصحابه للقاء العرب ووقع الحرب بينهما وثب اثانيوس ورجاله على هيرودس فحصل بين العسكرين وحصل القتال عليه من قدامه وخلفه • فلما رآي هيرودس ما حصل جمع اصحابه وقاتل قتالاً شديدًا الي ان تخلّصوا من العسكرين بعد جهدٍ شديدٍ وعاود الي بيت المقدس •

وحدثت زلزله عظيمه في بلاد يهودا لم حدث مثلها من زمان عربا الملك فهلك بها خلق كثير من الناس والحيوان • فراع ذلك هيرودس وفزّعه جدًّا وكسر قلبه • فجمع رايه ورآي شيوخ بني يهودا على مسالمة ساير الامم التي حولهم طلبًا للصّلح والسلامه وكفّ الحروب وسفك الدماء • فراسل الامم في ذلك فقبل جميعهم ما دعاهم اليه من المسالمه الّا ملك العرب فانّه امر بقتل الرسل الذين انفذهم هيرودس اليه لانّه قدّر ان هيرودس انما فعل ذلك لان رجاله هلكوا في الزلزله فضعف ودعاه ذلك الي المسالمه له وعمل على قتال هيرودس فجمع عسكرًا عظيمًا وعدّةً كثيرةً جدا ليسير اليهم • فاتصل ذلك بهيرودس وساءه جدًّا لامرين احدهما ما جري من قتل رسله وذلك ما لم يفعله ملك قط • والثاني انه تجري عليه وتصوّر بالضعف وقلّة الرجال فاراد يتبيين ان الامر بضد ذلك ليعلم ساير من كان قد راسله بالمسالمه انه لم يفعل ذلك لوهن ولا ضعف بل لايثار الجميل والخير ليلا يطمع في آل يهودا احد ولا يتصوّر بضعف • واراد ايضا ان ياخذ بثار رسله من ملك العرب فعامل على الخروج اليه ومبادرته • فجمع الناس من بلاد يهودا وقال لهم • قد علمتم ما فعل هذا العربي من قتله لرسلنا وان ذلك شي لم يفعله ملك قط وانه قد تصوّر الضعف والعجز وطمع في الوصول الينا وبلوغ ما يريد فينا ولم يزل يبادر الينا الي الحروب •

Quare adeo potita est corde Antonii, ut nullus superfuerit in eo locus alieni amoris. Induxit ergo illum ad expugnandos Reges quosdam Romanorum subditos, privatis suadentibus rationibus; qui morem gessit ei in his, occidens quosdam Reges ipsa suadente, quosdam vero superstites reliquit, eadem præcipiente, constituens eos in famulos, & servos illi. Et perlatum est id Augusto, qui scripsit ei, detestans hæc, et prohibens, ne similia rursum perpetraret. Indicavitque Antonius Cleopatræ quod scripserat sibi Augustus; quæ deficere ab Augusto consilium illi dedit, remque reddidit ei perfacilem. Cujus sententiæ morem gerens, palam prævaricatus est in Augustum, coegitque exercitus, & apparatus, ut pergeret per mare Antiochiam, indeque pergeret per terram ad occurrendum Augusto, ubicunque casus sese obtulerit. Accivitque Herodem, ut secum proficisceretur, & profectus est ad illum Herodes, cum validissimo exercitu, absolutoque apparatu. Qui cum pervenisset ad illum, ait ei Antonius; Recta ratio suadet, ut expeditionem faciamus in Arabes, & congrediamur cum illis: nam nequaquam tuti sumus, quin irrumpant in Judæos, & regionem Ægypti, quoties terga eis verterimus. Et profectus est Antonius per mare: Herodes vero expeditionem fecit in Arabes: misitque Cleopatra Ducem nomine Athenionem cum exercitu magno ad opem ferendam Herodi in debellandis Arabibus: mandavitque ei, ut constitueret Herodem, & viros ejus in prima bellī acie, & statueret cum Rege Arabum, ut concludentes simul Herodem, & viros ejus exterminarent. Eam autem ad id induxerat cupido obtinendi quod Herodes possidebat: Alexandra quoque jampridem rogaverat eam, ut induceret Antonium ad occidendum Herodem, quod quidem præstiterat: at id perpetrare Antonius renuit. Ad hæc accessit quod Cleopatra jam appetiverat Herodem, & concubitum illius poposcerat aliquando, qui sese continuit, quoniam pudicus erat; & hæ quidem sunt caussæ, quæ illam induxerant ad præstandum hæc. Perveniens ergo Athenio ad Herodem, juxta mandatum Cleopatræ misit ad statuendum cum Rege Arabum, ut illum concluderet. Occurrentibus autem Herode & suis Arabibus, & bellum committentibus, aggressus est Athenio, & viri ejus Herodem, qui inclusus est inter utrumq; exercitū, & ingruit pugna contra eum ante & retro. Videns auté Herodes quod acciderat, collegit suos, & pugnavit acerrime donec evaserunt utrumq; exercitum, maximum post laborem, & reversus est in Domum sanctam.

Et accidit terræ motus magnus in regione Judæ, qualis non accidit a tempore Harbæ Regis, quo periit multitudo magna hominum, & animalium. Et perterruit hoc Herodem, ac timorem illi valde incussit, fregitque animum illius. Inivit ergo consilium cum Senioribus Judæ de concordia ineunda cum omnibus Gentibus, quæ in circuitu eorum erant, intendens pacem, & tranquillitatem, & remotionem bellorum, ac sanguinis effusionis. Misit itaque legatos de his ad Gentes, quæ omnes amplexatæ sunt pacem, ad quam eas invitaverat, excepto Arabum Rege, qui jussit occidi legatos, quos miserat ad illum Herodes, arbitratus namque est, Herodem id fecisse ob deperditos viros suos in terræmotu, ac propterea debilitatum, conversum esse ad pacem ineundam. Quare decrevit bellum inire cum Herode, coactoque magno, ac copiosissimo exercitu profectus est ad eum. Et perlatum est id Herodi, & contristatus est valde duabus de caussis, una propter necem legatorum suorum, quod nullus Regum hactenus perpetraverat: altera quoniam ausus est contra illum, concipiens animo illius infirmitatem, & virorum paucitatem. Voluit autem ostendere rem aliter se habere, ut cognoscerent omnes, ad quos legatos miserat de ineunda pace, illum id nequaquam præstitisse ob timorem aliquem, aut debilitatem, sed beneficiorum atque boni desiderio, ne quispiam auderet in Judæos, aut infirmitatem animo versaret. Voluit præterea vindictam sumere suorum legatorum de Rege Arabum, decrevit propterea festinanter expeditionem contra illum. Coegit ergo homines de regione Judæ, & ait illis; Jam scitis illatam ab Arabe isto nostris legatis cædem, quod nullus Regum hactenus perpetravit: existimat enim nos infirmatos esse, atque impotentes effectos, aususque est nos impetere, omniaque sua optata de nobis se consecuturum putat: nec desistet quidem nobis bella jugiter inferre

فتقدموا على الاهوال لتظهروا باسكم وتذلّوا اعداكم وتغنموا الغنايم وقد كان الامر في
ذلك منّ لنا ومنّ علينا علي رسوم الدنيا وجاري عاداتها · ويجب عليكم الان ان تخرجوا
للاخذ بحق هولاي المظلومين وتزيلوا طمع كل من قد طمع فيكم · فان قلتم ان هذه
الزلزلة قد اضعفت قلوبنا وافنت خلقًا كثيرًا منا فقد علمتم انها لم تهلك من رجال
الحرب احدًا وانّما اهلكت غيرهم · وما يبعد ان تكون اهلكت اشرار الامة وابقت اخيارها
ولا شك في انها قد اصلحت قلوبكم ونياتكم · وسبيل ان من خلّصه الله من الهلاك
ونجّاه من التلف ان يطيعه ويفعل الخير والجميل · ولا طاعة اعظم قدرًا ولا اجلّ موقعًا
من اخذ حق المظلوم من الظالم ومجاهدة اعداء الله واعداء دينه وامته ونصرة اولياه
واهل طاعته · وقد علمتم ما جري لنا بالامس مع هولاي العرب لما طبقوا علينا مع
اثانيوس ان الله عز وجل اعاننا عليهم ونجّانا منهم · فاتقوا الله واجروا على عادتكم وعادة
اسلافكم المحموده واغزوا هذا العدو قبل ان يغزوكم وابدوا به قبل ان يبدوا بكم
والله يعينكم وينصركم على عدوكم · فلما سمعوا الناس كلام هيرودس اجابوه بانهم
يخرجون ولا يتخلفون · فشكر الله وشكرهم على ذلك وامر بتقريب القرابين الكثيرة
وامرهم بالاجتماع فاجتمع خلق كثير من آل يهودا وبنيامين · وسار الي ملك العرب
فلقيه هيرودس واشتدّ الحرب بينهما وقتل من العرب خمسة الاف رجل · ثم عادوا
الحرب من ثانيه فقتل من العرب فيها اربعة الاف · فعادت العرب الي حيث كانوا معسكرين
فاقاموا هناك ولم يقدر عليهم هيرودس لان مكانهم كان منيعا ولكنه اقام في عسكره
محاصرًا لهم في موضعهم ومنعهم عن الخروج منه · فاقاموا كذلك خمسة ايام
فلحقهم عطش شديد فانفذوا الي هيرودس رسلاً معهم هدية نفيسة يسالوه ان يرفع
الحرب منهم ويطلق لهم ان يستقوا الماء فيشربوا فما اجابهم الي ذلك بل اقام على
حميته · فقالت العرب عند ذلك نخرج الي القوم اما ان نظفر واما ان نُقتل اخير من ان
نموت عطشًا · فخرجوا اليهم فانتصروا اصحاب هيرودس عليهم وقتلوا منهم تسعة الاف
رجل وهربت العرب وتبعهم هيرودس واصحابه وقتلوا منهم خلقًا كثيرًا ونزل على
مدائنهم ففتحها · فطلبوا منه الامان على ان يكونوا طاعةً له فاجابهم الي ذلك
ورحل عنهم وعاد الي بيت المقدس · والعرب المذكورون في هذا الكتاب هم عرب
كانوا من نحو بلد الشراه الي نحو الحجاز وما يليه وكان لهم شانًا وكثرة ·

· خبر وقعة انطونيوس مع اوغسطوس وقتل انطونيوس ومسير هيرودس الي اوغسطوس ·

· الفصل السابع والخمسون ·

فلما سار انطونيوس من مصر الي بلد الروم والتقي اوغسطوس جرت بينهما حروب
عظيمة كان الظفر فيها لاوغسطوس فهلك انطونيوس في الحرب وقبض اوغسطوس
على عسكره وجميع ما كان فيه ثم سار الي رودس ليركب منها في البحر ويمضي الي
مصر · فانتهي الخبر الي هيرودس فساه هلاك انطونيوس جدًا وخاف من اوغسطوس
خوفًا شديدًا فعمل على المسير اليه للسلام عليه وتهنيه · فانفذ امه واخته مع اخيه
الي القلعة التي له في جبل الشراه وانفذ امراته مريم وامها الاسكندرة مع يوسف
الصوري الي الاسكندرية واستحلفه ان يقتل امراته وامها متي اتصلت به وفاته

Quare obtendendum vobis est in ardua, ut vestram palam faciatis fortitudinem, & subjugetis hostes vestros, & prædas eorum referatis; quanquam res aliquando secunda, aliquando vero adversa sese nobis exhibuerit secundum mundi hujus morem, & solitas vicissitudines. Profecto expeditio vobis modo facienda est ad sumendam oppressorum illorum vindictam, & compescendam audaciam cunctorum, qui vos flocci faciunt. Si vero dixeritis; Terræ motus hic infirmavit corda nostra, & multitudinem plurimam ex nobis perdidit: Scitis profecto, quod nullum ex bellatoribus viris exterminavit, sed quosdam alios. Nec a ratione distare existimandum nobis est, eum perdidisse pessimos gentis, optimos vero superstites reliquisse. Haud dubium quoque est, hunc meliora reddidisse corda vestra,& conscientias vestras. Partes autem illius, quem exemit Deus a perditione, & ab exterminio liberavit, exigunt ut ei obediat, faciatque quod bonum, ac rectum est. Et quidem nulla obedientia honoratior, aut gloriosior est, quam repetere jus oppressi ab oppressore, & hostes Dei, ac religionis ejus, & gentis debellare, opem ferendo iis, qui obedientiam atque obsequium illi exhibent. Nec vos latet; quid nobis jam accidit cum Arabibus istis, quando nos incluserant cum Athenione, & quomodo Deus Optimus Maximus opitulatus nobis est contra eos, nosque ab eis eripuit. Timete itaque Deum, sequentes antiquum morem vestrum, prædecessorumque vestrorum laudabilem morem,& expedite vos contra hostem hunc antequam sese expediat contra vos, & prævenite illum antequam vos præveniat: & Deus suppeditabit vobis auxilium, & opem contra inimicum vestrum. Audita itaque Herodis oratione, responderunt homines; Se ad expeditionem paratos esse, nec remoraturos. Et gratias egit Deo, & illis pro re, præcepitque multa offerri sacrificia: item exercitum cogi mandavit: & coacta est multitudo magna de tribu Judæ, & Benjamin. Et profectus ad Regem Arabum, occurrit illi Herodes, invaluitque pugna inter eos, interfectis de Arabibus quinque millibus virorum. Rursus commissum est prælium,& cæsa de Arabibus quatuor millia: quare reversi sunt Arabes ad sua castra, moratique sunt ibi, nec potuit contra eos Herodes quicquam; quippe munitus erat locus: verum perstitit cum exercitu suo, obsidens eos eodem in loco, atque exire prohibens. Et manserunt in hoc statu quinque dies, invasitque eos vehementissima sitis: miserunt ergo ad Herodem legatos cum pretiosissimo munere, rogantes inducias, & facultatem hauriendi aquas ad bibendum: verum nequaquam illis acquievit, sed eodem in furore perstitit. Tunc ergo dixerunt Arabes; Egrediamur ad gentem, nam aut vincere, aut mori, conducibilius nobis est, quam perire siti. Et egressi sunt ad eos, quos superantes Herodiani, interfecerunt ex illis novem millia virorum, & fugientes Arabes secutus est Herodes cum suis, interempta multitudine plurima: & obsedit eorum civitates, atque expugnavit. Quamobrem petunt sibi securitatem præstita ei obedientia: quibus acquiescens recessit ab eis, & reversus est in Domum sanctam. Arabes quidem memorati in hoc libro sunt Arabes, qui habitabant a regione Sarah usque ad Hegiaz, & adjacentia, erantque magnæ famæ, & multitudinis.

HISTORIA PUGNÆ ANTONII cum Augusto, & cædis Antonii, atque profectionis Herodis ad Augustum.

CAP. LVII.

Vid. Joseph. Ant. lib. 15. cap. 10. & de Bello lib. 1. cap. 5

Cum profectus esset Antonius ex Ægypto in regionem Romanorum, & occurrisset Augusto, commissa sunt inter eos maxima prælia, in quibus victoria cessit Augusto, & periit Antonius in bello; obtinuitque Augustus castra illius, & quicquid in eis erat. His peractis, perrexit in Rhodum, ut exinde conscenso mari, proficisceretur in Ægyptum. Et perlatum est nuntium Herodi, anxiatusque est valde de interitu Antonii, & timuit Augustum timore vehementissimo, decrevitque adire illum salutaturus, atque gratulaturus. Quare misit matrem suam, & sororem cum fratre suo ad arcem, quam habebat in monte Sarah: misit quoque uxorem suam Mariamam, & matrem ejus Alexandram cum Josepho Tyrio in Alexandriam, adjurans eum occidere uxorem, & matrem illius, quoties nuntiatus illi fuerit ejus obitus.

ثم سار بهديه نفيسه الي اوغسطوس وقد كان اوغسطوس عامل علي قتل هيروديس لانه
كان صاحبا لانطونيوس ومعاونا له وكان قد عمل علي المسير معه الي اوغسطوس • فلما
اخبر اوغسطوس بموافاة هيروديس امر باحضار بزي المُلك الذي عليه الا التاج انه
امر ان ينزعه عن راسه • فلما مثل بين يديه وقد نزع التاج عن راسه كما امر اوغسطوس
قال • ايها الملك علي محبتي لانطونيوس سخطت عليّ حتي نزعت التاج عن راسي ام
علي غير ذلك • فان كنت انما سخطت عليّ بسبب محبتي لانطونيوس فحقا اقول لك
انني قد كنت له محبا لانه احسن اليّ وجعل علي راسي التاج الذي انزعته انت
عني ولقد استنهضني الي معاونته عليك فنهضت اليه كما قد نهض اليّ مرارا
كثيرة لمعاونتي فلم يتفق لي ان احضر محاربته لك ولم اجرد سيفي عليك ولا
حاربتك وكان السبب في ذلك اشتغالي بمحاربة العرب وما تركت مع ذلك معاونته
بالرجال والسلاح والطعام حسب ما اقتضته محبته واحسانه اليّ ولقد ساني بتخلفي
عنه اسفا ان يتصوروني الناس باني قعدت عن صديقي حين احتاج اليّ فلو
كنت معه لعاونته بجهدي وكنت اشجعه اذا جبن واقويه اذا ضعف وانهضه اذا
سقط الي ان يقضي الله ما شاء ولقد كان ذلك ايسر لي من ان يُظن بي انني لم
انصر من استنصرني فلا يرغب احد في مودتي • ولعمري ان الذي اهلكه سوء
رايه وقبوله من قلبطرى الساحرة • ولقد اشرت عليه بان يقتلها ويستريح من شرها
ولم يقبل • والان ان كنت قد ازلت التاج عن راسي فانك لم تزل عني عقلي
وقوتي ومهما بقيت انا محب لمن احبني وعدو لمن عاداني • فقال له اوغسطوس انا
غلبنا انطونيوس برجالنا ونحن نغلبك باستمالتك ونضاعف مودتك باحساننا اليك
لانك اهلا لذلك • وكما جهل انطونيوس براي قلبطرى كذلك جهل حقنا وقابل احساننا
اليه بالاسيه وانعامنا عليه بالمعصية • ونحن نرعي لك محاربتك للعرب الذين هم اعداونا
لان من عاداكم فقد عادانا ومن اطاعكم فقد اطاعنا • ثم امر اوغسطوس بان يجعل
التاج علي راس هيروديس وان يُضاف اليه مثل ما في يديه من الاعمال • فسار هيروديس
مع اوغسطوس الي مصر فسُلّم اليه جميع ما كان انطونيوس جعله لقلبطرى ومضي
اوغسطوس الي رومية وعاد هيروديس الي مدينة القدس •

Post hæc adiit cum pretiosissimo munere Augustum. Jam autem decreverat Augustus occidere Herodem, quod fuisset amicus Antonii, & fautor illius, quod & jam deliberasset proficisci cum illo contra Augustum. Cum ergo nuntiatus esset Augusto adventus Herodis, eum coram adesse mandavit cum regio habitu, quem habebat, excepto diademate, deponendum namque e capite jusserat. Qui cum coram eo adstitisset, deposito e capite diademate, ut præceperat Augustus, ait ; O Rex, forte ob amorem meum erga Antonium excanduisti adversus me, ut deponeres diadema a capite meo, an alia de caussa ? quandoquidem si excandescis adversus me, obsequii mei caussa erga Antonium, vere inquam, illi obsequebar, quoniam benemeritus est de me, & imposuit capiti meo diadema, quod tu deposuisti a me. Et quidem imploraverat opem meam contra te, quam exhibui ei, quemadmodum exhibuit & ipse mihi pluries opem suam, at mihi non contigit adfuisse prælio, quod in te commisit, nec strinxi gladium meum contra te, neque conflixi : quod sane in caussa fuit mea occupatio in debellandis Arabibus. [illegible] tamen haudquaquam prætermisi, quin illi suppeditassem opem virorum, & armorum, & commeatuum, prout exigebant ejus amicitia, & merita erga me. Et profecto mœreo, me illum deseruisse, ne conciperent homines me dereliquisse amicum cum mei indigeret. Equidem si cum illo fuissem, pro viribus illi opem tulissem, & animos addidissem si timuisset, & corroborassem si infirmatus fuisset, & elevassem si cecidisset, donec sanxisset Deus quæ sibi placuissent. Et sane hoc mihi levius fuisset, quam ut conciperetur, me defuisse illi, qui meam imploraverat opem, indeque fieri ut flocci haberetur mea amicitia. Mea quidem sententia suo ipsius periit malo consilio, acquiescendo Cleopatræ magæ, quam, consulueram ei, ut occideret, & amoveret a se malitiam ejus, verum non acquievit. Nunc vero si removisti a capite meo diadema, certe non removebis a me intellectum, & fortitudinem meam, & qualis qualis sum, ero amicus amicis, & hostis hostibus meis. Cui ait Augustus ; Utique superavimus Antonium viris nostris, te vero superabimus allicientes te, &, ut duplicior sit erga nos amor tuus mediantibus beneficiis nostris in te, curabimus, quoniam his dignus es. Et quemadmodum prævaricatus est Antonius consilio Cleopatræ, pari ratione ingratus se gessit erga nos, rependens pro beneficiis nostris mala, & pro gratiis rebellionem. Nos vero acceptum habemus bellum, quod intulisti Arabibus, qui sunt hostes nostri : nam quicunque vobis hostis est, is & nobis est ; quicumque tem vobis obsequitur, idem & nobis præstat. Tum præcepit Augustus poni capiti Herodis aureum diadema, ac totidem provincias, quot possidebat, ipsi addi. Et profectus est Herodes cum Augusto in Ægyptum, traditaque sunt ei omnia quæ Antonius decreverat Cleopatræ. Et abiit Augustus Romam : Herodes vero reversus est in Civitatem sanctam.

• خبر قتل هيروديس لامراته مريم •

• الفصل الثامن والخمسون •

HISTORIA CÆDIS, QUAM INTULIT Herodes uxori suæ Mariamæ.

CAP. LVIII.

Refertur à Josepho lib. Ant. 15. cap. 11. & d. B. [illegible] cap. 17.

كان يوسف زوج اخت هيروديس قد كشف لمريم ان هيروديس امر بقتلها وقتل امها
متي قتل هو في مضيه الي اوغسطوس وقد كانت من قبل تبغض هيروديس منذ قتل
اباها واخاها فزادت بغضها له لما وقفت علي ما تقدم به في امرها • فلما وافي هيروديس
من مصر وجدها علي غاية السكر عليه والكراهه له فشق ذلك عليه جدا واخذ
يتلافاها بكل ما يجد اليه السبيل • فجاته اخته في بعض الايام بعد خصايم جرت
بينها وبين مريم فقالت له ان يوسف زوجي قد خلا مريم فلم يقبل هيروديس قولها
لعلمه بطهارة مريم وعفافها • ثم ان هيروديس زار مريم في تلك الليله التي بعد
هذا اليوم فلاطفها وتعطف وذكر لها وده لها واكثر في ذلك • فقالت له هل
رايت احدا يحب احدا ويامر بقتله وهل يفعل المبغض الا مثل ذلك •

JAm vero revelaverat Josephus maritus [illegible] roris Herodis, Mariamæ, quod Herodes [illegible] præcepisset illam cum Matre interficere, [illegible] ties ipse occubuisset in sua profectione ad Augustum. Et quidem ipsa odio jampridem [illegible] bebat Herodem, ex quo interfecit patrem, [illegible] fratrem illius ; his non minor facta est odii [illegible] tio, cum innotuisset ei quod mandaverat [illegible] illam. Cum ergo adventasset ex Ægypto Herodes, reperit illam odiis erga se quammaxime ebriam : quod sane perquam ægre ferens, aggressus est illam sibi reconciliare omnibus, quos [illegible] terat, modis. Venit autem soror ejus quadam die, post contentiones, quæ intercesserant inter illam, & Mariamam, & dixit ei ; Utique Josephus maritus meus secessit cum Mariama. Herodes vero non acceptavit verba illius, sciens quam pura esset Mariama, atque pudica. Post [illegible] invisit Herodes Mariama ea nocte, quæ [illegible] sequitur diem, & blanditus est ei, atque affectus, commemorans suum erga illam amorem, multa de his insinuans : cui illa ait ; Num [illegible] disti aliquem amare quempiam, & præcipere illum occidi ? & num osor nisi talia [illegible]

فعلم هيروديس حينيذ ان يوسف قد كشف لمريم ما كان سرّ به وانه ما كان يفعل ذلك
الا انها مكّنته من نفسها وصدّق ما كانت اخته ذكرت له من هذه الحال فنهض للوقت
من عند مريم وكرهها وجفاها * فثبتت اخته ذلك منه وعمدت الي صاحب شرابه فوهبت
له مالا ودفعت اليه شيًا من السّم وقالت له امض بهذا الي الملك وقل له ان مريم
امراة الملك دفعت لي هذا السّم وهذا المال وامرتني ان اطرحه في شراب الملك ففعل
السّاقي ذلك * فلما رآي الملك السّم لم يشك في صحة الامر * فامر للوقت في ضرب عنق
يوسف صهره وامر بمريم فاعتقلت الي ان يحضر سبعون شيخًا ويحكمون عليها بالواجب
فخافت اخت هيروديس ان يُكشف ما فعلته فتهلك هي وتخلص مريم فقالت له ايها
الملك انك ان اخرت قتل مريم الي غدا لم يمكنك قتلها لانّه متي عُلم انك تريد
قتلها اجتمع اهل بيت ابيها وساير عبيدهم وحشمهم فحالوا بينك وبينها فلم تصل
الي قتلها الّا بعد خُلق كبير * فقال هيروديس افعلوا ما ترون * فبادرت اخت
هيروديس بانفاذ من اخرج مريم الي حيث تُقتل وجمعت اليها جوارًا لها ونساءً
تستمها وتقذفها بكل قبيح وهي لا تجيب واحدًا منهن بشيٍ ولا تنطق بحرف
ومع ذلك فلم تتغيّر لونها ولا ظهر منها جزع ولا اضطراب ولا تغيّرت مشيتها
بل سارت على رسمها الي الموضع الذي أُخذت اليه لتُقتل فيه وبركت
ومدّت عنقها وانصرفت من الدنيا وهي ذات دين وعفاف لم يُعرف لها زلّة ولم
يُطعن عليها بشيٍ غير ما كان فيها من الكبر على رسم اهل بيتها وكان
ذلك منها لادلالها على هيروديس وميلها بميله اليها وثقتها انه لا يتغيّر عليها *
وقد كان هيروديس اولدها ابنين وهما الاسكندر وارسطبلوس وكانا في وقت قتل امهما
برومية لانّه كان قد انفذهما ليتعلّما خطّ الروم ولغتهم * ثم ندم هيروديس على قتله
لزوجته ووجد بفقدها وجدًا مرض منه مرضًا كاد انّه يهلك * ولما هلكت مريم
دبّرت الاسكندرة امها على قتل هيروديس فوقف على ذلك فقتلها *

* خبر قدوم ابني هيروديس الاسكندر وارسطبلوس لما وقفا على
قتل هيروديس ابيهما لامهما *
* الفصل التّاسع والخمسون *

لما انتهي الي الاسكندر وارسطبلوس خبر قتل هيروديس لامهما ساءهما ذلك جدًا وسارا
من رومية حتي وافيا مدينة القدس ولم يستعملا من اكرام ابيهما هيروديس ما كانا
يستعملانه من قبل لما حصل في نفوسهما من بغضته بسبب قتله لامهما * وكان
الاسكندر قد تزوج بنت ارخلاوس الملك وتزوّج ارسطبلوس بنت اخت هيروديس * فلما
راي الملك هيروديس تقصيرهما في اكرامه علم انهما مبغضين له فاعرض عنهما وتبين
ذلك منه غلمانه واهل بيته * وكان للملك هيروديس امراة قبل مريم يقال لها دوسيثاي
وله منها ابن اسمه انطيفاتر * فلما ظهر لهيروديس من ابنيه ما تقدم ذكره نقل امراته
دوسيثآي الي قصره وقرّب ابنه انطيفاتر وردّ ساير امره اليه وجعله وليّ عهده * فانفي
انطيفاتر هذا اخوته الاسكندر وارسطبلوس واراد الراحة منهما في حياة ابيه ليلا يكون
له من بعده منازع * فقال لابيه ان اخوتي يرثان لعشيرة امهما لانها اجلّ من عشيرة
امي وانهما احق مني بما اهّلني الملك وقد عملا علي قتلك وقتلي من بعد *

Tunc cognovit Herodes, Josephum jam aperuisse Mariamæ arcanum, quod illi crediderat, & quod id nequaquam præstitisset, nisi illa ipsi sui copiam fecisset: & credidit ea, quæ sibi soror de hac re detulerat: & illico recedens a Mariama, odio illam habuit, atque detestatus. De qua re certior facta soror ejus, adiit pincernam, & oblata pecunia, tradidit ei nonnihil veneni, & ait, Hoc ferto Regi, & dicito illi; Mariama uxor Regis tradidit mihi hoc venenum, & pecuniam hanc, mandans immisceri potui Regis: quod præstitit pincerna. Videns autem Rex venenum, haud hæsit de veritate rei: quare mandat illico percuti collum Josephi sororii, mandat præterea Mariamam vinculis haberi, donec adessent septuaginta senes, & justam proferrent in eam sententiam. Timuit itaque soror Herodis, ne revelaretur quod molita erat, & periret ipsa, liberata Mariama: & ait illi; Rex, si distuleris necem Mariamæ in crastinum, nequaquam id assequi poteris: nam quoties innotuerit, quod illam occidere velles, conveniet tota domus patris ejus, & omnes servi, ac propinqui eorum, & sese interponent, nec pervenire valebis ad illius necem, nisi magnos post furores: & ait Herodes; Facite quod vobis videtur. Et festinanter misit soror Herodis qui educeret Mariamam ad locum cædis, agens in illam ancillas suas, aliasque mulieres, ut injuriis eam afficerent, & objicerent omne genus obscœnitatis: at ipsa nulli earum quicquam respondit, nec apicem quidem protulit: nec his omnibus mutatus est color illius, nec timor ullus apparuit in ea, aut perturbatio, neque incessus mutatus est, sed solito more processit ad locum, quo ducta est, ut occideretur, quæ flexis genibus cervices ultro extendit: discessitque a mundo, religione atque pudicitia insignis, nullo notata scelere, aut crimine insula: verum superbia non caruit juxta morem generis sui. Nec minus in causa fuit, Herodis erga illam obsequiorum cultus, ac propensio, ob venustatem formæ, unde nihil erga se mutationis suspicabatur. Jam autem genuerat ex illa Herodes duos filios, Alexandrum nempe, & Aristobulum, qui degebant, cum occisa est mater eorum, Romæ: illuc quippe miserat eos, ad ediscendas Romanorum litteras, & linguam. Post hæc pœnituit Herodem uxorem occidisse suam, eoque mœrore, ob illius obitum affectus est, ut inde morbum contraxerit, quo prope perierat. Occumbente Mariama, molita est Alexandra mater ejus Herodem occidere, quod cum illi constitisset, ipsam interemit.

HISTORIA ADVENTUS DUORUM filiorum Herodis, Alexandri, & Aristobuli, statim atque perceperunt ab Herode parente, nece affectam fuisse matrem ipsorum.

CAP. LIX.

De historia hac filiorum Herodis, Alexandri & Aristobuli, Vid. Joseph. Ant. lib. 16. capp. præsertim 1. 2. 6. 7. 8. 11. 12. 16. & 17. & de Bello lib. 1. cap. 17. quorum cæde à parente patrata, historia hæc Arabica, & Josephi Antiq. lib. 16. simul concluduntur.

Cum perlatum esset Alexandro, & Aristobulo nuntium necis ab Herode matri ipsorum illatæ, maximo affecti sunt mœrore, & discedentes Roma, venerunt in Civitatem sanctam, nullo exhibito Herodi parenti honore, ut antea consueverant, ob conceptum in eorum animis odium causa maternæ necis. Et jam Alexander in uxorem duxerat filiam Archelai regis: Aristobulus vero duxerat filiam sororis Herodis. Cum ergo vidisset Rex Herodes eos minime sibi deferentes honorem, cognovit se illis exosum esse, & devitavit eos: nec id fugit pueros, & familiam ejus. Rex autem Herodes habebat uxorem ante Mariamam, nomine Dosithæam, ex qua susceperat filium, nomine Antipatrum. Cum ergo constitisset Herodi de duobus filiis suis, quod ante memoratum est, transtulit uxorem suam Dosithæam ad Palatium suum, adjunxitque sibi Antipatrum filium suum, committens illi universa negotia sua, & sibi successorem ex testamento instituit. Et insectatus est Antipater iste fratres suos, Alexandrum, & Aristobulum, intendens tranquillitatem sibi comparare, patre vivente, ne post obitum illius ullum haberet competitorem. Quare ait patri; Utique fratres mei hæreditatem adeunt ob matris eorum familiam, quia nobilior est familia matris [illegible], propterea potioris sunt juris, quam sum ego ad ea, quibus dignum adjudicavit me Rex; [illegible] moliuntur interficere te, [illegible]

V[illegible]

واقبل يكرّر ذلك علي هيروديس ويدسّ اليه من يذكر له عنهما ما يقويه علي بعضهما * ثم ان هيروديس سار الي اوغسطوس الي روميه فاخذ ابنه الاسكندر معه * فلما حضر بحضرة اوغسطوس تظلّم اليه هيروديس في ابنه وساله تقويمه له * فقال الاسكندر اما حزني على امي التي قُتلت بغير ذنب فلست انكره لان الحيوانات فضلا على الناس تحنّ علي امهاتهن وتحبّها * واما العمل علي قتل ابي فاني انكره وابرو الي الله منه لانّه كما يجب عليّ من حق امي وكذلك يجب عليّ من حق ابي * وما كنت بالذي اجمع على نفسي في العاجل المصيبه بوالدي وفي الاجل العذاب الذي لا ينقضي * ثم بكي الاسكندر بكاءً مرًّا شديدًا فرقّ له اوغسطوس وبكي ساير من كان بحضرته من عظماء الروم * ثم سال اوغسطوس لهيروديس ان يعود الي ابنيه بما كان لهما عليه من اللطف والتّقريب وامر الاسكندر بان يقبّل رجلي ابيه ففعل * وامر هيروديس بان يضمّه اليه ويقبله ففعل هيروديس ذلك وامر الملك اوغسطوس بجايزة عظيمة لهيروديس فحُملت قدامه * واقام عنده اياما ثم عاد هيروديس الي بيت المقدس واستحضر شيوخ يهودا وقال لهم اعلموا ان ابني انطيفاتر هو بكري واكبر اولادي الّا ان امه من عشيرة غير جليله * والاسكندر وارسطبلوس ابناي فامهما من عشيرة الكهنه والملوك وقد وسّع الله مُلكي وقد بسط يدي وقد رايت ان اجعل ابني هولا الثلاثه بالسواء بحيث لا يكون لانطيفاتر امر علي اخوته ولا لاخوته امر عليه فاطيعوا معشر الناس ثلثتهم ولا تدخلوا بينهم الّا بما الّف قلوبهم ولا تعرضوا لشيٍّ يفسد ويوحش ما بينهم ولا تخالطوهم في شرب ولا تكثروا الحديث معهم لان ذلك سبب خروج بعضهم اليكم بما في نفسه على اخيه ويعقب ذلك طلبكم التقرّب الي كل واحد بما يرضيه فتهلكوهم وتهلكوا * وعليكم انتم يا بنيّ بطاعة الله وطاعتي لتطول اعماركم وتنجح اموركم * ثم ضمّهم اليه وقبّلهم وامر النّاس بالانصراف * فلم ينجح ما فعله هيروديس ولا انصلحت به قلوب بنيه لان انطيفاتر كان يريد ان الامر يكون له وحده حسب ما كان ابوه جعله له من قبل * واخواه يري بان لا يستاهل ان يكون نظيرًا لهما * وكان في انطيفاتر احتمال وكل خبٍّ خبيثٍ داهٍ ولم تكن اخواه كذلك * فجعل انطيفاتر على اخوته عيونًا تجيه باخبارهم وجعل قومًا يرفعون عليهما الي بيلاطوس اخبارًا باطلةً * وكان انطيفاتر اذا حضر عند الملك وسمع القوم يرفعون مثل ذلك عن اخوته نفاه عنهما وكذّب قايله وسال الملك لا يقبله * وانما كان فعل ذلك ليلا يرتاب الملك به ولا يتهمه * فلم يشك الملك في ميله الي اخوته وانّه لا يريد بهما سوًا * فلما علم انطيفاتر بذلك مايل عمّه فرورا وعمّته فكانا يعاديا اخوته من اجل امهما وهدي الي عمّه فرورا هديه نفيسه وساله بان يخبر الملك ان الاسكندر وارسطبلوس قد دبّروا على قتل الملك * وكان هيروديس يميل الي فرورا اخيه ويقبل قوله لانّه كان يحمل اليه في كل سنه مالًا جزيلًا من العمل الذي كان بيده في شطّ الفراة * ففعل فرورا ذلك * ثم دخل انطيفاتر الي هيروديس فقال له * ايها الملك ان اخوي قد عملا على قتلي * وحمل انطيفاتر الي ثلثه من خدم الملك مالا حتي قالوا ان الاسكندر يحمل لنا مالا ليفسق بنا ولنقتلك فامتنعنا منه فتوعّدنا بالقتل *

Et hæc ſæpe repetebat Herodi, ſubmittens quoque qui ea inſinuarent ipſi, quæ majus odium erga eos apud illum concitarent. Interea proficiſcitur Herodes Romam ad Auguſtum, una ducens filium ſuum Alexandrum. Qui cum adeſſet coram Auguſto, conqueſtus eſt apud eum Herodes de filio ſuo, rogans, ut illum corriperet. At autem Alexander; Profecto mœrorem meum ob interfectam ſine crimine matrem non inficior, nam & animalia ipſa excellentius hominibus in matres pietatem exhibent, & diligunt eas: at machinamentum parricidii penitus nego, meque apud Deum juſtifico: iiſdem enim, quibus teneor verſus matrem, teneor & verſus patrem: nec ejus ſum conditionis, ut citius mihi congeram crimina in parentem, ac præſertim cruciatus æternos. Mox flevit Alerander fletu amaro, atque vehementiſſimo, & miſertus eſt illius Auguſtus, fleveruntque omnes adſtantes Romanorum principes. Tum rogavit Auguſtus Herodem, ut in priſtinam reconciliaret filios benignitatem, atque familiaritatem: præcepitque Alexandrum paternos exoſculari pedes: qui præſtitit. Præcepit quoque Herodi, ut amplecteretur illum, & oſculo exciperet: quod obſequutus eſt Herodes. Mox mandavit Rex Auguſtus magnificum munus Herodi, & delatum eſt ei: & poſt tranſactos apud illum dies aliquos, reverſus eſt Herodes in Domum ſanctam, & advocatis Senioribus Judæ, ait; Sciatis Antipatrum meum eſſe filium primogenitum, filiorumque meorum majorem, ſed mater ejus ignobilis eſt familia: Alexandri vero, & Ariſtobuli filiorum meorum mater de familia Sacerdotum, & Regum eſt. Ad hæc dilatavit Deus regnum meum, & manum meam extendit, ac propterea mihi viſum eſt, tres liberos hos meos conſtituere æqualiter, ita ut nullum habeat Antipater in fratres ſuos imperium, neque fratres ejus imperium in illum habeant. Obſequimini itaque, O cœtus hominum, omnibus tribus, nec interponatis vos niſi in iis, quæ eorum corda componere valeant, neque proponatis quicquam, quod corruptionem, & diſſidium inter eos pariat, neque compotetis, neque nimium confabulemini cum eis. Inde enim fiet, ut aliquis eorum vobis effutiat, quæ in fratrem molitur: ad quæ, ut eos, vobis concilietis, conſequitur veſtra aſſentatio apud unumquemque eorum ſecundum placita ejus, & perdetis eos, ac perdemini vos quoque. Veſtrum quidem eſt filii mei, Deo obſequi, & mihi, ut diutius vivatis, & proſperentur res veſtræ. Mox amplectens eos exoſculatus eſt, præcepitque homines abire. Sed nullum proſperum ſucceſſum habuit quod fecit Herodes, neque filiorum compoſita ſunt corda. Quandoquidem Antipater rem totam ſibi deferri volebat, prout pridem conſtituerat pater ejus: fratribus vero minime æquum videbatur, illum æqualem ſibi haberi. Antipater autem præditus erat tolerantia, ac omni prava amicitia, atque ſimulata: fratres vero non item: conſtituit ergo Antipater ſpeculatores in fratres, qui ſibi deferrent nuntia eorum: alios quoque poſuit, qui vana nuntia de illis Pilato deferrent. Quando autem apud Regem aderat Antipater, audiebatque aliquos ſimilia de fratribus deferentes, ea ab ipſis amovebat, mendaces declarans auctores, rogabatque Regem ne hæc crederet. Quæ quidem præſtabat Antipater, ne dubitationem, aut ſuſpicionem aliquam de ſe injiceret Regi. Hinc nullum inhæſit Regi dubium, quin eſſet propenſus in fratres, nullum optans illis malum: quod cognoſcens Antipater, inclinavit Pheroram patruum, & Amitam (hi enim inimicitias exercebant cum fratribus cauſſa matris eorum) offerens Pheroræ patruo pretioſiſſimum munus, rogans, ut deferret Regi, quod Alexander videlicet, & Ariſtobulus moliti eſſent occidere Regem (Herodes autem propenſus erat in Pheroram fratrem, & ipſius ſententiam excipiebat; deferebat illi ſæpe is, ſingulis annis, copioſam pecuniam ex provinciis, quibus præerat ad ripam Euphratis) & præſtitit id Pheroras. Poſt hæc adiit Antipater Herodem, & ait illi; O Rex, utique fratres mei moliti ſunt me occidere. Inſuper tradidit Antipater pecuniam tribus Eunuchis Regis, ut dicerent; Alexander obtulit nobis pecuniam, ut nobis abuteretur, & ut occideremus te: & abhorrentibus nobis cædem minatus eſt.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

فغضب الملك علي الاسكندر وامر بتقييك وقبض على ساير غلمان الاسكندر وامر
بعاقبتهم حتي يقروا له بما وقفوا عليه من امر الاسكندر في ما عمل عليه من قتله.
فمات اكثرهم تحت العقوبه ولم يكذبوا على الاسكندر * ولم يطيق بعضهم الصبر
علي العقوبه فقال ما لا حقيقةً له طمعًا في الخلاص فذكر بان الاسكندر وارسطبلوس
عملا علي انهما يثبا بالملك فيقتلاه ويهربا الي روميه وياخذا من اوغسطوس عسكرًا
ويسيروا الي بيت المقدس ويقتلا انطيفاتر اخاهما ويملكا علي يهودا * فامر الملك
بالقبض علي ارسطبلوس وتقييك فقيّد وجُعل مع اخيه * فلما اتصل خبر الاسكندر في
ارخلاوس حميه سار الي هيروديس مظهرًا السّخط على الاسكندر وانّه لما اتّصل به ما عمل
عليه من قبل ابيه جآء قاصدا لينظر ان كانت ابنته امراة الاسكندر وقفت علي ذلك
ولم تطلعه عليه قتلها * وان كانت لم تقف على شيٍ منه طلّقها من الاسكندر واخذها
اليه * وكان ارخلاوس هذا رجلا عاقلا حكيما لطيفا * فلما سمع هيروديس من كلامه
وتبيّن عقله وفضله وقع من قلبه بموضع جليل وركن اليه ووثق به ولم يشك فيه.
فلما علم ارخلاوس بميل هيروديس اليه وطال الانس بينهما قال في بعض الايام وقد
خلا به * انني فكرت في امرك ايها الملك فوجدتك وانت في زمان شيخوختك واحوج
ما كنت الي خلو البال والسرور باولادك وقد حصلت منهم على الغمّ والهمّ وفكرت
في ابنيك هذين فلم اجدك قصّرت في الاحسان اليهما لانك خوّلتهما وملّكتهما فلم
تبق شيًا يوجب ظلمهما لقتلك ولا عذرًا لهما في ذلك ولعله ان يكون
ذلك من قبل انسان سوءٍ اراد المكروه لك ولهما * او لحسد اما لعدوة فحملك
على مكروههما وكا تمكّن منك وانت شيخ ذو علمٍ ومعرفةٍ وخبرةٍ بالامور فنقلك
عن حنّة الوالد الي القسوة والحنق على اولادك * فكم بالحري ان يكون قد
تمكن منهما لما فيهما من الحداثه وقلّة التجاريب والدّربة والخبرة بالناس وبمكرهم
فوجد عندهما بذلك ما اراد * فتامّل ايها الملك امرك ولا تركن الي قول الوشاة
ولا تعاجل على اولادك وابحث عن من قصد مكروهك ومكروههما * فقال له الامر
علي ما ذكرت فياليت شعري من الذي حملهما على ذلك * فقال له ارخلاوس هو
فرورا اخوك * فقال الملك يوشك ان يكون كذلك * ثم ان الملك تنكّر علي
فرورا تنكّرًا عظيمًا * فتنبّه فرورا وخافه وجآء الي ارخلاوس فقال له * انّي اري الملك
قد تغيّر علي وانا اسالك ان تصلح قلبه لي وتزيل ما في نفسه عليّ * فقال له ارخلاوس
انا افعل ذلك بعد ان تضمن لك انّك تصدق الملك عمّا كان منك في امر الاسكندر
وارسطبلوس فوافقه علي ذلك * فلما كان بعد ايام قال ارخلاوس للملك * ايها الملك ان
اهل الرجل هم بمنزلة اعضايه فكما ينبغي للمرء اذا فسد بعض اعضايه بعلة
يلحقه ان يصلحه بالمداواة ولو مضّه ذلك ولا ينبغي له ان يقطعه فيعظم الا
ويختل بدنه وتنقص اعضاوه ويفقد بفقد العضو كثيرا من المنافع بل يصبر علي الم
الادويه لينصلح امر عضوه ويبرا ويعود جسمه الي ما كان عليه من الكمال والقوة
وكذالك يجب عليه متي تغيّر عليه بعض اهله باي ما يكرهه ان يستصلحه ويجتلب
طاعته ومودّته ويقبل عذره ويغفر ذنبه ولا يعاجل بقتله ولا يلوم علي ابعاده وهلاكه
فان اهل الانسان هم اعوانه وانصاره وبهم جماله وفخره وبهم يدرك ما يحاول ادراكه

Et iratus est Rex in Alexandrum, jussitque in vincula injici: captosque cunctos Alexandri pueros tormentis subjici mandavit, donec faterentur ea, quæ sciebant circa illa, quæ Alexander machinatus esset de cæde ipsius. Quorum plures licet vi tormentorum succubuissent, nequaquam in Alexandrum mentiti sunt: quidam vero vim cruciatus minime sustinere valentes, falsa ementiti sunt liberationis libidine, asserentes Alexandrum, & Aristobulum molitos fuisse, irruere in Regem, atque occidere, & Romam arripere fugam, & accepto ab Augusto exercitu proficisci in Domum sanctam, ad occidendum Antipatrum fratrem, & regnum Judææ occupandum. Et mandavit Rex comprehendi Aristobulum, & vinculis devinciri: & devinctus est, atque constitutus cum fratre. Cum autem perlatum esset nuntium Alexandri ad Archelaum ejus socerum, profectus est ad Herodem, furorem præ se ferens adversus Alexandrum: acsi, perlato sibi machinamento parricidii, venisset consulto ad videndum, utrum filia sua uxor Alexandri conscia esset facti, illudque sibi non aperuisset, ut illam occideret; si vero conscia non esset cujusquam rei hujus, dirimeret illam ab Alexandro, & ad se duceret. Erat autem Archelaus iste vir prudens, sapiens, atque disertus. Cum autem audisset Herodes verba ejus, eique constitisset de prudentia, & virtute illius, mirum in modum corde ejus potitus est, & sese ei credidit, atque confisus est nullo inhærente ei dubio. Cognoscens ergo Archelaus Herodis erga se propensionem, diuturnam post familiaritatem, ait illi quadam die cum simul secessissent: profecto pensitando res tuas, O Rex compertus sum te constitutum in senectute magis indigere mentis tranquillitate, & ut læteris in filiis tuis, ubi e contra contraxisti ex illis mœrorem, & solicitudinem. Pensitavi præterea circa hos duos filios tuos, nec reperio te defuisse de illis bene merendo, nam præfecisti eos, & Reges constituisti, nec quicquam prætermisisti, quod illos impie adigat ad tuam necem, nec ullam circa rem hanc caussam habent. Sed forte id provenit a maligno homine, astruente tibi & illis mala: aut ob invidiam, vel inimicitiam induxit te ad detestandos eos. Si igitur iste tui potitus est, cum esses senex, scientia, atque cognitione præditus & rerum experientia, transferens te a paterna clementia ad crudelitatem, & furorem in filios: quanto ergo magis eorum potitus fuisset, cum sint juvenes inexperti imprudentes, ac nullius scientiæ circa homines, & fraudes eorum, quapropter nactus est penes eos quod optabat circa hæc. Considera itaque O Rex, res tuas, & ne præbeas aures verbis delatorum, nee properes in filios tuos, & inquire, quis sit ille, qui mala tibi, & illis astruxit. Cui respondit; Res profecto se habet, ut meministi, utinam sciam quis induxit eos ad hæc. Cui ait Archelaus; Hic est Pheroras frater tuus. Cui respondit Rex; Fieri potest rem ita se habere. Post hæc mutatus est Rex maximopere contra Pheroram. Quod animadvertens Pheroras timuit illum, veniensque ad Archelaum: ait ei; Video jam Regem mutatum esse in me, quamobrem rogo te, ut mihi reconcilies cor illius, removens ea, quæ in animo fovet, adversus me. Cui respondit Archelaus; Faciam profecto si promiseris aperire Regi veritatem circa ea, quæ in Alexandrum, & Aristobulum molitus es: & assensus est ei de hoc. Cumque esset aliquos post dies, dixit Archelaus Regi; O Rex, sane cognati hominis instar membrorum ei sunt: quemadmodum vero homini convenit, si membrum aliquod illius corrumpatur ob accidentem morbum, medicamentis illum reparare, etiam si dolorem id incutiat, nec convenit illud resecare, ne augeatur dolor, debilitetur corpus, & deficiant membra, atque privatione illius membri pluribus careat commodis: sed sustineat dolores medicamentorum, ut melius sese habeat membrum, & sanetur, redeatque corpus illius ad pristinam perfectionem, & firmitatem. Ita illi convenit, quoties mutatus fuerit in eum aliquis cognatorum, quacunque de re abominabili, ut ipsum sibi conciliet, pelliciens ad obsequia, & amicitiam, excusationes admittens, & dimittens crimina: nec in illius necem festinus properet, nec diutius a se longe removeat. Nam cognati hominis sunt fautores illius, & adjutores, ac in iis consistit decor illius, & gloria, ac per eos consequitur quod alioquin consequi non potuisset.

وفرورا هو اخو الملك وابن ابيه وامه وهو معترف بذنبه سايلا الملك ان يصفح
عنه ويغفر زلته * فقال الملك انا افعل ذلك وامر باحضار فرورا فلما مثل بين يديه
قال له * قد اخطات لله عز وجل وللملك واتيت ما لا يحسن من افساد احواله
واحوال ولديه بالاباطيل اختلقتهما * والذي حملني على ذلك اخذ الملك جاريتي فلانه
وتفريقه بيني وبينها * قال الملك لارخلاوس قد صفحت عن فرورا كما سالتني لاني قد
وجدتك داويت الفساد الذي عرض لاحوالنا بلطفك كما يداوي الطبيب الرفيق ما فسد
من جسم العليل * وانا اسالك ان تصفح عن الاسكندر وتصلح ابنتك لزوجها فانها
عندي كالابنه لاني اعلم انها اعقل منه وانها تصده عن امور كثيرة بعقلها ولطفها *
واسالك ان لا تفرق بينه وبينها فتهلكه لانه يقبل قولها وينتفع بتدبيرها * فقال ارخلاوس
اما ابنتي فانها امة للملك واما هو فقد كرهته نفسي لسوء رايه فياذن الملك ان
افرق بينه وبين ابنتي ويزوجها الملك لمن شاء من عبيده * قال له الملك بل
لا تتجاوز عن مسالتي وتقر ابنتك معه ولا تخالفني * فقال ارخلاوس انا افعل ذلك ولا
اخالف الملك في شي مما يامر به * فامر هيرودوس للوقت بفك القيود عن الاسكندر
وارسطبلوس واحضارهما اليه * فلما حضرا طرحا انفسهما بين يديه واعترفا
بالخطاء واعتذرا وسالاه الصفح والتجاوز * فامرهما بالقيام واستدناهما اليه وقبلهما
وامرهما بالمضي الي منازلهما والمصير اليه في الغد * فحضرا طعامه وشرابه وعاد لهما
الي افضل ما كان لهما عليه * واجاز ارخلاوس بسبعين بدرة وسرير من ذهب وامر
ساير وجوه اصحابه بان يهدوا الي ارخلاوس هدايا نفيسه ففعلوا * ثم سار
ارخلاوس عن مدينة بيت المقدس الي بلده وسار هيرودوس مشيعا له ثم ودعه
وعاد الي بيت المقدس * ولم يدع انطيفاتر الاحتيال على اخوته بما عاد بمكروههما *
فاتفق انه قدم الي هيرودوس رجل معه ضرايف واشيا حسنه مما يقصد بها
الملوك فاهداها الي الملك فقبلها منه وكافاه عليها وحسن موضع الرجل من قلبه
وحصل عنده بخدمة وكف على قلبه وكان يقال له اوريقلس * فلما راي انطيفاتر
امكان هذا الرجل من قلب ابيه حمل اليه مالا وساله ان يتلطف في ان يحقق في قلب
هيرودوس ان ابنيه الاسكندر وارسطبلوس يريدان قتله فضمن له الرجل ذلك * ثم دخل
الي الاسكندر واكثر الالمام والموانسه له حتي اشتهر بمحبته وعلم الملك انه من خاصته *
ثم خلا بالملك فقال له * ان لك على ايها الملك من الحق ما لا يسعني معه الامساك عن
النصح لك وعندي خبر يحتاج الملك الي علمه ويجب على كشفه اليك * فقال له الملك
ما عندك * فقال له الرجل سمعت الاسكندر يقول ان الله قد اخر الانتقام من ابي على
قتله امي وجدي واهلي بغير حق ليجري ذلك على يدي وارجو ان اخذ بثارهم منه *
وقد وافق القواد على البطش به واراد مني الدخول معه في ما عزم عليه من
ذلك فلم استحسن لما للملك علي من الفضل من الايادي الجميله * وما يكن
مني له من النصيحه قد انهيت ذلك اليه وهو اعطا عينا وما يراه فيه * فلما سمع الملك
كلامه فلم يدفعه واخذ بالبحث عن صحته * فلم يجد شيا يتعلق به غير كتاب زور
عن الاسكندر وارسطبلوس الي ريس بعض القري * وفي الكتاب اننا نريد نقتل ابانا
ونهرب اليك فتعد لنا مكانا نقيم فيه الي ان تجمع الينا الرجال وتستقيم امورنا *

Pheroras quidem Frater Regis est, ac filius patris, & matris illius: suumque fatetur crimen, Regem deprecans, ut sibi parcat, dimittatque lapsum. Et respondit Rex; Faciam id quidem. Jussitque adesse Pheroram, qui cum coram adstitisset, ait illi; Jam peccavi Deo Opt. Max. & Regi, astruens mala, & quæ res ejus, ac filiorum corrumpere potuissent, ementitis mendaciis. Quod vero ad hæc me induxit, est, quia Rex abstulit a me meam talem concubinam, separavitque inter me, & illam. Dixit Rex Archelao; Jam peperci Pheroræ, ut rogasti me: etenim comperio te medelam attulisse corruptioni, quæ rebus nostris acciderat, tuis lenimentis, quemadmodum medetur pius medicus corruptionibus corporis ægroti. Quare rogo te, ut parcas Alexandro reconcilians filiam tuam marito, nam eam instar filiæ habeo, cum sciam eam ipso prudentiorem esse, illumque a multis rebus avertere sua prudentia, atque adhortationibus. Unde quæso te, ne separes inter eos, & perdas illum: ipse namque illi acquiescit, & ex ejus directione multa capit commoda. Respondit autem Archelaus; Filia quidem mea, ancilla est Regi: at ipsum jam detestata est anima mea, ob malum ejus consilium. Permittat ergo Rex, quæso, ut separem inter illum, & filiam meam, quam copulet Rex, cuicunque vult servorum suorum. Cui respondit Rex; Imo ne prætergrediaris preces meas, maneatque filia tua cum illo, nec mihi contradicas. Et ait Archelaus; Utique præstabo, nec contradicam Regi in quoquam eorum, quæ mihi præcipiet. Mox mandat Herodes solvi Alexandrum, & Aristobulum vinculis, & coram se venire: qui cum adstitissent, sese ante illum prostraverunt, crimina sua confitentes, excusantes se, ac veniam, & remissionem deprecantes. Quos stare jussit, & ad se accedere faciens exosculatus est, mandavitque abire in domos suas in crastinum reversuros. Qui adfuerunt cibis, & potui ipsius, restituitque eos præstantiorem in locum. Rependitque Archelao septuaginta talenta, & aureum lectum, præcipiens quoque cunctis Principibus amicorum suorum pretiosa munera offerre Archelao: qui fecerunt. His gestis, discessit Archelaus ab urbe Domus sanctæ in regionem suam, quem comitatus est Herodes, ac demum valedicto, reversus est in Domum sanctam. Nec tamen prætermisit Antipater machinationes in fratres suos, ut exosos eos redderet. Accidit autem, ut adventaret ad Herodem vir quidam, habens pretiosa quædam, ac speciosa, quibus expeti solent Reges, his Regem donavit, quæ ab ipso accipiens, rependit ei pro illis, ac optimum obtinuit locum vir in corde ejus, illiusque famulatui adscriptus potitus est corde ipsius: dicebaturque is Eurycles. Cum ergo animadvertisset Antipater virum istum plane cor patris sui occupasse, obtulit ei pecuniam, rogans ut dextere insinuaret cordi Herodis, atque confirmaret, quod duo filii ejus Alexander & Aristobulus cædem illius molirentur: quod pollicitus est ei vir. Mox adivit Alexandrum adeoque ejus consuetudine, & familiaritate est usus, ut notus haberetur in ejus amicitia, compertumque esset Regi illum de ipsius esse familiaribus. Post hæc secessit cum Rege, & ait illi; Certe id erga me juris habes, O Rex, ut nihil profecto me distinere debeat, quin te bene admoneam: & quidem mihi est negotium quod Regem scire oportet, tibique illud aperire debeam. Cui Rex ait; Quid habes? Respondit ei vir; Audivi Alexandrum dicentem; Utique Deus distulit vindictam de patre meo ob necem matris meæ, Avi, & meorum sine ullo crimine, ut id fiat per manum meam: speroque me sumpturum condignam vindictam de ipso. Et jam statuit cum ducibus irruere in te, voluitque me immiscere his, quæ deliberaverat: at nefas id existimavi, ob Regis in me benemerita, atque liberalitatem. Interest autem mea est illum bene admonere, atque hæc ad eum deferre, ipse vero habet oculos, & consilium. Cum itaque audisset Rex verba ejus, nequaquam ea aspernatus est, sed mox investigare cœpit eorum veritate: verum nihil est compertum, cui inniteretur præter ementitam epistolam nomine Alexandri, & Aristobuli ad principem oppidi cujusdam. Erat autem in epistola; Volumus occidere patrem nostrum, & confugere ad te, quare præpara nobis locum, in quo maneamus donec congregentur ad nos viri, & dirigantur res nostræ

فاشتبه ذلك علي الملك واجاز ان يكون صحيحا فقبض علي صاحب تلك القريه فعاقبه ليقرّ بما نظم به ذلك الكتاب فانكر الرجل ذلك وتبرّي ولم يصحّ عليهما شيًا منه من هذا الوجه ولا من غيره مما يحقق ما حكاه الساعي بهما * فامر بالقبض عليهما واعتقالهما وتقييدهما * ثم سار الي صور وسار من صور الي قيساريه وهما معه مقيدين فرقّ لهما ساير القواد وجميع من في العسكر ولم يجسر احد ان يشفع فيهما الي الملك ليلا يحقّق علي نفسه قول السّاعي * وكان في العسكر شيخ من رجال الحرب وكان له ابن يخدم الاسكندر فلما راي ذلك الشّيخ سو حال ابني هيرودس لم يتمالك من الوجع عليهما فصاح باعلا صوته * ذهبت الرّحمه وعدم الجميل والاشفاق وارتفع الحق من العالم * ثم قال للملك * يا من لا يرحم اولاده ويعادي احبابه ويوالي اعداه ويقبل قول الوشاه ومن لا يريد له الخير * فتبادر اليه اعدا الاسكندر وارسطبلوس فزعروه وقالوا للملك * ايها الملك ان هذا الرجل لم يحمّله علي ما قاله المحبّه لك ولا لابنيك ولكن اراد ان يظهر ما في قلبه من بغضتك ويطعن علي رايك وسياستك بحيث يوهم انّه ناصحا محبا وقد حكي لنا الثقه عنه بانّه قد وافق مزيّن الملك علي انّه اذا اخذ من شعره ان يذبحه بالموس * فامر الملك بالقبض علي الشيخ وعلي ابنه وعلي المزيّن * وان يضرب المزيّن والشّيخ الي ان يقرّا * فضربا اشدّ ضربًا وعوقبا بانواع العقوبات فلم يقرّا بما لم يفعلا * فلما نظر ابن الشّيخ سو حال ابيه وما قد بلغ اليه رقّ له وظنّ انّه ان قرّ عليه بما قد قيل له بعد ان ياخذ له الامان من الملك انّه يتخلّص * فقال للملك * ايها الملك اعطيني الامان لابي ولي حتي اخبرك ما سالت عنه * فقال له الملك لك ذلك * فقال * انّه قد كان الاسكندر وافق ابي علي قتلك فوافق ابي المزيّن علي ما ذُكر لك * فامر الملك عند ذلك بقتل الشّيخ وابنه والمزيّن * وامر بحمل الاسكندر وارسطبلوس ابنيه الي سبسطيه وان يُقتلا ويُصلبا بها * فحملا وقُتّلا وصُلبا بها * وخلّف الاسكندر ابنين تركان والاسكندر وهما من بنت ارخلاوس الملك * وخلّف ارسطبلوس ثلثة بنين وهم ارسطبلوس واغريفّاس وهيرودس * وخبر انطيفاتر بن هيرودس قد تقدّمت كتابته في الاخبار المتقدّمه *

تمّت * والحمد لله *

Quod quidem Regi confirmatum eſt, & veriſimile viſum: quare captum principem oppidi illius tormentis ſubdidit, ut fateretur ea quæ in epiſtola contexta erant. Quod negavit vir ille, ſeſe juſtificans, nec approbatum eſt contra eos quicquam de his, aut aliis, quæ impoſuit eis tanquam vera delator. Juſſitque eos comprehendi, & catenis, atque compedibus devinciri. Dein profectus eſt Tyrum, & Tyro Cæſaream eos devinctos ſecum ducens. Et miſerati ſunt eorum cuncti Duces, cunctique milites: at nullus intercedere pro illis apud Regem audebat, ne de ſe pro veris approbaret, quæ dixerat delator. Erat autem in exercitu ſenex quidam de viris belli, habens filium in famulatu Alexandri: cum ergo vidiſſet Senex ille peſſimum ſtatum duorum filiorum Herodis, vices eorum mirum in modum miſeratus eſt, exclamavitque quam alta potuit voce: Periit miſeratio, defecit bonitas,& pietas, ablata eſt veritas de mundo. Tum ait Regi; O immiſericors in filios, hoſtis amicorum, & amicus hoſtium, amplectens verba delatorum, & eorum, qui tibi bona minime exoptant. Ad quem accurrerunt hoſtes Alexandri, & Ariſtobuli, & increpaverunt eum, dixeruntque Regi; O Rex nequaquam virum hunc induxit amor erga te, & filios tuos iſta loqui, ſed effutire voluit odiũ, quod in corde adverſus te fovebat, atque obloqui de conſilio, & adminiſtratione tua tanquam amicus admonitor. Et quidem nobis de ipſo detulerunt obſervatores, quod jam conveniſſet cum Tonſore Regis, ut dum illum tonderet, novacula jugularet. Et juſſit Rex comprehendi Senem, & filium ejus, & Tonſorem & virgis cædi Senem & Tonſorem, donec faterentur. Et virgis cæſi ſunt quam acerbiſſime, ac tormentorum multiplici generi ſubjecti: at nihil eorum faſſi ſunt, quæ non fecerant. Cum ergo vidiſſet filius Senis peſſimum patris ſui ſtatum, & ad quæ devenerat, miſeratus eſt ejus, atque arbitratus illum liberatum iri, ſi ipſe fateretur de eo, quæ illi imputabantur, poſt acceptam a Rege pro illo ſecuritatem. Quare ait Regi; O Rex, concede mihi & patri meo ſecuritatem, ut indicem tibi, quæ quæris. Et ait Rex; Sit tibi hoc. Cui dixit; Jam ſtatuerat Alexander cum patre meo, ut te occideret: pater vero meus ſtatuit cum Tonſore, ut tibi relatum eſt. Tum juſſit Rex occidi Senem illum, & filium ejus, & Tonſorem. Mandavit inſuper deduci ambos filios ſuos, Alexandrum, & Ariſtobulum Sebaſten, ibique occidi, & patibulo affigi: qui deducti, occiſi, & patibulo ibi affixi ſunt. Alexander autem duos ſuperſtites reliquit filios, Tyrcanem videlicet, & Alexandrum ex filia Archelai Regis: Ariſtobulus vero tres reliquit filios, Ariſtobulum nempe, Agrippam, & Herodem. Hiſtoriæ autem Antipatri filii Herodis jam præceſſit deſcriptio in prænarratis.

FINIS.

ET LAUS DEO.

P

TRIPLEX TARGUM,
SIVE VERSIO
PENTATEUCHI:

I. CHALDAICA Jonathani Ben-Uziel aſcripta,
II. CHALDAICA Hieroſolymitana.
III. PERSICA Jacobi Tawusi.

Cum verſionibus ſingularum Latinis.

תרגום יונתן בן עוזיאל
א

1 מן אוולא ברא יי ית שמיא וית ארעא :
2 והארץ וארעא הות תהייא ובהייא צדיא
מבני נש וריקניא מן כל בעיר וחשוכא על
אפי תהומא ורוח רחמין מן קדם יי מנתבא
3 על אנפי מיא : ויאמר ואמר יי יהי נהורא לאנהרא עלאה ומן יד הוה נהורא :
4 וירא וחמא יי ית נהורא ארום טב ואפריש יי בין נהורא ובין חשוכא : ויקרא
5 וקרא יי לנהורא יממא ועבדיה למפלח
בידה דיירי עלמא ולחשוכא קרא ליליא
ועבדיה למנח ביה ברייתא והוה רמש
6 והוה צפר יומא חד : ויאמר ואמר יי
7 יהי רקיעא במציעות מיא ויהי מפריש ביני מוי עלאי לביני מוי תתאי : ויעש ועבד
יי ית רקיעא סומכיה תלת אצבעתא ביני סטרי שמיא למוי דאוקיינוס ואפריש ביני
8 מיא דמלרע לרקיעא וביני מיא דלעיל בקובתא דרקיעא והוה כן : ויקרא וקרא יי
9 לרקיע שמיא והוה רמש והוה צפר יום תניין : ויאמר ואמר יי יתכנשון מין תתאין
דאשתארו מן לרע לשמיא לדוכתא חד ותתנגב ארעא דתתחמי יבשתא והוה כן :
10 ויקרא וקרא יי לניגבתא ארעא ולבית כנישות מיין קרא יממי וחמא יי ארום טב :
11 ויאמר ואמר יי תרבי ארעא דיתאי עישבא דביזריה מזדרע ואילן פירי עביד פירי
12 לזניה דבזריה ביה על ארעא והוה כן : ותוצא והנפקת ארעא דיתאין עיסבא דבזריה
13 מזדרע ואילן עביד פירין לזנידה וחמא יי ארום טב : ויהי והוה רמש והוה צפר יום
14 תליתאי : ויאמר ואמר יי יהון נהורין
ברקיעא דשמיא למפרשא ביני יממא
וביני ליליא ויהון לסימנין ולזמני מועדין
ולממני בהון חושבן יומין ולמקדשא רישי ירחין ורישי שנין עבורי ירחין ועיבורי שנין
15 ותקופות שמשא ומולד סיהרא ומחזורין : והיו ויהון לנהורין ברקיעא דשמיא
16 למנהרא עלוי ארעא והוה כן : ויעש ועבד יי ית תרין נהוריא רברביא והוון שווין
באיקרהון עשרין וחד שנין בציר מנהון שית מאה ותרין ושובעין חולקי שעתא ומן
בתר כן אשתעית סיהרא עילוי שמשא לישן תליתאי ואזדערת ומני ית שמשא דהוה
נהורא רבה למשלט ביממא וית סיהרא דהוה נהורא זעירא למשלט בליליא וית כוכביא :

ירושלמי
א

1 בחוכמא ברא יי : 2 וארעא הות תהיא
ובהיא וצדו מן בני אנשא וריקניא מכל
בעיר ורוחא דרחמין מן קדם יי הורת
מנשבא על אפי מיא :

ירושלמי 5 והוה רמש והוה צפר סדר
עובד בראשית יום קדמי : 6 ויהי מפריש
בין מיא עילאי ובין מיא ארעאי :

ירושלמי 14 ויהון לאתין ולמועדין
ולמקדשא בהון רישי ירחין ושנין :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.
CAPUT I.

A Principio creavit Domin⁹ cœlum & terram. Terra autem erat stupor & inanitas, vasta à filiis hominis & vacua ab omni jumento; & tenebræ erant super facies abyssi : & ventus miserationum a facie Domini flabat super facies aquarum. Et dixit Dominus fit ; Lux ad illuminationem superiorem : & statim fuit Lux. Et vidit Dominus lucem quoniam bona : & separavit Dominus inter lucem & inter tenebras. Et vocavit Dominus lucem Diem, & fecit eum ut in eo operarentur habitatores mundi ; tenebras autem vocavit noctem, quam fecit ut in ea quiescerent creaturæ. Et fuit vespera & fuit mane, dies unus. Et dixit Dominus: Sit expansum in medio aquarum : & sit separans inter aquas superiores & inter aquas inferiores. Et fecit Dominus expansum sustentans ipsum, tribus digitis inter extremitates cœlorũ & aquas Oceani; & separavit inter aquas quæ sunt infra expansum, & inter aquas superiores quæ sunt in tentorio expansi. Et fuit sic. Et vocavit Dominus expansum Cœlos. Et fuit vespera & fuit mane, dies secundus. Et dixit Dominus; Congregentur aquæ inferiores, quæ relictæ sunt deorsum sub cœlis, in locum unum, & exiccetur terra ut appareat arida : & fuit sic. Et vocavit Dominus siccitatem, Terram, & locum congregationis aquarum vocavit Maria : et vidit Dñs quoniam bonum esset. Et dixit Dominus : Producat copiosè terra germina herbæ cujus semen seminatur, & arborem fructiferam facientem fructus secundùm speciem suam, cujus semen in ipsa super terram : & fuit sic. Et produxit terra gramina & herbam cujus semen seminatur, & arborem fructiferam facientem fructus secundùm speciem suam: & vidit Dominus quòd bonum esset. Et fuit vespera & fuit mane, dies tertius. Et dixit Dominus : sint luminaria in expanso cœlorum, ad separandum inter diem & noctem ; & sint in signa, & tempora festorum, & ad supputandum illis numerum dierum, et ad sanctificandum neomenias et annorum initia, et intercalationes mensium et annorum, revolutiones solis, novilunia et cyclos. Et erunt in luminaria in expanso cœlorum, ad illuminandũ super terram : et fuit ita. Et fecit Dñs duo luminaria magna, & erant paria in gloria uno et viginti annis, demptis sexcentis septuaginta duabus partibus horæ; & postea protulit luna contra solem falsam delationem, et imminuta est : et præfecit solem luminare majus ut dominaretur diei, et lunam, quæ erat luminare minus, ut præesset nocti, et stellas.

Hierosolymitanum.
CAP. I.

1 *In sapientia creavit Deus.* 2 *Terra autem erat stupor & inanitas, & desolatio à filiis hominum, & omni bestiâ vacua: & ventus miserationum a conspectu Domini flabat in superficiem aquarum.*

Hieros. 5 *Et fuit vespera et fuit mane ordine operis creationis dies primus.* 6 *Et sit separans inter aquas superiores & inter aquas inferiores.*

Hieros. 14 *Et sint in signa et in stata tempora et ad sanctificandum illis mensium et annorum initia.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* فصل اوّل *

1 در اوّل آفريد خدا مر آن آسمان ومر آن زمين * وآن زمين بود تهي وويران وتاريكي 2
ابر روي تهوم وبادي خدايي وزيده شوا ابر روي آن آب * وگفت خدا باشد روشنايي 3
وبود روشنايي * وبديد خدا مر آن روشنايي كه نيكو وجدا كرد خدا ميان آن 4
روشنايي وميان آن تاريكي * وبخواند خدا بروشنايي روز وبتاريكي خواند شب 5
وبود ايوار وبود بامداد روز يكّه * وگفت خدا باشد پرده در ميان آن آب وباشد 6
جدا كنا ميان آب بآب * وبكرد خدا مر آن پرده وجدا كرد ميان آن آب آنچه از فرود 7
بپرده وميان آن آب آنچه از بالا بپرده وبود همچنين * وبخواند خداي بپرده آسمان 8
وبود ايوار وبود بامداد روز دويمي * وگفت خدا جمع شوند آن آب از فرود آن آسمان 9
بجاي يكّه وديدار شود آن خشكي وبود همچنين * وبخواند خدا بخشكي زمين 10
وبجمع جاي آن آبها خواند درياها وبديد خدا كه نيكوست * وگفت خدا رويسن 11
كند آن زمين رويسن گياه تخم كناي تخم درخت بر كناي بر بنوع او آنچه
تخم او درو ابر آن زمين وبود همچنين * وبيرون آورد آن زمين رويسن گياه تخم كنا 12
تخم بنوع او ودرخت كنا بر آنچه تخم او درو بنوع او بديد خدا كه نيكوست * وبود 13
ايوار وبود بامداد روز سيمي * وگفت خدا باشد روشناييها در پردهي آن آسمان بجدا 14
كردن ميان آن روز وميان آن شب وباشند بنشانها وبواعديها وبروزها وسالها * وباشند 15
بروشناييها در پردهي آن آسمان بروشنايي دادن ابر آن زمين وبود همچنين * بكرد خدا مر دو آن روشناييهاي 16
آن بزرگان مر آن روشنايي آن بزرگتر بمسلط آن روز ومر آن روشنايي آن خردتر بمسلط آن شب ومر آن ستارها

CAPUT PRIMUM.

IN principio creavit Deus cœlum et 1
terram : Terra autem erat vacua & 2
desolata, tenebræque erant super faciem abyssi : & ventus Dei spirabat super faciem aquæ. Tum dixit Deus, 3
Esto lux : & fuit lux. Viditque 4
Deus lucem esse bonam, & separavit Deus inter lucem & tenebras.
Lucémque vocavit Deus, Diem ; tene- 5
bras verò vocavit, Noctem : sic fuit vespera, & fuit mane dies unus.
Deinde dixit Deus, Esto expansum 6
inter medium aquæ, quod separet inter aquam & aquam. Fecit ergò De- 7
us expansum ; quod distinguit inter aquam quæ est infra expansum, & inter aquam quæ est supra expansum : & fuit ita. Expansum autem voca- 8
vit Deus Cœlum : sic fuit vespera, & fuit mane dies secundus. Posteà 9
dixit Deus, Congregentur aquæ quæ sub cœlo sunt in locum unum, ut appareat arida : & fuit ita. Aridam 10
autem vocavit Deus, Terram, et locum collectionis aquarum vocavit, Maria : et vidit Deus quòd esset bonum. Iterum dixit Deus, Crescere fa- 11
ciat terra crescentem herbam sementantem semen, arboremque fructiferam edentem fructum in specie sua, cujus semen in ipsa sit super terram : et fuit ita. Nam produxit terra cre- 12
scentem herbam sementantem semen in specie sua, et arborem fructiferam, cujus semen in ipsa est in specie sua; & vidit Deus quòd esset bonum. Sic 13
fuit vespera, et fuit mane dies tertius. Post dixit Deus, Sunto lumi- 14
na in expanso cœli, ad separandum inter diem et noctem : et sint in signa, et in stata tempora, et in dies et annos. Sint 15
in lumina in expanso cœli ad lucem præbendum super terram : et fuit ita. Fecit 16
enim Deus duo lumina magna : lumen majus, ut præesset diei, et lumen minus, ut præesset nocti, atque stellas.

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

Targum Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

17 ויתן וסדר יתהון יי על שטריהון ברקיעא דשמייא למנהרא על ארעא:
18 ולמשול ולמשמשא ביממא ובליליא ולמפרשא בין נהורא דיממא ובין חשוך
19 ליליא וחמא יי ארום טב: ויהי והוה רמש והוה צפר יום רביעאי:
20 ויאמר ואמר יי ירחשון רקקי מוי רחיש נפשא חייתא ועופא דטייס ושרכפתיה על
21 ארעא ושביל טייסיה על אויר רקיע שמיא: ויברא וברא יי ית תניניא רברביא ית
לויתן ובר זוגיה דמתעתדין ליום נחמתא וית כל נפשתא חייתא דריחשא דארחישו
מיא צלילתא לזניהון זני דכיין וזני דלא דכיין וית כל עוף דטייס בגדפין לזנוהי
22 זני דכיין וזני דלא דכיין וחמי יי ארום טב: ויברך ובריך יתהון למימר פושו
23 וסגו ומלו ית מיא ביממיא ועופיה יפשי בארעא: ויהי והוא רמש והוה צפר יום
24 חמשאי: ויאמר ואמר יי תהנפק גרגישתא דארעא נפשת ברייתא ליזניה זני דכיין
25 וזני דלא דכיין בעירי וריחשי ובריית ארעא ליזניה והוה כן: ויעש ועבד יי ית
חיוות ארעא לזנה זני דכיין וזני דלא דכיין וית בעירא ליזנה וית כל רחיש ארעא לזנה
26 זני דכיין וזני דלא דכיין וחמא יי ארום טב: ויאמר ואמר יי למלאכייא דמשמשין
קומוי דאתברייו ביום תנין לבריית עלמא נעביד אדם בצלמנא בדיוקננא וישלטון
בנוני ימא ובעופא דבאויר שמייא ובבעירא ובכל ארעא ובכל ריחשא דרחיש
27 עלוי ארעא: ויברא וברא יי ית אדם
בדיוקניה בצלמא יי ברא יתיה במאתן
וארבעין ותמני איברין בתלת מאה ושיתין
וחמשא גידין וקרם עלוי מושכא ומלי
28 יתיה בסרא ואדמא דכר ונוקבא בגווהון ברא יתהון: ויברך ובריך יתהון יי
ואמר להון יי פושו וסגו ומלו ית ארעא בנן ובנן ותקופו עלה בנכסין ושלוטו
בנוני ימא ובעופא דשמייא ובכל ריחשא חייתא דרחשא עלוי ארעא:
29 ויאמר ואמר יי הא יהבית לכון ית כל עיסבא דביזריה מזדרע דעילוי אנפי כל
ארעא וית כל אילני סרקא לצרוך בניינא ולאסקותא ודביה פירי אילנא דביזריה
30 מזדרע לכון יהא למיכל: ולכל ולכל חיות ארעא ולכל עופא דשמייא
ולכל דרחיש על ארעא דביה נפשא חייתא ית כל ירוקי עסבין והוה כן:
31 וירא וחזא יי ית כל דעבד והוה טב לחדא והוה רמש והוה צפר
יום שתיתאי:

ירושלמי 27 וברא מימרא דיי ית אדם בדמותיה בדמות מן קדם יהוה ברא יתיה דכר וזוגיה ברא יתהון:

Et ordinavit ea Dominus super præfecturas ipsorum in expanso cœlorum, 17
ad lucendum super terram. Et ad ministrandum per diem & per noctem, 18
& ad separandum inter lucem diei & inter tenebras noctis: & vidit Dominus quoniam bonum. Et fuit vespera & fuit mane, dies quartus. Et 19
dixit Dominus; proferant paludes aquarum reptile animæ viventis, 20
et volucre quod volet, cujus nidus *sit* super terram, & semita volucris
sit in aëre expanso cœlorum. Et creavit Dominus cetos magnos, Liviathan 21
& ejus conjugem, qui parandi sunt in diem consolationis; & omnem animam viventem reptilis, quæ abundè produxerunt aquæ profundæ secundùm species suas, species mundas & species immundas; & omne volucre quod volet alis secundùm species suas, species mundas & species immundas:
& vidit Dominus quod bonum. Et benedixit eis, dicens: Crescite & 22
multiplicamini, & implete aquas in maribus; et volucris multiplicetur
in terra. Et fuit vespera & fuit mane, dies quintus. Et dixit Dominus; 23
Producat terra argillosa animam creaturæ secundùm speciem suam, species 24
mundas et immundas; jumenta & reptilia, & bestiam terræ secundùm speciem suam: & fuit sic. Et fecit Dominus feram terræ secundùm speciem 25
suam, mundam et immundam; et jumentum secundùm speciem suam, et omne reptile secundùm speciem suam, species *inquam* mundas & immundas: & vidit Dominus quòd bonum. Et dixit Dominus angelis 26
ministrantibus coram ipso, qui creati sunt die secundo creationis mundi: Faciamus hominem in imagine nostra juxta similitudinem nostram; ut dominentur in pisces maris, & in volucrem aëris cœlorum, & in jumentum & in omnem terram; et in omne reptile quod reptat super terram. Et crea- 27
vit Dominus hominē in imagine sua, juxta similitudinem Dei creavit ipsum; cum ducentis quadraginta octo membris, & trecentis sexaginta quinque nervis, & obduxit ea pelle, & implevit eam carne & sanguine: marem et fœminam in corpore suo creavit eos.

Hieros. 27 *Et creavit verbum Domini hominem in similitudine sua, in similitudine à facie Domini creavit eum: marem & conjugem ejus creavit eos.*

Et benedixit eis Dominus, & dixit illis Dominus: Crescite & multiplica- 28
mini, & replete terram filiis & filiabus, & fortes estote super eam opibus; & dominamini in pisces maris, & in volucres cœlorum, & in omne reptile
feræ, quod reptat super ipsam terram. Et dixit Dominus; Ecce dedi vo- 29
bis omnem herbam cujus semen seminatur, quæ est super facies terræ; & omnes arbores infructuosas & steriles, in necessitatem ædificii & ad comburendum; sed eæ in quibus est fructus, cujus semen semi-
natur, vobis erunt in cibum. Sed omni bestiæ terræ; et omnibus volu- 30
cribus cœlorum, & omni quod reptat super terram, in quo est anima
vivens, *dedi* omnes virores herbarum: & fuit sic. Et vidit Domi- 31
nus omne quod fecerat, & erat bonum valde: & fuit vespera & fuit mane, dies sextus.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

17 18 * وبداد ايشانرا خدا در پردهيي آن آسمان بروشنايي دادن ابر آن زمين * وبمسلط بودن در
روز ودر شب وبجدا كردن ميان آن روشنايي وميان آن تاريكي وبديد خدا كه
19 20 نيكوست * وبود ايوار بود بامداد روز چهارمين * وگفت خدا جنبش كنند آن آب
21 جنبش جان زنده ومرغ بپرد ابر آن زمين ابر روي پردهيي آن آسمان * وآفريد خدا مر آن
اژدهان آن بزرگان ومر همه جان آن زنده آن جنبش كنا آنچه جنبش كردند آن آبها
22 بنوع ايشان ومر همه مرغ بالوار بنوع او بديد خدا كه نيكوست * آفرين كرد ايشانرا
خدا بگفتن برومند شويد وبسيار شويد وپر داريد مر آن آبها در درياها وآن مرغ
23 24 بسيار شود در زمين * بود ايوار بود بامداد روز پنجمين * وگفت خدا بيرون آورد آن
25 زمين جان زنده بنوع آن چهارپا وجنبش وزندهي زمين بنوع آن وبود همچنين * بكرد
خدا مر زندهيي آن زمين بنوع آن ومر همه چهارپا بنوع آن ومر همه جنبش آن زمين بنوع
26 آن وبديد خدا كه نيكوست * گفت خدا بكنيم آدمي در چهرهيي ما چون مانند ايما
ومسلط شوند در ماهي آن دريا ودر مرغ آن آسمان ودر چهارپا ودر همه آن زمين ودر همه آن
27 جنبش آن جنبش كنا ابر آن زمين * وآفريد خدا مر آن آدم در چهرهيي او در چهرهيي
28 شريف آفريد اويرا نر وماده آفريد ايشانرا * آفرين كرد ايشانرا خدا وگفت بايشان
برومند شويد وبسيار شويد وپر داريد مر آن زمين وفرود گيريد اويرا ومسلط شويد
29 در ماهي آن دريا ودر مرغ آن آسمان ودر همه زندهي جنبش كنا ابر آن زمين * وگفت
خدا اينك دادم بشما مر همه گياه آن دشت آنچه ابر روي همه آن زمين ومر همه آن
30 درخت آنچه درو بر درخت تخم كنايي تخم بشما باشد بخوردن * وبهمه زندهي آن
زمين وبهمه مرغ آن آسمان وبهمه جنبش كنا ابر آن زمين آنچه درو جان زنده مر همه سبزيي گياه بخوردن
31 بود همچنين * بديد خدا مر آنچه بكرد واينك نيكو بغايت وبود ايوار وبود بامداد روز ششمين

Et dedit ea Deus in expanso cœli, 17
ut lucem præberent super terram. Et 18
ut præessent diei & nocti, & ut separarent inter lucem ac tenebras: viditque Deus quòd esset bonum. Sic 19
fuit vespera, et fuit mane dies quartus. Posteà dixit Deus, Repere 20
faciant aquæ reptile animæ viventis: & volatile volet super terram, super faciem expansi cœli. Et creavit Deus 21
dracones magnos: & omnem animam viventem moventem, quam movere faciebant aquæ, in specie sua, omnemque volucrem alatam in specie sua: & vidit Deus quòd esset bonum.
Et benedixit eis Deus, dicendo; 22
Fœcundi estote, ac multiplicamini, et implete aquas per maria; & multiplicetur volucris in terra. Sic fuit 23
vespera, & fuit mane dies quintus.
Deinde dixit Deus, Producat terra 24
animam viventem in specie sua; quadrupedem, ac reptile, & animal terræ in specie sua; & fuit ita. Fecit 25
enim Deus animal terræ in specie sua, & omnem quadrupedem in specie sua, omnéque reptile terræ in specie sua: & vidit Deus quòd esset bonum. Posteà Dixit Deus, Fa- 26
ciamus hominem in forma nostra, secundùm similitudinem nostram, qui dominetur in piscem maris, & in volucrem cœli; & in quadrupedem, & in omnem terram, inque omne reptile quod movet super terram. Itaque 27
creavit Deus hominem in forma sua, in forma inquam nobili creavit eum: marem & fœminam creavit eos.
Deinde benedixit eis Deus, et dixit 28
illis; Fœcundi estote, ac multiplicamini, & replete terram, eamque subjicite: & dominium exercete in piscem maris, & in volucrem cœli, & in omne animal quod movet super
terram. Præterea dixit Deus, Ecce 29
dedi vobis omnem herbam campestrem, quæ est super faciem totius terræ, omnemque arborem cui inest fructus arboris sementantis semen: vobis erit
ad comedendum. Omni autem ani- 30
mali terræ, et omni volucri cœli, omnique reptanti super terram, cui inest anima vivens, dedi omnem herbam viridem ad comedendum: & fuit
ita. Tum vidit Deus omne quod fe- 31
cerat, et ecce valdè bonum erat: sic fuit vespera, et fuit mane dies sextus.

תגרום יונתן בן עזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL.

ירושלמי — Hierosolymitanum.

ב

1 ויכלו ושלימו בריתי שמיא וארעא וכל חילוותהון : ויכל ושלים יי ביומא שביעאה
2 עבידתיה דעבד ועישרתי עיסקין דברא ביני שמשתא ונח ביומא שביעאה מכל
3 עבידתיה דעבד : ויברך ובריך יי ית יומא שביעאה מן כולהון יומי שבועתא
4 וקדיש יתיה ארום ביה נח מכל עבידתיה דברא יי ועתיד למעבד : אלה אלין
5 תולדת שמיא וארעא כד אתבריין ביומא דעבד יי אלהים ארעא ושמיא : וכל וכל
אילני חקלא עד כדו לא הוו בארעא וכל עיסבי חקלא עד כדו לא צמח ארום לא
6 אמטר יי אלהים על ארעא ואינש לית למפלח ית אדמתא : ואד וענן יקרא הוה נחית
מתחות כורסי יקרא ומלי מיא מן אוקיינוס והדר סליק מן ארעא ומחית מטרא ומשקי
7 ית כל אפי אדמתא : וייצר וברא יי אלהים ית אדם בתרין יצרין ודבר עפרא מאתר
בית מקדשא ומארבעת רוחי עלמא
ופתכא מכל מימי עלמא ובריה סומק
שחים וחיור ונפח בנחירוהי נשמתא דחיי והוות נשמתא בגופא דאדם לרוח ממללא
8 לאנהרות עיינין ולמצתות אודנין : ויטע ואתנציב במימרא דיי אלהים גינוניתא
9 מעדן לצדיקיא קדם בריית עולם ואשרי תמן ית אדם כד ברייה : ויצמח ורבי
יי אלהים מן אדמתא כל אילן דמרגג
למיחמי וטב למיכל ואילן חייא במציעות
גינוניתא רומיה מהלך חמש מאה שנין
10 ואילן דאכלי פירוהי ידעין בין טב לביש : ונהר ונהרא נפיק מעדן לאשקאה ית
11 גינוניתא ומתמן מתפרש והוי לארבעת רישי נהרין : שם האחד שום חד פישון
12 הוא דמקיף ית כל ארע הינדיקי דתמן דהבא : וזהב ודהבא דארעא ההיא בחיר
13 תמן בידלחא ואבנין טבין דבורלין : ושם ושום נהרא תניינא גיחון הוא דמקיף ית
14 כל ארעא דכוש : ושם ושום נהרא תליתאה דיגלת הוא דמהליך למדנח אתור
15 ונהרא רביעאה הוא פרת : ויקח ודבר יי אלהים ית אדם מן טוור פולחנא אתר
דאתברייא מתמן ואשריה בגינוניתא דעדן
למהוי פלח באורייתא ולמנטר פקודהא :
16 ויצו ופקיד יי אלהים על אדם למימר
מכל אילן גינוניתא מיכל תיכול : ומעץ
17 ומאילן דאכלין פירוהי חכמין למידע בין טב לביש לא תיכול מניה ארי ביומא
דתיכול תהי חייב קטול :

ירושלמי ב 7 והוה אדם נפש דחיה :

ירושלמי 9 ואילן דעתא כל מן דאכיל
מניה מפרש בין טב לביש :

ירושלמי 15 ונסיב יי אלהים ית אדם
ואשרייה בגנתא דעדן ואצנע יתיה למהוי
פלח באורייתא ולמטור :

CAP. II.

Et absolutæ sunt creaturæ cœli & terræ, & omnes exercitus eorum. 1
Et absolvit Dominus die septimo opus suum quod fecerat, & decem ne- 2
gotia quæ creavit inter soles : & quievit die septimo ab omni opere suo
quod fecerat. Et benedixit Dominus diei septimo præ omnibus diebus se- 3
ptimanæ, & sanctificavit ipsum : quoniam quieverat in eo ab omni opere
suo, quod creaverat Dominus & facturus erat. Istæ sunt generationes cœ- 4
lorum & terræ, quando creata sunt; in die quo fecit Dominus terram & cœ-
los : Et omnes arbores agri adhuc non erant in terra, & omnes herbæ agri 5
adhuc non germaverant : quoniam non pluere fecerat Dominus super ter-
ram, & homo non erat ad colendum terram. Sed nubes gloriæ descendebat 6
de sub solio gloriæ, & replebatur aquis ex Oceano, & rursus ascendebat ex
terra & descendere faciebat pluviam ; & irrigabat omnem faciem terræ. Et 7
creavit Dominus Deus hominem duabus creationibus, & accepit pulverem
è loco domus sanctuarii & ex quatu-
or plagis mundi, & miscuit ex omni-
bus aquis mundi, & creavit ipsum
rufum, nigrum, & album, & inflavit
in nares ejus animam vitæ : & fuit anima in corpore hominis in spiritum lo-
quentem, ad illuminationem oculorum & aurium auditum. Et plantatus est 8
verbo Domini Dei hortus ex Eden justis, ante creationem mundi : & ibi ha-
bitare fecit hominem, postquam creâsset eum. Et crescere fecit Dominus 9
Deus è terra omnem arborem, quæ
desiderabilis erat ad videndum, &
bona ad comedendum : & arborem
vitæ in medio horti, cujus altitudo
erat itineris quingentorum annorum;
& arborem cujus fructum qui edunt cognoscunt inter bonum & malum. Et 10
fluvius exibat ex Eden, ad irrigandum hortum : & inde separabatur, & erat
in quatuor capita fluviorum. Nomen unius Phison : ipse est qui circuit to- 11
tam terram Indicam, ubi est aurum. Et aurum terræ illius electum est : ibi 12
est bdellium & lapides pretiosi Berylli. Et nomen fluminis secundi, Gichon : 13
is est qui circuit totam terrã Cusch. Et nomen fluvii tertii, Diglath ; is est qui 14
abit ad Orientem Assyriæ : & fluvius quartus est Perath. Et accepit Domi- 15
nus Deus hominem ex monte cultus,
loco in quo creatus erat inde ; & ha-
bitare fecit eum in horto Eden, ut
coleret legem, & observaret mandata
ejus. Et præcepit Dominus Deus ho- 16
mini dicendo : Ex omni arbore horti
comedendo comedes. Sed ex arbore, cujus fructus qui comedunt, sapientes 17
sunt ad cognoscendum inter bonum & malum, non comedes ex ea : quoni-
am die quo comederis, eris reus mortis.

Hierosl. *Cap.* II. 7 *Et erat homo anima vitæ.*

Hierosl. 9 *Et arborem scientiæ; quisquis ex ea comedit distinguit inter bonum & malum.*

Hierosl. 15 *Et accepit Dominus Deus hominem, & habitare fecit eum in horto Eden; & collocavit eum ut esset colens legem, & eam custodiret.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل دوم *

1 2 * وتمام شدند آن آسمان وآن زمين وجمله سپاه ايشان * وتمام كرد خدا در روز آن هفتمي
3 كار او آنچه كرد ومعطلي فرمود در روز آن هفتمي از جمله كار او آنچه كرد * وآفرين
كرد خدا مر روز آن هفتمي وخاص كرد اويرا كه درو معطلي فرمود از جمله كار او
4 آنچه آفريد خدا بكردن * اينان پيدا شدنهاي آن آسمان وآن زمين در آفريده شدن ايشان
5 در روز كردن خدا زمين وآسمان * وهمه درخت آن دشت پيش باشد در زمين وهمه
گياه آن دشت پيش برويد كه نه باراند خدا ابر آن زمين وآدم نبود بكار كردن مر
6 7 آن زمين * وبخار بر آيد از آن زمين وآب دهد مر همه روي آن زمين * وآفريد خدا مر
آن آدم خاك از آن زمين ودميد در بينيي او نفس زندگي وبود آن آدم بجان زنده *
8 9 * بنشاند خدا بستان در بهشت از پيش بنهاد آنجا مر آن آدم آنچه آفريد * برويانيد خدا
از زمين همه درخت آرزومند بديدار ونيكو بخوردن ودرخت آن زندگي در ميان آن
10 بستان ودرخت آن دانش نيك وبد * ورود برون آيا از بهشت بآب دادن مر بستان واز
11 آنجا جدا شود وباشد بچهار سرها * نام آن يكّه پيشون او آن گردگردا مر همه زمين آن
12 13 حويله آنچه آنجا آن طلا * وطلا آن زمين آن نيكو آنجا آن بلور وسنك آن شهم * ونام آن
14 رود آن دويمي جيحون او آن گردگردا مر همه زمين حبش * ونام آن رود آن سيمين
15 دجله او آن روا پيش موصل وآن رود آن چهارمين او فرات * بستاند خدا مر آن آدم
16 رها كرد اويرا در بستان بهشت بكار كردن آن ونگاه داشتن آن * بفرمود خدا ابر
17 آن آدم بگفتن از همه درخت آن بستان خوردن بخوري * واز درخت آن دانش نيك وبد
نه خوري ازو كه در روزي خوردن تو ازو مردن بميري *

CAP. II.

Perfectis itaque cœlo & terrâ, 1
omnique illorum exercitu, *Absolvit* 2
Deus die septimo opus suum quod fe-
cerat : & cessavit in die septimo ab
omni opere suo quod fecerat. Tum be- 3
nedixit Deus diei septimo, & sancti-
ficavit ipsum : quum in eo cessâsset
ab omni opere suo, quod creaverat
Deus, faciendo. Isti sunt ortus cœli 4
& terræ, cùm crearentur : die quo
fecit Dominus Deus terram & cœlum;
Et omnem arborem campestrem, ante- 5
quàm fuisset in terra, omnemque her-
bam campestrem, antequàm crevisset:
quia nondum pluere fecisset Dominus
Deus super terram, neque erat homo
qui coleret terram. Et vapor ascendit 6
de terra & adaquavit totam faciem
humi. Creavit verò Dominus Deus 7
hominem pulverem de humo, inspira-
vitque naribus ejus halitum vitæ :
& fuit homo in animam viventem.
Plantaverat autem Dominus Deus 8
hortum in paradiso, à plaga anteriori,
ubi posuit hominem quem fecerat.
Et *crescere fecerat Dominus Deus è* 9
terra omnem arborem desiderabilem
ad aspectum, & bonam ad comeden-
dum : arborem quoque vitæ in medio
horti, & arborem scientiæ boni &
mali. Fluvius verò exiens è pa- 10
radiso ad adaquandum hortum,
inde separabatur, eratque in quatuor
capita. Nomen unius Pishon : hic 11
est qui circundat totam terram Havi-
lah, ubi est obryzum. Et obryzum illius 12
terræ præstans : ibidem est Beryllus,
& lapis Sardonix. Nomen vero fluvii 13
secundi Gihon : hic circundat totam
terram Habassiæ. Et nomen fluvii 14
tertii Diglah : (i.e. Tigris :) hic di-
labitur ante Assyriam : fluvius autem
quartus, ipse est Euphrates. Accipiens 15
itaque Dominus Deus hominem, di-
misit eum in hortum paradisi, ad ela-
borandum eum & custodiendum eum.
Præcepitque Deus homini, dicendo; 16
Ex omni arbore horti liberè comedes :
De arbore verò scientiæ boni & 17
mali, de isto ne comedas : quo die
enim de eo comederis, morte mori-
êris.

תרגום יונתן בן עזיאל — Targ. Jonathan. B. Uziel.

18 ויאמר ואמר יי אלהים לא תקין דיהי אדם
דמיך בלחודוהי אעביד ליה איתא דתהי
סמיך בקבליה: ויצר ובריא יי אלהים מן אדמתא כל חיות ברא וית כל עופא 19
דשמיא ואייתי לות אדם למחמי מה יהי קרי ליה שום וכל דקרי ליה אדם
נפשא מן חייתא הוא שמיה: ויקרא וקרא אדם שמהן לכל בעירא ולכל עופא 20
דשמיא ולכל חיות ברא ולאדם לא אשכח עד השתא סמיך בקבליה: ויפל
ורמא יי אלהים שינתא עמיקתא עלוי אדם ודמך ונסיב חדא מעלעוהי היא עלעא 21
תליסרית דמן סטר ימינא ואחד בבישרא: ויבן ובנא יי אלהים ית עילעא דנסב 22
מן אדם לאתתא ואתיא לות אדם: ויאמר ואמר אדם הדא זמנא ולא תוב 23
תתברי אתתא מן גבר היכמא דאתבריאת דא מני גרמא מגרמיי ובשרא מבשרי
לדא חמי למיקרי אתא ארום מגבר אתנסיבת דא: על כן בגין כן ישבוק גברא 24
ומתפרש מן בית מדמכיה דאבוהי ודאמיה ויתחבר באינתתיה ויהון תרויהון
לבישרא חד: ויהיו והוו תרויהון 25
חכימין אדם ואנתתיה ולא אמתינו
ביקרהון:

ירושלמי

18 אעביד ליה בר זוג כד נפיק ביה
20 ולאדם לא אשכח בר זוג כד נפיק ביה
ירושלמי 24 על כן ישבוק גבר בית
מדמכא דאבוי ואמיה: 25 ולא הוו ידעין
מה היא בהתתא:

Et dixit Dominus Deus, Non rectum est ut sit homo dormiens solus : faci- 18
am illi mulierem, ut sit sustentaculum ex adverso ejus. Et creaverat Dominus 19
Deus ex terra omnem bestiam agri, & omnem avem cœlorum, & adduxerat ad hominem ut videret quo nomine ea esset appellaturus : & quodcunque vocavit homo animam aliquam viventē, hoc est nomen ejus.
Et vocavit homo nomina omni jumento, omni volucri cœlorum, omnique 20
bestiæ agri : sed homini non invenit hactenus sustentaculum ex adverso
ejus. Et injecit Dominus Deus somnum profundum super Adam, & dor- 21
mivit : & accepit unam ex costis ejus, illa est costa decima tertia lateris
dextri, & clausit carnem. Et ædificavit Dñs Deus costam quam acceperat ab 22
Adam, in mulierem : & adduxit eam ad Adam. Et dixit Adam hoc tem- 23
pore & non rursus creabitur mulier ex viro, quemadmodum creata est hæc
ex me, os ex ossibus meis & caro ex carne mea : hanc decet vocare viragi-
nem, quia ex viro sumpta est hæc. Propterea relinquet vir, & separabitur ex 24
domo ipsius cubilis patris sui & matris suæ : & associabitur uxori suæ, & erunt ambo ipsi in carnem unam.
Et erant ambo ipsi sapientes Adam 25
& uxor ejus : sed non moram fecerunt in gloria sua.

Hierosolymitanum.

Hieros. 18. *Faciam illi conjugem quasi exeuntem cum eo.* 20. *Homini autem non invenit socium, quasi exeuntem cum eo.*

Hieros. 24. *Propterea relinquet vir domum accubitus patris sui & matris suæ.* 25. *Non cognoscebant quid esset confusio.*

ג

והנחש וחויא הוה חכים לביש מכל חיות ברא דעבד יי אלהים ואמר לאתתא 1
הקושטא דאמר יי אלהים לא תיכלון מכל אילן גינוניתא: ותאמר ואמרת אתתא 2
לחויא משאר פירי אילן גינוניתא אית לן רשו למיכל: ומפרי ומפירי אילנא 3
דבי מציעות גינוניתא אמר יי לא תיכלון מניה ולא תקרבון ביה דילמא תמותון:
ויאמר בי היא שעתא אמר חויא דלטור על בריה ואמר לאתתא לא ממת 4
תמותון ברם כל אומנא סני בר אומנותיה: כי ארום גלי קדם יי ארום ביומא 5
דתיכלון מניה ותהוון כמלאכין רברבין דחכמין למנדע בין טב לביש: ותרא
וחמת אתתא ית סמאל מלאך מותא ודחילת וידעת ארום טב אילנא למיכל וארום 6
אסו הוא לנהורא דעיינין ומרגג אילנא לאיסתכלא ביה ונסיבת מאיביה ואכלת
ויהבת אף לבעלה עמה ואכל: ותפקחנה ואתנהרן עיני תרויהון וידעו ארום 7
ערטלאין אינון דאיתערטלו מן לבוש טופרא דאתבריאו ביה והוון חמין בהתתהון
וחטיטו להון מטרפי תינין ועבדו להון
קמורין:

ירושלמי 7 ועבדו להון אצטלין:

CAP. III.

Sed serpens erat sapiens ad malum præ omnibus bestiis agri, quas fecerat 1
Dominus Deus : & dixit mulieri ; An verum est quod dixerit Dominus Deus, 2
Non comedetis ex omni arbore horti. Et dixit mulier serpenti ex reliquis 3
fructibus arborum horti est nobis facultas edendi. Sed ex fructibus arboris,
quæ est in medio horti, dixit Dñs ; Non comedetis ex ea neque accedetis ad 4
eam ne moriamini. Ea hora dixit serpens accusans creatorem suum, & dixit
mulieri : Non moriendo moriemini ; verùm omnis opifex odit filium opificii 5
sui. Quoniam manifestum est coram Domino, quoniam die quo ex ea
comedetis eritis sicut angeli magni, qui sapientes sunt ad cognoscendum
inter bonum & malum. Et vidit mulier Samaelem angelum mortis, & timuit: 6
& cognovit quòd bona esset arbor ad edendum, & quòd medicina esset ad
lucem oculorum, & desiderabilis ad intelligentiam consequendam eâ, &
accepit ex fructu ejus, & comedit: & dedit etiam marito suo secum, & co-
medit. Et illuminati sunt oculi amborum, & cognoverunt quod nudi essent; 7
nudati enim erant à veste onychina in qua creati sunt, & viderunt pudenda
sua : & consuerunt sibi ex foliis ficuum, & fecerunt sibi zonas.

Hieros. 7. *Et fecerunt sibi stolas.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

18 * گفت ״ خدا نه نیکوست بودن آن آدم بتنهاي او بکنم باو یار چون مقابل او *
19 * وآفرید ״ خدا از آن زمین همه زندهیي آن دشت وهر همه مرغ آن آسمان بیاورد بآن
آدم بدیدن چه خواند باو وهمه آنچه خواند باو آن آدم جان زنده او نام او * بخواند 20
آن آدم نامها بهمه آن چهارپا وبمرغ آن آسمان وبهمه زندهیي آن دشت وبآدم نه یافت
یاري چون مقابل او * بیانداخت ״ خدا گران خوابهیي ابر آن آدم وخواب شد وبستاند 21
یکّه از دندهایي پهلوي او وببست گوشت بجاي آن * آبدان کرد ״ خدا مر آن 22
دنده آنچه بستاند از آن آدم بزن وآورد آنرا بآن آدم * گفت آن آدم این ایمبار 23
استخوان از استخوان من وگوشت از گوشت من باین خوانده شود زن که
از مرد ستانده شد این * ابر همچنین بگذارد مرد مر پدر او ومر مادر او 24
وانده وچسپیده شود در زن او وباشند بتن یکّه * بودند هر دو ایشان برهنگان آن 25
آدم وزن او ونه شرم داشتند *

* فصل سیم *

1 * وآن مار بود زیرکتر از همه زندهیي آن دشت آنچه بکرد خدا وگفت بآن زن نیز
2 که گفت خدا نه خورید از همه درخت آن بوستان * گفت آن زن بآن مار از بر
3 درخت آن بوستان بخوریم * واز بر آن درخت آنچه در میان آن بوستان گفت خدا
4 نه خورید ازو ونه رسید درو تا نه میرید * گفت آن مار بآن زن نه مردن بمیرید
5 * که دانست خدا که در روز خوردن شما ازو گشاده شوند چشمان شما وباشید
6 چون فرستگان دانان نیك وبد * بدید آن زن که نیکوست آن درخت بخوردن
ودرمانست او بچشمان وآرزومندست آن درخت بنگاه کردن بستاند از بر او وبخورد وبداد نیز
7 بشوهري آن اوازآن وبخورد * کشاده شدند چشمان هر دو ایشان بدانستند که برهنگان
ایشان بدوختند برگ انجیر بکردن بایشان ازار میانها *

Dixit porrò Dominus Deus, Haud bonum 18
est hominem per se esse solum ; faciam ei
sociam quasi è regione ipsius. Nam cùm 19
creâsset Dominus è terra omne animal agri, & omnem volucrem cœli, adduxit ad Adam, ad videndum quid vocaret ea : siquidem quodcunque Adam vocavit eam animam viventem, id nomen ejus est. Vocavit ergò *Adam* 20
nominibus omnem quadrupedem & volucrem cœli, omnéque animal agri : ipsi Adam tamen non invenerat Deus
sociam quasi è regione ejus. Quapropter 21
injecit Dominus Deus somnum gravem in Adam, & soporatus est : tum cepit unam de costis lateris ejus, carnémque in ejus loco compegit. Tum 22
extruxit Dominus Deus costam quam sumpserat de Adam, in mulierem ; eámque adduxit ad Adam. Dixit *Adam,* 23
Hac vice hæc est *os ex osse meo, & caro ex carne mea : hæc vocabitur, Mulier ; quoniam de viro desumpta est hæc. Quo-* 24
circa dimittet vir patrem suum matrémque suam, & adhærebit uxori suæ, eruntque in corpus unum. Etsi 25
erant ambo illi nudi, Adam & uxor ejus, non tamen erubescebant.

CAP. III.

Serpens verò astutior erat omni ani- 1
mali agri, quod fecerat Deus : & dixit mulieri, Etiamnum dixit Deus, Non
comedetis ex omni arbore horti ? Re- 2
spondit mulier serpenti, De fructu arborum horti vescimur. At de fru- 3
ctu arboris quæ est in medio horti, dixit Deus ; Non comedetis ex ea, neque accedetis ad eam, ut non moriamini. Dixit serpens ad mulierem, 4
Non moriendo moriemini : Quia no- 5
vit Deus quòd in die quâ comedetis vos ex ea, aperientur oculi vestri : eritisque sicut angeli, scientes bonum ac
malum. Videns igitur *mulier quòd bo-* 6
na esset arbor ad vescendum, quódque sanaret oculos, & esset arbor desiderabilis ad aspiciendum : accepit de fructu ejus, & comêdit ; deditque etiam
marito suo secum, & comêdit. Tum 7
apertis amborum oculis, cognoverunt se esse nudos : & consuerunt folia ficulnea ad conficiendum sibi subligacula.

ירושלמי — תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL. — *Hierosolymitanum.*

ירושלמי

ג 8 מטייל בגנתא לתוקפא דיומא :
9 וקרא מימרא דיי אלהים לאדם ואמר ליה הא עלמא דבריית גלי קדמי חשוכא ונהורא גליאו קדמי ואיך את סבר דלית גלי קדמי אתרא דאת בגויה הן היא מצותא דפקדית יתך :

תרגום יונתן בן עוזיאל

8 וישמעו ושמעו ית קל מימרא דיי אלהים
מטייל בגינוניתא למנח יומא ואיטמר
אדם ואנתתיה מן קדם יי אלהים במציעות
אילני גינוניתא : ויקרא וקרא יי אלהים 9
לאדם ואמר ליה הלא כל עלמא דברית
גלי קדמי חשוכא כנהורא והיך אנת סבר
בלבך לאיטמרא מן קדמי הלא אתר
דאנת מטמר ביה אנא חמי ואן אינון פקודיא דפקידתך : ויאמר ואמר ית קל מימרך 10
שמעית בגינוניתא ודחלית ארום ערטולאי ומצותא דפקדתני אעברית מיני ואיטמרית
מן כיסופא: ויאמר ואמר מן חוי לך ארום ערטילאי את דלמא מן פירי אילנא דפקידתך 11
דלא למיכל מניה אכלת : ויאמר ואמר אדם אתתא דיהבת גביי היא יהבת לי מן 12
פירי אילנא ואכלית : ויאמר ואמר יי אלהים לאתתא מה דא עבדת ואמרת אתתא חויא 13
אשייני בחוכמתיה ואטעייני ברשעותיה ואכלית : ויאמר ואייתי יי אלהים תלתיהון 14
לדינא ואמר לחויא ארום עבדת דא ליט את מכל בעירא ומכל חיות ברא על מעך
תהא מטייל ורגלך יתקצצון ומשכך תהא משלח חדא לשב שנן ואריסא דמותא
בפמך ועפרא תיכול כל יומי חייך : ואיבה
15 ודבבו אישוי בינך ובין אתתא בין זרעיית
בנך ובין זרעיית בנהא ויהי כד יהון
בנהא דאתתא נטרין מצוותא דאורייתא
יהוון מכוונין ומחיין יתך על רישך וכד
שבקין מצוותא דאורייתא תהוי מתכוין
ונכית יתהון בעקביהון ברם להון יהא
אסו ולך לא יהא אסו ועתידין אינון
למעבד שפיותא בעיקבא ביומי מלכא
16 משיחא : אל האשה לאנתתא אמר
אסגא אסגי סיגופיך באדם בתולין
ועידוייך בצער תלדין בנין ולות בעליך
תהי מתויך והוא יהי שליט ביך למזכי ולמחטי : ולאדם אמר ארום קבלת למימר 17
אנתתך ואכלת מן פירי אילנא דפקידתך למימר לא תיכול מניה ליטא ארעא בגין דלא
חויאת לך חובך בעמל תיכלנה כל יומי
18 חייך : וקוץ וכובין ואטדין תצמח ותרבי
בדילך ותיכול ית עשבא דעל אפי ברא
עני אדם ואמר בבעו ברחמין מן קדמך יי
דלא נתחשב כבעירא דניכול עיסבא
דאפי ברא ניקום כען ונלעי בליעות ידיי
וניכול מזון מן מזונא דארעא ובכן
יתאפרש כען קדמך בין בני אינשא ובין
בני בעירא :

ירושלמי

ירושלמי 15 ויהי כד יהוון בניא דאתתא לעין באוריתא ועבדין פקודיא יהוון מתכוונין ומחיין יתך לרישך וקטלין יתך וכד ישבקון בניא דאתתא מצותא דאוריתא ולא יעבדון פקודיא תהוי מתכוין ונכית יתהון בעקבהון וממרע יתהון ברם יהוי אסו לבנהא דאתתא ולך חויא לא יהוי אסו ברם עתידין הינון אלין לאלין למעבד שפיותא בעקבא בסוף עקב יומיא ביומוי דמלכא משיחא :

ירושלמי 18 וכובין ודרדרין תרבי [illegible] ותיכול ית עשבא דבאפי ברא ענא [illegible] ואמר בבעו ברחמין מן קדמך יי לא נתחשב קדמך מן בעירא למיכל ית עשבא דבאפי ברא נקום כען ונלעי מליאות ידי וניכול מזון מן פירי ארעא ובכדין יהוי מפרש קדמך בין בני אינשא ובין בעירא :

Targ. Jonathan B. Uziel.

Et audiverunt vocem sermonis Do- 8
mini Dei deambulantis in horto ad requiem diei, & abscondit se Adam & uxor ejus à facie Domini Dei in medio arborum horti. Et vocavit 9
Dominus Deus Adam, & dixit illi: Annon totus mundus quem creavi manifestus est coram me, tenebræ sicut lux? & quomodo tu cogitas in corde tuo abscondere te à facie mea? annon locum in quo absconditus es ego video? & ubi sunt mandata quæ ego mandavi tibi? Et dixit; Vocem 10
sermonis tui audivi in horto: & timui quoniam nudus *sum*, & præcepta quæ mandâsti mihi transgressus sum, ideo occultavi me præ probro. Et 11
dixit, Quis indicavit tibi quod nudus tu? fortè ex fructibus arboris, de qua præceperam tibi ne comederes, comedisti. Et dixit Adam; Uxor quam 12
dedisti penes me, illa dedit mihi ex fructibus arboris, & comedi. Et 13
dixit Dominus Deus mulieri; Cur hoc fecisti? Et dixit mulier; Serpens decepit me sapientia sua, & errare fecit me improbitate sua & comedi. Et adduxit Dominus Deus tres istos in judicium, & dixit serpenti; Quo- 14
niam fecisti hoc, maledictus tu præ omni jumento & præ omni fera agri: super ventrem tuum eris deambulans, & pedes tui decurtabuntur & pellem tuam eris exuens semel intra septem annos, & venenum mortiferum in ore tuo; & pulverem comedes omnibus diebus vitæ tuæ. Quin inimi- 15
citiam ponam inter te & inter mulierem, inter semen filii tui, & inter semen filiorum ejus: & erit quando erunt filii ipsius mulieris servantes præcepta legis, operam dabunt ut percutiant te ad caput tuum. Quum autem relinquent præcepta legis studebis ut mordeas eos in calcaneis ipsorum: verùm illis erit medicina, tibi autem non erit medicina; quia medicinam adhibebunt calcaneo in diebus regis Messiæ. Ad mulierem 16
dixit; Multiplicando multiplicabo afflictionem tuam per sanguinem virginitatum, & conceptum tuum; in molestia paries filios: & ad maritum tuum erit appetitus tuus, & ipse dominabitur tibi, & ad mundandum & ad peccandum. Adamo vero dixit; 17
Quoniam auscultâsti sermoni uxoris tuæ, & comedisti ex fructibus arboris, de qua præceperam tibi dicendo, Non comedes ex ea: maledicta terra, eò quòd non indicârit tibi delictum tuum; in labore comedes eam omnibus diebus vitæ tuæ. Et spinas 18
& rhamnos pullulabit & proferet propter te, & comedes herbam quæ est super facies agri. Respondit Adam & dixit; Peto per miserationes à facie tua Domine, ne reputemur sicut bestiæ ut comedamus herbam superficiei agri: surgemus nunc & laborabimus labore manuum nostrarum, & comedemus cibum de cibo terræ; & sic discrimen fiat nunc coram te, inter filios hominis & natos jumentorum.

Hierosolymitanum.

Hieros. 8 *Deambulantis in horto in robore diei.* 9 *Et vocavit verbum Domini Dei Adamum, & dixit illi: Ecce mundus quem creavi revelatus est coram me, tenebræ & lux apertæ sunt coram me; quomodo autem putas locum in medio cujus es non esse mihi conspectum? Ubi est mandatum quod ego tibi præcepi?*

Hieros. 15 *Et erit quando filii mulieris operam dabunt legi, & fecerint mandata, studebunt tibi conterere caput & occident te; quando verò relinquent filii mulieris legis præcepta, nec servabunt mandata, tu operā dabis ut mordeas eos in calcaneis ipsorum, & ita noceas eis: verum erit remedium filiis mulieris, tibi verò serpenti nullum erit remedium; quandoquidem futurum est ut ipsi alii aliis incolumitatem præstent in calcaneo, in fine extremitatis dierum, in diebus ejus, nimirum regis Messiæ.*

Hieros. 18 *Et spinas & tribulos producet tibi, & comedes herbam quæ est in superficie agri: respondit homo & dixit; Obsecro per miserationes à coram te Domine, ne reputemur coram te pro bestiis ad comedendum herbam quæ est in superficie agri: surgemus nunc & edemus de labore manuum nostrarum, & edemus cibum ex fructibus terræ; & ita erit discrimen coram te, inter filios hominis & inter bestias.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

8 * بشنویدند مر آواز ،، خدا رویش کنا در بوستان بهوای آن روز نهان شد آن آدم وزن
او از حضرت ،، خدا در میان درخت آن بوستان * بخواند ،، خدا بآن آدم گفت باو
10 کجای تو * گفت مر آواز تو بشنویدم در بوستان بترسیدم که برهنهام من ونهان
11 شدم * گفت که آگاه کرد بتو که برهنهی تو هاز آن درخت آنچه فرمودم ترا
12 بنه خوردن ازو بخوردی * گفت آن آدم آن زن آنچه بدادی بنزد من آن بداد بمن
13 از آن درخت وبخوردم * گفت ،، خدا بزن چه ایـــن بکردی گفت آن زن آن
14 مار فریب داد مرا وبخوردم * گفت ،، خدا بآن مار که بکردی این لعنت تو از همه
آن چهارپا واز همه زنده آن دشت ابر شکم تو بروی وخاک بخوری همه روزها زندگی تو
15 * ودشمنی بنهم میان تو ومیان آن زن ومیان نسل تو ومیان نسل آن او بکوبد ترا
16 سر وتو بگزی اورا پاشنه * بآن زن گفت بسیار کردن بسیار کنم زحمت تو وحاملگیی
17 تو در زحمت بزایی فرزندان وبشوهر تو حاجیی تو واو مسلط باشد در تو * وبآدم
گفت که شنیدی بآوازی زنی تو وبخوردی از آن درخت آنچه فرمودم ترا بگفتن نه
خوری ازو لعنتست آن زمین در سبب تو در زحمت بخوری ازان همه روزهای زندگیی
18 تو * وخار وخس بروید بتو وبخوری مر گیاه آن دشت.

Mox ut audiverunt vocem Domini Dei 8
deambulantis in horto in aura diei, abscondit se homo & uxor ejus à præsentia Domini Dei in medio arborum horti. Vocans autem Dominus Deus 9
hominem, dixit ei; Ubi es tu? Re- 10
spondit, Auditâ voce tuâ in horto, timui quia nudus eram; & abscondi me. Dixit, Quis indicavit tibi te nudum 11
esse? Num comedisti de arbore illa de qua præceperam tibi ne comederes? At homo, Mulier quam dedisti ut esset 12
mecum, ipsa dedit mihi de arbore, & comedi. Dixit Dominus Deus ad mu- 13
lierem, Quamobrem hoc fecisti? Respondit mulier, Serpens decepit me, & comedi. Tum dixit Dominus Deus ad 14
serpentem, Quia fecisti hoc, maledictioni eris præ omni quadrupede, & præ omni animali agresti: super ventrem tuum gradieris, & pulverem comedes cunctis diebus vitæ tuæ. Præterea, inimicitiam ponam inter te & 15
inter mulierem, & inter semen tuum & semen ipsius: ipsum contundet tibi caput, tu verò mordebis ei calcaneum. Ad mulierem dixit, Multiplicando 16
multiplicabo dolorem tuum, & prægnationem tuam; in dolore paries filios: & ad maritum tuum erit necessitas tua, ipseq; dominabitur tibi. Et ipsi Adā dixit, 17
Quia auscultâsti voci uxoris tuæ, & comedisti de arbore de quâ præceperam tibi, dicendo; Non comedes ex ea; in maledictioni erit terra tui causâ: in ærumna comedes ex ea omnibus diebus vitæ tuæ. Spinæq; ac vepres 18
pullulabunt tibi, & comedes herbam agri.

ירושלמי תרגים יונתן בן עוזיאל

Targ. Jonathan B. Uziel. Hierosolymitanum.

19 בזעת בליעות כף ידך תיכול מזונא עד דתיהדור לעפרא דמינה אתבריאת ארום
עפרא אנת ולעפרא תתוב דמן עפרא אנת עתיד למיקום למיתן דינא וחושבנא על כל
20 מה דעבדת ביום דינא רבא : ויקרא וקרא אדם שום אנתתיה חוה ארום היא הות
21 אימא דכל בני נשא : ויעש ועבד יי אלהים לאדם ולאנתתיה לבושין דיקר מן משך
חויא דאשלח מניה על משך בשריהון חלף שופריהון דאשתלחו ואלבישינון :

22 ויאמר ואמר יי אלהים למלאכיא די
משמשין קדמוי הא אדם הוה יחידי
בארעא היכמא דאנא יחידי בשמי מרומא
ועתידין למיקום מניה דידעין למפרשא
בין טב לביש אלו נטר מצותא פקידתיה
אית הוא חי וקיים כאילן חייא עד לעלמין
וכדון על דלא נטר מה דפקידתא נגזור
עלוהי ונטרדיה מן גנתא דעדן קדם עד
לא יפשט ידיה ויסב מן פירי אילן חייא
דהא אין אכיל הוא מניה הוי חי
23 וקיים עד לעלמין : וישלחהו ותרכיה
יי אלהים מגנתא דעדן ואזל ויתיב בטור
מוריה למפלח ית אדמתא דאתברי
24 מתמן : ויגרש וטרד ית אדם מן דאשרי
יקר שכנתיה מן לקדמין בין תרין כרוביא
קדם עד לא ברא עלמא ברא אורייתא
אתקין גינתא דעדן לצדיקייא דייכלון
ויתפנקון מן פירי אילנא על די פלחו
בחייהון באולפן אורייתא בעלמא הדין
וקיימו פקודייא אתקין גהינם לרשיעייא
דמתילא לחריבא שנינא אכלה מתרין
סטרין אתקין בגוויה זיקוקין דינור ונומרין
דאשתא למדן בהון לרשיעייא דמרדו
בחייהון באולפן אורייתא טבתא היא
אורייתא לפלחה מן פירי אילן חייא
דאתקנהא מימר דיי לנטורהא דיהי
קיים ומטייל בשבילי ארחא דחיי לעלמא דאתי :

ירושלמי 22 ואמר מימרא דיי אלהים
הא אדם דבריית יתיה יחידי בגו עלמי
היך מה דאנא יחידי בשמי מרומא עתידין
אומין סגיאין למקם מניה מניה תקום
אומה דידעה למפרשא בין טב לביש
וכדון טב דנטרוד יתיה מן גנתא דעדן
קדם עד לא יפשוט ידיה ויסב לחוד מן
פירי אילנא דחייא וייכול ויחי לעלם: ויגרש
24 וטרד ית אדם ואשרי יקר שכנתיה מן
לקדמין ממדנח לגנתא דעדן מעלוי תרין
כרוביא קדם עד לא נברא עלמא תרין
אלפין שנין ברא אורייתא ואתקין גהנם
וגנתא דעדן אתקין גנתא דעדן לצדיקיא
דייכלון ויתפנקון מן פירי אילנא על
דנטרו מצוותא דאורייתא בעלמא הדין
אתקין גהנם לרשיעיא דהיא מדמיא
לחרבא שנינא אכלה מתרין סטרה אתקין
בגויה זיקוקין דנורא וגומרין מבערין
לרשיעיא להתפרע מנהון לעלמא דאתי
על דלא נטרו מצוותא דאורייתא בעלמא
הדין ארום אילן דחייא היא אורייתא כל
דנטר לה בעלמא הדין הוי חי וקיים
כאילנא דחיי טבא היא אורייתא לפלחה
בעלמא הדין היך פרי אילן דחייא
לעלמא דאתי :

In labore volæ manus tuæ comedes cibum, donec revertaris in pulverem 19
ex qua creatus es: quoniam pulvis tu, & in pulverem revertêris; quia ex
pulvere suscitandus es, ut reddas judicium & rationem, omnium quæ fece-
ris, in die judicii magni. Et vocavit Adam nomen uxoris suæ Chava; quo- 20
niam ipsa est mater omnium filiorum hominis. Et fecit Dominus Deus 21
Adamo & uxori ejus vestimenta honoris ex pelle serpentis, quam exuerat
ex se, super cutem carnis eorum, pro pulchritudine sua quam exuti erant,
& induit eos. Et dixit Dominus 22
Deus Angelis, qui coram se ministrabant; Ecce Adam est solus in terra, quemadmodum ego solus sum in cœlis excelsis, & futuri sunt ut surgant ex eo qui cognoscant discernere inter bonum & malum: si servâsset mandata, quæ ego præcepi illi, viveret, & æternus esset sicut arbor vitæ usque in seculum. Jam verò quia non servavit quæ præcepi, decernamus contra eum ut ejiciamus eum ex horto Eden, antequam extendat manum suam, & accipiat ex fructibus arboris vitæ: Nam ecce si comedat ipse ex ea, erit vivens &
æternus usque in seculum. Et ejecit 23
eum Dominus Deus ex horto Eden, & profectus habitavit in monte Morija, ad colendum terram ex qua
creatus erat. Expulit ergo Adam, 24
ex quo habitare fecit gloriam divinitatis suæ ab antiquo inter duos Cherubim. Antequam crearetur mundus creavit legem, præparavit hortum Eden justis, ut comedant & delicientur ex fructibus arboris, eò quòd coluerint in vita sua doctrinam legis in hoc seculo & servârint mandata: præparavit Gehennam reprobis, quæ assimilatur gladio acuto ancipiti: præparavit in medio ejus scintillas ignis, & carbones ignitos, ad judicandum illis reprobos qui rebelles fuerunt in vita sua contra doctrinam legis. Bona est lex operanti eam præ fructibus arboris vitæ, quam præparavit sermo Domini custodienti eam, ut sit æternus, & ambulet in semitis viæ vitæ futuri seculi.

Hierosol. 22 *Et dixit verbum Domini Dei; Ecce Adam quem creavi unicum in seculo meo, quemadmodum ego solus sum in cœlis excelsis, futurum est ut populi multi proveniant ex ipso: ex ipso prodibit populus qui nôrit discernere inter bonum & malum: nunc itaque melius est ut ejiciamus eum ex horto Eden, priusquam extendat manum suam, & accipiat etiam ex fructibus arboris vitæ, & comedat & vivat in seculum.* 24 *Et ejecit hominem; & habitare fecit gloriosam majestatem suam ab antiquo ab Oriente horti Eden, desuper duos Cherubinos. Antequam crearetur mundus duobus millibus annorum creavit legem, & præparavit Gehennam & hortum Eden. Præparavit inquam hortum Eden justis, ut comedant & epulentur ex fructibus arboris, eò quòd custodierint legis mandata in hoc seculo: præparavit Gehennam improbis, quæ similis est gladio acuto ancipiti; præparavit in medio ejus scintillas ignis, & prunas comburentes improbos, ad ultionem sumendum de illis in futuro seculo, eò quòd in hoc seculo non observârint legis præcepta: quia arbor vitæ est lex, quisquis observat illam in hoc seculo vivet, & permanebit sicut arbor vitæ; bona est lex operanti eam in hoc seculo, sicut fructus arboris vitæ in seculo venturo.*

ד

CAP. IV.

1 והאדם ואדם ידע ית חוה אתתיה דהוא חמידת למלאכא ואעדיאת וילידת
2 ית קין ואמרת קניתי לגברא ית מלאכא דיי : ותסף ואוסיפת למילד מן בעלה
3 אדם ית תיומתיה וית הבל והוה הבל רעי ענא וקין הוה גבר פלח בארעא : ויהי
מקץ והוה מסוף יומיא בארבסר בניסן ואייתי קין מאיבא דארעא מדרע כיתנא
4 קרבן בכוריא קדם יי : והבל והבל אייתי אף הוא מבכירי ענא ומפטימהון
והוה רעוא קדם יי וסבר אפין בהבל ובקורבניה :

ADam verò cognovit Chava uxorem suam, quæ desiderabat Angelum: 1
& concepit & peperit Cain, & dixit; Acquisivi virum Angelum Domini.
Et addidit parere ex marito suo Adam gemellam ejus & Habelem: & erat 2
Habel pastor ovium, Cain verò erat vir colens terram. Et fuit à fine dierum, 3
decima quarta Nisan, adduxit Cain de fructu terræ de semine lini oblatio-
nem primitiarum coram Domino. Sed Habel adduxit etiam ipse ex pri- 4
mogenitis ovium, & ex pinguibus earum: & erat complacentia coram
Domino & aspectus facierum in Habele, & in oblatione ejus.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

19 *در عرق پیشانیی تو بخوری نان تا بازگشتن تو بآن زمین که از آن ستانده شدی که خاك تو
20 وبخاك باز گردی *بخواند آن آدم نام زن او حوه که آن بود مادر همه زندهی ناطق* بکرد ״ خدا
21 بآدم وبزن او جامها پوست بپوشاند ایشانرا* گفت ״ خدا اینك آن آدم بود چون یگانه
22 ازو بدانستن نیك وبد واکنون تا نه کشد دست او وبستاند نیز از درخت آن زندگی
23 وبخورد وبزید بجاوید * بفرستاد اویرا ״ خدا از بوستان بهشت بکار کردن آن زمین
24 آنچه ستانده شود ازانجا * براند مر آن آدم مسکن کرد از پیش ببوستان بهشت مر
آن کروبها ومر زبانه آن شمشیر آن گشت شوا بنگاه داشتن مر راه درخت آن زندگی*

*In sudore frontis tui vescêris pane, do- 19
nec revertaris in terram; nam de ea
sumpta es: quia pulvis es tu, & in
pulverem revertêris.* Et *vocavit homo* 20
*nomen uxoris suæ, Havah; quòd ipsa
esset mater omnis viventis rationalis.*
Tum *faciens Dominus Deus Adam &* 21
uxori ejus vestes pelliceas, induit eos.
Dixit autem *Dominus Deus, Ecce ho-* 22
mo iste est quasi unicus ex se, ad sciendum bonum ac malum: Nunc ergò, ne porrigat manum suam, & sumat etiam de arbore vitæ, & comedat, vivátque in æternum. Emisit eum Do- 23
minus Deus de horto Paradisi ad colendum terram ex qua sumptus fuerat. Ex- 24
pellens itaque *hominē, collocavit anteriùs in horto Paradisi Cherubinos, et flammam gladii versatilem, ad custodiendum viam arboris vitæ.*

* فصل چهارم *

* وآن آدم خلوت کرد اوا ز حوه زن او آبستن شد براییید مر قین گفت حاصل کردم مرد
2 از حضرت ״ * بیافزود براییدن مر برادر او مر هبل بود هبل شبانی کنای گوسفند وقین
3 بود کار کنای زمین * بود از فرجام روزگاران بیاورد قین از بر آن زمین هدیه
4 بحضرت ״ * وهبل بیاورد نیز او از نخست زادهای گوسفند او واز فربهان ایشان قبول
کرد ״ بهبل وبهدیهای او*

CAP. IV.

ADam verò secessum fecit cum Ha- 1
vah uxore suâ: quæ gravida facta, peperit Cain: Tunc *dixit, Acquisivi virum à præsentia Domini. Rursum pe-* 2
perit fratrem ejus Habel. Fuit autem
*Habel pastor ovium; Cain verò fuit cul-
tor terræ. Fuit post finem dierum ut* 3
adduceret Cain de fructu terræ oblationem in præsentiam Domini. Habel quo- 4
que, etiam ipse adduxit de primogenitis ovium suarum, et pinguibus earum. Accepit Dominus Habel & oblationes ejus:

ירושלמי — תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B UZIEL. *Hierosolymitanum.*

5 ואל קין ולקין ולקורבניה לא סבר אפין ותקיף לקין לחדא ואתכבישו אקונין
6 דאפוהי : ויאמר ואמר יי לקין למה תקיף לך ולמה אתכבישו איקונין דאנפך :
7 הלא הלא אם תיטיב עובדך ישתבק לך חובך ואין לא תיטיב עובדך בעלמא הדין ליום דינא רבא חטאך נטיר ועל תרעי ליבך חטאה רביע ובידך מסרית רשותיה דיצרא בישא ולוותך יהי מתויה ואנת תהא שליט ביה בין למזכי בין למחטי :
8 ויאמר ואמר קין לות הבל אחוהי איתא ונפוק תרוינן לברא והוה כד נפקו תרויהון לברא עני קין ואמר להבל מסתכל אנא דברחמין אתברי עלמא אבל לא כפירי עובדין טבין הוא מידבר ומסיב אפין אית בדינא מן בגלל מה אתקבל קרבנך וקרבני מני לא אתקבל ברעוא עני הבל ואמר לקין ברחמין אתברי עלמא וכפירי עובדין טבין הוא מדבר ומסב אפין לית בדינא ועל דהוו פירי עובדי טבין מדידך וקדמין לדידך אתקבל ברעוא קרבני עני קין ואמר להבל לית דין ולית דיין ולית עלם אחרן ולית למיתן אגר טב לצדיקיא ולית למפרעא מן רשיעיא עני הבל ואמר לקין אית דין ואית דיין ואית עלם אחרן ואית למיתן אגר טב לצדיקיא ואית למתפרעא מן רשיעיא ועל עיסק פתגמיא האלין הוו מתנציין על אנפי ברא וקם קין על הבל אחוהי וטבע אבנא במצחיה וקטליה :
9 ויאמר ואמר יי לקין אן הבל אחוך ואמר לא ידענא דלמא נטיר אחי אנא :
10 ויאמר ואמר מה עבדת קל דמי קטילת אחוך דאתבלעו בגרגישתא צווחין קדמי מן ארעא :
11 ועתה וכען חלף דקטלתיה ליט את מן ארעא דפתחת ית פומא
12 וקבילת ית דמי דאחוך מן ידך : כי תעבוד ארום תפלח ית ארעא לא תוסף למיתן
13 חיל פירהא לך מטלטל וגלי תהי בארעא : ויאמר ואמר קין קדם יי סגי תקיף
14 מרודי מלמסיבלא ברם יוכלא קמך למסבליה יתיה : הן גרשת הא טרדת יתי יומא דין מעל אנפי ארעא מן קדמך האיפשר דאיטמר ואין אהי מטלטל וגלי בארעא כל
15 זכיי דישכחינני יקטלינני : ויאמר לו ואמר ליה יי הא בכן כל דקטיל קין לשבעא דרין יתפרע מניה ורשם יי על אפי דקין אתא מן שמא רבא ויקירא בגין דלא למקטול יתיה כל דישכחוניה באסתכלותיה ביה :

ירושלמי ד 7 הלא הלא אין תיטיב עובדך בעלמא הדין ישתרי וישתבק לך לעלמא דאתי ואין לא תיטיב עובדך בעלמא הדין ליום דינא רבא חטאך נטיר ועל תרע לבא רביע ברם בידך מסרית רשותיה דיצרא בישא ואת תהוי שליט ביה בין למזכי בין למחטי :
8 ואמר קין להבל אחוי אתא ונפיק לאפי ברא והוה כד נפקו תרויהון לאפי ברא עני קין ואמר להבל אחוי לית דין ולית דיין ולית עלם אוחרן ולא למתן אגר טב לצדיקיא ולא לאתפרע מן רשיעיא ולא ברחמין אתברי עלמא ולא ברחמין הוא מדבר מן בגלל מה אתקבל קורבנך מנך ברעו ומני לא אתקבל ברעוא עני הבל ואמר לקין אית דין ואית דיין ואית עלם אוחרן ואית מתן אגר טב לצדיקיא ולאתפרע מרשיעיא וברחמין אתברי עלמא וברחמין הוא מדבר ברם כפירי עובדין טבין הוא מדבר על דהון עובדי תקנין מן דידך אתקבל קרבני מני ברעוא ומנך לא אתקבל ברעוא והוו תרויהון מנצין באפי ברא וקם קין על הבל אחוי וקטל יתיה :
10 קול קל אדמיהון דאוכלוסין דצדיקיא דהון עתידין למקם מן הבל אחוך :
13 ואמר קין קדם יי סגין אנון חובי למסבול ברם אית יוכלא קדמך למשרי ולמשבק לי :

Cain autem & ejus oblationem *sereno* vultu non aspexit : & iratus est Cain 5 valde , & dejectæ sunt figuræ facierum ejus. Et dixit Dominus Cain : 6 Cur ira est tibi ? & cur dejectæ sunt imagines faciei tuæ ? An non si bo- 7 na feceris opera tua , remittetur tibi peccatum tuum ? Quòd si non bona feceris opera tua in hoc seculo, ad diem judicii magni peccatum tuum servatur , & ad fores cordis tui peccatum jacebit : verùm in manu tua tradidi potestatem ipsius concupiscentiæ malæ, & ad te erit appetitus ejus ; & tu dominaberis illi, sive ad justitiam sive ad peccatum. Et dixit Cain ad Habel fratrem suũ ; 8 Veni , exeamus ambo nos in agrum: fuitque cum exiissent ambo ipsi in agrum , respondit Cain & dixit Habeli ; Intelligo ego quòd per miserationes creatus est mundus, sed non secundùm fructus operum bonorum gubernatur , & acceptio est facierum in judicio : propter quid accepta est oblatio tua , oblatio verò mea ex me non accepta est cum beneplacito ? Respondit Habel & dixit Caino : In miserationibus creatus est mundus,& secundùm fructus bonorum operum gubernatur,& acceptio facierum non est in judicio ; & propterea quòd fuerunt fructus operum meorum meliores tuis & pretiosores tuis, recepta est cum beneplacito oblatio mea. Respondit Cain & dixit Abeli ; Non est judicium, nec Judex, nec seculum aliud , nec dabitur merces bona justis, nec ultio sumetur de improbis. Respondit Habel & dixit Caino : Est judicium , & est Judex , & est seculum aliud , & dabitur merces bona justis, & ultio sumetur de improbis ; & propter harum rerum causam contendebant super facies agri : & surrexit Cain contra Habel fratrem suum , & fixit lapidem in fronte ejus , & interfecit eum. Et dixit Dominus ad Cain; 9 Ubi est Habel frater tuus?&dixit,Non novi : nunquid custos fratris mei ego? Et dixit , Quid fecisti ; vox sangui- 10 num occisionis fratris tui, qui absorpti sunt in pulvere, clamant coram me ex terra. Jam verò pro eo quod interfecisti eum,maledictus tu de terra,quæ ape- 11 ruit os , & recepit sanguines fratris tui ex manu tua. Quando coles terram, 12 non addet dare robur fructuum suorum tibi ; vagus & exul eris in terra. Et 13 dixit Cain coram Dño,Gravior est rebellio mea quàm ut possim ferre;verùm potestas est coram te condonandi ipsam. Ecce ejecisti me hodie ex superficie 14 terræ ; à conspectu tuo an fieri potest ut abscondar ? quòd si sim vagus & exul in terra , omnis innocens qui invenerit me interficiet me. Et dixit illi Dñs; 15 Ecce nunc quisquis interfecerit Cain, per septem generationes ultio sumetur ab eo : & constituit Dominus super facies Caini signum ex nomine magno & pretioso , ut non interficeret eum quisquis eum inveniret, cùm videret ipse illud.

Hierosl. Cap. IV. 7 *An non si bona feceris opera tua in hoc seculo condonabitur & remittetur tibi in seculo venturo? quòd si non emendaveris opera tua in hoc seculo , in diem judicii magni peccatum tuum reservabitur, & ad fores cordis jacebit : verùm in manum tuam tradidi potestatem concupiscentiæ malæ , tu autem dominabere ei , sive ut justificeris sive ut pecces.* 8 *Et dixit Cain ad Abel fratrem suum; Veni & exeamus in agri superficiem : accidit itaque cum exiissent ambo ipsi ad agri superficiem, respondit Cain & dixit ad Abelem fratrem suum ; Non est judicium nec est Judex, nec est aliud seculum, nec dabitur merces bona justis , nec ultio sumetur de improbis , neque per miserationem creatus est mundus, neque per miserationem gubernatur. Quare recepta est oblatio tua à te cum beneplacito , à me autem non est accepta cum beneplacito? Respondit Abel & dixit Caino : Est judicium, & est Judex, & est aliud seculum, & est donum mercedis bonæ justis , & ultio sumi debet ab improbis , & cum miseratione creatus est mundus , & cum miseratione gubernatur : verùm juxta fructus bonorum operum gubernatur ; eò quòd opera mea tuis sunt concinniora , recepta est oblatio mea à me cum beneplacito . à te verò non est recepta cum beneplacito : fueruntque ambo ipsi contendentes in superficie agri , tum surrexit Cain contra Abel fratrem suum & interfecit eum.* 10 *Vox sanguinum congregationum justorum, qui erant surrecturi ex Abel fratre tuo* 13 *Et dixit Cain coram Domino. Plura sunt peccata mea quam ut possim ferre verùm est potestas coram te condonandi & remittendi mihi.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

5 * وبقین وبهدیهی او نا قبول کرد کرم شد بقین بغایت بکشتند گونهای روی او *
6 * گفت یَ بقین چرا کرم شد بتو وچرا بکشتند گونهای روی تو * ها نه اگر نکویی
7 کنی آمرزش واگر نه نکویی کنی بدرگاه خطا خسپا وبتو نحتاجی او وتو مسلط
8 باشی درو * گفت قین بهبل برادری او بود در بودن ایشان در دشت برخاست قین
9 بهبل برادری او وبکشت اویرا * گفت یَ بقین کجاست هبل برادر تو گفت
10 ندانستم هنگاه دارای برادر من من * گفت چه کردی آواز خونهای برادری تو فریاد
11 کنان بمن از آن زمین * واکنون لعنت تو از آن زمین آنچه بکشاد مر دهان آن بستاندن
12 مر خونها برادر تو از دست تو * که کار کنی مر آن زمین نه افزاید دادن زور آن بتو
13 سرگردان وسرگشته باشی در زمین * گفت قین بحضرت خدا بزرگاست گناه من
14 از آمرزش * اینك براندی مرا امروز از بالای روی آن زمین واز حضرت تو نهان شوم
15 وباشم سرگردان وسرگشته در زمین وباشد همه یابای من بکشد مرا * گفت خدا
بهمچنین همه کشای قین دو هفت بارها باز توخته شود بنهاد خدا بقین نشان ببی زدن
اویرا همه یابای او *

Cain verò & oblationem ejus non ac- 5 *cepit. Tum excandescente Cain valdè, mutati sunt aspectus vultûs ejus. Dixit* 6 *Dominus ad Cain, Quare excanduisti? et quare mutati sunt aspectus vultûs tui? Nonne si benefeceris, erit remissio? si* 7 *verò non benefeceris, peccatum ad ostium cubans est? & ad te erit necessitas ejus, & tu dominaberis ei. Locutus* 8 *est Cain cum Habel fratre suo : Fuit autem cùm essent in agro, insurrexit Cain in Habel fratrem suum, & occidit eum. Tum dicenti Domino ad Cain,* 9 *ubi est Habel frater tuus? respondit, Nescio : numquid custos fratris mei ego? Dixit, Quid fecisti? vox san-* 10 *guinum fratris tui clamans est ad me è terra. Nunc ergò maledictus eris tu* 11 *de terra, quæ aperuit os suum ad suscipiendum sanguines fratris tui è manu tua. Quando colueris terram, non ad-* 12 *jiciet præbere tibi vigorem suum : viæ anceps & attonitus eris in terra. Dixit Cain in præsentia Domini, Ma-* 13 *jus est peccatum meum quàm ut remissionem habeat. Ecce expulisti me* 14 *hodiè desuper faciem terræ, & à præsentia tua abscondar ; eróque viæ anceps & attonitus in terra : eritque ut omnis qui me invenerit, occidat me. Respondit Deus ; Propterea, qui-* 15 *cunque occiderit Cain bis septem vicibus ei rependetur : posuit itaque Deus signum in Cain, ne percuteret eum quicunque invenisset eum.*

תרגום יונתן בן עזיאל

16 ויצא ונפק קין מן קדם יי ויתיב בארעא
טלטול גלותיה דהות עבידא עלוהי
מלקדמין כגינוניתא דעדן: 17 וידע קין וידע
קין ית אנתתיה ואעדיאת וילדת ית חנוך
והוה בני קרתא וקרא שום קרתא כשום
בריה חנוך: 18 ויולד ואיתיליד לחנוך
ית עירד ועירד אוליד ית מחויאל
ומחיאל אוליד ית מתושאל ומתושאל אוליד ית למך: 19 ויקח ונסיב ליה למך
תרתין נשין שום חדא עדה ושום תניתא צלה: 20 ותלד וילידת עדה ית
יבל הוא הוה רב בהון דכל יתבי משכנין ומארי בעיר: 21 ושם אחיו ושום
אחוהי יובל הוא הוה רב בהון דכל דממנן לזמרא בכנורא ואבובא:
22 וצלה וצלה אף היא ילידת ית תובל קין רב לכל אומן דידע בעיבידת
נחשא ופרזלא ואחתיה דתובל קין נעמא היא הות מרת קינין וזמרין:
23 ויאמר ואמר למך לנשוי עדה וצלה קבילן קלי נשי למך אציתן למימרי
ארום לא גברא קטלית דנתקטלא תחותוהי ואוף לא עולימא חבילית דבגיניה
יהובדון זרעי: 24 כי שבעתים ארום קין דחב ותב בתיובתא עד שובעא דרין
אתליו ליה ולמך בר בריה דלא חב דינא הוא דיתלי ליה עד שובעין ושבעא:
25 וידע אדם וידע אדם תוב ית אנתתיה לסוף מאה ותלתין שנין דאתקטיל הבל
וילידת בר וקרת ית שמיה שת ארום אמרת יהב לי יי בר אוחרן חלף הבל דקטליה
קין: 26 ולשת ולשת אף הוא אתיליד בר וקרת ית שמיה אנוש הוא דרא
דביומוהי שריאו למטעי ועבדו להון טעון ומכנין לטעותהון בשום מימרא דיי:

ירושלמי

16 ונפק קין מן קדם יי ויתיב בארעא
גלי ומטלטל מן מדנח לגנתא דעדן
והוה קדם עד לא קטל קין להבל אחוי
הות ארעא מרביא ליה פירין כפירי
גנתא דעדן מן דחטא וקטל לאחוי הות
למסקא כובין ודרדרין:

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Et egressus est Cain à conspectu 16
Domini, & habitavit in terra migrationis exilii sui, quæ culta erat propter eum ab antiquo sicut hortus Eden. Et cognovit Cain uxo- 17
rem suam, & concepit & peperit Henoch: & ædificavit civitatem, & vocabat nomen civitatis juxta nomen filii sui, Henoch. Natus 18
vero est ipsi Henoch Hirad, & Hirad genuit Mechujael, & Mechujael genuit Methusael, & Methusael genuit Lamech. Et accepit sibi 19
Lamech duas uxores: nomen unius, Ada; nomen vero alterius, Tsilla.
Et peperit Ada Jabal: ipse erat dux illis omnibus qui habitabant taber- 20
nacula, & possidentibus jumenta. Et nomen fratris ejus Jubal: ille 21
dux erat omnibus præfectis cantici in cithara & tibiis. Et Tsilla etiam ipsa 22
peperit Tubalcain, magistrum omnis opificis qui novit opus æris & ferri: & soror ipsius Tubalcain Naama, ipsa erat domina lamentationum
& cantionum. Et dixit Lamech uxoribus suis Adæ & Tsillæ: Audite 23
vocem meam, uxores Lamech; auscultate sermoni meo: quoniam non virum interfeci, ut interficiamur pro eo; & etiam juvenem non perdidi, ut propter eum pereat semen meum. Quoniam Cain qui peccavit & con- 24
versus est per pœnitentiam, usque ad septem generationes dilata est ipsi *pœna*: Lamecho ipsius nepoti, qui non peccavit, æquum est ut differatur illi usque ad septuaginta septem. Et cognovit Adam rursus uxorem 25
suam, exactis centum & triginta annis postquam interfectus est Habel; & peperit filium, & vocavit nomen ejus Seth: quoniam dixit; Dedit mihi
Domin⁹ filium alium pro Habele, quem interfecit Cain. Ipsi verò etiam 26
Seth natus est filius, & vocavit nomen ejus Enos: illa *erat* ætas in cujus diebus incœperunt errare & fecerunt sibi idola, & cognominabant idola sua nomine sermonis Domini.

Hierosolymitanum.

Hieros. 16. *Et exiit Cain à facie Domini, & habitavit in terra exul & vagus ab oriente horti Eden. Fuit autem cum nondum occidisset Cain Abelem fratrem suum, producebat terra fructus, similes fructibus horti Eden; ex quo verò peccavit & occidit fratrem suum, produxit spinas & tribulos.*

ה

1 וזה ספר דין ספר ייחוס תולדת אדם ביומא דברא יי אדם בדיוקנא
2 דיי עבידתיה: זכר דכר ונוקבא בראנון ובריך יתהון בשום מימריה
3 וקרא ית שומהון אדם ביומא דאתבריאו: ויחי אדם וחיא אדם
מאה ותלתין שנין ואוליד ית שת דדמי לאקוניה ולדמותיה ארום מן קדמת
דנא אולידת חוה ית קין דלא דמי ליה והבל אתקטיל על ידוי וקין
אטרד ולא אתייחסו זרעיתיה בספר ייחוס אדם ובתר כן אוליד ית דדמי ליה
וקרת ית שמיה שת:

CAP. V.

HIc est liber genealogiæ hominis: in die qua creavit Dominus homi- 1
nem, ad imaginem Dei fecit ipsum. Marem & fœminam creavit eos: 2
& benedixit illis in nomine sermonis sui, & vocavit nomen eorum
Adam, die quo creati sunt. Et vixit Adam centum triginta annos & 3
genuit Seth, qui similis erat imagini & similitudini ejus; quoniam antea pepererat Hava Cainum, qui non similis erat ipsi: Habel enim interfectus erat per manum ipsius; at Cain expulsus erat, nec recensitum est semen ejus in libro progeniei Adam: postea verò peperit eum qui similis erat ipsi, & vocavit nomen ejus Seth.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*:

16 * برون آمد [قين از پيشي ؟] وبنشست در زمين نود] پيش بهشت * خلوت كرد قين 17
مر زن او آبستن شد وبزاييد مر حنوك بود آبدان كنا مر شهر بخواند نام آن شهر
18 چون نام پسر او حنوك * زاييده شد بحنوك مر عيرد وعيرد بزاياند مر محويال ومحويال بزاياند
19 مر متوشال ومتوشال بزاياند مر لمك * بستاند باو لمك دو زان نام آن يكه عده ونام
20 آن دويمي صلّه * بزايد عده مر يبل او بود بزركي نشينا خيمه ورمه * ونام برادر او يوبل 21
22 او بود بزركي همه گيرا چنك وطنبوره * وصلّه نيز او بزاييد مر توبل قين تيز
23 كنا وهمه استادي كنا مس وآهن وخواهر توبل قين نعمه * گفت لمك بزنان او عده
وصلّه بشنويد آواز من زان لمك گوش كنيد گفتار من كه مردي بكشتم بجراحت
24 من وكودك بنشان من * كه بهفت دو هفتها باز توخته شود قين ولمك هفتاد وهفت
25 * خلوت كرد آدم نيز مر زن او وبزاييد پسر بخواند مر نام او شت كه بنهاد بمن خدا نسل
26 ديكر بجاي هبل كه بكشت اويرا قين * وبشت نيز او زاييده شد پسر بخواند مر نام
او انوش آن هنكام سست شد بخواندن در نام ؟ *

Tum egressus Cain à præsentia Domi- 16
ni, sedit in terra Nod, ante Paradisum. Et secessum fecit Cain cum uxo- 17
re sua; quæ gravida facta peperit Hanoch: et ædificans urbem, vocavit nomen illius urbis secundùm nomen filii sui, Hanoch. Et natus est ipsi Hanoch I- 18
rad, & Irad genuit Mehujael, & Mehujael genuit Methusael, & Methusael genuit Lamech. Accepit sibi Lamech 19
duas uxores, nomen unius Adah, & nomen secundæ Sillah. Peperitque A- 20
dah Jabal: ipse fuit magister inhabitantium tentoria, & pascentium gregem.
Et nomen fratris ejus, Jubal: ipse fuit 21
magister omnis tractantis cymbalam & citharam. Et Sillah etiam ipsa peperit 22
Tubal-Cain, exacuendi & cujuslibet operis artificem æris ac ferri: soror verò
Tubal-Cain fuit Naamah. Dixit La- 23
mech uxoribus suis, Adah & Sillah audite vocem meam, uxores Lamech aurem præbete sermoni meo, quòd virum occidero in vulnere meo, & puerum in vibice mea. Quia pro septem 24
bis septies rependetur ipsi Cain, & Lamech septuagies et septies. Iterùm seces- 25
sum fecit Adam cum uxore sua, quæ peperit filium, cujus nomen vocavit Seth: quia inquit, posuit mihi Deus sobolem alteram loco Abel, quē occîdit eum Cain.
Et ipsi Seth etiam natus est filius, cu- 26
jus nomen vocavit Enosh: tunc neglectum est invocare nomen Domini.

* فصل پنجم *

1 * اين كتاب پيدا شدنهاي آدم در روز آفريدن خدا آدم در مانند فرشتهاي خدا
2 بكرد اويرا * نر وماده آفريد ايشانرا آفرين كرد ايشانرا بخواند مر نام ايشان آدم در
3 روز آفريدن ايشان * بزيست آدم صد وسي سال بزاياند در مانندي او چون چهرهي
او بخواند مر نام او شت:

CAP. V.

ISte est liber generationum Adam. In 1
die quo creavit Deus hominem, in similitudine angelorum Dei fecit illum.
Masculum & fœminam creavit eos; et 2
benedicens eis, vocavit nomen eorum
Adam, in die quâ creati sunt. Vixit 3
Adam centum triginta annos: genuitque ad similitudinem suam, secundùm formam suam filium, cujus nomen vocavit Seth.

ירושלמי | תרגום יונתן בן עוזיאל | Targ. JONATHAN B. UZIEL. | *Hierosolymitanum.*

4 ויהיו וַהֲוו יוֹמֵי אָדָם בָּתַר דְּאוֹלֵיד יַת
שֵׁת תַּמְנֵי מְאָה שְׁנִין וְאוֹלֵיד בְּנִין וּבְנָן׃
8 ויהיו וַהֲווֹ כָּל יוֹמֵי שֵׁת תְּשַׁע מְאָה
וְתַרְתֵּיסְרֵי שְׁנִין וּמִית׃ 9 ויחי וַחֲיָא אֱנוֹשׁ תִּשְׁעִין שְׁנִין וְאוֹלֵיד יַת קֵינָן׃
10 ויחי וַחֲיָא אֱנוֹשׁ בָּתַר דְּאוֹלֵיד יַת קֵינָן תַּמְנֵי מְאָה וַחֲמֵיסַר שְׁנִין וְאוֹלֵיד בְּנִין וּבְנָן׃
11 ויהיו וַהֲווֹ כָּל יוֹמֵי אֱנוֹשׁ תְּשַׁע מְאָה וַחֲמֵשׁ שְׁנִין וּמִית׃ 12 ויחי וַחֲיָא קֵינָן
שׁוּבְעִין שְׁנִין וְאוֹלֵיד יַת מַהֲלַלְאֵל׃ 13 ויחי וַחֲיָא קֵינָן בָּתַר דְּאוֹלֵיד יַת מַהֲלַלְאֵל
תַּמְנֵי מְאָה וְאַרְבְּעִין שְׁנִין וְאוֹלֵיד בְּנִין וּבְנָן׃ 14 ויהיו וַהֲווֹ כָּל יוֹמֵי קֵינָן תְּשַׁע
מְאָה וְעֶשֶׂר שְׁנִין וּמִית׃ 15 ויחי וַחֲיָא מַהֲלַלְאֵל שִׁתִּין וַחֲמֵשׁ שְׁנִין וְאוֹלֵיד יַת יֶרֶד׃
16 ויחי וַחֲיָא מַהֲלַלְאֵל בָּתַר דְּאוֹלֵיד יַת יֶרֶד תַּמְנֵי מְאָה וּתְלָתִין שְׁנִין וְאוֹלֵיד בְּנִין
וּבְנָן׃ 17 ויהיו וַהֲווֹ כָּל יוֹמֵי מַהֲלַלְאֵל תַּמְנֵי מְאָה וְתִשְׁעִין וַחֲמֵשׁ שְׁנִין וּמִית׃
18 ויחי וַחֲיָא יֶרֶד מְאָה וְשִׁתִּין וְתַרְתֵּין שְׁנִין וְאוֹלֵיד יַת חֲנוֹךְ׃ 19 ויחי וַחֲיָא יֶרֶד
בָּתַר דְּאוֹלֵיד יַת חֲנוֹךְ תַּמְנֵי מְאָה שְׁנִין וְאוֹלֵיד בְּנִין וּבְנָן׃ 20 ויהיו וַהֲווֹ כָּל
יוֹמֵי יֶרֶד תְּשַׁע מְאָה וְשִׁתִּין וְתַרְתֵּין שְׁנִין וּמִית׃ 21 ויחי וַחֲיָא חֲנוֹךְ שִׁתִּין וַחֲמֵשׁ
שְׁנִין וְאוֹלֵיד יַת מְתוּשֶׁלַח׃ 22 ויתהלך וּפְלַח חֲנוֹךְ בְּקֻשׁוֹט קֳדָם יְיָ בָּתַר דְּאוֹלֵיד יַת
מְתוּשֶׁלַח תְּלַת מְאָה שְׁנִין וְאוֹלֵיד בְּנִין וּבְנָן׃ 23 ויהיו וַהֲווֹ כָּל יוֹמֵי חֲנוֹךְ עִם דַּיָּירֵי
אַרְעָא תְּלַת מְאָה וְשִׁתִּין וַחֲמֵשׁ שְׁנִין׃
24 ויתהלך וּפְלַח חֲנוֹךְ בְּקוּשְׁטָא קֳדָם יְיָ
וְהָא לֵיתוֹהִי עִם דַּיָּירֵי אַרְעָא אֲרוּם
אִתְנְגִיד וְסַלֵּיק לִרְקִיעָא בְּמֵימַר קֳדָם יְיָ
וּקְרָא שְׁמֵיהּ מִיטַטְרוֹן סָפְרָא רַבָּא׃ 25 ויחי וַחֲיָא מְתוּשֶׁלַח מְאָה וּתְמָנִין וּשְׁבַע
שְׁנִין וְאוֹלֵד יַת לָמֶךְ׃ 26 ויחי וַחֲיָא מְתוּשֶׁלַח בָּתַר דְּאוֹלֵיד יַת לֶמֶךְ שְׁבַע מְאָה
וּתְמָנִין וְתַרְתֵּין שְׁנִין וְאוֹלֵד בְּנִין וּבְנָן׃ 27 ויהיו וַהֲווֹ כָּל יוֹמֵי מְתוּשֶׁלַח תְּשַׁע
מְאָה וְתַרְתֵּין וְשִׁתִּין וּתְשַׁע שְׁנִין וּמִית׃ 28 ויחי וַחֲיָא לֶמֶךְ מְאָה וּתְמָנִין וְתַרְתֵּין שְׁנִין וְאוֹלֵד בַּר׃

ירושלמי

4 תַּמְנֵי מְאָה שְׁנִין וּבְהוֹן בִּשְׁנַיָּא הָוָה מוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן׃
5 וּמִית וְאִתְכְּנֵישׁ מִן גּוֹ עָלְמָא׃

ירושלמי 24 וּפְלַח חֲנוֹךְ בְּקוּשְׁטָא קֳדָם יְיָ וְהָא לֵיתוֹהִי אֲרוּם אִתְנְגִיד בְּמֵימַר מִן קֳדָם יְיָ׃

4 Et fuerunt dies Adam postquam genuisset Seth octingenti anni: & genuit filios & filias. 8 Et fuerunt omnes dies Seth, nongenti & duodecim anni; & mortuus est. 9 Et vixit Enos nonaginta annos, & genuit Kenan. 10 Et vixit Enos postquam genuisset Kenan octingentis & quindecim annis; & genuit filios & filias. 11 Et fuerunt omnes dies Enos nongenti & quinque anni, & mortuus est. 12 Et vixit Kenan septuaginta annos, & genuit Mahalaleel. 13 Et vixit Kenan postquam genuisset Mahalaleel octingentis & quadraginta annis, & genuit filios & filias. 14 Et fuerunt omnes dies Kenan nongenti & decem anni, & mortuus est. 15 Et vixit Mahalaleel sexaginta quinque annos, & genuit Jered. 16 Et vixit Mahalaleel postquam genuisset Jered octingentos triginta annos; & genuit filios & filias. 17 Et fuerunt omnes dies Mahalaleel octingenti nonaginta quinque anni; & mortuus est. 18 Et vixit Jered centum sexaginta duos annos, & genuit Enoch. 19 Et vixit Jered postquam genuisset Enoch octingentos annos; & genuit filios & filias. 20 Et fuerunt omnes dies Jered nongenti sexaginta duo anni, & mortuus est. 21 Et vixit Enoch sexaginta quinque annos, & genuit Methuselach. 22 Et coluit Enoch in veritate coram Domino, postquam genuisset Methuselach, trecentis annis; et genuit filios et filias. 23 Et fuerunt omnes dies Enoch, cum habitatoribus terræ, trecenti et sexaginta et quinque anni. 24 Et coluit Enoch in veritate coram Domino, et ecce non ipse cum generationibus terræ; quoniam subductus est, et ascendit in cœlum in sermone coram Domino: et vocatum est nomen ejus Metatron scriba magnus. 25 Et vixit Methuselach centum octinginta septem annos, et genuit Lemech. 26 Et vixit Methuselach postquam genuisset Lemech septingentos octoginta duos annos; et genuit filios et filias. 27 Et fuerunt omnes dies Methuselach nongenti et duo et sexaginta novem anni; et mortuus est. 28 Et vixit Lamech centum octoginta duos annos, et genuit filium.

Hierosol. 4. *Octingentis annis, & in illis annis genuit filios & filias.* 5. *Et mortuus est, & collectus è medio mundi.*

Hierosol. 24. *Et coluit Enoch in veritate coram Domino, & ecce non fuit ipse; quoniam subtractus est per verbum à conspectu Domini.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

4 *بودند روزکارن آدم پس زایانیدن او مر شث هشت صد سال برایانید پسران دختران*
5 *بودند همه روزکاران آدم آنچه بزیست نهصد وسي سال وبمرد
6 * بزیست شث صد وپنج
7 سال برایانید مر انوش * بزیست شث پس زایانیدن او مر انوش هشت صد وهفت سال
8 برایاند پسران ودختران * بودند همه روزکاران شث نه صد ودوازده سال وبمرد *
9 *بزیست انوش نود سال برایاند مر قینن
10 * بزیست انوش پس زایاندن او مر قینن
11 هشت صد وپانزده سال برایاند پسران ودختران * بودند همه روزکاران انوش نه صد
12 وپنج سال وبمرد
13 * بزیست قینن هفتاد سال برایاند مر مهلالل * بزیست قینن پس
14 زایاندن او مر مهلالل هشت صد وچهل سال وبرایاند پسران ودختران * بودند همه
15 روزکاران قینن نه صد وده سال وبمرد * بزیست مهلالل شست وپنج سال برایاند مر یرد *
16 *بزیست مهلالل پس زایاندن او مر یرد هشت صد وسي سال برایاند پسران ودختران
17 * بودند
18 همه روزکاران مهلالل هشت صد ونود وپنج سال وبمرد * بزیست یرد صد وشست ودو
19 سال برایاند مر حنوك * بزیست یرد پس زایاندن او مر حنوك هشت صد سال برایاند
20 پسران ودختران * بودند همه روزکاران یرد نه صد وشست ودو سال وبمرد
21 * بزیست
22 حنوك شست وپنج سال برایاند مر متوشلح * رویش کرد حنوك بحضرت خدا پس
23 زایاندن او مر متوشلح سه صد سال برایاند پسران ودختران * بود همه روزکاران
24 حنوك سه صد وشست وپنج سال * [رویش کرد حنوك بحضرت خدا] ونیست او که
25 بستاند اویرا خدا * بزیست متوشلح صد وهشتاد وهفت سال برایاند مر لمك
26 * بزیست
متوشلح پس زایاندن او مر لمك هفت صد وهشتاد ودو سال برایاند پسران ودختران *
27 *بودند همه روزکاران متوشلح نه صد وشست ونه سال وبمرد
28 * بزیست لمك صد
وهشتاد ودو سال برایاند پسر *

4 *Fuerunt tempora Adam postquàm genuit Seth, octingenti anni, et genuit filios ac filias.* 5 *Fuerunt itaque cuncta tempora Adam quibus vixit, nongenti triginta anni, & mortuus est.* 6 *Vixit Seth centum & quinque annos, & genuit Enosh.* 7 *Vixitque Seth postquàm genuit Enosh, octingentos & septem annos, & genuit filios ac filias.* 8 *Fuerunt itaque cuncta tempora Seth, nongenti & duodecim anni, & mortuus est.* 9 *Vixit Enosh nonaginta annos, & genuit Cainan.* 10 *Et vixit Enosh postquàm genuit Cainan, octingentos & quindecim annos: genuitque filios ac filias.* 11 *Fuerúntque cuncta tempora Enosh, nongenti & quinque anni, & mortuus est.* 12 *Vixit Cainan septuaginta annos, et genuit Mahalaleel.* 13 *Et vixit Cainan postquàm genuit Mahalaleel, octingentos & quadraginta annos: genuitque filios & filias.* 14 *Fuerunt autem cuncta tempora Cainan nongenti & decem anni, mortuúsque est.* 15 *Vixit Mahalaleel sexaginta & quinque annos, et genuit Jared.* 16 *Vixitque Mahalaleel postquàm genuit Jared, octingentos & triginta annos: genuitque filios & filias.* 17 *Fuerunt autem cuncta tempora Mahalaleel octingenti nonaginta & quinque anni, & mortuus est.* 18 *Vixit Jared centum sexaginta & duos annos, et genuit Hanoch.* 19 *Et vixit Jared postquàm genuit Hanoch, octingentos annos: genuitque filios & filias.* 20 *Fuerúntque cuncta tempora Jared nongenti sexaginta & duo anni, & mortuus est.* 21 *Vixit Hanoch sexaginta quinque annos, et genuit Methuselah.* 22 *Ambulavit autem Hanoch in præsentia Dei postquàm genuit Methuselah, trecentos annos: genuitque filios & filias.* 23 *Fuerúntque cuncta tempora Hanoch trecenti sexaginta quinque anni.* 24 *Ambulavit inquam, Hanoch in præsentia Dei, & esse desiit; quia tulit eum Deus.* 25 *Vixit Methuselah centum octoginta & septem annos, et genuit Lamech.* 26 *Vixitque Methuselah postquàm genuit Lamech, septingentos octoginta atque duos annos: genuitque filios ac filias.* 27 *Fuerunt itaque cuncta tempora Methuselah nongenti sexaginta novem anni, & mortuus est.* 28 *Vixit Lamech centum octoginta & duos annos, et genuit filium,*

תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL. — ירושלמי — *Hierosolymitanum.*

ויקרא וקרא ית שמיה נח למימר דין ינחמיננא מפולחננא דלא מצלחא ומליעות 29
ידנא מן ארעא דלטא יי בגין חובי בני אנשא : ויחי וחיא למך בתר דאוליד ית 30
נח חמש מאה ותשעין וחמש שנין ואוליד בנין ובנן : ויהיו והוו כל יומי למך שבע 31
מאה ושובעין ושבע שנין ומית : ויהי נח והוה נח בר חמש מאה שנין ואוליד נח 32
ית שם וית חם וית יפת :

Et vocavit nomen ejus Noach, dicendo: Hic consolabitur nos ab opere nostro 29
non prospero, & à laboribus manuum nostrarum, ex terra cui maledixit De-
us propter peccata filiorum hominis. Et vixit Lamech postquam genuisset 30
Noach quingentis nonaginta quinque annis; & genuit filios & filias. Et 31
fuerunt omnes dies Lamech septingenti septuaginta & septem anni; & mor-
tuus est. Et fuit Noach filius quingentorum annorum; & genuit Noach 32
Semum, Chamum, & Japhetum.

ו

ויהי כי והוה ארו שריאו בני נשא למסגי על אנפי ארעא ובנתא שפירתא אתילידו 1
להון : ויראו וחמון בני רברביא ית בנת אנשא ארום שפירן הינון וכחלן ופקסן 2
ומהלכן בגילוי בשרא והרהירו לזנו ונסיבו להון נשין מכל דאתרעיו : ויאמר ואמר 3
יי במימריה לא יתדנון כל דריא בישיא
דעתידין למיקם בסדר דיניא דדרא
דמבולא למובדא ולמשתיצי מגו עלמא
הלא יהבית רוח קדשי בהום מן בגלל
די יעבדון עובדין טבין והא אבאישו
עובדיהון הא יהבית להון ארכא מאה
ועשרין שנין מן בגלל דיעבדון תתובא
ולא עבדו : הנפילים שמחזאי ועוזיאל 4
הינון נפילין מן שמיא והוו בארעא
ביומיא האינון ואוף בתר כן דעלון בני רברביא לות בנת אינשא וילידן להון והינון
מתקרין גברין דמעלמא אינשי שמהן : וירא וחמא יי ארום סגיאת בישת אינשא 5
בארעא וכל יצרא דמחשבת לביה לחוד
ביש כל יומא : וינחם ותב יי במימריה 6
ארום עבד ית אינשא בארעא ואידיין
עליהון במימריה : ויאמר ואמר יי 7
אבטיל אנשא במימרי דבריתי מעל אנפי ארעא מאינשא עד בעירא עד ריחשא ועד
עופא דשמיא ארום תבית במימרי ארום
עבדתינון : ונח ונח דהוה צדיק אשכח 8
חינא קדם יי :

ירושלמי ו 3 ואמר מימריה דיי לא
יתדונון דריא דעתידין למקם מן בתר
דרא דמבולא למובדא למשתיציא
ולממחא גמירא הלא רוחי יהבית בבני
אנשא מן בגלל דאנון בשר ועובדיהון
עובדין טבין ועובדיהון עובדין בישין הא
יהבית להון ארכא מאה ועשרין שנין
דלמא דיעבדון תתובא ולא עבדו :

ירושלמי 6 והוה תהי מן קדם יי
במימריה ארי עבד ית אנשא בארעא
ואמר ודאין עם לביה :

ירושלמי 8 ונח על דהוה צדיק בדריה
אשכח חינא וחסדא קדם יי :

CAP. VI.

ET accidit quando inceperunt filii hominis multiplicari super facies terræ, 1
ut filiæ pulchræ nascerentur illis. Et viderunt filii optimatum filias homi- 2
num quòd pulchræ essent, & fucantes faciem & discernentes *capillos*, & am-
bulantes cum manifestatione carnis & cogitatione scortationis : & accepe- 3
runt sibi uxores ex omnibus quæ ipsis complacuerant. Et dixit Dominus per
sermonem suum; Non judicabuntur
omnes generationes perversæ, quæ
surrecturæ sunt, ordine judiciorum
ætatis diluvii, ut perdantur & exter-
minentur è medio mundi. An non
posui spiritum meum sanctum in illis,
eò ut faciant bona opera ? quia ve-
rò mala egerunt opera sua, ecce de-
di illis spatium centum viginti anno-
rum ut pœnitentiam agerent, sed
non fecerunt. Schamchazai & Uzi- 4
el, qui cadebant ex cœlis, erant in
terra in diebus illis: & etiam postquā
ingressi sunt filii magnatum ad filias
hominum, & pepererunt illis; & hi sunt qui vocantur Viri qui à seculo,
Viri nominum. Et vidit Dominus quod multa esset malitia hominis in ter- 5
ra, & omne figmentum cogitationis cordis ejus tantùm malum omni die.
Et pœnituit Dominum cum sermone 6
suo, quoniam fecisset hominem in
terra : & judicabat eos sermone suo.
Et dixit Dominus abolebo hominem 7
in sermone meo, quem creavi, de su-
perficie terræ; ab homine usque ad
jumentum, usque ad reptile, & usque ad volucre cœlorum : quoniam pœni-
tet me in sermone meo quòd illos
fecerim. Noach autem, qui erat ju- 8
stus, invenit gratiam coram Do-
mino.

Hierof. *Cap.* VI. 3 *Et dixit verbum ipsius Domini; Non judicabuntur ætates, quæ surrecturæ sunt post ætatē diluvii, ut perdantur, exterminentur & deleantur prorsus. An non spiritum meum indidi filiis hominum, eo quòd sint caro, & opera eorum opera bona? quia verò opera eorum sunt opera mala, ecce dedi illis spatium centum viginti annorum, si forsan facerent pœnitentiam, sed non fecerunt.*

Hierof. 6 *Et fuit pœnitentia à conspectu Domini in verbo suo, eò quòd fecisset hominem in terra, & dixit & disceptavit in corde suo.*

Hierof. 8 *Noach autem, quòd esset justus in ætate sua, invenit gratiam et misericordiam coram Domino.*

פ פ פ

SECTIO II.

אלה תולדות נח אלין יחוסין דגנסת נח נח הוה גבר זכאי שלים בעובדין 9
טבין הוה בדרוהי בדחלתא דיי הליך נח : ויולד ואוליד נח תלתא בנין ית שם ית 10
חם וית יפת :

Istæ sunt prosapiæ familiarum Noach. Noach fuit vir purus, integer in 9
operibus bonis erat in generationibus suis, in timore Dei ambulavit Noach.
Et genuit Noach tres filios; Semum, Chamum, & Japhetum. 10

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

29 بخواند مر نام او نوح بگفتن این آسایش دهد ایمارا از کارها ایما واز زحمت دستهاي ایما
30 از آن زمین آنچه نفرین کرد اویرا ؛ * بزیست لمك پس زایاندن او مر نوح پانصد ونود
31 وپنج سال بزایاند پسران ودختران * بود همه روزکاران لمك هفت صد وهفتاد وهفت سال
32 وبمرد * بود نوح قدر پانصد سال بزایاند نوح مر شم ومر حم ومر یفث *

Cujus nomen vocavit Noah, dicendo; 29
Iste requiem dabit nobis ab operibus no-
stris, & ab ærumna manuũ nostrarum de
terra cui maledixit Dominus. Vixitq; La- 30
mech postquàm genuit Noah, quingentos
nonaginta & quinque annos : & genuit
filios ac filias. Fuerunt itaque cuncta 31
tempora Lamech septingenti septuaginta
& septem anni, & mortuus est. Cùmq; 32
esset Noah circiter quingentorum anno-
rum, genuit ipse Sem, Ham, & Japheth.

* فصل ششم *

1 * بود که در استید آن آدم بسیار شدن ابر روی آن زمین ودختران زایده شدن
2 بایشان بدیدند فرشتکان خدا مر دختران آن آدم [که نیکان ایشان] بستدند بایشان
3 زنان از همه آنچه اختیار کردند * کفت [؛؛] نه قرار کیرد روح من در آدم بجاوید
4 در آنچه نیز او کوشتمند وباشند روزکاران او صد وبیست سال * آن خانان بودند در
زمین در روزکاران ایشان ونیز پس همچنین آنچه بیایند فرشتکان آن خدا بدختران
5 آن آدم بزایان بایشان ایشان آن جبّاران آنچه ازجاوید مردمان آن نام * بدید ؛ که
6 بسیار است بدی آن آدم در زمین وهمه خلق اندیشهای دل او خاصه بد
7 همه آن روز * تباعت آورد ؛ که بکرد مر آن آدم در زمین زحمت شد بدل او * کفت
؛ محو کنم مر آن آدم آنچه آفریدم از بالای روی آن زمین از آدم تا چهارپا تا جنبش وتا
9 مرغ آن آسمان که تباعت آوردم که آفریدم ایشانرا * ونوح یافت خوبی در چشمان ؛ * ایدان
زایده شدکان آن نوح نوح مرد صالح بود در عصرهاي او مر آن خدا رویش کرد نوح
10 * بزایاند نوح سه پسران مر شم مر حم ومر یفث *

CAP. VI.

Fuit, cùm cœpissent homines multipli- 1
cari super faciem terræ, filiæque natæ es-
sent illis; Videntes angeli Dei filias ho- 2
minum esse bonas, acceperunt sibi uxores
ex omnibus quas elegerant. Dixit 3
Dominus, Non permanebit spiritus
meus in homine in æternum, eò quòd sit
etiam carneus ipse : erunt tamen tempora
ejus centum & viginti anni. Principes 4
erant in terra in iis temporibus : atque et-
iam postquàm ingressi sunt angeli Dei ad
filias hominum, pepererunt illis : isti sunt
potentes qui ab æterno, viri nominis. Tum 5
videns Dominus multam esse malitiam
hominum in terra, omneque figmentum
cogitationum cordis ejus tantùm malum
esse totâ die, Pœnituit Dominum quòd 6
fecisset homines in terra, & doluit in
corde suo. Dixitque Dominus, Delebo 7
homines quos creavi desuper faciem
terræ, ab homine usque ad quadrupedem,
usque ad reptile, & usque ad volatile
cœli : pœnitet enim me quòd creaverim
ea. At Noah invênit gratiam in oculis 8
Domini. Isti sunt progeniti Noah : 9
(Noah vir probus fuit in seculis suis :
cum Deo ambulavit Noah.) Genuit 10
Noah tres filios, Sem, Ham, & Ja-
pheth.

תרגום יונתן בן עוזיאל

11 ותשחת ואתחבלת ארעא בנין דיירהא
דסטו מן ארחן דתקנן קדם יי ואתמליאת
12 ארעא חטופין : וירא וחמא יי ית ארעא והא אתחבלת ארום חבילו כל
13 בשרא כל חד וחד ית אורחיה על ארעא : ויאמר ואמר יי לנח סופא דכל
בשרא מטא מן קדמי ארום אתמליאת ארעא חטופין מן עובדיהון בישיא והא
14 אנא מחבלהון עם ארעא : עשה עיבד
לך תיבותא דקיסין קדרונין מאה וחמשין
קולין תעביד לתיבותא בשמאלה ותלתין ושית בפותיה ועשרה בתין במציעא
לאצנעא בהון מזונא וחמש אפוטניותא בימינא וחמש בשמאלה ותישוע יתה
16 מן גיו ומברא בחימרא : צהר אזל לפישון וסב מתמן יוהרא ותשוייניה
בתיבותא לאנהרא לכון ולגרמידא תשיצינה מלעיל ותרעא דתיבותא בצטרא
17 תשוי מדורין תתאין תניינין ותליתאין תעבדינה : ואני ואנא האנא מיתי
ית טובענא מיא על ארעא למכלא כל בשרא דביה רוחא דחיי מן תחות
18 שמיא כל דבארעא יתנגד : והקימותי ואקים ית קיימי עמך ותיעול לתיבותא
19 אנת ובנך ואנתתך ונשי בנך עמך : ומכל ומן כל דחי מכל בשרא תרין מכלא תעול
20 לתיבותא לקיימא עמך דכר ונוקבא יהון : מהעוף מעופא לזניה ומבעירא
לזניה ומכל ריחשא דארעא לזניה תרין מכלא ייעלון לותך על יד מלאכא
21 דאחד ומעל יתהון לך לקיימא : ואתה ואנת סב לך מכל מיכל דמתאכיל
22 ויהי לך ולהון למיכל : ויעש ועבד נח ככל דפקדיה יי :

ז

1 ויאמר ואמר יי לנח עול אנת וכל אינש ביתך לתיבותא ארום יתך חמיתי זכאי
2 קדמי בדרא הדין : מכל מכל בעירא דכיא תסב לך שובעא שובעא דכר ונוקבא
3 ומן בעירא דליתה דכיא תרין דכר ונוקבא : גם ברם מן צפרי שמיא שובעא
שובעא דכר ונוקבא לקיימא מנהון זרעא על ארעא :

ירושלמי

11 ואתמליאת ארעא חומסין ונוזלין :

ירושלמי 14 תיבותא דאעין דקדרינין :

Targ. Jonathan B. Uziel.

Et corrupta erat terra propter ha- 11
bitatores ejus, qui declinârant à viis
rectis coram Domino: & replebatur terra rapinis. Et vidit Dominus 12
terram, & ecce corrupta erat: quoniam corruperat omnis caro unusquisque viam suam super terram. Et dixit Dominus Noacho; Finis omnis carnis 13
venit à facie mea, quoniam repleta est terra rapinis propter eorum opera mala: & ecce ego perdo eos cum terra.
Fac tibi arcam lignorum cedrino- 14
rum; centum quinquaginta cellas facies arcæ ad sinistrã ej⁹, & triginta sex in latitudine ejus, & decem receptacula in medio ad collocandum in illis cibum, & quinque apothecas ad dextram & quinque ad sinistram ejus: & linies eam intus & foris cæmento. Ito ad Phison, & sumito inde 16
lapidem pretiosum, & pones ipsum in arca ad lucendum vobis; & ad cubitalem mensuram consummabis ipsam desuper; & portam arcæ in latere pones: habitationes infimas, secundas, & tertias facies eam. Et ego 17
ecce ego adduco diluvium aquarum super terram, ad consumendam universam carnem, in qua est spiritus vitæ, de sub cœlis: quicquid in terra est morietur. Et stabiliam fœdus meum tecum, & ingredieris in 18
arcam, tu, & filii tui, & uxor tua, & uxores filiorum tuorum tecum.
Et ex omni eo quod vivit ex omni carne, duo ex unaquaque *specie* 19
ingredientur in arcam, ut conserventur in vita tecum: masculus & fœmina erunt. Ex volucri secundùm speciem suam, & ex jumento secun- 20
dùm speciem suam, ex omni reptili terræ secundùm speciem suam: duo ex unaquaque *specie* ingredientur ad te, per manum angeli qui capiet & ingredi faciet ea ad te, ad conservandum ea in vita. Tu au- 21
tem accipito tibi de omni cibo qui comeditur, & erit tibi & illis in cibum. Et fecit Noach secundùm omnia quæ præceperat illi Do- 22
minus.

Hierosolymitanum.

Hieros. 11. *Et repleta est terra rapinis & fraudibus.*

Hieros. 14. *Arcam lignorum cedrinorum.*

CAP. VII.

Et dixit Dominus ipsi Noach; Ingredere tu & omnis vir domus tuæ 1
in arcam: quoniam te vidi innocentem coram me in hac generatione. Ex omni jumento mundo accipies tibi septem, septem, marem 2
& fœminam: & ex omni jumento immundo bina, marem & fœminam. Verùm ex avibus cœlorum septem, septem, marem & fœmi- 3
nam; ad conservandum ex illis semen super terram.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

11
12 *تباه شد آن زمین بپیش آن خدا پر شد آن زمین ستم *بدید خدا مر آن زمین واینك
13 تباه شد كه تباهی كرد همه گوشتمند مر راه او ابر آن زمین * گفت خدا
بنوح فرجام همه گوشتمند بیامد بپیش من كه پر شد آن زمین ستم از پیش
14 ایشان واینك من تباه كنا ایشانرا مر آن زمین * بكن بتو كشتی چوبهای
صنوبر آشیانها بكنی مر آن كشتی وبیندای آنرا از اندرون واز بیرون در
15 قیل * واین آنچه بكنی آنرا سه صد گز درازی آن كشتی پنجاه گز
16 گشادگی آن وسی گز بالای آن * دریچهی بكنی در كشتی وبگز تمام
كنی آنرا از بالا ودرگاه آن كشتی در پهلوی آن بنهی فرودیها دویمیها وسیمیها
17 بكنی آنرا * ومن اینك من آورا مر آن طوفان آب ابر آن زمین بتباه كردن همه
18 گوشتمند آنچه درو روح زندگی از فرود آن آسمان همه آنچه در زمین بمیرد *بر انگیزانم
مر شرط من اواز تو بیایی بآن كشتی تو وپسران تو وزن تو وزنان پسران تو اواز
19 تو * واز همه آن زنده از همه گوشتمند دوی از همه بیاوری بآن كشتی بزیستن
20 اواز تو نر وماده باشند * ازان مرغ بنوع او واز چهارپا بنوع آن واز همه جنبش
21 از آن زمین بنوع او دو از همه بیایند بتو بزیستن *وتو بستان بتو از همه خوردنی
22 آنچه خورده شود وجمع كنی بتو وباشد بتو وبایشان بخوردن *بكرد نوح چون همه
آنچه فرمود اویرا خدا همچنین بكرد * * فصل هفتم *
1 * گفت یی بنوح بیا تو وهمه خانهی تو بآن كشتی كه ترا دیدم صالح بپیش من
2 در عصر این * از همه چهارپای آن پاك بستانی بتو هفت هفت نر وماده واز آن چهارپای
3 آنچه نیست آن پاك دو نر وماده *نیز از مرغ آن آسمان هفت هفت نر وماده برپاداشتن نسل
ابر روی همه زمین *

Corrupta autem erat terra coram Deo, 11
& repleta erat terra violentiâ. Aspe- 12
xit itaque Deus terram, & ecce corrupta erat: nam corruperat omne carneum viam suam super terram. Dixitque 13
Deus ad Noah, Finis omnis carnis venit coram me, quia repleta est terra violentiâ propter eos: ecce ego corrumpam eis terram. Fac tibi navem lignis pineis, 14
nidos facies in nave, & obduces eam intrinsecùs & extrinsecùs bitumine. Et hic modus quo facies eam: trecentorum 15
cubitorum erit longitudo navis, quinquaginta cubitorum latitudo ejus, & triginta cubitorum altitudo ejus. Fene- 16
stram facies in nave, & in cubito consummabis eam supernè: ostium quoque navis in latere ejus pones: infimis, secundis, ac tertiis facies eam. Ego verò, 17
ecce ego adduco diluvium aquæ super terram, ad corrumpendum omne carneum cui inest spiritus vitæ desub cœlum; quicquid fuerit in terra, morietur. Suscitabo tamen pactum meum 18
tecum: ingredieris navem, tu, & filii tui, uxórque tua, & uxores filiorum tuorum tecum. Et ex quolibet 19
vivente omnis carnei, bina ex singulis introduces in navem, ut vivant tecum; masculus & fœmina erunt. Ex vo- 20
latili in specie sua: & ex quadrupede in specie sua: ex omni quoque reptili terræ in specie sua; bina ex singulis ingredientur ad te, ut vivant. Tu verò accipe tibi ex omni esca quæ 21
comeditur, & collige tibi, ut sit tibi & illis in escam. Fecitque Noah jux- 22
ta omnia quæ præceperat ei Deus, sic fecit.

CAP. VII.

Dixit ergò Dominus ad Noah, Ingredere tu & tota domus tua in navem: quia te vidi rectum in conspectu meo in ætate ista. Ex omni quadrupede munda accipies tibi septenas, masculum & fœminam: & ex quadrupedibus quæ non sunt mundæ binas, masculum & fœminam: de volatili etiam cœli septena, masculum & fœminam ad vivificandum semen super faciem totius terræ.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

כי לימים ארום הא אנא יהיב לכון ארכא שובעא יומין אין יתובון ישתבק להון
ואין לא יתובון לזמן יומין תוב שובעא אנא מחית מטרא על ארעא ארבעין
יממין וארבעין לילון ואישצי ית כל גווית אנש ובעיר ארעא : ויעש ועבד נח
ככל דפקדיה יי : ונח ונח בר שית מאה שנין וטובענא הוה מיא על ארעא :
ויבא ועל נח ובנוהי ואנתתיה ונשי בנוי עמיה לתיבותא מן קדם מוי דטובענא :
מן הבהמה מן בעירא דכיא ומן בעירא דליתא דכיא ומן עופא וכל דרחיש על
ארעא : שנים תרין תרין עאלו לנח לתיבותא דכר ונוקבא היכמא דפקיד
יי ית נח : ויהי והוה לזמן שובעא יומין מן בתר דשלים אבליה דמתושלח
חמא יי והא לא תבן בני נשא ומוי דטובענא הוו נחתין רתיחין מן שמיא
עילוי ארעא : בשנת בשנת שית מאה שנין לחיי נח בירחא תניינא
הוא ירח מרחשון דעד כדון לא הוו מתמנן ירחייא אלהן מתשרי דהוא
ריש שתא לשכלול עלמא בשבסרי יומין לירחא ביומא הדין אתבזעו כל מבועי
תהומא רבא והוון בני גובריא משוויין
תמן בניהון וסתמין יתהון ובתר הכי

ירושלמי 11 וחרכי שמיא אתפתחו :

חרכי שמיא אתפתחו : ויהי והוה מטרא נחית על ארעא ארבעין יממין
וארבעין לילוון : בעצם בכרן יומא הדין על נח ושם וחם ויפת בני נח ואיתת
נח ותלת נשי בנוהי עמיה לתיבותא : המה הינון וכל חיתא לזנהא וכל
בעירא ליזנהא וכל ריחשא דרחיש על ארעא לזניה כל עופא לזניה כל
צפור כל דפרח : ויבאו ועלו לות נח לתיבותא תרין תרין מכל בשרא דביה
רוחא דחיי : והבאים ועלייא דכר 16
ונוקבא מן כל בשרא עאלו היכמא
דפקיד יתיה יי ואגין מימרא דיי ית

ירושלמי 16 וחס מימריה דיי עלוהי :

תרעא דתיבותא באנפיה : ויהי והוה טובענא ארבעין יממין על ארעא
וסגיאו מיא ונטלו ית תיבותא ואיתרמת מעל ארעא : ויגברו ותקפו מיא
וסגיאו לחדא על ארעא והות תיבותא מהלכא סחיא על אפי מיא :

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Quoniam ecce ego do vobis ſpatium ſeptem dierum; ſi convertan- 4
tur condonabitur illis, ſi non convertantur, poſt tempus dierum rur-
ſus ſeptem ego deſcendere faciam pluviam ſuper terram, quadra-
ginta diebus & quadraginta noctibus, & perdam omne corpus ho-
minis & beſtiæ terræ. Et fecit Noach ſecundùm omnia quæ præ- 5
ceperat illi Dominus. Noach itaque nato ſexcentos annos diluvium 6
aquarum fuit ſuper terram. Et ingreſſus eſt Noach, & filii ejus, & uxor 7
ejus, & uxores filiorum ejus cum eo in arcam, propter aquas diluvii.
Ex jumento mundo & ex jumento immundo, & ex volucri & omni 8
quod reptat ſuper terram. Bina & bina ingreſſa ſunt ad Noach in ar- 9
cam, mas & fœmina; ſicut præceperat Dominus ipſi Noach. Et fuit 10
poſt tempus ſeptem dierum, poſtquam finitus fuit luctus Methuſelach,
vidit Dominus & ecce non convertebantur homines & aquæ diluvii de-
ſcendebant bullientes è cœlis ſuper terram. Anno ſexcenteſimo anno- 11
rum vitæ Noach, menſe ſecundo, ipſe eſt menſis Octobris, (hactenus
enim non numerabantur menſes niſi à Septembri, qui erat initium anni
abſolutionis mundi) decima ſeptima die menſis, hoc eodem die, rupti
ſunt omnes fontes abyſſi magnæ; illic
enim erant filii gigantum collocan-
tes filios ſuos & obturabant eos:
poſtea verò feneſtræ cœlorum aper-
tæ ſunt. Et deſcendebat pluvia ſuper terram quadraginta diebus & 12
quadraginta noctibus. In eodem die iſto ingreſſus eſt Noach, & Sem, 13
& Cham, & Japheth, filii Noach, & uxor Noach, & tres uxores fili-
orum ejus cum ipſo, in arcam. Ipſi & omnis beſtia ſecundùm ſpeciem 14
ſuam, & omne jumentum ſecundùm ſpeciem ſuam, & omne reptile quod
reptat ſuper terram ſecundùm ſpeciem ſuam, & omne volucre ſecun-
dùm ſpeciem ſuam, omne volatile quodcunque volat. Et ingreſſa ſunt 15
ad Noach in arcam bina, bina, ex omni carne in qua eſt ſpiritus
vitæ. Et quæ ingreſſa ſunt, mas & fœmina de omni carne ingreſſa 16
ſunt, quemadmodum præceperat illi
Dominus: & protexit ſermo Domini
portam arcæ ſuper facies ejus. Et 17
fuit diluvium quadraginta diebus
ſuper terram: & multiplicatæ ſunt aquæ & ſuſtulerunt arcam, & ele-
vata eſt à terra. Et prævaluerunt aquæ, & auctæ ſunt valde ſuper ter- 18
ram: & ibat arca natans ſuper faciem aquarum.

Hieroſ. *Cap.* VII. 11. *Et feneſtræ cœlorum apertæ ſunt.*

Hieroſ. 16. *Et pepercit verbum Domini illi.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

4 * كه بروزها نيز هفت من بارانا ابر آن زمين چهل روز وچهل شب وكو كنم مر همه آن
5 مخلوق آنچه بكردم از بالاي روي آن زمين * بكرد نوح چون همه آنچه بفرمود
6 7 اويرا يى * ونوح قدر شش صد ساله وآن طوفان بود آب ابر آن زمين * بيامد نوح
8 وپسران او وزن او وزنان پسران او بآن كشتي از پيش آب آن طوفان * از آن چهارپا
آن پاك واز آن چهارپاي آنچه نيست آن پاك واز آن مرغ وهمه آنچه جنبش كنا ابر
9 آن زمين * دو دو بيامدند بنوح بآن كشتي نر وماده چون آنچه فرمود خدا مر
10 11 نوح * بود بهفت آن روزها وآب آن طوفان بودند ابر آن زمين * در سال شش صد
سال بزندكي نوح در ماه آن دويمي در هفده روز بماه در روز اين شكافته
12 شدند همه چشمهاي تهوم ربّه ودريچهاي آسمان كشاده شدند * بود آن باران
13 ابر آن زمين چهل روز وچهل شب * در تنهي آن روز آن اين بيامد نوح وسم
14 وحم ويفت پسران نوح وزن نوح وسه زنان پسران او اوار ايشان بآن كشتي * ايشان
وهمه آن زنده بنوع آن وهمه آن چهارپا بنوع آن وهمه آن جنبش آن جنبش
كنا ابر آن زمين بنوع آن وهمه آن مرغ بنوع او همه كنجشك همه بالور
15 * بيامدند بنوح بآن كشتي دو دو از همه آن كوشتمند آنچه درو روح زندكي
16 * وآن آمدكان نر وماده از همه كوشتمند بيامدند چون آنچه فرمود اويرا خدا
17 ببست يى در سبب او * بود آن طوفان چهل روز ابر آن زمين بسيار شدند
18 آن آب بر داشتند مر آن كشتي بلند شد از بالاي آن زمين * قوي
شدند آن آب بسيار شدند بغايت ابر آن زمين برفت آن كشتي ابر روي
آن آب *

Quia poſt dies adhuc ſeptem ego 4
pluiturus ſum ſuper terram quadra-
ginta dies & quadraginta noctes:
& delebo omnem creaturam quam
feci, à ſuperficie terræ. Fecit 5
igitur Noah juxta omnia quæ præ-
ceperat ei Dominus. Cùm Noah 6
eſſet annorum circiter ſexcentorum,
& diluvium aquæ eſſet ſuper ter-
ram, Intravit Noah, & filii ejus, 7
uxorque ipſius, atque uxores fili-
orum ejus in navem, à conſpectu
aquæ diluvii. Ex quadrupede 8
munda, & ex quadrupede quæ non
eſt munda, & ex volatili, at-
que ex omni quod repit ſuper ter-
ram, Bina, bina ingreſſa ſunt ad Noah 9
in navem; maſculus & fœmina,
quemadmodum præceperat Deus No-
ah. Fuit poſt ſeptem dies, ut aquæ 10
diluvii eſſent ſuper terram. Anno 11
ſexcenteſimo annorum vitæ Noah,
menſe ſecundo, decimoſeptimo die
menſis, ipſo die rupti ſunt omnes
fontes abyſſi magnæ, & feneſtræ
cœli apertæ ſunt: Fuitque pluvia 12
ſuper terram quadraginta diebus
& quadraginta noctibus. In i- 13
pſomet die ingreſſus eſt Noah,
& Sem, & Ham, & Japheth fi-
lii Noah; & uxor Noah, & tres uxo-
res filiorum ejus cum eis in navem:
Ipſi, & omne animal in ſpecie ſua, 14
& omnis quadrupes in ſpecie ſua,
atque omne reptile quod repit ſu-
per terram in ſpecie ſua, omnes de-
nique alites in ſpecie ſua, & o-
mnes aviculæ; omne ſcilicet *alatum.*
Venerunt itaque *ad Noah in navem* 15
bina, bina ex omni carneo cui inerat
ſpiritus vitæ. Et quæ ingreſſa 16
ſunt, maſculus & fœmina ex o-
mni carneo introierunt quemadmo-
dum præceperat ei Deus: & clau-
ſit Dominus cauſâ ejus. Fuit di- 17
luvium quadraginta diebus ſuper
terram, & aquæ multiplicatæ
ſuſtulerunt navem, quæ elevata
eſt à ſuperficie terræ. Quumque 18
invaluiſſent aquæ, & multipli-
catæ eſſent valdè ſuper terram,
ivit navis ſuper faciem aquæ.

יונתן בן עוזיאל

19 והמים ומיא תקפו לחדא על ארעא ואתחפיאו כל טוריא רמיא דתחות כל
20 שמיא : חמש חמיסרי גרמידין מלעיל תקפו מיא ואתחפיאו טוריא : ויגוע
21 ואתחמסי כל בשרא דרחיש על ארעא בעופא ובבעירא ובחיתא ובכל רחשא
דרחיש על ארעא וכל בני נשא : כל כל דנשמת רוח חיין באנפוי מכל
22 דיבשתא מיתו : וימח ושיצי ית כל גווית אינש ובעיר דעל אנפי ארעא
23 מאינשא עד בעירא עד ריחשא ועד עופא דפרח באויר שמיא ואשתיצי מן
ארעא ואשתאר ברם נח ודעימיה בתיבותא : ויגברו ותקיפו מיא על ארעא
24 מאה וחמשין יומין :

ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Et aquæ prævaluerunt valdè ſuper terram ; ita ut operirentur omnes montes 19
excelſi, qui ſub omnibus cœlis ſunt. Quindecim cubitis altius prævalue- 20
runt aquæ, & operti ſunt montes. Et expiravit omnis caro quæ movetur 21
ſuper terram ; avis, jumentum, beſtia, omnéque reptile quod reptat ſuper
terram : omnes quoque homines. Omne in cujus naribus eſt anima ſpiritus 22
vitalis, quæcunque in arida erant mortua ſunt. Et perdita ſunt omnia cor- 23
pora hominis & jumenti, quæ erant in ſuperficie terræ, ab homine uſque ad
jumentum, uſque ad reptile uſque ad volucre quod volat in aere cœlorum ;
conſumpta *inquam* ſunt ex terra : & relictus eſt tantùm Noach, & qui cum
eo erant in arca. Et prævaluerunt aquæ ſuper terram centum & quin- 24
quaginta diebus.

Hieroſolymitanum.

ח

1 ויזכר ודכיר יי במימריה ית נח וית
כל חיתא וית כל בעירא דעמיה
בתיבותא ואעבר יי רוח רחמין על ארעא
2 ואשתרבו מיא : ויסכרו ואסתגרו מבועי
3 תהומא וחרכי שמיא ואתמנע מטרא מלמיחת מן שמיא : וישובו ותאיבו
מיא מעלוי ארעא אזלין ותייבין וחסרו מיא מסוף מאה וחמשין יומין : ותנח
4 ונחת תיבותא בירחא שביעאה הוא ירחא דניסן בשבסרי יומין לירחא על
טורי דקדרון שום טורא חד קרדניא ושום טורא חד ארמניא ותמן מתבניא
5 קרתא דארמניא בארעא מדינחא : והמים ומיא הוו אזלין וחסרין עד ירח עשיריי
6 ירח תמוז בתמוז בחד לירחא אתחמיאו רישי טוריא : ויהי והוה מסוף ארבעין
7 יומין ופתח נח ית כוות תיבותא דעבד : וישלח ושדר ית עורבא ונפק
8 מיפק ותאיב עד דיבאישו מיא מעילוי ארעא : וישלח ושדר ית יונתא דבייתא
9 מלותיה למחמי אין אתקוללו מיא מעלוי אנפי ארעא : ולא ולא אשכחת
יונתא נייחא לפרסת ריגלא ותבת לותיה לתבותא ואודעת ארום מוי על
אנפי כל ארעא ואושיט ידיה ונסבהא ואעיל יתה לותיה לתיבותא :

ח

ירושלמי ואדכר ברחמוי טבא דאית
עמיה ית נח ואעבד יי רוחא
דרחמין :

CAPUT. VIII.

ET recordatus eſt Dominus in ſer- 1
mone ſuo Noach, & omnis feræ, &
omnis jumenti quod cum eo erat in
arca : & tranſire fecit Dominus
ventum miſericordiarum ſuper ter-
ram, & exſiccatæ ſunt aquæ. Et occluſi ſunt fontes abyſſi, & feneſtræ cœ- 2
lorum : & prohibita eſt pluvia ne deſcenderet è cœlis. Et reverſæ ſunt aquæ 3
deſuper terram euntes & redeuntes : & diminutæ ſunt aquæ exactis centum
quinquaginta diebus. Et quievit arca menſe ſeptimo, ille eſt menſis Niſan, 4
decima ſeptima menſis, ſuper montes Cadron : nomen montis unius Carda-
nia, nomen verò montis alterius Armenia ; & ibi ædificata eſt civitas Arme-
niæ in terra Orientali. Et aquæ ibant & diminuebantur uſque ad menſem 5
decimum, menſem Junium : in Junio primo die menſis viſa ſunt cacumina
montium. Accidit autem exactis quadraginta diebus, ut aperiret Noach 6
feneſtram arcæ quam fecerat. Et miſit corvum, qui exivit exeundo & rede- 7
undo, donec exſiccarentur aquæ de ſuperficie terræ. Et miſit columbam do- 8
meſticam à ſe, ut videret num alleviatæ eſſent aquæ à ſuperficie terræ. Neque 9
invenit columba quietem pro planta pedis ſui ; & reverſa eſt ad eum in
arcam, & indicavit aquas eſſe in ſuperficie totius terræ : & extendit manum
ſuam, & accepit eam, & introduxit eam ad ſe in arcam.

CAP. VIII.

Hieroſ. 1. *Et recordatus eſt in miſerationibus ſuis boni quod cum ipſo Noach erat. Et tranſire fecit Dominus ventum miſerationum.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

19 * وآن آب قوي شدند بغايت بپوشيدند همه آن كوهها آن بلندان آنچه فرود همه آن
20 آسمان * پانزده گز ازبالا قوي شدند آن آب پوشيده شدند آن كوهها * بمرد همه
21 گوشتمند آن جنبش كنا ابر آن زمين در مرغ ودر چهارپاي ودر زنده ودر همه آن
22 جنبش آن جنبش كنا ابر آن زمين وهمه آن آدم * همه آنچه نفس روح زندگي در
23 بيني او از همه آنچه در خشكي بمردند * محو كرد مر همه آن مخلوق آنچه ابر روي
آن زمين از آدم تا چهارپا تا جنبش وتا مرغ آن آسمان محو شدند از آن زمين باقي ماند
24 خاصه نوح وآنچه اواز او در كشتي * قوي شدند آن آب ابر آن زمين صد
وپنجاه روز *

Aquæ inquam, prævalentes admodùm, 19 *operuerunt omnes montes excelſos qui* erant *ſub toto cœlo. Prævalentibus a-* 20 *quis quindecim cubitis ſupernè, operti ſunt montes.* Et *mortuum eſt omne car-* 21 *neum quod movit ſuper terram,* tam *de volatili quàm de quadrupede, & animali, omnique reptili quod repit ſuper terram, & omni homine : O-* 22 *mnia* ſcilicet, *quorum naribus inerat halitus ſpiritûs vitæ ex omnibus quæ* erant *in ſicco, mortua ſunt.* Sic *de-* 23 *levit* Deus *omnem creaturam quæ e-* rat *ſuper faciem terræ, ab homine uſque ad quadrupedem, uſque ad re-ptile, ac uſque ad volatile cœli, de-leta* inquam, *ſunt à terra,* et *ſu-perſtes manſit tantummodò Noah, & qui cum eo* erant *in nave.* Et *co-* 24 *roborârunt ſe aquæ ſuper terram centum quinquaginta diebus.*

* فصل هشتم *

1 * ياد كرد خدا مر نوح ومر همه آن زنده ومر همه آن چهارپا اواز او در كشتي بگذرانيد
2 خدا باد ابر آن زمين وقرار شدند آن آب * بسته شدند چشمهاي تهوم ودريچهاي آن
3 آسمان بند شد آن باران از آن آسمان * بازگشتند آن آبها از بالاي آن زمين رفتن وباز
4 گشتن كم شدند آن آب از فرجام صد وپنجاه روز * فرود آمد آن كشتي در ماه آن
5 هفتمي در هفدهم روز بماه ابر كوههاي اررط * آن آب بودند رفتن وكم شدن تا آن ماه
6 آن دهمي در دهم در يك بماه ديدار شدند سرهاي آن كوههاي * بود از فرجام چهل روز
7 بگشاد نوح مر دريچهي آن كشتي آنچه بكرد * بفرستاد مر آن كلاغ بيرون آمد
8 بيرون آمدن وبازگشتن تا خشك شدند آن آب از بالاي آن زمين * بفرستاد مر آن كفتر از
9 نزد او بديدن هسبك شدند آن آب از بالاي روي آن زمين * ونه يافت آن كفتر فرود
آمدن جاي بكف پاي او بازگشت باو بآن كشتي كه آب ابر روي همه آن زمين
بكشيد دست او بستاند آنرا بياورد آنرا باو بآن كشتي *

CAP. VIII.

POſteà *recordatus* Deus *Noah, o-* 1 *mniſque animalis, & omnis quadrupedis cum eo in navi ; tranſire fecit Deus ventum ſuper terram, & ſedatæ ſunt aquæ.* Et *clauſis fontibus a-* 2 *byſſi, atque feneſtris cœli ; cohibita eſt pluvia de cœlo :* Et *reverſæ ſunt* 3 *aquæ de ſuperficie terræ ; eundo & revertendo diminuta eſt aqua poſt finem centum & quinquaginta dierum. Deſcendit navis menſe ſeptimo, de-* 4 *cimaſeptimâ die menſis, ſuper montis Ararat. Euntibus autem aquis atque* 5 *deficientibus uſque ad menſem decimum ; decimo* menſe, *primâ menſis, apparuerunt cacumina montium. Fu-* 6 itque *poſt finem quadraginta dierum, aperiens Noah feneſtram navis quam fecerat, Emiſit corvum, qui* 7 *egreſſus eſt egrediendo & revertendo, donec ſiccarentur aquæ à ſuperficie terræ. Emiſit* etiam *columbam* 8 *à ſe, ut videret an alleviatæ eſſent aquæ à ſuperficie terræ. Co-* 9 *lumba verò non inveniens reſidendi locum volæ pedis ſui, reverſa eſt ad eum in navem ; quia aquæ* erant *ſuper faciem totius terræ :* & *extendens manum ſuam accepit eam, introduxitque eam ad ſe in navem.*

תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL.

ירושלמי — Hierosolymitanum.

וּוחל וְאוֹרִיךְ תּוּב שׁוּבְעָא יוֹמִין וְאוֹסֵיף 10
לְשַׁדְּרָא יַת יוֹנְתָא מִן תֵּיבוּתָא : ותבא
וְאַתְיַת לְוָתֵיהּ יוֹנְתָא לְעִדּוּנָא רַמְשָׁא וְהָא טַרְפָא דְזֵיתָא לְקִיט תְּבִיר וּמַחֵית בְּפוּמָהּ 11
דִנְסַבְתֵּיהּ מִן טוּר מִשְׁחָא וִידַע נֹחַ אֲרוּם אִתְקוֹלָלוּ מַיָּא מֵעִילוּוֵי אַרְעָא : ווחל וְאוֹרִיךְ 12
תּוּב שׁוּבְעָא יוֹמִין וְאוֹסֵיף לְשַׁדְּרָא יַת יוֹנְתָא וְלָא אוֹסִיפַת לְמֵיתַב לְוָתֵיהּ תּוּב : ויהי 13
וַהֲוָה בְּשִׁית מְאָה וַחֲדָא שְׁנִין בְּתִשְׁרִי בְּחַד לְיַרְחָא בְּרֵישׁ שַׁתָּא נְגוּבוּ מַיָּא מֵעַל אַרְעָא
וְאַעְדִי נֹחַ יַת חוּפָאָה דְתֵיבוּתָא וַחֲמָא נְגוּבוּ אַפֵּי אַרְעָא : ובחדש וּבְיַרַח מַרְחֶשְׁוָן 14
בְּעֶשְׂרִין וְשׁוּבְעָא יוֹמִין לְיַרְחָא אִתְבְּשַׁת אַרְעָא : וידבר וּמַלֵּיל יְיָ עִם נֹחַ לְמֵימַר : 15
צא פּוֹק מִן תֵּיבוּתָא אַנְתְּ וְאִנְתְּתָךְ וּבְנָךְ וּנְשֵׁי בְנָךְ עִמָּךְ : כל כָּל חַיְתָא דְעִמָּךְ מִכָּל 16
בִּשְׂרָא בְּעוֹפָא וּבִבְעִירָא וּבְכָל רִיחְשָׁא דְרָחִישׁ עַל אַרְעָא הַנְפֵּק עִמָּךְ וְיִתְיַלְדוּן בְּאַרְעָא 17
וְיִפְשׁוּן וְיִסְגוּן עַל אַרְעָא : ויצא וּנְפַק נֹחַ וּבְנוֹי וְאִנְתְּתֵיהּ וּנְשֵׁי בְנוֹי עִמֵּיהּ : כל 18
כָּל חַיְתָא כָּל רִיחְשָׁא וְכָל עוֹפָא דְרָחִישׁ עַל אַרְעָא לְזַרְעֲיָתְהוֹן נְפָקוּ מִן תֵּיבוּתָא : 19
ויבן וּבְנָא נֹחַ מַדְבְּחָא קֳדָם יְיָ הוּא מַדְבְּחָא דִבְנָא אָדָם בְּעִדָּן דְאִיטְרַד מִן גִּנְתָא 20
דְעֵדֶן וְאַקְרִיב עֲלוֹי קֻרְבָּנָא וַעֲלוֹי אַקְרִיבוּ קַיִן וְהֶבֶל יַת קֻרְבָּנֵיהוֹן וְכַד נַחֲתוּ מוֹי
דְטוֹבְעָנָא אִיתְצַד וּבְנָיֵהּ נֹחַ וּנְסַב מִכָּל בְּעִירָא דַכְיָא וּמִן כָּל עוֹף דְּכֵי וְאַסִּיק
אַרְבַּע עַל הַהוּא מַדְבְּחָא : וירח יי וְקַבֵּל יְיָ בְּרַעֲוָא קוּרְבָּנֵיהּ וַאֲמַר יְיָ בְּמֵימְרֵיהּ 21
לָא אוֹסֵיף לְמִילַט תּוּב יַת אַרְעָא בְּגִין חוֹבֵי בְּנֵי אֱנָשָׁא אֲרוּם יִצְרָא דְלִבָּא דֶאֱנָשָׁא
בִּישׁ מִטַּלְיוּתֵיהּ וְלָא אוֹסֵיף תּוּב לְמִמְחֵי יַת כָּל דְחַי הֵיכְמָא דַעֲבָדִית : עוד עוֹד 22
כָּל יוֹמֵי אַרְעָא דְרוּעָא בִּתְקוּפַת תִּשְׁרִי
וַחֲצָדָא בִּתְקוּפַת נִיסָן וְקוֹרָא בִּתְקוּפַת
טֵבֵת וְחוּמָא בִּתְקוּפַת תַּמּוּז וְקַיְטָא וְסִתְוָא
וִימָמֵי וְלֵילֵי לָא יִתְבַּטְּלוּן :

Et expectavit rursus septem dies : 10
& iterum emisit columbam ex arca.
Et venit ad ipsum columba sub tem- 11
pus vespertinum, & ecce folium olivæ collectum fractum attulit ore suo, quod acceperat ex monte Olivarum: & cognovit Noach quod alleviatæ essent aquæ à superficie terræ. Et expectavit adhuc septem dies, & iterum 12
emisit columbam; sed non reversa est ad eum amplius. Accidit autem 13
sexcentesimo primo anno, in Septembri, initio mensis, initio anni, exsiccatæ sunt aquæ à superficie terræ: & removit Noach operculum arcæ, & vidit exsiccatas esse facies terræ. Et in mense Octobri, vicesima septi- 14
ma die mensis, exsiccata est terra. Et loquutus est Dominus cum Noach 15
dicendo. Exi ex arca, tu, & uxor tua, & filii tui, & uxores filiorum 16
tuorum tecum. Omne animal quod tecum est, tam de ovibus, quam de 17
jumentis, & de omni reptili quod movetur super terram, educ tecum: & procreent in terra, & fructificent atque multiplicentur super terram.
Et exiit Noach & filii ejus, & uxor ejus & uxores filiorum ejus cum ipso. 18
Omne animal, omne reptile, omneque volatile quod movetur super terram 19
juxta semen suum, egressa sunt ex arca. Et ædificavit Noach altare coram 20
Domino; illud ipsum est altare quod ædificârat Adam, quo tempore expulsus est ex horto Eden, & obtulit super illud oblationem, & super illud obtulerunt Cain & Habel oblationes suas. Quando verò descenderunt aquæ diluvii vastatum est, ædificavit autem ipsum Noach; & accepit ex omni jumento mundo, & ex omni volucri munda, & obtulit quatuor super illud altare. Et recepit Dominus cum benevolentia obla- 21
tionem ejus, & dixit Dominus in sermone suo; non iterum maledicam terræ propter peccata filiorum hominis, propterea quòd concupiscentia cordis hominis mala à pueritia sua, neque adjiciam amplius delere omne quod vivit, quemadmodum feci.
Adhuc omnibus diebus terræ, 22
sementis in revolutione Septembris, & messis in revolutione Nisan, frigus in revolutione Decembris & æstus in revolutione Junii, & æstas & hyems, & dies & noctes non cessabunt.

ירושלמי 10 וּשְׁרֵי לְמִמְנֵי :

Hierof. 10. *Et incepit numerare.*

ירושלמי 22 עוֹד כָּל יוֹמֵי אַרְעָא מִן כְּדוּן זַרְעִין וַחֲצָדִין וְצִנְתָא וְשׁוּרְבָא וִימָם וְלֵילְיָא לָא פָּסְקִין :

Hierof. 22. *Adhuc omnibus diebus terræ à nunc, sementes & messes, & frigus & calor, & dies & nox non cessabunt.*

ט — CAP. IX.

וּבָרִיךְ יְיָ יַת נֹחַ וְיַת בְּנוֹי וַאֲמַר לְהוֹם פּוּשׁוּ וּסְגוּ וּמְלוּ יַת אַרְעָא : 1

Et benedixit Dominus Noach & filiis ejus: & dixit illis; Fructificate & 1
multiplicamini; & replete terram.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 *صبر كرد نيز هفت روزهاي ديگران بيافزود فرستادن مر آن كفتر اران كشتي *
11 بيامد باو آن كفتر بوقت ايوار واينك برك زيتون شكسته در دهان او بدانست نوح *
12 كه سبك شدند آن آب از بالاي آن زمين * صبر كرد نيز هفت روزهاي ديگران
13 بفرستاد مر آن كفتر ونه افزود باز گشتن باو نيز * بود در شش صد ويك سال
در اول در يك بماه خشك شدند آن آب از بالاي آن زمين بگردانيد نوح مر پوشش
14 آن كشتي بديد واينك خشك شدند روي آن [زمين] * ودر ماه آن دويم در بيست
15 وهفت بماه خشك شد آن زمين * گفت خدا بنوح بگفتن * بيرون آي از آن كشتي
16 17 تو وزن تو اواز تو وپسران تو وزنان پسران تو اواز تو * همه آن زنده آنچه اواز تو از همه
گوشتمند در مرغ ودر چهارپا ودر همه آن جنبش آن جنبش كنا ابر آن زمين
18 بيرون آور اواز تو وبزايند در زمين وبرومند شوند وبسيار شوند ابر آن زمين * بيرون
19 آمد نوح وپسران او وزن او وزنان پسران او اواز او * همه آن زنده همه آن جنبش وهمه
آن مرغ آن آسمان همه آن جنبش كنا ابر آن زمين باهل خانهاي ايشان بيرون آمدند
20 اران كشتي * آبدان كرد نوح مذبح بحضرت ؛ بستاند از همه آن چهارپاي آن پاك
21 واز همه آن مرغ آن پاك بر آورد قربانها در مذبح * قبول كرد ؛ مر بوي آن قبوليت گفت
؛ بذات او نه افزايم بنفرين كردن نيز مر آن زمين در سبب آن آدم كه خلق دل
آن آدم بد از كودكيهاي او ونه افزايم نيز بزدن مر همه زنده چون آنچه بكردم
22 * نيز همه روزگاران آن زمين كشت ودرو وسرما وگرما وتابستان وزمستان وروز وشب
نه معطل باشند ·

* فصل نهم *

1 * آفرين كرد خدا مر نوح ومر پسران او گفت بايشان برومند شويد وبسيار شويد
ومر داريد مر آن زمين ·

Expectavit adhuc septem dies alios, rursumque emisit columbam è navi: Venitque ad eum columba tempore vespertino, & ecce folium olivæ fractum in ore ejus: cognovit ergò Noah quòd alleviatæ essent aquæ à superficie terræ. Expectans tamen *septem dies alios, emisit columbam quæ non addidit reverti ad eum amplius. Fuit, sexcentesimo primo anno, primo* mense, *primâ mensis, exsiccatæ sunt aquæ à superficie terræ:* Tum *devertens Noah operimentum navis, vidit, & ecce exsiccata est facies terræ. Mense autem secundo, vicesimâ septimâ mensis, arefactâ terrâ, Locutus est Deus ad Noah, dicendo; Egredere ex nave, tu, & uxor tua tecum; ac filii tui, & uxores filiorum tuorum tecum. Omne animal quod tecum* est *ex omni carneo,* tam *de volatili quàm de quadrupede, & omni reptili quod repit super terram, educ tecum: & pariant in terra, & fœcundi sint, & multiplicentur super terram. Egressus est* itaque *Noah & filii ejus, uxorque ejus, & uxores filiorum ejus secum: Omne animal, omne reptile, & omne volatile cœli; omne* inquam, *quod movit super terram cum familiis suis, egressa sunt è navi.* Deinde *ædificans Noah altare coram Domino, tulit ex omni quadrupede munda, & ex omni volatili mundo,* & *obtulit sacrificia super altare. Accipiens*que *Dominus odorem acceptabilem, dixit Dominus in semetipso, Non addam ultrà maledicere terræ causâ hominis; nam* omne *figmentum cordis hominis pravum* est *à pueritibus suis: nec addam ultrà percutere omne vivens quemadmodum feci. Adhuc cuncta tempora terræ, sementis & messis, frigus & æstus, necnon æstas & hyems, dies quoque & nox non cessabunt.* (10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22)

CAP. IX.

Benedixit Deus Noah, atque filiis ejus, dicens eis; Fœcundi estote, & multiplicamini, ac replete terram. 1

תרגום יונתן בן עוזיאל

ומוראכם ודחלתכון ואימתכון יהי על כל חיוות ארעא ועל כל עופא דשמיא 2
מכל דתרחש ארעא ובכל נוני ימא בידכם יתמסרון : כל כל רחשא דהוא 3
חי דלכון יהי למיכל כירוק עסבא יהבית לכון ית כולא : אך ברם בשרא 4
דתליש מן חיותא חיא בזמן דבנפשיה ביה או דתליש מן חיותא נכיסתא ועד
דלא נפקא כולא נשמתא לא תיכלון : ואך וברם ית דמכון לנפשתיכון 5
אתבוע מן ידא דכל חיתא דקטלא לבר נשא אתבועיניה לאתקטלא עליה
ומידא דאנשא מיד גבר דיישוד ית דמא דאחוי אתבע ית נפשא דאינשא :
שפך דיישוד דמא דאינשא בסהדין דייניא מחייבין ליה קטול ודיישוד בלא 6
סהדין מרי עלמא עתיד לאתפרעא מניה ליום דינא רבא ארום בדיוקנא יי
עבד ית אינשא : ואתם ואתון פושו וסגו אתילדו בארעא וסגו בדה : ויאמר 7
ואמר יי לנח ולבנוי עמיה למימר : אני אנא הא אנא מקיים קיימי עמכון 8
ועם בניכון בתריכון : ואת ועם כל נפשת חיותא דעמכון בעופא ובבעירא 9 10
ובכל חית ארעא דעמכון מכל נפקי תיבותא לכל חית ארעא : והקמותי
ואקיים ית קימי עמכון ולא ישתצי כל בשרא עוד ממוי דטובענא ולא יהי עוד 11
טובענא לחבלא ארעא : ויאמר ואמר יי דא את קיימא דאנא מקיים בין 12
מימרי וביניכון ובין כל נפשת חיתא דעמכון לדרי עלמא : את ית קשתי 13
יהבית בעננא ותהי לסימן קיים בין מימרי ובין ארעא : והיה ויהי כד 14
אפרוס ענני יקרא עלוי ארעא ותתחמי קשתא ביממא עד לא יטמע שמשא
בעננא : וזכרתי ודכירנא ית קימי דבין מימרי וביניכון ובין כל נפשת חיתא 15
בכל בסרא ולא יהי תוב מיא לטובענא לחבלא כל בישרא : והיתה ותהי 16
קשתא בעננא ואחמינה למדכר קיים עלם בין מימרא דיי ובין כל נפשת
חיתא בכל בסרא דעל ארעא : ויאמר ואמר יי לנח דא את קיים דקיימית 17
בין מימרי ובין מימר כל בסרא דעל ארעא :

Targ. Jonathan B. Uziel.

Et timor vester & terror vester sit super omne animal terræ, & super 2
omnem avem cœlorum, ex omni quod copiosè producit terra, & in
omnes pisces maris; in manum vestram tradita sunt. Omne reptile quod 3
vivit vobis erit in cibum; velut olus viride dedi vobis omnia. Verùm 4
carnem quæ lacerata est ex bestia vivente, quo tempore anima ejus in
ipsa est; aut quæ lacerata est à bestia dum mactatur, antequam exeat
omnis anima ejus, non comedetis. Enimverò sanguinem vestrum ani- 5
marum vestrarum requiram de manu omnis animalis, quod occiderit
hominem, quæram ipsum ut interficiatur pro ipso: & de manu homi-
nis, de manu viri qui fuderit sanguinem fratris sui, requiram animam
istius hominis. Qui fuderit sanguinem hominis, per testes judices con- 6
demnabunt ipsum ad mortem; qui verò fuderit absque testibus, Do-
minus mundi ultionem sumet de eo in die judicii magni: quoniam in
imagine Dei fecit hominem. Vos autem fœcundi estote, & augescite; 7
procreate in terra, & multiplicamini in ea. Et dixit Dominus Noacho 8
& filiis ejus cum eo, dicens: Et ego ecce ego confirmo pactum me- 9
um vobiscum, & cum filiis vestris post vos. Et cum omni anima ani- 10
malis, quod vobiscum est; cum ave, & cum jumento, atque cum omni
animante terræ quod vobiscum est, ex omnibus egredientibus arcam
cum omni bestia terræ. Et confirmabo fœdus meum vobiscum, ut 11
non perdatur omnis caro ampliùs ab aquis diluvii; & non sit ampli-
ùs diluvium ad perdendam terram. Et dixit Dominus; Hoc est signum 12
fœderis, quod ego stabilio inter verbum meum & inter vos, & inter
omnem animam viventem quæ vobiscum est, in generationes seculi.
Arcum meum dedi in nube, & erit in signum fœderis inter verbum me- 13
um & inter terram. Et erit cum expandero nubem meam gloriosam 14
super terram, & visus fuerit arcus interdiu, non occumbet Sol in nube.
Et recordabor fœderis mei, quod est inter verbum meum & inter vos, 15
& inter omnem animam viventem in omni carne: nec erunt rursus
aquæ diluvii ad perdendum omnem carnem. Et erit arcus meus in nu- 16
be; & videbo illum, ut recorder fœderis sempiterni, inter verbum
Domini, & inter omnem animam viventem, in omni carne quæ est
super terram. Et dixit Dominus Noacho; Hoc est signum fœderis, 17
quod statuo inter verbum meum & inter verbum omnis carnis, quæ est
super terram.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* وترس شما وسهم شما باشد ابر همه زنده آن زمين وابر همه مرغ آن آسمان در همه 2
آنچه جنبش كند آن زمين ودر همه ماهيان آن دريا در دست شما داده شوند *
*همه جنبش آنچه او زنده بشما باشد بخوردن چون سبزي كياه بدادم بشما مر همه * 3
* خاصه كوشت در جان او خون او نخوريد * خاصه مر خون شما بجانهاي شما 4 5
طلب كنم از دست همه زنده طلب كنم [اويرا واز دست آن آدم از دست مرد
برادري او طلب كنم] مر جان آن آدم [* زيرا خون آن آدم] در آدم خون او 6
ريخته شود كه در چهرهي شريف بكرد مر آدم * وشما برومند شويد وبسيار شويد 7
وبرايانيد در زمين وبسيار شويد در آن * كفت خدا بنوح وپسران او اواز او بكفتن * 8
* ومن اينك بر انكيزانا مر شرط من اواز شما واواز نسل شما پس شما * واواز همه 9 10
جان آن زنده آنچه اواز شما در مرغ ودر چهارپا ودر همه زندهي آن زمين اواز شما از
همه بيرون آيان آن كشتي بهمه زنده آن زمين * بر انكيزانم مر شرط من اواز شما 11
ونه بريده شود همه كوشتمند نيز از آب آن طوفان ونه باشد نيز طوفان بتباه
كردن آن زمين * كفت خدا اين نشان آن شرط آنچه من دها ميان من وميان 12
شما وميان همه جان زنده آنچه اواز شما بعصرها جاويد * مر كمان من بدادم در 13
ابر وباشد بنشان شرط ميان من وميان آن زمين * وباشد در ابر دادن من ابر ابر 14
آن زمين وديدار شود آن كمان در ابر * وياد كنم شرطي من آنچه ميان من 15
وميان شما وميان همه جان زنده در همه كوشتمند ونه باشد نيز آن آب بطوفان
بتباه كردن همه كوشتمند * وباشد آن كمان در ابر وببينم آنرا بياد كردن شرطي 16
جاويد ميان خدا وميان همه جان زنده در همه كوشتمند آنچه ابر آن زمين * كفت 17
خدا بنوح اين نشان آن شرط آنچه بر انكيزانيدم ميان من وميان همه كوشتمند
آنچه ابر آن زمين *

Timórque vestri & pavor vestri sit super omne animal terræ, & super omne volucre cœli; cum omnibus quæ movere facit terra, & omnibus piscibus maris: manui vestræ tradita sunt. Omne reptile 3 *quod vivens* est, *vobis erit in escam; sicut herbam viridem, dedi vobis omnia. Tantummodò car-* 4 *nem cum anima ejus,* id est, *sanguine ejus, non comedetis. Utique* 5 *sanguinem vestrum animabus vestris requiram: de manu cujusque animalis requiram illum, & de manu hominis, de manu inquam viri fratris ejus requiram animam hominis. Effundentis* 6 *sanguinem hominis sanguis per hominem effundetur: quia formâ nobili fecit* Deus *hominem. Vos verò* 7 *fœcundi estote, & multiplicamini; & generate in terra, & multiplicamini in ea. Allocutusque est* 8 *Deus Noah & filios ejus cum eo, dicendo; Et ego, ecce suscito pa-* 9 *ctum meum vobiscum, & cum sobole vestra post vos: Et cum omni* 10 *anima vivente quæ* est *vobiscum, tam de volatili, quàm de quadrupede, & omni animali terræ vobiscum, ex omnibus egredientibus nave, usq; ad omne animal terræ. Suscitabo* inquam, *pactum meum vo-* 11 *biscum, Non excidendum omne carneum ultrà ab aqua diluvii, neque futurum esse adhuc diluvium ad corrumpendum terram. Subdidit Deus,* 12 *Istud* erit *signum fœderis quod ego do inter me & inter vos, interque omnem animam viventem quæ* est *vobiscum, in secula æterna: Arcum* 13 *meum dedi in nube, eritque in signum fœderis inter me & inter terram. Eritque, cùm obnubilavero nubem* 14 *super terram, tum apparebit arcus in nube. Et recordabor fœderis mei* 15 *quod* est *inter me & inter vos, & inter omnem animam viventem in omni carneo: neque erit ultrà aqua in diluvium, ad corrumpendum omne carneum. Eritque arcus in nube, &* 16 *videbo illum, ut recorder pacti æterni inter Deum & inter omnem animam viventem, cum omni carneo quod* est *super terram. Et dixit Deus ad Noah, Hoc* 17 est *signum fœderis quod suscitavi inter me & inter omne carneum quod* est *super terram.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ויהיו והוו בני נח דנפקו מן תיבותא שם חם ויפת וחם הוא אבוי דכנען: 18
שלשה תלתא אלין בנוי דנח ומאלין אתבדרו למיתב בכל ארעא: ויחל ושרי 19
נח למהוי גבר פלח בארעא ואשכח 20
גופנא דמושכיה נהרא מן גינוניתא דעדן
ונצביה לכרמא וביה ביומא אניצת

ירושלמי 20 ושרי נח גברא צדיקא
למהוי ונציב כרמא:

ובשילת ענבין ועצרינון: וישת ושתי מן חמרא ורוי ואתערטל בגו משכניה: 21
וירא וחמא חם אבוי דכנען ית עריתא דאבוי וחוי לתרי אחוהי בשוקא: ויקח 22
ונסב שם ויפת ית אסטלא ושויו על כתף תרויהון ואזלו מאחורין וכסיו ית עריתא 23
דאבוהון ואפיהום מאחורין ועריתא דאבוהון לא חמון: ויקץ ואתער נח מן חמריה 24
וידע באשתעות חלמא ית דעבד ליה חם בריה דהוא קליל בזכותא דגרם ליה דלא
וליד בר רביעי: ויאמר ואמר ליט כנען דהוא בריה רביעי עביד משעבד יהי 25
לאחוי: ויאמר ואמר בריך יי אלהא דשם דעבידתיה צדיקא ובגין יהוי כנען 26
עביד ליה: יפת ישפר יי תחומיה דיפת ויתגיירון בנוי וישרון במדרשא דשם 27
ויהי כנען עביד להון: ויחי נח וחיא נח בתר טובענא תלת מאה וחמשין 28
שנין: ויהיו והוו כל יומי נח תשע מאה וחמשין שנין ומית: 29

Et fuerunt filii Noach, qui exierunt ex arca, Sem, Cham & Japheth: & 18
Cham ipse est pater Chanaan. Tres isti filii Noach: & ex illis dispersi 19
sunt ad habitandum in omni terra. Et incœpit Noach esse vir colens ter- 20
ram: & invenit vitem, quam de-
vexerat fluvius ex horto Eden &
plantavit ipsam in vineam; & eo
ipso die floruit, et uvæ ejus ma-
turuerunt, quas expressit. Et bi- 21
bit de vino, & inebriatus est: & nudavit se in medio tabernaculi
sui. Et vidit Cham pater Canaan verenda patris sui; & indicavit ambo- 22
bus fratribus suis, *qui* foris *erant*. Et accepit Sem & Japheth palli- 23
um & posuerunt super humerum sui amborum; & abierunt retrorsum,
& operuerunt pudenda patris sui: & facies suas averterunt, & verenda
patris sui non viderunt. Evigilavit autem Noach à vino suo; & cogno- 24
vit per relationem somnii quod fecerat illi Cham filius suus, qui minor erat
merito, quòd in causa fuisset ipsi quo minus gigneret filium quartum. Et 25
dixit, maledictus Canaan, qui est filius quartus, servus serviens sit fratri-
bus suis. Et dixit, benedictus Dominus Deus Sem, cujus opus *est* justum, 26
& propterea erit Canaan servus illi. Pulchros reddat Dominus terminos 27
Japheth, & proselyti fiant filii ejus & habitent in schola Sem; & sit
Canaan servus illis. Et vixit Noach post diluvium trecentos & quinqua- 28
ginta annos. Et fuerunt omnes dies Noach nongenti quinquaginta anni, 29
& mortuus est.

Hierosol. 20 *Et incepit Noach vir justus esse, & plantavit vineam.*

י

אלה אלין תולדת בנוי דנח ואתילידו להון בנין בתר טובענא: בני יפת בנוי 1
דיפת גמר ומגוג ומדי ויון ותובל ומשך 2
ותירס ושום אפרכיותהום אפריקי
וגרמניא והמדיי ומקדוניא ויתיניא
ואוסיא ותרקי: ובני ובנוי דגומר 3
אשכנז וריפת ותוגרמא: ובני יון ובנוי 4
דיון אלישא אלס וטרסס אכזיא ודרדניא:
מאלה מאלין אתפרשו גניסי נגוות 5
עממיא כל חד ללשניה ליחוסיהום
בעממיהום: ובני חם ובנוי דחם כוש ומצרים ופוט וכנען ושום אפרכיותהום 6
ערביא ומצרים ואליחרק וכנען: ובני כוש ובנוי דכוש סבא וחוילה וסבתה 7
ורעמא וסבתכא ושום אפרכיותהום סיניראי והנדקי וסמדאי ולובאי וזינגאי ובנוי
דמוריטינוס זמרגד ומזג: וכוש וכוש אוליד ית נמרוד הוא שרי למהוי גיבר 8
בחטאה ולמרדא קדם יי בארעא:

ירושלמי 2 בנוי דיפת גומר ושום
אפרכותהון אפריקי וגרמניא ומדי
ומקדוניא ויתניא ואנסיא ותרקי:
3 ובנוי דגומר ושום אפרכיותהון אסיא
ופרכוי וברבריאה: 4 ובנוי דיון
אלישה ושום אפרכיותהון אלסטרסום
איטליא ודורדניא:

CAP. X.

Istæ sunt generationes filiorum Noach; & nati sunt illis filii post diluvi- 1
um. Filii Japheth; Gomer, Magog, Madai, Javan, Thubal, Meschec, et 2
Tiras: nomen vero provinciarum
eorum, Africa & Germania, & Me-
dia, & Macedonia, & Attica, &
Thracia. Filii autem Gomer; Asch- 3
kenaz, & Riphath, & Togarma. Et 4
filii Javan, Allas & Tarsas, Achazia
& Dordania. Ex istis divisæ sunt 5
familiæ insularum populorum, unus-
quisque secundùm linguam suam, se-
cundùm progenies suas, in populis
suis. Porrò filii Cham; Cusch & 6
Mitsraim, Put & Canaan: & nomen provinciarum eorum; Arabia, Ægy-
ptus, Alichrok, & Canaan. Filii Cusch; Seba & Chavila, et Sabtha, et 7
Rahma, et Sabtheca: et nomen provinciarum eorum; Sinirai, et India,
et Semadai, et Lubee, et Zingae. Filii autem ejus Mauritani, Zmargad, 8
et Mezag. Cusch etiam genuit Nimrod; ipse incepit esse potens in pec-
cato, et ad rebellandum coram Domino in terra.

Hierosol. 2 *Filii ipsius Japheth, Gomer: & nomen provinciarum eorum Africa, Germania, & Media, & Macedonia, & Attica, & Asia & Thracia.* 3 *Et filii ipsius Gomer, & nomen provinciarum eorum, Asia, & Phrygia, & Barbaria.* 4 *Et filii Javan, Elisha; & nomen provinciarum eorum Alastrasom, Italia & Dodania.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

18 * بودند پسران نوح آن بیرون آیان از آن کشتی شم وحم ویفت وحم او بود پدر کنعن *
19 * سه ایشان پسران نوح واز همه ایشان پراکنده شد همه آن زمین * 20 در ایستید نوح مرد آن
21 زمین بنشاند رز * بیاشامید ازان می مست شد وبرهنه شد در میان خیمهٔ او *
22 * بدید حم پدر کنعن مر شرم پدر او آگاه کرد بدو برادران او در بیرون * 23 بستاند
شم ویفت مر آن جامه بنهادند ابر کتف دو ایشان برفتند پساپس بپوشیدند مر شرم
24 پدر ایشان وروی ایشان پساپس وشرم پدر ایشان نه دیدند * هوشیار شد نوح از می
25 او بدانست هر آنچه بکرد باو پسر او آن خرد * کفت نفرین است کنعن بندهٔ
26 بندکان باشد ببرادران او * کفت آفرین است یی خدای شم وباشد کنعن بندهٔ ایشان *
27 * نیکویی کند خدا بیفت ومسکن کیرد در خیمها شم وباشد کنعن بندهٔ ایشان *
28 * بزیست نوح پس آن طوفان سه صد وپنجاه سال * 29 بود همه روزکاران نوح نه صد
وپنجاه بسال وبمرد *

Fuerunt filii Noah qui egressi sunt è 18
navi, Sem, et Ham & Japheth: porrò
Ham ipse est pater Chanaan. Tres isti 19
sunt filii Noah: & ex omnibus istis sparsa
est universa terra. Aggressus autem 20
Noah terricola plantare vineam, Bibit 21
de vino; ac inebriatus, denudatus est
in medio tentorii sui. Videns autem 22
Ham pater Chanaan, pudorem patris sui,
nuntiavit duobus fratribus suis forás.
Tum *accipientes Sem & Japheth vesti-* 23
mentū, posuerunt super humerum utrius-
que eorum, & euntes retrorsū operuerunt
pudorem patris sui: faciebus autem eorū
retrorsis, pudorem patris sui non vide-
runt. Sobrius factus Noah à vino suo, 24
cognovit quid fecisset ei filius ejus mi-
nor: Et dixit, Maledictus est Chanaan, 25
servus servorum erit fratribus suis. Di- 25
xit etiam, *Benedictus est Dominus*
Deus Sem, & sit Chanaan servus eis.
Benignè agat Deus cum Japheth, & 27
habitet in tabernaculis Sem, & sit Cha-
naan servus eis. Vixit Noah post dilu- 28
vium trecentos & quinquaginta annos.
Fuerunt itaque *cuncta tempora Noah* 29
nongenti et quinquaginta anni, & mor-
tuus est.

* فصل دهم *

1 * وایشان زاییدکان نوح شم وحم ویفت زاییده شدند بایشان پسران پس آن طوفان *
2 * پسران یفت جومر وجوج ومدی ویون وتوبل ومشك وتیرس * 3 وپسران جومر اشکنز وریفات
4 وتوجرمه * وپسران یون الیشه وترشیش کتیم وددنیم * 5 از ایشان جدا شدند کروههای آن
6 قومها در زمینهای ایشان مرد بزبان او باهل خانهای ایشان در قومهای ایشان * وپسران حم
7 کوش ومصریم وفوط وکنعن * وپسران کوش سبا وحویله وسبته ورعمه وسبتکا وپسران رعمه
8 شبا وددن * وکوش بزایاند مر نمرود او در ایستید ببودن جبار در زمین *

CAP. X.

I*sti autem sunt nati Noah, Sem, Ham,* 1
& Japheth: natique sunt eis filii
post diluvium. Filii Japheth: Gomer, 2
& Magog, & Madai, & Javan, et
Tubal, et Meshech, et Tiras. Filii 3
autem Gomer: Ashkenaz, et Ri-
phath, et Togarmah. Filii verò Javan: 4
Elishah, et Tarshish, Chittim, et Dodanim.
Ab istis divisi sunt populi gentiū in 5
terris suis, unusquisque juxta linguam
suam, secundùm familias suas, in gen-
tibus suis. Porrò filii Ham: Chush, et 6
Misraim, et Phut, et Chanaan. Filii au- 7
tem Chush: Seba, et Havilah, et Sab-
tah, et Raamah, et Sabtecha. Filii 8
verò Raamah: Sheba, et Dedan. Chush
quoque genuit Nimrod: ipse cœpit esse
potens in terra.

ירושלמי

ירושלמי 9 הוא הֲוָה גִבָּר בְּצֵידָא
בְּחֶטְאָה קֳדָם יְיָ דַהֲוָה צָיֵד בְּנֵי אֱנָשָׁא
בְּלִישָׁנְהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן רְחִיקוּ מִן דִינוֹי
דְשֵׁם וְאִדַבְקוּ בְדִינוֹי דְנִמְרוֹד בְּגִין כְּדֵין
יִתְאֲמַר כְּנִמְרוֹד גִבְּרָא גִבָּר בְּצֵידָא
בְּחֶטְאָה קֳדָם יְיָ : 10 וַהֲוַת שֵׁרוּי
מַלְכוּתֵיהּ בָּבֶל וְהָדָס וּנְצִיבִין וְקַטִיספּוֹ
בְּאַרְעָא דְבָבֶל : 11 מִן אַרְעָא הַהִיא
נְפַק אֲתוּרָאָה וּבְנָא יַת נִינְוֵה וְיַת
פְּלַטְיָתָא דְקַרְתָּא וְיַת הַרְיָת : 12 וְיַת
תַּלְאָסַר בֵּין נִינְוֵה וּבֵין הַרְיָת הִיא
קַרְתָּא רַבְּתָא : 13 וּמִצְרַיִם אוֹלִיד יַת
מָרְיוֹטָאֵי וְיַת פֶּנְטְפוֹלִיטָאֵי וְיַת לוּסְטָאֵי :
14 וְיַת פֵּילוּסָאֵי וְיַת פַּנְטַסְכְנָאֵי דִנְפַקוּ
מִתַּמָן פְּלִשְׁתָּאֵי וְיַת קַפּוֹדְקָאֵי :

תרגום יונתן בן עוזיאל

9 הוא הוא הֲוָא גִיבַּר מְרוֹדָא קֳדָם יְיָ
בְּגִין כֵּן יִתְאֲמַר מִן יוֹמָא דְאִתְבְּרִי עַלְמָא
לָא הֲוָה כְנִמְרוֹד גִיבַּר בְּצֵידָא וּמְרוֹדָא
10 קֳדָם יְיָ : ותהי וַהֲוָת שֵׁרוּי מַלְכוּתֵיהּ
בָּבֶל רַבְּתִי וְהָדָס וּנְצִיבִין וְקַטְסְפּוֹן
11 בְּאַרְעָא דְפוֹנְטוֹס : מן הארץ מִן אַרְעָא
הַהִיא נְפַק נִמְרוֹד וּמְלַךְ בְּאַתּוּר דְלָא
בְעָא לְמֶהֱוֵי בְּעֵיטַת דָרָא דְפַלוּגְתָּא
וּשְׁבַק אַרְבַּע קוּרְוָן אִלֵין וִיהַב לֵיהּ יְיָ
בְּגִין כֵּן אַתְרָא וּבְנָא אַרְבַּע קוּרְוִין
אָחֳרָנִין יַת נִינְוֵה וְיַת פְּלַטְיָאַת קַרְתָּא
12 וְיַת פְּרִיוֹת : ואת וְיַת תַּלְסַר דְמִתְבַּנְיָא
בֵּינֵי נִינְוֵה וּבֵינֵי חַדַיְית אִיהִי קַרְתָּא
13 רַבְּתָא : ומצרים וּמִצְרַיִם אוֹלֵד יַת
נִיוָוטָאֵי וְיַת מָרְיוֹטָאֵי וְיַת לִיוּוקָאֵי וְיַת
14 פַּנְטַסְכִינָאֵי : ואת פתרוסים וְיַת
15 נַסְיוֹטָאֵי וְיַת פַּנְטַפּוֹלוֹטֵי דִנְפָקוּ מִתַּמָן פְּלִשְׁתָּאֵי וְיַת קַפּוֹדְקָאֵי : וכנען וּכְנַעַן אוֹלֵד יַת
16 צִידוֹן בּוּכְרֵיהּ וְיַת חֵת : ואת וְיַת יְבוּסָאֵי וְיַת אֱמוֹרָאֵי וְיַת גְרְגְשָׁאֵי : ואת החוי
17 וְיַת חִוָּאֵי וְיַת עִירְקָאֵי וְיַת אַנְטוֹסָאֵי :
18 ואת : וְיַת לוּטְסָאֵי וְיַת חוּמְצָאֵי וְיַת
אַנְטְכוֹאֵי וּבָתַר כְּדֵין אִתְבַּדְּרוּ זַרְעִיַּתְהוֹן
19 דִכְנַעֲנָאֵי : ויהי וַהֲוָה תְחוּם כְּנַעֲנָאֵי מִן
כּוֹתַנְיָיס מֵעָלָךְ לִגְרָר עַד עַזָּה מֵעָלָךְ
20 לִסְדוֹם וַעֲמוֹרָא אַדְמָא וּצְבוֹיִים עַד קַלְדָהִי : אלה אִלֵין בְּנוֹי דְחָם לְזַרְעִית יִחוּסֵיהוֹם
21 לְלִישַׁנְהוֹם בְּמוֹתַב אַרְעַתְהוֹן בְּגְנִיסַת עַמְמֵיהוֹן : ולשם וּלְשֵׁם אִתְיְלִיד אַף הוּא בַּר
22 הוּא אֲבוּהוֹן דְכָל בְּנֵי עִבְרָאֵי אָחוּי דְיֶפֶת רַבָּא בִּדְחַלְתָּא דַיְיָ : בני בְּנוֹי דְשֵׁם עֵילָם
24 וְאַתּוּר וְאַרְפַּכְשַׁד וְלוּד וַאֲרָם : וארפכשד וְאַרְפַּכְשַׁד אוֹלֵד יַת שֶׁלַח וְשֶׁלַח אוֹלֵד יַת
25 עֵבֶר : ולעבר וּלְעֵבֶר אִתְיְלִידוּ תְּרֵין בְּנִין שׁוּם חַד פֶּלֶג אֲרוּם בְּיוֹמוֹי אִתְפַּלִיגַת
26 אַרְעָא וְשׁוּם אָחוּי יָקְטָן : ויקטן וְיָקְטָן אוֹלֵיד יַת אַלְמוֹדַד דְמָשַׁח יַת אַרְעָא בְּאַשְׁלָוָן
27 וְיַת שָׁלֶף דִשְׁלַף מוֹי דְנַהֲרְוָתָא וְיַת חֲצַרְמָוֶת וְיַת יָרַח : ואת וְיַת הֲדוֹרָם וְיַת אוּזָל
28 וְיַת דִיקְלָא : ואת וְיַת עוֹבָל וְיַת אֲבִימָאֵל וְיַת שְׁבָא : ואת וְיַת אוֹפִיר וְיַת חֲוִילָא וְיַת
29
30 יוֹבָב כָּל אִלֵין בְּנוֹי דְיָקְטָן : ויהי וַהֲוָה בֵּית מוֹתְבָנֵיהוֹן מִן מֵישָׁא מֵעָלָךְ לִסְפַרְוָאֵי טוּר
31 מַדִינְחָא : אלה אִלֵין בְּנוֹי דְשֵׁם לְיִחוּסֵיהוֹן בְּמוֹתַב אַרְעַתְהוֹן לִגְנִיסַת עַמְמֵיהוֹן :

ירושלמי 17 וְיַת טְרִיפּוֹלָאֵי וְיַת עַרְקָאֵי
וְיַת כַּפְרוּסָאֵי : 18 וְיַת אַנְטְרִידָנָאֵי וְיַת
חֲמָצָאֵי וְיַת אַנְטוֹכְיָא מִן בָּבֶל מִן בָּתַר
כְּדֵין אִתְפָּרְשׁוּ נִיסֵי אוּמַיָּא :

Targ. Jonathan B. Uziel.

9 Ipſe erat potens rebellis coram Domino: propterea dicitur; A die quo creatus eſt mundus non fuit ſicut Nimrod, potens in venatione & rebellis coram Domino.
10 Et erat initium regni ejus Babel magna, & Hadas, & Netſibin, & Cteſiphon in terra Ponti.
11 Ex terra illa egreſſus eſt Nimrod, & regnavit in Aſſyria, quia noluit intereſſe conſilio ætatis diviſionis: & reliquit quatuor civitates has, & dedit illi Dominus propterea locum & condidit quatuor civitates alias; Niniven, & Platiath Kartha & Parioth.
12 Et Talſar, quæ ædificata eſt inter Niniven & Hadiath: illa eſt civitas magna.
13 Mitſraim autem genuit Nivatæos, & Mareotas, & Livakæos & Pentaſchœnæos.
14 Et Neſiotas & Pentapolitas; ex quibus exierunt Philiſtæi, & Cappadoces.
15 Canaan autem genuit Sidon primogenitum ſuum, & Cheth. Et Jebuſæos, & Amorrhæos, & Girgaſæos.
17 Et Hevæos & Harkæos & Antoſæos.
18 Et Lutaſæos, & Chomtſæos, & Antecoæos, & poſtea diſſeminatæ ſunt familiæ ipſorum Chananæorum.
19 Et fuit limes Chananæorum ex Cotaneias, qua aſcendis in Gerar, uſque ad Gazam, qua aſcendis Sodomam & Ghomorrham, Admam & Seboim, uſque in Chaldæam. Iſti ſunt filii Cham ſecundùm ſemen genealogiæ ipſorum, ſecundùm linguas ſuas, in habitatione terrarũ ſuarum, in familia populorum ſuorum. Semo vero natus eſt etiam filius, ipſe eſt pater omnium filiorum Hebræorum, frater Japheth, magnus in cultu Domini. Filii Sem; Elam, & Aſſur & Arphacſad & Lud & Aram. Arphacſad autem genuit Schelach, Schelach autem genuit Heber. Ipſi autem Heber nati ſunt duo filii: nomen unius Peleg, quoniam in diebus ejus diviſa eſt terra; nomen vero fratris ejus, Joktan. Joktan autem genuit Elmodad, qui dimenſus eſt terram funiculis; & Schaleph, qui educebat aquas fluviorum, & Chatſarmaveth, & Jarach. Et Harodã, & Uzal, & Diklah. Et Hobal, & Abimael, & Scheba. Et Ophir, & Chavila, & Jobab: omnes iſti filii Joktan. Et fuit domus habitationis eorum à Meſa, qua ingrederis in Sepharvaim montem Orientalem. Iſti ſunt filii Sem, ſecundùm proſapias ſuas, in habitatione terrarum ipſorum, ſecundùm genealogias populorum ſuorum.

Hieroſolymitanum

Hieroſ. 9. *Ipſe erat potens in venatione, in peccato coram Domino, quòd eſſet venator filiorum hominum in lingua eorum, & dixit eis, Recedite à religione Sem, & adhærete ad inſtituta Nimrod: idcirco dicitur; Sicut Nimrod fortis, fortis in venatione, in peccato coram Domino.* 10. *Et fuit initium regni ejus Babel, & Hadas & Netſibin & Cteſiphon in terra Babel.* 11. *Ex terra illa exiit Aſſyrius, & ædificavit Niniven, & plateas civitatis & Hariath.* 12. *Et Talaſſar inter Niniven & Hariath: illa eſt civitas magna.* 13. *Mitſraim autem genuit Mareotas, & Pentapolitas & Luſtæos.* 14. *Et Peluſianos & Pentaſchœnæos; unde exierunt Philiſtæi, & Cappadoces.*

Hieroſ. 17. *Et Tripolitanos & Arkæos, & Caphruſæos.* 18. *Et Antridanæos, & Chamatſæos, & Antiochenos: ex Babel poſtea ſeparatæ ſunt inſulæ populorum.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

9 *او بود جبّار نخچير بپيش ,, ابر همچنين گفته شود چون نمرود جبّار نخچير بپيش ,, *
10 *بود اوّل پادشاهت او بغداد وارك واكد وكلنه در زمين شنعر * از آن زمين [آن آن]
11
12 بيرون آمد اشور آبادان كرد مر نينوه ومر رحوبوت شهر ومر كلح *ورسن ميان نينوه وميان
13 كلح آن آن شهر بزرگ *ومصريم برايانيد مر لوديم ومر عنميم ومر لهبيم ومر نفتوحيم * ومر
14
15 فترسيم ومر كسلوحيم آنچه بيرون آمدند از آنجا فلشتيم ومر كفتوريم *وكنعن برايانيد
16 مر صيدون نخست زاد او ومر حت * ومر هيبوسي ومر آن اموري ومر آن جرجسي * ومر
17
18 آن حوي ومر آن عرقي ومر آن سيني * ومر آن ارودي ومر آن صمري ومر آن حمتي وپس
19 پراكنده شدند اهل خانها آن كنعني * بود حدّ آن كنعني از صيدون بآمدن در جيرر
20 تا غزه بآمدن در سدوم وعموره وادمه وصبوييم تا لشع * اينان پسران حم باهل خانهاى
21 ايشان بزبانهاي ايشان در زمينهاي ايشان در قومهاي ايشان *وبشم زاييده شد نيز او پدر
22 همه پسران عبر برادر يفت آن بزرگ * پسران شم عيلم واشور وارفكشد ولود وارم * وپسران ارم
23
24 عوص وحول وجتر ومش *وارفكشد برايانيد مر شلح وشلح برايانيد مر عبر * وبعبر زاييده شد
25 دو پسران نام آن يك فلج كه در روزكاران [او] بخش شد اهل آن زمين ونام برادري او يقطن *
26 * ويقطن برايانيد مر الموده ومر شلف ومر حصرموت ومر يرح * ومر هدورم ومر اوزل ومر
27
28 دقله * ومر عوبل ومر ابيمال ومر شبا * ومر اوفير ومر حويله ومر يوبب همه اينان پسران
29
30 يقطن *بود نشستن جاي ايشان از ميشا بآمدن بسفر كوه اهل عرب * اينان پسران شم باهل
31
خانهاي ايشان بزبانهاي ايشان در زمين هاى ايشان بقومهاي ايشان *

9 *Is fuit potens venatione coram Domino: Idcircò dicitur, Sicut Nimrod potens venatione coram Domino.*
10 *Fuitque principium regni ejus Bagdad, & Erech, & Achad, atque Chalneh in terra Shinaar.*
11 *E terra hac egreſſus Aſhur ædificavit Niniveh, & Rehoboth civitatem, & Chalah,*
12 *Reſen quoque inter Niniveh & Chalah: ea eſt civitas magna.*
13 *Miſraim autem genuit Ludim, & Anamim, & Lehabim, & Naphtuhim,*
14 *Pathruſim quoque & Chaſluhim: (unde egreſſi ſunt Philiſtim) & Chaphtorim.*
15 *Chanaan verò genuit Sidon primogenitum ſuum, & Heth,*
16 *Et Jebuſi, & Emori, et Girgaſi,*
17 *Et Hivi, & Arci, & Sini,*
18 *Et Arvadi, & Semari, & Hamathi: & poſteà diſperſæ ſunt familiæ Chanaanæorum.*
19 *Fuitque terminus Chanaanæorum à Sidon uſq; advenire Gerar uſque ad Gazah, uſq; venire ad Sodom, & Gomorah, Admah, et Sebojim, uſque ad Leſha.*
20 *Iſti ſunt filii Ham in familiis ſuis, linguis ſuis, terris ſuis, & gentibus ſuis.*
21 *Et Sem, natus eſt etiam ipſi, patri omnium filiorum Eber, fratri Japheth majoris.*
22 *Filii ergo Sem: Elam, et Aſhur, et Arphachſad, et Lud, et Aram.*
23 *Filii autem Aram: Us, et Hul, et Gether, et Maſh.*
24 *Porrò Arphachſad genuit Shelah: Shelah autem genuit Eber.*
25 *Natique ſunt ipſi Eber duo filii: nomen unius Pheleg, quia in temporibus ejus diviſus fuit populus terræ: et nomen fratris ejus Joctan.*
26 *Joctan verò genuit Almodad, et Sheleph, et Haſar-maveth, et Jerah,*
27 *Et Hadoram, & Uzal, & Diclah,*
28 *& Obal, & Abimael, & Sheba,*
29 *Et Ophir, & Havilah, & Jobab: omnes iſti filii Joctan.*
30 *Fuitque reſidendi locus eorum à Meſha uſque venire ad Sephar montem Arabum.*
31 *Iſti ſunt filii Sem in familiis ſuis, linguis ſuis, terris ſuis, & gentibus ſuis.*

תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL. — ירושלמי — *Hierosolymitanum.*

32 אלה אלין יחוסי בנוי דנח ליחוסיהון בעממיהון ומאלין אתפרשו עממיא בארעא
בתר טובענא :

Istæ sunt prosapiæ filiorum Noach, secundùm prosapias suas, in populis 32
suis : & ab illis divisi sunt populi in terra post diluvium.

יא

1 ויהי כל והוה כל ארעא לישן חד
וממלל חד ועיטא חדא בלישן קודשא
הוו ממללין דאתבריא ביה עלמא מן
2 שירויא: ויהי והוה במיטלהון ממדינחא
ואשכחו בקעתא בארעא דבבל ויתיבו
3 תמן : ויאמרו ואמרו גבר לחבריה
הבו נרמי ליבנין ונישוי יתהון באתונא
והות להון לבינתא לאבנא וטינא
4 הוות להום לשיע : ויאמרו ואמרו הבו נבני לנא קרתא ומגדלא ורישיה מטי
עד צית שמיא ונעביד לנא סגדו ברישיה
ונישוי חרבא בידיה ותהי עבדא לקיבלא
סדרי קרבא קדם עד לא נתבדר מעילוי
5 אנפי ארעא: וירא ואתגלי יי לאתפרעא
מנהון על עובד קרתא ומוגדלא דבנו
6 בני נשא: ויאמר ואמר יי הא עמא
חד ולישן חד לכלהום ודא אתחשבו

יא

ירושלמי 1 והון כל דריא דארעא
לישן חד וממלל חד ועיצה חדא ארום
בלישן קודשא הוו ממללין דבה אתב
עלמא מן שרויא: 2 כד אטעו לב
מן בתר מימרא דמאן דאמר והוה
עלמא מן שרויא ואשכחו בקעא באר
דפונטוס ושרון תמן :

ירושלמי 4 ואמרין אתון כען ונבני ל
קריא ומגדל ורישיה ימטי עד צית שמ
ונעביד לן בגויה בית סגדו בראשיה ונ
חרבא בגו ידיה דלמא דיסדר לקבל
סדרי קרבא קדם עד דלא נתבדר ע
אפי כל ארעא :

למעבד וכדון לא יתמנע מנהון כל דחשיבו למעבד : הבה אמר יי לשבעין 7
מלאכיא דקיימין קומוי איתון כדון ונחית ונערבבא תמן לישנהון דלא ישמעון
אנש לישן חבריה : ויפץ ואגליאת מימרא דיי עלוי קרתא ועמיה שובעין מלאכיא 8
כל קבל שובעין עממיא וכל חד וחד לישן עממיה ומשם כתביה בידיה ובדרינון
מתמן על אנפי כל ארעא לשבעין לישנין ולא הוה ידע חד מה דיימר חבריה
והוו קטלין דין לדין ופסקו מלמבני קרתא : על כן בנין כן קרא שמה בבל 9
ארום תמן ערביב יי לישן כל דירי ארעא ומתמן בדרינון יי על אפי כל ארעא :
אלה אלין גניסת שם שם בר מאה שנין כד אוליד ית ארפכשד תרתין שנין 10
בתר טובענא : ויחי וחיא שם בתר דאוליד ית ארפכשד חמש מאה שנין ואוליד 11
בנין ובנן : וארפכשד וארפכשד חיא תלתין וחמש שנין ואוליד ית שלח : 12
ויחי וחיא ארפכשד בתר דאוליד ית שלח ארבע מאה ותלתין שנין ואוליד 13
בנין ובנן :

CAP. XI.

Et fuit universa terra linguæ uni- 1
us, & sermonis unius, & con-
silii unius; lingua sancta loqueban-
tur, qua creatus est mundus ab
initio. Et accidit dum ipsi pro- 2
ficiscerentur ab Oriente, ut inve-
nirent vallem in terra Babel; &
consederunt ibi. Et dixerunt quis- 3
que ad proximum suum; Venite,
projiciamus lateres, & aduramus
eos in fornace : fuit itaque illis
later pro lapide, & lutum fuit illis
pro calce. Et dixerunt; Venite, ædificemus nobis civitatem & tur- 4
rim, cujus caput perveniat usque
ad summitatem cœlorum; & faci-
amus nobis *imaginem* adorati-
onis in ejus fastigio, & ponamus
gladium in manu ejus ut conserat
contra acies prælium, priusquam
dispergamur de superficie terræ.
Et revelatus est Dominus ad ulti- 5
onem sumendum de illis, propter
opus civitatis & turris, quam ædi-
ficarant homines. Et dixit Do- 6
minus; Ecce populus unus, &
lingua una omnibus illis, & hoc cogitaverunt facere : jam verò non
prohibebitur ab illis omne quod cogitaverunt facere. Dixit Dominus 7
septuaginta angelis qui stabant coram eo; Venite nunc & descendamus,
& confundamus illic linguam eorum, ut non intelligat vir linguam
proximi sui. Et manifestatus est sermo Domini contra illam civitatem, 8
& cum eo septuaginta Angeli, ex adverso septuaginta populorum &
uniuscujusque linguæ populi sui; & inde scripsit manu sua, & dispersit
eos inde super facies totius terræ in septuaginta linguas, neque sciebat
unus quid diceret socius ejus, sed interficiebant hic alterum : & cessa-
runt ædificare civitatem. Propterea vocavit nomen ejus Babel; quoni- 9
am inde permiscuit Dominus linguam omnium habitatorum terræ, &
inde dispersit eos Dominus super facies totius terræ. Istæ sunt genealo- 10
giæ Sem; Sem natus erat centum annos quando genuit Arphacsad, duo-
bus annis post diluvium. Et vixit Sem postquam genuisset Arphacsad 11
quingentos annos, & genuit filios & filias. Arphacsad autem vixit 12
triginta quinque annos, & genuit Schelach. Et vixit Arphacsad postquam 13
genuisset Schelach quadringentos & triginta annos, & genuit filios &
filias.

CAP. XI.

Hieros. 1. *Et fuerunt omnes generationes terræ linguæ unius. & sermonis unius & consilii unius : quoniam lingua sancta utebantur, qua creatus est mundus ab initio. 2. Postquam errare fecerunt corda sua à verbo illius, qui dixit, & fuit mundus à principio ; & invenerunt vallem in terra Ponti, & habitârunt ibi.*

Hieros. 4. *Et dixerunt; Venite nunc & ædificemus nobis civitatem & turrim, & caput ejus pertingat usque ad summitatem cœlorum, & faciamus nobis in medio ejus templum cultus in cacumine ejus, & ponamus gladium in medio manus ejus, ne forte contra eum ordinetur acies prælii priusquam dispergamur super facies totius terræ.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

32 * اینان اهل خانها پسران نوح برزاییده شدن ایشان در قومهاي ایشان واز اینان جدا
شدند آن قومها در زمین پس طوفان *

* فصل یازدهم *

1 * بود همه اهل زمین لفظ یکه وسخنهاي یکسان * بود در منزل برداشتن ایشان بیافتند
2
3 درهي در زمین شنعر بنشستند آنجا * گفتند مرد بیار او بیا خشت کنیم خشتها
4 وبسوزانیم بسوختن وبود بایشان آن خشت بسنك وآن گل بود بایشان بقیل * گفتند بیا
آبدان کنیم بایما شهر وکوشك وسري او در آسمان وبکنیم بایما نام تا نه پراکنده
5 شویم ابر روي همه آن زمین * فرود آمد ،، بدیدن مر آن شهر ومر آن کوشك آنچه آبدان
6 کردند پسران آن آدم * گفت ،، اینك قوم یکه ولفظ یکه بجملهي ایشان واین هدر
استیدن ایشان بکردن واکنون نه باز داشته شود از ایشان همه آنچه فکر کردند بکردن *
7
8 * بیا فرود شویم وبلایه کنیم آنجا لفظ ایشان آنچه نه شنوند مرد لفظ یار او * پراکنده
9 کرد ،، ایشانرا از آنجا ابر روي همه آن زمین باز استادند از آبدان کردن آن شهر * ابر
همچنین بخواند نام آن ببل که آنجا بلایه کرد ،، لفظ همه آن زمین واز آنجا پراکنده
10 کرد ایشانرا ابر روي همه آن زمین * اینان زاییده شدنهاي شم شم قد رصد ساله برزایاند
11 مر ارفکشد دو سال پس آن طوفان * بزیست شم پس زایاندن او مر ارفکشد پانصد سال
12
13 برزایاند پسران ودختران * وارفکشد بزیست سي وپنج سال برزایاند مر شلح * بزیست ارفکشد پس
زایاندن او مر شلح چهارصد وسه سال برزایاند پسران ودختران *

Hæ sunt familiæ filiorum Noah, cùm nascerentur in gentibus suis : & ab his divisæ sunt gentes in terra post diluvium. 32

CAP. XI.

Fuit universus populus terræ unius 1
sermonis, & verborum uniusmodi. Et 2
fuit postquàm removissent mansionem
suam, invenerunt vallem in terra Shi-
naar, & resederunt ibi. Et dixerunt 3
quisque ad socium suum, Veni, lateri-
ficemus lateres, & comburamus ad com-
bustionem : fuitque eis later in lapi-
dem, & lutum fuit eis in cæmentum.
Dixerunt itaque, Veni, ædificemus 4
nobis urbem, & turrim cujus summi-
tas cœlum usque pertingat : atque ita
faciemus nobis nomen : ut non disper-
gamur super faciem totius terræ. Tum 5
descendit Dominus ad videndum civi-
tatem & turrim quam ædificabant fi-
lii hominum. Dixitque Dominus, En 6
populus unus, & sermo unus est omni-
bus illis : & hæccine inceptio eorum ad
faciendum? nunc quidem non inhibe-
bitur ab iis quicquid cogitârunt facere.
Veni, descendamus & corrumpamus ibi 7
sermonem eorum, ut non exaudiant quis-
que sermonem socii sui. Dispersit ita- 8
que eos Dominus indè super faciem u-
niversæ terræ, desliteruntque ædificare
urbem. Propterea vocavit nomen ejus 9
Babel : quia illic corrupisset Dominus
sermonem universæ terræ, et indè disper-
sisset eos super faciem totius terræ. Istæ 10
generationes Sem : Sem natus centum
annos genuit Arphachsad duobus annis
post diluvium. Vixitque Sem postquàm 11
genuit Arphachsad, quingentos annos :
& genuit filios ac filias. Arphach- 12
sad verò vixit triginta quinque an-
nos, & genuit Selah. Vixitque Ar- 13
phachsad postquàm genuit Selah qua-
dringentos & tres annos : & genuit fi-
lios ac filias.

תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. Jonathan B. Uziel. ירושלמי — Hierosolymitanum.

24 ושלח וְשֵׁלַח חַיָא תְּלָתִין שְׁנִין וְאוֹלֵיד יַת עֵבֶר: ויחי וַחֲיָא שֶׁלַח בָּתַר דְאוֹלֵיד
15 יַת עֵבֶר אַרְבַּע מְאָה וּתְלַת שְׁנִין וְאוֹלֵיד בְּנִין וּבְנָן: ויחי וַחֲיָא עֵבֶר תְּלָתִין
16 וְאַרְבַּע שְׁנִין וְאוֹלֵיד יַת פֶּלֶג: ויחי וַחֲיָא עֵבֶר בָּתַר דְאוֹלֵיד יַת פֶּלֶג אַרְבַּע
17 מְאָה וּתְלָתִין שְׁנִין וְאוֹלֵיד בְּנִין וּבְנָן: ויחי וַחֲיָא פֶּלֶג תְּלָתִין שְׁנִין וְאוֹלֵיד
18 יַת רְעוּ: ויחי וַחֲיָא פֶּלֶג בָּתַר דְאוֹלֵיד יַת רְעוּ מָאתָן וּתְשַׁע שְׁנִין וְאוֹלֵיד
19 בְּנִין וּבְנָן: ויחי וַחֲיָא רְעוּ תְּלָתִין וְתַרְתֵּין שְׁנִין וְאוֹלֵיד יַת שְׂרוּג: ויחי
20 וַחֲיָא רְעוּ בָּתַר דְאוֹלֵיד יַת שְׂרוּג מָאתָן וּשְׁבַע שְׁנִין וְאוֹלֵיד בְּנִין וּבְנָן: ויחי וַחֲיָא
21 שְׂרוּג תְּלָתִין שְׁנִין וְאוֹלֵיד יַת נָחוֹר: ויחי וַחֲיָא שְׂרוּג בָּתַר דְאוֹלֵיד יַת נָחוֹר
22 מָאתָן שְׁנִין וְאוֹלֵיד בְּנִין וּבְנָן: ויחי וַחֲיָא נָחוֹר עֶשְׂרִין וּתְשַׁע שְׁנִין וְאוֹלֵיד
23 יַת תֶּרַח: ויחי וַחֲיָא נָחוֹר בָּתַר דְאוֹלֵיד יַת תֶּרַח מְאָה וּשְׁתְּסְרֵי שְׁנִין
24 וְאוֹלֵיד בְּנִין וּבְנָן: ויחי תרח וַחֲיָא תֶּרַח שׁוּבְעִין שְׁנִין וְאוֹלֵיד יַת אַבְרָם
25 וְיַת נָחוֹר וְיַת הָרָן: ואלה וְאִלֵּין גְּנִיסַת תֶּרַח תֶּרַח אוֹלֵיד יַת אַבְרָם יַת
26 נָחוֹר וְיַת הָרָן וְהָרָן אוֹלֵיד יַת לוֹט: וימת וַהֲוָה כַּד רְמָא נִמְרוֹד יַת אַבְרָם
27 לְאַתּוּנָא דְנוּרָא דְלָא פְלַח לְטַעֲוָתֵיהּ וְלָא הֲוָה רְשׁוּתָא לְנוּרָא לְמוֹקְדֵיהּ וּבְכֵן
28 אִתְפְּלַג לִבְּהּ דְהָרָן לְמֵימַר אִילוּ נָצַח נִמְרוֹד אֶיהֱוֵי מִן סִיעֲתֵיהּ וְאִילוּ נָצַח אַבְרָם
אֶיהֱוֵי מִן סִיעֲתֵיהּ וְכַד חָמוֹן כָּל עַמְמַיָא דַהֲווֹ תַּמָן דְלָא שָׁלְטַת נוּרָא
בְּאַבְרָם אָמַר בְּלִבְּהוֹן הֲלָא הָרָן אֲחוּי דְאַבְרָם מְלֵא קוֹסְמִין וְחַרְשִׁין וְאִיהוּ
לְחַשׁ עֲלוֹי אִישָּׁתָא דְלָא לְמֵיקַד יַת אֲחוּי מִן יַד נְפַלַת אִישָּׁתָא מִן שְׁמֵי מְרוֹמָא
וְגַמְרַתֵּיהּ וּמִית הָרָן לְמֵיחְמֵי תֶּרַח אָבוּי הֵיךְ אִיתּוֹקַד בְּאַרְעָא יַלְדוּתֵיהּ בְּאַתּוּן
29 נוּרָא דַעֲבָדוּ כַּשְׂדָאֵי לְאַבְרָם אֲחוּי: ויקח וּנְסִיב אַבְרָם וְנָחוֹר לְהוֹן נְשִׁין שׁוּם
אִתַּת אַבְרָם שָׂרַי וְשׁוּם אִתַּת נָחוֹר מִלְכָּא בְּרַת הָרָן אֲבוּי דְמִלְכָּה וַאֲבוּי דְיִסְכָּה
30 הִיא שָׂרַי: ותהי וַהֲוָת שָׂרַי עֲקָרָא
31 לֵית לָהּ וְלָד: ויקח וּדְבַר תֶּרַח
יַת אַבְרָם בְּרֵיהּ וְיַת לוֹט בַּר הָרָן
בַּר בְּרֵיהּ וְיַת שָׂרַי כַּלְּתֵיהּ אִיתַּת אַבְרָם בְּרֵיהּ וּנְפַקוּ עִמְהוֹן מֵאוּרָא דְכַשְׂדָאֵי לְמֵיזַל
32 לְאַרְעָא דִכְנַעַן וַאֲתוֹ עַד חָרָן וִיתִיבוּ תַמָּן: ויהיו וַהֲווֹ יוֹמֵי תֶרַח מָאתָן וְחַמֵשׁ שְׁנִין וּמִית
תֶּרַח בְּחָרָן:

ירושלמי 30 וַהֲוַת שָׂרַי עֲקָרָא לָא הֲוָה לָהּ בַּר:

פ פ פ

יב

1 ויאמר לך לך וַאֲמַר יְיָ לְאַבְרָם אִיזֵל לָךְ מֵאַרְעָךְ אִתְפָּרֵשׁ מִן יַלְדוּתָךְ פּוּק מִבֵּית אֲבוּךְ
זִיל לְאַרְעָא דְאַחְוֵינָךְ: ואעשך
2 וְאַעַבְדִינָךְ לְעַם רַב וְאֵיבָרְכִינָךְ וְאַרְבֵּי
שְׁמָךְ וּתְהֵי מְבָרַךְ:

ירושלמי 2 וְאַמְנֵי יָתָךְ לְאוּמָא רַבָּא וְאֵיבָרֵךְ יָתָךְ וְאִתְקֵף וְיֶהֱוֵי אַבְרָם לְבִרְכָן סַגִּין:

Schelach autem vixit triginta annos, & genuit Eber. Vixit autem Schelach postquam genuisset Eber quadringentos & tres annos, & genuit filios & filias. Et vixit Eber triginta quatuor annos, & genuit Peleg. Et vixit Eber postquam genuisset Peleg quadringentos triginta annos, & genuit filios & filias. Et vixit Peleg triginta annos, & genuit Rehu. Et vixit Peleg postquam genuisset Rehu ducentos & novem annos, & genuit filios & filias. Et vixit Rehu triginta duos annos, & genuit Serug. Et vixit Rehu postquam genuisset Serug ducentos & septem annos, & genuit filios & filias. Et vixit Serug triginta annos, & genuit Nachor. Et vixit Serug postquam genuisset Nachor ducentos annos, & genuit filios & filias. Et vixit Nachor viginti & novem annos, & genuit Terach. Et vixit Nachor postquam genuisset Terach centum & sexdecim annos, & genuit filios & filias. Et vixit Terach septuaginta annos; & genuit Abram, & Nachor, et Haran. Istæ autem sunt prosapiæ Terach; Terach genuit Abram, et Nachor, et Haran: Haran autem genuit Lot. Accidit autem quando projecit Nimrod Abramum in fornacem ignis, eò quòd non coleret idolum suum, ut non esset potestas igni comburendi ipsum; & ideo dubitatio orta est Haran, dicendo; Si vicerit Nimrod, stabo à partibus ejus, sin verò vicerit Abram, ero à partibus ejus. Cum autem viderunt omnes populi, qui erant ibi, non dominatum ignem in Abramum, dixerunt apud se; Annon Haran frater Abrami plenus est divinationibus & auguriis? ipse ergo incantavit ignem ut non comburat fratrem suum: statim cecidit ignis ex cœlis excelsis, & consumpsit eum; & mortuus est Haran ante conspectum Terach patris sui, quando combustus est in terra nativitatis suæ in fornace ignis, quam fecerunt Chaldæi Abramo fratri suo. Acceperunt autem Abram & Nachor sibi uxores: nomen uxoris Abrami, Sarai; nomen verò uxoris Nachor, Milcha, filia Haran patris Milcha, & patris ipsius Jischa, ipsa est Sarai.
30 Et fuit Sarai sterilis, nec erat illi filius.
31 Et accepit Terach Abramum filium suum, & Lot filium Haran, filium filii sui, & Sarai nurum suam uxorem Abrami filii sui: & egressi sunt cum eis ex Ur Chaldæorum, ad proficiscendum in terram Canaan: venerúntque usque Charan, & habitârunt ibi. Et fuerunt dies Terach ducenti & quinque anni: & mortuus est Terach in Charan.

Hieros. 30. *Et erat Sarai sterilis, carebat enim filio.*

SECTIO III.

CAP. XII.

1 Et dixit Dominus Abramo, Egredere tibi de terra tua, separa te de cognatione tua, egredere è domo patris tui, ito in terram quam ostendam tibi.
2 Et faciam te in populum magnum, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, & eris benedictus.

Hierof. *Cap. XII. 2 Et constituam te in populum magnũ, & benedicam tibi. Et roborabitur, & erit Abram in benedictiones amplas.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

14 * وشلح بزيست سي سال بزايانيد مر عبر * بزيست شلح پس زايانيدن او مر عبر چهار صد
15
16 وسه سال بزايانيد پسران ودختران * بزيست عبر سي وچهار سال بزايانيد مر فلج * بزيست عبر
17 پس زايانيدن او مر فلج چهار صد وسي سال بزايانيد پسران ودختران * بزيست فلج سي سال
18 بزايانيد مر رعو * بزيست فلج پس زايانيدن او مر رعو دويست ونه سال بزايانيد پسران ودختران *
19
20 بزيست رعو سي ودو سال بزايانيد مر شروج * بزيست رعو پس زايانيدن او مر شروج دويست
21 هفت سال بزايانيد پسران ودختران * بزيست شروج سي سال بزايانيد مر نحور * بزيست شروج پس
22 زايانيدن او مر نحور دويست سال بزايانيد پسران ودختران * بزيست نحور بيست ونه سال بزايانيد
23
24 مر ترح * بزيست نحور پس زايانيدن او مر ترح صد ونوزده سال بزايانيد پسران ودختران * بزيست
25
26 ترح هفتاد سال بزايانيد مر ابرم مر نحور ومر هرن * وايشان زاييده شدگان ترح ترح بزايانيد مر ابرم
27 مر نحور ومر هرن وهرن بزايانيد مر لوط * بمرد هرن ابر پيش ترح پدر او در زاييدن جاي او در
28 اور كشديم * بستانند ابرم ونحور بايشان زنان نام زن ابرم شري ونام زن نحور ملكه دختر
29 هرن پدر ملكه وپدر يسكه * بود شري بي زه نيست بآن فرزند * بستاند ترح مر ابرم پسر او
30
31 ومر لوط پسر هرن پسر پسر او ومر شري عروس او زن ابرم پسر او بيرون آمدند او از ايشان از
32 اور كشديم برفتن بزمين كنعن بيامدند تا حرن بنشستند آنجا * بودند روزگاران ترح
دويست وپنج سال بمرد ترح در حرن *

* فصل دوازدهم *

1 * گفت يي بابرم برو بتو از زمين تو واز مولود جاي تو بآن زمين آنچه بنمايم ترا * وبكنم
2 ترا بقوم بزرگ وآفرين كنم ترا وبزرگ كنم نام ترا وباشي آفرين *

* *Porrò vixit Selah triginta annos, & genuit Eber. Vixitque Selah postquàm genuit Eber, quadringentos & tres annos: genuitque filios ac filias. Vixit Eber triginta quatuor annos, & genuit Pheleg. Vixitque Eber postquàm genuit Pheleg, quadringentos & triginta annos: genuitque filios ac filias. Vixit Pheleg triginta annos, & genuit Reu. Vixitque Pheleg postquàm genuit Reu, ducentos et novem annos: genuitque filios ac filias. Vixit Reu triginta duos annos, & genuit Sherug. Vixitque Reu postquàm genuit Sherug, ducentos & septem annos: genuitque filios ac filias. Vixit Sherug triginta annos, & genuit Nahor. Vixitque Sherug postquàm genuit Nahor, ducentos annos: & genuit filios ac filias. Vixit Nahor viginti novem annos, & genuit Terah. Vixitque Nahor postquàm genuit Terah, centum & novemdecim annos: & genuit filios ac filias. Vixit Terah septuaginta annos, & genuit Abram, Nahor, & Haran: Istæ itaque sunt progeniti Terah. Terah genuit Abram, Nahor, et Haran. Haran verò genuit Lot. Et mortuus est Haran in conspectu Terah patris sui, in loco nativitatis suæ in Ur Chasdim. Duxerunt autem Abram & Nahor filii uxores: nomen uxoris Abram, Sarai: & nomen uxoris Nahor, Milchah filia Haran patris Milchah & patris Jeschah. Fuit Sarai sterilis nec erat ei filius. Tulitque Terah Abram filium suum, & Lot filium Haran, filium filii sui, & Sarai nurum suam, uxorem Abram filii sui: & egredientes cum eis de Ur Chasdim, ut pergerent in terram Chanaan, venerunt usque ad Haran, ubi residerunt. Fuerunt dies Terah ducenti & quinque anni, mortuusque est Terah in Haran.*

CAP. XII.

Dixit Dominus ad Abram, Abi tibi è terra tua, et è loco nativitatis tuæ ad terram quam ostendam tibi: Faciamque te in gentem magnam, et benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, eris que benedictio.

ירושלמי   תרגום יונתן בן עוזיאל   Targ. JONATHAN B. UZIEL.   *Hierosolymitanum.*

Targum Jonathan ben Uziel

3 ואברכה ואברך ית כהניא דפרסין ידיהון
בצלו ומברכין ית בנך ובלעם דמלטט
יתהון אילוט ויקטלוניה לפתגם דחרב
4 ויתברכון בך כל זרעית ארעא : וילך ואזל
אברם היכמא דמלל ליה יי ואזל עימיה לוט ואברם בר שובעין וחמש שנין
5 במפקיה מחרן : ויקח ודבר אברם ית שרי אנתתיה וית לוט בר אחוי וית
כל קניניהון דיקנו וית נפשתא דיגיירו בחרן ונפקו למיזל לארעא דכנען ואתו
6 לארעא דכנען : ויעביר ועבר אברם
בארעא עד אתר שכם עד מישר דהוה
מיירי וכנענאין בכן הוו בארעא דעד כדון
7 לא מטא זמנא דבני ישראל למירתא : וירא ואתגלי יי לאברם ואמר לבנך אתן
8 ית ארעא הדא ובנא תמן מדבחא קדם יי דאתגלי ליה : ויעתק ואסתלק מתמן
לטורא דממדנח לבית אל ופרסיה משכניה בית אל מן מערבא ועי ממדינחא ובנא
9 תמן מדבחא קדם יי וצלי בשמא דיי : ויסע ונטל אברם אזיל ונטיל לדרומא : ויהי
10 והוה כפנא בארעא ונחת אברם למצרים לאיתותבא תמן ארום תקיף
11 כפנא בארעא : ויהי והוה כמא דקריב למיעל לתחום מצרים ומטו לנהרא ונליאו
בשריהון למעבר ואמר אברם לשרי אנתתיה הא עד כדון לא אסתכלית בבשריך
12 וכדון ידעית ארום אנתתא שפירת חיזו אנת : והיה ויהי ארום יסתכלון ביך מצראי
13 ויחמון ית שופריך וימרון אנתתיה דא ויקטלון יתי ויתיך יקימון : אמרי אמרי בבעו
14 דאחתי אנת בגין דייטיב לי בגינך ותתקיים נפשי אמטולתיך : ויהי והוה כד על
15 אברם למצרים וחמון מצראי ית אנתתא ארום שפירא היא לחדא : ויראו וחמון יתה
רברבי פרעה ושבחו יתה לפרעה
ואידברת אנתתא לבית מלכותא
16 דפרעה : ולאברם ולאברם אוטב פרעה
בגינה והוו ליה מדיליה עאן ותורין וחמרין ועבדין ואמהן ואתנן וגמלין :
17 וינגע ונגרי מימרא דיי בפרעה מכתשין רברבין וית אינש ביתיה על עיסק
18 שרי אתת אברם : ויקרא וקרא פרעה לאברם ואמר מה דא עבדת לי למה
19 לא חוית לי ארום אנתתך היא : למה למא אמרת אחתי היא ודברית יתה לי
לאנתו ומן יד אתגריאת בי מכתשא ולא קריבית לותה וכדון הא אנתתך
20 דבר ואיזל : ויצו ופקיד עילוי פרעה גוברין ואלויאו יתיה וית אנתתיה וית כל דיליה :

ירושלמי

3 ואברך מן דברך יתך ומן דלייט יתך יהוי ליט ויתברכון בזכותך כל זרעית ארעא :

ירושלמי 5 וית נפשתא דגיירין : 6 משרי חזווא :

ירושלמי 15 ואדברת אתתא לפלטין דפרעה :

Targ. Jonathan B. Uziel (Latin)

Et benedicam sacerdotibus, qui ex- 3
pandent manus suas in oratione,
& benedicent filiis tuis ; Balaam
autem qui maledicet illis, male-
dicam, quia interficient eum ore
gladii : & benedicentur in te omnes
familiæ terræ. Et abiit Abram 4
quemadmodum loquutus erat illi Dominus, & profectus est cum eo Lot.
Abram autem natus erat septuaginta quinque annos, cum exiret ipse
ex Charan. Et accepit Abram Sarai uxorem suam, & Lot filium fratris 5
sui, & omnem possessionem suam quam acquisiverant, & animas quæ
proselytæ factæ sunt in Charan, & exierunt ad proficiscendum in terram
Canaan : et venerunt in terram Ca-
naan. Et transivit Abram per ter- 6
ram usque ad locum Sichem, us-
que ad planitiem de qua loquutus
erat : Cananæi autem tunc erant in terra, nam hactenus non venerat
tempus, quo filii Israel eam possidere deberent. Et manifestatus est 7
Dominus Abramo, & dixit ; Filiis tuis dabo terram hanc ! & ædifi-
cavit ibi altare coram Domino, qui manifestatus erat sibi. Et profectus 8
est inde in montem, qui erat ab Oriente Bethel, & tetendit ipse taber-
naculum suum ; ita ut haberet Bethel ab Occidente, Ai autem ab Oriente :
& ædificavit ibi altare coram Domino, atque oravit in nomine Domini. 9
Et profectus est Abram, eundo & proficiscendo ad Meridiem. Et fuit 10
fames in terra : & descendit Abram in Ægyptum, ad habitandum ibi ;
quia vehemens erat fames in terra. Et fuit cum appropinquaret ingredi 11
limitem Ægypti, & pervenerunt ad fluvium, & discooperuerunt carnem
suam ut transire possent ; tum dixit Abram ad Sarai uxorem suam : Ecce
hactenus non sum contemplatus carnem tuam, jam verò novi quòd mu-
lier pulchra aspectu tu. Et erit, cùm contemplabuntur te Ægyptii, & 12
videbunt pulchritudinem tuam, ut dicant ; Uxor ejus hæc : & interficiant
me, & te vivam conservent. Dic quæso te sororem meam esse : ut be- 13
ne sit mihi propter te, & conservetur anima mea propter te. Et accidit 14
quando ingressus est Abram in Ægyptum, & viderunt Ægyptii mulierem,
quòd pulchra esset valde : Viderunt eam quoque magnates Pharaonis, & 15
laudârunt eam Pharaoni ; & ducta
est mulier in domum regiam Phara-
onis. Ipsi autem Abramo benefecit 16
Pharao propter eam : & fuerunt illi
de suo oves, & boves, & asini, servi, & ancillæ, asinæ, & cameli. Et immisit 17
sermo Domini in Pharaonem plagas ingentes, & in homines domus ejus,
propter Sarai uxorem Abrami. Et vocavit Pharao Abramum, & dixit ; Cur 18
hoc fecisti mihi ? cur non indicâsti mihi quòd uxor tua ipsa ? Cur dixisti 19
mihi ; Soror mea ipsa ? & acceperam eam mihi in uxorem, qua de causa
statim immissa est in me plaga, cùm non accesserim ad eam. Jam verò ecce
uxor tua ; hanc tolle & vade. Et præcepit de eo Pharao viris : qui deduxe- 20
runt eum, & uxorem ejus, & omnia quæ erant ei.

Hierosolymitanum (Latin)

Hieros. 3. *Et benedicam ei qui tibi benedixerit ; is autem qui maledixerit tibi, erit maledictus : & benedicentur propter meritum tuum omnes cognationes terræ.*

Hieros. 5. *Et animas proselytorum.* 6. *Vallem visionis.*

Hieros. 15. *Et ducta est mulier in palatium Pharaonis.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

وآفرين كنم آفرين كنان تو ونفرين كنان تو نفرين كنم وآفرين باشند در تو همه اهل 3
بيتها زمين *برفت ابرم چون آنچه سخن كفت باو يي برفت اواز[او] لوط وابرم قدر هفتاد وپنج 4
ساله در بيرون آمدن او از حرن *بستاند ابرم مر شري زن او ومر لوط پسر برادري او ومر 5
همه مال ايشان آنچه مال كردند ومر آن جان آنچه بكردند در حرن بيرون آمدند برفتن
بزمين كنعن بيامدند بزمين كنعن *بكذشت ابرم در زمين تا جاي شكم تا ايلون موره وآن 6
كنعني آن هنكام در زمين *ديدار شد يي بابرم كفت بنسل تو بدهم مر آن زمين اين آبدان 7
كرد آنجا مذبح بحضرت خدا آن ديدار شده باو *نقل كرد از آنجا بآن كوه از پيش بيت ال 8
ميل داد خيمهي او بيت ال ميم وآن عي از پيش آبدان كرد آنجا مذبح بيي بخواند در نام
يي *منزل بر داشت ابرم رفتن ومنزل كردن بآن جنب *بود قحط در زمين فرود شد ابرم بمصر 9 10
بنشستن آنجا كه كرانست آن قحط در زمين *بود چون آنچه نزديك شد ابرم بآمدن بمصر 11
كفت بشري زن او اينك اكنون دانستم كه زني نيكو ديدار تو *وباشد كه ببينند ترا آن 12
مصريان وكويند زن اوست اين بكشند مرا وترا زنده كدارند *بكوي اكنون خواهر مني 13
تو بسبب نيكويي رسد بمن در سبب تو بزيد جان من در سبب تو *بود چون آمدن ابرم 14
بمصر بديدند آن مصريان مر آن زن كه نيكوست آن بغايت *بديدند آنرا اميران فرعه ستايش 15
كردند آنرا بفرعه ستانده شد آن زن خانهي فرعه *وبابرم نيكويي رسيد در سبب آن بود 16
باو كوسفند وكاو ودرازكوشها وبندكان وپرستاران ومادهايها وشترها *زخم زد يي مر فرعه 17
زخمها بزركان ومر خانهيي او ابر سبب شري زني ابرم *بخواند فرعه بابرم كفت چه اين 18
بكردي بمن چرا نه آكاه كردي بمن كه زن توست آن *چرا كفتي خواهر منست بستاندم آنرا بمن بزن 19
واكنون اينك زن تو بستان وبرو *بفرمود ابر او فرعه مردمان بفرستادند اويرا ومر زن او ومر همه آنچه باو 20

Benedicã quoque benedicentibus tibi ; & maledicentibus tibi, maledicã : & benedicentur in te omnes familiæ terræ. 3
Abeunte itaque Abram sicuti verbum dixerat ei Dominus ; perrexit cum eo Lot : Porrò Abrã septuaginta quinque circiter annorum erat quando egressus est ipse de Haran. 4
Cepitque Abram Sarai uxorem suã, et Lot filiũ fratris sui, & omnes opes eorũ quas lucrârant, et animas quas fecerant in Harã, & egressi sunt ut pergerẽt ad terrã Chanaan. Quumq; venissent in terrã Chanaan, 5
Transivit Abram terram usque ad locum Shechem, usq; ad Elon-Moreh : Chananæus autem tunc erat in terra. 6
Et apparuit Dñs ipsi Abram, dicens ; Progeniei tuæ dabo terrã istam : et ædificavit ibi altare coram Deo qui apparuerat ei. 7
Transferens autem se indè ad montem ante Beth-el, demisit illic tabernaculum suum : Beth-el erat ab Occidente, & Ai à plaga anteriori. Et extructo ibi altari Domino, invocavit nomen Domini. 8
Removitque Abram mansionem suam eundo, ac mansiones faciendo, ad Meridem. 9
Factâ autem fame in terra, descendit Abrã in Ægyptum ad residendũ ibi : quia gravis erat fames in terra. 10
Fuit, quando appropinquaret Abram ut ingrederetur Ægyptũ, dixit ad Sarai uxorẽ suã ; Ecce nunc novi quòd mulier bona aspectu sis : 11
Et erit, cũ te viderint Ægyptii, ut dicant ; Uxor ejus est hæc : & occident me ; te verò vivã relinquent. 12
Dic nunc quòd soror mea sis : ut benè eveniat mihi propter te, vivatque anima mea propter te. 13
Fuit cùm ingrederetur Abram Ægyptũ, ut contemplarentur Ægyptii mulierem quòd bona esset valdé. 14
Et videntes eam principes Pharaoh, laudaverunt eam Pharaoni : & sublata fuit mulier in domũ Pharaoh. 15
Et ipsi Abram benè contigit propter eam fueruntque ei oves, & boves, asini, & servi, & ancillæ, & asinæ, & cameli. 16
Sauciavit autem Domin^s Pharaoh vulneribus magnis, & domũ ejus causâ Sarai uxoris Abram. 17
Tum Pharaoh vocavit Abram, dicens ; Cur hoc fecisti mihi ? quare non indicâsti mihi quòd ipsa esset uxor tua. 18
Quare dixisti, Soror mea est, ut acciperem eam mihi in uxorem ? nunc autem en uxorem tuam, cape & abi. 19
Tum præcipiente de illo Pharaoh viris, dimiserunt eum, & uxorem ejus, & omnia quæ erant ei. 20

יג

ויעל וסליק אברם ממצרים הוא ואנתתיה כל דיליה ולוט עמיה למיזל לדרומא : 1
ואברם ואברם תקיף לחדא בגיתי בכספא ובדהבא : וילך ואזל למטלנוי 2
3 מדרומא ועד בית אל ותב עד אתרא דפרסיה תמן למשכניה מן אוולא בין
בית אל ובין עי : אל לאתר מדבחא דעבד תמן בשירויא וצלי תמן אברם 4
בשמא דיי : וגם ואוף ללוט דהוה מדבר בזכותיה דאברם הוו עאן ותורין 5
ומשכנין : ולא ולא סוברת יתהום ארעא למיתב כחדא ארום הוה קניניהון סגי 6
ולא יכילו למיתב כחדא : ויהי והוה 7
דיינין בין רעאי גיתיה דאברם ובין
רעאי גיתיה דלוט דרעאי דאברם הוו
מיפקדין מניה לא תהכון בכנענאי
ובפריזאי דעד כדון אית להום רשותא
בארעא והוו זממין בעיריהון דלא ייכלון
גזלה עד דהוו אתיין לאתר מרעיהון ורעי
דלוט הוו מבקרין ואזילין ואכלין בחקלי
כנענאי ופריזאי דעד כדון יתבין בארעא :
ויאמר ואמר אברם ללוט לא כען 8
תהי מצותא בינא ובינך ובין רעוותי ובין רעוותך ארום גוברין אחין אנחנא : הלא
הלא כל ארעא קדמך אתפרש כדון מני אם אנת לצפונא ואנא לדרומא אם אנת 9
לדרומא ואנא לצפונא : וישא וזקף לוט ית עינוי לזנו וחמא ית כל מישר ירדנא 10
ארום כולה בית שקייא קדם עד לא חבל יי ברוגזיה ית סדום וית עמרה הות
ארעא ההיא משבחא באילניא כגינוניתא דיי ובעללתא כארעא דמצרים מעלך
לצוער : ויבחר ובחר ליה לוט ית כל מישר ירדנא ונטל לוט ממדינחא 11
ואתפרשו אינש מעל אחוי : אברם אברם יתיב בארעא דכנען ולוט יתיב 12
בקרווי מישרא ופרס למשכניה עד סדום : ואנש ואנשין דסדום בישין בממונהון 13
דין לדין וחייבין בגופהון בגלוי ערייתא ושדיות אדם זכאי ופלחן פולחנא
נוכראה ומרדין לשמא דיי לחדא : ויי ויי אמר לאברם בתר דאתפרש לוט 14
מניה זקוף כדון עינך ותחמי מן אתרא דאנת תמן לציפונא ולדרומא ולמדנחא
ולמערבא : כי את ארום ית כל ארעא דאנת חמי לך אתנינא ולבנך עד עלמא : 15
ושמתו ואשוי ית בנך סגיאין כעפרא דארעא דהיכמא דאית אפשר לגבר למימני 16
ית עפרא דארעא אף כן בנך אפשר דיתמנון :

ירושלמי 6 סגולתהון : 7 והוה דין
בין רעוי נכסוי דאברם לבין רעוי נכסוי
דלוט רעוי דאברם הוון זממין בעירהון
עד זמן דהוון אתין לאתר מרעי רעוי
דלוט לא הוון זממין בעירהון אלא
מבקרין ואזלין ברם מפוקדין הוון רעוי
דאברם מן אברם צדיקא רבונהון לא
תהכון לכנענאי ולפריזאי עד כען אית
להון רשו בארעא :

CAP. XIII.

Et ascendit Abram ex Ægypto, ipse & uxor ejus, omniaque quæ ejus erant, 1
& Lot cum ipso, ad eundum versus Meridiem. Abram autem potens erat 2
valde in gregibus, argento & auro. Et perrexit per profectiones suas à Me- 3
ridie usque ad Bethel, & reversus est ad locum in quo tetenderat taberna-
culum suum à principio, inter Bethel & Hai : Ad locum altaris quod fe- 4
cerat ibi initio, & invocavit ibi Abram nomen Domini. Et etiam ipsi Lot, 5
cui meritum Abrami in memoriam revocabatur, erant oves, boves, & ten-
toria. Itaque non sustinebat ipsos 6
terra, ut habitarent simul : quoniam
multa erat possessio eorum, & non
poterant habitare simul. Et fuerunt 7
lites inter pastores gregum Abrami,
& inter pastores gregum Lot: quia pa-
stores Abrami jussi erant ab eo,
Non ibitis ad Chananæos & Phe-
rizæos, hactenus enim est illis po-
testas in terra; itaque frænabant ju-
menta sua ut non comederent rapi-
nam, donec venissent in locum pa-
scui sui : pastores autem Lot quæ-
rebant, & ibant & comedebant in
agris Chananæi & Pherizæi, qui
hactenus habitabant in terra. Itaque dixit Abram Loto; Non nunc sit lis 8
inter me & inter te, & inter pastores meos & inter pastores tuos : quoniam
viri fratres nos. Annon universa terra coram te *est*? separare nunc à me : si 9
tu ad Septentrionem ego ad Meridiem; si tu ad Meridiem ego ad Septentri-
onem. Et elevavit Lot oculos suos ad scortationem, & vidit totam plani- 10
tiem Jordanis, quòd tota esset irrigua; antequam perderet Dominus in ira
sua Sodomam & Gomorrham, erat terra illa laudabilis propter arbores sicut
hortus Domini, & in frugibus sicut terra Ægypti, dum ingrederis Tsoar. Et 11
elegit sibi Lot totam planitiem Jordanis, & profectus est Lot ab Oriente : &
separati sunt vir à fratre suo. Abram habitavit in terra Canaan : Lot au- 12
tem habitavit in urbibus planitiei, & tetendit tentorium suum usque Sodo-
mam. Sed homines Sodomæ mali *erant* in divitiis suis alter erga alterum, 13
& peccabant corporibus suis, in incesto concubitu, & effusione san-
guinis innocentis; & colebant cultum alienum, & rebellabant in nomen
Domini valde. Dominus autem dixit Abramo, postquam separatus est Lot 14
ab ipso; Leva nunc oculos tuos, & vide ex loco in quo tu es ad Septentri-
onem, Meridiem, Orientem & Occidentem. Quoniam universam terram 15
quam vides, tibi dabo, & filiis tuis usque in seculum. Ponamque filios 16
tuos multos sicut pulverem terræ; ita ut quemadmodum impossibile est viro
numerare pulverem terræ, sic etiam filii tui impossibile *erit* ut nume-
rentur.

Hieros. Cap. XIII. 6. Peculium suum. 7. Et erat lis inter pastores pecorum Abrami, & pastores pecorum Lot : pastores Abrami frænabant pecora sua, donec venirent ad locum pascui; pastores verò Lot non frænabant pecora sua, sed liberè ibant : verum jussi erant pastores Abrami ab Abramo domino suo, Ne iveritis ad Chananæos aut Perizæos, hactenus est illis potestas in terra.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* فصل سيزدهم *

1 * بر آمد ابرم از مصر او وزن او وهمه آنچه باو ولوط اواز او بآن جنوب * وابرم گران بغايت در 2
رمه ودر نقره ودر طلا * برفت بمنزلهاي او از جنوب وتا بيت ال تا آن جا آنچه بود [آنجا] خيمهي او 3
در اوّل ميان بيت ال وميان آن عي * بجاي آن مذبح آنچه بكرد آنجا در اول بخواند آنجا ابرم 4
5 در نام يَ * ونيز بلوط آن روا اواز ابرم بود گوسپند وگاو وخيمها * ونه برداشت ايشانرا آن زمين 6
بنشستن يك جا كه بود مال ايشان بسيار ونه توانستند بنشستن يك جا * بود خصومت ميان 7
شبانان رمهى ابرم وميان شبانان رمهي لوط وآن كنعني وآن فرزي آن هنگام نشينا در زمين *
* گفت ابرم بلوط نه اكنون باشد خصومتي ميان من وميان تو وميان شبانان من وميان 8
شبانان تو كه مردمان برادران ايما * هنه همه آن زمين بپيش تو جدا شو اكنون از بالاي 9
من اگر آن چپ راست روم واگر آن راست چپ روم * برداشت لوط مر چشمان او بديد 10
همه صحراي آن يردن كه جملهي او چشمهسار بپيش تباه كردن يَ مر سدوم ومر عموره
چون بستان يَ چون زمين مصر بآمدن صعر * اختيار كرد باو لوط مر همه صحراي آن 11
يردن منزل برداشت لوط از پيش جدا شدند مرد از بالاي برادر او * ابرم بنشست در زمين 12
كنعن ولوط بنشست در شهرها آن صحرا وخيمه زد تا سدوم * ومردمان سدوم بدان 13
وخطاكاران بحضرت خدا بغايت * وخدا گفت با ابرم پس جدا شدن لوط از نزد او بردار 14
اكنون چشمان تو وببين از آن جا آنچه تو آنجا بشمال وبجنوب وبمشرق وبمغرب * كه مر همه 15
آن زمين آنچه تو بينا بتو بدهم آنرا وبنسل تو تا جاويد * وبنهم مر نسل تو چون 16
خاك آن زمين آنچه اگر بتواند مرد بشمردن مر خاك آن زمين نيز نسل تو شمرده شود *

CAP. XIII.

Ascendit Abram ex Ægypto, ipse, 1
& uxor ejus, & omnia quæ erant ei,
& Lot cum eo ad Meridiem. A- 2
bram autem insignis erat valdè in
gregibus, & in argento & auro. Per- 3
rexitque per mansiones suas priores à
Meridie usque ad Beth-el, usque ad eum
locum ubi fuerat tabernaculum ejus in
principio, nempe *inter Beth-el &*
Ai : Ad locum altaris quod fece- 4
rat illic in principio, & invocavit illic
Abram nomen Domini. Et ipsi Lot 5
etiam eunti cum Abram erant oves, ac
boves, & tabernacula: Neque sustu- 6
lit eos terra ut uno loco residerent : quia
erant opes eorum multæ, neque potue-
runt considere unà. Unde *accidit* 7
jurgium inter pastores gregis Abram, &
inter pastores gregis Lot: Porrò Chananæus
et Pherizæus tunc temporis sedebat in ter-
ra. Dixit verò *Abram ad Lot, Ne nunc sit* 8
jurgium inter me & inter te, & inter pa-
stores meos interque pastores tuos: quia viri
fratres sumus. Nónne universa terra 9
coram te est*? separa te nunc desuper*
me. Si sinistram petieris, *ad dexteram*
ibo; & si dexteram, ad sinistram
pergam. Sublatis itaque *Lot oculis* 10
suis, vidit omnem planitiem Jordan,
quòd tota esset fontibus frequens: (nam
antequàm corrupisset Dominus Sodom
et Gomorah, erat *sicut hortus Domini,*
& *sicut terra Ægypti, in introitu Soar.*)
*Deligens*que *sibi Lot totam planitiem* 11
Jordan, removit Lot mansionem suam à
plaga *anteriori;* ac *separati sunt*
quisque desuper fratrem suum. Abram 12
sedit in terra Chanaan; Lot verò se-
dit in civitatibus planitiei, et fixit ten-
torium usq; ad Sodom. Porrò homines So- 13
dom mali erant*, et peccatores in præsen-*
tia Dei admodùm. Deus verò dixit 14
ad Abram, posteaquàm Lot separatus erat
ab eo, attolle nunc oculos tuos, et vide ab
eo loco in quo tu es, ad Aquilonem, et ad
Meridiem, et ad Orientem, et ad Occiden-
tem. Nam omnem terram quam tu vides, 15
tibi dabo eam, et progenies tuæ usque in
æternum. Ponam quoque progeniem tuam 16
sicut pulverem terræ; quòd si potest quis-
quam numerare pulverem terræ, etiam
progenies tua numerabitur.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

17 קום קום טַיֵּיל בְּאַרְעָא וְעֲבֵד בָּהּ חֶזְקְתָא לְאָרְכָא וּלְפוּתְיָא אֲרוּם לָךְ אֶתְּנִינָהּ:
18 ויאהל וּפְרַס אַבְרָם לְמַשְׁכְּנֵיהּ תְּיָרִין אִימוֹר וְאָתָא וְיָתִיב בְּחֵיזוּי מַמְרֵא דִּי בְּחֶבְרוֹן
וּבְנָא תַמָּן מַדְבְּחָא קֳדָם יְיָ:

יד

1 ויהי וַהֲוָה בְּיוֹמֵי אַמְרָפֶל הוּא נִמְרוֹד דְּאָמַר לְמִירְמֵי אַבְרָם לְנוּרָא הוּא מַלְכָּא
דְפוּנְטוֹס אַרְיוֹךְ דַּהֲוָה אָרִיךְ בְּגִיוּבְרַיָּא מַלְכָּא דְתַלָּסַר כְּדָרְלָעוֹמֶר דַּהֲוָה קְשַׁר
מִתְהַפִּיךְ בְּעוֹמְרִין מַלְכָּא דְעֵילָם וְתִדְעָל רַמָּאָה כְּתַעְלָא מַלְכָּא דְעַמְמַיָּא מִשְׁתַּמְעִין
2 לֵיהּ: עשו עָבְדוּ קְרָבָא עִם בֶּרַע דְּעוּבְדוֹי בְּבִישׁ מַלְכָּא דִסְדוֹם וְעִם בִּרְשַׁע
דְּעוּבְדוֹי בְּרְשִׁיעָא מַלְכָּא דַעֲמוֹרָה שִׁנְאָב דְּאַפִּילוּ לְאָבוּי הֲוָה שָׂנֵי מַלְכָּא דְאַדְמָה
וְשֶׁמְאֵבֶר דִּמְחַבֵּל אֵבְרֵיהּ לְזְנֵיהּ מַלְכָּא דִצְבוֹיִם וּמַלְכָּא דְקַרְתָּא דְבָלְעַת דַּיָּירָהָא
3 הִיא זוֹעַר: כל אלה כָּל אִלֵּין אִתְחַבְּרוּ לְמֵישַׁר פַּרְדֵּסַיָּא הוּא אֲתַר דִּמְסִיק
פַּרְקְטוֹנִין דְּמַיִין וְשַׁדֵּי לְהוֹן לְיַמָּא דְמִלְחָא:
4 שתים תַּרְתֵּיסְרֵי שְׁנִין פְּלַחוּ יַת כְּדָר
לָעוֹמֶר וּבִתְלֵיסְרֵי שְׁנִין מָרָדוּ: ובארבע
5 עשרה וּבְאַרְבֵּיסְרֵי שְׁנִין אָתָא כְדָרְלָעוֹמֶר
וּמַלְכַיָּא דְעִמֵּיהּ וּמְחוּ יַת גִּבָּרַיָּא
דִּבְעַשְׁתְּרוֹת קַרְנַיִם וְיַת תַּקִּיפַיָּא דִּבְהֶמְתָא
6 וְיַת אֵימְתָנֵי דִּבְשָׁוֵה קִרְיָתַיִם: ואת וְיַת
חוֹרָאֵי דִּבְטוּוְרַיָּא רָמַיָּא דִּגְבָלָא עַד מֵישַׁר
7 פָּארָן דִּיסְמִיךְ לִצְטַר מַדְבְּרָא: וישובו וְתָבוּ וְאָתוּ לְאַתְרָא דְּאִתְפְּלִיג דִּינָא דְּמשֶׁה
נְבִיָּא עַל עֵינָא דְמֵי מַצּוּתָא הִיא רְקַם וּמְחוּ יַת כָּל חַקְלֵי עֲמַלְקָאֵי וְאוּף יַת אֱמוֹרָאֵי
8 דְּיָתִיב בְּעֵין גֶּדִי: ויצא וּנְפַק מַלְכָּא דִסְדוֹם וּמַלְכָּא דַעֲמוֹרָא וּמַלְכָּא דְאַדְמָה וּמַלְכָּא
דִּצְבוֹיִים וּמַלְכָּא דְקַרְתָּא דִּבְלָעַת דַּיָּירָהָא אִיהִי זוֹעַר וְסַדָּרוּ עִמְּהוֹן סִדְרֵי קְרָבָא בְּמֵישַׁר
9 פַּרְדֵּסַיָּא: את עִם כְּדָרְלָעוֹמֶר מַלְכָּא
דְעֵילָם וְתִדְעָל מַלְכָּא דְעַמְמַיָּא מִשְׁתַּמְעִין
לֵיהּ וְאַמְרָפֶל מַלְכָּא דְפוּנְטוֹס וְאַרְיוֹךְ
מַלְכָּא דְתַלָּסַר אַרְבְּעַת מַלְכִין סַדָּרוּ קְרָבָא
10 לְקֳבֵיל חַמְשָׁא: ועמק וּמֵישַׁר פַּרְדֵּסַיָּא
בֵּירִין בֵּירִין מַלְיָין חֵימָרָא וַעֲרַקוּ מַלְכָּא
דִסְדוֹם וַעֲמוֹרָא וּנְפָלוּ תַמָּן וְדִשְׁתְּאָרוּ לְטוּוְרַיָּא עֲרָקוּ:

ירושלמי יד 3 כָּל אִלֵּין אִתְחַבָּרוּ לְמֵישַׁר
פַּרְדֵּיסַיָּא: 5 וְקַטִּילוּ יַת גִּבָּרַיָּא דִּבְעַשְׁתְּרוֹת
קַרְנַיִם וְיַת זְוִיתָנַיָּא דִּי בְהוֹן וְיַת
אֵמְתָנַיָּא אִלֵּין דְּשָׁרְיָן דִּבְנוֹהָ קַרְתָּא:
6 וְיַת חוֹרָנָאֵי אִלֵּין דְּשָׁרְיָן בְּטוּרָא
דִּגְבָלָא עַד מֵישַׁר חֶזְוָוא דִּסְמִיךְ עַל
מַדְבְּרָא:

ירושלמי 9 וְאַמְרָפֶל מַלְכָּא דְּפוּנְטוֹס
וְאַרְיוֹךְ מַלְכָּא דְאֶלָּסַר אַרְבַּע מַלְכִין
לְקֳבֵל חַמְשָׁא סַדְּרוּ סִדְרֵי קְרָבָא:
10 וּמֵישַׁר פַּרְדֵּיסַיָּא בֵּירָן בֵּירָן מַלְיָא
חֵמָר:

Surge, ambula per terram, & fac in ea possessionem in longitudinem 17
& latitudinem: quoniam tibi dabo eam. Et extendit Abram tento- 18
rium suum, *& caulas fecit* bobus & pecori, & venit & habitavit in planitie Mamre quæ est in Hebron, & ædificavit ibi altare coram Domino.

CAP. XIV.

Accidit autem in diebus Amraphel, (ille est Nimrod qui jusserat Abra- 1
mum projiciendum in fornacem, ille erat rex Ponti) Arioch (quòd esset procerus inter gigantes) rex Telassar, Chedarlaomer (quòd esset *quasi* sphærula circumagens se inter *servorum* manipulos rex Elam, & Tideal (dolosus ut vulpes) rex gentium subditarum ei, Fecerunt bellum cum 2
Bera (eo quod opera ejus mala essent) rege Sodom, & cum Birscha (eo quod opera ejus cum improbitate juncta erant) rege Gomorrhæ, Sinab (quòd etiam patrem suum odio haberet) rege Admah, & Semeber (quòd corruptum esset membrum suum fornicando) rege Seboim, & rege urbis devorantis habitatores suos, ipsa est Zoar. Omnes isti conjuncti 3
sunt in valle hortorum; ille est locus qui producit piscinas aquarum, quæ effundunt se in mare salsum. Duodecim annis servierant Chedor- 4
laomer, decimo autem tertio anno rebellârunt. Decimo autem quarto 5
anno venit Chedorlaomer, & reges qui cum eo erant; & percusserunt Gigantes qui in Asteroth Karnaim erant, robustos quoque qui erant in Hemtha, nec non terribiles qui erant in planitie Kiriathaim. Et 6
Horæos qui erant in montibus excelsis Gabela, usque ad planitiem Pharan, quæ juncta est lateri deserti. Et reversi sunt, & venerunt in locum 7
quo decisum est judicium Mosis prophetæ, juxta fontem aquarum contentionis, ille est Rekam: & percusserunt omnes agros Amelechitarum, & etiam Ammorrhæos qui habitabant in Engedi. Et egressus est rex 8
Sodomæ, & rex Gomorrhæ, & Rex Admah, & rex Seboim, & rex civitatis devorantis incolas suos, illa est Zoar: & instruxerunt cum eis acies belli in planitie hortorum. Cum Chedor- 9
laomer rege Elam, & Tideal rege populorum qui obsequebantur illi, & Amraphel rege Ponti, & Arioch rege Telassar: quatuor reges instruxerunt aciem contra quinque. Planities autem hortorum habebat 10
multos puteos plenos bitumine; & fugerunt rex Sodomæ & Gomorrhæ, & ceciderunt ibi: qui autem residui erant, ad montes fugerunt.

Hierosf. 3. *Cap. XIV. Omnes isti sunt consociati in valle hortorum.* 5. *Et interfecerunt fortes qui erant in Astaroth Karnaim, & illustres qui erant inter eos, & formidabiles istos qui habitârunt in ea civitate quam ædificarunt.* 6. *Et Choronæos eos qui habitabant in monte Gabla, usque ad vallem visionis vicinam deserto.*

Hierosf. 9. *Amraphel autem rex Ponti, & Arioch rex Elassar: quatuor reges contra quinque instruxerunt aciem prælii.* 10. *Vallis autem hortorum putei putei pleni bitumine.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

17 برخيز رويش كن در زمين بدرازيي آن وبكشادكي آن كه بتو بدهم آنرا * خيمه زد 18
ابرم بيامد وبنشست در الني ممرا آنچه در حبرون آبدان كرد آنجا مذبح بيي *

* فصل چهاردهم *

1 بود در روزكاران امرفل پادشاه شنعر اريوك پادشاه الّسر كدرلعمر پادشاه عيلم
2 وتدعل پادشاه قومها * بكردند كارزار اواز برع پادشاه سدوم واواز برشع پادشاه
3 عموره شناب پادشاه ادمه وشمابر پادشاه صبوييم وپادشاه بلع آن صعر * همه ايشان
4 جمع شدند بصحراي آن شدّيم او درياي آن نمك * دوازده سال بنده بودند
5 مر كدرلعمر وسيزدهم سال عاصي شدند * ودر چهاردهم سال بيامد كدرلعمر وآن
پادشاهان آنچه اواز او بردند مر رفايم در عشتروت قرنيم ومر آن زوزيم در هم ومر آن اميم
6 درشوه قريتيم * ومر آن حوري در كوهها شعير تا صحرا فارن آنچه ابر آن بيابان * باز 7
كشتند وبيامدند بچشمه حكم آن قدش بزدند مر همه دشت آن عملق ونيز مر آن
8 اموري آن نشينا در نخلستان خرما * بيرون آمد پادشاه سدوم وپادشاه عموره وپادشاه
ادمه وپادشاه صبوييم وپادشاه بلع آن صعر وآراسته كردند اواز ايشان كارزار در صحرا
9 آن شدّيم * اواز كدرلعمر پادشاه عيلم وتدعل پادشاه قومها وامرفل پادشاه شنعر
10 واريوك پادشاه الّسر چهار پادشاهان اواز آن پنج * وصحرا آن شدّيم چاها چاها قيل
بكريختند پادشاه سدوم وعموره بيافتادند بآن جا وآن باقي ماندكان بكوه
بكريختند *

Surge, ambula per terram, per longitudinem ejus, & per latitudinem ejus: nam tibi daturus sum eam. 17 *Fixit* 18
igitur *Abram tabernaculum, & veniens habitavit in Eloni-Mamre quod est in Hebron,* & *ædificavit illic altare Domino.*

CAP. XIV.

Fuit in temporibus Amraphel regis Shinaar, Arjoch regis Ellasar, Chedorlaomer regis Elam, & Tidaal regis gentium. 1 *Cùm bellum gererent contra*
Bera regem Sodom, & Birsha regem 2
Gomorah, Shinab regem Admah, & Shemaber regem Sebojim, & regem Bela, ipsa est *Soar,* *Hi omnes con-* 3
gregati sunt in campo Shiddim, ipsa est juxta *Mare salis.* *Duodecim annos* 4
servierant ipsi *Chedorlaomer: anno autem decimotertio rebellârunt.* *Quar-* 5
todecimo igitur anno vênit Chedorlaomer, & reges qui cum eo erant, percusseruntque Rephaim in Asheroth-carnaim, & Zuzim in Ham, atque Emim in Shaveh-ciriathaim, *Et Horæos* 6
in montibus Seir, usque ad campum Pharan, qui est *juxta desertum.* *Tum* 7
revertentes venerunt ad Fontem judicii, ipse est *Cadesh;* & *percusserunt omnem agrum Amalecitæ, atque etiam Amoræum sedentem in Palmeto dactylorum.* Itaque *egressus est rex Sodom,* 8
& rex Gomorah, & rex Admah, & rex Sebojim, & rex Bela, ipsa est *Soar, & ordinârunt contra illos bellum in campo Shiddim,* *Contra Chedorlao-* 9
mer regem Elam, & Tidaal regem gentium, & Amraphel regem Shinaar, & Arjoch regem Ellasar, quatuor reges adversùs quinque. *Porrò vallis Shid-* 10
dim scatebat puteis bituminis: fugientes autem *rex Sodom & Gomorah, ceciderunt ibi: residui verò in montem fugerunt.*

ירושלמי — תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

11 ויקחו ונסיבו ית כל קנייניא דסדום ועמורה וית כל מזונהון ואזלו: ויקחו ושבו
12 ית לוט וית קנייניה בר אחוי דאברם ואזלו והוא יתיב בסדום: ויבא ואתא עוג
13 דאישתזיב מן גובריא דמיתו בטובענא ורכב עילוי תיבותא והוה נננא על רישיה
והוה מתפרנס מן מזוני דנח ולא בזכותיה אשתזיב אלהין דיחמון דיירי עלמא
גבורתא דיי ויימרון הלא גובריא דהוו מלקדמין מרדו במארי עלמא ושיציאונון מן
ארעא וכד אנחו מלכיא האילין הנה עוג עמהון אמר בלביה איזיל ואחוי
לאברם על עיסק לוט דאשתבי וייתי לשיזבותיה מן ידהון דמלכיא ויתמסר
בידיהון עאל אתא במיעלי יומא דפסחא אשכחיה דהוה עביד גריצן
פטירן בכן חוי לאברם עיברא והוא הוה שרי בחזוי ממרא אמוראה אחוי
14 דאשכול ואחוי דענר והינון הוו מארי קיימיה דאברם: וישמע וכד שמע
אברם ארום אשתבי אחוי וזיין ית
עולמוי דחניך לקרבא מרביני ביתיה
ולא צבו למהלכה עמיה ובחר מנהון
ית אליעזר בר נמרוד דהוה מתיל
15 בגבורתא ככלהון תלת מאה ותמניסר ורדף עד דן: ויחלק ואתפליג להום
ליליא בארחא פלגותא אנחן עם
מלכיא ופלגותא אצטנעא למימחי
בוכריא במצרים וקם איהו ועבדוי
ומחינון ורדפינון מה דאשתאר מנהון עד דאידכר חובא דעתיד למהוי בדן
16 דמציפונא לדרמשק: וישב ואתיב ית כל קניינא ואוף ית לוט אחוי וקנייניה
17 אתיב ואוף ית נשיא וית עמא: ויצא ונפק מלכא דסדום לקדמותיה בתר
דתב מלממחי ית כדרלעומר וית מלכיא
דעמיה למישר מפנא הוא בית ריסא
18 דמלכא: ומלכי צדק ומלכא צדיקא
הוא שם בר נח מלכא דירושלם נפק
לקדמות אברם ואפיק ליה לחם וחמר
ובההיא זימנא הוה משמש קדם אלהא
19 עילאה: ויברכהו ובריכיה ואמר בריך אברם מן יי אלהא עילאה דבגין צדיקיא
20 קנא שמיא וארעא: וברוך ובריך אלהא עילאה דעבד סנאך כתריסא דמקבל
מחתא ויהב ליה חד מן עסרא מכל
21 מה דאתיב: ויאמר ואמר מלכא
דסדום לאברם הב לי נפשת אינשא
22 דעמי דאתיבתא וקניינא דבר לך: ויאמר ואמר אברם למלכא דסדום
ארימית ידי בשבועה קדם יי אלהא עלאה דבגין צדיקיא קנא בקנייניה
שמיא וארעא:

ירושלמי 14 מרביצי ביתיה תמני עשרי ותלת מאה ורדף בתרהון עד דן דקיסריון:

ירושלמי 15 ורדפנון עד עותא דמצפון לדמשק:

ירושלמי 17 וית מלכיא דטמיה למישר דחזווא הוא בית מישרא דמלכא: 18 ומלכי צדק מלכא דירושלם הוא שם הוה כהן רבא דעלאה:

ירושלמי 21 וסגולא דבר לך:

Et acceperunt omnem substantiam Sodomæ & Gomorrhæ, nec non & omnem cibum eorum, & abierunt. Et captivum deduxerunt Lot, & substantiam ejus, filium fratris Abram, & abierunt: & ipse habitabat in Sodoma. Et venit Og, qui evaserat ex viris qui mortui erant in diluvio, & inequitaverat arcæ & erat operimentum in cacumine ejus; alebatur autem ex cibis Noach, nec justitiâ suâ ereptus est, sed ut viderent incolæ mundi fortitudinem Dei, & dicerent; Annon gigantes, qui erant ab initio, rebellârunt in Dominum mundi, & perditi sunt ex terra: cùm autem prælium inierunt reges isti, ecce Og erat cum illis, dixit apud se; Ibo & indicabo Abramo de negotio Lot, qui captivus abducitur, ut veniat & liberet eum ex manibus eorum regum, in quorum manibus traditus est. Ingressus venit ad occasum diei Paschalis, invenit ipsum quòd faceret placentas azymas; tunc indicavit Abramo Hebræo, & ipse habitabat in convallibus Mamre Amorrhæi, fratris Eschol & fratris Aner; & ipsi erant confœderati Abrami.
14 Cùm autem audivisset Abram quòd captivus abduceretur frater ejus, tum armavit suos pueros, quos assuefecerat ad bellum, alumnos domûs suæ, sed noluerunt ire cum eo: tum elegit ex illis Eliezerum filium Nimrod, qui similis erat in fortitudine omnibus illis trecentis octodecim, & persequutus est usque ad Dan. Et divisus fuit illis noctu in via; pars præliata est cum regibus, pars verò recondita est ad delendum primogenitos Ægypti: surrexit ergò ipse & servi ejus, & percussit eos; & persecutus est quod residuum erat ex illis, usque *ad locum in* quo in memoriam revocatum est peccatum, quod futurum erat in Dan, quæ est à Septentrione Darmesek.
16 Et reduxit omnem substantiam: & etiam Lot fratrem suum & substantiam ejus reduxit, & etiam mulieres & populum. Et egressus est rex Sodomæ obviàm ei, postquam reversus esset à delendo Chedorlaomer & reges qui cum eo erant, in planitiem repurgatam, ipse erat locus stadii regis.
18 Rex autem justus, ille est Sem filius Noach rex Jerusalem, exiit obviàm Abramo, & produxit illi panem & vinum; & illo tempore ministrabat coram Deo excelso.
19 Et benedixit ei, & dixit; Benedictus Abram à Domino Deo excelso, qui propter justos possidet cœlum & terram. Et benedictus Deus excelsus, qui fecit hostes tuos tanquam scutum ictus recipiens: & dedit illi unum ex decem de omnibus iis quæ reduxerat. Et dixit rex Sodomæ Abramo; Da mihi animas hominum populi mei, quem reduxisti, & substantiam accipe tibi.
22 Et dixit Abram regi Sodomæ; Elevavi manum meam jurejurando coram Domino Deo excelso, qui propter justos possedit possessione suâ cœlum & terram.

Hierosol. 14. *Vernas domûs ejus octodecim & trecentos, & persequutus est post eos usque ad Dan Cæsareæ.*

Hierosol. 15. *Et persequutus est eos usque ad Havetham, quæ est ad septentrionem Damasci.*

Hierosol. 17. *Et reges qui cum eo erant, in vallem visionis, illa domus planitiei regiæ.* 18 *Melchisedek autem rex Jerusalem, ipse est Sem* qui *erat sacerdos magnus Excelsi.*

Hierosol. 21. *Et thesaurum accipe tibi.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

11
12 * بستانند مر همه مال سدوم وعموره ومر همه خوردني ايشان وبرفتند * بستانند
13 مر لوط ومر مال او پسر برادر ابرم وبرفتند واو نشينا در سدوم * بيامد آن رسته وآگاه
كرد بابرم آن عبري واو مسكن گيرا در ايلني ممرا آن اموري برادري اشكول
14 وبرادري عنر وايشان خداوندان شرط ابرم * بشنويد ابرم كه برده شد برادر او آراسته
15 كرد مر چاكران او زايدگان خانهيي او سه صد وهجده بتاخت تا دن * شبكن
زد ابر ايشان آن شب او وبندگان او بزد ايشانرا وبتاخت ايشانرا تا حوبه آنچه از چپ
16 بدمشق * باز گرداند مر همه آن مال ونيز مر لوط برادري او ومال او باز گرداند
17 ونيز مر همه آن زنان ومر آن قوم * بيرون آمد پادشاه سدوم بپذيرهيي او پس باز
گشتن او از زدن مر كدرلعمر ومر آن پادشاهان آنچه او از او بدرهي شوه او درهيي
18 آن پادشاه * وملكي صدق پادشاه شلم بيرون آورد نان ومي واو خدمت كنا
19 بخداي عالي * آفرين كرد اويرا گفت آفرين است ابرم بخداي عالي آفريدگار
20 آسمان وزمين * وآفرين است خداي عالي آنچه بسپرد عدويان تو در دست تو بداد باو
21 ده يك از همه چيز * گفت پادشاه سدوم بابرم بده بمن آن جان وآن مال بستان
22 بتو * گفت ابرم بپادشاه سدوم بلند كردم دست من بيي خدا عالي آفرينا آسمان
وزمين :

Tum *ceperunt omnes opes Sodom & Gomorah, ac omnem cibum eorum, & abierunt. Ceperunt etiam Lot filium fratris Abram, et opes ejus, & abierunt: ipse enim sedebat in Sodom. Venit autem liberatus* quidam, *& nuntiavit Abram Hebræo, qui habitabat in Eloni-Mamre Amoræi fratris Eshcol & fratris Aner: hi enim erant fœderati* cum *Abram.* Tum *audiens Abram captum esse fratrem suum, præparavit ministros suos, natos domi suæ, octodecim & trecentos: & persecutus est usque ad Dan. Et expeditione nocturnâ susceptâ adversùs eos illâ nocte; ipse, & servi ejus, percussit eos, & persecutus est eos usque ad Hobah, quæ* est *à sinistra Damasci.* Deinde *reduxit omnes opes; ac etiam Lot fratrem suum, & opes ejus reduxit, atque etiam omnes mulieres ac populum.* Tum *egressus est rex Sodom in occursum ejus, postquam reversus esset à percutiendo Chedorlaomer, et reges qui erant cum eo, ad vallem Shaveh, ipsa est Vallis regis. Porrò Melchisedec rex Shalem protulit panem ac vinum: & ipse* quum esset *minister Dei altissimi, Benedixit ei, dicendo; Benedictus est Abram Deo excelso creatori cœli ac terræ. Et benedictus est Deus altissimus, qui tradidit hostes tuos in manum tuam: dedit ita*que *ei decimas ex omni re. Postea dixit rex Sodom ad Abram, Da mihi animas; opes autem tolle tibi. Respondit Abram regi Sodom, Extuli manum meam ad Deum altissimum creatorem cœli ac terræ,*

תרגום יונתן בן עוזיאל

23 אם אין מן חוטא ועד סנדלת רצועה
אין אסב מכל דילך ולא תהי מתרברב
למימר אנא אעתרית מן דידי ית אברם:
24 בלעדי הלא לית לי רשו בכלא עדאה
דבר מני אכלו עולימיא וחולק גובריא
דאזלו עמי ענר אשכול וממרא אף הינון יסבון חולקהון:

טו

1 אחר בתר פתגמיא האילין מן דאתכנשו
מלכיא ונפלו קומי אברם וקטלו ארבעה
מלכין ואהדר תשע משיריין חשב אברם
בלביה ואמר ווי כען לי דלמא אתקבלת
אגר מצוותי בעלמא הדין ולית לי חולק
בעלמא דאתי או דלמא יזלון אחיהון
וקריביהון דאילין קטיליא ויצטרפון
בליגיונין וייתון עלי או דלמא בזמנא
ההוא אשתכח עמי אגר זכוון קלילן ונפלו
קדמי ובזמנא תניינא לא משתכח עמי
אגרא ויתחל בי שום שמיא ובכן הוה
פתגמא דיי עם אברם בחיזונא למימר
לא תדחל דאף על גיבריהון מצטרפין
בליגיונין ואתיין עלך מימרי תרים לך ואף
על גב דאינון נפלין קומך בעלמא הדין
אגר עובדך טביא נטיר ומתקן קדמי
לעלמא דאתי סגי לחדא: 2 ויאמר ואמר
אברם יי אלהים סגין ברכותא יהבת לי
וסגין אית קדמך למיתן לי ברם מה הנייה
אית לי דאנא עביר מן עלמא בלא בנין
ואליעזר בר פרנסת ביתי דעל ידוי
אתעבידו לי ניסין בדרמשק מסכי למירת
יתי: 3 ויאמר ואמר אברם הא לי לא
יהבת בר והא בר פרנסת ביתי ירית יתי:
4 והנה והא פתגמא מן קדם יי ליה למימר
לא ירתינך דין אלהין בר דתוליד הוא
ירתינך: 5 ויוצא ואפיק יתיה לברא ואמר
אסתכל כדון לשמיא ומני כוכביא אין
תיכול לממני יתהון ואמר ליה כדין יהון
בנך: 6 והאמין ביי והות ליה הימנותא
במימרא דיי וחשבה ליה לזכו דלא אטח
לקמיה במלין: 7 ויאמר ואמר ליה אנא
יי דאפיקתך מאתון נורא דכשדאי למתן
לך ית ארעא הדא למירתה: ויאמר ואמר יי אלהים במא אנדע ארום איר תינה: 8

ירושלמי

ירושלמי 23 אם מחוטא ועד רצועה
דסנדלא אם אסב מכל דלך ולא
תהוי מתרברב ואמר אנא עתרית ית
אברם:

טו

ירושלמי 1 מן בתר פתגמיא
האלין מן דאתכנשו כל מלכיא דארעא
ושלטוני מדינתא וסדרו קרבא לקבל
אברם צדיקא ונפלו קדמוי וקטל מנהון
ארבעה מלכין וחזר תשע משרין חשב
אברם צדיקא בלביה ואמר וי כען עלי
דלמא דאתקבלת אגר מצותא בעלמא
הדין ולית לי חולק בעלמא דאתי או
דלמא דייזלון אחיהון וקריבהון דקטליא
האלין דנפלו קדמוי ויהוין בקרביהון
ובמדינתהון ויצרפו עמהון ליגיונין סגין
וייתון עלי דלמא הוו בידי מצון קלילן
בזמניא קדמיא דנפלו קדמוי ואתקיימו
עלי או דלמא אשתכח לי זכו בזמניא
קדמיא דנפלו קדמוי או דלמא די לא
ישתכח לי בזמנא תנינא ויתחלל בי
שום שמיא בגין כדין הוה פתגם נבואה
מן קדם יי על אברם צדיקא למימר לא
תדחל אברם אף על גב דאנון מתכנשין
ואתין עלך ליגיונין סגין מימרי פרס תריס
לך בעלמא הדין ומגן עלך כל יומא
לעלמא דאתי ואף על גב דמסרית בעלי
דבבך קדמך בעלמא הדין אגר עובדך
טביא מתקנין לך קדמוי לעלמא דאתי:
2 ואמר אברם בבעו קדמך רחמין יי
אלהים סגין ברכן יהבת לי וסגין אית
קדמך למתן ברם מה הניה אית לי
דאנא אזיל מגו עלמא דלא בנין ואליעזר
בר ביתי דעל ידוי אתעבידו לי נסין
בדמשק והוא סבר בגרמיה למירת יתי:
7 ואמר ליה אנא יי דאפיקית יתך מאתון
נוריהון מאור דכשדאי:

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Si à filo & usque ad calcei corrigi- 23
am, si *inquam* accipiam ex omni-
bus quæ tua sunt: ne sis superbi-
ens, dicendo; Ego ditavi ex eo
quod meum est Abramum. An non 24
est mihi potestas in universam præ-
dam? præterquam quæ comederunt pueri, & partem virorum qui pro-
fecti sunt mecum, Aner, Eschol, & Mamre: etiam illi accipient par-
tem suam.

CAP. XV.

Post verba ista, ex quo con- 1
gregati sunt reges & ceciderunt co-
ram Abramo, & interfecti sunt
quatuor reges & reduxit novem
turmas, cogitavit Abram in corde
suo, & dixit: Væ nunc mihi, for-
san recipiam mercedem operum
meorum in hoc seculo, & non erit
mihi pars in futuro seculo; aut for-
tè ibunt fratres & propinqui inter-
fectorum istorum, & illis conjun-
gentur turmæ, & venient contra
me; aut fortè eo tempore inventa
est mecum merces justitiarum exigu-
arum, & ceciderunt coram me, se-
cundo autem tempore non invenie-
tur mecum merces, & prophanabi-
tur in me nomen cœlorum. Tunc
itaque fuit verbum Domini cum
Abramo in visione, dicendo; Ne
timeas: nam etsi viris illis associ-
entur turmæ multæ, & veniant con-
tra te, sermo meus erit scutum tibi;
& etiamsi ipsi cadant coram te in
hoc seculo, merces operum tuorum
bonorum servatur, & paratur coram
me in futuro seculo multa valde. Et 2
dixit Abram, Dñe Deus, multas bene-
dictiones dedisti mihi, & multæ sunt
corã te ut des mihi; verũ quæ utili-
tas est mihi cùm transeam ex mundo
absq; liberis: & Eliezer filius educa-
tionis domûs meæ, cujus manu facta
sunt mihi miracula in Darmelec,
sperat se hæreditate possessurum me?
Tum dixit Abram; Ecce mihi non 3
dedisti filium: & ecce filius educa-
tionis domûs meæ hæres meus erit.
Et ecce verbum à conspectu Domini 4
factum est illi, dicendo; Non hæres
tuus erit iste: sed filius quem gi-
nes, ille hæres tuus erit. Et eduxit 5
eum foras, & dixit; Considera nunc
cœlos, & numera stellas, si possis
numerare eas: & dixit illi; sic
erunt filii tui. Et fuit illi fides in ser- 6
mone Domini: & reputavit eam illi
in meritum, quòd non effutierit
coram eo verba. Et dixit illi; Ego 7
Dominus qui eduxi te ex fornace
ignis Chaldæorum, ad dandum tibi terram hanc, ut hæreditariò possi-
deas eam. Et dixit; Domine Deus, quo cognoscam quòd hæres ejus ero? 8

Hierosolymitanum.

Hieros. 13. *Si à filo usque ad corrigiam calcei, si accipiam ex omnibus quæ sunt tibi: ne magnifices te, & dicas; Ego ditavi Abramum.*

CAP. XV.

Hieros. 1. *Post verba hæc, postquam* inquam *congregati sunt omnes reges terræ & provinciarũ præsides, & instruxerunt aciem contra Abramum justum, sed ceciderunt coram eo, & interfecit ex eis quatuor reges, & rediit cum novem turmis: cogitavit Abram justus in corde suo, & dixit; Væ nunc mihi, forsan recipiam mercedem præcepti in hoc seculo, & non erit mihi pars in futuro seculo; aut fortè ibunt fratres & propinqui interfectorum istorum, qui ceciderunt corã me, & erunt in urbibus et provinciis suis, & illis conjungentur multæ turmæ, quas adducent contra me; fortè in manu mea erant mandata parva temporibus prioribus quibus ceciderunt coram me, & resurgent in me; aut fortè inventum est mihi meritum temporibus prioribus quibus ceciderunt coram me, fortè autem non invenietur mihi tempore secundo, & prophanabitur in me nomen cœlorum. Propterea fuit verbum prophetiæ à conspectu Domini ad Abram justum, dicendo; Ne timeas Abram, quamvis ipsi congregentur, & veniant contra te turmæ multæ, verbum meum merces & scutum tibi in hoc seculo, et clypeus tibi omni die in seculo venturo: et quamvis tradiderim inimicos tuos coram te in hoc seculo, merces operum tuorum parata est tibi coram me in seculo venturo.* 2. *Et dixit Abram; Peto à conspectu tuo miserationes Domine Deus, benedictiones multas dedisti mihi, et plures habes apud te ad dandum: verùm quæ utilitas est mihi, quia ego abeo è medio mundi absque liberis, et Eliezer filius domûs meæ, cujus operâ facta sunt mihi miracula in Damasco, ipse cogitat apud se, se hæredem meũ futurum?* 7. *Et dixit illi; Ego Dominus qui eduxi te ex fornace ignis ipsorum, ex Ur Chaldæorum.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

23 * اكر از رشتهيي تا بند كفش واكر بستانم از همه آنچه بتو ونه كوي من
24 توانكر كردم مرابرم * بجز آنچه بخوردند آن كودكان وبخش آن مردمان آنچه برفتند
اواز من عنر اشكول وممرا ايشان بستانند بخش ايشان * * فصل پانزدهم *
1 * پس آن سخن‌هاي اينان بود سخن يي باابرم در نمايش بكفتن نه ترسي ابرم من سپر بتو
2 مزد تو بسيار است بغايت * كفت ابرم بيي خدا چه دهي بمن ومن روا بي فرزند وپسر
3 نفقه‌خور خانهي من او دمشقي اليعزر * كفت ابرم بمن نه دادي نسل واينك پسر
4 خانهي من او ميراث كيرا مرا * واينك سخن يي باو بكفتن نه ميراث كيرد ترا اين كه
5 الّا آنچه بيرون آيد از شكم تو او ميراث كيرد ترا * بيرون آورد اويرا بآن بيرون كفت
نكاه كن اكنون بآن آسمان [وبشمار آن ستارها] اكر بتواني بشمردن ايشان كفت
6 7 باو همچنين باشد نسل تو * باور كرد در يي حسيب كرد آنرا باو راستي * كفت باو
من يي آنچه بيرون آوردم ترا از اور كسديم بدادن بتو مر آن زمين اين بميراث كرفتن
8 آنرا * كفت خداوندكار يي در چه بدانم كه ميراث كيرم آنرا *

Si à filo usque ad vinculum calcei 23
accepero ex omni quod tibi est, neque
dices, Ego ditavi Abram: Præter 24
ea tantum *quæ comederunt pueri, &*
præter *partem virorũ qui perrexerunt*
mecum, Aner, Eschol, & Mamre:
ipsi accipiant partem suam.

CAP. XV.

P*ost hos sermones fuit verbum Do-* 1
mini ad Abram in apparitione, dicen-
do; Ne timeas Abram, ego clypeus ero
tibi, & merces tua erit multa valdé.
Dixit Abram ad Dominũ Deum, Quid 2
dabis mihi, siquidem ego sine filio in-
cedo: & filius dispensator domûs
meæ est *iste Damasci Eliezer.* Præ- 3
terea *dixit Abram, Non dedisti mihi*
prolem, sed ecce filius domûs meæ,
ipse est *hæres meus. Et ecce verbum* 4
Domini ad eum, dicendo; Hic non erit
hæres tuus, sed qui egredietur è visce-
ribus tuis, ipse erit hæres tuus. Tum 5
educens eum foràs, dixit; Suspice
nunc cælum, & numera stellas, si
poteris numerare eas. Dixit etiam
ei, Ita erit progenies tua. Et quia 6
credidit in Domino, imputavit illud
ei justitiam; Et dixit ad eum, Ego 7
Dominus qui eduxi te de Ur Casdim,
ut darem tibi terrã istã, & hæreditariò
acciperes eam. Dixit, Dominator Domi- 8
ne, in quo cognoscam me hæreditariò ac-
cepturum eam?

ירושלמי | תרגום יונתן בן עוזיאל | Targ. Jonathan B. Uziel. | *Hierosolymitanum.*

ויאמר ואמר ליה סב לי תקרובתין וקריב 9
קדמי עגלא ברת תלת שנין וברחא בר
תלת שנין ועיזא ברת תלת שנין ושפנינא
ותסילא בר יוון : ויקח וקריב קומוי ית 10
כל אלין ופסג יתהון במציעא וסדר פסגא
דחד כל קביל חבריה וית עופא לא פסג :
וירד ונחתו אומיא עממיא הינון מדמיין לעופא 11
מסאבה למיבז נכסיהון דישראל והות
זכותיה דאברהם מגנא עליהון : ויהי
והוה שמשא קריבא למטמוע ושינתא 12
עמיקתא מתרמיית על אברם והא ארבע
מלכוון קיימין למשעבדא ית בנוי אימתא
דא היא בבל קבלא דא היא מדי סגיאה
דא היא יון נפלה דא היא פרס דעתידא
למיפל וליתליה זקיפא ומתמן עתידין
למיסק עמא בית ישראל : ויאמר ואמר 13
לאברם מינדע תנדע ארום דיירין יהון
בנך בארעא דלא דלהון חלף דלא הימנת
וישעבדון בהון ויסגפון יתהום ארבע מאה
שנין : וגם ואוף ית עמא דיפלחון להום 14
דיין אנא במאתן וחמשין מחן ומן בתר כן
יפקון לחירותא בנכסין סגיאין : ואתה
ואת תתכנש לות אבהתך בשלם תנוח 15
נפשך ותתקבר בסבו טבא : ודור ודרא 16
רביעאה דבנך יתובון הכא למירתא
ארום לא שלים חובא דאמוראה כדון :
ויהי והוה שמשא טמעא וחומטא הות 17
והא חמא אברם גהינם מסיק תננא וגומרין דאשא ומבעיר שביבין דנור למידן
ביה רשיעיא והא עבר בין פסגיא האלין : ביום ביומא ההוא גזר יי עם אברם 18
קיים דלא למידן ביה בנוי ולמפרוקינון מן מלכותא למימר לבנך אתן ית ארעא
הדא מנילוס דמצרים עד נהרא רבא נהרא פרת : את ית שלמיא וית 19
קנזאה וית קדמונאה : ואת וית 20
חתאי וית פריזאי וית גבראי : ואת
21 וית אימוראי וית כנענאי וית גרגשאי וית יבוסאי :

ירושלמי 9 ושפנין ובר יון : 10 וקריב
קדמוי ית כל אלין ופסג יתהון לפסגין
ושוי גבר פסגיה לקדמות חבריה וית
עופא לא פסג : 11 וכד נחת טיסא לא
הוה קרב לפסגיא והדין טיסא הוא עופא
מסאבא והדין עופא מסאבא אלין אנון
מלכותא דארעא עממיא ויהי כד יהוין עיצין
עצן בישן על בני ישראל זכותיה דאברהם
צדיקא מבטלא יתהון : 12 והות שמשא
אולא למטמעא ושנא עמיקא בסימא
נפלת על אברם והא אברם חזי ארבעתי
מלכותא דעתידין למקם למשעבדא
בבנוי אימה חשכה גדולה נפלת עליו
אימה דהא היא בבל חשכה דהא היא
מדי גדולה דהא היא יון נפלת דהא היא
ארום היא מלכיתא רביעתא דעתידא
למפלא ולא תהוי לה תקומה לעלמי
עלמין : 17 והא שמשא אולא למטמעא
וקבלא הוה והא אברם חזי עד די ספסלין
אסתדרו וכורסון רמיו והא גהנם
דאתעתדא לרשיעיא לעלמא דאתי
כתנורא מקפן שביבין דנור ושלהבין
דאשא דבגוה נפלו רשיעיא על דמרדו
באוריתא בחייהון וצדיקיא דנטרו יתה מן
עקתא ישתזבון כל כדין יתחזי לאברם כד
הוה עבר ביני פסגיא האלין :

ירושלמי 19 וית כל בני מדינחא :

Et dixit illi; Accipe mihi oblationes, & offer coram me vitulam triennem, & hircum triennem, & capram triennem, & turturem, & columbum columbæ pullum.
10 Et obtulit coram eo omnia ista, & divisit ea per medium, & ordinavit divisionem unius è regione alterius: sed volucrem non divisit.
11 Et descenderunt populi idolatræ, qui assimulantur volucri pollutæ, ad prædandum opes Israelitarum: sed meritum ipsius Abrami protegebat eos.
12 Et erat Sol prope ut occumberet, & somnus profundus irruit in Abramum; & ecce quatuor regna stabant ad redigendum in servitutem filios suos: Terror, hoc est Babel; Tenebræ, hoc est Media; Magnæ, hoc est Græcia; Cecidit, hoc est Persia, quæ casura est, nec erit illi erectio: sed inde futurum est ut ascendant populus domûs Israel.
13 Et dixit Abramo; Sciendo scias quòd habitantes erunt filii tui in terra non sua, eò quòd non credidisti: & servitute subjicient illos, & affligent eos quadringentis annis.
14 Et etiam populum cui servierint judicabo ego ducentis quinquaginta plagis: postea exibunt in libertatem cum opibus multis.
15 Tu autem aggregaberis ad patres tuos, in pace quiescet anima tua; & sepelieris in senectute bona.
16 Ætas autem quarta filiorum tuorum redibunt huc, ut hæredes sint: quoniam non consummatum est peccatum Amorrhæi, hactenus.
17 Et fuit Sol occumbens, & caligo fuit: & ecce vidit Abram Gehennam ascendere facientem fumum, & carbones ignitos, & accendentem scintillas ignis, ad judicandum in illâ improbos; & ecce transibat inter divisiones istas.
18 Eo ipso die pepegit Dominus fœdus cum Abramo, fore ut non judicarentur eâ filii ejus, sed ut liberaret eos à regno, dicendo; Filiis tuis dabo terram hanc, à Nilo Ægypti usque ad fluvium magnum, fluvium Euphratis.
19 Schalmaiæos, Kenizæos, & Kadmonæos.
20 Hittæos, Perizæos, & Gigantes.
21 Et Amorrhæos, & Chananæos, & Girgasæos, & Jebusæos.

Hieros. 9. *Et turturem, & filium columbæ.* 10. *Et obtulit coram ipso omnia hæc, & divisit ea in divisiones, & posuit partem sectionis unius è regione sociæ ejus: sed volucrem non divisit.* 11. *Cùm autem descendisset volatile non accessit ad sectiones, hoc autem volatile volucris est immunda, hæc autem volucris immunda sunt regna terræ idololatrica: quæ cum consilia mala ineunt contra filios Israel, meritum ipsius Abrahami justi ea irrita reddit.* 12. *Et erat Sol abiens ad occasum, & somnus profundus suavis cecidit super Abram; Et ecce Abram vidit quatuor regna quæ extitura erant ad redigendum in servitutem filios suos: Terror, tenebræ magnæ, cecidit super eum; Terror, hoc est Babel; Tenebræ, hoc est Medorum; Magnæ, hoc est Græcorum; Cecidit, hoc est Idumæorum regnum illud quartum, quod ita casurum est, ut in secula non possit surgere.* 17. *Et ecce Sol ibat ad occasum, & tenebræ erant: & ecce Abram videbat donec sedes ordinatæ sunt, & solia sublata; & ecce Gehenna quæ parata est improbis in futuro seculo, tanquam fornax quam circundabant scintillæ ignis & flammæ ignis, in cujus medium ceciderunt improbi, eò quòd rebelles fuerunt in legem durante vitâ ipsorum; sed justi qui eam observârunt ab afflictione erripientur: nihilominus visa est Abramo, cum transibat inter sectiones illas.*

Hieros. 19. *Et omnes filios Orientis.*

טז

ושרי ושרי אתת אברם לא ילידת ליה ולה אמתא מצריתא ושמה הגר ברת 1
פרעה דיהבא ליה לאמהו בזמן דנסבה ואתכתש במימר מן קדם יי :

CAP. XVI.

1 Sed Sarai uxor Abrami non pepererat illi. Illi autem erat ancilla Ægyptia, cui nomen erat Hagar filia Pharaonis quam dederat illi in ancillam quo tempore accipiens eam percussus est sermone à facie Domini.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

9 * گفت باو بستان بمن گوساله سه وبز سه ونرمیش سه وتدرو وکبوتر بچه * بستاند 10
باو مر همه اینان وپاره کرد ایشانرا در برابر بداد شخص پارهی او بپیدیرهی یار او ومر آن
11 کنجشك نه پاره کرد * فرود آمد آن مرغ ابر آن لاشها براند ایشانرا ابرم * بود آن 12
خورشید بآمدن وگران خوابهي بيافتاد ابر ابرم واینك ترس تاریکی بزرك افتا ابر
او * گفت بابرم دانستن بدانی که غریب باشد نسل تو در زمین نه بایشان کار 13
فرمایند ایشانرا ورنجانند ایشانرا چهارصد سال * ونیز آن قوم آنچه کار فرمایند حکم 14
کنم من وپس همچنین بیرون آیند در مال بزرك * وتو بیایی بپدران تو در سلامتی 15
قبرا شوی در پیری نیکو * وعصر چهارم باز گردند اینجا که نه تمام شد گناه 16
آن اموری تا اکنون * بود آن خورشید آیا وتاریکی بود واینك تنور دود گین وزبانهی 17
آتش آنچه بگذشت میان آن پارهای اینان * در او روز ببرید ؛ اواز ابرم شرطی 18
بگفتن بنسل تو دادم مر آن زمین این از رود مصر تا آن رود آن بزرك رود فرت *
19 * مر هقنی ومر آن قنیزی ومر آن قدمونی * ومر آن حتی ومر آن فریزی ومر آن رفایم 20
21 * ومر آن اموری ومر آن کنعنی ومر آن جرجشی ومر آن یبوسی *

* فصل شانزدهم *

* وشری [زن] ابرم نه زایید باو وبآن پرستار مصری ونام آن هاجر * 1

Respondit ei, Tolle mihi boves anniculos tres, & capras tres, & arietes tres; phasianum quoque, & pullum columbinum. 9
10 *Tum accepit sibi hæc omnia, eaque æqualitèr partivit, & dedit singulam cujusque partem ex opposito socii sui; aves verò non partivit.*
11 *Et descendentibus avibus super cadavera, abigebat eas Abram.*
12 *Sole autem ad occasum vergente, somnus gravis cecidit super Abram, & ecce timor tenebrarũ magnus cadens super eum.*
13 *Tum dixit ad Abram, Sciendo scias peregrinam fore progeniem tuam in terra non sua: laborem imponent eis affligentq; eos quadringentis annis.*
14 *Et etiam gentem quæ laborem eis imposuerit, ego judicabo: tum posteà egredientur cum opibus permagnis.*
15 *Tu verò ingredieris ad patres tuos in pace, sepelierisque in senectute bona.*
16 *Et ætate quartâ revertentur hùc, nondum enim perfecta est iniquitas Amoræi usq; nunc.*
17 *Fuit, cùm Sol descenderet, caligo exorta est, & ecce furnus fumosus, & flamma ignea quæ transibat inter istas partes.*
18 *Die ipso pepigit Dominus fœdus cum Abram, dicendo; Progeniei tuæ dedi terram istam, à flumine Ægypti, usque ad flumen magnum, flumen Euphratem,*
19 *Cenæum, & Cenizæum, & Cadmonæum,*
20 *Et Hitthæum, & Pherizæum, & Rephaim,*
21 *Amoræum quoq;, & Chanaanæum, et Girgasæum, ac Jebusæum.*

CAP. XVI.

1 *Porrò Sarai uxor Abram nondum pepererat ei: fuit autem illi ancilla Ægyptia, cujus nomen erat Hagar.*

תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL.

ותאמר ואמרת שרי לאברם הא כדין מנעני יי מלמילד עול לות אמתי ואחררינה
מאים אתבני מינה וקביל אברם למימר שרי : ותקח ודברת שרי אתת אברם 3
ית הגר מצריתא אמתה מסוף עשר שנין למיתב אברם בארעא דכנען וחררתה
ויהבא יתה לאברם בעלה ליה לאנתו : ויבא ועאל לות הגר ואעדיאת וחמת 4
ארום אעדיאת וזלת איקר רבונתהא
5 בעינהא : ותאמר ואמרת שרי לאברם
כל עולבני מינך דהוינא רחיצא דתעבד
דיני דאנא שבקית ארע ובית אבא ועלית
עמך לארע נוכריתא וכדון בגין דלא
הוינא ילדא חררית אמתי ויהבתא
למשכוב בעיטפך וחמת ארום עברת
ויתבזי איקרי באנפהא וכדון יתגלי קדם
יי עולבני ויפרס שלמיה בינא ובינך
ותתמלי ארעא מיננן ולא נצטרך לבנהא
דהגר ברת פרעה בר נמרוד דטלקך
6 לאתונא דנורא : ויאמר ואמר אברם
לשרי הא אמתיך ברשותיך עבידי לה
דתקין בעיניכי וסנפתא שרי וערקת מן
7 קדמהא : וימצאה ואשכחה מלאכא דיי
על עינא דמיא במדברא על עינא דבאורח
8 חגרא : ויאמר ואמר הגר אמתא דשרי
מן האן אנת אתיא ולאן תיזלין ואמרת מן
קדם שרי רבונתי אנא ערקת : ויאמר
9 ואמר לה מלאכא דיי תובי לות רבונתיך ואתכבשי תחות ידהא : ויאמר ואמר לה
10 מלאכא דיי אסגאה אסגי ית בנייכי ולא יתמנון מסגי : ויאמר ואמר לה מלאכא דיי 11
הא אנת מעברא ותלדין בר ותקרין ית שמיה ישמעאל ארום גלי קדם
יי סיגופיך : והוא ואיהו יהוי מדמי לערוד בבני נשא ידוי יתפרעון מן בעלי 12
דבבוי וידי דבעלי דבבוי יתושטון
לאבאשא ביה ועל אנפי כל אחוי יתערבב
13 וישרי : ותקרא ואודיאת קדם יי דמימריה
מתמליל לה וכן אמרת אנת הוא חי
וקים דחמי ולא מתחמי ארום אמרת
הא ברם הכא אתגליאת יקר שכינתא
דיי בתר חזוא :

ירושלמי

ירושלמי יו 5 ואמרת שרי לאברם דיני
ועולבני מסרין בידך שבקית ארעי ובית
תולדתי וביתיה דאבא ואתית לי עמך
בהימנות שמיא עילית עמך קדם מלכיא
קדם פרעה מלכא דמצרים וקדם אבימלך
מלכא דפלשתאי ואמרית עלך אחי הוא
מן בגלל דלא יקטלון יתך וכדון חמית
דלא הוינא מעברא נסיבית הגר מצריתא
אמתי ויהבית יתה לך לאנתו ואמרית
היא תליד ואנא ארבי מה דילדא
דאתבני לחוד מנה וחמת ארום עברת
ובזית וזלת יקרי באפה וכדון יתגלי יי
וידון ביני ובינך ויתמלי רחמין עלי ועלך
ויפרש שלמיה ביני לבינך ויתמלי עלמא
מני ומנך ולא נצרוך לבנה דהגר מצריתא
אמהתא דהיא מן בניהון דעממיא
דזרקו יתך לאתון נורהון דכשדאין :
7 שור חלוצה :

ירושלמי 13 ואודית הגר וצלית בשם
מימריה דיי דאתגלי עלה אמרה בריך
את הוא אלהא קים כל עלמיא די חמית
בצערי ארום אמרת הא לחוד עלי
אתגליתא היך בתר דאתגליתא על שרי
רבונתי :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et dixit Sarai Abramo; Ecce nunc prohibuit me Dominus, ne pare- 2
rem: ingredere ad ancillam meam, & in libertatem asseram eam; fortè
ædificabor ex ea. Et auscultavit Abram sermoni Saræ. Et accepit 3
Sarai uxor Abram Hagar Ægyptiam ancillam suam, post decem annos
ex quo habitavit Abram in terra Canaan, & liberam fecit eam:
& dedit eam Abramo marito suo, illi in uxorem. Et ingressus est 4
ad Hagar, & prægnans facta est: & vidit quod prægnans facta esset,
& despecta est gloria heræ suæ in
oculis ejus. Et dixit Sarai Abra- 5
mo, Omnis afflictio mea ex te: con-
fidebam enim te litem meam sus-
cepturum; reliqui enim terram &
domum patris mei, & ascendi tecum
in terram alienam. Jam verò eò
quod non parerem, liberam feci
ancillam meam, & dedi ut cuba-
ret in sinu tuo; & vidit quòd
prægnans esset, & spreta est glo-
ria mea in ejus conspectu. Nunc
autem manifestetur coram Domino
afflictio mea, & expandat pa-
cem suam inter me & inter te,
& repleatur terra ex nobis; nec
opus habeamus filiis Hagar, filiæ
Pharaonis, filii Nimrod, qui pro-
jecit te in fornacem ignis. Et dixit 6
Abram Sarai; Ecce ancilla tua in
potestate tua, fac illi quod rectum
in oculis tuis. Itaque afflixit eam
Sara, & fugit à facie ejus. Et 7
invenit eam angelus Domini juxta
fontem aquarum in deserto, juxta
fontem qui est in via Chagra.
Et dixit; Hagar ancilla Saræ, un- 8
de tu venis, & quonam abis?
quæ respondit; A facie Sarai he-
ræ meæ ego fugio. Et dixit illi 9
angelus Domini; Revertere ad he-
ram tuam, & subjiciaris sub manus
ejus. Et dixit illi Angelus Domi- 10
ni; Multiplicando multiplicabo filios tuos, neque numerabuntur præ
multitudine. Dixit præterea illi angelus Domini; Ecce tu prægnans 11
& paries filium, & vocabis nomen ejus Ismael: quoniam revelata est co-
ram Domino afflictio tua. Et ipse erit similis onagro inter homines; ma- 12
nus ejus ultionem sument ab inimicis suis, & manus inimicorum ejus ex-
tendentur ad malefaciendum illi: &
ante facies omnium fratrum suorũ
confundetur & habitabit. Et grati- 13
as egit coram Domino, cujus sermo
alloquutus erat eam, & sic dixit; Tu
es vivens & æternus, qui vides &
non videris: quia dixit, Ecce verò
hîc revelata est gloria majestatis
Dei post visionem.

Hierosl. *Cap.* XVI. 5 *Et dixit Sarai ad Abram; Judicium meum & afflictio mea tradita sunt in manu tua; reliqui terram meam, & domum nativitatis meæ, & domum ipsius patris mei, & veni tecum ad fidem Dei: ingressa sum tecum coram regibus, coram Pharaone rege Ægypti, coram Abimelech rege Philistæorum; & dixi de te frater meus est ut non interficerent te. Cum autem vidissem me non prægnantem factam, accepi Hagar Ægyptiam ancillam meam, & dedi eam tibi in uxorem, & dixi; ipsa pariet, & ego educabo quod pepererit, ut ædificer tantùm ex ea: vidit autem se prægnantem factam, & contempta est & despecta gloria mea in conspectu ejus. Nunc verò manifestetur Dominus, & judicet inter me & te, & repleatur miserationibus super me & super te, & expandat pacem suam inter me & inter te, & repleatur mundus ex me & te; ut non indigeamus filio ipsius Hagar Ægyptiæ ancillæ, quæ est ex filiis ipsorum populorum, qui projecerunt te in fornacem ignis Chaldæorum.* 7 *Chalutsa.*

Hier. 13. *Et gratias egit Hagar & oravit in nomine sermonis Domini, qui apparuerat ipsi, dicens; Benedictus tu es Deus vivens totius mundi qui vidisti afflictionem meam: quoniam dixit; Ecce etiam mihi manifestatus es, eo modo quo manifestatus es Saræ heræ meæ.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* كفت شري بابرم اينك اكنون بند كرد مرا :: از زاييدن بيا اكنون بپرستار من 2
مكر آبدان شوم ازان بشنويد ابرم بآواز شري * بستاند شري زن ابرم مر هاجر آن 3
مصري پرستار آن از انجام ده سالها بنشستن ابرم در زمين كنعن بداد آنرا بابرم
شوهر آن باو بزن * بيامد بهاجر آبستن شد وبديد كه آبستن شد سبك كرفت 4
خاتون آن در چشمان آن * كفت شري بابرم ستم من ابر تو من بدادم پرستار من 5
در آغوش تو بديد كه آبستن شد سبك شدم در چشمان آن حكم كند ::
ميان من وميان تو * كفت ابرم بشري اينك پرستار تو در دست تو بكن بآن 6
آن نيكو در چشمان تو برنجاند آنرا شري بگريخت از پيش آن * بيافت آنرا فرشتهي 7
خدا ابر چشمهي آن آب در بيابان ابر آن چشمه در راه شور * كفت هاجر پرستار شري 8
از كجا تو آيا وكجا ميروي كفت از پيش شري خاتون من من كريزا * كفت بآن 9
فرشتهي :: باز كرد بخاتون تو ورنجيده شو فرود دست آن * كفت بآن فرشتهي :: بسيار 10
كردن بسيار كنم مر نسل تو ونه شمرده شود از بسياري * كفت بآن فرشته :: اينك تو 11
آبستن وبزايي پسر وبخواني مر نام او يشمعال كه بشنويد :: برنج تو * واو باشد وحشي آدم 12
دست او در همه ودست همه درو وابر پيش همه برادران او مسكن كيرد * بخواند 13
نام :: آن سخن كويا بآن تو خداي ديدن من كه كفت هنيز اين بديدم پس ديدن من ؟

Dixit Sarai ad Abram, Ecce nunc 2
conclusit me Dominus ne parerem:
ingredere nunc ad ancillam meam, for-
tassis ædificabor per eam: & auscultavit
Abram voci Sarai. Capiens itaque 3
Sarai uxor Abram Hagar Ægyptiam
ancillam, postquàm sedisset Abram in
terra Chanaan decem annos, dedit
eam ipsi Abram marito suo in uxorem.
Quo *ingresso ad Hagar, gravida* 4
facta est: & cum *videret se gravi-*
dam factam, levipensa fuit domina
ipsius in oculis ejus. Dixit autem 5
Sarai ad Abram, Injuria mea super te:
ego dedi ancillam meam in sinum
tuum: qua *vidente se gravidam fieri,*
levis facta sum in oculis ejus. Diju-
dicet Deus inter me & inter te.
Dixit Abram ad Sarai, Ecce ancilla 6
tua in manu tua, fac ei quod bonum
est *in oculis tuis: affligente* itaque *eam*
Sarai, fugit à conspectu ejus. Postea 7
inveniens eam angelus Dei juxta
fontem aquæ in deserto, juxta fontem
in via Shur, Dixit; Hagar ancilla 8
Sarai, undenam venis? & quò vadis?
Respondit, A conspectu Sarah dominæ
meæ ego fugio. Dixit ei angelus Domi- 9
ni, Revertere ad dominam tuam, &
afflicta esto sub manu ejus. Dixit 10
etiam *ei angelus Domini, Multiplican-*
do multiplicabo progeniem tuam, ne-
que numerabitur præ multitudine.
Iterum *dixit ei angelus Domini, Ecce tu* 11
prægnans es, paries filium, & vocabis
nomen ejus Ishmael: quia audivit Do-
minus afflictionem tuam. Is autem erit 12
ferus homo, manus ejus erit *contra*
quemlibet, & manus cujuslibet contra
eum: & coram omnibus fratribus ejus
habitabit. Vocavit Hagar *nomen Do-* 13
mini, qui sermonem habuerat cum
ea, Tu Deus videre me: quia dixit,
Num etiam hunc vidi pòst videre
me?

תרגום יונתן בן עוזיאל

14 על כן קרא לבירא בירא דאתגלי עלה חי וקים והא היא יהיבא
15 בין רקם ובין חלוצא: ותלד וילידת הגר לאברם בר וקרא אברם שום
16 בריה דילידת הגר ישמעאל: ואברם ואברם בר תמנן ושית שנין כד ילידת
הגר ית ישמעאל לאברם:

יז

1 ויהי והוה אברם בר תשעין ותשע שנין ואתגלי יי לאברם ואמר ליה אנא אל שדי
2 פלח קדמי והוי שלים בבשרך: ואתנה ואיתן קימי בין מימרי ובינך ואסגי יתך
3 לחדא לחדא: ויפל ועל דלא הוה אברם גזיר לא הוה יכיל למיקם ונחן על
4 אנפוי ומליל עמיה יי למימר: אני אנא הא גזר קיימי עמך ותהי לאב סגי עממין:
5 ולא ולא יתקרי תוב ית שמך אברם ויהי שמך אברהם ארום לאב סגי סוגעי עממין
6 מניתך: והפרתי ואפיש יתך לחדא לחדא ואתנינך לכנשין ומלכין שליטין בעממיא
7 מנך יפקון: והקימותי ואקים ית קיימי בין מימרי ובינך ובין בנך בתרך לדריהון לקיים
8 עלם למהוי לך לאלהא ולבנך בתרך: ונתתי ואתן לך ולבנך בתרך ית ארע תותבותך
9 ית כל ארעא דכנען לאחסנת עלם ואהוי להון לאלהא: ויאמר ואמר יי לאברהם ואנת
10 ית קיימי תיטור אנת ובנך בתרך לדריהון: זאת דא קיימי דתטרון בין מימרי
וביניכון ובין בנך בתרך מגזר לכון כל דכורא אין לית ליה אבא למגזריה:
11 ונמלתם ותגזרון ית בישרא דעורלתכון ויהי לאת קים בין מימרי וביניכון: ובן
12 ובר תמניא יומין יגזור לכון כל דכורא לדריכון מרביני בתיכון וזביני כספכון מן
13 כל בר עממין דלא מבנך הוא: המול מאן דהוא גזיר יגזר מרביני בתיכון וזביני
14 כספיכון ותהי קיימי בבישרכון לקים עלם: וערל וערלאה דכוראה דלא יגזר ית
בשרא דעורלתיה אין לית ליה מן דיגזר וישתצי בר נשא ההוא מעמיה ית קיימי
15 אשני: ויאמר ואמר יי לאברהם שרי אנתתך לא תהי קרי ית שמה שרי ארום שרה
16 שמה: וברכתי ואברך יתה בגופה ואף איתן מנה לך בר ואברכיניה ביה ותהי
לכנשין ומלכין שליטין בעממיא מינה יהון:

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Propterea vocavit puteum illum, Puteus ad quem manifestatus est vivens & æternus: & ecce positus est inter Rekam & inter Chalutsa. Peperit ergo Hagar Abramo filium; & vocavit Abram nomen filii sui, quem peperit Hagar, Ismael. Abram autem natus erat octoginta sex annos, quando peperit Hagar Ismaelem Abramo.

CAP. XVII.

Accidit autem Abramo nato nonaginta novem annos, ut Dominus appareret Abramo, & diceret illi; Ego Deus omnipotens: servias coram me, & esto integer in carne tua. Et dabo fœdus meum inter verbum meum & inter te: & multiplicabo te valde valde. Et propterea quod non erat circuncisus Abram non poterat stare, sed incurvabat se super facies suas: & loquebatur cum eo Dominus, dicendo: Ego ecce pango fœdus meum tecum; & eris in patrem multitudinis populorum. Neque vocabitur rursus nomen tuum Abram, sed erit nomen tuum Abraham: quoniam in patrem multitudinis multorum populorum constitui te. Et fœcundum te faciam vehementer nimis, & dabo te in congregationes: & reges dominantes populis ex te exibunt. Et stabiliam fœdus meum inter sermonem meum & inter te, & inter filios tuos post te in generationibus suis, in fœdus sempiternum; ut sim tibi in Deum & filiis tuis post te. Et dabo tibi, & filiis tuis post te, terram habitationis tuæ, omnem terram Canaan in hæreditatem seculi: & ero illis in Deum. Et dixit Dominus Abrahamo; Et tu fœdus meum servabis, tu & filii tui post te in generationibus suis. Hoc est fœdus meum, quod servabitis inter Verbum meum & inter vos, & inter filios tuos post te; ut circuncidatur vobis omnis masculus, si non sit illi pater ad circuncidendum illum. Circuncidatis autem carnem præputii vestri; ut sit in signum fœderis inter verbum meum, & inter vos. Et filius octo dierum circuncidatur inter vos, omnis masculus in generationibus vestris; ex educatis domi vestræ, & emptis argento vestro, ex omni filio populorum qui non ex filiis tuis est. Is qui circumcisus est, circuncidet educatos domi vestræ, & emptos argento vestro: erítque pactum meum in carne vestra in pactum sempiternum. Incircuncisus autem masculus, qui non circunciderit carnem præputii sui, si non sit illi aliquis qui eum circuncidat, tum delebitur homo ille è populo suo: fœdus meum mutavit. Porro dixit Dominus Abrahamo; Sarai uxoris tuæ non vocabis nomen Sarai, sed Sara nomen ejus erit. Nam benedicam ei in corpore suo, & etiam dabo ex ea tibi filium: cui benedicam, & erit in congregationes; & reges dominatores populorum ex ea erunt.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

14 15 * ابر همچنین بخواند بچاه بار لحي راي اينك ميان قدش وميان برد * برزاييد
16 هاجر بابرم پسر بخواند ابرم نام پسري او آنچه برزاييد هاجر يشمعال * وابرم قدر هشتاد
وشش سالها در زاييدن هاجر مر يشمعال بابرم *

* فصل هفدهم *

1 * بود ابرم قدر نود ونه سالها ديدار شد يي بابرم گفت باو منم خدا شدّي روش كن
2 بپيش من وباش تمام * وبدهم شرط من ميان من وميان تو وبسيار كنم ترا در غايت
3 4 غايت * بيافتاد ابرم ابر روي او سخن گفت اواز آن خدا بگفتن * من اينك شرط من
5 اواز تو وباشي بپدر جمع قومها * ونه خوانده شود نيز نام تو ابرم وباشد نام تو ابرهم
6 كه پدر جمع قومها بدادم ترا * برومند كنم ترا در غايت غايت بدادم ترا بقومها
7 وپادشاهان از تو بيرون آيند * بر انگيزانم مر شرط من ميان من وميان تو وميان نسل تو پس
8 تو بعصرهاي ايشان بشرط جاويد ببودن بتو بخدا وبنسل تو پس تو * وبدهم بتو وبنسل
تو پس تو مر زمين نشستن جاي تو همه زمين كنعن بگرفتن جاويد وباشم بايشان
9 10 بخدا * گفت [يي] بابرم وتو مر شرط مني نگاه داري تو ونسل تو پس تو بعصرهاي ايشان * اين
شرط من آنچه نگاه داريد ميان من وميان شما وميان نسل تو پس تو ببريدن بشما همه
11 12 نرينه * ببرّيد مر گوشت اقلف شما وباشد بنشان شرط ميان من وميان شما * وقدر هشت
روزها بريده شود بشما همه نرينه بعصرهاي شما زايده خانه وخريدهى سيم از همه پسر بيگانه
13 آنچه نه از نسل توست او * بريدن بريده شود زايدهي خانهي تو وخريدهيي سيم تو
14 وباشد شرط من در تن شما بشرط جاويد * واقلف نرينه آنچه نه بريده شود گوشت اقلف
15 او بريده شود آن جان آن از قوم آن مر شرط من سست كرد * گفت خدا بابرهم شري
16 زن تو نه خواني مر نام آن شري كه شره نام آن * آفرين كنم آنرا ونيز بدهم از آن
بتو پسر وآفرين كنم آنرا وباشد بقومها وپادشاهان قومها از آن باشند *

Quocirca vocavit puteum, Beer-la-hai-rai: ecce est inter Cadesh & Bered. Peperit Hagar ipsi Abram, filium: & vocavit Abram nomen filii sui, quem pepererat Hagar, Ishmael. Abram verò erat octoginta circitèr et sex annorum, quando Hagar pariebat ei Ishmael.

CAP. XVII.

Quum Abram esset nonaginta cir- 1
citèr & novem annorum, apparuit ei
Dominus, dicens ei; Ego Deus Shad-
dai, ambula coram me, & esto perfe-
ctus. Et dabo pactum meum inter 2
me & inter te, & multiplicabo te ve-
hementissimé. Tum cadente Abram 3
super faciem suam, sermonem insti-
tuit cum eo Deus, dicendo; Ego, ecce 4
pactum meum tecum, erisque pater
multitudinis gentium. Neque voca- 5
bitur ampliùs nomen tuum Abram,
sed Abraham erit nomen tuum, quia
patrem multitudinis gentium dedi te.
Fœcundum reddam te vehementissimé: 6
dedi te in gentes, & reges ex te egre-
dientur. Et suscitabo pactum meum 7
inter me & inter te: intérque progeni-
em tuam post te in seculis suis, fœ-
dere perpetuo: ut sim tibi in Deum,
& progeniei tuæ post te. Dabóque 8
tibi & progeniei tuæ post te, terram
in qua commoratus es, nempe totam
terram Chanaan in possessionem perpe-
tuam: eróque eis in Deum. Præterea 9
dixit Dñs ad Abraham, Tu autem pactū
meum custodies, tu & progenies tua
post te in seculis suis. Hoc est pa- 10
ctum meum quod observabitis inter me
ac inter vos, atque inter progeniem tu-
am post te, Ad circuncidendum in vo-
bis omnem masculū. Circuncidetis car- 11
nē præputiatā vestrā, eritque in signum
fœderis inter me & inter vos. Omnis 12
itaq; masculus octo dies natus circun-
cidetur in vobis in secula vestra: natus
domi, & emptus argento ex omni filio
alienigenæ qui non est de semine tuo.
Omninò circuncidetur natus domi 13
tuæ, & emptus argento tuo: eritque
pactū meum in corpore vestro in fœdus
perpetuum. Incircuncisus autem ma- 14
sculus, qui non fuerit circuncisus in
carne præputii sui, excisa erit ani-
ma illa de populo suo: quia pactum
meum neglexit. Dixit quoque Deus 15
ad Abraham, Sarai uxoris tua non
vocabis nomen Sarai, sed Sarah
erit nomen ejus. Et benedicam ei, ac 16
etiam dabo ex ea tibi filium, benedi-
cam inquam ei, eritque in gentes, &
reges populorum ex ea erunt.

תרגום יונתן בן עזיאל

17 ויפל ונפל אברהם על אנפוי ותמה ואמר
בלביה הלבר מאה שנין יהי וולד ואין
שרה הברת תשעין שנין תוליד : ויאמר
18 ואמר אברהם קדם יי הלואי ישמעאל יתקים ויפלח קומך : ויאמר ואמר יי בקושטא
19 שרה אנתתך תליד לך בר ותקרי ית שמיה יצחק ואקים ית קיימי עמיה לקים
20 עלם לבנוי בתרוי : ולישמעאל ועל ישמעאל קבילית צלותיך הא בריכית
יתיה ואפיש יתיה ואסגי יתיה לחדא לחדא תריסר רברבין יוליד ואתנניה
21 לעם סגי : ואת וית קימי אקיים עם יצחק דתוליד לך שרה בזמנא הדין
22 בשתא אוחרנתא : ויכל ופסיק מלמללא עמיה ואסתלק יקרא דיי מעלוי
23 אברהם : ויקח ודבר אברהם ית ישמעאל בריה וית כל מרביני ביתיה וית
כל זביני כספיה כל דכורא באינשא ביתא דאברהם וגזר ית בשרא דעורלתהון
24 בכרן יומא הדין כמא דמליל עמיה יי : ואברהם ואברהם בר תשעין ותשע
26 שנין כד גזר בשרא דעורלתיה : בעצם בכרן יומא הדין בארבעת עשר שנין
27 גזר אברהם וישמעאל בריה : וכל וכל אינשי ביתיה מרביני ביתא וזביני כספא
מן בר עממין אתגזרו עמיה :

ירושלמי

יז 17 ואתרכין אברם על אפוי ותמה :

פ פ פ

יח

1 וירא ואתגלי עלוהי יקרא דיי בחיזוי ממרא והוא מרע מכיבא דמהולתא
יתיב תרע משכנא לתוקפא דיומא :
2 וישא וזקף עינוי וחמא והא תלתא
מלאכין בדמות גוברין קיימין קומוי
דאשתלחו לצרוך תלת מיליא ארום לית
אפשר למלאכא דשירותא דמשתלחא
למללא יתיר מן מילא חד חד אתא למבשרא
יתיה דהא שרה ילדה בר דכר וחד אתא
לשיזבא ית לוט וחד אתא למיהפך ית
סדום וית עמורה וכד חמינון רהט
לקדמותהון מתרע משכנא וסגיד על
ארעא :

ירושלמי 2 תלתא מלאכיא אשתלחו
לות אבונן אברהם ותלתיהון אשתלחון
לתלת מלין ארום לית אפשר לחד
מן מלאכי מרומא דישתלח בידיה יתיר
מן מלא חדא מלאכא קדמאה אשתלח
לבשרא לאבונא אברהם דהא שרה
ילדה ליצחק מלאכא תנינא אשתלח
לשזבא ית לוט מגו הפכתא מלאכא
תליתאה אשתלח למהפך לסדום ועמרה
אדמה וצבוים בגין כן הוה פתגם נבואה
מן קדם יי לות אברהם צדיקא ואתגלי
עלוייה מימרא דיי במישרי חזוא והוא הוה יתיב בתרע משכנא מתחמם מן
גזירותיה לתוקפא דיומא :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et cecidit Abraham super facies 17
suas, & admiratus est : & dixit in
corde suo ; Num ei qui natus est
centum annos erit filius ? & num
Sara, quæ nata est nonaginta an-
nos, pariet ? Dixit præterea Abraham coram Domino ; Utinam Ismael 18
vivat, & colat coram te. Et dixit Dominus ; Verè Sara uxor tua pariet ti- 19
bi filium, & vocabis nomen ejus Isaac : & confirmabo fœdus meum
cum eo in fœdus seculi, & filiis ejus post ipsum. Quod attinet ad Ismael, 20
exaudivi orationem tuam : ecce benedixi ei, & crescere faciam eum, &
multiplicabo eum valde valde : duodecim principes gignet, & ponam
eum in populum magnum. Insuper & fœdus meum statuam cum Isaac, 21
quem tibi pariet Sara tempore isto anno altero. Et cessavit loqui cum 22
eo; & ascendit gloria Domini ab Abrahamo. Et accepit Abraham Ismae- 23
lem filium suum, & omnes educatos domi suæ, & omnes emptos argen-
to suo, omnem masculum inter homines domus Abrahami : & circunci-
dit carnem præputii eorum eodem ipso die, quemadmodum loquutus
erat cum eo Dominus. Porro Abraham nonaginta novem annorum 24
erat, quando circuncidit carnem præputii sui. In eodem die isto, decimo 26
quarto anno, circuncisus est Abraham & Ismael filius ejus. Omnes quo- 27
que viri domus ejus, educati domi ejus & empti argento ex filiis popu-
lorum, circuncisi sunt cum eo.

Cap. XVII. 17. Et inclinatus est Abram super facies suas, & admiratus est.

SECT. IV.

CAP. XVIII.

ET revelatus est ipsi gloria Domini in planitie Mamre : & ipse ægrotans 1
ex dolore circuncisionis sedebat in porta tabernaculi, in vehementia diei.
Et levavit oculos suos, & vidit, 2
& ecce tres angeli in similitudine virorum stabant è regione ejus, qui missi erant in necessitatem trium rerum ; quoniam non est possibile angelo ministranti, ut mittatur ad plures res una : Unus igitur venit ad annuntiandum ipsi, quòd Sara paritura esset filium marem; alter venit ut liberaret Lot, tertius venit ut subverteret Sodomam & Gomorrham. Cum autem vidisset eos, cucurrit in occursum eorum ex porta tabernaculi ; & incurvavit se ad terram.

Hieros. 2. *Tres Angeli missi sunt ad patrem nostrum Abraham, & tres illi missi sunt ad tres res ; quoniam impossibile est uni ex Angelis excelsis, ut mittatur nisi ad unicam rem. Angelus prior missus est ad annuntiandum patri nostro Abraham, quòd ecce Sara pariet Isaac ; Angelus secundus missus est ad liberandum Lot è medio subversionis : Angelus tertius missus est ad subvertendum Sodomam & Gomorrham, Admah & Seboim. Propterea fuit sermo propheticus à facie Domini ad Abraham justum, & apparuit illi sermo Domini in valle visionis & ipse sedebat in porta tabernaculi calefaciens se ex circuncisione sua in fortitudine diei.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA:*

17 *بیافتاد ابرهم ابر روي او وشادي كرد كفت در دل او هبقدر صد ساله برايايد واكر سره
18 19 ها قدر نود ساله برايد * كفت ابرهم بخدا كاشكي يشمعال بزيد بپيش تو * كفت خدا امّا
سره زن تو وايا بتو پسر وبخواني مر نام او يصحق بر انكيزانم مر شرط من اوار او
20 بشرط جاويد وبنسل او پس او * وبيشمعال بشنويدم بتو اينك آفرين كردم اويرا
وبرومند كنم اويرا وبسيار كنم اويرا در غايت غايت دوازدهي مهتران برايايد وبدهم
21 اويرا بقوم بزرك * ومر شرط من بر انكيزانم اوار يصحق آنچه بزايد بتو سره بوعده
22 اين در سال آن ديكر * تمام كرد سخن كفتن اوار او بر آمد خدا از بالاي ابرهم *
23 * بستاند ابرهم مر يشمعال پسر او ومر همه زادكان خانهي او ومر همه خريدهي سيم
او همه نرينه در مردمان خانهي ابرهم ببريد مر كوشت اقلفي ايشان در تنهي آن
24 روز اين چون آنچه سخن كفت اويرا خدا * وابرهم قدر نود ونه ساله در بريدن او كوشت
25 26 اقلف او * ويشمعال قدر سيزده ساله در بريدن او كوشت اقلف او * در تنهي آن روز
27 اين بريده شد ابرهم ويشمعال پسر او * وهمه مردمان خانهي او زاييده خانه وخريده سيم
از نزد پسر بيكانه بريده شدند اوار او *

Tum cadens Abraham super faciem suam, lætatus est, dicens in corde suo; Num centenarius generabit ? & an Sarah nonagenaria pariet? Dixitque Abraham ad Deum, Utinam Ishmael vivat coram te. Respondit Deus, Verùm Sarah uxor tua paritura est tibi filium, vocabisque nomen ejus Ishac : suscitabo pactum meum cum eo in fœdus perpetuum, & progeniei ejus post eum. Pro Ishmael quoque audivi te : ecce benedixi ei, & fœcundum reddam eum, & multiplicabo eum vehementissimé : duodecim principes generabit, dabóque eum in gentem magnam. Pactum verò meum suscitabo cum Ishac, quem pariet tibi Sarah hoc statuto tempore, anno altero. Tum desinens sermonem habere cum eo, ascendit Deus desuper Abraham. Capiens itaque Abraham Ishmael filium suum, & omnes natos domi suæ, omnémque emptum argento suo, omnem nempe masculum inter domesticos suos ; circuncidit carnem præputii eorum eo ipso die, quemadmodum locutus fuerat ei Deus. Porrò Abraham erat nonaginta circitèr ac novem annorum, quando circuncidit carnem præputii sui. Ishmael verò natus erat tredecim annos, quando circuncidit carnem præputii ejus. Eodem ipso die circuncisus fuit Abraham ac Ishmael filius ejus, Atque omnes viri domûs ejus ; natus domi, & emptus argento ex filiis alienigenæ, circuncisi sunt cum ipso. 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27

* فصل هردهم *

1 2 * ديدار شد باو ... در ايلني ممرا واو نشينا در كاه آن خيمه چون كرمي آن روز * بر
داشت چشمان او وبديد واينك سه مردمان استادكان ابر او وبديد بدويد بپذيرهي ايشان
از دركاهي آن خيمه سجود كرد بر زمين *

CAP. XVIII.

APparuit ei Dominus in Elovi- 1
Mamre : & ipse sedens in ostio tabernaculi ad calorem diei, Elevavit oculos suos, & vidit, & ecce 2
tres viri stantes juxta eum : quos ut *vidit, cucurrit in occursum eorum ab ostio tabernaculi, & adoravit super terram;*

ירושלמי — תרגום יונתן בן עוזיאל

3 ויאמר ואמר בבעו ברחמין מן קדמך יי אין כדון אשכחית חינא קומך לא כדון
תסלק איקר שכנתך מעילוי עבדך עד דאכנוס עבוריא תחות אילנא : ואקחה
ואסב סעיד דלחם וסעידו לבכון ואודו לשום מימרא דיי ובתר כדין תעבירון
5 ארום בגין כדין באישון שירותא אזדמנתון ועברתון על עבדכון בדיל למסעוד
ואמרו יאות מלילתא עביד כפתגמך : וימהר ואוחי אברהם למשכנא לות שרה
6 ואמר אוחא תלת סאין סמידא דסולתא פתוכי ועבידי גריצן : ואל ולבקרותא
7 רהט אברהם ונסב בר תורי רכיך ושמין ויהב לעולימא ואוחי למעבדי תבשילין :
8 ויקח ונסיב לוואי שמין וחלב ובר תורי דעבד עולימא תבשילין וסדר קדמיהון
כאורח הילכת ברייית עלמא והוא משמש קדמיהון ואינון יתבין תחות אילנא
ודמי ליה כאלו אכלין : ויאמרו ואמרו ליה האן שרה אנתתך ואמר הא היא
9 במשכנא : 10 ויאמר ואמר חד מנהון
מיתב איתוב לותך לשתא דאתיא ואתון
קיימין והא בר לשרה אנתתך ושרה
הוות שמעא בתרע משכנא וישמעאל
קאי בתריה וציית מה דאמר מלאכא :
11 ואברהם ואברהם ושרה סבין עלו ביומי פסק מלמהוי לשרה אורח סובתא
12 כנשיא : ותצחק ותמהת שרה בליבה
למימר בתר די סיבית הוי לי עדויין
13 ורבוני אברהם סיב : ויאמר ואמר יי
לאברהם למה דנן גחכת שרה למימר
הברם בקשוט אוליד ואנא סבית :
14 היפלא האפשר דיתכסי מן קדם יי מדעם לזמן חגא איתוב לותך בעדנא הדין
15 ואתון קיימין ולשרה בר : ותכחש וכפרת שרה למימר לא תמהית ארום דחילת
16 ואמר מלאכא לא תדחלין ארום בקושטא גחכת : ויקומו וקמו מתמן מלאכייא
דהוו מדמיין לגבריא דין דבשר ית שרה סליק לשמי מרומא ותרין מנהון אודיקו
17 על אנפי סדום ואברהם אזיל עמהון לאלוואיהון : ויי אמר ויי אמר במימריה
לית אוושר לי למכסיא מן אברהם מה
דאנא עביד ומן דינא הוא דלא נעביד עד
18 דנודע יתיה : ואברהם ואברהם עתיד
דיהי לעם רב ותקיף ויתברכון בדיליה
בזכותיה כל עממי ארעא :

ירושלמי 10 ואמר מחזור אחזור לותך
כעדן הדין דאתון קימין והא בר דכר
לשרה אתתך ושרה הות שמעת לתרע
משכנא וישמעאל הוה קאם מן בתרה :

ירושלמי 12 וחיכת שרה בלבה
למימר בתר דסבית אפשר דאחזור
ליומי טליותי למהוי לי עדוי ואברהם
סיב :

ירושלמי 16 ואדיקו : 17 ויי במימריה
אמר המכסי אנא מאברהם רחמי ית מה
דאנא עבד הואיל וכרכא דסדום בנו
מתנתא די יהבית ליה דינא הוא דלא נפך
יתה עד זמן דאודע יתיה :

Targ. Jonathan. B. Uziel. Hierosolymitanum.

Et dixit; Obsecro per miserationes coram te Domine, si nunc inveni gratiam coram te, non nunc ascendat gloria majestatis tuæ à servo tuo, donec colligam frumenta sub arbore. Et accipiam cibum panis, & sustentabitis corda vestra, & gratias agetis nomini sermonis Domini, & postea transibitis: quia propterea in tempore convivii convenistis, & transivistis juxta servum vestrum, ut cibum caperetis. Et dixerunt; Pulchrè dixisti, fac secundùm sermonem tuum. Et festinavit Abraham in tabernaculum ad Saram: & dixit; Accelera tria sata similæ farinæ, misce & fac placentas. Et ad armentum cucurrit Abraham, & accepit vitulum tenerum & pinguem, deditque adolescenti; & acceleravit facere cibos coctos. Et accepit butyrum pingue & lac, simul & vitulum, quem paraverat adolescens in cibos coctos; & proposuit coram illis, secundùm morem & consuetudinem creaturæ hujus mundi: & ipse ministrabat coram illis, & ipsi sedebant sub arbore, videbatúrq; illi ac si comederent. Et dixerunt illi; Ubi est Sara uxor tua? & dixit. Ecce est in tabernaculo.
Et dixit unus ex illis; Revertendo 10
revertar ad te anno sequenti, quo vos incolumes eritis; & ecce, filius erit Saræ uxori tuæ: Sara autem audiebat ad ostium tabernaculi, & Ismael stabat post ipsum, & attendebat iis quæ ab Angelo dicebantur. Abraham autem & Sara senes 11
erant, & provectæ erant ætatis: & cessaverat esse Saræ via menstruorum sicut mulieribus. Et admirata 12
est Sara, in corde suo dicens, Postquam senui erit mihi conceptus? & dominus meus Abraham senex est. Et dixit Dominus Abrahamo: 13
Cur sic risit Sara, dicendo; Num utique verè pariam cum senuerim. Fieri ne potest ut occultetur à facie Domini quicquam? Ad tempus festivum revertar ad te, juxta tempus illud quo vos salvi eritis, & Saræ erit filius. Et negavit Sara, & dixit, Non admirata sum; quoniam timebat: & dicebat Angelus, Ne timeas; quoniam verè risisti. Et surrexerunt inde Angeli qui similes erant viris; hic *nimirum* qui annuntiaverat Saræ conscendit cœlos excelsos, alii verò duo ex illis aspexerunt versus Sodomam: Abraham autem ibat cum eis, ut comitaretur eos. Et 17
dixit Dominus sermone suo; Non est possibile mihi occultare ab Abrahamo, id quod ego facturus sum, & æquum est ut non faciam donec notum fecero illi. Abraham 18
autem futurus est ut sit in populum multum & fortem, & benedicentur propter eum, propter ejus meritum, omnes populi terræ.

Hierosʃ. 10. *Et dixit; Revertendo revertar ad te juxta hoc tempus quo vos superstites, & ecce filius mas Saræ uxori tuæ: Sara autem auscultabat ad portam tabernaculi, & Ismael stabat post eam.*

Hierosʃ. 12. *Et risit Sara in corde suo, dicendo: Postquam senui fieri ne potest ut revertar ad dies pueritiæ meæ, ut sit mihi conceptus? & Abraham senuit.*

Hierosʃ. 16. *Et prospexerunt.* 17. *Dominus autem sermone suo dixit; Num occultabo ab Abrahamo amico meo, quod facturus sum quandoquidem oppidum Sodom est inter dona quæ dedi ipsi, æquum est ut non subvertamus illam donec indicavero ipsi.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

3 * كفت خداوندكار من اكر اكنون بيافتم خوبي در چشمان تو نه اكنون بكذري از
4 زبر بندهي تو * ستانده شود اكنون اندك آب وبشوييد پايهاي شما وتكيه كنيد
فرود آن درخت * بستانم پارهي نان ووقت دهيد دل شما پس بكذريد كه ابر همچنين
كذشتيد ابر بندهي شما كفتند همچنين بكني چون آنچه سخن كفتي
كرد ابرهم بآن خيمه بشره كفت شتاب كن سه قفيز آرد سميد بسرش وبكن كلوچه
7 * وبآن كاو خانه بدويد ابرهم بستاند بچهي كاو نارك ونيكو بداد بآن كودك شتاب كرد
8 بكردن اويرا * بستاند مسكه وشير وبچهي آن كاو آنچه بكرد بداد بپيش ايشان واو استيده
9 ابر ايشان فرود آن درخت وبخوردند * كفتند باو كجاست شره زن تو كفت اينك
10 در خيمه * كفت باز كشتن باز كردم بتو چون وقت زاچه واينك پسر بشره زن تو
11 وشره شنوا دركاهي آن خيمه واو پس او * وابرهم وشره پيران آمدكان در روزكاران باز
12 ايستاد ببودن بشره طريق چون زنان * بخنديد شره در اندرون آن بكفتن پس كهنكي
13 من بود بمن آرايش وخداونكار من پير * كفت يي بابرهم چرا اين بخنديد شره بكفتن
14 هنيز تحقيق بزايم ومن پير شدم * ها پوشيده باشد از يي سخن بوعده باز كردم بتو
15 چون وقت زاچه وبشره پسري * منكر شد شره بكفتن نه خنديدم كه بترسيد كفت
16 نه كه خنديدي * برخاستند از آنجا آن مردمان نكاهي كردند ابر روي سدوم وابرهم
17 روا اوار ايشان بفرستادن ايشان را * وخدا كفت ها پوشا من از ابرهم آنچه من كنا *
18 * وابرهم بودن باشد بقوم بزرك وقوي وآفرين باشند درو همه قومهاي زمين *

Dicens, Domine mi, si nunc inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas nunc à desuper servum tuum: Capiatur nunc parum aquæ, & lavate pedes vestros, & innitimini sub arbore. Interim *accipiam buccellam panis, & corroborate cor vestrum, posteà transibitis: idcircò enim transistis ad servum vestrum. Dixerunt, Ita facias secundũ sermonem quem dixisti.* Tum *festinans Abraham ad tentorium ad Sarah, dixit;* Festina, *tria sata farinæ similæ depse, & fac placentas. Ad stabulum autem boum currens Abraham, tulit vitulum tenerum ac bonum, deditque puero qui festinavit parare illũ. Capiens quoq; butyrum recens, & lac, & vitulum quem paraverat, dedit coram eis: ipse verò stabat juxta eos sub arbore, & comederunt. Dixerunt ad eum, Ubi est Sarah uxor tua? Respondit, Ecce in tentorio. Dixit, Revertendo revertar ad te secundum tempus partûs, & ecce filium* habebit *Sarah uxor tua: & Sarah auscultabat* ad *ostium tabernaculi, & ipsum post eum. Abrahã autem & Sarah erant senes* ac *progressi in diebus:* & *desierat esse ipsi Sarah secundùm modũ mulierum. Risit* itaque *Sarah intra se, dicendo; Post senectutem meam erit mihi apparatus? præterea herus meus* est *senex. Dixit Dominus ad Abraham, Ad quid hoc risit Sarah, dicendo; Nunquid etiã verè pariam, & ego sum senio confecta? An obtectum est à Domino verbum? ad conditum tempus revertar ad te secundùm tempus partûs, et Sarah* habebit *filium. Negavit* autem *Sarah, dicendo; Non risi; quia timuit. Respondit* angelus, *Nequaquàm, risisti enim. Consurgentes* itaque *inde viri illi, aspexerunt versùs faciem Sodom: Abraham verò ibat cum eis ut dimitteret eos. Et dixit Deus, Nunquid celabo ego ab Abraham quid ego facturus sum, Cùm Abraham omninò futurus sit in gentem magnam ac fortem, benedicendæque sint in eo omnes gentes terræ?*

תרגום יונתן בן עוזיאל

19 כי ארום גלי קדמי חסידותיה בגין דיפקד ית בנוי וית אינש ביתיה בתריה
ויטרון ארחן דתקנן קדם יי למעבד צדקתא ודינא בגין דייתי יי עילוי דאברהם
20 ית דמליל עלוי: ואמר ואמר יי למלאכי שירותא קבילת סדום ועמורה
דאניסין מסכנין ונזרין דכל דיהיב פתא לעניא ייקד בנורא ארום סגיאת
וחובתהון ארום תקיפת לחדא: ארדה
21 אתגלי כדון ואחמי הא כקבילתא
דריבא פליטית דעלת קומוי עבדו גמירא
הינון חייבין ואם עבדין תתובא הלא
הינון קדמי זכאין כמא דלא ידעיה ולא
22 אתפרע: ויפנו ואתפניאו מתמן מלאכיא
דדמין לגובריא ואזלו לסדום ואברהם עד
כדון בעי רחמין על לוט ומשמש בצלו
23 קדם יי: וינש וצלי אברהם ואמר הרוגזך שציא זכאי עם חייב: אולי מאים
24 אית חמשין זכאין בגו קרתא דיצלון קדמך עשרה לכל קרווא כל קבל חמשא
קוריין סדום ועמורה אדמה וצבויים וזוער הרוגזך שציא ולא תשבוק לאתרא
25 בגין זכוות חמשין זכאין דבגווה: חלילה חולין הוא לך למעבד כפתגמא הדין
למקטל זכאי עם חייב ויהי זכאי היך חייב חולין הוא לך האפשר מאן דדאין
26 כל ארעא לא יעבד דינא: ויאמר ואמר יי אין אשכח בסדום חמשין זכאין
27 בגו קרתא דיצלון קדמי ואשבוק לכל ארעא בגינהום: ויען ואתיב אברהם ואמר
בבעו ברחמין הא כדון שריתי למללא קדם יי ואנא מתיל לעפר וקטם: אולי
28 מאים חסרין מן חמשין זכאין חמשא התחביל בגין חמשא דחסרין לזוער ית
29 כל קרתא ואמר לא איחבל אין אשכח תמן ארבעין וחמשא: ויוסף ואוסיף
תוב למללא קודמוי ואמר מאין ישתכחון תמן ארבעין עשרא עשרא לכל קרתא
לארבעת קוריין וזוער דחובהא קלילין שבוק לה בגין רחמך ואמר לא אעביד
30 גמירא בגין זכוות ארבעין: ויאמר ואמר לא כדון יתקוף רוגזא דריבון כל
עלמיא יי ואמליל מאים ישתכחון תמן תלתין דיצלון עשרא עשרא לכל קרתא לתלת
קוריין וצבוים וזוער שבוק להום בגין רחמך ואמר לא אעביד גמירא אין אשכח
31 תמן תלתין: ויאמר ואמר בבעו ברחמין הא כדון שריתי למללא קדם רבון
כל עלמיא יי מאים ישתכחון עשרין דיצלון עשרא עשרא לתרתין קוריין ולתלת
שבוק להום בגין רחמך ואמר לא איחבל בגין זכוות עשרין:

ירושלמי

ירושלמי 21 ארתגלי כען ואחמי הא
כקבלתהון דעמא דסדום ועמורה סלקת
קדמוי כליה עבדו גמירא אנון חייבין
מדמין אנון בנפשתיהון דלמא ליה
עובדיהון בישיא גלן קדמוי ואין בעו
למעבד תתובא הא אנון יהיבין קדמוי
כדלא ידעתנון:

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Quoniam manifesta est coram me ejus pietas, ut præcipiat filiis suis & ho- 19
minibus domûs suæ post se, ut observent semitas quæ rectæ sunt coram
Domino faciendo justitiam & judicium; ut adducat Dominus super
ipsum Abramum, id quod loquutus est de eo. Postea dixit Dominus An- 20
gelis ministerii; Clamor Sodomæ & Gomorrhæ, (qui vim inferunt pau-
peribus, & decernunt quòd quisquis frustum dederit inopi comburatur
igni) quoniam multus, & peccata
eorum quoniam ingentia valde. Ma- 21
nifestabor jam, & videbo, an secun-
dùm clamorem puellæ quæ erepta
est, qui ascendit coram me, fece-
rint consummationem, tum rei
erunt: quòd si fecerint pœnitenti-
am, annon erunt coram me inno-
centes, quasi nesciente illud, & non 22
ulciscar? Et verterunt se inde an-
geli qui similes erant viris & pro-
fecti sunt Sodomam: Abraham au-
tem adhuc quærebat misericordiam
pro Lot, & ministrabat in precatione coram Domino. Et oravit Abra- 23
ham, & dixit; An ira tua perdet innocentem cum peccatore? Fortè sunt 24
quinquaginta justi in medio civitatis, qui orabunt coram te, decem pro
unaquaque civitate, è regione quinque civitatum; Sodomæ, Gomor-
rhæ, Adamæ, Seboim & Zoar: an ira tua perdet, & non remittet loco
propter meritum quinquaginta justorum, qui in medio ejus sunt? Pro- 25
phanum sit tibi facere juxta hunc sermonem, occidendo innocentem cum
peccatore, & erit innocens sicut peccator; prophanum sit tibi. Fierine
potest, ut is qui judicat universam terram non faciat judicium? Et 26
dixit Dominus; si inveniam in Sodom quinquaginta innocentes in
medio civitatis, qui orent coram me, tum condonabo universi terræ
propter eos. Et respondit Abraham, & dixit; Obsecro per miserati- 27
ones: ecce nunc incipio loqui coram Domino, cum ego similis sim
pulveri & cineri. Fortè defuerint ex quinquaginta justis quinque; an 28
perdes propter quinque, qui defuerint ipsi Zoar, totam civitatem? &
dixit; Non perdam, si invenero ibi quadragintaquinque. Et addidit rursus 29
loqui coram ipso, & dixit; Fortè invenientur ibi quadraginta, deni
in unaquaque ex quatuor urbibus; ipsi enim Zoar, cujus peccata levi-
ora sunt, remittetur propter miserationes tuas: & dixit, Non faciam
consumptionem propter meritum quadraginta. Et dixit; Non nunc 30
incandescat ira Domini totius mundi Dei, & loquar: fortasse ibi in-
venientur triginta qui orabunt, deni deni pro unaquaque trium urbi-
um; nam Seboim & Zoar condona propter miserationes tuas: & dixit,
Non faciam consumptionem, si inveniam ibi triginta. Et dixit, Ob- 31
secro per miserationes; ecce nunc incipio loqui coram Domino totius
mundi Deo: si inveniantur viginti qui orent, deni deni in duabus civi-
tatibus; tribus verò condonabis propter miserationes tuas: qui dixit,
Non perdam propter meritum viginti.

Hieros. 21. *Revelabor nunc & videbo, num juxta clamorem populi Sodomæ & Gomorrhæ, qui ascendit ad me, consummationem fecerint perfectam: ipsis peccatoribus non videtur fortasse, opera ipsorum mala manifesta esse coram me: quòd si quærunt facere pœnitentiam, ecce ipsa data sunt coram me, quasi non noverim ea.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

19 که دانستم اویرا بسبب آنچه بفرماید مر پسران او ومر خانه زادهای اوپس او ونگاه *
داریند راهی :: بکردن راستی وحکم بسبب آوردن :: ابر ابرهم مر آنچه سخن کفت
20 ابر او * کفت :: نالهی سدوم وعموره که بسیارست وخطای ایشان که گران
21 بغایت * فرود شوم اکنون وببینم ها چون نالهی آن آمده بمن بکردند جمله واکر
22 نه بدانم * روی کردند از آنجا آن مردمان برفتند بسدوم وابرهم نیز او استیده
23 24 بپیش :: * نزدیك شد ابرهم کفت هنیز هلاك کنی صالح اواز ظالم * مکر هست
پنجاهی صالحان در میان آن شهر هنیز هلاك کنی ونه آمرزی بآن جا بسبب پنجاه
25 آن صالحان آنچه درمیان آن * معاذ الله بتو از کردن چون سخن این بکشتن
صالح اواز ظالم وباشد چون صالح چون ظالم معاذ الله بتو آن حکم کنا همه آن زمین
26 نکند حکم * کفت :: اکر بیابم در سدوم پنجاه صالحان در میان آن شهر بیامرزم بهمه
27 آن [جا] در سبب ایشان * جواب داد ابرهم وکفت اینك اکنون مراد کردم بسخن کفتن
28 بخداوند من ومن خاك وخاکستر * مکری کم شوند پنجاه آن صالحان پنج ها تباه کنی
29 در پنج مر همه آن شهر کفت نه تباه کنم اکر بیابم آنجا چهل وپنج * بیافزود نیز بسخن
30 کفتن باو وکفت مکر یافته شوند آنجا چهل کفت نه کنم در سبب آن چهل * کفت
نه اکنون کرم شود بخداوند من وسخن کویم مکر یافته شوند آنجا سی کفت نه
31 کنم اکر بیابم آنجا سی * کفت اینك اکنون مراد کردم بسخن کفتن بخداوند
من مکر یافته شوند آنجا بیست کفت نا تباهی کنم در سبب آن بیست *

* *Novi enim eum, propterea præcipiet* 19
filiis suis & nat. domi suæ post se,
ut custodiant viam Domini facien-
do justitiam & judicium, ut addu-
cat Dominus super Abraham id quod
sermone suo locutus est de eo. Dixit 20
itaque Dominus, Clamor Sodom &
Gomorah quia multus est, & pec-
catum eorum quia est grave valde:
Descendam nunc, & videbo an omnia 21
perpetrârunt juxta clamorem perve-
nientem ad me: & si non, sciam.
Tum *respicientes indè viri, perrexe-* 22
runt in Sodom: Abraham autem adhuc
stabat ipse in conspectu Domini. Et 23
accedens Abraham dixit, Num etiam
disperdes justum cum impio? For- 24
tassis sunt quinquaginta justi in me-
dio civitatis; numquid etiam dis-
perdes, neque condonabis loco pro-
pter quinquaginta justos qui sunt in
medio ejus? Absit tibi, facere secun- 25
dùm sermonem istum, scilicet interfi-
cere justum cum impio: & sic fore
justo ut impio: absit inquam *tibi;*
nonne qui judicat universam terram
faceret judicium? Dixit Dominus, 26
Si invenero in Sodom quinquaginta
justos in medio civitatis, condo-
nabo omni loco causa illorum.
Respondit Abraham, ac dixit; Ecce 27
nunc volui verbum loqui cum Domi-
no meo; sed ego sum pulvis ac cinis.
Forsitan defuerint ex *quinquaginta* 28
justis, quinque: numquid corrumpes
propter quinque totam urbem? Re-
spondit, Non corrumpam, si invenero
illic quadraginta quinque. Addidit 29
etiam Abraham *sermonem habere cum*
eo, ac dixit; Fortè invenientur ibi
quadraginta. Respondit, Non faciam pro-
pter quadraginta. Dixit Abraham, 30
Ne excandescat nunc Dominus meus,
si loquar adhuc *verbum: forsitan inve-*
nientur illic triginta. Respondit, Non
faciam si invenero illic triginta. Ite- 31
rum *dixit, Ecce nunc volui sermonem*
habere cum Domino meo, fortasse
invenientur ibi viginti. Respondit Do-
minus, *Non corrumpam propter vi-*
ginti.

תרגום יונתן בן עוזיאל | ירושלמי

31 ויאמר וַאֲמַר בְּבָעוּ בְּרַחֲמִין מִן קֳדָמָךְ לָא כְּדוֹן יִתְקוֹף רוּגְזָא דְרִבּוֹן כָּל עַלְמַיָא
יְיָ וַאֲמַלֵּיל בְּרַם זִמְנָא הָדָא מָאִים יִשְׁתַּכְּחוּן תַּמָן עַשְׂרָא וַנְהֵי אֲנָא וְאִינוּן וְנִבְעֵי
רַחֲמִין עַל כָּל אַתְרָא וְתִשְׁבּוֹק לְהוֹם וַאֲמַר לָא אֲחַבֵּיל בְּגִין זְכוּת עַשְׂרָא : וילך
33 וְאִסְתַּלֵּק יְקָרָא דַיְיָ כַּד פְּסַק לְמַלָּלָא עִם אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם תַּב לְאַתְרֵיהּ :

יט

1 ויבאו וְאָתוּ תְרֵין מַלְאֲכַיָא לִסְדוֹם
בְּרַמְשָׁא וְלוֹט יָתִיב בְּתַרְעָא דִסְדוֹם
וַחֲמָא לוֹט וְקָם לְקַדְמוּתְהוֹן מִתְּרַע
מַשְׁכְּנָא וּסְגִיד אַנְפּוֹי עַל אַרְעָא : ויאמר
2 וַאֲמַר בְּבָעוּ כְּדוֹן רִבּוֹנַי זוּרוּ כְּדוֹן מִיכָּא
וְעוּלוּ לְבֵית עַבְדְּכוֹן וּבִיתוּ וְשִׁזִיגוּ רִיגְלֵיכוֹן
וְתַקְדְּמוּן וְתְהָכוּן לְאָרְחַתְכוֹן וְאָמְרוּ לָא
3 אֲרֵי בְּשׁוּקָא נְבִית : ויפצר וּפַיֵּיס בְּהוֹם
לַחֲדָא וְזָרוּ לְוָותֵיהּ וְעָלוּ לְבֵיתֵיהּ וַעֲבַד לְהוֹם מִשְׁתַּיָא וּפַטִירֵי אָפָא לְהוֹם וְדָמֵי לֵיהּ
4 כְּאִילוּ אָכְלִין : טרם עַד דְלָא שְׁכִיבוּ וְאֶנְשִׁין רַשִׁיעִין דִבְקַרְתָּא אֶינְשֵׁי סְדוֹם
5 אַחְזוֹרוּ עַל בֵּיתָא מִטַלְיָא וְעַד סָבָא כָּל עַמָא מִסֵּיפָא : ויקראו וּקְרוֹ לְלוֹט וְאָמְרוּ
לֵיהּ הָאן גּוּבְרַיָא דְעָלוּ לְוָתָךְ לֵילְיָא דֵין אַפִּיקִינוּן לְוָותָן וְנִשְׁמֵשׁ עִמְהוֹן : ויצא
6 וּנְפַק לְוָותְהוֹם לוֹט לְתַרְעָא וְדַשָׁא
7 אָחַד בַּתְרוֹי : ויאמר וַאֲמַר בְּבָעוּ לָא
8 כְּדוֹן אַחוּי תַבְאִישׁוּן : הנה הָא כְדוֹן
אִית לִי תַּרְתֵּין בְּנָן דְלָא שַׁמִּישׁוּ עִם
גְּבַר אַנְפִּיק כְּדוֹן יַתְהֵין לְוָותְכוֹן וְעִיבִידוּ לְהֵין כִּדְתַקִּין קוֹמֵיכוֹן לְחוֹד לְגוּבְרַיָא
הָאִילֵין לָא תַעַבְדוּן מִידַעַם בִּישׁ אֲרוּם בְּגִין כֵּן עָלוּ לְמִיבַת תְּחוֹת טְלַל כְּשׁוּרָא
9 הָדָא דִילִי : ויאמרו וְאָמְרוּ קְרִיב לְהָלָא וְאָמְרוּ הֲלָא בִּלְחוֹדוֹי אָתָא דֵין לְאִיתוֹתְבָא
בֵּינָן וְהָא אִיתְעֲבֵיד דַיָינָא וְדָאִין לְכוּלָנָא וּכְדוֹן נַבְאִישׁ לָךְ יַתִּיר מִדִּלְהוֹן וְאַתְקִיפוּ
10 בְּגַבְרָא בְּלוֹט לַחֲדָא וְקָרִיבוּ לְמִיתְבַּר דַשָׁא : וישלחו וְאוֹשִׁיטוּ גוּבְרַיָא יַת
11 יְדֵיהוֹן וְהַנְעִילוּ יַת לוֹט לְוָותְהוֹן לְבֵיתָא וְיַת דַשָׁא אָחֲדוּ : ואת וְיַת גוּבְרַיָא
דִבְתַרַע בֵּיתָא מְחוּ בְּחַוּוֹרְוָרַיָא מִטַלְיָא
וְעַד סָבָא וְאִשְׁתַּלְהִיוּ לְהַשְׁכָּחָא תַרְעָא :

יט

ירושלמי 1 וְלוֹט יָתִיב בְּפִילֵי דִסְדוֹם
וַחֲמָא יַתְהוֹן וּרְהַט וּשְׁאֵיל בִּשְׁלָמְהוֹן
וּסְגִיד עַל אַפּוֹי עַל אַרְעָא : 2 וְאַסְחוּ
רִגְלֵיכוֹן וּסְחוֹן בְּצַפְרָא וְתֵיזְלוּן
לְמַשְׁכְּנֵיכוֹן בִּשְׁלָם וַאֲמַרוּ לָא אֲרוּם
בִּפְלַטְיוֹת קַרְתָּא נְבִית 3 וַהֲווּ מִתְחַמְיָן
הֵיךְ אָכְלִין וְהֵיךְ שָׁתְיָן :

ירושלמי 7 וַאֲמַר לְהוֹן לוֹט אַמְתִּינוּ
הָכָא קְלִיל וְעֵיר עַד דְנִבְעֵי רַחֲמִין מִן
קֳדָם יְיָ : 8 דְלָא חֲכַמוּ תַשְׁמִישׁ לִגְבַר :

ירושלמי 11 בסנורים בְּחַבַרְבָּרֵיהּ :

Targ. Jonathan B. Uziel. | *Hierosolymitanum.*

Et dixit, Obſecro per miſerationes à facie tua, non nunc incandeſcat 31
furor Domini totius mundi Dei, & loquar tantùm hac vice : fortè repe-
rientur ibi decem, & erimus ego & ipſi, & petemus miſerationes pro toto
loco, & condonabis illis : & dixit, Non perdam propter meritum de-
cem. Et aſcendit gloria Domini, quando ceſſavit loqui cum Abrahamo: 33
Abraham autem reverſus eſt in locum ſuum.

CAP. XIX.

VEnerunt autem duo angeli So- 1
domam veſperi, Lot autem ſedebat
in porta Sodom : & vidit Lot, &
ſurrexit in occurſum eorum ex
porta tabernaculi, & adoravit facie
ſua ad terram uſque. Et dixit ; 2
Obſecro nunc, domini mei, diver-
tite modò hinc & ingredimini in
domum ſervi veſtri, & pernoctate
& lavate pedes veſtros, manè verò
ſurgetis & ibitis in viam veſtram: &
dixerunt ; Non, quoniam in platea pernoctabimus. Et blandè alloquutus 3
eſt eos valde, & diverterunt ad ipſum, & ingreſſi ſunt domum ejus : &
fecit illis convivium, & azyma coxit illis, & videbatur illi acſi comederent.
Nondum cubuerant, cum homines improbi qui *erant* in urbe, homines 4
Sodomæ, circuiverunt domum à puero uſque ad ſenem ; omnis populus
à fine ejus. Et vocantes Lot, dixerunt illi ; Ubi ſunt viri qui ingreſſi 5
ſunt ad te nocte hâc ? educ eos ad nos, ut rem habeamus cum illis. Et 6
egreſſus eſt ad eos Lot ad portam :
& clauſit oſtium poſt ſe. Et dixit ; 7
Obſecro, ne nunc, fratres mei, malè
agatis. Ecce jam mihi ſunt duæ 8
filiæ, quæ non habuerunt rem cum
viro ; educam nunc eas ad vos, ut
faciatis illis ſicut rectum viſum erit
coram vobis : tantùm viris iſtis non faciatis quicquam mali ; quoniam id-
circo ingreſſi ſunt ad pernoctandum ſub umbra trabis hujus meæ. Tum 9
dixerunt, Accede iſtuc : inſuper dixerunt, Annon ſolus venit hic ad ha-
bitandum inter nos ? & ecce factus eſt judex, & judicat omnes nos ; jam
vero pejus faciemus tibi quam illis : vímque faciebant viro illi Lot valde,
ita ut accederent ad effringendum fores. Et extenderunt viri illi manus 10
ſuas, & introduxerunt ad ſe Lot in domum, atque fores clauſerunt. Sed 11
viros, qui erant in porta domûs,
percuſſerunt ſuffuſionibus, à puero
uſque ad ſenem : & fatigati ſunt ut
invenirent portam.

CAP. XIX.

Hieroſ. 1. *Lot autem ſedebat in porta Sodom ; & vidit eos, et cucurrit et interrogavit de pace eorũ, et incurvavit ſe in facies ſuas in terram.* 2. *Et lavate pedes veſtros, et lavate vos in aurora, poſtea ibitis in tabernacula veſtra in pace : et dixerunt Non ; quoniam in platea civitatis pernoctabimus.* 3. *Et viſi ſunt quaſi ederent et biberent.*

Hieroſ. 7. *Et dixit illis Lot ; Expectate hic pauliſper, donec quæramus miſerationes à conſpectu Domini.* 8. *Quæ non nôrunt concubitum viri.*

Hieroſ. 11. *Cæcitatibus.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

32 *كفت نه اكنون كرم شود بخداوند من وسخن كويم خاصه ها اين بار مكر يافته شوند
33 آنجا ده كفت نه تباهي كنم در سبب آن دهي * برفت چون آنچه تمام كرد بسخن
كفتن بابرهم وابرهم باز كشت بجاي او * * فصل نوزدهم *
1 *بيامدند دو آن فرشتكان بسدوم در ايوار ولوط نشينا در دروازهي سدوم بديد لوط
2 برخاست بپذيرهي ايشان سجود كرد روي بزمين * كفت اينك اكنون خداوند من
بكرديد اكنون بخانهي بندهي شما منزل كنيد وبشوييد پاها شما وشب كير كنيد وبرويد
3 براهي شما كفتند نه كه در كشادكي جاي منزل كنيم *جهد كرد در ايشان بغايت
4 بكشتند باو بيامدند بخانهي او بكرد بايشان دعوت وفطير بپخت وبخوردند * پيش بخسپيند
ومردمان آن شهر مردمان سدوم كرد كرفتند ابر آن خانه از كودك وتا پير همه آن قوم
5 از كنار* بخواندند بلوط كفتند باو كجا آن مردمان آنچه آمدند بتو اين شب بيرون
6 آور ايشانرا بايما وبدانيم ايشانرا *بيرون آمد بايشان لوط بآن دركاه وآن در ببست پس او*
7 8 *كفت نه اكنون برادران من بدي كنيد * اينك اكنون بمن دو دختران آنچه ندانستند
مرد بيرون آورم ايشانرا بشما وبكنيد بايشان آن نيكو درچشمان شما خاصه بمردمان ايشان
نكنيد چيزي كه ابر همچنين آمدند در سايهي سقف من * كفتند نزديك شو بآن و
سو كفتند آن يكه آمد بنشستن وحكم كرد حكم اكنون بدتر كنيم بتو از ايشان جهد
10 كردند در مرد در لوط نزديك شدند بشكستن آن در * بكشيدند آن مردمان مر دست
11 ايشان بياوردند مر لوط بايشان بآن خانه ومر آن در ببستند * ومر آن مردمان آنچه دركاهي
آن خانه بردند در شبكوري از كودك وتا بزرك عاجز شدند بيافتن آن دركاه *

Subdidit Abraham, *Ne excandeſcat* 31 *nunc Dominus meus, et loquar tantummodo eia hâc vice, Forſitan invenientur ibi decem: Reſpondit, Non corrumpam propter decem.* Tum *abiit Dominus* 33 *cùm finiviſſet ſermonem habere cum Abraham: Abraham verò reverſus eſt ad locum ſuum.*

CAP. XIX.

VEnerunt *itaque duo angeli in So-* 1 *dom veſperi, & ſedebat Lot in porta Sodom : videns Lot, ſurrexit in occurſum eorum ; & adorans facie in terram,* Dixit ; *Ecce nunc domine mi, divertite nunc ad domum ſervi veſtri,* ibi *commoramini ac lavate pedes veſtros: poſteà antelucułò ſurgetis, et pergetis in viam veſtram. Reſpondentibus* illis, *Nequaquam, ſed in aperto commorabimur, Compulit eos valdè :* 3 qui *divertentes ad ipſum ingreſſi ſunt domum ejus, et fecit eis convivium ; infermentata quoque coxit, et comederunt. Priuſquàm autem decumberent, viri* 4 *urbis,* nempe *viri Sodom circumcinxerunt domum à puero uſque ad ſenem, omnis populus ab extremo :* Et *vocaverunt Lot, dicentes ei, Ubi-* 5 *nam* ſunt *viri qui venerunt ad te hâc nocte ? educ illos ad nos ut cognoſcamus eos. Tunc egrediens ad eos* 6 *Lot ad oſtium, fores poſt ſe concluſit,* Et *dixit, Ne malefaciatis nunc fratres* 7 *mei. Ecce nunc mihi* ſunt *duæ filiæ* 8 *quæ nondum cognoverunt virum, educam eos ad vos, et facite eis quod bonum* erit *in oculis veſtris : tantùm viris iſtis ne faciatis quicquam; quia idcircò venerunt ſub umbra tecti mei. Reſponderunt,* 9 *Faceſſe ulteriùs : Adjecerunt etiam, Unicus venit ad commorandum, & ipſe judicium exercet : nunc deteriùs tibi agemus quàm illis. Vim itaque facientes in virum,* nempe *in Lot, acceſſerunt ad effringendum oſtium.* Tum *extendentes viri illi manus ſuas* 10 *tulerunt Lot ad ſe in domum & fores occluſerunt. Præterea* 11 *viros qui* erant ad *oſtium domûs percuſſerunt cæcitate nocturnâ, à puero uſque ad adultum :* et *defatigati ſunt ut invenirent oſtium.*

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

12 ואמרו ואמרו גובריא ללוט תוב מאן אית לך בקרתא קריב או אחא הכא חתנך
13 בנך ובנתך הנפק מן אתרא: כי ארום מחבלין אנחנא ית אתרא הדין ארום סגיאת
14 קבלתהון קדם יי ושדרנא יי לחבלותה: ויצא ונפק לוט ומליל עם חתנוי דנסיבו
ברתוי ואמר קומו פוקו מן אתרא הדין ארום מחבל יי ית קרתא והוה פתגמא
15 כתימהא כגבר מגחיך בעיני חתנוי : וכמו וכאישון מיסק קריצתא הוה למיסק
ודחיקו מלאכיא בלוט למימר קום דבר ית אנתתך וית תרתין בנתך דהשתכחן
16 גבך דלמא תשתיצי בחובי יתבי קרתא : ויתמהמה ואשתהי ואתקיפו גובריא
בידיה ובידא דאנתתיה ובידא דתרתין ברתוי כד חייסא מן קדם יי הות עלוי
17 ואפקוהי ואשריוהי מברא לקרתא : ויהי והוה כאפקתהון יתהון לברא והדר
חד מנהון לסדום לחבלותא וחד אשתאר עם לוט ואמר ליה חוס על נפשך לא
אסתכל לאחורך ולא תקום בכל מישרא לטוורא אשתזיב דלמא תשתיצי : ויאמר
18 ואמר לוט לותיה בבעו מנך אמתין לי
שעא ועירא עד דנתבוע רחמין מן קדם יי :
19 הנה הא כדון אשכח עבדך רחמין
קדמך ואסגיתא טיבותך דעבדתא עמי
לקיימא ית נפשי ואנא לא יכילנא לאשתיזבא לטוורא דלמא תירעינני בישתא
20 ואימות : הנה הא כדון בבעו קרתא הדא קריבא מותבהא וחמי למיערוק לתמן
והיא ציבחר וקלילין חובהא אשתיזיב כדון תמן הלא ציבחר היא ותתקיים נפשי:
21 ויאמר : ואמר ליה הא נסיבית אפך אוף לפתגמא הדין בדיל דלא אהפוך ית קרתא
22 דמלילתא לאשתזבא בה : מהר אוחי אשתזיב לתמן ארום לא יכילנא למעבד
23 מדעם עד מיעלך לתמן בגין כן קרא שמא דקרתא זוער : השמש שמשא עברית
24 ימא ונפק על ארעא בסוף תלת שעין ולוט על לזוער : ויי ומימרא דיי אחית מיטרין
דרעווא על סדום ועל עמורה על מנת
דיעבדון תתובא ולא עבדו ארום אמרו
לא גלי קדם יי עובדין בישיא הא בכן
נחתו עליהון כבריתא ואשא מן קדם
25 מימרא דיי מן שמיא : ויהפוך והפך
ית קרויא האלין וית כל מישרא וית
כל יתבי קירויא וצמחא דארעא :

ירושלמי 15 וכאישון למיסק עמודא דשחרא : 18 אמתינו הכא קליל ועד עד דנבעי רחמין קדם יי :

ירושלמי 24 ומימריה דיי הוה מחית על עמא דסדום ועמורה מטרין דרעוא דלמא דיעבדון תתובא מן עובדיהון בישיא וכיון דחמין מטרא דרעוא הוו אמרין דלמא דלית עובדנא בישיא גלין קדמוהי חזר למהוי מחית עליהון גופריתא ואשתא מן קדם יי מן שמיא :

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Tum dixerunt viri Loto; Rursus aliquis est tibi in civitate affinis aut frater 12
hic? generos tuos, filios tuos, & filias tuas educ ex loco. Quoniam per- 13
dentes nos locum hunc: quoniam multus est clamor eorum coram Domi-
no; ideo misit nos Dominus ad perdendum ipsam. Et egressus est Lot, 14
& loquutus est cum generis suis, qui accepturi erant filias suas, & dixit;
Surgite, exite ex loco hoc, quoniam perdit Dominus civitatem: sed erat
sermo tanquam res mira, sicut viri ludentis in oculis generorum suorum.
Circa autem tempus ascensûs aurora ascensura erat, & urgebant angeli 15
Lotum, dicendo; Surge, accipe uxorem tuam, & duas filias tuas quæ in-
ventæ sunt penes te; ne fortè pereas in peccatis incolarũ civitatis. Et cùm 16
moraretur, apprehenderunt viri manum ejus, & manum uxoris ejus, & ma-
num duarum filiarum ejus, quandoquidem parcebatur illi à facie Domini:
itaque eduxerunt eum, & collocaverunt eum extra civitatem. Et factum 17
est cùm educerent hi illos foràs, & revertebatur unus ex illis Sodomam
ad perdendum eam, alter vero relictus est cum Loto, qui dixit illi; Parce
animæ tuæ, ne respicias post te, ne-
que stes in tota planitie: ad mon-
tem evadas, ne pereas. Et dixit Lot 18
ad ipsum; Obsecro te, expecta me
paululùm, donec quæramus misera-
tiones à facie Domini. Ecce nunc 19
invenit servus tuus miserationes coram te; nam multiplicâsti bonitatem
tuam, quam fecisti mecum, ad conservandum animam meam: & ego non
possum salvari in monte, ne occurrat mihi malum, & moriar. Ecce 20
nunc, obsecro, civitas hæc, cujus habitatio propinqua est, & conveniens ut
ego fugiam illuc; & est parva, & exigua peccata ejus: evadam nunc illuc;
an non exigua est? & conservabitur anima mea. Dixítque ad eum; 21
Ecce suscepi faciem tuam etiam pro hac re, ut non evertam civitatem, de
qua dixisti te eò evasurum. Festina, evade eò; quoniam non possum fa- 22
cere quicquam, donec eò ingressus fueris: Propterea vocatum est nomen
civitatis Zoar. Sol transibat mare, & exibat super terram in fine trium 23
horarum, & Lot ingrediebatur Zo-
ar. Et sermo Domini demisit plu- 24
vias beneplaciti super Sodomam &
super Gomorrham, propterea ut
facerent pœnitentiam, sed non fe-
cerunt; quoniam dixerunt, Non
manifestata sunt coram Domino
opera mala: ecce tunc demissa sunt
super eos sulphur & ignis, à facie
sermonis Domini ex cœlis. Et 25
evertit civitates illas, & universam
planitiem; & omnes habitatores ci-
vitatum, & germen terræ.

Hieros. 15 *Et circa crepusculum, cùm ascenderet auroræ columna.* 18 *Expectate hic paulisper, donec quæramus miserationes à Domino.*

Hieros. 24 *Et sermo ipsius Domini descendere fecit super populum Sodomæ & Gomorrhæ, pluvias beneplaciti, si forsan facerent pœnitentiam ab operibus suis malis. Cùm autem videbant pluviam beneplaciti, dicebant, Forsan opera nostra mala non sunt manifesta coram eo; quare iterum demisit super eos sulphur & ignem à conspectu Domini è cœlis.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

12 * بگفتند آن مردمان بلوط کیست بتو اینجا داماد وپسران تو ودختران تو وهمه آنچه بتو در
13 شهر بیرون آور از آن جا * که تباه کنان ایما مر آن جاي این که بزرگست فریاد ایشان مر پیش
14 بفرستاد ایمارا بتباهي کردن آنرا * بیرون آمد لوط سخن گفت بدامادان او ستانان دختران
او وگفت برخیزید بیرون روید از آن جاي این که تباه کناست خدا مر آن شهر بود چون
15 مسخرگي کنا در چشمان دامادان او * وچون آن صبح بر آمد جهد کردند آن فرشتگان در
لوط بگفتن برخیز بستان مر زن تو ومر دو دختران تو آن یافته شدگان تا نا هلاك شوي در
16 گناه آن شهر * درنگ همي کرد قوي گرفتند آن مردمان در دست او ودر دست زن او ودر
دست دو دختران او در بخشیدن ایزد ابر او بیرون آوردند اویرا ورها کردند اویرا از بیرون بشهر
17 * بود چون بیرون آوردن ایشان ایشانرا بآن بیرون گفت رسته شو ابر جان تو نه نگاه کني پس تو
18 ونه ایستي در همه آن صحرا بکوهي رسته شو تا نه هلاك شوي * گفت لوط بایشان نه اکنون
19 خدا * اینك اکنون یافت بندهي تو جاهي در چشمان تو بزرگي کردي فضل تو آنچه بکردي اوار
من برپاییدن مر جان من ومن نتوانم برسته شدن بآن کوه تا نه فراز رسد بمن آن بدي وبمیرم
20 * اینك اکنون آن شهر این نزدیکست بگریختن آنجا وآن اندك رسته شوم اکنون بآنجا هه
21 اندکست آن وبزید جان من * گفت باو اینك آزرم داشتم روي تو نیز بسخن این ببهي زیر زبر
22 کردن من مر آن شهر آنچه سخن گفتي * زود باش رسته شو بآنجا که نتوانم بکردن سخن تا آمدن
23 تو ابر همچنین بخواند نام آن شهر صوعر * آن خورشید بیرون آمد ابر آن زمین ولوط آمد بصعر
24
25 * وخدا بباراند ابر سدوم وابر عموره گوگرد وآتش از نزد خدا از آن آسمان * زیر زبر کرد مر
آن شهرهاي اینان ومر همه آن صحرا ومر همه نشینان آن شهرها ورویش آن زمین

Dixerunt viri ad Lot, Quis est 12
tibi hîc? generum, & filios tuos,
et filias tuas, et quicquid tibi est in
civitate, educ de loco isto: Corrum- 13
pemus enim nos istum locum. Quia
magnus est clamor eorum coram
Domino, misit nos Dominus ad
corrumpendum eum. Tum egressus 14
Lot sermonem iniit cum generis su-
is accipientibus filias ejus, di-
cendo; Surgite, egredimini de loco
isto: quia corruptelam illaturus
est Deus civitati. Fuit autem
sicut illudens in oculis generûm su- 15
orum. Cùm autem aurora ascen-
disset, instabant angeli ipsi Lot,
dicendo; Surge, cape uxorem tuam,
& duas filias tuas quæ inveniun-
tur, ut non perditus sis in peccato ci-
vitatis. Quumque moram faceret, 16
firmitèr apprehenderunt viri manũ
ejus, manúmque uxoris ejus, ac
manum duarum filiarum ejus,
(quòd misereret ipsius Dominus,)
& educentes eum, dimiserunt eum
extra urbem. Fuit autem dum 17
illi educerent eos foràs, dixit; Libera
teipsum pro anima tua, ne respi-
cias post te, neque stes in tota hac
planitie: in montem evade, ut non
perditus sis. Dixit eis Lot, Nequa- 18
quam nunc Deus. Ecce nunc hono- 19
rem assecutus est servus tuus in o-
culis tuis, & magnificâsti beneficen-
tiam tuã quã fecisti mecũ ad vivũ
conservandũ animã meã: at ego non
potero evadere in montem, ne super-
veniat mihi malũ, & moriar. Ecce 20
nunc, civitas ista propinqua est ut fu-
giã illuc; et ipsa est parva: salvabor
nunc ibi; nonne parva est ipsa, et
vivet anima mea? Respondit ei, En 21
honestavi vultũ tuum etiam in isto
sermone, ut non subvertam urbem
de qua sermonem protulisti. Citus 22
esto, salvare ibi: quia non potero
facere quicquam, donec perveneris
illuc. Idcircò vocavit nomen civi-
tatis, Soar. Sol egressus erat super 23
terram quum Lot venit in Soar.
Et Deus pluit super Sodom & su- 24
per Gomorah sulphur & ignem à
Deo de cœlo. Subvertitque has 25
urbes, omnémque planitiem, omnes
quoque sedentes in urbibus illis, &
germen terræ.

ירושלמי

ירושלמי 26 על דהוות אתתיה דלוט
מן בני בניהון עמא דסדום אסתכלת
מן בתרה למחמי מה הוי בסוף ביתיה
דאבוי והא היא קימא עמוד דמלח עד
זמן דתיתי תחיה דיחון מתיא :

ירושלמי 31 וגבר לית בארעא
למזדמנא לותן כנימוס כל ארעא :

ירושלמי 2 מלכא דערד :

תרגום יונתן בן עזיאל

26 ותבט ואסתכלת אינתתיה מבתר
מלאכא למנדוע מה הוי בסוף ביתיה
דאיבה דהי הוות מבנתהון דסדומאי
ומטול דחטת במלחא בפירסומי עניא
הא היא עבידא עמוד דמלח : וישכם
27 ואקדם אברהם בצפרא לאתרא דשמיש
תמן בצלו קדם יי : וישקף ואודיק על אנפי סדום ועמורה ועל כל אנפי ארע 28
מישרא וחמא והא סליק קוטרא דארעא היא כקוטרא דאתונה : ויהי והוה 29
בחבלות יי ית קירוי מישרא ודכיר יי ית זכותיה דאברהם ושלח ית לוט מגו
הפיכתא כד הפך ית קרוייא די הוה יתיב בהון לוט : ויעל וסליק לוט מן 30
זוער ויתיב בטוורא ותרתין בנתיה עמיה ארום הוה דחיל למיתב בזוער ויתיב
במערתא הוא ותרתין בנתיה : ותאמר
31 ואמרת רבתא לזעירתא אבונא סיב
וגבר לית בארעא למיעל עלנא כאורח
כל ארעא : לכה איתא נשקי ית אבונא חמר וכד יהי רוי נשמיש עמיה אקיים 32
מאבונא בנין : ותשקין ואשקיאן ית אבוהון חמר בליליא ההוא ורוא וקמת 33
רבתא ושמישת עם אבוהא ולא ידע במישכבה ולא ידע במיקמה : ויהי והוה 34
מיומחרא ואמרת רבתא לזעירתא הא כבר שמשית רמשי עם אבא נשקיניה
חמרא אוף בליליא דין וירוי ועולי שימושי עמיה ונקיים מאבונא בנין : ותשקין
ואשקיאן אוף בליליא ההוא ית אבוהון חמר ורוי וקמת זעירתא ושמישת עמיה 35
ולא ידע במשכבה ולא במקמה : ותהרין ואתעברן תרתין בנת לוט מאבוהון : 36
ותלד וילידת רבתא בר וקרת שמיה מואב ארום מאבוהא אתעברת הוא 37
אבוהום דמואבאי עד יומא דין : והצעירה וזעירתא אוף היא ילידת בר וקרת 38
ית שמיה בר עמי ארום בר אבוהא היא הוא אבוהון דעמא עמונאה עד זמן
יומא דין :

כ

ויסע ונטל מתמן אברהם לארע דרומא ויתיב ביני רקם וביני חגרא ואתותב 1
בגרר : ויאמר ואמר אברהם על שרה אנתתיה אחותי היא ושדר אבימלך 2
מלכא דגרר ודבר ית שרה :

Targ.ᵘˢ Jonathan B. Uziel. *Hieroſolymitanum.*

Et reſpexit uxor ejus poſt Angelum, 26
ut cognoſceret quis tandem finis eſ-
ſet domûs patris ſui : nam ipſa erat
ex filiabus Sodomitarum; & quia
ipſa peccaverat in ſale, publicè
punita eſt, ecce facta eſt ſtatua
ſalis. Et ſurrexit Abraham manè, 27
ad locum in quo miniſtrabat in ora-
tione coram Domino. Et reſpexit verſus Sodomam & Gomorrham, & 28
verſus omnem terrã planitiei; & vidit, & ecce aſcendebat vapor terræ tan-
quam vapor fornacis. Et factum eſt cùm perderet Dominus civitates pla- 29
nitiei, & recordatus eſt Dominus juſtitiæ ipſius Abrahami; & emiſit Lot
de medio ſubverſionis, dum ſubverteret civitates in quibus habitabat
Lot. Et aſcendit Lot ex Zoar, & habitavit in monte, & duæ filiæ ejus 30
cum eo; quoniam timebat habitare in Zoar : atque habitavit in ſpelunca,
ipſe, & duæ filiæ ejus. Et dixit ma- 31
jor natu ad minorem; Pater noſter
ſenuit, & vir nullus eſt in terra ad
ingrediendum ad nos, juxta morem
univerſæ terræ. Veni, potabimus 32
patrem noſtrum vino; & cùm erit ebrius, rem habebimus cum eo : ut
vivificemus de patre noſtro filios. Et potaverunt patrem ſuum vino nocte 33
illa, & erat ebrius : & ſurrexit major natu, & coivit cum patre; nec
cognovit cum decumberet ipſa, nec cognovit cum ſurgeret illa. Et 34
factum eſt die ſequenti, ut diceret major natu ad minorem; Ecce jam coivi
veſpera meâ cum patre : potabimus eum vino etiam hac nocte, ut inebri-
etur ipſo; tum ingredieris & coibis cum eo, ut reſervemus de patre
noſtro filios. Et potaverunt etiam nocte illa patrem ſuum vino, & in- 35
ebriatus eſt : & ſurrexit minor & coivit cum eo; neque cognovit dum
decumberet ipſa, neque dum ſurgeret ipſa. Et prægnantes factæ ſunt 36
ambæ filiæ Lot ex patre ſuo. Et peperit major natu filium, & vocavit 37
nomen ejus Moab; quoniam ex patre ſuo prægnans facta erat : ille eſt
pater ipſorum Moabitarum uſque ad diem hanc. Minor etiam ipſa pe- 38
perit filium, & vocavit nomen ejus Barammi; eò quòd filius patris
ipſius erat : ipſe eſt pater populi Ammonitici uſque ad tempus hujus
diei.

Hieroſ. 26 *Eò quòd uxor Lot eſſet ex filiis filiorum populi Sodomæ, reſpexit poſt ſe ut videret quis eſſet finis domûs patris ſui; & ecce ipſa ſtetit ſtatua ſalis, uſque ad tempus quo veniet reſurrectio, quo reviviſcent mortui.*

Hieroſ. 31 *Et vir non eſt in terra, qui conveniat nos juxta legem totius terræ.*

CAP. XX.

Et profectus eſt inde Abraham in terram Auſtralem, & habitavit inter 1
Rekam & Chagra : & peregrinatus eſt in Gerar. Et dixit Abraham de Sara 2
uxore ſua; Soror mea eſt : & miſit
Abimelech rex Gerar, & accepit
Saram.

Hieroſ. 2 *Rex Arad.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

26 27 *ونگاه کرد زن او از پس او شد میل نمك *شبگیر کرد ابرهم در بامداد بآن جاي آنچه
28 بیاستاد آنجا مر حضرت خدا *نگاهي کرد ابر روي سدوم وعموره وابر همه روي زمین آن
29 صحرا ودید واینك بر آمد دود آن زمین چون دود آن داش *بود در تباه کردن خدا مر
شهرها آن صحرا یاد کرد خدا مر ابرهم بفرستاد مر لوط از میان آن زیر زبري در زیر زبر کردن
30 مر آن شهرها آنچه بنشست در ایشان لوط *بر آمد لوط از صوعر بنشست در کوه ودو دختران
31 او اواز او که بترسید بنشستن در صوعر بنشست در مغاره او ودو دختران او *گفت آن مهتر
32 بآن کهتر پدر ایما پیر ومرد نیست در زمین بآمدن ابر ایما چون راه همه آن زمین *بیا
33 بیاهنجانیم مر پدر ایما مي وبخسپیم با او وبرپانیم از پدر ایما نسل *بیاهنجانیدند مر پدر
ایشان مي در شب او بیامد آن مهتر بخسپید اواز پدر آن ونه دانست در خسپیدن آن ودر
34 بر خاستن آن *بود از دیگر روز گفت آن مهتر بآن کهتر اینك خسپیدم دوش اواز پدر
من بیاهنجانیم اویرا مي نیز این شب بیا وبخسپ اواز او وبرپانیم از پدر ایما نسل
35 *بیاهنجانیدند نیز در شب او مر پدر ایشان مي برخاست آن کهتر بخسپید اواز او ونه دانست
36 37 در خسپیدن آن ودر بر خاستن آن *آبستن شدند دو دختران لوط از [پدر] ایشان *برزایید
38 آن مهتر پسر بخواند نام او مواب او پدر مواب تا این روز *وآن کهتر نیز او برزایید پسر بخواند
نام او بن عمّي او پدر پسران عمّون تا این روز*

* فصل بیستم *

1 *منزل بر داشت از آنجا ابرهم بزمین آن جنوب بنشست میان قدش ومیان شور بنشست در جرر*
2 *گفت ابرهم بسره زن او خواهر منست آن بفرستاد ابیملك پادشاه جرر بستاند مر سره*

Reſpiciens autem uxor ejus poſt eum, 26 *facta eſt cippus ſalis. Antelucùlò* 27 *ſurgens Abraham manè,* ivit *ad locum ubi ſteterat in præſentia Dei. Pro-* 28 *ſpexitque verſùs faciem Sodom & Gomorah, & verſùs univerſam faciem terræ* illius *planitiei; viditque & en aſcendebat fumus terræ ſicut fumus* 29 *fornacis. Fuit, cùm corrumperet Deus urbes planitiei, recordatus Deus ipſius Abraham, emiſit Lot è medio ſubverſionis, cùm ſubverteret urbes in quibus ſedebat Lot. Aſcendens* autem *Lot* 30 *è Soar, ſedit in monte, ac duæ filiæ ejus cum eo : quia timebat ſedere in Soar, ſedit in ſpelunca, ipſe & duæ filiæ ejus. Dixit major* 31 *ad minorem* natu, *Pater noſter ſenex, neque vir ſupereſt in terra* hac *ut ingrediatur ad nos ſecundùm viam univerſæ terræ. Veni, bibere faciamus* 32 *patrem noſtrum vinum, & concumbamus cum eo, ac vivificemus prolem de patre noſtro. Potum* igitur *dederunt* 33 *patri ſuo vinum nocte illâ,* & *ingrediens major concubuit cum patre ſuo: neque cognovit cùm illa accubaret, vel cùm ſurgeret ipſa. Fuit* autem *poſtera* 34 *die,* ut *diceret major ad minorem, Ecce concubui heſternâ nocte cum patre meo; bibendum præbeamus ei vinum etiam hâc nocte : veni, atque concumbe cum eo, & vivificemus ſobolem de patre noſtro. Bibendum* igitur *dederunt etiam* 35 *illâ nocte patri ſuo vinum; ſurgenſque minor* natu *concubuit cum eo: ipſe verò non cognovit cùm accubaret illa, vel cùm ſurgeret illa. Gravidis* 36 *factis duabus filiabus Lot à patre ſuo, Peperit major filium, cujus nomen* 37 *vocavit, Moab : ipſe* eſt *pater Moab uſque hodiè. Minor quoque, etiam* 38 *ipſa peperit filium, cujus nomen vocavit, Ben-ammi : ipſe* eſt *pater filiorum Ammon uſque hodiè.*

CAP. XX.

Manſionem ſuam ſuſtulit inde Abraham ad terram Meridianam, & ſedit inter Cadeſh & Shur; ſedit, inquam, *in Gerar. Quumq; dixiſſet Abraham de Sarah uxore ſuâ, Soror mea eſt; miſit Abimelech rex Gerar & accepit Sarah.*

תרגום יונתן בן עוזיאל   ירושלמי
Targ. JONATHAN B. UZIEL.   *Hierosolymitanum.*

ויבא ואתא מימר מן קדם יי לות אבימלך בחלמא דליליא ואמר ליה הא 3
אנת מיית על עיסק אנתתא דאנסת והיא מבעלא לגבר : ואבימלך ואבימלך 4
לא קריב לגבה למסאבה ואמר יי הבר עממין דלא חב אוף חמי ליה למזכי
בדינא אתקטיל : הלא הלא הוא אמר לי דאחת היא והיא אוף היא אמרת 5
אחי הוא בקשטות לבבי ובזכאות ידיי עבדית דא : ויאמר ואמר ליה מימרא 6
דיי בחילמא אוף קדמי גלי ארום בקשיטות לבבך עבדת דא ומנעית אוף
אנא יתך מלמחטי קדמי בגין כן לא שבקתיך למקרב לגבה : ועתה
וכען אתיב איתת גבר ארום נביא הוא ויצלי עלך ותחי ואין ליתך מתיב דע 7
ארי מימת תמות אנת וכל דילך : וישכם ואקדים אבימלך בצפרא וקרא 8
לכל עבדוי ומליל ית כל פתגמיא האילין קדמיהון ודחילו גובריא לחדא :
ויקרא וקרא אבימלך לאברהם ואמר מה עבדת לנא ומא חבית לך ארום 9
אתיתא עלי ועל מלכותי חובא רבא עובדין דלא כשרין לאתעבדא עבדת עמי :
ויאמר ואמר אבימלך לאברהם מה חמיתא ארום עבדת ית פתגמא הדין : 10
ויאמר ואמר אברהם ארום אמרית בלבבי לחוד לית דחלתא דיי באתרא הדין 11
ויקטלונני על עיסק אנתתי : וגם וברם בקושטא אחתי ברת אחא דאיבא 12
היא ברם לא מגניסת אימא והות לי לאנתו : ויהי והוה כד בעו לאטעאה 13
יתי פלחי טעוותא ונפקית מבית אבא ואמרית לה הדא טיבותיך דתעבדין עמי לכל
אתרא דינהך לתמן אימרי עלי דאחי הוא : ויקח ונסיב אבימלך עאן ותורין 14
ואמהין ויהב לאברהם ואתיב ליה ית שרה אנתתיה : ולשרה ולות 16
שרה אמר הא יהבית אלף סלעין
דכסף לאחוך הא אינון לך תחמרא
דעיינין חלף דאתכסית מן בעליך ליליא
חדא וחמית יתיך דאילו יהבית ית
כל דהוה לי לא הוונא כמיסת
ואתווכחן מליא וידע אברהם ארום
לא קריב אבימלך לגבי שרה אנתתיה :
ויתפלל וצלי אברהם קדם יי ואסי 17
יי ית אבימלך וית אנתתיה ולחינתוי
ואתרווחו :

ירושלמי 16 ולשרה אמר הא יהבית
אלף סלעין דכסף לאחוך הא כספא ההוא
יהיב ליך מתנה חלף דאתכסית מן עינוי
דאברהם בעליך ליל חד ומן כל מה
דהוה עמי דעל כולה אתוכחת הא
אלו יהבית כל מה דהוה לי לית
אנא כמסת ואתוכחן מליא וידע אברהם
צדיקא דילא חכמית יתיך :

Et venit sermo à facie Domini ad Abimelech in somnio noctis : & dixit 3
illi ; Ecce tu mortuus, propter uxorem quam abstulisti vi : & ipsa est
uxor viri. Sed Abimelech non accesserat ad eam polluendam : itaque 4
dixit ; Domine, an fillus populorum qui non peccavit, cui etiam con-
veniens est ut in judico absolvatur, interficietur. An non ipse dixit 5
mihi ; quòd soror esset ? & ipsa etiam ipsa dixit, Frater meus est ? in
veritate cordis mei, & in puritate manuum mearum, feci hoc. Tum 6
dixit illi sermo Domini in somnio ; Etiam coram me manifestum est,
quòd in veritate cordis tui fecisti hoc, & prohibui etiam ego te ne
peccares coram me : propterea non permisi tibi ut accederes ad eam.
Et jam redde uxorem viri, quoniam propheta est ; & orabit pro 7
te, & vives : quòd si tu non reddas, scito quòd moriendo morieris,
tu, & omnia quæ tua sunt. Et surrexit Abimelech manè, & voca- 8
vit omnes servos suos, & loquutus est hæc omnia verba coram illis :
& timuerunt viri illi valde. Et vocavit Abimelech Abrahamum, & 9
dixit ; Quid fecisti nobis ? & quid peccavi tibi, quoniam venire fe-
cisti super me, & super regnum meum peccatum magnum ? opera quæ
non sunt recta ut fiant, fecisti mecum. Et dixit Abimelech Abraha- 10
mo ; Quid vidisti quòd fecisti hanc rem ? Et dixit Abraham ; Quoni- 11
am dixi in corde meo, Tantùm non est timor Domini in loco hoc :
& occident me propter uxorem meam. Sed et in veritate soror mea, 12
filia fratris patris est ; sed non ex familia matris : & facta est uxor
mea. Et fuit cum quæsiverunt errare facere me idololatriæ et exivi è 13
domo patris, tum dixi illi ; *Hæc est* beneficentia tua, quam facies mecum :
in omni loco ad quem ibimus, dic de me, Frater meus est. Et accepit 14
Abimelech oves, & boves & ancillas, & dedit Abrahamo : & restituit
illi Saram uxorem suam. Et ad 16
Saram dixit ; Ecce dedi mille siclos
argenti fratri tuo : ecce ipsi sunt
tibi velamen oculorum, pro eo
quòd occultata fueris à marito tuo
nocte unâ, & viderim te ; nam
si darem quæcunque habeo, non
essent satis. Et disceptabant verbis,
& cognovit Abraham, quòd non
appropinquâsset Abimelech ad Sa-
ram uxorem suam. Et precatus 17
est Abraham coram Domino, & sa-
navit Dominus Abimelechum,
& uxorem ejus, & concubinas ejus, & dilatati sunt.

Hierosol. 16. *Et Saræ dixit, Ecce dedi mille siclos argenti fratri tuo : ecce illud argentum datum est tibi donum, pro eo quod occultata es ab oculis ipsius Abrahami mariti tui nocte unâ, & propter omne quod fuit mecum, (nam propter omne hoc correpta est) ecce si darem quicquid est mihi, non sum ego tantus ut sufficere possim, & approbata sint verba, & cognoscat Abraham justus quòd ego non cognovi te.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

3 *بيامد خدا بابيملك در خواب آن شب كفت باو اينك تو ميرا ابر آن زن آنچه بستاندي
4 وآن زن شوهري دارد * وابيملك نه نزديك شد بآن كفت خدا ها قوم نيز صالح را بكشي *
5 ها نه او كفت بمن خواهر منست آن وآن نيز آن كفت برادر من است آن در تمامي دل
6 من ودر پاكيزكي كفان من بكردم اين * كفت باو خدا در خواب نيز من آن دانستم كه
در تمامي دل تو بكردي اين باز كرفتم نيز من ترا از خطا كردن بمن ابر همچنين ندادم
7 [ترا] برسيدن بآن * واكنون باز كردان زن آن مرد كه پيغامبرست او ونماز كند در سبب
8 تو وبزيي واكر نيستي تو باز كردانا بدان كه مردن بميري تو وهمه آنچه بتو * شبكير كرد
ابيملك در بامداد بخواند بهمه بندكان او سخن كفت مر همه آن سخنهاي آن ايشان در
9 حضور ايشان بترسيدند آن مردمان بغايت * بخواند ابيملك بابرهم كفت باو چه كردي
بايما وچه خطا كردم بتو كه بياوردي ابر من وابر پادشاهت من خطاي بزرك كارهاي آنچه نه
10 كرده آيند بكردي با من * كفت ابيملك بابرهم چه ديدي كه كردي مر آن سخن اين *
11 * كفت ابرهم كه كفتم خاصه نيست ترس خدا در جاي اين وبكشند مرا ابر سبب زن
12 من * ونيز حقيقت خواهر من دختر پدر منست آن خاصه نه دختر مادر من وبود بمن بزن *
13 * بود چون آنچه طغيا شدند بيرون آورد مرا خدا از خانهي پدري من كفتم بآن اين فضل تو
14 آنچه بكني با من بهمه آن جا آنچه بياييم آنجا بكوي بمن برادر منست او * بستاند ابيملك
15 كوسپند وكاو وبندها وپرستارها بداد بابرهم باز كرداند باو مر شره زن او * كفت ابيملك
16 اينك زمين من بپيش تو در نيكو در چشمان تو بنشين * وبشره كفت اينك بدادم هزار سيم
ببرادري تو اينك آن بتو پوشش چشمان بهمه آنچه او از تو ومر همه ونصيحت كرده شدي *
17 * نماز كرد ابرهم بحضرت خدا درمان كرد خدا مر ابيملك ومر زن او وپرستاران او وبزاييدند *

Venit autem *Deus ad Abimelech in* 3
somnio noctu, dicens ei; Ecce tu moritu-
rus es propter muliere quam accepisti :
ipsa enim mulier maritum habet. Abi- 4
melech verò non appropinquaverat illi :
& *dixit; Deus, num gentem etiam justã*
occides ? Annon ipse dixit mihi, Soror 5
mea est illa ? & illa etiam ipsa dixit,
Frater meus est ipse : in perfectione cor-
dis mei, & in puritate manuum mea-
rum feci hoc. Respondit ei Deus in 6
somnio, Ego quoque illud novi, quòd in
perfectione cordis tui fecisti hoc : ego
etiam retinui te à peccando in me, pro-
pterea non concessi tibi accedere ad
eam. Et nunc reverti fac uxorem 7
viro : quia propheta est ipse, & orabit
pro te, & vives : quòd si tu non rever-
ti feceris eam, *scito quòd morte moriê-*
ris, tu & quicquid est *tuum.* Quocirca 8
anteluculò urgens Abimelech manè, cõ-
vocavit omnes servos suos, & *ipse ser-*
mone retulit omnia verba illa in præ-
sentia corũ, & *timuerunt homines val-*
dé. Deinde *vocavit Abimelech Abrahã* 9
dicens ei, Quid fecisti nobis ? & quid
peccavi in te, quòd induxisti super me
& super regnum meum peccatum gran-
de ? opera quæ fieri non conveniunt, fe-
cisti mecum. Dixit etiam *Abimelech ad* 10
Abraham, Quid spectâsti quod fecisti
sermonem hunc ? Respondit Abraham, 11
Quia dixi, Omninò non est timor Dei
in loco isto, & occident me causâ uxo-
ris meæ. Et etiam verè soror mea, filia 12
patris mei est ipsa : tantummodò non est
filia matris meæ, & fuit mihi in uxo-
rem. Fuit, quando errore ducebantur 13
propinqui mei, *eduxit me Deus de do-*
mo patris mei : tunc *dixi ad eam, Hæc*
est beneficentia tua quam facies me-
cum, In omni loco ad quem veniemus,
dic de me ; Frater meus est ipse. Ca- 14
piens itaque *Abimelech oves, & bo-*
ves, & servos, & ancillas, dedit ipsi
Abraham, & *restituit ei Sarah u-*
*xorem ejus. Dixit*que *Abimelech, Ec-* 15
ce terra mea coram te : ubi bonum fue-
rit *in oculis tuis, sede. Ad Sarah au-* 16
tem dixit, Ecce dedi mille argenteos
fratri tuo : ecce ipsi sunt *tibi operi-*
mentum oculorum omnibus qui tecum
sunt ; *& de omnibus, ut monita sis.*
Orante itaque *Abraham in præsentia* 17
Dei, sanum reddidit Deus Abimelech, et
uxorem ejus, atque ancillas ejus : &
pepererunt.

תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B UZIEL. — ירושלמי — *Hierosolymitanum.*

18 כי עצר ארום מיחד אחיד מימרא דיי
באנפי כל צירידה בית וולדא לנשיא
דבבית אבימלך על עיסק שרה איתת אברהם:

ירושלמי 18 מטרד טרד:

Quoniam claudendo concluserat 18
verbum Domini omnes cardines
domus vulvæ mulierum domus
Abimelech, propter Saram uxorem Abraham.

Hieros. 18. *Claudendo clausit.*

כא

CAP. XXI. — *Cap.* XXI.

1 ויי פקד ויי דכיר ית שרה היכמא דאמר ליה ועבד יי לשרה ניסא היכמא
דמליל אברהם בצלותיה על אבימלך:
2 ותהר ואתעברת וילידת שרה לאברהם
בר דדמי ליה לסיבתו לזימנא דמליל
3 יתיה יי: ויקרא וקרא אברהם ית שום בריה דיתליד ליה דילידת ליה
4 שרה יצחק: וימל וגזר אברהם ית יצחק בריה בר תמניא יומין כמה
5 דפקיד יתיה יי: ואברהם ואברהם בר מאה שנין כד אתיליד ליה ית יצחק
6 בריה: ותאמר ואמרת שרה תימהא עבד לי יי כל דשמע יתמה עלי:
7 ותאמר ואמרת מה מהימן מבשרא
דבשר לאברהם ואמר עתידה דתוניק
בנין שרה ארום ילידת ליה בר
8 לאישון סיבותיה: ויגדל ורבא טליא
ואתחסין ועבד אברהם משתיא רבא
9 ביומא דאחסין ית יצחק: ותרא וחמת
שרה ית ברא דהגר מצריתא דילידת
לאברהם מגחך לפולחנא נוכראה וגחין
10 לייי: ותאמר ואמרת לאברהם טרוד ית אמתא הדא וית ברה ארום לית
11 אוושר למירות בר אמתא הדא עם ברי ויגח קרבא עם יצחק: וירע ובאיש
פתגמא לחדא בעיני אברהם על עיסק ישמעאל בריה דיפלח לפולחנא נוכראה:
12 ויאמר ואמר יי לאברהם לא יבאיש בעינך על טליא די נפק מתרבותך ועל אמתך
דאת מתרך כל דתימר לך שרה קביל מנה דנביאתא היא ארום ביצחק יתקרון
13 לך בנין ודין בר אמתא לא מתיחס בתרך: וגם ואוף ית בר אמתא לעם
14 ליסטים אשויניה ארום ברך הוא: וישכם ואקדים אברהם בצפרא ונסיב לחמא
וקרווא דמיא ויהב להגר שוי על כתפה וקשר לה במותנהא לאודועי דאמתא היא
וית ריבא ופטרה בגיטא ואזלת וטעת מן ארחא למדברא דסמיך לבירא דשבע:
15 ויכלו והוו כיון דמטו לפיתחא דמדברא
אדכרו למטעי בתר פולחנא נוכראה
ולקה ישמעאל באישא צמירתא ושתי כל
מיא עד די שלימו כל מיא מן קרווה ואתחריך ואתקליש בשריה וסוברתיה
ואשתלהיאת וקראת לדחלתא דאיבא ולא ענה יתה ומן יד טלקת ית ריבא תחות חד מן אלניא:

ירושלמי 1 ועבד יי ניסין לשרה היך
דמליל:

ירושלמי 7 ואמרת מה הות בשרא
דבשר לרבוני לאברהם מן שרויה ואמר
עתידה היא למינקה ארי ילידית בר
לסיבתוהי: 9 וחמת שרה ית בר הגר
מצריתא דילידת לאברהם עבד עובדין
בישין דלא כשרין לאתעבדא מגחך
בפולחנא נוכראה:

ירושלמי 15 ושלימו מיא מן קרווה
וסלקת ית טליא:

Dominus autem recordatus est Saræ, quemadmodum dixerat illi: & 1
fecit Dominus Saræ miraculum, sicut loquutus erat Abraham in precatione sua pro Abimelech. Et 2
prægnans facta est, & peperit Sara
Abrahamo filium qui similis esset ipsi in senectute, eo tempore de quo lo-
quutus fuerat illi Dominus. Et vocavit Abraham nomen filii sui qui 3
natus erat ipsi, quem peperat illi Sarah, Isaac. Et circuncidit Abra- 4
ham Isaacum filium suum, cum esset filius octo dierum; sicut jusserat illi
Dominus. Abraham autem natus erat centum annos, cum natus est illi 5
Isaac filius suus. Et dixit Sara, Miranda mihi fecit Dominus: quisquis audi- 6
erit mirabitur de me. Rursus dixit; 7
Quàm fidelis nuntius, qui nuntiavit Abrahamo & dixit, Futurum est ut lactet filios Sara: quoniam peperit illi filium hoc tempore. Et crevit 8
puer, & ablactatus est: & fecit Abraham convivium magnum, die quo ablactavit Isaacum. Et vidit Sara 9
filium Hagar Ægyptiæ, quem pepererat Abrahamo, ludentem in cultu alieno & incurvantem se Domino.
Et dixit Abrahamo; Ejice ancillam hanc, & filium ejus: quoniam fieri non 10
potest ut filius ancillæ istius hæres sit cum filio meo, & bellum gerat cum
Isaaco. Et displicuit res hæc valde in oculis Abrahami propter Ismae- 11
lem filium suum, quòd coleret cultum alienum. Et dixit Dominus 12
Abrahamo; Ne displiceat in oculis tuis de puero, qui exiit de educatione tua, & de ancilla tua quam tu ejicis; quicquid tibi dixerit Sara ausculta illi, quia prophetissa est: quoniam in Isaac vocabuntur tibi filii, &
hic filius ancillæ non in genealogia numerabitur post te. Et etiam 13
filium ancillæ in populum latronum ponam eum; quoniam filius tuus
est. Et surrexit Abraham manè, & accepit panem & lagenam aqua- 14
rum & dedit Hagari, ponens super humerum ejus, & alligavit eam ad lumbos ejus ut notificaret quod ancilla esset, & puerum, & dimisit eam cum libello repudii: & abiit & erravit ex via, ad desertum quod erat
vicinum ipsi Beer-saba. Et accidit quando pervenerunt ad ingres- 15
sum deserti, recordati sunt errare post cultum alienum; & percussus est Ismael igne caloris calidissimo, & bibit omnes aquas, donec exhaustæ sunt omnes aquæ ex lagena, & adusta est & attenuata caro ejus; & portavit eum, & fatigata est: tum clamavit ad Deum patris, qui cùm non responderet, statim projecit puerum sub unam ex arboribus.

Hieros. 1. *Et fecit Dominus miracula Saræ sicut loquutus est.*

Hieros. 7. *Et dixit; Quale fuit nuntium, quod nuntiavit domino meo Abraham ab initio, & dixit, Futurum est ut illa lactet: quoniam peperi filium senectuti suæ.* 9. *Et vidit Sarah filium Hagar Ægyptiæ, quem pepererat Abraham, facientem opera mala, quæ non decebat fieri, ridentem in cultu alieno.*

Hieros. 15. *Et finitæ sunt aquæ ex amphora, & projecit puerum.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

18 *كه بند كردن بند كرد خدا در پس همه رحم بخانهي ابيملك ابر سبب شره زني
ابرهم *

*فصل بيست يكم *

1 *وخدا ياد كرد شره چون آنچه گفت بكرد خدا بشره چون آنچه سخن گفت *آبستن شد
2
3 برآييد شره بابرهم پسر بپيري او بوعدهي آنچه سخن گفت باو خدا *بخواند ابرهم مر
4 نام پسري او آن زاده شده باو آنچه برآييد باو شره يصحق *ببريد ابرهم مر يصحق
5 پسر او قدر هشت روزها چون آنچه فرمود اويرا خدا *وابرهم قدر صد ساله در زاييده
6 شدن باو مر يصحق پسري او *گفت شره شادماني كرد بمن خدا همه آن شنوا شادي
7 كند بمن *گفت كه سخن گفت بابرهم شير داد پسران را شره كه برآييدم پسر بپيري او
8 *بزرك شد آن كودك تمام شير شد بكرد ابرهم دعوت بزرك در روز تمام شير كردن
9 مر يصحق *بديد شره مر پسري هاجر آن مصريت آنچه برآييد بابرهم خنده كنا *گفت
10
بابرهم بران آن پرستار اين ومر پسري آن كه نه ميراث گيرد پسر آن پرستار اين با پسري من
11 با يصحق *بد آمد آن سخن بغايت در چشمان ابرهم ابر سبب پسري او *گفت خدا بابرهم
12
نه بد آيد در چشمان تو ابر آن كودك وابر پرستار تو همه آنچه گويد بتو شره بشنو در
13 آواز آن كه در يصحق خوانده شود بتو نسل *ونيز مر پسر آن پرستار بقوم بنهم اويرا
14 كه نسل توست او *شبگير كرد ابرهم در بامداد بستاند نان ومطهره آب بداد بهاجر
بنهاد ابر كتف آن ومر آن كودك بفرستاد آنرا برفت وطغيا شد در بيابان بار شبع *
15 *تمام شدند آن آب ازان مطهره بيافكند مر آن كودك فرود يكه از درختها *

*Quia claudendo retrò occluserat Deus 18
omnem uterum in domo Abimelech propter Sarah uxorem Abraham.*

CAP. XXI.

*Porrò Deus recordatus est Sarah, 1
quemadmodum dixerat. Et faciente Deo cum Sarah secundùm verbum quod dixerat, Gravida facta Sarah 2
peperit ipsi Abraham filium in senectute ejus, tempore statuto de quo sermonem habuerat cum eo Deus. Et vocavit 3
Abraham nomen filii sui qui natus erat ipsi, quem peperit ei Sarah, Ishac. Circunciditque Abraham Ishac filiũ 4
suum octo dies natum, quemadmodum præceperat ei Deus. Abraham verò 5
erat centũ annorum circiter, quum nasceretur ei Ishac filius ejus. Dixitque 6
Sarah, Lætificavit me Deus: quicunque audierit, lætabitur mecum. Adje- 7
cit, Quis hujusmodi verbum dixisset ad Abraham, Lactatura est Sarah filios? quia peperi filiũ in senectute ejus.
Cumque crevisset puer, ablactatus est. 8
fecitque Abraham convivium magnum in die ablactationis Ishac. Videns au- 9
tem Sarah filiũ Hagar Ægyptiæ, quem pepererat ipsi Abraham, ridentem; Di- 10
xit ad Abraham, Expelle istam ancillã & filium ejus: quia non hæreditatem accipiet filius ancillæ istius cum filio meo, nempe cum Ishac. Displicuit au- 11
tem verbum in oculis Abraham valdè, causâ filii sui. Dixitque Deus ad 12
Abraham, Ne displiceat in oculis tuis propter puerum & propter ancillam tuam: quicquid dixerit tibi Sarah, ausculta voci ejus; quia in Ishac vocabitur tibi progenies. Et filium etiam 13
iam ancillæ in gentem ponam, quia sobolcs tua est ipse. Anteluculò itaque 14
que surgens Abraham manè, cepit panem, & gutturnium aquæ, deditque ipsi Hagar, (imponens humero ejus:) & puerum, & emisit eam: quæ abiens erravit in deserto Beer-shebæ. Et consumptis 15
aquis ex gutturnio, dejecit puerum subter unam ex arboribus.*

תרגום יונתן בן עוזיאל

ותלך ואזלת ויתיבת לה מסטר חד וטלקת ית פולחנא נוכראה אתרחקת
מן ברה כשיעור מיגד בקשתא ארום אמרת לית אנא יכלא למחמי במיתותיה
דטליא ויתיבת מקבל ברה וארימת ית קלה ובכת : ושמע ושמיע קדם
יי ית קליה דטליא בגין זכותיה דאברהם וקרא מלאכא דיי להגר מן שמיא
ואמר לה מה ליך הגר לא תסתפין ארום שמיע קדם יי ית קליה דטליא
ולא דן יתיה לפום עובדוי בישיא דהוא עתיד למעבד אלהין בגין זכותיה
דאברהם חס עילוי באתר דהוא תמן : קומי אזדקיפי טולי ית טליא ואתקיפי
ית ידיך ביה ארום לעם רב אשוינה : ופקח וגלי יי ית עינהא ואתגלי לה
בירא דמיא ואזלת ומלת ית קרווה מיא ואשקיית ית טליא : ויהי והוה מימרא
דיי בסעדיה דטליא ורבא ויתיב במדברא והוה יליף רבי קשוותא : ויתב
ויתיב במדברא דפארן ונסיב איתתא ית עדישא ותרכה ונסיבת ליה אמיה
ית פטימא איתתא מארעא דמצרים : ויהי והוה בעדנא ההיא ואמר אבימלך
ופיכול רב חיליה לאברהם למימר מימרא דיי בסעדך בכל מה דאנת
עביד : ועתה וכען קיים לי במימרא דיי הכא אין תשקר בי ובברי ובבר
ברי כטיבותא דעבדית עמך תעביד עמי ועם ארעא דדרתא בה : ויאמר
ואמר אברהם אנא אקיים : והוכיח ואתווכח אברהם עם אבימלך על
עיסק בירא דמיא דאנסו ליה עבדי אבימלך : ויאמר ואמר אבימלך לא
ידענא מן הוא דעבד ית פתגמא הדין ואוף אנת לא חוית לי ואוף אנא
לא שמענא מן חורנין אלהן יומא דין מנך : ויקח ודבר אברהם ען
ותורין ויהב לאבימלך וגזרו תרויהון קיים : ויצב ואקים אברהם ית שבע
חורפן בלחודיהן ואפרשינון מן תורי : ויאמר ואמר אבימלך לאברהם מה
הינון שבע חורפן האילין דאקימתא בלחודיהון : ויאמר ואמר ארום ית שבע
חורפן תקבל מן ידי מן בגלל דתהוי לי לסהדו ארום חפרית ית בירא
הדא : על כן בגין כן קרא לבירא ההוא בירא דשבע חורפן ארום תמן קיימו
תרוויהון : ויכרתו וגזרו קיים בבירא דשבע חורפן וקם אבימלך ופיכל רב חיליה
ותבו לארע פלשתאי :

Targum Jonathan Ben Uziel.

Et abiit, & ſedit ſibi ad latus unum, & projecit idola, removitque 16
à filio ſuo quaſi menſuram jactus arcus; quoniam dixit, Non poſ-
ſum videre mortem pueri : & ſedit è regione filii ſui, & extulit vo-
cem ſuam, & flevit. Et audita eſt coram Domino vox ejus pueri 17
propter meritum Abrahæ : & vocavit Angelus Domini Hagarem è
cœlo, & dixit illi, Quid tibi Hagar ? Ne deterreſcaris, quoniam ex-
audita eſt coram Domino vox pueri; neque judicavit eum ſecundùm ope-
ra ſua mala quæ facturus eſt, ſed propter meritum ipſius Abraham
miſertus eſt ejus in eo loco in quo eſt. Erigas te, tolle pue- 18
rum & corrobora manum tuam in eo : quoniam in populum ma-
gnum ponam eam. Et diſcooperuit Dominus oculos ejus, & mani- 19
feſtatus eſt illi puteus aquarum : & abiit & replevit lagenam aqua-
rum, & potavit puerum. Et fuit ſermo Domini auxilio ipſi puero, & 20
crevit : & habitavit in deſerto, & fuit docens jaculari arcubus. Et 21
habitavit in deſerto Pharan : & accepit uxorem Adiſcham quam re-
pudiavit, & accepit illi mater ejus Phatimam uxorem è terra Ægyp-
ti. Et accidit eo tempore, ut diceret Abimelech & Phicol prin- 22
ceps exercitus ejus Abrahamo, dicendo; Sermo Domini *eſt* in auxilio tuo,
in omni eo quod facis. Nunc itaque jura mihi per verbum Domi- 23
ni hîc; ſi mentiaris mihi, & filio meo, & nepoti meo : ſecundùm bo-
nitatem quam exercui erga te facies mecum, & cum terra in qua pe- 24
regrinatus es. Et dixit Abraham, Ego jurabo. Et contendit Abra- 25
ham cum Abimelech propter puerum aquarum, quem vi abſtulerant
ſervi Abimelech. Et dixit Abimelech; Non novi quis ſit qui fece- 26
rit rem hanc : & etiam tu non renuntiâſti mihi, & etiam ego non au-
divi ab aliis, niſi hoc die à te. Et accepit Abraham oves & boves, 27
& dedit Abimelech : & pepigerunt ambo fœdus. Et ſtatuit Abra- 28
ham ſeptem agnas ſeorſum, & ſeparavit eas à bobus. Tum dixit 29
Abimelech ad Abrahamum; Quid ſibi volunt ſeptem agnæ iſtæ, quas
ſtatuiſti ſolas ? Et dixit; Quoniam ſeptem agnas accipies ex manu mea, 30
ut ſis mihi in teſtimonium, quòd fodi puteum iſtum. Propter- 31
ea vocavit puteum illum, Puteum ſeptem agnarum : quia ibi jura-
verunt uterque. Et pepigerunt fœdus in Beer ſeptem agnarum : & 32
ſurrexit Abimelech & Phicol princeps exercitus ejus, & reverſi ſunt in
terram Philiſtæorum.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* برفت بنشست بآن از مقابل دور شدن چون تیر انداختن کمان که گفت نه 16
بینم در مردن آن کودك بنشست از مقابل برداشت مر آواز آن وبگریست * بشنید 17
خدا مر آواز آن کودك بخواند فرشتهٔ خدا بهاجر ازان آسمان گفت بآن چیست بتو
هاجر نه ترس که بشنید خدا بآواز آن کودك در آنچه او آنجا * برخیز بردار مر آن 18
کودك وقوی گیر مر دست تو دروکه بقوم بزرك بنهم اورا * بگشاد خدا 19
مر چشمان آن بدید چاه آب برفت وپر کرد مر آن مطهره آب بیاشامانید مر آن کودك.
* بود عنایت خدا بآن کودك بزرك شد بنشست در بیابان بود جوانی کمان دار. 20
* بنشست در بیابانی فارن بستاند باو مادر او زن از زمین مصریم * بود در وقت آن 21 22
گفت ابیملك وفیکل امیر سپاه او بابرهم بگفتن خدا با تو در همه آنچه تو کنا.
* واکنون سوگند خور بمن در خدا اینجا اگر دروغ گوئی بمن وبفرزند من 23
وبنبیرهٔ من چون فضل آنچه بکردم با تو بکنی با من وبا آن زمین آنچه بنشستی
در آن * گفت ابرهم من سوگند کنم * نصیحت کرد ابرهم مر ابیملك ابر سبب 24 25
چاه آن آب آنچه بربودند بندگان ابیملك * گفت ابیملك نه دانستم چیست کرد 26
مر آن سخن این ونیز تو نه آگاه کردی بمن ونیز من نشنیدم بجز این روز * بستاند 27
ابرهم گوسپند وگاو بداد بابیملك ببریدند دو ایشان شرط * بیاستاند ابرهم مر هفت 28
برّهای آن گوسپند بتنهائی ایشان * گفت ابیملك بابرهم چیست ایشان هفت برّهای 29
اینان آنچه استاندی بتنهائی ایشان * گفت که مر هفت برّهائی بستانی از دست من 30
در سبب باشد بگواه که بکندم مر آن چاه این * ابر همچنین بخواند بجای او باد 31
شبع که آنجا سوگند خوردند دو ایشان * ببریدند شرط در بار شبع برخاست ابیملك 32
وفیکل امیر سپاه او باز گشتند بزمین فلستیم.

Et abiens ſedit ſibi è regione, elon- 16
gando ſe quaſi jactû ſagittæ ex arcu:
dicebat enim, Non videbo quando
morietur puer : & ſedens è regione
elevavit vocem ſuam, & flevit. Au- 17
divit autem *Deus vocem pueri :*
vocavitque angelus Dei ad Ha-
gar de cœlo, dicens ei ; Quid ti-
bi eſt Hagar ? ne metuas : quoni-
am exaudivit Deus vocem pueri
in eo loco *quo ipſe* eſt. *Surge,* 18
tolle puerum, & firmiter tene ma-
num tuam in eo : quia in gentem ma-
gnam ponam eum. Tum *aperiente* 19
Deo oculos ejus, vidit puteum a-
quæ : pergens ergò implevit gut-
turnium aquâ, & *potavit pue-*
rum. Et *curante Deo puerum, ad-* 20
ultus eſt, ſeditque in deſerto : &
fuit juvenis ſagittarius. Et ſe- 21
dente eo in deſerto Pharan, ac-
cepit ei mater ejus uxorem de ter-
ra Ægypti. Fuit ipſo tempore, 22
dixit Abimelech & Phichol prin-
ceps militum ejus ad Abraham,
dicendo ; Deus tecum eſt *in o-*
mnibus quæ tu facis. Nunc ergò 23
jura mihi hîc per Deum, Si men-
tiêris mihi & filio meo, & ne-
poti meo : juxta beneficentiam
quam feci tecum, facies mecum &
cum terra in qua ſediſti. Dixit 24
Abraham, Ego juramentum inibo.
Admonuit autem *Abraham* ipſum 25
Abimelech cauſâ putei aquæ quem
rapuerant ſervi Abimelech. Dixit 26
Abimelech, Non novi quis eſt qui
fecit hanc rem : neque etiam tu
notum feciſti mihi; neque etiam audi-
vi ego præter hodiè. Accipiens ergo 27
Abraham oves & boves, dedit
ipſi *Abimelech,* & *percutientibus*
ambobus illis fœdus, Statuit Abra- 28
ham ſeptem agnas ovium ſeorſim per
ſe. Dixit Abimelech ad Abraham, 29
Quid ſunt iſtæ ſeptem agnæ, quas
ſtatuiſti ſeorſim per ſe ? Reſpondit, 30
Quia ſeptem iſtas *agnas accipies*
de manu mea, ut ſit in teſtimoni-
um quòd fodi puteum iſtum. Idcir- 31
cò vocavit locum ipſum, Beer-ſhe-
ba : quia ibi inierant ambo illi
juramentum. Icerunt itaque *fœ-* 32
dus in Beer-ſheba : & *ſurgens Abi-*
melech, & Phichol dux militum
ejus, reverſi ſunt in terram Phi-
liſhtim.

תרגום יונתן בן עוזיאל

33 ויטע ונציב פרדיסא בבירא דשבע חורפן ואתקין בגויה מיכלא ומשקיא לעבוריא ולתאוביא והוה מכריז עליהון תמן אודו והימינו בשם מימרא דיי אלהא עלמא:

ירושלמי

33 ונציב אברהם פרדס בבאר שבע ואתקין בגויה מאכל ומשקה ולתחומיא והוו אכלין ושתין והוו בעין למתן ליה טימי די אכלו ושתו ולא צבי למקבלה מנהון והוה אמר להון אבונן אברהם מן מה דאמר והוה עלמא במימריה צלון קדם אבוכון דבשמיא דמן דידיה אכלתון ושתיתון ולא הוו זעין מן אתריהון עד זמן דהוה מגייר יתהון ומליף יתהון אורחא דעלמא ואודי וצלי תמן אברהם בשם מימרא דיי אלהא דעלמא:

כב

1 ויהי והוה בתר פתגמיא האילין מן דינצו יצחק וישמעאל ישמעאל הוה אמר לי חמי למירות ית אבא דאנא בריה בוכריא ויצחק הוה אמר לי חמי למירות ית אבא דאנא בר שרה אנתתיה ואנת בר הגר אמתא דאמי עני ישמעאל ואמר אנא זכאי יתיר מנך דאנא אתגזרית לתליסרי שנין ואן הוה צבותי למעכבא לא הוינא מסר נפשי לאתגזרא ואנת אתגזרת בר תמניא יומין אלו הוה בך מנדעא דלמא לא הווית מסר נפשך לאתגזרא מתיב יצחק ואמר הא נא יומיא בר תלתין ושית שנין ואילו בעי קודשא בריך הוא לכולי אבריי לא הויתי מעכב מן יד אשתמעו פתגמין האילין קדם מרי עלמא ומן יד מימרא דיי נסי ית אברהם ואמר ליה אברהם ואמר ליה הא נא: 2 ויאמר ואמר דבר כדון ית ברך ית יחידך דאת רחים ית יצחק ואיזיל לך לארע פולחנא ואסיקהי תמן לעלתא על חד מן טוורייא דאימר לך: 3 וישכם ואקדים אברהם בצפרא וזריז ית חמריה ודבר ית תרין טלייוי עמיה ית אליעזר וית ישמעאל וית יצחק בריה וקטע קיסין דקיתא ותאנתא ודיקלא דחזיין לעלתא וקם ואזל לאתרא דאמר ליה יי: 4 ביום ביומא תליתאה וזקף אברהם ית עינוי וחמא ענן איקרא קטיר על טוורא ואשתמודעיה מן רחיק: 5 ויאמר ואמר אברהם לעולימוי אוריכו לכון הכא עם חמרא ואנא ועולימא נתמטי עד כא לבחוני אין יתקיים מה דאתבשרית כדין יהון בנך ונסגוד למרי עלמא ונתוב לוותכון: 6 ויקח ונסיב אברהם ית קיסי דעלתא ושוי עילוי יצחק בריה ונסיב בידיה ית אישתא וית סכינא ואזלו תרוויהום כחדא: 7 ויאמר ואמר יצחק לאברהם אבוי ואמר אבא ואמר האנא ואמר הא אישתא וקיסין והאן אמרא לעלתא: 8 ויאמר ואמר אברהם יי יבחר ליה אמרא לעלתא ואזלו תרויהום בלב שלים כחדא: 9 ויבאו ואתו לאתרא דאמר ליה יי ובנא תמן אברהם ית מדבחא דבנא אדם ואתפכר במוי דטובענא ותב נח ובנייה ואתפכר בדרא דפלוגתא וסדר עילוי ית קיסיא וכפת ית יצחק בריה ושוי יתיה על מדבחא לעיל מן קיסין:

ירושלמי כב 1 והוה בתר פתגמא האלין ויי מהנסי ית אברהם בנסיונא עסיראה ואמר ליה אברהם ואמר הא אנא:

ירושלמי 2 לטור מוריה:

ירושלמי 8 ואמר אברהם ממריה דיי יזדמן לי אמרא ואין לא את הוא לעלתא ברי והליכו תרויהון כחדא בלב שפי:

Targ. Jonathan B. Uziel.

33 Et plantavit arborum hortum in Beer septem agnarum, & præparavit in medio ejus cibum & potum transeuntibus & redeuntibus; & promulgabat illis ibi, Confitemini & fidem habete in nomine sermonis Domini Dei seculi.

Hierosolymitanum.

Herof. 33. *Et plantavit Abraham paradisum in Beerseba, & præparavit in medio ejus cibum & potum, & in limitibus; & comedebant & bibebant, volebantque dare ei pretium ejus quod ederant & biberant, sed nolebat recipere ipsum ab illis: dicebatque illis pater noster Abraham; Ab eo quod dixit & fuit mundus verbo suo, orate coram Patre vestro qui est in cœlis, ex cujus liberalitate edistis & bibistis; & non movebantur ex loco suo donec proselytos eos redderet, & doceret eos semitam seculi; itaque confitebatur, & orabat ibi Abraham in nomine sermonis Domini Dei seculi.*

CAP. XXII.

1 Et accidit post hæc, postquam contendissent Isaac & Ismael, Ismaele dicente, decet me hæredem esse patris quia ego sum ejus filius primogenitus; Isaaco verò respondente, mihi conveniens est ut sim hæres patris, quia ego filius Saræ uxoris ejus, tu autem es filius Hagar ancillæ matris meæ: cùm Ismael respondisset & dixisset, Ego te justior sum, quia circuncisus sum anno decimo tertio, & si fuisset voluntas mea retardandi, non tradidissem me ad circuncidendum; tu autem circuncisus es natus octo dies, si scientiam habuisses, forsan non tradidisses te circuncidendum: respondit Isaac & dixit; Ecce nunc natus sum triginta sex annos, Quòd si postulet sanctus benedictus ipse omnia membra mea non differrem: statim audita sunt hæc verba coram Domino mundi: Itaque statim sermo Domini tentavit Abraham, & dixit illi, Abraham; & dixit illi, Ecce ego.
2 Et dixit accipe nunc filium tuum, unicum tuum quem tu diligis, Isaacum; & abi tibi in terram cultûs; & offer eum ibi in holocaustum super unum ex montibus, quem dixero tibi.
3 Et surrexit Abraham manè, & stravit asinum suum, & accepit duos pueros suos secum, Eliezerum & Ismaelem, & Isaacum filium suum; & scidit ligna minuta & ficus & palmam, quæ apta erant holocausto, & surrexit, & abiit in locum quem dixerat illi Dominus.
4 Die tertio levavit Abraham oculos suos, & vidit nubem gloriæ fumantem super monte, & agnovit eum procul.
5 Et dixit Abraham pueris suis; Expectate vos hic cum asino, & ego & puer accedemus usque illuc, ad probandum num ratum sit quod mihi nuntiatum est, Sic erunt filii tui: & adorabimus Dominum seculi, tum revertemur ad vos.
6 Et accepit Abraham ligna holocausti, & posuit super ipsum Isaacum filium suum: tum accepit in manum suam ignem & gladium: & abierunt ambo ipsi simul.
7 Et locutus est Isaac ad Abrahamum patrem suum, & dixit, Pater mi; qui dixit, Ecce ego: tum dixit, Ecce ignis, & ligna; ubi est autem ovis in holocaustum?
8 Et dixit Abraham; Dominus eliget sibi pecudem in holocaustum: & ibant ambo ipsi corde integro simul.
9 Et venerunt in locum, quem dixerat illi Dominus: & ædificavit ibi Abraham altare quod ædificaverat Adam, & destructum erat aquis diluvii; & iterum ædificavit illud Noach, & destructum fuit ætate divisionis: & ordinavit super ipsum ligna, tum ligavit Isaacum filium suum, & posuit eum super altare super ipsa ligna.

Hierof. 1. *Accidit post sermones hos, Dominus tentavit Abraham tentatione decimâ; & dixit illi, Abraham: qui dixit, Ecce ego.*

Hierof. 2. *In montem Morija.*

Hierof. 8. *Et dixit Abraham, Sermo Domini parabit mihi ovem; quod si non, tu eris in holocaustum fili mi: & ibant ambo ipsi simul animo humili.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

33 *بنشاند درخت در بار شبع بخواند آنجا در نام يي خداي عالم *بنشست ابرهم در زمين
34 فلشتيم روزكاران بسياران*

* فصل بيست دوم *

1 *بود پسي از سخنهاي اينان وخدا آزمايش كرد مر ابرهم گفت باو ابرهم گفت اينك من*
2 *گفت بستان اكنون مر پسري تو مر يگانهي تو آنچه دوست داشتي مر يصحق وبرو بتو
بزمين آن موريه بر آور اورا آنجا بقربان ابر يكه آن كوهها آنچه گويم بتو*
3 شبگير كرد ابرهم در بامداد وآراسته كرد مر درازگوش او بستاند مر دو كودكان او با او ومر
يصحق پسر او بشكست هيزمها قربان بر خاست وبرفت بآن جا آنچه گفت باو خدا*
4 در روز آن سيمي برداشت ابرهم مر چشمان او بديد مر آن جا از دور*
5 گفت ابرهم بكودكان او بنشينيد بشما اينجا با آن درازگوش ومن وآن كودك برويم تا آنجا وسجود كنيم
وباز گرديم بشما*
6 بستاند ابرهم مر هيزمها آن قربان بنهاد ابر يصحق پسر او بستاند در دست
او مر آن آتش ومر آن كارد برفتند دو ايشان يك جا*
7 گفت يصحق بابرهم پدر او گفت
پدر من گفت اينك من پسر من گفت اينك آن آتش وآن هيزمها وكجا آن بره بقربان*
8 گفت ابرهم خدا بنمايد باو آن بره بقربان پسر من برفتند دو ايشان يك جا*
9 بيامدند بآن جا آنچه گفت باو خدا آبدان كرد آنجا ابرهم مر آن مذبح آراسته كرد مر آن هيزمها وببست مر
يصحق پسر او بنهاد اورا ابر آن مذبح از بالا بهيزمها*

33 Et plantatâ arbore in Beer-shebha invocavit ibi nomen Domini Dei seculi. 34 Et edit Abraham in terra Philishtim dies multos.

CAP. XXII.

1 *Fuit post verba ista, & Deus tentavit Abraham, & dixit ad eum, Abraham. Respondit, Ecce me.* 2 *Dixit, Cape nunc filium tuum, unicum tuum quem diligis, nempe Ishac, & vade tibi ad terram Moriah, & offer eum illic in oblationem super unum montium quem dixero tibi.* 3 *Antelucultò igitur surgens Abraham manè, stravit asinum suum: accepitque duos pueros suos secum, & Ishac filium suum: quumque fregisset ligna sacrificii, surrexit, & perrexit ad locum quem dixerat ei Deus.* 4 *Die tertio elevans Abraham oculos suos vidit locum à longè.* 5 *Dixitque Abraham pueris suis, Sedete vobis hic cum asino: ego verò & puer pergemus usque illuc, & adorabimus; ac revertemur ad vos.* 6 *Accipiens itaque Abraham ligna sacrificii, posuit ea super Ishac filium suum: ipsoque accipiente in manu sua ignem & cultrum, perrexerunt ambo illi simul.* 7 *Et locutus est Ishac ad Abraham patrem suum, dicens, Pater mi. Respondit, Ecce me, fili mi. Dixit, En ignem & ligna, sed ubi agnus in oblationem?* 8 *Respondit Abraham, Deus ostendet pro se agnum in oblationem, fili mi. Pergebantque ambo illi simul.* 9 *Quumque pervenissent ad locum quem dixerat ei Deus, ædificavit ibi Abraham altare, disposuitque ligna, & ligavit Ishac filium suum, & imposuit eum altari desuper ligna.*

תרגום יונתן בן עוזיאל

10 וישלח ואושיט אברהם ית ידיה ונסיב ית
סכינא למיכס ית בריה עני ואמר יצחק
לאבוי כפות יתי יאות דלא אפרכס מן
צערא דנפשי ונדחי לגובא דחבלא
וישתכח פסולא בקרבנך עינוי דאברהם
מסתכלן בעינוי דיצחק ועינוי דיצחק
מסתכלן למלאכי מרומא יצחק הוה חמי
יתהום ואברהם לא חמי יתהום ענין
מלאכי מרומא איתון חמון כדין יחידאין
דאית בעלמא חד נכיס וחד מתנכיס
דנכיס לא מעכב ודמתנכיס פשיט צווריה:
11 ויקרא וקרא ליה מלאכא דיי מן שמיא
ואמר ליה אברהם אברהם ואמר הא נא:
12 ויאמר ואמר אל תושיט ידך לטליא ולא
תעביד ליה מדעם ביש ארום כדון גלי
קדמי ארום דחלא דיי אנת ולא עכיבתא
13 ית ברך ית יחידך מני: וישא וזקף
אברהם ית עינוי וחזא והא דכרא חד
דאתברי ביני שמשתא דשכלול עלמא
אחיד בחרישותא דאילנא בקרנוי ואזל
אברהם ונסיב יתיה ואסיקהי לעלתא
14 חלף בריה: ויקרא ואודי וצלי אברהם
תמן באתרא ההוא ואמר בבעו ברחמין
מן קדמך יי גלי קדמך דלא הוה בלבבי
עומקא ופנית למעבד גזרתך בחדווא כדין
כד יהון בנוי דיצחק ברי עליין לשעת
אניקי תהוי מידכר להום ועני יתהום
ופריק יתהום ועתידין אינון כל דריא
קימין למהוי אמרין בטוורא הדין כפת
אברהם ית יצחק בריה ותמן אתגליית
15 עילוי שכינתא דיי: ויקרא וקרא מלאכא
דיי לאברהם תניינות מן שמיא: ויאמר
16 ואמר במימרי קיימית אמר יי חולף
דעבדת ית פתגמא הדין ולא מנעת ית
17 ברך ית יחידך: כי ברך ארום ברכא
אברכינך ואסגא אסגי ית בנך ככוכבי שמיא ויהי כחלא דעל כיף ימא ויירתון
18 בנך ית קרוי קומי סנאיהון: והתברכו ויתברכון בגין זכוות בנך כל עממי ארעא
19 חולף דקבילתא במימרי: וישב ודברו מלאכי מרומא ית יצחק ואובלוהי לבי
מדרשא דשם רבא והוה תמן תלת שנין ובההוא יומא תב אברהם לות עולימוי
וקמו ואזלו כחדא לבירא דשבע ויתיב אברהם בבירא דשבע:

Targ. Jonathan B. Uziel.

Et extendit Abraham manum ſuam, 10
& accepit gladium ad mactandum filium ſuum: reſpondens dixit Iſaac patri ſuo; Liga me probè, ne motitem præ afflictione animæ meæ, & impellamur in foveam perditionis, nam invenietur quid prophani in oblatione tua: Oculi Abrahami intenti erant in oculos Iſaac, & oculi Iſaac intenti erant in angelos excelſi; Iſaac videbat eos Abraham autē non videbat eos. Reſpondebant angeli excelſi, Venite, videte ſicut hos ſolos qui ſunt in mundo, unus mactat alter mactatur; qui mactat non differt, qui mactatur extendit collum ſuum. Vocavit autem ipſum Ange- 11
lus Domini ex cœlis, & dixit illi Abraham; & dixit, Ecce ego. Tum 12
dixit, Ne extendas manum tuam ad puerum, nec facias illi quicquam mali: quoniam jam revelatum eſt coram me quòd timens Dominum tu, neque impediviſti filium tuum unicum tuum à me. Tum levavit 13
Abraham oculos ſuos, & vidit: & ecce aries unus, qui creatus eſt inter veſperas fundationis mundi, comprehenſus erat in perplexitate arboris per cornua ſua: abiit ergò Abraham, & accepit eum, & obtulit eum in holocauſtum pro filio ſuo. Et gratias egit, & oravit Abraham 14
ibi in loco illo, & dixit; Obſecro per miſerationes à conſpectu tuo Domine, manifeſtum eſt coram te quòd non fuit in corde meo profunditas, ſed intentus fuerim ut facerem decretum tuum cum gaudio. Jam verò quando erunt filii Iſaac filii mei offerentes tempore anguſtiæ, memor ſis eorum, & exaudi eos, & libera eos: & dicant omnes generationes ſequuturæ; In monte iſto ligavit Abraham Iſaacum filium ſuum, & ibi revelata eſt ei divina majeſtas. Et vocavit angelus Do- 15
mini Abrahamum ſecundò ex cœlis. Et dixit; Per ſermonem meum ju- 16
ravi, dicit Dominus: Pro eo quòd feciſti rem hanc, nec prohibuiſti filium tuum, unicum tuum; Quòd benedicendo benedicam tibi, & multipli- 17
cando multiplicabo filios tuos ſicut ſtellas cœlorum, & erunt ſicut arena quæ eſt ad maris littus: & poſſidebunt jure hæreditario filii tui urbes coram inimicis ſuis. Et benedicentur propter meritum filii tui omnes 18
populi terræ; pro eo quòd auſcultâſti ſermoni meo. Et acceperunt an- 19
geli excelſi Iſaacum, & detulerunt eum in ſcholam Sem magni, & commoratus eſt ibi tres annos: eo verò ipſo die reverſus eſt Abraham ad pueros ſuos, & ſurrexerunt & abierunt ſimul in Beerſaba, & habitavit Abraham in Beerſaba.

ירושלמי

10 ופשט אברהם ית ידיה ונסיב ית
סכינא למכוס ית יצחק בריה עני
יצחק ואמר לאברהם אבוי אבא כפות
ידי יאות דלא בשעת צערי אפרכס
ואערבבה יתך וישתכח קורבנך פסיל
ואדחי לגובא דחבלא לעלמא דאתי
עינוי דאברהם הוו משוטטין בעינוי
דיצחק ועינוי דיצחק הוו משוטטין
במלאכי מרומא יצחק הוה חמי יתהון
אברהם לא חמי יתהון ביה בשעתא
נפקו מלאכי מרומא ואמרין אילין
לאלין אתון חמון תרין צדיקין יחידאין
בגו עלמא חד נכס וחד מתנכס דנכס
לא מעכב ודמתנכס פשט צוריה:
11 ואמר אברהם אברהם עני אברהם בלשן
בית קודשא ואמר הנני:
14 ופלח וצלי אברהם בשם מימריה דיי ואמר
את הוא יי דחמי ולא מתחמי בבעו
רחמין מן קדמך יי כולא גלי וידיע
קדמך דלא הוה בליבי פלגו בזמנא
דאמרת לי למקרבא ית יצחק ברי
ולמעבד יתיה עפר וקטם קדמך אלא
מן יד אקדימית בצפרא ועבדית ית
מימרך בחדוא וקיימית מימרך וכדין
בבעו רחמין מן קדמך יי אלהים כד
יהוון בנוי דיצחק עללין לשעת אננקי
תהוי מדכר להון עקידתיה דיצחק
אבוהון ושרי ושביק לחוביהון ופרוק
יתהון מן כל אננקי דעתידין דריא
למקם מן בתריה למהוי אמרין
בטור בית מקדשיה דיי קריב אברהם
ית יצחק בריה ובטורא הדין הוא
בית מקדשא אתגליית עלוי יקר
שכינתא דיי:

Hieroſolymitanum.

Hieroſ. 10 *Et extendit Abraham manum ſuam, & accepit gladium ad mactandum Iſaac filium ſuum. Reſpondit Iſaac & dixit Abrahamo patri ſuo; Pater mi, liga manus meas probè, ne horâ doloris mei trepidem & confundam te, & inveniatur oblatio tua vitioſa, & impellar in foveam perditionis in ſeculo venturo: oculi Abrahami diſcurrebant in oculos Iſaac, oculi autem Iſaac diſcurrebant in oculos angelorum excelſi; Iſaac videbat eos, Abraham non videbat eos. Eâ horâ exierunt Angeli excelſi, & dixerunt hi ad illos; Vos videtis duos juſtos ſolos in medio mundi, unus mactat, alter mactatur; qui mactat non differt, et qui mactatur extendit collum ſuum.* 11 *Et dixit Abraham, Abraham, reſpondit Abraham in lingua domûs ſanctæ et dixit, Ecce ego.* 14 *Et coluit & oravit Abraham in nomine ſermonis Domini, & dixit; Tu es Domine qui vides & non videris, Obſecro tuas miſerationes Domine: totũ manifeſtatũ & cognitum eſt coram te, quòd non fuerit in corde meo diviſio, eo tempore quo dixiſti mihi ut offerrem Iſaacum filium meum, & ut facerem eum pulverem & cinerem coram te, ſed ſtatim ſurrexi ſummo mane & feci verbum tuum cum gaudio, & adimplevi verbum tuum. Jam verò obſecro miſerationes tuas, ô Deus, quando filii Iſaac offerent horâ neceſſitatis, memor ſis illis ligationis ipſius Iſaac patris eorum, & ignoſcas & condonas peccata eorum, & redime eos ex omni neceſſitate: quia ſequuturæ generationes, poſt eum dicturæ ſunt, In monte domûs ſanctuarii Domini obtulit Abraham Iſaacum filium ſuum, & in monte hoc qui eſt domus ſanctuarii, manifeſtata eſt gloria divinitatis Domini.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

10 * بكشيد ابرهم مر دست او بستاند مر آن كارد بكشتن مر پسر او * بخواند باو 11
فرشتهي خدا از آن آسمان گفت ابرهم ابرهم گفت اينك من * گفت نكشي دست 12
تو بآن كودك ونكني باو هيچ چيز كه اكنون دانستم كه ترسيدگار خداي تو
ونه باز گرفتي مر پسري تو مر يگانهي تو از من * برداشت ابرهم مر چشمان او بديد واينك 13
نرميش پس گرفتار شده در شاخها درخت در شاخهاي او برفت ابرهم بستاند مر آن نرميش
بر آورد اويرا بقربان بجاي پسري او * بخواند ابرهم مر نام آن جاي او יי יראה آنچه گفته شود آن 14
15 روز در كوه יי ديدار آيد * بخواند فرشتهي خدا باابرهم دويم باره از آن آسمان * گفت در من 16
سوگند خوردم گفت خدا كه جزاي آنچه بكردي مر آن سخن اين ونه باز گرفتي مر پسري
تو مر يگانهي تو * كه آفرين كردن آفرين كنم ترا وبسيار كردن بسيار كنم مر نسل 17
تو چون ستارهاي آن آسمان وچون ريك آنچه ابر لب دريا ميراث گيرد نسل تو مر دروازه
دشمنان او * آفرين باشند در نسل تو همه قومها آن زمين جزا آنچه شنيدي در آواز من 18
* باز گشت ابرهم بكودكان او برخاستند وبرفتند [بيكجا] ببار شبع بنشست ابرهم در بار شبع 19

Extendenſque Abraham manum ſuam, accepit cultrum ad occidendum filium ſuum. 10 Tunc *vocans ad eum angelus Dei de cœlo, dixit; Abraham, Abraham.* 11 *Reſpondit, Ecce me. Dixit, Ne extendas manum tuam in puerum, neque facias ei ullam rem: quia nunc cognovi quòd timens Dei es tu, ſiquidem non retinuiſti filium tuum, unicum tuum à me.* 12 *Elevans* autem *Abraham oculos ſuos vidit, & ecce aries poſt* eum *captus in ramis arboris cornibus ſuis: pergenſ*que *Abraham accepit arietem,* & *obtulit eum in oblationem loco filii ſui.* 13 *Vocavit*que *Abraham nomen loci illius, Dominus videbit: quod dicitur hodiè, In monte Dominus apparebit.* 14 *Vocavit angelus Dei Abraham ſecundâ vice è cœlo;* 15 *Dicens, Per memet juravi dicit Deus, Quia propterea quòd feciſti hanc rem, & non retinuiſti filium tuũ, unicum tuum:* 16 *Benedicendo benedicam tibi, & multiplicando multiplicabo ſobolem tuam ſicut ſtellas cœli, & ſicut arenam quæ eſt ad litus maris;* & *hæreditariò accipiet progenies tua portam inimicorum ſuorum.* 17 Et *benedicentur in progenie tua omnes gentes terræ, propterea quòd auſcultâſti voci meæ.* 18 Tum *reverſo Abraham ad pueros ſuos, ſurrexerunt; & perrexerunt ſimul ad Beer-ſheba, ſeditque Abraham in Beer-ſheba.* 19

ירושלמי	תרגום יונתן בן עוזיאל	Targ. JONATHAN B. UZIEL.	*Hierosolymitanum.*

20 ויהי אחר והוה בתר פתגמיא האילין מן בתר דכפת אברהם ית יצחק ואזל
סטנא ותני לות שרה דאברהם נכס ית יצחק וקמת שרה ופננת ואשתנקת ומיתת
מן אניקא ואתא אברהם ובת בארחא ותניא לאברהם למימר הא ילידת מלכה
21 אוף היא אתרווחת בזכות דאחתה למילד בנין לנחור אחוך: את עוץ ית עוץ
22 בוכריה וית בוז אחוי וית קמואל רב קסומיא דארמאי: ואת וית כשד וית
23 חזו וית פלדש וית ידלף וית בתואל: ובתואל אוליד ית רבקה תמניא
24 אלין ילידת מלכא לנחור אחוי דאברהם: ופלגשו ופלקתיה ושמה ראומה וילידת
אוף היא ית טבח וית גחם וית תחש
וית מעכה:

ירושלמי 24 ופלקתיה ושמה:

Et accidit post res illas, postquam ligavit Abraham Isaacum, ut abiret Satan & referret Sara quod Abraham mactâsset Isaacum; tum surrexit Sara, & clamavit, & suffocata est & mortua præ angustia: tum venit Abraham & pernoctatus est in via, & nuntiavit Abrahamo, dicendo; Ecce peperit Milcha, etiam ipsa dilatata est, propter meritum sororis suæ, ad pariendum filios Nachoro fratri tuo. Uts primogenitum suum, & Buts fratrem ejus, & Kemuel principem divinationum Aramæi. Et Cheschedd, & Chazo, & Pildasch, & Jidlaph, & Bethuel. Et Bethuel genuit Ribkah: octo istos peperit Milcha Nachoro fratri Abrahami. Porrò concubina ejus, cujus nomen 24 erat Reuma, peperit etiam ipsa Tebach, & Gacham, & Tachasch, & Mahacha.

Hierof. 24 *Et concubina ejus, & nomen ejus.*

פ פ פ

כג

SECT. V.

CAP. XXIII.

ויהיו חיי שרה והוו חיי שרה מאה ועשרין ושבע שנין שני חייהא דשרה: 1
2 ומיתת שרה בקרית ארבע היא חברון
בארעא דכנען ואתא אברהם מן טוור
פולחנא ואשכחה דמיתת ויתיב למספד
3 לשרה ולמבכייה: ויקם וקם אברהם מן מחמי אפין על מיתיה ומליל עם בני
4 חתאה למימר: גר דייר ותותב אנא עמכון בבעו זבונו לי אחסנת קבורתא עמכון
5 ואיקבר ית מיתי תמן: ויענו ואתיבו בני חתאה ית אברהם למימר ליה:
6 שמענו קביל מיננא רבוננא רב קדם יי את ביננא בשפר קיברנא קבר ית מיתך אינש
7 מיננא ית קבורתיה לא ימנע מינך בגין דלא למיקבר מיתך: ויקם וקם אברהם
8 ונחן לעמא דארעא לבני חיתאה: וידבר ומליל עמהון למימר אין אית רעו עם
נפשכון למקבר ית מיתי מן מחמי אפיי קבילו מני ובעו עלי קדם עפרון בר צוחר:
9 ויתן ויזבון לי ית מערת כפילתא דיליה דמיתבניא בסטר חקליה בכסף שלים
10 יתנינה לי ביניכון לאחסנת קבורתא: ועפרון ועפרון יתיב בגו בני חיתאה ואתיב
עפרון חיתאה ית אברהם באנפי בני חיתאה לכל עלי תרע קרתיה למימר:
11 לא אדוני בבעו רבוני קביל מני חקלא יהבית לך ומערתא דביה לך יהבתה
12 למתנא באנפי בני עמי יהבתה לך איזל קבר מיתך: וישתחו ונחן ליה אברהם
באנפי בני חיתאה:

ירושלמי 2 ומיתת שרה בקרייתהון
דגובריא:

Et fuerunt vitæ Sara centum viginti septem anni, anni vitæ ipsius: Sara. Et mortua est Sara in Kiriath- 2 arba, ipsa est Hebron in terra Chanaan: & venit Abraham ex monte cultus, & invenit quòd mortua esset, & sedit ad lugendum Saram & ad flendum eam. Et surrexit Abra- 3 ham à conspectu facierum mortui sui, & loquutus est cum filiis Cheth, dicendo; Peregrinus & advena ego vobiscum: Obsecro vendite mihi 4 hæreditatem sepulturæ vobiscũ, ut sepeliam mortuum meum ibi. Et respon- 5 derunt filii Cheth Abrahamo, dicendo illi; Obsequere nobis domine no- 6 ster, magnus coram Deo tu *es* inter nos; in meliori sepulchrorum nostrorum sepeli mortuum tuum: quisquam ex nobis sepulchrum suum non prohibebit à te, quo minus sepelias mortuum tuum. Et surrexit Abra- 7 ham, & incurvavit se populo terræ, filiis Cheth. Et locutus est cum il- 8 lis, dicendo; Si est beneplacitum cum anima vestra, ut sepeliam mortuum meum à conspectu faciei meo, auscultate mihi & petite pro me coram Ephron filio Tsochar: Et vendat mihi speluncam duplicem suam, 9 quæ ædificata est in latere agri sui: argento pleno det eam mihi inter vos, in hæreditatem sepulchri. Ephron autem sedebat in medio filio- 10 rum Cheth. Et respondit Ephron Chittæus Abrahamo coram filiis Cheth, coram omnibus ingredientibus portam civitatis suæ, dicendo; Obsecro 11 domine mi ausculta me, agrum dedi tibi & speluncam quæ in eo est, tibi dedi eam dono: coram filiis populi mei dedi eam tibi; ito sepeli mortuum tuum. Et incurvavit se Abraham coram filiis Cheth. 12

Hierof. 2 *Et mortua est Sara in civitate Gigantum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

20 *بود پس آن سخنهاي ايشان آگاه شد بابرهم بگفتن اينك برايید ملكه نيز آن
21 پسران بنخور برادر تو * مر عوص نخست زاد او ومر بوز برادر او ومر قموال پدر ارم *
22
23 ومر كشد ومر حزو ومر فلدش ومر يدلف ومر بتوال * وبتوال برايانيد مر ربقه هشت
24 ايشان برايید ملكه بنخور برادر ابرهم * وسريتي او ونام آن راومه برايید نيز او مر طبح ومر
جحم ومر تحش ومر معكه *

*فصل بيست سيم *

1
2 *بودند زندگي شره صد وبيست وهفت سال سالهاي زندگي شره *بمرد شره در قريت
اربع آن حبرون در زمين كنعن بيامد ابرهم بتعزيت داشتن بشره وبگريستن آنرا *
3
4 *برخاست ابرهم از زبر روي مردهي او وسخن گفت بپسران حت بگفتن *غريب ومهمان
من او از شما بدهيد بمن گرفتن مقبره با شما وگور كنم مردهي من از پيش من *
5
6 *جواب دادند پسران حت مر ابرهم بگفتن باو * بشنو بايما خداوند من مهتر كردهي
خدا تو در ميان ايما در گزينترين گورجاي ايما گور كن مر مردهي تو مرد از ايما
7 مر گورجاي او نه باز گيرد از تو از گور كردن مردهي تو *برخاست ابرهم سجود كرد
8 بقوم آن زمين بپسران حت * سخن گفت بايشان بگفتن اگر هست رضاي جان شما
بگور كردن مر مردهي من از پيش من بشنويد بمن وشفعت خواهيد براي من در
9 عفرون پسر صحر * بدهد بمن مر مغارهي آن دولايي آنچه باو آنچه در كنار دشت او در
10 سيم تمام بدهد آنرا بمن [در ميان شما] بگرفتن گورجا *وعفرون نشينا در ميان پسران حت جواب
11 داد عفرون آن حتي مر ابرهم در حضور پسران حت بهمه آيان دروازهي شهر او بگفتن *نه
خداوند من بشنو بمن آن دشت بدادم بتو وآن مغاره آنچه درو بتو بدادم آنرا بچشم ديد
12 پسران قوم من بدادم آنرا بتو گور كن مردهي تو * سجود كرد ابرهم بپيش قوم آن زمين *

Fuit post verba hæc notificatum est ipsi Abraham, dicendo; Ecce peperit Milchah etiã ipsa filios Nahor fratri tuo, Us primogenitum suum, & Buz fratrem ejus, & Cemuel patrem Aram, Et Chesbed, & Hazu, & Phildash, & Jildaph, atque Bethuel: Et Bethuel genuit Ribcah: Octo istos peperit Milcah ipsi Nahor fratri Abraham. Et concubina ejus cujus nomen Reumah, peperit etiam ipsa Tebah, & Gaham, & Tahash, & Maachah.

CAP. XXIII.

Fuit vita Sarah centum & viginti & septem anni: tot fuerunt *anni vitæ Sarah.* Et *mortua est Sarah in Cirjath-arba: ipsa* est *Hebron in terra Chanaan: venitque Abraham ut consolationem haberet de Sarah, & ut defleret eam. Surgens* itaque *Abraham à desuper faciem mortui sui, locutus est ad filios Heth, dicendo; Peregrinus & hospes* sum *ego apud vos:* copiam *date mihi accipiendi sepulchretũ vobiscum, & sepulchro indam mortuum meum è conspectu meo. Responsũ dederunt filii Heth* ad *Abrahã, dicendo ei; Audi nos domine mi, Magnificatus à Deo es tu in medio nostri: in electissimo sepulchreto nostro sepeli mortuum tuum: vir è nobis sepulchretum suum non retinebit à te, ne sepulchro indas mortuum tuum.* Tum *surgens Abraham reverentiam exhibuit populo terræ,* nempe *filiis Heth: Et sermonem iniit cum eis, dicendo; Si sit beneplacitum animæ vestræ* me *sepelire mortuum meum è conspectu meo, audite me, & intercedite pro me apud Ephron filium Sohar,* Ut *det mihi speluncam duplicem, quæ est ei,* quæ scil. *in extremo agri sui: argento pleno det eam mihi in medio vestri in possessionẽ sepulchreti. (Ephron autem sedens in medio filiorum Heth.) Respondit Ephron Hittæus ad Abraham in præsentia filiorum Heth, omnium* scil. *venientium portam civitatis suæ, dicendo; Nequaquam domine mi, audi me; agrum dedi tibi, & speluncam quæ est in eo, tibi* inquam *dedi eam in conspectu oculorum filiorum populi mei dedi eam tibi: sepulchro indas mortuum tuum.* Tunc *reverentiam exhibuit Abraham in conspectu populi terræ.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. Hierosolymitanum.

13 וידבר ומליל עם עפרון באנפי עמא דארעא למימר ברם אם אנת צבי למעבד לי טיבו
קביל מני אתן כספא דמי חקלא סב מני ואקבור ית מיתי תמן: ויען ואתיב עפרון 14
ית אברהם למימר ליה: אדוני רבוני קביל מני ארע דטימין דידה ארבע מאה 15
סלעין דכסף בינא ובינך מה היא וית מיתך קבר: וישמע וקביל אברהם מן עפרון 16
ותקל אברהם לעפרון ית כספא דמליל באנפי בני חיתאה ארבע מאה סלעין דכסף טב עברין בכל פתור ומתקבלין בכל פרקמטיא: ויקם וקם זבין חקל 17
עפרון די בכפלתא דקדם ממרא חקלא ומערתא דביה וכל אילנא דבחקלא דבכל
תחומיה חזור חזור: לאברהם לזבינוי באנפי בני חיתאה לכל עלי תרע 18
קרתיה: ואחרי כן ומן בתר כדין קבר אברהם ית שרה אנתתיה למערת חקיל 19
כפילתא דעל אנפי ממרא היא חברון בארעא דכנען: ויקם וקם חקלא ומערתא 20
דביה לאברהם לאחסנת קבורתא מן בני חיתאה:

ירושלמי 16 ארבע מאה סלעין דכסף עברין לכל פתור ומתקבלין בכל פרקמטיא:

כד

1 ואברהם ואברהם סיב על ביומין ומימרא דיי בריך ית אברהם בכל מיני
ברכתא: ויאמר ואמר אברהם לאליעזר 2
עבדיה סבא דביתיה דשליט בכל
אפותיקי דיליה שוי כדון ידך בגזירת
מהולתי: ואשביעך ואומינך בשום 3
מימרא דיי אלהא דמותביה בשמי מרומא הוא אלהא דשולטניה על ארעא
די לא תסב איתא לברי מבנתהון דכנענאי די אנא יתיב ביניהון: כי אלהן 4
לארעי ולבית גניסתי תיזיל ותסב אתתא לברי ליצחק: ויאמר ואמר ליה עבדא 5
מאים לית צבות אתתא למיתי בתריי לארעא הדא האתבא אתיב ית ברך לארעא
די נפקתא מתמן: ויאמר ואמר ליה אברהם אסתמר לך דילמא תתיב ית ברי 6
לתמן: יי אלהא דמותביה בשמי מרומא דדברני מן בית אבא ומן ארע 7
ילדותי ודמליל לי ודקיים עלי למימר לבנך אתן ית ארעא הדא הוא יזמן
מלאכיה לקמך ותיסב איתא לברי מתמן:

ירושלמי 2 ואמר אברהם לעבדיה שליטא דהוה שליט בכל מה דידיה שוי כען ידך תחות ירך קימי:

Et loquutus est cum Ephron coram populo terræ, dicendo; Utique si 13
tu velis facere mecum beneficentiam, ausculta me: dabo argentum pre-
tii agri, accipe ex me; & sepeliam mortuum meum ibi. Et respondit 14
Ephron Abrahamo, dicendo illi: Domine mi ausculta me; Terra cujus pre- 15
tium *est* quadringenti sicli argentei, inter me & inter te quid est? Igitur
mortuum tuum sepeli. Et acqui- 16
evit Abraham ipsi Ephron: & appendit Abraham Ephroni argentum, de quo loquutus erat coram filiis Cheth; quadringentos siclos
argenteos bonos, transeuntes per omnem mensam, & qui recipi possent in
omni negotiatione. Et stetit venditus ager Ephron, in quo *erat* duplex 17
spelunca quæ *est* è regione Mamre; ager & spelunca quæ in eo *est*, &
omnes arbores qui *sunt* in agro, in omni termino ejus per circuitum.
Ipsi Abraham in possessionem coram filiis Cheth, coram omnibus inquam 18
ingredientibus portam civitatis. Et postea sepelivit Abrahã Saram uxorem 19
suam in spelunca agri duplice, quæ *est* è regione Mamre, illa *est* Hebron,
in terra Chanaan. Et confirmatus est ager, & spelunca quæ in eo *erat*, 20
Abrahamo in hæreditatem sepulchri à filiis Cheth.

Hier. 16. *Quadringentos siclos argenti transeuntes ad omnem mensam, & qui recipi possent in omni negotiatione.*

CAP. XXIV.

Abraham autem cùm senuisset, & provectæ esset jam ætatis, & sermo Do- 1
mini benedixisset Abrahamo omni
speciè benedictionis: Tum dixit 2
Abraham Eliezero servo suo seniori domus suæ, qui dominabatur in omnem thesaurum ejus; Pone nunc manum tuam in sectione
circuncisionis meæ. Et jurare fa- 3
ciam te in nomine sermonis Domini Dei, cujus habitatio *est* in cœlis
excelsis, ille est Deus cujus dominium *est* super terram, quòd non acci-
pies uxorem filio meo ex filiabus Chananæorum, in medio quorum ha-
bito. Sed ad terram meam, & ad domum nativitatis meæ ibis: & 4
accipies uxorem filio meo Isaaco. Tum dixit illi servus; Fortè nolu- 5
erit mulier venire post me in terram hanc: an reducendo reducam filium
tuum in terram ex qua egressus es? Et dixit illi Abraham; Caveas tibi ne 6
reducas filium meum eò. Dominus De⁹ cujus habitatio *est* in cœlis excelsis, 7
qui tulit me de domo patris & ex terra nativitatis meæ, & qui loquutus est
ad me, & qui juravit mihi, dicendo; Filiis tuis dabo hanc terram:
ille præstò mittet angelum suum coram te, ut accipias uxorem filio
meo indé.

Hier. 2. *Et dixit Abraham servo suo procuratori, qui potestatem habebat in omnia quæ illius erant; Pone nunc manum tuam sub femore fœderis mei.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

13 * سخن گفت بعفرون در حضور قوم آن زمين بگفتن خاصه اگر تو كاشكي بشنوي بمن بدهم
14 سيم آن دشت بستان از من و گور كنم مر مردهي من آنجا * جواب داد عفرون مر ابرهم بگفتن
15 باو * خداوند من بشنو بمن زمين چهار صد مثقال سيم ميان من وميان تو چيست ومر
16 مردهي تو گور كن * بشنيد ابرهم بعفرون مثقال كرد ابرهم بعفرون مر آن سيم آنچه سخن گفت
17 در حضور پسران حت چهار صد مثقال سيم گذرا ببازرگان * برخاست دشت عفرون آنچه در
18 دولايي آنچه بپيش ممرا آن دشت وآن مغاره آنچه درو وهمه آن درخت آنچه در دشت آنچه در
همه حد او گرداگرد * بابرهم بخريدن بچشم ديد پسران حت در همه آيان دروازهي شهري او *
19 وپس همچنين گور كرد ابرهم مر سره زن او بمغاره دشت آن دولايي ابر پيش ممرا آن حبرون
20 در زمين كنعن * درست شد آن دشت وآن مغاره آنچه درو بابرهم بگرفتن گورجا از نزد
پسران حت *

Et *sermonem iniit cum Ephron in* 13
præsentia populi terræ, dicendo; Ve-
runtamen si tu volueris, *(utinam*
audias me,) dabo argentum agri: ac-
cipe à me, & sepeliam mortuum me-
um ibi. Responsum dedit Ephron 14
ipsi Abraham, dicendo ei; Domine 15
mi, audi me, terra quadringentorum
siclorum argenti, inter me ac inter
te quid est? mortuum itaque tuum
sepeli. Auscultavit Abraham ipsi 16
Ephron, & appendit ipsi Ephron ar-
gentum quod dixerat in præsentia
filiorum Heth, quadringentos siclos
argenti transeuntis inter mercato-
res. Stetit itaque *ager Ephron qui* 17
in Duplicitate, qui est *ante Mam-*
re; ager, & spelunca quæ in eo, o-
mnisque arbor quæ in agro, quæ scil.
in toto termino ejus circumcirca,
Ipsi *Abraham in emptionem, in con-* 18
spectu oculorum filiorum Heth, in-
ter omnes ingredientes portam civi-
tatis ejus. Ac posteà sepelivit 19
Abraham ipsam Sarah uxorẽ suam
in spelunca agri Duplicitatis, è re-
gione Mamre: ipsa est *Hebron in ter-*
ra Chenaan. Ratus est itaque *ager* 20
& spelunca quæ in eo ipsi *Abraham*
in possessionem sepulchreti à filiis
Heth.

* فصل بيست چهارم *

1 * وابرهم پير آمد در روزگاران وخدا آفرين كرد مر ابرهم در همه * گفت ابرهم ببندهي او 2
3 پير خانهي او آن مسلط در همه آنچه باو بنه اكنون دست تو فرود ران من * سوگند دهم
ترا در خداي آن آسمان و خداي آن زمين آنچه نستاني زن بپسري من از دختران آن كنعني
4 آنچه من نشينا در ميان او * كه بزمين من وبمولود جاي من بروي وبستاني زن بپسري
5 من بيصحق * گفت باو آن بنده مگر نمراد كند آن زن برفتن پس من بآن زمين اين ها
6 بار گردانيدن بازگردانم مر پسري تو بآن زمين آنچه بيرون آمدي از آنجا * گفت باو ابرهم حاذر
7 باش بتو تا نبازگرداني مر پسري من بآنجا * خداي آن آسمان آنچه بستاند مرا از خانهي پدري
من واز زمين مولود جاي من وآنچه سخن گفت بمن وآنچه سوگند خورد بمن بگفتن بنسل
تو بدهم مر آن زمين اين او بفرستد فرشتهي بپيش تو وبستاني زن بپسري من از آنجا *

CAP. XXIV.

Et *Abraham senex processerat* 1
in diebus, ac Deus benedixerat ipsi
Abraham in omnibus. Dixit ergo 2
Abraham servo suo, seniori domûs
suæ, qui præerat omnibus quæ erant
ei; Pone nunc manum tuam sub fe-
more meo: Jusjurandum do tibi per 3
Deũ cœli et Deũ terræ, quòd non ca-
pies uxorẽ filio meo de filiabus Che-
naanæi, inter quem ego sedeo: Quia 4
ad terram meam & ad locum nati-
vitatis meæ perges, et capies uxorem
filio meo Ishac. Dixit ei servus, 5
Fortassis non volet mulier ire post
me ad terram hanc; num reducendo
reducam filiũ tuum ad terram undè
egressus es? Dixit ei Abraham, Cau- 6
tus sis tibi ne reverti facias filium
meum illuc. Deus cœli qui tulit me 7
de domo patris mei, & de terra ac
loco nativitatis meæ, & qui allo-
quutus est me, quique juravit mi-
hi, dicendo; Progeniei tuæ dabo
terram hanc, ipse mittet angelum
coram te, & accipies uxorem filio
meo indè.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. VZIEL. *Hierosolymitanum.*

ואם לא : וְאִם לֵית צְבוּת אִתְּתָא לְמֵיתֵי בַּתְרָךְ וְתִזְדַּכֵּי מִמּוֹמָתִי דָא לְחוֹד יַת 8
בְּרִי לָא תְתִיב לְתַמָּן : וישם וְשַׁוִּי עַבְדָּא יַת יְדֵיהּ בִּגְזֵרַת מְהוּלְתָא דְאַבְרָהָם 9
רִבּוֹנֵיהּ וְקַיֵּים לֵיהּ עֵיסַק פִּתְגָּמָא הָדֵין :
ויקח וּדְבַר עַבְדָּא עַשְׂרָא גַמְלִין מִן גַּמְלֵיהּ 10
רִבּוֹנֵיהּ וַאֲזַל כָּל שְׁפַר אַפּוֹתִיקֵי דְרִבּוֹנֵיהּ
בִּידֵיהּ וְקָם וַאֲזַל לַאֲרָם דְּעַל פְּרָת לְקַרְתָּא דְנָחוֹר : ויברך וְאַרְבַּע גַּמְלַיָּא מִבְּרָא 11
לְקַרְתָּא לְבֵירָא דְמַיָּא לְעִדַּן רַמְשָׁא לְעִדַּן דְּנָפְקָן מַלְיָאתָא : ויאמר וַאֲמַר יְיָ אֱלָהָא 12
דְרִיבּוֹנִי אַבְרָהָם זַמִּין כְּעַן אִיתְּתָא מְהַגְנָא קוֹמֵי יוֹמָנָא וְעִיבַד טִיבוּ עִם רִבּוֹנִי
אַבְרָהָם : הנה הָא אֲנָא קָאֵי עַל עֵינָא דְמַיָּא וּבְנָתְהוֹן דַּאֲנָשֵׁי קַרְתָּא נָפְקָן לְמִמְלֵי 13
מוֹי : והיה וּתְהֵי רִיבָא דְאֵימַר לָהּ אַרְכִינִי כְדוֹן לְגִינִיךְ וְאֶשְׁתֵּי וְתֵימַר שְׁתֵי וְאוּף 14
גַּמְלָיךְ אַשְׁקֵי יָתָהּ זַמֵּינְתָּא בְמַזָּלָא לְעַבְדָּךְ לְיִצְחָק וּבָהּ אִינְדַּע אֲרוּם עֲבַדְתָּא טִיבוּ
עִם רִבּוֹנִי : ויהי וַהֲוָה בְשַׁעְתָּא קַלִּילָא הוּא עַד כְּדוֹן לָא פְסַק לְמַלָּלָא וְהָא רִבְקָה 15
נָפְקַת דְּאִתְיְלִידָא לִבְתוּאֵל בַּר מִלְכָּה אִנְתְּתֵיהּ דְנָחוֹר אָחוּי דְאַבְרָהָם וּלְגִינְתָּהּ עַל
כַּתְפָהָא : והנערה וְרִיבָא שַׁפִּירָא לְמֵיחְמֵי לַחֲדָא בְתוּלְתָּא וּגְבַר לָא יְדָעָהּ 16
בְּמִשְׁכְּבָהּ וּנְחָתַת לְעֵינָא וּמְלַת לְגִינְתָּא וּסְלֵיקַת : וירץ וּרְהַט עַבְדָּא לְקַדְמוּתָהָא 17
וַאֲמַר אַטְעֲמִינִי כְדוֹן קַלִיל מוֹי מִן לְגִינִיתִיךְ : ותאמר וַאֲמַרַת שְׁתֵי רִבּוֹנִי וְאוֹחִיאַת 18
וַאֲחִיתַת לְגִינְתָּהּ עַל יְדָהּ וְאַשְׁקִיתֵיהּ : ותכל וּפְסַקַת לְאַשְׁקִיוּתֵיהּ וַאֲמַרַת אוּף 19
לְגַמְלָךְ אִימְלֵי עַד דִּיסַפְקוּן לְמִשְׁתֵּי :
ותמהר וְאוֹחִיאַת וְרוֹקִינַת לְגִינְתָּא 20
לְמוּרְכְּוַות בֵּית שַׁקְתֵי וּרְהָטַת תּוּב לְבֵירָא
לְמִמְלֵי וּמְלַת לְכָל גַּמְלוֹי : והאיש וְגַבְרָא הֲוָה מַמְתִּין לָהּ וּשְׁתֵיק לְמִנְדַּע הַאַצְלַח יְיָ 21
אָרְחֵיהּ אִין לָא : ויהי וַהֲוָה כַּד סְפִיקוּ גַמְלַיָּא לְמִמְלֵי וּנְסִיב גַּבְרָא קְדָשָׁא דְדַהֲבָא 22
דְּרַכְמוֹנָא מַתְקָלֵיהּ קְבֵל דְּרַכְמוֹנָא לְגוּלְגַּלְתָּא דְּאִיטְמוּסִין בְּנָהָא לְמֵיתַב לְעִיבִידַת
מַשְׁכְּנָא וּתְרֵין שֵׁירִין יְהַב עַל יְדָהָא מַתְקַל עֲשַׂר סִלְעִין דְּדַהֲבָא סְכוּם מַתְקַלְהוֹן קְבֵל
תְּרֵין לוּחַיָּא דִכְתִיבִין בְּהוֹן עֲשַׂרְתֵּי דִבְרַיָּא : ויאמר וַאֲמַר בְּרַת מַאן אַתְּ תְּנִי כְדוֹן לִי הַאִית 23
בֵּית אֲבוּךְ אֲתַר כָּשֵׁר לָנָא לִמְבַת : ותאמר וַאֲמָרַת לֵיהּ בְּרַת בְּתוּאֵל אֲנָא בַּר מִלְכָּה 24
דִילִידַת לְנָחוֹר : ותאמר וְתָנַת לְמֵימַר לֵיהּ אוּף תִּיבְנָא אוּף אַסְפַּסְתָּא סַגֵּי עִמָּנָא אוּף אֲתַר כָּשֵׁר לִמְבַת : 25

ירושלמי 10 וְכָל שְׁפַר אַפּוֹתִיקֵי דְרִבּוֹנֵיהּ בִּידֵיהּ וְקָם וַאֲזַל לַאֲרָם דְּעַל פְּרַת נַהֲרִים :

ירושלמי 20 וְזָרִזַת וְאַחְתַת מוֹרְכְּתָהּ לְגוֹ שַׁקְיָא וּמְלַת וְאַשְׁקַת לְכָל גַּמְלוֹהִי :

Quod si noluerit uxor venire post te, tum innocens eris à juramento meo hoc: tantùm filium meum ne reducas eo. Et posuit servus manum suam in sectione circuncisionis Abrahami heri sui, & juravit illi propter hanc rem. Et accepit servus de- 10 cem camelos ex camelis heri sui, & abiit, omne *enim* pulchrum penu heri sui in manu ejus *erat*: & ita surrexit, & abiit in Aram, quæ *sita erat* ad Euphratem, in civitatem Nachor. Et recumbere fecit camelos extra civitatem ad fontem aquarum, sub tempus vesperæ, quo tempore exeunt haustrices. Et dixit; Domine Deus heri mei Abraham, dispone nunc uxorem decentem coram me hodie, & fac beneficentiam cum hero meo Abraham. Ecce ego sto ad fontem aquarum, & filiæ hominum civitatis exeunt ad hauriendum aquam. Et erit puella ad quam dixero; Inclina nunc cadum tuum ut bibam; & dicet, Bibe, & etiam camelos tuos potabo: eam parâsti providenter servo tuo Isaac: & eo sciam te fecisse misericordiam cum hero meo. Accidit minimo momento, ipse adhuc non cessaverat loqui, & ecce Rebecca exibat quæ nata est Bethueli, filio Milchæ uxoris Nachor fratris Abrahami, & cadus ejus erat super humerum ejus. Et puella pulchra visu valde, virgo, & vir non noverat eam concubitu: descendit itaque ad fontem, & implevit cadum, & ascendit. Et cucurrit servus obviam ei, & dixit; Gustare fac me nunc paululum aquæ ex cado tuo. Et respondit; Bibe domine mi: & festinavit, ac deposuit cadum suum super manum suam, deditque ei potum. Et finiit potare eum, tum dixit; Etiam camelis tuis hauriam, donec finierint bibere. Et festinavit, & 20 evacuavit cadũ in canalem adaquationis, & cucurrit rursus ad fontem ad hauriendum, & hausit omnibus camelis ejus. Porro vir ille expecta- 21 bat eam; & silebat, ut cognosceret, num prosperavisset Dominus viam suam, an non. Et accidit quando cessavissent cameli haurire, tum accepit vir inaurem auri, cujus pondus erat drachma, ex adverso drachmæ in caput quam filii ipsius soluturi *erant* ad opus tabernaculi: & duas armillas posuit super manus ejus ponderis decem siclorum aureorũ, quorũ siclorum summa *erat* è regione duarũ tabularum, in quib⁹ scripta *erant* decem verba. Tum dixit; Filia cujus tu? indica nunc mihi: num est domi patris tui locus idone⁹ nobis ad pernoctandum? Et dixit illi; Filia Bethuelis ego, filii Milcha, quem genuit Nachoro. Et narravit dicendo illi; Etiam palea etiam migma multum nobiscum, etiam locus idoneus ad pernoctandum.

Hier. 10. *Et omne pulchrum penu domini sui erat in manu ejus: & surrexit & abiit in Syriam, quæ est ad Euphratem fluviorum.*

Hier. 20. *Et festinavit, & demisit hydriam suam in medium canalis & implevit, & adaquavit omnes camelos.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* واكر نمراد كند [آن زن] برفتن پس تو آزاد باشي از سوكند من اين خاصه مر پسري من نه 8
بازكرداني بآنجا * بنهاد آن بنده مر دست او فرود ران ابرهم خداوند او سوكند خورد باو ابر آن 9
سخن اين * بستاند آن بنده ده شترها از شترهاي خداوند او برفت وهمه نيك ترين خداوند 10
او در دست او برخاست وبرفت بارم نهريم بشهر نحور * زانو كرد آن شترها از بيرون بشهر بچاه 11
آن آب بوقت ايوار بوقت بيرون آمدن آن آب كشان * كفت : خداي خداوند من ابرهم فراز 12
رس اكنون بپيش من اين روز وبكن فضل با خداوند من ابرهم * اينك من استيده ابر 13
چشمهي آب ودختران مردمان آن شهر بيرون آيان بكشيدن آب * وباشد آن دختر آنچه كويم 14
بآن ميل ده اكنون سبوي تو وبياشامم وكويد بياشامج ونيز شترهاي ترا آب دهم آنرا نامزد
كردي ببندهي تو بيصحق ودر آن بدانم كه كردي فضل بخداوند من * بود او پيش 15
تمام كرد بسخن كفتن واينك ربقه بيرون آيا آنچه برازييد ببتوال پسر ملكه زن نحور برادر
ابرهم وسبوي آن ابر كتف آن * وآن دختر نيكو ديدار بغايت بكر ومرد ندانست آنرا فرود 16
شد بآن چشمه پر كرد سبوي آن بر آمد * بدويد آن بنده بپيدرهي آن كفت بچشان مرا 17
اكنون اندك آب از سبوي تو * كفت بياشامج خداوند من شتاب كرد فرود آورد سبوي آن 18
ابر دست آن وآب داد آنرا * تمام كرد بآب دادن اورا كفت نيز بشترهاي تو آب كشم تا كه 19
تمام كنند بآهنجيدن * شتاب كرد بپرداخت سبوي آن بآن آب خانه بدويد نيز بآن چاه 20
بآب كشيدن آب كشيد بهمه شترهاي او * وآن مرد حيرت باشا بآن خاموش باشا بدانستن 21
ها فيروز آورد خدا راه او واكر نه * بود چون آنچه تمام كردند آن شترها بآهنجيدن بستاند 22
آن مرد شنف طلا نيم مثقال وزن او ودو دستوانها ابر دستهاي آن ده مثقال طلا وزن ايشان *
* كفت دختر كيستي تو آكاه كن اكنون بمن هاهست خانهي پدر تو جا بايما بمنزل 23
كردن * كفت دختري ببتوال من پسر ملكه آنچه برازييد بنحور * كفت باو نيز كاه نيز علف 24 25
بسيار نزد ايما نيز جا بمنزل كردن *

Quòd si noluerit mulier ire post te, liber eris à juramento hoc meo: duntaxat filiũ meum ne reducas illuc. Ponens itaque servus manum suam sub femore Abraham domini sui, juravit ei de verbo hoc. Et accipiens servus decem camelos è camelis domini sui, abiit: (erat autem optimum quodlibet domini sui in manu ejus:) surrexit inquam & abiit in Aram-Naharaim in civitatem Nahor. Et congenulare fecit camelos extra urbem ad puteum aquæ tempore vespertino, tempore egressûs haustricium aquæ, Dicens; Domine Deus heri mei Abraham, occurre nunc mihi hâc die, & fac beneficentiam domino meo Abraham. Ecce ego sto juxta fontem aquæ, & filiæ virorum civitatis exeunt ad hauriendum aquam: Et erit puella cui dixero, Inclina nunc hydriam tuam, et bibam: & dixerit, Bibe, & etiam camelis tuis aquam dabo: Ipsam nomine designâsti servo tuo Ishac: et in eo cognoscam quòd fecisti beneficium domino meo. Fuit, antequam ipse finisset verba proferre, & ecce Ribcah egrediebatur, quæ nata erat Bethueli filio Milcah uxoris Nahor fratris Abraham: & hydria ejus erat super scapulam suam, Et puella bona erat aspectu valdè, virgo, & homo non cognovisset eam: quæ descendens ad fontem implevit hydriam suam, & ascendit. Tunc currens servus in occursum ejus, dixit; Gustandum præbe mihi nunc pauxillum aquæ de hydria tua. Dixit, Bibe domine mi: & festinans deorsum tulit hydriam suam super manum suam, & aquam dedit illi. Postquam finivisset aquam dare ei, dixit; Etiam camelis tuis aquam hauriam, usque quò finierint bibere. Festinavit ac deplevit hydriam suam in aquarium; cucurrit etiam ad puteum ad aquam hauriendum, & aquam hausit pro omnibus camelis ejus. Porrò vir obstupefactus erat in ea, taciturnus existens ad sciendum an secundâsset Deus viam ejus, necne. Fuit, quando finissent cameli bibere, sumpsit vir inaurem auream, dimidium sicli pondus ejus: & duas armillas posuit super manus ejus, decem sicli auri pondus earum. Dixitque, Filia cujus es tu? notam fac jam mihi: num est in domo patris tui locus nobis ad divertendum? Respondit, Filia Bethuel ego sum filii Milchah, quem peperit ipsi Nahor. Porro dixit ei, Etiam palea & pabulum multum est apud nos; etiam locus ad divertendum.

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

26 ויקד וגחן גברא וסגיד קדם יי דזמין קדמוי איתתא מהגנא : ואמר ואמר
27 בריך שמא דיי אלהיה דריבוני אברהם די לא מנע טיבותיה וקושטיה מן רבוני
אנא בזכותיה באורח תקנא דברני יי בית אחוי דריבוני : ותרץ ולרבקה
29 ולרבקה אחא ושמיה לבן ורהט לבן לות גברא לברא לעיינא : ויהי והוה כדי
30 חמא ית קדשא וית שירייא על ידי אחתיה וכד שמע ית פתגמי רבקה אחתיה
למימר כדון מליל עמי גברא ואתא לות גברא והא קאי עלוי גמליא על עינא :
31 ויאמר וחשיב לבן דהוא אברהם ואמר עול בריכא דיי למא אנת קאי בברא ואנא
32 פניית ביתא מפולחנא נוכראה ואתר אתקינת לגמלייא : ויבא ועל גברא לביתא ושרי
זממי גמליא ויהב לבן תבנא ואספסתא לגמליא ומוי למשזוג רגלוי ורגלי גובריא די
33 עמיה : ויושם וסדרו קומיה למיכול תבשילא דביה סמא דקטול וארגיש ביה ואמר
34 לא איכול עד דאמליל פתגמיי ואמר מליל : ויאמר ואמר עבדא דאברהם אנא : וה
35 ויי בריך ית רבוני לחדא ורבא ויהב ליה עאן ותורין וכספא ודהבא ועבדין ואמהן
36 וגמלין וחמרין : ותלד וילידת שרה איתת רבוני בר לרבוני בתר דסיבת ויהב ליה
37 ית כל דיליה : וישביעני ואומי יתי רבוני למימר לא תסב איתתא לברי מבנת
38 כנענאי דאנא יתיב בארעהון : אם אלהן לבית איבא תיזיל ולייחוסי ותסב איתא
39 לברי : ואומר ואמרית לרבוני מאים לא תיתי איתתא בתרי : ויאמר ואמר לי יי
40 דפלחית קומוי יזמין מלאכיה עמך ויצלח ארחך ותסב איתתא לברי מן יחוסי
41 ומגניסת בית איבא : או בכין תהוי מסומתי אין תיעול לבית יחוסי ואין לא ינתנון
42 לך ותהי זכאי ממומתי : ואבא ואתית יומנא לעינא ואמרית יי אלהיה דרבוני
43 אברהם אין איתך כדון מצלח ארחי דאנא אזיל עלה : הנה הא אנא קאי על עינא
דמיא ותהי ריבא דתיפוק למימלי ואמר לה אשקיני כדון קליל מוי מן לגיניתך :
44 ואמרה ותימר לי אוף אנת שתי אוף לגמלך אמלי היא אנתתא דזמין יי במזלא לבר
רבוני :

Et inclinavit se vir ille, & adoravit coram Domino, quòd præparâsset co- 26
ram eo uxorem decentem. Et dixit; Benedictum nomen Domini Dei 27
heri mei Abraham, qui non prohibuit beneficentiam suam & veritatem
suam ab hero meo: me propter meritum illius per viam rectam deduxit Do-
minus in domum fratris heri mei. *Deest Versus* 28. Ipsi autem 29
Rebeccæ *erat* frater, cujus nomen *erat* Laban: & cucurrit Laban ad ho-
minem foràs ad fontem. Et accidit quando vidit inaurem & monile 30
in manibus sororis suæ, & quando audivit verba Rebeccæ sororis suæ
dicendo; sic loquutus est mecum vir ille: venit ad virum illum, & ecce
stabat juxta camelos ad fontem. Cogitabat autem Laban hunc esse Abraha- 31
mum, dixit itaque; Ingredere benedicte Dei: Cur tu stas foris, cum
ego purgaverim domum à cultu alieno, & locum paraverim camelis?
Et ingressus est vir ille domum, & solvit capistra camelorum, & dedit 32
Laban paleam & migma camelis, & aquas ad lavandum pedes ejus, & pedes
virorum qui cum eo erant. Et ordine posuerunt coram eo ad edendum 33
pulmentum, in quo erat venenum mortale: & animadvertit illud, &
dixit; Non comedam donec loquutus ero verba mea: & dixit; Loquere. 34
Tum dixit; Servus Abrahæ ego. Deus autem benedixit hero meo valde, 35
& crevit: & dedit illi oves, & boves, argentum & aurum, servos &
ancillas, camelos & asinos. Et peperit Sara uxor heri mei filium hero 36
meo, postquam senuit: cui dedit quæcunque sua erant. Et jurare fecit 37
me herus meus, dicendo; Non accipies uxorem filio meo ex filiabus
Chananæorum, in terra quorum habito. Sed ad domum patris mei ibis, 38
& ad prosapiam meam: & accipies uxorem filio meo. Tum dixi 39
hero meo; Fortè non veniet uxor post me. Et dixit mihi; Dominus 40
coram quo colui destinabit Angelum suum tecum, ut prosperum reddat
iter tuum, & accipias uxorem filio meo ex prosapia mea, & generati-
one domus patris mei. Tunc innocens eris à juramento meo, si vene- 41
ris ad domum prosapiæ meæ; & si non dederint, tum eris immunis à
juramento meo. Porro veni hodie ad fontem, & dixi; Domine Deus 42
heri mei Abraham; si jam prosperum reddis iter meum, quod ingressus
sum. Ecce ego sto ad fontem aquarum: sit puella quæ exiverit ad 43
hauriendum, ad quam dixero; Pota me nunc paululum aquæ ex cado
tuo: Et dixerit ad me; Etiam tu bibe, etiam camelis tuis hauriam: 44
ipsa sit uxor, quam præparavit Dominus in decreto *suo* filio
heri mei.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

26 27 * ركوع كرد آن مرد وسجود كرد بحضرت خدا * گفت آفرين است :: خداي خداوند
من ابرهم آنچه نه گذاشت فضل او وراستي او از نزد خداوند من من مرا در راه
28 گذراند خدا خانهي برادري خداوند من * بدويد آن دختر آگاه كرد بخانهي
29 مادر آن چون سخنهاي آن اينان * وبربقه برادري ونام او لبن بدويد لبن بآن مرد بآن
30 بيرون بآن چشمه * بود چون ديدن مر آن شنف ومر آن دستوانها ابر دست
خواهري او وچون شنيدن او مر سخنهاي ربقه خواهري او بگفتن چنين سخن
گفت بمن آن مرد بيامد بآن مرد واينك استيده ابر آن شترها ابر آن چشمه
31 32 * گفت بيا آفرين كرده خدا چرا بياستي دربيرون ومن پرداختم آن خانه وجا بشترها * بيامد آن
مرد بآن خانه بگشاد آن شترها بداد كاه وعلف بشترها وآب بشستن پاهاي او وپاهاي آن مردمان
33 آنچه با او * ونهاده شد بپيش او بخوردن گفت نه خورم تا اگر سخن گويم سخنهاي من
34 35 گفت سخن گوي * گفت بندهي ابرهم من * وخدا آفرين كرد خداوند من بغايت بزرك شد بداد
36 باو گوسفند وگاووسيم وطلا وبندها وپرستارها وشترها وخرها * بزاييد شره زن خداوند من پسر
37 بخداوند من پس پيري آن بداد باو مر همه آنچه باو * سوگند داد مرا خداوند من بگفتن نه
38 ستاني زن بپسري من از دختران آن كنعني آنچه من نشينا در زمين او * اگر نه بخانهي
39 پدري من بروي وبقبيلهي من وبستاني زن بپسري من * گفتم بخداوند من مگر نه رود
40 آن زن پس من * گفت بمن خداي آنچه روش كردم بحضرت او بفرستد فرشتهي او باتو وفيروز
41 آورد راه تو وبستاني زن بپسري من از قبيلهي من واز خانهي پدري من * آن هنگام آزاد
باشي از سوگند من كه بيايي بقبيلهي من واگر ندهند بتو باشي آزاد از سوگند من *
42 * بيامدم اين روز بآن چشمه گفتم :: خداي خداوند من ابرهم اگر هست تو پيروز آورا راه من
43 آنچه من روا ابر آن * اينك من استاده ابر چشمهي آن آب وباشد آن دختر آن بيرون آيا باب
44 كشيدن وگويم بآن بياهنجان مرا اكنون اندك آب از سبوي تو * وگويد بمن نيز تو بياهنج ونيز
بشتران تو آب كشم آن زن آنچه نامزد كرد خدا بپسري خداوند من *

*Inclinavit*que *se vir, ac adora-* 26
tionem præstitit Domino Deo;
Dicens, Benedictus est Dominus 27
Deus heri mei Abraham, qui non de-
reliquit bonitatem suam, & verita-
tem suam à Domino meo ipsû: enim
me in via duxit Deus ad *domum*
fratris domini mei. Currens itaque 28
puella notum fecit in domo matris
suæ, secundùm verba hæc. Et ipsi 29
Ribcah frater, cujus nomen Laban:
cucurrit Laban ad virum foràs, ad
fontem. Fuit, cùm vidisset inaurem, 30
& armillas super manum sororis
suæ, cúmque audisset verba Rib-
cah sororis suæ, dicendo; Ita sermo-
nem habuit mecum vir: venit ad
virum, (& ecce stabat juxta came-
los prope fontem,) Dicens; Ingredere 31
benedicte Dei, cur stas foris, cùm
ego præparaverim tibi *domum, &*
locum camelis. Tum *veniens vir* 32
in domum, solvit camelos, ac *de-*
dit paleam & pabulum camelis, &
aquam ad lavandum pedes ejus,
& pedes virorum qui cum eo. De- 33
indè appositum fuit coram eo ad
comedendum: sed *dixit; Non com-*
edam donec locutus fuero verba 34
mea. Dixit, Loquere. Dixit ergo, 35
Servus Abraham ego sum: *Et Deus*
benedixit domino meo valdè, &
magnus factus est: nam *dedit ei*
oves & boves, & argentum ac
aurum, & servos ac ancillas, &
*camelos ac asinos. Peperit*que 36
Sarah uxor domini mei filium
domino meo post senectutem suam:
cui dedit quicquid est *ei.* Et *jusju-* 37
randum dedit mihi dominus me-
us, dicendo; Non capies uxorem
filio meo è filiabus Chenaanæi, in
quorum terra ego sedeo. Sed ad do- 38
mum patris mei ibis, & ad prosa-
piam meam, & capies uxorem filio
meo. Dixi domino meo, Fortassis 39
non ibit mulier post me. Dixit mi- 40
bi, Deus in cujus præsentia ambu-
lavi, mittet angelum suum, ac pro-
sperabit viam tuam: & accipies
uxorem filio meo de prosapia mea, et
de domo patris mei. Tunc temporis 41
liber eris à juramento meo, cùm ve-
neris ad prosapiam meam: quòd si
non dederint tibi, eris liber à jura-
mento meo. Veni igitur *hâc die ad* 42
fontem, ac *dixi; Domine Deus heri*
mei Abraham, si sit tibi voluntas
prosperandi viam meam quâ ego in-
cedo, En ego stans juxta fontem 43
aquæ; sit ergò puella egrediens ad
hauriendum aquam, cùm dixero
ei, Pota me nunc exiguâ aquâ
de hydria tua: Et dixerit mihi; 44
Etiam tu bibe, & etiam camelis
tuis aquam hauriam, ipsa sit uxor
quam nomine designavit Deus filio
domini mei.

תרגום יונתן בן עוזיאל / ירושלמי

45 אני אנא עד לא פסקית למללא עם הרהורי לבי והא רבקה נפקת ולגינתא
46 על כתפא ונחתת לעיינא ומלת ואמרית לה אשקיני כדון: ותמהר ואוחיארת
ואחיתת לגינתה מינה ואמרת שתי ואוף גמליך אשקי ושתיתי ואוף גמלייא אשקיית:
47 ואשאל ושאילית יתה ואמרית ברת מאן אנת ואמרת ברת בתואל בר נחור דילידת
48 ליה מלכא ושוית קדשא על אפה ושיריא על ידהא: ואקד ונחנית וסגידית קדם
יי ובריכית ית יי אלהיה דריבוני אברהם דדברני באורח קשוט למיסב ית ברת אחוי
49 דריבוני לבריה: ועתה וכדון אין איתיכון עבדין טיבו וקשוט עם רבוני תנו לי ואין
50 לא תנו לי ואיפני על דרומא או על ציפונא: ויען ואתיב לבן ובתואל ואמרו מן קדם
יי נפק פתגמא דרבקא אתיהבת ליצחק אנן לא ניכול למללא לך ביש או טב:
51 הנה הא רבקה קומך דבר ואיזיל ותהי איתא לבר רבונך כמא דמליל יי: ויהי והוה
52 כד שמע עבדא דאברהם ית פתגמיהון וסגיד על ארעא קדם יי: ויוצא והנפק עבדא
53 מנין דכסף ומנין דדהב ולבושין ויהב לרבקה ודורונין יהב לאחוהא ולאמה: ויאכלו
54 ואכלו ושתו הוא וגובריא דעמיה ובתו וקמו בצפרא ואמר שדרוני לרבוני: ויאמר
55 ועל דהוו ממללין ברמשא בתואל הוה אכיל מההוא תבשילא ואשכחונוהי בקריצתא
דהא מית ואמר אחוהא ואימא תיתב ריבא עמנא יומי שתא חדא או עשר ירחין ובתר
56 כדין תיזיל: ויאמר ואמר להום לא תעכבון יתי ויי אצלח אורחי אלווני ואיזיל
57 58 לרבוני: ויאמרו ואמרו נקרי לריבא ונשמע מה דהיא אמרה: ויקראו וקרו לרבקה
59 ואמרו לה התיזילי עם גברא הדין ואמרת איזיל: ישלחו ואלוויו ית רבקה אחתהום
60 וית פדגונתה וית עבדא דאברהם וית גוברוי: ויברכו ובריכו ית רבקה ואמרו לה
עד כדון הוית אחתן וכדון את אולא ומתנסבא לצדיקא יהי רעוא דמניך יפקון אלפין
61 דריבוון וירתון בנייכי ית קוריי סנאיהום: ותקם וקמת רבקה וריבתהא ורכבן על
גמליא ואזלן בתר גברא ודבר עבדא ית רבקה בהדיה וטייל והיכמא דאתקטעא ליה
ארחא במיזליה לפדן ארם היכדין אתקטעא ליה במתביה דביומא חד אזיל וביומא
62 חד תב: ויצחק ויצחק הוה אתי מבי מדרשא דשם רבא מעלנא דבירא דאתגלי עלוי חי וקיים דחמי ולא מתחמי והוא הוה יתיב בארע דרומא:

ירושלמי 62 ויצחק הוה אתי מן בית מדרשא דשם רבא לבארא דאתגלית עלוהי שכנתיה דיי והוא הוה שרי בארעא דרומא:

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Ego nondum finieram loqui cum cogitationib' cordis mei, & ecce Rebecca 45
exibat, & cadus super humerum *ejus*, descenditq; ad fontem, & hausit: tum
dixi illi; Potum mihi jam da. Et acceleravit, & deposuit cadum suum ex 46
se, & dixit; Bibe, & etiam camelos tuos potabo: itaque bibi, & etiam camelos meos potavit. Et interrogavi eam, & dixi; Filia cujus *es* tu? & dixit; 47
Filia Bethuelis filii Nachor, quem peperit ipsi Milcha: itaque imposui inaurem super faciem ejus, & armillas super manus ejus. Tum incurvavi 48
me, & adoravi coram Domino: & benedixi Domino Deo heri mei Abrahami, qui duxit me per semitam veritatis, ad accipiendum filiam fratris heri mei filio suo. Jam vero si estis vos exercentes beneficientiam & 49
veritatem cum hero meo, narrate mihi: sin minus, narrate mihi; tum convertam me ad Meridiem aut ad Septentrionem. Et respondit 50
Laban & Bethuel, & dixerunt; A facie Domini exiit sermo, ut Rebecca tradatur Isaaco: nos non possumus loqui tibi malum aut bonum.
Ecce Rebecca coram te, accipe, & abi: & sit uxor filio heri tui, quemadmodum loquutus est Dominus. 51
Et fuit cum audivisset servus Abraham 52
verba eorum, tum adoravit in terram coram Domino. Et protulit servus vasa argentea, & vasa aurea, & vestimenta, quæ dedit Rebeccæ: & 53
dona dedit fratri ejus & matri ejus. Et comederunt & biberunt, ipse, 54
& viri qui cum eo erant, & pernoctati sunt: & surrexerunt manè, tum dixit; Dimittite me ad herum meum. Cùm autem loquuti essent vespere, 55
Bethuel comedebat de illo pulmento, & invenerunt ipsum in aurora mortuum: dixit ergò frater ejus & mater; Maneat puella nobiscum diebus anni unius, aut decem mensium, & posteà ibit. Et dixit illis; Ne re- 56
tardetis me, cùm Dominus prosperum reddiderit iter meum: emittite me ut eam ad herum meum. Tum dixerunt; Vocemus puellam, & audia- 57
mus quid ipsa dictura sit. Et vocaverunt Rebeccam, & dixerunt illi; An 58
ibis cum viro hoc? & respondit, Ibo. Et dimiserunt Rebeccam so- 59
rorem suam, & nutricem ejus; & servum Abrahami, & viros ejus. Et 60
benedixerunt Rebeccæ, & dixerunt illi; Hactenus fuisti soror nostra, & jam tu abis, quoniam tu nupta es justo: sit beneplacitum ut ex te exeant millia myriadum, & possideant filii tui urbes osorum suorum. Et sur- 61
rexit Rebecca, & puellæ ejus, & equitaverunt super camelos, & ibant post virum: accepit itaque servus Rebeccam secum, & abiit; & quemadmodum decurtata fuerat illi via, dum proficisceretur in Padan Aram, ita decurtata est illi via dum rediret: nam die uno abiit, & die uno reversus est.
62 Isaac autem veniebat ex schola Sem magni, ingressu putei ad quem manifestatus erat vivens & æternus, qui videt & non videtur: & ipse habitabat in terra Australi.

Hierosf. 62. *Isaac autem veniebat ex ludo literario Sem magni, qui erat ad fontem in quo revelata est divina majestas Dei: & ipse habitabat in terra Australi.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

45 * من پيش تمام كنم بسخن گفتن بدل من واينك ربقه بيرون آيا وسبوي آن ابر كفت آن فرود
46 شد بآن چشمه آب كشيد گفتم بآن بياهنجان مرا اكنون * شتاب كرد فرود آورد سبوي آن از بالاي
47 آن گفت بياهنج ونيز شترهاء ترا آب دهم بياهنجيدم ونيز آن شترهارا آب داد * بپرسيدم آنرا
وگفتم دختري كيستي تو گفت دختري بتوال پسر نحور آنچه برآييد باو ملكه بنهادم آن شنف
48 ابر بيني آن وآن دستوانها ابر دستهاي آن * ركوع كردم وسجود كردم بحضرت خدا وآفرين
گفتم مر خداي خداوند من ابرهم آنچه كذرانيد مرا در راه راست بستاندن مر دختر
49 برادري خداوند من بپسر او * واكنون اگر هستيد شما كنان فضل وراستي مر خداوند
50 من آگاه كنيد بمن واگر نه آگاه كنيد بمن روي كنم ابر راست يا ابر چپ * جواب داد
لبن وبتوال گفتند از خدا بيرون آمد آن سخن نتوانيم سخن گفتن بتو بد يا نيك *
51 * اينك ربقه بپيش تو بستان وبرو وباشد زن بپسر خداوند تو چون آنچه سخن گفت خدا *
52 * بود چون آنچه بشنيد بندهي ابرهم مر سخنهاي ايشان سجود كرد بزمين بحضرت خدا *
53 * بيرون آورد آن بنده پيرايها نقره وپيرايها طلا وجامها بداد بربقه وهديها بداد ببرادر آن
54 وبمادر آن * بخوردند وبياهنجيدند او وآن مردمان آنچه اواز او منزل كردند برخاستند در
55 بامداد گفت بفرستيد مرا بخداوند من * گفت برادر آن و مادر آن بنشيند آن دختر اواز ايما
56 روزگاران يا ده پس برود * گفت بايشان نه درنگ دهيد مرا وخدا پيروز آورد راه من بفرستيد مرا
57 58 وبروم بخداوند من * گفتند بخوانيم بدختر وبپرسيم مر دهان آن * بخواندند بربقه گفتند
59 بآن هميروي با اين مرد گفت مي روم * بفرستادند مر ربقه خواهر ايشان ومر شير دهاي آن
60 ومر بندهي ابرهم ومر مردمان او * آفرين كردند مر ربقه گفتند بآن خواهر ايما باش بهزاران
61 بيور وميراث گيرد نسل تو مر دروازهي دشمنان او * بر خاست ربقه وكنيزكان آن بر نشستند
62 ابر آن شترها برفتند پس آن مرد بستاند آن بنده مر ربقه وبرفت * ويصحق بيامد از آمدن
بار لحي راي واو نشينا در زمين جنوب *

Ego antequam finiissem loqui in corde meo, & ecce Ribcah egrediebatur, & hydria ejus super scapulam suam: descendénsque ad fontem aquam hausit. Dixi ad eam, Pota me nunc. 45
Quæ festinans deduxit hydriam suam de super se, ac dixit; Bibe, & etiam camelis tuis aquam dabo: Bibi itaque, & etiam camelis aquam dedit. 46
Interrogavi autem eam, ac dixi; Filia cujus es tu? Dixit, Filia Bethnel filii Nahor, quem peperit ei Milchah: tum posui inaurem super nasum ejus, & armillas super manus ejus. 47
Inclinánsque meipsum, adorationem exhibui in præsentia Dei, ac benedixi Domino Deo heri mei Abraham, qui duxit me in via recta ad accipiendum filiam fratris domini mei filio ej'. 48
Et nunc si estis vos præstantes beneficium ac veritatem domino meo, indicate mihi: et si non, notum facite mihi, ut divertã ad dextram vel ad sinistram. 49
Responsum dedit Laban & Bethuel, dicentes; A Deo prodiit verbum, non possumus loqui tibi bonum vel malum. 50
Ecce Ribcah coram te, accipe et abi, & sit uxor filio domini tui, quemadmodum loquutus est Deus. 51
Fuit, sicuti audivit servus Abraham verba eorum, adorationem præstitit in terram in conspectu Domini. 52
Protulitque servus ornamenta argentea, & ornamenta aurea, ac vestes, deditque ipsi Ribcah: munera quoque dedit fratri ejus ac matri ejus. 53
Comederunt itaque & biberunt, ipse & viri qui cum eo, & hospitati sunt: quum surrexissent manè, dixit; Ablegate me ad dominũ meũ. 54
Dixit frater ejus ac mater ejus, Maneat puella nobiscum vel dies decem: posteà abibit. 55
Dixit eis; Ne moram exhibeatis mihi, quum Deus prosperaverit viam meam: ablegate me, & vadam ad dominum meum. 56
Dixerunt; Vocemus puellam, & interrogemus os ejus. 57
Vocantes igitur Ribcah dixeruat ei; Num ibis cum isto viro? Respondit, Ibo. 58
Dimiserunt igitur Ribcah sororem suam, atque lactatricem ejus, servum quoque Abraham & viros ejus. 59
Et benedicentes Ribcah dixerunt ei; Soror nostra, esto in millia myriadum: & hereditate capiat progenies tua portam inimicorum suorum. 60
Surrexitque Ribcah atque ancillæ ejus, & insidentes camelis iverunt post virum: sic tulit servus Ribcah, & abiit. 61
Porrò Ishac veniebat ab adventu Beer-lahai-roi: ipse autem sedebat in terra Australi: 62

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

63 ויצא ונפק יצחק לצלאה באנפי ברא לעידוני רמשא וזקף עינוהי
64 וחמא והא גמליא אתין : ותשא וזקפת רבקה ית עינהא וחמת ית
יצחק ואתרכינת מעל גמלא : ותאמר
65 ואמרת לעבדא מן גברא הדור ויאי
דמטייל בחקלא לקדמותנא ואמר עבדא הוא רבוני ונסיבת רדידא ואתעטיפת
66 ביה : ויספר ותני עבדא ליצחק ית כל פתגמיא דעבד : ויביאה ואעלה יצחק
67 למשכנא דשרה אמיה ומן יד נהרת בוצינא דטפת בזמן דמיתת שרה ונסיב ית
רבקה והות ליה לאנתו ורחמא בגין דחמא עובדהא דתקנן כעובדי אמיה
ואתנחם יצחק בתר דמיתת אמיה :

ירושלמי 65 ונסיבת רדידה ואתצמצמת ביה :

כה

1 וויסף ואוסיף אברהם ונסיב איתא ושמה
קטורה היא הגר דקטירא ליה מן שירויא :

ירושלמי 1 והיא הות הגר דהות אסירא ליה מן שירויה :

2 ותלד וילידת ליה ית זמרן וית יקשן וית מדן וית מדין וית ישבק וית שוח : ויקשן
3 ויקשן אוליד ית שבא וית דדן ובני
דדן הוון תגרין ואמפורין ורישי אומין :

ירושלמי 3 תגרין ואומנין ורישי אומין :

4 ובני מדין ובנוי דמדין עיפה ועפר וחנוך ואבידע ואלדעה כל אלין בנה דקטורא :
5 ויתן ויהב אברהם במתנה ית כל דיליה ליצחק : ולבני ולבניהום דפלקתין
6 דלאברהם יהב אברהם ניכסין ומטלטלין למתנן ותריכינון מעילוי יצחק בריה עד
דהוא בחיי ואזלן למיתב קידומא לארע מדינחא : ואלה ואלין סכום יומי חיי
7 אברהם דחיא מאה ושובעין וחמש שנין : ויגוע ואתנגיד ומית אברהם בשיבו
8 טבא סיב ושבע כל טובא ברם ישמעאל עבד תתובא ביומוי ובתר כן אתכנש לעמיה :
9 ויקברו וקברו יתיה יצחק וישמעאל בגוי למערת כפילתא לחקל עפרון בר צוחר
10 חיתאה דעל אנפי ממרא : השדה חקלא דזבן אברהם מן בני חיתאה תמן אתקבר
11 אברהם ושרה אנתתיה : ויהי ומן בגלל דלא הוה אברהם צבי לברכא ית ישמעאל
בגין כן לא בריך ית יצחק דאין הוה מברך ליצחק ולא מברך לישמעאל הוה נטיר ליה
בבוי ובתר דמית אברהם בריך יי ית יצחק ויתיב יצחק סמיך לבירא דאתגלי עלוי יקר
12 חי וקיים דחמי ולא אתחמי : ואלה ואלין תולדת ישמעאל בר אברהם דילידת
13 הגר מצריתא אמתא דשרה לאברהם : ואלה שמות ואלין שמהת בני ישמעאל
בשומהון לתולדתהון בוכרא דישמעאל נבוי וערב ואדבאל ומבשם :

Targ. JONATHAN B. VZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et exiit Isaac ad orandum super facies agri tempore vespertino : & 63
sustulit oculos suos, & vidit, & ecce cameli veniebant. Et levavit 64
Rebecca oculos suos, & vidit Isaa-
cum : & delapsa est de camelo. Et 65
dixit servo ; Quis vir honorabilis
& pulcher, qui ambulat in agro
obviam nobis ? Et respondit servus ; Est herus meus : & accepit 66
velamen, & velavit se eo. Et narravit servus Isaaco omnes res quas fe- 67
cerat. Et introduxit eam Isaac in tabernaculum Saræ matris suæ, & sta-
tim luxit lucerna quæ extincta erat tempore mortis Saræ ; Accepit ergò
Rebeccam, & fuit illi in uxorem : & dilexit eam, eò quòd videret ope-
ra ejus recta esse, sicut opera matris suæ ; & ita consolationem accepit
Isaac post mortem matris suæ.

Hieros. 65. *Et accepit calyptrum suum, & obvolvit se eo.*

CAP. XXV.

ET addit Abraham, & accepit 1
uxorem, cujus nomen erat Cetura :
ipsa est Hagar, quæ ligata fuerat illi à principio. Et peperit illi 2
Zamran, & Jokschan, & Medan, & Midian, & Jischbak, & Schuach.
Jokschan verò genuit Scheba, & De- 3
dan : & filii Dedan fuerunt merca-
tores, et scenitæ, et capita populorum.
Filii autem Midian, Epha, & Epher, & Chanoc, & Abida, & Eldaa : omnes 4
isti filii Ceturæ. Et dedit Abraham dono omnia quæ habebat Isaaco. 5
Filiis autem concubinarum Abrahami dedit Abraham opes, & bona 6
mobilia in dona : & expulit eos ab Isaaco filio suo ipso adhuc viven-
te ; itaque abierunt habitatum ad orientem in terram Orientalem. Iste 7
autem est numerus annorum vitæ Abrahami, vixit centum septuaginta quin-
que annos. Et expiravit, & mortuus est Abraham in senectute bona, senex 8
& satur omni bono : quin & Ismael egit pœnitentiam in diebus ejus, & po-
stea collectus est ad populum suum. Et sepeliverunt eum Isaac & Ismaël 9
filii ejus, in spelunca duplici agri Ephron filii Tsochar Chittæi, quæ erat è
regione Mamre. Ager ille est quem emit Abraham à filiis Chettæi : ibi se- 10
pultus est Abraham, & Sara uxor ejus. Et quia noluit Abraham bene- 11
dicere Ismaelem, propterea non benedixit Isaacum ; nam si benedixisset
Isaacum neque benedixisset Ismaelem servâsset adversus eum inimicitias :
postquam autem mortuus est Abraham, benedixit Dominus Isaaco : &
habitavit Isaac prope puteum, ad quem revelata est gloria viventis
& æterni, qui videt & non videtur. Porro istæ sunt generationes 12
Ismael filii Abrahami, quem peperit Hagar Ægyptia ancilla Saræ Abra- 13
hamo. Et ista sunt nomina filiorum Ismael, per nomina sua, juxta
generationes suas : primogenitus Ismaelis Neboi, & Arab, & Adbeel, &
Mibscham.

Hierof. 1. *Illa autem erat Hagar, quæ ab initio erat illi prohibita.*

Hier. 3. *Mercatores, & artifices, & capita populorum.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

63 * بیرون آمد یصحق بنماز کردن در دشت بروی کردن ایوار برداشت چشمان
64 او بدید واینك شترها آیان * برداشت ربقه مر چشمان آن بدید مر یصحق
65 بیفتاد از بالای آن شتر * گفت بآن بنده کیست آن مرد این آن روا در دشت
66 بپذیرهی ایما گفت آن بنده اوست خداوند من بستاند آن چادر وپوشیده شد * حکایت
67 کرد آن بنده بیصحق همه آن سخنها آنچه بکرد * بیاورد آنرا یصحق بخیمهی سره مادر او
بستاند مر ربقه بود باو بزن دوست داشت آنرا خوشی گرفت یصحق پس مادر او *

* فصل بیست پنجم *

1 * بیافزود ابرهم بستاند
2 زن ونام آن قطوره * برایید باو مر زمرن ومر یقشن ومر مدن ومر مدین ومر یشبق ومر شوح *
3 4 * ویقشن برایانید مر شبا ومر ددن وپسران ددن بودند امیران و مهتران وبقومها * وپسران
5 مدین عیفه وعفر وحنوك وابیدع والدعه همه ایشان پسران قطوره * بداد ابرهم همه آنچه باو
6 بیصحق * وبپسران آن سریتان آنچه بابرهم بداد ابرهم هدیها بفرستاد ایشانرا از بالا
7 یصحق پسر او درهنیز او زنده بمزرح بزمین عرب * وایشان روزگاران سالها زیستن ابرهم
8 آنچه بزیست صد وهفتاد وپنج سال * بنالید وبمرد ابرهم درپیری نیکو پیر وسیر عمر
9 جمع شد بقوم او * گور کردند اویرا یصحق ویشمعال پسر او بمغارهی دولایی بدشت عفرون
10 پسر صحر آن حتی آنچه ابر پیش ممرا * آن دشت آنچه بخرید ابرهم ازنزد پسران حت آنجا
11 گور شد ابرهم وسره زن او * بود پس مردن ابرهم آفرین کرد خدا مر یصحق پسر او بنشست
12 یصحق در بار بحی رای * وایشان زاییدنها یشمعال پسر ابرهم آنچه برایید هاجر آن مصریه
13 پرستار سره بابرهم * وایشان نامها پسران یشمعال [در نامهای ایشان برایید نهای ایشان
نخست زاد یشمعال] نبیوت وقدر وادبال ومبسم *

Egressus enim Ishac ad orandum in 63
agro, aspiciente vesperâ, sublatis
oculos suos vidit, & ecce cameli ad-
ventantes. Attollens quoque *Ribcah* 64
oculos suos, vidit Ishac, & *delapsa est*
de super camelū. Dixerat enim *ser-* 65
vo ; Quis est iste vir ambulans in a-
gro in occursum nostrum ? Respondit
servus, Ipse est dominus meus. Acci-
piens igitur *velamen operuit se.* Tum 66
narravit servus ipsi Ishac omnia
verba quæ fecerat. Deinde *tulit* 67
eam Ishac in tentorium Sarah ma-
tris suæ : sic *accepit Ribcah, fuit-*
que *ei in uxorem sibi delectam*, ac
lætitiam percepit Ishac post obitum
matris suæ.

CAP. XXV.

ADjiciens autem *Abraham ac-* 1
cepit uxorem, & nomen ejus Cetu-
rah : Quæ *peperit ei Zimran, &* 2
Jocshan, & Medan, & Midjan,
& Ishbac, & Shuah. Porrò 3
Jocshan genuit Sheba, & De-
dan. Et filii Dedan fuerunt princi-
pes & magnates ac gentes. Et filii 4
Midjan ; Ephah, & Epher, & Ha-
noch, & Abida, ac Eldaah : Omnes isti
filii Ceturah. Deditque Abraham 5
quicquid erat *ei, ipsi Ishac. Et fi-* 6
liis concubinarum quæ erant *ipsi*
Abraham, dedit Abraham munera,
& *emisit eos de super Ishac filium*
suum, adhuc vivente ipso, in Orien-
tem in terram Arabiæ. Et isti sunt 7
dies annorum vitæ Abraham, quos
vixit, centum & septuaginta &
quinque anni. Expirans quoque mor- 8
tuus est Abraham in senectute bona ;
senex & satur ætatis collectus est ad
populum suum. Et *sepeliverunt eum* 9
Ishac & Ishmael filius ejus, in spelun-
ca Duplicitatis, in agro Ephron filii
Sohar Hittæi, qui ante Mamre : Agro 10
inquam, *quem emit Abraham à fi-*
liis Heth : ibi sepultus est Abraham
& Sarah uxor ejus. Fuit, post mortem 11
Abraham benedixit Deus Ishac filio
ejus, qui sedit apud Beer-lahai-roi.
Et istæ generationes Ishmael filii 12
Abraham, quem peperit Hagar Ægy-
ptia ancilla Sarah, ipsi Abraham.
Et hæc sunt *nomina filiorum Ishmael* 13
per nomina sua in generationibus
suis : primogenitus Ishmael, Nebajoth,
& Cedar, & Adbeel, & Mibsam.

תרגום יונתן בן עזיאל

14 ומשמע וצמיתא ושתוקא וסוברא: חדר חריפא ותימא יטור נפיש וקדמה: אלה אלין
15 הינון בנוי דישמעאל ואלין שומהון בכופרניהון ובקסטרוותהון תריסר רברבין
16 לאומתהון: ואלה ואלין שני חיי ישמעאל 17
מאה ותלתין ושבע שנין והדר בתיובתא
ואתנגיד ואתכנש לעמיה: וישכנו ושרו 18
מן הנדקי עד חלוצא דעל אנפי מצרים
מעלך לאתור על אנפי כל אחוי שרא
באחסנתיה:

פ פ פ

ואלה ואלין תולדת יצחק בר אברהם 19
ומן בגלל דהוה איקונין דיצחק מדמין
לאיקונין דאברהם הוון בני נשא אמרין בקושטא אברהם אוליד ית יצחק: ויהי
20 והוה יצחק בר ארבעין שנין במסביה ית רבקה ברת בתואל ארמאה דמן פדן ארם
21 אחתיה דלבן ארמאה ליה לאנתו: ויעתר ואזל יצחק לטוור פולחנא אתר דכפתיה
אבוי והפך יצחק בצלותיה דעתיה דקב״ה מטה דגזר על אנתתיה ארום עקרא הות
גביה עשרין ותרתין שנין ואתהפיך בגיניה דעתיה דקבה מטה דגזר עליה דאף הוא
הוה עקר ואתרווח ואיתעברת רבקה
אנתתיה: ויתרוצצו ואידחיקו בניא 22
במעהא הי כגוברין עבדו קרבא ואמרת
אם כדין הוא צערא דילידתא למה דין
לי בנין ואולת לבי מדרשא דשם רבא
למבעי רחמין מן קדם יי: ויאמר
23 ואמר יי לה תרין עממין במעייכי ותרין מלכוון ממעייכי יתפרשון ומלכו ממלכו
יהי אלים ורבא יהוי משתעבד לזעירא אם בנוי דזעירא נטרין פקודיא דאורייתא:
24 וימלאו ושלימו מאתן ושובעין יומי עיבורהא למילד והא תיומין במעהא: ויצא
ונפק קדמאה סומקריי כוליה ככילן 25
דשער וקרו שמיה עשו מן בגלל דאתיליד
כוליה גמיר בשיער רישא ודיקנא ושינין
26 וככין: ואחרי כן ובתר כדין נפק אחוי וידיה אחידא בעקיבא דעשו וקרא שמיה
27 יעקב ויצחק בר שיתין שנין כד ילידת יתהום: ויגדלו ורביאו טליא והוה עשו
גבר נחשירכן למיצוד עופן וחיוון גבר נפיק חקל קטיל נפשן דהוא קטל ית נמרוד
וית חנוך בריה ויעקב גבר שלים בעובדוי משמש בבית מדרשא דעבר תבע אולפן
28 מן קדם יי: ויאהב ורחים יצחק ית עשו ארום מלי רמיותא בפומיה ורבקה רחימת
ית יעקב:

ירושלמי

ירושלמי 16 בכפרניהון ובקסטרותיהון
תרי עשר רברבין לאומיהון: 18 ושרון
מן הינדקיא עד חלוצה דאית כל קבל
מצרים מעלך אתוריה קדם כל אחוהי
שרא:

ירושלמי 19 ואלין ייחוס תולדות:

ירושלמי 22 ואדחקו בניא במעיה ואמרת
אין כדין היא צערהון דילדתא למה כען
לי חיין למהוי לי בנין ואזלת למתבע
רחמין מן קדם יי בבירת מדרשא דשם
רבא:

ירושלמי 25 ונפק קדמאה סמקרי כוליה
ככילן דשער וקרון שמיה עשו:

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Auditio, ſilentiũ, & patientia. Acutus, & Tema, Jetur, Naphiſch, & Kedma. 14
Iſti ſunt filii Iſmaelis, & hæc ſunt 16
nomina eorum, cum pagis eorum &
caſtris munitis eorum: duodecim
principes per nationes ſuas. Iſti autem 17
ſunt anni vitæ Iſmael, centum triginta
ſeptem anni: & converſus eſt per pœnitentiam, & expiravit, & col-
lectus eſt ad populum ſuum. Et habi- 18
târunt ab India uſque ad Chalutſa,
quæ eſt è regione Ægypti, uſque
ad eum locum quo ingrederis Aſſyri-
am: è regione omnium fratrum
ſuorum habitavit in hæreditate ſua.

SECT. VI.

Iſtæ autem ſunt generationes Iſaac 19
filii Abraham: & quia imago Iſaac
ſimilis erat imagini Abraham, dice-
bant homines; Verè Abraham genuit
Iſaacum. Natus autem erat Iſaac quadraginta annos, cùm acciperet Re- 20
beccam filiam Bethuelis Aramæi, qui erat ex Padan Aram, ſororem Laban
Aramæi, ſibi in uxorem. Et abiit Iſaac in montem cultus, locum in quo 21
ligaverat eum pater ejus; & convertit Iſaac oratione ſua mentem Dei
Opt. Max. in eo quod decreverat de uxore ejus, quoniam ſterilis erat
apud ipſum viginti duobus annis: & converſa eſt propter ipſum mens
Dei Optimi Max. in eo etiam quod ſtatuerat de eo, quia etiam ipſe ſteri-
lis erat: ſed dilatatus eſt, & gravida facta eſt Rebecca uxor ejus.
Et opprimebant ſe filii in viſceribus 22
ejus, ſicut viri ineuntes prælium: tum
dixit; Si talis eſt afflictio partus, ad
quid hoc mihi filii? Et abiit in
ſcholam Sem magni, ad quæren-
dum miſerationes à facie Domini.
Et dixit Dominus illi; Duo populi 23
in viſceribus tuis, & duo regna ex vi-
ſceribus tuis ſegregata erunt: & regnum regno fortius erit, & major ſer-
vus erit minoris, ſi filii minoris ſervaverint mandata legis. Et abſoluti 24
ſunt ducenti ſeptuaginta dies geſtationis uteri ejus ad pariendum, et ecce
gemelli erant in viſceribus ejus.
Et exiit prior rufus totus, tanquam 25
pallium villoſum: & vocârunt nomen
ejus Eſau, propterea quòd natus erat
totus perfectus, cum capillis capitis &
barbæ, & dentibus & molaribus. Poſtea autem exiit frater ejus, & manu 26
apprehendebat calcaneum Eſau; & vocavit nomen ejus Jacob: & Iſaac
natus erat ſexaginta annos, quando peperit illos. Et creverunt pueri, & 27
fuit Eſau vir venator, ad venandum volucres, & feras, vir egrediens in
agrum interficiens animas, quia interfecit Nimrod, & Henoch ejus filium:
Jacob autem erat vir integer operibus ſuis, miniſter ſcholæ Eber, quærens
doctrinam à facie Domini. Et dilexit Iſaac Eſau, quoniam verba decepti- 28
onis in ore ejus: Rebecca autem dilexit Jacobum.

Hieroſolymitanum.

Hier. 16. *In oppidis ipſorum, & in caſtris eorum, duodecim principes juxta nationes ſuas.*

Hier. 18. *Et habitârunt ab India uſque ad Chalutſa, quæ eſt è regione Ægypti quò vadis in Aſſyriam: coram omnibus fratribus ſuis habitavit.*

Hier. 19. *Iſtæ autem progenies generationum.*

Hier. 22. *Et opprimebant ſe filii in ventre ejus: & dixit; Si talis eſt anguſtia parturientium, ad quid mihi nunc vita, ut ſint mihi filii? Et abiit ut peteret miſerationes à facie Domini in domo ubi concionabatur Sem magnus.*

Hier. 25. *Et exiit prior rufus totus, ſicut pallium pilorum: & vocârunt nomen ejus Eſau.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

14 15 *ومشمع ودومه ومسا * حدد وتيما يطور نفيش وقدمه * اينان ايشان پسران
16 يشمعال واينان نامهاي ايشان در رستاهاي ايشان ودر شهرهاي ايشان دوازده
17 مهتران بخيشها ايشان * واينان سالهاي زندكي يشمعال صد وسي وهفت سال
18 بناليد وبمرد جمع شد بقوم او * مسكن كرفتند از حويله تا شور آنچه ابر پيش
19 مصريم بآمدن باشور ابر پيش همه برادران او بيفتاد * واينان زاييده شدن يصحق پسر ابرهم
20 ابرهم برايانيد مر يصحق * بود يصحق قدر چهل ساله در ستاندن او مر ربقه دختري بتوال
21 آن ارمي ازفدن ارم خواهر لبن آن ارمي باو بزن * نمازكرد يصحق بمقابل زن او كه
22 بي زه آن قبول كرد :: نماز او وآبستن شد ربقه زن او * دشخواري نمودند آن بچّكان در
اندرون آن كفت اكر همچنين چرا اين من برفت بطلب كردن ازحضرت خدا *
23 * كفت خدا بآن دو قومها در شكم تو و دو خيشها از امعاء تو جدا شوند و خيش از خيش قوي
24 25 باشد و بزرك مطيع باشد بخرد * تمام شدند روزكاران آن برايدن واينك جفت در شكم آن * بيرون
26 آمد آن اوّل سرخ وهمهي او چون بخمل موي كين بخواندند نام او عشو * وپس همچنين بيرون
آمد برادر او ودست او كرفته در پاشنهي عشو بخواند نام او يعقوب ويصحق قدر شست ساله
27 در زاييدن ايشان * بزرك شدند آن كودكان بود عشو مرد داناي نخجير ويعقوب مرد تمام نشيناي
28 خيمها * دوست داشت يصحق مر عشو كه نخجير در دهان او و ربقه دوست دارا
مر يعقوب *

Et Miſhma, & Dumah, & Maſſa, 14 Hadad, & Tema, Jetur, Naphiſh, & 15 Cedmah. Iſti ipſi ſunt filii Iſhmael, 16 et hæc nomina eorum per oppida ſua, & per civitates ſuas, duodecim magnates ſunt *per cognationes ſuas. Et 17 hi* ſunt *anni vitæ Iſhmaël, centum & triginta & ſeptem anni:* deinde *experians ac mortuus, collectus eſt ad populũ ſuum. Habitationem* vero 18 *occupârunt ab Havilah uſque Shur, quæ* eſt *è regione Miſraim, in ingreſſu ad Aſhur: in conſpectu omniũ fratrũ ſuorum cecidit. Hæ verò generati- 19 ones Iſhac filii Abraham: Abraham genuit Iſhac. Fuit Iſhac quadrage- 20 narius cùm acciperet Ribcah filiam Bethuel Aramæi de Padan Aram, ſororem Laban Armeni, ſibi in uxorem.* Et *orante Iſhac pro uxore ſua, quia 21 ſine fœtu ipſa, acceptavit Dominus orationem ejus, & prægnans facta eſt Ribcah uxor ejus. Moleſtiam exhi- 22 bentibus infantib⁹ in interiore ejus, dixit; Si ita, quare hoc mihi? abiitque ad interrogandum à Domino Deo. Dixitque Deus ad eam; Duæ 23 gentes* ſunt *in ventre tuo, & duæ cognationes ex viſceribus tuis dividentur: cognatio autem cognatione robuſtior erit, & major obſequens erit minori. Completis diebus ejus ad pa- 24 riendum, en quidem gemini in ventre ejus.* Et *egreſſus eſt prior rufus, & 25 totus ipſe velut pãnus villoſus, ſic pilo- dus: vocâruntque nomen ejus Eſau. Et poſtea egreſſus eſt frater ejus, & 26 manus ejus tenebat calcaneum Eſau:* ideo *vocavit nomen ejus Jaacob: porrò Iſhac erat ſexagenarius cùm* ipſa *pareret eos. Adultis pueris, fuit 27 Eſau vir peritus venationis: Jaacob verò vir perfectus ſedens tentoriis.* Et *dilectum habuit Iſhac ipſum 28 Eſau, quia venatio in ore ejus: Ribcah verò dilectum habuit Jaacob.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

29 ויזד ובההוא יומא דמית אברהם בשיל יעקב תבשילי דטלופחי ואזל
לנחמא לאבוי ואתא עשו מן ברא והוא משלהי ארום חמש עבירן עבר בההוא
יומא פלח פולחנא נוכראה שפך אדמא זכיא ועל על עולימתא מארשה וכפר בחיי
30 עלמא דאתי ובזא ית בכירותא : ויאמר ואמר עשו ליעקב אטעים יתי כדון מן
31 תבשילא סמוקא הדין ארום משלהי אנא בגין כן קרא שמיה אדום : ויאמר
32 ואמר יעקב זבין יומנא כיום דאנת עתיד למיחסן ית בכירותך לי : ויאמר ואמר
עשו הא אנא אזיל לממת ולית אנא חיי תוב בעלם אחרן ולמה דנן לי בכירותא
33 וחולקא בעלמא דאת אמר : ויאמר ואמר יעקב קיים לי כיום דיהי וקיים ליה וזבין
ית בכירותיה ליעקב : ויעקב ויעקב 34
נתן לעשו לחם ותבשיל דטלופחי ואכל
ושתי וקם ואזל ושט עשו ית בכירותא
וחולק עלמא דאתי :

ירושלמי 34 וקם ואזל ובזי עשו ית
בכורותא ואפס חולקיה בעלמא דאתי
וכפר בתחית מתיא :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Illo autem die quo mortuus est Abraham, coxit Jacob coctiones len- 29
tium, & abiit ad consolandum patrem suum: venit autem Esau ex
agro, & ipse defatigatus *erat*, quoniam quinque transgressiones com-
miserat eo die; coluerat cultum alienum, effuderat sanguinem inno-
centem, & ingressus erat ad puellam desponsatam, & negaverat vitam
futuri seculi, & contempserat primogenituram. Et dixit Esau Jacobo; 30
Gustandum da mihi nunc de pulmento rufo hoc, quoniam defessus ego:
propterea vocavit nomen ejus Edom. Et dixit Jacob; Vende hodie, 31
sicut *hic* dies, quòd tu daturus sis hæreditatem primogenituræ tuæ mihi.
Et dixit Esau; Ecce ego abeo ad moriendum, neque victurus sum rursus 32
in seculo altero, & cur hoc mihi primogenitura, & pars in seculo de
quo tu loqueris? Et dixit Jacob; Jura mihi juxta hunc diem, & ju- 33
ravit illi: & vendidit primogenituram suam Jacob. Jacob autem dedit 34
Esau panem & pulmentum lentium; & comedit, & bibit, & surrexit, & abiit: & contempsit Esau primogenituram, & partem futuri seculi.

Hierof. 34 *Et surrexit, & abiit: & contempsit Esau primogenituram & flocci pendit partem suam in seculo futuro, & negavit resurrectionem mortuorum.*

כו

1 ויהי והוה כפנא תקיף בארעא דכנען בר מכפנא קדמאה דהוה ביומוי דאברהם
2 ואזל יצחק לות אבימלך מלכא דפלשתאי לגרר : וירא והוה בלבביה דיצחק
למיחות למצרים ואתגלי ליה יי ואמר לא תיחות למצרים שרי בארעא דאימר
3 לך : גור דור בארעא הדא ויהי מימרי בסעדך ואבריכינך ארום לך ולבנך אתן
ית כל ארעתא האלין ואקיים ית קיימא דקיימית לאברהם אבוך : והרביתי
4 ואסגי ית בנך הי ככוכבי שמיא ואתן לבנך ית כל ארעתא האלין ויתברכון בגין
5 בנך כל עממי ארעא : עקב חולף די קביל אברהם במימרי ונטר מטרת מימרי
6 פקודיי קימיי ואורייתי : וישב ויתיב יצחק בגרר : וישאלו ושאילו אנשי אתרא
7 על אינתתיה ואמר אחתי היא ארום דחיל למימר לה אינתתי ארום חשיב בלביה
דלמא יקטלונני אינשי אתרא על עיסק רבקה ארום שפירת חיזו היא : ויהי
8 והוה כד סגו ליה תמן יומיא למישרי ואודיק אבימלך מלכא דפלישתאי מן
9 חרכא וחמא והוה יצחק חאיך עם רבקה אנתתיה : ויקרא וקרא אבימלך
ליצחק ואמר ברם הא אינתתך היא והיכדין אמרת אחתי היא ואמר ליה יצחק
ארום אמרית בלבבי דלמא אתקטיל
בגינה :

ירושלמי 8 ואדיק :

CAP. XXVI.

ET fuit fames vehemens in terra Canaan, præter famem priorem quæ 1
fuit diebus Abrahami: & abiit Isaac ad Abimelech regem Palæstinorum
in Gerar. Et fuit in corde Isaac ut descenderet in Ægyptum: & apparuit 2
illi Dominus, & dixit; Ne descendas in Ægyptum: habita in terra quam
dixero tibi. Habita in terra hac, & erit sermo meus in auxilio tuo, & be- 3
nedicam tibi: quoniam tibi & omnibus filiis tuis dabo universas terras
has; confirmabóque pactum meum, quod juravi Abrahamo patri tuo.
Et multiplicabo filios tuos sicut stellas cœlorum, & dabo filiis tuis omnes 4
has terras: & benedicentur propter filios tuos omnes populi terræ. Pro 5
eo quòd auscultavit Abraham sermoni meo; & servavit custodiam ser-
monis mei, statuta mea, pacta mea & legem meam. Et habitavit 6
Isaac in Gerar. Et interrogârunt homines loci illius de uxore 7
ejus; & dixit, Soror mea est: quoniam timuit dicere de ea, Uxor mea;
quoniam putabat apud se, Fortè interficient me homines loci istius
propter Rebeccam, quoniam pulchra aspectu ipsa. Et accidit quan- 8
do multiplicati sunt illi ibi dies ad habitandum, & intuitus est Abimelech rex Palæstinorum ex fenestra;
& vidit, & ecce Isaac ridebat cum Rebecca uxore sua. Et vocavit 9
Abimelech Isaacum, & dixit; Certè ecce uxor tua est, & quomodo
dixisti, Soror mea est? Et dixit illi Isaac; Quoniam dixi in corde meo,
Fortè interficiar propter eam.

Hierof. 8 *Et aspexit.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

29 * آش پخت یعقوب آش بیامد عشو از آن دشت واو مانده * گفت عشو بیعقوب بچشان مرا
30 اکنون از آن سرخ آن سرخ این که مانده ام من ابر همچنین بخواند نام او ادوم * گفت
31 یعقوب بفروش چون روز مر نخست زادیی تو بمن * گفت عشو اینك من روا بمردن وچرا
32 این بمن نخست زادیی * گفت یعقوب سوگند خور بمن چون روز سوگند خورد باو
33 بفروخت مر نخست زادیی او بیعقوب * ویعقوب بداد بعشو نان وآش عدس بخورد وبیاشامید
34 برخاست وبرفت خوار گرفت عشو مر آن نخست زادیی *

Coquinante autem Jacob pulmentarium, venit Esau ex agro, & ipse lassus. Dixit itaq; Eshau ad Jacob; 29 30
Gustare fac me jam de rufo, rufo hoc; quia lassus sum ego: quocirca vocavit nomen ejus, Edom. Respondit Jaacob; Vende sicut hodiè primogenituram tuam mihi. 31 *Dixit Eshau; En ego vado ad moriendum, & ad quid hæc mihi primogenitura?* 32 *Ait Jacob; Jura mihi sicut hodiè: jurans itaque ei, vendidit primogenituram suam ipsi Jacob.* 33 *Tum Jacob dedit Esau panem et pulmentarium lentis; & comêdit & bibit, ac surgens abiit. Ita vilipendit Esau primogenituram.* 34

* فصل بیست ششم *

1 * بود قحط در زمین بجز آن قحط آن اول آنچه در روزگاران ابرهم برفت یصحق بابیملك
2 پادشاه فلستیم بجرر * دیدار شد باو خدا گفت نفرود شوی بمصر مسکن گیر در
3 زمین آنچه گویم بتو * بنشین در زمین این وباشم اوار تو وآفرین کنم ترا که بتو
وبنسل تو بدهم مر همه زمینها اینان وبر انگیزانم مر آن سوگند آنچه سوگند
4 خوردم بابرهم پدر تو * بسیار کنم مر نسل تو چون ستارها آن آسمان وبدهم بنسل
5 تو مر همه آن زمینها اینان وآفرین باشند در نسل تو همه قومهاء آن زمین * جرا آنچه بشنوید
ابرهم در آواز من نگاه داشت نگاه داشت من فرمانهای من رسمهای من وشریعتهای
6 من * بنشست یصحق در جرر * بپرسیدند مردمان آن جا بزن او گفت خواهر منست
7 آن که بترسید بگفتن زن من تا نکشند مرا مردمان آن جا ابر ربقه که نیکو دیدارست
8 آن * بود که دراز کشیدند باو آنجا آن روزگاران نگاه کرد ابیملك پادشاه فلستیم
9 در پس آن دریچه بدید واینك یصحق خنده کنا بربقه زن او * بخواند ابیملك
بیصحق گفت خاصه اینك زن توست آن وچگونه گفتی خواهر منست آن گفت باو
یصحق [که گفتم] تا نکشته شوم ابر آن *

CAP. XXVI.

Fuitq; fames in terra, præter famem primam, quæ in diebus Abraham: perrexit itaque Ishac ad Abimelech regem Philishtim in Gerar. 1 *Tum conspectus ei Deus dixit;* 2 *Ne descendas in Ægyptum: habitationem capias in terra quam dixero tibi. Sede in terra hac, et ero tecum,* 3 *ac benedicam tibi: quia tibi & progeniei tuæ dabo omnes terras istas, ac suscitabo juramentum quod juravi ipsi Abraham patri tuo.* 4 *Multiplicabo sobolem tuam sicut stellas cœli, daboque proli tuæ omnes terras istas, & benedictæ erunt in progenie tua omnes gentes terræ:* 5 *Propterea quòd auscultans Abraham voci meæ custodierit custodiam meam, præcepta mea, statuta mea, & leges meas.* 6 *Sedit itaque Ishac in Gerar.* 7 *Et interrogantibus hominibus loci de uxore ejus, dixit; Soror mea est ipsa: timuit enim dicere, Uxor mea est; Ne inquit occidant me homines loci propter Ribcah, quia bona aspectu est ipsa.* 8 *Fuitq; cùm in longum protraherentur ei ibi dies, aspexit Abimelech rex Philishtim ponè fenestram, vidit, & en Ishac risum faciens cum Ribcah uxore sua.* 9 *Tunc vocans Abimelech ad Ishac dixit; Verè en uxor tua est ipsa: quomodo ergò dixisti, Soror mea est ipsa. Respondit ad eum Ishac; Quia dixi, ut non occisus sim propter eam.*

תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL.

10 ויאמר ואמר אבימלך מה דא עבדת לנא
כזעיר פון שכיב מלכא דמיחד בעמא עם
11 אנתתך ואייתיתא עלנא חובא: ויצו ופקיד
אבימלך ית כל עמא למימר דיקרב לביש
בגברא הדין ובאנתתיה אתקטלא יתקטיל: ויזרע וזרע יצחק לצדקתא בארעא 12
ההיא ואשכח בשתא ההיא על חד מאה בדשערוי ובריכיה יי: ויגדל ורבא 13
גברא ואזל אזיל ורבי עד די רבא לחדא: ויהי והוו ליה גיתי עאן וגיתי תורין 14
ופולחנא סגיאה וקניאו יתיה פלשתאי: וכל וכל בירין דחפרו עבדי אבוי 15
ביומי אברהם אבוי טמונינון פלשתאי ומלונון עפרא: ויאמר ואמר אבימלך 16
ליצחק איזל מעמנא ארי תקיפתא מיננא בנכסין לחדא: וילך ואזל מתמן 17
יצחק ושרא בנחלא דגרר ויתיב תמן: וישב ותב יצחק וחפר ית בירין דמוי די 18
חפרו עבדי אבוי ביומי אברהם אבוי וטמונינון פלשתאי בתר דמית אברהם וקרא
להון שמהן הי כשמהן די הוה קרי להון אבוי: ויחפרו וחפרו עבדי יצחק 19
בספר נחלא ואשכחו תמן ביר מוי נבעין: ויריבו ונצו רעוותא דגרר עם רעוותא 20
דיצחק למימר דילנא מיא והוה צבו מן שמיא ויבשת ובכן אהדרו יתיה ליצחק
ונבעת וקרא שמא דבירא עסק ארום אתעסקו עלה עמיה: ויחפרו וחפרו 21
ביר אוחרי ונצו אוף עלה ויבשת ותו לא נבעת וקרא שמה שטנא: ויעתק 22
ואסתלק מתמן וחפס ביר אוחרי ולא נצו עלה הי כקדמאי וקרא שמה רווחתא
ואמר ארום כדון ארווח יי לנא ויפשיננא בארעא: ויעל וסליק מתמן 23
לבירא דשבע: וירא ואתגלי ליה יי בליליא ההוא ואמר אנא אלהא 24
דאברהם אבוך לא תדחל ארום בסעדך מימרי ואברכינך ואסגי ית בנך בגין
זכוותא דאברהם עבדי: ויבן ובנא תמן מדבחא וצלי בשמא דיי ופרס תמן 25
משכניה וחפסו תמן עבדי יצחק בירא: ואבימלך וכד נפק יצחק מגרר אתיבשן 26
ביריהון ואילניהון לא עבדו פירין וארגישו דבגין דתריכו יתיה הוה להון כל
דא ואזל אבימלך לוותיה מגרר ואתקיף ברחמוי למיזל עמיה ופיכל רב
חיליה: ויאמר ואמר להון יצחק מה דין אתיתון לוותי דאצלי עליכון ואתון סניתון 27
יתי ותרכתוני מלוותכון:

ירושלמי — Hierosolymitanum.

10 ואמר אבימלך מה היא דא דעבדתא
לן הא קליל ועיר אלו שמש חד מן טליא
עם אתתך והוית מיתי עלנא חובא רבא:

Et dixit Abimelech; Cur hoc fecisti 10
nobis? Ferè cubuit rex qui præcipuus
est in populo cum uxore tua; & adduxisses super nos peccatum. Et 11
præcepit Abimelech toti populo, dicendo; Qui accesserit in malum ad virum hunc & uxorem ejus, interficiendo interficietur. Et seminavit Isaac propter eleemosynam in ea 12
terra; & invenit eo anno pro uno centum juxta æstimationem suam, & benedixit illi Dominus. Et crevit vir ille; & ivit eundo, & crevit, do- 13
nec crevisset valde. Et fuerunt illi greges ovium, & armenta boum, 14
& cultus multus: & inviderunt illi Philistæi. Et omnes puteos quos 15
foderant servi patris ejus, in diebus Abraham patris ejus, obthuraverunt eos Philistæi, & impleverunt eos pulvere. Et dixit Abimelech 16
Isaaco; Recede à nobis, quoniam potentior factus es nobis opibus valde. Abiit igitur inde Isaac; & mansit in valle Gerar, habitavitque ibi. 17
Et reversus est Isaac, & fodit puteos aquarum, quos foderant servi 18
patris ejus in diebus Abraham patris sui, & obstruxerant eos Philistæi postquam mortuus est Abraham: & vocavit nomina eorum iisdem nominibus, quibus appellaverat eos pater ipsius. Et foderunt 19
servi Isaac ad terminum vallis, & invenerunt ibi puteum aquarum manantium. Et contenderunt pastores Gerar cum pastoribus Isaac, 20
dicendo; Nostra est aqua: & fuit voluntas cœlitus ut exaruerit, tunc autem reddiderunt ipsum Isaaco, & ebullivit: & vocârunt nomen putei Esek, quoniam litigati essent cum eo propter illum. Et foderunt 21
puteum alium, & contenderunt etiam de eo: & exaruit, & amplius non scaturiit: & vocavit nomen ejus Sitna. Et transferens se inde 22
fodit puteum alium, & non contenderunt de eo, ut de prioribus: & vocavit nomen ejus Latitudines: dixitque quoniam jam dilatavit Dominus nos, & crescere faciet nos in terra. Et ascendit inde in Beer- 23
seba. Et revelavit se illi Dominus eâ nocte, & dixit; Ego Deus 24
Abraham patris tui: ne timeas, quoniam in auxilio tuo est sermo meus, & benedicam tibi, & multiplicabo filios tuos propter merita Abraham servi mei. Et ædificavit ibi altare orans in nomine Domini, & extendit 25
ibi tabernaculum suum: & foderunt ibi servi Isaac puteum. Quando 26
autem exiit Isaac ex Gerar, exaruerunt putei eorum, & arbores eorum non pertulerunt fructum, & senserunt hoc totum sibi accidisse, quia expulerant ipsum: Itaque abiit Abimelech ad ipsum ex Gerar, & accepit amicos suos ad eundum secum, & Phicol principem exercitus sui. Et 27
dixit illis Isaac; Cur venistis ad me ut orem pro vobis, & vos odio habetis me, & expulistis me à vobis?

Hierof. 10 *Et dixit Abimelech; Quid hoc est quod fecisti nobis? Parum abfuit quin unus ex pueris concubuerit cum uxore tua, & venire fecisses super nos peccatum magnum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 * گفت ابیملك چه این کردي بایما چون اندك بخسپید یکی آن قوم با زن تو
11 وبیاوردي ابر ایما جرم * بفرمود ابیملك مر همه آن قوم بگفتن آن رسا در مرد این
12 ودر زن او کشتن کشته شود * زراعت کرد یصحق در زمین آن بیافت در سال آن
13 صد قیاسها آفرین کرد اویرا خدا * بزرك شد آن مرد برفت رفتن وبزرك شدن تا که بزرك
14 شد بغایت * بود باو رمهي گوسفند ورمهي گاو وکار بسیار رشك بردند باو فلستیم *
15 * وهمه آن چاهها آنچه بکندند بندگاني پدري او در روزگاران ابرهم پدري او ببستند
16 ایشانرا فلستیم پر کردند ایشانرا خاك * گفت ابیملك بیصحق برو از نزد ایما که
17 پادیاوند شدي از ایما بغایت * برفت از آنجا یصحق فرود آمد در نخل جرر بنشست آنجا *
18 * بازگشت یصحق بکند مر چاهها آن آب آنچه بکندند در روزگاران ابرهم پدري او ببستند
ایشانرا فلستیم پس مردن ابرهم بخواند ایشانرا نامها چون نامها آنچه بخواند بایشان پدري
19 20 او * بکندند بندگان یصحق در نخل بیافتند آنجا چاه آب روان * خصومة کردند
شبانان جرر بشبانان یصحق بگفتن بایما آن آب بخواند نام آن چاه عشق که مشغولي
21 22 کردند باو * بکندند چاه دیگر خصومة کردند نیز ابر آن بخواند نام آن شطنه * نقل
کرد ازانجا بکند چاه دیگر ونه خصومة کردند ابر آن بخواند نام آن رحبوت گفت که
23 اکنون کشادگي آورد خدا بایما وبرومند شدیم در زمین * بر آمد از آنجا بار شبع *
24 * دیدار شد باو خدا در شب آن گفت من خداي ابرهم پدر تو نترسي که با توام من
25 وآفرین کنم ترا وبسیار کنم مر نسل تو در سبب ابرهم بندهي من * آبدان کرد آنجا
26 مذبح بخواند در نام خدا میل داد خیمهي او بکندند آنجا بندگان یصحق چاه * وابیملك
27 برفت باو از جرر وجوقي از یاران او وفیکل امیر سپاه او * گفت بایشان یصحق چه
معني بیامدید بمن وشما دشمن داشتید مرا وبفرستادید مرا از نزد شما *

Dixit Abimelech; Quid hoc fecisti nobis? ut parùm dormierit unus populi cum uxore tua, & induxisses super nos delictum. Præcepit itaque Abimelech universo populo, dicendo; Accedens huic viro et uxori ejus occidendo occidetur. Semente faciens Ishac in terra illa, invênit in anno illo centuplicia, benedicente ei Deo. Magnus itaque factus vir ivit eundo, & crescendo, usquequo magnus factus fuerit valdè. Fuitque illi grex ovium, & grex boum, & negotium plurimũ: & æmulationem tulerunt in eũ Philishtim. Et omnes puteos quos foderant servi patris sui in temporib. Abraham patris sui, occluserunt Philishtim, implêruntque eos terrâ. Dixitq; Abimelech ad Ishac; Discede à nobis, quia validus factus es præ nobis admodùm. Abiens itaque illinc Ishac, descendit in Nahal-Gerar, seditque ibi. Reversus Ishac iterum fodit puteos aquæ, quos foderant in temporibus Abraham patris sui, quosque occluserant Philishtim post mortem Abraham, & vocavit eos nominibus, juxta nomina quibus vocaverat eos pater suus. Fodientésque servi Ishac in valle, invenerunt ibi puteum aquæ manantis. Jurgium autem fecerunt pastores Gerar cum pastoribus Ishac, dicendo; Nostra est aqua: quapropter vocavit nomen putei, Eshec, quòd contendissent cum eo. Tum fodientes puteum alium, jurgium fecerunt etiam de eo: vocavitque nomen ejus, Shitnah. Et transferens se inde, fodit puteum alium, & jurgium non fecerunt de eo: itaque vocavit nomen ejus, Rehoboth, dicens; Quia jam dilatationem contulit Deus nobis, ac fructiferi facti sumus in terra. Ascendente autem eo indè in Beershebah, Visus est ei Deus in nocte ipsa, dicens; Ego Deus Abraham patris tui; ne timeas, quia tecum sum ego, & benedicam tibi, ac copiosam reddam sobolem tuam causâ Abraham servi mei. Deinde ædificans ibi altare, invocavit nomen Dei: cumque demisisset tabernaculum suum, foderunt ibi servi Ishac puteum. Abimelech autem perrexit cum eo ex Gerar, & quidam ex servis ipsius, & Phichol princeps exercitus ejus. Dixit iis Ishac; Qua intentione venistis ad me, cum odio habuistis me, & emisistis à vobis?

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B UZIEL. *Hierosolymitanum.*

28 ויאמרו ואמרו מחמא חמינא ארום הוה מימרא דיי בסעדך דבזכותך הוות לן כל
טבתא וכדו נפקתא מן ארען יבישו בירן ואילננא לא עבדו פירין ואמרנא נהדרינה
לותנא ותתקיים כדון מומתא דהוות בינן ומבכין תהי בינן ובינך ונגזור קים עמך:
29 אם תעביד עמנא בישא היכמא דלא קריבנא בך לביש והיכמא דעבדנא
עמך לחוד טב ושלחנך פון בשלם אנת כדון בריכא דיי: ויעבד להון משתיא ואכלו ושתיו: 31 ואקדימו
בצפרא וקימו גבר לאחוי ופסג מתגא דחמריה ויהב פסגא חדא להום לסהדו וצלי
32 עליהום יצחק ואתרווחו ואלוינון יצחק ואזלו מלותיה בשלם: ויהי והוה ביומא
ההוא ואתו עבדי יצחק ותנו ליה על עיסק בירא דחפסו ואמרו ליה אשכחנא
33 מוי: ויקרא וקרא יתה שבעה בגין כן שמא דקרתא ביר שבע עד יומא הדין:
34 ויהי והוה עשו בר ארבעין שנין ונסיב איתא ית יהודית ברת בארי חיתאה
וית בשמת ברת אילון חיתאה: ותהיין
35 והוון מנחנן בפולחנא נוכראה ומתכוונן
לאמרדא בעובדיהון בישיא ליצחק
ולרבקה:

ירושלמי 35 והוון סרהבנן ואפחת רוח
בפולחנא נוכראה ולא הוון מקבלן אולפן
לא מן יצחק ולא מן רבקה:

Et dixerunt; Videndo vidimus quòd sit sermo Domini in auxilio tuo, 28
quòd propter meritum tuum fuerit nobis omne bonum: quando autem
exivisti è terra nostra, exaruerunt putei nostri, & arbores nostræ non per-
tulerunt fructum: tum diximus; Reverti faciamus eum ad nos, & ratum
sit jam jusjurandum quod fuit inter nos, & mollia *verba* sint inter nos &
te & tecum fœdus inibimus. Si feceris nobiscum malum, quemadmodum 29
non accessimus ad te in malum, & quemadmodum fecimus tecum tantùm
bonum, & dimisimus te statim cum pace: tu jam benedictus *es* Domini. Et 31
surrexerunt manè, & jurârunt vir fratri suo; & rupit de fræno asini
sui, & dedit partem unam illis in testimonium, & precatus est pro illis Isa-
ac, & dilatati sunt: & comitatus est eos Isaac, & abierunt ab eo in pace.
Accidit eo die ut venerint servi Isaac, & indicaverint illi de puteo quem 32
foderant: & dixerunt illi; Nos invenimus aquas. Et vocavit ipsum Si- 33
bea: ideo nomen urbis est Beerseba usque ad hunc diem. Accidit autem 34
cum Esau natus esset quadraginta annos, ut acciperet in uxorem Jehudith
filiam Beeri Chittæi, & Bosmath
filiam Elon Chittæi. Et fuerunt in- 35
curvantes se cultui alieno, & paratæ
ad rebellandum operibus suis ma-
lis in Isaac & Rebeccam.

Hier. 35 *Et fuerunt rebelles inflato animo colentes idola; neque recipiebant doctrinam, nec ab Isaac, nec à Rebecca.*

כז

1 ויהי והוה כד סיב יצחק וכהיין עינוי מלחמי דכד כפתיה אבוי אסתכל בכורסיה
יקרא ושריין מההוא זמנא עינוי למכהי וקרא ית עשו בריה רבא בארביסר בניסן
ואמר ליה ברי הא לילייא דין עילאי משבחין למארי עלמא ואוצרי טלין מתפתחין
2 ביה ואמר ליה הא נא: ויאמר ואמר הא כדון סיבית לית אנא ידע יום
3 מותי: ועתה וכדון סב כדון מאני זינך בית גירך וקשתך ופוק לחקלא וצוד
4 לי צידא: ועשה ועיבד לי תבשילין היכמא דרחימית ותיעול לותי ואיכול
5 בגין דתברכינך נפשי עד לא אימות: ורבקה ורבקה שמעת ברוח קודשא כד
מליל יצחק עם עשו בריה ואזל עשו לחקלא למיצד צידא לאיתאה: ורבקה
6 ורבקה אמרת ליעקב ברה למימר הא לילייא הדין עילאי משבחין למרי עלמא
ואוצרי טלין מתפתחין ביה ושמעית ית אבוך ממליל עם עשו אחוך למימר:
7 הביאה אעל לי צידה ועיבד לי תבשילין ואיכול ואברכינך קדם יי קדם דאמות:
8 ועתה וכען ברי קביל מני למה דאנא מפקיד יתך: לך איזיל כדון לבית
9 ענא וסב לי מתמן תרי גדיי עזין שמנין חד לשום פסחא וחד לשום קרבן חגא
ואעביד יתהון תבשילין לאבוך היכמא די רחים:

CAP. XXVII.

ACcidit quando senuisset Isaac, & caligarent oculi ejus ne videre pos- 1
set (quando enim ligavit eum pater ejus, aspexit solium gloriæ, ab eo tem-
pore cœperunt oculi ejus caligare) tum vocavit Esau filium suum majo-
rem, decima quarta mensis Nisan, & dixit illi; Fili mi, ecce nocte hac
excelsi laudant Dominum seculi, & thesauri rorum aperiuntur in ipsa:
& dixit illi; Ecce ego. Et dixit ecce nunc senui, ignoto die mortis 2
meæ. Jam verò accipe instrumenta armorum tuorum pharetram tuam, 3
& arcum tuum: & egredere in agrum, & venare mihi venationem. Et 4
fac mihi cibos conditos ut diligo, et affer ad me ut comedam: ut benedi-
cat te anima mea antequam moriar. Porro Rebecca audiebat per Spi- 5
ritum sanctum, quando alloquebatur Isaac Esau filium suum: & abiit
Esau in agrum, ad venandum venationem ad afferendum eam. Rebec- 6
ca autem dixit Jacobo filio suo, dicendo; Ecce nocte hac excelsi lau-
dant Dominum mundi, & aperiuntur thesauri rorum in ea: & audivi
patrem tuum loquentem cum Esau fratre tuo, dicendo: Affer mihi 7
venationem, & fac cibos conditos, ut comedam: & benedicam tibi co-
ram Domino, antequam moriar. Jam verò fili mi ausculta mihi, in eo 8
quod ego præcipiam tibi. Ito jam ad caulam, & accipe mihi indè du- 9
os hœdos caprarum pingues, unum propter pascha, alterum propter ob-
lationem festi solennis: & faciam ex illis cibos conditos patri tuo,
quemadmodum diligit.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

28 * گفتند دیدن دیدیم که بود خدا اوار تو گفتیم باشد اکنون سوگند میان ایما و میان
29 فرزندان ایما و میان تو و ببریم شرط اوار تو * اگر بکنی اوار ایما بدی چون آنچه نه زحمت
رسانیدیم بتو و چون آنچه بکردیم بتو خاصه نیکویی و بفرستادیم ترا در سلامت تو اکنون
30 آفرین کردهی خدا * بکرد بایشان دعوت بخوردند و بیاشامیدند * شبگیر کردند
31 در بامداد سوگند خوردند مردی ببرادری او بفرستاد ایشانرا یصحق برفتند از نزد او
32 در سلامتی * بود در روز او بیامدند بندگان یصحق آگاه کردند باو ابر سبب آن چاه
33 آنچه بکندند گفتند باو یافتیم آب * بخواند آنرا شبعه ابر همچنین نام آن شهر بارشبع تا
34 آن روز آن این * بود عشو قدر چهل ساله بستاند زن مر یهودیت دختری باری آن حتی و مر
35 بسمت دختری ایلن آن حتی * بودند تلخی روح بیصحق و بربقه *

Respônderunt; Videndo vidimus quòd fuit Deus tecum, & diximus; 28
Sit nunc juramentum inter nos & filios nostros, & inter te, & icemus fœdus tecum: Si feceris 29
nobiscum malum, quemadmodum ærumnam non intulimus tibi, & quemadmodum fecimus tecum præsertim bonum, & dimisimus te in pace: tu nunc benedictus es Dei.
Fecitque eis convivium, & comederunt ac biberunt. 30
Deinde antelucanò surgentes manè, jurârunt vir cum fratre suo: dimisitque eos Ishac abeuntes ab eo in pace. 31
Fuit, in die ipsa venerunt servi Ishac certiorem facientes eũ de puteo quem foderant, et dixerunt ei; Invenimus aquam. 32
Vocavitque eum Shibeah: quocirca nomen urbis est Beersheba usque ad diem hanc. 33
Quum esset Eshau quadragenarius, accepit uxorem Jehudith filiam Beeri Hittæi, & Beshmath filiam Elon Hittæi: 34
Quæ fuerunt amaritudini spiritûs ipsi Ishac & Ribcah. 35

* فصل بیست هفتم * بود که پیر شد یصحق کاهسته شدند چشمان
1 او از دیدن بخواند مر عشو پسر او آن بزرگ گفت باو پسری من گفت باو اینک من *
2 * گفت اکنون پیر شدم ندانستم روز مردن من * و اکنون بردار اکنون سلاح تو
3 شمشیر تو و کمان تو و بیرون رو بآن دشت و نخچیر کن بمن نخچیر * و بکن بمن طعامها
4 چون آنچه دوست داشتم و بیاور بمن و بخورم در سبب آفرین کند ترا جان من در پیش
5 بمیرم * و ربقه شنوا در سخن گفتن یصحق بعشو پسر او برفت عشو بآن دشت بنخچیر
6 کردن نخچیر باوردن * و ربقه گفت بیعقوب پسر آن بگفتن اینک بشنویدم آواز
7 پدری تو سخن گویا بعشو برادری تو بگفتن * بیاور بمن نخچیر و بکن بمن طعامها
8 و بخورم و آفرین کنم ترا بپیش خدا پیش مردن من * و اکنون پسری من بشنو در آواز من
9 بآنچه من فرمایا ترا * برو اکنون بآن گوسفند و بستان بمن از آنجا دو برغالهی بران
نیکویان و بکنم ایشانرا طعامها بپدری تو چون آنچه دوست داشت *

CAP. XXVII.

Fuit, cùm senex evasisset Ishac, 1
& defecissent oculi ejus à videndo, vocavit Eshau filiũ suũ majorem, et dixit ei; Fili mi: respondit ei; Ecce ego.
Dixit, Jam senex factus sũ, nec novi diem mortis meæ. 2
Et jam tolle nunc arma tua, gladiũ tuũ & arcũ tuum, & exi in agrum, & venare mihi venationem: 3
Et fac mihi cibos quemadmodum diligo, & affer mihi, & comedam, quâ de causa benedicat tibi anima mea priusquàm moriar. 4
Ribcah verò audierat cùm sermonem haberet Ishac cum Eshau filio suo: abieratque Eshau in agrum ad venandum venationem ut afferret. 5
Ribcah igitur locuta est ad Jaacob filium suum, dicendo; 6
En audivi vocem patris tui loquentis ad Eshau fratrem tuum, dicendo; 7
Affer mihi venationem, & fac mihi cibos, & comedam, & benedicam tibi in conspectu Dei, ante mortem meam.
Nunc ergò fili mi, ausculta voci meæ in eo quod præcipio tibi. 8
Vade nunc ad pecudes, & cape mihi inde duos hœdos caprarum bonos, & faciam eos escas patri tuo, quemadmodum diligit. 9

תרגום יונתן בן עוזיאל / Targ. Jonathan B. Uziel.

ירושלמי — Hierosolymitanum.

10 והבאת ותעיל לאבוך וייכול בגין דיברכינך קדם מותיה : ויאמר ועל דהוה יעקב
11 דחיל חיטא דחיל דלמא ילטטיניה אבוי ואמר הא עשו אחי גבר שערן ואנא גבר
12 שעיע : אולי מאים ימששינני אבא ואיהי דמי בעינוי הי כמגחך ביה ואייתי עלי
13 לווטין ולא ברכאן : ותאמר ואמרת ליה אין בירכן יברכינך ייתון עלך ועל בנך
ואין לווטין ילטטינך ייתון עלי ועל נפשי ברם קביל מני ואיזיל סב לי : וילך
14 ואזל ונסיב ואייתי לאימיה ועבדת אמיה תבשילין היכמא דרחים אבוי : ותקח
15 ונסיבת רבקה ית לבושי עשו ברה רבא מרגנן דהוו מן אדם קדמאי וההוא
יומא לא אלבשינון עשו ואשתארו גבה בביתא ואלבישת ית יעקב ברה זעירא :
16 ואת וית משכי דגדיי בני עזי אלבישת על ידוי ועל שעיעות צווריה : ותתן וסדרת
17 ית תבשיליא וית לחמא די עבדת ביד יעקב ברה : ויבא ועאל לות אבוי
18 ואמר אבא ואמר האנא מן אנת ברי : ויאמר ואמר יעקב לאבוי אנא עשו
19 בוכרך עבדנא היכמא דמלילתא עמי קום כדון אסתחר ותיכול מצידי בגין דתברכינני
נפשך : ויאמר ואמר יצחק לבריה מה דין אוחיתא לאשכחא ברי ואמר ארום
20 יזמן יי אלהך קדמי : ויאמר ואמר יצחק ליעקב קריב כדון ואמושינך ברי האנת
21 דין ברי עשו אין לא : ויגש וקריב יעקב
22 לות יצחק אבוי ונששיה ואמר קלא הדין קליה דיעקב ברם ממש ידוי כמימש ידוי
דעשו : ולא ולא אשתמודעיה ארום הוה ידוי כידי עשו אחוי שערניין וברכיה :
23 ויאמר ואמר אנת הוא דין ברי עשו ואמר אנא : ויאמר ואמר קריב לי ואיכול
24 מצידא דברי בגין דתברכינך נפשי וקריב ליה ואכל ולא הוה חמרא גביה ואזדמן
25 ליה מלאכא ואייתי מן חמרא דאצטנע בעינבויי מן יומי שרוי עלמיא ויהביה ביד
יעקב ויעקב אמטי ליה לאבוי ושתי : ויאמר ואמר ליה יצחק אבוי קריב כדון
26 ושק לי ברי : ויגש וקריב ונשיק ליה
27 וארח ית ריחא דלבושוי ובורכיה ואמר
חמון ריחא דברי כריחא דקטורת
בוסמניא דעתידא מתקרבא בטוור בי
מקדשא דאתקרי חקיל דבריך יתיה יי ואתרעי לאשראה שכינתיה תמן : ויתן ויתן
28 לך מימרא דיי מטוב טלין דנחתין מן שמיא ומטוב מבועין דסלקין ומרביין צמחי
ארעא מלרע וסוגנוי עבור וחמר :

ירושלמי 22 ממוש ידוי ממוש ידוי דעשו :

ירושלמי 27 כריח קטורת בוסמין טבין דעתידין למקרבא בטור בירת מוקדשא דברך יתיה חי קים :

10 Et afferes patri tuo, ut comedat, ut benedicat tibi ante mortem suam. Et
11 propterea quod timuit Jacob peccare, timuit ne malediceret ipsi pater
ejus, itaque dixit; Ecce Esau frater meus vir pilosus *est*, ego verò vir lenis.
12 Fortè palpabit me pater, & ero similis in oculis ejus acsi deriderem eum:
& adducam super me maledictiones & non benedictiones. Et dixit illi;
13 Si benedictionibus benedicat tibi, veniant super te, & super filios tuos;
quod si maledictionibus maledicat tibi, veniant super me, & super animam meam: tantùm audi me, & abi accipe mihi. Et abiit, & accepit, &
14 adduxit ad matrem suam: & fecit mater ejus cibos conditos, quemadmodum diligebat pater ipsius. Et accepit Rebecca vestes Esau filii sui
15 majoris desiderabiles, quæ fuerant primi parentis Adæ, & illo die non
eas induerat Esau, sed remanserant penes eam domi, & induit *eas* Jacobo
filio suo minori. Et pelles hœdorum ex capris natorum induit super
16 manus ejus, & super lenitatem colli ejus. Et ordinavit cibos conditos,
17 & panem quem præparaverat, in manu Jacobi filii sui. Et ingressus ad
18 patrem, dixit; Pater mi: qui respondit; Ecce ego, quis tu *es* fili mi?
Et dixit Jacob patri suo; Ego Esau primogenitus tuus, feci ego quem-
19 admodum loquutus es mecum: surge nunc, discumbe & comede ex venatione mea, ut benedicat mihi anima tua. Et dixit Isaac filio suo;
20 Quid hoc festinâsti invenire fili mi? & respondit; Quoniam præparavit Dominus Deus tuus coram me. Et dixit Isaac Jacobo; Accede nunc,
21 & palpabo te fili mi, num tu hic sis filius meus Esau, annon. Et accessit
22 Jacob ad Isaac patrem suum, qui palpavit eum: tum dixit; Vox hæc vox ipsius Jacob, sed tactus manuum ejus sicut tactus manuum ipsius
Esau. Sed non agnovit eum, quoniam manus ejus erant sicut manus Esau
23 fratris sui, villosæ: itaque benedixit eum. Et dixit; Tu es ipse filius
24 meus Esau? qui respondit, Ego sum. Et dixit; Appropinqua ad me,
25 ut edam ex venatione filii mei, ut benedicat tibi anima mea: & admovit ad eum, & comedit, neque erat vinum apud eum, sed præparavit illi angelus, & attulit ex vino quod repositum erat in uvis suis à diebus initii mundi, & dedit illud in manus Jacob, Jacob autem perduxit illud ad patrem suum & bibit. Tum dixit illi Isaac pater ejus; Accede nunc, &
26 osculare me fili mi. Et accessit, &
27 osculatus est eum; & odoratus est odorem vestimentorum ejus, & benedixit illi: & dixit; Videte odorem filii mei, sicut odorem incensi ex optimis aromatibus, quod offerendum est in monte domus Sanctuarii, qui vocatur ager quem benedixit Dominus, & quem elegit ut in eo collocaret divinam ejus majestatem.
28 Det itaque tibi sermo Domini de bono rorum qui descendunt de cœlis, & de bono fontium qui ascendunt & crescere faciunt germina terræ inferiùs: denique copiam frumenti & vini.

Hierosl. 22 *Tactus manus ipsius tactus manus Esau.*

Hierosl. 27 *Sicut odor incensi ex optimis aromatibus, quæ offerentur tandem in monte domus Sanctuarii, cui benedixit qui vivit in æternum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 * بیاوری بپدری تو و بخورد در سبب آنچه آفرین کند ترا بپیش مردن [او] * گفت یعقوب بربقه
11 مادر او اینك عشو برادری من مردی موی گین و من مرد ساده * مگر بپرمسد مرا پدری
12 من و باشم در چشمان او چون طعیا شده و بیاورم ابر من نفرین و نه آفرین * گفت باو مادری
13 او ابر من نفرین تو پسری من خاصه بشنو در آواز من و برو و بستان بمن * برفت و بستاند
14 و بیاورد بمادر او بکرد مادری او طعامها چون آنچه دوست داشت پدری او * بستاند ربقه مر
15 جامهای عشو پسری آن آن بزرك آن آرزومندان آنچه او از ان در خانه بپوشاند مر یعقوب
پسری آن آن خرد * و مر پوستها بزغالهاء [آن بزان] بپوشاند ابر دستهای او و ابر سادگی
16 گردن او * بداد مر آن طعامها و مر آن نان آنچه بکرد در دست یعقوب پسری آن * بیامد
17 بپدری او گفت پدری من گفت اینك من کیستی تو پسری من * گفت یعقوب بپدری
18 او منم عشو نخست زاد تو بکردم چون آنچه سخن گفتی بمن برخیز اکنون بنشین و بخور از
19 نخچیر من در سبب آفرین کند مرا جان تو * گفت یصحق بپسری او چه این شتاب کردی
20 بیافتن پسری من گفت که فراز رساند خدای تو بپیش من * گفت یصحق بیعقوب
21 نزدیك شو اکنون و بپرمسم ترا ها توی این پسری من عشو اگر نه * نزدیك شد یعقوب
22 بیصحق پدری او بپرمسید اویرا گفت آن آواز آواز یعقوب و آن دستها دستها عشو * و نه
23 شناخت اویرا که بودند دستهای او چون دستهای عشو برادری او موی گینان آفرین کرد اویرا * و گفت
24 تو این پسر من عشو گفت من * گفت نزدیك آور بمن و بخورم از نخچیر پسری من بسبب
25 آفرین کند ترا جان من نزدیك آورد باو و بخورد بیاورد باو می و بیاشامید * گفت باو یصحق
26 پدری او نزدیك شو اکنون و بوسه ده بمن پسری من * نزدیك شد و بوسه داد باو بوی کرد مر
27 بوی جامهای او و آفرین کرد اویرا گفت ببین بوی پسری من چون بوی دشت آنچه آفرین کرد
28 اویرا خدا * و بدهد بتو خدا از شبنم آن آسمان و از چربشیهای آن زمین و بسیار دانه و شیره *

10 * *Offerésque patri tuo, et comedet, propterea quòd benedicat tibi ante mortem ipsius.* 11 *Dixit Jaacob ad Ribcah matrem suam; Ecce Eshau frater meus vir pilosus est, ego autem vir lævis.* 12 *Fortassis attrectabit me pater meus, & ero in oculis ejus veluti falsus, & inducam super me maledictionem et non benedictionem.* 13 *Respondit ei mater ejus; Super me maledictio tua, fili mi: tantùm ausculta voci meæ, & vade & cape mihi.* 14 *Abiens itaque cepit & attulit matri suæ: & præparavit mater ejus cibos quemadmodum diligebat pater ejus.* 15 *Accipiénsq; Ribcah vestes Eshau filii sui majoris, concupiscibiles, quæ erant apud se in domo, induit Jaacob filium suum minorem:* 16 *Et pelles hœdorum caprarum induit super manus ejus, ac super lævitatem colli ejus.* 17 *Et dedit cibos & panem quem fecisset, in manum Jacob filii sui.* 18 *Venit itaque ad patrem suum, dicens; Pater mi: Respondit, Ecce me: quis es tu fili mi?* 19 *Respondit Jaacob patri suo; Ego sum Eshau primogenitus tuus, feci quemadmodum locutus es mihi: surge jam, sede & comede de venatione mea, quapropter benedicat mihi anima tua.* 20 *Dixit Ishac filio suo; Quid hoc? festinationem fecisti ad inveniendum, fili mi. Ait, Quia supervenire fecit Dominus Deus tuus coram me.* 21 *Dixit Ishac ad Jaacob; Propinquum te siste jam, & palpabo te, an tu sis filius meus Eshau, nécne.* 22 *Accedente itaque Jaacob ad Ishac patrem suum, attrectavit eum, dicens; Vox, vox Jaacobi: manus autem, manus Eshau.* 23 *Et non dignovit eum, quia erant manus ejus sicut manus Eshau fratris ejus, pilosæ: & benedixit ei.* 24 *Dixitque; Tu ipse filius meus Eshau? Respondit, Ego sum.* 25 *Dixit, Affer mihi, & comedam de venatione filii mei, ut benedicat tibi anima mea: Attulit itaque ei, & edit; tulitq; ei vinum, ac bibit.* 26 *Dixitq; ei Ishac pater ejus; Accede nunc, & osculum da mihi, fili mi.* 27 *Accedens itaque osculum dedit ei: Et odoratus est odorem vestimentorum ejus, & benedixit ei, dicens; Vide, odor filii mei velut odor agri cui benedixit Deus.* 28 *Et det tibi Deus de rore cœli, & ex pinguedinibus terræ, & copiam frumenti ac musti.*

תרגום יונתן בן עזיאל

29 יעבדוך ישתעבדון לך אומיא כל בנוי דעשו ויגחנון קומך מלכוותא כל בנהא דקטורה רב ושליט תהי על אחך ויהון מקדמין למשאל בשלמך בני אמך לייטך בריהון ליטין כבלעם בר בעור ומברכך יהון בריכן כמשה נביא ספרהון דישראל :
30 ויהי יהוה כד שיצי יצחק לברכא ית יעקב והוה ברם מיפק נפק יעקב כתרתין טפוחין מלות יצחק אבוי ועשו אחוי על מצידיה : ויעש ועכיב מימרא דיי מניה צידא דכיא ואשכח כלבא חדא וקטליה ועבד אף הוא מניה תבשילין ואייתי לאבוי ואמר לאבוי יקום אבא וייכול מצידא דבריה בדיל דיתברכינני נפשך : ויאמר ואמר ליה יצחק אבוי ואמר ליה מאן אנת ואמר אנא ברך בוכרך עשו : ויחרד ואזדעזע יצחק זעווע סגי כדי שמעית קליה דעשו וריח תבשיליה עלת באנפוי היך ריחא דיקידת גהינם ואמר מאן הוא דכי דצד צידא ואעל לי ואכלית מכל דאייתי עד דלא עלת ובריכתיה ואפילו הכי בריך יהי : כשמוע כדי שמע עשו ית פתגמי אבוי וצוח צווחתא רבתא ומרירתא עד לחדא ואמר לאבוי בריכני אוף לי אבא : ויאמר ואמר על אחוך בחכמתא וקבל מיני ברכתך : ויאמר ואמר בקושטא קרא שמיה יעקב ושקר בי דנן תרתין זמנין ית בכירותי נסיב והא כדון קביל ברכתי ואמר הלא שבקתא לי ברכתא : ויען ואתיב יצחק ואמר לעשו הא שליט מניתיה עלך וית כל אחוי שויתי קומוי לעבדין ועיבור וחמר סעדתיו ואויל ותיטרד מני דמה אעביד לך ברי : ויאמר ואמר עשו לאבוי הבירכתא חדא היא לך אבא בריכני אוף לי אבא וארים עשו קליה ובכא : ויען ואתיב יצחק ואמר לעשו הא בטוב פרי ארעא יהי מותבך ומטלא דשמיא מלעילא :
40 ועל חרבך ועל סייפך תהי רחיץ עליל לכל אתר ומרכיך ותאי ולאחוך תהי משתעבד ויהי אין רשיעי ותחית ית בנוי מלמיטר פקודי אורייתא בכן תהי פריק ניר שעבודיה מעל צוורך :

ירושלמי

29 ויפלחון קדמך אומיא כל בנוי דעשו וישתעבדון לך כל מלכיא כל בנוי דישמעאל הוי רב ושליט על בני קטורה יהון מקדמין ושאלין בשלמך כל בנוי דלבן אחוה דאמך מן דליט יתך יעקב ברי יהוי ליט כבלעם בן בעור ומן דמברך יתך יהוי בריך כמשה נביא ספרהון דישראל :

ירושלמי 40 ועל מני זינך תחי וקדם אחוך תהוי משתעבד ויהוי כד יהוון בנוי דיעקב לעיין באורייתא ונטרין פקודיא יהוון משוין ניר שעבודא על צוורך וכד ימנעון גרמיהון בנוי דיעקב דלא למלעי באורייתא ולא למטר פקודיא הא בכן תהוי פריק ניר שעבודהון מעלוי צוורך :

Targ. Jonathan B. Uziel.

29 Servire cogantur tibi populi, omnes filii Esau; & incurvent se coram te regna, omnes filii Ceturæ: princeps & dominator sis super fratres tuos, & præveniant petere de pace tua filii matris tuæ: maledicentes tibi, fili mi, erunt maledicti, sicut Balaam filius Beor, & benedicentes tibi erunt benedicti, sicut Moses propheta legislator Israelitarum.
30 Et accidit quando absolvit Isaac benedicere Jacobum, tantùm exeundo exierat Jacob circiter duas palmas ab Isaac patre suo, & Esau frater ejus veniebat à venatione sua. Et impedivit sermo Domini ab eo 31
venationem mundam, & invenit canem unum, & interfecit eum, & fecit etiam ipse ex eo cibos conditos, & adduxit ad patrem suum : & dixit patri suo; Surgat pater meus, & comedat ex venatione filii sui, ut benedicat me anima tua. Et dixit illi Isaac pater ejus, dixit inquam illi; 32
Quis tu? Et respondit; Ego filius tuus primogenitus tuus, Esau. Et 33
commotus est Isaac commotione magnâ, quando audivit vocem ipsius Esau, & odor ciborum conditorum ejus ingressus est in nares ejus sicut odor incendii gehennæ : & dixit; Quis est ille qui venatus est venationem, & attulit ad me, & comedi de omni eo quod attulit antequam ingredereris, & benedixi eum? atque etiam benedictus erit. Cùm audivit Esau ver- 34
ba patris sui, clamavit clamore magno & amaro valde, & dixit patri suo; Benedic mihi etiam mihi, pater mi. Et dixit; Venit frater tuus per astutiam, 35
& recepit ex me benedictionem tuam. Et dixit; Verè vocatum est 36
nomen ejus Jacob, nam dolosè egit his duabus vicibus; primogenituram meam accepit, & ecce jam recepit benedictionem meam: & dixit; Annon reliquisti mihi benedictionem? Et respondit Isaac, & dixit ad 37
Esau; Ecce dominatorem constitui eum super te, & omnes fratres ejus posui coram eo in servos, & frumento & vino sustentavi eum : itaque abi, & discede à me; quid enim faciam tibi fili mi? Tum 38
dixit Esau patri suo; Num benedictio una est tibi, pater mi? Benedic mihi etiam mihi, mi pater: & extulit Esau vocem suam, & flevit. Et re- 39
spondit Isaac, & dixit Esau; Ecce in bono fructus terræ erit habitatio tua, & de rore cœlorum desuper.
40 Et super gladio tuo confidens eris, ingrediens in omne locum, & mollis eris & obstupescens, & fratri tuo eris servus : & erit si improbi fuerint, tum depones filios ejus: ne observent mandata legis; sic abrumpes jugum servitutis ejus de collo tuo.

Hierosolymitanum.

Hierof. 29 *Serviant coram te populi, omnes filii Esau; & subjiciantur tibi omnes reges, omnes filii Ismael: esto dominus & princeps super filios Keturæ: prævenient & petent pacem à te omnes filii Laban fratris matris tuæ. Quisquis maledixerit tibi Jacob fili mi, erit maledictus, sicut Balaam filius Beor: quisquis autem benedixerit tibi, erit benedictus, sicut Moses propheta, legislator Israelitarum.*

Hierof. 40. *Et armis bellicis tuis vives, & coram fratre tuo te humiliabis. Et erit cum operam dabunt filii Jacob legi, & servabunt mandata, imponent jugum servitutis super collum tuum: quando autem averterint se filii Jacob, ut non studeant legi, nec servaverint mandata, ecce tunc abrumpes jugum servitutis eorum à collo tuo.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

29 *مطيع باشند ترا قومها و سجود كنند بتو خيشها باش جبّار ببرادران تو و سجود كنند
30 بتو پسران مادري تو نفرين كنان تو بنفرين و آفرين كنان تو آفرين *بود چون آنچه تمام
كرد يصحق بآفرين كردن مر يعقوب بود خاصه بيرون آمدن بيرون آمد از نزد پيش يصحق
31 پدري او و عشو برادري او بيامد از نخجير او *بكرد نيز او طعامها بياورد بپدري او
كفت بپدري او برخيزد پدري من و بخورد از نخجير پسري او در سبب آفرين [كند] مرا
32 جان تو *كفت باو يصحق پدري او كيستي تو كفت من پسري تو نخست زاد تو عشو
33 بلرزيد يصحق لرز بزرك تا بغايت كفت كيست اينجا او نخجير كرد نخجير و بياورد
34 بمن و بخوردم از همه در پيش بيايي و آفرين كردم اويرا نيز آفرين باشد *چون شنيدن عشو
مر سخنهاي پدري او ناله زد ناله بزرك و تلخ تا بغايت كفت بپدري او آفرين كن مرا نيز
35 36 من پدري من *كفت بيامد برادري تو در مكر و بستاند آفرين تو *كفت حقيقت
بخواند نام او يعقوب مكر كرد بمن اين دو بارها مر نخست زادي من بستاند و اينك
37 اكنون بستاند آفرين من كفت ها نه باقي كذاشتي بمن آفرين *جواب داد يصحق و كفت
بعشو اينك جبّار بنهادم اويرا بتو و مر همه برادران او بدادم باو ببندكان و دانه و شيره
38 بنهادم اويرا و بتو كجا چه كنم پسري من *كفت بپدري او ها آفرين يكّه آن بتو
39 پدري من آفرين كن مرا نيز من پدري من برداشت عشو آواز او و بكريست *جواب داد
يصحق پدري او كفت باو [اينك] از چربشها آن زمين باشد نشستن جاي تو و از شبنم
40 آن آسمان از بالا *و ابر شمشير تو بزيي و مر برادر تو مطيع باشي و باشد چون آنچه مسلط
سوي جدا كني يوغ او از بالاي كردن تو*

29 *Obsequentes sint tibi populi, & reverentiam exhibeant tibi cognationes; esto præpotens in fratres tuos, & reverentiam exhibeant tibi filii matris tuæ: maledicentes tibi, maledictioni sunto: & benedicentes tibi, benedicti sunt. Fuit autem, quando finivisset Ishac benedicere Jaacob,* 30
erat tantùm exeundo egressus à conspectu Ishac patris sui, & Eshau frater ejus venit à venatione sua.
31 *Præparavit quoque ipse cibos, & attulit ad patrem suum, dicens patri suo; Surgat pater meus, & comedat de venatione filii sui, ut benedicat mihi anima tua.*
32 *Dixit ei Ishac pater ejus; Quis es tu? Respondit; Ego sum filius tuus, primogenitus tuus Eshau.*
33 *Tremuitque Ishac tremore magno, usque valdè, dicens; Quis est hic? ipse venatus est venationem, & attulit mihi, & comêdi ex omni priusquàm venires: & benedixi eum, etiam benedicetur.*
34 *Quum audisset Eshau verba patris sui, gemitum fecit ploratu ingenti ac amaro, usque valdè, dicens patri suo; Benedic mihi, etiam ego, pater mi.*
35 *Respondit; Venit frater tuus fraudulenter, & accepit benedictionem tuam.*
36 *Ait; Verè vocavit nomen ejus Jaacob: nam dolum egit mecum bis duabus vicibus: primogenituram meam accepit, & ecce nunc accepit benedictionem meam. Dixit quoque, Nónne reliquisti mihi benedictionem?*
37 *Responsum dedit Ishac, & dixit ipsi Eshau; En potentem posui eum super te, et omnes fratres ejus dedi ei in servos: frumentum quoq; & mustum apposui ei: & tibi ubinam quid faciam, fili mi?*
38 *Dixit patri suo; Num benedictio unica illa est tibi, pater mi? benedic mihi, etiam ego, pater mi: sustulitque Eshau vocem suam, ac flevit.*
39 *Tunc responsum dedit Ishac pater ejus, dicens ad eum; En è pinguedinibus terræ erit residendi locus tuus, & è rore cœli desuper.*
40 *Et gladio tuo vives, ac fratri tuo obsequens eris: erit autem, quando dominaberis, separabis jugum ejus de super collum tuum.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

41 וישטם ונטר עשו שנא בלביה על יעקב אחוי על סדר בירכתא די ברכיה אבוי
ואמר עשו בלביה לית אנא עביד היכמא דעבד קין דקטל ית הבל בחיי אבוי
והדר אבוי ואוליד ית שת ברם מתעכב אנא עד זמן דימטון יומי אבלא דמיתת
42 אבא ובכן אנא קטיל ית יעקב אחי ואנא משתכח קטיל וירית: ויגד ואתחווא
לרבקה ברוח קודש ית פתגמי עשו ברה רבא דחשיב בלביה למקטול ליעקב
ושדרת וקראת ליעקב ברה זעירא ואמר ליה הא עשו אחוך כמין לך כמן ומתיעט
43 עלך למקטלך: ועתה וכדון ברי קבל מני קום ערוק לך לנפשך ואיזיל לות
44 לבן אחי לחרן: וישבת ותתיב עמיה יומין קלילין עד די תשדוך ריתחא
45 דאחוך: עד שוב עד דינוח רוגזא דאחוך מנך ויתנשי ית מה דעבדת ליה
ואשדר ואידברינך מתמן למה איתכל
אוף תרויכון יומא חד דאנת מתקטיל
והוא מטרד היכמא דאתכלת חוה מן
הבל דקטליה קין ואיטרדן תרויהון מן אפי אדם וחוה כל יומי חייהום דאדם
46 וחוה: ותאמר ואמרת רבקה ליצחק איתעקית בחיי מן קדם רגוז בנת חת אין
נסיב יעקב איתא רשיעתא מבנת חת כאלין מבנתהון דעמא דארעא למה לי חיין:

ירושלמי 45 עד זמן דתחזור כולתיה דאחוך מנך:

כח

1 ויקרא וקרא יצחק ליעקב ובריך יתיה ופקדיה ואמר ליה לא תסב איתא מבנתהום
2 דכנענאי: קום קום איזיל לפדן דארם לבית בתואל אבוהא דאמך וסב לך מתמן איתא
3 מבנת לבן אחוהא דאמך: ואל שדי ואל שדי יברך יתך בנכסין סגיאין ויפשינך
ויסגינך לתריסר שבטין ותהי זכי לכנשת דבני סנהדרין דסכומהון שובעין כמניינא
4 עממיא: ויתן ויתן לך ית ברכתא דאברהם לך ולבנך עמך ויתיבינך למירתך ית ארע
5 תותביתך דיהב יי לאברהם: וישלח ושדר יצחק ית יעקב ואזל לפדן ארם לות
6 לבן בר בתואל ארמאה אחוהא דרבקה אימא דיעקב ועשו: וירא וחמא עשו ארום
בריך יצחק ית יעקב ושדר יתיה לפדן ארם למיסב ליה מתמן איתא כד בריך יתיה
7 ופקיד עלוי למימר לא תסב איתא מבנתהון דכנענאי: וישמע וקביל יעקב במימר
8 אבוי ובמימר אמיה ואזל לפדן ארם: וירא וחמא עשו ארום בישן בנתהון דכנענאי
9 קדם יצחק אבוי: וילך ואזל עשו לות ישמעאל ונסיב ית מחלת היא בשמת ברת
ישמעאל בר אברהם אחתיה דנביות מן אמיה על נשוי ליה לאנתו:

Et servavit Esau odium in corde suo contra Jacob fratrem suum, propter 41 ordinem benedictionis qua benedixit illi pater ejus: & dixit Esau in corde suo; Non faciam ut fecit Cain, qui occidit Abel dum pater ejus viveret, quare pater ejus genuit iterum Seth: verùm expectabo usque ad tempus quò accesserint dies luctûs mortis patris mei, & tum interficiam Jacobum fratrem meum, atque ita inveniar & homicida & hæres. Et indicata 42 sunt Rebeccæ per Spiritum sanctum verba Esau filii sui majoris, qui cogitabat apud se interficere Jacobum: itaque misit, & vocavit Jacobum filium suum minorem, & dixit illi; Ecce Esau frater tuus insidiatur tibi, & consilium init contra te ad interficiendum te. Jam verò fili mi acquiesce 43 mihi: surge, fuge tibi pro anima tua, & abi ad Labanum fratrem meum in Charan. Et manebis cum eo diebus paucis, donec sedetur furor fra- 44 tris tui, Donec *inquam* quiescat ira fratris tui à te, & oblivioni tradat id 45 quod fecisti illi; tum mittam, & accipiam te inde: cur orbabor etiam vobis ambobus die uno, quo tu interficieris & ipse expelletur; quemadmodum orbata est Heva ab Habel, quem interfecit Cain, & sublati sunt ambo ipsi à conspectu Adam & Hevæ omnibus diebus vitæ Adam & Hevæ? Et dixit Rebecca Isaaco; 46 Dolore afficior in vita mea propter indignationem filiarum Cheth: si accipiat Jacob mulierem improbam ex filiabus Cheth, sicut istæ *sunt* ex filiabus populi terræ, ad quid mihi vita?

45 Hiar. 49. *Donec avertatur ira fratris tui à te.*

CAP. XXVIII.

1 Et vocavit Isaac Jacobum, & benedixit ei; & præcepit ei, & dixit ei; Non accipies uxorem ex filiabus Chananæorum. Surge, abi in Pa- 2 dan-Aram, in domum Bethuel patris matris tuæ: & sume tibi indè uxorem de filiabus Laban matris tuæ. Et Deus omnipotens benedi- 3 cat tibi divitiis multis, & crescere faciat te, & multiplicet te in duodecim tribus: ut merearis congregationem filiorum synedrii, quorum numerus sit septuaginta, secundùm numerum populorum. Et det tibi be- 4 nedictionem Abraham, tibi & filiis tuis tecum: & habitare faciat te, ut hæreditariò possideas terram peregrinationis tuæ, quam dedit Dominus Abrahamo. Et misit Isaac Jacobum, & abiit in Padan-Aram, ad Laban 5 filium Bethuelis Aramæi, fratris Rebeccæ matris Jacobi & Esau. Et vi- 6 dit Esau quod benedixisset Isaac Jacobo, & misisset eum in Padan-Aram, ad accipiendum sibi indè uxorem: quando benedixisset ei, & præcepisset ei, dicendo; Non accipies uxorem ex filiabus Chananæorum. Et auscul- 7 tâsset Jacob sermoni patris sui, & sermoni matris suæ: & abiisset in Padan-Aram. Et vidit Esau quòd malæ *essent* filiæ Chananæorum coram Isaac 8 patre suo. Et abiit Esau ad Ismael: & accepit Machalath (ea est Bos- 9 math) filiam Ismael filii Abraham, sororem Nebajoth de matre sua, ultra uxores suas sibi in uxorem.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

41 * کین گرفت عشو مر یعقوب ابر آن آفرین آنچه آفرین کرد اویرا پدری او گفت عشو در
42 دل او نزدیك شوند روزگاران [نالهی] پدری من بکشم مر یعقوب برادری من * آگاه شد ربقه
مر سخنها عشو پسری آن آن بزرك بفرستاد وبخواند بیعقوب پسری آن آن خرد گفت باو اینك
43 عشو برادری تو کمین کندا بتو بکشتن تو * واکنون پسری من بشنو در آواز من
44 برخیز بگریز بتو بلبن برادری من بحرن * وبنشینی اواز او روزگاران اندکان تا آنچه باز
45 گردد غضب برادری تو * تا بازگشتن خشم برادری تو از تو و فراموش کند مر آنچه کردی
46 باو بفرستم وبستانم ترا از آنجا چرا سکلفیده بینم دوی شما روز یکّه * گفت ربقه بیصحق
ستوه شدم در زندگی من از پیش دختران حت اگر ستانا یعقوب زن از دختران حت چون
اینان از دختران آن زمین چرا بمن زندگی * * فصل بیست هشتم *
1 * بخواند یصحق بیعقوب آفرین کرد اویرا بفرمود اویرا گفت باو نه ستانی زن از دختران
2 کنعن * برخیز برو بفدن ارم بخانهی بتوال پدری مادر تو وبستان بتو از آنجا زن از
3 دختران لبن برادری مادری تو * وخدا شدّی آفرین کند ترا وبرومند کند ترا وبسیار
4 کند ترا وباشی بجمع قومیها * وبدهد بتو مر آفرین ابرهم بتو وبنسل تو اواز تو بمیراث
5 گرفتن تو مر زمین نشستن جای تو آنچه بداد خدا بابرهم * بفرستاد یصحق مر یعقوب
6 برفت بفدن ارم بلبن پسری بتوال آن ارمی برادری ربقه مادری یعقوب وعشو * بدید
عشو که آفرین کرد یصحق مر یعقوب وبفرستاد اویرا بفدن ارم بستاندن باو از آنجا زن
7 در آفرین کردن اویرا وبفرمود ابر او بگفتن نه ستانی زن از دختران کنعن * بشنید یعقوب
8 بپدری او وبمادری او برفت بفدن ارم * بدید عشو که بدانند دختران کنعن در
9 چشمان یصحق پدری او * برفت عشو بیشمعال بستاند مر محلت دختر یشمعال پسری
ابرهم خواهر نبیوت ابر زنان او باو بزن *

41 *Iram autem concepit Eshau in Jaacob, propter benedictionem quâ benedixerat ei pater ejus, dixitque Eshau in corde suo; Appropinquabunt dies luctûs patris mei, & occidam Jaacob fratrem meum.* At rescissens Rib- 42 *cah verba Ishau filii ipsius majoris, misit ac vocavit Jaacob filium suum minorem, dicens ei; En Eshau frater tuus insidias struit tibi ad occidendum te. Et jam fili mi,* 43 *ausculta voci meæ: surge, fuge tibi ad Laban fratrem meum in Haran: Et sedebis apud eum dies paucos,* 44 *quoadusque revertatur furor fratris tui: Donec aversâ irâ fra-* 45 *tris tui à te, ut oblivioni tradat quod fecisti ei, mittam et accipiam te indè: quare orbatam me videbo ambobus vestrûm die unâ? Et dixit Ribcah ad Ishac;* 46 *Pertæsus sum vitæ meæ propter filias Heth: si accepturus sit Jaacob uxorem de filiabus Heth, sicut istæ quæ ex filiabus terræ, quare mihi vita?*

CAP. XXVIII.

1 Vocans itaq; *Ishac Jaacob, benedixit ei, præcepitq; ei dicens ad eum; Ne accipias uxorē de filiabus Chenaan. Surge, vade in Phadan-* 2 *Aram, ad domum Bethuel patris matris tuæ, & accipe tibi indè uxo-* 3 *rem de filiabus Laban fratris matris tuæ. Deus autem Shaddai benedicat tibi, & fructiferum reddat te, et multiplicet te, erisq; in cœtum populorum. Det quoq; tibi be-* 4 *nedictionem Abraham, tibi ac progeniei tuæ tecum, ut hæreditate accipias terram commorationis tuæ, quam dedit Deus ipsi Abraham. Mi-* 5 *sit igitur Ishac Jaacob, qui perrexit in Phadan-Aram ad Laban filiū Bethuel Aramæi fratrē Ribcah matris Jaacob et Eshau. Vidit autem Esha-* 6 *quòd benedixisset Ishac Jaacob, & misisset eum in Phadan-Aram ad accipiendum sibi indè uxorem, et benedicendo eum præcepisset ei dicendo; Ne capias uxorem de filiabus Chenaan: Quodque auscultans* 7 *Jaacob patri suo ac matri suæ, abiisset in Phadan-Aram: Videns etiam Eshau quòd malæ essent filiæ Chenaan in oculis Ishac patris sui. Profectus Eshau ad Ishmael, accepit Mahalath filiam Ishmael filii Abraham, sororem Nebajoth super uxores suas, sibi in uxorem.* 8 9

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL — Hierosolymitanum.

ס ס ס

תרגום יונתן בן עוזיאל

10 ויצא חמשא ניסין אתעבידו ליעקב
בזמן דנפק מן בירא דשבע: ניסא קמא
אתקצרו שעוי דיומא וטמע שימשא
בלא אשוניה מן קדם דהוה דבירא
מתחמד למללא עמיה: ניסא תניינא
ארבעתי אבניא דשוי איסדוי אשכח
יתהון בצפרא לאבנא חדא: ניסא
תליתאה אבנא דהוו כל עדריא מתכנשין
ומגלגלין לה מעילוי פם בירא גלגל יתה
בחדא מן דרעוי: ניסא רביעאה דטפת
בירא וסליקו מיא לאנפוי והות טייפא כל
יומין דהוה בחרן: ניסא חמישאה קפצת
ארעא קומוי ובההוא יומא דנפק אזל
לחרן: 11 ויפגע וצלי באתר בי מוקדשא
ובת תמן ארום טמע שמשא ונסיב
ארבעה מאבני אתרא קדיש ושוי איסדוי
ושכיב באתרא ההוא: 12 ויחלום וחלם
והא סולמא קביע בארעא ורישיה מטי
עד צית שמיא והא תרין מלאכיא
דאזלו לסדום ואיטרדו מן מחיצתהון
מן בגלל דגליין מסטירין דמרי עלמא
והוו מטרידין ואזלין עד זמן דנפק יעקב
מבית אבוי והינון לוון יתיה בחיסדא
עד בית אל ובההוא יומא סלקון לשמי
מרומא ענין ואמרין איתון חמון יעקב
חסידא דאיקונין דיליה קביעא בכורסי
יקרא דהויתון מתחמדין למחמי יתיה
בכן שאר מלאכיא קדישיא דיי נחתין
למסתכלא ביה: 13 והנה והא יקרא דיי
מעתד עילוי ואמר ליה אנא יי אלהיה
דאברהם אבוך ואלהיה דיצחק ארעא
דאנת שכיב עלה לך איתנינה ולבנך:
14 והיה ויהון בנך סגיאין הי כעפרא דארעא ותתקיף למערבא ולמדינחא ולציפונא
ולדרומא ויתברכון בגין זכותך כל ייחוסי ארעא ובגין זכוות בנך: 15 והנה והא
מימרי בסעדך ואטרינך בכל אתר דתהך ואתיבינך לארעא הדא ארום לא אשבקינך
עד זמן די אעביד ית דמלילית לך: 16 וייקץ ואיתער יעקב מדמכיה ואמר בקושטא
אית יקר שכינתא דיי שרי באתרא הדין ואנא לא הוית ידע: 17 וירא ודחיל
ואמר מה דחיל ומשבח אתרא הדין לית דין אתר חול ארום אלהן בית
מקדש לשמיה דיי ודין כשר לצלו מכוון כל קבל תרע שמיא משכלל תחות
כורסי יקרא: 18 וישכם ואקדים יעקב בצפרא ונסיב ית אבנא מן דשוי איסדוי
ושוי יתה קמא ואריק משחא על רישה:

ירושלמי

10 חמשא נסין אתעבידו לאבונן יעקב
בזמנא דנפק מבאר שבע למיזל לחרן:
נסא קדמאה אתקצרו ליה שעוי דיומא
וטמעת ליה שמשא דילא באשונה מן
בגלל דהוה דבוריה מתחמדא למללא
עמיה: נסא תנינא כיון דנטל אבונן
יעקב רגלוי מבאר שבע קפצת ארעא
קדמוי ואשתכח יתיב בחרן: נסא תליתאא
אבניא דנסב יעקב אבונן ברמשא ושוי
יתהון תחות יסודי רישיה וכיון דקם
בצפרא ואשכח דכולהון לאבן חדא
והיא אבנא דאקים קימא קמא ואריק
משח על רישה: נסא רביעאה דהוון
כל רעיא מתכנשין עלה דאבנא לגללא
יתה מעלוי פומא דבירא ולא הוו יכלין
וכיון דאתא אבונן יעקב וארים יתה
בחדא ידיה ואשקי ית ענא דלבן אחוי
דאמיה: נסא חמישאה כיון דארים אבונן
יעקב ית אבנא מעלוי פומא דבירא טפח
בירא והות טיפא עשרין שנין כל יומין
דהוה אבונן יעקב יתיב בחרן: אלין
חמשא נסיא אתעבידו לאבונן יעקב
בזמנא דנפק מבאר שבע למיזל לחרן:
12 והלם והא סולמא קביע בארעא
ורישיה מטי עד צית שמיא והא מלאכיא
דילוון יתיה מביתיה דאבוי סליקו
למבשרא למלאכי מרומא למימר אתון
חמון ליעקב גברא חסידא דאיקונין
דידיה בכורסי דיקרא דהוויתון מתחמדין
למחמי יתיה והא מלאכין קדישין מן
קדם יי סלקין ונחתין ומסתכלין ביה:

SECT. VII.

Quinque miracula facta sunt Jacobo 10
eo tempore quo exiit ex Beersaba.
Miraculum prius; breviores factæ
sunt horæ diei, & occubuit sol ante
tempus suum eò quòd desideraret
Sermo loqui cum eo. Miraculum se-
cundum; quatuor lapides quos po-
suit Jacob pro cervicali suo, invenit
eos manè in lapidem unum. Mira-
culum tertium; lapis pro quo mo-
vendo ab ore putei congregabant
omnes greges, volvit ipsum uno ex
brachiis suis. Miraculum quartum;
exundavit puteus, & ascenderunt
aquæ in superficiem ejus: & exunda-
bat omnibus diebus quibus fuit in
Charran. Miraculum quintum; sub-
siluit coram eo terra, ita ut eodem
die quo exiit, abierit in Charran.
Et oravit in loco domus sanctuarii, 11
& pernoctavit ibi, quoniam sol oc-
cubuerat; & accepit quatuor ex la-
pidibus loci sancti, & posuit pro
cervicali suo: & cubuit in loco illo.
Et somniavit, & ecce scala fixa erat 13
in terra, cujus caput perveniebat
usque ad summitatem cœlorum: &
ecce duo angeli qui profecti sunt
Sodomam, & expulsi sunt è concilio
eorum, propterea quod revelarent
secreta Domini seculi; itaque erant
assiduè ambulantes, usque ad tem-
pus quo exiit Jacob è domo patris
sui, & ipsi benignè comitabantur
eum usque ad Bethel, & eodem die
conscenderunt cœlos excelsos, &
respondentes dixerunt; Venite, vi-
dete Jacob pium, cujus imago fixa
est in solio gloriæ, quem tantope-
re videre desiderâstis: tunc reli-
qui angeli sancti Domini descende-
bant ad contemplandum ipsum.
Et ecce gloria Domini constituta 13
erat juxta eum, & dicebat illi; Ego
Dominus Deus ipsius Abraham pa-
tris tui, & Deus Isaac: terram su-
per quam decumbis tibi dabo, &
filiis tuis. Et erunt filii tui multi 14
sicut pulvis terræ, & *eam* posside-
bis ad occidentem, orientem, se-
ptentrionem, & meridiem: & benedicentur propter merita tua omnes
prosapiæ terræ, & propter merita filiorum tuorum. Et ecce Sermo 15
meus tibi erit auxilio, & servabo te quocunque iveris, & reducam
te in hanc terram: quoniam non derelinquam te, usque ad tempus quo
faciam quæ tibi dixi. Et experrectus est Jacob ex somno suo, & dixit; 16
Verè est gloria majestatis Dei habitans in hoc loco, & ego nesciebam.
Et timuit, & dixit; Quam tremendus & laudabilis locus iste! non est 17
locus iste prophanus, sed verò domus sanctuarii nominis Dei: & hic
locus rectus est ad orandum, dispositus è regione portæ cœlorum, fun-
datus sub solio gloriæ. Et surrexit Jacob in aurora, & accepit lapidem 18
quem posuerat pro cervicalibus suis, & posuit ipsum statuam: & fu-
dit oleum super verticem ejus.

Hier. 10. *Quinque miracula facta sunt patri nostro Jacobo, eo tempore quo exiit ex Beerseba ad proficiscendum in Charran. Miraculum prius; breviores factæ sunt illi horæ diei, & occubuit illi sol ante horam, eò quòd desideraret Sermo ejus loqui cum eo. Miraculum secundum; postquam sustulit pater noster Jacob pedes suos ex Beersaba exiluit terra coram eo, & inventus est sedens in Charan. Miraculum tertium; lapides quos tulit Jacob pater noster vesperi, & posuit eos sub fundamentis capitis sui, postquam autem surrexit in aurora, invenit omnes istos in lapidem unum: ille autem est lapis quem erexit in fœdus prius, & effudit oleum super caput ejus. Miraculum quartum; quòd erant omnes pastores congregati ad ipsum lapidem, ad revolvendum ipsum ex ore putei, neque poterant: postquam autem venit Jacob pater noster, abstulit eam unâ manu & potavit gregem Laban fratris matris suæ. Miraculum quintum: postquam sustulit pater noster Jacob lapidem ab ore putei, exundavit puteus, duravitque illa exundatio viginti annis, omnibus diebus quibus pater noster Jacob commoratus est in Charan. Ista quinque miracula facta sunt patri nostro Jacob, tempore quo egressus est ex Beersaba ut proficisceretur in Charan.* 12. *Et somniavit, & ecce scala fixa erat in terra, cujus caput perveniebat usq; ad summitatem cœlorum; & ecce Angeli, qui comitabantur eum jam inde à domo patris sui, ascenderunt ad nuntiandum angelis excelsis dicendo: Venite videte Jacobum virum pium, cujus imago est in solio gloriæ, quem desiderâstis videre: & ecce Angeli sancti à facie Domini ascendebant & descendebant, & contemplabantur ipsum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بيرون آمد يعقوب از بارشبع رفت بحرن * فراز رسيد بآن جا شبگير كرد آنجا كه آمد 10 11
آن خورشيد و بستاند از سنگهاء آن جا و بنهاد دربالين او و خسپيد دران جا آن * خواب ديد 12
واينك نردوان استاده بآن زمين و سر او رسيده در آسمان و اينك فرشتگان خدا بالا روان
و فرود آيان درو * و اينك خدا استاده ابر او و گفت منم :: خداي ابرهم پدر تو و خداي 13
يصحاق آن زمين آنچه تو بخسپي ابر آن بتو بدهم اورا و بنسل تو * و باشد نسل تو 14
چون خاك آن زمين و گشاده شوي بمغرب و بمشرق بشمال و بجنوب و آفرين شوند در تو همه
اهل بيت آن زمين و در نسل تو * و اينك من اوار تو و نگاه كنم ترا در همه آنچه بروي 15
و باز گشتم ترا بآن زمين آن [اين] كه نه بگذارم ترا تا آنچه اگر كنم مر آنچه سخن گفتم بتو
* بيدار شد يعقوب از خواب او گفت حقيقت هست خدا درجاي اين و من نه دانستم 16
* بترسيد و گفت چه هيبت وارست آن جاي آن اين نيست اين كه الا خانهي خدا و اين 17
دروازهي آن آسمان * شبگير كرد يعقوب در بامداد بستاند مر آن سنگ آنچه بنهاد بالينجاى 18
او بنهاد آنرا انگيخته بريخت روغن ابر سوي آن •

Exiens igitur *Jaacob è Beersebha,* 10
perrexit ad Haran. Superveniens 11
autem *cuidam loco, pernoctavit ibi,*
quia occiderat sol: cepitque de la-
pidibus loci, ac posuit in pulvinar
suum, dormivitque in loco illo. So- 12
mniúmq; vidit, & ecce scala stans
super terram, & cacumen ejus per-
veniebat ad cœlum: & ecce angeli
Dei sursum euntes ac deorsum ve-
nientes per eam. Et quoque Deus 13
stabat super eam, ac dicebat; Ego
sum Dominus Deus Abraham patris
tui, & Deus Ishac: terram super
quam dormis, tibi dabo eam, ac
progeniei tuæ. Eritque soboles tua 14
sicut pulvis terræ, ac dilataberis ad
Occidentem, & ad Orientem, ad
Aquilonem, & ad Meridiem: & be-
nedicentur in te omnes familiæ ter-
ræ, ac in progenie tua. Et ecce e- 15
go tecum, & custodiam te quocun-
que ieris, ac reducam te ad terram
istam: quia non derelinquam te, do-
nec fecero quod locutus sum tibi.
Expergefactus autem *Jaacob à so-* 16
mno suo, dixit; Reverà est Deus in
loco isto, & ego non novi. Timens 17
igitur dixit, Quàm formidabilis
est locus iste! non est locus iste nisi
domus Dei, & iste est porta cœli.
Sed *antelucanò surgens Jacob ma-* 18
ne, tulit lapidem quem supposue-
rat pulvinaris loco sibi, ponénsque
eum statuam, effudit oleum super
summitatem ejus.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

19 ויקרא וקרא שמא דאתרא ההוא בית אל וברם לוז שמא דקרתא מן קדמת
20 דנא: וידר וקיים יעקב קיים למימר אין יהי מימרא דיי בסעדי ויטרינני
משפיכות אדם זכאי ופולחנא נוכראה וגילוי עריתא באורחא הדין דאנא אזיל
21 ויתן לי לחים למיכול וכסו למילבוש: ושבתי ואיתוב בשלם לביתיה דאבא
22 ויהי יי לי לאלהא: והאבן ואבנא הדא דשויתי קמא תהי מסדרא בבי
מוקדשא דיי ויהון דריא פלחין עלה לשמא דיי וכל דתיתן לי חד מן עסרא
אפרשיניה קדמך:

כט

1 וישא ונטל יעקב בקלילותא ריגלוי לטילא ואזל לארעא בני מדינחא: 2 וירא
וחמא והא בירא בחקלא והא תמן תלתא עדרין דעאן רביעין עלה ארום מן
3 בירא ההיא משקן עדריא ואבנא רבתא מחתא על פם בירא: ונאספו ומתכנשין
תמן כל עדריא ומגלגלין ית אבנא מעל פם בירא ומשקן ית ענא ומתיבין ית
4 אבנא על פם בירא לאתרה: ויאמר ואמר להום יעקב אחי מנן אתון ואמרו
5 מחרן אנחנא: ויאמר ואמר להום הידעתון ית לבן בר נחור ואמרו ידענא:
6 ויאמר ואמר להום השלם ליה ואמרו שלם והא רחל ברתיה אתיא עם ענא:
7 ויאמר ואמר הא עדן יומא סגי לא עידן
למיכנש בעיר אשקו ענא ואיזילו רעו:

ירושלמי 7 לא אישון למכנשא:

8 ויאמרו ואמרו לא ניכול עד די יתכנשון כל עדריא וינגלון ית אבנא מעל פם
9 בירא ונשקי ית ענא: עודנו עד דהוא ממלל עמהון ורחל אתת עם ענא
דלאבוהא ארום רעיתא היא בההוא זמנא ארום הוה מחתא דיי בענא דלבן ולא
אשתיירו מנהון אלהן קלילין ותריך רעיא דיליה ומה דאישתארו שוי קדם רחל
10 ברתיה: ויהי והוה כדי חמא יעקב ית רחל ברת לבן אחוהא דאמיה וקריב יעקב
ונלגיל ית אבנא בחדא מן אדרעוי מעילוי פם בירא וטפת בירא וסליקו מיא לאנפוי
11 ואשקי ית ענא דלבן אחוהא דאימיה והות טייפא עשרין שנין: וישק ונשק יעקב
12 לרחל וארים ית קליה ובכא: ויגד ותני יעקב לרחל ארום לאיתקרבא עם אבוהא
אתא ולמיסב חדא מן ברתוי ענתה רחל ואמרת לית אפשר לך למיתב עמיה ארום
גבר רמאי הוא אמר לה יעקב אנא רמאי וחכים יתיר מניה ולית ליה רשו לאבאשא
לי ארום מימרא דיי בסעדי וכדי ידעת ארום בר רבקה הוא ורהטת ותניאת לאבוהא:

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Et vocavit nomen loci illius Bethel: verum Luz nomen civitatis antea 19
erat. Et vovit Jacob votum, dicendo; Si fuerit sermo Domini mihi 20
auxilio, & custodierit me ab effusione sanguinis innocentis, à cultu ex-
traneo, & à concubitu illicito in via hac per quam ambulo, & dederit mi-
hi panem ad comedendum, & vestitum ad induendum: Et revertar in 21
pace in domum patris, tum erit mihi Dominus in Deum. Et lapis hic 22
quem posui statuam, erit ordinatus in domum Sanctuarii Domini: & erunt
generationes colentes super ipsum nomen Domini; & quicquid dederis
mihi, unum ex decem separabo illud coram te.

CAP. XXIX.

Et levavit Jacob cum celeritate pedes suos ad ambulandum: & abiit in 1
terram filiorum orientis. Et vidit, & ecce puteus in agro; & ecce ibi tres 2
greges ovium cubantes ad ipsum, quoniam ex puteo illo adaquabant
greges: sed lapis magnus impositus erat super os putei. Itaque congre- 3
gabantur eò omnes greges, & revolvebant lapidem ab ore putei, & ada-
quabant gregem: tum reducebant lapidem super os putei in locum suum.
Et dixit illis Jacob; Fratres mei, unde estis? qui dixerunt; Ex Charan 4
nos. Et dixit illis; An nôstis Labanum filium Nachor? & dixerunt; Novi- 5
mus. Et dixit illis; Num pax illi? & dixerunt; Pax, & ecce Rachel filia ejus 6
venit cum grege. Et dixit; Ecce 7
tempus diei multum, nondum tem-
pus congregandi bestias: potate gre-
gem, & ite pascite. Et dixerunt; 8

Hier. 7. *Non est adhuc hora ad congregandum.*

Non possumus, donec congregentur omnes greges, & revolvant lapidem
ab ore putei: tum potabimus gregem. Dum adhuc loqueretur cum il- 9
lis, Rachel veniebat cum grege patris sui, quem pascebat illo tempore:
quoniam erat plaga Domini in gregem Laban, nec reliqui erant ex eo nisi
pauci; itaque expulit pastores suos, & quod residuum erat posuit coram
Rachele filia sua. Accidit ergo ubi vidit Jacob Rachelem filiam Laban 10
fratris matris suæ, tum accessit Jacob, & revolvit lapidem uno ex brachiis
suis ab ore putei, & exundavit puteus, & ascenderunt aquæ in superfici-
em ejus, & potavit gregem Laban fratris matris suæ: exundabatque vi-
ginti annis. Postea osculatus est Jacob Rachelem: & extulit vocem suam 11
& flevit. Nuntiaverat enim Jacob Racheli, quòd ad affinitatem contra- 12
hendum cum patre suo venisset, & ad accipiendum unam ex filiabus ejus.
Respondit Rachel & dixit; Fieri non potest ut habites cum eo, vir enim
est fraudulentus: respondit illi Jacob; Ego sum illo fraudulentior & sapi-
entior, neque potest mihi malefacere, quoniam sermo Domini est mihi
auxilio. Cùm autem cognovisset ipsa, quod filius esset Rebeccæ, tum cu-
currit & nuntiavit patri suo.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

19 *بخوانند مر نام آن جاي آن خانهي خدا وليكن لوز نام آن شهر باوّل * نذر كرد يعقوب
20 نذر بگفتن اگر باشد خدا اواز من و نگاه دارد مرا در راه آن اين آنچه من روا و بدهد
21 بمن نان بخوردن و جامه بپوشيدن * باز گردم در سلامتي بخانهي پدري من و باشد
22 بمن بخدا * و آن سنگ آن اين آنچه بنهادم انگيخته باشد خانهي خدا و همه آنچه بدهي
بمن ده يك كردن ده يك كنم اويرا بتو * فصل بيست نهم *

1 2 * برداشت يعقوب پاهاي او برفت بزمين اهلي عرب * بديد و اينك چاهي در دشت و اينك
آنجا سه رمهاي گوسفند خسپان ابر آن كه ازان چاه آن آبدهان آن رمها و آن سنگ بزرگ
3 ابر دهان آن چاه * و گرد آيند آنجا همه آن رمها و بغلتانند مر آن سنگ از بالاي دهان
آن چاه و آب دهند مر آن گوسفندان و باز گردانند مر آن سنگ ابر دهان آن چاه
4 5 بجاي آن * گفت بايشان يعقوب برادران من از كجاايد شما گفتند از حرن ايما * گفت
6 بايشان ها دانستيد مر لبن پسري نحور گفتند دانستيم * گفت بايشان ها سلامتست باو گفتند
7 سلامت و اينك رحل دختري او آيا اواز آن گوسفند * گفت اينك نيز آن روز بزرگ نه وقت گرد
8 شدن آن گلّه آبدهيد آن گوسفندان و برويد و بچرانيد * گفتند نه توانيم تا آنچه گرد
شوند همه آن رمها و بغلتانند مر آن سنگ از بالاي دهان آن چاه و آب دهيم آن گوسفندان *
9 * نيز او سخن گويا اواز ايشان و رحل بيامد اواز آن گوسفند آنچه بپدري آن كه شبان
10 است آن * بود چون آنچه بديد يعقوب مر رحل دختري لبن برادري مادري او و مر
گوسفند لبن برادري مادري او نزديك شد يعقوب و بغلتاند مر آن سنگ از بالاي
11 دهان آن چاه آب داد مر گوسفند لبن برادري مادري او * بوسه داد يعقوب برحل
12 برداشت مر آواز او و بگريست * آگاه كرد يعقوب برحل كه برادري پدري آن او و كه پسري
ربقه او بدويد و آگاه كرد بپدري آن *

Vocavit igitur *nomen loci illius,* 19
Domus Dei: attamen Luz erat *no-*
men civitatis priùs. Vovitq; Jaa- 20
cob votum, dicendo; Si fuerit Deus
mecum, & custodierit me in via
ista quâ ego incedo, dederitq; mihi
panem ad comedendum, & vesti-
mentum ad induendum, Rever- 21
susque fuero in pace ad domum pa-
tris mei, tum erit Dominus mihi
in Deum: Et lapis iste quem posui 22
statuam, erit domus Dei: & omne
quod dederis mihi, decimando deci-
mabo illud tibi.

CAP. XXIX.

Levans itaque *Jaacob pedes* 1
suos, abiit ad terram Arabum. Vi- 2
ditque, & en puteus in agro: ecce
quoque illic tres greges ovium de-
cumbentes juxta eum: nam ex pu-
teo illo aquam dabant gregibus:
saxum verò ingens erat super
os putei. Et conveniebant illic 3
omnes greges, & devolvebant la-
pidem de super os putei, & aquam
dabant ovibus; deindè reducebant
lapidem super os putei, in locum
suum. Dixitque eis Jaacob; Fra- 4
tres mei, undè estis vos? Responde-
runt, Ex Haran sumus. Dixit iis; 5
Numquid nôstis Laban filium Na-
hor? Responderunt, Cognovimus.
Dixit iis; Num pax est ei? Re- 6
sponderunt, Pax: & en Rahel fi-
liam ejus venientem cum ovibus.
Dixitque, En quoq; dies magnus est, 7
neque tempus est congregare gregem:
aquam date ovibus, & abite ac
pascite. Dixerunt; Non possumus do- 8
nec congregati fuerint omnes greges,
& devolverint lapidem de super os
putei, ut aquam demus ovibus.
Adhuc eo loquente cum illis, Rahel 9
venit cum ovibus quæ erant pa-
tris sui: quia pabulatrix erat
ipsa. Fuit autem, quando vi- 10
disset Jaacob Rahel filiam La-
ban fratris matris suæ, & oves
Laban fratris matris suæ, prope
se contulit Jaacob, ac devolvit
lapidem de super os putei, &
aquam dedit ovibus Laban fra-
tris matris suæ. Et osculum dedit 11
Jaacob ipsi Rahel, extulit vo-
cem suam, ac flevit. Et notificavit 12
Jaacob ipsi Rahel, quòd frater
patris sui esset, quòdque filius
Ribcah esset ipse: cucurritque ipsa,
notificavit patri suo.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

13 ויהי והוה כמשמע לבן ית שמע גבורתיה וחסידותיה דיעקב בר אחתיה
היך נסיב ית בכירותא וית סדר ברכתא מן יד אחוי והיך אתגלי ליה יי בבית אל
והיך נדד ית אבנא והיך טפת בירא וסליקת לאנפוי ורהט לקדמותיה וגפיף ליה
ונשיק ליה ואעליה לביתיה ותני ללבן ית כל פתגמיא האילין: ויאמר ואמר ליה 14
לבן ברם קריבי ודמי לי אנת ויתב עמיה ירח יומין: ויאמר ואמר לבן ליעקב המאחי 15
אנת חשיב ותפלחינני מגן תני לי מן יהי אגרך: וללבן וללבן הוון תרתין בנן שום 16
רבתא לאה ושום זעירתא רחל: ועיני ועיני לאה הוון צירנייתן דבכיא ובעיא מן 17
קדם יי דלא יזמן לה לעשו רשיעא ורחל
הות יאיא בריוא ושפירא בחיזווא: ויאהב
ורחם יעקב ית רחל ואמר אפלחינך שב 18
שנין בגין רחל ברתך זעירתא: ויאמר

ירושלמי 17 ועיני דלאה הון רכיכן על דהות
בכיא ומצלא דלא תסוק במוליה דעשו
ורחל הות יאיא בריוא ושפירא בחיווא:

ואמר לבן ברמיו טב דאיתן יתה לך מן דאיתן יתה לגבר אוחרן תיב עמי: ויעבד 19
ופלח יעקב בגין רחל שב שנין והוו דמיין בעינוי כיומין קלילין מדרחים יתה: 20
ויאמר ואמר יעקב ללבן הב ית אנתתי ארום אשלימו יומי פולחני ואיעול לוותה: 21
ויאסף וכנש לבן ית כל אינשי אתרא 22
ועבד להון שירו עני ואמר להום הא
שב שנין דאתא יעקב לגבן בירן לא
חסרו ובית שקיותן סגו וכדון איתו נתיעט
עליה עיטא דרמיו די ימתן לגבן ועבדו
ליה עיטא דרמיו לאסאבא ליה לאה
חולף רחל: ויהי והוה ברמשא ודבר ית 23
לאה ברתיה ואעיל יתה לותיה ועל
לותה: ויתן ויהב לבן ליה ית זלפה 24

ירושלמי 22 וכנש לבן ית כל עמא
דאתרא ועבד שירו עני לבן ואמר להון
הא שבע שנין אית ליה לגברא צדיקא
הדין מן דאתא לותן שקיותן לא חסרו
ומבועינן סגין וכדון אתון הבו לי עיצה
דנכבוש יתיה גבן עוד שבע שנין ויהבו
ליה עיצה דרמיו לאסבה ליה ללאה חלף
רחל:

ברתיה דילידת ליה פילקתיה ומסרה ללאה ברתיה לאמהו: ויהי והוה לעידוני 25
צפרא ואסתכל בה והא היא לאה דכולה ליליא הוה חשיב דרחל היא מן
בגלל דמסרת לה רחל כל מליא דמסר לה יעקב וכד חמא כן אמר ללבן
מה דא עבדת לי הלא בגין רחל פלחית עמך ולמא שקרת בי: ויאמר ואמר 26
לבן לא מתעביד כדין באתרין למיתן זעירתא קדם רבתא: מלא אשלם 27
כדון שובעתי יומי משתיא דדא וניתן
לך אוף ית דא בפולחנא דתפלח עמי
תוב שיב שנין אוחרנין: ויעש ועבד 28
יעקב כדין ואשלים שבעתי יומי משתיא דלאה ויהב ליה ית רחל ברתיה
לאנתו:

ירושלמי 27 אשלים שבעתי יומי
משתותא דלאה ואתן:

13 Et fuit cum audiret Laban famam roboris & pietatis Jacobi filii sororis
suæ, quomodo tulisset primogenituram & ordinem benedictionis ex manu fratris sui, & quomodo revelatus esset illi Dominus in Bethel, & quomodo removisset lapidem, & quomodo exundâsset puteus & ascendisset usq; ad superficiem; tum cucurrit in occursum ejus, & amplexatus est eum, & deosculatus est, & introduxit eum domum suam: & indicavit Labano omnia verba ista. Et dixit illi Laban; Certè affinis meus & sanguis me- 14
us tu: & habitavit cum eo mensem dierum. Et dixit Laban Jacobo; An 15
propterea quod frater meus tu reputaris, ideo servies mihi frustra? Indica mihi quæ erit merces tua. Labano autem duo erant filiæ: nomen 16
majoris Lea, nomen minoris Rachel. Porro oculi Lea erant ro- 17
tundi, eò quòd fleret & peteret à Deo ut non destinaret illam Esau improbo: sed Rachel erat pulchra aspectu, & pulchra visu. Et di- 18
lexit Jacob Rachelem: itaque dixit;

Hier. 17. *Oculi autem Lea teneri erant; eo quod fleret, & oraret ne ascenderet in sortem Esau: Rachel autem erat pulchra formâ & decora aspectu.*

Serviam tibi septem annis pro Rachele filia tua minori. Et dixit Laban 19
dolose; Melius est ut dem tibi eam, quàm ut dem illam viro alteri: mane mecum. Et serviit Jacob pro Rachele septem annis; qui similes erant in 20
oculis ejus diebus paucis, præ eo quod diligeret eam. Et dixit Jacob 21
ipsi Laban; Da uxorem meam, quoniam absoluti sunt dies servitutis meæ: ut ingrediar ad eam. Et congre- 22
gavit Laban omnes homines loci illius, & fecit illis convivium: respondens dixit illis; Ecce septem anni sunt ex quo venit Jacob ad nos, & putei non defecerunt, & loca irrigua multiplicata sunt: jam verò venite consilium ineamus dolosum ut moram faciat apud nos: dederuntque illi consilium dolosum, ut traderet ipsi Leam pro Rachel. Et fuit vesperi, & accepit 23
Leam filiam suam, & introduxit eam ad eum: & ingressus est ad

Hier. 22. *Et congregavit Laban universum populum loci illius, & fecit convivium. Respondens Laban dixit illis; Ecce septem anni sunt ex quibus hic justus ad nos venit; irrigationes nostræ non defecerunt, & fontes nostri multi sunt: nunc itaque venite, date mihi consilium, ut retineamus eum apud nos adhuc septem annis: & dederunt illi consilium ut deciperet eum, dando illi Leam pro Rachele.*

eam. Et dedit Laban ei Zilpam filiam suam, quam pepererat ipsi concubina 24
ejus, & tradidit eam Leæ filiæ suæ in ancillam. Et fuit tempore auro- 25
ræ, & contemplatus est eam, & ecce ipsa erat Lea; quia totâ nocte cogitabat Rachelem esse, eò quod dedisset ipsi Rachel omnes res quas dederat illi Jacob: cùm verò hoc vidisset, dixit Labano; Quid hoc fecisti mihi? Nonne pro Rachele servii tecum? cur dolosè egisti mecum? Et dixit 26
Laban; Non fieri sic solet in loco nostro, ut detur minor ante majorem.
Imple nunc septimanâ dierum con- 27
vivii hujus, & dabimus tibi etiam istam, pro servitio quod facies mecum rursus septem aliis annis.

Hier. 27 *Imple Septimanam dierum convivii ipsius Leæ & dabo.*

Et fecit sic Jacob, & implevit septimanam dierum convivii Leæ: et de- 28
dit illi Rachelem filiam suam in uxorem.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

13 * بود چون شنيدن لبن مر خبر يعقوب پسري خواهري او بدويد بپذيرهي او آغوش
گرفت باو بوسه داد باو بياورد اويرا بخانهي او حكايت كرد بلبن مر همه آن سخنها آن
14 اينان * گفت باو لبن خاصه استخوان من و گوشت من تو بنشست اواز او ماهي
15 روزگاران * گفت لبن بيعقوب حقيقت برادري مني تو كار كني بمن رايگان آگاه
16 * كن بمن چه مزد تو * وبلبن دو دختران نام آن بزرك لاه و نام آن خرد رحل
17 18 * وچشمان لاه نازكان و رحل بود نيكو چهره و نيكو ديدار * دوست داشت يعقوب
19 مر رحل گفت كار كنم بتو هفت سالها در رحل دختري تو آن خرد * گفت لبن
20 نيكوست دادن من آنرا بتو از دادن من آنرا بمرد ديگر بنشين اواز من * كار كرد
يعقوب در رحل هفت سالها بودند در چشمان او چون روزگاران اندكان در دوست داشتن
21 * او آنرا * گفت يعقوب بلبن بده مر زن من كه تمام شدند روزهاي من و بيايم بآن
22 23 * گرد كرد لبن مر همه مردمان آن جا بكرد دعوت * بود در ايوار بستاند مر لاه
24 دختري او بياورد آنرا باو بيامد بآن * بداد لبن بآن مر زلفه پرستاري او بلاه دختري او
25 پرستار * بود در بامداد واينك آن لاه گفت بلبن چه اين بكردي بمن ها نه در رحل
26 كار كردم اواز تو وچرا مكر كردي بمن * گفت لبن نه كرده شود چنين در جاي
27 ايما بدادن آن كهتر بپيش آن مهتر * پر كن هفتهي آن و بدهيم بتو نيز مر اين
28 در كار آنچه كار كني اواز من نيز هفت سالها ديگران * بكرد يعقوب همچنين تمام كرد
هفتهي اين بداد باو مر رحل دختري او باو بزن *

* *Fuit, cùm audisset Laban nuntium* 13
Jaacob filii sororis sui, cucurrit in occursum ejus, sinuque amplectens eum, osculum dedit ei, tulitque eum in domum suam: narravit autem *ipsi Laban omnia verba hæc.*
Ait ei Laban, Profectò os meum 14
& caro mea es tu: sedit*que apud eum mensem dierum. Dixit Laban* 15
ad Jaacob; Reverà frater meus es tu, servies mihi gratis? notum fac mihi quid erit *merces tua. Et ipsi Laban duæ* erant 16
filiæ; nomen majoris Leah, & nomen minoris Rahel. Porrò oculi 17
Leah erant *teneri, Rahel verò erat bona formâ & pulchra aspectu.* Itaque *dilectam habens Jaacob* 18
Rahel, dixit; Serviam tibi septem annos propter Rahel filiam tuam minorem. Respondit Laban; Me- 19
lius est ut darem eam tibi, quàm ut darem eam viro alteri: sede mecum. Servivit itaque *Jaacob* 20
*pro Rahel septem annos: fueruntq; in oculis ejus quasi dies pauci, quia diligebat eam. Dixit*que 21
Jaacob ad Laban; Da mihi *uxorem meam, quia completi sunt dies mei, & ingrediar ad eam.*
Tum *colligens Laban omnes ho-* 22
mines loci, fecit eis *convivium.*
Fuit autem, *in vespere accepit* 23
*Leah filiam suam, adductá*que *eâ ad illum, ingressus est ad eam.*
Deditque Laban ei Zilphah an- 24
cillam suam, nempe *Leah filiæ suæ in ancillam. Fuit in mane,* 25
& ecce erat Leah. Dixit ad Laban; Quid hoc fecisti mihi? nonne pro Rahel servivi tibi? & quare dolosè egisti mecum? Respondit 26
Laban; Non fiat ita in loco nostro, dare scil. *minorem ante majorem. Exple hebdomadam illius,* 27
postea dabimus tibi etiam istam pro opere quo servies mecum etiam septem annos alios. Et fecit Jaacob 28
sic, complevit hebdomadam ipsius: dein *dedit ei Rahel filiam suam, ipsi in uxorem.*

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי
Targ. Jonathan B. Uziel. Hierosolymitanum.

29 ויתן ויהב לבן לרחל ברתיה ית בלהה ברתיה דילידת ליה פילקתיה ומסרה לה
30 לאמהו: ויבא ועל אוף לות רחל ורחים אוף ית רחל מלאה ופלח עמיה
31 בגינה תוב שיב שנין אוחרנין: וירא וגלי קדם יי ארום לא הוה לאה רחמתא
32 באנפי יעקב ואמר במימריה למיתן לה בנין ורחל הות עקרה: ותהר ואתעברת
לאה וילידת בר וקרת ית שמיה ראובן ארום גלי קדם יי עולבני ארום כדון
ירחמינני בעלי והיכמא דאתגלי קדם יי עולבני היכדין יהוי גלי קדמוי עולבנהון
33 דבניי כד יהון משתעבדין בארעא דמצראי: ותהר ואתעברת תוב וילידת בר
ואמרת ארום שמיע קדם יי ארום שניתא אנא ויהב לי אוף ית דין והיכדין
ישתמע קדמוי קלהון דבני כד יהון משתעבדין במצרים וקרת שמיה שמעון:
34 ותהר ואתעברת תוב וילידת בר ואמרת הדא זמנא יתחבר עמי בעלי ארום
ילידית ליה תלתא בנין והיכדין עתידין בנוי למהוויהון מתחברין לשמשא קדם יי
35 בגין כן קרא שמיה לוי: ותהר ואתעברת תוב וילידת בר ואמרת הדא זמנא
אודי קדם יי דמן ברי דין עתיד למיפק מלכין ומניה יפוק דוד מלכא דעתיד לאודויי
קדם יי בגין כן קרת שמיה יהודה וקמת מלמילד:

ל

1 ותרא וחמת רחל ארום לא ילידת ליעקב וקניאת רחל באחתה ואמרת ליעקב
2 צלי קדם יי ויהב לי בנין ואין לא הי כמיתא אנא חשיבא: ויחר ותקיף רוגזא
דיעקב ברחל ואמר עד דאנת בעיא מני בעי מן קדם יי דמן קדמוי הינון בניא
3 והוא מנע מניך פרי מעיא: ותאמר ואמרת הא אמתי בלהה עול לוותה
4 ותיליד ואנא אירבי ואתבני אוף אנא מינה: ותתן ושחררת ליה ית אמתא
5 בלהה ומסרה ליה לאנתו ועל לוותה יעקב: ותהר ואעדיאת בלהה וילידת
6 ליעקב בר: ותאמר ואמרת רחל דן יתי יי ברחימוי טביא ולחוד שמע בקל
צלותי ויהב לי בר והיכדין עתיד למידן על יד שמשון בר מנוח דמן זרעייתיה
7 ולא מסר בידיה ית עמא דפלשתאי בגין כן קרת שמיה דן: ותהר ואתעברת
8 תוב וילידת בלהה אמתא דרחל בר תניין ליעקב: ותאמר ואמרת רחל
מדחקא דחיקית קדם יי בצלו ברם קביל בעותי דיהי לי בר כאחתי אוף יהב
לי תרין והיכדין עתידין בנוי לאתפרקא מן יד בעלי דבביהום בדחקותהון בצלו
9 קדם יי וקרת שמיה נפתלי: ותרא וחמת לאה ארום קמת מלמילד ושחררת
10 ית זלפה אמתה ויהבת יתה ליעקב לאנתו: ותלד וילידת זלפה אמתא דלאה
11 ליעקב בר: ותאמר ואמרת לאה אתא מולא טבא ברם בנוי עתידין למירות אחסנתהון בקדמיתא מעברא לירדנא וקרת שמיה גד:

ירושלמי 11 ואמר לאה אתא גדא טבא דעתיד למנדעא משתווייהון דאומיא וקרת:

Et dedit Laban Racheli filiæ suæ Bilhah filiā suam, quā pepererat illi concubina ej⁹; tradiditq; eam illi in ancillam. 29 Et ingressus est etiam ad Rachelem, 30 & dilexit etiam Rachelem præ Lea: & serviit cum eo pro ea rursus septem annos alios. 31 Et revelatum est coram Domino, quòd Lea non esset dilecta in conspectu Jacobi; itaque dixit in verbo suo, se daturum illi filios, cum Rachel esset sterilis. 32 Et prægnans facta est Lea, & peperit filium, & vocavit nomen ejus Ruben: quoniam *inquit*, manifestata est coram Domino afflictio mea, quia nunc diliget me maritus me⁹, & quemadmodum manifestata est coram Dño afflictio mea, sic manifestabitur coram eo afflictio filiorum meorum, quando servituti addicentur in terra Ægyptiorum. 33 Et prægnans iterum facta est, & peperit filium: & dixit; Quoniam exauditum est coram Domino quod exosa essem, itaque dedit mihi etiam hunc, quemadmodum exaudita *erit* coram eo vox filiorum meorum, cum servituti addicentur in Ægypto: itaque vocavit nomen ejus Simeon. 34 Et prægnans iterum facta peperit filium: & dixit; Hoc tempore consociabitur mecum maritus meus, quoniam peperi illi tres filios, quemadmodum conjungentur filii ejus ut serviant coram Domino: propterea vocavit nomen ejus Levi. 35 Et prægnans iterum facta peperit filium: et dixit; Hoc tempore confitebor coram Domino, quia ex hoc filio meo egressuri sunt reges, et ex eo prodibit David rex, qui celebraturus est Dominum: propterea vocavit nomen ejus Jehuda, cessavitque parere.

CAP. XXX.

1 Et vidit Rachel quòd non pareret Jacobo, et zelotypiâ mota est Rachel in sororem suam: et dixit Jacobo; Ora coram Domino ut det mihi filios: sin minus, ecce sicut mortua reputor ego. 2 Et iratus est furor Jacobi in Rachelem: et dixit; Adhuc quæris à me? quære à conspectu Domini, à cujus conspectu sunt filii, cum à te prohibuerit fructum viscerum. 3 Et dixit; Ecce ancilla mea Bilhah, ingredere ad eam: ut pariat, & ego augear, & ædificer etiam ego ex ea. 4 Et libertate donavit in illius gratiam ancillam Bilhah, & tradidit eam illi in uxorem: & ingressus est ad eam Jacob. 5 Et prægnans facta est Bilhah, & peperit Jacobo filium. 6 Et dixit Rachel: Judicavit me Dominus in miserationibus suis bonis, atque etiam audivit vocem precationis meæ, & dedit mihi filium: sic judicaturus est per manum Samson filii Manoe, qui *futurus est* ex semine ejus, neque tradidit in manum ejus populum Philistæorum: propterea vocavit nomen ejus Dan. 7 Et prægnans facta rursus peperit Bilhah ancilla Rachel filium secundum Jacobo. 8 Et dixit Rachel; Affligendo afflicta eram coram Domino in oratione, verùm recepit petitionem meam, ut sit mihi filius sicut sorori meæ, etiam dedit mihi duos, quemadmodum redimendi sunt filii ej⁹ è manu inimicorum suorū, cum affligent eos, per orationem coram Dño: & vocavit nomen ejus Naphtali. 9 Et vidit Lea quòd cessasset parere, tum liberam dimisit Zilpam ancillam suam, & dedit eam Jacobo in uxorem. 10 Et peperit Zilpa ancilla Leæ Jacobo filium. 11 Et dixit Lea; Venit fortuna bona, certè filii ejus hæreditatem suam habituri sunt ad orientem trans Jordanem: & vocavit nomen ejus Gad.

Hier. 11. *Et dixit Lea; Venit fortuna bona, quia refecturus est convivia populorum: & vocavit.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

29 * بداد لبن برحل دختري او مر بلهه پرستاري او بآن بپرستاري * بيامد نيز برحل دوست تر
30 داشت مر رحل از لاه كار كرد اوا را او نيز هفت سالها ديگران * بديد خدا كه دشمن بودست لاه
31 بگشاد مر رحم آن و رحل بي زه * آبستن شد لاه برابيد پسر بخواند نام او راوبن كه گفت بديد
32 خدا در رنج من كه اكنون دوست دارد مرا شوهر من * آبستن شد نيز برابيد پسر گفت كه
33 شنيد خدا كه دشمن بوده ام من بداد بمن نيز مر اين بخواند نام او شمعون * آبستن شد
34 برابيد نيز پسر گفت اكنون ها اين بار پيوسته باشد شوهر من بمن كه برابيدم باو سه پسران
35 ابر همچنين بخواند نام او لوي * آبستن شد نيز برابيد پسر گفت ها اين بار شكر گويم مر خدا
ابر همچنين بخواند نام او يهوده باز استاد از زاييدن * فصل سي ام *
1 * بديد رحل كه نه زاييد بيعقوب رشك برد رحل در خواهر آن گفت بيعقوب بده بمن پسران
2 و اگر نه مرده ام من * گرم شد خشم يعقوب در رحل گفت ها بجاي خدا من آنچه منع كرد
3 از تو بر شكم * گفت اينك پرستار من بلهه بيا بآن و پرورده شود ابر زانوي من و آبادان شوم
4 5 نيز من ازان * بداد باو مر بلهه پرستار آن بزن بيامد بآن يعقوب * آبستن شد بلهه برابيد
6 بيعقوب پسر * گفت رحل حكم كرد مرا خدا و نيز بشنويد در آواز من بداد بمن پسر ابر
7 همچنين بخواند نام او دن * آبستن شد نيز برابيد بلهه پرستاري رحل پسري دويمين بيعقوب *
8 * گفت رحل پيوستگي خدا پيوسته شدم بخواهر من نيز بتوانستم بخواند نام او نفتلي *
9 10 * بديد لاه كه باز استاد از زاييدن بستاند مر زلفه پرستار آن بداد آنرا بيعقوب بزن * برابيد
11 زلفه پرستار لاه بيعقوب پسري * گفت لاه بيامد نيك بخت بخواند مر نام او جد *

29 Deditque Laban Rahel filiæ suæ Bilhah ancillam suam, ei in ancillam. 30 Tum ingressus etiam ad Rahel, dilectiorem habuit ipsā Rahel quàm Leah: serviuitque ei etiam septem annos alios. 31 Videns autem Deus odio habitam esse Leah, aperuit uterum ejus: & Rahel fuit sine fætu. 32 Impregnata igitur Leah peperit filium, cujus nomen vocavit Reuben: qui dixit; Vidit Deus afflictionem meam, nunc enim dilectam habebit me maritus meus. 33 Imprægnata iterum peperit filiū, & dixit; Quia audivit De⁹ quòd odio habita essem ego, dedit mihi etiam hunc: vocavitque nomen ejus Shimeon. 34 Imprægnata peperit tertiò filium, & dixit; Jam numquid hâc vice conjunctus erit maritus meus mihi? nam peperi ei tres filios: quapropter vocavit nomen ejus Levi. 35 Imprægnata rursus peperit filium, & dixit; Num hâc vice laudē dicam Deo? quocirca vocavit nomen ejus Jehudah: destititque à pariendo.

CAP. XXX.

1 Vidit autem Rahel se non peperisse ipsi Jacob, & æmulationem tulit Rahel in sororem suam, dixitque ad Jaacob, Da mihi filios; & si non, moritura sum ego. 2 Excandescentiâ igitur irâ Jaacob in Rahel, dixit; Num in loco Dei sum ego, qui cohibuit à te fructum ventris? 3 Dixit; En ancilla mea Bilhah, ingredere ad eam, & nutrietur super genu meū, ac ædificabor etiam ego ex ea. 4 Dedit itaque ei Bilhah ancillam suam in uxorem: ad quam ingresso Jaacob, 5 Imprægnata Bilhah peperit ipsi Jaacob filium. 6 Tum dixit Rahel; Judicavit me Deus, & etiam audivit vocem meam, deditque mihi filiū: quapropter vocavit nomen ejus Dan. 7 Imprægnata iterùm peperit Bilhah ancilla Rahel filium secundum ipsi Jaacob. 8 Dixit Rahel, Junctione Dei conjuncta sum sorori meæ, etiam valui: vocavitq; nomen ejus Naphtali. 9 Videns autem Leah destitisse à pariendo, accepit Zilphah ancillam suam, deditque eam ipsi Jaacob in uxorem. 10 Peperitque Zilphah ancilla Leah ipsi Jaacob filium. 11 Dixit Leah; Venit bona fortuna: vocavit itaque nomen ejus Gad.

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

ותלד וילידת זלפה אמתא דלאה בר תניין ליעקב : ותאמר ואמרת לאה 13
תושבחתא הות לי ארום שבחו לי בנת ישראל והיכדין עתידין בנוי לשבחא
קדם יי על טב פירי ארעהום וקרת ית שמיה אשר : וילך ואזל ראובן ביומי 14
סיון בזמן חצד חיטין ואשכח יברוחין בחקלא ואיתי יתהום ללאה אימיה ואמרת
רחל ללאה הבי כדון לי מן יברוחי
דבריך : ותאמר ואמרת לה הזעיר הוא 15

ירושלמי 15 בשבועה יזדמן לותיך :

דנסיבת ית בעלי ואנת בעיא למיסב אוף ית יברוחי דברי ואמרת רחל בגין
כן ישכוב עמך בליליא הדין חולף יברוחי דבריך : ויבא ועל יעקב מן חקלא 16
ברמשא ושמעת לאה קל נהיקיה דחמרא וידיעת דהא יעקב אתא ונפקת לאה
לקדמותיה ואמרת לותי תיעול ארום מיגר אגרתיך ביברוחי דברי מן רחל אחתי
ושכיב עמה בליליא ההוא : וישמע וקביל יי צלותא דלאה ואיתעברת וילידת 17
ליעקב בר חמישאי : ותאמר ואמרת לאה יהב יי אגרי דיהבית אמתי לבעלי 18
והיכדין עתידין בנוי לקבלא אגר טב על דאינון עסיקין באורייתא וקראת ית שמיה
יששכר : ותהר ואיתעברת תוב לאה וילידת בר שתיתאי ליעקב : ותאמר 19
ואמרת לאה זבד יתי יי זבודין טבין מבנין ומנא הדא יהי מדוריה דבעלי עמי 20
ארום ילידית ליה שיתא בנין והיכדין עתידין בנוי לקבלא חולק טב וקרת שמיה
זבולן : ואחר ומן בתר כדין ילידת ברת 21
וקרת ית שמה דינה ארום אמרת דין
הוא מן קדם יי דיהון מני פלגות
שבטייא ברם מן רחל אחתי יפקון תרין
שבטין היכמא דנפקו מן חדא מן אמהתא
ושמיע קדם יי צלותא דלאה ואיתחלפו
עובריא במעיהון והוה יהיב יוסף
במעהא דרחל ודינה במעהא דלאה : ויזכר
ועל דוכרנא דרחל קדם יי ושמיע קדמוי 22
קל צלותה ואמר במימריה למיתן לה
בנין : ותהר ואתעברת וילידת בר 23
ואמרת כנש יי ית חיסודי והיכדין עתיד
יהושע בריה דיוסף למכנוש ית חיסודא
דמצרים מעל בני ישראל ולמגזר יתהום
מעוברא לירדנא : ותקרא וקרת ית שמיה 24
יוסף למימר יוסיף יי לי על דין בר אוחרן :
ויהי והוה כדי ילידת רחל ית יוסף ואמר יעקב ברוח קודשא דבית יוסף עתידין 25
למהוי כשלהוביתא לגמרא ית דבית עשו אמר מכען לית אנא מסתפי מן עשו
ולגיונוי ואמר ללבן שלחני ואיהך לאתרי ולארעי :

ירושלמי 22 ארבעה מפתחין דאנון
מסירין ביד רבון כל עלמא יי ולא
מסר יתהון לא למלאך ולא לשרף
מפתח מטרא מפתח פרנסה מפתח
קבריא מפתח עקרתא : מפתח מטרא
דכן כתבא מפרש יפתח יי לך את
אוצרו הטוב ונומר : מפתח פרנסה
דכן כתבא מפרש פותח את ידיך ונומר :
מפתח קבריא דכן כתבא מפרש בפתחי
את קברותיכם ונומר : מפתח עקרתא
דכן כתבא מפרש ויזכור אלהים את
רחל ונומר : ואדכר מימרא דיי ברחמוי
טביא ית רחל ושמיע מימרא דיי
בקל צלותה ואמר במימריה למתן לה
בנין :

Targ. Jonathan B Uziel. *Hierosolymitanum.*

Et peperit Zilpa ancilla Leæ filium secundum Jacobo. Et dixit Lea; 12
Laus fuit mihi, quoniam laudabunt me filiæ Israel, ut laudaturi sunt fi- 13
lii ejus coram Domino pro bonitate fructuum terræ suæ : & vocavit no-
men ejus Ascher. Et abiit Ruben in diebus Maii, tempore messis fru- 14
mentorum, & invenit mandragoras in agro, & attulit eas Leæ matri suæ:
& dixit Rachel Leæ; Da nunc mihi ex mandragoris filii tui. Et dixit il-
li; An parum est quod accepisti maritum meum, nisi tu quæras accipere
etiam mandragoras filii mei? & di- 15
xit Rachel; Propterea cubabit te-
cum hac nocte pro mandragoris filii
tui. Et venit Jacob ex agro ve- 16
speri, & audivit Lea vocem asini rudentis, unde cognovit Jacobum veni-
re : itaque exiit Lea illi obviam, & dixit; Ad me ingredieris, quoniam
conducendo conduxi te mercede, pro mandragoris filii mei à Rachele so-
rore mea : itaque cubuit cum ea illa nocte. Et suscepit Dominus ora- 17
tionem Leæ, & prægnans facta peperit Jacobo filium quintum. Et dixit 18
Lea; Dedit Dominus mercedem meam, eò quòd dederim ancillam meam
marito meo, quemadmodum filii ejus recepturi sunt mercedem bonam,
eo quod occupabunt se in lege : & vocavit nomen ejus Issachar. Et 19
prægnans facta rursus Lea peperit filium sextum Jacobo. Et dixit 20
Lea; Dotavit me Dominus dotibus bonis propter filios : hac vice erit
habitatio mariti mei mecum, quoniam peperi illi sex filios, ut receptu-
ri sunt filii ejus partem bonam : & vocavit nomen ejus Zebulun. Post- 21
ea autem peperit filiam : & vocavit nomen ejus Dina, quoniam dixit;
Judicium est à conspectu Domini, ut
sint à me dimidium tribuum, verùm
ex Rachele sorore mea exibunt duæ
tribus, quemadmodum exiverunt
ex una ex ancillis : & exaudita est
coram Deo oratio Leæ, & mutati
sunt fœtus in visceribus eorum, &
datus est Joseph in visceribus Ra-
chel, & Dina in visceribus Leæ.
Et venit memoria Rachelis coram 22
Domino : & exaudita est coram eo
vox precum ejus, & dixit per ser-
monem suum se daturum illi filios.
Et prægnans facta peperit filium & 23
dixit; Collegit Deus opprobrium
meum, quemadmodum collecturus
est Josue filius Joseph opprobrium
Ægypti à filiis Israel, & circunci-
surus eos trans Jordanem. Et vo- 24
cavit nomen ejus Joseph, dicendo;
Addet mihi Dominus ad hunc fili-
um etiam alium. Accidit autem 25
quando peperisset Rachel Josephum,
dixit Jacob per spiritum prophetiæ;
Qui *futuri sunt* ex domo Joseph fu-
turi sunt tanquam flamma, ad consumendum domum Esau : addidit
præterea; Deinceps non timeo ab Esau & ejus exercitibus : &
dixit Labano; Dimitte me, ut abeam in locum meum & terram
meam.

Hierosʃ. 15. *Hac septimana invitetur apud te.*

Hierosʃ. 22. *Quatuor claves traditæ sunt in manum Domini totius mundi,* nimirum *Dei, neque tradidit eas aut angelo aut Serapho; clavis pluviæ, clavis victus, clavis sepulchrorum, clavis sterilitatis : clavis pluviæ; quia sic scriptura expressè dixit : Aperiet Dominus tibi thesaurum suum bonum, &c. Clavis alimoniæ; quia sic scriptura expressè dixit; Aperis manum tuam &c. Clavis sepulchrorum; quia sic scriptura expressè dixit : Cùm aperuero ego sepulchra vestra, &c. Clavis sterilitatis; quia sic scriptura expressè dixit : Et recordatus est Dominus Rachel, &c. Et recordatus est sermo Domini in miserationibus suis bonis Rachelis : & audivit sermo Domini vocem precationis ejus, & dixit in sermone suo, se daturum illi filios.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

12 13 * بزایید زلفه پرستار لاه پسری دویمی بیعقوب * گفت لاه در ستودن من که ستودند
14 مرا دختران بخواند نام او اشر * برفت راوبن در روزگاران دروی گندم بیافت دستنبویها در
دشت بیاورد ایشانرا بلاه مادری او گفت رحل بلاه بده اکنون بمن از دستنبویها پسری
15 تو * گفت بان ها اندکست ستاندن تو مر شوهر من و بستانی نیز مر دستنبوی پسری
16 من گفت رحل بهمچنین بخسپد اوار تو این شب بدل دستنبوی پسری تو * بیامد
یعقوب ازان دشت در ایوار بیرون آمد لاه بپذیرهی او گفت بمن بیایی که مزد کرفتن
17 مزد کرفتم ترا در دستنبوی پسری من بخسپید اوار آن در شب او * بشنوید خدا بلاه
18 آبستن شد بزایید بیعقوب پسری پنجمین * گفت لاه بداد خدا مزد من آنچه بدادم
19 پرستار من بشوهر من بخواند نام او یششکر * آبستن شد نیز لاه بزایید پسری
20 ششمین بیعقوب * گفت لاه بهرداد مرا خدا بهرهی نیکو ها این بار ماوا گیرد
21 بمن شوهر من که بزاییدم باو شش پسران بخواند مر نام او زبلون * وپس بزایید
22 دختری بخواند مر نام آن دینه * یاد کرد خدا مر رحل بشنوید بان خدا بگشاد
23 24 مر رحم آن * آبستن شد بزایید پسر گفت جمع کرد خدا مر بیغار من * بخواند
25 مر نام او یوسف بگفتن بیفزاید خدا بمن پسری دیگر * بود چون آنچه بزایید
رحل مر یوسف گفت یعقوب بلبن بفرست مرا وبروم بجای من و بزمین من *

Peperit Zilphah ancilla Leah fi- 12
lium secundum ipsi Jaacob. Di- 13
xitque Leah; In laude mea,
nam laudârunt me filiæ: vocavit-
que nomen ejus Asher. Pergens 14
autem Reuben in diebus messis
triticeæ, invenit melones odoratos in
agro, quos attulit ad Leah matrem
suam. Dixitq; Rahel ad Leah; Da
nunc mihi de melonibus odoratis
filii tui. Respondit ei; Num pa- 15
rum est tibi tollere maritum me-
um? & auferes etiam melones
odoratos filii mei. Respondit
Rahel; Idcircò dormiet tecum
hâc nocte pro melonibus odoratis
filii tui. Veniente itaque Jaacob 16
ex agro vesperi, egressa Leah in
occursum ejus, dixit; Ad me in-
grediêris: quia mercede conducen-
do mercede conduxi te melonibus
odoratis filii mei. Dormivitque
cum ea nocte illâ. Et audivit 17
Deus Leah, & prægnans facta est
ac peperit ipsi Jaacob filium quin-
tum. Dixitque Leah; Dedit De- 18
us mercedem meam, quia dederim
ancillam meam marito meo: itaq;
vocavit nomen ejus Ishshachar.
Gravida facta iterùm Leah pepe- 19
rit filium sextum ipsi Jaacob.
Dixitque Leah; Sorte dedit mi- 20
hi Deus portionem bonam: num
hâc vice habitationem capiet me-
cum maritus meus, quia peperi ei
sex filios? vocavitque nomen ejus
Zebulun. Posteà verò peperit fili- 21
am, cujus nomen vocavit Dinah.
Recordatus est etiam Deus ipsius 22
Rahel, audiensque eam Deus aperu-
it uterum illius. Imprægnata igi- 23
tur peperit filium dicens; Colle-
git a me Deus probrum meum.
Vocavitq; nomen ejus Joseph, di- 24
cendo; Addet mihi Deus filium
alium. Fuit autem, quando pepererat 25
Rahel ipsum Joseph, dixit Jaacob
ad Laban; Dimitte me, & vadam ad locum meum & ad terram meam.

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

26 תנה הב לי ית נשי וית בניי דפלחית יתך בגינהון ואיזיל ארום אנת ידעת ית
פולחני די פלחתך : ויאמר ואמר ליה 27
לבן אין כדון אשכחית רחמין בעינך הא
אטירית קוסמין וברכני יי בגינך : ויאמר ואמר קטע אגרך עלי ואיתן : ויאמר 28
ואמר ליה אנת ידעת ית די פלחתך וית דהוה בעירך נטיר עמי : כי מעט 29
ארום קליל דהוה לך עאן קדמי ותקיף לסגי ובריך יי יתך ברינגלי דאהניית לך 30
מדעלית בביתך וכדון אימת אעביד אוף אנא עיבידתא ואנא זקיק לפרנסא אנשי
ביתי : ויאמר ואמר מה איתין לך ואמר יעקב לא תיתן לי מדעם אוחרן אין 31
תעביד לי פתגמא הדין איתוב ארעי ענך
אטר : אעבור אעיבר בכל ענך יומא דין 32
אעדי מתמן כל אימר נמור וקרוח וכל
אימר לחוש באימריא וקרוח ונמור בעזיא
ויהי אגרי : ועתה ותסהד בי זכוותי ליומחרא ארום תהוי על אגרי לקמך 33
כל דליתוהי נמור וקירוח בעזיא ולחוש באימריא גניבא הוא למהוי דילי : ויאמר
ואמר לבן יאות לואי דיהי כפתגמך : ויסר ואפריש ביומא ההוא ית ברחיא 34 35
דסימנא ברגליהון וקרוחיא וית כל עיזיא נמורתא וקרוחתא כל די שומא
חיוורא ביה וכל דילחוש באימריא ויהב בידא דבנוי : וישם ושוי מהלך 36
תלתא יומין ביני עניה וביני יעקב ויעקב רעי ית ענא דלבן סבאן ומרעאן דאשתארו :
ויקח ונסיב ליה יעקב חטר דפרח לבן ודלוז וארדפוי וקליף בהון קליפין 37
חיוורין לגלאה חיוורא דעל חוטריא :
ויצג ונעץ ית חוטריא די קליף 38
במורכייתא בשקייתא דמיא אתר דאתיין ענא למשתי תמן שוינון לקיבליהן
דענא והוון מתיחמן במיתיהן למשתי : ויחמו ואתיחמן ענא לקבל חוטריא 39
וילידן ענא רגולין דסימנא ברינגליהון וקרוחין ונביהון חיוורין : והכשבים וטלייא 40
אפריש יעקב ויהב בריש ענא משכוביתא כל ית דרגול וכל דלחוש בענא דלבן
ושוי ליה עדרין בלחודוי ולא ערבינון עם ענא דלבן :

ירושלמי 27 אטירית :

ירושלמי 32 כל אמר קרוח ונמור וכל אמר לחוש באמריא וקרוח ונמור בעזיא :

ירושלמי 38 במרכיותא :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum*

Da mihi uxores meas, & filios meos, pro quibus servii tibi, & abibo : 26 quoniam tu novisti servitutem meam, quam servii tibi. Et dixit illi La- 27 ban; Si nunc invenero misericordias in oculis tuis : ecce auguratus sum augurio quod benedixerit mihi Dominus propter te. Et dixit; Decide mercedem tuam super me, & 28 dabo. Et dixit illi; Tu nôsti quomodo servierim tibi, & quod fuit pecorum 29 tuorum, illud servatum sit apud me. Nam parum quod fuit tibi ovium 30 coram me, crevit multum; nam benedixit tibi Dominus ad pedem meum, quoniam utilitas fuit tibi ex quo ingressus sum domum tuam : jam verò quando faciam etiam ego opus, cum ego tenear alere homines domus meæ? Et dixit; Quid dabo tibi? & dixit Jacob; Non dabis mihi quicquam 31 aliud; modò mihi facias rem hanc, revertar, pascam oves tuas, & servabo. Transibo per universum gregem tu- 32 um hodie, removebo inde omnem pecudem variegatam, & punctis respersam, & omnem pecudem rufam inter pecudes, & punctis respersam & variegatam inter capras : eritque merces mea. Et testabitur in me 33 justitia mea die altera, quando veniet merces mea coram te : quicquid non erit variegatum aut punctis respersum inter capras, aut rufum inter pecudes, furtum sit si fuerit mecum. Et dixit Laban; Pulchrè : utinam 34 sit secundùm verbum tuum. Et separavit die illo hircos in quorum pedi- 35 bus erat signum, & punctatos, & omnes capras punctis respersas & variegatas, omne illud in quo erat macula alba, quicquid erat rufum inter pecudes : & dedit in manum filiorum suorum. Et posuit iter trium dierum 36 inter gregem suum & *gregem* Jacob : & Jacob pascebat gregem Laban, *videlicet* vetulas & infirmiores quæ reliquæ erant. Et accepit sibi Jacob 37 virgam florentem populeam, & ex corylo, & castanea : & decorticavit in eis decorticationes albas, revelando album quod erat in virgis. Et 38 fixit virgas quas decorticaverat in canalibus, in canalibus *inquam* aquarum; loco ad quem veniebant greges ad bibendum posuit eas, è regione ovium, ut conciperent cum venirent ad bibendum. Et concipiebant oves è regione virgarum; & pari- 39 ebant oves colligatas, in quarum pedibus signa erant, & variegatas quarum dorsa erant alba. Et arietes separavit Jacob, & posuit in capite 40 ovium, ut alias præcederet oves quicquid erat colligatum, & omne rufum in grege Laban : & posuit sibi greges seorsum, neque commiscuit eos cum ovibus Laban.

Hierof. 27. *Augurio comprobavi.*

Hierof. 32 *Omnem pecudem punctatam & variegatam, & omnem pecudem rufam inter pecudes, & punctatam & variegatam inter capras.*

Hierof. 38. *In canali.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

26 * بده مر زنان من و مر کودکان من آنچه کارکردم بتو در ایشان و بروم که تو دانستی مر کار
27 من آنچه کار کردم بتو * گفت باو لبن آور اکنون یافتم جاه در چشمان تو فال گرفتم آفرین کرد
28 29 مرا خدا در سبب تو * گفت نام بر کن مزد تو ابر من و بدهم * گفت باو تو دانستی مر آنچه
30 کار کردم بتو و مر آنچه بود رمهی تو او از من * که اندک آنچه بود بتو بپیش من قوی شد
31 بسیاری آفرین کرد خدا ترا بسبب من و اکنون کی بکنم نیز من بخانهی من * [گفت]
چه دهم بتو گفت یعقوب ندهی بمن چیزی اگر بکنی بمن آن سخن این بار گردم شبانی کنم
32 گوسفندان ترا نگاه دارم * بگذرم در همه گوسفند تو این روز بگردم از آنجا همه برهی نقد زده
و پلنگ گون و همه برهی بور در برها و پلنگ گون و نقد زده در برها باشد مزد من *
33 * گواهی دهد در من راستی من در روز فردا که بیایی ابر مزد من بپیش تو همه آنچه نیست او
34 نقد زده و پلنگ گون در بزها و بور در برها دزدیده است او از من * گفت لبن اینک کاشکی باشد
35 چون سخن تو * بگرداند در روز او مر آن استخها آن پا نشانها و آن پلنگ گونها و مر همه
آن بزها آن نقد زدها و آن پلنگ گونها همه آنچه سپید درو و همه بور در برها بداد
36 در دست پسران او * بنهاد راه سه روزها میان او و میان یعقوب و یعقوب شبانی کنا مر
37 گوسفند لبن آن باقی ماندها * بستاند باو یعقوب چوب سپید تر بادام و چنار بتراشید در
38 ایشان تراششها سپیدلن پوست کشیدن آن سپید آنچه ابر آن چوبها * در خاست مر آن
چوبها آنچه بتراشید در حوضها در آب خانهی آن آب آنچه بیایند آن گوسپندان باهنجیدن
39 بمقابل آن گوسپندان گشن گرفتند در آمدن ایشان باهنجیدن * گشن گرفتند آن
40 گوسفندان بآن چوبها بزاییدند آن گوسپندان پا نشانها نقد زدها و پلنگ گونها * و آن برها
جدا کرد یعقوب بداد پیش آن گوسپندها بپا نشان و همه بور در گوسفند لبن بنهاد باو
رمها بتنهای او و نه نهاد ایشانرا ابر گوسفند لبن *

Da mihi uxores meas, & pueros 26 *meos, pro quibus servivi tibi, & abibo : quia tu nôsti opus meum quo servivi tibi.* Dixit ei La- 27 *ban; Certò nunc assecutus sum honorem in oculis tuis (ominatus sum benedixisse mihi Deus causâ tui)* Dixit inquam, *Nomine exprime* 28 *mercedem tuam mihi, & dabo. Respondit ei; Tu nôsti qualiter ser-* 29 *vierim tibi, & quantus fuerit grex tuus mecum. Quia paucum quod* 30 *fuit tibi ante* adventum *meum, invaluit in multitudinem : benedixit*que *tibi Deus causâ mei : & nunc quando faciam* quid etiam ego *pro domo mea? Dixit; Quid* 31 *dabo tibi? Respondit Jaacob; Non dabis mihi quicquam : si feceris mihi rem istam, revertar, pascam oves tuas & custodiam. Transibo per* 32 *omnes oves tuas hodiè, et secernam indè omnem agnum maculatum ac tigrinicolorem : & omnis agnus fuscus inter agnos, & tigrinicolor ac maculatus inter capros, erit merces mea.* Et *testimonium dabit de me* 33 *rectitudo mea in die crastina (cùm veneris super mercedem meam,) coram te : omne quod non est maculatum & tigrinicolor in capris, & fuscum in agnis, furatum erit illud apud me. Dixit Laban; Ecce utinam* 34 *sit secundùm verbum tuum. Secre-* 35 *vit* itaque *die ipsâ hircos pede signatos & tigrinicolores, & omnes capros maculatos ac tigrinicolores :* omne inquam *cui inerat albedo, & omne fuscum in agnis dedit in manum filiorum suorum. Posuit au-* 36 *tem iter trium dierum inter se & inter Jaacob : Jaacob verò pascebat oves Laban reliquas manentes. Tulit* autem *sibi Jaacob bacilla* 37 *albida, humida, amygdalina ac platanina, rasit*que *in eis rasuras albas, corticem detrahendo albedini quæ inerat bacillis. Statuitque* 38 *bacilla quæ rasit in canalibus, i. e. in adaquatoriis aquarum, quò veniebant oves ad bibendum : & è regione* bacillorum *oves marem admiserunt in adventu earum ad bibendum. Marem* inquam *admiserunt* 39 *oves apud bacilla, pariebantque oves pede signatos, maculatos, ac tigrinicolores. Agnos autem sepa-* 40 *ravit Jaacob, deditque faciem ovium versùs* agnos *pede signatos, omnésque fuscos in ovibus Laban : & posuit sibi greges seorsùm, & non posuit eos juxta oves Laban.*

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

והירה והוי בכל עידן דמתיחמן ענא מבכרתא ומשוי יעקב ית חטריא לעיני ענא 41
במורכייתא ליחמותהן קבל חטרייא : ובהעטיף ובלקושי ענא לא משוי והוין 42
לקישייא ללבן ובכירייא ליעקב : ויפרץ ותקיף גברא לחדא לחדא והוו ליה 43
ען סגיאין ואמהן ועבדין וגמלין וחמרין :

לא

וישמע ושמע ית פתגמי בני לבן דאמרין נסיב יעקב ית כל די לאבונא ומן די 1
לאבונא עבד ליה ית כל יקר נכסיא האלין : וירא וחמא יעקב ית סבר אפי 2
דלבן והא ליתנון שפיין לקבליה כדאיתמלי והי כדקדמוי : ויאמר ואמר יי ליעקב 3
תוב לארע אבהתך ולילדותך ויהי מימרי בסעדך : וישלח ושדר יעקב ית נפתלי 4
דהוא עזגד קליל וקרא לרחל וללאה ועלן לחקלא לות עניה : ויאמר ואמר להין 5
חמי אנא ית סבר אפי אבוכון והא ליתנון שפיין עמי הי כדאיתמלי והי כדקדמוי
ואלהא דאבא הוה מימרא בסעדי : ואתנה ואתון ידעתין ארום בכל חילי פלחית 6
ית אבוכון : ואביכם ואבוכון שקר בי 7
ושלחיף ית אגרי עשר חולקין ולא יהב
ליה יי רשו לאבאשא עמי : אם כה אם כדין הוה אמיר קרוחין יהי אגרך 8
וילידן כל ענא קרוחין ואם כדין יימר מאן דשומא ברגליהון יהי אגרך וילידן כל
ענא מאן דשומא ברגליהון : ויצל
ורוקן יי ית גיתא דאבוכון ויהב לי : 9
ויהי והוה בעידן דאתיחמא ענא ווקפית עיני וחמית בחילמא והא ברחייא דסלקין 10
על ענא שומא ברגליהון וקירוחין
ונביהון חיוורין : ויאמר ואמר לי מלאכא 11
דיי בחילמא יעקב ואמרית האנא : ויאמר
ואמר זקוף כדון עינך וחמי כל ברחיא דסלקין על ענא שומא ברגליהון וקרוחין 12
ונביהון חיוורין ארום גלי קדמי ית כל אונסא דלבן עביד לך : אנכי אנא הוא 13
אלהא דאתגליתי עלך בבית אל די רביבית תמן קמא דקיימית קדמי תמן קיים
כדון קום פוק מן ארעא הדא ותוב לארע ילדותך :

ירושלמי 7 ופרג:

ירושלמי 9 ורוקן מימרא דיי :

ירושלמי 11 עני יעקב בלשן קודשא ואמר הנני :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et factum est omni tempore quo incalescebant oves temporaneæ, pone- 41
bat Jacob virgas ante oculos ovium in canalibus, ut conciperent è regio-
ne virgarum. Sed ad serotinas oves non posuit : erantque serotinæ ipsi- 42
us Laban, temporaneæ autem Jacobi. Et potens factus est vir ille val- 43
de, valdè : & fuerunt illi oves multæ, & ancillæ, & servi, & cameli, &
asini.

CAP. XXXI.

Porro audivit verba filiorum Laban, qui dicebant, Accepit Jacob 1
omnia quæ erant patris nostri : & ex eo quod erat patris nostri fecit sibi
omnem gloriam opum istarum Et vidit Jacob aspectum facierum Laban, 2
& ecce non erant placidæ erga eum sicut herì & sicut antea. Dixit propter- 3
ea Dominus Jacobo; Revertere in terram patrum tuorum, & ad nativi-
tatem tuam : & erit sermo meus tibi auxilio. Et misit Jacob Nephtali 4
qui erat nuntius velox, & accersivit Rachelem & Leam : & venerunt in
agrum ad gregem suum. Et dixit illis; Video ego aspectum vultuum pa- 5
tris vestri, & ecce non sunt placidi mecum sicut herì & sicut antea :
Dei autem patris mei sermo fuit mihi auxilio. Vos autem nôstis quòd 6
totis viribus meis servierim patri vestro. Pater autem vester decepit me, 7
& mutavit mercedem meam decem
partibus : sed non dedit illi Domi-
nus potestatẽ malefaciendi mecum.
Si sic diceret; Punctatæ erit merces tua, pariebat totus grex punctatas: 8
quòd si sic diceret; Ea quæ in pedibus erit maculata erit merces tua, tum
pariebant totus grex eas quæ in pedibus erant maculatæ. Et exhausit 9
Dominus gregem patris vestri, & de-
dit mihi. Accidit itaque quo tem- 10
pore incalescebat grex, levavi ocu-
los meos, & vidi in somnio : & ecce hirci qui ascendebant super oves in
pedibus suis maculati *erant* & punctati, & dorsa eorum alba. Et dixit 11
ad me Angelus Domini in somnio :
Jacob : Et dixi ; Ecce me, Et di- 12
xit ; Leva nunc oculos tuos, & as-
pice omnes hircos qui ascendunt su-
per oves pedibus suis maculatos & punctatos, quorum dorsa *sunt* alba :
quoniam revelata est corã me omnis injuria, quam erga te exercuit Laban.
Ego sum Deus, qui revelavi me tibi in Bethel, ubi unxisti statuam, & 13
ubi jurâsti coram me juramentum : nunc surge, exi è terra hac, & rever-
tere in terram nativitatis tuæ.

Hierof. 7. *Et commutavit.*

Hier. 9. *Et vacuavit sermo Domini,*

Hierof. 11. *Respondit Jacob in linguâ sanctâ, & dixit; Ecce ego.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

41 * وبود در همه گشن گرفتن آن گوسپندان آن بهاریان وبنهاد یعقوب مر آن چوبها بچشم
42 دید آن گوسفندان در حوضها بگشن گرفتن ایشان در چوبها * ودر تیرماهي آن
43 گوسفندان نه نهاد وبود آن تیرماهیان بلبن وآن بهاریان بیعقوب * قوي شد آن مرد
بغایت بغایت بود باو گوسپندان بسیاران وپرستاران وبندها وشترها وخرها *

* فصل سي یکم *

1 * بشنید مر سخنان پسران لبن
گفتن بستاند یعقوب مر همه آنچه بپدري ایما واز آنچه بپدري ایما بکرد مر همه آن
2 عزیزي آن این * بدید یعقوب مر روي لبن واینك نیست او اواز او چون دي وپریر *
3 4 گفت خدا بیعقوب بازگرد بزمین پدران تو وبمولود جاي تو وباشم اوازتو * بفرستاد
5 یعقوب بخواند برحل وبلاه آن دشت بگوسپندان او * گفت بایشان بینا ام من مر روي
6 پدري شما که نیست او بمن چون دي وپریر وخداي پدري من بود اواز من * وشما
7 دانستید که در همه زور من کار کردم مر پدري شما * وپدري شما خلیف کرد در من
8 وبدل کرد مر مزد من ده بارها ونه داد اویرا خدا ببدي کردن اواز من * اگر همچنین
گوید نقد زدها باشد مزد تو وبزایند همه گوسفندان نقد زدگان واگر همچنین گوید
9 با نشانها باشد مزد تو بزایند همه آن گوسپندان آن با نشانها * وجدا کرد خدا مر گلهي
10 پدري شما وبداد بمن * بود در وقت گشن گرفتن آن گوسفندان بر داشتم چشمان
من وبدیدم در خواب واینك استخان بر آیان ابر آن گوسفندان با نشانها نقد زدها
11 12 وتگرگ گونها * گفت بمن فرشتهي آن خدا در خواب یعقوب گفتم اینك من * گفت بر دار
اکنون چشمان تو وببین همه آن استخان آن بر آیان ابر آن گوسفندان با نشانها نقد زدها
13 وتگرگ گونها که بدیدم مر همه آنچه لبن کنا بتو * من آن خداي بیت ال آنچه مالیدي
آنجا انگیخته آنچه نذر کردي بمن آنجا نذر اکنون برخیز بیرون آي از آن زمین
[آن این] وبازگرد بزمین مولود جاي تو *

* *Fuitq;, cùm marem admitterent* 41
omnes oves vernales, tum posuit
Jaacob bacilla in conspectu ocu-
lorum ovium in canalibus, ut ma-
rem admitterent juxta bacilla.
Æstivis autem ovibus non ap- 42
ponebat : ita fuerunt æstivæ
ipsi Laban, vernales autem ipsi
Jaacob. Et *invaluit vir vehemen-* 43
tissimè, fueruntq; ei oves multæ, &
ancillæ & servi, & cameli et asini.

CAP. XXXI.

Audivit autem *verba filiorum* 1
Laban dicendo; Abstulit Jaacob
quicquid erat *patri nostro, & ex eo*
quod erat *patris nostri, fecit omnem*
*gloriam istam. Vidit*que *Jaacob* 2
vultum Laban, & ecce non erat
ipse erga eum sicut herì ac nudi-
ustertius. Dixit Deus ad Jaacob; 3
Revertere ad terram patrum tuo-
rum, & ad locum nativitatis tuæ,
& ero tecum. Mittens igitur *Jaa-* 4
cob vocavit Rahel et Leah in
*agrum ad oves suas. Dixit*que 5
eis; Aspiciens sum ego vultum pa-
tris vestri, quòd non est ipse erga me
sicut herì & nudiustertiùs : Deus
autem patris mei fuit mecum. Et 6
vos nôstis quòd totâ vi meâ servie-
rim patri vestro. Et pater vester 7
fefellit me, mutavitq; mercedem
meam decem vicibus : non tamen
concessit ei Deus malefacere mihi.
Si ita dicebat; Maculati erunt 8
merces tua, tum pariebant omnes
oves maculatos : quòd si ita
dicebat; Pede signati erunt merces
tua, pariebant omnes oves pede
signatos. Itaque separavit Deus 9
gregem patris vestri, ac dedit mihi.
Fuit enim, *quo tempore marem ad-* 10
mittebant oves, extuli oculos meos
ac vidi in somnio, & en hirci
ascendentes super pede signatas, ma-
culatas, & grandinatas colore. Tum 11
dixit mihi angelus Dei in somnio;
Jaacob : Respondi; Ecce me.
Subdidit; Attolle nunc oculos tuos, 12
& vide omnes hircos ascendentes
super oves pede signatas, macula-
tas, & grandinatas colore : nam vi-
di omne quod Laban facit tibi.
Ego Deus Beth-el ubi unxisti sta- 13
tuam, et ubi vovisti mihi votum:
Jam surge, egredere de terra hac,
& revertere in terram natalem
tuam.

ירושלמי — תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. Jonathan B. Uziel. Hierosolymitanum.

ותען ואתבת רחל באסכמותא דלאה ואמרן ליה האפשר דעד כדון אית לנא 14
חולק ואחסנא בבית אבונא: הלא הלא 15
נוכריתא אתחשבנא ליה ארום זבננא
ואכל אוף מיכל ית כספנא: כי כל ארום 16
כל עותרא דרוקן יי מן אבונא די לנא
הוא ודבננא וכדון כל דאמר יי לך עיביד: ויקם וקם יעקב וסובר ית בנוי וית נשוי על 17
גמלייא: וינהג ודבר ית כל בעירא וית כל נכסוי די קנא גיתוי ונכסוי די קנה בפדן 18
ארם למיתי לות יצחק אבוי לארעא דכנען: ולבן ולבן אזל למינז עניה וגנבת רחל ית 19
צלמנייא דהוון נכסין גברא בוכרא וחזמין רישיה ומלחין ליה במילחא ובוסמנין
וכתבין קוסמין בציצא דדהבא ויהבין תחות לשניה ומקימין ליה בכותלא וממליל
עמהון ואילין הינון דהוה נחין להון אבוהא: ויגנוב וגנב יעקב ית דעתיה דלבן 20
ארמאה על דלא חוי ליה ארום אזל הוא: ויברח ואזל הוא עם כל דיליה וקם ועבר 21
ית פרת ושוי ית אנפוי למיסוק לטוורא
דגלעד ארום חמא ברוח קודשא דתמן
עתיד למהוי שיזבותא לבנוי ביומי יפתח
דמן גלעד: ויגד ובתר דאזל יעקב קמו 22
רעייא על בירא ולא אשכחו מיא ואמתינו
תלתא יומין דלמא תהי טייפא ולא טפת
ובכן איתוי ללבן ביומא תליתאה וידע ארום ערק יעקב דבזכותיה הוה
טייפא עשרין שנין: ויקח ודבר ית קריבוי עמיה ורדף בתרוי מהלך שובעא 23
יומין וארע יתיה דשרי בטוור גלעד מודי ומצלי קדם אלהיה: ויבא ואתא מלאכא 24
במימר מן קדם יי ושלף חרבא על לבן רמאה בחילמא דליליא ואמר ליה טור לך
דלמא תמליל עם יעקב מן טב עד ביש: וישג ואדבק לבן ית יעקב ויעקב 25
פרס ית משכניה בטוורא ולבן אשרי ית אחוי בההוא טוורא דגלעד:
ויאמר ואמר לבן ליעקב מה עבדת וגנבת דעתי ודברת ית בנתי הי כשבית חרבא: 26
למה למא איטמרת למיזל וגנבת דעתי ולא תנית לי דאילו תניתא לי שלחתיך פון 27
בחדווא ובתושבחן בתופין ובכינרין: ולא ולא אמתנתני לנשקא לבני ברתי 28
ולברתי כדון אסכלת מה דעבדת:
יש אית ספיקא בידי למעבד עמכון 29
בישא ואלהא דאבוכון ברמשא אמר לי למימר אסתמר לך מלמללא עם יעקב
מטב ועד ביש:

ירושלמי 15 הלא נוכראין אתחשבנא ליה ארי זבן יתן והא לא בעי למיהב לחוד כתובתן: 18 סגולידה:

ירושלמי 22 והוה כד אתכנישו רעיא בעין למשתן ענא ולא הוו יכלין ואמתינו תרין ותלתא יומין דלמא תטיף בירא ולא טפת ובכן אתנו ללבן ביומא תליתאה ארום ערק יעקב:

ירושלמי 29 אית לי חיל ואוכלוסין:

Et respondit Rachel consensu Leæ, & dixerunt illi; An fieri potest ut fu-
rit hactenus nobis pars aut hæreditas in domo patris nostri? Annon
peregrinæ reputatæ sumus illi? quo-
niam vendidit nos, & comedendo
etiam comedit argentum nostrum.
Quoniam omnes opes quibus exuit 16
Deus patrem nostrum, nostræ erant
& filiorum nostrorum: jam verò
quicquid tibi dixerit Dominus, fac.
Et surrexit Jacob, & tulit filios suos 17
& uxores suas super camelos. Et accepit omnia jumenta, & omnes opes
quas acquisierat, greges suos & opes suas quas acquisierat in Padan
Aram, ad veniendum ad Isaac patrem suum in terram Canaan. Laban autem
iverat ad tondendum gregem suum: & furata est Rachel imagines:
mactabant enim virum primogenitum, & amputabant caput ejus, & con-
diebant sale & aromatibus, scribebántque divinationes in lamina aurea,
& ponebant sub lingua ejus, & erigebant illud ad parietem, & loqueba-
tur cum illis: & illa erant quibus se incurvabat pater ejus. Et furatus
est Jacob scientiam Laban Aramæi; eò quod non indicâsset illi quod
abiret. Atque *ita* abiit ipse cum omnibus quæ habebat; & surrexit, &
transiit Euphratem, & posuit facies suas ad ascendendum versus montem
Gilead: quoniam vidit spiritu prophetico, quòd ibi futura esset liberatio
filiis suis in diebus Jephte, qui *erat*
ex Galaad. Postquam autem abiisset 22
Jacob surrexerunt pastores ad pu-
teum, sed non invenerunt aquas; &
expectârunt tres dies, si forsan ex-
undaret, sed non exundavit: tunc
itaque venerunt ad Laban die ter-
tio, & cognovit quod fugisset Ja-
cob, cujus merito exundaverat vi-
ginti annis. Et accepit consanguineos suos secum, & persequutus est eum
itinere septem dierum: & invenit ipsum habitantem in monte Gilead, ce-
lebrantem & orantem coram Deo suo. Venit autem angelus per sermonem
à conspectu Domini, & extraxit gladium contra Laban impostorem in in-
somnio noctis, & dixit illi; Cave tibi ne loquaris cum Jacobo à bono
usque ad malum. Et assequutus est Laban Jacobum; Jacob autem exten-
derat tabernaculum suum in monte, Laban autem habitare fecit fratres
suos in illo monte Galaad. Et dixit Laban Jacobo; Quid fecisti? fura-
tus enim es scientiam meam, & accepisti filias meas tanquam captivas
gladio. Cur occultâsti te ut abires, & furatus es scientiam meam,
neque nuntiâsti mihi? nam si nuntiâsses mihi, dimisissem te cum gaudio
& cantilenis, tympanis & citharis. Neque expectâsti me, ut osculare-
filios filiarum mearum, & filias meas: jam stultus fuisti, in eo quod egisti.
Est sufficientia in manu mea, ut fa- 29
ciam vobiscum malum; sed Deus
patris vestri vesperi dixit mihi, di-
cendo; Cave tibi ne loquaris cum Jacobo à bono usque ad malum.

Hier. 15. *Annon extraneæ reputatæ sumus illi? quoniam ecce vendidit nos, & ecce non vult dare dotem nostram.* 18 *Peculium ejus.*

Hier. 22. *Accidit autem cùm congregarentur pastores, quærebant aquare oves, neque poterant; expectârunt duos aut tres dies, si fortè exundaret puteus, neque exundavit: propterea indicârunt Labano die tertio quoniã fugisset Jaacob.*

Hier. 29. *Est mihi exercitus & copiæ.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

14 15 * جواب داد رحل ولاه وگفتند باو ها نیز بایما بخش واحسنتا خانهی پدری ایما * ها نه
16 بیگانگان حسیب شدیم باو که فروخت ایمارا وبخورد نیز خوردن مر سیم ایما * که
همه آن توانگری آنچه جدا کرد خدا از پدری ایما بایماست او وبپسران ایما واکنون
17 همه آنچه گفت خدا بتو بکن * برخاست یعقوب برداشت مر پسران او ومر زنان او ابر آن
18 شترها * براند مر همه گلهی او ومر همه آن گوسفندان ومر همه مال او آنچه مال کرد
19 در فدن ارم بآمدن بیصحق پدر او بزمین کنعن * ولبن برفت بپشم بریدن مر
20 گوسفندان او بدزدید رحل مر آن اسطرلابها آنچه بپدری آن * بدزدید یعقوب مر عقل لبن
21 آن ارمی ابر بی آگاه کردن باو که گریزاست او * بگریخت او وهمه آنچه باو برخاست وبگذشت
22 مر آن رود بنهاد مر روی او کوه آن جلعد * آگاه شد بلبن در روز آن سیمین که بگریخت
23 یعقوب * بستاند مر برادران او اواز او بتاخت پس او راه هفت روزها برسید باو در کوه جلعد *
24 بیامد خدا بلبن آن ارمی در خواب آن شب گفت باو حاذر [باش] بتو تا نه سخن گوی
25 اواز یعقوب از نیک تا بد * در رسید لبن مر یعقوب ویعقوب برد مر خیمهی او در کوه
26 ولبن برد با برادران او در کوه آن جلعد * گفت لبن بیعقوب چه کردی بدزدیدی مر
27 عقل من براندی مر دختران من چون بنده شدگان شمشیر * چرا نهان داشتی بگریختن پوشیده
داشتی ازمن ونه آگاه کردی بمن فرستادمی ترا در شادی ودر گفتها دردف ودر چنگ *
28 29 * ونه گذاشتی مرا ببوسیدن بپسران من وبدختران من اکنون نادانی کردی کردن * هست
بقوت دست من بکردن بشما بدی وخدای پدری شما دوش گفت بمن بگفتن حاذر باش
بتو از سخن گفتن بیعقوب از نیک تا بد *

Respon[s]um dederunt Rahel & Leah, ac dixerunt ei; An etiam nobis est pars & hæreditas in domo patris nostri? Nonne alienæ reputatæ sumus ei, quia vendidit nos, & devoravit etiam devorando argentum nostrum. Quia omnes divitiæ quas separavit Deus à patre nostro, nostræ sunt ipsæ ac filiorum nostrorum: & nunc omne quod dixit Deus tibi, facito. Surgens itaque Jaacob, tulit filios suos & uxores suas super camelos. Et coëgit omnes greges suos, & omnes oves suas, omnésque opes suas quas lucrifecerat in Phadan-Aram, ut veniret ad Ishac patrem suum in terram Chenaan. Laban autem abeunte ad lanam tondendum ovium suarum, furata est Rahel astrolabia quæ erant patri suo. Furatus est enim Jaacob cor Laban Aramæi, quũ non certiorem faceret eum quòd fugiturus esset ipse. Fugit itaque ipse & omne quodque ejus: & surgens transiit flumen, posuitque faciem suam versus montem Gilead. Noto facto ipsi Laban die tertiâ quòd fugisset Jaacob, Accepit fratres suos secum, & persecutus est post eum itinere septem dierum, pervenitque ad eũ in monte Gilead. Venit autem Deus ad Laban Aramæum in somno noctis, et dixit ei; Cautus esto tibi ne loquaris cum Jaacob à bono ad malum. Pervenitque Laban ad Jaacob: Jaacob autem fixerat tentorium suum in monte, Laban quoque fixit cũ fratribus suis in monte Gilead. Dixit Laban ad Jaacob; Quid fecisti? furatus es cor meum, et abegisti filias meas tanquam captivatas gladio. Quare clàm te habuisti ad fugiendum? occultatum habuisti à me, neque certiorem fecisti me: alioquin dimisissem te cum lætitia & melodiis, cum tympano & citharâ. Et non permisisti mihi osculari filios meos ac filias meas: Jam stultitiam egisti ita faciendo. Est in potestate manûs meæ facere vobis malum: Deus autem patris vestri hesternâ nocte locutus est mihi, dicendo: Cautus esto tibimet à loquendo cum Jaacob à bono ad malum.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ועתדה וכדון מיזל אזילתא ארום מתחמדא חמידתא לביתיה דאבוך למא גנבת
31 ית צילמי טעוותי: ויען ואתיב יעקב ואמר ללבן ארום אסתפיתי ואמרית דלמא
32 תינוס ית בנתך מני: עם עם כל מאן דתשכח ית צלמי טעוותך ימות בלא זמניה
כל קבל אחנא אשתמודע לך מאן דעמי מן דילך וסב לך ולא ידע יעקב ארום רחל
33 גנבתנון: ויבא ועל לבן במשכנא דיעקב ובמשכנא דלאה ובמשכנהון דתרתין
34 לחינתא ולא אשכח ונפק ממשכנא דלאה ועל במשכנא דרחל: ורחל
נסיבת ית צלמניא ושותינון בעביטא דגמלא ויתיבת עלויהום ופשפש ית כל
35 משכנא ולא אשכח: ותאמר ואמרת לא יתקוף בעיני רבוני ארום לית אפשר
36 למיקום מן קמך ארום אורח נשין לי ופשפש ולא אשכח ית צלמניא: ויחר ותקיף
רוגזא דיעקב ואידיין עם לבן ואתיב יעקב ואמר ללבן מה חובתי ומה סורחני ארום
37 אוחית למיתי בתרי: כי ארום פשפשתא ית כל מנאי מה אשכחתא מכל מאני
38 בייתך שוי כדון דינך קבל אחי ואחך וידינון קשוט בין תרוינן: זה לי דנן עשרין שנין
39 אנא גבך ריחליך ועיזייך לא אתכלו ואגר דיכרי ענך לא אכלית: טרפה דתבירא
מן חיות ברא לא אייתיתי לותך דאין אנא
חטי בה מן ידי הוית תבע יתה מה
דמתגניב ביממא מבני נשא עלי הוה
לאשלמא ומה דהוה מתגניב בליליא מן
חיות ברא עלי הוה למשלמא: הייתי
40 הייתי ביממא בחקלא אכלני שרבא
וקרושא בליליא ואתפרדת שינתא מני:

ירושלמי 39 קטילא לא איתיתי לותך
כל חדא מנהון דהוה ערקא מן מניינא
אנא הוינא משלם מן ידי הוית תבע
יתה ומן דהוו גנביא גנבין ביממא ומחיות
ברא מתאכלא בליליא אנא הוינא משלם
יתה:

41 זה לי דנן לי עשרין שנין בביתך פלחתך ארבסרי שנין בגין תרתין בנתך ושית שנין
42 בגין ענך ושלחפתא ית אגרי עישרתי חולקין: לולי אילולי פון אלהיה דאבא אלהיה
דאברהם ודדחיל ליה יצחק הוה בסעדי ארום כדון ריקם שלחתני ית סיגופי וית
43 ליאות ידיי גלי קדם יי בגין כן אוכח ברמשא: ויען ואתיב לבן ואמר ליעקב בנתא
דינסיבת לנשין ברתיי הינין ובניא דילידן הי כבני חשיבין ועאנא מן ענייי הוו וכל דאנת
חמי מן דילי הוא ולברתיי מה איכול למעבד לאילין יומא דין או לבניהן דילידן:

Nunc verò abeundo abiisti, eò quòd desiderando desiderares domum 30
patris tui: cur furatus es imagines idolorum meorum? Et respondit 31
Jacob, & dixit Labano; Quoniam timui, & dixi; Fortâsse violenter aufer-
res filias tuas à me. Apud quem inveneris imagines idolorum tuorum, mo- 32
riatur ante tempus suum; coram fratribus nostris innotescat tibi id quod
mecum est, de eo quod tuum est, & accipe tibi: nec sciebat Jacob, quòd
Rachel furata esset eas. Et ingressus est Laban in tabernaculum Jacob, & in 33
tabernaculum Leæ, & in tabernaculum duarum concubinarum, nec in-
venit: & egressus est ex tabernaculo Leæ, & ingressus est in taberna-
culum Rachel. Rachel autem acceperat imagines, & posuerat eas in 34
clitellis cameli, & sedebat super illas: cúmque scrutatus esset totum
tabernaculum, non eas invenit. Et dixit; Non ira sit in oculis domini 35
mei, quòd non possum surgere coram te, quoniam consuetudo mulierum
est mihi: itaque scrutatus est, sed non invenit imagines. Et iratus est 36
furor Jacobi, & altercatus est cum Laban: & respondit Jacob &
dixit Labano; Quod peccatum meum, & quæ iniquitas mea, quoniam
festinâsti venire post me? Quoniam scrutatus es omnia vasa mea, quid 37
invenisti de omnibus vasis domus tuæ? Pone nunc causam tuam coram
fratribus meis & fratribus tuis, & judicent veritatem inter ambos nos.
His viginti annos ego tecum fui, oves tuæ & capræ tuæ non sunt orba- 38
tæ, & mercedem arietum ovium tuarum non comedi. Quod fuerat 39
dilaceratum à fera agri non adduxi
ad te, quod si peccâssem in eo de
manu mea illud requirebas: quod
furto sublatum erat interdiu ab ho-
minibus, meum erat illud restituere;
quod furto sublatum erat noctu à fe-
ra agri, illud etiam tenebar reddere.
Fui in agro interdiu, comedit me 40
æstus, & gelu noctu: & separatus
est somnus à me. Illis viginti annis fui domi tuæ serviens tibi; quatu- 41
ordecim annis pro duabus filiis tuis, & sex annis pro ovibus tuis: &
mutâsti mercedem meam decem partibus. Nisi Deus patris mei, Deus 42
Abraham, & quem timuit Isaac, fuisset mihi auxilio, ecce jam vacuum
dimisisses me: afflictio mea & labor manuum mearum manifestata est co-
ram Domino, ideo arguit te heri. Et respondit Laban, & dixit Jacobo; 43
Filiæ quas accepisti in uxores, filiæ meæ sunt; & filii quos pepererunt, sunt
sicut filii mei reputati; & oves ex ovibus meis sunt, & quicquid tu vides
meum est: filiabus autem meis quid possum facere istis hodie, aut filiis
earum quos pepererunt?

Hierosol. 39. *Interfectum non adduxi ad te; unumquodque ex illis quod fugerat ex numero, ego restituebam, ex manibus meis requirebas illud: & quod fures furabantur die, & à bestia agri devoratum erat noctu, ego restituebam illud.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

30 * واكنون رفتن رفتي كه آرزو كردن آرزو كردي بخانهي پدري تو چرا بدزديدي مر معبود
31 من * جواب داد يعقوب گفت بلبن كه ترسيدم كه گفتم تا نه ربايي مر دختران تو از من *
32 * اوار آنچه بيابي مر معبود تو نه زيد مقابل برادران ايما بشناس بتو چيست اوار من وبستان بتو
33 ونه دانست يعقوب كه رحل دزديده بود ايشانرا * بيامد لبن در خيمهي يعقوب و در خيمهي
لاه و در خيمهي دو آن پرستاران و نه يافت بيرون آمد از خيمهي لاه بيامد در خيمهي رحل *
34 * و رحل بستاند مر آن اسطرلابها بنهاد ايشانرا در جهاز آن شتر و بنشست ابر ايشان بپرسيد
35 لبن مر همه خيمه و نه يافت * گفت بپدري آن نه گرم شود در چشمان خداوند من كه
نه توانم ببرخاستن از پيش تو كه راه زنان است بمن بجست و نه يافت آن اسطرلابها *
36 * و گرم شد بيعقوب و خصومت كرد در لبن و جواب داد يعقوب و گفت بلبن چه جرم من
37 و چه خطاء من كه بتاختي بعد من * كه پرسيدي مر همه پيرايهاي من چه يافتي از
همه پيرايهاي خانهي تو بنه همچنين مقابل برادران من و برادران تو و نصيحت كنند
38 ميان دو ايما * اين بيست سال من اوار تو ميشان تو و بزان تو نه سكلفيده شدند
39 و نرميشان گوسفندان تو نه خوردم * نخجير نه آوردم بتو من تاوان دهم آنرا از دست
40 من طلب كني آنرا نگه بودم روز و پاسوان بودم شب * بودم در روز بخورد مرا گرما
41 و سرما در شب بگريزيده شد خواب من از چشمان من * اين بمن بيست سال در خانهي
تو كار كردم بتو چهارده سال در دو دختران تو و شش سالها در گوسپندان تو خليف
42 كردي مر مرد من ده بارها * اگر نه خداي پدري من خداي ابرهم وسهم يصحاق
بود بمن كه اكنون تهي فرستادي مرا مر رنج من و مر زحمتي كفان من بديد خدا
43 و نصيحت كرد دوش * جواب داد لبن گفت بيعقوب آن دختران دختران من و آن پسران
پسران من و آن گوسفندان گوسفندان من و همه آنچه تو بينا بمن است او و بدختران من
چه كنم بايشان اين روز يا بپسوان ايشان آنچه بزاييدند *

Et jam eundo ivisti, quia desiderando desiderâsti, ad domum patris tui: sed quare furatus es numen meum? 30
Responsum dedit Jaacob & dixit ad Laban; Quia timui: dixi enim, ut non raperes filias tuas à me. 31
Apud quem inveneris numen tuum, non vivat: coram fratribus nostris agnosce quod tuum est apud me, & cape tibi: nesciebat autem Jaacob quòd Rahel furata esset ea. 32
Venit itaq; Laban in tentorium Jaacob, & in tentorium Leah, & in tentorium duarum ancillarum; & non invênit: egressusq; è tentorio Leah, venit in tentorium Rahel. 33
Rahel verò tollens astrolabia, posuit ea inter instrumenta cameli, et sedit super ea: contrectavit autem Laban totum tentorium, & non invênit. 34
Dixit illa ad patrem suum; Ne excandescentia fiat in oculis domini mei, quia non possum surgere à conspectu tuo, nam via mulierum est super me: quæsivit igitur, & non invênit astrolabia. 35
Itaq; excandescentia facta est in ipso Jaacob, ac jurgium fecit cum Laban: & responsum dedit Jaacob, ac dixit ad Laban; Quid crimen meum, & quid peccatum meum, quòd persecutus es post me? 36
Quum contrectâsti omnes apparatus meos, quid invenisti ex omnibus apparatibus domûs tuæ? pone hujusmodi res coram fratribus meis ac fratribus tuis, & commonitionem faciant inter nos duos. 37
Hos viginti annos fui ego tecum: oves tuæ & capræ tuæ haud orbatæ fuerunt, & arietes ovium tuarum non comêdi. 38
Prædam haud attuli tibi, ego culpam luebam pro ea; de manu mea requirebas eam: tutela fui die, & custos fui nocte. 39
Fui interdiu ut comederet me calor, et frigus noctu: fugatus est somnus meus ab oculis meis. 40
Hi mihi viginti anni in domo tua: servivi tibi quatuordecim annos pro duabus filiabus tuis, et sex annos pro ovibus tuis: mutâsti autem mercedem meam decem vicibus. 41
Nisi Deus patris mei, Deus Abraham et Timor Ishac affuisset mihi, jam quidem vacuum dimisisses me: afflictionem meam et molestiam manuũ mearum vidit Deus, et monitum te fecit hesternâ nocte. 42
Responsum dedit Laban, dixitq; ad Jaacob; Filiæ, filiæ meæ: et filii, filii mei; et oves, oves meæ: et omne quod tu vides, meum est ipsum: sed filiabus istis meis quid faciam hodie, aut filiis earum quos pepererunt? 43

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ואתה וכדון איתא וְנִגְזַר קְיָים אֲנָא וְאַנְתְּ וִיהֵי לְסָהִיד בֵּינָא וּבֵינָךְ : ויקח ונסיב 44
יַעֲקב אַבְנָא וְזַקְפַהּ לְקָמָא : ויאמר וַאֲמַר יַעֲקב לִבְנוי דְהַוָה קְרֵי לְהוֹם אַחוי 45 46
לְקוּטוּ אַבְנִין וְלַקְטוּ אַבְנִין וְעַבְדוּ אוֹגַר וְאָכְלוּ תַמָן עַל אוֹגְרָא : ויקרא וּקְרָא לֵיהּ 47
לָבָן אוֹגַר סָהִיד וְיַעֲקב קְרָא לֵיהּ בְּלִישַׁן בֵּית קוּדְשָׁא גַלְעֵד : והמצפה וסכותא 49
אִתְקְרִיַית דִי אֲמַר יִסְתְּכֵי יְיָ בֵּינָא וּבֵינָךְ אֲרוּם נִטְמַר גְבַר מִן חַבְרֵיהּ : אם אין 50
תְּסַגִיף יַת בְּרָתַיי לְמֶעְבַּד לְהֶן עוּלְבְּנָא וְאִם תִּיסַב עַל בְּרָתַיי לֵית אֵינַשׁ לְמִידַן יָתָן
חָמֵי מֵימְרָא דַייָ סָהִיד בֵּינָא וּבֵינָךְ : ויאמר וַאֲמַר לָבָן לְיַעֲקב הָא אוֹגַר הָדֵין 51
וְהָא קָמָא דַאֲקֵימִית בֵּינָא וּבֵינָךְ : עד סָהִיד אוֹגַר הָדֵין וְסָהִידָא קָמָא אִין אֲנָא 52
לָא אַעִיבַּר לְוָתָךְ יַת אוֹגַר הָדֵין וְאִין אַנְתְּ לָא תְעִיבַּר לְוָתִי יַת אוֹגַר הָדֵין וְיַת קָמָא
הָדָא לְאַבְאָשָׁא : אלהי אֱלָהֵיהּ דְאַבְרָהָם וֵאלָהֵיהּ דְנָחוֹר יְדִינוּן בֵּינָנָא אֱלָהֵיהּ 53
דַאֲבוּהוֹן וְקַיֵים יַעֲקב בֵּאלָהָא דְדָחִיל לֵיהּ אָבוי יִצְחָק : ויזבח וּנְכַס יַעֲקב נִכְסְתָא 54
בְּטַוְורָא וְזַמִן לְקָרִיבוי דְאָתוּ עִם לָבָן לְמִסְעוֹד לַחְמָא וּסְעָדוּ לַחְמָא וּבָתוּ בְּטַוְורָא :
וישכם וְאַקְדִים לָבָן בְּצַפְרָא וּנְשִׁיק לִבְנוי דְיַעֲקב וְלִבְנָתֵיהּ דְלֵיהּ וּבְרִיךְ יַתְהוֹן 55
וְאָזַל וְתָב לָבָן לְאַתְרֵיהּ :

לב

ויעקב וְיַעֲקב אָזַל לְאָרְחֵיהּ וְאַרְעוּ בֵיהּ 1
מַלְאֲכַיָא דַייָ : ויאמר וַאֲמַר יַעֲקב כֵּיוָן 2
דְחָמִינוּן לָא מַשְׁרְוַיָין דְעֵשָׂו הִינוּן דְאַתְיָין
לְקַדְמוּתִי וְלָא מַשְׁרְוַיָין דְלָבָן הִינוּן דַהֲדָרוּ
לְמִרְדַף בַּתְרַיי אֱלָהֵן מַשְׁרְוַיָין דְמַלְאֲכַיָא
קַדִישִׁין דְאִשְׁתַּלְחוּ מִן קֳדָם יְיָ הִינוּן בְּנִין
כֵּן קְרָא שְׁמָהּ דְאַתְרָא הַהוּא בְּלִישַׁן
בֵּית קוּדְשָׁא מַחֲנָיִם :

ירושלמי 2 וַאֲמַר יַעֲקב כַּד חֲמָא יַתְהוֹן
דִלְמָא מַשְׁרְיָין מִן לָבָן אֲחוי דְאִמָא אִנוּן
אַתְיָין קַדְמֵי לְמִסְדְרָא לְקִבְלֵי סִדְרֵי קְרָבָא
לְמִקְטַל יָתִי אוֹ דִלְמָא מַשְׁרְיָין דְמַלְאֲכִין
קַדִישִׁין מִן קֳדָם יְיָ אִנוּן וְאַתְיָין לְשֵׁיזָבָא
יָתִי מִן יְדֵיהוֹן בְּגִין כְּדֵין קְרָא שְׁמֵיהּ
דְאַתְרָא הַהוּא מַחֲנָיִם :

פ פ פ

וישלח וְשַׁדַר יַעֲקב עוֹנְדִין קוּמוֹי לְוַת עֵשָׂו אֲחוי לְאַרְעָא דְגַבְלָא לַחֲקַלֵיהּ אֱדוּמָאֵי : 3
ויצו וּפַקֵיד יַתְהוֹם לְמֵימַר כְּדֵין תֵּימְרוּן לְרִיבּוֹנִי לְעֵשָׂו כִּדְנַן אֲמַר עַבְדָךְ יַעֲקב 4
עִם לָבָן אִיתוֹתְבִית וְאִשְׁתְּהַיית עַד כְּדוּן : ויהי לי וּמִכָּל מַה דְבָרִיךְ יָתִי אַבָּא לֵית 5
בִּידֵי אֱלָהֵן הֲווּ לִי בְּזְעֵיר תּוֹרִין וַחֲמָרִין עָאן וְעַבְדִין וְאַמְהָן וְשַׁדְרִית לְתַנָאָה לְרִבּוֹנִי
דְלָא אַהֲנֵיית לִי בִּרְכְּתָא הַהִיא לְאַשְׁכָּחָא רַחֲמִין בְּעֵינָךְ דְלָא תִינְטוֹר לִי בְּבִין עֲלָהּ :

Et jam veni feriamus fœdus ego & tu : ut sit in testem inter me & in-
ter te. Et accepit Jacob lapidem, & erexit ipsum in statuam. Et dixit 46
Jacob filiis suis, quos vocabat fratres suos; Colligite lapides: & colle-
gerunt lapides, & fecerunt acervum: & comederunt ibi super acervo.
Et vocavit ipsum Laban, Acervum testimonii: Jacob autem vocavit 47
ipsum linguâ domus sanctæ Gilead. Specula quoque vocabatur, quia 49
dixit; Respiciat Dominus inter me & inter te, quando occultatus erit
vir à socio suo. Si afflixeris filias meas, faciendo illis injuriam, & si 50
accipias ultra filias meas, non est homo ad judicandum nos: videat ser-
mo Domini testis inter me & te. Et dixit Laban Jacobo; Ecce tumulus 51
iste, & statua quam erexi inter me & te. Testis tumulus iste, & testis 52
statua quòd non transibo ad te tumulum istum, & quòd tu non transibis
ad me tumulum istum & statuam hanc ad nocendum. Deus Abraham & 53
Deus Nachor judicent inter nos, Deus patris eorum: sed Jacob juravit
per Deum quem timebat pater ejus Isaac. Et mactavit Jacob mactatio- 54
onem in monte; & invitavit affines suos, qui venerant cum Laban, ad
refocillandum se pane: & sustentârunt se pane, & pernoctârunt in mon-
te. Et surrexit Laban in aurora, & osculatus est filios Jacobi & filias 55
suas, & benedixit illis: & abiit, & reversus est Laban in locum suum.

CAP. XXXII.

Jacob autem abiit viam suam, & occurrerunt ei Angeli Domini. 1
Et dixit Jacob quando vidit eos; 2
Non sunt turmæ Esau quæ veniunt mihi obviam, neque turmæ Laban sunt quæ reversæ sunt ad persequendum post me, sed turmæ angelorum sanctorum, qui missi sunt à facie Domini, sunt: propterea vocavit nomen loci illius in lingua domus sanctæ Mahanaim.

Hierosl. 2. *Et dixit Jacob cum vidit illos; Fortè castra Laban fratris matris meæ sunt, quæ veniunt ut aciem instruant contra me ad interficiendum me: aut fortè castra angelorum sanctorũ missa à Domino sunt, et veniunt ut liberent me ex manibus eorum: propterea vocavit nomen loci illius Machanaim.*

SECT. VIII.

Et misit Jacob nuntios ante se ad Esau fratrem suum, in terram Gebal in 3
agrum Ædomæorum. Et mandavit illis, dicendo; Sic dicetis domino meo 4
Esau, Sic dixit servus tuus Jacob; Cum Laban peregrinatus sum, & mo-
ratus hactenus. Et de omni eo quo benedixit me pater meus, non est in 5
manu mea nisi pauci boves, asini, oves, servi & ancillæ: & misi ad nun-
tiandum domino meo, quia non mihi prodest benedictio illa, ad inveni-
endum misericordiam in oculis tuis, ut non serves mihi inimicitias ob
illam.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

44 * واكنون بيا ببريم شرط من و تو و باشد بگواه ميان من و ميان تو * بستاند يعقوب سنك
45
46 بلند كرد آنرا انگيخته * گفت يعقوب ببرادران او بر چينيد سنگها بستاندند سنگها بكردند
47 48 دكانچه بخوردند آنجا ابران دكانچه * بخواند باو لبن يجرسهدوتا و يعقوب بخواند باو جلعد * [و گفت
لبن آن دكانچه آن اين گواه ميان من و ميان تو امروز ابر همچنين بخواند نام او جلعد] *
49 * و آن ديدوان جا آنچه گفت نگاه كند خدا ميان من و ميان تو كه نهان شويم مرد از يار او *
50 * اگر برنجاني مر دختران من و اگر بستاني زنان ابر دختران من نيست مردي اواز ايما
51 ببين خدا گواه ميان من و ميان تو * گفت لبن بيعقوب اينك دكانچه آن اين و آن انگيخته
52 آنچه بلند كردم ميان من و ميان تو * گواه آن دكانچهي اين و گواه آن انگيخته اگر من
نه گذرم بتو مر آن دكانچه آن اين و اگر تو نه گذري بمن مر آن دكانچه آن اين و مر آن
53 انگيختهي آن اين ببدي * خداي ابرهم و خداي نحور حكم كنند ميان ايما [خداي
54 پدري ايشان] سوگند خورد يعقوب در سهم پدري [او] يصحق * كشتار كرد يعقوب كشتار
55 در كوه بخواند ببرادران او بخوردن نان بخوردند نان منزل كردند در كوه * شبگير كرد لبن در
بامداد ببوسيد بپسران او و بدختران او آفرين كرد ايشانرا برفت و باز گشت لبن بجاي او *

* فصل سي دوم *

1 2 * و يعقوب برفت براه او فراز رسيدند درو فرشتها خدا * گفت يعقوب چون آنچه بديد
3 ايشانرا لشكرگاهي خدا است اين بخواند نام آن جا آن محنيم * بفرستاد يعقوب رسولان
4 بپيش او بعسو برادر او برمين شعير دشت ادوم * بفرمود ايشانرا بگفتن همچنين بگوييد
بخداوند من بعسو همچنين گفت بندهي تو يعقوب اواز لبن غريبي كردم و درنك
5 كردم تا اكنون * بود بمن گاو و دراز گوش گوسفند و بنده و پرستار بفرستادم باگاه كردن
بخداوند من بيافتن جاه در چشمان تو *

Jam ergò veni, percutiamus fœdus ego & tu, & erit testimonium inter me & inter te. Accipiens itaque Jaacob lapidem, erexit illum in statuam. Dixitq; Jaacob fratribus suis; Colligite lapides: & capientes lapides fecerunt tumulum, ederúntque ibi super tumulum. Vocavit eum Laban, Jegar-Sahadutha: et Jaacob vocavit eum Galed. Dixerat enim Laban; Tumulus iste sit testis inter me & inter te hodie: quapropter vocavit nomē ej⁹ Galed. Et, Speculatoris loc⁹: qui dixit, Speculetur D⁹ inter me & inter te, quũ abscondemur vir à socio suo. Si afflixeris filias meas, & si acceperis uxores super filias meas: non est vir nobiscum, vide, Deus est testis inter me & inter te. Subdidit quoque Laban ipsi Jaacob; En tumulum istum & statuam quam erexi inter me & inter te. Testis sit tumulus iste, & testis statua, siquidem ego non transibo ad te tumulum istum, & siquidem tu non transibis ad me tumulum istum ac statuam istam ad malum. Deus Abraham & Deus Nahor judicent inter nos, Deus patris eorum. Jusjurandum autem concepit Jaacob per Timorem patris sui Ishac. Mactavitque Jaacob mactationem in monte, & vocavit fratres suos ad manducandum panem: qui comedentes panem manserunt in monte. Tum antelucúlò surgens Laban manè, osculatus est filios suos ac filias suas, benedixítque illis: abiénsque reversus est Laban ad locum suum.

CAP. XXXII.

Jaacob verò abeunte in via sua, supervenerunt ei angeli Dei. Dixit Jaacob quando vidisset eos; Castra Dei sunt hæc: vocavitq; nomen loci illius Mahanaim. Et mittens Jaacob legatos ante se ad Esau fratrem suum ad terram Seir planitiem Ædom, Præcepit iis, dicendo; Sic dicetis domino meo Esau, Ita dicit servus tuus Jaacob; Apud Laban peregrinatus sum ac moram feci usque nunc. Sunt mihi boves & asini, oves & servi ac ancillæ: mittóque ad notificandum domino meo, ad consequendum honorem in oculis tuis.

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. — Hierosolymitanum.

6 ויִשׁובו וְתָבו עִזגַדַיָא לְוָת יַעֲקֹב לְמֵימַר 6
אֲתֵינָא לְוָת אָחוּךְ לְעֵשָׂו וְאוּף אָתֵי
לְקַדְמוּתָךְ וְאַרְבַּע מְאָה גוּבְרִין פּוּלְמַרְכִין עִמֵּיהּ׃ 7 וּדְחִיל יַעֲקֹב לַחֲדָא עַל
דְּלָא עָסַק עַשְׂרִין שְׁנִין בִּיקָרָא דְאָבוּי וְעָקַת לֵיהּ וּפַלֵּיג יַת עַמָּא דְעִמֵּיהּ וְיַת עָנָא וְיַת
תּוֹרֵי וְגַמְלַיָא לִתְרֵין מַשְׁרְיָין לְמוֹהֲבוֹת לֵאָה וּלְמוֹהֲבוֹת רָחֵל׃ 8 וַאֲמַר אִין
יֵיתֵי עֵשָׂו לְמַשְׁרֵי דַחֲדָא מִנְּהוֹן וִימַחֲנֵיהּ וִיהֵי מַשְׁרֵי דְמִשְׁתְּאַר לְשֵׁיזָבָא׃ 9 וַאֲמַר
יַעֲקֹב אֱלָהֵיהּ דְאַבָּא אַבְרָהָם הוּא אֱלָהֵיהּ דְאַבָּא יִצְחָק יְיָ דַאֲמַר לִי תּוּב לְאַרְעָךְ
וּלְיַלְדוּתָךְ וְאוֹטֵיב עִמָּךְ׃ 10 קַטֹנְתִּי לֵית אֲנָא כְּמִיסַת וּזְעֵיר אֲנָא מִכָּל טָבְוָן וּמִן כָּל
קוּשְׁטָא דִי עֲבַדְתְּ עִם עַבְדָּךְ אֲרוּם בְּחוּטְרִי בִּלְחוֹד עֲבָרִית יַת יַרְדְּנָא הָדֵין וּכְדוּן
הֲוֵינָא לִתְרֵתֵּין מַשְׁרְיָין׃ 11 הַצִּילֵנִי שֵׁיזְבִנִי כְדוּן מִן יַד אָחִי רַבָּא מִן יַד עֵשָׂו אֲרוּם
מִסְתְּפֵי אֲנָא מִנֵּיהּ דְּהוּא עָסַק בְּאִיקָרָא דְאָבוּי דִלְמָא יֵיתֵי וִימַחִינַנִי אִימָא עַל בְּנַיָא׃
12 וְאַתְּ וְאַנְתְּ אַבְטַחְתַּנִי אוֹטָבָא אוֹטֵיב עִמָּךְ וַאֲשַׁוֵּי יַת בְּנָךְ סַגִּיעִין הֵי כְחָלָא דְיַמָּא
דְּלָא מִתְמַנֵּי מִסְּגֵי׃ 13 וּבָת תַּמָּן בְּלֵילְיָא הַהוּא וּנְסֵיב מִן דְּאִזְדַּמַּן בִּידֵיהּ דּוֹרוֹן
לְעֵשָׂו אָחוּי׃ 14 עִזִּים עִזֵּי מָאתָן וּבִרְחֵי עַשְׂרִין רְחֵילֵי מָאתָן וּדִיכְרֵי עַשְׂרִין׃ 15 גַּמְלַיָא
גַּמְלַיָא נוּקְבָן עִם בְּנֵיהוֹן הֲווֹ תְּלָתִין
תּוֹרָתָא אַרְבְּעִין וְתוֹרֵי עַשְׂרָה אַתְנֵי עַשְׂרִין
וְיַלְדִּין דַּקִּין עַשְׂרָא׃ 16 וִיהַב וְזַמִּין בְּיַד עַבְדוֹי עֶדְרָא עֶדְרָא בִּלְחוֹדוֹי וַאֲמַר לְעַבְדוֹי עִבְרוּ
קֳדָמַי וְנִיפַשׁ תְּשַׁוּוּן בֵּינֵי עֶדְרָא וּבֵינֵי עֶדְרָא׃ 17 וּפַקֵּיד יַת קַמָּא לְמֵימַר אֲרוּם
יְעָרְעִינָךְ עֵשָׂו אָחִי וְיִבְעֵי מִנָּךְ לְמֵימַר דְּמָאן אַנְתְּ וּלְאָן אַנְתְּ מְטַיֵּיל וּלְמָאן אִלֵּין דְּקֳדָמָךְ׃
18 וְאָמַרְתְּ וְתֵימַר לְעַבְדָּךְ לְיַעֲקֹב דּוֹרוֹן הִיא דִמְשַׁתְּלְחָא לְרִבּוֹנִי לְעֵשָׂו וְהָא אוּף הוּא
אָתֵי בַּתְרָן׃ 19 וּפַקֵּיד אוּף יַת תִּנְיָן אוּף יַת תְּלִיתָאֵי אוּף יַת כָּל דַּאֲזָלִין בָּתַר
עֶדְרַיָא לְמֵימַר כְּפִתְגָמָא הָדֵין תְּמַלְּלוּן עִם עֵשָׂו כַּד תַּשְׁכְּחוּן יָתֵיהּ׃ 20 וְאָמַרְתֶּם
וְתֵימְרוּן אוּף הָא עַבְדָּךְ יַעֲקֹב אָתֵי בַּתְרָנָא אֲרוּם אֲמַר נְרַעֵי יַת סְבַר אַפּוֹי בְּדוֹרוֹנָא
דִּמְהַלְּכָא קֳדָמַי וּמִבָּתַר כֵּן נֶחְמֵי אַנְפּוֹי הַלְוַאי יִסְבַּר לִי אַפִּין׃ 21 וַתַּעֲבֹר וַעֲבַרַת
דּוֹרוֹנָא עַל אַנְפּוֹהִי וְהוּא בָת בְּלֵילְיָא הַהוּא בְּמַשְׁרִיתָא׃ 22 וַיָּקָם וְקָם בְּלֵילְיָא הַהוּא
וּדְבַר יַת תַּרְתֵּין נְשׁוֹי וְיַת תַּרְתֵּין לְחֵינְתוֹי וְיַת חַדְסְרֵי רַבּוֹי וַעֲבַר יַת מְגִזַּת יוּבְקָא׃

ירושלמי 6 וְאַרְבַּע מְאָה גוּבְרִין פּוּלְמַרְכִין עִמֵּיהּ׃

ירושלמי 15 וְלוֹוְדִין דַּקִּין עַסְרָא׃

Et reversi sunt nuntii ad Jacob di- 6
cendo; Venimus ad fratrem tuum
Esau, & etiam venit obviam tibi
habens quadringentos duces secum. Et timuit Jacob valde, eò quòd non 7
occupâsset se viginti annis in gloria patris sui, & anxietas fuit illi: &
divisit populum suum qui cum eo erat, & oves, & boves, & camelos, in
duas turmas, pro munere Leæ & pro munere Rachelis. Et dixit; Si ve- 8
nerit Esau ad unam ex illis turmis, & deleverit eam, erit turma residua in
evasionem. Et dixit Jacob; Deus patris mei Abraham, *qui idem est* 9
Deus patris mei Isaac, Dominus qui dixit mihi; Revertere in terram
tuam, & ad nativitatem tuam, & benefaciam tibi. Non sum ego tantus, & 10
minor sum omnibus bonis, & omni veritate quam fecisti cum servo tuo:
quoniam cum virga mea tantùm transivi Jordanem istum, & nunc factus
sum in duas turmas. Libera me jam ex manu fratris mei majoris, ex ma- 11
nu Esau: quoniam timeo ego ab ipso, quia ipse occupavit se in gloria
patris sui, ne veniat & percutiat matrem unà cum filiis. Tu verò pro- 12
misisti mihi; Benefaciendo benefaciam tecum, & ponam filios tuos mul-
tos tanquam arenam maris, quæ non numeratur præ multitudine. Et per- 13
noctatus est ibi nocte illa: & accepit de eo quod paratum erat in manu
sua, munus ad Esau fratrem suum. Capras ducentas, hircos viginti; oves 14
quoque ducentas, & arietes viginti.
Cameli fœminæ cum pullis suis fu- 15
erunt triginta, vaccæ quadraginta
& tauri decem, asinæ viginti & pul-
li asinarum decem. Et constituit per manum servorum suorum gregem 16
gregem seorsim: & dixit servis suis; Transite coram me, & spatium
ponite inter gregem & gregem. Præcepitque priori, dicens; Cum oc- 17
currerit tibi Esau frater meus, & quæsierit ex te dicendo; Cujusnam es?
& quò tu abis? & cujus ea quæ sunt ante te? Et dices; Servi tui Jacobi, 18
munus est quod mittit Domino meo Esau, & ecce etiam ipse venit post
nos. Similiter præcepit secundo, etiam tertio, etiam omnibus qui ibant 19
post greges, dicendo; Secundùm hoc verbum loquemini cum Esau, cùm
invenietis eum. Et dicetis; Etiam ecce servus tuus Jacob venit post 20
nos: dicebat enim; Placabo aspectum facierum ejus munere quod me
præcedit, postea videbo faciem ejus, si fortè suscipiat meas facies.
Et transivit munus ante faciem ejus, & ipse pernoctavit eâ nocte in ca- 21
stris. Et surrexit nocte illâ, & accepit duas uxores suas, & duas concu- 22
binas suas, & undecim pueros suos, & transivit vadum Jabok.

6. Et quadringenti viri duces exercitus cum eo.

Hierос. *15. Et pullos asinorum parvos decem.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

6 * بار گشتند آن رسولان بیعقوب بگفتن بیامدیم ببرادري تو بعشو ونیز روا بپذیرهي تو
7 وچهارصد مرد اواز او * بترسید یعقوب بغایت سختي رسید باو بخش کرد مر آن قوم آنچه اواز او
8 ومر آن گوسفند ومر آن گاو وآن شترها بدو لشکرگاها * گفت اگر بیاید عشو بآن لشکرگاهي
9 آن یکّه وبزند اویرا وباشد آن باقي مانده برسته * گفت یعقوب خداي پدري من ابرهم
وخداي پدري من یصحق ،، آن گویا بمن باز گرد بزمین تو وبمولود جاي تو ونیکو
10 کنم اواز تو * خرد بودم از همه فضلها واز همه آن راستي آنچه بکردي اواز بندهي تو که
11 در عصایي من بگذشتم مر آن یردن آن این واکنون بودم بدو لشکرگاها * خلاص کن مرا
اکنون از دست برادر من از دست عشو که ترسا من ازو تا نه آید وبزند مرا مادر ابر
12 بچگان * وتو گفتي نیکویي نیکویي کردن کنم اواز تو وبنهم مر نسل ترا چون ریگ آن
13 دریا آنچه نه شمرده آید از بسیاري * منزل کرد آنجا در شب آن بستاند از آن آمده در دست او هدیه
14 15 بعشو برادر او * بزها دویست واستخها بیست میشان دویست ونرمیشان بیست * شترها شیر دهان
16 وبچگان ایشان سي ماده گاوها چهل ونرگاوها ده مادیانها بیست وکرّهها ده * بداد در دست
بندگان او گلّه گلّه بتنهاي او گفت ببندگان او بگذرید بپیش من ومسافة بنهید میان گلّه ومیان
17 گلّه * بفرمود مر آن اوّلین بگفتن که فراز رسد ترا عشو برادري من وبپرسد ترا بگفتن بکیستي
18 تو وکجا میروي وبکیست اینان بپیش تو * بگوي ببندهي تو بیعقوب هدیه است او فرستاده
19 شده بخداوند من بعشو واینک نیز او پس ایما * بفرمود نیز مر آن دویمي نیز مر آن سیمي نیز
20 مر همه آن روان پس آن گلّها بگفتن چون سخن این سخن گویید بعشو در یافتن شما اویرا * بگویید
نیز اینک بندهي تو یعقوب پس ایما که گفت فرود نشانم خشم او در هدیه آن روا بپیش
21 من وپس همچنین بینم روي او مگر آزرم دارد روي من * بگذشت آن هدیه ابر پیش او
22 واو منزل کرد درشب آن در لشکرگاه * برخاست در شب او بستاند مر دو زنان او ومر دو
پرستاران او ومر یازده کودکان او بگذشت مر جوار یبق *

Reversique sunt legati ad Jaacob, 6
dicendo; Venimus ad fratrem tuum
Eshau, & etiam vadit in occursum
tuum, & quatei centum viri cum
eo. Timuit igitur Jaacob valdè, & 7
angustia invasit eum, divisitque po-
pulũ qui cum eo, et oves & boves &
camelos, in duo castra: Dixitque; Si 8
venerit Eshau ad castra prima, &
percusserit ea, tum erunt reliqua ma-
nentia, in evasionem. Et *dixit Jaa-* 9
cob, Deus patris mei Abraham,
& Deus patris mei Ishac, Domine
dicens mihi; Revertere in terram
tuam, & in locum nativitatis tuæ,
& benè agam tecum: Parvus sum 10
præ omnibus beneficiis & omni ve-
ritate quam egisti cum servo tuo:
quoniam cum baculo meo transivi
Jarden istum, & jam sum in duo ca-
stra. Libera me nunc de manu 11
fratris mei, de manu Eshau, quia
timeo eum, ne veniat ac percutiat
me, matrem super fœtus. Et tu di- 12
xisti; Benè agendo benè agam te-
cum, & ponam sobolem tuam velut
arenam maris, quæ haud numera-
tur præ multitudine. Manensque 13
ibi nocte illâ, tulit de veniente ad
manum suam, munus propter Eshau
fratrem suum: Capras ducentas & 14
hircos viginti, oves ducentas &
arietes viginti. Camelos lac dantes 15
& fœtus earum triginta, vaccas
quadraginta & tauros decem, equas
viginti & equuleos decem. De- 16
ditque in manum servorum suorum,
gregem gregem seorsim per se: di-
xitque servis suis; Transite ante
me, & intervallum ponite inter
gregem & gregem. Et præcepit 17
primo, dicendo; Cùm supervene-
rit tibi Eshau frater meus, et in-
terrogaverit te, dicendo; Cujus es tu?
et quò vadis? et cujus sunt isti
ante te? Dices; Servi tui Jaacob, 18
munus est ejus missum domino meo
Eshau: et ecce etiam ipse post
nos. Præcepit etiam secundo, item 19
tertio, cunctis quoque pergentibus
post greges, dicendo; Secundùm
verbum hoc loquimini ad Eshau
cùm inveneritis eum. Dicetis 20
etiam; En servus tuus Jaacob
post nos est. Quia dixit; Sedabo
iram ejus munere præeunte me, et
posteà videbo faciem ejus, fortassis
honore habebit vultum meum.
Transivit itaque munus ante eum: 21
ipse autem hospitatus est nocte illâ
in castris. Consurgens autem nocte 22
illâ, accepit duas uxores suas, et
duas ancillas suas, et undecim
pueros suos, transivitque transi-
tum Jabok.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

23 ויקחם ודברינון ועברינון ית נחלא ועבר ית דיליה : ויותר ואשתאר יעקב
24 בלחודוי מעיברא ליובקא ואתכתש מלאכא עמיה בדמות גבר ואמר הלא
אמרת לעשרא כל דילך והא אית לך תריסר בנין וברתא חדא ולא עשרתינון
מן יד אפרש ארבע בוכרין לארבע אימהתא ואשתיירו תמניא ותנא לממני
משמעון וסלק לוי במעשרא עני מיכאל ואמר רבוניה דעלמא דין הוא עדבך
ועל עיסק פתגמיא האלין אשתהי מן האל לנחלא עד מיסק עמוד קריצתא :
25 וירא וחמא ארי לא הוה ליה רשו
למבאשא ליה וקריב בפתי ירכיה
וזעזע פתי ירכא דיעקב באיתכתשותיה
26 עמיה : ויאמר ואמר שדרני ארום סלק
עמוד קריצתא ומטא שעתא דמלאכי
מרומא משבחין למרי עלמא ואנא חד

ירושלמי 25 וקהת כף ירכיה דיעקב
בשדרותיה עמיה : 26 ואמר שלח יתי
ארום סליק עמוד שחרא והא מטת
שעתהון דמלאכיא למשבחא ואמר לא
אשלח יתך אלא הן ברכת יתי :

מן מלאכיא משבחיא ומיומא דאיתברי עלמא לא מטא זמני למשבחא אלהן
27 הדא זמנא ואמר ליה אנא משדר יתך אלהין בירכת יתי : ויאמר ואמר ליה
28 מה שמך ואמר יעקב : ויאמר ואמר לא יעקב איתאמר עוד שמך אלהין ישראל
29 ארום אתרברבת עם מלאכיא דיי ועם גובריא ויכלת להום : וישאל ושאיל
יעקב ואמר חוי כדון שמך ואמר למה דנן אנת שאיל לשמי ובריך יתיה יעקב
30 תמן : ויקרא וקרא יעקב שמא דאתרא פניאל ארום אמר חמיתי מלאכייא דיי
31 אפין כל קביל אפין ואשתיזיבת נפשי : ויזרח ודנח ליה שמשא קדם זמניה
דטמע בניניה קדם זמניה במיפקיה מבירא דשבע כד עבר ית פניאל ושרי לטיילא
32 והוא מטלע על ירכיה : על כן בנין כן לא אכלין בני ישראל ית גידא דנשיא
דעל פתי ירכא דבעירא וחיותא עד יומא הדין ארום קריב מלאכא ואחד בפתי
ירכא ימינא דיעקב באתר גידא דנשיא :

לג

1 וישא וזקף יעקב ית עינוי וחמא והא עשו אתי ועמיה ארבע מאה גוברין
2 פולמורכין ופליג ית בניא על לאה ועל רחל ועל תרתין לחינתא : וישם ושוי ית
לחינתא הינן ובניהן בקדמיתא ארום אמר אילו אתי עשו לחבלא בריביא
ולמעבד זנו בנשיא יעביד באילין ובנו פתגמא הדין נקום ונגח עמיה קרבא וית
3 לאה וריבהא בתראין וית רחל וית יוסף בתראין : והוא ואיהו עבר לקמיהון
מצלי ובעי רחמין מן קדם יי ונחן על ארעא שבע זמנין עד מקרביה עד אחוי :
4 וירץ ורהט עשו לקדמותיה ונפיף ליה
ואתרכין על צווריה ונשיק ליה ובכון עשו
בכא על צערא דשינוי דאתמזמיזו ויעקב
5 בכא על צערא דצוריה : וישא וזקף
ית עינוי וחמא ית נשיא וית רביא

ירושלמי 4 ורהט עשו לקדמותיה וחביק
יתיה ואתרכן על צוריה ונשיק יתיה עשו
הוה בכי על דקהן שנוי ויעקב הוה בכי
על שעשיעת צוריה :

ואמר מאן אלין לך ואמר בני הינון דאתיהיבו לי כמיחוס מן קדם יי על עבדך :

Targ. Jonathan B. Uziel. Hierosolymitanum.

Et tollens eos trajicere fecit eos torrentem, unà cum omnibus quæ habe-
bat. Et remansit Jacob solus trans Jabok, & pugnavit angelus cum eo
in similitudine viri, & dixit; Annon dixisti te velle omnium tuorum de-
cimam dare, & ecce tibi sunt duodecim filii, & filia una, neque tamen
decimâsti eos: statim separavit quatuor primogenitos quatuor matrum,
& relicti sunt octo; & iterum incepit numerare à Simeon, & ascendit
Levi in decimam. Respondit Michael, & dixit; Domine mundi, hic est
sors tua: & propter hæc verba retinebatur à Deo ad torrentem,
donec ascenderet columna auroræ. Et vidit quod non haberet potesta-
tem nocendi ipsi, & tetigit latitu-
dinem fœmoris ejus: & commota
est latitudo fœmoris Jacob, cum
pugnaret ipse cum eo. Et dixit;
26 Mitte me, quoniam ascendit columna
auroræ, & advenit hora qua angeli
excelsi laudant Dominum mundi,
ego autem sum unus ex angelis lau-
dantibus, & à die quo creatus est
mundus non advenit tempus meum
ad laudandum nisi hoc tempore: tum dixit; Non possum dimittere te,
nisi benedixeris mihi. Et dixit illi; Quod est nomen tuum? qui respon-
dit, Jacob. Et dixit; Non Jacob dicetur amplius nomen tuum, sed Isra-
el: quoniam exaltatus es cum angelis Dei, & cum heroibus, & prævalu-
isti illis. Et petiit Jacob, & dixit; Indica nunc nomen tuum: & respon-
dit; Ad quid hoc tu petis nomen meum? Et benedixit ei Jacob illic.
Et vocavit Jacob nomen loci illius Peniel, quoniam dixit; Vidi angelos
Domini facies è regione facierum, & liberata est anima mea. Et orieba-
tur illi sol ante tempus suum, qui occubuerat propter eum ante tempus
dum exiret ex Beerseba, quando transiisset Peniel: & incepit ambulare,
& ipse claudus erat in fœmore suo. Propterea non comedunt filii Israel
nervum luxatum, qui est in latitudine fœmoris jumenti & feræ, usque ad
hunc diem: quoniam tetigisset angelus, & apprehendisset latitudinem
fœmoris dextri Jacobi, in loco nervi luxati.

Hierof. 25. *Et dimota est ... fœmoris Jacobi, dum ipse luctaretur cum eo.* 26. *Et dixit; Mitte me, quoniam ascendit columna auroræ, ecce enim appropinquavit hora angelorum ad laudandum Deum: ... dixit; Non dimittam te, nisi bene-dixeris mihi.*

CAP. XXXIII.

ET levavit Jacob oculos suos, & vidit, & ecce Esau veniebat unà cum
quadringentis viris ducib⁹: & divisit filios partim cum Lea, partim cum Ra-
chel, partim cum duab⁹ concubinis. Et posuit concubinas istas una cum filiis
suis in principio, quoniam dixit; Si veniat Esau ad perdendum pueros,
& ad committendum scortationem in mulieres, hoc faciat in istis, interea
surgemus & conseremus cum eo bellum: Leam vero & pueros ejus poste-
riores, Rachelem vero & Josephum postremos. Ipse autem transivit ante
eos, orans & petens miserationes à facie Domini, & inclinavit se in
terram septem vicibus, donec accederet ipse ad fratrem suum. Et cucurrit
Esau illi obviam, & amplexus est
eum, & delapsus est in collum ejus,
& osculatus est eum, & fleverunt:
Esau flevit propter dolorem dentium
suorum, qui tremebant; Jacob verò
flevit propter dolorē colli sui. Et le-
5 vavit oculos suos, & vidit uxores &
pueros, & dixit; Qui sunt isti apud
te? Et respondit; Filii mei sunt, qui dati sunt mihi, pro misericordia à
facie Domini servo tuo.

Hierof. 4. *Et cucurrit Esau in occursum ejus, & amplexatus est eum, & delapsus est in collum ejus, & osculatus est eum: Esau flevit eò quod obstupuissent dentes ejus, Jacob autem flebat super lenitatem colli sui.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

23 * بستاند ايشانرا بگذرانند ايشانرا مر آن رود بگذرانند مر آنچه باو * باقي ماند يعقوب بتنهايي او
24 كشتي گرفت مردي اواز او تا بر آمدن آن صبح * بديد كه نه توانست باو برسيد در كف
25 راني او برد كف راني يعقوب در كشتي گرفتن او اواز او * گفت بفرست مرا كه بر آمد آن صبح
26 گفت نه بفرستم ترا كه الا آفرين كني مرا * گفت باو چيست نامي تو گفت يعقوب * گفت
27 28 نه يعقوب گفته شود نيز نام تو كه الا يسرال كه اميري كردي اواز فرشتهي خدا و اواز
29 مردمان و بتوانستي * بپرسيد يعقوب گفت آگاه كن اكنون نام تو گفت چرا اين بپرسي
30 بنامي من آفرين كرد اويرا آنجا * بخواند يعقوب نامي آن جا فنوال كه بديدم فرشتهي خدا
31 روي بروي خلاص شد جاني من * درخشيد باو آن خورشيد چون آنچه بگذشت مر فنوال و او
32 لنگا ابر راني او * ابر همچنين نه خورند پسران يسرال مر رگ آن پچه آنچه ابر كف آن ران
تا آن روز آن اين كه برسيد در كفي راني يعقوب در رگ آن پچه * * فصل سي سوم *
1 * بر داشت يعقوب چشماني او بديد و اينك عشو بيامد و اواري او چهار صد مرد بخش كرد مر آن
2 كودكان ابر لاه و ابر رحل و ابر دو آن پرستاران * بنهاد مر آن پرستاران و مر كودكان ايشان
3 اوّل و مر لاه و كودكان آن پستريدان و رحل و يوسف پستريدان * و او بگذشت بپيش ايشان سجود
4 كرد بزمين هفت بارها تا نزديك شدن او تا برادري او * بدويد عشو بپذيرهي او بغل گرفت
5 اويرا بيفتاد ابر گردن او بوسه داد اويرا و بگريستند * بر داشت مر چشمان او بديد مر آن زنان
و مر آن كودكان گفت كيست ايشان بتو گفت آن كودكان آنچه بخشيد خدا مر بندهي تو *

Accipiens igitur eos, trajecit eos flumen, trajecitque quicquid ei erat. Relicto itaque Jaacob solo per se, luctam capessivit quidam cum eo usque ad ascensum auroræ. Videns autem quod non valeret in eum, accessit ad volam femoris ejus, percussitque volam femoris Jaacob, quum luctam capesseret cum eo. Dixitque; Dimitte me, quia ascendit aurora. Respondit; Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Dixit ei; Quid est nomen tuum? Respondit, Jaacob. Dixit; Non Jaacob dicetur amplius nomen tuum, sed Israel: quia principatum egisti cum angelo Dei, & cum hominibus, & valuisti. Rogavitq; Jaacob, dicens; Indica jam nomen tuum. Respondit; Ad quid hoc, quod rogas nomen meum? Benedixitque ei ibi. Vocavit autem Jaacob nomen loci, Phenuel: quia inquit, vidi angelum Dei facie ad faciem, salvataque est anima mea. Splenduitque ei sol quando præterisset Phenuel, & ipse claudicabat super femore suo. Quapropter non comedunt filii Israel venam palmæ, quæ in vola femoris, usque ad diem hanc: quia accessit ad volam femoris Jaacob, ad venam palmæ.

CAP. XXXIII.

ELevatis autem Jaacob oculis suis vidit, & ecce Ishau veniens et cū eo quater centū viri: divisit pueros ad Leah, & ad Rahel, & ad duas ancillas. Posuitq; ancillas & pueros earū primos: deindè Leah & pueros ejus posteriores: Rahelem et Joseph postremos. Ipse verò transiens ante eos: reverentia exhibuit in terrā septem vicibus, donec appinquaret ad fratrem suum. Accurrens autem Ishau in occursum ulnis excepit eum, cecidit super collū ejus et osculū dedit ei, et fleverunt. Elevatisq; oculis suis, vidit mulieres & pueros, dixitque; Qui sunt isti? tui? Respondit; Pueri sunt quos donavit Deus servo tuo.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ותגשן וקריבן לחינתא הינון ובניהן וגחינן : ותגש וקריבת אוף לאה ובנהא 6
וגחינן ובתר כן קריב יוסף ואתעתד קמי רחל וכסיידה בקומתיה וגחינן : ויאמר 7
ואמר מן לך כל משרי הדין דארעית ואמר דורון הוא דשדרית לאשכחא רחמין 8
בעיני רבוני : ויאמר ואמר עשו אית לי נכסין סגיאין אחי יתקיים לך מאן דאית 9
לך : ויאמר ואמר יעקב לא תימא כן בבעו אין כדון אשכחית רחמין בעינך 10
ותקבל דורוני מן ידי ארום בגין כן חמית סבר אפך ודמי לי הי כמיחמי אפי
מלאכא דידך דהא אתרעיתא לי : קח נא קבל כדון ית דורון דאתתיא לך 11
ארום אתיהב לי כמיחוס מן קדם יי וארום אית לי נכסין סגיאין ודחק ביה
וקבל : ויאמר ואמר נטייל ונהך ואזיל לקבלך עד דתמטי לבי משוריך : ויאמר 12
ואמר ליה ריבוני ידע ארום טליא חטין 13 ירושלמי 13 ארום טליא חטין :
וענא ותורי דמיינקן עלי ואין דחיקנא
להום יומא חד וימותון כל ענא : יעבר יעיבר בבעו רבוני ויטייל קדם עבדיה 14
ואנא אידבר בנייחא לבלחודוי לרגל עיבידתא דאית קדמי ולרגל אולפן טליא
עד זמן דאיתי לות ריבוני לגבלא : ויאמר ואמר עשו אשבוק כדון עמך מן 15
פולמוסין דעימי ואמר למא דנן אשכח רחמין קדם רבוני : וישב ואתעביד 16
ניסא ליעקב ותב ביומא ההוא עשו לארחיה לגבלא : ויעקב ויעקב נטר 17
לסוכות ואיתעכב תמן תריסר ירחי שתא ובנא ליה בי מדרשא ולגיתוי עבד מטלן
בגין כן קרא שמא דאתרא סוכות : ויבא ואתא יעקב שלים בכל דיליה 18
לקרתא דשכם דבארעא דכנען במיתיה מפדן ארם ושרא לקביל קרתא : ויקן
וזבן ית אחסנת חקל דפרס תמן משכניה 19 ירושלמי 19 מרגלין :
מן יד בני חמור אבוי דשכם במאה
מרגלין : ויצב ואקם תמן מדבחא ותמן יהב מעשריא דאפרש מן כל דיליה 20
קדם אל אלהא דישראל :

לד

ותצא ונפקת דינה ברת לאה די ילדת ליעקב למיחמי בנימוס בנת עמי ארעא : 1
וירא וחמא יתה שכם בר חמור חיואה רבא דארעא ודבר יתה באונסא ושכיב 2
עמה וסנפה : ותדבק ואתרעיית נפשיה בדינה ברת יעקב ורחם ית ריבא ומליל 3
פיוסין על לבא דריבא :

Et accesserunt concubinæ, ipsæ & filii earum, & incurvârunt se. Et ac- 6
cessit etiam Lea & filii ejus, & incurvârunt se : tandem vero acces- 7
sit Joseph, & stetit coram Rachel, & texit eam staturâ suâ, & incurvâ-
runt se. Et dixit; Quid tibi omnis turma est hæc cui obviavi? & 8
respondit; Munus est, quod misi ut invenirem miserationes in oculis
domini mei. Et dixit Esau; sunt mihi opes multæ frater mi, conser- 9
vetur id tibi quod tuum est. Et dixit Jacob; Ne dicas sic obsecro, si 10
nunc inveni miserationes in oculis tuis, recipias munus meum ex manu
mea: quoniam propterea vidi aspectum faciei tuæ, & visus est mihi
perinde acsi aspicerem facies angeli tui, quia ecce placatus es mihi:
Recipe nunc munus quod adductum est tibi; quoniam datum est mihi per 11
misericordiam à facie Domini, & quoniam sunt mihi opes multæ: ita-
que coegit eum, & accepit. Et ait; Proficiscamur & pergamus, ibò- 12
que juxta te, donec pervenias ad domum habitationis tuæ. Et dixit illi; 13
Dominus meus novit, quòd pueri
delicati, oves quoque & boves la-
ctantes apud me sunt: & si impel-
lam eas uno die, morientur omnes oves. Transeat obsecro dominus 14
meus, & ambulet ante servum suum: & ego sensim ducam solus, secun-
dùm gressum operis quod est coram me, & secundùm gressum doctrinæ
puerorum, usque ad tempus quo veniam ad dominum meum in Gebal.
Et dixit Esau, Relinquam nunc tecum de militibus qui mecum sunt: 15
& dixit; Ad quid istud? inveniam miserationes coram domino meo.
Et factum est miraculum Jacobo, & reversus est eo die Esau per viam 16
suam in Gebal. Jacob autem profectus est in Succoth, & moratus est 17
ibi duodecim menses anni, & ædificavit sibi scholam: & pecoribus su-
is fecit tentoria, propterea vocavit nomen loci illius Succoth. Tandem 18
venit Jacob salvus, unà cum omnibus quæ habebat, in civitatem Sichem,
in terram Canaan, in veniendo ipso ex Padan-aram: mansitque è regione
civitatis. Et emit possessionem 19
agri, in quo extenderat tabernacu-
lum suum, ex manu filiorum Hemor
patris Sichem centum margaritis. Et erexit ibi altare: & ibi dedit deci- 20
mas, quas separaverat ex omnibus quæ habebat, coram Domino Deo Israel.

Hieros. 13. *Quoniam pueri teneri.*

Hieros. 19. *Margaritis.*

CAP. XXXIV.

Et exiit Dina filia Leæ, quam peperit Jacobo, ut videret morem filia- 1
rum populi terræ. Et vidit ipsam Sichem filius Hemor Hevæus prin- 2
ceps terræ: & accepit eam per violentiam, & cubuit cum ea, & afflixit
eam. Et complacitum est animæ suæ in Dina filia Jacob; & dilexit 3
puellam, & loquutus est blanda ad cor puellæ.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

6 * نزديك شدند آن پرستاران ايشان و كودكان ايشان و سجود كردند * نزديك شد نيز لاه
7 و كودكان آن و سجود كردند و پس نزديك شد يوسف و رحل و سجود كردند * گفت كيست 8
بتو همه آن لشكرگاه آن اين آنچه فراز رسيدم گفت بيافتن جاه در چشمان خداوند من * گفت 9
عشو هست بمن بسيار برادري من باشد بتو آنچه بتو * گفت يعقوب نه اكنون اگر اكنون 10
يافتم جاه در چشمان تو و بستاني هديهي من از دست من كه ابر همچنين بديدم روي تو 11
چون ديدن روي فرشتهي خدا رضا كرد بمن * بستان اكنون مر هديهي من آنچه آورده شد
بتو كه بخشيد مرا خدا و كه هست بمن همه جهد كرد درو و بستاند * [و گفت منزل برداريم 12
و برويم و بروم بمقابل تو] * گفت باو خداوند من دانا است كه آن كودكان نازكان و آن گوسپند و آن 13
گاو زاچگان ابر من و بتازند ايشانرا روز يكه و بميرند همه آن گوسفندان * بگذرد اكنون خداوند 14
من بپيش بندهي او و من برانم بسكيني بسبب آن كار آنچه بپيش من و بسبب آن كودكان تا
آنچه بيايم بخداوند من بشعير * گفت عشو باز استانم اكنون اوازتو ازان قوم آنچه اوازمن 15
16 گفت چرا اين بيابم جاه در چشمان خداوند من * باز گشت در روز آن عشو براه او بشعير * و يعقوب
17 منزل كرد بسكوت آبدان كرد باو خانهي و برمهي او بكرد سايهباني ابر همچنين بخواند نامي
آن جا سكوت * بيامد يعقوب تمام شهر شكم آنچه در زمين كنعن در آمدن او از فدن ارم فرود 18
آمد مر پيش شهر * بخريد مر بخش آن دشت آنچه ميل داد آنجا خيمهي او از دست پسران حمور 19
20 پدري شكم در صد ماده برّه * بياستاند آنجا مذبح جاي بخواند باو خدا خداي يسرال *

* فصل سي چهارم *

1 * بيرون آمد دينه دختري لاه آنچه بزاييد بيعقوب بديدن در دختران آن زمين * بديد آنرا
2 شكم پسري حمور هحوّي مهتري آن زمين بستاند آنرا بخسپيد بآن و برنجاند آنرا * واصل 3
شد جان او در دينه دختري يعقوب دوست داشت مر آن دختر سخن گفت ابر دلي آن دختر *

Et *appropinquârunt ancillæ ac pue-* 6
ri earum, & reverentiam exhibue-
runt. Appropinquavit etiam Leah 7
& pueri sui, & reverentiam exhi-
buerunt: & posteà propè factus Jo-
seph et Rahel, reverentiam etiam ex-
hibuerunt. Dixit; Quæ sunt tibi 8
omnia ista castra quibus occurri?
Respondit; Ad assequendum hono-
rem in oculis domini mei. Dixit- 9
que *Esau; Est mihi multum, fra-*
ter mi, et tibi quod tuum est. Ait 10
Jaacob; Haud nunc, si jam hono-
rem assecutus sum in oculis tuis, ac-
cipe munus meum de manu mea: id-
circò enim vidi vultum tuum quasi
visionem faciei angeli Dei, & com-
placentiam habuit in me. Accipe 11
nunc munus meum quod allatum est
tibi: quoniam donavit mihi Deus,
& quoniam sunt mihi omnia: vim
itaque *egit in eum, & accepit. Di-* 12
xitque; Mansionem removeamus &
abeamus, ibòque è regione tui. Re- 13
spondit ei; Dominus meus scit quòd
pueri sunt *teneri, & oves ac boves*
fœtæ sunt *mihi, si exagitent eas*
die unâ, tum morientur omnes oves.
Transeat nunc dominus meus ante 14
servum suum: & ego propellam qui-
etè, causâ negotii quod est *ante me,*
& causâ puerorum, usque quò veni-
am ad dominum meum in Sheir. Di- 15
xit Esau; Retrò sistam nunc tecum
quosdam *de populo qui mecum* est.
Respondit; Quare hoc? assequar ho-
norem in oculis domini mei. Reversus 16
est itaque *die illo Esau viâ suâ in*
Sheir. Jaacob autē hospitatus est in 17
Suchoth, & ædificavit sibi domum, et
gregi suo fecit umbracula: quocirca
vocavit nomen loci, Suchoth. Venit 18
igitur *Jaacob incolumis* ad *urbem*
Shechem, quæ in terra Chenaan, in
adventu ipsius à Phadan-Aram, ac
descedit ante urbem. Emitque por- 19
tionem agri quo tetenderat taberna-
culum suum, à manu filiorum Ha-
mor patris Shechem, centum fœmi-
nis agnis. Constituitque illîc alta- 20
re quod vocavit, Deus Deus Israel.

CAP. XXXIV.

EGressâ Dinah filiâ Leah, quam 1
pepererat ipsi Jaacob, ad videndum
filias terræ, Vidit eam Shechem 2
filius Hamor Hivvæi principis illius
terræ, & accipiens eam concubuit
cum ea, oppressitque eam. Conjun- 3
ctáque animâ ejus ipsi Dinah filiæ
Jaacob, dilectam habuit puellam,
ac locutus est ad cor puellæ.

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

4 ויאמר ואמר שכם לחמור אבוי למימר סב לי ית טליתא הדא לאנתו : ויעקב
5 ויעקב שמע ארום סאיב ית דינה ברתיה ובנוי הוו עם גיתוי בחקלא ושתיק
6 יעקב עד מיתיהון : ויצא ונפק חמור אבוי דשכם לות יעקב למללא עמיה :
7 ובני ובנוי דיעקב עלו מן חקלא כדי שמען ואתנסיסו גובריא ותקיף להום לחדא
ארום קלנא עבד שכם בישראל למשכוב עם ברת יעקב וכן לא הוה כשרי
8 לאתעובדא : וידבר ומליל עמהון חמור למימר שכם ברי רעיית נפשיה
9 בברתיכון הבו בבעו יתה ליה לאנתו : והתחתנו ותתערבון בחיתונא
10 עמנא בנתכון תתנון לנא וית בנתנא תסבון לכון : ואתנו ועמנא תתובון
וארעא תהי קדמיכון בדניחא לכון תיבו ועבידו בה פרקמטיא ואחסינו בה :
11 ויאמר ואמר שכם לאבוהא ולאחהא אשכח רחמין בעיניכון ודתימרון
12 לי אתין : הרבו אסגו עלי לחדא
מוהרא ומתנא ואיתן היכמא דתימרון

ירושלמי 12 פורן וכתובתא:

13 לי ויהבו לי ית ריבא לאנתו : ויענו ואתיבו בני יעקב ית שכם וית חמור
14 אבוי בחוכמא ומלילו בנין דסאיב ית דינא אחתהון : ויאמרו ואמרו להום
לא ניכול למעבד ית פתגמא הדין למיתן ית אחתנא לגבר דליה עורלתא ארום
15 גנותא היא לנא : אך ברם בדא נתפייס לכון אין תהוון כוותנא למגזור לכון
16 כל דכורא : ונתנו וניתן ית בנתנא לכון וית בנתיכון ניסב לנא וניתב עמכון
17 ונהי לעמא חד : ואם ואין לא תקבלון מיננא למגזר וניסב בתוקפא ית ברתנא
18 וניזיל : וייטבו ושפרו פתגמיהון בעיני חמור ובעיני שכם בר חמור : ולא אחר
19 ולא אתעכב רביא למעבד פתגמא ארום צבי בברת יעקב והוא יקיר מכל
20 ביתא דאבוי : ויבא ואתא חמור ושכם בריה לתרע קרתהון ומלילו עם אינשי
21 תרע קרתהון למימר : האנשים גובריא האלין שלמין אינון עמנא ויתבון בארעא
ויעבדון בה פרקמטיא וארעא הא פתיית תחומין קדמיהון ית בנתיהון ניסב לנא
לנשין וית בנתנא ניתן להום :

Targ. Jonathan B. Uziel. — *Hierosolymitanum*

Et dixit Sichem Hemor patri suo, dicendo; Accipe mihi puellam hanc in uxorem. Jacob autem audivit, quòd polluisset Dinam filiam suam; filii autem ipsius erant cum gregibus in agro: & siluit Jacob, donec venirent illi. Et egressus est Hemor pater Sichem ad Jacobum, ut loqueretur cum eo. Filii autem Jacob venerunt ex agro, quando audiverunt, & turbati sunt viri illi indignatíque sunt valde: eò quòd ignominiâ affecisset Sichem Israelem, cubando cum filia Jacob; sic enim non erat rectum fieri. Et loquutus est cum illis Hemor, dicendo; Sichem filii mei anima benevolentiâ amplectitur filiam vestram, date obsecro eam illi in uxorem. Commiscemini conjugio nobiscum: filias vestras date nobis, & filias nostras accipite vobis. Et nobiscum habitate: & terra sit coram vobis; ubi placuerit vobis habitate, & exercete in ea negotiationem, & possidete eam. Et dixit Sichem patri illius & fratribus ejus; Inveniam miserationes in oculis vestris, & quod dixeritis mihi dabo. Augete super me nimis dotem & munus, & dabo quemadmodum dixeritis mihi: modò detis mihi puellam in uxorem. Sed responderunt filii Jacob Sichem & Hemor patri suo sapienter, & loquuti sunt *sic*; propterea quòd polluisset Dinam sororem suam. Et dixerunt illis; Non possumus facere rem hanc, dare sororem nostram viro cui est præputium: quoniam turpitudo est nobis. Verùm in hoc acquiescemus vobis si sitis sicut nos, circuncidendo vobis omnem masculum. Et dabimus filias nostras vobis, & filias vestras accipiemus nobis: & habitabimus vobiscum, & erimus in populum unum. Quod si non acquieveritis nobis, ut circuncidamini, tum accipiemus vi filiam nostram & abibimus. Et placuerunt verba eorum in oculis Hemor, & in oculis Sichem filii Hemor, Neque distulit puer facere verbum hoc, quia volebat filiam Jacob: & ipse honorabilior erat omnibus qui erant in domo patris sui. Et venit Hemor & Sichem filius ejus ad portam civitatis suæ, & loquuti sunt cum viris portæ civitatis suæ, dicendo: Viri isti pacifici sunt nobiscum, & habitabunt in terra, & exercebunt in ea negotiationem, & terra ecce lata limitibus coram ipsis: filias ipsorum accipiemus nobis in uxores, & filias nostras dabimus illis.

12 Hierosol. 12. *Dotem & donum*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

4 5 *گفت شكم بحمور پدري او بگفتن بستان بمن مر آن كودك آن اين بزن * ويعقوب
بشنيد كه پليد كرد مر دينه دختري او وپسران او بودند اوار رمهي او در دشت
6 خاموشي كرد يعقوب تا آمدن ايشان*بيامد حمور پدري شكم بيعقوب بسخن گفتن باو*
7 وپسران يعقوب بيامدند ازان دشت چون شنيدن ايشان رنجيده شدند آن مردمان گرم
شد بايشان بغايت كه بيراهي بكرد در يسرال بخسپيدن اوار دختري يعقوب وهمچنين نه
8 كرده آيد*سخن گفت حمور بايشان بگفتن شكم پسري من مراد كرد جان او در دختري شما
9 بدهيد اكنون آنرا باو بزن*دامادي كنيد بايما دختران شما بدهيد بايما ومر دختران ايما
10 بستانيد بشما* واوار ايما بنشينيد وآن زمين باشد بپيش شما بنشينيد وبازرگاني كنيد دران
11 وبگيريد دران * گفت شكم بپدري آن وبا برادران آن بيابم جاه در چشمان شما وآنچه
12 گوييد بمن بدهم *بسيار كنيد ابر من بغايت كابين و دست پيمان وبدهم چون آنچه
13 گوييد بمن وبدهيد بمن مر آن دختر بزن * جواب دادند پسران يعقوب مر شكم ومر
14 حمور پدر او در مكر وسخن گفتند آنچه پليد كرد مر دينه خواهر ايشان *گفتند بايشان
نه توانيم بكردن آن سخن آن اين بدادن مر خواهر ايما بمرد آنچه باو اقلف كه پيغار است او
15 16 بايما *خاصه در اين اتفاق كنيم با شما اگر باشيد چون ايما ببريدن بشما همه نرينه*وبدهيم
مر دختران ايما بشما ومر دختران شما بستانيم بايما وبنشينيم اوار شما وباشيم بقوم يكه*
17 18 *واگرنه شنويد بايما ببريدن بستانيم مر دختري ايما وبرويم *نيكو آمدند سخنهاي
19 ايشان در چشمان حمور ودر چشمان شكم پسري حمور* ونه درنگ كرد آن كودك بكردن
20 آن سخن كه مراد كرد در دختري يعقوب واو عزيزتر از همه خانهي پدري او* بيامد
حمور وشكم پسري او بدروازهي شهر ايشان وسخن گفتند بمردمان شهري ايشان بگفتن*
21 *آن مردمان آن اينان صلح كنان ايشان اوار ايما وبنشينند در زمين وبازرگاني كنند
دران وآن زمين اينك گشادگي جاي دستها بپيش ايشان مر دختران ايشان بستانيم بايما
بزنان ومر دختران ايما بدهيم بايشان*

Loquut est autem Shechem ad Hamor patrem suũ, dicendo; Accipe mihi puellam hanc in uxorem. Jaacob verò audivit quòd polluisset Dinam filiam suam, (filii autem ejus erant cum grege ipsius in agro,) & silentium tenuit Jaacob usque in adventum ipsorum. Venit itaque Hamor pater Shechem ad Jaacob ad alloquendum eum. Porrò filii Jaacob venerant ex agro: & cùm audirent, molestiâ affecti sunt viri, & excandefacti sunt admodum, quòd deviationem fecisset in Israel, concumbendo cum filia Jaacob, & ita non erat faciendum. Sermonem itaque instituit Hamor cum eis, dicendo; Shechem filius meus, desiderium habuit anima ejus in filiam vestram: date nunc eam illi in uxorem. Desponsationem facite nobiscum: filias vestras date nobis, & filias nostras accipite vobis. Et nobiscum sedete: terra enim erit coram vobis, sedete ac mercaturam facite in ea, & possidete in ea. Dixit quoque Shechem patri ejus ac fratribus ejus; Honorem assequar in oculis vestris, & quod dixeritis mihi dabo. Augete super me valdè dotem ac sponsalia, & dabo secundùm quod dixeritis mihi: dabitis verò mihi puellam in uxorem. Responsum autem dederunt filii Jaacob ipsi Shechem & patri ejus dolosè & locuti sunt: quòd polluisset Dinam sororem eorum. Et dixerunt iis; Non possumus præstare verbum hoc, dando sororem nostram viro cui præputium est, quia opprobrium est illud nobis. Verùm in hoc assensum faciemus vobiscum, Si fueritis sicut nos circuncidendo in vobis omnem masculum: Tunc dabimus filias nostras vobis, & filias vestras capiemus nobis: & sedebimus vobiscum, & erimus in populum unum. At si non auscultaveritis nobis, ad circuncidendum vos, capiemus filiam nostram, & abibimus. Placueruntque verba eorum in oculis Hamor, & in oculis Shechem filii Hamor. Et moram non fecit puer ad præstandum verbum, quia desiderium habuit in filiam Jaacob: & ipse honorabilior erat omni domo patris sui. Venit itaque Hamor & Shechem filius ejus ad portam urbis suæ, ac sermonem habuerunt cum viris urbis suæ, dicendo; Viri isti pacifici sunt nobiscum, & sedebunt in terra, & mercaturam facient in ea, (& terra en apertionis locus est manibus coram illis,) filias eorum capiemus nobis in uxores, & filias nostras dabimus eis.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

בְּרַם בְּדָא יִתְפַּיְיסוּן לָנָא גּוּבְרַיָּא לְמִיתַּב עִמָּנָא לְמֶהֱוֵי לְעַם חַד בְּמִגְזוֹר לָנָא 22
כָּל דְּכוּרָא הֵיכְמָא דְּאִינוּן גְּזִירִין : מִקְנֵיהוֹם גֵּיתֵיהוֹן וְנִכְסֵיהוֹן וְכָל בְּעִירֵיהוֹם הֲלָא 23
דִּילָנָא אִינוּן בְּרַם נִתְפַּיֵּיס לְהוֹם וְיִיתְּבוּן עִמָּנָא : וְשַׁמְעוּ וְקַבִּילוּ מִן חֲמוֹר וּמִן 24
שְׁכֶם בְּרֵיהּ כָּל נָפְקֵי תְּרַע קַרְתֵּיהּ וּגְזָרוּ כָּל דְּכוּרָא כָּל נָפְקֵי תְּרַע קַרְתֵּיהּ : וַהֲוָה
וַהֲוָה בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה כַּד הֲווֹ מִתְמַקְמְקִין מִן כֵּיב גְּזוּרַתְהוֹם וּנְסִיבוּ תְּרֵין מִבְּנוֹי 25
דְּיַעֲקֹב שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אֲחֵי דִינָה גְּבַר סַיְיפֵיהּ וְעָלוּ עַל קַרְתָּא דַּהֲוָה יַתְבָא לְרוֹחְצָן
וְקַטְלוּ כָּל דְּכוּרָא : וְאֶת וְיַת חֲמוֹר וְיַת שְׁכֶם בְּרֵיהּ קַטְלוּ לְפִתְגַם דְּחָרֵב וּדְבָרוּ 26
יַת דִּינָה מִבֵּית שְׁכֶם וּנְפָקוּ : בְּנֵי מוֹתַר בְּנוֹי דְיַעֲקֹב עָלוּ לְחַלָּצָא קְטוֹלַיָּא וּבָזוּ 27
יַת קַרְתָּא דְּסָאִיבוּ בְּגַוָּוהּ אַחַתְהוֹן : אֶת צָאנְהוֹם יַת עָנְהוֹם וְיַת תּוֹרֵיהוֹם וְיַת 28
חֲמָרֵיהוֹם וְיַת דִּבְקַרְתָּא וְיַת דִּבְחַקְלָא בָּזוּ : וְאֶת וְיַת כָּל נִכְסֵיהוֹן וְיַת כָּל טַפְלֵיהוֹן 29
שָׁבוּ וּבָזוּ וְיַת כָּל דִּבְבֵיתָא : וַיֹּאמֶר וַאֲמַר יַעֲקֹב לְשִׁמְעוֹן וּלְלֵוִי עֲכַרְתּוּן יָתִי 30
לְמַפְּקָא שׁוּם בִּישׁ בְּיַתְבֵי אַרְעָא בִּכְנַעֲנָאָה
וּבִפְרִיזָאֵי וַאֲנָא עַם דְּמִנְיָן וְיִתְכַּנְּשׁוּן עֲלַי
וְיִמְחוּנַנִי וְאִישְׁתֵּיצֵי אֲנָא וֶאֱנָשׁ בֵּיתִי :
31 וַיֹּאמְרוּ עָנִין שִׁמְעוֹן וְלֵוִי לָא יָאֵי לְמֶהֱוֵי
מִתְאֲמַר בִּכְנִישָׁתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל עַרְלָאִין
סָאִיבוּ לִבְתוּלְתָּא וּפַלְחֵי צַלְמִין טַנִּיפוּ
לִבְרַתֵּיהּ דְּיַעֲקֹב אֱלָהֵין כְּדֵין יָאֵי לְמֶהֱוֵי
מִתְאֲמַר עַרְלָאִין אִתְקְטִילוּ בְּגִין בְּתוּלְתָּא
וּפַלְחֵי צַלְמִין בְּגִין בְּרַתֵּיהּ דְּיַעֲקֹב וְלָא
יְהֵוִי שְׁכֶם בַּר חֲמוֹר מְלַגְלֵג בְּמִילֵּיהּ
עֲלָנָא וּכְאִיתָּא מְטַעְיָיא נַפְקַת בָּרָא דְּלֵית
לָהּ תְּבוּעַ יַעֲבֵיד יַת אַחֲתָן אִין לָא
עֲבַדְנָא יַת פִּתְגָמָא הָדֵין :

ירושלמי 31 עָנִין תְּרֵין בְּנוֹי דְיַעֲקֹב
כַּחֲדָא וַאֲמָרִין לְיִשְׂרָאֵל אֲבוּהוֹן לָא יָאֵי
הוּא דִּיהֱוֵי מִתְאֲמַר בִּכְנִישָׁתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל
וּבְבֵית מִדְרְשֵׁיהוֹן עַרְלִין סָאִיבוּ בְּתוּלָא
וּפַלְחֵי צַלְמִין בְּרַתֵּיהּ דְּיַעֲקֹב בְּרַם יָאֵי
הוּא דִּיהֱוֵי מִתְאֲמַר בִּכְנִישָׁתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל
וּבְבֵית מִדְרְשֵׁיהוֹן עַרְלִין אִתְקְטִילוּ עַל
עֵסֶק בְּתוּלָא וּפַלְחֵי צַלְמִין עַל דְּסָאִיבוּ
לְדִינָה בַּת יַעֲקֹב דְּלָא יְהֵוִי שְׁכֶם בַּר
חֲמוֹר מִתְנָאֵי בְּלִבֵּיהּ וַאֲמַר כְּאִתְּתָא דְּלֵית
לָהּ אֱנָשׁ לְמִתְבַּע עוּלְבָּנָהּ כֵּן יִתְעֲבֵיד
לְדִינָה בַּת יַעֲקֹב וַאֲמָרִין כְּאִתְּתָא זַנְיָא
וּנְפַקַּת בָּרָא מַחֲשַׁב יַת אַחֲתָן :

נט

וַיֹּאמֶר ה׳ וַאֲמַר יְיָ לְיַעֲקֹב קוּם סַק לְבֵית אֵל וְתִיב תַּמָּן וַעֲבֵד תַּמָּן מַדְבְּחָא 1
לֶאֱלָהָא דְּאִתְגְּלֵי לָךְ בְּמֶעְרְקָךְ מִן קֳדָם עֵשָׂו אָחוּךְ : וַיֹּאמֶר וַאֲמַר יַעֲקֹב לֶאֱנָשֵׁי 2
בֵּייתֵיהּ וּלְכָל דְּעִימֵּיהּ עַטְרוּן יַת טַעֲוַות עַמְמַיָּא דְּבֵינֵיכוֹן דִּדְבַרְתּוּן מִבֵּית טַעֲוַת
שְׁכֶם וְאִידַּכּוּ מִסּוֹאֲבוּת קְטוֹלַיָּא דְּקָרַבְתּוּן בְּהוֹן וְשַׁנּוּ כְּסוּתְכוֹן : וְנָקוּמָה וְנָקוּם 3
וְנִסַּק לְבֵית אֵל וְאַעֲבֵיד תַּמָּן מַדְבְּחָא לֶאֱלָהָא דְּקַבֵּל צְלוֹתִי בְּיוֹמָא דְּעָקְתִי וַהֲוָה
מֵימְרֵיהּ בְּסַעֲדִי בְּאָרְחָא דְּאָזְלִית :

Verùm in hoc acquiescent nobis viri *isti* habitare nobiscum, ut sint in po- 22
pulum unum : si circuncidatur in nobis omnis masculus, quemadmo-
dum ipsi sunt circuncisi. Pecora eorum, & opes eorum, & omnes 23
bestiæ eorum annon nostræ sunt? verùm acquiescamus illis, & habi-
tabunt nobiscum. Et obedierunt Hemor & Sichem filio ejus, omnes 24
qui egrediebantur portam civitatis illius. Et fuit die tertio, cum es- 25
sent dissoluti præ dolore circumcisionis suæ, tum acceperunt duo ex filiis
Jacob, Simeon & Levi fratres Dinæ, unusquisque gladium suum, &
ascenderunt contra civitatem quæ habitabat securè : & interfecerunt
omnem masculum. Et Hemor & Sichem filium suum interfecerunt in 26
ore gladii : & acceperunt Dinam ex domo Sichem, & exierunt. Resi- 27
duum filiorum Jacob venerunt ut spoliarent interfectos, & diripuerunt
civitatem : eò quòd violâssent in medio ejus sororem suam. Oves *quo-* 28
que illorum, & boves illorum, & asinos illorum, & quicquid erat in
civitate & in agro, diripuerunt. Sed & cunctas facultates eorum, & 29
parvulos eorum omnes captivaverunt & diripuerunt, unà cum omnibus
quæ in domibus erant. Et dixit Jacob Simeoni & Levi; Turbâstis me exire 30
faciendo malam famam meam erga habitatores terræ, Chananæum & Pherizæum : ego autem populus numeri, itaque congregabuntur contra me & percutient me, atque delebor ego & familia mea.
31 Responderunt Simeon & Levi; Non decet ut dicatur in congregatione Israelitarum, Incircuncisi polluerunt virginem, & colentes idola inquinârunt filiam Jacob : verùm sic conveniens est ut dicatur, Incircuncisi interfecti sunt propter virginem, & colentes idola propter filiam Jacob : neque erit Sichem filius Hemor subsannans sermonibus nos; nam sicut mulierem meretricem & scortum, cui non *est* qui requirat, fecisset sororem nostram, si non fecissemus hanc rem.

Hierof. 31. *Responderunt duo filii Jacob simul, & dixerunt Israeli patri suo; Non decet ut dicatur in congregationibus Israelitarum & in scholis eorum, Incircuncisi polluerunt virginem, & colentes idola filiam Jacob; verùm conveniens est ut dicatur in congregationibus Israelitarum, & in scholis eorum; Incircuncisi interfecti sunt propter negotium virginis, & colentes idola eò quòd polluerunt Dinah filiam Jacob : ne glorietur Sichem filius Chamor in corde suo, & dicat : sicut mulier cui non est homo ad vindicandum injuriam ejus sic factum est Dinah filiæ Jacob · & dixerunt, sicut mulierem meretricem et scortum reputavit sororem nostram.*

CAP. XXXV.

ET dixit Dominus Jacobo; Surge, ascende in Bethel, & habita ibi: 1
& fac ibi altare Deo, qui apparuit tibi dum fugeres à facie Esau fra-
tris tui. Et dixit Jacob viris domus suæ, & omnibus qui cum eo erant; 2
Removete idola populorum quæ inter vos sunt, quæ accepistis è do-
mo idolorum Sichem, & purificate vos à pollutionibus interfectorum
ad quos accessistis, atque mutate vestimenta vestra. Et surgamus & 3
ascendamus in Bethel, & faciam ibi altare Deo, qui accepit orationem
meam die quo afflictus eram, et fuit sermo ejus mihi auxilio in via
qua ambulavi.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* خاصه در این اتفاق کنند بایما آن مردمان بنشستن اوازایما ببودن بقوم یکه در بریدن بایما 22
همه نرینه چون آنچه ایشان بریده کان * رمهي ایشان وحاصل کردهي ایشان وهمه چهارپایان 23
ایشان ها نه بایما ایشان خاصه اتفاق کنیم بایشان وبنشینند اوازایما * شنیدند بحمور وبشکم 24
پسري او همه بیرون آیان دروازهي شهر او ببریدند همه نرینه همه بیرون آیان دروازهي شهري
او * بود در روز آن سیمي در بودن ایشان خیم‌ناکان بستانند دو پسران یعقوب شمعون 25
ولوي برادران دینه مرد شمشیر او بیامدند ابر آن شهر امیني بکشتند همه نرینه * ومر حمور 26
ومر شکم بکشتند بتیغ شمشیر وبستاندند مر دینه ازخانهي شکم وبیرون آمدند * پسران 27
یعقوب بیامدند ابر آن کشتها غارت کردند آن شهر آنچه پلید کردند خواهري ایشان * ومر 28
گوسفندان ایشان ومر گاوهاي ایشان ومر خرهاي ایشان ومر آنچه درشهر ومر آنچه دردشت
بستاندند * ومر همه مالي ایشان ومر همه طفلان ایشان ومر زنان ایشان برده کردند وغارت 29
کردند ومر همه آنچه درخانه * گفت یعقوب بشمعون ولوي بیخ کندید مرا گنده بوي کردن 30
مرا درنشینا آن زمین درکنعني ودرفرزي ومن مردمان شماري جمع شوند ابر من وبزنند
مرا ونیست شوم من وخانهي من * گفتند ها چون بیراه کند مر خواهري ایما * 31

* فصل سي پنجم *

* گفت خدا بیعقوب بر خیز بر آي بیت ال 1
وبنشین آنجا وکن آنجا مذبح بخداي آن دیدارشده بتودر گریختن تواز پیش عشو برادر
تو * گفت یعقوب بخانه زادهي او وبهمه آنچه اوازاو گردانید مر آن معبود آن بیگانه آنچه در 2
میان شما وپاك شوید وبدل کنید جامهاي شما * برخیزیم وبرآییم بیت ال وکنم آنجا مذبح 3
بخداي آن جواب دها مرا درروزي سختي من بود اوازمن درراه آنچه برفتم *

Sed tantùm in hoc conventionẽ fa- 22
cient nobiscum viri ad considendum
nobiscum esse in populũ unum, si cir-
cunciderimus in nobis omnem ma-
sculum, quemadmodum ipsi sunt cir-
cuncisi. Greges eorum, & quod 23
acquisitum est eis, ac omnes quadru-
pedes eorum, annon nobis erunt ea?
tantùm in hoc conventum faciemus
cum illis, & sedebunt nobiscum.
Auscultâruntque Hamor & She- 24
chem filio ejus omnes egredientes
portâ urbis ejus : & circunciderunt
omnem masculum, quotquot egredie-
bantur portâ urbis ejus. Fuit in die 25
tertio, cùm essent saucii, acceperunt
duo filii Jaacob, Shimeon & Levi
fratres Dinah, quilibet gladiũ suum,
& venientes super civitatem se-
curam, interfecerunt omnem mascu-
lum, Hamor quoque & Shechem 26
occiderunt mucrone gladii, tule-
rúntque Dinah e domo Shechem, &
egressi sunt. Porro filii Jaacob ve- 27
nientes super occisos, deprædati sunt
civitatem, quòd polluissent sororem
suam. Oves quoque eorum, & bo- 28
ves eorum, & asinos eorum, quód-
que in urbe & quod in agro erat, tol-
lebant. Omnésque opes eorum, & o- 29
mnes infantes eorum, atque uxores
eorum captivârunt ac deprædati
sunt, & quicquid erat in domo. Di- 30
xit Jaacob ad Shimeon & Levi;
Radicitùs effodistis me, graveolentem
faciendo me apud habitatores terræ,
Chenaananũ, & Pherizaũ : & mihi
sunt homines pauci numero, & con-
gregabuntur super me, & percutient
me, & in nihilũ redactus ero, ego &
domus mea. Responderunt: Num vel- 31
ut deviam faciet sororem nostram?

CAP. XXXV.

AIt Deus ad Jaacob; Surge, a- 1
scende in Beth-el, & sede ibi : &
fac ibi altare Deo conspecto tibi in
fuga tua à conspectu Eshau fratris
tui. Tum dixit Jaacob natis do- 2
mi suæ, & omnibus qui cum eo;
Avertite numen alienum quod est in
medio vestri, & purificate, ac muta-
te vestimenta vestra. Surgamúsque 3
ac ascendamus in Beth-el, & faci-
am ibi altare Deo responsum danti
mihi in die calamitatis meæ, qui
fuit mecum in via quâ ambulavi.

תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. Jonathan B. Uziel

4 ויתנו ומסרו ביד יעקב ית כל טעות עממיא דבידיהון דדברו מן טעוות שכם
וית קדשייא דהוו באודניהון דיתבי קרתא דשכם דהוה צייר בהון דמות
פיסלידה וטמר יתהון יעקב תחות בוטמא דסמיכא לקרתא דשכם : ויסעו
5 ונטלו מתמן מודים ומצלן קדם יי והוה רתיתא מן קדם יי על עממיא
6 דבקרוי חוזרניהום ולא רדפו בתר בני יעקב : ויבא ואתא יעקב ללוז דבארעא
7 דכנען היא בית אל הוא וכל עמא דעמיה : ויבן ובנא תמן מדבחא וקרא
לאתרא ההוא אל דאשרי שכינתיה בבית אל ארום תמן איתגליאו ליה מלאכייא
דיי במיערקיה מן קדם עשו אחוי :
8 ותמת ומיתת דבורה פידגונתא דרבקה
ואתקברת מן לרע לבית אל בשיפולי
מישרא וברם תמן אתבשר יעקב על
מיתת רבקה אימיה וקרא שמיה
9 אוחרן בכיותא : וירא ואתגלי יי
ליעקב תוב במיתוהי מפדן דארם
ובריך יי בשום מימריה בתר דמיתת
10 אמיה : ויאמר ואמר ליה יי
עד כדון הוה שמך יעקב לא יתקרי
שמך תוב יעקב אלהן ישראל יהי שמך
11 וקרא ית שמיה ישראל : ויאמר ואמר
ליה יי אנא אל שדי פוש וסגי
עם קדיש וכנישת נביאין וכהנין
יהון מבנך דאולידתא ותרין מלכין
12 תוב מנך יפקון : ואת וית ארעא
דיהבית לאברהם וליצחק לך איתנינה
ולבנך בתרך אתין ית ארעא :
13 ויעל ואסתלק מעלוי שכינתא דיי
14 באתרא דמליל עמיה : ויצב ואקים
תמן קמא באתרא דמליל עמיה
קמא דאבנא ונסך עלוה ניסוך
חמר וניסוך מוי ארום כדין עתידין
למעבד בחגא דמטלייא ואריק עלוה
15 משח זיתא : ויקרא וקרא יעקב
ית שמיה דאתרא דמליל עמיה
16 תמן יי בית אל : ויסעו ונטלו
מבית אל והוה תוב סוגעי אשוון
עללתא דארעא במיתיה לאפרת
וילידת רחל וקשית במילדה :

ירושלמי — Hierosolymitanum

ירושלמי 8 ומיתת דבורה מרביתה
דרבקה ואתקברת מלרע לביתאל תחות
בלוטא וקרא שמיה בלוט בכותא :
9 אלהא דעלמא יהא שמיה מברך לעלמי
עלמיא אליפת יתן פקודין יאין וקימין
שפירין אליפת יתן ברכת חתנא מן אדם
וזוגיה דכן כתבא מפרש ובריך יתהון
מימריה דיי ואמר להון מימריה דיי תקופו
וסגון ומלון ית ארעא וכבושו יתה :
אליפת יתן למבקרא ית בישיא מן
אבונן אברהם צדיקא כד אתגלית
עלוי במישרי חזוא ופקידת יתיה למגזר
עורלתיה ויתיב ליה בתרע משכניה
במחום יומא דכן כתבא מפרש ואמר
ואתגלי עלוי מימריה דיי במישרי
חזוא : ועוד אליפת לן למברכא ית
אבליא מן אבונן יעקב צדיקא כד
אתגלית עלוי במיתיה מן פדן דארם
כד ארעית לדבורה מרביתה דרבקה
אמיה אורחא דעלמא ומיתת עלוי רחל
באורחא ויתיב ליה יעקב אבינן צווח
ומיליל לה ומספד ובכי : ואת רבון
כל עלמיא יי במכילת רחמך טביא
אתגליתא עלוי ונחימת יתיה וברכת
אבליא ברכת יתיה על אמיה בגין כדין
כתבא מפרש ואמר ואתגלי מימריה דיי
על יעקב זמן תניינות במיתיה מפדן ארם
ובריך יתיה : 16 והוה אישון כרוב
ארעא למעל לאפרת וילידת רחל
ואתקשיאת במילדה :

Et tradiderunt in manum Jacobi omnia idola populorum, quæ in manibus eorum erant, quæ acceperant ex idolis Sichem, & monilia quæ erant in auribus habitatorum civitatis Sichem, in quibus depicta erat imago idolorum ipsius: & occultavit ea Jacob sub quercu, quæ erat juxta civitatem Sichem. Et profecti sunt inde celebrantes & orantes coram Domino: & fuit tremor à facie Domini super populos qui erant in civitatibus circa ipsos, & non persequuti sunt filios Jacob. Et venit Jacob in Luz, quæ est in terra Canaan, illa est Bethel, ipse & universus populus qui cum eo erat. Et ædificavit ibi altare, & vocavit locum illum, Deum qui habitare fecit Divinitatem suam in Bethel: quoniam ibi revelati sunt ei angeli Domini, dum fugeret
ipse à facie Esau fratris sui. Et 8
mortua est Debora nutrix Rebeccæ,
& sepulta subtus Bethel in campestribus planitiei: verùm ibi nuntium accepit Jacob de morte Rebeccæ matris suæ, & *ideo* vocavit nomen illius, Alius fletus. Et 9
apparuit Dominus Jacobo rursus, dum rediret ex Padan Aram: & benedixit *ei* Dominus per nomen sermonis sui postquam mortua esset mater ejus. Et dixit illi Do- 10
minus; Hactenus fuit nomen tuum Jacob: non vocabitur nomen tuum rursus Jacob, sed Israel erit nomen tuum; & vocavit nomen ejus Israel. Et dixit illi Dominus; Ego 11
sum Deus omnipotens, cresce & multiplicare: populus sanctus & congregatio prophetarum & sacerdotum erunt ex filiis tuis quos genuisti, & duo reges rursus ex te exibunt. Et terram quam dedi A- 12
brahamo & Isaaco, tibi dabo eam, & filiis tuis post te dabo *hanc* terram. Et ascendit ab eo 13
divina majestas Dei, in loco ubi locutus erat cum eo. Et erexit 14
ibi statuam, in loco in quo locutus erat cum eo, statuam lapideam: & libavit super eum libamen vini & libamen aquæ, quoniam sic facturi erant in festo tabernaculorum, & effudit etiam super eum oleum olivarum. Et 15
vocavit Jacob nomen loci illius, in quo loquutus erat cum eo Dominus, Bethel. Et profecti sunt 16
ex Bethel, & erat rursus multum spatii proventus terræ ad veniendum in Ephrata: & peperit Rachel, & difficultatem habuit in pariendo.

Hieros. 8. *Et mortua est Debora nutrix ipsius Rebeccæ, & sepulta est infra Bethel sub quercu: & vocavit nomen ejus, Quercum fletus.* 9 *Deus æternitatis, sit nomen ejus benedictum in secula seculorum, docuisti nos mandata pulchra & statuta elegantia: docuisti nos benedictionem sponsalitiam ab Adamo & conjuge ejus, nam scriptura disertè tradit; Et benedixit eis sermo Domini, & dixit illis sermo Domini; Fortes estote & multiplicamini, & replete terram, & subigite eam. Docuisti nos visitandos esse ægrotos, ex patre nostro Abrahamo justo, quando apparuisti illi in valle illustri, & præcepisti ei circuncidere præputium suum, & sedit in ostio tabernaculi sui in calore diei, nam sic scriptura disertè expressit, & dixit; Et apparuit illi sermo Domini in valle illustri. Præterea docuisti nos benedicere lugentes ex patre nostro Jacobo justo, quando apparuisti illi dum veniret ex Padan Aram: quando contigit Deboræ nutrici Rebeccæ matris suæ via seculi, & mortua est ipsi Rachel in via; & sedit Jacob pater noster clamans, & ejulans propter eam, & lugens, & flens. Tu autem Domine omnium seculorum Deus, pro mensura miserationum tuarum bonarum manifestatus es illi, & consolatus es eum & benedictione lugentium benedixisti illi propter matrem suam, quod scriptura disertè exponit et dicit; Et manifestatus est sermo Domini ipsi Jacobo tempore secundo, dum veniret ipse ex Padan Aram, & benedixit ei. 16 Et erat terminus milliaris terræ ad ingrediendum Ephratha: & peperit Rachel, et difficultatem passa est in partu suo.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

4 * بدادند بيعقوب مر همه معبود آن بيگانه آنچه در دست ايشان و مر آن گوشوارها آنچه در
5 گوشهاي ايشان بنجنبيد ايشانرا يعقوب فرود آن اله آنچه اوار شكم * منزل بر داشتند بود ترس
6 خدا ابر آن شهرها آنچه گرداگرد ايشان و نه تاختند پسي پسران يعقوب * بيامد يعقوب
7 بلوز آنچه در زمين كنعن او بيت ال او و همه آن قوم آنچه اوار او * آبدان كرد آنجا مذبح
بخواند بجا ال بيت ال كه آنجا آشكارا شدند باو فرشتهاي آن خدا در گريختن از پيش برادري
8 او * بمرد دبوره شيردهاي ربقه گور كرده شد لز فرود ببيت ال فرود آن الون بخواند نام
9 او الون بكوت * ديدار شد خدا بيعقوب نيز درآمدن او از فدن ارم آفرين كرد اويرا *
10 گفت باو خدا نام تو يعقوب نه خوانده شود كه الا يسرال باشد نام تو بخواند مر نام او
11 يسرال * گفت باو خدا من خداي شدي برومند شو و بسياري قوم و جمع قومها باشد
12 از تو و پادشاهان از صلب تو بيرون آيند * و مر آن زمين آنچه بدادم بابرهم و بيصحق
13 بتو بدهم آنرا و بنسل تو پس تو بدهم مر آن زمين * بر آمد از بالاي او خدا درجاي
14 آنچه سخن گفت اوار او * بياستاند يعقوب انگيخته درجاي آنچه سخن گفت باو انگيختهي
15 سنك پشنجش كرد ابر او پشنجش بريخت ابر آن روغن * بخواند يعقوب مر نام آن جا آنچه
16 سخن گفت اوار او خدا بيت ال * منزل بر داشتند از بيت ال بود نيز فرسخ آن زمين بآمدن
بافرت برازايد رحل و سختي يافت درزاييدن آن *

Dederunt igitur ipsi Jaacob omne 4 *numen alienum quod in manu eorum, & inaures quæ in auribus eorum, absconditque eos Jaacob sub Elah quæ erat apud Shechem.* Quum *mansiones removebant, erat* 5 *terror Dei super civitates quæ in circuitu eorum, et non persecuti sunt post filios Jaacob. Veniens itaq;* 6 *Jaacob in Luz quæ* est *in terra Chenaan, (ipsa* est *Beth-el,) ipse & omnis populus qui cum eo, Ex-* 7 *truxit illic altare, vocavitq; locum, El-Beth-el, quia illic manifesti fiebant ei angeli Dei cùm fugeret à conspectu fratris sui. Et mortua* 8 *Deborah nutrix Ribcah, sepulta fuit subter Beth-el, sub Allon: vocavitq; nomen* loci *illius, Allon-Bachuth. Iterum conspectus est Deus ipsi Jaa-* 9 *cob in adventu ejus à Phadan-Aram, benedixit*que *ei. Et di-* 10 *xit ei Deus; Nomen tuum Jaacob non vocabitur, sed Israel erit nomen tuum: vocavit*que *nomen ejus, Israel.* Porro *dixit ei Deus, Ego* 11 sum *Deus Shaddai, frugifer esto, & multitudo populi & cœtus gentium erit ex te, & reges è lumbis tuis egredientur. Et terram* 12 *quam dedi Abraham & Isaac, tibi dabo eam: & sobol: tuæ post te dabo terram. Et ascendit ab eo* 13 *Deus in loco quo sermonem habuit cum eo. Statuitq; Jaacob statuam* 14 *in loco quo locutus fuerat ad eum, statuam lapidis: conspersitq; super eam conspersionem, ac effudit super eam oleum. Et vocavit Jaa-* 15 *cob nomen loci quo sermonem habuerat cum eo Deus, Beth-el. Mansionemq; removerunt à Beth-el: erat quoque Parasanga terræ ad veniendum in Ephrath, parturiitq;* 16 *Rahel, & duritiem invenit in partu suo.*

תרגום יונתן בן עזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL.

ירושלמי — Hierosolymitanum.

ויהי והוה בקשיותה במילדה ואמרת לה חייתא לא תדחלין ארום אוף דין
ליך בר דכר : ויהי והוה במיפק נפשה 18
ארום מטת עלה מותא וקרת שמיה בר
דווי ואבוי קרא ליה בנימין : ותמת
19 ומיתת רחל ואתקברת באורח אפרת היא בית לחם : ויצב ואקים יעקב קמתא
20 על בית קבורתא היא קמת בית קבורתא דרחל עד יומא דין : ויסע ונטל
21 יעקב ופרס למשכניה מן להלא למגדלא דעדר אתרא דמתמן עתיד דאתגלי
22 מלכא משיחא בסוף יומיא : ויהי והוה כד שרא ישראל בארעא ההיא ואזל
ראובן ובלבל ית מצעא דבלהה פלקתיה דאבוי דהוית מסדרא כל קביל מצעא
דליאה אמיה ואתחשיב עילוי כאילו שמיש עמה ושמע ישראל ובאיש ליה ואמר
ווי דלמא נפק מיני פיסולא היכמא דנפק מן אברהם ישמעאל ומן אבא נפק
עשו מתיבא רוחא דקודשא וכן אמר ליה לא תדחל דכלהון צדיקין ולית בהון
23 פיסולא דמיבתר דאיתיליד בנימין הוו בני יעקב תריסר : בני לאה בנילאה
24 בוכריה דיעקב ראובן ושמעון ולוי ויהודה ויששכר וזבולון : בנו בני רחל
25 יוסף ובנימין : ובני ובני בלהה אמתא דרחל דן ונפתלי : ובני ובני זלפה
26 אמתא דלאה גד ואשר אלין בני יעקב דאתילידו ליה בפדן ארם : ויבא
27 ואתא יעקב לות יצחק אבוי לממרא קרית ארבע היא חברון דדר תמן אברהם
28 ויצחק : ויהיו והוו יומי יצחק מאה ותמנן שנין : ויגוע ואתנגיד יצחק ומית
29 ואתכנש לעמיה סיב ושבע יומין וקברו יתיה עשו ויעקב בנוי :

ירושלמי 18 ואבוי הוה קרי ליה בלשן
בית קודשא בנימין :

Et factum est cum laboraret difficultate partus, tum dixit illi obstetrix ; 17
Ne timeas, quoniam etiam hic tibi filius masculus. Et factum est 18
cum egrederetur anima ejus, quia
adveniebat ad ipsam mors, & vocavit nomen ejus, Filium doloris
mei : sed pater vocavit eum Binjamin. Et mortua est Rachel, & 19
sepulta est in via Ephrath, ipsa est Bethleem. Et erexit Jacob statu- 20
am super domum sepulchri *ejus*, ipsa est statua domus sepulchri Ra-
chel usque ad diem hanc. Et profectus Jacob extendit tabernaculum 21
suum ultra turrim Eder, loco in quo manifestaturus est se rex Messias in
fine dierum. Et accidit cum moraretur Israel in terra illa, ut ab- 22
iret Ruben & confunderet stratum Bilhæ concubinæ patris sui, quod
ordinatum erat è regione strati Leæ matris suæ, & reputatum est illi ac si
concubuisset cum ea : & audivit Israel, & displicuit illi, & dixit ;
Væ, fortè ex me exierit aliquis degener, quemadmodum ex Abra-
ham exiit Israel, & ex patre meo exiit Esau : respondit Spiritus
sanctus, & sic dixit illi ; Ne timeas, quoniam omnes sunt justi, &
non est inter eos degener. Nam postquam natus est Binjamin fue-
runt filii Jacob duodecim. Filii Leæ ; primogenitus Jacob Ruben : 23
& Simeon, & Levi, & Juda, & Issachar, & Zebulun. Filii Ra- 24
chel ; Joseph, & Binjamin. Et filii Bilha ancillæ Rachelis ; Dan, 25
& Nephtali. Et filii Zilpa ancillæ Leæ ; Gad & Ascher. Isti sunt 26
filii Jacob, qui nati sunt illi in Padan-Aram. Et venit Jacob ad 27
Isaac patrem suum in Mamre civitatem Arba, ipsa est Hebron, ubi
habitavit Abraham & Isaac. Et fuerunt dies Isaac centum octo- 28
ginta anni. Et expiravit Isaac, & mortuus est, & collectus ad po- 29
pulum suum senex & satur dierum : & sepeliverunt eum Isaac & Ja-
cob filii ejus.

Hierosl. 18. *Pater autem ejus vocabat ipsum linguâ domus sanctæ, Binjamin.*

לו

1 ואלה ואלין ייחוסין דעשו הוא דמתקרי אדום : עשו עשו נסיב ית נשוי
2 מבנת כנען ית עדה ברת אלון חתאה וית אהליבמה ברת ענה ברת צבעון
3 חיואה : ואת וית בשמת ברת ישמעאל דאסיבא ליה נביות אחה : ותלד
4 וילידת עדה לעשו ית אליפז ובשמת ילידת ית רעואל : ואהליבמה
5 ואהליבמה ילידת ית יעוש וית יעלם וית קרח אלין בנוי דעשו די אתילידו
6 ליה בארעא דכנען : ויקח ודבר עשו ית נשוי וית בנוי וית בנתוי וית כל
נפשת ביתיה וית גיתוי וית בעירוי וית כל נכסוי די קנה בארעא דכנען וטייל
לארע אוחרי דהוית רמיא עלוי אימתה דיעקב אחוהי :

CAP. XXXVI.

Istæ autem sunt prosapiæ Esau, ille est qui vocatur Edom. Esau 1
accepit uxores ex filiabus Canaan : Ada filiam Elon Hettæi, & Ao- 2
libama filiam Anæ filiæ Sibeon Hevæi. Et Bosmath filiam Ismael, 3
quam dedit illi in uxorem Nebajoth frater ejus. Et peperit Ada ipsi 4
Esau Eliphaz : & Bosmath peperit Rehuel. Aholibama autem pepe- 5
rit Jehus, & Jahlam, & Korach : isti sunt filii Esau, qui nati sunt
illi in terra Canaan. Et accepit Esau uxores suas, & filios suos & 6
filias suas, & omnes animas domus suæ, & greges suas & armenta
sua, & omnem possessionem suam, quam acquisierat in terra Canaan, & abiit in terram aliam : injectus enim erat super ipsum terror Jacobi fratris sui.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

17 *بود در سختي رسيدن آن در زاييدن آن گفت بآن آن دايه نه ترسي كه نيز اين بتو پسر
18 *بود در بيرون آمدن جان آن كه مردي بخواند نام او بن اوني و پدري او بخواند باو بنيمين *
19 *بمرد رحل گور كرده شد در راه افرت آن بيت لحم * بياستاند يعقوب انگيخته ابر
20
21 گورجاي آن آن انگيختهي گورجايي رحل تا آن روز * منزل برداشت يسرال ميل كرد خيمهي
22 او از فرود مجدل عدر * بود در مسكن كردن يسرال در زمين آن برفت راوبن و بخسپيد
23 اواز بلهه سريتي پدري او بشنويد يسرال بودند پسران يعقوب دوازده * پسران لاه نخست
24 زاد يعقوب راوبن [و شمعون و لوي و يهوده و يششكر و زبلون] * پسران رحل يوسف و بنيمين *
25 * و پسران بلهه پرستاري رحل دن و نفتلي * و پسران زلفه پرستاري لاه جد و اشر اينان
26
27 پسران يعقوب آنچه زاييده شد باو در فدن ارم * بيامد يعقوب بيصحق پدري او ممرا قريت
28 اربع آن حبرون آنچه بنشست آنجا ابرهم و يصحق * بودند روزگاران يصحق صد و هشتاد
29 سال * بناليد يصحق و بمرد و جمع شد بقوم او پير و سير عمر گور كردند اويرا
عسو و يعقوب پسران او *

* فصل سي ششم *

1 * اينان تولدها عسو او ادوم * عسو بستاند مر زنان او از دختران كنعن مر عده دختري
2
3 ايلون ان حتي و مر اهليبمه [دختري عنه] دختري صبعون هحوي * و بشمت دختري
4 يسمعال خواهري نبيوت * بزاييد عده بعسو مر اليفز و بشمت بزاييد مر رعوال * و اهليبمه
5 بزاييد مر يعوش و مر يعلم و مر قرح اينان پسران عسو آنچه زاييده شدند باو در زمين
6 كنعن * بستاند عسو مر زنان او و مر پسران او و مر دختران او و مر همه جانهاي خانهي او
و مر رمهي او و مر همه چهارپاي او و مر همه حاصل كردهي او آنچه مال كرد در زمين
كنعن برفت بزمين از پيش يعقوب برادري او *

Fuit cùm duities obveniret ei in 17
partu suo, dixit ei obstetrix ; Ne
metuas, quia etiam iste tibi filius.
Fuitq; in exitu animæ ejus, (mori- 18
ebatur enim,) vocavit nomen ejus,
Ben-oni: at pater ejus vocavit eum,
Binjamin. Mortua itaq; *Rahel sepul-* 19
ta fuit in via Ephrath: hæc est *Beth-*
lehem. Statuitque Jaacob statuam 20
super sepulchrum ejus : ea est *sta-*
tua sepulchri Rahel usque hodiè.
*Mansionem*que *removens Israel de-* 21
posuit tentorium suum subter Mig-
dal-eder. Et fuit, cùm habitaret Is- 22
rael in terra illa, abiit Reuben &
concubuit cum Bilhah concubinâ
*patris sui : audivit*que *Israel. Et*
fuerunt filii Jaacob duodecim.
Filii Leah : primogenitus Jaacob 23
Reuben, & Shimeon, & Levi, & Je-
hudah, & Isshachar, & Zebulun.
Filii Rahel : Joseph, et Biniamin. 24
Et filii Bilhah ancillæ Rahel: Dan, 25
& Naphtali. Et filii Zilphah an- 26
cillæ Leah : Gad, & Asher. Hi
sunt *filii Jaacob, qui nati sunt ei*
in Phadan-Aram. Venit quoque 27
Jaacob ad Ishac patrem suum in
Mamre Cirjath Arbah, illa est
Hebron, ubi sedit Abraham &
Ishac. Fuerunt autem *dies Ishac* 28
centum & octoginta anni. Et ex- 29
piravit Ishac, ac mortuus est, &
collectus est ad populum suum, se-
nex & satur ætatis : & sepelive-
runt eum Eshau & Jaacob filii
ejus.

CAP. XXXVI.

HÆ sunt *progenies Eshau, ipse* 1
est *Edom. Eshau accepit uxores su-* 2
as de filiabus Chenaan, Adah fi-
liam Elon Hittæi, & Aholibamah
filiam Anah filiæ Sibon Hivvæi :
Et Boshmath filiam Ishmael, so- 3
rem Nebajoth. Peperit Adah ipsi 4
Eshau, Eliphaz : & Boshmath pe-
perit Reüel. Et Aholibamah pepe- 5
rit Jeüsh, & Jaalam, & Corah :
isti filii Eshau, qui nati sunt ei in
terra Chenaan. Tulitque Eshau 6
uxores suas, & filios suos, &
filias suas, omnesque animas
domûs suæ, & omnes greges su-
os, omnesque quadrupedes su-
as, & omne quod acquisitum
erat ei, quod increscerat in ter-
ra Chenaan, abiitque in terram
aliam à conspectu Jaacob fra-
tris sui.

ירושלמי תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

7 כי היה אֲרום הֲוָה נִכסֵיהוֹן סַגִי מִלְמִיתַב כַּחֲדָא וְלָא בְּהִילַת אַרְעָא תּוֹתָבוּתְהוֹן
לְסוֹבְרָא יַתְהוֹם מִן קֳדָם גֵיתֵיהוֹן : וישב וִיתִיב עֵשָׂו בְּטוּוָר גַּבְלָא עֵשָׂו הוּא 8
רַבָּא דֶאֱדוֹמָאֵי : ואלה וְאִלֵּין יִיחוּסִין דְּעֵשָׂו רַבָּא דֶאֱדוֹמָאֵי דְּבֵית מְדוֹרֵיהוֹן 9
בְּטוּוָר גַּבְלָא : אלה אִלֵּין שְׁמָהַת בְּנֵי עֵשָׂו אֱלִיפַז בַּר עָדָה אִיתַּת עֵשָׂו רְעוּאֵל בַּר 10
בְּשְׂמַת אִיתַּת עֵשָׂו : ויהיו וַהֲווֹ בְּנֵי אֱלִיפַז תֵּימָן אוֹמָר צְפוֹ וְגַעְתָּם וּקְנַז : ותמנע 11
וְתִמְנַע הֲוַת פִּילַקְתָּא לֶאֱלִיפַז בַּר עֵשָׂו וִילֵידַת לֶאֱלִיפַז יַת עֲמָלֵק הוּא אֱלִיפַז 12
חַבְרֵיהּ דְּאִיּוֹב אִלֵּין בְּנֵי עָדָה אִיתַּת עֵשָׂו : ואלה וְאִלֵּין בְּנֵי רְעוּאֵל נַחַת וְזֶרַח 13
שַׁמָּה וּמִזָּה אִלֵּין הֲווֹן בְּנֵי בְשְׂמַת אִיתַּת עֵשָׂו : ואלה וְאִילֵין הֲווֹ בְּנֵי אָהֳלִיבָמָה 14
בְּרַת עֲנָה בְּרַת צִבְעוֹן אִיתַּת עֵשָׂו וִילֵידַת לְעֵשָׂו יַת יְעוּשׁ וְיַת יַעְלָם וְיַת קֹרַח : אלה
אִלֵּין רַבְרְבֵי בְּנֵי עֵשָׂו בְּנֵי אֱלִיפַז בּוּכְרֵיהּ דְּעֵשָׂו רַבָּא תֵימָן רַבָּא אוֹמָר רַבָּא צְפוֹ 15
רַבָּא קְנַז : אלוף רַבָּא קֹרַח רַבָּא גַעְתָּם רַבָּא עֲמָלֵק אִלֵּין רַבְרְבֵי אֱלִיפַז דִּמְדוֹרֵיהוֹן 16
בְּאַרְעָא דֶאֱדוֹם אִלֵּין בְּנֵי עָדָה : ואלה וְאִלֵּין בְּנֵי רְעוּאֵל בַּר עֵשָׂו רַבָּא נַחַת רַבָּא 17
זֶרַח רַבָּא שַׁמָּה רַבָּא מִזָּה אִלֵּין רַבְרְבֵי רְעוּאֵל דִּמְדוֹרֵיהוֹן בְּאַרְעָא דֶאֱדוֹם אִלֵּין בְּנֵי
בְּשְׂמַת אִיתַּת עֵשָׂו : ואלה וְאִלֵּין בְּנֵי אָהֳלִיבָמָה אִיתַּת עֵשָׂו רַבָּא יְעוּשׁ רַבָּא 18
יַעְלָם רַבָּא קֹרַח אִלֵּין רַבְרְבֵי אָהֳלִיבָמָה בְּרַת עֲנָה אִיתַּת עֵשָׂו : אלה אִלֵּין בְּנֵי 19
עֵשָׂו וְאִלֵּין רַבְרְבָנֵיהוֹם הוּא אַבָּא דֶאֱדוֹמָאֵי : אלה אִלֵּין בְּנוֹי דְגַבָל גְּנוּסְיָא 20
דְּמִקַּדְמַת דְּנָא הֲווֹן יַתְבֵי אַרְעָא הַהִיא לוֹטָן וְשׁוֹבָל וְצִבְעוֹן וַעֲנָה : ודישון וְדִישׁוֹן 21
וְאֵצֶר וְדִישָׁן אִלֵּין רַבְרְבֵי גִּינוּסְיָא בְּנוֹי דְגַבָל דִּמְדוֹרֵיהוֹן מִן עָלְמִין בְּאַרְעָא אֱדוֹמָאֵי :
22 ויהיו וַהֲווֹ בְּנֵי לוֹטָן חֹרִי וְהֵימָם וְאַחָתֵיהּ דְּלוֹטָן תִּמְנַע : ואלה וְאִלֵּין בְּנֵי שׁוֹבָל 23
עַלְוָן וּמָנַחַת וְעֵיבָל שְׁפוֹ וְאוֹנָם : ואלה וְאִלֵּין בְּנֵי צִבְעוֹן וְאַיָּה וַעֲנָא הוּא עֲנָה 24
דְּאַרְבַּע יַת עֶרְדַיָּא עִם אֲתָנֵי וּלְזִמַן אַשְׁכַּח יַת כּוּדַנְיָיתָא דִי נְפַקוּ מִנְהוֹן כַּד הֲוָה
רָעֵי יַת חֲמָרַיָּא לְצִבְעוֹן אֲבוּי : ואלה וְאִלֵּין בְּנֵי עֲנָה דִישׁוֹן וְאָהֳלִיבָמָה בַּת עֲנָה : 25
26 ואלה וְאִילֵין בְּנֵי דִישָׁן חֶמְדָּן וְאֶשְׁבָּן וְיִתְרָן וּכְרָן : אלה אִלֵּין בְּנֵי אֵצֶר בִּלְהָן וְזַעֲוָן
27 וַעֲקָן : אלה אִלֵּין בְּנֵי דִישָׁן עוּץ וַאֲרָם : אלה אִלֵּין רַבְרְבֵי גְנוּסְיָא רַבָּא לוֹטָן רַבָּא 28
29 שׁוֹבָל רַבָּא צִבְעוֹן רַבָּא עֲנָה :

Quia erat ſubſtantia eorum multa quàm ut poſſent habitare ſimul : neque 7
poterat terra peregrinationis eorum ferre eos propter pecora eorum. Et 8
habitavit Eſau in monte Gebal : Eſau ipſe eſt princeps Idumæorum.
Iſtæ autem ſunt proſapiæ Eſau principis Idumæorum, quorum habitatio- 9
nis locus erat in Gebal. Iſta ſunt nomina filiorum Eſau : Eliphaz filius 10
Ada uxoris Eſau, Rehuel filius Baſmath uxoris Eſau. Et fuerunt filii 11
Eliphaz : Theman, Omar, Tſepho, & Gaetam, & Kenaz. Porro Timna 12
fuit concubina Eliphaz filii Eſau, & peperit Eliphazo Amalek : ille eſt
Eliphaz ſocius Jobi. Iſti ſunt filii Adæ uxoris Eſau. Et iſti ſunt filii 13
Rehuel ; Nachath, & Zerach, Schammah, & Mizzah : iſti fuerunt filii
Boſmath uxoris Eſau. Et iſti ſunt filii Aolibama filiæ Ana filiæ Tſibeon 14
uxoris Eſau : & peperit ipſi Eſau Jehus, & Jaelam, & Korach. Iſti 15
autem ſunt principes filiorum Eſau filii Eliphaz primogeniti Eſau ; prin-
ceps Theman, princeps Omar, princeps Tſepho, princeps Kenaz. Prin- 16
ceps Korach, princeps Gaëtam, princeps Amalek : iſti ſunt principes
Eliphaz, quorum habitatio erat in terra Edom, iſti ſunt filii Ada. Et iſti 17
ſunt filii Rehuel filii Eſau princeps Nachath, princeps Zerach, princeps
Schamma, princeps Mizza : iſti ſunt principes Rehuel quorum habitatio
eſt in terra Edom, iſti ſunt filii Boſmath uxoris Eſau. Iſti autem ſunt 18
filii Aolibama uxoris Eſau ; princeps Jeuſch, princeps Jaëlam, princeps
Korach : iſti ſunt principes Aolibama filiæ Ana uxoris Eſau. Iſti ſunt 19
filii Eſau, & iſti ſunt magnates eorum, iſte eſt pater Idumæorum. Iſti 20
autem ſunt filii Gebal, generationes quæ antea habitabant in illa terra :
Lotan, & Schobal, & Tſibeon, & Ana. Et Diſchon, & Etſer, & Diſ- 21
chan : iſti ſunt principes proſapiæ filiorum Gebal, quorum habitatio à
ſeculo in terra Idumæorum. Et fuerunt filii Lotan, Hori & Hemam : 22
& ſoror ipſius Lotan erat Timna. Et iſti ſunt filii Schobal ; Alevan, & 23
Manahath, Et Ebal, Schepho, & Onam. Et iſti ſunt filii Tſibeon, & 24
Aia, & Ana : iſte eſt Ana qui commiſit onagros cùm aſinabus, & poſt
tempus invenit mulos qui ex illis exierunt, cum paſceret aſinos Tſibeon
patris ſui. Et iſti ſunt filii Ana, Diſchon : & Aolibama filia Ana. 25
Porro iſti ſunt filii Diſchan : Chemdan, & Jisban, & Jithran, & Ke- 26
ran. Iſti ſunt filii Etſer : Bilhan, & Zaëvan, & Akan. Iſti ſunt filii 27
Diſchan, Uts & Aram. Iſti ſunt magnates familiæ *Horæorum* : prin- 28
ceps Lotan, princeps Schobal, princeps Tſibeon, princeps Anah. 29

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

7 *كه بود مال ايشان بسيار از نشستن يكجا ونه توانست زمين نشستن جاي ايشان
8 ببر داشتن ايشان از جهت رمهاي ايشان *بنشست عشو در كوه شعير عشو او ادوم *و اينان
9
10 تولدهاي عشو پدري ادوم در كوه شعير * اينان نامهاي پسران عشو اليفز پسر عده
11 زني عشو رعوال پسري بشمت زني عشو* بودند پسران اليفز تيمن [اومر صفو و جعتم
12 و قنز] * و تمنع بود سريتي باليفز پسري عشو برزاييد باليفز مر عملق اينان پسران عده
13 زني عشو * و اينان پسران رعوال نحت [و زرح شمه و مزه] اينان بودند پسران بشمت زني
14 عشو * و اينان بودند پسران اهليبمه دختري عنه دختري صبعون زني عشو برزاييد بعشو
15 مر يعوش [و مر يعلم و مر قرح] *اينان مهتران پسران عشو پسران اليفز نخست زاد عشو مهتر
16 تيمن [مهتر اومر مهتر صفو مهتر قنز * مهتر قرح مهتر جعتم مهتر عملق] اينان مهتران اليفز
17 در زمين ادوم اينان پسران عده * اينان پسران رعوال پسري عشو مهتر نحت [مهتر زرح
مهتر شمه مهتر مزه اينان مهتران رعوال در زمين ادوم اينان پسران بشمت زني عشو*
18 * و اينان پسران اهليبمه زني عشو مهتر يعوش مهتر يعلم مهتر قرح اينان مهتران اهليبمه
19
20 دختري عنه زني عشو] * اينان پسران عشو و اينان مهتران ايشان او ادوم *اينان پسران شعير آن
21 حوري نشينان آن زمين لوطن [وشوبل و صبعون و عنه * و ديشون و اصر و ديشن] اينان
22 مهتران آن حوري پسران شعير در زمين ادوم * بودند پسران لوطن حوري و هيمم
23 و خواهري لوطن تمنع * و اينان پسران شوبل علون [و منحت و عيبل شفو و اونم] *
24 * و اينان پسران صبعون و ايه و عنه او عنه آنچه بيافت مر آن استرها در بيابان در چرانيدن
25 او مر آن خرها بصبعون پدري او * و اينان پسران عنه ديشون و اهليبمه دختري عنه *
26
27 * و اينان پسران ديشن حمدن و اشبن و يترن و كرن * اينان پسران اصر بلهن و زعون
28
29 و عقن * اينان پسران ديشن عوص و ارن * اينان مهتران آن حوري مهتر لوطن [مهتر
شوبل مهتر صبعون مهتر عنه *

* *Quia erant opes eorum nimiæ* 7
ſedere uno loco, neque poterat
terra commorationis eorum ſuſti-
nere eos propter greges eorum.
*Sedit*que *Eshau in monte Sheir* : 8
Eshau, ipſe eſt *Edom. Et iſtæ* 9
ſunt *progenies Eshau patris Edom*
in monte Sheir. Hæc ſunt *nomina* 10
filiorum Eſhau : Eliphaz filius
Adah uxoris Eshau : Reüel filius
Boshmath uxoris Eshau. Fuerunt 11
filii Eliphaz : Teman, Omar, Se-
pho, & Gaatham, & Cenaz. Por- 12
rò Timna erat concubina Eliphaz
filii Eſhau : quæ *peperit ipſi Eliphaz,*
Amalec. Hi ſunt *filii Adah uxo-*
ris Eſhau. Et iſti ſunt *filii Reüel :* 13
Nahath, & Zerah, Shammah,
& Mizzah : hi fuerunt filii Bosh-
math uxoris Eshau. Iſti verò fu- 14
erunt filii Aholibamah filiæ Anah
filiæ Sibeon uxoris Eshau : quæ
peperit ipſi Eshau, Jeüsh, &
Jaalam, & Corah. Iſti ſunt 15
principes filiorum Eshau. Filii
Eliphaz primogeniti Eshau : prin-
ceps Teman, princeps Omar, prin-
ceps Sepho, princeps Cenaz, Prin- 16
ceps Corah, princeps Gaatham,
princeps Amalec : iſti ſunt *prin-*
cipes Eliphaz in terra Edom, iſti
ſunt *filii Adah. Hi* autem ſunt *fi-* 17
lii Reüel filii Eshau : princeps
Nahath, princeps Zerah, princeps
Shammah, princeps Mizzah : iſti
ſunt *principes Reüel in terra Edom :*
iſti filii Boshmath uxoris Eshau.
Hi verò ſunt *filii Aholibamah uxo-* 18
ris Eshau : princeps Jeüsh, prin-
ceps Jaalam, princeps Corah : iſti
ſunt *principes* ex *Aholibamah fi-*
liâ Anah, uxore Eshau : Hi ſunt 19
filii Eshau, & hi principes eorum :
ipſe eſt *Edom. Iſti* autem ſunt *fi-* 20
lii Sheir Horæi, ſedentes in terra :
Lotan, & Shobal, & Sibeon, &
Anah, Et Dishon, & Eſer, & 21
Dishan : hi ſunt *principes Horæo-*
rum, filii Sheir in terra Edom. Fu- 22
eruntq; filii Lotan, Hori & Hemam :
& ſoror Lotan, Timna. Iſti autem 23
ſunt *filii Shobal : Alvan, & Ma-*
nahath, & Ebal, Shepho &
Onam. Et iſti ſunt *filii Sibeon :* 24
Ajah, & Anah : ipſe Anah eſt *qui*
invenit mulos in deſerto, cùm pa-
ſceret aſinos Sibeon patris ſui. Et iſti 25
ſunt *filii Anah : Diſhon, & Aholi-*
bamah filia Anah. Et iſti ſunt *filii* 26
Diſhon : Hemdan, & Eſhban, &
Ithran, et Cheran. Iſti ſunt *filii* 27
Eſer : Bilhan, et Zaavan, et Acan.
Iſti ſunt *filii Diſhan : Us, et Aran.* 28
Iſti ſunt *principes Horæorum :* 29
princeps Lotan, princeps Shobal,
princeps Sibeon, princeps Anah.

תרגום יונתן בן עוזיאל | ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. | *Hierosolymitanum.*

אלוף רבא דישון רבא אצר רבא דישן אלין רברבי גנוסיא לרברבניהום 30
דמדורהום מן קדמת דנא בארעא דגבלא: ואלה ואלין מלאכיא די מלכו 31
בארעא דאדום קדם עד לא מלך מלכא לבני ישראל: ומלוך ומלך באדום 32
בלעם בר בעור ושום קרתא דבית מלכותיה דנהבה: וימת ומית בלע ומלך 33
תחותוי יובב בר זרח מבצרה: וימת ומית יובב ומלך תחותוי חושם מארע 34
דרומא: וימת ומית חושם ומלך תחותוי הדד בר בדד דקטל ית מדינאי 35
בסדרותיה עמהון קרבא בחקלי מואב ושום קרתא דבית מלכותיה עוית:
וימת ומית הדד ומלך תחותיה שמלה ממשרקה: וימת ומית שמלה ומלך 36
תחותוי שאול דמן רחובות דעל פרת: וימת ומית שאול ומלך תחותוי בעל 37 38
חנן בר עכבור: וימת ומית בעל חנן 39
בר עכבור ומלך תחותוי הדר ושום קרתא
דבית מלכותיה פעו ושום אנתתיה
מהיטבאל ברת מטרד הוא גברא דהוא
לעי במטרדה ובסרדיתא ומן דעתר
וקנה נכסין הדר למהוי מתנאה בלביה
למימר מאן הוא כספא ומאן הוא דהבה:

ירושלמי 39 ומלך מן בתריה הדר ושמה דקרתיה פעו ושום דאתתיה מהיטבאל ברת מטרד ברתא דמצרף דהבא גברא דהוה לעי במטרדא כל יומי חייוהי מן בתר דאכל ושבע חזר ואמר מה הוא דהבא ומה הוא כספא:

ואלה ואלין שמהת רברבי עשו ליחוסיהון לאתר מדוריהון בשמהתהון רבא תמנע 40
רבא עלוה רבא יתת: אלוף רבא אהליבמא רבא אלה רבא פינון: אלוף רבא קנז 41
רבא תימן רבא מבצר: אלוף רבא מגדיאל הוא הוה מתקרי מגדיאל על שום 42 43
קרתיה מגדל תקיף היא רבא עירם אלין רברבי אדום למותבניהון בארעא
אחסנתיהון הוא עשו אבוהון דאדומאי:

לז

פ פ פ

וישב ויתיב יעקב בשליותא בארע תותבות אבוי בארעא דכנען: אלה אלין 1
זרעיית יעקב יוסף בר שבסרי שנין הוה במפקיה מן בית מדרשא והוא טלה 2
מתרבי עם בני בלהה ועם בני זלפה נשיא דאבוי ואייתי יוסף ית טיביהון
ביש וחמנון דאכלין בשרא דתליש מן חיוא חייא ית אודניא וית דנביא ואתא
ותני לות אבוהון: וישראל 3
רחים ית יוסף מכל בנוי ארום אקונין
דיוסף דמיין לאיקונין דיליה ועבד ליה פרגוד מצוייר: ויראו וחמון אחוי ארום 4
יתיה רחים אבוהון מכל אחוי ונטרו ליה בבו ולא צבן למללא עמיה שלם:

ירושלמי 3 פרגוד מצוייר:

Princeps Dischon, princeps Ezer, princeps Dischan: isti sunt magna- 30
tes prosapiæ Horæorum secundùm principes suos, quorum habitatio 31
antea erat in terra Gebal. Isti verò sunt reges qui regnârunt in terra
Edom, antequam regnaret rex in filios Israel. Regnavit autem in 32
Edom Bileam filius Beor, & nomen civitatis domus regni ejus Din-
haba. Et mortuus est Bela: & regnavit pro eo Jobab filius Zerach 33
ex Botsra. Et mortuus est Jobab: & regnavit pro eo Chuscham 34
de terra australi. Et mortuus est Chusam: & regnavit pro eo Ha- 35
dad filius Bedad, qui interfecit Madianitas dum ordinaret cum illis
bellum in agris Moab; & nomen civitatis domus regiæ ejus Avith.
Et mortuus est Hadad: & regnavit pro eo Samlah de Masreka. Et 36
mortuus est Samla: & regnavit pro eo Saul qui erat ex Rehoboth, 37
quæ est juxta Euphratem. Et mortuus est Saul: & regnavit pro eo 38
Baalhanan filius Akbor. Et mor- 39
tuus est Bahalhanan filius Akbor: & regnavit pro eo Hadar, & nomen civitatis domus regiæ ejus Pahu: & nomen uxoris ejus Mehetabeel filia Matred; ille est vir qui laborabat assiduè & cum vigilantia, postquam autem dives factus est & comparavit opes, tum elatior factus est in corde suo, dicendo; Quid est argentum, & quid est aurum? Hæc vero sunt 40
nomina principum Esau juxta prosapiam suam, juxta locum habitationum eorum, cum nominibus suis, princeps Timna, princeps Alva,
princeps Jetheth: Princeps Aholibama, princeps Ela, princeps Pi- 41
non: Princeps Kenaz, princeps Teman, princeps Mibtsar: Princeps 42
Magdiel, ipse vocabatur Magdiel de nomine civitatis suæ, quæ turris 43
erat fortissima, princeps Iram: isti sunt principes Edom juxta habitationes suas, in terra possessionis eorum; ipse est Esau pater Idumæorum.

Hierosol. 39. *Et regnavit post ipsum Hadar, & nomen urbis ejus Pahu, & nomen uxoris ejus Mehetabel filia Matred, filia aurifabri, viri qui laborabat labore indefesso omnibus diebus vitæ suæ, postquam* autem *comederat & satur erat, revertebatur & dicebat; Quid est aurum, et quid est argentum?*

CAP. XXXVII.

SECT. IX.

Et habitavit Jacob in tranquillitate, in terra peregrinationis patrum su- 1
orum, in terra Canaan. Istæ sunt generationes Jacob: Joseph natus erat 2
septemdecim annos cum exiret è schola, & ipse puer educatus cum filiis Bilha & cum filiis Zilpa uxorum patris sui: & afferebat Joseph famam eorum malam, viderat enim eos comedentes carnem quæ lacerata erat ex bestia vivente, nempe aures & caudas, itaque venit & renuntiavit patri suo. Israel autem 3
diligebat Josephum præ omnibus filiis suis, Quoniam imago Josephi similis erat imagini ipsius, & fecit illi tunicam figuratam. Et viderunt 4
fratres ejus, quòd ipsum diligeret pater eorum præ omnibus fratribus suis, & servârunt in illum inimicitias: neque volebant loqui cum eo pacificé.

Hierosol. 3. *Tunicam figuratam.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

30 *مهتر ديسون مهتر اصر مهتر ديشن] اينان مهتران آن حوري بمهتران ايشان در زمين
31 سعير * واينان آن پادشاهان آنچه پادشاهي كردند در زمين ادوم بپيش پادشاهي كردن
32 پادشاهي بپسران يسرال * پادشاهي كرد در ادوم بلع پسري بعور ونام شهري او دنهبه *
33 34 *بمرد بلع پادشاهي كرد بجاي او يوبب پسري زرح از بصره * بمرد يوبب پادشاهي كرد
35 بجاي او حوشم از زمين آن تيمني * بمرد حوشم پادشاهي كرد بجاي او هدد پسري بدد
36 آن زنا مر مدين در دشت مواب ونام شهر او عويت * بمرد هدد پادشاهي كرد بجاي او شمله از
37 38 مسرقه* بمرد شمله پادشاهي [كرد] بجاي او شاول از كشاده جايها آن رود * بمرد شاول پادشاهي
39 كرد بجاي او بعل حنن پسري عكبور* بمرد بعل حنن بن عكبور پادشاهي كرد بجاي او هدر
40 ونام شهر او فعو ونام زن او مهيطبال دختري مطرد دختري مرد زرگر * واينان نامهاي مهتران
عسو باهل خانهاي ايشان بجايهاي ايشان در نامهاي ايشان مهتر تمنع مهتر علوه مهتر
41 42 43 يتت *مهتر اهليبمه مهتر اله مهتر فينون * مهتر قنز مهتر تيمن مهتر مبصر * مهتر مجديال
مهتر عيرم اينان مهتران ادوم بنشستن جاها ايشان در زمين گرفتن ايشان او عسو
1 پدري ادوم * * فصل سي هفتم * *بنشست يعقوب در زمين نشستن جاي
2 پدري او در زمين كنعن * اينان توليدهاي يعقوب يوسف قدر هفده ساله بود شباني كنا
اواز برادران او در گوسفند واو كودك اواز پسران بلهه واواز پسران زلفه زنان پدري او بياورد
3 يوسف مر عيب ايشان بدي بپدري ايشان* ويسرال دوست داشت مر يوسف از همه پسران او كه
4 پسري خردمند است او باو وبكرد باو پيراهني زر بفت* بديدند برادران او كه اويرا دوست داشت
[پدري ايشان] از همه برادران او رشك بردند اويرا ونه توانستند سخن گفتن اويرا بسلامتي *

Princeps Dishon, princeps Eser, 30
princeps Dishan. Hi sunt *principes*
Horæorum, in principibus suis, in 31
terra Sheir. Isti autem sunt *reges*
qui imperiũ gesserunt in terra Edom,
antequàm imperium gereret rex
ullus super filios Israel. Imperium 32
gessit in Edom Bela filius Beor: &
nomen urbis ejus Dinhabah. Mor- 33
tuo Belâ, imperium gessit in loco
ejus Jobab filius Zerah de Bosrah.
Mortuo Jobab, imperium gessit in 34
loco ejus Husham è terra Teman.
Mortuo Husham, imperium gessit in 35
loco ejus Hadad filius Bedad, per-
cutiens Midjan in agro Moab: &
nomen urbis ejus Avith. Mortuo 36
Hadad, imperium gessit in loco ejus
Shamlah de Mashecah. Mortuo 37
Shamlah, imperium gessit in loco
ejus Shaül de Apertis locis flumi-
nis. Mortuo Shaül, imperium ges- 38
sit in loco ejus Baal-hanan filius
Achbor. Mortuo Baal-hanan filio 39
Achbor, imperium gessit in loco ejus
Hadar: & nomen urbis ejus Phaü:
nomen autem uxoris ejus Mehetabel
filia Matred filiæ hominis auri-
fabri. Hæc ergò sunt *nomina prin-* 40
cipum Eshau, per familias suas:
per loca sua, in nominibus suis:
princeps Timna, princeps Alvah,
princeps Jetheth, Princeps Aholi- 41
bamah, princeps Elah, princeps
Phinon, Princeps Cenaz, princeps 42
Teman, princeps Mibsar, Princeps 43
Magdiel, princeps Iram. Hi sunt
magnates Edom, per residendi loca
sua, in terra acquisitionis eorum,
ipse Eshau est pater Edom.

CAP. XXXVII.

Sedit autem *Jaacob in terra com-* 1
morationis patris sui, in terra Che-
naan. Hæ sunt *generationes Jaacob:* 2
Joseph circa septemdecim annorũ,
erat pastor, cũ fratrib⁹ suis oviũ: &
ipse puer erat *cũ filiis Bilhah, & cũ*
filiis Zilphah uxorũ patris sui: retu-
litq; Joseph infamiã eorũ malã patri
ipsorũ. Porrò Israel dilectũ habebat 3
Joseph præ omnibus filiis suis, quia
filius prudens erat ipse ei: fecitq; ei
indusiũ auro intertextũ. Quum vi- 4
derẽt fratres ej⁹ quòd eũ dilectũ ha-
beret pater ipsorũ præ omnib⁹ fratri-
bus ejus, invidiã tulerunt in eũ, neq;
potuerunt verbum dicere ei pacificé.

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

ויחלם וחלם יוסף חילמא ותני לאחוהי ואוסיפו תוב למנטר ליה בבו : ויאמר 5
6 ואמר להון שמעו כדון חלמא הדין די חלימית : והנה והא אנחנא מפרכין 7
פירוכין בגו חקלא והא קמת פורכתי ואוף אזדקפת והא מתחזרן פורכתיכון ונחנן לפורכתי : ויאמרו ואמר ליה אחוהי הלממלך אנת מדמי עלנא אין למשלט 8
אנת סביר עלנא ואוסיפו תוב למנטר ליה בבו על חלמוי ועל פתגמוי : ויחלם
וחלם תוב חלמא חורנא ותני יתיה לאחוי ואמר הא חלימית חלמא תוב והא 9
שמשא וסיהרא וחד סר כוכביא נחנן לי : ויספר ואשתעי לאבוי ולאחוי ונזף 10
ביה אבוי ואמר ליה מא חלמא הדין דחלימתא המיתא ניתי אנא ואמך ואחך
למנחן לך על ארעא : ויקנאו וקניאו ביה אחוהי ואבוי נטר בלביה ית פתגמא : 11
12 וילכו ואזלו אחוהי למרעי ית ענא דאבוהון בשכם : ויאמר והוה לזמן יומין
13 ואמר ישראל ליוסף הלא אחך רען בשכם ודחיל אנא דלמא ייתון חיואי
וימחונון על עיסק די מחו ית חמור וית שכם וית יתבי קרתא איתא כדון ואשלחינך
לותהון ואמר ליה האנא : ויאמר ואמר ליה איזל כדון חמי ית שלם אחך 14
וית שלם ענא ואתיבני פתגמא ושדריה על עיטא עמיקתא דאתמלל עם אברהם
בחברון ובההוא יומא הוה שרוי גלותא דמצרים וקם ואתא יוסף לשכם :
וימצאהו ואשכחיה גבריאל בדמות גברא והא טעי בחקלא ושאליה גברא 15
למימר מה אנת בעי : ויאמר ואמר ית אחוי אנא בעי חוי כדון לי איכן אינון 16
רען : ויאמר ואמר גברא נטלן מיכן ארום שמעית מבתר פרגודא דהא אישתרי 17
מן יומא דין שעבוד מצראי ואתאמר להום בנבואה דחיואי בען למסדרא עמהון
סדרי קרבא בגין כן הוו אמרן נזיל לדותן ואזל יוסף בתר אחוהי ואשכחינון
בדותן : ויראו וחמון יתיה מרחיק ועד לא קריב לותהום ואתייעטו עלוי למקטליה : 18
ויאמרו ואמרו שמעון ולוי דהוו אחין בעיטתא גבר לאחוי הא מארי חלמיא 19
דיכי אתי : ועתה וכדון אתו ונקטליניה ונרמיניה בחד מן גוביא וניםר חייתא 20
בישתא אכלתיה ונחמי מה יהי פשר חלמוי :

ירושלמי 7 מפרכין פרוכין :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hierosolymitanum.

Et somniavit Joseph somnium, & renuntiavit fratribus suis: unde addidêre adhuc servare in illum inimicitias. Et dixit illis; Audite nunc somnium hoc quod somniavi. Et ecce nos ligantes manipulos in medio agri, & ecce consurgebat manipulus meus, & etiam erectus stabat: & ecce circundabant manipuli vestri, & inclinabant se manipulo meo. Et dixerunt illi fratres ejus; An re- 8 gnare tu cogitas super nos? an dominari tu putas super nos? Et addiderunt adhuc illi servare inimicitias, propter somnia ejus & propter verba ejus. Et somniavit rursus somnium aliud; & indicavit ipsum fratribus suis: & dixit; Ecce somniavi somnium rursus, & ecce sol & Luna & undecim stellæ inclinabant se mihi. Et narravit patri suo & fratribus suis; & increpavit eum pater ejus, & dixit illi; Quale somnium hoc quod tu somniâsti? an veniendo veniemus, ego, & mater tua, & fratres tui, ad inclinandum nos tibi in terram. Æmulati ergo sunt eum fratres ejus, sed pater ejus servabat in corde suo hoc verbum. Et iverunt fratres ejus ad pascendum gregem patris sui in Sichem. Accidit itaq; post tempus dierum, ut diceret Israel Josepho; Annon fratres tui pascunt in Sichem? timeo autem ego ne veniant Hevæi & percutiant eos, propterea quod percusserunt Hemor & Sichem & habitatores civitatis illius, veni jam & mittam te ad eos: & respondit illi; Ecce ego. Et dixit illi; Ito nunc, vide pacem fratrum tuorum, & pacem gregis, & refer mihi responsum: itaque misit eum juxta consilium profundum, de quo sermo factus est cum Abraham in Hebron, nam illo die incipiebat captivitas Ægypti: surrexit itaque Joseph, & venit in Sichem. Et invenit eum Gabriel in similitudine viri, & ecce errabat in agro: & interrogavit eum vir, dicendo; Quid tu quæris? Et respondit; Fratres meos ego quæro: indica quæso, ubi ipsi pascant. Et dixit vir ille; Profecti sunt hinc, quoniam audivi à tergo veli quod inchoata sit ab hoc die servitus Ægyptiorum, & dictum est illis per prophetiam quod Hevæi quærerent instruere aciem belli contra eos, propterea dicebant; proficiscamur in Dothan: itaque ivit Joseph post fratres suos, quos invenit in Dothan. Et viderunt eum à longè, antequam appropinquaret ad eos: & consilium inierunt adversus eum, ut occiderent eum. Et dixerunt Simeon & Levi, qui erant fratres in consilio, vir fratri suo; Ecce dominus somniorum iste venit. Jam vero venite & interficiamus eum, & projiciamus eum in unam ex foveis istis, & dicemus; Fera mala devoravit eum: & videbimus quænam sit interpretatio somniorum ejus.

Hierof. 7. *Ligantes manipulos*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

5 خواب دید یوسف خواب آگاه کرد با برادران او بیفزودند دشمن داشتن اویرا * گفت بایشان 6
7 بشنوید اکنون آن خواب آن این آنچه خواب دیدم * و اینك ایما پشته بندان پشتها در میان آن
دشت و اینك برخاست پشتهی من و نیز استیده آمد و اینك گرد شدند پشتهای شما
8 سجود کردند بپشتهی من * گفتند باو برادران او ها پادشاهی کردن پادشاهی کنی ابر ایما
اگر مسلط شدن مسلط شوی در ایما بیفزودند نیز دشمن داشتن اویرا ابر خوابهای
9 او و ابر سخنهای او * خواب دید نیز خواب دیگر حکایت کرد اویرا ببرادران او گفت اینك
خواب دیدم خواب نیز و اینك آن خورشید و آن ماه و یازده ستارها سجود کنان بمن *
10 حکایت کرد بپدری او و ببرادران او بانگ زد درو پدری او و گفت چیست آن خواب
آن این آنچه خواب دیدی ها آمدن بیاییم من و مادری تو و برادران تو بسجود کردن
11 12 بتو بزمین * رشك بردند درو برادران او و پدری او نگاه داشت مر آن سخن * برفتند
13 برادران او بشبانی کردن مر گوسپندان پدری ایشان در شکم * گفت یسرال بیوسف ها
14 نه برادران تو شبانی کنان در شکم بیا و بفرستم ترا بایشان گفت باو اینك من * گفت
باو برو اکنون و ببین مر سلامتی برادران تو و مر سلامتی آن گوسفندان و باز گردان
15 مرا سخن بفرستاد اویرا از عمق حبرون بیامد بشکم * بیافت اویرا مردی و اینك طعیا شوا
16 در دشت بپرسید اویرا آن مرد بگفتن چه طلب کنی * گفت مر برادران من من طلب
17 کنا آگاه کن اکنون بمن کجا ایشان شبانی کنان * گفت آن مرد منزل برداشتند
ازین جا که شنیدم گویان برویم بدوتینه برفت یوسف پس برادران او بیافت ایشانرا
18 در دوتن * بدیدند اویرا از دور و در پیش شود بایشان قصد کردند اویرا بکشتن
19 اویرا * گفتند مرد ببرادری او اینك خداوند آن خوابها ها باین بیامد * و اکنون
20 بیایید و بکشیم اویرا و بیندازیم اویرا در یکه آن چاهها و بگوییم ددی بد بخورد اویرا
و ببینیم چه باشند خوابهای او *

Somnians autem *Joseph somnium, notificavit fratribus suis, & addiderunt odio habere eum.* Dixit *enim eis; Audite jam somnium hoc quod somniavi.* Ecce nos *ligabamus acervos in medio agri, & en surrexit acervus meus, ac etiam consistens evasit: & ecce conglobantes se acervi vestri, reverentiam exhibuerunt acervo meo. Responderunt ei fratres ejus; Num imperium gerendo imperium geres super nos, si præficiendo præfectus fies super nos?* Itaque *addiderunt etiam odio habere eum propter somnia ejus, & propter verba ejus. Somniavit iterum somnium alterum, quem narravit fratribus suis, dicendo; Ecce somniavi somnium iterùm, & en sol et luna & undecim stellæ reverentiam exhibebant mihi.* Quum *narrâsset patri suo ac fratribus suis, increpavit eum pater ejus, ac dixit; Quid est somnium hoc quod somniâsti? an veniendo veniemus ego & mater tua ac fratres tui ad reverentiam exhibendum tibi in terram? Æmulationem* itaq; *habuerunt in eum fratres ejus: pater verò ejus observabat verbum. Abierant* autem *fratres ejus ad pascendum oves patris sui in Shechem. Dixit*que *Israel ad Joseph; Annon fratres tui pascunt in Shechem? veni, & mittam te ad eos. Respondit ei; Ecce ego. Dixit ei; Vade nunc, & vide pacem fratrum tuorum, & pacem ovium, & refer mihi verbum. Misit* itaque *eum à valle Hebron, & vênit ad Shechem. Reperit* autem *eum vir quidam, & ecce errabat in agro. Interrogavit*que *eum vir, dicendo; Quid quæris? Respondit; Fratres meos ego quæro: notum fac jam mihi ubi illi pascunt. Ait vir; Mansionem removerunt ab hoc loco: audivi enim eos dicentes; Ibimus ad Dothan. Abiens* igitur *Joseph post fratres suos, invênit eos in Dothan. Viderunt* autem *eum eminùs, & antequàm accessisset ad eos, intentionem habuerunt in eum, occidere eum. Dixit*que *quisque fratri suo; En dominum illorum somniorum: num huc venit? Nunc quidem venite, & interficiamus eum, projiciamusque eum in unum è puteis: & dicemus; Fera mala devoravit eum: & videbimus quid erant somnia ejus.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B UZIEL. *Hierosolymitanum.*

וישמע ושמע ראובן ושזביה מן אידיהון ואמר לא נקטליניה דלא נתחייב באדמיה: 21
ויאמר ואמר להום ראובן לא תשדון אדם זכאי טלוקו יתיה לגובא הדין 22
דבמדברא ויד דקטולין לא תושטון ביה בגין לשיזבא יתיה מידיהון לאתבותיה
לות אבוי: ויהי והוה כד אתא יוסף לות אחוהי ואשלחו ית יוסף ית פרגודיה 23
ית פרגוד מצייר דעלוי: ויקחהו ונסבו יתיה וטלקו יתיה לגובא וגובא סריק 24
לית ביה מוי ברם חיוין ועקרבין הוו

ירושלמי 25 סיעא דסרקין:

ביה: וישבו וחזרו למיכול לחמא 25
וזקפו עיניהון וחמון והא סיעא דערבאין אתיא מגלעד וגמליהון טעינין שעוה
ושרף קטף ולטום מטיילין לאחתא למצרים: ויאמר ואמר יהודה לאחוהי מה 26
הנייית ממון יהי לן ארום נקטול ית אחונא ונכסי על דמיה: לכו איתו 27
ונזבניניה לערבאין וידנא לא תהי ביה למקטליה ארום אחונא בשרנא הוא
וקבילו אחוהי: ויעברו ועברו גברי מדינאי מרי פרקמטיא ונגדו ואסיקו ית 28
יוסף מן גובא וזבינו ית יוסף לערבאין בעשרין מעין דכסף וזבנו מנהון סנדלין
ואייתיו ית יוסף למצרים: וישב ותב ראובן לגובא ארום לא הוה עמהון 29
למסעוד כד זבנוהי דהוה יתיב בצומא על דבלבל מצע אבוי ואזל ויתיב בין
טורייא למהדור לגובא לאסקותיה לאבוי מאים יסב ליה אפין וכיוון דתב
וחמא והא לית יוסף בגובא ובזע ית לבושוי: וישב ותב לות אחוי ואמר 30
טליא ליתוהי ואנא להן אנא אתי והכדין נחמי סבר אפוי דאבא: ויקחו 31
ונסבו ית פרגודא דיוסף ונכסו צפיר בר עיזי ארום אדמיה דמי לדגברא וטבלו
ית פרגודא באדמא: וישלחו ושדרו ביד בני זלפה וביד בני בלהה ית פרגוד 32
מצייר ואייתוהי לות אבוהון ואמרו דא אשכחנא אשתמודע כדון הפרגודא דברך
היא אין לא: ויכירה ואשתמודעה 33
ואמר פרגוד דברי היא לא חיות ברא
אכלתיה ולא על יד בני נשא אתקטל
אלא חמי אנא ברוח קודשא דאיתא
בישתא קיימא לקבליה: ויקרע ובזע 34
יעקב לבושוי ואסר שקא בחרצוי ואתאבל
על בריה יומין סגיאין: ויקומו וקמו כל בנוי וכל נשי בנוי ואזלו למנחמא ליה 35
וסריב לקבלא תנחומין ואמר ארום איחות לות ברי כד אבילנא לבי קבורתא ובכא יתיה ברם יצחק אבוי:

ירושלמי 33 וחכם יתה ואמר פרגוד
דברי הוא לא חיות ברא אכלתיה
ולא מתקטל ברי יוסף ברם חמי אנא
ברוח בית קודשא היך אתתא בישא
קיימא לקבוליה:

21 Et audivit Ruben, & liberavit eum ex manibus eorum, & dixit; Ne interficiamus eum, ut non rei simus sanguinis ejus. 22 Et dixit illis Ruben; Ne effundatis sanguinem innocentem, projicite eum in foveam hanc deserti, & manum homicidiorum ne immittatis in eum: ut eriperet eum è manibus eorum, & redire faceret eum ad patrem suum. 23 Et accidit quando venit Joseph ad fratres suos, ut exuerent Josephum tunicâ suâ, tunicâ figuratâ qua indutus erat. 24 Et acceperunt ipsum, & projecerunt ipsum in foveam: fovea autem vacua erat, in qua non erant aquæ, verùm serpentes & scorpiones erant in ea. 25 Et sederunt per circuitum ad comedendum panem: & levârunt oculos suos, & viderunt & ecce cœtus Arabum veniebat ex Gilead, unà cum camelis onustis cerâ, resinâ, balsamo & castaneis, euntes ut deportarent in Ægyptum. 26 Et dixit Juda fratribus suis; Quæ utilitas pecuniarum erit nobis, quando interfecerimus fratrem nostrum, & texerimus sanguinem ejus? 27 Venite, vendamus eum Arabibus, & manus nostra non sit in eum ad occidendum eum, quoniam frater noster caro nostra est: & paruerunt fratres ejus. 28 Et transierunt viri Madianitæ negotiatores, & extraxerunt & ascendere fecerunt Josephum ex fovea, & vendiderunt Josephum Arabibus viginti obolis argenteis, & emerunt ex illis calceos, & adduxerunt Josephum in Ægyptum. 29 Et reversus est Ruben ad foveam, quoniam non fuerat cum illis ad juvandum quando vendiderunt eum: sedebat enim in jejunio, eò quod confudisset stratum patris sui, itaq; abiit & sedit inter montes, ut reverteretur ad foveã ad ascendere faciendum eum ad patrem suum, si fortè illi condonaret: postquam autem reversus est & vidit, & ecce non erat Joseph in fovea, tum rupit vestimenta sua. 30 Et reversus est ad fratres suos, & dixit; Puer non est, & ego quonam ibo? & quomodo videbo conspectum facierum patris mei? 31 Et acceperunt vestimentum Joseph, & mactârunt hircum filium caprarum, quoniam sanguis ejus similis est *sanguini* viri, & tinxerunt tunicam sanguine. 32 Et miserunt per manum filiorum Zilpa, & per manum filiorum Bilha tunicam figuratam, & adduxerunt eam ad patrem suum, & dixerunt; Hoc invenimus: agnosce nunc num tunica filii tui sit annon? 33 Et agnovit eam, & dixit; Tunica filii mei est, non fera agri devoravit eum, neque per manus hominum interfectus est: sed video ego per spiritum sanctum, quòd mulier mala stat contra eum. 34 Et rupit Jacob vestimentum suum, & ligavit saccum in lumbis suis, & luxit super filio suo diebus multis. 35 Et surrexerunt omnes filii ejus, et omnes uxores filiorum ejus, et iverunt ad consolandum eum, sed renuit recipere consolationes: & dixit; Descendam ad filium meum tanquam lugens in sepulchrum: & flevit eum etiam Isaac pater ejus.

Hieros. 25. *Cœtus Saracenorum.*

Hieros. 33. *Et cognovit eam, & dixit; Tunica filii mei est non fera agrestis devoravit eum, neque interfectus est filius meus Joseph: verùm video ego spiritu domus sanctitatis, quomodo mulier mala stet contra eum.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

21 22 * بشنوید راوبن خلاص کرد اویرا از دست ایشان گفت نه زنیم اویرا جان * گفت
بایشان راوبن مه ریزید خون بیندازیم اویرا بآن چاه آن این آنچه در بیابان و دست مه
کشید درو بسبب خلاص کردن اویرا از دست ایشان بباز گردانیدن اویرا بپدری او*
23 * بود چون آنچه بیامد یوسف ببرادران او بکشیدند مر یوسف مر پیراهن او مر آن پیراهن زر
24 بفت آنچه ابر او* بستاندند اویرا بینداختند اویرا بآن چاه وآن چاه تهي نیست درو آب*
25 * بنشستند بخوردن نان برداشتند چشمان ایشان بدیدند واینك کاروانی اشمعالیم عربان آیا
26 از جلعد وشترهای ایشان بر داران خرنوب وموم وبلوط روان بفرود بردن بمصر* گفت
27 یهوده ببرادران اوچه طمع که بکشیم مر برادری ایما وبپوشیم مر خون او* بیایید
وبفروشیم اویرا بعربان ودست ایما نه باشد درو که برادری ایما گوشت ایماست او بشنویدند
28 برادران او* بگذشتند مردمان مدینان بازرگانان بکشیدند برآوردند مر یوسف ازان چاه
29 بفروختند مر یوسف را بعربان در بیست مثقال سیم بیاوردند مر یوسف بمصر* باز گشت
30 راوبن بآن چاه واینك نیست یوسف در چاه پاره کرد مر جامهای او* باز گشت ببرادران او
31 گفت آن کودك نیست او ومن کجا من آیا* بستاندند مر پیراهني یوسف بکشتند
32 بزغالهی بزان در زدند مر آن پیراهن در خون* بفرستادند مر پیراهني آن زربفت بیاوردند
بپدری ایشان گفتند این بیافتیم بشناس اکنون پیراهني پسری توست آن اگر نه*
33 * بشناخت آنرا گفت پیراهني پسري من دد بد بخورد اویرا نخجیر شدن نخجیر شد یوسف*
34 * پاره کرد یعقوب جامهای او بنهاد پلاس در میان او مصیبت گرفت ابر پسري او روزگاران
35 بسیاران* برخاستند همه پسران او وهمه دختران او بتسلي کردن اویرا نا کام بود بتسلي
شدن گفت فرود شوم بپسري من مصیبتگین بگور بگریست اویرا پدري او*

Quo audito Reuben liberavit 21
eum è manu eorum, & dixit; Ne percutiamus ei animam. Dixit quoque 22
eis Reuben; Ne effundati sanguinem, projiciamus eum in puteum hunc qui in deserto, & manum ne extendatis in eum: hoc dicebat
causâ liberandi eum è manu eorum, ad restituendum eum patri suo.
Fuitque, *quando venisset Joseph ad* 23
fratres suos, detraxerunt Josepho indusiũ suum, indusium auro intertextum quod erat *super eum.* Et *capien-* 24
tes eum projecerunt eum in puteum: puteus verò vacuus erat, *cui non inerat aqua. Consederúnt*que *ad* 25
*comedendum panem: attollentes au*tem *oculos suos viderunt, & ecce viatorum cohors* ex *Ishmaelitis, Arabibus, veniens à Gilead, & cameli eorum portabant siliquas, & ceram, & glandes; euntes ad deferendum in Ægyptum.* Dixitque 26
Jehudah fratribus suis; Quæ concupiscentia vobis *ut interficeremus fratrem nostrum, & absconderemus sanguinem ejus? Venite, & venda-* 27
mus eum Arabibus: manus verò nostra ne sit in eum, quia frater noster & *caro nostra est ipse: auscultave*rúntq; *ei fratres ejus. Transeúnti-* 28
bus igitur *viris Midianitis mercatoribus, extraxerunt* & *sustulerunt Joseph è puteo,* & *vendiderunt Joseph Arabibus viginti siclis argenti:* & *abstulerunt Joseph in Ægyptum.*
Reversúsq; est Reuben ad puteum, et 29
ecce non erat Joseph in puteo: scidit itaque *vestimenta sua,* Et *reversus* 30
fratribus suis dixit; Puer non est ipse: & ego, quò veniam? Accipien- 31
tes autem *indusium Joseph, mactârunt hædum caprarum,* & *illiserunt indusium in sanguinem. Missúmq;* 32
indusiũ auro intertextum attulerunt patri eorum dicentes; Hoc invenimus, agnosce jam, indusium filii tui est illud, nécne? Agnoscénsq; il- 33
lud dixit; Indusium *filii mei* est, *fera noxia comêdit eum, prædando præda factus est Joseph.* Et *scidit Jaacob* 34
*vestes suas, posuit*que *cilicium in medium suum,* & *molestiam percepit propter filiũ suum dies multos.* Tum 35
surgentibus cunctis filiis ejus, cunctísque filiabus ejus ad consolandum eum, nolebat consolatione affici, sed *dixit; Descendam ad filium meum anxiabundus in sepulchrum: & flevit eum pater suus.*

ירושלמי | תרגום יונתן בן עוזיאל | Targ. Jonathan B. Uziel. | *Hierosolymitanum.*

36 והמדינים ומדינאי זבינו יתיה למצרים לפוטיפר רבא דפרעה רב ספוקלטוריא:

ירושלמי 36 לפוטיפר שליטא דפרעה רב ספוקלטריא:

לח

1 ויהי והוה בעדנא ההיא ונחת יהודה מנכסוי ואתפרש מן אחוי וסטא לות גברא
עדולמאה ושמיה חירה: 2 וירא וחמא תמן יהודה ברת גבר תגר ושמיה שוע וגיירה
ועל לוותה: 3 ותהר ואתעברת וילידת בר וקרת ית שמיה ער ארום בלא וולד
עתיד לממת: 4 ותהר ואתעברת תוב וילידת בר וקרת ית שמיה אונן ארום
ברם עלוי עתיד אבוי לאתאבלא:
5 ותסף ואוסיפת תוב וילידת בר וקרת
ית שמיה שלה ארום שלי יתה בעלה והוה בפסקת כד ילידת יתיה: 6 ויקח ונסיב
יהודה איתא לער בוכריה ברת שם רבא ושמה תמר: 7 ויהי והוה ער בוכרא דיהודה
ביש קדם יי על דלא הוה יהיב זרעיה לאנתתיה ותקיף רוגזא דיי עליה וקטליה יי:
8 ויאמר ואמר יהודה לאונן עול לות איתת אחוך ויבם יתה ואקם זרעא על שמא
דאחוך: 9 וידע וידע אונן ארום לא על שמיה איקרון בנין והוה כד הוה עליל
לות אנתתיה דאחוי הוה מחבל עובדוי על ארעא דלא למקמא בנין על שמיה דאחוי:
10 וירע ובאש קדם יי מה דעבד וקטע אוף ית יומוי: 11 ויאמר ואמר יהודה לתמר
כלתיה תיבי ארמלא בית אבויך עד דירבי שלה ברי ארום אמר דלמא ימות אף הוא
כאחוי ואזלת תמר ויתיבת בית אבוהא: 12 וירבו וסגו יומיא ומיתת בת שוע איתת
יהודה ואתנחם יהודה וסליק על גוזזי עניה הוא וחירה רחמיה עדולמאה
לתמנת: 13 ויגד ואתני לתמר למימר הא חמויך סליק לתמנת למיגז עניה:
14 ותסר ואעדת לבושי ארמלותא מנה וכסיית ברדידא ואעטפת ויתיבת בפרשת
ארחין דכל עיינין מסתכלין תמן דעל שבילא דתמנת ארום חמת ארום רבא שלה
והיא לא אתיהיבת ליה לאנתו:
15 ויראה וחמיה יהודה והוה מדמה
באנפוי כנפקת ברא ארום כעיסת אפין הות בביתיה דיהודה ולא הוה יהודה רחים
יתה: 16 ויט וסטא לוותה לארחא ואמר הבי כדון איעול לוותיך ארום לא ידע ארום
כלתיה היא ואמרת מה תתן לי ארום תיעול לותי: 17 ויאמר ואמר אנא אשדר גדי
בר עיזי מן ענא ואמרת אין תתן משכונא עד דתשדר:

ירושלמי 5 והות דפסקא:

ירושלמי 15 ארום צמצמת אפהא:

Madianitæ autem vendiderunt eum 36 in Ægyptum, Potiphari principi Pharaonis, principi satellitum.

Hierof. 36. *Potiphari præfecto Pharaonis, principi satellitum.*

CAP. XXXVIII.

Accidit eo tempore ut descenderet Juda de facultatibus suis, & separa- 1
retur à fratribus suis: & declinaret ad virum Ædulamitem, cujus nomen
erat Chira. Et vidit ibi Juda filiam viri mercatoris, cujus nomen Schuah: 2
& proselytam reddidit eam, & ingressus est ad eam. Et prægnans facta 3
peperit filium, & vocavit nomen ejus Er: eò quòd moriturus erat sine
filiis. Et prægnans iterum facta peperit filium, & vocavit nomen ejus 4
Onan: quandoquidem de eo futurum erat ut pater ejus lugeret. Et addidit 5
iterum, & peperit puerum, & vocavit nomen ejus Schela: eò quòd
oblitus esset eam maritus ejus, &
erat in cessatione dum pareret eum.
Et accepit Jehuda uxorem Er pri- 6
mogenito suo filiam Sem magni, cujus nomen *erat* Tamar. Et fuit Er 7
primogenitus Juda malus coram Domino, eò quòd non daret semen suum
uxori suæ: ideo incanduit ira Domini in eum, & interfecit eum Dominus.
Et dixit Juda ad Onan; Ingredere ad uxorem fratris tui, & duc eam in 8
uxorem, & excita semen de nomine fratris tui. Et cognovit Onan, quòd 9
non de nomine suo vocarent filios: itaq; quando ingrediebatur ad uxorem
fratris sui, corrumpebat opera sua super terram, ut non suscitaret filios de
nomine fratris sui. Et displicuit coram Domino id quod fecerat, itaque 10
abbreviavit etiam dies ejus. Et dixit Juda ad Tamar nurum suam; Sede 11
vidua in domo patris tui, donec crescat Schela filius meus: quoniam dicebat, Ne moriatur etiam ipse sicut fratres ejus: itaque abiit Tamar, & sedit
in domo patris sui. Et multiplicati sunt dies, & mortua est filia Schua 12
uxor Juda: & consolationem accepit Juda, & ascendit ad tonsores gregis
sui, ipse & Hira amicus ejus Ædulamites in Timnath. Et nuntiatum est 13
Tamari, dicendo; Ecce socer tuus ascendit in Timnath, ad tondendum
gregem suum. Et removit vestimenta viduitatis à se, & texit se peplo, & 14
involvit se, & sedit in divisione viarum, ad quam omnes fontes respiciunt, quæ est in semita Timnath: eò quod videret crevisse Schela, nec
dari se illi in uxorem. Et vidit eam 15
Juda, videbatur autem in facie ejus
veluti meretrix: quia provocabat ad
iram dum esset in domo Juda, neque
diligebat eam Juda. Et declinavit ad eam in via, & dixit; Permitte 16
nunc ingrediar ad te, quoniam non noverat nurum suam esse: & respondit; Quid dabis mihi, ut ingrediaris ad me? Et dixit; Ego mittam hœ- 17
dum natum ex capris de grege: & respondit; Si dederis pignus donec
mittas.

Hier. 5. *Et fuit quando cessavit.*

Hier. 15. *Quoniam obvolverat peplo facies suas.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

36 * وآن مدينان بفروختند اويرا بمصريان بفوطيفر خادمي فرعه امير آن قطّالان *
* فصل سي هشتم * * بود در وقت آن فرود شد يهوده از نزد برادران او ميل كرد تا 1
مرد عدولمي و نام او حيره * بديد آنجا يهوده دختري مرد سوداگر و نام او شوع بستاند آنرا 2
بيامد بآن * آبستن شد برازيد پسر بخواند مر نام او عر * آبستن شد نيز برازيد پسر بخواند مر 3 4
نام او اونن * بيفزود نيز برازيد پسر بخواند مر نام او شله و بود در كزيب در زاييدن آن اويرا * 5
* بستاند يهوده زن بعر نخست زاد او و نام آن تمر * بود عر نخست زادهي يهوده بد در نظر 6 7
خدا بميراند اويرا خدا * گفت يهوده باونن بيا بزن برادري تو و جفت گير آنرا و بر 8
انگيزان نسل ببرادري تو * بدانست اونن كه نه باو باشد آن نسل و بود اگر بيامد بزن 9
برادري او تباه كرد بزمين ببي دادن نسل ببرادري او * بد آمد در نظر خدا بميراند 10
نيز اويرا * گفت يهوده بتمر عروس او بنشين بيوه خانهي پدري تو تا بزرگ شود شله 11
پسري من كه گفت تا نه ميرد نيز او چون برادران او برفت تمر بنشست خانهي پدري
آن * بسيار شدند آن روزگاران بمرد دختري شوع زني يهوده تسلي شد يهوده برآمد 12
بر پشم بران گوسفندان او او و حيره رفيقي او آن عدولمي بتمنت * آگاه شد بتمر 13
بگفتن اينك خسور تو بر آيا بتمنت بپشم بريدن گوسپندان او * بگرداند جامهاي 14
بيوهگي آن از بالاي آن بپوشيد در چادر و آراسته شد بنشست در درگاه چشمها آنچه
ابر راه تمنت كه بديد كه بزرگ شد شله و آن نه داده شد باو بزن * بديد آنرا 15
يهوده حسيب كرد آنرا ببي راه كه بپوشيد روي آن * ميل كرد بآن راه گفت 16
آراسته باش اكنون بيايم بتو كه نه دانست كه عروس اوست او گفت چه دهي بمن
كه بيايي بمن * گفت من بفرستم بزغالهي بران ازان گوسفندان گفت اگر بدهي 17
گرو تا فرستادن تو *

Interim Midjanitæ vendiderunt eū 36 *Ægyptiis, Photiphari ministro Pharoh, principi cæsorum.*

CAP. XXXVIII.

F*uit* autem *tempore illo* cum *de-* 1
scenderet Jehudah à fratribus suis, divertit ad virum Adulamitem, & nomen ejus Hirah. Viditque illic 2
Jehudah filiam viri mercatoris, & nomen ejus Shua: accipiensque eam, ingressus est ad ipsam. Quæ 3
prægnans facta peperit filium, cujus nomen vocavit Er. Gravida 4
facta iterùm, peperit filium, cujus nomen vocavit Onan. Addiditque 5
rursùm parere filium, cujus nomen vocavit Shelah: & erat in Chezib quando peperit ipsa eum. Accepit 6
autem *Jehudah uxorem ipsi Er primogenito suo, & nomen ejus Tamar.* Fuitque *Er primogenitus Je-* 7
hudah, malus in conspectu Dei: & interemit eum Deus. Dixit itaque 8
Jehudah ad Onan; Venito ad uxorem fratris tui, & conjugem cape eam, & suscita prolem fratri tuo.
Sciebat autem *Onan quòd non sua* 9
futura esset proles: fuit ergò, si intrabat ad uxorē fratris sui, corrumpebat semen *in terram, ut non daret prolem fratri suo.* Sed *malum fuit in* 10
conspectu Dei: interemitq; etiam eum. Et dixit Jehudah ad Tamar 11
nurum suam; Sede vidua domi patris tui, donec adultus sit Shelah filius meus. (Dixit enim, Ut non moriatur etiam ipse sicut fratres ejus.) Abiens itaq; *Tamar sedit domi patris sui.*
Multis autem *peractis dieb⁹, mortua* 12
est filia Shuæ uxor Jehudah: et consolatione affectus Jehudah, ascendit ad lanam tondentes ovium suarū, ipse & Hirah socius ejus Adulamita ad Timnath. Et indicatum est 13
ipsi Tamar, dicendo; En socer tuus ascendens ad Timnath ad lanā tondendum ovium suarum. Exuit 14
itaq; *vestes viduitatis suæ de super se, induitq; se velamine, & adornata sedit in Ostio fontium, quod erat juxta viam Timnath: videbat enim quòd adultus esset Shelah, & ipsa non dabatur ei in uxorem. Viditque* 15
eam Jehudah, reputavit eam esse ad viam: quia operuerat faciem suam.
Declinavit itaque *ad eam in via, &* 16
dixit; Parata esto, jam veniam ad te. (Nesciebat enim quòd nurus sua esset ipsa.) Ipsa dixit; Quid dabis mihi ut venias ad me? Respondit; Ego 17
mittam hœdum caprarum de pecoribus. Dixit; Si dederis pignus donec miseris.

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

18 ויאמר ואמר מה משכונא דאתן ליך ואמרת סיטומתך וחוטייך וחוטרך דבידך
19 ויהב לה ועל לוותה ואתעברת ליה : ותקם וקמת ואזלת ועדת רדידה מנה
20 ולבישת לבושי ארמלותא : וישלח ושדר יהודה ית גדי בר עזי ביד רחמיה
עדלמאה למיסב משכונא מידא דאתתא ולא אשכחה : 21 וישאל ושאל ית אינשי
אתרה למימר האן מטעיתא דהיא בסכות עיינין על אורחא ואמרו לא הוה הכא
מטעיתא : 22 וישב ותב לות יהודה ואמר לא אשכחיתה ואוף אינשי אתרא אמרו
לא הות הכא מטעיתא : 23 ויאמר ואמר יהודה תסב לה משכוניא דלמא נהוי
לגחוך הא שדרית ית גדיא הדין ואנת לא אשכחתה : 24 ויהי והוה בזמן תלת
ירחין אשתמודעא דמעברה היא ואיתני ליהודה למימר זניית תמר כלתך ואוף
הא מעברה לזנו ואמר יהודה הלא בת
כהין היא הנפקוהא ותיתוקד : היא
25 תמר מתאפקא לאיתוקדא ובעת תלת
משכוניא ולא אשכחתנון תלת עינהא
לשמי מרומא וכן אמרת בבעו ברחמין
מן קדמך יי עני יתי בהדא שעתא אנקי
ואנהר עייני ואשכח תלת סהדי ואנא
מקימא לך מן חרציי תלתא קדישייא
דמקדשין שמך ונחתין לאתון נורא
בבקעת דורא בידה שעתא רמז קודשא
בריך הוא למיכאל ואנהר עיינה
ואשכחתינון ונסיבת יתהון וטלקת יתהון
קמי ריגלי דייניא ואמרת גברא דאלין
משכוניא דידיה מניה אנא מעברא ואף
על גב דאנא יקדא לית אנא מפרסמא
ליה ברם מרי עלמא יתן בלבביה דיכיר
יתהום וישיזב יתי מן דינא רבא הדין
וכיון דחמא יתהום יהודה אכר יתהום
בכן אמר בליביה טב לי בהית בעלמא
הדין דהוא עלם עביר ולא נבהית באנפי
אבהתי צדיקיא בעלמא דאתי טב לי
יקיד בעלמא הדין באישא טפיא ולא
ניקד בעלמא דאתי באישא אכלא אשא
דמיכלא קביל מיכלא היא לפום
דאמרית ליעקב אבא אכר כדון פרגודא
דברך לפום כן צריכית למשמע בבי
דינא למן אינון סיטומתא וחוטיא
26 וחוטריא האלין : ויכר ואכר יהודה
ואמר זכיא היא תמר מני אתעברת
וברת קלא נפלת משמייא ואמרת דמן
קדמי הוה פתגמא ואשתזבו תרויהום
מן דינא ואמר בגין דלא יהבתה לשלה
ברי אירע יתי כדון ולא אוסיף תוב
למידעה במשכבא :

ירושלמי 19 רדידה : :
25 תמר נפקת למתוקדא
בנורא ובעת תלתא סהדי ולא אשכחת
יתהון תלת עינהא למרומא ואמרת בבעו
ברחמי מן קדמך יי את הוא יי אלהים
דעני לעיקיא בשעת עקתהון עני יתי
בהדא שעתא דהיא שעת אנקי ואנא
מקימנא לך תלתא צדיקין בבקעת דורא
חנניה מישאל ועזריה בה בשעתא שמע
מימריה דיי קל צלותה ואמר למיכאל
חות והב יתהון לאנהרא עינהא כד היא
חמת יתהון נסיבת יתהון וטלקת יתהון
קדם רגלי דדיניא ואמרת להון גברא
דאלין דידיה מניה אנא מעברא אף על
גב דיקידה אנא לית אנא מפרסמא
ליה ברם רחיצא אנא ברבון כל
עלמיא יי דהוא סהיד ביני וביניה דיהב
בלביה דגברא דאלין דידיה דיחכום מן
עזקתיה ושושיפא וחוטרא האלין :
26 וחכם יהודה תלתא סהדוי וקם
על רגלוי ואמר בבעו מנכון אחי ואנשי
ביתיה דאבא קבילו מני במכילא דאנש
מכיל בה מתכיל ליה בין מכילא טבא
בין מכילא בישא וטובוי לכל אינש דמגלי
עובדוי על דנסיבית פרגודא דיוסף אחי
ואצבעית יתה באדמא דצפירא וקריבית
יתה קדם רגלוי דאבא ואמרית ליה
חכים כען הפרגוד דברך היא דא אי לא
מכילא לקביל מכילא סדרין לקביל
סדרין טב לי בהית בעלמא הדין
ולא בהית לעלמא דאתי טב לי יקד
באשא טפיא ולית אנא יקיד באשא
אכלא אשא זכיא היא תמר כלתי בדינא
מני היא מעברא חס לה לתמר כלתי
לית היא מעברא בגין דזנו בגין כדין לא אסבית יתה לשלה ברי ברת קלא
נפקת מן שמיא ואמרת תריכון זכין בדינא מן קדם יי הות פתגמא ולא אוסיף תוב למחכום יתה :

Targ. Jonathan B. Uziel. — *Hierosolymitanum.*

Et dixit; Quod pignus dabo tibi? & respondit; Sigillum tuum, & pal- 18
lium tuum, & baculum tuum quod est in manu tua: & dedit illi, &
ingressus est ad eam, & prægnans facta est ex eo. Et surrexit, & abiit, 19
& removit peplum à se: & induit vestimenta viduitatis. Et misit 20
Jehuda hœdos filios caprarum per manum amici sui Ædulamitæ, ut
acciperet pignus de manu mulieris: sed non invenit eam. Et interroga- 21
vit homines loci illius, dicendo; Ubi est meretrix, quæ erat in pro-
spectu fontium juxta viam? & responderunt; Non fuit hic meretrix.
Et reversus est ad Judam, cui dixit; Non inveni eam: & homines 22
etiam loci illius dixerunt; Non fuit hic meretrix. Et dixit Juda; 23
Accipiat sibi pignus, ne fortè fiamus ludibrio: ecce misi hœdum hunc,
at tu non invenisti eam. Accidit autem post tempus trium mensium, 24
ut agnosceretur illam gestare uterum: & nuntiatum est Jehudæ, di-
cendo; Scortata est Tamar nurus tua, & etiam ipsa prægnans est ex
scortatione: & respondit Jehuda; Annon filia sacerdotis est? educite
eam ut comburatur. Tamar edu- 25
cebatur ut combureretur, & quæsivit tria pignora, sed non invenit ea: levavit oculos suos in cœlos excelsos, & sic dixit; Per miserationes peto à te Domine, responde mihi hac horâ necessitatis, & illumina oculos meos ut inveniam tres testes, & ego statuam tibi ex lumbis meis tres sanctos, qui sanctificabunt nomen tuum, & descendent in fornacem ignis in valle Dura. Ea hora innuit Deus Optimus Maximus Michaeli, & illuminavit oculos ejus, & invenit illa, & accepit ea, & projecit ea ante pedes judicum, & dixit; Viri cujus hæc sunt pignora, ex eo ego prægnans facta sum, & quamvis comburenda sim, tamen non manifestabo eum: verùm Dominus mundi det in corde ejus, ut agnoscat ea, et liberet me ex judicio hoc magno. Postquam autem vidit ea Jehuda agnovit ea: tum dixit apud se; Melius est mihi ut erubescam in hoc seculo, quod est seculum transiens, & non erubescam coram patribus meis justis in seculo venturo. Melius est comburi in hoc seculo igni qui extingui potest, & non comburar in futuro seculo ab igne devorante ignem. Mensura enim è regione mensuræ est: quia dixi Jacobo patri; Cognosce nunc tunicam filii tui, propterea coactus sum audire in domo judicii; Cujus sunt annulus & pallium, & virga hæc?
26 Et agnovit Jehuda, & dixit; Innocens est Tamar, è me gravida facta est: & filia vocis decidit è cœlis, & dixit; A me factum est hoc, & liberati sunt ambo ipsi ex judicio: tum dixit *Juda*; Eò quòd non dederim eam Schela filio meo accidit hoc jam mihi, & non addidit ampliùs cognoscere eam concubitu.

Hieros. 19 Velum suum.
25. Tamar exibat ut igne combureretur & quæsivit tres testes, neque invenit eos: elevavit oculos suos in excelsum, et dixit; Per miserationes peto à te Domine, tu es Dominus Deus qui respondes afflictis in hora afflictionis eorum, responde mihi hac horâ, quæ hora est necessitatis, & ego statuam tibi tres justos in valle Dura, Hananiam, Misaelem, & Azariam: ea horâ exaudivit sermo Domini vocem precationis ejus, & dixit Michaeli; Descende, pone ea, ut illuminentur oculi ejus. Quando vidit ea accepit illa & projecit ea ante pedes judicum, & dixit illis; Ex viro cujus hæc sunt uterum gero, quamvis igni adjudicanda sim non tamen manifestabo eum: verùm spero ego in Domino totius mundi Deo inquam qui testis est inter me & inter eum, quòd inditurus sit cordi viri cujus hæc sunt ut agnoscat ex annulo suo & pallio & baculo his. 26. Et cognovit Juda tres testes suos, & surrexit in pedes suos, & dixit; Obsecro vos fratres mei & homines domus paternæ, audite me. Mensura qua homo mensurat, eadem remetietur illi, sive mensura bona, sive mensura mala. & ô hominem omnem fœlicem, qui manifestat opera sua: eò quòd accepi tunicam Josephi fratris mei, & tinxi eam sanguine hœdi, & obtuli eam ante pedes patris, & dixi illi; Cognosce nunc num tunica filii tui sit hæc annon: mensura est è regione mensuræ, rationes è regione rationum. Melius est mihi ut erubescam in hoc seculo, & non erubescam in seculo futuro: melius est mihi comburi igne qui extingui potest, ut non comburar ab igne devorante ignem. Innocens est Tamar nurus mea in judicio, ex me gestat uterum: parcatur ipsi Tamar nurui meæ, non uterum gestat ex filiis scortationis, propterea quòd non tradidi eam Sela filio meo. Vox cœlitus exiit, & dixit; Ambo vos estis innocentes in judicio, à conspectu Domini facta est hæc res. Et non addidit rursus cognoscere eam.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

18 * گفت چه آن گرو آنکه بدهم بتو گفت مهري تو و دستمالي تو و عصاي تو آنکه در دست تو
19 بداد بان بيامد بان آبستن شد باو * برخاست وبرفت بگرداند چادري آن از بالاي آن بپوشيد
20 جامهاي بيوگي آن * بفرستاد يهوده مر بزغالهي آن بزان در دست ياري او آن عدولمي بستاندن
21 آن گرو از دست آن زن ونه يافت آنرا * بپرسيد مر مردمان جاي آن بگفتن کجاست آن قحبه آن
22 در چشمان ابر راه گفتند نه بود در اين قحبه * باز گشت بيهوده گفت نه يافتم آنرا و نيز مردمان
23 آن جا گفتند نه بود در اين قحبه * گفت يهوده بستاند بان تا نه باشيم بخواري اينك فرستادم
24 آن بزغالهي آن اين وتو نه يافتي آنرا * بود چون سه ماهها آگاه شد بيهوده بگفتن بي راهي کرد
تمر عروس تو و نيز اينك آبستن شد بي راهيها گفت يهوده بيرون آوريد آنرا و سوخته شود *
25 آن بيرون آورده آمد وآن بفرستاد بخسور آن بگفتن بمرد آنکه ايشان باو من آبستن گفت بشناس
26 اکنون بکيست آن مهر وآن دستمال و آن عصاي آن ايشان * بشناخت يهوده گفت راست
ازمن که ابر همچنين نه دادم آنرا بشله پسري من و نه افزود نيز بدانستن آن *

Ait; Quod est pignus quod dem tibi? 18
Respondit; Sigillum tuum, & manutergium tuum, & scipio tuus qui in manu tua: deditque ei, & venit ad eam, gravidaque facta est per eum.
19 Surgensque abiit, exutoq; velamine suo de super se, induit vestes viduitatis suæ.
20 Et misit Jehudah hœdum caprarum per manum socii sui Adulamitæ ad recipiendũ pignus è manu mulieris, & non invenit eam.
21 Interrogavitque homines loci illius, dicendo; Ubinam est meretrix illa quæ apud Fontes erat, juxta viam? Dixerunt; Non fuit istic meretrix.
22 Reversusque est ad Jehudah, dicens; Non inveni eam: & etiam homines loci dixerunt; Non fuit istic meretrix.
23 Dixit Jehudah; Accipiat sibi, ut non simus in contemptum: ecce misi hœdum istum, & tu non invenisti eam.
24 Fuit autem quasi post tres menses notum factum fuit ipsi Jehudah, dicendo; Deviationem fecit Tamar nurus tua, & etiam ecce impraegnata est deviationibus. Dixit Jehudah; Forás deferte eam, et comburatur.
25 Sic ipsa forás educta prodiit. Ipsaq; misit ad socerũ suum, dicendo; Per virum cujus hæc sunt, ego sum prægnans. Adjecitque;
26 Agnosce jam cujus sunt hæc, sigillum, & manutergiũ & baculum. Agnoscensque Jehudah, dixit; Rectior est ipsa quàm ego; quando quidem non dedi eam Shelah filio meo. Et non adjecit iterùm cognoscere eam.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי
Targ. JONATHAN B. UZIEL *Hierosolymitanum.*

27 ויהי והוה בעידן מלדה והא תיומין במעהא: ויהי והוה במולדה ופשט
28 ולדא ית ידיה ונסיבת חייתא וקטרת על ידיה חוט זהורי למימר דין
נפק בקדמיתא: ויהי והוה כד אתיב ולדא ית ידיה והא נפק אחוי ואמרת 29
מה תקוף סגי תקיפתא ועלך אית למתקוף דאנת עתיד למחסן מלכותא וקרת
30 שמיה פרץ: ואחר ובתר כדין נפק אחוי דעל ידיה קטיר חוט זהורי וקרת
שמיה זרח:

לט

1 ויוסף ויוסף איתחת למצרים וזבניה פוטיפר על דחמייה שפיר בגין למעבד עמיה
משכבי דכורא ומן יד אתגזר עלוי ויבישו שעבוי ואיסתרס והוא רבאי דפרעה
רב ספוקלטוריא גבר מצראי בערבנותא מן ערבאי דאחתוהי לתמן: ויהי
2 והוה מימרא דיי בסעדא דיוסף והוה גבר מצלח והוה בבית רבוניה מצראי:
3 וירא וחמא רבוניה ארום מימרא דיי הוה בסעדיה וכל דהוא עביד יי מצלח
4 בידיה: וימצא ואשכח יוסף רחמין
בעינוי ושמש יתיה ומנייה אפטרופוס על

ירושלמי 4 ומני יתיה אפיטרופוס:

בייתיה וכל דאית ליה מסר בידיה: ויהי והוה מעידן דמנייה אפטרופוס 5
על ביתיה ועל כל דאית ליה ובריך יי ית בית מצראי בגין זכותיה דיוסף והוה
6 בירכתא דיי בכל מה דאית ליה בביתא ובחקלא: ויעזוב ושבק כל
דאית ליה בידא דיוסף ולא ידע עמיה מדעם אלהין אנתתיה דשכיב גבה והוה
7 יוסף שפיר בריוא ויאי בחזוא: ויהי אחר והוה בתר פתגמיא האלין וזקפת איתת
8 רבוניה ית עינה ביוסף ואמרת שכוב עמי: וימאן וסריב למקרביא לגבה ואמר
לאיתת רבוניה הא ריבוני לא ידע עמי מדעם מה בביתא וכל דאית ליה מסר
9 בידי: איננו ליתיה רב בביתא הדין מיני ולא מנע מיני מדעם אלהין יתיך מן
בגלל דאנת אינתתיה ואיכדין אעביד בשתא רבתא הדא ואיחוב קדם יי:
10 ויהי והוה כדי מלילת עם יוסף יומא דין ויומחרא ולא קביל מינה למשכוב
11 גבה למיהוי מתחייב עמה ביום דינא רבא לעלמא דאתי: ויהי והוה
ביומא הדין ועל לביתא למיבחוש בפנקסי חושבניה ולית אנש מאינשי ביתא
12 תמן בביתא: ותתפשהו ואחדתיה בלבושיה למימר שכוב עמי ושבקיה
ללבושיה בידה ואפק לשוקא:

Accidit autem tempore partus ejus, & ecce gemelli in utero ejus *erant.* 27
Factúmque est cum pareret, ut extenderet puer manum suam: quam acce- 28
pit obstetrix, & ligavit super eam filum coccineum, dicendo; Hic exivit
primò. Et accidit quandò retraxit puer manum suam, ecce exibat fra- 29
ter ejus: & dixit; Quam fortitudine multa prævaluisti, & tuum est ut
prævaleas, quia futurum est ut regna possideas: ideo vocavit nomen ejus
Phares. Et posteà exiit frater ejus, super cujus manum ligatum est fi- 30
lum coccineum: & vocavit nomen ejus Zare.

CAP. XXXIX.

Porrò Joseph descendere factus est in Ægyptum, & emit ipsum Poti- 1
phar (eò quòd videret eum pulchrū, ut abuteretur eo concubitu masculo;
& statim decretum est in illum, & exaruerunt testiculi ejus, & eunuchus
factus est: & ipse erat princeps Pharaonis, magister interfectorum, vir
Ægyptius) sponsione ab Arabibus qui deduxerant eò illum. Et fuit ser- 2
mo Domini auxilio Josepho, unde fuit vir prosperè agens, existens in
domo domini sui Ægyptii. Et vidit dominus ejus sermonem Domini 3
esse illi auxilio, quodque omnia quæ ageret Dominus secundaret in
manu ejus. Et invenit Joseph miserationes in oculis ejus, ut ministra- 4
ret ei: & constituit eum procuratorem domus suæ, & quicquid habebat tradebat in ipsius manu.

Hier. 4. *Constituit eū procuratorem.*

Factúmque est ab eo tempore quo constituit eum procuratorem domus 5
suæ, & supra omnia quæ habebat, ut benediceret Dominus domui Æ-
gyptii propter meritum ipsius Joseph: erátque benedictio Domini in
omnibus quæ habebat, tam in domo quam in agro. Et reliquit omnia 6
sua in manu Joseph, neque cognoscebat cum eo quicquam, præter
uxorem suam apud quam cubabat: erátque Joseph pulcher aspectu &
elegans visu. Et accidit post verba hæc, levavit uxor domini sui oculum 7
suum ad Joseph, dicens; Cuba mecum. Et renuit accedere ad eam,
dixítque uxori domini sui; Ecce dominus meus non novit mecum 8
quicquam, de eo quod est in domo: & quicquid habet tradidit in manu
mea. Non est major in hac domo me, neque prohibuit à me quicquam 9
præter te, eò quod tu sis ejus uxor; & quomodo facerem malum hoc
magnum, & peccarem coram Domino. Et factum est cùm loqueretur 10
cum Josepho hodie & cras, neque auscultaret illi ut cubaret apud eam, ut
reus esset cum ea in die magni judicii in seculo futuro. Accidit *inquam* 11
quodam die, ut ingrederetur domum, ut investigaret tabellas rationis
suæ: nec ullus homo ex domesticis tum domi erat. Et apprehendit 12
eum per vestem suam, dicendo; Cuba mecum: & reliquit ipse vestem
suam in manu ejus, & exivit in plateam.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

27 28 * بود در وقت زاییدن آن و اینك جفت در شکم آن * بود در زاییدن آن بداد دست بستاند
29 آن دایه ببست ابر دست آن قرمز رنك بگفتن این بیرون آمد اول * بود چون باز گردانا دست و اینك
30 بیرون آمد برادري او گفت چه پادیاوند شدي ابر تو پادیاوند بخواند نام او فرص * و پس بیرون
آمد برادري او آنچه ابر دست او قرمز رنك بخواند نامي او زرح * * فصل سي نهم *
1 * و یوسف فرود شده آمد بمصر بخرید اویرا فوطیفر خادم فرعه آمیر آن قطّالان مرد مصري از دست
2 آن عربان آنچه فرود آوردند اویرا بآنجا * بود خدا اوار یوسف بود مرد فیروز باشا بود درخانهي
3 خداوند او آن مصري * بدید خداوند او که خدا اوار او و همه آنچه او کنا خدا فیروز
4 آورا در دست او * بیافت یوسف جاه در چشمان او خدمت کرد اویرا بگماشت اویرا ابر
5 خانهي او و همه هست باو بداد در دستي او * بود از هنگام بگماشت اویرا درخانهي او
و ابر همه آنچه هست باو آفرین کرد خدا مر خانهي آن مصري در سبب یوسف بود آفرین
6 خدا در همه آنچه هست باو در خانه و در دشت * بگذاشت همه آنچه باو در دست یوسف
و نه دانست اوار او چیزي که الّا آن نان آنچه او خورا بود یوسف نیکو چهره و نیکو دیدار *
7 * بود پسي آن سخنها آن ایشان برداشت زني خداوند او مر چشمان آن بیوسف گفت بخسپ
8 اوار من * نا کام بود و گفت بزن خداوند او اینك خداوند من نه دانست اوار [من] چیست
9 در خانه و همه آنچه هست باو بداد در دست من * نیست او بزرك در خانهي آن این از من و نه
بازگرفت از من چیزي که الّا ترا در آنچه تو زن او و چه گونه بکنم بدي آن بزرك آن این
10 و خطاکار شوم بخدا * بود چون سخن گفتن آن بیوسف روز روز و نه شنوید بآن بخسپیدن
11 پهلوي آن ببودن اوار آن * بود چون آن روز آن این بیامد بآن خانه بکردن کار او نیست
12 مرد از مردمان آن خانه آنجا در خانه * بگرفت اویرا در جامهي او بگفتن بخسپ اوار من
بگذاشت جامهي او در دست آن بگریخت و بیرون آمد بآن بیرون *

Fuit autem *tempore partûs ipsius, et* [illegible] 27
ecce gemini in utero ejus: Fuit [illegible] 28
inquam, *cùm pareret ipsa, dedit*
manum: quam accipiens obstetrix
ligavit ad eam filum *coccinei colo-*
ris, dicendo; Iste egressus est prior.
Fuit cùm retraheret manum, [illegible] 29
tum ecce egressus est frater ejus:
dixit, Utquid validus factus es?
*super te valentia. Vocavit*que *no-*
men ejus Pheres. Et posteà egressus 30
est frater ejus, cui erat *super manū*
ejus filum *coccinei coloris:* & *voca-*
vit nomen ejus Zerah.

CAP. XXXIX.

Porrò Joseph deductus venit in 1
Ægyptum, emitq; eum Photiphar mi-
nister Pharoh, princeps cæsorū, vir
Ægyptius, è manu Arabum qui de-
tulerant eum illuc. Fuit autem 2
Deus cum Joseph, & *erat vir prosper*
*existens: erat*que *in domo domini sui*
*Ægyptii. Videntí*que *domino ejus* 3
quòd Deus esset cum eo, et omne quod
ipse faciebat, Deus fœliciter prove-
heret in manu ejus, Assecutus est 4
Joseph honorem in oculis ejus, &
*inserviebat ei: præfecit*que *eum*
super domum suam, & omne quod
erat ei, dedit in manum ejus. Fuit à 5
tempore quo *præficiebat eum in do-*
mū suam, & super omne quod *erat*
ei, benedixit Deus domum Ægyptii
*causâ Joseph: fuit*que *benedictio*
Dei in omni quod erat ei, in domo &
in agro. Reliquit itaque *omne quod* 6
erat *sibi in manu Joseph, neque no-*
verat cum eo quicquam nisi panem
quem ipse comedebat: erat autem
Joseph bonus formâ et præstans [illegible]
tu. Fuit, post verba hæc sustulit 7
uxor domini ejus oculos suos in Jo-
*seph, dixit*que; *Concumbe mecum.*
Nolebat autem, *et dixit uxori do-* 8
mini sui; En dominus meus non novit
mecum quid sit in domo, & omne
quod est ei, dedit in manum meam.
Nec est ipse major in domo hac 9
quàm ego, neque retinuit à me quic-
quam, nisi te, eò quòd tu sis uxor e-
jus: quo modo igitur faciam malum
grande hoc, & peccator fiam in Deū.
Fuit autem, *cùm sermonem haberet* 10
ipsa cum Joseph de *die in diem, &*
non auscultaret ei ad concumbendum
juxta eam, ad existendum cum ea:
Fuit inquam *secundùm diem hanc,* 11
ut veniret in domum ad faciendum
opus suum: neque esset quisquam ex
hominibus domûs ibi in domo: [illegible] 12
prehendit eum in vestimento ejus di-
cendo; Concumbe mecum. Reliquit
autem vestimentum suum in manu
ejus, aufugiénsque egressus est fo[illegible]

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ויהי והוה כדי חמת ארום שבק ללבושיה בידיה ואפק לשוקא : ותקרא 13
ורמת חלבונא דביעתא בדרגשא וקרא לאנשי ביתא ואמרת חמון שכבת זרעא 14
דאטיל דין דאייתי ריבונכון לנא גבר עבראי למגחוך בנא על לותי למשכוב
עמי וקרית בקלא רמא : ויהי והוה כד שמע ארום ארימית קלי וקרית ושבק 15
ית לבושיה לותי ואפק לשוקא : ותנח ואנחת לבשא גביה עד דעל רבוניה 16
לבייתיה : ותדבר ומלילת ליה כפתגמייא האלין למימר על לותי עבדא 17
עבראי דאייתיתא לנא למגחוך בי : ירושלמי 18 והוה כד ארימית קלי :
ויהי והוה כדי שמע רבוניה ית פתגמי 19
אינתתיה דמלילת עמיה למימר כפתגמיא האלין עבד לי עבדך ותקיף רוגזיה :
ויקח ונסיב עיטתא רבוניה דיוסף מן 20 ירושלמי 20 בבית חבושה :
כומרניא דבדקן דחלבונא הוא ולא
קטל יתיה ויהביה בבי אסירי אתר דאסירי מלכא אסירין והוה תמן בבית
אסירי : ויהי והוה מימרא דיי בסעדיה דיוסף ונגד עליה חיסדא ויהב 21
רחמותיה בעיני רב בי אסירי : ויתן ומני רב בית אסירי ביד יוסף ית כל 22
אסיריא דבבית אסירי וית כל דעבדין תמן הוא מפקד למעבד : אין לית 23
צרוך לרב בית אסירי למנטר ית יוסף כאורח כל אסיריא ארום לא חמי ית
כל סורחן בידיה בגין דמימר דיי הוה בסעדיה ודהוא עביד יי מצלח :

Et factum est cum videret, quod reliquisset vestem suam in manu 13
sua, & fugisset in plateam: Et projecit albumen ovorum in strato, 14
& vocavit domesticos suos, & dixit; Videte effusionem seminis
quam projecit hic, quem adduxit herus vester nobis virum Hebræ-
um, ut illuderet nobis: ingressus est ad me ut cubaret mecum &
clamavi voce magna. Et factum est quando audivit, quòd elevâssem 15
vocem meam & clamarem, tum reliquit vestem suam apud me, &
egressus est forás. Et reposuit vestem penes se, usque dum veniret 16
dominus ejus domum suam. Et alloquuta est eum secundùm hæc 17
verba, dicendo; Ingressus est ad me servus Hebræus, quem adduxisti
nobis, ut illuderet mihi. Et fa- 19
ctum est quando audivit Dominus ejus verba uxoris suæ, quæ loquebatur cum eo, dicendo; Secundùm verba ista fecit mihi servus tuus: commotus est furor ejus. Et accepit con- 20
silium dominus Josephi à sacerdotibus, qui explorârunt quòd esset albumen, neque interfecit ipsum,
sed tradidit eum in carcerem, ubi vincti regis tenebantur: fuitque ibi
in domo carceris. Et fuit sermo Domini auxilio Josepho, & extendit 21
ad eum misericordiam, deditque dilectionem ejus in oculis principis
carceris. Et præfecit princeps carceris in manum Joseph omnes vinctos, 22
qui in carcere erant: & omnia quæ ibi fiebant, ipse jubebat fieri. Non 23
erat necessarium principi carceris servare Josephum juxta morem omnium vinctorum, quoniam non videbat ullam iniquitatem in manu ejus, eò quòd sermo Domini esset illi auxilio: & quicquid agebat Dominus prosperum faciebat.

Hieros. 18. *Et accidit quando intonui voce meâ.*

Hieros. 20. *In domo carceris.*

מ — CAP. XL.

ויהי והוה בתר פתגמייא האלין ואתחוא למימר סרחו רב מזוגייא דמלכא 1
דמצרים ורב נחתומייא ואתיעטו למרמי סמא דמותא במיכליה ובמשקייה
למקטל לריבונהום למלכא דמצרים : ויקצף ובנס פרעה כדי שמע על 2
תרין רברבנוי על רב שקי ועל רב נחתומי : ויתן ויהב יתהום במטרא בי 3
רב ספוקלטוריא לבית אסירי אתרא דיוסף אסיר תמן : ויפקוד ומני רב 4
ספוקלטוריא ית יוסף עמהון ושמש יתהום והוו יומין בבית מטרא :

FActum autem est post hæc nuntiatum est, dicendo; Peccaverunt prin- 1
ceps pincernarum regis Ægypti, & princeps pistorum, & consilium inie-
runt ut injicerent venenum mortale in cibum & potum ejus, ut occiderent
dominum suum regem Ægypti. Et iratus est Pharao, quando intellexit, 2
contra duos præfectos suos: contra principem pincernarum, & con-
tra principem pistorum. Et posuit eos in custodiam, in domum sci- 3
licet principis interfectorum, in carcerem *illum*, locum in quo Joseph
vinctus erat. Et præfecit princeps interfectorum Josephum illis, & 4
ministrabat illis: & fuerunt per dies in custodia.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

13 * بود چون دیدن آن که بگذاشت جامهي او در دست آن و گریخت بآن بیرون * بخواند 14
بمردمان خانهي آن گفت بایشان گفتن ببینید بیاورد بایما مرد عبري بخنده کردن در ایما
بیامد بمن بخسپیدن اواز من وبخواندم در آواز بزرك * بود چون شنیدن او که بلند کردم 15
آواز من بخواندم در آواز بگذاشت جامهي او بپهلوي من و گریخت و بیرون آمد بآن بیرون *
16 * رها کرد جامهي او بپهلوي آن تا آمدن خداوند او بخانهي او * سخن گفت باو چون سخنهاي 17
آن اینان گفتن بیامد بمن آن بندهي آن عبري آنچه بیاوردي بایما بخنده کردن در من *
18 * بود چون بلند کردن من آواز من بخواندم بگذاشت جامهي [او] بپهلوي من و گریخت
بآن بیرون * بود چون شنیدن خداوند او مر سخنهاي زني او آنچه سخن گفت باو گفتن 19
چون سخنهاي آن اینان بکرد بمن بندهي تو گرم شد خشم او * بستاند خداوند یوسف 20
اویرا بداد اویرا بخانهی آن زندان جايي آنچه بندیان آن پادشاه بند کردگان بود آنجا در
خانهي آن زندان * بود خدا اواز یوسف ومیل کرد [باو] فضل و بداد خوبي او در چشمهاي 21
امیر آن خانهي آن زندان * بداد امیر خانهي آن زندان در دست یوسف مر همه آن 22
بندیان آنچه در خانهي آن زندان و مر همه آنچه کنان آنجا او بود کنا * نیست امیر 23
خانهي آن زندان بینا مر همه چیز در دست او در آنچه خدا اواز او و آنچه او کنا خدا
پیروز آورا *

*Fuit, cùm vidisset illa quòd reli- 13
quisset vestimentum suum in manu
ejus, & aufugisset forás. Vocavit 14
homines domûs suæ, & locutus est ad
eos, dicendo; Videte, adduxit nobis
virum Ebræum ad irridendum nos:
venit ad me ad concumbendum me-
cum, & vocavi in voce magna:
Fuitque cùm audisset quòd ele- 15
vâssem vocem meam, & evocâssem
voce, reliquit vestimentum suum
apud me, & fugit, & egressus est
forás. Seposuit itaque vestimen- 16
tum ejus apud seipsam in adven-
tum domini sui ad domum suam.
Tunc sermonem habuit cum eo 17
secundùm verba hæc, dicendo; Ve-
nit ad me servus Ebræus, quem at-
tulisti nobis, ad irridendum me:
Fuitque, cùm extulissem vocem 18
meam, & evocâssem, reliquit ve-
stimentum suum apud me, & effugit
forás. Fuit, cùm audîsset domi- 19
nus ejus verba uxoris suæ, quæ
loquuta fuerat cum eo, dicendo;
Secundùm verba hæc fecit mihi
servus tuus, excandefacta est ira
ejus. Capiens igitur herus Joseph 20
ipsum, dedit eum in domum car-
ceris, locum quo vincti regis
vinciebantur: fuitque ibi in do-
mo carceris. Fuit autem Deus 21
cum Joseph, & inclinavit ad eum
misericordiam: deditque pulchri-
tudinem ejus in oculis principis
domûs carceris. Et dedit prin- 22
ceps domûs carceris in manum Jo-
seph omnes vinctos qui in domo
carceris, & omne quod faciebant
illìc, ipse faciebat. Neque prin- 23
ceps domûs carceris videbat omnem
rem quæ erat in manu ejus: eò
quòd Deus erat cum eo, & quod
ipse faciebat, Deus fœliciter pro-
vehebat.*

* فصل چهلم * — *CAP. XL.*

1 * بود پس آن سخنهاي آن این خطا کردند شرابداري پادشاهي مصر و آن نانوا بخداوند
ایشان بپادشاهي مصر * قهر کرد فرعه ابر دو خادمان او ابر امیر آن شرابداران وابر امیر 2
آن نانوا * بداد ایشانرا در نگاه داشت خانهي امیر آن قطالان بخانهي آن زندان جايي 3
آنچه یوسف بند کرده آنجا * بگماشت امیر آن قطالان مر یوسف اواز ایشان خدمت کرد 4
ایشانرا بودند روزگاران در نگه داشت *

*Fuit, post verba hæc peccatum 1
commiserunt pocillator regis Ægy-
pti & panifex, in dominum suum
regem Ægypti. Iratus est itaque 2
Pharoh in duos ministros suos, in
principem pocillatorum, & in prin-
cipem panificum. Deditque eos in 3
custodiam in domũ principis cæso-
rum, in domum carceris, locum sc.
quo Joseph vinctus erat. Et præ- 4
posuit princeps cæsorum Joseph
eis, & ministrabat eis: fuerunt-
que dies in custodia.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. Jonathan B. Uziel. Hierosolymitanum.

5 ויחלמו וחלמו חילמא תריהון גבר חילמיה בליליא חד גבר חלמיה ופושרן
חילמא דחבריה מזוגא ונחתומא די למלכא דמצרים דאסירין בבית אסירי : ויבא
6 ואתא לוותהון יוסף בצפרא וחמא יתהום והא אינון בניסין : וישאל ושאל ית
7 רברבי פרעה דעמיה במטרת ביתא דרבוניה למימר מדין סבר אפיכון ביש יומא דין
8 מכל יומיא דהויתון הכא : ויאמרו ואמרו ליה חילמא חלימנא ופשר לית ליה
ואמר להון יוסף הלא מן קדם יי פושרן חלמייא אשתעו כדון לי : ויספר
9 ואשתעי רב מזוגיא ית חלמיה ליוסף ואמר ליה חמי הוית בחלמי והא גופנא
10 קדמי : ובגפן ובגופנא תלתי מצוגיא והיא כדי אפרחת אפיקת לבלובהא
11 ומן יד בשלו סגולייהא הוו ענבין : וכוס חמי הוית עד דיהבין כסא דפרעה
בידי ונסיבית ית עגבייא ועצרית יתהון לכסא דפרעה ויהבית ית כסא על ידא
12 דפרעה : ויאמר ואמר ליה יוסף דין
סוף פושרנא דחלמא תלתי מצוגיא
תלתי אבהת עלמא אינון אברהם יצחק
ויעקב דמן בני בניהון עתידין
למישתעבדא למצרים בטינא ובליבנא
ובכל פולחנהא באנפי ברא ומן בתר
כדון מתפרקין על יד תלת רעיין ודי
אמרת נסיבית ית עינבייא ועצרית
יתהום לכסא דפרעה ויהבית ית כסא
לידא דפרעה היא פיילא דרוגזא דעתיד
פרעה שתי בעקבא ואת רב מוזגייא
תקבל אגר טב על חלמך טב דחלמתא
ופושרניה דין הוא לך תלתי מצוגייא
תלתא יומין הינון לפורקנך : בעוד
13 בסוף תלתי יומין יעול קדם פרעה
דוכרנך ויריםׄ ית רישך ביקר ויתיבנך
על שמושך ותיתן כסא דפרעה בידיה
כהלכתא קדמאה דהוית מזוגיה : כי
14 אם שבק יוסף ית רוחצניה דלעיל ונקט רוחצניה דבר נש ואמר לרב מזוגיא
אלהן תדכרינני עמך כד ייטב לך ותעבד כדון עמי טיבו ותדכר עלי קדם פרעה
15 ותהנפקינני מן בית אסירי הדין : כי ארום מגנב איתגניבית מן ארעא דעיבראי
16 ואוף הכא לא עבדית מדעם ביש ארום שויאו יתי בבית אסירי : וירא וחמא
רב נחתומי ארום יאות פשר דהוא
חמא פושרן חילמא דחבריה ושרי
למללא בלשון רוגזא ואמר ליוסף אוף
אנא הוית חמי בחלמי והא תלתא סלין דפיתא נקיא על רישי :

ירושלמי 12 ואמר ליה יוסף דין הוא
פתרוניה דחלמא תלתא שרביטיא
אנון תלתא אבהתי עלמא אברהם
יצחק ויעקב דמן בני בניהון עתידין
למשתעבדא בארעא דמצרים ועתידין
למתפרקא על ידי תלתא פרנסין
מהימנין ואנון מתילין בסגוליא ודי
אמרת נסיבית ית ענביא ועצרית
יתהון בכסא דפרעה ויהבית ית כסא
לגו כף ידוי דפרעה הוא כסא דפורענותא
דפרעה עתיד למשתי בעקבא : ואת
רב מזוגיא לא מובדין אגרך די חלמת
חלמא טבא הדין ברם פתרוניה דחלמא
לא הוה יוסף אמר ליה ומן בתר דין
פתר ליה יוסף היך מה דהוה שפר
באפוי ואמר ליה יוסף תלתא שרביטיא
תלתא יומין אנון :

ירושלמי 16 והא תלתא סלין דרפתא
קקבטון על רישי :

Et somniârunt somnium ambo ipsi, vir somnium suum eadem nocte, vir somnium suum & interpretationem somnii socii sui, pincerna & pistor regis Ægypti, qui vincti erant in carcere. Et venit ad eos Joseph in aurora, & vidit eos, & ecce ipsi erant tristes. Et interrogavit principes Pharaonis, qui cum eo erant in custodia domus domini sui, dicendo; Cur sic aspectus facierum vestrarum malus est hodie, præ omnibus diebus quibus hic fuistis? Et dixerunt illi; Somnium somniavimus, & interpres non est illi: & dixit illis Joseph; Annon à Deo interpretatio somniorum *est*? narrate nunc mihi. Et narravit princeps pincernarum somnium suum Josepho, & dixit illi; Videbam in somnio meo, & ecce vitis coram me. Et in vite illa tres palmites: & ipsa quando floruit produxit gemmas suas, & statim maturuerunt botri ejus, & facti sunt uvæ. Videbam donec dederunt calicem Pharaonis in manu mea: & accepi uvas, & expressi eas in calicem Pharaonis, dedique calicem in manum Pharaonis. Et dixit illi Joseph; Hic 12
est finis interpretationis somnii: tres palmites tres patres mundi sunt, Abraham, Isaac, & Jacob, ex quorum nepotibus exituri sunt qui in servitutem redigantur in Ægypto in luto, latere, & omni opere in superficie agri, & postea redimentur operâ trium pastorum. Quod autem dixisti; Accipiebam uvas, & exprimebam eas in calicem Pharaonis, & dabam calicem in manu Pharaonis: est phiala furoris quam biturus est Pharao tandem. Tu autem princeps pincernarum recipies mercedem bonam, pro insomnio tuo bono quod somniâsti; & interpretatio ejus hæc est tibi; Tres palmites tres dies sunt, usque ad liberationem tuam. In fine trium die- 13
rum veniet coram Pharao memoria tui, & elevabit caput tuum cum gloria, & redire faciet te ad ministerium tuum: & dabis calicem Pharaonis in manu ejus, juxta consuetudinem priorem qua eras illi propinans. Reliquit Joseph fiduciam suam superiorem, & retinuit fiduciam hominum, & dixit principi pocillatorum; Verùm memoria mei sit tecum quando bene erit tibi, & facias jam mecum beneficentiam, & memor sis mei coram Pharaone, & exire facias me ex carcere hoc. Nam furto sublatus sum è terra Hebræorum: & etiam hic non feci quicquam mali, ut me ponerent in carcerem. Et vidit princeps pistorum quòd recte interpretatus esset, eò quòd vidisset interpretationem socii sui: & incepit loqui iracundè, & dixit Josepho; Etiam ego videbam in somnio meo, & ecce tria canistra tortarum purissimarum super caput meum.

Hier. 12. *Et dixit illi Joseph; Hæc est interpretatio ejus insomnii: tria flagella sunt tres patres seculi, Abraham, Isaac, & Jacob, quorum nepotes redigendi sunt in servitutem in terra Ægypti, ex qua tandem redimendi sunt per tres gubernatores fideles, qui assimulantur botris: quod autem dixisti; Accepi uvas, & expressi eas in calice Pharaonis, & dedi calicem in medium volæ manus Pharaonis, est calix ultionis quem Pharao bibiturus est tandem. Quoad te autem princeps pincernarum non perdent mercedem tuam, quod somniâsti somnium hoc bonum: verùm interpretationem illius somnii non dicebat Joseph illi; sed postea interpretatus est illi Joseph, quemadmodum placebat ipsi, & dixit ei Joseph; Tria flagella tres dies sunt.*

Hierosol. 16. *Ecce tria canistra panis calidi super caput meum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

5 * خواب دیدند خواب دوی شان مرد خوابی او در شبی یگه مرد چون تعبیری خوابی او آن
6 شرابدار و آن نانوا آنکه بپادشاهی مصر آنکه بند کردگان در خانهی آن زندان * بیامد
7 بایشان یوسف در بامداد بدید ایشانرا و اینك ایشان قهرناکان * بپرسید مر خادمانی فرعه
آنکه اواز او در نگاه داشت خانهی خداوندی او بگفتن چه معنیرا روی شما بدان این روز *
8 * گفتند باو خواب دیدیم و تعبیر کنا نیست اویرا گفت بایشان یوسف ها نه بخدا تعبیرها حکایت
9 کنید اکنون بمن * حکایت کرد امیر آن شرابدار مر خوابی او بیوسف گفت باو در خوابی من و اینك
10 تاکی بپیش من * و درتاك سه شاخها و آن چون شکوفا برآمد گلی آن بپختند خوشها آن
11 انگورها * و جام فرعه در دست من بستاندم مر آن انگورها بعصاردم ایشانرا بجامی فرعه بدادم
12 13 مر آن جام ابر کف فرعه * گفت باو یوسف این تعبیری او سه آن شاخها سه روزها ایشان * در
نیز سه روزها یاد کند فرعه مر سری تو و باز گرداند ترا ابر اصلی تو و بدهی جامی
14 فرعه در دستی او چون حکمی آن اوّل آنکه بودی شرابداری او * که اگر یاد کنی مرا اواز تو
چون آنکه نیکویی رسد بتو و کنی اواز من فضل و یاد دهی مرا بفرعه و بیرون آوری مرا
15 از آن خانهی آن این * که دزدیده دزدیده شدم از زمین آن عبریان و نیز اینجا نه کردم
16 چیزی که بنهادند مرا در زندان * بدید امیر آن نانوا که نیکو تعبیر کرد گفت بیوسف نیز
من در خوابی من و اینك سه سلّها سوراخدار ابر سری من

Et somniaverunt somnium ambo illi, quisque somnium suum in nocte una, quisque secundùm interpretationem somnii sui, pocillator scilicet & panifex qui erant regi Ægypti, qui vincti erant in domo carceris. Veniens itaque ad eos Joseph mane, vidit eos, & ecce illi erant turbati. Interrogavitque principes Pharaonis qui secum erant in custodia domus domini sui, dicendo; Quorsum vultus vestri pejores sunt hodie? Dixerunt ei; Somnium vidimus, & interpres non est ei: dixit eis Joseph, Nonne Deo interpretationes? narrate jam mihi. Narravit itaque princeps pocillatorum somnium suum ipsi Joseph, dixitq; ei; Eram in somnio meo, & en vitis coram me. Et in vite tres rami, eâque tanquam germinescente, ascendit flos ejus, & maturuerunt botri ejus uvas. Calice autem Pharoh in manu mea, accepi uvas & expressi eas in calicem Pharoh, deditque calicem in manum Pharoh. Dixit ei Joseph, Hæc est interpretatio ejus; Tres rami, tres dies sunt. Intra quoque tres dies reminiscetur Pharoh capitis tui, & restituet te ad primatum tuum, dabisque calicem Pharoh in manum ejus, secundùm jus pristinum quo eras pocillator ejus. Quòd si recordaberis meî tecum quando bene contigerit tibi, faciesque mecum beneficentiam, & memoriæ dabis me Pharoni, ac educes me è domo hac. Quia furando furtim ablatus sum è terra Ebræorum, & etiam hîc non feci quicquam propter quod posuerunt me in carcere. Videns princeps panificum quòd bene interpretatus esset, dixit ad Joseph; Ego etiam eram in somnio meo, & en tria canistra foraminosa super caput meum.

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. — *Hierosolymitanum.*

17 ובסל ובסלא עלאה מכל הפנוקי מיכל פרעה עובד נחתום ועופא אכיל
יתהום מן סלא מעילוי רישי: ויען ואתיב יוסף ואמר דין הוא פושרניה תלתי 18
סליא תלתי שעבודיא הינון דעתידין
בית ישראל למשתעבדא ואנת רב
נחתומיה תקבל אגר ביש על חלמך
ביש דחלמתא ופשר ליה יוסף ית מה
דשפר בעינוי ואמר ליה דין לך פושרניה
תלתא סליא תלת יומין הינון לקטלך:
19 בעוד בסוף תלתא יומין יעדי פרעה
בסייפא ית רישך מעילוי גופך ויצלוב
יתך על קיסא וייכול עופא ית בישרך
20 מינך: ויהי והוה ביום תליתאי יום
גנוסא דפרעה ועבד שירו לכל עבדוי
ורומם ית ריש רב מזוגיא וית ריש רב
21 נחתומיא בגו עבדוי: ויתב ואתיב ית
רב מזוגיא על מזגיה דאשתכח דלא
הוה בעיטא ההיא ויהב כסא על ידא
דפרעה: ואת שר וית רב נחתומי צלב דיעט למקטליה היכמא דפשר להום:
יוסף: ולא ובגין דשבק יוסף חסדא 23
דלעיל ואתרחיץ ברב מזוגיא בבשר
עביד בגין כן לא אידכר רב מזוגייא
ית יוסף ואנשייה עד זמן די מטא
קיצא מן קדם יי למתפרקא:

ירושלמי 18 ואמר ליה תלת סליא
אנון תלתא שעבודיא תקיפיא דעתידין
מערעא לבית ישראל בארעא דמצרים
בטינייא ובלבניא ובכל פולחנא דאפי
ברא עתיד פרעה מלכא דמצרים למהוי
גזר גזירין בישין על ישראל ורמי בניהון
בנהרא ברם פרעה יוביד וחילותיה
ישתיצון ובני ישראל יפקון פריקין בריש
גלי: ואת רב נחתומא תקביל פורענות
די חלימת חלמא בישא הדין ופתרוניה
דחלמא לא הוה יוסף ידיע ליה ומן
בתר כן פתר ליה יוסף היך מה שפר
באפוי ואמר ליה יוסף דין הוא פתרוניה
דחלמא תלת סליא תלתא יומין אנון:

ירושלמי 23 שבק יוסף חסדא
דלעיל וחסדא דלרע וחסדא דהוי
יתיה מביתיה דאבוי ואתרחץ ברב
מזוגיא בבשר עביד ובשר טעם כסא
דמותא ולא אדכר כתבא דכתיב
ומפרש ליט יהוי גברא די יתרחיץ בבשרא וישוי בשרא רחצוניה: ובריך
יהוי גברא די יתרחיץ בשם מימריה דיי ויהי מימריה דיי רוחצניה: מן
בגין כן לא אדכר רב מזוגיא ית יוסף ואנשי יתיה עד זמן דמטא קציה
למתפרקא:

Et in canistro superiori ex omnibus deliciosis cibis Pharaonis, qui fi- 17
unt arte pistoria : & volucris comedebat eos ex canistro quod
erat supra caput meum. Et respondit Joseph , & dixit ; Hæc est 18
interpretatio ejus : Tria canistra
tres sunt servitutes, quibus subditi erunt domus Israel ; tu autem princeps pistorum recipies mercedem malam , de somnio tuo malo quod somniâsti : & interpretatus est illi Joseph quod ipsi placebat, & dixit illi ; Hæc tibi interpretatio ejus : Tria canistra tres sunt dies ad necem tuam. In fine tri- 19
um dierum removebit Pharao gladio caput tuum à corpore tuo, & suspendet te super lignum , & comedet volucris carnem tuam à
te. Factum est itaque die tertio , 20
qui dies erat nativitatis Pharaonis, ut faceret convivium omnibus servis suis , & extolleret caput principis pincernarum , & caput principis pistorum , in medio servorum suorum. Et restituit prin- 21
cipem pincernarum officio pincernæ , quia invenit eum non fuisse in eo consilio : & dedit calicem in manum Pharaonis. Sed principem 22
pistorum suspendit , eò quòd consilium iniisset ut occideret eum :
quemadmodum exposuit illis Joseph. Et quia reliquit Joseph mise- 23
ricordiam superiorem , & confisus est principi pocillatorum, carnem coluit : ideo non recordatus est princeps pocillatorum Josephi, sed oblitus est ejus , usque ad tempus quo venit finis à facie Domini ut liberaretur.

Hierof. 18 *Et dixit illi ; Tria canistra sunt tres servitutes graves, quæ accident domui Israel in terra Ægypti, in luto & lateribus & omni servitio agri : decreturus est Pharao rex Ægypti decreta mala contra Israelem , & projiciet filios eorum in fluvium , verùm Pharao peribit. & exercitus ejus perdetur & Israelitæ exibunt liberati capite aperto ; sed tu princeps pistorum recipies ultionem quòd somniasti somnium malum hoc : sed interpretationem insomnii Joseph non notum faciebat illi . & postea exposuit illi Joseph ut illi placebat , & dixit illi Joseph ; Hæc est interpretatio ejus insomnii , tria canistra tres sunt dies.*

Hierof. 23. *Reliquit Joseph misericordiam supernam, & misericordiam inferiorem , & misericordiam quæ comitata erat eum è domo patris sui , & fiduciam habuit in principe pocillatorum : carnem coluit, carnem gustavit,* nempe *calicem mortis , neque recordatus est scripturæ in qua scriptum est expressè ; Maledictus vir qui confidit in carne , & ponit carnem confidentiam suam. Benedictus autem vir qui confidit in nomine sermonis Domini , & est sermo Domini spes ejus. Propterea non recordatus est princeps pocillatorum Josephi . sed oblivioni tradidit eum , usque ad tempus quo advenit finis ejus ut liberaretur.*

מא

CAP. XLI.

SECT. X.

פ פ פ

1 ויהי מקץ והוה מסוף תרתין שנין עאל דוכרניה דיוסף קדם מימרא דיי
ופרעה הוה חלים והא קאי על נהרא: והנה והא מן נהרא סלקן שבע 2
תורתי שפירן למיחמי ופטימן בשרא
ורעיין בגו גומיא: והנה והא שבע 3
תורתי חורנין סלקן מן נהרא בישן למיחמי וחסכן בבשרהון וקמן לקובליהום
דתורתי על כיף נהרא: ותאכלנה ואכלא תורתי דבישן למיחמי וחסירן 4
בבישריהון ית שבע תורתי דשפירן למחמי ופטימתא ואיתער פרעה מדמכיה:

ירושלמי 2 והואה רעין בגו גומיא:

Et fuit à fine duorum annorum venit memoria Josephi coram ser- 1
mone Domini : & Pharao somniabat , & ecce stabat ad flumen.
Et ecce ex flumine ascendebant 2
septem vaccæ , pulchræ visu & pingues carne , pascentes in medio pratorum. Et ecce septem 3
vaccæ aliæ ascendentes ex flumine , deformes aspectu & macilentæ in carne sua : & stabant è regione vaccarum, ad littus fluminis. Et de- 4
vorârunt vaccæ deformes aspectu, & macilentæ carne sua , septem vaccas pulchras visu & pingues : & expergefactus est Pharao è somno suo.

Hierof. 2. *Et erant pascentes in medio carectorum.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

17 * ودر سلّهي آن بالايين از همه خوردني فرعه عملي نانوا وآن مرغ خورا ايشانرا از آن
18 سلّه از بالايي سري من * جواب داد يوسف وگفت اين تعبيري او سه آن سلّها سه روزها
19 ايشان * در نيز سه روزها بردارد فرعه مر سري تو از بالايي تو بر آويزد ترا ابر دار وخورد
20 آن مرغ مر گوشت تو از بالايي تو * بود در روز آن سيمي روزي زاده شدن مر فرعه بكرد
دعوت بهمه بندگان او ياد كرد مر سري امير آن شرابدار ومر سري امير آن نانوا
21 در مياني بندگاني او * باز گرداند مر امير آن شرابدار ابر شرابداري او بداد آن جام ابر
22 كف فرعه * ومر امير آن نانوا بر آويخت چون آنچه تعبير كرد بايشان يوسف * ونه ياد كرد 23
امير آن شرابدار مر يوسف فراموش كرد اويرا *

* فصل چهل يكم *

1 * بود از فرجام دو سالها وفرعه خواب بينا واينك
2 استيده ابر آن رود * واينك ازان رود بر آيان هفت ماده گاوها نيكو [ديدار] وفربهان
3 گوشت بچريدند در علفزار * واينك هفت ماده گاوها ديگران برآيان پسي ايشان از
آن رود بدان ديدار وتنكاني گوشت بيايستادند پهلوي آن [ماده] گاوها ابر لبي
4 آن رود * بخوردند آن ماده گاوها بدان آن ديدار وتنكان آن گوشت مر هفت آن ماده گاوهاي
نيكوي آن ديدار وآن فربهان بيدار شد فرعه *

Porrò in canistro superiori erant ex 17
omnibus cibis Pharoh opere panificis, & volatile comedebat eos è canistro de super caput meum. Re- 18
sponsum dedit Joseph, & dixit, Hæc est interpretatio ejus; Tria canistra, tres dies sunt : Intra adhuc tres 19
dies tollet Pharoh caput tuum de super te, & suspendet te super patibulum, comedetque volatile carnem tuam de super te. Fuit itaque 20
in die tertio , die natali Pharoh, fecit convivium omnibus servis suis, & recordatus est caput principis pocillatorum, & principis panificum in medio servorum suorum.
Et restituit principem pocillatorum 21
ad propinationem suam, deditque calicem in manum Pharoh : At 22
principem panificum suspendit , quemadmodum interpretatus fuerat eis Joseph. Et non recordatus est 23
princeps pocillatorum ipsius Joseph, sed oblitus est ejus.

CAP. XLI.

Fuit post finem duorum annorum, 1
& somnium vidit Pharoh, & ecce stabat juxta flumen. Et en è flu- 2
mine ascendentes septem vaccæ bonæ aspectu ac pingues carne, & pascebant in gramineto. Et ecce septem 3
vaccæ aliæ ascendentes post eas è flumine, malæ aspectu & tenues carne, quæ stabant juxta illas vaccas super labrum fluminis. Et 4
devorârunt vaccæ malæ aspectu & tenues carne, septem vaccas bonas aspectu & pingues ; & expergefactus est Pharoh.

תרגום יונתן בן עוזיאל

ויישן ודמיך וחמא חלמא תנינות והא שבעה תובלי סלקן בקניא חד פטימן 5
וטבן : והנה והא שבעא תובלי לקין ושקיפן קידום צמחן בתריהן : ותבלענה 6
ובלען תובליא לקייתא ית שבע תובליא פטימתא ומליתא ואיתער פרעה והא 7
הוה חילמא : ויהי והוה בצפרא ומטרפא רוחיה ושדר וקרא ית כל חרשי 8
מצראי וית כל חכימהא ואישתעי פרעה להום ית חלמיא ולא הוה אפשר
לגבר די יפשר יתיה ארום מן קדם יי איסתקף מן בגלל די מטא זמניה דיוסף
למיפק מן בית אסירי : וידבר ומליל רב מזוניא קדם פרעה למימר ית סורחניי 9
אנא מדכר יומא דין : פרעה מן קדם יי אסתקף דפרעה רגיז על עבדוי ויהב יתי 10
במטרא בי רב ספוקלטוריא יתי וית רב נחתומיא : ונחלמה וחלמנא חילמא 11
בליליא חד אנא והוא גבר חילמיה ופושרן חלמא דחבריה חלמנא : ושם ותמן 12
עמנא טליא עיבראי עבדא לרב ספוקלטוריא ואשתעינא ליה ופשר לנא ית
חילמנא גבר הי כפושרן חילמיה פשר : ויהי והוה היכמא דפשר לנא כדין הוה 13
יתי אותיב במיליה על סדר שימושי ויתיה צלב : וישלח ושדר פרעה וקרא 14
ית יוסף ודילוגיה מן בית אסירי וספר ושני כסותיה ועל לות פרעה : ויאמר ואמר 15
פרעה ליוסף חלמא חלימית ומפשר לית יתיה ואנא שמעית עלך למימר אין אנת
שמע חילמא אנת פשר ליה : ויען ואתיב יוסף ית פרעה למימר בר מיני לא 16
אית גבר דפשר חלמין ברם מן קדם יי יתותב שלמא דפרעה : וידבר ומליל 17
פרעה עם יוסף למימר חמי הוית בחלמי הא אנא קאי על כיף נהרא : והנה
והא מן נהרא סלקן שבע תורתי פטימן בשר ושפירן למחמי ורעיין בגו גומייא : 18
והנה והא שבע תורתי חורנין סלקן בתריהן חשיכן ובישן למחמי לחדא 19
וחסיין בבישריהון לא חמית דכוותהון בכל ארעא דמצרים לבישו : ותאכלנה
ואכילן תורתי חשיכתא ובישתא ית שבע תורתי קמייתא ופטימתא : ותבאנה 20
ועלא למעהן ולא אשתמודע ארום עלן למעהן ומחמהן ביש היא כדבקדמיתא 21
ואיתערית : ואראי וחמית בחלמי והא שבע תובלין סלקן בקניא חד 22
מליין וטבן :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Et dormivit & vidit somnium secundum : & ecce septem spicæ ascen- 5
debant in culmo uno, pingues & bonæ. Et ecce septem spicæ læsæ, 6
& percussæ vento orientali, germinabant post eas. Et devorârunt spicæ 7
læsæ septem spicas pingues & plenas : & excitatus est Pharao & ecce
erat somnium. Et facto mane conturbatus est spiritus ejus, & misit & 8
vocavit omnes magos Ægypti, & omnes sapientes ejus : & narravit
Pharao illis somnium, sed nullus poterat interpretari ipsum, quoniam à
facie Domini factum erat occasione, propterea quod pervenisset tempus
ipsius Joseph exeundi ex carcere. Et loquutus est princeps pincernarum 9
coram Pharaone, dicendo ; Iniquitatis meæ ego recordor hodie. A facie 10
Domini occasione factum est ut Pharao irasceretur contra servos suos, &
traderet me in custodiam domus principis interfectorum, me *inquam*, &
principem pistorum. Et somniavimus somnium nocte unâ, ego & ipse : 11
unusquisque somnium suum, & interpretationem somnii socii sui somnia- 12
vimus. Et ibi nobiscum puer *erat* Hebræus, servus principis interfe-
ctorum, & narrabamus illi : & interpretatus est nobis insomnium no-
strum, unicuique secundùm interpretationem somnii sui interpretatus est. 13
Accidit autem sicut interpretatus erat nobis, sic accidit : me restituit se-
cundùm sermonem ejus ad ordinem ministerii mei, & illum suspendit. 14
Et misit Pharao, & vocavit Josephum, & salire fecit eum ex carcere : &
totondit *se*, & mutavit vestimentum suum, & ingressus est ad Pharao- 15
nem. Et dixit Pharao Josepho ; Somnium somniavi, & qui illud inter-
pretetur nullus est : & ego audivi de te, dicendo ; Si tu audieris somnium
tu interpreteris illud : Et respondit Joseph Pharaoni dicendo ; Præter 16
me non est vir qui interpretetur somnia, verùm à facie Domini respon-
debitur pax Pharaoni. Et locutus est Pharao cum Josepho, dicendo ; 17
Videbam in somnio meo, ecce ego stabam ad littus fluvii. Et ecce ex 18
fluvio ascendebant septem vaccæ, pingues carne & pulchræ visu, pasce-
bantque in medio pratorum. Et ecce septem vaccæ aliæ ascendebant 19
post eas, tenues & deformes visu valde, & macilentæ carne : non vidi
illis similes in tota terra Ægypti in macie. Et comederunt vaccæ te- 20
nues & macilentæ septem vaccas priores pingues. Et ingressæ sunt 21
viscera earum, nec cognitum est quod venissent in viscera earum, imò
aspectus earum deformis erat ut antea : & excitatus sum. Et vidi in 22
somnio meo : & ecce septem spicæ ascendebant in culmo eodem ple-
næ & bonæ.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* خواب شد خواب ديد دويم بار واينك هفت خوشها برآيان در نايژهي يكّه فربهان 5
ونيكويان * واينك هفت خوشها تنكان وتفت زدگان بادي مشرقي رويده شوان پسي 6
ايشان * فرود بردند آن خوشهاي آن تنكان مر آن هفت آن خوشها آن فربهان وآن پران بيدار 7
شد فرعه واينك خواب * بود در بامداد آشفته شد روح او بفرستاد وبخواند مر همه معبّران 8
مصر ومر همه خردمندان آن حكايت كرد فرعه بايشان مر خواب او ونيست تعبير كنا
ايشانرا بفرعه * سخن گفت امير آن شرابدار مر فرعه بگفتن مر خطاهاي من من ياد 9
كنا اين روز * فرعه قهر كرد ابر بندگان او بداد مرا در نگاه داشت خانهي امير آن قطّالان 10
[من] ومر امير آن نانوا * خواب ديديم خواب در شبي يكّه من واو مرد چون تعبيري خواب 11
او خواب ديديم * وآنجا اواز ايما كودك عبري بنده بامير آن قطّالان حكايت كرديم باو 12
تعبير كرد بايما مر خوابهاء ايما مرد چون خواب او تعبير كرد * بود چون آنچه تعبير كرد بايما 13
همچنين بود مرا باز گردانيد ابر اصلي من واويرا بر آويخت * بفرستاد فرعه بخواند مر يوسف 14
بدوانيدند اويرا از اين زندان بتراشيد وبدل كرد جامهاي او بيامد بفرعه * گفت فرعه بيوسف 15
خواب خوابديدم وتعبير كنا نيست اويرا ومن شنيدم ابر تو بگفتن بشنوي خواب بتعبير
كردن اويرا * جواب داد يوسف مر فرعه بگفتن بجز من خدا جواب دهد مر سلامي فرعه سخن 16 17
گفت فرعه بيوسف در خواب من واينك من استيده ابر لبي آن رود * واينك از آن رود برآيان 18
هفت ماده گاوها فربهان گوشت ونيكو چهره بچريدند در علفزار * واينك هفت ماده گاواني 19
ديگران برآيان پسي ايشان ضعيفان وبدان چهره بغايت وتنكاني گوشت نه ديدم چون ايشان
در همه زميني مصر ببدي * بخوردند آن ماده گاواني آن تهيان وآن بدان مر هفت آن 20
ماده گاوهاي آن اوّلينان آن فربهان * بيامدند باندروني ايشان ونه دانسته شد كه بيامدند 21
باندروني ايشان وديدار ايشان بد چون آنچه در اوّل بيدار شدم * بديدم در خوابي من واينك 22
هفت خوشها برآيان در ني يكّه پران ونيكويان *

*At dormiens, somnium vidit secun- 5
dâ vice, et en septem spicæ ascenden-
tes in calamo uno, pingues & bonæ:
Ecce item septem spicæ tenues, & 6
uredine percussæ vento Orientali,
pullulantes post eas. Et deglutierunt 7
spicæ tenues, septem spicas pingues
ac plenas : & expergefacto Pharoh,
ecce somnium erat. Fuit manè, con- 8
turbato spiritu ejus, misit & voca-
vit omnes hariolos Ægypti, omnesq;
sapientes ejus: et narravit illis Pha-
roh somnium suum, nec erat qui in-
terpretaretur ea Pharoni. Allocutus 9
est* itaque *princeps pocillatorum
Pharonem, dicendo; Peccata mea ego
recordor hodiè: Pharoh iratus fue- 10
rat in servos suos, dederàtque me in
custodiam domûs cæsorum, me &
principem panariorum. Somniavi- 11
mus* autem *somnium nocte unâ, ego
& ipse, quisque juxta interpretatio-
nem somnii sui somniavimus. Et 12
illic* erat *nobiscum puer Ebræus, ser-
vus principi cæsorum: cui quum
narrâssemus, interpretatus est nobis
somnia nostra, unicuique secundùm
somnium suum interpretatus est.
Fuit*que *quemadmodum interpreta- 13
tus est nobis, sic fuit: me resti-
tuit ad primatum meum, ipsum
verò suspendit. Mittens* itaque *14
Pharoh vocavit Joseph, quem fe-
stinanter eduxerunt ex hoc carce-
re: rasitq; se, et mutavit vestes suas,
& venit ad Pharoh. Dixit Pha- 15
roh ad Joseph; Somnium somni-
avi, & interpres non est ei: ego
verò audivi de te dicendo, quod
audias somnium ad interpretandum
illud. Responsum dedit Joseph ipsi 16
Pharoh, dicendo; Præter me Deus
respondebit pacem Pharoh. Locutus 17
est* itaque *Pharoh ad Joseph; Somni-
ante me, en ego stabam super la-
brum fluminis, Et ecce è flumi- 18
ne ascendentes septem vaccæ pin-
gues carne, & bonæ formâ, & pa-
scebant in gramineto. Ecce etiam se- 19
ptē vaccæ aliæ ascendentes post eas
debiles, & malæ formâ valdè, ac
tenues carne: non vidi sicut eas in
totâ terrâ Ægypti præ pravitate.
Et comederunt vaccæ vacuæ ac 20
malæ septem vaccas priores pin-
gues, Et devenerunt in interiora 21
earum, neque cognitum est quòd
venissent in interiora earum: nam-
que aspectus earum erat malus
quemadmodum in principio: & ex-
pergefactus sum. Vidi etiam in 22
somnio meo, & en septem spicæ a-
scendentes in calamo uno, plenæ ac
bonæ.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. Jonathan B Uziel. *Hierosolymitanum.*

והנה : והא שבע תובלי נצן לקיין שקיפן קידום צמחן בתריהן : ותבלען ובלען
תובלייא לקייתא ית שבע תובלייא טבתא ואמרית לחרשיא ולית דמתני לי : ויאמר
ואמר יוסף לפרעה חילמא דפרעה חד הוא מה דיי עתיד למעבד תני לפרעה :
שבע שבע תורתן טבתן שבע שנייא אינין מבשרן ושבע שובלייא טבתא שבע
שנייא האלין אינין מבשרן חלמא חד הוא : ושבע ושבע תורתא כחישתא
ובישתא דסלקן בתריהן שבע שנייא חורנייתא אינין מבשרן ושבע תובלייא
לקייתא שקיפן קידום הם הכי מבשרן דיהויין שבע שני כפנא : הוא הוא
פתגמא דמלילית עם פרעה מה דיי עתיד למעבד אחמי ית פרעה : הנה
הא שבע שניא אתין שובעא רבא בכל ארעא דמצרים : וקמו ויקומון שבע שני
כפנא מן בתריהון ויתנשי כל שובעא דהוה בארעא דמצרים וישיצי כפנא ית
דיירי ארעא : ולא ולא יתידע שובעא דהוה בארעא מן כפנא ההוא דיהי מן
בתר כן ארום תקיף הוא לחדא : ועל ומן בגלל דאיתני חילמא לפרעה
תרתין זמנין ארום תקין פתגמא מן קדם יי ומוחי יי למעבדיה : ועתה וכדון
יחמי פרעה גבר סוכלתן וחכים וימניניה על ארעא דמצרים : יעשה יעביד פרעה
וימני אפוטרופין על ארעא ויפקון חד
מן חמשא מן כל עיבורא דארעא דמצרים
בשבע שני שובעא : ויקבצו ויכנשון 35
ית כל עיבור שניא טבתא דאתיין אלין
ויצברון עיבורא תחות יד אפיטרופין
דפרעה וישוון עבורא בקרוייא וינטרון : והיה ויהי עבורא גנין במערתא
בארעא למזן מניה בשבע שני כפנא דיתיהויין בארעא דמצרים ולא ישתצי עמא
דארעא בכפנא : וייטב ושפר פתגמא קדם פרעה וקדם כל עבדוי : ויאמר
ואמר פרעה לעבדוי הנשכח כדין גבר די רוח נבואה מן קדם יי ביה : ויאמר
ואמר פרעה ליוסף בתר דאודע יי יתך ית כל דא לית סוכלתן וחכים כוותך :
אתה אנת תהי אפיטרופוס על ביתי ועל גזירת מימר פומך יתזינון כל עמי
לחוד כורסי מלכותא אהא רב מנך : ויאמר ואמר פרעה ליוסף חמי דמנית
יתך סרכן על כל ארעא דמצרים :

ירושלמי 34 יעביד פרעה וימני יתיה
אפיטרופוס על ארעא חד מן חמשא
ויפליג בארעא דמצרים בשבעתי שני
שבענה :

Et ecce septem spicæ marcidæ, læsæ percussæque vento orientali, ex- 23
oriebantur post eas. Et absorpserunt spicæ percussæ septem spicas 24
bonas : & dixi magis, & nullus est qui indicet mihi. Et dixit Jo- 25
seph Pharaoni ; Somnium Pharaonis unum est : id quod Dominus fa-
cturus est, indicavit Pharaoni. Septem vaccæ bonæ septem annos an- 26
nuntiant, & septem spicæ bonæ septem annos istos annuntiant : so-
mnium unum est. Et septem vaccæ macilentæ & deformes, quæ ascen- 27
debant post eas septem alios annos annuntiant ; & septem spicæ per-
cussæ, adustæ vento orientali, ipsæ pariter annuntiant futuros septem
annos famis. Hoc est verbum quod loquutus sum cum Pharaone : 28
quod Dominus facturus est ostendit Pharaoni. Ecce septem anni ve- 29
niunt saturitatis magnæ per totam terram Ægypti. Et surgent septem 30
anni famis post eos, & oblivioni tradetur omnis saturitas quæ erat in
terra Ægypti : & perdet fames habitatores terræ. Neque cognosce- 31
tur saturitas quæ erat in terra, præ fame illa quæ postea futura est :
quoniam valde gravis erit. Et propterea quod repetitum est somnium 32
Pharaoni duabus vicibus, *innuit* quod parata est hæc res à Domino,
acceleratque Dominus ut perficiat eam. Jam verò provideat Pharao 33
virum providum & sapientem, quem præficiat super terram Ægy-
pti. Faciat Pharao, & constituat 34
præfectos super terram : & exi-
mant unum ex quinque de toto
frumento terræ Ægypti septem an-
nis saturitatis. Et congregent to- 35
tum frumentum annorum bonorum
illorum qui venturi sunt : & con-
gregent frumentum sub manu præfectorum Pharaonis, & ponant
frumentum in civitatibus & custodiant. Et erit frumentum recondi- 36
tum in spelunca in terra, ut cibus sumatur de eo septem annis famis,
qui erunt in terra Ægypti : ut non pereat populus terræ fame. Et 37
placuit sermo coram Pharaone, & coram omnibus servis ejus. Et 38
dixit Pharao servis suis ; An inveniemus virum huic similem, in quo
sit spiritus propheticus à facie Domini? Et dixit Pharao Josepho ; 39
Postquam notificavit tibi Dominus hoc totum ; non est providus aut
sapiens sicut tu. Tu eris præfectus super domum meam, & ad de- 40
cretum sermonis oris tui armabuntur universus populus meus : tan-
tùm solio regni ero major te. Et dixit Pharao Josepho ; Vide, con- 41
stitui te principem super totam terram Ægypti.

Hierosf. 34. *Faciat Pharao, & constituat eum præfectum super terram: & dividat unum ex quinque in terra Ægypti, in septem annis satietatis.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وايناك هفت خوشها خشكها تنكان تفت زدكان باد مشرقي رويده شوان پسي ايشان * فرو 23 24
بردند آن خوشهاي آن تنكان مر آن هفت آن خوشهاي آن نيكويان گفتم بآن معبران ونيست
آگاه كنا بمن * گفت يوسف بفرعه خوابي فرعه يكه او مر آنچه آن خدا كنا آگاه كرد بفرعه 25
هفت ماده گاوها آن نيكويان هفت سالها ايشان وهفت خوشها آن نيكويان هفت سالها ايشان خوابي 26
يكه او * وهفت آن [ماده] گاوهاء آن تنكان وآن بدان آن برآيان پسي ايشان هفت سالها ايشان 27
وهفت آن خوشهاء آن تنكان تفت زدكاني بادي مشرقي باشند هفت سالهاي قحط * او آن سخن آنچه 28
سخن گفتم بفرعه آنچه آن خدا كنا بنمود مر فرعه * اينك هفت سالها آيان سيري بزرك در 29
همه زمين مصر * برخيزند هفت سالهاي قحط پسي ايشان فراموش شود همه آن سيري در زمين 30
مصر وفنا كند آن قحط آن زمين * ونه دانسته شود آن سيري در زمين از پيش آن قحط آن 31
او پس همچنين كه گران او بغايت * وابر دو بارها كردن آن خواب بفرعه دو بارها كه 32
آراسته آن سخن از نزد آن خدا وشتاب كنا آن خدا بكردن اورا * واكنون ببيند فرعه 33
مرد بينا وخردمند وبنهد اورا ابر زمين مصر * بكند فرعه وبگمارد گماشتگان ابر آن 34
زمين وپنج يك كند مر زمين مصر در هفت سالهاء آن سيري * وجمع كنند مر همه 35
خورشي آن سالها آن نيكويان آن آيان آن اينان وخرمن كنند غله فرود دست فرعه خورش در
شهرها ونگاه دارند * باشد آن خورش بامانت بزمين بهفت سالهاي آن قحط آنچه باشند در زمين 36
مصر ونه نيست شود آن زمين در قحط * نيكو آمد آن سخن در چشماني فرعه ودر چشماني 37
بندگاني او * گفت فرعه ببندگاني او ها يافته آمد چون اين مرد آنچه الهام خدا درو * گفت 38 39
فرعه بيوسف پسي معلوم كردن خدا ترا مر همه اين نيست بينا وخردمند چون تو * تو 40
باشي ابر خانهي من وابر امر تو نفقه خورد همه قومي من خاصه آن تخت بزرك باشم از تو
* گفت فرعه بيوسف ببين بدادم ترا ابر همه زمين مصر * 41

Et ecce septem spicæ aridæ, tenues, 23
uredine percussæ vento Orientali,
pullulantes post eas. Et deglutierunt 24
spicæ tenues septem spicas bonas. Di-
xi hariolis, & nemo indicat mihi.
Dixit Joseph ad Pharob ; Somnium 25
Pharob unum est : quod Deus factu-
rus est, notum fecit Pharoni. Se- 26
ptem vaccæ bonæ, septem anni sunt:
& septem spicæ bonæ, septem anni
sunt : somnium unum est. Septem 27
quoque vaccæ tenues ac malæ ascen-
dentes post eas, septem anni sunt :
& septem spicæ tenues uredine per-
cussæ vento Orientali, erunt septem
anni famis. Illud est *verbum quod* 28
locutus sum ad Pharob : quod Deus
facturus est, *ostendit Pharoni. En* 29
septem anni venientes saturitatis
magnæ in tota terra Ægypti. Exo- 30
rientibus autem *septem annis famis*
post eos, oblivioni erit omnis sa-
turitas in terra Ægypti : & per-
det fames terram. Neque cogno- 31
scetur saturitas in terra, præ fame
illa posteà, quia gravis erit val-
dè. De iteratione autem somnii 32
Pharoni duabus vicibus, significat
quòd ordinatum sit verbum à Deo,
& festinat Deus ad præstandum il-
lud. Nunc igitur provideat Pharob 33
virum perspicacem ac prudentem,
& ponat eum super terram Ægypti.
Faciat Pharob, & præficiat præfe- 34
ctos super terram, & quintet ter-
ram Ægypti in septem annis satu-
ritatis. Et congregent omnem ci- 35
bum annorum bonorum venturorum
istorum : & recondant frumentum
sub manu Pharob, cibum in civita-
*tibus, & servent. Sit*que *ille cibus in* 36
deposito terræ pro septem annis
famis qui erunt in terra Ægypti, &
non annihilabitur terra fame. Pla- 37
*cuit*que *verbum in oculis Pharob,*
& in oculis servorum ejus. Di- 38
xit itaque *Pharob servis suis ;*
Num inventus extitit homo sicut
hic, cui inest inspiratio Dei? Dixit- 39
que *Pharob ad Joseph ; Postquàm*
Deus notum fecit tibi totum hoc,
non est perspicax ac prudens sicut
tu. Tu eris super domum meam, 40
& ad mandatum tuum sumptus
edet totus populus meus : tantùm
in *solio major ero quàm tu. Dixit* 41
quoque *Pharob ad Joseph ; Vide,*
dedi te super totam terram Ægy-
pti.

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. — *Hierosolymitanum.*

42 ויסר ואעדי פרעה ית עזקתיה מעל ידיה ויהב יתה על ידא דיוסף ואלביש יתיה
לבושין דבוץ ושוי מניכא דדהבא על
43 צוריה : וירכב וארכיב יתיה ברתיכא
תניתא דלפרעה והוו מקלסין לקדמוי
דין אבא למלכא רב בחכמתא ורכיך
בשניא ומני יתיה סרכן על כל ארעא דמצרים :
44 ויאמר ואמר פרעה ליוסף
אנא פרעה מלכא ואנת אלקפטא ובר מימרך לא ירים גבר ידיה למיסר זיני
45 וית ריגליה למרכוב על סוסיא בכל ארעא דמצרים : ויקרא וקרא פרעה
שמיה דיוסף גברא דטמירן מפרסם ויהב ליה ית אסנת דילדת דינה לשכם
ורביתה איתת פוטיפרע רבא דטנים לאינתו ונפק יוסף שליט על ארעא דמצרים :
46 ויוסף ויוסף בר תלתין שנין כד קם קדם פרעה מלכא דמצרים ונפק יוסף מלות
47 פרעה ועבר רב ושליט בכל ארעא דמצרים : ותעש ואצלחת ארעא דכל
תובלא עבד מלי תרין קומצין בשבע שני שובעא עד דימלון כל אוצריא :
48 ויקבוץ וכנש ית כל עבור שבע שני שובעא דהוו בארעא דמצרים ויהב עיבורא
50 בקרויא עבור חקלי קרתא דבחוזרנהא כנש בגווה : וליוסף וליוסף אתילידו
תרין בנין עד לא עלת שתא דכפנא דילידת ליה אסנת דריבת בבית
51 פוטיפרע רבא דטנים : ויקרא וקרא יוסף ית שום בוכרא מנשה ארום
52 אנשייני יי ית כל ליאותי וית כל בית אבא : וית וית שום תניין קרא
אפרים ארום אמר תקיף יתי יי בארע סיגופי והכדין עתיד למתקוף בית אבא
53 הכא בסיגופיהום : ותכלנה ושלימן שבע שני שובעא דהואה בארעא
54 דמצרים : ותחילנה ושריאן שבע שני כפנא למיתי היכמא דאמר יוסף והוה
55 כפנא בכל ארעתא ובכל ארעא דמצרים הוה לחמא : ותרעב וכפנת כל ארעא
דמצרים דלא הות מפקא בר זרעא וצוח עמא קדם פרעה בגין לחמא ואמר פרעה
56 לכל מצראי איזילו לות יוסף דיימר לכון תעבדון : והרעב וכפנא הות על כל
אנפי ארעא ופתח יוסף ית כל אוצרין דבהון עיבורא וזבין למצראי ותקף כפנא
57 בארעא דמצרים : וכל הארץ וכל דיירי ארעא עלו למצרים למיזבן עיבורא מן
יוסף ארום תקיף כפנא בכל ארעא :

ירושלמי 43 והוו מקלסין קדמוי ואמרין
יחי אבוי דמלכא דרב בחוכמא ורכיך
בשניא :

Et abstulit Pharao annulum suum de manu sua, & dedit ipsum in manu 42
Josephi : & induit eum vestibus byssinis, & posuit torquem aureum in
collo ejus. Et equitare fecit eum in 43
secundo curru Pharaonis, & laudabant coram eo, *dicentes* ; Hic est pater regis, magnus sapientiâ & tener annis : & constituit eum principem super universam terram Ægypti.
Et dixit Pharao Josepho ; Ego Pharao rex, & tu secundus à 44
rege: & absque verbo tuo non elevabit vir manum suam, ut cingat arma, &
pedem suum, ut conscendat equum, in tota terra Ægypti. Et vocavit 45
Pharao nomen Josephi, Virum secretorum manifestatorem : & dedit illi
Asnath, quam peperit Dina ipsi Sichem, & educaverat uxor Potiphera principis Taneos, in uxorem : & exiit Joseph princeps super terram Ægypti. Joseph autem triginta annorum erat, quando stetit coram 46
Pharaone rege Ægypti : exiit ergo Joseph à facie Pharaonis, & transivit præfectus & princeps per totam terram Ægypti. Et prosperè 47
protulit terra: nam unaquæque spica protulit duos plenos pugillos septem
annis saturitatis, adeo ut replerentur omnia horrea. Et congregavit 48
totum frumentum septem annorum saturitatis, qui erant in terra Ægypti, & posuit frumentum in urbibus : frumentum agrorum urbis, qui
erant in circuitu ejus, congregavit in medio ejus. Porrò Josepho 50
nati sunt duo filii, antequam veniret annus famis : quos peperat illi
Asnath, quæ educata erat in domo Potiphera principis Taneos. Et 51
vocavit Joseph nomen primogeniti, Manasse : quoniam *inquit* oblivisci
fecit me Deus omnis fatigationis meæ, & universæ domus patris mei.
Nomen autem secundi vocavit Ephraim : quoniam dicebat ; Robu- 52
stum me effecit Dominus in terra afflictionis meæ, sicut robusta reddenda est domus patris mei hîc in afflictionibus suis Et absoluti sunt 53
septem anni saturitatis, qui erant in terra Ægypti. Et inceperunt 54
septem anni famis venire, quemadmodum dixerat Joseph : & fuit
fames in omnibus terris, sed in tota terra Ægypti erat panis. Et 55
fame laboravit tota terra Ægypti, eò quod non produceret fructum
seminis ; & clamavit populus coram Pharaone pro pane : & dixit Pharao omnibus Ægyptiis ; Ite ad Josephum, quod dicet vobis, facietis.
Fames autem erat super universam faciem terræ : & aperuit Joseph omnes 56
thesauros, in quibus erat frumentum, & vendidit Ægyptiis : prævalebatque fames in terra Ægypti. Et omnes habitatores terræ veniebant in 57
Ægyptum, ut emerent frumentum à Josepho : quia invaluerat fames per
universam terram.

Hier. 43. *Et laudabant coram eo, & dicebant ; Vivat pater regis, qui est magnus in sapientia, tener in annis.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

42 بگرداند فرعه مر انگشترين او از بالاي دست او بداد آنرا ابر دست يوسف بپوشاند اويرا
43 جامهاي كتان بنهاد طوقي آن طلا ابر گردني او * سوار كرد اويرا در مركب آن دويم
44 آنچه باو بخواندند بپيشي او پدري پادشاه وبگماشت اويرا ابر همه زمين مصر * گفت فرعه
بيوسف من فرعه وبجز تو نه بلند كند مرد مر دست او ومر پاي او در همه زميني مصر *
45 بخواند فرعه نامي يوسف صفنت فعنح بداد باو مر اسنت دختري فوطيفرع مهتري اون بزن
46 بيرون آمد يوسف ابر زميني مصر * ويوسف قدري سي ساله در استادني او بپيشي فرعه
47 پادشاهي مصر بيرون آمد يوسف از پيشي فرعه بگذشت در همه زميني مصر * جمع كرد غلهي
48 آن زمين در هفت سالي آن سيري بانبارها * جمع كرد مر همه خورشي هفت سالها آنچه بودند
در زمين مصر بداد خورش در شهرها خورش دشت آن شهر آنچه گرداگرد آن بداد در
49 ميان آن * خرمن كرد يوسف غله چون ريگي آن دريا بسيار بغايت تا كه باز استاد بشمردن
50 كه نيست شمار * وبيوسف زاييده شد دو پسران درپيش بيايد سالي آن قحط آنچه
51 بزاييد باو اسنت دختري فوطيفرع مهتري اون * بخواند يوسف مر نامي آن نخست زاد منسّه
52 كه فراموش گرداند مرا خدا مر همه رنجي من ومر همه خانهي پدري من * ومر
53 نامي آن دويمي [بخواند] افريم كه برومند كرد مرا خدا در زميني درويشي من * تمام
54 شدند هفت سالها آن سيري آنچه بود در زميني مصر * دراستادند هفت سالها آن قحط
55 بآمدن چون آنچه گفت يوسف بود قحط در همه آن زمينها ودر همه زمين مصر بود نان * گسنه
شد همه زمين مصر ناله كرد آن قوم [بفرعه] بنان گفت فرعه بهمه مصريان برويد بيوسف
56 آنچه گويد بشما بكنيد * وآن قحط بود ابر همه روي آن زمين بگشاد يوسف مر همه آنچه در
57 ايشان غله فروخت بمصريان قوي شد آن قحط در زمين مصر * وهمه آن زمين بيامدند
بمصر بغلّه خريدن بيوسف كه قوي شد آن قحط در همه آن زمين *

Detraxitque Pharoh dactylion suum de super manum suam, ac dedit illud super manum Joseph, induitque eum vestibus byssinis, & posuit torquem aureum super collum ejus. 42
E-quitare quoque fecit eum in curru secundo quem habebat : clamabant autem ante eum, Pater regis: et præfecit eum super totam terram Ægypti. 43
Dixitque Pharoh ad Joseph ; Ego sum Pharoh, & præter te non levabit vir manum suam & pedem suum in tota terra Ægypti. 44
Et vocavit Pharoh nomen Joseph ; Saphenath Phaaneah: deditque ei Asenath filiam Photiphera principis On, in uxorem. Et egressus est Joseph super terram Ægypti : 45
(Joseph autem erat trigenarius cùm staret in præsentia Pharoh regis Ægypti:) egressus inquam Mosheh à præsentia Pharoh transivit per totam terram Ægypti. 46
Et congregavit fruges terræ in septem annis saturitatis, in repositoria. 47
Congregavit inquam omnem cibum septem annorum qui fuerant in terra Ægypti, & dedit cibum in urbes: cibum agri civitatis qui in circuitu ejus, dedit in medium ejus. 48
Et recondidit Joseph frumentum velut arenam maris, multum valdè, usque quò desisteret numerare, quia non erat numerus. 49
Et ipsi Joseph nati sunt duo filii, antequàm veniret annus famis : quos peperit ei Asenath filia Photiphera principis On. 50
Vocavitq; Joseph nomen primogeniti, Menasseh; quia inquit oblivisci fecit me Deus omnem afflictionem meam, totámque domum patris mei. 51
Nomen verò secundi vocavit Ephrem: quia inquit locupletem reddidit me Deus in terra paupertatis meæ. 52
Completis itaq; septē annis saturitatis quæ fuit terra Ægypti, 53
Institerunt septem anni famis venire, quemadmodum dixerat Joseph: fuitque fames in omnibus terris, at in universa terra Ægypti erat panis. 54
Famelicâ igitur factâ totâ terrâ Ægypti, clamavit populus ad Pharoh pro pane. Dixit Pharoh omnibus Ægyptiis ; Ite ad Joseph, quod dixerit vobis, facietis. 55
Fame itaque existente super universam faciem terræ, aperuit Joseph omnia quibus inerat frumentum, ac vendidit Ægyptiis : invaluerat enim fames in terra Ægypti. 56
Et omnes habitatores terræ veniebant in Ægyptum ad Joseph ad emendum frumentum : quia invaluerat fames per universam terram. 57

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

מב

וירא וחמא יעקב ארום עללייא זבנין ומייתן עיבורא ממצרים ואמר יעקב לבנוי
למא דין אתון דחלין למיחות למצרים: ויאמר ואמר הא שמעית ארום אית
עיבורא מזדבן במצרים חותו תמן וזבונו לנא מן תמן וניחי ולא נמות: וירדו
ונחתו אחי יוסף עשרה למזבון עיבורא ממצרים: ואת וית בנימין אחוי דיוסף
לא שדר יעקב עם אחוי ארום אמר הא הוא טליא ומסתפינא דלמא יארעיניה
מותא: ויבאו ואתו בני ישראל כל חד בתרעא חד דלא ישלוט בהון עיינא
בישא כד ייעלון כחדא למזבון ביני כנענאי דעלון למזבון ארום הוה כפנא בארעא
דכנען: ויוסף ויוסף הוא הוה שליט על ארעא וידע דאחוי עלין למזבון מני
נטורין בתרעי קרתא למכתוב כל דעליל ביומא ההוא שמיה ושם אבוי והוא הוה
מזבן עיבורא לכל עמא דארעא ואתו אחי יוסף ובלשו בסרטייתא ובפלטייתא
ובבתי פונדקתא ולא אשכחוהו ועלו לבייתה וסגדו ליה על אפיהום על ארעא:
וירא וחמא יוסף ית אחוי ואשתמודעינון ואתעביד בעיניהום כחלונאי ומליל
עמהון מילין קשיין ואמר להום מנן אתיתון ואמרו מארעא דכנען למזבן עיבורא:
ויכר ואשתמודע יוסף ית אחוהי דכד אתפרש מנהום הוה להום רושם דקן ואינון
לא אשתמודעוהי דלא הוה ליה רושם דקן והיא שעתא אית ליה: ויזכר
ודכיר יוסף ית חלמייא דחלם עליהום ואמר להום אללי אתון למחמי ית עריית
מטעיתא דארעא אתיתון למחמי: ויאמרו ואמרו ליה לא רבוני ועבדך אתן
למזבון עיבורא: כלנו כלנא בני גברא חד נחנא מהימני אנחנא לא הוו עבדך אללי:
ויאמר ואמר להון לא אלהין עריית מטעיית ארעא אתיתון למחמי: ויאמרו ואמרו
תריסר עבדך אחין אנחנא בני גברא חד בארעא דכנען והא זעירא עם אבונא
יומא דין וחד נפק מלוותן ולית אנחנא ידעין מה הוה בסיפיה: ויאמר ואמר
להום יוסף הוא דמלילית עמכון למימר אללי אתון: בזאת בהדא מילא תתבחרון
חיי דפרעה אין תפקון מיכא אלהן בדייתי אחוכון קלילא הכא: שלחו פטרו
מנכון חד וידבר ית אחוכון ואתון תיתאסרון ויתבחרון פתגמיכון אין קושטא
עמכון ואין לא חיי דפרעה ארום אללי אתון: ויאסף וכנש יתהום לבית מטרא
תלתא יומין: ויאמר ואמר להום יוסף ביומא תליתאה דא עיבידו ואתקיימו
מן קדם יי אנא דחיל: אם כנים אם מהימנין אתון אחוכון חד יתאסר בבית מטרתכון ואתון איזילו אובילו עיבורא דזבנתון לכפיני בתיכון:

CAP. XLII.

ET vidit Jacob quod fruges emerent, & adducerent frumentum ex Æ- 1
gypto: & dixit Jacob filiis suis; Cur vos timetis descendere in Ægyptum?
Et dixit; Ecce audivi quod frumentum venditur in Ægypto: descendite eò, 2
& emite nobis indè, ut vivamus, & non moriamur. Et descenderunt 3
fratres Josephi decem, ut emerent frumentum ex Ægypto. Sed Binjamin 4
fratrem Josephi non misit Jacob cum fratribus suis: quoniam dicebat, Ec-
ce puer est, & timeo ne contingat illi mors. Et venerunt filii Israel unusquisque 5
quisque ad portā unā, ut non dominaretur illis oculus malus, cùm ingrede-
rentur simul ad emendū inter Chananæos, qui ingrediebantur ad emendū:
quoniam erat fames in terra Canaan. Joseph autem ipse præerat terræ, 6
& cognovit quòd fratres sui venirent ad emendum, præfecit *itaque* nota-
rios portis urbis, ut scriberent omnem qui illo die ingrederetur, nomen
ejus, & nomen patris ejus, tum ille vendebat frumentum universo populo
terræ: venerunt autem fratres Josephi, & scrutati sunt omnes vicos, pla-
teas, & tabernas, sed non invenerunt eum, venerunt itaque domum
ejus, & postrati in terram usque adoraverunt eum. Et vidit Joseph fra- 7
tres suos, & cognovit eos: & factus est in oculis eorum tanquam extra-
neus, & loquutus est cum illis verba dura, & dixit illis; Unde venistis? &
responderunt; E terra Canaan ad emendum frumentum. Et cognovit Jo- 8
seph fratres suos, quia quando separabatur ab illis, habebant vestigia bar-
bæ; at illi non cognoverunt ipsum, quia nullam notam barbæ habebat, sed
tunc temporis habebat. Et recordatus est Joseph somniorum, quæ 9
somniaverat de illis, & dixit illis: Exploratores estis, ad videndum nudi-
tatem turpitudinis terræ venistis. Et dixerunt illi; Non, domine mi, 10
nam servi tui venerunt ad emendū frumentum. Omnes nos filii viri unius 11
sumus: fideles sumus, non fuerunt servi tui exploratores. Et dixit illis; 12
Non, sed nuditatem turpitudinis terræ venistis ad videndum Et dixe- 13
runt; Duodecim servi tui fratres nos, filii viri unius in terra Canaan:
& ecce minor cum patre nostro hodie, & unus exiit à nobis, nec nos
scimus quid tandem illi contigerit. Et dixit illis Joseph: Illud est quod lo- 14
quutus sum vobiscum, dicendo; Exploratores estis. In hoc sermone proba- 15
bimini, vivit Pharao si exiveritis hinc, nisi veniat frater vester minor huc.
Mittite ex vobis unum, & accipiat fratrem vestrum: vos autem eritis vin- 16
cti, & probabuntur sermones vestri, si veritas vobiscum: sin minus, vi-
vit Pharao quod exploratores estis. Collegit itaque eos in domum cu- 17
stodiæ tribus diebus. Et dixit illis Joseph die tertio; Hoc facite ut viva- 18
tis: à facie Domini ego timeo. Si fideles vos, frater vester unus ligabi- 19
tur in domo custodiæ vestræ: vos autem abite, & ferte frumentum, quod
emistis pro famelicis domus vestræ,

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

1 * فصل چل دوم * بدید یعقوب که هست غلّه در مصر گفت یعقوب بپسران
2 او چرا همی ترسید* گفت اینك بشنویدم که هست غلّه در مصر فرود شوید بآنجا و غلّه خرید
3 4 بایما از آنجا وبزییم و نه میریم *فرود شدند برادران یوسف ده بخریدن غلّه از مصر* ومر بنیمین
برادری یوسف نه فرستاد [یعقوب] اواز برادران او که گفت تا نه فراز رسد اویرا گزندی*
5 بیامدند پسران یسرال بغلّه خریدن در میان آن آمدگان که بود آن قحط در زمینی کنعن*
6 * ویوسف او آن سلطان ابر آن زمین او آن غلّه فروشا بهمه قومی آن زمین بیامدند برادرانی
7 یوسف سجود کردند باو روی بزمین*بدید یوسف مر برادرانی او بشناخت ایشانرا وبیگانه
8 شد بایشان سخن گفت اوازی ایشان سخت گفت بایشان از کجا آمدید گفتند از زمین کنعن
9 بخریدن خورش *بشناخت یوسف مر برادرانی او وایشان نه شناختند اویرا *یاد کرد یوسف مر
آن خوابها آنچه خواب دید بایشان گفت بایشان جاسوسان شما بدیدن مر عیبی آن زمین
10 11 بیامدید*گفتند باو نه خداوند من بندگان تو آمدند بخریدن خورش*همهی ایما پسران مردی
12 یکه ایما اصلیان ایما نه بودند بندگانی تو جاسوسان*گفت بایشان نه که عیب آن زمین بیامدید
13 بدیدن*گفتند دوازده بندگان تو برادران ایما پسرانی مردی یکه در زمین کنعن واینك آن خرد اواز
14 پدری ایما این روز وآن یکه نیست *گفت بایشان یوسف او آن سخن آنچه گفتم بشما
15 گفتن جاسوسان شما *درین امتحان کرده شوید حیات فرعه اگر بیرون آیید ازین جا که الّا در
16 آمدن برادری شما آن خرد اینجا *بفرستید ازشما یکه وبستاند مر برادری شما وشما بند
کرده شوید وامتحان کرده شوند سخنها شما ها راست اوازشما واگر نه حیات فرعه که
17 18 جاسوسان شما *جمع کرد ایشانرا بنگاه داشت سه روزها* گفت بایشان یوسف در روز آن
19 سیمی این بکنید وبزیید مر آن خدا من ترسا *اگر اصلیانید شما برادری شما یکه بند
شود در خانهی نگاه داشت شما وشما بروید وببرید غلّهی گرسنگی خانهی شما*

CAP. XLII.

V*idit* autem *Jaacob quòd esset* 1
frumentū in Ægypto, dixitq; Jaacob
filiis suis; Utquid timetis? Subdidit- 2
que; *Ecce audivi quòd est frumentū*
in Ægypto: descēdite illuc, et frumen-
tū emite nobis indè, ut vivamus, &
non moriamur. Descenderunt itaque 3
fratres Joseph decem ad emendū fru-
mentum ex Ægypto. Binjamin verò 4
fratrem Joseph non misit Jaacob cum
fratribus suis: dixit enim, Ne su-
perveniat ei noxa aliqua. Et vene- 5
runt filii Israel ad emendū frumen-
in medio venientium: erat enim fa-
mes in terra Chenaan. Porrò Joseph 6
*erat princeps super terram: erāt*que
frumenti venditor toti populo terræ:
venientes igitur *fratres Joseph reve-*
rentiam exhibuerunt ei facie in ter-
ra. Videns Joseph fratres suos, cogno- 7
vit eos, at alienus factus erga eos lo-
cut⁹ est ad eos dura, dixitq; is; Unde
venistis? responderunt, E terra Che-
naan ad emendum cibum. Cognovit 8
autem *Joseph fratres suos, ipsi verò*
non cognoverunt eum. Itaque *recor-* 9
datus Joseph somniorum quæ somnia-
verat de *iis, dixit eis; Exploratores*
estis, ad videndum defectum terræ
venistis. Responderunt ei; Nequa- 10
quam domine mi, servi tui venerunt
ad emendum cibum. Omnes nos filii 11
viri unius sumus: honesti sumus, non
sunt servi tui exploratores. Respon- 12
dit eis; Nequaquam, quia defectum
terræ venistis ad videndum. Dixe- 13
runt; Duodecim servi tui fratres su-
mus, filii viri unius in terra Che-
naan: et ecce minor natu est *cum pa-*
tre nostro hodiè, & un⁹ non est. Dixit 14
iis Joseph; Illud est verbum quod lo-
cutus sum vobis, dicendo; Explora-
tores estis. In hoc probabimini; Per 15
vitam Pharoh, si egressi fueritis ex
hoc loco, nisi in adventu fratris ve-
stri parvi huc. Mittite ex vobis u- 16
num, & accipiat fratrem vestrum:
vos verò ligabimini, & probabuntur
verba vestra, an veritas sit vobiscū:
& si non, per *vitā Pharoh explorato-*
res estis. Itaq; *aggregavit eos in cu-* 17
*stodiam tribus diebus. Dixit*que *eis* 18
Joseph die tertio; Hoc facite, &
vivetis: Deum ego timens. Si ho- 19
nesti estis vos, frater vester unus li-
getur in domo custodiæ vestræ: vos
autem ite, & asportate frumentum
pro *fame domûs vestræ*

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי — Targ. Jonathan B. Uziel — Hierosolymitanum.

ואת ית אחוכון קלילא תייתון לותי ויתהימינון פתגמיכון ולא תמותון ועבדו כן : 20
ויאמרו ואמרו גבר לאחוי בקושטא חייבין אנחנא על אחונא דחמינא אניקי 21
דנפשיה כד הוה מפייס לנא ולא קבילנא מניה בגין כן אתת לנא עקתא הדא :
ויען ענה יתהום ראובן ואמר הלא אמרית לכון למימר לא תיחטון בטליא ולא 22
קבלתון מיני ואוף אדמיה הא מתבעי
מינן : 23 והם ואינון לא הוו ידעין ארום
שמע הוה יוסף בלישן בית קודשא
ארום הוה מנשה למתורגמן ביניהום :
24 ויסב וחזר מלוותהון ובכא ותב לותהום

ירושלמי 23 והנון לא הון ידעין ארום הוה שמיע יוסף בלשן בית קודשא ארום היך כמתורגמן הוה מנשה קאים ביניהון :

ומליל עמהון ודבר מלוותהון ית שמעון דיעט למקטליה וכפת יתיה קמיהון : ויצו
25 ופקיד יוסף לעבדוי ומלן ית מניהון עיבורא ולאתבא כספיהון דגבר לגו שקיה
26 ולמיתן להון זוודין לארחא ועבד להום כן : וישאו ונטלו ית עיבוריהון על
27 חמריהון ואזלו מתמן : ויפתח ופתח לוי דאשתאר בלחודיה משמעון חבריה ית
שקיה למיתן אספסתא לחמריה בבי מבתותא וחמא ית כספיה והא הוא בפום
28 טוניה : ויאמר ואמר לאחוהי איתותב כספי ואוף הא בטוני ונפק מנדע
29 לבהון ותווהו גבר לאחוהי למימר מה דא עבד יי ולא בחובא דילנא : ויבאו ואתו
לות יעקב אבוהון לארעא דכנען ותניאו ליה ית כל דארע יתהום למימר : דבר האיש
30 מליל גברא רבונא דארעא עמנא מילין קשין ובזי יתן כמאללי ארעא :
31 ונאמר : ואמרנא ליה מהימני אנן לא הוינא אלילי : שנים עשר תריסר אנחנא
32 אחין בני אבונא חד לית אנן ידעין מה הוה בסופיה וקלילא יומא דין עם אבונא
33 בארעא דכנען : ויאמר ואמר לנא גברא ריבוני ארעא בדא אנדע ארום מהימני
אתון אחוכון חד שבוקו עמי וית דצריך לכפיני בתיכון סיבו וטיילו : והביאו
34 ואייתיאו ית אחוכון קלילא לותי ואנדע ארום לא אלילי אתון אלא מהימני
35 אתון ית אחוכון איתן לכון וית ארעא תתגרון בפרגמטיא : ויהי והוה כד
אינון מריקין דיסקייהון והא גבר קטר כספיה בדיסקייה וחמון ית קיטרי כספיהון
הינון ואבוהון ודחילו על שמעון דשבקו תמן :

Et fratrem vestrum minorem adducite ad me, ut vera appareant verba 20
vestra, & non moriamini: & fecerunt sic. Et dixerunt vir ad fratrem 21
suum; In veritate nos rei sumus circa fratrem nostrum, quia vidimus
anxietatem animæ ejus, quando blandè alloqueretur nos, & non exaudivimus eum: idcirco evenit nobis hæc afflictio. Respondit illis Ru- 22
ben, & dixit; Annon dixi vobis, dicendo; Ne peccaveritis in puerum, neque auscultâstis mihi? & etiam sanguis ejus ecce requiritur à nobis.
Et ipsi nesciebant quòd intelligeret 23
Joseph linguam domus sanctitatis, quòd esset Manasses interpres inter eos. Et aversus est ab ipsis, & flevit: 24
& reversus est ad eos, & loquutus est cum illis, & accepit ab eis Simeon qui consilium dederat de ipso interficiendo, & ligavit eum coram ipsis. Et præcepit Joseph servis suis ut implerent vasa eorum fru- 25
mento, & restituerent argentum eorum, uniuscujusque in medium sacci sui, & ut darent illis viaticum pro itinere: & fecit illis sic. Et 26
sustulerunt frumentum suum super asinos suos, & indè abierunt. Et 27
aperuit Levi, qui relictus erat solus à Simeon socio suo, saccum suum, ut daret migma asino suo in diversorio: & vidit argentum suum, & ecce erat in ore sacci sui. Et dixit fratribus suis; Restitutum 28
est argentum meum, & etiam ecce in sacco meo: & egressus est sensus cordis eorum, & obstupefacti sunt ad invicem, dicendo; Cur hoc fecit Dominus *nobis*, & non peccato nostro? Et venerunt ad Jacobum 29
patrem suum in terram Canaan: & indicârunt ipsi quicquid ipsis contigerat, dicendo: Loquutus est vir dominus terræ nobiscum verba du- 30
ra, & reputavit nos tanquam exploratores terræ. Et diximus illi; 31
Fideles nos, non sumus exploratores. Duodecim nos fratres, filii 32
patris nostri: uni quid tandem acciderit nescimus, & minor est cum patre nostro hodie in terra Canaan. Et dixit nobis vir do- 33
minus terræ; In hoc sciam vos fideles esse: fratrem vestrum unum relinquite mecum, & quod vobis necesse est pro famelicis domus vestræ accipite, & abite. Et adducite fratrem vestrum minorem ad 34
me, & cognoscam quod non sitis exploratores sed fideles vos: fratrem vestrum reddam vobis, & terram negotiabimini mercaturâ.
Accidit autem cum evacuarent saccos suos, ecce uniuscujusque vi- 35
ri argenti fasciculus in sacco suo: & viderunt fasciculos argenti sui, ipsi & pater eorum, & timuerunt propter Simeon quem ibi reliquerant.

Hier. 23. *Ipsi autem nesciebant quòd Joseph intelligeret linguam domus sanctæ, quia tanquam interpres Manasses stabat inter eos.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

20 * ومر برادري شما آن خرد بياوريد بمن وباور شوند سخنهاي شما ونه ميريد بكردند
21 همچنين * گفتند مرد با برادري او اما جرم ناكانيم ايما ابر برادري ايما آنچه بديديم سختي
22 جاني او در لاوه كردن او بايما ونه شنويديم ابر همچنين بيامد بايما آن سختي اين * جواب داد
راوبن ايشانرا بگفتن ها نه گفتم بشما نه خطا كنيد دركودك ونه شنويديد ونيز خون اوطلب
23 24 كرده آمد * وايشان نه دانستند كه شنوا يوسف كه آن سخن ران مياني ايشان * بگشت
ازيشان بگريست باز گشت بايشان گفت بايشان بستاند ازيشان مر شمعون بند كرد اويرا
25 بچشم ديد ايشان * بفرمود يوسف پر كردند مر آلتهاي ايشان غله وبباز گردانيدن سيم ايشان
26 مرد بخورجيني او وبدادن بايشان توشه براه بكرد بايشان همچنين * برداشتند مرغلهي ايشان ابر
27 درازگوشهاي ايشان برفتند ازآنجا * بگشاد آن يكه مر خورجيني او بدادن علف بدرازگوشي او
28 در منزل جا بديد مر سيمي او واينك در دهاني خورجيني او * گفت با برادراني او باز گشته آمد سيمي
من ونيز اينك در خورجيني من زايل شد عقلي ايشان بلرزيدند مرد ببرادري او بگفتن چه اين
29 بكرد خدا بايما * بيامدند بيعقوب پدري ايشان بزمين كنعن آگاه كردند باو مر همه فراز رسشها
30 ايشانرا بگفتن * گفت آن مرد خداوند آن زمين اوازايما سخت بداد ايمارا چون جاسوسان آن
31 32 زمين * گفتيم باو اصليان ايما نه بوديم جاسوسان * دوازده ايما برادران پسراني پدري ايما
33 آن يكه نيست او وآن خرد اين روز اواز پدري ايما در زميني كنعن * گفت بايما آن مرد
خداوندي آن زمين دراين بدانم كه اصليان شما برادري شما آن يكه رها كنيد اوازي من
34 ومر گسنگي خانهي شما بستانيد وبرويد * بياوريد مر برادري شما آن خرد بمن وبدانم كه
نه جاسوسان شما كه اصليان شما مر برادري شما بدهم بشما ومر آن زمين بازرگاني كنيد*
35 * بود ايشان خالي كنان خورجينهاي ايشان واينك مرد بستهي سيمي او در خورجيني او
بديدند مر بستهاي سيمي ايشان ايشان وپدري ايشان بترسيدند*

Fratrem verò vestrum parvum adducite ad me, & rata fient verba vestra, ac non moriemini: & fecerunt ita. 20 *Dicebántque quisque ad* 21 *fratrem suum; Equidem culpabiles sumus in fratrem nostrum, qui vidimus angustiam animæ ejus cùm supplicationem faceret nobis, et non auscultavimus: quocirca venit ad nos angustia hæc. Responsum dedit Reuben eis, dicendo; Nónne dicebam vobis, Ne peccatum perpetretis in puerum, et non audivistis? & iam quoq; sanguis ejus requiritur.* 22 *At illi nesciebant quòd audiret Joseph, quia interlocutor erat inter eos.* 23 *Et avertens se ab eis flevit: dein reversus ad illos locutus est eis: & accipiens ab eis Shimeonē, ligavit eum in conspectu oculorum eorum.* 24 *Præcepitq; Joseph implere vasa eorum frumento, et restituere argentum uniuscujusque eorum in saccum suum, & dare iis viaticum pro via: fecitque eis sic.* 25 *Et sublato frumento suo super asinos suos, abierunt indè.* 26 *Aperiens autem unus saccum suum ad dandū pabulum asino suo in diversorio, vidit argentum suum, & en erat in ore sacci sui.* 27 *Dixitque fratribus suis; Reversum extitit argentum meum, & quoque ecce est in sacco meo: tum deficiente eorum mente, contremuerunt vir cum fratre suo dicendo; Quid est hoc quod fecit Deus nobis?* 28 *Venientésque ad Jaacob patrem suum in terram Chenaan, certiorem fecerunt eum de omnibus casibus suis, dicendo;* 29 *Locutus est vir dominus terræ nobiscum dura: deditq; nos tanquam exploratores terræ.* 30 *Diximus illi; Honesti sumus, nunquam fuimus exploratores.* 31 *Duodecim sumus fratres filii patris nostri: unus non est ipse, & minor natu hodiè est cum patre nostro in terra Chenaan.* 32 *Respondit nobis vir dominus terræ; In hoc cognoscam quòd honesti sitis, Fratrem vestrum unum relinquite mecum, & pro fame domûs vestræ accipite, & abite.* 33 *Adducitéque fratrem vestrum parvum ad me, ut cognoscam quòd non sitis exploratores, sed honesti sitis: tum fratrem vestrum dabo vobis, & in terra negotiationem facietis.* 34 *Fuit autem, ipsis evacuantibus saccis suis, & en uniuscujusque fasciculus argenti erat in sacco suo: quum viderent fasciculos argenti sui, ipsi & pater illorum, timebant.* 35

תרגום יונתן בן עוזיאל | Targ. Jonathan B. Uziel.

36 ויאמר ואמר להום יעקב אבוהון יתי
אתכלתון יוסף אמרתון חיותא בישתא
אכלתיה ושמעון אמרתון מלכא דארעא
כפתיה וית בנימין בעיין אתון למיסב
עלאי הואה צוקתא דכולהון : ויאמר
37 ואמר ראובן לאבוי למימר ית תרין בניי
תקטול בשמתא אין לא איתיניה לוותך
הב יתיה על ידיי ואנא אתיביניה לך : ויאמר ואמר לא ייחות ברי עמכון ארום
אחוי מית והוא בלחודוי אשתייר מן אמיה ויארעיניה מותא בארחא דתהכון בה
ותחתון ית סיבתי בדווי לבי קבורתא : והרעב וכפנא תקיף בארעא :

מג

ויהי והוה כד פסקו למיכול ית עיבורא דאייתו ממצרים ואמר להון אבוהון
תובו זבינו לנא קלילו עיבורא : ויאמר ואמר ליה יהודה למימר מסהדא אסהיד
בנא גברא למימר לא תיחמון סבר אפי בדלית אחוכון זעירא עמכון : אם אין
איתך משדר ית אחונא עמנא ניחות ונזבון לך עיבורא : ואם ואין ליתך משדר
לא ניחות ארום גברא אמר לנא לא תיחמון סבר אפיי בדלית אחוכון עמכון :
ויאמר ואמר ישראל למא אבאישתון לי לחוואה לגברא העד כדון אית לכון
אחא : ויאמרו ואמרו מישאל שאיל גברא לנא ולייחוסנא למימר העד כדון
אבוכון קיים האית לכון אחא ותנינא ליה על מימר פתגמיא האלין המידע הוינא
ידעין דיימר אחיתו ית אחוכון : ויאמר ואמר יהודה לישראל אבוי שדר טליא
עמי ונקום וניזיל וניחי ולא נמות אוף אנן אוף אנת אוף טפלנא : אנכי אנא
מערבנא בידה מן ידי תבעיניה אין לא
אייתיניה לוותך ואקימיניה לקמך ונתחייב
קמך כל יומיא : כי לולי ארום אלולפון 9
שהינא ארום כדון תבנא דנן תרתין זמנין : ויאמר ואמר להום ישראל אבוהום אין
כדין הוא דא עיבידו סבו ממה דמשבח בארעא והבו במניכון ואחיתו לגברא דורונא
קליל שרף קטף וקליל דבש שעוה ולטום משח דבוטנין ומשח דלוזין : וכסף וכספא
על חד תרין סיבו בידיכון וית כספא דאתותב בפום
טועניכון תתובון בידיכון דלמא בשלו הוה :

ירושלמי | Hierosolymitanum.

36 ואמר להון יעקב אבוהון יתי תכלתון
יוסף מן שעא דשלחית יתיה לותכון
לית אנא ידע מה הוה בסופיה וית
בנימין אתון בעיין למסב ועלי הוינא
למוקמא תרי עשר שבטין : 38 אבי
סקול :

ירושלמי 8 נהוי מרחק מן משאל
בשלמא דאבא כל יומיא :

ירושלמי 11 בכיפלא :

Et dixit illis Jacob pater ipsorum; 36
Me orbâstis : *de* Josepho dxiſtis, Beſtia mala devoravit eum ; *de* Simeone autem dixiſtis, Rex terræ ligavit eum ; & Benjamin quæritis vos accipere : adverſus me erunt afflictiones horum omnium.
Dixit Ruben patri ſuo, dicendo ; 37
Duos filios meos interfice anathemate, ſi non adduxero eum ad te : da ipſum in manibus meis, & ego reducam eum tibi. Et dixit ; Non deſcendet filius meus vobiſ- 38
cum : quoniam frater ejus mortuus eſt, & ipſe ſolus ipſe relictus eſt ex matre ſua ; quòd ſi acciderit illi mors in via qua ibitis, tum deſcendere facietis ſenectutem meam cum mœrore in domum ſepulchri. Fames autem prævalebat in terra.

Hieroſ. 36 *Et dixit illis Jacob pater eorum ; Me orbâſtis Joſepho, ab hora qua miſi eum ad vos non novi quis fuerit finis ejus, & Benjamin vos quæritis accipere, & ego teneor ſuſcitare duodecim tribus.* 38 *Mors.*

CAP. XLIII.

Et factum eſt cum ceſſâſſent comedere frumentum quod attulerant ex 1
Ægypto, & dixit illis pater eorum ; Revertimini, emite nobis parum frumenti. Et dixit illi Juda, dicendo ; Conteſtando conteſtatus eſt nos vir 2
ille, dicendo ; Non videbitis aſpectum faciei meæ, ſi non fuerit frater veſter minor vobiſcum. Si tu miſeris fratrem noſtrum nobiſcum deſcende- 3
mus & ememus tibi frumentum. Sin tu verò non miſeris, non deſcende- 4
mus : nam vir dixit nobis ; Non videbitis aſpectum vultus mei, cùm non fuerit frater veſter vobiſcum. Et dixit Iſrael ; Cur malefeciſtis 5
mihi, indicando viro illi an adhuc eſſet vobis frater ? Et dixerunt ; 6
Interrogando interrogavit vir ille de nobis, & de noſtra proſapia, dicendo ; An adhuc pater veſter vivit ? an eſt vobis frater ? & indicavimus illi juxta ordinem horum verborum : an ſciendo ſciebamus quod diceret ; Deſcendere facite fratrem veſtrum ? Et dixit Juda Iſ- 7
raeli patri ſuo ; Mitte puerum mecum, ut ſurgamus & abeamus, & vivamus & non moriamur, etiam nos, etiam tu, etiam infantes noſtri. Ego fidejubeo pro eo, ex 8
manu mea quæres ipſum : ſi non adduxero eum ad te, & ſtatuero eum coram te, tum reus ero peccati coram te omnibus diebus.
Quoniam niſi cunctati eſſemus, reverſi fuiſſemus jam duabus vicibus. Et 9
dixit illis Iſrael pater eorum ; Si ſic eſt, hoc facite : accipite de laudabili 10
terræ & ponite in vaſis veſtris, & afferte viro illi munus : parum reſinæ balſami, & parum mellis, ceræ, caſtanearum, olei nucum, & olei amygdalarum. Sed & pecuniam 11
duplicem tollite in manibus veſtris : & pecuniam quæ repoſita eſt in ore ſaccorum veſtrorum reducite in manibus veſtris ; forſan per ignorantiam factum eſt.

Hieroſ. 8 *Ero procul ab inquirendo de pace patris mei omnibus diebus.*

Hieroſ. 11 *In duplo.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

36 *گفت بايشان يعقوب پدري ايشان مرا سكلفيده كرديد يوسف نيست او وشمعون نيست
37 او ومر بنيمين مي ستانيد ابر من بودند همهي ايشان *گفت راوبن بپدري او بگفتن
مر دو پسراني من مرده بيني اگر نه آورم اويرا بتو بده اويرا ابر دست من ومن باز گردانم
38 اويرا *گفت نه فرود شود پسري من اواز شما كه برادري او بمرد واو بتنهاي او باقي ماند
وفراز رسد اويرا گزندي [براه] آنچه برويد دران وفرود آوريد مر پيري من در اندوه بگور*
1 *فصل چل سوم* *وآن قحط گران در زمين *بود چون آنچه تمام كردند
2 بخوردن مر آن غلّه آنچه آوردند از مصر گفت بايشان پدري ايشان باز گرديد بخريد بايما
3 اندك خورش *گفت باو يهوده بگفتن گواه گرفتن گواه گرفت در ايما آن مرد بگفتن نه
4 بينيد روي من بجز برادري شما اواز شما *اگر هستي تو فرستا مر برادري ايما اواز
5 ايما فرود شويم وبخريم بتو خورش *واگر نيستي تو فرستا نه فرود شويم كه آن مرد گفت
6 بايما نه بينيد روي من بجز برادري شما اواز شما *گفت يسرال چرا بدي كرديد بمن باگاه
7 كردن بمرد هنيز بشما برادر *گفتند پرسيدن بپرسيد آن مرد بايما وبمولود ايما بگفتن
هنيز پدري شما زنده ها هست بشما برادر آگاه كرديم باو ابر قولي آن سخنهاي ايشان ها دانستن
8 بدانيم كه گويد فرود آوريد مر برادري شما *گفت يهوده بيسرال پدري او بفرست آن كودك اواز
9 من برخيزيم وبرويم وبزييم ونه ميريم نيز ايما نيز تو نيز طفلان ايما *ميانجي شوم اويرا از دستي
من طلب كني اويرا اگر نه آورم اويرا بتو واستاده كنم اويرا بپيشي تو خطا كرده باشم بتو همه
10 آن روزگاران *كه اگر نه درنگ مي كرديم كه اكنون باز مي گشتيم اين دو بارها *گفت بايشان
11 يسرال پدري ايشان اگر همچنين اينجا اين بكنيد بستانيد از تحفهي آن زمين در پيرايهاي شما
وفرود بريد بمرد هديه اندك طرياق واندك انگبين خرنوب وبلوط پسته وبادام*

Dixitq; iis Jaacob pater illorum; Me 36
orbum feciſtis, Joſeph ipſe non eſt, & Shimeon ipſe non eſt, & Binjamin accipietis? in me fuerunt omnia illa. Locutus eſt itaque Reuben ad 37
patrem ſuum, dicendo ; Duos filios meos mortuos videbis, niſi tulero illum ad te : da eum in manum meam, & ego reducam eum. Dixit ; Non 38
deſcendet filius meus vobiſcum : nam frater ejus mortuus eſt, et ipſe ſolus per ſe reliquus manſit : & superveniet ei noxa in via quâ ibitis, & deducetis ſenectutem meam cum triſtitia in ſepulchrum.

CAP. XLIII.

Porrò fames gravis erat in terra. 1
Fuitque, cum finiviſſent edere fru- 2
mentum quod attulerant ex Ægypto, dixit iis pater ipſorum ; Revertimini, emite nobis puſillum cibi. Et locu- 3
tus eſt ei Jehudah, dicendo ; Conteſtando conteſtatus eſt in nos vir dicendo, Nequaquam videbitis faciem meam ſine fratre veſtro vobiſcum. Si 4
tu ſis miſſurus fratrem noſtrum nobiſcum, deſcendemus & ememus tibi cibum. At ſi non ſis tu miſſurus, non 5
deſcendemus : vir enim dixit nobis ; Haudquaquam videbitis faciem meam ſine fratre veſtro vobiſcum. Dixit Iſrael, Quare malum feciſtis 6
mihi notificando viro an adhuc vobis eſſet frater ? Reſponderunt, 7
Interrogando interrogavit vir de nobis & de genere noſtro, dicendo ; An etiam pater veſter vivus eſt ? an eſt vobis frater ? & notificavimus ei juxta ſententiam verborum iſtorum. Numquid cognoſcendo cognoſceremus quòd diceret, Deducite fratrem veſtrum ? Dixit Jehudah 8
ad Iſrael patrem ſuum ; Mitte puerum mecum, & ſurgentes pergemus : vivemúſque, & non moriemur, etiam nos, etiam tu, etiam parvuli noſtri. Mediator fiam pro eo, 9
de manu mea requires eum : ſi non attulero eum ad te, ſtatueróque eum ante te, peccati reus ero tibi omnibus diebus. Quòd ſi non moram feciſſe- 10
mus, certè jam reverſi fuiſſemus bis duabus vicibus. Dixit eis Iſrael pa- 11
ter eorũ ; Si ita hic, iſtud facite, tollite de præſtantiſſimis terræ in vaſis veſtris, et deferte viro munus, parum theriacæ, & parum mellis, ſiliquas ac glandes, piſtacia ac amygdala.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

12 13 ואת אחיכם וית אחוכון דברו וקומו תובו לות גברא : ואל שדי ואל שדי יתן
לכון רחמין קדם גברא ויפטור לכון
ית אחוכון חורנא וית בנימין ואנא הא
כבר אתבשרית ברוח קודשא ארום אין
אתכלית על יוסף איתכל על שמעון

ירושלמי 13 ואנא היך מה די לא תכלית על יוסף ברי כן לא אוסיף למתכלא לא על שמעון ולא על בנימין :

14 ועל בנימין : ויקחו ונסיבו גובריא ית דורונא הדא ועל חד תרין כספא נסיבו
15 בידיהון ודברו ית בנימין ונחתו למצרים ואיתעתדו קדם יוסף : וירא וחמא
יוסף עמהון ית בנימין ואמר למנשה דממנא אפיטרופוס על ביתיה אעיל ית
גובריא לביתא ופרע בית ניכסתא וסב גידא נשיא ואתקן תבשילא באפיהון
16 ארום עמי ייכלון גובריא באישון שירותא דטיהרא : ויעש ועבד גברא היכמא
17 דאמר יוסף ואעיל גברא ית גובריא לבית יוסף : וייראו ודחילו גובריא ארום
איתעלו לבית יוסף ואמרו על עיסק כספא דתב לטוננא בקדמיתא אנן מתעלין
למתעקפא עלן ולמדיינא עלן ולמקני יתן לעבדין ולמיסב ית חמרנא : ויגשו
18 וקריבו לות גברא דממנא אפיטרופוס על בית יוסף ומלילו עמיה בתרע ביתיה :
19 ויאמרו ואמרו במטו מנך רבוני מיחת נחיתנא בקדמייתא למזבן עיבורא :
20 ויהי והוה כד מטינא לבית מבתותא ופתחנא ית טוננא והא כסף גבר בפום טוניה
21 כספנא במתקליה ואתיבנא יתיה בידנא : וכסף וכספא חורנא אחיתנא בידנא
22 למזבון עיבורא לא ידענא מן שוי כספנא בטוננא : ויאמר ואמר שלם לכון מן
רבוני לא תידחלון אלהיכון ואלהא דאבוכון יהב לכון סימא בטוניכון כספכון
23 אתא לותי ואפיק לוותהון ית שמעון : ויבא ואעיל גברא ית גובריא לבית יוסף
24 ויהב מוי ושזיגו רגליהון ויהב אספסתא לחמוריהון : ויכינו ואתקינין ית דורונא
עד מעל יוסף בשרותא דטיהרא ארום שמעו מנה ארום תמן יסעדון לחמא :
25 ויבא ועל יוסף לביתא ואעילו ליה ית דורונא דיבידיהון לביתא וסגידו ליה על
26 ארעא : וישאל ושאיל להום לשלם ואמר השלם לאבוכון סבא דאמרתון לי
27 העוד כדון קיים : ויאמרו ואמרו שלם לעבדך לאבונא עד כדון הוא קיים ונחנו
28 וסגידו : וישא וזקף ית עינוי וחמא ית בנימין אחוי בר אמיה ואמר הדין אחוכון
זעירא דאמרתון לי ואמר מן קדם יי יתרחם עלך ברי :

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Et fratrem vestrum accipite : & surgite, revertimini ad virum illum. 12
Et Deus omnipotens det vobis misericordiam coram viro illo, ut dimit- 13
tat vobis fratrem vestrum alium & Binjamin : & ego ecce jam ante cer-
tior factus sum per spiritum sanctum, quòd si orbarer Josepho, orbarer etiam Simeone & Binjamin.
14 Et acceperunt viri munus hoc, & duplicem pecuniam sumpserunt in manus suas, & acceperunt Binjamin : & descenderunt in Ægyptum, & statuerunt se coram Joseph. Et
15 vidit Joseph cum illis Binjamin : & dixit Manassi, quem constituerat præfectum super domum suam ; Introduc viros illos in domum : & aperi domum mactationis, & aufer nervum luxatum, & para condimentum coram illis ; quoniam mecum comedent viri illi in tempore prandii meridiani. Et fecit vir ille quemadmodum dixerat Joseph : & 16
introduxit vir ille viros illos in domum Josephi. Et timuerunt viri illi, 17
quoniam introducti essent in domum Josephi : & dixerunt ; Propter pecuniam quæ reposita fuit in saccos nostros in principio, nos introducti sumus : ut callidè circumveniat nos, ut judicium exerceat contra nos, & ut vendat nos in servos, tollátque asinos nostros. Et accesserunt ad vi- 18
rum qui constitutus erat præfectus super domum Joseph : & loquuti sunt cum eo in porta domus ejus. Et dixerunt ; Obsecro domine mi, 19
descendendo descendimus primò ad emendum frumentum. Et accidit 20
quando venimus in domum diversorii nostri, tum aperuimus saccos nostros, & ecce argentum viri in ore sacci sui, argentum nostrum secundùm pondus suum : & reportavimus ipsum in manu nostra. Et 21
argentum aliud detulimus in manu nostra ad emendum frumentum : non novimus quis posuerit argentum nostrum in saccis nostris. Et 22
dixit ; Pax vobis, à domino meo ne timeatis ; Deus vester & Deus patrum vestrorum dedit vobis thesaurum in saccis vestris, argentum vestrum venit ad me : & eduxit ad eos Simeon. Et introduxit vir 23
ille viros illos in domum Josephi ; & dedit aquas, & lavârunt pedes suos, & dedit migma pro asinis eorum. Et præparaverunt munus, do- 24
nec venisset Joseph ad prandium meridiei : quoniam audiverant ab eo, quod ibi comesturi essent panem. Et venit Joseph domum, & obtule- 25
lerunt ei munus quod erat in manu illorum in ipsa domo : prociderúntque coram illo in terram. Et interrogavit eos de pace, & dixit ; Num 26
pax est patri vestro seni, de quo dixistis mihi ? num adhuc jam vivit ? Et 27
dixerunt ; Pax servo tuo patri nostro, adhuc vivit : & incurvati sunt, & adoraverunt. Et levavit oculos suos, & vidit Binjamin fratrem suum, 28
filium matris suæ, & dixit ; Num iste est frater vester minor de quo dixistis mihi ? & ait ; A facie Domini misericordia veniat super te, fili mi.

Hierosol. 13. *Et ego quemadmodum non sum orbatus Josepho filio meo, sic non orbabor amplius Simeone nec Binjamin.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

12 *وسیم دو بخشه بستانید در دست شما و مر آن سیمی بازگشته در دهانی خورجین شما باز گردانید
13 در دستی شما مگر غلطیست او* و مر برادری شما بستانید و برخیزید و باز گردید بآن مرد*
14 وخدای شدّی بدهد بشما رحمتها بپیش آن مرد و بفرستد بشما مر برادری شما دیگر [و مر
15 بنیمین] و من چون آنچه سکلفیده بودم سکلفیده‌تر شدم *بستاندند آن مردمان مر آن هدیه
آن این و دو بخشهی سیم بستاندند در دست ایشان و مر بنیمین و برخاستند و فرود شدند
16 بمصر بیاستادند بپیش یوسف *بدید یوسف اوار ایشان مر بنیمین گفت بآنچه ابر خانهی او بیاور
مر آن مردمان بآن خانه و کشش کن کشش و آراسته کن که اوازی من بخورند آن مردمان در نیم
17 18 روز* بکرد آن مرد چون آنچه گفت یوسف بیاورد آن مرد مر آن مردمان بخانهی یوسف* بترسیدند
آن مردمان که آورده شدند خانهی یوسف گفتند ابر سبب آن سیمی آن بازگشته در خورجینهاء
ایما در اوّل ایما آورده شده‌ثان ببهانه جستن ابر ایما و شکنجه کردن ابر ایما و بستاندن ایمارا
19 بندگان و مر خرهای ایما* نزدیک شدند بآن مرد آنچه ابر خانهی یوسف سخن گفتند باو درگهی
20 21 آن خانه* گفتند حاجت خداوند من فرود شدن فرود شدیم در اوّل بخریدن خورش* بود که
22 بیامدیم بآن منزل جا بگشادیم مر خورجینی ایما و اینک سیمی مرد در خورجین او سیمی ایما در
23 وزن او بازگردانیدیم اویرا در دستی ایما* وسیمی دیگر فرود آوردیم در دستی ایما بخریدن خورش
24 نه دانستیم که بنهاد سیمی ایما در خورجینهای ایما* گفت سلامتی بشما نه ترسید خدای شما
وخدای پدری شما بداد بشما نخبیده در خورجینهای شما سیمی شما بیامد بمن بیرون آورد
25 بایشان مر شمعون* بیاورد آن مرد مر آن مردمان بخانهی یوسف بداد آب بشستند پاهای ایشان
26 بداد علف بدرازگوشان ایشان* آراسته کردند مر آن هدیه تا آمدن یوسف در نیم روز که شنویدند
که آنجا بخورند نان* بیامد یوسف بآن خانه بیاوردند باو مر آن هدیه آنچه در دستی ایشان بآن خانه
27 سجود کردند باو بزمین* بپرسید بایشان بسلامتی گفت ها سلامت پدری شما آن پیر آنچه گفتید
28 هنیز او زنده* گفتند سلامت ببندهی تو بپدری ایما هنیز او زنده رکوع کردند و سجود کردند*

Et argenti duplicē portionē accipite in manu vestra, et argentū reductum in ore sacci vestri referte in manu vestra, fortassis error fuit. 12
Fratrem quoque vestrum accipite, & surgite & revertimini ad virum. 13
Et Deus Shaddai det vobis misericordias in conspectu viri : & remittat vobis fratrem vestrum alium, et Binjamin: ego autē quemadmodum orbatus fui, orbatior fio. 14
Acceperunt itaque *viri munus istud, et duplicem portionē argenti acceperūt in manu sua, & Binjamin: & surrexerunt, atque descenderunt in Ægyptum, steterúntq; coram Joseph.* 15
Videns autem *Joseph cum eis Binjamin, dixit ei qui* erat *super domum suam; Introduc viros in domum, et macta mactationem, et paratam fac, quia mecum comedent illi viri in meridie.* 16
Et *fecit vir quemadmodum dixerat Joseph, introduxitq; vir ipsos viros in domū Joseph.* 17
Timentes autem *viri cùm introducti fuissent* in *domū Joseph dixerunt; Causâ argenti reducti in saccis nostris in principio, sumus introducti: ad prætextum quærendum contra nos, & ad tormentum exercendum super nos, & ad capiendum nos in servos, & asinos nostros.* 18
Quocirca *appropinquantes viro qui super domum Joseph, sermonē habuerunt cum eo* in *limine domûs, Dicentes; Quæsumus domine mi, descendendo descendimus in principio ad emendum cibum :* 19 20
Fuitque, *cùm venissemus ad diversoriū, aperuimus saccos nostros, et ecce argentum cujusq; in sacco suo, argentum* inquam *nostrum in pondere suo: retulimus illud in manu nostra.* 21
Et argentum aliud detulim⁹ in manu nostra, ad emendum cibum: nescimus quis posuit argentum nostrum in saccis nostris. 22
Respondit; Pax vobis, ne timeatis: Deus vester, & De⁹ patris vestri dedit vobis thesaurum in saccis vestris : argentum vestrū pervenit ad me. Et eduxit ad eos Shimeon. 23
Introduxit itaque *viros illos in domum Joseph, deditq;* illis *aquam,* & *lavârunt pedes suos, dedit*que *pabulū asinis eorum.* 24
Et *paratum fecerunt munus adusq; adventum Joseph meridie : audierant enim quòd illic comesturi essent panem.* 25
Veniente igitur *Joseph domum, attulerunt ei munus quod in manu ipsorū ad domum :* & *reverentiam exhibuerunt ei in terram.* 26
Et *interrogavit eos de salute dicens; Num salus est patri vestro seni de quo dixistis? num adhuc ipse vivens est?* 27
Responderūt; Sal⁹ est servo tuo patri nostro, adhuc ipse vivens est : inclinantésque se reverentiam exhibuerunt. 28

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

29 וּמְהַר וְאוּחִי יוֹסֵף אֲרוּם רְחִשׁוּ רַחֲמוֹי
עַל אָחוּי וּבְעָא לְמִבְכֵּי וְעַל לְקִיטוֹנָא
דְבֵי מַדְמְכָא וּבְכָא תַמָּן : 30 וְשַׁזֵג אַפּוֹי מִן דִמְעוֹן וּנְפַק וְאוֹדְרָז וְאֲמַר
לַחְמָא : 32 וְשַׁוִיו לֵיהּ בִּלְחוּדוֹי וְלְהוֹן בִּלְחוּדֵיהוֹן וּלְמִצְרָאֵי דְאָכְלִין עִמֵּיהּ
בִּלְחוּדֵיהוֹן אֲרוּם לָא כַשְׁרִין מִצְרָאֵי לְמֵיכוֹל עִם יְהוּדָאֵי לַחְמָא אֲרוּם בְּעִירָא
דְמִצְרָאֵי דַחֲלִין לֵיהּ יְהוּדָאֵי אָכְלִין : 33 וְיִשְׁבוּ וְאַחֲזָרוּ קֳדָמוֹי רַבָּא כְּהִילְכַת רַבְנוּתֵיהּ
וּזְעֵירָא כְּהִילְכַת זְעֵירוּתֵיהּ וַהֲוָה נָקִיט כַּסָּא דְכַסְפָּא בִּידֵיהּ וּמְקַשְׁקֵשׁ כִּמְנַחֵשׁ בְּנֵי
דְלֵאָה סַדַּר מִסְטְרָא חֲדָא וּבְנָהָא דְזִילְפָּה מִסְטְרָא חֲדָא וּבְנָהָא דְבִלְהָה מִסְטְרָא
חֲדָא וּבִנְיָמִין בַּר רָחֵל סַדַּר לִסְטְרֵיהּ וְתַמְהוּ גּוּבְרַיָּא אֱנָשׁ בְּחַבְרֵיהּ : 34 וְנְטַל
חוּלְקִין מֵעַל פָּתוּרֵיהּ וְשַׁדְּרִינוּן מִן קֳדָמוֹי לְקֳדָמֵיהוֹן וּסְגָא חוּלְקָא דְבִנְיָמִין מִן
חוּלְקֵי כֻּלְּהוֹן חַמְשָׁא חוּלְקִין חוּלָק חַד חוּלָקֵיהּ וְחוּלָק חַד מִן דִילֵיהּ וְחוּלָק חַד מִן
אִנְתְּתֵיהּ וּתְרֵין חוּלְקִין מִן תְּרֵין בְּנוֹי וּשְׁתִיו וּרְוִיו עִמֵּיהּ דְמִן יוֹמָא דְאִתְפְּרָשׁוּ מִנֵּיהּ
לָא שְׁתוּ חַמְרָא לָא הוּא וְלָא הִינּוּן עַד יוֹמָא הַהוּא :

מד

1 וּפַקִּיד יַת מְנַשֶּׁה דִמְמַנָּא אַפִּיטְרוֹפּוֹס עַל בֵּיתֵיהּ לְמֵימַר מְלֵי יַת דִּסְקַיָּא
2 גוּבְרַיָּא עִיבוּרָא הֵיכְמָא דְאִינּוּן יָכְלִין לְסוֹבְרָא וְשַׁוִי כְּסַף גְּבַר בְּפוּם טוּנֵיהּ : וְאוּף
וְיַת אוּנְבִּינִי אוּנְבִּין דְכַסְפָּא שַׁוִי בְּפוּם טוּנָא דִזְעֵירָא וְיַת כְּסַף זְבִינוֹי וַעֲבַד כְּפִתְגָמָא
3 דְיוֹסֵף דְמַלֵּיל : צַפְרָא נְהַר וְגֻבְרַיָּא אִתְפַּטְרוּ הִינּוּן וַחֲמָרֵיהוֹן : 4 הִנּוּן
נְפַקוּ מִן קַרְתָּא לָא אַרְחִיקוּ וְיוֹסֵף אֲמַר לִמְנַשֶּׁה דִי מְמַנָּא אַפִּיטְרוֹפּוֹס עַל
בֵּיתֵיהּ קוּם רְדַף בָּתַר גּוּבְרַיָּא וְתַדְבִּיקִינּוּן וְתֵימַר לְהוֹם לְמָא שַׁלֵּמְתּוּן בִּישְׁתָא
5 חוּלַף טַבְתָא : הֲלָא דֵין דַהֲוָה שָׁתֵי 5 ירושלמי 5 וְהוּא מַטַּיְרָא מְטַיֵּיר בֵּיהּ
רִבּוֹנִי בֵּיהּ וְהוּא מְטַיְּרָא הֲוָה מְטַיֵּיר בֵּיהּ
6 אַבְאֵשְׁתּוּן מַה דַעֲבַדְתּוּן : וְאַדְבִּיקִינּוּן וּמַלֵּיל עִמְּהוֹן יַת כָּל פִּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין :
7 וַאֲמָרוּ לֵיהּ לְמָא יְמַלֵּיל רִבּוֹנִי כְּפִתְגָמַיָּא הָאִלֵּין חַס לְעַבְדָּךְ מִלְמֶעְבַּד
8 כְּפִתְגָמָא הָדֵין : הָא כַסְפָּא דְאַשְׁכַּחְנָא בְּפוּם טוּנָנָא אֲתֵיבְנֵיהּ לָךְ מֵאַרְעָא
9 דִכְנַעַן וְהֵיכְדֵין נִיגְנוֹב מִבֵּית רִבּוֹנָךְ מָנִין דִכְסַף אוֹ מָנִין דִדְהַב : אֲשַׁר דִּי יִשְׁתְּכַח
עִמֵּיהּ מֵעַבְדָּךְ יְהֵי חַיָּיב קְטוֹל וְאוּף אֲנַן נְהֵי לְרִבּוֹנִי לְעַבְדִין :

Et festinavit Joseph, quoniam mo- 29
vebantur miserationes ejus super
fratre suo, & quæsivit ut fleret :
& ingressus est in cubiculum dormi-
torium, & flevit ibi. Et lavit facies suas à lachrymis, & exiit : & accele- 30
ravit, & dixit ; Ponite panem. Et posuerunt illi seorsum, & illis seor- 31
sum : & Ægyptiis qui comedebant cum eo seorsum ; quoniam non
recti Ægyptii ut comedant cum Judæis panem, quoniam bestiam quam
Ægyptii venerantur Judæi comedunt. Et per circuitum sederunt co- 32
ram eo, major juxta consuetudinem majoritatis suæ, minor verò ju-
xta morem minoritatis suæ : & tenebat calicem argenteum in manu
sua, & sonitum edebat tanquam divinans, filios Leæ ordinabat à
latere uno, & filios Zilpæ à latere alio, & filios Bilhæ à latere
alio, Binjamin autem filium Rachelis ordinavit ad latus suum : &
admirati sunt viri illi inter sese. Et levavit portiones de mensa sua, & 33
misit eas de *iis quæ* coram ipso *erant dans* ante eos, & aucta est portio
Binjamin præ portionibus omnium eorum quinque portionibus ; portio
una erat portio ejus, portio altera ab ipso, portio tertia ab uxore ejus,
& duæ portiones à duobus filiis ejus : & biberunt & inebriati fuerunt
cum eo ; quia à die quo separati erant ab ipso non biberant vinum, non
ipse nec ipsi, usque ad illum diem.

29. *In cubiculum.* 30 *Et lavit.*

CAP. XLIV.

Et præcepit Manassi, qui constitutus erat præfectus super domum su- 1
am, dicendo ; Imple saccos virorum illorum frumento, quantum ferre
possunt : & pone argentum viri in ore sacci sui. Et scyphum meum, 2
scyphum argenteum, pone in ore sacci minoris, & argentum emptionis
suæ : & fecit secundùm verbum Josephi, quod loquutus erat. Orto 3
mane viri illi dimissi sunt, ipsi & asini eorum. Ipsi exierant ex civita- 4
te, nec procul aberant, cum Joseph diceret Manassi qui constitutus erat
præfectus super domum suam ; Surge, persequere post viros illos, &
cum apprehenderis eos, dices ad eos ; Cur reddidistis malum pro bono ?
An non hic est in quo bibebat do- 5
minus meus, & ipse augurando
augurabatur in eo : malè egistis,
id quod fecistis. Et apprehendit 6
illos, & loquutus est cum illis omnia verba ista. Et dixerunt illi ; Cur 7
loquitur dominus meus secundùm verba ista ? absit servis tuis ne faciant
secundùm verbum hoc. Ecce argentum quod inveneramus in ore sacco- 8
rum nostrorum, reportavimus eam tibi è terra Canaan : & quomodo
furaremur ex domo domini tui vasa argentea aut vasa aurea. Is ex servis 9
tuis, apud quem invenietur, reus erit capitis : & etiam nos erimus do-
mino meo in servos.

Hierof. 5 *Et ipse augurando auguratur in eo.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* بر داشت چشماني او بديد مر بنيمين برادري او پسري مادري او * گفت ها اين برادري شما
آن خرد آنچه گفتيد بمن گفت خدا ببخشد ترا پسري من * شتاب كرد يوسف كه بر جوشيدند
شفقتهاي او ببرادري او طلب كرد گريستن بيامد بآن گنجينه گريست آنجا * بشست روي او
بيرون آمد صبر كرد گفت بنهيد نان * بنهادند باو بتنهايي او و بايشان بتنهايي ايشان و بمصريان
آن خوران او از او بتنهايي ايشان كه نه توانند آن مصريان بخوردن او از آن عبريان نان كه
مكروهي آن بمصريان * بنشستند بپيش او آن نخست زاد چون نخست زادي او و آن كهتر چون
كهتري او حيرت شدند [مردمان] مرد بياري او * بر داشت بخشها از نزد روي او بايشان بسيار
كرد بخشي بنيمين از بخشهاي همهي ايشان پنج بخشها بياشاميدند و مست شدند او از او *

* فصل چهل و چارم * * بفرمود آنچه ابر خانهي او گفتن پركن مر خورچينهاي آن مردمان
خورش چون آنچه توانند بر داشتن و بنه سيمي مرد در دهاني خورچين او * و مر جامي من جامي
آن سيم بنهي در دهاني خورچيني آن خرد و مر سيمي غلهي او بكرد چون سخني يوسف آنچه
سخن گفت * آن بامداد روشن شد و آن مردمان فرستاده شدند ايشان و خرهاي ايشان * ايشان
بيرون شدند مر آن شهر نه دور شدند و يوسف گفت بآنچه ابر خانهي او بر خيز و بتاز
پسي آن مردمان و برسي ايشانرا و بگوي بايشان چرا باز توختيد بدي بدلي نيكويي * هانه
[اين] آنچه بياشامد خداوندي من درو و او فال گرفتن فال گيرد درو بدي كرديد
آنچه كرديد * برسيد ايشانرا سخن گفت بايشان مر آن سخنهاي آن ايدان * گفتند باو
چرا سخن گويد خداوند من چون سخنهاي آن ايدان معاذ الله ببندگاني تو از كردن چون
سخن اين * اينك سيم آنچه يافتيم در دهان خورچيني ما باز گرديم بتو از زمين كنعن
و چگونه بدزديديم از خانهي خداوندي تو سيم يا طلا * آنچه يافته شود او از او
بندگاني تو و ميرد و نيز ايما باشيم بخداوندي من ببندگان .

Sublatis autem *oculis suis, vidit* 29
Binjamin fratrē suum filium matris
*suæ, dixit*que; *Num iste* est *frater ve-*
ster parvus de *quo dixeratis mihi?*
*subdidit*que, *Deus misereatur tibi fi-*
li mi. Tum *festinationem fecit Jo-* 30
seph, (quia fervebant miserationes e-
*jus ad fratrem suum,) quæsito*que
ad flendum loco, *ingressus in*
penetrale, flevit ibi. Postea, *lo-* 31
tâ facie suâ, foràs venit, & *absti-*
nuit, dicens ; Apponite panem. Et 32
apposuerunt ei solùm per se, & illis
solùm per sese, & Ægyptiis come-
dentibus cum eo, solùm per sese: non
enim possunt Ægyptii comedere cum
Ebræis panem, quia abominatio est
illud Ægyptiis. Sederunt itaque *co-* 33
ram illo, primogenitus secundùm pri-
mogenituram suam, & minor secun-
dùm minoritatem suam : & admira-
ti sunt viri, quisque ad socium
suum. *Tulit*que *partes à conspectu* 34
suo, ad illos, & multiplicavit par-
tem Binjamin præ partibus omnium
illorum quinque partibus : bibentés-
que inebriati sunt cum illo.

CAP. XLIV.

P*Ræcepit* autem *ei qui super do-* 1
mum suam, dicendo; Imple saccos vi-
rorum cibo, sicut potuerint ferre, ac
pone argentum cujusque in ore sacci
sui. Et poculum meum, poculum scil. 2
argenteum pones in ore sacci Junio-
ris, & argentum frumenti sui: fecit-
que *juxta verbum Joseph quod locu-*
tus fuerat. Manè illuxit, & viri 3
dimissi sunt, ipsi & asini eorum. Illiq; 4
egressi erant urbem, neque procul abe-
rant, tunc Joseph dixit ei qui super
domum suam ; Surge, & sectare post
*viros, cum*que *perveneris ad eos, tum*
dices eis ; Quare rependistis malum
pro bono ? Nónne hoc est *quo bibit* 5
dominus meus? ipse quoq; augurando
auguriū captat per illud: malè feci-
stis quod fecistis. Perveniens itaque 6
ad illos locutus est iis verba ista.
Responderunt ei ; Cur loquitur domi- 7
nus meus secundùm verba ista ?
avertat Deus servos tuos à facien-
do juxta verba ista. En argentum 8
quod invenimus in ore saccorum no-
strorum, retulimus ad te è terra Che-
naan : quomodò ergò furati essemus è
domo domini tui argentum vel au-
rum? Apud quem invenietur è 9
servis tuis, moriatur quidem : &
etiam nos erimus domino meo in
servos.

ויאמר ואמר אוף כדין הי כפתגמיכון כן יהי דישתכח עמיה יהי לי עבדא ואתון 10
תהון זכאין : וימהרו ואוחיאו ואחיתו גבר טוניה לארעא ופתחו גבר טוניה : 11
ויחפש ופשפש בראובן שרי ובבנימין 12
פסק ואישתכח אונבין בטונא דבנימין :

ירושלמי 12 ופשפש :

ויקרעו ובזעו לבושיהון ואיתיהב להון כח גבורתא וטענו גבר על חמריה ותבו 13
לקרתא : ויבא ועל יהודה ואחוהי לבית יוסף והוא עוד כדון תמן ונפלו קדמוי 14
על ארעא : ויאמר ואמר להום יוסף מה עובדא הדין דעבדתון הלא ידעתון 15
ארום מטיירא יטייר גבר דכוותי : ויאמר ואמר יהודה מה נימר לרבוני על 16
כספא קדמאה ומה נמליל על כספא בתראה ומה נזדכי על אונבין מן קדם
יי אשתכח חובא על עבדך הא אנחנא עבדין לרבוני אוף אנן אוף מאן דאשתכח
כלידא בידיה : ויאמר ואמר חס לי מלמעבד דא גברא דאשתכח כלידא בידיה 17
הוא יהי לי עבדא ואתון סוקו לשלם לות אבוכון :

פ פ פ

ויגש וקריב לותיה יהודה ואמר 18
במטו רבוני ימליל במטו עבדך פתגמא
במשמעיה דרבוני ולא יתקוף רוגזך
בעבדך ארום מן שעתא דאתינן לותך
הוית אמר לן מן קדם יי אנא דחיל
וכדון חזרון דינך למהוי מדמיין
לריבנוי דפרעה : 19 אדוני רבוני 19
שאיל ית עבדוי למימר האית לכון
אבא או אחא :

ירושלמי 18 וקריב לותיה יהודה
ואמר בבעו מנך רבוני ימליל כען עבדך
פתגם במשמעייה דרבוני ולא יתקף
רוגזך בעבדך הלא מן זמנא קדמיא
דנחתנן לותך למצרים הויתא אמר
לן מן קדם יי אנא דחיל וכדו חזרו דינך
למהוי מדמין לדינוי דפרעה רבך דאת
יימי ביה ארום יקיר אנא כותך ואבא
יקיר כות פרעה רבך דאת יימי ביה
הלא אנא משתבע בחיי רישיה דאבא ולית אנא משקר דאין שליף אנא חרבי
מן גו תיקא לית אנא מחזיר יתה לתיקא עד זמן דנמלי כל ארעא דמצרים
קטולין לית אנא מחזיר יתה לתיקא עד זמן דנעביד כל ארעא דמצרים צדו מן
דייור סנך קדמוי אנא משרי ומפרעה רבך אנא מחסיל על מנרת מעבר על
כורחיה דאבא או דלמא דלא אשתמע לך ולא אתני לך מה דעבדו תרין אחוי
שמעון ולוי דעלו לכרכא דשכם דהוה יתיב בשלוה וקטלו כל דכורא לפתגם
דחרב על ידי דסאיבו לדינה אחתהון דלא הויא מתמניא בשבטיא ולא מקבלא
חולקא ואחסנא עמן בפלוג ארעא על חד כמה וכמה דבנימין אחונן מתמני
עמן בשבטיא ומקבל חולק ואחסנא עמן בפלוג ארעא ואנא דחילי קשי מדידהון
דערבית לטליא מן ידוי דאבא ואמרית ליה אין לא איתית יתיה לותך ואקימית
יתיה קדמך נהוי חטי לך ומרחק מן שאילת שלמך כל יומיא או דלמא דלא
אשתמע לך ולא אתני לך ארום מלכין ושלטונין אנן כותך בארעא דכנען :
19 כד חמא יוסף חביבא ויקירא דסליקת גבורתיה דיהודה אחוי ונפקין
שערתיה דלביה ובזעו לבושיה ביה בשעתא רמז יוסף למנשה בוכריה ורפס
במסאניה ורעדת כל פלטין דיוסף ביה בשעתא אמר יהודה אלולי דהוה עלע
מן בירת אבא לא הוה כשר למתעבדא כן בכדין שרי יהודה מרכיך במלוי ואמר
רבוני שאל ית עבדוי למימר האית לכון אב או אח :

Et dixit; Etiam ita secundùm verba vestra sic erit: is apud quem inventus fuerit erit mihi servus, & vos eritis innocentes. 10 Et festinârunt & deposuerunt quisque saccum suum in terram, & aperuerunt quisque saccum suum. 11 Et scrutatus est, in 12
Ruben incepit & in Binjamin finiit, & inventus est scyphus in sacco Binjamin.

Hier. 12. *Et scrutatus est.*

Et sciderunt vestimenta sua, & data est illis virtus fortitudinis, 13 & onerârunt quisque asinum suum, & reversi sunt in civitatem. Et 14 ingressus est Juda & fratres ejus in domum Josephi, & ipse adhuc jam ibi erat, & prociderunt coram eo in terram. Et dixit illis Joseph; Quale 15 est opus hoc quod fecistis? Annon nôstis quod augurando auguratur mihi similis? Et dixit Juda; Quid dicemus domino meo de argento pri- 16 ori? & quid loquemur de argento posteriori? & quomodo justificabimur de scypho? à facie Domini inventum est peccatum contra servos tuos; ecce nos servi domino meo, etiam nos, etiam ille in manu cujus inventus est scyphus. Et dixit; Absit mihi quominus faciam hoc, vir in cujus 17 manu inventus fuit scyphus, ipse mihi erit servus, & vos ascendite in pace ad patrem vestrum.

SECT. XI.

Et accessit ad eum Juda, dicens; 18
Obsecro domine mi, loquatur obsecro servus tuus verbum ad auditum domini mei, neque commoveatur ira tua adversus servum tuum: quoniam ab hora qua venimus ad te dixisti nobis; A facie Domini ego timeo, & jam redeunt judicia tua, ut sint similia principum Pharaonis. Dominus meus interrogavit servos 19
suos dicendo; An est adhuc vobis pater aut frater?

Hierosʃ. 18. *Et accessit ad eum Juda, & dixit; Obsecro te domine mi, loquatur nunc servus tuus sermonem ad auditum ipsius domini mei, neque exardeat ira tua in servum tuum: annon à tempore priori, quo nos descendimus ad te in Ægyptum, dicebas nobis; A facie Domini ego timeo? nunc autem redeunt judicia tua, ut similia sint judiciis Pharaonis domini tui per quem juras: quoniam ego sum honorabilis sicut tu, & pater meus honorabilis est sicut Pharao dominus tuus, per quem juras. Annon ego jurare possum per vitam capitis patris mei nec mentiar? quòd si extraxero ego gladium meum è medio vaginæ, non reducam eum in vaginam, donec replevero universam terram Ægypti interfectis, non reducam* inquam *eum in vaginam, donec fiat universa terra Ægypti vastatio ab habitatione, à te prius incipiens, & in Pharaone domino tuo finiens, eo pacto transgrediendo voluntatem patris mei. Nunquid fortè non auditum est tibi, nec dixit tibi* quisquam *quod fecerunt duo fratres mei Simeon & Levi, qui ascenderunt contra oppidum Sichem quod fruebatur tranquillitate, & interfecerunt omnem masculum ad os gladii, eo quod polluissent Dinam sororem suam, quæ non numerabatur inter tribus, neque acceptura erat portio aut hæreditas nobiscum in partitione terræ: quanto magis propter Binjamin fratrem nostrum, qui numeratur nobiscum inter tribus, & recepturus est partem & hæreditatem nobiscum in partitione terræ: cùm vis mea major sit vi illorum, nam fidejussi pro puero ex manu patris, & dixi illi; si non adduxero ipsum ad te, & statuero eum coram te, ero peccator in te, & remotus à petitione pacis tuæ omnibus diebus. An fortè non auditum est tibi neque narratum est tibi, quod reges & principes sumus sicut tu in terra Canaan. 19. Cum vidit Joseph dilectus & honorabilis quòd ascenderet fortitudo Judæ fratris sui, & exirent cogitationes cordis ejus, & rumperentur vestimenta ejus, ea hora innuit Joseph Manassi primogenito suo, & calcavit calceo suo: tum tremuit omne palatium Josephi. Ea hora dixit Jehuda; Nisi esset costa è domo patris mei, non posset fieri ita: Propterea incepit Judas mitior esse in verbis suis, & dixit; Dominus meus interrogavit servos suos, dicendo; An est vobis pater aut frater?*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 * گفت نیز اکنون چون سخن شما همچنین است او آنچه یافته شود اوازاو باشد بمن بنده
11 وشما باشید پاکیزان * شتاب کردند فرود آوردند مرد خورجيني او برمين بگشادند مرد خورجيني
12 او * بجست در بزرك در استید وبکوچك تمام کرد ویافته شد آن جام درخورجيني بنيمين *
13 14 * پاره کردند جامهاي ایشان وسوارشدند مرد ابر خر او وبازگشتند بآن شهر * بیامد
15 یهوده وبرادران او بخانهي یوسف واو نیز او آنجا وبیفتادند بپیشي او برمين * وگفت
بايشان یوسف چه آن فعل آنچه کردید هنه دانستید که فال گرفتن فال گیرد مرد چون من *
16 * گفت یهوده چه گوییم بخداوند من چه میگوییم وچه راست شویم آن خدا یافت مر خطاي
بندگان تو اینك مارا بندگان بخداوند من نیز مارا نیز آنچه یافته شود آن جام در دست
17 او * گفت معاذ الله بمن از کردن این آن مرد آنچه یافته شود آن جام در دست او او باشد
18 بمن بنده وشما بروید بسلامت بپدري شما * نزدیك شد باو یهوده وگفت اي خداوند
من سخن گوید اکنون بندهي تو سخن در گوشهاي خداوند من ونه گرم شود خشم
19 تو در بندگاني تو که چون تو چون فرعه * خداوند من پرسید مر بندگان تو بگفتن
هست بشما پدر یا برادر *

Respondit; Etiam nunc, secundùm verbum vestrum, ita erit: ipse apud quem invenietur, erit mihi servus; vos verò eritis insontes. 10 *Festinanter* itaque *deducentes quisque saccum suum ad terram, aperuerunt quilibet saccum suum.* 11 Et *scrutatus est: à majore incepit, & in minori finivit: & inventum est poculum in sacco Binjamin.* 12 *Sciderunt*que *vestimenta sua, & equitârunt quisque super asinum suum, ac reversi sunt in urbem.* 13 *Pervenit* igitur *Jehudah & fratres ejus ad domum Joseph, (& ipse adhuc erat illic,) ac prociderunt coram eo super terrâ.* 14 *Et dixit iis Joseph; Quale opus* est *quod fecistis? nónne nôstis quòd augurando augurium captat vir sicut ego?* 15 *Dixit Jehudah, Quid dicem⁹ domino meo? quid dicemus, & quo justificabimur? Deus invenit peccatum servorum tuorum: ecce nos servi domino meo, etiam nos etiam ille in cujus manu inventum est poculum.* 16 *Respondit; Avertat me Deus à faciendo hoc: vir in cujus manu invenietur poculum, ipse erit mihi servus: vos verò abite in pace ad patrem vestrum.* 17 *Tum appropinquans ei Jehudah, dixit; Domine mi, loquatur jam servus tuus verbum in auribus domini mei, & ne excandescat ira tua in servos tuos: quia sic tu sicut Pharoh.* 18 *Dominus meus interrogavit servos suos, dicendo; Num est vobis pater aut frater?* 19

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ונאמר ואמרנא לרבוני אית לן אבא סבא ובר סיבתין קליל ואחוי מית ואשתאר הוא בלחודוי מן אמיה ואבוי בגין כן רחים ליה : ותאמר ואמרת לעבדך אחתוהי 21 לותי ואשוי עינוי לטבתא עלוי : ונאמר ואמרנא לרבוני לית אפשר לטליא למשבוק ית אבוי דאין שביק ית אבוי מיית הוא : ותאמר ואמרת לעבדך אין לא ייחות אחוכון זעירא עמכון לא תוספון למיחמי סבר אפי : ויהי כד סליקנא לעבדך אבא ותנינא ליה ית פתגמי רבוני : ויאמר ואמר אבונא תובו זבונו לנא קליל עיבורא : ונאמר ואמרנא לית אפשר לנא למיחות אין אית אחונא זעירא עמנא וניחות ארום לית אפשר לנא למיחמי סבר אפי גברא ואחונא זעירא ליתוי עמנא : ויאמר ואמר עבדך אבא לנא אתון ידעתון ארום תרין בנין ילידת לי אנתתי : ויצא ונפק חד מלותי ואמרית ברם מיקטל קטיל ולא חמיתיה עד כדון : ולקחתם ותדברון אף ית דין מן קדמי ויארעיניה מותא ותחתון ית סיבתי בדווי לבי קבורתא : כי עבדך ארום עבדך מערב בטליא מן אבא למימר אין לא איתיניה לותך ונתחיב קדם אבא כל יומיא : ועתה וכדין יתיב בבעו עבדך חולף טליא עבדא לרבוני וטליא יסק עם אחוהי : כי איך ארום היכדין אסק לות אבא וטליא ליתוי עמי דלמא אחמי בבישתא דתיבה ית אבא :

ירושלמי 21 מחוס עיני עלוי :

מה

ולא ולא יכיל יוסף למסוברא דלא למבכי מן בגלל כל מן דקיימין קדמוי ואמר הנפיקו כל אינש מן קדמי ולא קם אנש עמיה כד אשתמודע יוסף לאחוי : ויתן ואריס ית קליה בבכותא ושמעו מצראי ושמע אינש בית פרעה : ויאמר ואמר יוסף לאחוי אנא הוא יוסף העוד כדון אבא קיים ולא יכילו אחוי לאתבא ליה פתגם ארום אתבהילו מן קדמוי : ויאמר ואמר יוסף לאחוי קריבו בבעו לותי וחמון גזירת מהולתי וקריבו ואמר אנא יוסף אחוכון די זבינתון יתי למצרים :

Et diximus domino meo; Est nobis pater senex, & filius senectutis par- 20
vus, cujus frater mortuus est, & relictus est solus ex matre sua, & pater
ejus propterea diligit eum. Et di- 21
xisti servis tuis; Descendere facite
eum ad me, & ponam oculos meos
in bonum super eum. Tum dixi- 22
mus domino meo; Fieri non potest ut puer relinquat patrem suum:
quòd si reliquerit patrem suum, morietur ipse. Et dixisti servis tuis; 23
Si non descendat frater vester minor vobiscum, non addetis videre
conspectum facierum mearum. Accidit autem cùm ascendimus ad ser 24
vum tuum patrem meum, & indicavimus illi verba domini mei. Et 25
dixit pater noster; Revertimini, emite nobis parum frumenti. Et dixi 26
mus; Fieri non potest ut descendamus, nisi fuerit frater noster minor
nobiscum, tum descendemus: quoniam fieri non potest ut videamus aspe-
ctum faciei viri illius, si frater noster minor non sit nobiscum. Et di- 27
xit servus tuus pater meus nobis; Vos nôstis quod duos filios peperit
mihi uxor mea. Et exiit unus à me, & dixi; Certè interficiendo in- 28
terfectus est: neque eum hactenus vidi. Et accipietis etiam hunc à fa- 29
cie meâ, & si contingat illi mors, deducetis canitiem meam cum mœsti-
tia in domum sepulchri. Quoniam servus tuus spopondit pro puero à 32
patre meo, dicendo; Si non reduxero eum tibi, reus ero coram patre
meo omnibus diebus. Jam vero remaneat obsecro servus tuus pro pu- 33
ero servus domino meo: & puer ascendat cum fratribus suis. Nam 34
quomodo ascendam ad patrem, & puer non sit mecum? ne videam ma-
lum quod transfiget patrem meum.

Hierosol. 21. *Misereatur oculus meus super eum.*

CAP. XLV.

NEque potuit Joseph sustinere, quo minus fleret, propter eos qui 1
stabant coram eo: & dixit; Educite omnes viros à me: & non ste-
tit cum eo ullus homo, quando se cognoscendum præbuit Joseph fratri-
bus suis. Et elevavit vocem suam cum fletu: & audiverunt Ægyptii, 2
& audivit vir domus Pharao. Et dixit Joseph fratribus suis; Ego sum 3
Joseph: num adhuc jam pater meus vivit? neque poterant fratres ejus
respondere ei quicquam, eo quòd turbati essent à conspectu ejus. Et 4
dixit Joseph fratribus suis; Accedite obsecro ad me, & videte abscissionem
circuncisionis meæ, & accesserunt: tum dixit; Ego Joseph frater vester,
quem vendidistis in Ægyptum.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

20 * وگفتیم بخداوند من هست بایما پدر پیر وکودك پیریگین خرد وبرادرش بمرد وباقی
21 ماند او بتنهاي او بمادرش وپدرش دوست داشت اویرا * وگفتي ببندگان تو فرود آورید اویرا
22 بمن وبنهم چشم من اور او * وگفتیم بخداوند من نه تواند آن کودك بگذاشتن مر پدري
23 او بگذارد مر پدري او وبمیرد * گفتي با بندگاني تو اگر نه فرود شود برادري شما نه افزایید
24 بدیدن روي من * بود که بر آمدیم ببندهي تو پدري من آگاه کردیم مر سخنهاي خداوندي
25 26 من * گفت پدري ایما باز گردید بخرید بایما اندکي خورش * گفتیم نه توانیم بفرود شدن
اگر هست برادري ایما آن خرد اوازي ایما فرود شویم که نه توانیم بدیدن روي آن مرد وبرادري
27 ایما آن خرد نیست او اوازي ایما * گفت بندهي تو پدري من بایما شما دانستید که دو برایید
28 بمن زني من * بیرون آمد آن یکه از نزد من گفتم خاصه نخچیر شدن نخچیر شد ونه دیدم
29 اویرا تا اکنون * ومي ستانید نیز مر این از نزد روي من وفراز رسد اویرا گزندي وفرود
30 آورید مر پیري من در بدي بگور * واکنون چون آمدني من ببندهي تو پدري من وآن
31 کودك نیست او اواز ایما وجاني او بسته در جاني او * باشد چون دیدن او که نیست آن کودك
32 وبمیرد فرود برند بندگاني تو مر پیري بندهي [تو] پدري ایما در اندوه بگور * که بندهي تو
میانجي شد مر آن کودك از نزد پدري من بگفتن اگر نه آورم اویرا بتو خطا کرده باشم بتو
33 همه آن روزگاران * واکنون بنشیند بندهي تو بجاي آن کودك بنده بخداوند من
34 وآن کودك بر آید اوازي برادراني او * که چگونه بر آیم بپدري من وآن کودك نیست او
اوازي من تا نه بینم در بدي آنچه بیابد مر پدري من *

* فصل چهل پنجم *

1 * ونه توانست یوسف بصبر کردن بهمه استادگان ابر او بخواند بیرون دارید همه مرد از بالا
2 من ونه استاد مرد اواز او در معلوم کردن یوسف با برادراني او * بداد مر آوازي او در
3 گریه بشنویدند مصریان بشنوید خانهي فرعه * گفت یوسف ببرادراني او من یوسف هنیز پدري
4 من زنده ونه توانستند برادراني او بجواب دادن اویرا که نهیبزد شدند از پیش او * گفت یوسف
ببرادراني او نزدیك شوید اکنون نزدیك شدند گفت من یوسف برادري شما آنچه بفروختید مرا بمصریان *

Et diximus domino meo, Est nobis 20
pater senex; & puer senectutis par-
vus, & frater ejus mortuus est; &
superstes mansit ipse solus per se
matri suæ, & pater ejus dilectum
habet eum. Et dixisti servis tuis; 21
Deducite eum ad me, ut ponam ocu-
lum meum super eum. Diximus 22
verò domino meo; Non potest puer re-
linquere patrem suum: si reliquerit
patrem suum, tunc morietur. Et 23
dixisti servis tuis; Nisi descenderit
frater vester, ne adjiciatis videre
faciem meam. Fuit igitur, quando 24
ascendimus ad servum tuum patrem
meum, nota fecimus verba domi-
ni mei. Dixit pater noster; Rever- 25
timini, emite nobis paululum cibi.
Respondimus; Non possumus descen- 26
dere: at si fuerit frater noster par-
vus nobiscum, descendemus: quia
non possumus videre faciem viri si
frater noster parvus non sit ipse no-
biscum. Dixit servus tuus pater 27
meus nobis; Vos cognovistis quòd
duos peperit mihi uxor mea. Et 28
egresso uno à me, dixi; Profectò præ-
dando præda factus est: neque vidi
eum usque nunc. Et auferetis etiam 29
hunc à facie mea, & superveniet ei
noxa, ac deducetis senectutē meam
cum molestia ad sepulchrum. Nunc 30
ergò cùm venero ad servū tuum pa-
trem meum, si puer non fuerit nobis-
cum, (nam anima ejus ligata est in
anima ipsius,) Erit cùm vide- 31
rit quòd non aderit puer, tum morie-
tur: & deducent servi tui senectu-
tem servi tui patris nostri in angore
ad sepulchrum. Nam servus tuus 32
mediator factus est puero à patre
meo, dicendo; Si non adduxero eum
ad te, peccati reus ero tibi omnibus
diebus. Nunc ergò remaneat ser- 33
vus tuus in loco pueri, servus domi-
no meo, & puer ascendat cum fra-
tribus suis. Quomodò enim ascen- 34
dam ad patrem meum, & puer non
sit ipse mecum? ne videam malum
quod inveniet patrem meum.

CAP. XLV.

NOn potuit autem Joseph absti- 1
nere, omnibus astantibus juxta eum,
quin vocaret; Foràs habete quem-
que virum de super me. Et non stetit
vir cum eo cùm notum se faceret Jo-
seph fratribus suis. Deditque vo- 2
cem suam cum fletu, & audierunt
Ægyptii, audivitque domus Pha-
roh. Et dixit Joseph fratribus suis; 3
Ego sum Joseph, num adhuc pater
meus vivens est? At non potuerunt
fratres ejus responsum dare ei: quia
metu percussi erant à præsentia ejus.
Dixit itaq; Joseph fratrib⁹ suis, Ap- 4
propinquate nunc. Quibus appropin-
quantibus dixit; Ego sum Joseph fra-
ter vester quem vendidistis Ægyptiis.

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

ועתה וכדון לא תתנססון ולא יתקוף בעיניכון ארום זבינתון יתי הלכא ארום 5
לקיימא יתכון שדרני יי קדמיכון : כי ארום דין תרתין שנין כפנא בגו ארעא ועוד 6
חמש שנין דלא רדיין ולא חצדין : וישלחני ושדרני יי קדמיכון לשואה לכון 7
שיורא בארעא ולקיימא לכון לשיזבא רבא : ועתה וכדון לא אתון שדרתון יתי 8
הלכא אלהן מן קדם יי אסתקף פתגמא ושוייני לרב לפרעה ולרב על כל ביתיה
ושליט בכל ארעא דמצרים : מהרו אוחו וסקו לות אבא ותימרון ליה כדנן 9
אמר ברך יוסף שוייני יי לרב לכל מצראי חות לותי לא תתעכב : וישבת
ותתיב בארעא דגשן ותהי קריב לותי אנת ובנך ובני בנך ועאנך ותורך וכל 10
דילך : וכלכלתי ואיזון יתך תמן ארום עד כדון חמש שנין כפנא דלמא 11
תתמסכן אנת ואנש ביתך וכל דילך : והנה והא עיניכון חמיין ועיני אחי בנימין 12
ארום פומי בלישן בית קודשא ממליל עמכון : והגדתם ותחוון לאבא ית כל איקר 13
דאית לי במצרים וית כל רבותי דחמיתון ותוחון ית אבא הלכא : ויפל ואתרכין 14
על פריקת צוורוי דבנימין אחוי ובכא דעתיד בית מוקדשא למהוי מתבני בחולקיה
דבנימין ועתיד למחרוב תרתין זמנין ובנימין בכא על פריקת צווריה דיוסף דחמא
משכנא דשילה דעתיד למהוי בחולקיה דיוסף ועתיד למחרב : וינשק ונשיק לכל 15
אחוי ובכא עליהון דחמא דמשתעבדין לביני עממיא ומן בתר כדין מלילו אחוי עמיה:
והקול וקלא אשתמע בית מלכותא דפרעה למימר אתו אחי יוסף ושפר פתגמא בעיני 16
פרעה ובעיני עבדוי : ויאמר ואמר ליוסף אימר לאחך דא עיבידו טעינו ית בעירכון 17
וטיילו אובילו לארעא דכנען : וקחו ודברו ית אבוכון וית אינש בתיכון ואיתו 18
לותי ואיתן לכון ית שפר ארג ארעא דמצרים ותיכלון ית שמנוניתא דארעא : ואתה
ואנת יוסף מפקד באיקר אבך בגין כן אימר לאחך דא עיבידו סיבו לכון מארעא 19
דמצרים סדני דמינגרן בתורתי לסוברא בהון ית טפלכון וית נשיכון ותטלון ית
אבוכון ותיתון : ועינכם ועינכון לא תיחוס על מניכון ארום שפר ארג כל ארעא 20
דמצרים דילכון הוא : ויעשו ועבדו כן בני ישראל ויהב להום יוסף סדני על מימרא 21
דפרעה ויהב להון זוודין לארחא :

Nunc ergo nolite contriftari neque irafcamini in oculis veftris eò quòd 5
vendidiftis me huc : quoniam ad confervandum vos mifit me Dominus
ante vos. Quoniam his duobus annis fames in medio terræ *fuit* 6
& adhuc quinque annis non arabitur, nec meffis erit. Et mifit me 7
Dominus ante vos, ad ponendum vobis reliquias in terra, & ad con-
fervandum vos liberatione magna. Jam vero non vos mififtis me huc, 8
fed à facie Domini occafione facta eft hæc res : ut poneret me in prin-
cipem Pharaoni, & principem fuper totam domum ejus, & præfectum
in tota terra Ægypti. Feftinate & afcendite ad patrem meum : cui 9
dicetis, Sic dicit filius tuus Jofeph ; Pofuit me Dominus in principem in
univerfos Ægyptios : defcende ad me, ne moram trahas. Et habitabis 10
in terra Gofen, & eris vicinus mihi, tu, & filii tui, & filii filiorum tuo-
rum, & greges tui, & boves tui, omniaque quæ habes. Et nutriam 11
te ibi, quoniam adhuc quinque anni famis *funt* : ne forte inopiâ labo-
res, tu & homines domus tuæ, & cuncta quæ habes. Et ecce oculi 12
veftri vident, & oculi fratris mei Binjamin, quòd os meum linguâ do-
mus fanctitatis loquitur vobifcum. Et narrabitis patri meo univerfam 13
gloriam quam habeo in Ægypto & univerfam amplitudinem meam quam
vidiftis : & feftinate facite patrem meum huc. Et inclinavit fe fuper 14
cervicem colli Binjamin fratris fui, & flevit, eò quòd domus fanctuarii
ædificanda erat in portione ipfius Binjamin, & deftruenda erat duabus
vicibus : Binjamin autem flevit fuper cervicem colli Jofeph, eò quòd
prævideret fore ut tabernaculum Silo, quod ædificandum erat in porti-
one Jofephi, tandem deftrueretur. Et ofculatus eft omnes fratres fuos, 15
& flevit fuper eos, eò quòd prævideret futurum ut fubjicerentur filiis
populorum : & poftea loquuti funt fratres ejus cum eo. Vox autem au- 16
dita eft in domo regia Pharaonis, dicendo ; Venerunt fratres Jofephi :
et placuit res in oculis Pharao, et in oculis fervorum ejus. Et dixit Jo- 17
fepho ; Dic fratribus tuis, Hoc facite : onerate jumenta veftra, & abite
deferte in terram Canaan. Et accipite patrem veftrum, et homines 18
domus veftræ, et venite ad me : et dabo vobis pulchrum rei defiderabi-
lis terræ Ægypti, & comedetis pinguedinem terræ. Tu autem Jofeph 19
præfectus es in gloriam patris tui, propterea dicito fratribus tuis, Hoc
facite : accipite vobis de terra Ægypti plauftra, quæ trahantur bobus,
ad portandum illis parvulos veftros & uxores veftras, & tolletis patrem
veftrum, & venietis. Et oculus vefter non parcat vafis veftris : quoni- 20
am pulchrum defiderabilis totius terræ Ægypti veftrum eft. Et fecerunt 21
fic filii Ifrael, & dedit illis Jofeph plauftra juxta verbum Pharaonis : &
dedit illis commeatum in viam.

Verfio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

*واكنون نه رنجيده شويد ونه گرم شود در چشمان شما كه فروختيد مرا اينجا كه 5
برپانده بفرستاد مرا خدا بپيش شما * كه اين دو سال آن قحطي در ميان آن زمين ونيز پنج 6
سالها آنچه نيست كشت ودرو * بفرستاد مرا خدا بپيش شما بنهادن بشما بقيّه در زمين وبرپاندن 7
بشما بخلاصي بزرگ * واكنون نه شما فرستاديد مرا اينجا كه آن خدا بنهاد مرا بپدر بفرعه 8
وبخداوند بهمه خانهي او ومسلّط در همه زمين مصر * شتاب كنيد وبر آييد بپدري من 9
وبگوييد باو همچنين گفت پسري تو يوسف بنهاد مرا خدا بخداوند بهمه مصر فرود
آي بمن نه استي * بنشيني در زميني جشن وباشي نزديك بمن تو وپسراني تو وپسراني پسراني 10
تو وگوسفند تو وگاو تو وهمه آنچه بتو * ونفقه دهم ترا آنجا كه نيز پنج سالهاي قحط 11
تا نه درويش شوي تو وخانهي تو وهمه آنچه بتو * واينك چشماني شما بينان وچشماني 12
برادري من بنيمين كه دهاني [من] آن سخن گويا بشما * وآگاه كنيد بپدري من 13
مر همه عزيزي من در مصر ومر همه آنچه بديديد وشتاب كنيد وفرود آوريد مر پدري
من اينجا * بيفتاد ابر گردن بنيمين برادري او وبگريست وبنيمين بگريست ابر گردني او * 14
بوسه داد بهمه برادراني او وبگريست ابر ايشان وپس همچنين سخن گفتند برادراني 15
او باو * وآن آواز شنويده شد خانهي فرعه بگفتن بيامدند برادراني يوسف نيكو آمد 16
در چشمان فرعه ودر چشماني بندگاني او * گفت فرعه بيوسف بگوي ببرادراني تو اين 17
بكنيد باركنيد مر چهارپاياني شما وبرويد بياييد بزمين كنعن * وبستانيد مر پدري 18
شما ومر خانهي شما وبياييد بمن وبدهم بشما مر نيكويي زمين مصر وبخوريد مر بهترين
زميني مصر * وتو فرموده شدي اين بكنيد بستانيد بشما از زميني مصر گردونها بطفلاني 19
شما وبزنان شما وبر داريد مر پدري شما وبياييد * وچشماني شما نه شفقت برد برابر پيرايهاي 20
شما كه نيكويي همه زمين مصر بشما او * بكردند همچنين پسراني يسرال بداد بايشان يوسف 21
گردونها ابر امري فرعه بداد بايشان توشه براه *

Nunc igitur ne dolore afficiamini, 5
neque excandefcentia fiat in oculis
veftris quod vendideritis me huc :
quia in vivificationem mifit me De°
ante vos. Nam hoc biennio famis 6
fuit *in medio terræ: & etiam quinq;*
anni fuperfunt *quibus non erit fe-*
*mentis & meffis. Mifit*que *me* 7
Deus ante vos ad ponendum vobis
reliquias in terra, & ad vivifican-
dum vos falute magnâ. Nunc ergò, 8
non vos mififtis me huc, fed Deus :
& *pofuit me patrem Pharoh, & do-*
minũ in totam domum ejus, et præfe-
ctum in univerfam terram Ægypti.
Feftinate, & afcendite ad patrem 9
meum: & dicetis ei, Sic dicit filius
tuus Jofeph ; Pofuit me Deus domi-
num fuper Ægyptum : defcende ad
me, ne fubfiftas. Sedebis in terra 10
Gofhen, erifque prope mihi, tu ac fi-
lii tui, & filii filiorum tuorum, &
oves tuæ, & boves tui, & quodcun-
que tibi eft. *Et fumptus impen-* 11
dam tibi ibi, (quia adhuc quinque
anni famis funt,) *ne pauper fias,*
tu & domus tua, & omne quod tibi
eft. *Et ecce, oculi veftri vident, &* 12
oculi fratris mei Binjamin, quòd os
meum loquitur vobis. Porrò notam 13
facite patri meo omnem gloriam
meam in Ægypto, & omne quod vi-
diftis, & feftinate ac deducite pa-
*trem meum huc. Cecidit*que *fuper* 14
collum Binjamin fratris fui, ac fle-
vit : Binjamin quoque flevit fuper
collum ejus. Et *ofculum dedit cui-* 15
que fratrum fuorum, flevitque fu-
per eos : & poftmodùm fermo-
nem habuerunt fratres ejus cum eo.
Vox verò audita eft in *domo Pha-* 16
roh, dicendo ; Venerunt fratres Jo-
feph. Et *placuit in oculis Pharoh, et*
*in oculis fervorum ejus. Dixit*que 17
Pharoh ad Jofeph, Dic fratribus
tuis ; Hoc facite, onerate quadrupe-
des veftras, & ite, pergite in terram
Chenaan. Et tollite patrem veftrũ, 18
& domum veftram, & venite ad
me, ac dabo vobis bonitatem terræ
Ægypti, & comedetis optima terræ
Ægypti. Tu quidem juffus es : dic, 19
Hoc facite, accipite vobis è terra Æ-
gypti currus pro infantibus veftris
& uxoribus veftris : & tollite
patrẽ veftrum, ac venite. Neque ocu- 20
li veftri miferationem habeant erga
vafa veftra : nam bonitas totius ter-
ræ Ægypti veftra eft. Fecerunt 21
autem *fic filii Ifrael : dedit*que *iis*
Jofeph currus juxta mandatum
Pharoh : dedit quoque *iis commea-*
tum pro via.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

לכלם לכלהון יהב לגברא אסטלוי ולבוש ולבנימין יהב תלת מאה סלעין דכספ
וחמש איסטולי דלבושין : ולאביו ולאבוי שדר דורון כדין עשרא חמרין טעינ
חמרא ומטובא דמצרים ועשר אתנן טעינן עיבור ולחם וזוודין לאבוי לארחא
וישלח ושדר ית אחוי ועיילו ואמר להום לא תתנצון על עיסק זבינתי דלמא
ירגזון בכון עברי אורחא : ויעלו וסליקו ממצרים ואתו לארעא דכנען לות יעקב
אבוהון : וינידו ותניאו ליה למימר עד כדון יוסף קיים וארום הוא שליט בכ
ארעא דמצרים ופליג לביה ארום לא
היימין להום : וידברו ומלילו עמיה ית 27
כל פתגמי יוסף דמליל עמהון וחמא ית סדנייא דשדר יוסף למיטול יתיה
ושרת רוח נבואה דאיסתלקת מיניה בעידן דזבינו ית יוסף ותבת עלוי יעקב
אבוהון : ויאמר ואמר ישראל סגין 28
טבוון עבד עמי יי שיזבני מן ידוי דעשו
ומן ידוי דלבן ומן ידוי דכנענאי דרדפו
בתראי וסגין נחמן חמית וסכיתי למחמי
ולדא לא סכירת דעד כדון יוסף ברי
קיים איזיל כדון ואחמיניה קדם דאמות :

ירושלמי 26 ואפלג לביה :

ירושלמי 28 ואמר ישראל סגין מ
ונחמן סכיירת למחמי והדא לא ס
דהא עד כדון יוסף בחיין ניזיל ונ
יתיה עד לא נמות :

מו

ויסע ונטל ישראל וכל דיליה ואתא לבאר שבע ודבח דבחין לאלהא דאבוי
יצחק : ויאמר ואמר יי לישראל בנבואה דליליא ואמר יעקב יעקב ואמר האנא :
ויאמר ואמר אנא הוא אל אלהיה דאבוך לא תדחל מלמיחות למצרים על
עיסק שעבודא די פסקית עם אברהם ארום לעם סגי אישוינך תמן : אנכי אנא
הוא דבמימרי איחות עמך למצרים ואיחמי סיגופיהון דיבנך ומימרי יעלינך תמן
אוף אסיק ית בנך מתמן וברם יוסף ישוי ידיה על עינך : ויקם וקם יעקב
מבירא דשבע ונטלו בני ישראל ית יעקב אבוהון וית טפלהון וית נשיהון בסדני
דשדר פרעה למיטל יתיה : ויקחו ודברו ית קנייניהון וית נכסיהון די קני
בארעא דכנען ואתו למצרים יעקב וכל בנוי עמיה : בניו בנוי ובני בנוי עמיה
בנתיה ובנת בנוי וכל זרעיה אייתי עמיה למצרים : ואלה ואילין שמהת בני
ישראל דעלו למצרים יעקב ובנוי בוכרא דיעקב ראובן : ובני ובנוי דראובן
חנוך ופלוא חצרון וכרמי : ובני ובנוי דשמעון ימואל וימין ואחד ויכין וצוחר
ושאול הוא זמרי דעבד עובדא דכנענאי בשטים : ובני ובנוי דלוי גרשון וקהת ומררי :

Omnibus *autem* dedit, *nempe* unicuique stolam & vestimentum : Bin- 22
jamino autem dedit trecentos siclos argenteos, & quinque stolas vesti-
mentorum. Patri autem suo misit munus tale ; decem asinos onustos vi- 23
no & bono Ægypti, & decem asinas onustas frumento & pane, &
commeatum patri suo ad iter. Dimisitque fratres suos ut abirent : & di- 24
xit illis ; Ne contendatis propter venditionem meam, ne irascan-
tur in vos transeuntes per viam. Et ascenderunt ex Ægypto : & ve- 25
nerunt in terram Canaan, ad Jacobum patrem suum. Et narrârunt illi 26
dicendo ; Adhuc Joseph vivit, &
quòd esset præfectus in tota terra
Ægypti : & divisum est cor ejus, eò
quod non crederet illis. Et loquuti sunt cum eo omnia verba Josephi, quæ 27
loquutus erat cum eis, & vidit plaustra quæ miserat Joseph ad tollendum
eum : & requievit spiritus propheticus, qui ab eo ablatus erat ab eo
tempore quo vendiderant Josephum, & reversus est super Jacob patrem
eorum. Et dixit Israel ; Multa bo- 28
na fecit mecum Dominus, eripuit
me ex manu Esau, & ex manu La-
ban, & ex manu Chananæorum qui
persequuti sunt me, & multas con-
solationes vidi & expectavi videre,
sed hanc non expectavi, ut adhuc
Joseph filius meus viveret : ibo &
videbo eum adhuc, antequam moriar.

Hier. 26. *Et divisum est cor ejus.*

Hieros. 28. *Et dixit Israel ; Multa bona & consolationes expectavi videre, sed istud non expectavi, quòd videlicet adhuc Joseph in vivis esset : ibo & videbo eum, antequam moriar.*

CAP. XLVI.

ET profectus est Israel cum omnibus quæ habebat, & venit in Beer- 1
seba : & obtulit sacrificia Deo patris sui Isaac. Et loquutus est Do- 2
minus Israeli in prophetia noctis, & dixit ; Jacob Jacob : & respondit ;
Ecce ego. Et dixit ; Ego sum Dominus Deus patris tui : ne timeas de- 3
scendere in Ægyptum, propter servitutem quæ decreta est cum Abraha-
mo, quoniam in populum multum ponam te ibi. Ego sum qui verbo 4
meo descendam tecum in Ægyptum, & videbo afflictionem filiorum tuo-
rum, & sermo meus ingredi faciet te illuc, etiam ascendere faciam fi-
lios tuos indé : & verò Joseph ponet manum suam super oculos tuos. Et 5
surrexit Jacob ex Beerseba : & tulerunt filii Israel Jacobum patrem su-
um, & parvulos suos, & uxores suas, in plaustris quæ miserat Pharao ut
tollerent eum. Et acceperunt substantiam suam, & opes suas quas acqui- 6
sierant in terra Canaan, & venerunt in Ægyptum, Jacob, & omnes filii
ejus cum eo. Filii ejus & filii filiorum ejus cum eo, filiæ ejus & filiæ fi- 7
liorum ejus, omneque semen suum adduxit secum in Ægyptum. Porrò 8
hæc sunt nomina filiorum Israel, qui ingressi sunt in Ægyptum, Jacob, &
filii ejus : primogenitus Jacobi Ruben. Filii autem Ruben ; Hanoch & 9
Palu, Chetsron & Carmi. Filii autem Simeon ; Jemuel & Jamin, & 10
Ochad, & Jachin & Tsochar, & Schaul, illi est Zimri, qui fecit opus Cha-
nanæorum in Sittim. Filii autem Levi ; Gherson, & Kehath, & Merari. 11

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

*بهمهي ايشان بداد بمردي خلعت جامها وبنيمين بداد سه صد سيم وپنج خلعت جامها
*وبپدري او بفرستاد چون اين ده درازگوشها بر داران از نعمتي مصر وده ماديانی بر داران غلّه
ونان وقوت بپدري او براه *بفرستاد مر برادراني او وبرفتند گفت بايشان نه جنگ كنيد در راه
*بر آمدند از مصر بيامدند زميني كنعن بيعقوب پدري ايشان *آگاه كردند باو بگفتن نيز
يوسف زنده وكه او سلطان در همه زميني مصر گمان افتاد دلي او كه نه باور كرد بايشان
*سخن گفتند باو مر همه سخنهاي يوسف آنچه سخن گفت بايشان بديد مر آن گردونها آنچه
بفرستاد يوسف ببر داشتن اويرا برزيست روح يعقوب پدري ايشان *گفت يسرال بسيار نيز يوسف
پسري من زنده بروم وببينم اويرا در پيش بميرم * * فصل چل ششم *
*منزل بر داشت يسرال وهمه آنچه باو بيامد ببار شبع ذبحت كرد ذبحتها بخداي پدري او
يصحق *گفت خدا بيسرال در نمايشن آن شب گفت يعقوب يعقوب گفت اينك من
*گفت من آن خدا خداء پدري تو نه ترسي از فرود شدن بمصر كه بقوم بزرك بنهم ترا آنجا *من
فرود شوم اوازي تو بمصر ومن بر آورم ترا نيز بر آوردن ويوسف بنهد دستي او ابر چشماني تو
*برخاست يعقوب از بار شبع برداشتند پسراني يسرال مر يعقوب پدري ايشان ومر طفلاني ايشان
ومر زناني ايشان در گردونها آنچه بفرستاد فرعه ببر داشتن اويرا بستاندند مر رمهاي ايشان
ومر مالي ايشان آنچه مال كردند بزميني كنعن بيامدند بمصر يعقوب وهمه نسلي او اوار او
*پسراني او وپسراني پسراني او اوازي او دختراني او ودختراني پسراني او وهمه نسلي او [بياورد]
اوازي او بمصر *و اينان نامها پسراني يسرال آن آمدگان بمصر يعقوب وپسراني او نخست زادي
يعقوب راوبن *وپسراني راوبن حنوك وفلّوا وحصرون وكرمي *وپسراني شمعون يموال ويمين واهد
ويكين وصحر وشاول بن هكنعنيت *وپسراني لوي جرشون وقهت ومرري *

Et omnibus iis dedit, unicuique sto- 22
lam vestium : Ipsi Binjamin verò de-
dit trecentos argenteos, & quinque
stolas vestium. Patri autem suo 23
misit secundùm hoc, decem asinos
portantes ex deliciis Ægypti, &
decem equas portantes frumentum et
panem ac alimentum patri suo, pro
via. Dimisitq; fratres suos, & abie- 24
runt : dixitque iis, Ne decertate in
via. Ascendentes itaque ex Æ- 25
gypto venerunt ad terram Che-
naan ad Jaacob patrem suum : Et 26
indicârunt ei, dicendo ; Adhuc Joseph
vivit : quin et ipse est princeps totius
terræ Ægypti. At in dubitationē in-
cidit cor ejus, quia fidem non adhi-
bebat illis. Locutiq; sunt ei omnia 27
verba Joseph, quæ locutus fuerat il-
lis : cernénsque currus quos miserat
Joseph ad deportandū eum, revixit
spiritus Jaacob patris eorum. Dixit- 28
que Israel ; Multum est, adhuc Jo-
seph filius meus vivit : ibo & vide-
bo eum antequàm moriar.

CAP. XLVI.

TUnc mansionem sustulit Israel, 1
& omne quod erat ei, veniénsque
ad Beer-Sheba, immolavit victi-
mas Deo patris sui Ishac. Locu- 2
túsque est Deus ad Israel in appari-
tione noctis, dicens ; Jaacob, Jaacob :
Respondit, Ecce me. Et dixit ; Ego sum 3
Deus, Deus patris tui : ne metuas de-
scendere in Ægyptum, nam in gentem
magnam ponam te ibi. Ego descen- 4
dam tecum in Ægyptum, & ego re-
ducam te etiam reducendo : & Jo-
seph ponet manum suam super oculos
tuos. Surrexit itaque Jaacob ex 5
Beer-Sheba : tulerúntque filii Israel
Jaacob patrem suum, & infantes
suos, et uxores suas in curribus quos
miserat Pharoh ad portandum eum.
Tulerúntque greges suos et opes suas 6
quas lucrifecerāt in terra Chenaan,
devenerúntque in Ægyptum Jaa-
cob & tota soboles ejus cum eo. Fi- 7
lios ejus & filios filiorum ejus cum
eo, filias ejus ac filias filiorum ejus,
totámq; sobolem suam tulit secum in
Ægyptum. Et hæc sunt nomina fili- 8
orum Israel venientium in Ægyptū,
Jaacob ac filii ejus. Primogenitus
Jaacob, Reuben. Filii autem Reu- 9
ben ; Hanoch, & Phallu, & Hesron,
& Charmi. Filii verò Shimeon ; 10
Jemuel, & Jamin, & Ohad, & Ja-
chin, & Sohar, & Shaul filius
Chenaanitidis. Porrò filii Levi ; 11
Gershon, & Cahath, & Merari.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

12 ובני ובנוי דיהודה ער ואונן ושלה ופרץ וזרח ומית ער ואונן על עיסק עובדיהון
בישייא בארעא דכנען ושלה וזרח לא אולידו בנין בארעא דכנען והוו בני
פרץ דנחתו למצרים חצרון וחמול : ובני ובנוי דיששכר חכימין ומרי חושבנא 13
ושומהון תולע ופוה ויוב ושמרון : ובני ובנוי דזבולון תגרין מרי פרקמטיא 14
מפרנסין ית אחוהון בני יששכר ומקבלין אגר כוותהון ושומהון סרד ואלון ויחלאל :
אלה אלין בני לאה דילידת ליעקב בפדן דארם וית דינה ברתיה כל נפשת בנוי 15
וברתיה תלתין ותלת : ובני ובנוי דגד צפיון וחגי שוני ואצבון ערי וארודי 16
ואראלי : ובני ובנוי דאשר ימנה וישוה וישוי ובריעה ושרח אחתהון דאידברת 17
כד היא קיימא לגינוניתא עלדבשרת ליעקב דיוסף קיים היא שיזבת ליתבי
אבל מדין קטול ביומי יואב ובנוי דבריעה דנחתו למצרים חבר ומלכיאל :
אלה אלין בני זלפה דיהב לבן ללאה ברתיה וילידת ית אלין ליעקב שיתסר 18
נפשין : בני בנוי רחל אתת יעקב יוסף ובנימין : ויולד ואתיליד ליוסף בנין 19 20
בארעא דמצרים דילידת ליה אסנת בת דינה ורבת בבית פוטיפרע רבא
דטנים ית מנשה וית אפרים : ובני ובנוי דבנימין עשרא ושומהון על 21
פרישותא דיוסף אחוי בלע דאתבלע מניה ובכר דהוא בוכרא דאמיה ואשבל
דהליך בשיבייתא גרא דאיתגר בארעא נוכראה ונעמן דהוה נעים ויקיר
אחי דהוא אחוי בר אמיה וראש דהוה ריש בבית אבוי מופים דאזדבן במוף
חפים דבזמן דאתפרש מניה הוה בר תמניסר שנין וחזי לכילת הילולא וארד
דנחת למצרים : אלה אלין בני רחל דאתילידו ליעקב כל נפשתא ארבסרי : 22
ובני ובנוי דדן זריזין ואספורין ולית סכום למניניהום : ובני ובנוי דנפתלי 23 24
יחצאל וגוני ויצר ושלם : אלה אלין בני בלהה דיהב לבן לרחל ברתיה 25
וילידת ית אלין ליעקב כל נפשתא שובעא : כל כל נפשתא דעלא עם 26
יעקב למצרים נפקי ירכיה בר מנשיהון דבני יעקב כל נפשתא שיתין ושית:
ובני ובנוי דיוסף דאתילידו ליה במצרים נפשתא תרין ויוסף דהוה במצרים 27
ויוכבד ברת לוי דאתילידת במעלהון למצרים ביני טוריא סכום כל נפשתא
לבית יעקב דעלא למצרים שובעין :

ירושלמי 28 לאתקנה ליה אתר בית מישרוי לגושנא :

28 ואת וית יהודה שדר קדמוי לות יוסף
למחוייא קדמוי ארחא ולמכבשא ית
עמודיא דארעא ולאתקנא קדמוי בית מישרוי בגושנא ואתו לארעא דגשן :
29 ויאסור וטקים יוסף ארתיכיה וסליק לקדמות ישראל אבוי לגשן וקדם
דאשתמודעיה אבוי סגד ליה ואתחייב למיהוי שנוי קטיען ותהא ואתחמי ליה
ורכן על פריקת צווריה ובכא על צווריה תוב על דסגד ליה : ויאמר ואמר 30
ישראל ליוסף אין מייתנא בהדא זמנא מתנחם אנא די במיתותא דמייתין
בה צדיקייא אנא מיית בתר דחמית סבר אפך ארום עד כדון אנת
קיים :

Targ. JONATHAN B. UZIEL *Hierosolymitanum.*

Filii autem Jehuda; Er & Onan, & Schela, & Perets & Zarach: & 12
mortuus est Er & Onan propter opera sua mala in terra Canaan, &
Schela & Zerach non pepererunt filios in terra Canaan; fuerunt autem
filii Perets, qui descenderunt in Ægyptum, Ezron & Chamul. Filii 13
autem Issachar sapientes & periti supputationis, & nomina eorum;
Tola & Puah, & Job & Simron. Filii autem Zabulun mercatores ne- 14
gotiationis periti, alentes fratres suos filios Issachar, & recipientes mercedem sicut ipsi: & nomina ipsorum; Sered & Elon, & Jachleel. Isti 15
sunt filii Leæ, quos peperit Jacobo in Padan Aram, & Dina filia ejus:
omnes animæ filiorum ejus, unà cum filia ejus, triginta tres. Filii au- 16
tem Gad; Tsiphion & Chaggi, Schuni & Etsbon, Eri & Arodi, &
Areli. Porro filii Ascher; Iimna & Iischua, & Iischui & Beria, & Serach 17
soror eorum, quæ ducta est dum adhuc viveret in hortum *Eden*, eò quòd
annuntiâsset Jacobo Josephum adhuc vivere, illa servavit habitatores
Abel à judicio interitus in diebus Joab: filii autem Beria, qui descenderunt in Ægyptum, Heber & Malchiel. Isti sunt filii Zilpæ, quam 18
dedit Laban Leæ filiæ suæ, peperitque istos ipsi Jacob, sedecim animas. Filii Rachel uxoris Jacob Joseph & Binjamin. Et nati sunt Jo- 19
sepho filii in terra Ægypti, quos peperit illi Asnath filia Dinæ quæ edu- 20
cata erat in domo Potiphera principis Taneos, Manasse & Ephraim.
Filii autem Binjamin decem, & nomina eorum juxta declarationem Jo- 21
sephi fratris sui; Bela, qui absorptus est ab eo; & Becher, qui promogenitus erat matris suæ; & Aschbel, qui ivit in captivitatem;
Gera, qui peregrinatus est in terra aliena; & Naaman, qui erat
jucundus & gloriosus; Echi, qui frater ejus erat, natus ex matre
ejus; & Rosch, qui erat caput in domo patris sui; Muppim qui
venditus erat in Moph; Chuppim, quia quo tempore separatus est ab eo
erat natus octodecim annos, & aptus sponsæ nuptiarum; & Ard qui
descendit in Ægyptum. Isti sunt filii Rachel qui nati sunt Jacobo: 22
omnes animæ quatuordecim. Filii autem Dan armati & scenitæ, nec 23
est summa numeri eorum. Filii autem Nephtali; Jachtseel & Guni, & 24
Jetser & Schillem. Isti sunt filii Bilhæ, quam dedit Laban Racheli filiæ 25
suæ, & peperit illos Jacobo, omnes animæ septem. Omnes animæ quæ 26
ingressæ sunt cum Jacobo in Ægyptum, egressæ è femore ejus præter uxores filiorum Jacobi, omnes animæ sexaginta sex. Filii autem Josephi 27
qui nati sunt illi in Ægypto animæ duæ, & Joseph qui erat in Ægypto, &
Jokebed filia Levi, quæ nata erat dum ingrederentur in Ægyptum inter
montes: omnes animæ domus Jacob, quæ ingressæ sunt in Ægyptum
septuaginta. Sed Jehuda misit an- 28
te se ad Josephum, ad indicandum
coram eo viam, ad subigendum columnas terræ, & ad parandum sibi
domum habitationis in Gosen: &
venerunt in terram Gosen. Et junxit Joseph currum suum, & ascendit 29
obviam Israeli patri suo in Gosen: & antequam cognosceret eum pater
ejus incurvavit se illi, quo factus est obnoxius ut præciderentur ejus anni,
& admirabatur & visus est ipsi; & inclinavit se super cervicem
colli ejus, & flevit super collum ejus rursum, eò quod incurvâsset
se illi. Et dixit Israel Josepho; Si morior hac vice consolationem 30
accipio, quoniam ea morte qua moriuntur justi morior, postquam
vidi aspectum faciei tuæ, quòd adhuc tu vivis.

Hierof. 28. *Ad parandum illi locum domus habitationis, in Gosen.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

12 و پسراني يهوده عر و اونن و شلح و فرص و زرح بمرد عر و اونن در زميني كنعن و پسراني *
13 14 فرص حصرون و حمول * و پسراني يششكر تولع و فوه و يوب و شمرون * و پسراني زبلون سرد
15 و الون و يحلال * اينان پسران لاه آنچه براييد بيعقوب در فدن ارم و مر دينه دختري او همه
16 جاني پسراني او و دختراني او سي و سه * و پسراني جد صفيون و حجي و شوني و اصبون عري و ارودي
17 و ارالي * و پسراني اشر يمنه و يشوه و يشوي و بريعه و سرح خواهري ايشان و پسراني بريعه حبر
18 و ملكيال * اينان پسراني زلفه آنچه بداد لبن [بلاه] دختري او براييد مر ايشان بيعقوب شانزده جان *
19 20 * پسراني رحل زني يعقوب يوسف و بنيمين * زاييده شد بيوسف در زميني مصر آنچه براييد باو اسنت
21 دختري فوطيفرع مهتر اون مر منشه و مر افريم * و پسراني بنيمين بلع و بكر و اشبل و جرا و نعمن
22 واحي و راش مفيم [و حفيم] و ارد * اينان پسراني رحل آنچه زاييده شد بيعقوب همه جان
23 24 چهارده * و پسراني دن حشيم * و پسراني نفتلي يحصال و جوني و يصر و شلم * اينان پسراني بلهه
25 26 آنچه بداد لبن برحل دختري او براييد مر ايشان بيعقوب همه جان هفت * همه آن جان آن آمده
27 بيعقوب بمصر بيرون آياني راني او بجز زناني پسراني يعقوب همه جان شست و شش * و پسراني يوسف
28 آنچه زاييده شد باو در مصر جان دو همه آن جان بخانهي يعقوب آن آمده بمصر هفتاد * و مر يهوده
29 بفرستاد بپيش او بيوسف بپرداختن بپيش او بجشن بيامدند بزميني جشن * زين بست يوسف
مركب او بر آمد بپذيرهي يسرال پدري او بجشن ديدارشد باو بيفتاد ابر گردني او بگريست ابر
30 گردني او نيز * گفت يسرال بيوسف بميرم اين بار پسي ديدني من مر روي تو كه نيز تو زنده *

Filii autem Jehudah, Er & Onan, 12
& Shelah, & Pheres, & Zerah: sed
mortuus erat Er, & Onan in terra
Chenaan. Et filii Pheres; Hesron,
& Hamul. Filii verò Ishshachar; 13
Tola, & Phuah, & Job, & Shimron. Et filii Zebulun; Sered, & Elon, 14
& Jahleel. Isti sunt *filii Leah, quos* 15
peperit ipsi Jaacob in Phadan-Aram,
& Dinah filiam ejus: omnes animæ
filiorum ejus ac filiarū ejus fuerunt
triginta & tres. Filii autem Gad; 16
Siphjon, & Haggi, & Shuni, & Esbon, Eri, et Arodi, et Areli. Filii verò 17
Asher; Imnah, et Ishvah, & Ishvi, et
Beriah, & Sherah soror eorum: porrò
filii Beriah; Heber, & Malchiel. Isti 18
sunt *filii Zilphah quam dedit Laban*
Leah filiæ suæ: & *peperit istos ipsi*
Jaacob, sedecim animas. Filii Rahel 19
uxoris Jaacob; Joseph, & Binjamin.
Et nati sunt ipsi Joseph in terra Æ- 20
gypti, (quos peperit ei Asenath filia
Photiphera principis On,) Menasseh
& Ephraim. Porrò filii Binjamin; 21
Bela, & Becher, & Ashbel, & Gera;
et Naaman, & Ehi, et Rosh, Muffim,
& Huffim, & Ard. Isti sunt *filii Ra-* 22
hel qui nati sunt ipsi Jaacob: omnes
animæ, quatuordecim. Et filii Dan; 23
Hushim. Filii autē Naphtali; Jahseel, 24
& Guni, et Jeser, et Shillem. Isti 25
sunt *filii Bilhah, quam dedit Laban*
Rahel filiæ suæ: & *peperit istos ipsi*
Jaacob: omnes animæ, septem. Omnes 26
animæ venientes cum Jaacob in Ægyptū, egredientes de *femore ej⁹, præter uxores filiorū Jaacob, omnes inquam animæ, sexaginta et sex. Porrò* 27
filii Joseph qui nati sunt ei in Ægypto, animæ duæ. Omnes igitur *animæ*
domūs Jaacob venientes in Ægyptū,
septuaginta. Ipsum verò Jehudah mi- 28
sit ante se ad Joseph ad perficiendum
omnia *ante se in Gosshen: devenerūt*
itaque *in terrā Gosshen. Sellā* autem 29
alligavit Joseph currui suo, ascenditque in occursū Israel patris sui, ad
Gosshen, & *visus est ei: cecidit*q; *super*
collū ejus, ac flevit super collū ejus
ultrà. Et dixit Israel ipsi Joseph; 30
Moriar hâc vice, posteaquàm vidi
faciem tuam, quia adhuc tu vivus es.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ויאמר ואמר יוסף לאחוי ולבית אבוי איסק ואתני לפרעה ואימר ליה אחי ובית
אבא דבארעא דכנען אתו לותי : והאנשים וגובריא רעיין דעאן ארום גוברי
מרי גיתי הוו ועניהון ותוריהון וכל דילהון אייתיו : והיה ויהי ארום יקרי לכון
פרעה ויימר תנון לי מה עובדיכון : ואמרתם ותימרון מרי גיתי הוו עבדך
מטליותנא ועד כדון בגין דתיתבון בארעא דגשן ארום מרחקין מצראי כל רעי ענא:

מז

ויבא ואתא יוסף ותני לפרעה ואמר אבא ואחי ועניהון ותוריהון וכל דילהון אתו
מארעא דכנען והא הינון בארעא דגשן : ומקצה ומקצת אחוי דבר חמשא
גוברין זבלון דן ונפתלי גד ואשר ואקימינון קדם פרעה : ויאמר ואמר פרעה
לאחוי דיוסף מה עובדיכון ואמרו לפרעה רעי ענא הוו עבדך אוף אנן אוף
אבהתן : ויאמרו ואמרו לפרעה לאיתותבא בארעא אתינא ארום לית אתר
בית רעיא לענא דלעבדך ארום תקיף כפנא בארעא דכנען וכדון יתבון כען
עבדך בארעא דגשן : ויאמר ואמר פרעה ליוסף למימר אבוך ואחך אתו
לוותך : ארץ ארעא דמצרים קדמך היא בבית שפר ארעא אותיב ית אבוך
וית אחך יתבון בארעא דגשן ואין חכימתא דאית בהום גוברין דחילא
ותמנינון רבני גיתי על דידי : ויבא ואיתי יוסף ית יעקב אבוי ואקימיה
קדם פרעה ובריך יעקב ית פרעה ואמר יהא רעוא דיתמלון מוי דנילוס
ויעדי כפנא מן עלמא ביומך : ויאמר ואמר פרעה ליעקב כמה אינון יומי
שני חייך : ויאמר ואמר יעקב לפרעה יומי שני תותבותיי מאה ותלתין שנין
קלילין ובישין הוו יומי שני חיי דמן טליותי ערקית מן קדם עשו אחי
ואיתותבית בארעא דלא דידי וכדון בעידן סיבתי נחתית לאתותבא הכא ולא
אדביקו יומי ית יומי שני חיי אבהתי ביומי תותבותהון : ויברך ובריך יעקב ית
פרעה ונפק מן קדם פרעה : ויושב
ואותיב יוסף ית אבוי וית אחוי ויהב להון ¹¹ ירושלמי ¹¹ ופלוסים :
אחסנא בארעא דמצרים בבית שפר ארעא בארעא דפילוסין היכמא דפקיד פרעה:

Et dixit Joseph fratribus suis, & domui patris sui; Ascendam & 31
narrabo Pharaoni, & dicam illi; Fratres mei & domus patris mei
qui erant in terra Canaan venerunt ad me. Et viri pastores gre- 32
gis sunt, quoniam viri magistri pecorum fuerunt: oves quoque su-
as & boves suos, & omnia sua adduxerunt. Et fiet quando voca- 33
bit vos Pharao, & dicet; Narrate mihi quæ sunt opera vestra. Tum 34
dicetis; Magistri pecorum fuerunt servi tui à pueritia nostra usque
in præsens: ut habitetis in terra Gosen, eò quòd abhorrent Ægy-
ptii omnes pastores ovium.

CAP. XLVII.

Venit ergo Joseph & narravit Pharaoni, & dixit; Pater meus & 1
fratres mei, & oves eorum & boves eorum, & omnia quæ habent,
venerunt è terra Canaan: & ecce sunt in terra Gosen. Et partem 2
fratrum suorum accepit, quinque viros, Zebulun, Dan & Nephtali,
Gad & Ascher: & statuit eos coram Pharaone. Et dixit Pharao 3
fratribus Josephi; Quænam sunt opera vestra: & dixerunt Pharaoni;
Pastores ovium fuerunt servi tui, etiam nos, etiam patres nostri. Et dixe- 4
runt Pharaoni; Ad peregrinandum in terra venimus, quoniam non
est locus pascuus pro ovibus servorum tuorum, quoniam invaluit fa-
mes in terra Canaan: jam verò habitent servi tui in terra Gosen.
Et dixit Pharao Josepho, dicendo; Pater tuus & fratres tui venerunt 5
ad te. Terra Ægypti coram te est, in loco pulchriori terræ habitare 6
fac patrem tuum & fratres tuos; habitent in terra Gosen; & si cogno-
scis esse inter eos viros roboris, constituas eos principes pecorum quæ
mihi sunt. Et adduxit Joseph patrem suum, quem statuit coram 7
Pharaone: & benedixit Jacob Pharaoni, & dixit; Sit beneplacitum
ut repleantur aquæ Nili, & recedat fames ex mundo in diebus tuis.
Et dixit Pharao Jacobo; Quot sunt dies annorum vitæ tuæ? Et dixit 8
Jacob Pharaoni; Dies annorum peregrinationum mearum centum & 9
triginta anni; pauci & mali fuerunt dies annorum vitæ meæ: nam
à pueritia mea fugi à facie Esau fratris mei, & habitavi in terra
non mea, jam verò tempore senectutis meæ descendi huc ut habitem:
nec attigerunt dies mei dies annorum vitæ patrum meorum, in die-
bus peregrinationis suæ. Et benedixit Jacob Pharaoni: & exiit à 10
facie Pharaonis. Et habitare fecit 11
Joseph patrem suum & fratres su-
os; & dedit illis hæreditatem in
terra Ægypti, in loco pulchriori terræ, in terra Pelusii: quemad-
modum præceperat Pharao.

Hierosol. 11 *Et Pelusii.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

31 * گفت يوسف ببرادراني او وبخانهي پدري او برآيم وآگاه كنم بفرعه وبگويم باو برادراني من
32 وخانهي پدري من آنچه در زمين كنعن بيامدند بمن * وآن مردمان شباني كنان گوسفند
33 كه مردماني رمه بودند وگوسفند ايشان وگاوي ايشان وهمه آنچه بايشان بياوردند * وباشد كه
34 بخواند بشما فرعه وبگويد چيست كاري شما * وبگوييد مردماني رمه بودند بندگاني تو از
كودكيهاي ايما وتا اكنون نيز ايما نيز پدراني ايما در سبب بنشينيد در زمين جشن كه
مكروهي مصريان همه شباني كناي گوسفند *

* فصل چل هفتم *

1 * بيامد يوسف آگاه كرد بفرعه وگفت پدري من وبرادراني من وگوسفندي ايشان وگاوي ايشان
2 وهمه آنچه بايشان بيامدند از زميني كنعن واينك ايشان در زميني جشن * واز بعضي برادراني
3 بستاند پنج مردمان بياستاند ايشانرا بپيش فرعه * گفت فرعه ببرادراني او چيست كاري شما كفتند
4 بفرعه شباني كناي گوسفند بندگاني تو نيز ايما نيز پدراني ايما * گفتند بفرعه بغريبي كردن
در زمين بيامديم كه نيست چراجا بگوسفند آنچه ببندگاني تو كه گران آن قحط در زمين
5 كنعن واكنون بنشينند اكنون بندگاني تو در زمين جشن * گفت فرعه بيوسف بگفتن
6 پدري تو وبرادراني تو بيامدند بتو * زمين مصر بپيش تو در نيكوتري آن زمين بنشان مر
پدري تو ومر برادراني تو بنشينند در زميني جشن واگر دانستي وهست در ايشان مردماني
7 هنرمند بنهي ايشانرا اميراني ابر گلّه آنچه بمن * بياورد يوسف مر يعقوب پدري او
8 بياستاند اويرا بپيش فرعه آفرين كرد يعقوب مر فرعه * گفت فرعه بيعقوب چند روزگاراني
9 سالهاي زندگي تو * گفت يعقوب بفرعه روزگاراني سالهاي نشستني من صد وسي سال اندك
وبدان بودند روزگاراني سالهاي زندگي من ونه رسيدند مر روزگاراني سالهاي زندگي
10 پدراني من در روزگاراني نشستني ايشان * آفرين كرد يعقوب مر فرعه بيرون آمد از پيش
11 فرعه * بنشاند يوسف مر پدري او ومر برادراني او بداد بايشان احسنتا در زميني مصر
در نيكوتر آن زمين در زمين رعمسس چون آنچه بفرمود فرعه *

Dixitque Joseph fratribus suis & domui patris sui, Ascendam, & notū faciam ipsi Pharoh, & dicam ei; Fratres mei et domus patris mei, qui erant in terra Chenaan, venerunt ad me. 31
Homines autem pastores sunt ovium, nam homines gregum sunt: oves quoq; suas, & boves suos, & omne quod illis est, adduxerunt. 32
Eritque, cùm vocaverit vos Pharoh, dixeritque; Quod est opus vestrum? 33
Tum dicetis; Homines gregū fuerunt servi tui à pueritiis nostris & usq; nunc, etiam nos etiam patres nostri: ut sedeatis in terra Goshen. Nam abominatio Ægyptiis est omnis pastor ovium. 34

CAP. XLVII.

Venit itaque Joseph, & notū fecit ipsi Pharoh, ac dixit; Pater meus, et fratres mei, & oves eorum, & boves eorum, et quicquid est illis, venerunt è terra Chenaan, & ecce sunt in terra Goshen 1
Et ex quibusdam fratrum suorum cepit, quinque viros quos statuit coram Pharoh. 2
Dixit Pharoh fratribus ejus; Quod est opus vestrum? Responderunt Pharoni, Pastores ovium sunt servi tui, etiam nos etiam patres nostri. 3
Dixerunt quoque ad Pharoh; Ad peregrinandum in terra venimus, non est enim pascendi locus ovibus quæ sunt servis tuis, quia gravis est fames in terra Chenaan: nunc ergò, sedeant jam servi tui in terra Goshen. 4
Et loquutus est Pharoh ad Joseph, dicendo; Pater tuus & fratres tui venerunt ad te. 5
Terra Ægypti coram te est: in optimo terræ colloca patrem tuum ac fratres tuos, sedeant in terra Goshen: & si cognoveris quòd sint inter eos viri solertes, pones eos principes super greges meos. 6
Tum introducens Joseph Jaacob patrem suum, statuit eum coram Pharoh: & benedixit Jaacob Pharoni. 7
Dixit Pharoh ad Jaacob; Quot sunt dies annorum vitæ tuæ? 8
Dixit Jaacob ad Pharoh; Dies annorū commorationis meæ, centū & triginta anni: paucæ ac malæ fuerunt dies annorum vitæ meæ, & non pervenerunt ad dies annorū vitæ patrū meorum, in diebus commorationis eorum. 9
Et benedixit Jaacob Pharoni, egressúsque est à coram Pharoh. 10
Collocavit itaque Joseph patrem suum, & fratres suos, deditque eis possessionem in terra Ægypti, in optimo terræ, in terra Raameses, quemadmodum præceperat Pharoh. 11

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

12 ויכלכל וזן יוסף ית אבוהי וית אחוי וית כל בית אבוי לחמא לפום דמצטרך
לטפלייא : ולחם ולחמא לית בכל ארעא ארום תקיף כפנא לחדא ואשתלהון 13
דיירי ארעא דמצרים ודיירי ארעא דכנען מן קדם כפנא : וילקט ולקיט יוסף 14
ית כל כספא דאישתכח בארעא דמצרים ובארעא דכנען בעיבורא דהינון זבנין
ואיתי יוסף ית כספא בבית היפתיקא דפרעה : ויתם ושלים כספא מארעא 15
דמצרים ומארעא דכנען ואתו מצראי
לות יוסף למימר הב לנא לחמא ולמא
נמות כל קבלך ארום שלים כספא : ויאמר ואמר יוסף הבו גיתיכון ואתן לכון 16
מזון בגיתיכון אין פסד כספא : ויביאו ואייתיו ית גיתיהון ליוסף ויהב להון 17
יוסף לחמא בסוסון ובגיתי ענא ובגיתי תורי ובחמרא וזנינון בלחמא בכל
גיתיהון בשתא ההיא : ותתם ושלימת שתא ההיא ואתו כל מצראי לותיה 18
בשתא תנייתא ואמר ליה לא נכסי מן רבוני ארום אין שלים כספא וגיתי בעירא
לרבוני לא אישתייר לנא קדם רבוני אלהן גופינן וארען : למה למא נמות 19
ועינך חמן אוף אנן אוף ארען קני יתן וית ארען בלחמא ונהי אנן וארען עבדין לפרעה
והב בר זרעא וניחי ולא נמות וארע לא תשתומם : ויקן וקנא יוסף ית כל 20
ארעא דמצראי לפרעה ארום זבינו מצראי גבר חקליה ארום תקיף עליהון כפנא
והות ארעא חליטא לפרעה : ואת העם
וית עמא דמדינתא אעבר יתהון 21
לקוריתא ועמא דקוריתא אעבר
למדינתא מן בגלל אחוי דיוסף דלא
יתקרון גלוולאי בגין כן טלטילינון
מסיפי תחום מצרים ועד סופיה :
רק לחוד ארעא דכומרניא לא זבן מן בגלל דחמון ליה זכותא בזמן דבעא 22
רבוניה למקטליה ושיזבוהי מן דין קטול וברם ארום חולקא אמר למתיהבא
להום מלות פרעה ואכלין ית חולקהון דיהב להון פרעה בגין כן לא זבינו ית
ארעהון : ויאמר ואמר יוסף לעמא הא קניתי יתכון יומא דין וית ארעכון 23
לפרעה הא לכון בר זרעא ותזרעון ית ארעא : והיה ויהי באשוניה במכנוש 24
עללתא ותיתנון חומשא לפרעה וארבע חולקין יהי לכון לבר זרעא דארעא
ולמיכליכון ולפרנוס בתיכון ולמיכול לטפלכון :

ירושלמי 15 וחסיל :

ירושלמי 21 וית עמא דהוון שרין
במדינתא אעבר בקריתא וית עמא
דהוון שרין בקירית אעבר במדינתא
דלא יהוון מונין לבנוי דיעקב ואמרין
להון אכסני גלולאי :

Et cibavit Joseph patrem suum & fratres suos, & universam domum patris sui pane, prout opus erat parvulis. 12
Panis autem non erat in universa terra; quoniam gravis erat fames valde : & deficiebant habitatores terræ Ægypti, & habitatores terræ Canaan à facie famis. 13
Et collegit Joseph omnem pecuniam quæ inveniebatur in terra Ægypti, & in terra Canaan, pro frumento quod ipsi emebant : & attulit Joseph argentum in domum apothecæ Pharaonis. 14
Consumpta autem est pecunia de terra Ægypti, & de terra Canaan : & venerunt Ægyptii ad Josephum, dicendo ; Da nobis panem, & cur moriemur coram te ? eò quòd consumpta est pecunia. 15
Et dixit Joseph ; Date pecora vestra, & dabo vobis cibum pro pecoribus vestris, si consumpta est pecunia. 16
Et adduxerunt pecora sua ad Josephum: & dedit illis Joseph panem pro equis, atque pro gregibus ovium & vaccarum, & pro asinis : & aluit eos pane pro omnibus pecoribus suis anno illo. 17
Et finito illo anno venerunt omnes Ægyptii ad eum anno secundo, & dixerunt illi ; Non tegemus à domino meo, quod cùm finita sit pecunia, pecora etiam & jumenta apud dominum meum *sint*, non relinquitur nobis coram domino meo nisi corpora nostra & terra nostra. 18
Cur moreremur oculis tuis videntibus, etiam nos etiam terra nostra ? eme nos & terram nostram pro pane : & erimus nos & terra nostra servi Pharaonis ; tantùm da semen ut vivamus & non moriamur, & terra non desoletur. 19
Et emit Joseph universam terram Ægyptiorum Pharaoni, quoniam quisque Ægyptiorum vendidit agrum suum, quia gravis erat super eos fames : & fuit terra appropriata Pharaoni. 20
Populum autem provinciæ transire fecit in civitates, & populum civitatum transire fecit in provincias, propter fratres Josephi, ne vocarentur exules : propterea migrare fecit eos de finibus termini Ægypti usque ad finem ejus. 21
Tantùm terram sacerdotum non emit; propterea quòd viderunt ejus justitiam quando dominus ejus quærebat eum interficere, & eum liberârunt à judicio mortis : quinimò partem jussit dari illis à Pharaone; & comedebant suam portionem quam dederat illis Pharao, propterea non vendiderunt terram suam. 22
Et dixit Joseph populo ; Ecce emi vos hodie, & terram vestram Pharaoni : en vobis semen ut seminetis terram. 23
Erit autem tempore colligendi proventus, tum dabitis quintam partem Pharaoni : & quatuor partes erunt vestræ in semen agri, & in cibum vobis, & alimoniam domorum vestrarum, & in cibum parvulis vestris. 24

Hierosol. 15. *Et defecit.*

Hierosol. 21. *Et populum qui habitabant in provinciis transire fecit in civitates, & populum qui habitabant in civitatibus transire fecit in provincias ; ne irriderent filios Jacob & vocarent illos Hospites Galilæos.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

12 * نفقه داد يوسف مر پدري او و مر برادراني او و مر همه خانهي پدري او نان بقدري آن
13 طفل * و نان نيست در همه آن زمين كه گران آن قحط بغايت عاجز شد زميني مصر و زميني
14 كنعن از پيش آن قحط * بر چيند يوسف مر همه آن سيم آن يافته شده در زمين مصر و در
15 زميني كنعن در غلّه آنچه ايشان غلّه فروشان بياورد يوسف مر آن سيم بخانهي فرعه * تمام شد آن
سيم از زميني مصر و از زميني كنعن بيامدند همه مصريان بيوسف گفتن بده بايما نان و چرا
16 بميريم مقابلي تو كه نيست سيم * گفت يوسف بياوريد مر گلّهاي شما و بدهم بشما در گلّهاي
17 شما اگر نيست سيم * بياوردند مر گلّهاي ايشان بيوسف بداد بايشان يوسف نان در اسبها و در
رمّهي آن گوسفند و در رمّهي آن گاو و در خرها بر آيانيد ايشانرا در نان در همه رمّهاي در سالي
18 آن آن * تمام شد آن سالي آن بيامدند باو در سالي آن دويمين گفتند باو نه بار گيريم از خداوند
من كه الّا تمام شد آن سيم و گلّهي آن چهارپا بخداوند من نه باقي ماند بپيش خداوند بجز الّا
19 تني ايما و زميني ايما * چرا بميريم بچشم ديد تو نيز ايما نيز زميني ايما بخر ايمارا و مر زمينهاي
ايما در نان و باشيم ايما و زمينهاي ايما بندگان بفرعه و بده تخم و بزييم و نه ميريم و آن زمين
20 نه خراب شود * بخريد يوسف مر همه زمين مصر بفرعه كه بفروختند مصريان مردي دشت او
21 كه قوي شد ابر ايشان آن قحط بود آن زمين بفرعه * آن قوم بگذرانيد اويرا بشهرها از كناري
22 حدّي مصر و تا كناري او * خاصه زميني آن كشيشان نه خريد كه رسم بكشيشان از نزد فرعه
وبخورند مر رسمي ايشان آنچه بداد بايشان فرعه ابر همچنين نه فروختند مر زميني ايشان *
23 * گفت يوسف بآن قوم اينك بخريدم شمارا اين روز و مر زمينهاي شما بفرعه اينك بشما تخم و زراعت
24 كنيد مر آن زمين * و باشد در دخلها بدهيد پنج يك بفرعه و چهار بخشها باشد بشما بتخم آن
دشت و بخوردن شما و بآنچه در خانهاي شما و بخوردن بطفلاني شما *

Et sumptus impendit Joseph patri suo, ac fratribus suis, totique domui patris sui, & panē pro ratione parvulorum. 12
Et panis non erat in tota terra : nam gravis erat *fames admodùm, & debilitata fuit terra Ægypti et terra Chenaan præ fame.* 13
Collegit autem Joseph omne argentū inventum in terra Ægypti & in terra Chenaan, pro frumento quod ipsi vendebant : attulitque Joseph argentum in domū Pharoh. 14
Consumpto autem argento è terra Ægypti & è terra Chenaan, venerunt omnes Ægyptii ad Joseph, dicendo ; Da nobis panem : cur enim moriemur coram te, quia non est argentum? 15
Dixit Joseph; Adducite greges vestros, & dabo vobis pro gregibus vestris, si non sit argentum. 16
Adduxerunt itaque greges suos ad Joseph, deditq; eis Joseph panem pro equis, & pro gregibus ovium, & pro gregibus boum, & pro asinis: & assequi fecit eos panem, pro omnibus gregibus, anno illo. 17
Exacto anno illo, venerunt ad eum anno secundo, dicentes ei ; Non retinebimus à domino meo, quòd quidem consumptum est argentum, & grex quadrupedum est apud dominum meum: nec reliquum mansit coram domino meo præterea, nisi corpus nostrum & terra nostra. 18
Quare moriemur in conspectu oculorum tuorum, etiam nos, etiam terra nostra? eme nos ac terras nostras pro pane, erimúsque nos & terræ nostræ servi Pharoh: & da semen, ac vivemus & non moriemur, & terra non desolabitur. 19
Emit itaque Joseph totam terram Ægypti pro Pharoh: vendiderunt enim Ægyptii quisque agrum suum, quia invaluerat super eos fames, & fuit terra Pharonis. 20
Populum verò ipsum traduxit ad urbes, ab ora termini Ægypti adusque etiam oram ejus alteram. 21
Tantummodò terram sacerdotum non emit : quia demensum erat sacerdotibus à Pharoh, & comedebant demensum suum quod dabat illis Pharoh : quapropter non vendiderunt terram suam. 22
Et dixit Joseph populo ; Ecce, emi vos hodiè ac terras vestras pro Pharoh : en vobis semen, serite ergò terram. 23
Et erit, è proventib⁹ dabitis de quinq; unum ipsi Pharoh, et quatuor partes erunt vobis in semen agri, & in cibum vobis & iis qui in domibus vestris, & in cibum pro parvulis vestris. 24

ויאמרו וַאֲמַרוּ קַיֵּימְתָּנָא נִשְׁכַּח רַחֲמִין בְּעֵינֵי רִבּוֹנִי וּנְהֵי עַבְדִּין לְפַרְעֹה : וישם
וְשַׁוִּי יוֹסֵף לִגְזֵירָא עַד יוֹמָא הָדֵין עַל אַרְעָא דְמִצְרַיִם לְפַרְעֹה לְמִסַּב חוּמְשָׁא
מִן עֲלַלְתָּא לְחוּד אַרְעָא דְכוּמְרַנַיָּא בִּלְחוּדֵיהוֹן לָא הֲוָת לְפַרְעֹה : וישב וִיתֵיב
יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם וּבְנוֹ לְהוֹן בָּתֵּי מִדְרְשִׁין וּפַלְטִין בְּאַרְעָא דְגֹשֶׁן וְאַחְסִינוּ
בָּהּ אַחְסָנַת חַקְלִין וְכַרְמִין וּנְפִישׁוּ וּסְגִיאוּ לַחֲדָא

ס ס ס

וַיְחִי וַחֲיָא יַעֲקֹב בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם שְׁבַסְרֵי שְׁנִין וַהֲווּ יוֹמֵי יַעֲקֹב סְכוּם יוֹמֵי
חַיּוֹי מְאָה וְאַרְבְּעִין וּשְׁבַע שְׁנִין : ויקרבו וּקְרִיבוּ יוֹמֵי יִשְׂרָאֵל לִמְמַת וּקְרָא
לִבְרֵיהּ לְיוֹסֵף וַאֲמַר לֵיהּ אִין כְּדוֹן אַשְׁכַּחִית רַחֲמִין קֳדָמָךְ שַׁוִּי כְּדוֹן אִידָךְ בְּגְזֵירַת
מְהוּלְתִי וְתַעֲבֵיד כְּדוֹן עִמִּי טֵיבוּ וּקְשׁוֹט לָא כְדוֹן תִּקְבְּרִינַנִי בְּמִצְרַיִם : ושכבתי
וְאִשְׁכּוֹב עִם אֲבָהָתַי וְתִיטְלִינַנִי מִמִּצְרַיִם וְתִקְבְּרִינַנִי בִּקְבוּרַתְהוֹן וּמִן בִּגְלַל דַּהֲוָא
בְּרֵיהּ לָא שַׁוִּי יְדֵיהּ אֱלָהֵן אֲמַר אֲנָא אַעֲבֵיד כְּפִתְגָמָךְ : ויאמר וַאֲמַר קַיֵּים לִי
וְקַיֵּים לֵיהּ וּמִן יַד אִתְגְּלֵי עֲלוֹי יְקַר
שְׁכִינְתָּא דַייָ וּסְגִיד יִשְׂרָאֵל עַל רֵישׁ
דַּרְגְּשָׁא :

ירושלמי 31 וְשַׁבַּח יִשְׂרָאֵל עַל רֵישׁ
דַּרְגוּשָׁה :

מח

ויהי וַהֲוָה בָּתַר פִּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין וְאִיתְאֲמַר לְיוֹסֵף לְמֵימַר הָא אֲבוּךְ שְׁכִיב מְרַע
ודבר יַת תְּרֵין בְּנוֹי עִמֵּיהּ יַת מְנַשֶּׁה וְיַת אֶפְרַיִם : ויגד וְתַנִּיאוּ לְיַעֲקֹב לְמֵימַר
הָא בְּרָךְ יוֹסֵף אָתֵי לְוָתָךְ וְאִתְקַף יִשְׂרָאֵל וִיתֵיב עַל דַּרְגְּשָׁא : ויאמר וַאֲמַר יַעֲקֹב
לְיוֹסֵף אֵל שַׁדַּי אִתְגְּלִי לִי בְּלוּז בְּאַרְעָא דִכְנַעַן וּבְרִיךְ יָתִי : ויאמר וַאֲמַר לִי
הָאֲנָא מַפִּישׁ לָךְ וּמַסְגֵּי לָךְ וְאִיתְנִינָךְ לִכְנִשַׁת שִׁבְטִין וְאִיתֵּין יַת אַרְעָא הָדָא
לִבְרָךְ בַּתְרָךְ אַחְסָנַת עָלַם : ועתה וּכְדוֹן תְּרֵין בְּנָךְ דְאִתְיְלִידוּ לָךְ בְּאַרְעָא
דְמִצְרַיִם עַד דְאָתֵית לְוָתָךְ לְמִצְרַיִם דִּילִי אִינוּן אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כִּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן
מִתְחַשְׁבִין לִי : ומולדתך וּבְנָךְ דִּי תוֹלִיד בַּתְרֵיהוֹן דִּילָךְ יְהוֹן עַל שׁוּם אֲחֵיהוֹן
יִתְקְרוֹן בְּאַחְסַנְתְּהוֹן : ואני וַאֲנָא דִבְעֵיתִי מִנָּךְ לְמִקְבְּרִי עִם אֲבָהָתַי מִיתַת
עֲלַי רָחֵל בִּתְכִיף בְּאַרְעָא דִכְנַעַן בְּאוֹרְחָא בְּעוֹד סוּגְעֵי אַרְעָא לְמֵיעוֹל לְאֶפְרָת
וְלָא יְכֵילִית לְסוּבְרוּתָהּ לְמִקְבְּרָהּ בִּמְעָרַת כָּפֵילְתָּא וּקְבַרְתָּהּ תַּמָּן בְּאוֹרַח
אֶפְרַת הִיא בֵּית לָחֶם : וירא וַחֲמָא יִשְׂרָאֵל יַת בְּנוֹי דְיוֹסֵף וַאֲמַר מַן מַאן
אִתְיְלִידוּ לָךְ אִלֵּין :

Et dixerunt ; In vita conservâsti nos : inveniamus miserationes in 25
oculis domini mei , & erimus servi Pharaonis. Et posuit Joseph in 26
decretum usque ad hunc diem super terram Ægypti Pharaoni, ut accipiat
quintam ex proventu : exceptâ terrâ sacerdotum solùm, *quæ* non fuit Pha-
raonis. Et habitavit Israel in terra Ægypti , & ædificârunt sibi 27
scholas & palatia in terra Gosen : & hæreditate obtinuerunt in ea
agros & vineas, creveruntque, & multiplicati sunt vehementer.

SECT. XII.

Et vixit Jacob in terra Ægypti , septemdecim annis : & fuerunt 28
dies Jacob , numerus *scilicet* dierum vitæ ejus , centum & qua-
draginta & septem anni. Et appropinquârunt dies Israel ut more- 29
retur , & vocavit filium suum Josephum , & dixit illi ; Si nunc inve-
ni miserationes coram te , pone nunc manum tuam in abscissione
circuncisionis meæ : & fac mecum misericordiam & veritatem , ne quæso
sepelias me in Ægypto. Dormiam enim cum patribus meis , effe- 30
res ergo me ex Ægypto , & sepelies me in sepulchro ipsorum : sed
propterea quod erat filius ejus , non posuit manum suam , sed dixit ;
Ego faciam secundùm verbum tu-
um. Et dixit ; Jura mihi , & ju- 31
ravit illi : & statim revelata est
illi gloria divinitatis Domini , &
adoravit Israel versus caput lecti.

Hieros. 31 *Et laudavit Israel in capite lecti.*

CAP. XLVIII.

Et factum est postquam hæc gesta sunt , ut diceretur Josepho , di- 1
cendo ; Ecce pater tuus ægrotat : & accepit duos filios suos secum ,
Manasse & Ephraim. Et nuntiârunt Jacobo, dicendo ; Ecce filius tu- 2
us Joseph venit ad te : & confortavit se Israel , & sedit super le-
ctum. Et dixit Jacob Josepho ; Deus omnipotens revelavit se mihi 3
in Luz in terra Canaan , & benedixit mihi. Et dixit mihi ; Ecce ego 4
te crescere facio & multiplicare , & dabo tibi congregationem tri-
buum : & dabo hanc terram filiis tuis post te in hæreditatem seculi.
Et jam duo filii tui , qui nati sunt tibi in terra Ægypti , antequam 5
venirem ad te in Ægyptum , mei sunt : Ephraim & Manasse sicut
Ruben & Simeon reputantur apud me. Et filii tui , quos paries post 6
eos , tui erunt : de nomine fratrum suorum vocabuntur in possessione
sua. Ego autem quod peto à te , ut sepelias me cum patribus me- 7
is : mortua est apud me Rachel subitò in terra Canaan , in via cum
adhuc esset multum terræ ad veniendum in Ephrath , nec potui ferre
eam ut sepelirem eam in spelunca duplici , sed sepelivi eam ibi in via
Ephrath , illa est Bethleem. Et vidit Israel filios Joseph : & dixit ; 8
Ex qua nati sunt tibi isti.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* گفتند برانيدي ايمارا بيابيم جاه در چشماني خداوند من و باشيم بندگان بفرعه * بنهاد
آنرا يوسف برسم تا روز آن اين ابر زمين مصر بفرعه پنج يك خاصه زميني آن كشيشان نه
بود بفرعه * بنشست يسرال در زميني مصر در زميني جشن بگرفتند دران برومند شدند
بسيار شدند بغايت * بزيست يعقوب در زميني مصر هفده سال بود روزگاراني يعقوب سالهاي
زندگي او صد و چهل و هفت سال * نزديك شدند روزگاراني يسرال بمردن بخواند بپسري او
بيوسف گفت باو اگر يافتم جاه در چشماني تو بنه اكنون دستي تو فرودي راني من
وبكني اوازي من فضل وراستي و نه اكنون گور كني مرا در مصر * بخسپم اوازي
پدراني من برداري مرا از مصر و گور كني مرا در گورجاي ايشان گفت من بكنم چون
سخن تو * گفت سوگند خور بمن سوگند خورد باو سجود كرد يسرال ابر سري آن بستر
* فصل چهل هشتم * بود پسي آن سخنهاي آن ايذان گفت بيوسف اينك پدري تو بيمار
بستاند مر دو پسراني او اوازي او مر منسّه و مر افريم * آگاه كرد بيعقوب گفت اينك پسري تو يوسف
بيامد بتو قوي شد يسرال بنشست ابر آن بستر * گفت يعقوب بيوسف خداي شدّي ديدار
شد بمن در لوز در زميني كنعن و آفرين كرد مرا * گفت بمن اينك من برومند كنا ترا و بسيار كنم
ترا و بدهم ترا بجمعي قومها و بدهم مر آن زمين بنسلي تو پسي تو بگرفتني جاويد * و اكنون
دو پسراني تو آن زاده شدگان بتو در زمين مصر تا آمدني من بتو بمصر بمن ايشان افريم
و منسّه چون راوبن و شمعون باشند بمن * و زايانيدني تو آنچه بزاياني پسي ايشان بتو باشند ابر
نامي برادراني ايشان خوانده شوند در احسنتاي ايشان * و من در آمدني من از فدن بمرد
ابر من رحل در زميني كنعن در راه در نيز فرسخ زمين بآمدن بافرت گور كردم آنرا آنجا در
راهي افرت آن بيت لحم * بديد يسرال مر پسراني يوسف گفت كه اينان *

* Tum *dixerunt; Vivificâsti nos: asse-* 25
quemur honorē in oculis domini mei,
erimúsque servi Pharoh. Et *posuit* 26
illud Joseph in statutū usque ad diē
hanc super terram Ægypti, Pharonis
esse de *quinq; unum : tantùm terra*
sacerdotum non fuit Pharonis. Sedit 27
igitur *Israel in terra Ægypti, in ter-*
*ra Goshen: possederúnt*que *in ea* ; &
frugiferi facti, multiplicati sunt ad-
modùm. Vixit Jaacob in terra Æ- 28
*gypti septemdecim annos : fuerúnt*q;
dies Jaacob, anni vitæ ejus, centum
& quadraginta & septem anni. Ap- 29
propinquantibus autem *diebus Is-*
rael ad moriendum, vocavit filiū suū
*Joseph, dixit*que *ei; Si assecutus sum*
honorē in oculis tuis, pone nunc ma-
num tuam subter femore meo: & fac
mecum beneficentiam ac verita-
tem, Neque jam sepeli me in Ægy-
pto. Quum *dormiero cum patribus* 30
meis, tolles me ex Ægypto, & sepelies
me in sepulchreto eorum. Dixit ; Fa-
ciam secundùm verbū tuum. Dixit 31
Jaacob, *Jura mihi: juravít*que *ei:* &
adorationem exhibuit Israel super
caput lecti.

CAP. XLVIII.

F*uit post verba hæc, dixit* quidam 1
ad Joseph; En pater tuus ægrotus est:
*tulit*que *duos filios suos secum, Ma-*
nasse & Ephraim. Et *notum fecit* 2
quidam *Jaacobo, dicens; En filius tuus*
Joseph venit ad te : tum *confortatus*
*Israel sedit super lectum. Dixit*que 3
Jaacob ad Joseph; Deus Shaddai vi-
sus est mihi in Luz in terra Che-
naan : & benedixit mihi, Dicendo 4
ad me; Ecce ego frugiferū reddo te: et
multiplicabo te, & dabo te in cœtum
gentium, dabóq; terram soboli tuæ post
te, in possessionē æternam. Nunc ergò 5
duo filii tui nati tibi in terra Ægy-
pti adusque adventum meum tibi in
Ægyptum, mei sunt, Ephraim et Me-
nasseh, sicut Reuben & Shimeon mei
erunt. Progenies autem tua quam ge- 6
nueris post eos, tui erūt: juxta nomen
fratrum suorū vocabuntur in hære-
ditate sua. Et ego, in adventu meo 7
à Phadan, mortua est mihi Ra-
hel in terra Chenaan in via, cùm ad-
huc parasanga esset terræ ad ve-
niendum ad Ephrath: & *sepelivi eam*
in via Ephrath, ipsa est Beth-lehem.
Et *videns Israel filios Joseph, dixit;* 8
Quinam isti?

תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. Jonathan B. Uziel.

9 ויאמר ואמר יוסף לאבוי בניי הינון דיהב לי מימרא דיי כדין כתבא דעליה
נסיבית ית אסנת ברת דינה ברתך לאינתו ואמר קריבינון כדון לותי ואבריכינון :
10 ועיני ועיני ישראל יקרן מן סיבו ולא יכיל למיחמי וקריב יתהון לותיה ונשיק
11 להון ונפיף להון : ויאמר ואמר ישראל ליוסף מחמי סבר אפך לא חשיבית והא
12 אחמי יתי יי אוף ית בנך : ויוצא ואפיק יוסף יתהון מלוות רכובוי וסגיד על אפוי
13 על ארעא : ויקח ודבר יוסף ית תרויהום ית אפרים מן צטר ימיניה דהוא
שמאליה דישראל וית מנשה מן צטר שמאליה דהוא ימינא דישראל וקריב
14 לותיה : וישלח ואושיט ישראל ית ימיניה ושוי על רישא דאפרים והוא
זעירא וית שמאליה על רישא דמנשה
פרג ית ידוי ארום מנשה בוכרא :

ירושלמי 14 פרג ית ידוי :

15 ויברך ובריך ית יוסף ואמר יי די פלחו אבהתי קדמוי אברהם ויצחק יי דאיזן
16 יתי מדאיתני עד יומא הדין : המלאך יהי רעוא קדמך דמלאכא דזמינת לי
למיפרק יתי מכל בישא יברך ית טלייא ויתקרי בהון שמי ושום אבהתי אברהם
ויצחק והיכמא דכוורי ימא סגי מסתני במיא כדין בנוי דיוסף יתקפון לסגי בגו
17 ארעא : וירא וחמא יוסף ארום משוי אבוי ית יד ימיניה על רישא דאפרים
ובאיש קדמוי וסעדא לידא דאבוי לאעדאה יתה מעל רישא דאפרים לאנחותה
18 על רישא דמנשה : ויאמר ואמר יוסף לאבוי לא כדין אבא ארום דין בוכרא
19 שוי יד ימינך על רישיה : וימאן וסרב אבוי ואמר ידענא ברי ידענא דהוא בוכרא
ואוף חכימנא דאוף הוא יהי לעם רב ואוף הוא יסגי וברם אחוי קלילא יסגי
20 יתיר מניה ובנוי יהון סגיאין בעממיא : ויברכם ובריכינון ביומא ההוא למימר
בך יוסף ברי יברכון בית ישראל ית ינוקא ביומא דמהולתא למימר ישוינך יי
כאפרים וכמנשה ובמנין שבטייא יתמני רבא דאפרים קדם רבא דמנשה ומני
ית אפרים דיהי קדם מנשה : ויאמר
21 ואמר ישראל ליוסף הא אנא מטא
סופי לממת ויהי מימרא דיי בסעדכון
ויתיב יתכון לארעא דאבהתכון : ואני
22 ואנא הא יהבית לך ית קרתא דשכם
חולק חד למתנא יתיר על אחך די נסיבית
מידיהון דאמוראי בעידן די עלתון לגויה
וקמית וסייעית יתכון בסייפי ובקשתי :

ירושלמי 22 ואנא הא יהבית לך חולק
חד יתיר על אחך לבושיה דאדם קדמאה
נסיב יתיה אברהם אבוי דאבא מן ידוי
דנמרוד רשיעא ויהב יתיה ליצחק אבא
ויצחק אבא יהב יתיה לעשו ואנא נסבית
יתיה מן ידוי דעשו אחי לא בחרבי ולא
בקשתי אלהין בזכותי ובעובדי טביא :

Hierosolymitanum.

Et dixit Joseph patri suo; Filii mei sunt, quos dedit mihi sermo Do- 9
mini secundùm hanc scripturam, secundùm quam accepi Asnath filiam
Dinah filiæ tuæ in uxorem : & dixit ; Accedere fac eos nunc ad me, &
benedicam illis. Porro oculi Israel graves erant præ senectute, neque 10
poterat videre : & appropinquare fecit eos ad ipsum, & osculatus est
eos, & amplexatus. Et dixit Israel ad Josephum ; Videre aspectum fa- 11
cierum tuarum non cogitabam, & ecce videre me fecit Dominus etiam
filios tuos. Et eduxit eos Joseph de genibus ejus, adoravitque pronus 12
in terram. Et tulit Joseph ambos ipsos, Ephraim à latere dextro suo, 13
quod erat sinistrum ipsius Israelis, & Manassem à latere sinistro suo, quod
erat dextrum ipsius Israelis : & adduxit ad eum. Et extendit Israel 14
dextram suam, & posuit super caput Ephraim, qui erat minor, & sinistram suam super caput Manassis : & commutavit manus suas, quia Manasses primogenitus erat.
Et 15
benedixit Josepho, & dixit ; Deus coram quo coluerunt patres mei Abraham & Isaac, Dominus qui aluit
me, ex quo ego sum ad hunc usque diem : Sit beneplacitum coram eo, 16
ut Angelus quem ordinâsti mihi, ut redimat me ab omni malo, benedicat
pueris istis : & vocetur in eis nomen meum, & nomen patrum meorum, Abraham & Isaac : & quemadmodum pisces maris multiplicando
multiplicantur, sic filii Joseph prævaleant in multitudine in medio terræ.
Et vidit Joseph quod poneret pater ejus manum dextram suam super ca- 17
put Ephraim, & displicuit coram eo : & sustinuit manum patris sui, ut
amoveret eam de capite Ephraim, atque poneret eam super caput Manassis. Et dixit Joseph patri suo ; Non ita pater mi, quoniam hic pri- 18
mogenitus, pone manum dextram tuam super caput ejus. Et renuit pa- 19
ter ejus, & dixit ; Novi, fili mi, novi quòd sit primogenitus, etiam scio
quòd etiam ipse erit in populum multum, & etiam ipse multiplicabitur :
verùm frater ejus minor multiplicabitur præ eo, & filii ejus erunt multi
inter populos. Et benedixit illis eo die, dicendo ; In te Joseph, fili mi, 20
benedicent domus Israel pueris in die circuncisionis, dicendo ; Ponat te
Dominus sicut Ephraim & sicut Manasse : & in numero tribuum numerabitur princeps Ephraim ante principem Manassis : & collocavit Ephraim ut esset ante Manasse. Et dixit 21
Israel Josepho ; Ecce finis meus venit ad moriendum : & erit sermo Dñi vobis auxilio, & reducet vos in terram patrum vestrorum. Ego 22
autem ecce dedi tibi civitatem Sichem, partem unam in donum plusquam fratribus tuis : quam accepi è manibus Ammorhæorum, tempore quo ingressi estis in medium ejus, & surrexi & adjuvi vos gladio meo & arcu meo.

Hierosol. 14. *Commutavit manus suas.*

Hier. 22. *Et ego ecce dedi tibi partem unam super fratres tuos, vestem Adam prioris : abstulit eam Abraham avus meus ex manibus Nimrod improbi, & dedit ipsam Isaaco patri meo ; Isaac autem pater meus dedit eam Esau, & ego accepi eam ex manibus Esau fratris mei, non gladio meo nec arcu meo, sed merito meo & operibus meis bonis.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*گفت يوسف بپدري اوپسراني من ايشان آنچه بداد بمن خدا دراين گفت نزديك آور ايشانرا و
10 بمن وآفرين كنم ايشانرا * وچشماني يسرال گران شدند ازپيري نه توانند بديدن نزديك برد
11 ايشانرا باو بوسه داد بايشان آغوش گرفت بايشان * گفت يسرال بيوسف ديدني روي تو نه اميد
12 داشتم واينك بنمود مرا خدا نيز مرنسلي تو * بيرون آورد [يوسف] ايشانرا از نزد زانوهاء او سجود كرد
13 بروي او بزمين * بستاند يوسف مر دوي ايشان مر افريم در راستي او از چپ يسرال و مر منسه از
14 چپي او از راستي يسرال نزديك برد باو * بكشيد يسرال مر راستي او بنهاد ابر سري افريم واو آن
15 خرد و مر چپي او ابر سري منسه چپ راست كرد مر دستهاي اوكه منسه آن نخست زاد * آفرين
كرد مر يوسف گفت آن خدا آنچه روش كردند پدراني من بپيش او ابرهم و يصحق آن خدا آن
16 روزي دها مرا از هنيزي من تا آن روز آن اين * آن فرشتهي آن خلاص كنا مرا از همه بدي
آفرين كند مر آن كودكان وخوانده شود درايشان نامي من ونامي پدراني من ابرهم و يصحق
17 وماهيزاد باشند ببسياري درمياني آن زمين * بديد يوسف كه بنهاد پدري اودستي راستي او
ابر سري افريم بد آمد درچشماني او بگرفت دستي پدري او بگرداندن آنرا ازبالاي سري
18 افريم ابر سري منسه * گفت يوسف بپدري او نه همچنين پدري من كه اين آن نخست زاد بنه
19 راستي تو ابر سري او * نا كام بود پدري او گفت دانستم پسري من دانستم نيز او باشد بقوم
و نيز او بزرك باشد وليكن برادري او آن خرد بزرك باشد ازو ونسلي او باشد مسلم در
20 قومها * آفرين كرد ايشانرا درروزي او بگفتن در تو آفرين باشد يسرال بگفتن بنهد ترا خدا چون
21 افريم و چون منسه بنهاد مر افريم بپيش منسه * گفت يسرال بيوسف اينك من ميرا وباشد خدا
22 اوازي شما وباز گرداند شمارا بزمين پدراني شما * ومن بدادم بتو بخشي يكه ابر برادران تو آنچه
بستاندم از دستي آن اموري درشمشيري من ودر كماني من *

Respondit Joseph patri suo; Filii mei 9 *sunt, quos dedit mihi Deꝰ hic. Dixit afferto eos mihi, et benedicã eis. (O-* 10 *culi autem Israel graves fiebant præ senio, nec poterat videre:) Et attulit eos illi, quibus osculum dedit, eos*que *amplexatus est.* Et *dixit Is-* 11 *rael ad Joseph; Videre faciem tuam spem non habui, & ecce ostendit mihi Deus etiam sobolem tuam. Eduxit* autem *eos Joseph è genibus* 12 *suis, reverentiã exhibens facie suâ in terram. Tulit*que *Joseph binos il-* 13 *los, Ephraim in dextra sua à sinistra Israel, Menasseh verò à sinistra sua à dextra Israel :* & *attulit* illos *ad eum. Extendens* autem *Israel dex-* 14 *tram suam, posuit super caput Ephraim, ipse verò minor; & sinistrã suam super caput Menasseh : sinistrè dextravit manus suas, Menasseh enim* erat *primogenitus. Benedicens-* 15 que *ipsi Joseph dixit ; Deus in cujus conspectu ambulârunt patres mei Abraham, & Ishac, Deus alimentum dans mihi ab adhuc* existente *me, usque ad diem hanc: Angelus eripi-* 16 *ens me ab omni malo, benedicat pueris: & vocetur in eis nomen meum, et nomen patrum meorum Abraham & Ishac: &* instar *piscium fœturæ sint in multitudinem in medio terræ. Vi-* 17 *dens* autem *Joseph quòd posuisset pater suus manum dextram suam super caput Ephraim, displicuit in oculis ejus: prehendit*que *manum patris sui ad avertendum eam de super caput Ephraim ad caput Menasseh. At di-* 18 *xit Joseph patri suo; Haud ita, pater mi : nam iste* est *primogenitus, pone dextram tuam super caput ejus. Re-* 19 *nuebat* autem *pater ejus, dicens; Novi fili mi, novi : etiam ipse erit in populum, atque etiam ipse magnus erit ; sed quidem frater ejus parvus, major erit quàm ipse, & soboles ejus erit incolumis inter gentes.* Et *benedixit eis die illo, dicendo,* 20 *In te benedictus erit Israel, dicendo ; Ponat te Deus sicut Ephraim & sicut Menasseh :* & *posuit Ephraim ante Menasseh. Dixit*que *Israel ad* 21 *Joseph ; En ego moriens, at erit Deus vobiscum, & reducet vos ad terram patrum vestrorum. Ego au-* 22 *tem dedi tibi portionem unam supra fratres tuos, quam cepi è manu Emoræi gladio meo & arcu meo.*

ירושלמי

1 וקרא אבונן יעקב לבנוי ואמר
להון אתכנשו ואתני לכון קצא גניזא
רזיא טמיריא ומתן אגריא דצדיקיא
ופורענותהון דרשיעיא ושלויתיה דעדן
מה הוא כחדא אתכנשו תרי עשר
שבטיא דיעקב ומקפין לדרגשא דדהבא
דהוה אבונן יעקב רביע בגוה בעין
יתני להון קץ ברכתא ונחמתא
די אתגלי ליה רזא אתכסי מניה
די אפתח ליה תרעא אטרד מניה
אבונן יעקב ובריך לבנוי גבר כעובדיה
טביא בריך יתהון : 2 מן דאתכנשו
תרי עשרתי שבטוי דיעקב ואקיפו דרגשא
דדהבא דהוה אבונן יעקב רביע בגויה
סברין דהוא גלי להון סדרי ברכתא
ונחמתא ואתכסי מניה : ענה אבונן
יעקב ואמר להון אברהם אבוי דאבא
קם מניה פסול ישמעאל וכל בני קטורה
ויצחק אבא קם מניה פסול עשו אחי
ואנא דחיל דלא יהי ביניכון גבר
דליביה פליג על אחוי למיזל למפלח
קדם טעון אוחרנין ענין תרי עשר
שבטוי דיעקב כולהון כחדא ואמרין
שמע מנן ישראל אבונן יי אלהנא
חד ענה יעקב אבונן ואמר יהא שמיה
רבא מברך לעלמי עלמין : 3 ראובן
בוכרי את חילי ושירוי צערי חמי הוה
לך ראובן ברי למסב תלתא חולקין
יתיר על אחך בכורותא כהונתא
מלכותא ועל דחטית ראובן ברי
אתיהבת בכורותא ליוסף ומלכותא
ליהודה וכהונתא רבתא לשבטא דלוי
פחז 4 מדמי אנא לך ברי ראובן לגנא
זעירא דעלו בגויה נחלין שטפין
יכלת לסוברא יתהון ואתרעת
קדמיהון כן אתרעת ראובן ברי בעובדך
טביא דחטית לא תוסיף למחטי
דחטית ישתבק לך : 5 שמעון ולוי אחין
תלמין גברין מרי זינא שנינא
קרב מן טליותהון בארעא
דבביהון עבדו נצחני קרביהון : 6 בעצתהון
לא אתרעית נפשי ובכנשתהון לכרכא
דשכם למחרבה יתיה לא חסו על יקרי ארום ברוגזהון קטילו מלכין עם
שלטונין וברעותהון זבינו יוסף אחיהון דמתיל לתורא : ארור 7 ליט הוה
כרכא דשכם דעלו לגויה שמעון ולוי למחרבה ברוגזהון ארום תקיף הוה
ובחמתהון ארום קשיא הות אמר אבונן יעקב אין שרין הנון כחדא לית
אומא ומלכו יכלא למיקם מן קמיהון אפליג ית שבטא דשמעון סברין
אוריתא בכנשתא דיעקב ואבדר ית שבטא דלוי בבתי מדרשיא
ישראל :

תרגום יונתן בן עוזיאל

מט

1 וקרא יעקב לבנוי ואמר להום
אדכו מסואבותא ואיחוי לכון רזייא
סתימייא קיציא גניזיא ומתן אגרהון
דצדיקיא ופורענותהון דרשיעיא
וטליניתא דעדן מה היא כחדא מתכנשין
תריסר שבטי ישראל מקפין דרגשא
דדהבא דרביע עלה ומן דאיתגלי איקר
שכינתא דיי קיצא דעתיד מלכא
משיחא למיתי איתכסי מיניה ובכן
אמר איתו ואיתני לכון מה דיארע
יתכון בסוף יומיא : 2 הקבצו אתכנשו
ושמעו בני יעקב וקבילו אולפן מן
ישראל אבוכון : 3 ראובן ראובן בוכרי
אנת ריש חיל שמושי ושירוי קריות
הרהורי חמי הוי לך בכורותא ורבות
כהונתא ומלכותא ועל די חטית ברי
אתיהיבת בכירותא ליוסף ומלכותא
ליהודה וכהונתא ללוי : 4 פחז מרמינא
לך לגינא קלילא דעלון לגויה נחלין
מוחין מתגברין ולא יכילת למסובלא
יתהון ואסתחיפת כן איתרעת ראובן
ברי די חטית לא תוסיף ועל די חטית
ישתבק לך ארום אתחשב לך כאילו
עלתא לאיתא דשמיש עמה אבוך בעידן
דבלבילתא שווי דסליקת עלה : שמעון
5 ולוי אחין תלאמין מאני זיינא
שנינא למחטוף היא אשתמודעותהון :
6 בסודם בעטתהון לא אתרעיית נפשי
ובמכנשהון לשכם למחרבה לא איתיחד
יקרי ארום ברוגזהון קטלו מלכא
ושולטניה וברעותהון פכרו שור בעלי
דבביהון : 7 ארור אמר יעקב ליט הוה
כרכא דשכם כד עלון לגויה למחרבה
ברוגזיהון דתקיף וחימתהון על יוסף
ארום קשיא אמר יעקב אין שריין הינון
תריהון כחדא לית מליך ושולטן דיקום
קדמיהון אפליג אחסנת בנוי דשמעון
לתרין חולקין חולק חד יפוק ליה מגו
אחסנת בני יהודה וחולק חד ביני שאר
שבטיא דיעקב ואבדר שבטא דלוי בגו
כלהון שבטיא דישראל :

CAP. XLIX.

Et vocavit Jacob filios suos, & 1
dixit illis; Purificate vos ab immunditie, & indicabo vobis secreta occulta, fines reconditos, & donationem mercedis justorum, & ultionem improborum, & umbra Eden quænam sit: simul verò congregatis duodecim tribubus Israel, & circundantibus lectum aureum in quo decumbebat, postquam manifestata est illi gloria divinæ majestatis Dei, finis quo venturus erat rex Messias absconditus fuit ab eo. Tunc verò dixit; Venite & narrabo vobis, id quod accidet vobis
in fine dierum. Congregamini & 2
audite filii Jacob, & accipite doctrinam ab Israele patre vestro.
Ruben primogenitus meus es tu, 3
initium roboris generationis meæ, & initium accidentis cogitationis meæ: conveniebat tibi primogenitura, & dignitas sacerdotalis, & regia; propterea autem quod peccâsti, fili mi, data est primogenitura Josepho, regnum Judæ, sacerdotium Levi. Assimilo ego te hor- 4
to parvo, in medium cujus ingrediuntur torrentes festini & fortes, ut non possit eos ferre, sed subvertitur, sic contritus es Ruben fili mi, eò quòd peccâsti; ne addas, & pro eo quod peccâsti remittetur tibi: quoniam reputatum est tibi acsi ingressus esses ad uxorem patris tui, cum qua rem habuit, quo tempore confudisti lectum meum, super quem ascendebas. Si- 5
meon & Levi fratres sulcales, vasa armorum acutorum factorum ad rapiendum est cognitio eorum.
In consilio eorum non complacuit 6
sibi anima mea, & cum congregarentur ipsi adversus Sichem ad destruendum eam non univit se anima mea: quoniam in ira sua interfecerunt regem & præfectum ipsius, & in voluntate sua fregerunt muros inimicorum suorum. *Et* dixit 7
Jacob maledictum fuit oppidum Sichem, in medium cujus ingressi sunt ad destruendum ipsum in ira sua forti, & iracundia eorum contra Joseph quia dura: dixit Jacob; si habitent isti simul, nullus rex aut præfectus adversus eos stare poterit: dividam hæreditatem Simeonis in duas partes, pars una exibit ad eum è medio hæreditatis filiorum Juda, pars altera inter reliquas tribus Jacob, tribum autem Levi dispergam in medium universarum tribuum Israel.

1. Et vocavit pater noster Jacob filios suos, & dixit illis; Congregamini, & docebo vos finem reconditum, arcana abscondita, & præmium mercedis quod manet justos, & pœnam improborum, & felicitatem Eden qualis sit: simul congregatæ sunt duodecim tribus Jacob, & circundabant stratum aureum in quo pater noster Jacob decumbebat, quærentes ut doceret eos finem benedictionum & consolationum: postquam verò revelatum est illi secretum absconditum est ab eo, postquam aperta est illi janua claudebatur ab eo. Rediit itaque pater noster Jacob & benedixit filios suos, unumquemque secundum opera sua bona benedixit eos. 2. Ex quo congregatæ sunt duodecim tribus Jacob, & circundederunt stratum aureum in medio cujus pater noster Jacob decumbebat, cogitabant eum revelaturum ipsis ordines benedictionum & consolationum, sed absconditi erant ab eo. Respondit pater noster Jacob, & dixit illis; Ex Abraham avo meo surrexit prophanus Ismael, & omnes filii Cetura, ex Isaac autem patre meo surrexit prophanus Esau frater meus: ego verò timeo ne sit inter vos aliquis, cujus cor divisum sit contra fratres suos, ut proficiscatur & colat idola alia. Responderunt duodecim tribus Jacob omnes simul, et dixerunt; Audi nos Israel pater noster, Dominus Deus noster Deus unus est: respondit Iacob pater noster, et dixit; Sit nomen ejus magnum benedictum in secula seculorum. 3. Ruben primogenitus meus es tu, robur meum, et initium doloris mei: conveniebat tibi Ruben fili mi accipere tres partes potiores præ fratribus tuis, primogenituram, sacerdotium, regnum; verùm quia peccâsti Ruben fili mi, data est primogenitura Iosepho, regnum autem Judæ, sacerdotium verò magnum tribui Levi. 4. Assimilo ego te, fili mi Ruben, horto parvo, in cujus medium intrârunt torrentes inundantes, adeo ut non possit eos ferre, sed conteritur à facie eorum; sic contritus es Ruben fili mi in operibus tuis bonis, eò quòd peccâsti: ne iterum pecces et illud quod peccâsti tibi condonabitur. 5. Simeon et Levi fratres sulcales, viri præditi armis acutis, fecerunt prælium à pueritia sua, in terra inimicorum suorum peregerunt triumphos præliorum suorum. 6. Consilium eorum non placuit animæ meæ, et cùm congregarentur contra civitatem Sichem, ut depopularentur eam, non pepercerunt gloriæ meæ: quoniam in ira sua occiderunt reges cum principibus, et in voluntate sua vendiderunt Joseph fratrem suum, qui assimilatus est bovi. 7. Maledictum oppidum Sichem, in cujus medium ascenderunt Simeon et Levi ad destruendum illud in ira sua, quoniam fortis erat, & in excandescentia sua, quoniam dura fuit. Dixit pater noster Jacob; Si habitaverint hi simul nullus populus nullumque regnum poterit consistere coram eis: dividam ergo tribum Simeonis, ut sint scribæ & doctores legis in Synagoga Jacob, tribum verò Levi distribuam, ut præsint concionibus inter filios Israel.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* فصل چهل نهم *
1 بخواند يعقوب بپسراني او گفت جمع شويد وآگاه كنم بشما مر
آنچه فراز رسد شمارا در آخر آن روزگاران * جمع شويد وبشنويد پسراني يعقوب وبشنويد بيسرال 2
پدري شما * راوبن نخست زادي مني تو زوري من واوّلي قوّت من زيادتي مرتبه وزيادتي 3
سلطنت * شتاب كردي چون آب نه باقي گذاشتي كه برآمدي خسپنجاي پدري تو 4
آن هنگام سست شدي بستري من برآمد * شمعون ولوي برادران پيرايهاي ستم سلاحهاي 5
ايشان * در رازي ايشان نه آيد جاني من در جماعت ايشان نه يگانه شود عزيزي من 6
كه در خشمي ايشان بكشتند مرد ودر رضاي ايشان بركندند قلعت * نفرين
خشمي ايشان كه قويست وغضبي ايشان كه سختست بخش كنم ايشانرا در يعقوب 7
پراكنده كنم ايشانرا در يسرال *

CAP. XLIX.

Vocans itaq; *Jaacob filios suos,* 1
dixit; Congregamini, & notum faciam vobis quod supervenerit vobis in fine temporum. Congregamini 2
& audite filii Jaacob, & auscultate Israeli patri vestro. Reuben, 3
primogenitus meus es tu, fortitudo mea, & initium roboris mei: abundantia dignitatis, & abundantia dominii. Sed festinationem fecisti 4
velut aqua: haud superstitem reliquisti: nam ascendisti cubile patris tui, quo tempore mollis factus es: stratum meum ascendit. Shi- 5
meon & Levi fratres, instrumenta injuriæ sunt arma eorum. In secre- 6
tum eorum ne veniat anima mea, in cœtu eorum ne uniatur gloria mea. quia in iracundia ipsorum occiderunt virum, & pro voluntate sua eradicârunt arcem. Maledicta ira 7
eorum, quia fortis est; & furor eorum, quia vehemens est: dividam eos in Jaacob, & dispergam eos in Israel.

ירושלמי

8 יהודה לך יודון כל אחך ועל שמך יתקרון כל יהודאי ידך יתפרעון לך מבעלי דבבך יהוון מקדמין ושאלין בשלמך כל בנוי דאבוך : 9 מדמי אנא לך ברי יהודה לגור בר אריון מן קטלוי דיוסף את הויתא משיזיב מן דינא דתמר ברי את הויתא זכאי ניח ושרי בגו קרבא היך אריא והיך אריותא ולית אומא ומלכו דתקום לקובלך : 10 לא פסקין מלכין מדבית יהודה אף לא ספרין מלפי אוריתא מבני בנוי עד זמן דייתי מלכא משיחא דדידיה היא מלכותא ולידיה עתידין דישתעבדון כל מלכותא דארעא : 11 מה יאי הוא מלכא משיחא דעתיד למקם מדבית יהודה אסר חרצוי ונפיק לקרבא לקביל שנאוי ומתקטלין מלכין עם שלטונין מסמק נהריא מדם קטיליהון ומחור גולמתיה מן תרב גבריהון לבושוי מענגין באדמא והוא מדמי לרפוס ענבין : 12 מה יאין אנון עינוי דמלכא משיחא למחמי מן חמרא זכיכא מלמחמי בהין גלוי עריות ושפיכות דם וכי שנוי בקין בהלכה מטיכל בהין חמסין וגזלין יסמקין טורוי מן גופני ומעצרתי מן חמריה יחורון גולמתיה מן סיגיי עבור ועדרין דען : 14 יששכר שבטא תקיף ותחומיה יהוי ממצע ביני תרין תחומיא : 15 וחזא בית מקדשא דאתקרי מנוחה ארום טב הוא וית ארעא ארום שמינין אנון פיריה וארכן כתפיה למלעי באוריתא והוון לידה כל אחוי מסקי מסין : 17 יהוי פרוקא דעתיד למקם יתקיף ויתגאה על כל מלכותא והוא יהוי מדמי לחויא דרביע באורחא ולחורמנא דכמין בפרשת אורחתא דמחא לסוסא בעקביה ומן אימתיה מסתבר רכביה לאתהפך לאחוריה והוא שמשון בר מנוח דאימתיה על בעלי דבבוי ודחלתיה על שנאוי ומקטל מלכיי עם שלטונין :

תרגום יונתן בן עוזיאל

8 יהודה יהודה אנת אודית על עובדא דתמר בגין כן לך יהודון אחך ויתקרון יהודאין על שמך ידך יתפרעון לך מבעלי דבבך למפתק גירין להון כד יחורון קדל קדמך ויהון מקדימין למשאל בשלמך בני אבוך : 9 גור מדמי אנא לך יהודה ברי לגור בר אריוון דמן קטוליה דיוסף ברי סליקת נפשך ומדינא דתמר תהי משזיב נייח ושרי בתקוף היא כאריא והי כליתא דכד נח מן יקימניה : 10 לא יסור לא פסקין מלכין ושליטין מדבית יהודה וספרין מאלפי אורייתא מורעיה עד זמן די ייתי מלכא משיחא זעיר בנוי ובדיליה יתימסון עממיא : 11 אסרי מה יאי מלכא משיחא דעתיד למיקום מדבית יהודה אסר חרצוי ונחית ומסדר סדרי קרבא בעלי דבבוי ומקטל מלכין עם שולטניהון ולית מליך ושולטן דיקום קדמוי מסמק טוריא מן אדם קטיליהון לבושוי מענגין בארמא מדמי לעצור דענבין : 12 חכלילי מה יאיין הינון עינוי דמלכא משיחא כחמרא זכיכא מן למיחמי גילוי עריין ושדיות אדם זכאי ושנוי נקין מן חלבא דלא למיכל חטוף ואנוסא וכדין יסמקון טוורוי ומעצרתיה מן חמרא ונלמתוי יחוורן מן עללתא ומן דירין דעאן : 13 זבלון זבלון על ספרי ימא ישרי והוא יהא שליט במחוזין ומכבש הפרכי ימא בספינתא ותחומיה ימטי עד צידון : 14 יששכר יששכר חמיר באורייתא ושבט תקיף ידע כווני בזימניא והוא מרבע ביני תחומי אחוי : 15 וירא וחמא נייחא דעלמא דאתי ארום טב וחולקא דארעא דישראל ארום בסימא היא בגין כן ארכין כתפי למלעי באורייתא והוו ליה אחוי מסקי דורונין : 16 דן מדבית דן עתיד דייקום גברא דידון ית עמיה דינין דקשוט כחדא ישתמעון ליה שבטיא דישראל : 17 יהי דן יהי גברא דיתבחר ויקום מדבית דן מדמי לחורמנא דרביע על פרשת אורחא ולרישי חיוין דכמין על שבילא דנכית סוסיא בעקביה ונפיל מן אימתיה דבביה מתפרקיד לאחוריה היכדין יקטיל שמשון בר מנוח ית כל גיברי פלשתאי לפרשיא ולרגלאי ויעקר סוסותהון וממגר דבביהון לאחורא :

Targ. Jonathan B. Uziel.

8 Juda, tu confessus es in facto Tamar, propterea te laudabunt fratres tui, & vocabuntur Judæi de nomine tuo; manus tuæ ulciscentur te ab inimicis tuis, jaculando sagittas in illos quando convertent cervicem coram te: & erunt prævenientes ut petant pacem tuam filii patris tui.
9 Assimilo ego te, Juda fili mi, catulo filio leonum; nam ab occisione Josephi fili mi abstulisti animam tuam, & à judicio Tamaris eris liber, quiescens & habitans in fortitudine sicut leo, & sicut vetus leo, qui quando quiescit quis surgere faciet eum?
10 Non cessabunt reges & præsides ex domo Judæ & scribæ docentes legem ex semine ejus, usq; ad tempus quo veniet rex Messias minor filiorum ejus, & propter eum colliquescent populi.
11 Quàm pulcher est rex Messias qui surrecturus est è domo Judæ? ligavit lumbos suos & descendit & instruxit aciem belli *adversus* hostes suos, interficiendo reges cum principibus eorum, nec est rex aut princeps qui illi sit restiturus: rubore inficiens montes propter sanguinem interfectorum eorum, vestimenta ejus intincta sanguine assimilantur cortici uvarum.
12 Quàm pulchri sunt oculi regis Messiæ sicut vinum purum, ne videre possit concubitus illicitos & effusionem sanguinis innocentis; & dentes ejus puriores sunt lacte, ut non comedant raptum aut direptum: & propterea rubebunt montes ejus & torcularia ejus præ vino, & colles ejus albi erunt præ frumento & caulis ovium.
13 Zebulun ad littora maris habitabit, & ipse dominabitur portubus, & subiget præfectos maris navibus, & limes ejus perveniet usque ad Sidon.
14 Issachar asinus in legis *onere ferendo*, & tribus fortis cognoscens intentiones temporum: & ipse recubat inter limites fratrum suorum.
15 Et vidit requiem futuri seculi quòd bona esset, & partem terræ Israel quòd suavis esset: propterea inclinavit humerum suum ad laborandum in lege, & erunt illi fratres ejus ferentes munera.
16 Ex domo Dan futurum est ut surgat vir, qui judicet populum suum judiciis veritatis: simul illi auscultabunt *omnes* tribus Israel.
17 Erit vir qui eligetur & surget ex domo Dan, similis basilisco decumbenti in bivio itineris, & capitibus serpentum, qui insidiatur ad semitam, qui mordet equum in calcaneo, & cadit propter terrorem ejus sessor ejus supinus retrorsum: quemadmodum interficiet Simson filius Manoe omnes fortes Philistæorum, tam equites quam pedites, & subnervabit equos eorum, & præcipitabit sessores eorum retrorsum.

Hierosolymitanum.

Hier. 8. Jehuda te laudabunt omnes fratres tui, & de nomine tuo vocabuntur omnes Judæi, manus tua ulciscentur te de inimicis tuis: erunt prævenientes & petentes pacem tuam omnes filii patris tui. 9. Assimilo ego te fili mi Juda, catulo filio leonum, ab interficientibus Joseph tu eripiebas, & à judicio Thamaris fili mi tu eras innocens, tranquillus & manens in medio prælii quemadmodum leo, & leæna, nec est populus aut regnum quæ possit stare contra te. 10. Non deficient reges de domo Juda, neque periti doctores legis de filiis filiorum ejus usque ad tempus quo veniet rex Messias cujus est regnum, & ei subjicientur tandem omnia regna terræ. 11. Quam pulcher est rex Messias qui surrecturus est è domo Judæ: ligat lumbos suos, & exit in prælium contra osores suos, & interficiuntur reges cum principibus: rubore tingit flumina sanguine interfectorum eorum, & albos reddit colles ejus pinguedine fortium ipsorum: vestimenta ejus intincta sunt sanguine, & ipse similis est calcationi uvarum 12. Quam pulchri sunt oculi regis Messiæ visu præ vino puro, ut non videat illis concubitus illicitos & effusionem sanguinis innocentis; dentes ejus magis exercitati sunt in ritibus, quàm ut comedat illis violentias et rapinas: rubicundi sunt montes ejus vineis, & torcularia ex vino ejus, albi sunt colles ejus ex multitudine frumenti & gregum ovium. 14. Issachar tribus fortis, et limes ejus erit situs inter duos limites. 15. Et vidit domum sanctuarii quæ vocatur quies, quoniam bona est; et terram, quoniam pingues sunt fructus ejus: et inclinavit humerum suum ad laborandum in lege, et erant illi omnes fratres ejus offerentes tributa. 7. Erit redemptor, qui surrecturus est fortis erit & elevatus super omnia regna, et ille similis erit serpenti qui cubat in semita, et basilisco qui insidiatur in bivio itineris, qui percutit equum in calcaneo suo, et ab ejus terrore cogitat sessor ejus terga vertere: & ille est Samson filius Manoe, cujus terror fuit super inimicos ejus, et pavor super osores ejus; nam interfecit reges cum principibus.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

8 يهوده تو اقرار كنند بتو برادراني تو دستي تو در قفاي دشمناني تو سجود كنند بتو پسراني *
پدري تو * بچه شير يهوده از نخچير پسري من بر آمدي بخسپيد چون شير و چون 9
ماده شير كه خيزانيد اورا * نه گردد سلطنت از يهوده و دبيري از مياني فرزنداني او تا كه بيايد 10
مسيح او و باو جمع شود قومها * بسته بتاك كرهي او و بطايفي بچهي مادهياني او بشست در مي 11
لباسي او و در خون انگورها پوشش او * سرخي چشمان از مي و سپيدي دندانها از شير * 12
13 14 * زبولن بكناري درياها مسكن گيرد واو بكناري كشتيها و پيغولهي او ابر صيدون * يسسكر
تو انگر بمال خسپا مياني دو حدها * بديد آسايش كه نيكوست وآن زمين كه خوش 15
است ميل داد كتف او ببر كشيدن بود بخراج گزار * دن حكم كند قومي او چون 16
يكي قبيلهاي يسرال * باشد دن چون مار ابر راه آن پيچيده ابر طريق آن گزا پاشنهي 17
اسب بيفتد سوارهي او بپس *

Jehudah tu, confitebuntur tibi fratres tui, manus tua erit in cervice inimicorum tuorum, reverentiam exhibebunt tibi filii patris tui. 8
Catulus leonis Jehudah: à præda fili mi ascendisti: celebris evasit, decubuit sicut leo, & sicut leæna, quis excitabit eum? 9
Non recedet imperium à Jehudah, & Scriba è medio filiorum ejus; donec veniat Christus ejus, & ei congregabuntur Gentes. 10
Ligans ad vitem pullum suum, & ad propaginem fœtum asinæ suæ: lavit in vino vestimentū suum, & in sanguine uvarum indumentum suum. 11
Rubedo oculorum ejus præ vino, & candor dentium præ lacte. 12
Zebulun in littore marium habitationem capiet, & erit in littus navibus: & angulus ejus ad Sidon. 13
Isshachar præpotens opibus, decumbens inter duos terminos. 14
Videnſq; requiem quod sit bona, & terrā quod sit amœna, inclinavit humerū suum ad ferendum, & fuit tributum solvens. 15
Dan Judicabit populum suum, sicut unus tribuum Israel. 16
Erit Dan sicut serpens juxta viam, intortus juxta semitam, mordens calcaneum equi, & cadit eques ejus retrorsum. 17

תרגום יונתן בן עוזיאל

18 ליישועתך אמר יעקב כד חמא ית
גדעון בר יואש וית שמשון בר מנוח
דקיימין לפרוקין לא לפורקניה דגדעון
אנא מסכי ולא לפורקניה דשמשון אנא
מודיק דפורקנהון פורקן דשעתא אלהין
לפורקנך סכירת ואודיקית יי דפורקנך
19 פורקן עלמין: גד גדוד שבטא דגד יעברון
מזיינין עם שאר שבטיא ית נחלי ארנונא
והינון יכבשון קדמיהון ית עמודייא
דארעא והינון יהדרון מזיינין בסופא
בנכסין סגיאין וישרון בשליותא להלאה
מן עיבר יורדנא דכדין אתרעון והוה
להון ואתקבלו אחסנתהון : מאשר
20 טובוי דאשר מן שמינין הינון פירוי
ארעיא מרביא בושמין ועיקרי סמנין :
21 נפתלי נפתלי עזגד קליל דמי לאיילא
דרהיט על שיני טוריא מבשר בשורן
טבן הוא בשר דעד כדון יוסף קיים
והוא אודרז ואזל למצרים ואייתי
אוניתא דחקיל כפילתא דלית בה לעשו
חולקא וכד הוה פתח פומיה בכנישתא
דישראל למשבחא מבחר מכל לשניא :
22 בן פורת יוסף ברי דרבית יוסף ברי
דרבית ותקיפת וסוף הוה עלך למתקף
דכבשת יצרך בעובדא דריבונתך
ובעובדא דאחך מדמי אנא לך לגופן
שתילא על מבועין דמיין דשלחת
שורשהא ותברת שיני כיפיא ובעוברתהא
כבשת כל אילני סרקא כן כבשתא
יוסף ברי בחכמתך ובעובדך טביא כל
חרשי מצראי וכד הוו מקלסין קדמך הוו
בנתהון דשלטונייא מהלכן על טורייא
ושריין לקמך שירין וקטלאין דדהבא מן
בגלל דתתלי עינך בהן ולא תליתא עינך
בחדא מנהון למתחייבא בהין ליום דינא
23 רבא: וימררוהו וממרירו ליה ונצו ליה
כל חרשי מצראי ואוף אכלו קורצוי קדם
פרעה סברין למחתא יתיה מן יקריה
אמרין עלוי לישן תליתאי דקשי הי
24 כגירין: ותשב והדרת למתב לקדמותא
תקוף איבריה דלא למשמשא עם
רבונתיה ואיתבדרו ידוי מן הרהורא
זרעא וכבש יצריה מן אולפן תקיף
דקביל מן יעקב ומתמן זכא למהוי
פרנסא ולאיתחברא בגלוף שמהן על
25 אבניא דישראל : מאל ממימר אלהא
דאבוך יהי סיועך ומן דמתקרי שדי
יברכינך ברכן דנחתן מטלא דשמיא
מלעילא ומטוב ברכן מבועי תהומא
דסלקן ומכסין צמחין מלרע בריכין יהויין
תדייא דינקת מנהון ומעייא דרבעת
בהון :

ירושלמי

18 אמר אבונן יעקב לא לפורקני
דגדעון בר יואש סכית נפשי דהוא ש
ולא לפורקניה דשמשון דהוא פ
עביד אלא לפורקנא דאמרת במימ
למיתי לעמך בני ישראל ליה לפורק
סכית נפשי : 19 מדבית גד יפ
משרין מטכסין זינין ואנון יעברון י
ישראל ית ירדנא ואנון יחסנון ית
ית ארעא דכנען ובתר כן יחזרון בשי
למשכניהון : 20 טובוי דאשר מה שמי
היא ארעא וארעיה תהוי מספקא
תפנוקי מלכיא דבני ישראל : 21 נפת
עזגד דקליל למבשר בשורן טבן וה
בשר לאבונן יעקב מן שירויא דהוא ע
כדון יוסף בחיין והוא נחית למצרי
בשעא זעירא ואיתי אוניתא דחק
כפילה מן פלטין דיוסף וכשהוא פ
פומיה בכנשתא דיעקב לישניה ה
כדובשא : 22 ברי דרביתא יוסף ב
דרביתא ותקפת ותתחמי לך למת
מדמי אנא יוסף ברי לגופנא שתי
על מבועין דמין דשלחת שורשי
לתהומיא ופטיש שיני כל כיפיא שר
למרומיא וכבשת כל אילניא כן כבש
יוסף ברי בחוכמתך ית כל חרשי
דמצראי וית כל חכימיהון דהוו בזמנא
דארכיבו יתך בארתיכא תנינא דהו
לפרעה והוו מכריזין קדמך ואמרין ד
הוא אבוי דמלכא יחי ויתקיים אב
דמלכא דרב בחוכמתא וזעיר בשניא
והוו בנתהון דמלכיא ובנתהון דשלטוניא
מרקדן עלך על כוייא ומציתין עלך מ
חרכיא והוו מזרקן קדמך שירין עזק
קטילין מניכין וכל מני דהב סבירין דא
תלי עינך ומסתכל בחדא מנהון חס ל
יוסף ברי דלא תליתא עינך בחדא
מנהון והון בנתהון דמלכיא ובנתהון
דשלטוניא אמרין אלין לאלין דין הוא
גברא חסידא יוסף דלא הלך בתר
חיזו עינוי ולא בתר הרהור לביה א
חיזו עינוי והרהור לביה מובדין ב
נשיא מגו עלמא בנין כדין יקומון מ
תרין שבטיא מנשה ואפרים ויקב
חולק ואחסנא עם אחיהון בפלוג ארעא
23 אמרו לקובליה ולא יכלו ליה כ
חרשיהון דמצרים וכל חכימין א
בישתיה קדם רבוניה אכלו קרצי
קדם פרעה מלכא דמצרים מן בגי
למנחתא יתיה מן יקריה אמרו ע
לישן תליתי בפלטרין דפרעה דהוה ק
עלוי היך גירייא : 24 ואשרי תוקפא
רוחצניה בשני ידוי ודרעוי ובעא רחמ
מן תקיפא דאבוי דיעקב דמתחות אדרע גבורתיה מדברין ואתין שבטיא דישראל : 25 ברכן דתדין דינקת מנהון ומעיא דרבעת בהון :

Targ. Jonathan B. Uziel.

18 Dixit Jacob quando vidit Gedeonem filium Joas, & Simsonem filium Manoe, qui futuri erant liberatores; Non liberationem Gedeonis ego expecto, neque liberationem Samsonis ego perspitio, quia liberatio eorum liberatio temporalis fuit; sed ego salutem tuam expecto & perspicio, Domine, quia liberatio tua liberatio seculorum.
19 Tribus Gad transibunt armati cum reliquis tribubus torrentes Arnonis, & ipsi subigent ante eas columnas terræ, & ipsi revertentur armati in fine cum opibus multis, ut habitent in tranquillitate ultra transitum Jordanis: sic enim eligent, accidetq; illis ut recipiant hæreditatem suam.
20 O felicem Ascher! pingues erunt fructus ejus, terra ejus copiosè producet aromata & præcipuos odores.
21 Naphtali nuntius velox, similis cervo currenti sup rupes montium, annuntians lætum nuntium; annuntiavit enim hactenus Josephum vivere, & ipse expeditus fuit ut abiret in Ægyptum, & afferret instrumentum agri speluncæ duplicis, in quo nulla erat ipsi Esau portio: & quando aperuit os suum in Synagoga Israel ad laudandum, probatior erat reliquis linguis.
22 Fili mi qui crevisti Joseph, fili mi qui crevisti, & robustus fuisti, & finis fuit de te ut robustus esses, eò quod subegisti concupiscentiam tuam in negotio heræ tuæ, & in opere fratrum tuorum: assimilo ego te viti plantatæ juxta fontes aquarum, quæ mittit radices suas & perfringit dentes petrarum, & per ramos suos subigit omnes arbores steriles; sic subegisti Joseph fili mi sapientiâ tuâ & operibus tuis bonis omnes magos Ægypti: & cùm laudârunt coram te, fuerunt filiæ principum euntes super montes, & projicientes coram te monilia & murænulas aureas, ut suspensos haberes oculos tuos in illas; attamen non intentos habuisti oculos tuos in unam ex illis, ut reus fieres propter eas in die judicii magni.
23 Et exacerbârunt eum, & jurgati sunt cum eo omnes magi Ægyptiorum, & proclamaverunt accusationes ejus coram Pharaone, cogitantes eum dejicere de gloria sua: locuti sunt contra eum linguâ tertiâ, quæ dura est sicut sagittæ.
24 Et rediit ut habitaret sicut priùs robur membrorum ejus, ut non rem haberet cum hera sua, & dispersæ sunt manus ejus à cogitatione seminis, & subegit concupiscentiam suam propter severam disciplinam quam accepit à Jacobo, & inde dignus evasit ut esset gubernator, & conjungeretur in sculptura nominum super lapides Israel.
25 A sermone Dei patris tui erit auxilium tuum, & ab eo qui vocatur omnipotens benedicetur tibi, benedictionibus quæ descendunt à rore cœli desuper, & de bono benedictionum fontium abyssi, quæ ascendunt & cooperiunt germina deorsum: benedicta sint ubera ex quibus lactatus es, & viscera in quibus cubuisti.

Hierosolymitanum.

18. Dixit pater noster Jacob; Non redemptionem Gedeonis filii Joas, expectat anima mea quæ est temporalis; neque redemptionem Samsonis, quæ est salus creata: sed redemptionem quam dixisti verbo tuo venturam esse populo tuo filiis Israel. hanc redemptionem tuam expectat anima mea. 9 Ex domo Gad exibunt turmæ instruentes arma, & ipsi transire facient Israelitas Jordanem & ipsi introducent eos in hæreditatem terræ Canaan: & postea redibunt pacificè in tabernacula sua 20. O felicem Aser! quàm pinguis est terra & terra ejus erit suppeditans delicias regũ filiorũ Israel. 21. Naphtali cervus velox ad annuntiandum bona nova; nam ipse annuntiavit patri nostro Jacob ab initio quod adhuc viveret Joseph, & ipse descendit in Ægyptum intra breve spatium & adduxit instrumentum agri duplicis ex palatio Joseph: cum verò aperuit os ejus in cœtu Jacob, lingua ejus dulcis fuit ut mel. 22 Fili mi qui crevisti Joseph fili mi qui crevisti, & fortis fuisti, & visus es tibi fortis esse: assimilo ego Josephum filium meum viti plantatæ juxta fontes aquarum, quæ misit radices suas in abyssos, & perfregit dentes omniũ petrarum, emisit se in sublime, & subegit omnes arbores: sic subegisti Joseph fili mi sapientiâ tua omnes magos Ægyptiorum, & omnes sapientes eorum, qui erant eo tempore quo equitare te fecerunt in curru secundo Pharaonis & proclamârunt coram te, dicentes; Hic est pater regis: vivat & in vita conservetur pater regis, qui magnus est sapientiâ, & minor annis: & erant filiæ regum & primorum saltantes propter te ad fenestras, & considerantes te è cancellis, & erant spargentes coram te monilia & annulos, murænulas, torques, & omnis generis vasa aurea, cogitantes te suspensum habere oculum tuum & contemplari unam ex illis. Absit tibi Joseph fili mi, ut suspensum habeas oculum tuum in unam ex illis. Erant verò filiæ regum et principum dicentes hæ ad illas; Hic est vir pius Joseph, qui non ambulavit post aspectum oculorum suorum, nec post cogitationes cordis sui; eò quòd aspectus oculorum & cogitatio cordis perdunt filios mulierum è medio mundi; propterea surgent ex te duæ tribus, Manasses & Ephraim & accipient partem & hæreditatem cum fratribus suis in partitione terræ. 23. Locuti sunt contra eum, neque prævaluerunt illi omnes arioli Ægypti, & omnes sapientes dixerunt malum de eo coram domino suo; accusârunt eum coram Pharaone rege Ægypti, ut eum dejicerent de gloria sua: dixerunt de eo linguâ tertiâ in palatio Pharaonis, quæ fuit illi dura ut sagittæ. 24. Sed habitare fecit robur fiduciæ suæ in ambabus manibus & brachiis suis, & petiit miserationes à forti patris Jacob, sub brachio fortitudinis cujus ducebantur & veniebant tribus Israel. 25. Benedictionibus uberum ex quibꝰ lactatꝰ es, & viscerũ in quibꝰ cubuisti.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

18 * بفرجهاي تو اميد كردم خدا * 19 جد لشكر لشكر كشد او واو لشكر كشد پس * از اشر
20 چربست ناني او واو بدهد نازنيدهاي پادشاه * 21 نفتلي چون گوزن فرستاده شده آن دهد
22 گفتارهاي پاكيزه * پسري برومند يوسف پسري برومند ابر چشمه دختران گام نهاد ابر قلعه *
23 * تلخي نمودند اويرا خصومت كردند كين توختند اويرا خداوندانِ تيرها * 24 وبنشست در قوت
كماني او قوي شدند بازوهاي دستهاي او از حضرت جليل خداي يعقوب ازانجا روزي دهد
نسلي يسرال * 25 از خداي پدري تو وياري دهد ترا ومر شدّي آفرين كند ترا آفرينها آسمان
از بالا آفرينها تهوم خسپا فرود آفرينها پدر و مادر *

In liberationibus tuis speravi, Deus. 18
Gad, exercitus coget se in eum, & ipse exercitum coget posteà. 19
De Asher, pinguis erit panis ejus, & ipse dabit delicias regis. 20
Naphtali sicut cerva missa, dans eloquia pura. 21
Filius frugifer est Joseph, filius frugifer juxta fontem: filiæ passus posuerunt super castellum. 22
Amaritudinem ostenderunt in eum, & jurgium fecerunt: odium rependerunt ei domini sagittarum. 23
Sed mansit in fortitudine arcus ejus, corroborata sunt brachia manuum ejus à majestate illustrissimi Dei Jaacob: indè alimentum dans soboli Israel. 24
A Deo patris tui, & auxilium dabit tibi: & Shaddai benedicet tibi benedictionibus cœli desuper, & benedictionibus abyssi jacentis deorsum; benedictionibus patris & matris. 25

תרגום יונתן בן עוזיאל

ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL — Hierosolymitanum.

ברכות ברכתא דאבוך יתוספן על 26
ברכתא דבריכן יתי אבהתוי אברהם
ויצחק דחמידו להין רברבני עלמא
ישמעאל ועשו וכל בנהא דקטורה
יתכנשן כל אלין ברכתא ויתעבדן כליל
דרבו לריש יוסף ולקדקדיה דגברא
דהוה רב ושליט במצרים וזהיר ביקרא
דאחוי : בנימין בנימין שיבט תקיף 27
כדיבא טרפיה בארעיה תשרי שכינת
מרי עלמא ובאחסנתיה יתבני בית
מוקדשא בצפרא יהון כהניא מקרבין
אימר תדירא עד ארבע שעין ובוני
שמשתא יקרבון אימר תניין וברמשא
יהון מפלגין מותר שאר קורבניא ואכלין
גבר חולקיה : כל אלה כל אלין 28
שבטיא דישראל תריסר כולהון צדיקין
כחדא ודא דמליל להון אבוהון ובריך יתהון אינש הי כברכתיה בריך יתהון :
ויצו ופקיד יתהון ואמר להון אנא מתכניש לעמי קברו יתי לות אבהתי למערתא 29
די בחקל עפרון חתאה : במערה במערתא די בחקל כפילתא דעל אפי ממרא 30
בארעא דכנען דזבן אברהם ית חקלא מן עפרון חיתאה לאחסנת קבורתא :
שמה תמן קברו ית אברהם וית שרה אנתתיה תמן קברו ית יצחק וית רבקה 31
אנתתיה ותמן קברית ית לאה : אקנה זביני חקלא ומערתא דביה מן בני חתאה : 32
ויכל ופסק יעקב לפקדא ית בנוי וכניש רגלוי לגו דרגשא ואתנגיד ואתכניש לעמיה : 33

26 ברכתא דאבוך יתוספן טלך על ברכתא
דבריכו יתך אבהתך אברהם ויצחק
מתילין לטוריא ומן ברכתא ארבעתי
אמהתא דמתילן בגולמתא שרה רבקה
רחל ולאה ייתין כל ברכתא אלין ויתעבדון
כליל דרבו על רישיה דיוסף ולקדקדא
דגברא דהוה רב ושליט בארעא
דמצרים וזהיר ביקרהון דאחוי : 27 מדמי
ליה לדוב חטוף בתחומיה יתבני
מקדשא ובאחסנתיה תשרי איקר
שכנתא דיי בצפרא יהוון כהניא מקרבין
אמר תמידא ומנחתיה ועם מטמעי
שמשא יהוון כהניא מקרבין אמר
תמידא ומנחתיה וברמשא יהוון מפלגין
קורבניא דבני ישראל :

Benedictiones patris tui addentur 26
ad benedictiones quibus benedixerunt mihi patres mei Abraham & Isaac, quia desiderârunt illas principes seculi Ismael & Esau, et omnes filii Ceturæ : congregabuntur omnes istæ benedictiones, et fient corona magnificentiæ capiti Joseph, et vertici illius viri qui fuit princeps et præfectus in Ægypto, et splendens gloriâ fratrum suorum.
Binjamin tribus *est* fortis, ut lupi est 27
præda ejus, in terra ejus habitabit divina majestas Domini seculi, & in hæreditate ejus ædificabitur domus sanctuarii : in aurora erunt sacerdotes offerentes ovem oblationis assiduæ usque ad quartam horam, & inter vesperas offerent ovem secundam, vesperi autem divident residuum reliquarum oblationum, & comedent quisque partem suam. Omnes istæ tribus Israel 28
duodecim, omnes ipsi justi simul: & hoc quod loquutus est ad eos pater ipsorum, & benedixit ipsis; unicuique benedixit secundùm benedictionem suam. Et mandavit illis, & dixit illis; 29
Ego congregor ad populum meum, sepelite me apud patres meos, in spelunca quæ est in agro Ephron Chittæi. In spelunca quæ est in agro 30
duplici, quæ est è regione Mamre in terra Canaan : quia emit Abraham agrum ab Ephron Chittæo in hæreditatem sepulchri. Ibi sepelie- 31
runt Abrahamum & Saram uxorem ejus; ibi sepelierunt Isaacum & Rebeccam uxorem ejus : & ibi sepelii Leam. Emptio agri, & speluncæ 32
quæ in eo est, à filiis Heth. Et cessavit Jacob præcipere filiis suis, & 33
collegit pedes suos in medium lecti : & expiravit, & collectus est ad populum suum.

Hier. 26. *Benedictiones patris tui addentur tibi, ad benedictiones quibus benedixerunt te patres tui Abraham & Isaac, qui assimilantur montibus, & præ benedictionibus quatuor matrum quæ assimilantur collibus, Sara, Rebecca, Rachel & Lea : venient omnes istæ benedictiones, & fient corona magnificentiæ super caput Joseph, & super verticem viri qui fuit princeps & præfectus in terra Ægypti, & splendens in gloria fratrum suorum.* 7. *Assimilo illum urso raptori, in limite ejus ædificabitur sanctuarium & in hæreditate ejus habitabit gloria divinæ majestatis Domini : in aurora erunt sacerdotes offerentes ovem jugem unà cum cibaria oblatione ejus, & in occasu solis erunt sacerdotes offerentes ovem jugem una cum cibaria oblatione ejus, & vespera divident oblationes filiorum Israel.*

נ

CAP. L.

ויפול וארבע יוסף ית אבוי בערס 1
דשנדפין מחפייא דהב טב מקבעא
אבנין טבין ומחזקא באטונין דבוץ
תמן הוו שדיין חמרין רתיחין ותמן
מוקדין רישי בוסמנין תמן הוו קיימין
גברין מן דבית עשו וגברין מן דבית
ישמעאל תמן הוה קאים אריא יהודה
גבריהון דאחוי ענא ואמר לאחוי אתון
ונבני על אבונן ארזא רמא דרישיה
מטי עד צית שמייא ברם ענפוי
מטלן על כל דיירי ארעא ושרשוי
מטיין עד ארעית תהומא מניה קמו
תריסר שבטין מניה עתיד למיקום
מלכין ושליטין וכהנייא בפלוגתהון
לקרבא קורבנין ומניה ליואי
במחלוקתהון לזמרא הא בכן אתרכין יוסף על אנפי אבוי ובכא עלוי ונשיק
ליה : ויצו ופקד יוסף ית עבדוי ית אסוותא לבסמא ית אבוי ובסימו אסוותא 2
ית ישראל :

1 וארבע יוסף בערס דשנדפין דמחפיא
דהב ומקבעא מרגלין ומחוקא במאני
בוצא וארגונא תמן שפכין חמרין
וריחנין טבין תמן מוקדין בוסמנין תמן
קימין גוברין מן בנוי דעשו תמן קימין
שלטונין מן בנוי דישמעאל תמן קאים
אריה יהודה גברהון דאחוי עני
יהודה ואמר לאחוי אתו נבני לאבונן
ארזא רמא דרישיה מטי עד צית
שמיא ברם שורשוי עד דרי עלמא
דמניה קמו תרי עשרתי שבטין דמניה
קמו כהניא בחצוצריהון וליואי בכנריהון
ובכין ארכין יוסף באפוי דאבוי ובכא
עלוי ונשיק יתיה :

Et jacere fecit Joseph patrem 1
suum in strato cedrorum, quod tectum erat auro bono, & substratum lapidibus pretiosis, quod apprehendebant funes byssini : ibi erant effundentes vina ferventia, & ibi comburebant præcipua aromata. Ibi stabant fortes de domo Esau, & fortes de domo Ismael, ibi stabat leo Jehuda fortis fratrum suorum : respondit & dixit fratribus suis ; Venite & ædificemus super patrem nostrum cedrum excelsam, cujus caput pertingat usque ad summitatem cœlorū rami autem ejus obumbrent omnes habitatores terræ, & radices ejus pertingant usq; ad fundum abyssi : ex eo surexerunt duodecim tribus, ex eo surrecturi sunt reges & principes, & sacerdotes in divisionibus eorum ad offerendum oblationes, & ex eo Levitæ in separationibus eorum ad canendum. Ecce tunc inclinavit se Joseph super facies patris sui, & flevit super eo, & osculatus est eum. Et præcepit Jo- 2
seph servis suis medicis, ut aromatibus condirent patrem suum : & aromatibus condierunt medici Israelem.

Hier. 1. *Et jacere fecit eum Joseph in strato cedrorum, quod tectum erat auro, et obsitū margaritis, et instratū vestib⁹ byssinis & purpureis : ibi effundebant vina et odores bonos, ibi incendebant aromata, ibi stabant viri ex filiis Esau, ibi stabant principes ex filiis Ismael, ibi stabat leo Juda fortissimus fratrum suorum: respondit Juda, et dixit fratribus suis; Venite ædificemus patri nostro cedrum excelsam, cujus caput perveniat usque ad summitatem cœlorum verùm radices ejus usque ad habitatores seculi; ex qua surgent duodecim tribus, ex qua stabunt sacerdotes cum tubis suis, et Levitæ cum citharis suis. Et ipsi flebant: Joseph etiam incurvavit se in facies patris, et flevit super eum, et osculatus est eum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

26 *آفرينهاي پدري تو قوي شدند ابر آفرينهاي استادانى من تا آرزوي چكادهاي جاويد باشند
27 بسري يوسف وبتاركي پرهيزكار از برادراني او* بنيمين چون گرگ تجير كند در بامداد
28 بخورد غارت وبابوار بخش كند غنيمت* همه ايشان قبيلهاي يسرال دوازده وايشان آنچه سخن
گفت بايشان پدري ايشان آفرين كرد ايشانرا مردي چون آنچه آفرين او آفرين كرد ايشانرا*
29 *بفرمود ايشانرا وگفت بايشان من جمع شوا بقومي من گور كنيد مرا بپدراني من بآن مغارهي
30 آنچه در دشت عفرون آن حتّي* در مغارهي آنچه در دشت آن دولايي آنچه ابر پيش ممرا در زميني
31 كنعن آنچه بخريد ابرهم مر آن دشت ازنزد عفرون هحتّي بگرفتن قبرا* آنجا گور كردند مر ابرهم
32 ومر سره زني او وآنجا گور كردند مر يصحق ومر ربقه زني او وآنجا گور كردم مر لاه* خريداري
33 آن دشت وآن مغاره آنچه درو ازنزدي پسراني حت* تمام كرد يعقوب بوصيّت كردن مر پسراني
او وجمع كرد پايهاي او بآن بستر بناليد وجمع شد بقومي او* ۞ فصل پنجاهم ۞
1 *بيفتاد يوسف ابر روي پدري او بگريست ابر او ببوسيد باو* بفرمود يوسف مر بندگاني اويرا مر
2 آن طبيبان بكافور زدن مر پدري او وكافور زدند آن طبيبان مر يسرال*

Benedictiones patris tui validiores 26
sunt benedictionibus magistrorum meorum : adusque desiderium jugorum æternitatis erunt in capite Joseph, & in vertice piissimi fratrum suorum. Binjamin ut lupus præda- 27
tionem faciet : manè comedet prædam, & vesperi dividet spoliam. O- 28
mnes istæ tribus Israel duodecim, & hæc sunt quæ dixit iis pater eorum: benedixit iis, unicuique secundùm benedictionem suam benedixit eis. Præcepit illis quoque, dicens iis; Ego 29
aggregor ad populum meum : sepelite me cum patribus meis in spelunca quæ in agro Ephron Hittei, In spe- 30
lunca quæ est in agro Duplicitatis, quæ è regione Mamre in terra Chenaan, quam emit Abraham cum agro ab Ephron Hittæo in possessionem sepulchri. Illic sepelierunt Abraham 31
& Sarah uxorem ejus, & illic sepelierunt Ishac & Ribcah uxorem ejus, & illic sepelivi Leah. Emptio 32
agri & speluncæ quæ in eo, fuit à filiis Heth. Finiens demum Jaacob 33
mandare filiis suis, collegit pedes suos in lectum, & expirans aggregatus est ad populum suum.

CAP. L.

Et cecidit Joseph super faciem 1
patris sui; flensque super eum, osculatus est eum. Præcepitque Joseph 2
servis suis medicis, camphorâ condire patrem ejus : & camphorâ condierunt medici, Israel.

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

וּמלאו ושלימו ליה מן דאתבסם ארבעין יומין ארום כדין שלמין יומי בסימיא:
ובכון יתיה מצראי שובעין יומין אמרין אלין לאלין איתון נבכי על יעקב חסידא
דבזכותיה עדת כפנא מן ארעא דמצרים דהוות גזירתא למהוי כפנא ארבעין
ותרתין שנין ובזכותיה דיעקב אתמנען ארבעין שנין מן מצרים ולא הוה כפנא
אלהן תרתין שנין בלחודיהן: ויעברו ועברו יומי בכיתיה ומליל יוסף עם רבוני
בית פרעה למימר אין בבעו אשכחנא רחמין בעיניכון מלילו כדון במשמעיה
דפרעה למימר: אבי אבא קיים עלי למימר הא אנא מיית בקברי דחפרית לי
בארעא דכנען תמן תקברינני וכדון איסק כדון ואיקבור ית אבא ואיתוב: ויאמר
ואמר פרעה סק וקבור ית אבוך היכמא דקיים עלך: ויעל וסליק יוסף למקבור ית
אבוי וסליקו עמיה כל עבדוי דפרעה סבי ביתיה וכל סבי ארעא דמצרים: וכל בית
וכל אנש ביתא דיוסף ואחוי ובית אבוי לחוד טפלהון ועניהון ותוריהון שבקו בארעא
דגשן: ויעל וסליקו עמיה אוף ארתכין אוף פרשין והות משירייתא סגיאה לחדא:
ויבאו ואתו עד בית אידרי דאטד די בעוברא דיורדנא וספדו תמן מספד רב ותקיף
לחדא ועבד לאבוי אובלא שבעא יומין: וירא וחמא יתבי ארעא כנענאי אובלא
בבית אדרי דאטד ושריין קטורי חרציהון בגין איקר דיעקב והוו מחוין בידיהון
ואמרין אבל תקיף דין למצרים בגין כן קרא שמא דאתר אבל מצרים די בעוברא
דיורדנא: ויעשו ועבדו בנוי ליה היכדין כמא דפקידינון: וישאו ונטלו יתיה בנוי
לארעא דכנען ושמיע פתגמא לעשו רשיעא ונטל מן טורא דגבלא בלגיונין סגיאין
ואתא לחברון ולא הוה שביק ליוסף למיקבור ית אבוי במערת כפילתא מן יד
אזל נפתלי ורהט ונחת למצרים ואתא בההוא יומא ואייתי אוניתא דכתב עשו
ליעקב אחוי על פלגות מערת כפילתא ומן יד רמז לחושים בר דן ונטל סייפא
וקטע רישיה דעשו רשיעא והוה רישיה דעשו מתגלגל עד דעל לגו מערתא
ואיתנח בגו עיטפיה דיצחק אבוי וגופיה קברו בנוי דעשו בחקל כפילתא ובתר
כן קברו יתיה בנוי ליעקב במערת חקל כפילתא דיזבן אברהם ית חקלא
לאחסנת קבורתא מן עפרון חיתאה על אנפי ממרא: וישב ותב יוסף למצרים
הוא ואחוהי וכל דסליקו עמיה למקבור ית אבוי בתר דקבר ית אבוי: ויראו
וחמו אחי יוסף ארום מיית אבוהון ולא הוה מסתחר עמהון בחדא למיכול
לחדא ואמר מה דילמא נטר לנא סנא יוסף ואתבא יתיב לנא ית כל בישא דגמלנא
יתיה: ויצוו ופקידו ית בלהה למימר 16 — ירושלמי 16 ופקידו שבטיא ית בלהה
ליוסף אבוך פקיד קדם מותיה למימר — אמתא דרחל למימר אבוך פקיד קדם
לך: כה כדנא תימרון ליוסף במטו שבוק 17 — עד לא יתכניש למימר:
כדון לחובי אחך ולחטאיהון ארום בישא גמלו יתך וכדון שבוק בבעו לחובי עבדי אלהא דאבוך ובכא יוסף במללותהון עמיה:

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et completi sunt illi ex quo aromatibus conditus est quadraginta dies, 3
quoniam sic complebantur dies aromatibus conditorum: & fleverunt ipsum Ægyptii septuaginta dies, dicentes alii aliis; Venite fleamus Jacobum pium, cujus merito recessit fames è terra Ægypti, de qua decretum erat ut esset *in ea* fames quadraginta & duobus annis, sed merito Jacobi prohibiti sunt quadraginta anni ab Ægypto, & non fuit fames nisi duobus annis solis. Et transierunt dies fletus ejus; & lo- 4
quutus est Joseph cum magnatibus domus Pharaonis, dicendo; Si quæso inveni miserationes in oculis vestris, loquimini jam in auditu ipsius Pharaonis, dicendo; Pater meus adjuravit me, dicendo; Ecce ego 5
morior: in sepulchro quod fodi mihi in terra Canaan, ibi sepelias me: jam verò ascendam & sepeliam patrem meum, tum revertar. Et dixit 6
Pharao; Ascende & sepeli patrem tuum, quemadmodum adjuravit te. Et ascendit Joseph ad sepeliendum patrem suum: & ascenderunt cum 7
eo omnes servi Pharaonis seniores domus ejus, & universi seniores terræ Ægypti. Et omnes homines domus Joseph, & fratres ejus, & domus 8
patris ejus: tantùm parvulos suos, & oves suas & boves suos reliquerunt in terra Gosen. Et ascenderunt cum eo etiam currus etiam equites: 9
& fuit turma multa valde. Et venerunt usque ad locum arearum Atad, qui 10
est trans Jordanem, & planxerunt ibi planctu magno & vehementi valde: & fecit patri suo planctum septem diebus. Et viderunt habitatores 11
terræ Canaanæi planctum in loco arearum Atad, & projiciebant ligamina lumborum suorum propter gloriam Jacobi, & indicabant manibus suis, & dicebant; Luctus vehemens iste Ægyptiis: propterea vocavit nomen loci Abel Mitsraim, qui est ultra Jordanem. Et fecerunt filii 12
ejus illi sicut præceperat illis. Nam portârunt ipsum filii ejus in terram 13
Canaan: & audita est hæc res ipsi Esau improbo & profectus est ex monte Gebal cum multis legionibus, & venit in Hebron, neque permittebat Josepho sepelire patrem suum in spelunca duplici: statim ivit Nephtali, & cucurrit & descendit in Ægyptum, & venit eodem die, & attulit instrumentum quod scripserat Esau Jacobo fratri suo de controversia speluncæ duplicis, & statim innuit Chuschim filio Dan ut acciperet gladium, & amputaret caput ipsi Esau improbo; & erat caput Esau rotans usque dum venit in medium speluncæ, tum quievit in medio sinu Isaac patris sui, & corpus ipsius sepelierunt filii Esau in agro *speluncæ* duplicis: postea sepelierunt ipsum filii ejus Jacob in spelunca agri duplicis (quia emerat Abraham agrũ in hæreditatem sepulchri ab Ephron Hittæo) è regione Mamre. Et reversus est Joseph in Ægyptum, ipse & fratres ejus, & 14
omnes qui ascenderunt cum eo ad sepeliendum patrem ejus, postquam sepelivit patrem suum. Et viderunt fratres Josephi quod mortuus esset pater 15
suus, nec discumberet cum illis simul, ut simul ederet: & dixerunt; Ne fortè servet nobis odium Joseph, & reddendo reddat nobis omne malũ quod retribuimus ei. Et mandârunt Bilha ut 16
diceret Josepho; Pater tuus præcepit ante mortem suam, dicere tibi. Sic 17
dicetis Josepho; Obsecro condona nunc peccatis fratrum tuorum, & delictis eorum, quoniam malum retribuerunt tibi; jam verò condona obsecro peccatis servorũ Dei patris tui: & flevit Joseph cũ loquerentur cum eo.

Hierof. 16 *Et mandârunt tribus Bilham ancillam Rachelis, ut diceret; Pater tuus præcepit antequam colligeretur, dicendo.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

3 *تمام شدند باو چهل روز که همچنین تمام شوند روزگاراني آن کافور زدگان بگریستند اویرا مصریان
4 هفتاد روز *بگذشتند روزگاراني گریستن او سخن گفت یوسف بخانهي فرعه [بگفتن] اگر اکنون
5 یافتم جاه در چشمان شما سخن گویید اکنون در حضوري فرعه بگفتن *پدري من سوگند داد مرا
بگفتن اینک من میرا در گور جاي من آنچه آراسته کردم بمن در زمین کنعن آنجا گور کني مرا
6 واکنون برآیم اکنون وگور کنم مر پدري من و باز گردم *گفت فرعه برآي وگور کن مر پدري تو چون
7 آنچه سوگند داد ترا *برآمد یوسف بگور کردن مر پدري او برآمدند اوازي او همه بندگان فرعه پیراني
8 خانهي او وهمه پیراني زمیني مصر *وهمه خانهي یوسف وبرادراني او وخانهي پدري او خاصه طفلان
9 ایشان وگوسپند ایشان وگاوي ایشان بگذاشتند در زمیني جشن *برآمد اوازي او نیز مرکب نیز سواران
10 بود آن لشکرگاه گران بغایت *بیامدند تا جرن آن اطد آنچه در گذاران یردن تعزیت داشتند آنجا
11 تعزیت بزرك وگران بغایت بکرد بپدري او مصیبتي هفت روزگاران *بدید نشینا آن زمین آن کنعني من
آن مصیبت در جرن آن اطد گفتند مصیبتي گران این بمصریان ابر همچنین بخواند نامي آن ابل
12 13 مصریم آنچه در گذاري آن یردن *بکردند پسراني او باو چون آنچه بفرمود ایشانرا *ببرداشتند اویرا پسراني
اوبزمیني کنعن گور کردند اویرا در مغارهي دشت آن دولایي آنچه بخرید ابرهم مر آن دشت بکردن
14 گور از نزد عفرون آن حتي ابر پیش ممرا *بازگشت یوسف او وبرادراني او وهمه برآیان اوازي او بگور
15 کردن مر پدري او پسي گور کردن او مر پدري او *بدیدند برادراني یوسف که بمرد پدري ایشان
گفتند تا نه کین تورد باما یوسف و باز گرداند باز گرداندن باما مر همه آن بدي آنچه مکافات
16 17 کردیم اویرا *بفرمودند بیوسف گفتن پدري تو وصیت کرد بپیش مردن او گفتن *همچنین
گویید بیوسف حاجت بیامرز اکنون جرمي برادراني تو وخطاي ایشان که بدي مکافات کردند ترا
واکنون بیامرز اکنون بجرمي بندگاني خداي پدري تو *گریست یوسف در سخن گفتن ایشان باو

Completis ei quadraginta diebus, (sic enim complentur dies camphorã conditorum,) fleverunt eum Ægyptii 3
septuaginta dies. Tum *transactis diebus luctûs ejus, locutus est Joseph ad domum Pharoh, dicendo; Si* 4
jam assecutus sum honorem in oculis vestris, loquimini nunc in præsentia Pharoh, dicendo; Pater meus jus- 5
jurandum dedit mihi, dicendo; En ego moriens: in sepulchro meo quod præparavi mihimet in terra Chenaan, ibi sepelies me: & jam ascendam nunc, et sepeliam patrem meum, & revertar. Dixit Pharoh; Ascen- 6
de & sepeli patrem tuum, quemadmodum jusjurandum dedit tibi. A- 7
scendente itaque *Joseph ad sepeliendum patrem suum, ascenderunt cum eo omnes servi domûs Pharoh, seniores domûs ejus, atque universi seniores terræ Ægypti: Universa quoque* 8
domus Joseph, & fratres ejus, & dom^o patris ejus: tantummodò infantes suos, et oves suas, & boves suos reli-
querũt in terra Gosben. Ascenderúnt- 9
que *cum eo etiã currus, etiam equites,* & *fuerunt castra magna admodúm.* Et *venientes ad Goren-Atad,* 10
quæ in transitu Jarden, planxerunt ibi planctu magno et gravi valdé: fecitq; pro patre suo luctũ septẽ diebus.
Videntes autem *habitatores terræ* 11
Chenaanæi luctum in Goren-Atad, dixerunt; Luctus gravis est *iste Ægyptiis: quapropter vocaverunt nomen ejus, Abel-misraim, qui in transitu Jarden. Fecerunt* itaque *filii* 12
ejus quemadmodum præceperat eis,
Tulerunt enim *eum filii ejus in ter-* 13
*ram Chenaan, sepelierúnt*que *eum in spelunca agri Duplicitatis, quam emit Abraham* cum *agro in possessionem sepulchri ab Ephron Hittæo è*
*regione Mamre. Reversús*que *est Jo-* 14
*seph, ipse & fratres ejus, omnés*que *ascendentes cum eo ad sepeliendum patrem ejus, postquam sepelivisset pa-*
trem suum. Videntes autem *fratres* 15
Joseph quòd mortu^o esset pater ipsorum, dixerunt; Ne odium rependat nobis Joseph, & reddendo reddat nobis omne malũ quod retribuimus ei.
Mandaverunt itaque *ipsi Joseph, di-* 16
cendo; Pater tuus mandavit ante
mortem ejus, dicendo; Sic dicetis ad 17
*Joseph; Quæso ignosce jam delicto fratrum tuorum, & peccato eorum; quia malum retribuerunt tibi: Et nunc ignosce jam crimini servorum Dei patris tui. Flevit*que *Joseph cùm sermonem haberent cum ipso.*

ירושלמי

19 ואמר להון יוסף לא תדחלון ארום
חסלת בישא דעבדתון לי הלא קדם
יי אנון מחשבתהון דבני אנשא :

ירושלמי 26 ובסימו יתיה ושמוהי
בגלוסקמא בארעא דמצרים :

תרגום יונתן בן עוזיאל

וילכו ואזלו אוף אחוי ואתרכינו קדמוי 18
ואמרו הא אנן לך לעבדין : ויאמר
ואמר להום יוסף לא תידחלון ארום 19
לא ניגמול לכון בישתא אלהן טבתא
20 ארום דחיל ומתכר מן קדם יי אנא : ואתם ואתון חשבתון עלי מחשבין בישין
דמה דלא הוינא מסתחר עמכון למיכל מן בגלל דנטירנא לכון בבו הוא ומימרא
דיי חשבא עלי לטבתא דאבא הוה מותיב לי ברישא ומן קדם יקריה הוינא
מקבל וכדון לית אנא מקבל בגין דאיזכי למתעבדא לן שיזבתא ביומא הדין
21 לקיימא עם סגי מדבית יעקב : ועתה וכדון לא תידחלון אנא איזון יתכון וית
22 טפליכון ונחים יתהון ומליל תנחומין על לבהון : וישב ויתיב יוסף במצרים
23 הוא ובית אבוי וחיא יוסף מאה ועשרי שנין : וירא וחמא יוסף לאפרים בנין
דרין תליתאין אוף בני מכיר בר מנשה כד אתילידו גזירינון יוסף : ויאמר
24 ואמר יוסף לאחוי הא אנא מיית ויי מידכר ידכר יתכון ויסק יתכון מן ארעא
25 הדא לארעא דקיים לאברהם ליצחק וליעקב : וישבע ואומי יוסף ית בני
ישראל למימר לבניהון הא אתון משתעבדין במצרים ולא תיזדון למיסוק
ממצרים עד זמן דייתון תרין פריקין ויימרון לכון מדכר דכיר יי יתכון ובעידן
26 דאתון סלקין תסקון ית גרמי מיכא : וימת ומית יוסף בר מאה ועשר שנין
ובסימו יתיה ועטרון יתיה ושוון יתיה
בגלוסקמא ושקעון יתיה בגו נילוס
דמצרים :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et iverunt etiam fratres ejus, & inclinârunt se coram eo, & dixerunt; 18
Ecce nos tibi servi sumus. Et dixit illis Joseph; Ne timeatis: quia non 19
retribuam vobis malum sed bonum, quoniam timeo & humilior à facie Domini. Vos quidem cogi- 20
tâstis contra me cogitationes malas, quòd non discumbo vobiscum ad comedendum ideò esse quia vobis servo inimicitias: sed sermo Dñi cogitavit de me in bonum; quia pater meus sedere faciebat me in capite, & propter gloriam ejus ego recipiebam, jam verò non recipiam, quo dignus sim ut fiat nobis liberatio hodie, ad conservandum populum multum è domo Jacob. Et jam ne timeatis, ego alam vos, & 21
parvulos vestros: & consolatus est eos, & locutus est consolationes super corda eorum. Et habitavit Joseph in Ægypto, ipse & domus patris 22
ejus: & vixit Joseph centum & decem annis. Et vidit Joseph ipsi 23
Ephraim filios generationum tertiarum: etiam filii Machir filii Manasse quando nati sunt, circuncîdit eos Joseph. Et dixit Joseph fratribus suis; 24
Ecce ego morior: & Dominus recordando recordabitur vestri, & ascendere faciet vos è terra hac in terram quam juravit Abrahamo, Isaaco, & Jacobo. Et adjuravit Joseph filios Israel, ut dicerent filiis suis; Ecce vos 25
servituti addicemini in Ægypto, ne itaque præsumatis ascendere ex Ægypto usque ad tempus quo venient duo liberatores, & dicent vobis; Recordando recordatus est Dñs vestri: & eo tempore quo ascendetis, ascendere facietis ossa mea hinc. Et mortuus est Joseph natus centum & de- 26
cem annos: & aromatibus condierunt ipsum, & suffierunt ipsum, & posuerunt ipsum in capsa, & submerserunt ipsum in medium Nili Ægypti.

Hieros. 19. *Et dixit illis Joseph; Ne timeatis, quia finitum est malum quod fecistis mihi. annon coram Domino sunt cogitationes filiorum hominis?*

Hieros. 26. *Et illum condivere, eumque in arca in terra Ægypti posuere.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

18 * برفتند نيز برادراني او بيفتادند بپيش او گفتند اينك ايما بتو بندگان * گفت بايشان
19 يوسف نه ترسيد ترسيد كاري خدا من * وشما انديشيديد ابر من بدي خدا بياند يشيد 20
آنرا بنيكويي بسبب كردن چون روز اين برياندن قومي بسيار * و اكنون نه ترسيد من نفقه 21
دهم شمارا و مر طفلاني شما خوشي داد ايشانرا و سخن گفت ابر دلي ايشان * بنشست يوسف 22
درمصر او و خانهي پدري او بزيست يوسف صد و ده سال * بديد يوسف بافريم پسري 23
سيمين نيز پسراني مكير پسري منشه پرورده شدند ابر زانوهاي يوسف * گفت يوسف ببرادراني 24
او من ميرا و خدا ياد كردن ياد كند شمارا و برآورد شمارا ازآن زمين آن اين بآن زميني آنچه
سوگند خورد بابرهم بيصحق و بيعقوب * سوگند داد يوسف مر پسراني يسرال بگفتن ياد كردن 25
ياد كند خدا شمارا برآوريد مر استخوانهاي من ازينجا * وفات يافت يوسف قدري صد وده 26
سالها كافور زدند اويرا نهاده شد درصندوق درمصر *

Euntes etiã fratres ejus prociderunt coram eo, & dixerunt; Ecce nos tibi servi. 18
Dixit illis Joseph; Ne metuatis, timens Dei ego sum. 19
Et vos cogitâstis adversùm me malum, at Deus cogitavit illud in bonum, causâ faciendi secundùm diem hanc, ad vivificandum populũ multum. 20
Nunc ergò ne timeatis, ego expensas suppeditabo vobis et parvulis vestris: consolationẽ dedit iis, locutúsque est ad cor ipsorũ. 21
Sedit autem Joseph in Ægypto, ipse & domus patris sui: vixitque Joseph centum ac decem annos. 22
Et vidit Joseph ipsi Ephraim filiũ tertiæ generationis: etiam filii Machir filii Menasseh, enutriti sunt ad genua Joseph. 23
Dixitque Joseph fratribus suis, Ego morior: at Deus recordando recordabitur vestri, & tollet vos è terra hac, ad terrã quam juravit ipsi Abraham & Ishac & Jaacob. 24
Jusjurandum igitur dedit Joseph filiis Israel, dicendo; Quum recordando recordatus fuerit Deus vestri, tolletis ossa mea abhinc. 25
Defunctus est itaque Joseph circa centum & decem annorum, & camphorâ condierunt eum, & positus est in arca in Ægypto. 26

נשלם ספר בראשית

Absolutus est liber Beréshith.

ואלה שמות

תרגום יונתן בן עוזיאל

א

1 ואלין שמהת בני ישראל דעלו למצרים עם יעקב גבר עם אנש ביתיה
2 עלו : ראובן ראובן שמעון לוי ויהודה : יששכר יששכר זבולן ובנימין : דן
3 4 דן ונפתלי גד ואשר : ויהי והוה סכום כל נפשתא נפקי ירכא דיעקב שובעין
5 נפשתא עם יוסף ובנוי דהוו במצרים :

EXODUS.

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

CAPUT. I.

Ista autem sunt nomina filiorum Israel qui ingressi sunt in Ægyptum, 1
cum Jacobo quisque cum hominibus domus suæ introierunt. Ruben, Si- 2
meon, Levi, & Jehuda: Issachar, Zebulun, & Binjamin: Dan, & 3
Nephtali, Gad, & Ascher. Et fuit numerus omnium animarum exe- 4
untium *de* femore Jacob septuaginta animæ, cum Joseph & filiis ejus qui 5
erant in Ægypto.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* فصل اوّل *

1 * واينان نامهاي پسراني يسرال آن آمدگان بمصر اوازي يعقوب مرد و خانهي او
2 3 بيامدند * رلوبن شمعون لوي و يهوده * يششكر زبولن و بنيمين * دن و نفتلي
4 5 جد و اشر * بود همه جان بيرون آيائي راني يعقوب هفتاد جان و يوسف بود در
مصر *

CAP. I.

Et hæc sunt nomina filiorum Israel venientium in Ægyptum cum Jaacob: quisque & domus ejus venerunt: 1
Reuben, Shimeon, Levi, & Jehudah, 2
Isshachar, Zebulun, & Binjamin, 3
Dan, & Naphtali, Gad, & Asher. 4
Fuerunt omnes animæ egredientes ex femore Jaacob, septuaginta animæ: Joseph verò erat in Ægypto. 5

תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL. — ירושלמי — *Hierosolymitanum.*

וימת ומית יוסף ובתריה מיתו כל אחוהי וכל דרא ההוא: ובני ובנוי דישרא
נפישו ואיתילידו וסנו ואתקיפו לחדא ואיתמליאת ארעא מנהון: ויקם וק
מליך חדת כמין שירויא על מצרים
דלא חכים ית יוסף ולא הליך בנימוסוי:
ויאמר ואמר לעמיה הא עמא בית 9
ישראל סגיאין ותקפין יתיר מינן:
הבה איתון כדון נתיעט עליהון בהלין 10
דינין נזער יתהון קדם עד לא יסגון ויהוי ארום יארע יתן סדרי קרב
ויתוספון לחוד הינון על סנאינן וישיצון יתנא ולא ישיירון מיננא אוף לא
ומן בתר כדין יסקון להון מן ארעא:
וישימו ושוון עליהון רברבנין מפלחנין 11
מן בגלל למצערא יתהון בשעבודהון ובניין קוריין תלילין לשום בית אוצ
דפרעה ית טאנים וית פילוסין: וכאשר והיכמא דמעניין להון היכדין ה
סגן והיכדין הוון תקפין ואיתיעקו מצראי בחייהון מן קדם בני ישראל: ויעב
ושעבידו מצראי ית בני ישראל בקשיו: וימררו ואמררו ית חייהון בפולחנ
קשיא בטינא ובליבנין ובכל פולחנא באנפי ברא ית כל פולחנהון ד
מפלחין בהון בקשיו: ויאמר ואמר פרעה דמך הוה חמי בחילמיה והא
כל ארעא דמצרים קיימא בכף
מודנא חדא וטליא בר אימרתא בכף
מודנא חדא והות כרעא כף מודנא
מטליא בגווה מן יד שדר וקרא לכל
חרשי מצרים ותני להון ית חולמיה
מן יד פתחון פומהון ינים וימברס רישי חרשיא ואמרין לפרעה ביר ח
עתיד למהוי מתיליד בכנישתהון דישראל דעל ידוי עתידא למחרבא כ
ארעא דמצרים ובגין אתיעט פרעה מלכא דמצרים לחייתא יהודייתא
דשמא דחדא שפרה היא יוכבד ושמא דתניינתא פועה היא מרים
ברתה: ויאמר ואמר כד תהויין מולדן ית יהודייתא ותיסתכין על
מתברא אין ביר דכר הוא ותקטלון יתיה ואין ברתא נוקבא היא ותתקיים:
ותיראן ודחילא חייתא מן קדם יי ולא עבדו היכמא דמליל עמהון מלכא
דמצרים וקיימא ית בנייא: ויקרא וקרא מלכא דמצרים לחייתא ואמר להון
למא דין עבדתין ית פתגמא הדין וקיימתין ית בנייא:

ירושלמי 8 וקם מלכא בשירוי
מצרים דלא חכים ית יוסף ולא
בנימוסוי: 10 ויקטלון יתן ויסקון
בשלם מן ארעא:

ירושלמי 11 ית טנים וית פילו

ירושלמי 15 ואמר מלכא דמצ
למילדתא עבריתא דשמה ד
שפרה והיא הות יוכבד ושמה ד
פועה היא הות מרים:

Et mortuus est Joseph, & post eum mortui sunt omnes fratres ejus, 6
& tota illa generatio. Porrò filii Israel creverunt & procreave- 7
runt liberos, & aucti sunt & prævaluerunt plurimum: ita ut terra
repleta esset ab eis. Et surrexit rex novus tanquam à principio su- 8
per Ægyptum, qui non cognoscebat Joseph, neque ambulabat
in statutis ejus. Et dixit populo 9
suo; Ecce populus filiorum Israel
multi & fortiores nobis sunt. Ve- 10
nite nunc consilium ineamus contra eos: istis judiciis minuamus eos, antequam multiplicentur, & accidat ut cum occurrerit nobis acies belli, addantur etiam illi inimicis nostris, & perdant nos, & non relinquant ex nobis etiam unum, & postea exeant sibi è terra. Et constituerunt super eos prin- 11
cipes institores operum, ut affligerent eos in servitute sua: & ædificabant civitates munitas, ad constituendum locum thesaurorum Pharaonis, Tanim, & Pelusium. Et quanto plus opprimebant eos, 12
tanto plus multiplicabantur, & tanto plus prævalebant: & anxii
erant Ægyptii in vita sua propter filios Israel. Et ad servitutem ad- 13
egerunt Ægyptii filios Israel cum duritia. Et amaritudine affecerunt 14
vitam eorum servitute durâ, in luto, & lateribus, & in omni servitute in superficie agri: omnis servitus eorum qua eos servire faciebant, dura erat. Et dixit Pharao, *quòd* dormierat *et* viderat in 15
insomnio suo, & ecce universa terra Ægypti stabat in lance stateræ una, & agnus filius ovis erat in lance stateræ alterâ; deprimebatur autem lanx stateræ ab ove quæ erat in medio ejus: statim misit & vocavit omnes præcipuos magos Ægyptiorum, & naravit illis somnium suum; è vestigio aperuerunt os suum Jannis & Jimbres principes magorum, & dixerunt Pharaoni; Puer unus nasciturus est in congregatione Israelitarum, cujus manu destruenda est tota terra Ægypti: propterea dedit consilium Pharao rex Ægypti obstetricibus Judæorum, quarum unius nomen erat Schiphra, illa est Jokebed, nomen autem secundæ Puah,
illa est Maria filia ejus. Dixit autem; Quando parere facietis Judæ- 16
as, & videbitis in sella: si fuerit filius mas, interficietis eum; si vero filia fœmina, illam vivam conservabitis. Et timuerunt obstetri- 17
ces à facie Domini, nec fecerunt sicut loquutus erat cum illis rex
Ægypti: sed conservârunt filios. Et vocavit rex Ægypti obstetri- 18
ces, & dixit illis; Cur sic fecistis hanc rem, & vivos conservâstis filios?

Hieros. 8 *Et surrexit rex* ut *in initio super Ægyptum, qui non cognoscebat Joseph, neque ambulabat in statutis ejus.* 10 *Et interficiant nos, & ascendant sibi in pace è terra.*

Hieros. 11 *Tanim et Pelusium.*

Hieros. 15 *Et dixit rex Ægypti obstetricibus Hebræis, quarum unius nomen erat Schiphra, et illa erat Jokebed, nomen autem secundæ erat Pua, illa erat Maria.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*بمرد يوسف وهمه برادراني او وهمه آن عصري او * و پسراني يسرال برومند شدند
وبزاييدند وبسيار شدند و قوي شدند در غايتي غايت وپر شد آن زمين ازيشان *
برخاست پادشاهي نو ابر مصر آنكه نه دانست مر يوسف * كفت بقومي او اينك
قومي پسراني يسرال بسيار وقوي ازايما * بيا حيلت كنيم باو تا نه بسيار شود وباشد
كه فراز رسد ايمارا كارزار بيافزايد نيز او ابر دشمناني ايما وكارزار كند در ايما وبر
آيد ازان زمين * بنهادند ابر او اميراني خراجها بسبب رنجاندن اويرا در بارهاي
ايشان آبادان كرد شهرهاي انبارخانها بفرعه مر فيتم ومر رعمسس * وچون آنكه
برنجانند اويرا همچنين بسيار شود وهمچنين قوي شود ستوه شدند از پيش پسراني
يسرال * كار فرمودند مصريان مر پسراني يسرال در سختي * تلخ كردند مر زندگي
ايشان در كاري سخت ودر گل ودرخشتها ودر همه كار در دشت مر همه كاري
ايشان آنكه كار كردند در ايشان در سختي * كفت پادشاهي مصر بدايه كان آن
عبري زنان آنكه نامي آن يكه شفره ونامي آن دويمي فوعه * كفت درداي كي
كردني شما مر آن عبري زنان ببينيد ابر آن سنگها اگر پسرست او بكشيد اويرا
واگر دخترست آن زنده باشد * بترسيدند آن دايها مر آن خدا ونه كردند چون
آنچه سخن كفت بايشان پادشاهي مصر زنده گذاشتند مر آن كودكان * بخواند
پادشاهي مصر بدايها كفت بايشان چه معني بكرديد مر آن سخن آن اين زنده
گذاشتيد مر آن كودكان

Mortuúsque est Joseph, & omnes 6
fratres ejus, & tota ætas illa.
Porrò filii Israel fœcundi facti 7
sunt, & procreârunt & multiplicati sunt: ac roborati sunt valdè valdè, & impleta est terra ab illis. Surrexit interim *rex* 8
novus super Ægyptum, qui non novit Joseph: Dixit populo suo; 9
En populus filiorum Israel multus & fortior nobis est *Venite, ver-* 10
sutè agemus cum illo, ne multiplicetur: & sit, quando supervenerit nobis bellum, addatur etiam ipse inimicis nostris, & prælium faciat in nos, & ascendat è terra.
Posuerunt itaque *super eum prin-* 11
*cipes tributorum, causâ affligendi eum oneribus suis: ædificavit*que *urbes repositorias pro Pharoh, Phitom & Raamesis. Et quem-* 12
admodum affligebant eum, sic roborati sunt: & *pertæsi sunt à conspectu filiorum Israel. Opus* itaque 13
injunxerunt Ægyptii filiis Israel,
cum duritia, Et *amaram fece-* 14
runt vitam eorum in opere duro, & luto, & lateribus, omnique opere in agro: omne opus eorum quod inflixerunt iis, fuit *in duritia.*
*Dixit*que *rex Ægypti obstetrici-* 15
bus Hebræarum mulierum: quarum nomen unius Shiphrah, & nomen secundi Phuah: Dixit 16
inquam, *Cùm obstetricaveritis Hebræas mulieres, videbitis super lapides: si filius est ipse, interficietis eum: & si filia est ipsa, vivet. Timuerunt* autem *obstetrices* 17
Deum, & non fecerunt quemadmodum locutus fuerat iis rex Ægypti: at *vivos reliquerunt pueros. Vocans* igitur *rex Ægypti* 18
obstetrices, dixit illis; Quâ mente fecistis verbum hoc? vivos reliquistis pueros.

תרגום יונתן בן עוזיאל

19 ותאמרן ואמרן חייתא לפרעה ארום
לא כנשיא מצריתא יהודיתא ארום
זריזן וחכימן בדעתיהן הינין קדם עד
לא תיתי לוותהון חייתא הינין תליין
עיניהן בצלו מצלן ובעיין רחמין מן
קדם אבוהן דבשמיא והוא שמע בקל
צלותהן ומן יד הינין מתענין וילידן
ופרקן בשלם : 20 וייטב ואוטב יי לחייתא
וסגו עמא ותקיפו לחדא : 21 ויהי והוה כד דחילא חייתא מן קדם יי וקנו להן
שום טב לדריא ובנא להין מימרא דיי בית מלכותא ובית כהונתא רבתא :
22 ויצו וכד חמא פרעה כדין בכן פקיד לכל עמיה למימר כל ביר דכר דאיתיליד
ליהודאי בנהרא תטלוקניה וכל ברתא תקיימון :

ב

1 וילך ואזל עמרם גברא דמישבט לוי ואותיב בכילתא וגנונא דהלולא ית יוכבד
אינתתיה דתריך מן קדם גזירתא
דפרעה והות ברת מאה ותלתין שנין
כד אהדרה לוותיה ואיתעביד לה ניסא
והדרת לעלימותא כמה דהות כד היא זעירתא מיקריא ברת לוי :
2 ותחר ואיתעברת איתתא וילידת ביר בסוף שיתא ירחין וחמת יתיה ארום בר קיומי
3 הוא ואטמרתיה תלת ירחין דסכומהון תשעא : ולא ולא הות אפשר לה תוב
לאטמרתיה דמצראי מרגשין עלה
ונסיבת ליה תיבותא דטונס וחפתא
בחימרא ובזיפתא ושוית בגווה ית
4 טליא ושויתיה בגו גומייא על גיף נהרא : ותתצב ואיתעתדת מרים אחתיה
5 מרחיק לאיתחכמא מה יתעביד ליה : ותרד וגרי מימרא דיי צולקא דשחנא
וטריב בישרא בארעא דמצרים ונחתת ברתיה דפרעה לאתקררא על נהרא
ועולימתהא אזלן על גיף נהרא וחמת ית תיבותא בגו גומייא ואושיטת ית
6 גרמידא ונסיבתא ומן יד איתסיית מן שיחנא ומן טריבא : ותפתח ופתחת
וחמת ית רביא והא טליא בכי וחסת עלוי ואמרת מן בני יהודאי הוא דין :
7 ותאמר ואמרת אחתיה לבת פרעה האיזיל ואיקרי ליך איתא מניקתא מן
8 יהודייתא ותוניק ליך ית רביא : ותאמר ואמרת לה ברת פרעה איזילי ואזלת
9 טליתא וקרת לאימיה דרביא : ותאמר ואמרת לה ברת פרעה אובילי ית רביא הדין
ואוניקתיה לי ואנא איתין ית סוטרך ונסיבת איתתא ית רביא ואוניקתיה :

ירושלמי

19 ארום חיין אנין עד לא תיתי לוותהון מילדתא אנין מצלן קדם אבוהין דבשמיא והוא עני יתהין ואנין ילדן : 21 ארום דחילן מילדתא מן קדם יי וקנין להין שום טב בגו דריא ועבדו להין בתים ביתא דלוייא וביתא דכהונתא רבתא :

ירושלמי 1 ואזל גברא משבטא דלוי ונסיב ית יוכבד חביבתיה ליה לאתא :

ירושלמי 3 ושויתיה באפרה על גב נהרא :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

19 Et dixerunt obstetrices Pharaoni; Quoniam non sicut mulieres Ægyptiæ Judeæ sunt : quia sedulæ sunt & cognoscentes mente sua, antequam veniat ad eas obstetrix attollunt oculos suos cum oratione, orant & petunt miserationes à facie Patris sui qui est in cœlis, & ipse exaudit vocem precationis earũ, & statim exaudiuntur & pariunt; & liberantur in pace.
20 Et benefecit Dominus obstetricibus : & multiplicatus est populus, prævalueruntque valde.
21 Et factum est, cùm timuissent obstetrices à facie Domini & acquisivissent sibi nomen bonum per omnes ætates, ut ædificaret illis sermo Domini domum regiam, & domum sacerdotii magni.
22 Cùm autem vidisset Pharao hoc, tunc præcepit universo populo suo, dicendo; Omnis filius mas qui nascetur Judæis, in fluvium projicietis eum, omnem autem filiam vivam conservabitis.

Hieros. 19. *Quoniam vivaciores sunt : antequam veniat ad eas obstetrix, ipsæ orant coram Patre suo qui est in cœlis, & ipse audit eas, & illæ pariunt.* 20. *Quoniam timuerunt obstetrices à facie Domini, & acquisierunt sibi nomen bonum in medio ætatum, & fecerunt illis domos; domum Levitarum & domum sacerdotii magni.*

CAP. II.

1 Et abiit Amram vir qui erat ex tribu Levi, & sedere fecit in sponsa & thalamo Jokebed uxorem suam, quam repudiârat propter decretum Pharaonis; nata autem erat centum & triginta annos cùm reversa est ad eum, & factum est illi miraculum, & iterum facta est juvenis, quemadmodum fuerat cum parvula vocaretur filia Levi.
2 Et prægnans facta mulier peperit filium in fine sex mensium : & vidit ipsum quod puer esset vivacissimus, & abscondit eum tribus mensibus, qui erat numerus novem *mensium.*
3 Neque poterat amplius abscondere eum, quia Ægyptii sentiebant illam, itaque accepit sibi arcam ex junco & texit eam bitumine & pice : & posuit in medio ejus puerum, & posuit eum in medio juncorum, ad littus fluminis.
4 Et statuit se Maria soror ejus procul, ut cognosceret quid de eo fieret.
5 Et immisit sermo Domini cicatricem ulceris, & inflammationem carnis in terra Ægypti; & descendit filia Pharaonis ut refrigerium captaret ad flumen, & puellæ ejus ibant ad littus fluminis : & vidit arcam in medio juncorum, & extendit brachium & accepit, & statim sanata est ab ulcere & ab inflammatione.
6 Et aperuit & vidit puerum, & ecce puer flebat : & misferta est ejus, & dixit; Ex filiis Judæorum est iste.
7 Et dixit soror ejus filiæ Pharaonis; Num ibo & vocabo tibi mulierem nutricem ex Judæis, ut lactet tibi puerum?
8 Et dixit illi filia Pharaonis, Abi : & abiit puella, & vocavit matrem pueri.
9 Et dixit illi filia Pharaonis; Defer puerum hunc, & lacta eum mihi, & ego dabo tibi mercedem tuam : & accepit mulier puerum & lactavit eum.

Hieros. 1. *Et abiit vir è tribu Levi, & accepit Iokebed patruam suam sibi in uxorem.*

Hieros. 3. *Et posuit eum in junceto in superficie fluminis.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

19 * گفتند آن دایها بفرعه که نه چون زنانی آن مصریان آن عبری زنان که هنرمندان ایشان در
20 پیش بیاید بایشان آن دایه برایند * نیکوئی کرد خدا بدایها بسیار شد آن قوم قوی
21 شدند بغایت * بود که بترسیدند آن دایها مر آن خدا بکرد بایشان خانها * بفرمود فرعه
22 بهمه قومی او بگفتن همه آن پسر آن زاده شوا بآن رود بیندازید اویرا و همه آن دختر زنده
گذارید *

* فصل دوم *

1 * برفت مردی از خانهی لوی بستاند مر دختری لوی * آبستن شد آن زن برایید پسر
2 بدید اویرا که نیکوست او نهان کرد اویرا سه ماهها * ونه توانست نیز نهان کردن اویرا
3 بستاند باو کشتی دوخ قیل گرفت آنرا در قیل و در زفت بنهاد در آن مر آن کودك
4 بنهاد در نی زار ابر لبی آن رود * بیاستاد خواهری او از دور بدانستن چه کرده شود
5 باو * فرود آمد دختری فرعه بشستن ابر آن رود و کنیزکان آن روان ابر کناری آن
6 رود بدید مر آن کشتی در میانی آن نیزار بکشید مر دستی آن بستاند آنرا * بگشاد
بدید اویرا مر آن کودك و اینك کودك گریا شفقت برد ابر او وگفت از کودکانی
7 عبریان این * گفت خواهری او بدختری فرعه ها بروم و بخوانم بتو زنی شیر دها ازان
8 عبری زنان و شیر دهد بتو مر آن کودك * گفت بآن دختری فرعه برو برفت آن
9 دختر بخواند مر مادری آن کودك * گفت بآن دختری فرعه ببر آن کودك آن این
وشیر ده اویرا بمن و من بدهم مر مزد تو بستاند آن زن آن کودك وشیر
داد اویرا *

Responderunt obstetrices ipsi Pharoh, 19 *quòd non sicut mulieres Ægyptiæ sunt Hebrææ mulieres : nam solertes sunt, priusquàm veniat ad eas obstetrix, pariunt.* 20 *Benè fecit itaque Deus obstetricibus, & multiplicatus populus roboratus est admodùm.* 21 *Fuitque, quia timuerunt obstetrices Deum, fecit eis domos.* 22 *Præcepit igitur Pharoh toti populo suo, dicendo; Omnem filium natum, in flumen projicietis eum : omnem verò filiam, vivam relinquetis.*

CAP. II.

1 PErgens autem *vir quidã de domo Levi, accepit filiam Levi.* 2 *Gravida autem facta mulier peperit filium : & videns eum elegantem esse, abscondit eum trib᷒ mensibus.* 3 *Et quum non potuisset adhuc abscondere eum, accepit ei navem junceam; & bituminatâ bitumine ac pice, posuit in eam puerum, posuitque in arundineto super labrum fluminis.* 4 *Stabat autem soror ejus à longè, ad sciendum quid fieret ei.* 5 *Tum descendens filia Pharonis ad flumen ad lavandum, puellis ejus deambulantibus super ripam fluminis, vidit navem in medio arundineti, & extendens manum suam, accepit eam.* 6 *Aperiénsque vidit ipsum infantem : & ecce infante flente, miserta est ejus, & dixit; Ex pueris Hebræorum est hic.* 7 *Et dixit soror ejus ad filiam Pharoh; Num ibo & vocabo ad te mulierem aliquam lactantem ex Hebræis mulieribus, & lactabit pro te puerum?* 8 *Respondit ei filia Pharoh; Vade. Profecta itaque puella, vocavit matrem pueri.* 9 *Cui dixit filia Pharoh; Tolle puerum istum, & lacta eum pro me, & ego dabo mercedem tuam : sic accepit mulier puerum, & lactavit eum.*

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

10 ויגדל ורבא רביא ואייתיתיה לברת פרעה והוה לה חביב הי כביר וקרת שמיה משה ארום אמרת מן מוי דנהרא שחילתיה :

11 ויהי והוה ביומא האינון ורבא משה ונפק לות אחוהי וחמא באניק נפשיהון ובסוגי פולחנהון וחמא גבר מצראי מחי גבר יהודאי מאחוי :

12 ויפן ואיסתכל משה בחכמת דעתיה ואיתבונן בכל דר ודר והא לא קאים מן ההוא מצראי גבר גיור ולא דעביד תתובא מן בני בנוי עד עלמא ומחא ית מצראי וטמריה בחלא :

13 ויצא ונפק ביומא תניינא ואודיק והא דתן ואבירם גוברין יהודאין נצן וכד חמא די זקף דתן ידיה על אבירם למימחיה אמר ליה למא אנת מחי לחברך :

14 ויאמר ואמר ליה דתן מאן הוא דמני יתך לגבר רב ודיין עלנא הלא למקטלי אנת אמר כמא דקטלת ית מצראי ודחיל משה ואמר בקושטא אתפרסם פתגמא :

15 וישמע ושמע פרעה ית פתגמא הדין ובעא למקטול ית משה וערק משה מן קדם פרעה ויתיב בארעא דמדין ויתיב על בירא :

16 ולכהן ולעונים דמדין שבע בנתא ואתו ודלאה ומלאה ית מורביוואתא לאשקאה ית ענא דאבוהן :

17 ויבאו ואתון רעייא וטרדונין וקם משה בכח גבורתיה ופרקינין ואשקי ית ענהין :

18 ותבאן ואתאה לות רעואל אבוה דאבוהון ואמר מה דין אוחיתון למיתי יומא דין :

19 ותאמרן ואמרא גברא מצראי שיזבנא מן ידא דרעיא ולחוד מדול חד דלה לן ואשקי ית ענא :

20 ויאמר ואמר לבנתיה דבריה והאן הוא למא דנן שבקתין ית גברא קרין ליה וייכול לחמא :

21 ויואל וכד חכים רעואל דערק משה מן קדם פרעה טלק יתיה לגובא והות צפרה ברתיה דבריה מפרנסא יתיה בסיתרא בזמן עישרתי שנין ולסוף עישרתי שנין אפקיה מן גובא ועל משה בגו גינוניתא דרעואל והוה מודי ומצלי קדם יי דעבד עמיה ניסין וגבורן ואיסתכי ית חוטרא דאיתבריאת ביני שמשתא וחקיין ומפרש עלה שמא רבא ויקירא דביה עתיד למעבד ית תימהיא במצרים וביה עתיד למיבזע ית ימא דסוף ולהנפקא מוי מן כיפא והוה דעיץ בגו גינוניתא ומן יד אושיט ידיה ונסביה הא בכין צבי משה למיתב עם גברא ויהב ית צפרה ברת ברתיה למשה :

22 ותלד וילידת ביר דכר וקרא שמיה גרשום ארום אמר דייר הויתי בארעא נוכרייא דלא דידי :

10 דליתידה :

ירושלמי 12 ואסתכל משה ברוח קודשא בתרין עולמיא וחזא והא לית גיור עתיד למיקום מההוא מצריא וקטל ית מצריא וטמן יתיה בחלא :

Targ. JONATHAN B UZIEL. — *Hierosolymitanum.*

Et crevit puer, & adduxit eum ad filiam Pharaonis, & fuit illi dilectus tanquam filius : & vocavit nomen ejus Mose, quoniam dicebat; Ex aquis fluminis extraxi eum. 10
Et fuit in diebus illis crevit Moses, & exiit ad fratres suos, & vidit angustiam animæ ipsorum, & multam servitutem eorum : & vidit virum Ægyptium percutientem virum Judæum ex fratribus suis. 11
Et prævidit Moses sapientiâ mentis suæ, & consideravit quamlibet ætatem, & ecce futurus non erat ex illo Ægyptio vir proselytus, aut ex nepotibus ejus qui ageret pœnitentiam in seculum : itaq; percussit Ægyptium, & occultavit eum in arena. 12
Et exiit die secundo, 13
& vidit, & ecce Dathan & Abirom viri Judæi contendebant : cùm autem vidit quod levaret Dathan manum suam contra Abirom ad percutiendum eum, dixit illi; Cur tu percutis socium tuum? Cui re- 14
spondit Dathan; Quis est qui præfecit te in virum principem & judicem super nos? annon ut occidas me tu dicis, quemadmodum tu interfecisti Ægyptium? & timuit Moses, & dixit; Verè manifestata est res. Et audivit Pharao hanc rem, & quæsivit interficere Mosen : 15
& fugit Moses à facie Pharaonis, & habitavit in terra Madian, & sedit juxta puteum. Sacerdoti autem Madian septem erant filiæ, & 16
venerunt, & hauserunt, & repleverunt canales, ad potandum gregem patris sui. Et venerunt pastores, & expulerunt eas : & surrexit 17
Moses in fortitudine roboris sui, & liberavit eas, & potavit gregem earum. Et venerunt ad Rehuel avum suum, qui dixit illis; 18
Quid hoc festinâstis venire hodie? Et responderunt; Vir Ægyptius 19
liberavit nos è manu pastorum, & etiam hauriendo unus hausit nobis, & potavit gregem. Et dixit filiabus filii ejus; Et ubi est? Cur 20
hoc reliquistis virum? vocate illum, ut comedat panem. Cùm au- 21
tem scivit Rehuel quòd fugisset Moses à facie Pharaonis, misit eum in foveam; sed Tsippora filia filii ejus alebat eum clam tempore decem annorum : in fine autem decem annorum eduxit eum ex fovea, & ingressus est Moses in medium thalami Rehuelis, & gratias agebat & orabat coram Domino eò quod fecisset cum eo miracula & virtutes, & vidit virgam quæ creata fuerat inter vesperas, & sculpsit in eam & exposuit super eam nomen magnum & pretiosum, virtute cujus facturus erat miracula in Ægypto, & virtute illius secturus erat mare juncosum, & educturus aquas ex petra, & erat fixa in medio thalami, & statim extendit manum suam & accepit ipsam : ecce tunc voluit Moses habitare cum viro illo, & dedit Tsipporam filiam filiæ suæ Mosi. Et peperit filium masculum, & vocavit nomen ejus Gher- 22
som : quoniam dixit; Peregrinus fui in terra aliena non mea.

10. *Hausi eum.*

Hieros. 12 *Et Moses spiritu sancto consideravit ambos pueros, & vidit & ecce proselytus non erat suscitandus ex illo Ægyptio : & occidit Ægyptium, & occultavit ipsum in arena.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

10 * بزرگ شد آن کودک بیاورد اویرا بدختری فرعه بود بآن بپسر بخواند نامي او مشه
گفت که از آن آب بکشیدم اویرا * بود در روزگاراني آن ایشان بزرگ شد مشه 11
بیرون آمد ببرادراني او بدید در بار کشیدن ایشان بدید مردي مصري زنا مردي
عبري از برادراني او * روي کرد این سو وآن سو بدید که نیست مرد بزد مر آن 12
مصري نهان کرد اویرا در ریگ * بیرون آمد در روز آن دویمي بدید واینک دو مردماني 13
عبریان جنگ کنان گفت بظالم چرا بزني رفیقي تو * گفت که بنهاد ترا بمردي امیر 14
وحاکم ابر ایما ها بکشتني من تو گویا چون آنچه بکشتي مر آن مصري بترسید
مشه وگفتا حقیقت معلوم شد آن سخن * بشنوید فرعه مر آن سخن آن این طلب 15
کرد بکشتن مر مشه بگریخت مشه از پیش فرعه بنشست در زمیني مدین بنشست
ابر آن چاه * وبمهتري مدین هفت دختران وبیامدند ودلو کشیدند وپر کردند 16
مر آن حوضها باب دادن مر گوسفند پدري ایشان * بیامدند آن شبانان براندند 17
ایشانرا برخاست مشه ومدد داد ایشانرا وآب داد مر گوسفندي ایشان * بیامدند 18
برعوال پدري ایشان گفت چه معني شتاب کردید آمدن این روز * گفتند 19
مردي مصري خلاص کرد ایمارا از دستي آن شبانان ونیز دلو کشیدن
دلو کشید بایما وآب داد مر آن گوسپند * گفت بدختراني او کجاست او چرا این 20
گذاشتید مر آن مرد بخوانید باو وبخورد نان * مراد کرد مشه بنشستن اواري آن 21
مرد بداد مر صفوره دختري او بمشه * بزایید پسر بخواند مر نام او جرشم که گفت 22
غریب بودم در زمیني بیگانه *

Cum cresceret puer, adduxit eum ad filiam Pharoh, fuitque ei in filium : & vocavit nomen ejus Mosheh; Quia, inquit, ex aqua extraxi eum. 10
Fuit in illis diebus, adultus Mosheh egressus est ad fratres suos, viditque onerum portationem illorum : & vidit virum Ægyptium percutientem virum Hebræum è fratribus suis. 11
Aspexitque ad hoc latus & illud latus, & videns quod non adesset homo, percussit Ægyptium, & abscondit eum in arena. 12
Egressus dein die secundo, vidit & en duo viri Hebræi pugnantes : dixit iniquè agenti, Quare percutis sodalem tuum? 13
Respondit; Quis posuit te virum principem ac judicem super nos? num ad interficiendum me tu dicis, quemadmodum interfecisti Ægyptium? Timuit itaque Mosheh, & dixit; Reverà notum est verbum. 14
Audiénsque Pharoh verbum hoc, quæsivit interficere Mosheh : fugit autem Mosheh à conspectu Pharoh, seditque in terra Midjan, sedit juxta puteum. 15
Sacerdoti verò Midjan septem erant filiæ : venerúntque & situlâ hauserunt, & implêrunt canales, ad aquam præbendum ovibus patris earum. 16
At venientes pastores expulerunt eas : & surrexit Mosheh, auxiliúmque dedit eis, aquam quoque dedit ovibus earum. 17
Venientibus ad Reuel patrem suum, dixit; Quâ ratione festinationem fecistis hodie? 18
Responderunt; Vir Ægyptius liberavit nos de manu pastorum, & etiam situlâ hauriendo situlâ hausit nobis, & aquam dedit ovibus. 19
Dixit ad filias suas; Ubi est ipse? quare hoc, reliquistis virum? vocate eum ut comedat panem. 20
Et libuit ipsi Mosheh sedere cum viro : deditque Sipporah filiam suam ad Mosheh. 21
Et peperit filium, cujus nomen vocavit Gershom : quia dixit, Peregrinus fui in terra aliena. 22

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hierosolymitanum.

23 ויהי והוה ביומיא סגיאיא האינון ואיתכתש מלכא דמצרים ופקיד לקטלא בוכריא
דבני ישראל בגין למיסחי באדמיהון ואתאנחו בני ישראל מן פולחנא דהוה קשיא
עליהון וזעיקו וסליקת קבילתיהון לשמי מרומא דיי ואמר במימריה למפרוקינון
24 מן פולחנא : וישמע ושמיע קדם יי קבילתהון ודכיר קדם יי ית קיימיה דקיים עם
25 אברהם ועם יצחק ועם יעקב : וירא וחמא יי צער שעבודהון דבני ישראל וגלי
קדמוי ית תיובתא דעבדו בטומרא דלא ידעו אינש בחבריה :

Et fuit post dies multos illos percussus est rex Ægypti, & jussit interfici pri- 23
mogenitos Israelis, ut lavaret se in sanguine eorũ: & ingemuerũt filii Israel
propter servitutem quæ erat dura illis, & clamârunt: & ascendit clamor
eorum in cœlos excelsos Dei, & dixit per sermonem suum, se velle liberare
illos à servitute. Et auditus est coram Domino clamor eorum: & recor- 24
datio fuit coram Domino fœderis sui, quod pepigit cum Abraham, Isaac,
& Jacob. Et vidit Dominus afflictionem servitutis filiorum Israel: & re- 25
velata est coram eo pœnitentia quam fecerunt clam, ita ut non cognos-
ceret vir quicquam de socio suo.

ג

1 ומשה ומשה הוה רעי ית ענא דיתרו חמוי רבא דמדין ודבר ית ענא לאתר
שפר רעיא דאחורי מדברא ואתא לטוורא דאתגלי עלוי יקרא דיי לחורב :
2 וירא ואתגלי זגנוגאל מלאכא דיי ליה
בלהבי אישתא מגו סניא וחמא והא
סניא מטריב באישתא וסניא ליתוי יקיד
3 ומתאכיל בנורא : ויאמר ואמר משה
איתפני כדון ואיחמי ית חזונא רבא הדין
4 מדין לא שריב סניא : וירא וגלי קדם

ירושלמי 2 וחמא והא סניא בעיר
באשא וסניא מרטיב ולא יקיד :
3 ואחזי ית חזונא רבא הדין מן בגלל
מה סניא מרטיב ולא יקיד :
4 שולף סנדלך :

יי ארום איתפני למיחמי וקרא ליה יי מגו סניא ואמר משה משה ואמר האנא :
5 ויאמר ואמר לא תקרב הלכא שלוף סינך מעל ריגלך ארום אתרא דאנת קאים
עלוי אתר קדיש הוא ועלוי אנת עתיד לקבלא אורייתא למלפא יתה לבני
6 ישראל : ויאמר ואמר אנא הוא אלהיה דאבוך אלהיה דאברהם אלהיה
דיצחק ואלהיה דיעקב וכבשינון משה לאנפוי ארום הוה דחיל מלמסתכי
7 בציות איקר שכינתא דיי : ויאמר ואמר מיגלא גלי קדמי ית סיגוף עמי דבמצרים
וית קבילתיהון שמיע קדמי מן קדם משעבדיהון ארום גלי קדמי כיביהון : וארד
8 ואיתגליתי יומא דין עלך בגין דיבמימרי לשיזבותהון מן ידא דמצראי ולאסקותהון
מן ארעא ההיא מסאבתא לארע טבתא ופתיא בתחומין לארע עבדא חלב ודבש
9 לאתר דדיירי תמן כנענאי וחיתאי ואמוראי ופריזאי וחיוואי ויבוסאי : ועתה וכדון הא
קבילת בני ישראל סליקת לקדמי ולחוד גלי קדמי ית דוחקא דמצראי דחקין יתהון :
10 ועתה וכדון איתא ואשדרינך לות פרעה ואפיק ית עמי בני ישראל ממצרים :
11 ויאמר ואמר משה קדם יי מאן אנא ארום אזיל לות פרעה וארום אפיק ית בני
ישראל ממצרים :

CAP. III.

Moses autem pascebat gregem Jethro soceri sui principis Madian: & 1
ducebat gregem ad locum pulchri pascui qui erat post desertum, & venit
ad montem supra quem manifestata est gloria Domini, ad Horeb.
Et apparuit illi Zagnugael angelus 2
Domini in flammis ignis è medio rubi: & vidit, & ecce rubus ardebat
igni, rubus tamen non urebatur aut
absumebatur ab igne. Et dixit 3
Moses; Convertam me jam, & videbo visionem magnam hanc: cur non
uratur rubus. Et manifestatum est 4
coram Domino quod convertisset se ad videndum, itaque vocavit eum
Dominus è medio rubi, & dixit; Mose, Mose: & dixit; Ecce ego. Et 5
dixit; Ne accedas huc: exue calceum tuum è pedibus tuis, quoniam locus in quo tu stas locus sanctus est, & in eo recepturus es legem ad
docendum eam filios Israel. Et dixit; Ego sum Deus patris tui, Deus 6
Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob: & abscondebat Moses faciem suam, quoniam timebat contemplari summitatem gloriæ majestatis Dei.
Et dixit; Revelando revelata est coram me afflictio populi mei qui est in 7
Ægypto, & clamor eorum exauditus est coram me, propter eos qui in servitutem redigunt eos, quoniam revelati sunt coram me dolores eorum. Et 8
revelavi meipsum hodie tibi, ut verbo meo eripiam eos è manu Ægyptiorum, & ad ascendere faciendum eos è terra hac contaminata in terram bonam & latam limitibus, in terram facientem lac & mel; in locum in quo habitant Chananæi, Hettæi, Amorrhæi, Pherizæi, Hevæi, & Jebusæi. Et jam ecce clamor filiorum Israel ascendit coram me, & 9
etiam revelata est coram me oppressio Ægyptiorum opprimentium eos.
Jam verò veni & mittam te ad Pharaonem, & educ populum meum fili- 10
os Israel ex Ægypto. Et dixit Moses coram Domino; Quis ego ut eam 11
ad Pharaonem, & ut educam filios Israel ex Ægypto?

Hier. 2. Et vidit, & ecce rubus ardebat igni, & rubus virescebat nec urebatur. 3. Et videbo visionem hanc magnam: quare rubus vireat & non ardeat. 4 Exue calceamentum tuum.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

23 * بود در روزگاران آن بسياران آن ايشان بمرد پادشاهي مصر اندوهگين شدند پسراني يسرال
24 ازان كار بغراو كردند بر آمد لاوهي ايشان بآن خدا ازان كار * بشنويد خدا مر نالهي ايشان ياد
25 كرد خدا مر شرطي او مر ابرهم و مر يصحق و مر يعقوب * بديد خدا مر پسراني يسرال
رحمت كرد خدا *

* فصل سوم *

1 * ومشه بود شباني كنا مر
گوسفند يترو خسور او مهتري مدين براند مر آن گوسفند پسي آن بيابان بيامد بكوه
2 آن خدا بحورب * ديدار شد فرشتهي خدا باو در زبانهي آتش از مياني آن خار بديد وايناك
3 آن خار افروزا در آتش و آن خار نيست او سوخته شوا * گفت مشه بگردم اكنون و ببينم مر
4 آن نمايشن آن بزرك آن اين چه معني نه افروزد آن خار * بديد ** كه بگشت بديدن
5 بخواند باو خدا از مياني آن خار گفت مشه مشه گفت اينك من * گفت نه نزديك شوي اينجا
بكش كفشهاي تو از بالايي پاهايي تو كه آن جاي آنچه تو استيده ابر او زميني خاص است او *
6 * گفت من خداي پدري تو خداي ابرهم خداي يصحق خداي يعقوب نهان كرد مشه
7 روي او كه بترسيد از نگاه كردن بآن خدا * گفت ** ديدن ديدم مر رنج قومي من آنچه در
8 مصر و مر نالهي ايشان شنيدم از پيش تحاصلاني او كه دانستم مر خيمهاي [او] * فرود
شدم بخلاص كردن اويرا از دست مصريان و ببر آوردن اويرا از آن زمين آن اين بزمين
نيكو و كشاده بزمين دوشا شير و انگبين بجاي آن كنعني و هحتي و هاموري و هفرزي
9 و هحوي و هيبوسي * و اكنون اينك نالهي پسراني يسرال بيامد بمن و نيز بديدم
10 مر آن زحمت آنچه مصريان زحمت دهان ايشانرا * و اكنون بيا و بفرستم ترا بفرعه
11 و بيرون آور مر قومي من پسراني يسرال از مصر * گفت مشه بآن خدا كيستم من كه
بروم بفرعه و كه بيرون آورم مر پسراني يسرال از مصر *

Fuit post multos dies illos, moriente rege Ægypti, anxiabundi facti sunt filii Israel ex opere: quibus clamantibus, ascendit supplicatio eorum ad Deum, ex opere. 23 *Audivitque Deus gemitum eorum, & recordatus est Deus pactum suum ipsi Abraham & Ishac & Jaacob.* 24 *Viditque Deus filios Israel, & misertus est Deus.* 25

CAP. III.

Mosheh verò erat pastor ovium 1 *Ithro soceri sui principis Midjan: egitque oves post desertum, & venit ad montem Dei, ad Horeb.* *Et visus est ei angelus Dei in flamma* 2 *ignis è medio rubi: vidit; & ecce rubus ardens igne, rubus verò ipsa non erat combusta.* *Dixit Mosheh;* 3 *Convertam me nunc, et videbo ostentum magnum hoc, quâ ratione non accendatur rubus.* *Vidit Dominus* 4 *quòd convertisset se ad videndum, vocavitque ei Deus è medio rubi dicens; Mosheh, Mosheh: respondit; Ecce me.* *Dixit; Ne appropinques* 5 *huc: extrahe calceos tuos de super pedes tuos, quia locus quo tu es stans, terra sancta est ipse.* *Dixit* 6 *quoque; Ego Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Ishac, & Deus Jacob. At abscondit Mosheh faciem suam, quia timuit aspicere in Deum.* *Et dixit Dominus; Videndo vidi* 7 *oppressionem populi mei qui in Ægypto, & clamorem eorum audivi, præ exactoribus ejus: novi enim dolores ejus.* *Descendi itaque ad liberandum* 8 *eum è manu Ægyptiorum, & ad tollendum eum è terra hac, in terram bonam & patentem, ad terram præbentem lac & mel, ad terram Chenaanæi, & Hittæi, & Emoræi, & Pherizæi, & Hivæi, & Jebusæi.* *Nunc autem* 9 *ecce clamor filiorum Israel venit ad me: & etiam vidi afflictionem eorum quâ Ægyptii affligunt eos.* *Nunc ergò veni, & mittam te ad* 10 *Pharoh: & educito populum meum filios Israel ex Ægypto.* *Dixit Mosheh ad Deum; Quis sum ego ut* 11 *vadam ad Pharoh, & ut educam filios Israel ex Ægypto?*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ויאמר ואמר ארום יהי מימרי בסעדך ודין לך סימנא דאנא שדרית
בהנפקותך ית עמא ממצרים תפלחון קדם יי דתקבלון ית אורייתי על
טוורא הדין : ויאמר ואמר משה קדם יי הא אנא אזיל לות בני ישראל ואימר
להון יי אלהא דאבהתכון שדרני לוותכון ויימרון לי מה שמיה מה אימר להון :
ויאמר ואמר יי למשה דין דאמר והוה 14
עלמא אמר והוה כולא ואמר כדנא
תימר לבני ישראל אנא הוא דהוינא
ועתיד למיהוי שדרני לוותכון : ויאמר
ואמר תוב יי למשא כדנן תימר לבני 15
ישראל אלהא דאבהתכון אלהיה דאברהם אלהיה דיצחק ואלהיה דיעקב שדרני
לוותכון דין הוא שמי לעלם ודין דוכרני לכל דר ודר : לך איזיל ותכנוש ית
סבי ישראל ותימר להון יי אלהא דאבהתכון אתגלי לי אלהיה דאברהם יצחק
ויעקב למימר מידכר דכירנא יתכון וית עולבנא דאיתעביד לכון במצרים :
ואמר ואמרית במימרי אסיק יתכון מסיגוף מצראי לארע כנענאי וחיתאי
ואימוראי ופריזאי וחיוואי ויבוסאי לארעא עבדא חלב ודבש : ושמעו ויקבלון
מינך ותיעול אנת וסבי ישראל לות מלכא דמצרים ותימרון ליה יי אלהא דיהודאי
אתקרי עלנא וכדון נזיל כדון מהלך תלתא יומין במדברא ונדבח קדם יי אלהנא :
ואני ואנא קדמי גלי ארום לא ישבוק יתכון מלכא דמצרים למיזל ולא מן דחיליה
תקיף אלהן בגין דבמימרי לאוכחותיה במכתשין בישין : ושלחתי ותתעכבון
תמן עד דאישדר ית מחת גבורתי ואימחי ית מצראי בכל פרישוותי דאעבד ביניהון
ומבתר כן יפטור יתכון : ונתתי ואיתין ית עמא הדין לרחמין בעיני מצראי ויהי
ארום תהכון מן תמן פריקין לא תהכון ריקנין : ושאלה ותשאל איתתא מן
שבבתהּ ומן קריבת כותליה ביתה מנין דכסף ומנין דדהב ולבושין ותעטרון על
בניכון ועל בנתיכון ותרוקינון ית מצראי :

ירושלמי 14 ואמר מימריה דיי למשה
דין דאמר לעלמא הוי והוי ועתיד למימר
ליה הוי והוי ואמר כדין תימר לבני
ישראל אהיה שלחני אליכם :

ירושלמי 22 ממגורתה :

ד

ויען ואתיב משה ואמר והא לא יהימנון לי ולא יקבלון מני ארום יימרון לא
איתגלי לך יי :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et dixit ; Erit quidem verbum meum tibi auxilio, & hoc tibi signum 12
quod ego miserim te : cum tu eduxeris populum ex Ægypto, coletis
coram Dño, quia recipietis legem meam super monte hoc Et dixit Moses 13
coram Dño ; Ecce ego ibo ad filios Israel, & dicam illis, Dñs Deus patrum
vestrorum misit me ad vos: & dicent mihi; Quod nomen ejus? quid dicam
illis? Et dixit Dominus Mosi ; Is 14
qui dixit & fuit mundus, dixit &
extiterunt omnia: & dixit; Sic
dices filiis Israel ; Ego sum, qui sum,
& futurus sum, misit me ad vos.
Et dixit rursum Dominus Mosi , Sic 15
dices filiis Israel; Deus patrum ve-
strorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob misit me ad vos :
hoc est nomen meum in seculum, & hæc memoria mea per omnes ætates.
Abi & congrega seniores Israel, & dic illis; Dñs Deus patrum vestrorum 16
apparuit mihi, Deus Abraham, Isaac, & Jacob, dicendo; Recordando re-
cordatus sum vestri, & afflictionis quæ facta est vobis in Ægypto. Et dixi 17
per sermonem meum; Ascendere faciam vos à tribulatione Ægyptiorum in
terram Chananæorum, Hettæorum, Amorrhæorum, Pherizæorum, He-
væorum, & Jebusæorum, in terram facientem lac & mel. Et audient te : 18
tum ingredieris & seniores Israel ad regem Ægypti, & dicetis illi ; Domi-
nus Deus Judæorum occurrit nobis, & nunc eamus obsecro iter trium di-
erum in desertum, & sacrificabimus coram Domino Deo nostro. Et co- 19
ram me manifestum est quod non sinet vos rex Ægypti abire, ne qui-
dem propter eum cujus vis fortissima est, sed quia per verbum
meum castigatus fuerit plagis malis. Et tardabitis ibi donec mittam pla- 20
gam potentiæ meæ, & deleam Ægyptios omnibus mirabilibus meis, quæ
faciam inter eos : & postea dimittet vos. Et dabo populum hunc in mi- 21
serationes in oculis Ægyptiorum : & erit quando ibitis inde liberati non
ibitis vacui. Sed postulabit mulier 22
à vicina sua, & à proxima parieti
domus suæ vasa argentea, & vasa
aurea, & vestimenta ; quæ imponetis tanquam coronas super filios ve-
stros & super filias vestras, & evacuabitis Ægyptios.

Hierosl. 14. *Et dixit sermo Domini Mosi ; Is qui dixit mundo, Esto, & fuit, et qui dicturus est illi, Esto, et erit : et dixit ; Sic dices filiis Israel, Ero misit me ad vos.*

Hierosl. 22. *A vicina sua.*

CAP. IV.

ET respondit Moses, & dixit ; Et ecce non credent mihi, nec mihi 1
auscultabunt : quoniam dicent, Non apparuit tibi Dominus.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* گفت كه باشم اوازي تو واين بتو آن نشان كه من فرستادم ترا در بيرون آوردني تو مر آن
قوم از مصر عبادت كنيد مر آن خدا ابر آن كوهي آن اين * گفت مشه بآن خدا اينك من
آيا بپسراني يسرال وبگويم بايشان خداي پدراني شما فرستاد مرا بشما وبگويند بمن چيست نامي
او چه گويم بايشان * گفت خدا بمشه اهيه اشر اهيه گفت همچنين بگويي بپسراني يسرال
اهيه فرستاد مرا بشما * گفت نيز خدا بمشه همچنين بگويي بپسراني يسرال : خداي پدراني شما
خداي ابرهم وخداي يصحق وخداي يعقوب بفرستاد مرا بشما اين نامي من بجاويد واين
ياد كرد من بعصر وعصر * برو وجمع كني مر پيراني يسرال وبگويي بايشان : خداي
پدراني شما ديدار آمد بمن خداي ابرهم يصحق ويعقوب بگفتن ياد كردن ياد كردم
شمارا ومر آن كرده شده بشما در مصر * گفتم بر آورم شمارا از رنج مصريان بزميني آن
كنعني وآن حتي وآن اموري وآن فرزي وآن حوي وآن يبوسي بزمين دوشا شير
وانگبين * بشنوند باوازي تو وبيايي تو وپيراني يسرال بپادشاه مصر وبگوييد باو : خداي
آن عبريان فراز رسيد ابر ايما واكنون برويم اكنون راهي سه روزها در بيابان وذبحا
كنيم بر : خداي ايما * ومن دانستم كه نه دهد شمارا پادشاهي مصر برفتن ونه در دستا
قوي * بفرستم مر زخم من وبزنم مر مصريان در همه معجزهاء من آنچه بكنم در مياني او
وپس همچنين بفرستد شمارا * وبدهم مر جاهي آن قوم آن اين در چشماني مصريان وباشد
كه برويد نه رويد تهي * عاريت خواهد زن از همسايهي آن واز نشيناي خانهاي
آن آلتهاي نقره وآلتهاي طلا وجامها وبنهيد ابر پسراني شما وابر دختراني شما وخالي
كنيد مر مصر *

* فصل چهارم *

* جواب داد مشه [وگفت] واينك نه باور كنند بمن ونه شنوند در آوازي من كه
گويند نه ديدار آمد بتو :

Respondit; Ero quidem tecum: & hoc tibi signum quòd ego misi te; Cùm eduxeris populum ex Ægypto, coletis Deum super montem istum. 12
Dixit Mosheh ad Deum; En ego venturus sum ad filios Israel, & dicam illis; Deus patrum vestrorum misit me ad vos. At dicent mihi, Quod est nomen ejus? quid tum dicam eis? 13
Dixit Deus ad Mosheh; Ehjeh asher ehjeh. Dixit quoque, Sic dices filiis Israel; Ehjeh misit me ad vos. 14
Dixit etiam Deus ad Mosheh, Sic dices filiis Israel; Dominus Deus patrum vestrorum, Deus Abraham, & Deus Ishac, & Deus Jaacob misit me ad vos: hoc est nomen meum ad æternitatem, & hoc memoriale meum in seculum & seculum. 15
Vade, & congrega seniores Israel, & dices eis; Dominus Deus patrum vestrorum apparuit mihi, Deus Abraham Ishac & Jaacob, dicendo; Recordando recordatus sum vos & quod factum est vobis in Ægypto. 16
Et dixi; Tollam vos ex afflictione Ægyptiorum, ad terram Chenaanæi, & Hittæi, & Emoræi, & Pherizæi, & Hivvæi, & Jebusæi, ad terram præbentem lac & mel. 17
Et auscultabunt voci tuæ: venies autem tu & seniores Israel ad regem Ægypti, & ac dicetis ei; Dominus Deus Hebræorum occurrit nobis: & jam eamus nunc viam trium dierum in desertum, & sacrificemus Domino Deo nostro. 18
Ego verò novi quòd non dabit vobis rex Ægypti abire, non quidem in manu valida. 19
Mittam igitur plagam meam, & percutiam Ægyptios omnibus mirabilibus meis quæ faciam in medio ejus: & postmodùm dimittet vos. 20
Dabóque honorem populi hujus in oculis Ægyptiorum: & erit cùm abieritis, non abibitis vacui. 21
Et mutuò postulabit quæque à proxima sua, & à residente in domo sua, instrumenta argenti, & instrumenta auri, & vestes: & ponetis super filios vestros, & super filias vestras, & evacuabitis Ægyptum. 22

CAP. IV.

R*Esponsū dedit Mosheh, et dixit; Et ecce non fidem adhibebunt mihi, neque auscultabunt voci meæ: dicent enim, Non apparuit tibi Dominus.* 1

תרגום יונתן בן עוזיאל

2 ויאמר ואמר ליה יי מה דין בידך ואמר חוטרא : ויאמר ואמר טלוק יתיה לארעא 3
וטלקיה לארעא והוה לחויא וערק משה
מן קדמוי : ויאמר ואמר יי למשה אושיט 4
ידך ואיחוד בקוטניה ואושיט ידיה ואתקיף
ביה והוה לחוטרא בידיה : למען מן 5
בגלל דיהימנון ארום אתגלי לך יי אלהא דאבהתהון אלהיה דאברהם אלהיה
דיצחק ואלהיה דיעקב : ויאמר ואמר יי ליה תוב אעיל כדון ידך בחובך ואעיל 6
יתיה בגו חוביה והנפקה והא ידיה סגירתא מחוורא היא כתלגא : ויאמר ואמר 7
אתיב ידך לעיטפך ואתיב ידיה לחוביה
והנפקה מן גו חוביה תבת למהוי
בריא הי כבשריה : והיה ויהי אין לא 9
יהימנון אוף לתרין אתיא האלין ולא יקבלון מנך ותסב מן מוי דבנהרא ותשוד
ליבשתא ויהון מוי דתסב מן נהרא ויהון לדמא ביבשתא : ויאמר ואמר משה קדם יי 10
בבעו יי לא גבר דברן אנא אוף מאיתמלי אוף מן לקדמוי אוף מן שעתא דמלילתא
עם עבדך ארום חגר פום וחגר ממלל
אנא : ויאמר ואמר יי ליה מאן הוא 11
דשוי ממלל פומא בפום אדם קדמאי
או מאן שוי אלימא או חרשא או פתיחא
או סמיא הלא אנא יי : ועתה וכדון איזיל ואנא במימרי אהא עם ממלל פומך ואליף 12
יתך מה דתמליל : ויאמר ואמר בבעו ברחמין מן קדמך יי שלח כדון שליחותך 13
ביד פנחס דחמי למשתלחא בסוף יומיא : ויחר ותקיף רוגזא דיי במשה ואמר הלא 14
אהרן אחוך ליואי גלי קדמי ארום מללא ימליל הוא ואוף הא הוא נפיק לקדמותך
ויחמינך ויחדי בלביה : ודברת ותמליל עמיה ותשוי ית פתגמיא בפומיה ומימרי 15
יהא עם מימר פומך ועם מימר פומיה
ואליף יתכון ית מה דתעבדון : ודבר
וימליל הוא לך עם עמא ויהי הוא יהוי 16
לך למתורגמן ואנת תהוי ליה לרב תבוע אולפן מן קדם יי :

ירושלמי 3 ואמר טלק יתיה לארעא וטלק יתיה לארעא : 4 ותתקיף בבירת קוטנוי :

ירושלמי 7 אעיל כען ידך בחבך ואעיל ידיה בחוביה :

ירושלמי 10 ארום חגיר פום וקשי ממלל אנא : 13 שלח כען ביד דין דחמי ליה למשתלחא :

ירושלמי 16 הוא יהוי לך למתורגמן ואת תהוי ליה כתבע אולפן מן קדם יי :

Targ. JONATHAN B. UZIEL *Hierosolymitanum.*

Et dixit illi Dominus; Quid hoc in manu tua? & respondit; Virga. 2
Et dixit; Projice eam in terram, 3
& projecit eam in terram, & fuit in
serpentem: & fugit Moses à facie
ejus. Et dixit Dominus Mosi; 4
Extende manum tuam, & apprehende caudam ejus: & extendit
manum suam, & tenuit ipsum, & fuit in virgam in manu ejus. Eò ut 5
credant quod manifestavit se tibi Dominus Deus patrum eorum, Deus
Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob. Et dixit Dominus illi rursus; 6
Immitte nunc manum tuam in sinum tuum, & introduxit eam in medium
sinus sui: & eduxit eam, & ecce manus ejus erat leprosa, alba sicut nix.
Et dixit; Reduc manum tuam in 7
sinum tuum, & reduxit manum suam in sinum suum: & eduxit eam è sinu suo, & reversa est esse sana sicut
caro ejus. Et erit si non crediderint 9
etiam duobus signis istis, & non auscultaverint tibi, accipies ex aquis
fluvii & effundes super aridam: & erunt aquæ quas sumpseris ex fluvio,
erunt inquam in sanguinem super terram. Et dixit Moses coram Domi- 10
no; Obsecro Domine, non vir disertus ego, etiam ab heri & nudius
tertius, etiam à tempore quo loquutus es cum servo tuo: quoniam claudus ore & claudus sermone ego. Et 11
dixit Dominus illi; Quis est qui posuit loquelam oris in ore hominis
prioris? aut quis posuit mutum, aut surdum, aut videntem, aut cœcum?
annon ego Dominus? Et nunc ito, 12
& ego sermone meo ero cum loquela oris tui, & docebo te quid loqua-
ris. Et dixit; Obsecro per miserationes à facie tua Domine, mitte 13
jam legationem tuam per manum Phinees, per quem mittenda est in
fine dierum. Et excanduit ira Domini contra Mosem, & dixit; Annon 14
Aaron frater tuus Levita manifestum est coram me quòd loquendo loquetur ipse? & etiam ecce ipse egreditur obviam tibi, & videbit te, & gau-
debit in corde suo. Et loquêris cum eo, & pones verba ista in ore ejus: 15
& sermo meus erit cum sermone oris tui, & cum sermone oris ejus, &
docebit vos id quòd facturi estis.
Et loquetur ipse pro te cum popu- 16
lo: & accidet ut sit ipse tibi in interpretem, & tu eris illi in principem quærentem doctrinam à facie Domini.

Hierof. 3. *Et dixit; Projice eam in terram: & projecit eam in terram.* 4. *Et apprehendes locum caudæ ejus.*

Hier. 7. *Introduc nunc manum tuam in sinum tuum: & introduxit manum suam in sinum suum.*

Hier. 10. *Quia claudus ore, & difficilis sermone sum.* 13. *Mitte nunc per manum illius per quem decet mitti.*

Hier. 16. *Ipse erit tibi in interpretem, & tu eris illi sicut qui quærit doctrinam à facie Domini.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

2 * گفت باو ؛؛ چيست اين در دستي تو گفت عصا * گفت بينداز اويرا بزمين بينداخت اويرا 3
بزمين بود بمار گريخت مشه از پيشي او * گفت ؛؛ بمشه بكش دستي تو وگير در دنب او بكشيد 4
دستي او قوي گرفت در و بود بعصا در كف او * بسبب باور كنند كه ديدار آمد بتو ؛؛ خداي 5
پدري ايشان خداي ابرهم خداي يصحق و خداي يعقوب * گفت ؛؛ باو [نيز] بياور 6
اكنون دستي تو در آغوشي تو بياورد دستي او در آغوشي او بيرون آورد آنرا واينك دستي او
سفيد چون برف * گفت بار گرد دستي تو بآغوشي تو بار گرداند دستي او بآغوشي او 7
بيرون آورد آنرا از آغوشي او و اينك باز گشت چون تني او * باشد اگر نه باور كنند بتو 8
و نه شنوند بآوازي آن نشاني آن اوّل باور كنند بآوازي آن نشاني آن آخرين * وباشد اگر نه 9
باور كنند نيز بدو آن نشانها [آن ايشان و نه بشنوند بآوازي تو] بستاني از آبي آن رود بريزي
بآن خشكي باشند آن آب آنچه بستاني از آن رود باشند بخون در خشكي * گفت مشه ؛؛ حاجت 10
خداوندمن نه مردي سخنهام من نيز از دي نيز از پرير نيز از هنگام سخن گفتني تو ببندهي
تو كه گران دهان وگران زبانم من * گفت ؛؛ باو كه بنهاد دهان بآدم يا كه بنهاد گنگي يا 11
كرّي يا گشادگي يا كوري ها نه من ؛؛ * واكنون برو و من باشم اوازي دهاني تو 12
13 بياموزم ترا آنچه سخن گوي * گفت حاجت خدا بفرست اكنون در دستي بفرستي * گرم
14 شد خشم ؛؛ در مشه گفت ها نه اهرن برادري تو آن لوي دانستم كه سخن گفتن سخن
گويد او و نيز اينك او بيرون آيا بپذيرهي تو ببيند ترا و شاد شود در دلي او * و سخن 15
گوي باو و بنهي مر آن سخنها در دهاني او و من باشم اوازي دهاني تو و اوازي دهاني او
وبياموزم شمارا مر آنچه بكنيد * سخن گويد او بتو بآن قوم و باشد او باشد بتو بدهان 16
و تو باشي باو باستاد *

* *Dixit ei Dominus; Quid est hoc in* 2
manu tua? Respondit, Virga. Dixit; 3
Projice eam in terram. Et projecit in
terram, fuitq; in serpentem, & fugit
Mosheh à conspectu ejus. Dixit Do- 4
minus ad Mosheh; Extende manum
tuam, & apprehende caudam ejus.
Qui *extendens manũ suam, fortiter*
apprehendit eã, fuitq; virga in ma-
nu ejus. Ut credant quòd apparuit 5
tibi Domin⁹ Deus patris eorũ, Deus
Abraham, Deus Ishac, & Deus Jaa-
cob. Dixit Dominus ei rursùm; In- 6
troduc jam manũ tuam in sinũ tuum:
Introduxitq; manum suam in sinum
suum: & eduxit eam, & ecce manus
ejus alba erat *sicut nix. Dixit*que; 7
Reduc manum tuam in sinum tuum.
*Reduxit*que *manum suam in sinum*
suũ: & eduxit eam è sinu suo, & ecce
*reversa est sicut corpus ejus. Erit*que, 8
si non fidem adhibuerint tibi, neque
auscultaverint voci signi prioris, fi-
dem adhibebunt voci signi posterio-
ris. Erit autem, si fidem non adhibu- 9
erint etiam duobus signis istis, neque
auscultaverint voci tuæ, capies de
aqua fluminis, & effundes in aridã,
*erunt*que *aquæ quas acceperis è flu-*
mine, erunt inquam *in sanguinem in*
arida. Dixit Mosheh ad Dominum; 10
Quæso Domine mi, non vir verborũ
sum ego, etiam ab herì, etiam à nudi-
ustertiùs, etiam à tempore colloquii
tui cum servo tuo: quia gravis ore et
gravis linguâ sum ego. Cui respondit 11
Dominus; Quis posuit os in homine?
vel quis posuit obmutescentiam, vel
surditatem, vel apertionem, vel cæci-
tatem? nónne ego Dominus? Nunc 12
ergò vade, & ego ero cum ore tuo: &
docebo te quid loquaris. Respondit; 13
Quæso Deus, mitte jam per cujus
manum mittes. Excandefactâ au- 14
tem irâ Domini in Mosheh, dixit;
Nónne Aharon fratrem tuum Levi-
tam novi, quòd loquendo loquetur
ipse? & etiam en ipse egreditur in
occursum tuum: videbit te, & leta-
bitur in corde suo. Et tu loqueris 15
ad eum, & pones verba in ore ejus:
& ego ero cum ore tuo & cum ore e-
jus, docebóque vos quid facietis. Lo- 16
quetur ipse pro te ad populũ: eritque,
ipse erit tibi pro ore, & tu eris ei pro
magistro.

ירושלמי תרגום יונתן בן עוזיאל

ואת ויַת חוטרא הדין תיסב בידך דתעביד ביה ית אתייא : וילך ואזל משה
ותב לות יתרו חמוי ואמר ליה איזיל כדון לות אחי דבמצרים ואיחמי העד
כדון אינון קיימין ואמר יתרו למשה איזיל לשלם : ויאמר ואמר יי למשה
במדין איזיל תוב למצרים ארום איתרוקנו ונחתו מנכסיהון והא אינון חשיבין
כמתיא כל גובריא דהוו תבעין ית נפשך למיסב יתה : ויקח ודבר משה ית
אנתתיה וית בנוי וארכבינון על חמרא ותב לארעא דמצרים ונסיב משה ית
חוטרא דנסב מן גינוניתא דחמוי והוא מספיר כורסי יקרא מתקליה ארבעין סאין
ועילוי חקיק ומפרש שמא רבא ויקירא וביה אתעבידו ניסין מן קדם יי בידיה :
ויאמר ואמר יי למשה במהכך למיתוב למצרים חמי כל תמהיא דשויתי בידך
ותעבידינון קדם פרעה ואנא אתקיף ית יצרא דלביה ולא יפטור ית עמא :
ואמרת ותימר לפרעה כדנא אמר יי ברי בוכרי ישראל : ואמר ואמרית לך
פטור ית ברי ויפלח קדמי ומסרב אנת למפטריה הא אנא קטיל ית ברך בוכרך :
ויהי והוה באורחא בבית מבתותא וארע ביה מלאכא דיי ובעא למקטליה מן
בגלל גרשום בריה דלא הוה גזיר על עיסק יתרו חמוי דלא שבקיה למגזריה
ברם אליעזר הוה גזר בתנאה דאתניו תרויהון : ותקח ונסיבת צפורה טינרא
וגזרת ית עורלת גרשום ברה ואקריבת
ית גזירת מהולתא לריגלוי דמלאך חבלא
ואמרת חתנא בעא למגזור וחמוי
עכיב עלוי וכדין אדם גוזרתא הדין
יכפר על חתנא דילי : וירף ופסק 26
מלאך חבלא מיניה בכן שבחת צפורה
ואמרת מה חביב הוא אדם גוזרתא
הדין דשיזיב ית חתנא מן ידוי דמלאך
חבלא : ויאמר ואמר יי לאהרן איזיל 27
לקדמות משה למדברא ואזל וארעיה בטוורא דאתגלי עלוי יקרא דיי ונשיק ליה:
וינד ותני משה לאהרן ית פתגמיא האילין דשלחיה וית כל אתיא דפקדיה למעבד:
וילך ואזל משה ואהרן וכנשו ית כל סבי בני ישראל : וידבר ומליל אהרן ית כל
פתגמיא דמליל יי עם משה ועבד אתיא לעיני עמא : ויאמן והימין עמא ושמעו
ארום דכיר יי ית בני ישראל וארום
גלי קדמוי שעבודהון ונחנן וסגידו :

ירושלמי 25 וגזרת ית עורלתיה דבר
ואקריבת יתה קדם רגלוי דמחבלא
ואמרת חתנא בעא למגזר וחמוי לא
שבק יתיה וכדון אכפר אדם גוזרתא
הדא על חובוי דחתנא הדין: 26 ו
ארפי מחבלא מניה בכן שבחת צפורה
ואמר מה חביב הוא דם גוזרתא ה
ישיזב לחתנא מן ידוי דמלאך מותא:

ירושלמי 31 ועקדו :

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Et virgam hanc accipies in manu tua, ut facias cum ea signa. Et 17
abiit Moses, & reversus est ad Jethro socerum suum, & dixit illi; 18
Ibo nunc ad fratres meos in Ægyptum, & videbo num adhuc mo-
dò ipsi vivant: & dixit Jethro Mosi; Ito in pace. Et dixit Do- 19
minus Mosi in Midian; Vade revertere in Ægyptum, quoniam exuti
sunt & descenderunt à facultatibus suis, & ecce ipsi reputantur tan-
quam mortui, omnes viri qui quærebant animam tuam ad accipien-
dum eam. Et accepit Moses uxorem suam & filios suos, & equitare 20
fecit eos super asinum & reversus est in terram Ægypti: & accepit
Moses virgam quam tulerat ex thalamo soceri sui, & ea erat ex sap-
phiro solii gloriæ, cujus pondus erat quadraginta satorum, & in ea
insculptum erat & expositum nomen magnum & pretiosum, quo fa-
cta sunt miracula à facie Domini per manum illius. Et dixit Domi- 21
nus Mosi, cùm ieris ut revertaris in Ægyptum, vide omnia signa quæ
posui in manu tua, ut facias illa coram Pharaone: & ego indurabo
concupiscentiam cordis ejus. & non dimittet populum. Dicesque ad 22
Pharaonem; Sic dicit Dominus, Filius meus primogenitus meus est
Israel. Et dixi tibi; Dimitte filium meum ut colat coram me, & 23
renuis tu dimittere eum: ecce ego interficio filium tuum primogeni-
tum tuum. Et accidit in via in diversorio, ut occurrerit illi Ange- 24
lus Domini, & quæsierit occidere eum propter Ghersom filium suum,
quem non circuncidisset propter Jethro socerum suum qui non per-
misisset illum circuncidi: verum Eliezer circuncisus erat, juxta pa-
ctum quod pacti erant ambo ipsi. Et tulit Tsippora petram, & circun- 25
cidit præputium Gersom filii sui, &
admovit præputium circuncisionis ad
pedes ipsius angeli dissipatoris: &
dixit; Sponsus quæsivit circuncide-
re, sed socer impedivit eum: jam ve-
rò sanguis circuncisionis hujus expi-
abit sponsum meum. Et cessavit an- 26
gelus dissipator ab eo: tunc in laudes
erupit Tsippora, & dixit; Quam ama-
bilis est sanguis circuncisionis hujus,
qui liberavit sponsum ex manu ange-
li dissipatoris? Et dixit Dominus ad 27
Aharonem; Ito obviam Mosi in de-
sertum: itaque ivit & occurrit ei in
monte, in quo revelata erat ei gloria Domini, & osculatus est eum. Et nar- 28
ravit Moses Aaroni verba hæc, quibus mittebat eum, & omnia signa quæ
præceperat ei ut faceret. Et ivit Moses & Aaron, & congregaverunt omnes 29
seniores filiorum Israel. Et loquutus est Aaron omnia verba quæ 30
loquutus erat Dominus cum Mose: & fecit signa ante oculos populi.
Et credidit populus, audiveruntque quòd recordatus esset Dominus fi- 31
liorum Israel, & quod revelata esset
coram eo servitus eorum: & incli-
nârunt se, & adoraverunt.

Hieros. 25 *Et circuncidit præputium filii sui & admovit ipsum ante pedes dissipatoris: & dixit; Sponsus quæsivit circuncidere, & socer non permisit ei: jam verò sanguis circuncisionis hujus expiavit delicta sponsi hujus.* 26 *Et cum destitisset dissipator ab eo, tunc laudavit Tsippora, & dixit; Quàm amabilis est sanguis circuncisionis qui liberavit sponsum è manu angeli mortis!*

Hieros. 31 *Et inclinârunt se.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

*ومر آن عصا آن اين بستاني در دستاني تو آنچه بكني درو مر آن نشانها * برفت مشه باز گشت
بيدر خسور او گفت باو بروم اكنون و باز گردم ببرادراني من آنچه در مصر و ببينم هنوز ايشان
زندگان گفت يترو بمشه برو بسلامتي * گفت : بمشه در مدين برو باز گرد بمصر كه
بمردند آن مردمان آن طلب كنان مر جاني تو * بستاند مشه مر زني او و مر پسراني او بر نشاند
ايشانرا ابر آن درازگوش باز گشت بزمين مصر بستاند مشه مر آن عصاي آن خداي
در دستي او * گفت خدا بمشه در رفتني تو ببازگشتن بمصر ببين همه آن معجزها آنچه بنهادم
در دستي تو و بكني ايشانرا بپيش فرعه و من قوي كنم مر دلي او و نه فرستد مر آن قوم * بگويي
بفرعه همچنين گفت : پسري من نخست زادي من يسرال * گفتم بتو بفرست مر پسري من
وعبادت كند بمن نا كام بودي بفرستادن اويرا اينك من كشا مر پسري تو نخست زادي تو
* بود درراه در منزل جاي فراز رسيد اويرا : طلب كرد كشتني او * بستاند صفوره سنگ
ببريد مر اقلف پسري آن برساند بپاهاي او گفت كه شاهي خونها تو بمن * سست شد ازو
آن هنگام گفت شاهي خونها ببريدن * گفت : باهرن برو بپذيرهي مشه بآن بيابان
برفت فراز رسيد اويرا در كوهي آن خدا ببوسيد باو * آگاه كرد مشه باهرن
مر همه سخنهاي : آنچه بفرستاد اويرا و مر همه آن نشانها آنچه بفرمود اويرا * برفتن
مشه و اهرن جمع كردند مر همه پيراني پسراني يسرال * سخن گفت اهرن مر
همه آن سخنها آنچه سخن گفت : بمشه بكرد آن نشانها بچشماني آن قوم * باور كرد
آن قوم بشنويدند كه ياد كرد : مر پسراني يسرال و كه بديد مر رنجي ايشان ركوع
كردند و سجود كردند :

Virgâ verò istam capies in manibus 17
tuis, quâ facies signa. Pergens ita- 18
que *Mosheh reversus est ad Jether*
*socerum suum, dixit*que *ei; Ibo nunc*
& revertar ad fratres meos qui in
Ægypto, & videbo an adhuc ipsi vi-
ventes sint. Dixit Jethro ad Mo-
sheh; Abi in pace, Dixerat enim *Dñs* 19
ad Mosheh in Midjan; Vade, rever-
tere in Ægyptum, nam mortui sunt
viri quærentes animã tuam. Tollens 20
igitur *Mosheh uxorem suam, & fi-*
lios suos, considere fecit eos super asi-
nũ, & reversus est in terram Ægy-
*pti: tulit*que *Mosheh virgam Dei in*
manu sua. Et *dixit Deus ad Mosheh;* 21
In itinere tuo ad revertendum in
Ægyptum, vide omnia miracula quæ
posui in manu tua, & facies ea corã
Pharoh: ego verò pertinacem reddam
cor ejus, & non dimittet populum.
Dices ad Pharoh, Sic dixit Domi- 22
nus; Filius meus, primogenitus meus
est *Israel.* Et *dixi tibi; Dimitte fi-* 23
lium meum, ut serviat mihi, & nolui-
sti dimittere eum: en ego interfectu-
rus sum filium tuum primogenitum
tuum. Fuit in via, in diversorio 24
occurrens ei Dominus quæsivit oc-
cisionem ejus. Accipiens itaque 25
Sipporah lapidem, circumcîdit præ-
putium filii sui, & apposuit ad pedes
ejus dicens, quòd sponsus sanguinum
es mihi. Et *laxatus est ab eo: tunc* 26
dixit, Sponsus sanguinum, in circun-
*cidendo. Dixit*que *Dominus ad A-* 27
haron; Vade in occursum Mosheh
in desertum. Et *perrexit, occurrit*que
ei in monte Dei, & osculatus est eum.
Et *nota fecit Mosheh ipsi Aharon o-* 28
mnia verba Domini qui mittebat
eum, & omnia signa quæ præceperat
ei. Pergentes itaque *Mosheh &* 29
Aharon, congregârunt omnes senio-
res filiorum Israel. Et *locutus est* 30
Aharon omnia verba quæ loquutus
fuerat Dominus ad Mosheh: fe-
*cit*que *signa in oculis populi. Cre-* 31
*didit*que *populus* postquam *audie-*
rant quòd recordatus esset Domi-
nus filiorum Israel, quódque vi-
disset afflictionem eorum: incli-
nantésque se adorationem exhibue-
runt.

תרגום יונתן בן עוזיאל
Targ. JONATHAN B. UZIEL.

ה

ואחר ובתר כדין עלו משה ואהרן ואמרו לפרעה כדנא אמר יי אלהא דישראל 1
פטור ית עמי ויעבדון לי חגא במדברא : ויאמר ואמר פרעה שמא דיי לא 2
איתגלי לי דאקבל במימריה למיפטור ית ישראל לא אשכחית בספר מלאכיא
כתיב ית שמא דיי מניה לית אנא דחיל ואוף ית ישראל לא איפטור : ויאמרו
ואמרו אלהא דיהודאי איתקרי שמיה עלנא נטייל כדון מהלך תלתא יומין 3
במדברא ונדבח ניכסת חגא קדם יי אלהין דלמא יארע יתן במותא או בקטלא :
ויאמר ואמר להון מלכא דמצרים למה משה ואהרן תבטלון ית עמא מעבידתהון 4
איזילו לפולחנכון : ויאמר ואמר פרעה הא סגין הינון כדון עמא דארעא דאתון 5
מבטלין יתהון מפולחנהון : ויצו ופקיד פרעה ביומא ההוא ית שולטניא דעמא 6
וית סרכוי למימר : לא לא תוספון למיתן תיבנא לעמא למירמי ליבניא הי 7
כמאיתמלי והי כמלקדמוי הינון יזלון ויגבבון להון תיבנא : ואת וית סכום 8
לבניא דהינון עבדין מאיתמלי ומדקדמוי תמנון עליהון לא תמנעון מניה
ארום בטלנין הינון בגין כן הינון צווחין למימר ניזיל נדבח ניכסת חגא קדם
אלהנא : תכבד תתקיף פולחנא עילוי גובריא ויתעסקון בה ולא יתרחצון על 9
מילי שקרא : ויצאו ונפקו שולטני עמא וסרכוי ואמרו לעמא כדנא אמר פרעה 10
לית אנא יהיב לכון תיבנא : אתם אתון איזילו סבו לכון תיבנא מן אתר 11
דתשכחון ארום לא מתמנע מפולחנכון מדעם : ויפץ ואיתבדר עמא בכל ארעא 12
דמצרים לגבבא גילי לתיבנא : והנגשים ושולטניא דחקין למימר אשלימו 13
עיבידתכון פתגם יום ביומיה היכמא דהוויתון עבדין כד הוה יהיב לכון תיבנא :
ויכו ולקו סרכי בני ישראל דמנו עליהון שולטני פרעה למימר למא דין לא 14
אשלמתון גזירתכון למרמי לבנין הי כמאיתמלי והי כמדקדמוי אוף איתמלי אוף
יומא דין : ויבאו ואתו סרכי בני ישראל וצווחו קדם פרעה למימר למה תעביד 15
כדין לעבדך : תבן תיבנא לא מתיהב לעבדך וליבניא אמרין לנא עיבידו והא 16
עבדך לקיין וחיובתהון דעמך תקפא וסלקא :

CAP. V.

Postea autem ingressi sunt Moses & Aaron, & dixerunt Pharaoni; 1
Sic dixit Dñs Deus Israel, Dimitte populum meum, & faciant mihi festum
in deserto. Et dixit Pharao; Nomen Domini non est mihi manifestatum, 2
ut recipiam sermonem ejus & dimittam Israelem: non invenio in libro
angelorum scriptum nomen Dñi, ab eo ego non timeo, & etiam Israelem
non dimittam. Et dixerunt; Nomen Dei Judæorum invocatur nobis: Ibimus 3
jam itinere trium dierum per desertum, & sacrificabimus sacrificia solennitatis coram Domino Deo, ne fortè occurrat nobis morte aut occisione.
Et dixit illis rex Ægypti; Quare Moses & Aaron cessare facitis popu- 4
lum ab operibus suis: ite ad servitutem vestram. Et dixit Pharao; 5
Ecce multus nunc est populus terræ, quos vos impeditis ab opere suo.
Et præcepit Pharao eo die præfectis populi, & exactoribus ejus, di- 6
cendo; Non addetis dare paleam populo ad conficiendum lateres, 7
sicut heri & sicut antea: ipsi eant & colligant sibi paleas. Et 8
nihilominus summam laterum quam herì & antea faciebant, imponatis eis, non diminuatis ab eo: quoniam otio torpent, propterea ipsi vociferantur, dicendo; Eamus, sacrificemus hostias solennitatis coram Deo nostro. Aggravetur servitus super illos viros, ut oc- 9
cupentur in ea: & non fiduciam habeant in verbis mendacii. Egressi 10
itaque sunt præfecti populi & exactores ejus, & dixerunt populo; Sic
dicit Pharao; Non dabo vobis paleam. Vos ite, accipite vobis pa- 11
leam quocunque in loco inveneritis: quoniam non minuetur de labore vestro quicquam. Et dispersus est populus per universam terram 12
Ægypti ad colligendum stipulas pro palea. Præfecti autem urgebant, 13
dicendo; Perficite opera vestra rem diei in die suo; sicut faciebatis
quando dabatur vobis palea. Et verberati sunt præpositi filiorum Is- 14
rael quos constituerant super eos principes Pharaonis, dicendo; Cur
hoc non perfecistis statutum vestrum, ut conficeretis lateres sicut heri
& sicut antea, etiam heri etiam hodie? Et venerunt præpositi filio- 15
rum Israel, & clamaverunt coram Pharaone, dicendo; Cur facis sic
servis tuis? Palea non datur servis tuis, & lateres dicunt nobis 16
facite: & ecce servi tui verberantur, & reatus ipsorum populi tui
fortis est, & ascendit.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* فصل پنجم *

* وپس بیامدند مشه واهرن گفتند بفرعه همچنین گفت یی خدای یسرال بفرست مر قومی 1
من وحج گزارند بمن در بیابان * گفت فرعه کیست یی آنچه بشنوم در امری او بفرستادن مر 2
یسرال نه دانستم مر یی ونیز مر یسرال را نه فرستم * گفتند خدای آن عبریان فراز رسید ابر 3
ایما برویم اکنون راهی سه روزها در بیابان وذبحت کنیم بیی خدای ایما تا نه فراز رسد ایمارا
در وبا یا در شمشیر * گفت بایشان پادشاهی مصر چرا مشه واهرن باطل کنید مر آن قوم از 4
کارهای او بروید ببار کشیدن شما * گفت فرعه اینك بسیاران اکنون قومی آن زمین ومعطّل 5
می کنید ایشانرا از بار کشیدنهای ایشان * بفرمود فرعه در روز آن مر آن تحاصلان در قوم 6
ومر مهترانی او بگفتن * نه افزایید بدادنی کاه بقوم بخشت زدنی خشتها چون دی وپریر 7
ایشان بروند وبرچینند کاه * ومر مره آن خشتها آنچه ایشان کنان دی وپریر بنهید ابر ایشان نه 8
کم کنید ازو که کاهلان ایشان ابر همچنین ایشان ناله کنان بگفتن برویم وذبحت کنیم بخدای
ایما * گران کنی آن کار ابر آن مردمان وبکنند دران ونه حکایت کنند در سخنهای دروغ * 9
* بیرون آمدند تحاصلان آن قوم ومهترانی او گفتند بآن قوم بگفتن همچنین گفت فرعه 10
نیست من دها بشما کاه * شما بروید بستانید بشما کاه از آنچه بیابید که نیست کم 11
شوا از کاری شما چیزی * پراکنده شد آن قوم در همه زمین مصر ببر چیندنی سوالی 12
بکاه * وآن تحاصلان جهد کنان بگفتن تمام کنید کارهای شما قدر روز در روزی او چون 13
آنچه در بودن آن کاه * زده شدند مهترانی پسرانی یسرال آنچه بنهادند ابر ایشان تحاصلانی 14
فرعه بگفتن چه معنی نه تمام کردید وظیفهی شما بخشت زدن چون دی وپریر نیز دی نیز
این روز * بیامدند مهترانی پسرانی یسرال ناله کردند بفرعه بگفتن چرا بکنی همچنین 15
ببندگانی تو * کاه نیست داده شوا ببندگانی تو وخشتها گویان بایما بکنید واینك بندگانی 16
تو زده شدگان وخطا کند قومی تو *

CAP. V.

Et posteà venerunt Mosheh & Aharon, & dixerunt ad Pharoh, Sic 1
dixit Dominus Deus Israel; Dimitte populum meum, ut festum peragant
mihi in deserto. Dixit Pharoh; Quis 2
est Dominus quòd auscultarem mandato ejus ad dimittendũ Israel? non
novi Dominum, & etiam Israel non
dimittam. Dixerunt; Deus He- 3
bræorum occurrit nobis: eamus nunc
viam trium dierum in desertum, ut
sacrificemus Domino Deo nostro, ut
non superveniat nobis cum peste
vel gladio. Respondit iis rex Æ- 4
gypti; Quare Mosheh & Aharon
otiosos redditis populum ab operibus
suis? ite ad portationem onerum ve-
strorum. Dixit quoque *Pharoh;* 5
En multi sunt *nunc populus terræ,*
& otiosos redditis illos à portatione onerum ipsorum. Præcepitque 6
Pharoh die illâ exactoribus populi,
& principibus ejus, dicendo; Ne 7
addatis dare paleam populo ad laterificandum lateres, sicut herì &
nudiustertiùs: ipsi pergant & colligant paleam. Et numerum late- 8
rum quem ipsi conficiebant herì &
nudiustertiùs, imponetis eis, non
minuetis ex eo: quia segnes sunt, proptereà ipsi clamant, dicendo; Eamus,
& sacrificemus Deo nostro. Gra- 9
ve reddes opus super viros, ut
agant in eo, neque enarrent
verba mendacii. Egressi itaque 10
exactores populi, & principes
ejus, loquuti sunt ad populũ dicendo; Non sum ego daturus vobis pa-
leam. Vos ite, capite vobis pa- 11
leam undè inveneritis: quia non
est minuendum de opere vestro quicquam. Itaq; dispersus est populus per 12
totam terram Ægypti ad colligendum stipulam pro palea. Exacto- 13
res verò urgebant dicendo; Perficite
opera vestra, pensum diei in die suo,
quemadmodum cùm esset palea.
Et verberati sunt principes fi- 14
liorum Israel quos posuerunt super eos exactores Pharoh, dicendo; Quâ ratione non absolvistis demensum vestrum laterificando, sicut herì & nudiustertiùs, etiam herì
etiam hâc die? Venientes ita- 15
que filii Israel clamârunt ad Pharob, dicendo; Cur facis sic servis tuis? Palea non est data ser- 16
vis tuis: & Lateres dicunt nobis
facite: & ecce servi tui cæduntur,
sed peccat populus tuus.

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי
Targ. Jonathan B. Uziel. — *Hierosolymitanum.*

ויאמר ואמר בטלנין אתון בטלנין בגין כן אתון אמרין נזיל נדבח נכסת חגא קדם
אלהנא: ועתה וכדון איזילו פלחו ותיבנא לא יתיהב לכון וסכום לבניא תתנון
ויראו וחמון סרכי בני ישראל יתהון בביש למימר לא תימנעון מלבניכון דפתגם
יום ביומיה: ויפגעו וארעו ית משה וית אהרן קיימין לקדמותהון במפקהון מן
קדם פרעה: ויאמרו ואמרו להון יתגלי קדם יי עולבננא ולחוד יתפרע מנכון
דאסרחתון ית ריחנא קדם פרעה וקדם עבדוי דגרמתון למיתן סייפא בידיהון
למקטלנא: וישב ותב משה לקדם יי ואמר יי למא אבאשתא לעמא הדין ולמא
דנן שלחתני: ומאו ומן שעתא דעלית לות פרעה למללא בשמך אתבאש לעמא
הדין ושיזבא לא שיזבתא ית עמך:

ו

ויאמר ואמר יי למשה כדון תחמי מה אעביד לפרעה ארום בידא תקיפתא
יפטורינון ובידא תקיפתא יתריכינון מן ארעיה:

ס ס ס

וידבר אלהים ומליל יי עם משה ואמר ליה אנא יי הוא דאיתגליתי עלך בגו
סניא ואמרית לך אנא יי: וארא
3 ואיתגליתי לאברהם ליצחק וליעקב באל
שדי ושמי יי ברם באפי שכינתי לא
4 אתידיעת להון: וגם ולחוד אקימית
ית קיימי עמהון למיתן להום ית ארעא דכנען ית ארע תותבותהון דאיתותבו בה:
וגם ולחוד על קדמי ית אניק בני ישראל דמצראי משעבדין יתהון ודכירנא ית
קיימי: לכן בכן אימר לבני ישראל אנא הוא יי ואפיק יתכון מגו דחוק פולחן
מצראי ואישיזיב יתכון מפולחנהון ואפרוק יתכון בדרע מרומם ובדינין רברבין:
ולקחתי ואקריב יתכון קדמי לעם ואהוי לכון לאלהא ותידעון ארום אנא יי
אלהכון דאנפיק יתכון מגו דחוק פולחן מצראי: והבאתי ואעיל יתכון לארעא
דקיימית במימרי למיתן יתה לאברהם ליצחק וליעקב ואיתן יתה לכון ירותא אנא
9 יי: וידבר ומליל משה כדין עם בני
ישראל ולא קבילו מן משה מקפידות
רוחא ומפולחנא נוכראה קשיא דבידיהון:

ירושלמי 3 ואתגלי במימריה יי
אברהם על יצחק ועל יעקב באלהא
דשמיא ושום מימרא דיי לא אודעית להון:

ירושלמי 9 מקפידות:

Et dixit; Otiosi vos, otiosi: propterea vos dicitis; Eamus, sacrifi- 17
cemus oblationes solennitatis coram Deo nostro. Jam verò ite, la- 18
borate; & palea non dabitur vobis: & *tamen* summam laterum dabitis.
Et viderunt principes Israelitarum eos in malo, dicendo; Non minuatis de 19
lateribus vestris, rem diei in die suo. Et occurrerunt Mosi & Aaroni, 20
qui stabant in occursum eorum, cùm ipsi egrederentur à conspectu
Pharaonis. Et dixerunt illis; Manifesta sit coram Domino afflictio 21
nostra, & etiam ultionem sumat de vobis: quia fœtere fecistis odo-
rem nostrum coram Pharaone, & coram servis ejus, quia occasionem
præbuistis dandi gladium in manibus eorum, ad interficiendum nos.
Et reversus est Moses in conspectum Domini, & dixit; Domine, qua 22
re malefecisti populo huic? & quare misisti me? Ab hora enim 23
qua ingressus sum ad Pharaonem, ad loquendum in nomine tuo, ma-
lè fuit populo huic: & liberando non liberâsti populum tuum.

CAP. VI.

Et dixit Dominus ad Mosem; Nunc videbis quid facturus sim Pharao- 1
ni: quoniam manu forti dimittet eos, & manu forti ejiciet eos è terra sua.

SECT. IV.

Et loquutus est Dominus cum Mose, & dixit illi; Ego Dominus qui 2
manifestavi me tibi in medio rubi, & dixi tibi; Ego Dominus. Et 3
revelavi meipsum Abrahamo, Isaaco, & Jacobo in Deo omnipotente, sed nomen meum Dominus, certè respectu divinitatis meæ, non notum factum est illis. Et etiam 4
confirmavi fœdus meum cum illis, ad dandum illis terram Canaan,
terram peregrinationis eorum, in qua peregrinati sunt. Quin etiam 5
venit coram me gemitus filiorum Israel, quia Ægyptii affli-
gunt eos: & recordor ego fœderis mei. Propterea dicito filiis Is- 6
rael; Ego sum Dominus, & educam vos de afflictione servitutis
Ægyptiorum, & liberabo vos de servitute eorum: & redimam vos bra-
chio excelso, & judiciis magnis. Et applicabo vos coram me in 7
populum, & ero vobis in Deum: & cognoscetis quòd ego sum Dominus
Deus vester, qui educam vos è medio afflictionis servitutis Ægyptiorum.
Et ingredi faciam vos in terram, quam juramento promisi per verbum 8
meum me daturum eam Abrahamo, Isaaco, & Jacobo: dabo inquam
eam vobis in possessionem, ego Dominus. Et loquutus est Moses 9
secundùm hæc cum filiis Israel: sed
non auscultârunt Mosi præ irritatione spiritus, & præ servitute aliena
dura, quæ erat in manibus eorum.

Hierosol. 3 *Et revelatus est in verbo suo Dominus Abrahamo, Isaaco, & Jacobo in Deo cœlorum: sed nomen sermonis Domini non notificavi illis.*

Hierosol. 9 *Præ angore.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

*گفت كاهلانيد شما كاهلان ابر همچنين شما گويان برويم وذبحت كنيم بيي *واكنون برويد وكار
كنيد وكاه نه داده شود بشما و مرهي خشتها بدهيد* بديدند مهتراني پسراني يسرال ايشانرا
دربدي بگفتن نه كم كنيد از خشتهاي شما قدري روز درروزي او * فرار رسيدند مر
مسه ومر اهرن استادگان بپذيرهي ايشان دربيرون آمدني ايشان ازنزد فرعه * گفتند
ببيند يي ابرشما وحكم كند آنچه گنده كرديد مر بوي ايما درچشماني فرعه و درچشماني
بندگاني او بدادن شمشير دردستي ايشان بكشتني ايما* باز گشت مسه بيي گفت خدا چرا بدي
كردي بقومي اين چرا اين فرستادي مرا *وازهنگام بيامدم بفرعه بسخن گفتن درنامي
تو بدي كرد بقومي اين وخلاص كردن نه خلاص كردي مر قومي تو*

فصل ششم

* گفت يي بمسه اكنون ببيني آنچه بكنم بفرعه كه دردستي قوي بفرستد ايشانرا ودر
دست قوي براند ايشانرا از ولايتي او *سخن گفت خدا بمسه گفت باو منم يي * ديدار
شدم بابرهم بيصحق وبيعقوب درخداي شدّي ونامي من يي نه معلوم كردم بايشان*
* ونيز بر انگيزانم مر شرطي من اوازي ايشان بدادن بايشان مر زميني كنعن مر زميني
نشستن ايشان آنچه بنشستند دران * ونيز من بشنويدم مر نالهي پسراني يسرال آنچه مصريان كار
فرمايان ايشانرا ياد كردم مر شرطي من* بهمچنين بگوي بپسراني يسرال من يي بيرون آورم
شمارا از فرود باري مصريان وخلاص كنم شمارا ازبارهاي ايشان وخلاص كنم شمارا در
باروي افراشته درحكمهاي بزرگان * بستانم شمارا بمن بقوم وباشم بشما بخدا وبدانيد كه من يي
خداي شما آن بيرون آورا شمارا از فرود بارها مصريان *بياورم شمارا بآن زمين آنچه بر داشتم
مر دستي من بدادن آنرا بابرهم بيصحق وبيعقوب بدهم آنرا بشما ميراث من يي * سخن
گفت مسه همچنين بپسراني يسرال ونه شنويدند بمسه ازرنجي روح وازكاري سخت*

Respondit; Segnes estis vos, segnes: 17
quocirca vos dicitis; Ibimus & sa-
crificabimus Domino. Nunc ergò 18
ite & operamini: & palea non da-
bitur vobis, numerum tamen late-
rum dabitis. Cum viderent prin- 19
cipes filiorum Israel ipsos in malo,
dicente eo, Non minuetis de lateri-
bus vestris, pensum diei in die suo:
Occurrerunt ipsi Moscheh & Aha- 20
ron stantibus in occursum eorum in
egressu eorum à Pharoh: Dicen- 21
tes, Videat Dominus super vos, &
judicet: quòd fœtentem reddidistis
odorem nostrum in oculis Pharoh,
& in oculis servorum ejus, dando
gladium in manum eorum ad interfi-
ciendum nos. Tum reversus est 22
Moscheh ad Dominum, dicens; Deus,
quare malè fecisti populo huic?
quare hoc, misisti me? Nam à quo 23
tempore ingressus sum ad Pharoh
ad loquendum in nomine tuo, malè
fecit populo huic: & liberando
non liberâsti populum tuum.

CAP. VI.

Dixit Dominus ad Moscheh; Jam 1
videbis quid faciam ipsi Pharoh:
quia manu validâ dimittet eos, &
manu forti expellet eos è regione
sua. Et locutus Deus ad Mo- 2
scheh, dixit ei; Ego sum Domi-
nus. Visus sum ipsi Abraham, 3
Isbac, & Jaacob, in Deo Shaddai:
at nomen meum Dominus haud no-
tum feci eis. Et etiam suscito 4
pactum meum cum eis, ad dandum
eis terram Chenaan, terram commo-
rationis eorum, in qua resederunt. Et 5
etiam ego audivi gemitum filio-
rum Israel, quibus Ægyptii opus in-
jungunt: recordatus sum pactum
meum. Quapropter dices filiis Is- 6
rael; Ego Dominus, educam vos
de subter gravamine Ægyptiorum,
& liberabo vos ab oneribus eorum,
& salvabo vos brachio extenso &
judiciis magnis. Accipiámque 7
vos mihi in populum, eróque vobis
in Deum: & cognoscetis quòd ego
sum Dominus Deus vester, educens
vos de subter oneribus Ægyptio-
rum. Et introducam vos in terram 8
pro qua levavi manum meam ad
dandum eam Abraham Isbac &
Jaacob: dabo eam vobis hæredita-
tem: Ego Dominus. Locutúsque 9
est Moscheh sic ad filios Israel: at non
auscultaverunt ipsi Moscheh ex re-
pressione spiritûs & opere duro.

תרגום יונתן בן עוזיאל

10 וידבר ומליל יי עם משה למימר : בא דבר עול מליל עם פרעה מלכא דמצרים
11 12 ויפטור ית בני ישראל מארעיה : וידבר ומליל משה קדם יי למימר הא בני
13 ישראל לא קבילו מיני והיכדין יקבל מיני פרעה ואנא קשי ממלל : וידבר ומליל
יי עם משה ועם אהרן ואזהרינון על בני ישראל ושלחינון לות פרעה מלכא
14 דמצרים לאפקא ית בני ישראל מארעא דמצרים : אלה ראשי אילין רישי בית
אבהתהון בנוי דראובן בוכרא דישראל חנוך ופלוא חצרון וכרמי אלין ייחוסין
15 דראובן : ובני ובנוי דשמעון ימואל וימין ואהד ויכין וצחר ושאול הוא זמרי
16 דאשאיל נפשיה לזנותא הי בכנענאי אלין ייחוסין דשמעון : ואלה ואלין שמהת
בנוי דלוי לייחוסיהון גרשון וקהת ומררי ושני חיוי דלוי מאה ותלתין ושבע שנין
17 חייא עד דחמא ית משה וית אהרן פריקייא דישראל : בני בנוי דגרשום לבני
18 ושמעי לייחוסיהון : ובני ובנוי דקהת עמרם ויצהר וחברון ועזיאל ושני חיוי
דקהת חסידא מאה ותלתין ותלת שנין חייא עד דחמא ית פנחס הוא אליהו
19 כהנא רבא דעתיד למשתלחא לגלותא דישראל בסוף יומייא : ובני ובנוי
20 דמררי מחלי ומושי אלין ייחוסין דלוי לגניסתהון : ויקח ונסיב עמרם ית יוכבד
חביבתיה ליה לאינתו וילידת ליה ית אהרן וית משה ושני חיוי דעמרם חסידא
מאה ותלתין ושבע שנין חייא עד דחמא ית בני רחביה בר גרשום בר משה :
21 ובני ובנוי דיצהר קרח ונפג וזכרי : ובני ובנוי דעזיאל מישאל ואלצפן וסתרי :
22 23 ויקח ונסיב אהרן ית אלישבע ברת עמינדב אחתיה דנחשון ליה לאנתו וילידת
24 ליה ית נדב וית אביהוא ית אלעזר וית איתמר : ובני ובנוי דקרח אסיר ואלקנה
25 ואביאסף אלין ייחוסיה דקרח : ואלעזר ואלעזר בר אהרן נסיב ליה מברתוי
דיתרו הוא פוטיאל ליה לאינתו וילידת ליה ית פנחס אלין רישי אבהת ליואי
26 לייחוסיהון : הוא איהו אהרן ומשה דאמר יי להון הנפיקו ית בני ישראל
27 פריקין מארעא דמצרים על חיליהון : הם הינון דממללין עם פרעה מלכא
דמצרים להנפקא ית בני ישראל ממצרים הוא משה נביא ואהרן כהנא : ויהי
28 והוה ביומא דמליל יי עם משה בארעא דמצרים הוה אהרן מצית אודניה ושמע
29 מה דמליל עמיה : וידבר ומליל יי עם משה למימר אנא הוא יי מליל עם
30 פרעה מלכא דמצרים ית כל דאנא ממליל עמך : ויאמר ואמר משה קדם יי
האנא קשי ממלל אכדין יקבל מיני פרעה :

Targ. Jonathan B. Uziel.

Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Ingredere, loquere 10
cum Pharaone rege Ægypti, ut dimittat filios Israel è terra sua. Et 11
loquutus est Moses coram Domino, dicendo; Ecce filii Israel non ac- 12
quiescunt mihi, & quomodo acquiescet mihi Pharao, & ego sum
durus loquelâ? Et loquutus est Dominus cum Mose & Aarone & 13
admonitionem dedit illis ad filios Israel, & misit eos ad Pharaonem
regem Ægypti, ut educerent filios Israel è terra Ægypti. Hæc sunt 14
capita domus patrum eorum: filii Ruben primogeniti Israel; Ha-
noch, & Phallu, Chetsron, & Carmi; istæ sunt progenies Ruben.
Filii autem Simeon; Jemuel, & Jamin, & Ohad, & Jakin, & Tso- 15
char, & Shaul, ille est Zimri qui locavit se scortationi sicut fit
inter Chananæos: istæ sunt prosapiæ Simeonis. Ista autem sunt no- 16
mina filiorum Levi secundùm prosapias eorum; Gherson, & Ke-
hath, & Merari: porro anni vitæ Levi, centum & triginta septem
annos vixit, adeo ut viderit Mosen & Aaronem liberatores Israelis. 17
Filii Ghersom; Libni, & Schimei, secundùm prosapias suas. Filii 18
autem Kehath; Amram, & Jitshar, & Chebron, & Uziel: anni
verò vitæ Kehath pii, centum & triginta tres annos vixit, adeo ut vi-
derit Phinees, qui & Elias est sacerdos magnus, qui mittendus est ad
captivitatem Israel in fine dierum. Filii autem Merari; Machali, & 19
Muschi: istæ sunt prosapiæ Levi, juxta progenies suas. Et accepit 20
Amram Jokebed patruam suam sibi in uxorem, & peperit illi Aaro-
nem & Mosem: anni autem vitæ Amram pii, centum triginta septem
annos vixit, adeo ut viderit filios Rechabia, filii Ghersom, filii Mo- 21
se. Filii autem Jitshar; Corach, & Nepheg, & Zichri. Filii ve- 22
rò Uziel; Misael, & Eltsaphan, & Sithri: Et accepit Aaron Eli- 23
seba filiam Aminadab, sororem Nachson, sibi in uxorem: & pepe-
rit illi Nadab, & Abiu, Eleazar, & Ithamar. Filii autem Corah 24
Assir, & Elcana, & Abiasaph: istæ sunt prosapiæ ipsius Core. Ele- 25
azar autem filius Aaronis accepit sibi ex filiabus Jethro, ille est Pu-
tiel, sibi in uxorem, & peperit ipsi Phinees: ista sunt capita patrum
Levitarum secundùm prosapias eorum. Ille est Aaron & Moses, ad 26
quos dixit Dominus; Educite filios Israel liberatos è terra Ægypti se-
cundùm exercitus suos. Isti sunt qui loquuti sunt cum Pharaone re- 27
ge Ægypti, ut educerent filios Israel ex Ægypto: ipse est Moses pro-
pheta, & Aharon sacerdos. Et accidit die quo loquutus est Domi- 28
nus cum Mose in terra Ægypti, erat Aaron præbens aurem suam, &
audiebat quæ loquebatur cum eo. Et loquutus est Dominus cum Mo- 29
se, dicendo; Ego Dominus: loquere cum Pharaone rege Ægypti
omnia quæ ego loquor tecum. Et ait Moses coram Domino; Ecce 30
ego durus loquelâ, quomodo itaque acquiescet mihi Pharao?

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 11 *سخن گفت يي بمشه گفتن *بيا سخن گوي بفرعه پادشاهي مصر بفرستد پسراني يسرال از ولايتي او
12 *سخن گفت مشه بحضرت يي گفتن اينك پسراني يسرال نه شنيدند بمن و چگونه بشنود بمن
13 فرعه و من گران لبان *سخن گفت يي بمشه و باهرن بفرمود ايشانرا بپسراني يسرال و بفرعه
14 پادشاهي مصر ببيرون آوردن مر پسراني يسرال از زمين مصر* ايشان سروراني خانهي پدري
ايشان پسراني راوبن نخست زادي يسرال حنوك و فلوا حصرون و كرمي ايشان اهلي خانهي راوبن*
15 *و پسراني شمعون يموال و يمين و اهد و يكين و صحر و شاول پسري آن كنعنيت ايشان اهلي
16 خانهي شمعون *و ايشان نامها پسراني لوي بتولدي ايشان جرشون و قهت و مرري و سالهاي
17 18 زندگي لوي صد و سي و هفت سال* پسراني جرشون لبني و شمعي باهل خانهي ايشان* و پسراني
19 قهت عمرم و يصهر و حبرون و عزيال و سالهاي زندگي قهت صد و سي و سه سال *و پسراني
20 مرري محلي و موشي ايشان اهلي خانهاي آن لوي بتولدي ايشان* بستاند عمرم مر يوكبد
عمهي او باو بزن براييد باو مر اهرن و مر مشه و سالهاي زندگي عمرم صد و سي و هفت سال*
21 22 23 *و پسراني يصهر قرح و نفج و زكري* و پسراني عزيال ميشال و الصفن و ستري *بستاند اهرن
مر اليشبع دختري عميندب خواهري نحشون باو [بزن] براييد باو مر ندب و مر ابيهوا و مر العزر
24 25 و مر ايتمر* و پسراني قرح اسير و القنه و ابياسف ايشان اهلي خانهي آن قرحي* و العزر پسري اهرن
بستاند باو از دختراني فوطيال باو بزن براييد باو مر فنحس ايشان سروراني پسراني لويان باهلي
26 خانهي ايشان *او اهرن و مشه آنچه گفت يي بايشان بيرون آوريد مر پسراني يسرال از زميني
27 مصر ابر سپاهاي ايشان* ايشان آن سخن گويان بفرعه پادشاهي مصر ببيرون آوردن مر پسراني
28 29 يسرال از مصر او مشه و اهرن *بود در روز سخن گفتن يي بمشه در زميني مصر* سخن گفت يي
30 بمشه گفتن من يي سخن گوي بفرعه پادشاهي مصر مر همه آنچه من سخن گويا بتو* گفت
مشه بپيش يي اينك من گران لبان و چگونه بشنود بمن پادشاهي مصر فرعه*

Locutus est igitur Dominus ad Mo- 10
sheh, dicendo; Veni, loquere ad 11
Pharoh regem Ægypti, ut dimittat
filios Israel è regione sua. Et locutus 12
est Mosheh in præsentia Domini, di-
cendo; En filii Israel non auscultâ-
runt mihi, & quomodo auscultabit
mihi Pharoh, & ego gravis sum la-
biis? Et sermonem iniens Dominus 13
cum Mosheh & Aharon, mandavit
eos ad filios Israel & ad Pharoh re-
gem Ægypti, ad educendum filios Is-
rael de terra Ægypti. Hi sunt princi- 14
pes domûs patrum eorum Filii Reu-
ben primogeniti Israel; Hanoch &
Phallu, Hesron et Charmi: istæ fami-
liæ Reuben. Filii autē Shimeon; Je- 15
muel, & Jamin, & Ohad, & Jachin,
& Sohar, & Shaül filius Chenaani-
tidis: istæ familiæ Shimeon. Hæc 16
verò sunt nomina filiorum Levi per
progenies suas; Gershon, et Cehath, et
Merari: porrò anni vitæ Levi, centū
& triginta & septem anni. Filii 17
Gershon; Libni & Shimei, per fami-
lias suas. Et filii Cehath; Amram,
& Ishar, & Hebron, & Uzziel: anni 18
autem vitæ Cehath, centum & tri-
ginta & tres anni. Et filii Merari; 19
Mahli & Mushi: istæ sunt familiæ
Levi per progenies suas. Accepit au- 20
tem Amram Jochebed amitam suam
in uxorem; quæ peperit ei Aharon et
Mosheh: & anni vitæ Amram, centū
& triginta & septem anni. Porrò fi- 21
lii Ishar; Corah, & Nepheg, & Zi-
chri. Et filii Uzziel; Mishaël, et Elsa- 22
phan, & Sithri. Accepitque Aharon 23
Elisheba filiam Amminadab, sororem
Nahshon sibi in uxorem: quæ pepe-
rit ei Nadab, & Abihu, & Eleazar,
& Ithamar. Filii verò Corah, Assir, 24
& Elcanah, & Abiasaph: istæ fami-
liæ Corahitarum. Et Eleazar filius 25
Aharon accepit sibi unam è filiabus
Phutiel ipsi in uxorem: quæ peperit
ei Phinhas. Hi sunt principes filio-
rum Levitarum per familias suas.
Ipse est Aharon & Mosheh, quibus 26
dixit Dominus; Educite filios Israel
è terra Ægypti, per exercitus suos.
Ipsi allocuti sunt Pharoh regem Æ- 27
gypti, ad educendum filios Israel
ex Ægypto: ipse est Mosheh &
Aharon. Fuit in die colloquii 28
Domini cum Mosheh in terra Æ-
gypti, Locutus est Dominus ad Mo- 29
sheh, dicendo; Ego Dominus: loque-
re ad Pharoh regem Ægypti omne
quod ego loquor ad te. Dixit Mo- 30
sheh coram Domino; En ego gravis
sum labiis, & quomodo auscultabit
mihi rex Ægypti Pharoh?

תרגום יונתן בן עוזיאל　　ירושלמי

ז

ויאמר ואמר יי למשה למא אנת מסתפי חמי דכבר שוית יתך דחילא לפרעה
כאילו אלהא דיליה ואהרן אחוך יהא נביא דילך : אתה אנת תמליל לאהרן ית
כל דאיפקדינך ואהרן אחוך ימליל לפרעה ויפטור ית בני ישראל מארעיה : ואני
ואנא אקשי ית יצרא דלבא דפרעה ואסגי ית אתוותי וית תימהיי בארעא דמצרים :
ולא ולא יקביל מנכון פרעה ואיגרי בהון גירין דקטול ואיתין מחת גבורת ידי
במצרים ואפיק ית עמי בני ישראל פריקין מארעא דמצרים בדינין רברבין : וידעו
וינדעון מצראי ארום אנא הוא יי כד ארים ית מחת גבורתי על מצרים ואנפיק ית
בני ישראל פריקין מביניהון : ויעש ועבד משה ואהרן היכמא דפקיד יי יתהון
הכדין עבדו : ומשה ומשה בר תמנן שנין ואהרן בר תמנן ותלת שנין במללותהון
עם פרעה : ויאמר ואמר יי למשה ולאהרן למימר : כי ידבר ארום ימליל
עמכון פרעה למימר הבו לכון תימהא
ותימר לאהרן סב ית חוטרך וטלוק יתיה
ירושלמי 9 וטלק קדם פרעה :
קדם פרעה יהי לחיוי חורמן ארום עתידין כל דיירי ארעא למשמע קל צווחתהון
דמצרים בתברותי יתהון היכמא דשמען כל ברייתא ית קל צווחת חויא כד
איתערטיל מן שירויא : ויבא ואעל משה ואהרן לות פרעה ועבדו היכדין הי כמא
דפקד יי וטלק אהרן ית חוטריה קדם מיחמי פרעה וקדם מיחמי עבדוי והוה
לחורמנא : ויקרא וקרא לחור פרעה לחכימיא ולחרשיא ועבדו לחוד הינון ינים
וימברים חרשין דבמצרים בלחשי קוסמיהון היכדין : וישליכו וטלקון אינש
חוטריה והוו לחרמנין ומן יד אתהפיכו למהוי כמן שירויא ובלע חוטרא דאהרן ית
חוטריהון : ויחזק ואיתקף יצרא דלבא דפרעה ולא קביל מנהון הי כמא דמליל יי :
ויאמר ואמר יי למשה איתקף יצרא דליבא דפרעה מסרב למפטור ית עמא : לך
איזל לות פרעה בצפרא הא נפיק למנטור 15
קוסמין עילוי מיא הי כאמגושא ותתעתד
ירושלמי 15 למתקררה על מיא :
לקדמותיה על גיף נהרא וברם חוטרא דאהרן דאיתהפיך לחיוי תיסב בידך : ואמרת
ותימר ליה יי אלהא דיהודאי שדרני לותך למימר פטור ית עמי ויפלחון קדמי
במדברא והא לא קבילת עד כדון : כה כדנא אמר יי בדא סימנא תנדע ארום
אנא יי הא אנא מחי בחוטרא דבידי על מוי די בנהרא ויתהפכון לאדמא :

Targ. JONATHAN B UZIEL.　*Hierosolymitanum.*

CAP. VII.

ET dixit Dominus Mosi; Cur tu times? vide quia jam posui te timen- 1
dum Pharaoni, ac si Deus ejus *esses*: & Aaron frater tuus erit prophe-
ta tuus. Tu loquêris Aaroni quicquid ego præcepi tibi: Aaron autem 2
frater tuus alloquetur Pharaonem, ut dimittat filios Israel è terra sua.
Et ego indurabo concupiscentiam cordis Pharaonis, ut multiplicem signa 3
mea & miracula mea in terra Ægypti. Neque acquiescet vobis Pharao, 4
sed jaculabo in eos sagittas occisionis, & ponam plagam fortitudinis
manus meæ in Ægyptum: & educam populum meum filios Israel li-
beratos è terra Ægypti judiciis magnis. Tum cognoscent Ægyptii, quòd 5
ego sum Dominus, cùm ego levavero plagam fortitudinis meæ in Ægy-
ptum, & eduxero filios Israel liberatos è medio eorum. Et fecit Mo- 6
ses & Aharon: sicut præcepit Dominus illis, sic fecerunt. Moses au- 7
tem natus erat octoginta annos, Aharon verò octoginta tres, cùm lo-
querentur cum Pharaone. Et dixit Dominus Mosi & Aharon, dicendo: 8
Quum loquetur vobiscum Pharao, 9
dicendo; Date vobis miraculum:
tum dices Aaroni; Sume virgam
tuam, & projice eam coram Pha-
raone, erit in serpentem basiliscum: quoniam audituræ sunt omnes
generationes terræ vocem clamoris Ægyptiorum, cùm fregero eos,
quemadmodũ audierunt omnes creaturæ vocem clamoris serpentis quan-
do nudatus est à principio. Et ingressus est Moses & Aharon ad Pharao- 10
nem, & fecerunt sic, quemadmodum præceperat Dominus: & proje-
cit Aaron virgam suam ante conspectum Pharaonis, & ante
conspectum servorum suorum, & facta est basiliscus. Et vo- 11
cavit etiam Pharao sapientes & maleficos: & fecerunt etiam ipsi
Janis & Jambres magi Ægyptiorum incantationibus divinationum su-
arum sic. Et projecerunt quisque virgam suam, & factæ sunt basili- 12
sci: & statim reversæ sunt ut essent sicut priùs, & absorpsit virga Aa-
ronis virgas eorum. Et induratum est figmentum cordis Pharaonis, 13
neque auscultavit illis: quemadmodum loquutus erat Dominus. Et di- 14
xit Dominus Mosi; Induratum est figmentum cordis Pharaonis renuen-
tis dimittere populum. Ito ad 15
Pharaonem manè, ecce egreditur
ut observet divinationes ad aquas
tanquam magus, itaque parabis te
in illius occursum ad ripam fluminis: verùm virgam Aharonis, quæ con-
versa est in serpentem, sumes in manu tua. Et dices illi, Dominus De- 16
us Judæorum misit me ad te, dicendo; Dimitte populum meum, ut co-
lant coram me in deserto: & ecce adhuc non auscultâsti. Sic dicit Do- 17
minus; Hoc signo cognosces quod ego Dominus: ecce ego percutio
virgâ, quæ est in manu mea, super aquas quæ sunt in flumine, & con-
vertentur in sanguinem.

Hieros. 9. *Et projice coram Pharaone.*

Hieros. 15 *Ad captandum refrigerium ad aquas.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل هفتم * گفت یْ بموسه ببین بدادم ترا بزرگ بفرعه واهرن برادری تو باشد
سخن گوی تو * تو سخن گوی مر همه آنچه بفرمایم ترا واهرن برادری تو سخن گوید بفرعه
وبفرستد مر پسرانی یسرال از زمینی او * ومن سخت کنم مر دلی فرعه وبسیار کنم مر نشانهای
من ومر معجزهای من در زمینی مصر * ونه شنود بشما فرعه وبدهم مر زخمی من در مصر
وبیرون آورم سپاهای من مر قومی من پسرانی یسرال از زمینی مصر در حکمهای بزرگان
* وبدانند مصریان که من یْ در بلند کردن من مر دستی من ابر مصر وبیرون آورم مر
پسرانی یسرال از میانی ایشان * بکرد موسه واهرن چون آنچه بفرمود یْ ایشانرا همچنین بکردند
* وموسه قدری هشتاد ساله واهرن قدری هشتاد وسه ساله در سخن گفتن ایشان بفرعه
* گفت یْ بموسه وباهرن بگفتن * که سخن گوید بشما فرعه بگفتن بدهید بشما معجز بگوی
باهرن بستان مر عصایی تو وبیانداز ببیش فرعه باشد اژدها * بیامد موسه واهرن بفرعه
بکردند همچنین چون آنچه بفرمود یْ بیانداخت اهرن مر عصایی او بپیش فرعه وبپیش بندگانی
او بود اژدها * بخواند نیز فرعه بخردمندان وبجادوگران بکردند نیز ایشان معبرانی مصر در
افسونهای ایشان همچنین * بیانداختند مردی عصایی او بودند اژدهان فرود برد عصایی اهرن مر
عصاهای ایشان * قوی شد دلی فرعه ونه شنوید بایشان چون آنچه سخن گفت یْ * گفت یْ بموسه دلی
فرعه ناکام بفرستادن آن قوم * برو بفرعه در بامداد اینک بیرون آیا بآن آب بیاستی بپذیرهی او ابر
لبی آن رود وآن عصا آنچه گشته آمد بمار بستانی در دستی تو * بگوی باو یْ خدای آن عبریان
بفرستاد مرا بتو بگفتن بفرست مر قومی من وعبادت کنند بمن در بیابان واینک نه
شنویدی تا همچنین * همچنین گفت یْ سپاها دراین بدانی که من یْ اینک من زنا در
عصای آنچه [در] دستی من ابر آن آب آنچه در رود وگشته شوید بخون *

CAP. VII.

DIxit Dominus ad Mosheh; Vide, 1
dedi te magistrum Pharoh, & Aha-
ron frater tuus erit prolocutor tuus.
Tu loquêris omne quod præcipio tibi, 2
& Aharon frater tuus loquetur ad
Pharoh, ut dimittat filios Israel è
terra sua. Ego verò indurabo cor 3
Pharoh, et multiplicabo signa mea et
miracula mea in terra Ægypti. Et nõ 4
auscultabit vobis Pharoh: daboque
plagam meam in Ægypto, & educam
exercitus meos, populum meũ filios
Israel è terra Ægypti in judiciis ma-
gnis. Et scient Ægyptii quòd ego Dñs, 5
cum exaltavero manum meam super
Ægyptum, & eduxero filios Israel è
medio eorum. Feceruntque Mosheh 6
& Aharon quemadmodum præcepe-
rat Dominus eis, sic fecerunt. Porrò 7
Mosheh erat circa octoginta anno-
rum, & Aharon circa octoginta &
trium annorum cùm loquerentur ad
Pharoh. Locutúsque est Dominus ad 8
Mosheh et Aharon, dicendo; Quando 9
loquetur ad vos Pharoh dicendo, Da-
te pro vobis portentum; dices ad A-
haron, Tolle virgam tuam, & projice
coram Pharoh, eritque in draconem.
Veniens igitur Mosheh & Aharon 10
ad Pharoh, fecerunt sic, quemadmo-
dum præceperat Dominus: projecitq;
Aharon virgã suam corã Pharoh &
coram servis ei°, & fuit in draconẽ:
Vocavit quoque Pharoh sapientes et 11
præstigiatores: feceruntq; etiam ipsi
(nempe barioli Ægypti) incãtamen-
tis suis sic. Projecerunt enim quisq; 12
virgam suam, fueruntque in draco-
nes: at deglutivit virga Aharon vir-
gas eorum. Roboratum est autem cor 13
Pharoh, et nõ auscultavit eis, quem-
admodum locutus fuerat Dominus.
Dixit itaque Dominus ad Mosheh; 14
Cor Pharoh haud lubens est dimittere
populum. Vade ad Pharoh manè, ecce 15
egreditur ad aquam & stes in occur-
sum ejus super labium fluminis: ac
virgam quæ conversa fuit in serpen-
tem, tolles in manu tua: Dicésq; ei, 16
Dominus Deus Ebræorũ misit me ad
te, dicendo; Dimitte populũ meum ut
serviant mihi in deserto: & ecce non
auscultâsti hactenus. Sic dixit Do- 17
minus exercituum; In hoc cognosces
quòd ego Dñs: en ego percussurus sum
virgâ, quæ in manu mea, aquas quæ
in flumine, et vertentur in sanguinẽ.

תרגום יונתן בן עוזיאל
Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

18 והדגה ונוני דבנהרא ימותון ויסרי נהרא וישתלהון מצראי למישתי מוי מן נהרא :
19 ויאמר ואמר יי למשה אימר לאהרן סב חוטרך וארים ידך על מוי דמצראי על
נהריהון על פצידיהון על שיקייהון ועל
כל בית כנישות מימיהון ויהון דמא

ירושלמי 19 ובעצים ובסקיא :

20 ויהי דמא בכל ארעא דמצרים ובמאני אעא ובמאני אבנא : ויעשו כן ועבדו היכדין
משה ואהרן הי כמא דפקיד יי וארים בחוטרא ומחא ית מוי דבנהרא למחמי פרעה
21 ולמחמי עבדוי ואיתהפיכו כל מוי דבנהרא לאדמא : והדגה ונוני די בנהרא מיתו וסרי
נהרא ולא יכילו מצראי למשתי מוי מן נהרא והות מחת דמא בכל ארעא דמצרים :
22 ויעשו ועבדו היכדין אצטגניני מצרים בלחשיהון והפיכו מן מיא דגושן לאדמא
23 ואיתקיף יצרא דליבא דפרעה דלא קביל מנהון הי כמא דמליל יי : ויפן ועבד פרעה
24 צורכיה ועאל לביתיה ולא שוי לביה לחוד למחתא דא : ויחפרו וחפרו מצראי חזרנות
נהרא מוי למשתי ולא אשכחו צלילן ארום לא יכילו למשתי מן מוי דבנהרא :
25 וימלא ושלימו שובעא יומין מן בתר דמחא יי ית נהרא ומבתר כן אסי מימרא דיי
26 ית נהרא : ויאמר ואמר יי למשה עול לות פרעה ותימר ליה כדנא אמר יי פטור ית
27 עמי ויפלחון קדמי : ואם ואין מסרב אנת למפטור הא אנא מחי ית כל תחומך
28 בעורדעניא : ושרץ וירבי נהרא עורדעניא ויסקון ויעלון בביתך ובקיטון בי דמכך
29 ועילוי דרגשך ובבית עבדך ובעמך ובתנורך ובאצוותך : ובכה ובגופך ובגופי עמך
ובכל עבדך ישלטון עורדעניא :

ח

1 ויאמר ואמר יי למשה ארים ית ידך
בחוטרך על נהריא על פצידייא ועל

ירושלמי 1 בציא :

2 שיקייא ואסיק ית עורדעניא על ארעא דמצרים : ויט וארים אהרן ית ידיה על מיא
דמצרים וסליקת מחת עורדעניא וחפת ית ארעא דמצרים ברם משה לא אלקי ית
מיא לא באדמא ולא בעורדעניא מן בגלל דהות ליה בהון שיזבותא בזמן דטלקת
3 יתיה אמיה בנהרא : ויעשו ועבדו היכדין איסטגנינן בלחשיהון ואסיקו ית עורדעניא
4 על ארעא דמצרים : ויקרא וקרא פרעה למשה ולאהרן ואמר צלון קדם יי ויעדי
עורדעניא מני ומן עמא ואפטור ית עמא
5 וידבחון ניכסת חגא קדם יי : ויאמר ואמר
משה לפרעה שבח נפשך בגיני לאימת
דאנת בעי איצלי עלך ועל עבדך ועל עמך לשיצאה עורדעניא מינך ומבתך לחוד מה
6 דבנהרא ישתיירון : ויאמר ואמר למחר ואמר כפתגמך מן בגלל דתנדע ארום לית כיי אלהנא :

ירושלמי 5 הב סימן ואתרחיק עלך עד
אימת אצלי עלך :

18 Et pisces qui sunt in flumine morientur, & fœtebit fluvius : & deficient
19 Ægyptii bibendo aquas de flumine. Et dixit Dominus Mosi, Dicito Aaroni; Accipe virgã tuam, & attolle manum tuam super aquas Ægyptiorũ, super flumina eorum, super fossas eorum,
super canales eorum, & super omnẽ
congregationem aquarum eorum, &
erunt sanguis: & erit sanguis in universa terra Ægypti, tam in vasis ligneis,
20 quàm in vasis lapideis. Et fecerunt sic Moses & Aaron, quemadmodum
præcepit Dominus; & elevavit virgam, & percussit aquas fluminis ante faciem Pharaonis, & ante faciem servorum ejus : & conversæ sunt omnes
21 aquæ fluminis in sanguinem. Pisces autem qui erant in flumine mortui sunt,
& fœtuit flumen, & non potuerunt Ægyptii bibere aquas ex flumine : &
22 fuit plaga sanguinis in tota terra Ægypti. Et fecerunt sic Astrologi Ægyptiorum incantationibus suis, & mutârunt ex aquis Gosen in sanguinem: & induratum est figmentum cordis Pharaonis, ut non illis auscultaret, quem-
23 admodum loquutus erat Dominus. Et fecit Pharao necessitatem suam, &
24 venit domum suam: nec apposuit cor suum etiam ad hanc plagam. Et foderunt Ægyptii circum circa fluvium aquas ad bibendum, sed non inve-
25 nerunt limpidas : quoniam non poterant bibere de aquis fluminis. Et
completi sunt septem dies, postquam percussit Dominus flumen, & po-
26 stea sanavit sermo Domini flumen. Et dixit Dominus Mosi; Ingredere ad
Pharaonem, & dices illi, Hoc dicit Dominus; Dimitte populum meum, ut
27 colant coram me. Quod si tu renuis dimittere, ecce ego percutio omnes
28 fines tuos ranis. Et copiosè producet flumen ranas & ascendent, & in-
gredientur in domũ tuam, & in cubiculum ubi dormis, & supra lectos tuos,
29 & in domum servorum tuorum, & in populum tuum, & in furnos tuos, &
in farinas tuas conspersas. Et in corpus tuum & corpora populi tui, & in
omnes servos tuos dominabuntur ranæ.

Hierosol. 19. *Et in lignis.*

CAP. VIII.

1 ET dixit Domin⁹ Mosi; Leva manum tuam cum virga tua super flumina, rivos, & canales, & ascen-
2 dere fac ranas super terrã Ægypti. Et extulit Aharon manũ suam super
aquas Ægypti, & ascendit plaga ranarum, & texit terrã Ægypti: verũ Moses
non percussit aquas vel sanguine vel ranis, propterea quod per illas contigisset
3 illi liberatio, quo tempore projecit eum mater ej⁹ in flumen. Et fecerunt
sic astrologi incantationibus suis, & ascendere fecerunt ranas in terrã Ægy-
4 pti. Et vocavit Pharao Mosem & Aharonem, & dixit; Orate corã Dño, ut
removeat ranas à me & à populo meo : & dimittã populũ, ut sacrificent
5 victimas festivitatis corã Dño. Et
dixit Mose Pharaoni; Lauda te propter me : quando tu quæris orabo
pro te, et pro servis tuis, & pro populo tuo, ut perdantur ranæ à te, & è domibus tuis: tantùm illæ quæ *erunt* in
6 fluvio relinquentur. Et respondit; Cras: & dixit; Juxta verbum tuum *fiat*,
ut scias quòd non sit sicut Dominus Deus noster.

Hier. 1. *Paludes.*

Hier. 5. *Da signum, & recede donec oravero pro te.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

18 * وآن ماهي آنچه در دريا بميرد و گنده شود آن رود وعاجز شوند مصريان بآهنجيدن آب آن رود *
19 * گفت :: بموسه بگوي باهرن بستاني عصاي تو و ميل ده دستي تو ابر آبها مصر ابر رودهاي
ايشان ابر كاريزهاي ايشان وابر حوضهاي ايشان وابر همه جمع جاي آبهاي ايشان و باشند خون
20 و باشد خون در همه زميني مصر ودر چوبها و در سنگها * بكردند همچنين موسه و اهرن چون
آنچه بفرموده :: بلند كرد در عصا برد مر آن آب آنچه در رود بچشماني فرعه و بچشماني بندگاني او
21 گشته شدند همه آن آب آنچه در رود بخون * وآن ماهي آنچه در رود بمرد گنده شد آن رود ونه
22 توانستند مصريان بآهنجيدن آب از آن رود بود آن خون در همه زميني مصر * بكردند
همچنين معبّراني مصر در افسونهاي ايشان قوي شد دلي فرعه ونه شنويد بايشان چون آنچه
23 24 سخن گفت :: * روي كرد فرعه بيامد بخانهي او ونه نهاد دلي او نيز باين * بكندند همه
مصريان گرداگرد آن رود آب بآهنجيدن كه نه توانستند بآهنجيدن از آبهاي آن رود *
25 * پر شد هفت روزها پسي زدن :: مر آن رود *

* فصل هشتم *

1 * گفت :: بموسه بيا بفرعه و بگوي باو همچنين گفت :: بفرست مر قومي من وعبادت كنند
2 3 بمن * واگر نا كامي تو بفرستادن اينك من زخم زنا مر همه حدّي تو در چغزها * جنبش
كند آن رود چغزها و بر آيند و بيايند در خانهي تو و در گنجينهي تو خسپنجاي تو و ابر
4 بستري تو و در خانهي بندگاني تو و در قومي تو و در تنّور تو و در خميري تو * و در تو و در
5 قومي تو و در همه بندگاني تو بر آيند آن چغزها * گفت :: بموسه بگوي باهرن ميل ده مر دستي
تو در عصاي تو ابر آن رودها ابر آن كاريزها و ابر آن حوضها و بر آور مر آن چغزها ابر زميني
6 مصر * ميل داد اهرن مر دستي او ابر آبها مصر بر آمد آن چغز بپوشيد مر زميني مصر *

18 Et pisces qui in mari, morientur : & fœtidum fiet flumen, et defatigabunt se Ægyptii ad bibendũ aquã flumi-
19 nis. Dixit igitur Domin⁹ ad Mosheh, Dices ad Aharon; Tolle virgã tuam, et inclina manum tuam super aquas Ægypti, super flumina eorum, super canales eorũ, & super lacus eorũ, & super omnem locum congregationis aquarũ eorum, & erunt sanguis: eritq; sanguis in tota terra Ægypti, et in li-
20 gnis et in lapidibus. Et fecerunt sic Mosheh & Aharon quemadmodum præceperat Dñs: elevatâ enim virgâ percussit aquam quæ in flumine, in oculis Pharoh et in oculis servorum ej⁹: & versæ sũt omnes aquæ quæ in
21 flumine, in sanguinem. Pisces verò qui in flumine, mortui sũt: fœtidumque factum est flumen, neque potuerunt Ægyptii bibere aquam de flumine: & fuit sanguis in tota terra Ægy-
22 pti. Feceruntque sic harioli Ægypti incantamentis suis: & roboratum est cor Pharoh, et non auscultavit eis, quemadmodum loquutus fuerat Do-
23 minus. Et respiciens Pharoh venit ad domum suam: et non posuit
24 cor suum etiam ad hoc. Foderunt autem omnes Ægyptii circum flumen aquam ad bibendum, quia non potue-
25 runt bibere de aquis fluminis. Et impleti sunt septem dies, postquàm percussit Dominus flumen.

CAP. VIII.

1 DIxitq; Dominus ad Mosheh, Ingredere ad Pharoh, & dic ei; Ita dixit Dominus; Dimitte populum meũ
2 ut serviant mihi. Quòd si nolueris tu dimittere, en ego plagâ percutio
3 totum terminum tuum, ranis. Reptare faciet flumen ranas, & ascendent & venient in domum tuam, & in penetrale tuum, in cubiculũ tuũ, & super lectum tuum, & in domum servorum tuorũ, et in populum tuum,
4 & in clibanos tuos, & in massam tuam: Et in te, & in populum tuum,
5 atque in omnes servos tuos ascendẽt ranæ. Dixitq; Dominus ad Mosheh, Dic ad Aharon; Inclina manum tuã cum virga tua, super flumina, super canales, & super lacus, & adduc ra-
6 nas super terram Ægypti. Inclinavitq; Aharon manum suam super aquas Ægypti, & ascenderunt ranæ, operueruntque terram Ægypti.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

וסרו ויעדון עורדעניא מינך ומבתך ומן עבדך ומן עמך לחוד מה דבנהרא ישתיירון : ויצא ונפק משה ואהרן מלות פרעה וצלי משה קדם יי על עיסק עורדעניא דשוי לפרעה : ויעש ועבד יי כפתגמא דמשה ומיתו עורדעניא מן בתיא ומן דרתא ומן חקלא : ויצברו וכנשו יתהון כרוון כרוון וסריית ארעא : 10

ירושלמי 10 כרון כרון :

וירא וחמא פרעה ארום הות רווחתא לעקתיה ויקר ית ליביה ולא קביל מנהון היכמא דמליל יי : ויאמר ואמר יי למשה אימר לאהרן ארים ית חוטרך ומחי ית עפרא דארעא ויהי לקלמי בכל ארעא דמצרים ברם על ידך לית אפשר למילקי ארעא דבה הות לך שיזבותא כד קטלתא ית מצראי וקבילתיה : ויעשו ועבדו היכדין וארים אהרן ית ידיה בחוטריה ומחא ית עפרא דארעא והות מחת קלמי בבישרא דאינשא ודבעירא כל עפרא דארעא איתהפיך למהוי קלמי בכל ארעא דמצרים : ויעשו ועבדו היכדין איסטגניניא חרשיותא בלחשיהון לאנפקא ית קלמין ולא יכילו והות מחת קלמי שלטא באינשא ובבעירא : ויאמרו ואמרו איסטגניני פרעה לא מן כח גבורת משה ואהרן היא אלהן מחא משתלחא מן קדם יי היא ואיתקף יצרא דלבא דפרעה ולא קביל מנהון היכמא דמליל יי : ויאמר ואמר יי למשה אקדים בצפרא ותיתעתד קדם פרעה הא נפיק למנטר קוסמין עילוי מיא הי כאמגושא ותימר ליה כדנא אמר יי פטור ית עמי ויפלחון קדמא : כי אם ארום אין ליתך מפטר 17 ית עמי האנא מגרי בך ובעבדך ובעמך ובביתך ית עירבוב חיות ברא ויתמלון בתי מצראי עירבוב חיות ברא ואוף ית ארעא דהינון עלה : והפליתי ואעבד פלאין ביומא ההוא עם ארעא דגשן דעמי שרי עלה בדיל דלא למהוי תמן עירבוב חיות ברא מן בגלל דתינדע ארום אנא יי שליט בגו ארעא : ושמתי ואשוי פורקן לעמי ועל עמך איתי מחא לעידן מחר יהי אתא הדין : ויעש ועבד יי כן ואייתי עירבוב חיות ברא תקיף לבירת פרעה ולבית עבדוי ובכל ארעא דמצרים איתחבילו יתבי ארעא מן קדם עירבוב חיות ברא : ויקרא וקרא פרעה למשה ולאהרן ואמר איזילו פלחו נכסת חגא קדם יי אלהכון בארעא הדא :

ירושלמי 17 ערבובא :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et recedent ranæ à te, & à domibus tuis, & à servis tuis, & à po- 7
pulo tuo : tantùm ex quæ erunt in flumine relinquentur. Et egres- 8
sus est Moses & Aharon à Pharaone : & oravit Moses coram Domino
super negotio ranarum, quod proposuerat Pharaoni. Et fecit Domi- 9
nus secundum verbum Mosis : & mortuæ sunt ranæ ex domibus,
& ex atriis, & ex agris. Et 10
congregaverunt eas acervos acervos : & fœtuit terra. Et vi- 11
dit Pharao quod esset dilatatio afflictioni suæ ; & aggravavit cor suum, neque auscultavit illis : quemadmodum loquutus
erat Dominus. Et dixit Dominus Mosi ; Dic Aaroni, Attolle virgam 12
tuam & percute pulverem terræ ; & fiet in pediculos in tota terra
Ægypti : verùm fieri non potest ut à te percutiatur terra, quia in ea
fuit tibi liberatio, quando interfecisti Ægyptium, & recepit
ipsum. Et fecerunt sic, & extulit Aaron manum suam cum virga sua, 13
& percussit pulverem terræ, & fuit plaga pediculorum in carne hominis & bestiæ : omnis pulvis terræ conversus est ut esset pediculi in
tota terra Ægypti. Et fecerunt similiter astrologi incantationem præ- 14
stigiis suis, ut educerent pediculos, sed non potuerunt : & fuit plaga
pediculorum dominans in hominibus & jumentis. Et dixerunt astro- 15
logi Pharaonis ; Non ex fortitudine virium Mosis & Aaronis hoc
est, sed plaga immissa à facie Domini est : & induratum est figmentum cordis Pharaonis, neque illis obedivit ; ut loquutus erat Dominus. Et dixit Dominus ad Mosem ; Surge manè, & statue te coram 16
Pharaone ; ecce exit, ut observet divinationes ad aquas veluti magus :
& dices illi, Sic dicit Dominus ; Dimitte populum meum, ut colant
coram me. Nam si tu non dimiseris populum meum, ecce ego con- 17
cito in te, & in servos tuos, & in populum tuum, & in domum tuam, mixturam ferarum agrestium :
& replebuntur domus Ægyptiorum mixturâ feræ agrestis, & etiam
terra super qua ipsi sunt. Et faciam miracula in die illo cum ter- 18
ra Gosen, in qua populus meus habitat, eò ut non sit illic mixtura
feræ agrestis : eò ut cognoscas quod ego Dominus princeps in medio
terræ. Et ponam redemptionem populo meo, sed super populum tu- 19
um adducam plagam : tempore crastino erit hoc prodigium. Et fecit 20
Dominus sic, & adduxit mixturam feræ agrestis fortem in domum Pharaonis, & in domum servorum ejus : & in universa terra Ægypti
devastati sunt habitatores terræ à facie mixturæ feræ agrestis. Et vo- 21
cavit Pharao Mosen & Aaronem : & dixit ; Ite, colite oblatione festivitatis coram Domino Deo vestro in terra hac.

Hierosolymitanum. 10. *Acervos acervos.*

Hierosolymitanum. 17. *Mixturam.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* بكردند همچنين آن معبّران در افسونهاي ايشان بر آوردند مر آن چغزها ابر زميني مصر * بخواند
فرعه بمشه و اهرن گفت نماز كنيد :: وبگردد آن چغزها از من واز قومي من و بفرستم مر آن قوم
وذبحت كنند :: * گفت مشه بفرعه فخر كن ابر من بكي نماز كنم بتو و ببندگاني تو وبقومي
تو بنيست كردن آن چغزها از تو و از خانهاي تو خاصه در رود باقي مانند * گفت بفردا گفت
چون سخن تو بسبب بداني كه نيست چون :: خداي ايما * وبگردند آن چغزها از تو واز خانهاي
تو واز بندگاني تو واز قومي تو خاصه در رود باقي مانند * بيرون آمد مشه و اهرن از نزد فرعه
نماز كرد مشه :: ابر سبب آن چغزها آنچه بنهاد بفرعه * بكرد :: چون سخن مشه بمردند آن
چغزها ازان خانها از آن سراها واز آن دشتها * خرمن كردند ايشانرا خروارها خروارها گنده
شد آن زمين * بديد فرعه كه بود آسايش وگران كرد مر دلي او ونه شنويد بايشان چون آنچه
سخن گفت :: * گفت :: بمشه بگوي باهرن ميل ده مر عصاي تو وبزن مر خاكي آن زمين
وباشد بشبش در همه زميني مصر * بكردند همچنين ميل داد اهرن مر دستي او در عصاي او
وبزد مر خاكي آن زمين بود آن شبش در آدم ودر چهارپا همه خاكي آن زمين بود آن شبش
در همه زميني مصر * بكردند همچنين آن معبّران در افسونهاي ايشان ببيرون آوردن
مر آن شبش ونه توانستند بود آن شبش در آدم ودر چهارپا * گفتند آن معبّران بفرعه
صنعي خدايست اين قوي شد [دلي] فرعه ونه شنويد بايشان چون آنچه سخن گفت ::
* گفت :: بمشه شبگير كن در بامداد وبياست بپيش فرعه اينك بيرون آيا بآن آب
وبگوي باو همچنين گفت :: بفرست قومي من وعبادت كنند مرا * كه اگر
نيستي تو فرستا مر قومي من اينك من فرستا در تو ودر بندگاني تو ودر قومي تو
ودر خانهاي تو مر آن عرب وپر شوند خانهاي مصريان مر آن عرب ونيز آن زمين
آنچه ايشان ابر آن *

Fecerúntq; sic harioli incantamen- 7
tis suis, adduxerunt ranas super ter-
ram Ægypti. Tum *vocans Pharoh* 8
ad Mosheh & Aharon, dixit ; Orate
ad Dominum ut avertat ranas à me
& à populo meo, et dimittam populũ
ut sacrificent Domino. Dixitque 9
Mosheh ad Pharoh ; Gloriare super
me : quãdo deprecabor pro te, et pro ser-
vis tuis, & pro populo tuo, ad annihi-
landum ranas à te, et à domibus tuis,
ut *tantùm in flumine superstites ma-*
neant? Respondit, Cras. Dixit, Secun- 10
dùm verbum tuum fiet *: quapropter*
cognoscas quòd non est sicut Dominus
Deus noster. Tunc recedent ranæ à te, 11
& à domibus tuis, & à servis tuis, et
à populo tuo : duntaxat in flumine su-
perstites manebunt. Egressus est itaq; 12
Mosheh & Aharon à Pharoh, & ora-
vit ad Dominũ causâ ranarum quas
posuerat Pharoni. Fecitque *Domi-* 13
nus secundùm verbum Mosheh, &
mortuæ sunt ranæ è domibus, & ex
atriis, & ex agris. Congesserúntq; 14
eas asininis oneribus, asininis one-
ribus : & fœtida facta est ter-
ra. Vidit autem *Pharoh quòd esset* 15
requies, & grave reddidit cor suum,
neque auscultavit iis, quemadmo-
dum locutus fuerat Dominus. Dixit- 16
que *Dominus ad Mosheh, Dic ad A-*
haron ; Extende virgam tuam, & per-
cute pulverem terræ, eritque in pedi-
culos in universa terra Ægypti. Et 17
fecerunt sic : extendit Aharon ma-
num suam cum virga sua, percussit-
que pulverem terræ, & fuerũt *pedi-*
culi in homine & in quadrupede : o-
mnis pulvis terræ fuit pediculi in
tota terra Ægypti. Feceruntque sic 18
harioli incantamentis suis ad edu-
cendum pediculos, at non potuerunt :
fuerunt itaque *pediculi in homine et*
in quadrupede. Dixerunt igitur *ha-* 19
rioli ad Pharoh ; Factum Dei est hoc.
Et roboratum est cor Pharoh, neque
auscultavit iis, quemadmodũ locutus
fuerat Dominus. Tum *dixit Dñs ad* 20
Mosheh ; Anteluculò surge manè, &
sta coram Pharoh, ecce egreditur ad
aquam : & dices ei, Ita dixit Do-
minus ; Dimitte populum meum ut
serviant mihi. Quòd si tu non 21
dimiseris populum meum, en ego
missurus sum in te, & in servos
tuos, & in populum tuum, & in do-
mos tuas colluvionem insectorum,
& replebuntur domus Ægyptiorum
colluvione insectorum, & etiam
terra super quam ipsi sunt.

22 ויאמר ואמר משה לא תקין למעבד כן ארום אמריא דהינון טעוותהון דמצראי מנהון
ניסב ונקרבא קדם יי אלהן הא אין מקרבין אנן ית טעוותהון דמצראי קדמיהון
23 הוא מן דינא הוא לאטלא יתן באבנין : דרך מהלך תלתא יומין נטייל במדברא
24 ונדבח נכסת חגא קדם אלהנא היכמא דיימר לנא : ויאמר ואמר פרעה אנא אפטור
יתכון ותדבחון קדם יי אלהכון במדברא להוד ארחקא לא תרחקון לטיילא צלו
25 עלי : ויאמר ואמר משה הא אנא נפיק מלוותך ואצלי קדם יי ויעדי ערבוב חיות
ברא מן פרעה ומן עבדוי ומן עמיה למחר לחוד לא יוסיף פרעה למשקרא בדיל
26 דלא למפטור ית עמא למדבחא ניכסת חגא קדם יי : ויצא ונפק משה מלות
27 פרעה וצלי קדם יי : ויעש ועבד יי כפתגם בעותא דמשה ואעדי עירבוב חיות ברא
28 מפרעה ומעבדוי ומעמיה לא אשתאר חד : ויכבר ויקר פרעה ית יצרא דליביה אוף
בזמנא הדא ולא פטר ית עמא :

ט

1 ויאמר ואמר יי למשה עול לות פרעה ותמליל עמיה כדנן אמר יי אלהא דיהודאי
2 פטור ית עמי ויפלחון קדמי : כי אם ארום אין מסרב אנת למיפטור ועד כדון אנת
3 מתקיף בהון : הנה הא מחת ידא דיי
הויא כען כד לא הות למהוי בבעירך

ירושלמי 3 מתגריא לחוד :

4 דבחקלא בסוסותא בחמרי בגמלי בתורי ובענא מותא תקיף לחדא : והפלה ויעביד
יי פלאין בין גיתי דישראל ובין גיתי דמצראי ולא ימות מכל לבני ישראל מדעם :
5 6 וישם וקבע יי זמנא למימר מחר יעביד יי ית פתגמא הדין בארעא : ויעש יי ועבד
יי ית פתגמא הדין ליום חרן ומית כל בעירא דמצראי ומבעירא דבני ישראל לא
7 מית חד : וישלח ושדר פרעה פולין למחמי והא לא מית מבעירא דבני ישראל
8 עד חד ואתייקר יצרא דלבא דפרעה ולא פטר ית עמא : ויאמר ואמר יי למשה
ולאהרן סיבו לכון מלי חופניכון קטם דקיק מן אתונא וידרקיניה משה לצית שמיא
9 למיחמי פרעה : והיה ויהי לאבקא על כל
ארעא דמצרים ויהי על אינשא ועל בעירא לשחין סגי שלפוקין בכל ארעא דמצרים :

ירושלמי 9 שלבוקין :

Et dixit Moses; Non rectum est facere sic; quoniam oves, quæ sunt abomi- 22
natio ipsorum Ægyptiorum, ex illis accipiemus & offeremus coram Domi-
no Deo nostro: ecce si nos offeramus abominationem ipsorum Ægyptio-
rum coram ipsis, æquum est ut lapidibus nos obruant. Iter trium dierum 23
ibimus in desertum, & sacrificabimus oblationem festi diei coram Deo no-
stro, quemadmodum dixit nobis. Et dixit Pharao; Ego dimittam vos 24
ut sacrificetis coram Domino Deo vestro in deserto, solummodo ne longiùs
abeatis: orate *etiam* pro me. Et dixit Moses; Ecce ego exeo à te, & orabo co- 25
ram Domino ut removeat mixturam feræ agrestis à Pharaone & servis ejus,
& à populo ejus cras: saltem non addat ultra Pharao ut fallat, quomi-
nus dimittat populum ut sacrificet oblationem solennitatis coram
Domino. Et egressus est Moses à conspectu Pharaonis, & oravit coram 26
Domino. Et fecit Dominus secundùm sermonem petitionis Mosis, & 27
removit colluviem feræ agrestis à Pharaone, & à servis ejus & à populo
ejus: non relicta est una. Et aggravavit Pharao figmentum cordis sui 28
etiam hac vice, & non dimisit populum.

CAP. IX.

Dixit autem Dominus ad Mosem; Ingredere ad Pharaonem: & lo- 1
quere cum eo; Sic dicit Dominus Deus Judæorum, Dimitte populum
meum ut colant coram me. Nam si renuis tu dimittere; & adhuc tu reti- 2
nes eos: Ecce plaga manus Domi- 3
ni erit nunc ita ut non fuerit, ut
sit in jumenta tua quæ in agro sunt,
in equis, asinis, camelis, bobus, & ovibus, mors fortis nimis. Et faciet Do- 4
minus miracula inter greges Israelitarum & inter greges Ægyptiorum:
nec morietur de iis quæ sunt filiorum Israel quicquam. Et statuit Do- 5
minus tempus, dicendo; Cras faciet Dominus hanc rem in terra. Et 6
fecit Dominus hanc rem die altero, & mortuum est omne jumentum
Ægyptiorum: & de jumentis filiorum Israel non est mortuum unum. Et 7
misit Pharao aliquos ad videndum, & ecce non mortuum erat ex jumentis
filiorum Israel ne unicum quidem: sed aggravatum est figmentum cordis
Pharaonis, & non dimisit populum. Et dixit Dominus Mosi & Aharoni; 8
Accipite vobis plenas volas vestras cineris tenuis ex fornace: & spar-
gat ipsum Moses versus summitatem cœlorum ante conspectum Phara-
onis. Et erit in pulverem super uni- 9
versam terram Ægypti: & erit super
hominem & super jumentum in
scabiem producentem pustulas in tota terra Ægypti.

Hier. 3. *Concitata valde.*

Hier. 9. *Tumores.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

22 *وجدا كنم در روز آن اين مر زميني جشن آنكه قومي من استيده ابر آن بي بودن آنجا عرب بسبب
23 بداني كه من :: درمياني آن زمين *وبنهم خلاصي مياني قومي من و مياني قومي تو بفردا باشد آن
24 نشاني آن اين *بكرد :: همچنين بيامد عرب گران بخانهي فرعه وخانهي بندگاني او ودرهمه زميني
25 مصر تباه شود آن زمين از پيش آن عرب *بخواند فرعه بمشه وباهرن گفت برويد ذبحت كنيد
26 بخداي شما درزمين *گفت مشه نه آراسته بكردن همچنين كه مكروهي مصريان ذبحت كنيم بيي
خداي ايما اينك ذبحت كنيم مر مكروهي مصريان بچشماني ايشان ونه سنگسار كنند ايمارا*
27 28 *راهي سه روزها برويم در بيابان وذبحت كنيم بيي خداي ايما چون آنچه گويد بايما* گفت فرعه
من بفرستم شمارا و ذبحت كنيد بيي خداي شما در بيابان خاصه دور شدن نه دور شويد برفتن
29 نماز كنيد در سبب من *گفت مشه اينك من بيرون آيا از نزد تو و نماز كنم بيي وبگردد آن
عرب از فرعه از بندگاني او و از قومي او فردا خاصه نه افزايد فرعه دروغ گفتن بي فرستادن
30 31 مر آن قوم بذبحت كردن بيي *بيرون آمد مشه از نزد فرعه نماز كرد بيي *بكرد :: چون سخن
32 مشه بگرداند آن عرب از فرعه و از بندگاني او نه باقي ماند يكه *گران كرد فرعه مر دلي او
1 نيز در بار آن اين ونه فرستاد مر آن قوم * فصل نهم * *گفت :: بمشه بيا بفرعه
وسخن گوي باو همچنين گفت :: خداي آن عبريان بفرست مر قومي من وعبادت كنند مرا*
2 3 *كه اگر ناكامي تو بفرستادن ونيز تو قوي گيرا در ايشان *اينك زخم :: بوده شوا در رمهي
4 تو آنچه در دشت در اسبها در خرها در شترها در گاو و در گوسپند وبا گران بغايت *وجدا
5 كند :: مياني رمهي يسرال و مياني رمه مصريان ونه ميرد از همه بپسراني يسرال چيزي *بنهاد
6 :: وعده بگفتن فردا بكند :: آن سخن آن اين در زمين *بكرد :: مر آن سخن آن اين از ديگر روز
7 بمرد همه رمه مصريان و از رمهي پسراني يسرال نه مرد يكه *بفرستاد فرعه و اينك نه مرد از رمه
8 يسرال تا يكه گران شد دلي فرعه ونه فرستاد مر آن قوم *گفت :: بمشه و باهرن بستانيد بشما
9 پري مشتهاي شما دودي داش و پراكند اورا مشه بآن آسمان بچشمان فرعه *وباشد بگرد ابر
همه زميني مصر وباشد ابر آن آدم وابر آن چهارپا بآبلهي شكفته فقها در همه زميني مصر*

Et separabo in die hoc terram Goshen 22
super quam consistit populus meus, ut
non sit ibi colluvio insectorum:
quapropter cognoscas quòd ego Domi-
nus in medio terræ. Et ponam au- 23
tem inter populum meum et popu-
lum tuum: cras erit signum hoc. Et 24
fecit Dominus sic: venit colluvio in-
sectorum gravis in domum Pharoh,
& domum servorum ejus, & in o-
mnem terram Ægypti: adeo ut *cor-*
rumperetur terra præ colluvione in-
sectorum. Vocavit autem *Pharoh ad* 25
Mesheh & Aharon, dicens; Ite, sa-
crificate Deo vestro in terra. Dixit 26
Mesheh; Non decet facere sic: quia
abominationem Ægyptiorum sacrifi-
caremus Domino Deo nostro: en sacri-
ficabimus abominationem Ægyptio-
rum in oculis eorum, & non lapida-
bunt nos? Viam trium dierum ibi- 27
mus in desertum, & sacrificabimus
Domino Deo nostro quemadmodum
dixerit nobis. Dixit Pharoh; Ego di- 28
mittam vos, & sacrificabitis Domino
Deo vestro in deserto: veruntamen
elongando non elongabitis eundo:
orate pro me. Respondit Meshehb; Ecce 29
ego egredior à te, & orabo ad Domi-
num: et recedet colluvio insectorum à
Pharoh, à servis ejus, et à populo ejus
cras: tantummodò ne addat Pharoh
mendacium proferre, non dimittendo po-
pulū ad sacrificandū Domino. Egressus- 30
que; Mesheh à Pharoh, oravit Do-
minum. Et fecit Dñs secundùm ver- 31
bum Mesheh: removit colluvionē in-
sectorum à Pharoh, et à servis ejus:
haud reliquum mansit unum. Grave 32
autem *reddidit Pharoh cor suum et-*
iam vice hâc, & non dimisit populū.

CAP. IX.

Dixit Domin⁹ ad Mesheh, Ingre- 1
dere ad Pharoh, & loquere ei, Ita di-
xit Domin⁹ Deus Ebræorū; Dimitte
populū meū, ut serviant mihi. Quòd 2
si nolueris tu dimittere, et etiam tu
fortitèr tenueris eos: Ecce plaga Dñi 3
existens fiet in grege tuo qui in agro,
in equis, in asinis, in camelis, in bob⁹,
et in ovibus, pestis gravis admodū. Et 4
dividet Dominus inter gregē Israel
& gregem Ægyptiorum: & non mori-
etur ex omni inter filios Israel quic-
quam. Posuit Dominus statum 5
tempus, dicendo; Cras præstabit Do-
minus verbum hoc in terra. Præstitit 6
itaq; Domin⁹ verbū hoc altero die: &
mortuus est omnis grex Ægyptiorū,
at de gregibus filiorū Israel non mor-
tuū est unū. Misitq; Pharoh, et ecce 7
non erat mortuū de gregibus Israel,
usque unū: & grave redditū est cor
Pharoh, neque dimisit populū. Tum 8
dixit Domin⁹ ad Mesheh et Aharon:
Tollite vobis plenitudine pugnorū ve-
strorū fumi fornacis, et spargat eum
Mesheh in cœlū in oculis Pharoh.
Eritque in pulverē super totam terram 9
Ægypti: et erit super hominē et super
quadrupedem in pustulā effl[illegible]
tem tuberculis in tota terra Ægypti.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ויקחו ונסיבו ית קיטמא דאתונא וקמו לקדם פרעה ודרק יתיה משה לצית
שמיא והוה שחין שלפוקין סגי באינשא ובבעירא: ולא ולא יכילו איסטגניניא
למיקם קדם משה מן קדם שיחנא ארום הוה מחת שיחנא באיסטגניניא ובכל
מצראי: ויחזק ותקיף יי ית יצרא דלבא דפרעה ולא קביל מנהון היכמא דמליל
יי עם משה: ויאמר ואמר יי למשה אקדים בצפרא ותיתעתד קדם פרעה
ותימר ליה כדנא אמר יי אלהא דיהודאי פטור ית עמי ויפלחון קדמי: כי
בפעם ארום בזימנא הדא אנא שלח מחתא לך מן שמיא ותתיב ית כל
מחתי דמחיתך לליבך ובעבדך ובעמך דמן קדמי הוון משתלחין ולא מן
חרשיותא דבני נשא בגין דתנדע ארום לית דדמי לי בכל ארעא: כי ארום
כדון שדרית ית מחת גבורתי מן דינא הוא דמחיתי יתך וית עמך במותא
ואשתצית מן ארעא: ואולם וברם בקושטא לא מן בגלל די נטייבא לך
קיימתך אלא מן בגלל למחזייך ית חילי ומן בגלל דתתני שמי קדישא בכל
ארעא: עודך עד כדון אנת מתרברב [17]
בעמי בדיל דלא למפטרינון: הנני

ירושלמי 17 מתקיף:

האנא מחית בעידן הדין למחר מן אוצרי שמיא ברדא תקיף לחדא דלא הוי
דכוותא במצרים מן יומא דאשתכללו אנשהא ועד כדון: ועתה וכדון שדר
כנוש ית גיתך וית כל דלך בחקלא כל אינשא ובעירא דאשתכח בחקלא ולא
יתכנוש לביתא ויחות עלויהון ברדא וימותון: הירא איוב דהוה דחיל מפתגמא ד
מעבדוי דפרעה כנש ית עבדוי וית גיתוי לגו ביתא: ואשר ובלעם דלא שוי
לביה לפתגמא דיי ושבק ית עבדוי וית גיתוי בחקלא: ויאמר ואמר יי למשה
ארים ית ידך על צית שמיא ויהי ברדא בכל ארעא דמצרים על אינשא ועל
בעירא ועל כל עיסבא דחקלא בארעא דמצרים: ויט וארים משה ית חוטריה
על צית שמיא ויי יהב קלין וברדין ומצלהבא אישתא על ארעא ואחית יי ברדא
על ארעא דמצרים: ויהי והוה ברדא ואישתא מתקפצא בגו ברדא תקיף
לחדא דלא הוה דכותיה בכל ארעא דמצרים מן עידן דהוות לאומא ומלכו
ויך ומחא ברדא בכל ארעא דמצרים ית כל דבחקלא מאינשא ועד בעירא וית
כל עיסבא דחקלא מחא ברדא וית כל אילנא דחקלא תביר ושריש:

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Et acceperunt cinerem fornacis, & surrexerunt in occursum Pharao- 10
nis, & sparsit ipsum Moses versùs summitatem cœlorum: & exorta
est scabies producens pustulas in hominibus & jumentis. Et non 11
potuerunt astrologi stare coram Mose propter scabiem: quoniam erat
plaga scabiei in astrologis & in omnibus Ægyptiis. Et induravit Domi- 12
nus figmentum cordis Pharaonis, nec auscultavit illis: quemadmodum
loquutus erat Dominus cum Mose. Et dixit Dominus Mosi; Surge 13
manè, & statuas te coram Pharaone: & dicas illi; Sic dixit Domi-
nus Deus Judæorum; Dimitte populum meum ut colant coram me.
Quoniam hac vice ego mitto in te plagam è cœlis, & reduces omnes 14
plagas meas quibus te percussi ad cor tuum, & in servos tuos & in
populum tuum, quòd à me immissæ sint, non autem à magia filio-
rum hominis: eò ut cognoscas, quòd non sit similis mihi in uni-
versa terra. Quum jam miserim plagam fortitudinis meæ, æquum 15
erat ut percuterem te & populum tuum morte, & perderem te è ter-
ra. Verùm profectò non ut benefaciam tibi in vita conservavi te, 16
sed ut videre faciam te robur meum: & ut narretur nomen me-
um sanctum in universa terra. Hactenus tu superbivisti in populum 17
meum, ut non dimitteres eos.
Ecce ego descendere facio hac vi- 18
ce die crastina ex thesauris cœli

Hieros. 17 *Obfirmatus.*

grandinem fortem valde: cui similis non fuit in Ægypto, à die quo
conditi sunt homines ejus, ad hoc usque tempus. Et jam mitte, 19
congrega oves tuas, & quicquid habes in agro: omnes ho-
mines & jumenta, qui inventi fuerint in agris, & non fuerint col-
lecti in domum, descendet super eos grando, & morientur. Job, 20
qui timuit à facie Domini inter servos Pharaonis, congregavit
servos suos & pecora sua in medium domus. Balaam autem, qui 21
non apposuit cor suum ad verbum Domini reliquit servos suos &
pecora sua in agro. Et dixit Dominus Mosi; Leva manum tuam 22
versus summitatem cœlorum, & erit grando in universa terra Ægypti:
super homines, & super jumenta, & super omnem herbam agri in terra
Ægypti. Et levavit Moses virgam suam versus summitatem cœlorum: 23
& dedit Dominus tonitrua & grandines & candentem ignem super
terram: & descendere fecit Dominus grandinem super terram Æ-
gypti. Et fuit grando, & ignis subsiliens in medio grandinis, for- 24
tis valde, cui non fuit similis in tota terra Ægypti, à quo tempore
fuit in populum & regnum. Et percussit grando in tota terra Æ- 25
gypti quicquid erat in agro, ab homine usque ad jumenta: &
omnem herbam agri percussit grando, & omnem arborem agri fregit
& eradicavit.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

*بستانند مر دودي آن داش بياستادند بپيش فرعه بپراكند اورا مشه بآن آسمان بود آبلهي
قبّها شكفته در آدم و در چهارپا * و نه توانستند آن معبّران بايستادن بپيش مشه از پيش آبله كه
بود آن آبله در معبّران و در همه مصريان * قوي كرد :: مر دلي فرعه و نه شنويد بايشان چون آنچه
سخن گفت :: بمشه * گفت :: بمشه شب گير كن در بامداد و بياست بپيش فرعه و بگوي باو
همچنين گفت :: خداي آن عبريان بفرست مر قومي من و عبادت كنند بمن * كه درباري آن
اين من فرستام مر همه زخمهاي من بدلي تو و در بندگاني تو و در قومي تو در سبب بداني كه
نيست چون من در همه آن زمين * كه اكنون فرستادم مر زخمي من و بزدم ترا و مر قومي
تو در وبا و نيست شدي ازان زمين * وليكن در سبب اين بياستانيدم ترا در سبب نمودن بتو مر
زوري من و بسبب حكايت كردن نامي من در همه آن زمين * نيز تو گيرا در قومي من بي
فرستادن ايشانرا * اينك من بارانا چون وقت فردا تگرگي گران بغايت آنچه نبود چون او در مصر باز
روز بنياد نهاده آمد و تا اكنون * و اكنون بفرست جمع كن مر رمهي تو و مر همه آنچه بتو در
دشت همه آن آدم و آن چهارپا آنچه يافته شود در دشت و نه جمع شود بآن خانه فرود آيد ابر ايشان
[آن تگرگ] و بميرند * آن ترسيد مر سخن :: از بندگاني فرعه گريزاند مر بندگاني او و مر رمهي او
بآن خانها * و آنچه نه نهاد دلي او بسخن :: و گذاشت مر بندگاني او و مر رمهي او در دشت
* گفت :: بمشه ميل ده مر دستي تو ابر آن آسمان و باشد تگرگ در همه زميني مصر ابر آن آدم و ابر
آن چهارپا و ابر همه گياهي آن دشت در زميني مصر * ميل داد مشه مر عصايي [او] ابر آن آسمان
و :: بداد آوازها و تگرگ و روش كرد آتش بزمين بباراند :: تگرگ ابر زميني مصر * بود تگرگ و آتش
زبانه زنا در مياني آن تگرگ گران بغايت آنچه نبود چون او در همه زميني مصر از هنگام بنياد نهاده
آمد بقوم * برد آن تگرگ در همه زميني مصر مر همه آنچه در دشت از آدم تا چهارپا و مر همه
گياهي آن دشت برد آن تگرگ و مر همه درخت آن دشت بشكست

Accipientes igitur *fumum fornacis,* 10
*steterunt coram Pharoh: tum spar-
gente eum Mosheh in cœlum, fuit pu-
stula tuberculis efflorescens in ho-
mine et in quadrupede. Et non potue-* 11
*runt harioli stare coram Mosheh præ
pustula: fuit enim pustula super hari-
olos, & super omnes Ægyptios. Robo-* 12
ravit autem *Dominus cor Pharoh, et
non auscultavit eis, quemadmodum
locutus fuerat Dominus ad Mosheb.
Dixitq; Dominus ad Mosheb; Ante-* 13
*luculò surge manè, & sta coram Pha-
roh, & dic ei, Ita dixit Dominus
Deus Ebræorum; Dimitte populum
meum ut serviant mihi: Quoniam* 14
*vice hâc ego missur⁹ sum omnes pla-
gas meas in cor tuum, & in servos
tuos, & in populum tuum: ut scias
quòd non est sicut ego in tota terra.
Nunc enim misi plagã meam, & per-* 15
*cutiam te ac populũ tuũ peste, et an-
nihilaberis è terra. Verùm enimverò* 16
*pro causa hac constitui te, causâ o-
stendendi tibi fortitudinem meam,
& causâ enarrandi nomen meum in
universa terra. Etiam tu tenes po-* 17
*pulum meum non dimittendo eos?
En ego pluiturus sum juxta* hoc 18
*tempus cras, grandinẽ gravẽ admo-
dùm, cujus non fuit similis in Ægy-
pto à die* quo *fundata est & usque
nunc. Jam ergò mitte, congrega greges* 19
tuos & omne quod est *tibi in agro:
omnis homo & quadrupes qui in-
vent⁹ fuerit in agro, & non collect⁹
fuerit in domum, descendet super eos
grando, & morientur. Qui* itaque 20
*timuit verbũ Domini è servis Pha-
roh, fugere fecit servos suos & gre-
ges suos in domos. Qui verò non* 21
*apposuit cor suum ad verbum Do-
mini, reliquit quidem servos suos
& greges suos in agro.* Et *di-* 22
*xit Dominus ad Mosheb; Extende
manum tuam versùs cœlum, eritque
grando in tota terra Ægypti super
hominem & quadrupedem, & super
omnem herbam agri in terra Ægy-
pti.* Extendit igitur *Mosheb vir-* 23
*gam suam versùs cœlum, & Domi-
nus dedit voces & grandinem, &
gressũ fecit ignis super terrã, pluitq;
Dominus grandinem super terram
Ægypti. Fuit grando, & ignis* 24
*flammam exerens in medio grandi-
nis, gravis valdè, cujus non fuit si-
milis in tota terra Ægypti à tempore*
quo *fundata fuit in gentem. Et* 25
*percussit grando in tota terra Ægy-
pti omne quod in agro, ab homine
usque ad quadrupedem: & omnem
herbã agri percussit grando, omnémq;
que arborem agri confregit.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

26 רק לחוד בארעא דגשן דתמן בני ישראל לא הוה ברדא : וישלח ושדר פרעה
27 פולין למקרי למשה ולאהרן ואמר להון חבית בזמנא הדא ידעית דיי הוא
אלהא זכאה וברם אנא ועמי חייבין בכל מחתא ומחתא : העתירו צלו קדם יי 28
ויהי סגי קדמוי מלמהוי קלין דלווט מן קדם יי וברדין ואפטור יתכון ולא תוספון
לאתעכבא : ויאמר ואמר ליה משה במפקי סמיך לקרתא אפרוס ית ידי בצלו 29
קדם יי קלייא יתמנעון וברדא לא יהי תוב מן בגלל דתנדע ארום דיי היא ארעא :
ואתה ואנת ועבדך חכימית ארום עד לא תפטרון עמא תהון דחלין מן קדם יי 30
אלהים : והפשתה וכתנא וסרתא לקון 31
ארום סרתא הוות בסירא וכיתנא
עבד פוקלין : והחטה וחיטיא וכונתיא 32

ירושלמי 31 וכתנא הוות גבעולין ואתרת נצה :

לא לקון ארום לקישן הינין : ויצא ונפק משה ואהרן מלות פרעה סמיך לקרתא 33
ופרס ידוי בצלו קדם יי ואתמנעו קלין דלווט וברדא ומטרא דהוה נחית לא מטא
על ארעא : וירא פרעה וחמא פרעה ארום אתמנע מטרא וברדא וקלייא דלווט 34
פסקו ואוסיף למחטי ויקריה ליצרא דלביה הוא ועבדוי : ויחזק ואיתקף יצרא 35
דלבא דפרעה ולא פטר ית בני ישראל היכמא דמליל יי בידא דמשה :

פ פ פ י

1 ויאמר יי אל משה ואמר יי למשה עול לות פרעה ארום אנא יקירית יצרא
2 דלביה ויצרא דלבהון דעבדוי מן בגלל לשוואה אתוותי אלין ביניהון: ולמען ומן בגלל
דתתני במשמעי ברך ובר ברך ית ניסין דעבדית במצרים וית אתוותי דשויתי בהון
3 ותנדעון ארום אנא הוא יי : ויבא ועאל משה ואהרן לות פרעה ואמרו ליה
כדנא אמר יי אלהא דישראל עד אימת מסרב אנת מן למתכנעא מן קדמי
4 פטור ית עמי ויפלחון קדמי : כי אם ארום אין יש מסרב אנת למפטור ית
5 עמי הא אנא מייתי מחר גובא בתחומך : וכסה ויחפי ית חזוונא דארעא ולא
יהוי יכיל למחמי ית ארעא וישיצי ית שאר שיזבותא דאשתארת לכון מן ברדא
6 וישיצי ית כל אילנא דיצמח לכון מן חקלא : ומלאו ויתמלון בתך ובתי כל
עבדך ובתי כל מצראי דלא חמון אבהתך ואבהת אבהתך מן יום מהויהון על
ארעא עד יומא הדין ואתפני ונפק מלות פרעה :

Tantùm in terra Gosen, in qua erant filii Israel, non fuit grando. Et 26
misit Pharao aliquos ad vocandum Mosen & Aharonem, & dixit eis; 27
Peccavi hac vice: novi quod Dominus sit Deus justus, & certè ego & po-
pulus meus rei in unaquaque plaga. Orate coram Domino, ut sit 28
satis coram ipso, neque ultra sint tonitrua maledictionis à facie Domini,
nec grandines: & dimittam vos, nec ampliùs moram facietis. Et dixit 29
illi Moses; Cum exiero proximè civitatem, expandam manus meas in
oratione coram Dño: tonitrua cessabunt, & grando non erit rursus,
eò ut scias quod Domini sit terra. Tu verò & servi tui, scio quòd 30
antequam dimittetis populum, timebitis à facie Dñi Dei. Et linum & hor- 31
deum percussa sunt: quoniam hordeum spicatum erat, & linum fecerat calamos. Sed triticum & spelta 32
non percussa sunt: quoniam serotina erant. Et egressus est Moses & Aaron 33
à Pharaone juxta civitatem, & expandit manus suas in oratione coram
Domino: & cohibita sunt tonitrua maledictionis, & grando & pluvia,
quæ descendebat, non pervenit usque ad terram. Et vidit Pharao, 34
quòd cohibita esset pluvia & grando, & tonitrua maledictionis cessassent,
& addidit peccare: aggravavitque figmentum cordis sui ipse & ser-
vi ejus. Et induratum est figmentum cordis Pharaonis, & non dimi- 35
sit filios Israel: quemadmodum loquutus erat Dominus per manum
Mosis.

Hierosol. 31. *Linum autem erat folliculos producens, nam dejecerat florem suum.*

SECT. XV.

CAP. X.

DEinde dixit Dominus Mosi; Ingredere ad Pharaonem: quoniam 1
ego aggravavi figmentum cordis ejus, & figmentum cordis servorum
ejus, ut ponam signa mea ista inter eos. Et ut narrentur in auditu 2
filii tui & nepotis tui miracula, quæ ego feci in Ægypto, & signa
mea quæ posui in ipsis: ut sciatis quòd ego sim Dñs. Et ingressus 3
est Moses & Aaron ad Pharaonem, & dixerunt illi; Sic dicit Dñs
Deus Israel; Usque quo renuis tu humiliare te coram me? dimitte po-
pulum meum, ut colant coram me. Quoniam si renuis tu dimittere 4
populum meum, ecce ego adduco cras locustam in terminis tuis. Et 5
operiet aspectum terræ, ut non possit videri terra: & perdet residu-
um evasionis, quod relictum est vobis à grandine, & perdet omnem ar-
borem quæ germinat vobis ex agro. Et replebuntur domus tuæ, & do- 6
mus omnium servorum tuorum, & domus omnium Ægyptiorum: qua-
les non viderunt patres tui, & patres patrum tuorum, à die quo ipsi
fuerunt super terram, usque ad diem hunc: & avertit se, & egressus
est à Pharaone.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

26 *خاصه در زميني جشن آنجه آنجا پسراني يسرال نه بود تگرك *بفرستاد فرعه بخوانند بموسه و اهرن
27 كفت بايشان خطا كردم آن اين بار يي آن صالح ومن و قومي من ظالمان* نماز كنيد يي وبس 28
از بودن آوازها خداي و تگرك و بفرستم شمارا و نه افراييد بايستادن* كفت باو موسه چون بيرون 29
شدني من مر آن شهر بگسترانم مر كفاني من يي آن آوازها باز استند و آن تگرك نه باشد نيز
دسبب بداني كه يي آن زمين * و تو و بندگاني تو بدانستم كه پيش بترسيد از پيش يي خدا * 30
31 32 * و آن كتان و آن جو زده شد كه آن جو تر خوشه و آن كتان گل آورد * و آن گندم و آن
كور گندم نه زده شدند كه عليفان ايشان * بيرون آمد موسه از نزد فرعه مر آن شهر بگسترد 33
كفاني او يي باز استادند آن آوازها و آن تگرك و باران نه ريخته شد بر زمين * بديد فرعه كه باز 34
استاد آن باران و آن تگرك و آن آوازها بيافزود بخطا كردن گران كرد دلي او و بندگاني او* قوي 35
شد دلي فرعه و نه فرستاد مر پسراني يسرال چون آنچه سخن گفت يي در دستي موسه *

* فصل دهم *

1 *گفت يي بموسه بيا بفرعه كه من گران كردم مر
دلي او و مر دلي بندگاني او بسبب نهادن من نشانهاي من ايشان در مياني او* و بسبب حكايت 2
كني در حضوري پسري تو و پسر پسري تو مر آنچه بكردم در مصر و مر نشانهاي من آنچه
بنهادم در ايشان و بدانيد كه من يي * بيامد موسه و اهرن بفرعه گفتند باو همچنين گفت 3
يي خداي آن عبريان تا كي نا كام بودي برنجه شدن از پيش من بفرست مر قومي من و عبادت
كنند بمن* كه اگر نا كامي تو بفرستادن مر قومي من اينك من آورا فردا ملخ در حدي تو 4
* بپوشد مر لوني آن زمين و نه تواند بديدن مر آن زمين و بخورد مر باقي آن خلاص شده آن باقي 5
مانده بشما ازان تگرك و بخورد مر همه آن درخت آن روييده بشما ازان دشت* و پر شوند خانهاي 6
تو و خانهاي همه بندگاني تو و خانهاي همه مصريان آنچه نه ديدند پدراني تو و پدراني پدراني تو
از بودن ايشان ابر آن زمين تا آن روزي آن اين روي كرد و بيرون آمد از نزد فرعه *

Tantùm in terra Gosen, ubi erant 26
filii Israel, non fuit grando. Mit- 27
tens itaque Pharoh vocavit Moscheh & Aharon, dixitq; illis; Peccatum perpetravi hâc vice: Dominus justus est, at ego & populus meus impii.
Orate Dominum, & satìs sit, ut non 28
sint voces Dei & grando, & dimittam vos, neque adjicitis hic consistere. Dixit ei Moscheh; Cùm e- 29
gressus fuero urbem, expandam palmas meas ad Dominum, ut voces cessent, & grando ne sit ultrà: ut cognoscas quòd Domino est terra.
Tu autem & servi tui, novi quod 30
antè timetis à conspectu Domini Dei. Et linum & hordeum percus- 31
sa sunt: quia hordeum erat humidum in spica, & linum flores edidit.
Triticum verò & spelta non percussa 32
sunt, quòd cooperta essent. Egressus 33
itaque Moscheh à Pharoh ex urbe, expandit palmas suas ad Dominũ, et cessârunt voces & grando, et pluvia
non est effusa super terram. Videns 34
autem Pharoh quod cessâsset pluvia, et grando, & voces, addidit peccare, aggravavitq; cor suum, & servi ejus. Et roboratum est cor Pha- 35
roh, neque dimisit filios Israel, quemadmodum locutus fuerat Dominus per manum Moscheh.

CAP. X.

DIxitq; Dominus ad Moscheh; In- 1
gredere ad Pharoh: quia ego aggravavi cor ejus, et cor servorum ejus, ut ponerem signa mea hæc in medio
ejus, Et ut narres in præsentia filii 2
tui, & filii filii tui, quæ fecerim in Ægypto, & signa mea quæ posui in
eis: sciatisque quòd ego Dominus. Et 3
ingressi Moscheh & Aharon ad Pharoh, dixerunt ei, Sic dixit Dominus Deus Ebræorum; Usque quò renues affligi coram me? dimitte popu-
lum meum ut serviant mihi. Quòd 4
si renueris tu dimittere populum meum, ecce ego adducturus sum cras locustam in terminum tuum:
Operiétque superficiem terræ, & 5
non poterit quisquam videre terram: & comedet reliquum quod salvum est, reliquum manens vobis à grandine: comedet quoque omnem
arborem crescentem vobis ex agro.
Et implebuntur domus tuæ, & do- 6
mus servorum tuorum, ac domus omnium Ægyptiorum: quod non viderunt patres tui, et patres patrum tuorum à quo extiterunt super terram usque ad diem hanc. Vertensq; se, egressus est à Pharoh.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ויאמרו ואמרו עבדי פרעה עד אימת יהי דין גברא לנא לתקלא פטור ית גבריא ויפלחון קדם יי אלההון העד כדון לא חכימת ארום על ידוי עתידא למיבדא ארעא דמצרים: ויושב ופקיד לאתותבא ית משה וית אהרן לות פרעה ואמר להום איזילו פלחו קדם יי אלהכון מן ומן הינון דאזלין: ויאמר ואמר משה בטליינא ובסבנא ניזיל בברנא ובברתנא ניזיל בעננא ובתורנא ניזיל ארום חגא קדם יי לנא: ויאמר ואמר להון יהי כדין מימרא דיי בסעדכון כמא דאפטור יתכון וית טפלכון חמון ארום לתקלא בישא היא לכון לקביל אפיכון באורחכון דתהלכון עד זמן די תמטון לבית אתר משרוייכון: לא כן לא כמה דאתון סברין אלהן איזילו כדון גובריא ופלחו קדם יי ארום יתיה אתון בעאן ותריך יתהון מלות אפי פרעה: ויאמר ואמר יי למשה ארים ית ידך על ארעא דמצרים בדיל גובא וייסק על ארעא דמצרים וישיצי ית כל עיסבא דארעא ית כל מה די שייר ברדא: ויט וארים משה ית חוטריה על ארעא דמצרים ויי דבר רוח קידומא בארעא כל יומא ההוא וכל ליליא צפרא הוה ורוח קידומא נטל ית גובא: ויעל וסליק גובא על כל ארעא דמצרים ושרא בכל תחום מצרים תקיף לחדא קדמוי לא הוה כדין קשיין גובא דכוותיה ובתרוי לא עתיד דיהי כן: ויכס וחפא ית חזוונא דכל ארעא עד די חשוכת ארעא וישיצי ית כל עיסבא דארעא וית כל פירי אילנא די שייר ברדא ולא אשתייר כל ירוק באילנא ובעיסבא דחקלא בכל ארעא דמצרים: וימהר ואוחי פרעה ושדר פולין למקרי למשה ולאהרן ואמר חבית קדם יי אלהכון ולכון: ועתה וכדון שבוק כדון חובי לחוד זמנא הדא וצלו קדם יי ויעדי מיני לחוד ית מותא הדין: ויצא ונפק מלות פרעה וצלי קדם יי: ויהפך והפך יי ית רוחא ממערבא תקיף לחדא ונטל ית גובא וטלקיה ליםא דסוף לא אשתייר גובא חד בכל תחום מצרים ואפילו מה דמלחון במנייא לצרוך מיכלהון נשא הינון רוח מערבא ואזלו: ויחזק ותקיף יי ית יצרא דלבא דפרעה ולא פטר ית בני ישראל: ויאמר ואמר יי למשה ארים ית ידך על צית שמייא ויהי חשוכא על ארעא דמצרים בקריצתא ויעדי בקדמתא חשוך ליליא:

ירושלמי 21 ויהון ממשמשין בחשוכא

Et dixerunt servi Pharaonis; Usque quo erit nobis hic homo in offen- 7
diculum? dimitte viros istos, ut colant coram Domino Deo suo: adhuc non scis, quod per manus ejus futurum sit ut pereat terra Ægypti? Et jussus est ut rediret Moses & Aharon ad Pharaonem, 8
& dixit illis; Ite servite coram Domino Deo vestro: quinam autem sunt qui abibunt? Et dixit Moses; Cum pueris nostris & seni- 9
bus nostris ibimus; cum filiis nostris, & filiabus nostris ibimus; cum ovibus nostris & cum bobus nostris ibimus, quoniam solennitas *est* coram Domino nobis. Et dixit illis; Sit similiter sermo Domini vo- 10
bis auxilio quemadmodum dimittam vos & parvulos vestros: videte quod in offendiculum malum sit vobis è regione facierum vestrarum, in semita vestra qua ambulatis, usque ad tempus quo pervenietis in domum loci habitationis vestræ. Non quemadmodum vos putatis, 11
sed ite nunc viri, & colite coram Domino; quoniam ipsum vos quæritis: & ejecit eos à facie Pharaonis. Et dixit Dominus Mosi; At- 12
tolle manum tuam super terram Ægypti pro locusta, ut ascendat super terram Ægypti: & perdat omnem herbam terræ, quicquid residuum fecit grando. Et extulit Moses virgam suam super terram Æ- 13
gypti, & adduxit Dominus ventum orientalem in terram toto illo die & tota nocte: & mane facto attulit ventus ille locustam. Et ascendit locusta 14
super totam terram Ægypti, ac mansit in omni termino Ægypti, gravis valdè, ante eam non fuit sic gravis locusta illi similis, & post eam non futurum est sic. Et texit aspectum totius terræ, donec obtenebrata est terra, & 15
perdidit omnem herbam terræ & omnes fructus arboris, quos reliquerat grando: nec relictus est ullus viror in arbore & in herba agri in universa terra Ægypti. Et festinavit Pharao, & misit aliquos ad 16
vocandum Mosem & Aaronem: & dixit; Peccavi coram Domino Deo vestro & vobis. Et nunc condona nunc peccatum meum tantùm 17
hac vice, & orate coram Domino ut auferat à me tantùm hanc mortalitatem. Et exiit à Pharaone, & oravit coram Domino. Et con- 18 19
vertit Dominus ventum ab occidente vehementem valde, & abstulit locustam, & projecit eam in mare caricosum: non relicta est locusta una in universo termino Ægypti; & etiam quas salliverant in vasis pro necessitate cibi sui, abstulit eas ventus occidentalis, & abierunt. Et induravit Dominus figmentum cordis Pharaonis, 20
neque dimisit filios Israel. Et dixit Dominus Mosi; Extolle manum 21
tuam versus summitatem cœlorum, & erunt tenebræ super terram Ægypti in aurora, at recedent prius tenebræ noctis.

Hieros. 21 *Et palpabunt in tenebris.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* گفتند بندگاني فرعه باو تا كي باشد اين بايما بطلّت بفرست مر آن مردمان وعبادت كنند مر
خداي ايشان ها پيش بداني كه گم شد مصر * باز گشته آمد مر مشه و مر اهرن بفرعه گفت
بايشان برويد عبادت كنيد مر خداي شما كه و كه آن روان * گفت مشه در كودكاني ايما
و در پيراني ايما برويم در پسراني ايما و در دختراني ايما در گوسفندي ايما و در گاوي ايما برويم
كه حجي بايما * گفت بايشان باشد همچنين اواري شما چون آنچه بفرستم شمارا و مر
طفلاني شما ببينيد كه بد مقابلي روي شما * نه همچنين برويد اكنون آن مردان و عبادت
كنيد مر كه آنرا شما طلب كنان براند ايشانرا از نزد روي فرعه * گفت بمشه ميل ده
دستي تو ابر زميني مصر در ملخ و برآيد ابر زميني مصر و بخورد مر همه گياهي آن زمين مر
همه آنچه باقي گذاشت آن تگرگ * ميل داد مشه مر عصايي او ابر زميني مصر و برآيانيد بادي
مشرقي در زمين همه آن روز آن او و همه آن شب آن بامداد بود و بادي آن مشرق بر داشت مر
آن ملخ * بر آمد آن ملخ ابر همه زميني مصر فرود آمد در همه حدّي مصر گران بغايت
پيش او نه بود همچنين ملخ و پسي [او] نه باشد همچنين * بپوشيد مر لوني همه آن زمين
و تاريك شد آن زمين و بخورد مر همه گياهي آن زمين و مر همه برّي آن درخت آنچه باقي گذاشت
آن تگرگ ونه باقي ماند هيچ سبزي در درخت و در گياهي آن دشت در همه زميني مصر
* شتاب كرد فرعه بخواندن بمشه و باهرن گفت خطا كردم بر خداي شما و بشما
* واكنون ببخش اكنون [خطاء من] خاصه اين بار و نماز كنيد بر خداي شما و بگرداند از
بالايي من خاصه مر آن مرگي آن اين * بيرون آمد از نزد فرعه و نماز كرد بر
* بگرداند بادي مغرب قوي بغايت برداشت مر آن ملخ ببرد اوير ابدرياي سوف نه
باقي ماند ملخ يكه در همه حدّي مصر * قوي كرد مر دلي فرعه و نه فرستاد مر
پسراني يسرال * گفت بمشه ميل ده مر دستي تو ابر آن آسمان و باشد تاريكي ابر زميني
مصر بپرمسد تاريكي:

Dixerunt servi Pharoh ad eum; Usque quò erit iste nobis in laqueum? Dimitte homines, & serviant Domino Deo ipsorum: num antè scies quòd periit Ægyptus? 7
Et reversi Mosheh & Aharon ad Pharoh, dixit iis; Ite, servite Domino Deo vestro: qui autem & qui ituri sunt? 8
Dixit Mosheh; Cum puerulis nostris & cum senibus nostris ibimus: cum filiis nostris atque filiabus nostris, cum ovibus nostris & cum bobus nostris ibimus: quia festum Domini est nobis. 9
Respondit eis; Sit ita Dominus vobiscum, quemadmodum dimittam vos & infantes vestros: videte quòd malum est coram facie vestra. 10
Non sic, ite nunc viri & servite Domino: nam illud requiritis. Expulitque eos à facie Pharoh. 11
Et dixit Dominus ad Mosheh; Inclina manum tuam super terram Ægypti pro locusta: & ascendat super terram Ægypti, & comedat omnem herbam terræ, omne scilicet quod reliquit grando. 12
Inclinavit itaque Mosheh virgam suam super terram Ægypti, & Dominus adduxit ventum Orientalem in terrâ totâ die illâ, & totâ nocte: quum mane fuit, ventus Orientalis elevavit locustã. 13
Et ascendit locusta super omnẽ terrã Ægypti, descenditque in omni termino Ægypti, gravis valdè: ante illam non fuit hujusmodi locusta, & post illã non erit hujusmodi. 14
Operuit superficiem universæ terræ, & tenebrosa facta est terra: comeditque omnem herbam terræ, omnémque fructum arboris quem reliquit grando: neque reliquum mansit ullum viride in arbore, & in herba agri, in tota terra Ægypti. 15
Tum festinavit Pharoh vocare Mosheh & Aharon, & dixit; Peccavi in Dominũ Deum vestrum et in vos: 16
Jam verò condona nunc peccatũ meum tantùm hâc vice, & orate Dominum Deum vestrum ut avertat de super me tantummodò mortem hanc. 17
Et egressus est à Pharoh, & oravit ad Dominum. 18
Convertitque Dominus ventum Occidentalem fortem valdè, & sustulit locustam, impulitque illam in mare Suph: haud reliqua mansit locusta una in toto termino Ægypti. 19
Et roboravit Dominus cor Pharoh, neq; dimisit filios Israel. 20
Dixitque Dominus ad Mosheh; Extende manum tuam versùs cœlum, eruntque tenebræ super terrã Ægypti, & palpabit Ægyptius tenebras. 21

ירושלמי תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ויט וארים משה ית ידיה על צית שמיא והוה חשוך דקביל בכל ארעא דמצרים 22
תלתא יומין : לא ראו לא חמון גבר ית אחוי ולא קמון אנש מאתריה תלתא 23
יומין ובכל בני ישראל הוה נהורא למקבור רשיעיא דיביניהון דמיתן וזכאיא
למעסוק במצותא במותבניהון : ויקרא ובסוף תלתא יומין קרא פרעה למשה 24
ואמר זילו פלחו קדם יי לחוד ענכון ותורכון יקום גבי אוף טפלכון יזיל עמכון :
ויאמר ואמר משה אוף אנת תיתן בידנא נכסת קודשין ועלוון ונעביד קדם יי 25
אלהנא : וגם ואוף גתנא יזיל עמנא לא תשתייר מנהון פרסתא חדא ארום 26
מנהון נסב למפלח קדם יי אלהן ואנחנא אין נשביקינון לית אנן ידעין מטא
נפלח קדם יי עד מיתנא לתמן : ויחזק
ותקיף יי ית יצרא דלבא דפרעה ולא 27
צבא למפטרינון : ויאמר לו ואמר ליה 28
פרעה איזל מעילווי איזדהר לך לא
תוסיף למחמי סבר אפי למללא קדמי
חדא מן מליא קשייתא כאלין ארום
ביומא דאת חמי סבר אפי יתקיף רוגזי
בך ואמסור יתך ביד בני נשא אלין
דהוו תבעין נפשך למיסב יתה : ויאמר
ואמר משה יאות מלילתא אנא עד 29
דהוינא יתיב במדין איתאמר לי במימר
מן קדם יי דנוב׳ייא דבעו למקטלי
נחתו מניכסיהון והינין חשיבין כמתיא
ולא מן סוף דהוה עלך רחמין הוינא
מצלי ומחתא הות מתכליא מנך וכדון
לא אוסיף תוב למחמי סבר אפך :

ירושלמי 28 ואמר ליה פרעה זיל
מעלוי אזדהר בך דלא יתקוף רוגזי בך
למימר הלא מליא קשיתא האלין דאת
אמר לי ברם צבי הוא פרעה לממות
ולא להוי שמע למלך אזדהר דלא
יתקוף רוגזי בך ואמסור יתך בין ידיהון
דעמא האלין דתבעו ית נפשך למקטול
יתך : 29 ואמר משה קושטא מללתא
מבשר אנא מן זמנא קדמיא עד דאנא
יתב במדין ארום מיתו כל גבריא דהוו
תבעין ית נפשי למקטול לא מן סוף
דהוה לך רחמין דהוינא מצלי עלך
ומחתא מתכליא ברם מחתא עשיראה
היא לפרעה מן ברך בוכרך ואמר ליה
משה יאות כדין קושטא מללתא לא
אוסיף עוד למחמי סבר אפך :

Et sustulit Moses manum suam versus summitatem cœlorum, & fue- 22
runt tenebræ obscuræ in universa terra Ægypti tribus diebus. Non 23
viderunt vir fratrem suum, nec surrexerunt homines de locis suis tribus
diebus: omnibus autem filiis Israel erat lux ad sepeliendum improbos
qui inter eos mortui erant, & ut justi possent in præceptis occupari
in habitationibus suis. Et in fine trium dierum vocavit Pharao 24
Mosem, & dixit; Ite, colite coram Domino: tantùm oves vestræ &
boves vestri remanebunt penes me: etiam pueri vestri ibunt vobis-
cum. Et dixit Moses; etiam tu dabis in manibus nostris oblationes 25
sanctas & holocausta quæ offeramus coram Dño Deo nostro. Et etiam 26
oves nostræ ibunt nobiscum, non remanebit ex illis ungula una; quo-
niam ex illis accipiemus ad colendum coram Domino Deo nostro:
nos autem non relinquemus ea,
nec enim scimus de quo colamus
coram Deo, donec perveniamus
ad illum locum. Induravit autem 27
Dominus figmentum cordis Pha-
raonis, neque voluit dimittere eos.
Et dixit illi Pharao; Recede à 28
me: cave tibi, ne addas videre
aspectum faciei meæ ad loquen-
dum coram me unum ex sermo-
nibus duris sicut hi sunt, quoniam
die quo tu videbis aspectum fa-
ciei meæ irascetur furor meus in
te, & tradam te in manibus filio-
rum hominis horum, qui quærunt
animam tuam, ut eam accipiant.
Et dixit Moses; Bene loquutus es: 29
ego cùm adhuc habitarem in Ma-
dian dictum est mihi sermone à
facie Domini, viros qui quærebant
occidere me excidisse à fortunis
suis, & reputatos esse tanquam
mortuos: non autem postquam fu-
erunt in te misericordiæ, & ora-
bam, eratque plaga cohibita à te:
jam verò non addam rursus vi-
dere aspectum faciei tuæ.

Hieros. 28. *Et dixit illi Pharao; Recede à me: cave tibi ne incandescat in te furor meus, dicendo; Annon verba ista dura sunt quæ tu dicis mihi? verùm Pharao mavult mori quam audire sermones tuos: cave tibi ne irascatur furor meus in te, & tradam te in manus populi istius, qui quærit animam tuam, ut interficiat te.* 29. *Et dixit Moses; Veritatem loquutus es: certior factus sum à tempore antiquo cum ego habitarem in Madian, quod mortui essent omnes viri qui quærebant animam meam ut occiderent: non postquam fuerunt tibi miserationes quando orabam pro te & plaga cohibita est: verum plaga decima erit Pharaoni à filio tuo primogenito tuo: itaque dixit illi Moses; Pulchrè sicut hanc veritatem loquutus es, non addam ampliùs videre aspectum faciei tuæ.*

יא

ויאמר ואמר יי למשה תוב מכתש חד אנא מייתי עלוי פרעה ועילוי מצראי 1
דקשי עליהון מכלהון ומבתר כדין יפטור יתכון מכא כמפטריה גמירא יהי ליה
מטרד יטרוד יתכון מכא : דבר נא מליל כדון במשמעהון דעמא וישיילון גבר 2
מן רחמיה מצראי ואתתא מן רחימא מצריתא מאנין דכסף ומאנין דדהב : ויתן
ויהב יי ית עמא לרחמין קדם מצראי אוף גברא משה רב לחדא בארעא דמצרים 3
קדם עבדי פרעה וקדם עמא : ויאמר ואמר משה לפרעה כדנא אמר יי לילייא 4
חורן בשעתא דא אנא מתגלי בגו מצראי :

CAP. XI.

ET dixit Dominus ad Mosem; Adhuc plagam unam ego adduco super 1
Pharaonem & super Ægyptios, quæ omnium gravissima erit, & postea
dimittet vos hinc: cùm dimiserit exitium erit ipsi, expellendo expel-
let vos hinc. Loquere nunc audiente ipso populo, ut petant quisque 2
ab amico suo Ægyptio, & unaquæque ab amica sua Ægyptia, vasa ar-
gentea & vasa aurea. Et dedit Dominus populum in misericordiam 3
coram Ægyptiis: etiam vir Moses magnus erat valdè in terra Ægy-
pti, coram servis Pharaonis & coram populo. Et dixit Moses Phara- 4
oni; Sic dixit Dominus, Nocte alia hora hac ego manifestabor in
medio Ægyptiorum.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

22 23 * ميل داد مشه مر دستي او ابر آن آسمان بود تاريكي تم در همه زميني مصر سه روزها * نه
ديدند مرد برادري او و نه برخاستند مردي ازجاي او سه روزها و بهمه پسراني يسرال بود
24 روشنايي درهمه نشستن جايهاي ايشان * بخواند فرعه بمشه گفت برويد عبادت كنيد
25 مر خداي خاصه گوسپند شما و گاوي شما استيده باشد نيز طفلاني شما برود اواري شما * گفت
26 مشه نيز تو بدهي در دستي ايما ذبحها و قربانها و بكنيم بر خداي ايما * و نيز گلهي
ايما برود اواري ايما نه باقي ماند سنب كه ازو بستانيم بعبادت كردن مر خداي ايما
27 و ايما نه دانيم چه عبادت كنيم مر تا آمدني ايما بآنجا * قوي كرد مر دلي فرعه و نه
28 مراد كرد بفرستادن ايشانرا * گفت باو فرعه برو از بالايي من حاذرباش بتو نه افزايي ديدن
29 روي من كه در روز ديدن تو روي من بميري * گفت مشه همچنين سخن گفتي نه
افزايم نيز ديدن روي تو *

Extendit itaque Mosheh manum suam versùs cœlum, fueruntque tenebræ caliginosæ in tota terra Ægypti tribus diebus. 22 *Non videbant quisque fratrem suum, neque surrexerunt quisque à loco suo tribus diebus: omnibus autem filiis Israel fuit lux in omnibus residendi locis eorum.* 23 Tum vocans Pharoh Mosheh, dixit; Ite, servite Domino: tantùm oves vestræ ac boves vestræ consistent: etiam infantes vestri eant vobiscum. 24 Dixit Mosheh; Etiam tu dabis in manu nostra victimas & oblationes, ut faciamus Domino Deo nostro. 25 Et etiam grex noster ibit nobiscum: haud reliqua manebit ungula: quia ex eo capiemus ad serviendum Domino Deo nostro: nos autem nescimus quo serviemus Domino, adusque adventum nostrum illuc. 26 Et roboravit Dominus cor Pharoh, neque voluit dimittere illos. 27 Dixitq; ei Pharoh; Abi de super me, cautus sis tibi, ne addas videre faciem meam: nam quo die videris faciem meam, morieris. 28 Respondit Mosheh; Ita loquutus es: non adjiciam ultrà videre faciem tuam. 29

* فصل يازدهم *

1 * گفت مر بمشه نيز زخمي يكه بياورم ابر فرعه و ابر مصريان پس همچنين بفرستد شمارا
2 ازين چون فرستادني او همه راندن براند شمارا ازينجا * سخن گوي اكنون درحضوري آن
قوم و عاريت خواهند مرد از نزد رفيقي او و زن از نزد رفيقهي آن آلتهاي نقره و آلتهاي
3 طلا * بداد مر خداي مر جاهي آن قوم درچشماني مصريان نيز آن مرد مشه بزرگ بغايت در زميني
4 مصر درچشماني بندگاني فرعه و درچشماني آن قوم * گفت مشه همچنين گفت [خداي] چون
نيمهي آن شب من بيرون آيا درمياني مصر *

CAP. XI.

DIxit Dominus ad Mosheh; Adhuc plagam unam adducam super Pharoh & super Ægyptios, posteà dimittet vos hinc: quum dimiserit omnes, expellendo expellet vos abhinc. 1 Loquere nunc in præsentia populi, & mutuò petant quisque à socio suo, & quæque à socia sua, instrumenta argenti & instrumenta auri. 2 Et dedit Dominus bonorem populi in oculis Ægyptiorum: etiam vir Mosheh magnus erat valde in terra Ægypti, in oculis servorum Pharoh, & in oculis populi. 3 Dixitque Mosheh, Ita dixit Dominus; Juxta medium noctem ego egressurus sum in medium Ægypti, 4

תרגום יונתן בן עוזיאל   ירושלמי

ומת וימות כל בוכרא בארעא דמצרים מביר בוכרא דפרעה דעתיד דייתיב
על כורסיי מלכותיה עד בוכרא דאמתא ביצירתא דבמצרים דמתיליד לה
בר היא טחנא אחורי ריחיא וכל בוכרא דבעירא : והיתה ותהי צווחתא
רבתא בכל ארעא דמצרים דדיכוותיה ליליא לא הות בידה מחתא כדא
ודכוותיה ליליא לא תוסיף למהוי מחתא כדא : ולכל ולכל בני ישראל
לא יהנזק כלבא בלשניה למנבח למאינשא ועד בעירא מן בגלל דתנדעון דיפריש
יי בין מצראי וביני ישראל : וירדו ויחתון כל עבדך אילן לוותי ויבעון מני
מיני למימר פוק אנת וכל עמא דעמך ומבתר כדין אפוק ונפק מלות פרעה
בתקוף רגז : ויאמר ואמר יי למשה לא יקבל מנכון פרעה מן בגלל לאסגאה
תמהיי בארעא דמצרים : ומשה ומשה ואהרן עבדו ית כל תמהיא האילין
קדם פרעה ותקיף יי ית יצרא דלבא דפרעה ולא פטר ית בני ישראל
מארעיה :

יב

ויאמר יי ואמר יי למשה ולאהרן בארעא דמצרים למימר : החדש הזה
ירחא הדין לכון למקבעיה ריש ירחייא ומניה תשרון למימני חגיא וזמניא
ותקופתא קדמאי הוא לכון למנין ירחי שתא : דברו מלילו עם כל כנישתא
דבני ישראל למימר בעשרא לירחא הדין ומניה קביע בהדא זימנא ולא
לדריא ויסבון להון אימר לבית גניסתא ואין סגיאין ממניינא יסבון אימרא
לביתא : ואם ואין זעירין אינשי ביתא ממנין עשרא כמיסת למיכול אימרא
ויסב הוא ושיבביה דקריב לביתיה בסכום נפשתא גבר לפום מיסת מיכליה
תיכסון ית אמרא : שה אימר שלים דכר בר שתא יהי לכון מן אימריא
ומן בני עזיא תסבון : והיה ויהי לכון קטיר ונטיר עד ארביסר יומא לירחא
הדין דתנדעון דליתיכון מסתפיין ממצראי דחמיין יתיה ויכסון יתיה כהלכתא
כל קהל כנישתא דישראל ביני שמשתא : ולקחו ויסבון מן אדמא ויתנון על
תרין סיפייא ועילוי אסקופא עילאה מלבר על בתייא דייכלון יתיה ודמכין
בהון : ואכלו וייכלון ית בשרא בליליא הדין דחמיסר בניסן עד פלגותיה דליליא
טווי נור ופטיר על תמכה ועולשין   ירושלמי 8 מהבהב :
ייכלוניה : אל תאכלו לא תיכלון מניה 9
כד חי ולא כד בשלא בחמרא ומשחא ושקייני ולא מבשל במיא אלהן טוי נור
עם רישיה עם רגלוי ועם בני גויה :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et morietur omnis primogenitus in terra Ægypti, à filio primo- 5
genito Pharaonis, qui sessurus est super solium regni ejus, usque ad pri-
mogenitum ancillæ minimæ quæ est in Ægypto, cui natus est filius, ipsa
est quæ molit post molas, & omne primogenitum bestiæ. Et erit 6
clamor magnus in universa terra Ægypti: quòd sicut hac nocte non fu-
it plaga similis, & nocte huic simili non erit plaga sicut hæc. Et omni- 7
bus filiis Israel damnum non intulit canis linguâ suâ latrando, ab homine
usque ad jumentum: eò ut cognoscatis, quòd distinctionem fecerit Do-
minus inter Ægyptios & Israel. Descendentque omnes servi tui isti 8
ad me, & petent obsecrantes à me, dicendo; Exi tu & omnis populus
qui tecum est, & postea exibo: & exiit à conspectu Pharaonis iratus
valde. Et dixit Dominus Mosi; Non acquiescet vobis Pharao, ut mul- 9
tiplicem miracula mea in terra Ægypti. Moses verò & Aaron fece- 10
runt omnia hæc miracula coram Pharaone: & induravit Dominus
figmentum cordis Pharaonis, & non dimisit filios Israel è terra sua.

CAP. XII.

ET dixit Dominus Mosi & Aaroni in terra Ægypti, dicendo: 1
Mensis hic vobis pro termino initii mensium, & ab eo incipietis nu- 2
merare festos dies, & tempora, & revolutiones: primus *inquam* erit
vobis pro initio mensium anni. Loquimini cum universa congregatio- 3
ne filiorum Israel, dicendo; Decima mensis hujus tempus ejus præfi-
xum est hoc tempore, non per ætates, ut accipiant sibi ovem pro sin-
gulis familiis: quòd si plures *sint* numero, accipiant ovem unam pro
singulis domibus. Quod si pauciores *sint* viri domus numero decem, 4
secundùm sufficientiam ad comedendum ovem, accipiat ipse & vici-
nus ejus, qui proximus *erit* domui ejus, secundùm numerum animarum:
unusquisque secundùm sufficientiam cibi sui mactabitis ovem. Ovis 5
integra mascula annicula erit vobis: ex ovibus aut capris accipietis.
Et erit vobis ligatus & reservatus usque ad diem decimam quartam 6
mensis hujus, ut sciatis vobis non timendos Ægyptios, qui vident eum:
deinde mactabunt ipsum juxta consuetudinem totus cœtus congrega-
tionis Israelitarum inter duos soles. Et accipient de sanguine & po- 7
nent super duos postes, & super postem superiorem qui est extra do-
mos, in quibus comedent ipsum & dormient. Et comedent carnem 8
in nocte illa, decimâ quintâ Nisan usque ad medium ipsius noctis, assam igne, & azyma, cum marrubio & lactucis comedent ipsum.   Hiros. 8. *Torefactum* igne.
Non comedetis ex eo cru- 9
dum, neque coctum vino aut oleo aut potibus *aliis*, neque elixum
aquis: sed assum igne cum capite, pedibus, & ventre ejus.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

*وبميرد همه نخست زاد در زميني مصر از نخست زادي فرعه آن نشينا ابر تختي او تا نخست
زادي آن پرستار آنچه پسي آن آسياب وهمه نخست زادي چهار پا *باشد بغراو بزرك در همه زمين
مصر آنچه چون او نه بوده آمد وچون او نه افزايد *وبهمه پسراني يسرال نه جنباند سك زباني او
باز مرد وتا چهارپا بسبب بدانيد آنچه جدا كند يي ميانى مصريان وميان يسرال * فرود آيند همه
بندكاني تو ايمان بمن وسجود كنند بمن بگفتن بيرون رو تو وهمه آن قوم آنچه در پاي تو وپس
همچنين بيرون روم بيرون آمد از نزد فرعه در گرميي خشم *گفت يي بمشه نه شنود بشما فرعه
بسبب بسيار كردن معجزهاي من در زميني مصر *ومشه واهرن بكردند مر همه آن معجزهاي
اينان بپيش فرعه قوي كرد يي مر دلي فرعه ونه فرستاد مر پسراني يسرال از ولايتي او *
* فصل دوازدهم * *گفت يي بمشه وباهرن در زميني مصر بگفتن *آن ماهي آن اين بشما سري
ماهها اوّل او بشما بماههاي آن سال *سخن گوييد بهمه جماعت يسرال بگفتن در ده بماه آن
اين بستانند بايشان مرد برّهي بخانهي پدران برّهي بخانهي *واگر اندك باشد آن
خانه از بودن از برّهي بستاند او وهمسايهي آن نزديك بخانهي او در شمار جانها مرد
بقدري خوردن او سرمره كنيد ابر آن برّه *برّهي تمام نرينه قدر سال باشد بشما ازان
برّها وازان بزها بستنند *وباشد بشما بنگهيداشت تا چهارده روز بماهي آن اين
وبكشند اويرا همه جمعي جماعتي يسرال مياني آن ايوارها *وبستانند از آن خون وبدهند
ابر دو آن بردرها وابر آن زيردر ابر آن خانها آنچه بخورند اويرا در ايشان *وبخورند مر آن
گوشت در شبي آن اين بريان كردهي آتش وفطير ابر تلخها بخورند اويرا *نه خوريد ازو
خام وجوشاندن جوشيده در آب كه الّا بريان كردهي آتش سري او ابر پاچهاي او
وابر شكمبهي او *

Et morietur omne primogenitum in 5
terra Ægypti, à primogenito Pharoh
sedente super thronum ejus, usque ad
primogenitum ancillæ quæ post mo-
lam, & omne primogenitum quadru-
pedis. Eritque clamor magnus in tota 6
terra Ægypti, cujus similis non exti-
tit, & sicut ipse non addetur. At 7
in omnes filios Israel non movebit
canis linguam suam, ab homine &
usque ad quadrupedem: ut sciatis
quòd dividet Dominus inter Ægy-
ptios & Israel. Et descendent omnes 8
servi tui isti ad me, & reverentiam
exhibebunt mihi, dicendo; Egre-
dere tu & omnis populus qui ad pe-
dem tuum: & posteà egrediar. Et e-
gressus est à Pharoh in excandescen-
tia iræ. Dixit Dominus ad Mosheh; 9
Non auscultabit vobis Pharoh, causâ
multiplicandi miracula mea in terra
Ægypti. Porrò Mosheh & Aharon 10
fecerunt omnia portenta ista coram
Pharoh: roboravit autem Dominus
cor Pharoh, neque dimisit filios Is-
rael è regione sua.

CAP. XII.

LOcutus est autem Dominus ad 1
Mosheh & Aharon in terra Ægypti,
dicendo; Mensis iste erit vobis caput 2
mensium: primus erit vobis in mensi-
bus anni. Loquimini ad totum cœ- 3
tum Israel, dicendo; In decimo mensis
hujus capiant sibi quisque agnum per
domum patrum, agnum per domum.
Et si paucior fuerit domus quàm 4
ut sit pro agno, accipiat ipse et vici-
nus ejus proximus domui suæ: in
numero animarum, quemque secun-
dùm esum suum capitatim computa-
bitis propter agnum. Agnus perfe- 5
ctus, masculus, anniculus erit vobis:
ex agnis aut ex capris capiant.
Eritque vobis in custodiam usque ad 6
quartumdecimum diem mensis hu-
jus: & mactabunt eum universa
congregatio cœtûs Israel inter ve-
speras. Accipientque de sanguine, & 7
dabunt super ambo superliminaria
& subterliminare, super domos in
quibus comedent eum. Et come- 8
dent carnem in nocte ista assam igne,
& azyma: cum amaris comedent
eum. Ne comedatis ex eo crudum, 9
vel coquendo coctum in aqua, sed
assum igne: caput ejus cum cruri-
bus ejus & intestinis ejus.

ירושלמי תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ולא תותירו ולא תשיירון מניה עד צפרא ודאישתייר מניה עד צפרא תצניעיה 10
ובאורתא דשיתסר בנורא תוקדון דלית אפשר למיתוקדא מותר ניכסת קודשייא
ביומא טבא : וככה וכרא הילכתא 11
תיכלון יתיה בזמנא דא ולא לדריא

ירושלמי 11 אסירין במצותא דאוריתא :

חרציכון יהון מזרזין מסניכון ברינגליכון וחוטריכון בידיכון ותיכלון יתיה בבהילו
דשכינת מארי עלמא מטול דחייסא מן קדם יי לכון הוא : ועברתי ואתגלי בארעא 12
דמצרים בשכינת יקרי בליליא הדין ועמי תשעין אלפין רבוון מלאכין מחבלין ואקטול
כל בוכרא בארעא דמצרים מאינשא ועד בעירא ובכל טעוות מצראי אעבד ארבעתי
דינין טעוות מתכא מתרככין טעוות אבנא מתנדעין טעוות פחרא מתעבדין בקיקין
טעוות אעא מתעבדין קטם דינדעון מצראי ארום אנא יי : והיה ויהי אדם נכסת 13
פסחא וגזרת מהולתא מערב לכון למעבד מניה את על בתיא דאתון שרין תמן
ואחמי ית זכות אדמא ואיחוס עליכון ולא ישלוט בכון מלאך מותא דאתיהב ליה
רשותא למחבלא במקטלי בארעא דמצרים : והיה ויהי יומא הדין לכון לדוכרנא 14
ותחגון יתיה חגא קדם יי לדריכון קים עלם תחגוניה : שבעת שבעא יומין פטירא 15
תיכלון ברם מפלגות יומא דמקמי חגא תבטלון חמיר מבתיכון ארום כל דייכול
חמיע וישתיצי אינשא ההוא מישראל מיומא קדמאה דחגא ועד יומא שביעאה :
וביום וביומא קדמאה מארע קדיש וביומא שביעאה מארע קדיש יהי לכון כל 16
עיבידתא לא יתעביד בהון לחוד מן דיתעביד למיכל כל נפש איהו בלחודוי יתעביד
לכון : ושמרתם ותטרון ית לישתא דפטירי ארום בכרן יומא הדין הנפיק יי ית 17
חיליכון פריקין מארעא דמצרים ותטרון ית יומא הדין לדריכון קים עלם : בראשון
בניסן בארביסר יומין לירחא תכסון ית פסחא וברמשא דחמסר תיכלון פטירי עד 18
יומא דעשרין וחד לירחא ברמשא דעשרין ותרין תיכלון חמיע : שבעת שובעא 19
יומין חמיר לא ישתכח בבתיכון ארום כל מאן דייכול מחמעא וישתיצי בר נשא
ההוא מכנישתא דישראל בדיורי וביציבי דארעא : כל מחמצת כל עירבובין 20
דמחמע לא תיכלון בכל אתר מותבניכון תיכלון פטירי : ויקרא וקרא משה לכל 21
סבי ישראל ואמר להון נגודי ידיכון מטעוות מצראי וסבו לכון מן בני ענא לייחוסיכון
וכוסו אימר פסחא : ולקחתם ותסבון איסרת אזובא ותטמשון בדמא דבמן 22
פחרא ותדון לאיסקופא עלאה מלבר ולתרתין סיפיא מן אדמא דבמן פחרא ואתון לא
תפקון אינש מן תרע ביתיה עד צפרא :

Neque residuum facietis de eo usque ad auroram : & quod residuum erit de eo usque ad auroram recondetis ipsum, & in aurora diei decimæ sextæ igne comburetis ; quia non potest comburi residuum oblationum sanctarum die festo. Et juxta hunc 11
ritum comedetis ipsum, hoc tempore non aliis generationibus : lumbi vestri sint accincti, calceamenta vestra in pedibus vestris, & virgæ vestræ in manibus vestris : & comedetis ipsum cum pavore divinæ majestatis Domini seculi, eò quod venia data est vobis à facie Domini. Et revela- 12
bor in terra Ægypti in divina majestate gloriæ meæ hac nocte, & mecum nonaginta mille myriades angelorum perdentium, & interficiam omnem primogenitum in terra Ægypti ab homine usque ad bestiam : & in omnia idola Ægyptiorum quatuor exercebo judicia ; idola fusilia liquefient, idola lapidea resecabuntur, idola testacea fient minuta frusta, idola lignea fient cinis, ut sciant Ægyptii quòd ego Dominus. Et erit sanguinis obla- 13
tionis Paschatis & abscissionis circuncisionis permixtus vobis, ad faciendum de eo signum super domos in quibus habitabitis ; & videbo meritum sanguinis, & parcam vobis : nec dominabitur in vos angelus mortis cui data est potestas ad perdendum, dum ego interficiam in terra Ægypti. Et 14
erit ille dies vobis in memoriam, & celebrabitis eum solenniter coram Domino per ætates vestras : pacto sempiterno celebrabitis eum. Septem 15
diebus azyma comedetis ; verùm à media parte diei illius, qui præcedit festum, abolebitis fermentum ex domibus vestris : quoniam quisquis comederit fermentum, succindetur vir ille ex Israel, à priore die festi usque ad diem septimum. Die autem priori convocatio sancta erit, die etiam 16
septimo convocatio sancta erit vobis : omne opus non fiet in illis ; tantum id quod fiet in cibum universæ carnis, ipsum solum fiat à vobis. Et observabitis pastas azymorum : siquidem in eadem die hac eduxit 17
Dominus exercitus vestros liberatos è terra Ægypti : ideo custodietis hunc diem per ætates vestras fœdere sempiterno. In Nisan decima quar- 18
ta mensis mactabitis Pesah, vesperi autem decimæ quintæ comedetis azyma : usque ad diem vicesimum primum mensis, in vespera vicesimi secundi comedetis fermentatum. Septem diebus fermentũ non invenietur 19
in domib⁹ vestris : nam quisquis comederit fermentatum, peribit homo ille ex congregatione Israel, *sive* de peregrinis sive de indigenis terræ *fuerit*. Omne permixtum fermenti non comedetis : in omni loco habitationum 20
vestrarum comedetis azyma. Et vocavit Moses omnes seniores Israel, & 21
dixit illis ; Subtrahite manus vestras ab idolis gentium, & tollite vobis de filiis ovium secundùm prosapias vestras, & mactate agnum paschalem. Et 22
accipietis fasciculum hyssopi, & tingetis in sanguine quod *erit* in vase testaceo, & spargetis ad limen superius extrà, & duos postes, de sanguine qui *erit* in vase testaceo : & vos non exibitis vir è porta domus suæ usque ad auroram.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

10 * ونه باقي گذاريد ازو تا بامداد وآن باقي مانده شوا ازو تا بامداد در آتش بسوزانيد *
11 * وهمچنين بخوريد اويرا ميانهاي شما بستگان كفشهاي شما در پاهاي شما وعصاهاي شما
12 در دستهاي [شما] وبخوريد اويرا در نهيب زدگي شفقت است او ﷻ * بگذرم در زميني مصر
در شبي آن اين وبزنم همه نخست زاد در زمين مصر از آدم وتا چهارپا ودر همه معبوداني
13 مصريان بكنم [حكمها] من ﷻ * وباشد آن خون بشما بنشان ابر آن خانها آنچه شما آنجا وببينم
مر آن خون وشفقت كنم ابر شما ونه باشد در شما زخم بتباهي در زدني من در زميني مصر *
14 * وباشد آن روز آن بشما بياد كردن وحج گزاريد اويرا حج ﷻ بعصرهاي شما رسمي جاويد
15 حج گزاريد اويرا * هفت روزها فطير بخوريد خاصه در روزي آن اوّل معطّل كنيد خميرمايه از
خانهاي شما كه همه خوراي خمير بريده شود آن جاني او از يسرال از روز آن اوّل تا روزي آن
16 هفتم * ودر روزي آن اوّل خواندگي خاص ودر آن هفتمي خواندگي خاص باشد بشما هيچ
كار نه كرده شود درايشان خاصه آنچه خورده شود بهمه جان او بتنهايي او كرده شود بشما *
17 * ونگاه داريد مر آن فطير كه در تنهي آن روز آن اين بيرون آوردم مر سپاهاي شما از زمين
18 مصر ونگاه داريد مر آن روزي آن اين بعصرهاي شما رسمي جاويد * در اوّل در چهارده روز بماه در
19 ايوار بخوريد فطير تا روزي بيست ويك بماه در ايوار * هفت روزها خمير نه يافته شود در خانهاي
شما كه همه خورا خمير نيست شود آن جاني آن از جماعتي يسرال در غريب ودر بومي آن
20 21 زمين * همه خمير نه خوريد در همه نشستن جاهاي شما بخوريد فطير * بخواند مشه بهمه پيراني
يسرال گفت بايشان بكشيد وبستانيد بشما گوسفند باهلي خانهاي شما وبكشيد آن فصح *
22 * وبستانيد دستهي درمنه ودر زنيد در خون آنچه در طشت وبرسانيد بآن بالادر وبدو آن
بردرها ازان خون آنچه در طشت وشما نه بيرون آييد مرد از درگاهي خانهي او تا بامداد *

Neque relinquetis ex eo usq; ad mane : quod verò reliquũ manserit ex eo usque ad mane, igne comburetis. 10
Sic autem comedetis eum, Medi is vestris accinctis, calceis vestris in pedibus vestris, & baculis vestris in manibus vestris : comedetisque eum in timoris percussione, propitiatio est ipse Domino. 11
Nam *transibo per terram Ægypti nocte istâ, & percutiam omne primogenitum in terra Ægypti, ab homine & usque ad quadrupedem : & in omnibus numinibus Ægyptiorum faciam judicia, ego Dominus.* 12
Et erit sanguis vobis in signum super domos ubi vos estis : & videbo sanguinem, & miserebor vestri, neque erit in vobis plaga ad corruptelam, quum percussero in terra Ægypti. 13
Eritque dies ille vobis ad recordandum : & celebrabitis eum festum Domino in seculis vestris, decreto æterno celebrabitis eum. 14
Septem diebus azyma comedetis : Veruntamen die primo cessare facietis fermentum è domibus vestris : omnis enim comedens fermentatũ, excidetur anima ejus ex Israel, à die primo usque ad diem septimum. 15
Et in die primo, convocatio sancta : & in septimo, convocatio sancta erit vobis : ullum opus non fiet in illis : veruntamen quod comedetur ab omni anima, illud solum fiet à vobis. 16
Observabitisque azyma : quia in ipso die hoc eduxi exercitus vestros de terra Ægypti : observabitis inquam diem istum in seculis vestris statuto perpetuo. 17
In primo mense, in quartodecimo die mensis in vespera, comedetis infermentata usque ad diẽ vicesimum primum mensis in vespera. 18
Septem diebus fermentatum non invenietur in domibus vestris : omnis enim comedens fermentatũ, annihilabitur anima illa è cœtu Israel, tàm peregrini quàm indigenæ terræ. 19
Omne fermentatum non comedetis : in omnibus residendi locis vestris comedetis azyma. 20
Vocans itaque Moscheh omnes seniores Israel, dixit eis ; Trahite, & accipite vobis oves per familias vestras, & mactate pascha. 21
Accipietis quoque manipulum thymbræ, & illidetis in sanguinem qui in pelve : & applicabitis superliminaribus de sanguine qui in pelve : summitati ostii, & ambobus superliminaribus de sanguine qui in pelve : & vos non egrediemini quisque ex limine domûs suæ usque ad mane. 22

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ועבר ויתגלי יקרא דיי למימחי ית מצראי ויחמי ית אדמא דעל אסקופא ועל תרתין
סיפיא ויגין מימרא דיי על תרעא ולא ישבוק מלאכא מחבלא למיעול לבתיכון
למימחי : ושמרתם ותיטרון ית פתגמא הדין לקים לך ולבנך דכורייא עד עלמא :
והיה ויהי ארום תעלון לארעא דעתיד למיתן לכון יי היכמא דמליל ותיטרון מזמן
דתמטון לתמן ית פולחנא הדא : והיה ויהי ארום יימרון לכון בניכון בזמנא
ההוא מה פולחנא הדא לכון : ואמרתם ותימרון נכסת חייסא הוא קדם יי דחס
במימריה על בתי בני ישראל במצרים בחבלותיה ית מצראי וית בתנא שיזב
וכד שמעו בית ישראל ית פתגמא הדין מפום משה גחנו וסגידו : וילכו ואזלו
ועבדו בני ישראל היכמא דפקיד יי ית משה וית אהרן היכדין אזדרזו ועבדו :
ויהי בחצי והוה בפלגות ליליא דחמיסר ומימרא דיי קטל כל בוכרא בארעא
דמצרים מביר בוכריה דפרעה דעתיד למיתב על כורסי מלכותיה עד בוכרייא בני
מלכיא דאשתבין ואינון בי נובא מתמשכנין ביד פרעה ועל דהוו חדן בשעבודהון
דישראל לקו אוף הינון וכל בוכרי בעירא מיתו ממצראי פלחין להון : ויקם וקם
פרעה בליליא הוא וכל שאר עבדוי וכל שאר מצראי והות צווחתא רבתא ארום
לא הוה תמן ביתא דמצראי דלא הוה תמן בכור מאית : ויקרא ותחום ארעא
דמצרים מהלך ארבע מאה פרסי הוות וארעא דגשן דתמן משה ובני ישראל
במציעות ארעא דמצרים הוות ופלטרין דבירת מלכותא דפרעה בריש ארעא
דמצרים הוה וכד קרא למשה ולאהרן בליליא דפסחא אשתמע קליה עד ארעא
דגשן מתחנן הוה פרעה בקל עציב וכן אמר קומו פוקו מגו עמי אוף אתון אוף
בני ישראל ויזילו פלחו קדם יי היכמא דאמרתון : גם אוף ענכון אוף תוריכון
דברו ומן דילי היכמא דמלילתון ויזילו ולית אנא בעי מנכון אלהן דתצלו עלי דלא
אימות : ותחזק וכד שמעו משה ואהרן ובני ישראל קל בכותא דפרעה ולא אשגחו
עד דאזל הוא וכל עבדוי וכל מצראי
ותקיפו לכל עמא בית ישראל לאוחאה
למיפטורינון מן ארעא ארום אמרין אין
שהיין הינון הכא שעתא חדא הא
כולנא מייתין : וישא ונטל עמא ית 34
לישיהון עלוי רישיהון עד דלא אחמע ומן דמשתייר לכון מן פטירי ומרירי
סוברו צריר בלבושיהון על כתפיהון : ובני ישראל ובני ישראל עבדו כפתגמא
דמשה ושיילו מן מצראי מנין דכסף ומנין דדהב : וה' ויי יהב ית עמא לחן וחסד
קדם מצראי ושיילינון ורוקינו ית מצראי מנכסיהון :

ירושלמי 33 ארום אמרו מצראי
שהיין ישראל שעה חדא הא כל מצראי
מיתין : 34 מותר פסחיהון קטיר
בשושיפהון יהיבין על כתפיהון :

Et manifestabitur gloria Domini ad percutiendum Ægyptios, & vide- 23
bit sanguinem qui erit in superliminari & duobus postibus: & prote-
get sermo Domini ad portam, & non permittet angelo vastatori in-
gredi domos vestras ad percutiendum. Observabitis igitur verbum 24
istud, ut sit tam tibi quam filiis tuis masculis in statutum seculi. Et 25
erit cum ingressi eritis in terram, quam daturus est vobis Dominus, quem-
admodum loquutus est, observabitis ab illo tempore quo eò pervene-
ritis hunc cultum. Et erit cum dicent vobis filii vestri eo tempore; Quid 26
sibi vult cultus iste vester? Tum dicetis; Oblatio miserationis est co- 27
ram Domino, qui pepercit verbo suo domibus filiorum Israel in Ægy-
pto, cùm ipse perdidit Ægyptios & domos nostras liberavit. Cùm autem
audiverunt domus Israel verbum hoc ex ore Mosis, inclinârunt se & adorâ-
runt. Et iverunt & fecerunt filii Israel: sicut præceperat Dominus Mosi & 28
Aaroni, sic festinanter fecerunt. Et fuit in media nocte decimi quin- 29
ti, & sermo Domini interfecit omnem primogenitum in terra Ægypti,
à filio primogenito Pharaonis, qui sessurus erat super solium regni ejus,
usque ad primogenitos filiorum regum qui captivi erant, & erant in fo-
vea dati pignoris loco in manu Pharaonis; propterea quòd autem læ-
tabantur de servitute Israelitarum, puniti sunt etiam ipsi: & omnia pri-
mogenita jumentorum mortua sunt Ægyptiis, quibus *agrum* colebant.
Et surrexit Pharao nocte illa, & omnes reliqui servi ejus, & omnes re- 30
liqui Ægyptii; & erat clamor magnus: quoniam non erat ibi domus
Ægyptiorum, in qua non esset primogenitus mortuus. Porro limes terræ 31
Ægypti erat quadringentorum milliarium, terra autem Gosen, in qua
erant Moses & filii Israel, in medio terræ Ægypti fuit, palatium autem
domus regiæ Pharaonis erat in ingressu terræ Ægypti: cùm autem vo-
cavit Mosem & Aaronem in nocte Paschatis, audita est vox ejus
usque ad terram Gosen, deprecabatur *enim* Pharao voce amara, & sic
dicebat; Surgite exite è medio populi mei etiam vos etiam filii Israel,
& ite colite coram Domino quemadmodum dixistis. Etiam oves ve- 32
stras & boves vestros tollite, & ex meo quemadmodum loquuti estis,
& ite: non aliud quæro à vobis, nisi ut oretis pro me, ut non
moriar. Quum autem audiverunt Moses & Aaron & filii Israel vo- 33
cem fletus Pharaonis, non curârunt, donec ivit ipse, & omnes ser-
vi ejus, & omnes Ægyptii, &
urgebant omnem populum do-
mus Israel ad festinandum, ut
dimitterent eos è terra: quoniam
dicebant; Si moram traxerint ipsi
hic horam unam, ecce omnes nos
mortui. Et tulit populus pastam 34
suam super capita sua, priusquam
fermentaretur: & quod residuum
erat de azymis & rebus amaris, portârunt ligatum in vestibus suis
super humeros suos. Filii autem Israel fecerunt secundùm verbum 35
Mosis: & petierunt ab Ægyptiis vasa argentea & vasa aurea. Domi- 36
nus autem dedit populum in gratiam & misericordiam coram Ægyptiis,
& commodato petierunt ab eis: & evacuârunt Ægyptios à facultatibus suis.

Hierof. 33. *Quoniam dicebant Ægyptii; Si moram traxerint Israelitæ horam unam, ecce omnes Ægyptii mortui.* 34. *Residuum paschatis sui quod ligatum erat in palliis suis, posuerunt super humeros suos.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بگذرد :: بزخم زدن مر مصریان و ببیند مر آن خون ابر آن بالا در و ابر دو آن بر درها وشفقت
کند :: ابر آن درگاه و نه دهد مر آن تباه کنا را آمدن بخانهاي شما برخم زدن * ونگاه
دارید مر آن سخن آن این برسم بتو و بپسراني تو تا جاوید * و باشد که بیایید بآن زمین آنچه
بدهد :: بشما چون آنچه سخن گفت نگاه دارید مر آن کاري آن این * و باشد که بگویند بشما
پسراني شما چیست آن کاري آن این بشما * بگویید ذبحت شفقت او :: آنچه شفقت کرد ابر خانهاي
پسراني یسرال در زخم زدن او مر مصریان و مر خانهاي ایما خلاص کرد رکوع کرد آن قوم
و سجود کردند * برفتند بکردند پسراني یسرال چون آنچه بفرمود :: مر مشه و اهرن همچنین
بکردند * بود در نیمهي آن شب و :: برد همه نخست زاد در زمیني مصر از نخست زادي
فرعه آن نشینا ابر تختي او تا نخست زادي آن برده و همه نخست زادي چهارپا * برخاست
فرعه شب و همه بندگاني او و همه مصریان بود بغراوي بزرگ در مصر که نیست
خانهي آنچه نیست آنجا مردهي * بخواند بمشه و باهرن شب گفت بر خیزید بیرون روید از
میاني قومي من نیز شما نیز پسراني یسرال و بروید و عبادت کنید مر :: چون سخن گفتن شما
* نیز گوسفند شما نیز گاوي شما بستانید چون آنچه سخن گفتید و بروید و آفرین کنید
نیز مرا * قوي شد مصریان ابر آن قوم بشتاب کردن بفرستادن ایشانرا از آن زمین که
گفتند همه ایما میران * بر داشت آن قوم مر زوالهي او پیش خمیر شود سرشتهاي ایشان
پیچیدگان در جامهاي ایشان ابر کفت ایشان * و پسراني یسرال بکردند چون سخن مشه
عاریت کردند از مصریان آلتهاي نقره و آلتهاي طلا و جامها * و :: بداد مر جاهي آن
قوم در چشماني مصریان و عاریت دادند ایشانرا و خالي کردند مر مصر *

Et *transibit Dominus ad plagâ per-* 23
cutiendum Ægyptios: videbitque
sanguinem super summitatem ostii,
& super ambo superliminaria, &
parcet Dominus ostio, nec dabit
corrumpenti ingredi domos vestras
ad plagâ percutiendum. Observabi- 24
tis itaque verbum hoc in statutum
tibi et filiis tuis usque in æternitatē.
Eritque, cùm veneritis ad terram 25
quam dabit Dominus vobis, quemad-
modum locutus est, observabitis opus
hoc. Eritque, cùm dixerint vobis fi- 26
lii vestri, Quid est opus hoc vobis?
Dicetis, Sacrificium propitiationis 27
est Domino, qui pepercit domib⁹ filio-
rum Israel; quando plagâ percussit
Ægyptios, et domos nostras liberavit.
Et *inclinavit sese populus, & adorâ-*
runt. Abeuntes itaque *fecerunt fi-* 28
lii Israel quemadmodum præceperat
Dominus Mosheh & Aharon, sic
fecerunt. Fuit igitur *mediâ nocte,* 29
& Dominus percussit omne primoge-
nitum in terra Ægypti, à primogeni-
to Pharoh sedente super thronum e-
jus, usque ad primogenitū captivæ,
omnéque primogenitum quadrupedū.
Surrexit itaque *Pharoh nocte, & o-* 30
mnes servi ejus, omnésque Ægyptii:
& *fuit clamor magn⁹ in Ægypto, quia*
non erat ulla domus in qua non esset
mortuus quispiā. Et *vocavit Mosheh* 31
et Aharon nocte, dicens; Surgite, egre-
dimini è medio populi mei, etiā vos,
etiam filii Israel: & abite, & ser-
vite Domino sicut locuti estis. Etiam 32
oves vestras, etiam boves vestros ac-
cipite quemadmodum locuti estis: &
abite, & benedicite etiam mihi. Et 33
invalescebant Ægyptii super populū,
festinando ad dimittendum illos è
terra: dixerunt enim, Omnes nos mo-
rientes. Tulitq; populus massā suam 34
antequàm fermentaretur: subactas
inquam *massas suas involutas ve-*
stimentis suis super humerum suum.
Porrò filii Israel fecerunt juxta ver- 35
bum Mosheh: mutuati sunt ab Ægy-
ptiis instrumenta argenti, & instru-
menta auri, & vestes. Dominus au- 36
tem dedit honorem populi in oculis
Ægyptiorum, qui mutuò dederunt il-
lis: & evacuârunt Ægyptum.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel *Hierosolymitanum.*

ויסעו ונטלו בני ישראל מן פילוסין לסכות מאה ותלתין מילין תמן איתחפיאו 37
שבעת ענני יקרא ארבעא מארבע ציטריהון וחד מעילויהון דלא ייחות עליהון
מיטרא וברדא ולא יתחרכון בשרבי שמשא וחד מלרע להון דלא יהנזקון להון
כובין ולא חיוין ועקרבין וחד מטייל קומיהון לאשואה עומקיא ולמימך טוריא
לאתקנא להון בית משרוי והינון כשית מאה אלפין גובריא ומטיילין על ריגליהון
ולא רכבין על סוסוון בר מטפלא חמשא
חמשא לכל גברא : וגם ואוף נוכראין 38 | ירושלמי 38 לחוד ערבובין :
סגיאין מנהון מאתן וארבעין רבוון סליקו עמהון ועאן ותורי וגיתי סגי לחדא :
ויאפו והוו קטעין מן לישא דאפיקו ממצרים וסדרין על רישיהון ומתאפי להון 39
מחומתא דשימשא חרירן פטירן ארום לא חמיע ארום איתריכו ממצרים ולא יכילו
למשהי וספיקא להון למיכל עד חמיסר יומין לירחא דאייר מטול דזוודין לא
עבדו להון : ומושב ויומיא דיתיבו בני ישראל במצרים תלתין שמיטין דשנין 40
דסכומהון מאתן ועשר שנין ומנין ארבע מאה ותלתין שנין מן דמליל יי לאברהם
מן שעתא דמליל עמיה בחמיסר בניסן ביני פסוגייא עד יומא דנפקו ממצרים :
ויהי והוה מסוף תלתין שנין מדאיתגזרת גזירתא הדא עד דאיתיליד יצחק עד 41
דנפקו פריקין ממצרים ארבע מאה והוה בכרן יומא הדין נפקו כל חיליא דיי
פריקין מארעא דמצרים : ליל שמרים
ארבעא לילוון כתיבין בספר דוכרנייא 42
קדם רבון עלמא · ליליא קדמאה כד
אתגלי למברי עלמא · תניינא כד אתגלי
על אברהם · תליתאה כד אתגלי במצרים
והות ידיה מקטלא כל בוכרא דמצרים
וימיניה משיזבא בכוריהון דישראל ·
רביעאה כד אתגלי למפרוק עמא בית
ישראל מביני עממיא וכלהון קרא לילי
נטיר בגין כן פריש משה ואמר ליה נטיר
לפורקן הוא מן קדם יי למפקא ית עמא
בני ישראל מארעא דמצרים הוא ליליא
הדין נטיר מסלאכא מחבלא לכל בני
ישראל דבמצרים וכן למיפרקהון
מגלוותהון לדריהון : ויאמר ואמר יי 43
למשה ואהרן דא היא גזרת פסחא כל בר
עממין או בר ישראל דאיסתלק ולא הדר
לא ייכול ביה : וכל עבד וכל נוכראי 44
דאזדבן לעבד לגברא בר ישראל זבין
כספא ותיגזור יתיה ותטבלינֵיה בכן
ייכול ביה :

ירושלמי 42 ליל נטיר ומזומן לפורקן
הוא מן קדם יי באפקתהון דבני ישראל
פריקין מארעא דמצרים : ארום ארבע
לילוון אנון כתיבין בספר דכרניא לילא
קדמאה כד אתגלי מימרא דיי על עלמא
למברא יתיה הוה עלמא תהי ובהי
וחשוכא פרים על אפי תהומא ומימרא דיי
הוה נהיר ומנהר וקרי יתיה לילא קדמיא·
לילא תנינא כד אתגלי מימרא דיי על
אברהם ביני בתריא הוה אברהם בר מאה
שנין ושרה הות ברת תשעין שנין למקימא
מה דאמר כתבא אברהם בר מאה שנין
אפשר ליה למולדא ושרה ברת תשעין
שנין אפשר לה דתוליד הלא בר תלתין
ושבע שנין הוה אבונן יצחק בזמן דאתקרב
על גבי מדבחא שמיא מכו ונחתו וחמא
יצחק ית שכלוליהון וכהין עינוי מן מרומיא
וקרי יתיה לילא תנינא · לילא תליתאה
כד אתגלי מימרא דיי על מצראי בפלגות
ליליא הות ימינא מקטלא בבריהון
דמצראי וימיניה משיזבא בבריהון
דישראל למקימא מה דאמר כתבא בדי בוכרי הנון ישראל וקרי יתיה לילא
תליתאה · לילא רביעאה כד ישליב עלמא קציה למתפרקא חבלי רשעא
ישתיצון ונירי פרזלא יתברון משה יפוק מן גו מדברא ומלכא משיחא
מן גו רומא דין ידבר בריש ענגא ודין ידבר בריש עננא ומימרא דיי מדבר
בין תרויהון ואנון מהלכין כחדא הוא ליל פסחא קדם יי נטיר ומזמן לכל
בני ישראל לדריהון :

Et profecti sunt filii Israel ex Pelusio in Succoth, centum triginta milliaribus : ibi cooperti sunt septem nubibus gloriæ, quatuor à quatuor lateribus suis, unâ à superiori eorum parte, ut non descenderet super eos pluvia aut grando, nec adurerentur caloribus solis, unâ deorsum, ut non nocerent illis spinæ nec serpentes aut scorpiones; una etiam eos præcedebat, ad æquandas valles & ad deprimendos montes, ut pararet illis locum habitationis : fueruntque circiter sexcenta millia virorum, qui inter eundum pedites erant, nec insidebant equis exceptis pueris, quinis unicuique viro. 37
Et etiam peregrini multi, ex quibus ducentæ quadraginta myriades ascenderunt cum illis : & oves, & boves, & pecora multa valde. 38
Et scindebant de pasta quam eduxerant ex Ægypto, quam portaverant impositam capiti, & cocta erat illis præ calore solis, placentas azymas; quoniam fermentatæ non erant : expulsi enim erant ex Ægypto, neque poterant moram facere; satis tamen erat illis cibi, usque ad decimam quintam diem mensis Ijar, propterea quod viaticum non sibi paraverant. 39
Dies autem quibus habitârunt filii Israel in Ægypto triginta annorum hebdomades, quarum numerus ducenti & decem anni : numerus autem quadringentorum & triginta annorum ab eo tempore quo loquutus est Dominus ad Abrahamum, ab ea hora qua loquutus est cum eo decima quinta mensis Nisan inter divisiones, usque ad diem quo exierunt ex Ægypto. 40
Et fuit à fine triginta annorum, ex quo initum est pactum hoc donec natus est Isaac, donec exierunt liberati ex Ægypto quadringenti *anni* : & fuit eodem ipso die exierunt omnes exercitus Domini liberati è terra Ægypti. 41
Quatuor noctes scriptæ sunt in libro memoriarum coram Domino mundi. Nox prior quando apparuit ad creandum mundum; secunda quando manifestatus est Abrahamo : tertia quando manifestatus est in Ægypto, & fuit manus ejus interficiens omnem primogenitum Ægypti, & dextra ejus eripiebat primogenitos Israel : quarta quando revelabitur ad liberandum populum domus Israel è medio populorum : & omnes illæ vocantur noctes observandæ, propterea expressit Moses & dixit de ea; Observanda pro liberatione est à facie Domini, ad educendum populum filiorum Israel è terra Ægypti : illa est nox quæ servata est ob angelum perditorem ab omnibus filiis Israel qui erant in Ægypto, & sic redimet eos è captivitate ipsorum per singulas ætates. 42
Et dixit Dominus Mosi & Aaroni; Hoc est decretum Paschatis : omnis natus ex populis, aut natus ex Israel qui fuerit apostata, neque conversus est, non comedet ex eo. 43
Et omnis alienigena qui venditus est in servum viro Israelitæ, *quisquis fuerit* emptus argento, circuncides eum, & lavabis eum, & sic comedet ex eo. 44

Hierſ. 38. *Etiam promiscua multitudo.*

Hierſ. 42. *Nox observanda & præparata pro liberatione est à facie Domini ad educendum Israelitas liberatos è terra Ægypti. Quoniam quatuor noctes scriptæ sunt in libro memoriarum. Nox prior quando apparuit sermo Domini super mundo ad creandum ipsum, cùm esset mundus vacuus & inanis, & tenebræ expansæ super facies abyssi, & sermo Domini lucebat & illustrabat, & vocavit ipsam noctem primam. Nox secunda quando apparuit sermo Domini Abrahamo inter sectiones, cùm natus esset Abraham centum annos, & Sara nata nonaginta annos, ad stabiliendum id quod dicit scriptura; Abraham natus centum annos poterítne generare? Sara autem nata nonaginta annos poterítne parere? Annon natus erat triginta septem annos pater noster Isaac, quo tempore oblatus est super altare? depressi & humiliati sunt cœli, & vidit Isaac fundamenta eorum, & caligârunt oculi ejus è sublimibus : & vocavit ipsam noctem secundam. Nox tertia quando apparuit sermo Domini contra Ægyptios, in media nocte, dextra ejus interficiebat primogenitos Ægyptiorum, & dextra ejus liberabat primogenitos Israelitarum, ad stabiliendum quod dicit scriptura; Filius primogenitus meus sunt Israelitæ : & vocavit eam noctem tertiam. Nox quarta cum adimplebitur finis mundi ut dissolvatur, funes impietatis vastabuntur, & juga ferrea rumpentur : Moses exibit è medio deserti, rex autem Messias è media Roma, hic præibit in nube, alter etiam præibit in nube & sermo Domini dux erit inter ambos, & ipsi incedent simul : illa est nox Paschatis coram Domino observanda & statuta omnibus Israelitis per ætates suas.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

37 * منزل برداشتند پسراني يسرال از رعمسس بسكوت چون شش صد هزار پيادهي آن
38 مردمان بجز از طفل * ونيز آميخته بسيار بر آمد اوازي ايشان و گوسپند و گاو گلّهي
39 گران بغايت * بپختند مر آن زواله آنچه بيرون آوردند از مصر كلوجهاي فطير كه نه
خمير شد كه رانده شدند از مصر و نه توانستند بدرنگ كردن ونيز توشه نه كردند
40 41 بايشان * و نشستني پسراني يسرال آنچه بنشستند در مصر چهار صد وسي سال * بود از
فرجام چهار [صد] وسي سال بود در تنهي آن روز آن اين بيرون آمدند همه سپاهاني ي از
42 زمين مصر * شبي نگهداشت او ي ببيرون آوردني ايشان از زمين مصر او آن شبي آن اين
43 ي نگاهداشت بهمه پسراني يسرال بعصرهايي ايشان * گفت ي بمشه و اهرن اين رسم آن
44 قربان فصح همه پسري بيگانه نه خورد درو * وهمه بندهي مرد خريدهي سيم ببرّي
اويرا و آن هنگام بخورد درو *

Et mansionē removerunt filii Israel à Raameses ad Succhoth, quasi sexcenta millia peditum virorum, præter parvulos. 37
Et etiam mistio multa ascendit cum eis, & oves & boves, grex gravis admodùm. 38
Et coxerunt massam quam extulerant ex Ægypto, facientes placentas subcineritias azymas : quia non erat fermentata, quòd expulsi fuissent ex Ægypto, neque potuissent moram facere: & etiam viaticum non paraverant sibi. 39
Et sessio filiorum Israel quâ sederunt in Ægypto, fuit quadringentorum & triginta annorum. 40
Fuit autem post finem quadringentorum ac triginta annorum, fuit inquam in ipsa die ista, egressi sunt omnes exercitus Domini de terra Ægypti. 41
Nox observantiæ est Domino, propter eductionem eorum de terra Ægypti : ipsa nox ista erit Domino observantia omnibus filiis Israel in seculis suis. 42
Et dixit Dominus ad Mosheh & Aharon; Hoc est statutū oblationis paschatis, Omnis filiᵘˢ alienigenæ non comedet ex eo. 43
Et omnem servum hominis emptum argento, circumcides, & tunc comedet ex eo. 44

תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL.

תושב דיור תותב ואגירא נוכראה לא 45
ייכול ביה : בבית בחבורה חדא 46
יתאכל לא תפקון מן ביתא מן בשרא
בר מחבורתא ולא למשדרא דורונין גבר לחבריה וגרמא לא תתברון ביה
בדיל למיכול מה דבגוויה : כל עדת כל כנישתא דישראל מתערבין דין עם
דין גניסא עם גניסא אוחרי למעבד יתיה : וכי וארום יתגייר עמכון גיורא
ויעביד פיסחא קדם יי יגזור ליה כל דכורא ובכן יהי כשר למעבדיה ויהי
כיציבא דארעא וכל ערלאי בר ישראל לא ייכול ביה : תורה אורייתא חדא
תהי לכל מצוותא ליציבא ולגיורא די מתגייר ביניכון : ויעשו ועבדו כל בני
ישראל היכמא דפקיד יי ית משה וית אהרן היכדין עבדו : ויהי והוה בכרן
יומא הדין אפיק יי ית בני ישראל מארעא דמצרים על חיליהון :

יג

וידבר ה׳ ומליל יי עם משה למימר : קדש אקדיש קדמי כל בוכרא דכורא
פתח כל וולדא בבני ישראל באינשא ובבעירא דילי הוא : ויאמר ואמר
משה לעמא הוון דכירין ית יומא הדין די נפקתון פריקין ממצרים מבית שעבוד
עבדייא ארום בתקוף גבורת ידא אפיק יי יתכון מכא ולא יתאכל חמיע
היום יומא דין אתון נפקין פריקין בחמיסר בניסן הוא ירחא דאביבא : והוה
ויהי ארום יעלינך יי אלהך לארע כנענאי וחיתאי ואימוראי וחיואי ויבוסאי דקיים
במימריה לאבהתך למיתן לך ארעא עבדא חלב ודבש ותפלח ית פולחנא הדא
בירחא הדין : שבעת שובעא יומין תיכול פטירא וביומא שביעאה חגא קדם
יי : מצות פטירי יתאכל ית שובעא יומין ולא יתחמי לך חמיע ולא יתחמי
לך חמיר בכל תחומך : והגדת ותתני לברך ביומא ההוא למימר מן בגלל
מצוותא דא עבד מימרא דיי לי ניסין ופרישן במפקי ממצרים : והיה ויהי לך
ניסא הדין חקיק ומפרש על תפילת ידא בגובהא דשמאלך ולדוכרן חקיק
ומפרש על תפילת רישא קביעא כל קביל עינך בגובהא לרישך מן בגלל
דתיהוי אורייתא דיי בפומך ארום בחיל ידא תקיפתא הנפקך יי ממצרים :
ושמרת ותינטור ית קיימא הדא דתפילי 10
לזימנא דחזי לה ביומי עובדא ולא
בשבייא ובמועדיא וביממא ולא בליליא :

ירושלמי — Hierosolymitanum.

45 תותבא דגבר ואגירא כד הוא
עממין לא ייכול מניה :

ירושלמי 10 מן אלין יומין לאלין
ירחין :

Incola, advena, & mercenarius ali- 45
enigena non comedet ex eo. In 46
eodem sodalitio comedetur, non efferetis è domo de carne illa extra sodalitia, ne quidem ad mittendum munera quemque ad proximum suum: & os non confringetis ex eo, ut comedatis id quod est in medio ejus. Universa congre- 47
gatio Israel permisceantur, hic cum illo, familia cum familia alia, ut
faciant ipsum. Quando autem tecum fuerit proselytus aliquis, 48
& facere voluerit Pascha coram Domino, circuncidat sibi omnem masculum, & sic aptus erit ut faciat ipsum Pascha erit enim tanquam indigena terræ: at omnis incircuncisus ex filiis Israel non
comedet ex eo. Lex una erit omnibus præceptis, indigenæ, & 49
proselyto qui habitat inter vos. Fecerunt ergo omnes filii Israel: 50
quemadmodum præceperat Dominus Mosi & Aaroni, sic fecerunt. Et 51
factum est eo ipso die, eduxit Dominus filios Israel è terra Ægypti cum exercitibus suis.

Hierosol. 45 *Advena viri & mercenarius, cùm natus sit ex populis, non comedet ex eo.*

CAP. XIII.

Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Sanctifica coram 1
me omnem primogenitum masculorum. aperiens omnem vulvam in- 2
ter filios Israel, inter homines & jumenta, meus est. Et dixit Moses 3
populo; Sitis memores diei hujus quo exiistis liberati ex Ægypto è domo servitutis servorum; quoniam in fortitudine roboris manus eduxit vos Dominus hinc: itaque non comedetur fermentum. Die hac 4
vos exivistis liberati decima quinta mensis Nisan, ille est mensis maturescentis frugis. Et erit quando ingredi fecerit te Dominus Deus 5
tuus in terram Chananæorum, Hettæorum, Amorrhæorum, Hevæorum, Jebusæorum, quam jurato promisit patribus tuis, ad dandum tibi terram facientem lac & mel, celebrabis hunc ritum mense hoc.
Septem diebus comedes azyma: die autem septimo solennitas erit 6
coram Domino. Azyma comedentur septem diebus: neque videbi- 7
tur fermentatum apud te, neque videbitur apud te fermentum in omni termino tuo. Et nuntiabis filio tuo eo die, dicendo; Propter 8
præceptum hoc fecit sermo Domini mihi miracula & mirabilia, dum exivi ex Ægypto. Et erit tibi miraculum hoc insculptum & expositum in 9
philacteriis manus, in summitate sinistræ tuæ, & in memoriale insculptum & expositum in philacteriis capitis, positis è regione oculorum tuorum in summitate capitis tui, ut sit lex Domini in ore tuo: quoniam in robore manus fortis eduxit te Dominus ex Ægypto.
Custodies ergo pactum istud phi- 10
lacteriorum in tempore conveniente ipsi; diebus operariis, non autem sabbathis aut solennitatibus, & die non nocte.

Hierosol. 10 *Ex illis diebus ad illos menses.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

45 * مهمان ومزدور نه خورد درو * در خانهي يكه خورده شود نه بيرون آوري از آن خانه از
46 آن گوشت بآن بيرون و استخوان نه شكنيد درو * همه جماعتي يسرال بكنند اويرا * وكه
47 غريبي كند اواري [تو] غريب وبكند فصح بي بريدن باو همه نرينه وآن هنگام نزديك
48 شود بكردن اويرا وباشد چون بومي آن زمين وهمه اقلف نه خورد درو * شريعت يكه
49 باشد ببومي وبغريب آن غريبي كنا در مياني شما * بكردند همه پسراني يسرال چون آنچه
50 فرمود بي مر مشه ومر اهرن همچنين بكردند * بود در تنهي آن روز آن اين بيرون آورد بي مر پسراني
51 يسرال از زمين مصر ابر سپاهاي ايشان *

Hospes & mercenarius non comedet ex eo. In domo una comedetur, non exportabis è domo de carne foràs, & os non confringetis in eo. Universus cœtus Israel facient ipsum. Et cùm peregrinatus fuerit apud te peregrinus, & fecerit pascha Domino, erit circumcidendo sibi omnem masculū: et tunc appropinquabit ad faciendum ipsum, eritque sicut indigena terræ: nam omnis præputiatus non comedet ex eo. Lex una erit indigenæ & peregrino peregrinanti in medio vestrûm. Fecerunt itaque omnes filii Israel quemadmodū præceperat Dominus Mosheh & Aharon, sic fecerunt. Fuitque, in ipsa die ista eduxit Dominus filios Israel ex terra Ægypti per exercitus eorum. 45 46 47 48 49 50 51

* فصل سيزدهم *

1 * سخن گفت بي بمشه بگفتن * خاص كن بمن همه [نخست] زاد كشايشي همه رحم در پسراني
2 يسرال در آدم ودر چهارپا بمن او * گفت مشه بآن قوم ياد دارمر آن روزي آن اين آنچه بيرون
3 آمديد از مصر از خانهي بندها كه در قوي دست بيرون آورد بي شمارا ازين ونه خورده شود
4 خمير * اين روز شما بيرون آيان در ماهي آن تر خوشه * وباشد كه بياورد ترا بي بزمين آن كنعي
5 وآن حتي وآن اموري وآن حوي وآن يبوسي آنچه سوگند خورد بپدراني تو بدادن بتو زميني
6 دوشا شير وانگبين وكاركني مر آن كاري آن اين در ماهي آن اين * هفت روزها بخوري فطير
7 ودر روزي آن هفتمي حج بي * فطير خورده شود مر هفت آن روزها ونه ديدار شود بتو خمير
8 ونه ديدار شود بتو خميرمايه در همه حدّي تو * آگاه كني بپسري تو در روز آن بگفتن
9 در سبب اين بكرد بي بمن در بيرون آمدني من از مصر * وباشد بتو بنشان ابر دستي تو وبيادكرد
ميانه چشماني تو بسبب باشد شريعت بي در دهاني تو كه در دستي قوي بيرون آورد ترا بي از مصر
10 * ونگاه داري مر آن رسمي آن اين بوعدهي آن از سال بسال *

CAP. XIII.

Et locutus est Dominus ad Mosheh, dicendo; Sanctificate mihi omne primogenitum: apertio omnis uteri in filiis Israel, in homine & in quadrupede, meum est. Dixit itaque Mosheh ad populum; Memoriâ habete diem hanc, quâ egressi estis ex Ægypto, è domo servorum: quia in fortitudine manûs eduxit vos Dominus abhinc: neque comedetur fermentatum. Hodiè vos egredimini in mense humidarum spicarum. Et erit, cùm introduxerit te Dominus in terram Chenaanæi, & Hittæi, & Emoræi, & Hivvæi, & Jebusæi, quam juravit patrib⁹ tuis dare tibi, terram præbentem lac & mel, tum præstabis opus hoc in mense isto. Septem diebus comedes azyma, & die septimo festum erit Domino. Infermentata comedentur septem diebus: & non conspicietur apud te fermentatum, neque conspicietur apud te fermentum in omni termino tuo. Et notum facies filio tuo in die illo, dicendo; Causâ hujus quod fecit mihi Dominus in egressu meo ex Ægypto. Eritque tibi in signum super manum tuam, & in memoriale inter oculos tuos, ut sit lex Domini in ore tuo, quia manu validâ eduxit te Dominus ex Ægypto. Et observabis statutum hoc in stato tempore suo, de anno in annum 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

11 והיה ויהי ארום יעילינך יי לארעא דכנענאי היכמא דקיים לך ולאבהתך ויתנינה
12 לך : והעברת ותפריש כל פתח וולדא קדם יי וכל פתח וולדא בעירא דמשגרא
אמיה דיהון לך דכרין תקדיש קדם יי : ירושלמי 13 ותקטלון יתיה :
13 וכל פטר וכל פתח וולדא דחמרא
תיפרוק באימרא ואין לא תפרוק ותנקוף יתיה וכל בוכרא דאינשא בברך תפרוק
14 ולא בעבדך תפרוק בכספא : והיה ויהי ארום ישיילינך ברך מחר למימר מה
דא מצוותא דבוכרייא ותימר ליה בתקוף גבורת ידא אפקנא יי ממצרים פריקין
15 מבית שעבוד עבדיא : ויהי והוה כד אקשי מימרא דיי ית לבא דפרעה
למפטרנא וקטל יי כל בוכרא בארעא דמצרים מן בוכרא דאינשא ועד בוכרא
דבעירא בגין כן אנא דבח קדם יי כל פתח וולדא דוכרייא וכל בוכרא דברי
16 אפרוק בכספא : והיה ויהי לאת חקיק ומפרש על יד שמאלך ולתפילין בין ריסי
עינך ארום בתקוף גבורת ידא הנפקנא יי ממצרים :

ס ס ס

17 ויהי בשלח והוה כד פטר פרעה ית עמא ולא דברינון יי אורח ארע פלישתאי
ארום קריב הוא ארום אמר יי דלמא יתהוון עמא במיחמיהון אחוהון דמיתן
בקרבא מאתן אלפין גוברין בני חילא משבטא דאפרים מאחדין בתריסין
ורומחין ומאני זיינין ונחתו לגת למיבוז גיתי פלישתאי ובגין דעברו על גזירת
מימרא דיי ונפקו ממצרים תלתין שנין קדם קיצא איתמסרו בידא דפלישתאי
וקטלונון הינון הוו גרמיא יבישיא דאחי יתהון מימרא דיי על ידא דיחזקאל נביא
18 בבקעת דורא ואין יחמון כדין ידחלון ויתובון למצרים : ויסב ואחזר יי ית עמא
אורח מדברא דימא דסוף וכל חד עם
חמשא טפלין סליקו בני ישראל מארעא
19 דמצרים : ויקח ואסיק משה ית ארונא
דגרמי יוסף בגויה מן נילוס והוה מדבר
עמיה ארום אומאה אומי ית בני ישראל
למימר מדכר ידכר יי יתכון ותסקון ית
20 גרמי מיכא עמכון : ויסעו ונטלו מסכות
אתר דאתחפיו בעננֵי יקרא ושרו באיתם
21 דבסטר מדברא : ויי הולך ואיקר

ירושלמי 18 ודבר מימרא דיי עמא
אורח מדברא דימא דסוף מזיינין בעובדין
טבין סליקו בני ישראל פריקין מארעא
דמצרים : 19 ארום משבע אשבע ית
בני ישראל למימר מדכר ידכר יי יתכון
במימריה וברחמי טביא : 20 דאתי
בסיפי מדברא : 21 למהון מהלכין
ביממא ובליליא : 22 לא הוה פסק :

שכינתא דיי מידבר קדמיהון בימָמא בעמודא דעננא לדברותהון בארחא ובליליא
הדר עמודא דעננא מבתריהון למיחשך לדרדפין מן בתריהון ועמודא דאישתא
22 לאנהרא קדמיהון למיזל בימָמא ובליליא : לא עדי עמודא דעננא בימָמא
ועמודא דאישתא בליליא למדברא קדם עמא :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et erit quando ingredi te fecerit in terram Chananæorum, quemad-
modum juravit tibi & patribus tuis se daturum eam tibi : Et sepa-
rabis omnem apertionem vulvæ coram Domino ; & omnis apertio
vulvæ bestiæ, quam emittet mater ejus, si fuerint tibi masculi, sanctificabis
coram Domino. Et omnem apertionem vulvæ asini redimes ove,
quod si non redemeris abscindes
illi cervicem : omnem etiam pri-
mogenitum hominis in filiis tuis
redimes, sed non in servis tuis redimes argento. Et erit cum interrogave-
rit te filius tuus cras, dicendo ; Quale hoc est præceptum primogeni-
torum ? dices illi ; In fortitudine roboris manus eduxit nos Dominus ex
Ægypto, redemptos è domo servitutis servorum. Et fuit cum indu-
râsset sermo Domini cor Pharaonis, ut non dimitteret nos, tum in-
terfecit Dominus omnem primogenitum in terra Ægypti, à primoge-
nito hominum usque ad primogenitum jumentorum : propterea ego
sacrifico coram Domino omnem aperientem vulvam masculorum, &
omnem primogenitum filiorum meorum redimo argento. Et erit in
signum insculptum & expositum super manum sinistram tuam, & in
phylacteria inter supercilia oculorum tuorum : quoniam in fortitudine
roboris manus eduxit nos Dominus ex Ægypto.

Hieros. 13. *Interficietis ipsum.*

SECT. XVI.

Et factum est cum dimitteret Pharao populum, ut non duxerit eos 17
Dominus per viam terræ Philistæorum, quamvis proxima esset : quoniam
dixit Dominus ; Ne pœniteat populum cùm viderint fratres suos, ex
quibus mortui sunt in prælio ducenti mille viri præditi robore de
tribu Ephraim, qui apprehensis clypeis & lanceis & instrumentis bel-
licis descenderunt in Gath, ad abigendos greges Philistæorum, & quia
transgressi sunt decretum sermonis Domini, & exierunt ex Ægypto tri-
bus annis antequam finis *servitutis advenisset*, traditi sunt in manum
Philistæorum, & interfecerunt eos. Illa sunt ossa arida quæ in vitam re-
stituit sermo Domini per manum Ezechielis prophetæ in valle Dura :
quòd si hoc vidissent, timuissent, & in Ægyptum reversi fuissent.
Ideo circunduxit Dñs populum per 18
viam deserti maris rubri : & unus-
quisque cum quinque pueris ascen-
derunt filii Israel è terra Ægypti.
Tulit quoque Moses arcam, in cu- 19
jus medio ossa Joseph erant, ex
Nilo, & illam secum ferebat : quia
adjurando adjuravit filios Israel,
dicendo ; Recordando recordabitur
Dominus vestri, & ascendere fa-
cietis ossa mea hinc vobiscum. Et 20
profecti sunt ex Succoth, loco in
quo operti sunt nubibus gloriæ, &
habitârunt in Etham, quæ est ad
latus deserti. Gloria autem divinæ majestatis Dei præcedebat eos 21
interdiu in columna nubis, ad ducendum eos per viam ; noctu autem redi-
bat columna nubis post eos, ut obscuraret eos qui persequebantur eos, &
columna ignis ad lucendum illis præibat, ad proficiscendum die & nocte.
Non recessit columna nubis interdiu, & columna ignis noctu, ad du- 22
cendum coram populo.

Hieros. 18. *Et duxit sermo Domini populum per viam deserti maris rubri : armati in operibus bonis ascenderunt filii Israel redempti è terra Ægypti.* 19. *Quoniam adjurando adjuraverat filios Israel, dicendo ; Recordando recordabitur Dominus vestri verbo suo, & miserationibus suis bonis.* 20. *Quia venit ad extremitates deserti.* 21. *Ut possent incedere noctu & diu.* 22. *Non cessabat.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

11 وباشد که بیاورد ترا :: بزمینی آن کنعنی چون آنچه سوگند خورد بتو وبپدرانی تو وبدهد آنرا
12 بتو * بگذرانی همه گشایشی رحم بیی : وهمه گشایشی جلهی چهارپا آنچه باشد بتو آن نرینها بیی
13 * وهمه گشایش خر خلاص کنی در بره واگر نه خلاص کنی قفا زنی اورا وهمه نخست زادی
14 آدم در پسرانی تو خلاص کنی * وباشد که بپرسد ترا پسری تو فردا بگفتن چیست این بگوی باو در
15 قوی دست بیرون آورد ایمارا :: از مصر از خانهی بندها * بود که سختی کرد فرعه بفرستادن
ایمارا بکشت :: همه نخست زاد در زمینی مصر از نخست زادی آدم تا نخست زادی چهارپا ابر
همچنین من ذبح کنم بیی : همه گشایشی رحم آن نرینها وهمه نخست زادی پسرانی [من] خلاص
16 کنم * وباشد بنشان ابر دستی تو وبتفلین میانی چشمانی تو که در دستی قوی بیرون آورد ایمارا
17 :: از مصر * بود در فرستادنی فرعه مر آن قوم ونه راند ایشانرا خدا راهی زمینی فلسطیم که
نزدیک او که گفت خدا تا نه پشمان شود آن قوم در دیدن ایشان کارزار وبلز گردند بمصر *
18 * گرداند خدا مر قوم راهی آن بیابان دریای سوف ومبارزان بر آمدند پسرانی یسرال از زمین
19 مصر * بستاند مشه مر استخوانهای یوسف اوازی او که سوگند دادن سوگند داده بود مر
پسرانی یسرال گفتن یاد کردن یاد کند خدا شمارا وبر آورید مر استخوانهای من از این جا
20 اوازی شما * منزل بر داشتند از سکوت فرود آمدند در اتم در کناری آن بیابان * و :: روا 21
پیش ایشان روز در ستونی ابر براباندن ایشانرا آن راه وشب در ستونی آتش بروشنایی دادن
22 بایشان برفتن روز وشب * نه بریده شود ستون آن ابر روز وستونی آن آتش شب بپیش آن قوم *

* *Eritque, cùm introduxerit te Dominus in terram Chenaanæi, quemadmodū juravit tibi & patribus tuis, & dederit eam tibi,* 11 *Transferes o-* 12 *mnem apertionem vulvæ ad Dominum, omnémque apertionem, fœtum quadrupedis, quæ fuerit tibi : mascula Domino* erunt. *Omnem autem* 13 *apertionem asini redimes agno : & si non redemeris, cervicem diverberabis ei : omne quoque primogenitum hominis in filiis tuis, redimes. Et erit,* 14 *quum interrogaverit te filius tuus cras, dicendo ; Quid est hoc ? dices ei, Validâ manu eduxit nos Dominus ex Ægypto, è domo servorum. Et fuit, quum induruisset Pha-* 15 *roh ad dimittendum nos, occidit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti, à primogenito hominis usque ad primogenitum quadrupedis : iddircò ego sacrifico Domino omnem apertionem vulvæ, mascula : omne autem primogenitum filiorum meorum, redimo. Et erit in signum* 16 *super manum tuam, & in phylacteria inter oculos tuos : quia manu robustâ eduxit nos Dominus ex Ægypto. Fuit* autem *cùm emisisset* 17 *Pharoh populum, quòd non deduxit eos Deus via terræ Philisthim, quia propinqua esset : dixit enim Deus, Ne pœnitentiâ ducatur populus cùm viderint prælium, & revertantur in Ægyptum. Circunduxit* igitur *Deus* 18 *populum viâ deserti maris Suph, & accincti ascenderunt filii Israel è terra Ægypti. Tulit* quoque *Mo-* 19 *sheh ossa Joseph secum : nam adjurando adjuraverat filios Israel, dicendo ; Recordando recordabitur Deus vestrûm, & efferetis ossa mea abhinc vobiscum. Et mansiones re-* 20 *moverunt à Succhoth, deveneruntq; in Etham in ora deserti. Dominus* 21 *quoque ibat coram illis interdiu in columna nubis, ad deducendum eos viâ : noctu verò in columna ignis ad dandum eis lucem ad proficiscendum die ac nocte. Ne abscinderetur co-* 22 *lumna nubis interdiu, & columna ignis noctu ante populum.*

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

יד

וידבר ומליל יי עם משה למימר: דבר מליל עם בני ישראל ויתובון לאחוריהון 1 2
וישרון קדם פומי חירתא מרביעתא דאתבריו בגווני בני נשא דכר ונוקבא ועיינן
פתיחן להון הוא אתרא דטניס דביני מגדול וביני ימא קדם טעות צפון דמשתייר
מכל טעוון דמצרים בגין דיימרון מצראי
בחיר הוא בעל צפון מכל טעוותא
דאשתייר ולא לקא וייתון למסגוד ליה
וישכחון יתכון דאתון שרן לקבליה על
גיף ימא: ואמר ויימר פרעה לדתן 3
ולאבירם בני ישראל דמשתיירין במצרים
מיטרפין הינון עמא בית ישראל בארעא
טרד עליהון טעות צפון נגדוי דמדברא: וחזקתי ואתקף ית יצרא דלבא דפרעה 4
וירדוף בתריהון ואתיקר בפרעה ובכל משרייתיה וינדעון מצראי ארום אנא הוא
יי ועבדו היכדין: ויגד ותנון אוקטריא 5
דאזלו עם ישראל ארום עריק עמא
ואיתהפיך לבא דפרעה ועבדוי לביש על עמא ואמרו מה דא עבדנא ארום פטרנא
ית ישראל מפולחננא: ויאסר וטקיס אידוי נפשיה ית ארתכיה וית עמיה דבר 6
עמיה במלין רכיכין: ויקח ודבר שית מאה רתיכין בחירין וכל רתיכי מצראי 7
עבדוי דדחילו מפתגמא דיי דלא מיתו במותנא ולא בברדא ומוליתא תליתאה
למינגד ולמירדוף בבהילו אוסיף על כל רתיכא ורתיכא: ויחזק ותקיף יי ית 8
יצרא דלבא דפרעה מלכא דמצרים ורדף
בתר בני ישראל ובני ישראל נפקין בידא
מרממא מתגברין על מצראי: וירדפו
ורדפו מצראי בתריהון ואדביקו יתהון 9
כד שרן על ימא כנשין מרגליין ואבנין טבן דדבר פישון מגינוניתא דעדן
לנו גיחון וגיחון דברינון לימא דסוף וימא דסוף רמא יתהון על גיפיה כל
סוסוות ארתכי פרעה ופרשוי ומשרייתיה על פומי חירתא דקדם טעות צפון:
ופרעה ופרעה חמא טעות צפון משתזיב וקריב קדמוי קרבנין וזקפו בני ישראל 10
ית עיניהון והא מצראי נטלין בתריהון ודחילו לחדא וצלו בני ישראל קדם
יי: ויאמרו ואמרו רשיעי דרא למשה המן בגלל דלא הות לנא בית 11
קבורתא במצרים דברתנא לממת במדברא מה דא עבדתא לנא להנפקותנא
ממצרים: הלא זה הלא דין הוא פתגמא דמלילנא עמך במצרים יתגלי יי 12
עליכון וידון למימר פסק מננא ונפלח ית מצראי ארום טב לנא דנפלח ית
מצראי מדנמות במדברא:

ירושלמי 2 ויחזרון וישרון קדם פונדקי
דחירתא בין מגדול ובין ימא קדם טעות
צפון כלקובליה תשרון: 3 ואמר פרעה
על עסק עמא בני ישראל טעין אינון
במדברא טרד עליהון טעותא דפעור
נגדוי במדברא:

ירושלמי 5 ואתני למלכא:

ירושלמי 8 ובני ישראל נפקו פריקין
9 קדם פונדקי דחירתא קדם טעות
דצפון:

CAP. XIV.

ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum fili- 1
is Israel, ut revertantur retrorsum, & castrametentur ante fauces Chi- 2
ratha jacientium, qui creati sunt ad similitudinem filiorum hominum, ma-
ris & fœminæ, quibus oculi sunt aperti: locus est Taneos, qui est
inter Migdol & inter mare ante idolum Tsephon, quod relictum est ex omnibus idolis Ægyptiorum: propterea dicent Ægyptii; Præstantior est Bahal Tsephon omnibus idolis, quod relictum est & non percussum, itaque venient ad incurvandum illi, invenientque vos castrametatos è regione ejus ad littus maris. Et dicet Pharao Da- 3
than & Abiram filiis Israel, qui
relicti sunt in Ægypto; Perplexi sunt populus domus Israel in ter-
ra: conclusit eos idolum Tsephon è regione deserti. Et indurabo 4
figmentum cordis Pharaonis, ut persequatur eos: & glorificabor in
Pharaone, & in omni ejus exercitu, ut sciant Ægyptii quod ego
sum Dominus: & fecerunt sic.
Et nuntiârunt octuriones, qui pro- 5
fecti sunt cum Israele, quod fuge-
ret populus: & conversum est cor Pharaonis & servorum ejus in
malum contra populum, & dixerunt; Quid hoc facimus, quoniam
dimittimus Israelem à servitute nostra? Et junxit ipsemet currum 6
suum, & populum suum duxit secum verbis mollibus. Accepit quo- 7
que sexcentos currus electos, & omnes currus Ægyptiorum servorum
ipsius, qui timuerunt à verbo Domini ne morerentur peste neque gran-
dine: & mulam tertiam, ad trahendum & persequendum celeriter,
addidit singulis curribus. Et induravit Dominus figmentum cordis 8
Pharaonis regis Ægypti, & per-
sequutus est filios Israel: filii au-
tem Israel exibant manu excelsâ,
superiores facti Ægyptiis. Et per- 9
sequuti sunt Ægyptii eos, & asse-
quuti sunt eos, dum castrameta-
rentur ad mare colligentes margaritas & lapides pretiosos, quos at-
tulerat Phison ex horto Eden in medium Gichon, Gichon autem de-
tulerat eos in mare juncosum, mare autem juncosum ejecerat eos in
littus suum: omnes *verò* equi curruum Pharaonis, & equites ejus,
& exercitus ejus erant ante os Chiratha, quod erat ante idolum Tse-
phon. Pharao autem vidit idolum Tsephon liberatum, & obtulit 10
coram eo oblationes: & elevârunt filii Israel oculos suos, & ecce
Ægyptii proficiscebantur post eos, & timuerunt valde; & orârunt fi-
lii Israel coram Domino. Et dixerunt improbi ætatis illius Mosi; An 11
propterea quod non erant nobis sepulchra in Ægypto, adduxisti nos ad
moriendum in desertum? Cur hoc fecisti nobis, ut educeres nos ex Ægy-
pto? Annon hic est sermo quem dicebamus tecum in Ægypto; Manifestet 12
se Dominus contra vos & judicet, dicendo; Cessa à nobis & ser-
viemus Ægyptiis; quoniam melius est nobis ut serviamus Ægyptiis, quàm
ut moriamur in deserto?

Hieros. 2 *Et revertantur & castrametentur ante hospitia Chiratha, inter Migdol & inter mare, ante idolum Tsephon tanquam ex adverso ejus castrametabimini.* 3. *Et dixit Pharao de populo filiorum Israel; Errant in deserto, conclusit eos idolum Peor ex adverso sui in deserto.*

Hieros. 5 *Et nuntiatum est regi.*

Hieros. 8 *Filii autem Israel exibant liberati.* 9 *Coram hospitio Chiratha in conspectu idoli Tsephon.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل چهاردهم *
سخن گفت يي بموسه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال باز 1 2
گردند وفرود آيند بپيش في آن حيرت مياني مجدول و مياني آن دريا بپيش بعل صفون مقابلي
او فرود آيند ابر آن دريا * و بگويد فرعه بپسراني يسرال سر گردانند ايشان در بيابان ببست ابر
ايشان آن بيابان * وقوي كنم مر دلي فرعه و بتازد پسي ايشان و عزيز بوده شوم در فرعه
و در همه لشكري او بدانند مصريان كه من يي * بكردند همچنين * آگاه شد بپادشاهي مصر
كه برفت آن قوم گشته شد دلي فرعه و بندهگاني او بآن قوم گفتند چه اين بكرديم كه فرستاديم
مر يسرال از كاري ايما * زين بست مر مركبي او و مر قومي او بستاند اوازي او * بستاند شش
صد مركبي بر گزيده و همه مركبي مصر و سرهنگان ابر همهي ايشان * قوي كرد يي مر دلي
فرعه پادشاهي مصر بتاخت پسي پسراني يسرال و پسراني يسرال بيرون آيان در دستي بلند.
* بتاختند مصريان پسي ايشان برسيدند ايشانرا فرود آيان ابر آن دريا همه اسب و مركبي فرعه
وسواراني او ولشكري او ابر في آن حيرت بپيش بعل صفون * و فرعه نزديك شد بر داشتند
پسراني يسرال مر چشماني ايشان و اينك مصريان منزل بر داران پسي ايشان بترسيدند بغايت
نالش كردند پسراني يسرال بيي * گفتند بموسه ها از كه نيست گورجا در مصر بستاندي ايمارا
بمردن در بيابان چه اين بكردي بايما ببيرون آوردن ايمارا از مصر * ها نه اين آن سخن آنكه
سخن گفتيم بتو در مصر بگفتن باز ايست از ايما وكار كنيم مر مصريان كه نيكوست بايما
كار كردن مر مصريان از مردن ايما در بيابان.

CAP. XIV.

LOcutus est autem Dominus ad 1
Moscheh, dicendo; Loquere ad filios 2
Israel ut revertantur & resideant
ante Os Hiroth, inter Migdol et
mare, è regione Baal-sephon: ex op-
posito ejus residebunt juxta mare.
Dicetque Pharoh de filiis Israel; 3
Confusi sunt in deserto, conclusit
eos desertū. Et roborabo cor Pharoh, 4
& persequetur post eos & glorifica-
bor in Pharoh, & in toto exercitu
ejus: sciéntq; Ægyptii quòd ego Do-
minus. Et *fecerunt sic. Innotuit* au- 5
tem *regi Ægypti quòd abiisset popu-*
lus:& *versum est cor Pharoh & ser-*
vorum ejus in populum, dicentes;
Quid hoc fecimus, quòd dimisimus
Israel ab opere nostro? Et *sellam li-* 6
gavit currui suo, populúmque suum
assumpsit secum. Tulitq; sexcentos 7
currus electos, omnésque currus Æ-
gypti, & duces super omnes illos. Et 8
roborante Domino cor Pharoh regis
Ægypti, persecutus est post filios Is-
rael: porrò filii Israel egrediebantur
in manu excelsa. Et *persequentes* 9
post eos Ægyptii, pervenerunt ad eos
residentes prope mare: omnes equi et
currus Pharoh, & equites ejus
& exercitus ejus juxta Os Hi-
roth ante Baal-sephon. Pharoh au- 10
tem appropinquante, elevaverunt fi-
lii Israel oculos suos, & ex Ægy-
ptii mansiones moventes post illos:
tum *timentes valdè gemitum fece-*
runt filii Israel ad Dominum, Dixe- 11
rúntq; ad Moscheh; An de eo quòd non
esset sepulchretum in Ægypto, tulisti
nos ad moriendū in deserto? quid hoc
fecisti nobis, educendo nos ex Ægy-
pto? Nónne hoc est verbum quod lo- 12
cuti sumus ad te in Ægypto dicendo;
Recede à nobis, & serviemus Ægy-
ptiis: quia melius est nobis servire
Ægyptiis, quàm mori nos in deserto?

ירושלמי

ירושלמי 13 ארבעה כתין אתעבידו
בני ישראל כד הוו קימין על ימא דסוף
חדא אמרה נפול בימא וחדא אמרה
נחזור למצרים וחדא אמרה נסדר
לקובליהון קרבא וחדא אמרה נלולוי
לקובליהון ונערבב יתהון: כתא דהיה
אמר נפול לימא אמר להון משה לא
תדחלון אתעתדו וחמון ית פורקניה דיי
די עביד לכון יומא דין: כתא דהוה אמר
נחזור למצרים אמר להון משה לא
תדחלון ארום היך כמא דחמיתון ית
מצראי יומא דין לא תוספון למחמי
יתהון עוד עד עלמא בשעבוד: 14 כתא
דהוה אמר נסדר לקובליהון סדרי קרבא
אמר להון משה לא תדחלון יי ביקר
שכנתיה הוא דעבד לכון נצחני קרביכון:
כתא דהוה אמר נלולוי לקיבליהון
ונערבב יתהון אמר להון משה לא
תדחלון קומו ושתוקו והבו יקרא
ותושבחא ורוממו לאלהא: 15 ואמר
מימרא דיי למשה עד אימת את קאים
ומצלי קדמי שמיעא היא צלותך קדמי
ברם צלותהון דעמי קדם קדמת לדידך:
מליל עם בני ישראל ויטלון: 16 ואת
ארעם ית חוטרך וארכין ית ידך:

ירושלמי 20 והוה עננא פלגא נהור
ופלגא חשוכא נהור מנהר על ישראל
וחשוכא מחשך על מצרים ולא קריבו
אלין לאלין למסדרי קרבא כל ליליא:
21 וארכין:

תרגום יונתן בן עוזיאל

13 ויאמר ארבע כיתין אתעבידו בני ישראל
על גיף ימא דסוף חדא אמרא ניחות
לימא· וחדא אמרא ניתוב למצרים·
וחדא אמרא נסדרא לקובליהון סדרי
קרבא· וחדא אמרא נלבלבא לקובליהון
ונערבבה יתהון· כתא דהוה אמרא ניחות
לימא אמר להון משה לא תדחלון
אתעתדו וחמון ית פורקנא דיי דיעבד
לכון יומא דין· כתא דהות אמרא
ניתוב למצרים אמר להון משה לא
תתיבון ארום היכמא דחמיתון ית
מצראי יומא דין לא תוספון למיחמיהון
14 תוב עד עלמא: יי ילחם כתא דהוה
אמרא נסדרא לקיבלהון סדרי קרבא
אמר להון משה לא תגיחון דמן קדם
יי מתעביד לכון נצחנות קרביכון: כתא
דהות אמרא נלבלבה לקובליהון אמר
להון משה שתוקו והבו יקרא ותושבחתא
15 ורוממו לאלהכון: ויאמר ואמר יי
למשה למה אנת קאי ומצלי קדמי הא
צלותהון דעמי קדמת לדידך מליל עם
16 בני ישראל ויטלון: ואתה ואנת ארים
ית חוטרך וארכין ית ידך ביה על ימא
ובזעיה ויעלון בני ישראל בגו ימא
17 ביבשתא: ואני ואנא הא אנא מתקיף
ית יצרא דלבהון דמצראי ויעלון
18 בתריהון ואתיקר בפרעה ובכל משירייתיה ברתיכוי ובפרשוי: וידעו וידעון
19 מצראי ארום אנא הוא יי באתיקרותי בפרעה ברתיכוי ובפרשוי: ויסע ונטל
מלאכא דיי דמדבר קדם משריתא דישראל ואתא מן בתריהון ונטל עמודא
דעננא מן קדמיהון ושרא מן בתריהון מן בגלל מצראי דפתקין גירין ואבנין
לישראל והוה עננא מקבל יתהון: ויבא
20 ועאל בין משריתא דישראל ובין
משריתא דמצראי והוה עננא פלגיה
נהורא ופלגיה חשוכא מסטריה חד
מחשך על מצראי ומסטריה חד אנהר
על ישראל כל ליליא ולא קרבא משרי
21 כל קביל משרי למסדרא סדרי קרבא כל ליליא: ויט וארכין משה ית ידיה
על ימא בחוטרא רבא ויקירא דאיתברי מן שירויא וביה חקיק ומפרש שמא רבא
ויקירא ועישרתי אתוותא די מחא ית מצראי ותלת אבהת עלמא ושית אימהתא
ותריסר שבטוי דיעקב ומן יד דבר יי ית ימא ברוח קידומא תקיף כל ליליא ושוי
ית ימא נגיבא ואיתבזעו מיא לתריסר בזיען כל קביל תריסר שבטוי דיעקב:

Targ JONATHAN B. UZIEL.

Quatuor sectæ facti sunt filii Israel 13
ad littus maris juncosi: una dicebat, Descendamus ad mare; altera dicebat, Revertamur in Ægyptum; tertia dicebat, Instruamus aciem belli contra eos; quarta denique dicebat, Clamorem tollamus ex adverso eorum, & confundamus eos. Sectæ quæ dicebat, Descendamus ad mare, dixit Moses; Ne timueritis, state & videte liberationem Domini, quam facturus est vobis hodie. Sectæ quæ dicebat, Revertamur in Ægyptum, dicebat Moses; Ne revertamini, quoniam quemadmodum vidistis Ægyptios hodie, non iterum videbitis eos usque in seculum. Sectæ quæ dice- 14
bat, Instruamus adversus eos aciem belli, dixit Moses; Ne pugnetis, nam à conspectu Domini obtinget vobis victoria prælii vestri. Sectæ quæ dicebat, Clamorem tollamus ex adverso eorum, dixit Moses; Tacete, & date gloriam, & laudem, & exaltationem Deo vestro. Et dixit Dominus Mosi; Cur 15
tu stas & oras coram me? ecce preces populi mei ante tuas: loquere cum filiis Israel, ut proficiscantur.
Tu autem leva virgam tuam, & 16
inclina manum tuam cum ea super mare, & disseca ipsum: & ingrediantur filii Israel in medium maris per aridam. Ego autem ecce ego 17
induro figmentum cordis Ægyptiorum, ut ingrediantur post eos: & glorificabor in Pharaone & in universo exercitu ejus, in curribus ejus & equitibus ejus. Ut cognoscant 18
Ægyptii quòd ego sum Dominus, cùm ego glorificatus fuero in Pharaone, in curribus ejus & equitibus ejus. Et profectus est angelus 19
Domini, qui præcedebat castra Israel, & venit post eos: & profecta est columna nubis à facie illorum, & resedit post eos, propter Ægyptios qui jaculabantur sagittas & lapides in Israel, & nubes excipiebat illa. Et venit inter castra Israelitarum & inter castra Ægyptio- 20
rum, & fuit nubes media parte lux & media parte tenebræ; ab uno latere obtenebrabat Ægyptios, ab altero verò latere illuminabat Israel tota nocte: nec accessit turma è regione turmæ ad instruendum aciem belli universâ nocte. Et inclinavit Moses manum suam 21
super mare cum virga magna & pretiosa, quæ creata est à principio, in qua insculptum & expressum *erat* nomen magnum & pretiosum, & decem signa quibus percusserat Ægyptios, & tres patres mundi, & sex matres, & duodecim tribus Jacob: & statim abstulit Dominus mare vento orientali vehementi tota nocte, & posuit mare siccum: & divisæ sunt aquæ in duodecim sectiones è regione duodecim tribuum Iacob.

Hierosolymitanum.

Hieros. 13. *Quatuor sectæ facti sunt filii Israel quando stabant ad mare juncosum: secta una dicebat; Cadamus in mare; altera dicebat, Revertamur in Ægyptum; tertia dicebat, Instruamus aciem belli contra eos; quarta denique dicebat, Perstrepamus ex adverso eorum & confundamus eos. Sectæ quæ dicebat, Cadamus in mare dixit Moses; Ne timeatis, state & videte liberationem ipsius Dei, quam facturus est vobis hodie. Sectæ quæ dicebat; Revertamur in Ægyptum, dixit illis Moses; Ne timeatis quia quemadmodum vidistis Ægyptios hodie, non iterum videbitis eos usque in seculum cum servitute.* 14. *Sectæ quæ dicebat, Instruamus adversum eos aciem belli dixit Moses; Ne timueritis, Dominus in gloria divinæ suæ majestatis, ille daturus est vobis victorias præliorum vestrorum. Sectæ quæ dicebat, Perstrepamus ex adverso eorum, & confundamus eos, dixit Moses; Ne timueritis, state & tacete; & date gloriam & laudem & exaltationem Deo* 15 *Et dixit sermo Domini Mosi, Quousque tu stas & oras coram me? Exauditæ sunt coram me preces tuæ, verùm preces populi mei jam præcesserunt tuas: loquere cum filiis Israel, ut proficiscantur.* 16 *Et tu leva virgam tuam & inclina manum tuam.*

Hierос. 20. *Et fuit nubis media pars lux, & media pars tenebra; lux lucebat super Israelitas, tenebræ autem obscurabant Ægyptios: nec accesserunt hi ad illos ad aciem instruendam totâ nocte.*
21. *Et inclinavit.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

13 * گفت مشه بآن قوم نه ترسيد بياستيد و ببينيد مر فرج :: آنچه بكند بشما اين روز كه آنچه
14 بديديد مر مصريان اين روز نه افزاييد بديدن ايشانرا تا جاويد * :: كارزار كند بشما و شما خاموش
15 16 باشيد * گفت :: بمشه چه نالش كني بمن سخن گوي بپسراني يسرال و منزل بردارند * و تو
بلند كن مر عصاي تو و ميل ده مر دستي تو ابر آن دريا و بشكافان اورا و بيايند پسراني
17 يسرال در مياني آن دريا در خشكي * و من اينك من قوي كنا مر دلي مصريان و بيايند پسي
18 ايشان و عزيز شوم در فرعه و در همه لشكري او در مركبي او و در سواراني او * و بدانند
19 مصريان كه من :: در عزيز شدن من در فرعه در مركبي او و در سواراني او * منزل برداشت
فرشتهي آن خدا آن روا بپيش لشكرگاهي يسرال و برفت از پسي ايشان و منزل برداشت
20 ستوني آن ابر از پيش ايشان و بياستاد از پسي ايشان * بيامد مياني لشكرگاهي مصريان و مياني
لشكرگاهي يسرال بود آن ابر و آن تاريكي و روشن كرد مر آن شب و نه نزديك شد اين باين همه
21 آن شب * ميل داد مشه مر دستي او ابر آن دريا ببرد :: مر آن دريا در بادي مشرقي قوي همه آن
شب بنهاد مر آن دريا بخشكي شكافته شدند آن آب ·

Dixit Moscheh ad populum; Ne timeatis: state, & videte liberationem Domini, quam faciet vobis hac die: nam quos vidistis Ægyptios hodiè, non adjicietis videre eos usque in æternitatē. Dominus belligerabit pro vobis, & vos taciti eritis. Dixitque Dominus ad Moscheh; Quid gemitū facis ad me? loquere ad filios Israel ut mansiones removeant. Tu verò eleva virgam tuam, & inclina manum tuam super mare, & finde illud, & ingrediantur filii Israel in medium maris per aridam. Ego autem, en ego roboro cor Ægyptiorum, & ingredientur post eos: & glorificabor in Pharoh, & in toto exercitu ejus, in curribus ejus, & in equitibus ejus. Et scient Ægyptii quòd ego Dominus, cùm glorificatus fuero in Pharoh, in curribus ejus, & in equitibus ejus. Mansionem itaque movit angelus Dei qui præcedebat castra Israel, & ivit post ipsos: mansionem quoque removit columna nubis ab ante eos, stetitque à posteriori ipsorum. Et venit inter castra Ægyptiorum & castra Israelis: fuitque nubes & tenebræ: & lucidam reddidit noctem: et non appropinquârunt ista ad hæc totâ nocte. Inclinantéque Moscheh manum suam super mare, reduxit Dominus mare vento Orientali vehementi totâ nocte, posuitque mare in siccitatem, & fissæ sunt aquæ.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ויבאו ועלו בני ישראל בגו ימא ביבשתא ומיא קרשוון הי כשורין דמן תלתא
מילין מימינהון ומשמאלהון: וירדפו ורדפו מצראי ועלו מן בתריהון כל סוסות פר...
רתיכוי ופרשוי לגו ימא: ויהי והות במטרת צפרא בעדנא דאתיין חילי מרו...
לשבחא ואודיק יי ברגוז עלוי משריתהון דמצראי בעמודא דאישתא למירמי על...
גומרין דאשא ובעמודא דעננא למרמא עליהון ברדין ושאמם ית משריית מצרא...
ויסר ונסר ית גלגלי רידוותיה דפרעה 25
והוו מדברין יתהון בקשיו והוון מהלכן
ושריין מן בתריהון ואמרו מצראי אלין
לאלין נעירוק מן עמא בית ישראל
ארום מימרא דיי הוא דמגיח להון
קרבין במצראי: ויאמר ואמר יי למשה 26
ארכן ית ידך על ימא ויתובון מאין על
מצראי על רתיכיהון ועל פרשיהון:
ויט וארכן משה ית ידיה על ימא ותב 27
ימא לעידוני צפרא לתוקפיה ומצראי
ערקין כל קביל גללוי ועליכם יי ית
מצראי בגו ימא דלא ימותון במיצעיה
מן בגלל דיקבלון פורענות דמשתלחא
להון: וישובו ותבו גללי ימא וחפון ית 28
רתיכייא וית פרשיא לכל משריית פרעה
דעלן בתריהון בימא לא אשתייר
בהון עד חד: ובני ישראל הליכו ביבשתא בגו ימא ומיא ל...
הי כשורין מימינהון ומשמאלהון: ויושע ופריק ושזיב יי ביומא ההוא...
ישראל מן ידיהון דמצראי וחמון ישראל ית מצראי מיתין ולא מיתין רמ...
על גיף ימא: וירא וחמון ישראל ית גבורת ידא תקיפתא די עבד יי ב...
ניסין במצרים ודחילו עמא מן קדם יי והימינו בשום מימרא דיי ובנבואת...
דמשה עבדיה:

טו

אז ישיר משה הא בכן שבח משה ובני 1
ישראל ית שבח שירתא הדא קדם יי
ואמרין למימר נודה ונשבחא קדם יי רמא
דמתגאי על גיוותניא ומתנטל על מנטליא
כל מאן דמתגאי קדמוי הוא במימריה
פרע מניה על די אזיד פרעה רשיעא קדם
יי ואתנטל בלבביה ורדף בתר עמא בני
ישראל סוסוון ורוכביהון רמא וטמע
יתהון בימא דסוף:

ירושלמי 24 והוה בעדני צ...
ואדיק מימרא דיי על משריתהון דמ...
ורמא עליהון נפטא ואשתא ו...
ברדא ושעמם ית משריתהון דמצר...
25 ופרק ית גלגלי רת...
והון מדברין להון גרירין מן ב...
אורחהון דמוליתא מהוין נגדן ל...
חזרו גלגליא ורידותא למד...
למוליתא ורמין על ימא
מצראי ואמרין אלין לאלין נערוק מ...
עמא דבני ישראל ארום דין הוא מ...
דיי דהוה עביד להון נצחני קר...
עד דהוון יהבין גבן במצרים: 26 א...
27 וארכין משה ית ידיה על ימא
ימא לעדני צפרא לאתריה:

ירושלמי 1 בכן שבח משה
ישראל ית שבח שירתא הדא ק...
ואמרין למימר נודי ונשבח קד...
דהוא רבב על רמיא ומתגאי על ג...
וכל מן דמתגאה קדמוהי הוא במ...
מתפרע מניה סוסין ורכביהון על דא...
ורדפו בתר עמא דבית ישראל ...
וטבע יתהון בימא דסוף:

Et ingressi sunt filii Israel in ipsum mare per siccum: & aquæ coagulatæ 22
sunt veluti muri trecentis milliaribus à dextra & sinistra eorum. Et 23
persecuti sunt Ægyptii, & ingressi sunt post eos totus equitatus Pha-
raonis, currus ejus & equites ejus, in medium mare. Factumque est 24
in custodia matutina, tempore quo veniunt exercitus excelsi ad lau-
dandum, & prospexit Dominus in ira super exercitum Ægyptiorum in
columna ignis, ad projiciendum in eos carbones ignitos, & in colu-
mna nubis, ad projiciendum super eos grandines: & conturbavit ex-
ercitus Ægyptiorum. Et secuit ro- 25
tas curruum Pharaonis, & erant ducentes eos cum duritia, ita ut irent & manerent post eos: itaque dixerunt Ægyptii hi ad illos; Fugiamus à populo domus Israel, quoniam sermo Domini is est qui agit prælia pro ipsis in Ægyptios.
Et dixit Dñs Mosi; Inclina manum 26
tuam super mare, ut revertantur aquæ super Ægyptios, super currus eorum & equites eorum. Et incli- 27
navit Moses manum suam super mare; & reversum est mare tempore auroræ ad fortitudinem suam; Ægyptii autem fugiebant ex adverso fluctuum ejus: & occultavit Dominus Ægyptios in medio maris ita ut non morerentur in medio ejus, ut reciperent ultionem quæ immissa est illis. Et reversi sunt fluctus 28
maris, ut tegerent currus & equites, omnémque exercitum Pharaonis, qui ingressi sunt post eos in
mare: non relictus est inter eos usque ad unum. At filii Israel am- 29
bulabant in sicco per medium maris: aquæ autem illis erant tanquam
muri à dextra & sinistra. Et redemit & liberavit Dominus eo die Isra- 30
elitas è manu Ægyptiorum: & viderunt Israelitæ Ægyptios, mortuos
& non mortuos, projectos ad littus maris. Et viderunt Israelitæ ro- 31
bur manus potentis, qua patraverat Dominus miracula in Ægypto, & timuerunt populus à facie Domini: & crediderunt in nomine sermonis Domini, & prophetiæ Mosis servi ejus.

CAP. XV.

Ecce tunc cantavit Moses & filii 1
Israel laudem cantici hujus coram Domino, & dicebant dicendo; Celebremus & laudemus coram Domino excelso, qui sublimis est super sublimes, & elevatus super elevatos: de quocunque qui se coram eo effert, ipse verbo suo ultionem sumit; propterea quod superbè se gessit Pharao improbus coram Domino, & elevatus est in corde suo, & persecutus est populum filiorum Israel, equos & equites eorum projecit & immersit in mare juncosum.

Hierosf. 24. *Factumque est tempore auroræ, & respexit sermo Domini super exercitum Ægyptiorum, & projecit super eos bitumen & ignem & lapides grandinis. & conturbavit exercitum Ægyptiorum. 25. Et dissolvit rotas curruum eorum, & erant ducentes eos tractos post se: consueverant mulæ trahere rotas, è contra rotæ & currus trahebant mulas, & projecerunt eas in mare: responderunt Ægyptii, & dixerunt hi ad illos; Fugiamus à facie populi filiorum Israel, quoniam hic est sermo Domini qui parat illis victorias præliorum ipsorum, etsi illi dent terga Ægyptiis. 26. Inclina. 27. Et inclinavit Moses manum suam super mare, & reversum est mare tempore matutino in locum suum.*

Hierosf. 1. *Tunc laudavit Moses & filii Israel laudem cantici hujus coram Domino, & dicebant dicendo; Confiteamur & celebremus coram Domino qui excelsus est super excelsos, & sublimis super sublimes, & quicunque se effert coram eo ipse verbo suo ultionem sumit de eo: equos & qui illis insidebant, propterea quod se efferrent & persequerentur populum domus Israel, projecit & submersit in mari juncoso.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

...وا ايشان راستي از قلعه بايشان آب وآن درخشكي دريا آن مياني در يسرال پسراني بيامدند *
...ا سواراني او مركبي فرعه اسپي همه ايشان پسي بيامدند مصريان بتاختند * ايشان چپي
...وا آتش ستوني در مصريان بلشكر :: كرد نكه بامداد آن پاسي در بود * دريا آن بميانې
...گفت گراني در اويرا برانند او مركباني جلاوي مر بگرداند * مصريان لشكري مر بياشوبانند
...مر ده ميل بمشه :: گفت * مصر در بايشان كرد كارزار :: كه يسرال پيش از بگريزيم مصري
...ميل * او سواراني ابر و او مركبي ابر مصريان آن ابر آب آن بازگردند دريا آن ابر تو دستي
...مصريان و او بقوتي ايوار كردن بروي دريا آن بازگشت دريا آن ابر او دستي مر مشه داد
...ند بپوشيد آب آن گشتند باز * دريا آن مياني در مصريان مر :: برپرانند او بپذيرهي گريزان
...باقي نه دريا در ايشان پسي آمدگان آن فرعه لشكري بهمه سواران وآن مركب آن مر
...آب وآن دريا آن مياني در خشكي در برفتند يسرال وپسراني * يكه تا ايشان در ماند
...دستي از يسرال مر او آن روزي در :: داد فرج * ايشان چپي واز ايشان راستي از قلعه بايشان
...بزرگي آن قدرتي آن مر يسرال بديد * دريا آن لبي ابر مرده مصريان مر يسرال بديد مصريان
...او بندهي مشه در و :: در آوردند ايمان :: مر قوم آن بترسيدند مصريان در :: بكرد آنچه

* فصل پانزدهم *

...پسراني و مشه گفت تسبيح هنگام آن *
...كرد بزرگي بر كه :: بر گويم تسبيح بگفتن گفتند :: بر اين آن تسبيح آن مر يسرال
* دريا در بينداخت او وسوارهي اسپ كرد بزرگي

Venerunt igitur filii Israel in medium maris per aridam: & aquæ erant eis arx à dextra ipsorum & à sinistra ipsorum. Et *persequentes Ægyptii ingressi sunt post illos, omnes equi Pharoh, currus ejus, & equites ejus in medium maris.* Fuit, *in vigilia matutina respexit Dominus in exercitum Ægyptiorum in columnâ ignis & nubis,* & *perturbavit exercitum Ægyptiorum.* Et *detraxit rotas curruum ejus, deduxit*que *eum graviter:* tum *dixit Ægyptius; Fugiam à conspectu Israel, quia Dominus prælium facit pro eis in Ægyptum.* Dixitque *Dominus ad Moscheh; Inclina manum tuam super mare, ut revertantur aquæ super Ægyptios, super currus ejus, & super equites ejus.* Et *inclinavit Moscheh manum suam super mare, reversúm*que *est mare, aspiciente vesperâ, ad fortitudinem suâ: at Ægyptii fugiebant in occursû ejus* & *diffudit Dns Ægyptios in medium maris.* Sic *revertentes aquæ operuerunt currus* et *equites in universo exercitu Pharoh, venientes post illos in mare: haud superstes mansit in eis usque ad unum.* At *filii Israel iverunt per aridam in medio maris: & aquæ* erant *eis arx à dextra ipsorum & à sinistra ipsorum.* Sic *liberationem dedit Dominus in die ipso Israeli è manu Ægyptiorum: vidit*que *Israel Ægyptios mortuos super litus maris.* Et *vidit Israel potentiam magnam quam præstitit Dominus in Ægyptios, timuerúnt*que *populus Dominum:* & *crediderunt in Domino & in Moscheh servo ejus.*

CAP. XV.

Tunc temporis cecinit Moscheh & filii Israel canticum illud Domino, & *locuti sunt dicendo; Cantabo Domino, quia magnitudinem præstando magnitudinem præstitit: equos & equitem ejus projecit in mare*

T

תרגום יונתן בן עוזיאל

2 עזי ותוקפן ורב תושבחתן דחיל על כל
עלמיא יי אמר במימריה והוה לי אלהא
פרוק מן תריי אימהון הוון ויינקיא מחוון
באצבעתהון לאבהתהון ואמרין דין הוא
אלהן דהוה מוניק לן דובשא מן כיפא
ומשח מן שמיר טינרא בעידן דאימן
נפקן לאנפי ברא וילדן ושבקן יתן תמן
ומשדר מלאכא ומסחי יתן ומלפף יתן
וכדון נשבחיניה אלהא דאבהתן
3 ונרוממיניה : הי אמרין בני ישראל יי
גיברא עביד קרבינן בכל דר ודר מנדע
גבורתיה לעמיה בית ישראל יי שמיה
כשמיה כן גבורתיה יהי שמיה מברך
4 לעלמי עלמין : מרכבות ארתכוי
דפרעה וחילוותיה שדא בימא שיפר
עולימי גברוי רמא שמע יתהון בימא
5 דסוף : תהומות תהומיא כסון עליהון
נחתו ושקעו במצולתיה דימא אידמון
6 הי כאבנא : ימינך ימינך יי מה משבחא
היא בחילא ימינך יי תכרית בעל דבביהון
דעמך דקיימין לקובליהון מן בגלל
7 לאבאשא להון : וברוב יבסיני ניפתנותך
תפכר שורי בעלי דבביהון דעמך תגרי
בהון תקוף רוגזך תגמר יתהון הי כנורא
8 בערא שלטא בקשא : וברוח ובמימר
מן קדמך איתעבידו מיא עורמן עורמן קמו להין צרידין הי כזיקין מיא נוליא קפו
9 עליהון תהומיא בגו פילגוס דימא רבא : אמר דהוה אמר פרעה רשיעא סנאה
ובעל דבבא ארדוף בתר עמא בני ישראל ונרע יתהון שריין על גיף ימא ונסדרא
לקובליהון סדרי קרבא ונקטול בהון קטול רב וסגי ונבוז מנהון ביזא רבא ונשבי
מנהון שביא רבא ואיפלוג ביזיהון לעמי עבדי קרבי וכד תתמלי נפשי מן אדם
10 קטוליהון מן בתר כדין אשלוף חרבי ואישצי יתהון ביד ימיני : נשפת אשבת
ברוח מן קדמך יי וכסון עליהון גירין דימא נחתו ושקעו הי כאברא מיא ממשבחיא :
11 מי כמוכה מן כוותך באילי מרומא יי מן כוותך הדור בקודשא דחיל בתושבחן
עביד ניסין ופרישן לעמיה בית ישראל :
12 נטית ימא וארעא הוון מדיינין דין עם דא
כחדא ימא הוה אמר לארעא קבילי בנייכי
וארעא הוות אמרא לימא קביל קטילניך
לא ימא הוה בעי למטמע יתהון ולא
ארעא הוות בעיא למבלע יתהון דחילא
הוות ארעא למקבלא יתהון מן בגלל
דלא יתבעון גבה ביום דינא רבא לעלמא
דאתי היכמא דיתבע מינה דמי דהבל מן
יד ארכינת יד ימינך יי בשבועה על ארעא
דלא יתבעון מינה לעלמא דאתי ופתחת ארעא פומה ובלעת יתהון :

Targ. Jonathan B. Uziel.

2 Fortis & magnus laudibus, timendus super omnia secula Dominus, dixit verbo suo & fuit mihi Deus liberator : ab uberibus matrum suarum infantes indicant digitis suis patribus suis, & dicunt ; Hic est Deus noster, qui lactavit nos melle è petra, & oleo ex dura petra, eo tempore quo matres nostræ exibant in faciem agri, & pariebant, & relinquebant nos ibi, mittebat angelum qui lavabat nos, & involvebat nos, jam verò laudabimus eum : Deus patrum nostrorum, & exaltabimus eum.
3 Dicebant filii Israel ; Dominus vir faciens prælia nostra, singulis generationibus notam facit fortitudinem suam populo suo domus Israel : Dominus nomen ejus, secundùm nomen ejus sic fortitudo ejus ; sit nomen ejus benedictum in secula seculorum.
4 Currus Pharaonis & exercitum ejus conjecit in mare : pulchros juvenes virorum ej⁹ projecit & submersit in mari juncoso.
5 Abyssi texerunt eos : descenderunt & submersi sunt in profundo maris, siluerunt quasi lapis.
6 Dextra tua Domine quàm laude digna est ipsa ? in robore dextræ tuæ Domine excindes hostes populi tui, qui stant ex adverso eorum, ut illis noceant.
7 Præ magnitudine fortitudinis tuæ destruxisti muros inimicorũ populi tui : jaculaberis in eos robur iræ tuæ, consumes eos sicut ignis ardens dominatur in stipulam.
8 In sermone à facie tua factæ sunt aquæ acervi acervi ; steterunt sibi ligatæ tanquam utres aquæ fluentes : coagulatæ sunt super eos abyssi in pelago maris magni.
9 Quia dicebat Pharao improbus inimicus & hostis ; Persequar post populum filiorum Israel, & atteram eos castrametantes ad littus maris : instructâ enim acie cùm adort⁹ fuerim eos, interficiam eos occisione magna & multa, & prædabor ab eis prædam magnã, & abigam ab illis captivitatem magnam, & dividam prædam eorum, populo meo facientibus bellum : & quando repleta fuerit anima mea de sanguine occisorum, evaginabo gladium meum & perdam eos manu dextrâ meâ.
10 Flâsti vento à facie tua Domine, cooperuerunt eos fluctus maris : descenderunt, & submersi sunt tanquam plumbum, in aquis tumidis.
11 Quis sicut tu in Diis excelsis Domine ? quis sicut tu, gloriosus in sanctitate, tremendus in laudibus, faciens miracula & mirabilia populo suo domui Israel ?
12 Mare & terra disceptabant inter se : mare dicebat terræ ; Recipe filios tuos : terra autem dicebat, mari ; Recipe interfectos tuos : mare noluit eos submergere, nec terra voluit eos absorbere : timebat terra recipere eos, ne requirerentur penes se in die judicii magni in seculo venturo, quemadmodum quæret ex ea sanguines Hebel : statim inclinâsti manum dextram tuam Domine jurejurando ad terram, futurum ut non quærerentur ab ea in seculo venturo, itaque terra aperuit os suum & absorpsit eos.

ירושלמי

2 תוקפא ורוב תושבחא דחיל כל עלמא
יי אמר במימריה והוה לן לפריק מן תדי
אמהתא הוו ינקיא מרמזין באצבעתהון
לאבהתהון ואמרין להון דין הוא אבונן
דהוה מינק לן דבש מן כיפא ומשח יתן
מן שמיר טינרא ענין בני ישראל ואמר
דין לדין דין הוא אלהן ונשבח יתיה
אלהא דאבהתן ונרוממה יתיה :
3 יי ביקר שכנתיה הוא דעביד לכון
נצחני קרביכון בכל דר ודר מודע
גבורתיה לעמא בית ישראל יי שמו כי
כשמיה כן גבורתיה יהא שמיה משבח
לעלמי עלמין : 4 רתיכוי דפרעה
וחילותיה קשת עליהון גירין בימא שפר
עולימוי וגברוי טמע בימא דסוף :
6 מה משבחא היא בחילא ימינך יי
דרעא ומרצצא שורי בעלי דבביהון
דעמך : 9 אמר פרעה רשיעא שנאה
ובטיל דבבא ארדוף בתר עמא בני ישראל
וארעי יתהון שרין על גף ימא אשבי
מנהון שביא רבא ואבזי מנהון בזא רבא
אפליג מן נכסיא לעמי עבדי קרבא וכד
תתמלי נפשי מנהון מן בתר כן אשלוף
חרבי ואשיצי יתהון ביד ימיני :
ירושלמי 12 ימא וארעא הוו מדינין דין
לקביל דין ימא הוה אמר לארעא קבילי
בניכי וארעא הות אמרא לימא קביל
קטילך ארעא לא הות בעיא למבלוע
יתהון ולא ימא הוה בעי למטמעא יתהון
ובמימר מן קדמך ארכינת ית ידך ימינך
בשבועה ואשבע לארעא דלית את תבע
יתהון מנה לעלמא דאתי בכין פתחת
ארעא ית פומה ובלעת יתהון :

Hierosolymitanum.

Hier. 2. Robur & multa laus, timendus toti mundo Dominus dixit verbo suo, & fuit nobis in liberatorem : ab uberibus matrum infantes digitis suis indicant patribus suis, & dicunt eis ; Hic est pater noster, qui lactabat nos melle ex petra, & oleum dabat ex petra dura : respondebant filii Israel, & dicebat alter alteri ; Hic est Deus noster, itaque laudabimus eum, Deus patrum nostrorum, et exaltabimus eum. 3. Dominus in gloria divinæ suæ majestatis, ipse est qui facit vobis victorias præliorum vestrorum : unaquaque ætate & ætate notam facit fortitudinem suam populo domus Israel ; Dominus nomen ejus, juxta nomen ejus sic est fortitudo ejus ; sit nomen ejus laudatum in secula seculorum. 4. Incurrus Pharaonis & exercitus ejus jecit sagittas in mari : pulchros juvenes ejus et viros ejus submersit in mari juncoso. 6. Quam laudabilis est in fortitudine dextra tua Domine, quæ conterit et comminuit muros hostium populi tui. 9. Dicebat Pharao impi⁹ osor et hostis ; Persequar populum filiorum Israel, & frangam eos commorantes ad littus maris, captivabo ab eis captivitatem magnam, et prædabor ex illis prædam magnam, dividam de opibus populo meo facientibus prælium, et cum repleta fuerit anima mea de illis, postea evaginabo gladium meum, tum perdam eos manu meâ dextrâ.

Hiers. 12. Mare & terra disceptabant inter se : Mare dicebat terræ ; Recipe filios tuos : terra autem dicebat mari ; Recipe interfectos tuos : terra non quærebat eos absorbere ; nec mare voluit eos submergere : verùm sermone à facie tua inclinâsti manum tuam dextram juramento, & jurato promisisti terræ, futurum ut non requiras eos ab ea in seculo venturo : tum aperuit terra os suum & absorpsit eos.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

2 * چيرگي [من] وتمجيد خدا بود بمن بفرج اين خداي من و ماوا گيرم اويرا خداي پدري
3 4 من آفراشتگي گويم اويرا * ؛؛ خداوندي كارزار ؛؛ نامي او * مركبهاي فرعه ولشكري او
5 بينداخت در دريا و گزين ترين سرهنگاني او جرفي شدند در درياي سوف * تهومها بپوشيدند
6 ايشانرا فرود شدند در غرق جايها چون سنگ * راستي تو ؛؛ هيبتوار در زور راستي تو ؛؛
7 بشكند دشمن * ودر بسياري بزرگي تو بشكني خيزاني تو بفرستي گرميي تو بسوزد ايشانرا
8 چون سوالي * ودر بادي خشمي تو خرمن شدند آبها بياستادند چون خيك جويها
9 بفسردند تهومها در دلي دريا * گفت دشمن بتازم در رسم بخشكنم غنيمت پر شود ازيشان
10 جاني من تيز كنم شمشير من براند ايشانرا قوتي من * بدميدي در بادي [تو]
11 بپوشيد ايشانرا دريا غرق شدند چون سرب در آبها پادياوندان * كيست چون تو در
12 پادياوندان ؛؛ كيست چون تو پادياوند در خاص هيبتوار تهليلها كنا معجز * آفراشته
كردي راستي تو فرود برد ايشانرا زمين

Fortitudo mea et gloria est De⁹ ; fuit 2 *mihi in liberationẽ : iste est De⁹ meus, et habitationẽ accipiã propter eum : Deus patris mei est, exaltatione compellabo eum.* 3 *Dominus est Dominus belli : Dominus nomen ejus.* 4 *Currus Pharoh & exercitũ ejus projecit in mare, et electissimi strategi ej⁹ fluxu asportati sunt in mari Suph.* 5 *Abyssi operuerunt eos, descenderunt in gurgites tanquã lapis.* 6 *Dextra tua Domine formidabilis est in virtute : dextra tua Domine confringet hostem.* 7 *Et in multitudine magnitudinis tuæ confringes insurgentes tibi : mittes excandescentiam tuam, & comburet eos sicut stipulam.* 8 *Et in vento iracundiæ tuæ coacervatæ sunt aquæ, steterunt sicuti uter fluenta, congelatæ sunt abyssi in corde maris.* 9 *Dixit inimicus ; Persequar, assequar, dividam spolia, explebitur eis anima mea, acutum faciam gladium meum, propellet eos potentia mea.* 10 *Flavisti vento tuo, & operuit eos mare, immersi sunt velut plumbum in aquis validis.* 11 *Quis est sicut tu inter fortes, Domine? quis sicut tu, fortis sanctitate, formidabilis jubilationibus, faciens miranda?* 12 *Elevâsti dextram tuam, deglutivit eos terra.*

תרגום יונתן בן עוזיאל

נחית דברת בחסדך עמך האילין די פרקת ואחסינת יתהון טור בית מוקדשך
מדור בית שכינת קודשך : שמעו שמעו אומייא יתרגזון דחילא אחדת
יתהון כל עמודי דיירי ארעהון דפלישתאי : אז נבהלו הא בכן אתבהלו
רברבני אדומאי תקיפי מואבא אחדת יתהון רתיתא אתמסי לבהון בגוייהון כל
עמודי דיירי ארעהון דכנענאי : תפול תפיל עליהון אימתא דמותא ודחלתא
בתקוף אדרע גבורתך ישתתקון הי
כאבנייא עד זמן די יעברון עמך יי
ית נחלי ארנונא עד זמן די יעברון
עמך האילין דקנית ית מגזתיה
דיובקא : תביאמו תעיל יתהון ותנצוב 17
יתהון בטור בית מקדשך אתר דמכוון
קביל כורסי יקרך מוזמן קביל בית
שכינת קדשך אתקינתא יי בית מקדשך
יי תרתין אידייך שכלילו יתיה : יי
ימלוך כד חמון עמא בית ישראל ית 18
ניסיא וית פרישוותא דעבד להון
קודשא יהי שמיה משבח על ימא
דסוף וגבורת ידיה בני גללייא עניין
ואמרין אלין לאילין איתו ניתן כליל
דרבו בריש פרוקן דהוא מעביר ולא
עבר דהוא מחליף ולא חליף דדיליה
הוא כליל מלכותא והוא מלך מלכין
בעלמא הדין ודיליה היא מלכותא
לעלמא דאתי ודיליה היא והויא לעלמי
עלמין : כי בא ארום עלו סוסוות 19
פרעה ברתיכוי ובפרשוי בימא וחזר יי
עליהון ית מוי דימא ובני ישראל
הליכו ביבשתא בגו ימא ותמן סלקין עינוון בסימן ואילני מיכלא וירקי ומגדי
בארעית ימא : ותקח ונסיבת מרים נביאתא אחתיה דאהרן ית תופא 20
בידא ונפקן כל נשייא בתרהא בתופייא הוו חיילין ובחינגייא מחננין : ותען 21
וזמרת להון מרים נודי ונשבחא קדם יי ארום תוקפא ורוממותא דידיה הוא על
גוותנין הוא מתגאי ועל רמין הוא מתנטל על די אזיד פרעה רשיעא ורדף בתר
עמא בני ישראל סוסוותיה ורתיכוי רמא וטמע יתהון בימא דסוף : ויסע ואטיל 22
משה ית ישראל מן ימא דסוף ונפקו
למדברא דחלוצא וטיילו תלתא יומין
במדברא בטילין מן פיקודייא ולא אשכחו מייא : ויבאו ואתו למרה ולא יכילו 23
למשתי מוי ממרה ארום מרירין הינון בגין כן קרא שמיה מרה : וילנו 24
ואתרעמו עמא על משה למימר מה
נשתי :

ירושלמי

ירושלמי 16 תפיל עליהון אימתא
דמותא ותבירא בתקוף אדרע גבורתך
ידמדמון כאבנייא עד דיעברון עמך
האלין דפרקית ית מגזתיה דיובקא
וית מגזתיה דיורדנא עד זמן יעברון
עמא אלין די קנית לשמך : 17 תעיל
יתהון ותנציב יתהון בטור בית אחסנתך
מדור בית שכינת קודשך די זמנת
לך יי בית מקדשא יי תרתין ידך
שכלילו יתיה : 18 כיון דחמון בני
ישראל ית נסיא ופלאין דעבד להון
קודשא בריך הוא על נף ימא יהא
שמיה רבא מברך לעלמי עלמין יהבון
יקר ותושבחתא ורוממו לאלההון ענין
בני ישראל ואמרין אלין לאלין אתו
נתן כלילא בריש פרוקא דהוא מעביר
ולא מתעבר דהוא מחליף ולא מתחלף
דהוא מלך מלכין בעלמא הדין ועתיד
דידיה הוא כלילא דמלכותא לעלמא
דאתי ודידיה היא עד עלם עלמיא :
20 בתופיא הון חילן :

ירושלמי 22 אורחא דחלוצה :

ירושלמי 24 ואדינו עמא :

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Duxisti per benignitatem tuam populum tuum quos redemisti : & 13
hæreditate dedisti illis montem domus sanctitatis tuæ, habitationem
domus divinæ majestatis sanctitatis tuæ. Audient populi & contre- 14
miscent : metus apprehendit eos, omnes *sc.* columnas, habitatores ter-
ræ Palæstinorum. Ecce tunc perterrefacti sunt principes Idumæorum, 15
fortes Moabitarum apprehendit tremor : colliquefactum est cor eorum
intra ipsos, omnium *sc.* columnarum inhabitantium terram Chananæo-
rum. Injice super eos terrores mortis & pavorem, propter robur bra- 16
chii fortitudinis tuæ tacebunt sicut lapides : usque ad tempus quo transibunt populus tuus Dñe torrentes Arnonis, usque ad tempus quo transibunt populus iste quem emisti vadum Jabok. Ingredi fa-
17 cies eos, & plantabis eos in monte domus sanctuarii tui; locum dispositum è regione solii gloriæ tuæ, paratum è regione domus divinæ majestatis sanctitatis tuæ, aptâsti Domine: domum sanctuarii tui, Domine, ambæ manus tuæ fundârunt. Cùm
18 viderent populus domus Israel portenta & mirabilia, quæ fecit illis sanctus, sit nomen ejus laudatum, ad mare juncosum, & fortitudinem manus ejus, filii exulum respondentes dicebant hi ad illos; Venite imponamus coronam magnificentiæ capiti redemptoris nostri, qui transire facit & non transit, qui permutat & permutationi non est obnoxius, cujus est corona regia & est rex regum in seculo hoc, & cujus est regnum in seculo venturo, illius *inquam* est, & futurum est in secula seculorum. Quoni-
19 am ingressi sunt equi Pharaonis cum curribus ejus & equitibus ejus in mare, & redire fecit Dominus super eos aquas maris, & Israelitæ ambulârunt per aridam in medio maris : & ibi ascende-
runt fontes dulces, & arbores bonæ ad cibum, & olera, & fructus
amœni in fundo maris. Et accepit Miriam prophetissa, soror Aa- 20
ronis tympanum in manu : & exibant omnes mulieres post eam, cum
tympanis erant saltantes & cum fistulis tripudiantes. Et accinebat 21
illis Miriam; Celebremus & laudemus coram Domino, quoniam forti-
tudo & sublimitas illius est : contra superbos ipse elevatur, & contra
excelsos ipse attollitur. Eò quòd superbè egit Pharao improbus, &
persequutus est populum filiorum Israel, equos ejus & currus ejus
projecit, & submersit eos in mari juncoso. Et proficisci fecit Moses 22
Israelem ex mari juncoso, & exierunt in desertum Chalutsa : & ambulârunt tres dies per desertum
vacui præceptis, & non inveniebant aquas. Et venerunt in Mara; & 23
non potuerunt bibere aquas de Mara, quòd amaræ essent : propterea
vocatum est nomen illius Mara.
Et murmuravit populus contra Mo- 24
sem, dicendo; Quid bibemus?

Hieros. 16. *Injicias super eos terrorem mortis & fractionem in robore brachii fortitudinis tuæ, occumbent tanquam lapides : donec transeant populus iste quem redemisti vadum Jabok & vadum Jordanis, donec transeant populus iste quem emisti nomini tuo.* 17. *Introduces eos & plantabis eos in monte domus hæreditatis tuæ, habitatione domus divinæ majestatis sanctitatis tuæ, quam præparâsti tibi Domine : domo sanctuarii Domine*, quam *ambæ manus tuæ fundârunt.* 18. *Postquam viderunt domus Israel miracula & mirabilia, quæ fecit illis sanctus benedictus ipse ad littus maris, sit nomen ejus magnum benedictum in secula seculorum, dederunt gloriam & laudes, & exaltationem Deo suo : respondentes filii Israel dicebant hi ad illos; Venite imponamus coronam capiti redemptoris, qui transire facit & non est transitioni obnoxius, qui mutat nec mutationi est obnoxius, qui est rex regum in seculo hoc, & præterea illi est corona regni in seculo futuro, & ipsius erit in seculo seculorum.* 20. *Erant cum tympanis ducentes choreas.*

Hieros. 22. *Via Chalutsa.*

Hieros. 24. *Et contenderunt populus.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

13 * گذراندي در فضلي تو قومي اين خلاص كردي راراندي در بزركي تو بماواي
14 15 خاصي تو * بشنويدند قومها بلرزيدند درد بگرفت همه نشيناني فلست * آنهنگام نهيبزد
شدند مهتراني ادوم پهلواناني مواب بگرفت ايشانرا لرز شكسته شدند همه نشيناني كنعن *
16 * بيفتد ابر ايشان ترس وسهم در بزركي سلطنتي تو خاموش باشند چون سنك تا بگذرد
17 قومي تو :: تا بگذرد قومي اين حاصل كردي * بياوري ايشانرا و بنشاني ايشانرا در كوهي
احستاني تو آراسته بنشستن جاي تو صنع كردي :: خاص جاي خدا آراسته كردند
18 19 قدرتهاي تو * :: پادشاه باشد بجاويد وجاودان * كه بيامد اسپي فرعه در مركبي
او ودر سواراني او در دريا باز گرداند :: ابر ايشان مر آبهاي آن دريا و پسراني
20 يسرال برفتند در خشكي در مياني آن دريا * بستاند مريم آن رسوله خواهري
اهرن مر آن دف دردستي آن بيرون آمدند همه آن زنان پسي آن در دفها و در دهلها *
21 * جواب داد بايشان مريم تسبيح گوييد :: كه بزركي كردن بزركي كرد اسب و سوارهي
22 او بينداخت دردريا * منزل بر داراند مشه مر يسرال ازدرياي سوف بيرون آمدند بيياباني
23 سور و برفتند سه روزها در بيابان ونه يافتند آب * بيامدند بمره ونه توانستند بآشاميدن
24 آب از مره كه تلخاند ايشان ابر همچنين بخواند نامي آن مره * لنديدند آن قوم ابر
مشه بگفتن چه بياشاميم *

Duxisti beneficentiâ tuâ populum 13
hunc quem salvâsti, deduxisti fortitudine tuâ ad habitationem sanctitatis tuæ. Audierunt populi, 14
contremuerunt, dolor apprehendit omnes sedentes in *Palæstina. Illo* 15
tempore pavore percussi sunt principes Edom, robustos Moab apprehendit tremor, confracti sunt omnes sedentes in *Chenaan. Cadet su-* 16
per eos timor ac metus: in magnitudine potestatis tuæ silentes erunt sicut lapis : donec transierit populus tuus Domine, donec transierit populus iste quem *acquisivisti. In-* 17
troduces eos, & plantabis eos in monte hæreditatis tuæ præparato in residendi locum tuum : quem *confecisti Domine : sanctuarium Deus præparârunt potestates tuæ.*
Dominus rex erit in æternitatem 18
et æternum. Quia venientibus equis 19
Pharoh cum curribus ejus & equitibus ejus in mare, reverti fecit Dominus super eas aquas maris : filii autem Israel ambulaverunt in siccitate in medio maris.
*Tulit*que *Mirjam prophetissa soror* 20
Aharon, tympanum in manu sua, & *egressæ sunt omnes mulieres post illam cum tympanis ac sistris.*
Et *responsum dedit eis Mirjam;* 21
Canticum dicite Domino, quia magnitudinem præstando magnitudinem præstitit, equum & equitem ejus projecit in mare. Et *man-* 22
siones removere fecit Mosheh Israelem à mari Suph, egressique sunt in desertum Shur, atque perrexerunt tribus diebus in desertum, & non invenerunt aquam.
Deindè venientes ad Marah, non 23
potuerunt bibere aquas de Marah, quia amaræ erant ipsæ : idcircò vocavit nomen ejus, Marah. Et 24
murmurârunt populus in Mosheh, dicendo; Quid bibemus?

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL — *Hierosolymitanum.*

25 וצלי קדם יי ואחוי ליה יי אילן מריר
דארדפני וכתב עלוי שמא רבא ויקירא
וטלק לגו מיא ואיתחלון מיא תמן שוי
ליה מימרא דיי גזירת שבתא וקיים איקר
אבא ואמא דיני פדעא ומשקופי וקנסין
דמקנסי לחייביא ותמן נסיא בנסיונא
עשיריתא : ויאמר ואמר אין קבלא תקבל למימרא דיי אלהך ודכשר קדמוי תעביד 26
ותצית לפקודוי ותנטור כל קיימוי כל מרעין בישין דשויתי על מצראי לא אשוינון
עלך ואם תעברון על פתגמי אורייתא
ומשתלחין עלך אין תתובון אעדינון מנך
ארום אנא הוא יי אסאך : ויבאו ואתו 27
לאלים ובאלים תרתיסרי עינוון דמיין עניא
לכל שבטא ושובעין דקלין כל קביל
שובעין סביא דישראל ושרון תמן על
מייא :

ירושלמי 25 וצלי משה קדם יי וחוי ליה מימרא
דיי אילן דארדפני וקלק בגו מיא ואתחלין
מיא תמן חוי ליה מימרא דיי קימין
וסדרי דינין ותמן נסי יתיה נסין בנסיונא
עשיראה :

ירושלמי 26 ארום אנא יי די במימרי
מסי יתך : 27 ואתון לאילימה ותמן תרתי
עשרי עינין דמין כל קביל תרתי עשרי
שבטיא דישראל ושבעין דקלין כל קביל
שבעין סביא סנהדרין דישראל :

יו

ויסעו ונטלו מאילים ואתון כל כנישתא דישראל למדברא דסין דבין אלים ובין סיני 1
בחמיסר יומין לירחא דאייר הוא ירחא תניינא למיפקהון מארעא דמצרים : וילנו
ובההוא יומא פסק להון לישא דאפיקו ממצרים ואתרעמון כל בני ישראל על משה 2
ועל אהרן במדברא : ויאמרו ואמרו להון בני ישראל הלואי דמיתנא במימרא דיי 3
בארעא דמצרים כד הוינא יתבין על דדוותא דבישרא כד הוינא אכלין לחמא ושבעין
ארום הנפקתון יתן למדברא הדין לקטלא ית כל קהלא הדין בכפנא : ויאמר ואמר 4
יי למשה הא אנא מחית לכון לחמא מן שמיא דאיצטנע לכון מן שירויא ויפקון עמא
וילקטון פתגם יום ביומיה מן בגלל לנסויינון אין נטרין מצוותא דאורייתי אין לא:
והיה ויהי ביומא שתיתאי ויזמנון מה דייתון לקמיהון למיכל ביומא בשבתא ויערבון 5
בבתיא וישתתפון בדרתיהון בגין למיתייא מדין לדין ויהי להון בכופלא על מה
דמלקטין יומא ויומא : ויאמר ואמר משה ואהרן לכל בני ישראל ברמשא ותנדעון 6
ארום יי אפיק יתכון פריקין מארעא דמצרים:
ובקר ובצפרא יתגלי עליכון יקר שכינתא 7
דיי כד שמיען קדמוי ית תורעמתכון קדם יי ואנחנא מא אנן חשיבין ארום
אתרעמתון עלנא : ויאמר ואמר משה בדין תדעון בדיזמן יי לכון ברמשא בשרא 8
למיכול ולחמא בצפרא למסבוע בדשימיען קדם יי ית תורעמותכון דאתון
מתרעמין עלוי ואנחנא מה אנן חשיבין לא עלנא תורעמותכון אלהן על מימרא דיי :

ירושלמי 7 ואנן מה אנן חשיבין :

Et oravit coram Domino, & indicavit illi Dominus arborem amaram Ardiphne; & scripsit super eam nomen magnum & pretiosum, & projecit in medium aquarum, & dulces redditæ sunt aquæ: ibi posuit illi sermo Domini decretum sabbathi, & præceptum de honorando patre & matre, & judicia vulnerum & livorum, & punitiones quibus puniendi sunt peccatores, & ibi tentavit tentatione decimâ. 25
Et dixit; Si audiendo audieris sermonem Dñi Dei tui, & quod rectum est coram eo feceris, & auscultaveris præceptis ejus, & servaveris omnia statuta ejus: omnes infirmitates quas posui super Ægyptios, non ponam illas super te: quòd si transgressi fueritis præcepta legis, immittentur super te; si conversi fueritis, removebo eas à te, quoniam ego Dominus sanans te. 26
Venerunt autem in Elim, ubi erant duodecim fontes aquæ, fons pro unaquaque tribu, & septuaginta palmæ, è regione septuaginta seniorum Israel: & castrametati sunt ibi ad aquas. 27

Hier. 25. *Et oravit Moses coram Domino, & indicavit illi sermo Domini arborem Ardiphne, & projecit in medium aquarum, & dulcuerunt aquæ: ibi indicavit illis sermo Domini præcepta & ordines judiciorum, & ibi tentavit eum tentationibus, tentatione decimâ.*

Hier. 26. *Quoniam ego Dominus qui sermone meo sano te.* 27. *Et venerunt in Elim, ubi erant duodecim fontes aquarum, ex adverso duodecim tribuum Israel, & septuaginta palmæ, ex adverso septuaginta seniorum Sanhedrin Israel.*

CAP. XVI.

ET profecti ex Elim venerunt tota congregatio Israel in desertum Sin, 1
quod est inter Elim & Sinai, decima quinta die mensis Ijar, ille erat mensis
secundus ex quo exierant è terra Ægypti. Illo die cessavit illis pasta 2
quam eduxerunt ex Ægypto, & murmuraverunt omnes filii Israel adversus Mosem & Aaronem in deserto. Et dixerunt illis filii Israel, Utinam 3
mortui essemus sermone Dñi in terra Ægypti, cùm sederemus juxta ollas carnis, cùm comedentes panem saturaremur: quoniã eduxistis nos in desertum hoc, ad interficiendum universum cœtum hunc fame. Et dixit Dñs 4
Mosi; Ecce ego descendere facio vobis panem è cœlis, qui vobis est repositus ab initio: & exeant populus, & colligant rem diei in die suo, ut tentem eos si servent præcepta legis meæ annon. Et erit die sexto parabunt 5
quod afferent coram se ad edendum die Sabbathi, & miscebunt in domibus, & communicabunt in habitationibus suis propter afferentes ex hac in illam, ut sit illis duplum respectu illius quod colligunt per singulos dies.
Et dixit Moses & Aaron omnibus filiis Israel; Vesperi & cognoscetis 6
quòd Dominus eduxerit vos liberatos è terra Ægypti. Et in aurora re- 7
velabitur vobis gloria divinæ majestatis Domini, cum auditæ fuerint coram ipso murmurationes vestræ coram Domino: nos enim quid sumus reputati, quòd murmuretis contra
nos? Et dixit Moses; In hoc scietis cùm paraverit vobis Dominus ve- 8
speri carnem ad edendum, & panem in aurora ad satietatem, quòd auditæ sunt coram Domino murmurationes vestræ, quibus murmuratis contra ipsum; nos verò quid reputati sumus? non contra nos murmurationes vestræ, sed contra verbum Domini.

Hier. 7. *Et nos quid nos reputamur?*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

25 *نالش کرد بیی بیاموخت اویرا ؛ چوبی بینداخت بآن آب شیرین شدند آن آب آنجا بنهاد باو
26 رسم و حکم و آنجا آزمایش کرد اویرا *گفت اگر شنویدن بشنوی بآوازی ؛ خدای تو و آن
شایسته در نظرهایی او بکنی و گوش کنی بفرمانهای او و نگاه داری همه رسمهایی او همه آن
27 بیماری آنچه بنهادم در مصر نه نهم ابر تو که من ؛ درمان کنای تو *بیامدند بالیم
وآنجا دوازده چشمهای آب و هفتاد درختهای خرما فرود آمدند آنجا ابر آن آب *

*فصل شانزدهم *

1 *منزل برداشتند از الیم بیامدند همه جماعتی
پسرانی یسرال ببیابان سین آنچه میان الیم و میانی سینی در پانزده روز بماهی آن دویمی
2 بیرون آمدن ایشان از زمین مصر *لندش کردند همه جماعتی پسرانی یسرال ابر مشه و ابر
3 اهرن در بیابان *گفتند بایشان پسرانی یسرال که بدهد مردنی ایما در قدرتی ؛ در زمینی مصر
در نشستن ایما ابر دیگی آن گوشت در خوردنی ایما نان بسیری که بیرون آوردید ایمارا بآن
4 بیابان آن این بکشتن مر همه آن جماعتی آن این در گرسنگی *گفت ؛ بمشه اینك من بارانا
بشما نان ازان آسمان و بیرون آید آن قوم و بر چینند قدری روز در روزی او بسبب آزمایش
5 کنم اویرا ها برود در شریعتی من اگر نه *و باشد در روزی آن ششمی آراسته کنند مر آنچه
6 بیاورند و باشد دو ابر آنچه بر چینند روز روز *گفت مشه و اهرن بهمه پسرانی یسرال ایوار
7 بدانید که ؛ بیرون آورد شمارا از زمینی مصر *و بامداد ببینید مر عزیزی ؛ در شنویدن او
8 مر لندشهای شما ابر ؛ و ایما چییم که بلندید ابر ایما *گفت مشه در دادنی ؛ بشما در
ایوار گوشت بخوردن و نان در بامداد بسیر شدن در شنیدن ؛ مر لندشهای شما آنچه شما
لندش کنان ابر او و ایما چییم نه ابر ایما لندشهای شما که ابر ؛ *

Gemitum autem *fecit ad Dominum, docuitque eum Dominus lignum quoddam, quo projecto in aquas, dulces factæ sunt aquæ: ibi posuit ei statutum ac judicium, & ibi tentavit eum,* 25
Dicens; Si auscultando auscultaveris voci Domini Dei tui, & quod decet in conspectib᾿ ejus feceris, & aurẽ præbueris mandatis ejus, ac observaveris omnia statuta ejus: omnem morbũ quod posui in Ægypto, non ponam super te, quia ego Dominus sanans te. 26
Venerunt autem *in Elim, & ibi duodecim fontes aquarum, & septuaginta arbores dactyli: resederuntque illìc prope aquas.* 27

CAP. XVI.

MAnsiones autem *removentes ab Elim, venerunt omnis cœtus filiorum Israel in desertum Sin, quod* est *inter Elim & Sinai, quintadecimâ die mensis secundi, egressûs eorum de terra Ægypti.* 1
Et murmurãrũt omnis cœt᾿ filiorũ Israel contra Mosheh & Aharon in deserto: 2
Quib᾿ dixerũt filii Israel; Quis dabit (i. Utinam) mortui fuissem᾿ per potentiam Domini in terra Ægypti, quando sedebamus juxta ollã carnis, & quando edebamus panem ad saturitatem: quòd eduxistis nos in desertum hoc, ad interficiendum totum cœtũ istum fame. 3
Dixitque Dominus ad Mosheh; En ego pluiturus sum vobis panem è cœlo: & egredietur populus, & colliget demensum diei in die suo, ut tentem eum an ambulaverit in lege mea, necne. 4
Eritque, in die sexto parabunt quod introduxerint: & erit duplum supra id quod colligent quotidiè. 5
Dixit itaque Mosheh & Aharon omnibus filiis Israel; Vesperì scietis quòd Dominus eduxit vos è terra Ægypti. 6
Et manè videbitis gloriam Domini, eò quòd audivit murmurationes vestras contra Dñm: & nos, quid sumus quòd murmuretis contra nos? 7
Dixit quoque Mosheh; Cùm dederit vobis Dominus vesperì carnem ad comedendum, & panem manè ad saturandum: eo quòd audivit Domin᾿ murmurationes vestras quas murmuratis contra eum: & nos, quid sumus? non contra nos murmurationes vestræ, sed contra Dominum. 8

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ויאמר ואמר משה לאהרן אימר לכל כנישתא דבני ישראל קריבו קדם יי ארום
שמיען קדמוי ית תורעמותכון : ויהי והוה במללות אהרן עם כל כנישתא דישראל
ואתפניו למדברא והא יקר שכינתא דיי אתגלי בענן יקרא : וידבר ומליל יי עם
משה למימר : שמעתי שמיע קדמי ית תורעמות בני ישראל מליל עמהון למימר
ביני שמשתא תיכלון בשרא ובצפרא תיכלון לחמא ותנדעון ארום אנא הוא יי
אלהכון : ויהי והוה ברמשא וסליקו פיסיונין וחפו ית משריתא ובצפרא הות
אנחות טלא מתקדשא מיתקנא הי כפתורין חזור חזור למשריתא : ותעל וסליקו
ענניא ואחיתו מנא עילוי אנחות טלא
והות על אנפי מדברא דקיק מסרגל דקיק
כגלידא על ארעא : ויראו וחמון בני ישראל והוון תמהין ואמרין אינש לחבריה
מאן הוא ארום לא ידעון מה הוא ואמר משה להון הוא לחמא דאצטנע לכון מן
שירויא בשמי מרומא וכדון יהביה יי לכון למיכל : זה הדבר דין פתגמא דפקיד
יי לקוטו מניה גבר לפום מיכליה עומרא לגולגלתא מניין נפשתיכון גבר לפום
סכום אינשי משכניה תסבון : ויעשו ועבדו כן בני ישראל ולקיטו מנא מאן
דמסגי ומאן דאזער : וימודו ואכילו בעומרא לא אשתייר מן מכילתא מאן דאסגי
למילקט ודאזער למילקט לא חסר מן מכילתא גבר לפום מיכליה לקיטו : ויאמר
ואמר משה להון גבר לא ישייר מניה עד צפרא : ולא ולא קבילו מן משה
ושיירו דתן ואבירם גובריא חייביא מניה עד צפרא וארחש מורנין וסרי ורגז
עליהון משה : וילקטו והוו מלקטין יתיה מן עידן צפרא עד ארבע שעין
דיומא אינש לפום מיכליה ומן ארבע
שעין ולהאל שחין שימשא עילוי
והוה שייח ומתעבד מבועין דמיין ונגדין עד ימא רבא ואתיין חיוון דכיין
ובעירן ושתיין מניה והוו בני ישראל צדיין ואכלין יתהון : ויהי והוה ביומא
שתיתאה לקטו לחם בכפלא תרין עומרין לבר נש חד ואתו כל רברבני
כנישתא ותנו למשה : ויאמר ואמר להון משה הוא דמליל יי עבדיתון
שבא שבת קודשא קדם יי למחר ית דאתון צריכין למיפא מחר איפו יומא
דין וית דאתון צריכין למבשלא מחר בשילו יומא דין וית כל מה דמשתייר
מן מה די תיכלון יומא דין אצנעא יתיה ויהי נטיר עד צפרא :

ירושלמי 14 כבפורא :

ירושלמי 21 הוה שיח :

Et dixit Moses Aaroni ; Dic ad universum cœtum filiorum Israel , 9
Accedite coram Domino : quoniam auditæ sunt coram eo murmura-
tiones vestræ. Et fuit dum loqueretur Aaron cum universo cœtu 10
Israel , & verterunt se ad desertum : & ecce gloria divinæ majestatis
Dei revelata est in nube gloriæ. Et loquutus est Dominus cum Mo- 11
se , dicendo : Audita est coram me murmuratio filiorum Israel : lo- 12
quere cum illis , dicendo ; Inter vesperas comedetis carnem, aurorâ
autem comedetis panem : & scietis quod ego sim Dominus Deus
vester. Et accidit vesperi , ut ascenderent coturnices , & cooperue- 13
runt castra : manè autem erat descensus roris sancti , parati veluti
mensæ per circuitum castrorum. Et ascenderunt nubes , & descen- 14
dere fecerunt Manna super descen-
sum roris : & erat in superficie
deserti tenue lineatim positum ,
tenue *inquam* tanquam pruina super terram. Et viderunt filii Israel, 15
& mirabantur , & dicebant quisque ad socium suum ; Quid est ? nam
nesciebant quid esset : & dixit Moses illis ; Est panis qui reservatus
est vobis ab initio in cœlis excelsis , & jam dedit ipsum vobis Do-
minus in cibum. Hic est sermo quem præcepit Dominus ; Colligite 16
ex eo quisque quantum sufficit ad vescendum : Gomer pro capite ,
secundum numerum animarum vestrarum, quisque secundùm numerum
hominum qui in tabernaculo suo sunt, accipietis. Et fecerunt sic fi- 17
lii Israel : & collegerunt Manna , quidam plus , alii minus. Et 18
cum metirentur per Gomer , nihil supererat ex mensura illi qui plus
collegerat ; illi verò qui minus collegerat , nihil defuit de mensura :
singuli prout satis erat in cibum sibi collegerant. Et dixit Moses illis ; 19
Nemo quisquam residuum faciat de eo usque ad auroram. Sed non 20
auscultârunt Mosi , sed residuum fecerunt Dathan & Abiram viri
peccatores de eo usque auroram , & produxit multiplices vermes
postquam putruisset : iratúsque est contra eos Moses. Et colligebant 21
ipsum à tempore matutino usque
ad quartam diei horam , unusquis-
que prout in cibum sibi satis erat :
sed à quarta diei hora & dein-
ceps incalescebat sol super ipsum, & liquescebat, fiebatque fontes aqua-
rum, quæ fluebant usque ad mare magnum , & veniebant feræ mundæ &
bestiæ quæ bibebant ex eo , & Israelitæ venabantur & comedebant eas.
Accidit autem die sexto, collegerunt panem duplum , duo Gomer pro 22
unoquoque : & venerunt omnes principes congregationis, & indicârunt
Mosi. Et dixit illis Moses ; Hoc quod loquutus est Dominus fecistis, 23
quies sabbathi sancta coram Domino cras : id quod opus habetis co-
quere cras, coquite hodie ; & quod opus habetis elixare cras, elixate ho-
die ; & quicquid residuum fuerit de eo quod comedetis hodie , recondite
ipsum, & servetur usque ad auroram.

Hieros. 14 *Tanquam pruina.*

Hierof. 21 *Factum est liquidum.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

٭ گفت مشه باهرن گوي بهمه جماعتي پسراني يسرال نزديك شويد بپيش ײ كه بشنويد مر 9
لندشهاي شما ٭ بود چون سخن گفتن اهرن بهمه جماعتي پسراني يسرال روي كردند بآن 10
بيابان و اينك عزيزي ײ ديدار شد در ابر ٭ سخن گفت ײ بمشه بگفتن ٭ شنيدم مر لندشهاي 11 12
پسراني يسرال سخن گوي بايشان بگفتن مياني ايوارها بخوريد گوشت ودر بامداد سير شويد نان
وبدانيد كه من ײ خداي شما ٭ بود در ايوار بر آمد مرغچه بپوشيد مر آن لشكرگاه و در 13
بامداد بود ريزش آن شب نم گرداگرد بلشكرگاه ٭ بر آمد ريزش آن شب نم اينك ابر روي آن 14
بيابان خرد پوست بنده خرد چون سرما ريزه ابر آن زمين ٭ بديدند پسراني يسرال گفتند مرد 15
با برادري او نعمت است او كه نه دانستند چيست او گفت مشه بايشان او آن نان آنچه بداد ײ بشما
بخوردن ٭ اين آن سخن آنچه بفرمود ײ بر چينيد ازو مرد بقدري خورش او پيمانهي بسرهي 16
بشماري جانهاي شما مردي بآنچه درخيمهي او بستانيد ٭ بكردند همچنين پسراني يسرال برچيندند 17
آن بسيار چينا وآن اندك چينا ٭ بپيمودند درپيمانه ونه زياد آمد آن بسيار چينا وآن اندك 18
[چينا] نه كم آمد مردي بقدري خورش او بر چيندند ٭ گفت مشه بايشان مرد نه باقي گذارد 19
ازو تا بامداد ٭ ونه شنيدند بمشه باقي گذاشتند مردمان ازو تا بامداد كرم گرفت كرمها گنده 20
شد خشم كرد ابر ايشان مشه ٭ بر چيندند اويرا در بامداد در بامداد مرد بقدري 21
خورش او وگرم كند آن خورشيد بگدازد ٭ بود در روز آن ششمي بر چيندند 22
نان دو بخشه دو آن پيمانه بيكه بيامدند همه مهتراني جماعت آگاه كردند بمشه
٭ گفت بايشان او آنچه سخن گفت ײ معطّلي معطّلي خاص ײ فردا مر آنچه بپزيد 23
بپزيد و مر آنچه بجوشانيد بجوشانيد و مر همه آن زيادتي رها كنيد بشما بنگاهداشت
تا آن بامداد ٭

Dixitque Mosheh ad Aharon, Dic 9
toto cœtui filiorum Israel; Appropin-
quate coram Domino, quia audivit
murmurationes vestras. Fuit, quum 10
loqueretur Aharon ad totum cœtum
filiorum Israel, respexerunt ad deser-
tum, & ecce gloria Domini conspecta
est in nube. Et *locutus est Do-* 11
minus ad Mosheh, dicendo; Audivi 12
murmurationes filiorum Israel : lo-
quere ad eos, dicendo ; Inter vesperas
comedetis carnem, & manè satura-
bimini pane, scietisque quòd ego Do-
minus Deus vester. Fuit igitur, 13
vesperâ, ascendens avicula operuit
castra : manè verò fuit diffusio no-
cturni roris circumcirca in castris.
Cumq; *ascendisset diffusio nocturni* 14
roris, en super faciē deserti erat *minu-*
tum quid *cute inclusū, minutū sicut*
pruina super terram. Quum *vidis-* 15
sent filii Israel, dixerunt quisq; fra-
tri suo ; Beneficium est ipsum : quia
ignorabant quid illud esset. Tum *di-*
xit Mosheh eis ; Ipse est *panis quem*
dedit Dominus vobis ad vescendum.
Hoc est *verbum quod præcepit Domi-* 16
nus; Colligite ex eo, quisque pro ratio-
ne esûs sui, mensuram in capitum
computatione, juxta *numerum ani-*
marum vestrarum : quisque pro iis
qui in tentorio suo, accipietis. Fece- 17
rúntq; sic filii Israel, & collegerunt,
multum colligens ac parum colligens.
Postea *mensi sunt in mensura: & non* 18
abundavit multum colligens, neque
parū colligens defecit: quisq; pro ra-
tione esûs sui collegerunt. Dixitque 19
Mosheh eis ; Nemo relinquat ex eo
usque ad mane. Et non auscultârunt 20
Mosheh : nam *reliquerunt quidam*
ex eo usque mane, & vermiculatum
est vermes, fœtidúmque redditum
est : & iratus est in eos Mosheh.
Collegerunt itaque *illud unoquoque* 21
mane, quisque pro ratione esûs sui:
calefaciente autem sole, liquesce-
bat. Fuit autem *die sexto, colle-* 22
gerunt panis duplam portionē, duas
mensuras unicuique : venientes igi-
tur *omnes principes congregationis,*
notum fecerunt ipsi Mosheh: Quibus 23
dixit, Ipsum est quod locutus est Do-
minus ; Cessatio, cessatio sancta Do-
mino cras : quod coquetis, coquite ;
& quod elixabitis, elixate : quic-
quid verò abundaverit, seponite vo-
bismet in custodia usque ad mane.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL *Hierosolymitanum.*

25 וצלי קדם יי ואחוי ליה יי אילן מריר
דארדפני וכתב עלוי שמא רבא ויקירא
וטלק לגו מיא ואיתחלון מיא תמן שוי
ליה מימרא דיי גזירת שבתא וקיים איקר
אבא ואמא דיני פדעא ומשקופי וקנסין
דמקנסי לחייביא ותמן נסיא בנסיונא
עשיריתא : ויאמר ואמר אין קבלא תקבל למימרא דיי אלהך ודכשר קדמוי תעביד 26
ותצית לפקודוי ותנטור כל קיימוי כל מרעין בישין דשויתי על מצראי לא אשוינון
עלך ואם תעברון על פתגמי אורייתא
ומשתלחין עלך אין תתובון אעדינון מנך
ארום אנא הוא יי אסאך : ויבאו ואתו 27
לאלים ובאלים תרתיסרי עינוון דמיין עניא
לכל שבטא ושובעין דקלין כל קביל
שובעין סביא דישראל ושרון תמן על
מייא :

ירושלמי 25 וצלי משה קדם יי וחוי ליה מימרא
דיי אילן דארדפני וקלק בגו מיא ואתחלין
מיא תמן חוי ליה מימרא דיי קימין
וסדרי דינין ותמן נסי יתיה נסין בנסיונא
עשיראה :

ירושלמי 26 ארום אנא יי די במימרי
מסי יתך : 27 ואתון לאילימה ותמן תרתי
עשרי עינין דמין כל קביל תרתי עשרי
שבטיא דישראל ושבעין דקלין כל קביל
שבעין סביא סנהדרין דישראל :

יו

ויסעו ונטלו מאילים ואתון כל כנישתא דישראל למדברא דסין דבין אלים ובין סיני 1
בחמיסר יומין לירחא דאייר הוא ירחא תניינא למיפקהון מארעא דמצרים : וילנו
ובההוא יומא פסק להון לישא דאפיקו ממצרים ואתרעמון כל בני ישראל על משה 2
ועל אהרן במדברא : ויאמרו ואמרו להון בני ישראל הלואי דמיתנא במימרא דיי 3
בארעא דמצרים כד הוינא יתבין על דדוותא דבישרא כד הוינא אכלין לחמא ושבעין
ארום הנפקתון יתן למדברא הדין לקטלא ית כל קהלא הדין בכפנא : ויאמר ואמר 4
יי למשה הא אנא מחית לכון לחמא מן שמייא דאיצטנע לכון מן שירויא ויפקון עמא
וילקטון פתגם יום ביומיה מן בגלל לנסויינהון אין נטרין מצוותא דאורייתי אין לא:
והיה ויהי ביומא שתיתאי ויזמנון מה דייתון לקמיהון למיכל ביומא בשבתא ויערבון 5
בבתיא וישתתפון בדרתיהון בגין למיתייא מדין לדין ויהי להון בכופלא על מה
דמלקטין יומא ויומא : ויאמר ואמר משה ואהרן לכל בני ישראל ברמשא ותנדעון 6
ארום יי אפיק יתכון פריקין מארעא דמצרים:
ובקר ובצפרא יתגלי עליכון יקר שכינתא 7
דיי כד שמיען קדמוי ית תורעמתכון קדם יי ואנחנא מא אנן חשיבין ארום
אתרעמתון עלנא : ויאמר ואמר משה בדין תדעון בדיזמן יי לכון ברמשא בשרא 8
למיכול ולחמא בצפרא למסבוע בדשימיען קדם יי ית תורעמותכון דאתון
מתרעמין עלוי ואנחנא מה אנן חשיבין לא עלנא תורעמותכון אלהן על מימרא דיי :

ירושלמי 7 ואנן מה אנן חשיבין :

Et oravit coram Domino, & indicavit illi Dominus arborem amaram Ardiphne; & scripsit super eam nomen magnum & pretiosum, & projecit in medium aquarum, & dulces redditæ sunt aquæ: ibi posuit illi sermo Domini decretum sabbathi, & præceptum de honorando patre & matre, & judicia vulnerum & livorum, & punitiones quibus puniendi sunt peccatores, & ibi tentavit tentatione decimâ. 25
Et dixit; Si audiendo audieris sermonem Dñi Dei tui, & quod rectum est coram eo feceris, & auscultaveris præceptis ejus, & servaveris omnia statuta ejus: omnes infirmitates quas posui super Ægyptios, non ponam illas super te: quòd si transgressi fueritis præcepta legis, immittentur super te; si conversi fueritis, removebo eas à te, quoniam ego Dominus sanans te. 26
Venerunt autem in Elim, ubi erant duodecim fontes aquæ, fons pro unaquaque tribu, & septuaginta palmæ, è regione septuaginta seniorum Israel: & castrametati sunt ibi ad aquas. 27

Hier. 25. *Et oravit Moses coram Domino, & indicavit illi sermo Domini arborem Ardiphne, & projecit in medium aquarum, & dulcuerunt aquæ: ibi indicavit illi sermo Domini præcepta & ordines judiciorum, & ibi tentavit eum tentationibus, tentatione decimâ.*

Hier. 26. *Quoniam ego Dominus qui sermone meo sano te. 27. Et venerunt in Elim, ubi erant duodecim fontes aquarum, ex adverso duodecim tribuum Israel, & septuaginta palmæ, ex adverso septuaginta seniorum Sanhedrin Israel.*

CAP. XVI.

ET profecti ex Elim venerunt tota congregatio Israel in desertum Sin, 1
quod est inter Elim & Sinai, decima quinta die mensis Ijar, ille erat mensis
secundus ex quo exierant è terra Ægypti. Illo die cessavit illis pasta 2
quam eduxerunt ex Ægypto, & murmuraverunt omnes filii Israel adversus Mosem & Aaronem in deserto. Et dixerunt illis filii Israel, Utinam 3
mortui essemus sermone Dñi in terra Ægypti, cùm sederemus juxta ollas carnis, cùm comedentes panem saturaremur: quoniã eduxistis nos in desertum hoc, ad interficiendum universum cœtum hunc fame. Et dixit Dñs 4
Mosi; Ecce ego descendere facio vobis panem è cœlis, qui vobis est repositus ab initio: & exeant populus, & colligant rem diei in die suo, ut tentem eos si servent præcepta legis meæ annon. Et erit die sexto parabunt 5
quod afferent coram se ad edendum die Sabbathi, & miscebunt in domibus, & communicabunt in habitationibus suis propter afferentes ex hac in illam, ut sit illis duplum respectu illius quod colligunt per singulos dies.
Et dixit Moses & Aaron omnibus filiis Israel; Vesperi & cognoscetis 6
quòd Dominus eduxerit vos liberatos è terra Ægypti. Et in aurora re- 7
velabitur vobis gloria divinæ majestatis Domini, cum auditæ fuerint coram ipso murmurationes vestræ coram Domino: nos enim quid sumus reputati, quòd murmuretis contra nos? Et dixit Moses; In hoc scietis cùm paraverit vobis Dominus ve- 8
speri carnem ad edendum, & panem in aurora ad satietatem, quòd auditæ sunt coram Domino murmurationes vestræ, quibus murmuratis contra ipsum; nos verò quid reputati sumus? non contra nos murmurationes vestræ, sed contra verbum Domini.

Hier. 7. *Et nos quid nos reputamur?*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

25 *نالش كرد بيو :: بياموخت اويرا :: چوبي بينداخت بآن آب شيرين شدند آن آب آنجا بنهاد باو
26 رسم وحكم وآنجا آزمايش كرد اويرا * گفت اگر شنويدن بشنوي بآوازي :: خداي تو وآن
شايسته در نظرهايي او بكني وگوش كني بفرمانهاي او ونگاه داري همه رسمهايي او همه آن
27 بيماري آنچه بنهادم در مصر نه نهم ابر تو كه من :: درمان كناي تو * بيامدند باليم
وآنجا دوازده چشمهاي آب وهفتاد درختهاي خرما فرود آمدند آنجا ابر آن آب *

* فصل شانزدهم *
1 * منزل برداشتند از اليم بيامدند همه جماعتي
پسراني يسرال ببيابان سين آنچه ميان اليم وميانِ سيني در پانزده روز بماهي آن دويمي
2 بيرون آمدن ايشان از زمين مصر * لندش كردند همه جماعتي پسراني يسرال ابر مشه وابر
3 اهرن در بيابان * گفتند بايشان پسراني يسرال كه بدهد مردني ايما در قدرتي :: در زميني مصر
در نشستن ايما ابر ديگي آن گوشت در خوردني ايما نان بسيري كه بيرون آورديد ايمارا بآن
4 بيابان آن اين بكشتن مر همه آن جماعتي آن اين در گرسنگي * گفت :: بمشه اينك من بارانا
بشما نان ازان آسمان و بيرون آيد آن قوم وبر چينند قدري روز در روزي او بسبب آزمايش
5 كنم اويرا ها برود در شريعتي من اگر نه * وباشد در روزي آن ششمي آراسته كنند مر آنچه
6 بياورند وباشد دو ابر آنچه بر چينند روز روز * گفت مشه واهرن بهمه پسراني يسرال ايوار
7 بدانيد كه :: بيرون آورد شمارا از زميني مصر * وبامداد ببينيد مر عزيزي :: در شنويدن او
8 مر لندشهاي شما ابر :: و ايما چييم كه بلنديد ابر ايما * گفت مشه در دادني :: بشما در
ايوار گوشت بخوردن ونان در بامداد بسير شدن در شنيدن :: مر لندشهاي شما آنچه شما
لندش كنان ابر او وايما چييم نه ابر ايما لندشهاي شما كه ابر :: *

Gemitum autem *fecit ad Dominum, docuitque eum Dominus lignum quoddam,* quo *projecto in aquas, dulces factæ sunt aquæ: ibi posuit ei statutum ac judicium, & ibi tentavit eum,* 25
Dicens; Si auscultando auscultaveris voci Domini Dei tui, & quod decet in conspectibus ejus feceris, & aurē præbueris mandatis ejus, ac observaveris omnia statuta ejus: omnem morbũ quod posui in Ægypto, non ponam super te, quia ego Dominus sanans te. 26
Venerunt autem *in Elim, & ibi duodecim fontes aquarum, & septuaginta arbores dactyli: resederuntque illîc prope aquas.* 27

CAP. XVI.

M*Ansiones* autem *removentes ab Elim, venerunt omnis cœtus filiorum Israel in desertum Sin, quod* est *inter Elim & Sinai, quintadecimâ die mensis secundi, egressûs eorum de terra Ægypti.* 1
Et murmurârũt omnis cœt⁹ filiorũ Israel contra Mosheh & Aharon in deserto: 2
Quib⁹ dixerũt filii Israel; Quis dabit (i. Utinam) mortui fuissem⁹ per potentiam Domini in terra Ægypti, quando sedebamus juxta ollã carnis, & quando edebamus panem ad saturitatem: quòd eduxistis nos in desertum hoc, ad interficiendum totum cœtũ istum fame. 3
Dixitque Dominus ad Mosheh; En ego pluiturus sum vobis panem è cœlo: & egredietur populus, & colliget demensum diei in die suo, ut tentem eum an ambulaverit in lege mea, nécne. 4
Eritque, in die sexto parabunt quod introduxerint: & erit duplum supra id quod colligent quotidié. 5
Dixit itaque *Mosheh & Aharon omnibus filiis Israel; Vesperì scietis quòd Dominus eduxit vos è terra Ægypti.* 6
Et manè videbitis gloriam Domini, eò quòd audivit murmurationes vestras contra Dñm: & nos, quid sumus quòd murmuretis contra nos? 7
Dixit quoque *Mosheh; Cùm dederit vobis Dominus vesperì carnem ad comedendum, & panem manè ad saturandum: eo quòd audivit Domin⁹ murmurationes vestras quas murmuratis contra eum: & nos, quid sumus? non contra nos murmurationes vestræ, sed contra Dominum.* 8

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

ויאמר ואמר משה לאהרן אימר לכל כנישתא דבני ישראל קריבו קדם יי ארום
שמיען קדמוי ית תורעמותכון : ויהי והוה במללות אהרן עם כל כנישתא דישראל
ואתפניו למדברא והא יקר שכינתא דיי אתגלי בענן יקרא : וידבר ומליל יי עם
משה למימר : שמעתי שמיע קדמי ית תורעמות בני ישראל מליל עמהון למימר
ביני שמשתא תיכלון בשרא ובצפרא תיכלון לחמא ותנדעון ארום אנא הוא יי
אלהכון : ויהי והוה ברמשא וסליקו פיסיונין וחפו ית משריתא ובצפרא הות
אנחות טלא מתקדשא מיתקנא הי כפתורין חזור חזור למשריתא : ותעל וסליקו
ענניא ואחיתו מנא עילוי אנחות טלא
והות על אנפי מדברא דקיק מסרגל דקיק
כגלידא על ארעא : ויראו וחמון בני ישראל והוון תמהין ואמרין אינש לחבריה
מאן הוא ארום לא ידעון מה הוא ואמר משה להון הוא לחמא דאצטנע לכון מן
שירויא בשמי מרומא וכדון יהביה יי לכון למיכל : זה הדבר דין פתגמא דפקיד
יי לקוטו מניה גבר לפום מיכליה עומרא לגולגלתא מניין נפשתיכון גבר לפום
סכום אינשי משכניה תסבון : ויעשו ועבדו כן בני ישראל ולקיטו מנא מאן
דמסגי ומאן דאזער : וימודו ואכילו בעומרא לא אשתייר מן מכילתא מאן דאסגי
למילקט ודאזער למילקט לא חסר מן מכילתא גבר לפום מיכליה לקיטו : ויאמר
ואמר משה להון גבר לא ישייר מניה עד צפרא : ולא ולא קבילו מן משה
ושיירו דתן ואבירם גובריא חייביא מניה עד צפרא וארחש מורנין וסרי ורגז
עליהון משה : וילקטו והוו מלקטין יתיה מן עידן צפרא עד ארבע שעין
דיומא אינש לפום מיכליה ומן ארבע
שעין ולהאל שחין שימשא עילוי
והוה שיח ומתעבד מבועין דמיין ונגדין עד ימא רבא ואתיין חיוון דכיין
ובעירן ושתיין מניה והוו בני ישראל צדיין ואכלין יתהון : ויהי והוה ביומא
שתיתאה לקטו לחם בכפלא תרין עומרין לבר נש חד ואתו כל רברבני
כנישתא ותנו למשה : ויאמר ואמר להון משה הוא דמליל יי עבדתון
שבא שבת קודשא קדם יי למחר ית דאתון צריכין למיפא מחר איפו יומא
דין וית דאתון צריכין למבשלא מחר בשילו יומא דין וית כל מה דמשתייר
מן מה די תיכלון יומא דין אצנעא יתיה ויהי נטיר עד צפרא :

ירושלמי 14 כבפורא :

ירושלמי 21 הוה שיח :

Targ. Jonathan B. Uziel. — *Hierosolymitanum.*

Et dixit Moses Aaroni ; Dic ad universum cœtum filiorum Israel, 9
Accedite coram Domino : quoniam auditæ sunt coram eo murmura-
tiones vestræ. Et fuit dum loqueretur Aaron cum universo cœtu 10
Israel, & verterunt se ad desertum : & ecce gloria divinæ majestatis
Dei revelata est in nube gloriæ. Et loquutus est Dominus cum Mo- 11
se, dicendo : Audita est coram me murmuratio filiorum Israel : lo- 12
quere cum illis, dicendo ; Inter vesperas comedetis carnem, aurorâ
autem comedetis panem : & scietis quod ego sim Dominus Deus
vester. Et accidit vesperi, ut ascenderent coturnices, & cooperue- 13
runt castra : manè autem erat descensus roris sancti, parati veluti
mensæ per circuitum castrorum. Et ascenderunt nubes, & descen- 14
dere fecerunt Manna super descen-
sum roris : & erat in superficie
deserti tenue lineatim positum,
tenue *inquam* tanquam pruina super terram. Et viderunt filii Israel, 15
& mirabantur, & dicebant quisque ad socium suum ; Quid est ? nam
nesciebant quid esset : & dixit Moses illis ; Est panis qui reservatus
est vobis ab initio in cœlis excelsis, & jam dedit ipsum vobis Do-
minus in cibum. Hic est sermo quem præcepit Dominus ; Colligite 16
ex eo quisque quantum sufficit ad vescendum : Gomer pro capite,
secundùm numerum animarum vestrarum, quisque secundùm numerum
hominum qui in tabernaculo suo sunt, accipietis. Et fecerunt sic fi- 17
lii Israel : & collegerunt Manna, quidam plus, alii minus. Et 18
cum metirentur per Gomer, nihil supererat ex mensura illi qui plus
collegerat ; illi verò qui minus collegerat, nihil defuit de mensura :
singuli prout satis erat in cibum sibi collegerant. Et dixit Moses illis ; 19
Nemo quisquam residuum faciat de eo usque ad auroram. Sed non 20
auscultârunt Mosi, sed residuum fecerunt Dathan & Abiram viri
peccatores de eo usque auroram, & produxit multiplices vermes
postquam putruisset : iratúsque est contra eos Moses. Et colligebant 21
ipsum à tempore matutino usque
ad quartam diei horam, unusquis-
que prout in cibum sibi satis erat :
sed à quarta diei hora & dein-
ceps incalescebat sol super ipsum, & liquescebat, fiebatque fontes aqua-
rum, quæ fluebant usque ad mare magnum, & veniebant feræ mundæ &
bestiæ quæ bibebant ex eo, & Israelitæ venabantur & comedebant eas.
Accidit autem die sexto, collegerunt panem duplum, duo Gomer pro 22
unoquoque : & venerunt omnes principes congregationis, & indicârunt
Mosi. Et dixit illis Moses ; Hoc quod loquutus est Dominus fecistis, 23
quies sabbathi sancta coram Domino cras : id quod opus habetis co-
quere cras, coquite hodie ; & quod opus habetis elixare cras, elixate ho-
die ; & quicquid residuum fuerit de eo quod comedetis hodie, recondite
ipsum, & servetur usque ad auroram.

Hierosol. 14 *Tanquam pruina.*

Hierosol. 21 *Factum est liquidum.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

9 * گفت مشه باهرن بگوي بهمه جماعتي پسراني يسرال نزديك شويد بپيش :: كه بشنويد مر
10 لندشهاي شما * بود چون سخن گفتن اهرن بهمه جماعتي پسراني يسرال روي كردند بان
11 12 بيابان و اينك عزيزي :: ديدار شد در ابر * سخن گفت :: بمشه بگفتن * شنيدم مر لندشهاي
پسراني يسرال سخن گوي بايشان بگفتن مياني ايوارها بخوريد گوشت و در بامداد سير شويد نان
13 و بدانيد كه من :: خداي شما * بود در ايوار بر آمد مرغچه بپوشيد مر آن لشكرگاه و در
14 بامداد بود ريزش آن شب نم گرداگرد بلشكرگاه * بر آمد ريزش آن شب نم اينك ابر روي آن
15 بيابان خرد پوست بنده خرد چون سرما ريزه ابر آن زمين * بديدند پسراني يسرال گفتند مرد
با برادري او نعمت است او كه نه دانستند چيست او گفت مشه بايشان او آن نان آنچه بداد :: بشما
16 بخوردن * اين آن سخن آنچه بفرمود :: بر چينيد ازو مرد بقدري خورش او پيمانهي بسرهي
17 شماري جانهايي شما مردي بآنچه در خيمهي او بستانيد * بكردند همچنين پسراني يسرال برچيندند
18 آن بسيار چينا و آن اندك چينا * بپيمودند در پيمانه و نه زياد آمد آن بسيار چينا و آن اندك
19 [چينا] نه كم آمد مردي بقدري خورش او بر چيندند * گفت مشه بايشان مرد نه باقي گذارد
20 ازو تا بامداد * و نه شنيدند بمشه باقي گذاشتند مردمان ازو تا بامداد كرم گرفت كرمها گنده
21 شد خشم كرد ابر ايشان مشه * بر چيندند اويرا در بامداد در بامداد مرد بقدري
22 خورش او و گرم كند آن خورشيد بگدازد * بود در روز آن ششمي بر چيندند
نان دو بخشه دو آن پيمانه بيكه بيامدند همه مهتراني جماعت آگاه كردند بمشه
23 * گفت بايشان او آنچه سخن گفت :: معطلي معطلي خاص بيي فردا مر آنچه بپزيد
بپزيد و مر آنچه بجوشانيد بجوشانيد و مر همه آن زيادتي رها كنيد بشما بنگاهداشت
تا آن بامداد :

Dixitque Mosheh ad Aharon, Dic 9
toto cœtui filiorum Israel; Appropin-
quate coram Domino, quia audivit
murmurationes vestras. Fuit, quum 10
loqueretur Aharon ad totum cœtum
filiorum Israel, respexerunt ad deser-
tum, & ecce gloria Domini conspecta
est in nube. Et *locutus est Do-* 11
minus ad Mosheh, dicendo; Audivi 12
murmurationes filiorum Israel : lo-
quere ad eos, dicendo ; Inter vesperas
comedetis carnem, & manè satura-
bimini pane, scietisque quòd ego Do-
minus Deus vester. Fuit igitur, 13
vesperâ, ascendens avicula operuit
castra : manè verò fuit diffusio no-
cturni roris circumcirca in castris.
Cumq; *ascendisset diffusio nocturni* 14
roris, en super faciē deserti erat *minu-*
tum quid *cute inclusū, minutū sicut*
pruina super terram. Quum *vidis-* 15
sent filii Israel, dixerunt quisq; fra-
tri suo ; Beneficium est ipsum : quia
ignorabant quid illud esset. Tum *di-*
xit Mosheh eis ; Ipse est *panis quem*
dedit Dominus vobis ad vescendum.
Hoc est *verbum quod præcepit Domi-* 16
nus; Colligite ex eo, quisque pro ratio-
ne esûs sui, mensuram in capitum
computatione, juxta *numerum ani-*
marum vestrarum : quisque pro iis
qui in tentorio suo, accipietis. Fece- 17
runtq; sic filii Israel, & collegerunt,
multum colligens ac parum colligens.
Postea *mensi sunt in mensura: & non* 18
abundavit multum colligens, neque
parū colligens defecit: quisq; pro ra-
tione esûs sui collegerunt. Dixitque 19
Mosheh eis ; Nemo relinquat ex eo
usque ad mane. Et non auscultârunt 20
Mosheh : nam *reliquerunt quidam*
ex eo usque mane, & vermiculatum
est vermes, fœtidúmque redditum
est : & iratus est in eos Mosheh.
Collegerunt itaque *illud unoquoque* 21
mane, quisque pro ratione esûs sui:
calefaciente autem sole, liquesce-
bat. Fuit autem *die sexto, colle-* 22
gerunt panis duplam portionē, duas
mensuras unicuique : venientes igi-
tur *omnes principes congregationis,*
notum fecerunt ipsi Mosheh: Quibus 23
dixit, Ipsum est quod locutus est Do-
minus ; Cessatio, cessatio sancta Do-
mino cras : quod coquetis, coquite ;
& quod elixabitis, elixate : quic-
quid verò abundaverit, seponite vo-
bismet in custodia usque ad mane.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

24 ויניחו וְאַצְנַעוּ יָתֵיהּ עַד צַפְרָא הֵיכְמָא דְפַקֵּיד מֹשֶׁה וְלָא סְרִי וְרִיחְשָׁא לָא הֲוַת
25 בֵּיהּ : ויאמר וַאֲמַר מֹשֶׁה אַכְלוּהִי יוֹמָא דֵין אֲרוּם שַׁבְּתָא יוֹמָא דֵין קֳדָם יְיָ יוֹמָא
26 דֵין לָא תִשְׁכְּחוּנֵיהּ בַּחַקְלָא : ששת שִׁיתָּא יוֹמִין תִּלְקְטוּנֵיהּ וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה
27 דְהוּא שַׁבְּתָא לָא יְהֵי בֵיהּ מַנָּא נָחִית : ויהי וַהֲוָה בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה נְפָקוּ מִן
28 רַשִׁיעֵי עַמָּא לְמִלְקוֹט מַנָּא וְלָא אַשְׁכָּחוּ : ויאמר וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה עַד אֵימַת
29 אַתּוּן מְסַרְבִין לְמִנְטוֹר פִּקוּדַי וְאוֹרַיְיתַי : ראו חֲמוֹן אֲרוּם יְיָ יְהַב לְכוֹן יַת שַׁבְּתָא
בְּגִין כֵּן הוּא יְהִיב לְכוֹן בְּיוֹם שְׁתִיתָאָה לְחֵים לִתְרֵין יוֹמִין שְׁרוֹן גְּבַר בְּאַתְרֵיהּ
וְלָא תְטַלְטְלוּן מִדַּעַם מֵרְשׁוּתָא לִרְשׁוּתָא בַּר מֵאַרְבְּעָא גַרְמִידֵי וְלָא יִפּוֹק אֱנַשׁ
30 מֵאַתְרֵיהּ לְטַיָּילָא לְבַר מִתְּרֵין אַלְפִין גַּרְמִידֵי בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה : וישבתו וְנָחוּ
31 עַמָּא בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה : ויקראו וּקְרוֹן
בֵּית יִשְׂרָאֵל יַת שְׁמֵיהּ מַנָּא וְהוּא כְּבַר
זְרַע כּוּסְבַּר חִיוַר וְטַעֲמֵיהּ כְּאִשִּׁישִׁין

ירושלמי 31 כְּזַרַע דְכוּסְבַּר חִוַּר
וְטַעֲמֵיהּ כְּשַׁפּוּיִן בִּדְבָשׁ :

32 בִּדְבַשׁ : ויאמר וַאֲמַר מֹשֶׁה דֵין פִּתְגָּמָא דְפַקֵּיד יְיָ לְאַצְנָעָא מְלֵי עוּמְרָא מִנֵּיהּ
לְמַטְּרָא לְדָרֵיכוֹן מִן בִּגְלַל דְיֶחְמוּן דָרַיָּא מְסָרְבַיָּא יַת לַחְמָא דְאוֹכְלִית יַתְכוֹן
33 בְּמַדְבְּרָא בְּהַנְפָּקוּתִי יַתְכוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם : ויאמר וַאֲמַר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן סַב
צְלוֹחִית דְפַחַר חֲדָא וְהַב תַּמָּן מְלֵי עוּמְרָא מַנָּא וְאַצְנַע יָתֵיהּ קֳדָם יְיָ לְמַטְּרָא
34 לְדָרֵיכוֹן : כאשר הֵיכְמָא דְפַקֵּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה וְאַצְנְעֵיהּ אַהֲרֹן קֳדָם סַהֲדוּתָא
35 לְמַטְּרָא : ובני וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ יַת מַנָּא אַרְבְּעִין שְׁנִין בְּחַיּוֹהִי דְמֹשֶׁה עַד
מֵיתֵיהוֹן לְאַרְעָא מְיַתְּבָא יַת מַנָּא אָכְלוּ אַרְבְּעִין יוֹמִין בָּתַר מוֹתֵיהּ עַד דְעָבְרוּ
36 יוֹרְדְנָא וְעָלוּ לִסְיָיפֵי אַרְעָא דִכְנַעַן : והעמר וְעֻמְרָא חַד מִן עַשְׂרָא לִתְלַת סְאִין
הוּא :

יז

1 ויסעו וּנְטָלוּ כָּל כְּנִישְׁתָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּדְבְּרָא דְסִין לְמַטְלָנֵיהוֹן עַל מֵימְרָא דַיְיָ
וּשְׁרוֹ בִּרְפִידִים אַתְרָא דְבַטִּילוּ אֵידֵיהוֹן מִמִּצְוָותָא דְאוֹרַיְיתָא וְאִתְיַבָּשׁוּ מַבּוּעַיָּא
2 וְלָא הֲוָה מוֹי לְמִשְׁתֵּי לְעַמָּא : וירב וּנְצוּ רַשִׁיעֵי עַמָּא עִם מֹשֶׁה וְאָמְרוּ הַב לַן
מוֹי וְנִשְׁתֵּי וַאֲמַר לְהוֹן מֹשֶׁה מַה נְצַן אַתּוּן עִמִּי וּמַה מְנַסַּן אַתּוּן קֳדָם יְיָ : ויצמא
3 וּצְחֵי תַמָּן עַמָּא לְמוֹי וְאִתְרְעַם עַמָּא עַל מֹשֶׁה וַאֲמַר לְמָא דְנַן אַסֵּיקְתָּנָא מִמִּצְרַיִם
לְקַטָּלָא יָתָנָא וְיַת בְּנָנָא וְיַת גֵּיתָנָא בְּצַחוּתָא :

Targ. JONATHAN B.UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et reposuerunt ipsum usque ad auroram, quemadmodum præceperat 24
Moses: nec computruit, nec vermis erat in eo. Et dixit Moses; 25
Comedite ipsum hodie, quoniam sabbathum est hodie coram Domino:
die hoc non invenietis ipsum in agro. Sex diebus colligetis ipsum: 26
die autem septimo, qui sabbathum est, non descendet in eo Manna.
Accidit autem die septimo, exierunt ex improbis populi ad colligen- 27
dum Manna: sed non invenerunt. Et dixit Dominus Mosi, Quousque 28
vos renuitis servare præcepta mea & legem meam. Videte; quo- 29
niam dedit vobis Deus sabbathum, propterea ipse dedit vobis die sexto
panem pro duobus diebus: manete quisque in loco suo, neque mi-
gretis ullo modo à ditione in ditionem, exceptis quatuor cubitis, &
ne exeat homo è loco suo ad ambulandum, ultra duo millia cubito-
rum die septimo. Et quieverunt populus die septimo. Et vocârunt 30
domus Israel nomen ejus Manna: 31
& erat quasi semen coriandri, al-
bum, & gustus ejus instar placen-
tarum frixarum cum melle. Et 32
dixit Moses; Hic est sermo quem
præcepit Dominus, ut reponatis

Hieros. 31. *Tanquam semen coriandri album, & gustus ejus instar placentarum frixarum cum melle.*

plenum Gomer ex eo, ut servetur in generationes vestras: ut vide-
ant generationes rebelles panem, quo cibavi vos in deserto, cum
eduxi vos è terra Ægypti. Et dixit Moses Aaroni; Tolle vas unum 33
testaceum, & pone illic plenum Gomer Manna: & repone ipsum co-
ram Domino ut servetur in generationes vestras. Quemadmodum 34
præcepit Dominus Mosi, ita reposuit ipsum Aaron coram testimo-
nio in custodiam. Filii autem Israel comederunt Manna quadraginta 35
annis in vita Mosis, donec venissent in terram habitationis: Manna
comederunt quadraginta diebus post mortem ipsius, donec transirent
Jordanem, & ingrederentur in extremitates terræ Canaan. Gomer 36
autem decima pars est trium satorum.

CAP. XVII.

Et profecta est universa congregatio filiorum Israel ex deserto Sin 1
per profectiones suas, juxta verbum Domini: & castrametati sunt in
Rephidim, loco ubi otiosæ fuerunt manus eorum à præceptis legis,
itaque exaruerunt fontes, nec erant aquæ ad bibendum populo. Et 2
rixati sunt improbi populi cum Mose, & dixerunt; Da nobis aquas,
ut bibamus: quibus respondit Moses; Quid rixamini vos mecum?
Quid vos tentatis coram Domino? Sitivitque ibi populus aquam, & 3
murmuravit populus contra Mosem: & dixit; Quid hoc ascendere fe-
cistis nos ex Ægypto, ad occidendum nos & filios nostros & pecora
nostra siti?

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

24 25 * رها کردند اويرا تا آن بامداد چون آنچه بفرمود مشه و نه گنده شد و کرم نه بود درو * گفت
26 مشه بخوريد اويرا اين روز که معطّل اين روز بي :: اين روز نه يابيد اويرا در دشت * شش روزها بر
27 چينيد اويرا و در روز آن هفتمي معطّل نه باشد درو * بود در روز آن هفتمي بيرون
28 آمدند ازان [قوم] ببر چيندن و نه يافتند * گفت [::] بمشه تا کي نا کام باشيد بنگاه
29 داشتن فرمانهاي من و شريعتهاي من * ببينيد که :: بداد بشما آن معطّلي ابر همچنين
او دها بشما در روزي آن ششمي ناني دو روزه بنشينيد مرد بجاي او نه بيرون آيد مرد از
30 31 مقامي او در روزي آن هفتمي * معطّل شدند آن قوم در روز آن هفتمي * بخواندند خاندانی
32 يسرال مر نامي او منّا او چون تخمي گشنيز سفيد و مزهي اوچون زلبيا در عسل * گفت مشه
اين آن سخن آنچه بفرمود :: پري آن پيمانه ازو بنگاهداشت بعصرهاي شما بسبب ببينند مر آن
33 نان آنچه بخوراندم شمارا در بيابان در بيرون آوردني من شمارا از زميني مصر * گفت مشه باهرن
بستان صراحي يکّه و بده آنجا پري آن پيمانه منّا و رها کن اويرا بپيش :: بنگاه داشت
34 بعصرهاي شما * چون آنچه بفرمود :: بمشه رها کرد اويرا اهرن بپيش آن گواه گرفت بنگاه
35 داشت * و پسراني يسرال بخوردند مر آن منّا چهل سال تا آمدن ايشان بزميني نشستن مر آن منّا
36 بخوردند تا آمدني ايشان بکناري زميني کنعن * و آن پيمانه ده يك آن قفيز او *

* فصل هفتدهم *

1 * منزل بر داشتند همه جماعتي پسراني يسرال از بياباني سين بمنزلهايي ايشان ابر امري :: فرود
2 آمدند در رفيديم و نيست آب باهنجيدن آن قوم * خصومت کرد آن قوم اوازي مشه گفتند
بدهيد بايما آب و بياهنجيم گفت بايشان مشه چه خصومت کنيد اوازي من چه آزمايش
3 کنيد مر :: * تشنه شد آنجا آن قوم باب لندش کرد آن قوم ابر مشه گفت چرا اين بر
آوردي ايمارا از مصر بکشتن مرا و مر فرزنداني من و مر رمهي من در تشنگي *

Et seposuerunt illud usque ad mane, 24
quemadmodū præceperat Mosheh:
neque fœtidum redditum est, neque
vermis fuit in eo. Dixitque Mo- 25
sheh; Comedite illud hodiè, quia ces-
satio est *hodiè Domino: hodiè non in-*
venietis illud in agro. Sex diebus 26
colligetis illud: die verò septimo ces-
satio, non erit in eo. Fuit autem *die* 27
septimo egressi sunt de populo ad col-
ligendum, & non invenerunt. Di- 28
*xit*que *Dominus ad Mosheh; Usque*
quò nolueritis custodire præcepta
mea ac leges meas? Videte quòd Do- 29
minus dedit vobis cessationem, pro-
pterea ipse dat vobis die sexto pa-
nem bidui: sedete quisque in loco
suo, ne egrediatur vir è loco suo in
die septimo. Et cessârunt populus 30
die septimo. Vocârunt autem *fa-* 31
milia Israel nomen ejus Manna: est
sicut semen coriandri, album: & sa-
por ejus tanquam lagani in melle.
Dixitque Mosheh, Hoc est ver- 32
bum quod præcepit Dominus; Ple-
nitudo mensuræ erit ex eo ad custo-
diam in secula vestra, ut videant
panem quo cibavi vos in deserto,
quando eduxi vos è terra Ægypti.
Et dixit Mosheh ad Aharon; Tolle 33
lagenam unam, & da illic plenitu-
dinem mensuræ Manna, & sepone il-
lud coram Domino, ad custodiam in
secula vestra. Quemadmodum præce- 34
perat Dominus ipsi Mosheh, seposuit
illud Aharon coram Testimonio in
custodiam. Porrò filii Israel come- 35
derunt Manna quadraginta annis,
usque in adventum ipsorū in terram
residendi. Manna comederunt usq. in
adventum ipsorum ad oram terræ
Chenaan. Mensura verò decima 36
pars modii est.

CAP. XVII.

Mansiones itaque removentes 1
totus cœtus filiorum Israel à deserto
Sin per mansiones suas juxta man-
datum Domini, devenerunt in Rephi-
dim, & non erat aqua populo ad bi-
bendum. Unde jurgium fecit popu- 2
lus cum Mosheh, dicentes; Date no-
bis aquam ut bibamus. Quibus re-
spondit Mosheh; Quid jurgium faci-
tis cum me? quid tentatis Dominum?
Sitibundus igitur *factus est ibi popu-* 3
lus propter aquam, murmuravitq; po-
pulus contra Mosheh, dicens; Quare
hoc, extulisti nos ex Ægypto, ad in-
terficiendum me & filios meos ac
greges meos siti?

תרגום יונתן בן עוזיאל   Targ. JONATHAN B. UZIEL.   ירושלמי   *Hierosolymitanum.*

ויצעק וצלי משה קדם יי למימר מה אעבד לעמא הדין תוב קליל ועיד
והינון רגמין יתי : ויאמר ואמר יי למשה עיבר קדם עמא ודבר עמך מסבי
ישראל וחוטרך דמחית ביה ית נהרא דבר בידך ואיזיל לך מן קדם
תורעמתהון : הנני האנא קאים קדמך תמן באתרא דתחמי רושם ריגלא
בחורב ותימחי ביה בטינר חוטרך ויפקון מניה מוי למישתי וישתון עמא ועבד
היכדין משה קדם סבי ישראל : ויקרא וקרא שמא דאתרא ההוא נסיונא
ומצותא בגין דנצו בני ישראל עם משה ובגין דנסיין קדם יי למימר האין
קושטא איקר שכינתא דיי שריא בינגא אין לא : ויבא ואתא עמלק מארע
דרומא ושוור בליליא ההוא אלף ושית מאה מילין ומן בגלל מצותא דהוה
ביני עשו וביני יעקב אתא ואגח קרבא עם ישראל ברפידים והוה נסיב וקטיל
גוברין מדבית דן דלא הוה ענגא מקביל יתהון מן בגלל פולחנא נוכראה
די ביניהון : ויאמר ואמר משה ליהושע בחר לנא גוברין גיברין ותקיפין
בפקודיא ונצחני קרבא ופוק מתחות ענני יקרא וסדר סדרי קרבא לקביל
משיריין עמלק מחר אנא קאים בצומא מעתד בזכוות אבהתא רישי עמא וזכוות
אימהתא דמתילן לגלימתא וחוטרא דאתעבידו ביה ניסין מן קדם יי בידי :
ויעש ועבד יהושע היכמא דאמר ליה משה לאגחא קרבא בעמלק ומשה ואהרן
וחור סליקו לריש רמתא : והיה והוה 11
כד זקיף משה ידוי בצלו ומתגברין
דבית ישראל וכד הוה מנח ידוי מן
למצלייא ומתגברין דבית עמלק : וידי
12 וידוי דמשה הוו יקירין מן בגלל דעכב
קרבא למחר ולא אזדרז ביומא ההוא
לפורקנא דישראל ולא הוה יכיל למיזקפהון בצלו ומן דהוה צבי לסגפא
נפשיה נסיבו אבנא ושוו תחותוי ויתיב עילוה ואהרן וחור מסעדין לידוי מיכא
חד ומיכא חד והואה ידוי פריסן בהימנותא בצלו וצומא עד מטמוע שמשא :
ויחלש ותבר יהושע ית עמלק דקטע רישי גיבריא דעמיה על פום מימרא דיי
בקטילת סייפא : ויאמר ואמר יי 14
למשה כתוב דא דוכרנא בספר סביא
דמלקדמין ושוי פתגמיא האינון
במשמעיה דיהושע ארום מימחא אמחי
ית דוכרן עמלק מתחות שמייא : ויבן
15 ובנא משה מדבחא וקרא שמיה מימרא
דיי דין ניסא דילי דניסא דעבד אתרא
16 בגיני הוא : ויאמר ואמר ארום קיים
מימרא דיי בכורסי יקריה דהוא
במימריה יגיח קרבא בדבית עמלק
וישיצי יתהון לתלתי דריא מדרא דעלמא דין ומדרא דמשיחא ומדרא דעלמא דאתי :

ירושלמי 11 והוה כד זקיף משה
ידוי בצלו הוו בית ישראל מתגברין
וכד הוה מנע ידוי מלצלוי הוו בית
עמלק מתגברין ונפלין בסדרי קרבא
12 וידוי דמשה הוו זקפן בצלו :

ירושלמי 16 ואמר שבועה נפקת
מתחות כורסי יקרא דרבון כל עלמא
יי מלכא קדמאה דעתיד למתב על
כורסיהון דמלכותיה דבני ישראל הוא
שאול בר קיש והוא יסדר סדרי קרבא
כל קביל דבית עמלק ויקטול יתהון
ומה דמשתייר מנהון ישיצון יתהון מרדכי
ואסתר יי במימריה אמר לשיצא ית
דכרניה דעמלק לדרי דרין :

Et oravit Moses coram Domino, dicendo; Quid faciam populo hu- 4
ic? rursus minimo minus & ipsi lapidabunt me. Et dixit Dominus 5
Mosi; Transi coram populo, & accipe tecum de senioribus Israel:
& virgam tuam, qua percussisti fluvium, accipe in manu tua, &
abi tibi à facie murmurationum eorum. Ecce ego sto coram te ibi, 6
in loco in quo conspicies vestigium pedis in Horeb, & percuties
petram virgâ tuâ, & exibunt ex ea aquæ ad bibendum, & bibent
populus: & fecit sic Moses coram senioribus Israel. Et vocavit no- 7
men loci illius, Tentatio & contentio: eò quòd contenderunt filii
Israel cum Mose; & tentavissent coram Domino, dicendo; An est
verum gloriam divinæ majestatis Dei habitare inter nos an non?
Et venit Amalek è terra australi, & saltavit ea nocte mille & sex- 8
centa milliaria: & propter litem quæ intercedebat inter Esau & Ja-
cob, venit & iniit prælium cum Israele in Rephidim, & accipiebat
& interficiebat viros domus Dan, eò quòd nubes non amplecteretur eos, propter idololatriam quæ inter eos vigebat. Et dixit Mo- 9
ses Josue; Elige nobis viros fortes & robustos in mandatis, qui victo-
riam adipiscantur in bello; & exi de sub nubibus gloriæ, & instrue
aciem è regione turmarum Amalek: cras ego stabo in jejunio paratus
in meritis patrum populi principum, & meritis matrum quæ assi-
milantur collibus, & virga qua facta sunt miracula à facie Domini
in manu mea. Et fecit Josue sicut dixerat illi Moses, ad conseren- 10
dum prælium contra Amalek: & Moses & Aaron & Chur ascende-
runt in caput collis. Et factum est cùm levaret Moses manus suas in 11
oratione, tum vincebant domus
Israel: cùm autem cohibebat manus suas ab oratione, tum vincebant domus Amalek. Porro ma- 12
nus Mosis erant graves, eò quòd retardâsset prælium in diem crastinam, neque paratus esset eo die in redemptionem Israel, neque poterat erigere eas in oratione; propterea autem quod volebat affligere animam suam, acceperunt lapidem & posuerunt sub eo, & sedit super ipsum: & Aaron & Chur sustentabant manus ejus, hinc unus, illinc alter; fueruntque manus ejus expansæ cum firmitate in
oratione & jejunio usque ad occasum solis. Et fregit Josue Amalek, 13
nam succidit capita fortium populi ejus, juxta os sermonis Domini,
occisione gladii. Et dixit Dominus Mosi; Scribe hoc in memoriam 14
in libro seniorum priscorum, & pone hæc verba in auribus Josue: quoniam delendo delebo memoriam Amalek de sub cœlo. Et ædi- 15
ficavit Moses altare, & vocavit nomen ejus, Sermo Domini hic vexillum meum: quoniam *inquit* signum quod fecit *hoc* loco propter me est. Et dixit; Quoniam 16
juravit sermo Domini per solium gloriæ suæ, quod ipse sermone suo præliabitur contra eos qui sunt domus Amalek, & perdet eos in tres generationes: à generatione hujus seculi, & ab ætate Messiæ, & ab ætate seculi venturi.

Hieros. 11 *Et accidit cum levaret Moses manus suas in oratione, erant fortiores domus Israel: quando autem prohibebat manus suas ab oratione erant domus Amalek vincentes,* & Israelitæ *cadentes acie belli.* 12 *Et manus Mosis fuerunt levatæ in oratione.*

Hieros. 16 *Et dixit; Jusjurandum exiit de sub solio gloriæ Domini, omnis seculi Dei; Rex primus, qui sessurus est super solium regni filiorum Israel, est Saul filius Kis, qui instructâ acie adorsurus est domum Amalek, & interfecturus est eos: et quod reliquum erit ex eis perdet eos Mordochai et Esther. Dominus sermone suo dixit, se perditurum memoriam ipsius Amalek in ætates ætatum.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

4 * نماز كرد مشه بيي گفت چه كنم بقومي آن اين نيز اندك و سنگسار كنند مرا * گفت يي بمشه 5
بگذر بپيش آن قوم وبستان اوازي توازپيراني يسرال وعصاي توآنچه بزدي درو مر آن
6 رود بستان دردستي تو وبروي * اينك من استيده بپيش تو آنجا ابر آن كمر درحرب وبزني
7 دركمر وبيرون آيند ازو آب وبياشامند آن قوم بكرد همچنين مشه بچشماني پيراني يسرال * بخواند
نامي آن جا مسه ومريبه ابر خصومت پسراني يسرال وابر آزمايش كردني ايشان [مر يي] بگفتن هاهست
8 يي درميانِ ايما اگرنه * بيامد عملق وكارزار كرد اوازي يسرال دررفيديم * گفت مشه بيهوشع 9
گزين كن بايما مردمان وبيرون رووكارزار كن درعملق فردا من استاده ابر سري آن چكاد
10 وعصاي آن خداي دردستي من * بكرد يهوشع چون آنچه گفت باو مشه بكارزار كردن در عملق
11 ومشه واهرن وحور بر آمدند سري آن چكاد * وبود چون آنچه بلند كند مشه دستي او جبار
12 شود يسرال وچون آنچه رها كند دستي او جبار شود عملق * ودستهاي مشه گرانان بستاندند سنگ
وبنهادند فرود او وبنشست ابر او واهرن وحور بگرفتند دردستهاي او از اين يكه واز اين
13 يكه بود دستهاي او استوار تا آمدن آن خورشيد * ضعيف كرد يهوشع مر عملق ومر قومي او
14 بتيغي شمشير * گفت يي بمشه بنويس اين يادكرد دركتاب وبنه درحضوري يهوشع كه محوكردن
15 محوكنم مر يادكرد عملق از فرود آن آسمان * آبادان كرد [مشه] مذبح بخواند نامي او يي معجز
16 كنندهي من * گفت كه قدرت ابر تختي جلالت كارزار يي درعملق ازعصر بعصر

Et oravit Mosheh ad Dominum dicens; Quid faciã populo huic? adhuc paululum, & lapidabunt me. 4
Dixit Dominus ad Mosheh; Transi corã populo, & tolle tecum de senioribus Israel: virgam quoque tuam quâ percussisti flumen, tolle in manu tua, & abi. 5
En ego staturus sum coram te ibi super fornicem rupis *in Horeb, & percuties fornicem, et egredientur ex eo aquæ, & bibet populus. Fecitq; Mosheh sic in oculis seniorum Israel.* 6
Et vocavit nomen loci, Massah et Meribah, propter jurgium filiorum Israel, & quòd tentâssent Dominum, dicendo; An est Dominus in medio nostrûm, nécne? 7
Venit autem *Amalec, & pugnavit cum Israel in Rephidim.* 8
*Dixit*que *Mosheh ad Jehoshua; Selige nobis viros, & egredere et pugna cum Amalec: cras ego staturus sum super verticem jugi, cum virga Dei in manu mea.* 9
Et fecit Jehoshua quemadmodum dixerat ei Mosheh, pugnando cum Amalec: Mosheh autẽ, & Aharon, & Hur ascenderunt verticem jugi. 10
Fuitque, quum elevaret Mosheh manũ suam, prævalebat Israel: quando verò demittebat manũ suã, prævalebat Amalec. 11
Porrò manibus Mosheh gravib', acceperunt lapidẽ, ac posuerunt subter eũ, et sedit super illum: Aharon verò et Hur tenebant manus ejus, hinc unus, & indè alter: & fuit utraque manus ejus firma usque ad descensum solis. 12
Debilitavitq; Jehoshua ipsum Amalec & populum ejus mucrone gladii. 13
Et dixit Dominus ad Mosheh; Scribe hoc pro memoriali in libro, et pone in præsentia Jehoshua, quòd delendo delebo memoriale Amalec de subter cœlum. 14
Et ædificavit Mosheh altare, cujus nomen vocavit; Dominus est miraculorum operator meus. 15
Dixitque, quòd per potentiã super thronum Majestatis, bellum Domino cum Amalec à seculo in seculum. 16

תרגום יונתן בן עוזיאל

ס ס ס
יח

1 וישמע יתרו ושמע יתרו אונוס מדין חמוי דמשה ית כל מאן דעבד יי למשה
2 ולישראל עמיה ארום אפיק יי ית ישראל ממצרים : ויקח ודבר יתרו חמוי
דמשה ית צפורה אנתתיה דמשה בתר דשלחה מלותיה כד הוה אזיל למצרים :
3 ואת שני וית תרין בנהא דשום חד גרשום ארום אמר דייר הויתי בארעא
4 נוכראה דלא דידי היא : ושם ושום חד אליעזר ארום אמר אלהא דאבא הוה
5 בסעדי ושיזבני מחרבא דפרעה : ויבא ואתא יתרו חמוי דמשה ובנוי דמשה
ואנתתיה לות משה למדברא דהוא שרי תמן סמיך לטוורא דאתגלי עלוי
6 יקרא דיי למשה מן שירויא : ויאמר ואמר למשה אנא חמוך יתרו אתי לוותך
לאתגיירא ואין לא תקביל יתי בגיני תקביל בגין אנתתך ותרין בנהא דעמה :
7 ויצא ונפק משה מתחות ענני יקרא לקדמות חמוי וסגיד ונשיק ליה וגייריה
8 ושיילו גבר לחבריה לשלם ואתו למשכן בית אולפנא : ויספר ותני משה
לחמוי ית כל מה דעבד יי לפרעה ולמצראי על עיסק ישראל ית כל עקתא
דאשכחתנון בארחא על ימא דסוף ובמרה וברפידים והיך אגח עמהון עמלק
9 ושיזבינון יי : ויחד ובדח יתרו על כל טבתא דעבד יי לישראל דיהב להון מנא
10 ובירא ודי שיזבינון מן ידא דמצראי : ויאמר ואמר יתרו בריך שמא דיי דשיזיב
יתכון מן ידא דמצראי ומן ידא דפרעה דשיזיב ית עמא מתחות מרוות מצראי :
11 עתה כדון חכימית ארום תקיף הוא יי על כל אלהיא ארום בפתגמא דארשיעו
מצראי למידן ית ישראל במיא עליהון הדר דינא לאתדנא במיא : ויקח
12 ונסיב יתרו עלוון ונכסת קודשין קדם יי ואתא אהרן וכל סבי ישראל למיכול
13 לחמא עם חמוי דמשה קדם יי ומשה הוה קאי ומשמש קדמיהון : ויהי והוה
ביומא דבתר יומא דכפורי ויתיב משה למידן ית עמא וקם עמא קדם משה
14 מן צפרא עד רמשא : וירא וחמא חמוי דמשה ית כל דהוא טרח ועביד
לעמיה ואמר מה פתגמא הדין דאנת עביד לעמא מה דין אנת יתיב לבלחודך
15 למידון וכל עמא קיימין קדמך מן צפרא עד רמשא : ויאמר ואמר משה לחמוי
16 ארום אתין לוותי עמא למתבוע אולפן מן קדם יי : כי יהיה ארום יהי להון
דינא אתאן לוותי ודיינגא בין גברא ובין חבריה ומהודענא להון ית קיימיא
דיי וית אורייתיה :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

SECT. XVII.

CAPUT XVIII.

ET audivit Jethro princeps Madian ſocer Moſis quicquid fecerat 1
Dominus Moſi & Iſraeli populo ſuo : quod eduxiſſet Dominus Iſraelem
ex Ægypto. Et accepit Jethro ſocer Moſis Tſephoram uxorem Moſis, 2
poſtquam miſiſſet eam à ſe, cum proficiſceretur in Ægyptum. Et am- 3
bos filios ejus : cujus unius nomen erat Gherſom; quoniam dicebat ;
Incola fui in terra peregrina, quæ non mea eſt. Nomen autem alterius 4
Eliezer: quoniam dicebat ; Deus patris mei fuit mihi auxilio, & eripuit
me à gladio Pharaonis. Venit ergò Jethro ſocer Moſis, unà cum fi- 5
liis Moſis & ejus uxore ad Moſem, in deſertum in quo habitabat,
juxta montem in quo revelata eſt gloria Dei Moſi à principio. Et 6
dixit Moſi ; Ego ſocer tuus Jethro venio ad te, ut proſelytus fiam :
quod ſi tu nolis recipere me propter me, recipias me propter uxo-
rem tuam & duos filios ejus, qui cum ipſa ſunt. Et egreſſus eſt Mo- 7
ſes de ſub nube gloriæ in occurſum ſoceri ſui, & incurvans ſe oſcu-
latus eſt eum, & proſelytum eum fecit : cúmque interrogaviſſent ſe
mutuò de pace, venerunt in tabernaculum domus doctrinæ. Et indi- 8
cavit Moſes ſocero ſuo quicquid feciſſet Dominus Pharaoni & Ægy-
ptiis propter Iſrael : omnem quoque anguſtiam quæ inveniſſet eos in
itinere, ad mare rubrum, & in Mara & Rephidim, & quomodo pugnâſſet
cum illis Amalek, & liberâſſet eos Dominus. Et exultavit Jethro pro 9
omni bono quod fecerat Dominus Iſraeli : quòd dediſſet illis manna &
puteum, & quod liberâſſet eos è manu Ægyptiorum. Et dixit Jethro ; 10
Benedictum nomen Dei qui liberavit vos è manu Ægyptiorum, & è
manu Pharaonis : qui eripuit populum de imperio Ægyptiorum. Nunc 11
ſcio quòd fortis ſit Dominus ſupra omnes deos : quoniam qua in re
impiè egerunt Ægyptii, judicando Iſraelem aquis, ſuper eos reverſum
eſt judicium ut judicarentur aquis. Et accepit Jethro holocauſta & 12
oblationes ſanctas coram Domino : & venit Aaron & omnes ſeniores
Iſrael ad edendum panem cum ſocero Moſis coram Domino ; Moſes
autem ſtabat & miniſtrabat coram eis. Accidit autem die qui ſequu- 13
tus eſt diem expiationum, ſedit Moſes ad judicandum populum : & ſta-
bat populus ante Moſem, à mane ad veſperam. Et vidit ſocer Moſis 14
quæcunque laborabat, & faciebat pro populo ſuo : dixitque ; Quænam
hæc eſt res quam tu facis populo ? quare ſedes ſolus tu ad judicandum, &
univerſus populus ſtat coram te à mane uſque ad veſperam ? Et dixit 15
Moſes ſocero ſuo ; Quoniam veniunt ad me populus, ad quærendum
doctrinam à facie Domini. Cùm fuerit illis cauſa, veniunt ad me, & 16
judico inter virum & ſocium ejus : atque ita nota facio illis ſtatuta
Domini, & legem ejus.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

1 *فصل هشتدهم* بشنوید یترو مهتری مدین خسور مشه مر همه آنچه بکرد خدا بمشه
2 و بیسرال قومی او که بیرون آورد ∵ مر یسرال از مصر * بستاند یترو خسور مشه مر صفره زنی
3 مشه پسی فرستادن آن * و مر دو پسرانی او آنچه نامی آن یکه جرشم که گفت غریب بودم در زمینی
4 بیگانه * و نامی آن یکه الیعزر که خدای پدری من دریاری من و خلاص کرد مرا از شمشیری
5 فرعه * بیامد یترو خسور مشه و پسرانی او و زنی او بمشه بآن بیابان آنچه او فرود آیا آنجا کوه آن
6 خدای * گفت بمشه من خسوری تو یترو بیامد بتو و زنی تو و دو پسرانی آن اوازی آن *
7 * بیرون آمد مشه بپدیرهی خسوری او سجود کرد و بوسه داد باو بپرسیدند مرد بیاری او
8 بسلامتی بیامدند بآن خیمه * حکایت کرد مشه بخسوری او مر همه آنچه بکرد ∵ بفرعه
و بمصریان ابر سبب یسرال مر همه دشخواری آنچه بیافت ایشانرا در راه و خلاص کرد ایشانرا
9 خدا * شادی کرد یترو ابر همه آن نیکوی آنچه بکرد ∵ بیسرال آنچه خلاص کرد اویرا از
10 دستی مصریان * گفت یترو آفرین است ∵ آنچه خلاص کرد شمارا از دستی مصریان و از دستی فرعه
11 آنچه خلاص کرد مر آن قوم از فرود زحمتی مصریان * اکنون دانستم که بزرگ است ∵ از همه آن
12 معبودان که در سخن آنچه شوخی کردند ابر ایشان * بستاند یترو خسوری مشه قربان
و ذبحها بخدا بیامد اهرن و همه پیرانی یسرال بخوردنی نان اوازی خسوری مشه بپیش آن خدا *
13 * بود از دیگر روز بنشست مشه بحکم کردن مر آن قوم بیاستاد آن قوم ابر مشه از آن بامداد تا آن
14 ایوار * بدید خسوری مشه مر همه آنچه او کنا بقوم گفت چه آن سخن آن این آنچه تو کنا بقوم چه
15 معنی تو نشینا بتنهای تو و همه آن قوم استاده ابر تو از بامداد تا ایوار * گفت مشه بخسوری
16 او که بیاید بمن آن قوم بطلب کردنی خدا * که باشد بایشان سخن آیان بمن و حکم کنم
میانی مرد و میانی یاری او و بدانایم مر رسمهای خدا و مر شریعتهای او *

CAP. XVIII.

Audivit autem *Jethro princeps* 1
Midjan ſocer Moſheh, omne quod fe-
cerat Dominus ipſi Moſheh et Iſrael
populo ſuo, quòd eduxiſſet Dominus
*Iſrael ex Ægypto. Tulit*que *Jethro* 2
ſocer Moſheh Sipporah uxorem
Moſheh poſt dimiſſionem ejus. Et 3
duos filios ejus: quorum nomen uni[9],
Gerſhom, quia dixit; Peregrinus fui
in terra aliena. Et nomen alterius, 4
Eliezer: quia Deus patris mei in au-
xilium meum, & ſalvavit me à gla-
dio Pharoh. Pervenit autem *Jethro* 5
ſocer Moſheh, & filii ejus & uxor
ejus, ad Moſheh in deſertum ubi ipſe
reſidebat, ad *Montem Dei.* Et *dixit* 6
ad Moſheh; Ego ſocer tuus Jethro, ve-
nit ad te etiam uxor tua, duoque filii
*ejus cum illa. Egreſſus*que *Moſheh* 7
in occurſum ſoceri ſui, reverentiam
exhibuit et oſculum dedit ei: & poſt-
quam *interrogâſſent vir ſociū ſuū de*
pace, venerunt in tentorium. Et *nar-* 8
ravit Moſheh ſocero ſuo omne quod
fecerat Dominus ipſi Pharoh & Æ-
*gyptiis propter Iſrael, omnem*que *dif-*
ficultatem quæ inveniſſet eos in via,
*at liberaviſſet eos Deus. Lætatuſ*que 9
eſt Ithro de omni bono quod fecerat
Dominus Iſraeli, quem eripuit è ma-
*nu Ægyptiorum. Dixit*que *Jethro;* 10
Benedictus eſt Dominus, qui eripuit
vos de manu Ægyptiorū & de manu
Pharoh, qui eripuit populum ſuum
de ſubter oppreſſionem Ægyptiorum.
Nunc cognovi quòd magnus eſt Do- 11
minus præ omnibus numinibus: qui,
ipſâ re in qua impudentiam commi-
ſerunt in eos, perdidit ipſos. Et 12
accepit Jethro ſocer Moſheh oblatio-
nem & victimas Deo : poſtea *venit*
Aharon & omnes ſeniores Iſrael, ad
comedendum panem cum ſocero Mo-
ſheh coram Deo. Fuit altero die, ſe- 13
dente Moſheh ad judicandum popu-
lum, ſtetit populus juxta Moſheh à
mane uſque ad veſperam : Tum *vi-* 14
dens ſocer Moſheh omne quod ipſe
faciebat populo, dixit ; Quid eſt hoc
quod tu facis populo ? quâ ratione tu
ſedes ſolus per teipſum, & univer-
ſus populus ſtat juxta te à mane u-
que ad veſperam ? Reſpondit Mo- 15
ſheh ſocero ſuo ; Quia venit ad me
populus ad interrogandum Deum.
Cùm fuerit illis negotium, veniunt 16
ad me, & dijudico inter virum &
ſocium ejus, atque innoteſcere facio
ſtatuta Dei, & leges ejus.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ויאמר ואמר חמוי דמשה ליה לא תקין פתגמא דאנת עביד : נבל תבל
מיתר תינתר אוף אנת אוף אהרן ובנוי וסביא דעמך ארום יקיר מינך פתגמא
לא תיכול למעבדיה בלחודך : עתה כדון קביל מיני אימלכינך ויהי מימרא
דיי בסעדך הוי אנת לעמא תבע אולפן מן קדם יי ותייתי אנת ית פתגמא
דילהון קדם יי : והזהרת ותזהר יתהון ית קימיא וית אורייתא ותהודע להון
ית צלותא דיצלון בבית כנישתהון וית אורחא דיבקרון למריעין ודיהכון
למיקבור מתיא ולמיגמול בה חיסדא וית עובדא ושורת דינא ודיעבדון
מלגוו לשורתא לרשיעין : ואתה ואנת ברור מכל עמא גיברי חילא
דחליא דיי גוברין דקשוט דסנן לקבלא ממון שיקרא ותמני עליהון רבני
אלפין רבני מאוותא רבני חומשין רבני עשורייתא : ושפטו וידינון ית עמא
בכל עידן ויהי כל פתגם רב ייתון לוותך וכל פתגם קליל ידונון הינון
ויקילון מן מטול דעלך ויסוברון עמך : אם אין ית פתגמא הדין תעביד
דתיהי פני מן דינא ויפקידינך יי פקודיא ותיכול למיקם למשמעהון ואוף אהרן
ובנוי וכל סביא דעמא הדין על אתר בי דינהון ייתון בשלם : וישמע
וקביל משה למימר חמוי ועבד כל דאמר : ויבחר ובחר משה גיברי חילא
מכל ישראל ומני יתהון רישין על עמא רבני אלפין שית מאה רבני מאוותא
שית אלפין רבני חומשין תריסר אלפין ורבני עשורייתא שית רבוון : ושפטו
והוון דיינין ית עמא בכל עידן ית פתגם קשי מייתין לוות משה וכל
פתגם קליל דיינין הינון : וישלח ופטר משה ית חמוי ואזל ליה לגיירא
כל בני ארעיה :

יט

בחדש השלישי בירחא תליתאה לאפקות בני ישראל מארעא דמצרים ביומא
הדין בחד לירחא אתו למדברא דסיני : ויסעו ונטלו מרפידים ואתו למדברא
דסיני ושרו במדברא ושרא תמן ישראל
בלב מייחד כל קביל טוורא : ומשה
ומשה סליק ביומא תניינא לריש טוורא 3
וקרא ליה יי מן טוורא למימר כדנא
תימר לנשיא דבית יעקב ותתני לבית
ישראל :

ירושלמי 3 ומשה סליק למתבע
אולפן מן קדם יי וקדם ליה דבירא
דיי מן טורא למימר כדנן תימר לאנשי
ביתיה דיעקב ותתנו אולפן לכנשתהון
דבני ישראל :

Et dixit socer Mosis ipsi; Non est recta res quam tu facis. Marce- 17
scendo marcesces etiam tu, etiam Aharon, & filii ejus, & senes qui tecum 18
sunt: quoniam gravior est res, quam ut possis facere solus tu. Nunc 19
audi me, & consilium dabo tibi, & erit sermo Domini tibi auxilio:
esto tu populo quærens doctrinam à facie Domini, & adduces tu eo-
rum litem coram Domino. Admoneas quoque eos de statutis & le- 20
gibus: notámque facias eis orationem quam orabunt in synagoga
sua, & modus quo visitabunt ægrotos, & quo ibunt ad sepelien-
dum mortuos, & ad retribuendum beneficentiam, & omne opus & or-
dinem judicii, & quid facient intra ordinem impiis. Tu autem eli- 21
ge ex universo populo viros fortes timentes Domini, viros verita-
tis, qui odio habeant receptionem pecuniæ falsitatis: & præficies
super eos tribunos, centuriones, quinquagenarios, & decuriones. Et 22
judicabunt populum omni tempore; eritque ut omnem rem magnam
referant ad te, & omnem rem parvam judicabunt ipsi: & levabunt
de onere quod super te, & portabunt tecum. Si hanc rem feceris 23
ut immunis sis à judicio, & mandârit tibi Dominus præcepta, tum
poteris stare ad auditum eorum: & etiam Aaron, & filii ejus, &
omnes senes populi hujus ad locum domus judicii sui venient in pa-
ce. Et auscultavit Moses sermoni soceri sui: & fecit quicquid dixe- 24
rat. Et elegit Moses viros roboris ex omni Israel, & præfecit eos 25
capita super populum: tribunos sexcentos, centuriones sex millia,
quinquagenarios duodecim millia, decuriones sex myriadas. Et judi- 26
cabant populum omni tempore: causam difficilem afferebant ad Mo-
sem, & omnem rem levem judicabant ipsi. Et dimisit Moses soce- 27
rum suum: & abiit sibi ad proselytos faciendos omnes filios terræ suæ.

CAP. XIX.

MEnse tertio exitus filiorum Israel è terra Ægypti, ipsa die, pri- 1
ma die mensis venerunt in desertum Sinai. Nam profecti ex Rephi-
dim venerunt in desertum Sinai & castrametati sunt in deserto: & 2
habitavit ibi Israel corde unito è
regione montis. Moses autem 3
ascendit die secundo in montis
cacumen: & vocavit ipsum Domi-
nus ex monte dicendo; Sic di-
ces mulieribus domus Jacob, &
indicabis domui Israel.

Hierof. 3. *Moses autem ascendit ad quærendum doctrinam à facie Domini: & antevertit illum sermo Domini ex monte, dicendo; Sic dices hominibus domus Jacob, & indicabunt doctrinam congregationi filiorum Israel.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

17 * گفت خسوري مشه باو نه نيك است آن سخن آنچه تو كنا * عاجز شدن عاجز شوي نيز
18 تو نيز آن قوم آنچه اوازي تو كه گران آن از تو آن سخن نه تواني كردن اويرا بتنهايي تو *
19 اكنون بشنو گفتاري من تدبير آموزم ترا و باشد خدا اوازي تو باش تو بقوم مقابل آن
خدا و بياوري تو مر آن سخنها بآن خدا * واحتراس فرمايي ايشانرا مر آن رسمها و مر آن شريعتها 20
ومعلوم گرداني بايشان مر آن راه بروند دران و مر آن كاري آنچه بكنند * گزين كني ازان 21
قوم مردماني هنري ترسيده گاراني خدا مردماني حق دشمن داراني طمع و بنهي ابر ايشان اميراني
هزاران اميراني صدها و اميراني پنجاهها و اميراني دهها * وحكم كنند مر آن قوم در همه وقتا 22
و باشد همه آن سخن آن بزرگ بياورند بتو و همه سخني آن خرد حكم كنند ايشان و سبك شود از
بالايي تو و بر دارند اوازي تو * اگر مر آن سخن آن اين بكني و بفرمايد ترا خدا بتواني استادن 23
و نيز همه قوم آن اين ابر جاي او بيايد در سلامت * بشنويد مشه بامر خسور او [و بكرد همه] 24
آنچه گفت * گزين كرد مشه مردماني هنري از همه يسرال بداد ايشانرا سروران ابر 25
آن قوم اميراني هزارها اميراني صدها اميراني پنجاهها و اميراني دهها * و حكم كنند مر 26
قوم در همه وقت مر آن سخن آن سخت بياورند بمشه و همه آن سخن خرد حكم
27 كنند ايشان * بفرستاد مشه مر خسور او برفت باو بزميني او *

* فصل نوزدهم *

1 * در ماهي آن سيمي ببيرون آمدن پسراني
2 يسرال از زميني مصر در روزي آن اين بيامدند بياباني سيني * منزل بر داشتند از رفيديم
3 بيامدند بياباني سيني فرود آمدند در بيابان فرود آمد آنجا يسرال مقابل آن كوه * و مشه
بر آمد بآن خدا بخواند باو از آن كوه بگفتن همچنين گويي بخاندانې يسرال و آگاه
كني بپسراني يسرال

Dixit socer Mosheh ad eum; Haud 17
bonum est quod facis. Defatigando 18
defatigaberis, etiam tu, etiam popu-
lus qui tecum: nam gravius est vi-
ribus *tuis negotium, non potes face-*
re illud solus per teipsum. Nunc ita- 19
que *audi sermonem meum, & consi-*
lium docebo te, eritque Deus tecum:
esto tu pro populo coram Deo, et re-
fer tu res ad Deum: Et custodiam 20
injunge eis statutorum & legum, &
notam facito eis viâ quâ ambulent,
& opus quod faciant. Elige autem 21
è populo viros virtutis, timentes
Deum, viros veritatis, odio haben-
tes avaritiam: & pone super illos
principes millium, principes centum,
& principes quinquaginta, & prin-
cipes decem: Et judicent populum 22
omni tempore: eritquè, omnem rem
magnam referent ad te: omnem verò
rem parvam judicabunt ipsi: & al-
levabitur de super te cùm sustulerint
tecum. Si rem istam feceris, & præ- 23
ceperit tibi Deus, poteris stare, & et-
iam totus populus iste ad locum
suum veniet in pace. Auscultavit 24
itaque *Mosheh mandato soceri sui,*
fecitque omne quod dixit. Et *dele-* 25
git Mosheh viros virtutis ex omni
Israel, quos dedit in *principes su-*
per populum, principes millium,
principes centum, principes quin-
quaginta, & principes decem: Et 26
judicabant populum omni tempore:
negotium arduum referebant ad
Mosheh, omnem verò rem parvam
judicabant ipsi. Dimisitque Mo- 27
sheh socerum suum, & abiit sibi ad
terram suam.

CAP. XIX.

M*Ense tertio, in egressu filiorum* 1
Israel de terra Ægypti, die ipso vene-
runt in desertum Sinai. Mansiones 2
enim *moventes de Rephîdim, vene-*
runt in *desertum Sinai, & resederunt*
in deserto: resedit inquam *ibi Is-*
rael ex opposito montis. Mosheh au- 3
tem ascendit ad Deum: vocaverat
enim *eum Dominus de monte, dicen-*
do; Sic dices familiæ Israel, & an-
nuntiabis filiis Israel,

V

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

4 אתם אתון חמיתון מה די עבדית
למצראי וטעינית יתכון על עננין הי כעל
גדפי נשרין מן פילוסין ואובילית יתכון
לאתר בית מוקדשא למעבד תמן
פסחא ובההוא ליליא אתיבית יתכון
לפילוסין ומתמן קריבית יתכון לאולפן
5 אורייתי : ועתה וכדון אין קבלא
תקבלון למימרי ותנטרון ית קיימי ותהון
קדמי חביבין מכל עממיא דעל אפי
6 ארעא : ואתם ואתון תהון קדמי מלכין
קטירי כלילא וכהנין משמשין ועם קדיש
אלין פתגמייא דתמליל עם בני ישראל :
7 ויבא ואתא משה ביומא ההוא וקרא
לסבי עמא וסדר קדמיהון ית כל
פתגמייא האלין דפקדיה יי : ויענו
8 ואתיבו כל עמא כחדא ואמרו כל
דמליל יי נעביד ואתיב משה ית
9 פתגמי עמא קדם יי : ויאמר ואמר
יי למשה ביומא תליתאה הא אנא
מתגלי עלך בעיבא דענן יקרא מן בגלל
דישמעון עמא במללותי עמך ואוף בך
יהימנון לעלם ותני משה ית פתגמי
10 עמא קדם יי : ויאמר ואמר יי למשה
ביומא רביעאה איזיל לות עמא
ותזמנינון יומא דין ויומחרא ויחוורון
11 לבושיהון : והיו ויהון זמינין ליומא
תליתאה ארום ביומא תליתאה יתגלי יי לעיני כל עמא על טורא דסיני :
12 והגבלת ותתחים ית עמא ויקומון חזור חזור לטורא למימר הוו זהירין מלמיסק
13 בהר ולמיקרב בסייפיה כל דיקרב בטורא אתקטלא יתקטל : לא תגע לא תקרב
ביה ידא ארום יתרגמא יתרגם באבנא ברדא או גירין דאישא ידרקון ביה אין
בעירא אין אינשא לא יתקיים ברם במיגד קל שופרא הינון מרשן למיסק
14 בטורא : וירד משה ונחת משה ביומא ההוא לות עמא וזמין ית עמא
וחוורו לבושיהון : ויאמר ואמר לעמא 15
הוו זמינין לתלתי יומין לא תקרבון
לתשמיש דערים :

4 אתון חמיתון ית מה דאפרעית מן
מצראי וסבלית יתכון על עננין קלילין
היך על כנפי נשרין וקריבית יתכון
לאולפן אוריתי : 5 וכדו אם משמע
תשמעון בקל מימרי ותטרון ית קימי
ותהוון לשמי לעם אוחרן וחביבין היך
סגולה מן כל אומיא ארום לשמא
דיי היא כל ארעא : 6 ואתון תהוון
לשמי מלכין וכהנין ואומא קדישא אלין
דבריא די תמלל : 7 ואתא משה וקרא
לחכימיא דישראל וסדר קדמיהון ית
כל דבריא האלין דפקד יתיה מימרא
דיי : 8 וענין כל עמא כחדא בלבהון
שלימה ואמרו כל די מליל מימרא דיי
נעבד וחזר משה ית פתגמי עמא
בצלו קדם יי : 9 ואמר מימרא דיי
למשה הא מימרי מתגלי עלך בעביא
דעננא מן בגלל ישמעון עמא במללותי
עמך ולחוד בך מלי נבואתך משה
עבדי יהימנון לעלם ותני משה ית
פתגמי עמא בצלו קדם יי : 13 לא תקרב
ביה יד אנש ארום מתרגמא יתרגים
או גירי דאשא יתקשטון ביה אי בעיר אי
גבר לא יחי במתקעה דשפרא אנון
יסקון לטורא :

ירושלמי 15 ואמר לעמא הוו מזמנין
לתלתא יומין לא תקרבון לתשמיש
דערסא :

Vos vidiftis quid fecerim Ægyptiis : 4
& geftavi vos fuper nubes tanquam
fuper alas aquilarum à Pelufio, & ad-
duxi vos ad locum domus fanctu-
arii, ad celebrandum ibi Pefach,
& eadem nocte reduxi vos Pelu-
fium, & inde accedere feci vos ad
doctrinam legis meæ. Nunc ergo 5
fi acquiefcendo acquieveritis fer-
moni meo, & cuftodieritis pactum
meum, tum eritis coram me di-
lecti præ omnibus populis qui funt
fuper faciem univerfæ terræ. Et 6
vos eritis coram me reges redimiti
coronam, & facerdotes miniftran-
tes, & populus fanctus : hæc funt
verba quæ loquêris cum filiis Ifrael.
Et venit Mofes eo die, & vocavit 7
feniores populi : & ordinavit co-
ram illis omnia verba ifta, quæ præ-
ceperat illi Dominus. Et refpon- 8
derunt univerfus populus fimul, &
dixerunt ; Quicquid loquutus eft
Dominus faciemus : & retulit Mofes
verba populi coram Domino. Et 9
dixit Dominus Mofi ; Die tertio ecce
ego revelabo me tibi in denfitate
nubis gloriofæ, ut intelligant po-
pulus cum loquar tecum, & etiam
tibi credant in feculum : & renun-
tiavit Mofes verba populi coram
Domino. Et dixit Dominus Mofi 10
die quarto ; Ito ad populum, & præ-
parabis eos hodie & die craftina,
ut lavent veftimenta fua. Sintque 11
parati in diem tertium : quoniam
die tertio revelabit fe Dominus in
oculis univerfi populi fuper mon-
tem Sinai. Et limites conftitues 12
populo, ut ftent per circuitum montis, dicendo ; Cavete ne afcendatis in
montem, & ne accedatis ad fines ejus : Quifquis acceflerit ad montem
interficiendo interficietur. Non tangat eum manus, quoniam lapi- 13
dando lapidabitur lapide grandinis, aut fagittæ ignis fpargentur in eum;
five beftia five vir non vivet : verum cum intendetur vox cornu ipfi
poterunt afcendere in montem. Et defcendit Mofes eo die ad po- 14
pulum : & præparavit populum,
& candidas fecerunt veftes fuas.
Et dixit populo ; Eftote parati 15
poft tres dies : ne accedatis ad
concubitum lecti.

Hier. 4. *Vos vidiftis quomodo ultionem fumpferim de Ægyptiis, & portaverim vos fuper nubes leves veluti fuper alas aquilarum, & adjunxerim vos doctrinæ legis meæ.* 5. *Jam fi audiendo audiveritis vocem fermonis mei, & cuftodieritis pactum meum, & eritis nomini meo in populum alium, tum dilecti eritis veluti peculium præ omnibus populis ; quoniam nomini Domini eft univerfa terra.* 6. *Vos autem eritis nomini meo reges & facerdotes, & populus fanctus : hæc funt verba quæ loqueris.* 7. *Et venit Mofes, & vocavit fapientes Ifrael : & dispofuit coram illis omnia verba ifta, quæ præceperat illi fermo Domini.* 8. *Et refponderunt tot*[9] *populus fimul corde fuo integro, & dixerunt ; Quicquid loquutus eft fermo Domini faciemus : & retulit Mofes verba populi in oratione coram Domino.* 9. *Et dixit fermo Domini Mofi ; Ecce fermo meus revelabitur tibi in denfitate nubis, ut intelligant populus cum loquar tecum, & etiam tibi, verbis prophetiæ tuæ Mofes ferve mi, credent in feculum : & indicavit Mofes verba populi in oratione coram Domino.* 13. *Non tangat eum manus hominis, quoniam lapidando lapidabitur, aut fagittæ ignis volabunt in eum, five beftia five vir fit : in clangore cornu ipfi afcendent in montem.*

Hierf. 15. *Et dixit populo ; Eftote parati poft tres dies : & ne accedatis ad concubitum lecti.*

Verfio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* شما بديديد آنچه بكردم بمصريان برداشتم شمارا ابر بالهاي سيمرغان بياوردم شمارا بمن 4
*ولكنون اكر شنويدن بشنويد در امري من ونكاهي داريد مر شرطي من وباشيد بمن 5
كزيده از همه قومها كه بمن همه آن زمين * وشما باشيد بمن پادشاهي بزركان وقوم خاص 6
اينان آن سخنها آنچه سخن كويي بپسراني يسرال * بيامد مشه بخواند بپيراني آن قوم 7
شرح كرد بپيش ايشان مر همه آن سخنهاي آن اينان آنچه بفرمود اويرا : * جواب دادند همه قوم 8
يك جا وكفتند همه آنچه سخن كفت : بكنيم باز كرداند مشه مر سخنهاي آن قوم بيي * كفت : بمشه 9
اينك من آيا بتو در ستبري آن ابر در سبب بشنود آن قوم در سخن كفتني من اوازي تو
ونيز در تو باور كنند بجاويد آكاه كرد مشه مر سخنهاي آن قوم بيي * كفت : بمشه برو بآن 10
قوم وخاص كني ايشانرا اين روز وفردا وبشويند جامهاي ايشان * وباشند آراستكان بروزي 11
آن سيمي كه در روزي آن سيمي فرود آيد : بچشم ديدي همه آن قوم ابر كوهي
سيني * وحد نهي مر آن قوم كرداكرد بكفتن نكاهداشت كنيد بشما بر آمدن در 12
كوه و رسيدن دركناري او همه آن رسا در كوه مردن بميرد * نه رسد درو دست كه سنك 13
انداختن سنك انداخته شود يا تير انداختن تير انداخته شود اكر چهارپا اكر مرد
نه زيد در كشيدن آن شوفار ايشان برآيند دركوه * فرود آمد مشه ازان كوه بآن قوم 14
خاص كرد مر آن قوم بشستند جامهاي ايشان * كفت بآن قوم باشيد آراستكان بسه 15
روزها نه نزديك شويد بزن *

Vos vidiftis quod fecerim Ægyptiis, 4
& quomodo *tulerim vos fuper alas*
gryphum, & *adduxerim vos ad me.*
Nunc ergò fi aufcultando aufculta- 5
veritis mandato meo, & cuftodieri-
tis pactum meum, tum eritis mihi
electi præ omnib[9] *populis: quia mihi*
eft *univerfa terra. Vófque eritis* 6
mihi regnum magnatum, & populus
fanctus: hæc funt verba quæ loquêris
ad filios Ifrael. Veniens igitur *Mo-* 7
fheb, vocavit feniores populi, decla-
ravítque coram eis omnia verba
ifta, quæ præceperat ei Dominus.
Refponfum dederunt omnis populus 8
pariter, & dixerunt ; Omne quod lo-
cutus eft Dominus, faciemus. Et *re-*
tulit Mofheb verba populi ad Domi-
*num. Dixít*que *Dominus ad Mo-* 9
fheb ; En ego venio ad te in denfita-
te nubis, ut audiat populus cùm col-
locutus fuero tecum, & etiam in te
credant in æternum. Nota enim *fe-*
ciffet Mofheb verba populi Domino.
Dixit quoque *Dominus ad Mo-* 10
fheb; Ito ad populum, et fanctifica il-
los hodiè & cras, lavéntque veſti-
menta fua. Et fint præparati in 11
diem tertium: quia die tertiâ defcen-
det Dominus in confpectu oculorum
totius populi, fuper montem Sinai.
Et terminum pones populo circum- 12
circa, dicendo ; Cuftodiam adhibete
vobis non *afcendere ad montem &*
accedere ad oram ejus : omnis acce-
dens ad montē, morte morietur. Haud 13
accedet ad eum manus, quin lapides
conjiciendo lapidibus obruetur, vel
fagittas jaculando fagittis conficie-
tur : five quadrupes, five homo, non
vivet. Cùm protraxerit buccina,
ipfi afcendent in montem. Defcen- 14
dens autem *Mofheb è monte ad po-*
pulum, fanctificavit populum, &
laverunt veftimenta fua. Dixitq; 15
ad populum ; Eftote parati ad tres
dies : ne appropinquate mulieri.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי
Targ. Jonathan B. Uziel. Hierosolymitanum.

ויהי והוה ביומא תליתאה בשיתא בירחא בעידוני צפרא והוה קלין דרעים וברקין
ועננא תקיף קטיר על טוורא וקל שופרא תקיף לחדא וזע כל עמא די במשריתא:
ויוצא ואנפיק משה ית עמא לקדמות שכינתא דיי מן משריתא ומן יד תלש מארי
עלמא ית טוורא וזקפיה באוירא והוה זייג הי כאספקלריא ואתעתדו תחותי
טוורא: והר סיני וטוורא דסיני תנין 18
כוליה מן בגלל דארכין ליה שמיא
ואתגלי עלוי באישא מצלהבא וסליק
קוטריה הי כקוטרא דאתונא וזע כל
טוורא לחדא: ויהי והוה קל שופרא אזיל ותקיף לחדא משה הוה ממלל ומן
קדם יי הוה מתעני בקל נעים ומשבח ונעימתא מליא: וירד הי ואתגלי יי על
טוורא דסיני על ריש טוורא וקרא יי למשה לריש טוורא וסליק משה: ויאמר
ואמר יי למשה חות אסהיד בעמא דלמא 21
יכוונון קדם יי לאסתכלא ויפיל מנהון
רב דבהון: וגם ואוף כהניא דקריבין 22
לשמשא קדם יי יתקדשון דלמא יקטול בהון יי: ויאמר ואמר משה קדם יי לא
יכלון עמא למיסק לטוורא דסיני ארום אנת אסהידת בנא למימר תחים ית טוורא
וקדשוהי: ויאמר ואמר ליה יי איזל חות ותיסק אנת ואהרן עמך וכהניא ועמא
לא יכוונון למיסוק למסתכלא קדם יי
דלמא יקטול בהון: וירד ונחת משה מן 25
טוורא לות עמא ואמר להון קריבו
קבילו אורייתא עם עשרתי דבריא:

כ

וידבר אלהים ומליל יי ית כל דבריא 1
האילין למימר: אנכי דבירא קדמאה כד 2
הוה נפיק מן פום קודשא יהי שמיה
מברך הי כזיקין והי כברקין והי כשלהוביין דנור למפד דינור מן ימיניה ולמפד
דאישא מן שמאליה פרח וטיס באויר שמיא וחזר ומתחמי על משריתהון דישראל
וחזר ומתחקק על לוחי קיימא דהוון יהיבין בכף ידוי דמשה ומתהפיך בהון מן סטר
לסטר ובכן צווח ואמר עמי בני ישראל אנא הוא יי אלהכון די פרקית ואפיקית
יתכון פריקין מן ארעא דמצראי מן בית שעבוד עבדיא: לא יהיה דבירא תניינא
כד הוה נפיק מן פום קודשא יהי שמיה מברך הי כזיקין והי כברקין והי כשלהוביין
דנור למפד דנור מן ימיניה ולמפד דאישא מן שמאליה פרח וטיס באויר שמיא חזר
ומתחמי על משריתהון דישראל וחזר ומתחקיק על לוחי קיימא ומתהפיך בהון מן
סטר לסטר ובכן הוה צווח ואמר עמי בית ישראל לא יהוי לך אלהא אוחרן בר מני:
לא תעשה לא תעבדון לכון צלם וצורה וכל דמוי דבשמיא מלעיל ודי בארעא מלרע ודי במיא מלרע לארעא:

ירושלמי 18 וטורא דסיני עטר כוליה מן קדם דאתגלי עלוי יקר שכינתא דיי בשלהבא דאשתא:

ירושלמי 21 ויפול מנהון אוכלוסין סגיין:

ירושלמי 25 ונחת משה מן טורא לעמא ואמר להון קריבו וקבילו עשרתי דבריא:

ירושלמי 1 ומלל מימרא דיי ית כל שבח דבריא האלין למימר:

Et fuit die tertio sexta mensis, tempore matutino, factæ sunt voces toni- 16
trui, & fulgura, & nubes fortis fumans super montem, & vox tubæ fortis
valde: ita ut commoveretur universus populus, qui in castris erat. Et 17
eduxit Moses populum obviam divinæ præsentiæ Dei ex castris: & statim
eradicavit Dominus mundi montem, & levavit ipsum in aëra, & lucebat
veluti speculum, & steterunt sub monte. Porro mons Sinai fumabat 18
totus, propterea quod inclinaverat sibi cœlos, & manifestabat se super eo in igne & flamma: & ascendebat fumus ejus veluti fumus fornacis, & commovebatur totus mons valde. Vox autem tubæ ibat & 19
corroborabatur valde: Moses loquebatur, & à facie Domini respondebatur, voce jucundâ laudabili & verbis dulcibus. Et manifestavit se Do- 20
minus super montem Sinai, in vertice montis: & vocavit Dominus Mosem ad montis verticem, & ascendit Moses. Et dixit Dominus Mosi; 21
Descende, obtestare populum ne rectà procedant coram Domino ad contemplandum, & cadere faciat ex illis quam plurimos. Et etiam sacer- 22
dotes, qui appropinquant ut ministrent coram Domino sanctificabuntur: ne fortè interficiat eos Dominus. Et dixit Moses coram Domino; Non 23
poterunt populus ascendere in montem Sinai: quoniam tu contestatus es nos, dicendo; Fac terminum monti, & sanctifica ipsum. Et dixit il- 24
li Dominus; Ito descende, deinde ascendes tu & Aaron tecum: sed sacerdotes & populus non rectà procedant, ut ascendant ad contemplandum coram Domino, ne interficiat eos.
Et descendit Moses ex monte ad 25
populum: & dixit illis; Accedite, audite legem cum decem verbis.

Hierosf. 18. *Mons autem Sinai fumabat totus, propterea quòd revelata erat super ipso gloria divinæ majestatis Dei in flamma ignis.*

Hierosf. 21. *Et cadant ex illis turmæ multæ.*

Hierosf. 25. *Et descendit Moses ex monte ad populum, & dixit illis; Accedite & accipite decem verba.*

CAP. XX.

Et loquutus est Dominus omnia 1
verba ista, dicendo: Sermo pri- 2
mus cum exiit ex ore sancti cujus nomen sit benedictum, *erat* velut turbines, fulgura, & flammæ ignis, lampas ignis à dextra ejus, lampas item ignis à sinistra ejus ferebatur, & volabat per aërem cœlorum, & redibat & ostendebatur castris Israelitarum, & redibat & insculptus erat super tabulas fœderis, quæ datæ erant in manibus Mosis, & convertebatur in illis à latere in latus: tunc clamavit & dixit; Popule mi filii Israel, ego sum Dñs Deus vester, qui redemi & eduxi vos liberatos ex terra Ægypti, è domo servitutis servorum. Sermo secundus cum exibat ex o- 3
re sancti cujus nomen sit benedictum, *erat* velut turbines, fulgura, & flammæ ignis, lampas ignis à dextra ejus, lampas item ignis à sinistra ejus ferebatur & volabat per aërem cœlorum, & redibat & ostendebatur castris Israelitarum, & redibat & insculptus erat super tabulas fœderis, quæ datæ erant in manibus Mosis, & convertebatur in illis à latere in latus. Tunc clamabat & dicebat; Popule mi domus Israel, ne sit tibi Deus alius præter me. Ne faciatis vobis imaginem, aut figuram, aut ullam 4
similitudinem eorum quæ sunt in cœlo sursum, & quæ in terra deorsum, & quæ in aquis sub terra.

Hierosf. 1. *Et loquutus est sermo Domini omnem laudem horum verborum, dicendo.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بود در روزي آن سيمي در بودني آن بامداد بود آوازها وبرقيها وابري گران ابر آن 16
كوه وآوازي شوفار قوي بغايت بلرزيد همه آن قوم آنچه در لشكرگاه بيرون آورد مشه مر آن 17
قوم بپديرهي آن خدا ازان لشكرگاه بياستادند در دامني آن كوه * وكوهي سيني دودگين 18
همهي او از پيش آنچه فرود آمد ابر او :: در آتش بر آمد دودي او چون دودي آن داش
بلرزيد همه كوه بغايت * بود آوازي آن شوفار روا وقوي شوا بغايت مشه سخن گويد 19
وآن خدا جواب دهد اويرا در آواز * فرود آمد :: ابر كوهي سيني بسري آن كوه بخواند 20
:: بمشه بسري آن كوه بر آمد مشه * گفت :: بمشه فرود شو وگواه گير در قوم تا نه 21
دليري كنند بـ:: بديدن وبيفتند ازو بسيار * ونيز آن كهنان آن نزديك شوان خاص 22
باشند تا نه رخنه كند در ايشان :: * گفت مشه بـ:: نه توانند آن قوم ببر آمدن بكوهي 23
سيني كه تو گواه گرفتي در ايما بگفتن حدّ نه مر آن كوه وخاص كن اويرا
* گفت باو :: برو وفرود شو وبر آيي تو واهرن اوازي تو وآن كهنان وآن قوم نه 24
دليري كنند ببر آمدن بـ:: تا نه رخنه كند در ايشان * فرود شد مشه بآن قوم 25
وگفت بايشان * فصل بيستم * سخن گفت خدا مر همه آن 1
سخنهايي آن اينان بگفتن * من :: خداي تو آنچه بيرون آوردم ترا از زميني مصر از خانهي 2
بندگان * نه باشد بتو معبود ديگران ابر پيش من * نه كني بتو تراشش وهمه خماناي آنچه 3 4
در آسمان از بالا وآنچه در زمين فرود وآنچه در آب از فرود بزمين :

Et *fuit die tertiâ cùm esset mane,* 16
fuerunt voces, & fulgura, & nubes gravis super montem, & vox tubæ fortis valdè: tremuitq; omnis populus qui in castris. Et *eduxit Mosheh* 17
populum in occursum Dei è castris: steterúntque in lacinia montis. Mons 18
autem Sinai fumosus erat *totus ipse, præ eo quòd descendisset super eum Dominus in igne: ascendebátque fumus ejus sicut fumus fornacis,* & *tremuit totus mons vehementer.* E- 19
rátque vox buccinæ procedens, & invalescens admodũ, quum *Mosheh loqueretur, & Deus responsum daret ei in voce. Descenderat* autem Do- 20
minus super montem Sinai, super caput montis: & *vocavit Dominus Mosheh ad caput montis, ascendit*que *Mosheh:* Cui dixit Dominus; 21
Descende, & contestare populum, ut non audaciam perpetrent in Dominum videndo, & corruat ex eo multitudo. Et etiam *sacerdotes ap-* 22
propinquantes sancti sint, ne rupturam faciat in eos Dominus. Et di- 23
xit Mosheh ad Dominum; Non poterit populus ascendere in montem Sinai, quia tu contestatus es nos, dicendo; Terminum ponito monti, & sanctifica eum. Dixit ei Domi- 24
nus; Vade, & descende: posteà ascendes tu & Aharon tecum: sacerdotes autem & populus ne audaciam committant ascendendo ad Dominum, ne rupturam faciat in eos.
*Descendit*que *Mosheh ad populum,* 25
& dixit eis hæc.

CAP. XX.

L*Ocutúsque est Deus omnia ver-* 1
ba ista, dicendo; Ego sum Dominus 2
Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servorum. Non erunt 3
tibi dii alii coram me. Non fa- 4
cies tibi sculptile, & omnem similitudinem quæ in cœlo sursum, & quæ in terra deorsum, & quæ in aqua subter terram:

ירושלמי תרגום יונתן בן עוזיאל

5 לא לא תסגדון להון ולא תפלחון קדמיהון ארום אנא יי אלהכון אלה קנאן
ופורען ומתפרע בקינאה מדכר חובי אבהת רשיען על בנין מרדין על דר
6 תליתאי ועל דר רביעאי לשנאי : ועשה ונטיר חסד וטיבו לאלפין דרין לרחמי
7 צדיקיא ולנטרי פקודיי ואורייתי : לא תשא עמי בית ישראל לא ישתבע חד מנכון
בשום מימריה דיי אלהכון על מגן ארום לא מזכי יי ביום דינא רבא ית כל מאן
8 דמשתבע בשמיה על מגן : זכור עמי בית ישראל הוון דכירין יומא דשבתא
9 למקדשא יתיה : ששת שיתא יומין תיפלחון ותעבדון כל עבידתיכון : ויומא
10 שביעאה שבא וניח קדם יי אלהכון לא תעבדון כל עבידתא אתון ובניכון
11 ובנתיכון ועבדיכון ואמהותיכון וגיוריכון די בקרויכון : כי ארום בשיתא יומין ברא
יי ית שמיא וית ארעא וית ימא וית כל מה דאית בהון ונח ביומא שביעאה
12 בגין כן בריך יי ית יומא דשבתא וקדיש יתיה : כבד עמי בית ישראל הוו זהירין
גבר ביקרא דאבוהי וביקרא דאמיה מן בגלל דיסגון יומיכון על ארעא דיי אלהכון
13 יהיב לכון : לא תרצח עמי בני ישראל לא תהוון קטולין לא חברין ולא שותפין
עם קטולין ולא יתחמי בכנישתיהון דישראל עם קטולין ולא יקומון בניכון מן
בתריכון וילפון לחוד הינון למהוי עם קטולין ארום בחובי קטוליא חרבא נפיק על
14 עלמא : לא תנאף עמי בני ישראל לא תהוון גיורין לא חברין ולא שותפין עם
גיורין ולא יתחמי בכנישתיהון דישראל עם גיורין דלא יקומון בניכון מן בתריכון
וילפון לחוד הינון למהוי עם גיורין ארום בחובי גיורא מותא נפיק על עלמא :
15 לא תגנוב עמי בני ישראל לא תהוון גנבין לא חברין ולא שותפין עם גנבין ולא
יתחמי בכנישתיהון דישראל עם גנבין דלא יקומון בניכון מן בתריכון וילפון לחוד
16 הינון למהוי עם גנבין ארום בחובי גנביא כפנא נפיק על עלמא : לא תענה עמי
בני ישראל לא תהוון מסהדין בחבריכון סהדי שקרא לא חברין ולא שותפין עם
מסהדין סהדא שקרא ולא יתחמי בכנישתיהון דישראל עם מסהדין סהדי שקרא דלא
יקומון בניכון בתריכון וילפון לחוד הינון למהוי עם מסהדין סהדי שיקרא ארום
בחובי סהדי שיקרא עננן סלקין ומיטרא לא נחית ובצורתא אתיא על עלמא :
17 לא תחמוד עמי בני ישראל לא תהוון חמודין לא חברין ולא שותפין עם חמודין
ולא יתחמון בכנישתיהון דישראל עם חמודין דלא יקומון בניכון מן בתריכון וילפון
לחוד הינון למהוי עם חמודין ולא יחמיד חד מנכון ית אינתתיה דחבריה ולא
לעבדיה ולא לאמתיה ולא לתוריה ולא לחמריה ולא לכל מאן דאית לחבריה
ארום בחוביא חימודיא מלכותא מתגריא בנכסיהון דבני נשא ולמיסב יתהון
ועתירי נכסין מתמסכנין וגלותא אתיא
18 על עלמא : וכל העם וכל עמא חמיין
ית קליא היך הוו מתהפכין במשמעהון
דכל חד וחד והיך הוו נפקין מן גוא
באוריא וית קל שופרא היך הוה
מאחי מיתיא וית טורא תנין וחמון כל עמא ורתען וקמו תריסר מילין
19 מרחיק : ויאמרו ואמרו למשה מליל אנת עמנא ונקבל ולא יתמליל עמנא תוב
מן קדם יי דלמא נמות :

ירושלמי 18 וכל עמא הוו חמין ית
קליא וית לפידיא וית קלא דשפרא
וית טורא עטיר וחמין עמא וזעו וקמו
להון מרחיק :

Targ. JONATHAN B. UZIEL *Hierosolymitanum.*

Non incurvabitis vos illis, neque coletis coram eis: quoniam ego Do- 5
minus Deus vester, Deus zelotes & ultor, & vindicans me cum zelo, recordans peccata patrum improborum super filios rebelles, super generationem tertiam, & super generationem quartam, erga osores meos. Et servans benignitatem & bonitatem in mille generationes, 6
erga diligentes me justos, & eos qui servant mandata mea & legem meam. Popule mi domus Israel, non jurabit unus ex vobis per nomen 7
sermonis Domini Dei vestri frustra: quoniam non innocentem habet Dominus in die judicii magni, omnem qui juraverit per nomen ejus frustra. Popule mi domus Israel, recordamini diei Sabbathi ad sancti- 8
ficandum eum. Sex diebus operabimini & facietis omne opus ve- 9
strum: Die autem septimo Sabbathum est, & quies coram Domino 10
Deo vestro, non facietis omne opus, vos, & filii vestri, & filiæ vestræ, servi vestri, & ancillæ vestræ, & peregrini vestri qui sunt in urbibus vestris. Quoniam sex diebus creavit Dominus cœlum & terram, & mare, & 11
quicquid est in illis, & quievit die septimo: propterea benedixit Dominus diei Sabbathi, & sanctificavit ipsum. Popule mi domus 12
Israel, estote admoniti unusquisque de honore patris sui & de honore matris suæ: eò ut multiplicentur dies vestri super terram, quam Dominus Deus vester dat vobis. Popule mi filii Israel, ne sitis homici- 13
dæ, ne sitis socii aut participes cum homicidis; neque videbitur in congregationibus Israelitarum populus homicidarum, ne surgant filii vestri post vos, & discant etiam ipsi ut sint cum homicidis; quoniam propter peccata homicidarum gladius exit in mundum. Popule mi filii 14
Israel non eritis adulteri, nec socii nec consortes cum adulteris, neque videbitur in congregationibus Israelitarum populus adulterorum, ut non surgant filii vestri post vos, & discant etiam ipsi ut sint cum adulteris; quoniam propter peccata adulteri mors exit in mundum. Popule mi 15
filii Israel, non eritis fures, neque socii neque consortes cum furibus, neque videbitur in congregationibus Israelitarum populus furum, ut non surgant filii vestri post vos, & discant ipsi etiam ut sint cum furibus; quoniam propter peccata furum fames exit in mundum. Popule 16
mi filii Israel, non testabimini in socios vestros testimonia falsitatis, neque eritis socii aut consortes cum iis qui testantur testimonia falsitatis, neque apparebit in congregationibus Israel populus testantium testimonium falsum, ut non surgant filii vestri post vos. & discant etiam ipsi esse cum testantibus testimonia falsitatis; quoniam propter peccata testimoniorum falsitatis nubes ascendunt, & pluvia non descendit, & sitis venit super mundum. Popule mi filii Israel, non eritis concupiscen- 17
tes, neque socii aut consortes cum concupiscentibus, neque videbuntur in congregationibus Israelitarum populus concupiscentium, ut non surgant filii vestri post vos, & discant etiam ipsi esse cum concupiscentibus; neque concupiscet aliquis vestrum uxorem socii sui, neque servum ejus, neque ancillam ejus, neque bovem ejus, neque asinum ejus, neque quippiam quod sit socii sui: quoniam propter peccata concupiscentium regnum involat in opes hominum, & accipit eas, & divites opum pauperes redduntur, & captivitas venit super mundum. Et totus populus vide- 18
bant tonitrua, & quomodo converterentur dum audiebant unumquodque, & quomodo exibant è medio lampadum, & vocem tubæ quomodo resuscitaret mortuos, & montem fumantem: & videbant universus populus, & retrocedebant, & stabant duodecim milliaribus procul. Et dixerunt Mosi; Loquere tu nobiscum & obediemus: & 19
ne sermo fiat rursus à facie Domini ne moriamur.

Hier. 18. *Et universus populus videbant tonitrua & faces, & vocem tubæ, & montem fumantem: videbat inquam populus, & terrebantur, & stabant sibi procul.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

5 * نه سجود كني بايشان و نه پرستش كني ايشانرا كه من :: خداي تو خداي رشك آور
6 عقوبت كنا گناه پدران ابر پسران ابر سيمي و ابر چهارمي بدشمن داراني من * و كناي
7 فضل بهزاران بدوست داراني من و بنگاه داراني فرمانهاي من * نه بر داري مر نامي خداي تو
8 بگزاف كه نه آزاد كند مر آنچه بر دارد نامي او بگزاف * ياد دار مر روز آن معطلي بخاص كردن [اويرا]
9
10 * كه شش روزها كار كني و بكني همه كاري تو * و روز آن هفتمين معطل بي :: خداي تو نه كني هيچ
كار تو و پسري تو و دختري تو بندهي تو و پرستاري تو و چهارپاي تو و غريبي تو آنچه در
11 دروازهاي تو * كه شش روزها بكرد :: مر آن آسمان و مر آن زمين مر دريا و مر همه آنچه در ايشان
و آسايش فرمود در روز هفتمي ابر همچنين آفرين كرد :: مر روزي آن معطلي و خاص كرد اويرا *
12 * عزيز دار مر پدري تو و مر مادري تو بسبب دراز باشند روزگاراني تو ابر آن زمين آنچه :: خداي
13
14
15 تو دها بتو * نه خون كني * نه فساد كني * و نه دزدي كني * نه گواهي دهي در ياري تو
16
17 گواهي دروغ * نه آرزو كني خانهي ياري تو نه آرزو كني زني ياري تو بندهي او و پرستاري او
18 گاوي او و خري او و همه آنچه بياري تو * و همه آن قوم بينان مر آن آوازها و مر آن زبانها و مر
آوازي آن شوفار و مر كوهي دودگين بديد آن قوم و بلرزيدند بياستادند از دور *
19 * گفتند بموشه سخن گوي تو اوازي ايما و بشنويم و نه سخن گويد اوازي ايما خدا تا نميريم *

Nec adorationem exhibebis iis, neque 5
cultum præstabis eis: ego enim sum Dñs Deus tuus, Deus zelifer, puniens peccatum patrum super filios, super tertiam & super quartam generationem odio habentibus me: Et 6
faciens beneficentiam millibus diligentibus me, & custodientibus mandata mea. Non assumes nomen Dei 7
tui in vanum: non enim immunem præstabit eum qui assumpserit nomen ejus in vanum. Memoriâ habeto diē 8
cessationis, ad sanctificandū eū. Nā 9
sex diebus operaberis, & facies omne opus tuum. At die septimo cessatio 10
erit Domino Deo tuo: non facies ullum opus, tu & filius tuus, & filia tua, servus tuus, & ancilla tua, & quadrupes tua, & peregrinus tuus qui in portis tuis. Quia sex diebus 11
fecit Dominus cœlum, & terram, mare, & omne quod in eis: & quietem instituit die septimo: quapropter benedixit Dominus diei cessationis, & sanctificavit eum. Honore habeto 12
patrem tuum ac matrem tuam: ut longæ sint dies tuæ super terrā quam Dominus Deus tuus dat tibi. Non 13
facies sanguinem. Non facies adulte- 14
rium. Et non facies furtū. Non testi- 15
ficaberis contra socium tuum testi- 16
monium mendacii. Non concupisces 17
domum socii tui, non concupisces uxorem socii tui, servum ejus & ancillam ejus, bovem ejus & asinum ejus, & omne quod est socio tuo. Et omnis populus videbant vo- 18
ces, & flammas, & vocem buccinæ, & montem fumosum: vidit inquam populus, & trementes steterunt à longè, Dixeruntque ad Mosheh; Lo- 19
quere tu nobiscum, & audiemus: sed ne loquatur nobiscum Deus, ut non moriamur.

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי
Targ. Jonathan B. Uziel. — Hierosolymitanum.

ויאמר ואמר משה לעמא לא תדחלון ארום מן בגלל לנסיותכון אתגלי לכון יקרא דיי ומן בגלל דתהוי דחלתיה על אפיכון בגין דלא תחובון: ויעמד וקם עמא תריסר מילין מרחיק ומשה קריב לצית אמיטתא דתמן יקר שכינתא דיי: ויאמר ואמר יי למשה כדנא תימר לבני ישראל אתון חמיתון ארום מן שמיא מליליית עמכון: לא עמי בני ישראל לא תעבדון למסגוד דמות שמשא וסיהרא וכוכביא ומזליא ומלאכיא דמשמשין קדמוי דחלן דכסף ודחלן דדהב לא תעבדון לכון: 24 מזבח אדמה מדבח אדמתא תעביד לשמי ותהי דבח עלוי ית עלוותך וית נכסת קודשך מן ענך ומן תורך בכל אתרא דאשרי שכינתי ואנת פלח קדמי תמן אשלח עלך ברכתי ואיבריכינך: 25 ואם מדבח אבנין תעביד לשמי לא תבני יתהון חציבין דאין ארימת פרזלא דמניה מתעבד סייפא על אבנא אפיסתא יתה: 26 ולא תעלה ואתון כהנייא דקיימין למשמשא קדמי לא תסקון במסוקיין על מדבחי אלהן בגישריא דלא תתחמי עירייתך עלוי:

ירושלמי 24 מדבח קביע בארעא תעבדון לשמי ותקרבון עלוי ית עלותכון וית נכסת קודשיכון ית ענכון וית תוריכון בכל אתר דתדכרו ית שמי קדישא מימרי מתגלי עליכון ומברך יתכון 25 ואם מדבח אבנין תעבדון לשמי לא תבני חציבין ארום פרזלא חרבא מתעבד מניה אי עבדת פרזלא עלוי אפיסת יתיה: 26 ואתון כהניא בנוי דאהרן דקימין ומשמשין על גבי מדבחי לא תסגון בדרגין על מדבחי דלא תתגלי עריתך עלוי:

פ פ פ

כא

1 ואלה המשפטים ואלין הינון סדרי דיניא די תסדר קדמיהון: 2 כי תקנה ארום תיזבון בגניבותיה לעבדא בר ישראל שית שנין יפלח ובמעלי שביעתא יפוק לבר חורין מגן: 3 אם אין בלחודוי יעול בלחודוי יפוק ואין מרי אינתתא בת ישראל הוא ותפוק אנתתיה עמיה: 4 אם אין רבוניה יתן ליה איתא אמתא ותיליד ליה בנין או בנן איתא ובנהא תהא לרבונה והוא יפוק בלחודוי: 5 ואם אמר ואין יתני ויימר עבדא רחימנא ית רבוני ית אנתתי וית בני לא איפוק לבר חורין: 6 והגישו ויקרבינידה רבוניה לקדם דייניא ויסב מנהון רשותא ויקרביניה לות דשא דלות מזוזתא ויחייט רבוניה ית אודניה ימינא במחטא ויהי ליה עבד פלח עד יובלא: 7 וכי וארום יזבון גבר בר ישראל ית ברתיה זעירתא לאמהו לא תיפוק כמפקנות עבדיא כנענאי דמשתחררין בשינא ועינא אלהן בשנין דשמיטתא ובסימניא וביובלא ובמותת רבונהא ופורקן כספא: 8 אם רעה אין לא השכחת חינא קדם רבונהא דזבין יתה ויפרוק יתה אבוהא לגבר אוחרן לית ליה רשו לזבונה חלף דשני מרה רשותיה עלה:

Et dixit Moses populo; Ne timeatis, quoniam ut tentaret vos manifestata est vobis gloria Domini, & ut sit timor ejus coram facie vestra, ut non peccetis. 20
Et stabat populus duodecim milliaribus procul: Moses autem accessit ad summitatem caliginis, in qua erat gloria divinæ majestatis Dei. 21
Et dixit Dominus Mosi; Sic dices filiis Israel; Vos vidistis quod ex cœlis loquutus sim vobiscum. 22
Popule mi domus Israel, non facietis ad adorandum similitudinem solis, & lunæ, & stellarum & planetarum, aut angelorum qui ministrant coram me: deos argenteos nec deos aureos facietis vobis. 23
Altare lapideum facies nomini meo, & sacrificabis super ipso holocausta tua & oblationes sanctitatis tuæ, ex grege tuo & ex bobus tuis: in omni loco in quo habitare faciam divinam meam majestatem, & tu coles coram me, ibi mittam super te benedictionem meam, & benedicam tibi. 24
Quod si altare lapideum feceris nomini meo, non ædificabis ipsos sculptos: quia si extuleris ferrum, ex quo fit gladius, super lapidem, prophanabis ipsum. 25
Vos verò sacerdotes, qui statis ad ministrandum coram me, non ascendetis per gradus ad altare meum, sed per pontes: ut non reveletur turpitudo tua super ipso. 26

Hieros. 24 *Altare fixum in terra facietis nomini meo, & offeretis super ipsum holocausta vestra, & oblationes sanctitatum vestrarum, oves vestras & boves vestros: in omni loco in quo memorabitis nomen meum sanctum, sermo meus apparebit vobis, & benedicet vos.* 25 *Quod si altare lapideum feceritis nomini meo, non ædificabitis sculptos: quoniam ex ferro fit gladius, si feceris ferro ipsum prophanabis ipsum.* 16 *Vos autem sacerdotes filii Aaron, qui statis & ministratis super dorso altaris mei, non ibitis per gradus ad altare meum, ne reveletur turpitudo tua in eo.*

SECT. XVIII.

CAP. XXI.

1 Isti autem sunt ordines judiciorum, quæ ordinabis coram illis.
2 Quando emeritis propter furtum suum in servum filium Israel, sex annis serviet: & in introitu septimi exibit liber & gratis.
3 Si solus ingressus sit, solus exibit: quod si habeat uxorem filiam Israel, exibit uxor ejus cum eo.
4 Si dominus ejus dederit illi uxorem ancillam, & pepererit illi filios aut filias: uxor & filii ejus erunt domini sui, & ipse exibit solus.
5 Quod si narret & dicat servus; Diligo dominum meum, uxorem meam & liberos meos: non egrediar ad libertatem.
6 Adducat eum dominus ejus in conspectum judicum, & accipiat ab illis potestatem, ut applicet eum ad ostium quod est apud postes: & perforabit dominus ejus aurem ipsius dextram subulâ, eritque servus ille ei serviens usque ad Jubilæum.
7 Et cum vendiderit aliquis filius Israel filiam suam parvulam in ancillam, non exibit secundùm egressionem servorum Chananæorum, qui exeunt in libertatem propter dentem aut oculum: sed annis remissionis, & cum signis, & in Jubilæo, & in morte domini sui, & redemptione argenti.
8 Si non inveniat gratiam coram domino suo, qui emit eam, tum redimet eam pater ipsius: viro alteri non est ei potestas vendendi eam: propterea quod vasa domini, potestas *scilicet* ejus, super ipsam *sunt*.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 * گفت مشه بآن قوم نه ترسید که بسبب آزمایش کردن شمارا بیامد آن خدا و در سبب باشد
11 ترسی او ابر روی شما ببی خطا کنید * بیاستاد آن قوم از دور و مشه نزدیک شد بآن طاخ آنچه
12 آنجا عزیزی خدا * گفت « بمشه همچنین بگوئی بپسرانی یسرال شما بدیدید که از آسمان سخن گفتم
23 اوازی شما * نه کنید اوازی من معبود نقره و معبود طلا نه کنید بشما * مذبحی خاکی بکنی
24 بمن و ذبحت کنی ابر او مر قربانهای تو و مر شلامیم تو مر گوسپند تو و مر گاوی تو در همه آن جا
25 آنچه یاد کنم مر نامی من بیایم بتو و آفرین کنم ترا * و اگر مذبح سنگها بکنی بمن نه آبدان کنی
26 ایشانرا بریده که شمشیر تو عرضه کردی ابر آن و سست کردی آنرا * و نه بر آیی در زینه پایها ابر
1 مذبح من آنچه نه برهنه شود شرمی تو ابر آن * * فصل بیست یکم * * و اینان آن حکمها
2 آنچه شرح کنی بپیش ایشان * که بخری بندهی عبری شش سالها کار کند و در هفتمی بیرون
3 آید بآزادی رایگان * اگر در خودی او بیاید در خودی او بیرون آید اگر صاحبی زنست او بیرون
4 آید زنی او اوازی او * اگر خداوند او بدهد باو زن و بزاید باو پسران یا دختران آن زن و کودکانی
5 آن باشد بخداوند آن و او بیرون آید بخودی او * و اگر گفتن بگوید آن بنده دوست داشتم مر
6 خداوند من و مر زنی من و مر فرزندانی من نه بیرون آیم آزادی * و نزدیک آورد اویرا خداوند
او بآن حاکم و نزدیک آورد اویرا بآن در یا بآن بردر و شمخه زند خداوند او مر گوشی او در
7 درفش و بنده باشد اویرا بجاوید * و که بفروشد مرد مر دختری او بپرستاری نه بیرون آید چون
8 بیرون آمدن آن بندگان * اگر بد در چشمانی خداوند آن آنچه نه نکاح کند آنرا و خلاص
کند آنرا بقومی بیگانه نه مسلط شود بفروختن آن در غدر کردنی او دران *

Dixit Mosheh ad populum; ne timeatis, quia causâ tentandi vos venit Deus, & ut sit timor ejus ante faciem vestram, ut non peccetis. 20
Stetit igitur populus à longè: Mosheh verò appropinquavit ad caliginem ubi erat gloria Dei. 21
Dixitque Dominus ad Mosheh, Sic dices filiis Israel; Vos vidistis quòd è cœlo locutus sum vobiscum. 22
Non itaque facietis mecum deum argenti, & deum auri non facietis vobis. 23
Altare terræ facies mihi, & immolabis super illud holocausta tua & pacifica tua, oves tuas & boves tuos: in omni loco quo mentionem fecero nominis mei, veniam ad te, & benedicam tibi. 24
Quòd si altare lapidum feceris mihi, non ædificabis eos excisos: quia si gladium tuum moveris super illud, tum profanâsti illud. 25
Neque ascendes per parationem pedibus (i. e. gradus) *super altare meum, quòd non denudatus sit pudor tuus super illud.* 26

CAP. XXI.

1 *Hæc autem sunt judicia quæ declarabis coram eis.*
2 *Cùm emeris servum Ebræum, sex annis serviet tibi, at septimo egredietur ad libertatem gratis.*
3 *Si per seipsum venit, per seipsum egredietur: si possessor uxoris erat ipse, egredietur uxor ejus cum eo.*
4 *Sin herus ejus dederit ei uxorem, & pepererit ei filios aut filias; uxor & filii ejus erunt hero suo, ipse verò egredietur per seipsum.*
5 *Si verò dicendo dixerit servus, Diligo herum meum, & uxorem meam, & liberos meos, non egrediar in libertatem:*
6 *Tunc adducet eum herus ejus ad judicem, adducet præterea eum ad ostium, vel ad superliminare, perforabitque herus ejus aurem ejus subulâ, & erit servus ei in æternum.*
7 *Quum autem vendiderit quispiam filiam suam in ancillam, non egredietur secundùm egressum servorum.*
8 *Sin mala fuerit in oculis heri sui, qui sibi non desponsaverat eam, tum liberabit eam: populo alieno potestate non donabitur vendendi eam, cùm perfidiam egerit in eam.*

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

ואם ואין לציד בריה זמין יתה כהילכת בנת ישראל יעביד לה׃ אם אחרית 9
אין חורנתא בת ישראל יסב ליה 10
עליה מזונה ותכשיטיה ומעייל לה לא
ימנע לה׃ ואם שלש אין תלת מילייא 11
האלין לא יעבד לה למזמנא יתה ליה
או לבריה או למיפרקא ליד אבוהא ותיפוק מגן דלא כסף ברם גט פטורין יהיב
לה׃ מכה דימחי לבר ישראל או לברת ישראל ויקטלינה אתקטלא יתקטיל 12
בסייפא׃ ואשר ודי לא איזדווג ליה ומן קדם יי ארע עיקתיה לידוי ואזמן לך 13
אתר דיערוק לתמן׃ וכי יזיד וארום 14
ירשע גבר על חבריה למקטליה בנכילו
אפילו כהנא הוא ומשמש על גבי
מדבחי מתמן תסבוניה ותקטלוניה
בסייפא׃ ומכה ודחביל באבוי ובאימיה 15
אתקטלא יתקטל בשינוקא דסודרא׃ וגנב ודיגנוב נפש מבני ישראל ויזבנינה 16
וישתכח ברשותיה אתקטלא יתקטל בשינוקא דסודרא׃ ומקלל ודילוט לאבוי 17
ולאימיה בשמא מפרשא אתקטלא יתקטל באטלות אבנין׃ וכי וארום ינצון 18
גוברין וימחון חד לחבריה באבנא או
במרתוקא ולא ימות ויפול למרע׃ אם
אין יקום מפרעיה ומהליך בשוקא על 19
מורניתיה ויהי זכיי מחייא מדין קטול
לחוד בוטלן עיבידתיה וצעריה ונזקיה ובהתיה יתן ואגר אסיא ישלם עד
דמתסי׃ וכי יכה וארום ימחי גבר ית עבדיה כנענאה או ית אמתיה כנעניתא 20
בשרביטא וימות בההוא יומא תחות ידיה יתדנא יתדן דין קטילת סיפא׃ אך ברם 21
אין יומא חד מעידן לעידן או תרין יומין קטיעין יתקיים לא יתדן מטול דכסף
זביניה הוא׃ וכי וארום ינצון גברין וימחון איתתא מעברא ואפילת ית וולדהא 22
ולא יהא בה מותא מתקנסא יתקנס וולדא היכמא דמשוי עליה בעלא דאנתתא
ויתן על מימר דייניא׃ ואם ואין מותא יהא בה ותדינון נפשא דקטולא חולף 23
נפשא דאתתא׃ עין דמי עינא חולף עינא דמי שינא חולף שינא דמי ידא 24
חולף ידא דמי רינלא חולף רינלא׃ כויה דמי צער מחרוך חולף מחרוך דמי 25
פודעא חולף פודעא דמי הלכשיש חולף הלכשיש׃ וכי יכה וארום ימחי גבר 26
ית עינא דעבדא כנענאי או ית עינא דאמתיה כנעניתא וסמינה לבר חורין
יפטריניה חולף עיניה׃ ואם ואין שינא דעבדיה כנענאי או שינא דאמתיה 27
כנעניתא יפיל לבר חורין יפטריניה חולף שיניה׃

ירושלמי 10 ואם אתא אוחרי יסב
עלה מזונה תכשיטה מעלה ומפקדה
לותה לא ימנע מנה׃

ירושלמי 14 ארום יתחשיב גבר על
חבריה למקטול יתיה בכמונא אפילו
הוא כהנא רבא דקאי ומשמש קדמוי
מן תמן תסבון יתיה ותקטלון יתיה׃

ירושלמי 17 ודי מבזי׃ 18 או
במרתוקא ולא ימות ויטלק לערס מרע׃
20 מתנקמא יתנקם׃

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Quod si toro filii sui destinaverit eam juxta morem filiarum Israel 9
faciet illi. Si alteram filiam Is- 10
rael acceperit sibi ultra eam, victum
ejus & ornamentum ejus, & in-
gressum ad eam, non prohibebit ab
ipsa. Quod si tria hæc non fecerit 11
ipsi, desponsando eam sibi, aut filio
suo, aut redimendo in manum
patris sui: tum exibit gratis absque argento, verùm libellum repudii
dabit illi. Qui percusserit filium Israel aut filiam Israel, & interfe- 12
cerit eam, interficiendo interficietur gladio. Et qui non congressus 13
pugnâ cum eo fuerit, sed à facie Domini evenit afflictio ejus in ma-
nus ejus: tum ego parabo tibi
locum, ut eò fugiat. Quòd si im- 14
probè egerit vir in socium suum, ad
interficiendum eum per insidias,
etiamsi sacerdos fuerit & mini-
strans apud altare meum, inde ac-
cipietis eum & interficietis eum
gladio. Qui damnum intulerit 15
patri suo aut matri suæ, interficiendo interficietur suffocatione suda-
rii. Et qui furatus fuerit animam ex filiis Israel, & vendiderit eam, 16
& inventa fuerit in potestate ejus, interficiendo interficietur suffoca-
tione sudarii. Et qui maledixerit patri suo aut matri suæ per no- 17
men expressum, interficiendo inter-
ficietur obrutione lapidum. Et 18
quando rixati fuerint viri, & per-
cusserint unus socium suum, aut lapi-
de, aut pugno, nec mortuus fuerit,
sed ceciderit in morbum. Si re- 19
surrexerit è morbo suo & ambula-
verit per plateam super baculum suum, innocens erit percussor à judicio
occisionis: tantùm cessationem operis ejus, & dolorem ejus, & damnum
ejus, & pudorem ejus dabit, & mercedem medici persolvet, donec curetur.
Et quando percusserit vir servum suum Chananæum, aut ancillam suam 20
Chananæam flagris, & mortuus fuerit eo die sub manu ejus: judicando
judicabitur judicio occisionis gladio. Veruntamen si die uno à tem- 21
pore in tempus, aut duobus diebus intercisis superstes fuerit: non
judicabitur, quia argento emit ipse eum. Et cùm rixati fuerint viri, 22
& percusserint mulierem prægnantem, & abortierit fœtus ejus, & non
fuerit in ea mors: omnino mulcta irrogabitur pro fœtu, quemadmo-
dum imposuerit illi maritus uxoris; dabitque juxta sententiam judi-
cum. Quod si mors erit in ea: tum judicabitis animam homicidæ, 23
pro anima mulieris. Pretium oculi pro oculo, pretium dentis pro 24
dente: pretium manus pro manu, pretium pedis pro pede. Pretium 25
doloris adustionis pro adustione, pretium vulneris pro vulnere, preti-
um livoris pro livore. Et quando percusserit quis oculum servi Cha- 26
nanæi, aut oculum ancillæ suæ Chananeæ, & excæcaverit eum: liberum
dimittet eum pro oculo suo. Quòd si dentem servi sui Chananæi, 27
aut dentem ancillæ suæ Chananææ cadere fecerit: liberè dimittet
ipsum pro dente suo.

Hierosol. 10. *Quod si mulierem alteram accipiat ultra ipsam, victum ejus, ornamentum ejus, ingressus & exitus ejus ad eam, non prohibebit ab ipsa.*

Hierosol. 14. *Quum cogitaverit vir in proximum suum, ad interficiendum eum per insidias, etiamsi fuerit sacerdos magnus, qui stat & ministrat coram me, inde accipietis eum & interficietis ipsum.*

Hierosol. 17 *Et qui pudore affecerit.* 18. *Aut pugno, & non mortuus fuerit, sed projectus fuerit in stratum ægrotus.* 20. *Omnino ulto sumetur de illo.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

9 واكر بپسري او نكاح كند آنرا چون حكمي آن دختران بكند بآن * اكر ديكري بستاند بآن
10
نفقهي آن پوشش آن و نوبتي آن نه كم كند * و اكر سه ايشان نه كند بآن بيرون آيد رايكان نيست 11
12
13 سيم * زناي مرد و بمرد كشتن كشته آيد * و آنچه نه قصد كرد و آن خدا سبب كرد بدستي او و بنهم
14 بتو جايي آنچه بكريزد بآنجا * و كه شوخي كند مرد ابر ياري او بكشتني او در مكر از نزد مذبح من
15
16 بستاني اويرا بكشتن * و زناي پدري او و مادري او كشتن كشته آيد * و دزدا مرد و بفروخت [اويرا
17 و يافته شود در دستي او كشتن] كشته آيد * و نفرين كنا پدري او و مادري او كشتن كشته آيد *
18 و كه خصومت كنند مردمان و بزنند مرد مر ياري او در سنك يا در كلوخ و نه ميرد و بيفتد
19 بخسپنجا * اكر برخيزد و روش كند در بيرون ابر عصايي او آزاد باشد آن زنا خاصه معطليي او
20 بدهد و درمان كردن درمان كند * و كه بزند مرد مر بندهي او يا مر پرستاري او در چوب
21 و بمرد فرودي دستي او انتقام كردن انتقام كرده آيد * خاصه اكر روز يا دو روز بياستد نه انتقام
22 كرده آيد كه سيمي اوست او * و كه جنك كنند مردمان و بزنند زني آبستن و بيرون آيند كودكاني
آن و نه باشد كزندي تاوان انداختن تاوان انداخته آيد در آنچه بنهد ابر او شوهري آن زن
23
24 و بدهد در حاكمان * و اكر كزندي باشد و بدهي جان بدل جان * چشم بدل چشم دندان بدل
25
26 دندان دست بدل دست پا بدل پا * داغ بدل داغ جراحت بدل جراحت نشان بدل نشان * و كه بزند
مرد مر چشم بندهي او يا مر چشمي پرستاري او و تباه كند آنرا بآزادي بفرستد اويرا بدل چشمي او *
27 و اكر دنداني بندهي او يا دنداني پرستاري او بيندازد بآزادي بفرستد اويرا بدل دنداني او *

Et si filio suo desponsaverit eam, juxta ritum filiarum faciet ei. 9 *Si alteram acceperit illi, demensum ejus, operimentum ejus, & vicem ejus non diminuet.* 10 *Et si tria hæc non fecerit ei, egredietur gratis, absque argento.* 11 *Percutiens hominem, si mortuus fuerit, interficiendo interficietur.* 12 *Qui verò studiosè non fecerit, sed Deus causavit alterum in manū ejus, tum ponam tibi locum ad quem fugiat.* 13 *Cùm verò impudentiam patraverit vir in socium suum, interficiendo illum dolosè, ab altari meo tolles eum ad interficiendum.* 14 *Et percutiens patrem suum, vel matrem suam, interficiendo interficietur.* 15 *Et furans hominem, si vendiderit illum, vel inventus fuerit in manu ejus, interficiendo interficietur.* 16 *Et maledicens patri suo, aut matri suæ, occidendo occidetur.* 17 *Cùm autem jurgium fecerint homines, percusseritq; homo socium suum lapide vel glebâ, & non fuerit mortuus, sed deciderit in cubile:* 18 *Si surrexerit, et ambulaverit foris super baculū suum, immunis erit percussor: tantùm cessationem ejus dabit, & sanando sanabit.* 19 *Quumque percusserit homo servum suum, vel ancillam suam baculo, & mortuus fuerit sub manu ejus, vindicando vindicabitur.* 20 *Veruntamen si die vel duobus diebus perstiterit, non vindicabitur, quia argentū ejus est ipse.* 21 *Cùm verò pugnā commiserint viri, percusserintq; mulierē prægnantē, & egressi fuerint parvuli ejus, nec tamen fuerit noxa aliqua; mulctādo mulctabitur in eo quod imposuerit ei maritus mulieris, & dabit per judices.* 22 *At si noxa aliqua fuerit, tunc dabis animā pro anima,* 23 *Oculū pro oculo, dentē pro dente, manū pro manu, pedē pro pede,* 24 *Stigma pro stigmate, vulnus pro vulnere, vibicē pro vibice.* 25 *Cùm autem percusserit vir oculū servi sui, vel oculū ancillæ suæ, & corruperit eū, in libertatē dimittet eum propter oculū ejus.* 26 *Et si dentem servi sui, vel dentem ancillæ suæ excusserit, in libertatē dimittet eum propter dentē ejus.* 27

תרגום יונתן בן עוזיאל

וכי ינח וארום ינגש תור ית גבר או ית איתא וימות יתרגמא יתרגם תורא ולא 28
יתנכס למיכול ית בשריה ומריה דתורא יהא זכאי מדין קטול ואוף מדמי עבדא
ואמהו׃ ואם ואין תור נגשן הוא מאיתמלי ומדקדמוי ואתסהד על אנפי מריה 29
תלתי זמני ולא נטריה ומבתר כן קטל גברא או איתא תורא יתרגם ואוף מריה
יתקטל במיתותא דמשתלחא עלוי מן שמיא׃ אם כפר ברם אין קנסא דממונא 30
יתשוי עלוי ויתן פורקן נפשיה בכל מה דישוון עלוי סנהדרין דישראל׃ או בן אין 31
בר ישראל ינגח תורא אין לבת ישראל ינגח כדינא הדין יתעביד ליה׃ אם ברם 32
אין עבד כנענאי נגש תורא או אמתא כנעניתא כסף תלתין סלעין יתן למריה
דעבדא או דאמתא ותורא יתרגם׃ וכי יפתח וארום יפתח אינש גוב או ארום 33
יחפס אינש גוב בשוקא ולא יכסיניה ונפול תמן תורא או חמרא׃ בעל מריה 34
דגובא ישלם כסף יתיב למריה דמי תוריה וחמריה ונבילתא יהא דיליה׃ וכי יגף
וארום ינגוף תור דגבר ית תורא דחבריה וימות ויזבנון ית תורא חייא ויפלגון ית 35
דמיה ואוף ית דמי מותא יפלגון׃ או אין אשתמודע ארום תור נגחן הוא מאתמלי 36
ומדקדמוי ולא נטריה מריה שלמא ישלם תורא חולף תורא ונבילתא ומושכא יהא
דיליה׃ כי יגנוב ארום יגנב גבר תור או אימר ויכסיניה או זבניה חמשא תורא 37
ישלם חולף תור חד מן בגלל דבטליה מן רדיה וארבע ענא חולף אימר חד מן
בגלל דאקטיה בגניבותיה ולית ביה עיבידתא׃

כב

אם אין בחרכא דכותלא משתכח גנבא ויתמחי וימות לית ליה חובת שפיכות 1
אדם זכאי׃ אם זרחה אין ברירא פתגמא כשמשא דלא למקטול נפש עאל וקטליה 2
חובת שפיכות אדם זכאי עלוי ואין אשתזיב מן ידוי שלמא ישלם אין לית ליה מה
דמשלם ויזדבן ליה בית דינא מן גניבותיה ועד שתא דשמיטתא׃ אם אין 3
בסהדיא משתכחא ברשותיה גניבותא מן תור עד חמר עד אימר כד הינון קיימין
על חד תרין ישלם׃ כי ארום יפקר גבר חקיל או כרמא וישלח ית בעיריה וייכול 4
בחקל גבר אוחרן שפר חקליה ושפר כרמיה ישלם׃ כי תצא ארום תתפוק נור 5
ותשכח כובין ותתנמר גדיש או מידעם דקאי או חקיל שלמא ישלים מאן דאדליק
ית דליקתא׃ כי יתן ארום יתן גבר לחבריה כסף או מאנין למינטר בלא 6
אגר נטיר ומתגנבין מן בית גברא אין משתכח גנבא איהו משלם על חד תרין׃
אם לא אין לא אשתכח גנבא ויתקרב מריה ביתא לקדם דייניא ויומי דלא 7
אושיט ידיה בעיסקא דחבריה׃

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Et cum cornupetierit bos aut virum aut mulierem, & mortuus fue- 28
rit: lapidando lapidabitur bos, neque mactabitur ad edendum car-
nem ejus, & dominus bovis erit innocens à judicio homicidii, &
etiam à pretio servi & ancillæ. Quod si bos cornupeta ab heri & 29
antea, & coram testibus admonitus fuerit dominus ejus tribus vici-
bus, neque custodiverit eum, & postea interfecerit virum aut muli-
erem: bos lapidibus obruetur, & etiam dominus ejus interficietur
morte, quæ immittetur illi è cœlis. Verum si mulcta pecuniaria 30
imponatur ipsi, dabit redemptionem animæ suæ, secundùm omnia quæ
imposuerint illi Synedri Israelis. Sive filium Israel cornupetierit bos, 31
sive filiam Israel cornupetierit, secundùm judicium hoc fiet illi. Ve- 32
rùm si servum Chananæum cornupetierit bos, aut ancillam Chana-
næam: argenti triginta siclos dabit domino ejus servi aut ancillæ,
& bos lapidibus obruetur. Et quando aperuerit vir foveam, aut 33
quando foderit vir foveam in platea, neque texerit eam: sed ceci-
derit in eam bos aut asinus. Dominus foveæ rependat argentum, quod 34
reddatur domino ejus pro pretio bovis aut asini sui, & cadaver
ejus erit. Et quando cornupetierit bos viri bovem socii sui, & mortu- 35
us fuerit: vendent bovem vivum & divident pretium ejus, & etiam
pretium mortui divident. Si cognitum fuerit quod bos cornupeta sit 36
ab heri & antea, & non custodivit eum dominus ejus: reddendo
reddet bovem pro bove, & cadaver & pellis ejus erunt. Quando 37
furatus fuerit aliquis bovem aut ovem, & mactaverit eum aut ven-
diderit eum: quinque boves reddet pro bove uno, quia impedivit
eum ab aratione sua; & quatuor oves pro una, propterea quod mo-
lestia affecit eum furto suo, nec fit eâ opus.

CAP. XXII.

Si in fenestra parietis inveniatur fur, & percussus fuerit & mortuus: 1
non est illi peccatum effusionis sanguinis innocentis. Si clara res sit 2
ut sol, quod non ad occidendum quempiam ingressus fuerit, & in-
terfecerit ipsum, tenetur effusionis sanguinis innocentis: quod si libe-
ratus fuerit è manibus ejus, reddendo reddet; si non sit quod red-
dat, vendetur ipsi *per* domum judicii propter furtum suum, & usque
ad annum remissionis. Si coram testibus inventum fuerit in potesta- 3
te ejus furtum, à bove usque ad asinum, usque ad ovem, illaque
vixerint, pro uno duo reddat. Quum communem fecerit quis agrum 4
aut vineam, & immiserit bestiam suam, & comederit in agro viri
alterius: bonum agri sui & bonum vineæ suæ reddet. Si egressus 5
fuerit ignis, & invenerit spinas, & consumpserit acervum, aut ali-
quid quod stat, aut agrum: reddendo reddet is qui succendit istud
incendium. Quando dederit aliquis socio suo argentum aut vasa 6
ad custodiendum absque mercede custodii, & furto sublata fuerint
è domo viri, si inventus fuerit fur ipse reddet duplum. Si non in- 7
ventus fuerit fur, tum adducetur dominus domus ante judices, & ju-
rabit quod non extenderit manum suam ad negotium proximi sui.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

28 وكه شاخ زند گاوي مر مردي يا مر زني و بمرد سنگسار كردن سنگسار كرده شود آن گاو و نه
29 خورده شود مر گوشت او و صاحب آن گاو آزاد * و اگر گاوي شاخ زنست او ازدي و پريرو گواه گرفته
شد در صاحبي او و نه نگاه دارد اويرا و بكشت مردي يا زني آن گاو سنگسار كرده شود و نيز صاحبي
30 او كشته شود * و اگر ديت نهاده شود ابر او و بدهد خلاصي جاني او چون همه آنچه نهاده شود ابر
31 32 او * يا پسري شاخ زند يا دختري شاخ زند چون حكم آن اين كرده شود باو * اگر بندهي شاخ زند
33 آن گاو يا پرستاري سيم سي مثقالها بدهد بخداوند او و آن گاو سنگسار كرده شود * و كه بگشايد
34 مردي چاه يا كه ببرد مرد چاه و نه پوشد اويرا و بيفتد آنجا گاو يا خر * صاحب آن چاه واتورد
35 سيم باز گرداند بصاحبي او و آن مرده باشد باو * و كه زخم زند گاوي مرد مر گاوي ياري او و بمرد
36 بفروشند مر آن [گاو آن] زنده و بخش كنند مر سيمي او و نيز مر آن مرده را بخش كنند * يا
دانسته شد كه گاوي شاخ زنست او ازدي و پريرو و نه نگاه دارد اويرا صاحب او واتوختن واتورد
1 گاو [بدل گاو] و آن مرده باشد باو * فصل بيست دوم * كه بدزدد مرد گاو يا برّه
وبكشت اويرا يا بفروخت اويرا پنج گاو واتورد بدل آن گاو و چهار گوسپند بدل آن برّه * اگر در
2 3 حفرت يافته شود آن دزد و زده آمد و بمرد نيست باو خونها * اگر برخشيد آن آفتاب ابر او خونها
4 باو واتوختن واتورد اگر نيست باو و فروخته شود در دزدي او * اگر يافتن يافته شود در دستي
5 او آن دزدي از گاو تا خر تا برّه زندگان دو واتورد * كه ستور خور كند مردي دشتي يا
رزي و بفرستد مر چهارپاي او و ستور خور كند در دشت ديگر نيك تر دشت او و نيك تر رزي
6 او واتورد * كه بيرون آيد آتش و بيافت خارها و سوخته شود خرمن يا آن پايدار يا آن دشت
7 واتوختن واتورد آن افروزانا مر آن افروختگي * كه بدهد مرد بياري او سيم يا پيرايها بنگاه
داشتن و دزديده شود از خانهي آن مرد اگر يافته شود آن دزد واتورد دو *

Et quum cornupetierit bos virũ vel 28
mulierem, & mortuus fuerit, lapi-
dando lapidabitur bos, & non come-
detur caro ejus: at domin⁹ bovis erit
immunis. Si autẽ bos cornupeta fue- 29
rit ipse ab heri & nudiustertiùs, &
contestatũ fuerit domino ejus, & non
custodierit eum, occiderit autem vi-
rum vel mulierem, bos lapidabitur, et
etiam dominus ejus interficietur. Et 30
si expiamentũ solvendum *impositũ*
fuerit ei, tunc dabit redemptionẽ ani-
mæ suæ, secundùm omne quod imposi-
tum fuerit super eum. Sive filium 31
cornupetierit, sive filiam cornupetie-
rit, secundùm judicium hoc fiet ei.
Si servum cornupetierit bos, vel an- 32
cillã, argenti triginta siclos dabit do-
mino ejus, et bos lapidabitur. Et cùm 33
aperuerit vir puteum, vel cùm inci-
derit puteũ, & non operuerit eum, ce-
ciderítque illic bos aut asinus: Do- 34
minus putei rependet argentũ, & re-
stituet domino ejus: mortuum verò
erit illius. Quùmque vulneraverit 35
bos alicujus bovem socii sui, & mor-
tuus fuerit, vendent bovem viventẽ,
& partientur argentum ejus, & etiã
mortuũ partientur. Vel si cognitũ fue- 36
rit quòd bos cornupeta sit ipse ab heri
& nudiustertiùs, & non custodierit
eum dominus ejus; rependendo re-
pendet bovem pro bove, & mortuus
erit illius.

CAP. XXII.

Cùm furat⁹ fuerit homo bovẽ aut 1
agnũ, et jugulaverit eum, aut vendi-
derit illũ; quinq; boves rependet pro
bove, & quatuor oves pro agno. Si in 2
effossione inventus fuerit fur, & per-
cussus fuerit, ac mortuus fuerit; non
erunt in illũ sanguines. Sin splendue- 3
rit sol super eũ, sanguines erunt in il-
lum: rependendo rependet; si nil sit ei,
tunc vendetur propter furtum suum.
Si inveniendo inventũ fuerit in ma- 4
nu ejus furtum, à bove usque ad asi-
num, usque ad agnum, vivos; duos re-
pendet. Quum pecore depasci fecerit 5
vir agrum vel vineam, immiseritque
quadrupedem suam, et pecus paverit
in agro alterius; optimum agri sui, &
optimum vineæ suæ rependet. Quum 6
egressus fuerit ignis, et invenerit spi-
nas, & combustus fuerit fascis, vel
seges, vel ager, rependendo rependet ac-
cendens combustionem. Cùm dederit 7
aliquis socio suo argentum vel orna-
menta ad custodiendum, & furto ab-
latum fuerit è domo illius viri; si in-
ventus fuerit fur, rependet duplum:

ירושלמי תרגום יונתן בן עוזיאל | Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

על כל על כל מדעם דאתביר בכוסיא על תור על חמר על אימר על כסו ועל 8
כל אבידתא יומי כד יימר ארום הוא דין וכד משתכחא גניבותא בתר כן ביד
גנבא קדם דייניא יועיל דין תרויהום דין מריה דביתא ודין גנבא ולמאן
דמחייבין דייניא ישלם גנבא על חד תרין לחבריה : כי ארום יתן גבר לחבריה 9
חמר או תור או אימר וכל בעירא למנטור בלא אגר נטיר וימות או איתביר מן
חיוא או אשתבי ולית סהיד חמי ומסהיד : שבועת מומתא דיי תהי בין 10
תרויהום יומי דלא אושיט ידיה בעסקא דחבריה ויקבל מריה מניה מומתא
ולא ישלם : ואם ואין יתגנבא יתגנב מניה דהוה ליה עמיה אגר נטיר ישלם 11
למרוי : אם טרף אין איתברא יתבר 12
מן חיות ברא מייתי ליה סהדין או
ימטיניה עד גופא דתביר לא ישלם :
וכי וארום ישאל גבר מדעם מן חבריה 13
ויתבר מנא או מית בעירא מריה לית עמיה שלמא ישלם : אם אין מריה 14
עמיה לא ישלם אין אגירא הוא עאל פסידיה באגריה : וכי יפתה וארום 15
ישרגג גבר בתולתא דלא מארסא
וישמש עמה מפרנא יפרין יתה ליה
לאנתו : אם מאן אין לא חמיא ליה 16
או דלא יצבי אבוהא למתנא ליה כסף
חמשין סלעין יתקנס הי כמפרוני בתולתא : מכפשה עמי בני ישראל כל עביד 17
חרשיותא לא תקיימון : כל כל דישכוב עם בעירא באטלות אבנין יתקטלון : 18
זבח כל מאן דדבח לטעוות עממיא יתקטל בסייפא ונכסוי יתגמרון בנין כן לא 19
תהון פלחין אלהן לשמא דיי בלחודוי : וגר וגיורא לא תקנטון במילין ולא 20
תעיקון למסב ליה נכסוי עמי בני ישראל הוו דכירין ארום דיירין הויתון בארעא
דמצרים : כל אלמנה כל ארמלא ויתם לא תסנפון : אם אין סנפא תסנף יתיה 21 22
אזדהרון לכון ארום אין יקום ויצווח עליכון בצלו קדמי שמע אנא בקל צלותיה
ופרע ליה : וחרה ויתקף רוגזי ואקטול יתכון בחרבא דמותא ויהון נשיכון ארמלן 23
ובניכון יתמין : אם כסף אין כספא 24
תוזיף לעמי ית ענייא דעמא לא תהי
ליה הי כרשיא לא תשוון עלוי דלהוי
עלוי סהדין ומידי ערבנותא לא על
שערין ולא ריביין : אם אין ממשכנא 25
תמשכן כסותא דחברך עד לא יטמוע שמשא תתבינניה ליה : כי היא ארום היא 26
טלת דמתכסי בה בלחודה היא חלוק תותביה דנפלא למושכיה ואין תיסב מצע
ערסיה במה ישכוב ויהי אין יקבול קדמי ואקביל צלותיה ארום אלהא חננא אנא :

ירושלמי 12 אם מתקטלא יתקטיל
ייתי ליה מן איברוי סהיד קטילא
לא ישלם :

ירושלמי 15 ארום ישרגג גבר בתולה
דלא ארסת וישמש עמה מפרנה יפרן
ליה לאתא :

ירושלמי 24 אם כספא תוזפון לעמי
ית מסכינא דעמכון לא תהוון ליה מרי
חוב דחיק לא תשוון עלוי לא שערין
ולא רביא :

De omni quoquam quod fractum fuerit in occulto, de bove, de asino, 8
de ove, de veste, & de omni re perdita jurabit, quando dicet quòd
hoc sit; & quando inventum fuerit furtum postea in manu furis,
ante judices veniet lis amborum ipsorum, lis *inquam* domini domus
& lis furis: & quem condemnaverint judices, reddet fur duplum pro-
ximo suo. Cùm dederit vir socio suo asinum, aut bovem, aut ovem, 9
aut omnem bestiam ad custodiendum: si absque mercede custodierit,
& mortuum fuerit, aut fractum à fera, aut captum, & nullus testis
viderit qui hoc testetur. Jusjurandum Domini erit inter ambos ipsos, 10
jurabit quod non extenderit manum suam in negotium proximi sui:
& accipiet dominus ejus rei ab ipso jusjurandum, & non reddet.
Quod si furto sublatum fuerit ab eo quod erat ejus apud se mercede 11
custoditum, reddet domino suo.
Si frangendo fractum fuerit à fe- 12
ra agri, afferet illi testes, aut ve-
nire faciet eum usque ad corpus:
quod fractum est non reddet. Et 13
cum petat aliquis quippiam à so-
cio suo, & confractum fuerit vas, aut mortuum jumentum, dominusque
ejus non fuerit cum eo, reddendo reddet. Si dominus ejus cum eo 14
fuerit, non reddet: si conductitium fuerit, veniet perditio ejus pro
mercede sua. Et quando seduxerit 15
vir virginem nondum desponsatam,
& rem habuerit cum ea: dotando
dotabit eam sibi in uxorem. Si 16
non visum fuerit ipsi, aut nolue-
rit pater ejus dare ipsi: argenti
quinquaginta siclorum mulcta illi imponetur, juxta dotem virginita-
tis. Popule mi filii Israel, omnem qui fecerit maleficium non sine- 17
tis vivere. Omnis qui cubuerit cum bestia obrutione lapidum inter- 18
ficientur. Quicunque sacrificat idolis populorum interficietur gladio, 19
& opes ejus consumentur: propterea non coletis nisi nomen Domini
tantùm. Peregrinum non irritabitis verbis, neque affligetis accipiendo ejus 20
opes: popule mi domus Israel estote memores, quoniam peregrini
fuistis in terra Ægypti. Omnem viduam aut pupillum non affligetis. 21
Si affligendo afflixeris eum, cavete vobis: quoniam si surrexerit, & 22
clamaverit contra vos in oratione coram me, audiam ego vocem pre-
cationum ejus & vindicabo ipsum. Et incandescet furor meus, & 23
interficiam vos gladio mortis: & erunt uxores vestræ viduæ, & filii
vestri pupilli. Si argentum com- 24
modatò dederis populo meo, pau-
peri populi, non eris illi tanquam
fœnerator: neque imponetis illi,
ut sint contra eum testes, nec ut
det fidejussores, nec æstimationes,
nec usuram. Si pro pignore acce- 25
peris vestem socii tui, antequam occumbat sol eam reddes illi. Quo- 26
niam ipsa est pallium quo tegitur solum, ipsa est tunica inquilinatus
ejus, quæ proximè tangit cutem ejus: quòd si acceperis stragulum
lecti ejus, in quo cubat, & erit si clamet coram me, audiam preces
ejus, quoniam Deus misericors ego sum.

Hieros. 12. *Si interficiendo interfectum fuerit, afferet illi ex membris ejus testem, interfectum non reddet.*

Hieros. 15. *Quando seduxerit aliquis virginem non desponsatam, & rem habuerit cum ea: dotando dotabit sibi eam in uxorem.*

Hieros. 24. *Si argentum commodatò dederitis populo meo pauperi qui est vobiscum, non eritis ei creditores opprimentes: non ponetis super eum æstimationes aut usuram.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* اگر نه یافته شود آن دزد نزدیك شود صاحب آن خانه بآن حاکم اگر نه کشید دستي او در 8
کاري یاري او* ابر همه سخن جرم ابر گاو ابر خر ابر برّه ابر جامه ابر همه گم شده آنچه گوید که 9
اوست این تا آن حاکم بیاید سخن دوي ایشان آنچه واجب کنند حاکمان واتورد دو بیاري او*
* که بدهد مرد بیاري او خر یا گاو یا برّه وهمه چهارپا بنگاه داشتن و بمرد یا شکسته شد یا برده 10
شد نیست بینا* سوگند ײ باشد میاني دوي ایشان اگر نه کشید دستي او در کاري یاري او 11
وبستاند صاحبي [او] ونه واتورد* واگر دزدیده دزدیده شود از نزدي او واتورد بصاحب او* 12
* اگر نخچیر شدن نخچیر شود بیاورد گواهي نخچیر نه واتورد* وکه عاریت خواهد مرد از نزد 13 14
یاري او و شکسته شد یا بمرد صاحبي او نیست اواري او باز توختن باز تورد* اگر صاحبي [او] 15
اواري او نه باز تورد اگر مزدور او بیامد در مزد او* وکه فریب دهد مرد بکري آنچه نه نام زد شد 16
وبخسبد اواري آن کاوین کردن کاوین کند آنرا باو بزن* اگر ناکام بودن ناکام باشد پدري آن بدادن 17
آنرا باو سیم بسنجد چون کاوین آن دختران* جادوگر را نه زنده گذاري* همه خسپا اواري چهارپا کشتن 18 19
کشته آید* ذبحت کنا بمعبودان کشته آید بجز ײ بتنهایي او* وغریب را نه آزاري ونه زحمت دهي اویرا 20 21
که غریبان بودید در زمین مصر* همه یتیم وبیوه نه رنجانید* اگر رنجاندن برنجاني اویرا که 22 23
اگر بغراو کردن بغراو کند بمن شنیدن بشنوم بغراوي او* وگرم شود خشمي من و بکشم شمارا 24
در شمشیر و باشند زناني شما بیوگان وپسراني شما یتیمان* اگر سیم قرض دهي مر قومي من مر آن 25
درویش اواري تو نه باشي باو چون تقاضا کنا نه نهید ابر او سود* اگر گرو کشیدن 26
گرو کشي جامهي یاري تو تا آمدن آن خورشید باز گرداني اویرا باو*

Si non inventus fuerit fur, adducetur domin' domûs ad judicē, an non extenderit manū suam ad opus socii sui. Super omni re criminis, super bove, super asino, super agno, super vestimento, super omni amisso: quicunque dixerit quòd ipsius sit hoc, usque ad judicem perveniet verbum amborum eorum: quem damnaverint judices, rependet duplum socio suo. Quum dederit vir socio suo asinum, vel bovem, vel agnum, omnémve quadrupedem ad custodiendum, & mortuum fuerit, aut confractum, aut ablatum, & non adsit videns: Juramentum Domini erit inter ambos illos, an non extenderit manum suam ad opus socii sui: & suscipiet dominus ejus, nec alter rependet. Et si furando ablatum fuerit ab eo, rependet domino ejus. Si prædando præda factū fuerit, afferet testimonium: prædam non rependet. Quúmque mutuò postulaverit vir à socio, & confractum fuerit, aut mortuum, & dn̄s ejus non fuerit cum eo; rependendo rependet. Sin dominus ejus fuerit cum eo, non rependet: si conductitium fuerit, venit pro mercede sua. Cùm verò fallaciam adhibuerit aliquis virgini, quæ non est nomine denuntiata, concubueritque cum illa; dotando dotabit eam sibi in uxorem. Si nolendo noluerit pater ejus dare eam illi, argentum appendet juxta dotem filiarum. Præstigiatricem viventem non permittes. Omnis concumbens cum quadrupede, occidendo occidetur. Immolans diis, occidetur, præterquàm Domino soli. Et peregrinum non vexabis, neque molestiam exhibebis ei, quia peregrini fuistis in terra Ægypti. Omnem pupillum ac viduā non affligetis. Si affligendo afflixeris eum: quòd si clamando clamaverit mihi, exaudiendo exaudiam clamorem ejus: Et excandescet ira mea, & occidam vos gladio, erúntque uxores vestræ viduæ, & filii vestri pupilli. Si argentum fœneratò dederis populo meo, pauperi qui est tecū; non eris ei sicut exactionem faciens, non imponetis ei lucrum. Si pignori trahendo pignori traxeris vestimentum socii tui, ad descensum solis restitues illud ei. 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

אלהים עמי בני ישראל דייניכון לא תקילין ורבנין דמתמנין נגידין בעמך לא
תלוטון : מלאתך בכורי פירך ובכורי חמר נעווך לא תשהי על זמניהון בן
לאסקותהון לאתר שכינתי בוכרי דכרך תפריש קדמי : כן היכדין תעבד
לבוכרי תורך ועניך שובעא יומין יהי יניק בתר אמיה וביומא תמינאה
תפרישיניה קדמי : ואנשי ואנשין קדישין טעמין חולין בדכותא תהון קדמי
ברם בשר תליש מן חיותא חייא לא תיכלון לכלבא תירמון יתיה
בסוטריה :

כג

לא תשא עמי בני ישראל לא תקבלון מילי שקרא מגברא דייכול קורצין
בחבריה קדמך ולא תשוי ידך עם רשיעא דיהי סהיד שקר : לא תהיה עמי
בני ישראל לא תהוון בתר סגיאין
למבאשא אלהן למטיבא ולא יתמנע
חד מנכון למלפא זכו על חבריה
בדינא למימר הא בתר סגיאי דינא
סטי : ודל ומסכנא דאתחייב בדיניה לא 3
תיסב ליה אפין למרחמא עלוי ארום

ירושלמי 2 עמי בני ישראל לא תה
אזלין בתר סגיא למבאשא ברם ארי
למיטבא ולא יתמנע חד מנכון למלפא
זכו לחבריה בדינא ולא תימרון בלבכון
בתר סגיא דינא סטי :

לית מיסב אפין בדינא : כי תפגע אין תארע תורא דסנאך דאנת סני ליה על
חובתא דאנת ידע ביה בלחודך או חמרא דטעי מן ארחא אתבא תתביניה ליה :
כי אין תחמי חמרא דסנאך דאנת סני ליה על חובתא דאנת ידע ביה
בלחודך רביע תחות טוניה ותמנוע לנפשך מלמקרוב ליה משבוק תשבוק
בההיא שעתא ית סנא דבלבך עלוי ותפרוק ותטעון עמיה : לא תטה עמי
בני ישראל לא תצלון דין מסכינא בדיניה : מדבר מפתגם שיקרא הוי
רחיק ודינפק זכאי מבי דינך ואשכחו ליה חובתיה ודי נפק חייב ואשכחו ליה
זכו לא תקטול ארום לא הוינא מזכי ליה אין הוא חייבא : ושחד ושוחדא
לא תקבל ארום שוחדא מסמי עינוי נסבוי ומטלטל חכימיא מותבניהון
ומקלקל פתגמין תריצין דמכתבין באורייתא ומערבב מילי זכאין בפומהון
בשעת דינא : וגר ולגיורא לא תעיקון ואתון חכימתון ית אניק נפש גיורא
ארום דיירין הויתון בארעא דמצרים : ושש ושית שנין תדרע ית ארעך
ותכנוש ית עללתא : והשביעית ושביעיתא תשמטינא מפולחנא ותפקר
פירהא וייכלון מסכיני עמא ושיוריהון תיכול חיות ברא כדין תעביד לכרמך
לזיתך : ששת ימים שיתא יומין תעבד עובדך וביומא שביעאה תנוח מן
בגלל דינוחון תורך וחמרך וישקוט בר אמתך ערלאה וגיורא :

Popule mi filii Israel, judices vestros non parvipendetis, & dominis qui 17
præfecti sunt populo tuo non maledicetis. Primitias fructuum tuorum & 28
primitias vini torcularis tui non tardabis in tempore suo, quominus
ascendere faciatis eas ad locum divinæ habitationis meæ : primogenitos
masculorum tuorum separabis coram me. Sic facies de primogenitis bo- 29
um tuorum & ovium tuarum : septem diebus erit lactans post matrem su-
am, die autem octavo separabis eum coram me. Et homines sancti, 30
gustantes res prophanas cum sanctitate, eritis coram me : verùm
carnem dilaceratam à bestia viva non comedetis ; cani projicietis
ipsum pro mercede ejus.

CAP. XXIII.

Popule mi filii Israel, non recipietis verba mendacii à viro, qui 1
detrahit de proximo tuo coram te : neque pones manum tuam cum 2
improbo ; ut sit testis mendax. Popule mi filii Israel, non eritis post
multos ad male agendum, sed ad bene agendum : neque prohibetur unus ex vobis docere justam causam pro proximo suo in judicio, dicendo ; Ecce post multos judicium deflectit. Et pauperis, qui 3
reus erit in judicio suo, non accipies personam, ut miserearis ejus : quoniam non est accipienda persona in judicio. Si occurreris bo- 4
vi inimici tui, quem odio habes propter peccatum quod nôsti in eo
tu solus, aut asino qui aberrat à via : reducendo reduces eum ad ipsum.
Si videris asinum inimici tui quem odio habes, propter pecca- 5
tum quod nôsti in eo solus tu, decumbentem sub onere suo, & prohi-
bueris te quominus accedas ad eum: relinquendo relinques ea hora odi-
um, quod est in corde tuo contra eum, & solves & onerabis cum eo.
Popule mi filii Israel, non declinabitis judicium pauperis in causa sua. 6
A verbo falso esto procul: & qui exierit justus à domo judicii tua, & inve- 7
nerint peccatum ejus, & qui exierit reus & invenerint ejus justiti-
am, ne interficias ; quoniam non innocentem pronuntiabo eum si sit
reus. Munus non accipias : quoniam munus excæcat oculos eorum 8
qui accipiunt ipsum, & errare facit sapientes è sedibus suis, & pervertit
verba recta, quæ scripta sunt in lege, & confundit verba innocentum in
ore ipsorum in hora judicii. Peregrinum non affligetis : vos enim sci- 9
tis gemitum animæ peregrini ; quoniam peregrini fuistis in terra Ægy-
pti. Sex annis seminabis terram tuam, & colliges proventum. Se- 10
ptimo autem anno liberam dimittes eam à cultu, & communes facies 11
fructus ejus, ut comedant pauperes populi, & reliquias ejus comedet
bestia agri : similiter facies viti tuæ & oleæ tuæ. Sex diebus facies 12
opus tuum, die autem septimo quiesces : ut quiescant bos tuus, &
asinus tuus, & quiescat filius ancillæ tuæ incircuncisus, & peregrinus.

Hierof. 2. Popule mi filii Israel, non eritis ambulantes post multos ad male agendum, sed ad bene agendum : neque prohibeatur aliquis vestrum docere justam causam socii sui in judicio, neque dicatis in corde vestro ; Post multitudinem judicium deflectit.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* كه آن پوشش آن بتنهايي آن او جامهي او بپوست او در چه بخسپد باشد كه بغراو كند بمن 27
بشنوم كه بخشايندهم من * حاكم را نه نفرين كني ومهتر در قومي تو نه نفرين كني * 28
دانهي تو وشيرهي تو نه درنگ دهي نخست زادي پسراني تو بدهي بمن * همچنين بكني 29 30
گاوي تو بگوسپندي تو هفت روزها باشد اوازي مادري او ودر روزي آن هشتمي بدهي اويرا
بمن * ومردماني خاص باشيد بمن وگوشت در دشت نخچير نه خوريد بسگ بيندازيد 31
اويرا * فصل بيست سوم * نه بر داري خبر گزاف نه نهي دستي تو اوازي 1
ظالم ببودن گواهي ستم * نه باشي پسي بسياران ببدي كردن ونه گواهي دهي ابر خصومتا 2
بميل دادن پسي بسياران بميل كردن * ودرويش را نه شكوهمند كني در خصومتي او * 3
* كه فرا رسد گاوي دشمني تو يا خري او طعيا شوا باز گرداندن باز گرداني اويرا باو * كه 4 5
بيني خري دشمني تو خسپا فرود باري او بازاستي از دست باز داشتن باو ياري دادن ياري
دهي اوازي او * نه ميل دهي حكم مسكيني تو در خصومتي او * از سخن دروغ دور 6 7
باشي وآزاد وصالح را نه كشي كه نه صالح گويم ظالم را * ورشوت نه ستاني كه آن رشوت 8
كور كند گشادگان را وخليف كند سخنهاي مشرحان را * وغريب نه زحمت دهي وشما 9
دانستيد مر جاني آن غريب كه غريبان بوديد در زميني مصر * وشش سالها بكاري مر 10
زميني تو وجمع كني مر دخلي آن * وآن هفتمي فرود گذاري آنرا ودست باز داري آنرا 11
وبخورند مسكيناني قومي تو وباقي بخورد حيوانات آن دشت همچنين بكني برزي تو وبزيتون
تو * شش روزها بكني كاري تو ودر روزي آن هفتمي معطل باشي بسبب آسايش كند 12
گاوي تو وخري تو وآسايش كند پسري پرستاري تو وآن غريب

Quia est operimentum ejus solum 27
ipsũ, est vestimentũ ej⁹ cuti suæ, in
quo dormiat: & erit, cùm clamaverit
ad me, exaudiam : nam misericors
sum ego. Judici non maledices, & 28
principi in populo tuo non maledices.
Granum tuum ac mustũ tuum non 29
tardabis afferre: primogenitum filio-
rum tuorũ dabis mihi. Sic facies de 30
bove tuo & de ove tua, septem dies
erit cum matre sua, die autem octa-
vo dabis eum mihi. Et homines 31
sancti eritis mihi : & carnem præ-
dæ in agro, non comedetis : cani pro-
jicietis illam.

CAP. XXIII.

Non assumes rumorem futilem : 1
non pones manum tuam cum impio,
esse testem violentiæ. Non eris post 2
multos ad malefaciendum, neque te-
stimonium dabis in lite inclinando
teipsum post multos ad detorquendũ
judicium. Et pauperem non decora- 3
bis in lite sua. Cùm occurrerit bos 4
inimici tui, aut asinus ejus errabun-
dus; reducendo reduces eum illi. Cùm 5
videris asinum inimici tui decum-
bentem sub onere suo, cessabis à ma-
nu retrahenda ei : opem dando opem
dabis cum eo. Non deflectes judi- 6
cium pauperis tui in lite sua. A 7
verbo mendacii procul eris, & li-
berum ac justum non occides : quia
justum non pronuntiabo iniquum.
Et munus non accipies : munus 8
enim cæcos reddit apertos, & per-
vertit verba decisorum. Et pere- 9
grino molestiam non exhibebis: vos
enim nôstis animam peregrini, quia
peregrini fuistis in terra Ægypti.
Et sex annis seres terram tuam, & 10
colliges proventum ejus. Septimo 11
verò derelinques eam, manúmque
retrahes ab ea, ut comedant paupe-
res populi tui : residuum autem
comedent animalia agri. Sic facies
vineæ tuæ ac oliveto tuo. Sex 12
diebus facies opus tuum, die ve-
rò septimo otiaberis : ut quiescat
bos tuus, & asinus tuus, quie-
scátque filius ancillæ tuæ, & pe-
regrinus.

תרגום יונתן בן עוזיאל

13 ובכל ובכל פקודייא דאמרית לכון תסתמרון ושום טעוות עממיא לא
תדכרון ולא ישתמע על פומכון : שלש תלתא זמנין תחגון קדמי בשתא
14 : את חג ית חגא דפטירייא תנטור שובעא יומין תיכול פטירא היכמא דפקידתך
15 לזמן ירחא דאביבא ארום ביה נפקת ממצרים ולא יתחמון קדמי ריקנין :
וחג וחגא דחצדא בכורי עובדך דתיזרע בחקלא וחגא דכנשא במיפקא
16 רשתא במכנשך ית עובדך מן חקלא : שלש תלתי זמנין בשתא יתחמון
17 כל דכורך קדם רבון עלמא יי : לא תוכח עמי בני ישראל לא תכסון
18 עד דחמיע בבתיכון אדם נכסת פסחי ולא יבית בר מן מדבחא תרבי
נכסת פסחי עד צפרא לא מן בשרא דתיכלון ברמשא : ראשית שירוי
19 ביכורי פירי ארעך תיתי לבית מוקדשא דיי אלהך עמי בית ישראל לית
אתון רשאין לא למבשלא ולא למיכול בשר וחלב מערבין כחדא דלא יתקף
רוגזי ואיבשיל עיבוריכון דגנא וקשא תריהון כחדא : הנה אנכי הא אנא
20 משגר מלאכא קדמך למטרך בארחא ולאעלותך לאתר שכינתי דאתקינית :
השמר איזדהר מן קדמוי וקביל למימריה לא תסריב על מילוי ארום לא
21 אשבוק לחוביכון ארום בשמי מימריה : כי אם ארום אין קבלא תקביל
22 למימריה ותעביד כל דאמליל על ידוי ואסני ית סנאך ואעיק למעיקיך :
כי ילך ארום יטייל מלאכי קדמך ויעילינך לות אמוראי ופריזאי וכנענאי חיואי
23 ויבוסאי ואשיצינון : לא לא תסגדון לטעוותהון ולא תפלחינון ולא תעבדון
24 כעובדיהון בישייא ארום מפכרא תפכר בית סגודהון ותברא תתבר קמתי
צילמיהון : ועבדתם ותפלחון קדם יי אלהכון ויברך ית מזוני מיכלך
25 ומשתייך ואעדי מחת מרירתא מגווך : לא תהיה לא תהי תכלא ועקרא
26 בארעך ית מניין יומי חייך אשלם מיומא ליומא : את אימתי ית אימתי
27 אשדר קדמך ואשגש ית כל עמיא דאת אתי לסדרא בהון סדרי קרבא ואיתין
ית כל בעלי דבבך קדמך מחורי קדל : ושלחתי ואשדר ית אורעיתא קדמך
28 ותתרך ית חיואי וית כנענאי וית חיתאי מן קדמך : לא לא איתריכינון מן קדמך
29 בשתא חדא דלמא תהי ארעא צדיא ויסגון עלך חיות ברא כד ייתון למיכול
פיגריהון וינזקון בך :

Targ. Jonathan B. Uziel.

Et in omnibus mandatis quæ dixi vobis cauti eritis : & nomina ido- 13
lorum populorum non memorabitis, nec audietur in ore vestro. Tri- 14
bus vicibus celebrabitis festum coram me in anno. Festum azymo- 15
rum custodies, septem diebus comedes azyma, quemadmodum præ-
cepi tibi, in tempore mensis maturescentium frugum, quoniam in
eo exivisti ex Ægypto : neque appareant coram me vacui. Et festum 16
messis primitivorum operis tui, quæ seminaveris in agro : & festum
collectionis in exitu anni, cùm collegeris opera tua ex agro. Tri- 17
bus vicibus in anno apparebunt omnes masculi tui coram principe
mundi Domino. Popule mi filii Israel, non mactabitis quandiu est 18
fermentum in domibus vestris quisque oblationem Pesach mei : neque
pernoctabit extra altare adeps oblationis Pesach mei usque ad auro-
ram, nec ex carne quam comedetis vesperi. Initium primitiarum 19
fructuum terræ tuæ adduces in domum sanctuarii Domini Dei tui. Po-
pule mi domus Israel, non potestis coquere nec comedere carnem
& lac permixta simul, ne irascatur furor meus, & coquam proven-
tum vestrum, frumentum & paleam simul. Ecce ego mitto angelum co- 20
ram te, ad custodiendum te in via : & ad ascendere faciendum te in
locum divinæ meæ præsentiæ, quem præparavi. Cave tibi à facie 21
ejus, & pareto verbo ejus, ne sis rebellis contra verba ejus : quo-
niam non condonabo peccatis vestris, quoniam in nomine meo sermo
ejus. Quod si audiendo audiveris sermonem ejus, & feceris omnia 22
quæ loquar per manus ejus : tum odio habebo qui te odio habent,
& tribulabo eos qui tribulant te. Quoniam ibit angelus meus co- 23
ram te ; & introducet te ad Amorrhæos, Pherizæos, Chananæos,
Hevæos, & Jebusæos : & delebo eos. Non incurvabitis vos idolis 24
eorum, neque colatis ea, neque facietis secundùm opera eorum ma-
la : quoniam diruendo dirues templa eorum, & frangendo franges
statuas imaginum eorum. Et coletis coram Domino Deo vestro, ut 25
benedicat victui cibi tui & potibus tuis : & removebo plagam ama-
ram è medio tui. Non erit abortum faciens aut sterilis in terra 26
tua : numerum dierum vitæ tuæ perficiam à die in diem. Terrorem 27
meum mittam coram te, & conturbabo omnes populos ad quos pro-
ficisceris, ut instruas adversus eos aciem belli : & dabo omnes ini-
micos tuos coram te vertentes terga. Et mittam crabronem coram 28
te : & ejiciet Hevæos, Chananæos, & Hettæos à facie tua. Non 29
ejiciam eos à facie tua anno uno : ne fortè fiat terra desolata, &
multiplicentur contra te feræ agri, cum venient ad comedendum ca-
davera eorum, & noceant tibi.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

13 * و در همه آنچه گفتم بشما نگاهداشت کنید و نامی معبودانی دیگران نه یاد کنید نه
14 15 شنویده آید ابر دهانی تو * سه بارها حج کنی بمن در سال * مر حجّی آن فطیر نگاهداری
هفت روزها بخوری فطیر چون آنچه فرمودم ترا بوعدهی ماهی آن تر خوشه که درو بیرون
16 آمدی از مصر و نه دیدار آیند پیش من تهی * و حجّی آن درو نخست برهای کارهایی
تو آنچه بکاری در دشت و حجّی آن جمع کردن چون بیرون آمدن آن سال در جمع کردن تو
17 مر کارهایی تو از آن دشت * سه بارها در سال دیدار آید همه نرینهی تو بپیش آن خداوندکار :: *
18 19 * نه ذبح کنی ابر خمیر خونی ذبح من و نه منزل کند پیهی حجّی من تا بامداد * اوّل نخست
20 برهای زمینی تو بیاوری خانهی :: خدای تو نه جوشانی بچّه در شیری مادری او * اینک
من فرستا فرستهی من بپیش تو بنگاهداشتن ترا در راه و بآوردن ترا بآن جا آنچه آراسته
21 کردم * حاذر باش از پیشی او و بشنو در آوازی او نه عاصی شوی درو که نه آمرزد
22 بجرمهای شما که نامی من درمیانی او * که اگر شنیدن بشنوی در آوازی من و بکنی همه
23 آنچه سخن گویم دشمنی کنم اوازی دشمنان تو و عدوی کنم اوازی عدوانی تو * که برود
فرستهی من بپیشی تو و بیاورد ترا بآن اموری و آن حتّی و آن فرزّی و آن کنعنی و آن حوّی
24 و آن یبوسی و نیست کنم اویرا * نه سجود کنی بمعبودانی ایشان و نه پرستش کنی ایشانرا و نه
کنی چون کارهای ایشان که خراب کردن کنی ایشانرا و شکستن بشکنی انگیختهای
25 ایشان * و عبادت کنید مر :: خدای شما و آفرین کند مر نانی تو و مر آبی تو و بگردانم بیماری از
26 27 میانی تو * نه باشد سقط فکنده و بی زه در زمینی تو مر شماری روزگارانی تو پر کنم * مر ترسی من
بفرستم بپیشی تو آشوب دهم مر همه آن قوم آنچه بیایی در ایشان و بدهم مر همه دشمنانی تو بتو
28 29 قفا * و بفرستم مر آن آفت بپیشی تو و براند مر آن حوّی مر آن کنعنی مر آن حتّی از پیشی تو * نه رانم
اویرا از پیشی تو در سالی یکه تا نه باشد آن زمین خرابه و بسیار شود ابر تو ددی آن دشت .

Et omni quod dixi vobis observan- 13
tiam adhibebitis : nomen quoque de-
ûm aliorum non memorabitis, nec
audietur in ore tuo. Tribus vicibus 14
festum celebrabis mihi in anno. Fe- 15
stum azymorum observabis : septem
diebus comedes azyma, quemadmo-
dum præcepi tibi, constituto tempore
mensis humidarum spicarum : quia
in eo egressus es ex Ægypto, & non
apparebunt coram me vacui. Et fe- 16
stum messis, primarum frugum ope-
ris tui quæ seminaveris in agro : &
festum collectionis juxta exitum an-
ni, cùm collegeris opera tua ex agro.
Tribus vicibus in anno apparebit o- 17
mnis masculus tuus corā Dominato-
re Dño. Non immolabis cum fermen- 18
tato sanguinem victimæ meæ, neque
remanebit adeps solennitatis meæ us-
que ad mane. Primum primarum fru- 19
gum terræ tuæ adduces in domum
Domini Dei tui : non coques pullum
in lacte matris suæ. En ego mitto an- 20
gelum meum coram te, ad custodien-
dum te in via, & ad introducendum
te in locum quem præparavi. Cautus 21
sis coram eo, & ausculta voci ejus, ne
rebelles in eum : quòd non igno-
scet delictis vestris, quia nomen
meum in medio ejus. Nam si au- 22
scultando auscultaveris voci meæ,
fecerisque omne quod locutus fue-
ro ; inimicabor inimicis tuis, &
adversabor adversariis tuis. Nam 23
ibit angelus meus coram te, & in-
troducet te ad Emoræum, & Hit-
tæum, & Pherizæum, & Chenaa-
næum, & Hivvæum, & Jebusæum,
& annihilabo eum. Adorationem 24
non exhibebis diis eorum, neque
cultum præstabis eis, neque facies
secundùm opera eorum : sed vastando
vastabis ea, & confringendo confrin-
ges statuas eorum. Et servietis Do- 25
mino Deo vestro, & benedicet pani
tuo ac aquæ tuæ : removebóque ægri-
tudinem è medio tui. Non erit orba- 26
ta & infœcunda in terra tua : nume-
rum dierum tuorum implebo. Timorē 27
meum mittam ante te, & perturbatio-
nem immittam omni populo ad quem
ingrediêris, & dabo omnes inimicos
tuos tibi cervicem vertentes. Mit- 28
tam quoque perniciē ante te, quæ ex-
pellet Hivvæum, Chenaanæum, &
Hittæum à præsentia tua. Non ex- 29
pellam eum à præsentia tua in anno
uno, ne sit terra desolata, & multi-
plicetur contra te fera agri.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

מעט מעט קליל קליל איתרכינון מן קדמך עד די תסגי ותחסין ית ארעא:
ושתי ואשוי ית תחומך מן ימא דסוף עד ימא דפלישתאי ומן מדברא ועד
פרת ארום אמסור בידכון ית כל יתבי ארעא ואנת תתריכינון מן קדמך:
לא לא תגזרון להון ולטעוותהון קיים: לא לא תעביד להון שכונן בארעך
דלמא יטעינך ויחייבון יתך קדמי ארום תפלח ית טעותהון ארום יהון לך
לתוקלא:

כד

ואל משה ולות משה אמר מיכאל סרכן חכמתא ביומא שביעאה לירחא סק
קדם יי אנת ואהרן נדב ואביהוא ושובעין מסבי ישראל ותסגדון מרחיק:
וננש ויתקרב משה בלחודוי קדם יי והינון לא יתקרבון ועמא לא יסקון
עמיה: ויבא ואתא משה ואשתאי לעמא ית כל פתגמיא דיי וית כל
דינייא ואתיב כל עמא קלא חד ואמר כל דמליל יי נעביד: ויכתב וכתב
משה ית פתגמיא דיי ואקדם בצפרא ובנא מדבחא בשיפולי טורא ותריסרי קמן
לתריסרי שבטיא דישראל: וישלח ושדר ית בוכרי בני ישראל ארום עד
ההיא שעתא הוות פולחנא בבוכריא רעד כדון לא איתעביד משכן זמנא ועד
כדון לא אתיהיבת כהונתא לאהרן ואסיקו עלוון וניכסת קודשין קדם יי
תורין: ויקח ונסיב משה פלגות אדם ניכסא ושוי במזרקיא ופלגות אדם
נכסא דרק על מדבחא: ויקח ספר ונסיב ספרא דקיימא דאורייתא וקרא
קדם עמא ואמרו כל פתגמיא דמליל יי נעביד ונקבל: ויקח ונסיב משה
ית פלגות דמא דבמזרקיא ודרק על מדבחא לכפרא על עמא ואמר הא דין
אדם קיימא דגזר יי עמכון על כל פתגמייא האלין: ויעל וסליק משה
ואהרן נדב ואביהוא ושובעין מסבי ישראל: ויראו ווקפו נדב ואביהוא ית
עיניהון וחמון ית איקר אלהא דישראל
ותחות אפיפורין דריגלוי דמייצע תחות
כורסייה הי כעובד אבן ספירינון מדכר
שעבודא דשעבידו מצראי ית בני
ישראל בטינא ובליבנין והוון נשייא בטשן ית טינא עם גובריהון הוות תמן
ריבא מפנקתא מעברתא ואפילת ית עוברא ואתבטש עם טינא נחת
גבריאל ועבד מניה לבינתא ואסקיה לשמי מרומא ואתקניה גלוגדק תחות
אפיפורין דמרי עלמא זיויה הי כעובד אבן טבא והי כתקוף שפר שמיא כד
הינון ברירין מן ענניא:

ירושלמי 10 אפופדין דרגלוי כעובד
לבן דספירינון וכחיזו שמיא כד הוו נקיין
מן ענניא:

Paulatim expellam eos à facie tua : ut multipliceris, & hæreditario 30
possideas terram. Et ponam limitem tuum à mari juncoso usque ad 31
mare Philistæorum, & à deserto usque ad Euphratem : quoniam tradam in manum vestram omnes habitatores terræ, & tu ejicies eos à
facie tua. Non inibitis cum eis aut idolis eorum fœdus. Non fa- 32
cies illis vicinitatem in terra tua, ne errare faciant te, & peccare fa- 33
ciant te coram me, quando coles idola eorum; quoniam erunt tibi offendiculo.

CAP. XXIV.

Porro ad Mosen dixit Michael princeps sapientiæ die septimo men- 1
sis; Ascende ante conspectum Domini tu & Aharon, Nadab & Abiu,
& septuaginta ex senioribus Israel : & adorabitis à longè. Et ac- 2
cedet Moses solus coram Domino, sed ipsi non accedent : & populus non ascendent cum eo. Et venit Moses, & narravit populo omnia 3
verba Domini, & omnia judicia : & respondit universus populus voce unâ, & dixit; Quicquid loquutus est Dominus faciemus. Et scri- 4
psit Moses verba Domini; & surrexit manè, & ædificavit altare in humiliori loco montis, & duodecim statuas, pro duodecim tribubus
Israel. Et misit primogenitos filiorum Israel; quoniam usque ad il- 5
lam horam fuit cultus inter primogenitos, hactenus enim non factum erat tabernaculum fœderis, & hactenus non datum erat sacerdotium Aharoni : & obtulerunt holocausta & oblationes sanctas coram Do-
mino, boves. Et accepit Moses dimidium sanguinis oblationis, & posuit 6
in pelvibus: dimidium verò sanguinis oblationis sparsit super altare. Et 7
accepit librum fœderis legis, & legit coram populo, & dixerunt;
Omnia verba quæ loquutus est Dominus faciemus & obediemus. Et 8
accepit Moses dimidium sanguinis qui erat in pelvibus, & fudit super altare ad expiandum pro populo : & dixit; Ecce hic sanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiscum super omnia verba hæc.
Et ascendit Moses & Aaron, Nadab & Abihu, & septuaginta ex se- 9
nioribus Israel. Et elevârunt Nadab & Abihu oculos suos, & vi- 10
derunt gloriam Dei Israel : & sub scabello pedum ejus, quod collocatum erat sub solio illius, quasi opus lapidis sapphirini, *quod erat* memoriale servitutis qua servire fecerant Ægyptii filios Israel in luto & lateribus, & erant uxores calcantes lutum cum viris suis : erat autem ibi puella delicata prægnans quæ abortiit embryonem, & conculcatus est cum luto; descendit Gabriel, & fecit ex eo laterem, quem ascendere fecit in cœlum excelsum, & collocavit ipsum scabellum pedum sub cathedra Domini mundi, cujus splendor erat instar operis lapidis pretiosi; & sicut robur pulchritudinis cœlorum, cùm sunt vacui nubibus.

Hierof. 10. *Scabellum pedum ejus quasi opus albi sapphiri, & quasi aspectus cœlorum, quando vacui sunt nubibus.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* اندك اندك برانم اويرا از پيشي تو تا آنچه برومند شوي وادستنا كيري مر آن زمين* 30
* وبنهم مر حدّي تو از دريا سوف تا درياي فلشتيم واز بيابان تا آن رود كه بدهم در 31
دستي شما مر نشينداني آن زمين وبراني ايشانرا از پيشي تو* نه بري بايشان وبمعبودان ايشان 32
شرط* نه نشينند در زميني تو تا نه در خطا آورند ترا بمن كه پرستش كني مر معبودان 33
ايشان كه باشد بتو بطلّه*

* فصل بيست چهارم *

* وبمشه گفت برآي ييي تو واهرن ونذب وابيهوا وهفتاد از پيراني يسرال وسجود 1
كنيد از دور * ونزديك شود مشه بتنهايي او ييي وايشان نه نزديك شوند وآن قوم نه 2
برآيند اوازي او * بيامد مشه وحكايت [كرد] بقوم مر همه سخنهايي ييي ومر 3
همه آن حكمها جواب داد همه قوم آوازي يكّه گفتند همه آن سخنها آنچه سخن گفت
ييي بكنيم * بنوشت مشه مر همه سخنهايي ييي شبگير كرد در بامداد آبدان كرد مذبح 4
فرود آن كوه ودوازده انگيخته بدوازده قبيلهاي يسرال * بفرستاد مر نخست زادان پسراني 5
يسرال بر آوردند قربانها ذبح كردند ذبحهاي شلميم ييي گاوها * بستاند مشه نيمهي 6
آن خون بنهاد در تشتها ونيمه آن خون بپراكند ابر آن مذبح * بستاند كتاب آن 7
شرط بخواند درحضور آن قوم گفتند همه آنچه سخن گفت ييي بكنيم وبشنويم * بستاند 8
مشه مر آن خون بپراكند ابر آن قوم گفت اينك خون آن شرط آنچه ببريد ييي اوازي
شما ابر همه آن سخنهاي آن اينان * برآمد مشه واهرن نذب وابيهوا وهفتاد از پيراني 9
يسرال * بديدند مر خداي يسرال وفرودي پاهايي اوچون عملي لوني آن زبرد وچون تنهي 10
آن آسمان بپاكي *

* *Paulatim paulatim expellam eum à* 30
præsentia tua, quoadusque frugifer fias, & hæreditate accipias terram.
* *Ponam quoque terminũ tuum à mari* 31
Suph, usque ad mare Philisthim; & à deserto usque ad flumen : nam dabo in manum vestram habitatores terræ, & expelles eos à præsentia
tua. Non percuties cum illis & 32
diis illorum, fœdus. Non sede- 33
bunt in terra tua, ne in peccatum inducant te contra me, ut cultum exhibeas diis eorum; nam esset tibi in laqueum.

CAP. XXIV.

Et ad Mosheh dixit; Ascende ad 1
Dominum tu, & Aharon, & Nadab, & Abihu, & septuaginta ex senioribus Israel, & adorationem exhi-
bebitis à longè. Appropinquet verò 2
Mosheh solus per se ad Dominum : illi verò ne appropinquent, neque populus ascendant cum eo. Venit igi- 3
tur Mosheh, & narravit populo omnia verba Domini, & omnia judicia : Responsum dedit totus populus voce unâ, dicentes; Omnia verba quæ locutus est Dominus, faciemus.
Scripsitq; Mosheh omnia verba Do- 4
mini : & anteluculò surgens manè, ædificavit altare sub monte, & duodecim statuas in duodecim tribus
Israel. Misitque primogenitos filio- 5
rum Israel, qui obtulerunt oblationes, & immolaverunt victimas pacificas Domino, boves. Accipiensque 6
Mosheh dimidium sanguinis, posuit in pelves: dimidium verò sanguinis
sparsit super altare. Accipiens quoq; 7
librum fœderis, legit in præsentia populi : qui dixerunt, Omne quod locu-
tus est Dominus, faciemus, & obedi- 8
emus. Tum accepit Mosheh sanguinem, sparsitque super populum, & dixit; En sanguis fœderis quod pepigit Dominus vobiscum super omnibus
verbis his. Deinde ascendit Mo- 9
sheh & Aharon, Nadab & Abihu, et
septuaginta de senioribus Israel. Et 10
viderunt Deum Israel : & sub pedibus ejus erat sicut opus coloris smaragdini, & sicut corpus cœli in puritate.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL *Hierosolymitanum.*

11 ואל אצילי ולות נדב ואביהוא עולימיא שפיריא לא שדר מחתיה בההיא שעתא
ברם אתנטרא להון ליום תמיני לאשלמותא לאסערא עליהון וחמון ית איקר שכינתא
12 דיי והוון חדן בקורבניהון דאתקבלו ברעוא הי כאכלין והי כשתיין : ויאמר ואמר
יי למשה סוק קדמי לטוורא והוי תמן ואיתן לך ית לוחי אבנא דבהון רמיז שאר
13 פתגמי אורייתא ושית מאה ותליסרי פקודייא דכתבית לאלופהון : ויקם וקם משה
ויהושע משומשניה וסליק משה לטוורא דאתגלי עלוי יקר שכינתא דיי :
14 ואל הזקנים ולחכימיא אמר אמתינו לנא הכא עד זמן דנתוב לוותכון והא אהרן
15 וחור עמכון מאן דאית ליה עיסק דינא יתקרב לוותהון : ויעל וסליק משה לטורא
16 וחפא ענן יקרא ית טורא : וישכן ושרא איקר שכינתא דיי על טורא דסיני וחפהי
17 ענן יקרא שיתא יומין וקרא למשה ביומא שביעאה מגו עננא : ומראה וחיזו
זיו יקרא דיי הי כאשא בערא וזיקוקי אשא אכלא אישא והוון חמן ותמהין בני
18 ישראל : ויבא משה ועאל משה בגו עננא וסליק לטורא והוה משה בטורא אליף
פתגמי אוריתא מן פום קודשא יהי שמיה משבח ארבעין יממין וארבעין לילוון :

Et ad Nadab & Abihu adolescentes pulchros non immisit plagam suam 11
ea hora : verùm reservatum hoc est illis die octavo ad retributionem,
ad puniendum eos, & viderunt gloriam divinæ majestatis Dei, &
lætabantur propter oblationes suas quæ cum benevolentia acceptæ erant,
ac si ederent & biberent. Et dixit Dominus Mosi, Ascende coram 12
me in montem, & esto ibi : & dabo tibi tabulas lapideas, in quibus
ostendam reliqua verba legis, & sexcenta tredecim præcepta, quæ scripsi
ut doceas eos. Et surrexit Moses, & Josue ejus minister : & ascendit 13
Moses in montem quo apparuit ipsi gloria divinæ majestatis Dei. Et 14
ad sapientes dixerat ; Expectate nos hic, usque ad tempus quo revertemur ad vos ; & ecce Aharon & Hur vobiscum, is cui erit negotium
judicii accedat ad eos. Ascendit ergo Moses in montem : & texit nu- 15
bes gloriæ montem. Et quievit gloria divinæ majestatis Dei super 16
montem Sinai, & texit eum nubes gloriæ sex diebus : & vocavit Mosem
die septimo è medio nubis. Et aspectus splendoris gloriæ Dei quasi 17
ignis ardens, & scintillæ ignis devorantis ignem : & videbant, & admirabantur filii Israel. Et ingressus est Moses in medium nubis, & as- 18
cendit in montem : & fuit Moses in monte, discens verba legis ex ore
sancti cujus nomen sit benedictum, quadraginta diebus & quadraginta noctibus.

פ פ פ

כה

SECT. XIX.

CAP. XXV.

1 וידבר ה׳ · ומליל יי עם משה למימר : דבר מליל עם בני ישראל ויסבון קדמי
2 אפרשותא מן כל דיתרעי לביה ולא באלמותא תסבון אפרשותי : וזאת ודא
3 אפרשותא דתסבון מנהון דהבא וכספא ונחשא : ותכלת ותיכלא וארגוונא
4 וצבע זהורי ובוץ ומעזי : ועורות ומשכי דדכרי מסמקי ומושכי דססגונא וקיסין
5 דשיטין : ושמן ומשח זיתא לאנהרא ובוסמיא לפיטומא דמשח רבותא
6 ולפיטומא דקטרת בוסמיא : אבני מרגליין דבורלין הינון מרגליין דאשלמותא
7 למכבשא ולמקבעא באיפודא ובחושנא : ועשו ויעבדון לשמי מוקדשא
8 ואשרי שכינתי ביניהון : ככל ככל מה דאנא מחמי יתך ית צורת משכנא
9 וית צורת כל מנוי והיכדין תעבדון : ועשו ויעבדון ארונא דקיסי שיטא
10 תרתין אמין ופלגא אורכיה ואמתא ופלגא פותיא ואמתא ופלגא רומא :
11 וצפית ותחפי יתיה דהב דכי מגיו
ומברא תחפיניה ותעביד עלוי דיר
דדהב חזור חזור :

ירושלמי 11 כליל דדהב חזר ומקף :

ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : Loquere cum filiis 1
Israel, ut accipiant coram me separationem : ab omni viro cujus vo- 2
luntarium erit cor, non autem vi, accipietis separationem meam. Et 3
hæc est separatio quam ab illis accipietis : aurum, & argentum, &
æs. Hyacinthum, purpuram, coccinum, linum, & pelles caprarum. 4
Pelles arietum rubricatas, & pelles taxorum, & ligna Setim. Et 5
oleum olivarum ad lucendum, & aromata pro confectura olei pu- 6
ri, & pro confectura suffitus aromata. Gemmæ berylli, illæ 7
sunt gemmæ plenitudinis, ad insculpendum, & infigendum in Ephod
& in Hosen. Et facient nomini meo sanctuarium : & habitare faciam 8
divinam meam majestatem inter eos. Secundùm omne quod ego ostendo 9
tibi, similitudinem tabernaculi, & similitudinem omnium vasorum
ejus, sic facietis. Et faciant arcam lignorum Seta, duorum cubito- 10
rum & dimidii erit longitudo ejus, cubiti & dimidii latitudo ejus, &
cubiti & dimidii altitudo ejus.
Et teges ipsam auro mundo, intus 11
& foris operias eam, & facias
super eam coronam auream per
circuitum.

Hier. 11. *Coronam auream circumquaque & per circuitum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

11 و بمهترانی پسرانی یسرال نه کشید دستی او نگاه کردند مر آن خدا بخوردند و بیاشامیدند *
12 * گفت :: بمشه بر آی [بمن] بآن کوه و باش آنجا و بدهم بتو مر لوحهای آن جواهرین وآن
13 شریعت و آن فرمان آنچه بنوشتم بآموختن ایشانرا * برخاست مشه و یهوشع خدمتکار او
14 برآمد مشه بکوهی آن خدا * و بآن پیران گفت بنشینید در این تا آنچه بازگردیم بشما
15 واینك اهرن و حور اوازی شما کیست صاحب سخنها نزدیك شود بایشان * برآمد مشه
16 بآن کوه بپوشید آن ابر مر آن کوه * مسکن گرفت عزیزی :: ابر کوهی سینی بپوشید
17 اویرا آن ابر شش روزها بخواند بمشه در روزی آن هفتمی از میانی آن ابر * و نمایشی عزیزی ::
18 چون آتشی سوزا در سری آن کوه بچشم دیدی پسرانی یسرال * بیامد مشه در میانی آن
ابر بر آمد بآن کوه بود مشه در کوه چهل روز و چهل شب *

1 * فصل بیست پنجم *
2 * سخن گفت :: بمشه بگفتن * سخن گوی
بپسرانی یسرال بستانند بمن جدا کرد از نزد همه مرد آنچه سخاوت کند اویرا دلی او
3 بستانید مر جدا کردی من * واین آن جدا کرد آنچه بستانید از نزد ایشان طلا و نقره
4 و مس * و کبود و ارغوان و قرمز رنك و کتان و مروزی * و پوستهای نرمیشان سرخ
5
6 کردگان و پوستهای استخان و چوبهای شمشاد * روغن بروشنایی بوی ابزارها بروغنی آن
7 مالیدن و بدخنهی آن بوی ابزارها * سنگهای شهم و سنگهای پرکردگان ببروان و بدوشوان *
8 * و بکنند بمن خاص جا و مسکن گیرم در میانی ایشان * چون همه آنچه من نمایا ترا مر
9
10 خمانایی آن مسکن جا و مر خمانایی همه پیرایهای او و همچنین بکنید * و بکنند صندوق
11 چوبهایی شمشاد دو گز و نیم درازی او و گز و نیم کشادگیی او و گز و نیم بالایی او * بیندایی
اویرا طلای پاك از اندرون و از بیرون بیندایی اویرا و بکنی ابر او زره طلا گرد اگرد *

Ia principes autem filiorum Israel non extendit manum suam : & aspexerunt Deum, ederúntque & biberunt. 11 *Dixitque Dominus ad Mosheh ; Ascende ad me in montem, & esto ibi, dabóque tibi tabulas gemmeas, & legem atque præceptum, quæ scripsi ad docendum eos.* 12 *Surrexit itaque Mosheh et Jehoshua minister ejus, & ascendit Mosheh in montem Dei:* 13 *Senioribus verò dixit ; Sedete hic, donec revertamur ad vos: et ecce Aharon & Hur vobiscum, quisquis habuerit litem, accedat ad eos.* 14 *Ascendente autem Mosheh in monte, operuit nubes montem.* 15 *Et habitavit gloria Dñi super montem Sinai, operuitque eum nubes sex diebus: & vocavit ipsum Mosheh die septimo è medio nubis.* 16 *Et apparitio gloriæ Domini erat sicut ignis comburens in vertice montis, in conspectu oculorum filiorum Israel.* 17 *Et ingressus Mosheh in medium nubis, ascendit in montem : fuitque Mosheh in monte quadraginta diebus & quadraginta noctibus.* 18

CAP. XXV.

ET *locutus est Dominus ad Mosheh, dicendo ;* 1 *Loquere ad filios Israel, ut accipiant mihi separationem: ab omni viro cujus cor liberaliter præstiterit eam, accipietis separationem meam.* 2 *Ista autem est separatio quam accipietis ab eis ; Aurum, & argentum, & æs,* 3 *Et cæruleum, & purpuram, & coccineum, & linum, & pilos caprinos;* 4 *Et pelles arietum rubricatas, & pelles hircorum, & ligna buxina:* 5 *Oleum pro luminari, aromata pro oleo unctionis & pro suffimento aromatum:* 6 *Lapides onychinos, & lapides impletos pro pectorali & humerali.* 7 *Et facient mihi sanctuarium, & habitabo in medio illorum.* 8 *Secundùm omnia quæ ego ostensurus sum tibi, similitudinem habitaculi & similitudinem omnium ornamentorum ejus sic quidem facietis.* 9 *Facient etiam arcã ex lignis buxinis : duorum cubitorum & semis erit longitudo ejus, & cubiti ac semis latitudo ejus, & cubiti ac semis altitudo ejus.* 10 *Et obduces eam auro puro, intrinsecus & extrinsecus obduces eam, & facies ei loricam auream circumcirca.* 11

תרגום יונתן בן עוזיאל   ירושלמי   Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ויצקרת ותתיך ליה ארבע עזקן דדהב ותתן על ארבע איזתוורוי ותרתין עזקן
על ציטריה חד ותרתין עזקן על ציטריה תניינא: ועשית בדי ותעביד אריחי
דקיסי שיטא ותחפי יתהון דהבא: והבאת ותהנעל ית אריחיא בעזקתא ע-
ציטרי ארונא למיטול ית ארונא בהון: בטבעות בעזקתא דארונא יהיון
מחתן אריחיא לא יעדון מניה: ונתת ותיתן בגו ארונא ית סהדותא דאיתן
לך: ועשית ותעביד כפורתא דדהב דכי תרתין אמין ופלגא אורכא ואמתא
ופלגא פותיה וסומכה יהי פושכה: ועשית ותעביד תרין כרובין דדהב דכי
נגיד תעביד יתהון מתרין ציטרי כפורתא: ועשה ועיבד כרובא חד מציטרא
מיכא וכרובא חד מציטרא מן כפורתא תעביד ית כרוביא מתרין ציטרוי:
והיו ויהון כרוביא פריסן גדפיהון לעילא כל קבל רישיהום מטללין בגדפיהום
על כפורתא ואפיהון חד כל קבל חד לקביל כפורתא יהון אפי כרוביא: ונתת
ותתן ית כפורתא על ארונא מלעילא ובגו ארונא תיתן ית לוחי סהדותא
דאיתן לך: ונועדתי ואיזמן מימרי לך תמן ואימליל עמך מעילוי כפורתא מבין
תרין כרוביא דעל ארונא דסהדותא ית כל מה דאפקד יתך לות בני ישראל:
ועשית ותעביד פתורא דקיסי שיטין תרתין אמין אורכיה ואמתא פותיה
ואמתא ופלגא רומיה: וצפית ותחפי יתיה דהב דכי ותעביד ליה דיר
דדהב חוור חוור: ועשית ותעביד 25
ליה גפוף רומיה פושכא חוור חוור
ותעביד דיר דדהב לגיפופיה חוור
חוור: ועשית ותעביד ליה ארבע עזקן דדהב ותתן ית עזקתא על ארבע 26
זווין די לארבע ריגלוי: לעמת כל קביל גפוף תהווין עזקתא לאתרא
לאריחייא למיטול ית פתורא: ועשית ותעביד ית אריחיא דקיסי שיטא
ותחפי יתהון דהבא ויהון נטלין בהון ית פתורא: ועשית ותעביד פיילתוי 28
ובזיכוי וקשוותוי ומכילתוי די ישתמש ויתרק בהון דדהב דכי תעביד יתהון:
ונתת ותסדר על פתורא לחמא גוואה קדמי תדירא: ועשית ותעביד 30
מנרתא דדהב דכי נגיד תעביד מנרתא בסיס דידה וקנהא כלידהא וחזורייה
ושושנייה מינה יהוון:

ירושלמי 25 גפיף טופח חזור ומקף:

Et fundes pro ea quatuor annulos aureos, & pones ad quatuor 12
angulos ejus: & duos annulos pro latere ejus uno, & duos an-
nulos pro latere ejus secundo. Et facies vectes ex ligno Setim, 13
& cooperies eos auro. Et introduces vectes per annulos ad la- 14
tera arcæ, ad ferendum illis arcam. In annulis arcæ erunt repositi 15
vectes: non removebuntur ab ea. Et pones in medio arcæ testi- 16
monium quod dabo tibi. Et facies tegumentum auri puri, duo- 17
rum cubitorum & dimidii longitudo, & cubiti & dimidii latitu-
do ejus, & densitas ejus erit mensura palmæ. Et facies duos Che- 18
rubim auri puri, ex ductili auro facias eos, à duobus lateribus tegu-
menti. Et facies Cherub unum à latere hinc, & Cherub unum à latere: 19
ex operimento facies Cherubos à duobus lateribus ejus. Et erunt 20
Cherubim expandentes alas suas sursum è regione capitis ipsorum,
obumbrantes alis suis propitiatorium, & facies unius è regione al-
terius: versus tegumentum erunt facies Cheruborum. Et pones te- 21
gumentum super arcam desuper: & in medio arcæ pones tabulas te-
stimonii, quas ego dabo tibi. Et sistam verbum meum tibi ibi, & 22
loquar tecum desuper tegumento, de medio duorum Cherubim qui sunt
super arcam testimonii, quicquid mandavero tibi ad filios Israel.
Facies etiam mensam lignorum Sittim: duorum cubitorum erit lon- 23
gitudo ejus, & cubiti latitudo ejus, & cubiti & dimidii altitudo
ejus. Et teges ipsam auro puro: & facies illi coronam auream circum 24
circa. Et facies illi peripheriam, 25
cujus altitudo mensura palmæ circumquaque: & facies coronam auream peripheriæ ejus circumqua-
que. Et facies illi quatuor annulos aureos: & ponas annulos in 26
quatuor angulis, qui sunt in quatuor pedibus ejus. Ex adverso pe- 27
ripheriæ erunt annuli, in locum vectium ad portandum mensam. Et 28
facias vectes ex lignis Sittim, & teges eos auro: & illis portabunt
mensam. Et facies pateras ejus, & cochlearia ejus, cantharos ejus, & cy- 29
athos ejus, quibus fiet ministerium & libabitur: ex auro puro facies
ea. Et ordinabis super mensam panem interiorem coram me semper. Et 30
facies candelabrum auri puri: ductile facies candelabrum; fundamentum 31
ejus, & calamus ejus, scyphi ejus, spherulæ ejus, & lilia ejus ex eo erunt.

Hieros. 25 *Peripheriam palmi circumquaque cingentem.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* وبريزي باو چهار حلقها طلا وبدهي ابر چهار كنجهاي او ودو حلقها ابر آن پهلوي او 12
يكم ودو حلقها ابر پهلوي او آن دويمي * وبكني باهوها چوبهاي شمشاد و بيندآوي ايشانرا 13
طلا * وبياوري مر آن باهوها در حلقها ابر پهلوهاي آن صندوق ببرداشتن مر صندوق در 14
ايشان * در حلقهاي آن صندوق باشند آن باهوها نه گردند ازو * وبدهي بآن صندوق مر آن گواه 15 16
گرفت آنچه بدهم بتو * وبكني پوشش طلاي پاك دو گز ونيم درازي آن وگز ونيم گشادگي آن 17
* وبكني دو كروبها طلا يك لخت بكني ايشانرا از دو كنارهاي آن پوشش * وبكن كروب يكه از 18
كنار ازين سو وكروب يكه از كنار ازين سو ازان پوشش بكنيد مر آن كروبها ابر دو كنارهاي او 19
* وباشند آن كروبها گستراناني بالها ببالا سايه كنان در بالها ايشان ابر آن پوشش و روي ايشان 20
مرد ببرادري او بآن پوشش باشند روي آن كروبها * وبدهي مر آن پوشش ابر آن صندوق از بالا 21
و بآن صندوق بدهي مر آن گواه گرفت آنچه بدهم بتو * و وعده باشم بتو آنجا و سخن گويم 22
اوازي تو از بالايي آن پوشش از مياني دو آن كروبها آنچه ابر صندوقي آن گواه گرفت آنچه بفرمايم
ترا بپسراني يسرال * وبكني خوان چوبهاي شمشاد دو گز درازي او وگز گشادگي او وگز ونيم بالايي او 23
* وبيندآوي اويرا طلاي پاك وبكني باو زره طلا گرداگرد * وبكني باو بندي قبضهي 24 25
[گرداگرد] وبكني زره طلا ببندي او گرداگرد * وبكني باو چهار حلقهاي طلا وبدهي مر آن 26
حلقها ابر چهار آن كنجها آنچه بچهار پاهاي او * بمقابل آن بند باشند آن حلقها بخانها بباهوها ببر 27
داشتن مر آن خوان * وبكني مر آن باهوها چوبهاي شمشاد و بيندآوي ايشانرا طلا وبر داشته 28
شود در ايشان مر آن خوان * وبكني كاسهاي او وچمچهاي او [ونيهاي او] وسيخهاي او آنچه پوشيده 29
شود در ايشان طلاي پاك بكني ايشانرا * وبدهي ابر آن خوان ناني رويها بپيشي من هميشه 30
* وبكني چراغ پايهي طلاي پاك يك لخت كرده آيد آن چراغ پايه پايهي آن ونيهاي آن 31
جامهاي آن گويهاي آن شكوفهاي آن ازان باشند

Fundes quoq; ei quatuor annulos aureos, quos dabis super quatuor angulos ejus: duos videlicet annulos super latus ipsius unũ, et duos annulos super latus ipsi⁹ secundũ. 12
Facies præterea bacula ex lignis buxinis, & obduces ea auro. 13
Inducésq; bacula in annulos qui in lateribus arcæ, ad portandum arcam in eis. 14
In annulis arcæ erunt ea bacula, non recedent ab ea. 15
Et dabis in arcam Testimonium quod dabo tibi. 16
Facies & operimentum ex auro puro: duorum cubitorum & dimidii erit longitudo ejus, & cubiti ac dimidii latitudo ejus. 17
Facies quoq; duos Cherubim aureos: in una massa facies eos, in duabus oris operimenti. 18
Facito autem Cherub unũ in ora ab hoc latere, & Cherub alium in ora ab illo latere: ex operimento facietis Cherubim in duabus oris ejus. 19
Eruntque Cherubim expandentes alas supernè, obumbrantes alis suis operimentum; & facies eorum, unius in alterum: ad operimentum erunt facies Cherubim. 20
Dabis autem operimentum super arcam supernè, & in arcam dabis Testimonium quod dabo tibi. 21
Et conveniam te illic, & loquar tecum de super operimentum è medio duorum Cherubim qui sunt super arcam Testimonii, quodcunque præcipiam tibi ad filios Israel. 22
Facies præterea mensã ex lignis buxinis: duorum cubitorum erit longitudo ejus, & cubiti latitudo ejus, cubiti verò ac dimidii altitudo ejus. 23
Et obduces eam auro puro: faciésque ei loricam auream circumcirca. 24
Facies quoque ei cingulum palmarem circumcirca: faciésque loricam auream cingulo illi circumcirca. 25
Facies insuper ei quatuor annulos aureos, & dabis annulos in quatuor angulis qui in quatuor pedibus ejus. 26
E regione cinguli erunt annuli in loca baculis ad portandum mensam. 27
Faciésque baculos ex lignis buxinis, et obduces eos auro, & feretur illis mensa. 28
Facies etiã crateres ejus, & cochlearia ejus, (& calamos ejus, & obelos ejus,) quibus tegetur: auro puro facies ea. 29
Dabisq; super mensã panem facierum in præsentia mea jugiter. 30
Facies itẽ candelabrũ ex auro puro: in una massa fiet candelabrum: pes ejus, & calami ejus, calices ejus, globuli ejus, & flores ejus ex ipso erunt. 31

תרגום יונתן בן עוזיאל

31 ששה וְשִׁיתָא קְנִין נָפְקִין מִצִּיטְרָהָא תְּלָתָא קְנֵי מְנַרְתָּא מִצִּיטְרָא חַד וּתְלָתָא קְנֵי
33 מְנַרְתָּא מִצִּיטְרָא תִּנְיָנָא: שלשה תְּלָתָא כַּלִּידִין מְשַׁקְעִין בְּצִיּוּרֵיהוֹן בְּקַנְיָא חַד
חִיזוּר וְשׁוֹשַׁן וּתְלָתָא כַּלִּידִין מְשַׁקְעִין בְּצִיּוּרֵיהוֹן בְּקַנְיָא חַד חֵזוּר וְשׁוֹשַׁן הֵיכְדֵין
34 לְשִׁיתָּא קְנִין דְּנָפְקִין מִן מְנַרְתָּא: ובמנורה וּבִמְנַרְתָּא אַרְבְּעָה כַּלִּידִין מְשַׁקְעִין
35 בְּצִיּוּרֵיהוֹן חִיזוּרֶיהָא וְשׁוֹשַׁנַּיְיהָא: וכפתר וְחִיזוּר תְּחוֹת תְּרֵין קְנִין דְּמִינַהּ וְחִיזוּר
תְּחוֹת תְּרֵין קְנִין דְּמִנַּהּ וְחִיזוּר תְּחוֹת תְּרֵין קְנִין דְּמִינַהּ לְשִׁיתָּא קְנִין דְּנָפְקִין מִן
36 מְנַרְתָּא: כפתריהם חִיזוּרֵיהוֹן וְקַנֵיהוֹן מִינַהּ יְהוֹן כּוּלַּהּ נְגִידָא חֲדָא דִּדְהַב דְּכֵי:
37 ועשית וְתַעֲבֵיד יַת בּוֹצִינָהָא שַׁבְעָא וִידְלֵיק כַּהֲנָא דְּמִתְמַנֵּי יַת בּוֹצִינָהָא וִיהוֹן
38 מְנַהֲרִין כָּל קֳבֵל אַפָּהָא: ומלקחיה וּמַלְקַטַיְיהָא וּמַחְתְּיָיהָא דִּדְהַב דְּכֵי: ככר
39 40 קִנְטִנַר דִּדְהַב דְּכֵי יַעֲבֵד יָתַהּ יַת כָּל מָנַיָּא דִידָהּ הָאִלֵּין: וראה וַחְמֵי וְעֲבֵד
בְּצִיּוּרֵהוֹן דְּאַנְתְּ מִתְחַמֵּי בְּטוּרָא:

כו

1 ואת המשכן וְיַת מַשְׁכְּנָא תַעֲבֵיד עֲשַׂר יְרִיעָן דְּבוּץ שְׁזִיר וְתִכְלָא וְאַרְגְּוָונָא וּצְבַע
2 זְהוֹרִי צִיּוּר כְּרוּבִין עוֹבַד אוּמָן תַּעֲבֵיד יָתְהוֹם: ארך אוּרְכָּא דִּירִיעֲתָא חֲדָא
עַשְׂרִין וְתַמְנֵי אַמִּין וּפוּתְיָהּ אַרְבַּע אַמִּין דִּירִיעֲתָא חֲדָא מִשְׁחֲתָא חֲדָא לְכָל
3 יְרִיעֲתָא: חמש חֲמֵשׁ יְרִיעָן תֶּהֱוְיָין מְלַפְּפָן חֲדָא עִם חֲדָא וַחֲמֵשׁ יְרִיעָן חוֹרָנְיָין
4 מְלַפְּפָן חֲדָא עִם חֲדָא: ועשית וְתַעֲבֵיד עֲנוּבִין דְּתִכְלָא עַל אִימְרָא דִּירִיעֲתָא חֲדָא
מִן צִיטְרָא בְּבֵית לִיפּוּפָהּ וְכֵן תַּעֲבֵיד בְּאִימְרָא דִּירִיעֲתָא בְּבֵית לִיפּוּפָא תִּנְיָין: חמשים
5 חַמְשִׁין עֲנוּבִין תַּעֲבֵיד בִּירִיעֲתָא חֲדָא וְחַמְשִׁין עֲנוּבִין תַּעֲבֵיד בְּצִיטְרָא דִּירִיעֲתָא
6 דִּבְבֵית לִיפּוּפָא תִּנְיָנָא מְכַוְונָן עֲנוּבַיָּא חַד כָּל קֳבֵל חַד: ועשית וְתַעֲבֵיד חַמְשִׁין
פּוּרְפִּין דִּדְהַב וּתְלַפֵּיף יַת יְרִיעֲתָא חֲדָא עִם חֲדָא בְּפוּרְפַיָּא וְיִתְחַבַּר מַשְׁכְּנָא לְמֶהֱוֵי
7 חַד: ועשית וְתַעֲבֵיד יְרִיעָן דְּמַעֵזֵי לִמְפָרַס עַל מַשְׁכְּנָא חֲדֵיסְרֵי יְרִיעָן תַּעֲבֵיד
8 יַתְהֵין: ארך אוּרְכָּא דִּירִיעֲתָא חֲדָא תְּלָתִין אַמִּין וּפוּתְיָא אַרְבַּע אַמִּין דִּירִיעֲתָא
9 חֲדָא מִשְׁחֲתָא חֲדָא לַחֲדֵיסְרֵי יְרִיעָן: וחברת וּתְלַפֵּיף יַת חֲמֵשׁ יְרִיעָן לְחוּד כָּל
קֳבֵיל חַמְשָׁא סִפְרֵי אוֹרַיְיתָא וְיַת שִׁית יְרִיעָן לְחוּד כָּל קֳבֵל שִׁית סִדְרֵי מַתְנִיתָא
וְתֵעוּף יַת יְרִיעֲתָא שְׁתִיתֵיתָא כָּל קֳבֵל אַפֵּי מַשְׁכְּנָא:

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Sex calami egrediantur è lateribus ejus: tres calami candelabri è 32
latere uno, tres etiam calami candelabri ex latere secundo. Tres 33
scyphi figuris suis cælati in calamo uno, sphærula & lilium; & tres
scyphi figuris suis cælati in calamo uno, sphærula & lilium: sic in
sex calamis qui exeunt ex candelabro. Et in candelabro quatuor fi- 34
ant scyphi figuris suis cælati, sphærulæ ejus & lilia ejus. Et sphæ- 35
rula erit sub duobus calamis ex ipso, & sphærula sub duobus cala-
mis ex ipso, & sphærula sub duobus calamis ex ipso: sub sex *in-
quam* calamis qui exeunt ex candelabro. Sphærulæ eorum & calami 36
eorum ex ipso erunt: totum ex massa una purissimi auri *fiat*. Et fa- 37
cies lucernas ejus septem: & accendet sacerdos, qui præfectus erit,
lucernas ejus, ut luceant contra faciem ejus. Et forcipes ejus, & thuri- 38
bula ejus auri puri. Ex talento auri puri faciet ipsum, & omnia 39
vasa ejus ista. Et vide ut facias juxta similitudinem eorum, quam 40
tu videre factus es in monte.

CAP. XXVI.

TAbernaculum verò facias decem cortinis byssi retortæ, & hyacinthi, 1
& purpuræ, & coccini, figuris Cherubim opere artificis facias eas.
Longitudo cortinæ unius erit viginti & octo cubitorum, latitudo verò 2
quatuor cubitorum cortinæ unius: mensura una erit singulis cortinis.
Quinque cortinæ erunt conjunctæ hæc cum altera, & quinque corti- 3
næ aliæ conjunctæ erunt hæc cum altera. Et facias laqueos hyacin- 4
thinos in fimbria cortinæ unius à latere in loco conjunctionis: &
sic facies in fimbria cortinæ in loco conjunctionis secundæ. Quin- 5
quaginta laqueos facies in cortina una, & quinquaginta laqueos fa-
cies in latere cortinæ, quæ est in latere conjunctionis secundæ: respi-
cientibus se mutuò laqueis, ita ut alter alterum respiciat. Et facias 6
quinquaginta uncinos aureos: & conjunges cortinam unam cum al-
tera per uncinos, & sic copulabitur tabernaculum ut sit unum. Fa- 7
cias quoque cortinas ex pilis caprarum ad extendendum super taber-
naculum: duodecim cortinas facies eas. Longitudo cortinæ unius tri- 8
ginta cubitorum, latitudo quatuor cubitorum cortinæ unius: mensura una
undecim cortinis. Et conjungas quinque cortinas seorsim ex adverso 9
quinque librorum Legis, & sex cortinas seorsim ex adverso sex ordinum
Talmud: & duplicabis cortinam sextam è regione tabernaculi.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

32 * وشش نيها بيرون آيان از پهلوي آن سه نيهاي چراغپايه از پهلوي آن يكّه وسه نيهاي
33 چراغپايه از پهلوي آن دويمي * سه جامها بادام نقش كردگان در نيي آن يكّه گوي وشكوفهي
وسه جامها بادام نقش كردگان در نيي آن يكّه گوي وشكوفهي همچنين بشش آن نيها آن
34 بيرون آيان از آن چراغپايه * ودرچراغپايه چهار جامها بادام نقش كردگان گويهايي آن وشكوفهايي
35 آن * وگوي فرود آن دوآن نيها ازان وگوي فرود آن دوآن نيها ازان وگوي فرود آن دوآن نيها
36 ازان بشش آن نيها آن بيرون آيان از آن چراغپايه * گويهايي ايشان ونيهايي ايشان ازان باشند
37 همهي آن يك لخت يكّه طلاي پاك * وبكني مر چراغهايي آن هفت وبيفروزد مر چراغهايي آن
38 39 وروشنايي دهد ابر گذر روي آن * وكلبتينهايي وبخمرهايي آن طلاي پاك * بدرهي طلايي پاك
40 بكند آنرا مر همه آن پيرايهاي آن ايدان * وببين وبكن چون خمانايي ايشان آنچه تو نمودار
شوا دركوه *

* فصل بيست ششم *

1 * ومر آن مسكن بكني ده شقّهها كتاني تافته وكبود وارغوان وقرمز رنگ كروبها عملي استاد
2 بكني ايشانرا * درازي آن شقّهي آن يكّه بيست وهشت درگز وكشادگي چهار درگز آن شقّهي
3 آن يكّه اندازهي يكّه بهمه شقّهها * پنج آن شقّهها باشند پيوستگان يك بيار آن وپنج شقّهها پيوستگان
4 يك بيار آن * وبكني مادچينهاي كبود ابر لبي آن شقّهي آن يكّه از كنار در پيوستن وهمچنين
5 بكني در لبي آن شقّهي آن كناري در پيوستن جاي آن دويمي * پنجاه مادچينها بكني در
شقّهي آن يكّه وپنجاه مادچينها بكني در كناري آن شقّه آنچه در پيوستن جا آن دويمي
6 مقابل باشان آن مادچينها يك بياري آن * وبكني پنجاه قلابهايي طلا وپيوسته كني مر آن
7 شقّهها يك بياري آن در قلابها وباشد آن مسكن يكّه * وبكني شقّهها پشم بر خيمه ابر آن مسكن يازده
8 شقّهها بكني ايشانرا * درازي آن شقّهي آن يكّه سي درگز وكشادگي چهار درگز آن
9 شقّهي آن يكّه اندازهي يكّه بيازده شقّهها * وپيوسته كني مر پنج آن شقّهها بجدا ومر شش آن
شقّهها بجدا ودولاي كني مر آن شقّهي آن ششمي بمقابل پيش آن خيمه *

* Et sex calami egredientur è latere 32
ejus: tres calami candelabri è latere
ejus uno, & tres calami candelabri
è latere ejus secundo. Tres calices in 33
amygdali speciem sculpti erunt in
calamo uno, globulus, & flos: & tres
calices in amygdali speciem sculpti
in calamo altero, globulus & flos: sic
de sex calamis egredientibus è can-
delabro. Et in candelabro erunt qua- 34
tuor calices in amygdali speciem
sculpti, globuli ejus, & flores ejus.
Eritque globulus sub duobus calamis 35
ex ipso, globulus item sub duobus ca-
lamis ex ipso, & globulus sub duo-
bus calamis ex ipso: nempe sex cala-
mis egredientibus è candelabro. Glo- 36
buli eorum & calami eorum ex ipso
erunt: totum ipsum in una massa so-
la, ex auro puro. Facies quoq; lucer- 37
nas ejus septem, & accendet lucer-
nas ejus, & lumen dabunt super
transitum faciei ejus. Et forcipes 38
ejus & thuribula ejus ex auro puro.
Ex talento auri puri faciet illud, & 39
omnia ornamenta ista. Vide autem 40
ut facias juxta similitudinem eorum
quæ tibi ostensa sunt in monte.

CAP. XXVI.

* TAbernaculum verò facies decē 1
cortinis ex bysso tortâ, & cæruleo,
& purpurâ, et coccineo: Cherubim
opere artificis facies eos. Longitudo 2
cortinæ unius erit viginti & octo
cubitorum: & latitudo quatuor cu-
bitorum cortinæ unius: dimensio una
erit omnibus cortinis. Quinque cor- 3
tinæ erunt conjunctæ unaquæq; cum
socia sua, et quinq; aliæ cortinæ con-
junctæ unaquæq; cum socia sua. Fa- 4
cies quoque laqueolos cæruleos super
labrum cortinæ unius in margine in
conjunctione: & sic facies in labro
cortinæ marginalis in junctura se-
cundæ. Quinquaginta laqueolos fa- 5
cies in cortina una, & quinquaginta
laqueolos facies in margine cortinæ
quæ in junctura est secunda: oppositis
existentib' laqueolis unoquoq; socio
suo. Facies itē quinquaginta uncinos 6
aureos, & conjunges cortinas, unam-
quamq; ad sociam suā per uncinos:
& ita erit tabernaculum unum. Fa- 7
cies insuper cortinas lanâ caprinâ
in tentoriū super tabernaculum: un-
decim cortinas facies eas. Longitudo 8
cortinæ unius triginta cubitorū: &
latitudo quatuor cubitorum cortinæ
unius: dimensio una erit undecim
cortinis. Et conjunges quinque 9
cortinas seorsùm, & sex cortinas se-
orsùm, & conduplicabis cortinam
sextam è regione coram tentorio.

תרגום יונתן בן עוזיאל   ירושלמי

ועשית וְתַעֲבִיד חַמְשִׁין עֲנוּבִין עַל אִימְרַת דִּירִיעֲתָא חֲדָא מִצִּיטְרָא בְּבֵית לִיפִיפָה
וְחַמְשִׁין עֲנוּבִין עַל אִימְרָא דִּירִיעֲתָא בְּבֵית לִיפוּפָה תִּנְיֵינָא : ועשית וְתַעֲבִיד
פּוּרְפִין דִּנְחָשׁ חַמְשִׁין וְתָעוּל יַת פּוּרְפַיָּא בְּעֲנוּבַיָּא וְתָלֵיף יַת מַשְׁכְּנָא וִיהֵי חַד :
וסרח וְשִׁיפוּעַ מוֹתְרָא בִּירִיעוֹת מַשְׁכְּנָא 12
פַּלְגוּת יְרִיעֲתָא דְּיִתֵּירָא תִּשְׁפַּע עַל אֲחוֹרֵי
מַשְׁכְּנָא : והאמה וְאַמְּתָא מִכָּא וְאַמְּתָא מִכָּא בְּדְיַתִּיר בְּאֹרֶךְ יְרִיעֲתָא דְּמַשְׁכְּנָא
יְהֵי מִשְׁפַּע עַל צִטְרֵי מַשְׁכְּנָא מִכָּא וּמִכָּא לְכַסְיוּתֵיהּ : ועשית וְתַעֲבִיד חוֹפָאָה
לְמַשְׁכְּנָא מוֹשְׁכֵי דְּדִכְרֵי מְסַמְקֵי וְחוֹפָאָה דְּמַשְׁכֵּי סַסְגּוֹנָא מִלְעֵילָא : ועשית
וְתַעֲבִיד יַת לוּחַיָּא לְמַשְׁכְּנָא דְּקִיסֵי שִׁיטָא 15
קָיְמִין הֵי כְּאוֹרַח נְצִיבֵיהוֹן : עשר עֶשֶׂר 16
אַמִּין אוֹרְכָּא דְלוּחָא וְאַמְּתָא וּפַלְגָא דְּאַמְּתָא פּוּתְיָא דְּלוּחָא חַד : שתי תַּרְתֵּין
צִירִין לְלוּחָא חַד מְכֻוּוָנָן צְטַר חַד בְּגוֹ חַד הֵיכְדֵּין תַּעֲבֵיד לְכָל לוּחֵי מַשְׁכְּנָא :
ועשית וְתַעֲבִיד יַת לוּחַיָּא לְמַשְׁכְּנָא עֶשְׂרִין לוּחִין לְרוּחַ עִיבַר דָּרוֹמָא : וארבעים
וְאַרְבְּעִין חוּמְרִין דִּכְסַף תַּעֲבֵיד תְּחוֹת 19
עֶשְׂרִין לוּחִין תְּרֵין חוּמְרִין תְּחוֹת לוּחָא
חַד לִתְרֵין צִירוֹי וּתְרֵין חוּמְרִין תְּחוֹת לוּחָא חַד לִתְרֵין צִירוֹי : ולצלע וְלִסְטַר
מַשְׁכְּנָא תִּנְיֵינָא לְרוּחַ צִיפּוּנָא עֶשְׂרִין לוּחִין : וארבעים וְאַרְבְּעִין חוּמְרֵיהוֹן
דִּכְסַף תְּרֵין חוּמְרִין תְּחוֹת לוּחָא חַד וּתְרֵין חוּמְרִין תְּחוֹת לוּחָא חַד : ולירכתי
וְלִסְיָפֵי מַשְׁכְּנָא מַעַרְבָאָה תַּעֲבֵיד שִׁתָּא לוּחִין : ושני וּתְרֵין לוּחִין תַּעֲבֵיד
לְזָוְיַית מַשְׁכְּנָא בְּסוֹפֵיהוֹן : ויהיו וִיהוֹן מְזַוְּוגִין מִלְרַע וְכַחֲדָא יְהוֹן מְזַוְּוגִין עַל
רֵישֵׁיהוֹן בְּעִזְקְתָא חֲדָא הֵיכְדֵּין יְהֵי לִתְרַוֵּיהוֹן לִתְרֵין זָוְיָין יְהוֹן : והיו וִיהוֹן
תְּמַנְיָא לוּחִין וְחוּמְרֵיהוֹן דִּכְסַף שִׁיתְסְרֵי חוּמְרִין תְּרֵין חוּמְרִין תְּחוֹת לוּחָא חַד
וּתְרֵין חוּמְרִין תְּחוֹת לוּחָא חַד : ועשית וְתַעֲבֵיד נַגְרִין דְּקִיסֵי שִׁיטָא חַמְשָׁא
לְלוּחֵי צְטַר מַשְׁכְּנָא חַד : וחמשה
וְחַמְשָׁא נַגְרִין לְלוּחֵי צְטַר מַשְׁכְּנָא 27
תִּנְיֵינָא וְחַמְשָׁא נַגְרִין לְלוּחֵי צְטַר
מַשְׁכְּנָא לְסוֹפֵיהוֹן מַעַרְבָא :

ירושלמי 12 וְשִׁפּוּעָה :
ירושלמי 15 הקרשים 15 לְוָחֵי :
ירושלמי 19 חוּמְרִין דִּכְסַף :
ירושלמי 27 וְחַמְשָׁא נַגְרִין לְוָחֵי סִטְרוֹי דְּמַשְׁכְּנָא : שִׁפּוּעַיָּא מִן מַעַרְבָא :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.   *Hierosolymitanum.*

Et facias quinquaginta laqueolos in fimbria cortinæ unius, à latere 10
in quo est locus conjunctionis, & quinquaginta laqueolos in fimbria cortinæ in loco conjunctionis secundæ. Et facias uncinos æris 11
quinquaginta: & induces fibulas per uncinos, & conjunges tabernaculum, & erit unum. Et redundantiam quæ excedet in cortinis 12
tabernaculi, dimidium cortinæ quæ redundabit, extendes super posteriora tabernaculi. Et cubi- 13
tus hinc & cubitus illinc, qui supererit in longitudine cortinarum tabernaculi, extendetur ad latera tabernaculi hinc & illinc, ad tegendum ipsum. Et facias operimentum tabernaculo ex pellibus ari- 14
etum rubricatis, & operimentum ex pellibus taxorum supremum.
Et facias tabulas tabernaculo ex 15
lignis Sittim, quæ stent juxta viam plantationis suæ. Decem cu- 16
bitorum longitudo erit tabulæ, & cubiti & dimidii cubiti latitudo tabulæ unius. Duos cardines habebit unaquæque tabula respicien- 17
tes latus unum in medio alterius: sic facias omnibus tabulis tabernaculi. Et facias tabulas pro tabernaculo, viginti tabulas ad ven- 18
tum lateris meridionalis. Et quadraginta bases argenteas facies sub 19
viginti tabulis: duas bases sub tabula una duobus cardinibus ejus, & duas bases sub tabula altera duobus cardinibus ejus. Et ad latus tabernaculi secundum ad 20
ventum septentrionalem viginti tabulæ *erunt*. Et quadraginta bases 21
earum argenteæ: duæ bases sub tabula una, & duæ bases sub tabula altera. In posterioribus verò tabernaculi versus occidentem fa- 22
cias sex tabulas. Et duas tabulas facias in angulis tabernaculi, in 23
extremitate ejus. Et erunt conjunctæ ab inferiori parte, & simul 24
erunt conjunctæ in capite suo ad annulum unum: sic erit ambabus ipsis, duobus angulis erunt. Et erunt octo tabulæ & bases earum 25
argenteæ, sedecim bases: duæ bases sub tabula una, & duæ bases sub tabula altera. Et facias vectes ligni Sittim: quinque pro tabu- 26
lis lateris tabernaculi unius. Et 27
quinque vectes pro tabulis lateris tabernaculi secundi: & quinque vectes pro tabulis lateris tabernaculi, quæ sunt in extremitate eorum versus occidentem.

Hierosol. 12 *Et redundantia.*
Hierosol. 15 *Tabulas.*
Hierosol. 19 *Bases argenteas.*
Hierosol. 27 *Et quinque vectes tabularum lateris tabernaculi. Redundantibus ab occidente.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

10 و بكني پنجاه قلابها ابر لبي آن شقهي آن يكه آن كنارين در پيوستن و پنجاه قلابها *
ابر لبي آن شقهي آن پيوسته باشاي آن دويمي * و بكني قلابهاي مس پنجاه بياوري مر 11
آن قلابها در مادچينها و پيوسته كني مر آن خيمه و باشد يكه * و فرود گذاشتهي آن 12
زيادتي در شقهاي آن خيمه نيم آن شقه آن زياده باشا فرود گذاري ابر پسي آن مسكن * و آن گز 13
ازاين سو و آن گز ازاين سو در زيادتي در درازي شقهاي آن خيمه باشد فرود گذاشته ابر
جانبهاي آن مسكن ازاين سو و ازاين سو بپوشيدن اويرا * و بكني پوشش بخيمه پوستهاي 14
نرميشان سرخ كردگان و پوشش پوستهاي استخان از بالا * و بكني مر آن تختها بمسكن چوبها 15
شمشاد استادگان * ده گز درازي آن تخته و گز و نيمهي آن گز كشادگي آن تختهي آن يكه * دو دستكها 16 17
بتختي آن يكه آراستگان يك بيار آن همچنين بكني بهمه تختهاي آن مسكن * و بكني مر 18
آن تختها بمسكن بيست تخته بكنجي دروم * وچهل بون ستونها نقره بكني فرود بيست آن 19
تخته دو بون ستونها فرود آن تختهي آن يكه بدو دستكهاي او و دو بون ستونها فرود آن
تختهي آن يكه بدو دستكهاي او * و بپهلوي آن مسكن آن دويمي بكنجي صفون بيست تخته 20
* وچهل بون ستونهاي ايشان نقره دو بون ستونها فرود آن تختهي آن يكه و دو بون ستونها فرود 21
آن تختهي آن يكه * و بپيغولهاي آن مسكن مغرب بكني شش تختها * و دو تختها بكني بكنجهاي 22
آن مسكن در پيغولها * و باشند جفتان از فرود و يك جا باشند جفت ابر سري او بآن حلقهي آن 23 24
يكه همچنين باشد بدو ايشان بدو آن كنجها باشند * و باشند هفت تختها و بون ستونهاي 25
ايشان نقره شانزده بون ستونها دو بون ستونها فرود آن تختهي آن يكه و دو بون ستونها فرود
آن تختهي آن يكه * و بكني پشتيوانها چوبهاي شمشاد پنج بتختها پهلوي آن 26
مسكن آن يكه * و پنج پشتيوانها بتختها پهلوي آن مسكن آن دويمي و پنج 27
پشتيوانها بتختها پهلوي آن مسكن بمغرب *

Facies quoque quinquaginta uncinos in labro cortinæ unius marginalis in conjunctione, & quinquaginta uncinos in labro cortinæ conjunctæ existentis secundæ. 10
Facies etiam uncinos æreos quinquaginta, & induces uncinos in laqueolos, & conjunges tentorium, & erit unum. 11
Et quæ reliqua est redundantia in cortinis tentorii, scilicet dimidium cortinæ redundantis relinques super posteriora tabernaculi. 12
Cubitúsque ab hoc latere & cubitus ab illo latere, in redundantia longitudinis cortinarum tentorii, erit relictus super latera tabernaculi, ab hoc latere & ab illo latere ad operiendum illud. 13
Facies etiam operimentū tentorio ex pellibus arietum rubefactis: operimentum item ex pellibus hircorum desupèr. 14
Facies & asseres tabernaculo ex lignis buxinis stantes. 15
Decem cubitorum longitudo asseris: cubiti verò et dimidii cubiti latitudo asseris uniᵒ. 16
Duæ maniculæ erunt asseri uni, dispositæ unaquæque ad sociā suam: sic facies omnibus asseribus tabernaculi. 17
Facies autem asseres tabernaculo, viginti asseres ad angulum Meridionalem. 18
Et quadraginta stylobatas argenteos facies sub viginti asseribus, duos stylobatas sub assere uno pro duabus maniculis ejus: & duos stylobatas sub assere altero pro duabus maniculis ejus. 19
In latere verò tabernaculi secundo ad angulum Aquilonarem, viginti asseres: 20
Et quadraginta stylobatas eorum argenteos, duos stylobatas sub assere uno, & duos stylobatas sub assere altero. 21
Porrò ad versuras tabernaculi Occidentales, facies sex asseres. 22
Et duos asseres facies pro angulis tabernaculi, in duabus versuris: 23
Qui erunt quasi gemelli infernè, & simul erunt quasi gemelli in fastigio ejᵒ in annulo uno: sic erit duobus illis: in duobus angulis erunt. 24
Erunt igitur septem asseres & stylobatæ eorum argentei, sexdecim stylobatæ: duo stylobatæ erunt sub assere uno, & duo stylobatæ sub assere altero. 25
Facies etiam vectes ex lignis buxinis, quinque pro asseribus lateris tabernaculi unius: 26
Et quinque vectes pro asseribus lateris tabernaculi secundi: & quinque vectes pro asseribus lateris tabernaculi ad Occidentem. 27

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

28 והבריח ונגרא מציעאה בגו לוחיא משלביש מן סייפי לסייפי מן אילנא דנציב
אברהם בבירא דשבע וכד עברו ישראל ית ימא קטעו מלאכיא ית אילנא וטלקוהו
לימא והוה טפי על אנפי מיא והוה מלאכא מכריז ואמר דין הוא אילנא דנציב
אברהם בבירא דשבע וצלי תמן בשום מימרא דיי ונסבוהי בני ישראל ועבדו
מניה נגרא מציעאה אורכיה שובעין אמין ופרישן מתעבדן ביה דכד הוו מוקמין
ית משכנא הוה מסגלגל הי כעכנא חזור חזור מלגיו ללוחי משכנא וכד הוה
29 מתפרק הוה פשיט הי כחוטרא : ואת וית לוחיא תחפי דהבא וית עזקתהון
30 תעביד דהבא אתרא לנגרין ותחפי ית נגריא דהבא : והקמות ותקים ית משכנא
31 כהילכתא דאתחמיתא בטורא : ועשית פרכת ותעביד פרגודא דתכלא וארגוונא
32 וצבע והורי ובוץ שזיר עובד אומן יעביד יתה צורין כרובין : ונתת ותסדר יתה
על ארבעה עמודי שיטא מחפין דהבא
וויהון דהבא על ארבעה חומרין דכסף :

ירושלמי 32 ואנקלותהון דדהב :

33 ונתת ותיתן ית פרגודא תחות פורפיא ותעול לתמן מלגיו לפרגודא ית ארונא
34 דסהדותא ותפריש פרגודא לכון ביני קודשא וביני קדש קודשיא : ונתת ותיתן
35 ית כפורתא בהדי כרוביא דנפקין נגיד מנה בקדש קודשיא : ושמת ותשוי ית
פתורא מברא לפרגודא וית מנרתא כל קביל פתורא על סטר משכנא דרומא
36 ופתורא תסדר על סטר ציפונא : ועשית ותעביד פרסא לתרע משכנא תיכלא
37 וארגוונא וצבע והורי ובוץ שזיר עובד ציור מחטא : ועשית ותעביד לפרסא
חמשא עמודי שיטא ותחפי יתהון דהבא וויהון דהבא ותתיך להון חמשא
חומרין דנחשא :

כז

1 ועשית ותעביד ית מדבחא דקיסי שיטא חמש אמין אורכא וחמש אמין פותיא
2 מרבע יהא מדבחא ותלת אמין רומיה : ועשית קרנותיו ותעביד קרנוהי על ארבע
3 זיויתיה מניה יהויין קרנוי זקיפן לעיל ותחפי יתיה נחשא : ועשית ותעביד
דודוותיה למידרדא יתיה ומגרפתיה
ומזירקוי ומשילייתיה ומחתייתיה כל
4 מנוי תעביד נחשא : ועשית לו ותעבד
ליה קנקל עובד מצדתא דנחשא ותעביד
5 על מצדתא ארבע עזקן דנחשא על ארבע ציטרוי : ונתת ותיתן יתה תחות
סובבי מדבחא מלרע ותהי מצדתא עד פלגות מדבחא ואין נפיל גומא או גומרא
דאשא מעילוי מדבחא נפיל עילוי קנקל ולא יתמטי לארעא ונסבין יתיה כהניא
מעילוי קנקל ומהדרין יתיה על מדבחא :

ירושלמי 3 ותעביד דודוותה למדרדה יתה ויעוי ומזרקוי ומשליתה ומחתיתה לכל מנוי תעביד נחשא : 4 קנקל :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et vectis medius in medio tabularum, transiens à fine in finem, erat 28
ex arbore quam plantaverat Abraham in Beersceba; quando autem
transierunt Israelitæ mare, succiderunt angeli arborem & projecerunt
eam in mare, & natabat in superficie aquarum: proclamabátque
angelus & dicebat; Hæc est arbor quam plantavit Abraham in Beer-
sceba, & oravit ibi in nomine sermonis Domini: & acceperunt eam
filii Israel, & fecerunt ex ea vectem medium, cujus longitudo septua-
ginta cubiti, & mirabilia facta sunt in eo; nam quando erigebant
tabernaculum, in orbem se convolvebat velut serpens circum circa in-
tra tabulas tabernaculi, cum autem dissolveretur extendebat se tan-
quam virga. Et tabulas obduces auro, & annulos earum facies aureos 29
ut sint loca vectibus: & vectes ipsos operies auro. Et eriges taber- 30
naculum, juxta exemplar quod tibi ostensum est in monte. Et facias 31
velum ex hyacintho, purpurâ, coccino, & bysso retortâ: opere ar-
tificis faciat ipsum figuris Cherubim. Et ordinabis ipsum super qua- 32
tuor columnas Sittim tectas auro,
quarum uncini erunt aurei, super
quatuor bases argenteas. Et po- 33
nas velum sub uncinis, & introducas eò intra velum arcam testimo-
nii: & expandes velum vobis inter sanctum & sanctum sanctorum.
Et ponas propitiatorium cum Cherubim, qui exeunt opere ductili ex 34
eo, in sancto sanctorum. Et pones mensam extra velum, & cande- 35
labrum è regione mensæ in latere tabernaculi meridionali: mensam au-
tem ordinabis ad latus septentrionale. Et facies velum pro porta taber- 36
naculi ex hyacintho, purpurâ, coccino, & bysso retorta, opere acupictoris.
Et facies velo quinque columnas Sittim, & cooperies eas auro, un- 37
cini earum aurei: & fundes pro eis quinque columnas æris.

Hier. 32. *Et unci earum aurei.*

CAP. XXVII.

Et facies altare lignorum Sittim: quinque cubitorum erit longitu- 1
do, & quinque cubitorum latitudo, quadratum erit altare, & trium
cubitorum altitudo ejus. Et facies cornua ejus ad quatuor angulos 2
ejus, ex ipso erunt cornua ejus, erecta erunt sursum: & operies
ipsum ære. Et facies ollas ejus ad tollendum cineres ejus, palas 3
quoque ejus, pelves ejus, fuscinu-
las ejus, & thuribula ejus: omnia
vasa ejus facies ærea. Et facies illi 4
craticulam opere retis ex ære: &
facies super rete quatuor circulos
æneos ad quatuor latera ejus.
Et ponas ipsum sub circuitibus al- 5
taris deorsùm, ut sit rete ipsum usque ad medium altaris: quòd si
cadat frustum *carnis* aut pruna ignis ex altari, cadet super ipsam
craticulam, neq; pertinget ad terram; tum accipient ipsum sacerdotes ex
craticula, & reponent super altare.

Hierosf. 3. *Et facies ollas ejus ad tollendum cineres ejus, & scopas ejus, & pelves ejus, & fuscinulas ejus, & thuribula ejus: omnia vasa ejus facias ex ære.* 4. *Craticulam.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

28 29 * وآن پشتیوان آن میانه درمیاني آن تختها پشتیوان باشا از آن کنار بآن کنار * ومر آن تختها
بینداوي طلا ومر حلقهاي ایشان بکني طلاخانها بپشتیوانها و بینداوي مر آن پشتیوانها
30 31 طلا * وبر انگیزاني مر آن مسکن چون حکمي او آنچه نمودارشدي درکوه * وبکني
32 پردهي کبود وارغوان وقرمزرنك و کتاني تافته عملي استاد بکند آنرا کروبها * وبدهي
آنرا ابر چهار ستونها شمشاد اندوید کاني طلا وسر ستونهاي ایشان طلا ابر چهار بون ستونهاي
33 نقره * وبدهي مر آن پرده فرود آن قلابها بیاوري بآنجا از اندرون بپرده مر صندوق آن گواه
34 گرفت وجدا کند آن پرده بشما میاني آن خاص ومیاني خاصي آن خاصها * وبدهي مر آن
35 پوشش ابر صندوق آن گواه گرفت درخاصي آن خاصها * وبدهي مر آن خوان از بیرون
بپرده ومر آن چراغپایه مقابلي آن خوان ابر پهلوي آن مسکن بجنوب وآن خوان بدهي ابر
36 پهلوي شمال * وبکني حجاب بدرگاهي آن خیمه کبود وارغوان و قرمزرنك وکتاني تافته عملي
37 نقاش * وبکني بآن حجاب پنج ستونها شمشاد و بینداوي ایشانرا طلا وسر ستونهاي ایشان طلا
وبریزي بایشان پنج بون ستونهاي مس *

* فصل بیست هفتم *

1 * وبکني مر آن مذبح چوبهاي شمشاد پنج گز درازي و پنج گز کشادگي چهار گوشه باشد
2 آن مذبح وسه گز بالایي او * وبکني شاخهاي او ابر چهار گوشهاي او ازو باشند شاخهاي او
3 و بینداوي اویرا مس * وبکني ناوهاي آن بخاکستر برداشتن اویرا و کفچهاي او وطبقهاي
4 او چنگالهاي او ومجمرهاي او بهمه پیرایهاي او بکني مس * وبکني باو غربال عملي
5 دام مس وبکني ابر آن دام چهار حلقها مس ابر چهار کنارهاي او * وبدهي آنرا
فرود زهبند مذبح از فرود وباشد آن دام تا نیمهي آن مذبح *

Vectis autem medius erit *per mediū* 28
asserū, vectis existens ab ora ad orā.
Asseres verò obduces auro, atque 29
annulos eorum facies ex auro, loca
vectibus, obducésque vectes auro.
Et ita eriges tabernaculum juxta 30
rationem ejus quæ ostensa est tibi in
monte. Facies quoque velum ex cæ- 31
ruleo, & purpurâ, et coccineo, & bys-
so tortâ: opere artificis faciet illud
cum Cherubim. Et dabis illud su- 32
per quatuor columnas buxinas ob-
ductas auro, quarum quidem epi-
stylia erunt aurea, super qua-
tuor stylobatas argenteos. Da- 33
bisque velum sub uncinis, & intro-
duces illuc intra velum arcam Te-
stimonii: dividétque velum vobis
inter Sanctum & inter Sanctum
sanctorum. Dabis quoque operimen- 34
tum super arcam Testimonii in San-
cto sanctorum. Item dabis mensam 35
extra velum, & candelabrum è re-
gione mensæ in latus tabernaculi ad
Meridiem, & mensam dabis in la-
tus Aquilonare. Et facies velum 36
pro ostio tabernaculi ex cæruleo, &
purpurâ, & coccineo, & bysso tortâ,
opere phrygionis. Faciès autem pro 37
velo quinq; columnas buxinas, obdu-
césque eas auro, & epistylia earum
aurea: fundésque eis quinque sty-
lobatas æris.

CAP. XXVII.

Et *facies altare ex lignis buxi-* 1
nis: quinque cubitorū erit longitudo,
& quinque cubitorum latitudo, qua-
drangulare erit altare: & trium cu-
bitorum altitudo ejus. Et facies 2
cornua ejus super quatuor angulos
ejus: ex ipso erunt cornua ejus, &
obduces illud ære. Facies præterea 3
lebetes ejus ad cinerem tollen-
dum ei, & spathas ejus, & scu-
tellas ejus, & fuscinulas ejus, &
foculos ejus: omnia instrumenta ejus
facies ex ære. Et facies ei cribrum, 4
opere retis, æreum: & facies in re-
ti quatuor annulos æris in quatuor
extremitatibus ejus. Dabísque il- 5
lud sub collari altaris deorsum, &
erit rete usque ad medium altaris.

תרגום יונתן בן עזיאל ירושלמי

ועשית בדי ותעביד אריחין דקיסי שיטא ותחפי יתהון נחשא : והובא ויהנעל ית
אריחוי בעזקתא ויהון אריחיא על תרין צטרי מדבחא במיטל מדבחא : נבוב חליל
לוחין מלי עפרא תעביד יתיה היכמא דאחמיתך בטורא היכדין יעבדון : ועשית
את חצר ותעביד ית דרת משכנא לרוח ירושלמי וילון :
עיבר דרומא וילוון לדרתא דבוץ שזיר
מאה אמין אורכא לרוח חדא : ועמודיו ועמודוי עשרין וחומריהון עשרין
דנחשא ווי עמודיא וכבושיהון כסף : וכן והיכדין לרוח צפונא באורכא וילוון
מאה אורכא ועמודיהון עשרין וחומריהון עשרין דנחשא ווי עמודיא וכיבושיהון
כסף : ורחב ופותיא דדרתא לרוח מערבא וילוון חמשין אמין עמודיהון עשרא
וחומריהון עשרא : ורחב ופותיא דדרתא לרוח קדומא מדינחא חמשין אמין :
וחמש עשרה וחמיסרי אמין ווילוון לעיברא עמודיהון תלתא וחומריהון תלתא :
ולשער ולתרע דדרתא פרסא עשרין אמין דתיכלא וארגוונא וצבע זהורי ובוץ שזיר
עובד ציור מחטא עמודיהון ארבעא וחומריהון ארבעא : כל כל עמודי דרתא
חזור חזור מכבשין כסף ווויהון כסף וחומריהון דנחשא : ארך אורכא דדרתא
מאה אמין ופותיא חמשין למערבא וחמשין למדינחא ורומא חמש אמין דבוץ
שזיר וחומריהון דנחשא : לכל כלי לכל מאני משכנא בכל פולחניה וכל
מתחוי וכל מתחי דרתא חזור חזור דנחשא :

פ פ פ

ואתה תצוה ואנת תפקד ית בני ישראל ויסבון לך משחא דזיתא דכיא כתישא
לאנהורי לאדלקא בוציניא תדירא : באהל במשכן זימנא מברא לפרגודא דעל
סהדותא יסדר יתיה אהרן ובנוי מן רמשא ועד צפרא קדם יי קיים עולם לדריהון
מן בני ישראל :

כח

ואתה ואנת קריב לוותך ית אהרן אחוך וית בנוי עמיה מגו בני ישראל לשמשא
קדמי אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בנוי דאהרן : ועשית ותעביד לבושא
דקודשא לאהרן אחוך ליקר ולתושבחא :

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Et facies vectes ligni Sittim : & cooperies eos ære. Et ingredi faci- 6
ent vectes per annulos : & erunt vectes ad duo latera altaris, ad por- 7
tandum altare. Concavum ex tabulis repletum pulvere facies ipsum: 8
prorsus ut ostendi tibi in monte, sic facient. Facias quoque atrium ta- 9
bernaculi : in cujus plaga australi
erunt aulæa atrio ex bysso retortâ, Hieros. *Aulæa.*
centum cubitorum longitudo pro
plaga una. Columnæ illius erunt viginti, & bases earum viginti æris: 10
uncini columnarum & cincturæ earum *erunt* argentea. Et similiter 11
ad plagam septentrionalem secundùm longitudinem, cortinæ centum *ha-
bentes cubitos in* longitudine : & columnæ earum viginti, & bases
earum viginti ex ære, uncini *autem* columnarum & cincturæ earum
erunt ex argento. Et latitudo atrii ad plagam occidentalem *habebit* aulæa 12
quinquaginta cubitorum : columnæ eorum erunt decem cum basibus ea-
rum decem. Et latitudo atrii *quæ est* ad plagam orientalem *habebit* 13
quinquaginta cubitos. Et quindecim cubitorum cortinæ in latere, co- 14
lumnæ earum tres, & bases earum tres. Et in ostio atrii *erit* velum 15
viginti cubitorum, ex hyacintho, purpura, cocco & bysso retortâ, ope- 16
re polymito: columnæ earum quatuor, & bases earum quatuor. Omnes 17
columnæ atrii per circuitum cinctæ *erunt* argento, capitella earum ar-
gentea, & bases earum æneæ. Longitudo atrii centum cubitorum, 18
& latitudo quinquaginta ad occidentem, & quinquaginta ad orien-
tem, altitudo verò quinque cubitorum, ex bysso retortâ : & bases ea-
rum æneæ. Omnia vasa tabernaculi in omni ministerio ejus, & 19
omnes clavi ejus, & omnes clavi atrii circum circa ænei *erunt*

SECT. XX.

Tu autem præcipies filiis Israel, ut accipientes afferant tibi oleum 20
olivæ purum & contusum ad illuminandum, ut incendantur lucernæ
jugiter. In tabernaculo fœderis extra velum, quod est juxta *arcam* 21
testimonii, ordinabit eas Aharon & filii ejus à vespera usque ad ma-
ne coram Domino : statutum perpetuum erit in generationes illorum
à filiis Israel.

CAP. XXVIII.

Tu autem applica ad te Aharonem fratrem tuum, & filios ejus cum eo, 1
è medio filiorum Israel, ut ministrent coram me : Aharon, Nadab &
Abihu, Eleazar & Ithamar filii Aharonis Faciásque vestes sanctas 2
Aaroni fratri tuo, in gloriam & decorem.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

6 * وبكني باهوها بمذبح باهوها چوبهايي شمشاد وبپيندايي ايشانرا مس * وآورده آيد مر باهوهاي
7 او در حلقها وباشند آن باهوها ابر دو پهلوهاي آن مذبح در بر داشتن اويرا * مجوف
8 تختها بكني اويرا چون آنچه بنمود ترا در كوه همچنين بكنند * وبكني مر سراي
9 آن مسكن بكنجي جنوب پردها بسراي كتاني تافته صد گز دراز بكنجي آن يكه *
10 وستونهايي او بيست وبون ستونهايي ايشان بيست مس وسر ستونهايي آن ستونها وميان بندهايي
11 ايشان سيم * وهمچنين بكنجي شمال در درازي پردها صد درازي وستونهايي او بيست وبون
12 ستونهايي ايشان بيست مس وسر ستونهايي آن ستونها وميان بندهايي ايشان سيم * وگشادگي
13 آن سرا بكنجي مغرب پردها پنجاه گز ستونهايي ايشان ده وبون ستونهايي ايشان ده * وگشادگي
14 آن سرا بكنجي مشرق پنجاه گز * وپانزده گز پردها بكتف ستونهايي ايشان سه وبون ستونهايي
15 ايشان سه * وبكتف آن دويمي پانزده پردها ستونهايي ايشان سه وبون ستونهايي ايشان سه *
16 وبدروازهي آن سرا حجاب بيست گز كبود وارغوان وقرمز رنگ وكتاني تافته عملي نقاش *
17 ستونهايي ايشان چهار وبون ستونهايي ايشان چهار * همه ستونهايي آن سرا گرداگرد ميان
18 بند گردگان نقره وسر ستونهايي ايشان نقره وبون ستونهايي ايشان مس * درازي آن سرا صد
در گز وگشادگي پنجاه در پنجاه وبالا پنج گزها كتاني تافته وبون ستونهايي ايشان
19 مس * بهمه پيرايهايي آن مسكن در همه كاري او وهمه ميخهايي او وهمه ميخهايي آن سرا
20 مس * وتو بفرمايي مر پسراني يسرال وبستانند بتو روغن زيتون پاكيزه كوفته بروشنايي بافروختن
21 چراغ هميشه * در خيمهي وعده از بيرون بپرده آنچه ابر گواه گرفت آراسته كند اويرا
اهرن وپسراني او از ايوار تا بامداد بپيش ؛ رسمي جاويد بعصرهايي ايشان از نزد
1 پسراني يسرال * * فصل بيست هشتم * * وتو نزديك
آور بتو اهرن برادري تو ومر پسراني او [اوازي او] از مياني پسراني يسرال بخدمت كردني
2 او بمن اهرن نذب وابيهوا العزر وايتمر پسراني اهرن * وبكني جامهايي خاص باهرن
برادري تو بعزيزي وبشكوهمندي *

Facies præterea baculos pro altari, 6
baculos inquam ex *ligni buxinis*, et
obduces eos ære. Et inducentur ba- 7
*culi ejus in annulos : & erunt ba-
culi in duobus lateribus altaris in-
ter portandum illud. Cavum asseri-* 8
*bus facies illud: quemadmodū osten-
dit tibi in monte, Sic facient. Fa-* 9
*cies etiam atrium tabernaculi ad
angulum Meridianum: aulæa atrio fa-
cies ex bysso tortâ : centū cubitorum
longitudo erit angulo uni. Columnæ* 10
autem ejus erunt *viginti, & stylo-
batæ earum viginti ærei : capitella
verò columnarum, & cingula earum,
argentea. Et sic angulo Aquilonari* 11
in longitudine erunt *aulæa, cen-
tum* cubitorum *longitudine: & colu-
mnæ ejus viginti, stylobatæq; earum
viginti ærei : & epistylia columna-
rum, & cingula earum, argentea.
Porrò in latitudine atrii ad angu-* 12
lum Occidentalem, erunt *aulæa
quinquaginta cubitorum: columnæ
eorum decem, & stylobatæ illarum
decem. In latitudine verò atrii ad* 13
*angulum Orientalem, quinquaginta
cubiti* erunt. *Quindecim autem* 14
cubitorum erunt *aulæa humero* uni :
*columnæ eorum tres, & stylobatæ
illarum tres. Et humero secundo* 15
quindecim cubitorum *aulæa : co-
lumnæ eorum tres, & stylobatæ il-
larum tres. Et portæ atrii* erit *ve-* 16
lum viginti cubitorum ex *cæruleo, &
purpurâ, & coccineo, & bysso tortâ,
opere phrygionis : columnæ ejus qua-
tuor, & stylobatæ illarum quatuor.
Omnes columnæ atrii circumcirca* 17
cinctæ erunt *argento : epistylia ea-
rum argentea, & stylobatæ earum
ærei. Longitudo atrii* erit *centum* 18
*cubitorum : & latitudo, quinqua-
ginta in quinquaginta : altitudo au-
tem quinque cubitorum :* ex *bysso
tortâ, & stylobatæ illarum ærei.
Omnia instrumenta tabernaculi in* 19
*omni opere ejus, & omnes clavi ejus
omnésque clavi atrii,* ex *ære. Tu* 20
*quoque præcipe filiis Israel ut acci-
piant tibi oleum olivæ purum, con-
tusum, pro luminari, ad accendendū
lucernam semper. In tentorio con-* 21
*ventûs extra velum quod est super
Testimonium, disponet illam Aha-
ron & filii ejus à vespera usque ad
mane coram Domino : statutum erit
æternū in seculis suis à filiis Israel.*

CAP. XXVIII.

Tu autem adhibe tibi Aharon 1
*fratrem tuum, & filios ejus secum
è medio filiorum Israel : ut mini-
stret mihi Aharon, & Nadab & Abi-
hu, Eleazar & Ithamar filii Aha-
ron. Facieśq; vestes sacras pro Aha-* 2
*ron fratre tuo in gloriam & deco-
rem.*

ירושלמי תרגום יונתן בן עוזיאל
Targ. Jonathan B. Uziel. Hierosolymitanum.

3 ואתה ואנת תמליל עם כל חכימי לבא דאשלימית עמהון רוחא דחכמתא ויעבדון
4 ית לבושי אהרן לקדשותיה לשמשא קדמי : ואלה ואלין לבושיא דיעבדון
חושנא ואפודא ומעילא וכיתונין מרמצן מצינפן וקמורין ויעבדון לבושי קודשא
5 לאהרן אחוך ולבנוי לשמשא קדמי : והם והינון יסבון מן ממונהון ית
6 דהבא וית תיכלא וית ארגוונא וית צבע זהורי וית בוצא : ועשו ויעבדון ית
7 אפודא תכלא וארגוונא וצבע זהורי ובוץ שזיר עובד אומן : שתי תרתין כתפין
8 מלפפן יהוון ליה לתרין סטרוי ויתלפף : וחשב והמיין טיכוסיה דעלוי הי
9 כעובדיה מניה יהי דדהבא תיכלא וארגוונא וצבע זהורי ובוץ שזיר : ולקחת ותיסב
10 ית תרתין מרגליין דבורלא ותגלוף עליהון שמהת בני ישראל : ששה שיתא מן
קצת שמהתהון מרגלייא חדא וית שמהת שיתא דמשתיירין על מרגליתא תנייתא
11 מסדרין הי כילדותהון : מעשה עובד אומן יהוויין מרגלייתא גליף חקיק ומפרש הי
כגלוף דעזקא תגלוף ית תרתין מרגלייתא על שמהת בני ישראל מקפן באומנותהון
12 מרמצן דדהב תעביד יתהון : ושמת ותסדר ית תרתין מרגלייתא על כתפי
אפודא מרגליית מדכרן זכותא לבני ישראל ויטול אהרן ית שמהת בני
13 ישראל על תרין כתפוי לדוכרנא : ועשית ותעביד מרמצן דדהב : ושתי שרשרות
14 ותרתין שישלן דדהב דכי מתחמן
תעביד יתהון עובד קליעא ותתין ית
15 שושלתא קליעתא על מרמצתא : ועשית ותעביד חושן דינא דביה מהודע
דיניהון דישראל דאתכסי מן דיינייא וסדרי נצחן קרביהון ולמכפרא על דיינייא
טובד אומן הי עובד אפודא תעבדיניה דדהבא תיכלא וארגוונא וצבע זהורי
16 ובוץ שזיר תעביד יתיה : רבוע מרבע
יהי עיף זרתא אורכיה וזרתא פותייה :
17 ומלאת ותשלים ביה אשלמות
דמרגליין טבאן ארבעה סידרין דמרגליין
טבאן כל קביל ארבע טריגונין
דעלמא סדרא קדמאה סמוקתא
ירקתא וברקתא סדרא חד ועליהון
חקיק ומפרש שמהת שבטיא ראובן שמעון ולוי :

ירושלמי 14 שישלן :

ירושלמי 16 פשך :

17 ותשלים עמיה אשלימו דאבנא ארבע
סדרין דאבן טבא סדרא קמיתא
סמקתא וירקתא וברקתא כתיב מפרש
עליהון שם שבטין תלתא ראובן
שמעון לוי :

Et tu loquaris cum omnibus qui sunt sapientes corde, & quos-
cunque implevi spiritu sapientiæ: ut faciant vestes Aharoni, ad 3
sanctificandum ipsum, ut ministret coram me. Porro istæ sunt ve-
stes quas facient; Pectorale, & Ephod, & interula, tunicæ ocel- 4
latæ, galeri, & zonæ: & facient vestes sanctitatis Aaroni fratri
tuo, & filiis ejus, ad ministrandum coram me. Et ipsi accipiant 5
ex opibus suis aurum, & hyacinthum, & purpuram, & coccum,
atque byssum. Et facient Ephod ex hyacintho, & purpura, & 6
cocco, & bysso retortâ, opere artificis. Duo humeri conjuncti 7
erunt illi in duobus lateribus illius, & conjungetur. Et balteus or- 8
natus ejus, qui super illud est, sicut opus ejus ex ipso erit: ex au-
ro, hyacintho, purpura, cocco & bysso retortâ. Et accipies 9
duas gemmas berylli, & insculpes super eas nomina filiorum
Israel. Sex ex nominibus eorum gemmæ uni, & nomina sex reli- 10
qua in gemma secunda, ordinata juxta nativitatem ipsorum. Opere 11
artificis erunt gemmæ sculpturâ sculptæ, & *scriptura* distinctâ,
sicut sculpitur annulus sculpes ambas gemmas juxta nomina filio-
rum Israel: circumdatas in artificio suo, inclusas auro facies eas.
Et ordinabis duas gemmas in humeris Ephod, gemmas revocan- 12
tes in memoriam meritum filiorum Israel: & portabit Aharon no-
mina filiorum Israel super ambos humeros suos pro memoriali. Fa- 13
cias quoque palas auri. Et du- 14
as catenas auri puri, definitæ
magnitudinis facies eas, opere
intricato: & inseres catenas illas intricatas in palas. Et facies 15
pectorale judicii, in quo cognoscitur judicium ipsorum Israelita-
rum, quod tectum est à judicibus, & series victoriarum prælio-
rum eorum, & ad expiandum judices, opere artificis juxta opus
Ephod facies ipsum: ex auro, hyacintho, purpura, cocco, &
bysso retortâ facies ipsum.
Quadratum erit duplicatum: pal- 16
mus erit longitudo ejus, & pal-
mus latitudo ejus. Et implebis in 17
eo impletionem gemmarum pre-
tiosarum, quatuor ordines gem-
marum pretiosarum, è regione
quatuor plagarum mundi. Or-
do primus *erit* Sardius, Topazius,
& Carbunculus, ordo unus: &
super illos insculptum & expressum nomen tribuum Ruben, Sime-
on, & Levi.

Hiros. 14. *Catenas.*

Hiros. 16. *Palmus.* 17. *Et implebis cum ipso impletione lapidis quatuor ordines lapidis pretiosi: ordo primus erit Sardius, topazius, & carbunculus: scriptum expressè super illis erit nomen tribuum trium, Ruben, Simeon, Levi.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

3 * وتو سخن گویی بهمه خردمندانی دل آنکه پر کردم اویرا الهامی خرد و بکنند هر
4 جامهایی اهرن بخاص کردنی او بخدمت کردنی او بمن * واینان آن جامها آنکه بکنند دوشوان
و بروان و زیرپوش و پیرهن زرکوفت دستار و میان بند و بکنند جامهایی خاص باهرن
5 برادری تو و بپسرانی او بخدمت کردنی او بمن * و ایشان بستانند هر آن طلا و هر
6 آن کبود و هر آن ارغوان و هر آن قرمز رنگ و هر آن کتان * و بکنند هر آن بروان طلا
7 کبود و ارغوان و قرمز رنگ و کتانی تافته عملی اوستاد * دو کتفها پیوستگان باشد باو
8 بدو کنارهایی او پیوسته باشد * و بندی بروانی او آنکه ابر او چون عملی او ازو باشد
9 طلا کبود و ارغوان و قرمز رنگ و کتانی تافته * و بستانی هر دو سنگهایی شهم و بکنی ابر ایشان
10 نامهایی پسرانی یسرال * شش از نامهایی ایشان ابر آن سنگی آن یکه و هر نامهایی آن شش
11 آن باقی ماندگان ابر آن سنگی آن دویمی چون تولیدهایی ایشان * عملی حکاک سنگ
کندگیهایی مهر بکنی هر آن دو آن سنگها ابر نامهایی پسرانی یسرال کرد گرفتگان
12 زر کوفتگان طلا بکنی ایشان را * و بنهی هر دو آن سنگها ابر کتفهایی آن بروان
سنگهایی یاد کرد بپسرانی یسرال و بردارد اهرن هر نامهایی ایشان بپیش ׃ ابر دو کتفهایی
13 14 او بیاد کرد * و بکنی زر کوفتهایی طلا * و دو سلسهایی طلا پاک حد نهادگان بکنی
15 ایشانرا عملی بافته و بدهی هر آن سلسلها آن بافتگان ابر آن زرکوفتگان * و بکنی
دوشوانی حکم عملی اوستاد چون عملی بروان بکنی اویرا طلایی کبود و ارغوان
16 و قرمز رنگ و کتانی تافته بکنی اویرا * چهار گوشه باشد دولا بدست درازی او و بدست
17 گشادگی او * و درنشانی درو درنشاندگی سنگ چهار رده‌ها سنگ رده‌ی لعل یاقوت
والماس آن رده‌ی آن یکه ׃

Tu itaque loquêris ad omnes pru- 3
dentes corde, quemcunque repleve-
rim inspiratione prudentiæ, ut fa-
ciant vestes Aharon ad sanctifi-
candum eum ut ministret mihi.
Hæ autem sunt vestes quas faci- 4
ent, humerale, & pectorale, &
superius indumentum, & indusi-
um auro intertextum, cidaris &
cingulum: facient inquam has ve-
stes sacras Aharoni fratri tuo, &
filiis ejus, ut ministret mihi. Et 5
ipsi accipient aurum, & cærule-
um, & purpuram, & coccineum,
& byssum. Facientque pectorale 6
ex auro, cæruleo, & purpurâ, &
coccineo, & bysso tortâ, opere ar-
tificis. Duo humeri juncti erunt 7
ei, in duobus marginibus ejus con-
jungetur. Cingulum autem pectora- 8
lis ejus quod est super illud, secun-
dùm opus ejus, ex ipso erit, scil.
auro, cæruleo, & purpurâ, &
coccineo, & bysso tortâ. Acci- 9
pies quoque duos lapides onychi-
nos, & sculpes in eis nomina fi-
liorum Israel. Sex è nominibus 10
eorum in lapide uno, & nomina
sex reliqua manentia in lapide
secundo, secundùm generationes
eorum. Opere sculptoris lapidum, 11
sculpturis sigilli sculpes duos illos
lapides nominibus filiorum Israel:
comprehensos impactos auro faci-
es eos. Ponésque duos illos lapi- 12
des in humeris pectoralis, lapides
recordationis filiis Israel: & fe-
ret Aharon nomina eorum coram
Domino in duobus humeris ipsius
in recordationem. Facies & palas 13
aureas. Et duas catenas ex auro 14
puro terminatas, facies eas opere
plectili, dabísque catenas plectiles
in palas. Facies deindè hume- 15
rale judicii opere artificis: se-
cundùm opus pectoralis facies il-
lud: ex auro, cæruleo, & purpurâ,
& coccineo, & bysso tortâ faci-
es illud. Quadrangulare erit & 16
duplex: spithama erit longitudo
ejus, & spithama latitudo ejus.
Et inseres in eo insitiones lapi- 17
dum, quatuor ordinibus lapidum:
ordo erit talis: Rubinus, hyacin-
thus, & adamas, ordo unus.

תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. Jonathan B. Uziel.

18 והטור ושוב סדרא תניינא איזמורד וספירינון וכדכודין ועליהון חקיק ומפרש שמהת תלתא שבטייא יהודה דן
19 ונפתלי : והטור ושום סדרא תליתאה קנכירינון וערקין ועין עיגל ועליהון חקיק ומפרש שמהת תלתא שבטיא גד
20 ואשר ויששכר : והטור ושוב סדרא רביעאה כרום ימא רבא ובירליוות חלא ומרגניית אפנטורין ועליהון חקיק ומפרש שמהת תלתא שבטייא זבולן יוסף ובנימין משקען בדהב יהון
21 באשלמותהון : והאבנים ומרגלייתא תהוין מתנסבן על שמהת בני ישראל הינון תרתיסרי על שמהתהון גליף חקיק ומפרש הי כגלוף דעזקא גבר מרגליתיה על שמיה תהוין לתריסר שבטין :
22 ועשית ותעביד על חושנא שישלן מתחמן עובד קליעא דדהב דכי :
23 ועשית ותעביד על חושנא תרתין עזקן דדהב דכי ותיתן ית תרתין עזקתא על תרין סטרי חושנא :
24 ונתת ותיתן ית תרתין קליען דדהב על תרתין עיזקתא בסיטרי חושנא :
25 ואת וית תרתין קליען דעל תרין סטרוי תיתן על תרתין מרמצתא ותיתן על כתפי אפודא כל קביל אנפוי :
26 ועשית ותעביד תרתין עזקן דדהב ותיתן יתהון על תרין סטרי חושנא על שיכמיה דלעברא לאפודא לגיו :
27 ועשית ותעביד תרתין עזקן דדהב ותתן יתהון על תרין כתפי אפודא מלרע מקביל אפוי כל קביל
28 בית לופי מעילוי להמין אפודא : וירכסו ויטכסון ית חושנא מעזקתיה לעזקת איפודא בשזיר חוטא דתיכלא למהוי אדיק על המין אפודא ולא יתפרק
29 חושנא מעילוי אפודא : ונשא ויטול אהרן ית שמהת בני ישראל בחשן דינא על ליביה בזמן מעליה לקודשא לדוכרן טב קדם יי תדירא :
30 ונתת ותיתן בחשן דינא ית אוריא דמנהרין מליהון ומפרסמין טמירן דבית ישראל וית תומיא דמשלימין בעובדיהון לכהנא רבא דתבע אולפן מן קדם יי בהון דבהון חקיק ומפרש שמא רבא וקדישא דביה אתבריין תלת מאה ועשרתי עלמיא וחקיק ומפרש באבן שתיה דבה חתם מארי עלמא פום תהומא רבא מן שירויא וכל מאן דמדכר ההוא שמא קדישא בשעת אניקי משתזיב וטמירן מגליין ויהון על לבא דאהרן בזמן מיעליה קדם יי ויטול אהרן ית דין בני ישראל על לביה קדם יי תדירא :
31 ועשית ותעביד ית מנטר מעילא דאפודא שזיר חוטא דתיכלא :

ירושלמי — Hierosolymitanum.

18 וסדרא תניינא כדכדנא וספיריא ועין עגלא כתב מפרש עליהון שם שבטין תלתא יהודה יששכר וזבולון
19 וסדרא תליתאה זווין ובירולין וזמרגדין כתב מפרש עליהון שם שבטין תלתא דן נפתלי וגד :
20 וסדרא רביעאה כרום ימא בדולחא ומרגליתא כתב מפרש עליהון שם שבטין תלתא אשר יוסף ובנימין משקעין דהב יהון באשלמותהון :

Targ. Jonathan B. Uziel. (Latine)

18 Et nomen ordinis secundi, Smaragdus, Sapphirus, & Chalcedonius: & super eos insculpta expresse nomina trium tribuum, Juda, Dan, & Nepthali.
19 Et nomen ordinis tertii, Lyncurius, Achates, & Oculus bovis: & super eos insculptum & expressum nomen trium tribuum, Gad, Aser & Issachar.
20 Et nomen ordinis quarti, Chrysolithus, & Beryllus, & Onychinus: & super hos inscriptum & insculptum nomen trium tribuum, Zebulun, Joseph, & Binjamin: inclusi auro erunt in suis impositionibus.
21 Et gemmæ istæ accipientur juxta nomina filiorum Israel, erunt duodecim juxta nomina eorum: sculpturâ erunt sculpta & expressa juxta sculpturam annuli, uniuscujusque gemma juxta nomen suum erit, juxta *nomina* duodecim tribuum.
22 Et facies in pectorali catenulas definitæ magnitudinis, opere intricato, ex auro mundo.
23 Et facies super rationale duos circulos auri puri: & pones duos illos circulos ad duo latera rationalis.
24 Et pones duas catenas auri ad duos annulos, in lateribus rationalis.
25 Porro duas istas catenas, quæ erunt ad duo latera ejus, inseres in duas palas, & pones in humeris Ephod omnino è regione ejus.
26 Et facies duos annulos auri, & pones eos ad duo latera rationalis super limbum ejus, in ora Ephod interiore.
27 Et facies duos annulos aureos, & pones eos ad duo latera Ephod infernè contra faciem ejus, è regione loci juncturæ, supra cingulum Ephod.
28 Et conjungent rationale à circulis suis ad circulos Ephod retorto filo hyacinthi, ut sit adhærens supra cingulum Ephod, & non auferatur pectorale ab Ephod.
29 Et portabit Aaron nomina filiorum Israel in rationali judicii supra cor suum, quo tempore ingredietur in sanctuarium, in memoriam bonam coram Domino semper.
30 Et pones in pectorali judicii Urim, quæ illustrant res ipsorum & manifestant abscondita domus Israel; & Tummim, quòd perficiuntur opera eorum à sacerdote magno, qui quærit doctrinam à facie Domini per illa, eò quòd in illis insculptum sit & expressum nomen magnum & sanctum, per quod creati sunt trecenti & decem mundi: & sculptum & expressum *erat* in lapide fundationis, quo obsignavit Dominus mundi os abyssi magnæ ab initio; & quisquis memorat illud nomen sanctum in hora necessitatis eripitur, & occulta reteguntur: & erunt super cor Aaronis tempore quo ingredietur coram Domino, & portabit Aaron judicium filiorum Israel super cor suum coram Domino semper.
31 Et facies pallium Ephod filo retorto hyacinthi.

Hierosolymitanum. (Latine)

18 Et ordo secundus, Chalcedonius, Sapphirus, Oculus bovis: scripturâ expressâ super eos erit nomen trium tribuum, Juda, Issachar, & Zebulun 19 Et ordo tertius, Lyncurius, Beryllus, & Smaragdus: scriptum expresse super eos erit nomen tribuum trium, Dan Nepthali, & Gad. 20 Et ordo quartus, Chrysolithus, Jaspis, & Margarita: scriptum expressè super eos erit nomen tribuum trium Aser, Joseph, & Binjamin, inclusi erunt auro in suis insitionibus.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

18 وآن رده‌ي آن دويمي پيروزه وزمرد ولاژورد * 19 وآن رده‌ي آن سيمي يشم وشبه
وگاو چشم * 20 وآن رده‌ي آن چهارمي مرواريد وبلور وبيجاده زر كوفتگاني طلا باشند
در نشاندگي ايشان * 21 وآن سنگها باشند ابر نامهاي پسراني يسرال دوازده ابر نامهاي
ايشان كندگيهاي مهر مرد ابر نامي او باشند بدوازده قبيله * 22 وبكني ابر آن
دوشوان سلسلهاي حدّ نهادگان عمل بافته طلاي پاك * 23 وبكني ابر آن دوشوان
دو حلقهاي طلا وبدهي مر دو آن حلقها ابر دو كنارهاي آن دوشوان * 24 وبدهي مر
دو بافتهاي آن طلا ابر دو آن حلقها بكناري آن دوشوان * 25 ومر دو كنارهاي دو
آن بافتها بدهي ابر دو آن زر كوفتها وبدهي ابر كتفهاي آن بروان بمقابلي روي
او * 26 وبكني دو حلقهاي طلا وبنهي ايشانرا ابر دو كنارهاي آن دوشوان ابر
لبي او آنچه بگزار آن بروان باندرون * 27 وبكني دو حلقهاي طلا وبدهي ايشانرا
ابر دو كتفهاي آن بروان از فرود از مقابلي روي او بمقابلي پيوستن جاي
او از بالا ببند آن بروان * 28 ودر كشند مر آن دوشوان از حلقهاي او بحلقهاي آن
بروان در رشتهي كبود ببودن ابر بند آن بروان ونه خيزد آن دوشوان از بالاي
آن بروان * 29 وبر دارد اهرن مر نامهاي پسراني يسرال در دوشوان آن حكم ابر
دلي او در آمدني او بآن خاص بياد كرد بپيش :: هميشه * 30 وبدهي بدوشوان آن
حكم مر آن اوريم ومر آن تمّيم وباشند ابر دلي اهرن در آمدني او بپيش :: وبر
دارد اهرن مر حكمي پسراني يسرال ابر دلي او بپيش :: هميشه * 31 وبكني مر زبر پوشي
آن بروان تمام كبود *

18 *Ordo verò secundus; Cyanus, et smaragdus, & lapis lazuli.* 19 *Ordo præterea tertius; Jaspis, & gagates, & buphthalmus.* 20 *Postremò ordo quartus; Margarita, & crystallus, & granatus: impacti auro erunt in insitione sua.* 21 *Porrò lapides erunt juxta nomina filiorum Israel, duodecim, secundùm nomina ipsorum: sculpturis sigilli, singuli juxta nomen suum erunt duodecim tribubus.* 22 *Et facies in humerali catenas terminatas opere plectili* ex *auro puro.* 23 *Facies etiam in humerali duos annulos aureos, dabisque duos illos annulos in duabus extremitatibus humeralis.* 24 *Dabis quoque duas* illas *plectiles aureas in duobus annulis in extremitate humeralis.* 25 *Et duas extremitates duarum plectilium dabis in duabus* palis *aureis impactis, dabisque in humeris pectoralis è regione frontis ipsius.* 26 *Facies & duos annulos aureos, & dabis eos in duabus extremitatibus humeralis in labro ejus, quod est ad transitum pectoralis intrinsecùs.* 27 *Facies item duos annulos aureos, & dabis illos in duobus humeris pectoralis infernè è regione faciei ejus, è regione juncturæ ejus supra cingulum pectoralis.* 28 *Ita attrahent humerale per annulos suos ad annulos pectoralis filo cæruleo, ut sit supra cingulum pectoralis, nec surgat humerale à pectorali.* 29 *Portabitque Aharon nomina filiorum Israel in humerali judicii supra cor suum, in ingressu suo in sanctuarium, in recordationem coram Domino semper.* 30 *Dabis autem in humerali judicii Urim & Thummim, & erunt supra cor Aharon in ingressu suo coram Domino: gestabitque Aharon judicium filiorum Israel supra cor suum coram Domino semper.* 31 *Et facies superius indumentum pectoralis totum ex cæruleo.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel *Hierosolymitanum.*

והיה ויהי פום רישיה במיצעיה תורא 32
בשיפמיה יהי מקיף לפומיה חוור חוור
עובד גרדאי הי כפום לשיריא יהי ליה
לא יתבזע : ועשית ותעביד על 33
שיפולוי רומניין דתיכלא וארגוונא וצבע זהורי על שיפולוי חוור חוור וחיזוריין
דדהבא במציעיהון חוור חוור : פעמון חיזורא דדהבא ורמונא דתכלתא 34
ודצבע זהורי חיזורא דדהבא ורומנא דתכלתא ודצבע זהורי על שיפולי מנטר
מעילא חוור חוור סכומהון שבעין וחד : והיה ויהי עטיף על אהרן לשמשא 35
וישתמע קליה בזמן מיעליה לקודשא קדם יי ובזמן מיפקיה ולא ימות באישא
מצלהבא : ועשית ותעביד ציצא דדהב דכי ותגלוף עלוי חקיק ומפרש קדש 36
ליי : ושמת ותשוי יתיה על שזיר חוטא דתכלתא למכפרא על חציפי אפיא 37
ויהי על מצנפתא מעילוי תפילת רישא כל קביל אפי מצנפתא יהי : והיה
ויהי על פרחתא דבית אפוי דאהרן מן צידעא לצידעא יתמטי ויטול אהרן ית 38
עוויית קודשיא דיקדשון בני ישראל לכל מתנת קודשיהון דמשקרין בהון ויהי
על פרחתא תדירא לרעוא להון קדם יי : ושבצת ותרמיץ כיתונא דבוצא 39
למכפרא על שירי אדמא זכאה ותעביד מצנפתא דבוצא למכפרא על מגיסי
רעיוניהון וקמור תעביד עובד ציור : ולבני ולבני אהרן תעביד כתונין ותעביד 40
להון קמורין וכובעין תעביד להון ליקר ולתושבחא : והלבשת ותלבש יתהון 41
ית אהרן אחוך וית בנוי עמיה ותרבי יתהון ותקריב ית קורבניהון ותקדש יתהון
וישמשון קדמי : ועשה ועביד להון 42
אוורקסין דבוץ לכסאה בשר עיריא
מן אסר קמור חרציהון ועד ירכיהון יהון : והיו ויהון על אהרן ועל בנוי בזמן 43
מעלהון למשכן זימנא או במקרביהון למדבחא לשמשא בקודשא ולא יקבלון חובא
באשא מצלהבא קיים עלם ליה ולבנוי בתרוי :

32 ויהי פום רישיה במצעא ספוא יהוי
מקף לפומיה חוורדה עובד גרדי כפום
סירא יהוי ליה לא יתבזע :

ירושלמי 42 אברסקין דבוץ :

כט

ווה הדבר ודין פתגמא דתעביד להון לקדשא יתהון לשמשא קדמוי סב תור חד 1
בר תורי דלא עירובין ודכרין תרין שלמין :

Et erit os capitis ejus in medio 32
ejus : limbus in labio ejus circundabit foramen ipsius per circuitum opere textoris, instar oris loricæ erit ei ut non rumpatur.
Et facies in fimbriis ejus mala pu- 33
nica ex hyacintho, purpura, & cocco, in fimbriis ejus per circuitum : & tintinnabula ejus aurea in medio eorum circum circa. Tintinnabulum aureum & malogranatum 34
hyacinthi & coloris coccinei, tintinnabulum aureum & malogranatum hyacinthi & coloris coccinei in fimbriis interulæ per circuitum : summa eorum septuaginta & unum. Et erit amiculum super Aaron 35
ad ministrandum : & exaudietur vox ejus quo tempore ingredietur in sanctum coram Domino, & quo tempore egredietur, ut non moriatur igni inflammato. Et facies laminam ex auro mundo : scul- 36
pásque in ea sculpturâ clarâ, Sanctitas Domino. Et ponas eam 37
super filum tortum hyacinthi ad expiandum pro impudentibus, & erit super tiaram desuper phylacteriis capitis : è regione tiaræ erit. Et erit super frontem faciei Aaronis, à tempore ad tempus pertin- 38
get : & portabit Aaron iniquitates sanctificatorum, quæ sanctificabunt filii Israel, juxta omnia munera sanctificatorum suorum in quibus prævaricati sint : & erit super frontem assiduè pro reconciliatione eorum coram Domino. Et ocellabis tunicam ex bysso, ad expiandum pro 39
effusione sanguinis innocentis ; & facies tiaram lineam, ad expiandum pro superbia cogitationis eorum : & cingulum facies opere phrygionico. Porro filiis Aaron facies tunicas, & facies illis zonas & mi- 40
tras, in gloriam & decorem. Et vesties eis Aharonem fratrem tu- 41
um, & filios ejus cum ipso : unges quoque eos, & offeres oblationes eorum, & sanctificabis eos ut ministrent coram me. Facias 42
quoque eis subligacula byssi, ad cooperiendum carnem turpitudinis : à vinculo zonæ lumborum eorum usque ad femora eorum erunt. Et erunt super Aaron & super 43
filios ejus, tempore quo ingredientur in tabernaculum testimonii, aut cùm accesserint ad altare ad ministrandum in sanctitate, ut non recipiant peccatum in igne flammante : statutum seculi *erit* illi & filiis ejus post ipsum.

Hier. 32. *Et erit os capitis ejus in medio : ora circundabit foramen ejus per circuitum opere textoris, instar oris loricæ erit ei, ut non rumpatur.*

Hiers. 42. *Brachas lineas.*

CAP. XXIX.

Et hæc est res quam facies illis ad sanctificandum eos, ad mini- 1
strandum coram me : tolle bovem unum filium bovis absque mixtura & arietes duos immaculatos.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

32 * وباشد دهاني سري او در مياني اولبي باشد بدهاني او گرداگرد عمل جولاه چون دهاني
جوشن باشد باو نه دريده شود * وبكني ابر دامنهايي او انارهايي كبود وارغوان وقرمز رنگ ابر 33
34 دامنهايي او گرداگرد وزنجهايي طلا درمياني ايشان گرداگرد * زنجي طلا وانار زنجي طلا
35 وانار ابر دامنهايي آن زبر پوش گرداگرد * وباشد ابر اهرن بخدمت كردن وشنويده شود
36 آوازي او در آمدني او بآن خاص بپيشي :: و در بيرون آمدني او ونه ميرد * وبكني گلي
37 طلاي پاك وبكني ابر او كندگيهايي مهر خاص بيي :: * وبنهي اويرا ابر رشتهي كبود وباشد
38 ابر آن دستار بمقابلي پيشي آن دستار باشد * وباشد ابر پيشانيي اهرن وبر دارد اهرن
مر گناهي آن خاصها آنچه خاص كنند پسراني يسرال بهمه هديهايي خاصهايي ايشان
39 وباشد ابر پيشانيي [او] هميشه برضا بايشان بپيش :: * وزر كوفت كني آن پيرهن
40 كتان وبكني دستاري كتان وميانبند بكني عمل نقّاش * وبپسراني اهرن بكني پيرهنها
41 وبكني بايشان ميانبندها وطاقيّها بكني بايشان بعزيزي وبشكوهمندي * وبپوشاني
ايشانرا مر اهرن برادري تو ومر پسراني او اوازي او وروغن مالي ايشانرا ونزديك آوري مر
42 قرباني ايشان وخاص كني ايشانرا وخدمت كنند بمن * وبكن بايشان شلوارهايي
43 كتان بپوشيدن گوشت شرم از ميان تا رانها باشند * وباشند ابر اهرن وابر پسراني او
در آمدني ايشان بخيمهي وعده يا در نزديك شدني ايشان بآن مذبح بخدمت كردن در
خاص ونه بر دارند گناه وبميرند رسمي جاويد باو وبنسبي اوپسي او *

Eritque os summæ ejus partis in me- 32
dio ejus : labrum erit ori ejus circumcirca opere textoris, sicut os loricæ erit ei, ne scindatur. Facies et 33
in laciniis ejus malogranata ex cæruleo, & purpurâ, & coccineo: in laciniis inquam ejus circumcirca, & tintinnabula aurea in medio illorum circumcirca. Tintinnabulum 34
aureum & malogranatum, tintinnabulum aureum & malogranatum in laciniis superioris indumenti circumcirca. Et erit super Aharon 35
inter ministrandum, & audietur vox ejus in ingressu suo in sanctuarium coram Domino, & in egressu suo : & non morietur. Facies 36
quoque florem ex auro puro, & sculpes in eo sculpturis sigilli ; Sanctitas Domino. Et pones eum in filo 37
cæruleo, eritque super cidarim, è regione faciei cidaris erit. Et erit 38
super frontem Aharon, gerétque Aharon peccatum sanctificationum quas sanctificabunt filii Israel in omnibus muneribus sanctificationum suarum : erit inquam super frontem ejus jugiter in placatione pro eis coram Domino. Et auro intertextum 39
facies indusium ex bysso, facies item cidarim ex bysso, cingulum quoque facies opere phrygionis. Et fi- 40
liis Aharon facies indusia, facies quoque illis cingula, & pileos facies eis ad gloriam & decorem. Et 41
indues illis Aharon fratrem tuum, & filios ejus cum illo : oleo item unges illos, offeresq; oblationem eorum, & sanctificabis eos, ut ministrent mihi. Fac eis & femoralia 42
byssina ad tegendum carnem pudoris: à medio usque ad femora erunt. E- 43
runtque super Aharon & super filios ejus in ingressu ipsorum in tentorium conventûs, aut in appropinquatione ipsorum ad altare ad ministrandum in sanctitate : & non ferent peccatum ut moriantur. Statutum æternum ipsi & generi ejus post eum.

* فصل بيست نهم *

CAP. XXIX.

1 * واين آن سخن آنچه بكني بايشان بخاص كردن ايشانرا [بخدمت كردن] بمن بستان
گاوي يگه بچّهي گاو ونرميشان دو تمامان *

Et hoc est quod facies eis ad 1
sanctificandum eos ad ministrandum mihi ; Tolle bovem unum fœtum bovis, & arietes duos integros.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ולחם ולחים פטיר וגריצן פטירין דפתיכין במשח זיתא ועירובין דלחים
פטיר דמשיחין במשח זיתא סמידא דחינטין תעביד יתהון : ונתת ותיתן יתהון
על סלא חד ותקריב יתהון בסלא וית תורא וית תרין דכרין יסוברון באסלא :
ואת וית אהרן וית בנוי תקרב לתרע משכן זימנא ותטבול יתהון בארבעין
סאוין דמיין חיין : ולקחת ותסב ית לבושיא ותלבש ית אהרן ית כיתונא
וית מנטר מעיל אפודא וית אפודא וית חושנא ותטכס יתיה בהמיין אפודא :
ושמת ותשוי מצנפתא על רישיה ותתן ית כלילא דביה חקיק שמא דקודשא
על מצנפתא : ולקחת ותיסב ית משחא דרבותא ותריק על רישיה ותרבי
יתיה : ואת בניו וית בנוי תקריב ותלבישינון כיתונין : וחגרת ותטכס יתהון
בקמורין לאהרן ובנוי ותכבוש להון כובעין ותהי להון כהונתא לקיים עלם
ותקרב קורבנא דאהרן וקורבנא דבנוי : והקרבת ותקריב ית תורא קדם
משכן זמנא ויסמוך אהרן ובנוי ית ידיהון על ריש תורא : ושחטת ותיכוס
ית תורא קדם יי לתרע משכן זימנא : ולקחת ותיסב מאדמא דתורא ותיתן
על קרנת מדבחא באדבעך וית כל דמא תשוד ליסודא דמדבחא : ולקחת
את כל ותיסב ית כל תרבא דחפי על בני גווא וית דמשתאר על חצר כבדא
וית תרתין כוליין וית תרבא דעליהון ותסדר על מדבחא : ואת וית בשרא
דתורא וית מושכיה וית ריעיה תוקיד בנורא מברא למשריתא חטאתא היא :
ואת האיל וית דכרא חד תסב ויסמכון אהרן ובנוי ית ידיהון על ריש דכרא :
ושחטת ותיכוס ית דכרא ותסב ית אדמיה ותדרוק על מדבחא חזור חזור :
17 ואת וית דכרא תפסיג לפסנוי ותחליל
בני גוואה וכרעוי ותסדר על איברוי
18 ועל רישיה : והקטרת ותסיק ית כל
דכרא למדבחא עלתא הוא קדם יי
לאתקבלא ברעוא קורבנא קדם יי הוא : ולקחת ותיסב ית דכרא תניינא
ויסמוך אהרן ובנוי ית ידיהון על ריש דכרא :

ירושלמי 17 וית דכרא תפסג לפסגוי
ותשוג בני גוה ורגלוי ותתן על פסגוי
ועל רישיה :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Panes quoque azymos & tortas azymas, quæ mixtæ sint cum oleo 2
olivæ, & lagana panis azymi quæ uncta sint oleo olivæ : *ex* simila
tritici facies ea. Et pones ea in sportam unam, & offeras ea in 3
sporta : & taurum & duos arietes portabunt in vecti. Porro Aha 4
ronem & filios ejus appropinquare facies ad portam tabernaculi te-
stimonii : & lavabis eos in quadraginta modiis aquæ vivæ. Et acci- 5
pies vestimenta, & indues Aharonem tunicâ, interculâ Ephod, &
ipso Ephod atque pectorali : & ornabis eum baltheo Ephodi. Et 6
pones tiaram super caput ejus : & pones coronam *sanctitatis*, in
qua insculptum erit nomen sanctum, super tiaram. Dein capies 7
oleum unctionis, & effundes super caput ejus : & unges eum.
Postea filios ejus accedere facies, & indues eis tunicas. Et orna- 8
bis eos balteis, Aaronem & filios ejus, deinde ligabis illis gale- 9
ros, & erit illis sacerdotium in statutum perpetuum : offeras etiam
oblationem Aaronis, & oblationem filiorum ejus. Et accedere fa- 10
cies taurum coram tabernaculo conventus : & imponant Aharon &
filii ejus manus suas super caput tauri. Et mactabis juvencum illum 11
coram Domino, juxta ostium tabernaculi testimonii. Et accipies è 12
sanguine juvenci, & pones super cornua altaris digito tuo : deinde
totum sanguinem fundes ad fundamentum altaris. Et accipies to- 13
tam pinguedinem quæ tegit intestina, & quod relinquitur super reticu-
lum epatis, & duos renes unà cum adipe quæ illis adhæret : &
ordinabis super altare. Et carnem juvenci, & pellem ejus, & fi 14
mum ejus comburas igni extra castra : peccatum est. Et arietem 15
unum accipies, & imponent Aaron & filii ejus manus suas su-
per caput arietis. Dein mactabis arietem : & accipies sanguinem 16
ejus, & sparges super altare circum circa. Et arietem divides in 17
membra sua : & lavabis intestina & crura ejus, & ordinabis super membra ejus, & super caput ejus. Et incendes totum arietem super altare, holocaustum est coram Domino : ut suscipiatur cum beneplacito, oblatio coram 18
Domino est. Dein accipies arietem secundum : & imponent Aaron 19
& filii ejus manus suas super caput arietis

Hierof 17 *Et arietem secabis in sectiones suas : & lavabis intestina & pedes ejus, & pones super sectiones ejus, & super caput ejus.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* ونان فطير وكلوجهي فطير آميختگان در روغن وتنكهاي فطير ماليدگان در
روغن سميد گندم بكني ايشانرا * وبدهي ايشانرا ابر سلهي يكه ونزديك آوري
ايشانرا در سله ومر آن گاو ومر دو آن نرميشان * ومر اهرن ومر پسراني او نزديك آوري
بدرگاهي خيمهي وعده وبشوي ايشانرا در آب * وبستاني مر آن جامها وبپوشاني مر اهرن
مر آن پيرهن ومر زير پوش آن بروان ومر آن بروان ومر آن دوشوان وآراسته كني باو در
بند آن بروان * وبنهي آن دستار ابر سري او وبدهي مر تاجي آن خاص ابر آن دستار
* وبستاني مر روغني آن ماليدن وبريزي ابر سري او وروغن مالي اويرا * ومر پسراني او
نزديك آوري وبپوشاني ايشانرا پيرهنها * وببندي ايشانرا ميان بند اهرن وپسراني او
وآراسته كني بايشان طاقيها وباشد بايشان كهونهي برسمي جاويد ونزديك آوري قرباني اهرن
وقرباني پسراني او * ونزديك آوري مر آن گاو بپيش خيمهي وعده وبنهد اهرن وپسراني
او مر دستهاي ايشان ابر سري آن گاو * وبكشي مر آن گاو بپيشي يي درگاهي خيمهي
وعده * وبستاني از خوني آن گاو وبدهي ابر شاخهاي آن مذبح در انگشت تو ومر همه
آن خون بريزي ببنيادي آن مذبح * وبستاني مر همه آن پيه آن پوشا مر آن شكمبه
ومر آن زيادتي ابر آن جگر ومر دو آن گردها ومر آن پيه آنچه ابر ايشان وبر آوري بآن
مذبح * ومر گوشت آن گاو ومر پوستي او ومر بولي او بسوزاني در آتش از بيرون بلشكرگاه
خطات آن * ومر آن نرميش آن يكه بستاني وبنهند اهرن وپسراني او مر دستهاي ايشان ابر
سري آن نرميش * وبكشي مر آن نرميش وبستاني مر خوني او وبپراكني ابر آن
مذبح گرداگرد * ومر آن نرميش اندام زني باندامهاي او وبشوي شكمبهي او وپاچهاي
او وبدهي ابر اندامهاي او وابر سري او * وبر آوري مر همه آن نرميش بآن مذبح قربان
او بيي بوي قبوليت قربان بيي او * وبستاني مر آن نرميشي آن دويمي وبنهد اهرن وپسراني
او مر دستهاي ايشان ابر سري آن نرميش *

Et panes azymos, & placentas subcineritias azymas mistas cum oleo, & lagana azyma uncta oleo : ex simila triticea facies ea. 2 *Dabisque ea in canistrum unum, & offeres ea in canistro, cum bove & duobus arietibus.* 3 *Tum Aharon & filios ejus adduces ad ostium tentorii conventûs, & lavabis eos aquâ.* 4 *Et accipies vestes, & indues Aharon indusium & superius indumentum pectoralis, & pectorale ac humerale, aptabisque eum cingulo pectoralis.* 5 *Pones præterea cidarim super caput ejus : dabisque coronam sanctitatis super cidarim.* 6 *Accipies demùm oleum unctionis, & fundes super caput ejus : ita oleo unges eum.* 7 *Posthæc adduces filios ejus, & indues eos indusiis :* 8 *Cingésque eos cingulo, Aharon & filios ejus, & aptabis eis pileos & erit eis sacerdotium in statutum æternum: offerésque oblationem Aharon & oblationem filiorum ejus.* 9 *Et afferes bovem coram tentorio conventûs : imponéntque Aharon & filii ejus manus suas super caput bovis.* 10 *Tunc mactabis bovem coram Domino, ad ostium tentorii conventûs.* 11 *Accipiésque de sanguine bovis, & dabis super cornua altaris digito tuo : at omnem sanguinem reliquum fundes ad fundamentum altaris.* 12 *Tolléque omnem adipem operientem intestina, & additamentum super jecur, & duos renes, & adipem qui est super illos, offerésque super altare.* 13 *At carnem bovis, & pellem ejus, & excrementum ejus combures igni extra castra : peccatum est.* 14 *Arietem quoque unum accipies, & imponent Aharon & filii ejus manus suas super caput arietis.* 15 *Tunc mactabis arietem, accipiésque sanguinem ejus, & asperges super altare circumcirca :* 16 *Arietem autem demembrabis per membra sua, & lavabis intestina ejus cruráque ejus, & dabis super membra ejus & super caput ejus.* 17 *Offeres prætereà totum arietem super altare : oblatio est Domino, odor acceptabilis : oblatio inquam Domino est.* 18 *Accipies insuper arietem secundum, imponéntque Aharon & filii ejus manus suas super caput arietis.* 19

ירושלמי תרגום יונתן בן עוזיאל | Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

20 ושחטת וְתִיכוּס יַת דִכְרָא וְתִיסַב מִן אַדְמֵיהּ וְתִיתֵּן עַל חַסְחוּס אוּדְנָא דְאַהֲרֹן
דְיַמִינָא וְעַל חַסְחוּי אוּדְנָא דִבְנוֹי דְיַמִינָא וְעַל אִילְיוֹן יְדֵיהוֹן דְיַמִינָא וְעַל אִילְיוֹן
רִיגְלֵיהוֹן דְיַמִינָא וְתִדְרוֹק יַת מוֹתַר אַדְמָא עַל מַדְבְּחָא חֲזוֹר חֲזוֹר : ולקחת
21 וְתִיסַב מִן אַדְמָא דְעַל מַדְבְּחָא וּמִמִשְׁחָא דִרְבוּתָא וְתַדִי עַל אַהֲרֹן וְעַל לְבוּשׁוֹי
22 וְעַל בְּנוֹי וְעַל לְבוּשֵׁי בְנוֹי עִמֵיהּ : ולקחת וְתִיסַב מִן דִכְרָא תַרְבָּא וְאַלִיתָא וְיַת
תַּרְבָּא דְחָפֵי יַת בְּנֵי גַוָוא וְיַת דְמִשְׁתְּאַר עַל חֲצַר כַּבְדָא וְיַת תַּרְתֵּין כּוֹלְיָין וְיַת
23 תַּרְבָּא דַעֲלֵיהוֹן וְיַת שׁוֹקָא דְיַמִינָא אֲרוּם דְכַר קוּרְבַּנַיָא הוּא : וככר וְעִגוּל דִלְחֵים
חַד וּגְרִיץ דִלְחֵים פְּתִיךְ בִּמְשַׁח חַד וְעָרִיךְ חַד מִסַלָא דְפַטִירָא דִקְדָם יְיָ : ושמת
24 וְתַשַׁוִי כּוֹלָא עַל יְדֵי אַהֲרֹן וְעַל יְדֵי בְנוֹי וּתְרִים יַתְהוֹן אֲרָמָא קֳדָם יְיָ : ולקחת
25 וְתִיסַב יַתְהוֹן מִידֵיהוֹן וְתַסְדַר בְּמַדְבְּחָא עַל עֲלָתָא לְאִתְקַבְּלָא בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ
26 קוּרְבְּנָא הוּא קֳדָם יְיָ : ולקחת וְתִסַב
יַת חַדְיָא מִדְכַר קוּרְבָּנַיָא דִלְאַהֲרֹן וּתְרִים

ירושלמי 26 חוה נִיעָא :

27 יָתֵהּ אֲרָמָא קֳדָם יְיָ וִיהֵא לָךְ לְחוּלָק : וקדשת וּתְקַדֵשׁ יַת חַדְיָא דְאַרְמוּתָא וְיַת
שׁוֹקָא דְאַפְרָשׁוּתָא דְאִיתָרַם וּדְאִיתַפְרַשׁ מִדְכַר קוּרְבַּנַיָא מִדִי לְאַהֲרֹן וּמִדִי
28 לִבְנוֹהִי : והיה וִיהֵא לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹי לִקְיָם עֲלָם מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲרֵי אַפְרָשׁוּתָא
הִיא וְאַפְרָשׁוּתָא יְהֵא מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִנִכְסַת קוּדְשֵׁיהוֹן אַפְרָשׁוּתְהוֹן קֳדָם יְיָ :
29 ובגדי וּלְבוּשֵׁי קוּדְשָׁא דִלְאַהֲרֹן יְהוֹן לִבְנוֹי בַּתְרוֹי לְדַכָּאָה בְּהוֹן וּלְקָרְבָא בְהוֹן יַת
30 קוּרְבַּנְהוֹן : שבעת שׁוּבְעָא יוֹמִין יִלְבְּשִׁינוּן כַּהֲנָא דִיקוּם בַּתְרוֹי מִן בְּנוֹי וְלָא מִן
31 לֵיוָאֵי בְּזִמַן דִיעוֹלִין לְמַשְׁכַּן זִימְנָא לְשַׁמָשָׁא בְקוּדְשָׁא : ואת איל וְיַת דְכַר
32 קוּרְבְּנַיָא תִיסַב וּתְבַשֵׁל יַת בִּשְׂרֵיהּ בְּאַתַר קַדִישׁ : ואכל וְיֵיכוּל אַהֲרֹן וּבְנוֹי יַת
33 בִּשְׂרָא דְדִיכְרָא וְיַת לַחְמָא דִי בְסַלָא בִּתְרַע מַשְׁכַּן זִימְנָא : ואכלו וְיֵיכְלוּן
יַתְהוֹן דְאִתְכַּפַּר בְּהוֹן לְקָרְבָא יַת קוּרְבַּנְהוֹן לְמִקְדְשָׁא יַתְהוֹן לְשַׁמָשָׁא קֳדָמַי וְחִילוֹנַי
לָא יֵיכוּל אֲרוּם קוּדְשָׁא הִינוּן :

Et mactabis arietem, & accipies de sanguine ejus, & pones super 20
cartilaginem auris Aaronis dextræ, & super cartilagines auris fili-
orum ejus dextræ, & super pollicem manus eorum dextræ, atque
super pollicem pedis eorum dextri: dein sparges residuum sanguinem
super altare circum circa. Et accipies de sanguine qui est super al- 21
tare, & ex oleo unctionis, & sparges super Aaronem & super vesti-
menta ejus, & super filios ejus & super vestes filiorum ejus cum ipso.
Et accipies de ariete adipem & caudam, & adipem qui operit inte- 22
stina, & quod relictum erit super reticulum epatis, & duos renes &
adipem qui est super eos, & armum dextrum: quoniam aries obla-
tionum est. Et buccellam panis unam, & placentam panis mixtam 23
oleo unam, & laganum unum de canistro azymi, quod est coram
Domino. Ponásque omnia super manus Aaronis, & super manus 24
filiorum ejus: & elevabis illa elevatione coram Domino. Et ac- 25
cipias ea de manu eorum, & ordinabis in altari super holocaustum:
ut suscipiatur cum beneplacito coram Domino, oblatio est coram Do-
mino. Tollas etiam pectusculum 26
ex ariete oblationum Aaronis, &
elevabis ipsum elevatione coram

Hierosf. 26. *Pectus.*

Domino: & cedet tibi in portionem. Et sanctificabis pectusculum 27
elevationis, & armum separationis, quod elevatum est & separatum,
de ariete oblationum Aaronis & filiorum ejus. Et erit Aaroni & filiis 28
ejus in statutum perpetuum à filiis Israel, quia separatio est: & separatio
erit à filiis Israel de victimis sanctificationum suarum, separatio eo-
rum *erit* coram Domino. Et vestes sanctitatis Aaronis erunt filiorum 29
ejus post ipsum: ut ungantur in eis, & ut offerant in eis oblationes
suas. Septem diebus induat eas sacerdos, qui post eum surget de 30
filiis ejus, non autem ex Levitis: tempore quo ingredientur in taber-
naculum testimonii, ad ministrandum in sanctuario. Et arietem ob- 31
lationum accipies, & coques carnem ejus in loco sancto. Et come- 32
det Aharon & filii ejus carnem arietis, & panem qui est in canistro,
in porta tabernaculi testimonii. Comedent *inquam* ea, eò quòd ex- 33
piatio pro iis sit facta offerendo oblationes eorum, ad sanctificandum
eos ad ministrandum coram me: & prophanus non comedet, quoni-
am sanctitas sunt.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

20 *وبكشي مر آن نرميش وبستاني ازخوني او وبدهي ابر تنكهي گوشي اهرن وابر تنكهي
گوشي پسراني او آن راست وابر نر انگشت دستي ايشان آن راست و ابر نر انگشتي پايي ايشان
21 آن راست وبپراكني مر آن خون ابر آن مذبح گرداگرد *وبستاني ازآن خون آنچه ابر آن
مذبح و ازروغن آن ماليدن و بچكاني ابر اهرن وابر جامهايي او و ابر پسراني او و ابر جامهايي
پسراني او اوازي او وخاص باشد او و جامهايي او و پسراني او و جامهايي پسراني او اوازي او*
22 *وبستاني ازآن نرميش آن پيه وآن دنبه ومر آن پيه آن پوشا مر آن شكمبه ومر آن
زيادتي آن جگر و مر دو آن گردها ومر آن پيه آنچه ابر ايشان ومر ساقي آن راست كه
23 نرميشي قربان او* و قرص نان يكّه وكلوجهي نان روغن يكّه و تنكي يكّه ازسلّهي آن
24 فطير آنچه بپيشي ײ *وبنهي آن همه ابر كفاني اهرن وابر كفاني پسراني او وعرضه كني
25 ايشانرا عرضه بپيشي [ײ] *وبستاني ايشانرا ازدستي ايشان وبر آوري بآن مذبح ابر آن
26 قربان ببويي قبوليت بپيشي ײ قربان او ײ *وبستاني مر آن سينه از نرميشي آن قربان آنچه
27 باهرن وعرضه كني اويرا عرضه بپيشي ײ وباشد بتو بخش *وخاص كني مر سينهي
آن عرضه ومر ساقي آن جداكرد آنچه عرضه شد وآنچه جدا شد از نرميش آن قربان از آنچه
28 باهرن و از آنچه بپسراني او* وباشد باهرن وبپسراني او برسمي جاويد از نزدي پسراني يسرال
كه جداكرد او وجدا كرد باشد از نزدي پسراني يسرال از ذبحهايي خاصهايي ايشان
29 جداكرد ايشان ײ *وجامهاي آن خاص آنچه باهرن باشد بپسراني او پسي او بماليدن درو
30 ايشان و بنزديك آوردن درايشان مر قرباني ايشان *هفت روزها بپوشد ايشانرا آن كهن
31 جايي او از پسراني او آنچه بيايد بخيمهي وعده بخدمت كردن درخاص *ومر نرميشي آن
32 قربانها بستاني وبجوشاني مر گوشتي او درجايي خاص *و بخورد اهرن وپسراني او مر
33 گوشت آن نرميش و مر آن نان آنچه درسلّه دركاهي خيمهي وعده *وبخورند ايشانرا
آنچه كفارت شد درايشان بنزديك آوردن مر قرباني ايشان بخاص كردن ايشان وبيگانه
نه خورد كه خاص ايشان *

Tunc mactabis arietem, accipi- 20
ésque de sanguine ejus, & dabis
super tenue auris Aharon & su-
per tenue auris filiorum ejus dex-
træ, & super masculum digi-
tum (i. e. pollicem) *manûs eo-*
rum dextræ, & super pollicem
pedis eorum dextri: aspergésque
sanguinem super altare circum-
circa. Tollésque de sanguine qui 21
erit super altare, & de oleo un-
ctionis, stillabisque super Aha-
ron, & super vestes ejus, & su-
per filios ejus, & super vestes
filiorum ejus cum eo: & sanctus
erit ipse, vestésque ejus, & filii
ejus, vestésque filiorum ejus cum
eo. Deindè tolles de ariete adi- 22
pem, & caudam, & adipem ope-
rientem intestina, & additamen-
tum jecoris, duósque renes, &
adipem qui est *super eos, &*
crus dextrum: quia aries obla-
tionis est: Et tractam panis u- 23
nam, & placentam panis oleati
unam, & laganum unum è ca-
nistro azymorum, quod est coram
Domino. Ponésque omnia illa in 24
manibus Aharon, & in manibus
filiorum ejus, admovebisque illa
admotione coram Domino. Ac- 25
cipies autem illa è manu eo-
rum, offerésque in altari, super
oblationem in odorem acceptabi-
lem coram Domino: oblatio est
Domino. Accipies etiam pectus 26
ex ariete oblationis quod Aharo-
nis est, *& admovebis illud ad-*
motione coram Domino, & erit
tibi in partem. Sanctificabisque 27
pectus admotionis, & crus sepa-
rationis, quod admotum est, &
quod separatum est ex ariete oblatio-
nis, ex eo scil. *qui* est *pro Aharon*
& filiis ejus. Et erit ipsi Aha- 28
ron & filiis ejus in statutum æ-
ternum à filiis Israel, quia se-
paratio est: & separatio erit à
filiis Israel de victimis sanctifi-
cationum suarum, separatio in-
quam *eorum* erit *Domino. Porrò* 29
vestes sanctitatis quæ Aharonis,
erunt filiorum ejus post eum ad
ungendum eos *in eis, & ad of-*
ferendum in eis oblationem eorum.
Septem diebus induet eas qui sa- 30
cerdos fuerit *loco ipsius de fi-*
liis ejus, qui ingredietur tento-
rium conventûs ad ministrandum
in sanctitate. Arietem verò ob- 31
lationum tolles, & coques car-
nem ejus in loco sanctitatis.
Comedétque Aharon & filii ejus 32
carnem arietis, & panem qui in
canistro, ad ostium tentorii con-
ventûs. Comedent inquam illa 33
quibus expiatio facta fuit, ad
offerendum oblationem eorum, ad
sanctificandum eos: & alienigena
non comedet, quia sanctitas sunt.

תרגום יונתן בן עוזיאל

ואם ואין ישתייר מבשר קורבניא ומן לחמא עד צפרא ותוקיד ית דמשתייר
בנורא לא יתאכיל ארום קודשא הוא: ועשית ותעביד לאהרן ולבנוהי היכדין
ככל די פקידית יתך שובעא יומין תקרב קורבנהון: ופר ותורא דחטאתא
תעביד ליומא על כיפוריא ותדכי על מדבחא בכפרותך עלוי ותרבי עליה
לקדשותיה: שבעת ימים שובעא יומין תכפר על מדבחא ותקדש יתיה ויהי
מדבחא קודש קודשין כל דיקרב במדבחא יתקדש מן בני אהרן ברם מן שאר
עמא לית אפשר להון למקרב דלמא יתוקדון באשא מצלהבא דנפיק מן קודשיא:
וזה אשר ודין קורבנא דתעביד על מדבחא אמרין בני שנה תרין ליומא
תדירא: את ית אמרא חד תעביד בצפרא וית אמרא תניינא תעביד בין
שימשתא: ועשרן ועשרונא סמידא פתיך במשח זיתא כתישא רבעות הינא
וניסוכא רבעות הינא לאמרא חד: ואת הכבש וית אמרא תניינא תעביד בין
שימשתא הי כמנחת צפרא והי כניסוכא תעביד ליה לאתקבלא ברעוא קורבנא
קדם יי: עלת עלת תדירא לדריכון בתרע משכן זימנא קדם יי דאזמין מימרי
לכון תמן למללא עמך תמן: ונועדתי ואיזמן מימרי תמן לבני ישראל ואיקדש
ברבניהון בגין יקרי: וקדשתי ואקדיש ית משכן זימנא וית מדבחא וית אהרן
וית בנוי איקדש לשמשא קדמי: ושכנתי ואשרי שכינתי בגו בני ישראל ואהוי
להון לאלהא: וידעו וידעון בני ישראל ארום אנא יי אלההון די הנפיקית
יתהון פריקין מארעא דמצרים לאשראה שכינתי ביניהון אנא הוא יי אלההון:

ל

ועשית מזבח ותעביד מדבחא לאסקא עלוי קטורת בוסמיא דקיסי שיטא תעביד
יתיה: אמה אמתא אורכיה ואמתא פותייה מרבע יהא ותרתין אמין רומיה
מניה יהון קרנוי זקיפין: וצפית ותחפי יתיה דהב דכי ית איגריה וית כותלוי
חזור חזור וית קרנוי ותעביד ליה זיר דדהב חזור חזור: ושתי ותרתין עזקן דדהב
תעביד ליה מלרע לזיריה על תרין זוייתיה תעביד על תרין ציטרוי ויהא לאתרא
לאריחיא למיטל יתיה בהום: ועשית ותעביד ית אריחיא דקיסי שיטא
ותחפי יתהון דהבא:

Targ. Jonathan B. Uziel.

Quòd si remaneat de carne oblationum & de pane usque ad auro- 34
ram: tum comburas illud quod residuum est igne; non comedetur,
quoniam sanctitas est. Et facies Aaroni & filiis ejus sic, secun- 35
dùm omnia quæ præcepi tibi: septem diebus offeres oblationes eo-
rum. Et juvencum pro peccato facias singulis diebus pro expiati- 36
onibus, & unges altare, cùm expiaveris super illud: & unges
ipsum, ut sanctifices ipsum. Septem diebus expiabis altare, & san- 37
ctificabis ipsum: & erit altare sanctum sanctorum, omnis qui ac-
cesserit ad altare sanctus erit, ex filiis Aaron; verum ex reliquo po-
pulo non est illis licitum accedere, ne comburantur igne inflamma-
to, qui exibit ex sanctitatibus. Hæc est autem oblatio quam facies 38
super altare: agnos anniculos duos per singulos dies jugiter. Agnum 39
unum facies mane: & agnum secundum facies inter vesperas. Deci- 40
mam quoque partem similæ mixtam cum oleo olivæ contuso *quod
habeat* quartam partem Hin, & libamen quartæ partis Hin pro
agno uno. Et agnum secundum facies inter vesperas: instar oblati 41
onis matutinæ & juxta libamen facias ei, ut suscipiatur cum bene-
placito, oblatio coram Domino. Holocaustum juge erit per gene- 42
rationes vestras in porta tabernaculi testimonii coram Domino: ubi
constituam verbum meum vobis ibi, ad loquendum vobiscum ibi.
Et constituam verbum meum ibi filiis Israel: & sanctificabor in 43
principibus eorum propter gloriam meam. Et sanctificabo taberna- 44
culum testimonii, & altare: & Aaronem & filios ejus sanctificabo,
ut ministrent coram me. Et habitare faciam divinam meam maje- 45
statem in medio filiorum Israel: & ero illis in Deum. Et cogno- 46
scent filii Israel, quòd ego sim Dominus Deus eorum, qui eduxi eos
liberatos è terra Ægypti, ad habitare faciendum divinam meam ma-
jestatem inter eos: ego ipse Dominus Deus eorum.

CAP. XXX.

FAcias quoque altare ad incendendum super illud suffitum aroma- 1
tum: ex lignis Sittim facias ipsum. Cubiti erit longitudo ejus, & 2
cubiti latitudo ejus, quadratum erit, & duorum cubitorum altitudo
ejus: ex ipso erunt cornua ejus erecta. Et cooperies ipsum auro pu- 3
ro, tectum ejus & parietes ejus circum circa, & cornua ejus: &
facies illi coronam auream circum circa. Et duos annulos aureos facies 4
illi deorsum ad coronam ejus, in duobus angulis ejus facies ad duo la-
tera ejus: & erit in locum vectium ad portandum ipsum illis. Et 5
facies vectes de lignis Sittim: & cooperies ipsos auro.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

34 * واگر زیاده آید از گوشت آن قربانها و از آن نان تا آن بامداد و بسوزاني مر آن باقي مانده
35 در آتش نه خورده شود که خاص او * و بکني باهرن و بپسراني او همچنین چون همه آنچه فرمودم
36 ترا هفت روزها نزدیك آوري قربان ایشان * وگاو خطات بکني بروز ابر آن کفارتها و پاك کني
37 ابر آن مذبح در کفارت خواستني تو ابر او و بمالي اویرا بخاص کردن او * هفت روزها کفارت
خواهي ابر آن مذبح و خاص کني اویرا و باشد آن مذبح خاصي خاصها همه آن رسا در
38 39 مذبح خاص باشد * واین آنچه بکني ابر آن مذبح برها قدراني سال دو بروز همیشه * مر آن
40 برهي آن یکه بکني در بامداد و مر آن برهي آن دویمي بکني میان آن ایوارها * و ده یك
سمید آمیخته در روغن کوفته چهاریك آن دوله و پشنجش چهار آن دوله مي ببرهي آن
41 یکه * و مر آن برهي آن دویمي بکني میان آن ایوارها چون هدیهي آن بامداد و چون پشنجش
42 آن بکني بآن ببوي قبولیت قربان بخ: * قربان همیشه بعصرهاي شما درگاهي خیمهي وعده
43 بپیشي خ: آنچه وعده باشم بشما آنجا بسخن گفتن بتو آنجا * وعده باشم آنجا بپسراني یسرال
44 وخاص باشد درعزیزي من * وخاص کنم مر خیمهي وعده و مر آن مذبح و مر اهرن و مر
45 پسراني او خاص کنم بخدمت کردن بمن * و مسکن گیرم درمیاني پسراني یسرال و باشم
46 بایشان بخدا * و بدانند که من خ: خداي ایشان آنچه بیرون آوردم ایشانرا از زمیني مصر
بمسکن گرفتن من درمیاني ایشان من خ: خداي ایشان *

* فصل سیام *

1 * وبکني مذبح دخنه جاي دخنه چوبهاي شمشاد بکني اویرا * گزي درازي او و گزي
2 گشادگي او چهار گوشه باشد و دو گز بالایي او ازو شاخهاي او * و بپنداوي اویرا
3 طلاي پاك مر بامي او و مر دیوارهاي او گرداگرد و مر شاخهاي او و بکني باو زهي طلا
4 گرداگرد * و دو حلقهاي طلا بکني باو از فرود بزهي او ابر دو پهلوهاي او بکني
5 ابر دو جانبهاي او و باشد بخانها بباهوها ببرداشتن اویرا در ایشان * و بکني مر آن
باهوها چوبهاي شمشاد و بپنداوي ایشانرا طلا *

Quòd si superfuerit de carne oblati- 34
onum, & de pane usque ad mane, tum
combures reliquum manens igni:
non comedetur, quia sanctum est.
Facies igitur ipsi Aharon et filiis e- 35
jus sic juxta omne quod præcepi tibi:
septem diebus offeres oblationem
eorum. Et bovem peccati fa- 36
cies per diem super expiationibus:
& purificabis altare, cùm expiati-
onem procuraveris ei, ungesque il-
lud ad sanctificandũ ipsum. Septem 37
diebus expiationem procurabis alta-
ri, & sanctificabis illud, eritque
altare sanctitas sanctitatum: omnis
accedens ad altare, sanctus erit.
Hoc est autem quod facies in altari, 38
Agnos anniculos duos per diem jugi-
ter: Agnum unum facies mane, & 39
agnum secundum facies inter vespe-
ras: Et decimã partem similæ mistæ 40
cum oleo contuso, quartâ parte
sati: & conspersionem, quartam par-
tem sati vini in agnum unum. Agnũ 41
inquam secundum facies inter ve-
speras: sicut muneri matutino &
sicut conspersioni ejus, facies ei in
odorem acceptabilem, oblationem
Domino. Oblatio jugis est in se- 42
cula vestra ad ostium tentorii con-
ventûs corã Dño, quò conveniã vos
ad alloquendum te ibi. Conveniam 43
illic filios Israel, & sanctus
erit locus per gloriam meam. San- 44
ctificabo inquam tentorium conven-
tûs, & altare: Aharon quoque
& filios ejus sanctificabo ad mi-
nistrandum mihi. Et habitatio- 45
nem capiam in medio filiorum Is-
rael, eróque eis in Deum: Et sci- 46
ent quòd ego sum Dominus Deus eo-
rum, qui eduxi eos è terra Ægypti,
ut habitationem caperem in medio
eorum, ego Dominus Deus eorum.

CAP. XXX.

FAcies & altare thymiaterium 1
thymiamatis ex lignis buxinis faci-
es illud. Cubitus longitudo ejus, & 2
cubitus latitudo ejus, quadrangu-
lare erit: & duo cubiti altitudo e-
jus: ex ipso erunt cornua ejus. Ob- 3
duces autem illud auro puro, tectum
ejus & parietes ejus circumcirca,
& cornua ejus: faciesque ei lori-
cam auream circumcirca. Duos 4
præterea annulos aureos facies ei,
infra loricam ejus in duobus costis
ejus facies, in ambobus lateribus e-
jus: & erunt in loca baculis ad por-
tandum illud in eis. Facies autem 5
illos baculos ex lignis buxinis, &
obduces eos auro.

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. — *Hierosolymitanum.*

6 ונתת וְתִתֵּן יָתֵיהּ קֳדָם פַּרגוֹדָא דְּעַל אֲרוֹנָא דְסַהֲדוּתָא קֳדָם כַּפּוּרְתָּא דְעַל
7 סַהֲדוּתָא דְּאִיזַמֵּן מֵימְרִי לָךְ תַּמָּן : והקטיר וְיַקְטֵר עֲלוֹי אַהֲרֹן קְטֹרֶת בּוּסְמִין
8 בִּצְפַר בִּצְפַר בְּאַתְקָנוּתֵיהּ יַת בּוֹצִינַיָּא יַקְטְרִינֵּיהּ : ובהעלות וּבְאַדְלָקוּת אַהֲרֹן יַת
בּוֹצִינַיָּא בֵּינֵי שִׁמְשַׁתָּא יַקְטְרִינֵּיהּ קְטֹרֶת בּוּסְמִין תְּדִירָא קֳדָם יְיָ לְדָרֵיכוֹן : לא
9 לָא תַסְּקוּן עֲלוֹי קְטֹרֶת בּוּסְמִין דְּעַמְמִין נוּכְרָאִין וְעָלְתָא וּמִנְחָתָא וְנִיסּוּכִין לָא
10 תְנַסְּכוּן עֲלוֹי : וכפר וִיכַפַּר אַהֲרֹן עַל קַרְנוֹי חֲדָא בְּשַׁתָּא מִן אַדְמָא חַטָּאתָא
דְּכִפּוּרַיָּא חֲדָא זִמְנָא בְּשַׁתָּא יְכַפֵּר עֲלוֹי בְּיוֹמָא דְכִפּוּרֵי לְדָרֵיכוֹן קוֹדֶשׁ קוּדְשִׁין
הוּא קֳדָם יְיָ :

Et ponas illud ante velum, quod est juxta arcam testimonii, coram 6
propitiatorio quod est super testimonium, ubi constituam verbum
meum tibi. Et incendet super ipsum Aaron suffitum aromatum : 7
manè, manè, cum adornaverit lucernas, incendat illud. Et quando 8
accenderit Aaron lucernas inter vesperas, incendat ipsum suffi-
tum aromatum jugiter coram Domino per generationes vestras.
Non adoleatis super ipsum suffitum aromatum populorum alienorum, & 9
holocaustum & oblationem: & libamina non libabitis super ipso. Et ex- 10
piabit Aaron super cornua ejus semel in anno; de sanguine hostiæ
peccati expiationum semel in anno expiabit super ipsum, in die ex-
piationum per generationes vestras; sanctitas sanctitatum est coram
Domino.

פ פ פ

11 וידבר וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : כי תשא אֲרוּם תְּקַבֵּל יַת חוּשְׁבַּן בְּנֵי
12 יִשְׂרָאֵל לְמִנְיָנֵיהוֹן וְיִתְּנוּן גְּבַר פּוּרְקַן
נַפְשֵׁיהּ קֳדָם יְיָ כַּד תִּמְנֵי יַתְהוֹן וְלָא
יְהֵא בְּהוֹן נִיזְקָא דְמוֹתָא כַּד תִּמְנֵי יַתְהוֹן :

ירושלמי 12 אֲרוּם תְּקַבִּיל יַת רֵישׁ
חוּשְׁבָּן סְכוּמֵיהוֹן דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל :

13 זה דֵּין שִׁיעוּרָא אִיתְחַמֵּי לְמֹשֶׁה בְּטוּרָא הֵי כְּדִינְרָא דְאֶשָּׁא וְהֵיכְדֵין אֲמַר לֵיהּ
כְּדֵין יִתְּנוּן כָּל מַאן דְּעָבַר עַל מִנְיָנַיָּא פַּלְגוּת סִילְעָא בְּסִילְעָא דְטִבְעָא דְקוּדְשָׁא
14 עֶשְׂרִין מָנִין סִלְעָא פַּלְגוּת סִילְעָא אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם יְיָ : כל כָּל מַאן דְּעָבַר עַל
15 מִנְיָנַיָּא מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא יִתֵּן אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם יְיָ : העשיר דְּעַתִּיר לָא
יַסְגֵּי וּדְמִסְכֵּן לָא יַזְעֵר מִפַּלְגוּת סִלְעָא לְמִיתַּן יַת אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם יְיָ לְכַפָּרָא עַל
16 נַפְשָׁתֵיכוֹן : ולקחת וְתִיסַּב יַת כַּסְפָּא דְכִיפּוּרַיָּא מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִיתֵּן יָתֵיהּ
עַל עֲבִידַת מַשְׁכַּן זִימְנָא וִיהֵי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְדוּכְרָן טַב קֳדָם יְיָ לְכַפָּרָא עַל נַפְשָׁתֵיכוֹן :
17 וידבר וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : ועשית כיור וְתַעְבֵּיד כִּיּוֹרָא דִנְחָשָׁא וּבְסִיסֵיהּ
18 דִּנְחָשָׁא לְקִידוּשׁ וְתִסְדַּר יָתֵיהּ בֵּין מַשְׁכַּן זִימְנָא וּבֵין מַדְבְּחָא וְתִיתֵּן תַּמָּן מוֹי :
19 ורחצו וְיִסְבוּן מִנֵּיהּ בִּנְטִילָא דְכִיָּא וִיקַדְּשׁוּן בְּמוֹהִי אַהֲרֹן וּבְנוֹי יַת יְדֵיהוֹן וְיַת
20 רִיגְלֵיהוֹן : בבאם בְּזִמַן מֵיעַלְהוֹן לְמַשְׁכַּן זִימְנָא יְקַדְּשׁוּן מוֹי וְלָא יְמוּתוּן
21 בְּאֶשָּׁא מְצַלְהֲבָא וּתְהֵא לְהוֹן קְיָים עָלַם לֵיהּ וְלִבְנוֹי לְדָרֵיהוֹן : וידבר ה׳ וּמַלִּיל
22 יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר :

SECT. XXI.

Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : Quando capies sum- 11
mam filiorum Israel juxta nume- 12
rum eorum, tum dabunt unus-
quisque liberationem animæ suæ
coram Domino, quando numera-
bis eos : ut non sit in eis damnum mortis quando numerabis eos.
Hæc æstimatio : ostensus est Mosi in monte quasi denarius ignis, & sic 13
dixit illi; Sic dabunt quisquis transit in numerum, *nempe* dimidium
siclum, in siclo monetæ sanctuarii : viginti minarum siclus *est*, media
pars sicli separatio *erit* coram Domino. Quicunque transierit in nu- 14
merum, à filio viginti annorum & supra, dabit separationem coram
Domino. Qui dives est non multiplicabit, qui pauper est non di- 15
minuet de medio siclo : ut det separationem coram Domino, ad ex-
piandum pro animabus vestris. Et accipies argentum expiationum à 16
filiis Israel, & dabis ipsum pro opere tabernaculi testimonii : ut sit
filiis Israel in memoriale bonum coram Domino, ad expiandum pro
animabus vestris. Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : Et 17
facies concham æneam, & basim ejus æneam ad sanctificationem : & 18
ordinabis ipsam inter tabernaculum testimonii & inter altare, & ibi
pones aquas. Et accipient ex ea in ablutionem puram, & sanctifica- 19
bunt aquis illius Aharon & filii ejus manus suas & pedes suos.
Quo tempore ingredientur in tabernaculum testimonii sanctificabunt 20
se aquis, neque morientur igni inflammante : & erit illis statutum 21
seculi, ipsi & filiis ejus per generationes suas. Et loquutus est Do- 22
minus cum Mose, dicendo :

Hierosol. 12. *Quando capies caput numeri summæ filiorum Israel.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* وبدهي اويرا بپيش آن پرده آنچه ابر صندوق آن گواه گرفت بپيشي آن پوشش 6
آنچه ابر گواه گرفت آنچه وعده باشم بتو آنجا * ودخنه كند ابر او اهرن دخنهي بوي 7
ابزار در بامداد در بامداد در افروختني او مر آن چراغها دخنه كند اويرا * و درافروختني 8
اهرن مر آن چراغها مياني ايوارها دخنه كند آنرا دخنه هميشه بپيشي يي بعصرهايي شما *
* نه بر آوريد ابر او دخنهي بيگانه [وقربان وهديه] و پشنجش نه پشنجش كنيد ابر او * 9
* وكفارت خواهد اهرن ابر شاخهايي او يكه در سال از خون خطات آن كفارتها يك درسال 10
كفارت خواهد ابر او بعصرهايي شما خاصي خاصها او يي * سخن گفت يي بموشه بگفتن * 11
* كه حساب كني مر سري پسراني يسرال بشمارهايي ايشان بدهند مرد ديتي جاني 12
او يي در شمردن ايشانرا و نه باشد در ايشان زخم در شمردن ايشانرا * اين بدهند همه آن 13
گذرا ابر آن شمارها نيمهي آن مثقال در مثقال آن خاص بيست دانگ آن مثقال نيمهي
آن مثقال جدا كرد يي * همه آن گذرا ابر آن شمارها از قدري بيست سال و بالا بدهد 14
جدا كرد يي * آن توانگر نه بسيار كند و آن درويش نه اندك كند از نيمهي آن 15
مثقال بدادن مر جدا كرد يي بكفارت كردن ابر جانهايي شما * وبستاني مر سيمي آن 16
كفارتها از نزد پسراني يسرال وبدهي اويرا ابر كاري خيمهي وعده وباشد بپسراني يسرال
بياد كرد بپيشي يي بكفارت كردن ابر جانهايي شما * سخن گفت يي بموشه بگفتن * 17
* وبكني ابريق مس وطشتي او مس بشستن وبدهي اويرا مياني خيمهي وعده ومياني 18
آن مذبح وبدهي بآنجا آب * وبشويند اهرن و پسراني او [از او] مر دستهايي ايشان ومر 19
پاهايي ايشان * در آمدن ايشان بخيمهي وعده بشويند آب و نه ميرند يا در نزديك شدن 20
ايشان بآن مذبح بخدمت كردن ببر آوردن قربان يي * وبشويند دستهايي ايشان و پاهايي 21
ايشان و نه ميرند وباشد بايشان رسمي جاويد باو وبنسلي او بعصرهايي ايشان *
22 * سخن گفت يي بموشه بگفتن *

Et dabis illud ante velum quod est 6
juxta arcam testimonii, ante operi-
mentum quod est super Testimonium,
ubi conveniam te. Et fumifica- 7
bit super illud Aharon suffimen-
tum aromaticum singulis matu-
tinis : quando accendet lucernas,
fumificabit illud. Quando inquam 8
accendet Aharon lucernas inter ve-
speras, fumificabit illud suffimen-
tum jugiter coram Domino in se-
culis vestris. Non offeretis super 9
illud suffimentum alienum, & ob-
latione ac munus : & conspersionem
non conspergetis super illud. Et 10
expiationem procurabit Aharon su-
per cornua ejus semel in anno : san-
guine peccati expiationum, se-
mel in anno expiationem procura-
bit super illud in seculis vestris :
Sanctitas sanctitatum est Domino.
Locutus est autem *Dñs ad Mosheh,* 11
dicendo ; Quando recensebis ca- 12
pita filiorum Israel per numeros
eorum, dabunt quisque piamen ani-
mæ suæ Domino inter numerandum
eos, & non erit in eis plaga inter
numerandum eos. Hoc autem *da-* 13
bunt ; Omnis transiens ad numeros
dimidium sicli secundùm siclum
sanctitatis. Viginti obolorum est
siclus : dimidium sicli separatio erit
Domino. Omnis transiens ad nume- 14
ros à viginti annorum & suprà, da-
bit separationem Domino. Dives 15
non multiplicabit, & pauper non di-
minuet de dimidio siclo, dando separa-
tionem Dño ad expiationē faciendū
pro animabus vestris. Accipiesque 16
argentum expiationū à filiis Israel,
& dabis illud in opus tentorii con-
ventûs : eritque filiis Israel in recor-
dationem corā Domino ad expiatio-
nem faciendū pro animabus vestris.
Locutúsque est Dominus ad Mosheh, 17
dicendo ; Facies item labrum æne- 18
um, & pelvim ejus æneam ad la-
vandum : dabisq; illud inter tento-
rium conventûs & altare : & da-
bis illîc aquam. Et lavabunt 19
Aharon & filii ejus ex eo manus
suas ac pedes suos. In ingressu 20
ipsorum in tentorium conventûs,
lavabunt se aquâ, & non mori-
entur : aut in appropinquatione
ipsorum ad altare ad ministran-
dum, ad offerendum oblationem
Domino : Lavabunt inquam ma- 21
nus suas ac pedes suos, & non
morientur : éritque illis statutum æ-
ternum, ipsi & soboli ejus in se-
culis suis. Locutus est etiam 22
Dominus ad Mosheh, dicendo ;

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

23 ואתה ואנת סב לך בוסמין בשרויא
מור בחיר מתקל חמש מאה מנין
וקינמון בושם פלגותיה מתקל מאתן
וחמשין מנין וקנה בושמא מתקל מאתן וחמשין מנין : וקדה וקציעתא מתקל 24
חמש מאה מנין סילעין בסלעי קודשא ומשח זיתא מלי קסטא דסכומיה תריסר
לונין לוגא לכל שיבטא לתריסר שבטין : ועשית ותעביד יתיה משח רבות 25
קודשא בושם מתבשם עובד מתבשם בשמא ממזיג משח רבות קודשא יהא : 26
ומשחת ותרבי ביה ית משכן זימנא וית ארונא דסהדותא : ואת השלחן 27
וית פתורא וית כל מנוי וית מנרתא וית מנהא וית מדבחא דקטרת בוסמיא : 28
ואת וית מדבחא דעלתא וית כל מנוי וית כיורא וית בסיסיה : וקדשת 29
ותקדש יתהון ויהון קודש קודשין כל דיקרב בהון מן כהניא יתקדש ומשאר
שבטיא יתוקד באשא מצלהבא קדם יי : ואת אהרן וית אהרן וית בנוי 30
תרבי ותקדש יתהון לשמשא קדמי : ואל ועם בני ישראל תמליל למימר 31
משח רבות קודשא יהא דין קדמי לדריכון : על בשר על בישרא דאינשא 32
לא יתמרק וכדמוייה לא תעבדון כוותיה קודשא הוא קודשא יהא לכון :
איש גבר די ימזג כוותיה ודיתן מנה על חילוני דלא מבנוי דאהרן וישתיצי 33
מעמיה : ויאמר ואמר יי למשה סב לך 34
בוסמיה קטף וכשת וחלבניא בוסמין
בחירין ולבונתא דכייתא מתקל במתקל
יהא : ועשית ותעביד יתיה קטרת בוסמנן בושם עובד ממזיג מערב דכי קודשא : 35
ושחקת ותיכתוש מינה ותדיק ותתן מינה קדם סהדותא במשכן זימנא 36
דאיזמין מימרי לך תמן קודש קודשין תהא לכון : והקטרת וקטרת בוסמין 37
דתעביד בדמוייה לא תעבדון לכון קודשא תהא לכון קדם יי : איש גבר דיעבד 38
דכוותיה לארחא בה וישתיצי מעמיה :

ירושלמי 23 ואת סב לך רישי בוסמנין טבן
מור בחיר תקל חמש מאון דסלעין

ירושלמי 34 קטף ושובלא מוריא
וחלבניא : 35 ממוג :

לא

וידבר יי ומליל יי עם משה למימר : 1
ראה חמי משה דקריית בשום טב 2
בצלאל בר אורי בר חור לשבטא
דיהודה : ואמלא ואשלמית עמיה רוח קודשא מן קדם יי בחכמתא בסוכלתנו 3
ובמנדעא ובכל עיבידתא : לחשוב למיחשב ברעיוניהון היך למעבד בדהבא ובכספא ובנחשא : 4

ירושלמי 2 חמי משה הא רביית
וקריית בשם טב בצלאל :

Tu autem accipe tibi aromata in 23
principio, myrrham electam ponderis quingentarum minarum, & cinnamomum aromaticum dimidiam ejus partem, ponderantem ducentas quinquaginta minas, & calamum aromaticum ponderis ducentarum & quinquaginta minarum. Et 24
casiæ ponderis quingentarum minarum siclorum juxta siclum sanctuarii, & oleum olivæ plenam cistam continentem duodecim Log, Log pro unaquaque tribu duodecim tribuum. Et facies ipsum oleum unctionis san- 25
ctæ, aromatibus confectum opere aromatarii ; oleum sanctæ unctionis erit. Et unges ipso tabernaculum fœderis, & arcam testimonii. Et 26
mensam, & omnia vasa ejus, & candelabrum & vasa ejus : & altare suf- 27
fitus aromatum. Et altare holocaustorum & omnia vasa ejus : & con- 28
cham & basim ejus. Et sanctificabis ea, & erunt sanctitas sanctitatum : 29
quisquis accesserit ad ea ex sacerdotibus sanctificabitur, sed ex reliquis tribubus comburetur igni inflammato coram Dño. Et Aaronem & filios 30
ejus inunges: & sanctificabis eos ad ministrandum coram me. Et cum filiis 31
Israel loquaris, dicens: Oleum unctionis sanctæ erit hoc coram me per generationes vestras. Super carnem hominis non detergetur, & juxta simili- 32
tudinem ejus non facietis sicut illud : sanctum est, sanctumque erit vobis.
Quisquis miscuerit illi simile, & qui dederit ex eo super prophanum, qui 33
non erit ex filiis Aaron, exterminabitur è populo suo. Et dixit Domi- 34
nus ad Mosem; Accipe tibi aromata, balsamum, & costum, & galbanum, aromata electa, & thus purum : pondus in pondere erit. Et 35
facies ipsum suffitum aromaticum, aroma opere miscentis, mixtum mundum & sanctum. Et contundas ex eo, & comminuas, & ponas ex eo 36
coram testimonio in tabernaculo fœderis, ubi constituam verbum meum tibi : sanctitas sanctitatum erit vobis. Et suffitum aromatum, illi quem 37
facies similem, non facietis vobis : sanctitas erit vobis coram Domino.
Quicunque fecerit illi similem ad odorandum ipsum, exterminabitur è 38
populo suo.

23. *Et tu accipe tibi præcipua aromata pretiosa, myrrham electam ponderis quingentorum siclorum.*

Hieros. 34. *Balsamum, & spicam myrrhæ, & galbanum.* 35 *Mixtum.*

CAP. XXXI.

ET loquutus est Dominus cum 1
Mose, dicendo : Vide Mose, vocavi 2
nomine bono Besaleel filium Uri filii Chur, de tribu Juda. Et implevi 3
eum spiritu sanctitatis à facie Domini, in sapientia, in prudentia, in scientia & omni opere. Ad cogitandum cogitationibus suis, ut opera- 4
ri debeant in auro, argento, & ære.

Hierof. 2. *Vide Mose, ecce unxi & vocavi nomine bono Besaleel.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

23 وتو بستان بتو بوي ابزارها سر مشك آزاد پانصد وعود بويا نيمهي او دويست وپنجاه *
24 و دارصيني بويا دويست و پنجاه * وعنبر پانصد در مثقالي آن خاص وروغن زيتون دولة
25 * وبكني اورا روغن ماليدن خاص عطر عطر كرده عملي عطّار روغني ماليدني خاص باشد *
26
27 * وبمالي درو مر خيمهي وعده ومر صندوق آن گواه گرفت * ومر آن خوان ومر همه
28 پيرايهاي او ومر آن چراغپايه ومر پيرايهاي آن ومر مذبح آن دخنه * ومر مذبح آن عوله
29 ومر همه پيرايهاي او ومر آن ابريق ومر طشت او * وخاص كني ايشانرا وباشند خاصي
30 خاصها همه آن رسا در ايشان خاص باشد * ومر اهرن ومر پسراني او روغن مالي وخاص
31 كني ايشانرا بخدمت كردن بمن * وبپسراني يسرال سخن گوي بگفتن روغني ماليدني
32 خاص باشد اين بمن بعصرهاي شما * ابر تني آدم نه ماليده شود و در مانندي او نه
33 كنيد چون او خاص او خاص باشد بشما * مردي آنچه عطر كند چون او وآنچه بدهد
34 ازو ابر بيگانه نيست شود از قومي او * گفت يي بموشه بستان بتو بوي ابزارها قسط وناخنه
35 وميعه بوي ابزارها وكندرو پاكيزه قدر در قدر باشد * وبكني آنرا دخنه عطر عملي
36 عطّار برهم زده پاك خاص * وبساوي ازان خرد و بدهي ازان بپيشي آن گواه گرفت در
37 خيمهي وعده آنچه وعده باشم بتو آنجا خاص خاصها باشد بشما * وآن دخنه آنچه بكني
38 در مانند او نه كنيد بشما خاص باشد بتو بيي * مردي آنچه بكند چون آن [ببوي
كردن در آن] نيست شود از قومي او *

* فصل سي يكم *

1 * سخن گفت يي بموشه بگفتن * ببين بخواندم در نامي بصلال پسري اوري پسري حور
2 بقبيلهي يهوده * وپركردم اورا الهام خداي در خرد ودر بينايي ودر دانش ودر همه كار
3 * باوستادي كردن اوستاديها بكردن در طلا ودر نقره ودر مس *
4

Tu autem accipe tibi aromata capitalia : moschi sinceri quingentos siclos, agallochi odorati dimidium ejus, ducentos & quinquaginta : & cinnamomi odorati, ducentos & quinquaginta: Ambræ verò quin- 23, 24
gentos, juxta siclũ sanctitatis: et olei olivæ, satum: Et facies illud oleum 25
unctionis sanctitatis, aroma conditum opere aromatarii : oleum unctionis sanctitatis erit. Ungésque eo 26
tentorium conventûs, & arcam testimonii, Et mensam omniáque in- 27
strumenta ejus, et candelabrũ omniáque instrumenta ipsius, & altare suffimenti, Altare quoque holocausti et 28
omnia instrumenta ejus, & labrum ac pelvim ejus. Ita sanctificabis ea, 29
& erunt sanctitas sanctitatum : omnis accedens ad ea, sanctus erit. Aharon præterea & filios ejus oleo 30
unges, & sanctificabis eos ad ministrandum mihi. Ad filios autem Is- 31
rael loquêris, dicendo; Oleum unctionis sanctitatis erit hoc mihi per secula vestra. Super corp⁹ hominis non 32
ungetur, & in similitudine ejus non facietis sicut ipsum : sanctum est, sanctum erit vobis. Homo qui con- 33
dierit sicut ipsum, & qui dederit ex eo super alienum, annihilabitur de populo suo. Et dixit Dominus ad 34
Mosheh ; Accipe tibi aromata, costũ & onycham & styracem aromata, & thus purum : quantitas quantitati æqualis erit. Et facies illud suffi- 35
mentum aromaticum opere aromatarii, contusum, purum, & sanctum. Et 36
conteres ex eo comminutim, dabisque ex eo coram testimonio in tentorio conventûs, ubi stato tempore adero tibi illic : sanctitas sanctitatum erit vobis. Suffimentum verò quod fa- 37
cies, ad similitudinem ejus non facietis vobis : sanctũ erit tibi Domino.
Homo qui fecerit sicut ipsum ad odo- 38
rem faciendum in eo, annihilabitur de populo suo.

CAP. XXXI.

ET locutus est Dominus ad Mo- 1
sheh, dicendo ; Vide, vocavi nomi- 2
ne Besaleel filium Uri filii Hur de tribu Jehudah, Et implevi eum in- 3
spiratione Dei, prudentiâ, & perspicacitate, & scientiâ, & omni opere, Ad fabrefaciendum artifi- 4
cia, ad operandum in auro & argento & ære,

תרגום יונתן בן עוזיאל

ובחרשת ובאגלפות מרגליתא לאשלמא ובנגרות קיסא למעבד כל עיבידתא : 5
ואני ואנא הא מניית עמיה ית אהליאב בר אחיסמך לשבטא דדן ובליבא דכל 6
חכימי ליבא אוסיפית רוח חוכמתא ויעבדון ית כל מה דאפקידיתך : את אהל ית 7
משכן זימנא וית ארונא דסהדותא וית כפורתא דעלוי וית כל מני משכנא : ואת וית 8
פתורא וית כל מנוי וית מנרתא דכיתא וית כל מנהא וית מדבחא דקטרת
בוסמיא : ואת מזבח וית מדבחא דעלתא וית כל מנוי וית כיורא וית בסיסיה : 9
ואת בגדי וית לבושי שמושא וית לבושי קודשא לאהרן כהנא וית לבושי 10
בנוי לשמשא : ואת שמן וית משח רבותא וית קטרת בוסמיא לקודשא היי 11
ככל מה דפקידתך יעבדון : ויאמר ואמר יי למשה למימר : ואתה ואנת 12 13
תמליל עם בני ישראל למימר ברם ית יומי שביא דילי תנטרון ארום את הוא בין
מימרי וביניכון למידע ארום אנא הוא יי מקדישכון : ושמרתם ותינטרון ית 14
שבתא ארום קודשא היא לכון כל דיפסינה אתקטלא אתקטל ארום כל מאן דיעבד
בה עיבידתא וישתיצי בר נשא ההוא מעמיה : ששת שיתא יומין יתעביד עיבידתא 15
וביומא שביעאה שבת שבתא קודשא קדם יי כל מאן דיעביד עיבידתא ביומא
דשבתא אתקטלא יתקטל במטלות אבנין : ושמרו וינטרון בני ישראל ית שבתא 16
למעבד תפנוקי שבתא לדריהון קיים עלם : ביני בין מימרי ובין בני ישראל את 17
היא לעלם ארום בשיתא יומין ברא יי ושכליל ית שמיא וית ארעא וביומא שביעאה
שבת ונח : ויתן אל משה ויהב למשה כד פסק למללא עמיה בטוורא דסיני 18
תרין לוחי סהדותא לוחי דאבן ספירינון מכורסי יקרא מתקלהון ארבעין סאין
כתיבין באדבעא דיי :

לב

וירא וחמא עמא ארום אשתהי משה מן למיחות מן טוורא ואתכניש עמא על 1
אהרן כד חמון דעבר זימנא דקבע להון ואזל סטנא ואטעינון והדר לבהון זהוהין
ואמר ליה קום עיבד לנא דחלן דיטיילן קדמנא ארום דין משה גברא דאסקנא
מארעא דמצרים אשתלהב בטוורא דאשא מצלהבא מן קדם יי לא אשתמודענא
מה הוה ליה בסיפיה : ויאמר ואמר להון אהרן פריקו קדשי דדהבא דבאודני 2
נשיכון בניכון ובנתיכון ואייתו לוותי :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Et in ſculptura margaritarum ad includendum, atque in arte lignaria : 5
ad faciendum omne opus. Et ego ecce præfeci cum eo Aholiab fi- 6
lium Achiſamak de tribu Dan, & in corde omnis ſapientis corde ad-
didi ſpiritum ſapientiæ, ut faciant quicquid ego præcepi tibi. Taber- 7
naculum fœderis, & arcam teſtimonii, & propitiatorium quod eſt
ſuper eam : & omnia vaſa tabernaculi. Et menſam & omnia vaſa ejus, 8
& candelabrum purum & omnia vaſa ejus : & altare ſuffitus aroma-
tum. Et altare holocauſtorum & omnia vaſa ejus : & concham & ba- 9
ſim ejus. Et veſtes miniſterii, & veſtes ſanctitatis Aaron ſacerdotis, & 10
veſtes filiorum ejus ad miniſtrandum. Et oleum unctionis, & ſuffitum 11
aromatum pro ſanctuario : ecce ſecundùm omnia quæ præcepi tibi
facient. Et dixit Dominus Moſi, dicendo : Tu autem loquere cum fi- 12
liis Iſrael, dicendo ; Veruntamen dies ſabbathorum meorum ſervabitis : 13
quoniam ſignum eſt inter verbum meum & vos, ad ſciendum quòd ego
ſim Dominus ſanctificans vos. Cuſtodietis igitur ſabbathum, quo- 14
niam ſanctum eſt vobis : quiſquis prophanaverit ipſum interficiendo
interficietur; quicunque enim fecerit in eo opus, exterminabitur filius
hominis ille è populo ſuo. Sex diebus fiet opus, die autem ſeptimo 15
Sabbathum quietis ſanctum coram Domino : quiſquis fecerit opus in
die Sabbathi, interficiendo interficietur projectione lapidum. Cuſto- 16
diant ergo filii Iſrael Sabbathum, ut celebrent delitias Sabbathi per
generationes ſuas, ſtatutum ſeculi. Inter verbum meum & inter filios 17
Iſrael ſignum eſt in ſeculum : nam ſex diebus creavit Dominus & fun-
davit cœlos & terram, die autem ſeptimo ceſſavit & requievit. Et 18
dedit Moſi, quando ceſſavit loqui cum eo in monte Sinai, duas tabulas
teſtimonii : tabulas lapideas ſapphirinas è ſolio gloriæ, pondere qua-
draginta ſatorum, ſcriptas digito Dei.

CAP. XXXII.

Et vidit populus quòd moraretur Moſes à deſcendendo è monte : & 1
congregatus eſt populus contra Aharonem, cum vidiſſent præteriiſſe
tempus quod illis præfixerat ; & ivit Satanas & errare fecit eos, &
convertit cor eorum ut ſuperbi eſſent : & dixit illi ; Surge, fac nobis
deos, ut ambulent coram nobis, quoniam hic Moſes, qui aſcendere
fecit nos è terra Ægypti, flammâ correptus eſt in monte ignis
flammantis à facie Domini, non novimus quid fuerit illi in fine ejus.
Et dixit illis Aharon ; Abrumpite inaures aureas, quæ ſunt in auribus 2
uxorum veſtrarum, filiorum veſtrorum, & filiarum veſtrarum, & ad-
ducite ad me.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

5 6 *و در کندن سنگ بپر کردن و در تراشیدن چوب و بکردن در همه کار* و من اینك بدادم
اوازی او مر اهلیاب پسری احیسمك بقبیلهی دن و در دلی همه خردمن دل بدادم خرد
7 و بکنند همه آنچه فرمودم ترا* مر خیمهی وعده و مر آن صندوق بگواه گرفت و مر آن
8 پوشش آنچه ابر او و مر همه پیرایهای آن خیمه* و مر آن خوان و مر پیرایهای او و مر آن
9 چراغپایهی آن پاك و مر همه پیرایهای آن و مر مذبح آن دخنه* و مر مذبح آن عله و مر همه
10 پیرایهای او و مر آن ابریق و مر طشتی او* و مر جامهای آن خدمت و مر جامهای آن خاص باهرن
11 آن کهن و مر جامهای پسرانی او بخدمت کردن* و مر روغن آن مالیدن و مر دخنهی آن بویی
12 13 ابزار بخاص چون همه آنچه فرمودم ترا بکنند* گفت ײ بمشه بگفتن* و تو سخن گوی بپسرانی یسرال
گفتن خاصه مر معطلیهای من نگه دارید که نشان آن میانی من و میانی شما بعصرهای شما
14 بدانستن که من ײ خاص کنا شمارا* و نگاه دارید مر آن سبت که خاص آن بشما سست کنا آن
15 کشتن کشته آید که همه آن کنا دران کار نیست شود آن جانی آن از میانی قومی آن* شش روزها
کرده شود کار و در روزی آن هفتمی معطلی معطلی خاص بײ همه آن کنا کار در روزی آن
16 سبت کشتن کشته شود* و نگاه دارند پسرانی یسرال مر آن سبت بکردن مر آن سبت بعصرهایی
17 ایشان شرطی جاوید* میانی من و میانی پسرانی یسرال نشان است آن بجاوید که شش روزها
بکرد ײ مر آن آسمان و مر آن زمین و در روزی آن هفتمی معطلی فرمود و آسایش فرمود*
18 *بداد بمشه چون تمام کردنی او بسخن گفتن اوازی او در کوهی سینی دو لوحهای آن گواه
گرفت لوحهای جواهرین نوشتگان در صنعی خدا*

فصل سی دوم

1 *و بدید آن قوم که درنگ کنا مشه بفرود آمدن از آن کوه جمع شد آن قوم ابر اهرن گفتند
باو برخیز بکن بایما معبودی آنچه بروند بپیشی ایما که این مشه آن مرد آنچه بر آورد ایمارا
2 از زمینی مصر نه دانستیم چه بود باو* گفت بایشان اهرن جدا کنید گوشوارهای آن طلا
آنچه در گوشهای زنانی شما پسرانی شما و دخترانی شما و بیاورید بمن*

*Et ad cælandum lapides ad implen- 5
dum, & ad ſculpendum lignum, &
ad operandum in omni opere. Et ego 6
en dedi cum eo Aholiab filium Abi-
ſamach de tribu Dan: & in corde o-
mnis prudentis corde dedi prudenti-
am, ut faciant omne quod præcepi
tibi,* Tentorium ſcil. *conventûs, & 7
arcam* quæ *in teſtimonium, et operi-
mentum quod* eſt *ſuper eam, & o-
mnia inſtrumenta tentorii: Et 8
menſam ac inſtrumenta ejus, &
candelabrum purum ac omnia in-
ſtrumenta ejus, & altare ſuffimen-
ti, Et altare holocauſti, & omnia 9
inſtrumenta ejus, & labrum ac pel-
vim ejus, Et veſtes miniſterii, & 10
veſtes ſanctitatis pro Aharon ſa-
cerdote, & veſtes filiorum ejus ad
miniſtrandum: Et oleum unctionis, 11
& ſuffimentum aromaticum pro ſan-
ctuario : juxta omne quod præcepi
tibi, facient. Locutus eſt etiam 12
Dominus ad Moſheh, dicendo, Et 13
tu loquere ad filios Iſrael, dicendo;
Veruntamen ceſſationes meas obſer-
vabitis : quia ſignum eſt inter me &
vos in ſeculis veſtris, ad ſciendum
quòd ego* ſum *Dominus ſanctificans
vos. Obſervabitis itaque ſabba- 14
thum, quia ſanctitas eſt vobis: pro-
fanans illud, interficiendo interfici-
etur : quia omnis faciens in eo opus,
annihilabitur anima illa de medio
populi ſui. Sex diebus fiet opus, 15
at die ſeptimo quieta ceſſatio*
erit *ſancta Domino : omnis faci-
ens opus in die ſabbathi, interfici-
endo interficietur. Obſervabunt 16
itaque filii Iſrael ſabbathum, ad fa-
ciendum ſabbathum in ſeculis ſuis
pacto æternitatis. Inter me & filios 17
Iſrael ſignum eſt ipſum in æterni-
tatem : quia ſex diebus fecit Domi-
nus cœlum & terram, die autem ſe- 18
ptimo ceſſavit ac requievit. Et de-
dit ipſi Moſheh, quum finem feciſ-
ſet loquendi cum eo in monte Sinai,
duas tabulas teſtimonii, tabulas gem-
meas ſcriptas operâ Dei.*

CAP. XXXII.

*Vidit verò populus quòd tar- 1
daret Moſheh deſcendere de monte,
& congregatus populus contra Aha-
ron, dixerunt ei; Surge, fac nobis
deos, qui eant ante nos : nam
hic Moſheh, vir qui eduxit nos è
terra Ægypti, neſcimus quid accide-
rit ei. Dixit illis Aharon ; Separate 2
inaures aureas quæ in auribus uxo-
rum veſtrarum, filiorum veſtrorum,
& filiarum veſtrarum : atque af-
ferte ad me.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ויתפרקו וסריבו נשיא למיתן תכשיטיהון לגבריהון ומן יד פריקו כל עמא 3
ית קדשי דדהבא די באודניהון ואייתיו לאהרן : ויקח ונסיב מידיהון וצר יתיה 4
בשושיפא ורמא יתיה בטופרא ועבדיה עיגל מתכא ואמרו אילין דחלתך ישראל
דהנפקוך מארעא דמצרים : וירא אהרן וחמא אהרן ית חור נכיס קדמוי ודחיל 5
ובנא מדבחא קדמוי וקרא אהרן בקל
עציב ואמר חגא קדם יי מחר מנכסת
קטול בעלי דבבוי אלין דכפרין במריהון
ופרגו איקר שכינתי יי בעיגלא הדין :
וישכימו ואקדימו מיומא חרא ואסיקו 6

ירושלמי 5 וחמא אהרן ית חור נכיס
קדמוי ודחיל ובנא מדבחא קדמוי וקרא
אהרן ואמר חגא : 6 וקמו להון מנחכן
בפולחנא נוכראה :

עלוון וקריבו ניכסין ואסחר עמא למיכול ולמשתי וקמו להון למגחכא בפולחנא
נוכראה : וידבר ומליל יי עם משה איזל חות מן רבות יקרך דלא יהבית 7
לך רבותא אלהן בגין ישראל וכדון חבילו עובדיהון עמך דאפיקתא מארעא
דמצרים : סרו סטו בפריע מן אורחא דפקידתינון בסיני לא תעבדון לכון 8
צלם וצורה וכל דמו וכדון עבדו להון עיגל מתכא וסגידו ליה ודבחו ליה ואכריזו
קדמוי אלין דחלתך ישראל דאסקוך מארעא דמצרים : ויאמר ואמר יי למשה 9
גלי קדמי זדונהון דעמא הדין והא עם קשי קדל הוא : ועתה וכדון אנח בעותך 10
ולא תפגין עליהון קדמי וארתח רגז אשתא תקיפתא בהון ואשיצינון ואעבד יתך
לעם סגי : ויחל ואתחלחל משה מן רתיתא ושרי לצלאה קדם יי אלהיה ואמר 11
למא יי יתקוף רוגזך בעמך דהנפקת מארעא דמצרים בחיל רב ובידא תקיפא:
למה למא דין יימרון מצראי דמשתיירין למימר בבישא אנפיקינון לקטלא 12
יתהון ביני טוורייא תבור וחרמון ושריון וסיני ובגין לשיצאה יתהון מעל אנפי
ארעא תיב מתקוף רוגזך ויהוי תוהו קדמך על בישתא דמלילת למעבד לעמך:
זכור הוי דכיר לאברהם ליצחק ולישראל עבדך דקיימתא להון במימרך ומלילתא 13
להום אסגי ית בניכון הי ככוכבי שמיא וכל ארעא הדא דאמרית לכון איתן
לבניכון ויחסנון לעלם : וינחם והוה תוהו מן קדם יי על בישתא דחשיב למעבד 14
לעמיה : ויפן ואתפני ונחת משה מן טוורא ותרין לוחי סהדותא בידיה לוחין 15
כתובין מתרין ציטריהון מכא ומכא אינון כתיבין :

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hieroſolymitanum.*

Et renuerunt uxores dare ornamenta ſua viris ſuis, ſtatim verò abru- 3
perunt univerſus populus ornamenta aurea quæ erant in auribus ſuis,
& adduxerunt ad Aharonem. Et accepit è manibus eorum, & li- 4
gavit ipſum ſudario, & figuravit ipſum ſtylo, & fecit ipſum vitu-
lum conflatilem: & dixerunt; Iſti ſunt dii tui Iſrael, qui eduxerunt
te è terra Ægypti. Et vidit Aharon Hurem coram ſe mactatum, & 5
timuit, & ædificavit altare coram
eo: & clamavit Aharon voce a-
marâ, & dixit; Feſtum coram Do-
mino cras ex ſacrificio occiſionis
inimicorum ſuorum iſtorum, qui
abnegârunt Dominum ſuum, &
commutârunt gloriam divinæ ma-
jeſtatis Dei in vitulum hunc. Et 6
manè ſurrexerunt die altero, & immolaverunt holocauſta, & ob-
tulerunt hoſtias: & diſcubuerunt populus ad edendum & bibendum, &
ſurrexerunt ad ludendum in cultu alieno. Et loquutus eſt Dominus 7
cum Moſe; Abi, deſcende è ſublimitate gloriæ tuæ, quia non dedi
tibi dignitatem niſi propter Iſrael. Jam verò corruperunt opera ſua
populus tuus, quem eduxiſti è terra Ægypti. Declinaverunt citò de 8
via, quam præcepi illis in Sinai *dicens*; Non facietis vobis imaginem
aut figuram, aut ullam ſimilitudinem: jam verò fecerunt ſibi vitulum
conflatilem, & adorârunt ipſum, & ſacrificaverunt illi, & proclamâ-
runt coram eo; Iſti ſunt dii tui Iſrael, qui aſcendere fecerunt te è
terra Ægypti. Dixit inſuper Dñs Moſi; Revelata eſt coram me ſuperbia 9
hujus populi, & ecce populus durus cervice eſt. Et nunc dimitte de- 10
precationem tuam, neque clames pro ipſis coram me; & bullire faci-
am iram ignis fortis in eos, & perdam eos: ſed faciam te in popu-
lum multum. Et commotus eſt Moſes præ pavore, & incepit orare 11
coram Domino Deo ſuo, & dixit; Quare Domine iraſcitur furor tuus
in populum tuum, quem eduxiſti è terra Ægypti cum exercitu magno
& manu valida? Ad quid hoc dicent Ægyptii qui ſuperſtites ſunt, 12
dicendo; In malum eduxit eos ad interficiendum eos inter montes Ta-
bor, & Hermon, & Schirion, & Sinai, & ad perdendum eos de ſu-
perficie terræ: redi à furore iræ tuæ, & ſit pœnitentia coram te de
malo, quod loquutus es te facturum populo tuo. Eſto memor Abra- 13
hami, Iſaaci, & Iſraelis, ſervorum tuorum, quibus jurâſti in ſermone
tuo, & loquutus es illis; Multiplicabo filios veſtros ſicut ſtellas cœlo-
rum: & univerſam hanc terram, quam dixi vobis, dabo filiis veſtris,
& poſſidebunt in ſeculum. Et fuit pœnitentia à conſpectu Domini ſu- 14
per malo, quod loquutus erat ut faceret populo ſuo. Et vertit ſe; & 15
deſcendit Moſes è monte, & duæ tabulæ teſtimonii in manu ejus: ta-
bulæ ſcriptæ à duobus lateribus ſuis, hinc & illinc erant ſcriptæ.

Hieroſ. 5. *Et vidit Aharon Hurem coram ſe mactatum, & timuit: & ædificavit altare coram eo, & clamavit Aharon, & dixit; Feſtum* 6. *Et ſurrexerunt ludentes in cultu alieno.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* جدا كردند همه آن قوم مر گوشوارهايي آن طلا آنچه در گوشهايي ايشان بياوردند باهرن 3
* بستاند از دستي ايشان وبريخت اويرا در بوته بكرد اويرا گوسالهي ريخته گفتند اينان 4
معبودي تو يسرال آنچه بر آوردند ترا از زميني مصر * بديد اهرن آبدان كرد مذبح بپيشي 5
او بخواند اهرن وگفت حج يي فردا * شبگير كردند در بامداد بر آوردند عولها نزديك بردند 6
سلميم وبنشست آن قوم بخوردن وآشاميدن وبر خاستند بخنده كردن * سخن گفت يي بموسه 7
برو فرود شو كه تباهي كرد قومي تو آنچه بر آوردي از زميني مصر * گشتند زود از آن راه 8
آنچه فرمودم ايشانرا بكردند بايشان گوساله ريخته سجود كردند باو ذبحت كردند باو
گفتند اينان معبودي تو يسرال آنچه بر آوردند ترا از زميني مصر * گفت يي بموسه ديدم مر 9
آن قومي آن اين واينك قومي سخت قفا او * واكنون رها كن بمن وگرم شود خشمي 10
من در ايشان وفنا كنم ايشانرا وبكنم ترا بقومي بزرگ * نماز كرد موسه مر پيش يي 11
خداي او وگفت چرا يي گرم شود خشمي تو در قومي تو آنچه بيرون آوردي از زميني
مصر در زوري بزرگ ودستي قوي * چرا گويند مصريان بگفتن در بدي بيرون 12
آورد ايشانرا بكشتن ايشانرا در كوهها وبفنا كردن ايشانرا از زبري رويي آن زمين
باز گرد از گرمي خشمي تو وباز گرد ابر آن بدي بقومي تو * ياد كن بابرهم 13
بيصحق وبيسرال بندگاني تو آنچه سوگند خوردي بايشان در تو وسخن گفتي
بايشان بسيار كنم مر نسلي شما چون ستارهايي آن آسمان وهمه آن زميني آن اين
آنچه سخن گفتم بدهم بنسلي شما واحستا گيرند بجاويد * باز گشت يي ابر آن 14
بدي آنچه سخن گفت بكردن بقومي او * روي كرد وفرود آمد موسه از آن كوه 15
ودو لوحهايي آن گواه گرفت در دستي او لوحهايي نوشتگان از دو كرارهايي ايشان
ازين وازين ايشان نوشتگان *

Separârunt igitur *omnis populus in-* 3
aures aureas quæ in auribus eorum,
& *attulerunt ad Aharon. Acce-* 4
*pit*que *de manu eorum, & fudit*
*illud in catino, feci*tque *illud vi-*
tulum fuſum: & *dixerunt; Hi*
ſunt *dii tui Iſrael, qui edu-*
xerunt te de terra Ægypti. Vi- 5
*dénſ*que *Aharon ædificavit altare*
*coram eo: vocavit*que *Aharon, &*
dixit; Feſtum erit *Domino cras.*
Et *anteluculò ſurgentes manè, ob-* 6
tulerunt holocauſta, & *admoverunt*
*pacifica: ſedit*que *populus ad com-*
edendum ac bibendum, poſteà ſur-
rexerunt ad riſum faciendum. Lo- 7
quutus eſt autem *Dominus ad Mo-*
ſheb; Vade, deſcende, quia corru-
ptè egit populus tuus quem eduxiſti
de terra Ægypti. Diverterunt citò 8
de via quam præcepi eis, fecerunt
ſibi vitulum fuſum, & *adorârunt*
eum: & *ſacrificârunt ei, dicentes;*
Hi ſunt *dii tui Iſrael, qui eduxerũt*
te de terra Ægypti. Dixit quoque 9
Dominus ad Moſheb; Vidi popu-
lum hunc, & en populus duræ cer-
vicis eſt. Nunc igitur ſine me, 10
& excandefiet ira mea in eos, ac
perdam eos: te autem faciam in
gentem magnam. Et *precatus eſt* 11
Moſheb coram Domino Deo ſuo, &
dixit; Quare Domine, excandefiet
ira tua in populum tuum, quem
eduxiſti è terra Ægypti fortitudi-
ne magnâ & manu validâ? Qua- 12
re loquentur Ægyptii, dicendo; In
malitia eduxit eos ad interficien-
dum eos inter montes, & ad per-
dendum eos de ſuper faciem ter-
ræ? convertere à fervore iræ tuæ,
& convertere de malo in populum
tuum. Recordare Abraham Iſhac 13
& Iſrael ſervorum tuorum, qui-
bus jurâſti per teipſum, & locu-
tus es ad eos; Multiplicabo ſobo-
lem veſtram tanquam ſtellas cœ-
li: & totam terram iſtam de
qua locutus ſum, dabo ſoboli ve-
ſtræ, & hæreditate accipient in
æternitatem. Et *converſus eſt* 14
Dominus de malo quod locutus
fuerat facere in populum ſuum.
Reſpiciénſque *deſcendit Moſheb è* 15
monte, & duæ tabulæ teſtimonii
erant *in manu ejus, tabulæ ſcri-*
*ptæ ex utroque tranſitu (*i. e. la-
tere*) earum: hinc & illinc erant*
ſcriptæ.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

16 והלוחות ולוחיא עובדא דיי הינון וכתבא כתבא דיי הוא חקיק ומפרש על
17 לוחיא : וישמע ושמע יהושע ית קל
עמא כד מיבבין בחדוא קדם עיגלא
ואמר למשה קל סידרי קרבא במשריתא :

ירושלמי 17 מבעשין :
18 קל מקלסין בפולחנא נוכראה :

18 ויאמר ואמר לא קל גיברין דנצחין בסידרי קרבא ולא קל חלשין דמתנצחין מן בעלי
דבביהון בסידרי קרבא קל פלחי פולחני נוכראה ומגחכן קדמאה אנא שמע : ויהי
19 והוה כד קריב משה למשריתא וחמא ית עיגלא וחינגין בידיהון דרשיעיא מחנגין
ומגחכין קדמוי וסטנא הוה בגויה מטפז ומשוור קדם עמא ומן יד תקף רתח רוגזיה
דמשה וטלק מן ידוי ית לוחיא ותבר יתהון בשיפולי טוורא ברם כתבא קדישא די
בהון הוה פרח וטייס לאויר שמייא והוה צווח ואמר חבל על עמא דשמעו בסיני
מן פום קודשא לא תעבדון לכון צלם וצורה וכל דמו ולסוף ארבעין יומין עבדו עיגל
20 מתכא דלית ביה משש : ויקח ונסיב ית עיגלא דעבדו ואוקיד בנורא ושף עד
דהוה דקיק ודרי על אנפי מוי דנחלא ואשקי ית בנא ישראל וכל מאן דיהב תמן
21 כל מאנא דדהבא הוא סימא נפקא באנפוי : ויאמר ואמר משה לאהרן מה עבד
22 לך עמא הדין ארום אתיתא עלוי חובא רבא : ויאמר ואמר אהרן לא יתקיף
רוגזא דרבוני אנת ידעת ית עמא ארום בני צדיקיא אינון ברם יצרא בישא הוא
23 דאטעינון : ויאמרו ואמרו לי עיבד לנא דחלן דיטיילון קדמנא ארום דין משה גברא
דאסקנא מארעא דמצרים אישתלהב בטוורא באישא מצלהבא מן קדם יי ולא
24 אשתמודענא מה הוה ליה בסיפיה : ואמר ואמרית להון למאן אית דהב פריקו
ויהבו לי וטלקתיה בנורא ועאל סטנא בגויה ונפק מניה דמות עיגלא הדין :
25 וירא וחמא משה ית עמא ארום פריעין
הינון ארום פריעו על ידוי דאהרן ית
כלילא קדישא דהוה ברישיהון והוה שמא
רבא ויקירא חקיק ומפרש ביה ונפק טבהון
ביש בעממי ארעא וקנון להון שום ביש

ירושלמי 25 וחמא משה ית עמא ארום
פריעין אינון ארום פרעו כלילא דדהבא
דהוה ברישיהון דהוה שמא מפרשא
חקיק עליהון מן טורא דחורב :

26 לדריהון : ויעמד וקם משה בתרע סנהדרין דמשריתא ואמר מאן הוא דחליא דיי
27 ייתון לותי ואתכנשו לוותיה כל בנוי דלוי : ויאמר ואמר להון כדנן אמר יי
אלהא דישראל כל מאן דדבח לטעוות עממיא יתקטל בסייפא וכדון עיברו ותובו
מתרע סנהדרין לתרע בי דינא במשריתא ובעו מן קדם יי דישתביק לכון
חובא דא ואתפרעו מן רשיעיא פלחי פולחנא נוכראה וקטולו אפילו גבר ית אחוי
וגבר ית חבריה ואינש ית קריביה :

Targ. JONATHAN B. UZIEL Hierosolymitanum.

Et tabulæ opus Domini erant : & scriptura scriptura Domini erat, 16
sculpta & expressa in ipsis tabu-
lis. Et audivit Josue vocem po- 17
puli jubilantis cum gaudio coram
vitulo : & dixit Mosi ; Vox aci-
erum belli in castris est. Et 18
dixit ; Non vox fortium prævalentium in aciebus belli , neque vox debilium qui vincuntur ab inimicis suis in aciebus belli : vocem colentium cultus alienos & ludentium primus ego audio. Accidit ergo
19 cùm appropinquaret Moses castris , ut videret vitulum & tibias in manibus improborum saltantium & procumbentium coram eo , & Satan erat in medio ejus saltans & subsiliens coram populo : & statim invaluit fervor iræ Mosis , & projecit è manibus suis tabulas, & fregit eas in radicibus montis , verùm scriptura sancta quæ erat in eis volabat & ferebatur in aërem cœlorum : deinde clamabat & dicebat ; Væ populo qui audiverunt in Sinai ex ore sanctitatis , Non facietis vobis imaginem aut figuram , aut ullam similitudinem, & tamen in fine quadraginta dierum fecerunt vitulum conflatilem , in quo non est utilitas. Deinde accepit vitulum quem fecerant , & combussit in igne , &
20 contrivit usque in pulverem : & sparsit in superficiem aquarum fluminis , potavítque filios Israel, & quicunque dederat eò ullum vas aureum , exibat signum in naribus ejus. Et dixit Moses Aaroni ; Quid
21 tibi fecit populus hic , quoniam adduxisti super ipsum peccatum magnum ? Et dixit Aaron ; Non irascatur ira Domini mei : tu nôsti
22 populum , quod filii justorum sint, verùm mala concupiscentia errare fecit eos. Et dixerunt mihi ; Fac nobis deos , qui ambulent coram
23 nobis : quoniam hic Moses , vir qui ascendere fecit nos è terra Ægypti flammâ correptus est in monte ab igne inflammato à facie Domini , non novimus quid factum sit ei in fine ejus. Tum dixi illis ; Qui-
24 bus est aurum abrumpant, & dent mihi : & projeci illud in ignem, & ingressus est Satan in medium ejus, & exiit ex eo similitudo vituli istius.
Et vidit Moses populum , quòd 25
discooperti essent : quoniam nudati erant per manus Aaronis coronâ sanctâ quæ erat in capite ipsorum, erat autem nomen magnum & pretiosum insculptum & expressum in ea, & exiit fama eorum mala inter populos terræ , & acquisiverant sibi nomen malum per generationes suas. Et stetit Moses in por-
26 ta synedrii castrorum , & dixit ; Qui sunt timentes Domini , veniant ad me : & congregati sunt ad eum omnes filii Levi. Et dixit illis ;
27 Sic dixit Dominus Deus Israel , Quisquis sacrificavit idolis populorum , interficiatur gladio : jam verò transite , & revertimini à porta synedrii usque ad portam domus judicii in castris , & quærite à facie Domini ut remittatur vobis peccatum hoc ; & ultionem sumite ab improbis colentibus cultum alienum , & interficite etiam vir fratrem suum , & vir socium suum , & vir propinquum suum.

Hiers. 17. *Malè facientes.* 18 *Vocem laudantium cultum alienum.*

Hier. 25. *Et vidit Moses populum, quòd discooperti essent : quoniam nudati erant coronâ aurea quæ erat in capitibus ipsorum, quibus nomen expositum insculptum erat à monte Horeb.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

16 * وآن لوحها عملي خدايي ايشان وآن نوشته نوشتهي خدايي او كنده ابر آن لوحها *
17 * بشنويد يهوشع مر آوازي آن قوم در قلبلغي گفت بمشه آوازي كارزار در لشكرگاه *
18 * گفت نيست آوازي جواب دادني جبروت ونيست آوازي جواب دادني ضعيفي آوازي
19 مسخرگي من شنوا * بود چون آنچه نزديك شد بآن لشكرگاه بديد مر آن گوساله
ودهلها گرم شد خشمي مشه وبيفكند از دستي او مر آن لوحها بشكست ايشانرا
20 فرود آن كوه * بستاند مر آن گوساله آنچه بكردند بسوخت در آتش بساويد تا
21 آنچه خرد شد بپراكند ابر روئي آن آب بياشاميدند مر پسراني يسرال * گفت مشه
22 باهرن چه كرد بتو آن قومي آن اين كه بياوردي ابر او خطايي بزرگ * گفت اهرن
23 نه گرم شود خشمي خداوند من تو دانستي مر آن قوم كه در بدي او * گفتند
بمن بكن بايما معبودي آنچه بروند بپيشي ايما كه اين مشه آن مرد آنچه بر آورد ايمارا
24 از زمين مصر نه دانستيم چه بود باو * گفتم بايشان بكيست طلا جدا كردند
25 وبدادند بمن بيفكندم اويرا در آتش بيرون آمد آن گوسالهي آن اين * بديد
مشه مر آن قوم كه باطلست او كه باطل كرد اويرا اهرن بعيب در خيزاني ايشان *
26 * بايستاد مشه در دروازهي آن لشكرگاه گفت كيست ﺑﺒ بمن جمع شدند باو همه
27 پسراني لوي * گفت بايشان همچنين گفت ﺑﺒ خداي يسرال بنهيد مرد شمشيري او ابر
راني او بگذريد وباز گرديد از دروازه بدروازه در لشكرگاه وبكشيد مرد مر
برادري او ومرد مر رفيقي او ومرد مر قرابتي او *

16 *Et tabulæ opus Dei erant, scriptura quoque scriptura Dei erat sculpta super tabulis.* 17 *Audiens autem Jehoshua vocem populi in vociferatione, dixit ad Mosheh; Vox prælii in castris.* 18 *Respondit ; Non est vox responsionis fortitudinis , neque est vox responsionis imbecillitatis : vocem lusûs ego audio.* 19 *Fuit autem, cùm appropinquâsset ad castra, vidit vitulum & tympana: & excandefacta est ira Mosheh , abjiciénsque è manu sua tabulas, fregit eas sub monte.* 20 *Capiénsque vitulum quem fecerant, combussit igni, & contrivit usque quò comminueretur, sparsitque super faciem aquæ, & potavit filios Israel.* 21 *Et dixit Mosheh ad Aharon ; Quid fecit tibi populus iste, quòd induxisti super eum peccatum grande?* 22 *Dixit Aharon ; Ne excandescat ira domini mei, tu nôsti populum quòd in malo sit.* 23 *Dixerunt enim mihi ; Fac nobis deos qui eant ante nos: quia iste Mosheb , vir qui eduxit nos de terra Ægypti, nescimus quid acciderit ei.* 24 *Quibus respondi ; Cui est aurum? & separârunt ac dederunt mihi : projecique illud in ignem, & egressus est vitulus iste.* 25 *Vidit itaque Mosheh populum quia otiosus esset : otiosum enim reddiderat eum Aharon ad infamiam inter insurgentes in eos:* 26 *Stetitque Mosheh in porta castrorum, & dixit ; Quicunque est pro Domino, ad me veniat : & congregati sunt ad eum omnes filii Levi.* 27 *Quibus dixit, Sic dixit Dominus Deus Israel ; Ponite quisque gladium suum super femur suum : transite , & revertimini de porta ad portam in castris , & occidite quisque fratrem suum , & quisque sodalem suum , & quisque propinquum suum.*

תרגום יונתן בן עוזיאל

ויעשו ועבדו בני לוי הי כפתגמא דמשה ונפלו מן עמא דהוה סימא באפיהון
בקטילת סייפא ביומא ההוא כמנין תלתא אלפין גברא: ויאמר ואמר משה קריבו
קורבניכון על שפיכות אדמא די בידיכון ויתכפר לכון קדם יי ארום נגעתון גבר בבריה
ובאחוי ולאייתאה עליכון יומא דין ברכתא: ויהי והוה ביומא אחרי ואמר משה לעמא
אתון חבתון חובא רבא וכדון איסק ואיצלי קדם יי הלואי איכפר על חוביכון: וישב
ותב משה וצלי קדם יי ואמר במטו מינך ריבון כל עלמיא גלי קדמך חשוכא הי
כנהורא וכדון חב עמא הדין חובא רבא ועבדו להון דחלן דדהב: ועתה וכדון
אין תשבוק לחוביהון שבוק ואין לא מחיני כדון מן ספר צדיקיא דכתבת שמי
בגויה: ויאמר ואמר יי למשה לא חמי למימחי שמך אלהן מאן דחב קדמי
אמחיניה מספרי: ועתה וכדון איזל דבר ית עמא לאתר דמלילית לך הא מלאכי
יטייל קדמך וביום אסערותי אסער עליהון חוביהון: ויגף וחבל מימרא דיי ית
עמא על דגחנן לעיגלא דעבד אהרן:

לג

וידבר ומליל יי עם משה איזל אסתלק מכא דלמא יתקף רתח רוגזי בעמא ואשיצינון
בגין כן טייל אנת ועמא דאסיקתא מארעא דמצרים דקיימית לאברהם ליצחק
וליעקב למימר לבנך איתנינה: ושלחתי ואיזמן קדמך מלאך ואיתרך על ידוי ית
כנענאי אמוראי חיתאי ופריזאי חיואי ויבוסאי: אל ארץ לארע עבדא חלב ודבש
ארום לית אפשר דאיסלק שכינת יקרי מביניכון ברם לא יהי יקרי שרי במדור
משריתיהון ארום עם קשי קדל אנת דלמא אישיצינכון בארחא: וישמע ושמע
עמא ית פתגמא בישא הדין ואתאבלו ולא שווי גבר ית תיקון זיניה דאתיהב להון
בסיני דביה שמא רבא וקדישא חקיק ומפרש עלוי: ויאמר ואמר יי למשה אימר
לבני ישראל אתון עם קשי קדל שעא חדא קלילא איסלק איקר שכינתי מבינך
ואישיצינך וכדון אעדי תיקון זינך מינך דאתגלי קדמי מאן אעבד לך: ויתנצלו
ואתרוקנו בני ישראל מן תיקון זיניהון דשמא רבא מפרש כתיב בהון דאתיהב
להון למתנה מן טוור חורב: ומשה ומשה נסיבינון וטמירינון במשכן אולפנא
אורייתא דיליה ברם ית משכנא נסב מתמן ופרסיה ליה מברא למשריתא
ארחיק יתיה מן משירית עמא דאתנדון תרין אלפין אמין והוה קרי ליה משכן
בית אולפנא והוי כל מאן דהדר בתתובא בלב שלים קדם יי הוה נפיק למשכן בית
אולפנא דמברא למשריתא מודי על חוביה ומצלי על חוביה ומשתבק ליה

Targ. Jonathan B. Uziel.

Et fecerunt filii Levi juxta verbum Mosis: & ceciderunt ex populo, 28
in quorum naribus erat signum, occisione gladii eo die circiter tria
millia virorum. Et dixit Moses; Offerte oblationem vestram super 29
effusionem sanguinis, qui est in manibus vestris, & expiatio erit vo-
bis coram Domino: quoniam percussistis quisque filium suum, &
fratrem suum: & ad adducendum die hoc super vos benedictionem.
Factum est autem die altero ut diceret Moses populo; Vos peccâstis 30
peccatum magnum: jam verò ascendam & orabo coram Domino;
fortè expiationem obtinebo pro peccatis vestris. Et reversus est Moses, 31
& oravit coram Domino, & dixit; Obsecro te Domine totius mundi,
manifestæ sunt coram te tenebræ sicut lux, jam peccavit populus hic pec-
catum magnum, & fecerunt sibi idola aurea. Nunc autem si remittes 32
peccata eorum, remitte: sin minus, dele me jam de libro justorum,
in medio cujus scripsisti nomen meum. Et dixit Dominus Mosi; Non 33
convenit delere nomen tuum, sed quisquis peccaverit coram me delebo
eum de libro meo. Jam verò ito, duc populum ad locum de quo lo- 34
quutus sum tecum; ecce Angelus meus ambulabit coram te: & in die
visitationis meæ visitabo super eos peccata ipsorum. Et perdidit sermo 35
Dñi populũ, propterea quod incurvaverant se vitulo quem fecerat Aaron.

CAP. XXXIII.

Et loquutus est Dominus cum Mose; Ito, remove te hinc, ne fortè ira- 1
scatur fervor iræ meæ in populum, & perdam eos: propterea abi tu, &
populus quem ascendere fecisti è terra Ægypti, *ad terram* quam juravi
Abrahamo, Isaaco & Jacobo, dicendo; Filiis tuis dabo eam. Et de- 2
stinabo coram te Angelum: & ejiciam per manus illius Chananæos,
Amorrhæos, Hettæos, Pherizæos, Hevæos & Jebusæos. Ad terram faci- 3
entem lac & mel: quoniam fieri non potest ut ascendere faciam divinam
majestatem gloriæ meæ è medio vestri, verùm non erit gloria mea resi-
dens in habitaculo castrorum ipsorum, quoniam populus durus cervice tu,
ne fortè perdam vos in via. Et intellexit populus verbum malum hoc, 4
& luxerunt, nec posuerunt quisque ornatum armorum suorum, qui datus
erat illis in monte Sinai, in quo nomen magnum & sanctum insculptum
erat & expressum. Et dixit Dominus Mosi; Dic filiis Israel, vos popu- 5
lus duræ cervicis; horâ unâ minimâ auferam gloriam divinæ meæ majesta-
tis de medio tui, & perdam te: nunc ergo aufer ornatum armorum tuo-
rum à te, ut manifestum sit coram me quid facturus sim tibi. Et exuti sunt 6
filii Israel ab ornatu armorum suorum, in quibus nomen magnum expressè
scriptum erat, quæ data erant illis in donum à monte Horeb. Moses au- 7
tem accepit eos, & occultavit illos in tabernaculo legis suo, verùm taber-
naculum accepit inde, & extendit ipsum sibi extra castra elongando ipsum
à castris populi, & remoti sunt duo millia cubitorum & vocabat ipsum ta-
bernaculum domus doctrinæ: & erat quisquis convertebatur per pœni-
tentiam corde integro coram Domino exiret ad tabernaculum domus do-
ctrinæ, quod erat extra castra, confitebatúrque peccata sua, & orabat pro
peccatorum suorum *remissione*, & cum oraret illi remittebatur.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* بکردند پسراني لوي چون سخن مشه بيفتاد ازآن قوم چون سه هزار مرد * کفت مشه
نزديك آوريد قرباني شما اين روز بيي که مرد در پسري او و در برادري او و بدادن ابر شما اين
روز آفرين * بود از ديکر روز کفت مشه بآن قوم شما خطا کرديد خطايي بزرك و اکنون بر آيم
بيي مکري کفارت خواهم در سببي خطاهايي شما * بازکشت مشه بيي کفت حاجت خطا کرد آن
قوم آن اين خطايي بزرك بکردند بايشان معبودي طلا * و اکنون اکر آمرزي خطايي ايشان
واکر نه محو کن مرا اکنون ازکتابي تو آنچه بنوشتي * کفت بيي بمشه کسي آنچه خطا کرد بمن
محو کنم اويرا ازکتابي من * و اکنون برو کذران مر آن قوم بآنچه سخن کفتم بتو اينك
فرشتهي من برود بپيشي تو و در روزي عقوبتي من عقوبت کنم ابر ايشان خطايي ايشان * زد
بيي مر آن قوم ابر آنچه بکردند مر کوساله آنچه بکرد اهرن *

* فصل سي سوم *

* کفت بيي بمشه برو بر آي اين تو و آن قوم آنچه بر آوردي از زميني مصر بآن زمين آنچه
سوکند خوردم بابرهم بيصحق و بيعقوب بکفتن بنسلي تو بدهم آنرا * و بفرستم بپيشي تو
فرشته و برانم مر آن کنعني و آن اموري و آن حتي و آن فرزي و آن حوي و آن يبوسي
* بزميني دوشا شير و انکبين که نه بر آيم در مياني تو که قومي سخت قفايي تو تا نه فنا کنم
ترا در راه * بشنويد آن قوم مر آن سخني آن بدي آن اين مصيبت کين شدند و نه نهادند مردي
آرايش او ابر او * کفت بيي بمشه بکوي بپسراني يسرال شما قومي سخت قفا بلحظي يکه بر آيم
در مياني تو و فنا کنم ترا و اکنون فرود آور آرايش تو ازبالايي تو و بدانم چه کنم بتو
* بپرداختند پسراني يسرال مر آرايش ايشان از کوهي آن حورب * و مشه بستاند مر آن خيمه
و ميل دهد باو از بيرون بلشکرکاه دور شدن آزان لشکرکاه و بخواند باو خيمهي وعده و باشد
همه طلب کناي خدا بيرون آيد بخيمهي وعده آنچه از بيرون بلشکرکاه *

Feceruntque filii Levi secundum 28
verbum Mosheh: cecideruntque de
populo ferè tria millia hominum. Et 29
dixit Mosheh; Offerte oblationem
vestram hodiè Domino, (quia fuit
quisque in filium suum & fratrem
suum,) ut det super vos hodiè benedi-
ctionem. Et *fuit, die altero dixit* 30
Mosheh ad populum; Vos peccâstis
peccatum grande: nunc ergò ascen-
dam ad Dominum, fortassis expiati-
onem procurabo pro peccatis vestris.
Reversus itaque *Mosheh ad Domi-* 31
num, dixit; Obsecro, peccavit popu-
lus iste peccatum grande: fecerunt
sibi deum aureum. Nunc autem be- 32
ne *si condones peccata eorum: & si*
non, dele me jam de libro tuo quem
scripsisti. Dixit Dominus ad Mo- 33
sheh; Vir qui peccavit in me, delebo
ipsum è libro meo. Nunc ergò vade, 34
duc populum illuc quò locutus sum
tibi, ecce angelus meus ibit ante te:
& in die punitionis meæ puniam in
eis peccata eorum. Plagâ itaque 35
percussit Dominus populũ, eò quòd fe-
cissent vitulũ quem fecerat Aharon.

CAP. XXXIII.

Tum *dixit Dominus ad Mosheh;* 1
Vade, ascende hinc tu & populus
quem eduxisti è terra Ægypti, in ter-
ram quam juravi ipsi Abraham &
Ishac & Jaacob, dicendo; Progeniei
tuæ dabo eam: Et mittam ante te 2
angelũ, et expellam Chenanaæum, &
Emoræum, & Hittæum, & Pherizzæum, & Hivvæum, & Jebusæum:
Ad terram scil. *præbentem lac &* 3
mel. Non enim ascendam in medio
tuî, quia populus duræ cervicis es
tu, ut non perdam te in via. Audi- 4
ens autem *populus verbum malum*
istud, mœsti facti sunt: nec
posuit quisquam ornatum suum su-
per se. Dixit quoque *Dominus ad* 5
Mosheh, Dic filiis Israel; Vos estis
populus duræ cervicis: momento
uno ascendam in medium tuî, &
perdam te: nunc ergò deduc orna-
tum tuum de super te, & sciam quid
faciam tibi. Et *finem imposuerunt* 6
filii Israel ornatui suo à monte Ho-
reb. Mosheh autē accipiat ten- 7
torium, ac tendat illud extra castra,
elongando à castris: & vocet il-
lud, Tentorium conventûs: et erit,
quicunque requiret Deum, egredi-
atur ad tentorium conventûs quod
est extra castra:

ירושלמי תרגום יונתן בן עוזיאל	Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

8 והיה וַהֲוָה כַּד הֲוָה נָפִיק משה מן משריתא ואזיל למשכנא קיימין כל רשיעי
עמא ומתעתדין גבר בתרע משכניה ומסתכלין בעינא בישא אחורי משה עד
9 זמן מיעליה למשכנא : והיה וַהֲוָה כַּד עָאִיל משה למשכנא נחית עמודא
10 דעגן יקרא וקאי בתרע משכנא ומתמליל מימרא דיי עם משה : וראה וחמן
כל עמא ית עמודא דעננא קאי בתרע משכנא ומן יד קיימין כל עמא וסגדין
11 כל קבל משכנא כדקיימין גבר בתרע משכניה : ודבר ה' ומתמליל יי עם
משה ממלל קבל ממלל קל דבורא הוה שמע ברם זיו אפין לא הוה חמי היכמא
דממלל גבר עם חבריה ומן בתר
דאסתלק קל דבורא תאיב למשריתא
ומתני פתגמיא לכנישתהון דישראל

ירושלמי 11 ושמשיה יהושע בר נון
טלי זעיר לא פסק מגו משכנא :

ברם משומשניה יהושע בר נון הוה טלי לא הוות זייע מגו משכניה : ויאמר
12 ואמר משה קדם יי חמי מה דאנת אמר לי סליק ית עמא הדין ואנת לא אודעתני
ית מאן דאנת שלח עמי ואנת במימרך אמרת מניית יתך בשום טב ואוף אשכחת
13 רחמין קדמי : ועתה וכדון אין בבעו אשכחית רחמין קדמך אודעני כדון ית
אורח טובך ואנדע רחמך היך אנת מדבר עם בני נשא זכאין מטי להון הי
כחייבין ולחייבין הי כזכאין ותוב זכאין מטי להון הי כזכוותהון וחייבין מטי להון
הי כחוביהון מן בגלל דאשכח רחמין קדמך וגלי קדמך ארום עמך עמא הדין :
14 ויאמר ואמר אמתן עד דיהכון סבר אפין דרוגזא ומן בתר כדון אניח לך :
15 ויאמר ואמר ליה אין לית אפין מהלכא מיננא לא תסלקיננא מיכא בסבר
16 אפין דרוגזא : ובמה ובמה יתידע כדון ארום אשכחית רחמין קדמך אלהן
במללות שכינתך עימן ויתעבדן לנא פרישן בסלקותך רוח נבואה מעילוי אומיא
ותהי מתמליל ברוח קודשא לי ולעמך מן בגלל דניהי משניי מכל עממיא דעל
17 אנפי ארעא : ויאמר ואמר יי למשה אוף ית פתגמא הדין דמלילתא אעבד
18 ארום אשכחתא רחמין קדמי ומנית יתך בשום טב : ויאמר ואמר אחמי כדון
19 יתי ית יקרך : ויאמר ואמר האנא
מעבר כל מכילת טובי קדמך ואיקרי
בשום מימריה דיי קדמך ואיחוס על
מאן דחמי ליה למיחוס ואירחים על
מאן דחמי ליה למתרחמא : ויאמר

ירושלמי 19 ואמר הא אנא מעבר כל
מכילת טובי קדמך ואקרי בשם טב יי
קדמך ואחוס על מה דחמי לי למחס
וארחם על מה דחמי לי למתרחמא :

20 ואמר לית אפשר לך למיחמי ית סבר אפי ארום לא יחמינני אינשא ויתקיים :
21 ויאמר ה' ואמר יי הא אתר מתקן קדמי ותהי מעתד על טינרא :

Et factum est quando exibat Moses ex castris ut iret in tabernacu- 8
lum, *ut* starent omnes improbi populi, & pararent se quisque in
porta tabernaculi sui, & respicerent oculo malo post Mosen usque ad
tempus quo ingrederetur in tabernaculum. Et accidebat cum ingrede- 9
retur Moses in tabernaculum, descendebat columna nubis gloriæ &
stabat in porta tabernaculi : & loquebatur sermo Domini cum Mose. 10
Et videbat universus populus columnam nubis stantem in porta taber-
naculi : & statim stabant universus populus, & adorabant è regione
tabernaculi, cùm starent quisque in porta tabernaculi sui. Et loque- 11
batur Dominus cum Mose verbo è regione verbi, vox sermonis au-
diebatur, verùm splendor facierum non videbatur, quemadmodum lo-
quitur vir cum socio suo : post-
quam verò ascendisset vox sermo-
nis redibat in castra, & docebat
verba congregationi Israelitarum;
verùm minister ejus Josue filius

Hierosol. 11. *Et minister ejus Josue filius Nun puer parvus non recedebat è medio tabernaculi.*

Nun erat puer, non recedebat è medio tabernaculi ipsius. Et dixit 12
Moses coram Domino; Vide quod tu dixeris ad me, Ascendere fac
populum hunc, & tu non notificâsti mihi quem tu sis missurus me-
cum : cùm tu sermone tuo dixeris; Constitui te nomine bono, &
etiam invenisti gratiam coram me. Et jam si quæso inveni gratiam 13
coram te, notifica mihi semitam bonitatis tuæ, ut ego cognoscam
misericordiam tuam qua uti soles erga homines justos, quando evenit
illis sicut peccatoribus, & peccatoribus sicut justis; & rursus quo-
modo justis eveniat secundùm justitiam suam, & peccatoribus eveniat
secundùm peccata sua, eò ut inveniam misericordiam coram te : nam
manifestum coram te quòd populus tuus populus hic. Et dixit; Ex- 14
pecta donec abeat aspectus vultus iræ, & postea quietem dabo tibi.
Et dixit illi; Si non ira recedat à nobis, ne ascendere facias nos 15
hinc cum aspectu facierum iræ. In quo enim cognoscetur nunc quòd 16
invenerim misericordiam coram te, nisi cùm loquetur divina tua ma-
jestas nobiscum : ut fiant nobis miracula, cùm abstuleris spiritum
prophetiæ à populis, & loquutus fueris per spiritum sanctum mecum
& cum populo tuo, ut mirificemur præ omnibus populis qui sunt in
superficie terræ. Et dixit Dominus Mosi; Etiam verbum hoc 17
quod loquutus es faciam : quoniam invenisti misericordiam coram
me, & constitui te nomine bono. Et dixit; Ostende mihi jam 18
gloriam tuam. Et dixit; Ecce 19
ego transire facio omnem men-
suram bonitatis meæ coram te,
& vocabo in nomine sermo-
nis ipsius Domini coram te :
& parcam illi cui decebit ut
parcam, & miserebor illius cujus
decebit me misereri. Insuper di- 20
xit; Fieri non potest ut videas
aspectum facierum mearum : quo-

Hierosol. 19. *Et dixit; Ecce ego transire facio omnem mensuram bonitatis meæ coram te, & vocabo in nomine bono Domini coram te : & parcam illi cui videro parcendum, & miserebor illius cujus mihi visum erit misereri.*

niam non videbit me homo & vivet. Et dixit Dominus; Ecce lo- 21
cus paratus est coram me, & stabis super petram.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

8 *وباشد چون بيرون آمدن مشه بآن خيمه بر خيزند همه آن قوم وبياستند مرد درگاهي
9 خيمهي او ونگاه كنند پسي مشه تا آمدني او بآن خيمه *وباشد چون آمدني مشه بآن خيمه
10 فرود آيد ستوني ابر وبياستد درگاه آن خيمه وسخن گويد اوازي مشه *وبيند همه آن قوم مر
ستون آن ابر ايستا درگاه آن خيمه وبياستد همه آن قوم وسجود كنند مرد درگاهي خيمهي
11 او *وسخن گويد ײ بمشه روي بروي چون آنچه سخن گويد مرد بياري او وباز گردند بآن
12 لشكرگاه وخدمت كاري او يهوشع بن نون كودك نه برش شود از مياني آن خيمه *گفت مشه بײ
ببين تو گويا بمن بر آور مر آن قومي آن اين وتو نه معلوم كردي بمن مر آنچه بفرستي اوازي
13 من وتو گفتي معلوم كنم ترا درنام ونيز يافتي جاه در چشماني من *واكنون اگر يافتم
جاه درچشماني تو معلوم كن مرا اكنون مر راههايي تو وبدانم ترا بسبب بيابم جاه درچشماني تو
14 15 وببين كه قومي تو آن قومي آن اين *گفت شكينايي من بروند وگذرانم بتو*گفت اگر نه
16 شكينايي تو روان نه بر آوري ايمارا از اين*ودرچه دانسته شود اينجا كه يافتم جاه درچشماني تو
من وقومي تو ها نه در رفتني تو اوازي ايما وجدا باشيم من وقومي تو از همه آن قوم آنچه ابر
17 روي آن زمين *گفت ײ بمشه نيز مر آن سخن آن اين آنچه سخن گفتي بكنم كه يافتي جاه در
18 19 چشماني من ودانستم ترا درنام *گفت بنماي مرا اكنون مر عزيزي تو*گفت من بگذرانم همه
نكويي من ابر پيشي تو وبخوانم درنامي ײ بپيشي تو وبخشايم آنچه بخشايم ورحم كنم
20 مر آنچه رحم كنم *گفت نه تواني بديدن مر شكينايي من كه نه بيند مرا آن آدم وبزيد *
21 *گفت ײ اينك مقامي اوازي من وبياستي ابر آن كمر*

Eritque quando egredietur Mosheh ad tentorium, assurgent omnis populus, & stabunt quisque in ostio tentorii sui, & aspicient post Mosheh usque ad ingressum ejus in tentorium : Et erit, quum venerit Mosheh in tentorium, descendet columna nubis, & stabit ad ostium tentorii, & loquetur cum Mosheh : 8 9
Videbuntque omnis populus columnam nubis stantem ad ostium tentorii, & stabit omnis populus, adorabuntque quisque in ostio tentorii sui : 10
Et loquetur Dominus ad Mosheh facie in faciem, quemadmodum loquitur vir ad socium suum : posteà revertentur ad castra : at minister ejus Jehoshua filius Nun puer, non exscindetur (i. recedet) è medio tentorii. 11
Et dixit Mosheh ad Dominum, vide, tu dicis mihi; Educ populum istum : tu autem notum non fecisti mihi quem mittes mecum : attamen tu dixisti; Notum faciam tibi nomine, & etiam assecutus es honorem in oculis meis. 12
Nunc ergò si assecutus sum honorem in oculis tuis, notas fac mihi jam vias tuas, & cognoscam te, ut assequar honorem in oculis tuis : vide quoque quòd populus tuus sit populus iste. 13
Dixit, Majestas mea præcedet, & ducam te. 14
Respondit, Nisi majestas tua præcedat, ne educas nos hinc. 15
Et in quo cognoscetur hîc quòd assecutus fuerim honorem in oculis tuis ego et populus tuus? nónne cùm ambulaveris nobiscum, et separati fuerimus ego & populus tuus ab omni populo qui est super faciē terræ? 16
Dixit Dominus ad Mosheh; Etiam verbum hoc quod locutus es, præstabo, quoniam assecutus es honorem in oculis meis, & gnarus sum tuî nomine. 17
Ait; Ostende mihi nunc gloriam tuam. 18
Respondit; Ego præterire faciam omne bonum meum coram te, & vocabo in nomine Domini coram te : & miserebor cujus miserebor, & clementiâ utar in quem clementiâ utar. 19
Dixit quoque; Non poteris videre majestatem meam : quia non videbit me homo, & vivet. 20
Dixit postremo Dominus; En locus est apud me, & stabis super rupem fornicatā: 21

תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL.

22 והיה ויהי במעיבר יקר שכינתי ואישוינך
באספלירא דטינרא ואגין במימרי עלך
23 עד זמן דאעיבר: והסירותי ואעבר ית
כיתי מלאכיא דקיימין ומשמשין קדמי
ותחמי ית קטור דבידא דתפילי איקר
שכינתי ואפי איקר שכינתי לית אפשר לך למיחמי:

לד

ויאמר ואמר יי למשה פסל לך תרין לוחי אבנין הי כקדמאי ואכתוב על
לוחיא ית פתגמיא דהוו על לוחיא קדמאי די תברת: והיה והוי זמין לצפרא
ותיסוק לצפרא לטורא דסיני ותתעתד קדמי תמן על ריש טורא: ואיש ואינש
לא יסק עמך ואוף אינש לא יתחמי בכל טוורא אוף ענא ותורי לא ירעון כל
קביל טוורא ההוא: ויפסול ופסל תרין לוחי אבנין הי כקדמאי ואקדם משה
בצפרא וסליק לטוורא דסיני היכמא דפקיד יי יתיה ונסיב בידיה תרין לוחי
אבניא: וירד יי ואתגלי יי בענני איקר שכינתיה ואתעתד משה עמיה תמן
וקרא משה בשום מימרא דיי: ויעבר
6 ה ואעבר יי שכינתיה על אפוי וקרא יי
יי אלהא רחמנא וחננא ארך רוח
וקריב רחמין מסגי למעבד חסד וקשוט:
7 נצר נטיר חסד וטיבו לאלפי דרין שרי
ושביק על חובין ומעבר על מרודין
ומכפר על חטאין סלח לדתייבין
לאורייתא ולדלא תייבין לא מזכי ביום
דינא רבא מסער חובי אבהן על בנין
מרודין על דר תליתאי ועל רביעאי:
8 וימהר ואוחי משה וגחן על ארעא
וסגיד: ויאמר ואמר אין בבעו אשכחית רחמין קדמך יי תהך כדון שכינת יקרך
יי בינגא ארום עם קשי קדל הוא ותשבוק לחובנא ולחטאנא ותחסנננא ית
ארעא דקיימית לאבהתנא דלא תשלחפיננא בעם אוחרן: ויאמר ואמר הא
אנא גזר קיים דלא אשלחיף עמא הדין בעם אוחרן ברם מינך יפקון אוכלוסין
דצדיקין קביל כל עמך אעביד פרישן להון בזמן דיהכון בשיבייתא על נהרות
בבל ואסיליקינון מתמן ואשרינון מן לגיו לנהר סמבטיון וכהינון פרישן לא
אתבריין בכל דיירי ארעא ובכל עממיא ויחמון כל עמא דאנת שרי ביניהון
ביומא ההוא ית עובדא דיי ארום דחיל הוא דאנא עביד עמך:

ירושלמי — Hierosolymitanum.

22 ואטיל ית ידי: 23 ואעבר
כתי מלאכיא דקימין ומשמשין קדמי
ואחמי ית דבירא דאיקר שכינתי לית
אפשר לך למחמי:

ירושלמי 6 ועבר יקר שכינתיה
קדמוי וצלי משה ואמר יי יי אלהא
רחמנא והננא רחיק רגז וקריב רחמין
ומסגי למעבד חסד וקשוט: 7
טיבו לאלפי דרין שרי ושביק לחובין
ולסרחנין ומזכיא לא מזכי יי ית חייביא
ביום דינא רבא ומדכר חובי אבהן
רשיען על בנין מרדין על דר תליתאי
ועל דר רביעי: 8 וזריז משה
על ארעא ואודי ושבח:

Et erit cum transierit gloria di- 22
vinæ meæ majestatis, & ponam
te in spelunca petræ: & prote-
gam sermone meo super te, us-
que ad tempus quo transiero. Et 23
transire faciam turmas angelo-
rum, qui stant & ministrant co-
ram me, & videbis nexum phyla-
cteriorum manus gloriæ divinæ meæ majestatis: sed faciem gloriæ divinæ
meæ majestatis fieri non potest ut videas.

22 Et proficisci faciam manus meas. 23 Et transire faciam cœtus angelorum qui stant & ministrant coram me, & ostendam adytum; quia gloriam divinæ meæ majestatis fieri non potest ut videas.

CAP. XXXIV.

DEinde dixit Dominus Mosi; Sculpe tibi duas tabulas lapideas sicut 1
priores: & scribam in tabulis verba quæ erant in tabulis prioribus,
quas fregisti. Et esto paratus manè, ut manè ascendas in montem 2
Sinai, & stabis coram me ibi in montis cacumine. Et vir non ascen- 3
dat tecum, & etiam vir non videatur in universo monte: etiam oves & bo-
ves non pascant è regione montis illius. Et sculpsit duas tabulas lapide- 4
as juxta priores; surrexitque Moses manè, & ascendit in montem Sinai,
quemadmodum præceperat illi Dominus: & accepit in manu sua duas
tabulas lapideas. Et revelatus est Dominus in nubibus gloriæ suæ, & stetit 5
Moses cum eo ibi: & invocavit Moses nomen sermonis Dñi. Et transire 6
fecit Dominus majestatem suam
ante facies ejus, & clamavit;
Dominus, Dñs, Deus misericors &
clemens, longanimis, & appropin-
quans miserationes, multiplicans
facere benignitatem & veritatem.
Custodiens benignitatem & bo- 7
nitatem in mille generationes,
condonans & remittens peccata,
& transiens super rebelliones, &
expians peccata, propitius erga
eos qui convertuntur ad legem:
sed eos qui non convertuntur non
justificat in die judicii magni, pu-
niens peccata patrum in filios re-
belles, super generationem tertiam
& super quartam. Et festinavit 8
Moses, & inclinavit se in terram, &
adoravit. Et dixit; Si quæso in- 9
veni miserationes coram te Domine, eat nunc divina majestas gloriæ tuæ
Domine inter nos: quamvis populus durus cervice sit, condonabis tamen
peccatis nostris & iniquitatibus nostris, & hæreditario jure donabis nobis
terram, quam jurâsti patribus nostris, téque non mutaturum nos in popu-
lum alium. Et dixit; Ecce ego ferio fœdus quod non mutaturus sum 10
hunc populum in populum alium: verùm ex te exibunt turmæ justorum,
coram universo populo tuo faciam mirabilia illis, quo tempore ibunt in
captivitatem ad flumina Babel: nam ascendere faciam eos indè, & habita-
re faciam eos intra fluvium Sambation, & similia his miracula non sunt
creata inter omnes habitatores terræ, & inter omnes populos. Videbunt-
que universus populus, inter quos tu habitaveris, in eo die opus Domini,
quoniam terribile est quod ego facio tecum.

Hierosf. 6 Et transivit gloria divinæ majestatis Domini coram eo, & oravit Moses, & dixit; Domine, Domine, Deus misericors & clemens, elongans iram & appropinquans miserationes, multiplicans facere benignitatem & veritatem. 7 Custodiens bonitatem in mille generationes, ignoscens & parcens peccatis & delictis, & justificando non justificans Dominus peccatores in die judicii magni, & recordans peccatorum patrum improborum super filios rebelles in generationem tertiam & quartam. 8 Et festinavit Moses & stravit se in terram, & confessus est & laudavit.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وباشد در گذشتني عزيزي من وبنهم ترا در دندهي آن كمر و حجاب كنم كفي
من ابر تو تا گذشتن من * وبگردانم مر كفي من وببيني مر پسي من وپيشي من نه ديدار آيند

* فصل سي چهارم *

* گفت ،، بمشه بتراش بتو دو لوحهاي جوهريدان چون اوليدان وبنويسم ابر آن لوحها مر آن
سخنهاي آنچه بودند ابر آن لوحهاي آنچه بشكستي * وباش آراسته ببامداد وبر آيي در بامداد
بكوهي سيني بياستي بمن آنجا ابر سري آن كوه * ومردي نه بر آيد اوازي تو ونيز مردي نه
ديدار آيد در همه آن كوه نيز آن گوسپند و آن گاونه چريد بمقابل آن كوه آن او * بتراشيد دو
لوحهاي جوهريدان چون اوليدان شب گير كرد مشه در بامداد بر آمد بكوهي سيني چون فرمود
،، اويرا بستاند در دستي او دو لوحهاي جوهريدان * فرود آمد عزيزي ،، در ابر بياستاد اوازي او آنجا
وبخواند در نامي ،، * بگذشت ،، ابر پيشي او بخواند ،، ،، خداي رحمت كننده وبخشاينده
درازخشم و بسيار فضل وراستي * نگاه دارايي فضل بهزاران و آمرزاي گناه وجرم وخطا وآزاد
كردن نه آزاد كند عقوبت كناي گناهي پدراني ابر پسران و ابر پسراني پسران ابر سيمي
وابر چهارمي * شتاب كرد مشه وركوع كرد بزمين وسجود كرد * گفت اگر اكنون يافتم جاه
درچشماني تو خدا برود اكنون خدا درمياني ايما كه قومي سخت قفاست او و بيامرزي
گناهاني ايما و بخطاهاي ايما واحستا دهي ايمارا * گفت اينك من برا شرط مقابلي همه
قومي تو بكنم معجزها آنچه نه آفريده شدند در همه آن زمين و در همه آن قومها وببينند همه
آن قوم آنچه تو درمياني او مر عملي ،، كه هيبتواريست او آنچه من كنا اوازي تو

*Erit autem, quum pertransibit glo- 22
ria mea, tum ponam te intra costam
fornicis, & obducam manum meam
super te donec transiero. Posteà re- 23
movebo manum meam, & videbis
posteriora mea, anteriora autem mea
non apparebunt.*

CAP. XXXIV.

*ET dixit Dominus ad Mosheh; 1
Sculpe tibi duas tabulas gemmeas
sicut priores: & scribam super illas
tabulas verba quæ erant super tabu-
las quas fregisti. Esto ergò paratus 2
ad manè, et ascende manè in montem
Sinai, stésque mihi illic super ca-
put montis. Homo autem ne ascen- 3
dat tecum, neque homo etiam appa-
reat in toto monte, etiam ovis ac bos
ne pascant è regione montis ipsius.
Sculpsit itaque duas tabulas gem- 4
meas sicut priores: & anteluculò sur-
gens Mosheh manè, ascendit in mon-
tem Sinai, sicut præceperat Domi-
nus ei, accepitque in manu sua duas
tabulas gemmeas. Tum descendens 5
gloria Domini in nube, stetit cum eo
illic: & vocavit in nomine Domi-
ni. Et transiens Dominus coram eo, 6
vocavit; Dominus, Dñs Deus, clemen-
tiâ exercens et miserescens, longº ad
iram, & multus misericordiâ & ve-
ritate, Servans misericordiam mil- 7
libus, remittens crimen & delictum
& peccatum, & immunem faciendo
immunē non facit, sed punit peccatū
patrum in filiis & filiis filiorum,
tertiâ & quartâ generatione. Et 8
festinans Mosheh inclinavit se ad
terram, ac adoravit: Dixitque, Si 9
jam assecutus sum honorem in ocu-
lis tuis Deus, gradiatur nunc Deus
in medio nostrî: quia populus duræ
cervicis est iste: & remitte delicta
nostra ac peccata nostra, & posses-
sionem da nobis. Dixit quoque; En 10
ego percussurus sum tecum fœdus co-
ram universo populo tuo: faciam
mirabilia quæ nondum creata sunt
in tota terra & in omnibus genti-
bus: videbúntque totus populus in
cujus medio tu es, opus Domini: quia
formidabile erit illud quod ego fa-
cturus sum tecum.*

תרגום יונתן בן עוזיאל

11 שמר לך טור לָךְ יַת מַה דַאֲנָא מְפַקִּיד לָךְ יוֹמָא דֵין הָאֲנָא מְתָרֵךְ מִן קֳדָמָךְ יַת
12 אֱמוֹרָאֵי וּכְנַעֲנָאֵי וְחִיתָּאֵי וּפְרִיזָּאֵי וְחִוָּאֵי וִיבוּסָאֵי : השמר אִסְתַּמַּר לָךְ דִּלְמָא
תִּגְזוּר קְיָים לְיָתֵיב אַרְעָא דְאַנְתְּ עָלֵיל עֲלָהּ דִּלְמָא יְהֵי לְתַקְלָא בֵּינָךְ : כי את
13 אֱרוּם יַת אֱגוֹרֵיהוֹן תְּתָרְעוּן וְיַת קָמַתְהוֹן תְּתַבְּרוּן וְיַת אֲשֵׁירֵיהוֹן תְּקַצְּצוּן : כי
14 לא אֲרוּם לֵית לְכוֹן רְשׁוּ לְמִסְגוֹד לֶאֱלָהּ אוֹחֲרָן אֲרוּם יְיָ קַנָּאי וּפוּרְעָן שְׁמֵיהּ
15 אֱלָהּ קַנָּאי וּפוּרְעָן הוּא : פן דִּילְמָא תִגְזוּר קְיָים לְיָתֵיב אַרְעָא וְיִטְעוֹן בָּתַר
טַעֲוָתְהוֹן וְיִדַבְּחוּן לְטַעֲוָתְהוֹן וְיִזְמְנוּן לָךְ וְתֵיכוֹל מִן דִּיבְחֵי טַעֲוָתְהוֹן : ולקחת
16 וְתִסַּב מִבְּנַתְהוֹן לִבְנָךְ וְכַד טָעְיָין בְּנַתְהוֹן
בָּתַר טַעֲוָתְהֵין מַטְעְיָין אוּף יַת בְּנָךְ בָּתַר
17 טַעֲוָתְהֵין : אלהי דַּחֲלָן דְּמַתְּכָא לָא תַעַבְדוּן לְכוֹן : את חג יַת חַגָּא דְפַטִּירַיָּא
18 תִּנְטְרוּן שׁוּבְעָא יוֹמִין תֵּיכוֹל פַּטִּירֵי הֵיכְמָא דְפַקֵּידְתָּךְ לִזְמַן יַרְחָא דְאַבִּיבָא אֲרוּם
בְּיַרְחָא דְאַבִּיבָא נְפַקְתּוּן פְּרִיקִין מִמִּצְרָיִם :
19 כל פטר כָּל פָּתַח וַלְדָּא דִּילִי הוּא וְכָל
בְּעִירָךְ תַּקְדִּישׁ מִנְהוֹן דִּכְרַיָּא דְתוֹרֵי
20 וְאִימְרֵי : ופטר וּבוּכְרָא דַחֲמָרָא תִּפְרוֹק
בְּאִימְרָא וְאִין לָא תִפְרוֹק וְתִנְקְפֵיהּ
בְּקוּפִיץ וְכָל בּוּכְרָא דִבְרָךְ תִּפְרוֹק וְלָא
21 יִתְחַמוּן קֳדָמַי רֵיקָנִין : ששת שִׁיתָּא
22 יוֹמִין תִּפְלַח וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה תְּנוּחַ בִּרְדִיָּא וּבַחֲצָדָא תְּנוּחַ : וחג שבועות וְחַגָּא
דְשָׁבוּעַיָּא תַּעֲבִיד לָךְ בְּזִמַן בִּכּוּרֵי חֲצַד חִינְטִין וְחַגָּא דִכְנָשָׁא בְּמִפְקָא דְשַׁתָּא :
23 שלש תְּלַת זִימְנִין בְּשַׁתָּא יִתְחַמְיוּן כָּל דְכוּרָךְ קֳדָם רִיבּוֹן עָלְמַיָּא יְיָ אֱלָהָא
24 דְיִשְׂרָאֵל : כי אוריש אֲרוּם אֵיתָרֵךְ עַמְמִין מִן קֳדָמָךְ וְאַפְתֵּי יַת תְּחוּמָךְ וְלָא
יַחְמִיד אֱינַשׁ יַת אַרְעָךְ בְּזִמַן מִסְקָךְ לְאִתְחַמָּאָה קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ תְּלַת זִימְנִין בְּשַׁתָּא :
25 לא תשחט לָא תִכְּסוּן קֳדָם עַד לָא
תְּבַטְלִין חֲמִיעַ נִכְסַת פִּסְחִי וְלָא יְבִיתוּן
לְצַפְרָא בַּר מִמַּדְבְּחָא תַּרְבֵּי נִכְסַת
פִּסְחָא :

ירושלמי

ירושלמי 16 וִיטַעְיָן :

ירושלמי 19 כָּל קַדְמוֹי פָּלְחֵי וַלְדָא
תִּפְרְשׁוּן לִשְׁמִי כָּל פַּטְרֵיכוֹן דִּכְרַיָּא
קַדְמוֹי פָּלְחֵי וַלְדָא דְתוֹרָא וְדְאִמְּרָא :
20 עַמִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל לֵית אַתּוּן רַשָּׁאִין
לְמֶחְמֵי יְיָ אֱלָהֲכוֹן רֵיקָנִין מִן כָּל מִצְוָה :
21 בִּרְדִיָּא :

ירושלמי 25 לָא תִכְּסוּן עַל חֲמִיעַ
אֲדַם נִכְסַת דְפִסְחָא לָא יְבִית מִן
בִּשְׂרָא דִי תִכְּסוּן בְּלֵילֵי יוֹמָא טָבָא
קַדְמָיָא דְפִסְחָא מִן רַמְשָׁא עַד צַפְרָא :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Observa tibi quod ego præcipio tibi hodie: ecce ego ejicio à facie tua 11
Amorrhæos, Chananæos, Hettæos, Pherizæos, Hevæos, & Jebusæos. 12
Cave tibi ne ferias fœdus cum habitatoribus terræ illius, in quam ingrederis: ne sit offendiculo inter te. Quin potius areas eorum destrua- 13
tis, & statuas eorum frangatis, & lucos eorum excindatis. Non enim 14
est vobis licitum incurvare vos deo alteri: quoniam Dominus Zelotes & vindex nomen ejus, Deus zelotes & vindex est. Ne fortè ineas fœdus 15
cum habitatore terræ: & errent post idola eorum, & sacrificent idolis eorum, & invitent te, & comedas ex sacrificiis idolorum ipsorum.
Et accipias ex filiabus eorum filiis tuis: & cum errabunt filiæ 16
eorum post idola sua, seducant etiam filium tuum post idola sua.
Deos conflatiles non facietis vo- 17
bis. Festum azymorum servabitis: septem diebus comedes azyma, 18
quemadmodum præcepi tibi, in tempore mensis novarum frugum: quoniam in mense novarum frugum exiistis liberi ex Ægypto. Omne 19
aperiens vulvam meum est, & ex omnibus bestiis tuis sanctificabis mares, boum inquam & ovium.
Sed primogenitum asini redimes 20
agno; quòd si non redemeris, truncabis ipsum securi: & omnem primogenitum filii tui redimes, neque apparebunt coram me vacui. Sex diebus operaberis, 21
sed die septimo quiesces: in aratione & messe quiesces. Festum 22
quoque hebdomadarum facies tibi in tempore primitiarum messis triticeæ: & festum collectionis in exitu anni. Tribus temporibus 23
in anno videbuntur omnes masculi tui coram Domino seculorum, Domino Deo Israel. Quoniam ejiciam populos à facie tua, & di- 24
latabo terminum tuum: neque desiderabit vir terram tuam, tempore quo ascendes ad comparendum coram Domino Deo tuo tribus temporibus in anno. Non mactabi- 25
tis priusquam cessare feceris fermentum victimas Paschatis mei: neque pernoctabunt ad auroram extra altare adipes oblationis Paschatis.

Hierosolymitanum.

Hieros. 16. *Et errare faciant.*

Hieros. 19. *Omnes primùm aperientes uterum sanctificabitis nomini meo: omnes inquam primogenitos vestros mares. primùm findentes uterum bovis aut ovis.*
20. *Popule mi domus Israel, non potestis videre Dominum Deum vestrum vacui ab omni præcepto.*
21. *In aratione.*

Hieros. 25. *Non-mactabitis super fermentum sanguinem oblationis Paschatis: non pernoctabit de carne quam mactaveritis nocte diei festi prioris Paschatis à vespera usque mané.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

11 * نكاه دار بتو مر آنچه من فرمايا ترا اين روز اينك من راندا از پيشي تو مر آن اموري
12 ومر آن كنعني ومر آن حتي ومر آن فرزي وآن حوي وآن يبوسي * حاذر باش بتو تا
13 نه بري شرط بنشيناني آن زمين آنچه تو آيا ابر آن تا نه باشد بطلت در مياني تو * كه مر
مذبحهاي ايشان بر كنيد و مر انكيختهاي ايشان بشكنيد و مر درختهاي او ببريد *
14 * كه نه سجود كني بمعبودي ديگر كه ״ رشك آور نامي او خداي رشك آورست او *
15 * تا نه بري شرط بنشيناني آن زمين و بيراه شوند پسي بتاني ايشان و ذبحت كنند ببتاني
16 ايشان و بخوانند بتو و بخوري از ذبحي او * و بستاني از دختراني [او] بپسراني تو و بيراه
شوند دختراني او پسي بتاني ايشان و بيراه كنند مر پسراني تو پسي بتاني ايشان *
17 18 * معبود ريخته نه كني بتو * مر حجّي آن فطير نگاه داري هفت روزها بخوري فطير
آنچه فرمودم ترا بوعدهي ماهي آن تر خوشه كه در ماهي آن تر خوشه بيرون آمدي
19 از مصر * همه كشايشي رحم بمن و همه رمهي تو نرينه كني كشايشي گاو و برّه *
20 * و كشايشي دراز گوش خلاص كني در برّه واگر نه خلاص كني قفا زني اويرا همه
21 نخست زادي پسراني تو خلاص كني و نه ديدار آيند شكيناني من تهي * شش روزها كار
22 كني و در روزي آن هفتمي معطّل باشي در كشت و در درو معطّل باشي * و حجّي هفتها
23 بكني بتو نخست برهاي دروي گندم و حجّي آن جمع كردن گردش آن سال * سه
24 بارها در سال ديدار آيد همه نرينهي تو مر پيشي آن خداوند ״ خداي يسرال * كه
برانم قومها از پيشي تو و كشاده كنم مر حدّي تو و نه آرزو كند مرد مر ولايتي تو در بر
25 آمدني تو بديدار شدن مر شكيناني ״ خداي تو سه بارها در سال * نه كشي ابر خمير
خوني ذبحي من و نه منزل گيرد ببامداد ذبحت حجّي آن فسح *

Observa tibi quod ego præcipio tibi hodie: ecce ego expulsurus sum à præsentia tua Emoræū, & Chenaanæū, & Hittæum, & Pherizzæum, & Hivvæum, & Jebusæum. 11
Cautus sis tibi ne percutias fœdus cum habitatore terræ ad quam tu venturus es: ut non sit in laqueū in medio tui. 12
Sed altaria eorum effodietis, & statuas eorum confringetis, & arbores eorum succidetis. 13
Non enim adorabis deum alium: nam Dominus, Zelifer nomen ejus, Deus zelifer est ipse: 14
Ut non percutias fœdus cum habitatore terræ, & devii sint facti post idola sua, & immolent idolis suis: vocétque te aliquis, & edas de victima ejus, 15
Et accipias de filiabus ejus filiis tuis, & deviæ sint factæ filiæ ejus post idola ipsarum, & devios faciant filios tuos post idola earum. 16
Deum fusilem non facies tibi. 17
Festum azymorum observabis: septem diebus comedes azyma, quod præcepi tibi, stato tempore mensis humidarum spicarum: quia mense humidarum spicarum egressus es ex Ægypto. 18
Omnis apertio uteri, meum est: & totius gregis tui masculos eximes, apertionem scil. bovis & agni. 19
At apertionem asini redimes agno: & si non redemeris, cervicem diverberabis ei: omne primogenitum filiorum tuorum redimes: neque apparebunt coram Majestate mea vacui. 20
Sex diebus operaberis: at in die septimo cessabis: in semente & messe cessabis. 21
Et festum hebdomadarum facies tibi primis frugibus messis triticeæ: & festum collectionis in reversione anni. 22
Tribus vicibus in anno apparebit omnis masculus tuus in præsentia Domini, Domini Dei Israel. 23
Expellam enim gentes à præsentia tua, & dilatabo terminum tuum: neque concupiscet quisquam regionem tuam, in ascensu tuo ad apparendū coram Majestate Domini Dei tui tribus vicibus in anno. 24
Non mactabis super fermentatum sanguinem victimæ meæ, neque manebit usque ad mane victima festi Paschatis. 25

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. — *Hierosolymitanum.*

26 ראשית שירוי בוכרת פירי ארעכון תייתון
לבית מוקדשא דיי אלהכון לית אתון
רשאין לא למבשלא ולא למיכול בשר
וחלב תריהון מערבין כחדא דלא יתקוף
רוגזי בכון ואירשין פירי אילניכון עם
בוסרא בלבלוביהון וטרפיהון כחדא: ויאמר יי ואמר יי למשה כתוב לך ית
פתגמיא האילין ארום על מימר פתגמיא האילין גזרית עמך קיים ועם ישראל:
ויהי והוה תמן קדם יי ארבעין יממין וארבעין לילוון לחמא לא אכל ומוי לא
אישתי וכתב על לוחייא חורנייתא ית פתגמי קיימא עשרתי דבוריא דהוו כתיבין על
לוחיא קדמאי: ויהי והוה בזמן מיחת משה מן טוורא דסיני ותרין לוחי דסהדותא
בידא דמשה במיחתיה מן טוורא ומשה לא חכים ארום אשתבהר זיו איקונין
דאנפוי דהוות ליה מן זיו איקר שכינתא
דיי בזמן מלליותיה עמיה: 30 וירא וחמא
אהרן וכל בני ישראל ית משה והא
אשתבהר זיו איקונין דאנפוי ודחילון מן למקרבא לותיה: ויקרא וקרא להון משה
ותבו לוותיה אהרן וכל רברביא דאתמנון נגודין בכנישתא ומליל משה עמהון:
ואחר כן ומבתר כדין איתקריבו כל בני ישראל ופקידינון ית כל מה דמליל יי עמיה
בטוורא דסיני: ויכל ופסק משה מן למללא עמהון ויהב על איקונין דבית אפוי
סודרא: ובבא וכד עליל משה לקדם יי למללא עמיה מעדיית סודרא דעל איקונין
דבית אנפוי עד מיפקיה ונפיק וממליל עם בני ישראל ית מה דאתפקד:
וחמיין בני ישראל ית איקונין דמשה ארום אשתבהר זיו איקונין דאנפי משה
ותאיב משה ית סודרא על בית אפוי עד זמן מיעליה למללא עימיה:

ירושלמי 26 שרוי בכרת עללתכון תייתון לבית מקדשא דיי אלהכון עמי בית ישראל לית אתון רשאין לא למבשלא ולא למיכול בשר וחלב מעורבין כחדא:
ירושלמי 29 ארי שבחו זיויהון דאנפוי: 33 סודרא:

לה
ויקהל וכנש משה ית כל כנישתא דבני ישראל ואמר להון אלין פתגמיא דפקיד יי
למעבד יתהון: ששת שיתא יומין תתעביד עיבידתא וביומא שביעאה יהי לכון
קודשא שבתא נייחא קדם יי כל דיעביד עיבידתא ביומא דשבתא אתקטלא יתקטיל
במטלות אבנין: 3 לא תבערו עמי בני
ישראל לא תבערון אשתא בכל אתר
מותבניכון ביומא דשבתא: 4 ויאמר ואמר
משה לכל כנישתא דבני ישראל למימר דין פתגמא דפקיד יי למימר:

ירושלמי 3 לא תבערון אשתא בכל אתר בית מדוריכון ביומא דשבתא:

26 Initium primitiarum fructuum terræ vestræ afferetis in domum sanctuarii Domini Dei vestri. Non potestis nec coquere nec comedere carnem & lac ambo ipsa permixta simul, ne incandescat ira mea in vos, & depopuler fructus arborum vestrarum cum uva immatura, cum surculis & foliis earum unà. Et dixit 27
Dominus Mosi; Scribe tibi verba ista: quoniam juxta sermonem horum verborum ineo tecum fœdus & cum Israele. Et fuit ibi coram Domino 28
quadraginta diebus & quadraginta noctibus, panem non edit nec aquas bibit: & scripsit super tabulas alias verba fœderis, decem sermones qui scripti erant in tabulis prioribus. Et fuit quo tempore descenderet Mo- 29
ses ex monte Sinai, & duæ tabulæ testimonii *erant* in manu Mosis in descendendo eo ex monte: Moses autem nesciebat quòd gloriosus esset splendor formæ faciei ejus, quod illi acciderat propter splendorem gloriæ divinæ Dei majestatis, quo tempore loquaretur ipse cum eo. Et vidit 30
Aaron & omnes filii Israel Mosem, & ecce gloriosus erat splendor formæ faciei ejus: & timuerunt appropinquare ad ipsum. Et vocavit eos Moses & reversi sunt ad eum 31
Aharon & omnes magnates, qui præfecti erant duces in congregatione: & loquutus est Moses cum illis. Et postea accesserunt omnes filii Is- 32
rael: & præcepit illis quicquid loquutus erat Dominus secum in monte Sinai. Cùmque cessâsset Moses loqui cum illis, posuit super aspectum 33
vultus sui sudarium. Et quando ingrediebatur Moses in conspectum Do- 34
mini ad loquendum cum eo, removebat sudarium, quod erat super aspectum vultus ejus, donec exiret: dein exibat & loquebatur cum filiis Israel id quod jussus erat. Et videbant filii Israel vultum Mosis, quòd 35
gloriosus esset splendor formæ faciei Mosis: itaque reponebat Moses sudarium super vultum suum, usque ad tempus quo ingrederetur ad loquendum cum eo.

Hierof. 26. *Initium primitiarum proventuum vestrorum afferetis in domum sanctuarii Domini Dei vestri. Popule mi domus Israel, non potestis aut coquere aut comedere carnem & lac permixta simul.*

Hierof. 29. *Quòd gloriosæ essent splendores facierum ejus.* 33. *Sudarium.*

SECT. XXII.
CAP. XXXV.

Et congregavit Moses universam congregationem filiorum Israel, & 1
dixit illis: Hæc sunt verba quæ præcepit Dominus ad faciendum ea.
Sex diebus fiet opus: in die autem septimo erit vobis sanctitas sabbathi, 2
quies coram Domino: quisquis fecerit opus in die sabbathi interficiendo interficietur projectione lapidum.
Popule mi domus Israel, non ac- 3
cendetis ignem in omni loco habitationum vestrarum in die sabbathi.
Et dixit Moses universæ congrega- 4
tioni filiorum Israel, dicendo; Hoc est verbum quod præcepit Dominus, dicendo:

Hierof. 3. *Non accendetis ignem in omni loco domus habitationis vestræ in die Sabbathi.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* اولي نخست برهاي زميني تو بياوري خانهي ؛ خداي تو نه جوشاني بچه در شيري مادري او
* كفت ؛ بمشه بنويس بتو مر آن سخنهايي آن ايدان كه ابر قولي آن سخنهايي آن ايدان
ببريدم اوازي تو شرط و اوازي يسرال * بود آنجا اوازي ؛ چهل روز وچهل شب نان نه خورد و آب
نه آهنجيد بنوشت ابر آن لوحها مر سخنهايي آن شرط ده آن سخنها * بود در فرود آمدني
مشه از كوهي سيني ودو لوحهايي آن كواه كرفت در دستي مشه در فرود آمدني او از آن
كوه ومشه نه دانست كه برخشيد كونهي رويي او در سخن كفتني او اوازي او * بديد اهرن
وهمه پسراني يسرال مر مشه وايدك برخشيد كونهي رويي او بترسيدند از نزديك شدن باو
* بخواند بايشان مشه باز كشتند باو اهرن وهمه آن مهتران در جماعت سخن كفت مشه
بايشان * وپس همچنين نزديك شدند همه پسراني يسرال بفرمود ايشانرا مر همه آنچه سخن
كفت ؛ اوازي او در كوهي سيني * تمام كرد مشه از سخن كفتن اوازي ايشان بداد ابر
رويي او روپوانه * ودر آمدن مشه بپيشي ؛ بسخن كفتن اوازي او بكردانيد مر آن روپوانه
تا بيرون آمدني او وبيرون آيد وسخن كويد بپسراني يسرال مر آنچه فرموده آيد * وبيبيند
پسراني يسرال مر رويي مشه كه برخشيد كونهي رويي مشه وباز كردانيد مشه مر آن
روپوانه ابر رويي او تا آمدني او بسخن كفتن اوازي او *

* فصل سي پنجم *   * جمع كرد مشه مر همه جماعتي پسراني يسرال كفت
بايشان ايدان آن سخنها آنچه فرموده ؛ بكردن ايشانرا * شش روزها كرده شود كار ودر روزي آن
هفتمي باشد بشما خاص معطل معطلي ب ؛ همه آن كنا درو كار كشته آيد * نه افروزيد آتش
در همه نشستن جاهاي شما در روزي آن معطلي * كفت مشه بهمه جماعتي پسراني يسرال
بكفتن اين آن سخن آنچه فرمود ؛ بكفتن *

Principium primorum fructuum terræ tuæ inferes in domū Domini Dei tui. Non coques pullum in lacte matris suæ. Et dixit Dominus ad Mo- 27
sheh; Scribe tibi verba hæc, quia juxta sententiam verborum istorum pepigi tecum fœdus & cum Israel.
Fuit autem ibi cum Domino qua- 28
draginta dies & quadraginta noctes: panem non edit & aquam non bibit: & scripsit in tabulis verba fœderis, decem verba. Fuitque, *in* 29
descensu Mosheh de monte Sinai, (et duæ tabulæ testimonii in manu Mosheh in descensu ejus de monte,) Mosheh quidem non cognovit quòd coruscaret species vultûs sui in collocutione ejus cum eo. Vidítque 30
Aharon & omnes filii Israel ipsum Mosheh, & ecce resplendebat species vultûs ejus, timueruntque appropinquare ei. At vocante eos Mo- 31
sheh, reversi sunt ad eum Aharon et omnes principes qui in congregatione: & locutus est Mosheh ad eos.
Posteà quoque appropinquaverunt o- 32
mnes filii Israel, quibus præcepit omne quod locutus fuerat Dominus cum eo in monte Sinai. Quumque 33
finivisset Mosheh loqui cum eis, dedit super faciem suam velamentum. Rursùm quum veniebat 34
Mosheh in præsentiam Domini ad colloquendum cum illo, exuebat velamentum usque ad egressum suum: ut egrederetur, & loqueretur filiis Israel quod jussus erat, Et vide- 35
rent filii Israel faciem Mosheh, quòd radiaret species vultûs Mosheh: deinde reducebat Mosheh velamentum super faciem suam, donec veniret ad loquendum cum illo.

CAP. XXXV.

Dein congregans Mosheh totum 1
cœtum filiorum Israel, locutus est ad eos hæc verba quæ præceperat Dominus ad faciendum ea. Sex 2
diebus fiet opus: at die septimâ sit vobis sanctitas, quieta cessatio Domino: omnis faciens in eo opus, interficietur. Non accende- 3
tis ignem in omnibus residendi locis vestris in die cessationis. Locutúsque 4
est Mosheh ad totum cœtum filiorum Israel, dicendo, Hoc est verbum quod præcepit Dominus, dicendo;

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

קְחוּ סַב מִנְכוֹן אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם יְיָ כָּל מַאן דְּאִיתְרְעֵי לִבֵּיהּ יַיְתֵי יַת אַפְרָשׁוּתָא
5 דַּיְיָ דַּהֲבָא וְכַסְפָּא וּנְחָשָׁא : ותכלת וְתִיכְלָא וְאַרְגְּוָונָא וּצְבַע זְהוֹרִי וּבוּץ
6 וּמְעֵזֵי : ועורות וּמַשְׁכֵי דְּדִיכְרֵי מְסַמְּקֵי וּמַשְׁכֵי דְּסַסְגּוֹנָא וְקִיסֵי דְשִׁיטָא :
7 ושמן וּמִשְׁחָא לְאַנְהָרוּתָא בּוּסְמַיָּא לִמְשַׁח רְבוּתָא וְלִקְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא :
8 אבני מַרְגָּלִיָּין דְּבוּרְלִין הִינוּן וּמַרְגָּלִיָּין דְּאַשְׁלְמוּתָא לְמִשְׁקְעָא בְּאֵפוֹדָא
9 וּבְחוּשְׁנָא : ובכל וְכָל חַכִּימֵי לִיבָּא דִּבְכוֹן יֵיתוּן וְיַעַבְדוּן יַת כָּל דְּפַקֵּד יְיָ :
10 את המשכן יַת מַשְׁכְּנָא וְיַת 11
פְּרָסֵיהּ וְיַת חוֹפָאָה דִּילֵיהּ יַת פּוּרְפוּי
וְיַת לוּחוֹי וְיַת נַגְּרוֹי וְיַת עַמּוּדוֹי וְיַת
חוּמְרוֹי : את יַת אֲרוֹנָא וְיַת אֲרִיחוֹי 12
וְיַת כַּפּוּרְתָּא וְיַת פַּרְגּוֹדָא דִּפְרָסָא : את יַת פָּתוֹרָא וְיַת אֲרִיחוֹי וְיַת כָּל מָנוֹי וְיַת
13 לְחֵם דְּאַפַּיָּא : ואת המנורה וְיַת מְנַרְתָּא דְּאַנְהוֹרֵי וְיַת בּוֹצִינָהָא וְיַת מִשְׁחָא
14 דְּאַנְהָרוּתָא : ואת מזבח וְיַת מַדְבְּחָא דִּקְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא וְיַת אֲרִיחוֹי וְיַת מִשְׁחָא
15 דִּרְבוּתָא וְיַת קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא וְיַת פְּרָסָא דְּתַרְעָא לִתְרַע מַשְׁכַּן זִימְנָא : את
יַת מַדְבְּחָא דַּעֲלָתָא וְיַת קַנְקַל דִּנְחָשָׁא דִּילֵיהּ יַת אֲרִיחוֹי וְיַת מָנוֹי יַת כִּיּוֹרָא
16 וְיַת בְּסִיסֵיהּ : את קלעי יַת וִילָוַת דַּרְתָּא יַת עַמּוּדוֹי וְיַת חוּמְרָנָהָא וְיַת פְּרָסָא
17 דִּתְרַע דַּרְתָּא : ואת וְיַת מַחְתֵּי מַשְׁכְּנָא וְיַת מַחְתֵּי דַרְתָּא וְיַת אֲטוּנֵיהוֹן : את בגדי
18 יַת לְבוּשֵׁי שִׁמּוּשָׁא לְשַׁמָּשָׁא בְּקוּדְשָׁא וְיַת לְבוּשֵׁי קוּדְשָׁא דִּלְאַהֲרֹן כַּהֲנָא וְיַת לְבוּשֵׁי
19 בְּנוֹי לְשַׁמָּשָׁא : ויצאו וּנְפַקוּ כָּל כְּנִשְׁתָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן קֳדָם משֶׁה : ויבאו וְאָתוּ
20 21 כָּל גְּבַר דְּאִיתְרְעֵי לִיבֵּיהּ וְכָל דְּאַשְׁלִימַת רוּחֵיהּ בִּנְבוּאָתָא דַּעֲמֵיהּ הַיְיתִיו יַת אַפְרָשׁוּתָא
לִקְדָם יְיָ לַעֲבִידַת מַשְׁכַּן זִימְנָא וּלְכָל פּוּלְחָנֵיהּ וְלִלְבוּשֵׁי קוּדְשָׁא : ויבאו וְאָתוּ
22 גּוּבְרַיָּא עִם נְשַׁיָּא כָּל מַאן דְּאִיתְרְעֵי לִבֵּיהּ הַיְיתִיו שֵׁירִין וְשַׁיְוְוִין עִזְקָן מָחוֹכִין וְכָל
תַּכְשִׁיט דִּדְהַב כָּל גְּבַר דְּאָרִים אֲרָמוּת דַּהֲבָא קֳדָם יְיָ : וכל וְכָל גְּבַר
23 דְּהִישְׁתַּכַּח עִמֵּיהּ תִּיכְלָא וְאַרְגְּוָונָא וּצְבַע זְהוֹרִי וּבוּץ וּמַעֵזֵי וּמוֹשְׁכֵי דְּדִכְרֵי מְסַמְּקֵי
וּמַשְׁכֵי סַסְגּוֹנָא הַיְיתִיו :

ירושלמי 11 יַת מַשְׁכְּנָא וְיַת מַשְׁכְּנֵיהּ
וְיַת חֲפוּיֵיהּ וְיַת פּוּרְפוּי וְיַת לְוָחוֹי
וְיַת נַגְּרוֹי וְיַת עַמּוּדוֹי וְיַת חוּמְרוֹי :

Tollite ex vobis ſeparationem coram Domino; quicunque voluntario 5
eſt corde, afferat ſeparationem Domini: aurum, argentum, &
æs, Hyacinthum, purpuram, coccinum, byſſum & pilos caprarum. 6
Pelles quoque arietum rubricatas, & pelles taxorum, & ligna Sittim. 7
Et oleum pro luminari, aromata pro oleo unctionis & ſuffitu aroma- 8
tico. Gemmas onychis ipſas & gemmas repletionis, ut includan- 9
tur in Ephod & pectorali. Et omnes ſapientes cordis qui inter 10
vos erunt, afferent, & facient quæcunque præcepit Dominus.
Tabernaculum, & tentorium ejus, 11
atque operimentum ejus; fibulas
ejus, & tabulas ejus, vectes ejus,
columnas ejus, & baſes ejus. Ar- 12
cam, & vectes ejus, & pro-
pitiatorium: atque velum operi-
menti. Menſam, & vectes ejus, 13
& omnia vaſa ejus: & panem facierum. Et candelabrum illumina- 14
tionis, & lucernas ejus, & oleum ad illuminandum. Et altare ſuf- 15
fitus aromatum, & vectes ejus; & oleum unctionis, & ſuffitum aro-
matum: velum quoque oſtii pro oſtio tabernaculi fœderis. Altare 16
holocauſtorum, & rete æreum ejus, vectes ejus & vaſa ejus: con-
cham & baſim ejus. Cortinas atrii, columnas ejus, & baſes ejus: 17
velum quoque oſtii atrii. Et clavos tabernaculi, & clavos atrii, & 18
funes eorum. Veſtes miniſterii ad miniſtrandum in ſanctuario, & 19
veſtes ſanctitatis Aaronis ſacerdotis, & veſtes filiorum ejus ad mini-
ſtrandum. Et exierunt univerſa congregatio filiorum Iſrael à con- 20
ſpectu Moſis. Et venerunt omnis vir cujus cor voluntarium erat, 21
& quemcunque impleverat ſpiritus prophetiâ quæ cum eo erat, &
attulerunt ſeparationem coram Domino pro opere tabernaculi fœ-
deris, & pro omni miniſterio ejus, atque pro veſtibus ſanctis. Et 22
venerunt viri cum mulieribus: quicunque voluntario corde erant,
attulerunt armillas, inaures, annulos, dextralia, & omne orna-
mentum aureum; omnis vir qui elevavit elevationem auri co-
ram Domino. Omnis quoque vir apud quem inveniebatur hyacin- 23
thus, purpura, coccus, byſſus, & pili caprarum, pelles arietum
rubro tinctæ, & pelles taxorum, attulerunt.

Hier. 11. *Tabernaculum, & ejus tentorium, & operimentum ejus, & fibulas ejus, & tabulas ejus, & vectes ejus, & columnas ejus, & baſes ejus.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

5 *بستانيد از نزد شما جدا كرده بيي همه سخاوتي دلي او بياورد آنرا مر جدا كردي بيي طلا و نقره
6 7 و مس * و كبود و ارغوان و قرمز رنك و كتان و مروزي * و پوستهاي نرميشان سرخ كردكان
8 و پوستهاي استخان و چوبهاي شمشاد * و روغن بروشنائي و بوي ابزارها بروغني آن ماليدن
9 و بدخنهي آن بوي ابزارها * و سنكهاي شهم و سنكهاي درنشاندكان ببروان و بدوشوان *
10 11 * و همه خردمند دل در شما بيايند و بكنند مر همه آنچه فرموده بيي * مر آن مسكن مر خيمهي
او و مر پوشش او و مر قلابهاي او و مر تختهاي او مر پشتيوانهاي او مر ستونهاي او و مر بون
12 13 ستونهاي او * مر آن صندوق و مر باهوهاي او و مر آن پوشش و مر پردهي آن حجاب * مر آن
14 خوان و مر باهوهاي او و مر همه پيرايهاي او و مر نان آن دو رويه * و مر چراغ پايهي آن
15 روشنائي و مر پيرايهاي آن و مر چراغهاي آن و مر روغني آن روشنائي * و مر مذبح آن دخنه
و مر باهوهاي [او] و مر روغني آن ماليدن و مر دخنهي آن بوي ابزار و مر حجابي آن
16 دركاه بدركاهي آن مسكن * مر مذبح آن علة و مر غربالي آن مسين آنچه باو و مر باهوهاي
17 او و مر همه پيرايهاي او و مر ابريق و مر طشت او * مر پردهاي آن سرا مر ستونهاي او و مر
18 بون ستونهاي او و مر حجابي دروازهي آن سرا * مر ميخهاي آن مسكن و مر ميخهاي آن
19 سرا و مر طنبهاي ايشان * مر جامهاي آن خدمت بخدمت كردن در خاص مر جامهاي آن خاص
20 باهرن آن كهن و مر جامهاي پسراني او بخدمت كردن * بيرون آمدند همه جماعتي پسراني يسرال
21 از پيشي مشه * بيامدند همه مرد آنچه برداشت اويرا دلي او و همه آنچه سخاوت كرد روحي او
اويرا بياوردند مر جدا كرده بيي بكاري خيمهي وعده و بهمه كاري او و بجامهاي آن خاص *
22 * بيامدند آن مردان اوازي آن زنان همه سخاوتي دل بياوردند دستوانه و كوشواره و انكشترين
23 و خلخال همه پيرايهي طلا و همه مرد آنچه عرضه كرد عرضهي طلا بيي * و همه مرد آنچه
يافته شد اوازي او كبود و ارغوان و قرمز رنك و كتان و مروزي و پوستهاي نرميشان سرخ
كردكان و پوستهاي استخان بياوردند *

Accipite à vobis ſeparationẽ Domi- 5
no: omnis ex liberalitate cordis ſui
afferet eam ſeparationem Domini:
aurum, & argentum, & æs, Et 6
cæruleum, & purpuram, & coc-
cineum, & byſſum, & pilos capri-
nos, Et pelles arietum rubefa- 7
ctas, & pelles hircorum, & li-
gna buxina, Et oleum pro lumi- 8
nari, & aromata pro oleo unctio-
nis & pro ſuffimento aromatum:
Et lapides onychinos, & lapides 9
inſititios pro pectorali & humera-
li. Et omnes prudentes corde in- 10
ter vos, venient & facient quod
præcepit Dominus: Tabernacu- 11
lum, tentorium ejus, & operimen-
tum ejus, & uncinos ejus, &
aſſeres ejus, vectes ejus, colu-
mnas ejus, & ſtylobatas ejus:
Arcam & baculos ejus, & operi- 12
mentum, & velum aulæi: Menſam 13
& baculos ejus, & omnia inſtrumen-
ta ejus, & panem biſacem: Et 14
candelabrum luminaris & inſtru-
menta ejus, et lucernas ejus, & oleũ
luminaris: Et altare ſuffimenti & 15
baculi ejus, & oleum unctionis, &
ſuffimentum aromatis, & aulæum
oſtii pro oſtio tabernaculi: Altare 16
holocauſti & cribrum æneum quod
erat ei, & baculos ejus, & omnia
inſtrumenta ejus, & labrum ac pel-
vim ejus: Cortinas atrii, columnas 17
ejus & ſtylobatas ejus, & aulæum
portæ atrii: Clavos tabernaculi, 18
& clavos atrii & funiculos eorum:
Veſtes miniſterii ad miniſtrandum 19
in ſanctuario, veſtes ſanctas Aha-
ronis ſacerdotis & veſtes filiorum e-
jus ad miniſtrandum. Egreſſi ſunt 20
itaque univerſa congregatio filio-
rum Iſrael à præſentia Moſheh:
Veneruntque omnis vir cujus cor 21
elevavit ipſum, & omnis cujus
ſpiritus liberalem effeciſſet eum,
attuleruntque ſeparationem Domi-
no ad opus tentorii conventus,
& ad omne opus ejus, atque ad
veſtes ſanctitatis. Venerunt in- 22
quam viri cum mulieribus, o-
mnes ex liberalitate cordis attule-
runt armillas, & inaures, &
dactylia, & periſcelides, omnia
ornamenta auri, nempè omnis ho-
mo qui obtulit oblationem au-
ri Domino. Et omnis vir apud 23
quem inveniebatur hyacinthus,
& purpura, & coccineum, &
byſſus, & pili caprini, & pelles
arietum rubefactæ, & pelles hir-
corum, attulerunt.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

כל כל דארים ארמות כספא ונחשא איתיו ית אפרשותא קדם יי וכל מאן
דהישתכח עמיה קיסין דשיטא לכל עיבידת פולחנא היתיו : וכל וכל אתתא
חכימת ליבהא בידהא הות עזלא ומתיין כל עזיל ית תיכלא וית ארגוונא
וית צבע זהורי וית בוצא : וכל הנשים וכל נשיא דאתרעי לבהון עמהין
בחכמתא הוון עזלן ית מעזייא על גווייתהון ומנפסן יתהין כד הינין חיין
והנשיאים ועגני שמיא אזלין לפישון ודליין מתמן ית אבני בורלוות חלא
וית אבני אשלמותא לשקעא באפודא ובחושנא ומחתן יתהון באנפי מדברא
אזלין רברבני ישראל ומייתן יתהון לצרוך עיבידתא : ואת הבשם ותייבין
ענני שמיא ואזלין לגן עדן ונסבין מתמן ית בושמא בחירא וית משחא דזיתא
לאנהרותא וית אפרסמא דכיא למשח רבותא ולקטרת בוסמיא : כל
איש כל גבר בר ישראל ואתתא בת ישראל דאתרעי לבהון עמהין לאייתא
לכל עיבידתא דפקיד יי למעבד בידא דמשה היתיו בני ישראל נדבתא קדם יי
ויאמר ואמר משה לבני ישראל חמון דמני יי בשום טב בצלאל בר אורי
בר חור לשבטא דיהודא : וימלא ואשלים עמיה רוח נבואה מן קדם יי
בחוכמתא בסוכלתנו ובמנדעא ובכל עיבידתא : ולחשוב ולאלפא אומנין
למעבד בדהבא ובכספא ובנחשא :
ובחרשת ובאגלפות מרגליתא טבתא 33
לאשלמות בהון ית עיבידתא ובנגרות
קיסא למיעבד בכל עיבידת אומנוון :

ירושלמי 33 ובגלפות אבניא טבתא
דאשלמא ונגרות קיסא למעבד בכל
עיבידא דאומנו :

ולהורות ולמילף אומנייתא למשאר אומניא יהב מנדעא בלביה הוא
ואהליאב בר אחיסמך לשבטא דדן : מלא אשלים עמהון חכימות ליבא
למעבד כל עיבידת נגר ואומן וצייר בתיכלא ובארגוונא ובצבע זהורי ובבוצא ועבדי
עבדי כל עיבידתא ומלפי אומנוון :

לו

ועשה ויעבד בצלאל ואהליאב וכל גבר חכים ליבא דיהב יי חוכמתא
וסוכלתנותא בהון למידע ולמעבד ית כל עיבידת פולחן קודשא לכל
מה דפקיד יי : ויקרא וקרא משה לבצלאל ולאהליאב ולכל גבר חכים
ליבא דיהב יי חכמתא בלביה כל מאן דאיתרעי ליביה למיקרב לעיבידתא
למעבד יתה :

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Omnis qui elevavit elevationem argenti & æris attulerunt separatio- 24
nem coram Domino : omnis etiam apud quem inventa sunt ligna Sit-
tim pro omni opere ministerii, attulerunt ea. Et omnis mulier cujus 25
cor sapiens erat, manibus suis nebat : & afferebant omne netum, hy-
acinthum, purpuram, coccinum, & byssum. Et omnes mulieres qua- 26
rum cor voluntarium erat in sapientia, nebant pilos caprarum super
corpora earum, & carminabant cùm adhuc essent viva *animalia*. Et 27
nubes cœlorum ibant in Phison, & hauriebant inde lapides onychinos
& lapides impletionis ad inserendum in Ephod, & pectorali, & de-
mittebant eos in superficiem deserti : ibant *autem* principes Israel &
afferebant eos in usum operis. Et revertebantur nubes cœlorum, & 28
ibant in hortum Eden, & inde sumebant aroma electum, & oleum
olivæ ad lucendum, & balsamum purum pro oleo unctionis & pro suf-
fitu aromatico. Omnis vir filius Israel, & mulier filia Israel, qui 29
voluntario corde erant ad afferendum pro omni opere, quod præcepe-
rat Dominus fieri per manum Mosis, afferebant filii Israel votum co-
ram Domino. Et dixit Moses filiis Israel ; videtis quod constituerit 30
Dominus nomine bono Besaleel filium Uri filium Chur, de tribu Juda.
Et implevit eum spiritu prophetiæ à facie Domini, in sapientia, in 31
prudentia, in scientia, & in omni opere. Ut doceat artifices operari 32
in auro, argento, & ære. Et in sculptura gemmarum pretiosarum 33
ad perficiendum illis opus, & in
artificio ligni : ut operetur in omni
opere artificum. Et ad docendum 34
artificia reliquos artifices dedit
scientiam in corde ejus, ipsi, &
Aholiab filio Ahisamach de tribu
Dan. Implevit eos sapientiâ cordis, ut faciant omne opus carpen- 35
tarii, artificis, & acupictoris in hyacintho, purpura, cocco, & bys-
so, & textoris : facientes omne opus & docentes artificia.

Hierosf. 33. *Et sculpturâ lapidum pretiosorum impletionis, & artificio ligni : ad operandum in omni opere artificis.*

CAP. XXXVI.

Et fecit Besaleel, & Aholiab, & omnis vir sapiens corde, quibus 1
dederat Dominus sapientiam & intelligentiam, ad sciendum & ad
faciendum omne opus ministerii sanctuarii : juxta omne quod
præcepit Dominus. Et vocavit Moses Besaleel & Aholiab, & 2
omnem virum qui sapienti corde erat, in cujus corde dederat Domi-
nus sapientiam : omnem virum cujus cor voluntarium erat, ut acce-
deret ad opus ad faciendum ipsum.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* همه جدا كناني جدا كرد نقره ومس بياوردند مر جدا كرد ٪ وهمه آنچه يافته آمد
اوازي او چوبهايي شمشاد بهمه كاري آن كار بياوردند * وهمه زني خردمند دل در
دستهايي آن بتافتند وبياوردند تافته مر آن كبود ومر آن ارغوان ومر آن قرمز رنك ومر
آن كتان * وهمه آن زنان آنچه برداشت دلي ايشان ايشانرا درخرد بتافتند مر آن موري
* وآن مهتران بياوردند مر سنكهايي آن شهم ومر سنكهايي آن در نشاندكان
بپروان وبدوشوان * ومر آن بوي ابزار ومر آن روغن بروشنايي وبروغني آن ماليدن
وبدخنهي آن بوي ابزار * همه مرد وزن آنچه سخاوت كرد دلي ايشان ايشانرا باوردن
بهمه آن كار آنچه فرمود ٪ بكردن در دستي مشه بياوردند پسراني يسرال سخاوت بيي * كفت
مشه بپسراني يسرال ببينيد بخواند ٪ در نامي بصلال پسري اوري پسر حور بقبيلهي يهوده
* پر كرد اويرا الهام خدايي در خرد ودر بينايي ودر دانش ودر همه كار * وباوستادي
كردني اوستاديها بكردن در طلا ودر نقره ودر مس * ودر كندني سنك بدر نشاندن
ودر تراشيدن چوب بكردن در همه كار اوستادي * وبآموختن بداد در دلي او او واهلياب
پسري احيسمك بقبيلهي دن * پر كرد ايشانرا خردي دل بكردن همه كاري تراشيدن
ولوستادي ونقاشي كنا در كبود ودر ارغوان ودر قرمز رنك ودر كتان وجلاهي
كنا كناني همه كار واستادي كنان استاديها * * فصل سي ششم *
* وبكند بصلال واهلياب وهمه مردي خردمند دل آنچه بداد ٪ خرد وبينايي در ايشان
بدانستن وبكردن مر همه كاركرد كاري آن خاص بهمه آنچه فرمود ٪ * بخواند مشه
ببصلال وباهلياب وبهمه مردي خردمند دل آنچه بداد ٪ خرد در دلي او وهمه آنچه بر
داشت اويرا دلي او بنزديك شدن بآن كار بكردن آنرا *

Quicunque separabat separationem 2
argenti & æris, attulerunt separa-
tionem Domino : omnis item apud
quem inveniebantur ligna buxina,
ad omne negotium illius operis at-
tulerunt. Omnis præterea mulier 25
prudens corde, manibus suis neve-
runt, & attulerunt netum, cæru-
leum, & purpuram, & coccineum,
& byssum. Omnes autem mulieres 26
quarum cor extulit illas in pru-
dentia, neverunt pilos caprinos.
Principes verò attulerunt lapides 27
onychinos, & lapides insititios pro
pectorali & humerali: Aroma 28
quoque, & oleum pro luminari, &
pro oleo unctionis, & pro suffitu
aromatico. Omnis vir & mulier 29
quorum cor liberales effecisset
eos, ad afferendum pro omni opere
quod præceperat Dominus faciendum
per manum Mosheh, attulerunt fi-
lii Israel liberaliter Domino. Et 30
dixit Mosheh ad filios Israel ; Vi-
dete, vocavit Dominus ex nomine
Besaleel filium Uri filii Hur de
tribu Jehudah. Replevit eum in- 31
spiratio Dei prudentiâ, & perspica-
ciâ, & scientiâ, & omni opere :
Tam ad fabrefaciendum artificia 32
operando in auro & argento & ære,
Quàm ad cælandum lapides ad 33
inserendum, & ad sculpendum li-
gna : ut operetur in omni opere arti-
ficii. Ad docendum insuper dedit 34
in corde ejus, ejus & Aholiab filii
Ahisamach de tribu Dan. Reple- 35
vit eos prudentiâ cordis, ad facien-
dum omne opus sculpendo ; & ar-
tificis, & phrygionis in cæruleo,
& purpurâ, & coccineo, & bysso ;
& textoris : facientes omne opus,
& fabrefacientes artificia.

CAP. XXXVI.

Faciat ergò Besaleel, & Aholiab, 1
& omnis vir prudens corde, in qui-
bus dedit Dominus prudentiam &
perspicacitatem ad sciendum &
præstandum totum opificium operis
sanctuarii, omne scil. *quod præcepe-*
rat Dominus. Vocavit itaque *Mo-* 2
sheh Besaleel & Aholiab, & omnem
virum prudentē corde, in cujus cor-
de dederat Dominus prudentiam : o-
mnem quoque *cujus cor elevaverat*
eum ut accederet ad opus ad facien-
dum illud.

ירושלמי · תרגום יונתן בן עוזיאל

3 ויקחו ונסיבו מן קדם משה ית כל
אפרשותא דאייתיו בני ישראל לעיבידת
פולחן קודשא למעבד יתה והינון מייתין ליה תוב נדבתא בצפר בצפר מן ממונהון :
ויבאו ואתו כל חכימיא דעבדין ית כל עיבידת קודשא גבר גבר מעיבידתיה דהינון
4 עבדין : ויאמרו ואמרו למשה מסגיין עמא למייתיא מיסת פולחנא לעיבידתא
5 דפקד יי למעבד יתה : ויצו ופקיד משה ואעברו כרוזא במשריתא למימר גבר
6 ואיתתא לא יעבדון תוב עיבידתא לאפרשות קודשא ופסק עמא מלאיתאה :
והמלאכה ועיבידתא הוות כמיסת לכל עיבידתא ועבדו יתה וברם שיירו : ויעשו
7 ועבדו כל חכימי ליבא ית משכנא עשר יריען דבוץ שזיר ותיכלא וארגוונא וצבע
8 זהורי צורת כרובין עובד אומן עבד יתהון : ארך אורכא דיריעתא חדא עשרין
9 ותמני אמין ופותיא ארבע אמין סכום דיריעתא חדא משחתא חדא לכל יריעתא :
ויחבר ולפיף ית חמש יריען חדא עם חדא וחמש יריען לפיף חדא עם חדא :
10 ויעש ועבד ענובין דתיכלא על
שיפתא דיריעתא חדא מסיטרא בית
לופי כן עבד בשיפתא דיריעתא
בית לופי תנייגא : חמשים חמשין ענובין עבד בירעתא חדא וחמשין ענובין
12 עבד בסטרא דיריעתא דבית לופי תניינא מכוונן ענובייא חדא לקבל חדא : ויעש
ועבד חמשין פורפין דדהב ולפיף ית יריעתא חדא עם חדא בפורפיא והוה
13 משכנא חד : ויעש ועבד יריען דמעזי לפרסא על משכנא חדסרי יריען
14 עבד יתהון : ארך אורכא דיריעתא חדא תלתין אמין וארבע אמין פותיא
15 דיריעתא חדא משחתא חדא לחד סרי יריען : ויחבר ולפיף ית חמש יריען
16 לחוד כל קביל חמשא ספרי אורייתא וית שית יריען לחוד כל קביל
שיתא סדרי מתנייתא : ויעש ועבד ענובין חמשין על סיפתא דיריעתא
17 בציטרא בית לופי וחמשין ענובין עבד על סיפתא דיריעתא דבית לופי
תניינא : ויעש ועבד פורפין דנחשא ללפפא ית משכנא למהוי חד :
18 ויעש ועבד חופאה למשכנא משכי דדכרי מסמקי ומשכי דססגונא לטללא
19 מלעילא :

ירושלמי 3 נסיבה :

ירושלמי 11 בדביקה :

ירושלמי 12 מתחמן :

Targ. JONATHAN B. UZIEL *Hierosolymitanum.*

3 Et acceperunt à Mose omnem separationem, quam attulerant filii Israel pro opere ministerii sanctuarii, ut perficerent ipsum : & ipsi offerebant illi rursus munera voluntaria singulis matutinis ex suis opibus. Et venerunt omnes sa-
4 pientes, qui faciebant omne opus sanctuarii, unusquisque ab opere suo quod ipsi faciebant. Et dixerunt Mosi ; Multiplicant populus
5 afferre, plus quam sit necessarium ad opus ministerii quod facere Dominus præcepit. Et præcepit Moses, & transire fecerunt præconem
6 per castra, dicendo ; Vir & mulier non faciant ampliùs opus ad separationem sanctitatis : cessavítque populus ab offerendo. Porro opus
7 erat secundùm sufficientiam omnis operis quod fecerunt, imò superfuit. Et fecerunt omnes sapientes corde tabernaculum, decem corti-
8 nas de bysso retorta, & hyacintho, & purpura, & cocco ; figuris Cherubim opere artificis fecit eas. Longitudo unius cortinæ viginti
9 & octo cubitorum, & latitudo quatuor cubitorum, summa cortinæ unius : mensura una erat omni cortinæ. Et conjunxit quinque cortinas
10 unam ad alteram, & rursum quinque cortinas conjunxit unam ad alteram. Et fecit laqueolos ex hyacintho in
11 ora cortinæ unius, ex latere ubi conjungenda erat : sic fecit in ora cortinæ alterius, in latere quo conjungenda erat. Quinquaginta laqueolos fecit in cortina una, &
12 quinquaginta laqueolos fecit in latere cortinæ ubi conjungenda erat secunda : positique erant laqueoli unus è regione alterius. Item fe-
13 cit quinquaginta fibulas aureas : & conjunxit cortinam unam cum altera fibulis, & fuit tabernaculum unum. Item fecit cortinas ex pilis
14 caprarum ad expandendum super tabernaculum, undecim cortinas fecit illas. Longitudo cortinæ unius triginta cubitorum, & quatuor
15 cubitorum latitudo cortinæ unius : mensura una undecim cortinis. Et conjunxit quinque cortinas seorsim ex adverso quinque librorum
16 Legis, & sex cortinas seorsum ex adverso sex ordinum Talmud. Et
17 fecit quinquaginta laqueolos in ora cortinæ, in latere conjunctionis : & quinquaginta laqueolos fecit in ora cortinæ conjunctionis secundæ. Et fecit fibulas æreas *quinquaginta*, ad conjungendum tento-
18 rium illud ut esset unum. Et fecit tegumentum tabernaculo ex pelli-
19 bus arietum rubricatis & ex pellibus taxorum ad tegendum desuper.

Hiers. 3. *Donum voluntarium.*

Hier. 11. *Injunctura.* 12. *Sese respicientes.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

3 * وستاندند از پیشی مشه مر همه آن جدا کرد آنچه آوردند پسرانی یسرال بکارکردی کاری آن
4 خاص بکردن آنرا و ایشان آوردند باو نیز سخاوت در بامداد در بامداد * بیامدند همه آن
خردمندان آن کنان مر همه کاری آن خاص مرد مرد از کاری او آنچه ایشان کنان *
5 گفتند بمشه بگفتن بسیار کنان آن قوم بآوردن از قدری آن کار بکاری آنچه فرمود
6 بکردن آنرا * بفرمود مشه بگذرانیدند آواز در لشکرگاه بگفتن مرد و زن نه کنند نیز کار بجدا
7 کرد آن خاص بند شد آن قوم از آوردن * و آن کار بود بسی ایشان بهمه آن کار بکردن آنرا
8 و زیاد باشا * بکردند همه خردمند دل در کنانی آن کار مر آن مسکن ده شقها کتان تافته
9 و کبود و ارغوان و قرمز رنگ کروبها عملی استاد بکرد ایشانرا * درازی آن شقهی آن یکه بیست و
10 هشت در گز و گشادگی چهار در گز آن شقهی آن یکه اندازهی یکه بهمه شقها * پیوسته
11 کرد مر پنج آن شقها یکه بیکه و پنج شقها پیوسته کرد یکه بیکه * بکرد مادچینهای کبود
ابر لبی آن شقهی آن یکه از کنار در پیوستنجا همچنین بکرد در لبی آن شقهی آن کناری
12 در پیوستنجای آن دویمی * پنجاه مادچینها بکرد در شقهی آن یکه و پنجاه مادچینها بکرد در
13 کناری آن شقه آنچه در پیوستنجای آن دویمی مقابل باشان آن مادچینها یك بیك * بکرد
14 پنجاه قلابهای طلا پیوسته کرد مر آن شقها یك بیك در قلابها بود آن مسکن یکه * بکرد
15 شقهای مروزی بخیمه ابر آن مسکن یازده شقها بکرد ایشانرا * درازی آن شقهی آن یکه سی
16 در گز و چهار گز گشادگی آن شقهی آن یکه اندازهی یکه بیازده شقها * پیوسته کرد
17 مر پنج آن شقها بجدا و مر شش آن شقها بجدا * بکرد مادچینها پنجاه ابر لبی آن شقهی
آن کناری در پیوستنجا و پنجاه مادچینها بکرد ابر لبی آن شقهی آن پیوسته باشا آن دویمی *
18 * بکرد قلابهای مس پنجاه بپیوسته کردن مر آن خیمه ببودن یکه * بکرد پوشش بخیمه
19 پوستهای نرمیشان سرخ کردگان و پوشش پوستهای استخان از بالا *

3 *Tulerúntque à conspectu Mosheh omnē separationē quam attulerant filii Israel ad functionē operis sanctuarii, ad faciendū illud: porrò illi afferebant ei adhuc liberalitatē suam singulis matutinis. Venerúntque o-*
4 *mnes sapientes qui faciebant omne op⁹ sanctuarii, quisq; vir ab opere suo quod faciebant :* Et *locuti sunt ad*
5 *Mosheh, dicendo; Multiplicant populus afferendo supra rationem operis, ad opus quod præcepit Dominus ad faciendum illud. Præcipiente* igitur
6 *Mosheh, transire fecerunt vocem per castra, dicendo ; Vir & mulier ne faciant ultrà opus ad separationem sanctuarii :* sic *restrictus est populus ab afferendo.* Et quoad o-
7 *pus, erat sufficiens eis pro toto opere ad faciendum illud, & superfluum existens.* Et *fecerunt omnis*
8 *sapiens corde, inter factores operis, tabernaculū, decem cortinas* ex *bysso tortâ, & cæruleo, & purpurâ, & coccineo,* cum *Cherubim opere artificis fecit illas. Longitudo corti-*
9 *næ unius* erat *viginti & octo cubitorum, & latitudo quatuor cubitorum cortinæ unius : dimensio una* erat *omnibus cortinis.* Postea *con-*
10 *junxit quinque cortinas unam cum altera, & quinque cortinas* alias *conjunxit unam cum altera. Fecit*
11 & *laqueolos cæruleos in labro cortinæ unius, in margine in junctura : sic fecit in labro cortinæ marginalis in junctura secundæ. Quinquaginta*
12 *laqueolos fecit in cortina una, & quinquaginta laqueolos fecit in margine cortinæ, quæ* erat *in junctura, secundæ : oppositis existentibus laqueolis, uno alteri. Fecit* & *quin-*
13 *quaginta uncinos aureos,* & *conjunxit cortinas unam cum altera uncinis :* ita *fuit tabernaculum unum.*
14 *Fecit* quoque *cortinas* ex *pilis caprinis in tentorium super tabernaculum, undecim cortinas fecit illas.*
15 *Longitudo cortinæ unius, triginta cubitorum ; & latitudo quatuor cubitorum cortinæ unius : dimensio una* erat *undecim cortinis. Con-*
16 *junxitque quinque cortinas seorsim, & sex cortinas seorsim. Fecit*
17 etiam *laqueolos quinquaginta in labro cortinæ marginalis in junctura: & quinquaginta laqueolos fecit in labro cortinæ conjunctæ existentis secundæ. Fecit* item *uncinos æreos*
18 *quinquaginta ad conjungendum tentorium, ut esset unum. Fecit insuper*
19 *operimentum tentorio* ex *pellibus arietum rubefactis, & operimentum* ex *pellibus hircorum desuper.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ויעש וַעֲבַד יַת לוּחַיָא לְמַשְׁכְּנָא מִן קִיסֵי שִׁטָא קַיְימִין הֵי כְּאוֹרַח נְצִיבְהוֹן
עשר עֲשַׂר אַמִּין אוּרְכָּא דְלוּחָא וְאַמְתָא וּפַלְגָא דְאַמְתָא פּוּתְיָא דְלוּחָא חַד
שתי תְּרֵין צִירִין לְלוּחָא חַד מְכַוְונָן סְטַר חַד בְּגוֹ סְטַר חַד הֵיכְדֵין עֲבַד לְכָל
לוּחֵי מַשְׁכְּנָא : ויעש וַעֲבַד יַת לוּחַיָא לְמַשְׁכְּנָא עֶשְׂרִין לוּחִין לְרוּחַ עֵיבַר
דָרוֹמָא : וארבעים וְאַרְבְּעִין חוּמְרִין דִכְסַף עֲבַד תְּחוֹת עֶשְׂרִין לוּחַיָא תְּרֵין חוּמְרִין
תְּחוֹת לוּחָא חַד לִתְרֵין צִירוֹי וּתְרֵין חוּמְרִין תְּחוֹת לוּחָא חַד לִתְרֵין צִירוֹי :
ולצלע וְלִסְטַר מַשְׁכְּנָא תִּנְיָינָא לְרוּחַ צִיפּוּנָא עֲבַד עֶשְׂרִין לוּחִין : וארבעים
וְאַרְבְּעִין חוּמְרֵיהוֹן דִכְסַף תְּרֵין חוּמְרִין תְּחוֹת לוּחָא חַד וּתְרֵין חוּמְרִין תְּחוֹת
לוּחָא חַד : ולירכתי וְלִסְיָיפֵי מַשְׁכְּנָא 27
מַעַרְבָא עֲבַד שִׁיתָא לוּחִין : ושני
וּתְרֵין לוּחִין עֲבַד לְזָוְויַת מַשְׁכְּנָא 28
בְּסוֹפֵיהוֹן : ויהיו וַהֲווֹן מְזַוְּוגִין מִלְרַע וְכַחְדָא הֲוֹן מְזַוְּוגִין בְּרֵישֵׁיהוֹן בְּעִזְקְתָא
חֲדָא הֵיכְדֵין עֲבַד לְתַרְוֵיהוֹן לְתַרְתֵּין זָוְויָין : והיו וַהֲווֹן תְּמַנְיָא לוּחִין וְחוּמְרֵיהוֹן
דִכְסַף שִׁיתְסַר חוּמְרִין תְּרֵין חוּמְרִין תְּחוֹת לוּחָא חַד : ויעש וַעֲבַד
נַגְרִין דְקִיסֵי שִׁטָא חַמְשָׁא לְלוּחֵי סְטַר מַשְׁכְּנָא חַד : וחמשה וְחַמְשָׁא נַגְרִין
לְלוּחֵי סְטַר מַשְׁכְּנָא תִּנְיָינָא וְחַמְשָׁא נַגְרִין לְלוּחֵי סְטַר מַשְׁכְּנָא לְסוֹפֵיהוֹן
מַעַרְבָא : ויעש וַעֲבַד יַת נַגְרָא מְצִיעָאָה 33
לְשַׁלְבְּשָׁא בְּגוֹ לוּחַיָא מִן סְיָיפֵי לִסְיָיפֵי
מִן אִילָנָא דִנְצִיב אַבְרָהָם אֲבוּנָן בִּבִירָא
דְשֶׁבַע וְצַלִּי תַּמָּן בְּשׁוּם מֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהָא עַלְמָא : ואת וְיַת לוּחַיָא חַפָּא
דַהֲבָא וְיַת עִזְקָתְהוֹן עֲבַד דַהֲבָא אַתְרָא לְנַגְרִין וַחֲפָא יַת נַגְרִין דַהֲבָא : ויעש
וַעֲבַד יַת פַּרְגוֹדָא דְתִיכְלָא וְאַרְגְוָונָא וּצְבַע זְהוֹרִי וּבוּץ שְׁזִיר עוֹבַד אוּמָן עֲבַד יָתֵהּ
כְּרוּבִין צִיוּרִין : ויעש לה וַעֲבַד לֵהּ אַרְבְּעָה עַמּוּדֵי קִיסֵי שִׁטָא וַחֲפָנוּן דַהֲבָא
וְוֵיהוֹן דַהֲבָא וְאַתִּיךְ לְהוֹן אַרְבְּעָה חוּמְרִין דִכְסַף : ויעש וַעֲבַד וִילוֹן פְּרִיס
לִתְרַע מַשְׁכְּנָא דְתִיכְלָא וְאַרְגְוָונָא וּצְבַע זְהוֹרִי וּבוּץ שְׁזִיר עוֹבַד צַיָּיר : ואת וְיַת
עַמּוּדוֹי חַמְשָׁא וְיַת וְוֵיהוֹן חַמְשָׁא וַחֲפֵי רֵישֵׁיהוֹן וְכִיבּוּשֵׁיהוֹן דַהֲבָא וְחוּמְרֵיהוֹן
חַמְשָׁא דִנְחָשָׁא :

ירושלמי 27 לְשִׁפּוּלֵי : 28 בְּשִׁפּוּעָא 29 וַהֲווֹן מְתַאֲמִין :

ירושלמי 33 וַעֲבַד יַת נַגְרַיָא מְצִיעָאֵי לְבַרְדוּק בֵּינֵי לוּחַיָא :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et fecit tabulas pro tabernaculo ex lignis Sittim, ſtantes juxta viam 20
plantationis eorum. Decem cubitorum longitudo tabulæ, & cubiti 21
& dimidii cubiti latitudo tabulæ unius. Duo cardines tabulæ uni 22
reſpicientes latus unum in medio lateris alterius: quo modo fecit
omnes tabulas tabernaculi. Et fecit tabulas tabernaculi, viginti ta- 23
bulas verſus plagam lateris meridionalis. Et quadraginta baſes ar- 24
genteas fecit ſub viginti tabulis: duas baſes ſub tabula una pro du-
obus cardinibus ejus, & rurſus duas baſes ſub tabula una pro duo-
bus cardinibus ejus. Et in latere ſecundo tabernaculi ad latus ſe- 25
ptentrionale fecit viginti tabulas: Et quadraginta baſes earum ar- 26
genteas: duas baſes ſub tabula una, & rurſum duas baſes ſub tabu-
la una. Et ad latus tabernaculi 27
occidentale fecit ſex tabulas. In- 28
ſuper duas tabulas fecit in angu-
lis tabernaculi extremis. Et erant 29
conjunctæ deorſum, & ſic erant
conjunctæ in capite ſuo cum circulo uno: ita in duabus tabulis fe-
cit, in duobus angulis. Fueruntque octo tabulæ, & baſes earum 30
argenteæ, ſexdecim baſes: duæ *ſcilicet* baſes, duæ baſes ſub tabula
una. Et fecit vectes ex lignis Sittim, quinque pro tabulis lateris 31
tabernaculi unius. Et quinque vectes pro tabulis lateris tabernacu- 32
li ſecundi: & quinque vectes pro tabulis lateris tabernaculi in ex-
tremis occidentis. Et fecit vectem medium ut mitteretur per me- 33
dium tabularum ab extremis ad
extrema, ex arbore quam plan-
taverat Abraham pater noſter in
Beerſeba, & oraverat ibi in no-
mine ſermonis Domini Dei ſecu-
li. Tabulas autem texit auro, & annulos earum fecit aureos, ut 34
eſſent loca pro vectibus: & texit vectes auro. Et fecit velum ex 35
hyacintho, purpurâ, cocco, & byſſo retorta: opere artificis fe-
cit ipſum *cum* Cherubim figuratis. Et fecit illi quatuor columnas 36
ligni Sittim, & texit eas auro, uncini earum aurei *erant*: & fudit
pro eis quatuor baſes argenteas. Et fecit velamen pro oſtio ta- 37
bernaculi ex hyacintho, purpura, cocco, & byſſo retortâ, opere
acupictoris. Et columnas ejus quinque, & clavos earum quinque, 38
& operuit capita illarum & cincturas earum auro: baſes autem ea-
rum quinque æreæ.

Hieroſ. 27 *Ad declivitates.* 28 *In declivitatibus.* 29 *Et fuerunt geminæ.*

Hieroſ. 33 *Et fecit vectes medios ad prominendum inter tabulas.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

*بكرد مر آن تختها بمسكن چوبهاي شمشاد استادگان *ده گزها درازي آن تخته و گز و نيمهي
آن گز كشادگي آن تختهي آن يكه * دو دستكها بتختهي آن يكه پيوسته آن يك بيك
همچنين بكرد بهمه تختهاي آن مسكن *بكرد مر تختها بمسكن بيست تختها بكنجي جنوب
* وچهل بون ستوني نقره بكرد فرود بيست آن تختها دو بون ستونها فرود آن تختهي آن يكه
بدو دستكهاي او ودو بون ستونها فرود آن تختهي آن يكه بدو دستكهاي او* وبپهلوي آن
مسكن آن دويمي بكنج شمال بكرد بيست تختها * وچهل بون ستونهاي ايشان نقره دو بون
ستونها فرود آن تختهي آن يكه و دو بون ستونها فرود آن تختهي آن يكه * وبپيغولها آن
مسكن مغرب بكرد شش تختها * ودو تختها بكرد بكنارهاي آن مسكن در پيغولها *وباشند
جفتان از فرود و يكجا باشند جفت بسري او بآن حلقهي آن يكه همچنين بكرد بدوي
ايشان بدو آن كنارها * وباشند هشت تختها و بون ستونهاي ايشان نقره شانزده بون
ستونها دو بون ستونها دو بون ستونها فرود آن تختهي آن يكه * بكرد پشتيوانها چوبهاي
شمشاد پنج بتختها پهلوي آن مسكن آن يكه * وپنج پشتيوانها بتختها پهلوي آن مسكن
آن دويمي وپنج پشتيوانها بتختهاي آن مسكن بپيغولهاي مغرب *بكرد مر آن پشتيوان آن
مياني بپشتيوان بودن درمياني آن تختها از آن كنار بآن كنار* ومر آن تختها بينداويد طلا ومر
حلقهاي ايشان بكرد طلا خانها بپشتيوانها و بيندويد مر آن پشتيوانها طلا * بكرد مر آن
پرده كبود و ارغوان و قرمزرنك و كتاني تافته عملي اوستاد بكرد آنرا كروبها * بكرد بآن
چهار ستونهاي شمشاد بيندويد طلا وسر ستونهايي طلا بريخت بايشان چهار بون ستونهاي نقره
* بكرد حجاب بدرگاهي آن خيمه كبود و ارغوان وقرمزرنك و كتاني تافته عمل نقاش
* ومر ستونهاي او پنج ومر سر ستونهايي ايشان و بيندويد سرهايي ايشان و ميان بندهايي
ايشان طلا و بون ستونهايي ايشان پنج مس*

Fecitq; aſſeres tabernaculo ex lignis 20
buxinis, ſtantes. Decem cubitorum 21
longitudo aſſeris, cubiti verò & di-
midii cubiti latitudo aſſeris unius.
Duæ maniculæ erant aſſeri uni jun- 22
ctæ una alteri: ſic fecit omnibus aſ-
ſeribus tabernaculi. Fecit inquam 23
aſſeres tabernaculo, viginti aſſeres
angulo Meridionali. Et quadra- 24
ginta ſtylobatas argenteos fecit ſub
viginti aſſeribus: duos ſtylobatas
ſub aſſere uno pro duabus mani-
culis ejus, & duos ſtylobatas
ſub aſſere altero pro duabus ma-
niculis ejus. In latere verò 25
tabernaculi ſecundo in angulo
Septentrionali fecit viginti aſ-
ſeres, Et quadraginta ſtylobatas 26
eorum argenteos; duos ſtylobatas
ſub aſſere uno, & duos ſtylobatas
ſub aſſere altero. In angulis autem 27
tabernaculi ad *Occidentem fecit ſex*
aſſeres. Et duos aſſeres fecit ex- 28
tremis tabernaculi in angulis: ut 29
eſſent gemelli infernè, & pariter
eſſent gemelli in capite ejus in
annulo uno: ſic fecit ambobus il-
lis in duabus extremitatibus. Et ita 30
eſſent octo aſſeres, & ſtylobatæ eo-
rum argentei ſexdecim ſtylobatæ:
ſtylobatæ bini, ſtylobatæ bini, ſub uno-
quoq; aſſere. Fecit & vectes ex *lignis* 31
buxinis, quinque pro aſſeribus la-
teris tabernaculi primi, Et quin- 32
que vectes pro aſſeribus lateris ta-
bernaculi ſecundi, & quinque ve-
ctes pro aſſeribus tabernaculi in
angulis ad *Occidentem. Fecit* au- 33
tem *vectem medium, ut vectis*
eſſet in medio aſſerum ab extremo
ad extremum. Aſſeres verò obdu- 34
xit auro, & annulos eorum fecit ex
auro in *domos* (i. loca) *vectibus: ob-*
duxitque vectes auro. Fecit etiam 35
velum ex *cæruleo, & purpurâ, &*
coccineo, & byſſo tortâ: opere
artificis fecit illud cum *figuris*
Cherubim. Et fecit illi quatuor 36
columnas buxinas, obduxitque
auro: epiſtylia autem erant *au-*
rea: fuditque illis quatuor ſtylo-
batas argenteos. Fecit quoque *au-* 37
læum ad oſtium tentorii ex *cæruleo,*
& purpurâ, & coccineo, & byſſo
tortâ, opere phrygionis: Et colu- 38
mnas ejus quinque, & epiſtylia ea-
rum: obduxitque capita earum,
& cingula earum auro: ſty-
lobatas autem earum quinque
æreos.

לז

1 ויעש בצלאל ועבד בצלאל ית ארונא דקיסי שיטא תרתין אמין ופלגא אורכיה
2 ואמתא ופלגא פותיה ואמתא ופלגא רומיה: ויצפהו וחפייה דהב דכי מגיו
3 ומברא ועבד ליה דיר דדהב חזור חזור: ויצק לו ואתיך ליה ארבע עיזקן דדהב
על ארבע אסתוורוי ותרתין עיזקן על סיטריה חד ותרתין עיזקן על סטריה
4 תניינא: ויעש ועבד אריחי דקיסא שיטא וחפא יתהון דהבא: ויבא ואעיל
5 ית אריחיא בעיזקתא על סיטרא דארונא למיטל ית ארונא: ויעש כפרת
6 ועבד כפורתא דדהב דכי תרתין אמין ופלגא אורכא ואמתא ופלגא פותיא ברם
7 סומכה הות פושכא: ויעש ועבד תרין כרובין דדהב דכי נגיד עבד יתהון
8 מתרין סיטרי כפורתא: כרוב כרובא חד מסטרא מיכא וכרובא חד מסטרא
מיכא נגידין ואדיקין הוון כרוביא ולא מתפרשין מן כפורתא ארום בחוכמת רוח
9 נבואה עבד ית כרוביא מתרין סטרוי: ויהיו והוון כרוביא פריסין גדפיהון
בהדי רישיהון לעילא מטללין בגדפיהון על כפורתא ואפיהון חד לקביל חד כל
10 קביל כפורתא הוון אנפי כרוביא: ויעש את השלחן ועבד ית פתורא דקיסי שיטא
11 תרתין אמין אורכיה ואמתא פותיה ואמתא ופלגא רומיה: ויצף וחפא יתיה דהב דכי
ועבד ליה דיר דדהב חזור חזור: ויעש
12 ועבד ליה גפוף רומיה פושכא חזור חזור
ועבד דיר דדהב לגפופיה חזור חזור:

ירושלמי 12 גפוף פשך חזר ומקף
ועבד כליל דדהב לגפופא חזור ומקף:

13 ויצק ואתיך ליה ארבע עיזקן דדהב ויהב ית עזקתא על ארבע זווייתא
14 דלארבע רינלוי: לעמת כל קביל גפוף הואה עיזקתא אתרא לאריחיא
15 למיטל ית פתורא: ויעש ועבד ית אריחיא דקיסי שיטא וחפא יתהון דהבא
16 למיטל ית פתורא: ויעש את הכלים ועבד ית מניא דעל פתורא ית
פיילוותיה וית בזיכוי וית מכילתיה וית קסוותא דמחפין בהון דדהב דכי:
17 ויעש ועבד ית מנרתא דדהב דכי נגיד עבד ית מנרתא בסיס דידה וקנהא
18 כלידהא חוורייהא ושושנהא מינה הוון: וששה ושיתא קנין נפקין
מסיטרהא תלתא קני מנרתא מסיטרא חד ותלתא קני מנרתא מסטרא
תניינא:

CAP. XXXVII.

ET fecit Besaleel arcam ex lignis Sittim: duorum cubitorum & dimidii longitudo ejus, & cubiti & dimidii latitudo ejus, & cubiti & dimidii altitudo ejus. Et texit eam auro puro, intrinsecus & extrinsecus: & fecit ei coronam auream circum circa. Et fudit illi quatuor annulos aureos ad quatuor angulos ejus, & duos annulos ad latus ejus unum, & duos annulos ad latus ejus secundum. Et fecit vectes ex ligno Sittim, & texit eos auro. Et introduxit vectes per annulos ad latera arcæ, ad portandum arcam. Fecit & propitiatorium ex auro mundo: duorum cubitorum & dimidii longitudo, & cubiti & dimidii latitudo, verùm spissitudo erat palmi. Et fecit duos Cherubim: ex auro puro ductili fecit eos, ex duobus lateribus propitiatorii. Cherub unum à latere hinc, & Cherub unum à latere hinc: ductiles & sese respicientes erant Cherubim, neque separabantur à propitiatorio; quoniam in sapientia spiritus prophetici fecit Cherubim à duobus lateribus ejus. Et fuerunt Cherubim expandentes alas suas cum capitibus eorum sursum, obumbrantes alis suis propitiatorium, & facies eorum una è regione alterius: contra propitiatorium erant facies Cherubim. Et fecit mensam ex lignis Sittim: duorum cubitorum longitudo ejus, & cubiti latitudo ejus, & cubiti & dimidii altitudo ejus Et texit eam auro puro, & fecit illi coronam auream circum circa. Et fecit illi peribolum, altitudo ejus palmi circum circa: & fecit coronam auream ad claudendum ipsam circum circa. Et fudit ei quatuor annulos aureos: & posuit annulos in quatuor angulis, qui erant in quatuor pedibus ejus. E regione periboli erant annuli, locus pro vectibus ad portandum mensam. Et fecit vectes ex lignis Sittim, & texit eos auro ad portandum mensam. Et fecit vasa quæ *erant* super mensam, pateras ejus, cochlearia ejus, cyathos ejus quibus tegebatur, ex auro puro. Et fecit candelabrum ex auro puro: ductile fecit candelabrum, stipes ejus, calami ejus, scyphi ejus, spherulæ ejus, & lilia ejus ex eo fuerunt. Et sex calami egrediebantur de lateribus ejus: tres calami candelabri à latere uno, & tres calami candelabri à latere secundo.

Hieros. 12. *Peribolum palmi per circuitum: & fecit coronam auream ad peribolum cingendum per circuitum.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* فصل سي هفتم *

1 * بکرد بصلال مر آن صندوق چوبهاي شمشاد دو گز و نيم درازي او و گز و نيم گشادگي
2 او و گز و نيم بالايي او * بيند اويد اويرا طلايي پاك از اندرون و از بيرون بکرد باو زرهي طلا
3 گرداگرد * بريخت باو چهار حلقها طلا ابر چهار کنجهاي او و دو حلقها ابر پهلوي
4 آن يگه و دو حلقها ابر پهلوي آن دويمي * بکرد باهوها چوبهاي شمشاد بيند اويد ايشانرا
5 طلا * بياورد مر آن باهوها در حلقها ابر پهلوهاي آن صندوق ببر داشتن مر آن صندوق *
6 * بکرد پوشش طلاي پاك دو گز و نيم درازي آن و گز و نيم گشادگي آن * بکرد دو کروبهاي
7
8 طلا يك لخت بکرد ايشانرا از دو کنارهاي آن پوشش * کروب يگه از کنار ازين و کروب
9 يگه از کنار ازين از آن پوشش بکرد مر آن کروبها از دو کنارهاي او * بودند آن کروبها
گستراپان بالها ببالا سايه کنان در بالهاي ايشان ابر آن پوشش و روي ايشان مرد ببرادري
10 او بآن پوشش بودند روي آن کروبها * بکرد مر آن خوان چوبهاي شمشاد دو گز درازي او و گز
11 گشادگي او و گز و نيم بالايي او * بيند اويد اويرا طلايي پاك بکرد باو زره طلا گرداگرد *
12
13 * بکرد باو بند قبضهي گرداگرد بکرد زره طلا ببندي او گرداگرد * بريخت باو چهار حلقها
14 طلا بداد مر آن حلقها ابر چهار آن کنجها آنچه بچهار پاهاي او * بمقابل آن بند بودند
15 آن حلقها خانها بباهوها ببر داشتن مر آن خوان * بکرد مر آن باهوها چوبهاي شمشاد بيند اويد
16 ايشانرا طلا ببر داشتن مر آن خوان * بکرد مر آن پيرايها آنچه ابر آن خوان مر کاسهاي
او و مر چمچهاي او و مر سيخهاي او و مر آن نيها آنچه پوشيده شود در ايشان طلايي پاك *
17 * بکرد مر آن چراغپايه طلاي پاك [يك] لخت بکرد مر آن چراغپايه راني آن و ني آن جامهايي
18 آن گويهايي آن و شکوفهايي آن ازان بودند * و شش نيها بيرون آيان از پهلوي آن سه نيهايي
چراغپايه از پهلوي آن يگه و سه نيهاي چراغپايه از پهلوي آن دويمي *

CAP. XXXVII.

F*Ecit* quoq; *Besaleel arcam* ex *lignis buxinis: duorum cubitorum & dimidii longitudo ejus, & cubiti & dimidii latitudo ejus, & cubiti & dimidii altitudo ejus.* Et *obduxit* 2 *eam auro puro intrinsecùs & extrinsecùs: fecit*que *illi loricam auream circumcirca.* Et *fudit illi* 3 *quatuor annulos aureos ad quatuor angulos ejus: nempe duos annulos in latere illius uno, & duos annulos in latere illius secundo. Fecit* & *baculos* 4 *ex lignis buxinis, quos obduxit auro. Induxit*q; *baculos in annulos in* 5 *lateribus arcæ ad portandum arcam. Fecit* quoque *operimentum* ex *auro* 6 *puro: duorum cubitorum ac dimidii longitudo ejus, & cubiti ac dimidii latitudo ejus. Fecit* & *duos Cherubim* 7 ex *auro*: in *una massa fecit eos in duabus extremitatibus operimenti. Cherub unus ab extremo* 8 *hinc, & Cherub unus ab extremo indè: ex operimento fecit Cherubim in duabus extremitatibus ejus. Erant* autem *Cherubim expandentes* 9 *alas* suas *sursùm, obumbrantes alis suis operimentum: & facies eorum altera ad alteram, ad operimentum erant facies Cherubim. Fecit*que *mensam* ex *lignis buxinis:* 10 *duorum cubitorum* erat *longitudo ejus, & cubiti latitudo ejus, cubiti verò ac dimidii altitudo ejus.* Et 11 *obduxit eam auro puro, fecit*que *ei loricam auream circumcirca. Fecit* 12 quoque *ei cingulum palmarem circumcirca*: & *fecit loricam auream cingulo ejus circumcirca. Fudit* 13 etiam *ei quatuor annulos aureos, dedit*q; *annulos in quatuor angulis qui* erant *in quatuor pedibus ejus. Contra cingulum erant annuli* 14 in *loca baculis ad portandum mensam. Fecit* item *baculos* ex *lignis buxinis, quos obduxit auro ad* 15 *portandum mensam.* Et *fecit instrumenta quæ* erant *super mensam, crateres ejus, & cochlearia* 16 *ejus, (& obelos ejus, & calamos,) quibus operiebatur,* ex *auro puro. Fecit* & *candelabrum* ex *auro puro,* in 17 *una massa fecit candelabrum: femur ejus, & calamus ejus, calices ejus, globuli ejus, & flores ejus ex ipso erant. Porrò sex calami* 18 *egrediebantur è lateribus ejus: tres calami candelabri è latere ejus uno, & tres calami candelabri è latere ejus secundo.*

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

שלשה תלתא כלידין משקעין בציוריהון בקניא חד חזור ושושן ותלתא כלידין
משקעין בציוריהון בקניא חד חזור ושושן היכדין לשיתא קנין דנפקין מן מנרתא:
ובמנרה ובמנרתא ארבעא כלידין משקעין בציוריהון חיזורהא ושושנהא:
וכפתר וחיזור תחות תרין קנין דמינה וחיזור תחות תרין קנין דמינה וחיזור
תחות תרין קנין דמינה לשיתא קנין דנפקין מינה: כפתריהם חיזוריהון
וקניהון מינה הוו כולה נגידא חדא דדהב דכי: ויעש ועבד ית בוצינהא
שבעא ומלקטייהא ומחתייהא דדהב דכי: ככר קנטינר דדהב דכי עבד יתה
וית כל מנהא: ויעש ועבד ית מדבחא דקטרת בוסמיא מן קיסי שיטא אמתא
אורכיה ואמתא פותייה מרבע ותרתין אמין רומיה מיניה הוון קרנוי זקיפין:
ויצף וחפא יתיה דהב דכי ית איגריה וית כותלוי חזור חזור וית קרנוי ועבד
ליה דיר דדהב חזור חזור: ושתי ותרתין עזקן דדהב עבד ליה מלרע לדיריה
על תרין זוייתיה על תרין סיטרוי לאתרא לאריחיא למיטול יתיה בהון: ויעש
ועבד ית אריחיא דקיסי שיטא וחפא יתהון דהבא: ויעש ועבד ית משחא
דרבותא קודשא וית קטורת בוסמיא דכי עובד בוסמנו:

לח

ויעש ועבד ית מדבחא דעלתא דקיסי שיטא חמש אמין אורכיה וחמש אמין
פותיה מרבע ותלת אמין רומיה: ויעש קרנותיו ועבד קרנוי על ארבע
זווייתה מניה הוואה קרנוי זקיפין לעיל וחפא יתיה נחשא: ויעש ועבד ית
כל מאני מדבחא ית דודוותיא וית מגרופיתא וית מזרקייא וית משילייתא
וית מחתייתא לכל מנוי עבד נחשא: ויעש ועבד למדבחא קנקל עובד מצדתא
דנחשא תחות סובביה מלרע עד פלגיה מטול לקבלא גומריא וגרמיא דנפלין
מן מדבחא: ויצק ואתיך ארבע עיזקן בארבע זוויתיה לקנקל דנחשא אתרא
לאריחיא: ויעש ועבד ית אריחיא דקיסי שיטא וחפא יתהון נחשא: ויבא
והנעל ית אריחיא בעזקתא על סטר מדבחא למיטל יתיה בהון חליל לוחין
מלי עפרא עבד יתיה:

Tres scyphi cælati cum suis figuris in calamo uno cum sphærula & 19
lilio, & tres scyphi cælati cum suis figuris in calamo uno cum
sphærula & lilio: sic *erat* in sex calamis qui egrediebantur ex can-
delabro. Et in candelabro quatuor calices cælati figuris suis cum 20
sphærulis & liliis ipsorum. Et sphærula *erat* sub duobus calamis 21
qui ex ipso procedebant, & sphærula sub duobus calamis qui ex
ipso procedebant, & sphærula sub duobus calamis qui ex ipso pro-
cedebant: *sic erat* in sex calamis qui exibant ex eo. Sphærulæ eo- 22
rum & calami eorum ex ipso fuerunt: totum ductile *massa* una au-
ri puri *erat*. Et fecit lucernas ejus septem, & forcipes ejus & va- 23
sa emunctionis ejus ex auro puro. Ex talento auri puri fecit illud & 24
omnia vasa ejus. Et fecit altare suffitus aromatum ex lignis Sittim: 25
cubiti unius *erat* longitudo ejus & cubiti unius latitudo ejus, qua-
dratum erat, & duorum cubitorum altitudo ejus; ex ipso fuerunt
ejus duo cornua erecta. Et operuit ipsum auro puro, tectum ejus, 26
& parietes ejus circum circa, atque cornua ejus: & fecit illi coro-
nam auream circum circa. Et duos annulos aureos fecit illi deor- 27
sum sub corona ejus, in duobus angulis ejus qui erant in duobus lateri-
bus ejus: ut essent locus pro vectibus ad portandum ipsum in eis.
Et fecit vectes ex ligno Sittim, & texit eos auro. Fecit & oleum 28
unctionis sanctæ, & incensum aromaticum purum opere aromatarii. 29

CAP. XXXVIII.

ET fecit altare holocaustorum ex lignis Sittim: quinque cubitorum 1
erat longitudo ejus, & quinque cubitorum latitudo ejus, quadratum
erat, & trium cubitorum altitudo ejus. Et fecit cornua ejus in 2
quatuor angulis ejus, ex eo erant cornua ejus erecta sursum: & ope-
ruit ipsum ære. Et fecit omnia vasa altaris, ollas, palas, pelves, 3
fuscinulas, & pateras: omnia vasa ejus fecit ex ære. Et fecit alta- 4
ri cribrum opere retis ærei, subter ambitum ejus deorsum usque ad
medium ejus, ad recipiendum carbones & ossa quæ cadunt ex altari.
Et fudit quatuor annulos in quatuor lateribus cribri æris, locum 5
pro vectibus. Et fecit vectes ex lignis Sittim, & texit eos ære. Et 6
introduxit vectes per annulos, qui erant ad latus altaris ad 7
portandum ipsum illis: cavum tabulis repletum pulvere fecit
ipsum.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* سه جامها بادام نقش کردگان در نیی آن یکّه گویی و شکوفه‌یی و سه جامها بادام نقش
کردگان در نیی یکّه گویی و شکوفه‌یی همچنین بشش آن نیها آن بیرون آیان ازآن چراغپایه
* و در چراغپایه چهار جامها بادام نقش کردگان گویهایی و شکوفه‌هایی آن * و گویی فرود دو آن
نیها ازان و گویی فرود دو آن نیها ازان و گویی فرود دو آن نیها ازان بشش آن نیها آن
بیرون آیان ازان * گویهایی ایشان [و نیهایی ایشان] ازان بودند همه‌یی آن یك لخت یکّه طلایی
پاك * بکرد مر چراغهایی آن هفت و کلبتینهایی آن و مجمرهایی آن طلایی پاك * بذرهی طلا
پاك بکرد آنرا و مر همه پیرایهایی آن * بکرد مر مذبح آن دخنه چوبهایی شمشاد گزی درازی او
و گزی گشادگیی او چهار گوشه و دو گز بالایی او ازو بودند شاخهایی او * بپیندایید اویرا طلایی
پاك مر بامی او و مر دیوارهایی او گرداگرد و مر شاخهایی او و بکرد باو زره طلا گرداگرد * و دو
حلقهایی طلا بکرد باو از فرود بزره او ابر دو پهلوهایی او ابر دو جانبهایی او بخانها بباهوها ب
داشتن اویرا در ایشان * بکرد مر آن باهوها چوبهایی شمشاد بپیندایید ایشانرا طلا * بکرد م
روغنی آن مالیدن خاص و مر دخنهایی آن بوی ابزارها پاك عملی عطّار *

* فصل سی هشتم *

* بکرد مر مذبح آن علّه چوبهایی شمشاد پنج گزها درازیی او و پنج گزها گشادگی
او چهار گوشه و سه گزها بالایی او * بکرد شاخهایی او ابر چهار کنجهایی ا
ازو بودند شاخهایی او بپیندایید اویرا مس * بکرد مر همه پیرایهایی آن مذبح مر آن
ناوها و مر آن کفچها و مر آن طبقها و مر آن چنگالها و مر آن مجمرها همه پیرایهایی
او بکرد مس * بکرد بمذبح غربال عملی دام مس فرود زه‌بند او از فرود تا نیمهی او
* بریخت چهار حلقها در چهار آن کنارها بغربالی آن مس خانها بباهوها * بکرد آن باهو
چوبهایی شمشاد بپیندایید ایشانرا مس * بیاورد مر آن باهوها در حلقها ابر پهلوهایی آن مذبح
ببرداشتن اویرا در ایشان بجوف تختها بکرد اویرا *

Tres calices in *amygdali* speciem 19
sculpti erant *in calamo uno, glo-
bulus & flos: & tres calices* in
amygdali speciem *sculpti in calamo
altero, globulus & flos: sic sex
calamis egredientibus è candela-
bro. Et in candelabro* erant *qua-* 20
tuor calices in *amygdali* speciem
*sculpti, globuli ejus, & flores e-
jus.* Et erat *globulus sub duo-* 21
*bus calamis ex ipso, & globulus
sub duobus calamis ex ipso, &
globulus sub duobus calamis ex
ipso:* sic *sex calamis egredienti-
bus ex eo. Globuli eorum & ca-* 22
*lami eorum ex eodem fuerunt:totum
illud* erat in *unica massa* ex *auro
puro. Fecit* & *lucernas ejus se-* 23
*ptem, & forcipes ejus & foculos
ejus* ex *auro puro.* Ex *talento auri* 24
*puri fecit ipsum & omnia instru-
menta ejus.* Fecit etiam *altare* 25
suffimenti ex *lignis buxinis: cu-
biti longitudo ejus, & cubiti la-
titudo ejus, quadrangulare: duo-
rum autem cubitorum altitudo e-
jus: ex eodem erant cornua ejus.*
Et *obduxit illud auro puro, te-* 26
ctum scil. *ejus, & parietes ejus
circumcirca, & cornua ejus: fe-
citque ei loricam auream circum-
circa. Duósque annulos aureos fecit* 27
*ei sub lorica ejus, in duabus costis
ejus in duobus lateribus ejus, in
loca baculis ad portandum illud
eis.* Et *fecit baculos* ex *lignis bu-* 28
*xinis, obduxit*que *eos auro. Fe-* 29
*cit & oleum unctionis sacrum,
& suffimenta aromatica pura opere
aromatarii.*

CAP. XXXVIII.

F*Ecit* quoque *altare holocausti* 1
ex *lignis buxinis: quinque cubito-
rum longitudo ejus, & quinque
cubitorum latitudo ejus, quadran-
gulare: & trium cubitorum altitu-
do ejus.* Et *fecit cornua ejus in* 2
*quatuor angulis ejus: ex eodem
erant cornua ejus: obduxit*que
illud ære. Fecit quoque *omnia* 3
*instrumenta altaris, lebetes, &
spathas, & scutellas, & fusci-
nulas, & thuribula: omnia instru-
menta ejus fecit ærea.* Fecit i- 4
tem *altari cribrum, opere retis,
æneum sub collari ejus deorsum
usque ad medium ejus. Fuditq;* 5
*quatuor annulos in quatuor extre-
mitatibus pro cribro æneo,* in *loca
baculis.* Et *fecit baculos* ex *lignis* 6
buxinis, quos obduxit ære. Intro- 7
*duxitq; baculos in annulos per la-
tera altaris ad portandum illud eis:
concavum asseribus fecit illud.*

8 ויעש ועבד ית כיורא דנחשא וית בסיסיה דנחשא מן אספקלירי נחשא נשיא צניעותא ובעידן דאתיין לצלאה בתרע משכן זימנא הואן קיימין על קרבן ארמותהון ומשבחן ומודן ותייבין לגובריהון וילדן בנין צדיקין בזמן דמידכן מן סואבות דימהון :

9 ויעש ועבד ית דרתא לרוח עיבר דרומא וילוי דרתא דבוץ שזיר מאה אמין :
10 עמודיהם עמודיהון עשרין וחומריהון עשרין דנחשא ווי עמודיא וכיבושיהון דכסף :
11 ולפאת ולרוח צפונא מאה אמין עמודיהון עשרין וחומריהון עשרין דנחשא ווי עמודיא וכיבושיהון דכסף :
12 לפאת ים ולרוח מערבא וילון חמשין אמין עמודיהון עשרא וחומריהון עשרא ווי עמודיא וכיבושיהון דכסף :
13 ולפאת קדמה ולרוח קידומא מדינחא חמשין אמין :
14 קלעים ווילוון חמיסרי אמין לעיברא עמודיהון תלתא וחומריהון תלתא :
15 ולכתף ולעברא תניינא מכא ומכא לתרע דרתא ווילוון חמיסרי אמין עמודיהון תלתא וחומריהון תלתא :
16 כל קלעי כל וילוי דרתא חזור חזור דבוץ שזיר :
17 והאדנים וחומריא לעמודיא דנחשא ווי עמודיא וכיבושיהון כסף וחיפוי רישיהון כסף והינון מכבשין כסף היכדין הוו מתעבדין כל עמודי דרתא :
18 ומסך ופרסא דתרע דרתא עובד ציור מחטא דתיכלא וארגוונא וצבע זהורי ובוץ שזיר ועשרין אמין אורכא ורומיה כפותיה חמש אמין כל קביל וילוי דרתא :
19 ועמודיהם ועמודיהון ארבעא וחומריהון ארבעא דנחשא וויהון כסף וחיפוי רישיהון וכיבושיהון כסף :
20 וכל היתדות וכל מתחיא למשכנא ולדרתא חזור חזור דנחשא :

ס ס ס

21 אלה פקודי אלין מנייני מתקלוון וסכומהון דמשכנא דסהדותא דאתמניו על פום מימרא דמשה ברם פולחן ליוואי הוות בידא דאיתמר בר אהרן כהנא :
22 ובצלאל בר אורי בר חור לשבטא דיהודה עבד ית כל דפקיד יי ית משה :
23 ואתו ועמיה אהליאב בר אחיסמך לשבטא דדן נגר ואומן וצייר בתיכלא ובארגוונא ובצבע זהורי ובבוצא :
24 כל כל דהבא דאתעביד לעיבידתא בכל עיבידת קודשא והוה סכום דהב ארמותא עשרין ותשע קנטירין ושבע מאה ותלתין סלעין בסלעי קודשא דין הוא דהב ארמותא דארימו בני ישראל כל גבר דאתרעי לביה לאפרשא :
25 וכסף וכסף מנייני דבני ישראל דיהבו בזמן דממנון משה גבר פורקן נפשיה מאה קנטרין ואלפא ושבע מאה ושובעין וחמש סלעין בסלעי קודשא :

ירושלמי 8 ועבד ית כיורא דנחשא וית בסים דידיה דנחש בחזון נשיא צניעתא דהון צניען בתרע משכן זמנא :

Et fecit concham æream, & basim 8 ejus æream, ex speculis æreis mulierum verecundarum: quo autem tempore veniebant ad orandum in porta tabernaculi conventus, stabant juxta oblationem elevationis suæ, & laudabant & confitebantur; dein revertebantur ad viros suos, & pariebant filios justos, quo tempore purgatæ erant à sordibus sanguinis sui. Et fecit atrium: versus plagam lateris meridionalis aulæa 9
atrii ex bysso retorta centum cubitorum *erant*. Columnæ earum vi- 10
ginti, & bases earum viginti æneæ *erant*: uncini columnarum & cincturæ earum ex argento. In plaga septentrionali *cortinæ* centum cu- 11
bitorum, columnæ earum viginti, & bases earum viginti ex ære: uncini columnarum & cincturæ earum ex argento. Et ad plagam occi- 12
dentalem aulæa quinquaginta cubitorum, columnæ eorum decem, & bases earum decem; uncini columnarum & cincturæ earum ex argento. Et ad plagam orientalem quinquaginta cubiti. Aulæa quindecim 13
cubitorum *erant* in uno latere, columnæ eorum tres, & bases earum tres. 14
Et in latere altero hinc & hinc juxta ostium atrii aulæa quindecim 15
cubitorum *erant*, columnæ eorum tres, & bases earum tres. Omnia 16
aulæa atrii per circuitum *erant* ex bysso retorta. Et bases columna- 17
rum æreæ, uncini columnarum & cincturæ earum ex argento, operimentum quoque capitum earum erat argenteum: & cingebantur circulis argenteis; similiter factæ erant omnes columnæ atrii. Velum 18
verò portæ atrii erat factum opere polymito, ex hyacintho, purpura, cocco, & bysso retorta: & viginti cubitorum longitudo *ejus erat*, & altitudo ejus sicut & latitudo quinque cubitorum, è regione aulæorum atrii. Columnæ eorum quatuor, & bases earum quatuor *ex* ære: 19
uncini eorum argentei & operimentum capitum earum & cincturæ earum ex argento. Et omnes clavi tabernaculi & atrii circum circa 20
ex ære erant.

SECT. XXIII.

HÆc est summa, pondera & numerus rerum tabernaculi testimonii, quæ 21
numeratæ fuerūt juxta os sermonis Mosis: verùm ministeriū Levitarum erat per manus Ithamar filii Aaronis sacerdotis. Et Besaleel filius Uri filii 22
Hur de tribu Juda fecit quicquid præcepit Dominus Mosi. Et cum 23
eo Aholiab filius Achisamak de tribu Dan, faber lignarius, & artifex, & acupictor in hyacintho, purpura, cocco, & bysso. Omne aurum 24
quod in opus insumptum est pro omni opere sanctuarii, & fuit summa auri elevationis viginti novem talenta, & septingenti triginta sicli secundum siclum sanctuarii: hoc est aurum elevationis, quod levārunt filii Israel, omnis vir cujus cor voluntarium fuit pro separatione. Argentum verò numeratorum filiorum Israel, quod dederunt quo tem- 25
pore numeravit eos Moses, quisque redemptionem animæ suæ, centum talenta, & mille septingentos & septuaginta quinque siclos, juxta siclos sanctuarii.

Hierosol. 8. *Et fecit concham æream & basim ejus æream, de speculis mulierum modestarum, quæ erant modestæ in porta tabernaculi conventus.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* بكرد مر آن ابريق مس و مر طشت او مس در نمايشي آن آينها آنچه آينه گرفتند در گاهي خيمهي 8
وعده * بكرد مر آن سرا بكنجي جنوب پردهاي آن سرا كتاني تافته صد در گز * ستونهاي ايشان 9 10
بيست و بون ستونهاي ايشان بيست مس و سر ستونهاي آن ستونها و ميان بندهاي ايشان نقره * و بكنج 11
شمالي صد در گز ستونهاي ايشان بيست و بون ستونهاي ايشان بيست مس و سر ستونهاي آن ستونها
و ميان بندهاي ايشان نقره * و بكنج مغرب پردها پنجاه در گز ستونهاي ايشان ده و بون ستونهاي 12
ايشان ده و سر ستونهاي آن ستونها و ميان بندهاي ايشان نقره * و بكنج مشرق پنجاه گز * پردها 13 14
پانزده گز بآن كتف ستونهاي ايشان سه و بون ستونهاي ايشان سه * و بكتف آن دويمي ازين و ازين 15
بدروازهي آن سرا پردها پانزده گز ستونهاي ايشان سه و بون ستونهاي ايشان سه * همه پردها 16
آن سرا گردا گرد كتاني تافته * و آن بون ستونها بستونها مس و سر ستونهاي آن ستونها و ميان 17
بندهاي ايشان نقره و انداوش سرهاي ايشان نقره و ايشان ميان بند كردگاني نقره همه ستونهاي آن
سرا * و حجابي دروازهي آن سرا عملي نقّاش كبود و ارغوان و قرمز رنگ و كتاني تافته و بيست گز درازي 18
و بالا در كشادگي پنج گزها بمقابلي پردهاي آن سرا * و ستونهاي ايشان چهار و بون ستونهاي ايشان 19
چهار مس و سر ستونهاي ايشان نقره و انداوش سرهاي ايشان و ميان بندهاي ايشان نقره * و همه آن 20
ميخها بمسكن و بسرا گردا گرد مس * اينان شمارهاي آن مسكن مسكن آن گواه گرفت آنچه شمرده 21
شد ابر قولي مشه كار كرد آن لويان در دستي ايتمر پسري اهرن آن كهن * و بصلال پسري اوري 22
پسري حور بقبيلهي يهوده بكرد مر همه آنچه بفرمود ؛ مر مشه * و اوازي او اهلياب پسري 23
احيسمك بقبيلهي دن حكّاك و استاد و نقّاش در كبود و در ارغوان و در قرمز رنگ و در كتان *
* همه آن طلا آن كرده شده بكار در همه كار كرد آن خاص بوه طلاي آن عرضه بيست 24
و نه بدره و هفت صد و سي مثقال در مثقال آن خاص * و نقرهي شمردگي آن جماعت 25
صد بدره و هزار و هفت صد و هفتاد و پنج مثقال در مثقالي آن خاص *

Fecit quoq; *labrum æneum, & pelvim ejus æneam, in specie speculorum quæ acceperant* ad *ostium tentorii conventus.* 8 *Fecit* deniq; *atrium* 9 *ad angulum Meridionalem: cortinæ atrii* erant ex *bysso tortâ, centum cubitorum. Columnæ earum viginti, &* 10 *stylobatæ earum viginti* ex *ære: epistylia autem columnarum, & cingula earum* ex *argento. Et ad angulum* 11 *Aquilonarem* cortinæ *centum cubitorum: columnæ earum viginti, & stylobatæ earum viginti* ex *ære: epistylia verò columnarum, & cingula earum* ex *argento. Et ad angulum* 12 *Occidentalem cortinæ quinquaginta cubitorum: columnæ earum decem, & stylobatæ earum decem: epistylia autem columnarum, & cingula earum* ex *argento. Et ad angulum Orientalem* 13 cortinæ *quinquaginta cubitorum. Cortinæ quindecim cubitorum* 14 erant *in uno humero: columnæ earum tres, & stylobatæ earum tres. Et* 15 *in humero secundo hinc & inde ad portam atrii, cortinæ quindecim cubitorum: columnæ earū tres, & stylobatæ earum tres. Omnes cortinæ a-* 16 *trii circumcirca* erant ex *bysso torta. Stylobatæ verò columnarum* ex 17 *ære: & epistylia columnarum, & cingula earum* ex *argento: & incrustatio capitellorum earum* ex *argento: erant etiam cinctæ argento omnes columnæ atrii. Velum autem portæ* 18 *atrii opere phrygionis* ex *cæruleo, & purpurâ, & coccineo, & bysso tortâ: & viginti cubitorum* erat *longitudo ejus, altitudo verò in latitudine, quinque cubitorum juxta cortinas atrii. Et columnæ earum qua-* 19 *tuor, stylobatæque earum quatuor* ex *ære, & epistylia earum* ex *argento: incrustatio capitellorum earum & cingula earum* ex *argento. Omnes* 20 *verò clavi pro tabernaculo & atrio circumcirca* erant ex *ære. Isti* 21 sunt *numeri tabernaculi, tabernaculi testimonii quod recensitū fuit juxta sententiam Mosheh in operam Levitarum, per manū Ithamar filii Aharon sacerdotis. Besaleel autē* 22 *filius Uri filii Hur de tribu Jehudah fecit omne quod præceperat Dñs ipsi* 23 *Mosheh: Et cum eo Aholiab filius Ahisamach de tribu Dan, sculptor & artifex & phrygio in cæruleo, et purpurâ, & coccineo, & bysso. Univer-* 24 *sum aurum elaboratū pro opere, pro toto scil. opificio sanctuarii fuit (aurum oblationis) novem & viginti talentorum, & septingentorum ac triginta siclorum, in siclo sanctuarii.* 25

Et argentum ex numeratione congregationis, erat centum talenta, & mille septingenti septuaginta quinque sicli in siclo sanctuarii

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

בקע דרכמונא לגלגלתא פלגות סלעא בסלעא קודשא לכל מאן דעבר על מנייניא
מבר עשרין שנין ולעילא לשית מאה ותלתא אלפין וחמש מאה וחמשין :
והואה מאה קנטינרין דכספא לאתבא ית חומרי קודשא וית חומרי פרגודא
הומרין כל קבל קנטינרין קנטינר לחומרא : ואת האלף וית אלפא ושבע מאה
ושבעין וחמש סלעין עבד ווין לעמודיא וחפא רישיהון וכבש יתהון : ונחשא
ונחשא דארמותא שבעין קנטירין ותרין אלפין וארבע מאה סילעין : ויעש בה
ועבד בה ית חומרי תרע משכן זימנא וית מדבחא דנחשא וית קנקלי דנחשא
דיליה וית כל מאני מדבחא : ואת וית חומרי דרתא חזור חזור וית חומרי
תרע דרתא וית כל מתחי משכנא וית כל מתחי דרתא חזור חזור :

לט

ומן התכלת ומן תיכלא וארגוונא וצבע זהורי עבדו לבושי שמושא לשמשא
בקודשא ועבדו ית לבושי קודשא די לאהרן כהנא הי כמה דפקיד יי ית משה :
ויעש את האפד ועבד ית אפודא דדהבא תיכלא וארגוונא וצבע זהורי ובוץ
שזיר : וירקעו ורדידו ית טסי דדהבא וקטעו יתהון שזרין למעבד בגו תיכלא
וארגוונא ובגו צבע זהורי ובגו בוצא עובד אומן : כתפת כתפין עבדו ליה
מלפפן על תרין ציטרוי יתלפף : וחשב והמיין טיכוסיה דעלוי מניה הוא
כעובדוי דהבא תיכלא וארגוונא וצבע זהורי ובוץ שזיר היכמא דפקיד יי ית
משה : ויעשו את אבני ועבדו ית מרגלוון דבורלת חלא משקעין מרמצן
כתב חקיק מפרש על שמהת בני ישראל : וישם ושוי יתהון על כתפי אפודא
אבני דוכרנא לבני ישראל היכמא דפקיד יי ית משה : ויעש ועבד ית חושנא
עובד אומן הי כעובד אפודא דדהבא תיכלא וארגוונא וצבע זהורי ובוץ שזיר
9 רבוע מרבע הוה עיף עבדו ית חושנא
זרתא אורכיה וזרתא פותיה עיף :
10 וימלאו ואשלימו ביה ארבעא סדרין
מרגלין טבן כל קבל ארבעת טריגונין דעלמא סדרא קמייתא סמוקתא ירוקתא
וברקתא סדרא חד ועליהון חקיק ומפרש שמהת תלת שבטיא ראובן שמעון
ולוי :

ירושלמי 9 פשך אורכיה
פותיה כפיל :

Drachma pro unoquoque capite, hoc est dimidium sicli juxta siclum 26
sanctuarii : pro unoquoque qui transibat in numerum, à filio viginti annorum & supra, pro sexcentis & tribus millibus & quingentis & quinquaginta. Et fuerunt centum talenta argenti, ex quo conflatæ sunt 27
bases sanctuarii & bases veli : centum bases è regione talentorum, talentum pro base. Mille verò septingentos septuaginta quinque si- 28
clos fecit uncinos columnis, & operuit capita earum, & fecit cincturas earum. Aes verò elevationis *fuit* septuaginta talenta, & bis mil- 29
le & quadringenti sicli. Et fecit ex eo bases portæ tabernaculi 30
fœderis, & altare æneum, & cribrum æneum ejus, & omnia vasa altaris. Et bases atrii per circuitum, & bases portæ atrii, & omnes 31
clavos tabernaculi, & omnes clavos atrii circum circa.

CAP. XXXIX.

ET ex hyacintho, purpura & cocco fecerunt vestes ministerii, ad 1
ministrandum in sanctuario : & fecerunt vestes sanctas Aaronis sacerdotis quemadmodum præceperat Dominus Mosi. Et fecit Ephod ex 2
auro, hyacintho, purpura, cocco, & bysso retorta. Et diduxerunt bra- 3
cteas aureas, & absciderunt illis fila, ut intertexerent hyacintho, purpurâ, cocco, & bysso, opere artificis. Humeros fecerunt ei con- 4
junctos : in duobus lateribus ejus conjungebantur. Et baltheus or- 5
natus ejus, qui super eo, ex ipso erat, juxta opus ejus, *ex* auro, hyacintho, purpura, cocco, & bysso retorta : quemadmodum præceperat Dominus Mosi. Et fecerunt gemmas onychinas immissas & 6
inclusas, sculptas scripturâ insculptâ & clarâ juxta nomina filiorum Israel. Et posuit eas super humeros Ephodi, *ut essent* lapides me- 7
moriales pro filiis Israel : quemadmodum præceperat Dominus Mosi.
Et fecit pectorale opere artificis, juxta opus Ephodi, ex auro, hy- 8
acintho, purpura, cocco, & bysso retorta. Quadratum erat, dupli- 9
catum fecerunt pectorale : palmi unius erat longitudo ejus, & palmi latitudo ejus, quadratum *erat*.
Et repleverunt ipsum quatuor or- 10
dinibus gemmarum pretiosarum, è regione quatuor angulorum mundi. Ordo prior ; Rubinus, Topazius, & Carbunculus. ordo unus : & in illis insculptum *erat* & expressum nomen trium tribuum, Ruben, Simeon, & Levi.

Hieros. 9. *Palmi longitudo ejus & palmi latitudo ejus, duplicatum erat.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* نیم مثقال بسر بره نیمهي آن مثقال در مثقال آن خاص بهمه آن گذرا ابر آن شمردگان از
قدري ببیست سال و بالا بشش صد هزار و سه هزار و پانصد و پنجاه * بود صد بدرهي آن نقره
بريختن مر بون ستونهاي آن خاص و مر بون ستونهایي آن پرده صد آن بون ستونها بصد آن
بدره بدرهي ببون ستون * و مر آن هزار و هفت صد و هفتاد پنج بکرد سر ستونها بستونها
و بیندا وید سرهاي ایشان و میان بند کرد ایشانرا * و مس آن عرضه هفتاد بدره و دو هزار و چهار
صد مثقال * بکرد در آن مر بون ستونهاي درگهي خیمهي وعده و مر مذبحي آن مس و مر
غربالي آن مس آنچه باو و مر همه پیرایهاي آن مذبح * و مر بون ستونهاي آن سرا گرداگرد و مر بون
ستونهاي دروازهي آن سرا و مر همه میخهاي آن مسکن و مر همه میخهاي آن سرا گرداگرد

* فصل سي نهم * * و از آن کبود و آن ارغوان و قرمز رنگ بکردند جامهاي خدمتي
بخدمت کردن در خاص و بکردند مر جامهاي آن خاص آنچه باهرن چون آنچه بفرمود ؛؛ مر مشه
* بکرد مر آن برزوان طلا کبود و ارغوان و قرمز رنگ و کتاني تافته * تنك کردند مر دامهاي آن
طلا و ببرید رشتها بکردن در میاني آن کبود و در میان آن ارغوان و در میاني آن قرمز رنگ و در
میاني آن کتان عملي اوستاد * کتفها بکردند باو پیوسته باشان ابر دو کنارهاي او پیوسته شد
* و بند برواني او آنچه ابر او ازو او چون عملي او طلاي کبود و ارغوان و قرمز رنگ و کتاني تافته
چون آنچه بفرمود ؛؛ مر مشه * بکردند مر سنگهاي آن شهم گرد گرفتگان زر کوفتهاي طلا
کندگان کندگیهاي مهر ابر نامهاي پسراني یسرال * بنهاد ایشانرا ابر کتفهاي آن برزوان
سنگهاي یاد کرد بپسراني یسرال چون آنچه فرمود ؛؛ مر مشه * بکرد مر آن دوشوان عملي استاد
چون عملي برزوان طلا کبود و ارغوان و قرمز رنگ و کتاني تافته * چهار گوشه بود دولاي
بکردند مر آن دوشوان بلستگي درازي او و بلستگي کشادگي او دولاي * در نشاندند
درو چهار رددهاي سنگ رددهي ادم فطده و برقت آن رددهي آن یکه *

Dimidii sicli in capitum computatione, scil. dimidium sicli in siclo sanctuarii pro omni transeunte ad numeratos, à viginti annorum & suprà, in sexcentis millibus & tribus millibus, & quingentis & quinquaginta. 26
Fueruntque centum talenta argenti ad fundendos stylobatas sanctuarii, & stylobatas veli : centum stylobatas ex centum talentis, talentum pro stylobata. 27
Et ex mille septingentis septuaginta quinque siclis fecit epistylia columnis, & incrustavit capitella eàrũ, & cinxit eas. 28
Æs autem oblationis fuit septuaginta talentorum & duorum millium, & quadringentorum siclorum. 29
Et fecit ex eo stylobatas ostii tentorii conventûs, & altare æreum, & cribrum æreum quod erat ei, omniáque instrumenta altaris : 30
Et stylobatas atrii circumcirca, & stylobatas portæ atrii, omnes præterea clavos tabernaculi, omnésque clavos atrii circumcirca. 31

CAP. XXXIX.

EX cæruleo autem, & purpurâ, & coccineo fecerunt vestes ministerii ad ministrandum in sanctuario : fecerunt item vestes sanctitatis quæ erant Aharonis, quemadmodum præcepit Dominus ipsi Mosheh. 1
Fecit & pectorale ex auro, cæruleo, & purpurâ, & coccineo, & bysso tortâ. 2
Extenuaverúntque reticula aurea, incîditque fila ad intexendum in medio cærulei, & in medio purpuræ, & in medio coccinei, & in medio byssi, opere artificis. 3
Humeros fecerunt ei conjunctos existentes, in duabus oris ejus conjungebatur. 4
Et cingulũ pectoralis ejus quod super illud, ex eodem erat juxta opus ejus, ex auro, cæruleo, & purpurâ, & coccineo, & bysso tortâ, quemadmodum præceperat Dominus ipsi Mosheh. 5
Et aptaverunt lapides onychinos comprehensos impactos auro, sculptos sculpturis sigilli secundùm nomina filiorũ Israel. 6
Posuítq; illos in humeris pectoralis, lapides recordationis filiis Israel, quemadmodũ præceperat Dñs ipsi Mosheh. 7
Fecit quoq; humerale opere artificis, secundùm opus pectoralis, ex auro, cæruleo, & purpurâ, & coccineo, & bysso tortâ. 8
Quadrangulare erat, duplicatum fecerunt humerale : spithama longitudo ejus, & spithama latitudo ejus : duplicatum. 9
Et inseruerunt in eo quatuor ordines lapidum : ordo talis erat ; Rubinus, smaragdus, & chrysolithus, ordo unus. 10

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

11 והטור וְשׁום סִדְרָא תִנְיָינָא אִיזְמוֹרַד וְסַפִּירִינוֹן וְכַדְכּוֹדִין וַעֲלֵיהוֹן חָקִיק וּמְפָרַשׁ
שְׁמָהַת תְּלַת שִׁבְטַיָא יְהוּדָה דָן וְנַפְתָּלִי : והטור השלישי וְשׁום סִדְרָא תְּלִיתָאָה 12
קַנְכְּרִין וְטַרְקִין וְעֵין עֵיגַל וַעֲלֵיהוֹן חָקִיק וּמְפָרַשׁ שְׁמָהַת תְּלַת שִׁבְטַיָא גָד אָשֵׁר
וְיִשָּׂשכָר : והטור וְשׁום סִדְרָא רְבִיעָאָה כְּרוּם יַמָא רַבָּא וּבוֹרֵלַת חֶלָא וּמַרְגַּנִית 13
אַפַּנְטוֹרִין וַעֲלֵיהוֹן חָקִיק וּמְפָרַשׁ שְׁמָהַת תְּלַת שִׁבְטַיָא זְבוּלֻן יוֹסֵף וּבִנְיָמִין
מְשַׁקְעָן מְרַמְּצָן בִּדְהַב בְּאַשְׁלָמוּתְהוֹן : והאבנים וּמַרְגָלִיתָא עַל שְׁמָהַת בְּנֵי 14
יִשְׂרָאֵל תְּרֵיסְרֵי עַל שְׁמָהַתְהוֹן כְּתַב גְּלִיף חָקִיק וּמְפָרַשׁ הֵי כִּגְלוֹף דְּעִיזְקָא גְּבַר
מַרְגַלְיֵיתֵיהּ עַל שְׁמֵיהּ לִתְרֵיסַר שִׁבְטַיָא : ויעשו וְעָבְדוּ עַל חוּשְׁנָא שַׁלְשְׁלָן מְתַחְמָן 15
עוֹבַד קְלִיעָא דִּדְהַב דְּכֵי : ויעשו שתי וְעָבְדוּ תַּרְתֵּין מְרַמְּצָן דִּדְהַב וְתַרְתֵּין עִזְקָן 16
דִּדְהַב וִיהָבוּ יַת תַּרְתֵּין עִזְקָתָא עַל תְּרֵין צִיטְרֵי חוּשְׁנָא : ויתנו וִיהָבוּ תַּרְתֵּין 17
קְלִיעָן דִּדְהַב עַל תַּרְתֵּין עִיזְקָתָא עַל צִיטְרֵי חוּשְׁנָא : ואת שתי וְיַת תַּרְתֵּין קְלִיעָן 18
דִּמְסַדְּרָן עַל תְּרֵין צִיטְרוֹי יְהָבוּ עַל תַּרְתֵּין מְרַמְּצָתָא וִיהָבוּנוּן עַל כַּתְפֵי אֵפוֹדָא כָּל
קֳבֵל אַנְפּוֹי : ויעשו וְעָבְדוּ תַּרְתֵּין עִזְקָן דִּדְהַב וְשַׁוִּיאוּ עַל תַּרְתֵּין צִיטְרֵי חוּשְׁנָא 19
עַל שִׂפְתֵיהּ דִּלְעִבְרָא דְאֵפוֹדָא לְגָיו : ויעשו וְעָבְדוּ תַּרְתֵּין עִזְקָן דִּדְהַב וְסַדְּרוּנוּן 20
עַל תְּרֵין כַּתְפֵי אֵפוֹדָא מִלְּרַע מִלְּקֳבֵל אַנְפּוֹי כָּל קֳבֵיל בֵּית לוֹפֵי מֵעִילָוֵי לְהֶמְיַן
אֵפוֹדָא : וירכסו וְטַכִּיסוּ יַת חוּשְׁנָא מֵעִזְקָתָא לְעִיזְקַת אֵפוֹדָא בִּשְׁזִיר תִּיכְלָא 21
לְמֶהֱוֵי אָדִיק עַל הֶמְיַן אֵפוֹדָא וְלָא יִתְפָּרַק חוּשְׁנָא מֵעִילָוֵי אֵפוֹדָא הֵיכְמָא דְפַקִּיד
יְיָ יַת מֹשֶׁה : ויעש וַעֲבַד יַת מְנַטַּר מְעִילָא עוֹבַד גַּרְדִּי שְׁזִיר תִּיכְלָא : 22
ופי המעיל וּפוּם מְנַטַּר מְעִילָא כָּפִיל בְּמִיצְעֵיהּ הֵי כְּפוּם שִׁירְיָא תּוֹרָא בְשִׂפְתֵיהּ 23
מַקַּף לְפוּמֵיהּ חֲזוֹר חֲזוֹר מְטוּל דְּלָא יִתְבְּזַע : ויעשו על שולי וַעֲבָדוּ עַל שִׁיפּוֹלֵי מְנַטַּר 24
מְעִילָא רוּמָנַיָין דְּתִיכְלָא וְאַרְגְוָונָא וּצְבַע זְהוֹרִי שְׁזִיר : ויעשו וְעָבְדוּ חִיזוֹרַיָין דִּדְהַב 25
וִיהָבוּ יַת חִיזוֹרַיָא בְּמִצִיעוּת רוּמָנַיָא עַל שִׁיפּוֹלֵי מְנַטַּר מְעִילָא חֲזוֹר חֲזוֹר בְּמִצִיעוּת
רוּמָנַיָא : פַּעֲמֹן חֲזוֹרָא וְרוּמָנָא חִיזוֹרָא וְרוּמָנָא כּוּלְהוֹן שַׁבְעִין עַל שִׁיפּוֹלֵי מְנַטַּר 26
מְעִילָא חֲזוֹר חֲזוֹר לְשַׁמָּשָׁא הֵיכְמָא דְפַקִּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה : ויעשו וַעֲבָדוּ יַת כִּתּוּנִין 27
דְּבוּץ עוֹבַד גַּרְדִּי לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹי : ואת וְיַת מַצְנַפְתָּא דְבוּצָא וְיַת בַּרְצוּץ כּוֹבְעַיָא דְבוּצָא 28
וְיַת אוּורַקְסֵי בוּצָא דְבוּץ שְׁזִיר : ואת האבנט וְיַת קַמוּרָא דְבוּץ שְׁזִיר וְתִיכְלָא 29
וְאַרְגְוָונָא וּצְבַע זְהוֹרִי עוֹבַד צַיָּיר הֵיכְמָא דְפַקִּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה :

Et nomen ordinis secundi; Smaragdus, Sapphirus, & Chalcedonius: & in 11
illis insculptum & expressum nomen trium tribuum, Juda, Dan, &
Nephtali. Et nomen ordinis tertii; Lyncurius, Achates, & Amethystus: 12
& in illis insculptum & expressum nomen trium tribuum, Gad, Ascher,
& Isachar. Et nomen ordinis quarti; Chrysolithus, & Beryllus, & 13
Onychinus: & super illos insculpta & expressa nomina trium tribuum,
Zabulon, Joseph, & Binjamin, cælata & inclusa in auro in perfectionibus suis.
Porro gemmæ illæ erant juxta nomina filiorum Israel duode- 14
cim, juxta nomina eorum scripturâ sculptâ exaratâ & expressâ, juxta
signaturam annuli, gemma cujusque de nomine ejus per duodecim
tribus. Et fecerunt in pectorali catenas breves opere intricato, ex auro 15
puro. Fecerunt præterea duas fibulas aureas, & duos annulos aureos: 16
& posuerunt duos annulos in duobus lateribus pectoralis. Dederuntque 17
duas catenas aureas in duos annulos ad latera pectoralis. Atque duas 18
catenas, quæ ordinatæ erant in duobus lateribus ejus, dederunt in duas
palas: & posuerunt eas in humeris Ephod, in parte anteriore ejus.
Fecerunt insuper duos annulos aureos quos posuerunt in duobus late- 19
ribus pectoralis, in ora ejus quæ erat in superficie Ephod interiore.
Fecerunt insuper duos annulos aureos, quos ordinârunt ad duos hu- 20
meros Ephod deorsum, in parte anteriore è regione loci juncturæ,
supra baltheum Ephod. Et ordinârunt pectorale ab annulis *suis* ad an- 21
nulos Ephod filo hyacinthino, ut esset adhærens super baltheum Ephod,
& non rumperetur pectorale ab ipso Ephod: quemadmodum præ-
cepit Dominus Mosi. Fecit insuper pallium opere textoris, filo re- 22
torto hyacinthino. Et foramen interulæ duplicatum erat in medio 23
ejus, ad instar foraminis loricæ: fimbria *erat* in labio ejus circuiens
os ejus circum circum, ne rumperetur. Fecerunt insuper in inferi- 24
oribus interulæ malogranata, ex hyacintho, purpura, coccino, *& bysso*
retorta. Fecerunt etiam tintinabula aurea & posuerunt tintinabula 25
in medio malogranatorum, quæ erant in inferioribus interulæ circum
circum, inter malogranata. Tintinabulum & malogranatum, tintinabu- 26
lum & malogranatum, omnia septuaginta, in inferioribus partibus inter-
ulæ per circuitum, ad ministrandum sicut præceperat Dominus Mosi.
Fecerunt insuper tunicas byssinas opere textoris, ipsi Aaroni & 27
filiis ejus. Et tiaram byssinam, & vittas mitrarum linearum, & 28
subligacula linea ex bysso retorta. Baltheos quoque ex bysso re- 29
torta, hyacintho, purpura & coccino, opere figurato: quemadmo-
dum præceperat Dominus Mosi.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

11 و آن ردهي آن دويمي نفك سفير و يحلم * و آن ردهي آن سيمي لشم شبو و احلمه * و آن 12
13 ردهي آن چهارمي ترشيش شهم و يشفه كرد كرفتكان زر كوفتكان طلا در نشاندن ايشان * و آن 14
سنكها ابر نامهاي پسراني يسرال ايشان دوازده نامهاي ايشان كندكاني مهر مردي ابر نامي او
15 بدوازده قبيله * بكردند ابر آن دوسوان سلسلها حد نهادكان عملي بافته طلاي پاك * بكردند 16
دو زر كوفتكان طلا و دو حلقهاي طلا بدادند مر دو آن حلقها ابر دو كنارهاي آن دوسوان *
17 بدادند مر دو آن بافتهاي آن طلا ابر دو آن حلقها ابر كناري آن دوسوان * و مر دو كنارهاي 18
دو آن بافتها بدادند ابر دو آن زر كوفتها و بدادند ايشانرا ابر كتفهاي آن بروان بمقابلي
روي او * بكردند دو حلقهاي طلا بنهادند ابر دو كنارهاي آن دوسوان ابر لبي او آنچه بكذاري 19
آن بروان باندرون * بكردند دو حلقهاي طلا بدادند ايشانرا ابر دو كتفهاي آن بروان از فرود 20
از مقابلي روي او بمقابلي پيوستن جاي او از بالا ببندي آن بروان * دركشيدند مر آن 21
دوسوان از حلقهاي او بحلقهاي آن بروان در رشتهي كبود ببودن ابر بند آن بروان و نه
خيزد آن دوسوان از بالاي آن بروان چون آنچه فرمود ؟؟ مر مشه * بكرد مر زبر پوش آن 22
بروان عملي جولاه همه كبود * و دهاني آن زبر پوش در مياني او چون دهاني جوشن لبي 23
بدهاني او كرداكرد نه دريده شود * بكردند ابر دامنهاي آن زبر پوش انارهاي كبود و ارغوان 24
و قرمز رنك تافته * بكردند زنكهاي طلاي پاك بدادند مر آن زنكها در مياني آن انارها ابر 25
دامنهاي آن زبر پوش كرداكرد در مياني آن انارها * زنك و انار زنك و انار ابر دامنهاي آن زبر 26
پوش كرداكرد بخدمت كردن چون آنچه فرمود ؟؟ مر مشه * بكردند مر آن پيراهنها كتان 27
عملي جولاه باهرن و بپسراني او * و مر آن دستار كتان و مر تركهاي آن طاقيها كتان و مر 28
شلوارهاي آن كتان كتاني تافته * و مر آن ميان بند كتاني تافته و كبود و ارغوان 29
و قرمز رنك عملي نقاش چون آنچه فرمود ؟؟ مر مشه *

Ordo verò secundus, Carbunculus, 11
sapphirus, & adamas. Ordo præte- 12
rea tertius; Ligurius, achates, &
amethystus. Postremò ordo quar- 13
tus; Tharsis, onyx, & jaspis, com-
prehensi impacti auro in insitione
sua. Porrò lapides juxta nomina 14
filiorum Israel erant, duodecim no-
mina eorum sculpta sicut in sigil-
lo, quisque juxta nomen suum se-
cundùm duodecim tribus. Fece- 15
runt etiam super humerale catenas
terminatas opere plectili ex auro
puro. Fecerunt item duas palas 16
aureas, & duos annulos aureos:
dederuntque duos illos annulos in
duobus marginibus humeralis. Et 17
dederunt duas illas catenas plecti-
les aureas in duobus annulis in mar-
ginibus humeralis. Duas autem 18
extremitates illarum plectilium de-
derunt in duabus ipsis palis, dede-
runtque eas in humeris pectoralis
è regione faciei ejus. Fecerunt 19
quoque duos annulos aureos, quos
posuerunt in duobus marginibus hu-
meralis, in labro ejus quod erat in
transitu pectoralis intrinsecus. Fe- 20
cerunt adhuc duos annulos aureos,
quos dederunt in duob⁹ humeris pe-
ctoralis infernè è regione faciei ejus,
contra juncturā ejus, supra cingulum
pectoralis. Ita attraxerunt humera- 21
le per annulos suos ad annulos pe-
ctoralis filo cæruleo, ut sit supra
cingulum pectoralis, nec fugiat hu-
merale à pectorali, quemadmodum
præceperat Dominus ipsi Meshch.
Fecitque superius indumentum pe- 22
ctorali, opere textoris, totum cæ-
ruleum: Et orificium superioris 23
indumenti in medio ejus, sicut ori-
ficium loricæ: labrum erat in ori-
ficio ejus circumcirca, ne scindere-
tur. Fecerúntque in laciniis supe- 24
rioris indumenti malogranata ex cæ-
ruleo, & purpurâ, & coccineo, ac
bysso tortâ. Fecerunt & tintinnabula 25
ex auro puro, dederúntque tintinna-
bula in medio malogranatorum in la-
ciniis superioris indumenti circum-
circa, in medio inquam malograna-
torum. Tintinnabulum & malo- 26
granatum, tintinnabulum & malo-
granatum in laciniis superioris in-
dumenti circumcirca, ad ministran-
dum, quemadmodum præceperat Do-
minus ipsi Moshch. Fecerunt & 27
indusia ex bysso opere textoris pro
Aharon & filiis ejus: Cidarim 28
quoque ex bysso, & cassides pileorum
ex bysso, & femoralia byssina ex bysso
tortâ: Cingulum prætereà ex bysso tor- 29
tâ, & cæruleo, & purpurâ, & coc-
cineo, opere phrygionis, quemadmodum
præceperat Dominus ipsi Meshch.

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

ויעשו את ציץ ועבדו ית ציצת כלילא דקודשא דהב דכי וכתבו עלוי גליף
ומפרש קודש ליי׃ ויתנו עליו וסדרו עלוי שזיר חוטא דתכלא מטול למיתן
מצנפתא מן לעילא דתפילא דרישא היכמא דפקיד יי ית משה׃ ותכל ושלימו
כל עיבידת משכנא משכן זימנא ועבדו בני ישראל היכמא דפקיד יי ית משה היכדין
עבדו׃ ויביאו ואייתיו ית משכנא לות משה לבית מדרשיה דהוו תמן יתבין
משה ואהרן ובנוי והוה מתרץ להון סדר כהונתא ותמן יתבין סבי ישראל ואחויאו
ליה ית משכנא וית כל מנוי פורפוי לוחוי נגרוי עמודוי וחומרוי׃ ואת מכסה
וית חופאה דמשכי דדכרי מסמקי וית חופאה דמשכי ססגונא וית פרגודא דפרסא׃
ואת ארן וית ארונא דסהדותא וית אריחוי וית כפורתא וכרוביא דנפקין נגיד מינה
חד מיכא וחד מיכא׃ ואת השלחן וית פתורא וית כל מנוי וית לחים אפיא׃
ואת מנורת וית מנרתא וית בוצינהא בוציני סדורא דמסדרין כל קבל שבעה
כוכביא דנהיגין בשיטריהון ברקיעא ביממא ובליליא וית משחא דאנהורותא׃
ואת מזבח וית מדבחא דדהבא וית משחא דרבותא וית קטורת בוסמיא וית
פרסא דבתרע משכנא׃ ואת מזבח וית מדבחא דנחשא וית קנקל דנחשא דיליה
ית אריחוי וית כל מנוי ית כיורא וית בסיסיה׃ את קלעי ית וילוי דרתא ית
עמודהא וית חומרהא וית פרסא לתרע דרתא וית אטונוי ומתחהא וית כל מני
פולחן משכנא למשכן זימנא׃ את בגדי ית לבושי שמושא לשמשא בקודשא ית
לבושי קודשא לאהרן כהנא וית לבושי בנוי לשמשא׃ ככל הי ככל מה דפקיד יי
ית משה היכדין עבדו בני ישראל ית כל פולחנא׃ וירא וחמא משה ית כל
פולחנא והא עבדו יתה היכמא דפקיד יי היכדין עבדו ובריך יתהון משה ואמר
תישרי שכינתא דיי בעובדי ידיכון׃

מ

וידבר ה׳ ומליל יי עם משה למימר׃ ביום ביומא דירחא קמאה הוא ירחא
דניסן בחד לירחא תקים ית משכנא משכן זימנא׃ ושמת ותשוי תמן ית ארונא
דסהדותא ותטליל על ארונא ית כפורתא׃ והבאת והנעל ית פתורא בסטר צפונא
מטול דמתמן מתיהב עותרא דמתמן זלחן רסיסי מלקושין על עיסבין למתפרנסא
בהון דיירי עלמא ותסדר ית סדרוי תרין סדרי לחמא גואה שית עגולין בסידרא
כל קביל שבטוי דיעקב ותהנעיל ית מנרתא בסטר דרומא מטול דמתמן שבילי
שמשא וסיהרא ומתמן איסרטוון דנהורי ותמן גנזי חכמתא דמתילין לנהורי ותדלק
ית בוצינהא שובעא כל קביל שבעתי כוכביא דמתילין לצדקיא דמנהרין לעלמא בזכותהון׃

Fecerunt quoque laminam coronæ ſanctitatis *ex* auro puro : & ſcripſe- 30
runt ſuper eam ſculptum, cælatum, & expreſſum, Sanctitas Domino.
Et ordinârunt ſuper eam retortum filum hyacinthi, ut poneretur ſuper 31
mitram ſuper frontale capitis : quemadmodum præceperat Dominus
Moſi. Et perfectum eſt omne opus tabernaculi, tabernaculi *inquam* fœ- 32
deris : & fecerunt filii Iſrael juxta omnia quæ præceperat Dominus Mo-
ſi, ſic fecerunt. Et attulerunt tabernaculum ad Moſem in auditorium 33
ejus, in quo ſedebant Moſes & Aaron & filii ejus, ubi ſolvebat illis diffi-
cultates in ordine ſacerdotii, & ibi ſedebant ſeniores Iſrael : & oſten-
derunt illi tabernaculum & omnia vaſa ejus, fibulas ejus, tabulas ejus,
vectes ejus, columnas ejus, & baſes ejus. Et operimentum de pelli- 34
bus arietum rubro tinctis, & operimentum de pellibus taxorum, & ve-
lum quod extendebatur. Et arcam teſtimonii, & vectes ejus : & pro- 35
pitiatorium, & Cherubinos qui exibant opere ductili ex ea, unus hinc al- 36
ter inde. Et menſam & omnia vaſa ejus, & panem facierum. Et can- 37
delabrum & lucernas ejus, lucernas *ſcilicet* diſpoſitionis, quæ ordinatæ
erant ex adverſo ſeptem ſtellarum, quæ regunt in dominiis ſuis in
expanſo interdiu & noctu : & oleum luminaris. Et altare aureum, & 38
oleum unctionis, & ſuffitum aromatum : & aulæum quod erat in porta
tabernaculi. Et altare æneum, & cribrum æneum ejus, vectes ejus, & 39
omnia vaſa ejus : concham & baſim ejus : Vela atrii, columnas ejus, & baſes 40
ejus, & velamen pro porta atrii, funes ejus, et clavos ejus : & omnia va-
ſa miniſterii tabernaculi, tabernaculi *ſcilicet* fœderis. Veſtes miniſterii ad 41
miniſtrandum in ſanctitate : veſtes item ſanctas pro Aaron ſacerdote, ve-
ſtes item filiorum ejus ad miniſtrandum. Prorſus ſecundùm omnia quæ 42
præcepit Dominus Moſi, ſic fecerunt filii Iſrael pro univerſo miniſterio.
Et vidit Moſes omne opus, & ecce fecerant ipſum ſicut præceperat 43
Dominus, ſic fecerunt : & benedixit illis Moſes, & dixit; Habitet
divina majeſtas Domini in operibus manuum veſtrarum.

CAP. XL.

ET loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo : In die menſis pri- 1
mi, ille eſt menſis Niſan, in prima menſis erigas tabernaculum, taber- 2
naculum fœderis. Et pones illic arcam teſtimonii : & operias arcam 3
propitiatorio. Et introduces menſam ad latus ſeptentrionale, eò quòd 4
inde dantur divitiæ, quia inde fluunt ſtillæ pluviæ ſerotinæ ſuper
herbas ad alendum illis habitatores mundi : & ordinabis ordines
ejus, duos *ſcilicet* ordines panis interioris, ſex orbiculos in unoquoque
ordine ex adverſo tribuum Jacob. Dein introduces candelabrum ad
latus meridionale, quia inde ſemitæ ſolis & lunæ, & inde ſemitæ lumi-
narium, inde etiam theſauri ſapientiæ qui aſſimilantur luminaribus : &
accendes lucernas ejus ſeptem è regione ſeptem ſtellarum quæ aſſimi-
lantur juſtis, qui lucent in ſeculum juſtitiâ ſuâ.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*بكردند مر كلي تاجي آن خاص طلايي پاك بنوشتند ابر او نوشتهي كندكي مهر خاص
*بدادند ابر او رشتهي كبود بدادن ابر آن دستار از بالا چون آنچه فرمود يي مر مشه *تمام شد
همه كار مسكن خيمهي وعده بكردند پسراني يسرال چون همه آنچه فرمود يي مر مشه همچنين
بكردند *بياوردند مر مسكن بمشه مر آن خيمه و مر همه پيرايهاي او قلابهاي او تختهاي او
پشتيوانهاي او وستونهاي او وبون ستونهاي او *و مر پوشش پوستهاي آن نرميشان آن سرخ
كردگان و مر پوشش پوستهاي آن استخان و مر پردهي آن حجاب *مر صندوقي آن گواه كرنا
و مر باهوهاي او و مر آن پوشش *مر آن خوان و مر همه پيرايهاي او و مر ناني آن دو رويه *مر آن
چراغپايهي آن پاك مر چراغهاي آن چراغهاي آن آراسته و مر همه پيرايهاي آن و مر روغني آن
روشنايي *و مر مذبحي آن طلا و مر روغني آن ماليدن و مر دخنهي آن بوي ابزار و مر حجاب
دركاهي آن خيمه *مر مذبحي آن مس و مر غربالي آن مس آنچه باو مر باهوهاي آن و مر همه
پيرايهاي او و مر آن ابريق و مر طشت او *مر پردهاي آن سرا مر ستونهاي آن و مر بون
ستونهاي آن و مر آن حجاب بدروازهي آن سرا مر طنابهاي آن و ميخهاي آن و مر همه پيرايهاي
كاري آن مسكن بخيمهي وعده *مر جامهاي آن خدمتي بخدمت كردن در خاص مر جامهاي
آن خاص باهرن هكهن و مر جامهاي پسراني او بخدمت كردن *چون همه آنچه فرمود يي مر مشه
همچنين بكردند پسراني يسرال مر همه آن كار *بديد مشه مر همه آن كار و اينك بكردند اورا
چون آنچه بفرمود يي همچنين بكردند آفرين كرد ايشانرا مشه * * فصل چلم *
*سخن [گفت] يي بمشه بگفتن *در روز آن ماهي آن اول در يك بماه بر انگيزاني مر مسكن خيمهي
وعده *و بنهي آنجا مر صندوقي آن گواه گرفت و بپوشي ابر آن صندوق مر آن پرده *و بياوري
مر آن خوان و آراسته كني مر آراستگي او و بياوري مر چراغپايه و مر افروزي مر چراغهاي آن

Fecerunt demum *florem coronæ* 30
ſanctæ ex auro puro, *ſcripſeruntque* *in eo ſcripturam cælaturâ ſigilli*, *Sanctitas Domino.* *Dederúntque* 31
in eo filum cæruleum ad dandum eum *ſuper cidarim ſupernè*,
quemadmodum præceperat Dominus
ipſi Moſheh. *Perfectum eſt* igitur 32
totum opus tabernaculi, tentorii conventûs : & *fecerunt filii Iſrael juxta*
omne quod præceperat Dominus ipſi
Moſheh, ſic fecerunt. *Attulerúntque* 33
tabernaculum ad Moſheh, tentorium & omnia inſtrumenta ejus,
uncinos ejus, aſſeres ejus, vectes ejus, & columnas ejus, & ſtylobatas
ejus : *Opertorium quoque* ex *pellibus arietum rubefactis, & opertorium* 34
ex *pellibus hircorum, & velum aulæi*, *Arcam teſtimonii & baculos e-* 35
jus, & operimentum, *Menſam & o-* 36
mnia inſtrumenta ejus, & panem
biſacem, *Candelabrum purum, lu-* 37
cernas ejus, lucernas inquam *ordinatas, & omnia inſtrumenta e-*
jus, & oleum luminaris : *Et altare* 38
aureum, & oleum unctionis, & ſuffimentum aromatis, & aulæum oſtii
tentorii, *Altare æreum, & cribrum* 39
æreum quod erat *ei, baculos ejus, &*
omnia inſtrumenta ejus, & labrum
ac pelvim ejus : *Cortinas atrii*, 40
columnas ejus, & ſtylobatas ejus, &
aulæum pro porta atrii, funes ejus,
& clavos ejus, & omnia inſtrumenta
operis tabernaculi, pro tentorio conventûs : *Veſtes miniſterii ad mini-* 41
ſtrandum in ſanctuario : *veſtes ſanctas pro Aharon ſacerdote, & veſtes*
filiorum ejus ad miniſtrandum. *Jux-* 42
ta omne quod præceperat Dominus
ipſi Moſheh, ſic fecerunt filii Iſrael
univerſum opus. *Viditque Moſheh* 43
univerſum opus, & ecce fecerant illud quemadmodum præceperat Dominus, ſic fecerant : & *benedixit illis Moſheh.*

CAP. XL.

L*Ocutus eſt* autem *Dominus ad* 1
Moſheh, dicendo ; *Die quadam* 2
menſis primi, nempe *unâ menſis eriges tabernaculum, tentorium conventûs.* *Et pones ibi arcam teſti-* 3
monii, & operies arcam velo : *In-* 4
troducéſque menſam, & ordinabis
ordinationem ejus : *introduces quoque candelabrum, & accendes lucernas ejus.*

תרגום יונתן בן עוזיאל

ונתת ותיתן ית מדבחא דדהבא לקטרת בוסמיא קדם ארונא דסהדותא מטול
5 חכימיא דעסיקין באורייתא וריחהון נדיף הי כקטרת בוסמיא ותשוי ית פרסא דתרעא
למשכנא מטול צדיקיא דחפין בזכותהון על עמא בית ישראל : ונתת ותיתן
6 ית מדבחא דעלתא קדם תרע משכן זימנא מטול עתיריא דמסדרין פתורא קדם
תרעיהון ומפרנסין מסכניא ומשתביק להון חוביהון כאילו מקרבין עלתא על
מדבחא : ונתת את הכיור ותיתן ית כיורא ביני משכן זימנא וביני מדבחא
7 ותיתן תמן מוי מטול חוביא דהדרין בתיובתא ושדיין עקמומיתהון הי כמיא :
ושמת ותשוי ית דרתא חזור חזור מטול זכוות אבהת עלמא דמחזרין חזור
8 חזור לעמא בית ישראל ותתן ית פרסא דתרע דרתא מטול זכוות אמהת עלמא
דפריס בתרע גהינם מן בגלל דלא יעלון תמן נפשת דרדקי עמא דישראל :
ולקחת ותסב ית משחא דרבותא ותרבי ית משכנא וית כל דביה ותקדש
9 יתיה מטול כליל דמלכותא דבית יהודה ומלכא משיחא דעתיד למפרק ית
10 ישראל בסוף יומיא : ומשחת ותרבי ית מדבחא דעלתא וית כל מנוי ותקדש ית
מדבחא ויהי מדבחא קודש קודשין מטול כלילא דכהונתא דאהרן ובנוי ואליהו כהנא
רבא דעתיד למשתלחא בסוף גלוותא : ומשחת ותרבי ית כיורא וית בסיסיה
11 ותקדש יתיה מטול יהושע משומשנך רבא דסנהדרין דעמיה דעל ידוי עתידה
ארעא דישראל לאיתפלגא ומשיחא בר אפרים דנפיק מיניה דעל ידוי עתידין בית
ישראל למנצחא לגוג ולסיעתיה בסוף יומיא : והקרבת ותקרב ית אהרן וית
12 בנוי לתרע משכן זימנא ותסחי יתהון במיא : והלבשת ותלבש ית אהרן ית לבושי
13 קודשא ותרבי יתיה ותקדש יתיה וישמש קדמי : ואת וית בנוי תקריב ותלבישינון
14 כיתונין : ומשחת ותרבי יתהון היכמא דרבית ית אבוהון וישמשון קדמי ותהי
15 למהוי להון רבותהון לכהונת עלם לדריהון : ויעש ועבד משה הי ככל מה
16 דפקיד יי יתיה היכדין עבד : ויהי והוה בירחא קמאה הוא ירחא דניסן בשתא
17 תנייתא בחד לירחא איתקם משכנא : ויקם ואקים משה ית משכנא ויהב ית
18 חומרוי ושוי ית לוחוי ויהב ית נגרוי ואקים ית עמודוי : ויפרוש ופרס ית
19 פרסא על משכנא ושוי ית חופאה דמשכנא עלוי מן לעילא היכמא דפקיד יי
ית משה : ויקח ויתן ונסיב ית תרין לוחי אבניא לוחי קימא דאתיהיבו ליה בחורב
20 והוו קיימין על את בבית אולפנא הנון לוחי סהדותא ותברי לוחיא בארונא ושוי ית
אריחיא על ארונא ויהב ית כפורתא בהדי כרוביא דנפקין נגיד מינה על ארונא
מלעילא : ויבא והנעל ית ארונא למשכנא ושוי ית פרגודא דפרסא וטלליה על
21 ארונא דסהדותא היכמא דפקיד יי ית משה : ויתן ויהב ית פתורא במשכן זימנא על שידא דמשכנא ציפונא מברא לפרגודא :
22

Targ. Jonathan B. Uziel

Et pones altare aureum pro suffitu aromatum coram arca testimonii, 5
propter sapientes qui occupantur in lege; quorum odor fragrans est sicut
suffitus aromatum: dein pones velum portæ tabernaculi, propter justos
qui tegunt suis meritis populum domus Israel. Et pones altare ho- 6
locaustorum ante portam tabernaculi conventus, proper divites qui
disponunt mensam coram porta sua, & alunt pauperes, & condonatur
illis peccatum suum perinde acsi offerrent holocausta super altare. Et 7
pones concham inter tabernaculum conventus & inter altare: & ibi
pones aquas, pro peccatis eorum qui convertuntur per pœnitenti-
am, & effundunt perversitatem suam sicut aquas. Pones & atrium 8
per circuitum, propter merita patrum seculi qui circundant circum
circa populum domus Israel: & pones velamen pro porta atrii, propter
meritum matrum seculi, quod expansum est in porta gehennæ, ne eò
ingrediantur animæ puerorum populi Israel. Et accipies oleum un- 9
ctionis, & unges tabernaculum, & quicquid in eo est: & sanctifica-
bis ipsum, propter coronam regni domus Juda & regis Messiæ, qui
tandem redempturus est Israelem in fine dierum. Et unges altare holo- 10
caustorum, & omnia vasa ejus: & sanctificabis altare illud, ut sit al-
tare sanctitas sanctitatum, propter coronam sacerdotii Aaron & fili-
orum ejus, & Eliæ summi pontificis, qui mittendus est in fine capti-
vitatum. Et inunges concham & basim ejus: & sanctificabis ipsam 11
propter Josuam servum tuum, doctorem synedrii populi sui, cujus
manu dividenda est terra Israelis, & Messiam filium Ephraim qui ex
eo proditurus est, cujus opera futurum est ut vincat domus Israel Gog,
unà cum fœderatis ejus, in fine dierum. Et accedere facies Aaronem 12
& filios ejus ad portam tabernaculi conventus, & ablues eos aquis.
Et indues Aaroni vestes sacras: & unges ipsum, & sanctificabis 13
ipsum, ut ministret coram me. Sed & filios ejus accedere facies, & 14
indues eos tunicis. Et inunges eos sicut unxisti patrem eorum, ut 15
ministrent coram me: & futurum est ut sit illis unctio eorum in sa-
cerdotium seculi per generationes suas. Et fecit Moses, secundùm 16
omnia quæ præceperat ipsi Dominus sic fecit. Et factum est in men- 17
se primo, ille est mensis Nisan, anno secundo, prima mensis ere-
ctum est tabernaculum. Et erexit Moses tabernaculum, & posuit bases 18
ejus, posuit item tabulas ejus, & posuit vectes ejus, & erexit colu-
mnas ejus. Et expandit velamen super tabernaculum, & posuit oper- 19
torium tabernaculi super ipsum superne: quemadmodum præceperat Do-
minus Mosi. Et accepit duas tabulas lapideas, tabulas fœderis quæ 20
illi datæ erant in Horeb, & stabant pro signo in domo doctrinæ,
illæ sunt tabulæ testimonii, & fracturas tabularum *posuit* in arcam;
& posuit vectes in arca: & posuit propitiatorum, unà cum Cherubi-
nis qui exibant opere ductili ex ea, super arcam desuper. Et intro- 21
duxit arcam in tabernaculum, & posuit velum operimenti, & ob-
velavit arcam testimonii: quemadmodum præceperat Dominus Mosi.
Et posuit mensam in tabernaculo conventus, ad latus tabernaculi se- 22
ptentrionale extra velum.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

5 * و بدهي مر مذبحي آن طلا بدخنه بپيشي صندوقي آن گواه گرفت و بنهي مر حجابي آن
6 درگاه بمسكن * و بدهي مر مذبحي آن عله بپيشي درگاهي مسكن خيمهي وعده * و بدهي
7
8 مر آن ابريق مياني خيمهي وعده و مياني آن مذبح و بدهي آنجا آب * و بنهي مر آن سرا
9 گرداگرد و بدهي مر حجابي دروازهي آن سرا * و بستاني مر روغني آن ماليدن و بمالي مر آن مسكن
10 و مر همه آنچه درو و خاص كني اويرا و مر همه پيرايهاي او و باشد خاص * و روغن مالي مر
مذبحي آن عله و مر همه پيرايهاي او و خاص كني مر آن مذبح و باشد آن مذبح خاصي
11
12 خاصها * و روغن مالي مر آن ابريق و مر طشتي او و خاص كني اويرا * و نزديك آوري مر اهرن و مر
13 پسراني او بدرگاهي خيمهي وعده و بشوي ايشانرا در آب * و بپوشاني مر اهرن مر جامهاي آن خاص
14 و بمالي اويرا و خاص كني اويرا و خدمت كند بمن * و مر پسراني او نزديك آوري و بپوشاني ايشانرا
15 پيرهنها * و روغن مالي ايشانرا چون آنچه روغن ماليدي مر پدري ايشان و خدمت كنند بمن
16 و باشد ببودن بايشان ماليدن ايشان بكهونهي جاويد بعصرهاي ايشان * بكرد مشه چون همه آنچه
17 فرمود :: اويرا همچنين بكرد * بود در ماهي آن اول در سالي آن دويمي در يك بماه بر انگيخته
18 شد آن مسكن * بر انگيزاند مشه مر آن مسكن بداد مر بون ستونهاي آن بنهاد مر تختهاي آن
19 بداد مر پشتيوانهاي آن بر انگيزاند مر ستونهاي آن * بگسترد مر آن خيمه ابر آن مسكن بنهاد مر
20 پوشش آن خيمه ابر او از بالا چون آنچه فرمود :: مر مشه * بستاند بداد مر آن گواه گرفت بآن
21 صندوق بنهاد مر آن باهوها ابر صندوق بداد مر آن پوشش ابر آن صندوق از بالا * بياورد مر
آن صندوق بآن مسكن بنهاد مر پردهي آن حجاب و حجاب كرد ابر صندوقي آن گواه گرفت چون
22 آنچه فرمود :: مر مشه * بداد مر آن خوان در خيمهي وعده ابر پايهي آن مسكن بشمال از بيرون پرده *

* *Dabis præterea altare aureum ad* 5
suffimentum, coram arca testimonii:
& appones aulæum ostio tabernacu-
li. Dabis item altare holocausti co- 6
ram ostio tabernaculi tentorii con-
ventûs. Posteà dabis labrum inter 7
tentorium conventûs & altare, da-
bisque illic aquam. Postremò pones 8
atriũ in circuitu, & dabis aulæum
portæ atrii. Tunc accipies oleum 9
unctionis, & unges tabernaculum,
& omne quod est in eo: sanctifica-
bisque illud & omnia instrumenta
ejus, & erit sanctum. Et oleo un- 10
ges altare holocausti & omnia in-
strumenta ejus: sanctificabisque
altare, & erit altare sanctitas
sanctitatum. Oleo etiam unges la- 11
bium, & pelvim ejus, & sanctifi-
cabis illud. Tunc adduces Aha- 12
ron & filios ejus ad ostium tentorii
conventûs, & lavabis eos aquâ.
Et indues Aharon vestibus sancti- 13
tatis, ungésque eum, & sanctificabis
eum, & ministrabit mihi. Filios 14
quoque ejus adduces, & indues eos
indusiis. Et oleo unges eos quem- 15
admodum oleo unxisti patrem eo-
rum, & ministrabunt mihi: eritque
ut sit eis unctio eorum in sacerdo-
tium æternum per secula sua. Fe- 16
cit igitur Mosheh: juxta omne
quod præceperat Dominus ei, sic
fecit. Fuit itaque, mense primo, 17
anno secundo, unâ mensis, erectum
fuit tabernaculum. Ita erexit Mo- 18
sheh tabernaculum, dedit stylobatas
ejus, posuit asseres ejus, dedit ve-
ctes ejus, & erexit columnas ejus.
Expanditque tentorium super ta- 19
bernaculum, & posuit operimentum
tentorii super illud supernè, quem-
admodum præceperat Dominus ipsi
Mosheh. Accepitque & dedit te- 20
stimonium in arcam, posuit baculos
super arcam, deditque operimentum
super arcam supernè. Et introductâ 21
arcâ in tabernaculum, apposuit
velum aulæi, & obvelavit arcam
testimonii, quemadmodum præcepe-
rat Dominus ipsi Mosheh. Dedit- 22
que mensam in tentorio conventûs
ad basim tabernaculi ad Aquilo-
nem extra velum.

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי
Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

23 ויערך וסדר עלוהי סדורין דלחים קדם יי
היכמא דפקיד יי ית משה: וישם ושוי ית 24
מנרתא במשכן זימנא כל קביל פתורא על
שידא דמשכנא דרומא: ויעל ואדלק בוציניא קדם יי היכמא דפקיד יי ית משה:
וישם ושוי ית מדבחא דדהבא במשכן זימנא קדם פרגודא: ויקטר ואסיק עלוי
קטורת בוסמין היכמא דפקיד יי ית משה: וישם ושוי ית פרסא דתרעא למשכנא:
ואת מזבח וית מדבחא דעלתא שוי בתרע משכנא ואסיק עלוי ית עלתא וית מנחתא
היכמא דפקיד יי ית משה: וישם את הכיור ושוי ית כיורא על בסיסיה ביני משכן
זימנא וביני מדבחא ויהב תמן מיין חיין לקידוש ולא פסקין ולא סריין כל יומיא: וירחצו
ונסבין משה ואהרן ובנוי מיניה בנטלא ומקדשין מניה ית ידיהון וית ריגליהון:
בבאם בזמן מיעלהון למשכן זימנא ובמיקרבהון למדבחא ומקדשין היכמא דפקיד
יי ית משה: ויקם ואקים ית דרתא חזור חזור למשכנא ולמדבחא ויהב ית פרסא
דבתרע משכנא וגמר משה ית עיבידתא: ויכס וחפא ענן יקרא ית משכן זימנא ואיקר
שכינתא דיי איתמלי ית משכנא: ולא יכל ולא הוה אפשר למשה למיעל למשכן
זימנא ארום שרא עלוי ענן יקרא ואיקר שכינתא דיי איתמלי ית משכנא: ובהעלות
ובאשון אסתלקות ענן יקרא מעילוי משכנא נטלין בני ישראל בכל מטלניהון: ואם
ואין לא מסתלק ענן יקרא ולא נטלין עד 37
יום אסתלקותיה: כי ענן ארום ענן 38
יקרא דיי הוה מטלל על משכנא בימּמא
ועמודא דאישתא הוה מנהר בליליא
וחמיין כל בני ישראל בכל מטלניהון:

ירושלמי 23 וסדר עלוהי לחם ס
אפיא קדם יי:

ירושלמי 38 ארום ענן יקר שכי
דיי הוה מטלל על משכנא בימּמא ואש
הוה מנהרא עלויה כל ליליא חמיין
בית ישראל בכל מטלניהון:

Et ordinavit super illam ordines pa- 23
nis coram Domino: quemadmodum præceperat Dominus Mosi.
Et posuit candelabrum in taberna- 24
culo conventus è regione mensæ, ad latus tabernaculi meridionale. Et accendit lucernas coram Domino: 25
quemadmodum præceperat Dominus Mosi. Et posuit altare aureum in 26
tabernaculo conventus ante velum. Et obtulit super ipsum suffitum aro- 27
matum: quemadmodum præceperat Dominus Mosi. Et posuit velum ad 28
portam tabernaculi. Et altare holocaustorum posuit in porta tabernacu- 29
li: & obtulit super ipsum holocausta & oblationes, sicut præceperat Dominus Mosi. Et posuit concham super basim suam, inter tabernaculum 30
conventus & inter altare: & posuit ibi aquas vivas pro sanctificatione, ut non cessarent neque fœterent omnibus diebus. Et accipiebant Moses 31
& Aaron & filii ejus ex ea pro lotionibus: & sanctificabant ex ea manus suas & pedes suos. Quo tempore ingrediebantur ipsi in tabernaculum 32
conventus, & cum accedebant illi ad altare, tum sanctificabant se: sicut præceperat Dominus Mosi. Deinde erexit atrium per circuitum taberna- 33
culi & altaris, & posuit velum quod erat in ostio tabernaculi: & sic absolvit Moses opus ipsum. Tum operuit nubes gloriæ tabernaculum con- 34
ventus & gloriâ divinæ majestatis Dñi repletum est tabernaculum. Ne- 35
que possibile erat Mosi ingredi in tabernaculum conventus, eò quòd habitaret super ipsum nubes gloriæ: & gloriâ divinæ majestatis Dñi repletum est tabernaculum. Et in tempore ascensus nubis gloriæ desuper taberna- 36
culum proficiscebantur filii Israel, per omnes profectiones suas. Quod si 37
non proficisceretur nubes gloriæ, non proficiscebantur usque ad diem quo elevabatur ipsa. Quoniam nu- 38
bes gloriæ Domini erat obumbrans tabernaculum per diem, & columna ignis erat lucens per noctem: ut viderent omnes filii Israel per omnes profectiones suas.

Hieros. 23 *Et ordinavit super illam panem ordinis facierum coram Domino.*

Hieros. 38 *Quoniam nubes gloriæ divinæ majestatis ipsius Domini erat inumbrans tabernaculum interdiu, & ignis erat lucens super ipsum tota nocte, videntibus omnibus Israelitis per omnes profectiones suas.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* آراسته كرد ابر او آراستهي نان بپيشي :: چون آنچه فرمود :: مر مشه * بنهاد مر آن چراغپايه در
خيمهي وعده مقابلي آن خوان ابر پايهي آن مسكن بجنوب * بر افروخت آن چراغها بپيشي :: چون
آنچه فرمود :: مر مشه * بنهاد مذبحي آن طلا در خيمهي وعده بپيشي آن پرده * دخنه كرد ابر او
دخنهي بوي ابزار چون آنچه فرمود :: مر مشه * بنهاد مر حجاب آن درگاه بمسكن * و مر مذبحي
آن عله بنهاد درگاهي مسكني خيمهي وعده بر آورد ابر او مر آن عله و مر آن هديه چون آنچه
فرمود :: مر مشه * بنهاد مر آن ابريق مياني خيمهي وعده و مياني آن مذبح بداد آنجا آب بشستن
* و بشويند ازو مشه واهرن و پسراني او مر دستهاي ايشان و مر پاهاي ايشان * در آمدني ايشان
بخيمهي وعده و در نزديك شدني ايشان بآن مذبح بشويند چون آنچه فرمود :: مر مشه * بر انگيزانيد
مر آن سرا گرداگرد بمسكن و بمذبح و بداد مر حجابي دروازهي آن سرا تمام كرد مشه مر آن
كار * بپوشيد آن ابر مر خيمهي وعده و عزيزي :: پر شد مر آن مسكن * ونه توانست مشه
بآمدن بخيمهي وعده كه مسكن گرفت ابر او آن ابر و عزيزي :: پر شد مر آن مسكن * و در
بر آمدني آن ابر از بالايي آن مسكن منزل بر دارند پسراني يسرال در همه منزلهاي ايشان
* و اگر نه بر آيد آن ابر ونه منزل بر دارند تا روزي بر آمدني او * كه ابري :: ابر آن
مسكن روز و آتش باشد شب درو بچشم ديدي همه خانداني يسرال در همه منزلهاي ايشان.

נשלם ספר אלה שמות

Et ordinavit super eam ordinationē 23
panum coram Domino, quemadmodū præceperat Dominus ipsi Mosheh. Po- 24
suitq; candelabrum in tentorio conventûs è regione mensæ ad basim tabernaculi ad Meridiem. Et accendit 25
lucernas corā Domino, quemadmodū præceperat Dñs ipsi Mosheh. Posuit 26
etiam altare aureū in tentorio conventûs coram velo: Et fumifecit su- 27
per illud suffimentū aromatis, quemadmodum præceperat Dominus ipsi Mosheh. Apposuit quoque aulæum 28
ostio tabernaculi. Et altare holocau- 29
sti posuit ad ostium tabernaculi tentorii conventûs: obtulitque super illud holocaustum & munus, quemadmodū præceperat Dominus ipsi Mosheh. Et posuit labrum inter tento- 30
rium conventûs & altare, deditque illic aquam ad lavandum: Ut lava- 31
rent ex eo Mosheh & Aharon & filii ejus manus suas ac pedes suos,
Cùm ingrederentur in tentorium con- 32
ventûs: & cùm appropinquarent altari, lavarent, quemadmodum præceperat Dominus ipsi Mosheh: Postre- 33
mo erexit atrium in circuitu tabernaculi & altaris, deditque aulæum portæ atrii. Ita absolvit Mosheh opus. Et operuit nubes tentorium 34
conventûs, gloriáque Domini repletū fuit tabernaculum. Neque poterat 35
Mosheh venire in tentorium conventûs, quia habitabat super illud nubes, & gloriâ Domini repletum erat tabernaculum. Quùmque ascendebat 36
nubes de super tabernaculum, mansiones movebant filii Israel per omnes mansiones suas: Et si non ascendebat 37
nubes, neque mansiones movebant usque ad diem ascensûs ejus. Quòd 38
nubes Domini super tabernaculum interdiù, ignis verò esset noctu super illud, in oculorum conspectu totius familiæ Israel in omnibus mansionibus suis.

Absolutus est liber Elle shemóth.

ירושלמי — תרגום יונתן בן עוזיאל
Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ויקרא א

והוה כיון דאשלים משה למיקמא ית 1
משכנא חשיב משה ואיידין בליביה ואמר
טוורא דסיני דהוה רבוייה ריבוי דשעתא
וקידושיה קידוש דתלת יומין לא הוה
אפשר לי דאיסוק לותיה עד זמן דהוה
דבורא מתמליל עמי ברם משכן זימנא
הדין דריבוייה ריבוי לעלם וקידושיה
קידוש לעלם מן דינא הוה דלא איעול
לגויה עד זמן די יתמלל עמי מן קדם יי
ובכן קרא דבורא דיי למשה ומליל
מימרא דיי עמיה מן משכן זימנא למימר:

1 והוה כד כון דאשלים משה
ית משכנא ורבי יתיה וקדיש יתיה
מנוי וחשיב משה בלביה ואמר
דסיני דרבוייה רבוי שעה וקדושיה
שעה לא סליקית לגויה עד זמן ד
לי מן קדם יי ברם משכן זמנא ד
רבא עלם וקדושיה קדוש עלם ד
דלא נעול לגויה עד זמן דאתאמר
קדם יי וקרא דברא דיי למשה וכ
דיי הוה עמיה מן משכן זמנא למ

LEVITICUS. CAP. I. SECT. XXIV.

Accidit autem cùm absolvisset 1
Moses erigere tabernaculum, cogitavit Moses & disceptavit in corde suo, & dixit; Mons Sinai cujus excellentia fuit excellentia horæ unius, & sanctitas sanctitas trium dierum, non fuit mihi possibile ascendere ad ipsū usq; ad tempus quo sermo mecum loquebatur; sed tabernaculum conventus istud, cujus excellentia est excellentia in seculum, & sanctitas sanctitas in seculum, æquum est ut non ingrediar in medium ejus, usq; ad tempus quo fiat sermo mecū à facie Dñi: & propterea vocavit sermo Dñi Mosem, & loquutus est sermo Dñi cum eo ex tabernaculo convent⁹ dicēdo:

Hieros. 1 *Et fuit statim atque absolvit Moses erigere tabernaculum, & ungere ipsum & sanctificare ipsum & omnia vasa ejus, tum cogitavit Moses in corde suo, & dixit; Mons Sinai cujus excellentia fuit excellentia horæ, & sanctitas ejus sanctitas horæ, non ascendi in medium ejus usque ad tempus quo dictum est mihi à facie Domini: tabernaculum utique conventus, cujus excellentia est excellentia seculi, & sanctitas sanctitas seculi æquum est ut non ingrediar in medium ejus usq; ad illud tempus quo dicetur mihi à conspectu Domini. Et clamavit sermo Domini ad Mosem, omnis enim sermo Domini fuit cum eo ex tabernaculo conventus, dicendo:*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

فصل اول * بخواند بموسه سخن كفت :: باو از خيمهي وعده بكفتن.

CAP. I.

Vocato autem Mosheh locu- 1
tus est Dominus ad eum e tentorio conventûs, dicendo.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

דבר מליל עם בני ישראל ותימר להום אינש די יקרב מנכון ולא מן מומריא 2
פלחי אליליא קרבנא קדם יי מן בעירא דכיא מן תורי ומן ענא ולא מן חיתא
תקרבון ית קרבניכון : אם עלה אין עלתא היא קורבניה מן תורי דכר שלים 3
יקרביניה לתרע משכן זימנא יקריב יתיה לרעוא עלוי קדם יי : וסמך ויסמוך 4
בתוקפא יד ימיניה על ריש עלתא מטול דיתרעי ליה לכפרא עלוי : ושחט
ויכוס טבחא בבית מטבחיא ית בר תורי קדם יי ויקרבון בני אהרן כהניא ית 5
אדמא במניא וידרקון ית אדמא במזרקיא על מדבחא חזור חזור דבתרע משכן
זימנא : והפשיט וישלח ית משכא 6
מן עלתא ויפסג יתה לפסגהא : ונתנו
ויתנון בני אהרן כהנא אשתא על 7
מדבחא ויסדרון קיסין על אישתא : וערכו ויסדרון בני אהרן כהניא ית פסגייא 8
וית רישא וית פריסותא דתרבא על קיסין דעל אשתא דעל מדבחא : וקרבו
וכריסא וריגלוי יחליל במיא ויסק כהנא 9
ית כולא למדבחא עלתא היא קרבן
דמתקבל ברעוא קדם יי : ואם ואין מן בני ענא קורבניה מן אימריא או מן 10
בני עזיא לעלתא דכר שלים יקרביניה : ושחט ויכוס יתיה טבחא על שיפולי 11
מדבחא בכטר ציפונא קדם יי וידרקון בני אהרן כהניא ית אדמיה במזרקיא
על מדבחא חזור חזור : ונתח ויפסיג יתיה לפסגוי ית רישיה וית גופיה 12
ויסדר כהנא יתהון על קיסין דעל אישתא דעל מדבחא : והקרב וכריסא 13
וריגלוי יחליל במיא ויקרב כהנא ית כולא ויסיק למדבחא עלתא היא קורבן
דמתקבל ברעוא קדם יי : ואם ואין מן עופא קורבניה קדם יי ויקרב מן 14
שפנינייא או מן בני יוניא ית קורבניה ברם שפנינייא יקריב מן רברבין ובני
יוניא מן גוזלין : והקריבו ויקרביניה 15
כהנא למדבחא ויחזום ית רישיה
ויסיק למדבחא ויתמצי אדמיה על
כותל מדבחא : והסיר ויעדי ית 16
זרוקפיה בלקטיה ויטלק יתיה
לסטר מדבחא קידומא באתר דמוקדין
קיטמא :

ירושלמי 6 ויחליש ית עלתא ויפסג יתה לפסגהא :

ירושלמי 9 ירחץ ישוג :

ירושלמי 15 ויקריב יתיה כהנא על גבי מדבחא ויעום רישיה ויסדר על גבי מדבחא וימצי דמיה על שפולי מדבחא : 16 ויעבר ית קורקבניה בנטשא ויטלק יתה סמיך למדבחא מן מדנחא לאתר בית שפיכות קטמא :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Loquere cum filiis Israel, & dices illis; Vir qui obtulerit ex vobis, non 2
autem ex Apostatis colentibus idola, oblationem coram Domino ex
jumento mundo, sive bobus sive ovibus : neque enim ex feris offeretis oblationes vestras. Si holocaustum sit oblatio ejus, de bobus ma- 3
sculum integrum offerat ipsum : ad portam tabernaculi conventus adducat ipsum in beneplacitum pro se coram Domino. Et sustentabit 4
cum robore manum dextram suam super caput holocausti : ut acceptabile sit pro eo, ut faciat expiationem pro eo. Et immolabit lanius 5
in loco mactationi destinato vitulum coram Domino : & offerent filii Aaron sacerdotis sanguinem in vasis, & spargent sanguinem qui erit in pelvibus super altare per circuitum, quod est juxta ostium tabernaculi conventus. Et detra- 6
het pellem ex holocausto, & dividet illud in sectiones suas. Et 7
ponent filii Aaron sacerdotis ignem super altare : & ordinabunt ligna super ignem. Et ordinabunt filii Aaron sacerdotes membra, caput, 8
& operimentum pinguedinis, super ligna quæ sunt imposita igni, qui est super altare. Et ventrem & pedes ejus lavabit in aquis : & in- 9
cendet sacerdos omnia super altare holocausti, illa est oblatio quæ suscipitur cum beneplacito coram Domino. Quòd si de ovibus oblatio ejus fuerit, de agnis *in-* 10
quam aut capris, pro holocausto, masculum integrum offerat ipsum.
Et mactabit ipsum lanio in loco declivi altaris ad latus septentrio- 11
nale coram Domino : Et spargent filii Aaron sacerdotes sanguinem ejus, qui est in pelvibus, super altare per circuitum. Et dividet ipsum 12
in sua membra, caput ejus, & corpus ejus : & ordinabit sacerdos illa super ligna, quæ sunt imposita super igni, qui est super altare. Et ven- 13
trem & pedes ejus lavabit aquis : & offeret sacerdos omnia hæc, & incendet in altari holocausti; est oblatio quæ acceptabitur cum beneplacito coram Domino. Quod si de avibus oblatio ejus fuerit coram Domino : 14
tum offerat ex turturibus aut de pullis columbæ oblationem suam; verùm ex turturibus offerat majores, & de filiis columbæ pullos. Et 15
offeret eam sacerdos super altare : & avellet caput ejus, & incendet in altari, & exprimetur sanguis ejus ad parietem altaris. Et re- 16
movebit ingluviem ejus unà cum fimo, & projiciet ipsam ad latus altaris orientale, in locum ubi comburunt cineres.

Hierosf. 6. *Et excoriabit holocaustum, & dividet illud in sectiones suas.*

Hierosf. 9. *Lavabit.*

Hierosf. 15. *Et offeret ipsam sacerdos super dorso altaris : & ungue secabit caput ejus, & ordine collocabit in dorso altaris, & exprimet sanguinẽ ejus ad latera altaris.* 16. *Et transire faciet ventriculum ejus cum fimo, & projiciet eum juxta altare ab oriente, in locum ubi effunduntur cineres.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*سخن گوي بپسراني يسرال بگوي بايشان آدمي كه نزديك آورد از شما قربان بي̈ي از آن چهارپا از 2
آن گاو واز آن گوسپند نزديك آوريد مر قرباني شما * اگر عله قرباني او از آن گاو نرينه تمام 3
نزديك آورد اويرا بدري خيمهي وعده نزديك آورد اويرا برضا كردن باو بحضرتي يي * وبنهد 4
مر دستي او ابر سري آن عله ورضا شود باو بكفارت خواستن ابر او * وبكشد مر بچهي آن گاو 5
بحضرت يي و نزديك آورند پسراني اهرن آن كهنان مر آن خون وبپراگنند مر آن خون ابر آن
مذبح گرداگرد درگاهي خيمهي وعده * وپوست كشد مر آن عله واندام زند آنرا باندامهايي آن * 6
* وبدهند پسراني اهرن [آن كهن] آن آتش ابر آن مذبح و آراسته كنند هيزمها ابر آن آتش * 7
* وآراسته كنند پسراني اهرن آن كهنان مر آن اندامها مر آن سر ومر آن چرب رود ابر آن هيزمها 8
آنچه ابر آن آتش آنچه ابر آن مذبح * وشكمبهي او وپاچهاي او بشويد در آب وبر آورد آن كهن 9
مر آن همه بآن مذبح عله قربان بوي قبوليت يي * واگر از آن گوسپند قرباني او از آن برّها يا از آن 10
بزها بعله نرّينه تمام نزديك آورد اويرا * وبكشد اويرا ابر پايهي آن مذبح بصفون بحضرتي يي 11
وبپراگنند پسراني اهرن آن كهنان مر خوني او ابر آن مذبح گرداگرد * واندام زند اويرا باندامهايي او 12
ومر سري او ومر چربرودي او وآراسته كند آن كهن ايشانرا ابر آن هيزمها آنچه ابر آن آتش آنچه
ابر آن مذبح * وآن شكمبه وآن پاچها بشويد در آب ونزديك آورد آن كهن مر آن همه وبر آورد بآن 13
مذبح عله او قربان بوي قبوليت يي * واگر از آن مرغ عله قرباني او بي̈ي نزديك آورد از آن تذروها 14
يا از بچگاني آن كبوتر مر قرباني او * ونزديك آورد اويرا آن كهن بآن مذبح وبشكافاند مر 15
سري او وبر آورد بآن مذبح وبرساند خوني [او] ابر ديواري آن مذبح * وبگرداند مر چينهداني او 16
در سنگداني او وبيندازد اويرا پهلويي آن مذبح بمزرح بجايي آن خاكستر.

Loquere ad filios Israel, & dices eis; 2
Homo quum offeret ex vobis oblationem Domino : de quadrupedibus, de bobus, & de ovibus offeretis oblationem vestram. Si holocaustum fue- 3
rit oblatio ejus, de bobus masculum integrum offeret eam : ad ostium tentorii conventûs offeret ad gratiam conciliandam sibi in præsentia Domini. Et ponet manum suam super 4
caput holocausti, & acceptabile erit illi ad expiationem procurandã sibi. Tunc mactabit fœtum bovis in præ- 5
sentia Domini : offeréntque filii Aharon sacerdotes sanguinem, ac spargent sanguinem super altare circumcirca, quod est ad *ostium tentorii 6*
conventûs, Et pellem detrahet holocausto, ac demembrabit illud in membra sua. Dabúntque filii Aha- 7
ron sacerdotis ignem super altare : & disponent ligna super ignem. Posteà 8
disponent filii Aharon sacerdotes membra, caput, & adipem viscerum super ligna quæ super ignem qui est super altare. Et intestina ejus, & 9
crura ejus lavabit aquâ : & offeret sacerdos omnia super altare : holocaustum est, oblatio odoris acceptabilis Domino. Quòd si de ovibus 10
fuerit oblatio ejus, de agnis, vel de capris in holocaustum, masculum integrum offeret eam : Et mactabit il- 11
lam ad basim altaris ad Aquilonem in præsentia Domini : spargéntque filii Aharon sacerdotes, sanguinem ejus super altare circumcirca. Et 12
demembrabit eam in membra sua, & caput ejus, & adipem viscerum ejus : ordinabitque sacerdos ea super ligna quæ super ignem qui super altare. Et intestina & crura lava- 13
bit aquâ : & afferet sacerdos omnia, offeretq; super altare : holocaustum est, oblatio odoris acceptabilis Domino. Si autem de avibus fuerit ho- 14
locaustum, oblatio ejus Domino, offeret de phasianis aut de pullis columbæ oblationem suam. Et of- 15
feret illam sacerdos super altare, et findet caput ipsius : offerétque super altare, & pertingere faciet sanguinem ejus super parietem altaris. Et 16
removebit ingluviem ejus cum ventriculo ipsius, projiciétque illa juxta altare ad Orientem ad locum cineris.

תרגום יונתן בן עזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL.

ושסע ויתלע יתיה בגדפוי ולא יפריש 17
גדפוי מניה ויסיק יתיה כהנא למדבחא
על קיסין דעל אישתא עלתא היא קרבן
דמתקבל ברעוא קדם יי :

ב

ונפש ובר נש ארום יקרב קרבן מנחתא קדם יי קמחא סמידא יהי קורבניה 1
ויריק עלה משחא ויתן עלה לבונתא : והביאה וייתיניה לות בני אהרן כהניא 2
ויקמוץ מתמן מלי קומציה מן קמחא סמידא ומן טוב משחא על כל לבונתא
ויסיק כהנא ית שפר אדכרתא למדבחא קרבנא דמתקבל ברעוא קדם יי
והנותרת ומה דמשתייר מן מנחתא יהי לאהרן ולבנוי קדש קודשין מקורבניא 3
דיי : וכי תקריב וארום תקריב קרבן 4
מנחתא דמתאפי בתנורא סמידא גריצן
פטירן ופתיכן במשח וספוגין פטירין דמשיחין במשח : ואם ואין מנחתא על 5
מסריתא קורבנך סמידא פתיכא במשח פטיר תהי : פתות רסיק יתה ריסוקין 6
ותריק עלה משחא מנחתא היא : ואם
מנחת ואין מנחת מרחתא קרבנך סמידא 7
רתח במשח תתעביד : והבאת ותהנעל 8
ית מנחתא דתתעבד מן סמידא ומשחא האלין לקדם יי ויקרבינה גברא דמייתי
יתה לות כהנא וכהנא ימטינה למדבחא : והרים ויפרש כהנא מן מנחתא 9
שבח אדכרתה ויסיק למדבחא קורבן דמתקבל ברעוא קדם יי : והנותרת ומה 10
דמשתייר מן מנחתא יהי לאהרן ולבנוי קדש קודשין מקרבניא דיי : כל המנחה 11
כל מנחתא די תקרבון קדם יי לא
תתעבד חמיע ארום כל חמיר וכל דבש
לא תקרבון מניה קרבנא קדם יי : קרבן 12
קרבן שירויא תקרבון יתהון קדם יי דלחים ביכוריא חמיר מתקרב ותמרי בזמן
ביכורי איבא עם דובשיה מתקריב וייכלון יתהון כהניא ברם למדבחא לא יתסקון
לאתקבלא ברעוא : וכל קרבן וכל קורבן מנחתך במילחא תמלח ולא תבטל מלח 13
קיים אלהך מעילוי מנחתך מטול דעשרין וארבעא מוהבתא דכהניא אתגזרו בקיים
מילחא בגין כן על כל קרבנך תקריב מילחא : ואם ואין תקרב מנחת ביכורין 14
קדם יי מהבהב קלי בנורא קמח קלי ופירוכין תקרב ית מנחת ביכוריך : ונתת 15
ותיתן עלה משח זיתא ותשוי עלה לבונתא מנחתא היא :

ירושלמי

17 ויתלע יתיה בכנפוי לא יפריש
ויסדר יתיה כהנא על גבי מדבחא
קיסיא דאית על אשתא :

ירושלמי 4 ועריכי פטיר :

ירושלמי 6 ותרסק יתיה ות
ותריק עלה משחא :

ירושלמי 11 ארום כל דמחמע
דחלי :

Targ. JONATHAN B. UZIEL (Latine)

Et laceret ipsam per alas suas, 17
non autem dividat alas ejus ab
ipsa, & incendat illam sacerdos
in altari, super ligna quæ impo-
sita sunt igni: holocaustum est, ob-
latio quæ recipitur cum benepla-
cito coram Domino.

CAP. II.

Porro filius hominis cum offeret oblationem Mincha coram Domi- 1
no, farina simila erit oblatio ejus: fundatque super eam oleum, &
ponat super eam thus. Et afferet eam ad filios Aaron sacerdotes, 2
& colliget inde plenum pugillum suum ex farina simila & de boni-
tate olei cum universo thure: & incendet sacerdos pulchritudinem
memorialis in altari; oblatio est quæ recipitur cum beneplacito co-
ram Domino. Quod autem reliquum fuerit de oblatione, erit Aa- 3
ronis & filiorum ejus: sanctum sanctorum est de oblationibus Domi-
ni. Et quando offeres oblatio- 4
nem Mincha, quæ cocta fuerit in
clibano, simila *erit*, placentæ
azymæ & mixtæ oleo, & lagana azyma quæ uncta fuerint oleo.
Quod si Mincha de sartagine erit oblatio tua, simila permixta cum 5
oleo azyma erit. Comminuas eam 6
in frusta, & fundas super eam ole-
um: oblatio est. Quod si Min- 7
cha de craticula fuerit oblatio tua,
ex simila tosta cum oleo fiet. Et 8
introduces Mincha quæ fiet ex simila & oleo istis coram Domino:
& accedere faciet eam vir qui adduxerit eam ad sacerdotem, & sa-
cerdos perducet eam ad altare. Et separabit sacerdos ex Mincha, 9
laudabile memorialis ejus, & incendet in altari: oblatio est quæ re-
cipitur cum beneplacito coram Domino. Et quod residuum est de 10
Mincha, erit Aharonis & filiorum ejus: sanctum sanctorum de ob-
lationibus Domini est. Omnis 11
Mincha quam offeretis coram Do-
mino, non fiet ex fermentato:
quicquid enim fermentum *est*, &
quicquid mel *est*, non offeretis ex
eo oblationem coram Domino. Oblationem primitiarum offeretis ea 12
coram Domino; nam panis primitiarum fermentatus offeretur, &
dactyli tempore primitiarum, fructus cum suo melle offeretur, &
comedent ea sacerdotes: verùm in altari non incendentur, ut susci-
piantur cum beneplacito. Et omnem oblationem Minchæ tuæ sale 13
salies: neque abolebis sal fœderis Dei tui de Mincha tua, propterea
quod viginti quatuor dona sacerdotum decreta sunt cum fœdere salis:
propterea super omnem oblationem tuam offeres sal. Quod si offeras 14
oblationem primitiarum coram Domino: *spicas* recentes tostas igni, fari-
nam tostam, & polentam offeres Mincha primitiarum tuarum. Ponas et- 15
iam super eam oleum olivæ, & pones super eam thus: Mincha est.

Hierosolymitanum.

Hieros. 17 *Et laceret ipsam per alas suas, non dividat, & ordinet illam sacerdos super dorso altaris, super ligna quæ apposita sunt igni.*

Hieros. 4 *Et lagana azyma.*

Hieros. 6 *Et comminues eam in frusta, & effundes super eam oleum.*

Hieros. 11 *Quoniam quicquid fermentatum* est, *& quicquid mellitum* est.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وپاره كند اويرا در بالهاي اونه جدا كند و بر آورد اويرا آن كاهن بآن مذبح ابر آن هيزمها آن
ابر آن آتش علت او قربان بوي قبوليت بيي *

* فصل دوم *

* وجاني كه نزديك آورد قربان هديه بيي سميد باشد قرباني او و بريزد ابر آن روغن و بدهد ابر آن
كندرو * و بياورد بپسراني اهرن آن كاهنان و چنگال كند از آنجا پري چنگالي او از سميد آن و از
روغني آن ابر همه كندروي آن و بر آورد آن كاهن مر يادكرد آن [بآن مذبح] قربان بوي قبوليت بيي
* و آن باقي مانده از آن هديه باهرن و بپسراني او خاص خاصها از قرباني بيي * و كه نزديك آوري قرباني
هديه پختهي تنور سميد كلوچهاي فطير آميختگان در روغن و تنكهاي فطير ماليدگان در روغن
* و اگر هديه ابر آن تابه قرباني تو سميد آميختگان در روغن فطير باشد * پرچه كردن آن
پرچها و بريزي ابر آن روغن هديه است او * و اگر هديهي هركاره قرباني تو سميد در روغن كرده
آيد * و بياوري مر آن هديه آنچه كرده آيد از ايشان بيي و نزديك آورد بآن كاهن و نزديك آورد آن
بآن مذبح * و جدا كند آن كاهن از آن هديه مر يادكرد آن و بر آورد بآن مذبح قربان بوي قبوليت
بيي * و آن باقي مانده از آن هديه باهرن و بپسراني او خاص خاصها از قرباني بيي * همه آن هديه كه
نزديك آوريد بيي نه كرده آيد خمير كه همه خميرمايه و همه انگبين نه بر آوريد ازو قربان بيي
* قربان اول نزديك آوريد ايشانرا بيي و بآن مذبح نه بر آيند ببوي قبوليت * و همه قرباني هديهي
تو در نمك نمك كني و نه معطل كني نمكي شرطي خداي تو از بالاي هديهي تو ابر همه
قرباني تو نزديك آوري نمك * و اگر نزديك آوري هديهي نخست برها بيي تر خوشه بريان
كرده در آتش [شكستهي] دلمل نزديك آوري مر هديهي نخست برهاي تو * و بدهي ابر
آن روغن و بنهي ابر آن كندرو هديه است او *

Et findet illam per alas suas, neque 17
dividet: offerétque eam sacerdos su-
per altare, super ligna quæ super
ignem: holocaustum est, oblatio odo-
ris acceptabilis Domino.

CAP. II.

Anima autem quum offeret ob- 1
lationem, munus Domino, simila erit
oblatio ejus: fundétque super eam
oleum, ac dabit super eam thus. Et 2
afferet ad filios Aharon sacerdotes,
et pugillo accipiet indè plenitudinem
pugilli sui de simila ejus, & de oleo
ipsius ultra totum thus ipsius, offe-
rétque sacerdos memoriale ejus su-
per altare: oblatio odoris acceptabi-
lis est *Domino. At reliquum ma-* 3
nens de munere, Aharonis erit *&*
filiorum ejus: sanctitas sanctita-
tum est *de oblationibus Domini. Cùm* 4
verò obtuleris oblationem muneris,
coctionem clibani, ex *simila placentæ*
azymæ mistæ oleo erunt, *& lagana*
azyma uncta oleo. Et si munus de sar- 5
tagine oblatio tua, ex *simila* placen-
tæ *mistæ oleo* sint, *azyma erit, Buc-* 6
cellando eam in *buccellas; & fundes*
super eam oleũ: munus est ipsa. Quòd 7
si mun⁹ cacabi oblatio tua, ex *simila*
cum oleo fiet. Afferésque munus quod 8
fiet ex iis Domino: afferétque illud
sacerdoti, qui offeret illud super al-
tare. Separabitque sacerdos de 9
munere memoriale ejus, & offeret
super altare: oblatio odoris accepta-
bilis est *Domino. At reliquum ma-* 10
nens de munere, Aharonis erit *& fi-*
liorum ejus: sanctitas sanctitatum
est *de oblationibus Domini. Omne* 11
munus quod offeretis Domino, non
fiet fermentatum: quia omne fer-
mentum & omne mel, non offeretis
ex iis oblationem Domino. Obla- 12
tionem primitiarum offeretis ea Do-
mino, at super altare non ascendent
in odorem acceptabilem. Et omnem 13
oblationem muneris tui sale salies,
neque cessare facies salem fœderis
Dei tui de super munere tuo: in o-
mni oblatione tua offeres salem. Si 14
verò obtuleris munus primarum fru-
gum Domino, humidam spicam to-
stam igne, comminutionem spicæ ple-
næ offeres, scil. *munus primarum*
frugum tuarum. Et dabis super 15
eam oleum, pones item thus super
eam: munus est ipsa.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

16 והקטיר ויסיק כהנא ית שבח אדכרתה מן פירוכייא ומטוב משחה על כל לבונתה 16
קורבנא קדם יי :
ג
1 ואם ואין נכסת קודשיא קורבניה אין מן תורי הוא מקרב אין דכר אין נוקבא 1
שלים יקרביניה : וסמך ויסמוך יד ימיניה בתוקפא על ריש קורבניה ויכסיניה 2
טבחא בתרע משכן זימנא וידרקון בני אהרן כהניא ית אדמא על מדבחא חזור
חזור : והקריב ויקריב מנכסת קודשיא קרבנא קדם יי ית פריסותא דתרבא 3
דחפי ית כריסא וית כל תרבא דעל כריסא : ואת שתי וית תרתין כוליין וית 4
תרבא דעליהון דעל כפלי וית חצרא דעל כבדא דעל כוליתא יעדינה : והקטירו
ויסקון יתיה בני אהרן למדבחא על עלתא דעל קיסין דעל אישתא קרבן דמתקבל 5
ברעוא קדם יי : ואם ואין מן ענא קורבניה לניכסת קודשיא קדם יי דכר או 6
נוקבא שלים יקרביניה : אם אין אימר הוא מקריב ית קורבניה ויקריב יתיה 7
קדם יי : וסמך ויסמוך בתוקפא יד ימיניה על ריש קורבניה ויכוס יתיה טבחא 8
קדם משכן זימנא וידרקון בני אהרן ית אדמיה על מדבחא חזור חזור : והקריב
ויקריב מנכסת קודשיא קרבנא קדם יי 9
טוב שומניה אליתא שלימתא כל קביל
דקיתא יעבר יתיה ית פריסותא דתרבא
דחפי ית כריסא וית כל תרבא דעל

ירושלמי 9 תרבא וניעא שלימה לקביל עציצא יעבר יתה וית תרב דחפי על כריסה :

כריסא : ואת שתי וית תרתין כוליין וית תרבא דעליהון דעל כפלי וית חצרא 10
דעל כבדא על כולייתא עדינה : והקטירו ויסקיניה כהנא למדבחא לחם קורבנא 11
12 קדם יי : ואם עז ואין מן בני עיזא קורבניה ויקריביניה קדם יי : וסמך ויסמוך 13
יד ימיניה על רישיה ויכוס יתיה טבחא קדם משכן זימנא וידרקון בני אהרן ית
אדמיה על מדבחא חזור חזור : והקריב ויקרב מניה קורבנא קדם יי ית פריסותא 14
דתרבא דחפי ית כריסא וית כל תרבא דעל כריסא : ואת שתי וית תרתין כוליין 15
וית תרבא דעליהון דעל כפלי וית חצרא דעל כבדא דעל כולייתא יעדינה :
והקטירם ויסקינון כהנא למדבחא לחים קורבנא לאתקבלא ברעוא כל תריב 16
קדם יי : חקת עולם קיים עלם לדריכון בכל מותבניכון כל תריב וכל אדם לא 17
תיכלון ברם על גבי מדבחא יתקריב לשמא דיי :

Targ Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Et incendet sacerdos laudabile memorialis ejus, è polenta ejus, & de 16
bonitate olei, super omne thus ejus: oblatio est coram Domino.

CAP. III.

Et si hostia sanctificatorum est oblatio ejus, si de bobus ipse 1
obtulerit, sive masculus sive fœmina fuerit, integrum offerat.
Et imponet manum suam dextram cum robore super caput oblationis 2
suæ, & mactabit eam lanio in porta tabernaculi conventus: & spar-
gent filii Aaron sacerdotes sanguinem super altare per circuitum. Et 3
offeret ex hostia sanctitatum oblationem coram Domino, operimentum
adipis quæ tegit ventrem, & omnem adipem qui est super ventrem.
Duos quoque renes, & adipem qui super eos est, & qui est super 4
ilia, atque reticulum quod est super jecur: unà cum renibus auferat
illud. Et incendent ipsum filii Aharon in altari super holocaustum, 5
quod est super ligna quæ sunt imposita igni: oblatio est quæ recipi-
tur cum beneplacito coram Domino. Quod si de grege fuerit obla- 6
tio ejus in hostiam sanctitatum coram Domino, sive mas sive fœmina,
integra erit oblatio ejus. Si agnum ipse offerat pro oblatione sua, 7
offerat ipsum coram Domino. Et imponet cum robore manum dex- 8
tram suam super caput oblationis suæ, tum immolabit ipsam lanio co-
ram tabernaculo conventus: & spargent filii Aharon sanguinem ejus
super altare per circuitum. Et 9
offeret ex hostia sanctitatum oblationem coram Domino bonitatem adipis ejus, caudam integram è regione spinæ dorsi auferet ipsam, operimentum adipis quod operit

Hier. 9. *Adipem & pectus integrum, è regione dorsi removeat ipsum, item adipem qui tegit intestina ejus.*

intestina, atque omnem adipem qui est super intestina. Duos item 10
renes, & adipem qui est super eos, & qui est super ilia, & reticu-
lum quod est super jecur, unà cum renibus auferat ipsum. Et incen- 11
dat ipsum sacerdos in altari: cibus est oblationis coram Domino.
Quod si de filiis caprarum oblatio ejus fuerit, tum offeret eam coram 12
Domino. Et imponet manum dextram suam super caput ejus & ma- 13
ctabit eam lanio coram tabernaculo conventus: & spargent filii Aha-
ron sanguinem ejus super altare per circuitum. Et offeret de illo obla- 14
tionem coram Domino, operimentum adipis qui operit ventrem, &
omnem adipem qui est super intestina: Et duos renes, & adipem 15
qui est super eos, quique est super ilia, atque reticulum quod est su-
per jecur, unà cum renibus tollat ipsum. Et incendet ea sacerdos in 16
altari: panis est oblationis ut suscipiatur cum bona voluntate; omnis
adeps coram Domino. Pactum seculi sit per generationes vestras in 17
omnibus habitationibus vestris: omnem adipem & omnem sanguinem
non comedetis, verùm super dorso altaris offeretur nomini Domini.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

16 * و بر آورد آن کهن مر یادکرد آن از شکستهی آن و از چربش آن ابر همه کندروی آن قربان ײ *
1 * فصل سوم * * و اگر ذبحت شلمیم قربانی او اگر از گاو او نزدیک آورا اگر نرینه اگر
2 مادینه تمام نزدیک آورد اویرا بحضرت ײ * و بنهد دستی او ابر سری قربانی او و بکشد اویرا در گاهی
3 خیمهی وعده و بپراکنند پسرانی اهرن آن کهنان مر آن خون ابر آن مذبح گردا گرد * نزدیک
آورد از ذبحت آن شلمیم قربان ײ مر آن پیه آن پوشا مر آن شکمبه و مر همه آن پیه آنچه ابر
4 شکمبه * و مر دو آن گردها و مر آن پیه آنچه ابر ایشان آنچه ابر آن پشتمازوها و مر آن پرده ابر
5 آن جگر ابر آن گردها بگرداند آنرا * و بر آورند اویرا پسرانی اهرن بآن مذبح ابر آن علة آنچه ابر
6 آن هیزمها آنچه ابر آن آتش قربان بوی قبولیت ײ * و اگر از آن گوسپند قربانی او بذبحت شلمیم
7 ײ نرینه یا مادینه تمام نزدیک آورد اویرا * اگر بره او نزدیک آورا مر قربانی او و نزدیک آورد اویرا
8 بحضرت ײ * و بنهد مر دستی او ابر سری قربانی او و بکشد اویرا بپیش خیمهی وعده
9 و بپراکنند پسرانی اهرن مر خونی او ابر آن مذبح گردا گرد * و نزدیک آورد از ذبحت آن شلمیم قربان
ײ پیهی او آن دنبه تمام بمقابل آن شیرتا بگرداند آنرا و مر آن پیه آن پوشا مر آن شکمبه و مر
10 همه آن پیه آنچه ابر آن شکمبه * و مر دو آن گردها و مر آن پیه آنچه ابر ایشان آنچه ابر آن
11 پشتمازوها و مر آن پرده ابر آن جگر ابر آن گردها بگرداند آنرا * و بر آورد اویرا آن کهن بآن
12 13 مذبح نان قربان ײ * و اگر بز قربانی او و نزدیک آورد اویرا بپیش ײ * و بنهد مر دستی او ابر سری
او و بکشد اویرا بپیشی خیمهی وعده و بپراکنند پسرانی اهرن مر خونی او ابر آن مذبح گردا گرد *
14 * و نزدیک آورد از و قربانی او قربان ײ مر آن پیه آن پوشا مر آن شکمبه و مر همه آن پیه آنچه ابر آن شکمبه *
15 * و مر دو آن گردها و مر آن پیه آنچه ابر ایشان آنچه ابر آن پشتمازوها و مر آن پرده ابر آن جگر ابر آن
16 گردها بگرداند آنرا * و بر آورد ایشانرا آن کهن بآن مذبح نان قربان ببوی قبولیت همه پیه ײ *
17 * رسم جاوید بعصرهای شما در همه نشستن جایهای شما همه پیه و همه خون نه خورید *

Offeretque sacerdos memoriale ejus de comminutione ejus, & pinguedine ejus ultra totum thus ipsius: oblatio est Domino. 16

CAP. III.

Quòd si victima pacificorũ fuerit oblatio ejus, si de bobus ipse offerat sive masculum sive fœminã, perfectam offeret eam in præsentia Domini. 1 *Et imponet manum suam super caput oblationis suæ, & mactabit eã ad ostium tentorii conventûs: spargentque filii Aharon sacerdotes sanguinem super altare circumcirca.* 2 *Dein offeret de victima pacificorum oblationem Domino: adipem operientem intestina, et omnem adipem qui super intestina:* 3 *Et duos renes, adipemq; qui super illos, qui supernates, & velum super jecur, cum renibus removebit illud.* 4 *Offerent autem omne illud filii Aharon super altare cum holocausto quod super ligna quæ super ignem: oblatio odoris acceptabilis est Domino.* 5 *Quòd si de ovibus fuerit oblatio ejus in victimam pacificorum Domino, masculum aut fœminam, perfectam offeret eam.* 6 *Sin agnum ipse offerat oblationem suam, tum offeret eam in præsentia Domini.* 7 *Imponetque manum suam super caput oblationis suæ: posteà mactabit eam coram tentorio conventûs: & spargent filii Aharon sanguinem ejus super altare circumcirca.* 8 *Et offeret de victima pacificorum oblationem Domino, adipem ejus, caudam totã, è regione spinæ dorsi removebit eam: adipem quoque operientem intestina, atque omnem adipem qui super intestina:* 9 *Et duos renes, & adipem qui super illos, qui super nates, & velum super jecur, cum renibus removebit illud.* 10 *Offeretque omne illud sacerdos super altare: panis est oblationis Dño.* 11 *Si verò capra fuerit oblatio ejus, tum offeret eam coram Domino.* 12 *Ponetque manum suam super caput ejus, et mactabit eam coram tentorio conventûs: & spargent filii Aharon sanguinẽ ejus super altare circumcirca.* 13 *Posteà offeret ex ea oblationem suam, oblationem Domino, adipem operientem intestina, omnemque adipem qui super intestina:* 14 *Et duos renes, & adipem qui super illos, qui super nates, et velum super jecur, cum renibus removebit illud.* 15 *Offeretque ea sacerdos super altare: panis oblationis est in odorem acceptabilem. Omnis adeps Domino est.* 16 *Statuto æterno in secula vestra in omnibus commorandi locis vestris; Omnem adipem, & omnem sanguinem non comedetis.* 17

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. — *Hierosolymitanum.*

ד

וידבר ומליל יי עם משה למימר : דבר מליל עם בני ישראל למימר בר נש
ארום ייחוב בשלו מכל פקודיא דיי דלא כשרין לאתעבדא ויעבד מן חד מנהון:
אם אין כהנא רבא דמתרבי במשחא ייחוב במקרביה קרבן חובת עמא דלא
כהילכתיה ויקרב בגין חובתיה תור בר תורי שלים קדם יי לחטאתא : והביא
ויעול ית תורא לתרע משכן זימנא לקדם יי ויסמוך יד ימיניה על ריש תורא ויכוס
טבחא ית תורא קדם יי : ולקח ויסב כהנא רבא דמתרבי במשחא מדמא דתורא
ויהנעל יתיה למשכן זימנא : וטבל
6 ויטמש כהנא ית אצבעיה באדמא ויידי
מן אדמא שבע זמנין קדם יי קבל

ירושלמי 6 ויצבוע כהנא אצבעיה
אדמא ויידי שובעא זמנין :

פרגודא דקודשא: ונתן ויתן כהנא מן אדמא על קרנת מדבחא דקטרת בוסמיא
דקדם יי דבמשכן זימנא וית כל אדמא דתורא יישוד ליסודא דמדבחא דעלתא
דבתרע משכן זימנא : ואת כל וית כל תריב תורא דחטאתא יפריש מניה ית
פריסותא דתרבא דחפי ית כריסא וית כל תרבא דעל כריסא : ואת וית תרתין
כוליין וית תרבא דעליהון דעל כפלי וית חצרא דעל כבדא דעל כולייתא יעדינה
כאשר הי כמא דמתפרש מתור נכסת קודשיא היכדין יתפרשון מן אימרא ומן
עיזא ויסקינון כהנא על מדבחא דעלתא: ואת כל עור וית כל משך תורא וית
בישריה על רישיה ועל ריגלוי ועל בני גויה ורעייה : והוציא ויפוק ית כל תורא
לאתר דכי למברא למשריתא לאתר בית מישד קיטמא ויוקד יתיה על קיסין
בנורא על אתר בית מישד קיטמא יתוקד : ואם כל עדת ואין כל כנישתא
דישראל ישתלון ויתכסי פתגם מן מחמי קהלא ויעבדון בשלו מן חד מן כל
פקודיא דיי דלא כשרין לאתעבדא ויתחייבון : ונודעה ותשתמודע להון חובתא
דאתחייבון עלה ויקרבון קהלא תור בר תורי לחטאתא וייתון יתיה לקדם משכן
זימנא : וסמכו ויסמכון תריסר סבי כנישתא דמתמנין אמרכולין על תריסר
שיבטיא ית ידיהון בתוקפא על ריש תורא ויכוס טבחא ית תורא קדם יי : והביא
ויעול כהנא רבא מן אדמא דתורא למשכן זימנא : וטבל ויטמוש כהנא אצבעיה מן אדמא ויידי מניה שבע זמנין קדם יי קדם פרגודא

CAP. IV.

Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : Loquere cum filiis Is- 1
rael, dicendo ; Filius hominis cum peccaverit per ignorantiam, de omni- 2
bus præceptis Domini quæ non decet fieri : & fecerit unum ex illis. Si 3
sacerdos magnus qui unctus sit oleo peccaverit, dum offeret oblationem de-
licti pro populo non secundùm ritum : tum offeret pro delicto suo juven-
cum filium bovis integrum coram Domino, in hostiam pro peccato. Et 4
introducet juvencum ad portam tabernaculi conventus in conspectum Do-
mini : & imponet manum dextram suam super caput juvenci. & mactabit
lanio juvencum coram Domino. Et accipiet sacerdos summus qui unctus 5
est oleo de sanguine juvenci : & inferet ipsum in tabernaculum conventus.
Et intinget sacerdos digitum suum 6
in sanguinem : & asperget de sanguine septem vicibus coram Domino, ante velum sanctuarii. Et po- 7
net sacerdos de sanguine super cor-

Hierosf. 6. *Et tinget sacerdos digitum suum de sanguine, & asperget septem vicibus.*

nua altaris suffitus aromatum coram Domino, quod *est* in tabernaculo
conventus : & omnem sanguinem juvenci effundet ad basim altaris ho-
locausti, quod *est* in ostio tabernaculi conventus. Et omnem adipem ju- 8
venci pro hostia peccati separet ab eo, operimentum adipis quod tegit ven-
trem, & omnem adipem qui est super ventrem. Duos item renes, & adi- 9
pem qui est super eos, qui est super ilia, & reticulum quod est super jecur,
unà cum renibus auferat illud. Sicut separatur de juvenco hostiæ sancti- 10
tatum, sic separabuntur ab agna & capra : & adolebit ea sacerdos super
altare holocausti. Universam autem pellem juvenci, & carnem ejus, cum 11
capite ejus & pedibus, cum intestinis ejus & fimo ejus *efferat*. Et educet 12
omnem juvencum in locum mundum extra castra, ad locum effusionis ci-
nerum, & comburet ipsum super ligna in igne: in loco effusionis cinerum
comburetur. Quod si totus cœtus Israel errore peccaverint, & tecta fue- 13
rit res à conspectu congregationis : & fecerint per errorem unum ex omni-
bus præceptis Domini, quæ non recta *sunt* ut fiant, atque ita rei facti fue-
rint. Cùm notum factum fuerit ipsis peccatum, propter quod rei facti 14
sunt : tum offerent congregatio juvencum filium bovis pro peccato, & ad-
ducent ipsum ante tabernaculum conventus. Et imponent duodecim se- 15
niores congregationis, qui præfecti sunt gubernatores super duodecim
tribus, manus suas cum robore super caput juvenci : & mactabit lanio
juvencum coram Domino. Et inferet sacerdos magnus de sanguine ju- 16
venci in tabernaculum conventus. Et intinget sacerdos digitum suum 17
de sanguine, & asperget ex eo septem vicibus coram Domino ante velum.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* فصل چهارم * سخن گفت ،، بموسه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال بگفتن جاني
كه خطا كند در غلطي از همه فرمانهايي ،، آنچه نه كرده آيد وبكند از يكه ازيشان * اگر آن
كهن آن ماليده خطا كند بجرمي آن قوم نزديك آورد [ابر] خطايي او آنچه خطا كرده گاو بچهي
گاو تمام بي ،، بخطا * بياورد مر آن گاو بدرگاهي خيمهي وعده بحضرتي ،، وبنهد مر دستي را
ابر سري آن گاو بپيش ،، * وبستاند آن كهن آن ماليده از خون آن گاو وبياورد اويرا بخيمهي
وعده * ودر زند آن كهن مر انگشت او در خون وبچكاند از آن خون هفت بارها بپيش ،، مر
بپيشي پردهي آن خاص * وبدهد آن كهن از آن خون ابر شاخهايي مذبح دخنهي آن بوي ابزار
بحضرت ،، آنچه در خيمهي وعده ومر همه خون آن گاو بريزد ببنياد مذبح آن عوله آنچه درگاهي
خيمهي وعده * ومر همه آن پيه گاوي آن خطا جدا كند ازو مر آن پيه آن پوشا ابر آن شكمبه
ومر همه آن پيه آنچه ابر آن شكمبه * ومر دو آن گردها ومر آن پيه آنچه ابر ايشان آنچه ابر آن
پشتمازوها ومر آن پرده ابر آن جگر ابر آن گردها بگرداند آنرا * چون آنچه جدا كرده شود از
گاو ذبحت آن شلميم وبر آورد ايشانرا آن كهن ابر مذبح آن عله * ومر پوست آن گاو ومر
همه گوشت او ابر سري او وابر پاچهايي وشكمبهي او وبولي او * وبيرون آورد مر همه آن گاو
ببيرون بلشكرگاه بجايي پاك بريزش آن خاكستر وبسوزاند اويرا ابر آن هيزمها در آتش ابر
ريزش آن خاكستر سوخته آيد * واگر همه جماعتي يسرال غلط كنند وپوشيده شود سخن
از چشماني آن جماعت وبكنند يكه از همه فرمانهايي ،، آنچه نه كرده آيند وجرمناك شوند * ومعلوم
شود آن خطا آنچه خطا كردند ابر آن ونزديك آورند آن جماعت گاو بچهي گاو بخطا وبياورند
اويرا بپيشي خيمهي وعده * وبنهند پيراني آن جماعت مر دستهايي ايشان ابر سري آن گاو
بپيش ،، وبكشد مر آن گاو بپيش ،، * وبياورد آن كهن آن ماليده از خون گاو
بخيمهي وعده * ودر زند آن كهن انگشت او از آن خون وبچكاند هفت بارها
بپيشي ،، مر بپيشي آن پرده *

CAP. IV.

Locutúsque est Dominus ad Mo- 1
sheh, dicendo, Loquere ad filios Is- 2
rael, dicendo; Anima quum peccave-
rit per errorem in aliquo *ex manda-*
tis Domini quæ non sunt facienda,
feceritque quidpiam *de uno ex illis:*
Si sacerdos unctus peccaverit secun- 3
dum delictum populi, offeret pro pec-
cato suo quod peccavit bovē fœtum
bovis perfectum Domino pro peccato.
Adducétque bovem ad ostium tento- 4
rii conventûs in præsentiā Domini,
& ponet manum suam super caput
bovis coram Domino. Accipiétque 5
sacerdos unctus de sanguine bovis, et
inferet eum in tentorium conventûs.
Deindè intinget sacerdos digitū suū 6
in sanguinē, stillabitque de sanguine
septem vicibus coram Domino ante
velum sanctitatis. Dabitque sacerdos 7
de sanguine super cornua altaris suf-
fitûs aromatici in præsentia Domi-
ni, quod est *in tentorio conventûs :*
totum verò sanguinem reliquum *bo-*
vis effundet ad fundamentum altaris
holocausti quod est ad *ostium tentorii*
conventûs. Totum prætereà adipem 8
bovis peccati separabit ab eo : adipē
operientem intestina, & totum adipē
qui super intestina: Duos quoque re- 9
nes, & adipem qui super eos, qui
super clunes, & velum super
jecur, cum renibus removebit illud,
Quemadmodum separatur à bove 10
victimæ pacificorum : offerétque ea
sacerdos super altare holocausti. Pel- 11
lem quoque bovis, & omnem carnem
ejus, cum capite ejus & cruribus e-
jus, & intestina ejus, & excremen-
ta ejus. Educétque totum bovem ex- 12
tra castra ad locum mundum ubi est
effusio cineris, & comburet eum su-
per ligna igne : juxta effusionem ci-
neris comburetur. Quòd si tota con- 13
gregatio Israel errârint, & obtecta
fuerit res ab oculis congregationis,
fecerintque unum ex omnibus præce-
ptis Domini quæ non sunt facien-
da, & rei fuerint: Deindè innotu- 14
erit peccatum in quo peccaverunt :
tunc offerent congregatio bovem fœ-
tum bovis pro peccato, adducéntque
illum ante tentorium conventûs. Po- 15
néntque seniores congregationis ma-
nus suas super caput bovis coram Do-
mino: tum mactabit bovem corā Do-
mino. Inferétque sacerdos unctus de 16
sanguine bovis in tentorium conven-
tûs. Et intinget sacerdos digitum 17
suum in sanguinē, stillabitq; septem
vicibus coram Domino ante velum.

תרגום יונתן בן עוזיאל

ומן הדם ומן אדמא יתן על קרנת מדבחא דקדם יי דבמשכן זימנא וית כל אדמא 18
ישוד ליסודא דמדבח עלתא דבתרע משכן זימנא : ואת וית כל תרביה יפריש מניה 19
ויסיק למדבחא : ועשה ויעביד לתורא היכמא דעבד לתורא דחטאתא דכהנא רבא 20
היכדין יעביד ליה ויכפר עליהון כהנא וישתבק להון : והוציא ויפוק ית תורא למברא 21
למשריתא ויוקיד יתיה היכמא דאוקיד ית תורא קדמאה דכהנא רבא מטול דישבוק
חובין דישראל ביה וברם חטאת קהלא הוא : אשר נשיא בזימנא דרבא בעמיה יחוב 22
ויעביד חד מן כל פקודיא דיי אלהיה דלא כשרין לאתעבדא בשלו ויתחייב : או הודע
או אשתמודע ליה חובתיה דחב וייתי קורבניה צפיר בר עזי דכר שלים : וסמך ויסמוך 23 24
בתוקפא יד ימיניה על ריש צפירא ויכוס יתיה טבחא באתר דיכוס ית עלתא קדם יי
חטאתא הוא : ולקח ויסב כהנא מן אדמא דחטאתא באצבעיה ויתן על קרנת מדבחא 25
דעלתא וית אדמיה ישוד ליסודא דמדבחא דעלתא : ואת כל וית כל תרביה יסיק 26
למדבחא הי כתריב ניכסת קודשיא ויכפר עלוי כהנא מחובתיה וישתביק ליה : ואם
ואין בר נש חד ייחוב בשלו מן עמא דארעא במעבדיה חד מן פקודיא דיי דלא כשרין 27
לאתעבדא ויתחייב : או הודע או אשתמודע ליה חובתיה דחב וייתי ית קורבניה 28
צפירתא דעזי שלימתא מטול חובתיה דחב : וסמך ויסמוך יד ימיניה על ריש 29
חטאתא ויכוס ית חטאתא באתרא דעלתא : ולקח ויסב כהנא מן אדמא באצבעיה 30
ויתן על קרנת מדבחא דעלתא וית כל אדמא ישוד ליסודא דמדבחא : ואת 31
וית כל תרביה יעדי הי כמא דאיתעדא תריב מעלוי נכסת קודשיא ויסק כהנא
למדבחא לאתקבלא ברעוא קדם יי ויכפר עלוי כהנא וישתבק ליה : ואם כבש ואין 32
אימר ייתי קורבניה לחטאתא נוקבא שלימתא ייתינה : וסמך ויסמוך ית ימיניה על 33
ריש חטאתא ויכוס יתה מטול קורבן חטאתא באתרא דיכוס ית עלתא : ולקח ויסב 34
כהנא מן אדם חטאתא באדבעיה ויתן על קרנת מדבחא דעלתא וית כל אדמא ישוד
ליסודא דמדבחא : ואת כל וית כל תרבא יעדי הי כמא דאתעדא תריב אימר 35
מניכסת קודשיא ויסיק יתהון כהנא למדבחא על קורבניא דיי ויכפר עלוי כהנא על חובתיה דחב וישתבק ליה :

Targ. Jonathan B. Uziel.

Et de sanguine ponet sup cornua altaris, q est corã Dño in tabernaculo con- 18
vent': & totũ sanguinẽ effundet in basim altaris holocausti, q est in porta
tabernaculi convent'. Omnẽ quoq; adipẽ ejus separet ab eo, & incendat in 19
altari. Et faciet juvenco sicut fecit cum juvenco peccati summi sacerdotis, 20
sic faciet de eo: et expiabit eos sacerdos, et remittetur illis. Et educet juven- 21
cũ extra castra, & comburet ipsũ sicut combussit juvencũ primũ sacerdotis
magni, ut remittantur peccata Israelis per ipsum: verũ hostia pro peccato
congregationis est. Quo tempore princeps populi peccaverit, & fecerit unũ 22
ex præceptis Dñi Dei sui, quæ non recta sunt ut fiant, per ignorantiam, &
peccaverit. Si notum factum est illi peccatum suum quo peccavit: tum of- 23
feret oblationem suam hircum filium caprarum masculum integrum. Et 24
imponet cum robore manum suam dextram super caput hirci, & macta-
bit eum lanio in loco in quo mactatur holocaustum coram Domino:
hostia pro peccato est. Et sumet sacerdos de sanguine hostiæ peccati 25
digito suo, & ponet super cornua altaris holocausti, & sanguinem ejus ef-
fundet ad basim altaris holocausti. Et omnẽ adipem ej' incendet in altari, 26
non aliter quàm adipem hostiæ sanctitatũ: & expiabit eum sacerdos à pec-
cato suo, & remittetur ei. Quod si filius hominis unus peccaverit per 27
ignorantiam de populo terræ, faciendo unum ex præceptis Domini quæ non
sunt recta ut fiant, & reus fact' sit. Vel si innotuerit ipsi peccatũ suum q 28
peccavit: tum adducet oblationẽ suã capellã caprarũ integram pro peccato
suo quo peccavit. Et imponet manũ suã dextrã super caput hostiæ pecca- 29
ti: & mactabit hostiã pro peccato in loco holocausti. Et accipiet sacerdos 30
de sanguine digito suo, & ponet super cornua altaris holocausti: & univer-
sum sanguinẽ effundet ad basim altaris. Et universũ adipẽ ej' removebit, 31
sicut aufertur adeps desup hostia sanctitatũ; & comburet sacerdos in altari,
ut accipiatur in beneplacitũ corã Dño: & expiabit eum sacerdos, & remit-
tetur illi. Quod si agnũ adduxerit pro oblatione sua pro peccato, fœmi- 32
nã integrã adducet. Et imponet dextram suam super caput hostiæ pro pec- 33
cato: & immolabit ipsã, eo q sit oblatio pro peccato in loco in quo immo-
labit holocaustũ. Et accipiet sacerdos de sanguine hostiæ pro peccato di- 34
gito suo, & imponet sup cornua altaris holocausti: et totũ sanguinẽ effundet
ad basim altaris. Et universum adipem removebit, sicut auferri solet adeps 35
agni de hostia sanctitatum, & incendet ea sacerdos in altari unà cum ob-
lationibus Domini: atque ita expiabit eum sacerdos de peccato suo
quod peccavit, & condonabitur illi.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

18 * و از آن خون بدهد ابر شاخهاي آن مذبح آنچه بپيشي ؛؛ آنچه در خيمهي وعده و مر همه آن
19 خون بريزد ببنياد مذبح آن عله آنچه درگاهي خيمهي وعده * و مر همه پيهي او جدا كند
20 ازو و بر آورد بآن مذبح * و بكند بگاو چون آنچه بكرد بگاوي آن خطا همچنين كرده آيد باو
21 و كفارت خواهد ابر ايشان آن كهن و آمرزيده شود بايشان * و بيرون آورد مر آن گاو ببيرون بلشكرگاه
22 و بسوزاند اويرا چون آنچه بسوزاند مر گاوي آن اول خطايي آن جماعت است او * آنچه مهتر خطا
23 كند و بكند يكّه از همه فرمانهايي ؛؛ خدايي او آنچه نه كرده آيند در غلطي و جرمناك شود * يا
دانسته شد باو خطايي او آنچه خطا كرد در آن بياورد مر قربان او برغالهي بران نرّينه تمام *
24 و بنهد دستي او ابر سري آن برغاله و بكشد اويرا در جايي آنچه بكشد مر آن عله بپيشي ؛؛
25 خطا است او * و بستاند آن كهن از خوني آن خطات در انگشت او و بدهد ابر شاخهايي
26 مذبح آن عله و مر خوني او بريزد ببنياد مذبح آن عله * و مر همه پيهي او بر آورد بآن
مذبح چون پيهي ذبحت آن شلميم و كفارت خواهد ابر او آن كهن از خطاي او و آمرزيده
27 شود باو * و اگر جاني يكّه خطا كند در غلطي از قومي آن زمين در كردني آن يكّه از
28 فرمانهايي ؛؛ آنچه نه كرده آيند و جرمناك شود * يا دانسته شد باو خطايي او آنچه خطا كرد بياورد
29 قرباني او برغاله بران تمام مادينه ابر خطايي او آنچه خطا كرد * و بنهد مر دستي او ابر سري آن
30 خطات و بكشد مر آن خطات در جايي آن عله * و بستاند آن كهن از خون آن در انگشت او
31 و بدهد ابر شاخهايي مذبح آن عله و مر همه خوني آن بريزد ببنيادي آن مذبح * و مر همه پيه
آن بگرداند چون آنچه بگرداند پيه از بالايي ذبحت آن شلميم و بر آورد آن كهن بآن مذبح
32 ببوي قبوليّت ؛؛ و كفارت خواهد ابر او آن كهن و آمرزيده شود باو * و اگر برّه بياورد قرباني او
33 بخطات مادينه تمام بياورد آنرا * و بنهد مر دستي او ابر سري آن خطات و بكشد آنرا بخطات در
34 جايي آنچه بكشد مر آن عله * و بستاند آن كهن از خوني آن خطات در انگشت او بدهد ابر
35 شاخهايي مذبح آن عله و مر همه خوني آن بريزد ببنياد آن مذبح * و مر همه پيهي او بگرداند چون
آنچه كشته شد پيهي آن برّه از ذبحت آن شلميم و بر آورد آن كهن ايشانرا بآن مذبح ابر
قرباني ؛؛ و كفارت خواهد ابر او آن كهن ابر خطايي او آنچه خطا كرد و آمرزيده شود باو *

De sanguine quoque dabit super cor- 18
nua altaris quod est coram Domino,
quod est inquam in tentorio conven-
tûs: posteà totum reliquum sangui-
nem effundet ad fundamentum alta-
ris holocausti quod est ad ostium ten-
torii conventûs: Totum autem adi- 19
pem ejus separabit ab eo, & offeret
super altare. Faciet verò bovi quem- 20
admodum fecit bovi peccati, sic fiet
ei: ita expiationem procurabit pro eis
sacerdos, & remittetur eis. Deinde 21
educet bovem extra castra, & com-
buret eum quemadmodum combussit
bovem priorem: pro peccato congre-
gationis est ipse. Quicunq; princeps 22
peccaverit ac fecerit unum ex o-
mnibus præceptis Domini Dei sui
quæ non sunt facienda, per errorem,
& reus erit: Vel cognitum fuerit 23
sibi peccatum suum quod peccavit:
afferet oblationem suam, hœdum ca-
prarum masculum perfectum. Po- 24
nétque manum suam super caput hœ-
di, & mactabit eum in loco quo ma-
ctârit holocaustum, coram Domino:
pro peccato est ipse. Tollétque sacer- 25
dos de sanguine peccati, digito suo,
& dabit super cornua altaris holo-
causti: reliquum autem sanguinem
ejus effundet ad fundamentum alta-
ris holocausti. Totum verò adi- 26
pem ejus offeret super altare, sic-
ut adipem victimæ pacificorum: ita
expiationem procurabit ei sacerdos
pro peccato ejus, & remittetur ei.
Quòd si anima aliqua peccaverit 27
per errorem, de populo terræ, facien-
do unũ ex mandatis Domini quæ non
sunt facienda, & reus erit: Vel cog- 28
nitum fuerit sibi peccatũ suum quod
peccavit: afferet oblationem suam
capellã caprarum perfectã fœminam
pro peccato suo quod peccavit. Po- 29
nétque manum suam super caput pec-
cati, mactabitque peccatum in loco
holocausti. Dein tollet sacerdos de san- 30
guine ejus digito suo, dabitque super
cornua altaris holocausti: totũ verò
reliquum sanguinẽ ejus effundet ad
fundamentum altaris. Totum præter- 31
eà adipem ejus removebit, quemad-
modum removit adipem de super vi-
ctima pacificorum: offerétque sacer-
dos super altare in odorem acceptabi-
lem Domino: ita expiationem procu-
rabit ei sacerdos, & remittetur ei.
Quòd si agnum attulerit oblationem 32
suam pro peccato, fœminam perfe-
ctam afferet eam. Ponétque manum 33
suam super caput peccati, & macta-
bit ipsum pro peccato in loco quo ma-
ctârit holocaustum. Deindè accipiet 34
sacerdos de sanguine peccati digito
suo, dabitq; super cornua altaris holo-
causti: totũ verò reliquum sanguinẽ
ejus effundet ad fundamentum alta-
ris. Totum prætereà adipem ejus re- 35
movebit, quemadmodum removeba-
tur adeps agni à victima pacificorum,
& offeret sacerdos ea super altare
ultra oblationes Dñi: ita expiationẽ
procurabit ei sacerdos pro peccato
ejus quod peccavit, & remittetur ei.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי
Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hierosolymitanum.

ה

ונפש ובר נש ארום יחוב וישמע קל אומאה דלווט ואיהו סהיד או חמא ח
מעלמא דעבר על פתגמי מומתא או ידע בחבריה דבטיל שבועא ולווט אין לא
יחוי יקביל חוביה: או נפש או בר נש די יקרב בכל מדעם דמסאיב או בניבלת
חיוא מסאבתא או בניבלת בעירא מסאבתא או בניבלת רחיש מסאב ויתכסי מניה
והוא מסאב ויקרב בכל קודשיא ויתחייב: או כי יגע או ארום יקרב בסואבת
אינשא לכל סובתיה דמסתאב בה ויתכסי מניה ויקרב בכל קודשיא ומן בתר כדין
איתגלי ליה ואיהו ידע דמסאב ולא אידכי ויתחייב: או נפש או בר נש ארום
יומי לפרשא בשיפוון לאבאשא או
לאיטבא לכל גוון דיפרש אינשא לדהווה

ירושלמי ד למבאישא או למיטב

ולדעתיד למיתי באומתא ומשקר ביה ויתכסי מניה ומבתר דעבד איתגלי ליה ואיהו
ידע דשקר ולא תב ואתחייב לחדא מן אילין: והיה ויהי ארום יחוב בחדא
מארבעתי אלין ובתר כן תהא יודי חובתא דחב עלה: והביא וייתי ית קרבן
אשמיה לקדם יי מטול חובתיה דחב נוקבא מן ענא אימרתא או צפירתא דעזי
לחטאתא ויכפר עלוי כהנא מן חובתיה: ואם לא תגיע ואין לא תארע ידי
כמיסת למיתיא אימרא וייתי ית קרבן אשמיה דחב תרין שפנינין רברבין או תרין
גוזלין בני יוניא קדם יי חד לחטאתא וחד לעלתא: והביא וייתי יתהון ל
כהנא ויקרב ית מאן דאתבחר לחטאתא בשירויא ויחזום ית רישיה לקבל קודליה
ולא יפריש רישיה מן קדליה: והזה וידי מן אדם חטאתא על כותל מדבחא
ודאשתייר באדמא יתמצי ליסודא דמדבחא חטאתא הוא: ואת השני וית ש
תניין יעביד עלתא הי כהלכת עופא דאתבחר בשירויא לחטאתא ולא כהלכת
חטאתא דתורא ודאימר בר עיזי ויכפר עלוי כהנא מחובתיה דחב וישתבק ליה
ואם לא ואין לא תארע ידיה כמיסת למיתייא תרין שפנינין רברבין או תרין גוזלי
בני יוניא וייתי ית קורבניה דחב חד מן עשרא בתלת סאין סמידא לחטאתא לא
ישוי עלה משחא ולא יתן עלה לבונתא ארום חטאתא היא: והביאה ויי
לות כהנא ויקמוץ כהנא מינה מלי קומציה ית שבח אדכרתא ויסק למדבחא ע
קורבניא דיי חטאתא היא: וכפר ויכפר עלוי כהנא על חובתיה דחב מ
מאילין וישתבק ליה ותהי לכהנא כמנחתא: וידבר ומליל יי עם משה למימר

CAP. V.

Filius autem hominis cum peccaverit, & audiverit vocem juramenti 1
maledictionis, & ipse testis sit aut viderit unum ex mundo qui transgressus sit verba juramenti, aut cognovit socium suum irritum fecisse jusjurandum aut maledictionem : si non indicaverit recipiet peccatum suum. Aut filius hominis qui tetigerit quidpiam quod sit pollutum, 2
aut cadaver bestiæ immundæ, aut cadaver jumenti polluti, aut cadaver reptilis immundi: & absconditum fuerit ab illo, & immundus sit, & accedat ad ulla sanctificata, & reus fiat. Aut cum tetigerit immunditi- 3
am hominis, juxta quamcunque ejus immunditiam qua pollui solet : & absconditum fuerit ab eo, & accesserit ad omnes sanctitates ; & postea manifestum fuerit ipsi, & ipse cognoscat quod pollutus sit, & non sit mundus, tum reus erit. Aut filius hominis quando juraverit, ex- 4
primendo labiis quod velit malè agere aut bene agere, quamcunque rem expresserit aliquis, sive de præsenti sive de futuro, cum juramento; & mentitus fuerit in eo, hócque absconditum fuerit ab eo; postquam autem fecerit palàm hoc fiat illi: si novit quòd mentitus est, neque pœnitentiam agit, tum reus est valde propter hæc. Et erit si 5
peccaverit in uno ex quatuor istis, & postea pœnitentiâ ducitur, & fatetur peccatum suum in quo peccavit. Tum adducet oblationem delicti 6
sui coram Domino pro peccato suo quod peccavit; fœmellam agnam ex ovibus aut capellam caprarum in hostiam peccati : & expiabit ipsum sacerdos à peccato suo. Quòd si non inveniat manus ejus sufficientiam 7
ut afferat ovem, tum afferat oblationem delicti sui, quo peccavit, duos turtures majores aut duos pullos filios columbarum coram Domino: unum in hostiam pro peccato alteram in holocaustum. Et adducet ea 8
ad sacerdotem, & offeret eam quam elegerit in hostiam pro peccato primùm : & avellet caput ejus è regione cervicis ejus, non tamen separabit caput ejus à cervice ejus. Et asperget de sanguine hostiæ pro pec- 9
cato super parietem altaris, & quod residuum fuerit de sanguine exprimat ad basim altaris : hostia pro peccato est. Et volucrem secundam fa- 10
ciet pro holocausto, juxta ritum illius avis quam primò elegerat in hostiam pro peccato, & non juxta ritum hostiæ pro peccato bovis aut agni filii caprarum : & expiabit eum sacerdos à peccato suo quod peccavit, & remittetur illi. Quod si non invenerit manus ejus juxta sufficientiam, 11
ut afferat duos turtures magnos, aut duos pullos filios columbæ : tum adducat pro oblatione sua, eò quòd peccaverit, decimam partem trium satorum similæ in hostiam pro peccato: neque ponat super eam oleum, neque det etiam super eam thus; quoniam oblatio pro peccato est. Et af- 12
ferat eam ad sacerdotem, qui tollat ex ea plenum pugillum suum pro laudabili memorialis ejus, & incendat in altari super oblationes Domini:
oblatio pro peccato est. Et expiabit ipsum sacerdos pro peccato ejus, quod peccavit in uno ex illis, & remittetur 13
illi : & erit sacerdotis juxta morem *muneris* Minchæ. Præterea loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : 14

Hierosf. 4. *Ad male agendum aut ad bene agendum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل پنجم * وجاني كه خطا كند وبشنود آوازي سوگند واو گواه يا بديد
يا بدانست اگر نه آگاه كند بر دارد گناهي او * يا جاني آنچه برسد در همه چيزي پليد يا
در لاشهي حيواني پليد يا در لاشهي چهارپايي پليد يا در لاشهي جنبش پليد وپوشيده شود
ازو واو پليد وجرمناك باشد * يا كه برسد در پليدي آدم بهمه پليديي او آنچه پليد شود
دران وپوشيده شود ازو واو دانست جرمناك باشد * يا جاني كه سوگند خورد بشرح كردن در
لفظها ببدي كردن يا بنيكويي كردن بهمه آنچه شرح كند آن آدم در سوگند وپوشيده آيد از
واو دانست وجرمناك شود بيكّه از ايشان * وباشد كه جرمناك شود بيكّه از ايشان واقرار
كند آنچه خطا كرد ابر آن * وبياورد مر جرمي او [بر] ابر خطايي او آنچه خطا كرد ماديه از
آن گوسفند برّه يا برغاله بران بخطات وكفارت خواهد آن كهن [ابر او] از خطايي او * واگر نه
رسد دستي او قدري برّه وبياورد مر جرمي او دو تذروان يا دو بچّكاني كبوتر [بر] يكّه بخطات
ويكّه بعله * بياورد ايشانرا بان كهن ونزديك آورد مر آنچه بخطات اوّل وبشكافاند مر سري او از
مقابلي قفايي او ونه جدا كند * وبچكاند از خوني آن خطات ابر ديواري آن مذبح وآن باقي
مانده در خون برساند ببنيادي آن مذبح خطات او * ومر آن دويمي بكند عله چون حكم
وكفارت خواهد ابر او آن كهن از خطايي [او] آنچه خطا كرد وآمرزيده شود باو * واگر
نه رسد دستي او بدو تذروان يا بدو بچّكاني كبوتر بياورد مر قرباني او آنچه خطا كرد
ده يكّه قفيز سميد بخطات ونه نهد ابر آن روغن ونه دهد ابر آن كندرو كه
خطات است او * وبياورد بان كهن وچنگال كند آن كهن ازان پري چنگالي او مر
ياد كرد آن وبر آورد بان مذبح ابر قربانها ؛ خطات است او * وكفارت خواهد ابر [او] آن
كهن ابر خطايي او آنچه خطا كرد از يكه از ايشان وآمرزيده شود باو وباشد بكهن چون
هديه * سخن گفت ؛ بموسه بگفتن *

CAP. V.

Quum autem anima peccaverit, 1
& audierit vocem juramenti, & ipse testis vel vidit vel cognovit, si notum non fecerit, portabit peccatum suum. Aut anima quæ accesserit ad quam- 2
libet rem pollutam, vel ad cadaver animalis polluti, vel ad cadaver quadrupedis pollutæ, vel ad cadaver reptilis polluti, & obtectum fuerit ab eo, tunc ipse pollutus & reus erit. Aut 3
qui accesserit ad pollutionē hominis in qualibet pollutione ejus quâ polluetur, & obtectum fuerit ab eo, & ipse postea cognoverit, reus erit. Aut 4
anima quæ juraverit declarando sermonibus ad malefaciendum vel ad benefaciendum, (juxta omnia quæ homo declarat juramento,) & obtectum fuerit ab eo, & ipse postea cognoverit, tunc reus erit in uno ex istis. Erit autem, cùm reus 5
fuerit in uno ex istis, et confessus fuerit id in quo peccavit: Tunc afferet 6
delictum suum ad Dominum pro peccato suo quod peccaverit, fœminam de ovibus, agnam, aut capellā caprarum pro peccato: & expiationem procurabit ei sacerdos pro peccato ejus. Quòd si non attigerit manus ejus 7
valorem agni, tunc afferet delictum suum duos phasianos duósve pullos columbinos Domino: unum pro peccato, & unum in holocaustum. Afferét- 8
que illos ad sacerdotem, & offeret eum qui pro peccato, priorem: & findet caput ejus è regione cervicis ejus, at non separabit. Stillabítque de 9
sanguine peccati super parietem altaris: & reliquū manens de sanguine pervenire faciet ad fundamentū altaris: peccatum est. Secundum autem 10
faciet holocaustum juxta morem: & expiationem procurabit ei sacerdos pro peccato ejus quod peccavit, & remittetur ei. Si verò non pervenerit 11
man⁹ ejus ad duos phasianos duósve pullos columbinos, afferet oblationem suam qui peccaverit, decimam partem modii similæ pro peccato: & non ponet super eam oleum, neque dabit super eam thus, quia peccatum est ipsa. Afferet inquam illam ad sacer- 12
dotem: tum pugillo accipiet sacerdos indè plenitudinem pugilli sui, memoriale ejus, & offeret super altare ultra oblationes Dñi: peccatū est ipsa. Et expiationem procurabit ei sacer- 13
dos pro peccato ejus quod peccavit de uno ex istis, et remittetur ei: eritq; sacerdoti sicut munus. Loquutus est eti- 14
iam Dominus ad Mosheh, dicendo:

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

15 נפש בר נש ארום ישקר שקר ויחוב בשלו ויתהני מן קודשיא דיי וייתי ית קורבן
אשמיה לקדם יי דכר שלים מן ענא בעילוייה כסף הי כדמי הניית קודשא דאיתהני
16 סילעין בסילעי קודשא לקרבן אשמא : ואת וית הניית קודשא דחב מן קודשא
ישלים וית חומשיה דדמוי יוסיף עלוי ויתן יתיה לכהנא וברם כהנא יכפר עלוי
17 בדיכרא דאשמא וישתבק ליה : ואם נפש ואין בר נש ארום יחוב ויעבד חדא מכל
18 פקודיא דיי דלא כשרין לאתעובדא ולא ידע ואתחייב ויקבל חוביה : והביא וייתי
דכר שלים מן ענא בעילוייה לאשמא לות כהנא ויכפר עלוי כהנא על שלותיה
19 דאישתלי והוא לא ידע וחב וישתביק ליה : אשם הוא קורבן אשמא הוא כל דאתחייב
לקרבן אשמא ייתי קורבן לאשמא לשמיה דיי על חובתיה דחב : ו

1 וידבר ומליל יי עם משה למימר : נפש
2 בר נש ארום יחוב וישקר שיקרין לשום — ירושלמי 2 או עצה ית חבריה :
מימריה דיי ויכפור בחבריה בפקדונא דאפקיד גביה או בשותפות ידא או בגזולא או
3 דיטלום ית חבריה : או מצא או אשכח אבדתא ויכפור בה ואשתבע על שיקרא על
4 חדא מכל דיעבד אינשא לאתחייבא בהון : והיה ויהי אין יחטי ויתחייב וזומי ויתיב
ית גזולא דגזל או ית עציא די עצא או ית פקדונא די אתפקד גביה או ית אבדתא
5 דאשכח : או מכל או מכל מדעם דאשתבע עלוי לשיקרא וישלים יתיה ברישיה
וחומש דמוי יוסף עלוי למריה דהוא דיליה יתנינה ביומא דתהא על חובתיה :
6 ואת אשמו וית קורבן אשמיה ייתי לקדם יי דכר שלים מן ענא בעילוייה לאשמא לות
7 כהנא : וכפר ויכפר עלוי כהנא קדם יי וישתבק ליה על חדא מכל דיעביד
לאתחייבא בה : פ פ פ

8 וידבר ומליל יי עם משה למימר : צו פקיד ית אהרן וית בנוי למימר דא
9 אורייתא דעלתא דאתיא למכפרא על הירהורי ליבא היא עלתא דמתעבדא
בעלתא בטוורא דסיני וקיימא על אתר בית יקידתא על מדבח כל ליליא עד
צפרא ברם אישתא דמדבחא תהי
10 יוקדא ביה : ולבש וילבוש כהנא — ורשולמי 10 ומכנסי ואברסקין :
לבושין דבוץ ואוורקסין דבוץ ילבוש על בישריה ויפרוש ית קיטמא דתיכול
אישתא ית עלתא על מדבחא וישויניה בצטר מדבחא :

Targ. JONATHAN B. UZIEL *Hierosolymitanum.*

Filius hominis quando mentitus fuerit mendacio, & peccaverit per ignorantiam, & abusus fuerit rebus sanctificatis Domini : tum adducet oblationem delicti sui coram Domino, arietem integrum ex ovibus æstimatione argenti, juxta precium utilitatis sanctitatum quibus abusus erat, siclis juxta siclos sanctuarii, in oblationem pro delicto. 15
Et abusum sanctitatum, in quo peccavit *sumendo* ex rebus sanctificatis, restituat, & quintam partem pretii illius addat ipsi, & det eam sacerdoti : sacerdos autem expiabit eum per arietem pro delicto, & remittetur illi. 16
Quòd si filius hominis quando peccaverit, & fecerit unum ex omnibus præceptis Domini quæ non recta sunt ut fiant: & nesciat & reus sit, & recipiat peccatum suum. 17
Et adducat arietem integrum de gregibus juxta æstimationem suam *hostiam* pro delicto ad sacerdotem: tum expiabit illum sacerdos pro ignorantia ejus qua per ignoratiam peccavit, & ipse nescivit & peccavit, & remittetur illi. 18
Oblatio pro delicto est: quisquis peccavit in hostia delicti, adducat hostiam delicti nomini Dñi pro peccato suo quod peccavit. 19

CAP. VI.

INsuper loquutus est Dñs cum Mose, dicendo : 1
Filius hominis quando peccaverit, & prævaricatus fuerit prævaricationes contra nomen sermonis Dñi : & negaverit proximo suo depositum quod deposuit penes ipsum, aut societatem manus, aut rapinam; aut quòd calumniatus fuerit socium suum. 2
Vel invenerit rem perditam, & negaverit eam, & juraverit falso : *peccans* in uno ex omnibus quæ facit homo, ita ut reus reddatur in illis. 3
Et erit si delinquat, & peccet, & juraverit: tum restituat rapinam quam rapuit, aut calumniam quam intulit, aut depositum quod depositum erat penes ipsum, aut rem perditam quam invenit : 4
Aut quicquid est pro quo falsò juravit: restituat ipsum integrum, & quintam partem pretii ejus addat illi : & domino cujus id est restituat, in die quo pœnituerit ipsum de peccato suo. 5
Et oblationem delicti sui afferat coram Domino masculum integrum de grege, qui valeat in pretio hostiam pro delicto. 6
Et expiabit ipsum sacerdos coram Domino, & remittetur illi: quicquid illud est quod fecit, in quo reus factus est. 7

Hier. 2. *Aut calumniatus sit socium suum.*

SECT. XXV.

Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : 8
Præcipe Aharoni & filiis ejus, dicendo ; Hæc est lex holocausti, quod venit ad expiandum pro cogitationibus cordis: illud est holocaustum quod factum est in holocaustum in monte Sinai, & permanet in foco super altare totâ nocte usque ad matutinum tempus; verùm ignis altaris erit accensus in eo. 9
Et induet sacerdos indumenta byssina, & subligacula byssina induet super carnem suam, & separabit cinerem quem *fecit* ignis absumens holocaustum super altare : & ponet ipsum in latere altaris. 10

Hier. 10. *Et subligacula.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

15 * جاني كه بغي كند بغي و خطا كند در غلطي از خاصهاي ؛؛ بياورد مر جرم او ﺧﺪﺍﻱ
16 نرميشي تمام از آن گوسپند در قياسي تو سيم مثقالها در مثقالي آن خاص باشم * و مر آنچه
خطا كرد از آن خاص باز تورد و مر پنج يكّه او بيفزايد ابر او و بدهد اويرا بكهن و آن كهن
17 كفارت خواهد ابر او در نرميشي آن اشم و آمرزيده شود باو * و اگر جاني كه خطا كند
و بكند يكّه از همه فرمانهاي ؛؛ آنچه نه كرده آيند و نه دانست جرمناك باشد و بر دارد گناهي او *
18 و بياورد نرميشي تمام از آن گوسپند در قياسي تو باشم بآن كهن و كفارت خواهد ابر او
19 آن كهن ابر غلطي او آنچه غلط كرد و او نه دانست و آمرزيده شود باو * اشم او جرم
1 2 كردن جرم كرد ﺧﺪﺍﻱ * فصل ششم * سخن گفت ؛؛ بموسه بگفتن * جاني كه
خطا كند و بغي كند بغي ﺧﺪﺍﻱ و منكر شود در امهلي او در امانت يا در همبازي
3 مال يا در ربودن يا ستم كرد مر امهلي او * يا بيافت گم شدهي و منكر شد در آن و سوگند
4 خورد ابر دروغ ابر يكّه از همه آنچه بكند آن آدم بخطا كردن در ايشان * و باشد كه خطا كر
سود و جرمناك شود و باز گرداند مر آن ربوده آنچه بربود يا مر ستم آنچه ستم كرد يا مر آن
5 امانت آنچه امانت نهاده بود اوازي او يا مر آن گم شده آنچه بيافت * يا از همه آنچه سوگند
خورد ابر او بدروغ و باز تورد اويرا در سري او و پنج يكّه او بيفزايد ابر او بآنچه او باو
6 بدهد اويرا در روزي جرمناكي او * و مر اشمي او بياورد ﺧﺪﺍﻱ نرميشي تمام از آن گوسپند
7 در قياسي تو باشم بآن كهن * و كفارت خواهد ابر او آن كهن بپيشي ؛؛ و آمرزيده آيد باو
8 9 ابر يكّه از همه آنچه بكند بجرمناك شدن در آن * سخن گفت ؛؛ بموسه بگفتن * بفرماي
مر اهرن و مر پسراني او بگفتن اين شريعتي آن علّه آن آن علّه ابر سوختن جا ابر آن مذبح
10 همه آن شب تا آن بامداد و آتشي آن مذبح سوخته شود درو * بپوشد آن كهن قبايي
كتّان و شلواري كتّان بپوشد ابر تني او و جدا كند مر آن خاكستر آنچه بسوزد
آن آتش مر آن علّه ابر آن مذبح و بنهد اويرا بپهلوي آن مذبح

Anima quū prævaricata fuerit prævaricationē ac peccaverit per errorem de sanctificationibus Dñi, afferat delictum suum Domino, arietem perfectum de ovibus juxta æstimationem tuã, argenti siclorum, in pondere sanctitatis, pro delicto. 15
Et quod peccaverit in sanctificatione, rependet, & quintam partem ipsius addet ei, dabitque illud sacerdoti : sacerdos verò expiationē procurabit ei in ariete delicti, & remittetur ei. 16
Si autē anima quum peccaverit, ac fecerit unum ex omnibus mandatis Domini quæ non sunt facienda, & non cognoverit, & reus fuerit, portaveritque peccatū suum: 17
Posteà attulerit arietem perfectum de ovibus, juxta æstimationem tuam pro delicto ad sacerdotē: tunc expiationem procurabit ei sacerdos pro errore ejus quo erravit, cùm ipse non cognoverit : & remittetur ei. 18
Delictum est: delinquendo deliquit in Dominum. 19

CAP. VI.

LOcutúsque est Dominus ad Moshch, dicendo; 1
Anima quum peccaverit, ac prævaricata fuerit prævaricationem in Dñm, negaveritque populari suo in deposito, aut in consortione opum, aut in raptione; aut injuriatus fuerit popularem suum: 2
Aut invenerit amissum aliquod, & negaverit illud, juraveritque super mendacio in uno ex omnibus quæ facit homo peccando in ipsis : 3
Tum erit, quum peccator ac reus fuerit, restituet quidem raptum quod rapuit, aut injuriam quá injuriam fecit, aut depositum quod depositum fuerit apud illum, vel amissum quod invenerit : 4
Aut quidpiam aliud *ex omnibus de quibus juraverit in mendacio: tunc restituet illud in summa sua, et quintam partem illius addet super illud, eique cujus erat dabit illud in die reatûs sui.* 5
Delictum verò suum afferet Domino, arietem integrum ex ovibus, secundùm æstimationem tuam, pro delicto ad sacerdotem. 6
Et expiationem procurabit ei sacerdos coram Domino, & remittetur ei de unoquoque ex omnibus quæ facit, ut reus fiat in eo. 7
Dein *locutus est Dominus ad Moshch, dicendo,* 8
Præcipe Aharon & filiis ejus, dicendo, Hæc est lex holocausti; Erit holocaustū super concremandi locū, i.e. super altare, totâ nocte usq; ad mane: et ignis altaris succendetur in eo. 9
Induétq; sacerdos tunicam lineam, femoralia item linea induet super corpus suum: & separabit cinerem quem concremāverit ignis holocausti super altare, ponétque illum juxta altare. 10

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

וּפשט וישלח ית לבושוי וילבש לבושין חורנין ויהנפק ית קיטמא למברא
למשריתא לאתר דכי : והאש ואישתא על מדבחא תהי יוקדא ביה לא תיטפי
וילפי עלה כהנא אעין בצפר בצפר עד ארבע שעין דיומא ויסדר עלה עלתא
ויסיק עלה תרבי נכסת קודשיא : אש תמיד אישתא תדירא תהי יוקדא על
מדבחא לא תיטפי : וזאת ודא אורייתא דמנחתא דיקרבון יתה בני אהרן כהנא
קדם יי לקדם מדבחא : והרים ויפריש מניה בקומציה מן סמידא דמנחתא ומן
טובה על כל לבונתא דעל מנחתא ויסיק למדבחא לאתקבלא ברעוא שבח
אדכרתה קדם יי : והנותרת ומה דמשתיירא מינה ייכלון אהרן ובנוי פטירי
תתאכל באתר קדיש בדרת משכן זימנא ייכלונה : לא תאפה לא תתאפי חמיע
חולקהון מן מותר מנחתא דיהבית להון מקרבני קדש קודשין היא הי כחטאתא
היכאשמא : כל זכר כל דכורא בבני אהרן ייכלינה קיים עלם לדריכון מקרבניא
דיי כל דיקרב בהון יתקדש : וידבר ה׳ ומליל יי עם משה למימר : זה דין
קורבנא דאהרן ודבנוי די יקרבון קדם יי ביומא דירבון יתיה למחסן כהונתא
רבתא חד מן עשרא בתלת סאין סמידא מנחתא פלגותא בצפרא ופלגותא
ברמשא : על על מסריתא במשח זיתא 21
פתיכא תתעבד מטגנא תעיל יתה
מרסקא מנחת ריסוקין תקרב לאתקבלא
ברעוא קדם יי : והכהן וכהנא רבא 22

ירושלמי 21 מרתחא תעיל יתה מרסקא מנחת רסוקין תקרבון יתה דרעוא לשמא דיי :

דמתרבי במשחא וברם תחותוי מבנוי יקומון לכהנין איהו יעבד יתה קיים עלם
קדם יי גמירא תתסדר ותיתסק : וכל וכל מנחתא דכהנא גמירא תתסדר
ותיהוי לא תיתאכל : וידבר ה׳ ומליל יי עם משה למימר : דבר מליל עם
אהרן ועם בנוי למימר דא אורייתא דחטאתא באתרא דתתנכס עלתא תתנכס
חטאתא קדם יי קדש קודשין הוא : הכהן כהנא די מכפר באדמא ייכלונה
באתר קדיש תתאכל בדרת משכן זימנא : כל כל דימקרב בבישרה יתקדש
ודידי מן אדמה על לבושא דידי עלה תתחוור באתר קדיש : וכלי וכל מאן דפחר
דתתבשל ביה יתבר מטול דלא יבשלון ביה חולי ואין במנא דנחשא תתבשל
ויסתפן בנרגישתא וישתטיף במוי : כל זכר כל דכורא בכהניא ייכול יתה
קדש קודשין היא :

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Et exuet vestes suas, & induet vestes alias : & educet cinerem extra 11
castra in locum mundum. Et ignis super altare erit ardens, non extin- 12
guetur, sed accendet super ipsum sacerdos ligna per singulos dies manè
usque ad quatuor horas diei : & ordinabit super ipsum holocaustum, &
incendet super eo adipes hostiæ sanctitatum. Ignis perpetuò erit ardens 13
super altari, non extinguetur. Et hæc est lex Minchæ, quam offerent 14
filii Aharon sacerdotis coram Domino ante altare. Et separabit ex il- 15
la pugillo suo de simila Minchæ, & de bonitate ejus, super omni thure
quod est super *oblationem* Minchæ : & incendet in altari, ut suscipiatur
cum beneplacito, laudem memorialis ejus coram Domino. Et id quod 16
residuum est ex ea comedent Aharon & filii ejus : *cum* azymis comedetur
in loco sancto, in atrio tabernaculi conventus comedent ipsam. Non 17
pinsatur cum fermento, pars eorum ex residuo Minchæ, quam dedi eis
de oblationibus meis, sanctum sanctorum est, sicut hostia quæ fit pro
peccato & pro delicto. Omnis masculus inter filios Aharon come- 18
det de eo; pactum sempiternum est in generationes vestras de ob-
lationibus Domini : omnis qui tetigerit eas sanctus erit. Et loquu- 19
tus est Dominus cum Mose, dicendo : Hæc est oblatio Aharonis & 20
filiorum ejus, quam offerent coram Domino, in die quo ungent ipsum,
ut hæreditario possideat sacerdotium magnum, decima pars trium sato-
rum similæ pro Mincha : dimidium ejus manè, & dimidium ejus vesperi.
Super patella cum oleo olivæ mixta 21
fiat, frixam offeras eam : in frusta
concisam Mincham offeres, ut re-
cipiatur cum beneplacito coram
Domino. Et sacerdos qui unctus 22
fuerit oleo, (siquidem pro eo
ex filiis ejus surgent in sacerdotes) ille faciet eam : pactum sempi-
ternum est coram Domino, tota ordinabitur & incendetur. Cæterùm 23
omnis *oblatio* Mincha, quæ fit pro sacerdote, tota ordinabitur & cre-
mabitur, non comedetur. Et loquutus est Dominus cum Mose, dicen- 24
do : Loquere cum Aharon & cum filiis ejus, dicendo; Hæc est lex ho- 25
stiæ pro peccato : quo in loco mactabitur holocaustum mactabitur &
hostia pro peccato coram Domino, sanctitas sanctitatum est. Sacer- 26
dos qui expiationem facit cum sanguine comedet eam : in loco san-
cto comedetur, in atrio tabernaculi conventus. Omnis qui tetigerit 27
carnem ejus, sanctificabitur : & qui asperserit de sanguine ejus super
vestimentum, illud super quo aspersum fuerit dealbabitur in loco san-
cto. Et omne vas figulinum in quo cocta est frangetur, ut non co- 28
quant in eo prophana : quod si in vase æneo cocta fuerit, defrica-
bitur terrâ argillosâ, & abluetur aquis. Omnis masculus in sacerdo- 29
tibus comedet ipsam : sanctitas sanctitatum est.

Hierosol. 21. *Frixam offeres eam: in minutas partes concisam offeretis Mincham, odor est beneplaciti nomini Domini.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* وبكشد مر جامهاي او وبپوشد جامهاي ديگران وبيرون آورد مر خاكستر باز بيرون بلشكرگاه
بجاي پاك * و آن آتش ابر آن مذبح سوخته شود درو نه تسد وبيفروزد ابر آن آن كهن هيزمها
در بامداد در بامداد وآراسته كند ابر آن آن علفه وبر آورد ابر آن پيهاي آن شلميم
* آتش هميشه سوخته شود ابر آن مذبح نه تسيده شود * واين شريعت آن هديه نزديك
آوردن آنرا پسراني اهرن ببيش :: ببيش آن مذبح * وجدا كند ازو درچنگالي او از سميد آن
هديه وازچربش آن ومر همه آن كندرو آنچه ابر آن هديه وبر آورد آن مذبح بوي قبوليت ياد
كرد آن ﺪﻳﻲ * وآن باقي مانده از آن بخورند اهرن وپسراني او فطير خورده شود در جاي خاص در
سراي خيمهي وعده بخورند آنرا * نه پخته شود خمير بخشي ايشان بدادم آنرا از قربانهاء [من]
خاص خاصها آن چون خطات وچون اشم * همه نرينه در پسراني اهرن بخورند آنرا رسمي جاويد
بعصرهاي شما از قربانهاي :: همه آنچه برسد در ايشان خاص باشد * سخن گفت :: بموسه
بگفتن * اين قرباني اهرن وپسراني او آنچه نزديك آورند ﺪﻳﻲ در روزي روغن ماليدن اويرا ده يكه آن
قفيز سميد هديه هميشه نيمهي آن در بامداد ونيمهي آن در ايوار * ابر تابه در روغن
كرده آيد آماج كرده بياورد آنرا پختها هديهي پرچها نزديك آوري بوي قبوليت ﺪﻳﻲ * وآن كهن
آن ماليده جاي او از پسراني او بكند آنرا رسمي جاويد ﺪﻳﻲ همه بر آورده شود * وهمه هديهي
كهن همه باشد نه خورده شود * سخن گفت :: بموسه بگفتن * سخن گوي با اهرن وبپسراني
او بگفتن اين شريعتي آن خطات درجاي آنچه كشته شود آن علفه كشته شود آن خطات بپيش
خاص خاصها آن * آن كهن آن پاك كنا آنرا بخورد آنرا درجاي خاص خورده شود در سراي خيمهي
وعده * همه آنچه برسد در تني آن خاص باشد وآنچه بچكد از خوني آن [ابر آن] جامه آنچه بچكد
ابر آن بشويد درجاي خاص * وپيرايهي سفال آنچه جوشيده شود درو شكسته آيد واگر در پيرايهي
مس جوشيده آمد وزدوده شود وطوف شود در آب * همه نرينه در كهنان بخورد آنرا خاص خاصهاآن

Posteà detrahet vestes suas, & indu- 11
et vestes alias, egerétque cinerem ex-
tra castra ad locum mundum. Et i- 12
gnis qui est super altare, succende-
tur in eo, non suffocabitur : & suc-
cendet super illud sacerdos ligna
quolibet mane, & ordinabit super il-
lud holocaustum, offerétque super il-
lud adipes pacificorum. Ignis perpe- 13
tuò ardebit super altare, non suffo-
cabitur. Ista autem est lex mune- 14
ris, offerre illud filios Aharon co-
ram Domino ante altare. Separabitq; 15
ex eo pugillo suo, de simila muneris
& de pinguedine ejus, ac totum thus
quod erit super munus : offerétque
super altare in odorem acceptabilem
memoriale ejus Domino. At reli- 16
quum manens ex eo comedent Aha-
ron & filii ejus : azymum comedetur
in loco sancto, in atrio tentorii con-
ventûs comedent illud. Non coque- 17
tur fermentatum : portionem eorum
dedi illud ex oblationibus meis : san-
ctificatio sanctificationum est, sicut
peccatum & sicut delictum. Omnis 18
masculus in filiis Aharon comedet
illud : statutum erit æternum in se-
culis vestris de oblationibus Domini:
quicunq; accesserit ad eas, sanctifi-
cabitur. Et locutus est Dominus ad 19
Mosheh, dicendo; Ista est oblatio 20
Aharon & filiorum ejus, quam offe-
rent Domino in die oleo ungendi eum;
Decimam partem modii similæ, in
munus jugiter : dimidium ejus ma-
nè, & dimidium ejus vesperi. In sar- 21
tagine cum oleo fiet : calefactam af-
feret eam : coctiones muneris frusto-
rum offeres in odorem acceptabilem
Domino. Et sacerdos unctus loco 22
ejus è filiis ejus faciet illam : statu-
tum perpetuum est Domino, tota of-
feretur. Et omne munus sacerdotis 23
totum erit, non comedetur. Locutus 24
est autem Dominus ad Mosheh, di-
cendo, Loquere ad Aharon & filios 25
ejus, dicendo; Ista est lex peccati, In
loco quo mactabitur holocaustũ, ma-
ctabitur peccatum coram Domino :
sanctificatio sanctificationũ est. Sa- 26
cerdos purificans per illud, comedet
illud: in loco sancto comedetur, in a-
trio tentorii conventûs. Quisquis 27
accesserit ad corpus ejus, sanct.^9 erit :
& quum stillaverit de sanguine ejus
super vestem, illud super quod stilla-
verit lavabit in loco sancto. Et vas 28
testaceum in quo coquetur, confrin-
getur : quòd si in vase æneo coctum
fuerit, tum repolietur, & circumage-
tur in aqua. Omnis masculus in sacer- 29
dotibus comedet illud : sanctificatio
sanctificationum est.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. Hierosolymitanum.

10 וכל חטאת וְכָל חַטָאתָא דְאִיתְעַל מִן אַדְמַהּ לְמַשְׁכַּן זִימְנָא מְטוּל לְכַפָּרָא בְּקוּדְשָׁא
לָא תִיתְאֲכִיל בְּנוּרָא תִיתּוֹקַד :

ז

1 וזאת תורת וְדָא אוֹרַיְיתָא דַאֲשָׁמָא קוֹדֶשׁ קוּדְשִׁין הוּא : במקום בְּאַתְרָא דִיכְסוּן
2 יַת עֲלָתָא יִכְסוּן יַת אֲשָׁמָא וְיַת אַדְמֵיהּ יִדְרוֹק עַל מַדְבְּחָא חֲזוֹר חֲזוֹר : ואת וְיַת
3 כָּל תַּרְבֵּיהּ יְקָרֵב מִנֵיהּ יַת אֲלִיתָא וְיַת תַּרְבָּא דַחֲפֵי יַת בְּנֵי גַוָּא : ואת וְיַת תַּרְתֵּין
4 כּוֹלְיַין וְיַת תַּרְבָּא דַעֲלֵיהוֹן דְעַל כִּפְלֵי וְיַת חַצְרָא דְעַל כַּבְדָא דְעַל כּוֹלְיָיתָא יַעְדִינָהּ :
5 והקטיר וְיַסֵיק יַתְהוֹן כַּהֲנָא לְמַדְבְּחָא קֻרְבָּנָא קֳדָם יְיָ אֲשָׁמָא הוּא : כל זכר כָּל
6 דְכוּרָא בְכַהֲנַיָא יֵכְלוּנֵהּ בַּאֲתַר קַדִישׁ יִתְאַכֵל קֹדֶשׁ קוּדְשִׁין הִיא : כחטאת כְּהִילְכַת
7 חַטָאתָא הֵיכְדֵין הִילְכַת אֲשָׁמָא אוֹרַיְיתָא חֲדָא לְהוֹן כַּהֲנָא דִי יְכַפֵּר בֵּיהּ דִילֵיהּ
8 יְהֵי : והכהן וְכַהֲנָא דִימְקָרֵב יַת עוֹלַת גְבַר אוֹחֲרָן מְשַׁךְ עֲלָתָא דִיקָרֵב לְכַהֲנָא
9 דִילֵיהּ יְהֵי : וכל מנחה וְכָל מִנְחָתָא דְתִיתְאֲפֵי בְּתַנוּרָא וְכָל דְתִתְעֲבֵד בְּמַרְתְּחָא
10 וְעַל מַסְרִיתָא לְכַהֲנָא דִמְקָרֵב יָתָהּ דִילֵיהּ יְהֵי : וכל מנחה וְכָל מִנְחָתָא פְתִיכָא
11 בִמְשַׁךְ וּמְנַגְבָא לְכָל בְּנֵי אַהֲרֹן תְּהֵי גְבַר כְּאָחוּי : וזאת וְדָא אוֹרַיְיתָא דְנִכְסַת
12 קוּדְשַׁיָא דִי יְקָרֵב קֳדָם יְיָ : אם על תודה אִין עַל תוֹדְתָא יְקָרְבִינֵיהּ וִיקָרֵב עַל
נִכְסַת תוֹדְתָא גְרִיצָן פַּטִירָן פְּתִיכָן בִּמְשַׁח
זֵיתָא וְעָרוּכִין פַּטִירִין מְשִׁיחִין בִּמְשַׁח
13 זֵיתָא וְקִמְחָא מְטַגְנָא פְּתִיכָא בִּמְשַׁח זֵיתָא : על חלת עַל גְרִיצָתָא דִלְחִים חֲמִיעַ
14 יְקָרֵב קוּרְבְּנֵיהּ עַל נִיכְסַת תּוֹדַת קוּדְשׁוֹי : והקריב וִיקָרֵב מִנֵיהּ חַד מִכָּל קוּרְבְּנָא
15 אַפְרְשׁוּתָא קֳדָם יְיָ לְכַהֲנָא דְזָרִיק יַת אֲדַם נִכְסַת קוּדְשַׁיָא דִילֵיהּ יְהֵי : ובשר
16 וּבְשַׂר נִכְסַת תּוֹדַת קוּדְשׁוֹי בְּיוֹם קוּרְבְּנֵיהּ יִתְאֲכִיל לֵית אֶפְשַׁר לְאִיצְטְנָעָא מִנֵיהּ
17 עַד צַפְרָא : ואם וְאִין נִדְרָא אוֹ נְדַבְתָּא נִכְסַת קוּרְבְּנֵיהּ בְּיוֹמָא דִיקָרֵב יַת נִיכְסָתֵיהּ
18 יִתְאֲכִיל וּבְיוֹמָחְרָן וּמָה דְמִשְׁתַּיֵיר מִנֵיהּ יִתְאֲכִיל בְּפַנְיָא : והנותר וּמָה דְמִשְׁתַּיֵיר
מִבְּשַׂר נִכְסַת קוּדְשַׁיָא בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה בְּנוּרָא יִתּוֹקַד : ואם וְאִין יִתְאַכְלָא יִתְאֲכַל
מִבְּשַׂר נִכְסַת קוּדְשׁוֹי בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה לָא יִתְרְעֵי מִן דִמְקָרֵב יָתֵיהּ לָא יִתְחַשֵׁב
לֵיהּ לִזְכוּ פְּסִיל יְהֵי וֶאֱינַשׁ דְיֵיכוּל מִנֵיהּ
חוֹבֵיהּ יְקַבֵּל :

ירושלמי 12 חֲוָיָא חֲדָא :

ירושלמי 18 פִגוּל פָּסוּל יְהֵי :

Omnis autem hostia peccati, de cujus sanguine infertur in tabernaculum conventus, ut fiat expiatio in sanctuario, non comedetur: igni comburetur. 30

CAP. VII.

Et hæc est lex hostiæ pro delicto, sanctum sanctorum est. In loco 1
in quo immolabunt holocaustum, immolabunt etiam hostiam pro de- 2
licto: & sanguinem ejus sparget super altare per circuitum. Omnem 3
quoque adipem ejus offerat ex eo, caudam & adipem qui tegit intestina. Et duos renes, & adipem qui super illos est, quique est su- 4
per ilia, & reticulum quod est super jecur, unà cum renibus auferat ipsum. Et incendet ea sacerdos in altari, oblatio est coram Domi- 5
no: hostia pro delicto est. Omnis masculus inter sacerdotes come- 6
det eam: in loco sancto comedetur, sanctitas sanctitatum est. Juxta 7
morem hostiæ pro peccato, sic est mos hostiæ pro delicto, lex una est illis: sacerdotis qui per eam expiationem facit illius erit. Et sa- 8
cerdos qui offert holocaustum viri alterius, pellis holocausti quod obtulerit sacerdotis ipsius erit. Omnisque *oblatio* Mincha quæ coqui- 9
tur in clibano, & quicquid fit in cacabo aut in patella, sacerdotis qui illud offert erit. Et omnis oblatio Mincha, quæ mixta est cum oleo 10
& quæ est sicca, omnium filiorum Aharonis erit, quisque ut frater ejus *erit*. Et hæc est lex hostiæ sanctitatum, quæ offertur coram 11
Domino. Si pro gratiarum actione obtulerit eam, tum offeret super 12
mactatione gratiarum actionis placentas azymas mixtas oleo olivæ, & lagana azyma uncta oleo olivæ, & farinam frictam mixtam oleo olivæ. Super placentas panis fermentati offerat oblationem suam, 13
pro hostia gratiarum actionis sanctificationis suæ. Et offeret ex ea 14
unum ex omni oblatione in separationem coram Domino: sacerdotis qui sparsit sanguinem hostiæ sanctificatorum, illius inquam erit. Caro 15
verò hostiæ gratiarum actionis sanctificationis suæ in die oblationis suæ comedetur: fieri non potest ut reponatur ex eo usque ad auroram. Quod si votum aut spontanea hostia fuerit oblatio ejus, die 16
quo offeret hostiam suam comedetur, & die sequenti, & quicquid residuum est ex eo comedatur vesperâ. Et quod residuum est de carne 17
hostiæ sanctificatorum die tertio, igni comburatur. Et si comedendo 18
comedatur de carne hostiæ sanctificatorum die tertio, non acceptabitur ab eo qui offert ipsum, nec reputabitur illi in meritum, prophanum erit: & homo qui comederit de eo, peccatum suum recipiet.

Hieros. 12. *Indicatione una.*

Hieros. 18. *Prophanum erit.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

30 * و همه خطات آنچه آورده شود از خوني آن بخيمهي وعده بكفارت خواستن درخاص نه خورده
سود در آتش سوخته شود *

* فصل هفتم *

1 * واين شريعتي آن اشم خاص خاصها او * درجايي آنچه بكشند مر آن علة بكشند مر آن اشم و مر
2 3 خوني او بپراكنند ابر آن مذبح كردا كرد * و مر همه پيهي او نزديك آورد ازو مر آن دنبه و مر آن پيه
4 آن پوشا مر آن شكمبه * و مر دو آن كردها و مر آن پيه آنچه ابر ايشان آنچه ابر پشتمازوها و مر آن
5 برده ابر آن جگر ابر آن كردها بگرداند آنرا * و بر آورد ايشانرا آن كهن بآن مذبح قربان ييي اشم او *
6 * همه نرينه در كهنان بخورد اويرا درجايي خاص خورده شود خاص خاصها او * چون خطات چون اشم
7 8 شريعتي يكّه بايشان آن كهن آنچه كفارت خواهد درو باو باشد * وآن كهن آن نزديك آورا مر علوهي
9 مرد پوست آن علة آنچه نزديك آورد بكهن باو باشد * و همه هديه آنچه پخته شود در تنور و همه
10 كرده شوا در هر كاره و ابر تابه بكهن آن نزديك آورا آنرا باو باشد * و همه هديه آميخته در روغن
11 و خشك نان بهمه پسراني اهرن باشد مرد چون برادري او * واين شريعتي ذبحت آن شلميم آنچه
12 نزديك آورد ييي * اگر ابر توده نزديك آورد اويرا و نزديك آورد ابر ذبحت آن اقرار كلوجهاي فطير
آميختگان در روغن و تنكهايي فطير ماليدگان در روغن و سميد آماج كرده كلوجهايي آميختگان در
13 14 روغن * ابر كلوجهايي نان خمير نزديك آورد قرباني او ابر ذبحت اقراري شلميم او * و نزديك آورد ازو
15 يكّه از همه قربان جدا كرده ييي بكهن آن پراكندا مر خوني آن شلميم باو باشد * و گوشتي
16 ذبحت اقراري شلميم او در روزي قرباني او خورده آيد نه رها كند ازو [تا] بامداد * واگر
نذر يا سخاوت ذبحت قرباني او در روزي نزديك آوردني او مر ذبحت او خورده شود و از ديگر
17 روز و آن باقي مانده ازو خورده آيد * و آن باقي مانده از گوشت آن ذبحت در روزي آن
18 سيمي در آتش سوخته شود * و اگر آن خوردن خورده شود از گوشت ذبحت شلميم او در
روزي آن سيمي نه رضا كرده شود آن نزديك آورا اويرا نه حساب شود باو ويسه باشد
و آن جاني آن خورا ازو گناهي آن بر دارد *

Et omne peccatum de cujus sanguine inferetur aliquid in tentorium conventûs, ad expiationem procurandum in sancto, non comedetur, igni comburetur. 30

CAP. VII.

Ista autem est lex delicti: sanctificatio sanctificationum est. In loco 1 2
quo mactabunt holocaustum, mactabunt delictum, & sanguinem ejus sparget super altare circumcirca. To- 3
tum verò adipem ejus offeret ex eo, caudam, & adipem operientem intestina: Duos quoque renes, & adipem 4
qui super eos, qui super clunes, & velum super jecore, cum renibus removebit illud. Offerétque illa sa- 5
cerdos super altare oblationem Domino: delictum est. Omnis masculus 6
in sacerdotibus comedet illud: in loco sanctitatis comedetur: sanctificatio sanctificationum est. Sicut pecca- 7
tum, sic delictum, lex eadem illis: sacerdoti qui expiationem procurabit per illud, ei erit. Et sacerdos offe- 8
rens holocaustum alicujus, pellis holocausti quod obtulerit, sacerdoti ipsi erit. Omne præterea munus quod 9
coquetur in clibano, & omne præparatum in cacabo & sartagine, sacerdoti offerenti illud, ipsi erit. Omne 10
item mun⁹ mistũ cum oleo, & aridus panis, omnibus filiis Aharon erit: unicuique sicut fratri suo. Hæc 11
autem est lex victimæ pacificorum quam offeret Domino. Si pro confes- 12
sione obtulerit eam, tunc offeret in sacrificium confessionis placentas azymas mistas cum oleo, & lagana azyma uncta oleo, & similam calefactam una cum *placentis mistis cum oleo. Cum placentis panis fermenta-* 13
ti offeret oblationem suam in sacrificium confessionis pacificorum suorũ. Offerétque ex eo unum panem *ex o-* 14
mni oblatione, separationem Domino: sacerdoti spargenti sanguinem pacificorum, ei erit. Caro autem sacrifi- 15
cii confessionis pacificorum ejus, in die oblationis ejus comedetur: non relinquet ex eo usq; ad mane. Quòd 16
si votum, aut spontaneum fuerit sacrificium oblationis ejus, quo die obtulerit sacrificium suum, comedetur: & altero die, reliquum ma-
nens ex eo comedetur. Reliquum ve- 17
rò manens ex carne sacrificii die tertiâ, igni comburetur. Si autem 18
comedendo comedatur aliquid *ex carne sacrificii pacificorum ejus die tertiâ, non acceptabitur offerens illud, neque imputabitur ei: abominatio erit, & anima comedens ex eo, peccatum suum portabit:*

תרגום יונתן בן עוזיאל   ירושלמי

והבשר ובשר קודשיא די יקרב בכל מסאב לית אפשר דמיתאכל בנורא יתוקד ובשר
קודשא כל דידכי לקודשא ייכול בשר קודשא : והנפש ובר נש דייכול בסרא
מניכסת קודשיא דמתקרבין קדם יי וסובתיה עלוי וישתיצי בר נשא ההוא מעמיה :
ונפש ובר נש ארום יקריב בכל מסאב בסואבות אינשא או בבעירא מסאבא או
בכל שיקוץ מסאב וייכול מבשר ניכסת קודשיא דמתקרבין קדם יי וישתצי בר נשא
ההוא מעמיה : וידבר ה' ומליל יי עם משה למימר : דבר מלל עם בני ישראל
למימר כל תרב תור ואימר ועיזא לא תיכלון : וחלב ותריב חיוא דמקלקלא
בשעת ניכסתא ודמית נבלא במותנא ותריב חיוא תבירא אפשר דיתעבד לכל
עיבידתא ברם תריב חיוא דמכשרא יתסק על מדבחא ומיכל לא תיכלוניה : כי כל
ארום כל דייכול תריב מן בעירא דמתכשרא למקרב מינה קרבנא קדם יי וישתיצי
בר נשא ההוא דייכול ית תרבא מעמיה : וכל דם וכל אדמא לא תיכלון בכל
מותבניכון לעופא ולבעירא : כל נפש כל בר נש דייכול כל אדם מן דכל חי
וישתיצי בר נשא ההוא מעמיה : וידבר ה' ומליל יי עם משה למימר : דבר
מליל עם בני ישראל למימר כל מאן דמקרב ית נכסת קודשוי קדם יי ייתי בגרמיה
ית קורבניה לקדם יי מן נכסת קודשוי : ידיו ידוי ייתין ית קורבניא דיי די יפריש
מניכסת קודשיה ית תרבא שומנוניתא
דעל חדיא וית חדיא כד מחתך בתרין
עלעין מיכא ותרין עילעין מיכא לקבל
אפקותא ייתיניה לארמא יתיה ארמא
קדם יי : והקטיר ויסק כהנא ית תרבא 31
למדבחא ויהי חדיא לאהרן ולבנוי : ואת וית שקא דימינא מן כתפא ועד דרועא
תתנון אפרשותא לכהנא מניכסת קודשיכון : המקריב מאן דמקרב ית אדם
נכסת קודשיא וית תריב מן בני אהרן דיליה תהי שקא דימינא לחולק : כי את
ארום ית חדיא דארמותא וית שוקא דאפרשותא נסיבית מן נכסת קודשיכון
ויהבית יתהון לאהרן כהנא ולבנוי לקיים עלם מן בני ישראל : זאת דא רבותא
דאהרן ורבותא דבנוי על כל אחוהון ליואי דיכלון מקורבניא דיי ביומא דיקרבון
יתהון לשמשא קדם יי : אשר צוה דפקיד יי למנתן להום ביומא דרבי יתהון מן
בני ישראל קיים עלם לדריהון : זאת התורה דא אורייתא לעלתא דאתיא לכפרא
על הרהורי לבא למנחתא ולחטאתא ולאשמא ולאשלמותא ולנכסת קודשיא :

ירושלמי 30 ידוי יעלן ית קורבנא
ית תרבא דעל ניעא יהב יתיה ויתיה
למנפא יתיה אנפוי קדם יי : החדי
31 ניעא :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.   *Hierosolymitanum.*

Et caro sanctitatum quæ tetigerit omne immundum, fieri non potest ut 19
comedatur, igne comburetur: *quod ad* carnem autem sanctitatis, quis-
quis mundus est ad sanctificationem comedat carnem sanctitatis. Filius 20
autem hominis qui comedit carnẽ de oblatione sanctitatum quæ offerun-
tur coram Domino, & immunditia ejus super ipsum, delebitur homo ille
de populo suo. Porro filius hominis quando accesserit ad omne immun- 21
dum, sive immunditias hominis, sive jumentum immundum aut omne re-
ptile immundum, & comederit de carne hostiæ sanctitatum quæ offeruntur
coram Domino: tum excindetur homo ille de populo suo. Præterea lo- 22
quutus est Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum filiis Israel, di- 23
cendo; omnem adipem bovis, ovis, aut capræ ne comedatis. Porrò adeps 24
bestiæ quæ corrumpatur horâ immolationis, aut quæ mortua sit cadaver
mortalitate, aut adeps bestiæ fractæ fieri potest ut fiat ad omne opus: verùm
adeps bestiæ quæ recta est incendetur super altari, & comedendo non com-
edetis ipsam. Quoniam quisquis comederit adipem de jumento quod re- 25
ctum est ut offeratur de eo oblatio coram Domino, exterminabitur vir ille
qui comederit adipem è populo suo. Et omnem sanguinem non come- 26
detis in omnibus habitationibus vestris: tam de avibus, quam de jumen-
tis. Omnis homo qui comederit quemcunque sanguinem de ullo viven- 27
te, exterminabitur vir ille de populo suo. Et loquutus est Dominus cum 28
Mose, dicendo: Loquere cum filiis Israel, dicendo; Quisquis obtulerit 29
hostiam sanctificationis suæ coram Domino, adducat ipsemet oblationem
suam coram Dño de victima sanctificationis suæ. Manus ejus afferant ob- 30
lationes Domini, quas ab hostia san-
ctificationis suæ separabit: adipem,
pinguedinem quæ *est* super pectus,
& pectus, cum intersecuerit duas
costas hinc & duas costas illinc, è
regione summitatis afferet ipsam, ut
elevet ipsam elevatione coram Do-
mino. Et incendet sacerdos adipem in altari: & erit pectusculum 31
Aharonis & filiorum ejus. Et armum dextrum ab humero usque ad 32
brachium dabitis pro separatione sacerdoti, de victima sanctificationis
vestræ. Qui offeret sanguinem hostiæ sanctificatorum & adipem de fi- 33
liis Aharon ipsius erit armus dexter pro portione. Quoniam pectus ele- 34
vationis & armum separationis accepi ex hostia sanctificatorum vestro-
rum: & dedi ea Aharoni sacerdoti & filiis ejus, statuto perpetuo à filiis
Israel. Hæc est unctio Aharon, & unctio filiorum ejus, supra omnes 35
fratres suos Levitas, ut comedant de oblationibus Domini, die quo of-
ferunt eas ut ministrent coram Domino. Quæ præcepit Dominus da- 36
ri illis, die quo unget eos, à filiis Israel, pacto perpetuo in generati-
onibus suis. Hæc est lex holocausti quæ adhibetur ad expiandum de 37
cogitationibus cordis, & *oblationis* Minchæ, & hostiæ pro peccato, &
delicto, & oblationis ac victimæ sanctificatorum.

Hierosol. 30. *Manus ejus inferent oblationem Domini: adipem qui est super pectus dabit ipsum & pectus, ad agitandum ipsum coram facie Domini.* 31. *Pectus.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وآن گوشت آنچه برسد درهمه پلید نه خورده شود درآتش سوخته شود وآن گوشت
همه پاك بخورد گوشت * وآن جاني آنچه بخورد گوشت ازذبحت آن شلميم آنچه بيي وپليدي
او ابر او ونيست شود آن جاني آن ازقومي آن * وجاني كه برسد درهمه پليد درپليدي
آدم يا درچهارپايي پليد يا درهمه ويسهي پليد وبخورد ازگوشت ذبحت آن شلميم آنچه بيي
ونيست شود آن جاني آن ازقومي آن * سخن گفت بيي بموسه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال
بگفتن همه پيه گاو وبره وبزنه خوريد * وپيه لاشه وپيه نخچير كرده آيد بهمه كارو خوردن نه
خوريد اويرا * كه همه خوراپيه ازآن چهارپا آنچه نزديك آورد ازآن قربان بيي ونيست شود آن جاني آن
خورا ازقومي آن * وهمه خون نه خوريد درهمه نشستن جايهاي شما بمرغ وبچهارپا * همه
جاني آنچه بخورد همه خون نيست شود آن جاني آن ازقومي آن * سخن گفت بيي بموسه بگفتن * سخن
گوي بپسراني يسرال بگفتن آن نزديك آورا مر ذبحت شلميم او بيي بياورد مر قرباني او بيي ازذبحت
شلميم او * دستهايي او بياورند مر قرباني بيي مر آن پيه ابر آن سينه بياورد اويرا مر آن سينه بعرضه
كردن اويرا عرضه بپيشي بيي * وبر آورد آن كهن مر آن پيه بآن مذبح وباشد آن سينه باهرن
وبپسراني او * ومر ساقي آن راست بدهيد جدا كرد بكهن از ذبحتهاي شلميم شما * آن نزديك
آورا مر خوني آن شلميم ومر آن پيه از پسراني اهرن باو باشد ساقي آن جدا كرد ببخش * كه مر
سينهي آن عرضه ومر ساقي آن جدا كرد بستاندم از نزدي پسراني يسرال از ذبحتهاي شلميم
ايشان وبدادم ايشانرا باهرن آن كهن وبپسراني او برسم جاويد از نزد پسراني يسرال * اين ماليدن
[اهرن] وماليدني پسراني او از قربانهايي بيي در روزي نزديك آوردن ايشانرا بخدمت كردن بيي * آنكه
بفرمود بيي بدادن بايشان در روزي ماليدن او ايشانرا از نزد پسراني يسرال رسمي جاويد بعصرهاي
ايشان * اين آن شريعت بعله وبهديه و بخطات وباشم وبملوايم وبذبحت آن شلميم ·

Et caro quæ accesserit ad quicquam 19
pollutum non comedetur, igni combu-
retur: quoad *carnem autem, omnis*
mundus comedet carnem. Nam ani- 20
ma quæ comederit carnem de victi-
ma pacificorum quæ est *Domino, pol-*
lutione etiam ejus super eo, annihila-
bitur anima illa de populo suo. Ani- 21
ma autem cùm accesserit ad quicquã
pollutum, ad pollutionem hominis,
aut ad quadrupedem pollutã, aut ad
omnem abominationem pollutam, co-
mederitque de carne victimæ pacifi-
corum quæ est *Domino: tunc annihi-*
labitur anima illa de populo suo. Lo- 22
cutus est autem *Domin.* *ad Mosheh,*
dicendo, Alloquere filios Israel, di- 23
cendo; Omnem adipem bovis & agni
et capræ non comedetis. Adeps autem 24
cadaveris & adeps prædæ parabitur
in omne opus, sed comedendo non
comedetis illũ. Nam omnis comedens 25
adipẽ quadrupedis ex qua offeret ob-
lationẽ Domino, annihilabitur quidẽ
anima illa comedens, de populo suo.
Nullum etiam sanguinem comedetis 26
in residendi locis vestris, de volucri
& quadrupede. Omnis anima quæ 27
comederit ullum sanguinem, annihi-
labitur anima illa è populo suo. Lo- 28
quutus est insuper *Dominus ad Mo-*
sheh, dicendo, Loquere ad filios Is- 29
rael, dicendo; Offerens sacrificiũ pa-
cificorum suorum Domino, afferet ob-
lationem suã Domino de hostia paci-
ficorum suorum. Manus ejus afferent 30
oblationem Dñi, adipẽ ipsum cum pe-
ctusculo afferet: pectusculũ quidem
ad admovendum illud admotione co-
ram Dño. Offeret verò sacerdos adi- 31
pem super altare: & erit pectusculũ
ipsi Aharon & filiis ejus. Crus autẽ 32
dextrum dabitis in *separationem sa-*
cerdoti de sacrificiis pacificorum ve-
strorum. Offerenti sanguinem pacifi- 33
corum, & adipem è filiis Aharon, ei
erit crus separationis in portionem.
Quia pectusculũ admotionis et crus 34
separationis tuli à filiis Israel de sa-
crificiis pacificorum suorum, & de-
di illa Aharon sacerdoti & filiis
ejus statuto æterno à filiis Israel.
Hæc est *unctio Aharon, & unctio fi-* 35
liorum ejus ex oblationibus Domini,
à die afferendi eos ad ministrandum
Domino, Quas præcepit Dominus, 36
dari eis, à die quo *unxit eos, à fi-*
liis Israel statuto æterno in seculis
suis. Hæc est *lex holocausto, & mu-* 37
neri, & peccato, & delicto, & com-
plementis, ac victimæ pacificorum.

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

38 אשר צוה ה׳ דפקיד יי ית משה בטוורא דסיני ביומא דפקיד ית בני ישראל
לקרבא קורבניהון קדם יי במשכנא דעבדו ליה במדברא דסיני :

ח

1 וידבר ה׳ ומליל יי עם משה למימר : קח קריב ית אהרן דאתרחק על עובדא
2 דעיגלא וטול ית לבושיא דפקידתך וית מישחא דרבותא וית תורא וית תרין
3 דכרין וית סלא דפטיריא : ואת וית כל כנישתא כנוש לתרע משכן זימנא :
4 ויעש ועבד משה היכמא דפקיד יי ואתכנישת כנישתא בעשרין ותלתא יומין
5 לירחא דאדר לתרע משכן זימנא : ויאמר ואמר משה לכנישתא דין פתגמא
6 דפקיד יי למעבד : ויקרב וקריב משה ית אהרן וית בנוי ואסחי יתהון במוי :
7 ויתן וסדר עלוי ית כיתונא וזריז יתיה בקמורא ואלביש יתיה ית מנטר מעילא
8 ויהב עלוי ית אפודא וזריז יתיה בהמיין אפודא ואתקין ליה ביה : וישם ושוי
9 עלוי ית חושנא וסדר בחושנא ית אוריא וית תומיא : וישם ושוי ית מצנפתא
על רישיה ושוי על מצנפתא כל קביל אנפוי ית ציצא דדהבא כלילא דקודשא
10 היכמא דפקיד יי ית משה : ויקח ונסיב משה ית משחא דרבותא ורבי ית
11 משכנא וקדיש יתיה : ויז ואדי מניה על מדבחא שבע זימנין ורבי ית מדבחא
12 וית כל מנוי וית כיורא וית בסיסיה לקדשותהון : ויצק ואריק מן משחא דרבותא
13 על ריש אהרן ורבי יתיה בתר דאלבשיה מטול לקדשותיה : ויקרב וקריב משה
ית אהרן וית בנוי ואלבשינון כתונין וזריז יתהון קמורין וכבש להון כובעין היכמא
14 דפקיד יי ית משה : ויגש וקריב ית תורא דחטאתא וסמך אהרן ובנוי ית ידיהון
15 ימיני על ריש תורא דחטאתא דילהון : וישחט ונכס משה ית תורא ונסיב משה
ית אדמא ויהב על קרנת מדבחא חזור חזור באדבעיה ורבי ית מדבחא מן כל
ספק אנוס וחטופין מטול דחשיב בלבביה דלמא נסיבא סרכיא דבני ישראל
אפרשותא מן אחיהון באונסא וקריבו לעיבידת משכנא או דלמא השתיכח בבני
ישראל דלא הוה בליביה למיתייא לעיבידתא ושמע קל כרוזא ואיסתפי ואייתי
בלא צבו מטול כן דכי יתיה באדם תורא וית מותר אדמא אריק ליסודא דמדבחא
16 וקדשיה לכפרא עלוי : ויקח ונסיב ית כל תרבא דעל בני גווא וית חצר כבדא
17 וית תרתין כוליין וית תרביהון ואסיק משה למדבחא : ואת הפר וית תורא
וית מושכא וית בישריה וית רעייה אוקד בנורא מברא למשריתא היכמא דפקיד יי ית משה :

Quam præcepit Dominus Mosi in monte Sinai, in die quo præcepit
38 filiis Israel, ut offerrent oblationes suas coram Domino, in tabernaculo quod fecerunt illi in deserto Sinai.

CAP. VIII.

1 ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo; Applica Aharonem
2 qui remotus est propter opus vituli, & tolle vestes quas præcepi tibi,
& oleum unctionis, & juvencum & duos arietes, & sportam azymo-
3 rum. Et universam congregationem congrega ad ostium taberna-
4 culi conventus. Et fecit Moses quemadmodum præcepit Dominus:
& congregatus est *universus* cœtus vicesimâ tertiâ die mensis Adar ad
5 portam tabernaculi conventus. Et dixit Moses cœtui; Hoc est ver-
6 bum quod præcepit Dominus fieri. Et applicavit Moses Aharonem
7 & filios ejus, & lavit eos aquis. Et ordinavit super eum tunicam,
& cinxit eum baltheo, & induit eum pallio, & posuit super eum
Ephod: & cinxit eum baltheo Ephod, atque *ita* eum ornavit eo.
8 Et posuit super eum pectorale, & ordinavit in pectorali Urim &
9 Tummim. Et posuit cidarim super caput ejus; & posuit in cidari è re-
gione faciei ejus laminam auream, coronam sanctitatis, sicut præceperat
10 Dominus Mosi. Et accepit Moses oleum unctionis, & unxit taber-
11 naculum, & sanctificavit ipsum. Et aspersit ex eo super altare septem
vicibus: & unxit altare, & omnia vasa ejus, & concham & basim
12 ejus, ut sanctificaret ea. Et effudit ex oleo unctionis super caput Aha-
ron: & unxit eum postquam induisset eum, ut sanctificaret ipsum.
13 Et applicavit Moses Aharonem & filios ejus, & induit eos tunicis,
& cinxit eos baltheis, & adaptavit illis mitras: sicut præceperat Do-
14 minus Mosi. Et adduxit juvencum pro hostia peccati: & imposuit
Aharon, & filii ejus, manus suas dextras super caput juvenci, qui *offe-*
15 *rebatur pro hostia* peccati ipsorum. Et mactavit Moses juvencum,
& accepit Moses sanguinem & posuit super cornua altaris per circuitum digito suo, & unxit altare ab omni dubio rapinæ & violentiarum; eò quod cogitaret in corde suo, fortasse acceperunt principes filiorum Israel separationem à fratribus suis per violentiam, & obtulerunt ad opus tabernaculi, aut fortè invenietur inter filios Israel aliquis, in cujus corde non fuerit adducere ad opus, & audiverit vocem præconis & veritus sit & adduxerit præter voluntatem, propterea mundavit ipsum sanguine juvenci: & residuum sanguinis fudit ad basim altaris, & san-
16 ctificavit ipsum ut expiaret illud. Et accepit omnem adipem qui su-
per intestina *erat*, & reticulum jecoris, & duos renes unà cum adipe
17 ipsorum: & incendit Moses in altari. Et juvencum, & pellem, &
carnem ejus, & fimum ejus combussit igne extra castra: quemadmodum
præceperat Dominus Mosi.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

38 *آنچه بفرمود ״ مر مشه در كوهي سيني در روزي فرمودن او مر پسراني يسرال بنزديك آوردن مر
1 قربانهاي ايشان بـ״ در بيابانِي سيني * *فصل هشتم* *سخن گفت ״ بمشه بگفتن*
2 *بستان مر اهرن و مر پسراني او اوزي او و مر آن جامها و مر روغني آن ماليدن و مر گاوي
3 آن خطات و مر دو آن نرميشها و مر سلّهي آن فطير* و مر همه آن جماعت جمع كن بدرگاهي
4 خيمهي وعده * بكرد مشه چون آنچه بفرمود ״ اويرا جمع شده آمد آن جماعت بدرگاهي خيمهي
5 6 وعده * گفت مشه بآن جماعت اين آن سخن آنچه بفرمود ״ بكردن * نزديك آورد مشه مر اهرن و مر
7 پسراني او بشست ايشانرا در آب * بداد ابر او مر آن پيرهن ببست اويرا در ميان بند بپوشاند
اويرا مر آن زبر پوش بداد ابر او مر آن بروان ببست اويرا در بند آن بروان آراسته كرد باو درو
8 * بنهاد ابر او مر آن دوشوان بداد بآن دوشوان مر آن اوريم و مر آن تمّيم * بنهاد مر آن دستار
ابر سري او بنهاد ابر آن دستار بمقابلي روي او مر گلي آن طلا تاجي آن خاص چون آنچه
10 فرمود ״ مر مشه * بستاند مشه مر روغني آن ماليدن وبماليد مر آن مسكن و مر همه آنچه درو
11 وخاص كرد ايشانرا * بچكاند ازو ابر آن مذبح هفت بارها و بماليد مر آن مذبح و مر همه پيرايهاي
12 او و مر آن ابريق و مر تشتي او بخاص كردن ايشانرا * بريخت از روغني آن ماليدن ابر سري اهرن بماليد
13 اويرا بخاص كردن اويرا * نزديك آورد مشه مر پسراني اهرن بپوشاند ايشانرا پيرهنها ببست ايشانرا ميان
14 بند آراسته كرد بايشان طاقيّها چون آنچه بفرمود ״ مر مشه * نزديك آورد مر گاوي آن خطات بنهاد اهرن
15 و پسراني او مر دستهاي ايشان ابر سري گاوي آن خطات * بكشت و بستاند مشه مر آن خون بداد ابر
شاخهاي آن مذبح گردا گرد در انگشتي او و پاك كرد مر آن مذبح و مر آن خون بريخت ببنيادي آن
16 مذبح وخاص كرد اويرا بكفارت خواستن ابر او * بستاند مر همه آن پيه آنچه ابر آن شكمبه و مر پردهي
17 آن جگر و مر دو آن گردها و مر پيههي ايشان بر آورد مشه بآن مذبح * و مر آن گاو و مر پوست
او و مر گوشت او و مر بولي او بسوخت در آتش از بيرون بلشكرگاه چون آنچه فرمود ״ مر مشه :

Quam præcepit Dominus ipsi *Mo-* 38
sheh in monte Sinai, die quo *præce-*
pit filiis Israel offerre oblationes
suas Domino, in deserto Sinai.

CAP. VIII.

L*Ocutus est* quoque *Dominus ad* 1
Mosheh, dicendo; Tolle Aharon & 2
filios ejus cum eo, & vestes, & oleū
unctionis, & bovem peccati, & duos
arietes, & canistrum azymorum:
Atque totum cœtū congrega ad ostiū 3
tentorii conventûs. Et *fecit Mosheh* 4
quemadmodum præceperat Dominus
illi: & *congregatus venit cœtus ad o-*
stium tentorii conventûs: Tunc *di-* 5
xit Mosheh ad congregationem; Hoc
est *verbum quod præcepit Dñs face-*
re. Et *adduxit Mosheh Aharonem* et 6
*filios ejus, quos lavit aquâ. Dedit*q; 7
super eum indusium, & *cinxit illum*
cingulo: dein *induit cum superiore*
*indumento, dedit*q; *super eum pecto-*
rale, & *cinxit eum cingulo pecto-*
*ralis, apparavit*que *eum illo.* Et 8
posuit super eum humerale, dedit
in humerale Urim & Thum-
mim. Dein *posuit cidarim super* 9
*caput ejus, posuit*que *super cida-*
rim è regione faciei ejus florem au-
reum, coronam sanctitatis, quemad-
modū præceperat Dominus ipsi *Mo-*
sheh. Accepit quoque *Mosheh oleum* 10
*unctionis, unxit*que *tabernaculum* et
omne quod erat *in illo, & sanctifica-*
vit ea. Et *stillavit ex eo super altare* 11
*septem vicibus, unxit*que *altare &*
omnia instrumenta ejus, labrū quoq;
& pelvim ejus ad sanctificandū ea.
Fudit etiam *ex oleo unctionis super* 12
*caput Aharon, unxit*q; *illum ad san-*
*ctificandū eum. Adducens*q; *Mosheh* 13
filios Aharon, induit illos indusiis:
& *cinxit illos cingulo, aptavit*q; *eis*
pileos, quemadmodū præceperat Do-
minus ipsi *Mosheh. Adduxit* quoq; 14
*bovem peccati, posuit*que *Aharon &*
filii ejus manus suas super caput bo-
vis peccati. Et *mactavit, tulit*q; *Mo-* 15
sheh sanguinem, ac *dedit super cor-*
nua altaris circumcirca, digito suo,
& purificavit altare: reliquum *ve-*
rò sanguinem effudit ad fundamentū
altaris, & sanctificavit illud ad ex-
piationem procurandā super eo. Tulit 16
quoque *totum adipem qui super in-*
*testina, & velum jecoris, duos*que *re-*
*nes, et adipē eorum, obtulit*q; *ea Mo-*
sheh super altare. Bovem verò, & 17
pellem ejus, et carnem ejus, et excre-
menta ejus combussit igne extra ca-
stra, quemadmodum præceperat Do-
minus ipsi *Mosheh.*

ויקריב וקרב ית דכר עלתא וסמכו אהרן ובנוי ית יד ימינהון על ריש דיכרא
ויכס ונכס ית דיכרא ודרק משה ית אדמא על מדבחא חזור חזור : ואת
דיכרא פסיג לפיסגוי ואסיק משה ית רישא וית פסגויא וית תרבא : ואת
וית בני גווא וית ריגלאה חליל במוי ואסיק משה ית דיכרא למדבחא עלתא
היא לאתקבלא ברעוא קרבנא הוא קדם יי היכמא דפקיד יי ית משה : ויקרב
וקריב ית דיכרא תניינא דכר אשלמותא דשלים בכולא וסמכו אהרן ובנוי
ידיהון על ריש דיכרא : ויכס ונכס ית דיכרא ונסיב משה מן אדמיה ויהב
חסחוס אודנא דאהרן דהוא גדירא דמציעאה דאודן ימינא ועל פירקא מציעא
דריגליה ימינא : ויקרב וקריב ית בני אהרן ויהב משה מן אדמא על גדירא
מיצעא דאודניהון ימינא ועל פירקא מיצעא דידיהון ימינא ועל פירקא מיצעא
דריגליהון דימינא ודרק משה ית כל מותר אדמא על מדבחא חזור חזור : ויקח
ונסיב ית תרבא וית אליתא וית כל תרבא דעל בני גווא וית חצר כבדא
תרתין כוליין וית תרביהין וית שקא דימינא : ומסל ומסלא דפטיריא דקדם
יי נסב גריצתא פטירתא חדא וגריצתא דלחים פתיך במשח חדא ועריך חד
על תרביא ועל שקא דימינא : ויתן וסדר ית כולא על ידי אהרן ועל ידי
וארים יתהון ארמא קדם יי : ויקח ונסב משה יתהון מעל ידיהון ואסיק
מדבחא על עלתא קרבן אשלמותא הינון דשלימון בכולא מטול לאתקבלא
ברעוא קדם יי : ויקח ונסיב ית חדיא וארימיה ארמא קדם יי מדכר קורבניא
אתפרש למשה הוה לחולק הי כמא דפקיד יי ית משה : ויקח ונסיב משה
ממשחא דרבותא ומן אדמא דעל מדבחא ואדי על אהרן ועל לבושוי ועל בנוי
ועל לבושי בנוי עמיה וקדיש ית אהרן וית לבושוי וית בנוי וית לבושי בנוי
עמיה : ויאמר ואמר משה לאהרן ולבנוי בשילו ית בשר קורבניא בדודוותא
בתרע משכן זימנא ותמן תיכלון יתיה וית לחמא דבסל קורבניא הי כמא דפקיד
למימר אהרן ובנוהי ייכלוניה : והנותר ומה דמשתייר בבישרא ובלחמא בנורא תוקדון

18 Et adduxit arietem holocausti : & imposuit Aharon, & filii ejus, manum
19 dextram suam super caput arietis. Et immolavit arietem : & fudit Mo-
20 ses sanguinem super altare per circuitum. Et arietem divisit in divisio-
21 nes suas : & incendit Moses caput, & divisiones, & adipem. Et inte-
stina & pedes lavit in aquis : & incendit Moses arietem in altari in
holocaustum, ut susciperetur cum beneplacito oblatio est coram Domi-
22 no ; quemadmodum præcepit Dominus Mosi. Applicavit quoque ari-
etem secundum, arietem initiatorium, quo complerentur omnia : & im-
23 posuerunt Aaron & filii ejus manus suas super caput arietis. Et ma-
ctavit arietem, & accepit Moses de sanguine ejus, & posuit in extremi-
tate auris Aharonis, quæ est septum medium auris dextræ, & super ar-
24 ticulum medium pedis ejus dextri. Et applicuit filios Aharon, & po
suit Moses de sanguine super septum medium auris eorum dextræ, &
super articulum medium manus eorum dextræ, & super arti-
culum medium pedis eorum dextri : & sparsit Moses quicquid resi-
25 duum est de sanguine circum altare per circuitum. Et accepit adipem,
& caudam, & omnem adipem qui est super intestina, & reticulum jeco-
26 ris, & duos renes & adipem ipsorum, & armum dextrum. Et de spor-
ta azymorum quæ coram Domino *erat* accepit placentam azymam
unam, & placentam panis mixti oleo unam, & laganum unum : posuit-
27 que super adipes & super armum dextrum. Et ordinavit omnia super
manus Aharonis, & super manus filiorum ejus : & elevavit ea elevan-
28 do coram Domino. Et tulit Moses ea de manibus eorum, & incendit
in altari super holocaustum : oblatio consecrationis sunt, quibus com-
29 plentur omnia, ut recipiatur cum beneplacito coram Domino. Et
accepit pectusculum, & elevavit illud elevando coram Domino : de
ariete oblationum separatum Mosi fuit in partem, sicut præceperat Do-
30 minus Mosi. Et accepit Moses de oleo unctionis, & de sanguine qui
erat super altare, & sparsit super Aharonem, & super vestes ejus, &
super filios ejus, & super vestes filiorum ejus cum ipso : & sanctifica-
vit Aharonem, & vestes ejus, & filios ejus, & vestes filiorum ejus
31 cum ipso. Et dixit Moses Aharoni & filiis ejus ; coquite carnem ob-
lationum in ollis, ad ostium tabernaculi conventus, & ibi comedite eam
& panem qui est in sporta oblationum : quemadmodum præcepi, di-
32 cendo ; Aharon & filii ejus comedent ipsam. Quod autem residuum
erit de carne, & de pane igni comburetis.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* نزديك آورد مر نرميشي آن علم بنهادند اهرن وپسراني او مر دستهايي ايشان ابر سري آن
نرميش * بكشت بپراكند مشه مر آن خون ابر آن مذبح كرداكرد * ومر آن نرميش اندام
باندامهايي او بر آورد مشه مر آن سر ومر آن اندامها ومر آن چرب رود * ومر آن شكمبه
ومر آن پاچها بشست در آب بر آورد مشه مر همه آن نرميش بآن مذبح علم او ببوي قبوليت
قربان او ...: چون آنچه بفرمود ... مر مشه * نزديك آورد مر آن نرميشي آن دويمي نرميشي آن
ملاّيم بنهادند اهرن وپسراني او مر دستهايي ايشان ابر سري آن نرميش * بكشت بستاند
مشه از خوني او بداد ابر تنكهي كوشي اهرن آن راست وابر نر انكشتي دستي [او] آن
راست وابر نر انكشتي پايي او آن راست * نزديك آورد مر پسراني اهرن بداد مشه از آن خون
ابر تنكهي كوشي ايشان آن راست وابر نر انكشتي دستي ايشان آن راست وابر نر
انكشتي پايي ايشان آن راست بپراكند مشه مر آن خون ابر آن مذبح كرداكرد * بستاند
مر آن پيه ومر آن دنبه ومر همه آن پيه آنچه ابر آن شكمبه ومر پردهي آن جگر ومر دو آن
گردها ومر پيهي ايشان وساقي آن راست * واز سلّهي آن فطير آنچه بپيشي ... بستاند كلوجهي
فطير يكّه وكلوجهي نان روغني يكّه وتنك يكّه بنهاد ابر آن پيها وابر ساقي آن راست * بداد م
همه ابر كفهاي اهرن وابر كفهايي پسراني او عرضه كرد ايشانرا [عرضه] بپيشي ... * بستاند
مشه ايشانرا از بالايي كفهايي ايشان بر آورد بآن مذبح ابر آن علم ملاّيم ايشان ببوي قبوليت
قربان او ...: * بستاند مشه مر آن سينه عرضه كرد اويرا عرضه بپيش ... از نرميشي آن ملاّيم
بمشه بود بخش چون آنچه فرمود ... مر مشه * بستاند مشه از روغني آن ماليدن واز آن خون آنچه
ابر آن مذبح بچكاند ابر اهرن ابر جامهايي او وابر پسراني او وابر جامهايي پسراني او اواري
او خاص كرد مر اهرن ومر جامهايي او ومر پسراني او ومر جامهايي پسراني او اواري او * گفت
مشه باهرن وبپسراني او بجوشانيد مر آن گوشت دركاهي خيمهي وعده وآنجا بخوريد اويرا
ومر آن نان آنچه در سلّهي آن ملاّيم چون آنچه فرمودم [بگفتن] اهرن وپسراني او بخوريد
اويرا * وآن باقي در گوشت ودر نان در آتش بسوزانيد *

18 Posthæc *adduxit arietem holocau-*
sti, & posuerunt Aharon & filii ejus
19 *manus suas super caput arietis.* Et
*mactavit, sparsit*que *Mosheh san-*
20 *guinem super altare circumcirca.*
Arietem quoque dimembravit in
*membra sua, obtulit*que *Mosheh ca-*
21 *put, & membra, ac adipem viscerum.*
Intestina verò & crura lavit aquâ,
obtulitq; Mosheh totum arietem su-
per altare: holocaustum est in odorem
acceptabilem, oblatio est Domino,
22 *quemadmodum præceperat Dominus*
ipsi *Mosheh.* Obtulit etiam *arietem*
secundum, arietem consecrationum :
23 *posuerunt*que *Aharon & filii ejus*
manus suas super caput arietis. Et
*mactavit, tulit*que *Mosheh de san-*
guine ejus, ac *dedit super tenue au-*
ris Aharon dextræ, & super pollicem
manûs ejus dextræ, ac super polli-
24 *cem pedis ejus dextri. Adduxit* & *fi-*
*lios Aharon, dedit*q; *Mosheh de san-*
guine super tenue auris eorũ dextræ,
& super pollicem manûs eorum dex-
træ, ac super pollicem pedis eorum
*dextri : sparsit*que *Mosheh sangui-*
25 *nem super altare circumcirca.* Dein
tulit adipem, & caudam, totúmque
adipem qui super intestina, & ve-
lum jecoris, duósque renes ac adi-
26 *pem eorum, & crus dextrum. De ca-*
nistro quoque azymorũ quod in præ-
sentia Dñi, tulit placentã infermen-
tatã unam, & placentam panis olea-
*ti unam, & laganum unum, posuit*q;
27 *super adipes et super crus dextrum.*
Dedit*que omnia* hæc *in manus A-*
haron & in manus filiorum ejus, ad-
*movit*que *ea admotione in præsen-*
28 *tia Domini.* Dein *accepit Mosheh*
illa de super manus eorum, obtulit-
que *in altari super holocaustũm: con-*
secrationes sunt in odorem accepta-
29 *bilem, oblatio est Domino. Accipi-*
énsq; Mosheh pectusculum admovit
illud admotione in præsentia Dñi:
ex ariete consecrationũ ipsi *Mosheh*
fuit in portionem, quemadmodũ præ-
30 *ceperat Dominus* ipsi *Mosheh. Acci-*
piens etiam *Mosheh ex oleo unctio-*
nis & ex sanguine qui erat *super al-*
tare, stillavit super Aharon, super
vestes ejus, & super filios ejus, &
super vestes filiorum ejus cum eo :
*sanctificavit*que *Aharonem, & ve-*
stes ejus, & filios ejus, & vestes fi-
31 *liorum ejus cum eo.* Et *dixit Mo-*
sheh ad Aharon & filios ejus ; Co-
quite carnem ad *ostium tentorii con-*
ventûs, ibique comedite eam, & pa-
nem qui est *in canistro consecratio-*
num, quemadmodum præcepi, dicen-
do ; Aharon & filii ejus comedent
32 *eam. Reliquias verò carnis & pa-*
nis igne comburetis.

תרגום יונתן בן עוזיאל

33 ומפתח ומתרע משכנא לא תפקון שובעא יומין עד יום מישלם יומי אשלמותכון
ארום שובעא יומין יתוקם משכנא ויתפרק ויתקרב קורבנכון : כאשר היכמא דעבד 34
וסדר ית סדר קורבניא ביומא הדין היכדין פקיד יי למעבד אתון בתר יומי אשלמותא
למכפרא עליכון : ופתח ובתרע משכן זימנא תיתבון יומם ולילי שובעא יומין 35
ותיטרון ית מטרת מימרא דיי ולא תמותון ארום היכדין איתפקדית : ויעש ועבד 36
אהרן ובנוי ית כל פתגמיא דפקיד יי בידא דמשה :

ס ס ס

ט

1 ויהי ביום השמיני והוה ביומא תמינאה לרבות אהרן ובנוי ויום תמינאה
לאשלמותא הוא יומא קדמאה לירחא דניסן אקים משה ית משכנא ולא פרקיה
ולא שמש תוב על גבי מדבחא בכן קרא משה לאהרן ולבנוי ולסבי סנהדרי ישראל :
2 ויאמר ואמר לאהרן סב לך עיגל בר תורי לחטאתא מטול דלא ישתעי עלך סטנא
לישן תליתאי על עיסק עיגלא דעבדת בחורב וברם דכר לעלתא תיסב מן בגלל די
ידכר לך זכותא דיצחק דכפתיה אבוי כדיכרא בטוור פולחנא תריהון יהון שלמין
3 וקריב קדם יי : ואל בני ישראל ועם בני ישראל תמליל למימר סבו ברם אתון צפיר
בר עיזי מטול דסטנא מימתיל ביה מטול דלא ישתעי עליכון לישן תליתאי על עיסק
צפיר בר עזי דנכיסו שבטוי דיעקב ורמיו יתיה ועיבד יתיה לחטאתא ועיגלא מטול
דאשתעבדתון לעיגלא ואימר בר שתיה מטול דידכר לכון זכותא דיצחק דכפתיה
4 אבוי הי כאימרא תריהון שלמין לעלתא : ושור ותור ואמרא לנכסת קודשא לדבחא
קדם יי מן בגלל דיתרעי בכון ומנחתא פתיכא במשח זיתא ארום יומא דין איקר
5 שכינתא דיי מתגלי לכון : ויקחו ואזדרזון אהרן ובנוי וכל בני ישראל ונסיבו ית מה
דפקיד משה והייתיו לקדם משכן זימנא וקריבו כל כנישתא וקמון בלב שלים קדם
6 יי : ויאמר ואמר משה דין פתגמא דתעבדון אעברו ית יצרא בישא מן לבכון ומן יד
7 יתגלי לכון איקר שכינתא דיי : ויאמר והוה כיון דחמא אהרן מדבחא בקרנוי מדמי
לעיגלא איסתפי למיקרב לגביה בכין אמר ליה משה אנים מנדעך וקריב למדבחא
ולא תסתפי ועיבד ית חטאתך וית עלתך וכפר אמטולתך ואמטול עמא ועיבד ית
8 קרבן עמא וכפר עליהון הי כמא דפקיד יי : ויקרב וקריב אהרן למדבחא בזריזותא
9 ונכיס ית עיגלא דחטאתא דידיה : ויקריבו וקריבו בני אהרן ית אדמא לותיה וטבל
אדבעיה באדם תורא ויהב על קרנת מדבחא וית שאר אדמא אריק ליסודא דמדבחא
10 וקדשיה למכפרא עלוי : ואת החלב וית תרבא וית כוליין וית חצרא מן כבדא מן
11 חטאתא אסיק למדבחא הי כמא דפקיד יי ית משה : ואת בשר וית בישרא וית
12 מושכא אוקיד בנורא מברא למשריתא : וישחט ונכס ית עלתא ואקריבו בני
אהרן ליה ית אדמא ודרקיה על מדבחא חזור חזור :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Et de ostio tabernaculi non exibitis septem diebus, usque ad diem quo im- 33
pleti fuerint dies consecrationis vestræ : quoniam septem diebus erigetur
tabernaculum, & dissolvetur, & offeretur oblatio vestra. Quemadmo- 34
dum fecit, & ordinavit ordinem oblationum die hac: similiter præcepit Do-
minus facere vos post dies consecrationis, ad expiandum vos. Et in ostio 35
tabernaculi conventus sedebitis die ac nocte septem diebus, & custodietis
custodiam sermonis Domini, & non moriemini : quoniam sic jussus sum.
Et fecit Aharon, & filii ejus, omnia verba quæ præceperat Dominus per 36
manum Mosis.

SECT. XXVI.

CAP. IX.

Accidit autem die octavo post unctionem Aharon & filiorum ejus, & 1
dies octavus illius consecrationis erat dies primus mensis Nisan, erexit
Moses tabernaculum, & non dissolvit ipsum neque ministravit amplius
super dorso altaris: propterea vocavit Moses Aaronem & filios ejus, & seni-
ores synedrii Israel. Dixitque Aharoni; Accipe tibi vitulum filium bovis 2
in hostiam peccati, ne te calumnietur Sathan propter vitulum quem fecisti
in Horeb; verùm arietem pro holocausto accipies, ut in tui gratiam revo-
cetur in memoriam meritum Isaaci, quem ligavit pater tanquam arietem
in monte cultus : ambo illi erunt integri : & applica in conspectum Do-
mini. Et cum filiis Israel loquêris dicendo; verùm vos tollite hircum fi- 3
lium caprarum, propterea quod Satanas assimuletur illi, ne vos calumnie-
tur propter hircum filium caprarum, quem mactârunt tribus Jacob & de-
ceperunt ipsum, & faciat ipsum in hostiam peccati : præterea vitulum,
propterea quod coluistis vitulum; & ovem filium anni sui, ut in vestri gra-
tiam in memoriam revocetur meritum Isaac, quem ligavit pater tanquam
agnum, ambos illos integros in holocaustum. Præterea bovem & 4
agnum in hostiam sanctitatis ad sacrificandum coram Domino, ut compla-
citum sit illi erga vos; & oblationem Mincha mixtam oleo olivæ : quoni-
am hodie gloria divinæ majestatis Domini revelabit se vobis. Et fe- 5
stinârunt Aharon & filii ejus, & omnes filii Israel, & acceperunt id quod
præceperat Moses, & adduxerunt coram tabernaculo conventus : & ac-
cesserunt universa congregatio, & surrexerunt corde integro coram Domi-
no. Tum dixit Moses; Hoc est verbum quod facietis : Removete concu- 6
piscentiam malam de corde vestro, & statim revelabitur vobis gloria di-
vinæ majestatis Domini. Accidit autem postquam vidisset Aharon 7
altare cornibus suis simile vitulo, veritus est accedere ad ipsum: tum
dixit illi Moses; Effer scientiam tuam, & accede ad altare, & ne ve-
rearis, & fac hostiam tuam pro peccato, & holocaustum tuum, & fac expi-
ationem pro te & pro populo : fac etiam oblationem populi, & expia
eos sicut præcepit Dominus. Et accessit Aharon ad altare cum festina- 8
tione : & mactavit vitulum quem habebat in hostiam peccati. Et obtu- 9
lerunt filii Aharon sanguinem ei, & intinxit digitum suum in sanguine
bovis, & posuit super cornua altaris; reliquum autem sanguinem effudit ad
basim altaris, & sanctificavit ipsum expiando pro se. Et adipem, & 10
renes, ac reticulum jecoris de hostia pro peccato incendit in altari : quem-
admodum præcepit Dominus Mosi. Porro carnem & pellem combussit 11
igne extra castra. Et immolavit holocaustum : & attulerunt filii Aharon 12
ei sanguinem, & fudit ipsum ad altare per circuitum.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

33 * وازدرگاهي خيمهي وعده نه بيرون آييد هفت روزها تا روزي تمام شدن روزهاي قربانهاي
34 شما که هفت روزها تمام شود مر قربان شما * چون آنچه بکرد در روزي آن اين بفرمود :: بکردن بکفارت
35 خواستن ابر شما * ودرگاهي خيمهي وعده بنشينيد روز وشب هفت روزها ونگاه داريد
36 مر نگاه داشت :: ونه ميريد که همچنين فرموده آمدم * بکرد اهرن وپسراني او مر همه آن
1 سخنها آنچه فرمود :: در دستي مشه * فصل نهم * * بود در روزي آن هشتمين
2 بخواند مشه باهرن وبپسراني او وبپيراني يسرال * گفت باهرن بستان بتو گوساله بچهي گاو بخطات
3 ونرميش بعله تمامان ونزديك آور بپيشي :: * وبپسراني يسرال سخن گوي بگفتن بستانيد
4 بزغالهي بزان بخطات وگوساله وبره قدراني سال تمامان بعله * وگاو ونرميش بشلميم بذبحت
5 کردن بپيشي :: وهديهي آميخته درروغن که اين روز :: ديدار شوا بشما * بستانندند مر آنچه
6 بفرمود مشه بپيش خيمهي وعده نزديك شدند همه آن جماعت بياستادند بپيشي :: * گفت
7 مشه اين آن سخن آنچه فرمود :: بکنيد وديدار شود بشما عزيزي :: * گفت مشه باهرن نزديك آي
بان مذبح وبکن مر خطاتي تو ومر علهي تو وکفارت خواه درسببي تو ودر سبب آن قوم
8 وبکن مر قرباني آن قوم وکفارت خواه درسببي ايشان چون آنچه فرمود :: * نزديك شد اهرن بآن
9 مذبح بکشت مر گوسالهي آن خطات آنچه باو * نزديك آوردند پسراني اهرن مر آن خون باو در زد
10 انگشتي او در خون بداد ابر شاخهاي آن مذبح ومر آن خون بريخت ببنيادي آن مذبح * ومر
آن پيه ومر آن گردها ومر آن پرده از آن جگر از آن خطات بر آورد بآن مذبح چون آنچه فرمود ::
11 مر مشه * ومر آن گوشت ومر آن پوست بسوخت در آتش از بيرون بلشکرگاه * بکشت مر آن عله
12 برسانندند پسراني اهرن باو مر آن خون بپراکند اويرا ابر آن مذبح گرداگرد *

Et ex ostio tentorii conventûs non e- 33
grediemini septem diebus, usque ad
diem completionis dierum oblationũ
vestrarum: septem enim diebus com-
plebitur oblatio vestra. Quemadmo- 34
dum fecit die hâc, præcepit Dominus
facere ad expiationem procurandam
super vos. Et ad ostium tentorii con- 35
ventûs sedebitis die ac nocte septẽ
diebus, custodietisque custodiã Do-
mini, & non moriemini: sic enim jus-
sus sum. Præstitit itaq; Aharon et fi- 36
lii ejus omnia verba quæ præceperat
Dominus per manum Mosheh.

CAP. IX.

Fuit autem, die octavo vocavit 1
Mosheh Aharon & filios ejus, & se-
niores Israel. Dixit ad Aharon; Tol- 2
le tibi bovem anniculum fœtum bo-
vis pro peccato, & arietem in holo-
caustum, integros, & offer in præsen-
tia Domini. Ad filios verò Israel lo- 3
quêris, dicendo; Tollite hœdum ca-
prarum pro peccato, & vitulum, &
agnum, anniculos perfectos in ho-
locaustum: Bovem item & arie- 4
tem pro pacificis, ad sacrificandum
coram Domino, & munus mistũ cum
oleo: quia hodie Domin⁹ conspicietur
vobis. Tulerunt itaque quæ præce- 5
perat Mosheh coram tentorio conven-
tûs: & appropinquantes totus cœtus
steterunt coram Domino. Tum dixit 6
Mosheh, Hoc est verbum quod præce-
pit Dns ut faciatis, & conspicietur
vobis gloria Domini. Dixit autem 7
Mosheh ad Aharon; Propiùs ve-
nito altari, & fac peccatum tuum,
& holocaustum tuum, & expiatio-
nem procura propter te ac propter po-
pulum: fac quoque oblationem popu-
li, & expiationem procura propter
eos, quemadmodum præcepit Domi-
nus. Accedens igitur Aharon ad al- 8
tare, mactavit bovem anniculũ suum
peccati. Et afferentibus filiis Aha- 9
ron sanguinẽ ad eum, intinxit digitũ
suum in sanguinẽ, ac dedit super cor-
nua altaris: reliquum verò sangui-
nem fudit ad fundamentum altaris.
Adipem autem, & renes, & velum 10
de jecore ex peccato obtulit super al-
tare, quemadmodum præceperat Do-
minus ipsi Mosheh. At carnem & 11
pellem combussit igne extra castra.
Mactavit & holocaustum, adduxe- 12
runtque filii Aharon ei sanguinem,
quẽ sparsit super altare circumcirca.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

וארת העלה ויַת עלתא אקריבו יתה לפסגהא וית רישא ואסיק על מדבחא
וירחץ וחליל ית בני גווא וית ריגליא ואסיק על עלתא למדבחא : ויקרב וקריב
ית קרבן עמא ונסיב ית צפירא דחטאתא די לעמא ונכסיה וכפר באדמיה דצפירא
הי כמא דכפר באדם עיגלא דחטאתא דיליה דקריב בשירויא : ויקרב וקריב ית
עלתא ועבדה כהלכת עלתא דקריב אמטולתיה : ויקרב וקריב ית מנחתא ומלא
ידיה מינה ונסיב מינה צריך אדכרתה ואסיק על מדבחא בר מן עלת צפרא
וישחט ונכיס ית תורא וית דיכרא ניכסת קודשיא די לעמא ואקריבו בני אהרן
ית אדמא ליה ודרקיה על מדבחא חזור חזור : וארת וית תרביא מן תורא ומן
דיכרא אליתא ודחפי בני גווא וכולייתא וחצר כבדא : וישימו ושויו ית תרביא
על חדוותא ואסיק תרביא למדבחא : ואת החזות וית חדוותא וית שקא דימינא
ארים אהרן ארמא קדם יי היכמא דפקיד יי ית משה : וישא ופרס אהרן
ית ידוי לקבל עמא ובריכינון ונחת מן מדבחא בחדווא מן דפסק למעבד חטאתא
ועלתא ונכסת קודשיא : ויבא וכיון דאיתעבידו קורבניא ולא איתגליית
שכינתא הוה אהרן מיבהית ואמר למשה דלמא לא אתרעי מימרא דיי בעובדי ידי
בכן עלו משה ואהרן למשכן זימנא וצלו על עמא בית ישראל ונפקו ובריכו ית
עמא ואמר יקבל מימרא דיי ברעוא ית קורבנכון וישרי וישבוק על חוביכון ומ
וד איתגלי איקר שכינתא דיי לכל עמא :
ותצא ונפקת אישתא מן קדם יי ואכלת 24
על מדבחא ית עלתא וית תרביא וחמון
כל עמא ואודון ואיתרכינו בצלו על אנפיהון :

ירושלמי 24 ואתרכינו בצלו על אפ
אשא בריא :

Sed & holocaustum obtulerunt ipsum secundùm sectiones suas, & ca- 13
put, & incendit super altare. Et lavit intestina & pedes, & incendit 14
in holocaustum super altari. Adduxit quoque oblationem populi : & 15
accepit caprum pro hostia peccati qui populi erat, & immolavit ipsum,
& expiationem fecit sanguine ejus hirci, quemadmodum expiationem
fecerat sanguine vituli hostiæ suæ pro peccato, quem primo obtulerat. Et 16
obtulit holocaustum : & fecit ipsum juxta ritum holocausti, quod ob-
tulerat pro se. Et obtulit Mincha, & implevit manum suam de ea, & 17
accepit de ea oblationem memorialis ejus, & incendit super altari,
præter holocaustum matutinum. Et immolavit bovem & arietem, ho- 18
stiam sanctificatorum quæ populi erat : & attulerunt filii Aharon san-
guinem illi, & sparsit eum super altare per circuitum. Et adipes de 19
bove ; & de ariete caudam, & quod tegit intestina, & renes, & re-
ticulum jecoris. Et posuerunt adipes super pectuscula : & incendit 20
adipes in altari. Et pectuscula & armum dextrum elevavit Aharon ele- 21
vando coram Domino : quemadmodum præceperat Dominus Mosi. Et 22
extendit Aharon manus suas ex adverso populi, & benedixit eis :
& descendit ex altari cum gaudio, postquam finiisset facere sacrificium
pro peccato, & holocaustum, & victimam sanctificatorum. Postquam 23
verò factæ sunt oblationes, & non revelata esset divina majestas, Aha-
ron pudore afficiebatur : tum dixit Mosi; fortè non voluptatem capit
sermo Domini in operibus manuum mearum : tum ingressi sunt Moses
& Aharon in tabernaculum conventus, & orârunt pro populo domus
Israel & cùm exiissent benedixerunt populo, & dixit; Recipiat sermo Dñi
cum beneplacito oblationem vestram, & ignoscat & condonet peccatis
vestris : & statim revelata est gloria divinæ majestatis Domini universo
populo. Et exiit ignis à facie Do- 24
mini, & devoravit super altare holocaustum, & adipes : & viderunt universus populus, & laudaverunt, & inclinaverunt se in oratione super facies suas.

Hierosʃ. 24. *Et inclinaverunt se in oratione super facies suas.*
1. *Ignem alienum.*

י

ויקחו ונסיבו בני אהרן נדב ואביהוא גבר מחתיתיה ויהבו בהון אישתא ושויאו
עלה קטרת בוסמין וקריבו קדם יי אישתא נוכרתא מן תפיין מה דלא פקיד
יתהון : ותצא ונפקת שלהובית אישתא מן קדם יי ברגז ואיתפליגת לארבעה
חוטין ואעלת בנו אפיהון ואוקידת ית נשמתהון ברם גופיהון לא איתחרכו
ומיתו קדם יי : ויאמר ואמר משה הוא דמליל יי עמי בסיני למימר בדקריבין
קדמי אנא מקדש משכנא דאין לא מזדהרין בעיבידת קורבניא אוקידינון בשלהובית
אישתא מן קדמוי מטול דעל מיחמי כל עמא איתיקר ושמע אהרן ושתיק וקבל אגר
טב על משתוקיה : ויקרא וקרא משה למישאל ולאלצפן בנוי דעוזיאל
ליואי חביבא דאהרן ואמר להון קריבו טולו ית אחוכון מן קודשא ותסוברונון
למברא למשריתא :

CAP. X.

ET acceperunt filii Aharon Nadab & Abihu quisque thuribulum suum, 1
& posuerunt in illis ignem, cui imposuerunt suffitum aromatum : & ob-
tulerunt coram Domino ignem alienum de chytropodibus, id quod
non præceperat eis. Et exiit flamma ignis à facie Domini in ira, & di- 2
visus est in quatuor fila, & ingressus est in medium narium eorum &
combussit animas eorum, verum corpora eorum non adusta sunt : &
ita mortui sunt coram Domino. Et dixit Moses; Hoc est quod loquu- 3
tus est Dominus mecum in Sinai, dicendo; In iis qui accedunt coram
me ego sanctifico tabernaculum, quod si non fuerint cauti in cultu obla-
tionum, tum uram eos flammâ ignis à facie mea, quia in conspectu totius
populi honorabor : & audivit Aharon & tacuit, & recepit mercedem
bonam propter taciturnitatem suam. Vocavitque Moses Misael & El- 4
zaphan filios Uziel Levitas, patrui Aharon : & dixit illis, Accedite,
tollite fratres vestros ex sanctuario, & portate eos extra castra.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

*ومر آن عله برساندند باو باندامهاي او ومر آن سر بر آورد ابر آن مذبح *بشست مر آن
شكمبه ومر آن پاچها بر آورد ابر آن عله بان مذبح *نزديك آورد مر قرباني آن قوم بستاند مر
بزغالهي آن خطات آنچه بقوم بكشت اويرا وپاك كرد اويرا چون اوّل *نزديك آورد مر آن عله
كرد آنرا چون حكم *نزديك آورد مر آن هديه پر كرد كف او از آن بر آورد ابر آن مذبح بجز
علهي آن بامداد *بكشت مر آن گاو ومر آن نرميش ذبحي آن شلميم آنچه بقوم برساندند
پسراني اهرن مر آن خون باو بپراكندند اويرا ابر آن مذبح گرداگرد *ومر آن پيهها از آن گاو
واز آن نرميش آن دنبه وآن پوشا وآن گردها وپردهي آن جگر *بنهادند مر آن پيهها ابر آن
سينها بر آورد آن پيهها بان مذبح *ومر آن سينها ومر ساقي آن راست عرضه كرد اهرن عرضه
پيشي :: چون آنچه بفرمود مشه *بر داشت اهرن مر دست هاي او بان قوم وآفرين كرد ايشانرا فرود
آمد از كردني آن خطات وآن عله وآن شلميم *بيامد مشه واهرن بخيمهي وعده بيرون آمدند
وآفرين كردند مر آن قوم ديدار آمد عزيزي :: بهمه آن قوم *بيرون آمد آتش از پيشي ::
بسوخت ابر آن مذبح مر آن عله ومر آن پيهها بديد همه آن قوم طرب گفتند وبيفتادند
ابر روي ايشان * * فصل دهم * *بستاندند پسراني اهرن ندب وابيهوا مردي
مجمري او وبدادند در ايشان آتش بنهادند ابر آن دخنه نزديك آوردند بپيشي :: آتشي بيگانه
آنچه نه فرمود ايشانرا *بيرون آمد آتش از پيشي :: وبسوخت ايشانرا بمردند بپيشي :: *گفت مشه
باهرن او آنچه سخن گفت :: بگفتن در نزديكاني من خاص باشم وابر پيشي همه آن جماعت عزيز
باشم خاموش شد اهرن *بخواند مشه بميشال وبالصفن پسراني عزيال عمّهي اهرن گفت بايشان
نزديك شويد وبر داريد مر برادراني شما از نزد پيش آن خاص بيرون بلشكرگاه *

Holocaustũ quoq; attulerunt ad eum 13
cum membris suis, & caput, quæ ob-
tulit super altare. Dein lavit inte- 14
stina & crura, obtulitque super ho-
locausto in altari. Obtulit & oblati- 15
onem populi, tulitque hœdum pecca-
ti qui erat populi, & mactavit eum,
ac purificavit per ipsum sicut pri-
mum. Obtulit quoque holocaustum, 16
fecitque illud juxta ritum. Ob- 17
tulit & munus, implevitque manum
suam ex eo, & obtulit super altare,
præter holocaustum matutinum. Ma- 18
ctavit etiam bovem ac arietem in
victimam pacificorum quæ erat po-
puli: attuleruntq; filii Aharon san-
guinẽ ad eũ, quem sparsit super altare
circumcirca. Et adipes de bove, et de 19
ariete, caudam, & adipem operien-
tem intestina, & renes, & velum je-
coris. Posueruntque adipes super pe- 20
ctuscula, & obtulit adipes super al-
tare. Pectuscula verò et crus dextrũ 21
admovit Aharon admotione in præ-
sentia Domini, quemadmodum præce-
perat Moscheh. Postea elevavit Aha- 22
ron manus suas ad populum, & be-
nedixit eis, descenditque à faciendo
peccatum, & holocaustũ, & pacifica.
Et venit Moscheh & Aharon ad ten- 23
torium conventûs, egressique benedi-
xerunt populo : & apparuit gloria
Domini toti populo. Egressúsque i- 24
gnis à præsentia Domini combussit
super altare holocaustum & adipes :
vidensque totus populus ovârunt, &
ceciderunt super facies suas.

CAP. X.

ACceperunt autem filii Aharon, 1
Nadab & Abihu, quisque thuribulũ
suũ, & dederunt in ea ignem, cui su-
perposuerunt suffimentũ, obtuleruntque
in præsentia Dñi ignem alienũ,
quod non præceperat eis. Tum egres- 2
sus est ignis à præsentia Domini, com-
bussitque eos, & mortui sunt in præ-
sentia Domini. Et dixit Moscheh ad 3
Aharon, Hoc est quod locutus est Do-
minus dicendo; In propinquis meis san-
ctificabor, & in conspectu totius
congregationis glorificabor. Et siluit
Aharon. Vocans autem Moscheh Mi- 4
shaël & Elsaphan filios Uzziel pa-
trui Aharon, dixit eis; Appropinqua-
te et exportate fratres vestros à con-
spectu Sancti, ad locum extra castra.

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL

5 וִיקָרִיבוּ וְקָרִיבוּ וּסוֹבָרוּנוּן בְּאוּנְקְלָוָון דְפַרְזְלָא בְּכִיתוּנֵיהוֹן וְקַבְרוּנוּן לְמִבָּרָא לְמַשְׁרִיתָא
6 הֵיכְמָא דְמַלֵיל מֹשֶׁה : וַאמר וַאֲמַר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְאֶלְעָזָר וּלְאִיתָמָר בְּנוֹי רֵישֵׁיכוֹן לָא
תְרַבּוּן פְּרוּעַ וּלְבוּשֵׁיכוֹן לָא תְבַזְעוּן וְלָא תְמוּתוּן בִּיקִידַת אִישָׁתָא וְעִילוֹי כָּל
כְּנִישְׁתָּא יְהֵי רוּגְזָא בְּרַם שְׁתוּקוּ וְתִזְכּוּן יַת דִּינָא עֲלֵיכוֹן וַאֲחֵיכוֹן כָּל בֵּית
7 יִשְׂרָאֵל יִבְכּוּן יַת יְקִידְתָּא דְאוֹקִיד יְיָ : וּמִפְּתַח וּמִתְרַע מַשְׁכַּן זִימְנָא לָא
תִיפְקוּן דִּילְמָא תְמוּתוּן אֲרוּם מְשַׁח רְבוּתָא דַייָ עֲלֵיכוֹן וַעֲבָדוּ הֵי כְּפִתְגָמָא דְמֹשֶׁה :
8 9 וִידַבֵּר וּמַלֵּיל יְיָ עִם אַהֲרֹן לְמֵימָר : יֵין חֲמַר וְכָל מִדַּעַם מְרַוֵי לָא תִשְׁתֵּי אַנְתְּ וּבְנָךְ
עִמָּךְ בְּזִמַן מֵיעַלְכוֹן לְמַשְׁכַּן זִימְנָא הֵי כְּמָא דַעֲבָדוּ בְנָךְ דְמִיתוּ בִּיקִידַת אִישָׁתָא
10 קְיָים עָלָם לְדָרֵיכוֹן : וּלְהַבְדִּיל וּלְאַפְרְשָׁא בֵּינֵי קוּדְשָׁא וּבֵינֵי חוּלָא וּבֵינֵי מְסָאֲבָא
11 וּבֵינֵי דַכְיָא : וּלְהוֹרוֹת וּלְאַלָּפָא יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יַת כָּל קְיָימָא דְמַלֵּיל יְיָ לְהוֹן
12 בִּידָא דְמֹשֶׁה : וִידַבֵּר וּמַלֵּיל מֹשֶׁה עִם אַהֲרֹן וְעִם אֶלְעָזָר וְעִם אִיתָמָר בְּנוֹי
דְאִשְׁתַּיְירוּ מִן יְקִידְתָּא סִיבוּ יַת מִנְחָתָא דְאִשְׁתַּיְירַת מִקּוּרְבָּנַיָא דַייָ וְאִכְלוּהָא פַּטִיר
13 בִּסְטַר מַדְבְּחָא אֲרוּם קוֹדֶשׁ קוּדְשִׁין הִיא : וְאִכְלְתֶם וְתֵיכְלוּן יָתָהּ בַּאֲתַר קַדִּישׁ
אֲרוּם חוּלָקָךְ וְחוּלַק בְּנָךְ הִיא מִקּוּרְבָּנַיָא דַייָ אֲרוּם הֵיכְדֵין אִיתְפַּקְדִית : וְאֵת חָזֵה
14 וְיַת חַדְיָא דְאַרְמוּתָא וְיַת שָׁקָא דְאַפְרָשׁוּתָא תֵּיכְלוּן בַּאֲתַר דְּכֵי אַנְתְּ וּבְנָךְ עִמָּךְ
15 אֲרוּם חוּלָקָךְ וְחוּלַק בְּנָךְ אִיתְיְהִיבוּ מִנִּכְסַת קוּדְשַׁיָא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל : שׁוֹק שָׁקָא
דְאַפְרָשׁוּתָא וְחַדְיָא דְאַרְמוּתָא עַל קוּרְבָּנֵיהּ תַּרְבַּיָא יַיְתוּן לַאֲרָמָא אֲרָמָא קֳדָם
16 יְיָ וִיהֵי לָךְ וְלִבְנָךְ עִמָּךְ לִקְיָים עָלָם הֵיכְמָא דְפַקֵּיד יְיָ : וְאֵת וְיַת תְּלָתָא צְפִירַיָא
אִתְקְרִיבוּ בְּיוֹמָא הַהוּא צְפִירָא דְרֵישׁ יַרְחָא וּצְפִירָא דְחַטָאתָא דְלְעַמָּא וּצְפִירָא
דְחַטָּאתָא דְקָרִיב נַחְשׁוֹן בַּר עַמִּינָדָב לַחֲנֻכַּת מַדְבְּחָא אֲזַל אַהֲרֹן וּבְנוֹי וְאוֹקִידוּ
תַּלְתֵּיהוֹן אֲתָא מֹשֶׁה וְתָבַע יַת צְפִירָא דְחַטָּאתָא דִּי לְעַמָּא וְתַבְעֵיהּ וְהָא
17 אִיתּוֹקַד וּרְתַח עַל אֶלְעָזָר וְעַל אִיתָמָר בְּנוֹי דְאַהֲרֹן דְאִשְׁתַּיְירוּ לְמֵימָר : מַדּוּעַ מָדֵין
לָא אֲכַלְתּוּן יַת חַטָּאתָא בַּאֲתַר קַדִּישׁ אֲרוּם קֹדֶשׁ קוּדְשִׁין הִיא וְיָתָהּ יְהַב לְכוֹן
18 לְמִשְׁרֵי עַל סָרְחָנוּת כְּנִשְׁתָּא לְכַפָּרָא עֲלֵיכוֹן קֳדָם יְיָ : הֵן הָא לָא
אִיתְעַל מִן אַדְמָא לְוָת קוּדְשָׁא גַוָּאָה מֵיכַל תֵּיכְלוּן יָתֵיהּ בְּקוּדְשָׁא הֵיכְמָא
דְאִיתְפַּקְדִית :

5 Et acceſſerunt, & portârunt eos uncinis ferreis cum tunicis ſuis, &
ſepeliverunt eos extra caſtra : quemadmodum loquutus erat Moſes.
6 Et dixit Moſes Aharoni, & Eleazari & Ithamari filiis ejus ; Nolite
nutrire comam, & veſtes veſtras nolite ſcindere, ne moriamini incen-
dio ignis, & ſuper univerſam congregationem ſit ira : verùm tacete,
& juſtum pronunciate judicium ſuper vos, & fratres veſtri univerſa
7 domus Iſrael fleant incendium quod accendit Dominus. Et ab oſtio
tabernaculi conventus ne exeatis, ne fortè moriamini, quoniam oleum
8 unctionis Domini ſuper vos : & fecerunt juxta verbum Moſis. Et
9 loquutus eſt Dominus cum Aharone, dicendo : Vinum, & quicquid inebri-
at, non bibes tu, & filii tui tecum, die quo ingrediemini in tabernacu-
lum conventus, quemadmodum fecerunt filii tui qui mortui ſunt in
10 incendio ignis : ſtatutum ſempiternum *ſit* in generationibus veſtris. Et
ut diſcrimen faciatis inter ſanctum & prophanum, & inter immundum
11 & mundum. Et ad docendum filios Iſrael univerſum fœdus, quod
12 loquutus eſt Dominus ad eos per manum Moſis. Et loquutus eſt Moſes
cum Aharon, & cum Eleazar & Ithamar filiis ejus, qui erant ſu-
perſtites ex incendio ; Tollite oblationem Mincha, quæ reſidua eſt ex
oblationibus Domini, & comedite azymum in latere altaris : quoni-
13 am ſanctitas ſanctitatum eſt. Et comedetis eam in loco ſancto, quo-
niam portio tua & portio filiorum tuorum eſt ex oblationibus Do-
14 mini : quoniam ſic juſſus ſum. Pectuſculum quoque elevationis, &
armum ſeparationis comedetis in loco mundo, tu & filii tui te-
cum : quoniam portio tua & portio filiorum tuorum *ſunt*, *quæ* da-
15 ta ſunt de hoſtiis ſanctificatorum filiorum Iſrael. Armum ſeparati-
onis & pectus elevationis cum oblationibus adipum adducant, ut
eleventur elevatione coram Domino : & erit tibi & filiis tuis tecum
16 in ſtatutum perpetuum, ſicut præcepit Dominus. Et tres hircos ob-
tulerunt in die illo, hircum neomeniæ, hircum hoſtiæ peccati pro
populo, & hircum hoſtiæ peccati quem obtulit Nachſon filius A-
minadab in dedicatione altaris ; abiit Aharon & filii ejus, & incen-
derunt tres illos : venit Moſes & quæſivit hircum hoſtiæ peccati po-
puli, quæſivit inquam ipſum, & ecce combuſtus erat : & excanduit
contra Eleazar & Ithamar filios Aharonis qui relicti erant, dicen-
17 do : Quorſum non comediſtis hoſtiam peccati in loco ſancto, quo-
niam ſanctitas ſanctitatum eſt : & illam dedit vobis ad condonandum
peccato congregationis, ad expiandum pro vobis coram Domino?
18 Ecce non eſt illatum de ſanguine in ſanctuarium interius : Come-
dendo comedere debebatis ipſam in loco ſancto, quemadmodum
juſſus ſum.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

5 * نزديك شدند وبرداشتند ايشانرا در پيرهنهاي ايشان بيبرون بلشكرگاه چون آنچه سخن
6 گفت مشه * گفت مشه باهرن و بالعزر و بايتمر پسراني او موي سري شما نه بالانيد و جامهاي شما نه
پاره كنيد و نه ميريد و ابر همه آن جماعت قهر كند و برادراني شما همه خانهي يسرال بگريند
7 مر آن سوخته آنچه بسوزاند ׃ * و از درگاهي خيمهي وعده نه بيرون آييد تا نه ميريد كه
8 روغني ماليدن ׃ ابر شما بكردند چون سخن مشه * سخن گفت ׃ باهرن بگفتن * مي
9 و مستكاره نه آهنجي تو و پسراني تو اوازي تو در آمدني شما بخيمهي وعده و نه ميريد رسمي
10 جاويد بعصرهايي شما * وبجدا كردن مياني آن خاص و مياني آن سست و مياني آن پليد
11 و مياني آن پاك * وبآموختن مر پسراني يسرال مر همه آن رسمها آنچه سخن گفت ׃ بايشان در
12 دستي مشه * سخن گفت مشه باهرن وبالعزر و بايتمر پسراني او آن باقي ماندگان بستانيد مر
آن هديه آن باقي مانده از قربانهايي ׃ وبخوريد آنرا فطير پهلوي آن مذبح كه خاص خاصها
13 او * وبخوريد آنرا در جايي خاص كه رسمي تو و رسمي پسراني تو از قربانهايي ׃ كه همچنين
14 فرموده آمدم * و مر سينهي آن عرضه و مر ساقي آن جدا كرد بخوريد در جايي پاك تو
و پسراني تو و دختراني تو اوازي تو كه رسمي تو و رسمي پسراني تو داده شدند از
15 ذبيحهاي شلميمي پسراني يسرال * ساقي آن جدا كرد و سينهي آن عرضه ابر قربانهايي
آن پيهها بياورند بعرضه كردني عرضه بپيشي ׃ وباشد بتو و بپسراني تو اوازي
16 تو برسمي جاويد چون آنچه فرمود ׃ * و مر بزغالهي آن خطات طلب كردن طلب
كرد مشه و اينك سوخته شد قهر كرد بر العزر و ابر ايتمر پسراني اهرن آن باقي
17 ماندگان بگفتن * چه معنيرا نه خورديد مر آن خطات در جايي آن خاص كه خاص
خاصها آن و آنرا بداد بشما ببر داشتن مر گناهي آن جماعت بكفارت خواستن ابر
18 ايشان بپيشي ׃ * اينك نه آورده آمد مر خوني آن بآن خاص باندرون خوردن بخوريد آنرا در
خاص چون آنچه بفرمودم *

5 *Appropinquantes itaque exportârunt*
eos in induſiis ſuis ad locum *extra*
caſtra, quemadmodū locutus fuerat
6 *Moſheh.* Tum *dixit Moſheh ad Aha-*
ron, & Eleazar & Ithamar filios e-
jus ; Comam capitis veſtri ne alite,
& veſtimenta veſtra ne ſcindite, et
non moriemini, neque in totā congre-
gationē iraſcetur: fratres autem ve-
ſtri, nempe *tota domus Iſrael plan-*
gant combuſtionē quā combuſſit Dns.
7 *Attamen ab oſtio tentorii conven-*
tûs ne egredimini, ut non moriami-
ni: quia oleum unctionis Domini eſt
ſuper vos. Et *fecerunt juxta verbum*
8 *Moſheh. Loquutus eſt quoque Domi-*
9 *nus ad Aharon, dicendo, Vinum &*
inebriamentum non bibes, tu & filii
tui tecum, in ingreſſu veſtro in tento-
rium conventûs, & non moriemini:
ſtatutum æternum eſt *in ſecula ve-*
10 *ſtra : Tum ad diſtinguendum inter*
ſanctum & profanum, & inter pol-
11 *lutum ac purum : Tum ad docen-*
dum filios Iſrael omnia ſtatuta quæ
locutus eſt Dominus eis per manum
12 *Moſheh. Loquutus eſt* autem *Mo-*
ſheh ad Aharon, & Eleazar &
Ithamar filios ejus reliquos manen-
tes ; Tollite munus reliquum manens
ex oblationibus Domini, & comedi-
te illud infermentatū juxta altare :
quia ſanctitas ſanctitatum eſt.
13 *Comedetis inquam illud in loco ſan-*
ctitatis, quia ſtatutum eſt *tibi &*
ſtatutum filiis tuis ex oblationibus
14 *Domini : quoniā ſic juſſus ſum. Et*
pectuſculum admotionis, & crus
ſeparationis comedetis in loco mun-
do, tu & filii tui & filiæ tuæ te-
cum : quia in *ſtatutum tibi &* in
ſtatutum filiis tuis data ſunt ex
immolandis pacificis filiorum Iſ-
15 *rael. Crus ſeparationis & pectuſ-*
culum admotionis cum oblationibus
adipum afferent ad admovendum
admotione in præſentia Domini : &
erit tibi ac filiis tuis tecum in ſta-
16 *tutum æternum, quemadmodum præ-*
cepit Dominus. Et hædum pec-
cati requirendo requiſivit Moſheh,
& en combuſtus erat : tum iratus
eſt ſuper Eleazar & Ithamar fi-
lios Aharon reliquos manentes, di-
17 *cendo ; Quâ ratione non comedi-*
ſtis peccatum in loco ſanctitatis ?
nam ſanctitas ſanctitatum eſt, il-
ludque dedit vobis ad ferendum pec-
catum congregationis, & ad expia-
tionem procurandam eis in præſen-
18 *tia Domini. Ecce nequaquam illa-*
tus eſt ſanguis ejus in ſanctitatem
intrinſecùs : comedendo comediſſe-
tis illud in ſanctitate, quemadmo-
dum præcepi.

תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL.

19 וידבר אהרן ומליל אהרן עם משה
הא יומא דין קריבו בני ישראל ית
קרבן חטאתהון ועלוותהון קדם יי וארע
יתי סקול באילין בתרין בני הלא
מעשרא תניינא אתפקד די לא למיכול
אביל מיניה כל דכן קרבן חטאתא
ומה אילו אשתליית ואכלית מן קרבן
חטאתא יומא דין אוף תרין בני
דאשתיירו הוה להון מן דינא דייתוקדון
דלית אפשר די שפר קדם יי : וישמע
20 ושמע משה ושפר קדמוי ואפיק
כרוזא במשריתא למימר אנא הוא
דאיתעלמת הילכתא מני ואהרן אחי
אדכר יתה לי :

ירושלמי — Hierosolymitanum.

19 קריבו ית חטותהון וית עלותה
קדם יי ואתילפת יתהן דחטאתא חמ
מן מעשרא תנינא ולית אפשר לאבי
למיכל מניה ואנא דארע יתי אבי
רובא יומא הדין דמיתו תרין בני
ואביהוא ואנא אביל עליהון הא א
אכלית חטאתא יומא הא ת אפשר דשפ
ויתקין קדם יי : 20 כיון דשמע משה
ושפר פתגמא באפוי ואפק כרוז בכ
משריתהון דישראל ואמר אנא הוא
דאתעלמת הלכתא מני ואהרן א
אליף יתה לי ועל דאשפל משה נפשיה
קביל עליה אגר סגי ושמע משה ושפ
פתגמא באפוי :

יא

וידבר הי ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר להון לבני אהרן דיזהרון ית בני
ישראל די טעמון בדכותא מיכלהון ויתפרשון מסואבות תמניסירי טריפן : דברו
מלילו עם בני ישראל למימר דא חייתא דמכשרא למיכלכון מן כל בעירא דעל
ארעא : כל כל דסדיקא פרסתא ומטלפן טילפין פרסתא ודאית לה קרנין
מסקא פישרא בבעירא יתה תיכלון : אך ברם ית דין לא תיכלון ממינא דמסקי
פישרא וסדיקי פרסתא דאתיליד ממסאבתא ברם ית ג' לא ארי מסיק פישרא
ופרסתיה לא סדיקא מסאב הוא לכון : ואת השפן וית טווזא ארום מסיק
פישרא ופרסתיה לא סדיקא מסאב הוא לכון : ואת הארנבת וית ארנבא ארום
מסיק פישרא הוא ופרסתא לא סדיקא מסאבא היא לכון : ואת וית חזירא
ארום סדיק פרסתא הוא ומטלף טילפין פרסתא והוא פישרא לא פשר מסאב
הוא לכון : מבשרם מבישריהון לא תיכלון ובניבלתיהון לא תקרבון מסאבין
אינון לכון : את זה ית דין תיכלון מן כל דבמיא כל דיליה ציצין וחרספיתין
בימיא ובנחליא יתהון תיכלון : וכל אשר וכל דלית ליה ציצין וחרספיתין
בימיא ובנחליא מן כל ריחשא די במיא שיקצא הינון לכון : ושקץ ושיקצא
יהון לכון צידיהון ורועדיהון ומבישריהון לא תיכלון וית ניבלתהון תשקצון ומן
הנייתהון תתרחקון : כל כל דלית ליה ציצין וחרספיתין במיא שיקצא הוא
לכון : ואת אלה וית אלין מינייא תשקצון מן עופא דלית להון ציבעא יתירא
ודלית ליה זפקתא ודקורקבניה ליתוי מקליף לא יתאכלון שיקצא הינון ית נישרא
וית עוזא וית בר גזא : ואת וית דייתא וית דיא טרפיתא לזנה : ואת וית כל
עורבא לזניה :

Targ. Jonathan B. Uziel (Latin)

19 Et loquutus eſt Aharon cum Moſe; Ecce hodie attulerunt filii Iſrael hoſtiam ſuam pro peccato, & holocauſta ſua coram Domino, & accidit mihi mors in iſtis in duobus filiis meis: annon *de* decima ſecunda mandatum eſt ut non comedat lugens ex ea? quanto magis de oblatione hoſtiæ peccati? annon in iſtis delictum admitteretur, ſi comediſſem de oblatione hoſtiæ peccati hodie, etiam duo filii mei qui reſidui ſunt? ex æquo *itaque* deberent comburi, quia fieri non poteſt ut placeat coram Domino. 20 Et audivit Moſes & placuit coram ipſo, & produxit præconem per caſtra, dicendo; Ego ſum is à quo occultatus eſt ritus, Aharon autem frater meus in memoriam revocavit eum mihi.

Hierosolymitanum (Latin)

19. Obtulerunt hoſtias ſuas pro peccato, & holocauſta ſua coram Domino, & edoctus ſum de illis hoſtiam pro peccato graviorem eſſe quam ſit decima ſecunda, neque debere lugentem edere de ea: cùm ergò mihi hodie contigerit luctus magnus, ſiquidem mortui ſunt duo filii mei Nadab & Abihu, & ego de illis lugeo, ecce ſi comediſſem de hoſtia pro peccato hodie, an fieri poſſet ut hoc placeret & rectum eſſet coram Domino? 20 Poſtquam audivit Moſes, & placuiſſet verbum in conſpectu ejus, tum eduxit præconem per omnia caſtra Iſraelitarum, & dixit; Ego ſum is à quo occultatus eſt ritus, Aharon verò frater meus docuit me ipſum: & propterea quod humilem ſe reddidit Moſes, recepit ſuper ſe mercedem amplam. Et audivit Moſes, & placuit verbum in conſpectu ejus.

CAP. XI.

ET loquutus eſt Dominus cum Moſe & cum Aharon dicendo illis, 1
& filiis Aharon ut admonerent Iſraelitas ut guſtarent cum puritate cibos ſuos, & ſepararentur à pollutione octodecim ciborum
prohibitorum. Loquimini cum filiis Iſrael, dicendo; Hæc eſt beſtia 2
quæ recta eſt ad cibum veſtrum, de omni beſtia quæ eſt ſupra terram. Quicquid dividit ungulam, & findentes fiſſuras ungulæ, & 3
cui ſunt cornua, aſcendere faciens ruminationem in jumentis, ipſum
comedetis. Verùm hoc non comedetis ex ſpecie eorum qui aſcendere faci- 4
unt ruminationem, & ex dividentibus ungulam, quia natum eſt ex immundis: camelus quidem, quia aſcendere facit ruminationem, ſed ungulam
ſuam non dividit, abominabilis erit vobis. Et cuniculus, quoniam 5
aſcendere facit ruminationem, ſed ungulam ſuam non dividit, abominabilis erit vobis Et lepus, quia aſcendere facit ipſe ruminationem, 6
ſed ungulam non dividit, abominabilis ſit vobis. Et porcus, quia 7
dividit ungulam ipſe, & findit fiſſuram ungulæ, ſed ipſe ruminatione
non ruminat, abominabilis ſit vobis. De carne eorum ne comedatis, 8
& ad cadaver eorum ne acceſſeritis: abominabiles erunt vobis. Hoc 9
comedetis de omni quod eſt in aquis, quicquid habet pinnulas & ſquamas, in maribus & fluviis, illa comedetis. Et omne in quo 10
non ſunt pinnulæ & ſquamæ, in maribus, & fluviis, de omni quod
reptat in aquis, abominatio erunt vobis. Abominatio ſint vobis ju- 11
ſcula eorum, & muriæ eorum: de carne eorum non comedetis, & cadaver eorum abominemini, & ab uſu eorum procul recedite. Cuicun- 12
que non ſunt pinnulæ aut ſquamæ in aquis, abominatio ſint vobis. Et 13
iſtas ſpecies abominemini de volucri; illæ quibus non eſt digitus longior, & quibus non eſt veſicula, & quorum ingluvies non decorticat,
non comedentur, abominatio ſunt: aquila, gryps & falco. Et milvus, 14
& vultur juxta genus ſuum. Et omnis corvus juxta ſpeciem ſuam. 15

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* سخن گفت اهرن بمشه اینك این روز نزدیك آوردند مر خطات ایشان و مر عولهي ایشان و
بپیشي :: فراز رسیدند مرا چون اینان و بخوردم خطات این روزها نیکو باشد در نظرهاي ::
* بشنوید مشه نیکو آمد در چشماني او * فصل یازدهم *
* سخن گفت :: بمشه وباهرن بگفتن بایشان * سخن گوید بپسراني یسرال بگفتن این آن حیوان آنچه
بخورید از همه آن چهارپا آنچه ابر آن زمین * همه سنب داراي سنب و شکاف داراي شکاف بر
آوراي نشخوار در چهارپا آنرا بخورید * خاصه مر این نخورید از بر آوراي نشخوار و از سنب داراي
آن سنب مر آن شتر که بر آورا نشخوار او و سنب نیست او سنب دارا پلید او بشما * و مر آن برکرد
که بر آوراي نشخوار او و سنب نه سنب دارد پلید او بشما * و مر آن خرگوش که بر آوراي نشخوار
او و سنب نه سنب داشت پلید او بشما * و مر آن خوك که سنب داراي سنب او و شکاف داراي
شکاف و او نشخوار نه نشخوار کند پلید او بشما * از گوشت ایشان نه خورید و در لاشي ایشان
نه رسید پلید ان ایشان بشما * مر این بخورید از همه آنچه در آب همه آنچه باو پر و پولکچه در آب در
دریاها و در رودها آنرا بخورید * و همه آنچه نیست باو پر و پولکچه در دریاها و در رودها از همه جنبش
آن آب و از همه جاني آن زنده آنچه در آب ویسه ایشان بشما * و ویسه باشند بشما از گوشت ایشان
نه خورید و مر لاشي ایشان ویسه دارید * همه آنچه نیست باو پر و پولکچه در آب ویسه او بشما
* و مر اینان [ویسه] دارید از آن مرغ نه خورده آیند ویسه ایشان مر آن سیمرغ و مر آن کرکس
و مر آن موشگیره * و مر آن ماهي چین و مر آن چغنه بنوع او * مر همه کلاغ بنوعي او

Locutus eſt autem Aharon ad Moſheh; Ecce hoc die obtulerunt peccatum ſuum & holocauſtum ſuum in præſentia Domini: at ſupervenerunt mihi res hujuſmodi, & ſi comediſſem peccatum hoc die, an bonum 19
fuiſſet in conſpectibus Domini? Cum audiſſet Moſheh, placuit in oculis 20
ejus.

CAP. XI.

ET loquutus eſt Dominus ad Mo- 1
ſheh & Aharon, dicendo eis, Lo- 2
quemini ad filios Iſrael, dicendo; Hæc ſunt animalia quæ comedetis ex omni quadrupede quæ ſuper terram.
Omne habens ungulam & habens 3
fiſſuram, educens ruminationem inter quadrupedes, illud comedetis.
Tantùm hoc non comedetis ex edu- 4
centibus ruminationem & ex habentibus ungulam: camelum: quia educit ruminationem, ſed ungulam fiſſam
ipſe non habet, pollutus erit vobis. Et 5
cuniculum: quia educit ruminationem, ſed ungulam non habet,
pollutus erit vobis. Et leporem: quia 6
educit ruminationem ſed ungulã non
habet, pollutus erit vobis. Porcum 7
quoque: quia habet ungulam, habetq; fiſſuram, ſed ipſe ruminationem non
ruminat, pollutus erit vobis. De car- 8
ne eorum non comedetis, & ad cadaver eorum non accedetis, polluta e-
runt vobis. Hoc autem comedetis ex 9
omni quod eſt in aqua: omne cui ſunt pinnæ ac ſquamæ in aqua, in maribus & in fluminibus, illud comedetis.
Omne verò cui non ſunt pinnæ ac 10
ſquamæ in maribus & in fluminibus, ex omni reptili aquæ & ex omni anima vivente quæ in aqua, abominatio erunt vobis, Abominatio in- 11
quam erunt vobis: de carne eorũ non comedetis, et cadaver eorũ abominationem habebitis. Omne cui non ſunt 12
pinnæ ac ſquamæ in aqua, abominationi erũt vobis. Hæc verò abomina- 13
tionẽ habebitis ex avibus, (non comedentur, abominatio ſunt.) gryphem, et vulturem, & muricipem, Et piſci- 14
legam, & bubonem in ſpecie ſua, 15
Omnemque corvum in ſpecie ſua.

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

16 ואת בת ויָת בַּת נַעֲמִיתָא וְיָת חַטְפִּיתָא וְיָת צִיפַּר שַׁחְפָּא וְיָת בַּר נַצָּא לִזְנֵיהּ :
17 ואת הכוס וְיָת צַיְירָא וְיָת שָׁלִינוּנָא מִן יַמָּא וְיָת קִיפוּפָא : 18 ואת וְיָת אוּתְיָא וְיָת
19 קָקָא וְיָת שַׂרְקְרָקָא : ואת וְיָת דַּיְיתָא חִוָּורְתָא וְאֻכַּמְתָּא לִזְנָהּ וְיַת נַגַּר טוּרָא וְיָת
20 טַרְפִּירָא : וכל וְכָל רִיחֲשָׁא דְעוֹפָא דִמְהַלֵּךְ עַל אַרְבַּע זְנֵי דִיבְבֵי וּזְנֵי אוּזְעִידֵי
21 וּזְנֵי זִיבוּרֵי שִׁיקְצָא הוּא לְכוֹן בְּרַם דּוּבְשָׁא דְזִיבוּרָא יִתְאֲכֵל : אך בְּרַם יַת דֵּין
תֵּיכְלוּן מִן כָּל רִיחֲשָׁא דְעוֹפָא דִמְהַלֵּךְ עַל אַרְבַּע כָּל דְּאִית לֵיהּ קַרְסוּלִין מִלְעֵיל
22 לְרִיגְלוֹי לְמִשְׁרַג בְּהוֹן עַל אַרְעָא : יַת אלה יַת אִלֵּין מִינַיָּא מִנְּהוֹן תֵּיכְלוּן יַת
גּוֹבָאֵי לִזְנֵיהּ וְיָת רְשׁוֹנָא לִזְנֵיהּ וְיַת נִיפוּלָא לִזְנֵיהּ וְיָת כַּרְזְבָא דְהִיא נַדוֹנָא לִזְנֵיהּ :
23 וכל שרץ וְכָל רִיחֲשָׁא דְעוֹפָא דְלֵיהּ אַרְבַּע רִיגְלִין שִׁיקְצָא הוּא לְכוֹן : ולאלה
24 וְלְאִלֵּין תִּסְתַּאֲבוּן כָּל דְּיִקְרַב בִּנְבֵילְתְּהוֹן יְהֵי מְסָאַב עַד רַמְשָׁא : וכל וְכָל דְּיוֹסִיט
25
26 מִן נְבֵילָתְהוֹן יְצַבַּע לְבוּשׁוֹי וִיהֵי מְסָאַב עַד רַמְשָׁא : לכל לְכָל בְּעִירָא דְהִיא
סְדִיקָא פַּרְסָתָא וְטִילְפִין לֵיתָהּ מְטַלְפָא וּפִישְׁרָא לֵיתָהָא מַסְקָא מְסָאֲבִין הִינוּן
27 לְכוֹן כָּל דְּיִקְרַב בְּהוֹן יְהֵא מְסָאַב : וכל הולך וְכָל דִּמְטַיֵּיל עַל יְדוֹי בְּכָל חַיְיתָא
דִּמְהַלְכָא עַל אַרְבַּע מְסָאֲבִין הִינוּן לְכוֹן כָּל דְּיִקְרַב בִּנְבֵילְתְּהוֹן יְהֵא מְסָאַב עַד
28 רַמְשָׁא : והנושא וּדְיוֹסִיט יַת נְבֵילְתְּהוֹן יְצַבַּע לְבוּשׁוֹי וִיהֵי מְסָאַב עַד רַמְשָׁא
29 מְסָאֲבִין הִינוּן לְכוֹן : וזה לכם וְדֵין לְכוֹן דִּמְסָאַב דְּמֵיהּ וּמַשְׁכֵיהּ וּבִישְׂרֵיהּ בְּרִיחֲשָׁא
דְּרָחִישׁ עַל אַרְעָא בַּרְכוּשְׁתָּא וְעַכְבְּרָא אוּכְמָא וְסִמּוּקָא וְחִיוָּרָא וְחַרְדּוֹנָא לִזְנוֹי :
30 והאנקה וּמִינְקַת חִוְיָא וְכַחָא וְשַׁמְמִיתָא וְקִיצוּצָא וְסַלְמַנְדְּרָא : 31 אלה אִלֵּין תְּמַנְיָא
מִינַיָּא דִּמְסָאֲבִין לְכוֹן בְּכָל רִיחֲשָׁא כָּל דְּיִקְרַב בְּהוֹן וּבְמוֹשְׁכֵיהוֹן וּבְאַדְמֵיהוֹן יְהֵא
32 מְסָאַב עַד רַמְשָׁא : וכל וְכָל מִדַּעַם דְּיִפּוֹל עֲלוֹי מִנְּהוֹן בְּמוֹתְהוֹן דְּאֵיבְרַיָּא דִידְהוֹן
דְּאִתְפְּשַׁח מִנְּהוֹן יְהֵא מְסָאַב כָּל מָאן דְּקֵיסָא אוֹ לְבוּשׁ אוֹ צַלָּא אוֹ שַׂק כָּל מָאן
דְּתִתְעֲבִיד בְּהוֹן עִיבִידְתָּא בְּאַרְבְּעִין סָאוִין דְּמוֹי יִתְעַל וִיהֵי מְסָאַב לְכָל צְרוֹךְ עַד
33 רַמְשָׁא וְיִדְכֵּי : וכלי חרש וּמָאן דְּפַחַר דְּיִפֵּיל מִנְּהוֹן לְגַוֵּיהּ כָּל מַאן דִּי בְגַוֵּיהּ
34 יְהֵא מְסָאַב וְיָתֵיהּ תְּתַבְּרוּן : מכל מִכָּל מֵיכְלָא דְמִתְאֲכִיל דִּי יֵיעֲלוּן עֲלוֹן מוֹי
יְהֵי מְסָאַב וְכָל מַשְׁקֵי דְיִשְׁתְּתֵי בְּכָל מָן
35 יְהֵי מְסָאַב : וכל וְכָל מִדַּעַם דְּיִפֵּיל
מִנְּבֵילְתְּהוֹן עֲלוֹי יְהֵי מְסָאַב תַּנּוּרִין וְתַפְיָין יִסְתְּרוּן מְסָאֲבִין הִינוּן וּמְסָאֲבִין יְהוֹן לְכוֹן :

ירושלמי 35 תַּנּוּרִין וְטַפְיָין יִתְּרְעוּן :

Et ſtruthio, & nycticorax, & avis larus *dicta*, & accipiter ſecun- 16
dùm ſpeciem ſuam. Et falco, & prædator piſcium in mari, & noctua. 17
Et otis, & cuculus, & pica. Et ciconia alba & nigra ſecundùm ſpe- 18
ciem ſuam, & gallus ſylveſtris, & veſpertilio. Et omne reptile de vo- 19
lucribus quod graditur ſuper quatuor *pedes*, ſpecies muſcarum, ſpe- 20
cies crabonum, ſpecies apum abominatio ſint vobis: verùm mel apis
poteſt comedi. Veruntamen iſtud comedetis de omni reptili avium 21
quod ambulat ſuper quatuor *pedes*, omne quod habet talos ſuper pedes
ſuos ad ſaltandum illis ſuper terram. Iſtas ſpecies de illis comedetis; 22
locuſtam juxta ſpeciem ſuam, & attacum juxta ſpeciem ſuam, &
ophiomachum juxta ſpeciem ſuam, et bruchū, quæ eſt cr[illegible]ca, juxta ſpeciem
ſuam. Omne verò reptile avium cui ſunt quatuor pedes, abominabile 23
erit vobis. Et propter hæc immundi eritis: quicunque tetigerit ca- 24
daver eorum pollutus erit uſque ad veſperam. Et quiſquis portaverit 25
de cadavere eorum, lavabit veſtimenta ſua, et erit pollutus uſque ad
veſperam. Omne jumentum quod dividit ungulam, et fiſſuras non 26
findit, & ruminationem aſcendere non facit; immunda erunt vobis:
quiſquis tetigerit ea erit immundus. Omne quod ambulat ſu- 27
per manus ſuas, in omni animali quod ambulat ſuper quatuor pedes,
polluta erunt vobis: quiſquis attigerit cadaver eorum, pollutus erit
uſque ad veſperam. Et quiſquis portaverit cadaver eorum, lavabit 28
veſtimenta ſua, & immundus erit uſque ad veſperam: immunda erunt
vobis Et hoc vobis pollutum *erit*, ſanguis ejus & pellis, & caro ejus, 29
in reptili quod reptat ſuper terram; muſtela, mus niger, & ruber, &
albus, & bufo ſecundùm ſpecies ſuas. Et lactans ſerpentem, & cha- 30
mæleon, & lacerta, & limaca & ſalamandra. Hæ octo ſpecies pol- 31
lutæ erunt vobis in omni reptili: quicunque tetigerit ea, & pelles
eorum, & ſanguinem eorum, erit immundus uſque ad veſperam.
Et ſuper quodcunque ceciderit quicquam eorum cum mortua ſint, 32
de membris *ſcilicet* eorum quæ diſcerpta ſunt ex ipſis, erit pollutum;
omne vas ligneum, aut veſtis, aut corium, aut ſaccus, quodcunque
vas in quo operis aliquid fit: in quatuor ſata aquarum ingeratur, &
erit pollutum pro omni uſu uſque ad veſperam, tum mundabitur.
Vas quoque fictile intra quod ceciderit aliquod horum, omne quod 33
in medio ejus erit, erit immundum, & illud frangetis. De omni 34
cibo qui editur ſuper quem venit aqua, pollutus erit: & omnis po-
tus qui bibi ſolet in omni vaſe, erit immundus. Et omne ſuper quod 35
ceciderit de cadavere eorum erit
pollutum: clibani & chytropo-
des diruantur, polluta ſunt: & pol-
luta erunt vobis.

Hieroſ. 35. *Furni & lecythi confringentur.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

16 *ومر آن شترمرغ ومرآن باشه ومر آن شاهين ومر آن باربنوعي او*مرآن بوم ومر آن عكه ومر آن
17
18 لكلك*ومرآن پرستك ومرآن قوق ومر آن بلبل* ومر آن سفيد مرغ آن بوتيماربنوعي آن ومر
19
20 شانه‌سر ومر آن شب پرك *همه جنبشي آن مرغ آن روا ابر چهارويسه اوبشما*خاصه مر اين بخوريد
21
ازهمه جنبش آن مرغ آن روا ابر چهار آنچه باو زانوها از بالا بپاهاي او ببرجستن در ايشان ابر آن
22 زمين* مر اينان از ايشان بخوريد مر آن ملخ بنوعي او ومر آن سلعم بنوعي او و مر آن حرجل
23 بنوعي او و مر حجب بنوعي *وهمه جنبش آن مرغ آنچه باو چهارپاها ويسه است او بشما *
24 *وباينان پليد شويد همه رسا درلاشي ايشان پليد باشد تا ايوار* وهمه بردارا از لاشي ايشان
25
26 بشويد جامهاي او و پليد باشد تا ايوار*بهمه آن چهارپا آنچه آن سنب دارايي سنب وشكافش نيست
آن شكافش دارا و نشخوار نيست آن برآورا پليدان ايشان بشما همه آن رسا درايشان پليد باشد*
27 *وهمه آن روا ابر كفهاي او درهمه آن حيوان آن روا ابر چهار پليدان ايشان بشما همه آن رسا در
28 لاشي ايشان پليد باشد تا ايوار* وآن بردارا مر لاشي ايشان بشويد جامهاي او و پليد باشد تا
29 ايوار پليدان ايشان بشما *واين بشما آن پليد درجنبش آن جنبش كنا ابر آن زمين آن گربه
30 وآن موش وآن راسو بنوعي او* وآن سمور وآن سنجا وآن جزوآن سوسمار وآن گربه دله *
31 *اينان آن پليدان بشما درهمه آن جنبش همه آن رسا درايشان درمردن ايشان پليد باشد تا ايوار
32 *وهمه آنچه بيفتد ابر او ازايشان درمردن ايشان پليد باشد ازهمه پيرايهي چوب يا جامه يا پوست
يا پلاس همه پيرايهي آنچه كرده آيد كاردرايشان درآب آورده شود و پليد باشد تا ايوار و پاك شود *
33 *وهمه پيرايهي سفال آنچه بيفتد از ايشان بمياني او همه آنچه درمياني او پليد باشد واويرا
34 بشكنيد *ازهمه آن خوردني آنچه خورده آيد آنچه بيايد ابر او آب پليد باشد وهمه شيرهي آنچه
35 آشاميده شود درهمه پيرايه پليد باشد* وهمه آنچه بيفتد از لاشي ايشان ابر او پليد باشد تنور
وديگدان بر كنده شود پليدان ايشان و پليدان باشند بشما*

Et ſtruthiocamelum, & niſum, & 16
falconem, & accipitrem in ſpecie
ſua, Et *noctuam, & picam, &* 17
ciconiam, Et *hirundinem, & cy-* 18
gnum, & luſciniam, Et *leucon,* 19
& *ardeam in ſpecie ſua, &*
upupam, & veſpertilionem. O- 20
mne reptile volucrum gradiens ſuper
quatuor, abominatio erit vobis. Tan- 21
tùm hoc comedetis ex omni reptili
volucrum gradiente ſuper quatuor,
cui ſunt genua ſupra pedes ſuos ad
ſaliendum in eis ſuper terram. Hæc 22
ex illis comedetis; Locuſtam in
ſpecie ſua, & attacum in ſpecie
ſua, & ophiomachum in ſpecie ſua,
& bruchum in ſpecie ſua. Omne autē 23
reliquum *reptile volucrū cui ſunt*
quatuor pedes, abominatio erit illud
vobis. Et his polluemini: omnis ac- 24
cedens ad cadaver eorum, pollutus
erit uſque ad veſperā. Et omnis por- 25
tans aliquid *ex cadavere eorum, la-*
vabit veſtimenta ſua, et erit pollutus
uſq; ad veſperā. Quoad omnē qua- 26
drupedē quæ habet ungulā, & fiſſu-
ram ipſa non habet, nec ruminationē
ipſa educit, pollutæ ſunt vobis: o-
mnis accedens ad eas, pollutus erit.
Et omne gradiens ſuper volas ſuas 27
inter omnia animalia gradientia ſu-
per quatuor, polluta erunt vobis: o-
mnis accedens ad cadaver eorum,
pollutus erit uſque ad veſperam. Et 28
qui portat cadaver eorum, lavabit
veſtimenta ſua, & pollutus erit uſ-
que ad veſperam: polluta erunt vo-
bis. Et hæc erunt *vobis polluta inter* 29
reptilia reptantes ſuper terram, Felis,
& mus, & muſtela in ſpecie ſua: Et 30
martes Scythica, *& ſciurus, & eri-*
naceus, & lacerta, & felinea mar-
tes. Iſta polluta ſunt *vobis inter o-* 31
mnia reptilia: omnis accedens ad ea
cùm mortua fuerint, pollutus erit uſ-
que ad veſperam. Et omne ſuper quod 32
ceciderit ex eis aliquid *in morte eo-*
rum, pollutum erit: ex omni vaſe
ligni, aut veſte, aut pelle aut cili-
cio: omne vas quo fit opus, ad a-
quam adducetur, et pollutum erit uſ-
que ad veſperam: deindè purum erit.
Omne quoque vas teſtaceum in cu- 33
jus medium ceciderit aliquid *ex*
eis, quicquid fuerit *in medio ejus,*
pollutum erit, & ipſum confringetis.
Omne edulium quod comeditur, ſuper 34
quod venerit aqua, pollutum erit: &
omne muſtum quod potatur in omni
vaſe impuro, *pollutum erit. Et omne* 35
ſuper quod ceciderit quicquam *ex*
cadavere eorum, pollutum erit: cli-
banus, & chytropos effodietur: pollu-
ta ſunt, & polluta erunt vobis.

תרגום יונתן בן עוזיאל   ירושלמי

אך לחוד עינוון וגובין בית כנישות מיין נבעין יהא דכי ברם די יקרב בנבילתהון
בגו מיא האיליין יהי מסאב : וכי יפל וארום אין יפיל מנבילתהון על כל
זרע זרעונין באורחא די יזדרע בנוגביה דכי הוא : וכי יתן וארום אין מתיהיב
מוי על בר זרעא ויפיל מנבילתהון עלוי ברוטביה מסאב הוא לכון : וכי ימות
וארום אין יתפשח איברא וימות מן בעירא דכיא חזיא לכון למיכול דיקרב
בנבילתה יהי מסאב עד רמשא : והאוכל ודייכול מנבילתה יצבע לבושוי ויהי
מסאב עד רמשא ודיוסיט ית נבילתה יצבע ית לבושוי ויהי מסאב עד רמשא :
וכל וכל ריחשא דרחיש על ארעא 41
שיקצא הוא לא יתאכל : וכל וכל 42
דמהלך על מעוי וכל דמהלך על ארבע
מן חיויא ועד נדל דמסגי ריגלין בכל ריחשא דרחיש על ארעא לא תיכלונון ארום
שיקצא הינון : אל לא תשקצון ית נפשתיכון בכל ריחשא דרחיש ולא תסתאבון
בהון דילמא תסתאבון פון בהון : כי ארום אנא יי הוא אלהכון ותתקדשון ותהוון
קדישין ארום קדיש אנא ולא תסתאבון ית נפשתיכון בכל רחשא דרחיש על
ארעא : כי אני ה׳ ארום אנא הוא יי דאסיקית יתכון פריקין מן ארעא דמצרים
מטול למיהוי לכון לאלהא ותהוון קדישין ארום קדיש אנא : זאת דא היא
גזירת אורייתא דבעירא ועופא וכל נפשת חייתא דרחשא על ארעא : להבדיל
לאפרשא בין מסאבא ובין דכיא בין חיתא דמיכשרא לאיתאכלא ובין חיתא
דלא מיכשרא לאיתאכלא :   ס   ס   ס   יב

ירושלמי 42 כל דשחף על מעוי בכל חיתא :

וידבר ומליל יי עם משה למימר : דבר מליל עם בני ישראל למימר אתתא
ארום תעדי ותיליד ביר דכר ותהי מסאבא שבעא יומין הי כיומי ריחוק סאובתא
היכדין תסתאב : וביום וביומא תמינאי תשתרי וברא יתגזר בשר ערלתיה :
ושלשים יום ותלתין ותלתא יומין רציפין תהי כל דמהא דכיין ברם בכל קודשיא
לא תקרב ולבי מקדשא לא תיעול עד זמן מישלם יומי דכותה : ואם נקבה
ואין ברת נוקבא תליד ותהי מסאבא ארבסרי יומין רציפין הי כריחוקה ובחמיסר
תישתרי ושיתין ושיתא יומין רציפין תהי על דמהא דכיין : ובמלאת ובמשלם
יומי דכיתא לברא או לברתא תייתי אימר בר שתיה לעלתא וגוזל בר יונא או
שפנינא לחטאתא לתרע משכן זימנא לות כהנא :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.   *Hierosolymitanum.*

Veruntamen fontes & cisternæ, loca in quibus congregantur aquæ 36
scaturientes, munda erunt : verùm qui tetigerit cadaver eorum in me-
dio aquarum istarum, pollutus erit. Quod si ceciderit de cadavere 37
eorum super omne semen sativorum, quemadmodum seminatur in sic-
citate sua, mundum erit. Quòd si ponantur aquæ super semen *ter-* 38
ræ, & ceciderit de cadavere eorum super illud adhuc madens, pol-
lutum erit vobis. Quòd si discerpatur membrum & moriatur de 39
bestia munda, quam licebat vobis comedere : qui accesserit ad cada-
ver ejus, erit pollutus usque ad vesperam. Et qui comederit de ca- 40
davere ejus, lavabit vestimenta sua, & erit pollutus usque ad vespe-
ram : & qui portabit cadaver ejus, lavabit vestimenta sua, & erit
pollutus usque ad vesperam. Et omne reptile quod reptat super ter- 41
ram, abominatio est, non comeda-
tur. Et omne quod graditur super 42
ventrem suum, & quodcunque
graditur super quatuor pedes, à
serpente usque ad scolopendram quæ plurium est pedum, inter omne
reptile quod reptat super terram : non comedetis ea, quoniam abo-
minatio sunt. Non contaminetis animas vestras in omni reptili quod 43
reptat, neque polluamini illis, ne immundi fiatis per ea. Quoniam 44
ego Dominus sum Deus vester; ideò sanctificate vos, & sancti estote,
quoniam sanctus sum : & ne polluatis animas vestras in omni re-
ptili quod reptat super terram. Quoniam ego sum Dominus qui 45
ascendere feci vos liberatos de terra Ægypti, ut sim vobis Deus : ita-
que sancti eritis, quia sanctus ego. Hoc est decretum legis jumenti, 46
& volucris, & omnis animæ viventis quæ reptat super terram. Ad 47
discernendum inter immundum & purum : inter animal de cujus car-
ne edi potest, & inter animal de cujus carne edi non potest.

Hierosol. 42. *Omne quod serpit super ventrem suum in omni bestia.*

SECT. XXVII.
CAP. XII.

ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : Loquere cum filiis 1
Israel, dicendo; Mulier quando conceperit, & pepererit filium mascu- 2
lum, tum erit immunda per septem dies, juxta dies separationis men-
strui sic erit immunda. Die verò octavo solvetur, & filio circuncide- 3
tur caro præputii ejus. Et triginta tres dies continuos erit universus sanguis 4
ejus purus : verùm quicquid sanctum est non continget, & in domum
sanctuarii non ingredietur, usque ad tempus quo complebuntur dies
purificationis ejus. Quòd si filiam fœminam pepererit, tum erit im- 5
munda quatuordecim diebus continuis, juxta ritum separationis men-
strui sui, & decima quinta die solvetur : & sexaginta sex diebus con-
tinuis erit in sanguine purificationis suæ. Et cum completi fuerint 6
dies purificationis, pro filio aut filia, adducet agnum anniculum in
holocaustum, & pullum columbæ aut turturem pro hostia peccati, ad
portam tabernaculi conventus ad sacerdotem.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* خاصه چشمه و چاه جمعيت آب باشد پاك ورسا درلاشي ايشان پليد باشد * وكه بيفتد از
لاشي ايشان ابرهمه تخمي كشته آنچه كشته آيد پاك است او * وكه داده شود آب ابر تخم و بيفتد از
لاشي ايشان ابراو پليد او بشما * وكه بميرد ازآن چهارپا آنچه آن بشما بخوردن آن رسا درلاشي آن و
پليد باشد تا ايوار * وآن خورا از لاشي آن بشويد جامهاي او وپليد باشد تا ايوار وآن بردارام
لاشي آن بشويد جامهاي او وپليد باشد تا ايوار * وهمه آن جنبش آن جنبش كنا ابر آن زمين
ويسه اونه خورده شود * همه روا ابر شكم وهمه روا ابر چهارپا همه بسيار كناي پاها بهمه آن جنبش
آن جنبش كنا ابرآن زمين نه خوريد ايشانرا كه ويسه اند ايشان * نه ويسه كنيد مر جانهاي
شما درهمه آن جنبش آن جنبش كنا ونه پليد شويد در ايشان وپليد باشيد در ايشان * كه من
خداي شما وخاص باشيد وباشيد خاصان كه خاصم من ونه پليد كنيد مر جانهاي شما درهمه
آن جنبش آن جنبش كنا ابرآن زمين * كه من ؟؟ آن بر آورا شمارا از زميني مصر ببودن بشما
بخدا وباشيد خاصان كه خاصم من * اين شريعتي آن چهارپا وآن مرغ وهمه جاني آن زنده آن
جنبش كنا درآب وبهمه جاني آن جنبش كنا ابرآن زمين * بجدا كردن مياني آن پليد ومياني آن
پاك و مياني آن حيواني آن خورده شوا ومياني آن حيواني آنچه نه خورده شود * * فصل دوازدهم
* سخن [گفت] ؟؟ بموسه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال بگفتن زني كه نسل آورد
و برايد نرينه پليد باشد هفت روزها چون روزها حيض اندوهي آن * ودر روزي آن
هشتمين بريده شود گوشتي اقلف او * وسي روز وسه روزها بنشيند درخوني پاكي آن در
همه خاص نه رسد وبآن مقدش نه آيد تا تمام شدني روزهاي پاكي آن * واگر مادينه برايد
پليد باشد دوهفتها چون حيضي آن وشست روزوشش روزها بنشيند ابر خوني پاكي [آن]
* ودر تمام شدني روزهاي پاكي آن بپسر يا بدختر بياورد برهي قدري سالي او بعلا
و بچهي كبوتر يا تذرو بخطات بدرگاهي خيمهي وعده بآن كهن *

Veruntamen fons, & puteus congre- 36
gationis aquæ, mundus erit : attin-
gens verò cadaver eorum, pollutus
erit. Cumq; ceciderit aliquid de ca- 37
davere coru super omne semen satu,
quod seminabitur, mundum erit il-
lud. At cùm data fuerit aqua super 38
semen, & ceciderit aliquid de cada-
vere eorum super illud, pollutum erit
vobis. Cùm verò mortua fuerit qua- 39
drupes quæ fit vobis ad comedendu,
accedens ad cadaver ejus, pollutus
erit usque ad vesperam. Et comedens 40
de cadavere ejus, lavabit vestimen-
ta sua, & pollutus erit usque ad ve-
speram : portans quoque cadaver e-
jus, lavabit vestimenta sua, & pol-
lutus erit usque ad vesperā. Et omne 41
reptile motū faciens super terrā, abo-
minatio est, non comedetur. Oē item 42
gradiens super ventrem, omneq; gra-
diens super quatuor usq; ad quodque
multiplicans pedes inter omne reptile
motū faciens super terram, non com-
edetis ea, quia abominatio sunt ipsa.
Ne abominabiles reddatis animas 43
vestras in omni reptili motū faciente,
neq; polluamini in eis, ut polluti si-
tis in ipsis. Quia ego Dns Deus ve- 44
ster : sanctificamini ergò, & estote
sancti, quia sanctus sum ego: neque
pollutas reddatis animas vestras in
omni reptili motū faciente super ter-
ram. Nam ego sum Dns educens vos 45
de terra Ægypti, ut sim vobis in
Deum, & sitis sancti, quia sanctus
sum ego. Hæc est lex quadrupedis ac 46
volucris, omnisque animæ viventis
reptantis in aqua, & omnis animæ
reptantis super terram. Ad distin- 47
guendum inter pollutum ac purum; et
inter animal comedendum, & ani-
mal quod non est comedendum.

CAP. XII.

ET locutus est Dominus ad Mo- 1
sheh, dicendo, Loquere ad filios Is- 2
rael, dicendo; Mulier cùm prolē pro-
duxerit, ac pepererit masculū, polluta
erit septē diebus, juxta dies menstrui
doloris sui. Porrò die octavā circun- 3
cidetur caro præputii ejus. Et tri- 4
ginta ac tribus dieb⁹ sedebit in san-
guine purificationis suæ: ad quicquā
sanctum non accedet, & ad sanctua-
rium non veniet, usque ad completio-
nem dierū purificationis ejus. Quod 5
si fœminam pepererit, polluta erit
duabus hebdomadis secundùm men-
struū suum, & sexaginta ac sex die-
bus sedebit in sanguine purificatio-
nis suæ. Cùm autem impleti fuerint 6
dies purificationis suæ pro filio aut
pro filia, afferet agnum anniculum in
holocaustum, & pullum columbæ aut
phasianū pro peccato ad ostium ten-
torii conventus ad sacerdotem.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי | Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hierosolymitanum.

7 והקריבו ויקרבינה קדם יי ויכפר עלה כהנא ותידכי מבוע תרין דמהא דא היא
אורייתא דילידתא לדכר או לנוקבא : ואם לא ואין לא השכח ידה הי כמיסת 8
למיתוייא אימרא ותיסב תרין שפנינן או תרין גוזלין בני יונן חד לעלתא וחד
לחטאתא ויכפר עלה כהנא ותידכי :

יג

וידבר הי ומליל יי עם משה למימר : אדם בר נש ארום יהי במשך בישריה 1 2
שומא זקיפא או קלופי או בהקי ויהי
במשך בישריה למיכתש סגירו ויתיתי

ירושלמי 2 סומא או קלפא או בהקי :

לות אהרן כהנא או לות חד מבנוי כהניא : וראה ויחמי כהנא ית מכתשא 3
במשך בישרא ושערא במכתשא איתהפיך לחיוור וחיזוי דמכתשא עמיק למחוור
כתלגא יתיר ממשך בישריה מכתש סגירותא הוא ויחמיניה כהנא ויסאיב יתיה :
ואם בהרת ואם בהקי חיוורתא כסידא היא במשך בישריה ועמיק לית חיזויה 4
למחוור כתלגא יתיר מן משכא ושערה לא אתהפיך לחיור כסידא ויסגר כהנא
מכתשא שבעא יומין : וראהו ויחמיניה כהנא ביומא שביעאה והא מכתשא 5
קם כד הוה לא הליך פיסיונא דמכתשא במשכא ויסגריניה כהנא שבעא יומין
תניינות : וראה ויחמי כהנא יתיה ביומא שביעאה תנינות והא עמא מכתשא 6
לא הליך פסיונא דמכתשא במשכא וידכיניה כהנא קלופי מטפלא הוא ויצבע
לבושוי וידכי : ואם פשה ואם הלוכי הליך פסיונא דקילופי דמיטפלא במשכא 7
בתר דאיתחמי לכהנא לדכותיה ויתחמי תניינות לכהנא : וראה ויחמי כהנא 8
והא הליכת פסיונא דקלופי מיטפלא במשכא ויסאבינה כהנא מטול דסגירותא
הוא : נגע צרעת מכתש סגירו ארום יהי בבר נש ויתיתיה לות כהנא : וראה 9
ויחמי כהנא והא סומא זקיפא חוורא במושכא כעמר נקי והיא הפכת שענא 10
למחוור כקרום ביעתא ורושם בישרא חייא בשומא : צרעת סגירותא עתיקותא 11
היא במשך בישריה ויסאיבניה ויחלטיניה כהנא לא יסגריניה ארום מסאב הוא :
ואם ואין מסגיא תסגי סגירותא במושכא ותחפי סגירותא ית כל משך בישריה 12
מרישיה ועד ריגלוי לכל חיזיו דחמיין עינוי דכהנא ומתכוונן בין למדכיא ובין
לסאבא : וראה ויחמי כהנא והא חפת סגירותא ית כל בישריה וידכי ית 13
מכתשא כוליה אתהפיך לחיוור דכי הוא : וביום בראם ביומא דיתחמי ביה 14
בישרא חייא דביה יהי מסאב :

Et offeret ipsum coram Domino, & expiationem faciet pro ea sacer- 7
dos, tum mundabitur fons utriusque sanguinis ejus. Hæc est lex ejus
quæ pepererit sive marem sive fœminam. Quod si non invenerit ma- 8
nus ejus juxta sufficientiam, ut possit adducere agnum; tum adducet
duos turtures aut duos pullos columbæ, unum in holocaustum, alte-
rum verò in hostiam pro peccato : & expiationem faciet pro ea sa-
cerdos, & mundabitur.

CAP. XIII.

PRæterea loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : Homo cum 1
fuerit in cute carnis ejus tumor elevatus, aut scabies, aut maculæ al- 2
bæ, & erit in cute carnis ejus in
plagam lepræ : tum adducetur ad
Aharonem sacerdotem, aut ad unum
ex filiis ejus sacerdotibus. Et vi- 3
debit sacerdos plagam in cute carnis, & si pilus in plaga versus est
in albedinem, & aspectus plagæ profundior est, albescendo instar
nivis plusquam cutis carnis ejus, plaga lepræ est : & videbit eam sa-
cerdos, & immundum judicabit eum. Quod si macula alba tan- 4
quam calx fuerit in cute carnis ejus, & profundus non fuerit aspectus
ejus, tendendo ad albedinem instar nivis, magis quam cutis, & pi-
lus ejus non est versus in albedinem instar calcis : tum claudat sa-
cerdos plagam septem diebus. Postea videat eum sacerdos die septi- 5
mo, & ecce plaga stetit quemadmodum erat, nec ivit dilatatio plagæ
per cutem : tum claudet eum sacerdos septem diebus secundò. Dein 6
videbit eum sacerdos die septimo secundo, & ecce obscurata est
plaga, nec ivit dilatatio plagæ per cutem : tum mundum pronuntiabit
ipsum sacerdos, scabies adhærens est; itaque lavabit vestimenta sua, &
mundus erit. Quod si eundo iverit dilatatio illius scabiei adhærentis in 7
cute, postquam ostensa fuerit sacerdoti, qui mundum judicaverat eum :
tum videatur secundò à sacerdote. Et videbit sacerdos, & ecce processio 8
dilatationis scabiei adhærentis in cute : tum immundum pronuntiabit
eum sacerdos, eò quòd lepra sit. Plaga lepræ cum fuerit in homine, tum 9
adducatur ipse ad sacerdotem. Et videat sacerdos, & ecce tumor eleva- 10
tus albus in cute instar lanæ mundæ, & illa convertit pilum in albedinem
tanquam putamen ovi, & nota carnis vivæ fuerit in tumore. Lepra inve- 11
terata est in cute carnis ejus, immundum judicabit & absolutè pronuntiabit
eum sacerdos : non concludat eum, quoniam immundus est. Et si au- 12
gescendo aucta fuerit lepra in cute, & operuerit lepra universam cutem
carnis ejus à capite usque ad pedes, ad quemcunque aspectum quem vide-
rint oculi sacerdotis, ut respiciant ad mundum aut immundum pronuntian-
dum eum. Et videbit sacerdos, & ecce lepra operuit universam carnem 13
ejus, mundam judicabit plagam: tota conversa est in albedinem, munda est.
In die verò in quo apparuerit in eo caro viva quæ in eo est, erit immund⁹. 14

Hieros. 2 Inflatio, aut scabies, aut maculæ albæ.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ونزديك آورد اويرا بپيشي ؛؛ وكفارت خواهد ابر آن وپاك شود از معدني خوني آن اين شريعتي آن 7
زايا بنر يا بماده * و اكر نه رسد دستي آن قدري بره بستاند دو تذروان يا دو بچكاني كبوتر يكه 8
بعله ويكه بخطات وكفارت خواهد ابر آن آن كهن وپاك شود * * فصل سيزدهم *

* سخن كفت ؛؛ بموسه وباهرن بكفتن * آدمي كه باشد درپوستي تني او نشاني يا خودرويه يا برس 1 2
وباشد درپوستي تني او بزخمي پيسي وآورده آيد باهرن آن كهن يا بيكه از پسراني او آن كهنان *
* وببيند آن كهن مر آن زخم درپوست آن تن وموي درزخم بكشت سفيد ونمايش آن زخم 3
جرف ازپوست تني او زخمي پيس است آن وببيند اويرا آن كهن وپليد كند اويرا * واكر 4
برسي سفيد او درپوستي تني او وجرف نيست نمايشن آن از آن پوست وموي آن نكشت سفيد بند
كند آن كهن مر زخم هفت روزها * وببيند اويرا آن كهن درروزي آن هفتمين وايناك آن زخم 5
بياستاد درلوني او نه افزود آن زخم درپوست بند كند اويرا آن كهن هفت روزها دويم باره *
* وببيند آن كهن اويرا درروزي آن هفتمين دويم باره واينك كاهسته شد آن زخم ونه افزود 6
آن زخم درپوست پاك كند اويرا آن كهن خودرويه است آن بشويد جامهايي [او] وپاك شود *
* واكر افزودن بيفزايد آن خودرويه درپوست پسي نمودن او بآن كهن بپاكيي او وديدار آيد 7
دويم باره بآن كهن * وببيند آن كهن واينك بيفزود آن خودرويه درپوست پليد كند اويرا آن كهن 8
پيس است او * زخمي پيسي كه باشد درآدم وآورده آيد بآن كهن * وببيند آن كهن واينك نشاني 9 10
سفيد درپوست وآن بكشت موي سفيد وتازكيي كوشت تازه درنشان * پيسي كهنه است او در 11
پوست تني او پليد كند اويرا آن كهن نه بند كند اويرا كه پليد است او * واكر شكفتن بشكوفد 12
آن پيسي درپوست وبپوشد آن پيسي مر همه آن پوستي آن زخم ازسري او وتا پايي او بهمه
نمايشي چشماني آن كهن * وببيند آن كهن واينك بپوشيد آن پيسي مر همه تني او وپاك كند مر 13
آن زخم همهي بكشت سفيد پاك است او * ودر روزي نمودار شدن درو كوشتي تازه پليد باشد . 14

*Qui offeret ipsum in præsentia Do- 7
mini, & expiationem procurabit pro
ea, & purificabitur à fonte sangui-
nis sui. Hæc est lex parientis mascu-
lum vel fœminam. Quòd si non at- 8
tigerit manus ejus valorem agni,
accipiet duos phasianos, duósve pul-
los columbæ, unum in holocaustum,
& alterum pro peccato, & expiatio-
nem procurabit pro ea sacerdos, &
purificabitur.*

CAP. XIII.

*LOquutúsque est Domin⁹ ad Mo- 1
sheh & Aharon, dicendo; Homo cùm 2
fuerit in cute corporis ejus cicatrix,
aut sponte nascens quid, aut vitili-
go alba, fueritque in cute corporis
ejus in plagam lepræ, tum afferetur
ad Aharon sacerdotem, aut ad unum
è filiis ejus sacerdotibus. Et aspi- 3
ciet sacerdos plagam in cute corpo-
ris : si pilus in plaga versus fuerit
albus, & apparitio plagæ fuerit pro-
fundior cute corporis ej⁹, plaga lepræ
est illa : itaque contemplabitur eam
sacerdos, tum pollutum reddet eum.
Quòd si vitiligo alba fuerit in cute 4
corporis ejus, & profundior non fue-
rit apparitio ejus cute, & pilus ejus
non versus fuerit albus, includet sa-
cerdos plagam septem diebus. Posteà 5
contemplabitur eum sacerdos die se-
ptimâ : & en si plaga steterit in co-
lore suo, neque creverit plaga in cu-
te, includet eum sacerdos septem die-
bus secundâ vice. Tunc contempla- 6
bitur eum sacerdos in die septimo
secundâ vice: & en si diminuta fue-
rit plaga, neque creverit plaga in cu-
te, mundũ reddet eum sacerdos, spon-
te nascens est illa : lavabitque ve-
stimenta sua, & mundus erit. Si verò 7
crescendo creverit illud sponte na-
scens in cute post ostensionẽ ejus sa-
cerdoti in purificatione ejus, tum vi-
debitur secundâ vice sacerdoti. Ita- 8
que contemplabitur sacerdos: & en si
creverit illud sponte nascens in cute,
pollutum reddet eum sacerdos : le-
pra est illud. Plaga lepræ quum fuerit 9
in homine, tum adducetur ad sacer-
dotem. Et contemplabitur sacerdos: 10
& en si cicatrix alba fuerit in cute,
eáque verterit pilum in album, et re-
centia carnis recentis est in cicatri-
ce: Lepra vetus est illa in cute cor- 11
poris ejus : pollutum reddet eum
sacerdos, nec includet eum, quia pol-
lutus est ipse. Si autem florendo flo- 12
ruerit lepra in cute, et operuerit lepra
totam cutem plagæ à capite ejus &
usque ad pedem ejus per totam appa-
ritionem oculis sacerdotis: Tunc con- 13
templabitur sacerdos : & en si operu-
erit lepra totum corpus ejus, mundam quidem declarabit plagam: tota versa est alba, mundus est ipse. At in die quo apparuerit in ea caro recens, pollutus erit. 14*

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

וראה ויחמי כהנא ית בישרא חייא ויסאיבינידה מטול דבישרא חייא דביה
מסאב הוא סגירותא הוא : או כי ישוב או ארום יתוב בישרא חייא ויתהפיך
לחיוור וייתי לות כהנא : וראהו ויחמיניה כהנא והא אתהפיך מכתשא
למחוור וידכי כהנא ית מכתשא דכי הוא : ובשר ובר נש ארום יהי ביה
במושכיה שיחנא ואיתסי : והיה ויהי באתר שיחנא שומא זקיפא חוורא
או בהקי מיטפלא חוורא סמקא מערבין ויתחמי לות כהנא : וראה ויחמי
כהנא והא חיזוהא מכיך מן מושכא למחוור ושערה אתהפיך למחוור ויסאיבינה
כהנא מטול דמכתש סגירותא הוא בשיחנא סגיאת : ואם ואין יחמיניה
כהנא והא לית בה שער חיוור ומכיכא לא איתא למחוור יתיר מן משכא מטול
דהיא עמיא ויסגירינה כהנא שובעא יומין : ואם ואין הלכא תהליך פסיונא
במושכא ויסאב כהנא יתיה מכתשא הוא : ואם תחתיה ואין באתרה קמת
בהקי לא הליכת פסיונא צולקית שיחנא היא וידכיניה כהנא : או בשר או
בר נש ארום יהי במושכיה כוואה דנור ותהי רושם כוואה בהקי חורא סומקא
מערבין או חוורא בלחודא : וראה ויחמי יתיה כהנא והא אתהפיך שערא
למחוור כסידא וחיזוידה עמיק למיחור כתלגא יתיר מן משכא סגירותא הוא
בכואה סגיאת ויסאב יתיה כהנא מכתש סגירותא הוא : ואם ואין יחמינה
כהנה והא לית בבהקי שער חיוור ומכיכא לא איתה למחוור יתיר מן
מושכא מטול דהיא עמיא ויסגרינה כהנא שובעא יומין : וראהו ויחמיניה
כהנא ביומא שביעאה אין הלכא תהליך פסיונא במושכא ויסאיב כהנא
יתיה מטול דמכתש סגירותא הוא : ואם ואין באתרה קמת בהקי לא
הליכת פיסיונתא במושכא והיא עמיא שומת כואה היא וידכאינה כהנא
ארום צולקית כואה היא : ואיש וגבר או איתא ארום יהי ביה מכתשא
בריש או בדקן : וראה ויחמי כהנא ית מכתשא והא חיזוויה עמיק למחוור
יתיר מן משכא וביה שער מצלהב כחיזו דהב דקיק ויסאב יתיה כהנא ניתקא
הוא סגירות רישא או דיקנא הוא : וכי יראה וארום יחמי כהנא ית מכתש
ניתקא והא לית חיזוויה עמיק למחוור יתיר מן משכא ושער אוכם לית ביה ויסגר
כהנא ית מכתש ניתקא שובעא יומין :

Et videbit sacerdos carnem vivam, & immundum judicabit eum : eò 15
quòd caro viva quæ in eo est polluta est, lepra est. Aut cum re- 16
versa fuerit caro viva, & conversa fuerit in albedinem : tum addu-
cetur ad sacerdotem. Et videbit eum sacerdos, & ecce versa est 17
plaga in albedinem ; tum mundam judicabit sacerdos plagam, mun-
dus est. Homo autem cum erit in eo, in cute ejus, ulcus, & sana- 18
bitur. Et erit in loco ulceris tumor elevatus albus, aut macula ad- 19
hærens alba & rubra simul permixta : tum videbitur à sacerdote.
Et videbit sacerdos, & ecce aspectus ejus depressus præ pelle albi- 20
cando, & pilus ejus conversus est in albedinem : tum immundum ju-
dicabit eum sacerdos, eò quòd plaga lepræ sit, in ulcere crevit. Et 21
si videbit eam sacerdos, & ecce non est in ea capillus albus, & pro-
fundior non est in albedine quam cutis, eò quòd sit obscura : tum
occludet eum sacerdos septem diebus. Quod si eundo iverit dilatatio 22
ejus per pellem : tum immundum sacerdos judicabit ipsum, plaga
est. Et si in loco suo stetit alba illa macula, nec iverit dilatatio ejus, 23
cicatrix ulceris est : mundum eum judicabit sacerdos. Aut homo quan- 24
do erit in pelle ejus adustio ignis : & erit cicatrix combustionis ma-
cula alba subrusa permixta, aut alba tantum. Tum videbit eam sa- 25
cerdos, & ecce conversus est pilus ejus in albedinem tanquam calx, &
aspectus ejus profundior est albescendo instar nivis magis quam cutis;
lepra est, in combustione crevit : tum immundum judicabit eum sa-
cerdos, plaga lepræ est. Quod si viderit eam sacerdos, & ecce non 26
est in macula pilus albus, & profunda non est tendendo ad albedinem
magis quam cutis eò quòd obscurior fuerit : tum occludet eum sacer-
dos septem diebus. Tum videbit eum sacerdos die septimo : si eun- 27
do iverit dilatatio per pellem, tum immundum judicabit eum sacer-
dos, eò quòd plaga lepræ sit. Quòd si in loco suo stetit macula, 28
non ivit dilatatio ejus per pellem, sed obscurior est, macula combustio-
nis est : tum mundum judicabit eum sacerdos, quoniam cicatrix com-
bustionis est. Et vir & mulier quando erit in eo plaga, in capite 29
aut in barba. Tum videbit sacerdos plagam, & ecce aspectus ejus 30
profundus tendendo ad albedinem præ cute, & in ea pilus flavus sic-
ut aspectus auri tenuis : tum immundum judicabit ipsum sacerdos,
scabies est ; lepra capitis aut barbæ est. Et cum viderit sacerdos pla- 31
gam scabiei, & ecce non est aspectus ejus profundus tendendo ad al-
bedinem præ cute, & capillus niger non est in ea : tum occludet sa-
cerdos plagam scabiei septem diebus.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وببيند آن كهن مر آن گوشتي آن تازه وپليد كند اويرا آن گوشتي آن تازه پليد او پيس است
او * يا كه باز گردد آن گوشتي آن تازه وگشته آيد بسفيد وبيايد بآن كهن * وببيند اويرا آن
كهن واينك گشته آمد آن زخم بسفيد وپاك كند آن كهن مر آن زخم پاك است او * وتني كه
باشد درو در پوستي او آبله ودرمان شد * وباشد درجايي آن آبله نشاني سفيد يا برسي سفيد
سرخ وديدار آيد بآن كهن * وببيند آن كهن واينك نمايشن آن پست از آن پوست وموي
آن بگشت سفيد پليد كند اويرا آن كهن زخمي پيس است او در آبله بشكفت * واگر ببيند
آن را آن كهن واينك نيست در آن موي سفيد وپست نيست آن از آن پوست وآن كاهسته بند
كند اويرا آن كهن هفت روزها * واگر افزودن بيفزايد در پوست پليد كند [آن كهن] اويرا
زخم است او * واگر بجايي آن بياستد آن برس نه افزود داغي آن آبله او پاك كند اويرا آن كهن
* يا گوشتي كه باشد در پوستي او داغي آتش وباشد تازگي آن داغ برسي سفيد سرخ يا سفيد
* وببيند آن را آن كهن واينك گشته شد موي سفيد در برس ونمايشن آن جرف از آن پوست
پيس است او در داغ بشكفت پليد كند اويرا آن كهن زخمي پيس است او * واگر ببيند اويرا
آن كهن واينك نيست در برس موي سفيد وپست نيست آن از آن پوست وآن كاهسته بند كند
اويرا آن كهن هفت روزها * وببيند [اويرا] آن كهن در روزي آن هفتمين اگر افزودن بيفزايد در
پوست پليد كند آن كهن اويرا زخم پيس است او * واگر بجايي آن بياستد آن برس نه افزود
در پوست وآن كاهسته نشاني آن داغ است آن وپاك كند اويرا آن كهن كه سوختگي آن داغ او
* ومرد يا زن كه باشد درو زخم در سر يا در ريش * وببيند آن كهن مر آن زخم واينك نمايشن
او جرف از آن پوست ودرو موي سرخ خرد پليد كند اويرا آن كهن نشان او پيسي آن سر يا آن
ريش است او * وكه ببيند آن كهن مر زخمي آن نشان واينك نيست نمايشن او جرف از آن
پوست وموي سياه نيست درو بند كند آن كهن مر زخمي آن نشان هفت روزها :

Et contemplabitur sacerdos carnem 15
recentem, & pollutum reddet il-
lum : caro recens polluta est, lepra est
ipsa. Aut cùm reversa fuerit caro 16
recens, & versa fuerit in albā, tunc
veniet ad sacerdotem: Et contempla- 17
bitur eam sacerdos: et en si conversa
fuerit plaga in albam, tunc mundam
reddet sacerdos plagam : mundus
est ipse. Et corpus cùm fuerit in eo 18
in cute ejus pustula, & sanata est :
Fuerit autem in loco pustulæ cica- 19
trix alba, aut vitiligo alba subrusa,
tū conspicietur sacerdoti. Et contem- 20
plabitur sacerdos : & en si apparitio
ejus humilior cute fuerit, & pilus e-
jus versus fuerit albus, pollutum
reddet eum sacerdos, plaga lepræ est
illa, in pustula effloruit. Quòd si 21
contemplatus fuerit illam sacerdos, &
ecce non fuerit in ea pilus albus, &
depressior nō fuerit ipsa cute reliqua,
sed fuerit diminuta ; includet illum
sacerdos septem diebus. Si verò cre- 22
scendo creverit in cute, pollutū red-
det illum sacerdos, plaga est ipsa. At si 23
loco suo steterit vitiligo, nec creve-
rit ; stigma pustulæ est, mundum
reddet illum sacerdos. Aut caro 24
cùm fuerit in cute ejus stigma ignis,
& fuerit in recentia stigmatis viti-
ligo alba subrusa, aut alba : Tum 25
contemplabitur illud sacerdos: & en
si pilus versus fuerit albus in
vitiligine, & apparitio ejus sit pro-
fundior cute reliqua ; lepra est illud,
in stigmate effloruit : pollutum
reddet eum sacerdos, plaga lepræ est
illud. Quòd si aspexerit illud sacer- 26
dos, et en si non fuerit in vitiligine
pilus albus, & humilius cute non fue-
rit, sed fuerit diminutum ; includet
eum sacerdos septem diebus. Et con- 27
templabitur illud sacerdos in die se-
ptimo : si crescendo creverit in cute,
pollutum reddet illud sacerdos, plaga
lepræ est illud. Si verò in loco suo 28
steterit vitiligo, nec creverit in cute,
sed fuerit diminuta ; cicatrix sti-
gmatis est ipsa, & mundum reddet eū
sacerdos, quia inustio stigmatis est.
Et vir aut mulier, cùm fuerit in eo 29
plaga in capite vel in barba : Tunc 30
intuebitur sacerdos plagam : & en si
apparitio ejus fuerit profundior cute
reliqua, & in ea pilus rufus minutus,
pollutum reddet eum sacerdos : ma-
cula est, lepra capitis aut barbæ est
ipsa. Cùm autem contemplatus fue- 31
rit sacerdos plagam maculæ, & en si
non fuerit apparitio ejus profundior
cute reliqua, & pilus niger non fue-
rit in ea ; includet sacerdos plagam
maculæ septem diebus.

תרגום יונתן בן עוזיאל

וראה ויחמי כהנא ית מכתשא ביומא שביעאה והא לא הליך פיסיון מכתשא ולא 32
הוה ביה שער מצלהב כחיזו דהב וחיזוי ניתקא לית עמיק יתיר מן משכא :
והתגלח ויספר ית שערא דחזרנות ניתקא ברם דעם ניתקא לא יספר ויסגר כהנא 33
ית ניתקא שובעא יומין : וראה ויחמי כהנא ית ניתקא ביומא שביעאה והא לא 34
הליך פיסיון ניתקא במשכא וחיזויה ליתוי עמיק למחוור יתיר מן משכא וידכי יתיה
כהנא ויצבע לבושוי וידכי : ואם ואין הלך תתהלך פסיונא דניתקא במשכא בתר 35
דכותיה : וראהו ויחמיניה כהנא והא הליך פיסיון נתקא במשכא לא יפשפש כהנא 36
לשער מצלהב מטול דמסאב הוא : ואם בעיניו ואם כד הוה קם ניתקא ושער אוכם 37
צמח ביה איתסי ניתקא דכי הוא וידכיניה כהנא : ואיש וגבר או איתא ארום יהי 38
במשך בישריהון בהקי בהקי חיוורן : וראה ויחמי כהנא והא במשך בשריהון 39
בהקי עמיין חוורן צהר הוא סגי במשכא דכי הוא : ואיש כי וגבר ארום ייתר 40
שער רישיה קרוח הוא דכי הוא : ואם ואין מקביל אנפוי יתר שער רישיה גלשלשן 41
הוא דכי הוא : וכי וארום יהי בקרוחתא או בגילשולשתא מכתש חיור סמוקרי 42
מערב סגירות סגיא הוא בקורחתיה או בגלשלושתיה : וראה ויחמי יתיה כהנא 43
והא שומת מכתשא חיוורא סמקא מערבן בקורחתידה או בגלשלשותיה הי כחיזו
סגירות משך בישרא : איש גבר סגיר הוא מסאב הוא סאבא יסאביניה כהנא 44
מטול דברישיה מכתשיה : והצרוע ומצורעא דביה מכתשא לבושוי יהון 45
מבזעין ורישי יהי מרבי פרוע ועל ספריא יהוי מהלך ועל שיפמיה יהי מעטף
והי כאבילא יהי לביש וכרוזא מכריז ואמר רחוקו רחוקו מן מסאבא : כל ימי
כל יומין דמכתשא ביה יהי מסאב מטול דמסאב הוא בלחודוי יתיב ולצד 46
אינתתיה לא יתקרב מברא למשריתא מותביה : והבגד ולבושא ארום יהי 47
ביה מכתש סגירו בלבוש עמר או בלבוש כיתן : או בשתי או בשיתיא או בערבא 48
לכיתנא ולעמרא או בצלא או בכל עיבידת צלא : והיה ויהי מכתשא ירוק או 49
סמוק בלבושא או בצלא או בשתיא או בערבא או בכל מאן דיצלא מכתש סגירותא
היא ויתחמי לכהנא : וראה ויחמי כהנא ית מכתשא ויסגר ית מכתשא שובעא יומין : 50

Targ. Jonathan B. Uziel.

Poſtea videbit ſacerdos plagam die ſeptimo, & ecce non ivit dilatatio plagæ, & non eſt in ea pilus flavus tanquam aurum, & aſpectus ſcabiei non eſt profundus præ cute. 32
Et tondebit capillum in circuitu ſcabiei, *eum* verò qui cum ſcabie *eſt* non tondebit: & occludet ſacerdos ſcabiem illam ſeptem diebus. 33
Poſtea videbit ſacerdos ſcabiem die ſeptimo, & ecce non ivit dilatatio ſcabiei in pelle, & aſpectus ejus non eſt profundior tendendo ad albedinem præ cute: tum mundum judicabit eum ſacerdos, & lavabit veſtes ſuas & mundus erit. 34
Quod ſi eundo iverit dilatatio ſcabiei per cutem, poſt emundationem ejus. 35
Tum videbit eum ſacerdos, & ecce ivit dilatatio ſcabiei in cute: non ſcrutetur ſacerdos capillum flavum, quoniam immundus eſt. 36
Quòd ſi jam ſteterit ſcabies & pilus niger pullulaverit in ea, ſanata eſt ſcabies, mundus eſt: mundum judicabit eum ſacerdos. 37
Vir autem aut mulier cùm fuerint in cute carnis eorum maculæ, maculæ candidæ. 38
Et videbit ſacerdos, & ecce in cute carnis eorum maculæ obſcuræ & albicantes: macula ſplendida eſt creſcens in cute, mundus eſt. 39
Et vir cum fluxerit capillus capitis ejus, calvus eſt, mundus eſt. 40
Quod ſi è regione faciei ejus fluat capillus capitis ejus, recalvaſter eſt, mundus eſt. 41
Et quando erit in calvitio aut in recalvatione plaga alba ſubruſa mixta, lepra creſcens eſt in calvitio aut recalvatione ejus. 42
Et videbit ipſum ſacerdos, & ecce macula plagæ albæ ſubruſæ permixtæ in calvitio aut recalvatione ejus, ſecundùm aſpectum lepræ cutis carnis. 43
Vir leproſus & immundus eſt: immundum judicando immundum judicabit eum ſacerdos, nam in capite ejus plaga ejus eſt. 44
Leproſus autem in quo fuerit plaga, illius veſtimenta erunt ſciſſa, & caput ejus erit nutriens comam, & ad tonſores ibit, & labium ſuum inſtar lugentis erit involvens, & ſicut lugens induet ſe: & præco proclamabit, & dicet; Recedite, recedite ab immundo. 45
Omnibus diebus quibus plaga erit in ipſo, erit pollutus: eò quòd immundus ſit, per ſe habitet, & ad latus uxoris ſuæ non accedat; extra caſtra habitatio ejus *erit*. 46
Veſtis verò quando erit in ea plaga lepræ, in veſte lanea aut veſte linea: 47
Vel in ſtamine vel ſubtegmine, in lino vel lana, in pelle aut opere pelliceo. 48
Et erit plaga viridis aut ruſa, in veſte aut in pelle, aut in ſtamine aut ſubtegmine, vel in quocunque vaſe pelliceo, plaga lepræ eſt: & oſtendetur ſacerdoti. 49
Et videbit ſacerdos plagam: & occludet plagam ſeptem diebus. 50

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* وببيند آن كهن مر آن زخم در روزي آن هفتمين و اينك نه افزود آن نشان و نه 32
بود درو موي سرخ و نمايشن آن نشان نيست جرف از آن پوست * وبتراشد و مر آن نشان 33
نه تراشد و بند كند آن كهن مر آن نشان هفت روزها دويم باره * وببيند آن كهن 34
مر آن نشان در روزي آن هفتمين و اينك نه افزود آن نشان در پوست و نمايشن آن نيست او
جرف از آن پوست پاك كند اويرا آن كهن و بشويد جامهايي او و پاك شود * و اگر افزودن 35
بيفزايد آن نشان در پوست پسي پاكي او * وببيند اويرا آن كهن و اينك بيفزود آن نشان 36
در پوست نه بازجويد آن كهن بموي آن سرخ پليد است او * و اگر در لوني او بياستاد آن 37
نشان و موي سياه برويد درو درمان شد آن نشان پاك او و پاك كند اويرا آن كهن * و مرد يا زن 38
كه باشد در پوستي تني ايشان برسها برسهايي سپيدان * وببيند آن كهن و اينك در پوستي 39
تني ايشان برسها كاهستگان سفيدان بهق است او بشكفت در پوست پاك است او * و مردي 40
كه ريخته شود موي سري او دغ است او پاك است او * و اگر از كنجي روي او ريخته شود 41
موي سري او كل او پاك است او * و كه باشد در دغ يا در كل زخم سفيد سرخ پيسي 42
شكفته آن در دغي او يا در كلي او * وببيند اويرا آن كهن و اينك نشاني آن زخم سفيد 43
سرخ در دغي او يا در كلي او چون نمايشن پيسي پوست گوشت * مردي پيس شده او پليد 44
است او پليد كردن پليد كند اويرا آن كهن در سري او زخمي او * و آن پيس شده آنچه درو 45
آن زخم جامهايي او باشند فارجان و موي سري او باليده و ابر لبها بپوشد و پليد پليد
بخواند * همه روزهايي آنچه آن زخم درو پليد باشد پليد است او جدا بنشيند از بيرون 46
بلشكرگاه نشستن او * و آن جامه كه باشد درو زخمي پيسي در جامهي پشم يا در جامهي 47
كتان * يا در تار يا پود بكتان و بپشم يا در پوست يا در همه كاري پوست * و باشد آن زخم زرد 48 49
يا سرخ در جامه يا در پوست يا در تار يا در پود يا در همه پيرايهي پوست زخم پيس است او
وبنمايد مر آن كهن * وببيند آن كهن مر آن زخم و بند كند مر آن زخم هفت روزها * 50

* *Et intuebitur ſacerdos plagam in die ſeptimo: & ecce ſi non creverit macula, nec fuerit in ea pilus albus, & apparitio maculæ nō fuerit profundior cute:* 32
Tunc radet ſe, maculam verò non radet: & includet ſacerdos maculam ſeptem diebus ſecundâ vice: 33
Et contemplabitur ſacerdos maculam in die ſeptimo: & ecce ſi non creverit macula in cute, & apparitio ejus non fuerit profundior cute, mundum reddet eum ſacerdos: lavabitque veſtimenta ſua, & purificabitur. 34
Si autem creſcendo creverit macula in cute poſt purificationem ſuam: 35
Tum intuebitur illam ſacerdos: & ecce ſi creverit macula in cute, non requiret ſacerdos pilum rufum, pollutus eſt ipſe. 36
Quòd ſi in colore ſuo ſteterit macula, & pilus niger pullulaverit in ea, ſanata eſt macula: & mundus eſt, mundum quoque reddet eum ſacerdos. 37
Porrò vir aut mulier, cùm fuerint in cute corporis eorum vitiligines, vitiligines inquam *albæ:* 38
Tunc inſpiciet ſacerdos: & en ſi in cute corporis eorum fuerint *vitiligines diminutæ albæ; leuce eſt quæ effloruit in cute, mundus eſt ipſe.* 39
Vir autem, cùm effuſum fuerit capillitiū capitis ej', calvus eſt, mundus eſt ipſe. 40
Si verò ab angulo faciei ejus effuſus fuerit crinis capitis ejus, recalvaſter eſt, mundus eſt ipſe. 41
Quum autem fuerit in calvitio aut in recalvatione plaga alba ſubruſa, lepra efflorеſcens eſt in calvitio ejus, vel in recalvatione ejus. 42
Tum inſpiciet illam ſacerdos: & ecce ſi fuerit *cicatrix plagæ alba ſubruſa in calvitio ejus aut in recalvatione ejus, ſicut apparitio lepræ* in *cute carnis:* 43
Vir leproſus eſt, pollutus eſt ipſe, pollutum reddendo pollutum reddet eum ſacerdos: in capite ejus eſt *plaga ipſius.* 44
Porrò leproſus in quo fuerit *plaga, veſtimenta ejus erunt diſſuta, & capillitium capitis alitum, labia quoque operiet; &, Pollutus, pollutus clamabit.* 45
Omnibus diebus quibus plaga fuerit *in eo, pollutus erit: pollutus eſt ipſe, ſeparatim ſedebit, extra caſtra* erit *ſeſſio ejus.* 46
Veſtis autem, cùm fuerit in ea plaga lepræ, in veſte lanæ, aut in veſte lini, 47
Aut in ſtamine vel ſubtegmine in lino et in lana, aut in pelle, aut in omni opere pelliceo: 48
Et fuerit plaga flava aut rufa in veſte, aut in pelle, aut in ſtamine, vel in ſubtegmine, vel in omni vaſe pelliceo; plaga lepræ eſt ipſa, & oſtendet ſacerdoti. 49
Et intuebitur ſacerdos plagam, includétque plagam ſeptem diebus. 50

תרגום יונתן בן עוזיאל
Targ. JONATHAN B. UZIEL.

וראה וְיִחְמֵי יַת מַכְתָּשָׁא בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה אֲרוּם הֲלִיךְ פִּסְיוֹן מַכְתָּשָׁא בִּלְבוּשָׁא
אוֹ בְשִׁתְיָא אוֹ בְעַרְבָא אוֹ בִצְלָא לְכָל דְּיִתְעֲבֵד צְלָא לְעִיבִידְתָּא צוֹרַעְתָּא מַחְלְטָא
מַכְתָּשָׁא מְסָאַב הוּא : ואם וְאִין יֶחְמֵי כַהֲנָא וְהָא לָא הֲלִיךְ פִּסְיוֹן מַכְתָּשָׁא
בִּלְבוּשָׁא אוֹ בְשִׁתְיָא אוֹ בְעַרְבָא אוֹ בְּכָל מָאן דִּי צְלָא : וצוה וִיפַקֵּד כַּהֲנָא
וִיחַוְורוּן יַת עִיסְקָא דְּבֵיהּ מַכְתָּשָׁא וְיַסְגִּירִינֵיהּ שׁוּבְעָא יוֹמִין תִּנְיָינוּת : וראה
וְיֶחְמֵי כַהֲנָא בָּתַר דְּחַוְּורוּ יַת מַכְתָּשָׁא וְהָא לָא שְׁנָא מַכְתָּשָׁא מִן כַּד הֲוָה וּמַכְתָּשָׁא
לָא הֲלִיךְ פִּסְיוֹנֵיהּ מְסָאַב הוּא בְּנוּרָא תּוֹקְדִינֵיהּ מְטוּל דְּצוֹרַעְתָּא שְׁקִיעָא הִיא
בִּרְדַדְיֵהּ אוֹ בְלַבְדֵּיהּ : ואם וְאִין חָמָא כַהֲנָא וְהָא עָמָא מַכְתָּשָׁא בָּתַר דְּחַוְּורוּ יָתֵהּ
וִיבְזַע יָתֵיהּ מִן לְבוּשָׁא אוֹ מִן צַלָּא אוֹ מִן שִׁתְיָא אוֹ מִן עַרְבָא : ואם וְאִ
תִּתְחֲמֵי תּוּב בִּלְבוּשָׁא אוֹ בְשִׁתְיָא אוֹ בְעַרְבָא אוֹ בְּכָל מָאן דִּיצְלָא סַגְיָא הִיא
בְּנוּרָא תּוֹקְדִינֵיהּ יַת עִיסְקָא דְּבֵיהּ מַכְתָּשָׁא : והבגד וּלְבוּשָׁא אוֹ שִׁתְיָא אוֹ
עַרְבָא אוֹ כָל מָאן דִּיצְלָא דִּתְחַוַּור וְיַעְדֵּי מִנֵּיהּ מַכְתָּשָׁא וְיִצְטַבַּע תִּנְיָינוּת וְיִדְ
זאת דָּא אוֹרַיְיתָא דְּמַכְתַּשׁ סְגִירוּ לְבוּשׁ עֲמַר אוֹ דְכִיתָּן אוֹ שִׁתְיָא אוֹ עַרְבָא אוֹ כָ
מָאן דִּיצְלָא לְדַכָּאוּתֵיהּ אוֹ לְסָאֲבוּתֵיהּ :

פ פ פ יד

וידבר וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : זאת דָּא תְּהֵי אוֹרַיְיתָא דִּמְצָרְעָא בְּיוֹמָא
דְדַכּוּתֵיהּ וְיִתְיְתֵי לְוַת כַּהֲנָא : ויצא וְיִפּוֹק כַּהֲנָא לְמִבָּרָא לְמַשְׁרִיתָא וְיֶחְמֵי וְהָא
אִיתְּסֵי סְגִירוּתָא מִן סְגִירָא : וצוה וִיפַקֵּד כַּהֲנָא וְיִסַּב לְדְמִידְכֵּי תְּרֵין צִפּוֹרִין חַ
וְדַכְיָין וְקִיסָא דְאַרְזָא וּצְבַע זְהוֹרִי וְאֵזוֹבָא : וצוה וִיפַקֵּד כַּהֲנָא לְטַבָּחָא וְיִכּ
יַת צִפּוֹרָא חֲדָא לְמָאן דַּחֲסַף עַל מֵי מַבּוּעַ : את הצפר יַת צִפְּרָא חַיְיתָא יִסַּ
יָתָהּ וְיַת קִיסָא דְאַרְזָא וְיַת צְבַע זְהוֹרִי וְיַת אֵיזוֹבָא וְיִטְמַשׁ יַתְהוֹן וְיַת צִפְּרָא חַיְיתָא
בְּאַדְמָא דְּצִפְּרָא דִּנְכִיסָא וּבְמֵי מַבּוּעַ : והזה וְיַדֵּי עַל בֵּית אַפּוֹהִי דְּמִידַּכֵּי מִ
סְגִירוּתָא שְׁבַעְתֵּי זִימְנִין וְיִדַכִּינֵיהּ וְיִפְטַר יַת צִפְּרָא חַיְיתָא עַל אַנְפֵּי חַקְלָא וִיהֵי אִ
אִיטִימוּס הַהוּא גַּבְרָא לְמִלְקֵי תּוּב בְּצוֹרַעְתָּא תַּיְיבָא צִפְּרָא חַיְיתָא לְבֵיתֵיהּ בְּיוֹמָא
הַהוּא וּמִתְכַּשְׁרָא לְמֵיכְלָא וְיַת צִפְּרָא נְכִיסָא הֲוָה מְקַבַּר כַּהֲנָא בְּמֵיחְמֵי מְצוֹרָעָא

Et videbit plagam die septimo, quoniam iverit dilatatio plagæ in ve- 51
ste, aut in stamine aut subtegmine ; aut in pelle, aut in quocunque
quod fit pelle pro opere : lepræ simplicis plaga *est*, immunda est.
Et si viderit sacerdos, & ecce non abiit dilatatio plagæ per vestimen- 53
tum, aut per stamen aut subtegmen, vel per quodcunque vas pellice-
um : Præcipiat sacerdos ut lavent rem illam in qua est plaga, & oc- 54
cludet ipsam septem diebus secundò. Et videbit sacerdos postquam 55
laverint plagam, & ecce non est mutata plaga ab eo quod antea erat,
& plagæ non ivit dilatatio ; immundum est, igne combutas ipsum :
eò quòd lepra sit profunda, in glabritie ejus vel in villositate ejus.
Quòd si viderit sacerdos, & ecce obscurior facta est plaga, post- 56
quam dealbârunt eam : tum rumpet eam à veste, aut à pelle, vel à
stamine vel subtegmine. Et si apparuerit rursus in veste, aut in sta- 57
mine aut subtegmine, aut in omni vase pelliceo, *lepra* crescens est :
igne comburas rem in qua est plaga. Vestis autem, aut stamen aut 58
subtegmen, aut quodcunque vas pelliceum quod albaveris, si recesserit
ex eo plaga, lavabitur secundò, & sic mundum erit. Hæc est lex 59
plagæ lepræ vestis laneæ aut lineæ, aut staminis aut subtegminis, aut
omnis vasis pellicei, ad mundum aut immundum judicandum ipsum.

SECTIO XXVIII.

CAP. XIV.

ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : Hæc est lex leprosi 1 2
in die emundationis suæ, adducetur ad sacerdotem. Et egredietur sa- 3
cerdos extra castra, & videbit, & ecce sanata est lepra à leproso.
Et præcipiet sacerdos ut accipiat is qui mundandus est duas aviculas 4
vivas & mundas, & lignum cedrinum, & coccinum atque hyssopum.
Et præcipiet sacerdos lanio, & mactabit aviculam unam in vase fictili 5
ad aquas fontanas. Avem *autem* vivam tollet & lignum cedrinum, 6
& coccinum, & hyssopum, & intinget ea & avem vivam in sangui-
nem avis quæ mactata est, & in aquas fontis. Et asperget super 7
faciem illius qui mundandus est à lepra septem vicibus : & munda-
bit eum, & dimittet avem vivam super faciem agri ; & futurum est
ut si iterum ille vir percutiendus sit leprâ, reditura sit avis illa do-
mum suam eo die, & apta sit esui : avem autem mactatam sepeliet
sacerdos in conspectu leprosi.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* وببينند مر آن زخم در روزي آن هفتمين كه افزود آن زخم در جامه يا در تار يا در پود يا
در پوست بهمه آنچه كرده آيد آن پوست بكار پيسي لعنت آن زخم پليد است او * بسوزاند
مر آن جامه يا مر آن تار يا مر آن پود در پشم يا در كتان يا مر همه پيرايهي آن پوست آنچه باشد
درو آن زخم كه پيسي لعنت او در آتش سوخته شود * واگر ببيند آن كهن وابنك نه
افزود آن زخم در جامه يا در تار يا در پود يا در همه پيرايهي پوست * بفرمايد آن [كهن] كه
آب شويند مر آنچه درو آن زخم وببندد كنند اويرا هفت روزها دويم باره * وببيند آن كهن پس
شسته شدن مر آن زخم وابنك نه گشت آن زخم مر لوني او وآن زخم نه افزود پليد او در آتش
بسوزاني اويرا نقصان او در نوي او يا در كهنگيي او * واگر ببيند آن كهن نزديك كاهسته
شد آن زخم پس شستن اويرا پاره كند اويرا از آن جامه يا از آن پوست يا از آن تار يا از آن
پود * واگر ديدار آيد نيز در جامه يا در تار يا در پود يا در همه پيرايهي پوست شكفته
است او در آتش بسوزاني اويرا مر آنچه درو آن زخم * وآن جامه يا آن تار يا آن پود يا همه پيرايهي
آن پوست آنچه شسته شود وگردد از ايشان آن زخم شسته شود دويم باره وپاك شود * اين شريعتي
زخمي پيسي جامهي آن پشم يا آن كتان يا آن تار يا آن پود يا همه پيرايهي پوست بپاك
كردن اويرا يا بپليد كردن اويرا * * فصل چهاردهم *
* سخن گفت يي بموسه بگفتن * اين باشد شريعتي آن پيس در روزي پاكيي او آورده آيد بآن
كهن * وبيرون آيد آن كهن باز بيرون بلشكرگاه وببيند آن كهن وابنك درمان شده
زخمي آن پيسي از آن پيس شده * وبفرمايد آن كهن وبستاند بپاك شوا دو گنجشكان زندگان
پاكان وچوبي سرو وقرمز رنگ ودرمنه * وبفرمايد آن كهن وكشد مر آن گنجشك آن يكي
بپيرايهي سفال ابر آبي روان * مر آن گنجشك آن زنده بستاند آنرا ومر چوبي آن سرو ومر
آن قرمز رنگ ومر آن درمنه ودر زند ايشانرا ومر آن گنجشك آن زنده در خوني آن گنجشك
آن كشته شده ابر آن آبي روان * وبچكاند ابر آن پاك شوا از آن پيسي هفت بارها وپاك كند
اويرا وبفرستد مر آن گنجشك آن زنده ابر روي آن دشت :

Et videbit plagam die septimo: quòd 51
si creverit plaga in veste, aut in sta-
mine, vel in subtegmine, aut in pelle,
in omni quod fit ex pelle in opus, le-
pra maledictionis est illa plaga, pol-
luta est ipsa. Comburet vestem, 52
vel stamen vel subtegmen in lana
vel in lino, aut omne vas pellice-
um in quo fuerit plaga : quia lepra
maledictionis est, in igne combure-
tur. Si autem viderit sacerdos, & 53
ecce non creverit plaga in veste, vel
in stamine, vel in subtegmine, vel in
omni vase pelliceo : Præcipiet sa- 54
cerdos ut aquâ lavent id cui inest
plaga, & includet illud septem die-
bus secundâ vice. Dein intuebitur 55
sacerdos post lotionem plagæ: & ecce
etsi non mutârit plaga colorem suum,
& plaga non creverit, polluta est, igne
combures eam : detrimentum est in
novitate ejus, vel in vetustate ejus.
At si viderit sacerdos prope diminu- 56
tam esse plagam post lotionem ejus,
abscindet eam de veste, vel de pelle,
vel de stamine, vel de subtegmine.
Quòd si apparuerit ultrà in veste, vel 57
in stamine, vel in subtegmine, vel in
omni vase pelliceo; lepra efflorescens
est ipsa, igne combures illud cuicunq;
inest plaga. Vestis autem, sive sta- 58
men sive subtegmen, aut omne vas
pelliceum quod lotum fuerit, recesse-
ritque ab eis plaga, lavabitur secun-
dâ vice, & purificabitur. Ista est 59
lex plagæ lepræ vestimenti lanei vel
linei, vel staminis, vel subtegminis,
aut omnis vasis pellicei, ad mundum
reddendum illud, vel ad pollutum
reddendum illud.

CAP. XIV.

ET *loquutus est Dominus ad Mo-* 1
sheh, dicendo ; Ista erit lex leprosi 2
in die purificationis suæ : adduce-
tur ad sacerdotem : Et egredietur 3
sacerdos extra castra, videbitque sa-
cerdos : & en si sanata fuerit plaga
lepræ à leproso, Tunc præcipiet sacer- 4
dos, & assumet ad purificandum
se duos passeres vivos puros, et
lignum cupressinum, & coccineum, ac
thymbram. Præcipiétque sacerdos, 5
& mactabit passerem unum in vase
testaceo super aquas meantes. Passe- 6
rem autem vivum illum tollet, & li-
gnum cupressinum, & coccineum, ac
thymbram, intingetque illa & passerē
vivum in sanguinē passeris mactati
super aquas meantes. Et stillabit su- 7
per purificandum à lepra septem vi-
cibus, & purificabit eum, atque e-
mittet passerem vivum super fa-
ciem agri.

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. Jonathan B. Uziel

8 וכבס ויצבע דמדכי ית לבושוי ויספר ית כל שעריה ויסחי במיא וידכי ובתר
כן ייעול למשריתא ויתיב מברא למשכן בית מותביה ולא יקרב לצד אינתתיה
9 שובעא יומין : והיה ויהי ביומא שביעאה יספר ית כל שעריה ית רישיה וית
דיקניה וית גביני עינוי וית כל שעריה יספר ויצבע ית לבושוי ויסחי ית בישריה
10 במוי וידכי : וביום וביומא תמינאה יסב תרין אמרין שלמין ואמרתא חדא בר
שתא שלימתא ותלתא עשרונין סמידא למנחתא פתיכא במשח זיתא ולוגא
11 חדא דמשח זיתא : והעמיד ויוקים כהנא דמדכי ית גברא דמדכי וית אימריא
12 קדם יי בתרע משכן זימנא : ולקח ויסב כהנא ית אימרא חד ויקריב יתיה
13 לקרבן אשמא וית לוגא דמשחא וירים יתהון ארמא קדם יי : ושחט ויכוס
טבחא ית אימרא באתרא דיכוס ית חטאתא וית עלתא באתר קדיש ארום הי
14 כחטאתא היכדין אשמא הוא לכהנא קודש קודשין הוא : ולקח ויסב כהנא
מן אדמא דאשמא ויתן כהנא על גדירא מיצעא דאודנא דמידכי דימינא ועל
15 פירקא מיצעא דידיה דימינא ועל פירקא מיצעא דריגליה דימינא : ולקח ויסב
כהנא בידיה ימינא מלוגא דמשחא ויריק על ידא דכהנא דשמאליה : וטבל
16 ויטמש כהנא ית איצבעיה ימינא מן משחא דעל ידיה שמאלא וידי משחא
17 באדבעיה שבעתא זימנין : ומיתר ומסה דמשתייר ממישחא דעל ידיה יתן כהנא
על חסחוס דאודנא דמידכי דימינא ועל פירקא מיצעא דידיה ימינא ועל פירקא
מיצעא דריגליה ימינא עלוי אתר דיהב מן שירויא אדם קרבן אשמא : והנותר
18 ומה דמשתייר מן משחא דעל ידא דכהנא יתן על רישא דמידכי ויכפר עלוי
19 כהנא קדם יי : ועשה ויעבד כהנא ית קרבן חטאתא ויכפר על דמידכי
20 מסואבותיה ובתר כן יכוס ית עלתא : והעלה ויסיק כהנא ית עלתא וית
21 מנחתא למדבחא ויכפר עלוי כהנא וידכי : ואם דל ואין מסכן הוא ולית ידיה
מספקא ויסב אימר חד אשמא לארמא מטול למכפרא עלוי ועשרונא סמידא חד פתיך
במשח זיתא למנחתא ולוגא דמשח זיתא :

Et lavabit qui mundandus eſt veſtes ſuas, & tondet totum capillum ſuum, & lavabit ſe aquis ut mundus fiat, & poſtea ingredietur in caſtra: & ſedebit extra tabernaculum domus habitationis ſuæ, & non accedet ad latus uxoris ſuæ ſeptem diebus. 8
Eritque in die ſeptimo radet omnem capillum ſuum, capitis *inquam*, barbæ, & ſuperciliorum oculorum ſuorum, & univerſum capillum ſuum radet: & lavabit veſtimenta ſua, & carnem ſuam aquis abluet, & mundus erit. 9
Die vero octavo accipiet duos agnos integros, & oviculam unam anniculam integram, & tres decimas ſimilæ pro *oblatione* Minchæ quæ mixta ſit oleo olivæ, & ſextarium unum olei olivæ. 10
Et ſtatuet ſacerdos qui mundabit virum qui eſt purificandus, & agnos coram Domino, in oſtio tabernaculi conventus. 11
Et accipiet ſacerdos agnum unum, & offeret ipſum in oblationem delicti, & ſextarium olei: & elevabit ea elevando coram Domino. 12
Et mactabit lanio agnum, in loco ubi immolant hoſtiam pro peccato & holocauſtum, in loco ſancto: quoniam ſicut hoſtia pro peccato ſic hoſtia pro delicto ſacerdotis eſt, ſanctum ſanctorum eſt. 13
Et accipiet ſacerdos de ſanguine hoſtiæ pro delicto, & ponet ſacerdos ſuper ſeptum medium auris illius qui mundandus eſt dextræ, & ſuper articulum medium manus ſuæ dextræ, & ſuper articulum medium pedis ſui dextri. 14
Et accipiet ſacerdos manu ſua dextra de ſextario olei, & fundet ſuper manum ſacerdotis ſiniſtram. 15
Et intinget ſacerdos digitum ſuum dextrum in oleum, quod eſt in manu ſiniſtra ejus, & ſparget oleum digito ſuo ſeptem vicibus. 16
Et de eo quod reſiduum erit de oleo quod eſt in manu ejus, ponet ſacerdos ſuper cartilagine auris dextræ mundandi, & ſuper articulo medio manus ejus dextræ & ſuper articulo medio pedis ejus dextri: ſuper locum in quo à principio poſuerat de ſanguine oblationis pro delicto. 17
Quod autem reliquum erit de oleo, quod eſt in manu ſacerdotis, ponet ſuper caput mundandi: & ita expiationem faciet ſuper eo ſacerdos coram Domino. 18
Et faciet ſacerdos oblationem pro peccato, & expiabit eum qui mundandus eſt ab immunditia ſua: dein mactabit holocauſtum. 19
Et aſcendere faciet ſacerdos holocauſtum & Mincha ſuper altare: & expiabit ipſum ſacerdos, & mundus erit. 20
Quòd ſi pauper eſt & non ſit manus ejus ſufficiens, tollat agnum unum pro hoſtia delicti ad elevandum, ad expiandum ipſum, & decimam ſimilæ unam mixtam oleo olivæ in *oblationem* Mincha, & ſextarium olei olivæ: 21

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

8 * وبشويد آن پاك شوا مر جامهايي او وبتراشد مر همه موئي او وبشويد در آب وپاك شود
و پس بيايد بآن لشكرگاه وبنشيند از بيرون بخيمهي او هفت روزها * وباشد در روزي و
9 آن هفتمين بتراشد مر همه موئي او مر سري او و مر ريشي او و مر ابروئي او و مر همه موئي او
10 بتراشد وبشويد مر جامهايي او وبشويد مر تني او در آب وپاك شود * ودر روزي آن
هشتمين بستاند دو برّها تمامان و ماده برّهي يكّه قدري سالي آن تمام و سه دهيكهايي
11 سميد هديه آميخته در روغن وشيشهي يكّه روغن * وبياستاند آن كهن آن پاك
12 كنا مر آن مردي آن پاك شوا و ايشان بپيشي : درگاهي خيمهي وعده * وبستاند آن
كهن مر آن برّهي آن يكّه ونزديك آورد اويرا باشم و مر شيشهي آن روغن وعرضه
13 كند ايشانرا عرضه بپيشي : * وبكشد مر آن برّه در جاي آنچه بكشد مر آن خطات
و مر آن علّه در جايي آن خاص كه چون خطات آن اشم او بكهن خاص خاصها او *
14 * وبستاند آن كهن از خوني آن اشم وبدهد آن كهن ابر تنكهي گوشي آن پاك
شوا آن راست و ابر نر انگشتي دستي او آن راست وابر نر انگشتي پايي او آن راست *
15 16 * وبستاند آن كهن از شيشهي آن روغن وبريزد ابر كفّي آن كهن آن چپ * ودر زند
آن كهن مر انگشتي او آن راست از آن روغن آنچه ابر كفّي او آن چپ وبچكاند از آن
17 روغن در انگشتي او هفت بارها بپيشي : * واز باقي آن روغن آنچه ابر كفّي او بدهد
آن كهن ابر تنكهي گوشي آن پاك شوا آن راست وابر نر انگشتي دستي او آن راست
18 وابر نر انگشتي پايي [او] آن راست ابر خوني آن اشم * وآن باقي در روغن آنچه ابر كفّي آن
19 كهن بدهد ابر سري آن پاك شوا وكفارت خواهد ابر او آن كهن بپيشي : * وبكند آن كهن
مر آن خطات وكفارت خواهد ابر آن پاك شوا از پليديي او وپس بكشد مر آن علّه *
20 * وبر آورد آن كهن مر آن علّه و مر آن هديه بآن مذبح وكفارت خواهد ابر او آن كهن
21 وپاك شود * واگر درويش او و نيست دستي او رسا بستاند برّهي يكّه اشم بعرضه بكفارت
خواستن ابر او و دهيك سميد يكّه آميخته در روغن بهديه وشيشهي روغن *

Lavabitque purificandus veſtimenta ſua, ac radet omnem pilum ſuum, & lavabit ſe aquâ, & purificabitur: dein poſteà veniet ad caſtra, & ſedebit extra tentorium ſuum ſeptem diebus. 8
Et erit, in die ſeptimo deradet omnem pilum ſuum, caput ſuum, & barbam ſuam, & ſupercilia ſua, omnem inquam *pilum ſuum deradet: lavabit quoque veſtimenta ſua, lavabitque corpus ſuum in aqua, & purificabitur.* 9
Et in die octavo tollet duos agnos perfectos, & agnam unam anniculam perfectam, & tres decimas partes ſimilæ pro *munere miſtas oleo, & ampullam unam olei.* 10
Statuétque ſacerdos purificans virum purificandum, & illa, in præſentia Domini *ad oſtium tentorii conventûs.* 11
Tollétq; ſacerdos agnum unum, & offeret eum pro delicto, & ampullam olei, admovebitq; ea admotione in præſentia Domini. 12
Mactabitque agnum in loco quo mactat peccatum & holocauſtum, in loco ſanctitatis: nam ſicut peccatum, delictum eſt ſacerdoti: ſanctitas ſanctitatum eſt. 13
Accipiétque ſacerdos de ſanguine delicti, & dabit ſacerdos ſuper tenue *auris purificandi dextræ, & ſuper pollicem manûs ejus dextræ, & ſuper pollicem pedis ejus dextri.* 14
Accipiet præterea ſacerdos de ampulla olei, & fundet in volam ſacerdotis ſiniſtram. 15
Intingetque ſacerdos digitum ſuum dextrum ex oleo quod in vola ſua ſiniſtra, & ſtillabit de oleo digito ſuo ſeptem vicibus in præſentia Domini. 16
De reliquiis verò olei quod in vola ſua, dabit ſacerdos ſuper tenue auris purificandi dextræ, & ſuper pollicem manûs ejus dextræ, & ſuper pollicem pedis ejus dextri, ſuper ſanguinem delicti. 17
Et reſiduum olei quod in vola ſacerdotis, dabit ſuper caput purificandi: atque expiationem procurabit ei ſacerdos in præſentia Domini. 18
Faciet item ſacerdos oblationem peccati, & expiationem procurabit homini *purificando à pollutione ſua, & poſteà mactabit holocauſtum.* 19
Et offeret ſacerdos holocauſtum et munus ſuper altare: atque expiationem procurabit ei ſacerdos, & purificabitur. 20
Si autem pauper fuerit, nec fuerit manus ejus attingens hæc, accipiet agnum unum delicti in admotionem, ad expiationem procurandam ei, & decimam partem ſimilæ unam permiſtam oleo pro munere, & ampullam olei: 21

תרגום יונתן בן עוזיאל

ושתי וְתַרְתֵּין שַׁפְנִינִין רַבְרְבִין אוֹ תְרֵין גוּזָלִין בְּנֵי יוֹן מַה דְתִסְפּוֹק יְדֵיהּ וְיהֵי
חַד חַטָאתָא וְחַד עֲלָתָא׃ והביא וְיַיְתֵי יָתְהוֹן בְּיוֹמָא תְמִינָאָה לִדְכוּתֵיהּ לְוַת כַּהֲנָא
לִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא קֳדָם יְיָ׃ ולקח וְיִסַב כַּהֲנָא יַת אִימְרָא דַאֲשָׁמָא וְיַת לוּגָא
דִמְשַׁחָא וִירִים יַתְהוֹן אֲרָמָא קֳדָם יְיָ׃ ושחט וְיִכּוֹס טַבָּחָא יַת אִימְרָא דַאֲשָׁמָא
וְיִסַב כַּהֲנָא מִן אַדְמָא דַאֲשָׁמָא וְיִתֵּן עַל גְדִירָא מִיצְעָא דְאוּדְנָא דְמִדַּכֵּי יַמִינָא וְעַל
פִּירְקָא מִיצְעָא דִידֵיהּ יַמִינָא וְעַל פִּירְקָא מִיצְעָא דְרִיגְלֵיהּ יַמִינָא׃ ומן השמן וּמִן
מִשְׁחָא יְרִיק כַּהֲנָא בְּיַד יְמִינֵיהּ עַל יְדָא דְכַהֲנָא דִשְׂמָאלָא׃ והזה וְיַדִּי כַּהֲנָא
בְּאִידְבְּעֵיהּ דְיַמִינָא מִמִּשְׁחָא דְעַל יְדֵיהּ דִשְׂמָאלָא שְׁבַעְתֵּי זִמְנִין קֳדָם יְיָ׃ ונתן
וְיִתֵּן כַּהֲנָא מִמִּשְׁחָא דְעַל יְדֵיהּ עַל גְדִירָא מִיצְעָא דְאוּדְנָא דְמִדַּכֵּי יַמִינָא וְעַל
פִּירְקָא מִיצְעָא דִידֵיהּ יַמִינָא וְעַל פִּירְקָא מִצְעָא דְרִיגְלֵיהּ יַמִינָא עַל אַתְרֵי דִיהַב
מִן שֵׁירוּיָא אֲדַם קָרְבַּן אֲשָׁמָא׃ והנותר וּמַה דְמִשְׁתַּיַיר מִן מִשְׁחָא דְעַל יְדָא
דְכַהֲנָא יִתֵּן עַל רֵישָׁא דְמִדַּכֵּי לְכַפָּרָא עֲלוֹי קֳדָם יְיָ׃ ועשה וְיַעֲבֵד יַת חַד
מִן שַׁפְנִינַיָא רַבְרְבַיָא אוֹ מִן גוּזָלִין בְּנֵי יוֹן מִן מַה דְמַסְפְּקָא יְדֵיהּ׃ את אשר
יַת מַה דְמַסְפְּקָא יְדֵיהּ לְאַיְיתַיָא יַיְתֵי יַת חַד חַטָאתָא וְיַת חַד עֲלָתָא עַל קָרְבַּן
מִנְחָתָא וִיכַפַּר כַּהֲנָא עַל דְמִדַּכֵּי קֳדָם יְיָ׃ זאת דָא תְהֵוֵי גְזֵירַת אַחְוָיַית
דְבֵיהּ מַכְתַּשׁ צוֹרַעְתָּא אִין לָא סְפִיקַת בֵּין יְדוֹי לְמַיְיתַיָא מִן קָרְבְּנַיָא רַבְרְבַיָא יַיְתֵי
מִן קָרְבְּנַיָא קְלִילַיָא הָאִילֵין דְמִפָּרְשִׁין הָכָא לְיוֹם דְכוּתֵיהּ׃ וידבר ה׳ וּמַלֵיל
יְיָ עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן לְמֵימַר׃ כי תבאו אֲרוּם תֵיעֲלוּן לְאַרְעָא דִכְנַעַן
דַאֲנָא יָהִיב לְכוֹן לְאַחְסָנָא וּמִשְׁתְּכַח גְבַר דִבְנֵי בֵיתָא בְּחַטוֹפִין וְאִיתֵּן מַכְתַּשׁ סְגִירוּ
בְּבֵית אֲרַע אַחְסַנְתְּכוֹן׃ ובא וְיֵיתֵי דְדִילֵיהּ בֵּיתָא וִיחַוֵּי לְכַהֲנָא לְמֵימַר הָא
כְּמַכְתָּשָׁא אִיתְחַמֵי לִי בְּבֵיתָא׃ וצוה וִיפַקֵּד כַּהֲנָא וִיפַנּוּן יַת בֵּיתָא עַד לָא
יֵיעוֹל כַּהֲנָא לְמִיחְמֵי יַת בֵּיתָא מְטוּל דְלָא יִסְתָּאַב כָּל דִבְבֵיתָא וּמִן בָּתַר כְּדֵין
יֵיעוֹל כַּהֲנָא לְמִיחְמֵי יַת בֵּיתָא׃ וראה וְיֶחְמֵי כַּהֲנָא וְהָא מַכְתָּשָׁא כְּתַרְתֵּין
גְרִיסִין מִן אַבְנֵי דִילֵיהּ אַרְבַּע כּוֹתְלִין מְשַׁקְעָן יוֹרְקָן אוֹ סוֹמְקָן וְחֵיזֵיהוֹן מַכִּיךְ
יַתִּיר מִן כּוֹתְלָא׃ ויצא וְיִפּוֹק כַּהֲנָא מִן בֵּיתָא לִתְרַע בֵּיתָא מִלְבַר וְיַסְגַר
יַת בֵּיתָא שׁוּבְעָא יוֹמִין׃

Targ. Jonathan B. Uziel.

Et duos turtures magnos, aut duos pullos columbæ, *id* quod ſuppedita- 22
bit manus ejus: & erit unum in hoſtiam pro peccato, alterum in holo-
cauſtum. Et afferet ea die octavo pro emundatione ſui ad ſacerdotem, 23
ad portam tabernaculi coram Domino. Et accipiet ſacerdos agnum pro 24
hoſtia delicti, & ſextarium olei, & elevabit ea elevatione coram Do-
mino. Et mactabit lanio agnum hoſtiam pro delicto, & accipiet ſacer- 25
dos de ſanguine hoſtiæ pro delicto, & ponet ſuper ſeptum medium
auris mundandi dextræ, & ſuper articulum medium manus ipſius dextræ,
& ſuper articulum medium pedis ejus dextri. Et de oleo effundet 26
ſacerdos manu dextrâ ejus, ſuper manum ſacerdotis ſiniſtram. Et 27
aſperget ſacerdos digito ſuo dextro de oleo, quod eſt ſuper manum ejus
ſiniſtram, ſeptem vicibus coram Domino. Et dabit ſacerdos de oleo, 28
quod eſt in manu ejus ſuper ſeptum medium auris dextræ illius qui
purificandus eſt, & ſuper articulum medium manus ejus dextræ, & ſuper
articulum medium pedis ejus dextri: in loco ubi poſuerat initio ſangui-
nem hoſtiæ delicti. Et quod reliquum erit de oleo, quod eſt ſuper ma- 29
nu ſacerdotis, ponat ſuper caput illius qui mundandus eſt, ut expiatio-
nem faciat pro eo coram Domino. Et faciet unum de turturibus ma- 30
gnis, aut de pullis columbæ, quoſcunque ſuppeditaverit manus ejus. Id 31
quod ſuppeditaverit manus ejus ad afferendum, afferat, unum in hoſti-
am pro peccato, alterum in holocauſtum, unà cum *oblatione* Mincha:
& expiet ſacerdos eum qui mundandus eſt coram Domino. Hoc eſt de- 32
cretum indicationis illius in quo eſt plaga lepræ: ſi non ſuppetat inter
manus ejus ut adducat de oblationibus majoribus, adducat de oblationi-
bus levioribus iſtis, quæ hic ſunt expoſitæ, in die emundationis ſuæ. Præ- 33
terea locutus eſt Dominus cum Moſe & Aharone, dicendo: Quando in- 34
grediemini in terram Canaan, quam ego do vobis in hæreditatem, &
inventus fuerit vir qui ædificaverit domum cum rapinis, & dedero pla-
gam lepræ in domo terræ hæreditatis veſtræ. Tum veniat is cujus eſt 35
domus, & narret ſacerdoti, dicendo; Sicut plaga viſa eſt mihi in
domo. Tum præcipiet ſacerdos ut evacuent domum illam, antequam 36
ingrediatur ſacerdos ad videndum domum, ut non polluatur quicquid
eſt in domo: poſtea verò ingredietur ſacerdos ad videndum domum. Et 37
videbit ſacerdos, & ecce plaga tanquam duæ fabæ freſſæ lapidibus
illius *in* quatuor parietibus depreſſiores, pallidulæ aut ſubruſæ: &
aſpectus earum profundior *eſt* pariete. Tum exibit ſacerdos ex domo 38
ad portam domus extra, & occludet domum ſeptem diebus.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* و دو تدروها يا دو بچكاني كبوتر آنچه برسد دستي او و باشد يكّه خطات وآن يكّه علة
* وبياورد ايشانرا در روزي آن هشتمين بپاكي او بآن كهن بدرگاهي خيمهي وعدة
بپيشي :: * وبستاند آن كهن مر برهي آن اشم و مر شيشهي آن روغن وعرضه كند ايشانرا
آن كهن عرضه بپيشي :: * وبكشد مر برهي آن اشم وبستاند آن كهن از خوني آن اشم
وبدهد ابر تنكهي گوشي آن پاك شوا آن راست وابر نر انگشتي دستي او آن راست وابر نر
انگشتي پايي او آن راست * و از آن روغن بريزد آن كهن ابر كفّي آن كهن آن چپ * وبچكاند
آن كهن در انگشتي او آن راست از آن روغن آنچه ابر كفّي او آن چپ هفت بارها بپيشي ::
* وبدهد آن كهن از آن روغن آنچه ابر كفّي او ابر تنكهي گوشي آن پاك شوا آن راست وابر
نر انگشتي دستي او آن راست و ابر نر انگشتي پايي او آن راست ابر جايي خوني آن اشم * وآن
باقي از آن روغن آنچه ابر كفّي آن كهن بدهد ابر سري آن پاك شوا بكفارت خواستن ابر او
بپيشي :: * وبكند مر آن يكّه از آن تدروها يا از بچكاني آن كبوتر چون آنچه برسد دستي او
* مر آنچه برسد دستي او مر آن يكّه خطات ومر آن يكّه علة ابر آن هديه وكفارت خواهد آن كهن
ابر آن پاك شوا بپيشي :: * اين شريعتي آنچه درو زخمي پيسي آنچه نه رسد دستي او در
پاكي او * سخن گفت :: بموسه وباهرن بگفتن * كه بيابيد بزميني كنعن آنچه من دهم
بشما باحسنتا و بدهم زخمي پيسي در خانهي زميني احسنتايي شما * وبيايد آنچه باو آن خانه
وآگاه كند بكهن بگفتن چون زخم ديدار آمد بمن در خانه * و بفرمايد آن كهن و خالي
كنند مر آن خانه در پيش بيايد آن كهن بديدن مر آن زخم ونه پليد كند
همه آنچه در خانه وپس همچنين بيايد آن كهن بديدن مر آن خانه * وببيند
مر آن زخم و اينك آن زخم در ديواري آن خانه جرفيدگان زردان يا سرخان ونمايش
ايشان پست از آن ديوار * وبيرون آيد آن كهن از آن خانه بدرگاهي آن خانه وببندد
كند مر آن خانه هفت روزها ٭

Duos prætereà phaſianos, aut duos 22
pullos columbæ, quod ſcil. *attigerit*
manus ejus: & erit unus peccatum,
& alter holocauſtum. Afferétq; ea in 23
die octavo purificationis ſuæ ad ſa-
cerdotem ad oſtium tentorii conven-
tûs in præſentiam Domini. Suſcipi- 24
étque ſacerdos agnũ delicti, & am-
pullam olei, & admovebit ea ſacer-
dos admotione in præſentia Domini.
Mactabitque agnum delicti, ac tol- 25
let ſacerdos de ſanguine delicti,
dabitque ſuper tenue auris puri-
ficandi dextræ, & ſuper pollicem
manûs ejus dextræ, & ſuper pol-
licem pedis ejus dextri. De oleo quo- 26
que fundet ſacerdos ſuper manum
ſacerdotis ſiniſtram: Stillabitque 27
ſacerdos digito ſuo dextro de oleo
quod in manu ſua ſiniſtra ſeptem
vicibus in præſentia Domini. Da- 28
bit quoque ſacerdos de oleo quod
in manu ſua ſuper tenue auris
purificandi dextræ, & ſuper polli-
cem manûs ejus dextræ, & ſuper
pollicem pedis ejus dextri ſuper lo-
cum ſanguinis delicti. Reſiduum 29
autem olei quod in manu ſacerdo-
tis, dabit ſuper caput purificandi,
ad expiationem procurandam ei in
præſentia Domini. Faciet item unũ 30
de phaſianis, aut de pullis columbæ,
quemadmodum attigerit manus e-
jus: (Quod inquam *attigerit ma-* 31
nus ejus:) unũ pro *peccato, & alterũ*
pro *holocauſto ſuper munus: & expi-*
ationem procurabit ſacerdos homini
purificando in præſentia Dñi. Iſta eſt 32
lex ejus cui inest plaga lepræ, cujus
manus non attigerit purificationem
ſui. Et *locutus eſt Dominus ad* 33
Moſheh & Aharon, dicendo; Cùm 34
veneritis in terram Chenaan, quam
ego do vobis in poſſeſſionem, dede-
róque plagam lepræ in domo aliqua
terræ poſſeſſionis veſtræ: Veniet 35
quidem ille cui erit *domus, & no-*
tum faciet ſacerdoti, dicendo; Tan-
quam plaga lepræ *apparuit mihi*
in domo. Tunc præcipiet ſacerdos, 36
& evacuabunt domum priuſquàm
veniat ſacerdos ad videndum pla-
gam, ne pollutum reddat omne
quod eſt *in domo: & poſtmodum ve-*
niet ſacerdos ad contemplandum do-
mum. Et videbit plagam: & en ſi 37
fuerit *plaga in pariete domûs val-*
liculis flavis aut rubris: & ap-
paritio earum fuerit *depreſſior pari-*
ete: Tunc egredietur ſacerdos è 38
domo ad oſtium domûs, & claudet
domum ſeptem diebus.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hierosolymitanum.

39 וישב ויתוב כהנא ביומא שביעאה ויחמי והא הליך פיסיון מכתשא בכותלי
40 ביתא : וצוה ויפקד כהנא וישמטון ית אבניא דבהון מכתשא וישלקון יתהון
41 למברא לקרתא לאתר מסאב : ואת הבית וית ביתא יקלפון מגויה חזור חזור
42 ויטלקון ית עפרא דקליפו מברא לקרתא לאתר מסאב : ולקחו ויסבון אבנין
חורניין ויעלון באתר אבניא ועפרא חורן
43 יסב ויתטש ית ביתא : ואם ואין יתוב

ירושלמי 42 ויטשון ית ביתא :

מכתשא ויסגי בביתא מן בתר דשמיטן ית אבניא ומן בתר דקליפו ית ביתא ומן
44 בתר דאיתטש : ובא וייתי כהנא ויחמי והא הליך פיסיון מכתשא בביתא סגירות
45 מחלטא היא בביתא מסאב הוא : ונתץ ויפכרון ית ביתא ית אבנוי וית קיסוי וית
46 כל עפרא דביתא וינפק למברא לקרתא לאתר מסאב : והבא ומאן דייעול
47 לביתא כל יומין דיסגר יתיה יהי מסאב עד רמשא : והשכב ודישכוב בביתא
48 יצבע ית לבושוי ודייכול בביתא יצבע ית לבושוי : ואם בא ואין מיעל ייעול
כהנא וייחמי והא לא הליך פיסיון מכתשא בביתא בתר דאיתטש ית ביתא
49 וידכי כהנא ית ביתא ארום איתסי מכתשא : ולקח ויסב לדכאה ית ביתא
50 תרתין צפרין וקיסא דארזא וצבע זהורי ואיזובא : ושחט ויכוס טבחא ית ציפרא
51 חדא למנא דפחר על מי מבוע : ולקח ויסב ית קיסא דארזא וית איזובא וית
צבע זהורי וית צפרא חייתא ויטמוש יתיה באדמא דציפרא נכיסתא ובמי מבוע
52 וידי לביתא שבע זמנין : וחטא וידכי ית ביתא באדמא דציפרא חייתא ובקיסא
53 דארזא ובאיזובא ובצבע זהורי : ושלח ויפטור ית צפורא חייתא למברא לקרתא
על אנפי חקלא ויכפר על ביתא וידכי ברם אין איטימוס בייתא למילקי תוב
בצורעא תייבא ציפורא תמן ביומא ההוא ומתכשרא למיכלא וית ציפרא נכיסתא
54 הוה מקבר כהנא במיחמי מרי ביתא : זאת דא תהוי גזרת אחויית אורייתא
55 לכל מכתש סגירותא ולניתקא : ולצרעת ולצורעא דלבושא ולביתא : ולשאת
56 ולשומא ולקלופי ולבהקי : להורות
57 למלפא כהנא לעמא בין יומא קבילא
דלא למיחמי ביה מכתשא לבין יומא
זהירא ובין בר נשא מסאבא לבין בר נשא דכיא דא תהוי גזירת אחוויית מכתש
צורעתא :

ירושלמי 56 ולשומא ולקלפיתא ולבהקיתא :

39 Deinde redibit ſacerdos die ſeptimo, & videbit, & ecce ivit dilatatio plagæ per parietes domus. 40 Itaque præcipiet ſacerdos, ut evellant lapides in quibus *erit* plaga, quos projicient extra civitatem, in locum immundum. 41 Domum verò radant intrinſecus, per circuitum: & projiciant pulverem, quem raſerint, extra civitatem in locum immundum. 42 Et accipiant lapides alios, quos ingredi faciant in locum lapidum illorum: pulvis quoque alius accipiatur, quo liniatur domus. 43 Quòd ſi redierit plaga, & multiplicata fuerit in domo illa, poſtquam evulſerint lapides illos, & poſtquam abraſerint domum, & poſtquam linita fuerit. 44 Tum ingredietur ſacerdos, & videbit, & ecce ivit dilatatio plagæ in domo: lepra ſimpliciter eſt in domo, immunda eſt. 45 Tum diruant domum illam, lapides ejus & ligna ejus, & omnem pulverem domus, quæ efferat extra civitatem, in locum immundum. 46 Et quiſquis ingredietur domum illam, omnibus diebus quibus clauſit eam, erit pollutus uſque ad veſperam. 47 Et qui cubuerit in ea domo, lavabit veſtimenta ſua: & qui comederit in ea domo, lavabit veſtimenta ſua. 48 Quod ſi ingrediendo ingrediatur ſacerdos, & videat, & ecce non iverit dilatatio plagæ per domum, poſtquam lita eſt domus: tum mundam pronuntiabit ſacerdos domum, quia curata eſt plaga. 49 Tollat autem ad emundandam domum duas aviculas, & lignum cedrinum, & coccinum, & hyſſopum. 50 Dein mactet lanio avem unam in vaſe fictili, ad aquas fontis. 51 Et accipiat lignum cedrinum, & hyſſopum, & coccinum, & avem vivam, & immergat illam in ſanguinem avis mactatæ, & in aquas fontis: & aſpergat domum ſeptem vicibus. 52 Atque ita mundabit domum ſanguine avis viventis, & ligno cedrino, & hyſſopo, & coccino. 53 Et dimittet avem vivam extra civitatem ſuper facies agri: & expiabit domum, & munda erit; verùm ſi futurum fuerit ut domus percutiatur rurſus leprâ, redibit avis eò die illo & apta erit eſui: & avem mactatam ſepeliet ſacerdos, in conſpectu domini domus. 54 Hoc eſt decretum indicationis legis omnis plagæ lepræ, 55 & ſcabiei. Lepræ quoque veſtis, & domus: 56 Et inflationis, & ſcabiei, & maculæ candidæ. 57 Ut doceat ſacerdos populum *ut diſcernat* inter diem tenebrarum, ut non reſpiciat in eo plagam, & diem lucis, & inter hominem immundum & mundum: hoc inquam eſt decretum indicationis plagæ lepræ.

Hieroſ. 42. *Et liniant domum.*

Hieroſ. 56 *Et tumoris, & ſcabiei & maculæ albæ.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

39 * و باز گردد آن کهن در روزي آن هفتمین ببیند و اینك بیفزود آن زخم در دیواري آن خانه
40 * بفرماید آن کهن بگردانند مر سنگها آنچه در ایشان آن زخم و بیندازند ایشانرا باز بیرون
41 بشهر بجاي پلید * و مر آن خانه بتراشند از اندرون گرداگرد و بریزند مر آن خاك آنچه
42 بتراشیدند باز بیرون بشهر بجاي پلید * و بستانند سنگهاي دیگران و بیاورند بجاي آن سنگها
43 و خاکي دیگر بستانند و بینداود مر آن خانه * و اگر باز گردد آن زخم و بشکوفد در خانه
44 پسي گرداندن مر آن سنگها و پسي تراشیدن مر آن خانه و پسي انداویدن * و بیاید آن
45 کهن و ببیند و اینك بیفزود آن زخم در خانه پیسي لعنت است او در خانه پلید او * و بر
کند مر آن خانه مر سنگهاي او و مر چوبهاي او و مر همه خاکي آن خانه و بیرون برد باز بیرون
46 47 بشهر بجاي پلید * و آن آیا بآن خانه همه روزها بند کردن اویرا پلید باشد تا ایوار * و آن خسپا
48 در خانه بشوید جامهاي او و آن خورا در خانه بشوید مر جامهاي او * و اگر آمدن بیاید
آن کهن و ببیند و اینك نه افزود آن زخم در خانه پسي انداویدن مر آن خانه پاك کند آن
49 کهن مر آن خانه که درمان شد آن زخم * و بستاند بپاك کردن مر آن خانه دو گنجشکان و چوبي
50 سرو و قرمز رنك و درمنه * و بکشد مر آن گنجشك آن یکه بپیرایهي سفال ابر آبي آن روان *
51 * و بستاند مر چوبي آن سرو و مر آن درمنه و مر آن قرمز رنك و مر گنجشك آن زنده و در زند
52 ایشانرا در خوني آن گنجشك آن کشته و در آبي آن روان و بچکاند بآن خانه هفت بارها * و پاك
کند مر خانه در خوني آن گنجشك و در آبي آن روان و در گنجشك آن زنده و در چوبي آن
53 سرو و در درمنه و در قرمز رنك * و بفرستد آن گنجشك آن زنده باز بیرون بشهر بروي آن
54 دشت و کفارت خواهد ابر آن خانه و پاك شود * این آن شریعت بهمه زخمي آن پیسي و بنشان *
55 56 * و بپیسي آن جامه و بخانه * و بنشان و بخودرویه و ببرس * بآموختن در روزي آن پلید
57 و در روزي آن پاك این شریعتي آن پیسي *

39 Poſteà revertetur ſacerdos in die ſeptimo, videbitque: & en ſi creverit plaga in pariete domûs, 40 Præcipiet ſacerdos ut removeant lapides quibus ineſt plaga, & projiciant illos extra civitatem in locum pollutum. 41 Domum verò radet intrinſecùs circumcirca, & effundent pulverem quem abraſerint, extra civitatem in locum pollutum. 42 Et accipient lapides alios, inducéntque in locum lapidum, & pulverem alium accipiet, & incruſtabit domum. 43 Quòd ſi reverſa fuerit plaga, effloruerítque in domo poſt amotionem lapidum, & poſt abraſionem domûs, & poſt incruſtationem: 44 Tunc veniet ſacerdos, & videbit: & en ſi creverit plaga in domo, lepra maledicta eſt ipſa in domo, polluta eſt. 45 Eradicabítque domum, lapides ejus, & ligna ejus, & univerſum pulverem domûs: & exportabit extra civitatem in locum pollutum. 46 Et omnis veniens in domum omnibus diebus claudendi eam, pollutus erit uſque ad veſperam: 47 Dormiens quoque in domo, lavabit veſtimenta ſua: Edenſque in domo, lavabit veſtimenta ſua. 48 Si autem veniendo venerit ſacerdos, videritque, & ecce non creverit plaga in domo poſt incruſtationē domûs: mundam reddet ſacerdos domum, quia ſanata eſt plaga. 49 Tollet itaque ad purificandum domum duos paſſeres, & lignum cupreſſinum, & coccineum, ac thymbram. 50 Mactabítque paſſerem unum in vaſe teſtaceo ſuper aquas meantes. 51 Capiétque lignum cupreſſinum, & thymbram, & coccineum, ac paſſerem vivum, & intinget illa in ſanguinem paſſeris mactati, & in aquas meantes: ſtillabítque ſuper domum ſeptem vicibus. 52 Ita purificabit domum ſanguine paſſeris, & aquis meantibus, & paſſere vivo, lignóque cupreſſino, & thymbra, & coccineo. 53 Poſteà dimittet paſſerem vivum extra civitatem ſuper faciem campi, atque expiationem procurabit domui, & purificabitur. 54 Iſta eſt lex omni plagæ lepræ, & nævo, 55 Et lepræ veſtis, & domui, 56 Et cicatrici, & rei ſponte naſcenti, & vitiligini albæ, 57 Ad docendum de die polluti & de die puri. Iſta eſt lex lepræ.

תרגום יונתן בן עוזיאל

טו

ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר : דברו מלילו עם בני ישראל ותימרון
להון גבר טלי או גבר סיב ארום יהי דאיב מבשריה דויה חמא תלת זמני
מסאב הוא : וזאת ודא תהי סאובתיה גוון חיוור בדוויה חריר בישריה ית
דוויה או דאיתחתם בישריה מדוויה סאובתיה היא : כל המשכב כל משכבא
דמיחד למשכוב עלוי דובנא יהי מסאב וכל מנא דמייחד למיתב עלוי יהי מסאב :
ואיש וגבר די יקרב במשכביה יצבע לבושוי ויסחי בארבעין סאוין דמוי ויהי
מסאב עד רמשא : והישב ודי יתיב על מאנא דמייחד למיתב עלוי דובנא יצבע
לבושוי ויסחי בארבעין סאוין דמוי ויהי מסאב עד רמשא : והנגע ודיקרב בבשר
דובנא יצבע לבושוי ויסחי בארבעין סאוין דמוי ויהי מסאב עד רמשא : וכי ירק
וארום אין יריק דובנא בדכיא ויצבע לבושוי ויסחי בארבעין סאוין דמוי ויהי
מסאב עד רמשא : וכל וכל זונא ומרכבא דירכוב עלוי דובנא יהי מסאב : וכל
וכל דיקרב בכל מאן דיהי תחותוי יהי מסאב עד רמשא ודיוסיט יתהון יצבע
לבושוי ויסחי בארבעין סאוין דמוי ויהי מסאב עד רמשא : וכל וכל מדעם
דיקרב ביה דובנא וידוי לא שטף במיא יהי מסאב ואין גברא הוא יצבע לבושוי
ויסחי בארבעין סאוין דמוי ויהי מסאב עד רמשא : וכלי חרש ומאן דפחר דיקרב
בגויה דובנא יתבר וכל מאן דקיסא ישתטיף במיא : וכי וארום אין פסק
מדובנא דוביה וימני ליה שובעא יומין לדכותיה ויצבע לבושוי ויסחי בישריה
במי מבוע וידכי : וביום וביומא תמינאה יסב ליה תרין שפנינין רברבין או
תרין גוזלין בני יוון וייתי יתהון לקדם יי לתרע משכן זימנא ויתנינון לכהנא :
ועשה ויעבד כהנא חד קורבן חטאתא וחד קורבן עלתא ויכפר עלוי כהנא קדם
יי וידכי מן דוויה : ואיש וגבר ארום אישתלי ויפוק מניה שכבת זרעא ויסחי
בארבעין סאין דמוי ית כל בישריה ויהי מסאב עד רמשא : וכל וכל לבושא
וכל צלא די יהוי עלוי שכבת זרעא ויצטבע במוי ויהי מסאב עד רמשא : ואשה
ואיתתא תניתא די ישמש גבר עמה שכבת זרעא ויסחון בארבעין סאוין דמוי
ויהון מסאבין עד רמשא :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

CAP. XV.

ET loquutus est Dominus cum Mose & cum Aharone, dicendo : 1
Loquimini cum filiis Israel, & dicetis illis ; Vir juvenis aut senex, 2
cum fuerit fluens ex carne ejus fluxus ejus, *& hoc* ter viderit, pol-
lutus est. Et hæc erit immunditia ejus ; color albedinis in fluxu ejus 3
exspuente carne ejus fluxum ejus, aut quando obthurata est caro
ejus de fluxu ejus, immunditia ejus est. Omne stratum quod fuit 4
peculiare ut in eo cubaret fluxu laborans, erit pollutum : & omne
vas quod peculiare fuit *fluxu laboranti* ad sedendum in eo, erit im-
mundum. Et vir qui tetigerit stratum ejus, lavabit vestimenta sua, 5
& lavabit se in quadraginta satis aquæ, & immundus erit usque ad
vesperam. Et qui insederit vasi, in quo peculiariter sederit fluxu 6
laborans, lavabit vestes suas, & lavabit se in quadraginta satis aquæ,
& erit pollutus usque ad vesperam. Et qui tetigerit carnem fluxum 7
patientis, lavabit vestes suas, & lavabit se in quadraginta satis
aquæ, & erit immundus usque ad vesperam. Quod si spuerit fluxum 8
patiens in mundum aliquem, lavabit vestimenta sua, & abluet se
in quadraginta satis aquæ, & erit immundus usque ad vesperam.
Et omnis cingula aut stratum super quod equitaverit fluxu laborans erit 9
pollutum. Et quicunque tetigerit aliquod vas quod fuerit sub eo, 10
erit immundus usque ad vesperam : & qui portabit ea, lavabit ve-
stimenta sua, & abluet se quadraginta satis aquæ, & erit pollutus
usque ad vesperam. Et quicquid tetigerit fluxu laborans & manus 11
suas non abluerit aquis, erit immundum : & si vir fuerit, lavabit
ille vestimenta sua, & abluet se quadraginta satis aquæ, & erit pol-
lutus usque ad vesperam. Vas etiam figulinum, cujus medium tetigerit 12
fluxu laborans, frangetur : & omne vas ligneum lavabitur aquâ. Quòd 13
si cessaverit à fluxu laborante fluxus ejus, numerabit ille sibi septem dies
pro emundatione sui, & lavabit vestimenta sua : & abluet carnem suam
aquis fontis, & mundus erit. Die autem octavo accipiet sibi duos turtu- 14
res majores, aut duos pullos columbinos : & afferat ea coram Domino ad
portam tabernaculi conventus, & tradet illos sacerdoti. Et faciet sacer- 15
dos unum pro hostia peccati, alterum verò pro hostia holocausti : & ex-
piabit ipsum sacerdos coram Domino, & mundus erit à fluxu suo. Vir 16
autem qui deliquerit per ignorantiam, & exierit ex eo semen coitus : ab-
luet in quadraginta satis aquæ universam carnem suam, & erit pollutus us-
que ad vesperam. Et omnis vestis, & omnis pellis, super quam fuerit se- 17
men coitus, lavabitur aquis, & erit immunda usque ad vesperam. Et mu- 18
lier secunda cum qua concubuerit vir concubitu seminis, lavabunt se qua-
draginta satis aquæ, & erunt immundi usque ad vesperam.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل پانزدهم *

* سخن گفت ،، بموسه و باهرن بگفتن * سخن گوييد بپسراني يسرال و بگوييد بايشان مردي
مردي كه باشد ترابش از تني او ترابش او پليد است او * واين باشد پليديي او در ترابش او
كف كرد تني او مر ترابش او يا ببست تني او از ترابش او پليديي او آن * همه آن خسپنجا آنچه
بخسپد ابر او آن زب پليد باشد و همه آن آلت آنچه بنشيند ابر او پليد باشد * و مردي آنچه
برسد در خسپنجاي او بشويد جامهاي او و بشويد در آب و پليد باشد تا ايوار * و آن نشينا ابر
آن آلت آنچه بنشيند ابر او آن زب بشويد جامهاي او و بشويد در آب و پليد باشد تا ايوار
* و آن رسا در تن آن زب بشويد جامهاي او و بشويد در آب و پليد باشد تا ايوار * و كه
خيوك اندازد آن زب درپاك بشويد جامهاي او و بشويد در آب و پليد باشد تا ايوار * و همه آن
مركب آنچه سوار شوا ابر [او] آن زب پليد باشد * و همه آن رسا در همه آنچه باشد فرودي او پليد
باشد تا ايوار و آن بر دارا ايشانرا بشويد جامهاي او و بشويد در آب و پليد باشد تا ايوار * و همه
آنچه برسد درو آن زب و دستهاي اونه طوف كرد در آب بشويد جامهاي او و بشويد در آب
و پليد باشد تا ايوار * و پيرايهي سفال آنچه برسد درو آن زب شكسته شود و همه پيرايهي
چوب طوف كرده شود در آب * و كه پاك شود آن زب از ترابش او و بشمارد باو هفت روز
بپاكي او و بشويد جامهاي او و بشويد تني او در آب [روان] و پاك شود * و در روزي آن
هشتمين بستاند باو دو تدروان يا دو بچگاني كبوتر و بيايد بپيشي ،، بدرگاهي خيمهي
وعده و بدهد ايشانرا بآن كهن * و بكند ايشانرا آن كهن يكّ خطات و آن يكّ علهو كفارت
خواهد ابر او آن كهن بپيشي ،، از ترابش او * و مردي كه بيرون آيد ازو ريزشي نسل
و بشويد در آب مر همه تني او و پليد باشد تا ايوار * و همه جامه و همه پوست آنچه باشد ابر او
ريزشي نسل بشويد در آب و پليد باشد تا ايوار * و زني كه بخسپد مردي با آن خسپش
نسل بشويد در آب پليد باشند تا ايوار *

CAP. XV.

L*oquutúsq; est Dominus ad Mo-* 1
sheh et Aharon, dicendo, Alloquimini 2
filios Israel, ac dicite eis ; Quilibet
homo cùm fuerit fluxio è corpore ejus
fluoris ipsius, pollutus est ipse. Hæc 3
verò erit pollutio ejus in fluxione
ipsius ; Sive expumet corpus ejus
fluorem suum, vel claudat corpus
suum à fluxione sua, pollutio ejus
est. Omne cubile super quod jacue- 4
rit seminifluus, pollutum erit : &
omne instrumentum super quod sede-
rit, pollutum erit. Et homo qui 5
accesserit ad cubile ejus, lavabit
vestimenta sua, lavabitque se
in aqua : & pollutus erit usque ad
vesperam. Sedens quoque super in- 6
strumentum super quod sederit se-
minifluus, lavabit vestimenta sua,
lavabitq; se in aqua : & pollutus erit
usque ad vesperam. Accedens verò 7
ad corpus seminiflui, lavabit vesti-
menta sua, lavabitq; se in aqua : &
pollutus erit usque ad vesperam. Et 8
cùm salivam jecerit seminifluus
super purum, lavabit vestimenta
sua, lavabitque in aqua : & pollutus
erit usque ad vesperã. Et omnis cur- 9
rus super quem vectus fuerit semini-
fluus, pollutus erit. Atque omnis ac- 10
cedens ad omne quod fuerit sub-
ter eum, pollutus erit usque ad ve-
speram : & portans ea, lavabit ve-
stimenta sua, lavabitq; se in aqua : et
pollutus erit usque ad vesperam. O- 11
mnis autẽ quem tetigerit seminifluus,
& manus suas non circumege-
rat in aqua, lavabit vestimenta sua,
lavabitq; se in aqua : & pollutus erit
usque ad vesperam. Et vas testaceum 12
cui accesserit seminifluus, confringe-
tur : omne autem vas ligneũ circum-
agetur in aqua. Cùm verò purifica- 13
tus fuerit seminifluus à fluxu suo,
tunc annumerabit sibi septem dies
ad purificationem suã : et lavabit ve-
stimenta sua, lavabitque corpus suũ
in aquis meantibus, et purificabitur.
In die verò octava accipiet sibi duos 14
phasianos, duósve pullos columbæ,
veniétq; in præsentiam Dñi ad osti-
um tentorii conventûs, & dabit eos
sacerdoti : Et faciet eos sacerdos, 15
unum pro peccato, & alterum in
holocaustum : & expiationem pro-
curabit ei sacerdos in præsentia
Domini propter fluxionem suam.
Homo verò cùm egressa fuerit ex eo 16
effusio genituræ, tum lavabit in a-
qua totum corpus suum, pollutusque
erit usque ad vesperam. Et omnem 17
vestem, omnémque pellem super
quam fuerit effusio genituræ, lava-
bit in aqua, & polluta erit usque
ad vesperam. Mulier quoque cum 18
qua concubuerit vir concubitu ge-
nituræ, lavabit se in aqua, & pollu-
ti erunt usque ad vesperam.

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

19 ואשה ואנתתא ארום תהי דייבא אדם סמוק ואוכם ומוריק הי כנון ועפרנא או
הי כמוי דנרגישתא או הי כמזג חמר סימוק בתרין חולקין דמוי אדם מסאב
הוי דובא בבישרא שובעא יומין תהי יתבא ברחוקא כל דיקרב בה יהי מסאב עד
20 רמשא : וכל וכל מדעם דמייחד למשכב עלוי בעידוני ריחוקה יהי מסאב וכל
21 מדעם דמיחד למיתב עלוי בעידוני ריחוקה יהי מסאב : וכל וכל מאן דיקרב
במשכבה יצבע לבושוי ויסחי בארבעין סאוין דמוי ויהי מסאב עד רמשא : וכל
22 וכל דיקרב בכל מאנא דמייחד למיתב עלוי יצבע לבושוי ויסחי בארבעין סאוין
23 דמוי ויהי מסאב עד רמשא : ואם ואין על משכבא הוא כדובא דניפיה או על
מאנא דהיא יתבא על קצתיה בזמן מיקרביה ביה יהי מסאב עד רמשא : ואם
24 ואין שמשא ישמש גבר עמה ותהוי ריחוקה עלוי ויהי מסאב שובעא יומין וכל
25 משכבא דמייחד למשכביה עלוי יהי מסאב : ואשה ואינתתא ארום ידוב דוב
אדמא יומין תלתא בלא אשוני ריחוקה או ארום תידוב בתר יומי ריחוקה כל
26 יומי דוב סאובתא תהי מסאבא לדמשמש עמה מטול דמסאבא היא : כל וכל
משכבא דמייחד למשכוב עלוי כל יומי דובה הי כמשכבא דמייחד לריחוקה
יתחשב לה וכל מאנא דמייחד למיתב עלוי מסאב יהי הי כריחוק סאובתה :
17 וכל וכל מאן דיקרב בהון יהי מסאב ויצבע לבושוי ויסחי בארבעין סאוין דמוי
28 ויהי מסאב עד רמשא : ואם ואין אידכיית מדובה ותמני לה שובעא יומין
29 ובתר כדין תטבול בארבעין סאוין דמוי ותדכי : וביום וביומא שביעאה תסב
לה תרין שפנינין רברבין או תרין גוזלין בני יונן ותיתי יתהון לות כהנא לתרע
30 משכן זמנא : ועשה ויעבד כהנא ית חד חטאתא וית חד עלתא ויכפר עלה
31 כהנא קדם יי מדוב סאובתה : והזרתם ותפרשון ית בני ישראל מן סאובתהון
ויתפרשון מן נשיהון סמיך לווסתהון ולא יסתקף עליהון דימותון מטול סאובתהון
32 בסאוביהון ית משכני דתמן איקר שכינתי שריא ביניהון : זאת דא גזירת
33 אחויית דובנא ומן דיפוק מניה שכבת זרעא לאיסתאבא בה : והדוה ולדסיאבתא
בעידוני ריחוקה ולדדייב ית דיביה לדכר או לנוקבא ולגבר די ישמש עם
מסאבתא כל אלין יהוון זהירין בסואבתהון וכד ידכון ייתון ית קורבנהון מטול
למכפרא עליהון :

Et mulier ſi fluxum patiatur ſanguinis rubri vel nigri vel flavi veluti 19
crocus, aut ſicut aqua argillæ, aut ſicut vinum rubrum cum quo per-
mixtæ ſunt duæ partes aquæ, ſanguis pollutus fluit in carne ejus:
ſeptem diebus erit ſedens in ſeparatione, quiſquis acceſſerit ad eam
erit pollutus uſque ad veſperam. Omne quoque ſuper quo peculia- 20
riter jacuit tempore menſtrui ſui, erit immundum: & quodcunque
ſuper quo peculiariter ſederit, tempore ſeparationis ſuæ, erit immun-
dum. Quicunque tetigerit lectum ejus lavabit veſtimenta ſua, & ab- 21
luet ſe in quadraginta ſatis aquæ, & erit pollutus uſque ad veſperam.
Et quiſquis tetigerit omne vas, ſuper quo peculiariter ſederit, lavabit 22
veſtimenta ſua, & abluet ſe quadraginta ſatis aquæ, & erit immun-
dus uſque ad veſperam. Quòd ſi ſuper cubili ſit, tanquam fluxus cor- 23
poris ejus *erit*, aut ſuper vas in cujus parte *aliqua* ſederit, quo tem-
pore acceſſerit ad illud, erit immundus uſque ad veſperam. Quod ſi 24
concumbendo concubuerit vir cum ea tempore ſeparationis ſuæ, erit
immundus ſeptem diebus: & omne ſtratum ſuper quo decubuerit erit
immundum. Mulieri autem ſi fluxerit fluxus ſanguinis diebus tribus extra 25
tempus ſeparationis, aut quando fluxerit poſt dies ſeparationis ejus: omni-
bus diebus fluxus immunditiæ erit immunda illi qui concumbet cum ea,
eò quòd immunda ſit. Et omne ſtratum ſuper quem peculiariter jacuerit 26
omnibus diebus fluxus ejus, ſicut ſtratum quod erat durante ſeparatione
ejus reputabitur illi: & omne vas ſuper quo ſederit peculiariter, immun-
dum erit juxta ſeparationem immunditiæ ejus. Et quiſquis tetigerit 17
ea erit pollutus: & lavabit veſtimenta ſua, & abluet ſe quadraginta
ſatis aquæ, & erit immundus uſque ad veſperam. Quòd ſi mundata 28
ſit à fluxu ſuo, numerabit ſibi ſeptem dies, & poſtea abluet ſe qua-
draginta ſatis aquæ & munda erit. Die autem ſeptimo accipiet ſibi 29
duos turtures magnos, aut duos pullos columbinos: & afferet eos ad
ſacerdotem, ad oſtium tabernaculi conventus. Et faciet ſacerdos 30
unum hoſtiam peccati, alterum verò pro holocauſto: & expiabit
ipſam ſacerdos coram Dño à fluxu immunditiæ ſuæ. Separabitis itaque 31
filios Iſrael ab immunditia ſua, & ſeparabuntur ab uxoribus ſuis tem-
pore menſtrui earum: ne occaſio inveniatur in illis, ut moriantur
propter immunditiam ſuam, cum polluent ipſi tabernaculum meum,
in quo gloria divinæ meæ majeſtatis reſidet inter eos. Hoc eſt de- 32
cretum indicationis fluxum patientis, & ejus à quo egreditur ſemen
coitus, quo ſe polluit. Item illius quæ polluta eſt tempore ſeparatio- 33
nis ſuæ, & illius qui fluxum ſuum emittit, ſive ſit mas, ſive fœmina,
& viri qui concumbit cum immunda: omnes iſti cauti erunt in ſua
immunditia, & cum mundabuntur afferent oblationes ſuas ad expi-
andum pro ipſis.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

19 * وزن كه باشد زبه خون باشد ترابشي آن در تني آن هفت روزها باشد در حيضي آن
20 وهمه آن رسا دران پليد باشد تا ايوار * وهمه آنچه بخسپد ابر او در حيضي آن پليد
21 باشد وهمه آنچه بنشيند ابر او پليد باشد * وهمه آن رسا در خسپنجايي آن بشويد
22 جامهايي او وبشويد در آب وپليد باشد تا ايوار * وهمه آن رسا در همه آلتي آنچه
23 بنشيند ابر او بشويد جامهايي او وبشويد در آب وپليد باشد تا ايوار * واگر ابر آن
خسپنجا او يا ابر آن آلت آنچه آن نشينا ابر آن در رسيدني او درو پليد باشد تا ايوار *
24 * واگر خسپيدن بخسپد مرد بآن باشد حيضي آن ابر او وپليد باشد هفت روزها وهمه
25 آن خفتنجا آنچه بخفتد ابر او پليد باشد * وزن كه ترابش كند ترابشي خون [آن]
روزهايي بسياران بي وقت حيضي آن يا كه ترابش كند ابر حيضي آن همه روزهايي ترابشي
26 پليدي آن چون روزهايي حيضي آن باشد پليد است آن * همه آن خفتنجا آنچه بخفتد ابر او همه
روزهايي ترابش آن چون خسپشي حيضي آن باشد بآن وهمه آن آلت آنچه بنشيند ابر او پليد
27 باشد چون پليدي حيضي آن * وهمه آن رسا در ايشان پليد باشد وبشويد جامهايي او
28 وبشويد در آب وپليد باشد تا ايوار * واگر پاك شد از ترابشي آن بشمارد بآن هفت روزها
29 وپس پاك شود * ودر روزي آن هشتمين بستاند بآن دو تدروان يا دو بچگاني كفتر
30 وبياورد ايشانرا بآن كهن بدرگاهي خيمهي وعده * وبكند آن كهن مر آن يكه
خطات ومر آن يكه عله وكفارت خواهد ابر او آن كهن بپيشي ؛؛ از ترابشي پليدي
31 آن * جدا كنيد مر پسراني يسرال از پليديهايي ايشان ونه ميرند در پليديهايي ايشان در
32 پليد كردني ايشان مر مسكن جايي من آنچه درمياني ايشان * اين شريعتي آن زب آنچه بيرون
33 آيد ازو ريزش نسل بپليد شدن در آن * و آن پليد در حيضي آن و آن زب مر ترابشي او
بنر وبماده وبمردي آنچه بخفتد اوازي پليد *

Mulier autem cùm fuerit fluens, & 19
ſanguis fuerit fluxio ejus in corpore
ipſius, ſeptem diebus erit in menſtruo
ſuo: & omnis accedens ad eam, pol-
lutus erit uſque ad veſperam. Et o- 20
mne ſuper quod jacuerit in menſtruo
ſuo, pollutum erit: omne quoque ſu-
per quod ſederit, pollutum erit. Omnis 21
præterea accedens ad cubile ejus, la-
vabit veſtimenta ſua, lavabitq; ſe in
aqua: & pollutus erit uſque ad ve-
ſperam. Omnis etiam accedens ad o- 22
mne inſtrumentum ſuper quod ſede-
rit, lavabit veſtimenta ſua, lavabit-
que ſe in aqua: & pollutus erit uſq;
ad veſperam. Sivè ſuper cubile ſit, 23
aut ſuper inſtrumentum ſuper quod
ipſa ſedet, in acceſſione alicujus
ad illud, pollutus erit uſque ad
veſperam. Quòd ſi concumben- 24
do concubuerit vir cum ea, fueritq;
menſtruum ejus ſuper eum, tum pol-
lutus erit ſeptem diebus: & omne
cubile ſuper quod dormierit, pollu-
tum erit. Mulier autem, quum 25
fluxerit fluxus ſanguinis ejus die-
bus multis extra tempus men-
ſtrui ſui, vel quum fluxerit ultra
menſtrua ſua, cunctis diebus fluxi-
onis pollutionis ſuæ erit ſicut die-
bus menſtrui ſui: polluta eſt ipſa.
Omne cubile ſuper quod dormierit 26
cunctis diebus fluxionis ſuæ, ſicut
concubitus menſtrui ſui erit ei: &
omne inſtrumentum ſuper quod ſe-
derit, pollutum erit ſecundùm
pollutionem menſtrui ſui. Et o- 27
mnis accedens ad ea, pollutus e-
rit: & lavabit veſtimenta ſua, la-
vabitq; ſe in aqua, & pollutus erit
uſque ad veſperam. Quòd ſi purifi- 28
cata fuerit à fluxione ſua, annume-
rabit ſibi ſeptem dies, & poſteà pu-
rificabitur. Die autem octavo tollet 29
ſibi duos phaſianos, duóſve pullos
columbæ, afferétque illos ad ſacer-
dotem ad oſtium tentorii conventûs.
Et faciet ſacerdos unum pro *pec-* 30
cato, & alterum in *holocauſtum: &*
expiationem procurabit ei ſacerdos
in præſentia Domini pro fluxione
pollutionis ejus. Separabitiſque fi- 31
lios Iſrael à pollutionibus ſuis, nec
morientur in pollutionibus ſuis dum
polluerint tabernaculum meum quod
in medio eorum. Iſta eſt lex ſemi- 32
niflui, & ejus ex quo egreditur effu-
ſio genituræ, ut pollutus fiat per il-
lam, Et pollutæ in menſtruo ſuo, 33
& fluentis fluxione ſuâ: maſculo
& fœminæ, & viro qui concubue-
rit cum polluta.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

פ פ פ

יו

וידבר ומליל יי עם משה מן בתר דמיתו תרין בנוי דאהרן כהניא רברבא
בזמן קרוביהון אישא בריא קדם יי
ומיתו באשא מצלהבא : ויאמר ואמר יי 2
למשה מליל עם אהרן אחוך ולא יהי
עליל בכל עידן לקודשא מן לגיו לפרגודא לקדם כפורתא ארום בעננא איקר
שכינתי מתגלי על בית כפורי : בזאת בהדא מידה יהי עליל אהרן לקודשא בתור
בר תורי דלא עירובין לקרבן חטאתא ודכר לעלתא : כתנת כיתונא דבו
מילת קודשא ילבש ואוורקסין דבוץ מילת יהון על בישריה ובקמורא דבוץ מיל
יצר ומצנפא דבוץ מילת נטיכס ברישיה לבושי קודשא הינון ברם בלבושי דדה
לא יהי עלל מטול דלא ידכר חובת עיגלא דדהבא ובזמן מיעליה יסח
ית בישריה בארבעין סאווין דמוי וילבישינון : ומאת ומן כנישתא דב
ישראל יסב תרין צפירי בני עזי דלא עירובין לקרבן חטאתא ודכר חד לעלתא
והקריב ויקרב אהרן ית תורא דחטאתא דהוא מן ממוניה ויכפר באשתעו
מיליא עלוי ועל אינש ביתיה : ולקח ויסב ית תרין צפירין ויקם יתהון קד
יי בתרע משכן זמנא : ונתן ויתן אהרן על תרין צפירין עדבין שוין עדבא ח
לשמא דיי ועדבא חד לעזאזל ויטריף בקלפי ויופקינון ויטלקינון על צפיריא : והקרי
ויקריב אהרן ית צפירא דסלק עלוי עדבא לשמא דיי ויעבדיניה קרבן חטאתא
והשעיר וצפירא דסלק עלוי עדבא לעזאזל יתוקם בחיין קדם יי לכפרא ע
סרחנות עמא בית ישראל לשדרא יתיה לממת באתר תקיף וקשי דבמדברא
דצוק דהוא בית חדורי : והקריב ויקרב אהרן ית תורא דיליה ויכפר באישתעו
מיליא עלוי ועל אינש ביתיה ויכוס ית תורא דחטאתא דיליה : ולקח ויס
מלי מחתיתא גומרין לחשן דאישא מעילוי מדבחא מן קדם יי ומלי חופ
קטרת בוסמין כתישין ויעיל מן לגיו לפרגודא : ונתן ויתן ית קטרת בוסמ
על אישתא קדם יי ויחפי ענן תנן קטורתא ית כפורתא דעל סהדותא ולא
ימות באשא מצלהבא קדם יי : ולקח ויסב מן אדמא דתורא וי
באדבעיה ימינא על אפי כפורתא לרוח קידומא ולקדם כפורתא ידי שבע זמנין מ
אדמא באדבעיה ימינא :

ירושלמי 1 תרין בנוי דאהרן בקרוב
אשא בריא :

SECT. XXIX.

CAP. XVI.

Et loquutus est Dominus cum Mose, postquam mortui sunt ambo filii 1
Aharon sacerdotes magni : quando obtulerunt illi ignem extraneum coram Domino, & mortui sunt igne ardente. Et dixit Dominus 2
Mosi ; Loquere cum Aharon fratre tuo ut non sit ingrediens omni tempore in sanctuarium intra velum, in conspectum propitiatorii, quoniam in nube mea gloria divinæ meæ majestatis revelabit se super domum propitiatorii. Hac ratione in- 3
grediatur Aharon in sanctuarium : cum bove juvenco absque commixtione in hostiam pro peccato, & ariete in holocaustum. Tunicam li- 4
neam sericeam sanctitatis induet, & subligacula linea sericea erunt super carnem ejus, & baltheo lineo sericeo accingetur, & cidaris linea sericea ordinetur in capite ejus : vestes sanctitatis sunt, verùm cum vestibus aureis non ingredietur, ut non revocetur in memoriam peccatum vituli aurei : & tempore quo ingredietur, lavabit carnem suam quadraginta satis aquæ, cum induerit eas. Et à congregatione fili- 5
orum Israel accipiet duos hircos caprarum absque mixtione in oblationem pro peccato, & arietem unum pro holocausto. Et of- 6
feret Aharon juvencum pro peccato, qui est ex pecunia sua : & ex-
piabit cum confessione verborum, pro se & viris domus suæ. Et acci- 7
piet duos hircos, quos statuet coram Domino, ad ostium tabernaculi conventus. Et dabit Aharon super duos hircos sortes æquas, sor- 8
tem unam pro nomine Domini, sortem verò alteram pro Azazel : & jaciet in pixidem, & educet eas, & projiciet eas super hircos. Et 9
offeret Aharon hircum super quem ascenderit sors pro nomine Domini, & faciet ipsum pro hostia peccati. Hircus verò super quem ascendit sors 10
pro Azazel statuatur in vita coram Domino, ad expiandum pro peccato populi domus Israel : ut emittat ipsum ad moriendum in loco forti & duro qui *est* in deserto prærupto, nimirum loco acierum. Et offe- 11
ret Aharon juvencum suum, & expiabit cum confessione verborum, pro se & pro viris domus suæ : & mactabit juvencum suum pro hostia peccati. Et accipiet thuribulum plenum carbonibus ardentibus 12
ignis, desuper altare à facie Domini, & implebit volas suas suffitu aromatum contritorum : & inferet intra velum. Et ponet incensum 13
aromatum supra ignem coram Domino : ut operiat nebula incensi thymiamatis propitiatorium, quod est super testimonium, & non moriatur igni inflammato à facie Domini. Et accipiet de sanguine ju- 14
venci, & asperget digito suo dextro super faciem propitiatorii ad latus Orientale : & coram propitiatorio asperget septem vicibus de sanguine digito suo dextro.

Hierosl. 1. *Duo filii Aharon cùm offerrent ipsi ignem extraneum.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*

* فصل شانزدهم * * سخن گفت يْ بمشه پسي مردني دو پسراني اهرن در نزديك شدني
ايشان بپيشي يْ ومردند * گفت يْ بمشه سخن گوي باهرن برادري تو ونه آيد در همه وقت
بآن خاص از اندرون بپرده بپيشي آن پوشش آنچه ابر آن صندوق ونه ميرد كه در ابر ديدار
آيم ابر آن پوشش * در اين بيايد [اهرن] بآن خاص در گاو بچهي گاو بخطات ونر ميش بعلاه
* پيرهني كتان خاص بپوشد وشلواري كتان باشند ابر تني او ودر ميان بند كتان ببندد ودر
دستاري كتان دستار نهد جامهاي خاص ايشان بشويد در آب مر تني او وبپوشد ايشانرا * واز
نزدي جماعتي پسراني يسرال بستاند دو بزغالهي بزان بخطات ونر ميش يكه بعلاه * ونزديك آورد
اهرن مر گاوي آن خطات آنچه باو وكفارت خواهد در سببي او ودر سببي خانهي او * وبستاند
مر دو آن بزغالها وبپاستاند ايشانرا بپيشي يْ درگاهي خيمهي وعده * وبدهد اهرن ابر دو
آن بزغالها قرعها قرعهي يكه بيْ وقرعهي يكه بعزازل * ونزديك آورد اهرن مر بزغاله آنچه بر آمد ابر
او آن قرعه بيْ وبكند اويرا خطات * وآن بزغاله آنچه بر آمد ابر او آن قرعه بعزازل استاده باشد
زنده بپيشي يْ بكفارت خواستن ابر او بفرستادن اويرا بعزازل بآن بيابان * ونزديك آورد اهرن مر گاوي
آن خطات آنچه باو وكفارت خواهد در سببي او ودر سببي خانهي او وبكشد مر گاوي خطات آنچه
باو * وبستاند پري بجمر زغالهاي آتش از بالاي آن مذبح از پيشي يْ وپري مشتاني او دخنهي
بوي ابزار خرد وبياورد از اندرون بپرده * وبدهد مر آن دخنه ابر آن آتش بپيشي يْ وبپوشد
بخاري آن دخنه مر آن پوشش آنچه ابر آن گواه گرفت ونه ميرد * وبستاند از خوني آن گاو
وبچكاند در انگشتي او ابر پيشي آن پوشش بمزرح بپيشي آن پوشش بچكاند هفت بارها
از آن خون در انگشتي او *

CAP. XVI.

L*Ocutus est* autem *Dominus ad* 1
Mosheh post mortem duorum filiorum Aharon cùm appropinquarent in præsentiam Domini, & mortui sunt.
*Dixit*que *Dominus ad Mosheh, Lo-* 2
quere ad Aharon fratrem tuum, ut non veniat quoque tempore in sanctuarium intra velum coram operimento quod est *supra arcam, ut non moriatur : nam in nube apparebo supra operimentum. Cum hoc veniet Aharon* 3
in sanctuarium, Cum bove fœtu bovis pro peccato, & ariete in holocaustum. Indusium lineum san- 4
*ctitatis induet, & femoralia linea erunt super corpus ejus, & cingulo lineo accinget se, & cidari lineâ pileabit se : vestes sanctitatis sunt: lavabit*que *in aqua corpus suum, & induet eas. Et à cœtu filiorum* 5
Israel accipiet duos hœdos caprarum pro peccato, & arietem unum in holocaustum. Offerétque Aha- 6
ron bovem peccati qui pro se, & expiationem procurabit pro se & pro domo sua. Posteà capiet ambos 7
hœdos, statuétque illos in præsentia Domini ad *ostium tentorii conventûs. Dabitque Aharon super* 8
ambos hœdos, sortes ; sortem unam pro Domino, & sortem alteram pro Azázel. Offeret autem Aharon 9
hœdũ super quem ascenderit sors pro Domino, & faciet eum pro *peccato. Hœdus verò super quem ascenderit* 10
sors pro Azázel, stabit vivus in præsentia Domini, ad expiationem procurandam super ipso, ad emittendum eum in Azázel in desertum. Of- 11
feret autem Aharon bovem peccati qui pro se, & expiationem procurabit pro se, & pro domo sua : mactabitque bovem peccati qui pro se. Assumet 12
quoque plenitudinẽ thuribuli carbonum ignis de super altari à præsentia Domini, & plenitudinem pugnorum suorum suffimenti aromatici comminuti, & inferet intra velum. Dabitq; 13
suffimentum super ignem in præsentia Domini : operiétque vapor suffitûs operimentum quod est *super testimonium, & non morietur. Deinde acci-* 14
piet de sanguine bovis, stillabitq; digito suo super faciẽ operimenti ad Orientẽ : & coram operimento stillabit septẽ vicibus de sanguine digito suo.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

15 ושחט ויכוס ית צפירא דחטאתא דמן ממונא דעמא ויעיל ית אדמא דצפירא מלגיו
לפרגודא ויעביד לאדמיה היכמה דעבד לאדמא דתורא וידי יתיה על כפורתא ולקדם
16 כפורתא : וכפר ויכפר על קודשא באשתעות מיליא מסואבות בני ישראל
ומםרודיהון לכל חטאיהון והיכדין יעביד למשכן זמנא דשרי עמהון בגו סאובתהון :
17 וכל וכל אינש לא יהי במשכן זימנא בזמן מיעליה לכפרא בקודשא על חוביהון
דישראל עד זמן מפקיה ויכפר עלוי ועל אנש בייתיה ועל כל קהלא דישראל : ויצא
18 ויצדד ויפוק מן קודשא למדבחא דקדם יי ויכפר עלוי באשתעות מיליא ויסב מאדמא
דתורא ומאדמא דצפירא כד הינון מערבין ויתן על קרנת מדבחא חזור חזור : והזה
19 וידי עלוי מן אדמא באדבעיה ימינא שבע זמנין וידכיניה ויקדשיניה מסואבות בני
20 ישראל : וכלה ויפסוק מן למכפרא על קודשא ועל משכן זמנא ועל מדבחא
21 באישתעות מליא ויקרב ית צפירא חייא : וסמך ויסמוך אהרן ית תרתין ידוי בסידרא
הדא יד ימיניה על שמאליה על ריש צפירא חייא ויודי עלוי ית כל עויית בני ישראל
וית כל מרודיהון לכל חטאיהון ויתן יתהון בשבועה אמירה ומפרשא בשמא רבא
ויקירא על ריש צפירא ויפטור ביד גבר די מזמן מן אשתקד למהך למדברא דצוק
22 דהוא בית הדורי : ונשא ויסובר צפירא עלוי ית כל חוביהון לאתר צדיא ויפטר גברא
ית צפירא למדברא דצוק ויסוק צפירא על טוורייא דבית הדורי וידחיניה רוח זיקא
23 מן קדם יי וימות : ובא אהרן וייעול אהרן ובנוי למשכן זמנא וישלחית לבושי בוצא
24 דמילת דלבש בזמן מיעליה לקודשא ויצניעינון תמן : ורחץ ויסחי ית בישריה במוי
באתר קדיש וילבש ית לבושוי ויצדד ויפוק ויעביד ית עלתיה וית עלת עמיה ויכפר
25 עלוי ועל עמיה : ואת חלב וית תרבא דחטאתא יסיק למדבחא : והמשלח ודיפטור
26 ית צפירא לעזאזל יצבע ית לבושוי ויסחי ית בישריה בארבעין סאוין דמוי ומן בתר
27 כדין יעול למשריתא : ואת פר וית
תורא דחטאתא וית צפירא דחטאתא
דאיתעל מן אדמיהון לכפרא בקודשא יתפקון באסלין על ידיהון דטלא דכהניא
ויסובורונון למברא למשריתא ויוקדון בנורא ית משכיהון וית בישריהון וית רעהון :

ירושלמי 27 וית מרעייהון :

15 Et mactabit hircum pro hostia peccati, qui est de pecunia populi, & introducet sanguinem hirci intra velum: & faciet cum sanguine illo sicut fecit cum sanguine juvenci, & asperget ipsum super propitiatorium & coram propitiatorio.
16 Et expiabit sanctuarium cum confessione verborum à sordibus filiorum Israel, & à rebellionibus ipsorum, à cunctis peccatis eorum: atque ita faciat pro tabernaculo conventus, quod habitat cum eis inter immunditias eorum.
17 Et nullus erit in tabernaculo conventus, quo tempore ingredietur ad expiandum in sanctuario pro peccatis Israelitarum, donec exeat: atque ita expiabit pro se, & pro viris domus suæ, & pro omni congregatione Israel.
18 Et secedet, & exibit ex sanctuario ad altare quod est coram Domino, & expiabit pro se cum confessione verborum: & accipiet de sanguine juvenci & de sanguine hirci permixtis, & ponet super cornua altaris per circuitum.
19 Et asperget super ipsum de sanguine digito suo dextro septem vicibus: & mundabit ipsum, & sanctificabit ipsum à pollutionibus filiorum Israel.
20 Et cessabit ab expiando sanctuario, & tabernaculo conventus, & altari cum confessione verborum: & adducet hircum vivum.
21 Et imponet *ei* Aharon ambas manus suas hoc ordine, manum dextram super sinistram suam super caput hirci vivi; & confitebitur super ipso omnes iniquitates filiorum Israel, & omnes rebelliones eorum cum omnibus peccatis ipsorum: & ponet ea cum juramento dicto & expresso in nomine magno & venerabili super caput hirci, & mittet per manum viri parati ab anno præcedenti, ut eat in desertum præruptum, quod est Bethhadure.
22 Et portabit hircus super se omnia peccata ipsorum in locum desertum: & dimittet vir hircum in desertum præruptum, & ascendet hircus super montes Bethhadure, & impellet ipsum ventus turbidus à facie Domini, & morietur.
23 Et ingredietur Aharon & filii ejus in tabernaculum conventus, & deponet vestes lineas sericeas, quas induit quando ingressus est in sanctuarium: & reponet eas ibi.
24 Deinde abluet carnem suam aquis in loco sancto, dein induet vestes suas: & convertet se ad latus, & egredietur, & faciet holocaustum suum & holocaustum populi sui; & expiabit pro se & pro populo suo.
25 Adipem verò hostiæ pro peccato incendet in altari.
26 Et qui dimittet hircum Azazel lavabit vestes suas, & abluet carnem suam in quadraginta satis aquæ, & postea ingredietur castra.
27 Juvencus verò *qui est pro hostia* peccati una cum hirco *hostiæ* peccati, de quorum sanguine intromissum est in sanctuarium ad expiandum, educentur vectibus super man' juvenũ sacerdotum & portabunt eos extra castra: & comburent eos igni cum pelle eorũ, carne eorũ, & fimo eorum.

Hier. 27. *Et fimum eorum.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

15 * وبكشد مر برغالهي آن خطات آنجه بقوم وبياورد مر خوني او باز اندرون بپرده وبكند
مر خوني او چون آنجه بكرد بخوني آن گاو وبچكاند اويرا ابر آن پوشش وبپيشي آن پوشش *
16 وكفارت خواهد ابر آن خاص از پليديهاي پسراني يسرال واز جرمهاي ايشان بهمه خطاهاي
ايشان وهمچنين بكند بخيمهي وعده آن مسكن گيرا اوازي ايشان در مياني پليديهاي
17 ايشان * وهمه آدم نه باشد در خيمهي وعده در آمدني او بكفارت خواستن در خاص
تا بيرون آمدني او وكفارت خواهد در سببي او ودر سببي خانهي او ودر سببي
18 همه جماعتي يسرال * وبيرون آيد بآن مذبح آنجه بپيشي يي وكفارت خواهد ابر او وبستاند
19 از خوني آن گاو واز خوني آن برغاله وبدهد ابر شاخهاي آن مذبح گرداگرد * وبچكاند
ابر او از آن خون در انگشتي او هفت بارها وپاك كند اويرا وخاص كند اويرا از پليديهاي
20 پسراني يسرال * وتمام كند از كفارت خواستن مر خاص ومر خيمهي وعده ومر آن
21 مذبح ونزديك آورد مر آن برغالهي آن زنده * وبنهد اهرن مر دو دستهاي او ابر سري آن
برغالهي آن زنده واقرار كند ابر او مر همه گناهاي پسراني يسرال ومر همه جرمهاي ايشان
بهمه خطاهاي ايشان وبدهد ايشانرا ابر سري آن برغاله وبفرستد در دستي مردي وقت
22 شناسي آن بيابان * وبر دارد آن برغاله ابر او مر همه گناهي ايشان بزميني خرابه وبفرستد
23 مر آن برغاله در بيابان * وبيايد اهرن بخيمهي وعده وبكشد مر جامهاي آن كتان آنجه
24 بپوشيد در آمدني او بآن خاص ورها كند ايشانرا آنجا * وبشويد مر تني او در آب در جاي
خاص وبپوشد مر جامهاي او وبيرون آيد وبكند مر علهي او ومر علهي آن قوم
25 26 وكفارت خواهد در سببي او ودر سببي آن قوم * ومر پيهي آن خطات بر آورد بآن مذبح * وآن
فرستا مر آن برغاله بعزازل بشويد جامهاي او وبشويد مر تني او در آب وپس همچنين بيايد
27 بآن لشكرگاه * ومر گاوي آن خطات ومر برغاله آن خطات آنجه آورده آمد مر خوني ايشان
بكفارت خواستن در خاص بيرون آورد باز بيرون بلشكرگاه وبسوزانند در آتش مر
پوستي ايشان ومر گوشتي ايشان ومر بولي ايشان :

15 *Mactabit prætereà hædum peccati qui pro populo, & inferet sanguinem ejus intra velum: facietque sanguini ejus quemadmodum fecit sanguini bovis, stillabitq; eum super operimentum & coram operimente.*
16 *Et expiationem procurabit sanctuario à pollutionibus filiorum Israel, & à delictis eorum, pro omnibus peccatis eorum: sic quoque faciet tentorio conventûs mansionem occupanti apud eos in medio pollutionum eorum.*
17 *Et ullus homo non erit in tentorio conventûs cùm introierit ad expiationem procurandam in sanctuario, usque ad egressum ejus; quum expiationem procuraverit pro se, & pro domo sua, & pro universo cœtu Israel.*
18 *Deindè egredietur ad altare quod in præsentia Domini, & expiationem procurabit super ipso: tollétque de sanguine bovis, ac de sanguine hœdi, & dabit super cornua altaris circumcirca.*
19 *Stillabitque super illud de sanguine digito suo septem vicibus, & purificabit illud, sanctificabitque illud à pollutionibus filiorum Israel.*
20 *Cùm autem finierit expiationem procurare sanctuario, & tentorio conventûs, & altari, tunc afferet hædum vivum.*
21 *Imponétque Aharon ambas manus suas super caput hædi vivi, & confitebitur super illud omnia peccata filiorum Israel, & omnia delicta eorum cum omnibus criminibus eorum: dabitque illa super caput hœdi, ac emittet in manu viri tempus callentis in desertum.*
22 *Et portabit hœdus super se omne peccatum eorum ad terram desolatam, & dimittet hædum in deserto.*
23 *Veniet post hæc Aharon in tentorium conventûs, ac detrahet vestes lineas quas induerat cùm ingrederetur in sanctuarium, & relinquet eas ibi.*
24 *Lavabitque corpus suum in aqua in loco sanctitatis, & induet vestes suas: deindè egredietur, & faciet holocaustum suum ac holocaustum populi, atque expiationem procurabit pro se & pro populo:*
25 *Et adipem peccati offeret super altare.*
26 *Dimittens autem hœdum in Azazel, lavabit vestimenta sua, lavabitque corpus suum in aqua: & postmodùm veniet in castra.*
27 *Bovem verò peccati, & hœdum peccati quorum illatus fuerit sanguis ad expiationem procurandam in sanctuario, educet extra castra, & comburent igne pellem eorum, & carnem eorum, & excrementum eorum.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

והשרף ודמוקיד יתהון יצבע לבושוי ויסחי ית בישריה בארבעין סווין דמוי ומ
בתר כן יעול למשריתא : והיתה ותהי דא לכון לקיים עלם בירחא שביעא
הוא ירח תשרי בעשרא יומין לירחא תענון ית נפשתיכון מן מיכלא ומן משתיא
ומן הויית בני ותמרוקא ומסנא ותשמיש ערסא וכל עיבידתא לא תעבדון יציבא
וגיורא דיתגייר ביניכון : כי ארום ביומא הדין יכפר עליכון לדכאה יתכון מכל
חוביכון ואתון קדם יי תודון סורחנותכון ותדכון : שבת שבת שבתא הוא
לכון כל עיבידת פולחנא לא תעבדון
ותענון ית נפשתכון קיים עלם : וכפר
ירושלמי 31 ותצומו בה על נפשתיכ
ויכפר כהנא די רבי יתיה ודיקרב קורבניה לשמשא תחות אבוי וילבש ית לבושי
בוץ מילת לבושי קודשא : וכפר ויכפר על מקדש קודשא ועל משכן זמנא
ועל מדבחא ועל כהניא ועל כל עמא דקהלא יכפר באשתעות מיליא : והיתה
ותהי דא לכון לקיים עלם לכפרא על בני ישראל מכל חוביהון חדא זימנא
בשתא ועבד אהרן הי כמא דפקיד יי ית משה :

יז

וידבר ה' ומליל יי עם משה למימר : דבר מליל עם אהרן ועם בנוי ועם בני
ישראל ותימר להון דין פתגמא דפקיד יי למימר : איש גבר טלי או סיב מבני
גניסת ישראל די יכוס נכסת תור או אימר או עיזא במשריתא או די יכוס מברא
למשריתא : ואל פתח ולתרע משכן זימנא לא אייתיה לקרבא קורבנא קדם
קדם משכנא דיי אדם קטול יתחשב לגברא ההוא ותהי ליה כאילו אדם זכאי
אשד וישתיצי בר נשא ההוא מעמיה : למען מן בגלל דייתון בני ישראל ית
ניכסתהון דהינון דבחין על אנפי חקלא וייתונון קדם יי לתרע משכן זימנא לות
כהנא ויכסון ניכסת קודשין קדם יי יתהון : וזרק ויזרוק כהנא ית אדמא על
מדבחא דיי בתרע משכן זימנא ויסק תרבא לאתקבלא ברעוא קדם יי : ולא
ולא ידבחון תוב ית דיבחיהון לטעון דמתילין לשידי דהינון טען בתריהון קיים
עלם תהי דא להון לדריהון : ואליהם ולהון תימר גבר גבר טלי וגבר סיב מבני
גניסת ישראל ומן גיורא דיתגיירון למיתב ביניכון די יסיק עלתא או ניכסת קודשיא

Et is qui comburit eos, lavabit veſtimenta ſua, & abluet carnem ſu- 28
am in ſexaginta ſatis aquæ, & poſtea ingredietur caſtra. Et erit hoc 29
vobis in ſtatutum ſeculi: in menſe ſeptimo, is eſt menſis Tiſri, deci-
ma die menſis affligetis animas veſtras, *abſtinendo* à cibo, & potu, &
ab uſu balneorum, unctione, calceis, & coitu: & nullum opus faci-
etis, tam indigena, quam peregrinus qui habitat inter vos. Quia in 30
die iſto expiabit vos ad mundandum vos ab omnibus peccatis veſtris:
vos itaque coram Domino confitebimini peccatum veſtrum, & mundi
eritis. Sabbathum quietis erit vobis; nullum opus ſervitutis facietis, 31
ſed affligetis animas veſtras, ſta-
tuto perpetuo. Et expiabit ſacer- 32
dos qui unctus fuerit, & qui obtu-
lerit oblationem ſuam, ut miniſtret

Hieroſ. *Sed jejunabitis in eo pro animabus veſtris.*

pro patre ſuo: & induet veſtes lineas byſſinas, veſtes ſanctitatis. Ex- 33
piabit inquam ſanctuarium ſanctitatis, & tabernaculum conventus, &
altare, & ſacerdotes, & univerſum populum coetus expiabit confeſſione
verborum. Et erit hoc vobis in fœdus perpetuum, ad expiandum 34
pro filiis Iſrael ab omnibus peccatis eorum una vice in anno: & fecit
Aharon ſicut præcepit Dominus Moſi.

CAP. XVII.

Et loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Loquere cum Aha- 1
ron & cum filiis ejus, & cum filiis Iſrael, & dices illis; Hic eſt ſer- 2
mo quem præcepit Dominus, dicendo: Vir juvenis aut ſenex è do- 3
mo familiæ Iſrael, qui mactaverit victimam bovis, agni, aut capræ in
caſtris, aut qui mactaverit extra caſtra: Et ad oſtium tabernaculi con- 4
ventus non adduxerit, ut offerat oblationem coram Domino, coram ta-
bernaculo Domini: ſanguis homicidii reputabitur viro illi, & erit il-
li acſi ſanguinem innocentem fudiſſet, & exterminabitur filius homi-
nis ille è populo ſuo. Ut afferant filii Iſrael hoſtias ſuas, quas ma- 5
ctant in ſuperficie agri, adducant inquam illas coram Domino, ad por-
tam tabernaculi conventus ad ſacerdotem: & ut mactent illas hoſtias
ſanctitatis coram Domino. Et ſpargat ſacerdos ſanguinem ſuper al- 6
tare Domini, in oſtio tabernaculi conventus: & incendat adipem, ut
recipiatur cum beneplacito coram Domino. Neque ſacrificent rur- 7
ſus ſacrificia ſua idolis, quæ aſſimilantur dæmonibus, poſt quæ erra-
runt: ſtatutum ſeculi erit hoc eis per generationes eorum. Et ad eos 8
dices; Unuſquiſque ſive juvenis ſive ſenex, ex domo familiæ Iſrael, aut ex
peregrinis qui peregrinabuntur inter vos, qui offeret holocauſtum aus
oblationem ſanctitatum:

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* وآن سوزانا ايشانرا بشويد جامهاي او وبشويد مر تني او در آب وپس همچنين بيايد بآن
لشكرگاه * وباشد بشما برسمي جاويد در ماهي آن هفتمين درده بماه برنجانيد مر جانهاي شما
وهيچ كار نه كنيد آن بومي وآن غريب آن غريبي كنا در مياني شما * كه در روزي آن اين
كفارت كند ابر شما بپاك كردن شمارا از همه خطاهاي شما بپيشي يي پاك شويد * معطل معطلي
آن بشما وبرنجانيد مر جانهاي شما رسمي جاويد * وكفارت خواهد آن كهن آنچه بماليد اويرا
وآنچه پر كند مر قرباني او بخدمت كردن بجاي پدري او وبپوشد مر جامهاي آن كتان
جامهاي آن خاص * وكفارت خواهد مر مقدس آن خاص ومر خيمهي وعده ومر آن مذبح
كفارت خواهد وابر آن كهنان و ابر همه قومي آن جماعت كفارت خواهد * وباشد اين
بشما رسمي جاويد بكفارت خواستن ابر پسراني يسرال از همه خطاهاي ايشان يكه در
سال بكرد چون آنچه بفرمود يي مر مشه * فصل هفدهم * سخن گفت
يي بمشه بگفتن * سخن گوي باهرن وبپسراني او وبهمه پسراني يسرال وبگوي بايشان اين
آن سخن آنچه فرمود يي بگفتن * مردي مردي از خانهي يسرال آنچه بكشد گاو يا برّه يا بز
در لشكرگاه يا آنچه بكشد ازبيرون بلشكرگاه * وبدرگاهي خيمهي وعده نه آورد اويرا بنزديك
آوردن قربان بيي بپيشي مسكن يي خون حسيب كرده شود بمردي آن او خون بريخت ونيست شود
آن مردي آن او از مياني قومي او * بسبب آنچه بياورند پسراني يسرال مر ذبحهاي ايشان
آنچه ايشان ذبحت كنان ابر روي آن دشت بياورند ايشانرا بيي بدرگاهي خيمهي وعده
بآن كهن وذبحت كنند ذبحت شلميم بيي ايشان * وبپراكند آن كهن مر آن خون ابر
مذبح يي درگاهي خيمهي وعده وبر آورد آن پيه ببوي قبوليت بيي * ونه ذبحت كنند نيز
ذبحهاي ايشان بديوان آنچه ايشان بيراه شوان پسي ايشان رسمي جاويد باشد اين بعصرهاي
ايشان * وبايشان بگوي مردي مردي از خانهي يسرال واز آن غريب آنچه غريب باشد درمياني
ايشان آنچه بر آورد علم يا ذبحت .

*Et comburens ea, lavabit veſtimen- 28
ta ſua, lavabitque corpus ſuum in
aqua: & poſtmodùm veniet in ca-
ſtra. Eritque vobis in ſtatutum per- 29
petuum: menſe ſeptimo, decimâ men-
ſis, affligetis animas veſtras, et ullum
opus non facietis, indigena & pere-
grinus peregrinans in medio veſtrûm.
Nam in hac die expiationem faciet 30
pro vobis, ad purificandum vos: ab
omnibus peccatis veſtris in præſentia
Domini purificabimini. Ceſſatio 31
quieta eſt vobis, & affligetis animas
veſtras, ſtatuto perpetuo. Expiatio- 32
nem autē procurabit ſacerdos quem
unxerit, & qui compleverit oblati-
onem ſuam, ad miniſtrandum in
loco patris ſui: induétque veſtes li-
neas, veſtes ſanctitatis. Et expia- 33
tionem procurabit ſanctuario ſan-
ctitatis & tentorio conventûs, altari
quoque expiationem procurabit, &
ſacerdotibus, atque univerſo populo
congregationis expiationem procu-
rabit. Eritque hoc vobis ſtatutum 34
perpetuum, ad expiationem procu-
randam filiis Iſrael pro omnibus pec-
catis eorum ſemel in anno. Et fecit
ſecundùm quod præceperat Domi-
nus Moſheh.*

CAP. XVII.

*Loquutus eſt præterea Dominus 1
ad Moſheh, dicendo, Loquere ad A- 2
haron & ad filios ejus, & ad omnes
filios Iſraël, dicéſque eis; Hoc eſt
verbum quod præcepit Dominus, di-
cendo; Quilibet vir de domo Iſrael 3
qui mactaverit bovem, aut agnum,
aut capram in caſtris, aut qui ma-
ctaverit extra caſtra: Et ad oſtium 4
tentorii conventûs non adduxerit
eum, ad offerendum oblationem Do-
mino, coram tabernaculo Domini:
ſanguis imputabitur viro illi: ſan-
guinem effudit, & annihilabitur vir
ille de medio populi ſui: Propterea 5
quòd afferant filii Iſrael victimas
ſuas quas immolaturi ſunt ſuper fa-
ciem agri, afferant inquam eas
Domino ad oſtium tentorii conven-
tûs ad ſacerdotem, & immolent vi-
ctimas pacificas Domino eas. Spar- 6
gétque ſacerdos ſanguinem ſuper
altare Domini, ad oſtium tentorii
conventûs, & offeret adipem in odo-
rem acceptationis Domino. Et non 7
immolabunt ultrà victimas ſuas
dæmonibus, poſt quos devii facti
ſunt: ſtatutum perpetuum erit hoc
in ſeculis eorum. Illis præter- 8
eà dices; Quilibet vir de domo
Iſrael, aut de exotico qui peregri-
nus fuerit in medio eorum, qui ob-
tulerit holocauſtum aut victimam*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ואל פתח ולתרע משכן זמנא לא ייתיניה למעבד יתיה קורבנא קדם יי וישתיצי בר נשא 9
ההוא מעמיה : ואיש וגבר טלי וגבר סיב מבית גניסת ישראל ומן גיורא דמתגיירין 10
למיתב ביניהון די ייכול כל אדמא ואתן ית פנוייתא למעסוק בבר נשא ההוא די ייכול
כל אדמא ואישיצי יתיה מגו עמיה : כי נפש ארום קיום נפש כל בישרא באדמא 11
הוא ואנא יהבתיה לכון לגזירתא דתיתנון אדם ניכסא על מדבחא מטול למכפרא על
אדם נפשתכון ארום אדם ניכסא הוא על חובי נפשא מכפר : על כן בגין כן אמרית 12
לבני ישראל אזדהרון דכל בר נש מנכון לא ייכול אדמא וגיוריא דמתגיירין למיתב
ביניכון לא ייכלון אדמא : ואיש וגבר טלי או גבר סיב מבית גניסת ישראל ומן 13
גייוריא דיתגיירון למיתב ביניכון די יצוד צידא חייתא או עופא דמיכשרין למיכל
וייטוד ית אדמיה בנכסתא ואין לא מתקלקלא ניכסתיה יכסיניה בעפרא : כי נפש
ארום קיום נפש כל בישרא אדמיה בנפשיה היא ואמרית לבני ישראל אדם כל בישרא 14
לא תיכלון ארום קיום נפש כל בישרא אדמיה הוא כל מן דייכלוניה ישתיצי :
וכל נפש וכל בר נש דייכול ביסרא דמטלק בקילקול ניכסתא ובשר תבירא ביציבא 15
ובגיורא ויצבע לבושוי ויסחי בארבעין סאווין דמוי ויהי מסאב עד רמשא וידכי :
ואם ואין ארשע ולא יצבע ובשריה לא 16
יסחי ויקבל חוביה :

ירושלמי 16 ואין לא חור ובשריה לא
ישנג ויקבל חוביה :

יח

וידבר ומליל יי עם משה למימר : דבר מליל עם בני ישראל ותימר להון אנא הוא 1
יי אלהכון : כמעשה כעובדין בישין דעמא דארעא דמצרים דיתיבתון בה לא 2 3
תעבדון והיכעובדין בישין דעמא דארעא דכנען דאנא מעיל יתכון לתמן לא תעבדון
ובנימוסיהון לא תהכון : את משפטי ית סדרי דיניי תעבדון וית קיימי תיטרון 4
להלכא בהון אנא יי אלהיכון : ושמרתם ותיטרון ית קיימי וית סדרי דיני 5
דאין יעבד יתהון אינשא וייחי בהון בחיי עלמא וחולקיה עם צדיקיא אנא
יי : איש איש גבר טלי וגבר סיב לכל קריבת בישריה לא תקרבון לבזאה 6
עירייתא בתשמישתא ובפרסומי עירייא אנא יי : ערות אביך עריית אבוך ועריית 7
אמך לא תיבזי איתא לא תשמש עם אבהא וגבר לא ישמש עם אמיה אימך היא
לא תגלי עירייתה :

Targ. JONATHAN B. UZIEL *Hierosolymitanum.*

Et ad ostium tabernaculi conventus non adduxerit ipsum, ut faciat 9
ipsum oblationem coram Domino; tum exterminabitur vir ille è populo
suo. Vir autem juvenis aut senex, ex domo familiæ Israel, aut ex pe- 10
regrinis qui peregrinantur habitando inter eos, qui comederit ullum san-
guinem: tum tribuam otium ad satagendum contra virum illum qui
comederit ullum sanguinem, & perdam ipsum è medio populi sui.
Quoniam subsistentia animæ universæ carnis in sanguine est: & ego 11
dedi ipsum vobis in decretum, ut adducatis sanguinem victimæ super
altare, ad expiandum pro sanguine animarum vestrarum: quoniam
sanguis victimæ est pro peccatis animæ expians. Propterea dixi filiis 12
Israel; Cavete ne ullus ex vobis comedat sanguinem: & peregrini, qui
peregrinantur habitando inter vos, non comedent sanguinem. Et vir 13
juvenis aut senex, ex domo familiæ Israel, aut ex peregrinis qui pere-
grinantur habitando inter vos, qui venatus fuerit venationem bestiæ aut
volucris, quæ recta sunt ad edendum: tum effundet sanguinem ejus macta-
tione, & si non vitiata sit mactatio ejus, cooperiet ipsum pulvere. Quo- 14
niam subsistentia animæ universæ carnis sanguis ejus *est*, cum anima
ejus est: ideò dixi filiis Israel, Sanguinem universæ carnis non come-
detis: quoniam subsistentia animæ universæ carnis sanguis ejus est,
quisquis comederit ipsum extirpabitur. Et quisquis comederit carnē quæ 15
projecta est propter vitium mactationis, aut carnem *animalis* confracti,
sive de indigenis sive de peregrinis, lavabit vestes suas, & abluet se in qua-
draginta satis aquæ, & erit immundus usque ad vesperam, & tunc mun-
dus erit. Quod si improbè egerit, 16
neque laverit, & carnem suam
non abluerit, recipiet peccatum
suum.

Hier. 16. *Quod si non laverit, & carnem suam non abluerit, recipiet peccatum suum.*

CAP. XVIII.

ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum filiis Israel, 1
& dices illis; Ego sum Dominus Deus vester. Juxta opera mala populi 2
terræ Ægypti, in qua habitâstis, non facietis: & sicut opera mala populi 3
terræ Canaan, quò ego introduco vos, non facietis, & in statutis eorum non
ambulabitis. Ordines judiciorum meorum facietis, & pacta mea obser- 4
vabitis ad ambulandum in eis: ego Dominus Deus vester. Custodietis 5
itaque statuta mea & ordines judiciorum meorum, quæ si fecerit homo
vivet in eis vitâ seculi, & portio ejus cum justis *erit*: ego Dominus.
Vir juvenis aut senex, ad ullam propinquam carnis suæ non accedetis, 6
ad contemnendum turpitudinem *ejus* concubitu, aut nudatione turpi-
tudinis: ego Dominus. Turpitudinem patris tui & turpitudinem, 7
matris tuæ non contemnes: mulier non rem habebit cum patre suo, &
vir non coibit cum matre sua; mater tua est, non revelabis turpitudi-
nem ejus.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* و بدرگاهي خيمهي وعده نه آورد اويرا و نيست شود آن مردي آن او از قومي او * و مردي 9 10
مردي از خانهي يسرال و از آن غريب آن غريبي كنا در مياني ايشان آنچه بخورد همه خون
و بدهم خشمي من درجاني آن خورا مر آن خون و نيست كنم آنرا از مياني قومي آن * و جاني 11
آن گوشتمند در خون او و من بدادم اويرا بشما ابر آن مذبح بكفارت كردن ابر جانهاي
شما و آن خون او درجان كفارت كند * ابر همچنين گفتم بپسراني يسرال همه جان از شما 12
نه خورد خون و آن غريب آن غريبي كنا در مياني شما نه خورد خون * و مردي مردي 13
از پسراني يسرال و از آن غريب آن غريبي كنا در مياني ايشان آنچه نخچير كند نخچير حيوان
يا مرغ آنچه خورده شود بريزد مر خوني او و بپوشد اويرا در خاك * كه جاني همه گوشت مر 14
خوني او درجاني او او و گفتم بپسراني يسرال خوني همه گوشتمند نه خوريد كه جاني همه
گوشتمند خوني او آن همه خوراني او نيست شود * و همه جاني آنچه بخورد لاش و نخچير در 15
بومي و در غريب و بشويد جامهاي او و بشويد در آب و پليد باشد تا ايوار و پاك شود *
* واگر نه شويد و تني او نه شويد بر دارد گناهي او * 16

* فصل هجدهم *

* سخن گفت :: بمشه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال و بگوي من :: خداي شما * چون 1 2 3
عملي زمين مصر آنچه بنشستيد دران نه كنيد و چون عملي زميني كنعن آنچه من
آورا شمارا بآنجا نه كنيد و در رسمهاي ايشان نه رويد * مر حكمهاي من بكنيد و مر رسمهاي من 4
نگاه داريد برفتن در ايشان من :: خداي شما * و نگاه داريد مر رسمهاي من و مر حكمهاي 5
من آنچه بكند ايشانرا آن آدم و بزيد در ايشان من :: * مردي مردي بهمه قرابتي تني او نه 6
نزديك شويد ببرهنه كردن شرم من :: * شرمي پدري تو و شرمي مادري تو نه برهنه 7
كني مادري تو است آن نه برهنه كني شرمي آن *

Et ad ostium tentorii conventûs 9
non adduxerit eam: annihilabi-
tur quidem vir ille de medio po- 10
puli sui. Et quilibet vir de domo
Israel, aut de peregrino peregri-
nante in medio eorum, qui come-
derit ullum sanguinem, dabo quidem
iram meam in animam comedentem
sanguinem, & annihilabo eam de
medio populi sui: Quia anima 11
carnei in sanguine est: ego autem
dedi illum vobis super altare adex-
piationem faciendam pro animabus
vestris: quia sanguis ipse pro ani-
ma expiationem faciet. Quapropter 12
dixi filiis Israel; Omnis anima ex
vobis non comedet sanguinem, &
peregrinus peregrinans in medio ve-
strî, non comedet sanguinem. Et 13
quilibet vir de filiis Israel, aut de
peregrino peregrinante in medio eo-
rum, qui venatus fuerit venatio-
nem animalis, vel avis quæ come-
datur, effundet sanguinem ejus, &
operiet illum pulvere. Quia ani- 14
ma omnis carnis est sanguis ejus,
in anima ejus est: itaque dixi fi-
liis Israel; Sanguinem omnis car-
nei non comedetis, quia anima o-
mnis carnei sanguis ejus est: o-
mnis comedens eum, annihilabitur.
Omnis autem anima quæ comederit 15
cadaver, & prædam, in indigena &
peregrino, lavabit quidem vestes
suas, lavabitq; se in aqua: & pollu-
tus erit usque ad vesperam, tunc pu-
rificabitur. Quòd si non laverit, 16
& corpus suum non abluerit, porta-
bit peccatum suum.

CAP. XVIII.

LOcutus est autem Dominus ad 1
Mosheh, dicendo, Loquere ad filios 2
Israel, ac dices; Ego Dominus Deus
vester. Secundùm opus terræ Ægy- 3
pti in qua sedistis, non facietis: &
secundùm opus terræ Chenaan, quò
ego introducturus sum vos, non age-
tis: & in statutis eorum non am-
bulabitis. Judicia mea facietis, 4
& statuta mea observabitis, ad am-
bulandum in eis: ego Dominus Deus
vester. Observabitis quidem statu- 5
ta mea, & judicia mea: quæ si fe-
cerit homo, tum vivet in eis: ego
Dominus. Quilibet homo ad o- 6
mnem consanguineam corporis sui
non appropinquabitis ad denudan-
dum pudorem: ego Dominus. Pu- 7
dorem patris tui, & pudorem ma-
tris tuæ non denudabis: mater tua
est ipsa, non denudabis pudorem
ejus.

...pſum, ut faciat 9
...vir ille è populo
...rael, aut ex pe- 10
...ederit ullum ſan-
...virum illum qui
...edio populi ſui.
...ine eſt: & ego 11
...m victimæ ſuper
...arum: quoniam
...opterea dixi filiis 12
...& peregrini, qui
...nguinem. Et vir 13
...regrinis qui pere-
...uinem beſtiæ aut
...uinem ejus maćta.
...n pulvere. Quo- 14
...s eſt, cum anima
...carnis non come-
...ſanguis ejus eſt:
...mederit carnè quæ 15
...nimalis confraćti,
...& abluet ſe in qua-
...& tunc mun-
...Quod ſi non laverit, &
...non abluerit, recipiet
...m.

...ere cum filiis Iſrael, 1
...opera mala populi 2
...opera mala populi 3
...ſtatutis eorum non
...& pacta mea obſer- 4
...veſter. Cuſtodietis 5
...quæ ſi fecerit homo
...t: ego Dominus.
...ſuæ non accedetis, 6
...nudatione turpi-
...& turpitudinem, 7
...cum patre ſuo, &
...evelabis turpitudi-

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hieroſolymitanum.*

עירית איתת אבוך לא תבזי מטול דעריתא דאבוך היא : ערות
עריית אחתך בת אביך או ברת אמך מה דיוליד אבך מן איתא אוחרי או מן 9
אמך או מה דילידת אמך מן אבך או מן גבר חורן לא תבזי עריתהן : ערות
עירית ברת בנך או ברת ברתך לא תבזי ערייתהן ארום הי כעיריתך הינין : 10
ערות עירית בת איתת אבוך דילידת מן אבך אחתך היא לא תבזי עירייתה : 11
ערות עירית אחת אבך לא תבזי קריבת בשר אבך היא : ערות עירית 12
אחת אמך לא תבזי ארום קריבת בשר אמך היא : ערות עריית אחבוך 13 14
לא תבזי ולות אינתתיה לא תקרב בתשמיש ערסא איתת אחבוך היא : ערות
עירית כלתך לא תבזי איתת ברך היא לא תבזי ערייתה : ערות עירית 15
איתת אחוך לא תבזי בחיי אחוך ובתר מותיה אין אית ליה בנין עירייתא 16
דאחוך היא : ערות עירית איתא וברתה לא תבזי ית ברת ברה וית ברת 17
ברתה לא תיסב לבזאה עירייתה קריבת בישרא הינון זנו היא : ואשה
ואיתתא בחיי אחתא לא תיסב לאעקא לה לבזאה עירייתה עלה כל יומי 18
חייהא : ואל אשה ולציד איתתא בזמן ריחוק סאובתה לא תקרב לבזאה 19
עירייתא : ואל ולציד איתת חברך לא תיתן תשמישך לזרעא לאסתאבא 20
בה : ומורעך ומן זרעך לא תיתן 21
בתשמישתה לציד בת עממין למעברא
לפולחנא אוחרא ולא תפיס ית שמא
דאלהך אנא יי : ואת זכר ועם דכורי לא תשכוב בתשמישא דאיתא 22
מרחקא היא : ובכל ובכל בעירא לא תיתן תשמישתך לאסתאבא בה 23
ואיתתא לא תקרב קדם בעירא לאתהניא מינה תבלא הוא : אל תטמאו 24
לא תסתאבון בחדא מכל אילין ארום בכל אילין איסתאבו עממיא דאנא
מגלי מן קדמיכון : ותטמא ואסתאבת ארעא ואסערית חובהא עלה 25
ופלטת ארעא ית דיירהא : ושמרתם ותיטרון אתון כנישתא דישראל ית 26
קיימי וית סדרי דיניי ולא תעבדון חדא מכל תועבתא האילין יציבא
וגיורא דיתגיירון ביניכון : כי את ארום ית תועיבתא האילין עבדו אינשי 27
ארעא דקדמיכון ואסתאבת ארעא :

ירושלמי 21 ולא תפסון ית שם
דאלהכון כדין אמר יי :

Turpitudinem uxoris patris tui non reteges, quia turpitudo patris tui 8
eſt. Turpitudinem ſororis tuæ, filiæ patris tui aut filiæ matris tuæ, 9
quam genuit pater tuus ex uxore alia aut ex matre tua, aut quam
peperit mater tua ex patre tuo aut ex viro alio, non reteges turpi-
tudinem eorum. Turpitudinem filiæ filii tui, aut filiæ filiæ tuæ, 10
non nudabis turpitudinem earum, quoniam ſicut turpitudo tua ſunt.
Turpitudinem filiæ uxoris patris tui, quam peperit ex patre tuo, 11
ſoror tua eſt, non nudabis turpitudinem ejus. Turpitudinem ſoro- 12
ris patris tui non reteges: propinqua carnis patris tui eſt. Turpitu- 13
dinem ſororis matris tuæ non revelabis, quoniam propinqua carnis
matris tuæ eſt. Turpitudinem fratris patris tui non revelabis, & 14
ad uxorem ejus ne accedas concubitu lećti, uxor patrui tui eſt.
Turpitudinem nurus tuæ non reteges: uxor filii tui eſt, non rete- 15
ges turpitudinem ejus. Turpitudinem uxoris fratris tui non revela- 16
bis vivente fratre tuo, aut poſt mortem ejus ſi habeat filios: nudi-
tas fratris tui eſt. Turpitudinem mulieris & filiæ ejus non revelabis: 17
filiam filii ejus aut filiam filiæ ejus non accipies, ad revelandum turpitu-
dinem ejus; propinquæ carnis ſunt, ſcortatio eſt. Mulierem etiam viven- 18
te ſorore non accipies, ad affligendum eam, ad revelandum turpitudinem
ejus ſuper ipſam, omnibus diebus vitæ ejus. Et ad latus mulieris tempore 19
ſeparationis immunditiæ ſuæ non accedes, ad revelandum turpitudinem
ejus. Et ad latus mulieris ſocii tui non dabis concubitum tuum ad 20
ſemen, ut contamines eam. Et de ſemine tuo non dabis concubitu 21
ipſius ad latus filiæ populorum,
ad traducendum alieno cultui: ne-
que contaminabis nomen Dei tui.
Ego Dominus. Et cum maſculis 22
non concumbes concubitu mulieris: abominatio eſt. Et nulli beſtiæ 23
dabis concubitum tuum, ut polluas te in ea: & mulier non accedet
coram beſtia, ut voluptatem percipiat ex ea, ſcelus eſt. Ne polluatis 24
vos in uno ex omnibus illis: quoniam in omnibus iſtis polluerunt ſe
populi, quos ego migrare facio à conſpećtu veſtro. Et contaminata erat 25
terra, & viſitavi peccata ejus ſuper eam: & evomuit terra habi-
tatores ejus. Vos igitur, congregatio Iſrael, ſervabitis ſtatuta mea, 26
& ordines judiciorum meorum, neque facietis unam ex omnibus
abominationibus iſtis, tam indigenæ quam peregrini qui pereginantur
inter vos. Nam abominationes iſtas fecerunt viri terræ, qui ante 27
vos fuerunt: & polluta eſt terra.

Hieroſ. 21 *Neque prophanabitis nomen Dei veſtri: ſic dixit Dominus.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

...um tentorii conventûs 9
...rit eam: annihilabi-
...vir ille de medio po- 10
...Et quilibet vir de domo
...de peregrino peregri-
...edio eorum, qui come-
...ſanguinem, dabo quidem
...in animam comedentem
...& annihilabo eam de
...ulo ſui: Quia anima 11
...ſanguine eſt: ego autem
...vobis ſuper altare ad ex-
...faciendam pro animabus
...ia ſanguis ipſe pro ani-
...onem faciet. Quapropter 12
...Iſrael; Omnis anima ex
...comedet ſanguinem, &
...peregrinans in medio ve-
...comedet ſanguinem. Et 13
...de filiis Iſrael, aut de
...peregrinante in medio eo-
...venatus fuerit venatio-
...alis, vel avis quæ come-
...undet ſanguinem ejus, &
...um pulvere. Quia ani- 14
...carnis eſt ſanguis ejus,
...ejus eſt: itaque dixi fi-
...; Sanguinem omnis car-
...comedetis, quia anima
...carnis ſanguis ejus eſt: o-
...edens eum, annihilabitur.
...tem anima quæ comederit 15
...& prædam, in indigena &
...lavabit quidem veſtes
...; ſe in aqua: & pollu-
...ſque ad veſperam, tunc pu-
...r. Quòd ſi non laverit, 16
...s ſuum non abluerit, porta-
...tum ſuum.
...CAP. XVIII.
...tus eſt autem Dominus ad 1
...dicendo, Loquere ad filios 2
...dices; Ego Dominus Deus
...Secundùm opus terræ Ægy- 3
...ſedistis, non facietis: &
...m opus terræ Chenaan, quò
...ductùrus ſum vos, non age-
...in ſtatutis eorum non am-
...Judicia mea facietis, 4
...in eis: ego Dominus Deus
...Obſervabitis quidem ſtatu- 5
...& judicia mea: quæ ſi fe-
...omo, tum vivet in eis: ego
...Quilibet homo ad o- 6
...conſanguineam corporis ſui
...propinquabitis ad denudan-
...dorem: ego Dominus. Pu- 7
...patris tui, & pudorem ma-
...e non denudabis: mater tua
...a, non denudabis pudorem

8 * شرمي زني پدري تو نه برهنه كني شرمي پدري تو است آن * شرمي خواهري تو 9
دختري پدري تو يا دختري مادري تو زاييدهي خانه يا زاييدهي بيرون نه برهنه كني
شرمي ايشان * شرمي دختري پسري تو يا دختري دختري تو نه برهنه كني شرمي ايشان 10
شرمي تو آن ايشان * شرمي دختري زني پدري تو زاييدهي پدري تو خواهري تو است آن نه 11
برهنه كني شرمي آن * شرمي خواهري پدري تو نه برهنه كني قرابتي پدري تو است آن 12
* شرمي خواهري مادري تو نه برهنه كني كه قرابتي مادري تو است * شرمي برادري پدري تو 13 14
نه برهنه كني بزني او [نه] نزديك شوي عمّهي تو است آن * شرمي عروسي تو نه برهنه كني 15
زني پسري تو است آن نه برهنه كني شرمي آن * شرمي زني برادري تو نه برهنه كني شرمي 16
برادري تو است آن * شرمي زن و دختري آن نه برهنه كني مر دختري پسري آن مر دختري 17
دختري آن نه ستاني ببرهنه كردن شرمي آن قرابتان ايشان بيراهي است آن * و زن بخواهري 18
آن نه ستاني بدشمن بودن ببرهنه كردن شرمي آن ابر آن در زندگي آن * و بزن در حيضي 19
پليدي آن نه نزديك شوي ببرهنه كردن شرمي آن * و بزني اهلي تو نه دهي خسپشي تو 20
بنسل بپليد شدن در آن * و از نسلي تو نه دهي بگذارانيدن بمولك و نه سست كني 21
نامي خداي تو من ** * و اوازي نرينه نه خسپي خسپش زن مكروهي است آن * و در همه چهارپا 22 23
نه دهي خسپشي تو بپليد شدن در آن و زن نه استد بپيشي چهارپا بگشن گيرانيدن رسوائي
است آن * نه پليد شويد در همه ايشان كه در همه ايشان پليد شدند آن قومها آنچه من رانا 24
از پيشي شما * پليد شد آن زمين عقوبت كردم گناهي آن ابر آن قي كرد آن زمين مر نشينان 25
آن * و نگاه داريد شما مر رسمهاي من و مر حكمهاي من و نه كنيد از همه آن مكروهيها 26
آن ايشان آن بومي و آن غريب آن غريبي كنا در مياني شما * كه مر همه آن مكروهيهاي 27
آن ايشان بكردند مردماني آن زمين آنچه بپيشي شما و پليد شد آن زمين ۰

Pudorem uxoris patris tui non denudabis: pudor patris tui eſt ipſe. Pudorem ſororis tuæ, filiæ patris tui, aut filiæ matris tuæ, natæ domi vel natæ foris: non denudabis pudorem earum. 8 9
Pudorem filiæ filii tui, aut filiæ filiæ tuæ, non denudabis pudorem earum: pudor tuus eſt earum. 10
Pudorem filiæ uxoris patris tui, natæ patris tui, (ſoror tua eſt,) non denudabis pudorem ejus. 11
Pudorem ſororis patris tui non denudabis: propinqua patris tui eſt ipſa. 12
Pudorem ſororis matris tuæ non denudabis: quia propinqua matris tuæ eſt. 13
Pudorem fratris patris tui non denudabis, ad uxorem ejus non appropinquabis: amita tua eſt ipſa. 14
Pudorem nurûs tuæ non denudabis: uxor filii tui eſt ipſa, non denudabis pudorem ejus. 15
Pudorem uxoris fratris tui non denudabis: pudor fratris tui eſt ipſe. 16
Pudorem mulieris & filiæ ejus non denudabis: filiam filii ejus, & filiam filiæ ejus non accipies ad denudandum pudorem ejus: propinquæ ſunt, deviatio eſt illud. 17
Mulierem quoque cum ſorore ſua non accipies, ad inimicandum denudando pudorem ejus ſuper eam, in vita ſua. 18
Mulieri præterea in menſtruo pollutionis ſuæ non appropinquabis, ad denudandum pudorem ejus. 19
Et uxori popularis tui non dabis concubitum tuum ad genituram, ut polluaris per eam. 20
Et de ſobole tua non dabis ad traducendum ad Molech: neque profanabis nomen Dei tui: ego Dominus. 21
Et cum maſculo non concumbes concubitu mulieris: abominatio eſt illud. 22
Et omni quadrupedi non dabis concubitum tuum, ut polluaris per eam: & mulier non ſtabit coram quadrupede ad marem excipiendum: flagitium eſt illud. 23
Ne polluamini in omnibus his: in omnibus enim his pollutæ ſunt gentes quas ego expulſurus ſum à præſentia veſtra. 24
Nam polluta eſt terra, & punivi peccatum ejus ſuper eam, evomuitque terra habitatores ſuos. 25
Cuſtodite itaque vos ſtatuta mea, & judicia mea, & ne faciatis ullam ex omnibus abominationibus iſtis, indigena & peregrinus peregrinans in medio veſtri: 26
(Omnes enim abominationes iſtæ fecerunt homines terræ, qui fuerunt ante vos, & polluta eſt terra:) 27

תרגום יונתן בן עוזיאל

ולא תקיא ולא תפלוט ארעא יתכון 28
בסאובכון יתה היכמא דפלטת ית עמא
דקדמיכון: כי ארום כל מאן דיעבד חדא מכל תועיבתא האילין וישתיצין 29
נפשתא דיעבדון היכדין מגו עמיהון: ושמרתם ותטרון ית מטרת מימרי 30
לאודהרא מטול למעבד מנימוסי תועיבתא דאיתעבידו בארעא קדמיכון ולא
תסתאבון בהון אנא הוא יי אלהכון:

פ פ פ יט

וידבר ומליל יי עם משה למימר: דבר מליל עם כל כנישתא דבני ישראל 1 2
ותימר להון קדישין תהון ארום קדיש אנא יי אלהכון: איש גבר מן אמיה ומן 3
אבוי תהוון דחלין וית יומי שביא דילי תנטרון אנא יי אלהכון: אל תפנו לא 4
תסטון לפולחן טעוון ודחלן דמתכא לא תעבדון לכון אנא יי אלהכון: וכי
תובחו וארום תיכסון ניכסת קודשיא קדם יי לרעוא לכון תיכסוניה: ביום 5
ביומא דיתנכס יתאכל וביומא חרן ומה דמשתייר עד יומא תליתאה בנורא 6
יתוקד: ואם ואין איתאכלא יתאכיל ביומא תליתאה פסיל הוא לא יהוי לרעוא: 7
ואכליו ודייכליניה חוביה יקבל ארום ית קודשא דיי אפים וישתיצי בר נשא 8
ההוא מגו עמיה: ובקצרכם ובזמן 9
מחצדכון ית חצדא דארעכון לא
תסייפון אומנא חדא דאית בחקלך
למחוור ולקטא דחצדך לא תלקיט:
וכרמך וכרמיכון לא תבערון טוטלוותהון 10
ונתרא דכרמך לא תלקט לעניי ולגיורי
תשבוק יתהון בחיבירהון אנא הוא יי אלהכון: לא תגנובו עמי בני ישראל 11
לא תהוון גנבין ולא תכפרין ולא תשקרון אינש בחבריה: ולא עמי בני ישראל 12
לא ישתבע חד מנכון בשמי לשיקרא לאפסא ית שמא דאלהך אנא יי: לא
תעשק לא תטלום ית חברך ולא תנים ולא תבית סוטרא דאגירא למעכבא גבך 13
עד צפרא: לא תקלל לא תלוטון מן דלא שמע וקדם סמיא לא תשוון תוקלא 14
ותדחל מאלהך אנא יי: לא תעשו עול לא תעבדון שקר בסדר דינא לא תסבון 15
אפין למסכנא ולא תייקרון אפי רבא בקושטא תדונון חבריכון:

ירושלמי

ירושלמי 28 ולא תפלוט ארעא יתכון:

ירושלמי 9 ובחצדכון ית חצד ארעכון
לא תשיצון או מן אוחריא דאית
בחקליכון למחצוד ולקט חצדכון לא
תלקטון: 10 וכרמכון לא תבערון
טוטלותהון ופרט כרמיכון לא תלקוטון:

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Neque evomet terra vos, cum pol- 28
lueritis eam: quemadmodum evo-
muit populum, qui ante vos fuit.
Quoniam quisquis fecerit unam ex omnibus abominationibus istis, ex- 29
terminabuntur animæ quæ fecerint sic è medio populorum suorum.
Custodietis itaque custodiam sermonis mei, cavendo ne faciatis juxta 30
ritus abominationis, qui facti sunt in terra ante vos; neque polluetis
vos in illis. Ego sum Dominus Deus vester.

SECT. XXX.
CAP. XIX

ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum uni- 1
versa congregatione filiorum Israel, & dices illis; Sancti estote: quo- 2
niam sanctus ego Dominus Deus vester. Quisque à matre sua & à 3
patre suo eritis timentes, & dies Sabbathorum meorum custodietis.
Ego Dominus Deus vester. Non declinabitis post cultum idolorum, 4
neque deos conflatiles facietis vobis: ego Dominus Deus vester.
Quum itaque immolabitis hostiam sanctitatum coram Domino, pro 5
acceptatione vestri immolabitis eam. Die quo immolabitur comede- 6
tur, & die altero: & quod reliquum est usque ad diem tertium
igni comburetur: Quod si comedendo comedatur die tertio, propha- 7
num est, non erit in beneplacitum. Et qui comederit ipsum, pecca- 8
tum suum recipiet; nam sanctum Domini prophanavit: itaque excin-
detur vir ille è medio populi sui.
Tempore autem quo metetis mes- 9
sem terræ vestræ, non finietis an-
gulum unum qui est in agro tuo
per circuitum: & collectionem
agri tui ne colligas. Et vineas 10
vestras non excutietis, racemos ea-
rum & grana decidentia vineæ tuæ
non colliges: pauperibus & pere-
grinis relinques ea in collectione
eorum. Ego sum Dñs Deus vester.
Popule mi filii Israel, non eritis fures: nec mentiemini, neque deci- 11
pietis quisque socium suum. Popule mi filii Israel, non juret unus ex 12
vobis per nomen meum in vanum, prophanando nomen Dei tui, ego
Dominus. Non opprimetis socium tuum, neque vi spoliabis: neque 13
pernoctabit merces mercenarii, ut detineatur penes te usque mane.
Non maledicetis illi qui non audit, & coram cæco non ponetis of- 14
fendiculum: sed timebis à Deo tuo. Ego Dominus. Non facietis 15
mendacium in ordine judiciorum, non accipietis facies pauperis, ne-
que honorabitis facies majoris: in veritate judicabitis socios vestros.

Hierosolymitanum.

Hierof. 28. *Neque evomet terra vos.*

Hierof. 9. *Et cum metetis messem terræ vestræ, non consummabitis vel ab extremis quod est in agris vestris metendo, & collectionem messis vestræ non colligetis.* 10 *Et vineas vestras non excutietis, & racemos earum, & granum* quodque *vinearum vestrarum ne colligatis.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ونه قي كند آن زمين شمارا در پليد كردني شما آنرا چون قي كرد مر آن قوم آنچه بپيشي شما. 28
* كه همه آنچه بكند از همه آن مكروهيها آن ايشان نيست شوند آن جانهاي آن كنان از مياني 29
قومي ايشان * ونگاه داريد مر نگهداشتي من ببي كردن از رسمهايي آن مكروهيها آنچه كرده 30
شدند بپيشي شما ونه پليد شويد در ايشان من :: خداي شما * فصل نوزدهم *
* سخن گفت :: بموسه بگفتن * سخن گوي بهمه جماعتي پسراني يسرال وبگويي بايشان خاصان 1 2
باشيد كه خاص من :: خداي شما * مرد مادري او وپدري اوبترسيد ومر معطليهايي من نگاه 3
داريد من :: خداي شما * نه روي كنيد بآن بتان ومعبودي ريخته نه كنيد بشما من :: 4
خداي شما * وكه ذبحت كنيد ذبحي شلميم بـ:: برضا كردن بشما ذبحت كنيد اويرا * در روزي 5 6
ذبحت كردني شما خورده شود [واز ديگر روز] وآن باقي مانده ازو تا روزي آن سيمي در آتش سوخته
شود * واگر خوردن خورده شود در روزي آن سيمي ويسه است او نه رضا كرده شود * 7
* وخوراني او گناهي او بر دارد كه مر خاصي :: سست كرد ونيست شود آن جاني آن از قومي 8
آن * ودر درو كردني شما مر دروي زميني شما نه تمام كني كنجي دشتي تو بدرو كردن 9
وچينداهي دروي تو نه برچيني * ورزي تو نه خورد چين كني ودانهي رزي تو نه برچيني 10
بدرويش وبغريب بگذاري ايشانرا من :: خداي شما * نه دزدي كنيد ونه منكر شويد ونه 11
دروغ گوييد مرد در اهلي او * ونه سوگند خوريد در نامي من بدروغ وسست كني نامي 12
خداي تو من :: * نه ظلم كني مر رفيقي تو ونه ربايي ونه منزل كند مزدي مزدور 13
اوازي تو تا بامداد * نه نفرين كني كر وبپيشي كور نه دهي سكلش وبترسي از خداي 14
تو من :: * نه كنيد بغي در حكم نه آزرم داري روي درويش ونه شكوهمند كني روي 15
بزرگ در راستي حكم كني اهلي تو *

Et non evomet vos terra quòd pollu- 28
atis eam, sicut evomuit gentem quæ
fuit ante vos. Nam omnis qui fe- 29
cerit de omnibus abominationibus
istis, annihilabuntur animæ facien-
tes de medio populi sui. Custodietis 30
igitur custodiam meam, ad non fa-
ciendum de statutis abominationum
quæ facta sunt ante vos, neque pol-
luemini in eis: ego Dominus Deus
vester.

CAP. XIX.

L*Ocutúsque est Dominus ad Mo-* 1
sheh, dicendo, Loquere ad univer- 2
sum cœtum filiorum Israel, ac dices
ad eos; Sancti estote, quia sanctus
sum ego Dominus Deus vester.
Quisque matrem suam ac patrem 3
suum timeatis: & cessationes meas
observate: ego Dominus Deus ve-
ster. Ne respiciatis ad idola, & 4
deum fusilem ne faciatis vobis:
ego Dominus Deus vester. Et quan- 5
do immolaveritis victimam pacifi-
corum Domino, placendo vobismet
facite eam. Quo die mactave- 6
ritis, comedetur, & altero die: re-
liquum verò manens ex ea usque ad
diem tertium, igne comburetur.
Quòd si comedendo comedatur die 7
tertio, abominatio est illa: non
acceptabitur. Et comedens illam, 8
peccatum suum portabit: quia san-
ctum Domini profanavit, & anni-
hilabitur anima illa de populo suo.
Et cùm messueritis messem terræ 9
vestræ, non finies angulum agri tui
metendo: et collectionem agri tui non
colliges. Et vineam tuam non ra- 10
cemabis, & grana vineæ tuæ non
colliges: pauperi & peregrino re-
linques ea: ego Dominus Deus ve-
ster. Furtum non facietis, neque 11
denegabitis, nec mendacium profe-
retis quisque in popularem suum.
Neque jurabitis in nomine meo ad 12
mendacium, nec profanabis nomen
Dei tui: ego Dominus. Non inju- 13
riaberis sodalem tuum, neque ra-
pies, nec manebit merces mercenarii
tecum usque ad mane. Non male- 14
dices surdo, & coram cæco non da-
bis offendiculum: sed timebis à
Deo tuo: ego Dominus. Non fa- 15
cietis iniquitatem in judicio, ho-
nore non habebis faciem pauperis,
neque decorabis faciem magni:
in rectitudine judicabis popularem
tuum.

תרגום יונתן בן עוזיאל / Targ. JONATHAN B. UZIEL.

16 לא לא תהוון אזלין בתר לישן תליתאי דהוא קשי הי כחרבא דקטיל מן תרין חורפוי למיכול קורצין למעיקא לבר עמך לא תימנע זכו דחברך למסהדא עלוי בדינא אנא יי׃
17 לא תשנא לא תמללון שעיעא בפומכון למסני ית אחוכון בליבכון אוכחא תוכחון ית חבריכון ברם אין מיבהית לא תקבלון מטולתיה חובא׃
18 לא תקום לא תהוון נקמין ולא נטרין דבבו לבני עמך ותרחמיה לחברך דמן אנת סני לך לא תעביד ליה אנא יי׃
19 את חקותי ית קימיי תטרון בעירך לא תרבעיניה עירבובין חקלך לא תזרע עירבובין ולבוש עירבובין כלאי עמר וכיתן לא יסוק עלך׃
20 ואיש וגבר ארום ישכוב עם איתא תשמיש זרעא והיא אמתא וחרתא מתארסא לגבר חרי ומתפרקא כולה עד כדון לא איתפריקאת בכספא או שטר שיחרורה לא איתיהיב לה פשפוש יהוי בדינא למלקי היא מחייבא ולא הוה ברם סדר קטולין לית הינון חשיבין ארום לא איתחררת כולה׃
21 והביא וייתי גברא דשמיש עמה ולא היא ית קרבן אשמיה לתרע משכן זימנא דיכרא לאשמא׃
22 וכפר ויכפר עלוי כהנא בדיכרא דאשמא קדם יי מטול חובתיה דחב וישתבק ליה מחובתיה דחב׃
23 וכי תבאו וארום תיעלון לארעא ותינצבון כל אילן דמיכלא ותגזרון גזרא ית אינביה תלת שנין יהי לכון מרחק לאבדא לא יתאכיל׃
24 ובשנה ובשתא רביעתא יהי כל אנביה קודשי תושבחן קדם יי מתפרק מן כהנא׃
25 ובשנה ובשתא חמישיתא תיכלון ית אינביה מטול דיוספון לכון מן שמיא עללתא אנא הוא יי אלהכון׃
26 לא לא תיכלון מבשר כל ניכסתא עד דאדמא קיים במזרקיא לא תהוון נטרי נחשין ולא אחורי סנהדרין עיינין׃
27 לא לא תקפון צדדי רישיכון ולא תגלבון ית שומת דיקניכון׃
28 ושרט ושורטת חיבול על נפש דמית לא תיתנון בבשרכון וכתב חקיק לרשם חרית ציורא לא תתנון בכון אנא יי׃
29 אל תחלל לא תפסון ית בנתיכון למסבא יתהון לזנו ולא תשהון למסבא בנתיכון לגוברין סמיך לפירקיהון דלא יטעיין בזנו בתר עממי ארעא ותיתמלי ארעא זנו׃
30 את שבתותי ית יומי שביא דילי תטרון ולבית מוקדשי תהון אזלין בדחלתא אנא יי׃
31 אל לא תסטון בתר שאלי בידין ומסיק זכורו ותבעי גרם ידוע ולא תיתבעון לאיסתאבא בהון אנא יי אלהכון׃
32 מפני מן קדם סבין דסבירין באורייתא תקומון ותייקר אפי חכימא ותידחל מאלהך אנא יי׃

ירושלמי / Hierosolymitanum.

16 עמי בית ישראל לא תהוון בתר לישנא תליתיא על חבריכון ולא תשתוק ארמא דחברך בזמן דארת ידע קשוט בדינא כדין אמר יי׃

20 ירושלמי מרדו אנון חייבין׃

Latine

16 Non abibitis post linguam delatoriam, quæ dura est tanquam gladius qui interficit ex duabus aciebus suis, proferendo calumnias ad affligendum popularem tuum: non prohibebis innocentiam socii tui, testando contra eum in judicio. Ego Dominus.
17 Non loquemini blanda ore vestro, odio habendo fratrem vestrum in corde vestro: arguendo arguetis socios vestros; verùm si pudore suffundatur, non recipietis propter eum peccatum.
18 Non ulciscamini, neque servabitis inimicitiam contra filios populi tui: sed diliges ipsum socium tuum, *ita ut* quod tute odio habeas non facias illi. Ego Dominus.
19 Statuta mea servabitis: jumenta tua ne coire facias cum alterius generis animantibus; agrum tuum non seminabis diversis seminibus: sed & vestimentum diversarum specierum, mixtum *videlicet* ex lana & lino, non ascendet super te.
20 Et vir quando concubuerit cum muliere concubitu seminis, & ipsa est ancilla, at libertate donata, desponsata viro libero, sed redemptione totali nondum redempta est argento, aut instrumentum libertatis non est datum illi: inquisitio fiat in judicio, vapulationi est obnoxia, non autem ille; veruntamen rei occisionis non sunt censendi, quia non est donat: libertate totali.
21 Et adducet vir qui concubuerit cum ea, *non autem ipsa*, oblationem delicti sui ad ostium tabernaculi conventus, arietem *qui sit hostia* delicti.
22 Et expiabit pro ipso sacerdos cum ariete *hostiæ* delicti coram Domino, pro peccato suo quod peccavit: & remittetur illi peccatum suum quod peccavit.
23 Et quando ingrediemini terram, & plantabitis omnem arborem fructiferam, circuncidetis circuncidendo fructum ejus: tribus annis abstinebitis, ut perire sinatis, non comedetur.
24 Anno autem quarto erit omnis fructus ejus sanctitates laudum coram Domino, redemptus à sacerdote.
25 Anno autem quinto comedetis fructum ejus, ut addant vobis è cœlis proventum. Ego sum Dominus Deus vester.
26 Non comedetis de carne ullius hostiæ, donec sanguis steterit in pelvibus: non eritis observantes auguria, neque post Sanhedrin speculantes.
27 Non in gyro tondebitis angulos capitum vestrorum, neque radetis extremitates barbæ vestræ.
28 Et incisuram corruptionis pro anima mortui non ponetis in carne vestra: & scripturam sculptam ad exarandum incisuras figurationis non ponetis in vobis. Ego Dominus.
29 Non polluetis filias vestras dando eas ad scortationem, neque tardabitis locare filias vestras viris juxta tempus ipsarum: ne errent in scortatione post populos terræ, & repleatur terra scortatione.
30 Dies sabbathorum meorum observabitis, & ad domum sanctuarii mei proficiscemini cum timore: ego Dominus.
31 Non declinabitis post interrogantes pythones & ascendere facientem manes, & post interrogantem os *animantis cujus nomen est* Jadua, neque quæretis ut polluatis vos in eis. Ego Dominus Deus vester.
32 Coram senioribus qui docti sunt in lege surgetis, & honorabis faciem sapientis: & timebis à Deo tuo. Ego Dominus.

16 Populo mi domus Israel, non sequemini linguam tertiam contra socios vestros; non silebis sanguinem socii tui, quo tempore noveris veritatem in judicio: sic dicit Dominus.

Hieros. 20 *Rebellârunt, rei sunt.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* نه روي غمّازي در قومي تو نه ايستي ابر خوني ياري تو من ׃ * نه دشمن داري مر برادري تو
در دلي تو نصيحت كردن نصيحت كني مر اهلي تو و نه بر داري ابر او خطا * نه كين توزي
و نه كين گيري مر پسراني قومي تو و دوست داري برفيقي تو چون تو من ׃ * مر رسمهاي
من نگاه داريد چهارپايي تو نه گشن گيراني آميخته دشتي تو نه كاري آميخته و جامهي آميخته
پشم و كتان نه بر آيد ابر تو * و مردي كه بخسپد اوازي زن ريزش نسل و آن پرستاري نامزد
شده بمرد و خلاص شدن نه خلاص شد يا خطي آزادي نه داده شد بآن واجب ملقوت باشد
نه كشته شوند كه نه آزاد شد * و بياورد مر جرمي او بي׃ بدرگاهي خيمهي وعده نر ميشي اشم׃
* و كفارت خواهد ابر [او] آن كهن در نر ميشي آن اشم بپيشي ׃ ابر خطايي او آنچه خطا كرد
و آمرزيده شود باو از خطايي او آنچه خطا كرد * و كه بياييد بآن زمين و بنشانيد همه درختي
خورش و نفايه داريد مر نفايگي او مر بري او سه سالها باشد بشما نفايگان نه خورده شود׃
* و در سالي آن چهارمي باشد همه بري او خاص ستودها بي׃ * و در سالي آن پنجمي بخوريد
مر بري او بافزودن بشما دخلي او من ׃ خداي شما * نه خوريد ابر آن خون نه فال گيريد
و نه وقت بينيد * نه تراشيد كنجي سري شما و نه تباه كني مر كنجي ريشي تو * و جراحت
بجان نه دهيد در تني شما و نوشتهي كندگي نه دهيد در شما من ׃ * نه سست كني مر
دختري تو ببيراه كردن آنرا و نه بيراه شود آن زمين و پر شود آن زمين بيراهي * مر
معطليهاي من نگاه داريد و از خاصي من بترسيد من ׃ * نه روي كنيد بآن ابنا
و بآن يدّعنيم نه طلب كنيد بپليد شدن در ايشان من ׃ خداي شما * از پيشي سفيد موي
بر خيزي و شكوهمند كني روي پير و بترسي از خداي تو من ׃

16 *Non incedes detractor in populo tuo: nec stabis contra sanguinē socii tui: ego Dominus.*
17 *Odio non habebis fratrem tuum in corde tuo: sed monendo monebis popularem tuum, & non feres super illo peccatum.*
18 *Simultatem non rependes, neque indignationem concipies in filios populi tui: sed diliges sodalem tuum sicut teipsum: ego Dominus.*
19 *Statuta mea observabitis. Quadrupedes tuas marem excipere non facies mistim: agrum tuum non seres mixtione: & vestis mixta lanâ & lino, non ascendet super te.*
20 *Vir autem quum concubuerit cum muliere effusione genituræ, & fuerit ancilla nomine designata viro, & redimendo non fuerit redempta, vel libellus libertatis non datus fuerit ei, obnoxia flagellationi erit: non interficientur, quia non est libertate donata.*
21 *Afferet autem delictum suum Domino, ad ostium tentorii conventûs, arietem delicti.*
22 *Et expiationem procurabit ei sacerdos ariete delicti in præsentia Domini, propter peccatum ejus quod peccavit: & remittetur ei peccatum ejus quod peccavit.*
23 *Cùm autem veneritis ad terrā, & plantaveritis omnem arborem eduli, tum rejicietis rejectionē ejus: fructus ejus tribus annis erit vobis ut rejectanea, non comedetur.*
24 *Anno autem quarto erit universus fructus ejus sanctitas laudum Domino.*
25 *Et in anno quinto comedetis fructum ejus, ad adaugendum vobis proventum ejus: ego Dominus Deus vester.*
26 *Non comedetis carnes cum sanguine: neque omen capietis, nec tempora observabitis.*
27 *Non radetis angulum capitis vestri, neque corrumpes angulum barbæ tuæ.*
28 *Et vulnus pro anima non dabitis in corpore vestro, & scripturam sculpturâ non dabitis in vobis: ego Dominus.*
29 *Non profanabis filiam tuam, deviam faciendo illam: neque devia fiet terra, ut impleatur terra deviatione.*
30 *Et cessationes meas observabitis, & sanctitatem meam reverebimini: ego Dns.*
31 *Non respicietis ad pythones, & ariolos non consuletis polluendo vos in illis: ego Dominus Deus vester.*
32 *A conspectu cani assurges, & veneraberis faciem senis, metuesque Deum tuum: ego Dominus.*

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

33 וכי יגור וארום אין איתגייר ואיתחזק עימכון גיורא בארעכון לא תונון יתיה
34 במילין קשין : כאזרח כייציבא מנכון יהי לכון גיורא דמתגייר עימכון ותרחם
ליה כוותך דמא את סני לך לא תעביד ליה ארום דיירין הויתון בארעא דמצרים
35 אנא הוא יי אלהכון : לא לא תעבדון שיקרא בסידרא דינא במשחתא
36 דקייטא וסיתויא במתקלא ובמכילתא בנדישותא ובמחקא : מאזני צדק מודנוון
דקשוט מתקלין דיקשוט מכילו דקשוט
וקיסטין דקשוט יהי לכון אנא יי אלהכון
37 דהנפקית יתכון פריקין מארעא דמצרים : ושמרתם ותיטרון ית כל קיימי וית
כל סידרי דיניי ותעבדון יתהון אנא יי :

ירושלמי 36 ובמוזניא :

כ

1 וידבר ומליל יי עם משה למימר : ואל בני ישראל ועם בני ישראל תמליל
2 למימר גבר טלי או גבר סיב מן גניסת בני ישראל דיעבד מזרעיה למלך
למיתוקדא בנורא איתקטלא יתקטל עמא בית ישראל יחייבון יתיה במטלות
3 אבנין : ואני ואנא איתן פנוייתא למעסוק בגברא ההוא ואישיצי יתיה מגו עמיה
ארום מזרעיה יהב לפולחנא אוחרא מן בגלל לסאבא ית מקדשי ולאפסא
4 ית שמא דקודשי : ואם העלם ואין מכבש יכבשון עמא בית ישראל ית עיניהון
מן גברא ההוא בדיתן מזרעיה לפולחנא אוחרא מטול דלא למקטול יתיה :
5 ושמתי ואשוי אנא פנוייתא למעסוק בגברא ההוא ובגניסתיה דמחפיין עלוי
לאתרדאה בייסורי ויתיה אישצי וית כל דטען בתרוי למטעי בתר פולחנא
6 אוחרא מגו עמהון : והנפש ובר נש דיסטי בתר שאלי בידין ומסקי זכורו ותבעי גרם
ידוע למטעי בתריהון ואיתן פניותא למעסוק בבר נשא ההוא ואישיצי יתיה
7 במותנא מגו עמיה : והתקדשתם ותתקדשון ותהון קדישין בגופיכון מטול
8 דאקבל ברעוא צלותכון אנא הוא יי מקדישכון : ושמרתם ותיטרון ית קיימי
9 ותעבדון יתהון אנא הוא יי מקדישכון : כי איש ארום גבר טלי וגבר סיב דיילוט
ית אבוי וית אמיה בשמא מפרש אתקטלא יתקטל באטלות אבנין מטול דאבוי
10 ואמיה לט קטלא חייב : ואיש וגבר די יגור ית איתת גבר מארסא או די יגור
ית איתת חבריה מבעלא איתקטלא יתקטל על מיבעלא בשינוק סודרא אקושא
בגו רכיכא ועל מארסא באטלות אבנין גיורא וגיורתא :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et si quando peregrinetur, aut fixas habeat sedes vobiscum peregri- 33
nus in terra vestra, non molestetis eum verbis duris. Tanquam indigena 34
ex vobis erit vobis peregrinus qui peregrinatur vobiscum, & diliges
eum sicut teipsum, ut quod tu oderis ipse non facias illi, quoniam habitantes fuistis in terra Ægypti. Ego sum Dominus Deus vester. Non com- 35
mittetis prævaricationem in ordine judicii, in dimensione æstatis &
hyemis, in pondere & mensura, in redundantia & hostorio. Stateræ 36
veritatis, pondera justa & modii justi, & lagenæ veritatis erunt vobis. Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos liberatos de terra Ægypti. Itaque servabitis omnia 37
statuta mea, & omnes ordines judiciorum meorum, & facietis ea: ego Dominus.

Hieros. 36. *Et in statera.*

CAP. XX.

PRæterea loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Et cum filiis 1
Israel loquêris, dicendo; Vir, juvenis aut senex, ex familia filiorum 2
Israel, qui fecerit *sacrificium* de semine suo Moloch comburendo igne, interficiendo interficietur: populus domus Israel reum peragent ipsum lapidatione. Ego verò impendam otium, ut negotium facessam viro 3
illi, & perdam illum è medio populi sui: quoniam de semine suo dedit cultui alieno, ad polluendum sanctuaria mea, & ad polluendum nomen sanctitatum mearum. Quòd si abscondendo absconderint po- 4
pulus domus Israel oculos suos à viro illo, quando dederit de semine suo cultui alieno, ita ut non interficiant eum: Tum ego po- 5
nam otium, ut negotium facessam viro illi, & familiæ ejus quæ texerit illum, ut castigem *eos* castigationibus: & ipsum excindam & omnes qui errant post eum errando post cultum alienum, è medio populi sui.
Et homo qui declinaverit post interrogantes pythones, & ascendere 6
facientes manes, & quærentes os *animalis dicti* Jadua, errando post hæc: tribuam otium ut negotium facessam viro illi, & perdam ipsum peste è medio populi sui. Sanctificate ergo vos & sancti estote in corpo- 7
ribus vestris, ut recipiam cum beneplacito preces vestras. Ego sum
Dominus sanctificans vos. Servabitis itaque statuta mea, & facietis 8
ea: ego sum Dominus sanctificans vos. Quando vir, juvenis aut se- 9
nex, maledixerit patri suo aut matri suæ per nomen expositum, interficiendo interficietur projectione lapidum: quia patri suo & matri suæ maledixit, reus est mortis. Et vir qui adulterio polluerit mulierem 10
viro desponsatam, aut qui adulterio polluerit uxorem socii sui maritatam; interficiendo interficiatur propter maritatam cum strangulatione sudarii duri in medio teneri, propter desponsatam autem lapidatione: tam adulter quam adultera *interficietur*.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

33 * وكه غريبي كند اواري تو غريب در زميني شما نه آزاريد اويرا * چون بومي از شما باشد
34 بشما آن غريب آن غريبي كنا اواري شما ودوست داري باو چون تو كه غريبان بوديد در
35 36 زميني مصر من ;; خداي شما * نه كنيد بغي در حكم در اندازه در وزن ودر گز * ترازوي
راست سنگي راست قفيز راست ودولهي راست باشد بشما من ;; خداي شما آنچه بيرون
37 آوردم شمارا از زميني مصر * و نگاه داريد مر همه رسمهايي من ومر همه حكمهايي من وبكنيد
ايشانرا من ;; *

* فصل بيستم *

1 2 * سخن گفت ;; بموشه بگفتن * وبپسراني يسرال بگويي مردي مردي از پسراني يسرال
و ازآن غريب آن غريبي كنا در يسرال آنچه بدهد از نسلي او بملك كشتن كشته آيد
3 قومي آن زمين سنگسار كنند اويرا در سنگ * ومن بدهم مر خشمي من در مردي
آن او ونيست كنم اويرا از مياني قومي او كه از نسلي او بداد بملك بسبب پليد
4 كردن مر خاصي من وبسست كردن مر نامي خاصي من * واگر پوشيدن بپوشند قومي آن
5 زمين مر چشمهايي ايشان ازآن مردي آن او در دادني او از نسلي او بملك بي كشتن اويرا * وبنهم
من مر خشمي من در مردي آن او ودر اهلي او ونيست كنم اويرا ومر همه آن بيراه شوان
6 پسي او ببيراه شدن [پسي] آن ملك از مياني قومي ايشان * وآن جان آنچه روي كند بآن ابت
وبآن يدّعنيم ببيراه شدن پسي ايشان وبدهم مر خشمي من در جاني آن او ونيست كنم اويرا
7 8 از مياني قومي او * وخاص باشيد وباشيد خاصان كه من ;; خداي شما * ونگاه داريد مر
9 رسمهايي من وبكنيد ايشانرا من ;; خاص كنا شمارا * كه مردي مردي آنچه نفرين كند
مر پدري او ومر مادري او كشتن كشته آيد پدري او ومادري او نفرين كرد خون او در او
10 * ومردي آنچه فساد كند اواري زني مرد آنچه فساد كند اواري زني رفيقي او كشتن كشته
آيد آن فساد كنا وآن فساد كرده شده *

Cúmque peregrinatus fuerit tecum 33
peregrinus in terra vestra, non vexabitis illum. Tanquam indigena ex 34
vobis erit vobis peregrinus peregrinans vobiscum, & diliges eum sicut teipsum; quia peregrini fuistis in terra Ægypti: ego Dominus Deus vester. Non facietis iniquitatem in 35
*judicio, in dimensione, in pondere, in cubito. Statera recta, lapis (*i. pon- 36
dus*) rectus, modius rectus, & satum rectum erit vobis:* ego sum *Dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Ægypti. Custodietis igitur o-* 37
mnia statuta mea, omniáque judicia mea, & facietis illa: ego sum *Dominus.*

CAP. XX.

LOcutúsque est Dominus ad Mo- 1
sheh, dicendo, Porrò filiis Israel di- 2
ces; Quilibet vir de filiis Israel, aut de peregrino peregrinante in Israel, qui dederit de sobole sua ipsi Molech, interficiendo interficietur: populus terræ lapidabunt eum lapidibus. Et ego dabo furorem meum in 3
virum illum, ac annihilabo eum de medio populi sui, quia de sobole sua dedit ipsi Molech, ad polluendum sanctuarium meum, & ad profanandum nomen sanctitatis meæ. Quòd si ope- 4
riendo operuerit populus terræ oculos suos à viro illo cùm dederit de sobole sua ipsi Molech, non interficiendo illum: Tunc ponam ego furorem 5
meum in illũ virum, & in familiam ejus, & annihilabo eum, omnésque deviantes post illum ad deviandum post Molech, de medio populi sui. Anima autem quæ respexerit ad py- 6
thones & ariolos ad deviandum post illos, dabo quidem furorem meum in animam illam, & annihilabo eam de medio populi sui. Sanctificabi- 7
mini itaque, *eritisque sancti: quia ego Dominus Deus vester. Et cu-* 8
stodietis statuta mea, & facietis ea: ego Dominus sanctificans vos. Nam quilibet homo qui maledixerit 9
patri suo ac matri suæ, interficiendo interficietur: patri suo ac matri suæ maledixit, sanguis ejus in 10
eum. Vir autem qui adulterium commiserit cum uxore alicujus, qui inquam *adulterium commiserit cum uxore sodalis sui, interficiendo interficietur adulterans & adulterata.*

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

ואיש וגבר די ישמש עם איתת אבוי בין דהיא אמיה בין דהיא חורנייתא עריתא
דאבוי בזי איתקטלא יתקטלון תריהון קטלא חייבין באטלות אבנין : ואיש וגבר
די ישמש עם כלתיה אתקטלא יתקטלון
תריהון תבלא עבדו קטלא חייבין
באטלות אבנין : ואיש וגבר די ישמש עם דכורא תשמישין דאיתא תועיבתא
עבדו תריהון אתקטלא יתקטלון באטלות אבנין : ואיש וגבר דיסב ית איתא וית
אימה זנו היא בנורא יוקדון יתיה ויתהין באתכות אבר לפמהון ולא תהי זנו
ביניכון : ואיש וגבר די יתן תשמישיה בבעירא אתקטלא יתקטל באטלות
אבנין וית בעירא תקטלון בקולפי : ואשה ואתתא די תקרב לציד כל בעירא
למתהניא מינה ותקטלון ית איתתא באטלות אבנין וית בעירא בקולפי אתקטלא
יתקטלון דין קטול חייבין : ואיש וגבר די ישמש עם אחתיה ברת אבוי או ברת
אמיה ויבזי ית עריתה והיא תבזי ית עריתיה גניי הוא ארום חסדא עבדית עם
קדמאי מן בגלל דיתמלי עלמא מנהון עד לא אתיהיב קיימא בעלמא ומן דאתיהיב
קיימא בעלמא כל דיעבד כדין וישתיצון במותנא וחמיין בבישתהון בני עמהון
מטול דעריית אחתיה בזי חוביה יקבל : ואיש וגבר די ישמש עם אתתא
דוותא ובזי ית עריתה וית מבוע אדם סובתא בזי והיא בזית ית מבוע
אדמהא וישתיצון תרויהון במותנא מגו עמהון : וערות ועירית אחת אמך
ואחת אבך לא תבזי ארום ית קריביה בישריה בזי חוביהון יקבלון במותנא
יסופון : ואיש וגבר די ישמש עם איתת אחבוי עריית אחבוי בזי חוביהון יקבלון
במותנא יסופון דלא וולד ימותון : ואיש וגבר די יסב ית איתת אחוי
בחייוי מרחקא היא עריתא דאחוי בזי דלא וולד יהון : ושמרתם ותטרון
אתון כנישתא דישראל ית כל קיימי וית כל סדרי דיניי ותעבדון יתהון ולא
תפלוט יתכון ארעא דאנא מעיל יתכון לתמן למיתב בה : ולא תלכו ולא
תהכון בנימוסי עממיא דאנא מגלי מן קדמיכון ארום ית כל מרחקייא
האילין עבדו ורחיק מימרי יתהון : ואמר ואמרית להון אתון תודהרון מן תועיבתא
אילין מן בגלל דתירתון ית ארעהון ואנא איתנינה לכון למירת יתה ארע עבדא
חלב ודבש אנא הוא יי אלהכון דאפרשית יתכון מן עממיא :

ירושלמי 12 ארמהון ברישיהון :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. — *Hierosolymitanum.*

Et vir qui concubuerit cum uxore patris ſui, ſive fuerit mater 11
ipſius ſive alia, turpitudinem patris ſui contempſit: interficien-
do interficientur ambo ipſi, mortis rei ſunt lapidatione. Et vir qui rem 12
habuerit cum nuru ſua, inter-
ficiendo interficientur ambo ipſi:
confuſionem fecerunt, rei mortis
ſunt lapidatione. Et vir qui con- 13
cubuerit cum maſculo concubitu mulieris, abominationem admiſerunt
ambo ipſi: interficiendo interficientur lapidatione. Et vir qui accepe- 14
rit mulierem & matrem ſuam, ſcortatio eſt: igni comburent eum & eas
infuſione plumbi in os eorum, neque erit ſcortatio in medio veſtri. Et 15
vir qui dederit concubitum ſuum cum jumento, interficiendo interficie-
tur lapidatione, & jumentum interficietis clavis. Mulier quoque quæ 16
acceſſerit ad latus ullius beſtiæ, ut voluntatem ex ea capiat, interficietis mu-
lierem lapidatione, & beſtiam clavis: interficiendo interficientur, judi-
cii mortis rei ſunt. Et vir qui concubuerit cum ſorore ſua, filiâ patris 17
ſui, aut filiâ matris ſuæ, & contempſit turpitudinem ejus, & ipſa con-
tempſit turpitudinem ipſius, turpitudo eſt: quoniam miſericordiam feci
quidem cum anteceſſoribus, ut repleretur mundus ex illis, antequam po-
nerentur ſtatuta in mundo, ſed poſtquam ſtatuta promulgata ſunt quiſquis
fecerit his ſimilia exterminabuntur mortalitate, & videbunt pœnâ eorum
filii populi ipſorum: eò quòd turpitudinem ſororis ſuæ contempſit, pec-
catum ſuum recipiet. Vir verò qui concubuerit cum muliere menſtruata, 18
quia retexit nuditatem ejus, & fontem ſanguinis immunditiæ diſcoope-
ruit, & ipſa diſcooperuit fontem ſanguinis ſui: exterminabuntur ambo
peſte è medio populi ſui. Et nuditatem ſororis matris tuæ & ſororis 19
patris tui non revelabis: quia cognatam carnis ſuæ revelavit, peccatum
ſuum recipient, morte conſumentur. Et vir qui rem habuerit cum mu- 20
liere fratris patris ſui, turpitudinem fratris patris ſui retexit: pecca-
tum ſuum recipient, morte conſumentur, abſque prole morientur. Vir 21
qui duxerit uxorem fratris ſui in vita ipſius, abominatio eſt: turpitudi-
nem fratris ſui retexit, abſque prole erunt. Obſervabitis ergo vos, con- 22
gregatio Iſrael, omnia ſtatuta mea, & omnes ordines judiciorum meo-
rum, & facietis illa: ut non evomat vos terra, in quam introducens
ego vos ut habitetis in ea. Neque ambuletis in ſtatutis populorum, 23
quos migrare facio à conſpectu veſtro: quoniam omnes abominationes
iſtas fecerunt, & abominatus eſt ſermo meus eos. Et dixi vobis; Vos 24
cavete ab *omnibus* abominationibus iſtis, ut poſſideatis terram eo-
rum: & ego dabo eam vobis, ut poſſideatis eam, terram facientem
lac & mel. Ego ſum Dominus Deus veſter, qui ſeparavi vos ex
populis.

Hieroſ. 12. *Sanguis eorum in capita eorum.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ومردي كه بخسبد اوازي زني پدري او شرمي پدري او برهنه كرد كشتن كشته شوند دوي
ايشان خوني ايشان در ايشان * ومردي آنچه بخسبد اوازي عروسي او كشتن كشته شوند دوي
ايشان رسوايي بكردند خوني ايشان در ايشان * ومردي آنچه بخسبد اوازي نرينه خسپش زن
مكروهي بكردند دوي ايشان كشته شوند خوني ايشان در ايشان * ومردي آنچه بستاند مر زن
ومر مادري آن بيراهيست آن در آتش بسوزند اويرا وايشان را ونه باشد بيراهي در مياني
شما * ومردي آنچه بدهد خسپشي او در چهارپا كشتن كشته شود ومر آن چهارپا بكشيد * وزني
آنچه نزديك شود بهمه چهارپا بگشن گيراندن آنرا وبكشي مر آن زن ومر آن چهارپا كشتن
كشته شوند خوني ايشان در ايشان * ومردي آنچه بستاند مر خواهري او دختري پدري او يا
دختري مادري او وببيند مر شرمي آن وآن ببيند مر شرمي او پيغار است آن ونيست شوند
بچشماني پسراني قومي ايشان شرمي خواهري او برهنه كرد گناهي او بر دارد * ومردي
آنچه بخسبد اوازي زني حايضه وبرهنه كند مر شرمي آن مر معدني آن تسليم كرد وآن برهنه
كرد مر معدني خوني آن ونيست شوند دوي ايشان از مياني قومي ايشان * وشرمي خواهري
مادري تو وخواهري پدري تو نه برهنه كني كه مر قرابتي او تسليم كرد گناهي ايشان بر
دارند * ومردي آنچه بخسبد اوازي زني عمّي او شرمي عمّي او برهنه كرد خطايي ايشان بر دارند
بي زهان بميرند * ومردي آنچه بستاند مر زني برادري او پليد است او شرمي برادري او برهنه
كرد بيزهان باشند * ونگاه داريد مر رسمهايي من ومر همه حكمهايي من وبكنيد ايشانرا ونه قي
كند شمارا آن زمين آنچه من آورا شمارا بآنجا بنشستن دران * ونه رويد در رسمهايي آن قوم
آنچه من رانا از پيشي شما كه مر همه اينان بكردند وستوه شدم در ايشان * وگفتم بشما شما
ميراث گيريد مر زميني ايشان ومن بدهم آنرا بشما بميراث گرفتن آنرا زميني دوشا شير
وانگبين من يي خداي شما آنچه جدا كردم شمارا از آن قومها *

Et vir qui concubuerit cum uxore 11
patris ſui, pudorem patris ſui denu-
davit: interficiendo interficientur
ambo illi, ſanguis eorū ſuper eos. Et 12
vir qui concubuerit cum nuru ſua,
interficiendo interficientur ambo il-
li: flagitium perpetrârunt, ſanguis
eorum ſuper eos. Et vir qui con- 13
cubuerit cum maſculo, concubitu
mulieris, abominationem commiſe-
runt, ambo illi interficiendo interfi-
cientur, ſanguis eorum ſuper eos.
Et quicunque acceperit mulierem et 14
matrem ejus, deviatio eſt: igne com-
burent illum & illas: & non erit
deviatio in medio veſtrûm. Et vir 15
qui dederit concubitū ſuū cum qua-
drupede, interficiendo interficietur,
et quadrupedem occidetis. Et mulier 16
quæ appropinquaverit ad omnē qua-
drupedem ad marem excipiendum
eum, occides quidem mulierem &
quadrupedem: interficiendo interfi-
cientur, ſanguis eorum ſuper eos:
Et vir qui acceperit ſororem ſuam, 17
filiam patris ſui aut filiam matris
ſuæ, & viderit pudorem ejus, ipſá-
que viderit pudorem illius: pro-
brum eſt illud, propterea annihila-
buntur in oculis filiorum populi ſui:
pudorem ſororis ſuæ denudavit, pec-
catum ſuum feret. Et vir qui con- 18
cubuerit cum muliere menſtruata,
denudaveritque pudorem ejus,
fontem ejus prodidit, ipſa quo-
que denudavit fontem ſanguinis
ſui: annihilabuntur quidem ambo
illi de medio populi ſui. Et pudo- 19
rem ſororis matris tuæ, & ſororis
patris tui non denudabis: quòd ſi
propinquam ſuam prodiderit, pecca-
tum ſuum portabunt. Et vir qui 20
concubuerit cum uxore patrui ſui,
pudorem patrui ſui denudavit: pec-
catum ſuum portabunt, infœcundi
morientur. Et quicunque acceperit 21
uxorem fratris ſui, pollutio eſt il-
lud: pudorem fratris ſui denudavit,
infœcundi erunt. Cuſtodietis itaque 22
mandata mea, omniaque judi-
cia mea, & facietis ea: & non evo-
met vos terra in quam ego introdu-
cturus ſum vos, ad ſedendum in ea.
Neque ambulabitis in ſtatutis populi 23
quem ego expulſurus ſum à præſentia
veſtra: omnia enim iſta fecerunt, &
pertæſus ſum illorum. Dixi autem 24
vobis; Vos hæreditariò accipietis
terram eorum, & ego dabo eam vo-
bis ad hæreditariò accipiendum il-
lam, terram præbentem lac & mel:
ego ſum Dominus Deus veſter, qui
ſeparavi vos à Gentibus.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי
Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

והבדלתם ותפרשון בין בעירא דמיתכשרא למיכל לדמיפסלא למיכל ובין עופא 25
דמיפסל למיכל מדמכשר למיכל ולא תשקצון ית נפשתיכון בבעירא דריסת חייתא
ובעופא דריס בר נצצא ובכל מן דתרחיש ארעא דאפרישית לכון לסאוביהון :
והייתם ותהוון קדמי קדישין ארום קדיש אנא יי דבחרית בכון ואפרישית יתכון מן 26
עממיא מטול למהוי פלחין קדמי : ואיש וגבר או אתתא ארום יהי בהון בידין או 27
זכורו אתקטלא יתקטלון באבנא יאטלון יתהון קטלא חייבין : פ פ פ

כא

ויאמר ואמר יי למשה אימר לכהניא בני אהרן דכוריא דיתפרשון מן סאוב וכדנא 1
תימר להון על בר נש דמית לא יסתאב בעמיה : כי אם אלהן לאנתתא דקריבא 2
לגופיה לאמיה ולאבוי ולבריה ולברתיה ולאחוי : ולאחותו ולאחתיה בתולתא 3
דקריבא ליה ולא מארסא ודעד כדון לא הוות מיבעלא לגבר לה יסתאב : לא לא 4
יסתאב בעלא לאיתתיה אלהן כד כשרא ליה ברם לקריבא דהינון עבדין עובדי
עמיה יתחל עליהון : לא יקרחה לא ירשמון בין עיניהון ולא רושם בריש יהון ואומנא 5
דיקניהון לא יספרון ובבשריהון לא
יחבלון חיבול : קדושים קדישין יהון קדם 6
אלההון ולא יפסון ית שמא דאלההון

ירושלמי 6 ולא יפסון :
7 אתתא דזנו ומפסה :

ארום ית קורבניא דיי תקרובתא דאלההון הינון מקרבין ויהון קדישין בגופיהון :
אשה אתתא מטעיא בזנו ודאיתילידא מן פסוליא לא יסבון ואתתא דמפטרא בין 7
מגברא בין מן יבמה לא יסבון ארום קדיש הוא קדם אלהיה : וקדשתו ותקדשניה 8
לכהנא ארום ית קורבן אלהך הוא מקריב קדיש יהי לך ולא תפסניה ארום קדיש
אנא יי מקדישכון : ובת וברת גבר כהין מארסא ארום תפיס גרמה למטעי 9
בזני עד דהיא עם בית אבוהא וזניית בנורא תתוקד : והכהן וכהנא רבא 10
דמתרברב על אחוי די יתרוק על רישיה משחא דרבותא ודיקרב ית קורבניה
למלבוש ית לבושיא ית רישיה לא ירבי פירוע ולבושוי לא יבזע בשעת
אניקי : ועל ולות כל בר נש דמית לא ייעול לאבוי ולאמיה לא יסתאב : 11
ומן ומן מקדשא לא יפוק ולא יפיס ית מקדשא דאלהיה ארום משח רבות אלהיה 12
עלוי אנא יי :

Separabitis itaque inter jumentum quod aptum eſt eſui, & illud quod eſt 25
ineptum eſui, & inter avem quæ non eſt apta eſui, & eam quæ apta eſt eſui: neque contaminabitis animas veſtras jumento rapto *à* fera & volucri rapta *ab* accipitre, & omni eo quod movere facit terra, quæ ſeparavi vobis propter immunditiem eorum. Eritis itaque coram me ſancti, quoni- 26
am ſanctus ego Dominus qui elegi vos : & ſeparavi vos ex populis, ut ſitis colentes coram me. Et vir aut mulier quando erit in illis python aut ario- 27
landi ſpiritus, interficiendo interficientur : lapidibus lapident eos, rei ſunt mortis.

SECT. XXXI.
CAP. XXI.

PRæterea dixit Dominus Moſi ; Dic ſacerdotibus filiis Aharon maribus, 1
ut ſeparent ſe à pollutione : & ſic dices illis ; Pro homine qui mortuus
eſt non contaminet ſe in populo ſuo. Niſi pro muliere quæ propinqua 2
eſt corpori ſuo, pro matre ſua, aut patre ſuo, aut filio ſuo, aut filia ſua, aut
fratre ſuo. Item pro ſorore ſua virgine, quæ ſibi cognata eſt, nec erat 3
adhuc deſponſata nec nupta viro : pro ea *inquam* contaminare ſe poterit.
Non polluat ſe maritus pro uxore ſua niſi cùm legitima illi *fuerit* : verùm 4
pro propinquo, quia ipſi faciunt opera populi ſui, polluere ſe poteſt
pro illis. Non adhibebunt notam inter oculos ſuos, neque ſignum in ca- 5
pite ſuo, & angulum barbæ ſuæ non radent : & in carne ſua non inci-
dent inciſionem. Sancti erunt co- 6
ram Deo ſuo, neque prophanabunt nomen Dei ſui : nam oblationes Domini, oblationes *inquam* Dei ſui
ipſi offerunt, erunt ergo ſancti in corporibus ſuis. Mulierem errantem in 7
ſcortatione, & quæ nata eſt ex nefando coitu non accipietis ; neque mulierem quæ dimiſſa eſt, ſive à marito, ſive à fratre mariti, non accipient :
quoniam ſanctus eſt coram Deo ſuo. Sanctificabis itaque eum in ſacer- 8
dotem, quoniam oblationem Dei tui ipſe offert : ſanctus erit tibi, non prophanabis eum ; quoniam ſanctus ego Dominus ſanctificans vos.
Et filia viri ſacerdotis deſponſata quando prophanaverit ſe errando in 9
ſcortationibus, quandiu eſt in domo patris ſui ſi ſcortetur, igni comburatur. Sacerdos autem magnus qui ungetur ſupra fratres ſuos, ſupra 10
cujus caput effundetur oleum unctionis, quíque obtulerit oblationem ſuam ut induatur veſtibus, in capite ſuo non nutriet comam, & veſtes ſuas non ſcindet horâ gemitus. Et ad omnem virum qui mortu- 11
us eſt non ingredietur : nec pro patre ſuo nec matre ſua polluet ſe.
Et ex ſanctuario non exibit, neque prophanabit ſanctuarium Dei 12
ſui : quoniam oleum unctionis Dei ſui ſuper ipſum eſt, ego Dominus.

Hier. 6. *Et non contaminabunt.*
7. *Mulierem ſcortationis et pollutam.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

25 * وجدا كنيد ميانِي آن چهارپا آن پاك بپليد و ميانِي آن مرغي آن پليد بپاك و نه
ويسه كنيد مر جانهاي شما در چهارپا و در مرغ و در همه آنچه جنبش كند آن زمين
26 آنچه جدا كردم بشما بپليد شدن * وباشيد بمن خاصان كه خاص من يْ وجدا كردم
27 شمارا از آن قومها ببودن بمن * ومرد يا زن كه باشد در ايشان اوب يا يدّعني كشتن كشته
شوند در سنگ سنگسار كنند ايشانرا خوني ايشان در ايشان *

* فصل بيست يكم *

1 گفت يْ بموسه بگوي بآن كهنان
2 پسراني اهرن وبگوي بايشان بجان نه پليد شود در قومي او * كه اگر بقرابتي او آن نزديك
3 باو بمادري او وبپدري او وبپسري او وبدختري او وببرادري او * وبخواهري او آن بكر
4 آن نزديك باو آنچه نه بود بمرد بآن پليد شود * نه پليد شود خداوند در قومي او ببست
5 كردن او * نه موي كنند موي كندن در سري ايشان وكنجي ريشي ايشان نه
6 تراشند و در تني ايشان نه جراحت كنند جراحت * خاصان باشند بخداي ايشان و نه سست
كنند نامي خداي ايشان كه مر قربان يْ ناني خداي ايشان ايشان نزديك آوردگان
7 وباشند خاص * زني بي‌راه و سست شده نه ستانند و زني رانده ازشوهري آن نه ستانند
8 كه خاص است او بخداي او * وخاص كني اورا كه مر قرباني خداي تو او نزديك
9 آورا خاص باشد بتو كه خاص من يْ خاص كنا شمارا * ودختري مردي كهن كه در و
10 استد ببيراه شدن مر پدري آن آن سست كنا در آتش سوخته آيد * وآن كهن آن بزرگ از
برادراني او آنچه ريخته شود ابر سري او روغني آن ماليدن وپر كند مر قرباني او بپوشيدن مر
11 آن جامها مر موي سري او نه بالاند وجامهاي او نه پاره كند * وابر همه جاني مرده نه آيد
12 بپدري او وبمادري او نه پليد شود * واز آن خاص نه بيرون آيد و نه سست كند مر
خاص جايي خداي او كه تاجي روغني ماليدني خداي او ابر او من يْ

Diſtinguetis igitur inter quadrupedem puram ac pollutam, & inter avem pollutam ac puram : nec abominabiles redditis animas veſtras in quadrupede, & in ave, inque omni quod reptare facit terra, quod diſtinxi vobis eſſe pollutum. Eritiſq; mibi ſancti, quia ſanctus ſum ego *Dominus, & ſeparavi vos à Gentibus, ut eſſetis mei. Vir autem vel mulier, cùm fuerit in eis pytho vel ariolus, interficiendo interficientur : lapidibus lapidabunt illos, ſanguis eorum ſuper eos.* 25 26 27

CAP. XXI.

D*Ixit* quoq; *Domin⁹ ad Moſheh,* 1
alloquere ſacerdotes filios Aharon, ac dices ad eos ; Per animam ne polluatur quiſquam veſtri *in populo ſuo : Sed in propinquo ſuo proximo* 2
ſibi, in matre ſua, & patre ſuo, & filio ſuo, & filiâ ſuâ, & fratre ſuo, Et ſorore ſuâ virgine propin- 3
quâ ſibi, quæ non fuerit viro : in ea polluatur. Non polluet ſe dominus in 4
populo ſuo ad profanandum ſe. Non 5
depilabunt depilando in capite ſuo, & angulum barbæ ſuæ non radent, & in corpore ſuo non vulnerabunt vulnus. Sancti erunt Deo ſuo, neq; 6
profanabunt nomen Dei ſui, quia oblationem Domini & panem Dei ſui ipſi offerũt, proindè erunt ſancti. Mulierẽ deviam & profanatam non 7
accipient, & mulierem expulſam à marito ſuo non accipient : quia ſanctus eſt ipſe Deo ſuo. Et ſanctifi- 8
cabis eum, quia oblationem Dei tui ipſe offert : ſanct⁹ erit tibi, quia ſanctus ſum ego Dominus ſanctificans vos. Porrò filia viri ſacerdotis, 9
cùm cœperit eſſe devia, patrem ſuum ipſa profanat : igne comburetur. Sacerdos autem maximus de 10
fratribus ſuis, ſuper cujus caput fuſum fuerit oleum unctionis, & compleverit oblationem ſuam ad induendum veſtes, comam capitis ſui non alet, & veſtimenta ſua non diſcindet : Et ad omnem animam 11
mortui non veniet : in patre ſuo & matre ſuâ non polluet ſe. Et è 12
ſanctuario non egredietur, neque profanabit ſanctum locum Dei ſui ; quia corona olei unctionis Dei ſui eſt ſuper eum : ego Dominus.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum*

והוא והוא איתא דאית בה בתולהא יסב: אלמנה ארמלא ומפטרא
ודאיתילידא מן פיסוליא ומטעיא בזנו ית אלין לא יסב אלהן בתולתא מכשרא
מבנת עמיה יסב אתתא: ולא ולא יפיס זרעיה בעמיה ארום אנא יי מקדשיה
וידבר ומליל יי עם משה למימר: דבר מליל עם אהרן למימר גבר
מבנך לזרעיית דריהון דיהי ביה מומא לא יתכשר לקרבא קורבן אלהיה: כ
כל ארום כל גבר דביה מומא לא יקרב גבר דסמי או דחגיר או דלקי בחוטמיה
או דמישתמיט יריכיה: או איש או גבר דיהי ביה תביר דרגל או תביר דידא
20 או גבן או דגבינוי שכבן חפיין עינוי או
לית שער בגבינוי או דחלזון בעינוי
דמערב חיוורא באוכמא או דמלי חרסין
יבישין או דמלי חזזיתא מצריתא או
21 דפחדוי נפיחן וקליטן: כל איש כל גבר
כהין דביה מומא מזרעא דאהרן כהנא לא יתכשר לקרבא קרבניא דיי מומא
ביה ית קרבן אלהיה לא יתכשר לקרבא: לחם ברם מותרי קרבניא דאלהיה
מה דמשתייר מן קודשי קודשיא ומן קודשיא יתפרנס: אך לחוד לפרגודא
לא ייעול ולמדבחא לא יקרב ארום מומא ביה ולא יפיס ית מקדשי ארום אנא
מקדשהון: וידבר ומליל משה עם אהרן ועם בנוי ועם כל בני ישראל

ירושלמי 20 או דגבינוי חפין עינוי
דלית ליה סער בגבינוי או דנביח
רננים או יחלזוה בעינוי או דמלי
או דמלי חזזין או דחסר כוליא:

כב

וידבר הי ומליל יי עם משה למימר: דבר מליל עם אהרן ועם בנוי ויתפרשון
מקודשיא דבני ישראל ולא יפסון ית שמא דקודשי דהינון מקדשין קדמי אנא יי
אמר אימר להון אזדהרון לדריכון כל גבר דיקרב מכל בניכון לקודשיא דיקדשון
בני ישראל קדם יי וסובתיה עלוי וישתיצי בר נשא ההוא במותנא מן קדמי אנא יי
איש איש גבר טלי או גבר סיב מזרעא דאהרן והוא מצרעא או דייב בקודשיא
לא ייכול עד זמן דמידכי ודיקרב בכל סואבת בר נש או גבר דתיפוק מניה שכבת
זרעא: או איש או גבר די יקרב בכל ריחשא דיסתאב ליה או באינשא דמית
דיסתאב ליה ולכל סאובתיה בחייוי: נפש בר נש כהן דיקרב בידיה יהי מסאב
עד רמשא ולא ייכול מן קודשיא אלהן אין אסחי בשריה בארבעין סווין דמוי

Et mulierem in qua est virginitas ipsius accipiet. Viduam *verò*, & 13
repudiatam, & quæ nata est ex illicito concubitu, & errantem post 14
scortationem, istas non accipiat: sed virginem rectam è filiabus po-
puli sui accipiat in uxorem. Neque prophanabit semen suum in po- 15
pulo suo: quoniam ego Dominus sanctificans ipsum. Et loquutus 16
est Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum Aharon, dicendo; 17
Vir de filiis tuis per familias generationum suarum in quo erit ma-
cula, non erit rectus ut offerat oblationem Dei sui. Nam omnis 18
vir in quo macula fuerit, non accedet: vir qui est cæcus, aut clau-
dus, aut qui est percussus in naribus suis, aut cui luxatum est femur: 19
Aut vir in quo fuerit fractura pedis, aut fractura manus: Aut cu- 20
jus palpebræ subsidentes tegunt oculos ejus, aut non est pilus in palpebris ejus, aut in cujus oculo est suffusio in qua sit permixtum album cum nigro, aut qui plenus sit scabie sicca, aut qui plenus sit impetigine Ægyptia, aut cujus testiculi inflati sint & contracti. Quisque sacerdos in 21
quo est macula de semine Aharon sacerdotis, non est rectus ad of-
ferendum oblationes Domini: macula est in eo, oblationem Dei
sui non est aptus offerre. Verùm *de* residuis oblationum Dei sui, eo 22
quod superest de sanctis sanctorum & de sanctis, alatur. Tantùm in- 23
tra velum ne ingrediatur, & ad altare non accedat, quoniam macula
est in eo: ne prophanet sanctuaria mea, quoniam ego Dominus san-
ctificans eos. Et loquutus est Moses cum Aharon & filiis ejus, & 24
cum omnibus filiis Israel.

Hieros. 20. *Aut cujus palpebræ tegunt oculos, aut qui non habet pilos in palpebris, aut qui est procerus, aut statura brevis, aut cui suffusio est in oculis, aut qui plenus est scabie, aut impetiginibus, aut qui caret testiculo.*

CAP. XXII.

Præterea loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum 1
Aharon & filiis ejus, ut separent se à sanctitatibus filiorum Israel, 2
neque polluant nomen sanctitatis meæ, *in iis* quæ ipsi sanctificant co-
ram me. Ego Dominus. Dic illis; Cavete in generationibus ve-
stris. Quicunque accesserit ex omnibus filiis vestris ad sancta quæ san 3
ctificant filii Israel coram Domino, & immunditia ejus est super eum,
exterminabitur homo ille peste à facie mea: ego Dominus. Vir, ju- 4
venis aut senex, ex semine Aharon, qui fuerit leprosus aut fluxum
patiens, de sanctificatis non comedet donec mundus erit: & quis-
quis accesserit ad ullam immunditiam hominis, aut vir ex quo exie-
rit semen coitus: Aut quicunque tetigerit ullum reptile, unde im- 5
mundus fieri potest, aut hominem mortuum unde immunditiam contrahere potest, aut ullam immunditiam ejus in vita sua. Homo sacer- 6
dos qui talem tetigerit, erit immundus usque ad vesperam: neque comedet de sanctificatis, nisi abluerit carnem suam in quadraginta satis aquæ.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* واو زن در بكري آن بستاند * بيوه و رانده وسست شده بيراه مر ايشان نه ستاند كه الاّ بكر از
قومي [او] بستاند زن * ونه سست كند نسلي او در قومي او كه من ؛؛ خاص كنا اويرا * سخن
گفت ؛؛ بمسه بگفتن * سخن گوي باهرن بگفتن مرد از نسلي تو بعصرهاي ايشان آنچه باشد
درو عيب نه نزديك شود بنزديك آوردن قرباني خداي او * كه همه مرد آنچه درو عيب نه نزديك
شود مردي كور يا لنگ يا بيني چوغ يا زياده اندام * يا مردي آنچه باشد درو شكسته پاي يا
شكسته دست * يا كوژ پشت يا خرد يا آبله در چشمي او يا گري خشك يا گري تر يا دميده
خايه * همه مرد آنچه درو عيب از نسلي اهرن آن كهن نه نزديك شود بنزديك آوردن قرباني ؛؛
عيب درو مر قرباني خداي او نه نزديك شود بنزديك آوردن * قرباني خداي او از خاصهاي
آن خاصها واز آن خاصها بخورد * خاصه بان پرده نه آيد وبان مذبح نه نزديك شود كه
عيب درو ونه سست كند مر خاصهايي من كه من ؛؛ خاص كناي ايشان * سخن گفت مسه
باهرن وبپسراني او وبهمه پسراني يسرال *

* فصل بيست دوم *

* سخن گفت ؛؛ بمسه بگفتن * سخن گوي باهرن وبپسراني او پرهيز كنند از خاصهاي
پسراني يسرال ونه سست كنند مر نامي خاصي من آنچه خاص كنان بمن من ؛؛ * بگوي بايشان
بعصرهاي شما همه مردي آنچه نزديك شود از همه نسلي شما بان خاصها آنچه خاص كنند
پسراني يسرال بـ؛؛ وپليدي او ابر او ونيست شود آن جاني آن آن از پيشي من من ؛؛ * مردي
مردي از نسلي اهرن واو پيس يا ترابش در خاصها نه خورد تا آنچه پاك شود وآن رسا در همه
پليدي جان يا مردي آنچه بيرون آيد ازو ريزش نسل * يا مردي آنچه برسد در همه جنبس
آنچه پليد شود باو يا در آدم آنچه پليد شود باو بهمه پليدي او * جاني آنچه برسد دراو
وپليد باشد تا ايوار ونه خورد از آن خاصها كه الاّ بشست تني او در آب ؛

Ipse quoque uxorem in virginitate 13
sua accipiet. Viduam, & expulsam, 14
& profanatam, deviam, istas non
accipiet: sed virginem de populo
suo capiet in *uxorem. Et non profa-* 15
nabit sobolem suam in populo suo:
quia ego Dominus sanctificans eum.
Loquutusq; est Dominus ad Mosheh, 16
dicendo, Loquere ad Aharon, dicen- 17
do; Quisque de sobole tua, in secu-
lis suis, in quo fuerit vitium, non
appropinquabit ad offerendum obla-
tionem Dei sui: Nam omnis vir in 18
quo fuerit *vitiũ, non apropinquabit:*
vir cæcus, vel claudus, vel simus, vel
abundans aliquo *membro: Aut vir* 19
in quo fuerit confractus pes, vel con-
fracta manus: Vel incurvus dorso, 20
vel nanus, vel pterygium habens *in*
oculo suo, vel scabiem siccam, vel
scabiem humidam, vel inflatus testi-
culo. Omnis vir in quo est *vitium,* 21
de progenie Aharon sacerdotis, non
appropinquabit ad offerendum obla-
tionem Domini: vitium est *in eo, non*
appropinquabit ad offerendum oblati-
onem Dei sui. Oblationem Dei sui 22
de sanctitatibus sanctitatum, & de
sanctis comedet. Veruntamen intra 23
velum non veniet, & altari non ap-
propinquabit, quia vitium est *in eo,*
& non profanabit sancta mea: quia
ego Dominus sanctificans eos. Hæc 24
itaq; *locutus est Mosheh ad Aharon*
& filios ejus, omnésque filios Israel.

CAP. XXII.

Loquutus est quoque *Dominus ad* 1
Mosheh, dicendo, Loquere ad Aha- 2
ron & filios ejus, ut *caveant* sibi à
sanctificationibus filiorum Israel, &
ne profanent nomen sanctitatis meæ,
& *quod sanctificant mihi: ego Domi-*
nus. Dic illis; In seculis vestris omnis 3
vir qui appropinquaverit ex tota
progenie vestra ad sanctificationes
quas sanctificaverint filii Israel
Domino, & pollutio sua fuerit su-
per ipsum, annihilabitur quidem a-
nima illa à præsentia mea: ego Do-
minus. Quilibet vir de sobole Aha- 4
ron, qui fuerit leprosus, vel fluxu la-
borans, *de sanctificationibus non*
comedet donec purificatus fuerit: ac-
cedens quoque ad omnem pollutionem
animæ, aut vir è quo egreditur effu-
sio geniture. Aut vir qui accesserit
ad omne reptile in quo pollutus sit,
vel ad hominem in quo pollutus sit in
qualibetcunque pollutione ejus: Ani- 5
ma inquam *quæ accesserit ad ipsum,*
polluta quidem erit usque ad vesperam: & non comedet de sanctificationibus, nisi laverit corpus suum in aqua.

תרגום יונתן בן עוזיאל

ובא וְיִטְמוּעַ שִׁמְשָׁא וְיִתְכַּשַּׁר וּבָתַר כְּדֵין יֵיכוּל מִן קוּדְשַׁיָּא אֲרוּם מְזוֹנֵיהּ הוּא : 7
נבלה נְבִילָא וּקְטוֹלָא לָא יֵיכוּל לְאִסְתַּאֲבָא בַּהּ אֲנָא יְיָ : ושמרו וְיִטְרוּן בְּנֵי 8
יִשְׂרָאֵל יַת מַטְרַת מֵימְרִי וְלָא יְקַבְּלוּן עֲלוֹי חוֹבָא וְלָא יְמוּתוּן בֵּיהּ בְּאִישָׁא מְצַלְהֲבָא 9
אֲרוּם יְפַסוּנֵיהּ אֲנָא יְיָ מְקַדִּשְׁהוֹן : וכל זר וְכָל חִילוֹנַי לָא יֵיכוּל קוּדְשָׁא בַּר יִשְׂרָאֵל 10
דְהוּא תוֹתָבָא דְכַהֲנָא וַאֲגִירָא לָא יֵיכוּל קוּדְשָׁא : כהן וְכַהֲנָא אֲרוּם יִקְנֵי בַּר 11
נַשׁ נוּכְרָאָה קְנְיַן כַּסְפֵּיהּ הוּא יֵיכוּל בֵּיהּ וּמְרַבְּיָינֵי בְּיֵיתֵיהּ הִינוּן יֵיכְלוּן בִּלְחָמֵיהּ :
ובת וּבְרַת כֹּהֵן אֲרוּם תְּהֵי מִתְנַסְבָא לִגְבַר חִילוֹנַיי הִיא בְּאַפְרָשׁוּת קוּדְשַׁיָּא לָא 12
תֵיכוּל : ובת וּבְרַת כֹּהֵין אֲרוּם תְּהֵי אַרְמְלָא או מִיתַרְכָא וּוְלַד לֵית לַהּ מִנֵּיהּ 13
וְתָבַת לְבֵית אִיבָהָא דְלָא מִנַטְרָא יְבָם הֵי כְּיוֹמֵי טַלְיוּתָהּ וְלָא מְעַבְּרָא מִן מְזוֹנֵיהּ
דְאִיבָהָא תֵיכוּל וְכָל חִלוֹנַי לָא יֵיכוּל בֵּיהּ : ואיש וּגְבַר יִשְׂרָאֵל אֲרוּם יֵיכוּל 14
קוּדְשָׁא בְּשָׁלוּ וְיוֹסֵיף חוֹמֵשׁ דְמוֹי עֲלוֹי וְיִתֵּן לְכַהֲנָא יַת קוּדְשָׁא : ולא יחללו 15
וְלָא יְפַסוּן יַת קוּדְשַׁיָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל יַת דְיַפְרְשׁוּן לִשְׁמָא דַיְיָ : והשיאו וְיַאַרְעוּן יַתְהוֹן 16
חוֹבֵי אַשְׁמַתְהוֹן בְּמֵיכַלְהוֹן בְּסוֹאֲבָא יַת קוּדְשֵׁיהוֹן אֲרוּם אֲנָא יְיָ מְקַדִּישֵׁיהוֹן : וידבר
וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : דבר מַלֵּיל עִם אַהֲרֹן וְעִם בְּנוֹי וְעִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גְבַר 17 18
טְלֵי או גְבַר סִיב מִבֵּית גְנִיסַת יִשְׂרָאֵל וּמִן גִיוֹרָא דְבִישְׂרָאֵל דִיקָרֵב קוּרְבָנֵיהּ לְכָל
נִדְרֵיהוֹן וּלְכָל נְסִיבַתְהוֹן דְיִקָרְבוּן קֳדָם יְיָ לַעֲלָתָא : לרצונכם לְרַעֲוָא לְכוֹן שְׁלִים דְכַר 19
בְּתוֹרֵי בְּאִימְרַיָּא וּבִבְנֵי עִזַּיָּא : כל כָּל דְבֵיהּ מוּמָא לָא תְקָרְבוּן אֲרוּם לָא לְרַעֲוָא יְהֵי 20
לְכוֹן : ואיש כי וּגְבַר אֲרוּם יְקָרֵב נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא קֳדָם יְיָ לְאַפְרָשָׁא נִדְרָא או 21
נְסִיבְתָא בְּתוֹרֵי או בְעָנָא שְׁלִים יְהֵי לְרַעֲוָא כָּל מוּמָא לָא יְהֵי בֵיהּ : עורת דִסְמֵי 22
או דִתְבִיר גַרְמָא או דְרִיסוֹי לַקְיָין או דְעֵינוֹי לַקְיָין דִמְעָרַב חִיוָורָא בְאוּכְמָא או דִמְלֵי
חַרְסִין יַבְשִׁין או חֲזָזִיתָא מִצְרִיתָא לָא תְקָרְבוּן אִלֵּין קֳדָם יְיָ וְקוּרְבְּנָא לָא תִקָרְבוּן
מִנְהוֹן עַל מַדְבְּחָא קֳדָם יְיָ : ושור וְתוֹר וְאִימַר יַתִּיר כּוּלְיָא או דְחַסִיר כּוּלְיָא 23
נְסִיבָא תַּעֲבֵיד יָתֵיהּ וּלְנִדְרָא לָא יְהֵי לְרַעֲוָא : ומעוך וּדְמָעִיךְ וּדְכָתִישַׁן פַּחֲדוֹי וּדְשַׁחִית 24
וּדְמַרְסִים גִידוֹי לָא תְקָרְבוּן לִשְׁמָא דַיְיָ וּבְאַרְעֲכוֹן לָא תְסָרְסוּן : ומיד וּמִן יַד בַּר 25
עַמְמִין לָא תְקָרְבוּן יַת קוּרְבַּן אֱלָהֲכוֹן מִכָּל אִלֵּין אֲרוּם חִיבּוּלְהוֹן בְּהוֹן מוּמָא בְּהוֹן פְּסִילִין הִינוּן לָא לְרַעֲוָא יְהוֹן לְכוֹן :

Targ. Jonathan B. Uziel.

Et occumbet sol, & aptus fiet : & postea comedat de sanctificatis, quoni- 7
am cibus ejus est. Cadaver aut interfectum non comedet, ut polluatur in 8
eo. Ego Dominus. Custodiant itaque filii Israel custodiam verbi mei, nec 9
recipiant super illud delictum, ne moriantur propter illud igni inflamma-
to, si prophanaverint illud. Ego Dominus sanctificans eos. Omnis quo- 10
que prophanus non comedat sanctificatum : filius Israel qui est inquilinus
sacerdotis, & mercenarius, non comedat sanctificatum. Sacerdos verò 11
quando emerit hominem extraneum pretio pecuniæ suæ, ipse comedet de
eo : & alumni domus ejus, ipsi comedent de pane ejus. Filia autem sacer- 12
dotis quando erit nupta viro prophano, ipsa de separatione sanctificatorum
non comedet. Filia verò sacerdotis quando erit vidua aut repudiata, & 13
filius non fuerit illi de eo, & reversa fuerit in domum patris sui non serva-
ta leviro, sicut diebus pueritiæ suæ, neque prægnans facta fuerit, ex cibo
ipsius patris sui comedet: prophanus autem nullus ex eo comedet. Vir ve- 14
rò Israel quando comederit sanctificatum per ignorantiam, addat quintam
partem ejus super illud, & reddat sacerdoti sanctificatum. Et non pro- 15
phanabunt sanctificata filiorum Israel, quæ separabunt nomini Domini.
Et invenient eos peccata delicti ipsorum, cum comederint ipsi in immun- 16
ditia sanctificata eorum : quoniam ego Dominus sanctificans eos. Et lo- 17
quutus est Dominus cum Mose, dicendo : Loquere cum Aharon & cum 18
filiis ejus, & cum omnibus filiis Israel; Vir juvenis, aut senex, ex domo fami-
liæ Israel & de peregrinis qui in Israele sunt, qui obtulerit oblationem su-
am juxta omnia vota eorum, & juxta omnes spontaneas oblationes eorum,
quas obtulerint coram Domino in holocaustum : Ut placationem vobis 19
impetret, integer masculus sit ex bobus, vel ex ovibus, vel ex capris. Quic- 20
quid in quo fuerit macula non offeretis : quia non erit pro vobis placa-
bile. Et vir quando obtulerit victimam sanctificatorum coram Domino, 21
ut persolvat votum, aut spontaneam oblationem, de armento aut de grege:
integer erit in beneplacitũ, ulla macula non erit in eo. Quicquid est cæcũ, 22
aut fractũ osse, aut cujꝰ supercilia percussa, aut cujꝰ oculi percussi sunt mixto
albo cum nigro, aut ꝙ plenũ est scabie sicca, aut impetigine Ægyptia, non
offeretis illa corã Dño, et oblationẽ non offeretis ex illis super altare coram
Dño. Bovẽ & ovẽ redundantẽ testiculo aut deficientẽ testiculo, pro spon- 23
tanea oblatione poteris facere, pro voto autẽ non acceptabitur. Quod ve- 24
rò compressũ est aut contusũ testiculis, aut corruptis aut contusis nervis, non
offeretis nomini Dñi: & in terra vestra nõ castrabitis. Et ex manu populorũ 25
nõ offeretis oblationẽ Dei vestri ex omnibꝰ istis: quia corruptio eorũ in eis
est, vitium in ipsis est; prophana sunt hæc, nec in beneplacitum erunt vobis.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* و بيايد آن خورشيد و پاك شود و پس بخورد از آن خاصها كه ناني اوست او * لاشه و نخجير 7 8
نه خورد بپليد شدن در آن من ײ * و نگاه دارند مر نگاهداشتي من و نه بر دارند ابر 9
او خطا و بميرند درو كه سست كنند اويرا من ײ خاص كنا ايشانرا * و همه بيگانه نه 10
خورد خاص مهماني كهن و مزدور نه خورد خاص * و كهن كه بخرد جاني خريدهي سيمي او 11
او بخورد درو و زاييدهي خانهي او ايشان بخورند در ناني او * و دختري كهن كه باشد بمردي 12
بيگانه آن در جدا كرد آن خاصها نه خورد * و دختري كهن كه باشد بيوه و رانده و نسل 13
نيست بآن و باز گردد بخانهي پدري آن چون كودكيهاي آن از ناني پدري آن بخورد و همه
بيگانه نه خورد درو * و مردي كه بخورد خاص در غلطي بيفزايد پنج يكّه او ابر او و بدهد 14
بكهن مر آن خاص * و نه سست كنند مر خاصهاي پسراني يسرال مر آنچه جدا كنند ב׳׳ * 15
* و بر دارند ايشان گناهي جرم در خوردن ايشان مر خاصهاي ايشان كه من ײ خاص كنا 16
ايشانرا * سخن گفت ײ بموسه بگفتن * سخن گوي باهرن و بپسراني او و بهمه پسراني يسرال 17 18
و بگوي بايشان مرد مرد از خانهي يسرال و از آن غريب در يسرال آنچه نزديك آورد قرباني
او بهمه نذرهايي ايشان و بهمه سخاوتهاي ايشان آنچه نزديك آورند ב׳׳ بعله * برضا 19
كردني شما تمام نرينه در گاو و در برّها و در بزها * همه آنچه درو عيب نه نزديك آوريد 20
كه نه برضا باشد بشما * و مردي كه نزديك آورد ذبحت شلميم ב׳׳ بشرح كردن نذر 21
يا بسخاوت در گاو يا در گوسپند تمام باشد برضا هيچ عيب نباشد درو * كور يا شكسته يا 22
برّيده يا زخي يا گري خشك يا گري تر نه نزديك آوريد اينان ב׳׳ و قربان نه دهيد از
ايشان ابر آن مذبح ב׳׳ * و گاو و برّه زياده اندام و كم اندام سخاوت بكني اويرا و بنذر 23
نه رضا شود * و ماليده و كوفته و گسيخته و بريده نه نزديك آوريد ב׳׳ و در ولايتي شما نه 24
كنيد * و از دست پسري بيگانه نه نزديك آوريد مر قرباني خداي شما از همه اينان كه 25
تباهي ايشان در ايشان عيب در ايشان نه رضا باشند بشما *

Cùm autem occiderit sol, tunc purus erit, & posteà comedet de sanctificationibus, quia panis ejus sunt ipsæ. 7
Cadaver & præda non comedet ad polluendum se in eis: ego Dominus. 8
Custodiant igitur custodiã meam, ut non portent propterea peccatum, & moriantur in eo cum profanârint illam: ego Dominus sanctificans eos. 9
Omnis autem alienigena non comedet sanctificationem: hospes sacerdotis, & mercenarius non comedet sanctificationem. 10
At sacerdos cùm emerit animam emptione argenti sui, ipse comedet ex ea, & natus domi ejus: ipsi comedent de pane ejus. 11
Filia autem sacerdotis cùm fuerit viro alieno, ipsa de separatione sanctificationum non comedet. 12
Filia verò sacerdotis cùm fuerit vidua, aut expulsa, & soboles non fuerit ei, & reverterit ad domum patris sui, sicut in pueritiis suis, de pane patris sui comedet: omnis autem alienigena, non comedet ex eo. 13
Et vir cùm comederit sanctificationem per errorem, addet quintam partem ejus super eã, & dabit sacerdoti sanctificationem. 14
Et non profanabunt sanctificationes filiorum Israel quas separant Domino: 15
Nec portabunt peccatum delicti dum comederint sanctificationes eorum: quia ego Dominus sanctificans eos. 16
Locutúsque est Dominus ad Mosheh, dicendo, 17
Loquere ad Aharon & filios ejus, omnesque filios Israel, ac dices eis; Quilibet vir de domo Israel, & de peregrino in Israel, qui obtulerit oblationem suam pro omnibus votis suis, & pro omnibus spontaneis suis, quæ obtulerint Domino in holocaustum: 18
Ut placuerit vobis, offeretis perfectum masculum de bobus, vel de agnis, vel de capris. 19
Omne in quo fuerit vitium, non offeretis: nam in beneplacitum non erit pro vobis. 20
Vir autem cùm obtulerit victimam pacificorum Domino, ad declarandum votum, vel in spontaneum, de bobus aut de ovibus perfectũ erit, in gratiam: ullum vitium non erit in eo. 21
Cæcum, aut fractum, aut concisum, aut habentem fluxum, vel scabiem siccam, vel scabiem humidam, non offeretis ista Domino, neque oblationem dabitis ex eis super altare Domino. 22
Et bovem & agnum abundantem aliquo membro, vel deficientem membro, spontaneum facias eũ: at pro voto non acceptabitur. 23
Et pertritum, & contusum, & evulsum, & excisum testiculos, non offeretis Domino, & in regione vestra non facietis. 24
De manu autem filii extranei non offeretis oblationem Dei vestri ex omnibus istis, quia corruptio eorum est in ipsis, vitium est in eis: non accepta erunt pro vobis. 25

תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. Jonathan B. Uziel.

26 וידבר ה׳ ומליל יי עם משה למימר :
27 שור עידן דתדכר לן סדרי קורבנינן מה דהוינן מקרבין בכל שנא ושנא הוו קורבנינן מכפרין על חובינן וכדו די גרמו חוביא ולית לן מה נקרבא מן עדרי ענינן תורא אתבחר קדמוי בגין מדכר זכות סבא דאתא ממדינחא פטיר כולי קריב לשמך בר תורין רכיך שמין אימרא אתבחר תניין בגין מדכר זכותיה דשייה דאתעקד על גבי מדבחא ופשט צואריה בגין שמך שמיא מכו ונחתו וחמא יצחק ית שכלוליהון וכהיין עינוי ממרומיא מן בגין כדין זכה ואזדמן ליה אמרא תחותוי לעלתא גדי בר עזי אתבחר תחותא בגין מדכר זכות שלימא דעבד גדיי בר עזי תבשילין ואוביל לאבוי וזכה למקבלא סדר ברכתא בגין כן פריש משה נביא ואמר עמי בני ישראל תור או אימר או גדיא ארום יתיליד כאורח עלמא ויהי שבעתא יומין בתר אמיה מטול דישתמודע דלא נפיל ומיומא תמינאה ולהלאה יתרעי לקרבא קורבנא לשמא דיי :
28 ושור עמי בני ישראל היכמא דאבונן רחמן בשמיא כן תהוון רחמנין בארעא תורתא או רחלא יתה וית ברה לא תיכסון ביומא חד :
29 וכי וארום תכסון נכסת נסכא לשמא דיי לרעוא לכון תיכסון :
30 ביומא ההוא יתאכל לא תשיירון מניה עד צפרא אנא יי : ושמרתם ותיטרון ית פיקודי ותעבדון יתהון אנא יי דיהב אגר טב לנטרי פקודי ואורייתי : ולא תחללו ולא תפסון ית שמא דקודשי ואתקדש בגו בני ישראל אנא יי מקדשכון : המוציא דהנפיק יתכון פריקין מארעא דמצרים מטול למהוי לכון לאלהא אנא יי :

כג

וידבר ה׳ ומליל יי עם משה למימר : דבר מליל עם בני ישראל ותימר להון זמן סדורי מועדיא דיי דתארעון יתהון מארעי קדיש אלין הינון זמן סדורי מועדיי : ששת שיתא יומין תתעבד עיבידא וביומא שביעאה שבא ונייחא מארע קדיש כל עיבידא לא תעבדון שבתא היא ליי בכל אתר מותבניכון : אלה מועדי אלין זמני סידורי מועדיא דיי מארעי קדיש די יתרעון יתהון בזמניהון : בחדש בירחא דניסן בארביסר לירחא ביני שימשתא זמן ניכסת פיסחא לשמא דיי :

ירושלמי — *Hierosolymitanum.*

27 עידן דתדכר לן סדרי קורבנינן מה דהוינן מקרבין בכל שנא ושנא הוו קורבנינן מכפרין על חובינן וכדו די גרמו חוביא ולית לן מה נקרבא מן עדרי ענינן תורא אתבחר קדמי בגין למדכרא סביא דמדינחא פטיר כוליה קרב לשמך בר תורין ורהט לבקרותיה ונסיב בר תורין רכיך וטב ויהב יתיה לרביא ואוחי רביא למעבד יתיה ופטירין אפה וייכול מלאכין וזכה למתבשרא דהא שרה ילדה ליצחק אמרא אתבחר תנין בגין למדכרא זכותיה רשייה דעקד גרמיה על גבי מדבחא ופשט צואריה בגין שמך שמיא מכו ונחתו וחמא יצחק ית שכלוליהון וכהיין עינוי ממרומיא מן בגין כדין זכה ואזדמן ליה תמן אמרא חחותוי לעלתא : ותו זכו תליתאי גדי בר עזין למדכרא זכותיה דתמימא דלביש משכין גדיין ועבד תבשילין ואיתי לאבוי מן תבשילוי וחמר אשקי יתיה וזכה למתקבלא סדר ברכתא מן יצחק אבוי ולמוקמא תרי עשר שבטין קדישין לשמך : הא בכן פרש משה נביא דיי ואמר עמי בית ישראל תור או אמרא גדי ארום דאתיליד ויהי שובעא יומין בתר אמיה ומן יומא תמינאה ולהלאה יתכשר למקרבא יתיה קורבנא לשמא דיי :

Et loquutus est Dominus cum Mo- 26
se, dicendo : Tempore quo in me- 27
moriam revocabas nobis ordines oblationum nostrarum, id quod offerimus unoquoque anno, erant oblationes nostræ expiantes peccata nostra; jam verò occasionem dederunt peccata, & non est nobis quod offeramus de gregibus ovium nostrarum, bos electus est coram eo, ut revocetur in memoriam meritum senis qui venit ex oriente, syncerus totus obtulit nomini tuo juvencum tenerum pinguem : ovis electa est secundò, quæ in memoriam revocaret ovem illam quæ ligata est in altari, & extendit collum suum propter nomen tuum; cœli humiliati sunt & descenderunt, & vidit Isaac fundamenta eorum, & caligârunt ejus oculi ab excelsis, propterea dignus est habitus ut ejus in locum pararetur agnus in holocaustum. Hircus caprarum electus est etiam, ut in memoriam revocet meritum illius perfecti qui condimenta paravit ex hirco caprarum, & attulit ad patrem suum; propterea dignus est habitus qui reciperet ordinem benedictionis : propterea disertè exposuit Moses propheta, & dixit; Popule mi filii Israel, bos, aut ovis, aut hircus cùm natus fuerit juxta morem seculi, sit septem dies post matrem suam, ut innotescat non esse abortivum : à die autem octavo & deinceps grati erunt ut offerantur in oblationem coram Domino. Populei
28 mi filii Israel, quemadmodum pater noster misericors est in cœlis, sic eritis misericordes in terra : bovem aut ovem unà cum suo fœtu non mactabitis die eodem. Quando autem
29 mactabitis hostiam gratiarum actionis nomini Domini, pro acceptatione vestri mactabitis. In die illo
30 comedetur, non relinquetis ex eo usque ad mane : ego Dominus. Cu- 31
stodite ergo præcepta mea, & facite ea : ego Dominus, qui do mercedem
bonam custodientibus mandata mea & legem meam. Neque prophana- 32
bitis nomen sanctitatis meæ, ut sanctificer in medio filiorum Israel. Ego
Dominus sanctificans vos. Qui eduxi vos redemptos de terra Ægypti, 33
ut sim vobis in Deum : ego Dominus.

C A P. XXIII.

PRæterea locutus est Dominus cum Mose, dicendo : Loquere cum fili- 1
is Israel, & dices illis; Tempus ordinum solennitatum Domini, quas con- 2
vocabitis convocationes sanctas, ista sunt tempora ordinationis solenni-
tatum mearum. Sex diebus fiet opus, sed in die septimo sabbathum & 3
quies, convocatio sancta, omne opus non facietis : sabbathum est Domi-
no in omni loco habitationum vestrarum. Ista sunt tempora ordinatio- 4
num solennitatum Domini, convocationes sanctæ quas convocabunt
in tempore suo. In mense Nisan, decima quarta mensis inter vesperas, 5
tempus erit mactationis Paschæ nomini Domini.

Hierosl. 27 *Tempore quo in memoriam revocabas nobis ordines oblationum, quas offerimus unoquoque anno fuerunt oblationes nostræ expiantes peccata nostra; jam verò quando occasionem dederunt peccata, & non est nobis quod offeramus de gregibus ovium nostrarum, bos electus est coram me, ut in memoriam revocetur senex orientalis; syncerus totus obtulit nomini tuo juvencum, & cucurrit ad bovile suum & accepit juvencum tenerum & bonum, quem dedit puero, & festinavit puer ipsum parare & azyma coxit, & comederunt angeli, & dignus reputatus est cui annuntiaretur Saram parituram Isaacum : agnus electus est secundò, ut in memoriâ revocet meritū principis illius qui se ipsum ligavit super altare, & extendit collum pro nomine tuo; cœli humiliati sunt, & descenderunt, & vidit Isaac fundamenta ipsorum, & caligârunt ejus oculi ab excelsis & propter hoc dignus est habitus ut in ejus locum pararetur agnus in holocaustum. Et adhuc meritum tertium est hirci caprarum, ad revocandum in memoriam meritum illius integri, qui induit pelles hircinas, & fecit condimenta & attulit ad patrem suum de condimentis suis, & propinavit illi vinum; & propterea dignus est habitus qui reciperet ordines benedictionis ab Isaac patre suo, & ut statueret duodecim tribus sanctas nomini tuo. Ecce tunc disertè exposuit Moses propheta Domini, & dixit; Populi mi domus Israel, bos, aut agnus, aut hircus quando natus fuerit, & fuerit septem diebus post matrem suam, à die demum octavo & deinceps aptus erit ad offerendum ipsam oblationem nomini Domini.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

26 *سخن گفت ۞ بمشه بگفتن * گاو یا برّه یا بز که زاییده شود و باشد هفت روزها
27 فرودی مادری او و از روزی آن هشتمی و آن سوتر رضا باشد بقربان ۞ *و گاو یا برّه
28 اویرا و مر بچّهی او نه کشید در روزی یکّه * و که ذبح کنید ذبح اقرار ۞ برضا
29 کردن شما ذبح کنید * در روزی آن او خورده شود نه باقی گذارید ازو تا بامداد
30 من ۞ * و نگاه دارید فرمانهای من و بکنید ایشانرا من ۞ * و نه سست کنید مر نامی
31 خاصی من و خاص باشم درمیانی پسرانی یسرال من ۞ خاص کنای شما * آن بیرون آورا
32 شمارا از زمینی مصر ببودن بشما بخدا من ۞ *
33

* فصل بیست سوم *

1 * سخن گفت ۞ بمشه بگفتن * سخن گوی بپسرانی یسرال و بگوی بایشان وعدهای ۞ آنچه
2 بخوانید ایشانرا خواندگیهای خاص ایدان ایشان وعدهای من * شش روزها کرده شود
3 کار و در روزی آن هفتمی معطل معطلی خواندگی خاص هیچ کار نه کنید معطل
4 آن ۞ در همه نشستن جاهای شما * ایدان وعدهای ۞ خواندگیهای خاص آنچه بخوانید
5 ایشانرا در وعدهای ایشان * درماهی آن اوّل درچهارده بماه میانی آن ایوارها فصح ۞

*Locutúsque est Dominus ad Mo- 26
sheh, dicendo; Bos, vel agnus, 27
vel capra, quum natus fuerit, erit quidem septem diebus sub matre sua : à die autem octavo, & eo ulteriùs, gratus erit in oblationem Domino. Bovem autem vel 28
agnum, ipsum & fœtum ejus non mactabitis in die uno. Et quum im- 29
molaveritis victimam confessionis Domino, juxta placitum vestrum immolabitis. Die ipsâ comedetur, non 30
relinquetis ex ea usque ad mane : ego Dominus. Et observabitis manda- 31
ta mea, & facietis ea : ego Dominus. Et non profanabitis nomen 32
sanctitatis meæ, & sanctificabor in medio filiorum Israel : ego Dominus sanctificans vos, Qui eduxi vos 33
de terra Ægypti, ut sim vobis in Deum : ego Dominus.*

CAP. XXIII.

ET *loquutus est Dominus ad Mo- 1
sheh, dicendo, Loquere ad filios Is- 2
rael, ac dices eis; Conventus Domini quos convocabitis, convocationes sanctæ, istæ sunt conventus mei. Sex diebus fiet opus : die autem se- 3
ptimo quieta cessatio, convocatio sancta : ullum opus non facietis : cessatio est Domino in omnibus residendi locis vestris. Istæ sunt con- 4
ventus Domini, convocationes sanctæ quas convocabitis in statis temporibus suis. Mense primo, quar- 5
tadecimâ mensis inter vesperas erit pascha Domino.*

תרגום יונתן בן עוזיאל

ובחמשה עשר ובחמיסר יומין לירחא הדין חגא דפטיריא לשמא דיי שבעתי 6
יומין פטירי תיכלון : ביום ביומא קדמאה דחגא מארע קדיש יהי לכון כל 7
עיבידת פולחנא לא תעבדון : והקרבתם ותקרבון קרבנא לשמא דיי שבעתי 8
יומין ביומא שביעאה דחגא מארע קדיש כל עיבידת פולחנא לא תעבדון : וידבר
הי ומליל יי עם משה למימר : דבר מליל עם בני ישראל ותימר להון ארום 9
תעלון לארעא דאנא יהיב לכון ותחצדון ית חצדא ותייתון ית עומרא שירוי 10
חצדכון לות כהנא : והניף וירים ית עומרא קדם יי לרעוא לכון מבתר יומא 11
טבא קמאה דפסחא ירימניה כהנא : ועשיתם ותעבדון ביום ארמותכון ית 12
עומרא אימר שלים בר שתיה לעלתא לשמא דיי : ומנחתו ומנחתיה תרין 13
עשרנין סמידא פתיכא במשח זיתא קורבנא לשמא דיי מטול לאתקבלא ברעוא
וניסוכי חמר עינבי רבעות הינא : ולחם ולחים וקלי ופירוכין חדתין לא תיכלון 14
עד כרן יומא הדין עד זמן איתוייכון ית קרבן אלהכון קיים עלם לדריכון בכל
מותבניכון : וספרתם ותמנון לכון מבתר יומא טבא קמאה דפסחא מן יום 15
איתוייכון ית עומרא דארמותא שבע שבועין שלמין יהוויין : עד ממחרת עד 16
מבתר שבועתא שביעאה תימנון חמשין יומין ותקרבון מנחתא דלחים חדת
לשמיה דיי : ממשבותיכם מאתר מותבניכון תייתון לחם ארמותא תרתין 17
גריצן תרין עשרונין סמידא יהוויין חמיע יתאפיין ביכורין לשמא דיי : והקרבתם
ותקרבון על לחמא ההוא שבעא אמרין שלמין בני שנה ותור בר תורין דלא 18
עירובין חד לחטאתא יתרין אמרין בני שנה לנכסת קודשיא : ועשיתם ותעבדון 19
צפיר בר עיזי דלא עירובין חד לחטאתא ותרין אימרין בני שנה לנכסת קודשיא :
והניף וירים כהנא יתהון על לחמא דביכוריא ארמא קדם יי על תרין אימרין 20
קודשא יהון לשמא דיי לכהנא : וקראתם ותערעון חיין וקיימין הי כזמן כרן 21
יומא הדין מערע קדיש יהי לכון כל עיבידת פולחנא לא תעבדון קיים עלם
בכל מותבניכון לדריכון : ובקצרכם ובזמן מחצדכון ית חצד ארעכון לא 22
תסייפון אומנא חדא דאית בחקלך בחצדך ולקטא דחצדך לא תלקיט לענייי
ולגיורי תשבוק יתהון אנא הוא יי אלהכון : וידבר הי ומליל יי עם משה 23
למימר :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Et decima quinta die mensis istius festum azymorum nomini Domi- 6
ni : septem diebus azyma comedetis. Primo die festi convocatio 7
sancta erit vobis : nullum opus servile facietis. Sed offeretis oblati- 8
onem nomini Domini septem diebus : die *etiam* septima festi convo-
catio sancta erit, nullum opus servile facietis. Præterea loquutus 9
est Dominus cum Mose, dicendo : Loquere cum filiis Israel, & 10
dices illis ; Quando ingressi fueritis terram quam ego do vobis, &
messueritis messem : tum afferetis manipulum primitiæ messis vestræ
ad sacerdotem. Et elevabit manipulum coram Domino in acceptati- 11
onem vestri : postridie diei festi Paschæ elevet ipsum sacerdos. Fa- 12
cietis quoque in die quo elevaveritis manipulum agnum integrum an-
niculum, holocaustum nomini Domini. Et Mincha illius, duæ de- 13
cimæ similæ mixtæ cum oleo olivæ, in oblationem nomini Domini,
ut recipiatur cum beneplacito : & libatio ejus erit de vino uvarum,
quarta pars Hin. Panem verò & grana torrefacta & spicas novas 14
non comedetis usque in illum ipsum diem, donec obtuleritis obla-
tionem Dei vestri : pactum perpetuum in generationibus vestris, in
omnibus habitationibus vestris. Numerabitis autem vobis post di- 15
em festum primum Paschæ, à die quo obtuleritis manipulum eleva-
tionis, septem hebdomadas, integræ erunt. Usque ad *eum diem* qui 16
sequitur hebdomadam septimam, numerabitis quinquaginta dies, &
offeretis Mincha panis novi nomini Domini. Ex loco habitatio- 17
num vestrarum afferetis panem elevationis, duæ placentæ *ex* duo-
bus decimis similæ erunt, cum fermento pinsantur, in primitias no-
mini Domini. Et offeretis unà cum pane illo septem agnos in- 18
tegros anniculos, & juvencum de bobus absque mixtione unum
pro hostia peccati, & duos agnos anniculos pro hostia san-
ctificatorum. Et facietis hircum caprarum absque mixtione unum 19
pro hostia peccati, & duos agnos anniculos pro oblatione san-
ctificatorum. Et elevet sacerdos ea cum pane primitiarum elevan- 20
do coram Domino, cum duobus agnis : sanctitas erunt nomini Do-
mini, & sacerdotis *erunt*. Et convocabitis salvi & incolumes ut 21
tempore hujus ipsius diei, convocatio sancta erit vobis, omne opus
servile non facietis : statutum seculi *erit* in omnibus habitationibus
vestris, per generationes vestras. Et cùm messueritis messem terræ 22
vestræ, non consummabitis angulum unum qui est in agro tuo in
messione tua, & collectionem messis tuæ non colliges : pauperibus
& peregrinis relinques ea. Ego sum Dominus Deus tuus. Præterea 23
loquutus est Dominus cum Mose, dicendo :

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ودر پانزدهم روز بماه آن این حجي آن فطير بيي هفت روزها فطير بخوريد * در روزي آن اوّل 6 7
خواندگي خاص باشد بشما هيچ كاركردي كار نه كنيد * ونزديك آوريد قربان بيي هفت 8
روزها در روزي آن هفتمي خواندگي خاص هيچ كاركردي كار نه كنيد * سخن گفت 9
يي بموسه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال وبگوي بايشان كه بياييد بآن زمين آنچه 10
من دها بشما ودروكنيد مر دروي آن وبياوريد مر دسته اوّلي دروي شما بآن كهن * وعرضه 11
كند مر آن دسته بپيشي يي برضا كردن شما از ديگر روزي آن معطلي عرضه كند اويرا
آن كهن * وبكنيد در روزي عرضه كردن شما مر آن دسته برّهي تمام قدري سالي او بعله 12
بيي * وهديهي او دو دهك سميد آميخته در روغن قربان بيي بوي قبوليت وپشنجشي او 13
مي چهاريك او دوله * ونان وبريان كرده ودلمل نه خوريد تا تني آن روزي آن اين تا آوردني 14
شما مر قرباني خداي شما رسمي جاويد بعصرهاي شما در همه نشستنجاهاي شما .
* وبشماريد بشما از ديگر روزي آن معطلي از روزي آوردني شما مر دستهي آن عرضه هفت 15
هفتها تمامان باشند * تا از ديگر روز آن هفتهي آن هفتمي بشماريد پنجاه روز ونزديك آوريد 16
هديه نو بيي * از نشستن جاهاي شما بياوريد ناني عرضه دودو دهكها سميد باشند خمير پخته 17
شوند نخست برها بيي * ونزديك آوريد ابر آن نان هفت برّها تمامان قدراني سال وگاو بچّهي گاو يكّه 18
ونرميشان دو باشند عله بيي * وهديهي ايشان وپشنجشي ايشان قربان بوي قبوليت بيي * 19
* وبكنيد بزغالهي بزان يكّه بخطات ودو برّها قدراني سال بذبحت شلميم * وعرضه كند آن 20
كهن ايشانرا ابر ناني آن نخست برّها عرضه بپيشي يي ابر دو برّها خاص باشند بيي بكهن *
* وبخوانيد درتنهي آن روزي آن اين خواندهي خاص باشد بشما هيچ كاركردي كار نه كنيد 21
رسمي جاويد درهمه نشستنجاهاي شما بعصرهاي شما * ودر درو كردني شما مر دروي زميني 22
شما نه تمام كني كنجي دشتي تو در درو كردني تو وچيدني دروي تو نه برچيني
بدرويش وبغريب بگذاري ايشانرا من يي خداي شما * سخن گفت يي بموسه بگفتن : 23

Quintodecimo autem die mensis hu- 6
jus erit festũ infermentatorũ Domi-
no : septem diebus infermentata co-
medetis. Die primo convocatio san- 7
cta erit vobis : ullam functionem
operis non exercebitis. Offeretis au- 8
tem oblationem Domino septem die-
bus : die septimo erit convocatio
sancta : ullam functionem operis
non exercebitis Locutúsque est Do- 9
minus ad Mosheh, dicendo, Allo- 10
quere filios Israel, ac dices eis, Cùm
veneritis in terram quam ego do vo-
bis, & messueritis messem ejus, tunc
afferetis manipulum primum messis
vestræ ad sacerdotem : Qui admo- 11
vebit manipulum in præsentiam Dñi,
ad gratiam conciliandã vobis: altero
die post cessationem admovebit eum
sacerdos. Facietisque die quo admo- 12
veritis manipulum, agnum perfectũ,
anniculus erit, in holocaustum Do-
mino: Et munus ejus, duas decimas 13
partes similæ permistæ oleo, in obla-
tionem Domino odoris acceptabilis :
& conspersionem ejus vini quartam
partem sati. Panem verò, & tostũ, 14
& spicam plenam non comedetis us-
que ad ipsum diem istum, donec ob-
tuleritis oblationem Dei vestri : sta-
tutum perpetuum erit in seculis ve-
stris, in cunctis residendi locis ve-
stris. Numerabitis autem vobis 15
dies, ab altero die cessationis, à die
quo obtuleritis manipulum admotio-
nis, septem hebdomadæ perfectæ
erunt. Usque ad alterum diem se- 16
ptimanæ septimæ numerabitis quin-
quaginta dies, & offeretis munus
novum Domino. Ex residendi locis 17
vestris offeretis panem admotionis :
duo ex duab⁹ decimis partibus simi-
erunt : fermentatæ coquentur pri-
mæ fruges Domini. Offeretisque 18
super illo pane septem agnos perfe-
ctos, anniculos, & bovem fœtum
bovis unum, & arietes duos, erunt
holocaustum Domino : & munus eo-
rum, & conspersio eorum, oblatio
erit odoris acceptabilis Domino. Fa- 19
cietis quoque hœdum caprarũ unum
pro peccato, & duos agnos anniculos
in victimam pacificorum. Admove- 20
bítque sacerdos illa ultra panem pri-
marum frugum, admotionem in præ-
sentiam Domini cum duobus agnis :
sancta erunt Domino pro sacerdote.
Et convocabitis in ipso die isto: con- 21
vocatio sancta erit vobis : ullam
functionem operis non exercebitis.
Statutum perpetuum erit in cunctis
residendi locis vestris in seculis ve-
stris. Et cùm messueritis messem ve- 22
stram, non consummabis angulũ agri
tui in messione tua, & spicilegium
messis tuæ non colliges : pauperi &
peregrino relinques ea: ego Dñs Deus
vester. Locutúsque est Dominus 23
ad Mosheh, dicendo,

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

דבר מליל עם בני ישראל למימר בתשרי דהוא ירחא שביעאה יהי לכון יומא
טבא דוכרן יבבא מארע קדיש : כל כל עיבידת פולחנא לא תעבדון ותקרבון
קורבנא קדם יי לשמא דיי : וידבר ה' ומליל יי עם משה למימר : אך ברם
בעשרא יומין לירחא שביעאה הדין יומא דכפוריא הוא מארע קדיש יהי לכון
ותענון ית נפשתיכון מיכלא ומשתיא והניית בי בני ותמרוקין ותשמיש ערסא
וסנדלא ותקרבון קרבנא קדם יי : וכל וכל עיבידתא לא תעבדון בכרן יומא הדין
ארום יומא דכפוריא הוא לכפרא עליכון קדם יי אלהכון : כי ארום כל בר נש
דייכול לציימא ולא יצום בכרן יומא
הדין וישתיצי במותנא מגו עמיה : וכל
וכל בר נש דיעביד כל עיבידא בכרן 30
יומא הדין ואוביד ית בר נשא ההוא במותנא מגו עמיה : כל מלאכה כל עיבידת
פולחנא לא תעבדון קיים עלם לדריכון בכל אתר מותבניכון : שבת שבא ונייחא
הוא לכון ותענון ית נפשתיכון ותשרון
לציימא בתשעא יומין לירחא בעידוני
רמשא מן רמשא ההוא עד רמשא חורן
תהוון צימין צומכון ושבתין שוביכון
ועבדין זמנין מועדיכון בחדוה : וידבר ה' ומליל יי עם משה למימר : דבר
מליל עם בני ישראל בחמיסר יומין לירחא שביעאה הדין חגא דמטליא שובעא
יומין לשמא דיי : ביום ביומא קדמאה דחגא מארע קדיש כל עיבידת פולחנא
לא תעבדון : שבעת שבעתי יומין תקרבון קורבנא לשמא דיי כנישין תהון לצלאה
קדם יי על מטרא כל עיבידת פולחנא לא תעבדון : אלה אילין זמני סדרי מועדיא
דיי דתערעון יתהון מארעי קדיש לקרבא קורבנא לשמא דיי עלתא ומנחתא נכסת
קודשין וניסוכין פתגם יום ביומיה : מלבד בר מן יומי שביא דיי בר ממתנתיכון
ובר מנדריכון ובר מכל נסיבתיכון דתתנון קדם יי : אך ברם בחמיסר יומא
לירחא שביעאה בזמן מכנשכון ית עללתא דארעא תחגון ית חגא דיי שובעא
יומין ביומא קמאה נייחא וביום תמינאה נייחא : ולקחתם ותסבון מן דילכון
ביומא קמאה דחגא פירי אילן משבח
תרוגין ולולבין והדסין וערבין דמרביין
על נחלין ותיחדון קדם יי אלהכון שבעתי יומין :

ירושלמי 29 ארום כל נפש דכמסי
למצום ולא צימה ביום צום כפוריה

ירושלמי 32 מן רמשא עד רמשא
תהוון צימין צומיכון ושבתין שבתיכון
ועבדין זמנין מועדיכון בחדוה :

ירושלמי 40 תרוגין ולולבין :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Loquere cum filiis Israel, dicendo ; In *mense* Tisri qui est mensis se- 24
ptimus erit vobis dies festus, memoriale clangoris, convocatio sancta.
Nullum opus servile facietis, sed offeretis oblationem coram Domino 25
nomini Domini. Præterea loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : 26
Veruntamen decima die mensis septimi hujus *erit* dies expiationum, 27
convocatio sancta erit vobis ; itaq; affligetis animas vestras, *abstinendo*
ab esu, potu, usu balneorum & unctionum, usu lecti, & calceis : & offeretis
oblationem coram Domino. Et nullum opus facietis in hac ipsa die : 28
quoniam dies expiationum est pro vobis coram Domino Deo vestro.
Quoniam omnis homo qui come- 29
derit in jejunio, & non jejunârit
in hac ipsa die, exterminabitur
peste è medio populi sui. Et 30
omnis homo qui fecerit omne opus
in hac ipsa die, perdam hominem
illum peste è medio populi sui. Nullum opus servile facietis : sta- 31
tutum perpetuum *erit* in generationibus vestris, in omni loco habi-
tationum vestrarum. Sabbathum & quies est vobis, itaque affligetis 32
animas vestras : & incipietis jeju-
nare nona die mensis in tempore
vespertino, à vespera illa usque ad
vesperam alteram jejunabitis jeju-
nium vestrum, & quiescetis in re-
quie vestra, & facietis tempora
festivitatum vestrarum cum lætitia.
Præterea loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : Loquere cum 33
filiis Israel ; In quinta decima die mensis septimi istius, festum taber- 34
naculorum *erit* septem diebus nomini Domini. Primo die festi con- 35
vocatio sancta *erit* : nullum opus servile facietis. Septem diebus of- 36
feretis oblationem nomini Domini : congregati eritis ad orandum co-
ram Domino pro pluvia, nullum opus servile facietis. Ista sunt tem- 37
pora ordinationum solennitatum Domini quibus convocabitis convo-
cationes sanctas : ad offerendum oblationem nomini Domini, holo-
caustum & Mincha, hostiam sanctorum, & libationes ; rem diei in die
suo. Præter dies sabbathorum Domini, præter dona vestra, præter 38
vota vestra, & præter omnes spontaneas vestras quas dabitis coram
Domino. Verùm decima quinta die mensis septimi, tempore congre- 39
gationis fructuum terræ, celebrabitis festum Domino septem diebus :
die primo erit requies, & die octavo erit requies. Et accipietis de 40
vestro die primo festi fructus arboris laudatissimæ, mala citrea & spa-
tulas palmarum, & myrtos, & sa-
lices quæ crescunt ad flumina :
& lætabimini coram Domino Deo
vestro septem diebus.

Hierosol. 29. *Quoniam omnis anima quæ sufficit ut jejunet, & non jejunârit in die jejunii expiationis suæ.*

Hierosol. 32. *A vespera usque ad vesperam jejunabitis jejunium vestrum, & quiescetis in requie vestra & facietis tempora festivitatum vestrarum cum gaudio.*

Hierosol. 40. *Citrea mala, & spatulas palmarum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* سخن گوي بپسراني يسرال بگفتن درماهي آن هفتمي دريك بماه باشد بشما معطلي ياد كرد
نروعه خواندگي خاص * هيچ كاركرد كار نه كنيد ونزديك آوريد قربان يي * سخن گفت
بمسه بگفتن * خاصه درده بماهي آن هفتمي آن اين روزي آن كفارتها او خواندگي خاص باشد
بشما برنجانيد مر جانهاي شما ونزديك آوريد قربان يي * وهمه كار نه كنيد درتنهي آن روز آن اين
كه روزي كفارتها او بكفارت كردن ابر شما بپيشي يي خداي شما * كه همه آن جان آنچه نه رنجيده شود
درتنهي آن روزي آن اين نيست شود ازقومي آن * وهمه آن جان آنچه بكند هر كار درتنهي آن روزي
آن اين گم كنم مر آن جاني آن آن ازمياني قومي آن * هيچ كار نه كنيد رسمي جاويد بعصرهاي شما
درهمه نشستن جاهاي شما * معطل معطلي او بشما برنجانيد مر جانهاي شما درنه بماه در ايوار
ايوارتا ايوار معطل كنيد معطليهاي شما * سخن گفت يي بمسه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال
بگفتن درپانزدهم روز بماهي آن هفتمي آن اين حجي آن سكوت هفت روزها يي * در روزي آن اول
خواندگي خاص هيچ كاركرد كار نه كنيد * هفت روزها نزديك آوريد قربان يي در روزي آن
هشتمي خواندگي خاص باشد بشما و نزديك آوريد قربان يي عصرت آن هيچ كاركرد كار نه كنيد
* اينان وعدهاي يي آنچه بخوانيد ايشانرا خواندگي خاص بنزديك آوردني قربان يي نبله و هديه
دبحت و پشنجشها قدري روزي در روزي او * بجز معطليهاي يي وبجز همه هديهاي شما وبجز
همه نذرهاي شما وبجز همه سخاوتهاي شما آنچه بدهيد يي * خاصه درپانزدهم روز بماه آن هفتمي
دركرد كردني شما مر دخلي آن زمين حج گذاريد حجي يي هفت روزها در روزي آن اول معطلي
ودر روزي آن هشتمي معطلي * و بستانيد بشما در روزي آن اول بري درختي شكوهمند شاخي
درختي خرما وشاخي درختي مورد و بيدي رودين و شادي كنيد بپيشي يي خداي شما هفت روزها

Loquere ad filios Israel, dicendo ; 24
Mense septimo, primâ mensis erit
vobis cessatio, memoriale clangoris,
convocatio sancta. Ullam functio- 25
nem operis non exercebitis, & offere-
tis oblationem Domino. Locutusque 26
est Dominus ad Mosheh, dicendo ;
Veruntamen in decima mensis hujus 27
septimi, dies expiationum erit : con-
vocatio sancta erit vobis ; affligetis
animas vestras, & offeretis obla-
tionem Domino. Et omne opus non 28
facietis in ipso die isto: quia dies ex-
piationum est, ad expiationem faci-
endam pro vobis in præsentia Domi-
ni Dei vestri. Nam omnis anima quæ 29
non afflicta fuerit in ipso die isto, an-
nihilabitur è populo suo. Et quæque 30
anima quæ fecerit omne opus in ipso
die isto, disperdam animam illam è
medio populi sui. Ullum opus non 31
facietis : statutum æternum erit *in*
seculis vestris in omnibus residendi
locis vestris. Quieta cessatio est vo- 32
bis, affligetis animas vestras : nonâ
mensis in vespera : à vespera usque
ad vesperam cessabitis cessationi-
bus vestris. Et *locutus est Dominus* 33
ad Mosheh, dicendo, Alloquere filios 34
Israel, dicendo ; Quintadecimâ die
mensis septimi hujus festum taber-
naculorum erit *septem diebus Domi-*
no. Die primâ erit *convocatio san-* 35
cta : ullam functionem operis non
exercebitis. Septem diebus offeretis 36
oblationem Domino : die octavâ con-
vocatio sancta erit vobis, & offere-
tis oblationem Domino : feria est, ul-
lam functionem operis non exercebi-
tis. Hi sunt conventus Domini quos 37
convocabitis convocatione sanctâ,
ad offerendum oblationem Domino,
donum, & munus, victimam, & con-
spersiones, statutum diei in die suo :
Præter cessationes Domini, et præter 38
omnia munera vestra, & præter o-
mnia vota vestra, & præter omnia
spontanea vestra quæ dabitis Do-
mino. Veruntamen quintadecimâ 39
die mensis septimi, quando congrega-
veritis proventum terræ, celebrabi-
tis festum Domino septem diebus : die
primâ erit *cessatio, & die octavâ*
cessatio. Sumetisque vobis die pri- 40
mâ fructum arboris decoræ, & ra-
mum arboris dactyli, & ramum ar-
boris myrti, & salicem fluviatilem,
& Lætitiam agetis coram Domino
Deo vestro septem diebus.

ירושלמי | תרגום יונתן בן עוזיאל | Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

41 וחגתם ותחגון יתיה חגא קדם יי שובעא יומין בשתא קיים עלם לדריכון בירחא
42 שביעאה תחגון יתיה : בסכת במטללתא דתרי דופנייהא כהלכתהון ותליתייא
עד פושכא וטולה סגי משימשה מתעבדה לטולא לשום חגא מן זינין דמרביין מן
ארעא ותלישין משחתהא עד שבעא פושכי וחללא דרומא עשרא פושכי תיתבון
בה שובעא יומין כל דכוריא בישראל ואפילו זעירי דלא צריכין לאימהון יתבון
43 במטליא מברכין לברייהון כל אימת דעיילין תמן : למען מן בגלל דידעון
דריכון ארום במטלת ענני יקרא אותיבית ית בני ישראל בזמן דהנפיקית יתהון
44 פריקין מארעא דמצרים אנא הוא יי אלהכון : וידבר ומליל משה ית זמן
סידורי מועדיא דיי ואליפנון לבני ישראל :

Et celebrabitis ipsum coram Domino septem diebus in anno: statutum perpetuum *erit* in generationibus vestris, in mense septimo celebrabitis ipsum. 41
In umbraculis duobus lateribus suis juxta morem ipsorum, tertio verò usque ad palmum *altiore, ita ut* umbra ejus major sit *parte* à sole *illustrata*; & factis ad umbram propter festum, ex *diversis* speciebus nascentium è terra, & evulsarum, mensurâ usque ad septem palmos, intus verò altitudinis decem palmorum: sedebitis *autem* illic septem dies; omnes mares in Israel, atque etiam parvuli quibus non opus est matribus suis, sedebunt in umbraculis, benedicentes creatori suo quandocunque introeunt illuc. 42
Ut sciant generationes vestræ quòd in umbra nubium gloriæ habitare fecerim filios Israel, quo tempore eduxi eos redemptos è terra Ægypti: ego sum Dominus Deus vester. 43
Et loquutus est Moses tempus ordinum solennitatum Domini, & docuit eas filios Israel. 44

כד

1 וידבר ה׳ ומליל יי עם משה למימר : צו פקיד ית בני ישראל ויסבון מן דילך
2 משח זיתא זכיך כתיש לאנהרא לאדלקא בוציניא תדירא ביומא דשבתא וביומא
3 דעובדא : מחוץ מברא לפרגודא דסהדותא לעלמא דשכינתא שריא בישראל
במשכן זימנא יסדר יתיה אהרן מרמשא ועד צפרא קדם יי תדירא קיים עלם
5 לדריכון : ולקחת סלת ותיסב סמידא ותיפי יתה תריסרי גריצן שוין לתריסר
6 שבטיא תרי עשרונין תהי גריצתא חדא : ושמת ותסדר יתהון תרתין סדורין
שית בסדרא חדא ושית בסדרא חדא על פתורא בטהריה דמסדר קדם יי :
7 ונתת ותיתן על סידוריא צריר לבונתא ברירתא ותהי ללחמא לאדכרא קורבנא
8 קדם יי : ביום השבת ביומא דשבתא ביומא דשבתא יסדריניה חדת קדם
9 יי תדירא מן בני ישראל קיים עלם : והיתה ותהי לאהרן ולבנוי וייכלוניה
מן בתר אסתלקותיה מעל פתורא באתר קדיש ארום קודש קודשין הוא ליה
10 מקורבניא דיי קיים עלם : ויצא גברא חייבא מרוד באלה שמיא נפק
ממצרים בר גברא מצראה דקטל גברא בר ישראל במצרים ועאל על אינתתיה
ואתעברת וילידת בר בגו בני ישראל וכד הוון ישראל שריין במדברא בעא
למפרוס משכניה בגו שיבטא דבני דן ולא שבקוה מן בגלל דטיכסין דישראל
גבר על טיכסיה באתוון לייחוס אבהתהון שריין ואתקוטטו כחדא במשריתא
ואזלו לבי דינא בר איתתא בת ישראל וגברא בר ישראל דמן שבטא דדן :
11 ויקב וכד נפק מבי דינא כד מחייב פריש וחריף בר אתתא בת ישראל ית שמא
רבא ויקירא דמתפרש דשמע בסיני
ואזיד וארגיז ושום אמיה שלומית בת
דברי לשבטא דדן :

ירושלמי 11 וחרף ברה דאתתא ישראל ית שמא מפרשא ובזי :

CAP. XXIV.

Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: 1
Præcipe filiis Israel ut accipiant ex tuo oleum olivæ purum contusum pro luminari, ad accendendum lucernas jugiter die sabbathi & die operis. 2
Extra velum testimonii in seculum, quia divina majestas habitat in Israele, in tabernaculo conventionis ordinabit ipsam Aharon à vespera usque manè coram Domino jugiter: statutum perpetuum *erit* in generationibus vestris. 3
Et accipies similaginem, & pinses ex ea duodecim placentas pares duodecim tribubus, duæ decimæ erunt pro placenta una. 5
Et ordinabis ipsas in duos ordines, sex in uno ordine & sex in altero ordine, super mensam in munditia sua quæ ordinata est coram Domino. 6
Et pones super ordines illos granum thuris mundi, ut sit in panem memoriæ oblationis coram Domino. 7
Per singulos dies sabbathi ordinabit eum novum coram Domino jugiter: ex filiis Israel statuto perpetuo *erit*. 8
Et erit Aharonis & filiorum ejus, comedant eum postquam abstulerit ipsum è mensa in loco sancto: quoniam sanctitas sanctitatum est ei ex oblationibus Domini statuto perpetuo. 9
Vir peccator rebellans in Deum cœlorum exiit ex Ægypto, filius viri Ægyptii qui interfecit virum filium Israel in Ægypto, & ingressus est ad uxorem ejus, & prægnans facta peperit filium in medio filiorum Israel. Cùm autem essent *filii* Israel habitantes in deserto, voluit extendere tabernaculum suum in medio tribus filiorum Dan, neque permiserunt ipsi, eò quòd turmæ Israel quisque juxta turmam suam per signa & genealogias patrum suorum erant, unde inceperunt simul contendere in castris; itaque profecti sunt in judicium filius mulieris filiæ Israel & vir filius Israel qui erat ex tribu Dan. 10
Et quando exiit è domo judicii condemnatus *statim* disertè expressit, & probris affecit filius mulieris filiæ Israel nomen magnum & venerabile quod exponitur, quod audiverat in Sinai, & malitiâ destinatâ peccavit, & maledixit. Porrò nomen matris ejus erat Shelomith filia Dabri, de tribu Dan. 11

Hierosl. 11. *Et convitiatus est filius ipsius mulieris Israeliticæ in nomen expositum, & contempsit.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

41 * وحج گذاريد اويرا حج خداي هفت روزها در سال رسمي جاويد بعصرهاي شما در
42 ماهي آن هفتمي حج گذاريد اويرا * در سايه بنشينيد هفت روزها همه آن بومي در
43 يسرال بنشينند در سايه * بسبب بدانند عصرهاي شما كه در سايه بنشاندم مر
44 پسراني يسرال در بيرون آوردني من ايشانرا از زمين مصر من خداي شما * سخن گفت
[مشه] مر وعدهاي بپسراني يسرال *

Celebrabitis inquam ipsum festum Domino septem diebus in anno: statuto perpetuo in seculis vestris, in mense septimo celebrabitis ipsum. 41
In umbra (i. umbraculo) sedebitis septem diebus: omnis indigena in Israel sedebunt in umbra: 42
Ut sciant secula vestra quòd in umbra sedere feci filios Israel, cùm educerem eos è terra Ægypti: ego Dominus Deus vester. 43
Sic edixit Mosheh solennitates Domini filiis Israel.

* فصل بيست چهارم *

1 * سخن گفت خداي بمشه بگفتن * بفرماي مر پسراني يسرال بستانند بتو روغن زيت پاكيزه
2 كوفته بروشناي بافروختن چراغ هميشه * از بيرون بپردهي آن گواه گرفت در خيمهي
3 وعده آراسته كند اويرا اهرن از ايوار تا بامداد بپيشي خداي هميشه رسمي جاويد بعصرهاي شما * ابر
4 آن چراغپايه آن پاك آراسته كند مر آن چراغها بپيشي خداي هميشه * وبستاني سميد وبپزي آنرا
5 دوازده كلوجها دو دهيكها باشد آن كلوجهي آن يكه * وبنهي ايشانرا دو رده‌ها شش آن رده ابر
6 آن خوان آن پاك بپيشي خداي * وبدهي ابر آن رده كندري پاكيزه وباشد بنان بياد كرد
7 قربان خداي * در روزي آن شبت در روزي آن شبت آراسته كند اويرا بپيشي خداي هميشه از نزد
8 پسراني يسرال شرطي جاويد * وباشد باهرن وبپسراني او وبخورند اويرا در جايي خاص كه
9 خاص خاصها او باو از قرباني خداي رسمي جاويد * بيرون آمد پسري زني يسراليت واو پسري
10 مردي مصري در مياني پسراني يسرال جنگ كردند در لشكرگاه پسري آن يسراليت ومردي
11 آن يسرالي * شرح كرد پسري آن زني آن يسراليت مر آن نام ونفرين كرد بياوردند اويرا بمشه
ونامي مادري او شلوميت دختري دبري بقبيلهي دن *

CAP. XXIV.

Et locutus est Dominus ad Mosheh, dicendo; 1
Præcipe filiis Israel, ut accipiant tibi oleum olivæ purum contusum pro luminari, ad accendendum lucernam semper. 2
Extra velum testimonii in tentorio conventûs disponet eam Aharon à vespera usque ad mane coram Domino jugiter: statutum æternum erit in seculis vestris. 3
Super candelabrum purum disponet lucernas coram Domino jugiter. 4
Accipiésque similam, & coques ex ea duodecim placentas subcineritias: duarum decimarum partium erit placenta una. 5
Et pones eas duobus ordinibus: sex in ordine super mensam puram in præsentia Domini. 6
Dabisque super utrunq; ordinem thus purum, eritque pro pane in memoriale, oblatio Domino. 7
Singulis diebus sabbathi disponet illum in præsentia Domini semper, à filiis Israel pacto æterno. 8
Et erit Aharonis & filiorum ejus, qui comedent eum in loco sancto: quia sanctitas sanctitatum est ei ex oblatione Domini statuto æterno. 9
Egressus est autem filius mulieris Israelitidis, qui erat filius viri Ægyptii, in medio filiorum Israel: & concertârunt in castris filius Israelitidis & vir Israelita. 10
Et explicuit filius mulieris Israelitidis Nomen, ac maledixit: adduxeruntque eum ad Mosheh: et nomen matris ejus erat Shelomith filia Dibri de tribu Dan. 11

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי
Targ. JONATHAN B. UZIEL. — Hierosolymitanum.

12 וְגִיחֲהוּ דִין הוּא חַד מִן אַרְבַּעְתֵּי דִינִין דִּיעָלוּ קֳדָם מֹשֶׁה נְבִיָּא וְדָן יַתְהוֹן עַל פּוּם מֵימְרָא דִלְעֵיל מִנְהוֹן דִּינָא מָמוֹנָא וּמִנְהוֹן דִּינֵי נַפְשָׁתָא בְּדִינֵי מָמוֹנָא הֲוָה מֹשֶׁה זָרִיז וּבְדִינֵי נַפְשָׁתָא הֲוָה מַתִּין וּבְאִלֵּין וּבְאִלֵּין אֲמַר מֹשֶׁה לָא שַׁמְעִית מִן בְּגִלַל לְמִילְפָא רֵישֵׁי סַנְהֶדְרַיָּיתָא דְיִשְׂרָאֵל דַּעֲתִידִין לְמֵקוּם בַּתְרֵיהּ דִּיהוֹן זְרִיזִין בְּדִינֵי מָמוֹנָא וּמְתוּנִין בְּדִינֵי נַפְשָׁתָא וְלָא יִבַּהֲתוּן לְמִשְׁאֲלָא דִּינָא דְּמִתְקַשֵּׁי לְהוֹן אֲרוּם מֹשֶׁה רַבְּהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל צְרִיךְ דְּיֵימַר לָא שַׁמְעִית בְּגִין כֵּן אַצְנְעוּ יָתֵיהּ בְּבֵית מַטְרָא עַד זְמַן דְּיִתְפָּרַשׁ לְהוֹן עַל גְּזֵרַת מֵימְרָא דַיְיָ׃

13 וידבר וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר׃

14 הוצא הַנְפֵּק יַת מְרַגְזָא לְמִבְּרָא לְמַשְׁרִיתָא וְיִסְמְכוּן כָּל סַהֲדַיָּא דִשְׁמָעוּ בְּאַרְגְּזוּתֵיהּ וְדַיָּינַיָּא יַת יְדֵיהוֹן עַל רֵישֵׁיהּ וְיִאטְלוּן יָתֵיהּ בְּאַבְנִין כָּל כְּנִשְׁתָּא׃

15 ואל בני ישראל וְעִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּמַלֵּיל לְמֵימַר גְּבַר טְלֵי אוֹ גְבַר סִיב דִּירַגֵּן וִיחָרֵף שׁוּם כִּינּוּי אֱלָהֵיהּ וִיקַבֵּל חוֹבֵיהּ׃

16 ונקב בְּרַם מַאן דִּמְפָרֵשׁ וּמְחָרֵף שְׁמָא דַיְיָ אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵל אַטְלָא יְאַטְלוּן יָתֵיהּ אַבְנִין כָּל כְּנִשְׁתָּא כְּגִיּוֹרָא כְּיַצִּיבָא בִּזְמַן דִּיחָרֵף שְׁמָא דִמְיַיחֵד יִתְקְטִיל׃

17 ואיש וּגְבַר אֲרוּם יִקְטוֹל כָּל נַפְשָׁתָא דְבַר נָשָׁא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵל בְּסַיְיפָא׃

18 ומכה וּדְיִקְטוֹל נְפַשׁ בְּעִירָא יְשַׁלְּמִינָהּ נַפְשָׁא חֲלַף נַפְשָׁא׃

19 ואיש וּגְבַר אֲרוּם יִתֵּן מוּמָא בְּחַבְרֵיהּ הֵיכְמָא דַעֲבַד הֵיכְדֵין יִתְעֲבֵיד לֵיהּ׃

20 שבר דְּמֵי תַבְרָא חוּלַף תַּבְרָא דְּמֵי עֵינָא חוּלַף עֵינָא דְּמֵי שִׁינָּא חוּלַף שִׁינָּא הֵיכְדֵין דְּיִתֵּן מוּמָא בְּאֵינָשָׁא הֵיכְדֵין יִתְיְהַב בֵּיהּ׃

21 ומכה וּמַאן דְּיִקְטוֹל בְּעִירָא יְשַׁלְּמִינָהּ וּמַאן דְּיִקְטוֹל אֵינָשָׁא יִתְקְטֵל׃

22 משפט דִּינָא חֲדָא יְהֵי לְכוֹן כְּגִיּוֹרָא כְּיַצִּיבָא יְהֵי אֲרוּם אֲנָא יְיָ אֱלָהֲכוֹן׃

23 וידבר מֹשֶׁה וּמַלֵּיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאַפִּיקוּ יַת מְרַגְזָא לְמִבְּרָא לְמַשְׁרִיתָא וְאַטְלוּ יָתֵיהּ אַבְנִין וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדוּ לְמִסְמַךְ יְדֵיהוֹן וּלְמִדְחַף וּלְמִצְלַב וּלְמִקְבּוֹר הֵיכְמָא דְפַקֵּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה׃

ירושלמי

12 דִּין חַד מֵאַרְבַּע דִּינִין דְּעָלוּ לִקְדָם מֹשֶׁה רַבָּן בִּתְרֵין מִנְּהוֹן הֲוָה מֹשֶׁה מָתִין וּבִתְרֵין מִנְּהוֹן הֲוָה מֹשֶׁה זָרִיז בִּמְחָרְפָא דְחָרִיף שְׁמָא קַדִּישָׁא בְּגִדּוּפִין וּבִמְקוֹשְׁשָׁא דְּחַלֵּיל שַׁבְּתָא בְּזָדוֹנוּ הֲוָה מֹשֶׁה מָתִין מִן בְּגִלַל דְּהָווּ דִּינֵיהוֹן דִּינֵי נַפְשָׁן וּבִמְסָאֲבִין דְּלָא יְכִילוּ לְמֶעְבַּד פִּסְחָא בִּזְמָנֵיהּ וּבִנְיָן בְּנָת צְלָפְחָד הֲוָה מֹשֶׁה זָרִיז מִן בְּגִלַל דַּהֲוָה דִּינֵיהוֹן דִּינֵי מָמוֹן׃ וּבְאִלֵּין אֲמַר לָא שַׁמְעִית לְמַלְּפָא דִּינֵי דַּעֲתִידִין לְמֵקַם בָּתַר מֹשֶׁה לְמֶהֱוֵי מְתִינִין בְּדִינֵי נַפְשָׁן וּזְרִיזִין בְּדִינֵי מָמוֹן דְּלָא יִבַּהֲתוּן לְמֵימַר לָא שְׁמָעִינָן בְּרַם מֹשֶׁה רַבָּן אֲמַר לָא שַׁמְעִית וְאַצְנְעוּן בְּמַטְרָא יָתֵיהּ קֳדָם עַד לָא יִתְפָּרַשׁ לְהוֹן מִן קֳדָם יְיָ בְּאִלֵּין דִּינֵיהּ יִתְעֲבֵיד בֵּיהּ׃

20 ירושלמי תְּבַר תַּשְׁלוּמֵי תְּבַר עֵין תַּשְׁלוּמֵי עֵין וְשֵׁן תַּשְׁלוּמֵי שֵׁן הֵיךְ דְּיִתֵּן מוּם בְּבַר נָשָׁא כֵּן יִתְיְהֵב בֵּיהּ׃

פ פ פ כה

1 וידבר ה׳ וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה בְּטוּרָא דְסִינַי לְמֵימַר׃

2 דבר מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן אֲרוּם תֵּיעֲלוּן לְאַרְעָא דַּאֲנָא יָהֵיב לְכוֹן וְתַשְׁמֵט אַרְעָא שְׁמִיטְתָא קֳדָם יְיָ׃

3 שש שנים שִׁית שְׁנִין תִּזְרְעוּן חַקְלֵיכוֹן וְשִׁית שְׁנִין תִּגְזְרוּן כַּרְמֵיכוֹן וְתִכְנְשׁוּן יַת עֲלַלְתָּא׃

4 ובשנה וּבְשַׁתָּא שְׁבִיעֲתָא נְיָיח דִּשְׁמִיטְתָא יְהֵי לְאַרְעָא דִּי תַשְׁמֵט קֳדָם יְיָ חַקְלֵיכוֹן לָא תִזְרְעוּן וְכַרְמֵיכוֹן לָא תִגְזְרוּן׃

Hoc est unum ex quatuor judiciis 12
quæ ingressa sunt coram Mose propheta, in quibus judicavit juxta mentem verbi superioris, ex quibus quædam *erant* judicia pecuniarum quædam verò judicia animarum. In judiciis pecuniarum erat festinus, at in judiciis animarum erat cunctabundus: in utrisque verò dixit Moses, Non audivi; ut doceret præfectos synedrii Israel, qui post eum excitandi erant, ut essent citi in judiciis pecuniarum, & cunctabundi in judiciis animarum; neque erubescerent interrogare judicium quod illis difficile videretur, quoniam Moses magister ipsorum Israelitarum opus habuit dicere, Non audivi: propterea collocârunt ipsum in carcere, usque ad tempus quo expositum est illis decretum sermonis
Domini. Et loquutus est Dominus 13
cum Mose, dicendo: Educ blas- 14
phemum extra castra, & imponant omnes testes, qui audiverunt ejus blasphemiam, & judices manus suas super caput ejus, & lapidibus
obruent ipsum tota congregatio. Et cum filiis Israel loquêris, dicendo; 15
Vir, puer aut senex, qui blasphemaverit & probris affecerit nomen cog.
nominis Dei sui, recipiet peccatum suum. Verùm is qui exprimendo 16
maledixerit nomini Domini, interficiendo interficietur, lapidando lapidabunt ipsum omnis cœtus: sive peregrinus sive indigena fuerit, quo
tempore blasphemaverit nomen proprium *Dei* interficietur. Et vir cum 17
interfecerit aliquam animam hominis de filiis Israel, interficiendo interfi-
cietur gladio. Qui verò interfecerit animam bestiæ restituat ipsam, 18
animam pro anima. Quicunque verò posuerit maculam in proximo suo, 19
quemadmodum fecit sic fiat illi. Pretium fracturæ pro fractura, preti- 20
um oculi pro oculo, pretium dentis pro dente: quemadmodum posuit maculam in homine talis reddatur
ei. Qui occiderit jumentum repen- 21
dat ipsum, qui verò interfecerit ho-
nem interficiatur. Judicium unum 22
erit vobis, sicut peregrini sic & indigenæ erit: quoniam ego Dominus Deus vester. Et loquutus est Mo- 23
ses cum filiis Israel, & eduxerunt blasphemum extra castra, & obruerunt ipsum lapidibus: & filii Israel fecerunt imponendo manus suas, impellendo, suspendendo, & sepeliendo, sicut præceperat Dominus Mosi.

12. Hoc est unum ex quatuor judiciis quæ ingressa sunt coram Mose doctore nostro: in duobus ex illis fuit Moses cunctabundus & in duobus ex illis fuit Moses expeditus. In blasphemo qui probris affecit nomen sanctum, & in eo qui stipulam collegit polluendo sabbathum per præsumptionem, fuit Moses cunctabund⁹, quia duo ista erant judicia anim arũ. Sed in pollutis qui non potuerunt facere Pascha in tempore suo, & propter filias Tselophchad fuit Moses expeditus, eò quod illic ageretur de judiciis pecuniarum: at in illis dixit, Non audivi, ad docendum judices qui excitandi erant post Mosem, ut essent cunctabundi in judiciis animarum & expediti in judiciis pecuniarum; neque erubescerent dicere, Non audivimus: siquidem Moses doctor noster dixit, Non audivi. Itaque posuerunt ipsum in carcere, cum nondum illis expositum esset à facie Domini, quale judicium fieri deberet de illo.

Hieros. 20. *Fractura pro fractura, oculus pro oculo & dens pro dente: quemadmodum posuit maculam in homine, sic reddatur ei.*

SECT. XXXII.

CAP. XXV.

ET loquutus est Dominus cum Mose in monte Sinai dicendo: Loque- 1
re cum filiis Israel, & dices illis; Quando ingrediemini in terram quam 2
ego do vobis, tunc quiescat terra quiete coram Domino. Sex annis se- 3
minabitis agros vestros, & sex annis amputabitis vites vestras, & colligetis proventum. Anno vero septimo quies remissionis erit terræ, 4
quam quiescere sines *eam* coram Domino: agros vestros non seretis, & vites vestras non putabitis.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

12 *رها كردند اويرا در نگاهداشت بشرح كردن بايشان ابر امري :: سخن گفت :: بمشه بگفتن
13 14 *بيرون آور مر آن نفرين كنا ببيرون بلشكرگاه وبنهند همه آن شنوان مر دستهاي ايشان ابر
15 سري او وسنگسار كنند اويرا همه آن جماعت *وبهمه پسراني يسرال سخن گوي بگفتن مرد
16 مرد كه نفرين كند خداي او بر دارد خطاي او* وشرح كنا نامي :: كشتن كشته آيد سنگسار
كردن سنگسار كنند درو همه [آن جماعت] در غريب در بومي در شرح كردن او نام كشته
17 18 آيد *ومردي كه بزند همه جان آدم كشتن كشته آيد* وزنا جاني چهارپا باز توزد آنرا جان بدلي
19 20 جان* ومردي كه بدهد عيب در امهلي او چون آنچه بكرد همچنين كرده شود باو* شكسته بدل
شكسته چشم بدلي چشم دندان بدل دندان چون آنچه [بدهد] عيب در آدم همچنين داده شود
21 22 باو* وكشاي چهارپا باز توزد آنرا وكشاي [آدم] كشته آيد *حكمي يكه باشد بشما چون غريب
23 چون بومي باشد كه من :: خداي شما *سخن گفت مشه بپسراني يسرال بيرون آوردند مر آن
نفرين كنا ببيرون بلشكرگاه سنگسار كردند اويرا سنگ وپسراني يسرال بكردند چون آنچه
1 2 بفرمود :: مر مشه* فصل بيست پنجم* سخن [گفت] :: بمشه در كوهي سيني بگفتن *سخن
گوي بپسراني يسرال وبگوي بايشان كه بياييد بآن زمين آنچه من دها بشما ومعطل باشد آن
3 زمين معطلي بـ:: *شش سالها بكاري دشتي تو وشش سالها ببري رزي تو وگرد كني مر دخلي آن
4 *ودر سالي آن هفتمي معطل معطلي باشد بزمين معطل بـ:: دشتي تو نه كاري ورزي تو نه بري

Et dimiserunt eum in custodiam, ut exponeretur eis juxta mandatũ Do- 12
mini. Et locutus est Dominus ad Mo- 13
sheh, dicendo; Educ maledictorem 14
extra castra, ponántque omnes auditores manus suas super caput ejus, & lapident eum universus cœtus.
Ad omnes verò filios Israel loquêris, 15
dicendo; Quilibet vir qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum
suum. Et exponens nomen Domini, 16
interficiendo interficietur, lapidando lapidabunt eum universus cœtus: sive peregrin⁹ sive indigena, cùm ex-
posuerit Nomen, interficietur. Et vir 17
cum percusserit quamlibet animam hominis, interficiendo interficietur.
Et percutiens animam quadrupedis, 18
rependet illam, animam pro anima.
Et vir qui dederit maculam in po- 19
pulari suo, quemadmodum fe-
cit, sic fiet ei. Fracturam pro fra- 20
ctura, oculum pro oculo, dentem pro dente; quemadmodum dederit vitiũ
in homine, sic dabitur in eo. Et 21
occidens quadrupedem, rependet illam: at occidens hominem, interfi-
cietur. Jus unum erit vobis; sicut 22
peregrinus, sic indigena erit: quia
ego Dominus Deus vester. Loqu- 23
tusque est Mosheh ad filios Israel, & eduxerunt maledictorem extra castra, lapidâruntque eum lapidibus: sic filii Israel fecerunt quemadmodũ præceperat Dominus ipsi Mosheh.

CAP. XXV.

LOcutúsque est Dominus ad Mo- 1
sheh in monte Sinai, dicendo, Al- 2
loquere filios Israel, dicésque eis; Quum veneritis ad terram quam ego do vobis, tunc cessabit terra
cessatione Domino. Sex annis se- 3
minabis agrum tuum, & sex annis putabis vineam tuam, & colliges
proventum ejus. Anno autem se- 4
ptimo quieta cessatio erit terræ, cessatio Domino: agrum tuum non seres, & vineam tuam non amputabis.

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. Jonathan B. Uziel.

ארח ית כתי שביק חצדיכון לא תחצדון וית ענבי רדופיכון לא תקטפון שנת שמיטתא 5
יהי לארעא : והיתה ותהי שמטת ארעא לכון למיכל לך ולעבדך ולאמתך ולאגירך 6
ולתותבך דדיירין עמך : ולבהמתך ולבעירך ולחייתא די בארעך תהי כל 7
עללתה למיכל : וספרת לך ותמני לך שבע שמיטין דשנין שבע שנין שבע זמנין 8
ויהון לך סכום יומי שבע שמיטין דשנין ארבעין ותשע שנין : והעברת ותעבר 9
קל שופר יבבא בירחא שביעאה בעשרא לירחא ביומא דכפוריא תעברון קל שופר
חירותא בכל ארעכון : וקדשתם ותקדשון ית שנת חמשין שנין ותכרזון חירותא 10
בארעא דישראל לכל יתבהא יובלא היא תהי לכון ותתובון גבר לאחסנותיה וגבר
לייחוסיה תתובון : יובל יובלא היא שנת חמשין שנין תהי לכון לא תזרעון ולא 11
תחצדון כאוותהא ולא תקטפון ית ענבי שמיטהא : כי יובל ארום יובלא היא 12
קודשא תהי לכון מן חקלא תיכלון ית עללתא : בשנת בשתא דיובלא הדא תתובון 13
גבר לאחסנתיה : וכי תמכרו וארום תזבנון זביני לחבריכון או תזבנון עסקא 14
דמיטלטלא מן יד חבריכון לית אתון רשאין לאונאה גבר ית חבריה : במספר עמי 15
בני ישראל אין אתון זבנין חקיל או כרמא כמנין סכום שניא בתר יובלא תזבנון מן
חבריכון כמנין שנייא דכנישות עללתא יזבנון לכון : לפי לפום סכום סוגי שניא 16
תסגי זבינוי ולפום סכום ועירות שניא תזעיר זבינוי ארום מנין כנישות עללתא
הוא מזבן לך : ולא תונו ולא תונון גבר ית חבריה במילין קשין ותדחל מאלהך 17
אנא הוא יי אלהכון : ועשיתם ותעבדון ית קיימי וית סדרי דיניי תטרון ותעבדון 18
יתהון ותיתבון על ארעא לרוחצן : ונתנה ותתן ארעא איבה ותיכלון ותשבעון 19
ותיתבון על ארעא לרוחצן : וכי וארום אין תימרון מה ניכול בשתא שביעתא הא 20
לא נזרע ולא נכנוש ית כתי עללתנא : וצויתי ואפקיד ית ברכתי לכון מן אוצריו 21
טבין דבשמי שכינתי בשתא שתיתיתא ותעביד ית עללתא דתספוק לתלת שנין :
וזרעתם ותזרעון ית שתא תמינאה ותיכלון מן עללתא עתיקתא דההיא שתא שתיתיתא 22
עד שתא תשיעתא עד זמן מיעל עללתא תיכלון עתיקתא : והארץ וארעא דישראל 23
לא תזדבן לחלוטין ארום דילי ארעא ארום דיירין ותותבין אתון עמי : ובכל ובכל 24
ארע אחסנתכון פורקנא תיתנון לארעא :

Sponte naſcentia derelictionis meſſium veſtrarum non metetis, nec uvas 5
poſteriores veſtras vindemiabitis : annus remiſſionis erit terræ. Et 6
erit remiſſio terræ vobis in cibum; tibi, ſervo tuo, & ancillæ tuæ: &
mercenario tuo & peregrino, qui habitant tecum. Sed & jumento tuo, 7
& beſtiæ quæ in terra tua *eſt*, erit omnis proventus ejus in cibum. Et 8
numerabis tibi ſeptem ſabbatha annorum, ſeptem annos ſeptem vi-
cibus: & erunt tibi ſumma dies ſeptem ſabbathorum annorum,
quadraginta & novem anni. Et tranſire facies vocem tubæ clan- 9
goris menſe ſeptimo, decima menſis: die expiationum tranſire faci-
etis vocem tubæ libertatis per totam terram veſtram. Et ſanctifica- 10
bitis annum illum, annum quinquageſimum, & proclamabitis li-
bertatem in terra Iſrael omnibus habitatoribus ejus: jubilæus erit vobis,
& redibitis quiſque in hæreditatem ſuam, & quiſque in proſapiam
ſuam revertemini. Jubilæus erit vobis annus ille quinquageſimus: non 11
ſeminabitis neque metetis ſponte creſcentia ejus, neque vindemiabitis
uvas derelictionis ejus. Quoniam jubilæus ille ſanctus erit vobis, de 12
agro comedatis proventum. Anno Jubilæi hujus redibitis quiſque ad 13
poſſeſſionem ſuam. Et quando vendideritis venditiones ſociis veſtris, 14
aut emeritis quippiam bonorum mobilium à ſociis veſtris, non vobis li-
cebit decipere quiſque ſocium ſuum. Popule mi filii Iſrael, ſi vos 15
emeritis agrum aut vineam, juxta numerum ſupputationis annorum poſt
Jubilæum emetis à ſociis veſtris: juxta numerum annorum collectionis pro-
ventuum vendant vobis. Secundùm ſupputationem multorum annorum 16
multiplicabis pretium ejus, & juxta ſupputationem paucitatis annorum
minues pretium ejus: quoniam numerum congregationis proventuum
ipſe vendit tibi. Non ergo circumveniatis quiſque proximum ſuum 17
verbis durioribus, ſed timebis à Deo tuo: ego ſum Dominus Deus
veſter. Faciatis itaque ſtatuta mea, & ordines judiciorum meorum 18
cuſtodietis, & facietis ea, ut habitetis in terra tutò. Et dabit terra pro- 19
ventum ſuum, ut comedatis, & ſaturemini: & habitabitis in terra
confidenter. Et ſi quando dixeritis; quid comedemus anno ſeptimo? 20
Ecce non ſeminabimus, nec colligemus ſponte naſcentia proventus no-
ſtri. Ego præcipiam ut ſit benedictio mea ſuper vos ex theſauris meis 21
bonis, quæ ſunt in cœlis divinæ meæ præſentiæ, anno ſexto, & faciet
proventum qui ſufficiet in tres annos. Seminabitis autem anno octavo, 22
& comedetis de proventu veteri illius anni ſexti: uſque ad annum no-
num, uſque ad tempus quo proventus ingreditur, comedetis vetus. Ter- 23
ra quoque Iſrael non vendetur in perpetuum, quoniam mea eſt terra: ad-
venæ enim & coloni *eſtis* vos mecum. Et in omni terra poſſeſſionis 24
veſtræ redemptionem dabitis terræ.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* مر خودرویهی دروی تو نه درو کنی و مر انگورهای رزی تو نه بری سالی معطلی باشد * 5
* و باشد معطلی آن زمین بشما بخوردنی بتو و ببندهی تو و بپرستاری تو و بمزدوری تو و بمهمانی 6
تو آن نشینان اواری تو * و بچهارپایی تو و بربندهی آنچه در زمینی تو باشد همه دخلی [آن] بخوردن 7
* و بشماری بتو هفت هفتها سالها هفت سالها هفت بارها و باشد بتو روزهای هفت هفتهای آن 8
سالها چهل و نه سال * و بگذرانی شوفار تروعه در ماهی آن هفتمی در ده بماه در روزی آن کفارتها 9
بگذرانید شوفار در همه ولایتهای شما * و خاص کنید مر سالی آن پنجاهم سال و بخوانید آزادی در 10
زمین بهمه نشینانی آن یوبل آن باشد بشما و بازگردید مرد باحسنتائی او و مرد باهلی خانهی او باز
گردید * یوبل آن سالی آن پنجاهم سال باشد بشما نه کارید و نه درويد مر خودرويهی آن و نه بريد 11
مر رزی آن * که یوبل آن خاص باشد بشما از آن دشت بخورید مر دخلی آن * در سالی آن 12 13
یوبل آن این بازگردید مرد باحسنتائی او * و که بفروشید فروختهی باهلی تو یا خریدن از 14
دستی اهلی تو نه آزارید مرد مر برادری او * در شماری سالها پسی آن یوبل بخری از نزدی 15
اهلی تو در شماری سالهای دخلها بفروشد بتو * بقدری بسیاری آن سالها بسیار کنی 16
خریدهی او و بقدری اندکی آن سالها اندک کنی خریدهی او که شماری دخلها او فروشا
بتو * و نه آزارید مرد مر اهلی او و بترسی از خدای تو من יי خدای شما * و بکنید مر رسمهای 17 18
من و مر حکمهای من نگاه دارید و بکنید ایشانرا و بنشینید ابر آن زمین بامینی * و بدهد آن 19
زمین بری آن و بخورید بسیری و بنشینید بامینی ابر آن * و که بگویید چه بخوریم در سالی آن 20
هفتمی اینک نه کاریم و نه گرد کنیم مر دخلی ایما * و بفرمایم مر آفرینی من [بشما در سالی 21
آن ششمی] و بکند مر آن دخل بسه سالها * و بکارید مر آن سالی آن هشتمی و بخورید از آن 22
دخل کهنه تا سالی آن نهمی تا آمدنی دخلی آن بخورید کهنه * و آن زمین نه فروخته شود 23
ببیعی درست که بمن آن زمین که غریبان و مهمانان شما اواری من * و در همه زمینی 24
احسنتائی شما شفعه بدهید بزمین *

Sponte naſcens meſſis tuæ non metes, 5
& uvas vineæ tuæ non præcides:
annus ceſſationis erit. Erit autem 6
ceſſatio terræ vobis in cibum, tibi, et
ſervo tuo, & ancillæ tuæ, & merce-
nario tuo, & hoſpiti tuo, conſiden-
tibus tecum: Et quadrupedi tuæ, 7
& animali quod in terra tua, erit
omnis proventus ejus ad comeden-
dum. Numerabis quoque tibi ſe- 8
ptem hebdomadas annorum, i. e. *ſe-*
ptem annos ſeptem vicibus: ita erunt
tibi dies ſeptem hebdomadarum an-
norū, quadraginta ac novem anni. Et 9
tranſire facies tubam clangoris in
menſe ſeptimo, decimâ menſis, die
expiationum: tranſire inquam *fa-*
cietis tubam per omnes regio-
nes veſtras. Sanctificabitiſque an- 10
num, quinquageſimum annum, &
proclamabitis libertatem in terra o-
mnibus habitatoribus ejus: Jobel
erit ipſe vobis: & revertemini
quiſque ad poſſeſſionem ſuam, &
quiſque ad familiam ſuam reverte-
mini. Jobel ipſe annus, quinquage- 11
ſimus annus erit vobis: non
ſeretis, nec metetis ſponte naſcens
ejus, neque amputabitis vineam
ejus. Quia Jobel eſt, ſanctus 12
erit vobis: ex agro comedetis
proventum ejus. Anno Jobel iſto 13
revertemini quiſque ad poſſeſſionem
ſuam. Quumque vendideritis ven- 14
ditionem populari tuo, vel emendo
à manu popularis tui, ne vexetis
quiſque fratrem ſuum. Secundùm 15
numerum annorum poſt Jobel, emes
à populari tuo: juxta numerum an-
norum proventuum, vendet tibi.
Secundùm multitudinem annorum 16
multiplicabis emptionem ejus: &
ſecundùm paucitatem annorum mi-
nues emptionem ejus: quoniam nume-
rum proventuum ipſe vendit tibi. Ne 17
igitur vexetis quiſque popularem
ſuum: ſed timebis à Deo tuo: ego Do-
minus Deus veſter. Et facite ſtatuta 18
mea, & judicia mea ſervate ac fa-
cite illa, et ſedebitis in terra cum
confidentia. Dabitque terra fructum 19
ſuum, & comedetis ad ſaturitatem,
ac ſedebitis cum confidentia in
ea. Quòd ſi dixeritis; Quid com- 20
edemus in anno ſeptimo? ecce non
ſeremus neque colligemus proventum
noſtrum: Tunc mandabo benedictio- 21
ni meæ pro vobis in anno ſexto, &
faciet proventum pro tribus annis.
Seretiſque anno octavo, & comedetis 22
de proventu veteri uſque ad annum
nonum: uſque in adventum proven-
tûs ejus, comedetis veterem. Terra 23
verò non vendetur in venditionem
totalem, quia mea eſt terra: peregri-
ni enim & hoſpites eſtis mecum. In 24
univerſa autem terra poſſeſſionis ve-
ſtræ redemptionem dabitis terræ.

תרגום יונתן בן עוזיאל   ירושלמי

וכי ימוך וארום אין יתמסכן אחוך ויזבון מאחסנתיה וייתי פריקיה דקריב ליה
ויפרוק ית זביני אחוי : ואיש וגבר ארום לא יהי ליה מאן דחמי למפרוק וביני
ותארע ידיה וישכח הי כמיסת פורקניה : וחשב וידייק ית סכום שני זביני
ויתיב ית מותרא לגבר דזבין ליה ויתוב לאחסנתיה : ואם ואין לא תארע
ידיה היכמסת דיתיב ליה ויהי זבינוי ביד מן דזבן יתיה עד שתא דיובלא ויפוק
בלא כסף ויתוב לאחסנתיה : ואיש וגבר ארום יזבון בית מותבא בבירנין דמקפין
שור ויהי פורקניה עד משלם שתא דזבינוי מן עידן לעידן יהי פורקניה : ואם
ואין לא יתפריק עד זמן מישלם ליה שתא שלימתא ויקום ביתא דבקרתא דליה
שורין לחלוטין לדיזבן יתיה לדרוי לא יפוק ביובלא : ובתי ובתי כופרניא דלית
להון שור מקף חזור חזור הי כטינדיסין דפריסן על חקל ארעא יתחשבון פורקנא
תהי להון וביובלא יפקון : וערי וקירוי ליואי בתי קירוי אחסנתהון פורקן עלם
יהי לליואי : ואשר ומאן דיפרוק מן ליואי ויפוק זביני ביתא וקירוי אחסנתהון
ביובלא ארום בתי קירוי ליואי היא אחסנתהון בגו בני ישראל : ושדה ובדם
חקיל פרוילי קירויהון לא יזבנון ארום
אחסנת עלם הוא להון : וכי וארום 35
יתמסכן אחוך ותמוט ידיה עמך ותתקיף
ביה ותהנייה ידור ותותב ויתפרנס עמך : אל תקח עמי בית ישראל לא
תיסבון לא שערין ולא ריפיין ותדחל מאלהך ויתפרנס אחוך עמך : את כספך
עמי בני ישראל ית כספיכון לא 37
תיתנון ליה בשערין ובריביין לא תתנון
עיבוריכון : אני ה' אנא הוא יי 38
אלהכון די פריקית ואפיקית יתכון פריקין מן ארעא דמצרים מטול למיתן לכון
ית ארעא דכנען למהוי לכון לאלהא : וכי ימוך וארום יתמסכן אחוך עמך
ויזדבן לך לא תפלח ביה הי כנימוסי פולחנות עבדיא :

ירושלמי 34 וחקל פרוילי קירייהון
יזדבן ארום אחסנת :

ירושלמי 37 ית כספך לא תתן ל
בשעורין וברבין לא תתן מזונך :

Targ. Jonathan B. Uziel.   *Hierosolymitanum*

Et si quando pauperie adactus fuerit frater tuus, & vendiderit de 25
possessione sua : tum veniet redemptor ejus, qui propinquus est ei,
& redimet venditionem fratris sui. Vir autem quando non fuerit il- 26
li aliquis qui jure possit redimere venditiones ejus, & apprehende-
rit manus ejus, & invenerit juxta sufficientiam redemptionis suæ.
Tunc supputet numerum annorum venditionis suæ, & reddat quod su- 27
perest viro cui vendidit, & redeat ad possessionem suam. Quòd si 28
non apprehenderit manus ejus juxta sufficientiam ut reddat illi, tum
erit venditio ejus in manu illius qui emit ipsam usque ad annum Ju-
bilæi : postea exeat absque argento, & revertetur ad possessionem su-
am. Et vir quando vendiderit domum habitationis in urbibus cir- 29
cundatis muro, erit redemptio ejus usque ad finem anni venditionis
suæ : à tempore in tempus erit redemptio ejus. Quòd si non redi- 30
matur usque ad tempus donec impleatur annus integer, tum manebit
domus, quæ est in civitate murata, in perpetuum apud eum qui emit
eam per generationes suas : non egrediatur in Jubilæo. Domus au- 31
tem villarum, quæ non habent murum per circuitum, sicut tentoria
expansa in agro terræ reputabuntur : redemptio erit illis, & in Ju-
bilæo exibunt. Civitates autem Levitarum, domus civitatum possessi- 32
onis eorum perpetuo jure redimi possunt à Levitis. Et qui redeme- 33
rit à Levitis, egredietur vendita domus & civitates possessionis eo-
rum in Jubilæo : quia domus civitatum Levitarum est possessio eorum
in medio filiorum Israel. Verùm 34
agrum suburbiorum civitatum sua-
rum non vendent, quoniam pos-
sessio seculi est illis. Et quando 35
pauper factus fuerit frater tuus, &
nutaverit manus ejus tecum : apprehendes eum, & studebis commo-
do illius, *etiamsi* peregrinus & advena *fuerit*, & aletur tecum. Po- 36
pule mi domus Israel, non accipietis usuras aut incrementum, sed
timebis Deum tuum : & aletur
frater tuus tecum. Populi mi fi- 37
lii Israel, argentum vestrum non
dabitis ipsi cum usura, nec cum
incremento dabitis frumenta ve-
stra. Ego sum Dominus Deus ve- 38
ster, qui redemi & eduxi vos redemptos è terra Ægypti, ut dem
vobis terram Canaan, ut sim vobis in Deum. Et quando pauper 39
factus fuerit frater tuus tecum, & vendiderit se tibi, non servire eum facias juxta leges servitutis servorum.

Hierof. 34. *Nam ager suburbiorum civitatum ipsorum non vendetur, quoniam possessio.*

Hierof. 37. *Argentum tuum non dabis ipsi cum usura, & cum incremento non dabis cibum tuum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* كه درويش شود برادري تو وبفروشد از اسنتاني او وبيايد شفعه گيراي او 25
آن نزديك باو وشفعه گيرد مر فروختهي برادري او * ومردي كه نه باشد باو 26
شفعه گيرا وبرسيد دستي او بيافت قدري شفعهي او * وحسيب كند مر سالهاي 27
فروختهي او وباز گرداند مر آن زيادتي بمردي آنچه فروخته شد باو وباز گردد
باسنتاني او * و اگر نه يافت دستي او قدري باز گرداندن باو وباشد فروختگي 28
او در دستي آن خرا اويرا تا سالي آن يوبل وبيرون آيد در يوبل وباز گردد
باسنتاني او * ومردي كه بفروشد خانهي نشستن شهري قلعه باشد شفعهي 29
او تا تمام شدني سالي فروختهي او سالي باشد شفعهي او * واگر نه شفعه 30
گرفته شود تا پر شدن باو سالي تمام ودرست شود آن خانه آنچه در شهر آنچه
باو قلعه ببيعي درست بخراي او بعصرهاي او نه بيرون آيد در يوبل * وخانهاي 31
آن روستاها آنچه نيست بايشان قلعه گرداگرد ابر دشتي آن زمين حسيب شود
شفعه باشد باو و در يوبل بيرون آيد * وشهرهاي آن لويان خانهاي شهرهاي اسنتاني 32
ايشان شفعهي جاويد باشد بلويان * وآنچه شفعه گيرد از آن لويان وبيرون آيد 33
فروختهي خانه وشهري اسنتاني او در يوبل كه خانهايي شهرهاي او لويان او اسنتاني
ايشان در مياني پسراني يسرال * ودشتي حياطي شهرهايي ايشان نه فروخته شود كه اسنتا 34
جاويد او بايشان * وكه درويش شود برادري تو وميل دهد دستي او اوازي تو قوي 35
گيري درو غريب ومهمان بزيد اوازي تو * نه ستاني از نزدي او سود وسلف وبترسي 36
از خداي تو وبزيد برادري تو اوازي تو * مر سيمي تو نه دهي باو در سود ود 37
سلف نه دهي خورش تو * من ؛؛ خداي شما آنچه بيرون آوردم شمارا از زمين مصر 38
بدادن بشما مر زميني كنعن ببودن بشما بخدا * وكه درويش شود برادري تو اوازي 39
تو وفروخته شود بتو نه كار فرماي درو كاري بندگي .

Quum depauperatus fuerit frater 25
tuus, vendideritque de possessione sua, tunc veniet redemptor ejus propinquus ipsi, & redimet venditionem fratris sui. Vir autem, quum non 26
fuerit ei redemptor, sed attigerit manus ejus, inveneritque valorem redemptionis suæ: Tunc supputabit 27
annos venditionis suæ, & restituet excessum viro cui venditum fuit, & revertetur ad possessionem suam. Quòd si non invenerit manus ejus 28
valorem restituendi ei, tum erit venditio ejus in manu ementis illam, usque ad annum Jobel: at egredietur in Jobel, & revertetur ad possessionem suam. Vir autem quum ven- 29
diderit domum sedis suæ *in civitate castellata, erit redemptio ejus usque ad completionem anni venditionis ejus:* durante *anno erit redemptio ejus. Quòd si non redima-* 30
tur donec impleatur ei annus integer, confirmabitur domus quæ in urbe cui est castellum in venditionem totalem ementi eam, in seculis suis: non egredietur in Jobel. Domus 31
autem pagorum quibus non est munimentum circumcirca, cum agro terræ reputabitur: redemptio erit ei, & in Jobel egredietur. Urbium 32
verò Levitarum & domorum urbium possessionis eorum, redemptio perpetua erit Levitis. Et quicun- 33
que redemerit à Levitis, egredietur quidem venditio domûs ac urbis possessionis ejus in Jobel: quia domus urbium Levitarum sunt possessio ipsorum in medio filiorum Israel. Ager autem ambi- 34
tûs urbium ipsorum non vendetur: quia possessio perpetua est illis. Quum verò depauperatus fuerit 35
frater tuus, & declinaverit manus ejus apud te, fortiter apprehendes illum: sive peregrinus sivè hospes, vivet tecum. Non accipies ab 36
eo lucrum & antecessum, sed timebis tibi *à Deo tuo, vivétque frater tuus apud te. Argentum tuum non* 37
dabis ei pro lucro, & pro antecesso non dabis escam tuam. Ego Domi- 38
nus Deus vester qui eduxi vos de terra Ægypti, ad dandum vobis terram Chenaan, ut sim vobis in Deum. Cùm autem depauperatus fuerit 39
frater tuus apud te, vendideritq; se tibi, non injunges ei opus servitutis.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hierosolymitanum.

כשכיר הי כאגירא הי כתותבא יהי עמך עד שתא דיובלא יפלח עמך : ויצא ויפוק 41
לבר חורין מעמך הוא ובנוי עמיה ויתיב לגניסתיה ולאחסנת אבהתוי יתוב : כי עבדי
ארום עבדי הינון דהנפיקית יתהון פריקין מארעא דמצרים לא יזדבנון הי כנימוסי 42
זבין עבדיא : לא לא תשתעבדון ביה בקשיו ותדחל מאלהך : ועבדך ברם עבדיכון 43
ואמהתיכון דיהון לכון מן אמהתכון דמן עממיא די בחזרנותיכון מנהון תזבנון עבדין 44
ואמהן : וגם ואוף מבני תותביא עריליא דדיירין עמכון מנהון תזבנון ומן ייחוסיהון 45
דעמכון דאתילידו בארעכון ולא מן כנענאי ויהון לכון לאחסנא : והתנחלתם
ותחסנון יתהון לבניכון בתריכון לירותת אחסנא לעלם בהון תפלחון ובאחוכון בני 46
ישראל גבר בחבריה לא תשעבדון בהון בקשיו : וכי וארום תארע יד ערל ותותב 47
דעמך ויתמסכן אחוך עמיה ויזדבן לערל תותב דעמך או לשריש פולחנא נוכראה
למשמשא לה ולפלחהא דמזרעית גיורא : אחרי בתר דישתמודע לכון דיזדבן מן 48
יד פורקנא יהי ליה חד מן אחוי יפרקיניה : או דודו או אחבוי או בר אחבוי יפרקיניה 49
או מקריב בישריה מזרעתיה יפרקיניה או תארע ידיה או ידא דציבורא ויתפריק :
וחשב וידייק עם ערלאה דזבניה משתא דיזדבן ליה עד שתא דיובלא ויהי כסף זבינוי 50
כמנין שניא הי כיומי אגירא יהי עמיה : ואם עוד אין עד כדון אית סגיו בשניא לפום 51
סכומהון יתיב פורקניה מכסף זבינוי : ואם מעט ואם קליל ישתיירון בשניא עד 52
שתא דיובלא ויחשב ליה כפום סכום שנוי יתיב ית פורקניה : כשכיר הי כאגיר שנא 53
בשנא יהי עמיה לא ישעביד ביה בקשיו ואנת חמי ליה : ואם ואין לא יתפרק באילין 54
שנייא ויפוק בר חורין בשתא דיובלא הוא ובנוי עמיה : כי לי ארום דילי הינון 55
בני ישראל משתעבדין לאורייתי עבדי הינון דאפיקית יתהון פריקין מארעא דמצרים
אנא הוא יי אלהכון

Tanquam mercenarius & tanquam inquilinus erit tecum, usque ad annum Jubilæi serviet tecum. 40
Tum exibit in libertatem à te, ipse & filii ejus cum eo, & revertetur in familiam suam, & ad possessionem patrum suorum revertetur. 41
Quoniam servi mei sunt, quos ego eduxi redemptos è terra Ægypti: non vendentur juxta leges venditionis servorum. 42
Non coges eum servire cum duritia, sed timebis à Deo tuo. 43
Verùm servos vestros & ancillas vestras, quos habebitis ex ancillis populorum qui sunt in circuitu vestro, eos emetis servos & ancillas. 44
Sed & de filiis incolarum incircuncisorum, qui habitant vobiscum, ex illis emetis & ex familia eorum qui sunt vobiscum, qui nati sunt in terra vestra, non autem ex Chananæis, & erunt vobis in possessionem. 45
In possessionem quoque tradatis eos filiis vestris post vos, idque hæreditaria possessione; in seculum pro servis utamini eis: sed fratribus vestris filiis Israel quisque socio suo, non abutamini servitute illis duriter. 46
Quod si assequatur manus incircuncisi & incolæ qui tecum est, & pauper factus fuerit frater tuus cum ipso, & vendiderit se incircunciso qui tecum habitat aut radici cultus alieni, ut serviat illi & colat ipsum, qui est de semine peregrini. 47
Postquam innotuerit vobis quod venditus sit, statim redemptio erit illi: unus ex fratribus ejus redimet ipsum. 48
Vel frater patris sui, aut filius fratris patris sui redimet ipsum, aut aliquis propinquus carnis suæ de semine suo redimet ipsum: aut si assequatur manus ejus, aut manus congregationis, redimetur. 49
Et computabit cum incircunciso, qui emit ipsum, ab anno quo venditus est ipsi usque ad annum jubilæi: & erit argentum venditionis suæ juxta numerum annorum, juxta dies mercenarii erit cum ipso. 50
Si adhuc sit multitudo in annis, secundùm numerum eorum reddet redemptionem suam de argento venditionis suæ. 51
Si verò pauci residui fuerint anni usque ad annum Jubilæi, computum faciat pro se: juxta supputationem annorum restituet redemptionem suam. 52
Quasi mercenarius de anno in annum erit cum eo: non abutetur eo ad servitutem duriter te vidente. 53
Quod si non fuerit redemptus istis annis, exibit liber anno Jubilæi, ipse unà cum filiis. 54
Quoniam mei sunt filii Israel addicti servituti legis meæ, servi mei sunt quos eduxi liberatos è terra Ægypti: ego sum Dominus Deus vester. 55

כו

לא תעשו לא תעבדון לכון טעוון 1
וצילמין וקמתין מטול סגודא לא תקימון
לכון ואבן מציירא לא תתנון בארעכון למגחן עלה ברם סטיו חקיק בציורין ודיוקנין
תשוון בארעית מקדשיכון ולא למסגוד לה ארום אנא יי אלהכון :

ירושלמי 1 ואבן דטעו :

CAP. XXVI.

1 NOn facietis vobis idola aut imagines, aut statuas pro adoratione erigetis vobis, & lapidem figuratum non ponetis in terra vestra ad incurvandum vos coram eo: verùm pavimentum sculptum figuris & imaginibus ponetis in solo sanctuarii vestri, non autem ad prosternendum vos illis, quoniam ego Dominus Deus vester.

Hier. 1. *Aut lapidem idoli.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* چون مزدور چون مهمان باشد اوازي تو تا سالي آن يوبل كار كند اوازي تو * وبيرون آيد از 40 41
اوازي تو او و پسراني او اوازي او وباز گردد باهلي خانهي او وباحسنتاي پدراني او باز گردد * كه 42
بندگاني منند ايشان آنچه بيرون آوردم ايشانرا از زميني مصر نه فروخته شوند فروختهي بندگي
* نه مسلط شوي درو در سختي بترسي از خداي تو * وبندهي تو و پرستاري تو آنچه باشند بتو 43 44
از نزدي آن قومها آنچه گرداگرد شما ازيشان بخريد بنده وپرستار * ونيز از پسراني آن مهماني 45
آن نشيندان اوازي شما از ايشان بخريد واز اهلي خانهي ايشان آنچه اوازي شما آنچه زاييده
شدند در زميني شما [وباشند بشما] باحسنتا * واحسنتا دهيد ايشانرا بپسراني شما پسي شما 46
بميراث گرفتن احسنتا بجاويد در ايشان كار فرماييد ودر برادراني شما پسراني يسرال
مرد در برادري او نه مسلط شوي درو در سختي * وكه برسد دستي غريب ومهمان اوازي 47
تو ودرويش شود برادري تو اوازي او وفروخته شود بغريب مهمان اوازي تو يا باصلي اهلي
خانهي غريب * پسي فروختن شفعه باشد باويكه از برادراني اوشفعه گيرد اويرا * يا عمّي او يا 48 49
پسري عمّي اوشفعه گيرد اويرا يا ازبقيّهي قرابتي اواز اهلي خانهي اوشفعه گيرد اويرا يا برسيد
دستي او وخلاص شود * وحسيب كند اوازي خراي اوازسالي فروختهي اوتا سالي آن يوبل وباشد 50
سيمي فروختهي اودرشماري سالها چون روزگاراني مزدور باشد اوازي او * اگر نيز بسياران در 51
سالها بقدري ايشان باز گرداند شفعهي اوازسيمي خريدهي او * واگر اندك باقي ماند در 52
سالها تا سالي آن يوبل حسيب كند باو چون قدري سالهايي او باز گرداند مر شفعهي او * چون 53
مزدوري سال درسال باشد اوازي او نه مسلط شود اويرا درسختي بچشم ديدي تو * واگر نه 54
خلاص شود درايدان بيرون آيد در سالي آن يوبل او وپسراني او اوازي او * كه بمن پسراني يسرال 55
بندگان بندگاني من ايشان آنچه بيرون آوردم ايشانرا از زميني مصر من ؛؛ خداي شما *

* فصل بيست ششم *

* نه كنيد بشما بتان وتراشش وانگيخته نه انگيزانيد بشما 1
وسنگي نقش كرده نه دهيد در زميني شما بسجود كردن ابرآن كه من ؛؛ خداي شما *

Tanquam mercenarius, tanquam hospes erit tecum: usque ad annũ Jobel serviet apud te. 40
Tunc egredietur abs te, ipse & filii ejus cum eo, & revertetur ad familiam suam, et ad possessionem patrum suorum revertetur. 41
Nam servi mei sunt ipsi, quos eduxi è terra Ægypti: non vendentur venditione servitutis. 42
Non dominaberis illi in duritie: timebis à Deo tuo. 43
Servus autem tuus & ancilla tua qui erunt tibi, de Gentibus erunt *quæ in circuitu vestri: ex iis emetis servos ac ancillas.* 44
Et etiam de filiis hospitum sedentium vobiscum, de eis emetis, deque familia eorum qui apud vos, qui nati sunt in terra vestra, eruntque vobis in possessionem. 45
Et possidendos dabitis eos filiis vestris post vos, ad hæreditariò accipiendum possessionem: in perpetuum eis opus injungetis: at fratribus vestris filiis Israel, quisque fratri suo, non dominaberis in duritie. 46
Cùm autem opes *attigerit manus peregrini & hospitis apud te, & depauperatus fuerit frater tuus apud eum, vendideritque se peregrino, hospiti apud te, aut stirpi familiæ peregrini:* 47
Post venditionem redemptio erit ei: unus de fratribus ejus redimet eum. 48
Aut patruus ejus, aut filius patrui ejus redimet eum: aut quidam *de reliquis propinquis ejus, de familia ejus, redimet eum: vel attingente manu ejus, redimet quidem seipsum.* 49
Et supputabit cum emente eum ab anno venditionis ejus usque ad annum Jobel: & erit argentum venditionis ejus juxta numerum annorum: secundùm dies mercenarii erit cũ eo. 50
Si adhuc multi fuerint *anni, secundùm rationẽ eorũ restituet redemptionem suam de argento emptionis suæ.* 51
Quòd si pauci reliqui manserint ex annis usque ad annum Jobel, supputabit cum eo: secundùm rationem annorum restituet redemptionem suam. 52
Tanquam mercenarius anni in annum erit cum illo: non dominabitur ei in duritie in conspectu oculorum tuorum. 53
Si verò non redimatur per hæc, egredietur in anno Jobel, ipse & filii ejus cum eo: 54
Quia mihi sunt *filii Israel servi, servi mei sunt quos eduxi de terra Ægypti. Ego Dominus Deus vester.* 55

CAP. XXVI.

Non facietis vobis idola & 1
sculptile, & statuam non erigetis vobis, & lapidem pictum non exhibebitis in terra vestra, ad adorandũ versus eum: ego enim sum Dominus Deus vester.

תרגום יונתן בן עוזיאל
Targ. JONATHAN B UZIEL.

ארח שבתותי ית יומי שביא דילי תטרון ולבית מוקדשי תהון אזלין בדחלתי
אנא יי׃
פ פ פ

אם בחקתי אין בקימי אורייתי תהכון וית סדרי דיני תנטרון ותעבדון
יתהון׃ ונתתי ואיתן מטריא דארעכון בעידנכון בכיר ולקיש ותיתן ארעא פירי
עללתא ואילן דאנפי ברא יצלח בפירוי׃ והשיג ויארע לכון דרכא ית קטפא
וקטפא יארע אפקות בר זרעא ותיכלון לחמכון ותשבעון ותתבון לרוחצן
בארעכון׃ ונתתי ואיתן שלמא בארעא דישראל ותשרון ולית דמניט ואבטיל
רשות חיות ברא מן ארעא דישראל ושלופי חרב לא יעידון בארעכון׃ ורדפתם
ותרדפון ית בעלי דבבכון ויפלון קדמכון תבירי חרב׃ ורדפו וירדפון מנכון
חמשא למאתא ומאתא מנכון לרבבותא יעריקון ויפלון בעלי דבביכון קדמיכון
תבירי חרב׃ ופניתי ואתפני מן אגר עממיא למשלמא לכון אגר עובדיכון טביא
ואיתקוף יתכון ואסגי יתכון ואקים ית קיימי עמכון׃ ואכלתם ותיכלון עתיקא
דמעתק ולא תסלמנטון וברם עתיקא מן קדם עיבורא חדתא תפנון מן אוצריכון׃
ונתתי ואיתן שכינת יקרי ביניכון ולא ירחק מימרי יתכון׃ והתהלכתי ואשרי
איקר שכינתי ביניכון ויהי מימרי לכון לאלהא פרוק ואתון תהון לשמי לאומא
קדישיא׃ אני ה' אנא יי אלהכון דאפיקית יתכון פריקין מן ארעא דמצרים
למהוי להון משעבדין ותברית ניר שעבודהון מעלויכון ודברית יתכון מביניהון
בני חרי והלכית יתכון בקומא זקופא׃ ואם לא ואם לא תיצבון למשמע לאולפן
מאלפי אורייתי ולא תעבדון מן רעותיכון ית כל פיקודיא האלין׃ ואם ואין
בקיימי אורייתי תקוצון ואין ית סדרי דיני תרחיק נפשתיכון בדיל דלא למעבד
ית כל פקודיי וסופכון למבטלא ית קיימי׃ אף אני לחוד אנא אעביד דא לכון
ואיגרי עליכון מחת מותנתא ית שחפותא וית קדחותא מכליא עיינין ומסייפא
נפש ותידרעון לריקנו זרעכון דלא יצמח וכתייא ייכלון יתהון בעלי דבביכון׃
ונתתי ואיתן פנויתא למעסוק בכון ותיתברון קדם בעלי דבביכון וירדון בכון
סנאיכון ותערקון ולית דרדיף יתכון׃ ואם ואין בתר אלין מרדוותא לא תצבון
למשמע לאולפן אורייתי ואוסיף למרדי יתכון שבע מאחאתא על שבע עבירן
די חטיתון קדמי׃ ושברתי ואיתבר ית איקר תקוף מקדשיכון ואיתן ית שמיא
דעילויכון בדידן הי כפרזלא דלא מזיע מן דלא למחתא לכון טלין ומטרין
וארעא דתחותיכון הי כנחשא דמזיע למובדא פירהא׃

Dies ſabbathorum meorum ſervabitis, & in domum ſanctuarii mei 2
eritis ambulantes in timore meo: ego Dominus.

SECT. XXXIII.

SI in ſtatutis legis meæ ambulaveritis, & ordines judiciorum meo- 3
rum cuſtodiveritis, & feceritis ea: Tum dabo pluvias terræ veſtræ 4
in tempore veſtro, temporaneam & ſerotinam: & dabit terra fru-
ctus proventus, & arbor faciei agri felix erit in fructibus ſuis. Et 5
attinget vobis tritura vindemiam, & vindemia attinget productionem
ſementis: & comedetis panem veſtrum, & ſaturabimini, & habi-
tabitis ſecurè in terra veſtra. Et dabo pacem in terra Iſrael, ut qui- 6
eſcatis & non ſit qui exterreat: & auferam poteſtatem beſtiæ malæ
de terra Iſrael, & qui extrahunt gladium non tranſibunt per terram
veſtram. Et perſequemini inimicos veſtros, & cadent coram vobis 7
fracti gladio. Et perſequentur ex vobis quinque centum, & cen- 8
tum ex vobis decem millia fugabunt: & cadent inimici veſtri coram
vobis fracti gladio. Et convertam me à mercede populorum, ad red- 9
dendam vobis mercedem operum veſtrorum bonorum, & robuſtos
vos reddam, & multiplicabo vos: & ſtatuam fœdus meum vobiſ-
cum. Et comedetis vetus quod inveteratum eſt abſque curculione: 10
verùm vetus à præſentia tritici novi evacuabitis ex horreis veſtris.
Et ponam divinam præſentiam gloriæ meæ inter vos: nec abomi- 11
nabitur vos verbum meum. Et habitare faciam gloriam divinæ 12
meæ præſentiæ inter vos, & erit ſermo meus in Deum redemptorem:
vos autem eritis nomini meo in populum ſanctorum. Ego Dominus 13
Deus veſter qui eduxi vos liberatos è terra Ægypti ut illos in ſer-
vitutem redigeretis: & fregi jugum ſervitutis eorum de ſuper vos,
& duxi vos è medio eorum liberos, & duxi vos ſtaturâ erecta.
Quod ſi nolueritis audire doctrinæ docentium legem meam, & non 14
feceritis voluntariè omnia præcepta iſta. Et ſi fœdus legis meæ fa- 15
ſtidieritis, & ſi ordines judiciorum meorum abominabitur anima ve-
ſtra, ut non faciatis omnia præcepta mea, & finis veſter fuerit ut
aboleatis fœdus meum: Etiam ego faciam hoc vobis, & immittam 16
contra vos plagam peſtis, inflationem *corporis* & febrim, deficere
facientes oculos & exhaurientes animam: & ſeminabitis fruſtra ſe-
men veſtrum, quod non germinabit, & ſponte naſcentia comedent
ea inimici veſtri. Et tribuam otium ut negotium vobis faceſſam, 17
& conteremini coram inimicis veſtris: & dominabuntur vo-
bis oſores veſtri, & fugietis cùm nullus ſit qui perſequatur vos.
Quod ſi poſt iſtas caſtigationes nolueritis audire doctrinam legis meæ: 18
tum addam caſtigare vos ſeptem plagis, propter ſeptem tranſgreſſi-
ones quibus peccaveritis in me. Et frangam gloriam roboris ſanctua- 19
rii veſtri: & dabo cœlos qui ſupra vos ſunt fortes ſicut ferrum,
quod non ſudat, ut non deſcendere faciant vobis rorem aut pluvias;
& terra quæ ſub vobis eſt *erit* tanquam æs, quod ſudat, ad per-
dendum fructum ſuum.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* مر معطلیهاي من نگاهدارید و از خاص جاي من بترسید من ‥ * اگر در رسمهاي
من بروید و مر فرمانهاي من نگهدارید و بکنید ایشانرا * و بدهم باراني شما در وقت ایشان
و بدهد آن زمین دخلي آن و درختي آن دشت بدهد بري آن * و برسد بشما خرمن کوفتن
مر بریدن و بریدن برسد مر کاشتن و بخورید ناني شما بسیري و بنشینید بامیني در ولایتي
شما * و بدهم سلامتي در زمین و بخسپید و نیست لرزاناني و باطل کنم ددي بد از آن زمین
و شمشیر نه گذرد در ولایتي شما * و بتازید مر دشمناني شما و بیفتند بپیشي شما بشمشیر
* و بتازند از شما پنج صدي و صد از شما بیوري بتازند و بیفتند دشمناني شما بپیشي شما
بشمشیر * و روي کنم بشما و برومند کنم شمارا و بسیار کنم شمارا و بر انگیزانم مر شرطي من
اواري شما * و بخورید کهنهي کهنه و کهنه از پیش نو بیرون آرید * و بدهم مسکني من در میاني
شما و نه رد کند ذاتي من شمارا * و روش کنم در میاني شما و باشم بشما بخدا و شما باشید بمن
بقوم * من ‥ خداي شما آنچه بیرون آوردم شمارا از زمیني مصر از بودن بایشان بندگان
و بشکستم بندي یوغي شما و ببردم شمارا در سر افرازي * و اگر نه شنوید بمن و نه کنید مر
همه آن فرمانهاي آن ایشان * و اگر در رسمهاي من نفایه کنید و مر حکمهاي من رد کند
جاني شما بي کردن مر همه فرمانهاي من بسست کردني شما مر شرطي من * نیز من بکنم این بشما
بگمارم ابر شما نهیب زدگي مر آن تبي سرد و مر آن تبي گرم انجافته کنان چشمان و اندوهي جان
و بکارید بتهي کاشتهي شما و بخورند اویرا دشمناني شما * و بدهم خشمي من در شما و زخم خورید
بپیشي دشمناني شما و مسلط شوند در شما دشمناني شما و بگریزید و نیست تازاني شمارا
* و اگر تا ایدان نه شنوید بمن بیفزایم بادب کردن شمارا هفت ابر خطاهاي شما
* و بشکنم مر بزرگي چیرگي شما و بدهم مر آسماني شما چون آهن و مر زمیني شما چون مس

Ceſſationes meas obſervabitis, & à 2
ſanctuario meo timebitis: ego Domi-
nus. Si in decretis meis ambulave- 3
ritis, & mandata mea obſervaveri-
tis, feceritiſque ea: Tunc dabo 4
pluviam veſtram in tempore ſuo, da-
bitque terra proventum ſuum, arbor
quoque agri dabit fructum ſuum:
Attingétque vobis trituratio vinde- 5
miam, & vindemia attinget ſemen-
tem: comedetiſque panem veſtrum
ad ſaturitatem, & ſedebitis cum con-
fidentia in regione veſtra. Dabo 6
namque pacem in terra, & dormie-
tis, & non erit tremefaciens: &
ceſſare faciam feram malā de terra,
& gladius non tranſibit per regio-
nem veſtram. Et perſequemini ini- 7
micos veſtros, cadéntque coram vo-
bis gladio. Perſequentur quoque 8
quinque ex vobis centum: & centū
ex vobis myriadem perſequentur: &
cadent inimici veſtri coram vobis
gladio. Et reſpiciam ad vos, & 9
frugiferos faciam vos, & multipli-
cabo vos, ac ſuſcitabo pactum meū
vobiſcum. Et comedetis vetus in- 10
veteratum, & vetus præ novo edu-
cetis. Et dabo tabernaculum meū 11
in medio veſtrûm, neque reprobabit
vos anima mea: Sed ambulabo in 12
medio veſtrî, eróque vobis in Deum,
& vos eritis mihi in populum. Ego 13
Dn̄s Deus veſter, qui eduxi vos de
terra Ægypti, ne eſſetis eis ſervi:
& confregi vinculum jugi veſtri, &
tuli vos in capitis elatione. Si au- 14
tem non audieritis me, nec feceritis
omnia mandata iſta: Et ſi ſtatuta 15
mea rejeceritis, & judicia mea re-
pulerit anima veſtra, non faciendo o-
mnia mandata mea, dum diſſolveritis
pactum meum: Etiam ego faciam 16
hoc vobis, præficiam vobis timoris
percuſſionem, & febrem frigidam ac
febrem calidam conſumentes oculos,
& dolorem animæ: ſeretiſque in va-
cuum ſemen veſtrum: nam comedent
illud inimici veſtri. Dabo prætereà 17
iram meam in vos, & plagas acci-
pietis coram inimicis veſtris, & do-
minabuntur vobis inimici veſtri:
fugietiſque cùm nemo ſit perſequens
vos. Quòd ſi uſque ad hæc non au- 18
dieritis me, addam caſtigare vos ſe-
pties pro peccatis veſtris. Et fran- 19
gam magnitudinem fortitudinis ve-
ſtræ, ac dabo cœlum veſtrum ſicut
ferrum, & terram veſtram ſicut
æs.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

20 ותם ויסוף לְרֵיקָנוּ חֵילֵיכוֹן וְלָא תִיתֵּן אַרְעֲכוֹן יַת מַה דְאַתּוּן מַעֲלִין לְגַוָוהּ וְאִילָן
21 דְאַנְפֵּי בָרָא יְקַלַּח פֵּירוֹי: ואם וְאִין תְּהַכוּן עִמִּי בְּעַרְאַי וְלָא תִצְבּוּן לְמִשְׁמַע
לְאוּלְפַּן אוֹרַיְיתִי ואוסיף לְאַיְיתָאָה עֲלֵיכוֹן שְׁבִיעָתָא מַחָא עַל שְׁבַע עֵיבֵירָן דִי
22 חַטֵיתוּן קֳדָמַי: והשלחתי וְאִיגְרֵי בְכוֹן רְשׁוּת חֵיוַת בָּרָא וְתִתְכַּל יַתְכוֹן ותשיצי
23 יַת בְּעִירֵיכוֹן מִבָּרָא וְתַזְעֵיר יַתְכוֹן מִלְגֵיו וְיִצַדְיָן אוֹרְחָתְכוֹן: ואם באלה וְאִין
24 בְּאִילֵין מַרְדְוָותָא לָא תִתְרְדוּן קֳדָמַי וּתְהַכוּן קֳדָמַי בְּעַרְאַי: והלכתי וְאִידְכַּר אוּף
אֲנָא יַתְכוֹן בְּעַרְאַי בְּעַלְמָא וְאֶמְחֵי יַתְכוֹן לְחוּד אֲנָא שְׁבַע מָחָן עַל שְׁבַע עֲבֵירָן
25 דִי חַטֵיתוּן קֳדָמַי: והבאתי וְאַיְיתֵי עֲלֵיכוֹן עַם שְׁלוּפֵי חֶרֶב לְמִתְפְּרַע מִנְכוֹן עַל
דְבַטַלְתּוּן יַת קְיָימִי וְתִתְכַּנְשׁוּן מִן צֵיְירָא לְקוּרְיֵיכוֹן וְאֵיגְרֵי מוֹתָנָא בֵּינֵיכוֹן וְתִתְמַסְרוּן
26 כַּד מִיתִין בְּיַד סַנְאֵיכוֹן: בשברי כַּד אֶתְבּוֹר לְכוֹן חוּטֶר כָּל סַעֲדֵי מְזוֹנָא וְיֵאַפְיָין
עֲשַׂר נְשִׁין לַחְמֵיכוֹן בְּתַנוּרָא חַד מִדְהוּא זְעֵיר וּמַדְרִיִין וּמְפַלְגַן לְכוֹן כַּד מִינְפַל
27 בְּמַתְקָלָא וְתֵיכְלוּן וְלָא תִשְׂבְּעוּן: ואם בזאת וְאִין בְּהָדָא תוֹכַחְתָּא לָא תִשְׁמְעוּן
28 לְאוּלְפַּן אוֹרַיְיתִי וּתְהַלְכוּן קֳדָמַי בְּעַרְאַי: והלכתי וְאִידְכַּר אוּף אֲנָא יַתְכוֹן בְּעַרְאַי
בְּעַלְמָא וְאִירְדֵי יַתְכוֹן לְחוּד אֲנָא שְׁבַע מָחָן עַל שְׁבַע עֲבֵירָן דִי חַטֵיתוּן קֳדָמַי:
29 ואכלתם וְתֵיכְלוּן בְּשַׂר בְּנֵיכוֹן וּבְשַׂר
בְּנָתֵיכוֹן אֲמַר מֹשֶׁה נְבִיָא כְּמָה קַשְׁיַין
הִינוּן חוֹבַיָא וּמָה מְרִירִין אִינוּן חֲטַיְיאֵי
דִי גְרַמוּ לַאֲבָהָתָא לְמֵיכוֹל בְּשַׂר בְּנֵיהוֹן
וּבְנָתֵיהוֹן עַל דְלָא נַטְרוּ מִצְוָתָא

ירושלמי 29 אִי מָה בִּישִׁין אִנּוּן
חוֹבַיָא וּמָה מְרִירִין אִנּוּן חֲטָיָא דִגְרַמוּ
לַאֲבָהָתָן בִּירוּשְׁלֵם לְמֵיכַל בְּשַׂר בְּנֵיהוֹן
וּבְנָתֵהוֹן:

30 דְאוֹרַיְיתָא: והשמדתי וְאֵשִׁיצֵי יַת בָּמוֹתֵיכוֹן וְאַפְכַּר יַת מְנַחֲשֵׁיכוֹן וְקַסָמֵיכוֹן
31 וְאֶשַׁוֵי יַת פִּגְרֵיכוֹן רַמָאִין עַל פִּגְרֵי טַעֲוָותֵיכוֹן וְתִירְחֵיק מֵימְרִי יַתְכוֹן: ונתתי וְאִתֵּן
יַת קוּרְיֵיכוֹן צַדְיָין וְאַשְׁעֲמֵם יַת מוּקְדְשֵׁיכוֹן וְלָא אֲקַבֵּל בְּרַעֲוָא רֵיחַ קוּרְבְּנֵיכוֹן:
32 והשמותי וְאַצְדֵי לְחוּד אֲנָא יַת אַרְעָא דְלָא יְהֵי עֲלָהּ נְיַיח רוּחָא וְיֵצְדוּן הֵיכְדֵין
33 עֲלָהּ סַנְאֵיכוֹן דְשָׁרַיִין בָּהּ: ואתכם וְיַתְכוֹן אֲדָרֵי בֵּינֵי עַמְמַיָא וְאֵיגְרֵי בַתְרֵיכוֹן עַם
34 שְׁלוּפֵי חֶרֶב וּתְהֵי אַרְעֲכוֹן צַדְיָיא וְקוּרְיֵיכוֹן יְהֶוְיָין צַדְיָאן: אז תרצה הָא בְּכֵן
תִּרְעֵי אַרְעָא יַת שְׁנֵי שְׁמִיטָהָא כָּל יוֹמִין דְהִיא צַדְיָא מִנְכוֹן וְאַתּוּן תְּהֶוּוֹן מִיטַלְטְלִין
35 בְּאַרַע בַּעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן בְּכֵן תִּתְנַיַּיח אַרְעָא וְתִרְעֵי יַת שׁוּבֵי שְׁמִיטָהָא: כל כָּל
יוֹמִין דְהִיא צַדְיָא מִנְכוֹן תִּתְנַיַּיח הֵי כְּמָא דְלָא אִתְנַיְיחַת יַת שְׁנֵי שְׁמִיטֵיכוֹן כַּד
הֲוֵיתוּן שָׁרַיִין עֲלָהּ:

Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hierosolymitanum.

Et consumetur in vanum labor vester: & non dabit terra vestra id 20
quod vos infertis in medium ejus, & arbor quæ est in superficie terræ effundet fructus suos. Quòd si mecum fortuitò ambulaveritis, & 21
noluerritis auscultare doctrinæ legis meæ: tum addam adducere super vos septem plagas, propter septem transgressiones quibus peccaveritis in me. Et immittam in vos potestatem bestiæ agri, & orbabit vos, 22
& perdet jumenta vestra foris, & diminuet vos intus: & desertæ erunt viæ vestræ. Quòd si per istas castigationes non castigemini co- 23
ram me, sed iveritis coram me fortuitó: Et reminiscar etiam ego 24
vos fortuitò in mundo, & delebo vos etiam ego septem plagis, propter septem transgressiones quibus peccâstis coram me. Et adducam 25
super vos populum extrahentium gladium ad ultionem sumendam de vobis, eò quòd in nihilum redegeritis fœdus meum: & congregabimini ex deserto in civitates vestras, & immittam pestem inter vos, & trademini mortui in manus inimicorum vestrorum. Cùm fregero vobis 26
baculum omnis sustentationis cibi, tum pinsent decem mulieres panem vestrum in clibano uno præ paucitate; & metientur, & divident vobis deciduum in pondere: & comedetis & non saturabimini. Quod si propter unam reprehensionem non auscultaveritis doctrinæ 27
legis meæ, sed ambulaveritis coram me fortuitó. Tum reminiscar 28
etiam ego vos fortuitò in mundo, & castigabo vos etiam ego septem plagis, propter septem transgressiones quibus peccaveritis coram me.
Et comedetis carnem filiorum ve- 29
strorum, & carnem filiarum vestrarum; dixit Moses propheta: quàm gravia fuerunt peccata, & quàm amara fuerunt peccata, quæ fuerunt in causa ut patres nostri comederent carnem filiorum suorum, & carnem filiarum suarum,

Hieros. 29. *Quàm mala fuerunt peccata, & quàm amara fuerunt delicta, quæ in causa fuerunt ut patres nostri Jerosolymis comederent carnem filiorum suorum, & filiarum suarum?*

eò quòd non custodivissent mandata legis? Et destruam excelsa 30
vestra & extirpabo augures vestros, & divinatores vestros, & ponam cadavera vestra projecta super cadavera idolorum vestrorum: & abominabitur verbum meum vos. Et dabo urbes vestras in solitudinem, & 31
desolabo sanctuaria vestra: nec recipiam cum beneplacito odorem oblationum vestrarum: Et vastabo etiam ego terram: quia non 32
erit in ea quies spiritus, ita ut obstupescant super eam inimici vestri qui habitant in ea. Et vos dispergam inter populos, & incitabo 33
contra vos populum extrahentium gladium: & erit terra vestra devastata, & civitates vestræ erunt desolatæ. Tunc volet terra annos quietis 34
suæ, omnibus diebus quibus fuerit diserta à vobis, & vos eritis vagi in terra inimicorum vestrorum: tunc quiescet terra reliquias quietis suæ. Omnibus diebus quibus ipsa erat desolata à vobis quiescet: eò 35
quòd non quievit annis cessationum vestrarum, quando habitabatis in ea.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

20 * وتمام شود بتهي زوري شما ونه دهد زميني شما مر دخلي آن و درختي آن زمين نه دهد
21 بري او * و اكر برويد اوازي من ستيزه و نه مراد كنيد بشنويدن بمن بيفزايم ابر شما
22 زدن هفت چون خطاهاي شما * وبفرستم در شما مر حيواناتي آن دشت و سكلفيده كند
23 شما و نيست كند مر چهارپاياني شما و اندك كند شمارا و فرمكين شوند راهاي شما * و اكر
24 در اينان نه ادب پذيريد بمن وبرويد اوازي من ستيزه * و بروم نيز من اوازي شما در ستيزه
25 وبزنم شمارا نيز من هفت ابر خطاهاي شما * وبياورم ابر شما شمشير انتقام كناي انتقامي
26 شرط وجمع شويد بشهرهاي شما وبفرستم وبا در مياني شما و داده آييد در دستي دشمن * در
شكستني من بشما قضيبي نان وبپزند ده زنان ناني شما در تنوري يكه و باز كردانند ناني شما در
27 مثقال و بخوريد ونه سير شويد * و اكر در اين نه شنويد بمن و برويد اوازي من در ستيزه *
28 29 وبروم اوازي شما در غضبي ستيزه و ادب كنم شمارا نيز من هفت ابر خطاهاي شما * و بخوريد
30 كوشتي پسراني شما و كوشتي دختراني شما بخوريد * و نيست كنم مر سرد خانهاي شما و ببرم مر
آفتاب خانهاي شما وبدهم مر لاشهاي شما ابر لاشهايي ويسهاي شما و رد كند ذاتي من
31 شمارا * وبدهم مر شهرهايي شما خرابه و فرمكين كنم مر خاص جاي شما و نه بوي كنم در
32 بوي قبوليت شما * و فرمكين كنم من مر آن زمين و فرمكين شوند ابر آن دشمناني شما آن
33 نشينان دران * وشمارا پراكنده كنم در قومها و تيز كنم پسي شما شمشير و باشد ولايتي
34 شما فرمكين و شهرهايي شما باشند خرابه * آن هنكام رضا كند آن زمين مر معطليهايي آن
همه روزكاراني آن فرمكيني وشما در زميني دشمناني شما آن هنكام معطل باشد آن زمين ورضا
35 كند مر معطليهايي آن * همه روزكاراني آن فرمكيني معطل باشد مر آنچه نه معطل بود در
معطليهايي شما در نشستن شما ابر آن *

* *Et consumetur in vacuum robur ve-* 20
strum, neque dabit terra vestra proventum suum, & arbor terræ non dabit fructum suum. Si autem in- 21
cesseritis mecum pertinaciter, nec volueritis auscultare mihi, addam super vos percussionem septies secundùm peccata vestra. Immittámque 22
in vos animal agri, & orbatos reddet vos, & annihilabit quadrupedes vestras, ac paucos reddet vos, & mœstæ efficientur viæ vestræ. Quòd 23
si in his doctrinam non recipiatis à me, sed incesseritis mecum pertinaciter: Tunc incedam etiam ego vobis- 24
cum in pertinacia, & percutiam vos etiam ego septies pro peccatis vestris: Atque inducã super vos gla- 25
dium ulciscentem ultionem fœderis: congregabimini autem ad urbes vestras, tum immittam pestilentiam in medium vestrî, ac trademini in manum inimici. Cùm confregero vobis 26
virgam panis, tum coquent decem mulieres panem vestrum in clibano uno, reddentque panem vestrum in pondere, & comedetis, at non saturabimini. Quòd si in hoc non audie- 27
ritis me, sed incesseritis mecum in pertinacia; Incedam etiam ego vo- 28
biscum in furore pertinaci, & corripiam vos etiam ego septies pro peccatis vestris. Comedetisque carnem 29
filiorum vestrorum, & carnem filiarum vestrarum comedetis. Atque an- 30
nihilabo frigidarias domos vestras, & succîdam solares domos vestras, dabóque cadavera vestra super cadavera abominationum vestrarum, et reprobabit vos anima mea. Dabo 31
quoque civitates vestras in desolationem, & mœstum reddam sanctuarium vestrum, nec odorabor odorem acceptabilem vestrum. Mœstam in- 32
quam reddam terram, ita ut mœsti efficiantur etiam propter eam inimici vestri sedentes in ea. Vos autem 33
dispergam inter Gentes, & exacuabo post vos gladium, eritque regio vestra mœsta, & civitates vestræ erunt desolatæ. Eo tempore complacebit terra 34
in cessationibus suis, omnibus diebus mœroris sui, vos autem eritis in terra inimicorum vestrorum: eo in quam tempore otiabitur terra, & complacebit in cessationibus suis. Omnibus diebus mœroris sui, otia- 35
bitur; quæ non otiata est in cessationibus vestris, cùm sederetis super eam.

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. — *Hierosolymitanum.*

והנשארים ודישתיירון בכון ואעיל תברא בליבהון בארעתא דסנאיהון ויה
רדיף יתהון קל טרפא דנתיר מן אילן ויערקון הי כמערוקי חרבא ויפלון ולית
דרדיף : וכשלו ויתקלון גבר באחוי הי כמן קדם שלופי חרבא ורדיף לא
אית ולא תהי לכון תייקא למיקום קדם בעלי דבביכון : ואבדתם ותיבדון
ביני עממיא ותגמר יתכון במותנא ארע בעלי דבביכון : והנשארים ודמשתיי
מנכון יתימסון בחוביהון בארעתא דסנאיכון ואוף בחובי אבהתהון בישיא
דאחידין בידיהון עמהון יתימסון : והתודו ויודון בשעת אניקהון ית חוביהון
וית חובי אבהתהון בשיקריהון דשקרו במימרי ואוף דהליכו עמי בעראי : אף
אני ברם אנא אדכר יתהון בעראי בעלמא ואעיל יתהון בגלותא בארע בעלי
דבביהון הא בכן ייתבר לבהון זדנא ובכן ירעין ית חוביהון : וזכרתי ואדכר
ברחמין ית קיימא דקיימית עם יעקב
בבית אל ואוף ית קיימא דקיימית
עם יצחק בטוור מוריה ואוף ית קיימי
דקיימית עם אברהם ביני פיסוגיא
אדכור וארעא דישראל אדכור ברחמין :
43 והארץ וארעא תתרטיש ותשתביק
מנהון ותירעי ית שובי שמיטהא כל
יומין דהיא צדיא מנכון והינון ירעין
ית חוביהון לווטין חלף בירכן ימטון
עליהון מיכלא כל קביל מיכלא היא
מטול דהינון בסידרי דיניי קצו וית
קיימי אורייתי רחיקת נפשיהון : ואף
44 ואוף על כל דא ארחים יתהון במימרי
כד יהוויין גליין בארע בעלי דבביהון
לא אמאסינון במלכותא דבבל ולא
ירחק מימרי יתהון במלכותא דמדי
למשציאיתהון במלכותא דיון למפסוק
קיימי עמהון במלכותא דאדום ארום
אנא הוא יי אלהכון ביומוי דגוג : וזכרתי ודכירנא להון קיים
דקיימית עם אבהתהון קדמי בזמן דפריקית ואפיקית יתהון פריקין מארעא
דמצרים וחמיין כל עממיא ית כל גבורתא דעבדית להון מטול למהוי להון
לאלהא אנא יי :

ירושלמי 42 ואדכר ברחמין קי
דקיימית עם יעקב בביתאל וקימא
קימית עם יצחק בטור מוריה וקי
דיקימית עם אברהם ביני בתרי
אדכר ברחמין וארעא דישראל א
ברחמין : 43 וארעא תשבוק מנ
ותרעי ית שבי שמטהא כל יו
דהוות צדו מנהון ואנון ימרקו
חוביהון מכלא חלף מכלא וסי
חלף סדרין ית סדר דיני מאס
44 ולחוד בהדא כי הויתון ש
בארעא בעלי דבביכון לא מאס
יתהון במלכותא דבבל ולא רחק
יתהון במלכותא דמדי ולא ש
יתהון במלכותא דיון למפסה ק
עמהון במלכותא דאדום ארום ה
יי אלהכון ביומי גוג :

Et qui residui manserint inter vos, adducam pavorem in cor eorum 36
in terra hostium suorum: & persequetur eos vox folii decidentis ex
arbore, & fugient sicut fugitivi gladii, & cadent nemine persequente.
Et ruent quisque in fratrem suum, tanquam à conspectu eorum qui gladi- 37
um educunt, cùm nullus sit persequens: & non erit vobis resistentia ad
standum coram hostibus vestris. Et peribitis inter populos: & consu- 38
met vos peste terra inimicorum vestrorum. Et qui residui erunt ex vobis 39
colliquescent propter scelera sua in terra inimicorum vestrorum; & etiam
propter peccata patrum suorum mala, quæ apprehenderunt manibus
suis, cum illis colliquescent. Et confitebuntur in hora necessitatis suæ 40
peccata sua, & peccata patrum suorum, propter prævaricationes suas
quas prævaricati sunt in verbum meum, & etiam quod ambulaverunt
mecum fortuito. Utique ego reminiscar eos fortuitò in mundo, & 41
introducam eos in captivitatem in terram inimicorum suorum: ecce
tunc frangetur cor eorum superbum, atque tunc æquè ferent peccata
sua. Et recordabor in miserati- 42
onibus fœderis, quod pepigi cum Jacob in Bethel; & etiam fœderis quod pepigi cum Isaac in monte Moria, & etiam fœderis mei quod pepigi cum Abraham inter divisiones recordabor, & terræ Israel memor ero in miserationibus. Terra autem dere- 43
linquetur & dimittetur ab illis, tum illi placebit requies cessationum suarum, omnibus diebus quibus deserta erit à vobis; & ipsi æquo animo ferent peccata sua, maledictiones pro benedictionibus pervenient ad eos, mensura pro mensura: propterea quòd illi ordines judiciorum meorum fastidierunt, & fœdera legis meæ abominata est anima eorum. Et 44
etiam propter omne hoc miserebor eorum per sermonem meum, cum erunt exules in terra hostium suorum; non aspernabor eos in regno Babylonico, nec abjiciet sermo meus eos in regno Medico, ut perdat eos in regno Græcorum, abolendo fœdus meum
cum illis in regno Edom: quoniam ego sum Dominus Deus vester
in diebus Gog. Et memor ego ero illis fœderis, quod inii cum 45
patribus eorum coram me, quo tempore liberavi & eduxi eos liberatos è terra Ægypti, & viderunt omnes populi omnes fortitudines quas feci illis, ut essem illis in Deum: Ego Dominus.

Hierosl. 42 *Et memor ero in miserationibus fœderis quod pepigi cum Jacob in Bethel, & fœderis quod pepigi cum Isaac in monte Moria, & fœderis quod pepigi cum Abraham inter divisiones memor ero in miserationibus, & terræ Israel memor ero in miserationibus.* 43 *Terra autem relinquetur ab illis, & illi placebit requies cessationum suarum, omnib⁹ diebus quibus erit vastata ab illis; & illi abstergent peccata sua mensurâ pro mensura & ordinibus pro ordinibus:* eò quòd *ordinem judiciorum meorum aspernati sunt.* 44 *Attamen in his quando fueritis habitantes in terra hostium vestrorum, non aspernabor eos in regno Babel, nec abjiciam eos in regno Medico, nec perdam eos in regno Græco, dissolvendo fœdus meum cum ipsis in regno Edom: quoniam ipse Dominus Deus vester in diebus Gog.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وآن باقي ماندگان در شما بياورم ضعيفي دردلي ايشان درزمينهاي دشمناني ايشان
وبتارد ايشانرا آوازي برگي دحف شده وبگريزند گريختن شمشير وبيفتند ونيست
تارانا * وسكلفيده شوند مرد در برادري او چون ازپيشي شمشير وتارانا نيست ونه باشد
بشما بر خيزش بپيشي دشمناني شما * وگم شويد درقومها وفنا كند شمارا زميني دشمناني
شما * وآن باقي ماندگان درشما گداخته شوند در گناهاني ايشان درزمينهاي دشمناني
شما ونيز در گنهان پدراني ايشان اوازي ايشان گداخته شوند * واقرار كنند
گناهي ايشان ومر گناهي پدراني ايشان دربغي كردني ايشان آنچه بغي كردند
درمن ونيز آنچه برفتند اوازي من درستيزه * نيز من بروم اوازي ايشان درستيزه
وبياورم ايشانرا درزميني دشمناني ايشان يا آن هنگام شكسته شود دلي ايشان آن سنگين
وآن هنگام رضا كنند مر گناهان ايشان * وياد كنم مر شرطي من يعقوب ونيز
مر شرطي من يصحق ونيز مر شرطي من ابرهم ياد كنم وآن زمين ياد كنم * وآن
زمين گذاشته شود ازيشان ورضا كند مر معطليهاي آن در فرمگيني ازيشان وايشان
رضا كنند مر گناهي ايشان جزا ودر جزا درحكمهاي من نفايه كردند ومر رسمهاي
من رد كرد جاني ايشان * ونيز هم اين در بودن ايشان درزميني دشمناني ايشان نه نفايه
كنم ايشانرا ونه رد كنم ايشانرا بفنا كردن ايشانرا بسست كردن شرطي من اوازي
ايشان كه من ؛؛ خداي ايشان * وياد كنم بايشان شرطي اوّليندان آنچه بيرون آوردم
ايشانرا اززميني مصر بچشم ديدي آن قومها ببودن بايشان بخدا من ؛؛

Reliqui autem manentes ex vobis, 36
inducam imbecillitatem in cor eorū
in terris inimicorum suorum, &
persequetur eos vox folii impulsi,
fugiéntque fugâ gladii, cadént-
que cùm nemo sit persequens. Et im- 37
pingentur quisque in fratrem suum,
quasi præ gladio, cùm persequens
non sit, neque erit vobis surrectio
coram inimicis vestris. Et disper- 38
demini inter Gentes, perdétque vos
terra inimicorum vestrorum. Et re- 39
liqui manentes ex vobis liquefient
propter peccata sua in terris inimi-
corum vestrorum, & etiam propter
peccata patrum suorum secum li-
quefient. Tum confitebuntur pec- 40
catum suum & peccatum patrum
suorum, juxta prævaricationem
suam quâ prævaricati sunt in me:
& etiam quòd ambulaverint mecum
in pertinacia: Unde *etiam ego* 41
ambulârim cum illis in pertinacia,
& induxerim eos in terram inimi-
corum suorum: vel eo tempore con-
fractum erit cor ipsorum lapideum,
eóque tempore placabunt pro *pecca-*
tis suis: Et recordabor pacti mei 42
cum *Jaacob, & etiam pacti mei*
cum *Isaac, & etiam pacti mei* cum
Abraham recordabor, terræ quoque
reminiscar. Terra interim relinque- 43
tur ab eis, & complacebit in *cessa-*
tionibus suis dum mœsta est *propter*
illos: ipsi quoque placabunt pro
peccatis suis, propterea quòd judi-
cia mea rejecerunt, & statuta mea
reprobavit anima eorum. Et etiam 44
simul hoc, cùm fuerint in terra ini-
micorum suorum, non rejiciam eos,
neque reprobabo eos ad perdendum
illos, dissolvendo pactum meum cum
eis: quia ego Dominus Deus eorum.
Sed recordabor propter eos pacti 45
priorum, quos eduxi de terra Ægy-
pti in conspectu oculorum Gentium,
ut essem ipsis in Deum: ego Do-
minus.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

46 אלה החקים אלין קימייא וסדרי דיניא וגזירת אורייתא דיהב יי בין מימריה ובין בני ישראל בטורא דסיני על ידא דמשה :

כז

1 וידבר הי ומליל יי עם משה למימר : דבר מליל עם בני ישראל ותימר להון
2 גבר ארום יפריש פירוש דנדרא בעילוי נפשתא לשמא דיי : והיה ויהי עלוייה
3 דביר דכר מן בר עשרין שנין ועד בר שתין שנין ויהי עלוייה חמשין סילעין דכסף
בסלעי קודשא : ואם ואין ברת נוקבא היא ויהי עלוייה תלתין סלעין : ואם
4 ואין מבר חמש שנין ועד בר עשרין שנין ויהי עלוייה דביר דכר עשרין סלעין
5 ולנוקבא עשר סלעין : ואם ואין מבר ירחא ועד בר חמש שנין ויהי עלוייה
6 דביר דכר חמש סלעין דכסף ודברתא נוקבא עילוייה תלתא סלעין דכסף : ואם
מבן ואין מבר שתין שנין ולעילא אין ביר דכר ויהי עלוייה חמיסר סלעין
7 ולברתא נוקבא עשר סלעין : ואם ואין מסכן הוא מטיסת עלוייה ויוקימיניה
8 קדם כהנא ויעליניה כהנא כמסת דתדביק יד נודירא היכדין יעליניה כהנא :
ואם בהמה ואין בעירא דיקרבון מינה קורבנא קדם יי כל דיתן מיניה קדם
9 יי יהי קודשא : לא לא ישלחפיניה ולא יפרג יתיה שלים בדביה מומא ודביה
10 מומא בשלים ואין מיפרוג יפרג בעירא בבעירא ויהי הוא ופירוגיה יהי קודשא :
ואם כל ואין כל בעירא מסאבא דלא
11 יקרבון מינה קורבנא קדם יי ויקם ית
בעירא קדם כהנא : והעריך ויעלי
12 כהנא יתיה בין טב לבין ביש היכמא
דיעלי כהנא היכדין יהי : ואם גאל
ואין מיפרוק יפרקיניה ויוסף חומש
13 דמיה על עלוייה : ואיש וגבר ארום
14 יקדש ית ביתיה קודשא קדם יי ויעליניה
כהנא בין טב לבין ביש היכמא דמעלי
כהנא היכדין יקום : ואם ואין דין
15 דמקדיש יפרוק ית ביתיה ויוסיף חומש
כסף עלוייה עלוי ויהי דיליה :

ירושלמי 10 ולא יפרג יתיה טב
בביש או ביש בטב ואין מפרגא יפרג
בעיר בבעיר ויהי הוא ופירוגיה יהי
קדיש : 11 ואין כל בעיר מסאב דלא
יקרבון מניה קרבן לשמא דיי :
12 ויסדר כהנא יתיה בין טב ובין ביש
בעלוייה דכהנא כן יהוי : 13 ויוסף
חומשיה דמוי על עלויה : 14 קודשא
לשמא דיי ויסדר כהנא : היך מה
די סדר יתיה : 15 ואין דין דאקדיש :
חומש כסף עלויה עלוהי ויהי דידיה :

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Hæc ſunt ſtatuta & ordines judiciorum, ac decreta legis, quæ dedit Dominus inter verbum ſuum & inter filios Iſrael in monte Sinai per manus Moſis. 46

CAP. XXVII.

Et loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Loquere cum filiis 1
Iſrael, & dices illis; Vir cùm ſeparaverit ſeparationem voti juxta 2
æſtimationem animæ nomini Domini. Tunc erit æſtimatio ipſius filii 3
maſculi, à filio viginti annorum uſque ad filium ſexaginta annorum, erit æſtimatio ejus quinquaginta ſicli argenti, juxta ſiclos ſanctuarii. Quòd ſi filia fœmina ipſa fuerit, erit æſtimatio ejus triginta ſicli. 4
Et ſi fuerit à filio quinque annorum uſque ad filium viginti annorum, erit 5
æſtimatio ejus pro filio maſculo viginti ſicli, & pro fœmina decem ſicli. A filio verò menſis uſque ad filium quinque annorum erit æſti- 6
matio ejus, pro filio maſculo quinque ſicli argenti, & pro filia fœmina æſtimatio ejus *erit* tres ſicli argentei. Porrò à filio ſexaginta annorum 7
& ſupra, ſi filius maſculus *erit*, tum erit æſtimatio ejus quindecim ſicli, & pro filia fœmina decem ſicli. Quòd ſi pauperior fuerit quam 8
pro ratione æſtimationis ejus, tum ſtatuet ſe coram ſacerdote, & æſtimet ipſum ſacerdos: juxta rationem ejus quod aſſequetur manus voventis, ſic æſtimabit ipſum ſacerdos. Quòd ſi pecus eſt de quo ob- 9
lationem offerunt coram Domino, quodcunque dederit ex eo coram Domino ſanctum erit. Non commutabit ipſum, neque permutabit 10
ipſum, integrum cum eo in quo eſt macula, & ipſum in quo eſt macula cum integro: quòd ſi permutando permutaverit animal cum animali, erit tam ipſum quam quod commutatum fuerit ſanctitas. Et 11
ſi quodcunque animal immundum fuerit, de quo non offerunt oblationem coram Domino, collocet animal ante ſacerdotem. Et æſti- 12
mabit illud ſacerdos, ſive bonum ſive malum ſit: quemadmodum æſtimaverit ſacerdos, ſic erit. Quòd 13
ſi redimendo redimat ipſum, tum addet quintam partem pretii ejus ſupra æſtimationem ejus. Vir au- 14
tem quando ſanctificaverit domum ſuam ſanctificatione coram Domino, æſtimabit eam ſacerdos, ſive bona ſive mala ſit: quemadmodum æſtimaverit ſacerdos, ſic ſtabit. Quòd ſi ille qui ſanctificavit, redi- 15
mere voluerit domum ſuam: tum addet quintam partem argenti æſtimationis ejus ſupra ipſam, & erit illius.

Hieroſ. 10. *Et non permutabit ipſum bonum pro malo, aut malum pro bono: quòd ſi permutando permutet animal pro animali, erit ipſum & commutatio ejus ſanctum.* 11. *Et ſi quodcunque animal pollutum, de quo non offerunt oblationem nomini Domini.* 12. *Et æſtimabit ipſum ſacerdos, ſive bonum ſive malum: juxta æſtimationem ipſius ſacerdotis, ſic erit.* 13. *Et addet quintam partem pretii ejus ſupra æſtimationem ejus.* 14. *Sanctificatione nomini Domini, tum æſtimabit ſacerdos. Quemadmodum æſtimaverit ipſum.* 15 *Quòd ſi is qui ſanctificavit. Quintam partem argenti æſtimationis ejus ſupra ipſam, & erit illius.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

46 * اينان آن رسمها وآن حكمها وآن شريعتها آنچه بداد يي ميانى او و ميانى پسرانى يسرال در
كوهى سينى در دستى مشه *

* فصل بيست هفتم *

1 * سخن گفت يي بمشه بگفتن * سخن گوى بپسرانى يسرال و بگوى بايشان مردى كه شرح
2 كند نذر در قياسى تو جانها يي * باشد قياسى تو آن نرينه از قدرى بيست سال وتا قدرى
3 شست سال باشد قياسى تو پنجاه مثقال سيم در مثقالى آن خاص * و اگر مادينه آن باشد قياسى
4 تو سى مثقال * و اگر از قدرى پنج سال وتا قدرى بيست سال باشد قياسى تو آن نرينه
5 بيست مثقال و بمادينه ده مثقال * و اگر از قدرى ماه وتا قدرى پنج سال باشد قياسى تو آن
6 نرينه پنج مثقال سيم و بمادينه سه مثقال سيم * و اگر از قدرى شست سال و بالا اگر نرينه
7 باشد قياسى تو پانزده مثقال و بمادينه ده مثقال * و اگر درويش او از قياسى تو بياستاند اويرا
8 بپيش آن كهن قياس كند اويرا آن كهن ابر قدرى آنچه برسد دستى آن نذر كنا قياس كند
اويرا آن كهن * و اگر چهارپايى آنچه نزديك آورند از آن قربان يي همه آنچه بدهد ازو يي باشد و
9 خاص * نه بدل كند اويرا و نه عوض كند اويرا نيك در بد يا بد در نيك و اگر عوض كردن
10 عوض كند چهارپا در چهارپا باشد او و عوضى او باشد خاص * و اگر همه چهارپايى پليد
11 آنچه نه نزديك آورند از آن قربان يي بياستاند مر آن چهارپا بپيشى آن كهن * و قياس
12 كند آن كهن آنرا ميانى نيك و ميانى بد چون قياسى تو آن كهن همچنين باشد * و اگر
13 خلاص كردن خلاص كند آنرا بيفزايد پنج يكه او ابر قياسى تو * و مردى كه خاص كند
14 مر خانهى او خاص يي و قياس كند اويرا آن كهن ميانى نيك و ميانى بد چون آنچه قياس
كند اويرا آن كهن همچنين درست باشد * و اگر آن خاص كنا خلاص كند مر خانهى او
15 بيفزايد پنج يك سيمى قياسى تو ابر او و باشد باو *

Hæc ſunt decreta, & ſtatuta, ac leges quas dedit Dominus inter ſe & filios Iſrael in monte Sinai per manum Moſheh. 46

CAP. XXVII.

Loquutúſque eſt Dominus ad 1
Moſheh, dicendo, Alloquere filios 2
Iſrael, dicéſque eis; Vir quum declaraverit votum, erit ſecundùm æſtimationem tuam animarum Domino. Eritque æſtimatio tua, maſ- 3
culi à viginti annis & uſque ad ſexaginta annos erit æſtimatio tua quinquaginta ſiclorum argenteorum, ſecundùm ſiclum ſanctuarii. Quòd 4
ſi fœmina fuerit, erit æſtimatio tua triginta ſiclorum. Si autem à quin- 5
que annis & uſque ad viginti annos, erit æſtimatio tua, maſculi, viginti ſiclorum; & fœminæ, decem ſiclorum. Si autem à menſe & uſque ad 6
quinque annos, erit æſtimatio tua, maſculi, quinque ſiclorum argenteorum; & fœminæ, trium ſiclorum argenteorum. At ſi à ſexaginta an- 7
nis & ſuprà; ſi maſculi, erit æſtimatio tua quindecim ſiclorum; fœminæ verò, decem ſiclorum. Quòd ſi 8
pauperior fuerit æſtimatione tuâ, ſtatuet illum coram ſacerdote, & æſtimabit eum ſacerdos: juxta valorem ejus quod attigerit manus voventis, æſtimabit eum ſacerdos. Si 9
autem quadrupes fuerit de qua offerant oblationem Domino, quicquid ex ea dabit Domino, erit ſanctum. Non mutabit illam, neque commuta- 10
bit eam, bonam pro mala, aut malā pro bona: quòd ſi commutando commutaverit quadrupedem pro quadrupede, ipſa & commutatio ejus erit ſancta. Si autem fuerit quælibet 11
quadrupes polluta, de qua non offerant oblationem Domino, ſtatuet quadrupedem coram ſacerdote: Æſti- 12
mabitque eam ſacerdos inter bonam ac inter malam: ſecundùm æſtimationem tuam, ſacerdos, ſic erit. Quòd 13
ſi redimendo redemerit eam, addet quintam partem ejus ſupra æſtimationem tuam. Vir autem quum con- 14
ſecraverit domum ſuam conſecrationem Domino, tum æſtimabit eam ſacerdos inter bonam ac inter malam: ſecundùm quod æſtimaverit eam ſacerdos, ſic confirmabitur. Si autem 15
conſecrans redemerit domum ſuam, addet quintam partem argenti æſtimationis tuæ ſuper eam, & erit illius.

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. — Hierosolymitanum.

16 ואם וְאִין מִן חֲקִיל אַחְסַנְתֵּיה יַקְדֵּשׁ
גְּבַר קֳדָם יְיָ וִיהֵי עִלוּיֵיהּ כְּמִיסַת זַרְעֵיהּ
אֲתַר דְּמִזְדְּרַע בֵּיהּ כּוּר סְעוּרִין בְּחַמְשִׁין
17 סִלְעִין דִּכְסַף : אִם מִשְּׁנַת אִין מִשַּׁתָּא
דְיוֹבְלָא יַקְדִּישׁ חַקְלָא הֵי כְּעִילוּיֵיהּ
יְקוּם : ואם וְאִין בָּתַר יוֹבְלָא יַקְדִּישׁ חַקְלֵיהּ וִידַיֵּיק לֵיהּ כַּהֲנָא יַת סְכוּם כַּסְפָּא
כְּמִיסַת שְׁנַיָּא דְּמִשְׁתַּיְירָן עַד שַׁתָּא דְיוֹבְלָא וּמִנַּכֵּי לֵיהּ מִן עִלוּיֵיהּ : ואם וְאִין
מִפְרַק יִפְרוֹק יַת חַקְלָא דֵּין דְּאַקְדִּישׁ
יָתֵיהּ וְיוֹסֵיף חוֹמֶשׁ כְּסַף עִלוּיֵיהּ עֲלוֹי
10 וִיקוּם לֵיהּ : ואם וְאִין לָא יִפְרוֹק
יַת חַקְלָא וְאִין זַבִּין יַת חַקְלָא לִגְבַר חוֹרָן
21 לָא יִתְפְּרֵיק תּוּב : והיה וִיהֵי חַקְלָא
בְּמִפְּקֵיהּ בְּיוֹבְלָא קוּדְשָׁא קֳדָם יְיָ הֵי
כַּחֲקַל אַפְרָשָׁא לְכַהֲנָא תְּהֵי אַחְסַנְתֵּיהּ :
22 ואם וְאִין יַת חֲקִיל זְבִינוּי דְלָא מִן
חֲקִיל אַחְסַנְתֵּיהּ יַקְדִּישׁ קֳדָם יְיָ : וחשב
23 וִידַיֵּיק לֵיהּ כַּהֲנָא יַת סְכוּם דְּמֵי עִלוּיֵיהּ
עַד שַׁתָּא דְיוֹבְלָא וְיִתֵּן יַת עִילוּיֵיהּ
בְּיוֹמָא הַהוּא קוּדְשָׁא קֳדָם יְיָ : בשנת
24 בְּשַׁתָּא דְיוֹבְלָא יְתוּב חַקְלָא לְמַן דִּזְבְנֵיהּ
מִנֵּיהּ לְמַאן דִּילֵיהּ אַחְסָנַת אַרְעָא : וכל
25 ערכך וְכָל עִלוּיֵיהּ יְהֵי בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא
26 עַשְׂרִין מָעִין הַוְיָא סִלְעָא : אך בְּרַם
בּוּכְרָא דְּיִתְפְּרַשׁ לִשְׁמָא דַּיְיָ בִּבְעִירָא
לֵית אֶפְשַׁר דְּיַקְדִּישׁ גְּבַר יָתֵיהּ אִין תּוֹר
אִין אִימַר לִשְׁמָא דַּיְיָ הוּא : ואם
27 וְאִין בִּבְעִירָא מְסָאַבָא וְיִפְרוֹק בְּעִילוּיֵיהּ
וְיוֹסֵיף חוֹמֶשׁ דְּמוֹי עֲלוֹי וְאִין לָא מִתְפְּרֵק
28 וְיִזְדַּבַּן בִּדְמֵי עִלוּיֵיהּ : אך בְּרַם כָּל
אַפְרָשָׁא דִּי יַפְרֵישׁ גְּבַר קֳדָם יְיָ מִן כָּל
דְּאִית לֵיהּ מֵאֱנָשָׁא וּבְעִירָא וּמֵחֲקִיל
אַחְסַנְתֵּיהּ לָא יִזְדַּבַּן וְלָא יִתְפְּרֵק כָּל אַפְרָשָׁא קוֹדֶשׁ קוּדְשִׁין הוּא קֳדָם יְיָ : כל חרם
כָּל אַפְרָשָׁא דִּי יִתְפְּרַשׁ מִן אִינָשָׁא לָא יִתְפְּרֵק בְּכַסְפָּא אֱלָהֵי בַּעֲלָוָן וּבְנִיכְסַת קוּדְשִׁין
וּבְמִבְעֵי רַחֲמִין קֳדָם יְיָ מְטוּל דְּדִין קְטוֹל מִתְחַיֵּיב :

ירושלמי

16 וְאִין מֵחֲקַל אַחְסַנְתֵּיהּ יַפְרִישׁ
לִשְׁמָא דַּיְיָ וִיהֱוֵי עִלָּוֵיהּ לְפוּם זַרְעֵיהּ
זֶרַע חֹמֶר דְּשַׂעֲרִין : 17 וְאִין מִשַּׁתָּא
דְיוֹבְלָא יַפְרִישׁ חַקְלֵיהּ כְּעִלָּוֵיהּ יְקוּם

ירושלמי 19 וְאִין מִפְרַק יִפְרוֹק
חַקְלָא דֵּין דְּמַקְדִּישׁ יָתֵיהּ וְיֵסַף חוֹמֶשׁ
סִלְעִין דִּכְסַף עִלָּוֵיהּ עֲלוֹהִי וִיהֱוֵי לֵיהּ
21 קוּדְשָׁא לִשְׁמָא דַּיְיָ כַּחֲקַל אַפְרָשׁוּ
22 וְאִין יַת חֲקַל זְבִינֵיהּ יַקְדִּישׁ
לִשְׁמָא דַּיְיָ : 23 וְיַחֲשִׁיב לֵיהּ כַּהֲנָא
יַת אַפְרָשׁוּת עִלָּוֵיהּ עַד שַׁתָּא דְיוֹבְלָא
וְיִתֵּן יַת אַפְרָשׁוּת עִלָּוֵיהּ בְּיוֹמָא הַהוּא
קוֹדֶשׁ לִשְׁמָא דַּיְיָ : 24 בְּשַׁתָּא דְיוֹבְלָא
יַחְזוֹר חַקְלָא לְדִין דְּיִזְבַּן יָתֵיהּ מִן גַּבֵּיהּ
לְדִין דְּאִית לֵיהּ אַחְסָנוּת אַרְעָא
25 וְכָל עִלָּוֵיהּ יְהֱוֵי בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא
26 לְחוּד בּוּכְרָא דְּיַפְרִישׁ קֳדָם
בִּבְעִירָא אִין תּוֹר אִין אִמַּר לִשְׁמָא דַּיְיָ
הוּא : 27 וְאִין בִּבְעִירָא מְסָאַבָא וְיִפְרוֹק
בְּעִלָּוֵיהּ וְיוֹסֵיף חַמְשִׁית דְּמוֹי עֲלוֹי
לָא יִתְפְּרִיק וְיִזְדַּבַּן בְּעִלָּוֵיהּ : 28
כָּל אַפְרָשׁוּ דִּי יַפְרִישׁ גְּבַר לִשְׁמָא דַּיְיָ
מִן כָּל דְּאִית לֵיהּ מִן בְּנֵי אֱנָשָׁא וּבְעִירָא
כָּל אַפְרָשׁוּתוּ קֹדֶשׁ קוּדְשִׁין הוּא
לִשְׁמָא דַּיְיָ : 29 כָּל אַפְרָשׁוּ דְּאַפְרַשׁ
בְּנֵי אֱנָשָׁא לָא מִתְפְּרַק מִתְקְטָלָא
יִתְקְטִיל :

16 Quòd si de agro possessionis suæ sanctificaverit vir coram Domino, erit æstimatio ejus juxta proportionem seminis ejus: locus in quo seminatur corus hordeorum, quinquaginta siclis argenteis.
17 Si ab anno Jubilei sanctificaverit agrum, secundùm æstimationem ejus stabit.
18 Quòd si post Jubileum sanctificaverit agrum suum, computet ipsi sacerdos numerum argenti juxta proportionem annorum, qui restant usque ad annum Jubilei, & detrahet de æstimatione ejus.
19 Quòd si redimendo redemerit agrum ille qui sanctificavit, tum addat quintam partem argenti æstimationis ejus super ipsum, & manebit ei.
20 Quòd si non redemerit agrum, sed vendiderit agrum viro alteri non redimatur amplius.
21 Et erit ager cùm egredietur in Jubileo sanctitas coram Domino, sicut ager dicatus sacerdoti erit hæreditas ejus.
22 Et si quis agrum emptum, qui non fuerit de agro possessionis suæ sanctificaverit coram Domino.
23 Tum supputabit illi sacerdos numerum pretii æstimationis ejus, usque ad annum Jubilei, & dabit æstimationem ejus in die illo, sanctitas *erit* coram Domino.
24 Anno *autem* Jubilei redibit ager ad eum à quo iste emit eum, ad eum inquam cujus est possessio terræ.
25 Et omnis æstimatio ejus erit juxta siclos sanctuarii: viginti obolorum erit siclus.
26 Verùm primogenitum quod dicatum est nomini Domini in pecoribus non poterit sanctificare vir ipsum: sive bos sive agnus fuerit, nominis Domini est.
27 Quòd si ex pecore immundo fuerit, redimat juxta æstimationem ejus, & addat quintam partem pretii ejus supra ipsum: & si non fuerit redemptum, vendatur secundùm æstimationis suæ pretium.
28 Veruntamen omne munus quod separaverit vir coram Domino, de omni quod est ejus ab homine usque ad pecus, & usque ad agrum possessionis suæ, non vendetur neque redimetur: omnis devotio sanctitas sanctitatum erit coram Domino.
29 Omne anathema quod separatum fuerit ab homine, non redimetur argento nisi holocaustis, & victimis sanctis, & petitione misericordiæ à facie Domini: eò quòd istud interfici debeat,

16. Quòd si de agro possessionis suæ dicabit vir nomini Domini, erit æstimatio ejus juxta semen ipsius: semen cori hordeorum. 17. Quòd si ab anno Jubilei dicaverit agrum suum, juxta æstimationem illius stabit.

Hierosol. *19. Quòd si redimendo redimat agrum is qui sanctificaverat ipsum, tum addat quintam partem siclorum argenti pro æstimatione ejus super ipsum, & erit illius. 21. Sanctitas nomini Domini, sicut ager separationis. 22. Et si agrum emptum sanctificaverit nomini Domini. 23. Tum supputabit illi sacerdos separationem æstimationis ejus, usque ad annum Jubilei, & dabit separationem æstimationis ejus in die illo, sanctitas erit nomini Domini. 24. Anno Jubilei redibit ager ad eum à quo emerat ipsum, ad eum cujus est possessio terræ. 25. Et omnis æstimatio ejus erit juxta siclos sanctuarii. 26. Tantùm primogenitus quem separabit coram Domino in jumentis, sive bos sive agnus, nominis Domini est. 27. Quòd si de pecore immundo fuerit, tum redimet juxta æstimationem ejus, & addet quintam partem pretii ejus supra ipsum: quòd si non redimatur, vendetur secundùm æstimationem suam. 28. Tantùm omne dicatum, quod separaverit vir nomini Domini, de omni quod habet tam ex homine quàm ex pecore. Omnis devotio sanctitas sanctitatum erit nomini Domini. 29. Omne separatum, quod separaverit quisquam filiorum hominum, non redimetur: interficiendo interficietur.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* واكر از دشتي احسنتاي او خاص كند مرد بَיְיָ وباشد قياسي تو بقدري كشتني او كشت
خرواري جوها در پنجاه مثقال سيم * اكر از سالي آن يوبل خاص كند دشتي او چون قياسي تو
درست باشد * واكر پسي آن يوبل خاص كند دشتي او وحسيب كند باو آن كهن مر آن سيم
ابر قدري آن سالها آن باقي ماندكان تا سالي آن يوبل وكم شود از قياسي تو * واكر خلاص
كردن خلاص كند مر آن دشت آن خاص كنا اويرا بيفزايد پنج يك سيم قياسي تو ابر او
ودرست باشد باو * واكر نه خلاص كند مر آن دشت واكر بفروخت مر آن دشت بمردي دكر
نه خلاص شود نيز * وباشد آن دشت در برون آمدني او در يوبل خاص בַּיְיָ چون دشتي آن حرم
بكهن باشد احسنتايي او * واكر مر دشتي خريدهي او آنچه نه از دشتي احسنتايي او خاص
باشد בַּיְיָ * وحسيب كند باو آن كهن مر شماري آن قياسي تو تا سال آن يوبل وبدهد
مر قياسي تو در روزي آن او خاص בַּיְיָ * در سالي آن يوبل باز كردد آن دشت بآنچه بخريد اويرا
از نزدي او بآنچه باو احسنتا آن زمين * وهمه قياسي تو باشد در مثقالي آن خاص بيست دلك
باشد آن مثقال * خاصه نخست زاد آنچه نخست زاد شود בַּיְיָ در چهارپا نه خاص كند مرد اويرا اكر
كاو اكر بره בַּיְיָ او * واكر در چهارپايي آن پليد خلاص كند در قياسي تو وبيفزايد پنج يك
او ابر او واكر نه خلاص شود فروخته شود در قياسي تو * خاصه همه حرم آنچه حرم كند مرد
בַּיְיָ از همه آنچه باو از آدم وچهارپا واز دشتي احسنتايي او نه فروخته شود ونه خلاص شود همه
حرم خاصي خاصها בַּיְיָ * [همه] حرم آنچه حرم شود از آن آدم نه خلاص شود كشتن كشته شود

Si verò de agro possessionis suæ consecraverit vir Domino, tunc erit æstimatio tua secundùm sementem ejus: semen asinini oneris hordeorum, in quinquaginta siclis argenti. 16
Si ab anno Jobel consecraverit agrum suum, secundum æstimationem tuam ratus erit. 17
Si verò post Jobel consecraverit agrum suum, tum computabit ei sacerdos argentũ juxta annos reliquos manentes usque ad annum Jobel, & diminuetur de æstimatione tua. 18
Si autem redimendo redimat agrum qui consecravit ipsum, addet quintam partem argenti æstimationis tuæ super eam, & ratus erit ei. 19
Si verò non redemerit agrum, & si vendiderit agrum viro alteri, non redimetur ultrá: 20
Sed erit ager, quum egredietur in Jobel, sanctus Domino, sicut ager anathematis, sacerdoti erit possessio ejus. 21
Si verò ager emptionis suæ, qui non erat de agro possessionis suæ, consecratus fuerit Dño: 22
Tum computabit ei sacerdos numerum æstimationis tuæ usque ad annum Jobel, dabitque æstimationem tuam in die illo sacratam Domino. 23
In anno Jobel revertetur ager ad eum à quo emerat ipsum, ad eum cujus erat possessio terræ. 24
Omnis autem æstimatio tua erit secundùm siclum sanctuarii: viginti obolorum erit siclus. 25
Veruntamen primogenitum quod primogenitum fiet Domino inter quadrupedes, non consecrabit ipsũ quisquam: sive sit bos, sive agnus, Domino est. 26
Quòd si fuerit ex quadrupedibus pollutis, redimet juxta æstimationem tuam, & addet quintam partem ejus super ipsũ: & si non redimatur, vendatur juxta æstimationẽ tuã. 27
Veruntamen omne anathema quod devovet vir Dño, ex omnibus quæ habet, de homine & quadrupede, & de agro possessionis suæ, non vendetur, neque redimetur: omne anathema sanctitas sanctitatum erit Dño. 28
Omne anathema quod devovebitur ab homine, non redimetur, interficiendo interficietur. 29

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

30 וכל וכל מעשרא דארעא מזרעא דארעא ומפירי אילנא דיי הוא קודש קודשין הוא קדם יי: 31 ואם גאל ואין מפרוק יפרוק גבר ממעשריה חומש דמוי יוסף עלוי: 32 וכל וכל מעשרא דתורי ועני כל דחלפין תחות שרביטא עשראה יהי קודשא קדם יי: 33 לא יבקר לא יפשפש בין טב לביש ולא יפרנגיניה ואין מפרג יפרנגיניה ויהי הוא ופירוניה יהי קודשא לא יתפריק: 34 אלה המצות אלין פקודיא דפקיד יי ית משה ולית אפשר לחדתא בהון מדעם ופקידינון מטול לאחוואותהון לות בני ישראל בטורא דסיני:

30 לשמא דיי הוא קודשא לשמא דיי:
31 ואין מפרק יפרוק גבר מן מעשריה חומש דמוי יוסף עלוי:
32 וכל מעשרא דתורא ודענא כל דיעבר תחות שרביטא עשיראה יהוי קודשא לשמא דיי:
33 לא יפשפש בין טב לביש ולא יפרג יתיה ואם פרגא יפרג יתיה ויהוי הוא ופירוגיה יהוי קודשא ולא יתפריק:
34 אילין פקודיא:

Omnis quoque decima terræ, ex 30
ſemine ipſius terræ & fructibus ipſius arboris, Domini eſt: ſanctitas ſanctitatum eſt coram Domino. Quòd ſi redimendo redimat vir de 31
decima ſua, quintam partem pretii ejus addet ſuper ipſam. Et omnis de- 32
cima boum & ovium, quæcunque tranſeunt ſub virga, decimum erit ſanctitas coram Domino nomini Domini. Non ſcrutetur inter 33
bonum & malum, neque commutabit ipſum: quòd ſi commutando commutaverit ipſum, erit *ut* tam hoc, quam quòd commutatum eſt, ſit ſanctitas, non redimetur. Hæc 34
ſunt præcepta, quæ præcepit Dominus Moſi, & non poteſt innovari unum ex illis; præcepit autem ea ad indicandum ipſa filiis Iſrael, in monte Sinai.

Hier. 30. *Nominis Domini eſt, ſanctitas nomini Domini.* 31. *Quod ſi redimendo redimat vir de decima ſua, quintam partem pretii ejus addet ſupra ipſum.* 32. *Et omnis decima boum & ovium quicquid tranſit ſub virga, decimum erit ſanctitas nomini Domini.* 33. *Non ſcrutabitur inter bonum & malum, neque commutabit ipſum: quod ſi commutando commutaverit ipſum, tum erit ipſum & ejus commutatio ſanctitas. & non redimetur.* 34. *Iſta ſunt mandata.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

10 * وهمه دهيك آن زمين از تخمي آن زمين از بري آن درخت بيي او خاص بيي * واڭر خلاص
11
12 كردن خلاص كند مرد از دهيكه او پنج يكه او بيفزايد ابر او * وهمه دهيكه ڭاو وڭوسپند
13 همه آنچه بڭذرد فرود آن چوب آن دهمي باشد خاص بيي * نه باز جويد مياني نيك بيد ونه
بدل كند اويرا واڭر بدل كردن بدل كند اويرا باشد او وبدلي او باشد خاص نه
14 خلاص شود * اينان آن فرمانها آنچه بفرمود بيي مر مشه بپسراني يسرال در كوهي سيني *

Omnis autem decima terræ, de ſe- 30 *mine terræ & de fructu arboris, Domini eſt, ſanctitas Domino. Si* 31 *verò redimendo redemerit vir aliquid de decima ſua, quintam partem ejus addet ſuper eam. Et omnis de-* 32 *cima boum & ovium; omnium nempe quæ tranſeunt ſub virga, decimũ erit ſanctum Domino. Non diſqui-* 33 *ret inter bonum ac malum, neque permutabit illud: quòd ſi commutando commutaverit illud, erit ipſũ & commutatio ejus, erit inquam ſanctificatio, non redimetur. Iſta* 34 *ſunt præcepta quæ præcepit Dominus ipſi Moſcheh ad filios Iſrael in monte Sinai.*

נשלם ספר ויקרא

Abſolutus eſt liber Vajikra.

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

NUMERI.

SECT. XXXIV.

א

CAP. I.

1 וידבר ומליל יי עם משה במדברא דסיני במשכן זימנא בחד לירחא דאייר
הוא ירחא תניינא דמן שתא תנייתא לזמן מפקהון מארעא דמצרים למימר:
2 שאו קבילו ית חושבן כל כנישתא דבני ישראל לגניסתהון לבית אבהתהון
3 במניין שמהן כל דכורא לגלגלותהון: מבר עסרין שנין ולעילא כל
4 נפיק חילא בישראל תמנון יתהון לחיליהון אנת ואהרן: ואתכם ועמכון
5 יהון גבר גבר לשבטא גבר ריש לבית אבהתוי הוא: ואלה שמות ואלין
6 שמהיית גובריא דיקומון עמכון לראובן אליצור בר שדיאור: לשמעון לשמעון
7 אמרכול שלמיאל בר צורי שדי: ליהודה ליהודה אמרכול נחשון בר עמינדב:
8 לישׂשכר לישׂשכר אמרכול נתנאל בר צוער: לזבלון לזבלון אמרכול אליאב
9 בר חלון: לבני יוסף לבני יוסף לאפרים אמרכול אלישמע בר עמיהוד:
10 למנשה למנשה אמרכול גמליאל בר פדה צור: לבנימן לבנימן אמרכול
11 אבידן בר גדעוני: לדן לדן אמרכול אחיעזר בר עמי שדי: לאשר לאשר אמרכול
12 פגעיאל בר עכרן: לגד לגד אמרכול אליסף בר דעואל: לנפתלי לנפתלי
13 אמרכול אחירע בר עינן:
14
15

ET loquutus eſt Dominus cum Moſe in deſerto Sinai in tabernaculo 1
conventus, prima die menſis Aprilis, ille eſt menſis ſecundus, anni ſecundi à tempore quo exierunt ipſi è terra Ægypti, dicendo: Tollite ſummam 2
univerſæ congregationis filiorum Iſrael, juxta familias ipſorum, juxta domos patrum ipſorum, juxta numerum nominum ipſorum, omnes maſculos per capita ſua. A filio viginti annorum & ſupra, quicunque 3
egreditur ad militiam in Iſrael, hos numerabis per exercitus ſuos tu &
Aharon. Sintque vobiſcum viri de ſingulis tribubus, quilibet caput 4
ſit domus patrum ſuorum. Et hæc ſunt nomina virorum qui ſtabunt vo- 5
biſcum: de Ruben, Elitſur filius Sedeur. De Simeon princeps, Selumiel 6
filius Tſuri Schaddai. De Juda princeps, Nachſon filius Aminadab. 7
De Iſſachar princeps, Nethaneel filius Tſuar. De Zebulun, Eliab filius 8 9
Helon. De filiis Joſeph, de Ephraim princeps, Eliſchama filius 10
Ammiud: De Manaſſe princeps Gamaliel filius Pedahtſur. De 11
Binjamin princeps, Abidan filius Gideoni. De Dan princeps, Achi- 12
ezer filius Ammi Schaddai. De Aſer princeps, Paghiel filius Och- 13
ran. De Gad princeps, Eliaſaph filius Dehuel. De Naphtali princeps, 14
Ahira filius Enan. 15

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* فصل اوّل *

1 * سخن ڭفت بيي بمشه دربياباني سيني دريك بماهي آن دويمي درسالي آن دويمي ببيرون
2 آمدني ايشان اززميني مصر بڭفتن * بشماريد مر سري همه جماعتي يسرال باهلي خانهاي
3 ايشان بخانهي پدري ايشان درشماري نامها همه نرينه بسرهاي ايشان * ازقدري بيست
سال وبالا همه بيرون آياي سپاه در يسرال بشماريد ايشانرا بسپاهاي ايشان تو واهرن *
4 * واوازي شما باشند مرد مرد بقبيله مرد سرور بخانهي پدري او او * و اينان نامهاي آن
5
6 مردمان آنچه بياستند اوازي شما براوبن اليصور پسري شدياور * لشمعون شلميال پسري
7
8 صوري شدّي * ليهوده نخشون پسري عمّيندب * ليششكر نتنال پسري صوعر * لزبولن
9
10 الياب پسري حلن * بپسراني يوسف لافريم اليشمع پسري عمّيهود لمنشّه جمليال پسري
11
12 فده صور * لبنيمين ابيدن پسري جدعني * لدن احيعزر پسري عمّيشدّي * لاشر فجعيال
13
14
15 پسري عكرن * لجد اليسف پسري دعوال * لنفتلي احيرع پسري عينن *

CAP. I.

L*Ocutúſque eſt Dominus ad Mo-* 1 *ſcheh in deſerto Sinai, unâ menſis ſecundi, anno ſecundo egreſſũs eorum de terra Ægypti, dicendo; Nu-* 2 *merate capita totius cœtũs Iſrael per familias ſuas, per domos patrum ſuorum, juxta numerum nominum, omnem maſculum per capitis computationes eorum, A viginti an-* 3 *nis & ſuprà, omnem egredientem in exercitum in Iſrael: numerabitis eos per exercitus ſuos tu & Aharon. Et* 4 *vobiſcum ſint, vir pro qualibet tribu, quiſque princeps per domum patris ſui ſit. Hæc autem ſunt nomi-* 5 *na virorum qui ſtabunt vobiſcum: pro Reuben, Eliſur filius Shedeür. Pro Shimeon, Shelumiel filius Su-* 6 *riſhaddai. Pro Jehudah, Nahſhon* 7 *filius Amminadab. Pro Iſhſhachar,* 8 *Nethaniel filius Suar. Pro Zebu-* 9 *lun, Eliab filius Helon. Pro filiis* 10 *Joſeph, pro Ephraim; Eliſhama filius Ammihud: Pro Menaſſeh, Gamliel filius Phedahſur. Pro* 11 *Binjamin, Abidan filius Gideoni. Pro Dan, Abiezer filius Ammi-* 12 *ſhaddai. Pro Aſher, Phagiel filius* 13 *Ochran. Pro Gad, Eliaſaph filius* 14 *Deüel. Pro Naphtali, Abira fi-* 15 *lius Enan.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum*

אלה אלין מזמני עם כנישתא רברבי שבטיא דאבהתהון רישי אלפיא דישראל
הינון : ויקח ודבר משה ואהרן ית גובריא האלין דאתפרשו בשמהן : ואת
כל וית כל כנישתא כנשו בחד יומא לירחא דאייר הוא ירחא תניינא
ואתייחסו על זרעיתהון לבית אבהתהון במניין שמהן מבר עשרין שנין ולעילא
לגולגלתהון : כאשר היכמא דפקיד יי ית משה ומננון במדברא דסיני : ויהוו
והוו בני ראובן בוכרא דישראל ייחוסיהון לגניסתהון לבית אבהתהון במניין
שמהן לגולגלתהון כל דכורא מבר עשרין ולעילא כל נפיק חילא : פקודיהם
סכומהון לשבטא דראובן ארבעין ושית [21]
אלפין וחמש מאה : לבני שמעון לבנוי [22]

ירושלמי 21 סכומיהון :

דשמעון ייחוסיהון לגניסתהון לבית אבהתהון במניין שמהן לגולגלתהון כל
דכורא מבר עסרין שנין ולעילא כל נפיק חילא : פקודיהם סכומהון לשבטא
דשמעון חמשין ותשעה אלפין ותלת מאה : לבני גד לבנוי דגד ייחוסיהון
לגניסתהון לבית אבהתהון במנין שמהן לגולגלתהון כל דכורא מבר עשרין שנין
ולעילא כל נפיק חילא : פקודיהם סכומהון לשבטא דגד ארבעין וחמשא אלפין
ושית מאה וחמשין : לבני יהודה לבנוי דיהודה ייחוסיהון לגניסתהון לבית
אבהתהון במנין שמהן לגולגלותהון כל דכורא מבר עשרין שנין ולעילא כל
נפיק חילא : פקודיהם סכומהון לשבטא דיהודה ארבעה ושבעין אלפין ושית
מאה : לבני ישׂשכר לבנוי דישׂשכר ייחוסיהון לגניסתהון לבית אבהתהון במנין
שמהן לגלגלתהון כל דכורא מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא : פקודיהם
סכומהון לשבטא דישׂשכר ארבעה וחמשין אלפין וארבע מאה : לבני זבולן לבנוי
דזבולן ייחוסיהון לגניסתהון לבית אבהתהון במנין שמהן לגולגלתהון כל דכורא
מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא : פקודיהם סכומהון לשבטא דזבולן
חמשין ושבעה אלפין וארבע מאה : לבני יוסף לבנוי דיוסף לבנוי דאפרים
ייחוסיהון לגניסתהון לבית אבהתהון במניין שמהן לגולגלתהון כל דכורא מבר
עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא : פקודיהם סכומהון לשבטא דאפרים ארבעין אלפין וחמש מאה :

Isti *sunt* celebres populi congregationis, principes tribuum patrum su- 16
orum, capita millium in Israel. Et tulit Moses & Aharon viros illos, 17
qui expressi sunt nominibus suis: Et universum cœtum coegerunt pri- 18
ma die mensis Aprilis, ille est mensis secundus, & recensiti sunt per fami-
lias suas juxta domos patrum suorum, cum numero nominum suorum, à
filio viginti annorum & supra, per capita sua. Quemadmodum præcepe- 19
rat Dominus Mosi; & numeravit eos in deserto Sinai. Et fuerunt filii 20
Ruben primogeniti Israel, per prosapias suas & progenies suas, secun-
dùm domum patrum suorum per numerum nominum juxta capita sua,
omnes masculi à filio viginti *annorum* & supra, quicunque exibant ad
militiam: Summa eorum *qui erant* 21
tribus Ruben *fuit* quadraginta et sex
millia, & quingenti. De filiis Si- 22
meon per prosapias suas & progenies suas, secundùm domum patrum su-
orum, per numerum nominum juxta capita sua, omnes masculi à filio vi-
ginti annorum & supra, quicunque exibant ad militiam: Summa eo- 23
rum *qui erant* tribus Simeon, quinquaginta & novem millia, & trecenti.
De filiis Gad per prosapias suas & progenies suas, secundùm domum 24
patrum suorum, per numerum nominum juxta capita sua, omnes mascu-
li à filio viginti annorum & supra, quicunque exibant ad militiam: Sum- 25
ma eorum *qui erant* tribus Gad, quadraginta & quinque millia, & sex-
centi, & quinquaginta. De filiis Juda per prosapias suas & progenies 26
suas, secundùm domum patrum suorum, per numerum nominum juxta
capita sua, omnes masculi à filio viginti annorum & supra, omnes exe-
untes ad militiam: Summa eorum *qui erant* de tribu Juda, septua- 27
ginta & quatuor millia, & sexcenti. De filiis Issachar per prosapias suas & 28
progenies suas, secundùm domum patrum suorum, per numerum nomi-
num juxta capita sua omnes masculi à filio viginti annorum & supra qui-
cunque exibant ad militiam: Summa eorum *qui erant* tribus Issachar, 29
quinquaginta & quatuor millia, & quadringenti. De filiis Zebulun per 30
prosapias suas & progenies suas, secundùm domum patrum suorum, per
numerum nominum juxta capita sua, omnes masculi à filio viginti anno-
rum & supra, quicunque exibant ad militiam: Summa eorum *qui erant* 31
tribus Zebulun, quinquaginta & septem millia, & quadringenti. De 32
filiis Joseph, de filiis Ephraim, per prosapias suas & progenies suas, se-
cundùm domum patrum suorum, per numerum nominum juxta capita sua,
omnes masculi à filio viginti annorum & supra, quicunque exibant ad
militiam: Summa eorum *nimirum* tribus Ephraim quadraginta mil- 33
lia, & quingenti.

Hierος. 21. *Summa eorum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*ايشان خوانندگاني آن جماعت مهترانانى قبيلهاي پدراني ايشان سروراني هزاراني يسرال ايشان
*بستاند مشه واهرن مر آن مردماني آن ايشان آنچه شرح شدند در نامها *ومر همه آن جماعت
جمع كردند دريك بماهي آن دويمي ونسبت شدند ابر اهلي خانهاي ايشان بخانهي
پدراني ايشان در شماري نامها از قدري بيست سال وبالا بسرمرهي ايشان * چون آنچه بفرمود
مر مشه بشمرد ايشانرا در بياباني سيني *وبودند پسراني راوبن نخست زادي يسرال توليد
ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدران ايشان در شماري نامها بسرمرهاي ايشان همه نرينه
از قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه *شمردگاني ايشان بقبيلهي راوبن چهل وشش
هزار وپانصد *بپسراني شمعون توليد ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدراني ايشان
شمردگاني او در شماري نامها بسرمرهايي ايشان همه نرينه از قدري بيست سال وبالا همه بيرون
آياي سپاه * شمردگاني ايشان بقبيلهي شمعون پنجاه ونه هزار وسه صد *بپسراني جد توليد
ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدراني ايشان در شماري نامها از قدري بيست سال وبالا
همه بيرون آياي سپاه *شمردگاني ايشان بقبيلهي جد چهل وپنج هزار وشش صد وپنجاه
*بپسراني يهوده توليد ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدراني ايشان در شماري نامها از
قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه * شمردگاني ايشان بقبيلهي يهوده هفتاد
وچهار هزار وشش صد *بپسراني يششكر توليد ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدراني
ايشان در شماري نامها از قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه *شمردگاني ايشان
بقبيلهي يششكر پنجاه وچهار هزار وچهار صد *بپسراني زبولن توليد ايشان باهلي خانهي
ايشان بخانهي پدراني ايشان در شماري نامها از قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي
سپاه *شمردگاني ايشان بقبيلهي زبولن پنجاه وهفت هزار وچهار صد *بپسراني يوسف
بپسراني افريم توليد ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدراني ايشان در شماري نامها از
قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه *شمردگاني ايشان بقبيلهي افريم چهل
هزار وپانصد .

Hi sunt convocati cœtûs, principes 16
tribuũ patrũ suorũ: capitanei milliũ
Israel erant. Accepit igitur *Moscheh* 17
& Aharon viros istos qui expressi
sunt nominibus Et universũ cœtum 18
congregârunt unâ mensis secundi, &
genealogizati sũt per familias suas:
per domũ patrum suorũ, juxta nume-
rum nominũ à viginti annis et suprà,
per capitis computatione eorũ. Quem- 19
admodum præceperat Dñs ipsi *Mo-*
scheh, numeravit eos in deserto Sinai.
Fuerunt itaque filii Reuben primo- 20
geniti Israel per *generationem suam,*
per familiam suam, per domum pa-
trum suorum, in numero nominum,
per capitis computationes eorum, o-
mnis masculus à viginti annis &
suprà, omnis egrediens in *exercitum:*
Numerati eorum de tribu Reuben, 21
quadraginta & sex millia, & quin-
genti. De filiis Shimeon per *genera-* 22
tionem suam, per familiam suam, per
domum patrum suorum, numerati e-
jus in numero nominum, per capitis
computationes eorũ, omnis masculus
à viginti annis & suprà, omnis e-
grediens in *exercitum: Numerati eo-* 23
rum de tribu Shimeon, quinquaginta
& novem millia, ac trecenti. De fi- 24
liis Gad per *generationem suam, per*
familiam suam, per domum patrum
suorum, in numero nominũ, à viginti
annis & suprà, omnis egrediens in
exercitum: Numerati eorum de tribu 25
Gad, quadraginta et quinque millia,
& sexcenti & quinquaginta. De fi- 26
liis Jehudah per *generationem suam,*
per familiam suam, per domum pa-
trum suorum, in numero nominum, à
viginti annis & suprà, omnis egre-
diens in *exercitum: Numerati eorũ* 27
de tribu Jehudah, septuaginta et qua-
tuor millia, et sexcenti. De filiis Isch- 28
schachar per *generationem suam, per*
familiam suam, per domum patrum
suorum, in numero nominũ, à viginti
annis et suprà, omnis egrediens in
exercitum: Numerati eorum de tribu 29
Ischschachar, quinquaginta et quatuor
millia, & quadringenti. De filiis Ze- 30
bulun per *generationem suam, per fa-*
miliam suam, per domum patrum suo-
rum, in numero nominum, à viginti
annis & suprà, omnis egrediens in
exercitum: Numerati eorum de tribu 31
Zebulun, quinquaginta & septẽ mil-
lia, & quadringenti. De filiis Joseph, 32
de filiis Ephraim per *generationem*
suam, per familiam suam per domum
patrum suorum, in numero nominum,
à viginti annis & suprà, omnis e-
grediens in *exercitum: Numerati eo-* 33
rum de tribu Ephraim, quadraginta
millia, & quingenti.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

34 לבני מנשה לִבְנוֹי דִמְנַשֶּׁה יִיחוּסֵיהוֹן לְגְנִיסַתְהוֹן לְבֵית אַבְהַתְהוֹן בְּמִנְיַן שְׁמָהָן
35 לְגוּלְגְלוּתְהוֹן כָּל דְכוּרָא מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא כָּל נְפִיק חֵילָא : פְּקוּדֵיהֶם סְכוּמְהוֹן
36 לְשִׁבְטָא דִמְנַשֶּׁה תְּלָתִין וּתְרֵין אַלְפִין וּמָאתָן : לבני בנימן לִבְנוֹי דְבִנְיָמִין יִיחוּסֵיהוֹן
לְגְנִיסַתְהוֹן לְבֵית אַבְהַתְהוֹן בְּמִנְיַן שְׁמָהָן מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא כָּל נְפִיק חֵילָא :
37 פקודיהם סְכוּמְהוֹן לְשִׁבְטָא דְבִנְיָמִין תְּלָתִין וַחֲמִשָּׁא אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה : לבני דן
38 לִבְנוֹי דְדָן יִיחוּסֵיהוֹן לְגְנִיסַתְהוֹן לְבֵית אַבְהַתְהוֹן בְּמִנְיַן שְׁמָהָן מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין
39 וּלְעֵילָא כָּל נְפִיק חֵילָא : פקודיהם סְכוּמְהוֹן לְשִׁבְטָא דְדָן שִׁתִּין וּתְרֵין אַלְפִין וּשְׁבַע
40 מְאָה : לבני אשר לִבְנוֹי דְאָשֵׁר יִיחוּסֵיהוֹן לְגְנִיסַתְהוֹן לְבֵית אַבְהַתְהוֹן בְּמִנְיַן שְׁמָהָן
41 מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא כָּל נְפִיק חֵילָא : פקודיהם סְכוּמְהוֹן לְשִׁבְטָא דְאָשֵׁר
42 אַרְבְּעִין וְחַד אַלְפִין וַחֲמֵשׁ מְאָה : בני נפתלי בְּנוֹי דְנַפְתָּלִי יִיחוּסֵיהוֹן לְגְנִיסַתְהוֹן
לְבֵית אַבְהַתְהוֹן בְּמִנְיַן שְׁמָהָן מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא כָּל נְפִיק חֵילָא :
43 פקודיהם סְכוּמְהוֹן לְשִׁבְטָא דְנַפְתָּלִי חַמְשִׁין וּתְלָתָא אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה :
44 אלה הפקודים אִילֵין סְכוּמֵי מִנְיָנַיָּא דִמְנָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְרַבְרְבֵי יִשְׂרָאֵל תְּרֵיסַר
45 גּוּבְרִין גַּבְרָא חַד לְבֵית אַבְהָתוֹי הֲוֹן : ויהיו וַהֲווֹ כָּל סְכוּמֵי מִנְיָנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבֵית
46 אַבְהַתְהוֹן מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא כָּל נְפִיק חֵילָא בְּיִשְׂרָאֵל : ויהיו וַהֲווֹ כָּל
47 סְכוּמֵי שִׁית מְאָה וּתְלָתָא אַלְפִין וַחֲמֵשׁ מְאָה וְחַמְשִׁין : והלוים וְלֵיוָאֵי לְשִׁבְטָא
48 דְאַבְהַתְהוֹן לָא אִתְמְנִיאוּ בֵּינֵיהוֹן : וידבר ה׳ וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : אך
49 בְּרַם
50 יַת שִׁבְטָא דְלֵוִי לָא תִמְנֵי וְיַת חוּשְׁבַּנְהוֹן לָא תְקַבֵּל בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : ואתה וְאַנְתְּ
מַנֵּי יַת לֵיוָאֵי עַל מַשְׁכְּנָא דְסַהֲדוּתָא וְעַל כָּל מָנוֹי וְעַל כָּל דִּילֵיהּ הִינּוּן יִטְלוּן יַת
מַשְׁכְּנָא וְיַת כָּל מָנוֹי וְהִינּוּן יְשַׁמְשׁוּנֵיהּ וְחָזוֹר חָזוֹר לְמַשְׁכְּנָא יִשְׁרוּן : ובנסוע
51 וּבְמִיטַל מַשְׁכְּנָא יְפָרְקוּן יָתֵיהּ לֵיוָאֵי וּבְמִישְׁרֵי מַשְׁכְּנָא יְקִימוּן יָתֵיהּ לֵיוָאֵי וְחִילוֹנַי
52 דְיִקְרַב יִתְקְטִיל בְּאִישָׁא מְצַלְהֲבָא מִן קֳדָם יְיָ : וחנו וְיִשְׁרוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גְּבַר עַל
בֵּית מֵשְׁרוֹי וּגְבַר עַל טִקְסֵיהּ לְחֵילֵיהוֹן :

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

34 De filiis Manasse, per prosapias suas & progenies suas, secundùm domum patrum suorum, per numerum nominum juxta capita sua, omnes masculi à filio viginti annorum & supra, quicunque exibant ad militiam :
35 Summa eorum *qui erant* tribus Manasse, triginta & duo millia, & ducenti.
36 De filiis Binjamin per prosapias suas, & progenies suas, secundùm domum patrum suorum, per numerum nominum à filio viginti annorum & supra, quicunque exibant ad militiam :
37 Summa eorum *qui erant* tribus Binjamin, triginta & quinque millia, & quadringenti.
38 De filiis Dan per prosapias suas & progenies suas, secundùm domum patrum suorum, per numerum nominum à filio viginti annorum & supra, quicunque exibant ad militiam :
39 Summa eorum *qui erant* tribus Dan, sexaginta & duo millia, & septingenti.
40 De filiis Ascher per prosapias suas & progenies suas, secundùm domum patrum suorum, per numerum nominum à filio viginti annorum & supra, quicunque exibant ad militiam.
41 Summa eorum *qui erant* tribus Ascher, quadraginta & unum millia, & quingenti.
42 De filiis Nephtali per prosapias suas & progenies suas, secundùm domum patrum suorum, per numerum nominum à filio viginti annorum & supra, quicunque exibant ad militiam.
43 Summa eorum *qui erant* tribus Nephtali, quinquaginta & tria millia, & quadringenti.
44 Istæ sunt summæ numerorum quos numeravit Moses & Aaron, & principes Israel duodecim viri, vir unus erat de singulis domibus patrum suorum.
45 Fueruntque omnes summæ numerorum filiorum Israel, per domos patrum suorum, à filio viginti annorum & supra, quicunque exibant ad militiam in Israel.
46 Fuerunt inquam omnes summæ sexcenta & tria millia, & quingenti, & quinquaginta.
47 Levitæ verò juxta tribus patrum suorum non fuerunt numerati inter eos.
48 Loquutus enim erat Dominus cum Mose, dicendo :
49 Veruntamen tribum Levi non numerabis, neque summam eorum accipies in medio filiorum Israel.
50 Tu verò constitue Levitas super tabernaculum testimonii, & super omnia vasa ejus, & super omnia quæ ad illud pertinent: ipsi portabunt tabernaculum, & omnia vasa ejus, & ipsi ministrabunt in eo, & in circuitu tabernaculi habitabunt.
51 Et quando proficiscetur tabernaculum deponent ipsum Levitæ, & cùm collocandum erit tabernaculum erigent ipsum Levitæ: prophanus autem qui accesserit interficietur igni inflammato à facie Domini.
52 Et castrametabuntur filii Israel, unusquisque juxta domum turmæ suæ, & quisque sub vexillo suo, per exercitus suos.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

34 * بپسراني منسّه توليد ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدراني ايشان در شماري نامها
35 از قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه * شمردگاني ايشان بقبيلهي منسّه سي ودو
36 هزار ودويست * بپسراني بنيمن توليد ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدراني ايشان
37 در شماري نامها از قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه * شمردگاني ايشان بقبيلهي
38 بنيمن سي وپنج هزار وچهار صد * بپسراني دن توليد ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي
39 پدراني ايشان در شماري نامها از قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه * شمردگاني
40 [ايشان بقبيلهي دن] شصت ودو هزار وهفت صد * بپسراني اشر توليد ايشان باهلي خانهي
ايشان بخانهي پدراني ايشان در شماري نامها از قدري بيست سال وبالا همه بيرون
41 42 آياي سپاه * شمردگاني ايشان بقبيلهي اشر چهل ويك هزار وپانصد * پسراني نفتلي
توليد ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدراني ايشان در شماري نامها از قدري
43 بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه * شمردگاني ايشان بقبيلهي نفتلي
44 پنجاه وسه هزار وچهار صد * ايشان آن شمردگاني آنچه بشمرد مشه واهرن ومهتراني
45 يسرال دوازده مرد مردي يكّه بخانهي پدراني او بودند * بودند همه شمردگاني پسراني يسرال
46 بخانهي پدراني ايشان از قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه در يسرال * بودند همه آن
47 شمردگان شش صد هزار وسه هزار وپانصد وپنجاه * و آن لويان بقبيلهي پدراني ايشان نه
48 49 شمرده شدند در مياني ايشان * سخن گفت يي بمشه بگفتن * خاصه مر قبيلهي لوي نه شماري
50 و مر سري ايشان نه حسيب كني در مياني پسراني يسرال * و تو بشمار مر لويان ابر مسكني آن
گواه گرفت و ابر همه پيرايهاي او و ابر همه آنچه باو ايشان بر دارند مر آن مسكن و مر
51 همه پيرايهاي او و ايشان خدمت كنند اويرا و گرداگرد بمسكن فرود آيند * و در منزل بر
داشتني آن مسكن فرود آورند اويرا آن لويان و در فرود آمدني آن مسكن بر انگيزانند اويرا
52 آن لويان و آن بيگانهي آن نزديك شوا كشته آيد * فرود آيند پسراني يسرال مرد ابر
لشكرگاهي او و مرد ابر علمي او بسپاهاي ايشان *

34 * *De filiis Menasseh per generationem suam, per familiam suam, per domum patrum suorum, in numero nominum, à viginti annis & suprà, omnis egrediens in exercitum:*
35 *Numerati eorũ de tribu Menasseh triginta ac duo millia, & ducenti.*
36 *De filiis Binjamin per generationem suam, per familiam suam, per domum patrum suorum, in numero nominum, à viginti annis & suprà, omnis egrediens in exercitum :*
37 *Numerati eorum de tribu Binjamin, triginta & quinque millia, & quadringenti.*
38 *De filiis Dan per generationem suam, per familiam suam, per domum patrum suorum, in numero nominum, à viginti annis & suprà, omnis egrediens in exercitum :*
39 *Numerati eorum de tribu Dan, sexaginta ac duo millia, & septingenti.*
40 *De filiis Asher per generationem suam, per familiam suam, per domum patrum suorum, in numero nominum, à viginti annis & suprà, omnis egrediens in exercitum :*
41 *Numerati eorum de tribu Asher, quadraginta ac unũ millia, & quingenti.*
42 *Filii Naphtali per generationem suam, per familiam suam, per domum patrum suorum, in numero nominum, à viginti annis & suprà, omnis egrediens in exercitum :*
43 *Numerati eorum de tribu Naphtali, quinquaginta ac tria millia, & quadringenti.*
44 *Hi sunt numerati quos numeravit Mosheh & Aharon ac principes Israel, duodecim viri : viri singuli pro domo patrum suorum erant.*
45 *Fuerunt omnes numerati filiorum Israel per domum patrum suorum, à viginti annis & suprà, omnis egrediens in exercitum in Israel:*
46 *Fuerunt inquam omnes numerati, sexcenta millia ac tria millia, & quingenti & quinquaginta.*
47 *At Levitæ per tribum patrum suorum non fuerunt numerati in medio eorum.*
48 *Loquutus est autem Dominus ad Mosheh, dicendo;*
49 *Tantùm tribum Levi non numerabis, & capita eorum non computabis in medio filiorum Israel.*
50 *Sed tu recense Levitas super Tabernaculum testimonii, & super omnia vasa ejus, & super omne quod pertinet ei : ipsi portabunt Tabernaculum, & omnia vasa ejus, & ipsi ministrabunt illi, & in circuitu Tabernaculi residebunt.*
51 *Quum autem mansionem removebit Tabernaculum, deponent illud Levitæ : cùm verò residebit Tabernaculum, erigent illud Levitæ : at extraneus appropinquans, interficietur.*
52 *Et residebunt filii Israel quisque in castris suis, & quisque juxta vexillum suum per exercitus suos.*

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B UZIEL.

53 והלוים וליואי ישרון חזור חזור למשכנא דסהדותא ולא יהי רוגזא על כנישתא
54 דבני ישראל ויטרון ליואי ית מטרת משכנא דסהדותא: ויעשו ועבדו בני ישראל
ככל דפקיד יי ית משה היכדין עבדו:

ב

1 וידבר ה׳ ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר: איש גבר על טקסיה באתוון
2 דמסתמנין על טיקסיהון לבית אבהתהון ישרון בני ישראל מלקביל סחור סחור
3 למשכן זמנא ישרון: והחונים משריתא דישראל הוה אורכה תריסר מילין
ופותיה תריסר מילין ודישרן קידומא מדינחא טיקס משריתא יהודה לחיליהון
בארבעתי מילין מרבען וטיקסיה הוה מטלת תלת גוונין כל קביל תלת מרגליתא
דבחושנא סמוקא וירוקא וברוקא וביה חקיק ומפרש שמהת תלת שבטיא יהודה
יששכר וזבלון ובמציעותיה כתיב יקום יי ויתבדרון סנאך ויערקון בעלי דבבך מן
קדמך וביה הוה חקיק צורת בר אריון מטול דרבא לבני יהודה נחשון בר
4 עמינדב: וצבאו וחיליה וסכומהון דשבטיא שובעין וארבעה אלפין ושית מאה:
5 והחנים ודישרן סמוכין ליה שבטא דיששכר ורבא דהוה ממני על חילות שבטא
6 דבני יששכר נתנאל בר צוער: וצבאו וחיליה וסכומהון דשיבטיא חמשין
7 וארבעה אלפין וארבע מאה: מטה זבולון שבטא דזבולן ורבא דהוה ממני על
8 חילות שבטא דבני זבולון אליאב בר חילון: וצבאו וחיליה וסכומיהון דשבטיה
9 חמשין ושובעא אלפין וארבע מאה: כל הפקודים כל מניניא למשרית יהודה
10 מאה ותמנן ושית אלפין וארבע מאה לחילוותהון בקדמיתא נטלין: דגל טיקס
משרית ראובן דרומא ישרון לחיליהון בארבעתי מילין מרבען וטיקסיה הוה
ממילת תלת גוונין כל קבל תלת מרגלייתא דבחושנא אזמורד ושבזיז וסבהלום
וביה חקיק ומפרש שמהת תלת שבטיא ראובן שמעון גד ובמציעותיה כתיב
שמע ישראל יי אלהנא יי אחד וביה הוה חקיק צורת בר אילא והוה חמי למהוי
ביה צורת בר תורי ברם משה נביא חלפיה מטול דלא ידכר להון חובת עיגלא
11 ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דראובן אליצור בר שדיאור: וצבאו וחיליה
12 וסכומהון דשבטיה חמשין ותשע אלפין ותלת מאה: ומטה ושבטא דגד ורבא
13 דהוה ממני על חילות שבטא בני דגד אליסף בר דעואל: וצבאו וחיליה
14 וסכומהון דשבטיה ארבעין וחמשא אלפין ושית מאה: כל כל סכום מניניא
15 למשרית ראובן מאה וחמשין וחד אלפין וארבע מאה וחמשין לחיליהון
16 בתנייתא נטלין: ונסע ויטול משכן זימנא משרית ליואי בגו משירייתא ובית
17 משירויהון בארבעתי מילין מרבען במציעותא הוון נטלין הי כמא דשרן היכדין
נטלין גבר על תחומיה לטיקסיהון:

Levitæ verò castrametabuntur per circuitum tabernaculi testimonii, 53
ut non sit ira super congregationem filiorum Israel: custodientque
Levitæ custodiam tabernaculi testimonii. Et fecerunt filii Israel, ju- 54
xta omnia quæ præceperat Dominus Mosi sic fecerunt.

CAP. II.

PRæterea loquutus est Dominus cum Mose & cum Aharone, dicen- 1
do: Quisque juxta vexillum suum, & signa quæ notata fuerint in vexillis 2
eorum, juxta domus patrum suorum castrametabuntur filii Israel: è regi-
one & in circuitu tabernaculi conventus castrametabuntur. Castrorum 3
Israel longitudo fuit duodecim milliarium, & latitudo eorundem duodecim
milliarium: qui autem castrametabantur ad orientalem plagam, *fuit* ve-
xillum castrorum Juda per exercitus suos, per quatuor milliaria habitantes;
& vexillum ejus fuit ex serico trium colorum, ex adverso trium lapidum
pretiosorum qui erant in pectorali, sardii, topazii, & carbunculi, &
in eo sculptum erat & expressum nomen trium tribuum, Jehuda, Issachar,
& Zebulun, & in medio ejus scriptum erat; Surgat Dominus & dissipa-
buntur osores tui, & fugient hostes tui à facie tua: & in eo fuit sculpta
figura catuli leonis; eò quòd princeps filiorum Juda esset Nachson filius
Aminadab. Exercitus verò ejus & numerus eorum in ea tribu, septua- 4
ginta & quatuor millia, & sexcenti. Et qui illi vicini castrametabuntur 5
erit tribus Issachar: & princeps qui præpositus fuit super exercitus tri-
bus filiorum Issachar, fuit Nethaneel filius Tsuar. Et exercitus ejus, & 6
summa eorum tribuum, quinquaginta & quatuor millia, & quadringenti.
Tribus Zebulun, & princeps qui præpositus erat super exercitum tribus 7
filiorum Zebulon, fuit Eliab filius Chelon. Et exercitus ejus & numerus 8
eorum qui illius erant tribus, quinquaginta & septem millia, & quadrin-
genti. Universus autem numerus exercitus Juda, centum & octoginta 9
& sex millia, & quadringenti, per exercitus suos: *& ipsi* primi proficis-
cebantur. Vexillum castrorum Ruben ad meridiem castrametabuntur 10
per exercitus suos, per quatuor milliaria habitantes, & vexillum ejus erat
ex serico trium colorum, ex adverso trium lapidum pretiosorum qui erant
in pectorali, smaragdi, sapphiri & adamantis, & in eo sculpta & expressa
erant nomina trium tribuum, Ruben, Simeon, Gad, & in medio ejus scri-
ptum erat; Audi Israel, Dominus Deus noster Dominus unus. In eo
etiam insculpta fuit figura cervi; videbatur quidem in eo insculpenda fi-
gura bovis, verùm Moses propheta mutavit ipsam, ne in memoriam
revocaretur illis peccatum vituli: & princeps, qui præfectus erat super
exercitus tribus Ruben, *fuit* Elitsur filius Sedeur. Exercitus autem ejus, 13
& summa eorum *qui erant* illius tribus quinquaginta & novem millia, &
trecenti. Et tribus Gad: princeps autem qui fuit præpositus super exer- 14
citus filiorum Gad, fuit Eliasaph filius Dehuel. Et exercitus ejus & 15
summa eorum *qui erant* illius tribus, quadraginta & quinque millia, &
sexcenti. Omnis summa numerorum exercitus Ruben, centum quinqua- 16
ginta & unum millia, & quadringenti & quinquaginta per exercitus suos:
& hi secundo loco proficiscebantur. Et proficiscatur tabernaculum con- 17
ventus *cum* castris Levitarum in medio castrorum, & castra eorum per
quatuor milliaria jacentia in medio proficiscebantur: quemadmodum
castrametabantur, sic proficiscebantur, quisque juxta terminum suum &
per vexilla sua.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

53 *و آن لویان فرود آیند گرداگرد بمسکن آن گواه گرفت ونه باشد غضب ابر جماعتي
54 پسراني يسرال و نگه دارند آن لویان مر نگاهداشت مسکني آن گواه گرفت *بکردند پسراني يسرال
چون آنچه بفرمود ؛؛ مر مشه همچنین بکردند * *فصل دوم *
1 2 *سخن گفت ؛؛ بمشه [و باهرن] بگفتن *مرد ابر علمي او در نشانها بخانهي پدراني ايشان فرود آيند
3 پسراني يسرال ازمقابل گرداگرد بخیمهي وعده فرود آيند *و آن فرود آیان بمزرح علمي لشکرگاهي
4 يهوده بسپاهاني ايشان و مهتر بپسراني يهوده نحشون پسري عمينداب *و سپاهي او و شمردگاني ايشان
5 هفتاد و چهار هزار و شش صد *و آن فرود آيان ابر او قبيلهي يششکر و مهتر بپسراني يششکر نتنال
6 7 پسري صوعر *و سپاهي او و شمردگاني او پنجاه و چهار هزار و چهار صد *قبيلهي زبولن و مهتر
8 9 بپسراني زبولن الياب پسري حلن *و سپاهي او و شمردگاني او پنجاه و هفت هزار و چهار صد *همه
آن شمردگان بلشکرگاهي يهوده صد و هشتاد و شش هزار و چهار صد بسپاهاني ايشان اول منزل
10 بر دارند *علمي لشکرگاهي راوبن بدروم بسپاهاني ايشان و مهتر بپسراني راوبن اليصور پسري
11 12 شديآور *و سپاهي او و شمردگاني او چهل و شش هزار و پانصد *و آن فرود آيان ابر او قبيلهي
شمعون و مهتر بپسراني شمعون شلميال پسري صوري شدي *و سپاهي او و شمردگاني ايشان
13 14 پنجاه و نه هزار و سه صد *و قبيلهي جد و مهتر بپسراني جد اليسف پسري رعوال
15 16 *و سپاهي او و شمردگاني ايشان چهل و پنج هزار و شش صد و پنجاه *همه آن شمردگان
بلشکرگاهي راوبن صد و پنجاه و يك هزار و چهار صد و پنجاه بسپاهاني ايشان و دويم منزل
17 بر دارند *و منزل بر دارد خيمهي وعده لشکرگاهي آن لويان در مياني آن لشکرگاها چون آنچه
فرود آيند همچنين منزل بر دارند مرد ابر جايي او بعلمهاي ايشان

Levitæ verò residebunt in circuitu 53
Tabernaculi testimonii, & non erit
ira super cœtum filiorum Israel: cu-
stodiéntque Levitæ custodiam Ta-
bernaculi testimonii. Et fecerunt fi- 54
lii Israel secundùm quod præceperat
Dominus ipsi *Mosheh, sic fecerunt.*

CAP. II.

E*T locutus est Domin*⁹ *ad Mosheh* 1
& Aharon, dicendo; Quisque juxta 2
vexillum suum, juxta signa domûs
patrum suorum residebunt filii Isra-
el: e regione, in circuitu tentorii
conventûs residebunt. Residentes ad 3
Orientem, vexillum castrorum Jehu-
dah per exercitus suos: & princeps
filiorum Jehudah, Nahshon filius
Amminadab. Et exercitus ejus, nu- 4
meratiq; eorum, septuaginta & qua-
tuor millia, & sexcenti. Residentes 5
verò juxta eum, erunt *tribus Isshachar: & princeps filiorum Issha-*
char, Nethaniel filius Suar. Et ex- 6
ercitus ejus, numeratique ejus, quin-
quaginta & quatuor millia, & qua-
dringenti. Tribus item *Zebulun: &* 7
princeps filiorū Zebulon, Eliab filius
Helon. Et exercitus ejus, numeratiq; 8
ejus, quinquaginta & septem millia,
& quadringenti. Omnes numerati in 9
castris Jehudah, centum & octoginta
& sex millia, & quadringenti, per
exercitus suos: primùm mansionem
removebunt. Vexillum castrorū Reu- 10
ben erit *ad Meridiem per exercitus*
suos: & princeps filiorum Reuben,
Elisur filius Shedeür. Et exercitus 11
ejus, numeratique ejus, quadraginta
et quatuor millia, & quingenti. Resi- 12
dentes autem juxta eum, erunt *trib*⁹
Shimeon: & princeps filiorū Shi-
*meon, Shelumiel fili*⁹ *Suri-Shaddai.*
Et exercitus ejus, numeratiq; eorū, 13
quinquaginta & novem millia, ac
trecenti. Tribus item *Gad: & prin-* 14
ceps filiorum Gad, Eliasaph filius
Reüel. Et exercitus ejus, numeratiq; 15
eorū quadraginta et quinque millia,
& sexcenti & quinquaginta Omnes 16
numerati in castris Reuben, centū et
quinquaginta & unū millia, & qua-
dringenti & quinquaginta, per exer-
citus suos: & secundi mansionem re-
movebunt. Tum mansionem remove- 17
bit tentorium conventûs, cum ca-
stris Levitarum, in medio castrorum:
quemadmodum residebunt, sic man-
siones removebunt, quisque in loco
suo, juxta vexilla sua.

תרגום יונתן בן עוזיאל

18 דגל טיקס משריית אפרים לחיליהון מערבא ישרון ומשיריתהון בארבעתי
מילין מרבען וטיקסיה הוה מסילת תלת גוונין כל קבל תלת מרגלייתא
דבחושנא קנכירין טרקין ועינעיגל וביה חקיק ומפרש שמהת תלת שבטיא
אפרים מנשה ובנימין ובמציעותיה כתיב ועננא דיי עליהון בימטא במיטלהון
מן משריתא וביה הוה חקיק צורת ריבא ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא
19 דבני דאפרים אלישמע בר עמיהוד : וצבאו וחיליה וסכומהון דשבטיה ארבעין
20 אלפין וחמש מאה : ועליו ודסמיכין ליה שבטא דמנשה ורבא דהוה ממני
21 על חילות שבטא דבני מנשה גמליאל בר פדה צור : וצבאו וחיליה וסכומהון
22 דשבטיה תלתין ותרין אלפין ומאתן : ומטה ושבטא דבנימין ורבא דהוה ממני
23 על חילות שבטא דבני בנימין אבידן בר גדעוני : וצבאו וחיליה וסכומהון
24 דשבטיה תלתין וחמשא אלפין וארבע מאה : כל כל סכום מנייניא למשריית
25 אפרים מאה ותמני אלפין ומאה לחיליהון בתליתיתא נטלין : דגל טיקס משרית
דן לצפונא לחיליהון ובית משירוייתהון בארבעתי מילין מרבען וטקסיה הוה
מסילת תלת גונין כל קביל תלת מרגלייתא דבחושנא כרום ימא ובירלוות חלא
ואפנטור וביה חקיק ומפרש שמהת תלת שבטיא דן ונפתלי אשר ובמציעותיה
חקיק ומפרש ובמישרוי יימר תוב יי שרי ביקרך בגו ריבוות אלפיא דישראל
וביה הוה חקיק צורת חיוי חרמן ורבא דהוה ממני על חילוות שבטוי דבני דן
26 אחיעזר בר עמי שדי : וצבאו וחיליה וסכומהון דשיבטיה שתין ותרין אלפין
27 ושבע מאה : והחנים ודישרן סמיכין ליה שבטא דאשר ורבא דהוה ממני על
28 חילוות שבטא דבני אשר פגעיאל בר עכרן : וצבאו וחיליה וסכומהון
29 דשבטיה ארבעין וחד אלפין וחמש מאה : ומטה ושבטא דנפתלי ורבא דהוה
30 ממני על חילות שבטא דבני נפתלי אחירע בר עינן : וצבאו וחיליה וסכומהון
31 דשבטיה חמשין ותלת אלפין וארבע מאה : כל כל סכום מנייניא למשריית
דן מאה וחמשין ושובעא אלפין ושית מאה בבתריתא נטלין לטיקסיהון : אלה
32 אלין סכום מניני בני ישראל לבית אבהתהון כל מנייני משרייתא לחיליהון
33 שית מאה ותלתא אלפין וחמש מאה וחמשין : והלוים וליואי לא אתמניאו
34 בגו בני ישראל היכמא דפקיד יי ית משה : ויעשו ועבדו בני ישראל ככל
מה דפקד יי ית משה היכדין שרן לטיקסיהון והיכדין נטלין גבר לזרעיתיה
לבית אבהתוי :

ג

1 ואלה ואלין יחוסי אהרן ומשה דאתיחסו ביומא דמליל יי עם משה בטורא
דסיני :

Targ. JONATHAN B UZIEL.

18 Vexillum castrorum Ephraim per exercitus suos ad occidentem castrametabuntur: & castra eorum extendebantur per quatuor milliaria, & vexillum ejus erat ex serico trium colorum ex adverso trium lapidum pretiosorum qui *erant* in pectorali, Lyncurii, Achatis, & Amethysti, & in eo insculpta *erant* & expressa nomina trium tribuum, Ephraim, Manasse, & Binjamin, & in medio ejus scriptum erat; Et nubes Domini super eos *erat* interdiu dum proficiscerentur ex castris, & in eo insculpta erat figura pueri: & princeps qui præfectus erat super exercitus tribus filiorum Ephraim, Elischama filius Ammihud.
19 Et exercitus ejus, & summa eorum qui *erant* illius tribus, quadraginta millia & quingenti.
20 Et qui vicini erant illi *erat* tribus Manasse: & princeps qui erat præfectus super exercitus tribus filiorum Manasse, *erat* Gamaliel filius Pedatsur.
21 Et exercitus ejus, & numerus eorum qui *erant* illius tribus, triginta & duo millia & ducenti.
22 Tribus quoque Binjamin; & princeps qui erat præfectus super exercitus tribus filiorum Binjamin, erat Abidan filius Gideoni.
23 Et exercitus ejus, & numerus eorum qui *erant* illius tribus, triginta & quinque millia, & quadringenti.
24 Omnis supputatio numerorum castrorum Ephraim, centum & octo millia & centum, per exercitus suos: *& hi* tertio *loco* proficiscebantur.
25 Vexillum castrorum Dan ad septentrionem *erit* cum exercitibus suis, & locus castrorum ejus extendebatur per quatuor milliaria, & vexillum ejus erat ex serico trium colorum, ex adverso trium lapidum pretiosorum qui *erant* in pectorali, Chrysolithi, Berylli, & Jaspidis, & in eo insculpta erant & expressa nomina trium tribuum, Dan, Nephtali, & Ascher, & in eo insculptum erat & expressum; Et in castris suis dicat, Revertere Domine, habita cum gloria tua in medio myriadum millium Israel, & in eo *etiam* erat expressa figura serpentis basilisci: Porrò princeps qui præfectus erat super exercitus tribus filiorum Dan, *erat* Achi-zer filius Ammischaddai.
26 Et exercitus ejus, & summa eorum qui *erant* illius tribus, sexaginta & duo millia, & septingenti.
27 Et qui castrametabantur illi vicini *erat* tribus Aser: princeps verò qui præpositus erat super exercitus tribus filiorum Aser, *erat* Paghiel filius Ochran.
28 Et exercitus ejus, & numerus eorum qui *erant* tribus illius, quadraginta & unum millia, & quingenti.
29 Tribus quoque Nephtali: & princeps qui erat præpositus super exercitus tribus filiorum Nephtali, Ahira filius Enan.
30 Et exercitus ejus, & numerus eorum qui *erant* illius tribus, quinquaginta & tria millia, & quadringenti.
31 Omnis summa numerorum exercituum Dan, centum & quinquaginta & septem millia, & sexcenti: *& hi* postremo loco proficiscebantur cum vexillis suis.
32 Hæc *est* summa numerorum filiorum Israel, juxta domos patrum suorum: omnes summæ castrorum per exercitus suos *erant* sexcenta tria millia, & quingenti & quinquaginta.
33 Levitæ verò non sunt recensiti in medio filiorum Israel, quemadmodum præceperat Dominus Mosi.
34 Et fecerunt filii Israel, juxta omnia quæ præceperat Dominus Mosi, sic castrametati sunt per vexilla sua, & sic proficiscebantur, quisque per familias suas & domos patrum suorum.

CAPUT III.

1 Istæ verò *sunt* generationes Aharon & Mosis, qui per genealogias numerati sunt, die quo locutus est Dominus cum Mose in monte Sinai.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

18 * علمي لشكرگاهي افريم بسپاهاي ايشان بمغرب و مهتر بپسراني افريم اليشمع پسري عمّيهود *
19 * وسپاهي او و شمردگاني ايشان چهل هزار و پانصد * و ابر او قبيلهي منسّه و مهتر
20 بپسراني منسّه جمليال پسري فده صور * وسپاهي او و شمردگاني ايشان سي و دو هزار
21 و دويست * وقبيلهي بنيمين و مهتر بپسراني بنيمين ابيدن پسري جدعني * و سپاهي
22 او و شمردگاني ايشان سي و پنج هزار و چهار صد * همه آن شمردگاني بلشكرگاهي افريم صد
23 و هشت هزار و صد بسپاهاي ايشان و سيمي منزل بر دارند * علمي لشكرگاهي دن بشمال
24 بسپاهاي ايشان و مهتر بپسراني دن احيعزر پسري عمّي شدّي * و سپاهي او و شمردگاني ايشان
25 شصت و دو هزار و هفت صد * و آن فرود آيان ابر او قبيلهي اشر و مهتر بپسراني اشر فجعيال
26 پسري عكرن * و سپاهي او و شمردگاني ايشان چهل و يك هزار و پانصد * و قبيلهي نفتلي
27 و مهتر بپسراني نفتلي احيرع پسري عينن * و سپاهي او و شمردگاني ايشان پنجاه و سه هزار
28 و چهار صد * همه آن شمردگان بلشكرگاهي دن صد و پنجاه و هفت هزار و شش صد بآخر
29 منزل بر دارند بعلمهاي ايشان * اينان شمردگاني پسراني يسرال بخانهي پدراني ايشان همه
30 شمردگاني آن لشكرگاها بسپاهاي ايشان شش صد و سه هزار و پانصد و پنجاه * و آن لويان نه
31 شمرده شدند در مياني پسراني يسرال چون آنچه بفرمود ꞉ مر مشه * بكردند پسراني يسرال چون
32 همه آنچه بفرمود ꞉ مر مشه همچنين فرود آمدند بعلمهاي ايشان و همچنين منزل بر داشتند
33 مرد باهلي خانهي او ابر خانهي پدراني او *
34

* فصل سوم *

1 * و اينان توليدهاي اهرن و مشه در روزي سخن گفتن ꞉ مر مشه در كوهي سيني *

18 *Vexillum castrorũ Ephraim per exercitus suos, erit ad Occidentem: & princeps filiorũ Ephraim, Elishama filius Ammihud.*
19 *Et exercitus ejus numeratique eorũ, quadraginta millia, & quingenti.*
20 *Et juxta eum erit tribus Menasseh: & princeps filiorũ Menasseh, Gamliel filius Phedahsur.*
21 *Et exercitus ejus numeratique eorum, triginta ac duo millia, & ducenti.*
22 *Tribus item Binjamin: & princeps filiorum Binjamin, Abidan filius Gideoni.*
23 *Et exercitus ejus, numeratique eorum, triginta & quinque millia, & quadringenti.*
24 *Omnes numerati in castris Ephraim, centum & octo millia, & centum, per exercitus suos: & tertii mansionem removebunt.*
25 *Vexillum castrorum Dan erit ad Aquilonem, per exercitus suos: & princeps filiorum Dan, Ahiezer filius Ammi-shaddai.*
26 *Et exercitus ejus, numeratique eorũ, sexaginta ac duo millia, & septingenti.*
27 *Residentes verò juxta eum, erunt tribus Asher: & princeps filiorũ Asher, Phagiel filius Ochran.*
28 *Et exercitus ejus, numeratique eorum, quadraginta ac unũ millia, & quingenti.*
29 *Tribus item Naphtali: & princeps filiorum Naphtali, Ahira filius Enan.*
30 *Et exercitus ejus, numeratique eorum, quinquaginta ac tria millia, & quadringenti.*
31 *Omnes numerati in castris Dan, centum & quinquaginta ac septem millia, & sexcenti: in postremo loco mansionem removebunt per vexilla sua.*
32 *Isti sunt numerati filiorum Israel per domum patrum suorũ, oẽs numerati castrorũ per exercitus suos, sexcenta ac tria millia, & quingenti & quinquaginta.*
33 *Cæterùm Levitæ non fuerunt numerati in medio filiorum Israel, quemadmodum præceperat Dominus ipsi Mosheh.*
34 *Et fecerunt filii Israel juxta omne quod præcepit Domin⁹ ipsi Mosheh. sic residerũt juxta vexilla sua, et sic mansionem removerunt, quisque per familiam suam, secundùm domum patrum suorum.*

CAP. III.

1 *HÆ autem sunt generationes Aharon & Mosheh in die quo locutus est Dominus ad Mosheh in monte Sinai.*

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

ואלה ואלין שמהת בני אהרן כהניא תלמידיא דמשה רבהון דישראל ואתקרין
על שמיה ביומא דאיתרביאו מטול דאתקריב קרבניהון לשמשא: וימת ומית
נדב ואביהוא קדם יי באישתא מצלהבא בזמן קרוביהון אישתא נוכריתא מן
חפיין ובנין לא הוו להון ושמש אלעזר ואיתמר על אפי אהרן אבוהון: וידבר ה׳
ומליל יי עם משה למימר: הקרב קרב ית שבטא דלוי ותקים יתיה קדם אהרן
כהנא וישמשון יתיה: ושמרו ויתפלגון לעשרין וארבע חולקין ויטרון ית
מטרתיה וית מטרת כל כנישתא לקדם משכן זימנא למפלח ית פולחן משכנא:
ושמרו ויטרון ית כל מאני משכן זימנא וית מטרת בני ישראל למפלח ית
פולחן משכנא: ונתת ותתן ית ליואי לאהרן ולבנוי מתנה הינון יהיבין ומסירין
ליה מלות בני ישראל: ואת וית אהרן וית בנוי תמני ויטרון ית כהונתהון
וחילוני דיקרב יתקטל באשא מצלהבא קדם יי: וידבר יי ומליל יי עם משה
למימר: ואני ואנא הא קריבית ית ליואי מגו בני ישראל חלף כל בוכריא פתח
ולדא מבני ישראל ויהון משמשין קדמי ליואי: כי לי ארום דילי כל בוכ״א
בבני ישראל ביומא דקטלית כל בוכרא בארעא דמצרים אקדישית קדמי כ״
בוכרא בישראל מאינשא ועד בעירא דילי יהון אנא יי: וידבר ה׳ ומליל יי עם
משה במדברא דסיני למימר: פקד מני ית בני לוי לבית אבהתהון לגניסתהון
כל דכורא מבר ירחא ולעילא תמנינון: ויפקד ומנא יתהון משה על פם
מימרא דיי היכמא דאתפקד: ויהיו והוו אלין בני לוי בשמהתהון גרשון
וקהת ומררי: ואלה ואילין שמהת בני גרשון לגניסתהון לבני ושמעי: ובני
ובנוי דקהת לגניסתהון עמרם ויצהר וחברון ועזיאל: ובני ובנוי דמררי
לגניסתהון מחלי ומושי אילין אינון גניסת ליואי לבית אבהתהון: לגרשון
לגרשון גניסת לבני וגניסת שמעי אילין הינון גניסת גרשון: פקודיהם
סכומהון במניין כל דכורא מבר ירחא ולעילא סכומהון שבעתי אלפין וחמש מאה:

Et hæc ſunt nomina filiorum Aharon ſacerdotum, diſcipulorum Mo- 2
ſis doctoris ipſorum Iſraelitarum : & vocabantur de nomine ejus die 3
quo uncti ſunt, ut offerrent oblationem ſuam ad miniſtrandum. Et 4
mortuus eſt Nadab & Abihu coram Domino igne candente, tempo-
re quo offerrent ignem alienum ex tabernaculis ſuis, & filios non ha-
buerunt : & miniſtravit Eleazar, & Ithamar, in conſpectu Aharon
patris ſui. Et loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo : Appli- 5
ca tribum Levi, & ſtatue eam coram Aharon ſacerdote, ut mini- 6
ſtrent ei. Et dividantur in viginti quatuor partes, & cuſtodiant cu- 7
ſtodiam ejus, & cuſtodiam univerſæ congregationis, ante taberna-
culum fœderis : ut exequantur miniſterium tabernaculi. Cuſtodiant 8
quoque omnia vaſa tabernaculi fœderis, & cuſtodiam filiorum Iſra-
el : ut exequantur miniſterium tabernaculi. Dabíſque Levitas Aha- 9
roni & filiis ejus : in donum ſunt dati & traditi ipſi à filiis Iſrael.
Aharonem verò & filios ejus recenſebis, ut cuſtodiant ſacerdotium 10
ſuum : & prophanus qui acceſſerit, interficietur igni inflammato à
facie Domini. Præterea loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicen- 11
do : Ecce ego applicui Levitas è medio filiorum Iſrael, pro omni- 12
bus primogenitis qui aperiunt vulvam inter filios Iſrael : & mini-
ſtrabunt coram me Levitæ. Quoniam meus eſt omnis primogenitus 13
inter filios Iſrael, à die qua interfeci omnem primogenitum in ter-
ra Ægypti, ſanctificavi coram me omnem primogenitum in Iſrael,
ab homine uſque ad pecus : mea erunt, ego Dominus. Et loquu- 14
tus eſt Dominus cum Moſe in deſerto Sinai, dicendo : Numera 15
filios Levi, juxta domos patrum ſuorum, & proſapias ſuas : omnem
maſculum à filio menſis & ſupra numerabis eos. Numeravit ergò 16
eos Moſes, juxta os ſermonis Domini, quemadmodum juſſus erat.
Fueruntque iſti filii Levi cum nominibus ſuis, Gherſon, Kehath, 17
& Merari. Et iſta ſunt nomina filiorum Gherſon, juxta proſapias 18
ſuas, Libni, & Simei. Filii verò Kehath juxta proſapias ſuas, Am- 19
ram, Jitshar, Hebron, & Uziel. Et filii ipſius Merari juxta proſa- 20
pias ſuas, Machli, & Muſchi : iſtæ ſunt proſapiæ Levitarum, jux-
ta domos patrum ſuorum. De Gherſon, proſapia Libni, & proſa- 21
pia Simei : iſtæ ſunt proſapiæ Gherſon. Summa eorum juxta nu- 22
merum omnis maris, à filio menſis & ſupra, ſumma *inquam* eorum,
ſeptem millia & quingenti.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*واينان نامهاي پسراني اهرن آن نخست زاد ندب و ابيهوا العزر و ايتمر *اينان نامهاي پسراني
اهرن آن كهنان آن روغن ماليدگان آنچه پر كرد قرباني ايشان بخدمت كردن *بمرد ندب وابيهوا
بپيشي :: در نزديك بردني ايشان آتشي بيگانه بپيشي :: در بياباني سيني و پسراني نه بودند
بايشان و خدمت كرد العزر و ايتمر ابر پيشي اهرن پدري ايشان *سخن گفت :: بمشه بگفتن
*نزديك آور مر قبيلهي لوي و بياستاني اويرا بپيشي اهرن آن كهن و خدمت كنند اويرا
*و نگاه دارند مر نگاه داشتي او و مر نگاه داشت همه آن جماعت بپيشي خيمهي وعده بكار كردن
مر كاري آن مسكن *و نگاه دارند مر همه پيرايهاي خيمهي وعده و مر نگاه داشتي پسراني يسرال
بكار كردن مر كاري آن مسكن *و بدهي مر آن لويان باهرن و بپسراني او داده شدگان داده
شدگان ايشان باو از نزد پسراني يسرال *و مر اهرن و مر پسراني او بفرمايي و نگاه دارند مر
كهونهي ايشان و آن بيگانه آن نزديك شوا كشته آيد *سخن گفت :: بمشه بگفتن
*و من اينك بستاندم مر آن لويان از مياني پسراني يسرال عوضي همه نخست زاد كشايشي رحم
از پسراني يسرال و باشند بمن آن لويان *كه بمن همه نخست زاد در روزي زدن من مر همه
نخست زاد در زمين مصر خاص كردم بمن همه نخست زاد در يسرال از آدم تا چهارپا بمن
باشند من :: *سخن گفت :: بمشه در بياباني سيني بگفتن *بشمار مر پسراني لوي بخانهي
پدراني ايشان باهلي خانهي ايشان همه نرينه از قدري ماه و بالا بشماري ايشانرا *بشمرد
مشه ايشانرا ابر امري :: چون آنچه فرموده آمد *بودند اينان پسراني لوي در نامهاي ايشان
جرشون و قهت و مرري *و اينان نامهاي پسراني جرشون باهلي خانهاي ايشان لبني و شمعي
*و پسراني قهت باهلي خانهاي ايشان عمرم و يصهر و حبرون و عزيال *و پسراني مرري
باهلي خانهاي ايشان محلي و موشي اينان ايشان اهلي خانهاي آن لوي بخانهي پدراني
ايشان *لجرشون اهلي خانهاي آن لبني و اهلي خانهاي آن شمعي اينان ايشان اهلي
خانهاي آن جرشوني *شمردگاني ايشان در شماري همه نرينه از قدري ماه و بالا شمردگاني
ايشان هفت هزار و پانصد.

Et hæc ſunt *nomina filiorum Aha-* 2
ronis : primogenitus, Nadab : &
Abihu, Eleazar, & Ithamar. Iſta 3
ſunt *nomina filiorum Aharon ſacer-*
dotum oleo unctorum, quorum com-
pleverat oblationem ad miniſtran-
dum. Mortuus eſt autem *Nadab* 4
& Abihu in præſentia Domini
cùm offerrent ignem alienum in
præſentia Domini in deſerto Si-
nai : & filii non fuerunt eis, ac
miniſtravit Eleazar & Ithamar
coram Aharon patre ſuo. Lo- 5
quutúſque eſt Dominus ad Moſheh,
dicendo ; Applica tribum Levi, ac 6
ſtatues eam in præſentia Aharon
ſacerdotis, & miniſtrabunt ei : Et 7
cuſtodient cuſtodiam ejus, & cuſto-
diam totius congregationis coram
tabernaculo, ad faciendum opus ta-
bernaculi. Cuſtodient quoque omnia 8
vaſa tentorii conventûs, cuſtodiám-
que filiorum Iſrael, ad faciendum
opus tabernaculi. Dabis inquam 9
Levitas ipſi Aharon & filiis ejus :
dati, dati ſunt ei à filiis Iſrael.
Aharon autem & filiis ejus præci- 10
pies, ut cuſtodiant ſacerdotium
ſuum : at extraneus appropinquans,
interficietur. Loquutus eſt quoque 11
Dominus ad Moſheh, dicendo ; Ego 12
autem, ecce tuli Levitas è medio fi-
liorum Iſrael, loco omnis primogeni-
ti, apertionis vulvæ, à filiis Iſrael,
erúntque mihi Levitæ. Quia mihi 13
eſt *omne primogenitum : die quo*
percuſſi omne primogenitum in ter-
ra Ægypti, ſanctificavi mihi omne
primogenitum in Iſrael : ab homine
uſque ad quadrupedem, mihi erunt :
ego Dominus. Locutúſque eſt Do- 14
minus ad Moſheh in deſerto Sinai,
dicendo ; Numera filios Levi per 15
domos patrum ſuorum, per familias
ſuas : omnem maſculum à filio men-
ſis et ſuprà, eos numerabis. Nume- 16
ravit itaque *Moſheh eos juxta*
mandatum Domini, quemadmodum
juſſus fuerat. Et *fuerunt iſti filii* 17
Levi per nomina ſua ; Gerſhon, &
Cehath, & Merari. Hæc autem 18
ſunt *nomina filiorum Gerſhon per*
familias ſuas ; Libni, & Shimei.
Porrò filii Cehath per familias 19
ſuas ; Amram, & Iſhar, & He-
bron, & Uzziel. Filii verò Me- 20
rari per familias ſuas ; Mahli,
& Muſhi : iſtæ ſunt familiæ Le-
vi per domum patrum ſuorum. De 21
Gerſhon, familia Libnitica, & fa-
milia Shimeitica : iſtæ ſunt fami-
liæ Gerſhoniticæ. Numerati eorum 22
in numero omnis maſculi, à filio
menſis & ſuprà, numerati in-
quam *eorum, ſeptem millia, &*
quingenti.

תרגום יונתן בן עוזיאל

משפחות תַּרְתֵּין גְּנִיסָתָא דִי נְפָקוּ מִגֵּרְשׁוֹן בָּתַר מַשְׁכְּנָא יִשְׁרוֹן מַעַרְבָא :
23 ונשיא וְרַב בֵּית אַבָּא דְהָוָה מִתְמַנֵּי עַל תַּרְתֵּין גְּנִיסָתָא דְגֵרְשׁוֹן אֶלְיָסָף בַּר לָאֵל :
24 ומשמרת וּמַטְרַת בְּנֵי גֵרְשׁוֹן בְּמַשְׁכַּן זִימְנָא מַשְׁכְּנָא וּפְרָסָא חוּפָאָה וּפְרָסָא
25 דִבְתְרַע מַשְׁכַּן זִימְנָא : וקלעי וּוִלָוַת דָּרְתָא וְיַת פְּרָסָא דִבְתְרַע דָּרְתָא דְעַל
26 מַשְׁכְּנָא וְעַל מַדְבְּחָא חֲזוֹר חֲזוֹר וְיַת אַטְעוֹי לְכָל פּוּלְחָנֵיהּ : ולקהת וְלִקְהָת
27 גְּנִיסָתָא דְעַמְרָם וּגְנִיסְתָא דְיִצְהָר וּגְנִיסְתָא דְחֶבְרוֹן וּגְנִיסְתָא דְעֻזִּיאֵל אִילֵין
הִינוּן גְּנִיסַת קְהָת : במספר בְּמִנְיַן כָּל דְכוּרָא מִבַּר יַרְחָא וּלְעֵילָא תְּמַנְיָא
28 אַלְפִין וְשִׁית מְאָה נָטְרֵי מַטְּרְתָא דְקוּדְשָׁא : משפחות אַרְבַּעַת גְּנִיסָתָא דִי נְפָקוּ
29 מִקְּהָת יִשְׁרוֹן עַל שִׁידָא דְמַשְׁכְּנָא דָרוֹמָא : ונשיא וְרַב בֵּית אַבָּא דְהָוָה מִתְמַנֵּי
30 עַל גְּנִיסַת קְהָת אֱלִיצָפָן בַּר עֻזִּיאֵל : ומשמרת וּמַטְרַתְהוֹן אֲרוֹנָא וּפָתוֹרָא
31 וּמְנַרְתָּא וּמַדְבְּחַיָא וּמָאנֵי קוּדְשָׁא דִישַׁמְשׁוּן בְּהוֹן וּפְרָסָא וְכָל פּוּלְחָנֵיהּ : ונשיא
וְאַמַרְכוֹל דִמְמַנֵּי עַל רַבְרְבֵי לֵיוָאֵי אֶלְעָזָר בַּר אַהֲרֹן כַּהֲנָא הוּא הֲוָה שָׁאִיל בְּאוּרַיָא
32 וְתוּמַיָא מִתְּחוֹת יְדוֹי מִמַּנַן נָטְרֵי מַטְּרַת קוּדְשָׁא : למררי לִמְרָרִי גְּנִיסְתָא דְמַחְלִי
33 וּגְנִיסְתָא דְמוּשִׁי אִלֵין הִינוּן גְּנִיסַת מְרָרִי : פקודיהם סְכוּמְהוֹן בְּמִנְיַן כָּל דְכוּרָא
34 מִבַּר יַרְחָא וּלְעֵילָא שִׁיתָא אַלְפִין וּמָאתָן : ונשיא וְרַב בֵּית אַבָּא דְהָוָה מִתְמַנֵּי
35 עַל גְּנִיסַת מְרָרִי צוּרִיאֵל בַּר אֲבִיחָיִל עַל שִׁידָא דְמַשְׁכְּנָא יִשְׁרוֹן צִפּוּנָא : ופקודת
וּדְמְסִיר לְמִנְטַר בְּנֵי מְרָרִי לוּחֵי מַשְׁכְּנָא וְנַגְרוֹי וְעַמּוּדוֹי וְחוּמְרוֹי וְכָל פּוּלְחָנֵיהּ :
36 ועמודי וְעַמּוּדֵי דְדָרְתָא חֲזוֹר חֲזוֹר וְחוּמְרֵיהוֹן וְסִיכֵּיהוֹן וּמַתְחֵיהוֹן : והחנים
37 וְדִי שָׁרַן קֳדָם מַשְׁכַּן זִימְנָא מַדִינְחָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבְנוֹי נָטְרִין מַטְּרַת
38 מַקְדְּשָׁא לְמַטְּרַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְחִלוֹנַי דְיִקְרַב יִתְקְטֵל בְּאֶשָּׁא מְצַלְהֲבָא מִן קֳדָם
יְיָ : כל פקודי כָּל סְכוּמֵי מִנְיָינֵי לֵיוָאֵי דִי מְנָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל פּוּם
39 מֵימְרָא דַיְיָ לִגְנִיסָתְהוֹן כָּל דְכוּרָא מִבַּר יַרְחָא וּלְעֵילָא עֶשְׂרִין וְתַרְתֵּין
אַלְפִין :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Dux prosapiæ, quæ egressæ sunt ex Gherson, post tabernaculum ca- 23
strametabuntur ad occidentem. Et princeps domus patris qui præpo- 24
situs fuit super duas prosapias Ghersonitarum, fuit Eliasaph filius
Laël. Custodia autem filiorum Gherson in tabernaculo fœderis *erit* 25
ipsum tabernaculum, & operimentum quo tegitur, & velum ostii ta-
bernaculi fœderis. Item aulæa atrii; & velum quod *est* in ostio 26
atrii quod *est* juxta tabernaculum & juxta altare per circuitum, &
funes ejus pro omni ministerio ejus. De Kahath verò *fuit* prosapia 27
Amram, & prosapia Jitshar, & prosapia Hebron, & prosapia Uziel:
istæ sunt prosapiæ Kehath. Numerus omnis maris à filio mensis 28
& supra, octo millia, & sexcenti, qui custodiant custodiam sanctuarii.
Quatuor prosapiæ quæ exierunt ex Kehath, castrametabuntur ad latus 29
tabernaculi meridionale. Et princeps domus patrum, qui præpositus 30
fuit super prosapiam Kehath, *fuit* Elitsaphan filius Uziel. Et custodia 31
eorum arca, & mensa, & candelabrum, & altaria, & vasa sanctuarii
quibus ministrant: velum quoque & quicquid ad ejus cultum perti-
net. Et supremus gubernator, qui præpositus *erat* super principes 32
Levitarum, Eleazar filius Aharon sacerdos: ipse erat interrogans per
Urim & Tummim, sub cujus manu constituti *erant*, qui custodiebant
custodiam sanctuarii. De Merari, prosapia Machli, & prosapia Muschi: 33
istæ sunt prosapiæ Merari. Summa eorum juxta numerum omnis primo- 34
geniti à filio mensis & supra, sex millia & ducenti. Et princeps do- 35
mus patrum qui fuit præpositus super prosapiam Merari, *fuit* Tsuriel filius
Abichail: ad latus tabernaculi castrametabuntur ad septentrionem. Et 36
quæ tradita sunt ad custodiendum filiis Merari, *fuerunt* tabulæ taberna-
culi, & vectes ejus, & columnæ ejus, & bases ejus, & quicquid est de
ministerio ejus. Columnæ quoque atrii per circuitum, & bases ea- 37
rum, & clavi earum, & funes earum. Qui verò castra ponant ante 38
tabernaculum fœderis ad orientem, Moses & Aharon, & filii ejus,
custodientes custodiam sanctuarii, & custodiam Israel: & prophanus
qui accesserit interficietur igne inflammato à facie Domini. Omnes 39
summæ numerorum Levitarum, quos numeravit Moses & Aharon
juxta os sermonis Domini per prosapias suas, omnes masculi à filio
mensis & supra, viginti duo millia.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

23 24 *[اهلي] خانهاي آن جرشوني پسي آن مسكن فرود آيند بمغرب* و مهتر خانهي پدر بجرشوني
25 اليسف پسري لال * و نگاه داشتي پسراني جرشون درخيمهي وعده آن مسكن و آن خيمه
26 و پوشش او و حجابي درگاهي خيمهي وعده * و پردهاي آن سرا و مرحجابي درگاهي آن سرا آنچه
27 ابر آن مسكن و ابر آن مذبح گرداگرد و مر طنابهايي او بهمه كاري او * و بقهت اهلي
خانهي آن عمرمي و اهلي خانهي آن يصهري و اهلي خانهي آن حبروني و اهلي خانهي
28 آن عزّيلي اينان ايشان اهلي خانهايي آن قهتي * در شماري همه نرينه از قدري ماه و بالا
29 هشت هزار و شش صد نگاه داراني نگاه داشتي آن خاص * اهلي خانهايي پسراني قهت فرود
30 آيند ابر پايهي آن مسكن بجنوب * و مهتري خانهي پدر باهلي خانهايي آن قهتي
31 اليصفن پسري عزّيال * و نگاه داشتي ايشان آن صندوق و آن خوان و آن چراغپايه و آن
مذبحها و پيرايهاي آن خاص آنچه خدمت كنند در ايشان و آن حجاب و همه كار او *
32 * و مهتري مهتراني آن لوي العزر پسري اهرن آن كهن گماشتهي نگاه داراني نگاه داشت آن
33 خاص * لمرري اهلي خانهي آن محلي و اهلي خانهي آن موشي اينان ايشان اهلي
34 خانها مرري * شمردگاني ايشان در شماري همه نرينه از قدري ماه و بالا شش هزار
35 و دويست * و مهتر خانهي پدر باهلي خانهاي مرري صوريال پسر ابيحيل ابر پايهي آن
36 مسكن فرود آيند بشمال * و گماشتهي نگاه داشتي پسراني مرري تختهايي آن مسكن
و پشتيوانهاي او و ستونهايي او و بون ستونهايي او و همه پيرايهاي او و همه كاري او *
37 * و ستونهاي آن سرا گرداگرد و بون ستونهايي ايشان و ميخهايي ايشان و طنابهايي ايشان *
38 * و آن فرود آيان بپيشي آن مسكن بمشرق بپيشي خيمهي وعده بمشرق مشه
و اهرن و پسراني او نگاه داران نگاه داشت آن مقدس بنگاه داشتي پسراني يسرال و آن
39 بيگانهي آن نزديك شوا كشته آيد * همه شمردگاني آن لويان آنچه بشمرد مشه و اهرن
ابر امري ؛؛ باهلي خانهاي ايشان همه نرينه از قدري ماه و بالا بيست و دو
هزار *

Familiæ Gershoniticæ post taber- 23
naculum residebunt ad Occiden-
tem. Et princeps domûs patris 24
Gershonitarum, Eliasaph filius
Laël. Custodia autem filiorum 25
Gershon in tentorio conventûs, e-
rit tabernaculum, & tentorium,
& operimentum ejus, & aulæ-
um ostii tentorii conventûs: Cor- 26
tinæ item atrii, & aulæum ostii
atrii quod erat *juxta tabernacu-*
lum, & juxta altare circumcirca,
funes quoque ejus ad omne opus e-
jus. Et de Cehath, familia Amra- 27
mitica, & familia Isharitica, &
familia Hebronitica, & familia
Uzzielitica: istæ sunt familiæ Ce-
bathiticæ. In numero omnis mas- 28
culi à filio mensis & suprà, fuerunt
octo millia & sexcenti, custodien-
tes custodiam sanctuarii. Familiæ 29
filiorum Cehath residebunt juxta
basim tabernaculi ad Meridiem.
Et princeps domûs patris familia- 30
rum Cehathitarum, Elisaphan fi-
lius Uzziel. Custodia autem eorum 31
erit *arca, & mensa, & candela-*
brum, & altaria, & vasa sanctua-
rii quibus ministrabunt, & aulæum,
& universum opus ejus. Porrò prin- 32
ceps principum Levitarum erit
Eleazar filius Aharon sacerdotis:
præfectura custodientium custodiam
sanctuarii, ei erit. *De Merari, fa-* 33
milia Mahlitica & familia Mu-
shitica: istæ sunt familiæ Merari.
Numerati eorum in numero omnis 34
masculi à filio mensis & suprà, sex
millia ac ducenti. Et princeps 35
domûs patris familiarum Merari,
Suriel filius Abihail: juxta basim
tabernaculi residebunt ad Aquilonē.
Præfectura autem custodiæ filiorum 36
Merari, erunt *tabulæ tabernacu-*
li, & vectes ejus, & columnæ e-
jus, & stylobatæ ejus, omniaque
vasa ejus, & universum opus ejus:
Columnæ quoque atrii circumcirca, 37
& stylobatæ earum, & clavi ea-
rum, & funes earum. Residentes 38
verò coram tabernaculo ad Orien-
tem, ad anteriora inquam *tento-*
rii conventûs ad Orientem, erunt
Mosheh & Aharon, filiique ejus
custodientes custodiam sanctuarii,
in custodiam filiorum Israel: extra-
neus autem appropinquans, interfi-
cietur. Omnes numerati Levita- 39
rum, quos numeravit Mosheh &
Aharon juxta mandatum Domini
per familias eorum, omnis mascu-
lus à filio mensis & suprà, vigin-
ti ac duo millia.

ואמר יי למשה מני כל בוכריא דוכריא בבני ישראל מבר ירחא ולעילא
וקבל ית סכום מניין שמהתהון : ולקחת ותקריב ית ליואי קדמי אנא יי חלף
כל בוכריא בבני ישראל וית כל בעירא דליואי חלף כל בוכרא בבעירא דבני
ישראל : ויפקד ומנא משה היכמא דפקיד יי יתיה ית כל בוכריא בבני ישראל :
ויהי והוון כל בוכריא דוכריא בסכום מניין שמהן מבר ירחא ולעילא לסכום
מניינהון עשרין ותרין אלפין מאתן ושובעין ותלתא: וידבר ה׳ ומליל יי עם משה
למימר : קח קריב ית ליואי חלף כל בוכרא בבני ישראל וית בעירת ליואי
חלף בעיריהון ויהון משמשין קדמי ליואי אנא יי : ואת פדויי וית פרקוני
מאתן ושובעין ותלתא מה דאשתיירו על ליואי מבוכריא דבני ישראל : ולקחת
ותסב חמשא חמשא סלעין לגולגלתא בסלעי קודשא תסב עשרין מעין סלעא :
ונתתה ותיתן כספא לאהרן ולבנוי פרקוני מה דמשתיירין בהון : ויקח ונסיב
משה ית פורקנהון מן מה דמייתרין על פירקוני ליואי : מאת מלות ביכריא
דבני ישראל נסיב ית כספא אלף ותלת מאה ושתין וחמש סלעין בסלעי
קודשא : ויתן ויהב משה ית כסף פרקונא לאהרן ולבנוי על פם מימרא דיי
היכמא דפקיד יי ית משה :

ד

וידבר ומליל יי עם משה למימר : נשא קבילו ית חושבן בני קהת מגו בני
לוי לגניסתהון לבית אבהתהון : מבן מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין
שנין כל דאתי לחילא למעבד עיבידתא במשכן זמנא : ואת דא פולחנת בני קהת
במשכן זמנא קודש קודשיא : ובא ועליל אהרן ובנוי בזמן מיטל משריתא ויפרקון
ית פרגודא דפרסא ויכסון ית ארונא דסהדותא : ונתנו ויתנון עלוי חופאה
דמשך ססגונא ויפרשון לבוש שזיר עלוי
מלעילא וישוון אריחוי : ועל ועל פתור 7
לחים אפיא יפרסון לבוש דתכלא ויתנון עלוי ית פילוותא וית בזיכיא וית מנקיתא
וית קסוות ניסוכא ולחים תדירא עלוי יהי :

ירושלמי 7 ית פילתא :

40 Præterea dixit Dominus ad Mosem; Numera omnes primogenitos masculorum inter filios Israel, à filio mensis & supra, & recipe summam numeri nominum eorum. 41 Et applica Levitas coram me, ego Dñs, pro omnibus primogenitis inter filios Israel, & omnia pecora Levitarum pro omnibus primogenitis pecorum filiorum Israel. 42 Numeravítque Moses, sicut ei præceperat Dominus, omnes primogenitos filiorum Israel. 43 Et fuerunt omnes primogeniti masculi justa summam numeri nominum ipsorum, à filio mensis & supra, juxta summam numeri ipsorum, viginti duo millia, ducenta & septuaginta tria. 44 Et locutus est Dominus cum Mose, dicendo: 45 Applica Levitas pro omni primogenito inter filios Israel, & pecora Levitarum pro pecoribus eorum: ut sint ministrantes coram me Levitæ, ego Dominus. 46 Et pro redemptionibus ducentorum septuaginta trium, quibus superantur Levitæ à primogenitis filiorum Israel. 47 Accipies quinque siclos pro quolibet capite: juxta siclos sanctuarii accipies, viginti obolorum siclus erit. 48 Dabísque argentum Aharoni & filiis ejus, pro redemptionibus eorum qui supersunt inter eos. 49 Et accepit Moses redemptionem eorum, ab his qui superabant redemptiones Levitarum. 50 A primogenitis filiorum Israel accepit pecuniam istam, mille trecentos sexaginta quinque siclos juxta siclos sanctuarii. 51 Et dedit Moses argentum redemptionis Aharoni & filiis ejus juxta os sermonis Domini: sicut præceperat Dominus Mosi.

CAP. IV.

1 Et loquutus est Dominus cum Mose *& cum Aharone*, dicendo: 2 Capite numerum filiorum Kehath è medio filiorum Levi, secundùm prosapias suas & domos patrum suorum. 3 A filio triginta annorum & supra, usque ad filium quinquaginta annorum, omnium qui egrediuntur ad militiam, ut exequantur ministerium in tabernaculo fœderis. 4 Hoc est ministerium filiorum Kehath in tabernaculo fœderis, sanctum sanctorum. 5 Ingrediatur autem Aharon & filii ejus tempore quo movenda sunt castra, ut deponant velum interstitii, & tegant *eo* arcam testimonii. 6 Et ponant super illam operimentum pellium taxorum, & & expandant vestem retortam super ipsum desuper, & ponant vectes ejus. 7 Et super mensam panum propositionis expandant vestimentum hyacinthinum, & ponant super eam pateras, & cochlearia, & phialas, & cyathos libationis: sed & panes erunt jugiter super eam.

Hieros. 7. *Phialas.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

40 * كفت يْ بمشه بشمار همه نخست زاد نرينه بپسراني يسرال ازقدري ماه وبالا وحسيب كن مر
41 شماري نامهاي ايشان * وبستاني مر آن لويان بمن من يْ عوضي همه نخست زاد پسراني يسرال
42 و مر چهارپايي آن لويان عوضي همه نخست زاد درچهارپايي پسراني يسرال * بشمرد مشه چون آنچه
43 فرمود يْ اويرا مر همه نخست زاد درپسراني يسرال * بود همه نخست زادي نرينه درشماري نامها از
44 قدري ماه وبالا بشمردگاني ايشان بيست ودوهزار و دويست * سخن كفت يْ بمشه بگفتن *
45 * بستان مر آن لويان عوضي همه نخست زاد درپسراني يسرال و مر چهارپايي آن لويان عوضي
46 چهارپايي ايشان و باشند بمن آن لويان من يْ * و مر خلاصي آن دويست هفتاد وسه آن زياد
47 باشان ابر آن لويان ازنخست زادي پسراني يسرال * و بستاني پنج پنج مثقالها بسرمره درمثقال
48 آن خاص بستاني بيست دانك آن مثقال * و بدهي آن سيم باهرن وبپسراني او خلاصي آن
49 زياد باشان در ايشان * بستاند مشه مر سيمي آن خلاصي ازنزد آن زياد باشان ابر
50 خلاصي آن لويان * ازنزد نخست زادي پسراني يسرال بستاند مر آن سيم هزار وسه صد
51 وشست وپنج درمثقال آن خاص * بداد مشه مر سيمي آن خلاصي باهرن و بپسراني او ابر امري
يْ چون آنچه فرمود يْ مر مشه *

فصل چهارم *

1 * سخن كفت يْ بمشه و باهرن بگفتن * بشمار مر سري پسراني قهت درمياني پسراني لوي باهلي
2 خانهاي ايشان بخانهي پدراني ايشان * از قدري سي سال وبالا وتا قدري پنجاه سال همه آيا
3 بسپاه بكردن كار درخيمهي وعده * اين كاري پسراني قهت درخيمهي وعده خاصي آن
4 خاصها * وبيايد اهرن وپسراني او درمنزل بر داشتن آن لشكرگاه و فرود آورند مر پردهي
5 آن حجاب وبپوشند در آن مر صندوقي آن گواه گرفت * وبدهند ابر او پوشش پوست اسغ
6 بگسترند جامهي جمله كبود ازبالا وبنهند باهوهاي او * و ابر خواني آن دو رويه بگسترند
7 جامهي كبود وبدهند ابر او مر آن كاسها و مر آن چمچها و مر آن نيها و مر آن سيخها آن
پوشش وناني آن هميشه ابر او باشد *

40 Et *dixit Dominus ad Mosheh; Numera omnem primogenitum masculum in filiis Israel ab ætate mensis & suprà, & computa numerum nominum eorum.* 41 *Capiesque Levitas mihi (ego Dominus) loco omnium primogenitorum filiorum Israel, & quadrupedes Levitarum loco omnium primogenitorum in quadrupedibus filiorum Israel.* 42 *Numeravit itaque Mosheh quemadmodum præceperat ei Dominus, omnem primogenitum in filiis Israel.* 43 *Fueruntque omnes primogeniti masculi, in numero nominum, ab ætate mensis & supra, per numeratos eorum, viginti ac duo millia, & ducenti.* 44 *Loquutusque est Dominus ad Mosheh, dicendo;* 45 *Cape Levitas loco omnium primogenitorum in filiis Israel, & quadrupedes Levitarum loco quadrupedum eorum, eruntque mihi Levitæ: ego Dominus.* 46 *Porro redemptioni ducentorum septuaginta ac trium redundantium supra Levitas ex primogenitis filiorum Israel,* 47 *Accipies quidem quinos siclos per capitis computum, secundum siclum sanctuarii accipies: viginti obolorum est siclus.* 48 *Dabisque ipsum argentum Aharoni & filiis ejus, redemptionem scil. exuperantium in illis.* 49 *Accepit itaque Mosheh argentum redemptionis à redundantibus supra redemptionem Levitarum:* 50 *A primogenitis filiorum Israel accepit argentum, mille trecentos sexaginta quinque siclos in siclo sanctuarii.* 51 *Deditque Mosheh argentum redemptionis Aharoni & filiis ejus, juxta mandatum Domini, quemadmodum præceperat Dominus ipsi Mosheh.*

CAP. IV.

1 *Locutúsque est Dominus ad Mosheh & Aharon, dicendo;* 2 *Numera capita filiorum Cehath de medio filiorum Levi, per familias suas, per domum patrum suorum,* 3 *Ab ætate triginta annorum & suprà, usque ad ætatem quinquaginta annorum, omnis venientis in exercitum ad faciendum opus in tentorio conventûs.* 4 *Istud erit opus filiorum Cehath in tentorio conventûs, Sanctum sanctorum.* 5 *Veniet autem Aharon & filii ejus quando mansiones removebunt castra, & deponent velum disclusorium, & operient illo arcam testimonii.* 6 *Ponéntque super illam operimentum pellis hircinæ, & expandent vestimentum cæruleum desupèr, & imponent baculos ejus.* 7 *Et super mensam panis bifacis expandent vestimentum cæruleum, dabuntque super eam crateres, & cochlearia, & calamos, & obelos operimenti & panis jugis super eam erit.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

8 ופרשו וְיִפְרְשׂוּן עֲלוֹי לְבוּשׁ צְבַע זְהוֹרִי וְיִכְסוּן יָתֵיהּ בְּחוֹפָאָה דִמְשַׁךְ סַסְגוֹנָא וִישַׁוּוֹן
9 יַת אֲרִיחוֹי: ולקחו וְיִסְבוּן לְבוּשׁ דְתִיכְלָא וִיכַסוּן יַת מְנָרְתָא דְאַנְהוֹרֵי וְיַת
בּוֹצִינָהָא וְיַת מַלְקְטַיָּא וְיַת מַחְתְּיָתָא וְיַת
כָּל מָנֵי שִׁמּוּשָׁא דִּישַׁמְּשׁוּן לָהּ בְּהוֹן:
10 ונתנו וְיִתְּנוּן יָתָהּ וְיַת כָּל מָנָהָא לְחוֹפָאָה
11 דִמְשַׁךְ סַסְגוֹנָא וְיִתְּנוּן עַל אַסְלָא: ועל מזבח וְעַל מַדְבְּחָא דְדַהֲבָא יִפְרְסוּן לְבוּשׁ
12 תִּיכְלָא וִיכַסוּן יָתֵיהּ בְּחוֹפָאָה דִמְשַׁךְ סַסְגוֹנָא וִישַׁוּוֹן יַת אֲרִיחוֹי: ולקחו וְיִסְבוּן
יַת כָּל מָאנֵי שִׁמּוּשָׁא דִּי יְשַׁמְּשׁוּן בְּהוֹן בְּקוּדְשָׁא וְיִתְּנוּן לִלְבוּשׁ דְּתִכְלָא וִיכַסוּן יַתְהוֹן
בְּחוֹפָאָה דִמְשַׁךְ סַסְגוֹנָא וְיִתְּנוּן עַל קוֹפָא:
13 ודשנו וִידַרְדוּן יַת מַדְבְּחָא וְיִפְרְסוּן עֲלוֹי
14 לְבוּשׁ אַרְגְּוָון: ונתנו וְיִתְּנוּן עֲלוֹי יַת כָּל מָנוֹי דִּישַׁמְּשׁוּן עֲלוֹי בְּהוֹן יַת מַחְתְּיָתָא
וְיַת מַשְׁלְיָיתָא וְיַת מַגְרוֹפְיָתָא וְיַת מַזִּירְקַיָּא כָּל מָאנֵי מַדְבְּחָא וְיִפְרְשׁוּן עֲלוֹי חוֹפָאָה
15 דִמְשַׁךְ סַסְגוֹנָא וִישַׁוּוֹן אֲרִיחוֹי: וכלה וְיִפְסוֹק אַהֲרֹן וּבְנוֹי לְכַסָּאָה יַת קוּדְשָׁא וְיַת
כָּל מָאנֵי קוּדְשָׁא בְּזִמַּן מֵיטַל מַשְׁרִיתָא וּמִן בָּתַר כְּדֵין יֵיעֲלוּן בְּנֵי קְהָת לְמִסוֹבְרָא
וְלָא יִקְרְבוּן לְקוּדְשָׁא דְלָא יְמוּתוּן בְּאֶשָּׁא מְצַלְהֲבָא דֵּין מְטוּל בְּנֵי קְהָת בְּמַשְׁכַּן
16 זִמְנָא: ופקדת וְדִמְסִיר לְאֶלְעָזָר בַּר אַהֲרֹן כַּהֲנָא מִשְׁחָא דְאַנְהָרוּתָא וּקְטֹרֶת
בּוּסְמַיָּא וּמִנְחַת דִּתְדִירָא וּמִשְׁחָא דִרְבוּתָא מַסְרַת כָּל מַשְׁכְּנָא וְכָל דְבֵיהּ
17 בְּקוּדְשָׁא וּבְמָנוֹי: וידבר ה' וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר: אל תכריתו לָא
18 תִסְתַּקְפוּן לְשֵׁיצָאָה יַת שִׁבְטָא דְגְנִיסַת קְהָת מִגוֹ לֵיוָאֵי: וזאת וְדָא תַקַּנְתָּא
19 עֲבִידוּ לְהוֹן וְיֵחוּן בְּחַיֵּי דְצַדִּיקֵי וְלָא יְמוּתוּן בְּאֶשָּׁא מְצַלְהֲבָא וִיזוּחוּן עֵינֵיהוֹן
מִן בֵּית קוֹדֶשׁ קוּדְשַׁיָּא בְּזִמַּן מִקְרַבְהוֹן לְתַמָּן אַהֲרֹן וּבְנוֹי יֵיעֲלוּן וִימַנּוּן יַתְהוֹן
גְּבַר גְּבַר עַל פּוּלְחָנֵיהּ וּלְמַטּוּלֵיהּ:
20 ולא וְלָא יֵיעֲלוּן לְמִתְחַמְיָא כַּד יֵיעֲלוּן
כַּהֲנַיָּא לְשִׁיקוּעַ מָאנֵי קוּדְשָׁא דְּלָא
יְמוּתוּן בְּאֶשָּׁא מְצַלְהֲבָא:

ירושלמי 9 מַלְקְטַיָּא:
10 עַל קוֹפָה:

ירושלמי 13 וְיִרְדוּן יַת מַדְבְּחָא:

ירושלמי 20 וְלָא יַעֲלוּן לֵיוָאֵי לְמֶחְמֵי
כַּד יֶהֱוֹון כַּהֲנַיָּא מְשַׁקְעִין מָנֵי בֵית קוּדְשָׁא
דְּלָא יְמוּתוּן:

Et expandant ſuper ea veſtem coccineam, & operiant ipſam operi- 8
mento ex pelle taxorum, & immittant vectes ejus. Et tollant ve- 9
ſtem hyacinthinam, & tegant candelabrum luminaris, & lucernas ejus,
& forcipes, & emunctoria ejus:
& omnia vaſa miniſterii, quibus ei
miniſtrant. Et ponent ipſum & 10
omnia vaſa ejus intra operimen-
tum de pelle taxorum, atque collocabunt ſupra vectem. Et ſuper altare 11
aureum expandent veſtem hyacinthinam, & tegent ipſum operimento
ex pelle taxorum, & indant vectes ejus. Et accipient omnia vaſa 12
miniſterii, quibus miniſtrant in ſanctuario, & involvent veſte hyacin-
thina, & tegent ea operimento ex pelle taxorum, atque imponent
vecti. Et auferent cineres ab al- 13
tari, & tegent ipſum veſte purpu-
reâ. Et ponent ſuper ipſum 14
omnia vaſa ejus, quibus ſuper
ipſum utuntur; pateras carbonarias, fuſcinulas, palas, & omnia vaſa
altaris: & expandent ſuper ipſum operimentum de pelle taxorum, &
imponent vectes ejus. Cúmque ceſſaverint Aharon & filii ejus te- 15
gere ſanctuarium & omnia vaſa ſanctuarii, tempore profectionis ca-
ſtrorum, poſtea veniant filii Kehath ad portandum, neque accedant ad
ſanctuarium ne moriantur igni inflammato: hoc eſt onus filiorum Ke-
hath in tabernaculo fœderis. Et quod traditum eſt Eleazaro filio Aha- 16
ronis ſacerdoti, oleum luminaris, & incenſum aromaticum, & Min-
cha jugis *hoſtia*, et oleum unctionis, & cuſtodia totius tabernaculi,
& omnium quæ in eo erant, in ſanctuario et in vaſis ejus. Et lo- 17
quutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Ne occaſionem præbeatis, ut 18
deleatur tribus familiæ Kehath è medio Levitarum. Hanc inſtitu- 19
tionem facietis illis, ut vivant vitâ juſtorum, & non moriantur igne
inflammato, levabunt oculos ſuos à domo ſancti ſanctorum quo tem-
pore accedent eò: Aharon & filii ejus ingrediantur, & conſti-
tuant eos unumquemque ad miniſterium ſuum & ad onus ſuum.
Neque ingrediantur ad viden- 20
dum, cum ingredientur ſacerdo-
tes ad tegendum vaſa ſanctitatis,
ut non moriantur igne inflam-
mato.

Hieroſ. 9 *Forcipes.*
10 *Supra vectem.*

Hieroſ. 13 *Et decinerabunt altare.*

Hieroſ. 20 *Et non ingredientur Levitæ ad videndum, quando ſacerdotes tegent vaſa domus ſanctuarii, ut non moriantur.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

8 * وبگسترند ابر ايشان جامهي قرمز رنگ وبپوشند اويرا در پوششي پوست اسخ
9 وبنهند مر باهوهاي او * وبستانند جامهي كبود وبپوشند مر چراغپايهي آن روشنايي
ومر چراغهايي آن ومر كلبتينهايي آن ومر مجمرهايي آن ومر همه پيرايهاي روغني
10 آن آنچه خدمت كنند [بآن] در ايشان * وبدهند آنرا ومر همه پيرايهايي آن
11 بپوششي پوست اسخ وبدهند ابر آن زنبر * وابر مذبحي آن طلا بگسترند جامهي
12 كبود وبپوشند اويرا در پوششي پوستي اسخ وبنهند باهوهايي او * وبستانند مر
همه پيرايهايي آن خدمتي آنچه خدمت كنند در ايشان درخاص وبدهند بجامهي كبود
13 وبپوشند ايشانرا درپوششي پوست اسخ وبدهند ابرآن زنبر *وخاكستر بردارند مر آن
14 مذبح وبگسترند ابر او جامهي ارغوان * وبدهند ابر او مر همه پيرايهايي او آنچه خدمت
كنند ابر او در ايشان مر آن مجمرها مر آن چنگالها ومر آن كفچها ومر آن طبقها همه آن
15 پيرايهايي آن مذبح وبگسترند ابر او پوششي پوست اسخ وبنهند باهوهاي او* وتمام كنند
اهرن وپسراني او بپوشيدن مر آن خاص ومر همه پيرايهاي آن خاص درمنزل بر داشتني آن
لشكرگاه وپس همچنين بيايند پسراني قهت ببرداشتن ونه رسند بآن خاص وبميرند اينان
16 باري پسراني قهت در خيمهي وعده * وگماشتگيي العزر پسري اهرن آن كهن روغني
آن روشنايي ودخنهي آن بوي ابزار وهديهي آن هميشه وروغني آن ماليدن
17 گماشتهي همه آن مسكن وهمه آنچه درو در خاص ودر پيرايهايي او * سخن گفت
18 بموشه وباهرن بگفتن *نه نيست كنيد مر قبيلهي اهلي خانهايي آن قهتي از مياني آن
19 لويان * اين بكنيد بايشان وبزيند ونه ميرند در نزديك شدني ايشان مر خاصي آن
20 خاصها اهرن وپسراني او بيايند وبنهند ايشانرا مرد مرد ابر كاري او وبباري او * ونه
آيند بديدن چون پوشيدن مر آن خاص وبميرند

Et expandent ſuper illa veſtimen- 8
tum coccinum, operiéntque illud o-
perimento pellis hircinæ, poſteà im-
ponent baculos ejus. Accipient præ- 9
tereà veſtimentum cæruleum, et ope-
rient candelabrum luminaris, &
lucernas ejus, & forcipes ejus, &
thuribula ejus, & omnia vaſa olei
ejus quibus miniſtrant ei. Dabúntq; 10
illud & omnia inſtrumenta ejus in
tegumento pellis hircinæ, & dabunt
ſuper vectabulum. Super altare au- 11
tem aureum expandent veſtimentum
cæruleum, & operient illud operi-
mento pellis hircinæ, ponéntque ba-
culos ejus. Accipient quoque omnia 12
vaſa miniſterii quibus miniſtrabunt
in ſanctuario, & dabunt in veſti-
mento cæruleo, operiéntque illa ope-
rimento pellis hircinæ, & dabunt
ſuper vectabulum. Cinerem etiam 13
auferent ab altari, & expandent
ſuper illud veſtimentum purpureum.
Dabúntque ſuper illud omnia vaſa 14
ejus quibus miniſtrant ſuper ipſum,
thuribula, uncos, & ſpathas, &
ſcutellas, cuncta vaſa altaris: &
expandent ſuper illud operimentum
pellis hircinæ, & imponent baculos
ejus. Quum autem finem fecerit 15
Aharon ac filii ejus operiendi ſan-
ctuarium, & omnia vaſa ſanctua-
rii, quando manſionem removebunt
caſtra, tum poſteà venient filii Ce-
hath ad portandum: ut non ac-
cedant ad ſanctuarium, & mori-
antur: Iſta ſunt onus filiorum Ce-
hath in tentorio conventûs. Præ- 16
fectura autem Eleazar filii Aha-
ron ſacerdotis, oleum luminaris,
& ſuffitus aromaticus, & munus
juge, & oleum unctionis: præ-
fectura totius tabernaculi, &
omnium quæ in eo, in ſanctuario &
vaſis ejus. Loquutúſque eſt Do- 17
minus ad Moſheh & Aharon di-
cendo; Ne annihiletis tribum 18
familiarum Cehathitarum de medio
Levitarum. Sed hoc facite eis, 19
tunc vivent, & non morientur
cùm appropinquârint ad ſancta
ſanctorum: Aharon & filii ejus
veniant ac diſponant eos, quem-
que virum ad opus ſuum & onus
ſuum. Nec veniant ad videndum 20
inter operiendum ſanctuarium, ne
moriantur.

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

ומליל יי עם משה למימר : נשא קביל ית חושבן בני גרשון אוף
הינון לבית אבהתהון לגניסתהון : מבן מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר
חמשין שנין תמני יתהון כל דאתי לחילא חילא למעבד עבידתא במשכן
זמנא : ואת דא היא פולחנת גניסת גרשון למפלח ולמטול : ונשאון
ויטלון ית יריעת משכנא וית משכן זמנא חופאיה וחופאה דססגונא דעלוי
מלעילא וית פרסא דתרע משכן זמנא : ואת וית ווילות דרתא וית פרסא
דמעלנא דתרע דרתא דעל משכנא חזור חזור וית אטוניהון וית כל מאני
פולחנהון וית כל מה דיתמסר להון ויפלחון : על פי על מימרא דאהרן ובנוי
יהי כל פולחן בני גרשון לכל מטולהון ולכל פולחנהון ותמנון עליהון במטרא ית
כל מטולהון : ואת דא היא פולחנת גניסת בני גרשון במשכן זמנא
ומטרתהון ביר איתמר בר אהרן כהנא : בני בני מררי לגניסתהון לבית
אבהתהון תמני יתהון : מבן מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין
תמנינון כל דאתי לחילא למפלח ית פולחן משכן זמנא : וזאת ודא מטרת
מטולהון לכל פולחנהון במשכן זמנא לוחי משכנא ונגרוי ועמודוי וחומרוי : ועמודי
ועמודי דרתא חזור חזור וחומריהון וסיכיהון ומתחיהון לכל מאניהון ולכל
פולחנהון ובשמהן תמנון ית כל מני מטרת מטולהון : זאת דא היא פולחנת
גניסת בני מררי לכל פולחנהון במשכן זמנא בידא דאיתמר בר אהרן כהנא :
ויפקד ומנא משה ואהרן ית בני קהת לגניסתהון ולבית אבהתהון : מבן
מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין כל דאתי לחילא לפולחנא
במשכן זמנא : ויהיו והוו סכומהון לגניסתהון תרין אלפין ושבע מאה וחמשין :
אלה אלין מנין סכומי גניסת קהת כל דפלח במשכן זמנא די מנא משה ואהרן
על פום מימרא דיי בידא דמשה : ופקודי ומנין סכומי בני גרשון לגניסתהון
ולבית אבהתהון :

SECT. XXX.

ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Tolle quoque sum- 21
mam filiorum Gherson etiam ipsorum, juxta domos patrum suorum jux- 22
ta prosapias suas: A filio triginta annorum & supra usque ad filium 23
quinquaginta annorum numerabis eos, omnem qui procedit ad bellum,
ut exequatur ministerium in tabernaculo fœderis. Hoc autem est mi- 24
nisterium prosapiæ Gherson, ut ministrent & portent. Portent autem 25
cortinas tabernaculi, & tabernaculum fœderis, operimentum ejus, &
operimentum taxorum quod est super illud in supremo loco, & aulæ-
um portæ tabernaculi fœderis. Aulæa quoque atrii, & velum quod 26
est in introitu portæ atrii, quod est super tabernaculum per circuitum,
& funes eorum, & omnia vasa ministerii eorum, & omnia quæ
traduntur eis ut exequantur. Juxta verbum Aharonis & filiorum ejus 27
erit omne ministerium filiorum Gherson, per omnia onera sua, &
per omnia ministeria sua: & constituatis super eos in custodia omnia
onera eorum. Hoc est ministerium prosapiæ filiorum Gherson in ta- 28
bernaculo fœderis, & custodia illorum erit sub manu Ithamar filii
Aharon sacerdotis. Filios etiam Merari per prosapias suas & domos 29
patrum suorum numerabis. A filio triginta annorum & supra usque 30
ad filium quinquaginta annorum numerabis eos, quicunque ad militi-
am procedit, ut exequatur ministerium tabernaculi fœderis. Hæc au- 31
tem est custodia oneris eorum, juxta omne ministerium eorum in ta-
bernaculo fœderis, tabulæ tabernaculi, vectes ejus, columnæ ejus, &
bases ejus. Columnæ quoque atrii per circuitum, & bases earum, & 32
clavi earum, & funes earum, cum omnibus instrumentis earum pro
quocunque ministerio earum: & nominatim constituatis omnia vasa
custodiæ oneris eorum. Hoc est ministerium prosapiæ filiorum Me- 33
rari, juxta omne ministerium eorum in tabernaculo fœderis, idque
sub manu Ithamar filii Aharon sacerdotis. Et numeravit Moses & 34
Aharon filios Kehath, per prosapias suas, & per domos patrum suo-
rum. A filio triginta annorum & supra, usque ad filium quinquaginta 35
annorum, omnem qui ad militiam accedebat, ut ministraret in taber-
naculo fœderis. Et fuerunt summæ eorum per prosapias suas, duo mil- 36
lia & septingenti, & quinquaginta. Isti sunt numerus supputationum 37
prosapiæ Kehath, omnium qui ministrabant in tabernaculo fœderis,
quos numeravit Moses & Aharon, juxta os sermonis Domini per ma-
num Mosis. Numerus autem supputationum filiorum Gherson, per pro- 38
sapias suas, & domos patrum suorum,

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*سخن كفت ײ بمشه بكفتن *بشمار مر سري پسراني جرشون نيز ايشان بخانهي پدراني 22
ايشان باهلي خانهاي ايشان *از قدري سي سال وبالا تا قدري پنجاه سال بشماري ايشانرا همه 23
آن آيا بسپاه شدن سپاه بكار كردن كار در خيمهي وعده *اين كاري اهلي خانهاي آن 24
جرشوني بكار وببار *و بر دارند مر شقهاي آن مسكن و مر خيمهي وعده پوشسي او 25
و پوشسي آن استخ آنچه ابر او از بالا و مر حجابي دركاهي خيمهي وعده *و مر پردهاي آن سرا 26
و مر حجابي دركاهي دروازهي آن سرا آنچه ابر آن مسكن و ابر آن مذبح كرداكرد و مر
طنابهاي ايشان و مر همه پيرايهاي كاري ايشان و مر همه آنچه كرده آيد بايشان و كار كنند.
*ابر قولي اهرن و پسراني او باشد همه كاري پسراني آن جرشوني بهمه باري ايشان و بهمه كاري 27
ايشان و بشماريد ابر ايشان در نكاهداشت مر همه باري ايشان *اين كاري اهلي خانهاي آن 28
جرشوني در خيمهي وعده و نكاهداشتي ايشان در دستي ايتمر پسري اهرن آن كهن *پسراني 29
مرري باهلي خانهاي ايشان بخانهي پدراني ايشان بشماري ايشانرا *از قدري سي سال و بالا 30
و تا قدري پنجاه سال بشماري ايشانرا همه آن آيا بسپاه بكار كردن مر كاري خيمهي وعده.
*واين نكاهداشتي باري ايشان بهمه كاري ايشان در خيمهي وعده تختهاي آن مسكن 31
و پشتيوانهاي او وستونهاي او و بون ستونهاي او *وستونهاي آن سرا كرداكرد و بون 32
ستونهاي ايشان و ميخهاي ايشان و طنابهاي ايشان بهمه پيرايهاي ايشان و بهمه كاري ايشان
و در نامها بشماريد مر پيرايهاي نكاهداشتي باري ايشان *اين كاري اهلي خانهاي پسراني مرري 33
بهمه كاري ايشان در خيمهي وعده در دستي ايتمر پسري اهرن آن كهن *بشمرد مشه و اهرن 34
و مهتراني آن جماعت مر پسراني آن قهتي باهلي خانهاي ايشان و بخانهي پدراني ايشان *از قدري 35
سي سال و بالا و تا قدري پنجاه سال همه آن آيا بسپاه بكار در خيمهي وعده *بودند شمردكاني 36
ايشان باهلي خانهاي ايشان دو هزار و هفت صد و پنجاه *اينان شمردكاني اهلي خانهاي آن 37
قهتي همه آن كاركنا در خيمهي وعده آنچه بشمرد مشه و اهرن ابر امري ײ در دستي مشه.
*وشمردكيهاي پسراني جرشون باهلي خانهاي ايشان بخانهي پدراني ايشان. 38

Locutúsque est Dominus ad Mosheh, dicendo; Numera caput filiorum Gershon, etiam ipsos per domum patrum suorum, per familias suas. 21 22
A filio triginta annorum & suprà, usque ad filium quinquaginta annorum numerabis eos: omnem venientem recenseri in exercitu, ad operandum opus in tentorio conventûs. 23
Istud erit opus Gershonitarum, in opere & onere. 24
Portabunt namque cortinas tabernaculi, ac tentorium conventûs, operimentum ejus, & operimentum pellis *hirctæ quod super ipsum desupèr, & aulæum ostii tentorii conventûs:* 25
Vela item atrii, & aulæum ostii portæ atrii, quod est *juxta tabernaculum, et juxta altare circumcirca, & funiculos eorum, & omnia vasa operis eorum, & quodcunque factum est pro illis: ita ministrabunt.* 26
Juxta sententiam Aharon & filiorum ejus erit universum opus filiorum Gershonitarum in omni onere eorum omnique opere eorum: & imponetis iis in custodiam omne onus ipsorum. 27
Istud est *opus familiarum Gershonitarum in tentorio conventûs, & custodia eorum, per manum Ithamar filii Aharon sacerdotis.* 28
Filios quoque *Merari per familias suas, per domum patrum suorum numerabis.* 29
A triginta annis & suprà, & usque ad quinquaginta annos numerabis eos, omnem venientem in exercitum ad operandum opus tentorii conventûs. 30
Hæc autem erit *custodia oneris eorum juxta omne opus eorum in tentorio conventûs, Tabulæ tabernaculi, & vectes ejus, & columnæ ejus, ac stylobatæ ejus:* 31
Columnæ item atrii circumcirca, & stylobatæ earum, & clavi earũ, & funiculi earum, cum omnibus instrumentis earum, omnique opere earum: & per nomina imponetis eis *vasa custodiæ oneris eorum.* 32
Hoc erit *opus familiarũ filiorũ Merari, juxta totum opus eorum in tentorio conventûs per manum Ithamar filii Aharon sacerdotis.* 33
Numeravitq; Mosheh & Aharon, & principes congregationis filios Cehathitarum per familias suas, & per domum patrum suorum, 34
A nato triginta annos & suprà, & usque ad natum quinquaginta annos, omnem venientem in exercitum ad opus in tentorio conventûs. 35
Fuerunt numerati eorum per familias suas, duo millia, et septingenti & quinquaginta. 36
Isti sunt *numerati familiarũ Cehathitarum, omnis opifex in tentorio conventûs, quos numeravit Mosheh et Aharon juxta mandatum Domini per manum Mosheh.* 37
Et numerationes filiorũ Gershon per familias suas, per domum patrum suorum, 38

תרגום יונתן בן עוזיאל

מבן מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין כל דאתי לחילא לפולחנא
39 במשכן זמנא : ויהיו והוו סכומהון לגניסתהון תרין אלפין ושית מאה ותלתין
40 אלה : אלין מניני סכומי בני גרשון כל דיפלח במשכן זמנא דימנא
41 משה ואהרן על פם מימרא דיי בידא דמשה : ופקודי ומניין סכומי גניסת
42 בני מררי לגניסתהון לבית אבהתהון : מבן מבר תלתין שנין ולעילא ועד
43 בר חמשין שנין כל דאתי לחילא לפולחנא במשכן זמנא : ויהיו והוו סכומהון
44 לגניסתהון תלת אלפין ומאתן : אלה אלין מניני סכומי גניסת בני מררי
45 דמנא משה ואהרן על פם מימרא דיי בידא דמשה : כל כל סכום מניניא
46 דמנא משה ואהרן ורברבי ישראל ית ליואי לגניסתהון ולבית אבהתהון :
מבן מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין כל דאתי לחילא למפלח
47 פולחן מטרתא ופולחן מטול במשכן זימנא : ויהיו והוו סכומהון תמניא
48 אלפין וחמש מאה ותמנן : על פי על פום מימרא דיי מנא יתהון בידא דמשה
49 גבר גבר על פולחניה ועל מטוליה וסכומיה היכמא דפקיד יי ית משה :

ה

1 וידבר הי ומליל יי עם משה למימר : צו פקד ית בני ישראל ויפטרון מן
2 משריתא כל דמצורע וכל דדאיב וכל דמסאב לטמי נפשא דמית : מוכר
מדכורא ועד נוקבא תשלחון למברא למשריתא תפטורונון ולא יסאבון ית
3 משרייתהון דשכינת קודשי שריא ביניהון : ויעשו כן ועבדו כן בני ישראל
4 ופטרו יתהון למברא למשריתא היכמא דמליל יי עם משה היכדין עבדו
5 בני ישראל : וידבר ומליל יי עם משה למימר : דבר מליל עם בני ישראל
6 גבר או איתא די יעבדון מכל חובי אנשא למשקרא שקר קדם יי ויתחייב בר
נש ההוא : והתודו ויודון ית חוביהון דעבדו אין ממונא אנס לחבריה ויתוב
7 ית חובתיה ברישיה וחומש דמוי יוסף עלוי ויתן קרנא וחומשא למאן
דאתחייב ליה :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

A filio triginta annorum & ſupra , uſque ad filium quinquaginta an- 39
norum , omnium qui ad exercitum ingrediebantur , ut miniſtrarent
in tabernaculo fœderis. Et fuerunt ſummæ eorum per proſapias ſuas 40
duo millia , & ſexcenti , & triginta. Iſti ſunt numeri ſupputatio- 41
num filiorum Gherſon , omnium qui miniſtrabant in tabernaculo
fœderis , quos numeravit Moſes & Aharon , juxta os ſermonis Do-
mini per manum Moſis. Numerus autem ſupputationum proſapiæ 42
filiorum Merari , per proſapias ſuas , & juxta domos patrum ſuo-
rum, A filio triginta annorum & ſupra , uſque ad filium quinqua- 43
ginta annorum , omnium ad bellum procedentium pro miniſterio ta-
bernaculi fœderis. Et fuerunt ſupputationes eorum , ſecundum 44
proſapias ſuas , tria millia & ducenti. Iſti ſunt numeri ſupputati- 45
onum proſapiæ filiorum Merari , quos numeravit Moſes & Aharon,
juxta os ſermonis Domini per manum Moſis. Omnis ſupputatio nu- 46
merorum , quos numeravit Moſes & Aharon & principes Iſrael ex Le-
vitis , per proſapias ſuas & domos patrum ſuorum. A filio triginta 47
annorum & ſupra , uſque ad filium quinquaginta annorum , quicun-
que veniebat in exercitum,ut exequeretur miniſterium cuſtodiæ , & in-
ſerviret oneri geſtando in tabernaculo fœderis : Fuerunt *inquam* numeri 48
eorum , octo millia, & quingenti , & octoginta Juxta os ſermonis 49
Domini numeravit eos per manum Moſis, unumquemque juxta mini-
ſterium ſuum & juxta onus ſuum : & numerus eorum fuit ſicut præcepit
Dominus Moſi.

C A P. V.

PRæterea loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo : Præcipe filiis 1 2
Iſrael ut emittant ex caſtris omnem leproſum , & omnem qui fluxum
patitur , & omnem immundum qui polluit ſe ſuper anima mortui.
A mare uſque ad fœminam ejicietis,extra caſtra dimittetis eos : & non 3
polluent caſtra ipſorum, quæ divina majeſtas ſanctitatis meæ habitat inter
eos. Et fecerunt ſic filii Iſrael, & ejecerunt eos extra caſtra : quemadmodum 4
locutus erat Dominus cum Moſe, ſic fecerunt filii Iſrael. Præterea lo- 5
quutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo : Loquere cum filiis Iſrael ; Vir 6
vel mulier qui fecerint quodcunque peccatum hominis, ad prævarican-
dum prævaricationem coram Domino, & reus fuerit vir ille : Confite- 7
antur peccata ſua quam fecerint : ſi pecuniam vi abſtulit ſocio ſuo,
reddat delictum ſuum in capitali ſuo , & quintam partem pretii
ejus addat ad ipſum: & da bit ſortem & quintam partem viro in quem pec-
caverit.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

39 * از قدري سي سال و بالا وتا قدري پنجاه سال همه آن آيا بسپاه بكار در خيمهي وعده *
40 * بودند شمردگاني ايشان باهلي خانهايي ايشان بخانهي پدراني ايشان دو هزار وشش صد
41 وسي * اينان شمردگاني اهلي خانهايي پسراني جرشون همه آن كار كنا در خيمهي وعده
42 آنچه بشمرد مشه و اهرن ابر امري ײ * وشمردگاني اهلي خانهايي پسراني مرري باهلي خانهايي
43 ايشان بخانهي پدراني ايشان * از قدري سي سال وبالا وتا قدري پنجاه سال همه آن آيا بسپاه
44 بكار در خيمهي وعده * بودند شمردگاني ايشان باهلي خانهايي ايشان سه هزار ودويست *
45 * اينان شمردگاني اهلي خانهايي پسراني مرري آنچه بشمرد مشه و اهرن ابر امري ײ در دستي
46 مشه * همه آن شمردگان آنچه بشمرد مشه و اهرن و مهتراني يسرال مر آن لويان باهلي خانهايي
47 ايشان وبخانهي پدراني ايشان * از قدري سي سال وبالا وتا قدري پنجاه سال همه آن آيا بكار
48 كردني كاركرد كار وكاري بار در خيمهي وعده * بودند شمردگاني ايشان هشت هزار
49 وپانصد وهشتاد * ابر امري ײ بشمرد ايشانرا در دستي مشه مرد مرد ابر كاري او و ابر باري
او و گماشتگيهايي او آنچه بفرمود ײ مر مشه *   * فصل پنجم *

1 * سخن گفت ײ بمشه بگفتن * بفرماي مر پسراني يسرال بفرستند از آن لشكرگاه همه
2 پيس وهمه ترابش وهمه پليد بجان * از نرينه تا مادينه بفرستيد باز بيرون بلشكرگاه بفرستيد
3 ايشان را ونه پليد كنند مر لشكرگاهي ايشان آنچه من مسكن گيرا در مياني ايشان *
4 * بكردند همچنين پسراني يسرال بفرستادند ايشانرا باز بيرون بلشكرگاه چون آنچه سخن
5 گفت ײ بمشه همچنين بكردند پسراني يسرال * سخن گفت ײ بمشه بگفتن * سخن
6 گوي بپسراني يسرال مرد يا زن كه بكنند از همه خطاها آن آدم ببغي كردن
7 بغي در ײ وجرمناك شود آن جاني آن * واقرار كنند مر خطايي ايشان آنچه بكردند
وباز گردانند مر جرمي در سري او و پنج يكه او بيفزايد ابر او وبدهد بآنچه
جرم كرد باو *

A nato trigiata annos & ſuprà, & uſque ad natum quinquaginta annos, omnis venientis in exercitum ad opus in tentorio conventûs: 39 *Fuerunt* inquam *numerati eorum per familias ſuas , per domum patrum ſuorum, duo millia, & ſexcenti ac triginta.* 40 *Iſti* ſunt *numerati familiarum filiorum Gerſhon, quilibet opus faciens in tentorio conventûs, quos numeravit Moſheh & Aharon juxta præceptum Domini.* 41 *Et numerati familiarum filiorum Merari per familias ſuas, per domum patrum ſuorum,* 42 *A trigenario & ſuprà, & uſq; ad quinquagenarium, omnis veniens in exercitum ad opus in tentorio conventûs :* 43 *Fuerunt* inquam *numerati eorum per familias ſuas, tria millia & ducenti.* 44 *Iſti* ſunt *numerati familiarum filiorum Merari, quos numeravit Moſheh & Aharon, juxta mandatum Domini per manum Moſheh.* 45 *Omnes numerati quos numeravit Moſheh & Aharon, & principes Iſrael, de Levitis per familias ſuas, et per domum patrum ſuorum,* 46 *A trigenario & ſuprà, & uſque ad quinquagenarium, omnis veniens ad peragendum functionem operis, & opus oneris in tentorio conventûs :* 47 *Fuerunt* inquam *numerati eorum , octo millia , & quingenti & octoginta.* 48 *Juxta mandatum Domini numeravit eos per manum Moſheh, quemlibet virum juxta opus ſuum, & juxta onus ſuum , præfecturaſque ſuas, quod præceperat Dominus Moſheh.* 49

C A P. V.

ET *locutus eſt Dominus ad Moſheh, dicendo ;* 1 *Præcipe filiis Iſrael ut emittant de caſtris omnem leproſum, & omnem fluxu* laborantem, *omnémque pollutum per animam.* 2 *A maſculo uſque ad fœminam emittetis, extra caſtra emittetis eos, ne polluant caſtra eorum, in quorum medio ego habitationem capio.* 3 *Et fecerunt ſic filii Iſrael, emiſeruntque eos extra caſtra : quemadmodum loquutus fuerat Dominus ad Moſheh, ſic fecerunt filii Iſrael.* 4 *Loquutuſque eſt Dominus ad Moſheh, dicendo,* 5 *Alloquere filios Iſrael ; Vir aut mulier quum fecerint* aliquod *ex omnibus peccatis hominum, prævaricando prævaricationem in Dominum, & rea fuerit anima illa:* 6 *Tum fatebuntur peccatum ſuum quod fecerunt, & reſtituet delictum ſuum in ſumma ſua, & quintam partem ejus ſuperaddet ei, dabitque illi in quem peccaverit.* 7

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

Targ. JONATHAN B UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ואם ואין לא אית לגבר פריק לאתבא חובתיה ליה חובתא דמייתב קדם 8
יי לכהנא יתן בר מדכר כפוריא די יכפר ביה עלוי : וכל וכל אפרשותא 9
לכל קודשיא דבני ישראל דיקרבון לכהנא דיליה יהון : ואיש וגבר ית 10
מעשר קודשוי דיליה יהון ולא חסרן ניכסוי גבר מה דיתן לכהנא דיליה יהי :
וידבר ה' ומליל יי עם משה למימר : דבר מליל עם בני ישראל ותימר 11 12
להון גבר גבר ארום תסטי אנתתיה ותשקר ביה שקר : וישכב וישמש גבר 13
חורן עמה תשמיש דערים ויהי מכסי מעיני בעלה ומיטמרא והיא מסאבא
וסהדו בריר לית דמסהיד בה והיא לא אתחדת : ועבר ויעיבר עלוי רוח 14
קנאתא ויקני ית אתתיה והיא אסתאבת או עבר עלוי רוח קנאיתא
ויקני ית אתתיה והיא לא אסתאבת : והביא ומטול דלא אייתי גברא 15
ההוא אפרשותא ומעשרא אסתקף עלוי דייתי ית אינתתיה לכהנא ומטול
דאיהי אטעימת לגיורא תפנוקין אסתקף עלה דייתי ית קורבנה דקייץ עלה
מדילה חד מן עשרא בתלת סאין קמחא דשערי דהינון מיכלא דבעירי לא
יריק עלה משחא ולא יתן עלה לבונתא ארום מנחת קנאיתא היא מנחת
דוכרנא מדכרת חובין : והקריב ויקרב יתה כהנא ויקימינה קדם יי : ולקח 16 17
ויסב כהנא מיין קדישין מן כיורא בנטלא ויתנינון במאן דחסף מטול דאיהי
אשקיית לגיורא חמר בסים במאנין יקירין ומן עפרא די יהי בשיפולי משכנא
מטול דסוף כל בישרא לעפרא יסב כהנא ויתן למיא : והעמיד ויוקם 18
כהנא ית איתתא קדם יי ויאסור על חרצה אשלא מעילוי תדייהא מטול
דאיהי אסרת חרצהא בצלצולין ויפרע ית רישא דאיתתא מטול דאיהי קלעת
שער רישה ויתן על ידהא ית מנחת דוכרנא מנחת קנאיתי היא ובידא
דכהנא יהוון מיא מריריא בדוקיא :
והשביע ויומי יתה כהנא בשבועת 19
שמא רבא ויקירא ויימר כהנא לאתתא
אין לא סטית לאסתאבא בתשמיש דערים בר מן רשותא דבעליך תהוי זכאה
ממיא מריריא בדוקיא האלין : ואת ואנת ארום סטית בר מן רשותא 20
דבעליך וארום אסתאבת בתשמיש דערים ויהב גבר ביך ית תשמישיה בר מן
רשותיה דבעליך :

ירושלמי 19 הדכי מן מיא בדוקיא לבדק האלין :

Quod si non fuerit viro illi propinquus, ut reddat ei delictum su- 8
um delictum quod restitutum est coram Domino sacerdoti dabit :
præter arietem expiationum, quo expiationem faciet pro se. Omnis 9
quoque separatio omnium sanctificatorum filiorum Israel, quam ad-
duxerint ad sacerdotem, ipsius erit. Cujuscunque item decimæ san- 10
ctificatæ ipsius erunt, ne deficiant opes ejus: vir qui dederit aliquid
sacerdoti, ipsius erit. Præterea loquutus est Dominus cùm Mose, 11
dicendo : Loquere cum filiis Israel, & dices illis ; Cujuscunque 12
uxor declinaverit, & prævaricata fuerit in eum prævaricatione :
Et concubuerit vir alter cum ea concubitu lecti, & hoc tectum fu- 13
erit ab oculis mariti ejus, & absconditum, & ipsa est contami-
nata : & testimonium clarum non est, quod testetur in eam, nec
ipsa deprehensa est. Et transierit super ipsum spiritus zelotypiæ, 14
ut æmuletur uxorem suam, quæ polluta est : aut si transierit super
eum spiritus zelotypiæ, & æmuletur uxorem suam, quamvis non sit
polluta. Et propterea quod non attulit vir ille separationem aut 15
decimam, istud erit occasio ut adducat uxorem suam ad sacerdotem ;
& propterea quod ipsa gustandas dedit adultero delicias, hoc occa-
sionem dabit ut afferat oblationem suam, quam constituit ipsi, de
suo, decimam partem trium satorum farinæ hordeaceæ. (quæ est
cibus bestiarum :) nec effundet super illam oleum, nec ponet super
eam thus ; quoniam oblatio zelotypiæ est, oblatio recordationis re-
cordari faciens peccata. Et admoveat ipsam sacerdos, & statuat 16
eam coram Domino. Deinde accipiat sacerdos aquas sanctas ex con- 17
cha in gutturnio, & ponet eas in vase testaceo, propterea quod
potavit ipsa adulterum vinum odoratum in vasis pretiosis : & de pul-
vere qui est in pavimento tabernaculi, eò quòd finis omnis carnis
est ad pulverem, sumet sacerdos & ponet in aquis. Statuat autem 18
sacerdos mulierem coram Domino, & ligabit super lumbos ejus fu-
nem desuper ubera ejus, pro eo quod ligâsset lumbos suos cingu-
lo, & discooperiet caput mulieris, pro eo quod ipsa vittâ invol-
verat crines capitis sui ; & ponet super manum ejus oblationem re-
cordationis, oblatio zelotypiarum est : in manu autem sacerdotis
erunt aquæ amaræ probantes. Et 19
adjurabit eam sacerdos per adju-
rationem nominis magni & pre-
tiosi, & dicet sacerdos mulieri ;
Si non declinâsti ad polluendum
te concubitu lecti extra potestatem mariti tui, sis innocens ab aquis
amaris probantibus istis. Tu verò quum declinaveris à potestate 20
mariti tui, quandoquidem polluta es concubitu lecti, & dedit vir in
te concubitum suum extra potestatem ipsius mariti tui.

Hierος. 19 *Munda esto ab aquis probantibus propter probationem istorum.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

8 * و اگر نیست بمرد شفعه کیرا ببار گرداندني آن جرم باو آن جرمي آن باز گشته
9 بيي بکهن بجز نرمیشي آن کفارتها آنچه کفارت خواهد درو ابر او * و همه جداکرد
10 بهمه خاصهاي پسراني يسرال آنچه نزديك آورند بکهن باو باشد * و مرد مر خاصهاي او
11 باو باشند مردي آنچه بدهد بکهن باو باشد * سخن گفت يي بمشه بگفتن * سخن
12 گوي بپسراني يسرال و بگويي بايشان مردي مردي که ميل کند زني او و بغي کند درو بغي
13 * و بخسپد مرد آنرا خسپشي نسل و پوشيده آيد از چشماني شوهري آن و نهان شد و آن
14 پليد شد و گواه نيست در آن و آن نه گرفتار آمد * و بگذرد ابر او بادي رشك
و رشك برد مر زني او و آن پليد شد يا بگذشت ابر او بادي رشك و رشك برد مر
15 زني او و آن نه پليد شد * و بياورد آن مرد مر زني او بآن کهن و بياورد مر قرباني
آن ابر آن دهيکه آن قفيز آردي جو نه ريزد ابر او روغن و نه دهد ابر او کندر که
16 هديهي رشکها او هديهي يادکرد ياد کناي گناه * و نزديك آورد [آنرا] آن کهن
17 و بياستاند آنرا بپيشي يي * و بستاند آن کهن آبي خاصها در پيرايهي سفال و از آن
18 خاك آنچه باشد در زميني آن مسکن بستاند آن کهن و بدهد بآن آب * و بياستاند آن
کهن مر آن زن بپيشي يي و برهنه کند مر سري آن زن و بدهد ابر کفاني آن مر
هديهي آن يادکرد هديهي رشکها آن و در دستي آن کهن باشند آبي آن تلخان
19 آن لعنت کنان * و سوگند دهد آن کهن آنرا و بگويد بآن زن اگر نه خسپيد مردي
ترا و اگر نه ميل کردي پليدي فرودي شوهري تو آزاد باش از آبي آن تلخان آن
20 لعنت کنان آن اينان * و تو که ميل کردي فرود شوهر تو و که پليد شدي بداد
مردي در تو مر خسپشي او بجز شوهري تو *

Quòd si non fuerit viro illi *redempto*r *cui restituat delictum: delictum* 8
restitutum Domino, sacerdotis erit,
præter arietem expiationum quo ex-
piationem procurabit ei. Porrò o- 9
mnis separatio ex omnibus sanctifi-
cationibus filiorum Israel quam of-
ferent sacerdoti, ejus erit. Et cu- 10
jusque sanctificata, ipsius erunt :
quisque quod dederit sacerdoti, il-
lius erit. Locutúsque est Dominus 11
ad Mosheh, dicendo, Alloquere fi- 12
lios Israel, dicésque ad eos ; Quili-
bet vir cùm declinaverit uxor ejus,
ac prævaricata fuerit in eum præ-
varicationem, Et concubuerit cum 13
ea vir concubitu seminis : obtectum
autem fuerit ab oculis mariti ejus,
& absconditum fuerit, ipsáque pol-
luta fuerit, testis verò non fuerit in
eam, neque ipsa fuerit deprehensa :
Et transierit super eum spiritus ze- 14
lotypiæ, zelotypiámque tulerit in
uxorem suam, & ipsa fuerit pol-
luta : vel transierit super eum spi-
ritus zelotypiæ, zelotypiámque tulerit
in *uxorem suam, & ipsa non fuerit*
polluta : Tunc adducet vir uxo- 15
rem suam ad sacerdotem, & afferet
oblationem ejus pro ea, decimam
partem modii farinæ hordeaceæ :
non fundet super eam oleum, neque
dabit super eam thus, quia munus
zelotypiarũ est, munus recordationis
commemorans peccatum. Et adducet 16
eam sacerdos, statuétque eam in præ-
sentia Domini. Accipiétque sacer- 17
dos aquam sanctitatum in vase te-
staceo : de pulvere quoque qui fue-
rit in solo tabernaculi accipiet sa-
cerdos, dabitq; in illam aquam :
Tum statuet sacerdos mulierem in 18
præsentia Domini, & denudabit ca-
put mulieris, dabitque super ma-
nus ejus, munus recordationis, mu-
nus zelotypiarum est : & in manu
sacerdotis erunt aquæ amaræ ma-
ledictionem inferentes. Et jusju- 19
randum dabit ei sacerdos, ac di-
cet mulieri ; Si non concubuit vir
aliquis tecum, & si non declinâ-
sti ad *immunditiã sub marito tuo :*
immunis esto ab aquis amaris istis
maledictionem inferentibus. Tu 20
verò, quum declinâsti sub ma-
rito tuo, quúmque polluta es,
dedítque vir aliquis concubi-
tum suum in te præter maritum
tuum.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

21 והשביע ויומי כהנא ית אתתא בקיום וינומתא ויימר כהנא לאתתא יהן יי יתיך
ללוט ולממומי בגו בני עמיך בדיתן יי ית ירכיניך מתמסיין וית כרסיך מנפחא :
22 ובאו ויעלון מיא בדוקיא האלין במעייכי
למנפחא כריסן ולמסייא ירכונין ותענה
איתתא ותימר אמן אין אסתאבית
כד מארסא אמן אין אסתאבית כד
23 נסיבתא : וכתב ותכתוב ית לווטיא האלין כהנא על מגילתא וימחוק למיא
24 בדוקיא : והשקה וישקי ית אתתא ית מיא מריריתא בדוקיא ויעלון בה מיא
25 בדוקיא ללוט : ולקח ויסב כהנא מידא דאתתא ית מנחתא דקנאיתא וירים
26 ית מנחתא קדם יי ויקרב יתה על גבי מדבחא : וקמץ הכהן ויקמוץ כהנא מן
מנחתא ית צריר אדכרתה ויסיק למדבחא ומבתר כן ישקי ית אתתא ית מיא :
27 והשקה וישקינה ית מיא ויהי אין אסתאברת בתשמיש דערים ושקרת שקר
בבעלה ויעלון בה מיא בדוקיא ללוט ותנפח כריסה ותתמסי ירכה ותהי אתתא
ללוטא בגו בני עמה ברם לגיורא בדקין מיא בדוקיא האינון בכל אתרא דהוא
28 תמן : ואם ואין לא אסתאבת אנתתא בתשמיש דערים ודכיתא היא ותפוק
29 זכיא וזיוה מנהר ותשכח רחמין קדם בעלה ותתעבר בבר דכר : זאת דא
אחויית אורייתא קנאתא דתסטי אתתא בר מן רשותא דבעלה ותסתאב בתשמיש
30 דערים : או איש או גבר דיתעיבר עלוי רוח קנאיתא ויקני ית אתתיה ויקים
31 ית אתתיה קדם יי ויעביד לה כהנא ית כל אורייתא הדא : ונקה ואין זכאי
גברא מחובין אתתא ההיא תקבל ית חובהא :

ירושלמי 22 ותימר אתתא אמן דלא אסתאבית אמן אין אני עתידה למסתאבא :

ו

1 וידבר ומליל יי עם משה למימר : דבר מליל עם בני ישראל ותימר להון גבר
2 או אתתא ארום חמיין סטיתא בקלקולה ויפריש מן חמרא או על שום מדעם
3 ידר נדר נזירו למפרש לשמא דיי : מיין מן חמר חדת ועתיק יפרש חלא דחמר
חדת וחלא דחמר עתיק לא ישתי וכל
שיקייני דאיתרו בידה ענבי לא ישתי
ועינבין רטיבין וצמיקין לא ייכול :

ירושלמי 3 מחמר חדת ועתיק יתנזר חמע דחמר חדת וחמע דחמר עתיק לא ישתי וכל שווג דענבין לא ישתי :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Adjurabit inquam sacerdos mulierem juramento maledictionis, & dicet sacerdos mulieri; Det Dominus te in maledictionem & juramentum in medio filiorum populi tui, cum dederit Dominus femur tuum putridum, & ventrem tuum inflatum. 21
Et ingrediantur aquæ probantes istæ in viscera tua, ut intumescere faciant ventres, & putrescere faciant femora: & respondebit mulier, & dicet; Amen, si polluta sum jam desponsata: Amen si polluta sum postquam nupta sum. 22
Et scribet maledictiones 23
istas sacerdos in volumine, & absterget in aquas probationis. Et po- 24
tabit mulierem aquis amaris probantibus: & ingredientur in eam aquæ probationum maledictionis. Et accipiet sacerdos de manu mu- 25
lieris oblationem zelotypiæ, & elevabit oblationem coram Domino, ut offerat eam in altaris dorso. Et tollet plenum pugillum sacerdos 26
de oblatione fasciculum recordationis ejus, ut incendat in altari: & postea potabit mulierem aquis. Et postquam potaverit eam aquis, 27
accidet si polluta fuerit concubitu lecti, & prævaricata fuerit prævaricatione contra maritum suum, ingredientur in eam aquæ probationum in maledictionem, & intumescet venter ejus, & computrescet femur ejus: & erit mulier in maledictionem in medio filiorum populi sui; veruntamen adulterum probant aquæ probationum illarum quocunque in loco ipse fuerit. Quòd si non polluta fuerit mulier concubitu lecti, sed mun- 28
da fuerit, ipsa egredietur innocens, & splendor ejus lucebit: & inveniet misericordiam coram marito suo, & concipiet filium masculum.
Hæc est indicatio legis zelotypiæ, quando declinaverit mulier à po- 29
testate mariti sui, & polluta fuerit concubitu lecti. Aut cùm super 30
virum transierit spiritus zelotypiæ, ut æmuletur uxorem suam, ut statuat uxorem suam coram Domino, tunc faciat ei sacerdos totam hanc legem. Quòd si innocens fuerit vir à peccatis, tum mulier illa fe- 31
ret pœnam peccati sui.

Hierof. 22 *Et dicet mulier Amen, quia non sum polluta: Amen, si futurum est ut polluar.*

CAP. VI.

INsuper loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum 1
filiis Israel, & dices illis; Vir aut mulier cùm viderint eam quæ de- 2
clinavit *à marito* in perversitate sua, & separaverit se à vino, aut si propter quidvis voverit votum Nazaræatus, separando sese propter nomen Dei: A vino novo & veteri separabit se, acetum vini novi 3
& acetum vini veteris non bibet, aut ullum potum in quo maceratæ sunt uvæ non bibet, & uvas, sive fuerint recentes sive siccæ, non comedet.

Hierof. 3. *De vino novo aut veteri separet se, acetum vini novi & acetum vini veteris non bibet, & omnem liquorem uvarum non bibet.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

21 * وسوگند دهد آن کهن مر آن زن در سوگند آن نفرین و بگوید آن کهن بزن بدهد ؛ ترا
22 بنفرین و بسوگند در میاني قومي تو در دادني ؛ مر راني تو افتا و مر شکمي تو آماسا * وبیایند
آن آبي آن لعنت کنان آن اینان در شکمي تو بآماسیدني شکم و بانداختن ران وبگوید
23 آن زن امن امن * وبنویسد مر آن نفرینهاي آن اینان آن کهن در کتاب و محو کند بآبي
24 آن تلخان * و بیاهنجاند مر آن زن مر آبي آن تلخان [آن لعنت کنان] و بیایند دران آن
25 آبي آن لعنت کنان بتلخان * وبستاند آن کهن از دستي آن زن مر هدیهي آن رشکها
26 وعرضه کند مر آن هدیه بپیشي ؛ و نزدیك آورد آنرا بآن مذبح * وچنگال کند آن کهن
27 از آن هدیه مر یاد کرد آن و بر آورد بآن مذبح وپس بیاهنجاند مر آن زن مر آن آب * وبیاهنجد
مر آن آب وباشد اگر پلید شد وبغي کرد بغي در شوهري آن و بیایند دران آن آب آن
لعنت کنان بتلخان و آماس کند شکمي آن و بیفتد راني آن و باشد آن زن بنفرین در میاني
28 قومي آن * واگر نه پلید شد آن زن و پاکست آن [و آزاد باشد] نسلي آورد نسلي *
29 30 * این شریعت آن رشکها آنچه میل کند زن فرودي شوهري آن و پلید شود * یا مردي
آنچه بگذرد ابر او بادي رشك و رشك برد مر زني او و بیاستاند مر زني او بپیشي ؛ و بکند
31 بآن آن کهن مر همه آن شریعتي آن این * و آزاد باشد آن مرد از گناه و آن زني آن آن بر
دارد مر گناهي آن *

(*Jusjurandum* inquam *dabit sa-* 21
cerdos mulieri adjuratione maledictionis, dicétque sacerdos mulieri;) Det te Dominus in maledictionem & juramentum in medio populi tui, quum dederit femur tuum cadens, & ventrem tuum tumescentem. Ve- 22
niantque aquæ istæ maledictionem inferentes, in ventrem tuum, ad tumorem ventris & dejectionem femoris. Et dicet mulier; Amen, amen. Et scribet maledictiones istas 23
sacerdos in libro, tum delebit aquis amaris. Potabitque mulierem aquis 24
amaris, maledictionem inferentibus, & venient in eam aquæ maledictionem inferentes, in amaras. Posteà 25
capiet sacerdos de manu mulieris munus zelotypiarum, & admovebit munus coram Domino, & adducet ad altare. Pugillo etiam ca- 26
piet sacerdos de munere memoriale ejus, offerétque super altare, & posteà potabit mulierem aquis. Bi- 27
bétque aquas: & erit, si polluta est, & prævaricata fuerit prævaricationem in maritum suum, tunc venient in eam aquæ maledictionem inferentes, in amaras, intumescétque venter ejus, & cadet femur ejus: eritque mulier in maledictionem in medio populi sui. Quòd si 28
non polluta est mulier, sed munda est, tunc immunis erit, & producet prolem. Hæc est lex zelotypia- 29
rum, quum declinaverit mulier sub marito suo, & polluta fuerit: Aut viri super quem transierit spi- 30
ritus zelotypiæ, & zelotypiam tulerit in uxorem suam, statueritque uxorem suam in præsentia Domini, ac fecerit in ea sacerdos universam legem hanc: Et liber erit vir 31
à peccato, mulier autem ipsa portabit peccatum suum.

* فصل ششم *

1 2 * سخن گفت ؛ بموشه بگفتن * سخن گوي بپسراني یسرال و بگوي بایشان مرد یا زن
3 که شرح کند بنذر کردن نذر پرهیز بپرهیز کردن بيي * از مي و مستکاره پرهیز کند
سرکهي مي و سرکهي مستکاره نه آهنجد و همه شیرهي انگورها نه آهنجد وانگورهایي
تران و خشکان نه خورد *

CAP. VI.

E*T loquutus est Dominus ad Mo-* 1
sheh, dicendo, Alloquere filios Is- 2
rael, ac dices eis; Vir aut mulier cùm declaraverit votum, vovendo votum abstinentiæ, ad abstinendum Domino: A vino & inebria- 3
mento abstinebit: acetum vini & acetum inebriamenti non bibet, omnéque mustum uvarum non bibet, uvas quoque humidas & siccas non comedet.

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

כל ימי כל יומי נזריה מכל דמתעבד מנופנא דחמרא מנופנין מקלופין ועד זגי[ן]
גוואין דענבא לא ייכול : כל ימי נדר כל יומי נדר נזריה גלב לא יעיבר ע[ל]
רישיה עד זמן משלם יומיא דיפרש לשמא דיי קדיש יהא מרבה פרוע שער
רישיה : כל ימי כל יומין דיפרש לשמא דיי על בר נש דמית לא יעיל : לאביו לאבו[י]
ולאמיה לאחוי ולאחתיה לא יסתאב להון במותהון ארום כלילא דאלהיה על רישיה :
כל ימי כל יומי נזריה קדוש הוא קדם יי : וכי ימות וארום ימות מיתא עלוי
בתכוף שלו ויסאב ריש נזריה ויגלח רישיה ביום דכותיה ביומא שביעאה
יגלחיניה : וביום וביומא תמינאה ייתי תרין שפנינין או תרין גוזלין בני יונ[ה]
לות כהנא לתרע משכן זמנא : ועשה ויעבד כהנא חד חטאתא וחד לעלתא
ויכפר עלוי מאן דחב על דאסתאב למיתא ויקדיש ית רישיה ביומא ההוא :
והזיר לה' ויפריש קדם יי ית יומי נזריה וייתי אמר בר שתיה לאשמא ויומיא
קדמאי יבטלון ארום אסתאב נזריה : וזאת ודא אחוויית אורייתא נזרא ביום
משלם יומי אפרשותיה ימטי ית גרמיה לתרע משכן זמנא : והקריב ויקריב ית
קורבניה קדם יי אימר בר שתיה שלים חד לעלתא ואמרתא חדא ברת שתא
שלימתא לחטאתא ודכר חד שלים לנכסת קודשיא : וסל וסלא דפטירי סמידא
גריצן במשח זיתא ועירובין פטירין דמשיחין במשח זיתא ומנחתהון ונסכיהון :
והקריב ויקריב כהנא קדם יי ויעבד ית חטאתיה וית עלתיה : ואת האיל וי[ת]
דיכרא יעביד נכסת קודשין קדם יי על סלא דפטיריא ויעבד כהנא ית מנחתיה
וית נסכיה : וגלח ויגלח נזירא ית ריש נזריה לברא בתר דנכיסו ית נכס[ת]
קודשיא בתרע משכן זמנא ויסב ית שער ריש נזריה ויתן על אשתא דתחות
דודא דנכסת קודשיא : ולקח ויסב כהנא ית אדרועא דמבשלא שלימא מ[ן]
דיכרא וגריצתא פטירתא חדא מן סלא וערוך פטיר חד ויתן על ידי נזירא בתר
דיגלח ית נזריה : והניף ויריים יתהון כהנא ארמא קודשא הוא לכהנא עם
חדיא דארמותא ועל שקא דאפרשותא ומבתר כדין ישתי נזירא חמרא :

Omnibus diebus Nazaræatus sui de omnibus quæ sunt ex vite vina- 4
ria, à vitium corticibus, usque ad acinos interiores uvarum, non
comedet. Omnibus diebus quibus ex voto Nazaræus fuerit, nova- 5
cula non transibit super caput ejus: usque ad tempus quo impleti
fuerint dies, quibus se separavit nomini Domini, sanctus erit nu-
triens cæsariem capilli capitis sui. Omnibus diebus quibus separa- 6
verit se nomini Domini, ad hominem mortuum non ingredietur.
Super patre suo, aut matre sua, fratre suo, aut sorore sua, non 7
polluet se in morte eorum: quoniam corona Dei sui super caput
ejus est. Omnibus diebus Nazaræatus sui sanctus erit coram Domino. 8
Quod si quispiam apud ipsum mortuus fuerit subitò ipso ignorante, & 9
polluerit caput Nazaræatus sui, radet caput suum die mundationis suæ, die
septimo radet ipsum. In die verò octavo afferet duos turtures aut duos 10
pullos columbarum, ad sacerdotem ad ostium tabernaculi fœderis. Et 11
faciet sacerdos unum pro hostia peccati, alterum verò pro holocausto, &
expiabit illum ab eo quod peccavit, eò quòd polluerit se super mortuo, &
sanctificabit caput suum die illo. Et separabit coram Domino dies Naza- 12
ræatus sui, & adducet agnum anniculum pro delicto: & dies priores inu-
tiles erunt, eo quod pollutus fuerit Nazaræatus ejus. Et hæc est indicatio 13
legis Nazaræi: quo die impleti fuerint dies separationis ejus, sistet seipsum
ad ostium tabernaculi fœderis. Et offeret oblationem suam coram Domi- 14
no, agnum anniculum integrũ in holocaustũ, & oviculam unam anniculam
integram pro hostia peccati, & arietem unũ integrũ pro hostia sanctitatũ.
Et canistrum azymorum ex simila, placentas cum oleo olivæ, & lagana azy- 15
ma uncta oleo olivæ, cum Mincha eorum & libaminibus eorum. Et offe- 16
rat sacerdos coram Domino, & faciat hostiam ejus pro peccato, & holo-
caustum ejus. Et arietem faciat hostiam sanctificationum coram Domino 17
cum canistro azymorum, & faciat sacerdos Mincha ejus, & libationem
ejus. Et radat Nazaræus caput Nazaræatus sui extra, postquam obtule- 18
rint oblationem sanctificationum in porta tabernaculi fœderis: & tollat
capillos capitis Nazaræatus sui, & ponet super ignem qui est sub olla ob-
lationum sanctificationum. Tollat quoque sacerdos armum, qui coctus 19
est, integrum de ariete, & placentam azymam unam de canistro, &
laganum azymum unum, & ponat super manus Nazaræi, postquam
raserit *caput* Nazaræatus sui. Et elevet ea sacerdos elevatione: 20
sanctitas est, sacerdotis erunt, ultra pectusculum elevationis, & ul-
tra armum separationis: & postea Nazaræus bibere poterit vinum.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* همه روزگاراني پرهيز او از همه آنچه كرده آيد از تاك آن مي از دانه و تا پوست نه خورد
* همه روزگاراني نذري پرهيزي او استره نه گذرد ابر سري او تا پر شدن آن روزها آنچه پرهيز
كند بيي خاص باشد پروردني موي سري او * همه روزگاراني پرهيز كردني او بيي ابر جاني مرده
نه آيد * بپدري او و بمادري او ببرادري او و بخواهري او نه پليد شود بايشان در مردني ايشان
كه تاجي خداي او ابر سري او * همه روزگاراني پرهيزگاري او خاص است او بيي * و كه بميرد
مرده اي ابر او در ناگاه غفلت پليد شود اولي پرهيزي او و بتراشد سري او در روزي پاكي او
در روزي آن هفتمي بتراشد اويرا * و در روزي آن هشتمي بياورد دو تذروان يا دو بچگان
كبوتر بآن كهن بدرگاهي خيمهي وعده * و بكند آن كهن يكه بخطات و يكه بعله و كفارت
خواهد ابر او از آنچه خطا كرد ابر آن جان و خاص كند مر سري او در روزي آن او
* و پرهيز كند بيي مر روزگاراني پرهيز او و بياورد بره قدري سالي او باشم و آن روزگاراني آن
اوليان بيفتند كه پليد شد پرهيزي او * و اين شريعت آن پرهيزگار در روزي تمام شدني
روزهايي پرهيز او بياورد اويرا بدرگاهي خيمهي وعده * و نزديك آورد مر قرباني او بيي بره قدري
سالي او تمام يكه بعله و ماده بره يكه قدري سالي آن تمام بخطات و نرميشي يكه تمام بشلميم
* و سلهي فطير سميد كلوجها آميختگان در روغن و تنكهايي فطير ماليدگان در
روغن و هديهي و پشنجشي ايشان * و نزديك آورد آن كهن بپيشي بيي و بكند مر خطاتو
و مر علتو * و مر آن نرميش بكند ذبحت شلميم بيي ابر سلهي آن فطير بكند آن كهن
مر هديهي او و مر پشنجشي او * و بتراشد آن پرهيزگار درگاهي خيمهي وعده مر
سري پرهيزي او و بستاند مر موي [سري] پرهيز او و بدهد ابر آن آتش آنچه فرودي ذبحت
آن شلميم * و بستاند آن كهن مر آن بازو جوشيده از آن نرميش و كلوجهي فطير يكه
از آن سله و تنك فطيري يكه و بدهد ابر كفي آن نزير پسي تراشيدني او مر پرهيزي او
* و عرضه كند ايشانرا آن كهن عرضه بپيشي بيي خاص آن بكهن ابر سينهي آن عرضه و ابر
ساقي آن جدا كرد و پس بياشامد آن نزير مي *

Omnibus diebus abstinentiæ suæ ex 4
omniquod fiet ex vite vini, ab acino
& usque ad pelliculã, non comedet.
Omnibus diebus voti abstinentiæ 5
suæ novacula non transibit super
caput ejus: usque ad completionem
dierum quibus abstinet Domino,
sanctus erit nutriendo capillitium
capitis sui. Omnibus diebus absti- 6
nentiæ suæ Domino, ad animam
mortui non veniet. Patre suo & 7
matre suâ, fratre suo & sorore
suâ, non polluet se illis in morte eo-
rum, quia corona Dei sui est super
caput ejus. Omnibus diebus absti- 8
nentiæ suæ sanctus est ipse Domino.
Cùm verò mortuus fuerit mortuus 9
juxta eum subitò incuriâ, &
pollutum fuerit initium absti-
nentiæ ejus, tunc radet caput suũ in
die purificationis suæ; in die se-
ptimo radet illud. In die autem 10
octavo afferet duos phasianos vel
duos pullos columbæ ad sacerdotem,
ad ostium tentorii conventûs. Et 11
faciet sacerdos unum pro peccato,
& alterum in holocaustum: & ex-
piationem procurabit ei de eo quod
peccavit super anima, sanctifica-
bitque caput ejus in die illa. Et 12
abstinebit Domino dies abstinentiæ
suæ, afferétque agnum filium anni
sui pro delicto: & dies priores de-
cident, quoniam polluta fuit absti-
nentia ejus. Hæc autem est lex abs- 13
tinentis in die completionis dierum
abstinentiæ suæ, adducet eum ad o-
stium tentorii conventûs. Offerétq; 14
oblationem suam Domino, agnum fi-
lium anni sui perfectum unum in ho-
locaustum, et agnam unam filiam an-
ni sui perfectam pro peccato, et ari-
etem unum perfectum in hostiam pa-
cificorum: Canistrum præterea 15
infermentatorum similæ, placentas
mistas cum oleo, & lagana in-
fermentata uncta oleo, & munus,
& conspersionem eorum. Offerétque 16
illa sacerdos in præsentia Domini,
faciétque oblationem peccati ejus,
& holocaustum ipsius. Arietem quo- 17
que faciet victimam pacificorum
Domino, cum canistro infermentato-
rum: faciet item sacerdos munus e-
jus, & conspersionem ejus. Tum ra- 18
det abstinens ad ostium tentorii con-
ventûs caput abstinentiæ suæ, capi-
étq; cæsariẽ capitis abstinentiæ suæ,
& dabit super ignem qui subter vi-
ctimam pacificorum. Capiet præter- 19
eà sacerdos brachiũ coctum de arie-
te, & placentam azymam unam è ca-
nistro, & laganum infermentatum u-
num, & dabit super manum nazaræi
postquàm raserit abstinentiam suam.
Et admovebit ea sacerdos admotione 20
coram Domino: sanctum est sacer-
doti ultra pectusculum admotionis
& crus separationis: & posteà bi-
bat nazaræus vinum.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

21 ואת דָא אַחְוָיַית אוֹרַיְיתָא נְזִירָא דִי יִדַר קוּרְבְּנֵיהּ קֳדָם יְיָ עַל נְזִירֵיהּ בַּר מִן מַה
דְתִדְבַּק יְדֵיהּ כְּמִסַת נִדְרֵיהּ לְאַיְיתָאָה מִן דִי יִדַר הֵיכְדֵין יַעֲבֵיד עַל אוֹרַיְיתָא
22 נְזִירֵיהּ: וידבר וּמַלֵיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר: דבר מַלֵיל עִם אַהֲרֹן וְעִם בְּנוֹי
23 לְמֵימַר כְּדְנָא תְבָרְכוּן יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִפְרַסְהוֹן יְדֵיהוֹן עַל דוּכְנָא בְּהָדֵין לִישַׁן
יֵימְרוּן לְהוֹן: יברכך הי וישמרך: יאר הי פניו אליך ויחנך · ישא הי פניו אליך
24 וישם לך שלום: יְבָרְכִינָךְ יְיָ בְּכָל עִסְקָךְ וְיִטְרִינָךְ מִן לִילֵי וּמַזִּיקֵי וּבְנֵי טִיהֲרֵי
25 וּבְנֵי צַפְרִירֵי וּמַזִּיקֵי וְטַלְוֵי: יַנְהַר יְיָ סְבַר אַפּוֹי לָךְ בְּמֶעְסְקָךְ בְּאוֹרַיְיתָא וְיִגְלֵי לָךְ
26 טְמִירָן וְיֵיחוֹס עֲלָךְ: יִסְבַּר יְיָ סְבַר אַפּוֹי לָךְ בִּצְלוֹתָךְ וִישַׁוֵי עֲלָךְ שְׁלָם בְּכָל
27 תְּחוּמָךְ: ושמו וִישַׁוּוֹן יַת בִּרְכַּת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנָא בְּמֵימְרִי אֲבָרְכִינוּן:

ז

1 ויהי ביום וַהֲוָה בְּיוֹם רֵישׁ יַרְחָא דְנִיסָן פָּסַק מֹשֶׁה לְמִקְמָא יַת מַשְׁכְּנָא דְלָא
פַּרְקֵיהּ תּוּב וְרַבֵּי יָתֵיהּ וְקַדִישׁ יָתֵיהּ וְיַת כָּל מָנוֹי וְיַת מַדְבְּחָא וְיַת כָּל מָנוֹי
2 וְרַבִּינוּן וְקַדֵּשׁ יַתְהוֹן: ויקריבו וְקָרִיבוּ אַמַרְכְּלָא דְיִשְׂרָאֵל רֵישֵׁי בֵּית אֲבָהַתְהוֹן
הִינוּן רַבְרְבֵי שִׁבְטַיָא הִינוּן דְמִתְמַנַן בְּמִצְרַיִם אַמַרְכּוֹלִין עַל מִנְיָנַיָא: ויביאו
3 וְאַיְתִיוּ יַת קָרְבַּנְהוֹן קֳדָם יְיָ שִׁית עֶגְלַן
כַּד מְחַפַּן וּמְטַקְסַן וּתְרֵיסַר תּוֹרִין עֶגְלְתָא

ירושלמי 3 שִׁית עֶגְלָן מְזַוְגָן:

בֵּינֵי תְּרֵין אַמַרְכְּלִין וְתוֹרָא לְחַד וְלָא צְבָא מֹשֶׁה לְמִסַב מִנְהוֹן וְקָרִיבוּ יַתְהוֹן קֳדָם
4 מַשְׁכְּנָא: ויאמר וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה לְמֵימַר: קח קַבֵּל מִנְהוֹן וִיהוֹן צְבִי לְצָרוֹךְ
5 סִדוּרָא וְתוֹרִין וְעִיגְלַן יְהוֹן לְמִפְלַח יַת פּוּלְחַן מַשְׁכַּן זִמְנָא וְתִתֵּן יַתְהוֹן לְלֵיוָאֵי
6 גְבַר כְּמִיסַת פּוּלְחָנֵיהּ: ויקח וּנְסֵב מֹשֶׁה יַת עֶגְלְתָא וְיַת תּוֹרֵי וִיהַב לְלֵיוָאֵי:
7 את שתי יַת תַּרְתֵּין עֶגְלְתָא וְיַת אַרְבַּעַת תּוֹרֵי יְהַב לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן כְּמִסַת פּוּלְחַנְהוֹן:
8 וארת וְיַת אַרְבַּע עֶגְלָן וְיַת תְּמַנְיָא תּוֹרֵי יְהַב לִבְנֵי מְרָרִי כְּמִסַת פּוּלְחַנְהוֹן בִּידָא
9 דְאִיתָמָר בַּר אַהֲרֹן כַּהֲנָא: ולבני קהת וְלִבְנֵי קְהָת לָא יְהַב עֶגְלָן וְתוֹרִין אֲרוּם
10 פּוּלְחַן קוּדְשָׁא רְמִיָא עֲלֵיהוֹן בְּכַתְפָא נַטְלִין: ויקריבו וְקָרִיבוּ רַבְרְבַיָא יַת חֲנוּכַּת
רְבוּתָא דְמַדְבְּחָא בְּיוֹמָא דְרַבִּי יָתֵיהּ וְקָרִיבוּ רַבְרְבַיָא יַת קָרְבַּנְהוֹן לְקֳדָם מַדְבְּחָא:
11 ויאמר וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אַמַרְכּוֹל חַד לְיוֹמָא אַמַרְכּוֹל חַד לְיוֹמָא יְקָרְבוּן יַת
קָרְבַּנְהוֹן לַחֲנוּכַּת רְבוּתָא מַדְבְּחָא:

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Hæc eſt indicatio legis Nazaræi, qui voverit oblationem ſuam coram 21
Domino pro ſeparatione ſua, præter id quod apprehenderit manus
ejus: pro ratione voti ſui ad afferendum de eo quod vove-
rit, ſic faciat juxta legem Nazaræatus ſui. Præterea loquutus eſt 22
Dominus cum Moſe, dicendo: Loquere cum Aharon & filiis ejus, 23
dicendo; Sic benedicetis filiis Iſrael, cùm expanderint ipſi manus ſu-
as in ſuggeſtu eadem linguâ dicent illis: BENEDICAT TIBI
DOMINUS ET CUSTODIAT TE. LUCERE FA-
CIAT DOMINUS FACIES SUAS AD TE, ET
MISEREATUR TUI. ELEVET DOMINUS FA-
CIES SUAS AD TE, ET PONAT TE IN PACE.
Benedicat tibi Dominus in omni negotio tuo, & cuſtodiat te à la- 24
miis & terriculamentis, meridianis item ac matutinis dæmonibus & no-
civis ac ſpectris. Lucere faciat Dn̄s aſpectum faciei ſuæ tibi cum occupa- 25
beris in lege, & revelet tibi abſcondita, & miſereatur tui. Elevet Domi- 26
nus aſpectum faciei ſuæ tibi in oratione tua, & ponat ſuper te pacem in
omni termino tuo. Et ponent benedictionem nominis mei ſuper filios Iſ- 27
rael, & ego ſermone meo benedicam illis.

CAP. VII.

ET accidit die qui eſt initium menſis Niſan, ceſſavit Moſes erigere ta- 1
bernaculum, neque diſſolvit amplius ipſum, & unxit ipſum, & ſanctifica-
vit ipſum & omnia vaſa ejus, & altare & omnia vaſa ejus: & unxit ea &
ſanctificavit ea. Et obtulerunt principes Iſrael, capita domus patrum ſuo- 2
rum: iſti ſunt principes tribuum, iſti ſunt qui præpoſiti ſunt in Ægypto præ-
fecti ſuper numeris. Obtulerunt inquam oblationes ſuas coram Domino, 3
ſex plauſtra tecta & ornata, & duo-
decim boves, plauſtrum unum inter
duos principes, & bovem pro uno-
quoque: ſed Moſes noluit accipere ab illis, illi itaque ea adduxerunt an-
te tabernaculum. Et ait Dn̄s ad Moſem, dicendo: Accipe ab illis, & ſint 4
parata ad uſum ordinationis; & boves & plauſtra erunt in miniſterium 5
cultus tabernaculi fœderis: & dabis ea Levitis, unicuique pro ſufficientia
miniſterii ſui. Et accepit Moſes plauſtra & boves, tradiditque Levitis. 6
Duo plauſtra & quatuor boves dedit filiis Gherſon, juxta ſufficientiam mi- 7
niſterii ſui. Et quatuor plauſtra & octo boves dedit filiis Merari, juxta 8
ſufficientiam miniſterii eorum, per manus Ithamar filii Aharonis ſacerdotis.
At filiis Kehath non dedit plauſtra nec boves: quia miniſterium ſanctuarii 9
impoſitum erat ſuper eos, ut humeris portarent. Et obtulerunt principes 10
pro dedicatione unctionis altaris, die quo unxit ipſum: obtulerunt inquam
principes oblationes ſuas coram altari. Et dixit Dominus ad Moſem; Sin- 11
guli principes per ſingulos dies offerant oblationes ſuas, pro dedicatione
unctionis altaris.

Hieroſ 3. *Sex plauſtra jugata.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

21 * اين شريعت آن نزير آنچه نذر كند قرباني او ب:: ابر پرهيزي او بجز آنچه برسد دستي او چون
22 قدري نذري او آنچه نذر كند همچنين بكند ابر شريعتي پرهيزي او * سخن گفت :: بمشه
23 بگفتن * سخن گوي باهرن و بپسراني او [بگفتن] همچنين آفرين كنيد مر پسراني يسرال گفتن
24 25 26 بايشان * آفرين كند ترا :: و نگهدارد ترا * روشن كند :: شكينهي او بتو و بخشايد ترا * آزرم
27 دارد :: شكينهي [او] بتو و بنهد بتو سلامتي * و بنهند مر نامي من ابر پسراني يسرال و من
آفرين كنم ايشانرا *

* فصل هفتم *

1 * بود در روزي تمام كردن مشه ببر انگيزانيدن مر آن مسكن روغن ماليد اويرا و خاص كرد
اويرا و مر همه پيرايهاي او و مر آن مذبح و مر همه پيرايهايي او مشيحا كرد ايشانرا و خاص
2 كرد ايشانرا * نزديك آوردند مهتراني يسرال سروراني خانهي پدراني ايشان ايشان مهتراني آن
3 قبيلها ايشان آن ايستان ابر آن شمردگان * بياوردند مر قرباني ايشان بپيشي :: شش
گردونها محفه و دوازده گاو گردون ابر دو آن مهتران و گاو بيكه و نزديك آوردند ايشانرا
4 5 بپيشي آن مسكن * گفت :: بمشه بگفتن * بستان از ايشان و باشند بكار كردن مر كاري
6 خيمهي وعده و بدهي ايشانرا بآن لويان مرد چون قدري كاري او * بستاند مشه مر آن
7 گردونها و مر آن گاو بداد ايشانرا بآن لويان * مر دو آن گردونها و مر چهار آن گاو بداد بپسراني
8 جرسون [چون قدري كاري ايشان * و مر چهار گردونها] و مر هشت آن گاو بداد بپسراني
9 مرري چون قدري كاري ايشان در دستي ايتمر پسري اهرن آن كهن * و بپسراني قهت نه
10 داد كه كاري آن خاص ابر ايشان در كتف بر دارند * نزديك آوردند آن مهتران مر نوي
آن مذبح در روزي مشيحا كردن اويرا نزديك آوردند آن مهتران مر قرباني ايشان بپيشي آن
11 مذبح * گفت :: بمشه مهتري يكه بروز مهتري يكه بروز نزديك آورند مر قرباني ايشان بنوي
آن مذبح *

Hæc eſt lex nazaræi qui voverit 21
oblationem ſuam Domino ſuper abſ-
tinentia ſua, præter id quod atti-
gerit manus ejus: pro ratione voti
ſui quod voverit, ſic faciet, ſecun-
dùm legem abſtinentiæ ſuæ. Locu- 22
túſque eſt Dominus ad Moſheh, di-
cendo, Alloquere Aharon & filios 23
ejus, dicendo; Sic benedicetis filiis
Iſrael, dicendo eis, Benedicat tibi 24
Dominus, & cuſtodiat te: Lucere fa- 25
ciat Dn̄s majeſtatem ſuam ſuper te,
et miſereatur tui: Honorabilem ex- 26
hibeat Dominus majeſtatem ſuam
tibi, & ponat tibi pacem. Ponéntq; 27
nomen meum ſuper filios Iſrael, &
ego benedicam eis.

CAP. VII.

ET *fuit, quo die finivit Moſheh* 1
erigere tabernaculum, oleo unxit il-
lud, atque ſanctificavit illud, o-
mniáque vaſa ejus, altare quoque,
& omnia vaſa ejus, unxit inquam
ea, eáque ſanctificavit. Tunc *obtu-* 2
lerunt principes Iſrael, capita
domûs patrum ſuorum: iſti princi-
pes tribuum, hi aſtantes ſuper nume-
ratos. Et *attulerunt oblationem ſu-* 3
am in præſentiam Domini, ſex vehi-
cula concamerata, & duodecim bo-
ves: vehiculum unum *duobus prin-*
cipibus, & bovem pro unoquoque:
& obtulerunt ea coram tabernaculo.
*Dixit*que *Dominus ad Moſheh, di-* 4
cendo; Accipe ab eis, & ſint ad 5
faciendum opus tentorii conventûs:
dabiſque ea Levitis, cuilibet juxta
rationem operis ſui. Accepit itaq; 6
Moſheh vehicula ac boves, & dedit
ea Levitis. Duo vehicula & qua- 7
tuor boves dedit filiis Gerſhon jux-
ta rationem operis eorum. Qua- 8
tuor autem vehicula & octo boves
dedit filiis Merari juxta ratio-
nem operis eorum, ſub manu Itha-
mar filii Aharon ſacerdotis. Fi- 9
liis verò Cehath non dedit: quia
opus ſanctitatis erat *ſuper eos ut*
humero portarent. Obtulerunt igi- 10
tur principes initiamentum altaris
in die ungendi illud, obtulerunt
inquam *principes oblationem ſuam*
coram altari. Et dixit Dominus 11
ad Moſheh; Singuli principes ſin-
gulis diebus offerent oblationem
ſuam ad initiationem altaris.

תרגום יונתן בן עזיאל   ירושלמי

Targ. JONATHAN B UZIEL.   *Hierosolymitanum.*

12 והוה המקריב ביומא קמאה ית קורבניה נחשון בר עמינדב רב
בית אבא לשבטא דיהודה : וקרבנו
13 וקורבניה דמקרב פילי דכסף חדא
גילדא סמיך מאה ותלתין סלעין בסלעי
בית קודשא הות מתקלא מזירקא חד
דכסף דגילדא קלישי שובעין סלעין
בסלעי בית קודשא תרין מאניא האלין
קריב יתהון מליין סמידא מן אפרשותא
פתיכא במשח זיתא למנחתא : כף
14 בזיכא חדא מתקלא עשר סלעין דכסף
והיא הות דדהב טב קריב יתה מליא
קטורת בוסמנין טבין מן אפרשותא : פר
15 תור חד בר תורין בר תלת שנין דכר
חד בר תרתין שנין ואימר חד בר שתיה
תלתיהון קרב רב שבטא דיהודה
16 לעלתא : שעיר צפיר בר עזין חד
17 קריב לחטאתא : ולנכסת
קודשיא תורין תרין דכרין חמשא ברחי
חמשא אמרין בני שנה חמשא דין סדר
קורבנא די קריב מנכסוי נחשון בר
18 עמינדב : ביום השני ביומא תנינא
קריב ית קרבניה נתנאל בר צוער רב בית אבא לשבטא דיששכר : הקריב
19 קריב ית קורבניה בתר יהודה על פום קודשא פילי דכסף חדא גלדא
סמיך מאה ותלתין סלעין בסלעי בית קודשא הוה מתקליה מזירקא חדא
דכסף דגילדא קליש שובעין סלעין בסלעי בית קודשא תרין מניא האלין קריב
20 יתהון מליין סמידא מן אפרשותא פתיכא במשח זיתא למנחתא : כף בזיכא
חדא מתקלא עשרא סלעין והיא דדהב טב קריב יתה מליא קטורת בוסמנין
21 טבין מן אפרשותא : פר תור חד בר תורין בר תלת שנין דכר חד בר
22 תרתין שנין אימר חד בר שתיה קרב רב שבטא דיששכר לעלתא : שעיר
23 צפיר בר עזין חד קריב לחטאתא : ולובח ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרי
חמשא ברחי חמשא אמרין בני שנה חמשא דין סדר קורבנא דקריב מנכסוי
24 נתנאל בר צוער : ביום השלישי ביומא תליתאה קריב רב בית אבא לבני זבולן
25 אליאב בר חלון : קרבנו קרבניה דקריב פילי דכסף חדא גילדה סמיך
26 מאה ותלתין סלעין בסלעי קודשא וגוי : בזיכא חדא מתקל וגו' : פר תור
27 חד וגו' : שעיר צפיר בר עזין וגו' : ולובח ולנכסת קודשיא וגוי :

ירושלמי 13 וקורבניה דיקרב פילי
דכסף חד מאה ותלתין סלעין בסלעי
בית קודשא הות מתקלא מורק חד
דכסף תקל שובעין סלעין בסלעי בית
קודשא תרין מאניא האלין קריב יתהון
מלין סולתא פילתא ומורקא מערבא
14 במשח למנחתא : בזיך חדא
מתקלא עשרא סלעין די הות דדהב
קריב יתה מליא רישי בוסמנין טבין
15 ומפטמין ודכין לקטורת בוסמיא :
תור חד בר תורין בר תלת שנין דכר
חד בר תרתין אמר חד בר שתיה
16 לעלתא הוה רב שבטא מקריב לעלא
צפיר בר עזין חד קרב רב שבטא
17 לחטאתא : ולנכסת קודשיא קרב
תורין תרין דכרין חמשא גדין חמשא
ואמרין בני שתהון חמשא דין קורבנא
דיסדר וקרב מן נכסוי רב שבטא דבני
דיהודה נחשון בר עמינדב :

Is autem qui primo die obtulit oblationem suam, fuit Nachson fili- 12
us Aminadab, princeps domus patris tribus Juda. Oblatio verò 13
ejus quam obtulit, fuit patera argenti una crustâ spissâ, ponderis centum triginta siclorum siclis domus sanctuarii, & pelvis una argentea crustæ tenuis, septuaginta siclorum juxta siclos sanctuarii: duo vasa ista obtulit plena similæ ex elevatione mixtæ oleo olivæ pro Mincha. Cochleare unum 14
ponderis decem siclorum argenti, quamvis constaret auro bono, obtulit eam plenam incenso aromatum bonorum ex elevatione. Ju- 15
vencus unus de bobus natus tres annos, aries unus natus duos annos, agnus unus anniculus: tria illa obtulit princeps tribus Juda in holocaustum. Hir- 16
cum caprarum unum obtulit pro peccato. Et pro hostia sanctifi- 17
cationum juvencos duos, arietes quinque, hœdos quinque, agnos anniculos quinque: hic est ordo oblationis quam obtulit ex divitiis suis Nachson filius Aminadab.
Die secundo obtulit oblationem 18
suam Nathanael filius Tsuar, princeps domus patris tribus Issachar.
Obtulit *autem* oblationem suam 19
post Juda juxta mandatum sanctitatis, pateram unam argenteam crustâ spissâ centum & triginta siclorum, juxta siclos domus sanctuarii fuit pondus ejus, pelvem unam argenteam crustæ tenuis septuaginta siclorum juxta siclos domus sanctuarii: duo vasa ista obtulit plena similâ ex elevatione mixtâ oleo olivæ pro Mincha. Cochle- 20
are unum ponderis decem siclorum, eratque auri optimi, obtulit ipsum plenum incenso aromatum bonorum ex elevatione. Juvencum 21
unum de bobus natum tres annos, arietem unum natum duos annos, agnum unum anniculum obtulit princeps tribus Issachar in holocaustum. Hircum caprarum unum obtulit pro peccato. Et pro sacrifi- 22
cio sanctificationum juvencos duos, arietes quinque, hœdos quinque, 23
agnos anniculos quinque: hic est ordo oblationis quam obtulit ex 24
facultatibus suis Nathanael filius Tsuar. Die tertio obtulit princeps 25
domus patris filiorum Zebulun, Eliab filius Chelon. Oblatio ejus 26
quam obtulit, patera argenti una crustâ spissâ, centum triginta siclo- 27
rum juxta siclos sanctuarii, &c. Cochleare unum ponderis &c. Ju- 28
vencus unus &c. Hircum caprarum &c. Et pro sacrificio sancti- 29
ficationum &c.

Hieros. 13. *Et oblatio ejus quam obtulit fuit patera argenti una centum triginta siclorum, siclis domus sanctuarii fuit ponderata, & pelvis una argenti ponderis septuaginta siclorum, juxta pondera domus sanctuarii: duo hæc vasa obtulit plena similâ, tam pateram quam pelvim, oleo permixtâ pro Mincha.* 14. *Cochleare unum ponderis decem siclorum quod erat aureum, obtulit ipsum plenum præcipuis aromatibus bonis, pinguibus, & puris, pro suffitu aromatum.* 15. *Juvencum unum ex bobus natum tres annos, arietem unum natum duos, agnum unum filium anni sui in holocaustum offerebat princeps tribus supra dictus.* 16 *Hircum caprarum unum obtulit princeps tribus pro peccato.* 17. *Et pro hostia sanctificationum obtulit juvencos duos, arietes quinque, hœdos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc est oblatio quam ordinavit & obtulit de divitiis suis princeps tribus filiorum Juda, Nachson filius Aminadab.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA

12 بود آن نزديك آورا در روزي آن اول مر قرباني او نخشون پسري عمينداب بقبيلهي يهوده *
13 قرباني او كاسهي نقره يكّه صد وسي مثقال آن طبقهي يكّه نقره هفتاد مثقال در مثقال آن *
14 خاص دوي ايشان پراني سميد آميخته در روغن بهديه * سكرهي يكّه ده مثقال طلا پر دخنه *
15 16 ثاو يكّه بچّهي ثاو نرميش يكّه برّه يكّه قدري سالي او بعله * بزغالهي بزان يكّه بخطات *
17 وبذبحت آن شلميم ثاو دو نرميشان پنج استخان پنج برّها قدراني سال پنج اين قربان نخشون *
18 19 پسري عمينداب * در روزي آن دويمي نزديك آورد نتنال پسري صوعر مهتري يششكر * نزديك
[آورد] مر قرباني او كاسهي نقره يكّه صد وسي مثقال آن طبقهي يكّه نقره هفتاد مثقال در
20 مثقال آن خاص دوي ايشان پراني سميد آميخته در روغن بهديه * سكرهي يكّه ده مثقال طلا
21 22 پر دخنه * ثاو يكّه بچّهي ثاو نرميش يكّه برّه يكّه قدري سالي او بعله * بزغالهي بزان يكّه
23 بخطات * وبذبحت آن شلميم ثاو دو نرميشان پنج استخان پنج برّها قدراني سال پنج اين قربان
24 25 نتنال پسري صوعر * در روزي آن سيمي مهتر بپسراني زبولن الياب پسري حلون * قرباني او
كاسهي نقره يكّه صد وسي مثقال آن طبقهي يكّه نقره هفتاد مثقال در مثقال آن خاص دوي
26 27 ايشان پراني سميد آميخته در روغن بهديه * سكرهي يكّه ده مثقال طلا پر دخنه * ثاو يكّه
28 29 بچّهي ثاو نرميش يكّه برّه يكّه قدري سالي او بعله * بزغالهي بزان يكّه بخطات * وبذبحت آن
شلميم ثاو دو نرميشان پنج استخان پنج برّها قدراني سال پنج اين قربان الياب پسري حلن :

Fuit offerens in die primo oblatio- 12
nem suam, Nabshon filius Amminadab de tribu Jehudah. Oblatio ejus, 13
crater argenteus unus, centum ac triginta siclorum *pondus ejus: scutella una argentea septuaginta siclorum in siclo sanctuarii: ambo ipsa plena similâ mistâ cũ oleo, in mun*:
Paropsis una decem siclorum aurea, 14
plena suffitu: Bos unus fœtus bo- 15
vis, aries unus, agnus unus ejusdem anni in holocaustum: Hœdus 16
caprarum unus pro peccato: Et in 17
victimam pacificorum, boves duo, arietes quinque, hirci quinque, agni anniculi quinque: hæc fuit *oblatio Nabshon filii Aminadab. Die se-* 18
cundo obtulit Nethaniel filius Suar princeps Ishshachar. Obtulit obla- 19
tionem suam, craterem argenteum unum, centum ac triginta pondus ejus: scutellã unã argenteã septuaginta siclorum in siclo sanctuarii: ambo ipsa plena similâ mistâ cũ oleo, in munus: Paropsidem unam decem 20
siclorum auream, plenam suffitu: Bovem unum fœtum bovis, arietem 21
unum, agnum unum ejusdem anni in holocaustũ: Hœdum caprarum unum 22
pro peccato: Et in victimam paci- 23
ficorum, boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Nethaniel filii Suar. Die tertio princeps 24
filiorum Zebulun, Eliab filius Helon. Oblatio ejus, crater argenteus 25
unus, centũ ac triginta pondus ejus: scutella una argentea septuaginta siclorum in siclo sanctuarii: ambo ipsa plena similâ mistâ cum oleo, in munus: Paropsis una decem siclo- 26
rum aurea, plena suffitu: Bos unus 27
fœtus bovis, aries unus, agnus unus ejusdem anni in holocaustum: Hæ- 28
dus caprarum unus pro peccato: Et 29
in victimam pacificorum, boves duo, arietes quinque, hirci quinque, agni anniculi quinque: hæc fuit oblatio Eliab filii Helon.

30 ביום הרביעי ביומא רביעאה קריב רב בית אבא לבני ראובן אליצור בר שדיאור :
31 32 33 קרבנו קורבניה דקריב פיילי ונוי : כף בזיכא חדא מתקל ונוי : פר תור חד ונוי : שעיר
34 35 צפיר בר עזין ונוי : ולזבח השלמים ולנכסת קודשיא ונוי : ביום החמשה ביומא
36 חמישאה קריב רב בית אבא לבית שמעון שלמיאל בר צורישדי : קרבנו קורבניה
37 דקריב פיילי ונוי : כף בזיכא חדא מתקל ונוי : פר תור חד ונוי : שעיר צפיר
38 39 40 בר עזין ונוי : ולזבח ולנכסת קודשיא ונוי : ביום הששי ביומא שתיתאה קריב
41 42 רב בית אבא לבני גד אליסף בר דעואל : קרבנו קורבניה דקריב פיילי ונוי :
43 כף בזיכא חדא מתקלא ונוי : פר תור חד בר תורי ונוי : שעיר צפיר בר עזין
44 45 46 ונוי : ולזבח ולנכסת קודשיא תורין ונוי : ביום השביעי ביומא שביעאה קריב
47 48 רב בית אבא לבני אפרים אלישמע בר עמיהוד : קרבנו קורבניה דקריב
49 פיילי ונומר : כף בזיכא חדא מתקל ונומר : פר תור חד בר תורין ונוי :
50 51 שעיר צפיר ונומר : ולזבח ולנכסת קודשיא ונומר : ביום השמיני ביומא תמינאה
52 53 54 קריב רב בית אבא לבני מנשה גמליאל בר פדה צור : קרבנו קורבניה דקריב פיילי
55 ונומר : כף בזיכא חדא מתקל ונומר : פר תור חד ונומר : שעיר צפיר בר עזין ונומר :
56 57 58 ולזבח ולנכסת קודשיא תורין תרין ונומר : ביום התשיעי ביומא תשיעאה קריב רב
59 60 בית אבא לבני בנימין אבידן בר גדעוני : קרבנו קורבניה דקריב ונומר : כף בזיכא חדא מתקל ונומר : פר תור חד בר תורין ונומר :
61 62 63

Die quarto obtulit princeps domus patris filiorum Ruben, Elitsur fi- 30
lius Sedeur. Oblatio ejus quam obtulit, scutella &c. Cochleare unum 31 32
ponderis &c. Juvencus unus &c. Hircum caprarum &c. Et pro hostia 33 34
sanctificationum &c. Die quinto obtulit princeps domus patris do- 35 36
mus Simeon, Selumiel filius Tsurischaddai. Oblatio ej^s quam obtulit, 37
scutella &c. Cochleare unum ponderis &c. Juvencus unus &c Hircum 38 39
caprarum &c. Et pro hostia sanctificationum &c. Die sexto obtulit 40 41
princeps domus patris filiorum Gad, Eliasaph filius Dehuel. Oblatio 42 43
ejus quam obtulit, scutella &c. Cochleare unum ponderis &c. Juven- 44 45
cus unus &c. Hircum caprarum &c. Et pro hostia sanctificationum 46 47
boves &c. Die septimo obtulit princeps domus patris filiorum 48 49
Ephraim, Elischama filius Ammihud. Oblatio ejus quam obtulit, 50 51
scutella &c. Cochleare unum ponderis &c. Juvencus unus &c. Hircum 52 53
&c. Et pro hostia sanctificationum &c. Die octavo obtulit princeps 54 55
domus patris filiorum Manasse, Gamaliel filius Pedatsur. Oblatio 56 57
ejus quam obtulit, scutella &c. Cochleare unum ponderis &c. Ju- 58
vencus unus &c. Hircum caprarum &c. Et pro hostia sanctifi- 59
cationum boves duos &c. Die nono obtulit princeps domus pa- 60
tris filiorum Binjamin Abidan filius Gideoni. Oblatio ejus quam 61
obtulit, &c. Cochleare unum ponderis, &c. Juvencus unus 62
&c. 63

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

30 31 * در روزي آن چهارمي مهتر بپسراني راوبن اليصور پسري شدياور * قرباني او كاسهي نقره يكه
صد وسي مثقال آن طبقي يكه نقره هفتاد مثقال در مثقال آن خاص دوي ايشان پراني سميد
32 33 آميخته در روغن بهديه * سكرهي يكه ده مثقال طلا پر دخنه * گاو يكه بچهي گاو نرميش
34 35 يكه بره يكه قدري سالي او بعله * بزغالهي بزان يكه بخطات * وبذبحت آن شلميم گاو دو نرميشان
36 پنج استخان پنج برها قدراني سال پنج اين قربان اليصور پسري شدياور * در روزي آن پنجمي
37 مهتر بپسراني سمعون شلوميال پسري صوري شدي * قرباني او كاسهي نقره يكه صد وسي مثقال
آن طبقي يكه نقره هفتاد مثقال در مثقال آن خاص دوي ايشان پراني سميد آميخته در روغن
38 39 بهديه * سكرهي يكه ده مثقال طلا پر دخنه * گاو يكه بچهي گاو نرميش يكه بره يكه قدري سالي او
40 41 بعله * بزغالهي بزان يكه بخطات * وبذبحت آن شلميم گاو دو نرميشان پنج استخان پنج برها
42 قدراني سال پنج اين قربان شلوميال پسري صوري شدي * در روزي آن ششمي مهتر بپسراني
43 جد اليسف پسري دعوال * قرباني او كاسهي نقره يكه صد وسي مثقال آن طبقي يكه نقره هفتاد
44 مثقال در مثقال آن خاص دوي ايشان پراني سميد آميخته در روغن بهديه * سكرهي يكه ده مثقال
45 46 طلا پر دخنه * گاو يكه بچهي گاو نرميش يكه بره يكه قدري سالي او بعله * بزغالهي بزان يكه
47 بخطات * وبذبحت آن شلميم گاو دو نرميشان پنج استخان پنج برها قدراني سال پنج اين قربان
48 49 اليسف پسري دعوال * در روزي آن هفتمي مهتر بپسراني افريم اليسمع پسري عميهود * قرباني او
كاسهي نقره يكه صد وسي مثقال آن طبقي يكه نقره هفتاد مثقال در مثقال آن خاص دوي
50 51 ايشان پراني سميد آميخته در روغن بهديه * سكرهي يكه ده مثقال طلا پر دخنه * گاو يكه
52 53 بچهي گاو نرميش يكه بره يكه قدري سالي او بعله * بزغالهي بزان يكه بخطات * وبذبحت آن
شلميم گاو دو نرميشان پنج استخان پنج برها قدراني سال پنج اين قربان اليسمع پسري عميهود *
54 55 * در روزي آن هشتمي مهتر بپسراني منسه جمليال پسري فده صور * قرباني او كاسهي نقره يكه
صد وسي مثقال آن طبقي يكه نقره هفتاد مثقال در مثقال آن خاص دوي ايشان پراني سميد
56 57 آميخته در روغن بهديه * سكرهي يكه ده مثقال طلا پر دخنه * گاو يكه بچهي گاو نرميش يكه بره يكه
58 59 قدري سالي او بعله * بزغالهي بزان يكه بخطات * وبذبحت آن شلميم گاو دو نرميشان پنج استخان
60 پنج برها قدراني سال پنج اين قربان جمليال پسري فده صور * در روزي آن نهمي مهتر بپسراني
61 بنيمين ابيدن پسري جدعوني * قرباني او كاسهي نقره يكه صد وسي مثقال آن طبقي يكه نقره
62 هفتاد مثقال در مثقال آن خاص دوي ايشان پراني سميد آميخته در روغن بهديه * سكرهي يكه ده
63 مثقال طلا پر دخنه * گاو يكه بچهي گاو نرميش يكه بره يكه قدري سالي او بعله *

Die quarto princeps filiorum Ruben, Elisur filius Shedeür. 30 *Oblatio ejus, crater argenteus unus,* 31 *centum ac triginta pondus ejus: scutella una argentea septuaginta siclorum in siclo sanctuarii: ambo ipsa plena similâ mistâ cum oleo, in munus:* 32 *Paropsis una decem siclorum aurea, plena suffitu:* 33 *Bos unus fœtus bovis, aries unus, agnus unus ejusdem anni in holocaustum:* 34 *Hœdus caprarum unus pro peccato:* 35 *Et in victimam pacificorum, boves duo, arietes quinque, hirci quinque, agni anniculi quinque: hæc fuit oblatio Elisur filii Shedeür.* 36 *Die quinto princeps filiorum Shimeon, Shelumiel filius Suri-shaddai.* 37 *Oblatio ejus, crater argenteus unus, centum ac triginta pondus ejus: scutella una argentea septuaginta siclorum in siclo sanctuarii: ambo ipsa plena similâ mistâ cum oleo, in munus:* 38 *Paropsis una decem siclorum aurea, plena suffitu:* 39 *Bos unus fœtus bovis, aries unus, agnus unus ejusdem anni in holocaustum:* 40 *Hœdus caprarum unus pro peccato:* 41 *Et in victimam pacificorum, boves duo, arietes quinque, hirci quinque, agni anniculi quinque: hæc fuit oblatio Shelumiel filii Suri-shaddai.* 42 *Die sexto princeps filiorum Gad, Eliasaph filius Deüel.* 43 *Oblatio ejus, crater argenteus unus, centum ac triginta pondus ejus: scutella una argentea septuaginta siclorum in siclo sanctuarii: ambo ipsa plena similâ mistâ cum oleo, in munus:* 44 *Paropsis una decem siclorum aurea, plena suffitu:* 45 *Bos unus fœtus bovis, aries unus, agnus unus ejusdem anni in holocaustum:* 46 *Hœdus caprarum unus pro peccato:* 47 *Et in victimam pacificorum, boves duo, arietes quinque, hirci quinque, agni anniculi quinque: hæc fuit oblatio Eliasaph filii Deüel.* 48 *Die septimo princeps filiorum Ephraim, Elishama filius Ammihud.* 49 *Oblatio ejus, crater argenteus unus, centum ac triginta pondus ejus: scutella una argentea septuaginta siclorum in siclo sanctuarii: ambo ipsa plena similâ mistâ cum oleo, in munus:* 50 *Paropsis una decem siclorum aurea, plena suffitu:* 51 *Bos unus fœtus bovis, aries unus, agnus unus ejusdem anni in holocaustum:* 52 *Hœdus caprarum unus pro peccato:* 53 *Et in victimam pacificorum, boves duo, arietes quinque, hirci quinque, agni anniculi quinque: hæc fuit oblatio Elishama filii Ammihud.* 54 *Die octavo princeps filiorum Menasseh, Gamliel filius Phedah-sur.* 55 *Oblatio ejus, crater argenteus unus, centum ac triginta pondus ejus: scutella una argentea septuaginta siclorum in siclo sanctuarii: ambo ipsa plena similâ mistâ cum oleo, in munus:* 56 *Paropsis una decem siclorum aurea, plena suffitu:* 57 *Bos unus fœtus bovis, aries unus, agnus unus ejusdem anni in holocaustum:* 58 *Hœdus caprarum unus pro peccato:* 59 *Et in victimam pacificorum, boves duo, arietes quinque, hirci quinque, agni anniculi quinque: hæc fuit oblatio Gamliel filii Phedah-sur.* 60 *Die nono princeps filiorum Binjamin, Abidan filius Gideoni.* 61 *Oblatio ejus, crater argenteus unus, centum ac triginta pondus ejus: scutella una argentea septuaginta siclorum in siclo sanctuarii: ambo ipsa plena similâ mistâ cum oleo, in munus:* 62 *Paropsis una decem siclorum aurea, plena suffitu: Bos unus fœtus bovis, aries unus, agnus unus ejusdem anni in holocaustum:* 63

תרגום יונתן בן עוזיאל

64 שעיר צפיר בר עזין וגומר : ולזבח ולנכסת קודשיא תורין תרין וגומר : ביום
65 66 העשירי ביומא עשיראה קריב רב בית אבא לבני דן אחיעזר בר עמי שדי :
67 קרבנו קורבניה דקריב פילי וגומר : כף בוזיכא חדא וגומר : פר תור חד
68 69 בר תורין וגומר : שעיר צפיר בר עזין וגומר : ולזבח ולנכסת קודשיא
70 וגומר : ביום עשתי עשר ביום תריסר יומא קריב רב בית אבא לבני אשר
71 72 פגעיאל בר עכרן : קרבנו קורבניה דקריב פילי וגומר : כף בוזיכא חדא
73 וגומר : פר תור חד בר תורין וגומר : שעיר צפיר בר עזין וגומר : ולזבח
74 75 ולנכסת קודשיא תורין תרין וגומר : ביום שנים עשר יום ביום תריסר יומא
76 77 קריב רב בית אבא לבני נפתלי אחירע בר עינן : קרבנו קורבניה דקריב
78 פילי וגומר : כף בוזיכא חדא מתקלא וגומר : פר תור חד בר תורין וגומר :
79 80 שעיר צפיר בר עזין וגומר : ולזבח השלמים ולניכסת קודשיא תורין תרין
81 דיכרי חמשא ברחי חמשא אמרין בני שנה חמשא דין סדר קורבנא די קריב
82 83 מנכסוי אחירע בר עינן : זאת חנכת המזבח דא חנוכת רבותיה דמדבחא
84 ביום דרביו יתיה מנכסי רברבי ישראל פילי דכסף תרתיסרי כל קביל תריסר
שבטיא מוירקי דכסף תריסר כל קביל נשיאה דבני ישראל בזיכי דדהבא תריסר
85 כל קבל תריסר מזליא : שלשים מאה ותלתין סלעין הוי מתקלא דפילתא
חדא דכספא כל קביל שנין דהוה יוכבד כד ילידת ית משה ושובעין סילעין הוי
מתקלא דמוירקא חד כל קבל שובעין סבי סנהדרין רבא כל כסף מניא תרין
86 אלפין וארבע מאה סלעין בסלעי בית קודשא : כפות בזיכי דדהבא תריסר
כל קביל רברבי ישראל מלין קטורת בוסמין טבין מתקל עשר סילעין הוה
מתקלא דבזיכא בסלעי בית קודשא כל קביל עשירתא דביריא כל דהב בזיכיא
87 מאה ועשרין כל קביל שניא דחיא בהון משה נביא : כל הבקר כל תוריא
לעלתא תריסר תורא לרב בית אבא דיכרא דיכרין תריסר מטול דיהובדון תריסר
רברבי ישמעאל אמרין בני שנה תריסר מטול דיהובדון תריסר רברבי פרס
ומנחתהון מטול דיעדי כפנא מן עלמא וצפירי עזין תריסר לחטאתא מטול לכפרא על חובי תריסר שבטיא:

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Hircum caprarum &c. Et pro hostia sanctificationum boves duos &c. 64 65
Die decima obtulit princeps domus patris filiorum Dan, Achiezer filius 66
Ammischadai. Oblatio ejus quam obtulit, scutella &c. Cochleare 67
unum &c. Juvencus unus &c. Hircum caprarum &c. Et pro 68
hostia sanctificationum &c. Die undecimo obtulit princeps domus 69
filiorum Asser, Paghiel filius Achran. Oblatio ejus quam obtulit, scu- 70
tella &c. Cochleare unum &c. Juvencus unus &c. Hircum capra- 71
rum &c. Et pro hostia sanctificationum boves duos &c. Die duode- 72
cima obtulit princeps domus filiorum Nephtali, Achira filius Enan. Ob- 73
latio ejus quam obtulit, scutella &c. Cochleare unum ponderis &c. 74
Juvencus unus &c. Hircum caprarum &c. Et pro hostia sanctificati- 75
onum boves duos, arietes quinque, hœdos quinque, agnos anniculos 76
quinque: hic est ordo oblationis, quam obtulit ex suis facultatibus 77
Achira filius Enan. Hæc est oblatio unctionis altaris, quo die unxerunt 78
ipsum, ex opibus principum Israel, scutellæ argenteæ duodecim è regione 79
duodecim tribuum, pelves argenteæ duodecim è regione principum fili- 80
orum Israel, cochlearia aurea duodecim è regione duodecim signorum 81
Zodaici. Centum & triginta siclorum fuit pondus scutellæ unius argen- 82
teæ, quot annorum fuit Jokebed quando peperit Mosem, & septuagin- 83
ta siclorum fuit pondus pelvis unius è regione septuaginta seniorum syn- 84
edrii magni: omne argentum vasorum duo millia quadringenti sicli, 85
juxta siclos sanctuarii. Cochlearia aurea duodecim, è regione princi- 86
pum Israelis, plena suffitu aromatum bonorum, pondus decem siclorum
fuit pondus cochlearis *unius*, juxta siclos domus sactuarii, è regione de-
cem verborum: Omne aurum cochlearium centum & viginti, ex ad-
verso annorum quibus vixit Moses propheta. Omnes boves pro 87
holocausto duodecim, bos pro principe domus patris; arietes duode-
cim ut perderent duodecim principes Ismael; agni anniculi duodecim,
ut perderent duodecim principes Persidis; & Mincha eorum, ut re-
cederet fames è mundo: & hirci caprarum duodecim pro peccati ho-
stia, ad expiandum pro peccatis duodecim tribuum.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

64 65 * بزغالهي بزان يكّه بخطات * وبذبحت آن شلميم ڭاو دو نرميشان پنج استخان پنج برّها قدراني
66 سال [پنج اين قربان] ابيدن پسري جدعني * در روزي آن دهمي مهتر بپسراني دن احيعزر پسري
67 عمّي شدّي * قرباني او كاسهي نقره يكّه صد وسي مثقال آن طبقي يكّه نقره هفتاد مثقال در
68 مثقال آن خاص دوي ايشان پراني سميد آميخته در روغن بهديه * سكرّهي يكّه ده مثقال طلا پر
69 70 دخنه * ڭاو يكّه بچّهي ڭاو نرميش يكّه برّه يكّه قدري سالي او بعله * بزغالهي بزان يكّه بخطات
71 * وبذبحت آن شلميم ڭاو دو نرميشان پنج استخان پنج برّها قدراني سال پنج اين قربان احيعزر
72 73 پسري عمّي شدّي * در روزي يازدهمي مهتر بپسراني اشر فجعيال پسري عكرن * قرباني او كاسهي
نقره يكّه صد وسي مثقال آن طبقي يكّه نقره هفتاد مثقال در مثقال آن خاص دوي ايشان پراني
74 75 سميد آميخته در روغن بهديه * سكرّهي يكّه ده مثقال طلا پر دخنه * ڭاو يكّه بچّهي ڭاو نرميش يكّه
76 77 برّه يكّه قدري سالي او بعله * بزغالهي بزان يكّه بخطات * وبذبحت آن شلميم ڭاو دو نرميشان
78 پنج استخان پنج برّها قدراني سال پنج اين قربان فجعيال پسري عكرن * در روزي دوازدهمي
79 مهتر بپسراني نفتلي احيرع پسري عينن * قرباني او كاسهي نقره يكّه صد وسي مثقال آن
طبقي يكّه نقره هفتاد مثقال در مثقال آن خاص دوي ايشان پراني سميد آميخته در روغن بهديه
80 81 * سكرّهي يكّه ده مثقال طلا پر دخنه * ڭاو يكّه بچّهي ڭاو نرميش يكّه برّه يكّه قدري سال او بعله
82 83 * بزغالهي بزان يكّه بخطات * وبذبحت آن شلميم ڭاو دو نرميشان پنج استخان پنج
84 برّها قدراني سال پنج اين قربان احيرع پسري عينن * اين نوي آن مذبح در روزي مشيدا
كردن اويرا از نزدي مهتراني يسرال كاسهاي نقره دوازده طبقهايي نقره دوازده سكرّها طلا
85 دوازده * صد وسي مثقال آن كاسهي آن يكّه [نقره] وهفتاد آن طبقي آن يكّه همه نقرهي
86 آن پيرايها دو هزار و چهار صد در مثقالي آن خاص * سكرّها طلا دوازده پراني دخنه ده ده آن
87 سكرّه در مثقالي آن خاص همه طلا آن سكرّها صد وبيست * همه آن ڭاو بعله دوازده ڭاوها
نرميشان دوازده برّها قدراني سال دوازده وهديهي ايشان وبزغالهي بزان دوازده بخطات:

Hædus caprarum unus pro pecca- 64
to: Et in victimam pacificorum, 65
boves duo, arietes quinque, hir-
ci quinque, agni anniculi quinque:
hæc fuit oblatio Abidan filii
Gideoni. Die decimo princeps fi- 66
liorum Dan, Abiezer filius Am-
mi-shaddai. Oblatio ejus, crater 67
argenteus unus, centum ac triginta
pondus ejus: scutella una argen-
tea septuaginta siclorum in siclo
sanctuarii: ambo ipsa plena simi-
lâ mistâ cum oleo, in munus: Pa- 68
ropsis una decem siclorum aurea,
plena suffitu: Bos unus fœtus bo- 69
vis, aries unus, agnus unus ejus-
dem anni in holocaustum: Hædus 70
caprarum unus pro peccato: Et 71
in victimam pacificorum, boves
duo, arietes quinque, hirci quin-
que, agni anniculi quinque: hæc
fuit oblatio Abiezer filii Ammi-
shaddai. Die undecimo princeps fi- 72
liorum Asher, Phagiel filius O-
chran. Oblatio ejus, crater argenteus 73
unus, centum ac triginta pondus
ejus: scutella una argentea septua-
ginta siclorum in siclo sanctuarii:
ambo ipsa plena similâ mistâ cum
oleo, in munus: Paropsis una de- 74
cem siclorum aurea, plena suffitu:
Bos unus fœtus bovis, aries unus, 75
agnus unus ejusdem anni in holo-
caustum. Hædus caprarum unus 76
pro peccato: Et in victimam pa- 77
cificorum, boves duo, arietes quin-
que, hirci quinque, agni anniculi
quinque: hæc fuit oblatio Phagiel
filii Ochran. Die duodecimo prin- 78
ceps filiorum Naphtali, Abira fili-
us Enan. Oblatio ejus, crater ar- 79
genteus unus, centum ac triginta
pondus ejus: scutella una argentea
septuaginta siclorum in siclo sanctu-
arii: ambo ipsa plena similâ mistâ
cum oleo, in munus: Paropsis una 80
decem siclorum aurea, plena suffi-
tu: Bos unus fœtus bovis, aries 81
unus, agnus unus ejusdem anni in
holocaustum: Hædus caprarum u- 82
nus pro peccato: Et in victimam pa- 83
cificorum, boves duo, arietes quinq;,
hirci quinque, agni anniculi quinq;:
hæc fuit oblatio Abira filii Enan.
Hæc fuit initiatio altaris in die 84
ungendi illud, à principibus Israel;
crateres argentei duodecim, scutellæ
argenteæ duodecim, paropsides aureæ
duodecim. Centum ac triginta siclo- 85
rum erat crater unus argenteus; &
septuaginta scutella una: totum ar-
gentum vasorum, bis mille & qua-
dringenti, in siclo sanctuarii. Paro- 86
psides aureæ duodecim plenæ suffitu:
decem siclorum erat qualibet paro-
psis, in siclo sanctuarii: totum au-
rum paropsidum, centum ac viginti 87
sicli. Omnes boves in holocaustum,
duodecim boves, arietes duodecim, agni anniculi duodecim, & munus eorum: & hædi quoque caprarum duodecim pro peccato.

תרגום יונתן בן עוזיאל

88 וכל בקר וכל תורי לנכסת קודשיא עשרין וארבע תורין כל קביל עשרין וארבע
מטרתא דיכרי שתין כל קביל שתין שנין דהוה יצחק כד יליד ית יעקב ברחי שתין
כל קבל שתין אתין דברכת כהניא אמרין בני שנה שתין לכפרא על שתין ריבון
89 דישראל דא חנוכת רבות מדבחא ביומא דרביו יתיה: ובבא משה וכד עליל משה
למשכן זמנא למללא עמיה ושמע ית קל רוחא דמתמליל עמיה כד נחית מן שמי
שמיא עילוי כפורתא דעל ארונא דסהדותא מבין תרין כרוביא ומתמן הוה
דבורא מתמליל עמיה:

פ פ פ

ח

1 וידבר ומליל יי עם משה למימר: דבר מליל עם אהרן ותימר ליה בזמן
2 אדלקותך ית בוציניא כל קבל מנרתא יהון מנהרין שבעתי בוציניא תלת לקבל
3 רוח מערבא ותלת לקביל רוח מדינחא ושביעא במציעאה: ויעש ועבד כן אהרן
4 כל קבל אפי מנרתא אדליק בוצינהא היכמא דפקיד יי ית משה: וזה ודין עובד
מנרתא מינא קשיא דדהב עד בסיס דידה ועד שושנייהא עובד אומן בקורנסא היא
מתעבדא הי כחיזו דאחזי יי ית משה היכדין עבד בצלאל ית מנרתא: וידבר הי
5 ומליל יי עם משה למימר: קח קריב ית ליואי מגו בני ישראל ותדכי יתהון:
6 וכה וכדין תעביד להון לדכואיהון אדי עליהון מיא דחטאתא ויעברון גלב על
7 כל בישרהון ויחוורון לבושיהון וידכון בארבעין סאוון דמיא: ולקחו ויסבון תור
8 בר תורי ומנחתיה סולתא פתיכא במשח זיתא ותור תניין בר תורי תסב לחטאתא:
9 והקרבת ותקריב ית ליואי לקדם משכן זמנא ותכנוש ית כל כנישתא דבני ישראל:
10 והקרבת ותקרב ית ליואי קדם יי ויסמכון בני ישראל ית ידיהון על ליואי:
11 והניף וירים אהרן ית ליואי ארמא קדם יי מן בני ישראל ויהון למפלח ית
12 פולחנא דיי: והלוים וליואי יסמכון ית ידיהון על ריש תורי ועיבד ית חד
13 חטאתא וית חד עלתא קדם יי לכפרא על ליואי: והעמדת ותקים ית ליואי קדם
14 אהרן וקדם בנוי ותרים יתהון ארמא קדם יי: והבדלת ותפרש ית ליואי מגו
15 בני ישראל ויהון משמשין קדמי ליואי: ואחרי כן ומן בתר כדין ייעלון ליואי למפלח
פולחן משכן זמנא ותדכי יתהון ותרים יתהון ארמא:

Targ. Jonathan B. Uziel.

Et omnes boves pro hostia sanctificationum viginti quatuor, è regione vi- 88
ginti quatuor custodiarum: arietes sexaginta è regione sexaginta annorum,
quot natus est Isaac quando genuit Jacobum: hœdi sexaginta, è regione
sexaginta litterarum benedictionum sacerdotum: agni anniculi sexaginta,
ad expiandum pro sexaginta myriadibus Israelis: hæc fuit dedicatio un-
ctionis altaris, in die quo unxerunt illud. Et cùm ingrederetur Moses in 89
tabernaculum fœderis ad loquendum cum eo, audivit vocem spiritus
quæ loquebatur cum eo, quando descendisset de cœlis cœlorum super
propitiatorium quod erat super arcam testimonii, è medio duorum Cheru-
bim, & inde fuit sermo loquens cum eo.

SECT. XXXVI.
CAP. VIII.

PRæterea locutus est Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum 1
Aharone, & dices illi; Tempore quo accendes lucernas, è regione 2
candelabri erunt lucentes septem lucernæ, tres è regione plagæ occi-
dentalis, tres è regione plagæ orientalis, & septima in medio. Et 3
fecit sic Aharon, è regione candelabri accendit lucernas ejus: quem-
admodum præceperat Dominus Mosi. Hæc autem erat factura cande- 4
labri, quod erat ex auro ductili usque ad fundamentum ejus, usque
ad lilia ejus, opere artificis, ad malleum ipsum factum erat: juxta
visionem quam ostenderat Dominus Mosi, sic fecit Betsaleel candela-
brum. Præterea locutus est Dominus cum Mose, dicendo: Ap- 5
plica Levitas è medio filiorum Israel, & mundabis eos. Et sic fa- 6
cies illis ad mundandum eos, sparge super eos aquas expiationis, & 7
transire faciant novaculam super universam carnem suam, & lavent
vestimenta sua, & mundos se faciant in quadraginta satis aquæ. Et 8
tollant juvencum de bobus, & Mincha ejus, similam commixtam oleo
olivæ: & juvencum secundum de bobus accipias pro holocausto pec-
cati. Et applicabis Levitas ante tabernaculum fœderis: congrega- 9
bis etiam omnem cœtum filiorum Israel. Applicabis inquam Levi- 10
tas in conspectum Domini: & imponant filii Israel manus suas su-
per Levitas. Et elevabit Aharon Levitas elevatione coram Domino 11
ex filiis Israel: & erunt ut exequantur ministerium cultus Domi-
ni. Levitæ autem imponant manus suas super caput juvencorum, 12
& facito unum pro hostia peccati, alterum pro holocausto coram
Domino, ad expiandum pro Levitis. Et statues Levitas coram Aha- 13
rone, & coram filiis ejus: & elevabis eos elevatione coram Do-
mino. Et separabis Levitas è medio filiorum Israel, ut sint mini- 14
strantes coram me Levitæ. Et postea ingredientur Levitæ ad exequen- 15
dum ministerium in tabernaculo fœderis: & mundabis eos, & eleva-
bis eos elevatione.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

88 * وهمه گاوي ذبحت آن شلميم بيست وچهار گاوها نرميشان شصت استخان شصت بزها
89 فدراني سال شصت اين نوي آن مذبح پسي مشيحا كردن اويرا * ودر آمدن مشه بخيمهي وعده
بسخن گفتن اوازي او بشنويد مر آن آواز سخن گفته شوا باو از بالاي آن پوشش آنچه ابر
صندوقي آن گواه گرفت از مياني دو آن كروبها سخن گفت باو *

* فصل هشتم *

1 * سخن [گفت] :: بمشه بگفتن * سخن گوي باهرن وبگوي باو در افروختني تو مر آن چراغها
2 بمقابلي روي آن چراغپايه روشناي دهند هفت آن چراغها * بكرد همچنين اهرن بمقابلي روي
3 آن چراغپايه بر افروخت چراغهاي آن چون آنچه بفرمود :: مر مشه * واين كاري آن چراغپايه
4 يك لخت طلا تا پايهي آن تا شكوفهي آن يك لخت [آن] چون نمايش آنچه بنمود :: مر مشه
5 همچنين بكرد مر آن چراغپايه * سخن [گفت] :: بمشه بگفتن * بستان مر آن لويان از مياني پسراني
6 يسرال وپاك كني ايشانرا * وهمچنين بكني بايشان بپاك كردن ايشانرا بچكان ابر ايشان آبي
7 خطات وبگذرانند استره ابر همه تني ايشان وبشويند جامهاي ايشان وپاك شوند * وبستانند
8 گاو بچهي گاو وهديهي او سميد آميخته در روغن وگاو دويمي بچهي گاو بستاني بخطات *
9 * ونزديك آوري مر آن لويان بپيشي خيمهي وعده وجمع كني همه جماعتي پسراني يسرال *
10 * ونزديك آوري مر آن لويان بپيشي :: وبنهند پسراني يسرال مر دستهاي ايشان ابر آن لويان *
11 * وعرضه كند اهرن مر آن لويان عرضه بپيشي :: از نزدي پسراني يسرال وباشند بكار
12 كردن مر كاري :: * وآن لويان بنهند مر دستهاي ايشان ابر سري آن گاوها وبكن مر
13 آن يكه خطات ومر آن يكه علاه :: بكفارت خواستن ابر آن لويان * وبيادستاني مر
14 لويان بپيشي اهرن وبپيشي پسراني او وعرضه كني ايشانرا عرضه :: * وجدا كني
15 مر آن لويان از مياني پسراني يسرال وباشند بمن آن لويان * وپس همچنين بيايند
آن لويان بكار كردن مر خيمهي وعده وپاك كني ايشانرا وعرضه كني
ايشانرا عرضه *

Omnes autem boves victimæ pa- 88
cificorum, viginti & quatuor bo-
ves; arietes sexaginta, hirci sex-
aginta, agni anniculi sexaginta.
Hæc fuit *initiatio altaris post un-*
ctionem illius. Cùm verò ingrede- 89
retur Mosheh in tentorium conven-
tûs ad loquendum cum eo, audivit
vocem colloquentem secum de super
operimento quod erat *super arcam*
testimonii, ex inter duo Cherubim,
loquebatúrque cum eo.

CAP. VIII.

ET *locutus est Dominus ad Mo-* 1
sheh, dicendo, Alloquere Aharon, 2
dicésque ei; Quando accendes lu-
cernas, è regione faciei candelabri
lumē præbebūt septē lucernæ. Fecitq; 3
sic Aharon, è regione faciei cande-
labri accendit lucernas ejus, quem-
admodum præceperat Dominus ipsi
Mosheh. Et hoc est opus candela- 4
bri, una massa auri erat, *usque ad*
basim ejus usque ad flores ejus
una massa erat: juxta speciem
quam ostenderat Dominus ipsi Mo-
sheh, sic fecit candelabrum. Locutus 5
est quoque *Dominus ad Mosheh, di-*
cendo; Cape Levitas de medio fi- 6
liorum Israel, & purificabis illos.
Sic autem facies illis ad purifican- 7
dum illos; Stilla super eos aquam
peccati, & transire faciant novacu-
lam super totum corpus suum, la-
véntque vestimenta sua, & purifi-
centur. Posteà capient bovem fœtū 8
bovis, & munus ejus similam mistā
cum oleo: & bovem secundum fœ-
tum bovis capies pro peccato. Tunc 9
applicabis Levitas coram tentorio
conventûs: & congregabis totum
cœtum filiorum Israel: Applicabis 10
inquam Levitas coram Domino, &
ponent filii Israel manus suas super
Levitas. Offerétque Aharon Levitas 11
oblationem coram Domino, à filiis
Israel, & erunt ad faciendum opus
Domini. Levitæ autem ponent ma- 12
nus suas super caput boum: post-
eà facito unum pro peccato, &
alterum in holocaustum Domino, ad
expiationem petendam pro Levitis.
Statuésque Levitas in præsentia 13
Aharon, & in præsentia filiorum
ejus, & offeres eos oblatio-
nem Domino. Et segregabis Levi- 14
tas de medio filiorum Israel,
eruntque mihi Levitæ. Posthæc 15
autem venient Levitæ ad servi-
endum tentorio conventûs, & pu-
rificabis eos, offerésque eos obla-
tionem:

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

כי נתינים ארום מפרשא מפרשין הינון קדמי מגו בני ישראל חולף פתח כל 16
וולדא בוכריא כלהון דמבני ישראל קריבית יתהון קדמי: כי לי ארום דילי 17
כל בוכרא בבני ישראל באינשא ובבעירא ביומא דקטלית כל בוכרא בארעא
דמצרים אקדשית יתהון קדמי: ויקח וקריבית ית ליואי חולף כל בוכרא 18
בבני ישראל: ואתנה ויהבית ית ליואי יהיבין לאהרן ולבנוי מגו בני ישראל 19
למפלח ית פולחן בני ישראל במשכן זמנא ולכפרא על בני ישראל ולא יהי
בבני ישראל מותא בזמן מיקרב בני ישראל לקודשא: ויעש ועבד משה 20
ואהרן וכל כנשתא דבני ישראל לליואי הי ככל מה דפקד יי ית משה על
ליואי הכדין עבדו להון בני ישראל: ויתחטאו ואידכיאו ליואי וחוורו לבושיהון 21
וארים אהרן יתהון ארמא קדם יי וכפר עליהון אהרן לדכואיהון: ואחרי כן 22
ומבתר כדין עאלו ליואי למפלח ית פולחנהון במשכן זמנא לקדם אהרן ולקדם
בנוי הי כמא דפקיד יי ית משה על ליואי היכדין עבדו להון: וידבר ה' ומליל 23
יי עם משה למימר: זאת דא אחוויתא די לליואי דלא מופסלין במומהון ברם 24
מבר עשרין וחמש שנין ולעילא ייתי לחילא חילא בפולחן משכן זמנא: ומבן 25
ומבר חמשין שנין ייתוב מחיל פולחנא לא יפלח תוב: ושרת וישמש עם אחוי 26
במשכן זמנא למטר מטרא ופולחנא לא יפלח היכדין תעביד לליואי במטרתהון:

Quoniam separando separati sunt coram me è medio filiorum Israel, 16
pro aperiente omnem vulvam, primogenitis omnium ipsorum qui
sunt filiorum Israel, applicui eos coram me. Meum enim est omne 17
primogenitum filiorum Israel, tam in hominibus quam in pecoribus:
quo die occidi omne primogenitum in terra Ægypti sanctificavi eos
coram me. Et applicui Levitas pro omni primogenito filiorum Isra- 18
el. Et dedi Levitas datos Aharoni & filiis ejus è medio filiorum 19
Israel, ut exequantur ministerium filiorum Israel in tabernaculo fœ-
deris, & ut expiationem faciant pro filiis Israel: ut non sit inter
filios Israelis mors, tempore quo accedunt filii Israel ad sanctuari-
um. Et fecit Moses & Aharon, & universa congregatio filiorum 20
Israel cum Levitis, secundùm omnia quæ præceperat Dominus Mosi
de Levitis, sic fecerunt de eis filii Israel. Et mundati sunt Levitæ, 21
& laverunt vestimenta sua, & elevavit Aharon eos elevatione co-
ram Domino: & expiavit eos Aharon, ut mundarentur. Et postea 22
ingressi sunt Levitæ, ut exercerent ministerium suum in tabernaculo
fœderis coram Aharon & coram filiis ejus: quemadmodum præcepe-
rat Dominus Mosi de Levitis, sic fecerunt eis. Præterea locutus est 23
Dominus cum Mose, dicendo: Hæc est indicatio Levitarum, qui 24
non sunt prophani nec polluti aliqua macula: verùm à filio viginti
annorum & supra ingrediatur, ut militet in ministerio tabernaculi
fœderis. Et à filio quinquaginta annorum revertetur à militia mi- 25
nisterii, & non serviat amplius. Sed ministret cum fratribus suis 26
in tabernaculo fœderis, ut observet custodiam, non autem faciat
ministerium ullum: sic facietis Levitis in custodia eorum.

ט

וידבר ה' ומליל יי עם משה במדברא דסיני בשתא תניתא לזמן מפקהון מארעא 1
דמצרים בירחא קדמאה למימר: ויעשו ויעבדון בני ישראל נכסת פסחא בינ 2
שמשתא בזמניה: בארבעה עשר בארביסר יומא בירחא הדין בין שמשתא 3
תעבדון יתיה בזמניה ככל קיימוי וככל דינוי תעבדון יתיה: וידבר ומליל משה 4
עם בני ישראל למעבד ית נכסת פסחא:

CAP. IX.

PRæterea loquutus est Dominus cum Mose in deserto Sinai, in an- 1
no secundo à tempore exitus eorum è terra Ægypti, in mense pri-
mo, dicendo: Faciant filii Israel oblationem Paschatis, inter vespe- 2
ras in tempore suo. Decima quarta die mensis hujus inter vesperas 3
facietis ipsum in tempore suo: juxta omnes ritus suos & omnia
judicia sua facietis ipsum. Loquutus est itaque Moses cum filiis Isra- 4
el, ut celebrarent oblationem Paschatis.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

16 * كه داده شدكان داده شدكان ايشان بمن از ميانِ پسراني يسرال بدلي كشايشي همه
17 رحم نخست زاد همه از پسراني يسرال بستاندم ايشانرا بمن * كه بمن همه نخست زاد در
پسراني يسرال در آدم ودر چهارپا در روزي زدني من همه نخست زادي در زميني
18 مصر خاص كردم ايشانرا بمن * بستاندم مر آن لويان بدلي همه نخست زاد در پسراني
19 يسرال * بدادم مر آن لويان داده شدكان باهرن وبپسراني او از ميانِ پسراني يسرال بكار
كردن مر كاري پسراني يسرال در خيمهي وعده وبكفارت خواستن ابر پسراني يسرال
20 ونه باشد در پسراني يسرال زخم در نزديك شدني پسراني يسرال بآن خاص * بكرد مشه
واهرن وهمه جماعتي پسراني يسرال بلويان چون همه آنچه فرمود ;; مر مشه بلويان همچنين
21 بكردند بايشان پسراني يسرال * پاك شدند آن لويان بشستند جامهاي ايشان عرضه كرد
اهرن ايشانرا عرضه بپيشي ;; كفارت خواست ابر ايشان اهرن بپاك كردن ايشان ·
22 * وپس همچنين بيامدند آن لويان بكار كردن مر كاري ايشان در خيمهي وعده
بپيشي اهرن وبپيشي پسراني او چون آنچه فرمود ;; مر مشه ابر آن لويان همچنين
23 بكردند بايشان * سخن [كفت] ;; بمشه بكفتن * 24 اين آنچه بلويان از قدري بيست
25 وپنج سال وبالا بيايد بسپاه كردن سپاه در كاري خيمهي وعده * واز قدري پنجاه
26 سال باز كردد از سپاهي آن كار ونه كار كند نيز * وخدمت كند مر برادراني او
در خيمهي وعده بنكاه داشتن نكاه داشت وكار نه كار كند همچنين كني بلويان در
نكاه داشتي ايشان *

Quia dati, dati inquam sunt mihi 16
de medio filiorum Israel: pro aper-
tione omnis vulvæ, primogenito o-
mni ex filiis Israel, accepi eos mihi.
Meum est enim omne primogenitum 17
in filiis Israel, tam hominis quàm
quadrupedis: die quo percussi omne
primogenitum in terra Ægypti, san-
ctificavi illa mihi. Cepi autem 18
Levitas pro omni primogenito in
filiis Israel. Et dedi Levitas da- 19
tos Aharoni & filiis ejus de me-
dio filiorum Israel, ad faciendum
opus filiorum Israel in tentorio
conventûs, & ad expiationem pe-
tendam pro filiis Israel: neque
sit in filiis Israel plaga in appro-
pinquatione filiorum Israel ad san-
ctuarium. Fecitque Mosheh 20
& Aharon atque universa con-
gregatio filiorum Israel Levitis se-
cundùm omne quod præceperat
Dominus ipsi Mosheh de Levitis,
sic fecerunt eis filii Israel. Pu- 21
rificati itaque Levitæ laverunt
vestimenta sua, & obtulit A-
haron illos oblationem coram Do-
mino, expiationémque procura-
vit eis Aharon ad purificandum
eos. Et posthac venerunt Levitæ 22
ad fungendum opere suo in tentorio
conventûs coram Aharon & coram
filiis ejus: quemadmodum præceperat
Dominus ipsi Mosheh de Levitis,
sic fecerunt eis. Locutúsque est Do- 23
minus ad Mosheh, dicendo; Hoc 24
est quod de Levitis, Ab ætate vi-
ginti & quinque annorum & su-
prà, veniet quisque ad militan-
dum in exercitu in opere tentorii
conventûs. Ab ætate autem quin- 25
quaginta annorum, revertetur à
militia operis: neque opus faciet
ultrà: Sed ministrabit fratribus 26
suis in tentorio conventûs ad cu-
stodiendum custodiam: at opere
non fungetur. Sic facies Levitis in
custodiis eorum.

* فصل نهم *

* سخن كفت ;; بمشه در بياباني سيني در سالي آن دويمي بيبرون آمدني ايشان از زميني
2 مصر در ماهي آن اول بكفتن * بكنند پسراني يسرال مر آن فسح در وعدهي او * در چهاردهم 3
روز در ماهي آن اين مياني آن ايوارها بكنيد اويرا در وعدهي او چون همه رسمهاي او وچون
4 همه حكمهاي او بكنيد اويرا * سخن كفت مشه بپسراني يسرال بكردني آن فسح *

CAP. IX.

LOquutúsq; est Dominus ad Mo- 1
sheh in deserto Sinai, anno se-
cundo egressûs eorum de terra
Ægypti, mense primo, dicendo;
Facient filii Israel Pascha in 2
tempore suo. Quartadecimâ die 3
mensis hujus inter vesperas facie-
tis illud stato tempore suo: se-
cundùm omnia præscripta ejus, &
secundùm omnes ritus ejus facie-
tis ipsum. Loquutus est itaque 4
Mosheh ad filios Israel ad facien-
dum pascha.

ירושלמי תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B UZIEL. Hierosolymitanum.

ויעשו וַעֲבָדוּ יַת פִּסְחָא בְּאַרְבֵּיסַר יוֹמִין לְיַרְחָא בֵּינֵי שִׁמְשַׁתָא בְּמַדְבְּרָא דְסִינַי כְּכָל 5
מַה דִּי פָּקֵיד יְיָ יַת מֹשֶׁה הֵכְדֵין עֲבָדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : ויהי אנשים וַהֲווֹ גּוּבְרַיָא דַּהֲווֹ 6
מְסָאֲבִין לִטְמָא נְפַשׁ בַּר נַשׁ דְּמִית עֲלֵיהוֹן בִּתְכֵּף דְּפוּקְדָנֵיהּ רַמְיָא עֲלֵיהוֹן וְלָא
יְכִילוּ לְמֶעְבַּד פִּסְחָא בְּיוֹמָא הַהוּא דַּהֲוָה יוֹם שְׁבִיעָאָה לְסוֹאֲבוּתְהוֹן וְקָרִיבוּ לְקֳדָם
מֹשֶׁה וְקֳדָם אַהֲרֹן בְּיוֹמָא הַהוּא : ויאמרו וְאָמְרוּ גּוּבְרַיָא הָאִנּוּן לֵיהּ אֲנַחְנָא 7
אִסְתְּאַבְנָא לְבַר נַשׁ דְּמִית עֲלָנָא לְמָא כְּעַן נִתְמְנַע בְּגִין דְּלָא לְמִיכוֹס פִּסְחָא וּלְמִזְרוֹק
אַדְמָא דְקוּרְבָּנָא דַיְיָ עַל מַדְבְּחָא בְּזִמְנֵיהּ
וּבִשְׂרֵיהּ יֵיכְלוּן דַּכְיַין בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :
ויאמר דֵּין הוּא חַד מֵאַרְבְּעָה דִינִין דְּעָלוּ 8
קֳדָם מֹשֶׁה נְבִיָא וְדָן יַתְהוֹן עַל מֵימְרָא
דְקוּדְשָׁא בִּקְצַת מִנְהוֹן הֲוָה מֹשֶׁה מַתִּין
מִן בְּגַלַל דַּהֲווֹ דִינֵי נַפְשָׁתָא וּבִקְצַתְהוֹן
הֲוָה מֹשֶׁה זָרִיז מִן בְּגַלַל דַּהֲווֹ דִינֵי
מָמוֹנָא וּבְאִלֵּין וּבְאִלֵּין אָמַר מֹשֶׁה לָא
שְׁמָעִית מִן בְּגַלַל לְמַלְפָא לְרֵישֵׁי
סַנְהֶדְרַיָתָא דַּעֲתִידִין לְמֵיקוּם מִן בָּתְרֵיהּ
דִּיהוֹן מְתוּנִין בְּדִינֵי נַפְשָׁתָא וּזְרִיזִין בְּדִינֵי
מָמוֹנָא וְלָא יִבְהֲתוּן לְמִשְׁאֲלָא דִינָא
דְּמִתְקַשֵּׁי לְהוֹן אֲרוּם מֹשֶׁה דַּהֲוָה רַבְּהוֹן
דְּיִשְׂרָאֵל צָרִיךְ דְּיֵימַר לָא שְׁמָעִית בְּגִין
כֵּן אָמַר לְהוֹן מֹשֶׁה אוֹרִיכוּ עַד דְּאֶשְׁמַע
מַה דְּאִתְפַּקַּד מִן קֳדָם יְיָ עַל דִּלְכוֹן :
וידבר הי וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : 9

ירושלמי 8 דִּין חַד מֵאַרְבַּע דִּינִין דְּעָלוּ
לִקֳדָם מֹשֶׁה בִּתְרֵין מִנְּהוֹן הֲוָה מֹשֶׁה
מְזָרֵז וּבִתְרֵין מִנְּהוֹן הֲוָה מֹשֶׁה מְתִין :
בִּמְסָאֲבִין דְּלָא יְכִילוּ לְמֶעְבַּד פִּסְחָא
בְּזִמְנֵיהוֹן וּבְגִין בְּנָתָא דִּצְלָפְחָד הֲוָה
מֹשֶׁה מְזָרֵז מִן בְּגַלַל דַּהֲוָה דִּינֵי מָמוֹן
דִּינְהוֹן: וּבְמַחְרְפָא דְּחָרֵף שְׁמָא קַדִּישָׁא
וּבִמְקוֹשְׁשָׁא דְּחַלֵּל שַׁבַּתָּא בְּזָדוֹנוּ הֲוָה
מֹשֶׁה מְתִין מִן בְּגַלַל דִּי הֲווֹ דִּינֵיהוֹן דִּינֵי
נַפְשָׁתָא: וּבְאִלֵּין וּבְאִלֵּין אֲמַר לָא שְׁמָעִית
לְמַלְפָא דַּיָּנַיָּא דַּעֲתִידִין לְמֵיקָם בָּתַר
מֹשֶׁה לְמֶהֱוֵי זְרִיזִין בְּדִינֵי מָמוֹנָא וּמְתִינִין
בְּדִינֵי נַפְשָׁתָא דְּלָא יִבְהֲתוּן לְמֵימַר לָא
שְׁמָעִית בְּרַם מֹשֶׁה רַבָּן אֲמַר לָא שְׁמָעִית
וַאֲמַר לְהוֹן קוּמוּ וּשְׁמוּעוּ מַה דִּי פַּקִּיד
מֵימְרָא דַּיְיָ לְכוֹן :

דבר מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר גְּבַר טְלֵי אוֹ גְבַר סִיב אֲרוּם יְהֵי מְסָאַב לִטְמֵי 10
בַּר נַשׁ דְּמִית אוֹ דָּיֵיב אוֹ סְגִיר דִּמְרַחֵק בְּאוֹרַח עַלְמָא בְּקִרְיוּת לֵילְיָא וַהֲוָה כַּד מִן
סְקוּף מַשְׁכְּנֵיהּ לְכוֹן גַּרְמֵיכוֹן אוֹ לְדָרֵיכוֹן וְיִדְחֵי לְמֶעְבַּד פִּסְחָא קֳדָם יְיָ : בחדש
בְּיַרְחָא תִנְיָנָא הוּא יַרְחָא דְאִיָּר בְּאַרְבֵּיסַר יוֹמָא בֵּינֵי שִׁמְשַׁתָא יַעַבְדוּן יָתֵיהּ עַל 11
פַּטִּיר וּמְרָרִין יֵיכְלוּנֵיהּ : לא ישאירו לָא יְשַׁיְירוּן מִנֵּיהּ עַד צַפְרָא וְגַרְמָא לָא 12
יִתַבְרוּן בֵּיהּ כְּכָל אַחְוָיַית גְּזֵירַת פִּסְחָא דְנִיסָן יַעַבְדוּן יָתֵיהּ בְּרַם בְּפִסְחָא דְנִיסָן
הִינוּן יֵיכְלוּן פַּטִּירֵי וְקוּרְבַּן פִּסְחָא לָא יַעַבְדוּן מְטוּל דְּסוֹאֲבוּתְהוֹן בְּהוֹן וּבְפִסְחָא
דְאִיָּר יֵידְכוּן וִיקָרְבוּן יָתֵיהּ : והא״ש וְגַבְרָא דְהוּא דְכֵי וּבְאוֹרַח עַלְמָא לָא אִסְתְּאַב 13
וּמִבָּרָא לִסְקוּף מַשְׁכְּנֵיהּ לָא הֲוָה וּפָסֵק מִלְּמֶעְבַּד קוּרְבַּן פִּסְחָא דְנִיסָן וְיִשְׁתֵּיצֵי בַּר
נַשָׁא הַהוּא מֵעַמֵּיהּ אֲרוּם קוּרְבָּנָא דַיְיָ לָא קָרֵיב בְּזִמְנֵיהּ חוֹבֵיהּ יְקַבֵּל גַּבְרָא הַהוּא :
וכי יגור וַאֲרוּם אִין יִתְגַּיַּיר עִמְּכוֹן גִּיּוֹרָא וְיַעֲבֵיד פִּסְחָא קֳדָם יְיָ כְּאַחְוָיַית גְּזֵירַת 14
פִּסְחָא וּכְדַחֲזֵי לֵיהּ הֵכְדֵין יַעֲבֵד קְיָמָא חֲדָא יְהֵי לְכוֹן וּלְדַיְירָא וּלְיַצִּיבָא דְאַרְעָא :
וביום הקים וּבְיוֹמָא דְאִתָּקַם יַת מַשְׁכְּנָא חֲפָא עֲנַן יְקָרָא יַת מַשְׁכְּנָא וַהֲוָה מְטַלֵּל 15
בִּימָמָא לְמַשְׁכְּנָא דְסַהֲדוּתָא וּבְרַמְשָׁא הֲוֵי עַל מַשְׁכְּנָא הֵי כְּחֵיזוּ אִישָׁא עַד צַפְרָא :

Fecerunt ergò Pascha decima quarta die mensis inter vesperas, in de- 5
serto Sinai : juxta omnia quæ præceperat Dominus Mosi, sic fecerunt
filii Israel. Fuerunt autem viri qui erant immundi pollutione ani- 6
mæ hominis, qui ipsis mortuus erat statim ac mandatum est illis Pa-
scha, neque potuerunt facere Pascha die illo, qui septimus erat pollu-
tionis eorum : accesseruntque in conspectum Mosis & Aharonis in die
illo. Et dixerunt viri illi ipsi ; Nos immundi sumus propter filium 7
hominis qui mortuus est nobis : quare nunc prohiberemur ut non ma-
ctemus Pascha, & effundamus sanguinem oblationis Domini super al-
tare in tempore suo, ut carnem
ejus comedunt mundi in medio
filiorum Israel ? Hoc est unum 8
ex quatuor judiciis quæ ingressa
sunt coram Mose propheta, quæ
quidem judicavit juxta sermonem
sanctum, in quorum parte expecta-
vit Moses eò quòd essent judicia
animæ, in parte verò eorum fuit
Moses festinus, eò quòd essent ju-
dicia pecuniaria ; atque tam in his
quàm in illis dixit Moses, Non
audivi *quicquam* : ut doceret ca-
pita synedrii, qui surrecturi erant
post ipsum, ut expectarent in ju-
diciis animarum, & accelerarent
in judiciis pecuniæ, neque erube-
scerent petere judicium in eo quod
est difficile ipsis ; quoniam Moses
doctor Israelis opus habuit dicere,
Non audivi. Propterea dixit illis
Moses ; Expectate donec audivero,
quid mandetur à facie Domini su-
per re vestra. Ideò loquutus est 9
Dominus cum Mose, dicendo :
Loquere cum filiis Israel, dicendo ; 10
Vir juvenis aut senex quando erit
immundus pollutione hominis mortui, aut fluxum patiens, aut lepro-
sus, *aut* qui procul retinetur in via mundi propter accidens no-
cturnum, fueritque extra limen tabernaculi sui ; *si* vobis ipsis aut ge-
nerationibus vestris *hoc accidat*, tum ille differet facere Pascha co-
ram Domino. Mense secundo, is est mensis Ijar, decima quarta men- 11
sis inter vesperas facient ipsum : cum azymis & amaris herbis come-
dent ipsum. Non relinquent ex eo usque ad auroram, & os non fran- 12
gent in eo : juxta omnem indicationem decreti Paschatis Nisan fa-
cient ipsum, verùm in Paschate Nisan comedent azyma sed oblatio-
nem Paschatis non facient, eò quòd polluti sunt, sed in Paschate Ijar
purificabunt se & offerent ipsum. Sed vir qui fuerit mundus, & in 13
via seculi non fuerit pollutus, & extra limen tabernaculi sui non fu-
erit, & cessaverit facere oblationem Paschatis Nisan, excindetur homo
ille de populo suo : quoniam oblationem Domini non obtulit in tem-
pore suo, pœnam suam luet vir ille. Et si quando peregrinabitur 14
vobiscum peregrinus, feceritque Pascha coram Domino ; juxta insti-
tutum decreti Paschatis, & quemadmodum conveniet ipsi, sic faciet :
statutum unum erit vobis, tam peregrino quam indigenæ terræ. Die 15
autem quo erectum est tabernaculum, texit nubes gloriæ tabernacu-
lum, fuitque tegens interdiu tabernaculum testimonii : & noctu fuit
super tabernaculum tanquam visio ignis usque mane.

Hierosol. 8. *Hoc est unum ex quatuor judiciis quæ ingressa sunt coram Mose, in quorum duobus fuit Moses celer, in duobus aliis fuit Moses cunctator. In immundis qui non potuerunt celebrare Pascha in tempore suo. & propter filias Tselophchad fuit Moses celer, eò quòd horum judicia judicia essent pecuniarum. Sed in blasphemo qui nomini sancto convitiatus erat & in colligente stipulas qui prophanavit sabbathum malitiâ destinatâ expectabat Moses, eò quòd judicia illa judicia essent animarum : & in his & illis dixit; Non audivi; ut doceret judices qui erant venturi post Mosem, ut essent prompti in judiciis pecuniarum, & tardi in judiciis animarum ut non erubescerent dicere, Non audivi; quandoquidem Moses doctor noster dixit: Non audivi : propterea dixit illis; Surgite & audite id quod præcepit sermo Domini vobis.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*بکردند مر آن فسح در اوّل در چهاردهم روز بماه میانی آن ایوارها در بیابانی سینی چون همه 5
آنچه فرمود ؛؛ مر مشه همچنین بکردند پسرانی یسرال *بود مردمانی آنچه بودند پلیدان بجانی آدم 6
و نه توانستند بکردنی آن فسح در روزی آن او نزدیک شدند بپیشی مشه و بپیشی اهرن در
روزی آن او* گفتند آن مردمانی آن ایشان باو ایما پلیدان بجانی آدم چرا کم باشیم بی نزدیک 7
آوردن مر قربانی ؛؛ در وعدهی او در میانی پسرانی یسرال *گفت بایشان مشه بیایستید و بشنوم 8
چه فرماید ؛؛ بشما * سخن گفت ؛؛ بمشه بگفتن * سخن گوی بپسرانی یسرال بگفتن مرد مرد 9 10
که باشد پلید بجان یا در راهی دور بشما بعصرهایی شما و بکند فسح بیی ؛؛ * در ماهی آن 11
دویمی در چهاردهم روز میانی آن ایوارها بکنند اورا ابر فطیر و تلخه بخورند اورا * نه باقی 12
گذارند ازو تا بامداد و استخوان نه شکنند درو چون همه رسمی آن فسح بکنند اورا •
* و آن مرد آنچه او پاک و در راه نه بود و باز ایستد بکردن آن فسح بریده شود آن جانی آن 13
آن از قومی آن که قربانی ؛؛ نه نزدیک آورد در وعدهی او خطایی او بر دارد آن مردی آن
او * و که غریبی کند اوازی شما غریب و بکند فسح بیی ؛؛ چون رسمی آن فسح و چون 14
حکمی او همچنین بکند رسمی یکه باشد بشما و بغریب و بومی آن زمین * و در روزی بر 15
انگیزانیدن مر آن مسکن بپوشید آن ابر مر آن مسکن بخیمهی آن گواه گرفت و در ایوار
باشد ابر آن مسکن چون نمایش آتش تا بامداد •

Fecerúntque Pascha mense primo, 5 *quartadecimâ die mensis inter vesperas in deserto Sinai: juxta omne quod præceperat Dñs Moscheh, sic fecerunt filii Israel. Fuerunt autem* 6 *quidam qui erant polluti in anima hominis, et non potuerunt facere Pascha die ipsâ : tunc appropinquârunt in præsentiam Moscheh & in præsentiam Aharon die ipsâ : Dixe-* 7 *rúntque homines illi ad eum ; Sumus polluti in anima hominis, quare deerimus ne offeramus oblationem Domini stato tempore suo in medio filiorum Israel? Dixit ad eos* 8 *Moscheh ; State, ut audiam quid præcipiet Dominus de vobis. Et lo-* 9 *cutus est Dominus ad Moscheh, dicendo, Alloquere filios Israel, di-* 10 *cendo; Omnis homo cùm fuerit pollutus in anima, vel fuerit in via longinqua, ex vobis in seculis vestris, faciet quidem pascha Domino: Men-* 11 *se secundo, quartadecimâ die inter vesperas facient illud : cum infermentatis & amaris comedent illud. Non relinquent ex eo usque ad ma-* 12 *ne, os quoque non confringent in eo : juxta omne præscriptum paschatis facient ipsum. Vir autem qui est* 13 *mundus, nec fuerit in via, & desisterit facere pascha, abscindetur anima illa de populo suo : quia oblationem Domini non obtulit stato tempore suo, peccatum suum portabit vir ille. Et cùm peregrinatus* 14 *fuerit apud vos peregrinus, & fecerit pascha Domino ; secundùm præscriptum paschatis, & secundùm ritum ejus, sic faciet : præscriptum unum erit vobis, tam peregrino, quàm indigenæ terræ. Die autem* 15 *erigendi tabernaculum, operuit nubes tabernaculum versùs tentorium testimonii : & in vespera erat super tabernaculum sicut species ignis, usque ad mane.*

16 כן יהוה כדין הוי תדירא ענן יקרא חפי ליה בימטא וחיזו אשתא בליליא :
17 ולפי ולפום אישון אסתלקות ענני יקרא מעילוי משכנא ובתר כן נטלין בני
18 ישראל ובאתרי דשרי תמן עננא תמן שרן בני ישראל : על פי על פום
מימרא דיי נטלין בני ישראל ועל פום מימרא דיי שרן כל יומין דשרי ענן
19 יקרא על משכנא ברם הינון שרן : ובהאריך ובאורכות עננא על משכנא
יומין סגיאין וינטרון בני ישראל ית מטרת מימרא דיי ולא נטלין : ויש
20 ואית זמן דהוי ענן יקרא יומין דמנין הינון שבעתי יומי שבעתא על משכנא
21 על פום מימרא דיי שרן ועל פום מימרא דיי נטלין : ויש ואית זמן דהוי
ענן יקרא מן רמשא ועד צפרא ומסתלק ענן יקרא בצפרא ונטלין או יימם
22 ולילי ומסתלק עננא ונטלין : או יומים או תרין יומין או ירחא או שתא
שלימתא באורכות ענן יקרא על משכנא למשרי עלוי שרן בני ישראל ולא
23 נטלין ובזמן אסתלקותיה נטלין : על פי על פום מימרא דיי שרן ועל פום
מימרא דיי נטלין ית מטרת מימרא דיי נטרין על פום מימרא דיי בידא
דמשה :

Sicque fuit jugiter nubes gloriæ tegens ipsum per diem, & visio 16
ignis noctu. Et eo ipso tempore quo ascendebat nubes gloriæ ab 17
ipso tabernaculo, proficiscebantur postea filii Israel: & in loco in
quo residebat nubes, ibi manebant filii Israel. Juxta os sermonis 18
Domini proficiscebantur filii Israel, & juxta os sermonis Domini
quiescebant: omnibus diebus quibus quiescebat nubes gloriæ super
tabernaculum, ipsi quidem manebant. Et cum moram faceret nubes 19
super tabernaculum diebus multis, observabant filii Israel custodiam
sermonis Domini, & non proficiscebantur. Et nonnunquam 20
nubes gloriæ diebus paucis, puta septem diebus septimanæ, residebat
super tabernaculum: juxta os sermonis Domini castrametabantur,
& juxta os sermonis Domini proficiscebantur. Quandoque eti- 21
am nubes gloriæ erat à vespera usque mane, deindè ascendebat nubes
gloriæ in aurora, tum proficiscebantur: aut per diem & noctem,
deindè levabatur nubes, tum proficiscebantur. Aut duobus diebus, 22
aut mense, aut anno integro; dum moram faceret nubes gloriæ super
tabernaculo manens super illud, castrametabantur filii Israel &
non proficiscebantur: quando autem ascendebat ipsa, proficiscebantur.
Juxta os sermonis Domini castrametabantur, & juxta os sermo- 23
nis Domini proficiscebantur: custodiam sermonis Domini custodiebant,
juxta os sermonis Domini per manum Mosis.

י

1 וידבר ה' ומליל יי עם משה למימר : עשה עיבד לך מדילך תרתין חצוצרן
2 דכסף ממינא קשיא עובד אומן תעבד יתהון ויהון לך לערעא כנישתא ולאטלא
3 ית משירייתא : ותקעו ויתקעון בהון ויזדמנון לוותך כל כנישתא לתרע משכן
4 זמנא : ואם באחת ואין בחדא יתקעון ויזדמנון לוותך רברביא רישי אלפיא
5 דישראל : ותקעתם ותתקעון יבבתא ויטלון משירייתא דשרן קידומא : ותקעתם
6 ותתקעון יבבתא תניינות ויטלון משירייתא דשרן דרומא יבבתא יתקעון
7 למטלניהון : ובהקהיל ובזמן מכנש ית קהלא תתקעון ולא תיבבון : ובני
8 אהרן כהניא שלימיא יתקעון בחצוצרתא ויהון לכון לקיים עלם לדריכון : וכי
9 תבאו וארום תיעולון למסדרא סדרי קרבא בארעכון על מעיקי דמעיקין לכון
ותיבבון בחצוצרתא ויעול דוכרנכון לטבא קדם יי אלהכון ותתפרקון מבעלי דבביכון :

CAP. X.

ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Fac tibi ex tuo 1
duas tubas argenteas, ex solida materia opere artificis facies eas: 2
& erunt tibi ad convocandam congregationem, & ad proficisci faciendum
castra. Tum clangent illis, & convenient ad te omnis cœ- 3
tus ad ostium tabernaculi fœderis. Quòd si cum una clanxerint, 4
tum ad te convenient principes capita millium Israel. Quòd si 5
clanxeritis jubilo, tum proficiscentur castra quæ sunt ad orientem.
Quòd si clanxeritis jubilo secundò, tum proficiscentur castra quæ se- 6
dem habent ad meridiem: jubilo clangent ad profectiones eorum.
Quando verò congregabunt cœtum clangent & non jubilabunt. 7
Et filii Aharon sacerdotes integri clangent tubis: & erunt vobis in 8
statutum perpetuum in generationibus vestris. Quando verò profici- 9
scimini ad ordinandum acies belli in terra vestra, contra hostes qui
affligunt vos, tum jubilabitis cum tubis: ut ingrediatur memoria
vestri in bonum coram Domino Deo vestro, ut liberemini ab hostibus
vestris.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

16 17 * همچنین باشد همیشه آن ابر بپوشد اورا و نمایش آتش شب * وبقدري بر آمدني
آن ابر از بالایي آن خیمه وپس همچنین منزل بر دارند پسراني یسرال و در جایي آنچه
18 مسکن گیرد آنجا آن ابر آنجا فرود آیند پسراني یسرال * ابر امري :: منزل بر دارند پسراني
یسرال و ابر امري :: فرود آیند همه روزهایي آنچه مسکن گیرد آن ابر ابر آن مسکن فرود
19 آیند * ودر دراز کشیدني آن ابر ابر آن مسکن روزهایي بسیاران ونگاه دارند پسراني
20 یسرال مر نگاه داشتي :: ونه منزل بر دارند * وهست آنچه باشد آن ابر روزهایي شمار ابر آن
21 مسکن ابر امري :: فرود آیند وابر امري :: منزل بر دارند * وهست آنچه باشد آن ابر از ایوار
تا بامداد و بر آید آن ابر و منزل بر دارند یا روز وشب بر آید آن ابر و منزل بر دارند *
22 * یا دو روز یا ماه یا سال در دراز کشیدن آن ابر ابر آن مسکن بمسکن گرفتن ابر او فرود
23 آیند پسراني یسرال ونه منزل بر دارند ودر بر آمدني او منزل بر دارند * ابر امري ::
فرود آیند و ابر امري :: منزل بر دارند مر نگاه داشتي :: نگاه داشتند ابر امري :: در دستي مشه *

* فصل دهم *

1 2 * سخن گفت :: بمشه بگفتن * بکن بتو دو نفیرهایي نقره یك لخت بکني ایشانرا
3 وباشند بتو بفراز رسش آن جماعت وبمنزل بر داشتن مر آن لشکرگاها * وتقیعا زنند
4 در ایشان وجمع شوند بتو همه آن جماعت بدرگاهي خیمهي وعده * واگر در یکه
5 تقیعه زنند وجمع شوند بتو آن مهتران سروراني هزاراني یسرال * وبزنید تروعه منزل بر دارند
6 آن لشکرگاها آن فرود آیان بمشرق * وبزنید تروعه دویم ومنزل بر دارند آن لشکرگاها آن فرود
7 آیان بجنوب تروعه بزنند بمنزلهایي ایشان * ودر جمع کردن مر آن جماعت تقیعه زنید ونه
8 تروعه زنید * وپسراني اهرن آن کهنان بزنند در نفیرها وباشند بشما برسمي جاوید بعصرهایي
9 شما * وکه بیایید کارزار در زمیني شما ابر آن عدو عدوي کنا شمارا وتروعه زنید در
نفیرها ویادکرده شوید بپیشي :: خداي شما وفرج یابید از دشمناني شما *

Sic erit jugiter: nubes operiet 16
illud, & species ignis noctu. Et jux- 17
ta rationem ascensûs nubis de super
tentorium, sic deindè mansionem re-
movebunt filii Israel: atque in
loco quo habitationem capiet nubes,
ibi residebunt filii Israel. Juxta 18
mandatum Domini mansionem remo-
vebunt filii Israel, & juxta man-
datum Domini residebunt: omni-
bus diebus quibus habitaverit
nubes super tabernaculū, residebunt.
Cùm verò longùm protraxerit nubes 19
super tabernaculū dieb^o multis, tunc
observabunt filii Israel custodiam
Domini, & mansionem non remove-
bunt. Et sic est, quum fuerit nu- 20
bes diebus numeri super tabernacu-
lum, juxta mandatum Domini re-
sidebunt, & juxta mandatum Do-
mini mansionem removebunt. Itá- 21
que, quum fuerit nubes à vespera
usque ad mane, ascenderit autem
manè nubes, tunc mansionem remo-
vebunt: aut die & nocte; ascen-
dente nube, tunc mansionem remo-
vebunt. Aut duobus diebus, aut 22
mense, aut anno, cùm longùm pro-
traxerit nubes super tabernacu-
lum habitando super illud, resi-
debunt filii Israel, nec mansionem
removebunt: in ascensu autem ejus,
mansionem removebunt. Juxta 23
mandatum Domini residebunt, &
juxta mandatum Domini mansio-
nem removebunt. Custodias Domi-
ni custodiebant, juxta mandatum
Domini per manum Mosheh.

CAP. X.

ET *loquutus est Dominus ad Mo-* 1
sheh, dicendo; Fac tibi duas tubas 2
argenteas, in una massa facies
illas: eruntque tibi in conventi-
onem cœtûs, & ad promovenda
castra. Quùmque clangent eis, 3
tum congregabuntur ad te tota con-
gregatio ad ostium tentorii conven-
tûs. Si verò unâ clanxerint, tum 4
congregabuntur ad te principes, ca-
pitanei millium Israel. Sin ta- 5
ratantarizabitis, mansionem re-
movebunt castra residentium ad O-
rientem. Quum autem *taratan-* 6
tarizaveritis secundò, tunc mansio-
nem removebunt castra residentium
ad Meridiem: taratantarizabunt
inquam *ad mansiones suas* moven-
das *At in cōgregando congregationē,* 7
clangetis, non verò taratantari-
zabitis. Filii autem Aharon sa- 8
cerdotes sonabunt tubis: eruntque
vobis in statutum æternum in se-
culis vestris. Et quando venietis ad 9
prælium in terra vestra contra hostē
hostiliter agentem vobiscum, tum
taratantarizabitis tubis, & re-
cordabimini coram Domino Deo ve-
stro, & liberationem invenietis ab
inimicis vestris.

תרגום יונתן בן עוזיאל

10 וביום וביום חדוותכון ומועדיכון ובירישי ירחיכון ותתקעון בחצוצרתא על
עלוותכון ועל נכסת קודשיכון ויהון לכון לדוכרנא טבא קדם אלהכון ברם
11 סטנא מתערבב לקל יבבותכון אנא הוא יי אלהכון : ויהי והוה בשתא
תנייתא בירחא תנייתא הוא ירחא דאייר בעשרין לירחא אסתלק ענן יקרא
12 מעילוי משכנא דסהדותא : ויטעו ונטלו בני ישראל למטלניהון ממדברא דסיני
13 ושרא ענן יקרא במדברא דפארן : ויטעו ונטלו בקדמיתא על פום מימרא דיי
14 בידא דמשה : ויטע רגל ונטל טיקס משריית בני יהודה לחיליהון ורבא
15 דהוה ממני על חילוות שבטא דבני יהודה נחשון בר עמינדב : ועל ורבא דהוה
16 ממני על חילוות שבטא דבני יששכר נתנאל בר צוער : ועל ורבא דהוה ממני
17 על חילוות שבטא דבני זבולן אליאב בר חלון : והורד ומתפרק משכנא ונטלין
18 בני גרשון ובני מררי נטלי משכנא : ונטע ונטל טיקס משריית ראובן להיליהון
19 ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני ראובן אליצור בר שדיאור : ועל ורבא
20 דהוה ממני על חילוות שבטא דבני שמעון שלמיאל בר צורי שדי : ועל ורבא
21 דהוה ממני על חילוות שבטא דבני גד אליסף בר דעואל : ונסעו ונטלין
22 גניסת קהת נטלי מוקדשא ומקימין ית משכנא עד מיתיהון : ונסע ונטל
טיקס משיריית בני אפרים לחיליהון ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא
23 דבני אפרים אלישמע בר עמיהוד : ועל ורבא דהוה ממני על חילות שבטא
24 דבני מנשה גמליאל בר פדה צור : ועל ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא
25 דבני בנימין אבידן בר גדעוני : ונסע ונטיל טיקס משיריית בני דן מכניש לכל
משירייתא לחיליהון ורבא דהוה ממני על חילוות שבטיה אחיעזר בר עמי שדי :
26 ועל ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני אשר פגעיאל בר עכרן : ועל
27 ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני נפתלי אחירע בר עינן : אלה אלין
28 מטלני בני ישראל לחיליהון ואסתלק ענן יקרא מעילוי משכנא ונטלו : ויאמר
29 ואמר משה לחובב בר רעואל מדינאה חמוי דמשה נטלין אנחנא מיכא לאתרא
דאמר יי יתיה איתן לכון איתא עמנא ונוטיב לך ארום יי מליל לאוטבא
לגיורא על ישראל :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

In die quoque lætitiæ vestræ, & in solennitatibus vestris, & in neo- 10
meniis vestris clangetis tubis, super holocaustis vestris, & super hostiis
sanctificationum vestrarum: ut sint vobis in recordationem bonam co-
ram Deo vestro, verùm Satan perturbatur ad vocem jubili vestri; ego
sum Dominus Deus vester. Factum autem est anno secundo, mense 11
secundo, is est mensis Ijar, vicesima mensis, sublata est nubes glo-
riæ à tabernaculo testimonii. Et profecti sunt filii Israel per profe- 12
ctiones suas ex deserto Sinai, & requievit nubes gloriæ in deserto
Paran. Profecti autem sunt prima vice juxta os sermonis Domini 13
per manum Mosis. Profectumque est vexillum castrorum filiorum Ju- 14
da secundùm exercitus suos: & dux qui præfectus erat exercitui tri-
bus filiorum Juda, Nachson filius Aminadab: Dux verò qui præfectus 15
erat super exercitum tribus filiorum Issachar, Nathanael filius Tsuar.
Princeps verò qui præfectus erat super exercitus tribus filiorum Za- 16
bulun, Eliab filius Chelon. Et depositum est tabernaculum, & pro- 17
fecti sunt filii Gherson & filii Merari portantes tabernaculum. Dein 18
profectum est vexillum castrorum Ruben per exercitus suos: & prin-
ceps qui præpositus erat super exercitus tribus filiorum Ruben, Elitsur
filius Sedeur. Et dux qui præpositus erat exercitui tribus filiorum Si- 19
meon, Selumiel filius Tsurischaddai. Et princeps qui erat præfectus 20
exercitui tribus filiorum Gad, *erat* Eliasaph filius Dehuel. Deinde pro- 21
fecti sunt familia Kehath portantes sanctuarium: & erexerunt illi ta-
bernaculum, donec isti venirent. Et profectum est vexillum castro- 22
rum filiorum Ephraim per exercitus suos, & princeps qui præpositus erat
exercitui tribus filiorum Ephraim, Elischama filius Ammiud. Et princeps 23
qui præpositus erat exercitui filiorum Manasse, *fuit* Gamaliel filius Peda-
tsur. Princeps verò qui præpositus erat super exercitum tribus filio- 24
rum Binjamin, *fuit* Abidan filius Gedeoni. Profectumque est vexillum 25
castrorum filiorum Dan, colligens omnia castra secundùm exercitus su-
os: & princeps qui præfectus erat exercitui tribus ejus, *fuit* Ahiezer
filius Amischaddai. Et princeps qui præfectus erat exercitui tribus 26
filiorum Ascher, *fuit* Paghiel filius Achran. Atque princeps qui præ- 27
fectus erat exercitui tribus filiorum Naphtali, *fuit* Ahira filius Enan.
Istæ sunt profectiones filiorum Israel secundùm exercitus suos: & 28
ascendit nubes gloriæ à tabernaculo, & profecti sunt. Dixit verò 29
Moses ad Hobab filium Rehuel Madianitem socerum Mosis; Nos pro-
ficiscimur hinc, ad locum de quo dixit Dominus; Eum dabo vobis:
veni nobiscum, & benefaciemus tibi; quoniam Dominus dixit se be-
nefacturum proselytæ super Israele.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

10 * ودرروزي شادي شما ودروعدهاي شما ودرسري ماههاي شما تقرعه ثنيد درنفيرها ابر
عولهاي شما وابر ذبحت شلمهاي شما وباشند بشما بيادكرد بپيشي خداي شما من ؛؛ خداي شما
11 * بود درسالي آن دويمي درماه آن دويم دربيستم درماه برآمد آن ابر از بالايي مسكني آن
12 كواه كرفت * منزل برداشتند پسراني يسرال بمنزلهايي ايشان از بياباني سيني و مسكن كرفت آن ابر
13 14 دربياباني فارن * منزل برداشتند دراوّل ابر امري ؛؛ دردستي مشه * منزل بر داشت علمي
15 لشكري پسراني يهوده دراوّل بسپاهي ايشان و ابر سپاهي او نحشون پسري عمينذب * وابر
16 سپاهي قبيلهي پسراني يششكر نتنال پسري صوعر * وابر سپاهي قبيلهي پسراني
17 زبولن الياب پسري حلون * و فرود آورده شود آن مسكن ومنزل بر دارند پسراني جرشون
18 وپسراني مرري بر داراني آن مسكن * ومنزل بر دارد علمي لشكري راوبن بسپاهي
19 ايشان وابر سپاهي او اليصور پسري شدياور * وابر سپاهي قبيلهي پسراني شمعون
20 شلميال پسري صوري شدّي * وابر سپاهي قبيلهي پسراني جد اليسف پسري
21 دعوال * ومنزل بر دارند آن قهتيان بر داراني آن مقدش و بر انكيزانند مر آن
22 مسكن تا آمدني ايشان * ومنزل بر دارد علمي لشكري پسراني افريم بسپاهاي ايشان
23 وابر سپاهي او اليشمع پسري عميهود * وابر سپاهي قبيلهي پسراني منشه جمليال
24 25 پسري فده صور * وابر سپاهي قبيلهي پسراني بنيمين ابيدن پسري جدعني * ومنزل
بر دارد علمي لشكري پسراني دن جمع كنا بهمه لشكرها بسپاهاي ايشان ابر سپاهي او
26 27 احيعزر پسري عميشدّي * وابر سپاهي قبيلهي اشر فجعيال پسري عكرن * وابر سپاهي
28 قبيلهي نفتلي احيرع پسري عينن * اينان منزلهايي پسراني يسرال بسپاهايي ايشان منزل
29 بر داشتند * كفت مشه بهوبب پسري رعوال آن مديني خسوري مشه منزل بر داراييم
ايما بآن جا آنچه كفت ؛؛ اويرا بدهم بشما بيا اوازي ايما ونيكوي كنيم بتو كه ؛؛
سخن كفت نيكو ابر يسرال ؛؛

Item in die lætitiæ vestræ, & in so- 10
lennitatibus vestris, & in princi-
piis mensium vestrorum clangetis tu-
bis super holocaustis vestris, & su-
per victimis pacificorum vestrorum,
eruntque vobis in recordationem co-
ram Deo vestro: ego Dominus De-
us vester. Fuit autem anno se- 11
cundo, mense secundo, vicesimâ
mensis, ascendit nubes de super ta-
bernaculum testimonii. Et mansi- 12
onem removerunt filii Israel per
mansiones suas è deserto Sinai, ha-
bitaculúmque repetiit nubes in de-
serto Pharan. Mansionem itaque 13
removerunt primùm juxta manda-
tum Domini per manum Mosheh.
Et mansionem removit vexillum co- 14
piarum filiorum Jehudah primùm
per exercitus suos: superque exer-
citum ejus erat Nahshon filius Am-
minadab. Super exercitum autem 15
tribûs filiorum Isshachar, Netha-
niel filius Suar. Et super exerci- 16
tum tribûs filiorum Zebulun, Eliab
filius Helon. Deposito autem ta- 17
bernaculo, tunc mansionem remo-
vebunt filii Gershon & filii Merari
portantes tabernaculum. Deindè 18
mansionem removebit vexillum co-
piarum Reuben per exercitus suos:
& super exercitum ejus, Elisur
filius Shedeur. Super exercitum 19
verò filiorum Shimeon, Shelu-
miel filius Suri-shaddai. Et su- 20
per exercitum tribûs filiorum
Gad, Eliasaph filius Deuel. Tunc
mansionem removebunt Cehathitæ 21
portantes sanctuarium: erigentque
tabernaculū usq; in adventū ipsorū.
Posteà mansionē removebit vexillū 22
copiarum filiorum Ephraim per ex-
ercitus suos: & super exercitum
ejus Elishama filius Ammihud.
Super exercitum verò tribûs fili- 23
orum Menasse, Gamliel filius Phe-
dah-sur. Et super exercitum tribûs 24
filiorum Binjamin, Abidan filius Gi-
deoni. Mansionem insuper remove- 25
bit vexillum copiarum filiorum
Dan, recolligens omnes copias per
exercitus suos: & super exercitum
ejus Ahiezer filius Ammi-shaddai.
Super exercitum verò tribûs Asher, 26
Phagiel filius Ochran. Et super ex- 27
ercitum tribûs Naphtali, Ahira fili-
us Enan. Istæ sunt mansiones fili- 28
orum Israel per exercitus suos: ac
ita mansionem removerunt. Dixit- 29
que Mosheh ad Hobab filium Reuel
Midjanitem socerum Mosheh; Man-
sionem remoturi sumus nos ad locum
de quo dixit Dominus; Illum dabo
vobis: veni nobiscum, & benefacie-
mus tibi: quia Dominus locutus est
bonum super Israelem.

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

Targ. JONATHAN B UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ויאמר ואמר ליה לא איזיל אלהן לארעי ולילדותי איזיל : ויאמר ואמר לא
כדון תשבוק יתנא ארום בגין כן דידעתא כד הוינן שרן במדברא דינין
ואליפת לנא עיסק דינא והוית חביב עלן כבבת עיננא : והוה ויהי ארום
תיזיל עמנא ויהי טבא ההוא דיוטב יי עמנא ונוטיב לך בפילוג ארעא :
ויסעו ונטלו מטורא דאתגלי עלוי איקר שכינתא דיי מהלך תלתא יומין וארון
קיימא דיי מטייל קדמיהון תלתין ושית מילין הליך ביומא ההוא והוא הוה
מידבר קדם משריתא דישראל מהלך תלתא יומין לאתקנא להון אתר בית
מישרוי : וענן ועננא איקר שכינתא דיי מטלל עילויהון ביממא במיטלהון מן
משריתא : ויהי והוה כד הוה בעי למיטל ארונא הוה עננא מקפל וקאים
ולא הוה נטיל עד דמשה הוא קאי בצלו
מצלי ובעי רחמין מן קדם יי וכן אמר
אתגלי כדון מימרא דיי בתקוף רוגזך
ויתבדרון בעלי דבביהון דעמך ולא יהוי
לסנאיהון דיגל למיקום קדמך : ובנחה
36 וכד הוה בעי למשרי ארונא הוה עננא
מקפל וקאים ולא הוה פריס עד דהוה
משה קאים בצלו ומצלי ובעי רחמין מן
קדם יי וכן אמר תיב כדון מימרא דיי
ברחמך טביא ודבר ית עמך ישראל
ואשרי איקר שכינתך ביניהון ורחים ית ריבוותא דבית יעקב מניין אלפיא
דישראל :

ירושלמי 35 והוה כד הוה ארונא
נטר הוה משה קאים ידוי בצלו ואמר
קום כען מימרא דיי בתקוף חילך
ויתבדרון בעלי דבביהון דעמך ויעריקון
שנאך מן קדמך : 36 וכד ארונא הוה
שרי הוה משה זקיף ידוי בצלו ואמר
חזור כען מימרא דיי מן תקוף רוגזך
ותיב עלן ברחמך טביא וברך רבייא
ואסגי אלפיא דבני ישראל :

יא

ויהי העם והוו רשיעי עמא במצטערין מכוונין והגיאן ביש קדם יי ושמיע קדם
יי ותקיף רוגזיה ודליקת בהון אישא מצלהבא מן קדם יי ושיציאת מן רשיעיא
דבסייפי משריתא דבית דן דהוה פיסלא עמהון : ויצעק וצווח עמא על משה
דיבעי עליהון וצלי משה קדם יי ואשתקעת אישתא באתרה : ויקרא וקרא
שמיה דאתרא ההוא דליקתא ארום דליקת בהון אישתא מצלהבא מן קדם יי :
והאספסוף וגיוריא דאתכנשו ביניהון שאילו שאילתא ותבו ובכו ברם בני ישראל
ואמרו מאן ייכליננא בישרא : זכרנו
5 דכירין אנחנא ית נוניא דהוינא אכלין
במצרים מגן בלא תפקדתא ית קטייא
וית מלפפוניא וית קפלוטייא וית בצליא
וית תומיא : ועתה וכדון נפשנא מנגבא 6
לית כל מדעם אלהן למנא אנן מסתכיין במסכן דמודיק מניסא מידיא : והמן
חביל על עמא דמיכלהון לחים שמיא ומתרעמין דמנא דמוייה כזרע כוסבר חוור
כד נחית מן שמיא וכד הוה קדיש חיזוייה הי כחיזו בידלחא :

ירושלמי 5 מדכרין אנחנא ית נוניא
דהוינן אכלין במצרים מגן ית קטייא
וית מלפפניא וית כרתיא וית בצליא
וית תומיא :

Qui respondit ei; Non ibo: sed ad terram meam & ad cogna[tionem]
meam ibo. Ait ille; Ne nunc deseras nos: quoniam propterea ...
cognovisti quando castrametati sumus in deserto judicare, & do[cuisti]
nobis negotium judicii & fuisti charus nobis instar pupillæ oculo[rum]
nostrorum: Erit itaque quando profectus fueris nobiscum, tum b[onum]
illo quo benefaciet nobis Dominus, benefaciemus tibi in divisione
terræ. Profecti sunt itaque è monte in quo revelata est gloria divinæ 33
majestatis Domini itinere trium dierum: & arca fœderis Domini ibat
ante eos, triginta sex milliaria conficiebat eo die, & præcedebat castra
Israelis itinere trium dierum, ut præpararet illis locum mansionis.
Porro nubes gloriæ divinæ majestatis Domini obumbrabat eos inter- 34
diu, cum proficiscerentur ex castris. Accidit verò quando profectura erat 35
arca, nubes convolvebat se & surgebat, neque proficiscebatur; donec Moses staret in oratione orans & quærens miserationes à facie Domini, & sic diceret; Revelare nunc Sermo Domini in robore iræ tuæ, & dissipabuntur inimici eorum qui *sunt* populus tuus, & non erit osoribus eorum vexillum ut surgant coram te.
Cum autem vellet quie- 36
scere arca, erat nubes convolvens se, & surgens, neque operiebat, donec Moses staret in oratione & oraret, & peteret miserationes à facie Domini & sic diceret; Revertere nunc Sermo Domini per misericordiam tuam bonam, & deduc populum tuum Israel, & habitare fac gloriam divinæ majestatis tuæ inter eos, & miserere myriadum domus Jacob, numeri millium Israel.

Hierof. 35. *Accidit autem cum proficisceretur arca, stabat Moses manibus* extensis *in oratione, & dicebat; Surge nunc Sermo Domini in fortitudine roboris tui, & dissipabuntur hostes eorum qui* sunt *populus tuus, & fugient osores tui à facie tua.* 26. *Et quando arca quiescebat Moses erigebat manus suas in oratione, & dicebat; Redi nunc Sermo Domini à robore iræ tuæ, & redi ad nos in misericordia tua bona, & benedic myriades & multiplica millia filiorum Israel.*

CAP. XI.

ET fuerunt improbi populi quasi afflicti, intendentes & meditantes 1
malum coram Domino: & auditum est coram Domino, & iratus est
furor ejus; & accensus est ignis in eis inflammatus à facie Domini &
perdidit ex improbis qui erant in extremitatibus castrorum domus Dan,
penes quos fuit sculptile. Et clamavit populus ad Mosem, ut roga- 2
ret pro eis: & oravit Moses coram Domino, & demersus est ignis in
locum suum. Et vocavit nomen loci illius, Incendium: quoniam ac- 3
census erat in illos ignis inflammatus à facie Domini. Et proselytæ 4
qui congregati sunt inter eos petierunt petitionem, & conversi fleverunt: verùm filii Israel dixerunt; Quis dabit nobis ad edendum carnes?
Recordamur piscium quos comede- 5
bamus in Ægypto gratis sine præcepto, cucumerum & peponum, porrorum & ceparum, & alliorum.
Nunc verò anima nostra exiccata 6
est, non est quicquam: tantùm Man nos videmus, tanquam pauper
qui contemplatur cibum *dandum* de manibus. Væ illi populo cujus ci- 7
bus est panis cœlorum, & *nihilominus* murmurant; quia ipsius Man similitudo erat tanquam semen coriandri rotundum, quando descendebat è cœlis: & quando erat sanctificatum, aspectus ejus erat quasi aspectus bdellii.

Hierof. 5. *Recordamur nos piscium quos comedebamus in Ægypto gratis, cucumerum, & peponum & porrorum, & ceparum, & alliorum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* گفت باو نه روم که الا بزميني من و بمولود جاي من بروم * گفت نه اکنون بگذاري ايمارا که
ابر همچنين دانستي فرود آمدني ايما در بيابان و باشي بايما بچشمان * و باشد که بروي اواز
ايما و باشد آن نکوي آن او آنچه نکوي کند :: اوازي ايما نکوي کنيم بتو * منزل بر داشتند از کوهي
:: راهي سه روزها و صندوق شرطي :: منزل بر دارا بپيشي ايشان راهي سه روزها بآراستة
کردن بايشان فرود آمدن جا * و ابري :: ابر ايشان روز در منزل بر داشتن ايشان ازان
لشکرگاه * بود در منزل بر داشتني آن صندوق گفت مشه آشکارا فرما :: و پراکنده شوند
دشمناني تو و بگريزند دشمنداراني تو از پيشي تو * و در فرود آمدني او گويد باز گرد
:: بيوران هزاراني يسرال * * فصل يازدهم * * بود آن قوم چون
بهانه جويان بد در حضوري :: بشنويد :: گرم شد خشمي او بيفروخت در ايشان آتشي
:: و بسوخت در کناري آن لشکرگاه * بغراو کرد آن قوم بمشه نماز کرد مشه بـ::
فرود نشست آن آتش * بخواند نامي آن جاي آن او تبعره که افروخت در ايشان آتشي ::
* و آن آميختگان آنچه در مياني او آرزو کردند آرزو و باز گشتند و بگريستند نيز
پسراني يسرال و گفتند که بخوراند ايمارا گوشت * ياد کرديم مر آن ماهي آنچه بخورديم
در مصر رايگان مر آن خيارها و مر آن خربزها و مر آن گندناها و مر آن پيازها و مر آن
سيرها * و اکنون جاني ايما خشک نيست چيزي بجز آن من چشماني ايما * و آن من چون
تخمي گشنيز او و لوني او چون لوني آن بلور *

Ait ei, Non ibo, sed ad terram meam 30
& ad locum nativitatis meæ ibo.
Dixit; Ne nunc derelinquas nos, 31
nam ideò nôsti resedisse nos in
deserto, erisque nobis pro oculis.
Et erit, cùm iveris nobiscum, ac- 32
ciderítque bonum illud quo bene-
faciet Dominus nobis, tum *benefa-*
ciemus tibi. Mansionem itaque *re-* 33
moverunt à monte Domini viâ tri-
um dierum, & arca fœderis Domini
mansionem removebat ante eos viâ
trium dierum, ad præparandum
eis residendi locum. Et nubes Do- 34
mini erat *super eos interdiù, dum*
mansionem removerent è castris.
Fuitque, cùm mansionem removeret 35
arca, ut diceret Moscheh; Manifestò
jube Domine, & dispergantur ini-
mici tui, fugiantque odio habentes
te, à præsentia tua. Quando verò 36
resideret, diceret; Revertere Domi-
ne ad *myriades millium Israel.*

CAP. XI.

ET *fuit populus sicuti præ-* 1
textum quærentes malum in præ-
sentia Domini: & *audiente Domino,*
excandefacta est ira ejus, & exarsit
in eos ignis Domini, combussitque in ora
castrorum. Clamavit igitur *popu-* 2
lus ad Moscheh, & *orante Moscheh*
ad Dominum, subsedit ignis. Vo- 3
*cavit*que *nomen loci; Taberah,*
quia exarserat in eos ignis Domi-
ni. Et promiscui qui erant *in me-* 4
dio ejus concupierunt concupiscen-
tiam: & reversi sunt, ac fleve-
runt etiam filii Israel, dixeruntque;
Quis cibabit nos carne? Recor- 5
dati sumus piscium quos comedi-
mus in Ægypto gratis, cucumerum,
& peponum, & porrorum, & cepa-
rum, & alliorum. At nunc anima 6
nostra est *arida, non est quicquam*
præter Man ob *oculos nostros. Man* 7
autem sicut semen coriandri erat,
& color ejus sicut color crystalli.

תרגום יונתן בן עוזיאל

8 שטו חפסין רשיעי עמא ומלקטין וטחנין
בריחותא ומן דהוה צבי הוה שחיק
בדוכיתא ומבשלין ליה בלאפיסיא ועבדין
מניה חררן והוי טעמיה כטעם ביזא די
מסרבלא בשומנא : וברדרת וכד נחית 9
טלא על משריתא בליליא הוה נחית מנא עלוי : וישמע ושמע משה ית עמא בכן 10
על קריבתא דמתאסרן להון גבר לתרע משכניה ותקיף רוגזא דיי לחדא ובעיני
משה ביש : ויאמר ואמר משה קדם יי למא אבאשתא לעבדך ולמא לא 11
אשכחית רחמין קדמך לשוואה ית טרחא דעמא הדין עלי : האנכי האנא עברית 12
וחשחשית במעיי ית כל עמא הדין אין
בניי הינון דאמרת לי במצרים טעון
טורחנהון בחילך היכמא דטעין פדגוגא
למינוקא עד זמן דימטון לארעא דקיימתא
לאבהתהון : מאין מינן לי בשרא למיתן 13
לכל עמא הדין ארום בכן עלי למימר
הב לנא בשרא וניכול : לא לית אנא יכיל בלחודי למיטען לכל עמא הדין ארום 14
יקיר הוא מיני : ואם ככה ואין כדנן 15
אנת עביד לי דתשבוק כל טרחהון עלי
קטולני כדין במיתותא דנייחין בה צדיקיא אין אשכחית רחמין קדמך ולא אחמי
בבישותי : ויאמר ואמר יי למשה כנוש לשמי שובעין גוברין זכאין מסבי ישראל 16
דידעת דהינון הוו סבי עמא וסרכוי במצרים ותדבר יתהון למשכן זמנא ויתעתדון
תמן עמך : וירדתי ואתגלי באיקר שכינתי ואמלל עמך תמן וארבי מן רוח נבואה 17
דעלך ואשוי עליהון ויטעינון עמך בטורחא דעמא ולא תטעון אנת בלחודך :
ואל העם ולות עמא תימר אזדמנו למחר ותיכלון בישרא ארום בכיתון קדם יי 18
למימר מן יספיננא בישרא ארום טב לנא במצרים ויתן יי לכון בסרא ותיכלון :
לא לא יומא חד תיכלון ולא תרין יומין ולא חמשא יומין ולא עשרא יומין ולא עשרין 19
יומין : עד עד ירח יומין עד דתפוק סריותא מנחיריכון ותהוי לכון לריחוק 20
חולף דקצתון במימרא דיי דאיקר שכינתיה שריא ביניכון ובכיתון קדמוי למימר
למא דנן נפקנא ממצרים :

ירושלמי

ירושלמי 8 הוון שיטין עמא ומלקטין וטחנין ברחותא או אדשין יתה במוכתא והוון מבשלין יתה בלפדיא ועבדין יתה עוגין והוה טעמיה כטעם בשישן בדבש :

ירושלמי 12 האנא עברית ית כל עמא האלין אין אנא ילידת יתהון ארום תימר לי סבול יתהון בחובך היך מה דסביל פדגוגא ית מינוקא על ארעא דקיימתא לאבהתוי :

ירושלמי 15 ולא אחמי בבישתהון דעמך :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Scrutabantur impii populi, & col- 8
ligebant, & molebant in mola qui
autem volebat contundebat in mortario, & coquebant illud in olla,
& faciebant ex eo placentas : &
erat guſtus ejus inſtar guſtus uberis
operti pinguedine. Et cùm de- 9
ſcendebat ros ſuper caſtra noctu,
deſcendebat quoque Man ſuper
ipſum. Porrò audivit Moſes populum flentem cum propinquis, qui 10
collecti erant quiſque ad oſtium tabernaculi ſui : & iratus eſt furor
Domini valdè, ſed & Moſi malum videbatur. Et dixit Moſes coram Do- 11
mino; Quare malefeciſti ſervo tuo ? & quare non inveni miſerationes
coram te, ut poneres *omnem* laborem populi hujus ſuper me ? Num 12
ego feci & concepi in viſceribus
meis univerſum populum hunc ?
an filii mei ſunt, quòd dixeris mihi in Ægypto; Fer eorum labores
viribus tuis, quemadmodum pædagogus puerum ſolet portare, donec
veniant ad terram quam juraviſti
patribus eorum ? Unde mihi caro 13
ad dandum univerſo populo huic ? quoniam flent contra me, dicendo;
Da nobis carnem ut comedamus. Non poſſum ſolus ego portare univer- 14
ſum hunc populum ; quia gravior me eſt. Quod ſi ſic tu facis mihi, ut 15
relinquas omnem laborem eorum ſuper me, interfice me nunc morte
in qua requieſcunt juſti, ſi inveni
gratiam coram te : ut non videam
malum meum. Tum dixit Domi- 16
nus Moſi; Congrega nomini meo
ſeptuaginta viros juſtos ex ſenioribus Iſrael, quos tu noviſti quod ſint
ſenes populi, & præfecti ejus *fuerunt* in Ægypto : & duces eos ad tabernaculum fœderis, ut ſtent ibi tecum. Et revelabo me in gloria di- 17
vinæ meæ majeſtatis, & loquar tecum ibi, & elevabo de ſpiritu prophetiæ
qui eſt ſuper te, & ponam ſuper eos : & portabunt ipſi tecum onus populi,
& non portabis tu ſolus. Et ad populum dices; Præparate vos in diem 18
craſtinum, ut comedatis carnem, quoniam fleviſtis coram Domino, dicendo; Quis cibabit nos carne ? bene enim erat nobis in Ægypto :
Dabit ergò vobis Dominus carnem, ut comedatis. Non uno die com- 19
edetis, neque duobus diebus, neque quinque diebus, neque decem diebus,
neque viginti diebus. Uſque ad menſem dierum, donec exeat fœtor è na- 20
ribus veſtris, ſitque vobis abominationi : eò quòd faſtidieritis ſermonem
Domini, cujus divinæ majeſtatis gloria habitat inter vos, eò quòd fleveritis coram eo, dicendo; Quare ſic exivimus ex Ægypto ?

Hieroſolymitanum.

Hieroſ. 8 *Erant diſpergentes ſe populus, & colligentes, & molentes in molis, aut contundentes in mortario, & erant coquentes ipſum in cacabo, & faciebant ex eo placentas : & guſtus ejus erat ſicut guſtus decoctorum cum melle.*

Hieroſ. 12 *Num ego in utero geſtavi omnem populum iſtum ? an ego genui eos quoniam dicis mihi, Porta eos in ſinu tuo, quemadmodum portat pædagogus puerum, in terram quam juraviſti patribus eorum?*

Hieroſ. 15 *Neque videam malum ipſorum, qui ſunt populus tuus.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

8 * طوف شدند آن قوم و بر چيندند و دستاس كردند در دستاس يا بكوفتند در جوار
و بجوشانيدند در ديك و بكردند اويرا كلوچها و بود مزهي او چون مزهي بپستاني روغني * و در 9
10 فرود آمدني آن شب نم ابر آن لشكرگاه شب فرود آيد آن من ابر او * بشنويد مشه مر آن قوم گريا
باهلي خانهاي او مردي بدر گاهي خيمهي او گرم شد خشمي يي بغايت و در چشماني مشه بد *
11 * گفت مشه بيي چرا بدي كردي ببندهي تو چرا نه يافتم جاه در چشماني تو ببر داشتن مر
12 باري همه آن قومي آن اين ابر من * ها من آبستن كردم مر همه آن قومي آن اين اگر من
برايانيدم اويرا كه بگويي بمن بر دار اويرا در آغوشي تو چون آنچه بر دارد آن پرورانا مر آن
13 شير خورا ابر آن زمين آنچه سوگند خوردي بپدراني او * از كجا بمن گوشت بدادن
14 بهمه آن قومي آن اين كه بگريند ابر من بگفتن بده بايما گوشت و بخوريم * نه توانم من
15 بتنهايي من ببر داشتن مر همه آن قومي آن اين كه گران از من * و اگر همچنين تو كنا
16 بمن بكش اكنون مرا كشتن و نه بينم در بدي من * گفت يي بمشه جمع كن بمن هفتاد
مرد از پيراني يسرال آنچه دانستي كه ايشان پيراني آن قوم و حاكماني او و بستاني ايشانرا بخيمهي
17 وعده و بيايستند آنجا اوازي تو * و آشكارا شوم و سخن گويم اوازي تو آنجا و زياده كنم از آن
الهام آنچه ابر تو و بنهم ابر ايشان و بر دارند اوازي تو در باري آن قوم و نه بر داري تو
18 بتنهايي تو * و بآن قوم بگويي خاص باشيد بفردا و بخوريد گوشت كه گرستيد در حضوري
يي بگفتن كه بخوراند ايمارا گوشت كه نكو بايما در مصر و بدهد يي بشما گوشت و بخوريد *
19 * نه روزي يكه بخوريد و نه دو روز و نه پنج روزها و نه ده روزها و نه بيست روز * تا ماهي
20 روزها تا آنچه بيرون آيد از بيني شما و باشد بشما بپرسياه جزاي كه نفايه كرديد يي آنچه در
مياني شما و بگرستيد بپيشي او بگفتن چرا اين بيرون آمديم از مصر *

Et circumeuntes populi collegerunt, 8
et moluerunt manuariâ molâ, vel tutuderunt piſtillo, atque coxerunt in olla, & fecerunt illud in placentas ſubcineritias : fuitque ſuavitas ejus ſicut ſuavis-ſapor in ubere olei. In deſcenſu verò nocturni 9
roris ſuper caſtra nocte, deſcendit Man ſuper illa. Audivit itaque 10
Moſheh populum flentem per familias ſuas, quemque ad oſtium tabernaculi ſui : unde *excandefacta eſt ira Domini valdè, & in oculis Moſheh malum fuit.*
Et *dixit Moſheh ad Dominum;* 11
Quare maleſeciſti ſervo tuo ? quare non inveni dignitatem in oculis tuis, ut portem onus totius populi hujus ſuper me ? An ego concepi univer- 12
ſum populum iſtum, ſive ego genui eum, quòd dicis mihi, Porta eum in ſinu tuo, quemadmodum portat nutrix lactentem, ad terram de qua *juràſti patribus ejus ? Undè mihi caro ad* 13
dandum univerſo populo huic ? flent enim contra me, dicendo; Da nobis carnem, ut comedamus. Non 14
poſſum ego ſolus per me ipſum, ferre univerſum populum hunc, quia gravior me eſt. Quòd ſi ita tu facis mi- 15
hi, occide nunc me occidendo, & ne videam malum meum. Dixit igitur 16
Dominus ad Moſheh; Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenioribus Iſrael, quos nôſti quòd ſint ſeniores populi, & judices ejus, capiesque eos ad tentorium conventûs, & ſtabunt ibi tecum: Tunc revela- 17
bor, & loquar tecum ibi : & augebo de inſpiratione quæ in te, & ponam in eis, & ſuſtinebunt tecum onus populi, & non ſuſtinebis tu ſolus per teipſum. Ad populum au- 18
tem dices; Sanctificamini in craſtinum, & comedetis carnem : fleviſtis enim in præſentia Domini, dicendo; Quis cibabit nos carne ? nam meliùs nobis in Ægypto : dabit igitur Dominus vobis carnem, & comedetis. Non die uno comede- 19
tis, neque duobus diebus, neque quinque diebus, neque decem diebus, neque viginti diebus. Sed uſque 20
ad menſem dierum, uſqueſquò egrediatur è naſo veſtro, & ſit vobis in atrum : in retributionem, quòd rejeciſtis Dominum qui in medio veſtrî, & fleviſtis coram eo, dicendo; Quare hoc, egreſſi ſumus ex Ægypto ?

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי
Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hierosolymitanum.

ויאמר ואמר משה שית מאה אלפין גברין ריגליין עמא דאנא שרי ביניהון 21
ואנת אמרת בישרא איתן להון וייכלון ירח יומין : הצאן העאנא דבערב ותורי 22
דבנבט יתנכסון להון ויספקון להון אין ית כל נוני דימא רבא יתכנשון להון
ויספקון להון : ויאמר ה׳ ואמר יי למשה האפשר דאית קדם יי מחסור כדון 23
תחמי היארעינך פתגמי אין לא : ויצא ונפק משה ממשכן בית שכנתא 24
ומליל עם עמא ית פתגמיא דיי וכנש שובעין גוברין מסבי ישראל ואקים יתהון
חזור חזור למשכנא : וירד ואתגלי 25
יי בענן איקר שכינתא ומליל עמיה ורבי
מן נבואה דעלוי ומשה לא חסיר מדעם
ויהב על שובעין גוברין סביא והוה כד
שרת עליהון רוח נבואה ומתנבן ולא
פסקין : וישארו ואשתיירו תרין גוברין 26
במשריתא שמיה דחד אלדד ושמיה
דתניין מידד בנוי דאליצפן בר פרנך
דילידת ליה יוכבד ברת לוי בזמן
דפטרה עמרם גברה ואתנסיבת ליה
עד דלא ילידת ית משה ושרת עליהון
רוח נבואה אלדד הוה מתנבי ואמר הא
משה מתכניש מן עלמא ויהושע בר נון
משמש משריתא קאי מן בתריה ומדבר
עמא בית ישראל ומעיל יתהון לארע
כנענאי ומחסין יתה להון מידד הוה
מתנבי ואמר הא סלוי סלקן מן ימא
וחפיין כל משריתא דישראל ויהוי
לעמא לתוקלא ברם תריהון כחדא מתנבין ואמרין הא מלכא סליק מן ארעא
דמגוג בסוף יומיא ומכנש מלכין קטרי תגין ואפרכין לובשי שריונין וכל עממיא
ישתמעון ליה ומסדרין קרבא בארעא דישראל על בני גלוותא ברם קידים איטימוס
להון בשעת אניקין ומקטל כלהון ביקידת נשמתא בשלהובית אשתא דנפקא
מתחות כורסי יקרא ונפלין פגריהון על טווריא דארעא דישראל וייתון כל חיות
ברא וציפרי שמיא ויכלו גושמיהון ומבתר כדין ייחון כל מיתיא דישראל
ויתפנקון מן טורא דאצטנע להון מן שירויא ויקבלון אגר עובדיהון והינון הוון
מן סביא דסליקו בפטיקיא בתוכיא ולא נפקן למשכנא דאיטמרו למערוק מן
רבנותא ואתנביין במשריתא : וירץ ורהט טליא חד ותני למשה ואמר אלדד 27
ומידד מתנביין הכין במשריתא : ויען ואתיב יהושע בר נון משומשניה 28
דמשה ואמר ריבוני משה בעי רחמין מן קדם יי וכלי מנהון רוח נבואתא :
ויאמר ואמר ליה משה המן בגלל דאתנבו עלי דאנא מתכנש מן עלמא ואנת 29
משמש מן בתריי אנת מקני לי רעינא פון דיהון כל עמא דיי נביין ארום יתן יי ית
רוח נבותיה עליהון : ויאסף ואתכנש משה למשריתא הוא וכל סבי ישראל : 30

ירושלמי 26 ואשתיירו תרין גוברין
במשריתא שמיה דחד מנהון אלדד
ושמיה דתנינא מידד ושרת עליהון רוח
קודשא אלדד הוה מתנבא ואמר הא
משה נביא ספרהון דישראל מתכנש מן
עלמא ויהושע בר נון תלמידוי משמש
משריתא מן בתריה : מידד הוה מתנבא
ואמר הא סלוין סלק מן ימא והוי תקלא
לבני ישראל ותרויהון הוון מתנבאין
כחדא ואמרין בסוף עקב יומיא גוג ומגוג
וחילותיה סלקין לירושלם ובידוי דמלכא
משיחא אנון נפלין ושובע שנין דיומין
ידליקו בני ישראל מן מני זיינהון
לחורשא לא יפקון ואילן לא יקוצון
ואנון הוו משובעתי חכימיא ולא נפקו
שובעתי חכימיא מן משכנא עד אלדד
ומידד מתנבן במשריתא :

Et dixit Moses; sexcenta millia virorum peditum sunt populus, in me- 21
dio quorum habito : & tu dixisti; Carnem dabo illis ut comedant per
mensem dierum. Num oves quæ sunt in Arabia, & boves quæ sunt 22
in Nabatæa mactabuntur illis, & sufficient illis? an omnes pisces maris
magni congregabuntur illis, & sufficient illis? Tum dixit Dominus 23
Mosi; An fieri potest ut sit coram Domino defectus? nunc videbis utrum
eveniat tibi verbum meum necne. Tum exiit Moses è tabernaculo do- 24
mus divinæ præsentiæ, & loquutus est cum populo verba Domini: &
congregavit septuaginta viros ex senioribus Israel, & statuit eos per cir-
cuitum tabernaculi. Et revelavit se Dominus in nube gloriæ divinæ 25
præsentiæ, & loquutus est cum eo, & auxit de prophetia quæ erat super ipsum Mosem, non deerat illi quicquam, & dedit super septuaginta viros seniores: & fuit cùm resedisset super eos spiritus propheticus, ut prophetarent & non cessa-
rent. Remanserant autem duo viri 26
in castris, nomen unius *erat* Eldad, nomen verò secundi, Medad filii Elitsaphan filii Parnac, quos peperit illi Jokebed filia Levi, quo tempore repudiaverat eam Amram maritus ejus, & desponsata fuerat illi antequam pareret illa Mosem: & resedit super eos spiritus prophetiæ, Eldad prophetabat, & dicebat; Ecce Moses colligitur ex mundo, & Josue filius Nun minister castrorum præficietur post ipsû, & ducet populum domus Israel & introducet eos in terram Chananæorum, & in hæreditatem tradet eam illis. Medad prophetabat & dicebat; Ecce coturnices ascendent ex mari, & tegent universa castra Israelis, & erit populo in offendiculum. Verùm ambo illi simul prophetabant, & dicebant; Ecce rex ascendit è terra Magog in fine dierum, & colliget reges redimitos coronis & duces indutos loricis, & omnes populi obedient illi, & aciem prælii instruent in terra Israel contra filios captivitatis: verùm jam pridem parata est illis hora gemitus, ut interficiantur ipsi incendio animæ flammâ ignis qui exibit de sub solio gloriæ, & cadent cadavera eorum in montibus terræ Israel, & venient omnes feræ agri & volucres cœli, & absument cadavera eorum; & postea vivent omnes mortui Israelis. & deliciis fruentur de tauro quod repositum est illis ab initio, & recipient mercedem operum suorum. Isti fuerunt ex senioribus, qui scripti erant in schedis in medio, neque exiverant ad tabernaculum, quia absconderant se ut fugerent à principatu: & prophetabant in
castris. Cucurrit autem puer unus, & nunciavit Mosi, & dixit; El- 27
dad & Medad prophetant sic in castris. Et respondit Josue filius Nun 28
minister ipsius Mosis, & dixit; Domine mi Moses pete miserationes à
facie Domini, & prohibe ab illis spiritum prophetiæ. Et dixit illi 29
Moses; An propterea quod illi prophetant de me quod moriturus sum, & tu post me officio sis functurus, tu æmularis pro me? vellem ut esset totus populus Domini prophetæ, & daret Dominus spiritum pro-
phetiæ suæ super eos. Et collectus est Moses in castra, ipse & omnes 30
seniores Israelis.

Heros. 26 *Et relicti erant duo viri in castris, unius eorum nomen erat Eldad, alterius vero nomen erat Medad, super quos resedit spiritus sanctus. Eldad prophetabat, & dicebat; Ecce Moses propheta scriba Israelitarum colligetur è mundo, & Josue filius Nun ejus discipulus minister castrorum sequetur. Medad prophetabat & dicebat: Ecce coturnices ascendent è mari, & erit offendiculo filiis Israel: & ambo illi prophetabant simul, & dicebant; In fine extremitatis dierum Gog & Magog & exercitus ejus ascendent contra Jerusalem, & per manus regis Messiæ cadent, & septem annis integris ignem accendent filii Israel ex eorum instrumentis bellicis, in sylvam non exibunt & arborem non succident: illi itaque erant ex septuaginta sapientibus, neque exibant septuaginta sapientes ex tabernaculo quandiu Eldad & Medad prophetabant in castris.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

21 * گفت مشه شش صد هزار پیادهی آن قوم آنچه من در میانی او و تو گفتی گوشت بدهم
22 بایشان و بخورند ماهی روزها * ها گوسپند و گاو کشته شود بایشان و بس باشد بایشان اگر
23 مر همه ماهیهایی دریا جمع شود بایشان و بس باشد بایشان * گفت یי بمشه ها قدرتی یי کوتاه
24 باشد اکنون ببینی ها فراز رسد ترا سخن من اگر نه * بیرون آمد مشه و سخن گفت
بآن قوم مر سخنهایی یי و جمع کرد هفتاد مرد از پیرانی یسرال بیاستاند ایشانرا گرداگرد آن
25 خیمه * آشکارا شد یי در ابر سخن گفت باو زیاده کرد از آن الهام آنچه ابر او بداد ابر هفتاد مرد
26 آن پیران بود چون فرود آمدن ابر ایشان آن الهام نبوّت کردند و نه افزودند * باقی ماندند
دو مردمان در لشکرگاه نامی آن یکّه الدد و نامی آن دویمی میدد فرود آمد ابر ایشان
آن الهام و ایشان در نوشتگان و نه بیرون آمدند بآن خیمه نبوّت کردند در لشکرگاه
27 * بدوید آن کودک و آگاه کرد بمشه و گفت الدد و میدد نبوّت کنان در
28 لشکرگاه * جواب داد یهوشع بن نون خدمتکاری مشه از جوانیهایی او گفت
29 خداوندی من مشه بند کن ایشانرا * گفت باو مشه ها رشک برایی تو بمن و که
30 بدهد همه قومی یי نبیان که بدهد یי مر الهامی او ابر ایشان * جمع شد مشه
بآن لشکرگاه او و پیرانی یسرال .

Dixit Mosheh; sexcentorum mil- 21
lium peditum est populus, in cujus medio ego sum: & tu dixisti; Carnem dabo eis, & comedent men-
sem dierum. Num oves & boves 22
jugulabuntur eis, & sat erit eis? sive omnes pisces maris congrega-
buntur eis, & sat erit eis? Tum 23
dixit Dominus ad Mosheh; Numquid potentia Domini abbreviata est? jam videbis utrùm supervenerit tibi verbum meum, sive non.
Egressus est autem Mosheh, & lo- 24
quutus est ad populum verba Domini: congregavitque septuaginta viros de senibus Israel, & statuit
eos in circuitu tentorii. Tum 25
revelatus Dominus in nube locutus est ad eum: auxitque de inspiratione quæ in eo, ac dedit in septuaginta viris senibus. Fuitque, cùm descendisset super eos inspiratio, prophetaverunt, & non ad-
diderunt. Remanserunt autem duo 26
viri in castris, nomen unius Eldad, & nomen secundi Medad; super quos etiam descendit inspiratio, (erant enim inter descriptos, at non egressi fuerant ad tentorium,) &
prophetârunt in castris. Et cucur- 27
rit puer quidam, & notum fecit Mosheh, ac dixit; Eldad & Me-
dad prophetant in castris. Respon- 28
sum dedit Jehoshua filius Nun minister Mosheh ex juvenibus ejus. et dixit; Domine mi Mosheh, restringe
eos. Cui respondit Mosheh; Num- 29
quid zelo feres tu propter me? & quis dabit omnis populus Dei essent prophetæ, quum dederit Dominus inspirationem suam in
eis. Collectus est itaque Mosheh 30
in castra, ipse & senes Israel.

תרגום יונתן בן עזיאל ירושלמי

31 ורוח ורוחא דעלעולא נפקת ונטלת ברוגזא מן קדם יי ובעא למשטפיה לעלמא
אילולי זכותא דמשה ואהרן ונתב בימא רבא ואפרח שלוי מן ימא רבא ושרא על
דין דזעיר במשריתא כמהלך יומא לציפונא וכמהלך יומא לדרומא וכרום תרתין
אמין הוה פרח על אנפי ארעא והוו מהלכין בהון עד פרתהון מטול דלא ילעון
32 בזמן מכנשהון יתהון : ויקם העם וקמו
מחסרי הימנותא די בעמא כל יומא
ההוא וכל ליליא וכל יומא דבתרוי וכנשו ית סלוי דקטיע ודחגיר כנש עשרא
33 כרויין ושטחו להון משטיחין חזרנות משריתא : הבשר רשיעיא הוו אכלין מן
בישרא ולמן דיהביה להון לא הוו מברכין בישרא עד כדון הוה ביני ככיהון
עד לא פסק ורוגזא דיי תקיף ברשיעי עמא וקטל יי בעמא קטול סגי לחדא :
34 ויקרא וקרא ית שום אתרא ההוא קברי דמשיילי בישרא ארום תמן קברו ית
35 עמא דשיילו בישרא : מקברות ומן קברי דמשיילי בישרא נטלו עמא לחצרות
והוון בחצרות :

ירושלמי 32 עשר כורין :

יב

1 ותדבר ואשתעיו מרים ואהרן במשה
פתגמין דלא מהגנין על עיסק אתתא
כושייתא דאסבוהי כושאי למשה
במיערקיה מן קדם פרעה וריחקה ארום
לאיתא אסבוהי ית מלכתא דכוש ורחיק
2 מינה : ויאמרו ואמרו הלחוד ברם עם
משה מליל יי דאתפרש מתשמיש דערים
הלא אוף עמנא מליל ושמיע קדם יי :

ירושלמי 1 ואשתעו מרים ואהרן במשה
על עסק אתא כושיתא דנסיב והא לא אתא
כושיתא הוות צפורה אתת משה אלא היך
מה דהדין כושיא משני בשריה מכל
בריתא כן הוות צפורה אתת משה יאה
בריוה ושפירה בחזוה ומשניא בעובדיא
טביא מכל נשיא דדרא ההוא :

3 והאיש משה וגברא משה ענוותן בדעתיה לחדא מן כל בני נשא דעל אנפי
4 ארעא ולא חש למליהון : ויאמר ה׳ ואמר יי למשה ולאהרן ולמרים פוקו
5 תלתיכון למשכן זמנא ונפקו תלתיהון : וירד ואתגלי יקרא דיי בעמודא
דענן יקרא וקם בתרע משכנא וקרא אהרן ומרים ונפקו תרויהון : ויאמר
6 ואמר שמעו כבעו פתגמי עד דאמליל אין יהוון כל נביא דקמו מן יומת עלמא
מתמליל עמהון היכנא דמתמליל עם משה דמימרא דיי בחזיו לוותהון מתגלי
7 בחלמא ממלילנא עמהון : לא כן לא
כדין ארחא דמשה עבדי בכל בית
8 ישראל עמי מהימן הוא : פה ממלל
עם ממלל מליליה עמיה דיתפרש
מתשמיש דערים וחזיו ולא בטומרא מתגלינא ליה באסנא ודמו דבתר שכינתי חזי
9 ומא דין לא דחלתון לאשתעויי כהלין מליא בעבדי במשה : ויחר ואסתלק איקר
שכינתא דיי מנהון ואזיל :

ירושלמי 7 לית כות עבדי משה בכל
קומיטיטון ריש לכילדין קומיטיטון דידי
הימן הוא :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Porrò ventus turbinis exiit & profectus est cum furore à facie Domini, 31
& obruisset mundum, nisi *obstitisset* meritum Mosis & Aaronis; flavit
itaque in mare magnum, & volare fecit coturnices de mari magno, &
resederunt in eo loco ubi pauciores erant in castris, quasi itinere diei ad
septentrionem, & quasi itinere diei ad meridiem: & quasi altitudine
duorum cubitorum volabant super facies terræ, & inter illas ibant us-
que ad umbilicum suum, ut non fatigarentur quo tempore colligerent
eas. Et surrexerunt qui carebant fide inter populum tota die illa 32
& tota nocte, item tota die sequenti, & collegerunt coturnices, qui mancus
erat et claudus collegit decem choros; & expanderunt sibi expandentes per circuitum castrorum.
Improbi comedebant de carne, & illi qui dabat ipsis non agebant gra- 33
tias; caro adhuc erat inter dentes eorum, nondum consumpta erat, cùm
furor Domini exarsit in improbos populi, & interfecit Dominus in popu-
lo occisionem magnam valdé. Et vocavit nomen loci illius, Sepulchra 34
petentium carnem: quoniam ibi sepeliverunt populum qui postulâ[ver]unt
carnem. Ex sepulchris autem postulantium carnem profecti sunt populus 35
in Chatseroth: & manserunt in Chatseroth.

Hieros. 32 *Decem choros.*

CAP. XII.

ET retulerunt sermones Maria & Aaron contra Mosem qui non erant 1
decentes, propter mulierem Æthiopissam quam matrimonio conjunxerant cum Mose Æthiopes, cùm fugeret ipse à facie Pharaonis, deinde repudiâsset eam: quòd *scilicet* in uxorem dedissent illi reginam Æthiopiæ, & repudiâsset eam. Et dixe- 2
runt; An tantùm cum Mose loquutus est Dominus, eò quod sit separatus à concubitu? annon etiam nobiscum loquutus est? & auditum est coram Domino. Porrò vir Mo- 3
ses erat mansuetus in scientia sua valdè, præ omnibus hominibus qui erant super facies terræ, neque curabat
sermones eorum. Et dixit Dominus Mosi & Aharoni & Mirjam; 4
Exite vos tres ad tabernaculum fœderis: & egressi sunt tres illi.
Et revelata est gloria Domini in columna nubis gloriæ, & stetit in 5
ostio tabernaculi: & vocavit Aharonem & Mirjam, et exiverunt am-
bo illi. Et ait; Audite obsecro verba mea, quandiu loquar: an 6
fuerunt ulli Prophetæ, qui steterunt à diebus seculi, quibuscum habitus est sermo quemadmodum habitus est sermo cum Mose? Sermo enim Domini per visionem ad eos revelatus est, in insomnio loquebar cum illis. Non talis est via 7
Mosis servi mei: in universa domo Israel populi mei fidelis est. Verbo ad verbum loquutus sum 8
cum eo, eò quod separârit se à ministerio lecti, et in visione non in ænigmate revelavi me illi in rubo, & similitudinem quæ est post divinam meam Majestatem vidit: & quare non timuistis narrare tales sermones de servo meo Mose? Et remota est gloria divinæ majestatis 9
Domini ab illis, et abiit.

Hieros. 1 *Et narrârunt Mirjam & Aharon de Mose propter negotium mulieris Æthiopissæ quam acceperat: & ecce non mulier Æthiopissa erat Tsippora uxor Mosis; sed quemadmodum Æthiops differt carne sua ab omni creatura, talis erat Tsippora uxor Mosis, decenti forma & pulchra aspectu, & diversa operibus bonis ab omnibus mulieribus illius ætatis.*

Hier. 7 *Non sicut servus meus Moses in toto comitatu, caput in chiliarchiis comitatus mei, fidelis est.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

31 * وباد منزل بر داشت از نزدي ‖ وبريد مرغچها از آن دريا و فرود آمد ابر آن لشكرگاه چون
راهي روز همچنين وچون راهي روز همچنين گرداگردي آن لشكرگاه وچون دو گز ابر
32 روي آن زمين * بر خاست آن قوم همه روزي آن لو وهمه آن شب وهمه روزي آن ديگر جمع
كردند مر آن مرغچه آن اندك چينا جمع كرد ده خروارها پهن كردند بايشان پهن كردن
33 گرداگرد آن لشكرگاه * آن گوشت نيز او مياني دندانهاي ايشان پيش بريده شود وخشمي
34 ‖ گرم شد در قوم برد ‖ در قوم زدني بسيار بغايت * بخواند مر نامي آن جايي او قبروت هتاوه كه
35 آنجا گور كردند مر آن قومي آن آرزو كنا * مقبروت آن تاوه منزل بر داشتند آن قوم حصروت
1 بودند در حصروت * * فصل دوازدهم * * سخن گفت مريم واهرن در مشه ابر
2 سبب آن زني آن كشيت آنچه بستاند كه زني كشيت بستاند * گفتند ها تنها خاصه در مشه سخن
3 گفت ‖ ها نه نيز در ايما سخن گفت بشنويد ‖ * وآن مرد مشه متواضع بغايت از همه آن آدم آنچه
4 ابر روي آن زمين * گفت ‖ ناگه بمشه وباهرن وبمريم بيرون آييد هر سه شما بخيمهي وعده بيرون
5 آمدند سه ايشان * آشكارا شد ‖ در ستون ابر بياستاد درگاهي آن خيمه بخواند اهرن و مريم بيرون
6 آمدند دوي ايشان * گفت بشنويد [اكنون] سخنهاي من اگر باشد نبيا بشما من ‖ در نمايش
7 باو معلوم شوم در خواب سخن گويم درو * نه همچنين بندهي من مشه در همه خانهي من
8 امين است او * قول بقول سخن گويم درو وديدار ونه در حديثها وخمانايي ‖ نگاه كند وچه
9 معني نه ترسيديد بسخن گفتن در بندهي من در مشه * گرم شد خشمي ‖ در ايشان وبرفت *

Et ventus mansionem removit à conspectu Domini, abripuitque aviculas è mari, & descenderunt super castra, tanquam itinere diei sic, & tanquam itinere diei sic in circuitu castrorum, & tanquam duobus cubitis super faciem terræ. Tunc *surgens populus totâ* 32 *die illâ, & totâ nocte, totâque die alterâ, collegerunt aviculas: pauciores colligens, collegit decem asinina onera: & dispanderunt sibi dispandendo in circuitu castrorum.* Caro 33 *adhuc erat inter dentes eorum, antequàm concisa esset, & irâ Domini excandefactâ in populum, percussit Dominus populum percussione multâ admodùm. Vocavit*que *nomen loci* 34 *illius; Cibroth hattaavah: quia ibi sepelierunt populum concupiscentem. De Cibroth taavah mansionem re-* 35 *moverunt populus* ad *Haseroth, & fuerunt in Haseroth.*

CAP. XII.

ET *loquuta est Mirjam & Aharon contra Mosheh, causâ mulieris Æthiopissæ quam acceperat: mulierem enim Æthiopissam acceperat.* Et 2 *dixerunt; Numquid solummodò per Mosheh loquutus est Dominus? nonne etiam per nos loquutus est? Audivit*que *Dominus. (At vir Mosheh hu-* 3 *milis* erat *valdè, præ omni homine qui super faciem terræ.)* Et *dixit* 4 *Dominus repentè ad Mosheh et Aharon & Mirjam; Egredimini omnes tres vos ad tentorium conventûs.* Et *egressi sunt tres ipsi.* Tunc *revelatus Dominus in columna nubis, stetit ad ostium tentorii: vocavit*que *Aharon & Mirjam: & egressi sunt ambo ipsi.* Quibus *dixit, Audite nunc* 6 *verba mea, Si fuerit propheta in vobis, ego Dominus in apparitione ei notus fiam, in somnio alloquar eum. Non sic servus meus Mosheh: in tota* 7 *domo mea fidelis est ipse. Verbo ad* 8 *verbum alloquar eum, atque visione, & non per ænigmata; & similitudinem Domini contemplabitur: quînam igitur ratione non timuistis* 9
loqui adversus servum meum Mosheh? Et excandefacta est ira Domini in eos, & discessit.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hierosolymitanum.

10 והענן ועננן איקר שכינתא דיי אסתלק מעלוי משכנא והא מרים לקת בצורעא
11 ואסתכל אהרן לות מרים והא לקת בצורעא : ויאמר ואמר אהרן למשה
במטו מנך ריבוני לא תשוי עלנא חובא
דאיטפשנא ודי סרחנא : 12 אל נא בבעו
מנך לא תהוי מרים אחתן מצרעא
מסאבא באהילא כמיתא דהיא מדמיא
לוולדא דאישלם במעי אמיה תשעא
ירחין וכיון דימטא קיצא למפוק לעלמא
ואתאכיל פלגות בשרידה בזמן דיתבא
אמיה על מתברא וימות וולדא ומפקא
יתיה חייתא כד מחתך היכדין כד הוינן
בארעא דמצרים הות מרים אחתן
חמיא יתן בגלותן ובטלטולן ובשעבודן
וכדו מטת זמנא למפק ולמירות ית
ארעא דישראל הא כדון היא מתמנעא

ירושלמי 11 דאשתלינן : 12 לא
בבעו תהוי מרים אחתנן מצרעא מסאבה
באהלא כמיתא ארום היך מה דהדין
ולדא דהוה במעיא דאמיה תשעא ירחין
במיא ובאשתא ולא מנזיק וכיון דמטא
קציה למפוק מן מעוי דאמיה אתאכיל
פלגות בשרידה כן הות מרים אחתן
מטרפא עמנא במדבריא והות עמן
בעקנא וכיון דמטא קצא למעל לארעא
דישראל למא היא מתמנע מנן צלי כען
על בשרא מית ויחי ולא ניבד זכותה
13 אלהא דמסי כל בשרא אסי יתה

מנן במטו מינך רבוני צלי כען עלה ולא נובדא זכותה מגו קהלא : ויצעק
13 משה וצלי משה ובעא רחמין קדם יי למימר בבעו ברחמין אלהא רחמנא
בבעו אלהא דשליט בנשמת כל בישרא אסי בבעו לה : ויאמר ה' ואמר יי 14
למשה ואבוהא אילו מנזף נזף באנפה הלא הות מכספא ומיטרדא שבעתי
יומין וכדון דנזפה בה מן דינא דתכסוף ארביסר יומין אלהן מסתיה דתתרד
שבעתי יומין מברא למשריתא ואנא מעכב בגין זכותך ענני יקרי ומשכנא
15 וארונא וכל ישראל עד זמן דתיתסי ומן בתר כדין תתכנש : ותסגר ואיטרדת
מרים מברא למשריתא שבעתי יומין ועמא לא נטל עד זמן דאתסית מרים :

Sed & nubes gloriæ divinæ majestatis Domini ablatus est à taberna- 10
culo, & ecce Mirjam percussa erat lepra : & respexit Aharon ad
Mirjam, & ecce percussa erat lepra. Et dixit Aharon Mosi; Ob- 11
secro domine mi, ne ponas super nos *hoc* peccatum, quod stultè egerimus & peccaverimus. Obsecro 12 ne sit Mirjam soror nostra leprosa, polluta in tabernaculo tanquam mortua: quia ipsa similis est puero qui implevit in visceribus matris suæ novem menses, postquam verò advenit finis ut exeat in mundum, tum devoratur media pars carnis ejus quo tempore sedet mater ejus in sella parturientis, dum moritur infans & educit ipsum obstetrix frustatim: sic cum essemus in terra Ægypti fuit Mirjam soror nostra videns nos in captivitate nostra, dispersione nostra, & servitute nostra; quando verò advenit tempus exeundi & possidendi terram Israel, ecce ipsa nunc prohibetur à nobis: obsecro domine ora pro ea, ut non pereat meritum ejus è medio con-
gregationis. Et oravit Moses, & petiit miserationes coram Domino, di- 13
cendo; Obsecro per miserationes Deus misericors, obsecro ô Deus,
qui dominium habes in animam universæ carnis, sana obsecro illam. Et 14
dixit Dominus Mosi; Si pater ejus increpando increpuisset faciem ejus,
annon pudefieret & expelleretur septem diebus? jam verò cum increpo
eam, æquum est ut erubescat quatuordecim diebus; verùm satis erit
illi si expellatur septem diebus extra castra, & ego retinebo propter meritum tuum nubem gloriæ meæ, & tabernaculum, & arcam, & universum Israelem usque ad tempus quo sanata fuerit, & postea recolligetur.
Et expulsa est extra castra Mirjam septem diebus: & populus non est pro- 15
fectus, usque ad tempus quo sanata est Mirjam.

Hieros. 11 Quod deliquerimus. 12 Ne quæso sit Mirjam soror nostra leprosa, polluta in tabernaculo tanquam mortua: quoniam quemadmodum se habet puer, qui fuit in visceribus matris suæ novem mensibus, in aquis & in igne, & nullum detrimentum passus est, sed postquam advenit tempus finis ejus, ut exeat è visceribus matris suæ, devoratur media pars carnis ejus; sic fuit Mirjam soror nostra raptata nobiscum per deserta & fuit nobiscum in afflictione nostra: postquam autem advenit finis ut ingrediamur in terram Israel, quare ipsa prohibebitur à nobis? Ora jam pro carne mortua, ut vivat, & non pereat meritum ejus. 13 O Deus, qui sanas omnem carnem, sana illam.

יג

1 ואחר אף על גב דאתחייבת מרים
נביאתא למלקי בצורעא בעלמא הדין
אולפן סגי אית להו לעלמא דאתי
לצדיקיא ולנטרי פקודי אורייתא לפום
דאתיעדת מרים נביאתא ושעא זעירא
למידוע מה הוה בסיפיה דמשה
בההוא זכותא הוון כל ישראל אשתין
רבוון דהינון סכום תמניין לגיונין ועננו
יקרא ומשכנא ובירא לא זייעין ולא
נטלין עד זמן דאיתסיאת מרים נביאתא
ומן בתר כדין נטלו עמא מחצרות
ושרון במדברא דפארן :

ירושלמי 1 אף על גב דאתחייב
נביאתא למצטרעא אית בן אולפן סגי
בפקודיא ולנטורי מצותא מצוה זעירא
דעביד אינש מקבל עלה אגר סגי וכו'
דקמת מרים נביאתא על גף נהרא
בשעא זעירא למדע מה הוי בסופא
דמשה הוון בני ישראל שתין רבו
דהנון סכום תמניא ליגיונין ועננא יקרא
ובירא לא זעו ולא נטלו מן אתריהון
עד זמן דאתסיאת מרים נביאתא
מצרעתה ומן בתר דאתסיאת מרים
נביאתא מצרעתה בתר כן נטלו עמא
מחצרות ושרון במדברא דפארן :

CAP. XIII.

ET quamvis digna foret Mirjam 1 quæ percuteretur leprâ in hoc seculo, doctrina ampla est seculo venturo justis servantibus mandata legis: eò quòd exposuisset se Mirjam prophetissa vel horulæ spatio ad sciendum quid tandem accideret Mosi, propter illud meritum fuerunt universus Israel *nimirum* sexaginta myriades, erat enim numerus eorum octoginta legionum, & nubes gloriæ, & tabernaculum, & puteus, non moventes se neque proficiscentes usque ad tempus quo sanata est Mirjam prophetissa: postea autem profectus est populus ex Chatseroth, & castrametati sunt in deserto Paran.

Hieros. 1 Et quamvis digna esset prophetissa leprosa esse, est nobis doctrina multa in præceptis, & observantibus mandata, mandatum parvum quod facit homo recipit pro eo mercedem amplam. Quandoquidem enim stetisset Mirjam prophetissa ad littus fluminis exiguo momento, ut cognosceret quid tandem eveniret Mosi, ideo filii Israel qui erant sexaginta myriades, (erant enim numero octoginta legiones) & nubes gloriæ, & puteus non moverunt se, neque sunt profecti è locis suis usque ad illud tempus quo sanata est Mirjam prophetissa à lepra sua: postquam verò sanata est Mirjam prophetissa à lepra sua, postea inquam profecti sunt populus ex Chatseroth, & castrametati sunt in deserto Paran.

פ פ פ

וידבר ומליל יי עם משה למימר : שלח לך שלח לך גוברין חריפין ויאללון ית 2 3
ארעא דכנען דאנא יהיב לבני ישראל גברא חד גברא חד לשבטא דאבהתוי תשלחון
מן קדם כל אמרכול דבהון : וישלח ושדר יתהון משה ממדברא דפארן על פם 4
מימרא דיי כלהון גוברין חריפין דמתמנן רישי על בני ישראל הינון :

SECT. XXXVII.

DEinde loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Mitte tibi 2
viros acutos, qui explorent terram Canaan quam ego do filiis Israel: 3
singulos viros de singulis tribubus patrum suorum mittetis, à facie omnis
præfecti eorum. Et misit eos Moses ex deserto Paran juxta os sermonis 4
Domini, omnes viros acutos, qui præfecti erant capita super filios Israel.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 * وآن ابر گشت از بالاي آن خيمه و اينك مريم سفيد چون برف روي كرد اهرن بمريم و اينك
11 مصرع * گفت اهرن بموسه حاجت خداوندي من نه اكنون بنهي ابر ايما خطا آنچه ناداني
12 كرديم و آنچه خطا كرديم * نه اكنون باشد چون مرده آنچه در بيرون آمدني او از رحم مادري
13 او و خورده شود نيمهي تني او * نماز كرد موسه بر يِ گفتن خدا حاجت درمان كن اكنون بآن *
14 گفت يِ بموسه و پدري آن خيوك انداختن خيوك انداخت در روي آن ها نه خجل باشد هفت
روزها بند باشد هفت روزها از بيرون بلشكرگاه و پس همچنين جمع شود * بند شد مريم از
بيرون بلشكرگاه هفت روزها و آن قوم نه منزل بر داشت تا جمع شدن مريم *

* فصل سيزدهم *

و پس منزل بر *
داشتند آن قوم از حصروت فرود آمدند در بياباني فارن * سخن گفت يِ بموسه گفتن * بفرست
بتو مردمان و جاسوسي كنند مر زميني كنعن آنچه من دادم بپسراني يسرال مرد يك مرد يك
بقبيلهي پدراني او بفرستيد همه مهتر در ايشان * بفرستاد ايشانرا موسه از بيابان فارن ابر
امري يِ همه ايشان مردمان سرهاي پسراني يسرال ايشان *

*Nubésque recessit de super taberna- 10
culum: & ecce Mirjam erat alba sicut nix: respexitque Aharon ad Mirjam, & ecce erat leprosa. Di- 11
xit itaque Aharon ad Mosheh; Obsecro domine mi, ne nunc ponas super nos peccatum quod stultè egimus, quódque peccavimus. Ne nunc 12
sit sicut mortuum, quod dum egreditur ex utero matris suæ, en exesum est dimidium corporis ejus. O- 13
ravitque Mosheh ad Dominum, dicendo; Deus, quæso sana nunc illam. Respondit Dominus ad Mosheh; Si 14
pater ejus salivam jaciendo salivam jecisset in faciem ejus, nónne pudore suffunderetur septem diebus? excludatur septem diebus extra castra, tum posthæc recolligetur. Exclusa est itaque Mirjam 15
extra castra septem diebus: & populus mansionem non removit donec recolligeretur Mirjam.*

CAP. XIII.

*POsteà autem mansionem remo- 1
ventes populi ab Haseroth, resederunt in deserto Pharan. Et locutus 2
est Dominus ad Mosheh, dicendo; Mitte tibi viros qui explorent ter- 3
ram Chenaan, quam ego dedi filiis Israel: unumquemque virum pro tribu patrum suorum mittetis, omnem principem inter eos. Misit itaque 4
illos Mosheh à deserto Pharan juxta præceptum Domini: universi ipsi viri capita filiorum Israel erant.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

5 ואלה ואלין שמהתא דתריסר גובריא מאלליא לשבטא דראובן עזגד שמוע בר
6 7 זכור : למטה לשבטא דשמעון עזגד שפט בר חורי : לשבטא דיהודה עזגד
8 כלב בר יפונה : לשבטא דיששכר עזגד יגאל בר יוסף : לשבטא דאפרים עזגד
9 10 הושע בר נון : לשבטא דבנימין עזגד פלטי בר רפוא : לשבטא דזבולן עזגד
11 גדיאל בר סודי : לשבטא דיוסף לשבטא דמנשה עזגד גדי בר סוסי : לשבטא
12 13 דדן עזגד עמיאל בר גמלי : לשבטא דאשר עזגד סתור בר מיכאל : לשבטא
14 15 דנפתלי עזגד נחבי בר ופסי : לשבטא דגד עזגד גאואל בר מכי : אלה שמות
16 אלין שמהת גובריא דשדר משה לאללא ית ארעא וכדיחמא משה ענוותנותיה
17 18 קרא משה להושע בר נון יהושע : וישלח ושדר יתהון משה לאללא ית ארעא
19 דכנען ואמר להון סקו בהדין ציטרא בדרומא ותסקון לטורא : וראיתם ותיחמון
ית ארעא מה היא וית עמא דיתיב עלה התקיף הוא אין חלש הזעיר הוא אין
20 סגי : ומה ומה ארעא דהוא יתיב בה הטבתא היא אין בישתא ומא קירויא
21 דהוא יתיב בהון הבכרכין פציחי חניין אין בחקרין : ומה ומא שבח ארעא
השמינין אינין פריה אין פתרנין האית
בה אילנין דמיכל אין לא ותעבדון
חוקתא ותסבון מאיבא דארעא ויומיא
22 די אזלו בעשרין ותשעא לירחא דסיון יומי דמן בכורי ענבין : ויעלו וסליקו
ואלילו ית ארעא מן מדברא דצין עד פלטיות מעלך לאנטוכיא : ויעלו
23 וסליקו מן צטר דרומא ואתו עד חברון ותמן אחימן ששי ותלמי מרבני
דענק גברא וחברון שבע שנין אתבניית קדם עד לא התבני
24 טאנים דמצרים : ויבאו ואתו עד
נחלא דאתכלא וקצו מתמן עוברתא
ואיתכל דעינבין חד וסוברוהי באסלא
בכתיף תרין מנהון וכן מן רומניא וכן
25 מן תיניא : למקום לאתרא ההוא
קרו נחלא דאתכלא על עיסק עיברתא דקציצו מתמן בני ישראל והוה חמרא
26 נטיף מניה כנחלא : וישובו ותבו מלאללא ית ארעא בתמניא יומין בירחא
דאב מסוף ארבעין יומין :

ירושלמי 21 ומה ארעא השמינין אנון פירין או עצין :

ירושלמי 24 ואתו עד נחל סגולה וקטעו מתמן עוברא וביה סגול דענבין חד וטענו יתיה בקופה ביני תרין גוברין וכן מן רמוניא ומן תיניא :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Ista autem erant nomina duodecim virorum exploratorum : ex tribu 5
Ruben nuntius, Sammua filius Zaccur. De tribu Simeon nuntius, 6
S haphat filius Chori. De tribu Juda nuntius, Caleb filius Jephunne. 7
De tribu Issachar nuntius, Jigheal filius Joseph. De tribu Ephraim 8
nuntius, Hoseas filius Nun. De tribu Binjamin nuntius, Palti filius 9
Raphu. De tribu Zabulun nuntius, Gadiel filius Sodi. De tribu Jo- 10
seph, ex tribu *scilicet* Manasse, nuntius Gadi filius Susi. De tribu 11
Dan nuntius, Ammiel filius Gemalli. De tribu Ascher nuntius, Se- 12
thur filius Michael. De tribu Nephtali, nuntius, Nachbi filius Vaphsi. 13
De tribu Gad nuntius Gehuel filius Machi. Ista sunt nomina viro- 14
rum, quos misit Moses ad explorandum terram : & quando vidit 15
Moses mansuetudinem ipsius, vocavit Moses Hoseam filium Nun Josu- 16
am. Misitque eos Moses ad explorandam terram Canaan, & dixit illis ; 17
Ascendite per hoc latus per meridiem, & ascendetis in montem. Et 18
videbitis terram qualis sit : & populum qui habitat in ea, an fortis 19
sit an debilis, utrum paucus an multus. Quæ terra sit in qua habi- 20
tat, utrum bona an mala sit : quæ urbes in quibus habitat, an in ur-
bibus non munitis habitent, an verò in arcibus. Et quæ laus terræ, 21
utrum pingues sint fructus ejus, an verò macilenti, num sint in ea
arbores fructiferæ annon : viriliter
agatis, & accipiatis de fructu ter-
ræ. Erant autem dies quibus abi-
erunt *circa* vicesimam nonam men-
sis Sivan, dies maturitatis uvarum.
Ascenderunt ergò & explorârunt terram, à deserto Tsin usque ad plateas 22
quibus ingrederis Antiochiam. Ascenderunt itaque ex latere meridi- 23
onali, & venerunt usque ad Hebron, ubi *erant* Achiman, Sesai, &
Talmai filii Anak gigantis : Hebron autem septem annis ædificata erat
antequam ædificaretur Tanes Ægypti. Venerunt ergò usque ad tor- 24
rentem botri, & succiderunt inde
ramum & racemum uvarum unum,
& portârunt eum in vecti in hu-
mero duorum ex illis : & sic ex
malogranatis, & sic ex ficubus.
Porrò illum locum vocârunt val- 25
lem botri, propter palmitem quem
inde absciderunt filii Israel : &
erat manans vinum ex ea sicut torrens. Et reversi sunt ab explo- 26
randa terra octava die mensis Ab, à fine quadraginta dierum,

Hierosf. 21. *Et quænam terra, an pingues sint ei fructus, aut arbores.*

Hierosf. 24. *Et venerunt usque ad torrentem botri, & succiderunt inde palmitem in quo erat botrus uvarum unus. & tulerunt ipsum in vecti inter duos viros : & sic ex malogranatis & ficubus.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

5 6 * و اینان نامهاي ایشان بقبیلهي راوبن شموع پسري زکور * بقبیلهي شمعون شفط پسري
7 8 حوري * بقبیلهي یهوده کلب پسري یفنه * بقبیلهي یششکر یجال پسري یوسف *
9 10 * بقبیلهي افریم هوشع پسري نون * بقبیلهي بنیمین فلطي پسري رفوا * بقبیلهي
11 12 زبولن جدیال پسري سودي * بقبیلهي یوسف بقبیلهي منشه جدي پسري سوسي *
13 14 * بقبیلهي دن عمیال پسري جملي * بقبیلهي اشر ستور پسري میکال * بقبیلهي
15 16 نفتلي نحبي پسري وفسي * بقبیلهي جد جوئل پسري مکي * اینان نامهاي آن مردمان
17 آنچه بفرستاد مشه بجاسوسي کردن مر آن زمین بخواند مشه لهوشع پسري نون یهوشع *
18 * بفرستاد ایشانرا مشه بجاسوسي کردن مر زمین کنعن و گفت بایشان بروید این در جنوب و بر
19 آیید مر آن کوه * و ببینید مر آن زمین چه آن و مر آن قوم آن نشینا بر آن اگر قویست
20 او یا ضعیف اگر اندك او یا بسیار * وچه آن زمین آنچه او نشینا در آن اگر نکوست اگر
21 بد وچه آن شهرها آنچه او نشینا در ایشان اگر بي قلعاست یا در قلعاست * وچه آن
زمین اگر فربه است یا لاغر اگر هست در آن درخت اگر نه و تقویت کنید و بستانید
22 از بر آن زمین و آن روزگاران روزهاي نخستگي انگورها * و بر آیند و جاسوسي کردند مر
23 آن زمین از بیابان صین تا رحوب بآمدن حمت * و بر آیند در جنوب و بیامدند تا حبرون
و آنجا احیمن ششي و تلمي زایید گاني آن عنق و حبرون هفت سالها آبدان شد بپیشي
24 صوعن مصریم * و بیامدند تا رود اشکول و ببریدند از آنجا شاخ و خوشه انگورها یك و بر
25 داشتند [اویرا] در زنبر در دوي و از انار و از انجیر * بمکان آن این خواند نحل اشکول
26 بسبب آن خوشه آنچه بریدند از آنجا پسراني یسرال * باز گشتند از جاسوسي کردني آن زمین
از فرجامي چهل روز *

Hæc autem sunt nomina eorum : 5
de tribu Reuben, Shammua filius
Zacchur. De tribu Shimeon, Sha- 6
phat filius Hori. De tribu Jehu- 7
dah, Chaleb filius Jephunaeh. De 8
tribu Isshachar, Igal filius Joseph.
De tribu Ephraim, Hoshea filius 9
Nun. De tribu Binjamin, Phalti 10
filius Raphu. De tribu Zebulun, 11
Gaddiel filius Sodi. De tribu Jo- 12
seph, de tribu Menasseh, Gaddi fi-
lius Susi. De tribu Dan, Ammiel 13
filius Gemalli. De tribu Asher, Se- 14
tur filius Michael. De tribu Naph- 15
tali, Nahbi filius Vophsi. De tribu 16
Gad, Guel filius Machi. Hæc sunt 17
nomina virorum quos misit Mosheh
ad explorandum terram : & appel-
lavit Mosheh Hoshea filium Nun,
Jehoshua. Misit igitur *eos Mosheh* 18
ad explorandum terram Chenaan,
dixitque illis ; Ite hâc per Meri-
diem, & conscendite montem. Et 19
videte terram qualis sit ; & popu-
lum sedentem in ea, si validus sit
ipse, vel debilis ; si paucus sit,
vel multus : Et qualis sit terra 20
in qua sedet, si bona sit, vel ma-
la ; & quales urbes in quibus se-
det, si sine castellis sint, vel cum
castellis : Et qualis terra, si pin- 21
guis sit, vel macra ; si sint in ea
arbores, nécne : & confortate vos,
atque tollite de fructu terræ : dies
autem illi erant *dies primitiarum*
uvarum. Ascenderunt ergò, & ex- 22
ploraverunt terram, à deserto Sin
usque ad Rehob ad introitum Ha-
math. Et ascenderunt per Meri- 23
diem, venerúntque ad Hebron :
ibi autem erant *Ahiman, Sheshai,*
& Talmai nati Anac. Hebron
verò septem annis ædificata est
ante Soan Ægypti. Pervenerunt 24
itaque usque ad torrentem Eshcbol,
& absciderunt indè palmitem &
botrum uvarum unum : & por-
taverunt illum vectabulo inter du-
os : & de malogranatis, & de
ficubus. Locum illum vocavit, 25
Nahal Eshchol, causâ botri quem
absciderunt indè filii Israel. Et 26
reversi sunt ab explorando terram
à fine quadraginta dierum.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי
Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

וילכו וְאָזְלוּ וְאָתוּ לְוָת מֹשֶׁה וּלְוָת אַהֲרֹן וּלְוָת כָּל כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַדְבְּרָא 27
דְפָארָן לְרְקַם וְאָתִיבוּ לְהוֹן פִּתְגָמָא וּלְוָת כָּל כְּנִשְׁתָּא וְחַמִיאוּנוּן יַת אִיבָּא דְאַרְעָא:
ויספרו לו וְאִשְׁתָּעִיּוּ לֵיהּ וְאָמְרוּ אֲתֵינָא לְאַרְעָא דְשַׁדַרְתָּנָא וְאוּף עָבְדָא חֲלַב 28
ודבש הִיא וְדֵין אִיבָּהּ: אפס לְחוֹד אֲרוּם תַּקִּיף עַמָּא דְיָתִיב בְּאַרְעָא וְקִירְוַיָא 29
כְּרִיכַן חַנְיָין רַבְרְבַן לַחֲדָא וְאוּף מַרְבְּיָנֵי דַעֲנָק גִיבָּרָא חֲמֵינָא תַמָּן: עמלק עֲמַלְקָאֵי 30
יָתְבִין בְּאַרַע דָרוֹמָא וְחִיתָּאֵי וִיבוּסָאֵי וֶאֱמוֹרָאֵי יָתְבִין בְּטוּוְרָא וּכְנַעֲנָאֵי יָתְבִין עַל
יַמָּא וְעַל תְּחוּם יוֹרְדְנָא: ויהס וּשְׁתִיק כָּלֵב יַת עַמָּא וְאַצֵיתִינוּן לְוָת מֹשֶׁה וַאֲמַר 31
מִיסַק נֵיסַק וְנֵירַת יָתָהּ אֲרוּם מֵיכַל נֵיכוּל
לָהּ: והאנשים וְגוּבְרַיָא דְסַלִיקוּ עִמֵּיהּ 32

ירושלמי 31 וּשְׁתַק:

אָמְרוּ לָא נֵיכוּל לְמִיסוֹק לְוָת עַמָּא אֲרוּם תַּקִּיף הוּא מִנָּנָא: ויוציאו וְאַפִּיקוּ טִיב 33
בִּישׁ עַל אַרְעָא דְאַלִילוּ יָתָהּ לְוָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר אַרְעָא דְעָבַרְנָא בָהּ לְאַלָלָא
יָתָהּ אַרְעָא מְקַטְלָא יָתְבָהָא הִיא בְּמַרְעִין וְכָל עַמָּא דְגַוָּהּ גַבְרָא מָרֵי מִיכְלָן בִּישָׁן:
ושם וְתַמָּן חֲמֵינָא יַת גִבְרַיָא בְּנֵי עֲנָק מִגְנִיסַת גִיבָּרַיָא וַהֲוֵינָא דַמְיָין בְּאַנְפֵּי נַפְשָׁנָא 34
הֵי כְּקַמְצִין וְהָכְדֵין הֲוֵינָא דַמְיָין בְּאַנְפֵּי נַפְשֵׁיהוֹן:

יד

ותשא וַאֲרֵימַת כָּל כְּנִשְׁתָּא וִיהָבוּ יַת קָלֵיהוֹן וּבְכוּ עַמָּא בְּלֵילְיָא הַהוּא וְאִתְקְבִיעַת 1
לְהוֹן הַהוּא לֵילְיָא לְבִכוּתָא לְדָרֵיהוֹן: וילנו וְאִתְרַעֲמוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן כָּל 2
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַר לְהוֹן כָּל כְּנִשְׁתָּא לְוַאי דְמִיתְנָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם אוֹ בְמַדְבְּרָא
הָדֵין לְוַאי דְמִיתְנָא: ולמה וּלְמָא יְיָ מְעֵיל יָתָנָא לְאַרְעָא הָדָא לְמִיפַּל בְּחַרְבָּא 3
דִכְנַעֲנָאֵי נְשָׁנָא וְטַפְלָנָא יְהוֹן לְמִיבַּז הֲלָא טַב לָנָא דְנָתוּב לְמִצְרַיִם: ויאמרו
וַאֲמַרוּ גְבַר לְאָחוּי נְמַנֵּי עֲלָן מַלִיךְ לְרֵישׁ 4
וְנָתוּב לְמִצְרַיִם: ויפל וְאִתְרְכִינוּ מֹשֶׁה 5
וְאַהֲרֹן עַל אַפֵּיהוֹן קֳדָם כָּל כְּנִשְׁתָּא
דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל: ויהושע וִיהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן וְכָלֵב בַּר יְפוּנֶה מִן מְאַלְלֵי יַת אַרְעָא 6
בְּזָעוּ לְבוּשֵׁיהוֹן:

ירושלמי 4 נְשַׁוֵּי עֲלָן מֶלֶךְ וְנֶחֱזוֹר
לְמִצְרַיִם:

Et abierunt, ac venerunt ad Mosem & ad Aharonem, & ad univer- 27
sam congregationem filiorum Israel in desertum Paran, in
Rekam: & retulerunt ad eos rem, & ad universam congregationem,
& ostenderunt illis fructum terræ. Et narrârunt illi, & dixerunt; 28
Venimus in terram ad quam misisti nos, & utique profert lac &
mel, & hic est ejus fructus. Veruntamen fortis *est* populus qui ha- 29
bitat in terra, & urbes munitæ in quibus habitant magnæ valde, &
etiam filios Anak gigantis vidimus ibi. Amalekitæ habitant in ter- 30
ra meridionali: at Hethæi, & Jebusæi, & Amorræi habitant in
monte, Chananæi autem habitant ad mare, & ad limitem Jorda-
nis. Et imposuit silentium Caleb populo, & ascultare fecit eos Mo- 31
sem, & dixit; Ascendendo ascendemus & possidebimus eam, quoniam poterimus obtinere eam.

Hieros. 31 *Et silere fecit.*

Sed viri qui ascenderunt cum eo dixerunt; Non poterimus ascendere ad 32
populum, quoniam fortior est nobis. Et protulerunt famam malam con- 33
tra terram, quam exploraverant, ad filios Israel, dicendo; Terra
ad quam nos transivimus ad explorandam eam terra est interficiens
habitatores suos morbis, & universus populus qui est in medio ejus
sunt gigantes, præditi malis moribus. Et ibi vidimus gigantes filios 34
Enak de generatione gigantum: & videbamur apud nos ipsos tanquam
locustæ, & sic videbamur apud illos.

CAP. XIV.

Et elevavit omnis congregatio, & dederunt vocem suam, & fle- 1
verunt populus nocte illa: & statutum est illis ea nocte ut flerent per
generationes suas. Et murmurârunt contra Mosem & contra Aharo- 2
nem omnes filii Israel: & dixit illis universa congregatio; Utinam
mortui essemus in terra Ægypti, aut in deserto hoc utinam mortui
fuissemus. Et cur Dominus introduceret nos in terram hanc, ut ca- 3
damus gladio Chananæorum? uxores nostræ, & parvuli nostri erunt
in prædam: annon melius est ut redeamus in Ægyptum? Dixe- 4
runtque quisque ad fratrem suum;
Præficiamus nobis regem in caput,
& revertamur in Ægyptum. Et 5
inclinaverunt se Moses & Aaron
super facies suas coram universa
congregatione filiorum Israel. Josue autem filius Nun & Caleb fi- 6
lius Jephune, de exploratoribus terræ, sciderunt vestimenta sua.

Hieros. 4 *Ponamus super nos regem, & revertamur in Ægyptum.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* برفتند بيامدند بمشه وباهرن وبهمه جماعتي پسراني يسرال بياباني فارن بقدش باز گردانيدند 27
ايشانرا سخن ومر همه آن جماعت بنمودند بايشان مر بري آن زمين * حكايت كردند 28
باو گفتند بيامديم بان زمين آنچه فرستادي ايمارا ونيز دوشا شير وانگبين آن واين بري
آن * امّا كه قويست آن قوم آن نشينا در زمين وآن شهرهاي قلعها بزرگان بغايت ونيز 29
كودكاني عنق بديديم آنجا * عملق نشينا در زميني آن جنوب وآن حتي وآن يبوسي وآن 30
اموري نشينا در كوه وآن كنعني نشينا ابر آن دريا ابر كناري آن يردن * خاموش كرد 31
كلب مر آن قوم بمشه گفت بر آمدن بر آييم وميراث گيريم آنرا كه توانستن بتوانيم
بان * وآن مردمان آنچه بر آمدند اوازي او گفتند نه توانيم ببر آمدن مر آن قوم كه 32
قويست او از ايما * بيرون آوردند عيبي آن زمين آنچه جاسوسي كردند آنرا بپسراني 33
يسرال بگفتن آن زمين [آنچه] بگذشتيم دران بجاسوسي كردن آنرا زميني خوراني
نشينداني آنست آن وهمه آن قوم آنچه بديديم در مياني آن مردماني اندازه * وآنجا بديديم 34
مر آن خانان پسراني عنق از آن خانان بوديم در چشماني ايما چون ملخان وهمچنين
بوديم در چشماني ايشان *

Et *abierunt*, ac *venerunt ad Mo-* 27
sheh & Aharon, & ad universum
cœtum filiorum Israel in desertum
Pharan in Cadesh: & retulerunt
eis verbum, & universo cœtui, osten-
deruntque eis fructum terræ. Nar- 28
raveruntque illi, dicentes; Per-
venimus ad terram ad quam mi-
sisti nos, & etiam præbet lac &
mel, & iste est fructus ejus: Ni- 29
si quòd fortis est populus sedens in
terra, & urbes castellatæ magnæ ad-
modum: & etiam pueros Anac
vidimus illic. Amalec sedet in 30
terra Meridiana: & Hittæus, &
Jebusæus, & Emoræus sedet in
monte: Chenaanæus verò sedet
juxta mare, et ad ripam Jarden.
Et *tacere fecit Chaleb populum* 31
erga Mosheh, ac *dixit; Ascenden-*
do ascendemus, & hæreditatem ca-
piemus eam: nam valendo valebimus
in eam. At viri qui ascenderant 32
cum eo, dixerunt; Non poteri-
mus ascendere in *populum, quia*
fortior est ipse nobis. Et *protule-* 33
runt infamiam terræ qui explora-
verant eã, apud filios Israel, dicen-
do; Terra per quam transivimus
ad explorandum eam, terra devo-
rans habitatores suos est ipsa: &
omnis populus quem vidimus in
medio ejus, sunt *viri mensuræ.*
Ibi prætereà vidimus dynastas fi- 34
lios Anac, ex dynastis: era-
músque in oculis nostris sicut lo-
custæ, sicque eramus in oculis eo-
rum.

* فصل چهاردهم *

* برداشت همه آن جماعت بدادند مر آوازي ايشان بگريستند آن قوم در شبي آن او 1
* بلنديدند ابر مشه وابر اهرن همه پسراني يسرال گفتند بايشان همه آن جماعت كاشكي 2
بمرديم در زميني مصر يا در بياباني آن اين كاشكي بمرديم * وچرا ... آورا ايمارا بان زمين آن 3
اين بافتادن در شمشير زناني ايما وطفلاني ايما باشند بغارت ها نه نيك بايما باز گشتن بمصر
* گفتند مرد ببرادري او بگماريم سروري وباز گرديم بمصر * بيفتاد مشه واهرن ابر 4, 5
روي ايشان بپيشي همه جمع جماعتي پسراني يسرال * ويهوشع پسري نون وكلب پسري 6
يفنه از آن جاسوسي كنان مر آن زمين پاره كردند مر جامهاي [ايشان] *

CAP. XIV.

Sustulit itaque *universus cœtus*, 1
*dederúnt*que *vocem suam, fleve-*
*runt*que *populus nocte illâ.* Et *mur-* 2
muraverunt adversùm Mosheh &
Aharon omnes filii Israel, dixe-
*rúnt*que *eis universa multitudo;*
Utinam mortui fuissemus in terra
Ægypti, aut in deserto hoc uti-
nam mortui essemus. Et quare 3
Dominus introducit nos in terram
hanc, ad cadendum gladio? uxo-
res nostræ & infantes nostri
erunt in prædam: nónne bonum
esset *nobis reverti in Ægyptum?*
Dixeruntque quisque ad fratrem 4
suum; Præficiamus nobis *ducem,*
& revertamur in Ægyptum. Tum 5
cecidit Mosheh & Aharon super fa-
cies suas in præsentia universi cœtus
congregationis filiorum Israel. Je- 6
hoshua verò filius Nun, & Cha-
leb filius Jephunneh, de exploran-
tibus terram, sciderunt vestimenta
sua.

ירושלמי	תרגום יונתן בן עוזיאל	Targ. JONATHAN B. UZIEL.	*Hierosolymitanum.*

7 ויאמרו ואמרו לכל כנישתא למימר ארעא דעברנא בה לאללא יתה טבא
8 ארעא לחדא לחדא : אם חפץ אין רעוא דיי אית בנא ואעיל יתנא לארעא
9 הדא ויתנינה לנא ארעא דהיא עבדא חלב ודבש : אך ברם בפיקודיא דיי
לא תבטשון ואתון לא תדחלון מן עמא דארעא ארום בידנא מסירין הינון תש
10 חיל גבורתהון מעליהון ומימרא דיי בסעדנא לא תדחלון מנהון : ויאמרו ואמרו
כל כנישתא לאטלא יתהון באבנין ואיקר שכינתא דיי אתגלי בענני יקרא
11 במשכן זמנא : ויאמר הי ואמר יי למשה עד אימתי יהון מרגזין קדמי עמא
הדין ועד אימתי לא יהימנון במימרי לכל אתוותא דעבדית ביניהון : אכנו
12 אמחי יתהון במחתא דמותא ואישצי יתהון ואמני יתך לעם רב ותקיף מנהון :
13 ויאמר ואמר משה וישמעון בניהון דמצראי דאישתנקו בימא ארום אסיקתא
14 בחילך ית עמא הדין מביניהון : ואמרו ויימרון בחדווא ליתבי ארעא הדא
דישמעו ארום אנת הוא יי דשכינתך שריא בגו עמא הדין דבעיניהון חמון שכינת
יקרך יי על טורא דסיני וקבילו תמן אוריתך ועננך מטלול עליהון דלא יהנזקון
משרבא ומטרא ובעמודא דעננא אנת מדבר קדמיהון בימא מטול למככא
טוריא וגלימתא ולמידלי מישריא ובעמודא דאישתא לאנהרא בליליא : והמתה
15 ומן בתר כל ניסיא האלין אנת קטיל ית עמא הדין כגברא חד ויימרון עממיא
16 דישמעו ית שמע גבורתך למימר : מבלתי מן בגלל דלא הוות יוכלא מן קדם
יי לאעלאה ית עמא הדין לארעא דקיים להון וקטלינון במדברא : ועתה
17 וכדון יסגי כדון חילא קדמך יי ותתמלי רחמין עליהון ותי תשוי לעם רב הי
18 כמא דמליל לתא למימר : הי יי אריך
רוח וקריב רחמין שרי לחובין ומכפר
על סורחנין מזכי לדתיבין לאורייתא
ולדלא תייבין לא מזכי מסער חובי
אבהן רשיעין על בנין מרודין על דר
תליתאי ועל דר רביעאי : סלח נא
19 שבוק כדון לסורחנות עמא הדין
כסניאות טבוותך והיכמא דשריתא לעמא הדין מן זמן דנפקו ממצרים ועד
20 21 כדון : ויאמר הי ואמר יי שבקית כפתגמך : ואולם וברם בשבועה קיים אנא
ומליא יקרא דיי ית כל ארעא :

ירושלמי 18 יי אריך רחמין ורחיק
רגו וקריב רחמין ומסגי למעבד חסד
וקשוט ומזכיא לא מזכי יי חייביא ביום
דינא מדכר חובי אבהן רשיעין על בנין
מרדין : 20 ואמר מימרא דיי הא
שריתי ושבקית כפתגמך :

Et dixerunt universæ congregationi, dicendo; Terra quam peregrina- 7
vimus ad explorandum eam, bona est terra valde valde. Si complacitum 8
fuerit Domino in nobis, introducet nos in hanc terram, & dabit eam
nobis, terram quæ est proferens lac & mel: Verùm contra mandata 9
Domini ne recalcitretis, & vos non timebitis à populo terræ illius,
quoniam in manibus nostris traditi sunt: elanguit robur fortitudinis
eorum ab ipsis, & sermo Domini erit nobis auxilio, ne timeatis ab
illis. Et dixerunt universa congregatio ut lapidibus eos obruerent: 10
sed gloria divinæ majestatis Dei revelata est cum nubibus gloriæ in
tabernaculo fœderis. Et dixit Dominus Mosi; Usquequo ad iracun- 11
diam provocabunt me populus hic? & usquequo non credent sermo-
ni meo, in cunctis signis quæ ego feci inter eos? Percutiam eos 12
plaga mortali, & perdam eos: & constituam te in populum multum
& fortiorem illis. Et dixit Moses; Et audient filii ipsorum Ægypti- 13
orum, qui suffocati sunt in mari, quòd ascendere fecisti virtute tuâ
populum hunc è medio eorum. Et dicent cum gaudio habitatoribus 14
terræ hujus, qui audient quòd tu sis Dominus cujus divina majestas
habitavit in medio populi hujus: ante quos apparuit divina majestas
gloriæ tuæ, ô Deus, super montem Sinai, & quòd ibi receperint le-
gem tuam, & nubes tua obumbraverit eos, ut non noceret illis ca-
lor & pluvia, & in columna nubis tu deduxisti eos interdiu, ut de-
primeres montes & colles, & elevares planities, & in columna ignis
ut lucem præberes illis noctu. Et post omnia hæc miracula tu inter- 15
feceris hunc populum tanquam virum unum: tum dicent populi qui
audient famam fortitudinis tuæ, dicendo: Eò quòd non esset po- 16
testas à facie Domini ut introduceret populum hunc in terram, quam
juratus promisit illis, ideo interfecit eos in deserto. Et nunc magni- 17
ficetur quæso virtus coram te Domine, & replearis miserationibus
erga eos & me ponas populum multum, sicut loquutus es, dicendo:
Dominus *est* longanimis & pro- 18
clivis ad miserationes, condonans
peccata, & expians delicta, mun-
dando eos qui convertuntur ad
legem: sed erga eos qui non con-
vertuntur, non mundando puniet
peccata patrum reproborum su-
per filios rebelles, *in* tertiam &
quartam generationem. Condona 19
nunc peccato populi hujus propter
multam bonitatem tuam: sicut omni-
no condonâsti huic populo, à tem-
pore quo exierunt ex Ægypto huc
usque. Et respondit Dominus; Condonavi juxta verbum tuum. Ve- 20
runtamen juramento affirmo ego, quòd gloriâ Domini replebitur uni- 21
versa terra.

Hieros. 18. *Dominus* est *longanimis, procul removens iram & proclivis ad misericordiam, & multiplicans exercere benignitatem & veritatem: sed omnino justos non reputat Dominus peccatores, in die judicii memor erit peccatorum patrum improborum erga filios rebelles.* 20. *Et respondit sermo Domini; Ecce remisi & condonavi juxta verbum tuum.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

7 *گفتند بهمه جماعتي پسراني يسرال بگفتن آن زمين آنچه بگذشتيم دران بجاسوسي كردن
8 آنرا نيكوست آن زمين بغايت بغايت * اگر مراد كرد در ايما ‥ بياورد ايمارا بآن زميني
9 آن اين وبدهد آنرا بايما زميني آنچه آن دوشا شير وانگبين * خاصه در ‥ نه عاصي شويد
وشما نه ترسيد مر قومي آن زمين كه نانِي ايما ايشان بگشت سايهي ايشان ازبالاي ايشان
10 و‥ اواري ايما نه ترسيد از ايشان * گفتند همه آن قوم بسنگسار كردن ايشانرا در سنگها
11 وعزيزي ‥ ديدار شد بخيمهي وعده بهمه پسراني يسرال * گفت ‥ بمشه تا كي نفايه كنند
12 مرا آن قومي آن اين وتا كي نه باور كنند در من در همه آن نشانها آنچه بكردم در مياني او * بزنم
13 اويرا در وبا و برانم اويرا وبكنم ترا بقومي بزرگ و قوي ازو * گفت مشه بـ‥ بشنوند مصريان
14 كه بر آوردي در زوري تو مر آن قومي اين از مياني او * وبگويند بنشينائي آن زميني آن اين
بشنويدند كه تو ‥ در مياني آن قومي آن اين آنچه چشم در چشم ديدار شد شكينهي تو ‥
وابري تو استيده ابر ايشان ودر ستوني ابر تو روا بپيشي ايشان روز ودر ستوني آتش
15 شب * وبكشي مر آن قومي آن اين چون مردي يكه وبگويند آن قومها آنچه بشنويدند
16 مر خبري تو بگفتن * از بي توانائي ‥ باوردن مر آن قومي آن اين بآن زمين آنچه سوگند
17 خورد بايشان بكشت ايشانرا در بيابان * واكنون بزرگ باشد اكنون زوري ادني چون
18 آنچه سخن گفتي بگفتن * ‥ درازخشم وبسيار فضل بخشاياي گناه وجرم وآزاد كردن
19 نه آزاد كند عقوبت كناي گناهي پدران ابر پسران ابر سيم وابر چهارم * بيامرز
اكنون بگناهي آن قومي آن اين چون بزرگي فضلي تو وچون آنچه آمرزيدي بقومي آن
20 21 اين از مصر وتا اينجا * گفت ‥ آمرزيدم چون سخن تو * وليكن قادرم من وپر باشد
عزيزي ‥ مر همه آن زمين *

Ac dixerunt ad universam congregationem filiorum Israel, dicendo; Terra per quam transivimus ad explorandum eam, bona est illa terra valdè admodùm: 7
Si desiderium habuerit in nobis Dominus, introducet nos in terram istam, dabitque eam nobis, terram quæ præbet lac & mel. 8
Tantùm in Dominum ne rebelletis: vos quoque, ne timeatis populum terræ, quia panis noster sunt: recessit umbra eorum de super eos, sed Dominus est *nobiscum: ne timeatis ab eis.* 9
Tunc *dixerunt universa congregatio ad lapidandum eos lapidibus: & gloria Domini apparuit in tentorio conventûs omnibus filiis Israel.* 10
Dixitque Dominus ad Mosheh; Quamdiu rejicient me populus iste, & quando credent in me, in omnibus signis quæ feci in medio ejus? 11
Percutiam eum peste, expellámque eum: faciam verò te in populum magnum, & robustiorem eo. 12
Dixit Mosheh ad Dominum; Audient Ægyptii, (nam eduxisti in fortitudine tua populum istum de medio ejus,) 13
Ac dicent habitatoribus terræ hujus, qui audierunt quòd tu Domine in medio populi istius, cui oculo ad oculum conspecta est majestas tua Domine, & nubes tua stet super eos, & in columna nubis incedas coram illis die, & in columna ignis nocte: 14
Si occideris populum istum tanquam virum unum, dicent inquam gentes quæ audierunt famam tuam, dicendo; 15
Ex impotentia Domini ad introducendum populum istum in terram quam juraverat eis, occidit eos in deserto. 16
Nunc ergò, magnificetur jam fortitudo Domini mei, quemadmodum locutus es, dicendo; 17
Dominus longus ad iram, & multus misericordiâ; remittens peccatum ac delictum: immunem tamen faciendo immunem non facit, puniens peccatum patrum super filios in tertiam & quartam generationem. 18
Dimitte nunc peccatum populi hujus, secundùm magnitudinem misericordiæ tuæ, & quemadmodum remisisti populo huic, ab Ægypto & huc usque. 19
Dixit Dominus; Remisi secundùm verbum tuum. 20
Veruntamen potens sum ego, & replebitur gloriâ Domini universa terra; 21

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי
Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ביכל ארום כל גובריא די חמון ית יקרי וית אתוותי דעבדית במצרים ובמדברא 22
ונסיאו קדמי דנן עשר זמנין ולא קבילו למימרי : אם בשבועא אמירא דא דלא 23
יחמון ית ארעא דקיימית לאבהתהון ולא
דרא דארגיזו קדמי לא יחמונה : ועבדי
ירושלמי 23 דארעימית ית ידי בשבועה
כלב ועבדי כלב חולף דהוות רוח אוחרי עמיה ואשלים בתר דחלתי ואעליניה 24
לארעא דעאל תמן ובנוי ירתונה : והעמלקי ועמלקאי וכנענאי יתיב במישרא 25
מחר אתפנו וטולו לכון למדברא אורח ימא דסוף : וידבר ה׳ ומליל יי עם 26
משה ועם אהרן למימר : עד מתי עד אימת לכנישתא בישתא דמתחברין עלי 27
ית תורעמות בני ישראל דהינון מתרעמין עלי שמיע קדמי : אמור אימר להון 28
בשבועא קיים אנא אין לא היכמא דמלילתון קדמי היכדין אעביד לכון : במדב־
במדברא הדין יתרמון גושמיכון כל סכומהון לכל חושבנהון מבר עשרין שנין 29
ולעילא דאתרעמתון עלי : אם אתם בשבועא חמירא דאתון לא תיעלון לארעא 30
דקיימית במימרי לאשראה יתכון בה ארום אלהן כלב בר יפונה ויהושע בר נון :
וטפכם וטפליכון דאמרתון דלביזא יהון ואעיל יתהון וינדעון ית ארעא דקצתון 31
בה : ופגריכם ופיגריכון דלכון יתרמון במדברא הדין : ובניכם ובניכון 32
יהון טעיין במדברא ארבעין שנין ויקבלון ית חוביכון עד זמן דיסופון פגריכון 33
במדברא : במספר במנין יומיא דאלילתון ית ארעא ארבעין יומין יומא לשתא 34
יומא לשתא תקבלון ית חוביכון ארבעין שנין ותנדעון ית דאתרעמתון עלי :
אני ה׳ אנא יי גזרית במימרי אין לא גזרית במימרי לכל כנישתא בישתא 35
הדא דאזדמנו למרדא עלי במדברא הדין יסופון ותמן ימותון : והאנשים וגובריא 36
די שדר משה לאללא ית ארעא ותבו וארעימו עלוהי ית כל כנישתא לאפקא טיב
ביש על ארעא : וימותו ומיתו גובריא דאפיקו טיב ביש על ארעא בשבעא יומין 37
באילול והוון מורני נפקין מן פרתהון ואזלין עד בית לישנהון ואכלין לישנהון עם
מוריגיהון ואתקברו במותנא מן קדם יי : ויהושע ויהושע בר נון וכלב בר יפונה 38
אתקיימו מן גובריא האינון דהליכו לאללא ית ארעא :

Quia omnes viri qui viderunt gloriam meam, & signa mea quæ feci in 22
Ægypto & in deserto, & tentaverunt me jam decem vicibus, neque re-
ceperunt sermonem meum : Cum juramento dictum hoc, quod non 23
videbunt terram quam jurato pro-
misi patribus eorum: generatio quæ
ad iram provocavit me haud-
quaquam videbit eam. Servus au- 24
tem meus Caleb, quia fuit in eo alius spiritus, & perfectè secutus est ti-
morem meum : introducam eum in terram ad quam ipse venit, & filii
ejus possidebunt eam. Sed & Amalekitæ & Chananæi habitant in pla- 25
nitie : cras revertimini, & proficiscimini in desertum viâ maris caricosi.
Et loquutus est Dominus cum Mose & cum Aharone, dicendo : Usq; 26
quo *parcam* cœtui huic malo, qui congregantur contra me : murmura 27
filiorum Israel, quibus murmurant contra me, audiuntur coram me.
Dicito illis ; Jurejurando affirmo ego, si non quemadmodum loquuti 28
estis coram me, sic faciam vobis: In deserto hoc projicientur cadave- 29
ra vestra, omnes qui recensiti estis per omnes numeros vestros, à filio
viginti annorum & supra, qui murmurâstis contra me. Cum juramen- 30
to fortiori quòd vos non ingrediemini in terram, quam juravi sermo-
ne meo me eam daturum vobis ad inhabitandum , nisi Caleb filius
Jephunne & Josue filius Nun. Parvulos verò vestros, de quibus dixi- 31
stis quod futuri sint in direptionem , introducam , & cognoscent ter-
ram quam vos fastidivistis. Et cadavera vestra projicientur in hoc de- 32
serto. Filii quoq; vestri erunt errantes in hoc deserto quadraginta annis, & 33
recipient pœnam peccatorũ vestrorũ : donec consumpta fuerint cadavera
vestra in deserto. Juxta numerũ dierũ quibus explorâstis terrã, quadra- 34
ginta *scilicet* diebus, die pro anno, die pro anno, recipietis pœnã pecca-
torũ vestrorũ quadraginta annis : & cognoscetis quod murmurâstis contra
me. Ego Dominus juravi in sermone meo, si hoc non decreverim ser- 35
mone meo adversus omnem hanc congregationem malam, quæ conve-
nit ad rebellandum contra me : in deserto hoc consumentur , & ibi
morientur. Viri etiam quos misit Moses ad explorandum terram , & 36
reversi sunt & murmurare fecerunt contra ipsum universam congrega-
tionem, proferendo famam malam de terra : Mortui sunt inquam 37
viri qui protulerunt malam famam de terra, intra septimum diem men-
sis Ilul fuerunt vermes exeuntes ex umbilicis eorum, & paulatim pro-
gredientes usque ad linguam eorum, quam devoraverunt cum faucibus
eorum, & sepulti sunt , morte à conspectu Domini *immissa*. Sed Jo- 38
sue filius Nun & Caleb filius Jephunne supervixerunt , ex illis viris
qui iverant ad explorandam terram.

Hieros. 23. *Quia elevavi manum meam cum juramento.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

22 *كه همه آن مردمان آن بيندان مر عزيزي من و مر نشانهاي من آنچه بكردم در مصر ودر بيابان
23 آزمايش كردند مرا اين ده بارها ونه شنيدند در آوازي من * اگر ببينند مر آن زمين آنچه
24 سوگند خوردم بپدراني ايشان وهمه نفايه كناني من نه ببينند آنرا * وبندهي من كلب جزا بود
الهامي ديگر اوازي او وتمام بود پسي من و بياورم اويرا بآن زمين آنچه بيامد آنجا ونسلي او
25 ميراث گيرد آنرا * وآن عملقي وآن كنعني نشينا در دره فردا روي كنيد ومنزل بر داريد بشما
26 27 آن بيابان راهي درياي سوف *سخن گفت ؛ بمشه وباهرن بگفتن * تا كي بجماعت آن بدي آن اين
آنچه ايشان لندش كنان ابر من مر لندشهاي پسراني يسرال آنچه ايشان لندان ابر من
28 بشنويدم * بگوي بايشان قادر من گفت ؛ اگرنه چون آنچه سخن گفتيد در حضوري من
29 همچنين بكنم بشما * در بياباني آن اين بيفتند لاشهاي شما وهمه شمردگاني شما بهمه شمارهاي
30 شما از قدري بيست سال وبالا آنچه بلنديديد ابر من * اگر شما بياييد بآن زمين آنچه بر
داشتم قدرتي من بمسكن گيراندن شمارا دران كه الاّ كلب بسري يفنّه ويهوشع پسري نون *
31 وطفلاني شما آنچه گفتيد بغارت باشد بياورم ايشانرا وبدانند مر آن زمين آنچه نفايه كرديد
32 33 در آن * ولاشهاي شما شما بيفتند در بياباني آن اين * وپسراني شما باشند چران در بيابان چهل
34 سال وبر داريد مر بيراهيهاي شما تا تمام شدني لاشهاي شما در بيابان * در شماري آن روزها آنچه
جاسوسي كرديد مر آن زمين چهل روز روزي بسالي بر داريد مر گناهي شما چهل
35 سال وبدانيد مر آزارش من * من ؛ سخن گفتم اگر نه اين بكنم بهمه آن جماعتي آن بدي
36 آن اين آن وعده شدگان ابر من در بيابان آن اين تمام شوند وآنجا بميرند * وآن مردمان آنچه
بفرستاد مشه بجاسوسي كردن مر آن زمين باز گشتند لندش آوردند [ابر او] مر همه آن جماعت
37 بيرون آوردني عيب ابر آن زمين * بمردند آن مردمان بيرون آوران عيب آن زمين بد در بخفه
38 بپيشي ؛ * ويهوشع بن نون وكلب بن يفنّه برستند از آن مردمان آن ايشان آن روان بجاسوسي
كردن مر آن زمين :

Quòd omnes viri videntes gloriam 22
meam, & signa mea quæ feci in
Ægypto, & in deserto, & tentave-
runt me his decem vicibus, & non
auscultârunt voci meæ: Si viderint 23
terram quam juravi patribus eo-
rum : omnes inquam rejicientes me,
non videbunt eam. At servum me- 24
um Chaleb, (in mercedem quia *fuit*
inspiratio altera apud eum, & per-
fectus fuit post me,) introducam qui-
dem eum in terram ad quã vênit, &
soboles ejus hæreditate accipiet eã.
Amalecita autem, & Chenaanæus 25
sedet in valle: cras respicite, & man-
siones vestras removete in *desertum*
viâ maris Suph. Locutus est quo- 26
que *Dominus ad Mosheh & Aha-*
ron, dicendo ; Quamdiu congrega- 27
tionem malam istam, qui sunt mur-
murantes contra me, murmuratio-
nes inquam *filiorum Israel qui sunt*
murmurantes contra me, audivi?
Dic illis ; Potens ego, dixit Domi- 28
nus, si non quemadmodum locuti
estis in præsentia mea, sic fecero
vobis. In deserto isto cadent cada- 29
vera vestra : & omnes numerati
vestri per omnes numeros vestros ab
ætate viginti annorum & suprà, qui
murmurâstis adversùm me ; Si vos 30
veneritis in terram pro *qua extuli*
potentiam meam, ut habitationem
capere facerem vos in ea, nisi Cha-
leb filius Jephunneh, & Jehoshua
filius Nun, Ac infantes vestri 31
quos dixistis, In prædam erunt :
introducam eos, & cognoscent ter-
ram quam rejecistis. Et cadavera 32
vestrorum ipsorum, cadent in de-
serto isto. Filii autem vestri erunt 33
pascentes in deserto quadraginta
annis, & ferent deviationes ve-
stras, usque ad consumptionem ca-
daverum vestrorum in deserto.
Juxta numerum dierum quibus ex- 34
plorâstis terram, quadraginta die-
bus, (singulis diebus pro singulis an-
nis,) portabitis peccatum vestrum
quadraginta annis , & cognoscetis
offensionem meam. Ego Dominus 35
locutus sum, Si istud non fecero uni-
versæ congregationi malæ huic, qui
conveniunt adversùm me : in de-
serto isto consumentur, & ibi mori-
entur. Viri itaq; quos miserat Mo- 36
sheh ad explorandũ terram & rever-
tentes in murmurationem induxe-
rant contra eum universam congre-
gationem, proferendo infamiam de
terra, Mortui sunt homines pro- 37
ferentes infamiam terræ malam,
percussione in præsentia Domini.
Jehoshua verò filius Nun, & Cha- 38
leb filius Jephunneh vixerunt ex
hominibus ipsis euntibus ad ex-
plorandum terram.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hierosolymitanum.

3 וידבר ומליל משה ית פתגמיא האלין עם כל בני ישראל ואתאבלו עמא לחדא:
40 וישכימו ואקדימו בצפרא וסליקו לריש טורא למימר הא אנחנא סלקין לאתרא
דאמר יי ארום חבנא: ויאמר ואמר משה מה דין אתון עברין על גזירת מימרא 41
דיי ואיהי לא תצלח לכון: אל תעלו לא תסקון ארום לית שכינתא דיי שריא 42
ביניכון וארונא ומשכנא ועננא יקרא ליתיהון מטיילין ולא תיתברון קדם בעלי
דבביכון: כי העמלקי ארום עמלקאי וכנענאי תמן זמינין קדמיכון ותתרמון 43
קטילין בחרבא ארום מן בגלל דתבתון מן בתר פולחנא דיי בגין כן לא יהי מימרא
דיי בסעדכון: ויעפילו ואזדרזו בחשוכא 44
קדם קריצתא למיסוק לריש טורא ברם
ארונא דביה קיימא דיי ומשה לא זזו מגו משריתא: וירד ונחת עמלקאה וכנענאה 45
דיתיב בטוורא ההוא וקטילו יתהון ושציאונון וטרדונון עד שציו:

ירושלמי 44 ויעפילו וזריזו:

Et loquutus est Mose verba ista cum omnibus filiis Israel, & luxerunt 39
populus valdè. Surrexerúntque manè, & ascenderunt in cacumen mon- 40
tis, dicendo; Ecce nos ascendemus ad locum quem dixit Dominus, quo-
niam peccavimus. Et dixit Moses; Quare vos facitis contra decretum 41
Domini? hoc quidem non erit prosperum vobis. Ne ascendatis, quoniam 42
non est divina majestas Domini habitans inter vos, & arca & tabernaculum
& nubes gloriæ non moventur, ne conteramini coram hostibus vestris.
Nam Amalekitæ & Chananæi ibi parati sunt ante vos, & projiciemini 43
interfecti gladio: quoniam propterea quòd peccâstis à cultu Domini,
propterea non erit sermo Domini vobis auxilio. Et expediverunt se in 44
tenebris ante matutinum tempus, ut ascenderent in cacumen montis: verùm arca in qua erat fœdus Domini, & Moses, non moverunt se è medio castrorum. Et descendit Ama- 45
lekita, & Chananæus qui habitabat in monte illo: & occiderunt illos,
& perdiderunt illos, & calcârunt eos usque ad exterminium.

Hieros. 44 *Et armârunt se.*

טו

CAP. XV.

וידבר ומליל יי עם משה למימר: דבר מליל עם בני ישראל ותימר להון ארום תיעלון 1 2
לארע מותבניכון דאנא יהיב לכון: ועשיתם ותתעבדון על מדבחא קורבנא קדם יי עלתא 3
או ניכסת קודשיא לפרשא נדרא או בנדיבותא או בזמן מועדיכון למעבד רעותא
דמארי עלמא לאתקבלא ברעוא קדם יי מן תורי או מן ענא: והקריב ויקריב 4
גברא דמקרב קורבניה קדם יי מנחתא סמידא עשרונא פתיכא ברבעות הינא משח
זיתא: ויין וחמר עינבא לניסוכא רבעות הינא דעבד על עלתא או לנכסת 5
קודשא לאימר חד: או לאיל או לדכרא תעביד מנחתא תרין עשרונין 6
סמידא פתיכא במשח זיתא תלתות הינא: ויין וחמר עינבא תלתות הינא תקריב 7
בסיפלי לניסוכא מטול לאתקבלא ברעוא קדם יי: וכי וארום תעביד בר תורי 8
עלתא או נכסתא לפרשא נידרא או נכסת קודשיא קדם יי: והקריב ויקריב 9
על בר תורי מנחתא סמידא תלתא עשרונין פתיך במשח זיתא פלגות הינא:
10 ויין וחמר עינבא לניסוכא פלגות הינא קורבן דמתקבל ברעוא קדם יי:
11 ככה היכדין יתעביד לתורא חד או לדיכרא חד או לאימר בר אימרי או
12 בני עזיא: כמספר כחושבן תורי ואמרי וגדיי דתעבדון קרבנא היכדין תעבדון
13 לכל חד וחד לפום סכומהון: כל כל יציביא בישראל ולא בבר עממין יעביד
היכדין ית אלין נסוכיא לקרבא קורבנא דמתקבל ברעוא קדם יי:

ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum filiis 1
Israel, dicésque illis; Quando ingrediemini in terram habitationum ve- 2
strarum, quam ego do vobis: Et feceritis super altari oblationem co- 3
ram Domino holocaustum, aut hostiam sanctificationum ad separandum
votum, aut spontaneam oblationem, etiam in solennitatibus vestris,
ad faciendum voluntatem Domini mundi, ut recipiatur cum benepla-
cito coram Domino, de bobus aut ovibus: Tunc offerat vir, qui offert 4
oblationem suam coram Domino, oblationem Mincha, similæ decimam
partem commixtam cum quarta parte Hin olei olivæ. Sed & vinum 5
uvarum pro libamine quartam partem Hin, quam faciet pro holocausto
aut pro hostia sanctificationum pro agno uno. Aut pro ariete facies in 6
Mincha duas decimas similæ, mixtæ oleo olivæ tertiâ parte Hin: Et vi- 7
num uvarum tertiam partem Hin offeres in phiala pro libamine, ut reci-
piatur cum beneplacito coram Domino. Cùm autem feceris juvencum 8
in holocaustum, aut hostiam ad separandum votum, aut hostiam sancti-
ficationum coram Domino. Tum offeret pro juvenco Mincha tres deci- 9
mas similæ, mixtæ oleo olivæ media parte Hin: Et vinum uvæ pro li- 10
bamine mediam partem Hin, oblationem quæ recipitur cum voluntate
coram Domino. Sic fiat cum juvenco uno, & cum ariete uno, aut cum 11
agno, sive ex agnis sive ex capris fuerit. Juxta numerum juvencorum, 12
aut agnorum, aut hœdorum, quibus feceritis oblationem, sic facietis,
unicuique secundùm numerum eorum. Omnes indigenæ in Israele non 13
in filiis populorum facient sic illa libamina, ad offerendum oblati-
onem quæ suscipitur cum voluntate coram Domino.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* سخن گفت مشه مر آن سخنهاي آن ايشان بهمه پسراني يسرال مصيبتگير شدند آن قوم 39
بغايت * شبگير كردند در بامداد و بر آمدند بسري آن كوه بگفتن اينك ايما و بر آييم بآن جا آنچه 40
گفت يْيْ كه خطا كرديم * گفت مشه چرا اين شما گذران مر امري يْيْ و او نه پيروز آورد * نه 41 42
بر آييد كه نيست يْيْ در مياني شما و نه زخم خوريد بپيشي دشمناني شما * كه آن عملقي و آن 43
كنعني آنجا بپيشي شما و بيفتيد در شمشير كه ابر همچنين باز گشتيد از پسي يْيْ و نه
باشد يْيْ اواري شما * شوخي كردند ببر آمدن بسري آن كوه و صندوقي شرطي يْيْ و مشه نه 44
گشتند از مياني آن لشكرگاه * فرود آمد آن عملقي و آن كنعني آن نشينا در كوه بزدند 45
ايشانرا و بكوفتند ايشانرا تا آن حرمه *

* فصل پانزدهم *

* سخن گفت يْيْ بمشه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال و بگوي بايشان كه بياييد 1 2
بزميني نشستنجاي شما آنچه من دها بشما * و بكنيد قربان يْيْ عله يا ذبحت بشرح كردني 3
ندر يا در سخاوت يا در عيدهاي شما بكردن بوي قبوليّت يْيْ از آن گاو يا از آن گوسپند * و نزديك 4
آورد آن نزديك آورا قرباني او يْيْ هديه سميد دهيك آميخته در چهاريكّه آن دوله روغن *
* و مي بپشنجش چهاريك آن دوله بكني ابر آن عله يا بذبحت ببرهي يكّه * يا بنرميش 5 6
بكني هديه سميد دو دهيكها آميخته در روغن سهيك آن دوله * و مي بپشنجش سهيكّه 7
آن دوله نزديك آوري بوي قبوليّت يْيْ * و كه بكني بچّهي گاو عله يا ذبحت بشرح كردن 8
ندر يا شلميم يْيْ * و نزديك آورد ابر بچّهي آن گاو هديه سميد سه دهيكها آميخته در روغن 9
نيمهي آن دوله * و مي [نزديك آوري] بپشنجش نيمهي آن دوله قربان بوي قبوليّت يْيْ * 10
* همچنين كرده آيد بگاوي آن يكّه يا بنرميش آن يكّه يا ببرّه در برّها يا در بزها * 11
* چون شماري آنچه بكنيد همچنين بكنيد بيكّه در شماري ايشان * همه بومي بكند 12 13
همچنين مر ايشان بنزديك آوردن قربان بوي قبوليّت يْيْ *

Loquutus est igitur Mosheh verba 39
ista omnibus filiis Israel, & mœstitiâ
capti sunt populus valdè. Et an- 40
ticipârunt manè, ascenderúntque ad
caput montis, dicendo; Ecce nos,
& ascendemus ad locum quem di-
xit Dominus, nam peccavimus. Di- 41
xit Mosheh; Quid hoc, vos trans-
gredimini mandatum Domini? &
istud successum non præferet. Ne 42
ascendatis, quia non est Dominus in
medio vestrûm: ut plagâ non ca-
damini coram inimicis vestris.
Amalecita enim, & Chenaanæus 43
est ibi coram vobis, & cadetis gla-
dio: nam propterea quòd reversi
estis à post Dominum, neque erit Do-
minus vobiscum. Et ausi sunt a- 44
scendere in caput montis: arca au-
tem fœderis Domini, & Mosheh
non recesserunt de medio castrorum.
Descendit itaque Amalecita & 45
Chenaanæus sedens in monte, per-
cusserúntque eos, & contriverunt
eos usque ad Hormah.

CAP. XV.

LOcutus est autem Dominus ad 1
Mosheh, dicendo; Alloquere filios 2
Israel, dicésque eis; Quum veneri-
tis ad terram sedis vestræ quam ego
do vobis: Et feceritis oblationem 3
Domino, holocaustum, aut victi-
mam, ad declarandum votum, aut
in spontaneum, aut in festis vestris,
ad faciendum odorem acceptabilem
Domino, de bobus, aut ex ovibus:
Tunc offeret offerens oblationem 4
suam Domino, munus similæ deci-
mam partem mistam cum quarta
parte sati olei. Et vini in consper- 5
sionem, quartam partem sati faci-
es super holocaustum aut in victi-
mam, pro agno uno. Aut pro arie- 6
te facies munus similæ duas deci-
mas partes permistæ cum olei tertiâ
parte sati. Et vini in conspersionem, 7
tertiam partem sati offeres in odo-
rem acceptabilem Domino. Quum 8
verò feceris fœtum bovis in holo-
caustum aut victimam, ad declaran-
dum votum, aut pacifica Domino:
Tunc offeret super fœtum bovis mu- 9
nus, similæ tres decimas partes per-
mistæ cum olei dimidio sati. Et vi- 10
num offeres in conspersionem, dimi-
dium sati, oblationem odoris acce-
ptabilis Domino. Sic fiet bovi uni, 11
aut arieti uni, aut agno de agnis vel
de capris. Juxta numerum quem 12
facietis, sic facietis unicuique in
numero illorum. Omnis indigena 13
faciet sic ista, ad offerendum obla-
tionem odoris acceptabilis Domino.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

14 וכי יגור וארום יתגייר עמכון גיורא או מן דהוא כדון ביניכון לדריכון ויעבד
15 קרבן דמתקבל ברעוא קדם יי היכמא דתעבדון כן יעבד: הקהל קהלא
כולא קיימא חדא לכון ולגיורא די יתגיירון קיים עלם לדריכון כוותכון כגיורא
16 יהי קדם יי: תורה אורייתא חדא ודינא חד יהי לכון ולגיורא די
17 18 יתגיירון עמכון: וידבר ומליל יי עם משה למימר: דבר מליל עם בני
19 ישראל ותימר להון במיעלכון לארעא דאנא מעיל יתכון לתמן: והיה ויהי
במכלכון מלחמא דעללתא דארעא ולא מן אוריזא ודוחינא וקיטני תפרשון
20 אפרשותא קדם יי: ראשית שירוי עצוותכון חלתא חד מן עשרין וארבעא
תפרשון אפרשותא לכהנא כמא דמפרשין מן אדרא היכדין תפרשון יתה:
21 מראשית מן שירוי עצוותכון תתנון
אפרשותא קדם יי לדריכון: וכי תשגו
22 וארום תשתלון ולא תעבדון חדא מכל

ירושלמי 21 מן שירוי אצוותכון תתנון
לשמא דיי אפרשו:

23 פקודיא האלין דמליל יי עם משה: את ית כל מה דפקיד יי לוותכון
24 בידא דמשה מן יומא דפקיד יי ולהלא לדריכון: והיה ויהי אין מן
מחמי כנשתא איתעבידת סירחנותא בשלו ויעבדון כל כנשתא תור בר תורי חד
לעלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי ומנחתיה וניסוכיה כד חמי וצפיר בר עזין
25 דלא עירובין חד לחטאתא: וכפר ויכפר כהנא על כל כנשתא דבני ישראל
וישתרי להון ארום שלותא היא והינון הייתיאו ית קורבניהון קרבנא קדם יי
26 וקרבן סורחנותהון קריבו קדם יי על שלותהון: ונסלח וישתרי מן קדם יי לכל
כנשתא דבני ישראל ולגיוריא דמתגיירין ביניהון ארום לעמא אירע בשלותא:
27 ואם נפש ואין בר נשא חד ייחוב בשלו ויקרב גדיתא בר שתא דלא עירובין
28 לחטאתא: וכפר ויכפר כהנא על בר נשא דאשתלי כד סרח בשלו קדם יי
29 לכפרא עלוי וישתרי ליה: האורח יציבא בבני ישראל ולגיורי דמתגיירין
30 ביניכון אורייתא חדא יהי לכון ולמאן דיעבד בשלו: והנפש ובר נש דיעבד
בזדנא מן יציביא או מן גיוריא ולא תאיב מן סורחנותיה קדם יי הוה מרגיז
וישתיצי בר נשא ההוא מגו עמיה:

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum*

Et cum peregrinatus fuerit vobiscum peregrinus, aut quicunque inter 14
vos nunc fuerit per generationes vestras, & fecerit oblationem quæ recipitur cum voluntate coram Domino, sicut facietis sic & ille faciat.
O synagoga universa, statutum unum *est* vobis & peregrinis qui peregri- 15
nabuntur: statutum seculi *erit* per generationes vestras, sicut vos sic
peregrinus erit coram Domino. Lex una & judicium unum erit vo- 16
bis, & peregrinis qui peregrinantur vobiscum. Præterea loquutus est 17
Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum filiis Israel, & dices il- 18
lis; Cùm ingressi fueritis terram, in quam ego vos introduco: Et 19
erit cùm comedetis de pane proventus terræ, non autem ex oryza aut milio, aut leguminibus, separabitis separationem coram Domino. *De* 20
primitiis pastæ vestræ placentam unam ex viginti quatuor separabitis in separationem sacerdotii: quemadmodum separationem facitis de area, sic quoque separabitis eam. De 21
primis pastis vestris dabitis separationem coram Domino per generationes vestras. Quòd si erra- 22
veritis, & non feceritis unum ex omnibus præceptis istis, quæ loquutus est Dominus cum Mose. Quic- 23
quid præcepit Dominus vobis per manum Mosis, à die quo præcepit Dominus & deinceps per generationes vestras. Erit inquam si à visu 24
congregationis factum fuerit peccatum per errorem: tum facient universus cœtus juvencum bovis unum in holocaustum, ut suscipiatur cum benevolentia coram Domino, cum Mincha sua & libamine suo sicut decet: & hircum capratum absque commixtione unum pro peccati hostia. Expiabitque sacerdos pro universa congregatione filiorum Isra- 25
el, & remittetur eis: quia error est, & ipsi adducant oblationem suam, oblationem *inquam* coram Domino, & oblationem pro peccato suo efferent coram Domino pro errore suo. Et condonabitur à facie 26
Domini universo cœtui filiorum Israel, atque peregrinis qui peregrinabuntur inter eos: quia populo contigit per errorem. Quod si ho- 27
mo aliquis peccaverit per errorem, tum offerat hœdum unius anni absque mixtione pro hostia peccati. Et expiabit sacerdos pro homine 28
illo qui erravit, quandoquidem peccaverit per ignorantiam coram Domino ad expiandum pro illo, & condonabitur illi. Tam indigenæ 29
qui est de filiis Israel, quam peregrinis qui peregrinabuntur inter vos, lex una erit vobis & ei qui aliquid fecerit per errorem. Homo autem 30
qui fecerit aliquid per superbiam, sive fuerit ex indigenis sive ex peregrinis, neque revertitur à peccato suo, Dominum ipse irritat: & excindetur homo ille è medio populi sui.

Hieros. 21. *De primitiis pastarum vestrarum dabitis nomini Domini separationem.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* و که غریبی کند اوازی شما غریب یا آنچه در میانی شما بعصرهایی شما و بکند قربان 14
بوی قبولیت یی چون آنچه بکنید همچنین بکند * آن جماعت رسمی یکه بشما و بغریب 15
آن غریبی کنا رسمی جاوید بعصرهایی شما چون شما چون غریب باشد بپیشی یی * شریعتی 16
یکه و حکمی یکه باشد بشما و بغریب آن غریبی کنا اوازی شما * سخن گفت یی 17
بموسه بگفتن * سخن گوی بپسرانی یسرال و بگوی بایشان درآمدنی شما بآن زمین آنچه من 18
اوردا شمارا بآنجا * و باشد در خوردنی شما از نانی آن زمین جدا کنید جدا کرد یی * اوّل 19 20
خمیری شما حلّه جدا کنید جدا کرد چون جدا کردی خرمن همچنین جدا کنید
آنرا * از اوّل خمیری شما بدهید یی جدا کرد بعصرهایی شما * و که غلط کنید و نه 21 22
کنید مر همه آن فرمانهایی ایدان آنچه سخن گفت یی بموسه * مر همه آنچه بفرمود یی بشما در 23
دستی موسه از آن روز آنچه فرمود یی و آن سوتر بعصرهایی شما * و باشد اگر از چشمانی آن 24
جماعت کرده شد بغلطی و بکنند همه جماعت گاو بچهی گاو یکه بعله ببوی قبولیت
یی و هدیهی او و پشنجشی او چون حکم و بزغالهی بزان یکه بخطات * و کفارت 25
خواهد آن کهن ابر همه جماعتی پسرانی یسرال و آمرزیده شود بایشان که غلطی است
آن و ایشان آوردند مر قربانی ایشان قربان یی و خطای ایشان بپیشی یی ابر غلطی ایشان .
* و آمرزیده شود بهمه جماعتی پسرانی یسرال و بغریب آن غریبی کنا در میانی ایشان که 26
بهمه آن قوم درغلطی * و اگر جانی یکه خطا کند درغلطی و نزدیک آورد بز 27
قدری سالی آن بخطات * و کفارت خواهد [آن کهن] ابر جانی آن غلط کنا در خطا [در غلط] 28
بپیشی یی بکفارت خواستن ابر او و آمرزیده شود باو * آن بومی در پسرانی یسرال و بغریب 29
آن غریبی کنا در میانی ایشان شریعتی یکه باشد بشما بکنا درغلطی * و آن جان 30
آنچه بکند در دستی بلند از آن بومی و از آن غریب مر یی را او ناسزا گویا و نیست شود
آن جانی آن آن از میانی قومی آن .

* *Et quum peregrinatus fuerit apud* 14
vos peregrinus, aut quicunque est in medio vestri in seculis vestris, fecerítq; oblationem odoris acceptabilis Domino, quemadmodum facietis, sic faciet. Congregatio, sta- 15
tutum unum erit vobis & peregrino peregrinanti apud vos: *statuto æterno in seculis vestris, sicut vos sic peregrinus erit coram Domino. Lex una & ritus unus erit* 16
*vobis et peregrino peregrinanti apud vos. Locutus*que *est Dominus ad* 17
Mosheh, dicendo, Loquere ad filios 18
Israel, ac dices eis; In ingressu vestro in terram in quam ego introduco vos, Tunc erit cùm come- 19
deritis de pane terræ, separabitis separationem Domino. Primæ massæ 20
vestræ, placentam separabitis separationem: juxta separationem areæ, sic separabitis eam. Ex prima massa 21
vestra dabitis Domino separationem, per secula vestra. Quumque 22
erraveritis, & non feceritis omnia præcepta ista quæ locutus est Dominus ad Mosheh: Omnia inquam 23
quæ præcepit Dominus vobis per manum Mosheh à die quo præcepit Dominus, & eo ulteriùs in seculis vestris: Tum erit, si ab oculis con- 24
gregationis factum fuerit per errorem, faciet quidem tota congregatio bovem fœtum bovis unum in holocaustum in odorem acceptabilem Domino, munus quoque ejus & conspersionem ejus secūdùm ritū, & hœdum capraum unum pro peccato. Et expiationem petet sacer- 25
dos propter universum cœtum filiorum Israel, & condonabitur illis, quia error est illud, cùm ipsi attulerint oblationem suam, oblationem Domino, & oblationem peccati sui coram Domino propter errorem ipsorum. Et condonabitur universæ con- 26
gregationi filiorū Israel, & peregrino peregrinanti in medio illorū, quia universo populo per errorem acci-
dit. *Quòd si anima una peccave-* 27
rit per errorem, tum efferet capram anniculam pro peccato. Et expia- 28
tionem petet sacerdos propter animam errantem in peccato per errorem coram Domino, expiationem petendo propter illam, & remittetur ei. Indigenæ inter filios Israel, 29
& peregrino peregrinanti in mediō ipsorum, lex una erit vobis, facienti peccatum *per errorem. Et anima* 30
quæ fecerit manu excelsâ de indigena & peregrino, Domino ipse indignum dicit: atque annihilabitur anima illa de medio populi sui.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

31 כי ארום על פתגמא קדמאה דפקיד יי
בסיני בסר וית תפקידת מהולתא בטיל
אישתיצאה בעלמא הדין ישתיצי בר נשא
ההוא בעלמא דאתי דעתיד למתן חושבן
32 חובתיה ליום דינא רבא: ויהיו והוו בני ישראל שריין במדברא גזירת שבתא
אשתמודע להון ברם קנסא דשבתא לא אשתמודע להון קם גברא מדבית יוסף
אמר במימריה איזיל ואתלוש קיסין
ביומא דשבתא ויחמון ית סהדיא ויתנון
למשה ומשה יתבע אולפן מן קדם יי וידון יתי ובכן אשתמודע קנסא לכל בית
ישראל ואשכחו סהדיא ית גברא כד תליש ועקר קיסין ביומא דשבתא: ויקריבו
33 וקריבו יתיה בתר דאתרו ביה ותלש סהדיא דהשכחו יתיה תליש קיסין לות משה
ולות אהרן ולות כל כנישתא: וניחו
34 דין הוא חד מן ארבעא דינין די עלו
קדם משה נביא ודן יתהון על פום מימרא
דקודשא מנהון דיני ממונא ומנהון דיני
נפשתא בדיני ממונא הוה משה זריז
ובדיני נפשתא הוה משה מתין ובאליין ובאליין אמר משה לא שמעית מן
בגלל למלפא רישי סנהדרי דעתידין למיקום די הוון זריזין בדיני ממונא ומתונין
בדיני נפשתא ולא יבהתון למשיילא דינא דמתקשי להון ארום משה דהוה רבהון
דישראל צרך דיימר לא שמעית בגין כן אצנעוהי בבית אסירי ארום עד כדון לא
35 אתפרש הדין דינא יתעביד ביה: ויאמר הי ואמר יי למשה אתקטלא יתקטל גברא
36 אטלו יתיה באבנא כל כנשתא מברא למשריתא: ויצאו והנפיקו יתיה כל כנשתא
מברא למשריתא ואטלו יתיה באבניא ומית היכמא דפקיד יי ית משה: ויאמר הי
37 ואמר יי למשה למימר: דבר מליל
38 עם בני ישראל ותימר להון ויעבדון
להון ציציתא לא מן נימיא ולא מן סיסיא
ולא מן גרדיא אלהן לשומהון יעבדונון
ויפסקון רישי חוטיהון ויתלון בחמשת קיטרין ארבעא בגו תלתא על ארבעת אנפי
39 גוליהון דמתעטפין בהון לדריהון ויתנון על אנפא גוליתהון שזיר דתכלא: והיה ויהי
לכון למצוותא דציצית ותחמון יתיה בזמן דאתון מתעטפין בהון בימטא ותדכרון ית
כל פיקודיי ותעבדון יתהון ולא תסטון למטעי בתר הרהור לבכון ובתר חיזו עיניכא
40 דאתון טען בתריהון: למען מן בגלל דתדכרון ותעבדון ית כל פקודי ותהוון
41 קדישין הי כמלאכיא דמשמשין קדם יי אלהכון: אני הי אנא הוא יי אלהכון די
פרקית ואפיקית יתכון פריקין מארעא דמצרים מטול למהוי לכון לאלהא אנא
הוא יי אלהכון: פ פ פ יו

1 ויקח קרח ונסיב גולייתיה דכולא
תיכלא קרח בר יצהר בר
קהת בר לוי ודתן ואבירם בני אליאב ואון בר פלת בני ראובן:

ירושלמי 31 ארום פתגמא דייבזי וית
פקודוי אפס משתיצא תשתיצי נפשא
ההיא חוביה תקבל:

ירושלמי 32 מנבב קיסין:

ירושלמי 34 דין חד מן ארבעה דינין
כוליה כתוב למעלה במקלל ובטמא מת:
ואצניעו יתיה במטרא עד זמן די אתפרש
להון מן קדם יי באלין דינין יתעביד ביה:

ירושלמי 38 ויעבדון להון ציצין על
צנפת דגולתהון לדריהון ויתנון על ציצין
דגולתהון שזיר דתכלא:

ירושלמי 1 ונסיב עיצה ופלג קרח:

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Nam verbum prius quod præce- 31
pit Dominus in *monte* Sinai contempsit, & mandatum circumcisionis abolevit: deletione in hoc seculo, delebitur in seculo futuro vir ille, ut cui reddenda sit ratio peccati sui in die judicii magni. Et fuerunt 32
filii Israel habitantes in deserto, decretum Sabbathi notum erat illis, verùm punitio *violati* sabbathi non erat illis nota: surrexit vir ex domo Joseph, dixit apud se; Ibo evellam ligna in die sabbathi, & ostendent testibus, & indicabunt Mosi, & Moses quæret doctrinam à facie Domini, & judicabit me; & sic innotescet condemnatio universæ domui Israel. Itaque invenerunt testes virum evellentem & eradicantem ligna in die Sabbathi. Et 33
adduxerunt eum postquam monuissent eum, & lacerâsset testes qui invenerant eum evellentem ligna, ad Mosem & ad Aaronem, & ad universum cœtum. Hoc unum est ex 34
quatuor judiciis quæ ingressa sunt coram Mose propheta, & judicavit ea juxta præscriptum sermonis sanctitatis: ex iis quædam erant pecuniarum judicia, alia judicia animarum. In judiciis pecuniarum fuit Moses festinus, sed in judiciis animarum erat Moses cunctabundus: & in utrisque dicebat Moses, Non audivi; ut doceret synedrii principes, qui venturi erant, ut essent festini in judiciis pecuniarum, & cunctabundi in judiciis animarum, neque erubescerent interrogare de judicio quod illis difficile visum fuerit, quia Moses qui erat doctor ipsorum Israelitarum, opus habuit dicere, Non audivi: propterea posuerunt ipsum in carcere, quia nondum illis erat explicitum judicium quod fieret de eo. Et dixit Dominus Mosi; Inter- 35
ficiendo interficiatur vir, lapidibus obruat ipsum universa congregatio extra castra. Et eduxerunt ipsum universus cœtus extra castra, & ob- 36
ruerunt ipsum lapidibus, & mortuus est: quemadmodum præceperat Dominus Mosi. Præterea dixit Dominus Mosi, dicendo: Loquere cum 37
38
filiis Israel, & dices illis; ut faciant sibi fimbrias, non ex filis, neque ex glomis, neque ex peniculamentis, sed expresse in eam rem faciant, & abscindent capita filorum ipsarum, & suspendent quinque ligaturis, quatuor in medio trium, ad quatuor oras togarum suarum quibus involvuntur, per generationes suas: & ponent in ora togæ suæ filum retortum hyacinthi. Sicque 39
vobis in præceptum fimbriarum, ut videatis ipsum tempore quo amiciemini eo interdiu, ut recordemini omnium præceptorum meorum ut faciatis ea: neque declinabitis errando post cogitationem cordis vestri, & post visionem oculorum vestrorum, post quæ vos erratis. Ut re- 40
cordemini & faciatis omnia præcepta mea: & sitis sancti, sicut angeli qui ministrant coram Domino Deo vestro. Ego Dominus Deus vester, 41
qui liberavi & eduxi vos liberos è terra Ægypti, ut sim vobis in Deum: ego sum Dominus Deus vester.

Hierosol. 31 *Quoniam verbum Domini sprevit, & mandata ejus violavit, delendo delebitur anima illa, peccati sui pœnam recipiet.*

Hier. 32 *Colligentem ligna.*

Hierosol. 34 *Hoc est unum ex quatuor judiciis, quæ scripta sunt supra in maledico & polluto propter mortuum. Et collocârunt ipsum in custodia, usque ad tempus quo disertè significaretur illis à Domino, quid faciendum esset in illis judiciis.*

Hier. 38 *Et faciant sibi fimbrias in extremitatibus togarum suarum per generationes suas: ponántque in fimbriis togarum suarum filum retortum hyacinthi.*

SECT. XXXVIII.

CAP. XVI.

Et accepit tunicam suam, quæ tota erat hyacinthina, Corach filius 1
Jitshar filii Keath filii Levi, & Dathan atque Abiram filii Eliab, & On filius Pelet *de* filiis Ruben.

Hier. 1 *Et accepit consilium, & seditionem fecit Corah.*

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

31 * كه سخن ¨ خوار كرد و مر فرماني او باطل كرد نيست شدن نيست شود آن جاني آن آن گناهي
32 آن در آن * بودند پسراني يسرال در بيابان بيافتند مردي بر چيناي هيزمها در روزي آن شبت *
33
34 نزديك آوردند اويرا آن يابان او بر چينا هيزمها بمشه و باهرن و بهمه آن جماعت * رها كردند
35 اويرا در نگاه داشت كه نه شرح شد چه كرده آيد باو * گفت ¨ بمشه كشتن كشته آيد آن
36 مرد سنگسار كردن اويرا در سنگها همه آن جماعت باز بيرون بلشكرگاه * بيرون آوردند اويرا
همه آن جماعت باز بيرون بلشكرگاه سنگسار كردند اويرا در سنگها و بمرد چون آنچه فرمود
37
38 ¨ مر مشه * گفت ¨ بمشه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال و بگوي بايشان و بكنند بايشان
صيصيت ابر دامنهاي جامهاي ايشان بعصرهاي ايشان و بدهند ابر آن صيصيت آن
39 دامن رشتهي كبود * و باشد بشما بصيصيت ببينيد اويرا و ياد كنيد مر همه فرمانهاي
¨ و بكنيد ايشانرا و نه وسوسه كنيد پسي دلهاي شما و پسي چشماني شما آنچه شما بيراه
40 شوان پسي ايشان * بسبب ياد كنيد و بكنيد مر همه فرمانهاي من و باشيد خاصان
41 بخداي شما * من ¨ خداي شما آنكه بيرون آوردم شمارا از زميني مصر ببودن بشما بخدا
من ¨ خداي شما * * فصل شانزدهم *

1 * مخالفت كرد قرح پسري يصهر پسري قهت پسري لوي و دتن و ابيرم پسراني
اليآب و اون پسري فلت پسراني راوبن *

Quia verbum Domini vilifecit, & 31
præceptum ejus irritum fecit, annihilando annihilabitur anima illa; peccatum ejus in ipsa. Fuerunt 32
autem filii Israel in deserto, inveneruntque virum colligentem ligna in die Sabbathi. Adduxeruntque 33
eum, invenientes illum colligentem ligna, ad Mosheh & Aharon, & ad universam congregationem. Dimiseruntque illum in custodiam, 34
quia non erat expositum quid faciendum esset ei. Et dixit Dominus 35
ad Mosheh; Interficiendo interficietur vir, lapidabunt eum lapidibus omnis cœtus extra castra. Edu- 36
xerunt itaque eum totus cœt' extra castra, & lapidaverunt eum lapidibus, & mortuus est: quemadmodum præceperat Dominus Mosheh. Di- 37
xitque Dominus ad Mosheh, dicendo; Loquere ad filios Israel, di- 38
cesque eis ut faciant sibi fimbriam in laciniis vestimentorum suorum in secula sua: dabuntque super fimbriam laciniæ filum cæruleum. Et 39
erit vobis in fimbriam, videbitisque eam, & recordabimini omnium præceptorum Domini ut faciatis ea: & ne suggeratis vobis post corda vestra, & post oculos vestros, post quæ vos deviatis. Ut recordemini 40
inquam, & faciatis omnia præcepta mea, & sitis sancti Deo vestro. Ego 41
Dominus Deus vester qui eduxi vos de terra Ægypti, ut essem vobis in Deum: ego inquam Dominus Deus vester.

CAP. XVI.

Dissidium autem fecit Corah fi- 1
lius Ishar filii Cehath filii Levi, & Dathan & Abiram filii Eliab, & On filius Phelet, filii Reuben:

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. Jonathan B Uziel. *Hierosolymitanum.*

ויקומו וקמו בחוצפא ואורו הילכתא באנפוי דמשה על עיסק תיכלא משה הוה
אמר אנא שמעית מן פום קודשא יהי שמיה מברך דציציית יהון מן חיוור וחוטא
חד דתיכלא יהי ביה קרח וחברוי עבדו גוליין וציציתהון כלהון דתיכלא מה דלא
פקיד יי ומסעדין להון גובריא מבני ישראל מאתן וחמשין אמרכלי כנשתא
מערעי זמן למיטל ולמישרי מפרשין בשמהן : ויקהלו ואתכנשו על משה ועל
אהרן ואמרו להון סגי לכון רבנותא ארום כל כנשתא כולהון קדישין וביניהון
שריא שכינתא דיי ומה דין אתון מתרברבין על קהלא דיי : וישמע ושמע משה
היך קניין כל חד מנהון ית אינתתיה לאשקיותהן מיא בדוקיא מטול משה ונפל
על אנפוי מן כיסופא : וידבר ומליל עם קרח ועם כנישת סעדוי למימר צפרא
ויהודע יי ית דכשר ליה וית דקדיש ויקרב לפולחניה וית דיתרעי ביה יקרב
לשמושיה : זאת דא עיבידו סבו לכון מחתיין קרח וכל כנישת סעדוי : ותנו
והבו בהון אישתא ושוו עליהון קטורת בוסמין קדם יי מחר ויהי גברא דיתרעי
ביה יי הוא דקדיש סגי לכון בני לוי : ויאמר ואמר משה לקרח ולגניסתיה
קבילו כען בני לוי : המעט הזעירא היא לכון ארום אפריש אלהא דישראל
יתכון מן כנשתא דישראל לקרבא יתכון לשימושיה למפלח ית פולחן משכנא דיי
ולמיקום קדם כנשתא לשמשותהון : ויקרב וקרב יתך וית כל אחך בני לוי עמך
וכדון אתון תבעין אוף כהונתא רבתא : לכן בגין כן אנת וכל כנישת סעדך
דאזדמנתון על מימרא דיי ואהרן מה הוא ארום מתרעמין אתון עלוי : וישלח
ושדר משה פולין לזמנא לבי דינא רבא לדתן ולאבירם בני אליאב ואמרו לא
ניסוק : המעט הזעירא היא ארום אסיקתנא ממצרים ארעא דעבדא חלב ודבש
לקטלותנא במדברא ארום מתרברבת עלנא אוף אתרברבא : אף ברם לא לארע
עבדא חלב ודבש אעלתנא ויהבת לנא אחסנת חקלין וכרמין העיניהון דגובריא
האינון דבארעא ההיא תסנוור ותנצח יתהון ולא ניסוק לתמן : ויחר ותקיף
למשה לחדא ואמר קדם יי בבעו מנך
לא תסתכל לדורון דידהון דלא חמרא
דחד מנהון שחרית ולא אבאישית לחד
מנהון : ויאמר ואמר משה לקרח אנת 16
וכל כנישת סעדך הוו זמינין לבי דינא
קדם יי אנת והינון ואהרן מחר :

ירושלמי 15 ובאיש למשה לחדא
ואמר קדם יי לא תסתכל לדורון
לא חמרא דחד מנהון נסבית ולא
אבאשית לחד מנהון :

Et surrexerunt cum impudentia, & docuerunt ritum in facie Mosis de 2
negotio hyacinthi. Moses dicebat; Ego audivi ex ore sanctitatis illius,
cujus nomen sit benedictum, quòd fimbriæ erunt coloris albi addito uno
filo hyacinthi: at Corach & ejus socii fecerunt togas quarum omnes
fimbriæ erant hyacinthinæ, id quod non præceperat Dominus & adju-
vabant eos viri ex filiis Israel ducenti & quinquaginta gubernatores con-
gregationis, indicentes tempus proficiscendi & castrametandi, expressi no-
minibus suis. Et congregati sunt contra Mosem & contra Aaronem, & 3
dixerunt illis; Sufficiat vobis dominatio *quam hactenus habuistis*, quo-
niam universa congregatio sancti sunt, & inter eos habitat divina ma-
jestas Domini: & quare vos exaltamini supra congregationem Domi-
ni? Et audivit Moses quomodo unusquisque eorum zelotypiâ correptus 4
esset erga uxorem suam, & potâsset eam aquis probationis propter
Mosem: & cecidit super facies suas præ opprobrio. Et loquutus est cum 5
Kora & universo cœtu adjuvantium eum, dicendo; Mane & notum
reddet Dominus eum qui probatur illi & qui sanctus est ut accedat ad
cultum ejus, quique placeat ei ut accedat ad ministerium ejus. Hoc fa- 6
cite; Tollite vobis thuribula, Kora & universus cœtus adjuvantium
eum. Et ponite in eis ignem, incensum quoque aromatum ponite in 7
eis coram Domino cras, & erit vir quem probaverit Dominus, ipse qui
sanctus est: multum est vobis filii Levi. Et dixit Moses ipsi Korah & 8
familiæ ejus; Audite nunc filii Levi: Num parum est vobis, quòd 9
separaverit Deus Israel vos ex congregatione Israel, ut accedere fa-
ceret vos ad ministerium suum, ut exequeremini ministerium taberna-
culi Domini, & ut staretis coram cœtu ad ministrandum eis: Et applicuit 10
te & omnes fratres tuos filios Levi tecum? & jam vos postulatis etiam
sacerdotium magnum. Propterea tu, & universa congregatio auxi- 11
liantium tibi, convenistis contra verbum Dñi: Aharon autem quid est, quòd
murmuratis vos contra ipsum? Et misit Moses aliquos, qui convocarent in 12
domum judicii magni Dathan & Abiram filios Eliab: qui dixerunt; Non
ascendemus. Num parum est quod ascendere fecisti nos ex Ægypto, ter- 13
râ quæ producebat lac & mel, ut interficeres nos in deserto, quòd do-
minaris super nos etiam dominando? Imò nec in terram facientem lac 14
& mel ascendere fecisti nos, & dedisti nobis hæreditatem agrorum & vi-
nearum: an oculos virorum qui sunt in terra illa vis excæcare ut possis eos
superare: non ascendemus eò: Ira- 15
tusque est Moses valde, & dixit
coram Domino; Obsecro ne videas
munus ipsorum: quia non asinum
unius ex illis expetii, neque male-
feci cuiquam ex illis. Et dixit 16
Moses ipsi Korah; Tu & tota con-
gregatio auxiliantium tibi convenite in domum judicii coram Domino, tu
& ipsi, atque Aharon, cras.

Hier. 15. *Et displicuit Mosi valde, & dixit coram Domino; Ne respicias munus ipsorum: non asinum unius ex illis accepi, neque malefeci uni ex illis.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

*برخاستند بپيشي مشه ومردمان از پسراني يسرال دويست وپنجاه مهتراني جماعت خوانده
وعده مردماني نام * جمع شدند ابر مشه وابر اهرن گفتند بايشان بسيار است بشما
كه آن جماعت همهي ايشان خاصان ودر مياني ايشان :: وچه معني مرتبه داريد ابر
جماعتي :: * بشنويد مشه بيفتاد ابر رويي او * سخن گفت بقرح وبهمه جماعتي او
گفتن بامداد معلوم كند :: مر آنچه باو ومر آن خاص نزديك آورد باو مر آنچه اختيار كند
نزديك آورد باو * اين بكنيد بستانيد بشما مجمرها قرح وهمه جماعتي او * وبدهيد در
ايشان آتش وبنهيد ابر ايشان دخنه بپيشي :: فردا وباشد آن مردي آنچه اختيار كند
او آن خاص بسيار بشما پسراني لوي * گفت مشه بقرح بشنويد اكنون پسراني لوي ::
*ها اندك از شما كه جدا كرد خداي يسرال شمارا از جماعتي يسرال بنزديك آوردن شمارا
باو بكار كردن مر كاري مسكن :: وبايستادن بپيشي آن جماعت بخدمت كردن ايشان ::
*نزديك آورد ترا ومر همه برادراني تو پسراني لوي اوازي تو وطلب كنيد نيز كهونهي ::
*بهمچنين تو وهمه جماعتي تو آن جمع شدگان ابر :: واهرن چيست او كه لندش كنيد
ابر او * بفرستاد مشه بخواندن بدتن وابيرم پسراني الياب گفتند نه بر آييم * ها اندك
كه بر آوردي ايمارا از زميني دوشاي شير وانگبين بكشتن ايمارا در بيابان كه بزرگي كني
ابر ايما نيز بزرگي كردن * نيز نه بزمين دوشاي شير وانگبين آوردي ايمارا وبدهي
بايما اصنتاي دشت ورزها چشماني مردماني آن ايشان بر كني نه بر آييم * گرم شد بمشه
بغايت گفت بخ :: نه رويي كني بهديهي ايشان نه درازگوشي يكه از ايشان بر كردم
ونه بدي كردم مر يكه از ايشان * گفت مشه بقرح تو وهمه جماعتي تو باشيد بپيشي
تو وايشان واهرن فردا ٭

Et surrexerunt coram Mosheh, & viri de filiis Israel ducenti & quinquaginta, principes congregationis, convocati conventûs, viri nominis. 2
Congregatique *adversùs Mosheh &* 3
Aharon, dixerunt eis; Nimium est vobis: nam congregatio, universi ipsi sancti sunt, *& in medio eorum* est *Dominus: quânam ergò ratione dignificamini supra congregationem*
Domini? Audiens Mosheh, cecidit in 4
faciem suam. Et locutus est ad Corah 5
& ad omnem congregationem ejus, dicendo; Manè notum faciet Dominus qui sint *ejus, & sanctum adducet ad se, quem elegerit adducet*
ad se. Hoc facite, Capite vobis 6
thuribula, Corah, & tota congrega-
tio ejus, Et date in illa ignem, po- 7
nite quoque super ea incensum coram Domino cras: & erit, vir quem elegerit Dominus, ille erit sanctus: Nimium est vobis filii Levi.
Dixitque Mosheh ad Corah; Audi- 8
te nunc filii Levi. Num minus est 9
vobis quòd separârit Deus Israel vos de congregatione Israel, ad adducendum vos sibi ad faciendum opus tabernaculi Domini, & ad standum coram congregatione ad mini-
strandum eis: Adduxerit quoque 10
te & omnes fratres tuos filios Levi tecum? & ambitis etiam sacerdo-
tium? Idcircò tu & universa con- 11
gregatio tua estis *Congregati contra Dominum: Aharon verò, quid est ipse, quòd murmuretis adversùs*
eum? Misit igitur Mosheh accer- 12
situm Dathan & Abiram filios Eliab: qui responderunt, Non ascende-
mus. Numquid parum est *quòd e-* 13
duxisti nos è terra præbente lac & mel, ad interficiendum nos in deserto, quòd dominêre super nos etiam
dominando? Etiam ad terram præ- 14
bentem lac & mel non introduxisti nos, ut dares nobis possessionem agri & vineæ: num oculos virorum istorum effodies? non ascendemus.
Excandefactus itaque *Mosheh val-* 15
dè, dixit ad Dominum; Ne respicias munus eorum: neque asinum unum sustuli ab eis, neque
malefeci cuiquam ex illis. Dixit- 16
que Mosheh ad Corah. Tu & universa congregatio tua estote coram Domino, tu & illi, & Aharon cras.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

17 וקחו וסבו גבר מחתיתיה ותתנון עליהון קטורת בוסמין ותקרבון קדם יי גבר
18 מחתיתיה מאתן וחמשין מחתיין ואנת ואהרן גבר מחתיתיה : ויקחו ונסיבו
גבר מחתיתיה ויהבו בהון אישתא ושויאו עליהון קטורת בוסמין וקמו בתרע
19 משכן זמנא מציטרא חד ומשה ואהרן מציטרא חד : ויקהל וכנש עליהון קרח
ית כל כנישתא לתרע משכן זמנא ואתנטל בעותרידה דאשכח תרין אוצרין מן
אוצרוי דיוסף מליין כסף ודהב ובעא למטרד בההוא עותרא ית משה וית אהרן
20 מן עלמא אילולי דאתגלי איקרא דיי לכל כנישתא : וידבר ומליל יי עם
21 משה ועם אהרן למימר : הבדלו אתפרשו מגו כנישתא הדא ואשיצי יתהון
22 בשעא ועירא : ויפלו ואתרכינו בצלו
על אפיהון ואמרו אל אלהא דשוי רוח
נשמתא בגופי בני נשא ומניה מתיהבא
רוחא לכל בישרא האין גברא חד יחוב
ועל כל כנישתא יהי רוגזא : וידבר הי ומליל יי עם משה למימר : דבר 23
ירושלמי 22 ואתרכינו על אפיהון
ואמר אלהא דשליט בנשמת כל בשרא
חד גברא חטי ועל כל עמא הוה רגוז :
24 קבילית צלותכון על כנישתא כדון מליל להון למימר אסתלקו מן חזור חזור
25 למשכנא דקרח דתן ואבירם : ויקם וקם משה ואזל לאוכחא לדתן ואבירם
26 ואזלו בתרוי סבי ישראל : וידבר ומליל לכנישתא למימר זורו כדון מעלוי
משכני גובריא חייביא אליין דאתחייבו קטול מן טליותהון במצרים פרסימו
מסטרין דילי כד קטלית ית מצראי על ימא ארגיזו קדם יי באלוש אפיסו ית
יומא דשבתא כדון אזדמנו על מימרא דיי בגין כן חזי לנדוייהון ולגמרא ית כל
נכסיהון ולא תקרבון בכל מה דאית להון דלמא תלקון בכל חוביהון : ויעלו
27 ואסתלקו מעלוי משכנא דקרח דתן ואבירם מן חזור חזור ודתן ואבירם נפקו
במילי חירופין וקמו וארגיזו למשה תרע משכניהון ונשיהון ובניהון וטפליהון :
28 ויאמר ואמר משה בדא תנדעון ארום
יי שדרני למעבד ית כל עובדיא האילין
29 ארום לא מן רעות לבי : אם אין
כמיתותא דמייתין בה כל בני נשא
ימותון אליין וסכמות כל אינשא
ירושלמי 28 ארום לא מן לבי בדית
יתהון : 29 אם כמותא דמיתין בה
בני אנשא ימותון אלין וסכמות דכל
אנשא יסתכם עליהון לא יי שלח יתי :
30 יסתכם עליהון לא יי שדרני : ואם בריאה ואין לא אתבריאת מיתותא להון
מן יומת עלמא תתברי להון כדון ואין לא אתברי פום לארעא מן שרויא אתברי
לדה כדון ותפתוח ארעא ית פומהא ותבלע יתהון וית כל דלהון ויחתון כד חיין
לשיול ותנדעון ארום ארגיזו גובריא האלין קדם יי :

Et sumite quisque thuribula sua, & ponetis in eis suffitum aromatum, 17
& offerte coram Domino singuli thuribulum suum, ducenta & quinquaginta thuribula: tu quoque & Aharon quisque thuribulum suum.
Et acceperunt quisque thuribulum suum, & posuerunt in eis ignem, 18
posuerunt præterea in eis suffitum aromatum: & steterunt ad ostium tabernaculi conventus à latere uno, Moses autem & Aharon à latere
altero. Et congregavit ad eos Korah universam congregationem, ad 19
ostium tabernaculi conventus: efferebatur verò propter divitias suas, quia invenerat duos thesauros ex thesauris Joseph repletos argento & auro, & quæsivit ejicere propter illas divitias Mosem & Aharonem ex mundo, nisi revelata fuisset gloria Domini universæ congregationi.
Et loquutus est Dominus cum Mose & cum Aharone, dicendo: Se- 20 21
paremini è medio congregationis istius, ut perdam eos subitò. Et 22
inclinati sunt cum oratione super facies suas, & dixerunt; Deus, Deus qui posuit spiritum animæ in corporibus hominum, & à quo datus est spiritus universæ carni: num si unus vir peccaverit, adversus universam congregationem erit ira? Et loquutus est Domi- 23
nus cum Mose, dicendo: Suscepi orationem vestram pro congre- 24
gatione, nunc alloquere eos dicendo; Recedite de circuitu tabernaculi Korah, Dathan, & Abiram. Et surrexit Moses, & abiit ut red- 25
argueret Dathan & Abiram, & iverunt post eum seniores Israel.
Et loquutus est ad congregationem, dicendo; Recedite nunc à ta- 26
bernaculis virorum peccatorum istorum, qui digni sunt occisione à pueritia sua in Ægypto; manifestârunt enim secretum meum quando interfeci Ægyptios, ad mare ad iracundiam provocârunt Dominum, in Alusch prophanârunt diem Sabbathi, nunc convenerunt contra verbum Domini, propterea digni sunt qui profligentur & consumantur omnes opes eorum: ne itaque attingatis quicquam quod eorum est, ne percutiamini propter omnia peccata eorum: Et removerunt 27
se à tabernaculo Korah, Dathan, & Abiram per circuitum: & Dathan & Abiram exierunt cum verbis probrosis, & surrexerunt & irritârunt Mosem in ostio tabernaculi sui, uxores eorum, filii eorum, & cœtus parvulorum ipsorum. Et dixit Moses; In hoc scietis quòd 28
Dominus miserit me, ut facerem omnia opera ista: quoniam non ex voluntate cordis mei *feci*. Si 29
juxta mortem qua moriuntur omnes homines moriantur isti, & census omnis hominis factus fuerit erga eos non Dominus misit me. Et si non creata est mors illis à 30
diebus seculi, creetur illis nunc, & si non creatum est os terræ ab initio, creetur illi nunc; & aperiat terra os suum, & absorbeat eos & quicquid eorum *est*, & descendant vivi in sepulchrum: & scietis quòd ad iracundiam provocaverint viri isti Dominum.

Hieros. 22. *Et inclinati sunt super facies suas, & dixit; Deus qui dominaris in animam universæ carnis: vir unus peccavit, & adversùs universum populum erit indignatio?*

Hier. 28. *Quoniam non ex corde meo effinxi ea.* 29. *Si morte qua moriuntur homines moriantur isti, & census omnis hominis factus fuerit erga eos, non Dominus misit me.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

17 * وبستانيد مردي مجمر او وبدهيد ابر ايشان دخنه ونزديك آوريد بپيشي ,, مردي مجمر او
18 دويست وپنجاه مجمرها وتو واهرن مردي مجمري او * بستاندند مرد مجمري او
بدادند ابر ايشان آتش بنهادند ابر ايشان دخنه بياستادند دركاهي خيمهي وعده و مشه
19 واهرن * جمع كرد ابر ايشان قرح مر همه آن جماعت بدركاهي خيمهي وعده ديدار
20 21 شد عزيزي ,, بهمه آن جماعت * سخن كفت ,, بمشه وباهرن بكفتن * جدا شويد از مياني
22 آن جماعي آن اين وفنا كنم ايشانرا چون لحظي * بيفتادند ابر روي ايشان كفتند خداي
خداي آن روحها بهمه كوشتمند آن مردي يكه خطا كند وابر همه آن جماعت خشم
23 24 كني * سخن كفت ,, بمشه بكفتن * سخن كوي بآن جماعت بكفتن بر آييد از
25 كرداكرد بمسكن قرح دتن وابيرم * بر خاست مشه برفت بدتن وابيرم برفتند پسي او
26 پيراني يسرال * سخن كفت بآن جماعت بكفتن بكرديد اكنون از بالايي خيمهاي
ظالماني آن اينان ونه رسيد در همه آنچه بايشان تا نه هلاك شويد در همه خطاهايي ايشان *
27 * بر آمدند از بالايي مسكن قرح دتن وابيرم كرداكرد ودتن وابيرم بيرون آمدند
28 ايستادكان دركاهي خيمهايي ايشان وزناني ايشان وپسراني ايشان وطفلاني ايشان * كفت مشه
در اين بدانيد كه ,, فرستاد مرا بكردن مر همه آن عملهايي اينان كه نه از دلي من *
29 * اكرچون مردني همه آن آدم بميرند اينان وعقوبت همه آن آدم عقوبت شود ابر ايشان نه
30 ,, فرستاد مرا * واكر آفريدن آفريند ,, وكشايد آن زمين مر دهاني آن وفرود برد ايشانرا
ومر همه آنچه بايشان وفرود شويد زندكان بكور وبدانيد كه نفايه كردند
آن مردماني آن اينان مر ,, *

Et capite quisque thuribulum suum, & date super illa suffitum: & adducite coram Domino quisque thuribulum suum, ducenta & quinquaginta thuribula: tu quoque & Aharon quisq; thuribulum suum. 17
Ceperunt igitur quisque thuribulum suum, dederúntque super illa ignem, et posuerunt super illa incensum, steterúntque ad ostium tentorii conventûs, & Moscheh, & Aharon. 18
Congregaverat autem adversùs illos Corah universam congregationem ad ostium tentorii conventûs: & apparuit gloria Domini universæ congregationi. 19
Et locutus est Dominus ad Moscheh & Aharon, dicendo; 20
Separamini de medio turbæ istius, & consumam eos quasi momento. 21
Et ceciderunt super facies suas, dicentes; Deus, Deus spirituum omnis carnei, unicus vir peccavit, & contra totam congregationem irascêris? 22
Tum locutus est Dominus ad Moscheh, dicendo, 23
Alloquere congregationem dicendo; Ascendite e circuitu tabernaculi Corah Dathan & Abiram. 24
Surgens itaque Moscheh perrexit ad Dathan & Abiram, & iverunt post eum seniores Israel. 25
Et locutus est ad congregationem, dicendo; Recedite nunc à tentoriis impiorum istorum, neque accedatis ad quicquam illorum, ne disperdamini in omnibus peccatis eorum. 26
Et ascenderunt à tentorio Corah Dathan & Abiram circumcirca: & Dathan & Abiram egressi [illegible] stantes ad ostium tentoriorum suorum, & uxores eorum, & filii eorum, & parvuli eorum. 27
Ait Moscheh; In hoc scietis quòd Dominus miserit me ad faciendum omnia opera hæc, quòd non ex corde meo. 28
Si secundùm mortem cujusliet hominis morientur isti, & punitione omnis hominis animadvertetur in eos, Dominus non misit me. 29
Si autem creationem creaverit Dominus, aperueritque terra os suum, & deglutiverit eos, & quicquid est illis, descenderintque vivi in sepulchrum; tum cognoscetis quòd [illegible] jecerunt viri isti Dominum. 30

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ויהי והוה כדי פסק למללא ית כל פתגמיא האלין ואתבזעת ארעא דתחותיהון : 31
ותפתח ופתחת ארעא ית פומה ובלעת יתהון וית אנש בתיהון וית כל אינשיא 32
דלקרח וית כל נכסיא : וירדו ונחתו הינון וכל דלהון כד חיין לשיול 33
וחפת עליהון ארעא ואובדו מגו קהלא : וכל וכל ישראל די בחזרנתהון 34
ערקו מן דחיל קלהון היך צווחין ואמרין זכאי הוא יי וקושטא היך דינוי וקושטא
הינון פתגמי משה עבדיה ואנן רשיעיא דמרדנא ביה ובני ישראל אפכו כדי
שמעו ארום אמרו דלמא תבלוע יתן ארעא : ואש ואשתא נפקת ברוגזא 35
מן קדם יי ואכלת ית מאתן וחמשין גוברין מסקי קטורת בוסמיא : וידבר
ומליל יי עם משה למימר : אמר אמר לאלעזר בר אהרן כהנא ויפרש ית 36 37
מחתיא מן בני יקידיא וית אישתא בדרי להאל ארום אתקדשא : את
מחתת ית מחתיית חייביא האלין 38
דאתחייבו קטול בנפשתהון ויעבדון
מנהון רדידי טסין חפיי למדבחא ארום קריבינון קדם יי ואתקדשו ויהון לאת
לבני ישראל : ויקח ונסיב אלעזר כהנא ית מחתיית נחשא דקריבו יקידיא 39
ורדידינון חפיי לנופא דמדבחא דמן שירויא הוון תשמישתיה דמדבחא :
זכרון דוכרנא לבני ישראל מן בגלל דלא יקרב גבר חלוני דלא מן בני 40
אהרן לאסקא קטורת בוסמין קדם יי ולא יהי גבר מתנטל למפלוג על עיסק
כהונתא כקרח וככנישת סעדוי וסופיה להובדא ולא כמיתותא דקרח וככנשתיה
ביקידת אשא ובליעת ארעא אלהן למלקי בסגירותא הכמא דמליל יי למשה
שוי ידך בעיטפך ולקת ידיה בצורעא היכדין ימטי ליה : וילנו ואתרעמו 41
כל כנשתא דבני ישראל ביומא חרן על משה ועל אהרן למימר אתון גרמתון
דין מותא על עמא דיי : ויהי והוה באתכנשות כנשתא על משה ועל 42
אהרן למקטלהון ואתפניו למשכן זמנא והא חפייה ענן איקר שכינתא ואתגלי
תמן איקרא דיי : ויבא ועאל משה ואהרן מן קדם קהלא לתרע משכן 43
זמנא : וידבר ומליל יי עם משה 44
למימר : הרמו אתפרשו מגו כנשתא 45
הדא ואישיצי יתהון כשעא זעירא
ואתרכינו בצלו על אפיהון :

ירושלמי 38 לאות לסימן :

ירושלמי 45 אתפרשו מן ביני עם
כנשתא הדא ואשיצי יתהון כקליל זעיר
ואתרכינו בצלו על אפיהון :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et accidit quando cessavit loqui omnia verba ista, dirupta est terra, 31
quæ erat sub ipsis. Et aperuit terra os suum, & absorbuit eos & 32
homines domus eorum, omnes quoque homines qui Korah pertinebant, & omnes opes. Et descenderunt ipsi cum omnibus quæ 33
habebant vivi in sepulchrum : & texit eos terra, & perierunt è
medio congregationis. Omnis autem Israel qui erat in circuitu eo- 34
rum fugerunt, propter formidabilem vocem eorum quando clamarent
& dicerent ; Justus est Dominus & veritas judicia ejus, & veritas
sunt verba Mosis servi ejus, nos autem improbi qui rebellavimus in
ipsum : filii ergò Israel aufugerunt quando audiverunt, quoniam di-
cebant ; Ne absorbeat nos terra. Et ignis exiit cum ira à conspe- 35
ctu Domini, & devoravit ducentos quinquaginta viros offerentes in-
censum aromatum. Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : 36
Dic Eleazari filio Aharonis sacerdotis, ut separet thuribula è medio 37
incendii, & ignem spargat huc & illuc : quoniam sanctificata sunt
Thuribula peccatorum istorum, 38
qui puniti sunt occisione in anima sua, & facient ex illis laminas extensas pro tegumento altaris; quoniam obtulerunt ea coram Do-
mino, ideo sanctificata sunt : & erunt in signum filiis Israel. Et 39
accepit Eleazar sacerdos thuribula ænea, quæ obtulerunt qui combusti
erant : & extenuârunt ea pro operimento corporis altaris, quæ an-
tea servierant pro ministerio altaris. In memoriale filiis Israel, ut 40
non accedat vir prophanus, qui non est ex filiis Aharon, ut offerat
suffitum aromatum coram Domino : & non sit vir efferens sese, ut
litiget pro negotio sacerdotii, sicut Korah & cœtus adjuvantium
eum ; cujus finis *sit* ut pereat, non juxta mortem Korah & cœtus
ejus incendio ignis & absorptione terræ, sed ut puniatur leprâ
quemadmodum loquutus est Dominus Mosi ; Pone manum tuam in
sinu tuo, & percussa est manus ejus leprâ : sic eveniet illi. Murmu- 41
raverunt autem universa congregatio filiorum Israel die altero contra
Mosem & Aharonem, dicendo ; Vos occasio fuistis judicii mortis
contra populum Domini. Factumque est cum congregaretur congre- 42
gatio contra Mosem & contra Aharonem ad interficiendum eos, re-
spexerunt ad tabernaculum fœderis, & ecce tegebat illud nubes gloriæ
divinæ præsentiæ : & revelata est ibi gloria Domini. Et venit Mo- 43
ses & Aharon à facie congregationis ad portam tabernaculi fœderis.
Et loquutus est Dominus cum 44
Mose, dicendo : Separemini è 45
medio congregationis istius, & delebo eos minimo momento : & inclinati sunt in oratione super facies suas.

Hierosl. 38 *In signum.*

Hierosl. 45 *Separemini è medio populi congregationis istius, & perdam eos quasi brevi momento : & inclinati sunt in oratione super facies suas.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بود چون تمام كردني او بسخن گفتن مر همه آن سخنهايي آن ايشان شكافته شد آن زمين 31
آنچه فرودي ايشان * بگشاد آن زمين مر دهاني آن فرود برد ايشانرا و مر خانهايي ايشان و مر 32
همه آن آدم آنچه بقرح و مر همه آن مال * فرود شدند ايشان و همه آنچه بايشان زندگان 33
گور بپوشيد ابر ايشان آن زمين گم شدند از مياني آن جماعت * و همه يسرال آنچه 34
گرداگرد ايشان بگريختند باوازي ايشان كه گفتند تا نه فرود برد ايمارا آن زمين * و آتشي 35
بيرون آمد از حضرت ؛؛ بسوخت مر آن دويست و پنجاه مرد نزديك براني دخنه * سخن 36
گفت ؛؛ بمشه بگفتن * بگوي بالعزر پسري اهرن آن كهن جدا كند مر آن مجمرها از 37
مياني آن سوختگي و مر آن آتش بپراكن بان سو كه خاص شدند * مر مجمرهايي آن 38
خطاكاراني آن ايمان در جانهايي ايشان و بكنند ايشانرا تنكهايي دامهايي انداوش بمذبح
كه نزديك آوردند ايشانرا بپيشي ؛؛ و خاص شدند و باشند بنشان بپسراني يسرال ؛
* بستاند العزر آن كهن مر مجمرهايي آن مس آنچه نزديك آوردند آن سوخته شدگان تنك 39
كردند ايشانرا انداوش بمذبح * ياد كرد بپسراني يسرال بسبب آنچه نه نزديك شود 40
مردي بيگانه آنچه نه از نسلي اهرن او بدخنه كردني دخنه بپيشي ؛؛ و نه باشد چون
قرح و چون جماعتي او چون آنچه سخن گفت ؛؛ در دستي مشه باو * بلنديدند همه جماعتي 41
پسراني يسرال از ديگر روز ابر مشه و ابر اهرن بگفتن شما بكشتيد مر قومي ؛؛ * بود در 42
جمع شدني آن جماعت ابر مشه و ابر اهرن روي كردند بخيمهي وعده و اينك بپوشيد
اويرا آن ابر ديدار شد عزيزي ؛؛ * بيامد مشه و اهرن بپيشي خيمهي وعده * سخن 43 44
گفت ؛؛ بمشه بگفتن * جدا شويد از مياني آن جماعتي آن اين و فنا كنم ايشانرا چون 45
لحظه بيفتند ابر روي ايشان ؛

Fuit igitur, cùm finiisset loqui ver- 31
ba ista, diffissa est terra quæ subter
illis: Aperiensq; terra os suum, de- 32
glutivit eos & domos eorum, atque
omnes homines qui erant *ipsi Co-*
rah, & omnem substantiam. Sic 33
descenderunt ipsi, & omne quod erat
eis, vivi in sepulchrum, ac *operuit*
eos terra : & perierunt de medio
congregationis. Omnis autem If- 34
rael qui in circuitu eorum, fuge-
runt ob clamorem eorum : nam
dixerunt, Ne deglutiat nos terra.
Porrò egressus ignis à præsentia 35
Domini, combussit ducentos illos
& quinquaginta viros offerentes
incensum. Locutus est autem *Do-* 36
minus ad Mosheh, dicendo ; Dic 37
ad Eleazar filium Aharon sacer-
dotis, ut *separet thuribula de*
medio combustionis, (ignem verò
disperge ad alterum latus,) quia
sanctificata sunt Thuribula 38
peccatorum istorum in animas
suas : & faciant ea tenuia re-
ticula in *incrustationem altaris :*
quia attulerunt ea coram Domino,
& sanctificata sunt : & erunt in
signum filiis Israel. Cepit itaque 39
Eleazar sacerdos thuribula ænea
quæ attulerant combusti, & *atte-*
nuârunt ea in *incrustationem al-*
taris, Memoriale filiis Israel, cu- 40
jus rei causâ non appropinquet
quisquam alienus qui non de so-
bole Aharon est, ad adolen-
dum incensum in præsentia Domi-
ni, ne sit sicut Corah, & sicut
congregatio ejus, quemadmodum lo-
cutus est Dominus per manum Mo-
sheh ad ipsum. Et *murmurârunt o-* 41
mnis congregatio filiorum Israel al-
tero die contra Mosheh et Aharon,
dicendo ; Vos interfecistis populum
Domini. Fuit autem, *cùm con-* 42
gregaretur congregatio adversùm
Mosheh & Aharon, respexerunt
ad tentorium conventûs : & ecce
operuit illud nubes, & *apparuit*
gloria Domini. Veniente quoque 43
Mosheh & Aharon coram tento-
rio conventûs, Loquutus est Do- 44
minus ad Mosheh, dicendo ; Se- 45
paramini de medio congregationis
hujus, & consumam eos quasi
momento : tum ceciderunt super
facies suas.

תרגום יונתן בן עוזיאל

46 ויאמר ואמר משה לאהרן סב ית מחתיא והב עלה אישתא מעילוי מדבחא
ושוי קטורת בוסמין על אישתא ואוביל בפריע לות כנשתא וכפר אמטולהון
ארום נפק מחבלא דאתכלו בחורב דשמיה קצף מן קדם יי בהרמנא שרי
47 לקטלא : ויקח ונסיב אהרן היכמא דמליל משה ורהט למצע קהלא והא שרי
קצף מחבלא לחבלא בעמא ויהב ית קטורת בוסמין וכפר על עמא : ויעמד
48 וקם ליה אהרן בצלו במצע ועבד מחיצותא במחתייתא ביני מיתיא וביני חייא
49 ואתכליאת מותנא : ויהיו והוו סכום דמיתו במותנא ארבסר אלפין ושבע
50 מאה בר מדמיתו על פלוגתא דקרח : וישב ותב אהרן לות משה לתרע משכן
זמנא ומותנא אתכליית :

יז

1 וידבר ומליל יי עם משה למימר : דבר מליל עם בני ישראל וסב מנהון
2 חוטרא חוטרא לבית אבא מלות כל אמרכלהון לבית אבהתהון תריסר חוטרין
3 גבר ית שמיה תכתוב על חוטריה : ואת שם וית שמא דאהרן תכתוב על
4 חוטרא דלוי ארום חוטרא חד לריש בית אבהתהון : והנחתם ותצנעינון
5 במשכן זמנא קדם סהדותא דאיזמן מימרי לכון תמן : והיה ויהי גברא דאתרעי
ביה לשמשא קדמי חוטריה ינעי ואישדיך מני ית תורעמות בני ישראל
6 דהנון מתרעמין עליכון : וידבר ומליל משה עם בני ישראל ויהבו ליה
כל אמרכליהון חטר לאמרכול חד חטר לאמרכול חד לבית אבהתהון תריסר
7 חוטרין וחטר אהרן במציעות חטריהון : וינח ואצנע משה ית חוטריא קדם יי
8 במשכנא דסהדותא : ויהי והוה
מיומא חרן ועאל משה למשכנא
דסהדותא והא ייעא חטר אהרן
לבית לוי ואפיק לבלובין ואניץ נצין
ביה בליליא גמר ועבד לוזין : ויוצא
9 והנפק משה ית כל חוטריא מן קדם
יי לכל בני ישראל ואשתמודעו ונסיבו גבר חוטריה :

ירושלמי

ירושלמי 8 והוה מן יומא דבתרא
ועל משה למשכנא דסהדותא והא
אפרח חוטרא דאהרן לביתיה דלוי
ואפק פרחין ואניץ נצין וחסיל לוזין בר
לוזיא :

Targ. JONATHAN B.UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et dixit Moses Aharoni; Accipe thuribulum, & pone in eo ignem 46
de altari, pone item suffitum aromatum super ignem, & affer celeri-
ter ad congregationem, & expia pro illis: quoniam exiit lues qua
consumpti sunt in Horeb, cujus nomen est indignatio à facie Domini,
cum mandato incipit interficere. Et accepit Aharon sicut loquutus est 47
Moses, & cucurrit in medium congregationis, & ecce incipiebat in-
dignatio perdens perdere populum: sed posuit suffitum aromatum, &
expiavit pro populo. Et stetit Aharon in oratione in medio, & fe- 48
cit interstitium cum thuribulo inter mortuos & inter vivos: & co-
hibita est pestis. Fuit itaque numerus eorum qui mortui sunt peste, 49
quatuordecim millia & septingenti, illis exceptis qui mortui sunt pro-
pter schisma Korah. Rediitque Aharon ad Mosem, ad ostium taber- 50
naculi fœderis: & pestis cohibita est.

CAP. XVII.

ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum fi- 1
liis Israel, & accipe ab eis singulas virgas juxta domos patrum; ab 2
omnibus præfectis eorum juxta domos patrum suorum, duodecim vir-
gas: & nomen cujusque scribas super virgam illius. Et nomen Aha- 3
ronis scribas super virgam Levi: nam virga una est pro capite do-
mus patrum suorum. Et collocabis eas in tabernaculo fœderis coram 4
testimonio, ubi convenire vos solet verbum meum. Et erit vir 5
ille, quem ego probavero ut ministret coram me, illius virga germi-
nabit: & cohibebo à me murmurationes filiorum Israel, quibus ipsi
murmurant contra vos. Loquutus est ergò Moses cum filiis Israel, & 6
dederunt ipsi omnes præfecti ipsorum singulas virgas, juxta domos
patrum suorum duodecim virgas: & virga Aharonis *fuit* in medio
virgarum ipsorum. Et reposuit Moses virgas coram Domino in ta- 7
bernaculo testimonii. Factum est 8
autem die altero, cùm ingressus
esset Moses tabernaculum testimo-
nii, & ecce germinaverat virga
Aharonis de domo Levi: & pro-
tulit ramos, & produxit flores, &
eadem nocte maturavit & fecit
amygdala. Et eduxit Moses omnes 9
virgas de conspectu Domini ad
omnes filios Israel: qui cognove-
runt, & acceperunt singuli virgas suas.

Hieros. 8. *Et accidit die sequenti, ingressus est Moses in tabernaculum testimonii, & ecce germinaverat virga Aharonis de domo ipsius Levi, & produxerat flores, protulerat inquam flores, & perfecerat amygdala fructum amygdalorum.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

46 * گفت مشه باهرن بستان مر آن مجمر و بده ابر آن آتش از بالایی آن مذبح و بنه دخنه
و ببر زود بآن جماعت و کفارت خواه ابر ایشان که بیرون آمد آن غضب از پیشی ׃ در
47 ایستید آن زخم * بستاند اهرن چون آنچه سخن گفت مشه بدوید بمیانی آن جماعت
48 واینک در ایستید آن زخم در قوم بداد مر آن دخنه و کفارت خواست ابر آن جماعت * بیایستاد
49 میانی آن مردگان و میانی آن زندگان بند شد آن زخم * بودند آن مردگان در زخم چهارده
50 هزار و هفت صد بجز آن مردگان ابر سبب قرح * بازگشت اهرن بمشه بدرگاهی
خیمهی وعده و آن زخم بند شد *

Dixitque Mesheh ad Aharon; Cape 46
thuribulum, & da super illud ignem
de super altare, & superpone in-
censum: ac fer citò ad congregatio-
nem, & expiationem pete propter
eos: nam egressus est furor à præ-
sentia Domini, incœpit plaga. Ac- 47
cipiens igitur Aharon quemadmo-
dum locutus fuerat Mesheh, cucur-
rit in medium congregationis, &
ecce incœperat plaga in populo, de-
ditque incensum, & expiationem
petiit propter congregationẽ. Stetitq; 48
inter mortuos & vivos, & restricta
est plaga. Fuerunt autem mortui 49
in plaga, quatuordecim millia &
sexcenti, præter mortuos causâ Co-
rah. Reversúsq; est Aharon ad Mo- 50
sheh ad ostium tentorii conventûs,
& plaga restricta est.

* فصل هفدهم *

1 * سخن گفت ׃ بمشه بگفتن * سخن گوی بپسرانی یسرال و بستان از نزدی ایشان
2 عصا عصایی بخانهی پدر از نزدی همه مهترانی ایشان بخانهی پدرانی ایشان دوازده عصاها
3 مرد مر نامی او بنویسی ابر عصایی او * و مر نامی اهرن بنویسی ابر عصایی لوی که
4 قبیلهی یکه بسر خانهی پدرانی ایشان * و رها کنی ایشانرا در خیمهی وعده بپیشی آن
5 گواه گرفت آنچه وعده باشم بشما بآنجا * و باشد آن مردی آنچه اختیار کنم عصایی او بشکوفد
6 و فرود نشانم از بالایی من مر لندشهایی پسرانی یسرال آنچه ایشان لندش کنان ابر شما * سخن
گفت مشه بپسرانی یسرال بدادند باو همه مهترانی ایشان عصایی بمهتری یکه عصا بمهتری
7 یکه بخانهی پدرانی ایشان دوازده عصا و عصایی اهرن در میانی عصاهایی ایشان * رها کرد
8 مشه مر آن عصاها بپیشی ׃ در خیمهی آن گواه گرفت * بود از دگر روز بیامد مشه
بخیمهی آن گواه گرفت واینک بشکفت عصایی اهرن بخانهی لوی بیرون آورد شکوفه گل
9 کرد گل ببست بادامها * بیرون آورد مشه مر همه آن عصاها از بپیشی ׃ بهمه پسرانی یسرال و
بدیدند و بستاندند مرد عصایی او *

CAP. XVII.

ET *locutus est Dominus ad Mo-* 1
sheh, dicendo; Alloquere filios Is- 2
rael, & cape ab eis virgam, virgam
per domum patris, à cunctis scilicet
principibus eorum per domum pa-
trum suorum, duodecim virgas: &
uniuscujusque nomen scribes super
virgam suam. Nomen autem Aharon 3
scribes super virgam Levi: nam
tribus una sunt *per capita domûs*
patrum suorum. Et relinques eas 4
in tentorio conventûs coram testimo-
nio, ubi conveniam vobiscum. E- 5
ritque, vir quem elegero, virga il-
lius florebit: & sedabo à me mur-
murationes filiorum Israel, quibus
murmurant adversùm vos. Lo- 6
quutus est itaque *Mesheh ad filios*
Israel, & *dederunt illi omnes prin-*
cipes eorum singulas virgas pro sin-
gulis principibus, per domum pa-
trum suorum, duodecim virgas:
virga autem Aharon erat *in me-*
dio virgarum eorum. Et reliquit 7
Mesheh virgas coram Domino in
tentorio testimonii. Et fuit, altero 8
die venit Mesheh in tentorium te-
stimonii, & ecce floruerat virga
Aharon pro domo Levi, ac protu-
lerat gemmam, effloruerátque flo-
res, nexuerátque amygdala. Et e- 9
duxit Mesheh omnes virgas è præ-
sentia Domini ad omnes filios Is-
rael: viderúntque, & acceperunt
quisque virgam suam.

10 ויאמר וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אָתִיב יַת חוּטְרָא דְאַהֲרֹן קֳדָם סַהֲדוּתָא לְמַטְרָא לְאָת לְבְנַיָא
11 סַרְבְנַיָא וִיסוּפַן תּוּרְעֲמַתְהוֹן מִן קֳדָמַי וְלָא יְמוּתוּן : ויעש וַעֲבַד מֹשֶׁה הֵיכְמָא דְפַקֵּיד יְיָ
12 יָתֵיהּ הֵיכְדֵין עֲבַד : ויאמרו וַאֲמָרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֹשֶׁה לְמֵימַר הָא מִנַּן אִישְׁתֵּיצִיאוּ בְּשַׁלְהוֹבִית אִישָּׁתָא וּמִנַּן אִתְבְּלַעוּ בְּאַרְעָא וְאוּבְדוּ הָא אֲנַחְנָא חֲשִׁיבִין כְּאִלוּ אֲבַדְנָא כּוּלָנָא :
13 כל הקרב כָּל דְּקָרֵיב מִיקְרַב לְמַשְׁכְּנָא דַיְיָ מָאִית הֲבָרַם סַפְנָא לְמִשְׁתֵּיצְיָא :

ירושלמי 12 וְאָמְרִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר הָא סַפְנַן וּבַדְנַן כּוּלָנָא אִשְׁתֵּיצִינָן אִית מִנַּן דְּמִית בְּמַגֵּפְתָא אִית מִנַּן דִּפְתַחַת אַרְעָא יַת פּוּמָּהּ וּבְלַעַת יַתְהוֹן :

יח

1 ויאמר וַאֲמַר יְיָ לְאַהֲרֹן אַנְתְּ וּבְנָךְ וּבֵית אֲבָךְ עִמָּךְ תְּקַבְּלוּן חוֹבֵי קוּדְשַׁיָא אִין לָא
מוֹדַהֲרִין בְּאַסְקוּתְהוֹן וְאַנְתְּ וּבְנָךְ עִמָּךְ תְּקַבְּלוּן יַת חוֹבֵי כְּהוּנַתְכוֹן אִין לָא מוֹדַהֲרִין
2 בְּאַפְרָשׁוּתְהוֹן : וגם וְאוּף יַת אָחָךְ שִׁבְטָא דְלֵוִי דְּמִתְקְרֵי עַל שְׁמָא דְעַמְרָם אֲבָךְ
קָרֵיב לְוָתָךְ וְיִתְחַבְּרוּן לְוָתָךְ וִישַׁמְשׁוּנָךְ וְאַנְתְּ וּבְנָךְ עִמָּךְ תְּקוּמוּן קֳדָם מַשְׁכְּנָא
3 דְסַהֲדוּתָא : ושמרו וְיִטְרוּן מַטַּרְתָּךְ וּמַטְרַת כָּל מַשְׁכְּנָא בְּרַם לְמָאנֵי קוּדְשָׁא
4 וּלְמַדְבְּחָא לָא יִקְרְבוּן וְלָא יְמוּתוּן אוּף הִינוּן אוּף אַתּוּן : ונלוו וְיִזְדַּמְנוּן לְוָתָךְ
מִלְבַר וְיִטְרוּן יַת מַטְרַת מַשְׁכַּן זִמְנָא לְכָל פּוּלְחַן מַשְׁכְּנָא וְחִלוֹנַיי לָא יִקְרַב
5 לְוָתְכוֹן : ושמרתם וְתִטְרוּן יַת מַטְרַת קוּדְשָׁא וְיַת מַטְרַת מַדְבְּחָא וְלָא יְהֵי תּוּב
6 רוּגְזָא דַּהֲוָה עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : ואני וַאֲנָא הָא קָרֵיבִית יַת אֲחוּכוֹן לֵיוָאֵי מִגוֹ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְכוֹן מַתְנָא יְהִיבִין קֳדָם יְיָ לְמִפְלַח יַת פּוּלְחַן מַשְׁכַּן זִמְנָא : ואתה
7 וְאַנְתְּ וּבְנָךְ עִמָּךְ תִּנְטְרוּן יַת כְּהוּנַתְכוֹן לְכָל פִּתְגַם מַדְבְּחָא וּלְמִגָיו לְפַרְגוֹדָא
וְתִפְלְחוּן לְפוּם עַדְבַיָא כְּפוּלְחָנָא כֵּן מִיכַל מַתָּנָה אִיתֵּן בִּרְבוּתָא יַת כְּהוּנַתְכוֹן
8 וְחִילוֹנַיי דְּיִקְרַב יִתְקְטַל : וידבר ה׳ וּמַלֵּיל יְיָ עִם אַהֲרֹן וַאֲנָא בְּחֶדְוָא
יְהָבִית לָךְ יַת מַטְרַת אַפְרָשׁוּתִי חַלְתָא וּבִיכּוּרַיָא וְכָל קוּדְשַׁיָא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
9 לָךְ יְהַבְתִּינוּן לִרְבוּ וְלִבְנָךְ לִקְיָים עָלַם : זה דֵּין יְהֵי לָךְ מִקּוֹדֶשׁ קוּדְשַׁיָא מַה
דְּמִשְׁתַּיֵּיר מֵעֲלָתָא דְּעָנָא מִן אִישָּׁתָא כָּל קוּרְבַּנְהוֹן לְכָל מִנְחָתְהוֹן לְכָל חַטְוָותְהוֹן
וּלְכָל אֲשָׁמְהוֹן דִּי יְתִיבוּן קֳדָמַי קוֹדֶשׁ קוּדְשִׁין דִּילָךְ הוּא וְדִבְנָךְ :

Et dixit Dominus Mosi; Reporta virgam Aharonis coram testimonio in 10
custodiam, in signum filiis contumacibus: ut cessent murmura eorum à
facie mea, nec moriantur. Fecit itaque Moses, sicut præceperat Domi- 11
nus ipsi sic fecit. Et dixerunt filii 12
Israel Mosi, dicendo; Ecce ex nobis consumpti sunt flammâ ignis, alii verò ex nobis absorpti sunt in terra: & perditi sunt. Ecce nos reputamur perinde acsi periissemus
omnes nos. Omnis qui accesserit 13
accedendo ad tabernaculum Domini moritur: num verè consumimur ad perditionem usque?

Hieros. 12. *Et dixerunt filii Israel dicendo; Ecce consumpti sumus, & similiter omnes nos exterminati sumus: sunt quidam ex nobis qui mortui sunt plaga, sunt quidam etiam ex nobis quibus aperuit terra os suum & absorpsit eos.*

CAP. XVIII.

Et dixit Dominus ad Aharonem; Tu, & filii tui, & domus patris 1
tui tecum, recipietis peccata sanctificatorum, si non diligentes fueritis in
oblatione eorum: & tu & filii tui tecum recipietis peccata sacerdotii
vestri, si non diligentes fueritis in primitiis eorum. Et etiam fratres 2
tuos de tribu Levi, qui vocantur de nomine Amram patris tui, applicabis ad te, ut conjungantur tecum, & ministrent tibi: sed tu & filii
tui tecum stabitis coram tabernaculo testimonii. Custodiantque custo- 3
diam tuam, & custodiam totius tabernaculi: veruntamen ad vasa sanctuarii & ad altare non accedent, ne moriantur etiam ipsi etiam vos.
Præstò verò adsint tibi foris, & custodiant custodiam tabernaculi fœderis, 4
juxta omne ministerium tabernaculi: prophanus autem non accedat
ad vos. Et custodietis custodiam sanctuarii, & custodiam altaris, ut 5
non sit ultra indignatio, quæ fuit super filios Israel. Et ego ecce appli- 6
cui fratres vestros Levitas, è medio filiorum Israel: vobis dono dati
sunt coram Domino, ut exequantur ministerium tabernaculi fœderis.
Tu verò & filii tui tecum custodiatis sacerdotium vestrum, in omnibus 7
quæ pertinent ad altare & intra velum, & ministrabitis secundùm
sortes juxta ministerium: sic cibum dono dedi propter unctionem sacerdotii vestri, ideo prophanus qui accesserit occidatur. Præterea lo- 8
quutus est Dominus cum Aharone; Ego cum gaudio dedi tibi custodiam separationis meæ, placentæ primitiarum, & omnium sanctificatorum filiorum Israel, tibi dedi ea propter unctionem & filiis tuis in
statutum seculi. Hoc erit tibi sanctitas sanctitatum, id quod supererit 9
ex holocausto ovis de igne: omnis oblatio eorum, juxta omne
Mincha eorum omnemque hostiam peccati eorum, juxta omne delictum eorum quod restituent coram me, sanctum sanctorum *est*, tuum
est & filiorum tuorum.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

10 * گفت ;; بموسه بازگردان مر عصاي اهرن [بپيشي آن گواه گرفت] بنگاه داشت بنشان بپسراني
11 عاصي وتمام شود لندش ايشان از بالايي من ونه ميرند * بكرد موسه چون آنچه فرمود ;; اورا
12 همچنين بكرد * گفتند پسراني يسرال بموسه بگفتن اينك بمرديم گم شديم همهي ايما گم
13 شديم * همه آن نزديك شوا آن نزديك بمسكني ;; بميرد ها تمام شديم بمردن *
* فصل هزدهم * * گفت ;; باهرن تو وپسراني تو وخانهي پدري تو اوازي تو بر 1
داريد مر گناهي آن خاص وتو وپسراني تو [اوازي تو] بر داريد مر گناهي كهونهي شما
2 * ونيز مر برادراني تو قبيلهي لوي قبيلهي پدري تو نزديك آور اوازي تو وپيوسته باشند ابر
3 تو وخدمت كنند ترا وتو وپسراني تو اوازي تو بپيشي خيمهي آن گواه گرفت * ونگاه
داريد نگاه داشتي تو ونگاه داشتي همه آن خيمه خاصه بپيرايهايي آن [خاص] وبآن مذبح نه
4 نزديك شوند ونه ميرند نيز ايشان نيز شما * وپيوسته باشند ابر تو ونگاه داريد مر نگاه
5 داشتي خيمهي وعده بهمه كاري آن خيمه وبيگانه نه نزديك شود بشما * ونگاه مر داريد نگاه
6 داشتي آن خاص ومر نگاه داشتي آن مذبح ونه باشد نيز غضب ابر پسراني يسرال * ومن اينك
بستاندم مر برادراني شما آن لويان از مياني پسراني يسرال بشما هديه داده شدگان ;; بكار كردن
7 مر كاري خيمهي وعده * وتو وپسراني تو اوازي تو نگاه داريد مر كهونهي شما بهمه چيزي
آن مذبح وباز اندرون بپرده وكار كنيد كاري هديه بدهم مر كهونهي شما وآن بيگانه
8 نزديك شوا كشته آيد * سخن گفت ;; باهرن ومن اينك بدادم بتو مر نگاه داشتي جدا
كرد من بهمه خاصهايي پسراني يسرال بتو بدادم ايشانرا ببزرگي وبپسراني تو رسمي
9 جاويد * اين باشد بتو از خاص آن خاصها از آن آتش همه قرباني ايشان بهمه هديهايي
ايشان وبهمه خطايي ايشان وبهمه جرمهايي ايشان آنچه باز گردانند بمن خاص خاصها
بتو او وبپسراني تو *

Dixit autem Dominus ad Mosheh 10
refer virgam Aharon coram testimonio in custodiam, in signum filiis rebellibus: ut finiatur murmuratio eorum de super me, nec moriantur.
Et fecit Mosheh: quemadmodum 11
præceperat Dominus ei, sic fecit.
Dixerunt filii Israel ad Mosheh, 12
dicendo; En mortui sumus, periimus, omnes nos periimus. Omnis 13
appropinquans, qui appropinquat ad tabernaculum Domini, morietur: numquid consumendi sumus moriendo?

CAP. XVIII.

Et dixit Dominus ad Aharon, 1
Tu, & filii tui, & domus patris tui tecum feretis peccatum sanctuarii: tu quoque & filii tui tecum feretis peccatum sacerdotii vestri.
Et etiam fratres tuos, tribum Levi, 2
tribum patris tui applica tibi, & adjungantur tibi, ministrentque tibi: tu autem & filii tui tecum eritis coram tentorio conventûs. Et cu- 3
stodient custodiam tuam, & custodiam totius tabernaculi: tantùm ad vasa sanctuarii & ad altare non appropinquabunt, ne moriantur etiam ipsi etiam vos. Et adjun- 4
gentur tibi, & custodient custodiam tentorii conventûs juxta omne opus tentorii: extraneus verò non appropinquabit vobis. Custodietis 5
ergò custodiam sanctuarii, & custodiam altaris, neque erit ampliùs furor adversùs filios Israel. Ego 6
enim, en accepi fratres vestros Levitas de medio filiorum Israel, vobis dono datos Domino, ad fungendum opere tentorii conventûs.
Tu autem & filii tui tecum custo- 7
dietis sacerdotium vestrum in omni re altaris & intra velum: & opus facietis: opus munerarium dabo sacerdotium vestrum: at extraneus appropinquans, interficietur. Lo- 8
cutusque est Dominus ad Aharon; Ego quidem, ecce dedi tibi custodiam separationis meæ: omnes sanctificationes filiorum Israel, tibi dedi eas in magnificentiam, & filiis tuis statuto æterno. Hoc 9
erit tibi de sacrosanctis ex igne: omnis oblatio eorum, tam de omnibus muneribus eorum quàm de omnibus oblationibus pro peccato eorum, omnibusque oblationibus pro delicto eorum quas reddent mihi, sacrosancta tibi erit & filiis tuis.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

10 בקדש בקודש קודשיא תיכלוניה כל דכורא ייכול יתיה ברבותא קודשא יהי
11 לך: ווה ודין דזכיתי לך אפרשות מתנתהון לכל ארמות בני ישראל לך
יהבתינון ולבנך ולבנתך עמך לקיים עלם כל דדכי בביתך ייכול יתיה:
12 כל חלב כל טוב משח זיתא וכל טוב
חמר עינבא ועיבור שירויהון דיתנון
13 קדם יי לך יהבתינון: בכורי בכורי

ירושלמי 12 כל טוב חטייא וכל טוב
חמר ומשחא שרויהון:

דכל פירי אילני ארעהון דיקרבון קדם יי דילך יהי כל דדכי בביתך ייכלוניה:
14 15 כל חרם כל דמגמר בישראל דילך יהי: כל כל פתח וולדא לכל בישרא
בבעירא דיקרבון מיניה קדם יי כדינא דאינשא כן דינא בבעירא למהוי
דילך ברם מפרק תפרוק ית בוכרא דאינשא בחמשא סלעין וית בוכרא
16 דבעירא מסאבא תפרוק באמריא: ופדויו ופרקוניה דבר נש מבר ירחא
תפרוק בסכום עילוייך כסף חמש סלעין בסלעי בית קודשא עשרין מעין הוא:
17 אך ברם בוכרא דתורי או בוכרא דאימרי או בוכרא דעזי לא תפרוק
מטול דקודשא הינון וית אדמתהון תדרוק על מדבחא וית תרביהון תסיק
18 קורבן דמתקבל ברעוא קדם יי: ובשרם ובישרהון יהי לך למיכל הי
19 כחדיא דארמותא והי כשקא דימינא דילך יהי: כל כל אפרשות קודשיא
די יקדשון בני ישראל קדם יי יהבית לך ולבנך ולבנתך עמך לקיים
עלם ולא יתבטיל הי כמלחא דמבסים בשר קורבניא דקיים עלם הוא
20 קדם יי היכדין הוא לך ולבנך: ויאמר ה׳ ואמר יי לאהרן בארעהון
לא תקבל אחסנא כמשאר שבטיא וחולקא לא יהוי לך ביניהון אנא
21 חלקך ואחסנתך בגו בני ישראל: ולבני ולבנוי דלוי הא יהבית ית כל
מעשרא בישראל באחסנא חולף פולחנהון דהינון פלחין ית פולחן משכן זמנא:
22 ולא ולא יקרבון תוב בני ישראל למשכן זמנא לקבלא חובא לממת: ועבד
23 ויפלחון ליואי הינון ית פולחן משכן זמנא והינון יקבלון ית חוביהון אין לא
מזדהרין בפולחנהון קיים עלם לדריכון ובגו בני ישראל לא יחסנון אחסנא:
24 כי את ארום ית מעשרא דבני ישראל דיפרשון קדם יי אפרשותא יהבית
לליואי לאחסנא בגין כן להון אמרית דבגו בני ישראל לא יחסנון אחסנא:

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

In sancto sanctorum comedetis ipsum : omnis masculus comedet 10
ipsum, propter unctionem sanctum erit tibi. Et hoc *est* quod dedi- 11
cavi tibi *de* separatione munerum ipsorum, juxta omnem elevatio-
nem filiorum Israel; tibi dedi illa, & filiis tuis, & filiabus tuis te-
cum in statutum seculi: quisquis
mundus fuerit in domo tua eo ves-
catur. Omne *quoque* bonum olei 12
olivæ, & omne bonum vini uvæ,
& frumenti : primitiæ eorum quas

Hieros. 12 *Omne bonum frumentorum, & omne bonum vini & olei, primitias eorum.*

dabunt coram Domino, tibi eas dedi. Primitiæ omnium fructuum 13
arborum terræ ipsorum, quas offerent coram Domino, tuæ erunt:
quicunque mundi erunt domi tuæ comedent ipsas. Omne anathema 14
in Israel tuum erit. Quicquid aperit vulvam omnis carnis, in be- 15
stia de qua offerunt coram Domino, sicut judicium hominis sic judi-
cium bestiæ ut sit tuum: verùm redimendo redimes primogenitum homi-
nis quinque siclis,& primogenitum bestiæ immundæ redimes agnis. Cæte- 16
rum *de* redemptione hominis, à filio mensis redimes juxta summam
æstimationis tuæ argenteis quinque siclis, juxta siclos domus sanctua-
rii : viginti obolos habet *siclus.* Verùm primogenitum boum, aut 17
primogenitum agnorum, aut primogenitum caprarum, non redimes,
quia sanctitas sunt : itaque sanguinem eorum spargas super altare, &
adipem eorum incendas in oblationem, quæ suscipitur cum bene-
placito coram Domino. Sed caro eorum erit tua ad comedendum: 18
sicut pectusculum elevationis & sicut armus dexter, tua erit. Omnem 19
separationem sanctificationum, quam sanctificabunt filii Israel coram
Domino, dedi tibi, & filiis tuis, & filiabus tuis tecum, statuto perpetuo
quod non abolebitur : sicut sal, qui dulcem reddit carnem oblatio-
num, quod statutum perpetuum est coram Domino, sic erit tibi & fi- 20
liis tuis. Et dixit Dominus Aharoni; In terra ipsorum non recipies
possessionem sicut reliquæ tribus, portio non erit tibi inter eos : ego
portio tua & possessio tua in medio filiorum Israel. Et filiis Levi 21
ecce dedi omnem decimam in Israel in possessionem, pro ministerio
eorum quo ipsi obeunt ministerium tabernaculi fœderis. Neque ac- 22
cedent ampliùs filii Israel ad tabernaculum fœderis, ad luendam pœ-
nam mortis. Sed ministrabunt Levitæ ipsi ministerium tabernaculi 23
fœderis, & luent peccata sua, si non diligentes fuerint in ministe-
rio suo, statuto perpetuo per generationes vestras, sed in medio filiorum
Israel nullam possessionem habebunt : Quoniam decimas filiorum Israel, 24
quas separabunt coram Domino in separationem, dedi Levitis in posses-
sionem : propterea illis dixi, quòd in medio filiorum Israel nullam
sint possessionem habituri.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 11 * در خاصي آن خاصها بخوري اويرا همه نرينه بخورد اويرا خاص باشد بتو * واين بتو جدا
كردي هديهاي ايشان بهمه عرضهاي پسراني يسرال بتو بدادم ايشانرا و بپسراني تو
12 وبدختراني تو اواري تو برسمي جاويد همه پاك در خانهي تو بخورد اويرا *همه بهترين روغن وهمه
13 بهترين شيره ودانه اوّلي ايشان آنچه بدهند ييّ بتو بدادم ايشانرا *نخست برها همه آنچه در
14 زميني ايشان آنچه بياورند ييّ بتو باشد همه پاك در خانهي تو بخورد اويرا * همه حرم در يسرال
15 بتو باشد*همه كشايشي رحم بهمه گوشتمند آنچه نزديك آورند ييّ در آدم ودر چهارپا باشد بتو
خاصه خلاص كردن خلاص كني مر نخست زادي آن آدم ومر نخست زادي آن چهارپايي آن پليد
16 خلاص كني*وخلاصيي او از قدري ماه خلاص كني در قياسي تو سيم پنج مثقالها در مثقالي آن
17 خاص بيست دانك او*خاصه نخست زادي گاو يا نخست زادي برّه يا نخست زادي بز نه خلاص كني
خاص ايشان مر خوني ايشان بپراكني ابر آن مذبح ومر پيهي ايشان بر آوري قربان ببويي
18 قبوليت ييّ *وگوشتي ايشان باشد بتو چون سينهي آن عرضه وچون ساقي آن راست بتو باشد.
19 * همه جدا كرد آن خاصها آنچه جدا كنند پسراني يسرال ييّ بدادم بتو و بپسراني تو
وبدختراني تو اواري تو برسمي جاويد شرطي نمك جاويد او بپيشي ييّ بتو وبنسلي تو اواري
20 تو* گفت ييّ باهرن در زميني ايشان نه احسنتا گيري وبخش نه باشد بتو در مياني ايشان من
21 بخشي تو واحسنتايي تو در مياني پسراني يسرال* وبپسراني لوي اينك بدادم همه دهيك در يسرال
22 باحسنتا بدلي كاري ايشان آنچه ايشان كار كنان مر كاري خيمهي وعده*ونه نزديك شوند نيز
23 پسراني يسرال بخيمهي وعده ببر داشتن خطا بمردن * وكار كنند آن لوي او مر كار خيمهي
وعده وايشان بر دارند گناهي ايشان رسمي جاويد بدرهايي شما ودر مياني پسراني يسرال نه
24 احسنتا گيرند احسنتا * كه مر دهيك پسراني يسرال آنچه جدا كنند ييّ جدا كرد بدادم
بلويان باحسنتا از همچنين گفتم در مياني پسراني يسرال نه احسنتا گيرند احسنتا.

In Sancto sanctorum comedes eam, 10
omnis masculus comedet eam, san-
cta erit tibi. Hoc quoque tuum 11
erit : separatio munerum eorum in
omnibus oblationibus filiorum Isra-
el : tibi dedi ea & filiis tuis ac
filiabus tuis tecum in statutum æ-
ternum : omnis mundus in domo
tua comedet eam. Omne optimum 12
olei, & omne optimum musti &
grani, primitias eorum quas dabunt
Domino, tibi dedi ea. Primæ fru- 13
ges omnium quæ in terra eorum,
quas afferent Domino, tibi erunt :
omnis mundus in domo tua come-
det eas. Omnis consecratio in Is- 14
rael, tibi erit. Omnis apertio vul- 15
væ in omni carneo, quam offerent
Domino, tam de homine quàm de
quadrupede, erit tibi : tantùm red-
imendo redimes primogenitum ho-
minis : primogenitum quoque qua-
drupedis immundæ, redimes. Et red- 16
emptionem ejus ab ætate mensis
redimes secundùm æstimationem tu-
am, argento quinque siclorum in si-
clo sanctuarii, qui viginti obolo-
rum est. Tantùm, primogenitum 17
bovis, aut primogenitum agni, aut
primogenitum capræ non redimes :
sanctificatio sunt : sanguinem eo-
rum sparges super altare, & adi-
pem eorum offeres in oblationem
odoris acceptabilis Domino. Et ca- 18
ro eorum erit tibi, sicut pectus ad-
motionis, & sicut crus dextrum, ti-
bi erit. Omnē separationē sanctifi- 19
cationum quas separârint filii Is-
rael Domino, dedi tibi & filiis tu-
is ac filiabus tuis tecum in statu-
tum æternum : pactum salis æter-
num est coram Domino tibi & so-
boli tuæ tecum. Dixitque Domi- 20
nus ad Aharon; In terra eorum
possessionem non accipies, nec portio
erit tibi in medio eorum : ego por-
tio tua & possessio tua in medio
filiorum Israel. Filiis autem Le- 21
vi ecce dedi omnes decimas in Is-
rael in possessionem propter opus
eorum quod faciunt, opus scil. ten-
torii conventûs. Et non accedent 22
ampliùs filii Israel ad tentorium
conventûs, ut portent peccatum ad
moriendum. Sed faciet Levita 23
ipse opus tentorii conventûs, &
ipsi portabunt peccatum suum sta-
tuto perpetuo per generationes ve-
stras : & in medio filiorum Israel
non possidebunt possessionem. De- 24
cimas enim filiorum Israel quas
separant Domino separationem, de-
di Levitis in possessionem, quocir-
ca dixi; In medio filiorum Israel
non possidebunt possessionem.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי
Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hierosolymitanum.

וידבר ה׳ ומליל יי עם משה למימר : ואל הלוים וללֵיוָאֵי תמליל ותימר להון
ארום תסבון מן בני ישראל ית מעשרא דיהבית להון באחסנתהון ותפרשון מניה
אפרשותא קדם יי מעשרא מגו מעשרא : ונחשב ואתחשב לכון אפרשותכון
הי כעיבורא מן אידרא והי כחמרא דמליתא מן מעצרתא : כן תרימו היכדין
תפרשון לחוד אתון אפרשותא קדם יי מכל מעשריכון דתסבון מן בני ישראל
ותתנון מניה אפרשותא קדם יי לאהרן כהנא : מכל מכל מתנתיכון תפרשון ית
אפרשותא קדם יי מן כל שפר טוביה וביה : ואמרת ותימר להון לכהניא
באפרשותכון ית שפר טוביה מניה וביה ויתחשב לליואי הי כאפרשות עיבורא מן
גוא אידרא והי כאפרשות חמרא מגו מעצרתא : ואכלתם ותיכלון יתיה אתון
כהניא בכל אתר אתון ואינש בתיכון ארום אגרא הוא לכון חלופי פולחנכון במשכן
זמנא : ולא ולא תקבלון עלוי חובא בזמן אפרשותכון ית שפר טיביה מניה וביה
לאוכלי מניה לדסאיב וית קודשיא דבני ישראל לא תפסון ולא תמותין :

פ פ פ
יט

וידבר ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר : ואת דא גזירת אוזיית אורייתא
דפקיד יי למימר מליל עם בני ישראל ויסבון לך מאפרשות לישכתא תורתא
סומקתא ברת תרתין שנין דלית בה מומא ושומא משער חורן דלא סליק עלה דכר
ולא אטרחא באובצן עיבידתא ואפסרא וקטרבא ולא אירעצא בזקתא וסול וסירתא
וכל דדמי לנירא : ונתתם ותתנון יתה לאלעזר סגן כהניא ויהנפק יתה לחורא
למברא למשריתא ויסדר חזור חזור לה סידורי קיסין דתיניא וכהנא אוחרן יכוס
יתה קדמוי בתרין סימניא כמשאר בעירן ויבדיקנה בתמניסרי טריפן : ולקח ויסב
אלעזר בכיהוניה מן אדמיה באדבע יד ימיניה ולא יקבלינה במנא ויֵדי לסידורא
דקיסי תיניא מן לגין מן ציטרא דממצע כל קביל אפי משכן זימנא מאדמה
בטיבולא חדא שבע זמנין : ושרף ויפקון מגו סדורא ויוקד כהן אוחרן ית
תורתא כד חמי אלעזר ית מושכה וית בישרה וית אדמה על ריעייה יוקד :
ולקח ויסב כהן אוחרן בקעתא דקיסא
דגולמיש ואיזובא וצבע דאשתני בזהורי
ויטלוק לגו יקידתא דתורתא ויסגי

ירושלמי [6] ויטלק לגו קטם יקידת תורתא :

דליקתא לאפושי קיטמא : וכבס ויצבע לבושוי כהנא דינכס ית תורתא ויסחי
בישריה בארבעין סווין דמוי ומן בתר כדין ייעול למשריתא ויהי מסאב כהנא
ההוא קדם טיבוליה עד רמשא :

Præterea loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : Ad Levitas quo- 25
que loquaris, & dices eis ut accipiant à filiis Israel decimam, quam de- 26
di illis pro hæreditate sua : tum separabitis ex ea separationem coram
Domino, decimam è medio decimæ. Et reputabitur vobis separatio 27
vestra quasi frumentum de area, & quasi mustum plenitudinis ex torcu-
lari. Sic separabitis etiam vos separationem coram Domino ex omni- 28
bus decimis vestris, quas acceperitis à filiis Israel : & dabitis ex eo se-
parationem coram Domino Aharoni sacerdoti. De omnibus muneri- 29
bus vestris separabitis separationem coram Domino, de omni pulchro
bonitatis ejus & in eo. Et dices sacerdotibus ; Cùm separaveritis vos 30
pulchrum bonitatis ejus ex eo & in eo, tum reputabitur Levitis sicut
separatio frumenti è medio areæ, & sicut separatio vini è medio tor-
cularis. Comedetis ipsam vos sacerdotes in omni loco, vos & homi- 31
nes domus vestræ : quoniam merces vestra est pro ministerio vestro in
tabernaculo fœderis. Ut non recipiatis propter eam pœnam, tem- 32
pore quo separabitis pulchrum bonitatis ejus ex eo & in eo, cibando ex eo illum qui immundus est : & sanctificata filiorum Israel non prophanabitis, ne moriamini.

SECT. XXXIX.

CAP. XIX.

ET loquutus est Dominus cum Mose & Aharon, dicendo: Hoc de- 1
cretum indicationis legis, quam præcepit Dominus dicendo ; Loquere 2
cum filiis Israel, ut accipiant tibi de separatione cubiculi vaccam rufam natam duos annos, in qua non sit labes aut macula de pilo albo, super quam non saliit mas, neque subiit molestiam operis, aut capistri lorive, neque exagitata fuit stimulo, aut aculeo, aut spina, nec quidquam
simile jugo *passa est*. Et dabitis ipsam Eleazari præfecto sacerdotum, qui 3
educat eam solam extra castra, & ordinabit in circuitu ejus ordines lignorum ficuum, & sacerdos alius mactabit eam coram ipso duobus signis, ut reliquæ bestiæ *mactantur*, & explorabit eam per octodecim
species discerptorum. Et accipiet Eleazar in habitu sacerdotali suo de 4
sanguine ejus digito manus dextræ suæ, neque recipiet ipsum in vas, & asperget ordinem lignorum ficuum, è lagena *etiam* à latere mediano *asperget* ante faciem tabernaculi fœderis de sanguine ejus unica im-
mersione septem vicibus. Et exibunt è medio ordinis, & succendet 5
sacerdos alius vaccam vidente Eleazaro : pellem ejus, & carnem ejus,
& sanguinem ejus, cum excremento ejus comburet. Et accipiet sa- 6
cerdos alius frustum ligni cedri, & hyssopum, & colorem qui mutatus est in coccum, & projiciet in medium incendii vaccæ, & multiplicabit incendium ut crescant cineres.

Hieros. 6. *Et projiciet in medium cineris incendii vaccæ.*

Et lavabit vestimenta sua 7
sacerdos qui mactavit vaccam, lavabitque carnem suam in quadraginta satis aquæ, & postea ingredietur in castra : pollutus autem erit sacerdos ille ante lotionem suam usque ad vesperam.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

25 *سخن گفت :: بمشه گفتن * و بآن لویان سخن گوی و بگوی بایشان که بستانید از نزدی
26 پسراني يسرال مر آن دهيك آنچه بدادم بشما از نزدي ايشان در اصتنايي شما جدا كنيد ازو
جداكردي :: دهيك از آن دهيك * وحسيب شود بشما جداكردي شما چون دانه از آن خرمن 27
وچون شيره از آن چرخ * همچنين جدا كنيد نيز شما جداكرد :: از همه دهيكهاي شما 28
آنچه بستانيد از نزدي پسراني يسرال وبدهيد ازو مر جداكردي :: باهرن آن كهن * از همه 29
هديهاي شما جدا كنيد مر همه جداكردي :: از همه بهتريني او مر خاصي او ازو *
وبگوي بايشان در جدا كردني شما مر بهتريني او ازو وحسيب شود بلويان چون دخلي خرمن 30
وچون دخلي چرخ * وبخوريد اويرا در همه جا شما و اهلي خانهي شما [كه مزد او بشما] 31
بدلي كاركردي شما در خيمهي وعده * ونه برداريد ابر او خطا در جدا كردني شما مر بهتريني 32
او ازو ومر خاصهاي پسراني يسرال نه سست كنيد ونه ميريد *

* فصل نوزدهم *

1 * سخن گفت :: بمشه وباهرن گفتن * اين رسمي آن شريعت آنچه فرمود :: گفتن سخن گوي 2
بپسراني يسرال بستانند بتو گاو سرخ تمام آنچه نيست در و عيب آنچه نه بر آمد ابر او يوغ *
3 * بدهيد آنرا بالعزر آن كهن وبيرون آورد آنرا بار بيرون بلشكرگاه وبكشد آنرا بپيشي او *
4 * وبستاند العزر آن كهن از خوني آن در انگشتي او وبچكاند بمقابلي پيشي خيمهي وعده از
5 خوني آن هفت بارها * وبسوزاند مر آن گاورا بچشم ديدي او مر پوستي آن ومر گوشتي آن ومر
6 خوني آن ابر غوشاد آن بسوزاند * وبستاند آن كهن چوبي سرو ودرمنه وقرمزرنگ وبيندازد
7 بميانی سوختني آن گاو * وبشويد جامهاي او آن كهن وبشويد تني او در آب وبعد بيايد
بآن لشكرگاه وپليد باشد آن كهن تا ابوار *

Locutusq; est Dominus ad Moscheh, 25
dicendo ; Et ad Levitas loquêris, 26
ac dices eis ; Quum acceperitis à filiis Israel decimas quas dedi vobis ab illis in possessionem vestram, separabitis ex eis separationem Domini,
decimas è decimis. Et reputabitur 27
vobis separatio vestra sicut granum de area, & sicut mustum de torculari. Sic separabitis etiam vos 28
separationem Domino ex omnibus decimis vestris quas acceperitis à filiis Israel, & dabitis ex illis separationem Domini Aharon sacerdoti. Ex omnibus donariis 29
vestris separabitis omnem separationem Domino, ex omni optimo ejus, sanctificationem ejus ex
eo. Dices præterea illis ; Quum se- 30
parabitis optimum ejus ex eo, reputabitur Levitis sicut proventus areæ,
& sicut proventus torcularis. Et 31
comedetis illud in omni loco vestro vos & familia vestra : quia merces est vobis propter opus vestrum in
tentorio conventûs. Et non portabi- 32
tis ob id peccatum quum separaveritis optimum ejus ex eo: & sanctificationes filiorum Israel non prophanabitis, & non moriemini.

CAP. XIX.

LOquutusque est Dominus ad 1
Moscheh & Aharon, dicendo, Hoc 2
est statutum legis quod præcepit Dominus, dicendo ; Alloquere filios Israel, ut afferant ad te vaccam rufam perfectam, in qua non sit vitium, super quam non ascenderit ju-
gum. Et dabitis eam Eleazar sa- 3
cerdoti, qui educet eam extra castra, & mactabit eam aliquis coram
eo. Capietque Eleazar sacerdos de 4
sanguine ejus digito suo, & stillabit è regione faciei tentorii conventûs de sanguine ejus septem vicibus.
Postea comburet ille vaccam in 5
conspectu oculorum ejus: pellem ejus, & carnem ejus, & sanguinem ejus
cum fimo ejus comburet. Tunc acci- 6
piet sacerdos lignum cupressinum, & thymbram, & coccineum, projicietque in medium combustionis vaccæ.
Et lavabit vestes suas sacerdos, la- 7
vabitque corpus suum in aqua, & postea veniet in castra, pollutusque erit sacerdos usque ad vesperam.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hierosolymitanum.

8 והשורף וכהנא דמתעסק ביקידתא יצבע לבושוי בארבעין סאוין דמוי ויסחי בישריה
9 בארבעין סאוין דמוי ויהי מסאב קדם טבוליה עד רמשא: ואסף ויכנוש גבר כהין דכי
ית קטמא דתורתא בקלל דפחר מקף מגופת שיע ויפלג ית קטמא לתלת חולקין
חדא יהיב בחיל וחדא בטוור משחא וחדא מפלג לכל מטרת ליואי ותהי לכנישתא
10 דבני ישראל למוי אדיותא ברם שיבוק חובת עיגלא היא: וכבס ויצבע כהנא
דכניש ית קטמא דתורתא ית לבושוי ויהי מסאב קדם טבוליה עד רמשא ותהי
11 לדכותא לבני ישראל ולגיוריא דיתגיירון ביניהון לקים עלם: הנוגע דיקרב
בשכיבא לכל בר נשא ואפילו לוולדא בר ירחין לגושמיה ובדמיה יהי מסאב שובעא
12 יומין: הוא הוא ידי עלוי מי קטמא ההוא ביומא תליתאה וביומא שביעאה
ידכי ואין לא ידי עלוי ביומא תליתאה יעכב עלוי וביומא שביעאה לא ידכי:
13 כל כל דיקרב בשכיבא ובוולדא בר תשעא ירחין בגושמיה ובדמיה דימות ולא
ידי עלוי ית משכנא דיי סאיב וישתיצי בר נשא ההוא מישראל ארום מוי
אדיותא לא אזדריקו עלוי מסאב הוא תוב סובתיה ביה עד דידי ויהדר וידי
14 ויטבול ברמשא שביעאה: וזאת דא אחווית אוריתא גבר ארום ימות
תחות גננא דפריס כל מאן דעליל למשכנא אורח תרעא ולא מן צדדיה
כדפתח תרעיה מכל דבמשכנא ואפילו קרקעיתיה ואבנוי וקיסוי ומנוי יהי מסאב
15 שובעא יומין: וכל כלי וכל מאן דפחר
פתיח דלית מגופתא מחברא ביה מקף
על פומיה דיפריש ביניה ובין סובתא

ירושלמי 15 וכל מן דחסף פתיח די
לית פוריתא משעא עלוי מסאב הוא:

מסאב הוא בגנינא באוירא דסובתא דמפומיה ומגויה ולא מגביה: וכל
16 וכל מאן דמקרב על אנפי ברא ולא במיתא דבבריסא דאמיה בקטיל
סייפא או בסייפא דקטל ביה או בשכיבא שלימא ואפילו בגרמיה
בשערתא או בגרמא דאינשא חיא דפרש מיניה או בקבורתא ונוללא
17 ודופקא יהי מסאב שובעא יומין: ולקחו ויסבון לדמסאב מן עפר יקידת
18 חטאתא ויתן עלוי מי מבוע לגו מאן דפחר: ולקח ויסב איזובא
תלתא קילחין באיסרא חדא ויטמוש במיא האינון בעידן קבול סובתא
גבר כהין דכי וידי על משכנא ועל כל מניא ועל בני נש דהוו תמן ועל
דמקרב בגרמא דחיא דפרש מיניה ונפל או בקטול חרבא או בשכיבא
19 במותנא או בבית קבורתא ונוללא ודופקא: והזה וידי כהנא דכיא על
גברא מסאבא ביומא תליתאה וביומא שביעאה וידכיניה ביומא שביעאה ויצבע
לבושוי ויסחי במיא וידכי ברמשא:

Sed & sacerdos qui occupatus fuit in combustione lavabit vestimenta 8
sua in quadraginta satis aquæ, & lavabit carnem suam in quadraginta
satis aquæ: & erit immundus ante ablutionem suam usque ad vesperam. Et colliget vir sacerdos mundus cinerem vaccæ in vase figulino, 9
circundato operculo luteo, & dividet cinerem in tres partes; quarum
unam ponet in intermurali, alteram in monte olivarum, tertiam partem pro
omni custodia Levitarum: eritque congregationis filiorum Israel in aquas
aspersionis, remissio peccati vituli est. Et lavabit sacerdos qui con- 10
gregavit cinerem vaccæ vestimenta sua, & erit pollutus ante ablutionem suam usque ad vesperam: & erit in munditiem filiis Israel, &
peregrinis qui peregrinabuntur inter eos, in statutum perpetuum.
Qui tetigerit mortuum quemcunque virum, etiam puerum menses ali- 11
quot natum, aut corpus ejus, aut sanguinem ejus, erit pollutus septem diebus. Is asperget se aquis cineris istius die tertio, & die se- 12
ptimo mundus erit: quod si non asperserit se in die tertio, manebit
super eum pollutio, & die septimo non erit mundus. Quicunque tetigerit 13
mortuum, etiam puerum natum novem menses, sive corpus ejus, sive
sanguinem ejus qui mortuus fuerit, neque asperserit se, tabernaculum
Domini polluit, & excidetur vir ille ex Israel: quoniam aquæ aspersionis non sunt sparsæ super eum, pollutus est, adhuc pollutio ejus in
eo est, donec asperserit se; itaque rursus asperget se, & lavabit in
vespera septima. Hæc est indicatio legis viri, quando mortuus fue- 14
rit sub tabernaculo expanso: quisquis ingressus fuerit tabernaculum
viâ portæ, non autem ex latere ejus quando aperuerit portam ejus,
& quicquid est in tabernaculo, etiam pavimentum ejus, & lapides ejus,
& ligna ejus, & vasa ejus, pollutum erit septem diebus. Et omne 15
vas figulinum apertum, cui non est operculum conjunctum ipsi per circuitum labii ejus, quod separet inter ipsum & pollutionem, pollutum erit in tabernaculo aëre pollutionis, qui *pertigerit* per os ejus, & ab interiori ejus, non autem ab exteriore ejus.

Hier. 15 *Et omne vas figulinum apertum, cui non est operculum ex luto super ipso, pollutum erit.*

Et quicunque tetigerit in superficie agri (non mortuum qui 16
est in utero matris suæ) interfectum gladio, aut gladium quo est interfectus, aut mortuum simpliciter, vel etiam os ejus, capillum aut os viri vivi
quod ab eo separatum est, aut sepulchrum, aut operculum, aut latus sepulchri, erit pollutus septem diebus. Et tollant pro eo qui est immundus 17
de cinere combustionis hostiæ pro peccato, & ponant pro eo aquas fontis
in medium vasis figulini. Et accipiet hyssopi tres fasciculos simul liga- 18
tos, quos immerget in illis aquis tempore receptionis pollutionis vir sacerdos mundus, & asperget tabernaculum, & omnia vasa & homines qui ibi
fuerint, aut super eum qui tetigerit os vivi quod separatum est ab eo &
cecidit, aut interfectum gladio, aut mortuum peste, aut sepulchrũ, aut operculum, aut latus sepulchri. Spargátque sacerdos mundus super virum 19
immundum die tertio & die septimo: & mundabit eum die septimo; &
lavabit vestimenta sua, & abluet se aquis, & mundus erit vesperi.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

8 وآن سوزانا آنرا بشويد جامهاي او در آب وبشويد تني او در آب وپليد باشد تا ايوار *
9 وگرد كند مردي پاك مر خاكستري آن گاو ورها كند باز بيرون بلشگرگاه در جاي *
10 پاك وباشد بجماعتي پسراني يسرال بنگاهداشت بآبي چكاندن خطات آن * وبشويد آن گرد كنا
مر خاكستري آن گاو مر جامهاي او وپليد باشد تا آن ايوار وباشد بپسراني يسرال وبغريب
11 آن غريبي كنا در مياني ايشان برسمي جاويد * آن رسا در مرده بهمه جاني آدم وپليد باشد
12 هفت روزها * او چكيده شود درو در روزي آن سيمي ودر روزي آن هفتمي پاك شود واگر نه
13 چكيده شود در روزي آن سيمي ودر روزي هفتمي نه پاك باشد * همه آن رسا در مرده در
جاني آن آدم آنچه بميرد ونه چكيده شود مر مسكن ؟ پليد كرد بريده شود آن جاني آن آن
14 از يسرال كه آبي چكاندن نه پراكنده شد ابر او پليد باشد نيز پليدي او درو * اين
آن شريعت آدمي كه بميرد در خيمه همه آن آيا بآن خيمه وهمه آنچه در خيمه پليد باشد
15 16 هفت روزها * وهمه پيرايهي كشاده آنچه نيست سربند رشتهي ابر او پليد است او * وهمه
آنچه برسد ابر روي آن دشت در كشتهي شمشير يا در مرده يا در استخوان آدم يا در گور
17 پليد باشد هفت روزها * وبستانند بپليد از خاكي سوختهي آن خطات وبدهد ابر او
18 آبي روان بپيرايه * وبستاند درمنه ودر زند در آب مردي پاك وبچكاند ابر آن خيمه وابر
همه آن پيرايها وابر آن جانها آنچه بودند آنجا وابر آن رسا در استخوان يا در كشته
19 يا در مرده يا در گور * وبچكاند آن پاك ابر آن پليد در روزي آن سيمي ودر روزي
آن هفتمي وپاك كند اورا در روزي آن هفتمي وبشويد جامهاي او وبشويد در آب
وپاك شود در ايوار.

Qui etiam combusserit eam, la- 8
vabit vestes suas in aqua, lava-
bit & corpus suum in aqua, &
pollutus erit usque ad vesperam.
Colliget autem vir mundus cinerem 9
vaccæ, & relinquet extra castra
in loco mundo: eritque congregatio-
ni filiorum Israel in custodiã in aquã
aspersionis: peccatum est. Et la- 10
vabit collector cineris vaccæ ve-
stes suas, pollutusque erit usque ad
vesperam: & erit filiis Israel, &
peregrino peregrinanti in medio eo-
rum, in statutum perpetuum. Ac- 11
cedens ad mortuum, ad omnem ani-
mam hominis, pollutus quidem erit
septem diebus. Ipse aspergetur ea 12
in die tertio, & in die septimo
purificabitur: at si aspersus non
fuerit die tertio, die quidem se-
ptimo purus non erit. Omnis acce- 13
dens ad mortuum, ad animam ho-
minis qui mortuus fuerit, & asper-
sus non fuerit, tabernaculum Domini
polluit: excindetur anima illa ex
Israel, quia aqua aspersionis non
fuit sparsa super eum: pollutus
erit, adhuc pollutio ejus est in ipso.
Hæc quoque est lex hominis qui 14
mortuus fuerit in tentorio, Omnis
veniens in tentorium, & omne
quod est in tentorio pollutum erit
septem diebus. Omne item vas 15
apertum, super quo non fuerit oper-
culum filaceum, pollutum est ipsum.
Omnis præterea qui accesserit su- 16
per faciem agri ad occisum gladio,
aut ad mortuum, aut ad os homi-
nis, aut ad sepulchrum, pollutus
erit septem diebus. Accipiántque 17
pro polluto de pulvere combustio-
nis peccati, & dabunt super eum
aquas meantes in vase. Capiet 18
etiam thymbram, et intinget in aquam
vir mundus, stillabítque super ten-
torium, & super omnia vasa, &
super animas quæ fuerint ibi, &
super accedentem ad os, vel ad oc-
cisum, vel ad mortuum, vel ad se-
pulchrum. Stillabit inquam mun- 19
dus super pollutum in die tertio &
in die septimo, & purificabit eum
die septimo: postea lavabit vesti-
menta sua, lavabitque se in aqua,
& mundus erit in vespera.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי | Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hierosolymitanum.

20 ואיש וגבר דיסתאב ולא ידי עלוי ואשתיצי בר נשא ההוא מגו קהלא ארום
ית מקדשא דיי סאיב מי אדיותא לא אזדריקו עלוי מסאב ההוא : והותה
21 ותהי לכון לקיים עלם ולחוד כהנא דמדי מי אדיותא יצבע לבושוי ודיקרב
22 במי אדיותא יהי מסאב עד רמשא : וכל וכל מדעם דיקרב ביה מסאבא
ולא בהיסיטא יהי מסאב ובר נש דכי דיקרב ביה יהי מסאב עד רמשא :

כ

1 ויבאו ואתו בני ישראל כל כנשתא למדברא דצין בעשרא יומין לירחא
2 דניסן ומיתת תמן מרים ואתקברת תמן : ולא ולפום דבזכותא דמרים
אתיהיבת בירא כד שכיבת אתגניזת בירא ולא הוו מוי לכנישתא ואתכנישו
3 על משה ועל אהרן : וירב ונצא עמא על משה ואמר למימר הלואי
4 דמיתנא כד מיתו אחנא קדם יי : ולמה ולמא אתיתון ית קהלא דיי
5 למדברא הדין לממת תמן אנחנא ובעירנא : ולמה ולמא אסקתונא
ממצרים לאייתאה יתן לאתרא בישא הדין לא אתר כשר לבית דרע ואוף
6 לא למנצב תינין וגופנין ורומנין ומוי לית למשתי : ויבא ועאל משה ואהרן
מן קדם תורעמות קהלא לתרע משכן זמנא ואתרכינו על אפיהון ואתגלי
7 איקר שכינתא דיי להון : וידבר ומליל יי עם משה למימר : קח סב ית
8 חטר ניסיא וכנוש ית כנישתא אנת ואהרן אחוך ותומון תריכון ית כיפא
בשמא רבא ומפרשא כד הינון חמיין ויתן מוהי ואין יסרב לאפיקי מחי אנת
לחודך בידה בחוטרא דבידך ותהנפק להון מיא מן כיפא ותשקי ית כנישתא
9 וית בעיריהון : ויקח ונסיב משה ית חטר ניסיא מן קדם יי היכמא דפקדיה :
10 ויקהילו וכנישו משה ואהרן ית קהלא לקדם כיפא ואמר להון משה שמעו
11 כדון סורבניא המן כיפא הדין אפשר לן להנפקא לכון מיא : וירם וזקף
משה ית ידיה ומחא ית כיפא בחטריה
תרתין זמנין בזמנא קמאה אטיפת אדמא
ירושלמי 11 וארעם משה :
ובזמנא תניינא נפקו מיין סגיאין ואשתיאת כנשתא ובעיריהון : ויאמר ואמר יי
12 למשה ולאהרן בשבועתא חולף דלא הימנתון במימרי לקדשותי למחמיהון דבני
ישראל בגין כן לא תהנעלון ית קהלא הדין לארעא די אתן להון :

20 Sed vir qui immundus fuerit neque fuerit aspersus, excidatur homo ille de medio congregationis: quoniam sanctuarium Domini polluit, aquæ aspersionis non sunt aspersæ super ipsum, immundus est.
21 Et erit vobis in statutum seculi: & sacerdos etiam qui asperserit aquam aspersionis lavabit vestes suas, & qui tetigerit aquas aspersionis erit immundus usque ad vesperam.
22 Et quodcunque tetigerit immundus, etsi non portaverit, erit immundum: & homo mundus qui tetigerit ipsum, erit immundus usque ad vesperam.

CAP. XX.

1 Venerunt autem filii Israel universaque congregatio in desertum Tsin, decima die mensis Nisan: & mortua est ibi Mirjam ibique sepulta est.
2 Et propterea quod merito ipsius Mirjam datus erat puteus, quando mortua est reconditus est puteus, neque erant aquæ congregationi: congregatique sunt contra Mosem & contra Aharonem.
3 Et contendit populus adversus Mosem, & dixit dicendo; Utinam mortui essemus quando mortui sunt fratres nostri coram Domino.
4 Et quare venire fecistis cœtum Domini in desertum hoc, ut moriamur ibi nos & jumenta nostra?
5 Et quare ascendere fecistis nos ex Ægypto, ut adduceretis nos in locum malum hunc, locum qui non est aptus ad seminandum, & etiam ad plantandum ficus, aut vineas, aut malogranata; & aqua non est ad bibendum?
6 Venit itaque Moses & Aharon à facie murmurationis congregationis ad portam tabernaculi fœderis, & inclinati sunt super facies suas: & revelata est gloria divinæ præsentiæ Domini illis.
7 Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo:
8 Accipe virgam miraculorum, & congrega cœtum tu & Aharon frater tuus, & adjurabitis ambo vos petram in nomine magno & explicato ipsis videntibus, & dabit aquas suas: quòd si renuerit producere, percuties tu solus ipsam virgâ quæ est in manu tua, & educes illis aquas ex petra, ut potum des cœtui & jumentis illorum.
9 Et accepit Moses virgam miraculorum à facie Domini sicut præceperat illi.
10 Et congregaverunt Moses & Aharon congregationem ante petram: & dixit illis Moses; Audite nunc rebelles, an ex petra hac possibile est nobis educere vobis aquas?
11 Et elevavit Moses manum suam, & percussit petram virga sua bis: prima vice stillavit sanguinem, secunda autem exierunt aquæ plurimæ, bibitque universa congregatio unà cum bestiis eorum.
Hieros. 11 Et elevavit Moses.
12 Et dixit Dominus Mosi & Aharoni cum jurejurando; Propterea quod non credidistis verbo meo, ut sanctificaretis me in conspectu filiorum Israel, ideo non introducetis congregationem hanc in terram quam dabo illis.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

20 * ومردي آنكه پليد باشد ونه پاك شود نيست شود آن جاني آن آن از مياني آن جماعت كه
مر خاصي ؛؛ پليد كرد آبي چكاندن نه پراكنده شد ابر او پليد است او * وباشد بايشان 21
برسمي جاويد وچكاني آبي آن چكاندن بشويد جامهاي او وآن رسا در آبي آن چكاندن پليد
باشد تا آن ايوار * وهمه آنكه برسد در وآن پليد پليد باشد وآن جاني آن رسا پليد باشد 22
تا ايوار * فصل بيستم * بيامدند پسراني يسرال همه آن جماعت 1
بياباني صين در ماهي آن اوّل بنشست آن قوم در قدش بمرد آنجا مريم قبرا شد آنجا
* ونه بود آب بجماعت جمع شدند ابر مشه وابر اهرن * خصومت كرد آن قوم اوازي 2 3
مشه كفتند بكفتن كاشكي بمرديم در مردني برادراني ايما بپيشي ؛؛ * وچرا آورديد مر 4
جماعتي ؛؛ بآن بياباني آن اين بمردن آنجا ايما وچهارپاياني ايما * وچرا بر آوردي ايمارا از مصر 5
تاوردن ايمارا بآن جاني آن بدي آن اين نه جاي زرع وانجير وتاك وانار وآب نيست
تاهنجيدن * بيامد مشه واهرن از پيشي آن جماعت بدركاهي خيمهي وعده بيفتادند ابر 6
رويي ايشان ديدار شد عزيزي ؛؛ بايشان * سخن كفت ؛؛ بمشه بكفتن * بستان مر آن عصا 7 8
وجمع كن مر آن جماعت تو واهرن برادري تو وسخن كوييد بآن كمر بچشم ديدي ايشان
وبدهد آبي او وبيرون آوري بايشان آب از آن كمر وآب دهي مر آن جماعت ومر چهارپاياني
ايشان * بستاند مشه مر آن عصا از پيشي ؛؛ چون آنكه بفرمود اويرا * جمع كردند مشه واهرن 9 10
مر آن جماعت بپيشي آن كمر كفت بايشان بشنويد اكنون آن عاصيان ها از آن كمري آن اين
بيرون آوريم بشما آب * بلند كرد مشه مر دستي او وبزد مر آن كمر در عصاي او دو بارها بيرون 11
آمدند آبي بسياران بياهنجيد آن جماعت وچهارپاياني ايشان * كفت ؛؛ بمشه وباهرن جراي كه 12
نه استوار بوديد در من بخاص كردني من بچشم ديدي پسراني يسرال بهمچنين نه آوريد
مر آن جماعتي آن اين بآن زمين آنكه بدادم بايشان ؛

20 *Vir autem qui pollutus fuerit, & non fuerit purificatus, annihilabitur anima illa de medio congregationis, quia sanctuarium Domini polluit: aqua aspersionis non est sparsa super eum, pollutus est ipse.*
21 *Et erit eis in statutum perpetuum: & aspergens aquam aspersionis, lavabit vestimenta sua: & accedens ad aquam aspersionis, pollutus erit usque ad vesperam.*
22 *Et omne cui accesserit pollutus, pollutum erit: & anima accedens ad eum, polluta erit usq; ad vesperam.*

CAP. XX.

1 *Veneruntque filii Israel, universa congregatio in desertum Sin, mense primo, seditque populus in Cadesh: ubi mortua est Mirjam, & sepulta fuit ibi.*
2 *Quumq; non esset aqua congregationi, convenerunt adversus Mosheh & Aharon.*
3 *Et jurgium fecit populus cum Mosheh, locutique sunt, dicendo; Utinã mortui fuissemus quando mortui sunt fratres nostri coram Domino.*
4 *Et quare tulistis congregationem Domini in desertum istud ad moriendũ ibi, nos et quadrupedes nostras?*
5 *Et quare eduxisti nos ex Ægypto, ad adducendũ nos ad locum malum istum, non locũ sementis, & ficûs, & vitis, & malogranati, nec est aqua ad bibendum?*
6 *Venit itaque Mosheh & Aharon à præsentia congregationis ad ostium tentorii conventûs, cecideruntque super facies suas, & apparuit gloria Domini eis.*
7 *Locutusque est Dominus ad Mosheh, dicendo;*
8 *Accipe virgam, & congrega cœtum tu & Aharon frater tuus, & loquimini ad fornicem rupis in conspectu oculorum eorum, & dabit aquam suam, educesq; illis aquam è fornice, & aquam dabis cœtui & quadrupedibus eorum.*
9 *Accepit igitur Mosheh virgam à præsentia Domini, quemadmodum præceperat ei.*
10 *Congregáruntque Mosheh & Aharon congregationem coram fornice, dixitque illis; Audite nunc rebelles, numquid de fornice hoc educemus vobis aquã?*
11 *Et elevavit Mosheh manum suam, percussitque fornicem rupis virgâ suâ duabus vicibus, & egressis aquis multis, bibit congregatio & quadrupedes eorum.*
12 *Et dixit Dominus ad Mosheh & Aharon, Propterea quòd haud fidi fuistis mecum, ad sanctificandum me in conspectu oculorum filiorum Israel, ideò non introducetis congregationem illam in terram quam dedi illis.*

ירושלמי תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hierosolymitanum.

13 המה הינון מי מצותא דנצו בני ישראל קדם יי על עיסק בירא דאיתגניזת
14 ואתקדש בהון במשה ואהרן כד איתיהיבת להום : וישלח ושדר משה אזגדין
מרקם לות מלכא דאדום למימר כדנן אמר אחוך ישראל אנת ידעת ית כל
15 אניקי דאשכחתנא : וירדו ונחתו אבהתן למצרים ויתיבנא במצרים יומין סגיאין
16 ואבאישו לנא מצראי ולאבהתנא : ונצעק וצלינא קדם יי וקביל צלותנא ושדר
חד ממלאכי שירותא והנפקנא ממצרים והא אנחנא ברקם קרתא דמתבניא
17 בסטר תחומך : נעברה נעיבר כדון
בארעך לא נשרגגא בתולן ולא נאנס
אריסן ולא נבעול נשי גוברין באורח
מלכא דבשמיא ניזיל ולא נסטי לימינא
ולשמאלא להנזקא בשבילי רשותא עד
18 דנעיבר תחומך : ויאמר ואמר ליה

ירושלמי 17 נעבר כען בארעך לא נינוס אניסן ולא נשרגגה בתולן ולא נבעי נשי גוברין באסטרטא דמלכא נזיל לא נסטי לא לימין ולא לשמאל עד זמן די נעבר תחומך :

אדומאה לא תעיבר בתחומי דלמא בשליפי חרב אפוק לקדמותך : ויאמרו
19 ואמרו ליה בני ישראל באסטרטיא דמלכא נזיל אין מייך נשתי אנא ובעירי
20 ואיתן דמי טימהון לחוד לית פתגם דביש בלחודי אעיבר : ויאמר ואמר לא
21 תעיבר ונפק אדומאה לקדמותיה בחיל רב ובידא תקיפתא : וימאן וסרב
אדומאה למשבוק ית ישראל למעיבר
בתחומיה וסטא ישראל מלוותיה דהוו
מיפקדין מן קדם מימרא דשמיא דלא
למסדרא עמהון סדרי קרבא מטול

ירושלמי 21 וסטון ישראל מעלויהון דהוון מפקדין מן אבוהון דבשמיא דלא יסדרון לקבליהון סדרי קרבא :

22 דעד כדון לא מטא זמנא למתיהבא נקמתא באדום בידיהון : ויסעו ונטלו
23 מרקם ואתו בני ישראל כל כנשתא לטוורוס אומנוס : ויאמר ואמר יי למשה
24 בטוורוס אומנוס על תחום ארעא דאדום למימר : יאסף יתכניש אהרן לעמיה
ארום לא ייעול לארעא דיהבית לבני ישראל מטול דסרבתון על מימרי במי
25 מצותא : קח דבר ית אהרן וית אלעזר בריה ואסיק יתהון לטוורוס אומנוס :
26 והפשט ואשלח ית אהרן ית לבושוי
יקר כהונתא והלבישינון ית אלעזר

ירושלמי 26 ותחליש ית אהרן :

27 בריה ואהרן יתכנש וימות תמן : ויעש ועבד משה היכמא דפקיד יי יתיה
28 וסליקו לטוורוס אומנוס כד חמן כל כנשתא : ויפשט ואשלח משה ית אהרן
ית לבושוי איקר כהונתא ואלביש ית אלעזר בריה ומית אהרן תמן בריש טוורא
ונחת משה ואלעזר מן טוורא ;

Hæ sunt aquæ contentionis, ubi contenderunt filii Israel coram Domino occasione putei qui reconditus fuerat: & sanctificatus est in eis 13
in Mose & Aharone, quando datæ sunt illis. Tum misit Moses nuntios 14
de Rekam ad regem Ædom, dicendo; Sic dicit frater tuus Israel, tu nosti
omnem angustiam quæ invenit nos: Ut descenderint patres nostri in 15
Ægyptum, & habitaverim⁹ in Ægypto dieb⁹ multis, afflixerintq; nos Ægyptii & patres nostros. Et preces fuderimus coram Dño, qui suscepit preces 16
nostras, & misit unum ex angelis ministerii ut educeret nos ex Ægypto: & ecce nos in Rekam civitate, quæ ædificata est in latere termini tui.
Transibimus nunc per terram tu- 17
am; non seducemus virgines, neque vi rapiemus desponsatas, neque rem habebimus cum uxoribus virorum: semitâ regis cœlorum proficiscemur, neque declinabimus ad dextram aut sinistram, ut noceamus in semita publica, donec transiverimus limitem tuum. Et re- 18
spondit illi Ædomæus; Non transibis per limitem meum, ne cum evaginantibus gladio egrediar in occursum tui. Et dixerunt illi filii Israel; Stratâ viâ regiâ proficisce- 19
mur: si aquas tuas bibamus, ego & jumenta mea, tum dabo pretium valoris earum: tantùm sine ulla re mala solus ego transibo.
Et ait; Non transibis: & egressus est Ædomæus obviam illi cum 20
exercitu multo & manu forti. Et renuit Ædomæus sinere Israelem, 21
ut transiret per limitem suum: & divertit Israel ab eo, quia sic jussi erant à verbo cœlorum, ut acie instructâ non prodirent adversus eos; eò quòd nondum advenisset tempus quo ultio Ædomæis daretur in manus eorum. Et pro- 22
fecti ex Rekam venerunt filii Israel universa congregatio ad montem
Umanum. Et dixit Dominus Mosi in monte Umano, ad limitem ter- 23
ræ Ædom, dicendo: Colligatur Aharon ad populum suum, quoniam 24
non ingredietur in terram quam dedi filiis Israel: eò quòd rebelles fueritis verbo meo ad aquas contentionis. Accipe Aharonem & Elea- 25
zarum filium ejus, & ascendere fac eos in montem Umanum. Exuas 26
quoque Aharonem vestibus suis, decore sacerdotii, & induas eis Eleazarum filium ejus: Aharon autem colligatur, & moriatur ibi.
Et fecit Moses sicut præcepit Dominus ipsi: & ascenderunt in mon- 27
tem Umanum vidente tota congregatione. Et exuit Moses Aharonem 28
vestibus suis ornatu sacerdotali, & induit Eleazarum filium ejus: & mortuus est Aharon ibi in cacumine montis, descenditque Moses & Eleazar ex monte.

Hierosf. 17. *Transibimus nunc per terram tuam; nullas inferemus injurias, neque seducemus virgines, neque quæremus uxores virorum: stratâ regiâ proficiscemur, non declinabimus ad dextram aut sinistram, usque ad tempus quo transiverimus limitem tuum.*

Hierosf. 21 *Et declinaverunt Israelitæ ab illis: quia sic jussi erant à patre eorum qui est in cœlis, ut adversus eos non instruerent aciem belli.*

Hierosf. 26. *Et spoliabis Aharonem.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

13 * ايشان آبي خصومت آنچه خصومت كردند پسراني يسرال [مر ؞] وخاص شد در ايشان *
14 بفرستاد مشه رسولان از قدش بپادشاهي ادوم همچنين گفت برادري تو يسرال تو دانستي *
15 مر همه آن زحمت آنچه برسيد ايمارا * فرود شدند پدراني ايما بمصر بنشستيم در مصر روزهاي
16 بسياران بدي كردند بايما مصريان وبپدراني ايما * ناليديم ب؞ بشنويد آوازي ايما بفرستاد
17 ملاكه وبيرون آورد ايمارا از مصر واينك ايما در قدش شهري كناري حدي تو * بگذريم
[اكنون] در ولايتي تو نه گذريم در دشت و در رز و نه آهنجيم آبي چاه راهي آن پادشاه
18 برويم نه ميل كنيم راست وچپ تا آنچه بگذريم حدي تو * گفت باو ادوم نه گذري در من
19 تا نه در شمشير بيرون آيم بپذيرهي تو * گفتند باو پسراني يسرال در طريق بر آييم و اگر
آبهاي تو بياهنجيم من ورمهي من بدهم بهاي ايشان خاصه نيست سخن در پاي من بگذرم *
20 * گفت نه گذري بيرون آمد ادوم بپذيرهي او در قومي گران و در دستي قوي * ناكام
21 بود ادوم دادن مر يسرال گذشتن در حدي او ميل كرد يسرال از بالايي او * منزل بر داشتند
22 از قدش بيامدند پسراني يسرال همه آن جماعت كوهي آن كوه * گفت ؞ بمشه و باهرن در هر ههر
23 ابر حدي زميني ادوم بگفتن * جمع شود اهرن بقومي او كه نه آيد بآن زمين آنچه بدادم
24 بپسراني يسرال ابر آنچه عاصي شديد مر امري من بآبي خصومت * بستان مر اهرن و مر العزر
25 پسري او و بر آور ايشانرا هر ههر * وبكش مر اهرن مر جامهاي او وبپوشاني ايشانرا مر العزر پسري
26 او و اهرن جمع شود وبميرد آنجا * بكرد مشه چون آنچه فرمود ؞ بر آمدند بهر ههر بچشم
27 ديدي همه آن جماعت * بكشيد مشه مر اهرن مر جامهاي او وبپوشاند ايشانرا مر العزر پسري
28 او وفات يافت اهرن آنجا در سري آن كوه فرود آمد مشه و العزر از آن كوه ؞

Istæ sunt Aquæ jurgii apud quas 13
jurgium fecerunt filii Israel cum Domino, & sanctificatus est in eis.
Misitque Mosheh *nuntios à Cadesh* 14
ad regem Edom, Sic ait frater tuus Israel; Tu nosti omnem molestiam quæ evenit nobis. *Descende-* 15
runt enim patres nostri in Ægyptum, & sedimus in Ægypto diebus multis: at malefecerunt nobis Ægyptii, & patribus nostris. Et *inge-* 16
muimus ad Dominum, qui audivit vocem nostram, misitque angelum, & eduxit nos ex Ægypto: & ecce sumus in Cadesh civitate extremi termini tui. *Transeamus nunc per* 17
regionem tuam: non transibimus per agrum & vincam, neque bibemus aquam putei: viâ regiâ ambulabimus, non declinabimus ad dextram aut sinistram, usque quò transierimus terminum tuum. Respondit ei Edom; 18
Ne transeas per me, ne fortè in gladio egrediar in occursum tui. Dixe- 19
runt ei filii Israel; Per viam ascendemus: quòd si aquas tuas biberimus ego & greges mei, reddam pretium earum: veruntamen absque verbo pedibus meis transibo. Respondit; 20
Non transibis. Egressúsque est Edom in occursum ejus cum populo gravi & manu validâ. Nolente igitur E- 21
dom dare Israeli transitum per terminum suum, declinavit Israel ab illo. Et *mansionem removerunt* 22
à Cadesh, veneruntque filii Israel, tota scil. *congregatio,* ad *Montem montis.* Et *dixit Dominus ad Mo-* 23
sheh & Aharon in Hor-habar, juxta terminum terræ Edom, dicendo; Con- 24
gregabitur Aharon ad populũ suum: non enim veniet in terram quam dedi filiis Israel, eo quòd rebellâstis in mandatũ meum apud Aquas jurgii.
Accipe Aharon & Eleazar filium 25
ejus, & adducito eos in Hor-habar.
Et detrahe Aharoni vestes ejus, & 26
indues illis Eleazar filium ejus: nam Aharon congregabitur, & morietur ibi. *Fecitque Mosheh quemadmo-* 27
dum præceperat Dominus, & ascenderunt in Hor-habar in oculorũ conspectu totius congregationis. Detra- 28
xitque Mosheh Aharoni vestes ejus, & induit illis Eleazar filium ejus: & obitum invenit Aharon ibi in capite montis: tum descendit Mosheh & Eleazar de monte.

29 ויראו וכיון דנח נפשיה דאהרן אסתלקו ענני יקרא בחד לירחא דאב וחמון כל כנישתא משה נחית מן טוורא מנוי בזיעין והוה בכי ואמר ווי לי עלך אהרן אחי עמוד צלותהון דישראל אוף הינון בכון ית אהרן תלתין יומין גובריא ונשיא דישראל:

ירושלמי 29 וחמון כל עמא דכנשתא משה נחית מן ריש טורא מנוי בזיעין וקטמא ברישיה והוה בכי ואמר וי לי עלך אהרן אחי עמוד צלותיהון דבני ישראל דהוית מכפר עליהון חד זמן בכל שנא בה בשעתא הימינון בני ישראל ארום מית אהרן ובכון ית אהרן תלתין יומין כל עם כנשתא דבני ישראל:

כא

1 וישמע ושמע עמלק דהוה שרי בארע דרומא ואתא ואשתני ומלך בערד ארום נח נפשיה דאהרן ואסתלק עמודא דעננא דהוה מדבר בזכותיה קדם עמא בית דישראל וארום אתו ישראל אורח אלליא אתר דמרדו במארי עלמא דכד תבו אלליא הוו בני ישראל שריין ברקם והדרו לבתריהון מן רקם עד מוסרות שית משוריין ארבעין שנין נטלו מן מוסרות ותבו לרקם אורח מאלליא ואתו לטוורוס אומנים ומית אהרן תמן הא בכן אתא ואגיח קרבא בישראל ושבא מנהון שביא רבא: 2 וידר וקיים ישראל קיים קדם יי ואמר אין ממסר תמסר ית עמא הדין בידי ואיגמר ית קירויהון: 3 וישמע וקביל יי צלותיה דישראל ומסר ית כנענאה וגמר יתהון וית קוריהון וקרא שמא דאתרא חרמה: 4 ויסעו מהר ההר ונטלו מטוורים אומנים מהלך ימא דסוף לאחזרא ית ארעא דאדום וקנטת נפשא דעמא באורחא: 5 וידבר והרהרו עמא בלבביהון ואשתעיאו על מימרא דיי ובמשה נצו למא אסיקתונא ממצרים לממת במדברא ארום לית לחמא ולית מיא ונפשנא קנטת במנא הדין דמזוניה קליל: 6 וישלח ברת קלא נפלת מן שמי מרומא וכן אמרת איתון חמון כל בני נשא כל טבוון דעבדית לעמא אסיקית יתהון פריקין ממצרים אחיתית להון מנא מן שמיא וכדון חזרו ואתרעמו עלוי והא חיויא דגזרית עלוי מן יומי שירוי עלמא עפר יהוי מזוניה ולא אתרעם עלוי ועמי אתרעמו על מזוניהון וכדון ייתון חיויא דלא אתרעמו על מזונהון וינכתון ית עמא די אתרעמו על מזוניהון בכן גרי מימרא דיי בעמא ית חיוון חורמנין ונכיתו ית עמא ומיתו אוכלוסין סגיאין מישראל: 7 ויבא ואתו עמא לות משה ואמרו חבנא ארום הרהירנא ואשתעינא ביקר שכינתא דיי ועמך נצינא צלי קדם יי ויעדי מננא ית מחת חיויא וצלי משה על עמא:

ירושלמי 1 ושמע כנענאה מלכא דערד דהוה שרי בדרומא ארום מית אהרן גברא חסידא די בזכותיה הוו ענני דיקרא מגינין על ישראל ואסתלק עמודא דעננא וארום מיתת מרים נביאתא דבזכותה הות בירא מהלכא ואתגניזת בירא עני ואמר עבדי קרבא אתון ונסדר סדרי קרבא כל קבל ישראל ארום מצינן לאורחא די עלו בה יללי וסדרו סדרי קרבא כל קבל ישראל ושבא מנהון שביא רבא:

ירושלמי 6 ברת קל נפקת מגו ארעא ואשתמע קלא במרומיא חמון כל אנשא ואציתו ושמועו כל בני בשרא לטית חויא מן שרויא ואמרית ליה עפר יהי מזונך ולא אתרעם על מזונא ואפקית עמי פריקין ממצרים ואחתית להון מנא משמיא ואגיזית להון סלון מן ימא ואסיקית להון בירא מתהומא חזרו למתרעמין קדמי על עסק מנא למימר נפשן מעיקא בלחמא דמיכליה קליל בגין כן יתי חויא דלא אתרעם על מזוניה ואנכית לעמא האלין דאתרעמו על מזוניהון וגרי מימרא דיי בעמא ית שרפיא ונכיתו ית עמא ומיתו אוכלוסין סגין מן ישראל:

29 Postquam autem quievit anima ipsius Aharonis, ablata est nubes gloriæ prima die mensis Ab: & viderunt universa congregatio Mosem descendentem ex monte vestibus laceris, flentem & dicentem; Væ mihi propter te Aharon frater mi columna precum ipsorum Israelitarum: etiam ipsi flebant Aharonem triginta diebus, viri & mulieres Israelitarum.

29 *Et viderunt universus populus congregationis Mosem descendentem ex cacumine montis, vestibus laceris & cinere capiti imposito, flentem & dicentem; Væ mihi propter te Aharon frater mi, columna precum ipsorum filiorum Israel, qui expiationem faciebas pro illis semel singulis annis: ea hora crediderunt Israelitæ quod mortuus esset Aharon, & fleverunt Aharonem triginta diebus universus populus congregationis filiorum Israel.*

CAP. XXI.

1 ET audivit Amalek qui habitabat ad meridiê, & venit & mutatis sedibus regnavit in Arad, quòd quievisset anima Aharonis, & ablata fuisset columna nubis quæ propter meritum ipsius præcedebat populum domus Israel, & quòd redirent Israelitæ viâ exploratorum ad locum in quo rebellârant contra Dominum mundi. Cùm enim reverterentur exploratores habitabant Israelitæ in Rekam, retrogressi sunt deinde à Rekam usque ad Moseroth sex profectionibus per quadraginta annos; profecti sunt tandem ex Moseroth & redierant in Rekam viâ exploratorum, & venerunt in montem Umanum, & mortuus est Aharon ibi: tunc itaque venit & conflixit cum Israële, & abduxit ex illis captivitatem multam.
2 Et vovit Israel votum coram Domino, & dixit; Si tradendo tradideris populum hunc in manum meam, plane destruam urbes eorum.
3 Et suscepit Dominus preces ipsius Israel, & tradidit Chananæum, & destruxit eos & urbes eorum: & vocavit nomen loci illius Chorma.
4 Et profecti sunt ex monte Umano itinere maris rubri, ut circuirent terram Aedom: & tædio affecta est anima populi in via.
5 Et cogitârunt populus in corde suo, & narrârunt contra sermonem Domini, & contra Mosem contenderunt, *dicentes*, Quare ascendere fecistis nos ex Ægypto, ut moreremur in deserto? quoniam non est panis nec aqua, & anima nostra tædio affecta est in Manna isto cibo levi.
6 Filia vocis cecidit ex cœlis excelsis, & sic dixit; Venite, videte omnes homines omnia beneficia quæ feci populo quos ascendere feci liberatos ex Ægypto; descendere feci illis Man è cœlis, jam verò iterum murmurârunt contra me: Ecce autem serpens, de quo decrevi inde à diebus initii mundi, ut pulvis esset cibus ejus, neque murmuravit contra me, populus autem meus murmurârunt pro cibo suo. Jam verò venient serpentes, qui non murmurârunt pro cibo suo, & mordebunt populum qui murmurant de cibo suo. Propterea immisit verbum Domini in populum serpentes regulos, & momorderunt populum, mortuæque sunt turbæ multæ ex Israel.
7 Et venerunt populus ad Mosem, & dixerunt; Peccavimus, quoniam cogitavimus & loquuti sumus in gloriam divinæ præsentiæ Domini, & tecum contendimus; ora coram Domino ut removeat à nobis plagam serpentum. Itaque oravit Moses pro populo.

Hierof. 1 *Et audivit Chananæus rex Arad qui habitabat ad meridiem, quòd mortuus esset Aharon vir pius propter cujus meritum nubes gloriæ protegebant Israelitas, & quòd ablata esset nubes gloriæ, & quòd mortua esset prophetissa Mirjam propter cujus meritum puteus fluebat, & reconditus esset puteus respondit & dixit; Viri milites venite & aciem ordinemus adversus Israelitas, quoniam invenimus semitam per quam venerunt exploratores. Itaque ubi congressi essent cum Israele abduxit eis captivitatem magnam.*

Hierof. 6 *Filia vocis exiit è medio terræ, & audita est vox in excelsis; Videte omnes homines & auscultate & audite omnes filii carnis: maledixi serpenti ab initio, & dixi illi; Pulvis erit cibus tuus, neque murmuravit pro cibo. Eduxi populum meum liberatos ex Ægypto, & descendere feci illis Man è cœlis, & transire feci illis coturnices ex mari, & ascendere feci illis puteum ex abysso: iterum verò murmurârunt coram me propter Man, dicendo; Anima nostra fastidit panem cibi hujus levissimum: propterea veniat serpens qui non conquestus est de cibo suo, & mordeat populum hunc qui murmurant de cibo suo. Itaq; immisit verbũ Domini in populũ serpentes ignitos, & momorderũt populũ, et mortuæ sunt turbæ multæ ex Israel.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

29 * بديدند همه آن جماعت كه بمرد اهرن بگريستند مر اهرن سي روز همه خانداني يسرال *

* فصل بيست يكم *

1 * بشنويد آن كنعني پادشاهي عرد نشيناني آن دروم كه بيامدند يسرال راهي آن جاسوسان كارزار كرد در يسرال ببرده برد ازو ببرده * 2 نذر كرد يسرال نذر بر يي گفت اگر دادن بدهي مر آن قومي آن اين در دستي من حرم كنم مر شهرهايي ايشان * 3 بشنويد يي در آوازي يسرال بداد مر آن كنعني حرم كرد ايشانرا و مر شهرهايي ايشان بخواند نامي آن جا حرمه * 4 منزل بر داشتند از هر هر راهي درياي سوف بگرد گشتن مر زميني ادوم كوتاه شد جاني آن قوم درراه * 5 سخن گفت آن قوم در خدا و در مشه چرا بر آورديد ايمارا از مصر بمردن در بيابان كه نيست نان و نيست آب و جاني ايما ستوه شد در ناني آن سبكچه * 6 بفرستاد يي در قوم مر آن مارهاي آن افعيان بگزيدند مر آن قوم بمرد قومي بسيار از يسرال * 7 بيامدند آن قوم بمشه و گفتند خطا كرديم كه سخن گفتيم در يي و در تو نماز كن بر يي و بگرداند از بالاي ايما مر آن مار نماز كرد مشه در سببي آن قوم *

29 *Viderunt* autem *universa congregatio quòd mortuus esset Aharon, & fleverunt Aharonem triginta diebus tota familia Israel.*

CAP. XXI.

1 *Audivitq; Chenaanæus rex Arad sedens in* Meridie, *quòd veniret Israelitæ viâ exploratorum, & prælium instituit contra Israel, captivósque abduxit ex eo captivos.* 2 *Vovit* igitur *Israel votum Domino, dicens; Si dando dederis populum istum in manum meam, anathema faciam urbes eorum.* 3 Et *exaudiens Dominus vocem Israel, tradidit Chenaanæum, quos anathematizavit ac urbes eorum: vocavit*que *nomen loci, Hormah.* 4 Et *mansionem removerunt ab Hor-habar viâ maris Suph ad circumeundum terram Edom:* & *abbreviata est anima populi in via.* 5 *Locutũs*que *est populus contra Deum & contra Mosheh; Quare eduxistis nos ex Ægypto ad moriendũ in deserto? non est enim panis, neque est aqua; & anima nostra pertæsa est panis istius leviculi.* 6 *Misit* igitur *Dominus in populum serpentes viperas, momorderúnt*que *populum, & mortuus est populus multus ex Israel.* 7 Tunc *venerunt populus ad Mosheh, & dixerunt; Peccavimus, quia locuti sumus contra Dominum & contra te: ora ad Dominum ut avertat à nobis serpentes. Et oravit Mosheh causâ populi.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. Hierosolymitanum.

8 ויאמר ה׳ ואמר יי למשה עיבד לך חיויא דנחשא ושוי יתיה על אתר תלי ויהי כל דנכית יתיה חויא ויהי מסתכל ביה וחאי אין מכוין ליביה לשום מימרא דיי׃
9 ויעש ועבד משה חיויא דנחשא ושוי יתיה על אתר תלי והוי כד נכית חיויא ית גברא והוה מסתכל בחויא דנחשא ומכוין ליביה לשום מימרא דיי וחאי׃
10 ויסעו ונטלו מתמן בני ישראל ושרו באובות׃ 11 ויסעו ונטלו מאובות ושרו במשרי מגזתא במדברא אתר דמכון על אנפי מואב ממדנח שמשא׃
12 משם מתמן נטלו ושרו בנחלא דמרבי חילפי ונלי יס גלי׃
13 משם ומתמן נטלו ושרו מן להאל לארנון במעברא דבמדברא דנפיק מתחום אמוראה ארום ארנון תחום מואב ממצע בין מואב ובין אמוראה ויתבין ביה כומרניא פלחי טעוותהון׃
14 על כן על כן יתאמר בספר אורייתא דתמן כתיבין קרביא דיי את והב דהוון בעלעולא דסגירותא וטרידין בסוף משריתא הינון בסרויית ישראל דאדום ומואב איטמרו ביני טווריא למכמן ולשיצאה עמא בית ישראל ומארי עלמא דמן לטווריא וקריבו דין לדין ומיתו ואדמהון הוה נגיד בנחלא סמיך לארנון׃
15 ואשד ושפכות נחליא דאדמהון הוה נגיד עד מותבות לחיית ברם איהי אשתיזבת מן דין גמירא על דלא הוות בעיטתהון והיא היא לתחום מואב׃
16 ומשם ומתמן אתיהיבת להון בירא חיא בירא דאמר יי למשה כנוש ית עמא ואיתן להון מוי׃
17 אז ישיר הא בכן שבח ישראל ית שבח שירתא הדא בזמן דאתכסיית והדרת בירא דאתייהיבת להום בזכותא דמרים סוקי בירא סוקי בירא הוון מזמרין לה והיא סלקא׃
18 באר בירא דחפרו יתה אבהת עלמא אברהם יצחק ויעקב רברבניא דמלקדמין חפרו יתה רישי עמא משה ואהרן ספריהון דישראל משכו יתיה בחוטריהון וממדברא אתיהיבת להון למתנה׃

ירושלמי 9 ועבד משה חויא דנחש ושוי יתיה על אתר תלי והוא כל מן דהוה מנכת בחויא הוה תלי אפוי בצלו גב אבוי דבשמיא ומסתכל בחויא דנחשא וחיה׃

ירושלמי 14 בגין כדין יתאמר בספר אורייתא דיי דמתיל בספר קרביא נסיא וגבורתא דעבד יי לעמיה בני ישראל כד הוו קימין על ימא דסוף כן עבד עמהון כד הוו עברין ית נחלי ארנונא׃ 15 כד הוון בני ישראל עברין בנחלי ארנונא אטמרו מואביא במעריא די בנחלי אמרין כד יהוון בני ישראל עברין אנן נפקין לקדמותהון ומקטלין יתהון ורמז רבון כל עלמא יי דידע מה דבלבביא וגלי קדמוי מה בכוליתא רמז לטוריא ואקפו רישיהון אלין לאלין ורציצו רישי גבריהון שטיפו נחליא מן אדם קטילין והוו ישראל מהלכין על רישי טוריא מלעיל ולא ידעו נסיא וגבורתא די עבד יי עמהון בנחלי ארנון ולחית קרתא דלא הוות שותפא בעצתהון אשתיזבת להון והיא היא סמיכא לתחומיהון דמואבאי׃ 17 הא בכן שבחו ישראל ית שבח שירתא הדא סוקי בירא הוו מזמרין לה והיא סלקא׃ 18 בירא דחפרו יתה רברבי עלמא מן שירויא אברהם יצחק ויעקב שכלילו יתה סוכלתני עלמא סנהדרין שובעתי חכימיא דמפרשין משכי יתה בחוטריהון משה ואהרן ספריהון דישראל וממדברא אתיהיבת ליה מתנא׃

Et dixit Dominus Mosi; Fac tibi serpentem æneum, & pone ipsum in loco 8
edito: & erit quemcunque momorderit serpens, & intuitus fuerit ipsum, tum vivet, modo cor ejus directum fuerit ad nomen verbi Domini.
Et fecit Moses serpentem æneum, 9
& posuit ipsum in loco edito: & fuit quando mordebat serpens virum, & contemplabatur serpentem æneum & cor ejus intentum erat in nomen verbi Domini, vivebat. Et profecti sunt inde filii Is- 10
rael, & castrametati sunt in Oboth.
Et profecti sunt ex Oboth, & ca- 11
strametati sunt in planitie vadi, in deserto loco qui respicit è regione Moab ab oriente sole. Inde pro- 12
fecti castrametati sunt in valle quæ apta est salicibus & sileribus, & mandragoris *producendis*. Et inde profecti castrametati sunt ultra Arnon, 13
in vado deserti quod exit ex limite Aemorræi: quoniam Arnon limes est Moab, collocatus inter Moab & Aemorræum, & ibi habitabant sacrificuli colentes idola sua. Propterea dicitur in libro legis, ubi scripta sunt 14
prælia Domini, Eth & Heb fuisse in tempestate lepræ, & expulsos esse ad finem castrorum: hi nuntiarunt Israëli, quòd Aedom & Moab absconditi essent inter montes ad struendum insidias, & perdendum populum domus Israel; sed Dominus mundi innuit montibus, & accesserunt alter alteri, & mortui sunt, & sanguis eorum fluebat per vallem conjunctam Arnoni. Et 15
effusio torrentium sanguinis eorum fluebat usque ad habitationes Lechaiath: verùm ipsa liberata est ab hoc exterminio, eo quòd non esset in eodem consilio cum illis, & ecce ipsa est in termino Moab.
Et inde datus est illis puteus vi- 16
vens, puteus de quo dixit Dominus Mosi; Congrega populum, & dabo illis aquas. Ecce verò tunc cane- 17
bat Israel laudem cantici istius, tempore quo occultatus est & iterum illis redditus puteus propter meritum Mirjam: Ascende putee, ascende putee, canebant ei, & ipse ascendebat. Puteum quem foderant 18
patres seculi, Abraham, Isaac, & Jacob, principes ab antiquo foderunt ipsum, capita populi, Moses & Aharon scribæ Israelitarum traxerunt ipsum virgâ suâ, & ex deserto datus est illis in donum.

Hier. 9. *Et fecit Moses serpentem æneum, & posuit ipsum in loco edito: accidit itaque, ut quicunque morderetur serpente, & facies ejus intentæ essent ad patrem suum qui est in cœlis, & contemplaretur serpentem æneum, viveret.*

Hieros. 14. *Propterea dicitur in libro legis Domini, qui assimilatur libro præliorum; Miracula & potentias, quas fecit Dominus populo suo filiis Israel, quando starent ad mare juncosum, sic fecit cum illis quando fuerunt transeuntes vallem Arnonis.* 15. *Cùm essent filii Israel transeuntes per vallem Arnonis, abscondebantur Moabitæ in speluncis quæ erant in vallibus dicentes; Quando transibunt filii Israel nos exibimus obviam illis, & interficiemus eos: & innuit Dominus totius mundi, Dominus qui novit quod erat in cordibus* eorum, *coram eo enim manifestum est id quod est in renibus, innuit* inquam *montibus & conjunxerunt capita sua hac ad illa, & contrita sunt capita fortium ipsorum, & inundârunt valles sanguine interfectorum; Israëlitæ autem ibant super capita montium sursum neque noverunt miracula & potentiam quam fecerat Dominus cum illis in vallibus Arnon. Sed Lechaiath civitas, quæ non societatis consilium iniit cum illis, liberata est ab illis, & ecce ipsa vicina est limiti ipsorum Moabitarum.* 17. *Ecce tum cantârunt Israel laudem cantici istius; Ascende putee, canebant illi, & ipse ascendebat.* 18. *Puteum quem foderunt principes seculi ab initio, Abraham, Isaac, & Jacob, fundârunt ipsum prudentes mundi synedri, septuaginta sapientes qui expressè nominati sunt, traxerunt ipsum virgâ suâ Moses & Aharon scribæ Israelis, & ex deserto datus est illi in donum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

8 * گفت יי بمشه بکن بتو افعي وبنه اويرا ابر علم وباشد همه آن گزيده شده
9 ببيند اويرا وبزيد * بکرد مشه ماري مس وبنهاد اويرا ابر علم وباشد اگر بگزيد
10 آن مار مر مرد نگاه کند بماري آن مس وبزيد * منزل بر داشتند پسراني يسرال فرود
11 آمدند در ابت * منزل بر داشتند از ابت فرود آمدند بعيي آن عبريم [در بيابان] آنچه
12 ابر پيشي مواب از درخشش جاي آن خورشيد * از آنجا منزل بر داشتند فرود آمدند در نخل
13 زرد * از آنجا منزل بر داشتند فرود آمدند از گذاري ارنون آنچه در بيابان آن بيرون آيا از حدّي
14 آن اموري که ارنون حدّي مواب مياني مواب و مياني آن اموري * ابر همچنين گفته شود در
15 کتاب מלחמת יי את והב בסופה و مر آن رودهاي ارنون * و ريزشي آن رودها آنچه ميل کرد
16 بنشستني عر و پيوسته باشد بحدّي مواب * و از آنجا ببار آن آن چاه آنچه گفت יי بمشه
17 جمع کن مر آن قوم و بدهم بايشان آب * آن هنگام تسبيح گفت يسرال مر آن تسبيحي
18 آن اين بر آي چاه جواب دهيد بآن * چاهي بکندند آنرا اميران ببريدند آنرا سخياني آن
قوم در کندن در عصاهاي ايشان واز بيابان متّنه

Dixitque Dominus ad Mosheh; Fac tibi viperam, & pone eam super vexillum: & erit, omnis morsus videbit eam, ac vivet. 8 *Fecit* 9 *itaque Mosheh serpentem æneum, posuitque super vexillum, ut esset, si momordisset serpens quenquam, aspiceret ad serpentem æneum, ac viveret. Et mansionem removentes* 10 *filii Israel resederunt in Oboth. De-* 11 *inde mansionem removentes ab Oboth, resederunt in Ije-abarim, in deserto quod contra Moab ab Oriente sole. Indè mansionem removentes* 12 *resederunt in Nahal-zered. Inde* 13 *mansionem removentes, resederunt à transitu Arnon, qui in deserto egreditur à termino Emoræi: nam Arnon est terminus Moab, inter Moab & Emoræum. Idcircò dicitur* 14 *in libro bellorum Domini; Eth Vaheb in turbine, & torrentes Arnon. Et* 15 *effusio torrentium quæ deflectit ad habitationem Ar, & adjuncta est termino Moab. Et illinc in Beer:* 16 *is est puteus de quo dixit Dominus ad Mosheh; Congrega populum, & dabo illis aquam. Eo tempore ce-* 17 *cinit Israel hymnum hunc; Ascende putee: responsum date ei, Puteus* 18 *quem foderunt principes, exciderunt eum spontanei populi, fodiendo baculis suis. Et è deserto in Mattanah.*

19 וממתנה ומן דאתיהיבת להון למתנה חזרת למיסוק עמהון לטוורא רמיא ומטווריא רמיא נחתא עמהון לגלימתא מחזרא לכל משריתא דישראל ומשקיא יתהון כל חד וחד בתרע משכניה:
20 ומבמות ומטווריא רמיא נחתא עמהון לגלימתא עמיקתא ואתגניזת עמהון בתחומיהון דמואבאי ריש רמתא דמדיקא כל קבל בית ישימון מטול דבטילו פתגמי אורייתא:
21 וישלח ישראל עזגדין לות סיחון מלכא דאמוראה למימר:
22 אעבר בארעך לא נאנוס אריסן ולא נשרגג בתולן ולא נבעיר נשי גוברין אורח מלכא דבשמיא נזיל עד דניעיבר תחומך:
23 ולא שבק סיחון ית ישראל למעבר בתחומיה וכנש סיחון ית כל עמיה ונפק לקדמות ישראל למדברא ואתא ליהץ ואגח קרבא בישראל:
24 ומחהי ישראל בשמתא דיי דקטלא בפתגם דחרב וירית ית ארעיה מארנונא עד יובקא עד תחום בני עמון ארום תקיף הות רבת תחום בני עמון ועד כדון אית להון ארכא:
25 ונסב ישראל ית כל קרוייא האלין ויתיב ישראל בכל קרוי אמוראי בחשבון ובכל כפרנהא:
26 כי חשבון ארום חשבון קרתא דסיחון מלכא דאמוראה היא והוא אגח קרבא במלכא דמואב קדמאה ונסיב ית כל ארעיה מן ידיה עד ארנון:
27 על כן יימרון בחורתא מתולייא אמרין צדיקיא דשלטין ביצריהון איתו ונחשוב זיינא דעובדא טבא כלו קביל אגרא ואגר עובדא בישא כלו קבל זיניה יתבני וישתכלל דמיתער ומשיח באורייתא:
28 כי ארום מילין תקיפין הי כאשא נפקין מפומי צדיקיא מרי חושבנא דנא וזכוון חסינן הי כשלהוביתא מאלין דקריין ומשיחין באורייתא אכלת אישתהון לסנאה ולבעיל דבבא דמתחשבין קומיהון הי כפלחי כמסי טעוותא דנחלי ארנונא:
29 אוי לך יייא לכון סנאי צדיקיא אבדתון עמא דכמיש מדם נרת פתגמי אורייתא לית להון תקנתא עד דייצדכון למגלי לאתר דילפון אורייתא ובניהון ובנתהון מתרחקן בשביית חרבא כל קבל מתמלכין במולכנא דאורייתא אמוראין ומשיחין באורייתא:
30 ונירם אמירין רשיעיא לית רמא ומנטלא חמי כל דא אבד חושבנכון עד דיסיף כדבונא נפשיכון ומרי עלמא יצדי יתהון עד דיפח נפשיהון ויצדון כמא דאצדי קרוי אמוראי ופלטירי רבניהון מן תרעא רבא דבית מלכותא עד שוקא דנפחיא דסמיך עד מידבא:

19 ומן דאתיהיבת להון בירא מתנה חזרת למהוי להון לנחלין שטפין מתגברין חזרת למהוי סלקא לריש טוריא ונחתא עמהון לנחליא עתיקתא אתגניזת מנהון בירא דאית בתחומיהון דמואבאי ריש רמתא דמצטיפא כל קבל אבית ישימון

ירושלמי 27 מן בנין כן יימרון מתי מתליא עולו: 28 ארום עם גיברין היך אשא נפקו מחשבון עבדי קרבא כשלהבין דאשא מקרתא דסיחון קטילו מלכיהון דאמוראי שיצון לחילי קרתהון דמואבאי קטילו כומריא דהוו מדבחין קדם טעותה דארנונא 29 אוי לכון מואבאי ספיתין ובדתון פלחי טעותא כמוש מסרתון בניכון כפיתין בקולריא ובנתכון בשביתא למלכיה דאמוראי סיחון: 30 ופסקא מלכותא חשבון ושולטן מן דיבון וצדן אורחתא עד נפחיא דסמיך למידבה:

19 Et ex quo datus est illis in Mattana, iterum ascendit cum illis in montes excelsos, & ex montibus excelsis descendit cum illis in colles; circundabat universa castra Israëlis, & potabat eos unumquemque in porta tabernaculi sui.
20 Et ex montibus excelsis descendit cum illis in valles profundas, & reconditus est ab illis in limitibus Moabitarum, in capite collis prospicientis è regione Bethjeschimon, eo quòd aboleverant verba legis.
21 Tum misit Israel nuntios ad Sichon regem Æmoræorum, dicendo:
22 Transibo per terram tuam; non vi auferemus desponsatas, nec seducemus virgines, neque subigemus uxores virorum: via regis cœlorum ambulabimus, donec transiverimus limitem tuum.
23 At non permisit Sichon Israelem transire per limitem suum: sed coëgit Sichon universum populum suum, & exiit obviam Israeli in desertum, & venit in Jahats, ubi iniit prælium cum Israel.
24 Et percussit ipsum Israel anathemate Dei quod interficit ore gladii: & possedit terram ejus ab Arnone usque ad Jaboc, usque ad limitem filiorum Ammon; quoniam fortis erat Rabbath limes filiorum Ammon, & hactenus est illis terminus.
25 Et accepit Israel omnes urbes istas, & habitavit Israel in omnibus urbibus Æmoræorum, in Hesebon & in omnibus pagis ejus.
26 Quoniam Hesebon civitas Sihon regis Æmoræorum fuit: nam ipse inierat prælium cum rege Moab jampridem, & acceperat universam terram ejus ex manu ejus usque ad Arnonem.
27 Propterea dicent juventus utens proverbiis; Dicunt justi qui dominantur concupiscentiis suis; Venite, æstimemus arma operis boni secundùm præmium, mercedem autem operis mali secundùm arma ejus: ædificabitur *enim* & consummabitur qui vigilans est & unctus in lege.
28 Quoniam verba fortia sicut ignis exeunt ex ore justorum dominorum cogitationis hujus, & merita fortia sicut flamma ab illis qui legunt & uncti sunt in lege: devoravit ignis ipsorum hostem & inimicum, qui reputantur coram eis tanquam colentes altaria idolorum quæ sunt in valle Arnonis.
29 Væ vobis osores justorum, periistis popule Chamos, ex quo odio habuit verba legis non est illis rectitudo: donec perdiderit vos ut migretis in locum ubi discant legem, & filii & filiæ eorum procul removeantur in captivitatem gladii, coram eis qui consulunt consilium legis doctores & uncti in lege.
30 Dicunt improbi; Non est excelsus & elevatus videns hoc totum, periit numerus vester donec finiatur mendacium animæ vestræ, & Dominus mundi perdet eos donec exspiraverit anima eorum, & peribunt quemadmodum perdidit civitates Æmoræorum, & palatia principum ipsorum, ex porta magna domus regni usque ad plateam fabrorum, quæ prope tangit usque ad Medabam.

Hierosolymitanum.

19. Et ex quo datus est illi puteus Mattana, iterum jactus est illis in torrentes inundantes vehementes iterumque ascendebat in cacumina montium & descendebat cum illis in valles veteres. reconditus est ab illis puteus qui erat in limitibus Moabitarum caput collium quod spectat è regione Beth Jesimon.

Hieros. 27. *Propterea dicent qui proverbia loquuntur; Venite.*
28. *Quoniam populus virorum eorumque ardentium instar ignis exierunt ex Hesebon, facientes bellum cum flammis ignis ex civitate Sichon: interfecti sunt reges Æmoræorum, perdiderunt villas civitatum Moabitarum, interfecerunt sacerdotes qui sacrificabant coram idolo ipsius Arnonis.*
29. *Væ vobis Moabitæ, consumpti estis & vetustate absumpti colentes idola Chemos: tradidistis filios vestros ligatos collaribus, & filias vestras in captivitatem regi Æmoræorum Sichon.*
30. *Et cessavit regnum ex Hesebon, & principatus ex Dibon: & desolatæ sunt viæ ejus usque ad fabros, qui vicini sunt ipsi Medaba.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

19 * وممتنه نحليال واز نحليال بموت * واز بلنديها بان مغاك آنكه در دشتي مواب سري آن
چكاد ونكاه كند ابر پيشي آن يشيمن * بفرستاد يسرال رسولان بسيكن پادشاهي آن اموري بگفتن
* بگذرم در ولايتي تو نه ميل كنيم در دشت ودر رزنه آهنجيم آبي چاه در راهي آن شاهراه
برويم تا آنكه بگذريم حدّي تو * ونه داد سيكن مر يسرال گذشتن در حدّي او جمع كرد
سيكن مر همه قومي او بيرون آمد بپديرهي يسرال بان بيابان بيامد يهصه كارزار كرد در يسرال
* برد اويرا يسرال بتيغي شمشير ميراث گرفت مر ولايتي او از ارنن تا يبّق تا پسراني عمّون
كه قوي حدّي پسراني عمّون * بستاند يسرال مر همه آن شهرهايي آن ايشان بنشست يسرال
در همه شهرهاي آن اموري در حشبون ودر همه دههاي آن * كه حشبون شهري سيكن
پادشاهي آن اموري آن واو كارزار كرد در پادشاهي مواب آن اوّل بستاند مر همه ولايتي او از
دستي او تا ارنن * ابر همچنين بگويند آن مثل گويان بياييد حشبون آبدان شود وآراسته
شود شهري سيكن * كه آتش بيرون آمد از حشبون زبانه از شهري سيكن بسوخت صحراي
مواب بعلي بموت ارنون * واي بتو مواب گم كردي قومي كموش بداد پسراني او
رستگان ودختراني او در بردگي بپادشاهي اموري سيكن * پادشاهت ايشانرا گم كرد
حشبون تا ديبن خراب كرد ايشانرا تا نفح آنكه تا ميدبا.

Et è Mattanah in *Nahaleel: & de* 19
Nahaleel in *Bamoth Et ab Excelsis* 20
ad foveam quæ in agro Moab, ad verticem jugi, qui respicit Jeshimon Mitq;
Israel legatos ad Sihon 21
regem Emoræi, dicendo; Transeam 22
per regionem tuam, non deflectemus in agrum & vineam, nec bibemus aquam putei: itinere regiæ viæ pergemus usque quò transierimus terminum tuum. Et non concessit Sihon Is- 23
raeli transire per terminum suum:
immo *congregans Sihon totũ populũ suũ, egressus est in occursum Israelis in desertũ; veniensq; ad Jahas prælium cõmisit cum Israel. Percussitq;* 24
eum Israel acie gladii, & hæreditatem accepit regionem ejus ab Arnon usque ad Jabboc, usque ad filios Ammon; nam fortis erat *terminus filiorum Ammon.* Et *accepit Israel* 25
*omnes civitates istas, sedit*que *Israel in omnibus urbibus Emoræi, in Heshbon & in omnibus pagis ejus.*
Heshbon enim civitas Sihon regis 26
Emoræi erat: ipse autem prælium cõmiserat cum rege Moab primùm, & ceperat omnem regionem ejus de manu ejus usque ad Arnon. Ideircò 27
dicunt parabolicè loquentes; Venite ad *Heshbon, ædificetur ac instauretur civitas Sihon Quia ignis egres-* 28
sus est de Heshbon, flamma è civitate Sihon, & cõbussit campestria Moab, & dominos excelsorũ Arnon. Væ tibi 29
Moab, periisti popule Chemosh: dedit filios suos evasores, & filias suas in captivitatem regis Emoræi Sihon. Regnũ eorũ perdidit Hesh- 30
bon usque ad Dibon, vastavit eos usque ad Nophah, quæ usque ad Medeba.

ירושלמי — תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hierosolymitanum.

ירושלמי 31 ושרון ישראל בארעהון דאמוראי: 32 ושלח משה למללא ית מכור וכבישו כפרניא ושיצון ית אמוראי די הון תמן: 34 והוה כד חמא משה ית עוג ואמר הלא דין עוג רשיעא דהוה מונה לאברהם ושרה ואמר אברהם ושרה מדמין לאלנין יאין דקימין על מבועין דמין ברם פירין לא עבדין בגין כדין קים יתיה יי קודשא יהא שמיה מברך שנין סגין עד זמן דחמא בניהון ובני בניהון וחזר ונפל בידיהון ואמר יי למשה לא תדחל מניה ארום בידך מסרית יתיה וית כל עמיה וית ארעא ותעבד ליה היך מה דעבדתא לסיחון מלכיהון דאמוראי דהוה שרי בחשבון:

31 וישב ויתיבו ישראל בתר דקטילו ית סיחון בארעא דאמוראי: 32 וישלח ושדר משה ית כלב וית פינחס לאללא ית מכבר וכבשו כופרנהא ושיצון ית אמוראי דתמן: 33 ויפנו ואתפניו וסליקו אורח מתנן ונפק עוג מלכא דמתנן לקדמותנא הוא וכל עמיה לאגחא קרבא לאדרעי: 34 ויאמר והוה כיון דחמא משה ית עוג וע וארתירת מן קדמוי עני ואמר דין הוא עוג רשיעא דהוה מחסיר ית אברהם ושרה אבהתן למימר אתון מדמיין לאילנין שתולין על פרקטונין דמיין ברם פירין לית הנון עבדין בגין כן אמתין ליה קודשא בריך הוא למחוייא לדריא ויחמי מן בניהון אוכלוסין סגיאין לאתמסרא בידיהון בכן אמר יי למשה לא תדחל מניה ארום בידך מסרית יתיה וית כל עמיה וית כל ארעיה ותעביד ליה היכמא דעבדת לסיחון מלכא דאמוראי דהוה יתיב בחשבון: 35 ויכו והוה כיון דחמא עוג רשיעא ית משרייתא דישראל דהוה שיתא פרסי אמר ליה אנא מסדר סדרי קרבא כלו קביל עמא הדין דלמא יעבדון לי היכמא דעבדו לסיחון אזל ועקר טורא בר שיתא פרסי ואחתיה על רישיה למטלק עליהון מן יד זמין מימרא דיי זחלא ופכר טורא ונקריה וטמע רישיה בגויה בעא למשלפיה מן רישיה ולא יכיל מן בגלל דמשכי ככיה ושיניה פמיה הלכא והלכא אזל משה ונסב נרגא ברת עישרתי אמין וטפז עישרתי אמין ומחייה בקרסוליה ונפל ומית מן להאל למשריתא דישראל דהכין כתיב ומחו יתיה וית בנוי וית כל עמיה עד די לא שיירו ליה משיזיב וירתו ית ארעיה:

כב

1 ויסעו ונטלו בני ישראל ושרון במישריא דמואב מעיברא לירדנא דיריחו:

פ פ פ

2 וירא וחמא בלק בר צפור ית כל מה דעבד ישראל לאמוראי: 3 ויגר ודחילו מואבאי מן קדם עמא לחדא ארום סגי הוא ואתיעקו מואבאי בחייהון מן קדם בני ישראל: 4 ויאמר ואמרו מואבאי לסבי מדינאי ארום עמא חד ומלכו חד הוון עד ההוא יומא כדון ישיצון קהלא ית כל חזרנותא היכמא דמבעי תורא ית עסבא דחקלא ובלק בר צפור מדינאה מלכא למואב בעידנא ההיא ולא בעדנא חורנא דהכין הוה תנאה בינתהון למהוי מלכין לפירקין מאילך ואילך: 5 וישלח ושדר עזגדין לות לבן ארמי הוא בלעם דבעא למבלוע ית עמא בית ישראל בר בעור דאיטפש מסוגעי חכמתיה ולא חס על ישראל זרעא דבני בנתיה ובית מותביה בפדן היא פתור על שמיה פתיר חלמיא והיא מתבניא בארם דעל פרת ארע דפלחין וסגדין ליה בני עמא למקרי ליה למימר הא עמא נפק ממצרים והא חפא ית חזווא דארעא והוא שרי מן קבלי:

Et habitârũt Israelitæ postquã interfecerunt Sihonẽ in terra Æmoræorũ. 31 Et misit Moses Caleb & Pinhas ad explorandum Macbar, & ceperunt pagos ejus, & perdiderunt Æmoræos qui ibi erant. 32 Et conversi ascenderunt viam Matnan: & exiit Og rex Matnan nobis obviàm, ipse cum universo suo populo, ut instrueret aciem in Edræi. 33 Et fuit quando vidit Moses Og, tremuit & terrore perculsus est à facie ejus. Respondit, & dixit; Hic est impius Og, qui probris affecit Abraham & Saram patres nostros, dicendo; Vos similes estis arboribus plantatis ad piscinas aquarum, verùm fructus non facientibus: propterea expectavit ipsum sanctus benedictus ipse; ut in vita conservaret *eum* per generationes, ut videret ex filiis eorum exercitus multos, ut traderetur in manus ipsorum: propterea dixit Dominus Mosi; Ne timeas ab eo, quoniam in manum tuam tradidi ipsum, & universum populum ejus, & universam terram ejus, & facies illi quemadmodum fecisti ipsi Sichon regi Æmoræorum, qui habitabat in Hesebon. 34 Accidit ergo postquam vidit Og improbus castra Israelitarum, quæ porrecta erant in sex milliaria, dixit apud se; Instruam aciem belli adversus populum hunc, ut non faciant mihi quemadmodum fecerunt ipsi Sichon: ivit & evulsit montem extensum in sex milliaria, & imposuit ipsum super caput suum ad projiciendum in eos: statim paravit verbum Domini vermem, qui arrosit montem & perforavit ipsum, & immersum est caput ejus in medium ipsius; voluit extrahere ipsum ex capite suo, sed non potuit, quòd traxisset dentes suos & molares oris sui huc & illuc: ivit Moses & tulit securim decem cubitorum, & saltavit decem cubitos, & percussit ipsum in talo pedis ejus, & cadens mortuus est procul à castris Israel, quia sic scribitur; Et percusserunt ipsum, & filios ejus, & universum populum ejus, adeo ut non residuus factus sit illi superstes, & hæreditario possederunt terram ejus. 35

Hierosol. 31 *Et habitárunt Israel in terra Æmoræorum.* 32 *Et misit Moses ad explorandum Makvar, & ceperunt pagos, & perdiderunt Æmoræos qui ibi erant.* 34 *Et fuit quando vidit Moses Og, dixit; Annon hic est Og improbus, qui deridebat Abrahamum & Saram, & dicebat, Abraham & Sara similes sunt arboribus pulchris quæ stant juxta fontes aquarum, verùm fructus non faciunt: propterea in vita servavit eum Dominus sanctum sit & benedictum nomen ejus, per multos annos, usque ad tempus donec vidit filios & nepotes eorum, & iterum cecidit per manus eorum. Itaque dixit Dominus Mosi; Ne timeas ab eo, quoniam in manum tuam tradidi ipsum, & universum populum ejus, & universam terram, & facies illi quemadmodum fecisti ipsi Sichon regi Æmoræorum, qui habitabat in Hesebon.*

CAP. XXII.

Et profecti sunt filii Israel, & castrametati sunt in campestribus Moab citra Jordanem Jericho. 1

SECT. XL.

Et vidit Balak filius Tsippor quicquid fecerat Israel Æmoræis. 2 Et timuerunt Moabitæ à facie populi valdè, quoniam multus erat: 3 & angustiis affecti sunt Moabitæ in vita sua à facie filiorum Israel. Et dixerunt 4 Moabitæ senioribus Madianitarum, quoniam populus unus & regnum unum erant usque ad illum diem; Nunc perdent congregatio hæc quodcunque est in circuitu, quemadmodum lambit bos herbam agri: & Balac filius Tsippor Madianita rex erat Moabitarum in tempore illo, non autem alio tẽpore, quia sic conditio erat inter eos futuros reges per vices hinc & inde. Misit ergo nuntios ad Laban Aramæũ, ipse est Bileam, quòd quæreret 5 absorbere populũ domus Israel, fili⁹ Beor, qui insan⁹ esset ob multitudinẽ sapientiæ suæ, nec parceret Israeli semini filiorũ filiarũ suarũ, & dom⁹ habitationis ej⁹ erat in Padan, ea est Pethor de nomine ej⁹ interpretis somniorũ, illa autẽ ædificata est in Aram, quæ est ad Euphratem, terra in qua colebant & adorabant ipsum populares ej⁹, ad vocandũ ipsum: dicendo, Ecce populus exiit ex Ægypto, & ecce operuit faciem terræ, & ipse habitat cõtra me.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

31 32 * بنشست يسرال در زمين آن اموري * بفرستاد مشه بجاسوسي كردن مر يعزر بكرفتند
33 ديههاي آن براندند مر آن اموري آنچه آنجا * روي كردند بر آمدند راهي آن بشن بيرون
34 آمد عوج پادشاهي آن بشن بپذيرهي ايشان او وهمه قومي او بكارزار ادرعي * كفت
بمشه نه ترسي ازو كه در دستي تو بدادم اويرا ومر همه قومي او ومر ولايتي او وبكني
35 باو چون آنچه بكردي بسيحن پادشاهي آن اموري آنچه نشينا در حشبون * بزدند اويرا
ومر پسراني او ومر همه قومي او تا بي باقي ماند باو رستهي ميراث كرفتند مر ولايتي او *

1 * فصل بيست دوم * * منزل بر داشتند پسراني يسرال فرود آمدند
2 در عربوت مواب از كذار بيردن يرحو * بديد بلق پسري صفور مر همه آنچه بكرد يسرال
3 باموري * بترسيد مواب از پيشي آن قوم بغايت كه بسيار است او ستوه شد مواب از پيشي
4 يسرال * كفت مواب بپيراني مدين اكنون بليسند آن جماعت مر همه كرداكردي ايما
چون ليسيدني آن كاو مر سبزهي آن دشت وبلق پسري صفور پادشاه بمواب در وقتي او *
5 * بفرستاد رسولان ببلعم پسري بعور بفتور آنچه ابر آن رود زميني پسراني قومي او بخواندن
او بكفتن اينك قومي بيرون آمد از مصر اينك بپوشيد مر لوفي آن زمين و او
نشينا از مقابلي من *

Sedit itaque Israel in terra Emoræi. 31 *Misitque Mosheh ad explorandum Jaazer, & ceperunt pagos ejus: expulitque Emoræum qui ibi.* 32 *Inde respicientes, ascenderunt viâ Bashan: & egressus est Og rex Bashan in occursum eorum, ipse & universus populus ejus ad bellum in Edrei:* 33 *Tum dixit Dominus ad Mosheh; Ne timeas ab eo: quia in manum tuam dedi eum, ac universum populum ejus, & regionem ejus: & facies ei quemadmodum fecisti Sihon regi Emoræi qui sedebat in Heshbon.* 34 *Et percusserunt eum, & filios ejus, & universum populum ejus, donec non reliquus maneret ei evasor ullus, & hæreditatem acceperunt regionem ejus.* 35

CAP. XXII.

Et mansionem removentes filii Israel, resederunt in Arboth Moab à transitu Jordan Jereho. 1 *Quumque vidisset Balac filius Sippor omne quod fecerat Israel Emoræo,* 2 *Timuit Moab à conspectu populi admodùm, quòd multus esset ille: et pertæsus est Moab à conspectu Israel.* 3 *Dixitque Moab ad seniores Midjan; Nunc ablambent turba ista omne in circuitu nostri, sicut lambit bos herbam agri. Porrò Balac filius Sippor erat rex Moab tempore illo.* 4 *Misit igitur nuntios ad Bilaam filium Beor in Pheto, quæ erat juxta flumen in terra filiorum populi sui, ad accersendum eum, dicendo; En populus egressus est ex Ægypto, ecce operuit superficiem terræ, & ipse sedet è regione mei.* 5

<table>
<tr><td>

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ועתדה וכדון איתא בבעו לוט בגיני ית עמא הדין ארום תקיף הוא מני לוואי 6
איכול לאזעוריה ואתירכיניה מן ארעא ארום ידעית ית די תברך מברך ודי תליט
ליט יילוט : וילכו ואזלו סבי מואב 7
וסבי מדין ומיגדין דקיסמין חתימן
בידיהון ואתו לות בלעם ומלילו עמיה
פתגמי בלק : ויאמר ואמר להון ביתו 8
הכא בליליא ואתיב יתכון פתגמא היכמא דימלל יי עמי ואסחרו רברבי מואב עם
בלעם : ויבא ואתא מימר מן קדם יי לבלעם ואמר מן גובריא האילין כען 9
דביתו עמך : ויאמר ואמר בלעם קדם יי בלק בר צפור מלכא דמואבאי שדר 10
פולין לותי : הנה הא עמא נפק ממצרים וחפא ית חיזוא דארעא וכדון איתא 11
לוט בגיני יתיה לואי איכול למסדרא סדרי קרב ביה ואתרכיניה : ויאמר
ואמר יי לבלעם לא תיזיל עמהון ולא תלוט ית עמא ארום בריכין הינון מני מיומא 12
דאבהתהון : ויקם וקם בלעם בצפרא ואמר לרברבי מואב איזילו לארעכון ארום 13
לית רעוא מן קדם יי למשבקי למיזל עמכון : ויקומו וקמו רברבי מואב ואתו 14
לות בלק ואמרו מסרב בלעם למיתי עמנא : ויסף ואוסף תוב בלק למשדרא 15
רברבין סגיאין ויקירין מאלין : ויבאו ואתו לות בלעם ואמרו ליה כדנן אמר 16
בלק בר צפור לא כדון תתמנע מלמיתי לוותי : כי כבד ארום מיקרא איקרינך 17
לחדא וכל דתימר לי אעבד ואיתא כדון לוט לותי ית עמא הדין : ויען ואתיב 18
בלעם ואמר לעבדי בלק אין יתן לי בלק מלי ביתיה קורטור דיליה כסף
ודהב לית לי רשו למעיבר על גזירת מימרא דיי אלהי למעבד מלתא זעירתא
או רבתא : ועתה וכדון אסחרו בבעו הכא אוף אתון בליליא ואנדע מה 19
יוסף מימרא דיי למללא עמי : ויבא ואתא מימר מן קדם יי לבלעם 20
בליליא ואמר ליה אין למקרי לך אתו גובריא קום טייל עמהון ולחוד פתגמא
דאמליל עמך יתיה תעביד : ויקם וקם 21
בלעם בצפרא וזריז ית אתניה ואזל עם
רברבי מואב :

ירושלמי 7 ואזלו חכימי מואבאי וחכימי
מדינאי ואגרין חתימין בידיהון ואתון לות
בלעם ומלילו עמיה פתגמא דבלק :

ירושלמי 21 וקם בלעם בצפרא ושוי
ית אתניה ואזל עם רברבני מואב :

</td><td>

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et nunc veni obsecro, maledic propter me populum hunc, quoniam 6
fortior est me; si possim eum in minorem numerum redigere, & expellere è terra: quoniam novi eum cui benedixeris benedictum, & cui maledixeris omnino maledictum fore. Abierunt itaque seniores Moab 7
& seniores Madian, & pretia divinationum obsignata erant in manibus eorum: & venerunt ad Bileam, & loquuti sunt cum eo verba Balac. Et dixit illis; Manete 8
hic hac nocte, & respondebo vobis verbum prout loquetur Dominus mecum: & manserunt principes Moab cum Bileam. Et venit verbum à facie Domini ad Bileam, & 9
dixit; Quinam sunt viri illi, qui pernoctant nunc tecum? Et dixit 10
Bileam coram Domino; Balak filius Tsippor rex Moabitarum misit legatos ad me, *dicendo*: Ecce populus egressus est ex Ægypto, & te- 11
xit conspectum terræ: nunc verò veni maledic propter me ipsi, si fortè possim adversùs eum instruere acies belli, & eum expellere. Et 12
dixit Dominus Bileamo; Non ibis cum ipsis: neque maledices populo, quoniam benedicti sunt à me à die patrum suorum. Surrexit itaque Bi- 13
leam manè, & dixit ad principes Moab; Abite in terram vestram: quoniam non est voluntas à facie Domini sinendi me ut proficiscar vobiscum. Surrexerunt itaque principes Moab, & venerunt ad Ba- 14
lak: & dixerunt; Renuit Bileam venire nobiscum. Et addidit rur- 15
sum Balak mittere principes plures & nobiliores istis. Veneruntque 16
ad Bileam: & dixerunt illi; Sic dixit Balak filius Tsippor, Ne nunc prohibearis quominus venias ad me. Quoniam honorando honorabo 17
te valdè, & quicquid dixeris mihi faciam: veni itaque nunc, maledic propter me populo huic. Et respondit Bileam, & dixit servis Ba- 18
lak; Si dederit mihi Balak plenam domum suam thesauro suo argenteo & aureo, non est mihi potestas transgrediendi decretum verbi Domini Dei mei, ut faciam verbum parvum aut magnum. Jam verò 19
manete obsecro hic etiam vos hac nocte, ut sciam quid addet sermo Domini loqui mecum. Venit ergò sermo à facie Domini ad 20
Bileam noctu, & dixit illi; Si ad vocandum te venerint viri illi, surge, ambula cum illis: tantummodo verbum quod loquar tecum ipsum facies. Et surrexit Bileam manè, 21
& stravit asinam suam, & abiit cum principibus Moab.

Hierosol. 7. *Et venerunt sapientes Moabitarum & sapientes Madianitarum, & literæ obsignatæ erant in manibus eorum: venerunt itaque ad Bileam & loquuti sunt cum eo verbum Balak.*

Hierosol. 21. *Et surrexit Bileam in aurora, & stravit asinum suum, & abiit cum principibus Moab.*

</td></tr>
</table>

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

<table>
<tr><td>

* واکنون بیا اکنون نفرین کن بمن مر آن قومي آن این که قوي است او از من مگر 6
بتوانم بزنیم درو وبرانم اویرا از آن زمین که دانستم مر آنچه آفرین کني آفرین باشا وآنچه
نفرین کني نفرین باشد * رفتند پیراني مواب وپیراني مدین واسطرلابها در دستي ایشان 7
بیامدند ببلعم سخن گفتند باو سخنهاي بلق * گفت بایشان منزل کنید اینجا این شب 8
وباز گردانم شما را سخن چون آنچه سخن گوید ؛ بمن بنشستند امیراني مواب اواري بلعم .
* بیامد خدا ببلعم گفت که آن مردمان آن ایشان اواري تو * گفت بلعم بخدا بلق پسري 9 10
صفور پادشاهي مواب بفرستاد بمن * اینك آن قوم آن بیرون آیا از مصر بپوشید مر لوني آن 11
زمین اکنون بیا نفرین کن بمن اویرا مگري توانم بکارزار کردن باو وبرانم اویرا .
* گفت خدا ببلعم نه روي اواري ایشان نه نفرین کني مر آن قوم که آفرین است او 12
* بر خاست بلعم در بامداد گفت بامیراني بلق بروید بولایتي شما ناکامست ؛ بدادني من برفتن 13
اواري شما * بر خاستند امیراني مواب بیامدند ببلق گفتند ناکامست بلعم بآمدن اواري 14
ایما * وافزود نیز بلق بفرستادن امیراني بسیاران وعزیزان از ایشان * بیامدند ببلعم 15 16
گفتند باو همچنین گفت بلق پسري صفور نه اکنون منع باشي از آمدن بمن * که 17
عزیز کردن عزیز کنم ترا بغایت وهمه آنچه گویي بمن بکنم وبیا اکنون نفرین بمن
مر آن قومي آن این * جواب داد بلعم گفت ببندگاني بلق اگر بدهد بمن بلق پري خانهي 18
او نقره وطلا نه توانم بگذشتن مر امري ؛ خداي من بکردن خرد یا بزرگ * واکنون 19
بنشینید اکنون در این نیز شما این شب ومعلوم کنم چه افزاید ؛ سخن گفتن اواري
من * بیامد خدا ببلعم شب گفت باو اگر بخواندن بتو آمدند آن مردمان بر 20
خیز برو اواري ایشان وخاصه مر آن سخن آنچه سخن گویم بتو اویرا بکني ؛
* بر خاست بلعم در بامداد آراسته کرد مر مادیاني او برفت اواري امیراني مواب . 21

</td><td>

Nunc ergò, veni jam, maledic mibi 6
populum istum, quia fortior est ipse quàm ego: & fortassis potero, & percutiemus eum, expellamque eum de terra: novi enim quem benedixeris, benedictum: & quem maledixeris, maledict⁹ erit. Perrexeruntitaq; 7
seniores Moab & seniores Midjan, cum astrolabiis in manu sua: pervenientesque ad Balaam, locuti sunt ei verba Balac. Ait illis; Mansio- 8
nem facite hic istâ nocte, & referam vobis verbum, quemadmodum loquetur Dominus ad me. Sederúntque principes Moab apud Balaam.
Et veniens Deus ad Balaam, dixit; 9
Quinam viri isti apud te? Respon- 10
dit Balaam Deo; Balac filius Sippor rex Moab misit ad me, Enìste populus 11
qui egreditur ex Ægypto, operuit superficiem terræ; nunc veni, maledic mibi eum, fortassis potero prælium facere cum eo, expuleroque eum.
Dixit Deus ad Balaam; Non ibis 12
cum eis, neque maledices populum; quia benedictus est ipse. Surgens 13
itaque Balaam manè, dixit ad principes Balac; Ite ad regionem vestram, haud placet Domino concedere mibi ire vobiscum. Tum *sur-* 14
gentes principes Moab pervenerunt ad Balac, ac dixerunt; Noluit Balaam venire nobiscum. Itaque 15
addidit adhuc Balac mittere principes plures, & nobiliores istis.
Qui *venientes ad Balaam, dixe-* 16
runt ei; Sic dixit Balac filius Sippor, Ne nunc prohibitus sis à veni-
endo ad me: Nam honorabilem fa- 17
ciendo honorabilem faciam te admodùm, & omne quod dixeris mibi, faciam: veni igitur nunc, maledic mibi populum istum. Responsum 18
dedit Balaam, dixitque ad servos Balac; Si dederit mibi Balac plenitudinem domûs suæ argenti & auri, non potero transgredi mandatum Domini Dei mei, ad faciendum parvum vel magnum: Nunc 19
ergò, sedete jam hic etiam vos hâc nocte, & notum faciam quod addiderit Dominus loqui mecum. Tunc 20
venit Deus ad Balaam nocte, & dixit ei; Si ad vocandum te venerunt viri, surge, vade cum illis: sed tantùm verbum quod loquutus fuero ad te, illud facies. Surgens 21
itaque Balaam manè, apparavit asinam suam, abiitque cum principibus Moab.

</td></tr>
</table>

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

22 ויחר ותקיף רוגזא דיי ארום אזיל הוא ללטוטינון ואתעתד מלאכא דיי באיסרטא
למישטן ליה והוא רכיב על אתניה ותרין עולימוי ינים וימרים עמיה:
23 ותרא וחמת אתנא ית מלאכא דיי מעתד באיסרטא וחרביה שליפא בידיה וסטת
אתנא מן ארחא ואזלת בחקלא ומחא בלעם ית אתנא למכוונא יתה לאיסרטא:
24 ויעמוד וקם מלאכא דיי בדוחקא דמיצע
ביני כרמיא אתר דאקים יעקב ולבן אוגר
וקמא מציטרא מיכא וסכותא מציטרא
מיכא וקיימו דלא למעיבר דין תחום
דין לבישא: 25 ותרא וחמת אתנא ית מלאכא דיי ואדחקת לסיינא ודחקת ית
רינל בלעם לסיינא ואוסיף למימחה ומלאכא אתכסי מינה: 26 ויוסף ואוסיף
מלאכא דיי למעיבר וקם באתר דחיק דלית אורח למיסטי לימינא ולשמאלא:
27 ותרא וחמת אתנא ית מלאכא דיי ורבעת לה תחות בלעם ותקיף רוגזא
דבלעם ומחא ית אתנא בשוטא: 28 ויפתח עשרתי פתגמין אתבריאו בתר שכלול
עלמא במיעלי שבתא ביני שימשתא מנא ובירא וחוטרא דמשה ושמירא וקשתא
ועננין יקרא ופום ארעא וכתב לוחי קיימא ומזיקי ופום ממלל אתנא ביה היא
שעתא פתח מימרא דיי ית פומה ואזדמן לה ממלל ואמרת לבלעם מה עבדית לך
ארום מחיתני דין תלת זמנין: 29 ויאמר ואמר בלעם לאתנא ארום שקרת בי
אילו אית סייפא בידי ארום כדון
קטלתיך: 30 ותאמר ואמרת אתנא לבלעם
ווי לך בלעם חסיר דעתא אנת דאנא
בעירא מסאבא מיתא בעלמא הדין
ולא אתיא לעלמא דאתי לא יכילת
למילוט יתי כל דכן בנוי דאברהם
יצחק ויעקב דבזכותהון אתברי עלמא
ואנת אזיל למילט יתהון ודי גנבתא
דעתהון דעמא האלין ואמרת לית הדא
אתנא דידי שאילא היא בידי וסוסיא
דידי שרי ברטיבא הלא אנא אתנך
דרכבת עלי מן טליותך עד זמן
יומא הדין הא מתהנייתי מנך במשכבא
ולא אתכוונית למעבד לך היכדין ואמר
לא: 31 וינל וגלא יי ית עינוי דבלעם וחמא ית מלאכא דיי מעתד באיסרטא
וסייפיה שליפא בידיה וגחן וסגיד על אנפוי: 32 ויאמר ואמר ליה מלאכא דיי מטול
מה מחית ית אתנא דנן תלת זמנין הא אנא נפקית למישטן לך ואתנא דחילת חמת
סטת מן ארחא וגלי קדמי דאנת בעי למיזל למילוט ית עמא ומילא לא מהוגנא לקבלי:

ירושלמי 24 וקם מלאכא דיי באמצע
כרמיא סניא מן דין וסניא מן דין
סטרא:

ירושלמי 30 ואמרת אתנא לבלעם ווי לך
בלעם רשיעא חסר דעתא וכל חוכמא
לא אשתכח בך הא אנא בעיר מסאב
מיתא בעלמא הדין ולא אתיא לעלמא
דאתי לא יכלת למלוט יתי בחוכמת דעתך
על חד כמה וכמה בנוי דאברהם יצחק
ויעקב דבזכותהון אתברי עלמא מן שרויא
והיך את אזל למלט יתהון כד גנבת
דעתיהון דעמא האלין ואמרת להון לית
אתנא הדא דידי שאילא היא בידי ברם
הלא אנא היא אתנך די רכבת עלי מן
טליותך עד יומא הדין המתכוונא אתכוונת
למעבד לך כדון ואמר לה לא:

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Et iratus est furor Domini quòd abiisset ipse ad maledicendum illis, 22
statuítque se angelus Domini in semita ut adversaretur ei: & ipse se-
debat super asinam suam, & duo pueri ejus Jannis & Jemris cum eo
erant. Et vidit asina angelum Domini stantem in semita & gladium eva- 23
ginatum in manu ejus, & declinavit asina ex semita abiítque in agrum:
& percussit Bileam asinam, ut reduceret ipsam in semitam. Et stetit an- 24
gelus Domini in loco angusto, qui medius erat inter vineas, loco in quo statuit Jacob & Laban cumulum & statuam à latere hinc, & speculam à latere illinc, & statuerunt futurum ut non transirent limitem hunc in malum. Et vidit asina 25
angelum Domini, & arctata est ad sepem, & attrivit pedem Bileam ad
sepem: & iterum eam percussit, & angelus occultatus erat ab ea.
Et addidit angelus Domini transire, & stetit in loco remoto, in quo 26
non erat semita ad declinandum ad dextram aut sinistram. Et vidit asi- 27
na angelum Domini, & decubuit sub Bileam: & iratus est furor Bile-
ham, ita ut baculo percuteret asinam. Decem res creatæ sunt post- 28
quam fundatus est orbis, in ingressu sabbathi inter duas vesperas;
Man, Puteus, Virga Mosis, Adamas, Arcus, Nubes gloriæ, Os terræ,
Scriptura tabularum fœderis, Dæmones, Os loquens asinæ. Ea ipsa
horâ aperuit verbum Domini os ipsius, & parata fuit illi loquutio,
& dixit Bileamo; Quid feci tibi, quoniam percussisti me his tribus
vicibus? Et dixit Bileam asinæ, Quoniam decepisti me: si fuisset gla- 29
dius in manu mea jam interfecissem
te. Et dixit asina Bileamo; Væ 30
tibi Bileam, captus mente tu: quòd (cùm ego bestia polluta moritura sim in hoc mundo, nec ventura in seculum futurum, non potuisti *tamen* maledicere mihi, quanto minus filiis Abraham, Isaac, & Jacob, propter quorum meritum creatus est mundus?) tu proficiscaris ad maledicendum ipsis; & quòd furatus sis scientiam hujus populi, & dixisti; Non est hæc asina mea, mutuata est in manu mea, & equus meus manet in pascuo. Annon ego asina tua, quam inequitâsti à pueritia tua usque ad tempus diei hujus, & ego voluptatem percepi ex te concubitu? neque intentionem habui facere tibi sic:
qui dixit, Non. Et revelavit Do- 31
minus oculos Bileam, & vidit angelum Domini stantem in semita cum gladio evaginato in manu sua:
& inclinans se adoravit super facies suas. Et dixit illi angelus Do- 32
mini; Quare percussisti asinam his tribus vicibus? Ecce ego exii ut ad-
versarer tibi, & asina timuit, vidit, declinavit ex semita: & revela-
tum est coram me, quòd tu quæris ire ut maledicas populo, & res illa non
est decora in conspectu meo.

Hierosol. 24 *Et stetit angelus Domini in medio vinearum, sepes ab hoc & sepes ab illo latere.*

Hierosol. 30 *Et dixit asina Bileamo; Væ tibi Bileam improbe, qui cares ratione, neque ulla sapientia invenitur in te. Ecce ego bestia polluta moritura sum in hoc mundo, neque ventura ad seculum futurum, non potuisti* tamen *maledicere mihi in sapientia mentis tuæ: quanto minùs filiis Abraham, Isaac, & Jacob, propter quorum meritum creatus est mundus ab initio? & quomodo tu proficisceris, ut maledicas ipsis? jam furatus es mentem hujus populi, dicendo illis; Non est asina hæc mea, mutuata est in manu mea. Verùm nonne ego sum asina tua, quam inequitâsti à pueritia tua usque ad hunc diem? an intendendo intendi facere tibi sic? & dixit illi, Non.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

22 * گرم شد خشمي خدا كه رواست او بياستاد فرشتهي خدا در راه بميل دادن باو واو
23 بر نشينا ابر مادياني او و دو كودكاني او اوازي او * بديد آن ماديان مر فرشتهي خدا استاده
در راه و شمشير او كشيده در دستي او ميل كرد آن ماديان از آن راه برفت در دشت برد
24 بلعم مر آن ماديان بميل دادن آنرا آن راه * بياستاد ملاك :: در كوچهي آن رزها
25 ديواري ازين سو و ديوار ازين سو * بديد آن ماديان مر ملاك :: و فشارده شد بآن ديوار
26 و بفشارد مر پاي بلعم بآن ديوار بيفزود بردن آنرا * بيفزود ملاك :: گذشتن بياستاد
27 در مكامي تنگ آنچه نيست راه بميل كردن راست و چپ * بديد آن ماديان مر
ملاك :: بخسپيد فرود بلعم گرم شد خشمي بلعم بزد مر آن ماديان در چوب *
28 بگشاد :: مر دهاني آن ماديان گفت ببلعم چي كردم بتو كه بزدي مرا اين سه
29 بارها * گفت بلعم بماديان كه فسوس كردي درمن اگر هستي شمشير در دستي من
30 كه اكنون بكشتمي ترا * گفت آن ماديان ببلعم هنه من مادياني تو آنچه بر
نشستي ابر من از هنيري تو تا آن روزي آن اين ها عادت داشتن عادت داشتم بكردن
31 بتو همچنين گفت نه * بگشاد :: مر چشماني بلعم بديد مر ملاك :: ايستاده در راه
32 و شمشيري او كشيده در دستي او ركوع كرد و سجود كرد بپيشي او * گفت
باو ملاك :: ابر چي بزدي مر مادياني تو اين سه بارها اينك من بيرون آمدم بميل دادن
كه ميل كرد آن [راه] بمقابلي من ؟

* *Excandefacta est* autem *ira Dei, quòd abiisset ipse: & stetit angelus Dei in via ad declinandum in eum: ipse verò sedebat super asinam suam, & duo pueri ejus* erant *cum eo.* 22
At vidit asina angelum Dei stantem in via, & gladium ejus strictum in manu ejus, declinansque asina è via, ivit in agrum: percussit igitur *Balaam asinam ad reducendum eam in viam.* 23
Stetitque angelus Domini in platea vinearum: maceries erat *ab hoc latere, et maceries ab illo latere.* 24
Iterum vidit asina angelum Domini, & compressit se ad parietem, compressit quoque pedem Balaam ad parietem: addiditque percutere eam. 25
Addidit præterea angelus Domini transire, & stetit in loco angusto ubi non erat via ad declinandum dextrorsùm vel sinistrorsùm. 26
Videns autem asina angelum Domini, succubuit sub Balaam: unde excandefactâ irâ Balaam, percussit asinam baculo. 27
Et aperuit Dominus os asinæ, quæ dixit ad Balaam; Quid feci tibi quòd percussisti me his tribus vicibus? 28
Dixit Balaam ad asinam; Quia ludificâsti me: si fuisset gladius in manu mea, jam quidem occidissem te. 29
Dixit asina ad Balaam; Nónne ego fui asina tua super quam sedisti à quo extitisti usque ad diem hanc? numquid consuetudinem habendo consuetudinem habui faciendi tibi sic? Respondit, Nequaquam. 30
Et aperuit Dominus oculos Balaam, viditque angelum Domini stantem in via, & gladium ejus districtum in manu ejus: tum demisso capite adoravit coram illo. 31
Dixit ad eum angelus Domini; Et quid verberâsti asinam tuam his tribus vicibus? en ego egressus sum ad declinandum in te, quòd deflexit via coram me. 32

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ותראני וחמתני אתנא וסטת מן קדמי דנן תלת זמנין אלולפון לא סטת מן קדמי ארום כען אוף יתך קטלית ויתה קיימית׃ ויאמר ואמר בלעם למלאכא דיי חבית ארום לא ידעית ארום אנת מעתד לקדמותי בארחא וכדון אין ביש קדמך איתוב לי׃ ויאמר ואמר מלאכא דיי לבלעם איזיל עם גובריא וברם ית פתגמא דאמליל עמך יתיה תמליל ואזל בלעם עם רברבי בלק׃ וישמע ושמע בלק ארום אתא בלעם ונפק לקדמותיה לקרתא דמואב דעל תחום ארנון דבסטר תחומא׃ ויאמר ואמר בלק לבלעם הלא שדרא שדרית לותך למקרי לך למא לא אתיתא לותי הברם מן קושטין הוית אמר לית אנא יכיל למיקרא יתך׃ ויאמר ואמר בלעם לבלק הא אתיתי לותך כדון המיכל יכילנא למללא מדעם פתגמא דיזמן יי בפומי יתיה אמליל׃ וילך ואזל בלעם עם בלק ואתון לקרתא דמקפן שורין לפלטיוון קרתא רבתא היא קרתא דסיחון היא בירושא׃ ויזבח ונחר בלק תורין ועאן ושדר לבלעם ולרברביא דעמיה׃ ויהי והות עידוני בצפרא ודבר בלק ית בלעם ואסקיה לרמת דחלתא דפעור וחמא מתמן משיריין דן דמהלכין בקצת עמא דאתפרסמו מתחות ענני יקרא׃

כג

ויאמר והוה כיון דחמא בלעם יתהון דפולחנא נוכראה ביניהון חדא בליביה ואמר לבלק בני לי הכא שובעא אגורין ועתד לי הכא שבעא תורין ושבעא דכרין׃ ויעש ועבד בלק היכמא דמליל בלעם ואסיק בלק ובלעם תור ודכר על אגורא׃ ויאמר ואמר בלעם 3 לבלק איתעתד על עלתך ואיהך דלמא יזדמן מימרא דיי לקדמותי ופתגם מה דיחוי לי ואיתני לך ואזל גחין כחויא׃ ויקר וארע מימרא מן קדם יי בבלעם ואמר קדמוהי ית שבעתי אגוריא סדרית ואסיקית תור ודכר על כל אגורא׃ וישם ושוי יי פתגמא בפום בלעם ואמר תוב לות בלק והיכדין תמליל׃ וישב ותב לותיה והא מעתד על עלתיה הוא וכל רברבי מואב׃ וישא ונטל 7 מתל נבותיה ואמר מן ארם דעל פרת דברני בלק מלכא דמואבאי מן טוורי מדינחא איתא לוט בניני דבית יעקב ואיתא זעיר לי ישראל׃

ירושלמי 3 ואזל בלעם בלב שפי

ירושלמי 7 ונטל במתל נבויתיה ואמר מן ארם דבר יתי בלק מלכהון דמואבאי מטורי מדנחא אתא כען לוט לי דבית יעקב ואתא זעיר לי שבטיא דבית ישראל׃

Et vidit me asina, & declinavit à facie mea his tribus vicibus: quòd nisi 33
declinâsset à facie mea certè nunc etiam te interfecissem, illam verò in
vita conservâssem. Et dixit Bileam angelo Domini; Peccavi, quoniam 34
non novi quod tu stares contra me in via: jam verò, si tibi displicet,
revertar. Et dixit angelus Domini Bileamo; Ito cum viris istis, ve- 35
rùm verbum quod loquutus fuero tecum ipsum loquêris: itaque abiit
Bileam cum principibus Balak. Et audivit Balak quòd veniret Bileam, 36
& exiit illi obviam in civitatem Moab, quæ est ad terminum Arnon qui
est in latere termini. Et dixit Balak Bileamo; Annon mittendo misi ad 37
te ad vocandum te? quare non venisti ad me? num verè dicebas quod
non possem honorare te? Et dixit Bileam ipsi Balak; Ecce veni ad te, 38
nunc an omnino possim loqui quidquam? verbum quod præparaverit
Dominus in ore meo ipsum loquar. Et abiit Bileam cum Balak, & ve- 39
nerunt in civitatem muris circundatam, ad plateas civitatis magnæ, illa
est civitas Sihon, illa est Birosa. Et per nares occidit Balak boves & 40
oves, & misit Bileamo & principibus qui cum eo erant. Et fuit tempo- 41
re auroræ accepit Balak Bileam, & ascendere fecit eum ad excellsum
idoli Peor: & vidit inde castra Dan, quæ proficiscebantur in extremitate populi, & manifestabantur de sub nubibus gloriæ.

CAP. XXIII.

Postquam autem vidit Bileam ipsos, quòd cultus alienus *esset* 1
inter eos, gavisus est in corde suo, & dixit Balako, Ædifica hic
septem altaria, & præpara mihi hic septem boves & septem arietes.
Et fecit Balak sicut loquutus fuerat Bileam, & obtulit Balak & Bi- 2
leam bovem & arietem super altari. Et dixit Bileam Balako; Sta 3
juxta holocaustum tuum & ibo, si forte veniat verbum Domini mihi obviam, & verbum quod indicatum fuerit mihi narrabo tibi: &
ivit incurvus ut serpens. Et obviam venit sermo à facie Domini 4
ipsi Bileam, qui dixit coram ipso; septem aras ordinavi, & obtuli
bovem & arietem super unamquamque aram. Et posuit Dominus 5
verbum in ore Bileam, & dixit; Revertere ad Balak, & sic dices.
Et reversus est ad ipsum, & ecce stabat juxta holocaustum suum, 6
ipse & omnes principes Moab.
Et assumpsit parabolam prophetiæ 7
suæ, & dixit; Ex Syria quæ est ad Euphratem tulit me Balak rex Moabitarum, ex montibus orientis. Veni maledic propter me domui Jacob, & veni imminue mihi Israelem.

Hierosl. 3 *Et ivit Bileam corde contrito.*

Hierosl. 7 *Et assumpsit in parabola prophetiam suam, & dixit; Ex Syria tulit me Balak rex Moabitarum, ex montibus orientis. Veni nunc, maledic mihi domum Jacob, & veni, imminue mihi tribus domus Israel.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*

33 *بديد مرا آن ماديان ميل كرد بپيشي من اين سه بارها مگر ميل كرد از بپيشي من كه
34 اكنون نيز ترا بكشتم و آنرا زنده گذاشتم *گفت بلعم بملاك :: خطا كردم كه نه دانستم
35 كه تو ايستاده بپديرهي من در راه و اكنون اگر بد در چشماني تو باز گردم بمن *گفت
ملاك :: ببلعم برو اوازي آن مردمان و اما آن سخن آنچه سخن گويم بتو اويرا سخن گوي
36 برفت بلعم اوازي اميراني بلق *بشنويد بلق كه بيامد بلعم بيرون آمد بپديرهي او بشهري
37 مواب آنچه ابر حدّي ارنن آنچه در كناري آن حدّ *گفت بلق ببلعم ها نه فرستادن فرستادم
38 بتو بخواندن بتو چرا نه آمدي بمن ها حقيقت نه توانم عزيز كردن ترا *گفت بلعم ببلق
اينك بيامدم بتو اكنون ها توانستن بتوانم سخن گفتن چيزي آن سخن آنچه بنهد خدا
39 40 در دهاني من اويرا سخن گويم *برفت بلعم اوازي بلق بيامدند قريت حصوت *ذبح كرد
41 بلق گاو و گوسپند بفرستاد ببلعم و باميراني آنچه اوازي او *بود در بامداد بستاند بلق مرا
بلعم بر آورد اويرا بموت بعل بديد از آنجا كناري آن قوم * * فصل بيست سوم *
1 *گفت بلعم ببلق آبادان كن بمن در اين جا هفت مذبحها و آراسته كن بمن در اين هفت
2 گاوها و هفت نرميشها *بكرد بلق چون آنچه سخن گفت بلعم بر آورد بلق و بلعم گاو و نرميش
3 در مذبح * گفت بلعم ببلق بيايست ابر عولهي تو و بروم مگري فراز رسد :: بپديرهي
4 من و سخن چه نمايد مرا و آگاه كنم بتو برفت تنها *فراز رسيد خدا ببلعم گفت باو مر هفت
5 آن مذبحها آراسته كردم و بر آوردم گاو و نرميش در مذبح *بنهاد :: سخن در دهاني بلعم
6 گفت باز گرد ببلق و همچنين سخن گوي *باز گشت باو و اينك استاده ابر عولهي او او
7 و همه اميراني مواب *بر داشت مثلي او و گفت از ارم براند مرا بلق پادشاهي مواب از كوهاي
عرب بيا نفرين كن بمن يعقوب و بيا خشم آور بيسرال *

Vidénsque me asina, deflexit coram me his tribus vicibus: & nisi 33
deflexisset à præsentia mea, nunc equidem etiam te occidissem, ipsam verò vivam reliquissem. Dixit Ba- 34
laam ad angelum Domini; Peccavi, non enim sciebam quòd tu stares in occursum mei in via: nunc autem si malum est in oculis tuis, revertar mihi. Ait angelus Dñi ad Balaam; 35
Vade cum viris: sed tamen verbum quod locutus fuero ad te, ipsum loquêre. Abiit itaque *Balaam cum principibus Balac.* Tunc *audiens* 36
Balac quòd adveniret Balaam, egressus est in occursum ejus in civitatem Moab, quæ juxta terminum Arnon, quæ in extremitate termini.
Et *dixit Balac ad Balaam; Annon* 37
mittendo misi ad te ad accersendum te? quare non venisti ad me? an verè non potero honorabilem facere te?
Respondit Balaam ad Balac; Ecce 38
veni ad te: nunc autem *valendo valebo loqui quicquam? verbum quod posuerit Deus in ore meo, illud loquar.* Et *perrexit Balaam cum* 39
*Balac, venerúnt*que *ad Cirjathhusoth.* Et *mactavit Balac boves* 40
*& oves, misít*que *ad Balaam & ad principes qui cum eo. Fuitque, ma-* 41
nè assumpsit Balac ipsum Balaam, &
duxit eum ad *Bamoth Baal, viditque indè extremitatem populi.*

CAP. XXIII.

ET *dixit Balaam ad Balac; Æ-* 1
*difica mihi hìc septem altaria, appara quoque mihi hìc septem boves & septem arietes. Fecit*que *Balac* 2
quemadmodum locutus fuerat Balaam, & obtulit Balac & Balaam bovem & arietem in altari. Dixit 3
autem *Balaam ad Balac; Consiste juxta holocaustum tuum, & ibo, fortassis occurret Deus in occursum meî; & verbum quod ostenderit mihi, notum faciam tibi: abi-*
*ít*que *solus. Et occurrit Deus ipsi* 4
*Balaam, dixít*que *illi; Septem altaria disposui, & obtuli bovem & arietem in* quolibet *altari. Posuit* 5
autem *Dominus verbum in ore Balaam, dixít*que; *Revertere ad Balac, & sic loquêris. Et reversus est* 6
ad eum, & ecce stabat juxta holocaustũ suum, ipse et omnes principes Moab. Assumpsitque parabolam 7
suam, & dixit; De Aram compulit me Balac rex Moab, de montibus Arabiæ, dicendo; *Veni, maledic mihi Jaacob, & veni, indignationem affer in Israel.*

תרגום יונתן בן עוזיאל

מה מה אנא לאיט ומימרא דיי מבריך 8
יתהון ומן אנא מזעיר ומימרא דיי מסגי
יתהון : כי אמר בלעם רשיעא מסתכל 9
אנא בעמא הדין דהינון מדברין בזכות
אבהתהון צדיקיא דמתילין לטווריא
ובזכות אימהתהון דמתילן לגלימתא
הא עמא בלחודיהון עתידין למיחסן
עלמא מטול דבנימוסי אומיא לא
מדברין : מי מנה והוה כיון דחמא 10
בלעם חייבא דבית ישראל הוון גזרין
עורלתהון וטמרין בעפרא דמדברא
אמר מן ייכול לממני זכוותא חסינייא
האלין וסכום עובדיא טביא דעם חדא
מן ארבעתי משירייתא דישראל אמר
בלעם רשיעא אין קטלין יתי בית
ישראל בסייפא כבר מבשרנא דלית
לי חולק לעלמא דאתי ברם אין
מייתנא מותא דקשיטין לואי דתיהי
סופי כזעירא דבהון : ויאמר ואמר בלק לבלעם מה עבדת לי למילוט סנאי 11
דברתך והא ברכא מברכת להון : ויען ואתיב ואמר הלא ית מאן דישוי יי 12
בפומי יתיה אנטר למללא : ויאמר ואמר ליה בלק איתא כדון עמי לאתר 13
חורן דתחמיניה מתמן לחוד משירייתא דמהלך בקצתיה תחמי וכלהון משירייתיה
לית אפשר דתחמי ותלוטיה לי מתמן : ויקחהו ודבריה לחקל סכותא לריש רמתא 14
ובנא שובעא אגורין ואסק תור ודכר על כל אגורא : ויאמר ואמר לבלק 15
אתעתד הכא על עלתך ואנא אתארע עד הכא : ויקר וארע מימר מן קדם יי 16
בבלעם ושוי פתגמא בפומיה ואמר תוב לות בלק והיכדין תמליל : ויבא ואתא 17
לותיה והא מעתד על עלתיה ורברבי מואב עמיה ואמר ליה בלק מה מליל יי :
וישא משלו ונטל מתל נבותיה ואמר קום בלק ושמע אצית מילי בריה דצפור : 18
לא לא כמילי בר נש מימר אלהא חי 19
וקיים רבון כל עלמיא יי דבר נש אמר
ומסרב ואוף לא דמיין עובדוי לעובדי
בני בישרא דמתמלכין ותייבין ממה
דגזרין ברם רבון כל עלמיא יי אמר
לאסגאה ית עמא הדין הי ככוכבי
שמיא ולאחסנותהון ית ארע כנענאי
האפשר דאמר ולא יעבד ומה דמליל
האפשר דלא יקיימינה : הנה הא 20
ברכתא קבילית מן פום מימר
קודשא לא אמנע סדר ברכתהון מנהון :

ירושלמי

8 מה אנא לייט דבית יעקב ומימרא
דיי מברך יתהון ומה אנא מזעיר דבית
ישראל ומימרא דיי מסגי יתהון :
9 חמי אנא עמא האלין מדברין בזכות
אבהתהון צדיקיא דמתילין לטוריא
אברהם יצחק ויעקב ובזכות ארבעתי
אמהתא דמתילן כגלמתא שרה רבקה
רחל ולאה הא עמא האנון לבלחודיהון
שרין ובנמוסי עממיא לא מתערבין :
10 מן יכל לממני עולימיהון דבית
יעקב דאתאמר עליהון די הוון סגין
ככוכבי שמיא אמר בלעם רשיעא
במתל נביותיה אין קטלין הנון ישראל
יתיה בחרבא מבשר הוא בלעם דלית
ליה חולק לעלמא דאתי ברם אין מית
הוא בלעם מותנין קשיטין אלוי תהוי
אחריתא כזעירא די בהון :

ירושלמי 15 ואנא במימרי איקר יתך :
19 לא כמימר בני אנשא הוה מימריה
דאלהא חיא ולא כעובדיהון דבני אנשא
עובדוי דאלהא בני אנשא אמרין ולא
עבדין גזרין ולא מקימין וחזרין וכפרין
במליהון ברם אלהא אמר ועבד גזר
ומקים וגזרתוהי קימין עד לעלם :
20 הא למברכא אדברית ומברך אנא
ית ישראל וברכן לית אנא מנע
מנהון :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Quid maledicam, & sermo Domi- 8
ni benedixit illis? & quem ego
imminuam, & sermo Domini mul-
tiplicavit eos. Dixit Bileam im- 9
probus; Video populum hunc qui
ducuntur merito patrum suorum
justorum, qui assimilantur monti-
bus, & merito matrum suarum quæ
assimilantur collibus: ecce popu-
lus solus ipse futurus est ut possi-
deat mundum, eò quòd legibus
reliquorum populorum non du-
cuntur. Et accidit postquam vi- 10
dit Bileam peccator, quòd domus
Israel circuncinderent præputium
suum & absconderent in pulvere
deserti, dixit; Quis poterit nu-
merare merita fortium istorum, &
numerum operum bonorum quæ
sunt cum uno ex quatuor castris
Israel: dixit Bileam improbus;
Si interficiant me domus Israel
gladio, jam nuntiatum est mihi
non fore mihi portionem in se-
culo venturo; verùm si moriar
morte verorum, utinam sit finis
meus sicut unius minimi qui in-
ter eos est. Et dixit Balak ipsi Bileam; Quid fecisti mihi? Ad ma- 11
ledicendum osoribus meis tuli te, & ecce benedicendo benedicis illis.
Et respondit, & dixit; Annon quod Dominus posuerit in ore meo, 12
ipsum observabo ut loquar? Et dixit ipsi Balak; Veni nunc mecum 13
in locum alium, ex quo videbis eum, tantùm castra quæ proficiscun-
tur in extremitate illius videbis, omnia enim ipsorum castra non potes
videre: & maledic ei in mei gratiam inde. Et duxit eum in 14
agrum speculæ, in verticem collis, & ædificavit septem aras, & obtu-
lit bovem & arietem super unamquamque aram. Et dixit Balako; 15
Statue te hîc juxta holocaustum tuum, & ego occurram eousque. Et 16
occurrit verbum à facie Domini ipsi Bileam, & posuit verbum in
ore ejus, & dixit; Revertere ad Balak, & sic loquêris. Et venit ad 17
ipsum, & ecce stabat juxta holocaustum suum, & principes Moab cum
eo erant: & dixit illi Balak; Quid loquutus est Dominus? Et assum- 18
psit parabolam prophetiæ suæ, & dixit; Surge Balak, & audi, au-
sculta sermones meos fili Tsippor.
Non sicut verba hominum sermo 19
Dei viventis, nam stabilis *est* Do-
minus omnium seculorum Dominus,
at homo dicit & renuit; & etiam
non similia sunt opera ejus operi-
bus filiorum carnis, quia consul-
tant, & pœnitet eos postquam de-
creverunt: verùm Dominus totius
mundi Dominus, *quando* dixit se
multiplicaturum populum hunc sic-
ut stellas cœli, & in hæreditatem
traditurum illis terram Chananæ-
orum, fierine potest ut quod di-
xit non faciat? & quod loquutus
est, fierine potest ut non stabiliat
ipsum? Ecce benedictionem accepi ex ore verbi sanctitatis, non pro- 20
hibebo ordinem benedictionum ipsorum ab illis.

Hierosolymitanum.

8. *Quid ego maledicam domui Jacob, & Sermo Domini benedicit illis? & quid ego imminuam domum Israel, & sermo Domini multiplicat eos?* 9. *Video ego populum hunc qui ducuntur merito patrum suorum justorum, qui assimilantur montibus, Abraham, Isaac, & Jacob, & merito quatuor matrum suarum, quæ assimilantur collibus, Sarah, Rebeccah, Rachel & Lea: ecce populus hic solus habitabunt, & in legibus populorum non permiscebuntur.* 10. *Quis poterit numerare juvenes domus Jacob, de quibus dictum est futuros illos multos instar stellarum cœli? dixit Bileam improbus in parabola prophetiæ suæ, Si interficiant illi Israelitæ ipsum gladio, annuntiat ipse Bileam non futuram illi portionem in seculo venturo, verùm si moriatur ipse Bileam mortibus verorum, utinam sit finis ejus sicut minimi qui inter eos est.*

Hierosl. 15. *Et ego sermone meo honorabo te.* 19. *Non sicut sermo filiorum hominis fuit sermo Dei viventis, nec secundùm opera hominum* sunt *opera Dei. Homines dicunt & non faciunt, decernunt sed non stabiliunt, & iterum negant verba sua: verùm Deus dixit & fecit, decrevit & stabilivit, & decreta ejus stabilia sunt usque in seculum.* 20. *Ecce ad benedicendum acceptus sum, ideo benedico Israelem, & benedictiones non prohibebo ab illis.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* چه نفرين كنم نه نفرين كرد خدا و چه خشم آورم نه خشم آورد : * كه از سري كمرها ببينم 8 9
اورا واز چكادها نگاه كنم اورا اينك قومي بجدا مسكن گيرد و در قومها نه انديشه آيد * كه 10
بشمرد خاكي يعقوب و شماري چهاريك يسرال مردني جاني من مردني شايستگان و باشد اخرتي
من چون او * گفت بلق ببلعم چه كردي بمن بنفرين كردي دشمناني من بستاندم ترا 11
و اينك آفرين كردي آفرين * جواب داد و گفت ها نه مر آنچه بنهد : در دهاني من اورا نگاه 12
دارم بسخن گفتن * گفت باو بلق برو اكنون اوازي من بجائي دگر آنچه ببيني اورا از آنجا 13
امّا كناري او ببيني و همهي او نه بيني و نفرين كن اورا بمن از آنجا * ببرد اورا دشت 14
صفيم بسري آن چكاد آبدان كرد هفت مذبحها بر آورد گاو و نرميش در مذبح * گفت ببلق 15
بيايست اينجا ابر عولهي تو و من فرا رسم اينجا * فرا رسيد : ببلعم بنهاد سخن در دهاني 16
او گفت باز گرد ببلق و همچنين سخن گوئي * بيامد باو و اينك او ايستاده ابر عولهي او 17
و اميراني مواب اوازي او گفت باو بلق چه سخن گفت : * برداشت مثلي او و گفت برخيز 18
بلق و بشنو گوش كن نيز بمن پسري صفور * نه مرد خدا و خيانت كند و پسري آدم 19
و پشيمان شود ها او گفت و نه كند و سخن گفت و نه بر انگيزاند آنرا * اينك آفرين 20
بستاندم و آفرين و نه باز گردانم آنرا .

Quid maledicam, quum *non male-* 8
dixit Deus? & quid indignationem
afferam, quum *indignationem non*
attulit Dominus? Nam de vertice ru- 9
pium videbo eum, & de jugis intu-
ebor illum: ecce populus seorsim ha-
bitabit, & inter Gentes non reputa-
bitur. Quis computavit pulverem 10
Jaacob, ac numerum quartæ partis
Israel? mors animæ meæ sit ut *mors*
proborũ, sitq; finis meus sicut ipsius.
Dixit Balac ad Balaam; Quid fe- 11
cisti mihi? ad maledictionem inimi-
corum meorum accepi te, & ecce be-
nedixisti benedictione. Responsum 12
dedit, ac dixit; Nonne quod posue-
rit Deus in ore meo, id observabo lo-
qui? Dixit ei Balac; Vade nunc me- 13
cum ad locum aliũ, undè videbis il-
lum: (attamen extremitatem ejus
videbis, & totum ejus non videbis:)
et maledic eum mihi indé. Et *tulit* 14
eum in *agrum Sophim, in verticem*
*jugi, ædificavit*que *septem altaria,*
& *obtulit bovem et arietẽ in altari.*
Dixit autem *ad Balac; Consiste hic* 15
juxta holocaustum tuum, & ego oc-
currã illic. Occurrit itaq; *Dominus* 16
ipsi Balaam, & *posito verbo in ore e-*
jus, dixit; revertere ad Balac, &
*sic loquêris. Venit*que *ad eum, &* 17
en ipse stabat juxta holocaustum su-
um, et principes Moab cum eo. Cui
dixit Balac, Quid loquutus est Do-
minus? Tunc *assumpsit parabolam* 18
suam, & dixit; Surge Balac, et audi,
aurem præbe etiã mihi fili Sippor;
Non est *homo Deus, ut decipiat, &* 19
filius hominis, ut pœniteat eum: num
ipse dixit, & non faciet? & verbum
loquutus est, ac non præstabit illud?
Ecce, benedictionem accepi, bene- 20
dictionem inquam, & non reverti faciam eam

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

21 לא אמר בלעם רשיעא לית אנא מסתכל פלחי טעותא בדבית יעקב ולא מתקיימין עבדי ליעות שקר בדבית ישראל מימר דיי אלההון בסעדהון ויבבות מלכא משיחא מיבבא ביניהון :
22 אל מוציאם אלהא דיפרק ואפיק יתהון פריקין מן ארעא דמצרים תוקפא ורוממותא תושבחא וגבורתא דידיה הוא :
23 כי ארום לא קאים נטורי נחשין בדבירת יעקב ולא קסומי קיסמין ברבותא דישראל כעידנא הדין יתאמר לבית יעקב ולבית ישראל מה משבחין הינון ניסיא ופרישתא דעבד להון אלהא :
24 הן עם יחידאה הוא עמא הדין נייח ושרי כאריא בגבורתא וכליתא מתנטלין לא דמכין הינון עד דיקטלון קטול רב בבעלי דבביהון וביזת קטוליא ירתון :
25 ויאמר ואמר בלק לבלעם אוף לטטא לא תלוטינון אוף ברכא לא תברכינון :
26 ויען ואתיב בלעם ואמר לבלק הלא מן שירויא מלילית עמך למימר כל דימלל יי יתיה אעבד :
ויאמר ואמר בלק לבלעם איתא כדון אידברינך לאתר חורן דלמא תהי רעוא מן קדם יי ותלטטיה בגיני מתמן : ויקח ודבר בלק ית בלעם לריש רמתא דמדיקא על אנפי בית ישימות : ויאמר ואמר בלעם לבלק בני לי הכא שובעא אגורין ועתד לי הכא שובעא תורין ושובעא דכרין : ויעש ועבד בלק היכמא דאמר בלעם ואסיק תור ודכר על כל אגורא :

21 לית אנא חמי פלחי שקר ולא פלחי פולחן נוכרי בגו שבטיא דבני ישראל מימרא דיי הוי עמהון ויבבותהון איקר מלכיהון מגין עליהון : 22 אלהא די פרק ואפיק יתהון פריקין ממצרים תוקפא ותושבחתא ורוממותא דידיה היא : 23 ארום לית אנא חמי עבדי נחשא בגו דבית יעקב ואף לא קסמי קסמין בגו שבטיא דבני ישראל בעדנא הדין יתאמר ליעקב מה טיבו ונחמו דיי עתיד למתניא עליכון דבית יעקב כדו אמר במתל נביותיה טוביכון צדיקיא מה אגר טב מתקן לכון גבי אבוכון דבשמיא לעלמא דאתי : 24 הא עמא האלין כאריא שרין וכאריותא מתגברין היך מה דלית אריא לא ניח ולא שדיך עד זמן דהוא אכיל ופשג בשר ושתי אדם כדין אנון עמא האלין לא ניחין ולא שדיכין עד זמן דיקטלון בעלי דבביהון וישפכון אדם קטילי בני שנאיהון כמיא :

כד

1 וחמא בלעם ארום שפר הוה קדם יי לברכא ית ישראל ולא הליך זמן בתר זמן לקדמות קוסמיא ושוי למדברא אנפוי למדכר עליהון עובדא דעיגלא דעבדו תמן :
2 וישא וזקף בלעם ית עינוי וחמא ית ישראל שריין לשבטיהון בבתי מדרשיהון ולא הוון תרעיהון מכוונין כלו קבל תרעי חבריהון ושרת עלוי רוח נבואה מן קדם יי :

ירושלמי 1 וחמא בלעם ארום שפר הוה מן קדם יי למברכא ית ישראל ולא אזל היך מה דהוה אזיל בכל זמן וזמן למשתאלא בדכירא לקדמות קוסמיא אזל ושוי אפוי למדברא והוה מדכר עובדא דעגלא בעא למלוט ית ישראל

Dixit Bileam improbus; Video non 21
esse qui colunt idola inter eos qui
sunt domus Jacob, neque stabili-
untur servi molestiæ & vanitatis in-
ter eos qui sunt domus Israel: ser-
mo Domini Dei ipsorum est illis
auxilio, & jubilum regis Messiæ vo-
ciferatur inter eos. Deus qui rede- 22
mit & eduxit eos redemptos è terra
Ægypti, fortitudo & exaltatio,
laus & potentia illius est. Non 23
enim stabunt servantes auguria in
domo Jacob, neque divinantes di-
vinationes in magnificentia Israel:
hoc tempore dicetur in domo Ja-
cob & in domo Israel; Quam lau-
dabilia sunt miracula & mirabilia,
quæ fecit illis Deus! Solus est hic 24
populus quietus, & habitat sicut
leo in fortitudine, & tanquam se-
nex leo elevantur: non dormiunt
donec interfecerint occisione magna
hostes suos, & prædam interfectorum
possederint. Et dixit Balak ad Bi- 25
leam; Etiam maledicendo non ma-
ledixeris illis, etiam benedicendo
non benedixeris illis. Et respon- 26
dit Bileam, & dixit ad Balak; An-
non ab initio loquutus sum tecum,
dicendo; Quicquid loquutus fue-
rit Dominus hoc ipsum faciam?
Et dixit Balak ad Bileam; Veni 27
nunc & ducam te in locum alium:
si fortè sit voluntas à facie Domini, ut maledicas ei propter me inde.
Et duxit Balak Bileam in cacumen collis prospicientis superficiem 28
Bethjeschimoth. Et dixit Bileam ad Balak; Ædifica mihi hic se- 29
ptem aras, & præpara mihi hic septem boves & septem arietes.
Et fecit Balak sicut dixerat Bileam & obtulit bovem & arietem su- 30
per unaquaque ara.

21 Non ego video colentes mendacium, neque colentes cultum alienum in medio tribuum filiorum Israel: sermo Domini erit cum illis, & jubilum à gloria regis eorum proteget eos. 22 Deus qui redemit, & eduxit eos redemptos ex Ægypto, fortitudo, & laus, & exaltatio illius est. 23 Quoniam ego non sum videns facientes auguria in medio domus Jacob, & etiam non divinantes divinationes in medio tribuum filiorum Israel: in tempore hoc dicetur in Jacob, Quanta bonitas & consolationes Domini dandæ sunt vobis qui estis domus Jacob! Tunc dixit in parabola prophetiæ ejus; O vos justi felices, quàm merces bona parata est vobis apud patrem vestrum qui est in cœlis in futuro seculo! 24 Ecce populus hic sicut leo habitant, & tanquam leones fortes sunt: quemadmodum leo non quiescit, nec tranquillus est, usque ad tempus quo comedit & rapuit carnem, & bibit sanguinem; similiter hic populus non quiescet, nec tranquillus erit, donec interfecerint hostes suos, & effuderint sanguinem interfectorum osorum suorum instar aquarum.

CAP. XXIV.

Et vidit Bileam quòd pulchrum 1
esset coram Domino ut benediceret
Israeli, itaque non abiit *ut antea*
semel & iterum obviam divinatio-
nibus: sed posuit facies suas ad
desertum, in memoriam revocan-
do illis opus vituli quod ibi fece-
rant. Et levavit Bileam oculos su- 2
os, & vidit Israelem quiescentem
per tribus suas in scholarum sua-
rum domibus, neque erant portæ
eorum respicientes portas sociorum
suorum: & quievit super eum spiritus prophetiæ à facie Domini.

Hieros. 1 *Et vidit Bileam quod pulchrum esset à facie Domini benedicere Israeli, itaque non abiit, (sicut abierat omni tempore antea interrogando dæmones) obviam divinationibus: abiit autem & posuit facies suas versus desertum, revocans illis in memoriam vituli opus, atque ita cupiebat maledicere Israel.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* نه نگاه کرد بغي در يعقوب ونه ديد دروغ در يسرال ‌:: خداي او اوازي او وعلم پادشاهي درو * خدا بيرون آورد ايشانرا از مصر چون پادياوندي كرك باو * كه نه فال در يعقوب ونه اسطرلاب در يسرال چون وقت گفته [شود] بيعقوب وبيسرال چه صنع كرد خدا * اينك قوم چون شير بر خيزد وچون نر شير مرتبه دارد نه خسپد تا بخورد نخجير وخوني كشتگان بياشامد * گفت بلق ببلعم نيز نفرين كردن نه نفرين كني اويرا نيز آفرين كردن نه آفرين كني اويرا * جواب داد بلعم گفت ببلق ها نه سخن گفتم بتو بگفتن همه آنچه سخن گويد ‌:: اويرا بكنم * گفت بلق ببلعم بيا اكنون ببرم ترا بجايي ديگر مگري شايسته آيد در نظري آن خدا ونفرين كن اويرا بمن ازانجا * بستاند بلق مر بلعم سري آن فعور آن نگاه كنا ابر پيشي آن يشيمن * گفت بلعم ببلق آبدان كن بمن در اين هفت مذبحها وآراسته كن بمن در اين هفت گاوها وهفت نرميشها * بكرد بلق چون آنچه گفت بلعم بر آورد گاو ونرميش در مذبح *

* فصل بيست چهارم *

* بديد بلعم كه نكوست در نظري ‌:: آفرين كردن مر يسرال ونه رفت چون بار در بار بپيديرهي فالها بنهاد بآن بيابان روي او * بر داشت مر چشماني او وبديد مر يسرال مسكن گيرا بقبيلهاي اوشد ابر او الهامي خدا *

Non aspexit prævaricationem in Jaacob, nec vidit mendacium in Israel: Dominus Deus ejus est cum eo, & vexillum regis in eo. 21, 22
Dominus educit illos ex Ægypto: sicut robur rhinocerotis est ei. Quia non est omen in Jaacob, 23 *neque astrolabium in Israel: consimili tempore dicetur de Jaacob & Israele, Quid effecit Deus! En populus tanquam leo* 24 *surget, & tanquam masculus leo dignitatem habebit: non cubabit donec comederit prædam, & sanguinem occisorum biberit. Dixit* 25 *Balac ad Balaam; Etiam maledicendo ne maledicas ei, etiam benedicendo ne benedicas ei. Re-* 26 *sponsum dedit Balaam, dicens ad Balac, Nónne locutus sum tibi, dicendo; Omne quod locutus fuerit Dominus, illud faciam? Dixit* 27 *Balac ad Balaam; Veni nunc, ducam te ad locum alium, fortassis conveniens erit in conspectu Dei, ut maledicas eum mihi indé. Tulit itaque Balac Balaam in* 28 *verticem Phcor, qui respicit versùs Jeshimon. Tum dixit Balaam* 29 *ad Balac; Ædifica mihi hic septem altaria, & appara mihi hic septem boves ac septem arietes. Fecitque Balac quemadmo-* 30 *dum dixerat Balaam, obtulitque bovem & arietem in* quolibet *altari.*

CAP. XXIV.

Vidit autem Balaam quòd bonum esset in conspectu Dei, benedicere Israeli; itaque non abiit ut cæteris vicibus, in occursum auguriorum, sed posuit ad desertum faciem suam. Et sublatis oculis suis 2 *vidit Israelem habitantem per tribus suis, factaque est super eum inspiratio Dei.*

תרגום יונתן בן עוזיאל

3 וישא ונטל מתל נבותיה ואמר אימר
בלעם בר בעור ואימר גברא דיקיר מן
אבוי דרזיא סתימיא מה דאתכסי מן
נביא הוה מתגלי ליה ועל דלא הוה
גזיר נפיל על אנפוי עד זמן דשרי
מלאכא לקובליה: נאם אימר דשמע 4
מימר מן קדם אלהא חייא דחיזו מן
קדם אל שדי הוה חמי וכד בעי
דמתגלי ליה הוה משתטח על אנפוי
ורזיא סתימיא מה דאתכסי מן נבייא
הוה מתגלי ליה: מה כמה יאוון הינון 5
בתי מדרשיכון במשכנא די שמיש בהון
יעקב אביכון וכמה יאי הוא משכן זמנא
דמיצע ביניכון ומשכניכון דחזור חזור
ליה בית ישראל: כנחלים כנחלין דמיין 6
דמתגברין כן הינון בית ישראל יתבין
עדרין עדרין מתגברין באולפן אוריתא
והי כגנין שתילין על פרקטוני נהרין כן
הינון תלמידיהון חבורן חבורן בבית
מדרשיהון זיו אפיהון ינהר כזיו רקיעין
דברא יי ביום תניין לבריאת עלמא
ומתחינין ליקר שכינתא רמיין ומנטלין
על כל אומיא כארזיא דליבנוס דשתילין
על מבועי מיין: יזל יקום מנהון 7
מלכיהון ופרוקהון מנהון יבהון יהוי
וזרעיית בנוי דיעקב ישלטון בעממין
סגיאין קמאה דימלוך עליהון יגיח קרבא
בדבית עמלק ויתרומם על אגג מלכיהון
ובנין דיחוס עלוי ירנטיל מניה
מלכותיה: אל אלהא דאפיקינון 8
פריקין ממצרים תוקפא ורומא תושבחתא
וגבורתא דיליה ישיצי ית אומיא בעלי
דבביהון ותיקפהון יתבר וגירי מחוות
פורענותיה יגרי בהון וישיצינון: כרע
נייחין ושריין כאריא וכליתא דכד דמיך 9
מאן יקימיניה מברכהון יהון בריכין
כמשה נבייא ספריהון דישראל
ומלטטינון יהון ליטין כבלעם בר בעור:
ויחר ותקף רוגזא דבלק בבלעם וטפח 10
ית ידוי ואמר בלק לבלעם למילט סנאי
דבריתיך והא ברכא מברכת להון דנן תלת זמנין: ועתה וכדון ערוק לך 11
לאתרך אמרית מייקרא איקרינך והא מנע יי לבלעם מן יקרא:

ירושלמי

3 ונטל במתל נבייתיה ואמר אמר
בלעם ברא דבעור אמר גברא דיקיר
מן אבוי מה דאתכסי מכל נביאיא
אתגלי עלוי: 4 אמר גברא דשמע
ממלל מן קדם יי ודי חזוא מן קדם שדי
חזי וכד הוה בעי הוה משתטח על
אפוי ורזי נבואתא מתגלין ליה והוה
מתנבי על נפשיה דהוא נפל בחרבא
וסוף נבואתא למתקיימא: 5 מה טבן
הנון משכנין דצלי בהון יעקב אבוהון
ומשכן זמנא דעבדהון לשמי ומשכנכון
חזור חזור לכון דבית ישראל:
6 כנחלין מתגברין כן יהוון ישראל
מתגברין על בעלי דבביהון וכגנן
שתילין על מבועין דמין כן יהון קריתהון
מפקן ספרין ומלפי אוריתא והיך שמיא
דמתח מימרא דיי לבית שכינתה לה כן
יהוון ישראל חיין וקיימין עד לעלם יאין
ומשבחין כארזיא דמין ומנטליין
בבריותיה: 7 יקום מלכהון לבניהון
ופרוקהון מנהון ובהון יהוי ויהוי מכנש
להון גלותהון מן מדינתא דבעלי
דבביהון ובניהון ישלטון באומיא ותקיף
מן שאול די חס על אגג מלכהון
דעמלקאה ותתרבב מלכותיה דמלכא
משיחא: 8 אלהא דפרק ואפק יתהון
פריקין מארעא דמצרים תוקפא
ותושבחא ורוממותא דידיה יכלין בני
ישראל על בעלי דבביהון וקריתהון
יפרנין וגבריהון יקטלון ומותריהון
יפלגון: 9 הא עמא האלין כאריא
שרין וכאריותא מתגברין מן דבריך
יתכון ישראל יהוי מבורך כמשה נביא
ספרהון דישראל ומן דליט יתכון יהוי
ליט כבלעם בר בעור: 10 ותקף רוגזא
דבלק על בלעם וטפח בכף ידוי ואמר
בלק לבלעם למלט שנאי דבריתך
ולחוד מברכת:

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Et assumpsit parabolam prophetiæ 3
suæ, & dixit; Dicit Bileam filius
Beor, & dicit vir honoratior pa-
tre suo, cui secreta abscondita, id
scilicet quod fuit tectum à pro-
phetis fuit revelatum ipsi: &
quòd non esset circuncisus cecidit
super facies suas, quamdiu mansit
angelus coram eo. Dicit qui au- 4
divit verbum à facie Dei vivi,
qui visionem à facie Dei omni-
potentis vidit, & cùm quæreret ut
sibi revelaretur prostravit se super
facies suas: & arcana occulta, id
scilicet quod tectum est à prophe-
tis revelatum est ipsi. Quàm pul- 5
chræ sunt domus scholarum vestra-
rum in tabernaculo, in quibus mini-
stravit Jacob pater vester! &
quàm pulchrum est tabernaculum
fœderis quod collocatum est inter
vos, & tabernacula vestra quæ
collocata sunt in circuitu illius,
domus Israel! Sicut torrentes 6
aquarum qui fortes sunt, sic erunt
domus Israel habitantes gregatim,
viriliter incumbentes doctrinæ le-
gis; & sicut horti plantati ad
piscinas fluentes, sic erunt discipuli
eorum consociati in scholis suis:
splendor faciei eorum lucebit ju-
xta lucem firmamenti, quod creavit
Dñs die secundo creationis mundi,
& expandit pro gloria divinæ
præsentiæ, excelsi sunt & elevati
super omnes populos, sicut cedri
Libani plantatæ ad fontes aqua-
rum. Surget ex illis rex eorum, 7
& redemptor eorum ex illis & in-
ter eos erit, & semen filiorum Ja-
cob dominabuntur populis multis:
prior qui regnabit super eos con-
fliget cum domo Amalek, & ex-
altabitur super Agag rege eorum,
& quia parcet illi tolletur ab eo
regnum ejus. Deus qui eduxit eos 8
liberatos ex Ægypto, fortitudo &
sublimitas, laus & virtus illius est:
perdet populos illis inimicos, &
fortes eorum franget, & sagittas
plagæ vindictæ suæ jaculabitur in
eos, & perdet eos. Quiescunt & 9
habitant instar leonis, & tanquam
vetus leo, quem simul ac dormit
quis excitet? benedicentes eos
erunt benedicti, sicut Moses pro-
pheta scriba Israelitarum, & maledi-
centes illis erunt maledicti, sicut
Bileam filius Beor. Et iratus est 10
furor ipsius Balak in Bileam, &
complodens manus suas dixit Ba-
lak Bileamo; Ad maledicendum
osoribus meis accepi te, & ecce
benedicendo benedicis illis his tri-
bus vicibus. Et nunc fuge tibi in locum tuum. Dixeram, Honoran- 11
do honorabo te, & ecce inhibuit Dominus à Bileam gloriam.

Hierosolymitanum.

3. Et sustulit in parabola prophetiam suam, & dixit; Dicit Bileam filius Beor, dicit vir qui præstantior est patre suo, quæ abscondita sunt ab omnibus prophetis revelata sunt ei 4. Dicit vir qui audivit sermonem à facie Domini, & qui vidit à facie Omnipotentis visionem, & cùm quæreret prosternebatur super facies suas, & secreta prophetarum revelabantur illi, & prophetabat de seipso quod casurus esset gladio, & futurum tandem ut prophetia stabiliretur. 5. Quàm bona sunt tabernacula in quibus oravit Jacob pater eorum, & tabernaculum fœderis quod fecistis nomini meo, atque tabernacula vestra per circuitum, domus Israel! 6. Sicut torrentes prævalent, sic quoque prævalebunt Israelitæ hostibus suis; & sicut horti plantati ad fontes aquarum sic erunt civitates eorum proferentes scribas & doctores legis. Et quemadmodum est cœlum quod expandit verbum Domini pro domicilio quietis suæ sic vivent & durabunt Israelitæ in æternum: decori & celebres erunt tanquam cedri juxta aquas, quæ extolluntur crescendo. 7. Consurget rex eorum inter filios eorum, & redemptor eorum ex ipsis & inter eos erit, & congregabit eis captivitatem eorum ex provinciis inimicorum suorum, atque filii eorum dominabuntur populis: & fortior erit Saulo qui pepercit Agag regi Amalekitarum, & multiplicabitur regnum regis Messiæ. 8. Deus qui redemit & eduxit eos redemptos è terra Ægypti fortitudo, & laus, & exaltatio illius est: prævalebunt filii Israel hostibus suis, & civitates eorum divident, & fortes eorum interficient, & residuum eorum divident. 9. Ecce populus iste sicut leo habitant, & sicut leones fortes sunt: ille qui benedicet vobis, Israel, erit benedictus, sicut Moses propheta scriba Israelitarum, & quicunque maledicet vobis erit maledictus, sicut Bileam filius Beor 10. Et iratus est furor Balak in Bileam, & complodens manibus suis dixit Balak ad Bileam; Ad maledicendum osoribus meis accepi te, & tantùm benedicis.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* برداشت مثلي او و گفت گفتاري بلعم پسري بعور و گفتاري آن مردي تيز نظر * گفتاري 3
شنوا گفتارهاي خدا آنچه نمايشي شدّي نگاه كند افتا و گشاده چشمان * چه نيكويند 4 5
گيانهاي تو يعقوب مسكن جاهاي تو يسرال * چون رودها كشيده شدند چون بوستانها ابر رود 6
چون صندلها بنشانند ,, چون سروها ابر آب * بچكد آب از دلوي او و نسلي او در آبهاي 7
بسياران و بلند باشد از اجج پادشاهي او و مرتبه يابد پادشاهي او * خدا بيرون آورا 8
اويرا از مصر چون پادياوندي كرك باو بخورد قومهاي عدوياني او و قوياني ايشانرا بشكند
و تيرهاي او خسته كند * بخنبيد بخسپيد چون شير و چون ماده شير كه بر خيزاند 9
اويرا آفرين كناني تو آفرين و نفرين كناني تو نفرين * گرم شد خشمي بلق ببلعم برهم 10
زد مر كفاني او گفت بلق ببلعم بنفرين كردن دشمناني من بخواندم ترا و اينك آفرين
كردي آفرين اين سه بارها * و اكنون برو بتو بجاي تو گفتم عزيز كردن عزيز كنم ترا 11
و اينك منع كرد ترا ,, از عزيزي *

Tunc assumpsit parabolam suam, 3 ac dixit; Sermo Balaam filii Beor, & sermo viri acuti obtutus: Ser- 4 mo audientis sermones Dei, qui apparitionē Omnipotentis intuitus est, cadens, & a[illegible] oculo. Quàm 5 bona sunt tentoria tua Jacob, habitacula tua Israel! Sicut 6 torrentes ex[illegible] sunt, sicut horti juxta flumen, sicut [illegible] quæ plantavit Dominus, & [illegible] cupressi juxta aquam. Fl[illegible] 7 bit aqua è situla [illegible], & progenies ejus erit ad aquas [illegible], & sublimior erit quàm Agag, rex eius, & dignitatem inveniet regnum eius. Deus educit illum ex Ægypto, sicut 8 robur rhinocerotis est ei: devorabit Gentes inimicos suos, & robur eorum confringet, & sagittis suis transfiget. Incubruit, decubuit sicut 9 ut leo & sicut leæna, quis excitabit eum? Benedicens tibi, benedictus; & maledicens tibi, maledictus. Et excandefacta est ira Balac contra 10 Balaam, complosique manus suas, & dixit ad Balaam; Ad maledicendum inimicis meis accersivi te, & en benedixisti benedictione his tribus vicibus. Nunc ergò abi tibi 11 ad locum tuum: dixeram Honorabilem faciendo honorabilem faciam te, at ecce prohibuit te Dominus ab honore.

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי
Targ. JONATHAN B UZIEL. Hierosolymitanum.

12 ויאמר ואמר בלעם לבלק הלא עם אזגדייך דשדרת לותי מלילית למימר: אם
13 אין יתן לי בלק מלא קורטור דיליה כסף ודהב לית לי רשו למעיבר על גזירת
מימר דיי למעבד טבתא או בישתא מן רעותי מה דימליל יי יתיה אמליל:

14 ועתה וכדון הא אנא מתפני ואזיל לעמי
איתא אימלכינך איזל זמין פונדקין ומני
בהון נשיא מטעייתא זבין מיכלא
ומישתייא בבציר מן טימהון וייתון עמא
הדין וייכלון וישתון וירוון וישמשון עמהון
ויכפרון באלההון ויתמסרון בידך בשעא
קלילא ויפלון מנהון סגיאין ברם בתר
כדין עתידין הינון דישלטון בעמך בסוף
15 עקב יומיא: וישא ונטל מתל נבותיה
ואמר אימר בלעם בר בעור ואימר גברא
דיקר מן אבוי דרזיא סתימיא מה
דאתכסי מן נבייא הוה מתגלי ליה:
16 נאם אימר דשמע מימר מן קדם
אלהא וידע שעתא דרתח בידה אלהא
עלאה דחיזו מן קדם שדי חמי וכד
הוה בעי דיתגלי ליה הוה משתטח
ונפיל על אפוי ורזיא סתימיא מה
דאתכסי מן נביא הוה מתגלי ליה:
17 אראנו חמי אנא ליה וליתיה כדון
מסתכל אנא ביה וליתיה מקריב כד
ימלוך מליך תקיף מדבית יעקב ויתרבי
משיחא ושיבט תקיף מישראל ויקטול
רברבני מואבאי וירוקן כל בנוי דשת
משירייתיה דגוג דעתידין למסדרא סדרי
קרבא בישראל ויפלון פגריהון כלהון
18 קדמוי: והיה אדום ויהוון אדומאי
תריכין ויהון תריכין בני דגבלא מן קדם
ישראל סנאיהון וישראל יתקפון בנכסין
19 וירתונון: וירד ויקום שליט מדבית
יעקב ויוביד וישצי שיזובתא דמשתייר
מן קושטינטיני קרתא חייבתא ויצדי
ויחרוב קרכא מרודא וקיסרין תקיף
20 קרוי עממיא: וירא וחמא ית
דבית עמלק ונטל מתל נבותיה
ואמר שירוי אומיא דאגיחו קרבא
בדבית ישראל הינון דבית עמלק
וסופיהון ביומי מלכא משיחא למסדרא סדרי קרבא עם כל בני מדינחא עם דבית
ישראל ברם סופיהון דאלין ודאיליין עד עלמא יהון לאובדנא: וירא וחמא ית
יתרו דמתגייר ונטל מתל נבותיה ואמר מה תקיף הוא משרוייך די שוית בניקריא
דטינריא מדורך: כי אם ארום אין יתגזר למהוי לבזתא בנוי דשלמיא עד כדי
ייתי סנחריב מלכא דאתור וישבי יתך:

ירושלמי 14 וכדו הא אנא אזיל לות
עמי אתא כען אעיץ יתך עיצה די תעביד
בעמא האלין חטי יתהון ואין לא לית
את שליט בעמא האלין ברם עתידין
הינון עמא האלין משלוט בעמך בסוף
עקב יומיא: 15 ונטל במתל נביותיה
ואמר אמר בלעם בר בעור ואמר גברא
דיקיר מן אבוי מה דאתכסי מן כל
נבייא אתגלי עלוי: 16 אמר גברא
דשמע ממלל מן קדם יי וידע דיעה מן
קדם עלויה דחזו מן קדם שדי הוה חזי
וכד הוה בעי הוה משתטח על אפוי וחזוי
נבואתא מתגלין ליה והוה מתנבי על
נפשיה דהוא נפיל בחרבא וסוף נביותיה
למתקימא: 17 חמי אנא ליה ולית
הוא כדון ומסתכל אנא ביה ולית הוא
קריבא עתיד למקם מלך מדבית יעקב
ופריק ושליט מדבירת ישראל ויקטול
תקיפי מואבאי וירוקן וישיצי כל בני
מדינחא: 18 ויהי אדום ירתי טורא
דגבלא לבעלי דבביהון וישראל יתגברון
בחיר תקיף: 19 עתיד מלך למקם
מדבית יעקב וישיצי ית כל מה דמשתייר
מן כרכא תקיפא: 20 וחמא ית
עמלקאה ונטל במתל נביותיה ואמר
שירוי אומיא דסדרו קרבא כל
קבל ישראל הינון דבית עמלק
ובעקבא בסוף יומיא הנון יסדרון
לקבליהון סדרי קרבא וסופהון לאבדן
יהוי ואובדנהון עד לעלם: 21 וחמא
ית שלמיא ונטל במתל נביותיה ואמר
מה תקיף הוא מישרויך ושוית בנקיע
צור בית מדורך: 22 ארום אין יהוי
שלמיא לבזה עד כען אתוריא עתיד
קאים שבי יתך:

Et dixit Bileam ad Balak; Annon cum nuntiis tuis quos misisti ad me 12
loquutus sum, dicendo; Si det mihi Balak plenitudinem thesaurorum suo- 13
rum argenti & auri, non est mihi potestas transgredi decretum verbi
Domini, ut faciam bonum aut malum ex voluntate meâ: quod lo-
quetur Dominus illud loquar? Et nunc ecce ego converto me ut ab- 14
eam ad populum meum: veni, consulam tibi; Ito, para cauponas, in quibus præficias mulieres meretrices, quæ vendant cibum & potum viliori pretio, & adducant populum hunc ut edant, & bibant, & inebrientur, & rem habeant cum illis, & negent Deum suum; tum tradentur in manus tuas intra breve tempus, & cadent ex illis multi: verùm postea dominium habituri sunt illi in populum tuum,
in extremitate finis dierum. Et 15
sustulit parabolam prophetiæ suæ, & dixit; Dicit Bileam filius Beor, & dicit vir qui honorabilior est patre suo, cui secreta occulta, id quod *scilicet* tectum est à propheta
revelatum est. Dicit ille qui audi- 16
vit verbum à facie Dei, & qui novit horam quâ iratus foret Deus excelsus in eum: qui visionem à facie omnipotentis vidit, & quando volebat ut revelaretur sibi, extendebat se & cadebat super facies suas, & secreta occulta, id quod tectum erat à propheta revelabatur ipsi.
Video ego ipsum, & non ipse nunc, 17
contemplor ego ipsum, sed non est appropinquans: cùm regnabit rex fortis ex domo Jacob, & ungetur Christus & sceptrum forte ex Israel, & interficiet principes Moab, & evacuabit omnes filios Seth, exercitus Gog qui instructuri sunt acies belli contra Israelem, & cadent cadavera omnium ipsorum à facie
ejus. Et erunt Idumæi expulsi, 18
expellentur quoque filii Gebal à facie Israel hostium suorum: & Israel superabunt divitiis, & hæreditario
possidebunt eos. Et surget 19
princeps è domo Jacob, & perdet & consumet evasionem quæ relicta fuerit ex Constantina civitate peccatrice, & desolabit & devastabit civitatē rebellem, & Cæsareā
fortissimā civitatum populorum. Et 20
vidit eos qui erant ex domo Amalek, & assumens parabolam prophetiæ suæ, dixit; Principium populorum qui instruxerunt aciem contra domum Israel, illi inquam fuerunt domus Amalek: illi quidem tandem in diebus regis Messiæ unà cum omnibus filiis Orientis instruent acies belli cum domo Israel, sed tandem tam hi
quàm illi in seculum peribunt. Et vidit Jethro, qui proselytus factus erat: 21
& assumens parabolā prophetiæ suæ dixit; Quam fortis est habitatio tua,
qui posueris in foraminibus petrarum habitationē tuam! Nam si decretum, 22
est ut sint in direptionem filii Selamæi, *hoc non erit* donec veniat Sancherib rex Assyriæ & captivet te.

Hierosol. 14. *Et nunc ecce ego abeo ad populum meum: veni nunc, & consulam tibi quid sis facturus erga hunc populum; Ad peccandum inducas illos, sin minùs non poteris dominari huic populo. Verùm dominium habituri sunt hi populus in tuum populum in extremitate finis dierum.* 15. *Et assumpsit in parabola prophetiam suam, & dixit; Dicit Bileam filius Beor, & dicit vir qui honorabilior est patre suo, Id quod tectum fuit ab omnibus prophetis revelatum est mihi.* 16. *Dicit vir qui audivit sermonem à facie Domini, & novit scientiam à facie excelsi: qui visionem à facie omnipotentis fuit videns, & quando ipse quærebat fuit prosternens se in facies suas, tū visiones prophetiæ revelabantur illi, & vaticinabatur de seipso quòd cædendus esset gladio, & quòd tandem ejus prophetia stabilienda foret.* 17. *Video ego ipsum & non est ipse nunc, & contemplor ego ipsum, & non est ipse propinquus. Surrecturus est rex è domo Jacob, & redemptor & præses è domo Israel, & interficiet fortes Moabitarum, & evacuabit & perdet omnes filios orientis.* 18. *Et erunt Ædomitæ possidentes montē Ghebal hostium ipsorum, Israelitæ autem superiores erunt cum exercitu gravi. Surrecturus est rex ex domo Jacob, & perdet quicquid residuum erit ex civitate peccatrice.* 30. *Et vidit Amalekitam, & assumpsit in parabola prophetiam suam, & dixit; Initium populorum qui instruxerunt aciem ex adverso Israelitarum sunt domus Amalek, & tandem in fine dierum illi contra eos ordinabunt acies belli, finis enim eorum est ut pereant, &* perditio eorum erit *usque in seculum.* 21. *Et cùm vidisset Salamæum, assumens parabolam prophetiæ suæ dixit: Quàm valida est habitatio tua: & posuisti in foraminibus petræ domum habitationis tuæ.* 22. *Quoniam si futurus sit Selamæus in direptionem, adhuc Assyrius surget & captivabit te.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

12 گفت بلعم ببلق هنه نیز برسولانی تو آنکه فرستادی بمن سخن گفتم بگفتن * اگر 13
بدهد بمن بلق پری خانهی او نقره وطلا نه توانم گذشتن مر امری ،، بکردن نیك یا بد از
14 دلی من آنچه سخن گوید ،، اویرا سخن گویم * واکنون اینك من روا بقومی من بیا تدبیر
15 آموزم ترا آنچه بکند آن قومی آن این بقومی تو در آخری ان روزگاران * بر داشت مثلی او
16 گفت گفتاری بلعم پسری بعور وگفتاری آن مردی تیز آن نظر * گفتاری شنوا
17 گفتارهای خدا ودانا دانشی عالی نمایش شدّی نگاه کند افتا وگشاده چشمان * ببینم
اویرا ونه اکنون نگاه کنم اویرا ونه نزدیك روش کرد ستارهی از یعقوب وبر خاست
18 سلطانی از یسرال وخسته کرد پهلوانانی مواب وبرپند همه پسرانی شت * وباشد
19 ادوم میراث وباشد میراث شعیر دشمنانی او ویسرال کنای قوت * ومسلط شود
20 از یعقوب وگم کند رسته از شهر * بدید مر عملق بر داشت مثلی او وگفت اول قومها عملق
21 وآخری او جاوید گم شوا * بدید مر آن قینی بر داشت مثلی او وگفت قویست نشستن جای
22 تو وبنه در کمر آشیانهی تو * که اگر باشد بتاقر کردنی قین تا چه آسور برده کند ترا

Dixit Balaam ad Balac; Annon 12
etiam nuntiis tuis, quos miseras ad
me, locutus sum dicendo; Si dede- 13
rit mihi Balac plenitudinem domûs suæ argenti & auri, non potero transgredi mandatum Domini, ad faciendum bonum aut malum ex corde meo: quod loquetur Dominus,
illud loquar. Et nunc ecce ego abeo 14
ad populum meum: veni, consilium docebo te, quid faciet populus iste
populo tuo in fine dierum. Tunc 15
assumpsit parabolam suam, dicens; Sermo Balaam filii Beor, & sermo
viri acuti visûs, Sermo audientis 16
sermones Dei, & scientis scientiam Altissimi, apparitionem Omnipotentis intuitus est, cadens, &
apertus oculis. Videbo illum, sed 17
non modò: intuebor illum, sed non propè: gressum fecit stella ex Jaacob, & surrexit princeps ex Israel, transfixitque strenuos Moab, & pecto-
rale omnium filiorum Sheth. Et erit 18
Elom hæreditas, & erit hæreditas Sheir inimicorum suorum, at Is-
rael fortiter aget. Et dominabitur 19
qui de Jaacob, perdetque evasores
ex urbe. Quumque *vidisset Ama-* 20
lec assumpsit parabolam suam, ac dixit; Principium gentium Amalec, & finis ejus æternùm peritu-
rus est. Videns quoque *Cenæum,* 21
assumpsit parabolam suam, & dixit; Robustum est habitaculum
tuum, & ponito in rupe nidum tuum. Quinimò erit ad vilifa- 22
ciendum Cain, usque quò Asshur captivum ducat te.

23 וישא ונטל מתל נבותיה ואמר ווי מאן יתקיים בזמן דיתגלי מימרא דיי למיתן אגר טב לצדיקיא ולמתפרעא מן רשיעיא ומכתת אומיא ומלכיא ומגרי אלין באלין :
24 וצים וציצין יצטרחן במני זיינא ויפקון באכלוסין סגיאין מן למברניא ומארע אטליא ויצטרפון בלגיונין דיפקון מן קוסטנטיני ויצערון לאתוראי וישעבדון כל בנוי דעבר ברם סופהון דאיליין ואיליין למיפל ביד מלכא משיחא ויהוון עד עלמא לאובדנא :
25 ויקם וקם בלעם ואזל ותב לאתריה ולחוד בלק אזל לאורחיה ואקים ית בנתהון דמדינאי בקולין מבית ישימות עד טוור תלגא והואן זבנן זיני כיסנין בבציר מן טימהון במילכת בלעם רשיעא בפרשת אורחתא :

ירושלמי 23 אלוי מן יחי כד ישוי מימרא דיי למתן אגר טב לצדיקיא ולמתפרעא מרשיעא : 24 ויפקון אוכלוסין סגין בלברניא מן מדינתא רבתא ויצרפון עמהון לגיונין סגין מן דרומאי וישעבדון אתוריא ויצערון כל בני עבר נהרא ברם סופהון דאלין ודאלין לאבדן יהוי ואובדנא עד לעלם : 25 וקם בלעם ואזל וחזר לאתריה ולחוד בלק :

כה

1 וישב ויתיב ישראל באתרא דהוה מתקרי שטים על שטותא וקלקולא דהוה בהון ושריאו עמא לאופסא קדושתהון ול..פער גרמיהון לטופסא דפעור ולמטעית בתר בנת מואבאי דמפקן ית טופסיה דפעור מתותי פסקיהון :
2 ותקראן וקראה לעמא לדבחי טעוותהון ואכלין עמא במרזיחיהון וסגדין לטעוותהון :
3 ויצמד ואתחברו עמא בית ישראל בבעלא פעור כמסמרא בקיסא דלא מתפרש בלא קיסמא ותקיף רוגזא דיי בישראל :
4 ויאמר ואמר יי למשה סב ית כל רישי עמא ומני יתהון דיינין וידונון דינין דקטולין ית עמא דטעו בתר פעור ותצלוב יתהון קדם מימרא דיי על קיסא קבל שמשא בקריצתא ועם מטמוע שמשא תחית יתהון ותקברינון ויתוב תקוף רוגזא דיי מישראל :
5 ויאמר ואמר משה לדייני ישראל קטולו אינש גבר שיבטיה דאדבקו בטעוות פעור :
6 והנה והא גבר מבני ישראל אתא ואחד בבלוריתא דמדיניתא וקריב יתה לות אחוהי למחמי משה ולמחמי כל כנשתא דבני ישראל עני וכן אמר למשה מה דא למקרב לגבה ואין אמר אנית דאסירא היא הלא אנת נסיבת ית מדייניתא ברת יתרו וכדישמע משה רתח ואשתלי ואינון בכיין וקריין שמע וקיימין דבתרע משכן זמנא :
7 וירא וחמא פנחס בר אלעזר בר אהרן כהנא ואידכר הילכתא עני ואמר מאן דיקטול וקטיל האן אינון אריוותא דשיבט יהודה כיון דחמנון שתקין קם מגו סנדרי דיליה ונסיב רומחא בידיה :

ירושלמי 1 ושרון ישראל בשטין ושרון עמא למזניא עם בנתהון דמואבאי : 2 וקרין לעמא לדבחי טעוותהון : 3 ואדבקו ישראל לפלחי טעותא דפעור ותקיף רוגזא דיי על ישראל : 4 ואמר מימרא דיי למשה סב ית כל רישי עמא ואוקים יתהון סנהדרין קדם יי ויהוון צליבין כל מן דמתחייב למתקטלא ועם מעלי שמשא יהוון מחתין נבלתיה וקברין בכן יהוור תקוף רוגזא דיי מן ישראל : 5 ואמר משה לסרכיא דישראל קטולו גבר ית אנש ביתיה אלין די אדבקו לפלחי טעותא דפעור :

ירושלמי 6 והא גבר מבני ישראל אתא וקריב לוות אחוי ית מדיניתא קדם משה וקדם כל כנשתא דבני ישראל והא אינון בכין בתרע משכן זמנא : 7 וחמא פנחס בר אלעזר ברא דאהרן כהנא רבא וקם מגו קהלא ונסיב רומחא :

23 Et sustulit parabolam prophetiæ suæ, & dixit: Væ ei qui extiterit quo tempore revelabitur sermo Domini, ut det mercedem bonam justis, & ut ultionem sumat de improbis, & conterat populos & reges, & immittat hos in illos.
24 Et alæ appetent cum instrumentis bellicis, & exibunt cum exercitibus multis ex Lambarnia: & ex terra Italiæ, & conjungentur cum legionibus quæ exibunt ex Constantina, & affligent Assyrios, & in servitutem redigent omnes filios Eber: verùm finis tam horum quàm illorum est ut cadant per manum regis Messiæ, & erunt usque in seculum in perditionem.
25 Et surrexit Bileam, & abiit & reversus est in locum suum: & Balak etiam profectus est per viam suam, & constituit filias ipsorum Madianitarum in tabernis à Bethjesimoth usque ad montem nivis, & vendebant species panum dulciariorum vilius quàm pretium eorum, juxta consilium Bileam improbi, in bivio itineris.

Hieros. 23. *Væ ei qui vixerit, quando constituet verbum Domini dare mercedem bonam justis, & ultionem sumere ab impiis.* 24. *Et exibunt turmæ multæ in liburnicis ex provincia magna, & consociabuntur illis legiones multæ Romanorum, & in servitutem redigent Assyrios, & affligent omnes filios transfluviales: verùm finis tam horum quàm illorum ad interitum erit, & exitium usque in seculum.* 25. *Et surrexit Bileam, & abiit & reversus est in locum suum, atque etiam Balak.*

CAP. XXV.

1 Et habitavit Israel in loco qui vocabatur Sittim, ob stoliditatem & depravationem quæ erat inter eos: & inceperunt populus prophanare sanctitatem suam, & aperire corpora sua idolo Peor, & scortari cum filiabus Moabitarum, quæ proferebant imaginem ipsius Peor quæ latebat sub fasciis eorum.
2 Et vocârunt populum ad sacrificia idolorum suorum: & comederunt populus in conviviis eorum, & incurvati sunt idolis eorum.
3 Et conjuncti sunt populus domus Israel ipsi Baal Peor, sicut clavus in ligno quod non separatur absque fragmentis: & iratus est furor Domini in Israel.
4 Et dixit Dominus Mosi; Tolle omnia capita populi, & constitue eos judices, & pronuntient judicia in eos qui interficiendi sunt ex populo qui errârunt post Peor; & suspendes eos coram sermone Domini in ligno contra solem in aurora, & in occasu solis descendere facies eos, & sepelies eos: & avertetur furor iræ Domini ab Israel.
5 Et dixit Moses judicibus Israel; Interficite unusquisque virum tribûs suæ, qui adhæserunt idolo Peor.
6 Et ecce vir ex filiis Israel venit, & apprehendit comam Madianitidis, & admovit eam ad fratres suos coram Mose & coram universa congregatione filiorum Israel. Respondit, & sic dixit, Mosi; Quid hoc accedere ad eam? Quòd si dixeris tu quòd sit prohibita, annon tu duxisti Madianitidem filiam Jethro? Quod cum audivit Moses furore correptus est, & deliquium animi passus est. At illi flebant, & clamabant, Audi, & stabant in ostio tabernaculi fœderis.
7 Et vidit Pinchas filius Eleazar filii Aharon sacerdotis, & recordatus est ritus, & dixit; Is qui interficere debet interficiat, ubi sunt leones tribûs Juda? postquam viderunt quiescunt: surrexit è medio synedrii sui, & accepit lanceam in manum suam.

Hieros. 1. *Et habitârunt Israel in Sittim, & inceperunt populus scortari cum filiabus Moabitarum.* 2. *Et vocabant populum ad sacrificia idolorum suorũ.* 3. *Et consociati sunt Israelitæ colentibus idolum Peor: & iratus est furor Domini in Israelem.* 4. *Et dixit sermo Domini Mosi; Tolle omnia capita populi, & statue eos synedros coram Domino, & suspendentur omnes qui digni erunt interfectione, & in occasu solis demittant cadavera eorum, & sepeliant: & sic avertetur furor iræ Domini ab Israel.* 5. *Et dixit Moses principibus Israel; Interficite quisque virum domus suæ, qui adhæserunt cultoribus idoli Peor.*

Hieros. 6. *Et ecce vir ex filiis Israel venit; & adduxit ad fratres suos Madianitidem, in præsentia Mosis & totius congregationis filiorum Israel: & ecce flebant ad ostium tabernaculi fœderis.* 7. *Et vidit Pinchas filius Elcazar filii Aaron sacerdotis magni, & surrexit è medio cœtûs, & accepit lanceam.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

23 * بر داشت مثلي او [و گفت] واي كه بزيد از قهري خدا * وجوقي از اهلي روم
24 بر نجانند اسور و بر نجانند عبر و نيز او جاويد گم شوا * بر خاست بلعم و برفت باز گشت
25 بجاي او و نيز بلق برفت براهي او *

* فصل بيست پنجم *

1 * بنشست يسرال در شطيم در ايستاد آن قوم ببيراه شدن بدختراني مواب * بخواندند بقوم
2 بذبحهاي بتاني ايشان بخورد آن قوم سجود كردند بتاني ايشان * وجمع شد يسرال ببعل
3 فعور گرم شد خشمي " در يسرال * گفت " بمشه بستان مر همه سروراني آن قوم و بر آويز
4 ايشانرا د " مقابلي آن خورشيد و باز گردد گرمي خشم " از يسرال * گفت مشه بحاكماني
5 يسرال بكشيد مرد مردماني او آن جمع شدگان ببعل فعور * و اينك مردي از يسراني
6 يسرال بيامد و نزديك آورد ببرادراني او مر آن مدينيت بچشم ديدي مشه و بچشم ديدي
همه جماعتي يسرال و ايشان گريان دركاهي خيمهي وعده * بديد فينحس پسري العزر پسري 7
اهرن آن كاهن بر خاست از مياني آن جماعت بستاند نيزه در دستي او *

* *Assumpsit item parabolam suam,* 23 *& dixit; Væ, quis vivet ob iracundiam Dei? Et caterva ex* 24 *populo Romæ affligent Asshur, & affligent Eber, & etiam ipsa æternum peritura est. Surrexit-* 25 *que Balaam, & abiens reversus est ad locum suum, & etiam Balac abiit viâ suâ.*

C A P. XXV.

Sedente autem Israele in Shittim, cœpit populus deviare post filias Moab: Et vocârunt populum 2 *ad sacrificia idolorum suorum, edensque populus adorârunt idola eorum. Et collectus est Israel ad* 3 *Baal Peor at excandefacta ira Domini contra Israel, Dixit Dominus* 4 *ad Mosheh; Cape omnes capitaneos populi, & suspende eos Domino, coram sole, & revertetur furor iræ Domini ab Israel. Di-* 5 *xit igitur Mosheh ad judices Israel; Occidite quisque viros suos qui congregabantur ad Baal Peor. Et ecce vir ex filiis Israel ve-* 6 *nit, & adduxit ad fratres suos Midjanitidem in conspectu oculorum Mosheh, & in conspectu oculorum totius congregationis Israel: illi autem flebant ad ostium* [illegible]

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

8 ויבא תְּרֵיסַר נִיסִין אִתְעֲבִידוּ לְפִנְחָס
בְּזִמַן דְּעַל בָּתַר גַּבְרָא בַּר יִשְׂרָאֵל לְוָת
מִדְיָנָא נֵס קַדְמָאֵי דַּהֲוָה לֵיהּ לְמִפְרַשׁ
יַתְהוֹן וְלָא פֵּרַשׁ : נֵס תִּנְיָן דְּאִסְתְּתַם
פּוּמְהוֹן וְלָא צַוְוחִין דְּאִלּוּ הֲווֹן צַוְוחִין
הֲווֹן מִשְׁתֵּזְבִין : נֵס תְּלִיתָאֵי דְּכַוֵּין בְּרוֹמְחָא וּבְרָזִינוּן כַּחֲדָא יַת גַּבְרָא בַּר יִשְׂרָאֵל
בְּבֵית גִּיבְרֵיהּ וְיַת מִדְיָנִיתָא בְּבֵית בַּהֲתַת תּוּרְפַהּ : נֵס רְבִיעָאֵי דְּקָם רוֹמְחָא בְּאַתַר
בְּרָוְזָא וְלָא אִשְׁתְּמִיט : נֵס חֲמִישָׁאֵי כַּד סוֹבַר יַתְהוֹן אִזְדְּקַף שִׁיקְפָּא נְטַל מִינֵיהּ
עַד דִּנְפַק : נֵס שְׁתִיתָאֵי סוֹבַר יַתְהוֹן בְּכָל מַשִׁירְיָתָא דְּיִשְׂרָאֵל דַּהֲוָה שִׁיתָא פַּרְסֵי
וְלָא אִשְׁתַּלְהֵי : נֵס שְׁבִיעָאֵי זַקִּיפִינוּן בִּדְרַע יְמִינֵיהּ לְמֶחְמֵי כָּלְהוֹן קְרִיבוֹי וְלָא יְכִילוּ
לְהַנְזָקוּתֵיהּ : נֵס תְּמִינָאֵי דְּאִתְעֲשַׁן אָע רוֹמְחָא וְלָא אִיתְבַּר מִן מַטוּלָא : נֵס תְּשִׁיעָאֵי
דְּאִתְנְגִיד פַּרְזְלָא כְּשִׁיעוּר תַּרְוֵיהוֹן וְלָא אִשְׁתְּלִיפוּ מִנֵּיהּ : נֵס עֲשִׂירָאֵי אֲתָא מַלְאָכָא
וְהַפַּךְ אִיתְּתָא מִלְּרַע וְגַבְרָא מִלְּעֵיל דְּיֶחְמוּן כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יַת חִיסוּדֵיהוֹן : נֵס
חַדְסְרָאֵי דְּאִתְנַטְרוּ כַּד חַיִּין עַד זְמַן דְּהַלִּיךְ יַתְהוֹן בְּכָל מַשִׁירְיָתָא מִן בִּגְלַל דְּלָא
יִסְתָּאַב כַּהֲנָא בְּאַהֲלֵי דְּמִיתָא : נֵס תְּרֵיסְרָאֵי דְּאִתְקְרִישׁ אַדְמְהוֹן וְלָא נְפַל
עִילָוֵיהּ כֵּיוָן דְּאוֹבִיל יַתְהוֹן בְּמַשִׁרְיָתָא חֲבַט שַׁדְנְהִי וּמִיתוּ עָנֵי וַאֲמַר קֳדָם רִבּוֹן
עָלְמָא אֶפְשַׁר דִּמְטוּל אִלֵּין יְמוּתוּן עֶשְׂרִין וְאַרְבַּע אַלְפִין מִיִשְׂרָאֵל וּמִן יַד אִתְגּוֹלְלוּ
רַחֲמֵי שְׁמַיָּא וְאִתְכְּלִיַּית מוֹתָנָא מֵעִילָוֵי
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : 9 וִיהִיו וַהֲווּ סְכוּם דְּמִיתוּ
בְּמוֹתָנָא עֶשְׂרִין וְאַרְבַּע אַלְפִין :

ירושלמי 8 וְעַל בָּתַר גְּבַר יִשְׂרָאֵל לְקוּבְּתָא
וּדְקַר יַת תַּרְוֵיהוֹן יַת גַּבְרָא בַּר יִשְׂרָאֵל
וְיַת אִתְּתָא בְּקֻפְּדָא וְאִתְכְּלִיַּית מַגֵּיפְתָּא
מֵעֲלָוֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :

ירושלמי 9 וַהֲווּ אִלֵּין דְּמִיתִין בְּמַגֵּיפְתָא
עַשְׂרִין וְאַרְבְּעָא אַלְפִין :

פ פ פ

10 וידבר וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : פִּנְחָס פִּנְחָס קַנְאָה בַּר אֶלְעָזָר בַּר אַהֲרֹן 11
כַּהֲנָא אֲתִיב יַת רִיתְחִי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בִּזְמַן דְּקַנֵּי יַת קִנְאָתִי וְקָטִיל חַיָּבָא דְּבֵינֵיהוֹן
וְאַמְטוּלֵיהּ לָא שֵׁיצִיית יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי : לָכֵן בִּשְׁבוּעָא אֵימַר לֵיהּ מִן 12
שְׁמִי הָאֲנָא גְּזַר לֵיהּ יַת קְיָמִי שְׁלָם
וְאַעֲבְדִינֵיהּ מַלְאַךְ קְיָים וְיֵיחֵי לְעָלְמָא
לְמִבְשְׂרָא גְּאוּלְתָא בְּסוֹף יוֹמַיָּא : וְהָיְתָה
וְחוּלַף דְּחַסְדוּהִי לְמֵימַר הֲלָא בַּר פּוּטִי מִדְיָנָאָה הוּא הָא אֲנָא מַחְסִינֵיהּ 13
לִכְהוּנְתָא רַבְּתָא וְחוּלַף דְּאַחַד רוֹמְחָא בִּדְרָעֵיהּ וּמְחָא לְמִדְיָנִיתָא לְבֵית בַּהֲתַת
קִיבְתָהּ וְצַלִּי בְּפוּמֵיהּ עַל עַמָּא בֵּית יִשְׂרָאֵל יִזְכוּן כַּהֲנַיָּא לִתְלַת מַתְנַן דְּרוֹעָא
וְלָעָא וְקִיבְתָא וּתְהֵי לֵיהּ וְלִבְנוֹי בַּתְרוֹי קְיָים רְבוּת עָלַם חוּלַף דְּקַנֵּי לֶאֱלָהֵיהּ
וְכַפַּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : וְשֵׁם אִישׁ וְשׁוּם גַּבְרָא בַּר יִשְׂרָאֵל קְטִילָא דְּאִתְקְטִיל 14
עִם מִדְיָנִיתָא זִמְרִי בַּר סָלוּא רַב בֵּית אַבָּא לְשִׁבְט שִׁמְעוֹן : וְשֵׁם וְשׁוּם 15
אִתְּתָא קְטִילְתָא מִדְיָנִיתָא כָּזְבִּי בְּרַת צוּר דְּמִתְקַרְיָא שְׁלוֹנַאי בְּרַת בָּלָק רֵישׁ
אוּמָא דְּמוֹאָב בְּמִדְיָן בֵּית מוֹתְבֵיהּ הוּא : וידבר ה׳ וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה 16
לְמֵימַר : צָרוֹר אָעִיק יַת מִדְיָנָאֵי וְתִקְטוֹל יַתְהוֹן : כִּי אָרוּם עַיְיקִין הִינוּן לְכוֹן 17
בְּעֵיטַת רְמִיוּתֵיהוֹן דְּרַמְיָין לְכוֹן עַל עֵיסַק
פְּעוֹר וְעַל עֵיסַק כָּזְבִּי בְּרַת רַבָּא דְּמִדְיָן
אֲחַתְהוֹן דְּאִתְקְטִילַת בְּיוֹמָא דְּמוֹתָנָא עַל עֵיסַק פְּעוֹר :

ירושלמי 12 בִּשְׁבוּעָה אֲזִיל מֹשֶׁה וַאֲמַר
לְפִינְחָס הָא אֲנָא יָהֵב לֵיהּ :

ירושלמי 18 בִּנְכָלֵיהֶם בְּשִׁקְרֵיהוֹן :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. — *Hierosolymitanum.*

Duodecim signa facta sunt ipsi Pinhas, quo tempore ingressus est post virum Israelitam ad Madianitidem. 8 Primum signum fuit, quòd debuit eos separare sed non separavit. Signum secundum, quòd clausum fuerit os eorum, neque clamare potuerint, si enim clamâssent liberati fuissent. Signum tertium, quòd ita direxerit lanceam ut perfoderit eos simul, virum Israelitam per virilia sua, & Madianitidem etiam per locum pudoris turpitudinis suæ. Signum quartum quòd steterit lancea in loco perforationis, neque elapsa est. Signum quintum, cùm portaret eos erectus, superliminare sublatum est ab eo, donec exiisset. Signum sextum, portavit eos per universa castra Israelis, quæ extensa erant in sex milliaria, nec tamen fatigatus est. Signum septimum, erexit eos brachio suo dextro in conspectu omnium affinium suorum, nec potuerunt illi nocere. Signum octavum, quòd corroboratum sit lignum lanceæ, ut non frangeretur præ onere. Signum nonum quòd extendit se ferrum juxta mensuram amborum, neque extracti sunt ab eo. Signum decimum, venit angelus & vertit mulierem deorsum & virum sursum, ut videret universa domus Israel turpitudinem eorum. Signum undecimum, quòd conservati sunt in vita, donec deduxisset eos per universa castra, ne pollueretur sacerdos in tabernaculo mortui. Signum duodecimum, quòd coagulatus sit sanguis eorum neque ceciderit super eum; quando *autem* portârat eos per castra excussi ambos & mortui sunt. Respondens dixit coram Domino mundi; Fierine potest ut propter hos mortui sint viginti & quatuor millia ex Israel? & statim commotæ sunt miserationes Dei, & cohibita est pestis à filiis Israel. Et fuerunt numerus eorum qui mortui sunt peste 9
viginti & quatuor millia.

8. *Et ingressus est post virum Israelitam in lupanar, & perfodit utrumque, tam virum Israelitam quàm mulierem, in umbilico: & cohibita est plaga à filiis Israel.*

9 Hierosol. *Et fuerunt illi qui mortui sunt in plaga illa viginti & quatuor millia.*

SECT. XLI.

Et loquutus est Dominus cum Mose dicendo: Pinhas zelotes fili- 10
us Eleazar filii Aharonis sacerdotis avertit furorem meum à filiis Isra- 11
el, eo tempore quo zelatus est zelum meum, interficiendo peccatores
qui inter eos erant: & propter ipsum non perdidi filios Israel in zelo meo. Jurejurando dico ipsi per 12
nomen meum; Ecce ego decerno illi fœdus meum pacis, & faciam ipsum angelum fœderis, ut vivat in æternum ad annuntiandum redemptionem in fine dierum. Et propterea quod probro afficiunt eum, di- 13
cendo; Annon filius est Puti Madianitæ? ecce ego adscribo eum sacerdotio summo. Et propterea quod apprehendit lanceam brachio suo, & percussit Madianitidem in pudendo suo, & oravit ore suo pro populo domus Israel, merito acquirent sacerdotes tria dona, humerum, maxillam, & ventriculum: & erit illi & filiis ejus post ipsum fœdus unctionis sempiternum, eò quod zelatus sit pro Deo suo, & expiaverit pro filiis Israel. Nomen autem Israelitæ occisi, qui interfectus est 14
cum Madianitide, erat Zimri filius Sallu, princeps domus patris tri-
bus Simeon. Et nomen mulieris interfectæ Madianitidis Cozbi filia 15
Tsur, quæ vocabatur Selonaë filia Balak principis populi Moabitici,
in Midian habitatio ejus erat. Loquutusque est Dominus cum Mose, 16
dicendo: Affligas Madianitas, & 17
occidas eos. Quia ipsi affligunt 18
vos consilio deceptionum suarum, quibus deceperunt vos in negotio Peor, & in negotio Cozbi filiæ principis Madian sororis suæ, quæ interfecta est in die pestis propter negotium Peor,

Hierosol. 12. *Cum jurejurando profectus est Moses & dixit ipsi Pinchas; Ecce ego do illi.*

Hierosol. 18. *Prævaricationibus suis.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

8 * بيامد پسي مردي يسرال بآن خيرگاه ضربت زد مر دوئي ايشان مر مردي يسرال و مر آن
9 زن بشكنبهي آن بند شد آن نجّفه از بالايي پسراني يسرال * بودند آن مردگان در نجّفه
10 بيست وچهار هزار * سخن گفت ؛؛ بموشه بگفتن * فينحس پسري العزر پسري اهرن
11 آن كهن باز گرداند مر غضبي من از بالايي پسراني يسرال در رشك بردني او مر رشكي
12 من در مياني ايشان و نه فنا كردم مر پسراني يسرال در رشكي من * بهمچنين بگوي
13 اينك من دها باو مر شرطي من سلامتي * و باشد باو و بنسلي او پسي او شرطي كهونهي
14 جاويد عوضي آنچه رشك برد بخداي او و كفارت خواست ابر پسراني يسرال * و نامي مردي
يسرال آن زده شده آنچه زده شد اوازي آن مدينيت زمري پسري سلوا مهتر بخانهي پدر
15 بشمعوني * و نامي آن زني آن زده شده آن مدينيت كزبي دختري صور سري خويشي خانهي
16 17 پدر در مدين او * سخن گفت ؛؛ بموشه بگفتن * عدوي كن مر آن مدينيان و بزنيد ايشانرا *
18 * كه عدوي كنان ايشان بشما در قصد كردني ايشان آنچه قصد كردند بشما ابر
سببي فعور و ابر سببي كزبي دختري مهتري مدين خواهري ايشان آن زده شده در روزي
آن نجّفه ابر سببي فعور *

* Et *ingressus post virũ Israelis in penetrale, confodit ambos illos, virum Israelis, et mulierem per intestina ejus: sic restricta est plaga à filiis Israel.* 8
Fuerunt autem *mortui in plaga,* 9
viginti & quatuor millia. Tunc 10
locutus est Dominus ad Moscheh, dicendo; Phinchas filius Elea- 11
zar filii Aharon sacerdotis, avertit furorem meum à filiis Israel, quum zelatus est ipse zelum meum in medio eorum, & non absumpsi filios Israel in zelo meo. Idcircò 12
dic; Ecce ego do ei pactum meum pacis. Et erit ei ac soboli ejus 13
post eum, pactum sacerdotii æterni, sub eo quòd zelum tulerit pro Deo suo, & expiationem petiit pro filiis Israel. Porrò nomen vi- 14
ri Israelis percussi, qui percussus est cum Midjanitide, erat Zimri filius Salu princeps domûs paternæ Shimeonitarum. Nomen verò mu- 15
lieris percussæ Midjanitidis, Chozbi filia Sur; qui *caput cognationis domûs paternæ in Midjan erat. Loqu-* 16
*tusque est Dominus ad Moscheh, dicendo; Adversare Midjanitis & 17
percutite eos: Quia adversati sunt* 18
vobis in intentione ipsorum quam intenderunt contra vos causâ Peor, & causâ Chozbi filiæ principis Midjan sororis suæ, quæ percussa est in die plagæ causâ Peor,

כו

1 ויהי והוה בתר מותנא אתגוללו רחמי שמיא למתפרעא פורענות דין עמיה
2 ואמר יי למשה ולאלעזר בר אהרן כהנא למימר: שאו קבילו ית סכום
חושבן כל כנשתא דבני ישראל מבר עשרין שנין ולעילא לבית אבהתהון כל
3 נפיק חילא בישראל: ומליל משה ואלעזר כהנא עם אמרכליא ואמר
4 למימני יתהון במישריא דמואב על ירדנא דיריחו למימר: מבן מבר עשרין
שנין ולעילא היכמא דפקיד יי ית משה ובני ישראל דנפקו מארעא דמצרים:
5 ראובן ראובן בוכרא דישראל בנוי דראובן חנוך גניסת חנוך לפלוא גניסת
6 פלוא: לחצרון לחצרון גניסת חצרון לכרמי גניסת כרמי: אלה אלין
7 גניסתא דראובן והוו סכומיהון ארבעין ותלת אלפין ושבע מאה ותלתין:
8 ובני ובנוי דפלוא אליאב: ובני ובנוי דאליאב נמואל ודתן ואבירם הוא דתן
9 ואבירם מערעי כנשתא דאתכנשו ופלינו על משה ועל אהרן בכנשתא דקרח
10 בזמן דאתכנשו ופלינו על יי: ותפתח ופתחת ארעא ית פומה ובלעת יתהון וית
קרח כד מיתו כנישת רשיעי כד אכלת אישתא ית מאתן וחמשין גוברין והוו לניסיון:

11 ובני קרח ובנוי דקרח לא הוו בעיטתא דאבוהון ואזלו בתר אולפנא דמשה נביא לא מיתו במותנא ולא לקו ביקידתא ולא

ירושלמי 11 ובנוי דקרח על דלא הוו בעצתיה דאבוהון לא מיתו:

12 טמעו בבליעת ארעא: בני שמעון בנוי דשמעון לגניסתהון לנמואל גניסת
13 נמואל לימין גניסת ימין ליכין גניסת יכין: לזרח לזרח גניסת זרח לשאול גניסת
14 15 שאול: אלה אלין גניסתא דשמעון עשרין ותרין אלפין ומאתן: בני גד בנוי דגד
16 לגניסתהון לצפון גניסת צפון לחגי גניסת חגי לשוני גניסת שוני: לאזני לאזני
17 גניסת אזני לערי גניסת ערי: לארוד לארוד גניסת ארוד לאראלי גניסת אראלי:
18 אלה אלין גניסת בני גד לסכומהון ארבעין אלפין וחמש מאה: בני יהודה
19 20 בנוי דיהודה ער ואונן ומיתו ער ואונן על חוביהון בארעא דכנען: ויהיו והוו
בני יהודה לגניסתהון לשלה גניסת שלה לפרץ גניסת פרץ לזרח גניסת זרח:
21 ויהיו והוו בני פרץ לחצרון גניסת חצרון לחמול גניסת חמול:

CAP. XXVI.

1 Factum est auté post pestem, revolutæ sunt misericordiæ Dei ut ulcionem sumeret judicii populi sui: & dixit Dñs Mosi & Eleazari filio Aharonis sacerdotis, dicendo: 2 Recipite numerum supputationis totiuscongregationis filiorum Israel, à filio viginti annorum & supra p dom' patrũ suorũ, uniuscujusque qui exit in militiam in Israel. 3 Et loquutus est Moses & Eleazar sacerdos cum præfectis, & jussit ut numerarent eos in planitie Moab, juxta Jordanem ipsius Jericho, dicendo: 4 A filio viginti annorum & supra *numerabitis*, sicut præcepit Dominus Mosi & filiis Israel, cùm exirent è terra Ægypti. 5 Ruben primogenitus Israel: filii Ruben, Hanoch *unde* prosapia Hanochitarum, de Phallu familia Phalluitarum. 6 De Hezron familia Hezronitarum, de Charmi familia Charmitarum. 7 Istæ sunt prosapiæ Rubenitarum: & fuerunt numeri eorum, quadraginta & tria millia, & septingenti, & triginta. 8 Filii autem Phallu, Eliab. 9 Porrò filii Eliab, Nemuel, & Dathan & Abiram: iidem Dathan & Abiram convocaverunt congregationem qui congregati sunt, & seditionem moverunt contra Mosem & Aharonem in congregatione Korah, quo tempore congregati sunt & seditionem moverunt contra Dominum. 10 Et aperuit terra os suum, & absorpsit eos & Korah, quando mortua est congregatio improborum: quando devoravit ignis ducentos quinquaginta viros, & fuerunt in portentum.

11 Filii autem Korah non erant in consilio patris, sed iverunt post doctrinam Mosis prophetæ, non *itaque* mortui sunt peste, nec percussi sunt incendio, neque demersi sunt in absorptione terræ.

Hierosol. 11 *Filii autem Korah, eò quòd non fuerant in consilio patris sui, non mortui sunt.*

12 Filii Simeon juxta prosapias suas, Nemuel, unde familia Nemuelitarum, Jamin, unde familia Jaminitarum, Jachin, unde familia Jachinitarum. 13 Zerach, unde familia Zerachitarum, Saul, unde familia Saulitarum. 14 Istæ sunt familiæ Simeon, viginti & duo millia, & ducenti. 15 Filii Gad juxta prosapias suas, Tsephon, unde familia Tsephonitarum, Haggi, unde familia Haggitarum, Suni, unde familia Sunitarum. 16 Ozni, unde familia Oznitarum, Eri, unde familia Eritarum. 17 Arod, unde familia Aroditarum, Arheli, unde familia Arhelitarum. 18 Istæ sunt prosapiæ filiorum Gad juxta numeros suos, quadraginta millia & quingenti. 19 Filii Juda Er & Onan: & mortui sunt Er & Onan propter peccata sua in terra Canaan. 20 Fuerunt autem filii Juda secundùm prosapias suas, Sela, unde familia Selanitarum, Perets, unde familia Peretsitarum, Zerach, unde familia Zerachitarum, 21 Porrò filii Perets fuerunt Hezron, unde familia Hezronitarum, Hamul, unde familia Hamulitarum.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

1 * فصل بيست ششم * بود پسي آن نجفه كفت يي بمشه وبالعزر پسري اهرن آن
2 كهن بگفتن * بشماريد سري آن جماعتي پسراني يسرال از قدري بيست سال و بالا بخانهي
3 پدراني ايشان همه بيرون آيا سپاه در يسرال * سخن گفت مشه و العزر آن كهن بايشان در
4 عربوت مواب ابر يردن يرحو بگفتن * از قدري بيست سال و بالا چون آنچه بفرمود يي مر مشه
5 و پسراني يسرال آن بيرون آيان از زمين مصر * راوبن نخست زادي يسرال پسراني راوبن حنوك
6 اهلي خانهي آن حنوكي بفلوا اهلي خانهي آن فلواي * بحصرون اهلي خانهي آن حصروني
7 بكرمي اهلي خانهي آن كرمي * اينان اهلي خانهاي آن راوبني بودند شمردگاني ايشان چهل
8 9 وسه هزار و هفت صد و سي * و پسراني فلوا الياب * و پسراني الياب نموال و دتن و ابيرم او
دتن و ابيرم خواندگاني آن جماعت آنچه جنگ كردند ابر مشه و ابر اهرن در جماعتي قرح در
10 جنگ كردني ايشان ابر يي * بگشاد آن زمين مر دهاني آن فرود برد ايشانرا و مر قرح در مردني
11 آن جماعت در سوختني آن آتش مر دويست و پنجاه مرد بودند بنشان * و پسراني قرح نه
12 مردند * پسراني شمعون باهلي خانهي ايشان بنموال اهلي خانهي آن نموالي بيمين اهلي
13 خانهي آن يميني بيكين اهلي خانهي آن يكيني * بزرح اهلي خانهي آن زرحي بشاول
14 15 اهلي خانهي آن شاولي * اينان اهلي خانهاي آن شمعوني بيست و دو هزار و دويست * پسراني
جد باهلي خانهاي ايشان بصفون اهلي خانهي آن صفوني بحجي اهلي خانهي آن حجي
16 17 بسوني اهلي خانهي آن شوني * بازني اهلي خانهي آن ازني بعري اهلي خانهي آن عري * بارود
اهلي خانهي آن ارودي بارلي اهلي خانهي آن ارلي * اينان اهلي خانهاي پسراني جد بشمردگاني
18 19 ايشان چهل هزار و پانصد * پسراني يهوده عر و اونن بمرد عر و اونن در زميني كنعن * بودند
20 پسراني يهوده باهلي خانهاي ايشان بشله اهلي خانهي آن شلني بفرص اهلي خانهي آن فرصي
21 بزرح اهلي خانهي آن زرحي * بودند پسراني فرص بحصرون اهلي خانهي آن حصروني بحمول
اهلي خانهي آن حمولي *

CAP. XXVI.

1 **F***uit, post plagam dixit* Dominus *ad Mosheh & ad Eleazar filium Aharon sacerdotis, dicendo;* 2 Com*putate capita congregationis filiorum Israel, ab ætate viginti annorum & suprà, per domos patrũ suorum, omnis egredientis* in exe*rcitum in Israel.* 3 Itaque *locutus est Mosheh & Eleazar sacerdos cum illis in Arboth Moab juxta Jarden Jereho, dicendo;* 4 *Ab ætate viginti annorum & suprà, quemadmodum præceperat Dominus Mosheh & filiis Israel egredientibus de terra Ægypti.* 5 *Reuben primogenitus Israelis: filii Reuben, Hanoch,* ex quo *familia Hanochitarum: de Phallu, familia Phalluitarum:* 6 *De Hesron, familia Hesronitarum: de Charmi, familia Charmitarum.* 7 *Hæ* sunt *familiæ Reubenitarum:* & *fuerunt numerati eorum, quadraginta & tria millia, & septingenti ac triginta.* 8 *Et filii Phallu, Eliab.* 9 *Filii autem Eliab; Nemuël, & Dathan, & Abiram: ipse Dathan & Abiram convocati cœtûs, qui rixati sunt contra Mosheh & Aharon in cœtu Corah, quum rixarentur contra Dominum.* 10 *Et aperiens terra os suum, deglutivit eos & Corah, in morte congregationis, quando combussit ignis ducentos & quinquaginta viros:* & *fuerunt in signũ.* 11 *Filii verò Corah nõ sunt mortui.* 12 *Filii Shimeon per familias suas: de Nemuël, familia Nemuëlitarum: de Jamin, familia Jaminitarum: de Jachin, familia Jachinitarum:* 13 *De Zerah, familia Zarhitarum: de Shaül, familia Shaülitarum:* 14 *Istæ* sunt *familiæ Shimeonitarum: viginti ac duo millia, & ducenti.* 15 *Filii Gad per familias suas: de Sephon, familia Sephonitarum: de Haggi, familia Haggitarum: de Shuni familia Shunitarum:* 16 *De Ozni, familia Oznitarum: de Eri, familia Eritarum:* 17 *De Arod, familia Aroditarum: de Areli, familia Arelitarum.* 18 *Istæ* sunt *familiæ filiorum Gad per numeratos suos, quadraginta millia, & quingenti.* 19 *Filii Jehuda, Er et Onan:* & *mortuus est Er et Onan in terra Chenaan.* 20 *Fuerúnt*que *filii Jehudah per familias suas: de Shelah, familia Shelanitarum: de Pheres, familia Pharsitarum: de Zerah, familia Zarhitarum:* 21 *Et fuerunt filii Pheres, de Hesron, familia Hesronitarum: de Hamul familia Hamulitarum.*

תרגום יונתן בן עוזיאל

22 אלה אלין גניסתא דיהודה לסכומהון שובעין ושיתא אלפין וחמש מאה:
23 בני ישׂשכר בנוי דישׂשכר לגניסתהון תולע גניסת תולע לפוה גניסת פוה:
24 לישוב לישוב גניסת ישוב לשמרון גניסת שמרון: אלה אלין גניסת ישׂשכר
25 26 לסכומהון שיתין וארבע אלפין ותלת מאה: בני זבלון בנוי דזבלון לגניסתהון
27 לסרד גניסת סרד לאלון גניסת אלון ליחלאל גניסת יחלאל: אלה אלין גניסת
28 זבלון לסכומהון שתין אלפין וחמש מאה: בני יוסף בנוי דיוסף לגניסתהון
29 מנשה ואפרים: בני בנוי דמנשה למכיר גניסת מכיר ומכיר אוליד ית גלעד
30 לגלעד גניסת גלעד: אלה אלין בנוי דגלעד איעזר גניסת איעזר לחלק גניסת
31 חלק: ואשריאל ואשריאל גניסת אשריאל ושכם גניסת שכם: ושמידע ושמידע
32 33 גניסת שמידע וחפר גניסת חפר: וצלפחד וצלפחד בר חפר לא הוו ליה בנין
34 אלהן בנן ושום בנת צלפחד מחלה נעה חגלה מלכה ותרצה: אלה אלין
35 גניסת מנשה וסכומהון חמשין ותרין אלפין ושבע מאה: אלה אלין בני אפרים
לסכומהון לשותלח גניסת שותלח לבכר גניסת בכר לתחן גניסת תחן: ואלה
36 37 ואלין בני שותלח לערן גניסת ערן: אלה אלין גניסת בנוי דאפרים לסכומהון
38 תלתין ותרין אלפין וחמש מאה אלין בנוי דיוסף לגניסתהון: בני בנימין בנוי
דבנימין לגניסתהון לבלע גניסת בלע לאשבל גניסת אשבל לאחירם גניסת
39 40 אחירם: לשפופם לשפופם גניסת שפופם לחופם גניסת חופם: ויהוו והוו
41 בנוי דבלע ארד ונעמן גניסת ארד לנעמן גניסת נעמן: אלה אלין בנוי דבנימין
42 לגניסתהון וסכומהון ארבעין וחמשא אלפין ושית מאה: אלה אלין בנוי דדן
43 לגניסתהון לשוחם גניסת שוחם אלין גניסת דן לגניסתהון: כל כל גניסת שוחם
44 לגניסתהון שתין וארבעא אלפין וארבע מאה: בני אשר בנוי דאשר לגניסתהון
לימנה גניסת ימנה לישוה גניסת ישוה לבריעה גניסת בריעה:

Targ. JONATHAN B UZIEL.

Iſtæ ſunt proſapiæ Juda juxta numeros ſuos, ſeptuaginta & ſex mil- 22
lia & quingenti. Filii Iſſachar juxta proſapias ſuas, Thola, unde 23
familia Tholaitarum, Puah, unde familia Puhitarum: Jaſub, un- 24
de familia Jaſubitarum, Simron, unde familia Simronitarum. Iſtæ 25
ſunt proſapiæ Iſſachar juxta numeros ſuos, ſexaginta & quatuor mil-
lia, & trecenti. Filii Zebulun juxta proſapias ſuas, Sered, unde 26
familia Sereditarum, Elon, unde familia Elonitarum, Jachleel, un-
de familia Jachleelitarum. Iſtæ ſunt proſapiæ Zebulun juxta nume- 27
ros ſuos, ſexaginta millia & quingenti. Filii Joſeph juxta proſapias 28
ſuas, Manaſſe & Ephraim. Filii Manaſſe, Machir, unde familia 29
Machiritarum, Machir verò genuit Gilead: & à Gilead familia Gi-
leaditarum. Iſti ſunt filii Gilead, Ihezer, unde familia Ihezitarum, 30
Chelek, unde familia Chelekitarum: Aſriel, unde familia Aſrieli- 31
tarum, Sechem, unde familia Sechemitarum: Et Semida, unde fa- 32
milia Semiditarum, & Chepher, unde familia Chepheritarum. Tſe- 33
lophchad verò filius Chepher non habuit filios ſed tantùm filias:
nomen autem filiarum Tſelophchad, Machla, Noha, Chogla, Milcha,
& Tirtſa. Iſtæ ſunt proſapiæ Manaſſe, & numeri eorum quinqua- 34
ginta & duo millia, & ſeptingenti. Iſti ſunt filii Ephraim juxta 35
numeros ſuos, Schutela, unde familia Sutelahitarum, Becher, unde
familia Becheritarum, Tachan, unde familia Tachanitarum. Hi ve- 36
rò ſunt filii Suthelach, Eran, unde familia Eranitarum. Iſtæ ſunt pro- 37
ſapiæ filiorum Ephraim juxta numeros ſuos, triginta & duo millia & quin-
genti: iſti ſunt filii Joſeph juxta proſapias ſuas. Filii Binjamin juxta 38
proſapias ſuas, Bela, unde, familia Belitarum, Aſchbel, unde familia
Asbelitarum, Achiram, unde familia Achiramitarum. Schephupham, 39
unde familia Schephuphamitarum, Chupham; unde familia Chupha-
mitarum. Fuerunt autem filii Belah, Ard & Nahaman, unde familia 40
Arditarum, Nahaman, unde familia Nahamanitarum. Iſti ſunt filii Bin- 41
jamin juxta proſapias ſuas, & numerus eorum quadraginta & quinque
millia & ſexcenti. Iſti ſunt filii Dan juxta proſapias ſuas, Schucham, unde 42
familia Schuchamitarum: iſtæ ſunt familiæ Dan juxta proſapias ſuas.
Omnes familiæ Schucham juxta proſapias ſuas ſexaginta & quatuor millia 43
& quadringenti. Filii Aſcher juxta proſapias ſuas, Jimna, unde familia 44
Jimnitarum, Jiſchua, unde familia Jiſchumitarum, Beriha, unde familia Berihitarum.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

22 23 * اینان اهلي خانهاي یهوده بشمردگاني ایشان هفتاد وشش هزار وپانصد * پسراني یششکر
باهلي خانهاي ایشان تولع اهلي خانهي آن تولعي بفوه اهلي خانهي آن فوني *
24 25 بیشوب اهلي خانهي آن یشوبي بشمرون اهلي خانهي آن شمروني * اینان اهلي خانهاي
26 یششکر بشمردگاني ایشان شست وچهار هزار وسه صد * پسراني زبولون باهلي خانهاي
ایشان بسرد اهلي خانهي آن سردي بالون اهلي خانهي آن الوني بیحلال اهلي خانهي
27 28 آن یحلالي * اینان اهلي خانهاي آن زبولني بشمردگاني ایشان شست هزار وپانصد * پسراني
29 یوسف باهلي خانهاي ایشان منسه وافریم * پسراني منسه بمکیر اهلي خانهي آن مکیري
30 ومکیر برایانید مر جلعد بجلعد اهلي خانهي آن جلعدي * اینان پسراني جلعد ایعزر
31 اهلي خانهي آن ایعزري بحلق اهلي خانهي آن حلقي * واشریال اهلي خانهي آن
32 اشریالي وشکم اهلي خانهي آن شکمي * وشمیدع اهلي خانهي آن شمیدعي وحفر اهلي
33 خانهي آن حفري * وصلفحد پسري حفر نه بودند باو پسران که الا دختران ونامي دختراني
34 صلفحد محله ونعه حجله ملکه وترصه * اینان اهلي خانهاي منسه وشمردگاني ایشان
35 پنجاه ودو هزار وهفت صد * اینان پسراني افریم باهلي خانهاي ایشان بشوتلح اهلي خانهي
36 آن شوتلحي ببکر اهلي خانهي آن بکري بتحن اهلي خانهي آن تحني * واینان پسراني شوتلح
37 بعرن اهلي خانهي آن عرني * اینان اهلي خانهاي افریم بشمردگاني ایشان سي ودو هزار وپانصد
38 اینان پسراني یوسف باهلي خانهاي ایشان * پسراني بنیمین باهلي خانهاي ایشان ببلع اهلي
39 خانهي آن بلعي باشبل اهلي خانهي آن اشبلي باحیرم اهلي خانهي آن احیرمي * بشفوفم
40 اهلي خانهي آن شوفمي بحوفم اهلي خانهء آن حوفمي * بودند پسراني بلع ارد ونعمن باهلي
41 خانهي آن اردي بنعمن اهلي خانهي آن نعمي * اینان پسراني بنیمین باهلي خانهاي ایشان
42 وشمردگاني ایشان چهل وپنج هزار وشش صد * اینان پسراني دن باهلي خانهاي ایشان بشوحم
43 اهلي خانهي آن شوحمي اینان اهلي خانهاي دن باهلي خانهاي ایشان * همه اهلي
44 خانهاي آن شوحمي بشمردگاني ایشان شست وچهار هزار وچهار صد * پسراني اشر باهلي خانهاي
ایشان بیمنه اهلي خانهي آن یمنه بیشوي اهلي خانهي آن یشوي بیریعه اهلي خانهي آن بریعي.

Iſtæ ſunt *familiæ Jehudah per nu-* 22
meratos ſuos, ſeptuaginta & ſex
millia, & quingenti. Filii Iſhſha- 23
char per familias ſuas, de *Tola, fa-*
milia Tolaïtarum: de *Phuwah, fami-*
lia Phunitarum: De Jaſhub, fa- 24
milia Jaſhubitarum: de Shimron,
familia Shimronitarum. Iſtæ ſunt 25
familiæ Iſhſhachar per numeratos
ſuos, ſexaginta & quatuor millia,
ac trecenti. Filii Zebulun per fa- 26
milias ſuas: de Sered, familia Sar-
ditarum: de Elon, familia Elonita-
rum: de Jableel, familia Jableelita-
rum. Iſtæ ſunt *familiæ Zebuloni-* 27
tarum per numeratos ſuos, ſexa-
ginta millia, & quingenti. Filii 28
Joſeph per familias ſuas, Menaſſeh
& Ephraim. Filii Menaſſeh, de 29
Machir, familia Machiritarum: &
Machir genuit Gilead: de Gilead,
familia Gileaditarum. Iſti ſunt 30
filii Gilead, de *Iëzer, familia*
Iëzritarum: de Helec, fami-
lia Helcitarum: Et de Aſh- 31
riel, familia Aſhrielitarum: &
de *Shechem, familia Shichmita-*
rum: Et de *Shemida, familia* 32
Shemidaïtarum: & de *Hepher,*
familia Hephritarum: Et Selophe- 33
had filio Hepher non fuerunt filii,
ſed filiæ: & nomina filiarum Se-
lophehad, Mahlah, & Noah, Hoglah,
Milchah, & Tirſah. Iſtæ ſunt *fa-* 34
miliæ Menaſſeh: & numerati eo-
rum, quinquaginta ac duo millia,
& ſeptingenti. Iſti ſunt *filii E-* 35
phraim per familias ſuas: de Shu-
telah, familia Shutalhitarum: de
Becher, familia Bachritarum: de
Tahan, familia Tahanitarum. Et 36
iſti ſunt *filii Shutelah: de Eran, fa-*
milia Eranitarum. Iſtæ ſunt *fami-* 37
liæ filiorum Ephraim juxta numera-
tos ſuos, triginta ac duo millia, &
quingenti: iſti ſunt *filii Joſeph per fa-*
milias ſuas. Filii Binjamin per fa- 38
milias ſuas: de Bela, familia Bali-
tarum: de Aſhbel, familia Aſhbeli-
tarum: de Ahiram, familia Ahira-
mitarum: De Shephupham, familia 39
Shuphamitarum: de Hupham, fami-
lia Huphamitarum. Fuerunt autem 40
filii Bela, Arde & Naaman: de Arde
familia Arditarum: de Naaman, fa-
milia Naamanitarum. Iſti ſunt *filii* 41
Binjamin juxta familias ſuas, &
numeratos ſuos, quadraginta &
quinque millia, & ſexcenti. Iſti 42
ſunt *filii Dan per familias ſuas: de*
Shuham, familia Shuhamitarum:
iſtæ ſunt *familiæ Dan per familias*
ſuas. Omnes familiæ Shuhamitarum 43
per numeratos ſuos, ſexaginta &
quatuor millia, & quadringenti. Fi- 44
lii Aſher per familias ſuas: de Im-
nah, familia Imnahitarum: de Iſhui,
familia Iſhuitarum: de Beriah,
familia Beriitarum.

תרגום יונתן בן עוזיאל

45 לבני לבנוי דבריעה לחבר גניסת חבר למלכיאל גניסת מלכיאל : ושם ושום
46 ברת אשר סרח דאדברת בשתין רבוון מלאכין ואיתעלת לגנתא דעדן בחייהא
47 מן בגלל דבשרת ית יעקב דעד כדון יוסף קיים : אלה אלין גניסת בנוי דאשר
48 לסכומהון חמשין ותלת אלפין וארבע מאה : בני נפתלי בנוי דנפתלי לגניסתהון
49 ליחצאל גניסת יחצאל לגוני גניסת גוני : ליצר ליצר גניסת יצר לשלם גניסת
50 שלם : אלה אלין גניסת נפתלי לגניסתהון לסכומהון ארבעין וחמשא אלפין
51 וארבע מאה : אלה אלין סכומי בני ישראל שית מאה וחד אלפין שבע מאה
52 ותלתין : וידבר הי ומליל יי עם משה למימר : לאלה לאלין שבטיא תתפלג
53 ארעא באחסנא במנין שמהן : לרב לשיבטא דעמיה סגי תסגון אחסנתהון
54 ולשבטא דעמיה זעיר תזער אחסנתהון גבר לפום סכומהון יתיהב אחסנתיה :
55 אך ברם בעדבין תתפלג ארעא לשמהן שבטיא דאבהתהון יחסינון : על פי על
56 פום עדבין תתפליג אחסנתהון בין סגיאי לזעירי : ואלה ואלין סכומי ליואי לגניסתהון
57 לגרשון גניסת גרשון לקהת גניסת קהת למררי גניסת מררי : אלה אלין גניסת ליואי
58 גניסת לבני גניסת חברון גניסת מחלי גניסת מושי גניסת קרח וקהת אוליד ית
59 עמרם : ושם ושום איתת עמרם יוכבד ברת לוי דילידת ללוי במיעלהון במצרים
ביני שוריא וילידת לעמרם ית אהרן וית משה וית מרים אחתהון : ויולד
60 ואתיליד לאהרן ית נדב וית אביהוא ית אלעזר וית איתמר : וימת ומית נדב
61 ואביהו בקרובהון אישתא נוכריתא מן תפיין קדם יי : ויהיו והוו סכומהון
62 עשרין ותלתא אלפין כל דכורא מבר ירחא ולעילא ארום לא אתמניאו בגו בני
63 ישראל ארום לא אתיהיבת להון אחסנא בגו בני ישראל : אלה אלין סכומי
משה ואלעזר כהנא די סכמון ית בני ישראל במישריא דמואב על ירדנא
64 דיריחו : ובאלה ובאלין לא הוה גבר מן סכומי משה ואהרן כהנא די סכמון
ית בני ישראל במדברא דסיני :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Filii Beriha Cheber, unde familia Cheberitarum Malchiel, unde fa- 45
milia Malchielitarum. Nomen verò filiæ Aſcher Sarach, quæ ducta 46
eſt à ſexaginta myriadibus angelorum, & introducta in hortum Eden adhuc vivens, eò quòd annuntiâſſet Jacobo Joſephum adhuc vivere. Iſtæ ſunt proſapiæ filiorum Aſcher juxta numeros ſuos, quin- 47
quaginta tria millia, & quadringenti. Filii Nephtali juxta proſapias 48
ſuas, Jachtſeel, unde familia Jachtſeelitarum, Guni, unde familia Gunitarum: Jetſer, unde familia Jetſeritarum, Schillem, unde familia 49
Schillemitarum. Iſtæ ſunt familiæ Nephtali juxta proſapias ſuas, ju- 50
xta numeros ſuos quadraginta & quinque millia, & quadringenti. Iſti ſunt numeri filiorum Iſrael, ſexcenta & unum millia, ſeptingenti 51
& triginta. Et loquutus eſt Dominus cum Moſe dicendo: Iſtis tri- 52
bubus dividetur terra hæreditate, juxta numerum nominum earum. 53
Illi tribui cujus populus multus eſt multiplicabitis hæreditatem eo- 54
rum, & illi tribui cujus populus paucior eſt, pauciorem dabitis hæreditatem eorum: unicuique juxta numerum ſuum dabitur hæreditas ſua. Verùm ſortibus dividetur terra: juxta nomina tribuum patrum 55
ſuorum hæreditabunt. Juxta ſortes dividetur hæreditas eorum, ſive 56
plures ſive pauciores ſunt. Porrò iſti ſunt numeri Levitarum juxta 57
proſapias eorum, Gherſon, unde familia Gerſonitarum, Kehath, unde familia Kehathitarum, Merari, unde familia Meraritarum. Iſtæ 58
ſunt familiæ Levitarum, familia Libni, familia Chebron, familia Machli, familia Muſchi, familia Korach: Kehath autem genuit Amram. Nomen autem uxoris Amram Jochebed filia Levi, quæ nata 59
eſt ipſi Levi quando ingreſſi ſunt in Ægyptum inter muros, & peperit ipſi Amram Aaronem, & Moſem, & Mirjam ſororem eorum. 60
Et nati ſunt Aharoni Nadab, & Abihu, Eleazar, & Ithamar. Et 61
mortuus eſt Nadab & Abihu, cùm offerrent ipſi ignem peregrinum ex chytropodibus coram Domino. Fueruntque numeri eorum viginti tria 62
millia, omnis maſculus à filio unius menſis & ſupra: quoniam non numerati ſunt in medio filiorum Iſrael, quia non eſt data illis poſſeſſio in medio filiorum Iſrael. Hi ſunt numeri Moſis & Elea- 63
zaris ſacerdotis, qui numerârunt filios Iſrael in campeſtribus Moab juxta Jordanem Jerichuntis. Et in his non fuit vir ex numeris 64
Moſis & Aharonis ſacerdotis, qui numerârunt filios Iſrael in deſerto Sinai.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

45 * بپسراني بريعه بحبر اهلي خانهي آن حبري بملكيال اهلي خانهي آن ملكيالي *
46 و نامي دختري اشر سرح * اينان اهلي خانهايي پسراني اشر بشمردگاني ايشان پنجاه
47 وسه هزار وچهار صد * پسراني نفتلي باهلي خانهايي ايشان بيحصال اهلي خانهي آن
48 يحصالي بجوني اهلي خانهي آن جوني * بيصر اهلي خانهي آن يصري بشلم اهلي
49 خانهي آن شلمي * اينان اهلي خانهايي نفتلي باهلي خانهايي ايشان وشمردگاني
50 ايشان چهل وپنج هزار وچهار صد * اينان شمردگاني پسراني يسرال شش صد هزار
51 وهزار وهفتصد وسي * سخن گفت يي بمشه بگفتن * باينان بخش شود آن زمين
52 دراحسنتا در شماري نامها * ببسيار بسيار كني احسنتايي او وباندك اندك كني احسنتايي
53 او مرد بقدري شمردگاني او داده آيد احسنتايي او * خاصه در قرعه بخش شود مر آن
54 زمين وبنامهاي قبيلهايي پدراني ايشان احسنتا گيرند * ابر قولي آن قرعه بخش شود
55 احسنتايي او ميانی بسيار باندك * واينان شمردگاني آن لوي باهلي خانهايي ايشان
56 بجرشون اهلي خانهي آن جرشوني بقهت اهلي خانهي آن قهتي بمرري اهلي خانهي آن
57 مرري * اينان اهلي خانهايي آن لوي اهلي خانهي آن لبني اهلي خانهي آن حبرني
58 واهلي خانهي آن محلي واهلي خانهي آن موشي و اهلي خانهي آن قرحي
59 وقهت برازانيد مر عمرم * ونامي زني عمرم يوكبد دختري لوي آنچه برازاييد آنرا
60 بلوي در مصر برازاييد بعمرم مر اهرن ومر مشه ومر مريم خواهري ايشان * زاييده
61 شد باهرن مر ندب ومر ابيهوا مر العزر و مر ايتمر * بمرد ندب وابيهوا در نزديك بردني
62 ايشان آتشي بيگانه بپيشي يي * بودند شمردگاني ايشان بيست وسه هزار همه نرينه از
قدري ماه وبالا كه نه شمرده شدند درمياني پسراني يسرال كه نه داده شد بايشان
63 احسنتا در مياني پسراني يسرال * اينان شمردگاني مشه والعزر آن كهن آنچه بشمردند
64 مر پسراني يسرال در عربوت مواب ابر يردن يردو * و در اينان نه بود مردي از
شمردگاني مشه واهرن آن كهن آنچه بشمردند مر پسراني يسرال در بياباني سيني *

De filiis Beriah, de Heber, fami- 45
lia Hebritarum: de Malchiel, familia Malchielitarum. Nomen au- 46
tem filiæ Aſher, erat Sarah. Iſtæ ſunt familiæ filiorum Aſher 47
per numeratos ſuos, quinquaginta ac tria millia, & quadringenti. Filii Naphtali per familias 48
ſuas: de Jahſeel, familia Jahſeelitarum: de Guni, familia Gunitarum. De Jeſer, familia 49
Jiſritarum: de Shillem, familia Shillemitarum. Iſtæ ſunt fa- 50
miliæ Naphtali per familias ſuas & numeratos ſuos, quadraginta & quinque millia, & quadringenti. Iſti ſunt numerati filio- 51
rum Iſrael, ſexcenta millia, & mille ac ſeptingenti, & triginta. Loquutuſque eſt Dominus ad Mo- 52
ſheh, dicendo; Iſtis dividetur 53
terra in poſſeſſionem ſecundùm numerum nominum. Numeroſiori multiplicabis poſſeſſionem ejus: & pauciori diminues hæreditatem ejus: unicuique ſecundùm nume- 54
ratos ſuos dabitur poſſeſſio ſua. Veruntamen ſorte dividetur ter- 55
ra: & juxta nomina tribuum patrum ſuorum poſſeſſionem accipient. Juxta ſententiam ſortis 56
dividetur hæreditas ejus inter multum ac paucum. Et iſti ſunt 57
numerati Levitarum per familias ſuas: de Gerſhon, familia Gerſhonitarum: de Cehath, familia Cehathitarum: de Merari, familia Meraritarum. Iſtæ ſunt fa- 58
miliæ Levitarum: familia Libnitarum, familia Hebronitarum, & familia Mahlitarum, & familia Muſhitarum, & familia Corhitarum: Cehath autem genuit Amram. Nomen verò uxoris Am- 59
ram, Jochebed filia Levi, quam peperit ipſi Levi in Ægypto: & quæ peperit ipſi Amram, Aharon & Moſheh, & Mirjam ſororem eorum. Natuſque eſt ipſi Aha- 60
ron, Nadab, & Abihu, Eleazar, & Ithamar. At mortui ſunt 61
Nadab, & Abihu, dum offerrent ignem alienum coram Domino. Et fuerunt numerati eo- 62
rum, viginti & tria millia: omnis maſculus ab ætate menſis & ſuprà: non enim numerati fuerant in medio filiorum Iſrael, quòd data non ſit illis poſſeſſio in medio filiorum Iſrael. Iſti ſunt numerati 63
Moſheh & Eleazar ſacerdotis, qui numeraverunt filios Iſrael in Araboth Moab juxta Jarden Jericho. Inter iſtos autem non fuit quiſ- 64
quam ex numeratis Moſheh & Aharon ſacerdotis, qui numerârant filios Iſrael in deſerto Sinai.

כי אמר ארום אמר יי להון ממת ימותון במדברא ולא אשתייר להון אנש אלהן
כלב בר יפנה ויהושע בר נון : כו

ותקרבנה וקריבן לבי דינא בנת צלפחד בר חפר בר גלעד בר מכיר בר מנשה
לגניסת מנשה בר יוסף כד שמען דארעא מתפלגא לדוכרין ורחיצו ברחמי מארי
עלמא ואלין שמהת בנתא מחלה נועה חגלה מלכה ותרצה : ותעמדנה וקמא
קדם משה בתר דקמא קדם אלעזר כהנא וקדם רברביא וכל כנישתא לתרע משכן
זמנא למימר : אבינו אבונא מית במדברא והוא לא הוה בגו כנישתא דמתרעמין
ודאזדמנו למרדא על יי בכנשתא דקרח ארום בחוביה מית ולא אחטי לחורנין
ובנין דוכרין לא הוו ליה : למה למא יתמנע שום אבונא מגו גניסתיה ארום
לית ליה ביר דכר אין לית אנן חשיבין כביר ואימן בנטרא ייבם תסב אימן חולק
אבונן וחולק אחא דאבונן ואין אנן חשיבין כביר הב לן אחסנא בגו אחי אבונן :

ויקרב דין חד מן ארבעא דינין די עלו 5
קדם משה נביא וסכם יתהון על דעתא
דלעיל מנהון דיני ממונא ומנהון דיני
נפשתא בדיני ממונא הוה משה זריז
ובדיני נפשתא הוה משה מתין ובאליין

ירושלמי 5 דין חד מן ארבעה דיני
כו כתיב לעיל גבי מקושש וגבי נ
נפש : ואקריב משה ית סדר דיני
קדם יי :

ובאליין אמר משה לא שמעית מן בגלל למלפא רישי סנהדרי דישראל דעתידין
למיקום מן בתריה דיהוון זריזין לדיני ממונא ומתונין לדיני נפשתא ולא יבהתון
למשיילא דינא דמתקשי להון ארום משה דהוה רבהון דישראל צרך דיימר לא
שמעית בגין כן קרב משה ית דינהין קדם יי : ויאמר ה' ואמר יי עם משה
למימר : כן יאות בנת צלפחד ממללן כתיבא הוות דא קדמי אלהן זכאן
לאיתאמרא על ידיהן מיתן תיתן להון ירתו ואחסנא בגו אחי אבוהן ותעבר ית
אחסנת אבוהן להון : ואל ועם בני ישראל תמליל למימר גבר ארום ימות
וביר דכר לית ליה ותעברון ית אחסנתיה לברתיה : ואם ואין לית ליה
ברתא ותתנון ית אחסנתיה לאחוהי : ואין ואין לית ליה אחין ותתנון ית
אחסנתיה לאחוי מן אבוי : ואם ואין לית אחין לאבוי ותתנון ית אחסנתיה
לקריביה דקריב ליה מגניסת אבוי ויירות יתה ותהי לבני ישראל לאחויית
גזירת דין היכמא דפקיד יי ית משה : ויאמר ה' ואמר יי למשה סוק לטוורא
דעבראי הדין וחמי ית ארעא דיהבית לבני ישראל :

Quia dixerat Dominus de illis; Moriendo morientur in deserto: neque re- 65
lictus est aliquis ex illis, præter Caleb filiū Jephune, & Josuam filium Nun.

CAP. XXVII.

ACcesserunt autem ad domum judicii filiæ Tselophchad filii Chepher, 1
filii Gilead, filii Machir, filii Manasse, ex prosapia Manasse filii Joseph, cùm
audivissent terram dividendam maribus, & confisæ sunt miserationibus
Domini totius mundi: & illa erant nomina filiarum ejus, Machla, Nohah,
Choglah, Milca, & Tirtsa. Et steterunt coram Mose postquam stetissent 2
coram Eleazaro sacerdote, & coram principibus & universa congregati-
one, ad portam tabernaculi fœderis, dicentes: Pater noster mor- 3
tuus est in deserto, & ipse non fuit in medio congregationis qui mur-
murârunt, & convenerunt ut rebellarent contra Dominum in congrega-
tione Korah: sed in peccato suo mortuus est, nec peccare fecit alios,
filii autem mares non fuerunt illi. Quare tollitur nomen patris nostri 4
è medio familiæ suæ, eò quòd non sit illi filius mas? si nos non repu-
temur tanquam filius, & mater nostra expectet levirum, accipiat mater
nostra patris nostri partem, & partem fratris patris nostri. Quòd si nos re-
putamur tanquam filius, da nobis hæreditatem in medio fratrum patrum
nostrorum. Hoc unum est ex qua- 5
tuor judiciis quæ ingressa sunt co-
ram Mose Propheta, & solvit illa
juxta rationem supra *dictam*. Quæ-
dam ex illis erant judicia pecunia-
rum, alia verò judicia animarum.
In judiciis pecuniarum fuit Moses
celer, sed in judiciis animarum fuit
Moses cunctabundus, & tam in his quam in illis dixit Moses; Non au-
divi: ut doceret capita synedrii Israel, qui post eum futuri erant, ut
essent celeres in judiciis pecuniarum & cunctabundi in judiciis anima-
rum, neque erubescerent rogare de judicio quod illis difficile visum fu-
erit; quoniam Moses qui erat doctor ipsius Israel opus habuit dicere,
Non audivi: propterea adduxit Moses causam earum coram Domino.
Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Rectè filiæ Tselophchad 6
loquuntur, scriptum erat hoc coram me, sed erant dignæ à quibus dicere- 7
tur, dando dabis illis possessionem & hæreditatem in medio fratrum patrum
suorum: itaque transferas ad eas hæreditatem patris earum. Et cum 8
filiis Israel loquêris, dicendo; Vir quando morietur & filius mas non
fuerit illi, tum transferetis hæreditatem ejus ad filiam ejus. Quòd si 9
non fuerit illi filia tum dabitis hæreditatem ejus fratribus ejus. Quòd 10
si non fuerint illi fratres, tum dabitis hæreditatem ejus fratribus ejus ex
patre ejus. Quod si non fuerint fratres patri ejus, tum dabitis hæredi- 11
tatem ejus consanguineo ejus propinquiori *qui fuerit* de familia patris,
ut hæreditario possideat eam: & hoc erit filiis Israel in indicationem
decreti judicii, quemadmodum præcepit Dominus Mosi. Et dixit Domi- 12
nus ad Mosem; Ascende in montem Abaræorum hunc, & vide terram
quam dedi filiis Israel.

Hierosol. 5 *Hoc unum est ex quatuor judiciis &c scriptis supra apud illum qui colligebat stipulas & apud illum qui pollutus erat anima. Et adduxit Moses ordinem judiciorum ipsarum coram Domino.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* كه گفت يز بايشان مردن بميرند در بيابان و نه باقي ماند از ايشان [مرد] كه الا كالب بن
يفنه و يهوسع بن نون *

* فصل بيست هفتم *

* نزديك شدند دختراني صلفحد پسري حفر پسري جلعد پسري مكير پسري منسه باهلي
خانهاي منسه پسري يوسف و اينان نامهاي دختراني او محله نعه و حجله و ملكه و ترصه *
* بياستادند بپيشي مشه و بپيشي العزر آن كهن و بپيشي آن مهتران و همه آن
جماعت درگاهي خيمهي وعده گفتن * پدري ايما بمرد در بيابان و او نه بود در مياني
آن جماعت آن وعده شدگان ابر يز در جماعت قرح كه در خطاي او بمرد و پسران نه
بودند باو * چرا كم شود نامي پدري ايما از مياني قبيلهي او كه نيست باو پسر بدهد
بايما احسنتا در مياني برادراني پدري ايما * نزديك آورد مشه مر حكمي ايشان بپيشي يز *
* گفت يز بمشه بگفتن * نيك دختراني صلفحد سخن گويان دادن بدهي بايشان
گرفتن احسنتا در مياني برادراني پدري ايشان و گذراني مر احسنتاي پدري ايشان
بايشان * و بپسراني يسرال سخن گوي بگفتن مردي كه بميرد و پسر نيست باو
گذرانيد مر احسنتاي او بدختري او * واگر نيست باو دختر بدهيد مر احسنتاي او
ببرادراني او * واگر نيست باو برادران بدهيد مر احسنتاي او ببرادراني پدري او *
* واگر نيست برادران بپدري او بدهيد مر احسنتاي او بقرابتي او آن نزديك باو از
اهلي خانهي او و ميراث گيرد آنرا و باشد بپسراني يسرال برسمي حكم چون آنچه فرمود
يز مر مشه * گفت يز بمشه برآي بكوه آن ابن و ببين مر آن زمين آنچه بدادم
بپسراني يسرال *

*Dixerat enim Dominus de eis; Mo- 65
riendo morientur in deserto. Et re-
liquus non mansit ex eis quisquam,
nisi Chaleb filius Jephanneh, & Je-
hoshua filius Nun.*

CAP. XXVII.

ACcesserunt autem *filiæ Selo- 1
phchad filii Hepher filii Gilead filii
Machir filii Menasseh de familiis
Menasseh filii Joseph: hæc verò
sunt nomina filiarum ejus, Mahlah,
Noah, & Hoglah, & Milchah, &
Tirsah. Hæ steterunt coram Mosheh, 2
& coram Eleazar sacerdote, & coram
principibus ac totâ congregatione
ad ostium tentorii conventûs, dicen-
do; Pater noster mortuus est in 3
deserto: ipse tamen non fuit in me-
dio congregationis convenientium
adversus Dñm in cœtu Corah; nam
in peccato suo mortuus est, et filii non
fuerunt ei. Quare deficit nomen patris 4
nostri de medio tribûs ejus, quòd
non sit ei filius? da nobis possessi-
onem in medio fratrum patris no-
stri. Retulitque Mosheh judicium 5
ipsarum coram Domino. Respon- 6
dit Dominus ad Mosheh, dicendo;
Rectum filiæ Selophchad loquun- 7
tur: dando dabis eis possessionem
hæreditatis in medio fratrum pa-
tris sui, & transferes hæreditatem
patris earum ad eas. Ad filios 8
quoque Israel loquêris, dicendo:
Quum quis mortuus fuerit, & fi-
lius non fuerit illi, transferetis pos-
sessionem ejus ad filiam ipsius.
Quòd si non fuerit ei filia, dabi- 9
tis possessionem ejus fratribus ipsius.
Si verò non fuerint ei fratres, da- 10
bitis possessionem ejus fratribus pa-
tris ipsius. Et si non fuerint fra- 11
tres patri ipsius, dabitis possessio-
nem ejus propinquo ejus proximo ei
de familia ipsius, hæreditatéque ac-
cipiet illam: & erit filiis Israel in
statutum judicii, quemadmodum
præcepit Dominus Mosheh. Dixit 12
quoque Dominus ad Mosheh; A-
scende in montem Abarim illum, &
vide terram quam dedi filiis Israel.*

תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. Jonathan B. Uziel. / ירושלמי — Hierosolymitanum.

וראית ותחמי יתה ותתכניש לעמך לחוד אנת היכמא דאתכנש אהרן אחוך : 13
כאשר מטול דסרבתון על מימרי במדברא דצין במוי מצות כנשתא לקדשותי 14
במיא למחמהון הינון מוי מצות ריקם במדברא דצין : וידבר ומליל משה קדם 15
יי למימר : יפקוד ימני מימרא דיי 16
דשליט בנשמת בר נש ומניה מתייהב
רוח נשמתא לכל בישרא גבר מהימן
על כנשתא : אשר די הוי נפיק קדמיהון 17
לסדרי קרבא ודיהווי עליל קדמיהון מן סדרי קרבא ודיפוק יתהון מן יד בעלי
דבביהון ודיעול יתהון לארעא דישראל ולא תהי כנשתא דיי בלא חכימין מן
בגלל דלא יטעון ביני עממיא כענא דטען ולית להון רעי : ויאמר ואמר יי 18
למשה דבר לך ית יהושע בר נון גבר דרוח נבואה מן קדם יי שריא עלוי
ותסמוך ית ידך עלוי : והעמדת ותקים יתיה קדם אלעזר כהנא וקדם כל כנשתא 19
ותפקיד יתיה למיחמיהון : ונתת ותיתן מזיו יקרך עלוי מן בגלל די יקבלון מניה 20
כל כנשתא דבני ישראל : ולפני וקדם אלעזר כהנא ישמיש ויהי כד יתכסי 21
מניה פתגם וישאיל ליה בדין אורייא קדם יי על מימרא דאלעזר כהנא יהון
נפקין לסדרי קרבא ועל מימריה יהון עלין למידון דינא הוא וכל בני ישראל
עמיה וכל כנשתא : ויעש ועבד משה היכמא דפקיד יי יתיה ודבר ית יהושע 22
ואקימיה קדם אלעזר כהנא וקדם כל כנשתא : ויסמך וסמך ית ידוי עלוי 23
ופקדיה היכמא דפקיד יי ית משה :

ירושלמי 16 ימני מימרא דיי אלהא דשליט בנשמת כל בשרא גבר מזמן על עמא דכנישתא :

כח

וידבר ה ומליל יי עם משה למימר : 1
צו פקיד ית בני ישראל ותימר להון ית 2
קורבני לחים סדור פתורי ייכלון כהניא
ומה דאתון מקרבין על גב מדבחא
לית רשו לגבר דייכול מניה הלא
אישתא היא דאכלא יתיה והוא מתקבל
קדמי לריח רעוא : עמי בני ישראל
הוו זהירין למקרבא יתיה מאפרשות
לשבתא קרבן קדמי בזמניה : ואמרת ותימר להון דין סדר קרבניא די תקרבון 3
קדם יי אמרין בני שנה שלמין תרין ליומא עלתא תדירא :

ירושלמי 2 פקיד ית בני ישראל ותימר להון ית קרבני לחים סדור פתורי מה דאתון מקרבין קדמי על גבי מדבחא הלא אשתא היא דאכלא יתיה והוא מתקבל מנכון קדמי לריח דרעוא עמי בני ישראל הוו זהירין למקרבא יתיה קדמוי בזמניה :

Et videbis ipsam, & colligéris ad populum tuum etiam tu : sicut col- 13
lectus est Aaron frater tuus. Eò quòd rebelles fueritis in verbum meum 14
in deserto Tsin, in aquis contentionis congregationis, ad sanctificandum
me in aquis in conspectu eorum : illæ sunt aquæ contentionis in Rekam
in deserto Tsin. Et loquutus est Moses coram Domino, dicendo : 15
Constituat sermo Domini qui do- 16
minatur in animas hominum, & à
quo datur spiritus animarum uni-
versæ carni, virum fidelem super
congregationem : Qui exeat ante 17
eos dum erit instruenda acies belli,
& qui ingrediatur ante eos in reditu ex acie belli; & qui educat eos è
manu hostium suorum, & qui introducat eos in terram Israel : & non
sit congregatio Domini absque sapientibus, ut non errent inter populos,
sicut oves quæ errant cùm non est illis pastor. Et dixit Dominus Mosi; 18
Accipe tibi Josuam filium Nun, virum super quo residet spiritus prophe-
tiæ à facie Domini, & impones super ipsum manum tuam. Et constitues 19
ipsum coram Eleazare sacerdote, & coram universa congregatione, &
præcipias ei in eorum præsentia. Et dabis de splendore gloriæ tuæ su- 20
per ipsum, ut obediat illi universa congregatio filiorum Israel. Et co- 21
ram Eleazaro sacerdote ministrabit; & erit quando absconditum fuerit
ab eo verbum, interrogabit pro ipso per Urim coram Domino : juxta
sermonem Eleazar sacerdotis exibunt in aciem belli, & juxta sermonem
ejus ingredientur ad judicandum judicium, ipse, & omnes filii Israel cum
eo, & tota congregatio. Et fecit Moses sicut præceperat Dominus ipsi : 22
& tulit Josuam, & constituit ipsum coram Eleazare sacerdote, & coram
tota congregatione. Et imposuit manus suas super eum, & mandavit 23
ei, sicut præceperat Dominus Mosi.

Hieros. 16 *Præficiat Sermo Domini, Deus qui dominatur in animam universæ carnis, virum celebrem super populum congregationis.*

CAP. XXVIII.

ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : Præcipe filiis Israel, 1 2
& dices illis; Oblationem meam
panem ordinationis mensæ meæ
comedent sacerdotes, at quod vos
offertis super altare meum non
potest vir comedere ipsum : annon
ignis est qui devorat ipsum, & re-
cipitur coram me in odorem bene-
placiti? popule mi filii Israel,
moniti estote ut offeratis ipsum ex
primitiis per singula sabbatha, in
oblationem coram me in tempore
suo. Et dices illis; Hic est ordo 3
oblationum quas offeretis coram Domino, agnos anniculos integros duos
singulis diebus pro jugi holocausto.

Hieros. 2 *Præcipe filiis Israel, & dices illis; Oblationem meam, panem ordinationis mensæ meæ, id quod vos offertis coram me super altare, annon ignis ipse est qui illud devorat, & recipitur illud à vobis coram me in odorem beneplaciti? popule mi filii Israel, moniti estote ut offeratis ipsum coram me in tempore suo.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

13 14 * وبيبني آنرا وجمع شوي بقومي تو نيز تو چون آنچه جمع شد اهرن برادري تو * چون
آنچه عاصي شديد امري من در بيابان صين در خصومت كردن آن جماعت بخاص
15 كردني من در آب بچشم ديدي ايشان ايشان آبي خصومت قدش مدبر صين * سخن
16 [كفت] مشه بيي بكفتن * بشمارد يي خداي آن روحها بهمه كوشتمند مردي ابر آن
17 جماعت * آنچه بيرون آيد بپيشي ايشان وآنچه بيايد بپيشي ايشان وآنچه بيرون آورد
ايشانرا وآنچه بياورد ايشانرا ونه باشد جماعتي يي چون كوسفندي آنچه نيست بايشان
18 شبان * كفت يي بمشه بستان بتو يهوشع بن نون مردي آنچه الهام درو وبنهي مر
19 دستي تو ابر او * وبياستاني اويرا بپيشي العزر آن كهن وبپيشي همه آن جماعت
20 وبفرمايي اويرا بچشم ديدي ايشان * وبدهي از شكوهي تو ابر او بسبب بشنوند همه
21 جماعتي پسراني يسرال * وبپيشي العزر آن كهن بياستد وبپرسد باو در حكمي آن اوريم
بپيشي يي ابر قولي او بيرون آيند وابر قولي او بيايند او وهمه پسراني يسرال اوازي او وهمه
22 آن جماعت * بكرد مشه چون آنچه بفرمود يي اويرا بستاند مر يهوشع وبياستاند اويرا
23 بپيشي العزر آن كهن وبپيشي همه آن جماعت * بنهاد مر دستهايي او ابر او وبفرمود
اويرا چون آنچه سخن كفت يي در دستي مشه *

Videbis enim eam, deindè aggregaberis ad populum tuum etiam tu, quemadmodum aggregatus est Aharon frater tuus : Quemadmodum 13 14
rebelles fuistis mandato meo in deserto Sin, in jurgio congregationis, ad sanctificandum me in aquis in conspectu oculorum eorum : istæ sunt Aquæ jurgii in Cadesh in deserto Sin. Loquutus est igitur Mosheh ad Dominum, dicendo; 15
Præficiat Dominus Deus spirituum omnis carnei virum super congregationem, 16
Qui egrediatur ante eos, & qui ingrediatur ante eos, quique educat eos, & qui introducat eos : & ne sit congregatio Domini sicut oves quibus non est pastor. 17
Dixit Dominus ad Mosheh; Cape tibi Jehoshua filium Nun, virum cui inest inspiratio, & impones manum tuam super eum : 18
Statuésque illum coram Eleazar sacerdote, & coram universa congregatione : & præcipies illi in conspectu oculorum eorum. 19
Et dabis de decore tuo super illum, ut audiant illum universa congregatio filiorum Israel. 20
Posteà coram Eleazar sacerdote stabit, & interrogabit pro eo in judicio Urim coram Domino : juxta sententiam ejus egredientur, & juxta sententiam ejus ingredientur, ipse & omnes filii Israel cum eo, & universa congregatio. 21
Fecitque Mosheh quemadmodum præceperat Dominus ei : accepit namque Jehoshua, & statuit illum coram Eleazar sacerdote, & coram universa congregatione. 22
Imposuitque manus suas super illum, ac præcepit ei, quemadmodum loquutus fuerat Dominus per manum Mosheh. 23

* فصل بيست هشتم *

CAP. XXVIII.

1 2 * سخن كفت يي بمشه بكفتن * بفرماي مر پسراني يسرال وبكوي بايشان مر قرباني من ناني
من بقرباني من بوي قبوليت من نكاه داريد بنزديك آوردن بمن در وعدهي او *
3 * وبكوي بايشان اين آن قرباني آنچه نزديك آوريد بيي بركان [illegible] سال تمامان دو بروزي
علا همیشه *

ET loquutus est Dominus ad Mosheh, dicendo, 1
Præcipe filiis Israel, & dices eis; Oblationem meam, panem meum in oblationibus meis odoris acceptabilis mihi, custodietis, ad offerendum mihi in stato tempore suo. 2
Dices prætereà illis; Hæc est oblatio quam offeretis Domino, agnos anniculos perfectos duos per diem, holocaustum juge. 3

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי
Targ. JONATHAN B UZIEL. Hierosolymitanum.

את יַת אִימַר חַד תַּעֲבֵיד בְּצַפְרָא לְמִכַּפְּרָא עַל חוֹבֵי לֵילְיָא וְיַת אִימַר תִּנְיָן תַּעֲבֵיד
בֵּינֵי שִׁמְשַׁתָא לְמִכַּפְּרָא עַל חוֹבֵי יְמָמָא : ועשירית וְחַד מִן עַשְׂרָא בִּתְלָת
סְוִון סְמִידָא דְחִיגְטַיָא לְמִנְחָתָא פְּתִיכָא בִּמְשַׁח זֵיתָא כְּתִישָׁא רַבְעוּת הִינָא :
עלת עֲלַת תְּדִירָא הֵיכְמָא דַהֲוַת מִקְרְבָא עַל טַוְורָא דְסִינַי מְטוּל לְאִתְקַבְּלָא
בְּרַעֲוָא קוּרְבְּנָא קֳדָם יְיָ : ונסכו וְנִיסוּכֵיהּ 7
רַבְעוּת הִינָא לְאִימַר חַד בְּמָאנֵי בֵית
קוּדְשָׁא יִתְנְסַךְ נִיסוּךְ חֲמַר עַתִּיק וְאִין
לָא מַשְׁכַּח חֲמַר עַתִּיק מַיְיתֵי חֲמַר בַּר אַרְבְּעִין יוֹמִין לְמִנְסְכָא קֳדָם יְיָ : ואת
וְיַת אִימַר תִּנְיָן תַּעֲבֵיד בֵּינֵי שִׁמְשַׁתָא הֵי כְדוּרוֹנָא דְצַפְרָא וְהֵי כִּנְסוּכֵיהּ
תַּעֲבֵיד קָרְבַּן דְמִתְקַבַּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ : וביום וּבְיוֹמָא דְשַׁבַּתָּא תְּרֵין
אִמְרִין בְּנֵי שְׁנָה שַׁלְמִין וּתְרֵין עֶשְׂרוֹנִין סְמִידָא לְמִנְחָתָא פְּתִיכָא בִּמְשַׁח זֵיתָא
וְנִיסוּכֵהּ : עלת עֲלַת שַׁבַּתָּא תִּתְעֲבֵד בְּשַׁבַּתָּא וּמִיתוֹסְפָא עַל עֲלַת תְּדִירָא
וְנִיסוּכֵהּ : ובראשי וּבְרֵישֵׁי יַרְחֵיכוֹן תְּקָרְבוּן עֲלָתָא קֳדָם יְיָ תּוֹרִין בְּנֵי תוֹרֵי
דְלָא עִירוּבִין תְּרֵין וּדְכַר חַד אִמְרִין בְּנֵי שְׁנָה שַׁבְעָא שַׁלְמִין : ושלשה
וּתְלָתָא עֶשְׂרוֹנִין סְמִידָא לְמִנְחָתָא פְּתִיכָא בִּמְשַׁח זֵיתָא לְתוֹרָא חַד וּתְרֵין
עֶשְׂרוֹנִין סְמִידָא לְמִנְחָא פְּתִיכָא בִמְשַׁח זֵיתָא לְדִכְרָא חַד : ועשרון וְעִשְׂרוֹנָא
עִשְׂרוֹנָא סְמִידָא לְמִנְחָתָא פְּתִיכָא בִּמְשַׁח זֵיתָא לְאִמְרָא חַד עֲלָתָא
לְאִתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא קוּרְבְּנָא קֳדָם יְיָ : ונסכיהם וְנִיסוּכֵיהוֹן דְמִתְקָרַב עִמְּהוֹן
פַּלְגוּת הִינָא יְהֵי לְתוֹרָא וְתַלְתוּת הִינָא לְדִכְרָא וְרַבְעוּת הִינָא לְאִמְרָא
חֲמַר עִינְבֵי דָא עֲלָתָא תְּהֵוֵי מִתְקָרְבָא בְּכָל רֵישׁ יְרַח וִירַח בִּזְמַן אִתְחַדְּתוּת
כָּל רֵישֵׁי יַרְחֵי שַׁתָּא : ושעיר וּצְפִיר בַּר עִזֵּי חַד לְחַטָּאתָא קֳדָם יְיָ עַל
חוּסְרַן סִיהֲרָא עַל עֲלַת תְּדִירָא תִּתְעֲבֵד וְנִיסוּכֵיהּ : ובחדש וּבְיַרְחָא דְנִיסָן
בְּאַרְבֵּיסְרֵי יוֹמִין לְיַרְחָא נִכְסַת פִּסְחָא קֳדָם יְיָ : ובחמשה וּבַחֲמֵישַׁת עֲשַׂר
יוֹמָא לְיַרְחָא הָדֵין חַגָּא שׁוּבְעָא יוֹמִין פַּטִּירֵי יִתְאֲכִיל : ביום בְּיוֹמָא קַמָּאָה
דְחַגָּא מְאָרַע קַדִּישׁ כָּל עֲבִידַת פּוּלְחָנָא לָא תַעַבְדוּן : והקרבתם וּתְקָרְבוּן
קָרְבְּנָא עֲלָתָא קֳדָם יְיָ תּוֹרִין בְּנֵי תוֹרֵי תְּרֵין וּדְכַר חַד וְשׁוּבְעָא אִמְרִין בְּנֵי שְׁנָא
שַׁלְמִין יְהוֹן לְכוֹן : ומנחתם וּמִנְחַתְהוֹן סְמִידָא דְחִנְטַיָא פְּתִיכָא בִּמְשַׁח זֵיתָא
תְּלָתָא עֶשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא וּתְרֵין עֶשְׂרוֹנִין לְדִכְרָא תַּעַבְדוּן : ועשרון וְעִשְׂרוֹנָא
עִשְׂרוֹנָא תַּעֲבֵיד לְאִימַר חַד הֵיכְדֵין לְשׁוּבְעָא אִימְרִין :

ירושלמי 7 בְּמָאנֵי בֵית קוּדְשׁ יִתְנְסַךְ נִסוּךְ חֲמַר בְּחִיר לִשְׁמָא דַייָ :

Agnum unum facies manè pro expiatione peccatorum noctis, & agnum 4
secundum facies inter vesperas ad expiandum pro peccatis diei. Et 5
unum ex decem trium satorum similæ tritici in Mincha, mixtum cum olei
olivæ contusi quartâ parte Hin. Holocaustum juge, quemadmodùm 6
oblatum fuit in monte Sinai, ut recipiatur cum beneplacito oblatio
coram Domino. Libatio verò 7
ejus sit quarta pars Hin pro agno
uno: in vasis domûs sanctuarii
libabitur libamine vini veteris,
quòd si non inveniatur vinum ve-
tus, afferes vinum quadraginta dierum ad libandum coram Domi-
no. Et agnum secundum facies inter duas vesperas: juxta munus 8
matutinum, & juxta libationem ejus facies oblationem, quæ recipia-
tur cum beneplacito coram Domino. In die autem Sabbathi duos 9
agnos anniculos integros, & duas decimas similæ pro Mincha, quæ
sit mixta cum oleo olivæ, & libamen ejus. Holocaustum sabbathi 10
fiet in sabbatho: & addetur supra holocaustum juge & libamen
ejus. Et in neomeniis vestris offeretis holocaustum coram Domino, 11
juvencos de bobus non permixtos duos, & arietem unum, agnos an-
niculos septem integros. Et tres decimas similæ pro Mincha, *quæ erit* 12
permixta oleo olivæ pro bove uno: & duas decimas similæ pro Min-
cha permixtæ oleo olivæ pro ariete uno. Et singulas decimas similæ pro 13
Mincha permixtæ oleo olivæ pro agno uno in holocaustum: ut recipi-
atur cum beneplacito oblatio coram Domino. Libamina autem eorum 14
quæ offerentur cum illis; media pars Hin erit pro juvenco, & tertia pars
Hin pro ariete, & quarta pars Hin pro agno vini uvarum. Hoc holocau-
stum offeretur singulis neomeniis, in tempore innovationis omnium ne-
omeniarum anni. Et hircum ex capris unum pro peccato coram Do- 15
mino propter imminutionem lunæ in holocaustum juge facies cum li-
bamine suo. Et in mense Nisan decimaquartâ die mensis oblatio Pe- 16
sach *est* coram Domino. Et decimaquintâ die mensis hujus festum 17
est, septem diebus azyma comedentur. Die primo festi convocatio 18
erit sancta, omne opus servile non facietis. Offeretisque oblatio- 19
nem holocausti coram Domino, juvencos de bobus duos, & arietem
unum, septem agnos anniculos, integri erunt vobis. Mincha quo- 20
que eorum ex simila triticorum, quæ mixta sit cum oleo olivæ, tres
decimas pro unoquoque juvenco, duas decimas pro ariete facietis:
Singulas verò decimas facies pro unoquoque agno, similiter septem 21
agnis.

Hierosol. 7. In vasis domûs sanctuarii libabitur libatione vini electi nomini Domini.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* مر آن برّهي آن يكّه يكي در بامداد ومر آن برّهي آن دويمي يكي مياني آن ايوارها * ودهيك
آن قفيز سميد بهديه آميخته در روغن كوفته چهاريك آن دوله * عولهي هميشه 6
آن كرده شده در كوهي سيني ببوي قبوليت قربان خداي * وپشنجشي او چهار يكّه آن دوله 7
ببرّهي آن يكّه در خاص پشنجش كردني پشنجش مستكاره خداي * ومر آن برّهي آن دويمي 8
يكي مياني آن ايوارها چون هديهي آن بامداد وچون پشنجشي او بكني قربان بوي
قبوليت خداي * ودر روزي آن شبّت دو برّها قدراني سال تمامان ودو دهيكها سميد هديه 9
آميخته در روغن و پشنجشي او * عولهي شبّت در شبّتي او ابر عولهي آن 10
هميشه وپشنجشي آن * ودر سري ماههاي شما نزديك آوريد عوله خداي ڭاوها بچكان 11
ڭاو دو و نرميشي يكّه برّها قدراني سال هفت تمامان * وسه دهيكها سميد 12
هديه آميخته در روغن بڭاوي آن يكّه ودو دهيكها سميد هديهي آميخته در روغن بنرميشي
آن يكّه * ودهيك دهيك سميد هديهي آميخته در روغن ببرّهي آن يكّه قربان بوي قبوليت 13
قربان خداي * وپشنجشي ايشان نيمهي آن دوله باشد بڭاو وسه يك آن دوله بنرميش وچهار 14
يك آن دوله ببرّه مي اين عولهي ماه درماه بماهاي آن سال * وبزغالهي بزان يكّه 15
بخطات خداي ابر عولهي آن هميشه كرده آيد وپشنجشي او * ودر ماهي آن اوّل در چهاردهم 16
روز بماه فسح خداي * ودر پانزدهم بماهي آن اين حج هفت روزها فطير خورده شود * در 17
روزي آن اوّل خواندگي خاص همه كاركردي كارنه كنيد * ونزديك آوريد قربان عله خداي 18
ڭاوها بچهاي ڭاو دو ونرميش يكّه وهفت برّها قدراني سال تمامان باشند بشما * وهديهي 19
ايشان سميد آميخته در روغن سه دهيكها [ڭاو] ودو دهيكها بنرميش كنيد * دهيك دهيك 20
يكي ببرّهي آن يكّه بهفت آن برّها 21

Agnum unum facies manè, & a- 4
gnum secundùm facies inter ve-
speras: Et decimam partem mo- 5
dii similæ in munus permistæ cum
olei contusi quartâ parte sati. Ho- 6
locaustum juge est, *factum in mon-*
te Sinai, in odorem acceptabilem
oblatio Domino. Et conspersio ejus 7
erit *quarta pars sati pro agno uno,*
in sanctuario conspergendo consper-
sionem inebriamenti Domino. A- 8
gnum autem secundum facies inter
vesperas, juxta munus matutinum
& juxta conspersionem ejus facies
in *oblationem odoris acceptabilis*
Domino. Die verò sabbathi, duos a- 9
gnos anniculos perfectos, & duas de-
cimas partes similæ in *munus per-*
mistæ cum oleo, & conspersionem
ejus. Holocaustum est *sabbathi, per* 10
sabbatha sua, ultra holocaustum ju-
ge & conspersionem ejus. In capi- 11
te quoque mensium vestrorum offere-
retis holocaustum Domino, boves
fœtus bovis duos, & arietem unum,
agnos anniculos septem perfectos: Et 12
tres decimas partes similæ in *munus*
permistæ cum oleo ad bovem unum,
& duas decimas partes similæ in
munus permistæ cum oleo ad arietem
unum: Et singulas decimas partes 13
similæ in *munus permistæ cum oleo*
ad agnum unum: oblatio odoris
acceptabilis est, *oblatio Domino.*
Et conspersio eorum dimidium sati 14
erit ad bovem, & tertia pars sati ad
arietem, & quarta pars sati ad
agnum, vini: hoc est *holocaustum*
mensis in mensem, per menses anni.
Et hircus caprarum unus pro pecca- 15
to Domino, ultra holocaustum juge,
fiet, & conspersio ejus. Mense au- 16
tem primo, quartadecimâ die mensis,
Pascha Dño. Et quintadecimâ men- 17
sis hujus, solennitas: septē diebus azy-
mum comedetur. Die primo convo- 18
catio sancta: omnem functionem
operis non exercebitis. Offeretis autē 19
oblationem, holocaustum Domino,
boves fœtus bovis duos, & arietem
unum, & septem agnos anniculos;
perfecti erunt vobis. Et munus eo- 20
rum, similæ permistæ cum oleo tres
decimas partes ad bovem, & duas
decimas partes ad arietem facietis.
Et singulas decimas partes facies 21
ad agnum unum, per septem agnos.

תרגום יונתן בן עוזיאל

22 ושעיר וצפירא דחטאתא חד לכפרא עליכון : מלבד בר מעלת צפרא די לעלתא
23 תדירא תעבדון ית אליין קורבניא : כאלה כאלין קורבני יומא קמאה תעבדון כל
24 יומא שובעא יומין דחנא לחים קרבן דמתקבל ברעוא קדם יי על עלתא תדירא
יתעביד וניסוכיה: וביום וביומא שביעאה מארע קדיש יהי לכון כל עיבידת פולחנא לא
25 תעבדון : וביום וביומא דביכוריא בקרובכון דורונא מן עללתא חדתא קדם יי
26 בעצרתיכון כד יתמלון שבעתי שבועיא מארע קדיש יהי לכון כל עיבידת פולחנא לא
תעבדון : והקרבתם ותקרבון עלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי תורין בני תורי תרין
27 ודכר חד שובעא אמרין בני שנא : ומנחתם ומנחתהון סמידא דחנטיא פתיכא במשח
28 זיתא תלתא עשרונין לתורא חד תרין עשרונין לדיכרא חד : עשרן עשרונא עשרונא
29 לאימרא חד כדין לשובעא אימרין : שעיר צפיר בר עזי חד לכפרא עליכון : מלבד
30 בר מן עלת תדירא ומנחתיה תעבדון שלמין יהוון לכון וחמר ניסוכיהון :
31

כט

1 ובחדש השביעי ובירחא שביעאה הוא ירחא דתשרי בחד לירחא מארע קדיש יהי
לכון כל עיבידת פולחנא לא תעבדון יום יבבא יהי לכון למערבבא סטנא דאתי
למקטרגא לכון בקל יבבותכון : ועשיתם ותעבדון עלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי
2 תור בר תורי חד דכר חד אמרין בני שנא שובעא שלמין : ומנחתם ומנחתהון סמידא
3 דחנטיא פתיכא במשח זיתא תלתא עשרונין לתורא ותרין עשרונין לדיכרא : ועשרון
4 ועשרונא חד לאימרא חד היכדין לשובעת אימרין : ושעיר וצפיר בר עזי חד לחטאתא
5 למכפרא עליכון : מלבד בר מן עלת ריש ירחא ומנחתה ועלת תדירא ומנחתה
6 וניסוכיהון כסדר דינהון לאתקבלא ברעוא קורבנא קדם יי : ובעשור ובעשרא יומין
7 לירחא שביעאה הוא ירחא דתשרי מארע קדיש יהי לכון ותסגפון ית נפשתיכון מן
מיכלא ומשתיא מבי בני ותמרוקא מסנדלא ותשמיש דערים כל עבידת פולחנא לא
תעבדון : והקרבתם ותקרבון עלתא קדם יי לאתקרבא ברעוא תור חד בר תורי דכר
8 חד אימרין בני שנא שובעא שלמין יהון לכון : ומנחתם ומנחתהון סמידא
9 דחנטיא פתיכא במשח זיתא תלתא עשרונין לתורא תרין עשרונין לדיכרא חד :
עשרון עשרונא לאימרא חד היכדין לשובעא אמרין : שעיר צפיר בר עזי
10 חד חטאתא בר מקרבן חטאת כפוריא ועלת תדירא ומנחתהון וחמר ניסוכיהון :
11

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Sed & hircum ex capris unum ad expiandum pro vobis : Præter holocau- 22
ſtum matutinum, quod eſt in holocauſtum juge, facietis iſtas oblationes. 23
Juxta has oblationes diei primi facietis quotidiè ſingulis ſeptẽ diebus fe- 24
ſti, panis oblationis eſt quæ ſuſcipitur cum beneplacito coram Dño: ultra
holocauſtũ juge fiet unà cũ libatione ejus. Die autẽ ſeptimo convocatio 25
ſancta erit vobis, nullum opus ſervile facietis. Similiter in die primi- 26
tivorum, cùm offeretis munus ex proventu novo coram Domino in reten-
tionibus veſtris, cùm implebuntur ſeptem ſeptimanæ : convocatio ſancta
erit vobis, nullum opus ſervile facietis. Sed offeretis holocauſtum ut re- 27
cipiatur in beneplacito coram Domino, juvencos ex bobus duos, arietem
unum, ſeptem agnos anniculos. Mincha quoque eorum ex ſimila frumen- 28
ti mixta cum oleo olivæ, tres decimas pro juvenco uno, duas decimas
pro ariete uno : Singulas decimas pro unoquoque agno, ſicut hoc ſe- 29
ptem agnis. Hircum caprarum unum ad expiandum pro vobis. Præter 30
holocauſtum juge & Mincha ejus faciatis : integra ſint vobis, unà cum 31
vino libaminum ipſorum.

C A P. XXIX.

MEnſe autem ſeptimo, ille eſt menſis Tiſchri, primâ menſis convoca- 1
tio ſancta erit vobis, nullum opus ſervile facietis : dies clangoris erit
vobis ad turbandum Sathanam, qui venit ut accuſet vos, voce jubilatio-
nis veſtræ. Et facietis holocauſtum, ut recipiatur cum beneplacito co- 2
ram Domino, juvencum de bobus unum, arietem unum, agnos anniculos
ſeptem integros. Mincha quoque eorum ſimilæ tritici, quæ permixta eſt 3
oleo olivæ, tres decimas pro juvenco, & duas decimas pro ariete. Et de- 4
cima una pro agno uno, ſic pro ſeptem agnis. Et hircus caprarum unus 5
pro hoſtia peccati, ad expiandum pro vobis. Præter holocauſtum neo- 6
meniæ, & Mincha ejus, & holocauſtum juge & Mincha ejus, & libamina
eorũ juxta ordinem judicii eorum, ut recipiatur cum beneplacito oblatio
coram Domino. Et in decima menſis ſeptimi, ille eſt menſis Tiſchri, con- 7
vocatio ſancta erit vobis, & affligetis animas veſtras, à cibo & potu, à bal-
neis & frictione, à calceis & concubitu *abſtinentes :* nullum opus ſervile
facietis. Et offeretis holocauſtum coram Domino, ut recipiatur cum 8
beneplacito, juvencum unum ex bobus, arietem unum, agnos anniculos
ſeptem, qui integri erunt vobis. Et Mincha eorum ſimilæ triticorum mix- 9
tæ cum oleo olivæ, tres decimas pro juvenco, duas decimas pro ariete uno: 10
Singulas decimas pro ſingulis agnis, ſic fiat pro ſeptem agnis. Hircum 11
caprarum unum pro hoſtia peccati, præter hoſtiam pro peccato *diei* expi-
ationum, & holocauſtum juge, & Mincha eorum, & vinum libationis
eorum.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

22 * و بزغالهي خطات يكّه بكفارت كردن ابر شما * بجز عولهي آن بامداد آنچه بعولهي آن هميشه
23
24 بكنيد مر اينان * چون اينان بكنيد بروز هفت روزها نان قربان بوي قبوليت يي ابر عولهي آن
25 هميشه كرده آيد و پشنجشي او * و در روزي آن هفتمي خواندكي خاص باشد بشما همه
26 كاركردي كار نه كنيد * و در روزي آن نخست برها در نزديك آوردني شما هديهي نو يي در
27 هفتهاى شما خواندكي خاص باشد بشما همه كاركردي كار نه كنيد * و نزديك آوريد
28 علة ببوي قبوليت يي گاوها بچكان گاو دو نرميش يكّه هفت برّها قدران سال * و هديهي ايشان
29 سميد آميخته در روغن سه دهكها بگاوي آن يكّه دو دهكها بنرميشي آن يكّه * دهك دهك
30 ببرّهي آن يكّه بهفت آن برّها * بزغالهي بزان يكّه بكفارت خواستن ابر شما * بجز علة آن هميشه
31 و هديهي او بكنيد تمامان باشند بشما و پشنجشي ايشان *

* فصل بيست نهم * * و در ماهي آن هفتمي در يك بماه خواندكي
1
2 خاص باشد بشما هيچ كاركرد كار نكنيد روزي تروعه باشد بشما * و بكنيد علة ببوي
3 قبوليت يي گاو بچهي گاو [يكّه] نرميش يكّه برّها قدراني سال هفت تمامان * و هديهي
4 ايشان سميد آميخته در روغن سه دهكها بگاو دو دهكها بنرميش * و دهك [يكّه] ببرّهي آن يكّه
5 بهفت آن برّها * و بزغالهي بزان يكّه خطات بكفارت خواستن ابر شما * بجز عولهي آن ماه
6 و هديهي آن و عولهي آن تميد [و هديهي آن] و پشنجشي ايشان چون حكمي ايشان ببوي
7 قبوليت قربان يي * و در ده بماهي آن هفتمي آن اين خواندكي خاص باشد بشما برنجانيد
8 مر جانهاي شما هيچ كار نه كنيد * و نزديك آوريد علة يي بوي قبوليت گاو بچهي
9 گاو يكّه [نرميش يكّه] برّها قدراني سال هفت تمامان باشند بشما * و هديهي ايشان سميد
10 آميخته در روغن سه دهكها بگاو دو [ده] يكها بنرميشي آن يكّه * دهك دهك ببرّهي آن
11 يكّه بهفت آن برّها * بزغالهي بزان يكّه [خطات] بجز خطات آن كفريم و عولهي آن
هميشه و هديهي آن و پشنجشي ايشان *

Et hædum peccati unum ad expia- 22
tionem faciendam pro vobis: Præ- 23
ter holocauſtum matutinum quod in
holocauſtum juge, facietis iſta.
Secundùm hæc facietis per diem 24
ſeptem diebus ; panis eſt oblationis
odoris acceptabilis Domino : ultra
holocauſtum juge fiet, & conſperſio
ejus. Septimo autem die convoca- 25
tio ſancta erit vobis: omnem fun-
ctionem operis non exercebitis. Por- 26
rò die primarum frugum quando of-
feretis munus novum Domino in
hebdomadibus veſtris, convocatio
ſancta erit vobis : omnem functio-
nem operis non exercebitis. Et of- 27
feretis holocauſtum in odorem acce-
ptabilem Domino, boves fœtus bo-
vis duos, arietem unum, ſeptem
agnos anniculos. Et munus eorum, 28
ſimilæ miſtæ cum oleo tres decimas
partes ad bovem unum, duas deci-
mas partes ad arietem unum: Sin- 29
gulas decimas partes ad agnum u-
num, per ſeptem agnos. Hædum 30
caprarum unum ad expiationem pe-
tendam pro vobis. Præter holocau- 31
ſtum juge & munus ejus, facietis,
(perfecti erunt vobis,) & conſperſio-
nem eorum.

CAP. XXIX.

MEnſe etiam ſeptimo, unâ men- 1
ſis convocatio ſancta erit vobis: ul-
lam functionem operis non exerce-
bitis: dies clangoris erit vobis. Et 2
facietis holocauſtum in odorem ac-
ceptabilem Domino, bovem fœtum
bovis unum, arietem unum, agnos
anniculos ſeptem integros: Et mu- 3
nus eorum, ſimilæ miſtæ cum oleo
tres decimas partes ad bovem, du-
as decimas partes ad arietem : Et 4
decimã partem unã ad agnũ unũ,
per ſeptem agnos: Et hædum ca- 5
prarum unum peccati ad expiatio-
nem faciendam pro vobis: Præter 6
holocauſtum menſis & munus ejus,
& holocauſtum juge & munus ejus,
& conſperſionem eorum, ſecundùm
ritus ſuos: in odorẽ acceptabile eſt
oblatio Domino. Decimâ quoque 7
menſis ſeptimi hujus, convocatio
ſancta erit vobis, affligetis ani-
mas veſtras : ullum opus non fa-
cietis. Et offeretis holocauſtum Do- 8
mino in odorem acceptabilem, bovem
fœtum bovis unum, arietem unum,
agnos anniculos ſeptem: perfecti
erunt vobis. Et munus eorum, ſimi- 9
læ miſtæ cum oleo tres decimas par-
tes ad bovem, duas decimas partes ad
arietem unũ: Singulas decimas partes 10
ad agnũ unũ, per ſeptẽ agnos. Hædũ 11
caprarum unũ peccati : præter pec-
catũ expiationũ, & holocauſtũ juge
& munus ejus, & conſperſionẽ eorũ.

12 ובחמשה עשר ובחמיסר יומא לירחא שביעאה מארע קדיש יהי לכון כל עיבידת
13 פולחנא לא תעבדון ותחגון חגא דמטליא קדם יי שובעא יומין: והקרבתם ותקרבון
עלתא קרבן דמתקבל ברעוא קדם יי תורין בני תורי תליסר אזלין כל יומא
וחסרין סכומהון שובעין על שובעין עממין ומקרבין יתהון תליסר מטרתא דכרין
תרין דמקרבין תרין מטרתא אמרין בני שנא ארביסר שלמין דמקרבין תמני מטרתא
שיתא מנהון מקרבין תרי תרי ותרין מנהון חד חד שלמין יהון: ומנחתהון
14 ומנחתהון סמידא דחנטיא פתיכא במשח זיתא תלתא עשרונין לתורא חד לתליסר
15 תורין תרין עשרונין לדיכרא חד לתרין דכרין: ועשרון ועשרונא עשרונא לאימר
16 חד לארביסר אימרין: ושעיר וצפיר בר עיזי חד חטאתא דמקרב מטרתא חד בר
17 מעלת תדירא וסמידא דחנטיא למנחתא וחמר ניסוכא: וביום השני וביומא
תניינא דחגא דמטליא תקרבון תורין בני תורי תריסר לתריסר מטרתא דיכרין תרין
לתרי מטרתא אמרין בני שנא ארבסר שלמין לתשעת מטרתא חמשא מנהון
18 מקרבין תרי תרי וארבע מנהון חד חד: ומנחתהון ומנחתהון סמידא דחנטיא
וחמר ניסוכיהון מה דיתהון מקרבין עם תוריא ועם דיכריא ואימריא במניניהון
19 כסדר דינא: ושעיר וצפיר בר עזי חד למטרתא חד חטאתא בר מעלת תדירא
20 וסמידא דחנטיא למנחתהון וחמר ניסוכיהון: וביום השלישי וביומא תליתאה
דחגא דמטליא תקרבון תורין תריסר לתריסר מטרתא דכרין תרין לתרין מטרתא
אמרין בני שנא ארביסר שלמין לעשר מטרתא ארבעה מנהון מקרבין תרי תרי
21 ושית מנהון חד חד: ומנחתהון ומנחתהון סמידא דחנטיא וחמר ניסוכיהון מה
22 די תקרבון עם תורי ודכרי ואמרי במניינהון כסדר דינא: ושעיר וצפירא דחטאתא
23 הד למטרתא חד בר מן עלת תדירא וסמידא דחנטיא למנחתא וחמר ניסוכיה: וביום
הרביעי וביומא רביעאה דחגא דמטליא תורי עשרא לעשר מטרתא דיכרין תרין
24 לתרי מטרתא אימרין בני שנא ארביסר שלמין לתריסר מטרתא תלת מנהון מקרבין
תרי תרי ותמני מנהון מקרבין חד חד: מנחתם מנחתהון סמידא דחנטיא וחמר
25 ניסוכיהון מה די תקרבון עם תורי ודכרי ואימרי במנייניהון כסדר דינא: ושעיר
26 וצפיר בר עזי חד למטרתא חד חטאתא בר מן עלת תדירא וסמידא דחנטיא
למנחתא וחמר ניסוכה: וביום החמשי וביומא חמישאה דחגא דמטליא תורין
תשעא לתשעת מטרתא דכרין תרין לתרי מטרתא אימרין בני שנא ארביסר שלמין
27 לתריסר מטרתא תרי מנהון מקריבין תרי תרי ותריסר מנהון חד חד: ומנחתם
וסמידא דחינטיא למנחתהון וחמר ניסוכיהון מה דתקרבון עם תורי ודכרי ואימרי
28 במניינהון בסדר דינא: ושעיר וצפירא דחטאתא חד למטרתא חדא בר מן עלת תדירא וסמידא דחנטתא למנחתא וחמר ניסוכה:

In decima verò quinta die mensis septimi convocatio sancta erit vobis, nullum opus servile facietis: sed agitabitis festum tabernaculorum coram Domino septem diebus. 12
Et offeretis holocaustum, oblationem quæ recipiatur cum beneplacito coram Domino, juvencos ex bobus tredecim, pergentes quotidie & minuentes numerum eorum, septuaginta pro septuaginta populis, & offerent illa tredecim custodiæ, arietes duos quos offerent duæ custodiæ, agnos anniculos quatuordecim integros quos offerent octo custodiæ, sex ex illis offerent binos & duæ ex illis offerent unum, integri erunt. 13
Mincha quoque eorum ex simila frumenti permixtâ oleo olivæ, tres decimas pro juvenco uno de tredecim juvencis, duas decimas pro ariete uno ex duobus arietibus: 14
Singulas decimas pro agno uno per quatuordecim agnos. 15
Et hircum ex capris unum in hostiam pro peccato, quam offeret custodia una, præter holocaustum juge, & similam frumentorum pro Mincha, & vinum libaminis. 16
Die autem secundo festi tabernaculorum offeretis juvencos ex bobus duodecim pro duodecim custodiis, arietes duos pro duabus custodiis, agnos anniculos quatuordecim integros pro novem custodiis, quinque ex illis binos offerent, & quatuor ex illis singulos. 17
Et Mincha eorum ex simila frumenti, & vinum libaminis eorum, quod offerent cum juvencis, arietibus, & agnis, juxta numerum eorum juxta ordinem judicii. 18
Et hircum ex capris unum pro una custodia in hostiam pro peccato, præter holocaustum juge & similam frumenti pro Mincha eorum, & vinum libaminis eorum. 19
Die verò tertio festi tabernaculorum offeretis juvencos duodecim pro duodecim custodiis, arietes duos pro duabus custodiis, agnos anniculos duodecim integros pro decem custodiis, quatuor ex illis offerent binos & sex ex illis singulos. 20
Et Mincha eorum ex simila tritici, & vinum libaminum eorum quod offeretis cum bobus, arietibus, & agnis, juxta numerum eorum juxta ordinem judicii. 21
Et hircum pro peccato unum pro custodia una, præter holocaustum juge, & similam tritici pro Mincha, & vinum libaminis ejus. 22
Die verò quarto festi tabernaculorum juvencos decem pro decem custodiis, arietes duos pro duabus custodiis, agnos anniculos quatuordecim integros pro duodecim custodiis, tres ex illis offerent binos, & octo ex illis offerent singulos. 23
Mincha eorum ex simila frumenti, & vinum libaminum eorum, quod offeretis cum bobus, arietibus, & agnis, juxta numerum eorum juxta ordinem judicii. 24
Et hircum ex capris unum pro una custodia in hostiam pro peccato, præter holocaustum juge, & similam tritici pro Mincha, & vinum libaminis ejus. 25
Die verò quinto festi tabernaculorum juvencos novem pro novem custodiis, arietes duos pro duabus custodiis, agnos anniculos quatuordecim integros pro duodecim custodiis, duæ ex illis offerent binos, & duodecim ex illis singulos. 26
Et similam triticorum pro Mincha eorum, & vinum libaminis eorum, quæ offeretis cum bobus, arietibus, & agnis, juxta numerum eorum juxta ordinem judicii. 27
Et hircum pro peccato unum pro una custodia, præter holocaustum juge, & similam tritici pro Mincha, & vinum libaminis ejus. 28

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

12 * ودر پانزدهم روز بماهي آن هفتمي خوانذگي خاص باشذ بشما همه كاركردي كار نه كنيذ
13 حج گذاريذ حج بر هفت روزها * ونزديك آوريذ علة قربان بوي قبوليت بر گاوها بچّگاني گاو
14 سيزده نرميشها دو برّها قذراني سال چهارده تمامان باشند * وهذيهي ايشان سميذ آميخته
در روغن سه دهيكها بگاوي آن يكّه بسيزده گاوها دو دهيكها بنرميش آن يكّه
15 16 بدو آن نرميشها * ودهيك دهيك ببرّهي آن يكّه بچهارده برّها * وبزغالهي بزان يكّه
17 خطات بجز عولهي آن تميذ هذيهي آن وپشنجشي آن * ودر روزي آن دويمي
18 گاوها بچّگاني گاو دوازده نرميشان دو برّها قذراني سال چهارده تمامان * وهذيهي ايشان
19 وپشنجشي ايشان بگاوها بنرميشها وببرّها در شماري ايشان چون حكم * وبزغالهي بزان
20 يكّه خطات بجز عولهي آن هميشه وهذيهي آن وپشنجشي ايشان * ودر روزي آن
21 سيمي گاوها يازده نرميشان دو برّها قذراني سال چهارده تمامان * وهذيهي ايشان وپشنجشي
22 ايشان بگاوها بنرميشها وببرّها در شماري ايشان چون حكم * وبز[غالهي] خطات
23 يكّه بجز عولهي آن هميشه وهذيهي آن وپشنجشي ايشان * ودر روزي آن چهارمي
24 گاوها ده نرميشان دو برّها قذراني سال چهارده تمامان * وهذيهي ايشان وپشنجشي ايشان
25 بگاوها بنرميشها وببرّها در شماري ايشان چون حكم * وبزغالهي بزان يكّه خطات بجز
26 عولهي آن هميشه وهذيهي آن وپشنجشي ايشان * ودر روزي آن پنجمي گاوها نه
27 نرميشان دو برّها قذراني سال چهارده تمامان * وهذيهي ايشان وپشنجشي ايشان بگاوها
28 بنرميشها وببرّها در شماري ايشان چون حكم * وبز[غالهي] خطات يكّه بجز عولهي
آن هميشه وهذيهي آن وپشنجشي ايشان *

Porrò quintâ die mensis septimi, convocatio sancta erit vobis: omnem functionem operis non exercebitis, peragetis festum Domino septem diebus. 12
Et offeretis holocaustum in oblationem odoris acceptabilis Domino, boves fœtus bovis tredecim, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim: perfecti erunt. 13
Et munus eorum, similæ mistæ cum oleo tres decimas partes ad bovem unum, per tredecim boves; duas decimas ad arietem unum, per ambos arietes. 14
Et singulas decimas partes ad agnum unum per quatuordecim agnos. 15
Et hœdum caprarum unum peccati: præter holocaustum juge, munus ejus, & conspersionem ejus. 16
Die autem secundo boves fœtus bovis duodecim, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim perfectos. 17
Et munus eorum, & conspersionem eorum ad boves, ad arietes, & ad agnos in numero eorum, juxta ritum. 18
Et hœdum caprarum unum peccati: præter holocaustum juge, & munus ejus, & conspersionem ejus. 19
Die verò tertio boves undecim, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim perfectos. 20
Et munus eorum, & conspersionem eorum ad boves, ad arietes, & ad agnos in numero eorum, juxta ritum. 21
Et hœdũ peccati unũ: præter holocaustum juge, & munus ejus, & conspersionem eorũ. 22
Die autem quarto boves decem, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim perfectos. 23
Et munus eorum, & conspersionem eorum ad boves, ad arietes, & ad agnos in numero eorum, secundùm ritum. 24
Et hœdum caprarum unum peccati: præter holocaustum juge, & munus ejus, & conspersionem eorum. 25
Et die quinto boves novem, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim perfectos. 26
Et munus eorum, & conspersionem eorum ad boves, ad arietes, & ad agnos in numero eorum, secundùm ritum. 27
Et hœdum peccati unum: præter holocaustum juge, & munus ejus, & conspersionem eorum. 28

תרגום יונתן בן עוזיאל

29 וביום הששי וביומא שתיתאה דחגא דמטליא תורין תמניא לתמני מטרתא דכרין
תרין לתרי מטרתא אימרין בני שנא ארביסר שלמין לתליסר מטרתא חדא מנהון
30 מקרבא תרי ותריסר מנהון חד חד: ומנחתם ומנחתהון סמידא דחינטיא וחמר
31 ניסוכיהון מה דתקרבון עם תורי ודיכרי ואמרי במנינהון כסדר דינא: ושעיר וצפירא
דחטאתא חד למטרתא חדא בר מן עלת תדירא וסמידא דחינטתא למנחתא וחמר
ניסוכה וצלוחיתא דמיא הוון מנסכין ביומא דחגא דמטליא דוכרן טב לרביעא דמטרא:
32 וביום השביעי וביומא שביעאה דחגא דמטליא תקרבון תורין שובעא לשבע מטרתא
דיכרין תרין לתרי מטרתא אמרין בני שנא ארביסר שלמין לארביסר מטרתא
סכומהון דכל אימריא תמני ותשעין למכפרא על תמני ותשעין לווטיא: ומנחתם
33 ומנחתהון סמידא דחנטתא וחמר ניסוכיהון מה דתקרבון עם תורי ודכרי ואמרי
34 במנינהון כסדר דינהון: ושעיר וצפירא דחטאתא חד למטרתא חדא בר מן עלת
35 תדירא וסמידא דחנטיא למנחתא וחמר ניסוכה: ביום השמיני ביומא תמינאה כנישין
תהוון בחדוא מן מטילכון לבתיכון כנישת חדוא ויומא טבא ואירוע קדיש תהוי לכון
36 כל עבידת פולחנא לא תעבדון: והקרבתם ותקרבון עלתא קורבן דמתקבל ברעוא
קדם יי קורבנין קלילין תור חד קדם אלה חד דכר חד לעמא יחידאי אמרין בני שנא
37 שבעא שלמין לחדוות שובעא יומין: מנחתם מנחתהון סמידא דחנטתא וחמר
38 ניסוכיהון מה דתקרבון עם תורי ודכרי ואמרי במנינהון כסדר דינא: ושעיר וצפירא
39 דחטאתא חד בר מן עלת תדירא וסמידא למנחתא וחמר ניסוכה: אלה אלין
תקרבון קדם יי בזמן מועדיכון בר מנדריכון דנדרתון בחגא דתייתון בחגא
ונסיבתכון לעלוותכון ולמנחתיכון ולניסוכיכון ולנכסת קודשיכון:

ל

1 ויאמר ואמר משה לבני ישראל ככל מה דפקיד יי ית משה:

פ פ פ

2 וידבר ומליל משה עם אמרכלי שבטיא לבני ישראל למימר דין פתגמא דמליל
3 יי למימר: איש גבר בר תליסר שנין ארום ידר נדרא קדם יי או יקיים קים למימר
איסרא ממדעם דהתירא על נפשיה לא יפיס פתגמיה ברם בית דינא שרן ליה
4 ואין לא שרו ליה ככל מה דיפוק מפומיה יעביד: ואשה ואתתא דלא עברת תריסר
שנין ארום תידר נדר קדם יי ותיסר איסר בבית איבהא עד תריסר שנין:
5 ושמע וישמע איבהא ית נדרהא וכל איסרה דאסרת על נפשה ויתכוון וישתוק לה
איבהא ויתקיימון כל נדרהא וכל איסרא דאסרת על נפשה יתקיים:

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Die verò ſexto feſti tabernaculorum juvencos octo pro octo cuſtodiis, ari- 29
etes duos pro duabus cuſtodiis, agnos anniculos quatuordecim integros
pro tredecim cuſtodiis, una ex illis offeret duos & duodecim ex illis ſin-
gulos. Et Mincha eorum ex ſimila tritici, & vinum libaminis eorum, 30
quod offeretis cum bobus, arietibus, & agnis juxta numerum eorum jux-
ta ordinem judicii. Et hircum pro peccato unum pro cuſtodia una, 31
præter holocauſtum juge, & ſimilam tritici pro Mincha, & vinum liba-
minis ipſius, & phialam aquarum libabunt in die feſti tabernaculorum
in memoriam bonam imbris pluviæ. Die verò ſeptimo feſti tabernacu- 32
lorum offeretis juvencos ſeptem pro ſeptem cuſtodiis, arietes duos pro
duabus cuſtodiis, agnos anniculos quatuordecim integros pro quatuor-
decim cuſtodiis: numerus omnium ipſorum agnorum octo & nonaginta,
ad expiandum pro octo & nonaginta maledictionibus. Et Mincha eo- 33
rum ex ſimila tritici, & vinum libaminum eorum, quod offeretis cum
bobus, arietibus, & agnis juxta numerum eorum juxta ordinem judicii.
Et hircum pro peccato unum pro cuſtodia una, præter holocauſtum ju- 34
ge, & ſimilam tritici pro Mincha, & vinum libaminis ejus. In die 35
verò octavo congregabimini cum gaudio ex tabernaculis veſtris in do-
mos veſtras, congregatio gaudii & dies feſtus & convocatio ſancta
erit vobis: nullum opus ſervile facietis. Et offeretis holocauſtum, ob- 36
lationem quæ recipiatur cum beneplacito coram Domino, oblationes
leves juvencum unum coram Deo uno, arietem unum pro populo uni-
co, agnos anniculos ſeptem integros pro gaudio ſeptem dierum. Min- 37
cha eorum ex ſimila tritici, & vinum libaminum ipſorum, quod offere-
tis cum bobus, arietibus, & agnis, juxta numerum ipſorum & juxta
ordinem judicii. Et hircum pro peccato unum, præter holocauſtum 38
juge, & ſimilam pro Mincha, & vinum libaminis ejus. Iſta offeretis co- 39
ram Domino in tempore feſtorum veſtrorum, præter vota veſtra quæ
vovebitis in feſto, quæ adducetis in die feſto, & ſpontaneam oblatio-
nem veſtram pro holocauſto veſtro, & Mincha veſtro, & libaminibus ve-
ſtris, & pro hoſtiis ſanctificatis veſtris.

CAP. XXX.

ET dixit Moſes filiis Iſrael, ſecundùm omne quod præcepit Dominus 1
Moſi.

SECT. XLII.

Et loquutus eſt Moſes cum præfectis tribuum filiorum Iſrael dicendo; Hoc 2
eſt verbum quod loquutus eſt Dominus, dicendo: Vir natus tredecim 3
annos quando voverit votum coram Domino, aut juraverit juramentum,
dicendo; Prohibitum omne quod permiſſum eſt animæ meæ, non diſ-
ſolvat verbum ſuum: verùm domus judicii poſſunt ſolvere ipſum, quòd
ſi non ſolvant ipſum juxta omnia quæ protulerit ore ſuo faciet. Et 4
mulier quæ non tranſierit duodecim annos quando voverit votum co-
ram Domino, & conſtrinxerit ſe vinculo in domo patris ſui uſque
ad duodecimum annum: Et audierit pater ejus votum ipſius, & 5
omne vinculum quo obligavit animam ſuam, & intenderit, & tacue-
rit ipſi pater ejus: tum ſtabilientur omnia vota ejus, & omne vincu-
lum quo obligavit animam ſuam ſtabilietur.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

29 * ودر روزي آن ششمي گاوها هشت نرميشان دو برّها قدراني سال چهارده تمامان
30 * وهديهي ايشان ويشنجشي ايشان بگاوها بنرميشها و ببرّها در شماري ايشان چون حكم
31 * وبز [غالهي] خطات
يكّه بجز عولهي آن هميشه وهديهي آن ويشنجشي ايشان
32 * ودر روزي آن هفتمي گاوها
هفت نرميشان دو برّها قدراني سال چهارده تمامان
33 * وهديهي ايشان ويشنجشي ايشان بگاوها
بنرميشها وببرّها در شماري ايشان چون حكم
34 * وبز [غالهي] خطات يكّه بجز عولهي آن
هميشه وهديهي آن ويشنجشي ايشان
35 * در روزي آن هشتمي عصرت باشد بشما همه كاركردي
[كار] نكنيد
36 * ونزديك آوريد علة قربان بوي قبوليت خداي گاو يكّه نرميشي يكّه برّها قدراني
سال هفت تمامان
37 * هديهي ايشان ويشنجشي ايشان بگاو بنرميش وببرّها چون شماري
ايشان چون حكم
38 * وبزغالهي خطات يكّه بجز عولهي آن تميد وهديهي آن ويشنجشي
آن
39 * اينان بكنيد خداي در عيدهاي شما بجز از نذرهاي شما وسخاوتهاي شما بعولهاي
شما وبهديهاي شما وبپشنجشهاي شما وبسلمهاي شما *

* فصل سي‌ام *

1 * گفت مشه بپسراني يسرال چون همه آنچه فرمود خداي مر مشه
2 * سخن گفت مشه بسروراني
آن قبيلها بپسراني يسرال بگفتن اين آن سخن آنچه فرمود خداي
3 * مردي كه نذر كند
نذر خداي يا سوگند خورد سوگند ببند كردني بند ابر جاني او نه سست كند سخني
او چون همه آن بيرون آيا از دهاني او بكند
4 * وزن كه نذر كند نذر خداي وبند كند
بند در خانهي پدري آن در كودكيهاي آن
5 * وبشنود پدري آن مر نذري آن
وبندي آن آنچه بند كرد ابر جاني آن وخموشي كند بآن پدري آن درست شوند
همه نذرهاي آن وهمه بند آنچه بند كرد ابر جاني آن درست باشد *

Die prætereà ſexto boves octo, arie- 29
tes duos, agnos anniculos quatuor-
decim perfectos. Et munus eorum, 30
& conſperſionem eorum ad boves,
ad arietes, & ad agnos in numero
eorum, juxta ritum. Et hædum 31
peccati unum, præter holocauſtum
juge, & munus ejus, & conſperſi-
onem eorum. Et die ſeptimo boves 32
ſeptem, arietes duos, agnos annicu-
los quatuordecim perfectos. Et 33
munus eorum, & conſperſionem eo-
rum ad boves, ad arietes, & ad
agnos in numero eorum, ſecundùm
ritum. Et hædum peccati unum: 34
præter holocauſtum juge, & munus
ejus, & conſperſionem eorum. Die 35
octavo feria erit vobis: omnem
functionem operis non exercebitis.
Et offeretis holocauſtum in ob- 36
lationem odoris acceptabilis Do-
mino, bovem unum, arietem
unum, agnos anniculos ſeptem per-
fectos. Munus eorum, & conſper- 37
ſionem eorum ad bovem, ad arie-
tem, & ad agnos ſecundùm nume-
rum eorum, juxta ritum. Et hæ- 38
dum peccati unum: præter holo-
cauſtum juge, & munus ejus, &
conſperſionem ejus. Iſta facietis 39
Domino in ſolennitatibus veſtris:
præter vota veſtra, & ſpontanea
veſtra in holocauſtis veſtris, & mu-
neribus veſtris, & conſperſionibus
veſtris, & pacificis veſtris.

CAP. XXX.

ET *Dixit Moſheh ad filios Iſ-* 1
rael juxta omne quod præceperat
Dominus ipſi Moſheh. Loquutus 2
eſt quoque Moſheh ad capitaneos
tribuum filiorum Iſrael, dicendo;
Hoc eſt verbum quod præcepit Do-
minus: Quicunque voverit votum 3
Domino, aut juraverit juramentum
aſtringendo obligatione animam
ſuam, non diſſolvet verbum ſuum;
juxta omne quod egreditur ex ore
ſuo, faciet. At mulier cùm vo- 4
verit votum Domino, & aſtrinxerit
ſe obligatione in domo patris ſui in
pueritiis ſuis: Et audierit pater ejus 5
votum ipſius, & obligationem ipſius
quâ aſtrinxit animam ſuam, &
tacuerit illi pater ejus: confirma-
buntur omnia vota illius; omniſque
obligatio quâ aſtrinxerit animam
ſuam, rata erit.

6 ואם ואין יבטל איבהא יתה ביומא דשמע או לא אתכוון לקיימא ובטיל
בתר דישמע כל נדרהא ואיסרהא דאסרת על נפשה לא יתקיימון ומן קדם יי
ישתרי וישתבק לה ארום בטיל אבוהא יתה מן רשותא דנדרא : ואם הוו
7 ואין אתנסבא אתנסיבת לגבר ונדרהא עלה או פירושי סיפתהא דאסרת על
נפשה בבית איבהא ולא בטיל איבהא עד לא אתנסיבת ומדאתנסיבת לגבר
8 יתקיימון : ושמע ואין בתר דאתנסיבת נדרת וישמע בעלה וביומא דשמע
יתכוון לקיימותהון וישתוק לה ויתקיימון נדרהא ואיסרהא דאסרת על נפשה
9 יתקיימון : ואם ביום ואין ביומא דשמע בעלה בטיל לה וישרי ית נדרה
דעלה וית פירוש ספתהא דאסרת על נפשה ומן קדם יי ישתרי וישתבק לה :
10 ונדר ונדרא דארמלא ומתרכא כל דאסרת על נפשה יקום עלה : ואם ואין
11 עד דהיא בבית בעלה ולא בגרת נדרת או אסרת אסר על נפשה בקיומא :
12 ושמע וישמע בעלה וישתוק לה ולא בטיל יתה ומית עד דלא בגרת
ויתקיימון כל נדרהא וכל איסרי דאסרת על נפשה יתקימון ולית איבהא זכי
13 בה חוב לבטלותהון : ואם ואין מישרא ישרי יתהון בעלה ביומא דשמע
כל אפקות שפמהא לנדרהא ולאיסרי
נפשהא לא יתקיימון ואין בעלה
בטילינון ולא ידעת ועברת מן קדם יי
14 ישתבק לה : כל נדר כל נידרא וכל קיום אסרא לסגפא נפש בעלה
15 יקימינון ובעלה יבטילינון : ואם ואין משתק ישתוק ומתכוון לה בעלה
מיומא דשמע ליומא חרן ויתקיימון כל נדרהא או ית כל איסרהא דעלה
ובמשתוקיה קיים יתהון ארום שתיק לה ביומא ואתכוון ולא שרינון ביומא
16 דשמע : ואם ואין מישרא ישרי לה יומא חד בתר דשמע לא סגיא לה בשירותא
17 ואין מפסא פתגמא בעלה או איבה מקביל ית חובה : אלה אלין אחויית קימיא
דפקיד יי ית משה בין גבר לאתתיה בין
איבא לברתיה ביומי טליותא עד דהיא
בבית איבהא ולא ביומי טליותה והיא
בבית בעלה :

ירושלמי 13 בעלה אפס יתהון
14 בעלה יפס יתהון :

ירושלמי 17 ביומא טליותה בבית
דאבוהא :

לא

1 וידבר ה' ומליל יי עם משה למימר : 2 נקום אתפרע פורענות בני ישראל מן
מדינאי ומן בתר כדין תתכנש לעמך :

Quod si contradixerit pater ejus illi die quo audivit, aut non intendit 6
stabilire, sed dissolverit postquàm audivit, omnia vota ejus & vinculum
quo obligavit animam suam non stabilientur: sed à facie Domini re-
mittetur & condonabitur illi, quia contradixit illi pater ejus ex potestate
voti. Quod si nubendo nupta fuerit viro, & votum ejus super eam 7
fuerit, aut prolationes labiorum ejus quo obligavit animam suam in
domo patris sui, & non dissolverit pater ejus cùm nondum nupta est,
tum ex quo nupta fuerit viro stabilientur. Quòd si postquam nupta fuerit 8
voverit, & audiverit maritus ejus, & die quo audiverit constituerit sta-
bilire ipsum, & tacuerit illi: tum rata erunt vota ejus, & vincula ejus
quibus obligavit animam suam firma erunt. Quòd si die quo audivit 9
maritus ejus prohibuerit eam, tum remittetur illi votum ejus quod su-
per eam est, & prolatio labiorum ejus quâ obligavit animam suam: &
à facie Domini remittetur, & condonabitur illi. Votum autem viduæ 10
& repudiatæ, omne quo obligavit animam suam, firmum erit super ipsam.
Quòd si dum adhuc est in domo mariti sui, neque nubiles annos adhuc 11
attigit, vovit aut obligavit vinculo animam suam juramento: Et au- 12
diverit maritus ejus & tacuerit, neque prohibuerit eam, & mortuus est
antequam ætatem nubilem attigit; tum rata erunt omnia vota ejus, &
omnes obligationes ejus quibus obligavit animam suam ratæ erunt, neque
poterit amplius pater ejus illa dissolvere. Si autem solvendo solvat illa 13
maritus ejus, die quo audivit, qualiscunque prolatio fuerit labiorum ejus,
quæ vovit aut obligavit animam suam, non erunt firma: quòd si maritus ejus dissolverit illa, neque noverit sed transgressa sit, à facie
Domini remittetur illi. Omne votum & omne juramentum vinculi ad 14
affligendum animam, maritus ejus poterit ea confirmare, & maritus ejus
poterit illa dissolvere. Quod si tacendo tacuerit & consenserit illi ma- 15
ritus à die quo audiverit in diem alterum, tum rata erunt omnia vota
ejus, & omnes obligationes quibus tenebatur: & silentio suo ea confir-
mavit, quoniam tacuit illi eo die & consensit, neque solvit ea die quo
audivit. Quòd si dissolvendo dissolverit ea die uno postquàm audivit, 16
non licebit illi solvere: quòd si dissolverit verbum, maritus ejus aut
pater ejus recipiet peccatum ejus. Istæ sunt indicationes statutorum 17
quæ præcepit Dominus Mosi inter virum & mulierem ejus, inter patrem & filiam ejus, die pueritiæ quamdiu est in domo patris sui,
non autem in diebus pueritiæ suæ quando est in domo mariti sui.

Hier. 13 *Maritus dissolvat illa.*
14 *Maritus ejus dissolvet illa.*

Hieros. 17 *Die pueritiæ suæ in domo patris sui.*

CAP. XXXI.

ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Ulciscere ultionem 1
filiorum Israel à Madianitis, & postea colligêris ad populum tuum. 2

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

6 * واگر آزرد پدري [آن] آنرا در روزي شنيدني او همه نذرهاي آن وبندهاي آن آنچه بند
کرد ابر جاني آن نه درست شود و‌ؔ بيامرزد بآن که آزرد پدري آن آنرا * واگر بودن 7
باشد بمرد ونذرهايي آن ابر آن يا شرحي لبهايي آن آنچه بند کرد ابر جاني آن *
8 * وبشنويد شوهري آن در روزي شنيدني او وخموشي کرد بآن درست شوند نذرهايي آن
وبندهايي آن آنچه بند کرد ابر جاني آن درست باشند * واگر در روزي شنيدني 9
شوهري آن بيازرد آنرا وباطل کرد مر نذري آن آنچه ابر آن ومر شرحي لبهايي آن
10 آنچه بند کرد ابر جاني آن و‌ؔ بيامرزد بآن * ونذري بيوه ورانده همه آنچه بند کرد
11 ابر جاني آن درست باشد ابر آن * واگر خانهي شوهري آن نذر کرد يا بند کرد
12 بند ابر جاني آن در سوگند * وبشنويد شوهري آن وخموشي کرد بآن نه آزرد
آنرا درست شوند همه نذرهاي آن وهمه بند آنچه بند کرد ابر جاني [آن] درست باشد *
13 * واگر باطل کردن باطل کرد ايشانرا شوهري آن در روزي شنيدني او همه بيرون آياي لبهاي
آن بندرهاي آن وبيندي جاني آن نه درست شود شوهري آن باطل کرد ايشانرا ؔ بيامرزد
14 بآن * همه نذر وهمه سوگندي بند برنجاندن جان شوهري آن درست کند آنرا وشوهري
15 آن باطل کند اورا * واگر خاموشي کردن خاموشي کند بآن شوهري آن از روز بروز بر
انگيزاند مر همه نذرهاي آن يا مر همه بندهاي آن آنچه ابر آن بر انگيزاند ايشانرا که
16 خاموشي کرد بآن در روزي شنيدني او * واگر باطل کردن باطل کرد ايشانرا پسي
17 شنيدني او بر دارد مر گناهي آن * ايدان آن رسمها آنچه فرمود ؔ مر مشه مياني مرد بزني
او ومياني پدر بدختري او در کودکيهايي آن خانهي پدري آن *

* فصل سي يکم * * سخن گفت ؔ بمشه بگفتن *
1

2 * انتقام کش انتقامي پسراني يسرال از نزد آن مديانيان پس جمع شوي بقومي تو *

Si autem increpuerit pater ejus 6
illam die quâ audierit ipse omnia
vota ejus, & obligationes ejus
quibus obligaverit animam suam,
non confirmabitur: & Dominus
ignoscet ei, quia increpuit pater ejus
illam. Quòd si existendo fuerit 7
viro, vota quoque ejus super se,
aut declaratio labiorum suorum
quâ obligaverit animam suam:
Audierit autem maritus ejus; & 8
die quâ audierit, tacuerit ei:
confirmabuntur vota ejus; & ob-
ligationes ejus quibus astrinxerit
animam suam, rata erunt. Si 9
verò die quâ audierit maritus
ejus, increpuerit illam, ac irritum
fecerit votum illius quod super
eam, & prolationem labiorum
ipsius quâ obligârit animam suam,
tunc Dominus ignoscet ei. Votum 10
autem viduæ & repudiatæ, omne quo
obligavit animam suam, ratum erit
super ipsam. Si verò domi mariti sui 11
voverit, aut obstrinxerit obligatione
animam suam cum juramento:
Et audierit vir ejus, & tacuerit 12
ei, nec increpuerit illam, confirma-
buntur omnia vota ejus; & omnis
obligatio quâ obstrinxerit animam
suam, rata erit. Quòd si irrita 13
faciendo irrita fecerit ea mari-
tus ejus die quâ audierit, omnis
egressio labiorum ejus in votis ejus
& in obligatione animæ ejus non
rata fiet: maritus ejus irrita fe-
cit ea, Dominus ignoscet ei. Omne 14
votum, & omne juramentum ob-
ligationis ad affligendam animam,
maritus ejus confirmabit illud,
& maritus ejus irritum faciet
illud. Quòd si tacendo tacuerit 15
illi maritus ejus de die in diem,
stabiliet omnia vota ejus, vel
omnes obligationes ejus quæ super
eam: stabilivit ea, quia tacuit illi
in die quâ audivit. Et si irrita 16
faciendo irrita fecerit ea postquàm
audivit, portabit peccatum illius.
Ista sunt statuta quæ præcepit 17
Dominus Moshéh inter virum &
uxorem ejus, & inter patrem ac
filiam ejus in pueritiis suis domi
patris sui.

CAP. XXXI.

ET *locutus est Dominus ad Mo-* 1
shéh, dicendo; Exige ultionem 2
filiorum Israel de Midjanitis, &
posteà aggregaberis ad populum
tuum.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

3 וידבר ומליל משה עם עמא למימר
אזדרזו לוותכון גוברין לחילא ויהון
מסדרין סדרי קרבא על מדין למיתן פורענות עמא דיי במדין : אלף אלפא 4
לשבטא אלפא לשבטא לכל שבטיא דישראל תשדרון לחילא : וימסרו
ואתבחרו גוברין צדיקין ומסרון נפשהון מאלפיא דישראל אלפא לשבטא תריסר 5
אלפין מזרזי חילא : וישלח ושדר יתהון משה אלפא לשיבטא לחילא יתהון 6
וית פינחס בר אלעזר כהנא לחילא ואוריא ותמיא דקודשא למשיילא בהון
וחצצרת יבבא בידיה למכנש ולמשרי ולמיטל משריתא דישראל : ויצבאו
ואתייחלון על מדין אקפוה מתלת טריגונהא היכמא דפקיד יי ית משה וקטלו 7
כל דכורא : ואת וית מלכי מדינאי קטלו על קטולי משרייתהון ית אוי וית 8
רקם וית צור הוא בלק וית חור וית רבע חמשת מלכי מדין וית בלעם בר בעור
קטלו בסייפא והוה כיון דחמא בלעם חייבא ית פנחס כהנא רדיף מן בתרוי
עבד מלתא דקוסמין ופרח באויר שמיא מן יד אידכר פנחס שמא רבא וקדישא
ופרח בתרוי ואחדיה ברישיה ואחתיה שלף סייפא ובעא למקטליה פתח פומיה
במלי תחנונין ואמר לפנחס אין תקיים ית נפשי משתבענא לך דכל יומין דאנא
קיים לית אנא מלטיט ית עמך עני ואמר ליה הלא אנת הוא לבן ארמאה
דבעית למישיציא ית יעקב אבונן ונחתא למצרים בגין למובדא זרעא ומן בתר
דנפקו ממצרים גריתא בהון עמלק רשיעא וכדון אתגרתא איתגרא למילוט
יתהון וכיון דחמיתא דלא אהניין עובדך ולא קביל מימרא דיי מינך אמליכת
מילכא בישא ית בלק למוקמא ית בנתיה בפרשת אורחתא למטעיא יתהון
ונפלו בגין כן מנהון עשרין וארבעא אלפין בגין כן לית אפשר תוב למקיימא
ית נפשך ומן יד שלף סייפיה מן תיקיה וקטליה : וישבו ושבו בני ישראל 9
ית נשיהון דמדינאי וית טפליהון וית כל בעיריהון וית כל גיתיהון וית כל
נכסיהון בזו : ואת וית כל קורייהון ובתי טירוניהון וית במסי בית סגדיהון 10
אוקידו בנורא : ויקחו ושבו ית כל עדיתא וית כל דברתא באינשא ובבעירא : 11
ויביאו ואייתיאו לות משה ולות אלעזר כהנא ולות כל כנשתא דבני ישראל 12
ית שבייתא וית דברתא וית עדיתא למשריתא למישריא דמואב על ירדנא
דיריחו : ויצאו ונפקו משה ואלעזר כהנא וכל אמרכלי כנשתא לקדמותהון 13
למברא למשריתא : ויקצף וכנס משה על אסטרטיגין דממנן על חילא רבני 14
אלפין ורבני מאוותא דאתו מחיל סדרי קרבא : ויאמר ואמר להון משה 15
הקיימתון כל נוקבא :

ירושלמי 3 אזדיינו מן ליתכון :

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Et loquutus est Moses cum populo, 3
dicendo; Accingite apud vos viros
ad pugnam, ut sint instruentes aci-
em belli contra Madianitas, ad dandum vindictam populi Domini in
Madianitas. Mille de singulis tribubus Israel mittatis ad bellum. Et 4
electi sunt viri justi, & tradiderunt animas suas ex millibus Israel mille 5
de qualibet tribu, duodecim millia armatorum ad bellum. Et misit 6
eos Moses mille ex unaquaque tribu ad bellum, illos *inquam* & Phi-
nees filium Eleazar sacerdotem ad bellum, & Urim & Tummim san-
ctitatis ad interrogandum per ea, unà cum tubis clangoris in manu ejus
ad congregandum, ad quiescere & proficisci faciendum castra Israel.
Et inierunt prælium contra Madian, circumdederunt eam per tres 7
angulos ejus quemadmodum præceperat Dominus Mosi: & interfece-
runt omnem masculum. Et reges Madianitarum interfecerunt unà 8
cum interfectis castrorum ipsorum, Evi, Rekem, Tsur, ille est Balak,
& Hur, atque Reba, quinque reges Madian, & Bileam filium Beor
interfecerunt gladio. Et accidit postquam vidisset Bileam peccator Pin-
chas sacerdotem persequentem se, conversus est ad magicas artes, &
volavit per aërem cœlorum: statim mentionem fecit Pinchas nominis
magni & sancti, & volavit post eum & apprehendit eum per caput,
& dejecit eum, nudavit gladium & voluit ipsum interficere, aperuit
os suum cum verbis deprecationum, & dixit ipsi Pinchas; Si in vita
conservaveris animam meam, juro tibi quòd omnibus diebus quibus
vivam non sim maledicturus populo tuo, Respondit illi, & dixit; An-
non tu es Laban Aramæus, qui voluisti perdere Jacobum patrem no-
strum, & descendisti in Ægyptum ut perderes semen *ejus*, & post-
quam exierunt ex Ægypto immisisti in eos Amalek improbum, & nunc
immissus es immittendo ad maledicendum illis? postquam autem vi-
disti quod non utilia essent opera tua, neque auscultaret sermo Domini
tibi, dedisti consilium malum ipsi Balak ut constitueret filias suas in
compitis ad seducendum eos, & ideo ceciderunt ex illis viginti qua-
tuor millia, propterea fieri non potest ut in vita conservem animam
tuam: & statim extraxit gladium suum ex vagina sua, & interfecit
eum. Et captivas abduxerunt filii Israel uxores Madianitarum, & par- 9
vulos eorum, & bestias eorum, & omnia pecora eorum, & omnes opes
eorum diripuerunt. Et omnes urbes eorum, & domus principum eo- 10
rum, & altaria domus adorationis eorum combusserunt igne. Cepe- 11
runt quoque omne spolium, & omnem prædam in hominibus & peco-
ribus. Et adduxerunt ad Mosem & ad Eleazarum sacerdotem, & ad 12
universam congregationem filiorum Israel, captivitatem, prædam, &
spolia, ad castra quæ erant in campestribus Moab ad Jordanem Jeri-
cho. Et exierunt Moses & Eleazar sacerdos & omnes præfecti con- 13
gregationis obviam illis extra castra. Et iratus est Moses contra du- 14
ces, qui præfecti erant supra exercitum, tribunos, & centuriones, qui
venerant de militia belli. Et dixit illis Moses; An in vita conser- 15
vâstis omnem fœminam.

Armate ex vobis.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* سخن گفت مشه بآن قوم بگفتن جریده شوید از نزدی شما مردمان بسپاه و باشند 3
ابر مدین بدادن انتقامی ؛ در مدین * هزار بقبیله هزار بقبیله بهمه قبیلهای 4
یسرال بفرستید بسپاه * سپرده شدند از هزارانی یسرال هزار بقبیله دوازده هزار جریدگان 5
سپاه * بفرستاد ایشانرا مشه هزار بقبیله بسپاه ایشان و مر فینحس پسری العزر آن 6
کهن بسپاه و پیرایهایی آن خاص و نفیرهایی آن تروعه در دستی او * سپاه کشیدند 7
ابر مدین چون آنچه فرمود ؛ مر مشه و بکشتند همه نرینه * و مر پادشاهانی مدین 8
بکشتند ابر کشتگانی ایشان مر اوی و مر رقم و مر صور و مر حور و مر ربع پنج
پادشاهانی مدین و مر بلعم پسری بعور بکشتند در شمشیر * برده کردند پسرانی یسرال 9
مر زنانی مدین و مر طفلانی ایشان و مر همه چهارپایانی ایشان و مر همه گلهی ایشان
و مر همه مالی ایشان غارت کردند * و مر همه شهرهایی ایشان در نشستنجاهایی ایشان 10
و مر همه مسجدهای ایشان بسوختند در آتش * بستاندند مر همه آن غنیمت و مر 11
همه آن تاراج در آدم و در چهارپا * بیاوردند بمشه و بالعزر آن کهن و بجماعتی پسرانی 12
یسرال مر آن بردگی و مر تاراج و مر آن غنیمت بآن لشکرگاه بعربوت مواب آنچه ابر
یردن یرحو * بیرون آمد مشه و العزر آن کهن و همه مهترانی آن جماعت بپذیرهی 13
ایشان باز بیرون بلشکرگاه * خشم کرد مشه ابر گماشتگانی آن لشکر امیرانی آن هزاران 14
و امیرانی آن صدها آن آمدگان از سپاه آن کارزار * گفت مشه بایشان ها زنده گذاشتید 15

همه مادینه

Locutus est itaque Mosheh ad po- 3
pulum, dicendo; Expediamini ex
vobis quidam ad exercitum, &
sint contra Midjan, ad dandum ul-
tionem Domini in Midjan. Mil- 4
lenos de singulis tribubus, de omni-
bus tribubus Israel mittetis in ex-
ercitum. Et traditi sunt ex mil- 5
libus Israel, mille per tribum,
duodecim millia expediti ad ex-
ercitum. Et misit eos Mosheh 6
mille per tribum, ad exerci-
tum: eos inquam, & Phinchas
filium Eleazar sacerdotis ad ex-
ercitum, & vasa sancta, & tu-
bas clangoris in manu ejus. Et 7
exercitum duxerunt contra Mid-
jan, quemadmodum præceperat Do-
minus Mosheh, & occiderunt o-
mnem masculum. Reges etiam 8
Midjan occiderunt cum interfe-
ctis eorum, Evi, & Recem, &
Sur, & Hur, & Reba, quinque
reges Midjan: Balaam quoq; filium
Beor occiderunt gladio. Capti- 9
vas autem duxerunt filii Israel
mulieres Midjan, & infantes eo-
rum, atque omnes quadrupedes eo-
rum, omnésque greges eorum, ac
omnem substantiam eorum præda-
ti sunt. Omnes quoque urbes 10
eorum in residendi locis eorum, & o-
mnia templa eorum, combusserunt
igne. Tulerúntque omnem prædam, 11
omniáque spolia, tam de homine
quàm quadrupede. Et adduxerunt 12
ad Mosheh, & ad Eleazar sacer-
dotem, & ad congregationem filio-
rum Israel, captivitatem, & spo-
lia, ac prædam ad castra in Arboth
Moab quæ secus Jarden prope Je-
rebo. Egressus est igitur Mosheh, 13
& Eleazar sacerdos, & omnes
principes congregationis in occur-
sum eorum extra castra. Iratús- 14
que est Mosheh contra præfectos
exercitûs, principes millium, &
principes centum venientes à mi-
litia belli. Dixitque illis Mo- 15
sheh; Num vivas reliquistis o-
mnes fœminas?

הן הנה הנין הנין דהואה תוקלא לבני ישראל בעיצתא דבלעם למשקרא שקר
קדם יי על עיסק פעור והות מותנא בכנשתא דיי: ועתה וכדון קטולו כל דכורא
בטפליא וכל אתתא דידעת גבר למשכבי דכורא קטולו: וכל וכל טפלא בנשיא
אוקימו כלו קביל ציצא כלילא דקודשא ויסתכלן ביה ומאן דהיא מבעלא לגבר
יתעבדון אפהא מוריקן ומאן דלא ידע משכבי דכורא יהון סמקין אפהא היך
נורא ותקיימונין לכון: ואתם ואתון שרו למברא למשריתא שובעא יומין כל
דקטיל בר נשא וכל דיקרב בקטילא תדון עלוי ביומא תליתאה וביומא שביעאה
אתון ושביכון: וכל וכל לבוש וכל מנא דצלא וכל עובד מעזי קרנא וגרמא וכל
מאן דקיסא תדון עלוי: ויאמר ואמר אלעזר כהנא לגוברי חילא דאתו מן סדרי
קרבא דא אחוויית גזירת אורייתא דפקיד יי ית משה: אך ברם לחודהון בלא
חלדותהון ית דהבא וית כספא וית
נחשא וית פרזלא וית קסטירא וית
כרכימישא מניהון לא גולמיא ולא פשוטיא: כל דבר כל מידעם דאורחיה
למתעלא בנורא לכיסיא קדירתא שפודיא ואסכלתא תעברון בנורא וידכי
בתר כן במיא דכשרין לאידכאה בהון דוותא יתדי וכל דלא מיתעל בנורא
כהנכתא כסיא קתוניא קומקומוסיא תעברון בארבעין סווין דמוי: וכבסתם
ותחוורון לבושיכון ביומא שביעאה ותדכון ומן בתר כן תיעלון למשריתא:
ויאמר ואמר יי עם משה למימר: שא סב ית שירוי ביזת שבייתא באינשא
ובבעירא ותקבל חושבנה אנת ואלעזר כהנא ורישי אבהת כנשתא: וחצית
ותפליג ית דברתא בין גובריא בלושיא דאחדו ית עדיתא באנחות קרבא
דנפקו לחילא ובין כל כנשתא: והרמות ותפריש נסיבא לשמא דיי מן גוברי
מגיחי קרבא דינפקו לחילא חדא בת נשא מחמש מאה היכדין מן תורי ומן
חמרי ומן ענא: ממחציתם מן פלגותהון דהוא חולק גברי מגיחי קרבא תסבון
ותתנון לאלעזר כהנא אפרשותא לשמא דיי: וממחצית ומפלגות דבני
ישראל תסב חד דמיתחד מן חמשין מן בת נשא ומן תורי ומן חמרי ומן כל
בעירא ותתן יתהון לליואי נטרי מטרת משכנא דיי: ויעש ועבד משה ואלעזר
כהנא היכמא דפקיד יי ית משה:

ירושלמי 22 ית קסטרא וית אברא

Ipsæ sunt quæ fuerunt offendiculo filiis Israel consilio Balaam, ut præ- 16
varicarentur prævaricationem coram Domino in negotio Peor, unde
fuit pestis in congregatione Domini. Nunc igitur occidite omnem ma- 17
sculum inter parvulos, & omnem mulierem quæ cognovit virum con-
cubitu masculi interficite. Præterea omnem parvulam inter mulieres 18
constituite ex adverso fimbriæ coronæ sanctitatis, & contemplentur
ipsam: quæcunque fuerit cognita à viro fient facies ejus pallidæ, &
quæcunque non noverit concubitum maris erunt rubentes facies ejus
veluti ignis, illas in vita conservabitis. Vos autem manete extra castra 19
septem diebus: quicunque occiderit hominem, & quicunque tetigerit
interfectum, aspergatis ipsum die tertio & die septimo, tam vos quàm
captivitatem vestram. Sed & omnem vestem, & omne vas pelliceum, 20
& omne opus ex pilis caprinis, *factum* cornu aut osse, & omne vas
ligneum aspergetis ipsum. Et dixit Eleazar sacerdos ad viros exercitus 21
qui redierant ex acie belli; Hæc est indicatio decreti legis, quam præ-
cepit Dominus Mosi. Saltem tantùm ipsa absque rubigine eorum, au- 22
rum, & argentum, & æs, & ferrum, & stannum, & plumbum, vasa
eorum non massæ, nec plana *metalla*: Quicquid cujus via est ut 23
ingrediatur per ignem, sartagines, lebetes, verua & craticulas, transire fa-
cietis per ignem, & mundabitur, postea aquis quæ aptæ sunt ut illis
mundetur fluxus aspergetur: & quicquid non ingreditur per ignem ut
opercula, calices, lagenæ, cocula, transire facietis per quadraginta sata
aquæ. Et lavabitis vestimenta vestra in die septimo, & mundabimini, 24
& postea ingrediemini castra. Et dixit Dominus cum Mose, dicendo: 25
Accipe capita prædæ captivitatis in homine & in jumento, & cape 26
summam ejus, tu, & Eleazar sacerdos, & capita patrum congregatio-
nis. Et divides prædam inter viros bellatores, qui ceperunt prædam 27
in conflictu belli quando exierunt ad pugnam, & inter universam con-
gregationem. Et separabis censum nomini Domini de viris bellicosis 28
qui exierunt ad prælium, unam mulierem ex quingentis, similiter ex
bobus, ex asinis, & ex ovibus: De medio eorum, nempe portione 29
virorum bellicosorum accipietis, & dabitis Eleazari sacerdoti separati-
onem nomini Domini. De medietate verò filiorum Israel accipies 30
unum quod sumetur de quinquaginta, de fœminis, & de bobus, &
de asinis, & de omnia bestia, & dabis illa Levitis custodibus custodiæ
tabernaculi Domini. Et fecit Moses & Eleazar sacerdos sicut præce- 31
perat Dominus Mosi.

Hierosol. 22 *Stannum & plumbum.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* اينك ايشان بودند بپسراني يسرال درسخن بلعم بسپردني بغي بيِ ابر سبب فعور و بود آن 16
زحم درجماعتي * و اكنون بكشيد همه نرينه در طفل و همه زن داناي مرد بخسپشي 17
نرينه بكشيد * و همه آن طفل در زنان آنچه نه دانستند خسپش نرينه زنده كذاريد 18
بشما * وشما فرود آييد از بيرون بلشكركاه هفت روزها همه كشاي جان و همه 19
رسا در كشته پاك شويد در روزي آن سيمي و در روزي آن هفتمي شما و بردكي
شما * وهمه جامه و همه پيرايهي پوست وهمه عملي بزوش و همه پيرايهي چوب 20
پاك كنيد * كفت العزر آن كهن بمردمان آن سپاه آن آمدكان بكارزار اين رسمي 21
آن شريعت آنچه فرمود بمر مشه * خاصه مر آن طلا و مر آن نقره و مر آن مس 22
و مر آن آهن و مر آن قلعي و مر آن ارزيز * همه آن چيز آنچه بيايد بآتش بكذرانيد 23
در آتش و پاك شود خاصه در آبي چكاندن پاك شود و همه آنچه نه آيد در آتش
بكذرانيد در آب * وبشوييد جامهاي شما در روزي آن هفتمي و پاك شويد و پس 24
بياييد بآن لشكركاه * كفت بمشه بكفتن * بشمار مر سري تاراجي آن بردكي 25 26
در آدم و در چهارپا تو و العزر آن كهن و سروراني پدراني آن جماعت * وبخش كني 27
مر آن تاراج مياني كيراني آن كارزار آن بيرون آيان بسپاه و مياني همه آن جماعت
* وجدا كني خراج بيِ از نزد مردماني آن كارزار آن بيرون آيان بسپاه يك جان از 28
پانصد از آن آدم و از آن كاو و از آن خرها و از آن كوسپند * از بخشي ايشان 29
بستانيد و بدهي بالعزر آن كهن جدا كردي * و از بخشي پسراني يسرال بستاني 30
يكه كرفته از آن پنجاه از آن آدم از آن كاو از آن خرها و از آن كوسفند از همه آن
چهارپا و بدهي ايشانرا بلويان نكاه داراني نكاه داشتي مسكني * بكرد مشه و العزر آن 31
كهن چون آنچه فرمود بمر مشه

En ipsæ fuerunt filiis Israel, per 16
verbum Balaam, ad suppeditandum
prævaricationem in Dominum cau-
sâ Peor, & fuit plaga in congrega-
tione Domini. Nunc ergò occidite 17
omnem marem inter pubes; o-
mnemque mulierem cognoscentem vi-
rum concubitu masculi, occidetis.
Omnem autem pubem ex fœmi- 18
nis, quæ non cognoverunt concubi-
tum masculi, vivam relinquite vo-
bis. Vos verò residete extra castra 19
septem diebus: omnis interficiens a-
nimam, omnis item accedens ad in-
terfectum, purificabitis vos die ter-
tiâ & die septimâ, vos & capti-
vitas vestra. Omne quoque vesti- 20
mentum, & omne vas pelliceum,
omneque opus caprinum, & omne
vas ligneum purificabitis. Et *di-* 21
xit Eleazar sacerdos ad viros ex-
ercitûs venientes ad prælium; Hoc
est statutum legis quod præcepit
Dominus Mosheh, Profectò au- 22
rum, & argentum, & æs, & fer-
rum, & stannum, & plumbum;
Omnem scil. *rem quæ veniat in i-*
gnem, traducetis per ignem, & pu- 23
rificabitur: veruntamen aquâ asper-
sionis purificabitur: omne autem
quod non veniat in ignem, traduce-
tis per aquam. Lavabitis præterea 24
vestimenta vestra die septimâ, &
mundi eritis, ac posteà venietis in
castra. Dixit quoque *Dominus* 25
ad Mosheh, dicendo; Computa *sum-* 26
mam spoliorũ captivitatis, tam *de ho-*
minibus quàm de quadrupedibus, tu
& Eleazar sacerdos, & capitanei
patrum congregationis: Et partiê- 27
re spolium inter capessentes bellum
egredientes in exercitum, & inter
universam congregationem. Et se- 28
parabis censum Domino à viris bel-
latoribus egredientibus in exerci-
tum, unam animam de quingentis, ex
hominibus, & ex bobus, & ex asi-
nis, & ex ovibus. De portione eo- 29
rum capietis: & dabis ipsi Elea-
zar sacerdoti separationem Domi-
ni. Et de portione filiorum Israel 30
capies unum demptum è quinqua-
ginta, ex hominibus, ex bobus, ex
asinis, & ex ovibus, ex omnibus
scil. *quadrupedibus: & dabis ea*
Levitis custodientibus custodiam
tabernaculi Domini. Et fecit Mo- 31
sheh & Eleazar sacerdos quemad-
modum præceperat Dominus Mo-
sheh.

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

32 ויהי והות סכום דברתא שייור בזתא דבזו עמא דנפקו לחילא מניין ענא שית
33 34 מאה ושובעין וחמשא אלפין : ובקר ותורי שובעין ותרין אלפין : וחמרים
35 וחמרי שיתין וחד אלפין : ונפש ונפשת אינשא מן נשיא דלא ידעו תשמיש
36 דכורא כל נפשתא תלתין ותרין אלפין : ותהי והות פלגותא חולק גובריא די
נפקו לחילא סכום ענא תלת מאה ותלתין ושובעא אלפין וחמש מאה : ויהי
37 38 והות סכום נסיבא לשמא דיי מן ענא שית מאה שובעין וחמש : והבקר וסכום
תורי תלתין ושתא אלפין וסכום נסיבתהון לשמא דיי שובעין ותרין : וחמרים
39 וחמרי תלתין אלפין וחמש מאה וסכום נסיבתהון לשמא דיי שיתין וחד :
40 ונפש ונפשת אינשא שיתת עשר אלפין וסכום נסיבתהון לשמא דיי תלתין
41 ותרין נפשן : ויתן ויהב משה ית סכום נסיבת אפרשותא דיי לאלעזר כהנא
42 היכמא דפקיד יי ית משה : וממחצית ומפלגות בני ישראל די פלג משה מן
43 גובריא דנפקו לחילא : ותהי והות סכום פלגות כנשתא מן ענא תלת מאה
44 ותלתין ושובעא אלפין וחמש מאה : ובקר וסכום תורי תלתין ושית אלפין :
45 46 וחמרים וסכום חמרי תלתין אלפין וחמש מאה : ונפש ובנת נשא שתסר
47 אלפין : ויקח ונסיב משה מפלגות בני ישראל ית דמיתחד חד מן חמשין מן
בנת נשא ומן בעירא ויהב יתהון לליואי נטרי מטרת משכנא דיי היכמא דפקיד
48 יי ית משה : ויקרבו וקריבו לות משה אסטרטיגין דממנן על אלפי חילא רבני
49 אלפין ורבני מאוותא : ויאמרו ואמרו למשה עבדך קבילו ית סכום גוברי
50 מגיחי קרבא די עמנא ולא שגא מננא אינש : ונקרב וקריבנא דורונא לשמא
דיי כיון דמסר יי ית מדינאי בידינן וכבשנן
ית ארעהון וית מדינתהון והוינן עיילין
לטרקליניהון וחמיין בנתיהון יאתא
חטייתא מפרנקתא וכל גבר דהוה
משכח עליהן מנין דדהב הוי שרי
כליליא מן רישהון קדישיא מן אודניהון
קטליא מן צווריהון שיריא מן אדריעיהון
עזקתא מן אצבעתיהון מחוכיא מבית
תדייהון ובכל דא חס לן למיתלי עיני
בן ולא אסתכלין בחדא מנהון דלא
למחייבא בחדא מנהין ולא נמות
במיתותא דמייתין בה רשיעיא לעלמא
דאתי ודא יידכר לן ליום דינא רבא
למכפרא על נפשתן קדם יי :

ירושלמי 50 וקריבנן ית קורבנא דיי
כד הוינן עלין בבתיהון דמלכיא מדינאי
ובקיטוני מדמכהון והוינן חמין תמן
בנתיהון דמלכיא מדינאי יאין ומפרנקתא
והוינן נסבין מנהון קוריא דדהבא מן
רישיהון וקדשיא מאודניהון ועוקיא
מאצבעתא ועניליא מאדרעיהון ומעוכיא
מן בית תדיהון חס לן משה רבן לא
אסתכל חד מנן בחדא מנהון ולא
אתיחד חד מנן בחדא מנהון דלא נהוי
שותף עמה בגהנם לעלמא דאתי היא
תקים לן ביום דינא רבא לכפרא על
נפשתנא קדם יי :

Targ. Jonathan B. Uziel. — Hierosolymitanum.

Et fuit numerus prædæ reliquæ direptionis, quam diripuerunt popu- 32
lus qui exierunt ad prælium, numerus ovium sexcenta & septuaginta
& quinque millia: Boum verò septuaginta & duo millia: Asino- 33
rum sexaginta & unum millia: Animarum quoque humanarum ex 34
mulieribus quæ non cognoverant concubitum masculi, omnium inquam 35
animarum triginta & duo millia. Et fuit dimidia pars virorum qui 36
exierunt ad bellum, numerus ovium, trecenta & triginta & septem
millia, & quingentæ. Et fuit numerus census nomini Domini ex 37
ovibus, sexcentæ septuaginta & quinque. Numerus autem boum tri- 38
ginta & sex millia: numerus verò census eorum nomini Domini septu-
aginta & duo. Asinorum autem triginta millia & quingenti: & nume- 39
rus census eorum nomini Domini sexaginta & unus. Et animarum 40
hominis sedecim millia: numerus autem census eorum nomini Domini
triginta & duæ animæ. Et dedit Moses numerum census separationis 41
Domini Eleazari sacerdoti, sicut præceperat Dominus Mosi. Et de 42
media parte filiorum Israel, quam divisit Moses de viris qui egressi
fuerant ad bellum: Et fuit numerus dimidiæ partis multitudinis ex 43
ovibus trecenta & triginta & septem millia, & quingentæ: Boum ve- 44
rò numerus triginta & sex millia: Et numerus asinorum triginta mil- 45
lia & quingenti: Et mulierum sedecim millia. Et accepit Moses 46
de media parte filiorum Israel, illius *scilicet* quod captum fuerat, unum 47
ex quinquaginta, tam de hominibus quàm de pecoribus, & dedit ea Le-
vitis custodientibus custodiam tabernaculi Domini quemadmodum præ-
ceperat Dominus Mosi. Et accesserunt ad Mosem milites qui consti- 48
tuti erant super millia exercitus, tribuni, & centuriones. Et dixerunt 49
Mosi; Servi tui acceperunt summam virorum bellicosorum qui nobis-
cum fuerunt, & non desideratur ex nobis quisquam. Itaque offerimus 50
munus nomini Domini, quandoquidem tradidit Dominus Madianitas in manus nostras, & subegimus terram eorum & provincias eorum, & ingrediebamur in cubicula eorum, & vidimus illic filias ipsorum pulchras, teneras & delicatas, & omnis vir qui inveniebat super eas vasa aurea, solvebat coronas ex capitibus, inaures ex auribus earum, murenulas ex collo earum, armillas ex brachiis ipsarum, annulos ex digitis ipsarum, ornamenta pectoris de medio mammarum earum; & propter hoc omne absit à nobis ut elevaremus oculos nostros ad illas, neque contemplati sumus unam ex illis, ut peccaremus in una ex illis, ne moreremur morte qua moriuntur improbi in seculo venturo: & hoc sit nobis in memoriam in die judicii magni, ad expiandum pro animabus nostris coram Domino.

Hierosol. 50 *Itaque obtulimus oblationem Domini, quando ingrediebamur domos regum Madianitarum, & cubicula somni eorum, & videbamus ibi filias regum Madianitarum pulchras & delicatas, & auferebamus ab illis coronas aureas ex capitibus earum, & inaures ex auribus earum, & anulos ex digitis, & armillas ex brachiis earum, & ornamenta ex pectoribus earum: absit à nobis, Moses doctor noster: non aspexit unus ex nobis unam ex illis, neque conjunctus est unus ex nobis cum una ex illis, ne societatem haberemus cum ea in Gehenna. In seculo venturo illud serviet nobis in die magni judicii, ad expiandum pro animabus nostris coram Domino.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

32 بود آن تاراج باقي آن غارت آنچه غارت كردند قومي آن سپاه [گوسپند] شش صد و هفتاد *
33 34 و پنج هزار * و گاو هفتاد و دو هزار * و خرها شست و يك هزار * و جاني آدم از آن زنان آنچه نه
35 36 دانستند خسپشي نرينه [همه جان] سي و دو هزار * بود آن نيمه بخشي آن بيرون آيان در سپاه
37 شماري آن گوسپند سه صد و سي و هفت هزار و پانصد * بود آن خراج خداي از آن گوسپند
38 39 شش صد و هفتاد و پنج * و گاو سي و شش هزار و خراج ايشان خداي هفتاد و دو * و خرها سي
40 هزار و پانصد و خراجي ايشان خداي شست و يك * و جاني آدم شانزده هزار و خراجي ايشان خداي
41 سي و دو جان * بداد مشه مر خراجي جدا كرد خداي بالعزر آن كاهن چون آنچه فرمود
42 خداي مر مشه * و از بخشي پسراني يسرال آنچه بخش كرد مشه از آن مردمان آن سپاه كنان *
43 44 بود بخشي آن جماعت از آن گوسفند سه صد و سي و هفت هزار و پانصد * و گاو سي *
45 46 و شش هزار * و خرها سي هزار و پانصد * و جاني آدم شانزده هزار * بستاند مشه از بخشي
47 پسراني يسرال مر آن گرفته يك از آن پنجاه از آن آدم و از آن چهارپا بداد ايشانرا بلويان
48 نگاه داراني [نگاه] داشتي مسكني خداي چون آنچه فرمود خداي مر مشه * نزديك شدند بمشه
49 آن گماشتگان آنچه بهزاراني سپاه اميراني آن هزاران و اميراني آن صدها * گفتند
بمشه بندگاني تو بشمردند مر سري مردمان آن كارزار آنچه در دستي ايما و نه
50 كم آمد از و مردي * نزديك آورديم مر قرباني خداي مردي آنچه بيافت پيراهي طلا خلخال
و دستوانه و انگشترين و طوق و شنف بكفارت خواستن ابر جانهاي ايما بپيشي خداي *

Et *fuit spolium, reliquum scil.* 32
prædæ quam prædati sunt populus
exercitûs, ovium sexcenta & se-
ptuaginta & quinque millia, 33
Et boum septuaginta & duo
millia, Et asinorum sexaginta 34
& unum millia: Et animæ ho- 35
minis, mulierum quæ non cog-
noverant concubitum maris, o-
mnes inquam *animæ, triginta ac*
duo millia. Fuit autem *dimidi-* 36
um, portio egredientium in exer-
citum, numerus ovium trecenta
millia, & triginta ac septem mil-
lia, & quingentæ. Fuitque cen- 37
sus pro Domino ex ovibus, sex-
centæ ac septuaginta & quinque.
Et boum triginta ac sex millia: 38
& census eorum Domino, septua-
ginta & duo. Et asinorum tri- 39
ginta millia et quingenti: & census
eorum Domino, sexaginta ac unus.
Et animarum hominum, sedecim 40
millia: census verò eorum Domi-
no, triginta ac duæ animæ. De- 41
ditque Mosheh censum separatio-
nis Domini ipsi Eleazar sacerdoti,
quemadmodùm præceperat Domi-
nus Mosheh. Et de portione fili- 42
orum Israel, quam partitus est
Mosheh à viris militantibus: (Fu- 43
it autem portio congregationis de
ovibus, trecenta & triginta ac se-
ptem millia, & quingentæ: Et 44
boum triginta & sex millia. Et 45
asinorum triginta millia, & quin-
genti: Et animarum hominum 46
sedecim millia:) Tulit inquam 47
Mosheh de portione filiorum Isra-
el demptum unum è quinquaginta
ex hominibus & ex quadrupedi-
bus, & dedit ea Levitis custodien-
tibus custodiam tabernaculi Domi-
ni, quemadmodum præceperat Do-
minus Mosheh. Et appropinquâ- 48
runt ad Mosheh præfecti qui su-
per millia exercitûs, principes
millium & principes centum: Di- 49
xeruntque ad Mosheh; Servi tui
computârunt summam virorum bel-
licorum qui sub manu nostra, &
non defuit ex eis quisquam: Itaque attulimus oblationem Domino quisque quod invenit, vasa aurea, periscelides, 50
& armillas, & dactylia, & torques, & inaures, ad expiationem petendam pro animabus nostris coram Domino.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

ויקח ונסיב משה ואלעזר כהנא ית דהבא מנהון כל מאן דעובדא : ויהי והוה
סכום כל דהב אפרשותא דאפרשו לשמא דיי שיתסר אלפין ושבע מאה וחמשין
סלעין מן רבני אלפין ומן רבני מאוותא : אנשי גוברין דחילא בזזו גבר לנפשיה :
ויקח ונסיב משה ואלעזר כהנא ית דהבא מן רבני אלפין ומאוותא ואייתיאו
יתיה למשכן זמנא דוכרנא טבא לבני ישראל קדם יי :

לב

ומקנה רב ובעירי סגיא הוון לבני ראובן 1
ולבני גד תקיף לחדא וחמון ית ארעא
דמכוור וית ארע גלעד והא אתרא אתר
כשר לבית בעיר : ויבאו ואתו בני גד ובני 2
ראובן ואמרו למשה ולאלעזר כהנא
ולרברבי כנשתא למימר : עטרות
מכללתא ומדבשתא מכוור ובית נמרי 3
ובית חושבני מעלת מרא שירן ובית קבורתיה דמשה ובעון : הארץ ארעא
דכבש יי ומחא יתבהא קדם כנשתא דישראל ארע כשר לבית בעיר היא
ולעבדך אית בעיר : ויאמרו ואמרו אין אשכחנא רחמין קדמך תתיהב ארעא
הדא לעבדך לאחסנא לא תעברננא ית יורדנא : ויאמר ואמר משה לבני
גד ולבני ראובן האחיכון ייתון לקרבא ואתון תיתבון הכא : ולמה ולמא
תבטלון רעוות בני ישראל מלמעיבר לארעא דיהב להון יי : כה היכדין
עבדו אבהתכון כד שלחית יתהון מריקם גיעא למחמי ית ארעא : ויעלו
וסליקו עד נחלא דאתכלא וחמון ית ארעא ובטילו רעות ליבא דישראל בגין
דלא למיעל לארעא דיהב להון יי : ויחר ותקיף רוגזא דיי ביומא ההוא
וקיים למימר : אם יראו אין יחמון גובריא דסליקו ממצרים מבר עשרין
שנין ולעילא ית ארעא דקיימית לאברהם ליצחק וליעקב ארום לא שלימו
בתר דחלתי : בלתי אלהן כלב בר יפונה קניזאה ויהושע בר נון ארום שלימו
בתר דחלתא דיי :

ירושלמי 1 וחמון ית ארעא דמכ
וית ארעא דגלעד והא אתרא אתר דנכס
היא : 3 מכללתא מדבשתא ומכור ובי
נמרין וחשבון ואלעלה ושבם ונבו ובע
מקנה 4 נכסין : 7 ולמה תתבר
9 וסליקו עד סגולה וחמון ית ארע

Et accepit Moses & Eleazar sacerdos aurum ab illis, omne vas fa- 51
brefactum. Et fuit summa omnis auri separationis, quam separave- 52
runt nomini Domini sedecim millia & septingenti & quinquaginta
sicli, à tribunis & centurionibus. Viri exercitus enim rapuerunt quisque 53
pro se. Et accepit Moses & Eleazar sacerdos aurum à tribunis & 54
centurionibus : & adduxerunt illud in tabernaculum fœderis, in monu-
mentum bonum filiis Israel coram Domino.

CAP. XXXII.

Porro pecora multa erant filiis 1
Ruben & filiis Gad, plurima nimis:
& viderunt terram Makvar & ter-
ram Gilead, & ecce locus ille aptus
erat pro pecoribus. Et venerunt 2
filii Gad & filii Ruben, & dixerunt
Mosi & Eleazari sacerdoti, & prin-
cipibus congregationis, dicendo:
Maklelta & Madbeschta, Mikvar & 3
Bethnimre, & Bethcuschbane, Ma-
alath Meda, Scheran, & domus
sepulchri Mosis, & Beon: Terra 4
quam subegit Dominus, & percussit habitatores ejus coram congrega-
tione Israel, terra apta pro pecoribus est: & servis tuis sunt pecora.
Dixerunt ergò; Si invenimus miserationes coram te, detur terra illa 5
servis tuis in hæreditatem, ne transire facias nos Jordanem. Et dixit 6
Moses filiis Gad & filiis Ruben; Numquid fratres vestri ibunt ad
prælium, & vos sedebitis hîc? Et quare dissolvitis voluntatem filiorum 7
Israel, quominus transeant in terram quam dedit illis Dominus? Sic 8
fecerunt patres vestri quando misi eos de Rekam Geah ad videndum
terram: Et ascenderunt usque ad vallem Athchela, & viderunt ter- 9
ram, & abstulerunt voluntatem cordis Israel, ut non ingrederentur
terram quam dederat illis Dominus. Et iratus est furor Domini die 10
illo, & juravit, dicendo: Si videbunt viri illi qui ascenderunt de 11
Ægypto, ab eo qui natus est viginti annos & supra, terram quam
juravi Abraham, Isaac, & Jacob; eò quòd non impleverunt post ti-
morem meum: Præter Caleb filium Jephune Kenizæum, & Josua 12
filium Nun; quoniam perfectè impleverunt post cultum Domini.

Hierос. 1. *Et viderunt terram Mikvar & terram Gilead, & ecce locus ille locus opum erat.* 3. *Maklalta, Madbeschta, & Makvar, & Bethnimrin, & Chesbon, & Elhale, & Schebam, & Nebo, & Behan,* 4. *Opes.* 7. *Et cur frangetis?* 9. *Et ascenderunt usque ad Segbola, & viderunt terram.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* بستاند مشه والعزر آن کهن مر آن طلا از نزدي ايشان همه پيرايهاي عمل * بود 52
همه طلاي آن جداکرد آنچه جدا کردند بيز شانزده هزار و هفت صد مثقال و پنجاه
مثقال از نزدي اميراني آن هزاران و از نزدي اميراني آن صدها * مردمان آن سپاه غارت 53
کردند مرد باو * بستاند مشه والعزر آن کهن مر آن طلا از نزدي اميراني آن هزاران 54
وآن صدها بياوردند اويرا بخيمهي وعده ياد کرد بپسراني يسرال بپيشي : *

* فصل سي دوم *

* و رمهي بسيار بود بپسراني راوبن و بپسراني جد قوي بغايت بديدند مر زميني يعزر 1
و مر زميني جلعد و اينک آن جا جايي رمه * بيامدند پسراني جد و پسراني راوبن 2
گفتند بمشه و بالعزر آن کهن و بمهتراني آن جماعت بگفتن * عطروت و ديبن 3
و يعزر و نمره و حشبون و العله و شبم و نبو و بعن * آن زمين آنچه برد : بپيشي 4
جماعتي يسرال زميني رمه است آن و ببندگاني تو رمه * گفتند اگر بيافتيم جاه در 5
چشماني تو داده شود مر آن زمين آن اين ببندگاني تو باحسنتا نه گذراني ايمارا مر آن
يردن * گفت مشه بپسراني جد و بپسراني راوبن ها برادراني شما بيايند بکارزار و شما 6
بنشينيد اينجا * و چرا آزاريد مر دلي پسراني يسرال از گذشتن بآن زمين آنچه 7
بداد بايشان : * همچنين بکردند پدراني شما در فرستادني من ايشانرا از قدش 8
برنع بديدن مر آن زمين * بر آمدند تا نخل اشکول و بديدند مر آن زمين 9
و آزردند مر دلي پسراني يسرال بي آمدن بآن زمين آنچه بداد بايشان : * گرم شد 10
خشمي : در روزي آن او سوگند خورد بگفتن * اگر ببينند آن مردماني آن بر آيان 11
از مصر از قدري بيست سال و بالا مر آن زمين آنچه سوگند خوردم بابرهم بيصحق
و بيعقوب که نه تمام بودند پسي من * بجز کلب بن يفنه آن قنيزي و يهوشع بن 12
نون که تمام بودند پسي :

Et accepit Mosheh & Eleazar sacerdos aurum ab illis, omnia vasa operis. 51 *Fuitque omne aurum separationis quod separârunt Domino, sedecim millia, & septigenti sicli & quinquaginta sicli, à principibus millium & à principibus centum.* 52 *(Viri* namque *exercitûs prædati fuerant quisque sibi.)* 53 *Accepit* inquam *Mosheh & Eleazar sacerdos aurum à principibus millium & centenorum, intuleruntque illud in tentorium conventûs in memoriale filiis Israel coram Domino.* 54

CAP. XXXII.

Et greges multi fuerunt filiis Reuben, & filiis Gad valdè admodùm: viderúntque terram Jaazer & terrã Gilead, et ea erat ille locus locus gregum. 1 *Venientes igitur filii Gad & filii Reuben, dixerunt ad Mosheh, & ad Eleazar sacerdotē, & ad principes congregationis, dicendo;* 2 *Ataroth, & Dibon, & Jaazer, & Nimrah, & Heshbon, & Elealeh, & Shebam, & Nebo, & Beon:* 3 *Terra quam percussit Dñs ante congregationē Israel, terra gregū est, & servis tuis sunt greges:* 4 *Dixerunt* inquam; *Si assecuti sumus honorem in oculis tuis, detur terra hæc servis tuis in possessionem: ne traducas nos trans Jarden.* 5 *Dixit* autem *Mosheh ad filios Gad & filios Reuben; Num fratres vestri pergent ad bellum, vos verò sedebitis hîc?* 6 *Et quare infestatis cor filiorum Israel, ne transeant ad terram quam dedit eis Dominus?* 7 *Sic fecerunt patres vestri quando misi eos de Cadesh Barnea ad videndum terram istam.* 8 *Ascenderunt* namque *ad Nahal Eshchol, & viderunt terram, posteà infestârunt cor filiorum Israel, ne pergerent ad terram quam dederat eis Dominus.* 9 *Unde excandefactâ irâ Domini in die illo, juravit, dicendo;* 10 *Si videbunt homines ascendentes ex Ægypto, ab ætate viginti annorum & suprà, terram de qua juravi Abraham, Ishac, & Jaacob: quia perfecti non fuerunt post me:* 11 *Præter Chaleb filius Jephunneh Cenizæum, & Jehoshua filium Nun, quia perfecti fuerunt post Dominum.* 12

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

13 ויחר אף ותקיף רוגזא דיי בישראל וטלטלינון במדברא ארבעין שנין עד דסף
כל דרא דעבד דביש קדם יי׃
14 והנה והא קמתון בתר אבהתכון תלמידי
גובריא חייביא למוספא חוב על תקוף
15 רוגזא דיי על ישראל׃ כי תשובון ארום תתובון מבתר דחלתיה ויוסף תוב
16 לאוחרותיהון במדברא ותחבלון לכל עמא הדין׃ ויגשו וקריבו לוותיה
17 ואמרו דירין דעאן נבני לבעירנא הכא וקירוין לטפלנא׃ ואנחנו ואנחנא
נזדרז מבעין בגו בני ישראל עד
דנעילינון לאתרהון ויתבון טפלנא
בקרוי חקרא מן קדם יתבי ארעא׃
18 לא לא נתוב לבתנא עד דיחסנון בני ישראל גבר אחסנתיה׃ כי ארום
19 לא נחסין עמהון מעיברא ליורדנא ולהלא ארום מטת אחסנתנא לנא מעברא
20 דיורדנא מדינחא׃ ויאמר ואמר להון משה אין תעבדון ית פתגמא הדין
21 אין תזדרזון קדם עמא דיי לאגחא קרבא׃ ועבר ויעיבר לכון כל דמזרז ית
יורדנא קדם עמא דיי לאגחא קרבא עד דיתרך ית בעלי דבבוי מן קדמוי׃
22 ונכבשה ותתכבש ארעא קדם עמא דיי ומן בתר כדין תתובון ותהון זכאין
מן קדם יי ומישראל ותהי ארעא הדא לכון לאחסנא קדם יי׃ ואם
23 ואין לא תעבדון ית פתגמא הדין הא חבתון קדם יי אלהכון ודעו חובתכון
24 דתארע יתכון׃ בנו בנו לכון קורין
לטפלכון ודירין לענכון ודנפיק מפומכון
25 תעבדון׃ ויאמר ואמרו בני גד ובני
ראובן באסכמותא חדא למשה למימר
26 עבדך יעבדון כל דריבוני מפקיד׃ טפנו טפלנא נשנא גיתנא וכל
27 בעירנא יהון תמן בקוריי גלעד׃ ועבדיך ועבדך יעיברון כל דמזרז חילא
28 קדם עמא דיי לקרבא היכמא דריבוני ממליל׃ ויצו ופקיד עליהון
משה ית אלעזר כהנא וית יהושע בר נון וית רישי אבהת שבטיא לבני
ישראל׃

ירושלמי 14 תסגון גוברין חייבין למספה
עוד על תקוף רוגזא׃

ירושלמי 17 בקרוין תלילין מן קדם
דמרי ארעא׃

ירושלמי 24 בנו לכון קרוין לטפלכון
ודירין לענכון ומה דנפק מפומכון
תעבדון׃

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Iratúsque est furor Domini in Israelem, & migrare fecit eos per de- 13
fertum quadraginta annis, donec consumeretur universa generatio
quæ fecerat quod malum est coram Domino. Et ecce surrexistis post 14
patres vestros discipuli virorum
peccatorum, ad addendum adhuc
super iram furoris Domini contra
Israel. Si retrocedatis à cultu 15
ejus, ille addet remorari eos in
deserto: atque ita perdetis totum populum istum. Accesserúntque 16
ad eum, & dixerunt; Caulas ovium ædificabimus pecoribus no-
stris hic, & urbes pro parvulis nostris. Nos autem armabimur ex- 17
pediti in medio filiorum Israel, donec introduxerimus eos ad locum
suum: interea habitabunt pueri
nostri in civitatibus munitis à fa-
cie habitatorum terræ. Non re- 18
vertemur in domos nostras, donec
possideant filii Israel quisque hæreditatem suam. Quoniam non pos- 19
sidebimus cum illis trans Jordanem & ultra: quoniam pervenit hæ-
reditas nostra nobis citra Jordanem ad Orientem. Et dixit illis Mo- 20
ses; Si feceritis rem hanc, si armati incesseritis ante populum Do-
mini ad prælium: Et transierit ex vobis quisquis armatus est Jor- 21
danem ante populum Domini ad ineundum prælium, donec expellat
inimicos suos à facie sua: Et subacta fuerit terra coram populo 22
Domini, postea revertemini & eritis innocentes à facie Domini & Is-
rael, & erit hæc terra vobis in hæreditatem coram Domino. Quòd 23
si non feceritis rem hanc, ecce peccâstis coram Domino Deo vestro:
& cognoscetis peccatum vestrum quod eveniet vobis. Ædificate vo- 24
bis urbes pro pueris vestris, &
caulas pro gregibus vestris: &
quod egressum est ex ore vestro
faciatis. Et dixerunt filii Gad & 25
filii Ruben uno consensu Mosi, di-
cendo; Servi tui facient quicquid
dominus meus præceperit. Pueri nostri, uxores nostræ, greges no- 26
stri, & omnia pecora nostra erunt ibi in civitatibus Gilead. Servi 27
autem tui transibunt, quicunque armatus est ad militiam, ante popu-
lum Domini ad bellum, quemadmodum dominus meus loquitur. Et 28
præcepit propter eos Moses Eleazar sacerdoti, & Josue filio Nun, &
capitibus patrum tribuum filiorum Israel.

Hieros. 14. *Multiplicâstis viros peccatores, addendo adhuc ad iram furoris.*

Hieros. 17. *In civitatibus munitis à facie dominorum terra.*

Hieros. 24. *Ædificate vobis civitates pro pueris vestris, & caulas pro ovibus vestris: & quod exiit ex ore vestro faciatis.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

13 * گرم شد خشمي ״ در يسرال و سرگردان كرد ايشانرا در بيابان چهل سال تا تمام شدني
14 همه آن عصري آن كنا آن بد در نظرهاي ״ * و اينك برخاستيد بدلي پدراني شما تربيت
15 گردهي مردماني خطاكاران بافزودن نيز ابر گرمي خشمي ״ بيسرال * كه باز گرديد
از پسي او و بيفزايد نيز برها كردني او در بيابان و تباهي كنيد بهمه آن قومي آن اين *
16 * نزديك شدند باو و گفتند حظيرهاي گوسپند آبدان كنيم برمهي ايما اينجا و شهرها
17 بطفلاني ايما * و ايما جريده باشيم مبارزان بپيشي پسراني يسرال تا آنچه الّا آوردني ايشان بجاي
ايشان و بنشيند طفلاني ايما در شهرهاي آن قلعه از جهتي نشيناني آن زمين *
18 * نه باز گرديم بخانهاي ايما تا احسنتا گرفتن پسراني يسرال مردي احسنتاي
19 او * كه نه احسنتا گيريم اواري ايشان از گذر بيردن و آن سوي
20 كه بيامد احسنتاي ايما بايما از گذري آن يردن بمشرق * گفت بايشان
21 مشه اگر بكنيد مر آن سخن آن اين اگر جريده باشيد بپيشي ״ بكارزار * و بگذرد بشما همه
22 جريده مر آن يردن بپيشي ״ تا راندني او مر دشمناني او از پيشي او * و بگيريم آن زمين
بپيشي ״ و پس باز گرديد و باشيد آزادان از ״ و از يسرال و باشد آن زمين آن اين بشما
23 باحسنتا بپيشي ״ * و اگر نه كنيد همچنين اينك خطا كرديد بـ ״ و بدانيد خطاي
24 شما آنچه بيابد شمارا * آبدان كنيد بشما شهرها بطفلاني شما و حظيرها بگوسپنداني
25 شما و آن بيرون آيا از دهاني شما بكنيد * گفت پسراني جد و پسراني راوبن بمشه [بگفتن بندگاني
26 تو] بكنند چون آنچه خداوندي من فرمايا * طفلاني ايما زناني ايما رمهي ايما و همه چهارپاياني
27 ايما باشند آنجا در شهرهاي آن جلعد * و بندگاني تو بگذرند همه جريدهي سپاه بپيشي ״
28 بكارزار چون آنچه خداوندي من سخن گويا * بفرمود بايشان مشه مر العزر آن كهن و مر يهوشع
بن نون و مر سروراني پدراني آن قبيلها بپسراني يسرال :

Et excandefacta est ira Dñi in Is- 13
rael, & confusos reddidit illos in de-
serto quadraginta annis, donec consu-
meretur tota ætas illa, quæ fecerat
malum in conspectibus Domini. Et 14
en surrexistis pro patribus ve-
stris, educatio hominum peccatorum,
ad addendũ adhuc ad excandescen-
tiam iræ Domini contra Israel.
Quòd si reversi fueritis à post eum, 15
tum addet adhuc relinquere illum in
deserto; & corrumpetis universum
populum hunc. Accesserúntque ad 16
eum, & dixerunt; Septa ovium æ-
dificabimus gregibus nostris hic,
& urbes parvulis nostris. Nos 17
verò expediti erimus accincti ante
filios Israel, usquequò adduxerimus
eos ad locum suum: & sedebunt
infantes nostri in urbibus castella-
tis, propter habitatores terræ. Non 18
revertemur ad domos nostras, do-
nec hæreditariò accipiant filii Is-
rael, quisque hæreditatem suam.
Non enim hæreditatem accipiemus 19
cum eis ultra transitum Jarden, &
eo latere: quòd evenerit hæredi-
tas nostra nobis cis transitum Jar-
den ad Orientem. Dixit illis Mo- 20
sheh; Si præstiteritis verbum hoc,
si expediti fueritis coram Domino
ad bellum: Et transierit ex vo- 21
bis omnis expeditus ipsum Jarden
ante Dominum, donec expulerit
inimicos suos à præsentia sua, Et 22
ceperimus terram coram Domino:
tum posteà revertemini, eritísque
liberi à Domino & ab Israel; &
erit terra ista vobis in possessionem
coram Domino. Quòd si non fe- 23
ceritis sic, en peccatum commisistis
in Dominum, & cognoscetis pecca-
tum vestrum quod inveniet vos.
Ædificate vobis urbes pro parvu- 24
lis vestris, & septa pro ovibus ve-
stris, & quod egressum est ex ore
vestro, præstate. Responderunt fi- 25
lii Gad & filii Reuben ipsi Mo-
sheh, dicendo; Servi tui facient
quemadmodum dominus meus præ-
cipit. Parvuli nostri, uxores no- 26
stræ, greges nostri, & omnes qua-
drupedes nostræ erunt ibi in urbibus
Gilead: Servi autem tui trans- 27
ibunt, omnis expeditus ad exerci-
tum coram Domino ad bellum, quem-
admodum dominus meus loquitur.
Et præcepit de eis Mosheh ipsi Ele- 28
azar sacerdoti & Jehoshua filio
Nun, & capitaneis patrum tribuum
filiorum Israel:

תרגום יונתן בן עוזיאל　ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

29 ויאמר ואמר להון משה אין יעיברון בני גד ובני ראובן עמכון ית יורדנא
כל דמזרז לקרבא קדם עמא דיי ותתכבש ארעא קדמיכון ותתנון להון ית
30 ארע גלעד לאחסנא : ואם ואין לא יעיברון מזרזין עמכון ויחסנון ביניכון
31 בארעא דכנען : ויענו ואתיבו בני גד ובני ראובן ואמרו ית כל דמליל יי
32 לעבדך היכדין נעביד : נחנו נחנא נעיבר מזרזין קדם עמא דיי לארעא
33 דכנען ועמנא אחידת אחסנתנא מעיברא ליורדנא : ויתן ויהב להון משה
לבני גד ולבני ראובן ולפלגות שבטא דמנשה בר יוסף ית מלכות סיחון מלכא
דאמוראי וית מלכות עוג מלכא דמתנן ארעא לקורייהא בתחומי קוריי ארעא
34 חזור חזור : ויבנו ובנו בני גד ית
מדבשתא וית מכללתא וית לחיית :
35 ואת וית מכללת שופנא וית מכוור
36 גרמתא : ואת וית כרכא תקיפא

ירושלמי 34 ובנו בני גד ית דבשתא וית מכללתא וית לחיית : 35 וית מכללתא דשופן וית מכור וית יגבהה :

37 בבית נמרין וית בית הרן קוריי חקרא גדירין דעאן : ובני ובני ראובן בנו
ית בית חושבני וית מעלת מרא וית קרתא דתרין שוקהא מכבשן במרמירא
38 היא בירישא : ואת נבו וית בית קבורתיה דמשה וית קרתא דבלק דפנרו
מתמן טעות פעור במדור בית במסיא וית קרתא דמקפן שורהא גליף שמהת
גיברהא וית שירן ובתר דבנינון קרו להון שמהן כשום גובריא דבנונון :
39 וילכו ואזלו בני מכיר בר מנשה לגלעד וכבשוה ותריכו ית אמוראי דבה :
40 ויתן ויהב משה ית גלעד למכיר בר מנשה ויתיב בה : יאיר ויאיר בר
41 מנשה אזל וכבש ית כופרניהון וקרא יתהון כופרני יאיר : ונבח ונבח אזל 42
וכבש ית קנת וית כופרנהא וקרא לה נבח על שמיה :

פ　פ　פ

לג

1 אלה מסעי אלין מטלני בני ישראל די נפקו מארעא דמצרים לחילוותהון
2 כד אתעבידו להון ניסין על יד משה ואהרן : ויכתוב וכתב משה ית מפקנהון
למטלניהון על מימר דיי ואליין מטלניהון למפקנהון :

Et dixit illis Moses; Si transierint filii Gad & filii Ruben vobiscum 29
Jordanem, quisquis est expeditus ad bellum, ante populum Domini,
atque subacta fuerit terra ante vos, tum dabitis illis terram Gilead in
possessionem. Quod si non transierint armati vobiscum, tum capient 30
hæreditatem inter vos in terra Canaan. Et responderunt filii Gad & 31
filii Ruben, & dixerunt; Quicquid loquutus est Dominus ad servos
tuos, sic faciemus. Nos transibimus armati ante populum Domini in 32
terram Canaan, ut nobiscum sit possessio hæreditatis citra Jordanem.
Et dedit illis Moses, filiis Gad, & filiis Ruben, & mediæ tribui Ma- 33
nasse filii Joseph, regnum Sichon regis Amorræorum, & regnum Og
regis Mathan, terram cum urbibus suis per terminos urbium terræ
per circuitum. Et ædificaverunt 34
filii Gad Madbaschta, & Maclal-
ta, & villas *ejus*. Et Maclelath 35
Schophanæ, & Micvar Gerama-
thæ. Et urbem fortem in Beth- 36
nimrin, & Bethharan, civitates
munitas, caulas ovium. Et filii 37
Ruben ædificârunt domum Chusbane, & Mahalath Meta, & civita-
tem duarum platearum stratarum marmore, illa est Berescha. Et do- 38
mum sepulchri ipsius Mosis, & civitatem Balak unde demoliti sunt
idolum Peor in domo altarium, & civitatem cujus muri circumdant
eam, insignem nominibus virorum ejus, & Schiran: & postquam
ædificârunt eas, imposuerunt illis nomina juxta nomina virorum qui
illas ædificârunt. Et iverunt filii Machir filii Manasse in Gilead, & 39
subegerunt eam, & expulerunt Amorræos qui in ea erant. Et dedit 40
Moses Gilead Machir filio Manassis & habitavit in ea. Jair verò fi- 41
lius Manasse abiit & subegit viculos eorum, & vocavit eos vicos Ja-
ir. Nobach autem abiit & subegit Kenath & vicos ejus, & voca- 42
vit eam Nobach de nomine suo.

Hierosol. 34. *Et ædificârunt filii Gad Debeschta & Maclalta, & pagos* ejus. 35 *Et Maclalta Schophanæ & Macvar, & Jogbea.*

SECT. XLIII.

CAP. XXXIII.

Istæ sunt profectiones filiorum Israel, qui exierunt è terra Ægypti 1
secundùm exercitus suos, postquam sunt facta illis miracula per ma-
num Mosis & Aaronis. Et scripsit Moses egressiones eorum per pro- 2
fectiones eorum juxta verbum Domini: & istæ sunt profectiones eo-
rum juxta exitus eorum.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

29 * گفت مشه بایشان اگر بگذرند پسراني جد وپسراني راوبن اواري شما مر آن يردن
همه جريده بكارزار بپيشي ¨ بگيرد آن زمين بپيشي شما وبدهيد بايشان زميني جلعد
30 بادستنا * واگر نه گذرند جريدگان اواري شما ادستنا گيرند در مياني شما در زميني
31 كنعن * جواب دادند پسراني جد وپسراني راوبن بگفتن مر آنچه سخن گفت ¨ ببندگاني
32 تو همچنين بكنيم * ايما بگذريم جريدگان بپيشي ¨ زمين كنعن و اواري ايما گرفتني
33 ادستناي ايما از گذر يردن * بداد بايشان مشه بپسراني جد وبپسراني راوبن و بنيمهي
قبيلهي منشّه پسري يوسف مر مملكتي سيحن پادشاهي آن اموري و مر مملكت عوج
34 پادشاهي آن بشن آن زمين بشهرهايي آن در حدّها شهرهايي آن زمين گرداگرد * آبدان
35 كردند پسراني جد مر ديبن و مر عطروت و مر عرعر * و مر عطروت شوفن و مر يعزر
36 37 و يجبهه * و مر بيت نمره و مر بيت هرن شهرهاي قلعه و حديرها گوسپند * و پسراني
38 راوبن آبدان كردند مر حشبون و مر العله [و مر] قريتيم * و مر نبو و مر بعل معون
موسبّت شم و مر سبمه بخواندند در نامها مر نامهايي آن شهرها آنچه آبدان كردند *
39 * برفتند پسراني مكير پسري منشّه بجلعد بگرفتند آنرا و براندند مر آن اموري
40 41 آنچه در آن * بداد مشه مر آن جلعد بمكير پسري منشّه و بنشست در آن * و يائير پسري
42 منشّه برفت و بگرفت مر ديهها ايشان بخواند بايشان حوّت يائير * ونبح برفت وبگرفت
مر قنت و مر ديههاي آن بخواند بآن نبح در نامي او *

* فصل سي سوم *

1 * اينان منزلهاي پسراني يسرال آنچه بيرون آمدند از زميني مصر بسپاهاي ايشان در دستي
2 مشه و اهرن * بنوشت مشه مر بيرون آمدنهاي ايشان بمنزلهاي ايشان اير امري ¨ و اينان
منزلهاي ايشان ببيرون آمدنهاي ايشان *

Et dixit Mosheh illis; Si transierint filii Gad & filii Reuben vobiscum Jarden, omnisque expeditus ad bellum coram Domino, ceperit terram coram vobis: tunc dabitis eis terram Gilead in possessionem. 29
Quòd si non transierint expediti vobiscum, possessionem accipient in medio vestri in terra Chenaan. 30
Responsum dederunt filii Gad & filii Ruben, dicendo; Quod locutus est Dominus servis tuis, sic faciemus: 31
Nos transibimus expediti coram Dño in terram Chenaan, ut sit penes nos possessio hæreditatis nostræ cis transitum Jarden. 32
Dedit itaque *illis Mosheh, filiis Gad, & filiis Reuben, & dimidiæ tribui Menasseh filii Joseph, regnum Sihon regis Emoræi, & regnum Og regis Bashan, terram cum urbibus suis per terminos* suos, *urbes terræ circumcirca.* 33
Et ædificârunt filii Gad Dibon, & Ataroth, & Aroer. 34
Et Atroth-shophan, & Jaazer, & Jogbehah, 35
Et Beth-nimrah, & Beth-haran urbes castellatas, & septa ovium. 36
Filii verò Reuben ædificaverunt Heshbon, & Elealeh, & Cirjathaim, 37
Et Nebo, & Baal-meon versis nominibus & Sibmah: & vocaverunt nominibus nomina urbium quas ædificaverunt. 38
Et pergentes filii Machir filii Menasseh in Gilead, ceperunt eam, expuleruntque Emoræum qui in ea. 39
Et dedit Mosheh Gilead ipsi Machir, filio Menasseh, seditque in ea. 40
Jair quoque filius Menasse perrexit, & cepit pagos eorum: vocavitque eos Havvoth Jair. 41
Nobah etiam perrexit, & cepit Cenath & pagos ejus: vocavitque eam Nobah, secundùm nomen suum. 42

CAP. XXXIII.

I*stæ* sunt *mansiones filiorum Israel qui egressi sunt è terra Ægypti per exercitus suos, in manu Mosheh & Aharon.* 1
Scripsit autem *Mosheh egressiones eorum per mansiones eorum juxta mandatum Domini: istæ inquam* sunt *mansiones eorum per egressiones eorum.* 2

3 ויסעו מרעמסס ונטלו מן פילוסין בירחא
דניסן בחמשת עסרא יומא לירחא
קדמאה מבתר דאכלו נכסת פסחא נפקו
בני ישראל בריש גלי למיחמיהון דכל מצראי : ומצרים ומצראי מקברין ית דקטל יי 4
בהון כל ביכרא ובטעוותהון עבד מימר דיי דינין טעוות מתכא הוו מתרככין טעוות
אבנא מתנדעין טעוות פחרא מתעבדין בקיקין טעוון דעא מתעבדין קטום ודבעירי
מייתין : ויסעו ונטלו בני ישראל מן פילוסין ושרו בסוכות אתרא דאתחפיאו שבעת 5
ענני יקרא : ויסעו ונטלו מסכות ושרו באיתם דבסטר מדברא : ויסעו מאיתם 6
ונטלו מאיתם ותבו על פמי חירתא 7
מרבעתא דקדם טעוות צפון ושרו קדם
מגדול : ויסעו ונטלו מפורקי חירתא 8
ועברו בגו ימא ונפקו מן ימא ואזלו על כיף
ימא כנישין אונכין ומרגליין ואזלו מבתר
כדין מהלך תלתא יומין במדברא דאיתם
ושרו במרה : ויסעו ונטלו ממרה ואתו 9
לאלים ובאלים תרתי סרי עינוון דמיין
לתריסר שבטין ושובעין דיקלין כלו קבל שובעין חכימיא ושרון תמן על מיא : ויסעו
10 ונטלו מאילים ושרו על גיף ימא דסוף : ויסעו ונטלו מגיף ימא דסוף ושרו במדברא
11 דסין : ויסעו ונטלו ממדברא דסין ושרו בדפקה : ויסעו ונטלו מדפקה ושרו בכרך תקיף :
12 ויסעו ונטלו מאתר תקיף ושרון ברפידים ומטול דרפין ידיהון מפתגמי אורייתא לא
13 הוה תמן מוי למשתי לעמא : ויסעו ונטלו מרפידים ושרו במדברא דסיני : ויסעו
14 ונטלו ממדברא דסיני ושרו בקיברי דמשאלי בישרא : ויסעו ונטלו מקברי דמשיילי
15 16 בישרא ושרו בחצרות אתרא דאסתגרת מרים נביאתא : ויסעו ונטלו מחצרות ושרו
17 18 בריתמה אתר דמרבי אילני רתמי : ויסעו ונטלו מאתר דמרבי אילני רתמי ושרו
19 ברומנא דמתקיף פירוי : ויסעו ונטלו מרומנא דמתקיף פירוי ושרו בלבנה אתר
20 דתחומין לה מלבינתא בניין : ויסעו ונטלו מלבנה ושרו בבית ריסא : ויסעו ונטלו
21 22 מרסה ושרו בקהלת אתר דאתכנשו קרח וסייעתיה על משה ואהרן : ויסעו ונטלו
23 מקהלת ושרו בטורא דשפירין פירוי : ויסעו ונטלו מטורא דשפירין פירוי ושרו
24 בחרדה אתר דתווהו על בישתא דמותנא : ויסעו ונטלו מחרדה ושרו במקהלות אתר
25 26 כנופיא : ויסעו ונטלו ממקהלות ושרו בארעית מקהלות : ויסעו ונטלו מארעית
27 28 מקהלות ושרו בתרח : ויסעו ונטלו מתרח ושרו במתקה אתר דבסימין מוהי :
29 ויסעו ונטלו מאתר דבסימין מוהי ושרו בחשמונה : ויסעו ונטלו מחשמונה ושרו
30 31 באתר מרדותא : ויסעו ונטלו מאתר מרדותא ושרו בבירי עקתא : ויסעו ונטלו
32 מבירי עקתא ושרו בשקיפין ואתרא מתקרי גדגוד : ויסעו ונטלו משקיפין דגדגוד
33 34 ושרו בישבת אתר טב ונייח : ויסעו ונטלו מאתר טב ונייח ושרו במגזתא : ויסעו ונטלו
35 36 ממגזתא ושרו בכרך תרנגולא : ויסעו ונטלו מכרך תרנגולא ושרו במדברא ציני
טוור פרזלא היא רקם :

ירושלמי 3 ונטלו מן פלוסין בירחא קדמאה :

ירושלמי 7 ונטלו מאיתן וחזרו לפונדקי חירתא דאית על אפי טעותא : 9 ונטלו ממרה ואתו לאילימה ובאילים תרתי עשרי עינין דמיין כל קביל תרי עשרי שבטיא דישראל ושבעין דקלין כל קביל שבעין סביא סנהדרין דישראל ושרו תמן :

Et profecti ſunt ex Peluſio menſe 3
Niſan, decimo quinto die menſis
primi, poſtquàm comediſſent victi-
mam Paſchæ exierunt filii Iſrael capite aperto, in conſpectu omnium
Ægyptiorum. Ægyptii autem ſepeliebant eos quos interfecerat Dominus, 4
omnem ſcil primogenitum: & in idola ipſorum fecerat ſermo Domini ju-
dicia; idola conflatilia mollia facta ſunt, idola lapidea mutilata ſunt, ido-
la figulina facta ſunt minuta, idola lignea facta ſunt cinis, & quæ erant
inter beſtias mortua ſunt. Profecti ergò ſunt filii Iſrael ex Peluſio, & ca- 5
ſtrametati ſunt in Succoth, loco in quo tecti ſunt ſeptem nubibus gloriæ.
Et profecti ſunt ex Succoth, & caſtrametati in Etham quæ eſt in latere de- 6
ſerti. Et profecti ex Etham reverſi 7
ſunt ad fauces Cheratha jacienti-
um, quæ ante idolum Tſephon, &
caſtrametati ſunt ante Migdol. Et 8
profecti ſunt ex tabernis Cheratha,
& tranſierunt per medium ma-
ris, & exierunt ex mari & pro-
fecti ſunt juxta litus maris colligen-
tes lapides onychinos & margari-
tas: & profecti ſunt poſteà itinere
trium dierum per deſertum Etham,
& caſtrametati ſunt in Mara. Et 9
profecti ex Mara venerunt in Elim:
in Elim autem duodecim erant fontes aquarum pro duodecim tribubus,
& ſeptuaginta palmæ ex adverſo ſeptuaginta ſapientum; & caſtrametati
ſunt ibi juxta aquas. Et profecti ſunt ex Elim, & caſtrametati juxta 10
littus maris juncoſi. Et profecti ſunt ex littore maris juncoſi, & caſtra- 11
metati ſunt in deſerto Sin. Et profecti ſunt ex deſerto Sin, & caſtrametati 12
ſunt in Dophka. Et profecti ex Dophka caſtrametati ſunt in arce forti. 13
Et profecti ex loco forti caſtrametati ſunt in Rephidim: & quia remiſſæ 14
erant man' eorum à verbis legis, non erant illìc aquæ ut biberet popul'.
Et profecti ex Rephidim caſtrametati ſunt in deſerto Sinai. Et profecti 15
ſunt ex deſerto Sinai, & caſtrametati ſunt in ſepulchris eorum qui poſtu- 16
labant carnem. Et profecti ſunt ex ſepulchris poſtulantium carnem, & 17
caſtrametati ſunt in Chatſeroth, loco in quo lepra percuſſus eſt Mirjam
prophetiſſa. Et profecti ſunt ex Chatſeroth, & caſtrametati in Rith- 18
ma, loco in quo creſcunt arbores juniperorum. Et profecti ſunt ex lo- 19
co in quo creſcunt arbores juniperi, & caſtrametati in Rumana, cu-
jus fructus eſt durus. Et profecti ex Rumana cujus fructus eſt durus, ca- 20
ſtrametati ſunt in Libna, loco in cujus finibus ædificium eſt lateritium.
Et profecti ex Libna caſtrametati ſunt in Beth Riſſa. Et profecti ex 21
Riſſa caſtrametati ſunt in Kehelath, loco in quo congregatus eſt Korah 22
cum ſodalibus ejus adverſus Moſem & Aaronem. Et profecti ſunt ex 23
Kehelath, & caſtrametati in monte cujus ſunt pulchri fructus. Et pro- 24
fecti ſunt ex monte cujus ſunt pulchri fructus, & caſtrametati ſunt in Cha-
rada, loco in quo obſtupuerunt propter malum peſtis. Et profecti ſunt 25
ex Charada, & caſtrametati ſunt in Makheloth loco congregationis. Et 26
profecti ſunt ex Makheloth, & caſtrametati ſunt in loco inferiori Mak-
heloth. Et profecti ſunt ex loco inferiori Makheloth, & caſtrametati in 27
Tarach. Et profecti ſunt ex Tarach, & caſtrametati in Mitka, loco cu- 28
jus aquæ dulces erant. Et profecti ſunt ex loco in quo dulces erant aquæ, 29
caſtrametatique ſunt in Chaſmona. Et profecti ex Chaſmona caſtrame- 30
tati ſunt in loco caſtigationum. Et profecti ex loco caſtigationum ca- 31
ſtrametati ſunt in Bere Hakta. Et profecti ſunt ex Bere Hakta, & caſtrame- 32
tati in rupibus, loco qui vocatur Gudgod. Et profecti ſunt ex rupibus Gud- 33
god. & caſtrametati ſunt in Jotbath, loco bono & quieto. Et profecti ſunt 34
ex loco bono & quieto, & caſtrametati ad vada. Et profecti ſunt ex vadis, 35
& caſtrametati ſunt in arce galli. Et profecti ſunt ex arce galli, & caſtra- 36
metati ſunt in deſerto Tſin monte ferri, ille eſt Rekam.

Hieroſ. 3. *Et profecti ſunt ex Peluſio menſe primo.*

Hieroſ. 7. *Et profecti ex Ethan reverſi ſunt ad tabernas Cheratha, quæ ſunt ante facies idolorum.* 9. *Et profecti ſunt ex Mara & venerunt in Elim: in Elim autem duodecim erant fontes aquarum ex adverſo duodecim tribuum Iſrael, & ſeptuaginta palmæ ex adverſo ſeptuaginta ſeniorum ſynedrii Iſrael; & caſtrametati ſunt ibi.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

3 * منزل بر داشتند از رعمسس در ماهي آن اول در پانزدهم روز بماهي آن اول از ذكر روزي آن
4 فسح بيرون آمدند پسراني يسرال در دستي بلند بچشم ديدي همه مصريان * و مصريان گور كنان
5 مر آنچه بزد :: در ايشان همه نخست زاد در معبوداني ايشان بكرد :: حكمها * منزل بر داشتند پسراني
6 يسرال از رعمسس فرود آمدند در سكت * منزل بر داشتند از سكت فرود آمدند در اتم در كناري
7 آن بيابان * منزل بر داشتند از اتم باز گشت [ابر] في آن حيرت آنچه ابر پيشي بعل صفون و فرود
8 آمدند بپيشي مجدل * منزل بر داشتند از پيشي آن حيرت بگذشتند در مياني آن دريا آن
9 بيابان برفتند راهي سه روزها در بياباني اتم فرود آمدند در مره * منزل بر داشتند از مره
بيامدند باليم و در اليم دوازده چشمهاي آب و هفتاد درختي خرما فرود آمدند آنجا .

Manſionem igitur *removerunt de* 3
Raameſes menſe primo, quintadecimâ die menſis primi, poſtridie Paſchatis egreſſi ſunt filii Iſrael manu excelſa in oculorum conſpectu omnium Ægyptiorum. (Ægyptii autem interim ſepeliebāt eos quos percuſſerat Dominus ex eis, omnem primogenitum, & in diis eorum fecerat Dominus judicia.) Manſionem 5
inquam *removentes filii Iſrael de Raameſes, reſederunt in Succhoth. Manſionem* autem *removentes de* 6
Succhoth, reſederunt in Etham, quæ eſt in ora deſerti. Et *manſionem* 7
removentes de Etham, reverſi ſunt contra Os Hiroth, quæ è regione Baal-ſephon, & reſederunt ante Migdol. Manſionem deinde *remo-* 8
ventes ab ante Hiroth, tranſierunt per medium maris in *deſertum: & ambulantes viam trium dierum in deſerto Etham, reſederunt in Marab. Manſionem* autem *remo-* 9
ventes de Marab, venerunt in Elim: in Elim verò erant *duodecim fontes aquæ, & ſeptuaginta arbores dactili, & reſederunt ibi.*

Et profecti ex Elim, caſtrametati 10
ſunt juxta mare Suph. Profecti 11
autem de mari Suph, caſtrametati ſunt in deſerto Sin. Et profecti de 12
deſerto Sin, caſtrametati ſunt in Dophcah. Profecti item de Doph- 13
cah, caſtrametati ſunt in Aluſh.

Et manſionem removerunt de 14
Aluſh, reſederuntque in Rephidim: & non erat ibi aqua populo ad bibendum.

Ideò profecti de Rephidim, ca- 15
ſtrametati ſunt in deſerto Sinai. Profecti autem de deſerto Sinai, ca- 16

Profectiones filiorum Iſrael quæ ſequuntur Hebraicè, in exemplari ita habentur.

10 11 12 13 ויסעו מאלים ויחנו על ים סוף : ויסעו מים סוף ויחנו במדבר סין : ויסעו ממדבר סין ויחנו בדפקה : ויסעו מדפקה
14 ויחנו באלוש : منزل [بر داشتند] مالوش [و فرود آمدند در رفيديم] و نه بود آنجا آب بقوم بآشاميدن
15 16 17 ויסעו מרפידם ויחנו במדבר סיני : ויסעו ממדבר סיני ויחנו בקברת התאוה : ויסעו מקברת התאוה ויחנו
18 19 20 21 בחצרות : ויסעו מחצרת ויחנו ברתמה : ויסעו מרתמה ויחנו ברמן פרץ : ויסעו מרמן פרץ ויחנו בלבנה : ויסעו
22 23 24 מלבנה ויחנו ברסה : ויסעו מרסה ויחנו בקהלתה : ויסעו מקהלתה ויחנו בהר שפר : ויסעו מהר שפר
25 26 27 28 ויחנו בחרדה : ויסעו מחרדה ויחנו במקהלת : ויסעו ממקהלת ויחנו בתחת : ויסעו מתחת ויחנו בתרח : ויסעו
29 30 31 מתרח ויחנו במתקה : ויסעו ממתקה ויחנו בחשמנה : ויסעו מחשמנה ויחנו במסרות : ויסעו ממסרות ויחנו
32 33 34 בבני יעקן : ויסעו מבני יעקן ויחנו בחר הגדגד : ויסעו מחר הגדגד ויחנו ביטבתה : ויסעו מיטבתה ויחנו
35 36 בעברנה : ויסעו מעברנה ויחנו בעצין גבר : ויסעו מעצין גבר ויחנו במדבר צן הוא קדש :

ſtrametati ſunt in Cibroth-hattaavah. Et profecti de Cibroth-hattaavah, caſtrametati ſunt in Haſeroth. Et profecti de Haſeroth, caſtrametati ſunt in Rithmah. Profecti verò de 17 18 19
Rithmah, caſtrametati ſunt in Rimmon Peres. Et profecti de Rimmon Peres, caſtrametati ſunt in Libnah. Profecti verò de Libnah, caſtrametati ſunt in Riſſah. Et profecti de Riſſah, 20 21 22
caſtrametati ſunt in Cehelathah. Profecti item de Cehelathah, caſtrametati ſunt in monte Sepher. Profecti quoque de monte Sepher, caſtrametati ſunt in Haradah. Et profecti ſunt de Ha- 23 24 25
radah, & caſtrametati ſunt in Macheloth. Et profecti de Macheloth, caſtrametati ſunt in Thahath. Profecti autem de Thahath, caſtrametati ſunt in Tharah. Profecti quoque de Tha- 26 27 28
rah, caſtrametati ſunt in Mithcah. Profecti item de Mithcah, caſtrametati ſunt in Haſmonah. Et profecti ſunt de Haſmonah, & caſtrametati ſunt in Moſeroth. Profecti de Moſeroth, 29 30 31
caſtrametati ſunt in Bene-iaacan. Profecti verò de Bene-iaacan, caſtrametati ſunt in Hor-Gidgad. Et profecti de Hor-Gidgad, caſtrametati ſunt in Jotbathah. Et profecti de Jotbathah, 32 33 34
caſtrametati ſunt in Abronah. Profecti verò de Abronah, caſtrametati ſunt in Eſjon-geber. Et profecti de Eſjon-geber, caſtrametati ſunt in deſerto Sin, quod eſt Kadeſh. 35 36

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. Jonathan B Uziel. Hierosolymitanum.

37 ויסעו ונטלו מרקם ושרו בטוורוס אומנים בסייפי ארעא דאדום : ויעל אהרן
38 וסליק אהרן כהנא לטוורוס אומנוס על מימרא דיי ומית תמן בשנת ארבעין
39 למיפק בני ישראל ממצרים בירחא חמישאה בחד לירחא : ואהרן ואהרן בר
40 מאה ועשרין ותלת שנין כד מית בטוורים אומנים : וישמע ושמע עמלק חייבא
ואתחבר בכנענאי ומלך בערד ובית מותביה בארע דרומא כד אתו בני ישראל
41 ואגיח בהון וגמרו יתהון וית קירויהון : ויסעו ונטלו מטוורוס אומנים ושרו
בצלמונה אתר חובאי וכור בארע אדומאי ותמן עקת נפשא דעמא באורחא :
42 ויסעו ונטלו מצלמונה ושרו בפונון אתר דגרי יי בהון ית חיוון קלן וסליקת
43 קבילתהון עד צית שמיא : ויסעו ונטלו מאתר דגרי יי בהון ית חיוון קלן ושרו
44 באובות : ויסעו ונטלו מאובות ושרו במגזת עיבראי בתחום מואבאי : ויסעו
45 ונטלו ממגיזתא ושרו בדיבון בית מזלא : ויסעו ונטלו מדיבון בית מזלא
46 ושרו בעלמון דבלתימה אוף תמן אתכסיית מנהון בירא על דשבקו פתגמי
47 אורייתא דבסימין כדבלתא : ויסעו ונטלו מעלמון דבלתימה ושרו בטוורא
48 עבראי קדם בית קבורתיה דמשה : ויסעו ונטלו מטוורי עבראי ושרו במישריא
49 דמואב על יורדנא דיריחו : ויחנו ושרו על יורדנא מבית ישימות עד מישר
50 שיטין במישריא דמואב : וידבר ומליל יי עם משה במשריא דמואב על יורדנא
51 דיריחו למימר : דבר מליל עם בני ישראל ותימר להון ארום אתון עברין ית
יורדנא לארעא דכנען : והורשתם
52 ותתרכון ית כל יתבי ארעא מן קדמיכון
ותספון ית כל בית סגדיהון וית כל
צלמי מתכוותהון תסייפון וית כל
53 במסיהון תשיצון : והורשתם ותתרכון
ית יתבי ארעא ותתבון בה ארום לכון יהבית ית ארעא למירות יתה :
54 והתנחלתם ותחסנון ית ארעא בעדבין לגניסתכון לשיבט דעמיה סגין תסגי
ולשבט דעמיה זעירין תזעיר לדיפוק ליה תמן עדבא דיליה יהי לשבטא
55 אבהתכון תתחסנון : ואם ואין לא תתרכו ית כל יתבי ארעא מן קדמיכון ויהי
מה דתשיירון מנהון לסכיין בעינא בישא בכון ומקיפין לכון כתריסין בסטריכון
56 ויתעיקון יתכון על ארעא דאתון יתבין בה : והיה ויהי כמא דחשילית למעבד להון אעביד לכון :

ירושלמי 52 ותשיצנון ית כל דיירי
ארעא מן קדמיכון ותסופון ית כל
טעוותהון וית כל צלמי מתכוותהון
תתפרכון וית כל במסיהון תשיצון :

Et profecti sunt ex Rekim, & castrametati sunt in monte Umano in fini- 37
bus terræ Ædom. Et ascendit Aharon sacerdos ad montem Umanum 38
juxta verbum Domini, & mortuus est ibi anno quadragesimo ab exitu fili-
orũ Israel ex Ægypto, mense quinto prima mensis. Porrò Aharon natus 39
erat centum viginti tres annos, quando mortuus est in monte Umano.
Et audivit Amalek peccator & consociatus est cum Chananæis, & regna- 40
vit in Arad, & domus habitationis ejus fuit in terra meridionali, quando
venerunt filii Israel ut contra eos pugnarent, & deleverunt interneci-
one tam eos quàm urbes eorum. Et profecti sunt ex monte Umano, & 41
castrametati in Tsalmona loco veprium & squalido in terra Ædomæorum,
ubi angustiis affecta est anima populi propter viam. Et profecti sunt ex 42
Tsalmona & castrametati in Punon, loco in quo immisit Dominus in eos
serpentes urentes, & ascendit clamor eorum usque ad cœlum. Et pro- 43
fecti sunt ex loco in quo immisit in eos Dominus serpentes urentes, &
castrametati sunt in Oboth. Et profecti sunt ex Oboth, & castrametati 44
sunt in vadis transeuntibus per limitem Moabitarum. Et profecti sunt 45
ex vadis, & castrametati in Dibon domo fortunæ. Et profecti sunt ex 46
Dibon loco fortunæ, & castrametati in Almon Diblathaima, etiam ibi
tectus est ab illis puteus, eò quòd reliquerint verba legis quæ dulcia sunt
instar ficuum. Et profecti sunt ex Almon Diblathaima, & castrametati 47
in monte Abaræorum è regione sepulchri Mosis. Et profecti sunt ex 48
montibus Abaræorum, & castrametati sunt in campestribus Moab juxta
Jordanem Jericho. Et castrametati sunt juxta Jordanem à Bethjeschi- 49
moth usque ad planitiem Sittim, in campestribus Moab. Et loquutus est 50
Dominus cum Mose in campestribus Moab juxta Jordanem Jericho, di-
cendo: Loquere cum filiis Israel, & dices illis; Quandoquidem vos 51
transitis Jordanem in terram Cana-
an, Expelletis omnes habitatores 52
terræ à conspectu vestro, & con-
summabitis omnia templa adorati-
onis eorum: & omnes imagines
fusiles eorum consumetis, & omnes
aras eorum exterminabitis. Et eji- 53
cietis habitatores terræ, & habita-
bitis in ea: quoniam dedi vobis terram ad possidendum eam. Et possi- 54
debitis terram per sortes juxta familias vestras, tribui cujus populus mul-
ti *sunt* multiplicabis, tribui verò cujus populus pauci imminues; quo-
cunque loco egressa fuerit sors alicujus, is locus ejus erit: per tribus patrum
vestrorum hæreditatem capiatis. Quod si non expuleritis omnes habita- 55
tores terræ illius à facie vestra, erit id quod residuum servaveritis ex illis
in respicientes vos oculo malo, circundabunt vos tanquam clypei in la-
teribus vestris: & affligent vos in terra in qua vos habitatis. Et erit 56
quemadmodum cogitavi facere illis, faciam vobis.

Hier. 52 *Et exterminabitis omnes incolas terræ illius à facie vestra, & perdetis omnia idola eorum: & omnes imagines conflatiles eorum succidetis, & omnes aras earum demoliemini.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

37 منزل بر داشتند از قدش فرود آمدند در هرههر در کناري زميني ادوم * بر آمد 38
اهرن آن کهن بهرههر ابر امري ؛؛ وفات يافت آنجا در سالي آن چهل ببيرون آمدني
39 پسراني يسرال از زميني مصر در ماهي آن پنجمي دريك بماه * واهرن قدري صد
40 وبيست و سه ساله در مردني او در هرههر * بشنويد آن کنعني پادشاهي عرد واو
41 نشينا در جنوب در زميني کنعن در آمدني پسراني يسرال * منزل بر داشتند از هرههر
42 43 فرود آمدند در صلمنه * منزل بر داشتند از صلمنه ויחנו בפונן : ויסעו מפונן ויחנו באבת : ויסעו
44 45 46 מאבת ויחנו בעיי העברים בגבול מואב : ויסעו מעיים ויחנו בדיבן גד : ויסעו מדיבן גד ויחנו בעלמון דבלתימה :
47 48 ויסעו מעלמון דבלתימה ויחנו בהרי העברים לפני נבו : ויסעו מהרי העברים ויחנו בערבות מואב על־
49 50 ירדן ירחו : ויחנו על־הירדן מבית הישימת עד אבל השטים בערבת מואב : سخن [گفت] ؛؛ بموشه در
51 عربوت مواب ابر يردن يرحو بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال وبگوي بايشان که
52 شما گذران مر آن يردن بزميني کنعن * وبرانيد مر همه نشينان آن زمين از
پيشي شما وگم کنيد مر همه مسجدهاي ايشان و مر همه بتاني ريختهاي ايشان
53 گم کنيد و مر همه بتخانهاي ايشان نيست کنيد * وميراث گيريد مر آن زمين
54 وبنشينيد در آن که بشما بدادم مر آن زمين بميراث گرفتن آنرا * وادسنتا گيريد
مر آن زمين در قرعه باهلي خانهاي شما ببسيار بسيار کنيد مر ادسنتاي او وباندك
اندك کني ادسنتاي او بآنچه بيرون آيد باو آنجا آن قرعه باو باشد بقبيلهاي پدراني
55 شما ادسنتا گيريد * واگرنه رانيد مر نشينان آن زمين از پيشي شما وباشد آنچه
باقي گذاريد ازيشان بکاردها در چشماني شما وبسيخها در پهلوي شما وعدوي کنند
56 بشما ابر آن زمين آنچه شما نشينان در آن * وباشد چون آنچه خمانا کردم بکردن بايشان
کنم بشما *

Et *mansionem removentes de Ca-* 37
desh, resederunt in Hor-habar in
ora terræ Edom. *Ascenditque* 38
Aharon sacerdos in Hor-habar se-
cundùm mandatum Domini, &
obitum sibi invenit ibi anno qua-
dragesimo egressûs filiorum Israel è
terra Ægypti, mense quinto, unâ
mensis. *Aharon autem erat æta-* 39
tis centum & viginti ac trium an-
norum quando mortuus est in Hor-
habar. *Audivitque Chenaanæus* 40
rex Arad (ipse verò sedebat in Me-
ridie in terra Chenaan) adventum
filiorum Israel. *Et mansionem re-* 41
moventes de Hor-habar, resederunt
in Salmonah. *Mansionem autem* 42
removerunt de Salmonah,
& castrametati sunt in Pu-
non. *Et profecti de Punon, ca-* 43
strametati sunt in Oboth. *Profe-* 44
cti item de Oboth, castrametati sunt
in Ije-haabarim in termino Moab.
Et profecti de Ijim, castrameta- 45
ti sunt in Dibon-Gad. *Profecti* 46
item de Dibon-Gad, castrame-
tati sunt in Almon-Diblathaim.
Profecti præterea de Almon-Dibla- 47
thaim, castrametati sunt in mon-
tibus Abarim ante Nebo. *Et pro-* 48
fecti de montibus Abarim, ca-
strametati sunt in campestribus
Moab juxta Jarden Jercho.
Tandem castrametati sunt juxta 49
Jarden à Beth-jeshimoth usq; ad A-
bel shittim in campestribus Moab.
Locutusque est Dominus ad Mo- 50
sheh in Arboth Moab juxta Jar-
den Jercho, dicendo, *Alloquere fi-* 51
lios Israel, dicésque eis; Quum
transieritis Jarden ad terram Che-
naan, *Tunc expelletis omnes habi-* 52
tatores terræ à præsentia vestra, &
perdetis omnia templa eorum, omnia
quoque idola fusilia eorum perdetis,
atque omnia idolia eorum anni-
hilabitis. *Et hæreditariò capie-* 53
tis terram, sedebitisque in ea: nam
vobis dedi terram ad hæreditariò
capiendum eam. *Possidebitis autem* 54
terram per sortem, per familias ve-
stras: copiosiori multiplicabitis pos-
sessionem ejus, & pauciori diminues
possessionem ejus: in loco in quo e-
gredietur ei sors, ei erit: per tribus
patrum vestrorum possessionem capi-
etis. *Quòd si non expuleritis habi-* 55
tatores terræ à præsentia vestra, tum
erit, quos reliqueritis ex eis erunt
in cultros in oculis vestris, & in
sicas in latere vestro, & hostiliter agent vobiscum super terram in qua vos sedetis. *Eritque, quemadmodum repræsentavi mihi facere eis, faciam vobis.* 56

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

לד

1 וידבר ומליל יי עם משה למימר : צו פקיד ית בני ישראל ותימר להון ארום
2 אתון עלין לארעא דכנען דא ארעא דתתפלג לכון באחסנא ארעא דכנען
בתחומהא : והיה ויהוי לכון תחום 3
דרומא מן מדברא דציני טור פרזלא
על תחומי אדום ויהוי תחום דרומא
מן סייפי ימא דמלחא מדינחא : ונסב
ויקיף לכון תחומא מן דרומא למסוקיתא 4
דעקרבית ויעיבר לציני טוור פרזלא
ויהוון מפקנוי מן דרומא לרקם גיעא
ויפוק לטירית אדריא ויעיבר לקיסם :
ויקף ויקיף תחומא מקיסם לנילוס 5
דמצראי ויהון מפקנוי למערבא : וגבול
ותחום מערבא ויהוי לכון ימא רבא 6
אוקיינוס ותחומיה הינון מי בראשית
עם מיא קדמאי דהוון בגויה אבדוי
ופרכידוי בדכוי ומדנתיה נסוי ומחווי
ספינתיה ואלגוותיה דין יהוי לכון תחום
מערביא : וזה ודין יהוי לכון תחום 7
ציפונא מן ימא רבא תכוונון לכון
לטוורים אומנים : מהר ההר מטוורוס 8
אומנים תכוונון לכון מעלך לטבריא
ויהון מפקנוי דתחומא מן תרין ציטרוי
מכוונין לכדכור דבר זעמה ולכדכוי
דבר סניגורא ודיווקינוס ותרנגולא עד
קיסרין מעלך לאבלס דקילקאי : ויצא
ויפוק תחומא לקרן זכותא ולגבתא 9
דחטמונא ויהון מפקנוי לכריא דבית
סכל ולמציעות דרתא רבתא דממצעא בין טירת עינוותא לבין דרמשק
דין יהוי לכון תחום ציפונא : והתאויתם ותכוונון לכון לתחום מדינחא 10
מטירת עינוותא לאפמיאה : וירד הגבול משפם ויחות תחומא מן אפמיאה 11
לדפני מן מדנח לעינוותא ויחות תחומא למערת פניאס וממערת פניאס
יחות תחומא לטור תלגא ומטור תלגא יחות תחומא לעינן ומעינן יחות
תחומא ויסב מישרא מישר נחלי ארנונא וייתי למדברא וציני טור פרזלא
מי מצותא אכל ודמוכה סמיך לגניסר כרך מלכותהון דאדומאי אחסנות שיבט
ראובן וגד ופלגות שיבט מנשה ויחות תחומא ויקיף לתחום ימא דגניסר
ממדינחא :

ירושלמי 3 ויהוי לכון תחומא מדרומא
ממדברא דרקם כל קביל תחומיהון
דאדומאי ויהי לכון דרומא מסיפי ימא
דמלחא מן מדינחא : 4 ויקף לכון
תחומא דרומיא מן מסקיותא דעקרבין
דעבר בטור פרזלא ויהוי מפקנוי מדרום
לרקם רגיעא ויפוק דירת אדריא ויעבר
בקסם : 5 ויקף תחומא מן קסם
לנילוס מצרים ויהון מפקנוי מן מערבא :
6 ותחום ימא רבא הוא אוקינוס ניסוי
ומחווי וספינתא עם מיא קדמיא דאית
בגויה הנון מי בראשית דין יהוי לכון
תחומא מערביא : 7 ודין יהוי לכון
תחום צפוניא מן ימא רבא תכוונון לכון
לטורוס מנוס : 8 מטורוס מנוס תכוונון
לכון למעלי אנטוכיא ויהון מפקנוי
תחומא דאולס דקלקאי : 9 ויפקון תחומא
לזפירין ויהוון מפקנוי דירת עינותא
דין דיהוי לכון תחום צפוניא :
10 ותכוונון לכון תחומא מערביא מדירת
עינותא לאפמים : 11 ויחות תחומא
לאפמים לדפני מן מדינחא לעינותא
ויחות תחומא וימטי סמיך לימא
דגינוסר מן מערבא :

CAP. XXXIV.

1 Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : Præcipe filiis Israel,
2 & dices illis ; Quando vos ingrediemini in terram Canaan, hæc erit
terra quæ dividetur vobis in hæreditatem, terra Canaan per limites
suos. Erit vobis limes meridiona- 3
lis à deserto palmarum montis ferri,
juxta terminos Ædom : erit *inquam*
limes meridionalis à finibus maris
salsi ad orientem. Et circuibit vo- 4
bis terminus à meridie ad ascensum
Akrabim, & transibit ad palmas
montis ferri, & erunt exitus ejus à
meridie usque ad Rekam Geah : &
exibit ad oppidum arearum, &
transibit usque in Kesam. Et cir- 5
cundabit limes à Kesam ad Nilum
Ægyptiorum : & erunt exitus ejus
usque ad occasum. Terminus ve- 6
rò occidentalis sit vobis mare magnum
Oceani, & limes ejus sunt
aquæ creationis cum aquis antiquis
quæ sunt in medio ejus ; appendices
ejus, & suburbana ejus, arces
ejus, & civitates ejus, insulæ ejus,
& portus ejus, naves ejus, & interiora
ejus : hic erit vobis limes
occiduus. Hic etiam erit vobis li- 7
mes septentrionalis : à mari magno
dirigetis vobis ad montem Umanum.
A monte Umano dirigetis 8
vobis usque ad introitum Tiberiadis :
& erunt exitus illius termini
à duobus lateribus ejus tendentes
ad Kadcor filii Zahama, & ad Cadcoi
filii Sanigora, & Divakinos, &
Tarnegola, usque ad Cæsaream quà
ingrederis in Abelas Ciliciorum.
Et exibit terminus ad Keren Ze- 9
chuta, & ad Gibta Chatmonæ, &
erunt exitus ejus ad Karia Bethsekel.
& ad medium atrii magni quod *est* à Mitsehah inter palatium Invethah
& Darmeschek. Hic erit vobis limes septentrionalis. Et de- 10
scribetis vobis ad terminum meridionalem, ab urbe Hinvatha usque
ad Apamiam. Et descendet limes ab Apamia in Dophne ab oriente 11
Hinvathæ : deinde descendet limes ad speluncam Panias, & à spelunca
Paniæ descendet limes ad montem nivis, & à monte nivis descendet
limes ad Henan, & ab Henan descendet limes & circundabit
planitiem, planitiem *inquam* torrentium Arnonis, & perveniet in
desertum & palmas montis ferri, aquas contentionis devorat, & dormit
juxta Genesaram oppidum regni Ædomæorum, hæreditatem tribus
Ruben & Gad & dimidiæ tribus Manasse, & descendet limes &
circundabit limitem maris Genesareth ab oriente.

Hierос. 3 *Et erit vobis limes à
meridie à deserto Rekam, ex
adverso limitis Ædomæorum : &
erit vobis meridies à finibus maris
salsi ab oriente.* 4 *Et circundabit
vobis terminus meridionalis ab
ascensu Akrabim, qui transit per
montem ferri, & erit exitus ejus
à meridie usque ad Rekam Geah :
& exibit ad ovile arcarum, &
transibit ad Kesam.* 5 *Et circundabit
terminus à Kesam ad Nilum
Ægypti : & erit exitus ejus ab
occidente.* 6 *Et terminus erit mare
magnum, nempe Oceanus, insulæ
ejus, portus ejus, & naves cum
aquis antiquis quæ sunt in eo, illæ
sunt aquæ creationis : hic erit terminus
occiduus.* 7 *Et hic erit vobis
limes septentrionalis : à mari
magno dirigetis vobis ad montem
Manum.* 8 *A monte Mano tendetis
vobis ad ingressum Antiochiæ :
& erunt exitus ejus ad Abelas Ciliciorum.*
9 *Et exibit limes ad
Zapherin, & erunt exitus ejus caulæ
Hajenntha. Hic erit vobis limes
septentrionalis.* 10 *Et describetis
vobis limitem occiduum à caulis
Hajenntha usque ad Apamiam.*
11 *Et descendet limes in Apamiam
ad Dophne ab oriente Hajenntha,
& descendet limes & declinabit
juxta mare Genesaris ab Occidente.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* فصل سي چهارم *

1 * سخن گفت ؛؛ بموسه گفتن * بفرماي مر پسراني يسرال و بگوي بايشان كه شما
2 آيان بآن زمين كنعن اين آن زمين آنچه بيفتد بشما در اسنتا زميني كنعن
3 بحدهاي آن * و باشد بشما كنجي جنوب از بياباني صن ابر گذاري ادوم و باشد
4 بشما حدي جنوب از كناري درياي نمك بمشرق * و بگردد بشما آن حد از جنوب
بمعله عقربيم و بگذرد صنه و باشند بيرون آمدنهاي او از جنوب بقدش برنع و بيرون
5 آيد حصر ادر و بگذرد بعصمون * و بگردد آن حد از عصمون برودي مصر و باشند
6 بيرون آمدنهاي او بمغرب * و حدي مغرب باشد بشما آن دريا بزرگ و حدي اين باشد
7 بشما حدي مغرب * و اين باشد [بشما] حدي شمال از آن درياي آن بزرگ نشان كنيد
8 بشما هر ههر * از هور ههر نشان كنيد ببا حمت و باشند بيرون آمدنهاي آن حد
9 صدده * و بيرون آيد آن حد زفرنه و باشند بيرون آمدنهاي او حصر عينن اين
10 باشد بشما حدي صفون * نشان كنيد بشما بحدي مشرق از حصر عينن شفمه *
11 * و فرود آيد آن حد از شفم آن ربله از پيش بعين و فرود آيد آن حد و برسد ابر
كتف درياي كنرت بمشرق .

CAP. XXXIV.

1 *Locutúsque est Dominus ad Mosheh, dicendo,* 2 *Præcipe filiis Israel, ac dices eis ; Quum veneritis ad terram Chenaan, (ista est terra quæ cadet vobis in possessionem, terra Chenaan per terminos suos,)* 3 *Tunc erit vobis angulus Meridiei à deserto Sin juxta transitum Edom : erit inquam vobis terminus Meridiei à litore maris salis ad Orientem.* 4 *Et circuibit vobis terminus à Meridie ad Maaleh-acraboim, & transibit ad Sin, & erunt exitus ejus à Meridie in Cadesh-barnea, atque egredietur ad Hasar-addar, & transibit ad Asmon.* 5 *Præterea circuibit terminus ab Asmon ad flumen Ægypti : & erunt exitus ejus ad Occidentem.* 6 *Terminus autem Occidentalis erit vobis mare magnum : terminus inquam iste erit vobis terminus Occidentalis.* 7 *Iste verò erit vobis terminus Septentrionalis, à mari magno designabitis vobis Hor-habar.* 8 *Ab Hor-habar designabitis ad Bo-Hamath : & erunt exitus termini ad Sedad.* 9 *Et illinc egredietur terminus ad Ziphron, & erunt exitus ejus ad Hasar-enan : iste erit vobis terminus Aquilonaris.* 10 *Designabitis quoque vobis terminum Orientalem, ab Hasar-enan ad Shepham.* 11 *Et descendet terminus à Shepham ad Riblah ab Oriente Ajin : & descendet terminus, perveniétque ad humerum maris Chinereth ad Orientem.*

12 וירד ויחות תחומא ליורדנא ויהוון
מפקנוי ליַמא דמלחא ריקם גיעא מן
דרומא טוורוס אומניס מן צפונא יַמא
רבא מן מערבא ימא דמלחא מן מדינחא
דא תהוי לכון ארעא דישראל למצרני תחומהא חזור חזור : ויצו ופקיד משה ית 13
בני ישראל למימר דא ארעא דתחסנון יתה בעדבא דפקיד יי למיתן לתשעת
שבטין ופלגות שבטא : כי ארום קבילו שבטא דבני ראובן לבית אבהתהון 14
ושבטא דבני גד לבית אבהתהון ופלגות שבטא דמנשה קבילו אחסנתהון : שני
15 תרין שבטין ופלגות שבטא קבילו
אחסנתהון מעברא ליורדנא מדינחא :
16 וידבר ה' ומליל יי עם משה למימר :
17 אלה אלין שמהת גובריא דיחסנון
לכון ית ארעא אלעזר כהנא ויהושע
18 בר נון : ונשיא ואמרכול חד אמרכל
חד מן שבטא תתברון לאחסנא ית
19 ארעא : ואלה ואלין שמהת גובריא
לשבטא דבית יהודה כלב בר יפנה :
20 למטה שמעון לשבטא דשמעון שמואל
21 בר עמיהוד : למטה בנימין לשבטא
דבנימין אלידד בר כסלון : למטה דן
22 לשבטא דדן אמרכל בקי בר יגלי :
23 למטה לשבטא דבני יוסף לשבטא
דבני מנשה אמרכל חניאל בר אפוד :
24 למטה אפרים לשבטא דבית אפרים
25 אמרכל קמואל בר שפטן : למטה זבולן
לשבטא דזבולן אמרכל אליצפן בר
26 פרנך : למטה יששכר לשבטא דבית
יששכר אמרכל פלטיאל בר עזן :
27 למטה אשר לשבטא דאשר אמרכל
28 אחיהוד בר שלומי : למטה נפתלי
לשבטא דבני נפתלי אמרכל פדהאל
29 בר עמיהוד : אלה אלין דפקיד יי
לאחסנא ית בני ישראל בארעא דכנען :

ירושלמי

12 ויחות לירדנא ויהוון מפקנוי ימא
דמלחא דא תהי לכון ארעא לתחומהא
חזור חזור :

ירושלמי 15 תרין שבטיא ופלגות
שבטא קבילו אחסנתהון מן ירדנא
דיריחו קדמאין מן מדינחא מן מישר
ימא דמלחא נפק להון תחומא לכנרה
כרך דמלכותהון דאמוראי ומכנרת כרך
מלכותהון דאמוראי נפק להון תחומא
לטור תלגא ולחומתא דלבנן ומטור
תלגא ולחומתא דלבנן נפק להון תחומא
לחובא דמן צפון עינותא דדמשק ומן
חובא די מן צפון עינותא דדמשק נפק
להון תחומא לדיוקינוס טור תלגא
דקיסריון די מן מדנח מערב דן ומן
יוקינוס תורנגלא דקיסריון די מן מדנח
מערב דן נפק להון תחומא לנהרא
רבא נהרא פרת דעלוי סדר נצחני
קרבוי דיי מתעבדין ומן נהרא רבא
נהרא פרת נפק להון תחומא לקרוי
זוותא לבתרא כל טרכון זמרא בית
מלכותא דסיחון מלכהון דאמוראי ובית
מלכותא דעוג מלכא דמתנן נפק
לרפיח ולשוקמזי עד מטי ספר ימא
דמלחא הדין הוא חולקהון דתרין
שבטיא ופלגות שבטא :

לה

וידבר ומליל יי עם משה במישריא דמואב על יורדנא דיריחו למימר : 1

Et descendet limes ad Jordanem, 12
& erunt exitus ejus ad mare salsum: Rekam Gehah à meridie, mons Umanus, à septentrione, mare magnum ab occidente, mare salsum ab oriente. Hæc erit *terra* vestra, terra Israel, secundùm tractus limitum suorum per circuitum. Et præcepit Moseh filiis Israel, dicen- 13
do; Hæc est terra quam hæreditabitis sorte, quam præcepit Dominus dare novem tribubus & mediæ tribui. Quoniam receperant tribus 14
filiorum Ruben juxta domus patrum suorum, & tribus filiorum Gad juxta domum patrum suorum, & dimidia tribus Manasse receperant hæreditatem suam. Duæ tribus & 15
media tribus receperant hæreditatem suam citra Jordanem ad orientalem plagam. Et loquutus est 16
Dominus cum Mose, dicendo: Ista 17
sunt nomina virorum qui hæreditare facient vos terram: Eleazar sacerdos, & Josue filius Nun. Et 18
singulos principes ex tribubus eligetis ad dandum *vobis* in hæreditatem terram. Et ista sunt nomina 19
virorum: de tribu domus Juda, Caleb filius Jephune. Ex tribu Si- 20
meon, Semuel filius Ammihud. De tribu Binjamin, Elidad filius 21
Kislon. De tribu Dan princeps, 22
Buki filius Jogli. De tribu filiorum 23
Joseph, de tribu filiorum Manasse princeps, Chaniel filius Ephod: De tribu domus Ephraim princeps, 24
Kemuel filius Schiphtan. De tri- 25
bu Zabulon princeps, Elitsaphan filius Parnak. De tribu domus If- 26
sachar princeps, Paltiel filius Azan. De tribu Ascher princeps, Ahihud 27
filius Schelomi. De tribu Neph- 28
tali princeps, Pedahael filius Ammihud. Isti sunt quibus præcepit 29
Dominus, ut in hæreditatem dividerent filiis Israel terram Canaan.

Hieros. 12 *Et descendet ad Jordanem, & erunt exitus ejus mare salsum. Hæc terra vestra erit per limites suos circumcirca.*

Hieros. 15 *Duæ tribus & media tribus receperant hæreditatem suam citra Jordanem Jericho priores, ab oriente à planitie maris salsi exit illis terminus ad mare Genesareth civitatem regni Æmorrhæorum: & à Genesareth civitate regni Æmorræorum exit illis terminus ad montem nivis, & ad calorem Libani: & à monte nivis & ad calorem Libani exit illis terminus in Choba, quæ est ad latus septentrionale Hajenuthæ Damasci: & à Choba, quæ est à septentrione Hajenuthæ Damasci, exit illis terminus ad Oceanum montis nivei Cæsareæ, cui est ab oriente occidens Dan: & ab Oceano montis nivei Cæsareæ, cui est ab oriente occidens Dan, exit illis terminus ad fluvium magnum fluvium Euphratis, juxta quem est ordo victoriarum præliorum Domini, quæ ibi facta sunt. Et à fluvio magno fluvio Euphratis exit illis terminus ad civitates Zavatha, ultra totam Trachonitidem ad Zimra domum regiam Sihonis regis Æmoræorum, & domum regiam Og regis Mathnan, exiens ad Raphiach, & Schokmezai, donec pervenias ad littus maris salsi. Hæc est portio duarum tribuum & dimidiæ tribus.*

CAP. XXXV.

ET loquutus est Dominus cum Mose in campestribus Moab juxta 1
Jordanem Jericho, dicendo:

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

12 * وفرود آيد آن حدّ بآن يردن وباشند بيرون آمدنهاي او درياي آن نمك اين باشد شما
13 آن زمين بحدّهاي آن گرداگرد * بفرمود مشه مر پسراني يسرال بگفتن اين آن زمين
آنچه احسنتا گيريد آنرا در قرعه آنچه فرمود يي بدادن بنه آن قبيلها ونيمهي آن قبيله ؞
14 * كه بستانده‌اند قبيلهي پسراني راوبني بخانهي پدري ايشان وقبيلهي پسراني آن
15 جدي بخانهي پدري ايشان ونيمهي قبيلهي منشّه بستانده‌اند احسنتاي ايشان * دو
آن قبيلها ونيمهي آن قبيله بستانده‌اند احسنتاي ايشان از گذار بيردن يرحو قدمه
16 17 مزرحه * سخن گفت يي بمشه بگفتن * اينان نامهاي آن مردمان آنچه احسنتا دهند
18 بشما مر آن زمين العزر آن كهن ويهوشع بن نون * ومهتري يكه مهتري يكه
19 از قبيله بستانيد باحسنتا دادن مر آن زمين * واينان نامهاي آن مردمان بقبيلهي
يهوده كلب بن يفنّه *

Quæ sequuntur usque ad vers. 29, Hebraicè habentur in exemplari.

20 21 ולמטה בני שמעון שמואל בן עמיהוד : למטה בנימן אלידד בן כסלון : ולמטה בני דן נשיא בקי בן
23 24 יגלי : לבני יוסף למטה בני מנשה נשיא חניאל בן אפוד : ולמטה בני אפרים נשיא קמואל בן שפטן :
25 26 ולמטה בני זבולן נשיא אליצפן בן פרנך : ולמטה בני יששכר נשיא פלטיאל בן עזן : ולמטה
28 29 בני אשר נשיא אחיהוד בן שלמי : ולמטה בני נפתלי נשיא פדהאל בן עמיהוד : اينان آنچه بفرمود
يي باحسنتا دادن مر پسراني يسرال در زميني كنعن ؞

فصل سي پنجم * سخن گفت يي بمشه در عربوت مواب اسر يردن يرحو گفتن ؞ 1

Et descendet terminus ad Jarden, 12
eruntque exitus ejus ad mare Salis: ista erit vobis terra per terminos suos circumcirca. Præcepit autem 13
Mosheh filiis Israel, dicendo; Hæc est terra quam possidebitis sorte, quam præcepit Dominus dare novem tribubus & dimidiæ tribui. Acceperunt enim tribus filiorum 14
Reubenitarum per domum patris sui, & tribus filiorum Gaditarum per domum patris sui, & dimidia tribus Menasseh, acceperunt inquam possessionem suam. Duæ tribus & di- 15
midia tribus acceperunt possessionem suam cis transitum Jarden Jereho Orientem versùs. Locutusque est 16
Dominus ad Mosheh, dicendo; Ista 17
sunt nomina virorum qui possidendam dabunt vobis terram, Eleazar sacerdos, & Jehoshua filius Nun. Et principem unum, principem unũ 18
de tribu capietis ad possidendam dandũ terram. Et ista sunt nomina 19
virorum: de tribu Jehuda, Chaleb filius Jephunneh.

Et de tribu filiorum Simeon, Se- 20
muel filius Ammihud. De tribu 21
Binjamin, Elidad filius Chislon. De 22
tribu filiorum Dan, princeps Bucci filius Jogli. De filiis Joseph, de 23
tribu filiorum Menasseh, princeps Hanniel filius Ephod. Et de tribu 24
filiorum Ephraim, princeps Cemuel filius Siphtan. Et de tribu filiorum 25
Zebulun, princeps Elisaphan filius Parnach. Et de tribu filiorum If- 26
sachar, princeps Paltiel filius Azzan. Et de tribu filiorum Aser, prin- 27
ceps Ahihud filius Selomi. Et de 28
tribu filiorum Naphtali, princeps Pedahel filius Ammihud.

Isti sunt quibus præcepit Dominus 29
possessionem dare filiis Israel in terra Chenaan.

CAP. XXXV.

ET loquutus est Dominus ad 1
Mosheh in Araboth Moab juxta Jarden prope Jereho, dicendo;

תרגום יונתן בן עוזיאל

צו פקיד ית בני ישראל ויתנון לליואי 2
מאחסנת אחודתהון קירוין למיתב
ופרוילין לקירוייא חזורנותהון תתנון
לליואי : והיו ויהון קרוייא להון למיתב וכדורלהון יהוון לבעיריהון ולקנייניהון 3
ולכל צורכיהון : ומגרשי ופרורוילי 4
קרוייא דתתנון לליואי חזור קרתא
ולבר אלפא גרמידי חזור חזור : ומדותם ותמשחון מברא לקרתא ית ציטרא 5
דמדינחא תרין אלפין גרמידי וית רוח דרומא תרין אלפין גרמידי וית רוח
מערבא תרין אלפין גרמידי וית רוח ציפונא תרין אלפין גרמידי וקרתא
במיצעא דין יהי לכון פרורלי קרווייא : ואת וית קרווייא דתתנון לליואי ית 6
שית קוריין דקלטן קטולא למיערוק לתמן קטולא ועליהון תתנון ארבעין
ותרתין קוריין : כל כל קירווייא דתתנון לליואי ארבעין ותמני קוריין יתהין 7
וית פרורוולהין : והערים וקוריין דתתנון מן אחסנת בני ישראל מן שבטא 8
דעמיה סגי תסגון ומן שבטא דעמיה זעיר תזערון גבר אגב אחסנתיה דיחסנון
יתן מקירווי לליואי : וידבר ומליל יי עם משה למימר : דבר מליל עם בני 9
10 ישראל ותימר להון ארום אתון עברין ית יורדנא לארעא דכנען : והקריתם
ותזמנון לכון קוריין בשוקין ובתי חיוותא קרוין קלטן יהווין לכון ויעירוק 11
לתמן קטולא דיקטול בר נש בשלו : והיו ויהון לכון קרווייא למקלט 12
קטולא מן תבע אדמא ולא ימות קטולא עד דיקום קדם כנישתא
לדינא : והערים וקרווייא דתתנון שית קרוין קלטן קטולא יהויין לכון : 13
את שלש ית תלת קרווייא תתנון מעברא ליורדנא וית תלת קרווייא תתנון 14
בארעא דכנען קרוין קלטן תהויין : לבני ישראל לבני ישראל ולגיורא 15
ולתותביא דביניהון יהווין שית קירווייא האלין לשיזבא למערוק לתמן כל
דיקטול בר נש בשלו : ואם ואין במנא דפרזלא במשהו מחהי וקטליה 16
קטולא הוא אתקטלא יתקטל קטולא :

ירושלמי

2 ופרוילי לקריית חזור חזור להון
ינתנון לליואי :
ירושלמי 4 ופרוילי :

Targ. Jonathan B. Uziel.

Præcipe filiis Iſrael ut dent Levitis de hæreditate poſſeſſionis ſuæ 2
urbes ad habitandum, & ſuburbana civitatibus per circuitum
ipſarum dabitis Levitis. Et erunt 3
civitates illis ad habitandum, &
ſuburbana earum erunt pro beſtiis
eorum, pro facultatibus ipſorum, & pro omnibus neceſſitatibus eorum. Porrò ſuburbia civitatum 4
quas dabitis Levitis circum civitatem & forinſecus mille cubitorum per circuitum erunt. Et metiamini extra urbem latus orientis 5
duo millia cubitorum, & ad plagam meridionalem duo millia cubitorum, & ad plagam occidentalem duo millia cubitorum, & ad plagam ſeptentrionalem duo millia cubitorum, & civitas in medio: iſta erunt vobis ſuburbia civitatum. Et civitatum quas dabitis Le- 6
vitis ſex civitates *erunt* refugii homicidæ, ut fugiat eò homicida: cæterum dabitis illis quadraginta & duas civitates alias. Omnes civita- 7
tes quas dabitis Levitis quadraginta octo civitates, illas cum ſuburbiis illarum. Porrò urbes quas dabitis de hæreditate filiorum Iſrael, 8
de tribu cujus populus multus eſt multiplicabitis, & de tribu cujus populus paucior eſt imminuetis: unuſquiſque juxta hæreditatem ſuam quam poſſidebunt, dabit de civitatibus ſuis Levitis. Præterea loquu- 9
tus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Loquere cum filiis Iſrael, & 10
dices illis; Quando vos tranſieritis Jordanem in terram Canaan, Præ- 11
paretis vobis civitates cum plateis & cauponis, civitates refugii erunt vobis: ut eò fugiat homicida, qui interfecerit hominem per ignorantiam. Et erunt vobis urbes ad refugium homicidæ à vindice ſan- 12
guinis: ut non moriatur homicida donec ſteterit coram congregatione ad judicium. Civitates autem illæ quas dabitis, ſex civitates refugii 13
pro homicida erunt vobis. Tres civitates dabitis citra Jordanem, & 14
tres civitates dabitis in terra Canaan: civitates refugii erunt. Filiis 15
Iſrael, & peregrino & inquilinis qui inter eos, erunt ſex civitates iſtæ pro refugio: ut fugiat eò quicunque interfecerit hominem per ignorantiam. Quòd ſi cum inſtrumento ferreo quocunque percuſſerit 16
eum, & interfecerit eum, homicida eſt: occidendo occidatur homicida.

Hieroſolymitanum.

Hieroſ. 2 *Et ſuburbana civitatibus per circuitum earum dabunt Levitis.*

Hieroſ. 4 *Suburbia autem.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

2 * بفرمای مر پسران یسرال بدهند بلویان از احسنتا گرفتهی ایشان شهرها بنشستن و حیاطه
3 شهرها گرداگردی ایشان بدهید بلویان * و باشند آن شهرها بایشان بنشستن و حیاطهای
4 ایشان باشند بچهارپایانی ایشان و بمالی ایشان و بهمه حیوان ایشان * و حیاطهای آن
5 شهرها آنچه بدهید بلویان از دیواری آن شهر و بیرون هزار گز گرداگرد * و بپیمایید
از بیرون بشهر مر کنجی مزرح دو هزار در گز و مر کنجی دروم دو هزار در گز و مر
کنجی مغرب دو هزار در گز و مر کنجی صفون دو هزار در گز و آن شهر در میان
6 این باشد بایشان حیاطهای آن شهرها * و مر آن شهرها آنچه بدهید بلویان مر شش شهرهای
آن خلاصی آنچه بدهید بگریختن آنجا آن خونی و ابر ایشان بدهید چهل و دو شهر *
7 * همه آن شهرها آنچه بدهید بلویان چهل و هشت شهر ایشان و مر حیاطهای ایشان *
8 * و آن شهرها آنچه بدهید از گرفتنی پسرانی یسرال از نزدی آن بسیار بسیار کنید و از
نزدی آن اندك اندك کنید مرد چون قدری احسنتای او آنچه احسنتا گیرند بدهد
9 10 از شهرهای او بلویان * سخن گفت یی بمشه بگفتن * سخن گوی بپسرانی یسرال و بگویی بایشان
11 که شما گذران مر آن یردن بزمینی کنعن * و آراسته کنید بشما شهرها شهرهای
12 خلاصی باشند بشما و بگریزد آنجا خونی زنای جان در غلطی * و باشند بشما آن شهرها
بخلاصی از شفعه گیرا و نه کشته شود آن خونی تا ایستیدنی او بپیشی آن جماعت بحکم *
13 14 * و آن شهرها آنچه بدهید شش شهرهای خلاصی باشند بشما * مر سه آن شهرها بدهید
از گذر بیردن و مر سه آن شهرها بدهید در زمینی کنعن شهرهای خلاصی باشند *
15 * بپسرانی یسرال و بغریب و بمیهمان در میانی ایشان باشند شش آن شهرها آن ایمان بخلاصی
16 بگریختن آنجا همه زنای جان در غلطی * و اگر در آلتی آهن بزد اویرا و بمرد خونی است
او کشتن کشته شود آن خونی *

Præcipe filiis Iſrael ut dent Levi- 2
tis de hæreditate poſſeſſionis ſuæ urbes ad habitandum: pomœrium quoque urbium quod circa eas, dabitis Levitis. Eruntque urbes illis ad 3
habitandum: pomœria verò earum erunt quadrupedibus eorum, & ſubſtantiæ eorum, omnibúſq; animalibus eorum. Et pomœria urbium quas da- 4
bitis Levitis, à muro urbis & forinſecùs, mille cubitorum erunt circumcirca. Prætereà metiemini ex- 5
tra urbem ad angulum Orientalem duo millia cubitorum, & ad angulum Meridianum duo millia cubitorum, & ad ad angulum Occidentalem duo millia cubitorum, & ad angulum Septentrionalem duo millia cubitorum; & urbs erit in medio: hoc erit eis pomœria urbium. Et urbium quas dabitis Levitis ſex 6
erunt urbes liberationis, quas dabitis ut fugiat illuc ſanguinarius: & præter illas dabitis quadraginta ac duas urbes. Omnes urbes quas 7
dabitis Levitis quadraginta & octo urbes erunt cum pomœriis earum. Et urbes quas dabitis de poſſeſſione 8
filiorum Iſrael, à multis multiplicabitis, & à paucis minuetis accipere: quiſque juxta quantitatem poſſeſſionis ſuæ quam poſſederint, dabit de urbibus ſuis Levitis. Et 9
locutus eſt Dominus ad Moſheh, dicendo, Alloquere filios Iſrael, dice- 10
que eis; Cùm tranſieritis Jarden in terram Chenaan, Tum præparabitis 11
vobis urbes; urbes liberationis erunt vobis: ut fugiat illuc ſanguinarius percutiens animam per errorem. Et erunt vobis illæ urbes in 12
liberationem à redemptore: & non interficietur ſanguinarius donec ſteterit coram congregatione ad judicium. Et urbium quas dabitis ſex 13
urbes liberationis erunt vobis. Tres urbes dabitis cis tranſitum 14
Jarden; & tres urbes dabitis in terra Chenaan: urbes liberationis erunt. Filiis Iſrael, & peregrino, 15
& hoſpiti in medio eorum, erunt ſex urbes iſtæ in liberationem, ut fugiat illuc omnis percutiens animam per errorem. Si autem inſtru- 16
mento ferri percuſſerit eum, & mortuus fuerit, ſanguinarius eſt ille: interficiendo interficietur ſanguinarius.

17 ואם ואין באבנא מלוא ידא די כמסת די ימות בה מחהי וקטליה קטולא
18 הוא אתקטלא יתקטל קטולא : או או במנא דקיסא מלוא ידא די כמיסת
19 דימות בה מחהי וקטליה קטולא הוא אתקטלא יתקטל קטולא : גאל תבע
אדמא הוא יקטול ית קטולא כד יערעיניה מברא לקרויא האלין בדינא הוא
20 יקטליניה : ואם בשנאה ואין ביסנא הדוף ואתכוון ודחיידה או טלק עלוי
בלונסן ושרויתא ונלגיל עלוי כיפין בכוונות ליבא וקטליה : או באיבה
21 או נטר ליה בבוי ומחהי בידיה וקטליה קטולא הוא אתקטלא יתקטל
22 קטולא הוא תבע אדמא יקטול ית קטולא כד אתחייב ליה : ואם ואין
בשלו בלא נטר ליה בבו הדפיה או טלק עלוי כל מאן ולא אתכוון למקטליה:
23 או או בכל אבנא דהוא כמסת דימות בלא מתכוון וטלק עלוי מדעם
24 וקטליה והוא לא סני ליה ולא תבע בשתיה : ושפטו וידינון כנישתא
25 בין מחיא ובין תבע אדמא על סדר דיניא האילין : והצילו וישיזבון כנשתא
ית קטוליא מן יד תבע אדמא ויתיבון יתיה כנישתא לקירווייא דקלטיה דאפך
לתמן ויתיב בה עד זמן דימות כהנא רבא דרבי יתיה סניא במשח רבותא
ומטול דלא צלי ביומא דכפורי בקודש קודשיא על תלת עבירן קשיין דלא
יתקלון עמא בית ישראל בפולחנא נוכראה ובגילוי עריתא ובשדיות אדם זכיא
והוה בידיה לבטלותהון בצלותיה ולא צלי מטול כן אתקנס לממת בשתא
26 ההיא : ואם יצא ואין מיפק יפוק קטולא כל אימת דכהנא רבא קיים מן תחום
27 קרתא דקלטיה דערק לתמן : ומצא וישכח יתיה תבע אדמא מברא לתחום
28 קרתא דקלטיה ויקטול תבע אדמא ית קטולא לית ליה סדרין דקטול : כי ארום
בקירויתא דקלטיה יתיב עד דימות כהנא רבא ומן בתר דימות כהנא רבא יתוב
29 קטולא לארע אחסנתיה : והיו ויהוון אלין אחוויתא לכון לגזירת דינין לדריכון
30 בכל מותבניכון : כל מכה כל דיקטול בר נשא על מימר סהדין דחמיין
למסהד עלוי יקטול תבע אדמא או בי דינא ית קטולא וסהיד חד לא יסהד בבר
31 נש לממת : ולא ולא תקבלון פורקן לשיזבא בר נש קטולא דהוא חייב לממת
32 ארום אתקטלא יתקטל : ולא ולא תקבלון פורקן לדערק לקרייתא דקלטיה
למתוב למיתב בארעא עד זמן דימות כהנא :

Quòd si lapide plenitudinis manus, quique sufficiens est ut eo mori- 17
atur aliquis, percusserit eum, & interfecerit eum, homicida est : in-
terficiendo interficiatur homicida. Vel si instrumento ligneo plenitu- 18
dinis manus, quódque sufficiens est ut eo moriatur aliquis, percusserit
eum, & interfecerit eum, homicida est : interficiatur homicida. Vin- 19
dex sanguinis ipse interficiat homicidam, quando occurrerit illi extra
civitates istas : in judicio ipse interficiat illum. Quod si ex odio im- 20
pulerit & intentionem habuerit, impulerit inquam eum, aut projece-
rit super eum perticas aut trabes, aut volverit super eum lapides
cum intentione cordis, & interfecerit eum : Aut servaverit illi ini- 21
micitias & percusserit eum manu sua, & interfecerit eum, homicida
est ; interficiendo interficiatur, homicida est : vindex sanguinis interfi-
ciat homicidam quando condemnatus fuerit. Quod si per ignoranti- 22
am & sine ulla servatione inimicitiarum impulerit eum, aut projece-
rit super eum aliquod instrumentum, neque intentionem habuerit eum
interficiendi : Aut quemcumque lapidem, qui sufficiens est ut eo mo- 23
riatur *aliquis*, absque intentione, aut projecerit super eum aliquid &
interfecerit eum, nec ipse odio habuit eum, neque quæsivit malum
ejus : Tunc judicabunt congregatio inter percussorem illum & vin- 24
dicem sanguinis, juxta ordinem horum judiciorum. Et liberabunt con- 25
gregatio homicidam à manu vindicis sanguinis, & redire facient eum
in civitatem refugii sui, ad quam fugerat : & habitabit in ea usq; ad
tempus quo moriatur sacerdos magnus, quē unxit multitudo oleo unctio-
nis ; & quia non oravit in die expiationum in Sancto sanctorū pro tribus
transgressionibus gravibus, ut non impingeret populus domus Israel in
idololatriam, nec in incestuosos concubitus, & in effusionem sanguinis
innocentis, cùm posset ille abolere illa peccata oratione sua, ille ta-
men non oravit propterea condemnatus est ut moreretur eo anno.
Quod si exeundo exiverit homicida, quamdiu sacerdos magnus vivit, 26
ex termino civitatis refugii sui, ad quam fugerit : Et invenerit ipsum 27
vindex sanguinis extra terminum civitatis refugii sui, & interfecerit
vindex sanguinis homicidam, non tenebitur legibus homicidii. Qua- 28
re in civitate refugii sui maneat donec moriatur sacerdos magnus :
postquam autem mortuus fuerit sacerdos magnus, revertetur homicida
ad terram possessionis suæ. Et erunt istæ indicationes vobis in decre- 29
tum judiciorum per generationes vestras, in cunctis habitationibus ve-
stris. Quicunque interfecerit hominem, juxta sermonem testium qui 30
idonei *sunt* ad testandum de eo, interficiat vindex sanguinis aut sena-
tus homicidam : testis autem unus non testetur in hominem ad mor-
tem. Nec recipiatis redemptionem pro liberatione hominis homicidæ, 31
qui reus est mortis : quoniam interficiendo interficietur. Neque reci- 32
pietis redemptionem pro eo qui fugit ad civitatem refugii sui, ut re-
vertatur ad habitandum in terra usq; ad tempus quo moriatur sacerdos.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* واگر در سنگي دست آنچه بميرد دران بزد اويرا وبمرد خوني است او کشتن کشته شود 17
آن خوني * يا در آلت چوب دست آنچه بميرد درو بزد اويرا وبمرد خونيست او کشتن کشته 18
آيد آن خوني * شفعه گيراي آن خون او بکشد مر آن خوني در رسيدني او درو او بکشد اويرا * 19
* واگر در دشمني دفع کند اويرا يا بينداخت ابر او در قصد وبمرد * يا در دشمني بزد 20 21
اويرا در دستي [او] وبمرد کشتن کشته آيد آن زنا خونيست او شفعه گيراي آن خون بکشد
مر آن خوني در رسيدني او درو * واگر در ناگاه بي دشمني دفع کرد اويرا يا بينداخت 22
ابر او همه آلتي بي قصد * يا در همه سنگ آنچه بميرد دران بي ديدن بينداخت ابر او وبمرد 23
واو نه دشمن باو نه طلب کناي بدي او * وحکم کنند آن جماعت مياني آن زنا ومياني شفعه 24
گيراي آن خون ابر آن حکمهاي آن ايشان * وخلاص کنند جماعت مر خوني از دستي 25
شفعه گيراي آن خون وباز گردانند اويرا آن جماعت بشهري خلاصيي او آنچه گريخت آنجا
وبنشيند در آن تا مردني آن کهن آن بزرگ آنچه بماليد اويرا در روغني آن خاص * واگر 26
بيرون آمدن بيرون آيد آن خوني مر حدّي شهري خلاصيي او آنچه گريزد آنجا * وبيابد اويرا 27
شفعه گيراي آن خون [از بيرون بحدّي شهري خلاصيي او وبکشد شفعه گيراي آن
خون] مر آن خوني نيست باو خون * که در شهري خلاصيي او بنشيند تا مردني آن کهن آن 28
جدل وپسي مردني آن کهن آن جدل باز گردد آن خوني برميني گرفتهي او * وباشند 29
ايشان بشما برسمي حکم بعصرهاي شما در همه نشستن جلهاي شما * همه زناي جان بقولي 30
گواهان بکشد مر آن خوني وگواهي يکّه نه گواهي دهد در جان بکشتن * ونه 31
ستانيد ديت بجاي خوني آنچه او واجب بکشتن که کشتن کشته آيد * ونه ستانيد 32
ديت بگريختن بشهري خلاصيي او ببار گشتن بنشستن در زمين تا مردني آن کهن *

Si verò lapide manûs, quo morit- 17
tur, percusserit eum, & mortuus
fuerit, sanguinarius est ille : inter-
ficiendo interficietur sanguinarius.
Aut instrumento ligneo manûs, quo 18
moriatur, percusserit eum, & mor-
tuus fuerit, sanguinarius est ille :
interficiendo interficietur sanguina-
rius. Redemptor sanguinis ipse in- 19
terficiet sanguinarium : cùm perven-
rit ad eum, ipse interficiet eum.
Quòd si per odium impulerit eum, 20
aut projecerit aliquid *in eum cum*
intentione, & mortuus fuerit : Vel 21
per inimicitiam percusserit eum
manu suâ, mortuusque fuerit, in-
terficiendo interficietur percussor,
sanguinarius est ille : redemptor san-
guinis interficiet sanguinarium, cùm
pervenerit ad eum. Si autem subitò 22
absque inimicitia impulerit eum,
vel projecerit in eum quodvis in-
strumentum sine intentione, Aut 23
quemvis lapidem quo moriatur, non
videndo projecerit in eum, & mor-
tuus fuerit, & ipse non erat *illi ini-*
micus, neque quæsitor mali ejus :
Tunc judicabit congregatio inter 24
percussorem & redemptorem sangui-
nis secundùm judicia ista. Et li- 25
berabit congregatio sanguinarium
de manu redemptoris sanguinis, &
reducent eum congregatio ad urbem
liberationis suæ, ad quam cōfugerat,
sedebitque in ea usq; ad mortem sa-
cerdotis magni quem unxit unctor
oleo sanctitatis. Quòd si egrediendo 26
egressus fuerit sanguinarius termi-
num urbis liberationis suæ, ad
quam confugerat : Et invenerit eum 27
redemptor sanguinis extra termi-
num urbis liberationis suæ, at-
que interfecerit redemptor sangui-
nis sanguinarium, non erit ei san-
guis. In urbe enim liberationis 28
suæ sedebit usque ad mortem sacer-
dotis magni : & post mortem sacerdo-
tis magni revertetur sanguinarius
ad terram possessionis suæ. Et erunt 29
ista vobis in statutum judicii per
secula vestra, in omnibus residendi
locis vestris. Omnis percutiens 30
animam, juxta sententiam testium
interficiet quis *sanguinarium : te-*
stis verò unus testimonium non da-
bit in animam ad interficiendum.
Neque accipietis piamen pro anima 31
sanguinarii qui debet inter-
fici : quia interficiendo interfici-
etur. Nec accipietis piamen pro fu- 32
giendo ad urbem liberationis suæ, ut revertatur ad sedendum in terra, usque ad mortem sacerdotis.

תרגום יונתן בן עוזיאל
Targ. JONATHAN B. UZIEL.

33 ולא תחניפו וְלָא תְטַנְפוּן יַת אַרְעָא דְאַתּוּן בָּהּ אֲרוּם דַם זַכַּאי דְלָא מִתְפְּרַע הוּא
יְטוּף יַת אַרְעָא וּלְאַרְעָא לָא מִתְכַּפַּר עַל דַם זַכַּאי דְאִשְׁתְּדִי בָהּ אֱלָהֵן בִּשְׁדִיוּת
אֲדַם דְמַאן דְשַׁדְיֵהּ: ולא וְלָא תְסַאֲבוּן יַת אַרְעָא דְאַתּוּן בָּהּ אֲרוּם דִשְׁכִינְתִּי שַׁרְיָא
34 בְּגַוָּהּ אֲרוּם אֲנָא הוּא יְיָ דִשְׁכִנְתִּי שַׁרְיָא בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

לו

1 ויקרבו וּקְרִיבוּ לְבֵי דִינָא רֵישֵׁי אַבְהָתָא לְגְנִיסַת בְּנֵי גִלְעָד בַּר מָכִיר בַּר מְנַשֶּׁה
וּלְגְנִיסַת בְּנֵי גִלְעָד בַּר יוֹסֵף וּמַלִּילוּ קֳדָם מֹשֶׁה וּקֳדָם רַבְרְבַיָא רֵישֵׁי אַבְהָתָא לִבְנֵי
2 יִשְׂרָאֵל: ויאמרו וַאֲמָרוּ יַת רִבּוֹנִי פַּקִּיד יְיָ לְמִיתַּן יַת אַרְעָא בְּאַחְסַנְתָּא בְּעַדְבָא לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל וְרִבּוֹנִי אִתְפְּקַד מִן קֳדָם יְיָ לְמִיתַּן יַת אַחְסָנַת צְלָפְחָד אֲחוּנָא לִבְנָתֵיהּ:
3 והיו וַהֲוָאָה לְחַד מִבְּנֵי שִׁבְטַיָא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁין וְתִתְמְנַע אַחְסַנְתְּהוֹן מֵאַחְסָנַת
אֲבְהָתָנָא וְתִיתּוֹסַף עַל אַחְסָנַת שִׁבְטַיָא דִיְהֶוְיַין לְהוֹן וּמִן עֲדַב אַחְסַנְתָּנָא יִתְמְנַע:
4 ואם וְאִין יְהֵוֵי יוֹבְלָא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִיתּוֹסַף אַחְסַנְתְּהוֹן עַל אַחְסָנַת שִׁבְטַיָא דִיְהֶוְיַין
5 לְהוֹן וּמֵאַחְסָנַת שִׁבְטָא דַאֲבְהָתָנָא יִתְמְנַע אַחְסַנְתְּהוֹן: ויצו וּפַקִּיד מֹשֶׁה יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
6 עַל מֵימְרָא דַיְיָ לְמֵימַר יָאוּת שִׁבְטָא דִבְנֵי יוֹסֵף מְמַלְלִין: זה הדבר דֵין פִּתְגָמָא
דְפַקִּיד יְיָ לָא לְדָרַיָא דַעֲתִידִין לְמֵיקוּם בָּתַר פִּילוּג אַרְעָא אֱלָהֵן לִבְנַת צְלָפְחָד לְמֵימַר
לְדְתַקִּין בְּעֵינֵיהֶן תֶּהֶוְיַין לְנָשִׁין לְחוּד לִגְנִיסַת שִׁבְט אֲבוּהֶן תֶּהֶוְיַין לְנָשִׁין: ולא תסב
7 מִטוּל דְלָא תִיתְקַף אַחְסָנָא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִשִּׁבְטָא לְשִׁבְטָא חוֹרָנָא אֲרוּם גְבַר בְּאַחְסָנַת
10 שִׁבְטָא דַאֲבְהָתוֹי יִדְבְּקוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: כאשר הֵיכְמָא דְפַקִּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה הֵיכְדֵין
11 עֲבָדוּ בְּנַת צְלָפְחָד: ותהיינה וַהֲוָאָה מַחְלָה תִרְצָה חָגְלָה וּמִלְכָּה וְנֹעָה בְּנַת צְלָפְחָד
12 לִבְנֵי חֲבִיבֵיהוֹן לְנָשִׁין: ממשפחות מִגְנִיסַת בְּנֵי מְנַשֶּׁה בַּר יוֹסֵף הֲוָאָה לְנָשִׁין וַהֲוַת
13 אַחְסַנְתְּהוֹן עַל שִׁבְט גְנִיסַת אֲבוּהֶן: אלה המצות אִלֵּין פִּקּוּדַיָא וְסִדְרֵי דִינַיָא דְפַקִּיד
יְיָ בִּידָא דְמֹשֶׁה לְוַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמֵשְׁרַיָא דְמוֹאָב עַל יוֹרְדְנָא דִירֵחוֹ:

Neque inquinabitis terram in qua vos estis, quoniam sanguis innocens qui 33
non vindicatur ipse inundat terram: & terræ non fit expiatio pro sanguine innocente qui effusus est in ea, nisi per effusionem sanguinis illius
qui effudit illum. Non ergò polluatis terram in qua vos estis, quoniam 34
divina mea majestas habitat in medio illius. Nam ego sum Dominus, cujus majestas residet in medio filiorum Israel.

CAP. XXXVI.

ET accesserunt ad senatum capita patrum de familia filiorum Gilead fi- 1
lii Machir filii Menasse, & de familia filiorum Gilead filii Joseph, & loquuti sunt coram Mose, & coram principibus qui erant capita patrum
filiorum Israel. Et dixerunt; Domino meo præcepit Dominus dare ter- 2
ram in hæreditatem sorte filiis Israel: & Dominus meus jussus est à facie
Domini dare hæreditatem Tselophchad fratris nostri filiabus ejus. Et si 3
fuerint *nuptæ* alicui ex filiis tribuum filiorum Israel, subtrahetur hæreditas earum ab hæreditate patrum nostrorum, & adjicietur hæreditati tribuum illarum, in quas assumptæ fuerint: & à sorte hæreditatis nostræ de-
trahetur. Et si fuerit Jubileus filiis Israel, addetur hæreditas earum hære- 4
ditati tribuum illarũ in quas assumptæ fuerint, & ab hæreditate tribûs pa-
trum nostrorum detrahetur possessio illarum. Itaque præcepit Moses fi- 5
liis Israel juxta verbum Domini, dicendo; Bene tribus filiorum Joseph
loquuntur. Hæc est res quam præcepit Dominus, non propter genera- 6
tiones quæ futuræ sunt post divisionem terræ, sed propter filias Tselophchad, dicendo; Eorum fiant uxores quibus placuerint: tantùm illis qui
sunt de familia tribûs patris earum sint in uxores. Ut non devolvatur 7
hæreditas filiorum Israel à tribu in tribum aliam: quoniam singuli hæ-
reditati tribûs patrum suorum adhærebunt filii Israel. Quemadmodum 10
præcepit Dominus Mosi sic fecerunt filiæ Tselophchad. Et fuerunt 11
Machla, Tirtsa, Chogla, & Milcha, & Noha, filiæ Tselophchad, filiis pa-
trum suorum in uxores. De familia filiorum Manasse filii Joseph fuerunt 12
in uxores: & fuit hæreditas earum apud tribum cognationis patrum earum.
Hæc sunt mandata, & ordines judiciorum, quæ præcepit Domi- 13
nus per manum Mosis ad filios Israel, in campestribus Moab juxta Jordanem *propè* Jericho.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

33 *ونه آلوده کنيد مر آن زمين آنچه شما در آن که آن خون او آلوده کند مر آن زمين و بزمين
34 نه کفارت شود [بخون] آنچه ريخته شد در آن که الّا در خوني ريزاي او* ونه پليد کني مر آن
زمين آنچه شما نشينان در آن آنچه من مسکن گيرا در مياني آن که من يَيَ مسکن گيرا در مياني
1 پسراني يسرال* فصل سي ششم* نزديك شدند سروراني آن پدران باهلي
خانهي پسراني جلعد پسري مکير پسري منسّه از اهلي خانهاي پسراني يوسف و سخن گفتند
2 بپيشي مشه و بپيشي آن مهتران سروراني پدران بپسراني يسرال* گفتند مر خداوندي من
بفرمود يَيَ بدادن مر آن زمين در اصنتا در قرعه بپسراني يسرال وخداوندي من فرموده آمد
3 بيَيَ بدادن مر اصنتاي صلفحد برادري ايما بدختراني او* وباشند بيکّه از پسراني قبيلهاي
پسراني يسرال بزنان وکم شود اصنتاي ايشان از اصنتاي پدراني ايما و زياده شود ابر
4 اصنتاي آن قبيله آنچه باشند بايشان واز قرعهي اصنتايي ايما کم شود* واگر باشد آن
يوبل بپسراني يسرال و زياده شود اصنتايي ايشان ابر اصنتاي آن قبيله آنچه باشند بايشان
5 واز اصنتاي قبيلهي پدري ايما کم شود اصنتاي ايشان* بفرمود مشه مر پسراني يسرال
6 ابر امري يَيَ بگفتن نيك قبيلهي پسراني يوسف سخن گويان* اين آن سخن آنچه بفرمود يَيَ
بدختراني صلفحد بگفتن بنيکو در چشمان ايشان باشند بزنان خاصه باهلي خانهي قبيلهي
7 پدري ايشان باشند بزنان* ونه گردد اصنتا بپسراني يسرال از قبيله بقبيله که مرد در
8 اصنتاي [قبيلهي] پدراني او واصل شوند پسراني يسرال* وهمه دختري ميراث گيراي اصنتا
از قبيلهاي پسراني يسرال بيکّه از اهلي خانهي قبيلهي پدري آن باشد بزن بسبب ميراث
9 گيرند پسراني يسرال مرد اصنتاي پدري او* ونه گردد اصنتا از قبيله بقبيله دگر که مرد در
10 اصنتاي او واصل شوند پسراني يسرال* چون آنچه بفرمود يَيَ مر مشه همچنين بکردند
11 دختراني صلفحد* بودند محله ترصه وحجله وملکه ونعه [دختراني صلفحد] بپسراني
12 عمّي ايشان بزنان* از اهلي خانهاي پسراني منسّه پسري يوسف بودند بزنان وبود اصنتاي
13 ايشان ابر قبيلهي اهلي خانهي پدري ايشان* اينان آن فرمانها وآن حکمها آنچه بفرمود يَيَ
در دستي مشه بپسراني يسرال در عربوت مواب ابر يردن يرحو*

נשלם ספר במדבר

Ita non contaminabitis terram in qua vos estis, nam sanguis iste contaminabit terram: neq; terræ expiatio fiet propter sanguinem qui effusus est in ea, nisi per sanguinem effundentis illum. 33
Et non pollutã reddes terrã in qua vos sedetis, in cujus medio ego habitationem capio: ego enim Dominus habitationem capio in medio filiorum Israel. 34

CAP. XXXVI.

Accesserunt autem capitanei patrum familiæ filiorum Gilead filii Machir filii Menasseh de familiis filiorum Joseph: & loquuti sunt coram Mosheh & coram principibus, capitaneis patrum filiorum Israel, 1
Dicentes; Domino meo præcepit Dominus dare terram in possessionem sorte filiis Israel: simul etiam dominus meus jussus est à Domino dare possessionem Selophehad fratris nostri filiabus ejus. 2
Et si fuerint uni ex filiis tribuum filiorum Israel in uxores, tunc minuetur possessio earum à possessione patrum nostrorum, addeturque possessioni tribûs eorum quibus fuerint uxores, & de sorte possessionis nostræ minuetur. 3
Et si fuerit Jobel filiis Israel, tunc addetur possessio earum possessioni tribûs eorum quibus fuerint uxores: atque ita de possessione tribûs patrum nostrorum minuetur possessio earum. 4
Præcepit itaque Mosheh filiis Israel juxta mandatum Domini, dicendo; Benè tribus filiorum Joseph loquuntur. 5
Hoc est verbum quod præcepit Dominus de filiabus Selophehad, dicendo; Bono in oculis earum sint in uxores: tantùm familiæ tribûs patris sui sint in uxores. 6
Ne gyretur possessio filiorum Israel de tribu ad tribum: quisque enim possessioni tribûs patrum suorũ adhærebunt filii Israel. 7
Et omnis filia hæreditariò capiens possessionem de tribubus filiorum Israel, uni de familia tribûs patris sui erit in uxorem: ut hæreditariò capiant filii Israel quisque possessionem patris sui. 8
Ne gyretur possessio de tribu ad tribum aliam: quia quisque possessioni suæ adhærebunt filii Israel. 9
Quemadmodum præceperat Dominus Mosheh, sic fecerunt filiæ Selophehad: 10
Nam fuerunt Mahlah, Tirsah, & Hoglah, & Milchah, & Noah filiæ Selophehad filiis patrui sui in uxores: 11
Iis qui erant de familiis filiorum Menasseh filii Joseph, fuerunt in uxores: fuitque possessio earum tribui familiæ patris earum. 12
Ista sunt præcepta ac judicia quæ præcepit Dominus per manum Mosheh filiis Israel in Arboth Moab juxta Jarden prope Jereho. 13

Absolutus est liber Bemidbar.

דברים — DEUTERONOMIUM

ירושלמי | תרגום יונתן בן עוזיאל | Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

פ פ פ

א

SECT. XLIV.

CAP. I.

1 אלה הדברים אלין פתגמי אוכחותא די
מליל משה עם כל ישראל כנפינון לותיה
כד הוון בעיברא דירדנא ענא ואמר להון
הלא במדברא בטוורא דסיני אתיהיבת
לכון אורייתא ובמישריא דמואב
אתפרשת לכון כמה ניסין ופרישן עבד
לכון קודשא בריך הוא מזמן דעברתון
על גיף ימא דסוף דעבד לכון אסטרט
לכל שבטא ושבטא ואתון סטיתון מבתר
מימריה וארגזתון קדמוי בפארן על
מימרא אלליא וטפלתון עלוי מילי
שקרא ואתרעמתון על מנא דאחית
לכון חיוור מן שמיא ושיילתון בישרא
בחצרות והוי חמי לכון למשתיציא
מגו עלמא אלולי דדכר לכון זכוות
אבהתכון צדיקיא ומשכן זימנא וארון
קיימא ומאני קודשא דחמיתון דהבא
סנינא וכפר לכון על חובת עיגל דהבא :
2 אחד עשר מהלך חדסר יומין מחורב
מאורח טוורא דגבלא עם ריקם גיעא
ועל די סטיתון וארגזתון קדם יי
3 איתחרתון ארבעין שנין : ויהי והוה
לסוף ארבעין שנין בחדסר ירח הוא
ירחא דשבט בחד בירחא מליל משה
עם בני ישראל ככל די פקיד יי יתיה
4 לוותהון : אחרי מן בתר דמחא ית סיחן
מלכא דאמוראה דיתיב בחשבון וית עוג
מלכא דמתנן דיתיב בעשתרוותא
5 באדרעת : בעבר בעברא דיורדנא בארעא דמואב שורי משה למלפא ית פתגמי
6 אורייתא הדא למימר : ה' אלהינו יי אלהן מליל עמן ולא אנא באנפי נפשי
בחורב למימר סגי לכון ואתהני לכון עד האידנא דקבילתון ביה אורייתא ועבדתון
ביה משכנא ומנוי ואקימתון רבנין עליכון ובכען ביש לכון לאיתרחא בטוורא
7 הדין : פנו וסעו אתפניאו וטולו לכון לערד וחורמה ועולו לטוורא דאמוראה
ולוות כל דיירי עמון ומואב וגבלא במישרא דחורשא בטוורא בשפילתא
ובדרומא ובספר ימא אשקלון וקיסרין ארע כנענאה עד קלדוהי וליבנן אתר
טוורי בית מקדשא עד נהרא רבא נהרא פרת :

1 אלין פתגמיא די מליל משה עם
כל ישראל הוכח יתהון עד דהנון יהיבין
בעברא דירדנא עני משה ואמר להון הלא
במדברא בטורא דסיני אתיהיבת לכון
אוריתא ובמישרא דמואב אתפרשת לכון
כמה נסין וגבורן עבד לכון מימרא
דיי כד הויתון קימין על ימא דסוף
אתבזע ימא מן קדמיכון ואתעביד תרי
עשר אסרטין מן אסרט חדא לכל
שבטא ארגזתון קדמוי על ימא וסרבתון
על ימא דסוף על עסק מלליא דישתלחו
מן מדברא דפארן גזר עליכון דלא
תעלון לארעא דישראל ובגין מנחא
דאמריתון נפשן מעיקא בלחמא הדין
דמיקליה קליל גרי בכון חיוותא
ובחצרות די נפלו פגריכון על עיסק
בשרא ובגין עגלא דעבדתון אמר
במימריה למשצי יתכון אלולי דאדכר
קימא דקים לאבהתכון לאברהם יצחק
ויעקב ומשכן זמנא די עבדתון לשמיה
וארון קימא דיי עלתכון בגויה וחפיתון
יתיה בדהבא סנינא : 2 מהלך חד
עשר יומין מן טורא דחורב אורח טורא
דגבלא עד רקם רגיעא על דחטיתון
וארגזתון קדמוי אתעכבתון והלכתון
יתהון לארבעין שנין : 3 והוה בסוף
ארבעין שנין :

Hæc sunt verba redargutionis 1
quæ loquutus est Moses cum omnibus *filiis* Israel: congregavit eos ad se quando erant citra Jordanem, respondit & dixit illis; Annon in deserto in monte Sinai data est vobis lex, & in campestribus Moab expositum est vobis quot miracula & prodigia fecerit vobis sanctus benedictus ipse, à tempore quo transiistis juxta littus maris juncosi, quia fecit vobis semitam pro unaquaque tribu? vos autem declinâstis à sermone ejus, & ad iracundiam provocâstis ipsum in Paran propter sermonem exploratorum, & concinnâstis in eum verba mendacii, conquerentes de Manna quod descendere faciebat vobis album ex cœlis: postulâstis carnem in Chatseroth, conveniebátque ut perderemini è medio mundi nisi recordatus esset vobis meritum patrum vestrorum justorum, & tabernaculi conventus, & arcæ fœderis, & vasorum sanctorum, quæ obtexistis auro purgato, & expiâsset vobis de peccato vituli aurei. Iter undecim dierum 2
est ab Horeb per viam montis Gebal, usque ad Rekam Geah: & propterea quòd declinâstis, & ad iracundiam provocâstis coram Domino, retardati estis quadraginta annis. Accidit verò in fine quadra- 3
ginta annorum, undecimo mense, ille est mensis Schebat, prima mensis, loquutus est Moses cum filiis Israel, juxta omnia quæ præceperat Dñs ipsi ad eos. Postquam percussis- 4
set Sichon regem Amorrhæorum qui habitabat in Hesebon, & Hog regem Matnan qui habitabat in Astarvata in Edrehath. Citra Jordanem 5
in terra Moab cœpit Moses docere verba legis hujus, dicendo: Do- 6
minus Deus noster loquutus est nobiscum, non autem ego propria voluntate, in Horeb, dicendo; Sufficit vobis, & utile fuit vobis usque ad hoc tempus quo recepistis legem, fecistis etiam in eo tabernaculum et vasa ejus, & constituistis super vos principes: deinceps autem malum est vobis morâ facere in monte hoc. Vertite vos proficiscimini in Harad & Chur- 7
ma, & ingredimini montem Æmorræorum, & ad omnes habitatores Ammon & Moab & Ghebal, in campestribus sylvæ, in monte, in planitie, & in littore maris Askalon & Cæsareæ, terram Chananæorum usque ad Kildohi, & Libanum locum montium domus sanctitatis, usque ad fluvium magnum, fluvium Euphratis.

Hierosol. 1. *Ista sunt verba quæ loquutus est Moses cum omnibus Israel, redarguendo eos cùm ipsi essent positi citra Jordanem: respondens Moses dixit illis; Annon in deserto in monte Sinai data est vobis lex, & in campestribus Moab expositum est vobis quot miracula & prodigia fecerit vobis sermo Domini? cùm staretis ad mare juncosum scidit mare à facie vestra, & factæ sunt duodecim semitæ ex semita una pro unaquaque tribu. Provocâstis ipsum ad mare, & rebelles fuistis ad mare juncosum. Propter exploratores qui missi erant ex deserto Paran, decretum est super vos futurum ut non ingrederemini in terram Israel: & propter Manna de quo dixistis; Animæ nostræ affliguntur propter panem istum, cujus cibus est levissimus, immisit in vos serpentes illos: & in Chatseroth ubi ceciderunt cadavera vestra, propter carnem, & propter vitulum quem fecistis, dixit in verbo suo futurum ut perderet vos, nisi recordatus esset fœderis quod juravit patribus vestris, Abraham, Isaac, & Jacob, & tabernaculi fœderis quod fecistis nomini suo, & arcæ fœderis Domini & holocaustorum vestrorum in medio ejus, & quòd vos texistis illud auro purgato.* 2. *Iter undecim dierum est à monte Horeb via montis Ghebal, usque ad Rekam Geah: eò* autem *quòd peccâstis & ad iracundiam provocâstis coram ipso retardati estis, & ambulâstis illos per quadraginta annos.* 3. *Et accidit in fine quadraginta annorum.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

فصل اوّل *

1 * اینان آن سخنها آنچه سخن گفت مشه بهمه یسرال در گذاری آن یردن در بیابان درعربه
2 مقابلی سوف میانی فارن ومیانی تفل ولبن وحصروت ودی زهب * یازده روز از حرب
3 راهی کوهی شعیر تا قدش برنع * بود در چهلم سال در یازدهم ماه دریك بماه سخن گفت مشه
4 بپسرانی یسرال چون همه آنچه فرمود :: اویرا بایشان * پسی زدنی او مر سیحن پادشاهی آن اموری
5 آنچه نشینا در حسبون ومرعوج پادشاهی آن بشن آنچه نشینا درعشتروت درادرعی * در
گذاری آن یردن در زمینی مواب مراد کرد مشه شرح کردن مر آن شریعتی آن این
6 گفتن * :: خدای ایما سخن گفت بایما در حرب گفتن بس بشما نشستن [در] کوهی
7 آن این * روی کنید ومنزل بر دارید وبیایید کوهی آن اموری وبهمه همسایهای او
درعربه [در] کوه ودرشفله ودر دروم ودر کناری آن دریاء زمینی آن کنعنی وآن
لبنون تا آن رودی آن بزرك رودی فرت *

CAP. I.

Hæc sunt verba quæ locutus est 1
Mosheh ad omnem Israel in transitu Jarden in deserto, in Arabah è regione Suph, inter Pharan & Tophel, & Laban, & Haseroth, & Dizahab. *Undecim dies* sunt *ab Ho-* 2
reb, viâ montis Sheir, usque ad Cadesh Barnea. Fuit, quadrage- 3
simo anno, undecimo mense, unâ mensis, locutus est Mosheh ad filios Israel juxta omne quod præceperat Dominus ei ad illos: Postea- 4
quam percusserat Sihon regem Emoræi, qui sedebat in Heshbon; & Og regem Bashan, qui sedebat in Ashteroth in Edrei. In transitu 5
Jarden in terra Moab voluit Mosheh explanare legem hanc, dicendo, Dominus Deus noster lo- 6
quutus est nobis in Horeb, dicendo; Sat vobis sedisse in monte isto: Respicite, ac mansionem re- 7
movete, & pergite ad montem Emoræi, & ad omnes vicinos ejus, in Arabah, in montem, & planitiem, & Meridiem, & litus maris, terram Chenaanæi, & Libanum, usque ad flumen magnum flumen Perath.

8 ראה חמון די מסרית קדמיכון ית דיירי ארעא ולא תצטרכון למיטול זיינא עולו
ואחסינו ית ארעא וקבעו בה דפטיא ופלגוהא הי כמא דקיים יי לאבהתכון לאברהם
9 ליצחק וליעקב למיתן להון ולבניהון בתריהון: ואמר ואמרית לכון בעידנא ההיא
למימר ליתנא שבקינכון על דיינא חד דאנא לא יכילנא בלחודי למסוברא יתכון:
10 מימרא דיי אלהכון אסגי יתכון והאיתיכון יומא דין הי ככוכבי שמיא לסגי: הי יי
11 אלהא דאבהתכון יוסף עליכון כוותכון אלף זימנין מטול ברכתי דא ויברך יתכון בלא
12 סכומא הי כמא דמליל לכון: איכה היך אנא יכיל בלחודיי למסבול טרחות
אפקרסותכון ודמחשלין עלי בישתא ומילי דיננכון דמפקין סלעא לאפוקי תרי: הבו
13 ומנו לכון גוברין חכימין וסוכלתנין מרעיונהון ומדי מנדעא לשבטיכון ואימנינון
14 רישין עליכון: ותענו ואתיבתון יתי ואמרתון תקין פתגמא דמלילתא למעבד: ואקח
15 ודברית ית רישי שבטיכון ואורכתנון במליא גוברין חכימין ומרי מנדעא וסוכלתנון
מריעיוניהון לא אשכחית ומניתיתון רישי עליכון רבני אלפין רבני מאוותא רבני
16 חמשין תריסר אלפין רבני עשורייתא שית ריבוון וסרכין לשבטיכון: ואצוה ופקידית
ית דייניכון בעידנא ההיא ית סדרי דיניא למימר קבילו מן אחוכון דלא ימלל חד כל
מילוי וחד מקטע מילוי ומדשמעתון מיליהון לית אפשר לכון דלא למדנהון ותנונון
דינא בקשוט ופשרות שלמא בין גברא לאחוי ובין מאן דמאנר מלי דינין: לא
17 תכירו לא תשתמודעון אפין בדינא מילי זעירא הי כמילי רבא תשמעון ולא תדחלון מן
קדם עתיר ושולטן ארום דינא מן קדם יי וחמי כל טומריא ופתגמא דיקשי מנכון
18 תקרבון לותי ואשמעיניה: ואצוה ופקידית יתכון בעידנא ההיא ית כל עשרא פתגמיא
19 דתעבדון בין דיני ממונא לדיני נפשתא: ונסע ונטלנא מחורב והליכנא ית כל
מדברא רבא ודחילא ההוא דחמיתון חיוין ככשורין ועקרבין כקשתין סריין רמין
לקובליכון אורח טוורא דאימוראה היכמא דפקיד יי אלהנא יתנא ואתינא עד רקם
20 גיעא: ואמר ואמרית לכון אתיתון עד טוורא דאמוראה דיי אלהנא יהיב לנא:
21 ראה חמון דיהב יי אלהכון לכון ית ארעא סוקו ואחסינו היכמא דמליל יי אלהכון
22 לכון לא תידחלון ולא תיתברון: ותקרבון וקריבתון לותי בערבוביא כולכון ואמרתון
נשדר גוברין קדמנא ויתרגנון לנא ית ארעא ויתיבון יתנא פתגמא ית אורחא
דניסק בה וית קירויא דניעול לותהון:

8 Videte tradidi coram vobis habitatores terræ, neque opus erit ferre arma, ingredimini possidete terram, & constituite in ea sortitores & dividite eam, quemadmodum juravit Dominus patribus vestris, Abrahamo, Isaaco, & Jacobo, futurum ut daret illis & filiis eorum post eos.
9 Et dixi vobis in tempore illo, dicendo; Ne relinquamus vos judici uni, quia ego non possum solus ego ferre vos.
10 Sermo Domini Dei vestri multiplicavit vos, & ecce estis vos hodiè sicut stellæ cœli in multitudine.
11 Dominus Deus patrum vestrorum addat super vos ut jam estis mille vicibus propter benedictionem meam hanc, & benedicat vobis absque numero, sicut loquutus est vobis.
12 Quomodo potero solus ego ferre laborem Epicureismi vestri, & quæ malè cogitatis, & verba litium vestrarum, qui profertis siclum unum pro duobus?
13 Date ex vobis viros sapientes, & prudentes cogitatione suâ & sapientiâ per tribus vestras, & constituam eos capita super vos.
14 Et respondistis mihi, & dixistis; Recta est hæc res quam loquutus es ut faciamus.
15 Tuli itaque capita tribuum vestrarum, & demulsi eos oratione, viros sapientes & præditos scientiâ, sed prudentes in cogitationibus suis non inveni, & constitui eos capita super vos, tribunos, centuriones, quinquagenarios duodecies mille, decurionum sedecim myriadas, & exactores secundùm tribus vestras.
16 Et mandavi judicibus vestris, tempore illo ordines judiciorum, dicendo; Audite ex fratribus vestris ut non loquatur unus omnia verba sua, alter autem cogatur abbreviare verba sua, & ex quo audieritis verba eorum fieri non poterit quin judicetis eos: reddetis autem judicium in veritate & solutione integrâ inter virum, & fratrem suum & inter eum qui injicit verba litium.
17 Non agnoscetis facies in judicio, verba parvi perindè ac magni audiatis; neque timeatis à facie divitis & potentis, quoniam judicium à facie Domini *est*, qui videt omnia abscondita: & causam quæ difficilis erit vobis ad me referetis, & ego audiam illam.
18 Præcepíq; vobis in tempore illo omnes decem res, quas facere deberetis inter judicia pecuniarum & judicia animarum.
19 Deindè profecti sumus ex Horeb, & perambulavimus totum desertum illud magnum & horrendum, in quo vidistis serpentes sicut trabes, scorpiones tanquam arcus fœtentes & projectos ante vos per viam montis Amorrhæi, sicut præceperat Dominus Deus noster nobis: & venimus usque ad Rekam Gehah.
20 Et dixi vobis; Venistis usque ad montem Amorrhæi, quem Dominus Deus noster daturus est nobis.
21 Videte quòd dederit Dominus Deus vester vobis terram: ascendite & possidete, sicut loquutus est Dominus Deus vester vobis, ne timeatis neque formidetis.
22 Et accessistis ad me confertim omnes vos, & dixistis; Mittemus viros ante nos, & explorent nobis terram, & referant nobis verbum, quâ viâ ascendemus, & quas civitates ingrediemur.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

8 * ببين بدادم بپيشي شما مر آن زمين بياييد وميراث گيريد مر آن زمين آنچه سوگند
خورد :: بپدراني شما بابرهم بيصحق و بيعقوب بدادن بايشان و بنسلي ايشان پسي ايشان •
9 * گفتم بشما در وقتي آن بگفتن نه توانم بتنهاي من بر داشتن شمارا * :: خداي
10 شما بسيار كرد شمارا و اينك شما اين روز چون ستارهاي آن آسمان ببسياري * :: خداي
11 پدراني شما بيفزايد ابر شما چون شما هزار بارها و آفرين كند شمارا چون آنچه سخن گفت
12 بشما * چگونه بر دارم بتنهاي من زحمتي شما و باري شما و خصومتي شما * بدهيد بشما
13 مردماني خردمندان و بينايان و دانايان بقبيلهاي شما و بنهم ايشانرا در سروراني شما •
14 * جواب داديد مرا و گفتيد نيكو آن سخن آنچه گفتي بكردن * بستاندم
15 مر سروراني قبيلهاي شما مردماني خردمندان و دانايان و بدادم ايشانرا سروران ابر شما
اميراني هزاران و اميراني صدها و اميراني پنجاهها و اميراني دهها و حاكمان بقبيلهاي شما •
16 * بفرمودم مر حاكماني شما در وقتي آن بگفتن شنيدن مياني براداني شما و حكم كنيد
17 راست مياني مرد و مياني برادري او و مياني غريبي او * نه آزرم داريد روي در حكم چون
خرد چون بزرگ [بشنويد] نه ترسيد از پيشي مرد كه آن حكم بخدا است آن و آن سخن آنچه
18 مشكل شود از شما نزديك آوريد بمن و بشنوانم اويرا * بفرمودم شمارا در وقت آن او مر همه
19 آن سخنها آنچه بكنيد * منزل بر داشتيم از حرب و برفتيم مر همه آن بيابان آن بزرگ
و آن ترسناك آن او آنچه بديديد راهي كوهي آن اموري چون آنچه فرمود :: خداي ايما
20 ايمارا و بيامديم تا قدش برنع * گفتم بشما آمديد تا كوهي آن اموري آنچه :: خداي ايما
21 دها بايما * ببين بداد :: خداي تو بپيشي تو مر آن زمين بر آي و ميراث گير چون آنچه
22 سخن گفت :: خداي پدراني تو بتو نه ترسي و نه شكسته شوي * نزديك شديد بمن جملهي
شما گفتيد بفرستيم مردمان بپيشي ايما و جاسوسي كنند بايما مر آن زمين و باز گردانند
ايمارا سخن مر آن راه آنچه بر آييم دران و مر آن شهرها آنچه بياييم بايشان •

8 *Vide, dedi coram vobis terram, ingredimini, & hæreditariò capite terram quam juravit Dominus patribus vestris Abraham, Ishac, & Jaacob, dare eis & soboli eorum post eos.*
9 *Et dixi vobis in tempore illo, dicendo; Non possum solus ego ferre vos.*
10 *Dominus Deus vester multiplicavit vos, & ecce estis hodiè sicut stellæ cæli in multitudine.*
11 *(Dominus Deus patrum vestrorum addat super vos, sicut estis, mille vicibus: & benedicat vobis sicut locutus est vobis.)*
12 *Quomodo feram solus ego molestiam vestram, & onus vestrum, ac litem vestram?*
13 *Adhibete vobis viros prudentes, & perspicaces, & scientes per tribus vestras, & ponam eos capitaneos vestros.*
14 *Responsum autem dedistis mihi, ac dixistis; Bonum est verbum quod loquutus es ad faciendum.*
15 *Tuliq; capitaneos tribuum vestrarum, viros prudentes & scientes, & dedi eos capitaneos super vos, principes millium, & principes centum & principes decem, & judices tribubus vestris.*
16 *Atque præcepi judicibus vestris tempore illo, dicendo; Audite inter fratres vestros, & judicium facite rectum inter virum & fratrem suum, & inter peregrinum ejus.*
17 *Non reverebimini faciè in judicio: sicut parvum, sic magnum audietis: non timebitis à præsentia hominis, quia judicium Dei est: negotium autem quod difficilius fuerit vobis, deferetis ad me, & audiam illud.*
18 *Præcepiq; vobis tempore illo omnia quæ faceretis.*
19 Deinde *mansionem removimus ex Horeb, & perambulavimus totum desertum istud magnum ac terribile quod vidistis viâ montis Emoræi, quemadmodum præceperat Dominus Deus noster nobis: & pervenimus usque ad Cadesh Barnea.*
20 *Et dixi vobis; Pervenistis usque ad montem Emoræi, quem Dominus Deus noster daturus est nobis.*
21 *Vide, dedit Dominus Deus tuus coram te terram: ascende, hæreditariò cape eam, quemadmodum locutus est Dominus Deus patrum tuorum tibi: ne timeas, neque confractus sis.*
22 *Accedentes* autem *ad me omnes vos dixistis; Mittemus ante nos viros qui explorent nobis terram, referántque nobis verbum: viam per quam ascendamus, & urbes ad quas veniamus.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

23 וייטב ושפר בעיני פתגמא ודברית מנכון תריסר גוברין ברירין גוברא חד
לשבטא : 24 ויפנו ואתפניו וסליקו
לטורא ואתו עד נחלא דאתכלא
25 ותרגינו יתה : ויקחו ונסיבו בידיהון
מן איבא דארעא ואחיתו לותנא ואתיבו יתנא פתגמא ואמרו כלב ויהושע
26 טבא ארעא דיי אלהנא יהיב לנא : ולא ולא צביתון למיסוק והמנתון
27 לפתגמי עשרא רשיעין וסריבתון על מימרא דיי אלהכון : ותרגנו ורנינתון
במשכניכון נסיבתון בניכון ובנתיכון בעיטפיכון למימר ווי לכון סגיפין מחר אתון
מתקטלין מטול דסני יי יתנא אפקנא מן ארעא דמצרים למימסר יתנא בידא
28 דאמוראה לשציותנא : אנא לאן אנחנא סלקין אחנא מסמיסן ית ליבנא
למימר עם רב ותקיף מננא קרוין רברבן וכריכן עד צית שמיא ואוף בני
29 עפרון גברא חסינא תמן : ואמר ואמרית לכון לא תתברון ולא תדחלון
30 מנהון : ה׳ מימרא דיי אלהכון די מדבר קדמיכון הוא יגיח לכון ככל מה
31 דעבד לכון במצרים למיחמיכון : ובמדבר ובמדברא דחמיתא חויא קלן
מליין ארס דקטול וסוברך יי אלהך בענני איקר שכינתיה היכמא דמסובר גבר
ית בריה בכל ארחא דהליכתון עד זמן מיתיכון עד אתרא הדין : ובדבר
32 ובפתגמא הדין ליתיכון מהימנין במימרא דיי אלהכון : ההלך דמדבר
33 קדמיכון בארחא לאיתקנא לכון אתר בית משרוי לאשריותכון בעמודא
דאישא בליליא לאנהרותכון בארחא דתהכון בה ועמודא דעננא ביממא :
34 וישמע ושמיע קדם יי ית קל פתגמיכון ורגז וקיים למימר : אם אין
35 יחמון גבר בגובריא האלין דרא בישא הדין ית ארעא טבתא דקיימית למיתן
36 לאבהתכון : זולתי אלהן כלב בר יפונה הוא יחמינה וליה איתן ית ארעא
טבתא ארעא דחברון דמטייל בה ולבנוי חולף דאשלים בתר דחלתא דיי :
37 גם בי אוף עלי הוה רגז מן קדם יי מטולכון למימר אוף אנת לא תיעול
38 לתמן : יהושע יהושע בר נון דמשמש בבית אולפנך הוא ייעול לתמן יתיה
תקיף ארום הוא יחסנינה ית ישראל :

ירושלמי 24 וכינו וסליקו לטורא ומטו עד נחלא סגולה וילילו יתה :

Targ. JONATHAN B UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et placuit sermo in oculis meis, & tuli ex vobis duodecim viros, *ex* 23
electis *qui inter vos erant*, virum unum ex singulis tribubus. Et 24
verterunt se atque ascenderunt in
montem, atque venerunt usque ad
torrentem Ethcol: & exploârunt
ipsam. Et acceperunt in manibus 25
suis de fructu terræ, & attulerunt
ad nos: & retulerunt nobis ver-
bum, & dixerunt Caleb & Josue; Bona est terra quam Dominus
Deus noster dat nobis. Sed noluistis ascendere, imò credidistis ver- 26
bis decem improborum: & rebelles fuistis in sermonem Domini Dei
vestri. Et clamâstis in tabernaculis vestris, accepistis filios vestros & 27
filias vestras in sinus vestros, dicendo; Væ vobis miseris, cras interfi-
ciemini: propterea quod odio habet Dominus nos eduxit nos è terra
Ægypti, ut traderet nos in manum Æmorræi ad perdendum nos.
Quò nos ascendemus? fratres nostri liquefecerunt cor nostrum, di- 28
cendo; Populus multus & fortior nobis est, civitates magnæ & mu-
nitæ sunt usque ad summitatem cœlorum: & etiam filios Ephron gigantis
vidimus ibi. Et dixi vobis; Non frangamini, neque timeatis ab illis. 29
Sermo Domini Dei vestri, qui anteit vos, ipse pugnabit pro vobis, 30
juxta omnia quæ fecit vobis in Ægypto vobis videntibus. Et in de- 31
serto ubi vidisti serpentes urentes plenos veneno lethali, & portavit te
Dominus Deus tuus nubibus gloriæ divinæ sive majestatis, quemadmo-
dum portat vir filium suum, per totam viam quâ ambulâstis, usque
ad tempus quo venistis ad hunc locum. Et in hac re non credi- 32
distis sermoni Domini Dei vestri. Qui ut ductor præibat vos in via, 33
ut præpararet vobis locum domus mansionis suæ ubi maneretis, in
columna ignis per noctem, ad lucendum vobis per viam quâ ambu-
laretis, & columnâ nubis interdiu. Et audita est coram Domino 34
vox verborum vestrorum, itaque iratus juravit, dicendo: Si videat 35
ullus ex his viris generationis hujus pessimæ terram bonam, quam
juravi me daturum patribus vestris. Præter Caleb filius Jephune, ipse 36
videbit eam, & illi dabo terram bonam, terram Hebron, per quam
ambulavit, & filiis ejus, eò quod plenè sequutus fuerit timorem Do-
mini. Etiam contra me ira fuit à facie Domini propter vos, dicen- 37
do; Etiam tu non ingredieris eò. Josue filius Nun, qui ministrat in 38
domo scholæ tuæ, ipse eò ingredietur: ipsum conforta, quoniam
ipse hæreditario tradet eam Israel.

Hieros. 24 *Et respexerunt & ascenderunt in montem, & pervenerunt usque ad torrentem botri: & explorarunt eam.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

23 * نيكو آمد بچشماني من. آن سخن بستاندم از شما دوازده مردمان مردي يكّه بقبيله.
24 * روي كردند و بر آمدند بآن كوه و بيامدند تا نخل اشكل جاسوسي كردند آنرا.
25 * بستاندند در دستي ايشان از بري آن زمين فرود آوردند بايما و باز كردانند ايمارا
26 سخن و كفتند نيكو آن زمين آنچه ٪ خداي ايما دها بايما * و نه مراد كرديد ببر آمدن
27 و عاصي شديد مر امري ٪ خداي شما * و طعنه زديد در خيمهاي شما و كفتيد هر
دشمن داشتني ٪ ايمارا بيرون آورد ايمارا از زميني مصر بدادن ايمارا در دستي آن اموري
28 بنيست كردن ايمارا * كجا ايما بر آيان برادراني ايما كداختند مر دلي ايما بكفتن
قوم بزرك و بلند از ايما شهرهاي بزركان و قلعها در آسمان و نيز پسراني عنقيم بديديم
29 آنجا * كفتم بشما نه شكسته شويد و نه ترسيد ازيشان * ٪ خداي شما آن روا بپيشي شما 30
31 او كارزار كند بشما چون همه آنچه بكرد اوازي شما در مصر بچشم ديدي شما * و در
بيابان آنچه بديدي آنچه بر داشت ترا ٪ خداي تو چون آنچه بر دارد مرد مر پسري او
32 در همه آن راه آنچه رفتيد تا آمدني شما تا آن جاي آن اين * و در سخن آن اين نه شما
33 باور كنان ٪ خداي شما * آن روا بپيشي شما در راه بآراسته كردن بشما جا بفرود
34 آمدني شما در آتش شب بنمودن شمارا در راه آنچه برويد دران و در ابر روز * بشنويد
35 ٪ مر آوازي سخنهاي شما خشم كرفت و سوكند خورد بكفتن * اكر ببينند مردي
در مردماني آن ايشان آن دراي آن بدي آن اين مر آن زميني آن نيكو آنچه سوكند
36 خوردم بدادن بپدراني شما * بجز كلب بن يفنه او ببيند آنرا و باو بدهم مر آن زمين
آنچه برفت در آن و بپسراني او جزا آنچه پر بود پسي ٪ * نيز در من خشم كرد ٪ در
38 سببي شما بكفتن نيز تو نه آيي آنجا * يهوشع بن نون آن ايستا بپيشي تو او بيايد آنجا
اورا قوي كن كه او احستا دهد [آنرا] مر يسرال.

Et placuit in oculis meis verbũ, ac- 23
cepiq; ex vobis duodecim viros, virũ
unum per tribum: Qui facie conversâ 24
ascenderunt montem, perveneruntq;
usque ad Nahal Eshchol, & explora-
verunt eam. Accipientésque in ma- 25
nibus suis de fructu terræ, detule-
runt ad nos, retuleruntque nobis
verbum, ac dixerunt; Bona est ter-
ra quam Dominus Deus noster dat
nobis. Noluistis tamen ascendere, 26
imò rebellâstis mandato Domini
Dei vestri. Et obmurmurâstis in 27
tentoriis vestris, ac dixistis; Quo-
niam odio habuit nos Dominus, edu-
xit nos è terra Ægypti ad dandum
nos in manum Emoræi, ad annihi-
landum nos. Quò nos ascendi- 28
mus? fratres nostri liquârunt cor
nostrum, dicendo; Populus est ma-
jor ac procerior nobis: urbes ma-
gnæ cum arcibus cœlum usque:
& etiam filios Anacim vidimus
ibi. Dixi autem vobis; Ne fran- 29
gamini, neque timeatis ab eis:
Dominus Deus vester incedit ante 30
vos, ipse prælium faciet pro vo-
bis, juxta omne quod feci vobis-
cum in Ægypto in conspectu oculo-
rum vestrorum: Et in deserto 31
quo vidisti quòd portavit te Domi-
nus Deus tuus quemadmodum por-
tat vir filium suum, per totam vi-
am quâ ambulâstis usque in ad-
ventum vestrum ad locum istum:
Tamen per hoc non credidistis Do- 32
mino Deo vestro, Eunti coram vo- 33
bis in via ad præparandum vobis
locum ut resideretis, per ignem noctu
ad ostendendum vobis viam quâ
iretis, & per nubem interdiu. Au- 34
divitque Dominus vocem verborum
vestrorum, iramque concipiens ju-
ravit, dicendo; Si viderit quispi- 35
am ex hominibus istis de generatio-
ne mala hac, terram bonam quam
juravi dare patribus vestris: Præ- 36
ter Chaleb filium Jephunneh: ipse
enim videbit eam, eique dabo terram
per quam ambulavit, & filiis ejus,
in mercedem quòd completus fuit
post Dominum. Etiam in me ira- 37
tus est Dominus causâ vestrâ, di-
cendo; Etiam tu non ingredieris
illuc. Jehoshua filius Nun qui 38
stat coram te, ipse ingredietur il-
luc: ipsum igitur fortifica, quando-
quidem ipse possidendam dabit eam
Israeli.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

39 וטפכם וטפלכון דאמרתון לעדי יהון ובניכון דלא ידעין יומא דין בין טב לביש
40 הינין יעלון לתמן ולהון אתנינה והינון ירתונה : ואתם ואתון אתפניו לכון
41 וטולו למדברא ארח ימא דסוף : ותענו ואתיבתון ואמרתון לי חבנא קדם
יי אנחנא ניסק וניגיח קרב ככל דפקדנא יי אלהנא ואסרתון גבר ית מאני
42 זייניה ושריתון למיסוק לטוורא : ויאמר ואמר יי לי אימר להון לא תיסקון
ולא תסדרון סדרי קרב ארום לית שכנתי מהלכא ביניכון ולא תיתברון קדם
43 בעלי דבביכון : ואדבר ומלילית לכון ולא קבילתון וסרבתון על מימרא דיי
וארשעתון וסליקתון לטוורא : ויצא
44 ונפק אמוראה דיתיב בטוורא ההוא
לקדמותכון ורדפו יתכון היכמא דחררן
וחיישן אורעייתא ומחו יתכון בגבלא

ירושלמי 44 ורדפו יתכון היך מה
דרדיפו דבוריתא וקטולו יתכון בגבלא
עד שיציו :

45 עד חרמה : ותשובו ותבתון ובכיתון קדם יי ולא קביל יי צלותכון ולא אצית
46 למיליכון : ותשבו ויתיבתון ברקם יומין סגיאין כיומיא דיתיבתון :

ב

1 ונפן ואתפנינא ונטלנא למדברא אורח ימא דסוף היכמא דמליל יי לי ואקיפנא
2 ית טורא דגבלא יומין סגיאין : ויאמר ואמר יי לי למימר : רב לכם סגי לכון
3 דאקיפתון ית טורא הדין איתפנו לכון לציפונא : ואת וית עמא פקיד למימר
4 אתון עברין בתחום אחיכון בנוי דעשו דיתבין בגבלא וידחלון מנכון ותסתמרון
5 לחדא : אל לא תיתגרון בהון ארום לא אתן לכון מארעתהון עד כמיסת
פרסת רינלא ארום ירותא לעשו יהבית ית טוורא דגבלא מטול איקרא דעבד
6 לאבוי : אכל עיבורא תזבון מנהון כד חי בכספא ותיכלון ואוף מיא
7 תזבנון מנהון בכספא ותישתון : כי אזדהרון דלא תעיקון להון ארום
יי אלהכון בריך יתכון בכל עובדי ידיכון סופיק צרכיכון במיהכך במדברא
רבא הדין דנן ארבעין שנין מימרא דיי אלהכון בסעדכון לא חסרתון
מדעם :

Targ. Jonathan B Uziel. *Hierosolymitanum.*

Sed & parvuli vest i de quibus dixistis, In prædam erunt, & filii ve- 39
stri qui non nôrunt hodie inter bonum & malum, ipsi eò ingredientur:
& ipsis dabo illam, & illi hæreditario possidebunt eam. Vos autem 40
vertite vos, & proficiscimini in desertum viâ maris juncosi. Et re- 41
spondistis, & dixistis mihi; Peccavimus coram Domino, nos ascendemus & præliabimur, juxta omnia quæ præcepit nobis Dominus Deus noster: & accinxistis vos quisque armis suis bellicis, & cœpistis ascendere in montem. Et dixit Dominus mihi; Ne ascendatis, nec instru- 42
atis aciem belli, quoniam non divina mea majestas ambulat inter vos: ut non confringamini coram hostibus vestris. Et loquutus sum vo- 43
biscum, & non obedistis: sed rebelles fuistis verbo Domini, impiéque egistis, & ascendistis in montem.
Et exiit Æmoræus, qui habitabat 44 in monte illo, vobis obviam, & persecuti sunt vos quemadmodum pungunt & urunt crabrones & percusserunt vos in Ghebal usque

Hier. 44 *Et persecuti sunt vos quemadmodum persequuntur apes, & interfecerunt vos in Ghebal usque ad internecionem.*

ad Chorma. Et reversi estis & flevistis coram Domino: sed non 45
suscepit Dominus preces vestras, neque auscultavit verba vestra. At- 46
que ita sedistis in Rekam diebus multis, secundùm dies quos habitâstis.

CAP. II.

Et reversi profecti sumus in desertum viâ maris juncosi, sicut lo- 1
quutus est Dominus ad me: & circuivimus montem Gebal diebus
multis. Et dixit Dominus ad me, dicendo: Satis vobis quod cir- 2
cuiveritis montem istum, vertite vos ad Aquilonem. Et populo præ- 3
cipe, dicendo; Vos transitis per limitem fratrum vestrorum filiorum 4
Esau, qui habitant in Ghebal: timebúntque à vobis, cauti ergò sitis
valde. Ne provocetis eos, quoniam non dabo vobis de terra eorum 5
usque ad sufficientiam plantæ pedis: quoniam hæreditatem ipsi Esau
dedi montem Ghebal, propter honorem quem exhibuit patri suo. Fru- 6
mentum emetis ab illis adhuc vivum argento, ut comedatis: & etiam
aquas emetis ab illis argento, ut bibatis. Cavete vobis ne affligatis 7
eos, quoniam Dominus Deus vester benedixit vobis in omnibus operibus manuum vestrarum, suppeditavit necessaria tua cum ambulares per desertum magnum hoc: istis quadraginta annis sermo Domini Dei vestri in auxilio vestro fuit, nec defuit vobis quicquam.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

39 * و طفلاني شما آنچه گفتيد بغارت باشد و پسراني شما آنچه نه دانستند اين روز نيك و بد
40 ايشان بيايند بآنجا و بايشان بدهم آنرا و ايشان ميراث گيرند آنرا * و شما روي كنيد
41 و منزل بر داريد بآن بيابان راهي درياي سوف * جواب داديد و گفتيد بمن خطا كرديم
بيي ايما بر آييم و كارزار كنيم چون همه آنچه فرمود ايمارا خداي ايما بر بستيد مرد مر
42 آلتي كارزاري او در استاديد ببر آمدن بكوه * گفت يي بمن بگوي بايشان نه بر آييد و نه
43 كارزار كنيد كه نه من در مياني شما و نه زخم خوريد بپيشي دشمناني شما * و سخن گفتم
بشما و نه قبول كرديد و عاصي شديد مر امري يي و شوخي كرديد و بر آمديد بآن
44 كوهي * بيرون آمد آن اموري آن نشينا در كوه آن او بپذيرهي شما و بتاختند شمارا
45 چون آنچه بگزند زنبوران و بكوفتند شمارا در شعير تا حرمه * باز گشتيد و بگريستيد
46 بپيشي يي و نه شنويد يي در آوازي شما نه گوش كرد بشما * بنشستيد در قدش روزهاي
بسياران چون روزهاي آنچه بنشستيد .

Et infantes vestri de quibus dixistis, In rapinam erunt; & filii vestri qui non nôrunt hodiè bonum ac malum, ipsi intrabunt illuc, illisque dabo eam, & ipsi hæreditariò accipient eam. 39 *Vos autem facie conversâ mansionem removete ad desertum, per viam maris Suph.* 40 *Et responsum dedistis, ac dixistis ad me; Peccatum commisimus contra Dominum: nos ascendemus, & prælium faciemus juxta omne quod præcepit nobis Deus noster. Et accinxistis quisque instrumenta sua bellica, & aggressi estis ascendere in montem.* 41 *Dixit autem Dominus ad me, Dic illis; Ne ascendatis, neque prælium faciatis, quia non sum in medio vestrî: ut non cædamini coram inimicis vestris.* 42 *Et locutus sum vobis, at non acquievistis; imò rebellâstis mandato Domini, & impudenter egistis, ac ascendistis in montem.* 43 *Egressus est itaque Emoræus sedens in monte illo, in occursum vestrî, persecutique sunt vos quasi morderent apes, & contriverunt vos in Sheir usque ad Hormah.* 44 *Tunc reversi flevistis coram Domino, & non auscultavit Dominus voci vestræ, nec aurem præbuit vobis.* 45 *Et sedistis in Cadesh diebus multis juxta dies quibus ibi sedistis.* 46

* فصل دوم

1 * روي كرديم و منزل بر داشتيم بآن بيابان راهي درياي سوف چون آنچه سخن گفت يي
2 بمن و گرد گشتيم مر كوهي شعير روزهاي بسياران * گفت يي بمن بگفتن * بس بشما گرد
3 گشتن مر آن كوه [اين آن] روي كنيد بشما بصفون * و مر آن قوم بفرماي بگفتن شما گذران
4 در حدّي برادراني شما پسراني عشو آن نشينان در شعير و بترسند از شما و احتواز كنيد
5 بغايت * نه ترس نماييد در ايشان كه نه دهم بشما از زميني ايشان تا روشي كفي
6 پاي كه ميراث بعشو بدادم مر كوهي شعير * خورش بخريد از نزدي ايشان در سيم
7 و بخوريد و نيز آب بخريد از نزدي ايشان در سيم و بياشاميد * كه يي خداي تو آفرين
كرد ترا در همه عملي دستي تو دانست رفتني تو مر آن بيابان آن بزرگي آن اين اين
چهل سال يي خداي تو اوازي تو نه كم بودي چيزي .

CAP. II.

Postea facie conversâ mansionem removimus in desertum, viâ maris Suph, quemadmodum loquutus est Dominus ad me: & circuivimus montem Sheir diebus multis. 1 *Tandem dixit Dominus mihi, dicendo;* 2 *Sat vobis circuivisse montem istum: convertite vos ad Aquilonem.* 3 *Et populo præcipe, dicendo; Vos transituri estis terminum fratrum vestrorum filiorum Eshau sedentium in Sheir: & timebunt à vobis, at cavete admodum.* 4 *Ne terrorem ostendatis in eos: non enim dabo vobis de terra eorum usque ad gressum plantæ pedis, quia in hæreditatem Eshau dedi montem Sheir.* 5 *Cibum emetis ab eis argento, & comedetis: & etiam aquam emetis ab eis argento, & bibetis.* 6 *Nam Dominus Deus tuus benedixit tibi in omni opere manûs tuæ, novit perambulâsse te desertum magnum istud: bis quadraginta annis Dominus Deus tuus fuit tecum, neque defecisti re ullâ.* 7

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי | Targ. JONATHAN B. UZIEL. — *Hierosolymitanum.*

8 וַעֲבַרְנוּ מִלְּוַת אַחִינוּ בְנֵי עֵשָׂו אִלֵּין
דְשָׁרִין בִּגְבָלָא מִן אוֹרַח מֵישְׁרָא מִן אֵילַת
וּמִן כְּרַךְ תַּרְנְגוֹלָא וְכֵינָן וַעֲבַרְנָן אוֹרַח
מַדְבְּרָא דְמוֹאָב :

8 וּנעבר וַעֲבַרְנָא מִלְּוַת אַחָנָא בְּנֵי עֵשָׂו
דְיָתְבִין בִּגְבָלָא מֵאֵילַת וּמִכְּרַךְ תַּרְנְגוֹלָא
וְאִתְפְּנִינָא וַעֲבַרְנָא אוֹרַח מַדְבְּרָא דְמוֹאָב :
9 ויאמר וַאֲמַר יְיָ לִי לְמֵימַר לָא תְעִיק יַת
מוֹאָבָאֵי וְלָא תְסַדֵּר לְקִבְלְהוֹן סִדְרֵי
קְרָבָא אֲרוּם לָא אִתֵּין לְכוֹן מֵאַרְעֲהוֹן יְרוּתָא אֲרוּם לִבְנוֹי דְלוֹט יְהָבִית יַת לְחַיַת
10 יְרוּתָא : האמים אֵימְתָנַיָא מִן לְקַדְמִין יָתִיבוּ בָהּ עַם רַב וְסַגִּי וְחַסִּין הֵי כְּגִנְבְּרַיָא :
11 רפאים גִיבָּרַיָא דְיָתְבִין בְּמֵישַׁר גְיוֹנְבְרֵי מִתְחַשְׁבִין אוּף הִינוּן הֵי כְּגִנְבְּרַיָא דְאִתְמְחִיוּ
12 בְּטוֹבְעָנָא וּמוֹאֲבָאֵי קָרַן לְהוֹן אֵימְתָנֵי : ובשעיר וּבִגְבָלָא יָתִיבוּ גְנוּסַיָא מִן לְקַדְמִין
וּבְנֵי עֵשָׂו תָרִיכוּנוּן וְשֵׁיצִיאוּנוּן מִן קֳדָמֵיהוֹן וְיָתִיבוּ בְּאַתְרֵיהוֹן הֵיכְמָא דְעָבַד יִשְׂרָאֵל
13 לַאֲרַע יְרוּתְתֵיהּ דִיהַב יְיָ לְהוֹן : עתה כְּדוּן קוּמוּ וְעִיבְרוּ לְכוֹן יַת נַחַל טַרְוָויָא
14 וַעֲבַרְנָא יַת נַחַל טַרְוָויָא : והימים וְיוֹמַיָא דְהַלִּיכְנָא מִן רְקַם גֵיעָא עַד דַעֲבַרְנָא
יַת נַחַל טַרְוָויָא תְּלָתִין וּתְמָנֵי שְׁנִין עַד דְסַף כָּל דָרָא גַבְרֵי מְגִיחֵי קְרָבָא מִגוֹ
15 מַשְׁרִיתָא הֵיכְמָא דְקַיֵים יְיָ לְהוֹן : וגם וְאוּף מַחָא מִן קֳדָם יְיָ אִתְגָרִיַית לְהוֹן
16 לְמִשְׁצְיֵיהוֹן מִגוֹ מַשְׁרִיתָא עַד דִי פְסָקוּ : ויהי וַהֲוָה כַּד פְּסָקוּ כָּל גַבְרֵי מְגִיחֵי קְרָב
17 עָבְדֵי בִימָתָא לִמְמָת מִגוֹ מַשְׁרִיתָא : וידבר וּמַלֵּיל יְיָ עִמִּי לְמֵימַר : אתה אַתּוּן
18 עָבְרִין יוֹמָא דֵין יַת תְּחוּם מוֹאָב יַת לְחַיַית : וקרבת וְתִתְקַרְבוּן לְקָבֵיל בְּנֵי עַמּוֹן
19 לָא תְצוּר עֲלֵיהוֹן וְלָא תִתְגָרֵי בְּהוֹן לְסִדְרֵי קְרָב אֲרוּם לָא אֶיתֵּן לְכוֹן מֵאֲרַע בְּנֵי
20 עַמּוֹן יְרוּתָא אֲרוּם לִבְנוֹי דְלוֹט מְטוּל זַכְוָתֵיהּ דְאַבְרָהָם יְהַבְתָּהּ יְרוּתָא : ארץ אֲרַע
גִיבָּרַיָא מִתְחַשְׁבָא לְחוּד הִיא גִבָּרַיָא יָתִיבַן בָּהּ מִן לְקַדְמִין וְעַמּוֹנָאֵי קָרַן לְהוֹן
21 זִימְתָּנֵי : עם עַמָּא רַבָּא וְחַסִּינָא הֵי כְּגִנְבְּרַיָא וְשֵׁיצִינוּן מֵימְרָא דַיְיָ מִן קֳדָמֵיהוֹן
22 וְתָרִיכוּנוּן וִיתִיבוּ בְּאַתְרֵיהוֹן : כאשר כְּמָא דְעָבַד לִבְנוֹי דְעֵשָׂו דְיָתְבִין בְּשֵׂעִיר
דְשֵׁיצֵי יַת חוֹרָאֵי מִן קֳדָמֵיהוֹן וְתָרִיכִינוּן וִיתִיבוּ בְּאַתְרָהוֹן עַד יוֹמָא הָדֵין : והעוים
23 וּשְׁאַר פְּלֵיטַת כְּנַעֲנָאֵי דַהֲווֹ שָׁרַן בִּכְוּפְרָנַיָא דְדָפִיעַ עַד עַזָּה קַפּוֹטְקָאֵי דִנְפָקוּ מִן
קַפּוֹטְקַיָא שֵׁיצִיאוּנוּן וִיתִיבוּ בְּאַתְרֵיהוֹן :

Itaq; transivimus à fratribus nostris 8
filiis Esau qui habitant in Ghebal,
ab Elath, & ab oppido galli: atque vertentes nos transivimus per
viam deserti Moab. Et dixit Do- 9
minus mihi, dicendo; Ne affligas
Moabitas, neque instruas adversùs
eos aciem belli: quoniam non dabo vobis de terra eorum possessionem, quoniam filiis Lot dedi Lechajath in possessionem. Emthanim ab 10
antiquo habitabant in ea, populus magnus & multus, & fortis sicut
gigantes. Gigantes qui habitant in planitie Gejonbere, reputantur 11
etiam ipsi sicut gigantes qui deleti sunt in diluvio: Moabitæ autem
vocant illos Emthanim. Et in Ghebal habitabant nobiles ab antiquo, 12
& filii Esau expulerunt eos, & exciderunt eos à conspectu suo, & in
eorum loco habitârunt: sicut fecit Israel terræ possessionis suæ, quam
dedit Dominus illis. Nunc surgite & transite vobis torrentem Tarvaja: 13
itaque transivimus torrentem Tarvaja. Dies autem quibus ambulavi- 14
mus à Rekam Gehah, donec transivimus torrentem Tarvaja, sunt triginta octo anni: donec consumeretur omnis generatio virorum bellatorum de medio castrorum, sicut juraverat Dominus illis. Sed etiam 15
plaga à facie Domini pugnavit contra eos, ut perderet eos è medio
castrorum, donec absumerentur. Accidit autem postquam absumpti sunt 16
viri bellatores, facientes altaria, moriendo è medio castrorum. Tunc 17
loquutus est Dominus mecum, dicendo: Vos transitis hodie limitem 18
Moab versus Lechajath. Et cùm appropinquaveritis è regione filio- 19
rum Ammon non obsidebitis eos, neque provocabitis eos in acie belli:
quoniam non dabo vobis de terra filiorum Ammon possessionem quoniam filiis Loth, propter meritum ipsius Abraham, dedi eam possessionem. Terra gigantum reputatur & ipsa: gigantes habitant in ea 20
ab antiquo, & Ammonitæ vocant illos Zimtane. Populus magnus & 21
fortis sicut gigantes: sed excîdit eos sermo Domini à facie eorum, &
expulerunt eos, & habitaverunt in loco eorum. Sicut fecit filiis Esau, 22
qui habitabant in Seir: quia delevit Horæos à facie eorum, & expulit eos, & habitaverunt in loco eorum usque ad hunc diem. Et 23
reliqua evasio Chananæorum quæ habitabat in villis Dephia usque ad
Azam: Cappadoces qui egressi sunt ex Cappadocia exterminârunt eos,
& habitârunt in loco eorum.

Hierosol. 8 *Itaque transivimus à fratribus nostris filiis Esau istis qui habitant in Ghebal, à semita planitiei, ab Elath, & ab oppido galli: itaque vertentes nos transivimus per viam deserti Moab.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*گذشتیم از نزدی برادرانی ایما پسرانی عشو آن نشینان در شعیر از راهی آن عربه از ایلت 8
و از عصیون جبر روی کردیم و گذشتیم راهی بیابانی مواب * گفت :: بمن نه عدوی کنی 9
اوازی مواب و نه ترس نمایی درو کارزار که نه دهم بتو از زمینی او میراث که بپسرانی لوط بدادم
مر عر میراث * آن امیم بپیش بنشستند در آن قوم بزرگ و بسیار و افراشته چون عنقیم 10
*رفایم حسیب شوند نیز ایشان چون عنقیم و آن موابیم بخوانند بایشان امیم * و بشعیر 11 12
بنشستند آن حریم بپیش و پسرانی عشو براندند ایشانرا و نیست کردند ایشانرا از پیشی
ایشان و بنشستند بجای ایشان چون آنچه بکرد یسرال بزمینی میراث او آنچه بداد :: بایشان *
*اکنون برخیزید و بگذرید بشما مر نحل زرد بگذشتیم مر نحل زرد * و آن روزها آنچه برفتیم 13 14
از قدش برنع تا آنچه بگذشتیم مر نحل زرد سی و هشت سال تا تمام شدن همه آن درا مردمانی
آن کارزار از میانی آن لشکرگاه چون آنچه سوگند خورد :: بایشان * و نیز زخم :: بود در ایشان 15
بنیست کردن ایشانرا از میانی آن لشکرگاه تا تمام شدن ایشان * [و بود] چون آنچه تمام شدند 16
همه مردمانی آن کارزار بمردن از میانی آن قوم * سخن گفت :: بمن بگفتن * تو گذرا این 17 18
روز مر حدّی مواب مر عر * و نزدیک شوی مقابلی پسرانی عمّون نه عدوی کنی بایشان 19
و نه ترس نمایی در ایشان که نه دهم از زمینی پسرانی عمّون بتو میراث که بپسرانی لوط بدادم
آنرا میراث * زمینی رفایم حسیب شود نیز آن رفایم بنشستند دران بپیش و آن عمّویم 20
بخوانند بایشان زمزمّیم * قومی بزرگ و بسیار و بلند چون عنقیم نیست کرد ایشانرا 21
:: از پیشی ایشان براندند ایشانرا و بنشستند بجای ایشان * چون آنچه بکرد بپسرانی 22
عشو آن نشینان در شعیر آنچه نیست کرد مر آن حری از پیشی ایشان براندند
ایشانرا و بنشستند بجای ایشان تا آن روزی آن این * و آن عوّیم آن نشینان 23
در روستاها تا عزّه کفتریم آن بیرون آیان از کفتر نیست کردند ایشانرا و بنشستند
بجای ایشان *

Et transivimus à fratribus nostris 8
filiis Eshau sedentibus in Sheir à
via Arabah, Elath, & Esion geber:
facie autem conversâ transivimus
viâ deserti Moab. Dixitque Do- 9
minus ad me; Ne hostiliter agas
cum Moab, neque terrorem ostendas
in eum prælio: quia non dabo tibi
de terra ejus hæreditatem, nam filiis Lot dedi Ar in hæreditatem.
Emim anteà sedebant in ea, popu- 10
lus magnus ac multus, & excelsus sicut Anacim. Rephaim, re- 11
putabantur etiam ipsi sicut Anacim:
& Moabitæ vocabant eos, Emim.
In Sheir autem sederunt Horim an- 12
teà, quos filii Eshau expulerunt,
& annihilârunt eos à præsentia
sua, sederúntque in loco ipsorum,
quemadmodum fecit Israel terræ
hæreditatis suæ quam dedit Dominus illis. Nunc surgite, & trans- 13
ite vobis torrentem Zered: & transivimus torrentem Zered. Dies autem 14
quibus ambulavimus de Cadesh
Barnea, usquequò transiremus torrentem Zered, fuerunt *triginta & octo*
anni, usque ad consumptionem totius
generationis virorum bellatorum de
medio castrorum, quemadmodum juraverat Dominus illis. Et etiam 15
plaga Domini fuit in eos ad annihilandum eos de medio castrorum,
donec consumerentur. Et fuit, 16
quando consumpti sunt omnes viri
bellatores moriendo de medio populi, Loquutus est Dominus ad me, 17
dicendo; Tu transiturus es hodiè 18
terminum Moab, nempe *Ar: Et* 19
accedes è regione filiorum Ammon:
ne hostiliter agas cum eis, neque
terrorem ostendas in eos; quia non
dabo de terra filiorum Ammon
tibi in *hæreditatem: nam filiis*
Lot dedi illam in *hæreditatem. Ter-* 20
ra Rephaim reputatur etiam ipsa,
Rephaim sederunt in ea anteà: &
Ammonitæ vocant eos Zamzummim. Populus magnus ac multus, 21
& excelsus sicut Anacim, & *annihilavit eos Dns à præsentia eorum,*
expuleruntque eos, & sederunt in
loco ipsorum: Quemadmodum fe- 22
cit filiis Eshau sedentibus in Sheir,
propter *quos annihilavit Horæum*
à præsentia eorum, & *expulerunt eos,*
sederúntque in loco ipsorum usque
in diem hanc. Et Avvæos sedentes 23
in pagis usque Azzah, Caphtorim
egredientes è Caphtor annihilârunt
eos, & sederunt in loco ipsorum.

תרגום יונתן בן עוזיאל

24 קומו אזדקפו טולו ועברו ית נחלי ארנונא חמון די מסרית בידיכון ית סיחן
מלכא דחשבון ואמוראה וית ארעיה שרי לתרכותיה ותתגרי למסדרא לקובליה
25 סדרי קרבא : היום יומא דין שריית למיתן זועתך ודחלתך על אנפי כל
עממיא דתחות כל שמיא דישמעון שמע זכוותך היך קמון שמשא וסיהרא
אמטולתיך ופסקון מן למימר שירתא כמיסת יומא ופלגא וקמו במדורהון עד דאגחת
26 קרבא בסיחון ויזועון וירתתון מן קדמך : ואשלח ושדרית עזגדין מנהרדעא דסמיך
27 למדבר קדמות לות סיחון מלכא דאמוראי פתגמי שלם למימר : אעברה אעיבר
בארעך בארחא דהיא ארח כבישא איזיל לא אסטי להנזקותך ליטינא
28 ולשמאלא : אכל עיבור כד חי בכספא תזבין לי ואיכול ומוי בכספא תיתן לי
29 ואישתי לחוד אעיבר בלחודיי : כאשר היכמא דעבד לי בנוי דעשו דיתבין
בגבלא ומואבאי דיתבין בלחיית עד זמן דאיעיבר ית יורדנא לארעא דיי אלהנא
30 יהיב לנא : ולא אבה ולא צבא סיחן מלכא דחשבון לאעברותנא בגו תחומיה
ארום אקשי יי אלהך ית יצרא דרוחיה ואיתקף ית ליבביה מן בגלל למימסריה
31 בידך כיומא הדין : ויאמר ואמר יי לי חמי באורכות שמשא וסהרא דשריית
למימסר בידך ית סיחון וית ארעיה שרי לתרכותיה למירות ית ארעיה : ויצא
32 ונפק סיחון לקדמותנא הוא וכל עמיה לאגחא קרבא ליהץ : ויתנהו ומסר יתיה
33 יי אלהנא קדמנא ומחינא יתיה וית בנוי וית כל עמיה : ונלכד וכבשנא ית כל
34 קרווי בעידנא ההוא וגמרנא ית כל קרוייא גובריא ונשיא וטפליא לא אשארנא
35 משיזיב : רק לחוד בעירי בזנא לנא ועדי קרוייא דכבשנא : מערוער מערועער
36 דעל גיף נחלא דארנונא וקרתא דמתבניא במציעות נחלא עד גלעד לא הות
קרתא דתקיפת מננא ית כלהון מסר יי אלהנא קדמנא : רק לחוד לארע בני
37 עמון לא קריבתא כל אתר נחלי יובקא וקרוי טוורא ככל מה דפקיד יי אלהנא :

ג

1 ונפן ואתפנינא וסליקנא אורח מתנן ונפק עוג מלכא דמתנן לקדמותנא הוא
וכל עמיה לאגחא קרבא לאדרעת :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Levate vos, proficiscimini, & transite torrentem Arnon, videte quòd tra- 24
didi in manibus vestris Sichon regem Hesebon, & Amorrhæum, &
terram ejus; incipe expellere eum: & provoca eum instruendo contra
eum aciem belli. Hodie incipiam dare terrorem tui & timorem tui 25
ante facies omnium populorum qui sunt sub toto cœlo: qui audient
famam meritorum tuorum, ut steterint Sol & Luna propter te, & cessa-
rint à dicendo cantico per spatium diei unius & medii, steterint-
que in habitationibus suis donec commisisses prælium cum Sichon; &
expavebunt & trement à facie tua. Et misi legatos ex Nehardea, quæ 26
propinqua est deserto Kedemoth, ad Sichon regem Amorrhæorum verbis
pacis, dicendo: Transibo per terram tuam, per semitam quæ est semita 27
strata proficiscar, non declinabo ut noceam tibi ad dextram aut sinistram.
Frumentum adhuc vivum argento vendes mihi ut comedam, & aquas ar- 28
gento dabis mihi ut bibam: tantùm transibo solus ego. Sicut fecerunt 29
mihi filii Esau qui habitant in Ghebal, & Moabitæ qui habitant in Le-
chajath: usque ad tempus quo transivero Jordanem, in terram quam
Dominus Deus noster dat nobis. Sed noluit Sichon rex Hesebon nobis 30
transitum permittere per medium limitis sui: quoniam induravit Domi-
nus Deus tuus figmentum animi ejus, & induratum est cor ejus, ut traderet
eum in manum tuam hodie. Itaque dixit Dominus mihi; Vide in longi- 31
tudine Solis & Lunæ incepi tradere in manum tuam Sichon & terram
ejus: incipe expellere eum ut possideas terram ejus. Et egressus est Si- 32
chon contra nos, ipse unà cum populo suo, ut præliaretur in Jahats. Et 33
tradidit ipsum Dominus Deus noster ante faciem nostram: & percussi-
mus eum, & filios ejus, & totum populum ejus. Et subegimus omnes 34
civitates ejus tempore illo, & penitus vastavimus omnes civitates, viros,
mulieres, & parvulos: non reliquimus superstitem. Solummodo ju- 35
menta diripuimus nobis, & prædam civitatum quas cepimus. Ab Aroer 36
quæ est in littore torrentis Arnon, & civitate quæ ædificata est in medio
torrentis, usque ad Gilead, nulla fuit civitas quæ fortior nobis fuerit:
omnes illas tradidit Dominus Deus noster ante faciem nostram. Solùm 37
ad terram filiorum Ammon non accessisti, *nec ad* omnem locum torren-
tis Jabok, & ad civitates montanas, juxta omnia quæ præceperat Do-
minus Deus noster.

CAP. III.

COnversi autem ascendimus per viam Matnan: & egressus est Og 1
rex Matnan obviam nobis, ipse cum toto suo populo, ut pugnaret in
Edrehath.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

24 * برخيزيد [منزل بر داريد] وبگذريد مر نخل ارنون ببين بدادم در دستي تو مر سيحن
پادشاهي حسبون آن اموري و مر زميني او در ايست و ميراث گير و ترس نماي در و كارزار *
25 * اين روز آن اين در ايستم دادني سهمي تو و ترسي تو ابر روي آن قومها فرود همه آن
26 آسمان آنچه بشنوند خبري تو بلرزند و دردگير شوند از پيشي تو * بفرستادم رسولان از
27 بيابان قدموت بسيحن پادشاهي حسبون سخنهاي سلامتي بگفتن * بگذرم در ولايتي تو
28 در راه در راه بروم نه گردم راست و چپ * خورش در سيم بفروشي بمن و بخورم و آب
29 در سيم بدهي بمن و بياشامم خاصه بگذرم در پاي من * چون آنچه بكردند بمن پسراني
عسو آن نشينان در شعير و آن موابيم آن نشينان در عر تا آنچه بگذرم مر آن يردن بآن
30 زميني آنچه :: خداي ايما دها بايما * و نه مراد [كرد] سيحن پادشاهي حسبون گذراندن ايمارا
كه سخت كرد :: خداي تو مر روحي او و قوي كرد مر دلي او بسبب دادن اويرا در دستي تو
31 چون روزي آن اين * گفت :: بمن ببين در ايستادم دادن بپيشي تو مر سيحن و مر ولايتي
32 او در ايست بران و ميراث گير مر ولايتي او * بيرون آمد سيحن بپذيرهي ايما او و همه
33 قومي او بكارزار بيهص * بداد اويرا :: خداي ايما بپيشي ايما بزديم اويرا و مر پسراني او
34 و مر همه قومي او * بگرفتيم مر همه شهرهاي او در وقتي آن و حرم كرديم مر همه آن شهر
35 مردمان و آن زنان و آن طفل نه باقي گذاشتيم رستهي * خاصه آن چهارپا غارت كرديم بايما
36 وغنيمتي آن شهرها آنچه بگرفتيم * از عروعر آنچه ابر لبي نخل ارنون و آن شهر آنچه در نخل و تا
آن جلعد نه بود شهري آنچه باز گرفت از ايما مر آن همه بداد :: خداي ايما بپيشي ايما *
37 * خاصه بزميني پسراني عمون نه نزديك شدي همه گذاري نخل يبق و شهرهاي آن كوه و همه
آنچه فرمود :: خداي ايما *

* فصل سوم *

1 * روي كرديم و بر آمديم راهي آن بشن بيرون آمد عوج پادشاهي آن بشن بپذيرهي ايما
او و همه قومي او بكارزار ادرعي *

Surgite, mansionem removete, & 24
transite torrentem Arnon: vide, dedi
in manum tuam Sihon regem
Heshbon Emoræum, & terram
ejus: aggredere, & hæreditariò cape,
atque terrorem ostende in eum prælio.
Ipso die isto incipiam dare 25
pavorem tui & formidinem tui
in faciem populorum sub toto cœlo
qui audient famam tuam, & tre-
ment ac dolore correpti erunt
à præsentia tua. Et misi legatos 26
à deserto Cedemoth ad Sihon re-
gem Heshbon verbis pacificis, di-
cendo; Transeam per regionem tu- 27
am, per viam, per viam inquam
ambulabo, non divertam dextror-
sùm vel sinistrorsùm. Cibum ar- 28
gento vendes mihi, ut comedam:
& aquam dabis mihi argento,
ut bibam: tantùm transibo pedi-
bus meis: Quemadmodum fece- 29
runt mihi filii Ishan sedentes
in Sheir, & Moabitæ sedentes in
Ar: usque quò transiero Jarden
ad terram quam Dominus Deus
noster dat nobis. Et noluit Sihon rex 30
Heshbon transitū præbere nobis: quia
induraverat Dominus Deus tuus
spiritum ejus, & obfirmaverat cor
ejus, causâ dandi eum in manum
tuam, sicut die hâc. Dixit au- 31
tem Dominus ad me; Ecce in-
cepi dare coram te Sihon & re-
gionem ejus, aggredere, expelle, &
hæreditariò cape regionem ejus.
Et egresso Sihon in occursum no- 32
bis, ipso & universo populo
ejus ad bellum in Jahas: Dedit 33
eum Dominus Deus noster coram
nobis, percussimúsque eum, ac
filios ejus, & universum populum
ejus. Cepimus quoque omnes ur- 34
bes ejus tempore illo, & anathema-
te delevimus omnem urbem, viros,
& mulieres, ac infantes: non re-
liquimus evasorem ullum. Verun- 35
tamen quadrupedes prædati sumus
nobis, & spolia urbium quas ce-
pimus. Ab Aroer quæ super la- 36
brum torrentis Arnon, & urbe quæ
in valle, usque ad Gilead, non
fuit urbs ulla quam resumpsit à
nobis: omnes dedit Dominus Deus
noster coram nobis. Veruntamen 37
ad terram filiorum Ammon non ac-
cessisti, ad omnem transitū torrentis
Jabboc, & urbes montis, & quic-
quid præcepit Dominus Deus no-
ster.

CAP. III.

FAcie autē conversâ ascendimus 1
via Bashan: & egressus est Og rex
Bashan in occursum nobis, ipse
& universus populus ejus ad bel-
lum in Edrei.

ירושלמי — תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B UZIEL.

2 כיון דחמא משה ית רשיעא זע
ומרתת מן קדמוי ואמר הלא דין הוא
דהוה מחסד לאבהתן אברהם ושרה
ואמר להון אתון דמין לאילנין שתילין
על מבועין דמין ברם פירין לית הינון
עבדין בגין כן אמתין ליה קודשא בריך
הוא יהא שמיה משבח אחיא יתיה שנין
סגיאין מן בגלל למחויא יתיה לדריא
דהוא מסר יתיה ביד בנוי ואמר מימרא
דיי ליה משה לא תדחל מנה ארי בידך
מסרית יתיה וית כל עמיה וית ארעיה
ותעביד ליה היך מה דעבדת לסיחון
מלכהון דאמוראי דהוה שרי בחשבון:
5 כל אלין קרין תלילן מקפן שורין
רמין תרעין ונגרין:

2 ואמר יי לי לא תדחל מניה ארום בידך
מסרית יתיה וית כל עמיה וית ארעיה
ותעביד ליה היכמא דעבדת לסיחון
מלכא דאמוראה דיתיב בחשבון: ויתן
3 ומסר יי אלהנא בידנא אוף ית עוג מלכא
דמתנן וית כל עמיה ומחינוהי עד דלא
4 אשתייר לה משזיב: ונלכד וכבשנן ית
כל קירווייה בעדנא ההיא לא הוות
קרתא דלא נסיבנא מנהון שתין קירווין
כל תחום פלך טרגונא מלכותא דעוג
5 במתנן: כל אלה כל אילין קירווין
חקרא מקפן שורין רמין אחידן בתרעין
ונגרין בר מקרוי פצחיא סגי לחדא:
6 ונחרים וגמרנא ית קירויהון היכמא
דעבדנא לסחון מלכא דחשבון היכדין
גמרנא ית כל קרווי גובריא ונשיא
7 וטפלא: וכל הבהמה וכל בעירי ועדיי קרויא בזונא לנא: ונקח ונסיבנא
8 בעידנא ההיא ית ארעא מן רשות תרין מלכי אמוראי דבעיברא דיורדנא מנחלי
9 ארנונא עד טוורא דחרמון: צידונים צידנאי הוון קרן לחרמון טוורא דמסריי
פירוי ואימוראי קרן ליה טוור תלגא
דלא פסיק מניה תלגא לא בקייטא ולא
10 בסיתווא: כל ערי כל קירוי מישרא
וכל גלעד וכל מתנן עד סלווקיא ואדרעת
11 קרוי ממלכותא דעוג במתנן: כי רק
ארום לחוד עוג מלכא דמתנן אשתייר ממותר גיבריא דאשתציו בטובענא הא
שיווייה שווייא דפרזלא הא היא יהיבא בבי ארכיון ברבת בני עמון תשע
12 אמין אורכה וארבע אמין פותיה באמתא דגרמידה: וארת וית ארעא הדא
ירתנא בעידנא ההיא מערער ועד כיף נחלא ופלגות טוורא דגלעד וקירווי
13 יהבית לשבט ראובן ולשבט גד: ויתר ושאר גלעד וכל מתנן מלכותיה
דעוג יהבית לחצי שיבט מנשה כל תחום בית פלך טרגונא וכל מתנן ההוא
מתקרי ארע גיבריא:

ירושלמי 9 צידונאי קרן לחרמון
ארעא מסרי פרוהי ואמוראי קרן ארעא
מרבי פרי אילנא: 11 הלא היא
יהיבא באפרכון דבני עמא:

Et dixit Dominus ad me; Ne timeas ab eo, quoniam in manum tuam tradidi ipsum, & totum populum ejus, & terram ejus: faciésque illi sicut fecisti Sichon regi Amorræo, qui habitavit in Hesebon. 2
Itaque tradidit Dominus Deus noster in manus nostras etiam Og regem Matnan, & universum populum ejus: & percussimus eum adeo ut non remaneret ei ullus qui reliquus esset. 3
Et subegimus omnes civitates ejus in tempore illo, non fuit civitas quam non ceperimus ab illis: sexaginta civitates, universum limitem provinciæ Traconitidis regni Og in Matnan. 4
Omnes istæ civitates munitæ erant, circundatæ muris excelsis, clausæ portis & vectibus: præter oppida aperta, quorum valdè multa erant. 5
Et penitus destruximus civitates eorum, sicut fecimus Sichoni regi Hesebon: sic penitus destruximus civitates unà cum viris, mulieribus & parvulis. 6
Omnia quoque jumenta & prædas civitatum diripuimus nobis. 7
Et abstulimus tempore illo terram ex potestate amborum regum Amorræorum, qui erant citra Jordanem, à torrentibus Arnon usque ad montem Hermon. 8
Sidonii vocant Hermon, Montem cujus fœtidi sunt fructus: Amorræi autem vocant ipsum, Montem nivis, eò quòd non cesset in eo nix nec æstate nec hyeme. 9
Omnes quoque civitates planitiei, & universam Gilead, & universam Matnan, usque ad Seleuciam & Edrehath, civitates regni Og in Matnan. 10
Quoniam tantum Og rex Matnan relictus est ex reliquiis gigantum qui perierunt diluvio, ecce lectus ejus lectus ferreus est, ecce ipse positus est in armamentario in Rabbath filiorum Ammon: novem cubitorum est longitudo ejus, & quatuor cubitorum latitudo, cubito sui ipsius. 11
Et terram hanc possedimus tempore illo, ab Aroer usque ad littus torrentis, & medium montem Gilead; & civitates dedi tribui Ruben & tribui Gad. 12
Reliquam verò partem Gilead & totam Matnan, regnum ipsius Og, dedi dimidiæ tribui Manasse, omnem limitem regionis Trachonitidis, omnémque Matnan, quæ vocatur terra gigantum. 13

Hierosol. 2. Quando vidit Moses improbum illum, expavit & tremuit à facie ejus, & dixit; Annon hic est qui probris afficiebat patres nostros Abraham & Sara, & dicebat illis: Vos similes estis arboribus plantatis juxta fontes aquarum, verùm fructus non faciunt: propterea expectavit ipsum sanctus benedictus ipse, cujus nomen celebretur, & in vita conservavit eum annis multis, ut ostenderet ipsũ generationibus, quòd ipse traderet eum in manus filiorum ejus. Itaque dixit sermo Domini ipsi Mosi; Ne timeas ab eo, quia in manũ tuam tradidi ipsum, & universum populum ejus, & terram ejus: & facies illi sicut fecisti Sichon regi Amorræorum qui habitabat in Hesebon. 5. Omnes istæ civitates munitæ erant, circundatæ muris excelsis, portis & vectibus.

Hierosol. 9 Sidonii vocant Hermonem Terram cujus fructus sunt fœtidi: Amorræi autem vocant, Terram multiplicantẽ fructus arboris. 11. Annon ipse positus est in præfecturis filiorum Ammon.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* گفت يي بمن نه ترسي ازو كه در دستي تو بدادم اويرا ومر همه قومي او وبكني 2
باو چون آنچه بكردي بسيحن پادشاهي آن اموري آنچه نشيندا در حسبون * بداد يي 3
خداي ايما در دستي ايما نيز مر عوج پادشاهي آن بشن ومر همه قومي او برديم اويرا
تا بيي باقي ماند باو رستهي * بگرفتيم مر همه شهرهاي او در وقت آن نه بود شهري 4
آنچه نه ستانديم ازيشان شست شهر همه بخشي تراره مملكتي عوج در بشن * همه 5
اينان شهرهايي قلعها باروي بلند درها وپشتيوان بجز از شهرهاي روستاها بسيار بغايت.
* وبكشتيم ايشانرا چون آنچه بكرديم بسيحن پادشاهي حسبون كشتن همه شهر 6
مردمان آن زنان وآن طفل * وهمه آن چهارپا وغنيمتي آن شهرهاي غارت كرديم 7
بايما * بستانديم در وقتي آن مر آن زمين از دستي دو پادشاهاني آن اموري آنچه در 8
گذاري آن يردن از نحل ارنن تا كوهي حرمون * صيدنيم بخوانند بحرمون شرين 9
وآن اموري بخوانند باو شنير * همه شهرهاي آن ميشور وهمه جلعد وهمه بشن تا سلكه 10
وادرعي شهرهاي مملكتي عوج در بشن * كه [خاصّه] عوج پادشاهي آن بشن 11
باقي ماند از باقي آن رفايم اينك تختي او تختي آهن ها نه او در بزرگاني پسراني
عمون نه گز درازي آن وچهار گز گشادگي آن در ارشي مرد * ومر آن زميني 12
آن اين ميراث گرفتيم در وقتي آن از عرعر آنچه ابر نحل ارنون ونيمهي كوهي آن
جلعد وشهرهاي او بدادم براوبني وبجدي * وباقي آن جلعد وهمه آن بشن مملكت 13
عوج بدادم بنيمهي قبيلهي آن منسّه همه بخشي آن تراره بهمه آن بشن او خوانده
شود زميني رفايم *

* *Et dixit Dominus ad me; Ne timeas ab illo: nam in manũ tuã dedi eum, & universum populum ejus: faciesque ei quemadmodum fecisti Sebon regi Emoræorum qui sedebat in Hesbbon.* 2
Dedit itaque Dominus Deus noster in manum nostram etiam Og regem Bashan, & universum populum ejus: percussimus eum, donec non reliquus maneret ei evasor ullus. 3
Cepimus quoque omnes urbes ejus tempore illo: non fuit urbs ulla quam non ceperimus ab eis, sexaginta urbes, omnem portionem amœniorem regni Og in Bashan. 4
Omnes istæ erant urbes castellatæ, turribus altis, portis & vectibus: præter urbes pagorum multas valdè. 5
* *Et interfecimus eos, quemadmodùm fecimus Sihon regi Hesbbon, interficiendo omnis urbis viros, mulieres, & infantes.* 6
Omnes autem quadrupedes, & spolia urbium deprædati sumus nobis. 7
Tulimus itaque tempore illo terram è manu duorum regum Emoræorum qui in transitu Jardea, à Nahal Arnon usque ad montem Hermon: 8
(Sidonii vocant Hermon, Shirion: & Emoræi vocant eum Shenir:) 9
Omnes urbes Mishor, & omnem Gilead, & omnem Bashan usque ad Salchah, & Edrei, urbes regni Og in Bashan: 10
Nam tantùm Og rex Bashan reliquus manserat ex residuis gigantum: ecce lectus ejus lectus ferreus, nonne est in magnis filiorum Ammon? novem cubitorum longitudo ejus, & quatuor cubitorum latitudo ejus, in cubito hominis. 11
Et terram hanc quam in hæreditatem accepimus tempore illo, ab Aroer juxta Nahal Arnon, & dimidium montis Gilead, & urbes ejus, dedi Reubenitis & Gaditis. 12
Residuum verò Gilead, & universam Bashan regni Og dedi dimidiæ tribui Menasseh, omnem portionem amœniorem, cum tota Bashan: ipsa vocatur, Terra Rephaim. 13

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

14 ויאיר בר מנשה נסיב ית כל תחום
פלך טרגונא עד תחום קורזי ואנטיקירוס
וקרא יתהון על שמיה ית מתנן כפרני
15 יאיר עד יומא הדין : ולמכיר
16 יהבית ית גלעד : ולראובני ולשיבט ראובן ולשיבט גד יהבית מן גלעד ועד נחלי
ארנונא מציעות נחלא ותחומיה ועד יובקא דנחלא תחומא דבני עמון : והערבה
17 ומישרא ויורדנא ותחום מגניסר ועד ימא
דמישרא וקרתא טבריה דסמיכא לימא
דמלחא תחום שפכות מיא מרמתא
18 מדינחא : ואצו ופקידית יתכון שיבט ראובן
ושבט גד ופלגות שיבט מנשה בעידנא ההיא למימר יי אלהכון יהיב לכון ית ארעא
19 הדא למירתה מזיינין תעברון קדם אחוכון בני ישראל כל מזרזי חילא : רק לחוד
נשיכון טפליכון ובעיריכון ידענא ארום בעיר סגי לכון יתבון בקירויכון די יהבית לכון :
20 עד עדן דיניח יי לאחוכון כוותכון ויירתון אוף הינון ית ארעא דיי אלהכון יהיב
21 לכון ותתובון גבר לירותתיה דיהבית לכון : ואת ית יהושע פקידית בעידנא ההיא
למימר עינך חמיין ית כל דעבד יי אלהך לתרין מלכיא האילין היכדין יעביד יי לכל
22 מלכוותא דאנת עבר לתמן : לא תיראם לא תידחלון מנהון ארום מימרא דיי אלהכון
מגיח לכון :

ירושלמי 14 כל תחום אטרכונא עד תחום קרית אפיקרס וקרא יתהון על שמיה :

ירושלמי 17 ומישרא וירדנא ותחומא מן גנוסר ועד ימא דמישרא ימא דמלחא תחות בית שפיכות קטמא מן מדנחא :

Et Jair filius Manasse accepit uni- 14
versum limitem regionis Tracho-
nitidis, usque ad limitem Korze &
Antikeros, & vocavit ea de nomine
suo, Mathnan oppida Jair usque ad
hunc diem. Ipsi autem Machir 15
dedi Gilead. Tribui autem Ruben & tribui Gad dedi à Gilead usq; 16
ad torrentem Arnon, medium torrentis & limitem ejus usq; ad Jabok
torrentem, *qui est* terminus filiorum Ammon. Planitiem quoq; & Jor- 17
danem, cum termino à Genesa-
reth usque ad mare planitiei, &
civitatem Tiberiadis quæ vicina
est mari salis, limitem effusionis
aquarum collis ad Orientem. Et 18
præcepi vobis, tribus Ruben, tri-
bus Gad, & dimidia tribus Manas-
se, eo tempore dicendo; Dominus Deus vester dedit vobis terram
hanc ad possidendum eam, armati transibitis coram fratribus vestris
filiis Israel quicunque expediti estis ad militiam. Tantùm uxores ve- 19
stræ, pueri vestri, & jumenta vestra (novi *enim* quod jumenta mul-
ta sunt vobis) habitabunt in urbibus vestris, quas dedi vobis: Us- 20
que ad tempus quo quietem dederit Dominus fratribus vestris sic-
ut vobis, ut possideant etiam ipsi terram quam Dominus Deus ve-
ster dat vobis, tum revertemini quisque ad hæreditatem suam quam
dedi vobis. Et Josue præcepi eo tempore, dicendo; Oculi tui vi- 21
dent quicquid fecit Dominus Deus tuus duobus regibus istis, sic faci-
et Dominus omnibus regnis ad quæ tu transis. Ne timeatis ab illis, 22
quoniam sermo Domini Dei vestri pugnat pro vobis.

Hierosol. 14. *Omnem limitem regionis Trachonitidis, usque ad limitem civitatis Apikeras, & vocavit ea de nomine suo.*

Hierosol. 17. *Et planitiem, & Jordanem, & limitem à Genesareth usque ad mare planitiei mare salis, sub effusione cineris ab Oriente.*

פ פ פ

SECT. XLV.

ואתחנן
23 אל ה' ובעית רחמין מן
קדם יי בעידנא ההיא
24 למימר : ה' בבעו ברחמין מן קדמך
יי אלהים אנת שריתא לאחזאה ית
עבדך ית רבותך וית גבורת ידך תקיפתא
דאנת הוא אלהא ולא אית בר מינך
דשכינתך שריא בשמיא מלעילא ושליט בארעא לא דיעביד כעובדך וכגבורתך :
25 אעברה אעיבר כדון ואחמי ית ארעא טבתא דבעיברא דיורדנא טוורא
טבא דנן דביה מתבניא קרתא דירושלם וטוור ליבנן דביה עתיד למשרי
שכינתא :

ירושלמי 23 וצלית ובעית רחמין מן קדם יי אמר משה בשעתא ההיא למימר :

24 בבעו ברחמין מן קדמך יי אלהים את שריתא :

Et quæsivi miserationes à facie Do- 23
mini tempore illo, dicendo: Ob- 24
secro per miserationes à facie tua
Domine Deus, tu incepisti osten-
dere servo tuo magnificentiam tu-
am & potentiam manûs tuæ for-
tis: quia tu es Deus, & nullus
præter te; quia divina tua maje-
stas habitat in cœlis sursùm, & dominaris in terra, nec *est* qui faciat
secundùm opera tua & juxta potentiam tuam. Transeam nunc & vi- 25
deam terram bonam quæ est ultra Jordanem, montem bonum hunc in
quo ædificata est civitas Jerusalem, & montem Libani in quo futu-
rum est ut resideat Dei majestas.

Hierosol. 23. *Et oravi & quæsivi miserationes à facie Domini, dixit Moses, hora illa dicendo:* 24. *Obsecro per misericordias à conspectu tuo Domine Deus, tu cœpisti.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

14 * يايِر پسري منسّه بستاند مر همه بخشي طراره تا حدّي آن جشوري و آن معكتي
15 بخواند ايشانرا ابر نامي او مر آن بشن حوت يايِر تا آن روزي آن اين * و بمكير بدادم
16 آن جلعد * و لراوبني و بجدي بدادم از آن جلعد و تا نخل ارنون مياني آن نخل و حدّ
17 و تا يبّق آن نخل حدّي پسراني عمّون * و آن عربه و آن يردن و حدّ از كنّرت و تا
18 درياي آن عربه درياي آن نمك فرودي ريزشي آن چكاد بمزرح * بفرمودم شمارا در
وقتي آن بگفتن ،، خداي شما بداد بشما مر آن زمين آن اين بميراث گرفتن
19 جريدگان بگذريد بپيشي برادراني شما پسراني يسرال همه اهلي لشكري * خاصّه
زناني شما و طفلاني شما و رمّهي شما دانستم كه رمّهي بسيار بشما بنشينند در شهرهاي
20 شما آنچه بدادم بشما * تا آنچه آسايش دهد ،، ببرادراني شما چون شما و ميراث گيرند نيز
ايشان مر آن زمين آنچه ،، خداي شما دها بايشان در گذاري آن يردن و باز گرديد
21 مرد بميراث او آنچه بدادم بشما * و مر يهوشع بفرمودم در وقتي آن بگفتن چشماني
تو آن بينان مر همه آنچه بكرد ،، خداي شما بدو آن پادشاهاني آن اينان همچنين
22 بكند ،، بهمه آن مملكتها آنچه تو گذرا بآنجا * نه ترسيد از ايشان كه ،،
23 24 خداي شما او آن [كارزار] كنا براي شما * نماز گذاردم ،، در وقتي آن بگفتن * خدا
تو در استادي بنمودن مر بندهي تو مر بزرگي تو و مر قدرتي تو آن قوي آنچه
كيست خدا در آسمان و در زمين آنچه بكند چون عملهاي تو و چون جبروتهاي
25 تو * بگذرم و ببينم مر آن زمين آن نيكو آنچه در گذاري آن يردن آن كوهي آن
نيكو آن اين و آن لبنون *

Jair filius Menasseh cepit omnem 14 *portionem elegantiorem, usque ad terminum Geshuri & Maachathi: & vocavit eas secundùm nomen suum, Bashan havvoth Jair usque ad diem hanc. Por-* 15 *rò ipsi Machir dedi Gilead. Reubenitis verò & Gaditis dedi à* 16 *Gilead usque ad torrentem Arnon, medium torrentis & terminum: & usque ad Jabboc, terminum filiorum Ammon. Et Arabah, &* 17 *Jarden, & terminum ejus: à Chinnereth & usque ad mare Arabah, mare salis, sub Effusione jugi ad Orientem. Et præcepi* 18 *vobis tempore illo, dicendo; Dominus Deus vester dedit vobis terram istam ad hæreditariò capiendum* eam, *expediti transibitis ante fratres vestros filios Israel, omnes homines exercitûs. Tan-* 19 *tummodò uxores vestræ, ac infantes vestri, & greges vestri (novi* enim *quòd greges multi* sunt *vobis) sedebunt in urbibus vestris quas dedi vobis: usque quò re-* 20 *quiem dederit Dominus fratribus vestris sicut vobis, & hæreditariò acceperint etiam ipsi terram quam Dominus Deus vester dat eis in transitu Jarden: tunc revertemini quisque ad hæreditatem suam quam dedi vobis. Ipsi* 21 *etiam Jehoshua præcepi tempore illo, dicendo; Oculi tui vident quodcunq; fecit Dominus Deus vester duobus regibus istis, sic faciet Dominus omnibus regnis ad quæ tu transis. Ne timeatis ab eis: quia Domi-* 22 *nus Deus est qui prælium facit pro vobis. Et preces peregi Do-* 23 *mino in tempore ipso, dicendo; Deus, tu cœpisti ostendere servo* 24 *tuo magnitudinem tuam, & potentiam tuam validam: quisnam enim est Deus in cœlo aut in terra qui faciat secundùm opera tua & secundùm fortitudines tuas? Transeam quæso, & vi-* 25 *deam terram illam bonam quæ in transitu Jarden, montem bonum istum, ac Lebanon.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ויתעבר ה׳ ורגיז יי עלי בגללכון ולא קביל צלותי ואמר יי לי סגי לך לא תוסיף 26
למללא קדמי תוב בפתגמא הדין : עלה סוק לריש רמתא וזקיף עינך 27
למערבא ולציפונא ולדרומא ולמדינחא וחמי בעינך ארום לא תעיבר ית יורדנא
הדין : וצו ופקיד ית יהושע ותקיפהי ואלימהי ארום הוא יעיבר קדם עמא הדין 28
והוא יחסין יתהון ית ארעא דאנת חמי :
ונשב ושרינן בחילתא בכיין על חובינן 29
דאודוינן לפלחי טעוות פעור :

ירושלמי 29 ושרינן בחילתא בכיין על
חובינן ומתודין על חטינן על דאדבקינן
לפלחי טעותא דבעל פעור :

ד

ועתה ישראל וכדון ישראל שמעו לקיימיא ולדינייא דאנא מליף יתכון למעבד 1
מן בגלל דתיחון ותיעלון ותירתון ית ארעא דיי אלהא דאבהתכון יהיב לכון :
לא תוספו ליתכון רשאין למוספא על פתגמיא דאנא מפקיד יתכון ולא 2
תבצרון מניה מן לא למנטור ית פקודיא דיי אלהכון דאנא מפקיד יתכון :
עיניכם עיניכון חמיתון ית דעבד מימרא דיי בפלחי טעוות פעור ארום כל בר 3
נש דטעא בתר טעוות פעור שציה יי אלהך מבינך : ואתם ואתון דדבקתון 4
בדחלתא דיי אלהכון קיימין כולכון יומא דין : ראה חמון דאליפית יתכון 5
קיימין ודינין היכמא דפקדני יי אלהים למעבד היכנא בגו ארעא דאתון עאלין
לתמן למירתה : ושמרתם ותנטרון ותעבדון ית אורייתא ארום היא חכמתכון 6
וסוכלתנותכון למיחמי עממיא דישמעון ית כל קיימיא האלין ויימרון לחוד עם
חכים וסוכלתן עמא רבא הדין : כי מי ארום הי דא אומא רבא דאית ליה אלהא 7
קריב לותיה בשום מימרא דיי אלהן
אורחיהון דעממיא נטלין דחלתהון על
כתפיהון ודמיין קריבין להון והינון
רחיקין מטול דלא שמעין באודניהון ברם

ירושלמי 7 ארום הידא אומא רבא
דאית לה אלהא דיקרב לותה כיי אלהן
בכל שעה די אנן קרין ליה והוא עניין:

מימרא דיי יתיב על כורסיה רם ומנטל ושמע צלותנא בכל עידן דאנן מצליין
קמיה ועביד בעותן : ומי גוי והי דא אומא רבא דיליה קיימין ודינין תריצין 8
ככל אורייתא הדא דאנא סדר קדמיכון יומא דין : רק לחוד אסתמרו לכון וטורו 9
נפשתיכון לחדא דלמא תתנשון ית פתגמיא דחמיתון בסיני בעיניכון ודלמא יעידון
מן לבכון כל יומי חייכון ותלופונון לבניכון ולבני בניכון :

Et iratus est Dominus contra me propter vos, & non recepit preces 26
meas : & dixit Dominus mihi ; Satis sit tibi, ne addas loqui coram me
rursus de hac re. Ascende in cacumen montis, & erige oculos tuos ad 27
occidentem, & septentrionem, & meridiem, & orientem, & circumspi-
ce oculis tuis : quoniam non transibis Jordanem istum. Præcipe autem 28
Josue, & fortifica eum, & corrobora eum : quoniam ipse trans-
ibit ante populum istum, & ipse in
hæreditatem tradet illis terrâ quam
tu vides. Mansimus autem in val- 29
le flentes propter peccata nostra,
quòd juncti fuissemus colentibus
idolum Peor.

Hieros. 29. *Et mansimus in valle flentes propter peccata nostra, & confitentes delicta nostra, eò quòd adhæsissemus colentibus idola Baal Peor.*

CAP. IV.

ET nunc Israel audite statuta & judicia, quæ ego doceo vos ut facia- 1
tis : ut vivatis, & ingrediamini, & hæreditario possideatis terram, quam
Dominus Deus patrum vestrorum dat vobis. Non vobis licet addere ad 2
verba quæ ego præcipio vobis, neque imminuetis ex eo, quo minus ser-
vetis mandata Domini Dei vestri quæ ego mando vobis. Oculis vestris 3
vidistis quid fecerit sermo Domini colentibus idolum Peor : quoniam
omnem filium hominis, qui erravit post idolum Peor, perdidit Dominus
Deus tuus è medio tui. Vos autem qui adhæsistis cultui Domini Dei ve- 4
stri, vivitis omnes in hunc usque diem. Videte quod docuerim vos sta- 5
tuta & judicia, sicut præcepit mihi Dominus Deus : ut faciatis sic in me-
dio terræ, quam vos ingredimini ad possidendum eam. Itaque servabi- 6
tis & facietis legem, quoniam ipsa est sapientia vestra & intelligentia ve-
stra in conspectu populorum, qui audient omnia statuta ista & dicent ;
Utique populus sapiens & prudens est populus magnus iste. Quoniam 7
quis est populus magnus, cui Deus
ita sit propinquus in nomine Ser-
monis Domini? sed mos populo-
rum est ut portent deos suos super
humeros suos, ut videantur illis pro-
pinqui, cùm tamen sint longinqui,
quia non audiunt auribus suis ; ve-
rùm Sermo Domini sedet in solio suo excelso & elevato, & audit preces
nostras quocunque tempore oraverimus coram eo, & facit petitiones no-
stras. Et quis populus est, cui sint statuta & judicia recta juxta univer- 8
sam legem hanc, quam ego ordino coram vobis hodie ? Tantummodo 9
cavete vobis, & custodiatis animas vestras valdè, ne oblivioni tradatis
res quas vidistis in Sinai oculis vestris, & ne recedant à corde vestro omni-
bus diebus vitæ vestræ : quin & docebitis eas filios vestros & filios filio-
rum vestrorum.

Hieros. 7. *Quoniam quis est populus magnus, cui sit Deus qui accedat ad ipsum sicut Dominus Deus noster, quacunque horâ clamamus ad eum, & ipse respondet nobis?*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

26 * قهر کرد ،، درمن بسببي شما و نه شنويد بمن گفت ،، بمن بس بتو نه افزايي سخن گفتن بمن
27 نيز درسخن آن اين * بر آي سري آن چکاد و بردار چشماني تو بمغرب بصفون و بدروم
28 و بمزرح و ببين درچشماني تو که نه گذري مر آن يردن آن اين * و بفرماي مر يهوشع و قوي
کن اويرا و پادياوند کن اويرا که او بگذرد بپيشي آن قوم آن اين و او اجسندا دهد ايشانرا
29 مر آن زمين آنچه ببيني * و بنشستيم درجي مقابلي بيت فعور * • فصل چارم •
1 * واکنون يسرال بشنو بآن رسمها و بآن حکمها آنچه من آموزا شمارا بکردن بسبب بزييد
2 و بياييد و ميراث گيريد مر آن زمين آنچه ،، خداي پدراني شما دها بشما * نه افزاييد ابر
آن سخن آنچه من فرمايا شمارا و نه کم کنيد ازو بنگاه داشتن مر فرمانهاي ،،
3 خداي شما آنچه من فرمايا شمارا * چشماني شما آن بينان مر آنچه بکرد ،، در بعل
فعور که همه مردي آنچه برفت پسي بعل فعور نيست کرد اويرا ،، خداي
4 تو از مياني تو * و شما آن واصلان در ،، خداي شما زندگان همهي شما اين روز •
5 * ببين بياموختم شمارا رسمها و حکمها چون آنچه بفرمود مرا ،، خداي من
6 بکردن همچنين درمياني آن زمين آنچه شما آيان آنجا بميراث گرفتن آنرا * و نگهداريد و بکنيد
که آن خردي شما و بينايي شما بچشم ديدي آن قومها آنچه بشنويد مر همه آن رسمها آن ايشان
7 و بگويند خاصّه قومي خردمند و بينا آن قومي آن بزرگ آن اين * که کيست قوم بزرگ آنچه
8 باو خداي نزديک باو چون ،، خداي ايما در همه خواندني ايما باو * و کيست قومي
بزرگ آنچه باو رسمها و حکمها راستان چون همه آن شريعتي آن اين آنچه من دها بپيشي شما اين
9 روز * خاصّه حاذر باش بتو و نگاه دار جاني تو بغايت تا نه فراموش کني مر آن سخنها آنچه
بديدند چشماني تو و تا نه گردند از دلي تو همه روزگاراني زندگي تو و معلوم کني ايشانرا
بپسراني تو و بپسراني [پسراني] تو *

* *Iratus autem fuerat Dñs contra me* 26
causâ vestri, propterea non exaudi-
vit me: sed dixit Dominus mihi; Sat
tibi, ne addas loqui mecum ampliùs
de verbo hoc. Ascende verticem 27
jugi, & eleva oculos tuos ad Occi-
dentem, & ad Aquilonem, et ad Meri-
diem, & ad Orientem, at vide oculis
tuis : non enim transibis Jarden
istum. Præcipe item Jehoshua, & 28
fortifica eum, ac validum redde
eum : ipse enim transibit ante po-
pulum istum, ipséque possidendam
dabit illis terram quam videbis.
Sedimus verò in Gai è regione 29
Beth Peor.

CAP. IV.

NUnc ergò Israel audi statuta 1
& judicia quæ ego doceo vos facere,
ut vivatis, & ingrediamini, atque
hæreditariò accipiatis terram quam
Dominus Deus patrum vestrorum
dat vobis. Non addetis ad ver- 2
bum quod ego præcipio vobis, neque
diminuetis ex eo, ad custodiendum
præcepta Domini Dei vestri quæ
ego præcipio vobis. Oculi vestri 3
vident quod fecit Dominus contra
Baal Peor : omnem enim homi-
nem qui perrexerat post Baal Peor,
annihilavit Dominus Deus tuus de
medio tuî. Vos autem qui con- 4
juncti estis Domino Deo vestro, vi-
vitis universi hodié. Vide, docui 5
vos statuta ac judicia, quemad-
modum præcepit mihi Dominus
Deus meus, ut faciatis sic in me-
dio terræ ad quam venturi estis ad
hæreditariò accipiendum eam. Cu- 6
stodite ergò, & facite, quia ea est
prudentia vestra & perspicacia ve-
stra in oculorum conspectu populo-
rum qui audient omnia statuta ista,
ac dicent ; Utique populus prudens
& perspicax est populus magnus
iste. Quisnam enim est populus 7
magnus cui Deus sit propinquus,
sicut est Dominus Deus noster in o-
mni invocatione nostra ad eum?
Et quisnam est populus magnus cui 8
sint statuta ac judicia justa, sicut est
universa lex ista quam ego do coram
vobis hodié. Veruntamen cautus sis 9
tibi, & custodi animam tuam valdè,
ut non obliviscaris verborum quæ
viderunt oculi tui, néve recedant à
corde tuo omnibus diebus vitæ tuæ:
& nota facies ea filiis tuis, et filiis
filiorum tuorum.

ירושלמי תרגום יונתן בן עוזיאל

10 יום ותדכון גרמיכון במעסקכון בה הי כיומא דקמתון קדם יי אלהכון בחורב בזמן
דאמר יי לי כנוש קדמי ית עמא ואשמועינון ית פתגמי דילפון למדחל מן קדמי כל
11 יומיא דהינון קיימין על ארעא וית בניהון יאליפון: ותקרבון וקריבתון וקמתון בשיפולי
טורא וטוורא דליק באשתא ושלהוביה מטי עד צית שמיא חשוכא עננא ואמיטתא:
12 וידבר הי ומליל יי עמכון בטורא מגו אישתא קל דבירא אתון שמעין ודמו לא חמיתון
13 אלהן קל ממלל: ויגד ותני לכון ית קימיה דפקיד יתכון למעבד עישרתי דבוריא
14 וכתבינון על לוחי סמפירינון: ואתי ויתי פקיד יי בעידנא ההיא למלפא יתכון קיימין
15 ודינין למעבדכון יתהון בארעא דאתון עברין לתמן למירתה: ונשמרתם ותסתמרון
לחדא לנפשתכון ארום לא חמיתון כל דמו ביומא דמליל יי עמכון בחורב מגו אשתא:
16 פן תשחיתון הוון זהירין דלא תחבלון עובדיכון ותעבדון לכון צלם דמו דכל טעו דמו
17 דדכר או דנוקבא: תבנית דמו דכל בעירא די בארעא דמו דכל ציפר גפא דפרחא
18 באויר רקיע שמיא: תבנית דמו דכל
ריחשא דבארעא דמו דכל נוני דבמיא
19 מלרע לארעא: ופן תשא ודלמא תתלון
עיניכון לצית שמיא ותחמון ית שמשא וית זיהרא וית רישי כוכביא כל חילי שמיא
ותטעון ותסגדון להון ותפלחינון דפליג יי אלהכון בהון דעתהון דכל עממיא דתחות
20 כל שמיא: ואתכם לקח הי ויתכון נסיב
מימרא דיי לחולקיה ואנפיק יתכון מניר
פרזלא ממצרים מטול למהוי ליה לעם
21 אחסנא כיומא הדין: והי ומן קדם יי הוה רגז עלי על פתגמיכון דאתרעמתון על מיא
וקיים דלא אעיבר ית יורדנא ודלא איעול לארעא דיי אלהכון יהיב לכון אחסנא:
22 כי אנכי ארום אנא שכיב בארעא הדא לית אנא עבר ית יורדנא ואתון עברין ותירתון
23 ית ארעא טבתא הדא: השמרו אסתמרו לכון דלמא תתנשון ית קיימא דיי אלהכון
דגזר עמכון ותעבדון לכון צלם דמות כולא דפקדינכון יי אלהכון דלא למעבד: כי הי
24 ארום יי אלהכון מימריה אשא אכלא
אשא הוא אלהא קנאי ומתפרע בקנאה:

ירושלמי 18 דמות כל נוניא דאית במיא
מתחות לארעא:

ירושלמי 20 למהון עם חביבין היך סגולה
ביומא הדין:

ירושלמי 24 ארום יי אלהכון אשא
דאכלא אשא הוא אלהא קנאן ומתפרע
בקנאין הוא:

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

10 Et mundos reddetis vos in negotiis vestris per eam *legem*, sicut die quo stetistis coram Domino Deo vestro in Horeb, eo tempore quo dixit Dominus mihi; Congrega coram me populum ut audire faciam eos verba mea, quibus discant timere coram me omnibus diebus quibus stabunt super terram, atq; filios suos doceant.
11 Accessistis autem & stetistis in humilioribus locis montis: mons autem ardebat igni, & flamma ejus perveniebat usque ad summitatem cœlorum, *& erant* tenebræ, nubes, & caligo.
12 Et loquutus est Dominus vobiscum in monte è medio ignis: vocem sermonis vos audivistis, sed similitudinem non vidistis, sed vocem tantùm loquentis.
13 Et annuntiavit vobis fœdus suum, quod præcepit vobis ut faciatis, decem verba quæ scripsit super tabulas Sapphirinas.
14 Mihi verò præcepit Dominus in tempore illo, ut docerem vos statuta & judicia, ut ea faciatis in terra, ad quam vos transitis ut eam possideatis.
15 Custodite ergò valdè animas vestras: quoniam non vidistis ullam similitudinem, die quo loquutus est Dominus vobiscum in Horeb è medio ignis.
16 Admoniti estote ne corrumpatis opera vestra, & faciatis vobis imaginem aut similitudinem ullius idoli, similitudinem inquam masculi aut fœminæ:
17 Similitudinem cujuscunque jumenti in terra; similitudinem ullius avis alatæ, quæ volat in aëre expanso cœlorum:
18 Similitudinem ullius reptilis quod in terra degit: similitudinem ullorum piscium, qui in aquis sunt sub terra.
19 Et ne levetis oculos vestros ad summitatem cœlorum, & videatis solem & lunam & præcipuas stellas, totum exercitum cœlorum, & erretis & adoretis ea, & colatis illa: quia divisit Dñs Deus vester per hæc scientiam universorum populorum qui sunt sub omnibus cœlis.
20 Vos verò accepit sermo Domini pro parte sua, & eduxit vos è fornace ferrea ex Ægypto: ut essetis illi in populum hæreditariũ sicut hodié.
21 Et à conspectu Domini fuit ira contra me propter verba vestra, eò quòd murmurâstis ad aquas: & juravit me non transiturum Jordanem, & non ingressurum in terram quã Dñs Deus vester dat vobis in hæreditatem.
22 Ego enim moriar in terra ista, non transiturus sum Jordanem: vos autem transibitis & hæreditariò possidebitis terram bonam istam.
23 Cavete vobis ne oblivioni tradatis statutum Dñi Dei vestri quod pepigit vobiscum, & faciatis vobis imaginem, similitudinem cujusque rei, de qua præcepit vobis Dominus Deus vester ne *illam* faceretis.
24 Quoniam Domini Dei vestri sermo ignis est consumens, ignis est Deus zelotes, & vindicans se cum zelotypia.

Hierosol. 18. *Similitudinem ullorum piscium, qui sunt in aquis sub terra.*

Hierosol. 20. *Ut essetis populus dilectus sicut peculium hodié.*

Hierosol. 24. *Quoniam Dominus Deus vester ignis consumens est, ignis est Deus zelotes, & ulciscens se cum zelotypia est.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

10 * روزي آنچه بياستادي بپيشي ¨ خداي تو در حرب در گفتني ¨ بمن جمع كن بمن مر آن قوم
وبشنوانم ايشانرا مر سخنهاي من آنچه بياموزند بترسيدن مرا همه آن روزها آنچه ايشان زندگان
11 ابر آن زمين ومر پسراني ايشانرا بياموزند * نزديك شديد وبياستاديد دامني آن كوه وآن كوه
12 افروزا در آتش تا رسشي آن آسمان تاريك ابر و نرم * سخن گفت ¨ بشما از مياني آن آتش آوازي
13 سخنها شما شنوان وخماناني نيست شما بينان بجز آواز * آگاه كرد بشما مر شرطي او آنچه بفرمود
14 شمارا بكردن ده آن سخنها وبنوشت ايشانرا ابر دو لوحهاي سنگها * ومرا بفرمود ¨ در وقتي
آن آن بآموختن شمارا رسمها وحكمها بكردني شما ايشانرا در زميني آنچه شما گذران آنجا بميراث
15 گرفتن * وهشيار باشيد بغايت [بجانهاي شما] كه نه ديديد هيچ خماناني در روز سخن گفت
16 ¨ بشما در حرب از مياني آن آتش * تا نه تباهي كنيد وبكنيد بشما تراشش خماناني [همه
17 شكل خماناني نر يا ماده * خماناني همه چهارپاني آنچه در زمين خماناني همه گنجشك بالور آنچه
18 بپرد در آسمان * خماناني همه جنبش در زمين خماناني همه ماهي آنچه در آب از فرود بزمين *
19 * وتا نه بر داري چشماني تو بآن آسمان وببيني مر آن خورشيد ومر آن ماه ومر آن ستارها [همه
سپاهي آن آسمان] و دمغ شوي و سجود كني بايشان و پرستش كني ايشانرا آنچه
20 بخش كرد ¨ خداي تو ايشانرا بهمه آن قومها فرودي همه آن آسمان * وشمارا بستاند
¨ وبيرون آورد شمارا از كورهي آن آهن از مصر ببودن باو بقومي احسندا چون روزي آن اين *
21 * و ¨ خشم گرفت در من ابر سببي شما و سوگند خورد ببي گذراندني من مر يردن وببي
22 آمدن بآن زميني آن نيكو آنچه ¨ خداي تو دها بتو احسندا * كه من ميرا در زميني آن اين
نيست من گذرا مر آن يردن و شما گذران و ميراث گيريد مر آن زمين آن نيكوي آن اين *
23 * هوشيار باشيد شما تا نه فراموش كنيد مر شرطي ¨ خداي شما آنچه ببريد اوازي شما وبكنيد
24 شما تراشش خماناني همه آنچه فرمود ¨ خداي تو * كه ¨ خداي تو آتشي سوزا و خداي رشك آور

10 Die quo stetisti coram Domino tuo in Horeb, quum diceret Dominus mihi; Congrega mihi populum, ut audire faciam eos verba mea, quæ discent, ad timendum me omnibus diebus quibus fuerint viventes super terram, & filios suos docebunt.
11 Et appropinquantes astitistis laciniæ montis, (mons autem ardebat igne donec pertingeret cœlum, tenebræ, nubes, ac nubilum)
12 Et locutus est Dominus ad vos de medio ignis: vocem verborum audiebatis, at similitudinem ullam non videbatis præter vocem.
13 Et notum fecit vobis pactum suum quod mandavit vobis præstare, Decem verba, & scripsit ea super duas tabulas lapideas.
14 Mihi quoque præcepit Dominus tempore illo docere vos statuta ac judicia, ut faceretis ea in terra ad quam transitis ad hæreditatem accipiendam.
15 Cauti ergò estote valde animabus vestris, (non enim vidistis ullam similitudinem die quo locutus est Dominus ad vos in Horeb de medio ignis,)
16 Ne corruptè agatis, & faciatis vobis sculptile, similitudinem omnis effigiei; similitudinem masculi aut fœminæ:
17 Similitudinẽ cujuscunque quadrupedis quæ in terra, similitudinem cujuscunque volucris alatæ quæ volet per cœlum:
18 Similitudinem cujuscunque reptilis in terra, similitudinem cujuscunque piscis qui in aqua subter terram:
19 Néve attollas oculos tuos ad cœlum, & videas solem, & lunam, & stellas, totum exercitum cœli, & impellaris, & adorationem exhibeas eis, & cultum præstes illis quæ distribuit Dominus Deus tuus omnibus gentibus sub cœlo.
20 Vos autem tulit Dominus, eduxitque vos è fornace ferrea, ex Ægypto, ut essetis ei in populum hæreditatis, sicut die istâ.
21 At Dominus iram concepit in me causâ vestri, ac juravit se non permissurum me transire Jarden, nec venire ad terram bonam quam Dominus Deus tuus dat tibi in possessionem.
22 Ego enim morior in terra ista, nec transeo Jarden, vos autem transitis, & hæreditariò accipietis terram bonam istam.
23 Cauti igitur estote vobis ne obliviscamini pacti Domini Dei vestri quod pepigit vobiscum, & faciatis vobis sculptile, similitudinem omnis quod interdixit Dominus Deus tuus.
24 Nam Dominus Deus tuus ignis comburens est, Deus zelifer.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

25 כי תוליד ארום תלדון בנין ובני בנין ותתעתקון בארעא ותחבלון עובדיכון
ותעבדון לכון צלם דמות כולא ותעבדון דביש קדם יי אלהכון לארגזא קדמוי :
26 העדותי אסהידית בכון יומא דין סהדין קיימין ית שמיא וית ארעא ארום מיבד
תובדון בסרהוביא מעלוי ארעא דאתון עברין ית יורדנא תמן למירתה לא תורכון
27 יומין עלה ארום משתציא תשתיצון : והפיץ ה׳ ויבדר יי יתכון ביני עממיא
ותשתותרון בעם קליל ביני עממיא דיבדר יי יתכון תמן בגלותא : ועבדתם
28 ותיטעוקון למפלח תמן לפלחי טעוותא עובד אידיהון דבני נשא מן קיסא ואבנא
29 דלא חמיין ולא שמעין ולא אכלין ולא מריחין : ובקשתם ותתבעון מתמן
למיתב לדחלתא דיי אלהכון ותשכחון רחמין ארום תבעון מן קדמוי בכל לבכון
30 ובכל נפשכון : בצר לך כד תיעוק לכון ויארעון לכון כל פתגמיא האילין בסוף
31 יומיא ותתובון עד דחלתא דיי אלהכון ותקבלון למימריה : כי אל ארום אלהא
רחמנא יי אלהכון לא ישבקוכון ולא יחבלכון ולא יתנשי ית קיימא דאבהתכון
32 דקיים להון : כי ארום שייל כדון לדריא דמן יומי שירוייא דהוו קדמך למן
יומא דברא יי אדם על ארעא ולמסייפי שמיא ועד סייפי שמיא ההוא היך פתגמא
רבא הדין או האשתמע דכוותיה :
33 השמע האפשר דשמע עמא קל מימרא
דיי אלהא קיים דממלל מגו אישא
היכמא דשמעתון אתון ואתקיים : או
34 הנסה או היך ניסא דעבד יי לאתגלאה

ירושלמי 33 או הידא אומא ומלכו
דשמעת : 34 או ניסיא דעבד מימרא
דיי למעל למבשר ליה אומא מגו
אומא :

למיפרשא ליה אומא בפיצתא מגו עם אוחרי בניסין באתין ובתמהין ובסדרי
נצחני קרבין ובאדרע מרמם ובחזווני רברבין הי ככל מה דעבד לכון יי אלהכון
35 במצרים ועיניכון חמיין : אתה אנת אתחמיתא ית פרישתא האילין ממול
36 למנדע ארום יי הוא אלהא לית תוב בר מיניה : מן משמי מרומא אשמעינכון
ית קל מימריה למכסנא יתכון באולפניה ועלוי ארעא אחמינכון ית אישתיה
רבתא ופתגמוי שמעתון מגו אישתא :

Quum genueritis filios & filios filiorum, & consenueritis in terra, atque 25
corruperitis opera vestra, & feceritis vobis imaginem aut ullam simili-
tudinem, & feceritis id quòd malum est coram Domino Deo vestro,
quo ad iracundiam provocetis eum : Testor in vos hodie testes fir- 26
mos cœlum & terram, quòd pereundo peribitis celeriter è terra ad
quam possidendam vos transitis Jordanem ; non prolongabitis dies su-
per eam, quin excindendo excindemini. Et disperget vos Dominus in- 27
ter populos : & remanebitis cum populo modico inter populos, quò
disperget vos Dominus in captivitate. Et arctabimini ut serviatis ibi 28
cultoribus idolorum, operum manuum ipsorum hominum ex ligno &
lapide, quæ non vident, nec audiunt, nec comedunt, nec odorantur.
Et quæretis ibi reverti ad timorem Domini Dei vestri, & invenietis 29
miserationes, quando quæsiveritis à facie ejus toto corde vestro &
tota anima vestra. Quando oppressio fuerit vobis, & acciderint vo- 30
bis omnia verba ista in fine dierum, & convertemini ad cultum Do-
mini Dei vestri, & recipietis sermonem ejus. Quoniam Deus mise- 31
ricors Dominus Deus noster, non deseret vos neque perdet vos, neque
oblivioni tradet fœdus patrum vestrorum, quod juravit eis. Quo- 32
niam nunc interroga generationes quæ *sunt* à diebus principii, quæ
fuerunt ante te, inde à die quo creavit Dominus hominem super ter-
ram, ab extremitate cœlorum usque ad alteram extremitatem, an fue-
rit res magna ut ista est, aut an auditum sit aliquid simile. An fieri 33
potuerit, ut audiverit populus vo-
cem sermonis Domini Dei viven-
tis, qui loqueretur è medio ignis,
sicut audivistis vos, & vivus man-
serit ? Aut sicut miraculum quod 34
fecit Dominus, revelando se ut
sibi separaret populum per sortem è medio populi alterius, signis, mira-
culis, & prodigiis, & ordinibus victoriarum belli, & brachio excelso,
& visionibus magnificis, secundùm omnia quæ fecit vobis Dominus
Deus vester in Ægypto, oculis vestris videntibus ? Tibi ostensa sunt 35
mirabilia ista, ut scias quòd Dominus sit Deus, non est rursus præter
eum. E cœlis excelsis audire fecit vos vocem sermonis sui, ad ar- 36
guendum vos per doctrinam suam : & super terram ostendit tibi
ignem suum ingentem, & verba ejus audivistis è medio ignis.

Hieros. 33 *Aut quis populus aut regnum est quod audiverit ? 34 Aut signa quæ fecit verbum Domini, veniendo ut annuntiando assereret sibi populum è medio populi ?*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

25 *كه بزاياني پسران و پسراني پسران و كهنه شويد در زمين و تباهي كنيد وبكنيد
تراشش خماناني همه وبكنيد آن بد در نظري ״ خداي تو بخشم انگيرانيدني او * 26 گواه
گرفتم در شما اين روز مر آن آسمان و مر آن زمين كه كم شدن كم شويد زود از بالاي
آن زمين آنچه شما گذران مر يردن آنجا بميراث گرفتن نه درازكشيد روزگاران ابر
17 آن كه نيست شدن نيست شويد * وپراكنده كند ״ شمارا در قومها و باقي
18 مانيد مردماني شماري در قومها آنچه براند ״ شمارا آنجا * وپرستش كنيد آنجا بتان
عملي دستي آدم چوب و سنگ آنچه نه بينند و نه شنوند و نه خورند و نه بويند *
29 * وطلب كنيد [از آنجا] مر ״ خداي تو و بيابي كه طلب كني اويرا در همه دلي تو و در
30 همه جاني تو * در سختي بتو و بيابند ترا همه آن سخنهاي آن ايشان در آخري آن
31 روزگاران و بازگردي تا ״ خداي تو و بشنوي در قولي او * كه خداي رحمان ״ خداي تو نه
اندازد ترا و نه تباه كند ترا و نه فراموش كند مر شرطي پدراني تو آنچه سوگند خورد بايشان *
32 * كه بپرس اكنون مر روزگاراني اولها آنچه بودند بپيشي تو باز روز آنچه آفريد خداي آدم
ابر آن زمين و بكناري آن آسمان و تا كناري آن آسمان ها بوده آمد چون سخني آن
33 بزرگي آن اين يا ها شنويده آمد چون او * ها بشنويد قوم آوازي خدا سخن گويا از
34 مياني آن آتش چون آنچه بشنويدي تو و بزيستي * يا ها معجز كرد خدا بآمدن بستاندن
باو قوم از مياني قوم در آزمايشها در نشانها و در معجزها و در كارزار و در دستي قوي و در
بازوي افراشته و در هيبتهاي بزرگان چون همه آنچه بكرد بشما ״ خداي شما در
35 مصر بچشم ديدي تو * تو نمودار شدي بدانستن كه ״ او آن خدا نيست
36 نيز بغيري او * از آن آسمان بشنواند ترا مر آوازي او بادب كردن ترا و ابر
آن زمين بنمود ترا مر آتشي او آن بزرگ و سخنهاي او بشنويدي از مياني
آن آتش *

Quum genueris filios, & filios filiorum, ac inveterati fueritis in terra, corruptè autem egeritis, feceritisque sculptile, similitudinem cujuscunque rei, atque ita feceritis malum in conspectu Domini Dei tui, ad excitandum iram ejus: 25
Testes adhibeo contra vos hodiè cœlum ac terram, quòd pereundo peribitis citò de super terram ad quam vos transitis Jarden ad hæreditariò accipiendum eam : non longùm protrahetis dies super eam, quia annihilando annihilabimini: 26
Ac disperget vos Dominus inter populos, & reliqui manebitis homines numeri inter gentes ad quas pellet vos Dominus. 27
Et coletis ibi idola, opus manûs hominis, lignum & lapidem, quæ nec vident, nec audiunt, nec edunt nec odorantur. 28
Quæretis autem inde Dominum Deum tuum, & invenies, quum quæsieris cum toto corde tuo ac totâ animâ tuâ. 29
In angustia tua, cùm invenerint te omnia ista ; in fine dierum, tum revertêre ad Dominum Deum tuum, auscultabisque dicto ejus: 30
Quia Deus misericors est Dominus Deus tuus, nec abjiciet te, neque corrumpet te, neque obliviscetur pacti patrum tuorum de quo juravit illis. 31
Interroga enim nunc de diebus prioribus qui fuerunt ante te à die quo creavit Deus hominem super terram, & ab extremo cœli & usque ad extremum cœli, an extiterit sicut magnum hoc, aut an auditum fuerit sicut ipsum: 32
An audierit populus vocem Dei loquentis de medio ignis, quemadmodum audivisti & vixisti: 33
Vel an miraculum fecerit Deus, veniendo ad capiendum sibi gentem de medio gentis cum tentationibus, signis, & miraculis, & bello, & manu validâ, & brachio extento, & terroribus magnis, secundùm omne quod fecit vobis Dominus Deus vester in Ægypto in conspectu oculorum tuorum? 34
Tibi ostensum est, ut scires quòd Dominus est Deus, nec est ultrà præter eum. 35
E cœlo audire fecit te vocem suam, ad erudiendum te : & super terram ostendit tibi ignem suum magnum, & verba ejus audisti è medio ignis. 36

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. — Hierosolymitanum.

37 ותחרת וחולף דרחים ית אבהתכון אברהם ויצחק ואתרעי בבנוי דיעקב בתרוי
ואפקינכון באפי ריעותיה בחיליה רב ממצרים : להוריש לתרכא עממין רברבין 38
ותקיפין מנכון מן קדמיכון לאעלותכון למיתן לכון ית ארעהון אחסנא כיומא
הדין : וידעת ותנדעון יומא דין ותתיבון על ליבכון ארום יי אלהים דשכינתיה 39
שריא בשמיא מלעילא ושליט על ארעא מלרע לית חורן בר מניה : ושמרת
ותנטרון ית קיימוי וית פקודוי דאנא מפקד לכון יומא דין דיוטב לכון ולבניכון 40
בתריכון ומן בגלל דתינגדון יומא דין על ארעא דיי אלהכון יהיב לכון כל
יומיא : אז יבדיל משה הא בכן אפרש משה תלת קרוין בעברא דיורדנא מדנח 41
שמשא : לנוס למערוק לתמן קטולא 42
דיקטול ית חבריה ולא אתכוון והוא
לא שני ליה מאתמלי ומדקמוהי ויעירוק
לחדא מקרווייא האלין ויתקים : את
בצר ית בותירין במדברא בארע 43
מישרא לשיבט ראובן וית רמתא בגלעד לשיבט גד וית דברא במתנן לשיבט
מנשה : וזאת ודא אחוויית אורייתא די סדר משה קדם בני ישראל : אלה 44
אלין סהידוותא וקימיא ודיניא דמליל משה עם בני ישראל בזמן מפקהון 45
ממצרים : בעבר ותננון משה בעברא דיורדנא בחילתא לקביל בית פעור 46
בארע סיחון מלכא דאמוראי דיתיב בחושבנא דמחא משה ובני ישראל במפקהון
ממצרים : ויירשו וירתו ית ארעיה וית ארע עוג מלכא דמתנן תרין מלכי 47
אמוראי דבעברא דיורדנא מדנח שמשא :
מערוער מערער דעל גיף נחלי ארנון 48
ועד טוורא דסיאון הוא טוור תלגא :
וכל הערבה וכל מישרא עברא דיורדנא 49
מדינחא ועד ימא דמישרא תחות משפך מרמתא :

ירושלמי 42 די יקטול ית חבריה
בכתוף דלא ידע והוא לא הוא סני ליה
מדאתמול ולאדקדמוי : 44 ודא אחויית
אורייתא דשוי משה קדם בני ישראל :

ירושלמי 48 מן לחיית דאית על גב
נחל ארנונא ועד טורא דמסרי פרוי
הוא טור תלגא :

ה

ויקרא וקרא משה לכל ישראל ואמר להון שמעו ישראל ית קיימיא וית דיניא 1
דאנא ממליל קדמיכון יומא דין ותילפון יתהון ותינטרון למעבדהון : הי יי 2
אלהנא גזר עמנא קיים בחורב :

Et quia dilexit patres vestros, Abraham, & Isaac, ideò benevolentiâ
complexus est filios Jacob post ipsum: & eduxit vos pro bona sua vo- 37
luntate cum virtute sua magna ex Ægypto. Ut expelleret populos
magnos & fortiores vobis à facie vestra: ut introduceret vos & da- 38
ret vobis terram eorum in hæreditatem, sicut hodie est. Sciatis ergò
hodie & reducatis ad cor vestrum, quòd Dominus Deus cujus divina 39
majestas habitat in cœlis supernè & dominatur in terra infernè, non
est alius præter ipsum. Quare servetis statuta ejus, & mandata ejus 40
quæ ego mando vobis hodie, ut benefaciat vobis & filiis vestris post
vos: ut prolongetis diem hunc super terram, quam Dominus Deus
vester dat vobis omnibus diebus. Ecce tunc separavit Moses tres
civitates ultra Jordanem ad ortum Solis: Ut fugiat eò homicida qui 41 42
occidisset socium suum per imprudentiam, cùm odio non habuisset eum ab hesterno die & antea, ut fugeret in unam ex civitatibus istis & in vita conservaretur. Kevatirin
43 in deserto in terra planitiei, pro tribu Ruben, & Ramatha in Gilead pro tribu Gad, atque Dabera in
Matnan pro tribu Menasse. Porrò hæc est indicatio legis quam or- 44
dinavit Moses coram filiis Israel. Et hæc sunt testimonia, & statuta, & 45
judicia quæ loquutus est Moses cum filiis Israel, tempore quo ex-
irent ex Ægypto. Et indicavit ea Moses ultra Jordanem, in valle 46
è regione domus Peor, in terra Sichon regis Amorrhæorum qui ha-
bitabat in Hesebon, quem percussit Moses & filii Israel cùm egrede-
rentur ex Ægypto. Et hæreditariò possederunt terram ejus, & ter- 47
ram Og regis Matnan, duorum regum Amorrhæorum, qui erant ci-
tra Jordanem ad ortum solis. Ab
48 Aroer quæ est ad littus torrentis Arnon, usque ad montem Sion qui est mons nivis. Omnémque
49 planitiem quæ est citra Jordanem ad orientem, usque ad mare quod est in planicie sub effusione collium.

Hierosol. 42 *Qui interfecisset socium suum per imprudentiam, neque odio habebat eum ab hesterno die aut etiam antea.* 44 *Et hæc est indicatio legis quam posuit Moses coram filiis Israel.*

Hierosol. 48 *A Lechajath quæ est ad latus torrentis Arnon, usque ad montem cujus fructus sunt fœtidi, ille est mons nivis.*

CAP. V.

Et vocavit Moses universum Israel, & dixit illis; Audite Israel sta- 1
tuta & judicia quæ ego loquor coram vobis hodie, ut discatis ea &
servetis ad faciendum ea. Dominus Deus noster pepigit nobiscum, 2
fœdus in Horeb.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وبدلي كه دوست داشت مر پدراني تو و اختيار كرد در نسلي او پسي او بيرون آورد ترا 37
در امري او در زوري او آن بزرگ از مصر * براندن قومهاي بزرگان و قويان از تو از پيشي 38
تو باوردن ترا بدادن بتو مر زميني ايشان اسنتا چون روزي آن اين * و بداني اين روز و باز 39
كردي بدلي تو كه :: او آن خدا در آسمان از بالا و ابر آن زمين از فرود نيست نيز * و نگاه 40
داري مر رسمهاي او و مر فرمانهاي او آنچه من فرمايا ترا اين روز آنچه نيكوئي رسد بتو
و بپسراني تو پسي تو بسبب درازكشي روزگاران ابر آن زمين آنچه :: خداي تو دها بتو همه
آن روزگاران * آن هنگام جدا كرد مشه سه شهرها در گذاري آن يردن در رفشي خورشيد * 41
* بگريختن آنجا خوني آنچه بكشد مر ياري او ببي دانش و اونه دشمن باو ازدي و پريرو بگريزد 42
بيگه از آن شهرهاي آن اينان و بزيد * مر بصر در بيابان در زميني آن ميشور براوبني و مر 43
راموت در جلعد بجدي و مر جولن در بشن بمنشي * و اين آن شريعت آنچه بنهاد مشه بپيشي 44
پسراني يسرال * اينان آن گواه گرفتها و آن رسمها و آن حكمها آنچه سخن گفت مشه بپسراني 45
يسرال در بيرون آمدني ايشان از مصر * در گذاري آن يردن در جيا مقابلي بيت فعور در 46
زميني سيحون پادشاهي آن اموري آنچه نشينا در حشبون آنچه برد مشه و پسراني يسرال در بيرون
آمدني ايشان از مصر * ميراث گرفتند مر ولايتي او و مر ولايتي عوج پادشاهي آن بشن دو 47
پادشاهاني آن اموري آنچه در گذاري آن يردن در رخشي خورشيد * از عرعر آنچه ابر لبي نخل 48
ارنون و تا كوهي سياون او حرمون * و همه آن عربه گذاري آن يردن بمزرح و تا درياي آن 49
عربه فرود ريزشي آن چكاد *

* فصل پنجم *

* بخواند مشه بهمه يسرال گفت بايشان بشنو يسرال مر آن رسمها و مر حكمها آنچه من سخن 1
گويا در حضوري شما اين روز و بياموزيد ايشانرا و نگاه داريد بكردن ايشانرا * :: خداي 2
ايما ببريد [اواري ايما] شرط در حرب :

Et pro eo quòd dilexit patres tuos, itaque elegit sobolem ejus post eum, eduxitque te mandato suo in fortitudine sua magna ex Ægypto: 37 *Ad expellendum gentes magnas ac robustiores te à præsentia tua, ad introducendum te, & ad dandum tibi terrã eorum in possessionem, sicut die hâc.* 38 *Scias ergò hodiè, & revertare ad cor tuum, quòd Dominus est Deus in cœlo desuper, & in terra deorsùm, nullus est ultrá.* 39 *Custodies igitur statuta ejus ac præcepta ejus, quæ ego præcipio tibi hodiè, eò quòd bonum perveniat ad te & ad filios tuos post te, ut longùm protrahas dies super terram quam Dominus Deus tuus dat tibi, omnibus diebus.* 40 *Eo tempore separavit Moscheh tres urbes in transitu Jarden ad Exortum solis:* 41 *Ut fugeret illuc sanguinarius qui interemerit socium suũ ex inscitia, nec fuerit ei inimicus ab heri & nudiustertiùs: fugeret inquam ad unam ex urbibus istis, & viveret:* 42 *Nempe Beser in deserto, in terra Mishor de Reubenitis: & Ramoth in Gilead de Gaditis: & Golan in Bashan de Menassitis.* 43 *Hæc est itaque lex quam posuit Moscheh coram filiis Israel:* 44 *Hæc sunt testimonia & statuta ac judicia quæ locutus est Moscheh filiis Israel in egressu ipsorum ex Ægypto,* 45 *In transitu Jarden, in Gai è regione Beth Peor, in terra Sihon regis Emoræorum sedentis in Heshbon, quem percussit Moscheh ac filii Israel in egressu ipsorum ex Ægypto:* 46 *Et hæreditatem acceperunt regionem ejus, & regionem Og regis Bashan, duorum regum Emoræorum, qui in transitu Jarden ad Ortum solis,* 47 *Ab Aroer quæ juxta labrum torrentis Arnon, & usque ad montem Sion, ipse est Hermon:* 48 *Et universam solitudinem transitûs Jarden ad Orientem, & usque ad mare solitudinis, sub Effusione jugi.* 49

CAP. V.

Vocans autem Moscheh universum Israelem, dixit eis; Audi Israel statuta ac judicia quæ ego loquor in præsentia vestra hodiè, & discite ea, & observate facere ea. 1 *Dominus Deus noster pepigit nobiscum fœdus in Horeb.* 2

תרגום יונתן בן עוזיאל

לא לָא עם אֲבָהָתָנָא גְזַר יְיָ יַת קְיָימָא הָדֵין אֱלָהֵן עִמָנָא אֲנַחְנָא אִלֵין הָכָא יוֹמָא 3
דֵין כּוּלָנָא חַיִין וְקַיָמִין : פנים מַמְלַל קֳבֵל מַמְלַל מַלֵיל יְיָ עִמְכוֹן בְּטוּרָא מִגוֹ 4
אִישָׁתָא : אנכי אֲנָא הֲוֵית קָאִים בֵּין מֵימְרָא דַיְיָ וּבֵינֵיכוֹן בְּעִדָנָא הַהִיא לְמִתְנְיָא 5
לְכוֹן יַת פִּתְגָמָא דַיְיָ אֲרוּם דְחַלְתּוּן מִן קֳדָם קָל מֵימְרָא דַיְיָ דְמִשְׁתְּמַע מִגוֹ אִישָׁתָא
וְלָא סְלֵיקְתּוּן בְּטוּרָא כַּד אֲמַר : אנכי ה׳ אלהיך עַמִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנָא הוּא יְיָ 6
אֱלָהֲכוֹן דִי פְרָקִית וְאַפֵּיקִית יַתְכוֹן פְּרִיקִין מִן אַרְעָא דְמִצְרָאֵי מִבֵּית שִׁעֲבוּד עַבְדַיָא :
לא יהיה עַמִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא יְהֵוֵי לְכוֹן אֱלָהּ אוֹחֲרָן בַּר מִנִי : לא תעשה לָא 7 8
תַעַבְדוּן לְכוֹן צֵלֶם וְכָל דְמוּ דְבִשְׁמַיָא מִלְעֵיל וְדִי בְאַרְעָא מִלְרַע וְדִי בְמַיָא מִלְרַע
לְאַרְעָא : לא תשתחוה לָא תִסְגְדוּן לְהוֹן וְלָא תִפְלְחוּן קֳדָמֵיהוֹן אֲרוּם אֲנָא הוּא 9
יְיָ אֱלָהֲכוֹן אֱלָהּ קַנָאָן וּפוּרְעָן וּמִתְפָּרַע בְּקִנְאָה מַדְכַּר חוֹבֵי אֲבָהָן רַשִׁיעַן עַל בְּנִין
מְרוֹדִין עַל דַר תְּלִיתָאֵי וְעַל דַר רְבִיעָאֵי לְסָנְאַי כַּד מַשְׁלְמִין בְּנַיָא לְמֶחְטֵי בָּתַר
אֲבָהָתְהוֹן : ועשה חסד וְנָטִיר חֶסֶד וְטֵיבוּ לְאַלְפֵי דָרִין לְרַחֲמֵי צַדִיקַיָא וּלְנָטְרֵי 10
פִקוּדֵי וְאוֹרַיְיתִי : לא תשא עַמִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא יִשְׁתְּבַע חַד מִנְכוֹן בְּשׁוּם מֵימְרֵיהּ 11
דַיְיָ אֱלָהֲכוֹן עַל מַגָן אֲרוּם לָא מְזַכֵּי יְיָ בְּיוֹם דִינָא רַבָּא יַת כָּל מַאן דְמִשְׁתְּבַע
בִּשְׁמֵיהּ עַל מַגָן : שמור עַמִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֲווּ נַטְרִין יַת יוֹמָא דְשַׁבְּתָא לְמִקַדְשָׁא יָתֵיהּ 12
הֵי כְּמָא דְפַקִיד יַתְכוֹן יְיָ אֱלָהֲכוֹן : ששת שִׁיתָא יוֹמִין תִּפְלְחוּן וְתַעַבְדוּן כָּל עִיבִידַתְכוֹן : 13
וְיוֹם וְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה שַׁב וְנָיִיח קֳדָם יְיָ אֱלָהֲכוֹן לָא תַעַבְדוּן כָּל עִיבִידְתָּא אַתּוּן 14
וּבְנֵיכוֹן וּבְנָתֵיכוֹן וְעַבְדֵיכוֹן וְאַמְהָתֵיכוֹן וְתוֹרֵיכוֹן וְחַמְרֵיכוֹן וְכָל בְּעִירֵיכוֹן וְגִיוֹרֵיכוֹן
דִי בְקִרְוֵיכוֹן מִן בִּגְלַל דִינוּחוּן עַבְדֵיכוֹן וְאַמְהָתֵיכוֹן כְּוָתְכוֹן : וזכרת וְתֶהֱווֹן דְכִירִין 15
אֲרוּם מְשַׁעְבְדִין הֲוֵיתוּן בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם וּפְרַק וְאַפֵּיק יְיָ אֱלָהֲכוֹן יַתְכוֹן מִתַּמָן בִּידָא
תַקִיפָא וּבִדְרָע מְרָמַם בְּגִין כֵּן פַּקְדָךְ יְיָ אֱלָהָךְ לְמֶעְבַּד יַת יוֹמָא דְשַׁבְּתָא : כבד עַמִי 16
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֲווּ זְהִירִין גְבַר בְּאִיקָרָא דַאֲבוֹי וּבְאִיקָרָא דְאִמֵיהּ הֵיכְמָא דְפַקִידְכוֹן יְיָ
אֱלָהֲכוֹן מִן בִּגְלַל דְיוֹרְכוּן יוֹמֵיכוֹן וּמִן בִּגְלַל דְיֵיטִיב לְכוֹן עַל אַרְעָא דַיְיָ אֱלָהֲכוֹן
יָהֵיב לְכוֹן : לא־תרצח עַמִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא תֶהֱווֹן קָטוֹלִין לָא חַבְרִין וְלָא שׁוּתָפִין 17
עִם קָטוֹלִין וְלָא יִתְחֲמֵי בִּכְנִישָׁתְהוֹן דְיִשְׂרָאֵל עִם קָטוֹלִין דְלָא יְקוּמוּן בְּנֵיכוֹן מִן
בַּתְרֵיכוֹן וְיִלְפוּן לְהוֹן הִינוּן לְמֶהֱוֵי עִם קָטוֹלִין אֲרוּם בְּחוֹבֵי קָטוֹלַיָא חַרְבָּא נְפִיק עַל
עָלְמָא : לא־תנאף עַמִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא תֶהֱווֹן גַיוֹרִין לָא חַבְרִין וְלָא שׁוּתָפִין עִם 18
גַיוֹרִין וְלָא יִתְחֲמֵי בִּכְנִישָׁתְהוֹן דְיִשְׂרָאֵל עִם גַיוֹרִין דְלָא יְקוּמוּן בְּנֵיכוֹן מִן בַּתְרֵיכוֹן
וְיִלְפוּן לְחוֹד הִינוּן לְמֶהֱוֵי עִם גַיוֹרִין אֲרוּם בְּחוֹבֵי גַיוֹרַיָא מוֹתָא נְפִיק עַל עָלְמָא :
לא־תגנב עַמִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא תֶהֱווֹן גַנְבִין לָא חַבְרִין וְלָא שׁוּתָפִין עִם גַנְבִין וְלָא 19
יִתְחֲמֵי בִּכְנִישָׁתְהוֹן דְיִשְׂרָאֵל עִם גַנְבִין אֲרוּם בְּחוֹבֵי גַנְבַיָא כַּפְנָא נְפִיק עַל עָלְמָא :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Non cum patribus noſtris pepigit Deus fœdus hoc ſed nobiſcum, nobis 3
inquam qui ſumus hic hodiè omnes viventes & ſuperſtites. Verbum verbo 4
loquutus eſt Dominus vobiſcum in monte è medio ignis. Ego ſtabam 5
inter verbum Domini & inter vos in tempore illo, ad indicandum
vobis verbum Domini : quoniam timuiſtis à facie vocis ſermonis Do-
mini, quæ audiebatur è medio ignis, neque aſcendiſtis in montem
quando dixit : Popule mi filii Iſrael, ego ſum Dominus Deus ve- 6
ſter, qui liberavi & eduxi vos liberatos è terra Ægyptiorum, è domo
afflictionis ſervorum. Popule mi filii Iſrael, non erit vobis Deus 7
alius præter me. Non facietis vobis imaginem, aut ullam ſimilitudi- 8
nem eorum quæ in cœlo ſunt ſurſum, aut eorum quæ in terra ſunt deor-
ſum, aut eorum quæ in aquis infra terram ſunt. Non adorabitis illa, 9
neque coletis coram eis : quoniam ego ſum Dominus Deus veſter,
Deus zelotes & ulciſcens, & vindictam ſumens cum zelotypia : re-
cordans peccatorum patrum improborum erga filios rebelles, uſque
ad generationem tertiam, & uſque ad generationem quartam erga oſo-
res meos, quando filii implent ut peccent poſt patres ſuos. Et 10
ſervans benignitatem & beneficentiam in mille generationes erga di-
ligentes me juſtos, & erga ſervantes mandata mea & leges meas.
Popule mi filii Iſrael, non jurabit unus ex vobis per nomen ſermo- 11
nis Domini Dei veſtri fruſtra : quoniam non innocentem reputabit
Dominus in die judicii magni quemcunque, qui juraverit per nomen
ſuum fruſtra. Popule mi filii Iſrael cuſtodiatis diem ſabbathi ad 12
ſanctificandum ipſum, juxta omnia quæ præcepit vobis Dominus
Deus veſter. Sex diebus operabimini & facietis omne opus veſtrum. 13
Sed die ſeptimo ſabbatum & quies *erit* coram Domino Deo veſtro : 14
non facietis ullum opus, vos, & filii veſtri, & filiæ veſtræ, & ſer-
vi veſtri, & ancillæ veſtræ, & boves veſtri, & aſini veſtri, & omnia
jumenta veſtra, & peregrini veſtri qui in medio veſtri ſunt ;
ut quieſcere poſſint ſervi veſtri & ancillæ veſtræ ſicut vos. Et eritis 15
memores quòd ſervi fueritis in terra Ægypti, & redemerit & edux-
erit Dominus Deus veſter vos inde manu forti & brachio [illegible] :
propterea præcepit tibi Dominus Deus tuus obſervare diem ſabbathi
Popule mi filii Iſrael : admoniti eſtote ſinguli de honore exhibendo pa- 16
tri & matri, ſicut præcepit vobis Dominus Deus veſter : ut prolongentur
dies veſtri, & ut benefiat vobis ſuper terra quam Dominus Deus veſter
dat vobis. Popule mi filii Iſrael, non eritis homicidæ, neque ſocii ne- 17
que participationem habentes cum homicidis, neque videbitur in con-
gregatione Iſraelitarum *aliquis* cum homicidis ; ut non ſurgant filii veſtri
poſt vos, & doceant ipſi illos ut ſint cum homicidis : quoniam propter
peccata homicidarum gladius exit in mundum. Popule mi filii 18
Iſrael, non eritis adulteri, neque ſocii aut commercium haben-
tes cum adulteris, neque videbitur in congregatione Iſraelitarum ali-
quis cum adulteris ; ut non ſurgant filii veſtri poſt vos, & diſcant
etiam ipſi eſſe cum adulteris : quoniam propter peccata adulterorum
peſtis egreditur ſuper mundum. Popule mi filii Iſrael non eritis fu- 19
res, nec ſocii aut commercium habentes cum furibus, neque vide-
bitur in congregatione *filiorum* Iſrael *aliquis* cum furibus : quoniam
propter peccata furum fames egreditur ſuper mundum.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* نه اوازي پدراني ايما ببريد :: مر شرط آن اين كه اوازي ايما ايما ايشان اينجا اين روز جملهي 3
ايما زندگان * روي در روي سخن گفت :: اوازي شما در كه از مياني آن آتش * من ايستاده 4 5
مياني :: و مياني شما در وقتي آن باگاه كردن بشما مر سخني :: كه بترسيديد از پيشي آن آتش
و نه بر آمديد در كه [گفتن] * من :: خداي تو آنچه بيرون آوردم ترا از زميني مصر از خانهي 6
بندگان * نه باشد بتو معبوداني ديگران ابر پيشي من * نه كني بتو تراشش همه حماناي آنچه 7 8
در آسمان از بالا و آنچه در زمين از فرود و آنچه در آب از فرود بزمين * نه سجود كني بايشان 9
و نه پرستش كني ايشانرا كه من :: خداي تو خداي رشك آور عقوبت كناي گناهي پدران ابر
پسران ابر سيمي و ابر چهارمي [بدشمناني من] * و كناي فضل بهزاران بدوستاني من 10
و بنگاه داراني فرمانهاي من * نه بر داري مر نامي :: خداي تو بگزاف كه نه آزاد كند :: مر 11
آنچه بر دارد نامي او بگزاف * نگهدار مر روزي آن شنبت بخاص كردن اويرا چون آنچه فرمود :: 12
خداي تو * شش روزها كار كني و بكني همه كاري تو * و روزي آن هفتمي معطلي بي :: خداي 13 14
تو نه كني هيچ كار تو و پسري تو و دختري تو و بندهي تو و پرستاري تو و گاوي تو و خري
تو و همه چهارپايي تو و غريبي تو آنچه در دروازهاي تو بسبب آسايش كند بندهي تو و پرستاري
تو چون تو * و ياد كني كه بنده بودي در زميني مصر و بيرون آورد ترا :: خداي تو از 15
آنجا در دستي قوي و در بازوي افراشته ابر همچنين فرمود ترا :: خداي تو بكردن مر روزي
آن شنبت * عزيز كن مر پدري تو و مر مادري تو چون آنچه فرمود ترا :: خداي تو بسبب 16
دراز كشند روزگاراني تو ابر آن زمين آنچه :: خداي تو دها بتو * نه خون كني * و نه فساد 17 18
كني * و نه دزدي كني . 19

Non cum patribus noſtris pepigit Dñs 3
fœdus iſtud, ſed nobiſcum, nobiſi-
pſis inquam qui *hic hodiè omnes ſu-*
mus viventes. Facie ad faciem lo- 4
cutus eſt Dominus vobiſcum in mon-
te de medio ignis : (Ego autem *ſta-* 5
bam inter Dominum & vos tempore
illo, ad notum faciendum vobis
verbum Domini : timuiſtis enim à
conſpectu ignis, & non aſcendiſtis
in montem:) dicendo, Ego Domi- 6
nus Deus tuus qui eduxi te de terra
Ægypti de domo ſervorum. Non 7
erunt tibi dii alii coram me. Non 8
facies tibi ſculptile, omnem ſimili-
tudinem eorum *quæ in cœlo deſu-*
pèr, & quæ in terra deorſùm, &
quæ in aqua ſubter terram. Ado- 9
rationem non exhibebis eis, neque
cultum præſtabis illis : ego enim
Dominus Deus tuus, Deus zelifer,
puniens peccatum patrum in filiis,
in tertiam & quartam generatio-
nem, inimicis meis : Et faciens 10
beneficentiam millibus, amicis meis
& ſervantibus præcepta mea. Non 11
aſſumes nomen Domini Dei tui in
vanum : non enim immunem præſta-
bit Dominus eum qui aſſumpſerit
nomen ejus in vanum. Obſerva 12
diem ſabbathi, ad ſanctificandum
eum, quemadmodùm præcepit Do-
minus Deus tuus. Sex diebus ope- 13
raberis & facies omne opus tuum :
Die verò ſeptimo erit *ceſſatio Do-* 14
mino Deo tuo : non facies ullum
opus, tu, & filius tuus, & filia
tua, & ſervus tuus, & ancilla tua,
& bos tuus, & aſinus tuus, &
omnes quadrupedes tuæ, atque
peregrinus qui in portis tuis : ut
requiem agat ſervus tuus & ancilla
tua ſicut tu. Et memineris quòd 15
ſervus fueris in terra Ægypti, & e-
duxerit te Dominus Deus tuus indè
manu validâ, & brachio extento :
idcircò præcepit tibi Dominus Deus
tuus agere diem ſabbathi. Ho- 16
nora patrem tuum & matrem tuam,
quemadmodũ præcepit tibi Dominus
Deus tuus : ut longùm ſe protra-
hant dies tui ſuper terram quam Do-
minus Deus tuus dat tibi. San- 17
guinem non facies. Neque adulte- 18
rium facies. Nec furtum facies 19

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. — *Hierosolymitanum.*

לא תענה עמי בני ישראל לא תהוון מסהדין סהדי דשיקרא לא חברין ולא שותפין 20
עם מסהדי סהדו דשיקרא ולא יתחמי בכנישתהון דישראל עם מסהדין סהדו
דשקרא ארום בחובי מסהדי שקרא ענגין סלקין ומטרא לא נחית ובצורתא אתי
על עלמא : לא תחמוד עמי בני ישראל לא תהוון חמודין לא חברין ולא שותפין 21
עם חמודין ולא יתחמי בכנישתהון דישראל עם חמודין דלא יקומון בניכון מן
בתריכון וילפון להון אינון למהוי עם חמודין ולא יירוג חד מנכון ית אנתתיה
דחבריה ולא ירוג חד מנכון ית ביתיה דחבריה ולא חקליה ולא עבדיה ולא
אמתיה ולא תוריה ולא חמריה ולא כל מאן דאית לחבריה ארום בחובי חמודיא
מלכותא מתגריא בנכסיהון דבני נשא למסב יתהון וגלותא אתיא על עלמא :
את הדברים ית פתגמיא האלין מליל יי עם כל קהלכון בטוורא מגו אישתא 22
עננא ואמיטתא קל רב דלא פסיק והוה קל דבירא מתכתיב על תרין לוחי
מרמירין ויהבינון לי : ויהי והוה כיון דשמעתון ית קל דברא מגו חשוכא וטוורא 23
דליק באישא וקריבתון לותי כל רישי שבטיכון וחכימיכון : ותאמרו ואמרתון 24
הא אחמי יתהון מימרא דיי אלהנא ית שכינת יקריה וית רבות תושבחתיה וית
קל מימריה שמענא מגו אישתא יומא הדין חמינא ארום ממליל יי עם בר נש דרוח
קדישא ביה ומתקיים : ועתה וכדון למא נמות ארום תיכליננא אישתא רבתה 25
הדין אין מוסיפין אנחנא למשמע ית קל מימרא דיי אלהנא תוב ומייתין אנחנא :
כי מי ארום הי דין כל בר בישרא דשמע קל מימרא דאלה קיים ממליל מגו 26
אישתא כוותנא ואתקיים : קרב קריב את ותשמע ית כל מה דיימר יי אלהנא 27
ואנת תמליל עמנא ית כל דימליל יי אלהנא לך ונקבל ונעביד : וישמע ושמע 28
קדם יי ית קל פתגמיכון במללותכון עמי ואמר יי לי שמיע קדמי ית כל פתגמי
עמא הדין דמלילו עמך אוטיבו כל מה
די מלילו : מי יתן לואי דיהי יצרא 29
דלבהון שלים כרעות דין להון למדחל
מן קדמי למנטור ית כל פקודיי כל יומיא מן בגלל דיוטיב להון ולבניהון
לעלם : לך איזל אימר להון שרי לכון לאזדווגא עם נשיכון דאתפרשתון 30
דנן תלתא יומין : ואתה ואנת פרש מן אנתתך מטול דבסידרי דלעיל אנת קאי 31
לנבי ואמליל עמך ית תפקדיא וקימיא ודינייא דתלפון יתהון ויעבדון בארעא
דאנא יהיב לכון למירתה :

ירושלמי 29 אלוי מן יתן יהוי לבא
טבא הדין להון :

Popule mi filii Iſrael, non eritis ferentes teſtimonium falſum, neque 20
ſocii neque communionem habentes cum ferentibus teſtimonium
falſum, neque videbitur in congregatione Iſraelitarum *aliquis* cum fe-
rentibus teſtimonium falſum: quoniam propter peccata falſorum teſti-
um nubes aſcendunt, & pluvia non deſcendit, & caritas annonæ ve-
nit ſuper mundum. Popule mi filii Iſrael, non eritis concupiſcentes, 21
neque ſocii nec communionem habentes cum concupiſcentibus, neque
videbitur in congregatione Iſraelitarum *aliquis* cum concupiſcenti-
bus; ut non ſurgant filii veſtri poſt vos, & doceant eos ipſi ut ſint
cum concupiſcentibus: neque deſiderabit unus ex vobis uxorem ſocii
ſui, neque deſiderabit unus ex vobis domum ſocii ſui, neque agrum
ejus, neque ſervum ejus, neque ancillam ejus, neque bovem ejus,
neque aſinum ejus, neque quidquam quod pertinet ad ſocium ſuum:
quoniam propter peccata concupiſcentium regnum involat in opes
hominum ad accipiendum eas, & captivitas venit ſuper mundum.
Hæc verba loquutus eſt Dominus cum congregatione veſtra in monte, è 22
medio ignis nubis & caliginis, voce magna quæ non fuit ceſſans: & erat
vox ſermonis ſcripta in duabus tabulis marmoreis, & dedit eas mihi.
Accidit autem poſtquam audiviſtis vocem ſermonis è medio tenebrarum 23
& montis ardentis igni, acceſſiſtis ad me omnia capita tribuum veſtra-
rum & ſapientes veſtri. Et dixiſtis; Ecce oſtendit illis ſermo Domini 24
Dei noſtri divinam majeſtatem gloriæ ſuæ, & excellentiam magnificen-
tiæ ſuæ, & vocem ſermonis ejus audivimus è medio ignis: hodie vidi-
mus quòd loquatur Dominus cum homine in quo eſt ſpiritus ſanctus, &
tamen ſuperſtes manet. Jam verò quare moriemur, ut devoret nos ignis 25
magnus iſte, ſi addiderimus nos ultra audire vocem ſermonis Domini Dei
noſtri, ut moriamur nos? Quis eſt enim filius carnis, qui audit vocem 26
ſermonis Dei vivi loquentem è medio ignis ſicut nos, & vivus maneat?
Accede tu & audi quæcunque dicturus eſt Dominus Deus noſter: & tu 27
loquaris nobiſcum quicquid dixerit Dominus Deus noſter tibi, & reci-
piemus & faciemus. Et audita eſt coram Domino vox verborum veſtro- 28
rum, cum loqueremini mecum: & dixit Dominus mihi; Audita ſunt
coram me omnia verba populi hujus quæ loquuti ſunt tecum; placue-
runt quæcunque dixerunt. Utinam 29
eſſet figmentum cordis eorum inte-
grum, prout hæc eſt illis voluntas
timere à facie mea, & ſervare omnia
mandata mea omnibus diebus: ut bene ſit illis & filiis eorum in ſecu-
lum. Vade dicito illis; Licet vobis ut jungamini cum uxoribus veſtris, 30
cùm ſeparaveritis vos his tribus diebus. Tu verò ſepara te ab uxore 31
tua, ut juxta ordines ſuperiores tu ſtare poſſis apud me, & ego lo-
quar tecum mandata, ſtatuta, & judicia, quæ doceatis eos, ut faci-
ant in terra quam ego do vobis ad hæreditate poſſidendum eam,

Hieroſ. 29 *Utinam quis det ſit cor bonum hoc illis.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

20 * ونه گواهي دهي در ياري تو گواهي گزاف * ونه آرزو كني زني ياري تو
21 ونه آرزو كني خانهي ياري تو دشتي او وبندهي او وپرستاري او وگاوي او وخري
22 او وهمه آنچه بياري تو * مر آن سخنهاي آن اينان سخن [گفت] ؛ بهمه جماعتي شما در
كه از مياني آن آتش آن ابر وآن نرم آوازي بزرگ ونه افزود وبنوشت ايشانرا ابر دو آن
23 لوحها سنگها وبداد ايشانرا بمن * بود چون شنيدني شما مر آن آواز از مياني آن تاريك
24 وآن كوه افروزا در آتش نزديك شديد بمن همه سروراني قبيلهاي شما وپيراني شما * وگفتيد
اينك بنمود ايمارا ؛ خداي ايما مر عزيزي او ومر بزرگي او ومر آوازي او بشنويديم از
25 مياني آن آتش اين روزي آن اين بديديم كه سخن گويد خدا اوازي آن آدم وبزيد * واكنون
چرا بميريم كه بسوزد ايمارا آن آتش آن بزرگي آن اين اگر افزايان ايما بشنويدن مر آوازي
26 ؛ خداي ايما نيز بميريم * كه كيست همه گوشتمند آنچه بشنويد آوازي خداي قادر سخن
27 گويا از مياني آن آتش چون ايما وبزيست * نزديك شو تو وبشنو مر همه آنچه گويد ؛ خداي
ايما وتو سخن گوي بايما مر همه آنچه سخن گويد ؛ خداي ايما بتو وبشنويم وبكنيم *
28 بشنويد ؛ مر آوازي سخنهاي شما در سخن گفتني شما بمن گفت ؛ بمن بشنويدم
مر آوازي سخنهاي آن قوم آن اين آنچه سخن گفتند بتو نيكو گفتند همه آنچه سخن
29 گفتند * كه بدهد وباشد دلي ايشان اين بايشان بترسيدن من وبنگاه داشتن مر
30 فرمانهاي من همه آن روزگاران بسبب نيكوي رسد بايشان وبپسراني ايشان بجاويد * برو
31 گوي بايشان بازگرديد بشما بخيمهاي شما * وتو اينجا بيايست اوازي من وسخن گويم
بتو مر همه آن فرمان وآن رسمها وآن حكمها آنچه بياموزاني ايشانرا وبكنند در زمين آنچه
من دها بايشان بميراث گرفتن آنرا *

Neque teſtificaberis in proximum 20
tuum teſtimonium inane. Neque 21
concupiſces uxorem ſocii tui, nec
concupiſces domum ſocii tui, agrum
ejus, aut ſervum ejus, aut ancil-
lam ejus, aut bovem ejus, aut aſi-
num ejus, neque omne quod eſt ſo-
cio tuo. Verba hæc locutus eſt Do- 22
minus ad totam congregationem ve-
ſtram in monte de medio ignis, nu-
bis, ac nubili, voce magnâ, & non
addidit: ſcripſitque illa ſuper
duas tabulas lapideas, & dedit ea
mihi. Fuit autem, cùm audiſſetis 23
vocem de medio tenebrarum, &
montis flagrantis igne, appropin-
quâſtis ad me omnes capitanei tri-
buum veſtrarum & ſeniores veſtri:
Et dixiſtis; En oſtendit nobis Do- 24
minus Deus noſter gloriam ſuam,
& magnitudinem ſuam, & vocem
ejus audivimus de medio ignis:
ipſâ die iſtâ vidimus quòd locutus
ſit Deus cum homine, & vixerit.
Nunc igitur quare moriemur? com- 25
buret enim nos ignis magnus iſte:
ſi addentes ſimus audire vocem Do-
mini Dei noſtri iterũ, moriemur. Nam 26
quis eſt ex omni carne prædito, qui
audivit vocem Dei potentis lo-
quentis de medio ignis ſicut nos,
& vixit? Appropinqua tu, & 27
audi omne quod dixerit Dn̄s Deus
noſter: tu autem loquêris nobis omne
quod loquutus fuerit Dominus Deus
noſter tibi, & audiemus, atque fa-
ciemus. Audivitque Dominus vo- 28
cem verborum veſtrorum quum lo-
queremini ad me, & dixit Dominus
ad me; Audivi vocem verborum
populi hujus, quæ locuti ſunt ad te:
benè dixerunt quæcunque locuti
ſunt. Quis det ut ſit cor eorum 29
iſtud illis, ad timendum me, & ad
cuſtodiendum omnia præcepta mea
cunctis diebus, ut bonum eveniat
illis & filiis eorum in æternum?
Vade, dic illis; Revertimini vobis 30
ad tentoria veſtra. Tu verò hic loci 31
ſta mecum, & loquar tibi omne
præceptum, & ſtatuta ac judicia,
quæ docebis eos, ut faciant illa in
terra quam ego do eis ad hæredi-
tariò accipiendum eam.

32 ושמרתם וכדון טורו למעבד היכמא דפקיד יי אלהכון יתכון לא תסטון לימינא
33 ולשמאלא : בכל בכל ארחא דפקיד יי אלהכון יתכון תהכון מן בגלל דתיחון
ויוטב לכון ותורכון יומין בארעא דתירתון :

ו

1 ואת ודא אחוויית תפקידתא קיימיא ודיניא דפקיד יי אלהכון למילפא יתכון
2 למעבד בארעא דאתון עברין לתמן למירתה : למען מן בגלל דתרחל קדם יי
אלהך למינטור כל קיימוי ופקודוהי דאנא מפקיד לך אנת וברך ובר ברך כל
3 יומי חייך ומן בגלל דיורכון יומך : ושמעת ותקבל ישראל ותנטר למעבד
מטול דיוטב לך ותסגון לחדא היכמא
דמליל יי אלהא דאבהתך לך ארע
דפירהא שמינין כחלב וחליין כדבש :
4 שמע ישראל והוה כיון דמטא זמניה
דיעקב אבונן למתכנשא מגו עלמא הוה
מסתפי דלמא אית בבנוי פסולא קרא
יתהון ושילינון דלמא אית בליבכון
עקמנותא אתיבו כלהון כחדא ואמרו
ליה שמע ישראל אבונן יי אלהנא יי
חד עני יעקב ואמר בריך שום יקריה
5 לעלמי עלמין : ואהבת אמר משה נביא
לעמא בית ישראל איזילו בתר פולחנא
קשיטא דאבהתכון ותרחמון ית יי
אלהכון בתרי יצרי ליבכון ואפילו נסיב
6 ית נפשכון בכל ממונכון : והיו ויהון פתגמיא האלין דאנא מפקיד יתכון יומא
7 דין כתיבין על לוח ליבכון : ושננתם ותגמרינון לבנך ותהוון הגיין בהון
במותביכון בבתיכון בזמן מיעסוקכון בחיתונכון ובמהכיכון באורחכון ובפנייא
8 סמיך לשכביכון ובצפרא סמיך למיקמיכון : וקשרתם ותקטורונון לאתין
כתיבין על ידך דשמאלא ויהוון לתפילין על מוקדך כלו קביל על עינך :
9 וכתבתם ותכתובינון על מזוזין ותקבעינון בתולתא לקביל תקי על סיפי
10 ביתך ובתרעך מימינא במיעלך : והיה ויהי ארום יעילנך יי אלהך לארעא
דקיים לאבהתך לאברהם ליצחק וליעקב למיתן לך קירוין רברבין וטבן דלא
11 אשתלהית למבני : ובתים ובתין דמליין כל טובא דלא עסקת למימליין
ובירין פסילן דלא לעית למפסל כרמין וזיתין דלא טרחת למינצב ותיכול
ותיסבוע :

ירושלמי 3 ארעא עבדא פירין טבין
נקיין כחלבא וחליין וטעימן כדובשא :
4 כיון דמטא קצא דאבונן יעקב
למסתלקא מגו עלמא קרא לתרי עסר
שבטיא בנוי ואקים יתהון חזור חזור
לדרגשא עני אבונן יעקב ואמר להון
דלמא לטעותא דהוי תרח אבוי דאברהם
פלח אתון פלחין דלמא לטעוותא דהוה
לבן אחוי דאמיה פלח אתון פלחין או
לאלהא דיעקב אתון פלחין ענין תרי עסר
שבטיא כחדא בלב שלימה ואמרו שמע
כען ישראל אבונן יי אלהנא יי חד עני
יעקב ואמר יהי שמיה רבא מברך לעלם:

Nunc verò servate ut faciatis sicut præcepit Dominus Deus vester vobis: 32
non declinabitis ad dextram aut finistram. In omni semita, quam præ- 33
cepit vobis Dominus Deus vester, incedetis: ut vivatis,& benefiat vobis,
& producatis dies in terra quam possidebitis.

CAP. VI.

HÆc autem est indicatio mandatorum, statutorum, & judiciorum, quæ 1
mandavit Dominus Deus vester ut docerem vos, ut faciatis in ter-
ra ad quam possidendam vos transitis. Ut scilicet timeas coram Domi- 2
no Deo tuo ut custodias omnia statuta & præcepta ejus quæ ego mando
tibi, tu, & filius tuus, & filius filii tui, omnibus diebus vitæ tuæ: & ut
prolongentur dies tui. Auscultes er- 3
gò Israel, ut custodias & facias,
ut bene sit tibi & multiplicemini
valdè: sicut loquutus est Dominus
Deus patrum tuorum tibi, se datu-
rum tibi terram cujus fructus sunt
pingues sicut lac, & dulces ut mel.
Accidit postquam advenit tempus 4
Jacobi patris nostri ut colligeretur
è medio mundi, timebat ne esset
in filiis suis aliquid prophani: vo-
cavit eos, & interrogavit eos;
Nunquid est in corde vestro per-
versitas? Responderunt omnes illi
simul, & dixerunt illi; Audi Isra-
el pater noster, Dominus Deus no-
ster Dominus unus est: respondit
Jacob & dixit; Benedictum no-
men gloriosum ejus in secula secu-
lorum. Dixit Moses propheta po- 5
pulo domus Israel; Abite post cul-
tum verum patrum vestrorum, ut
diligatis Dominum Deum vestrum ambobus figmentis cordis vestri, &
etiam ipse accipiet animam vestram, & omni substantiâ vestrâ. Et 6
erunt verba ista, quæ ego mando vobis hodiè, scripta in tabula cor-
dis vestri. Et docebis ea filios tuos, & eritis meditantes in eis cùm 7
sedebitis in domibus vestris, tempore occupationum vestrarum in con-
clavibus vestris, & quando ambulabitis in via vestra, vesperi circa de-
cubitum vestrum, & manè circa tempus quo surgendum vobis erit.
Et ligabitis ea in signa scripta super manum tuam finistram, & erunt 8
in phylacteria super verticem tuum è regione oculorum tuorum. Et 9
scribes ea super postes, & affiges ea in tribus locis, è regione thalami,
super postes domûs tuæ, & in porta tua à dextra ingressûs tui. Et erit 10
quando introduxerit te Dominus Deus tuus in terram, quam juravit pa-
tribus tuis, Abraham, Isaac, & Jacob, se daturum tibi urbes amplas &
bonas, in quibus ædificandis non laborâsti; Domos quoque plenas 11
omni bono, in quibus non fuisti occupatus ut *eas* impleres; cisternas ex-
cisas, ad quas excidendas tu non laborâsti; vineas & oleas, in quibus
plantandis tu non fatigatus es; quando comederis & satiatus fueris:

Hieros. 3. *Terram facientem fructus bonos, puros instar lactis, & dulces & sapidos instar mellis* 4. *Postquam advenit finis patris nostri Jacob ut auferretur è medio mundi, vocavit duodecim tribus, filios suos, & collocavit eos in circuitu strati sui, deindè orsus est Jacob pater noster, & dixit illis; Nunquid idola quæ coluit Terach pater Abrahami vos colitis? num idola quæ coluit Laban frater matris ipsius vos colitis? An Deum Jacobi vos colitis? responderunt duodecim tribus simul corde integro, & dixerunt; Audi nunc Israel pater noster, Dominus Deus noster Deus unus: respondit Jacob, & dixit; Sit nomen ejus magnum benedictum in seculum.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

32 * ونگاه داريد بكردن چون آنچه فرمود ׃׃ خداي شما شمارا نه گرديد راست وچپ * در همه
33 آن راه آنچه فرمود ׃׃ خداي [شما] شمارا برويد بسبب بزييد ونيكوي رسد بشما و دراز كشيد
1 روزگاران در زميني آنچه ميراث گيريد * * فصل ششم * * واين آن فرمان آن رسمها و آن
حكمها آنچه فرمود ׃׃ خداي شما بآموزاندن شمارا بكردن در زمين آنچه شما گذران آنجا بميراث
2 گرفتن آنرا * بسبب بترسي مر ׃׃ خداي تو بنگاه داشتن مر همه رسمهاي او
و فرمانهاي او آنچه من فرمايا ترا تو و پسري تو و پسر پسري تو همه روزگاراني زندگي تو
3 بسبب دراز كشند روزگاراني تو * وبشنوي يسرال و نگاه داري بكردن آنچه نيكوي رسد
بتو و آنچه بسيار شويد بغايت چون آنچه سخن گفت ׃׃ خداي پدراني تو بتو زميني دوشا شير
4 5 و انگبين * بشنو يسرال ׃׃ خداي ايما يكه * ودوست داري مر ׃׃ خداي تو در همه
6 دلي تو و درهمه جاني تو و درهمه مالي تو * وباشند آن سخنهاي آن ايشان آنچه من فرمايا
7 ترا اين روز ابر دلي تو * وشرح كني ايشانرا بپسراني تو و سخن گوي در ايشان در نشستني
8 تو در خانهي تو و در رفتني تو در راه و در خسپيدني تو و در برخاستني تو * و ببندي
9 ايشانرا بنشان ابر دستي تو و باشند بتفلّين مياني چشماني تو * وبنويسي ايشانرا ابر بردرهاي
10 خانهي تو و در دروازهاي تو * وباشد كه بياورد ترا ׃׃ خداي تو بآن زمين آنچه سوگند
خورد بپدراني تو بابرهم بيصحق و بيعقوب بدادن [بتو] شهرهاي بزرگان و نيكويان آنچه
11 نه آبدان كردي * وخانهاي پران همه نعمت آنچه نه پر كردي و چاهاي كندگان آنچه
نه كندي رزها و زيتونها آنچه نه نشاندي وبخوري وسير شوي *

Observate ergò facere quemadmodùm præcepit Dominus Deus vester vobis: ne divertite dextrorsùm vel sinistrorsùm. 32
Omni viâ quam præcepit Dominus Deus vester vobis, ambulate; ut vivatis, & bonum eveniat vobis, et longùm protrahatis dies in terra quam hæreditariò accipietis. 33

CAP. VI.

Istud autem est præceptum, statuta, & judicia quæ præcepit Dominus Deus vester docere vos ad faciendum in terra, ad quam transitis ad hæreditariò accipiendum eam: 1
Ut timeas Dominum Deum tuum, custodiendo omnia statuta ejus, & præcepta ejus quæ ego præcipio tibi, tu, & filius tuus, & filius filii tui, omnibus diebus vitæ tuæ: ut longùm se protrahant dies tui. 2
Audias ergò Israel, & observes facere, ut bonum eveniat tibi, & multiplicemini valdè, quemadmodum locutus est Dominus Deus patrum tuorum tibi, in terra præbente lac et mel. 3
Audi Israel, Dominus Deus noster unus est. 4
Diliges ergò Dominum Deum tuum toto corde tuo, & totâ animâ tuâ, & totâ facultate tuâ. 5
Eruntque verba hæc quæ ego præcipio tibi hodiè, in corde tuo: 6
Et expones ea filiis tuis, & loquêris de eis in sessione tua in domo tua, & in itinere tuo in via, & in accubitu tuo, & in surrectione tua. 7
Ligabisque ea in signum super manum tuam, & erunt in phylacteria inter oculos tuos. 8
Scribes quoque illa in superliminaribus domûs tuæ, & in portis tuis. 9
Erit autem, quum introduxerit te Dominus Deus tuus in terram quam juravit patribus tuis Abraham, Isaac, & Jaacob, dare tibi, urbes magnas ac bonas quas non ædificâsti: 10
Et domos plenas omni commodo, quas non replêsti; & puteos effossos, quos non effodisti: vineas & oliveta quæ non plantâsti: & comederis, & saturatus fueris: 11

12 השמר אסתמרו לכון דלמא תתנשון דחלתא דיי אלהכון דפרק ואפיק יתכון
13 פריקין מארעא דמצרים מן בית שעבוד עבדיא : את ה' מן קדם יי
אלהכון תהוון דחלין וקדמוי תפלחון ובשום מימרי יי בקשוט תומון : לא
14 לא תהכין בתר טעוות עממיא מדחלת עממיא דבחזרניכון : כי אל ארום
15 אלה קנאן ופורען יי אלהכון שכנתיה שריא ביניכון דלמא יתקוף רוגזא דיי אלהכון
16 בכון וישיצינון בסרהוביא מעילוי אפי ארעא : לא תנסו עמי בני ישראל הוו זהירין
17 דלא תנסון ית יי אלהכון היכמא דנסיתון בעישרתי נסיונין : שמר מינטר תנטרון
18 ית פקודיא דיי אלהכון וסהידוותיה וקיימוי דפקיד לכון : ועשית ותעביד דתקין
ודכשר קדם יי מן בגלל דייטיב לכון ותיעלון ותירתון ית ארעא טבתא דקיים יי
19 לאבהתכון : להדף למדחי ית כל בעלי דבבך מן קדמך היכמא דמליל יי : כי ישאלך
20 ארום ישיילינך ברך מחר למימר מה סהידוותא וקיימייא ודיניא דפקד יי אלהנא יתכון :
21 ואמרת ותימרון לבניכון משעבדין הוינן לפרעה במצרים ואפיקנא מימרא דיי
22 ממצרים בידא תקיפתא : ויתן ה' וגרי מימרא דיי אתין ותמהין רברבין ומכתשין
23 בישין דמצרים ובפרעה ובכל אינש ביתיה והוינא חמיין בעיננא : ואותנו ויתנא
אפיק פריקין מן בגלל לאעלא יתנא למיתן לנא ית ארעא דקיים לאבהתן :
24 ויצונו ופקיד עלנא יי למעבד ית כל קימיא האלין למדחל מן קדם יי אלהנא
25 לטב לנא כל יומיא לקיימותנא כזמן יומא הדין : וצדקה וזכו יהי נטיר לנא לעלמא
דאתי ארום ננטר למעבד ית כל תפקידתא הדא קדם יי אלהנא הי כמא דפקדנא :

ז

1 כי ארום יעילינך יי אלהך לארעא דאת עליל לתמן למירתא ויגלי עממין סגיאין
מן קדמך חיתאי וגרגשאי ואימוראי וכנענאי ופריזאי וחיואי ויבוסאי שבעתי עממין
2 סגיאין ותקיפין מנך : ונתנם וימסרינון יי אלהכון קדמיכון ותמחינון גמרא
תגמרון יתהון בשמתא דיי לא תגזרון להון קיים ולא תרחמון עליהון : לא
3 תתחתן לא תתחתנון בהון בנתיכון
לא תתנון לבניהון ובנתהון לא תסבון
לבניכון דכל מאן דמתחתן בהון כמתחתן בטעוותהון :

ירושלמי 3 לא תתערבא :

Cavete vobis ne oblivioni tradatis timorem Domini Dei vestri, qui li- 12
beravit & eduxit vos liberatos è terra Ægypti, è domo afflictionis
servorum. A facie Domini Dei vestri eritis timentes, & coram eo co- 13
letis, & in nomine sermonis Domini in veritate jurabitis. Non ibitis 14
post idola populorum, de diis populorum qui sunt in circuitu vestro.
Quoniam Deus zelotes & vindex Dominus Deus vester, cujus divina 15
majestas habitat in medio vestri: ne irascatur furor Domini Dei vestri
in vos, & extirpet vos festinanter de superficie terræ. Popule mi filii 16
Israel, admoniti estote de non tentando Domino Deo vestro, sicut ten-
tâstis in decem tentationibus. Custodiendo custodietis mandata Domi- 17
ni Dei vestri, & testimonia ejus, & statuta ejus quæ mandavit vobis.
Et facias quod bonum & rectum est coram Domino: ut bene sit vo- 18
bis, & ingrediamini & hæreditario jure possideatis terram bonam, quam
juratò promisit Dominus patribus vestris. Ut expellat omnes inimicos 19
tuos à facie tua, sicut loquutus est Dominus. Cùm interrogaverit te fi- 20
lius tuus cras, dicendo; Quæ sunt testimonia, statuta, & judicia, quæ
mandavit Dominus Deus noster vobis? Tum dicetis filiis vestris; Ser- 21
vi eramus Pharaoni in Ægypto: & eduxit nos sermo Domini ex Ægy-
pto cum manu forti. Et immisit sermo Domini signa, & prodigia ma- 22
gna, & plagas malas in Ægyptum, & in Pharaonem, & in omnes homi-
nes domûs ejus oculis nostris videntibus. Nos autem eduxit liberatos, 23
ut introduceret nos, & daret nobis terram quam juravit patribus nostris.
Et mandavit nobis Dominus ut faciamus omnia statuta ista, ut timea- 24
mus à facie Domini Dei nostri in bonum nostrum omnibus diebus, ut in
vita nos conservet sicut tempore diei hujus. Et prœmium conservabi- 25
tur nobis in seculum venturum si fecerimus omnia mandata ista coram
Domino Deo nostro, sicut mandavit nobis.

CAP. VII.

Quando introduxerit te Dominus Deus tuus in terram, ad quam pos- 1
sidendam tu ingrederis, & migrare fecerit populos multos à facie tua,
Hettæos, Girgasæos, Æmorræos, Chananæos, Pherizæos, Hevæos, &
Jebusæos; septem populos plures & fortiores te: Et tradiderit eos Do- 2
minus Deus vester coram vobis, tum delebitis eos, plenè & totaliter exter-
minabitis eos anathemate Domini; non pangetis cum illis fœdus, neque mi-
sereamini eorum. Connubia non 3
jungetis cum illis, filias vestras non
dabitis filiis eorum, & filias eorum
non accipietis filiis vestris: quoniam quicunque connubia jungit cum
illis, perindè est acsi jungeret connubia cum idolis eorum.

Hierosl. 3. *Ne commisceatis vos.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

12 * هوشيار باش بتو تا نه فراموش كني مر ،، آنچه بيرون آورد ترا از زميني مصر از خانهي بندگان * مر
13 ،، خداي تو بترسي و اويرا عبادت كني و در نامي او سوگند خوري * نه رويد پسي معبوداني
14 ديگران از معبوداني آن قومها آنچه گردا گردي شما * كه خداي رشك آور ،، خداي تو در مياني
15 تو تا نه گرم شود خشمي ،، خداي تو در تو و نيست كند ترا از بالاي روي آن زمين * نه آزمايش
16 كنيد مر ،، خداي شما چون آنچه آزمايش كرديد در مسّه * نگاه داشتن نگاه داريد مر فرمانهاي
17 ،، خداي شما و گواه گرفتهاي او و رسمهاي او آنچه بفرمود ترا * و بكني آن شايسته و آن
18 نيكو در چشماني ،، بسبب نيكوي رسد بتو و بيائي و ميراث گيري مر آن زميني آن نيكو آنچه
سوگند خورد ،، بپدراني تو * بشكستن مر همه دشمناني تو از پيشي تو چون آنچه سخن گفت ،، *
19 * كه بپرسد ترا پسري تو فردا بگفتن چيست آن گواه گرفتها و آن رسمها و آن حكمها آنچه فرمود ،،
20 خداي ايما شمارا * و بگوئي بپسري تو بندگان بوديم بفرعه در مصر بيرون آورد ايمارا ،، از مصر
21 در دستي قوي * بداد ،، نشانها و معجزهاي بزرگان و بدان در مصر در فرعه و در همه خانهي او
22 بچشم ديدي ايما * و ايمارا بيرون آورد از آنجا بسبب آوردن ايمارا بدادن بايما مر آن زمين آنچه
23 سوگند خورد بپدراني ايما * بفرمود ايمارا ،، بكردن مر همه آن رسمهاي آن ايشان بترسيدن مر
24 ،، خداي ايما بنيكوي كردن بايما همه روزگاران برپاندن ايمارا چون آن روزي آن اين * و راستي
25 باشد بايما كه نگاه داريم بكردن مر همه آن فرمان آن اين بپيشي ،، خداي ايما چون آنچه
بفرمود ايمارا * فصل هفتم * كه بياورد ترا ،، خداي تو بآن زمين آنچه تو آيا
1 آنجا بميراث گرفتن آنرا و بر كند قومها بسياران از پيشي تو آن حتي و آن جرجشي و آن
اموري و آن كنعني و آن فرزي و آن حوي و آن يبوسي هفت قومها بسياران و قويان از تو
2 * و بدهد ايشانرا ،، خداي تو بپيشي تو و بزني ايشانرا كم كردن كم كني ايشانرا نه بزني
3 بايشان شرط و نه بخشائي ايشانرا * و نه خسور دامادي كني در ايشان دختري تو نه دهي
بپسري او و دختري او نه ستاني بپسري تو *

Cautus sis tibi ne obliviscaris Do- 12
mini qui eduxit te de terra Ægypti,
de domo servorum. Dominum De- 13
um tuum timebis, & ipsi servies: ac
per nomen ejus jurabis. Non ibitis 14
post deos alios de diis populorum
qui circa vos: (Deus enim zelifer,
Dominus Deus tuus in medio tui 15
est:) ne excandefiat ira Domini Dei
tui in te, & annihilet te de super
faciem terræ. Non tentabitis Do- 16
minum Deum vestrum, quemadmo-
dum tentâstis in Massah. Custodi- 17
endo custodietis præcepta Domini
Dei vestri, & testimonia ejus, &
statuta ejus quæ præcepit tibi: Fa- 18
ciesque quod conveniens est ac bo-
num in oculis Domini; ut bonum
eveniat tibi, & ingrediaris, &
hæreditariò accipias terram bonam
de qua juravit Dominus patribus
tuis: Ad confringendum omnes ini- 19
micos tuos à præsentia tua, quem-
admodùm loquutus est Dominus.
Quum interrogaverit te filius tuus 20
cras, dicendo; Ad quid sunt testi-
monia, & statuta, ac judicia quæ
præcepit Dominus Deus noster nobis?
Tunc dices filio tuo; Servi fueri- 21
mus Pharoni in Ægypto, & eduxit
nos Dominus ex Ægypto in manu
valida: Deditque Dominus signa 22
& miracula magna, & pessima in
Ægypto in Pharonem & [in totam
domum ejus in conspectu oculorum
nostrorum: Nósque eduxit indè, ad 23
introducendum nos ad dandū nobis
terram de qua juravit patribus no-
stris. Itaque præcepit nobis Domi- 24
nus facere omnia statuta ista, time-
re Dominum Deum nostrum, ut be-
faciat nobis omnibus diebus, vivifi-
cando nos sicut die istâ. Et justi- 25
tia erit nobis, quum observaveri-
mus facere omne præceptum istud co-
ram Domino Deo nostro, quemadmo-
dum præcepit nobis.

CAP. VII.

Q*uum introduxerit te Dominus* 1
Deus tuus in terram quò tu ventu-
rus es ad hæreditariò accipiendum
eam, & extirpaverit gentes multas
è præsentia tua, Hittæum, & Gir-
gesæum, & Emoræum, & Chenaa-
næum, & Pherizzæum, & Hivvæ-
um, & Jebusæum, septem gentes,
plures & robustiores quàm tu: Et 2
dederit eas Dominus Deus tuus co-
ram te, & percusseris eas; perden-
do perdes illas: non panges cum il-
lis fœdus, neque misereberis earum.
Neq; affinitatē contrahes cum eis: 3
filiam tuam non dabis filio ejus, &
filiam ejus non accipies filio tuo.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

כי ארום יטעיין בנתיהון ית בניכון מן בתר פולחני ויפלחון לטעוות עממיא 4
ויתקוף רוגזא דיי בכון וישיצינכון בסרהוביא: כי אם ארום אין כדי תעבדון 5
להון איגוריהון תסתרון וקמתהון תתברון ואילני סיגדיהון תקצצון וצלמי טעוותהון
תוקדון בנורא: כי עם ארום עמא קדישא אתון קדם יי אלהיכון ובכון 6
אתרעי יי אלהכון מטול למהוי ליה לעם חביב מן כלהון עממיא דעל
אנפי ארעא: לא לא מן בגלל דאתון גיוותנין מן כלהון אומיא צבי יי 7
בכון ואתרעי בכון אלהן דאתון מכיכי רוחא ועינוותנין מכל עממיא: כי מאהבת
ארום מן בגלל דרחים יי יתכון ומן דנטיר ית קיימא דקיים לאבהתכון אפיק 8
יתכון פריקין בידא תקיפתא ופרקכון מבית שעבוד עבדיא מן ידא דפרעה
מלכא דמצרים: וידעת ותנדעון ארום יי אלהכון הוא דיינא תקיפא 9
ומהימנא נטיר קיימא וטיבו לרחמוי צדיקיא ולנטרי פקודוי לאלפין דרין:

10 ומשלם ומשלים לסנאוי אגר עובדיהון
טביא בעלמא הדין מן בגלל למשיציא
יתהון לעלמא דאתי ולא משהי לסנאוי
אלא עד דהנון בחיין בעלמא הדין משלים
להון גומליהון: ושמרת ותנטרון ית 11
תפקידתא וית קיימייא וית דינייא דאנא
מפקד יתכון למעבדהון:

ירושלמי 10 ומשלם לסנאוי אג[ר]
מצון קלילן דאית בידיהון בעלמא הד[ין]
מן בגלל למשיציא יתהון לעלמא דא[תי]
ולא משהי למשלמא לסנאוי אגר מ[צון]
קלילן דאית בידיהון בעלמא הדין:

פ פ פ

והוה עקב ויהי חולף די תקבלון ית דינייא האלין ותנטרון ותעבדון יתהון 12
וינטר יי אלהכון לכון ית קיימא וית חסדא די קיים לאבהתכון: ואהבך ויריחמינכון 13
ויברכינכון ויסגינכון ויברך וולדי מעיכון ופירי ארעכון עיבורכון חמרכון ומשחיכון
בקרת תוריכון ועדרי ענכון על ארעא דקיים לאבהתך למיתן לך: ברוך בריכין 14
תהוון מן כלהון עממיא לא יהוון בכון גוברין עקרין ונשין עקרן ולא בעירך עקרין מעמר
וחלב וטלוי: והסיר ויעדי יי מנך כל מרעין וכל מכתשיא דגרי יי על מצרים 15
בישיא דידעת לא ישוינון בכון ויגרינון בכל סנאיכון: ואכלת ותגמר ית כל עממיא 16
דיי אלהך יהיב לך לא תיחוס עינך עליהון ולא תפלח ית טעוותהון ארום לתוקלא
הנון לך: כי תאמר דלמא תימר בליבך סגיאין עממיא האלין מני היכדין אית לי 17
יוכלא לתרכותהון:

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Quoniam in errorem inducent filiæ eorum filios vestros, ne sequantur 4
cultum meum, ut colant idola populorum: & irascetur furor Domini in
vos, & perdet vos subitò. Quin potiùs sic facietis illis; aras eorum di- 5
ruetis, & statuas eorum frangetis, & arbores adorationis eorum excinde-
tis, & imagines idolorum ipsorum comburetis igne. Quoniam populus 6
sanctus vos coram Domino Deo vestro: & in vobis complacitum fuit Do-
mino Deo vestro, ut essetis illi in populum dilectum præ omnibus popu-
lis qui sunt in superficie terræ. Non propterea quòd vos sublimes essetis 7
præ omnibus populis complacitum est Domino in vobis & voluit vos:
sed quia eratis humiles spiritu, & mansueti præ omnibus populis. Quo- 8
niam propterea quòd diligit Dominus vos, & quia servat fœdus quod
juravit patribus vestris, eduxit vos liberatos manu forti: & redemit vos
è domo afflictionis servorum, ex manu Pharaonis regis Ægypti. Et cog- 9
noscetis quod Dominus Deus vester sit judex fortis & verax, servans fœ-
dus & benignitatem diligentibus se justis, & servantibus mandata sua in
mille generationes. Et qui retribu- 10
it osoribus suis mercedem operum
suorum bonorum in seculo hoc, ut
perdat eos in seculo venturo: ne-
que differt osoribus suis *benefacere*,
sed quamdiu vivunt in hoc mundo
rependit eis mercedem suam. Cu- 11
stodietis ergò mandata, & statuta, &
judicia quæ ego præcipio vobis, ut
faciatis ea.

Hierosol. 10. *Et retribuit osoribus suis mercedem mandatorum levium, quæ sunt in manibus eorum in hoc seculo, ut perdat eos in seculo venturo: neque differt reddere osoribus suis mercedem operum levium, quæ sunt in manibus eorum in hoc seculo.*

SECT. XLVI.

Erit autem pro eo quod susceperitis judicia ista, & servaveritis & fece- 12
ritis ea, servabit Dominus Deus vester vobis fœdera & benignitatem
quam juravit patribus vestris. Et diliget vos, & benedicet vobis, & 13
multiplicabit vos: & benedicet pueris viscerum vestrorum, & fructibus
terræ vestræ, frumento vestro, vino vestro, oleo vestro, armento boum
vestrorum, & gregibus ovium vestrarum, super terram quam juravit pa-
tribus tuis se daturum tibi. Benedicti eritis præ omnibus populis: 14
non erunt inter vos viri steriles, aut mulieres steriles, neque jumenta tua
sterilia lanæ, aut lactis, aut fœtuum. Removebit enim Dominus ex te 15
omnes morbos, & omnes plagas quas immisit Dominus super Ægyptum
malas, quas nôsti, non ponet eas in vos, sed jaculabitur eos in omnes
osores vestros. Consumas itaque penitus omnes populos quos Domi- 16
nus Deus tuus dat tibi, non parcat oculus tuus ipsis: neque colas ido-
la eorum, quoniam in offendiculum erunt tibi. Ne dicas in corde tuo; 17
Plures sunt populi isti me: quomodo erit mihi potestas eos expellendi?

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

4 * كه بگرداند مر پسري تو از عقبي من و بپرستند معبوداني ديگران وگرم شود خشمي ,, در
شما و نيست كند ترا زود * كه الّا همچنين بكنيد بايشان مذبحهاي ايشان خراب كنيد
وانگيختهاي ايشان بشكنيد و درختهاي ايشان بر كنيد وتراششهاي ايشان بسوزانيد در
آتش * كه قومي خاص تو ,, خداي تو در تو اختيار كرد ,, خداي تو ببودن باو بقومي
بر گزيده از همه قومها آنچه ابر روي آن زمين * نه از بسياري شما از همه آن قومها مراد كرد
,, در شما كه شما آن اندك از همه آن قومها * كه از دوست داشتني ,, شمارا و از نگاه داشتني او
مر آن سوگند آنچه سوگند خورد بپدراني شما بيرون آورد ,, شمارا در دستي قوي وخلاص[كرد]
ترا از خانهي بندگان از دستي فرعه پادشاهي مصر * و بداني كه ,, خداي تو او آن خدا آن
خداي آن استوار نگاه داراي آن شرط وآن فضل بدوستاني او و بنگاه داراني فرمانهاي او بهزار
درا * وباز توزا بدشمناني او بپيشي او بگم كردن اويرا [نه درنگ كند] بدشمني او بپيشي او باز توزد
باو * ونگاه داري مر آن فرمان ومر آن رسمها ومر آن حكمها آنچه من فرمايا ترا اين روز بكردن
ايشانرا * و باشد جزايي بشنويد مر آن حكمهاي آن ايدان ونگاه داريد وبكنيد ايشانرا ونگاه دارد
,, خداي تو بتو مر آن شرط ومر آن فضل آنچه سوگند خورد بپدراني تو * دوست دارد ترا
و آفرين كند ترا وبسيار كند ترا وآفرين كند بري شكمي تو و بري زميني تو دانهي تو
وشيرهي تو وروغني تو گلهي گاواني تو وحديرهاي گوسپندي تو ابر آن زمين آنچه سوگند
خورد بپدراني تو بدادن بتو * آفرين باشي از همه آن قومها نه باشد در تو بي زه وبيزهه ودر
چهارپايي تو * وبگرداند ,, از تو همه بيماري وهمه دستگيهاي مصر آن بدان آنچه دانستي نه نهد
ايشانرا در تو و بدهد ايشانرا در همه دشمناني تو * وفنا كني مر همه آن قومها آنچه ,, خداي
تو دها بتو نه شفقت برد چشمي تو ابر ايشان و نه پرستي مر بتاني ايشان كه طلّست آن بتو
* كه بگوئي در دلي تو بسياران آن قومهاي او ايدان از من چگونه بتوانم براندن ايشانرا

Avertet enim filium tuum à post me, 4
& colent deos alios: propterea excandesiet ira Domini in vos, & anni-
hilabit te citò. Sed sic facietis eis; 5
Altaria eorum vastabitis, & statuas
eorum confringetis, & arbores eorum
effodietis, & sculptilia eorum
comburetis igne: Nam populus 6
sanctus es Domino Deo tuo: te ele-
git Dominus Deus tuus, ut sis ibi
populus electus, præ omnibus populis
qui super faciem terræ. Non ob mul- 7
titudinem vestram præ omnibus po-
pulis, delectatus fuit in vobis Dñs:
(vos enim eratis pauciores omni-
bus populis:) Sed quia amavit 8
vos Dominus, & quòd custodiret ju-
ramentum quod juraverat patribus
vestris, eduxit vos Dominus in ma-
nu valida, & salvavit te è domo ser-
vorum, à manu Pharoh regis Ægypti,
Et scies quòd Dominus Deus tuus 9
est ipse Deus, Deus fidelis, custodi-
ens pactum & beneficentiam amicis
suis & custodientibus præcepta sua,
in mille generationes: Et rependens 10
inimicis suis in faciem ejus, ad
perdendum illum: neque moram fa-
ciet, inimico suo in faciem ejus re-
pendet ei. Custodias ergò præceptum, 11
& statuta ac judicia quæ ego præ-
cipio tibi hodiè ad faciendum ea.
Et erit, propterea quòd audieritis 12
judicia ista, & custodieritis fece-
ritisque ea: itaque custodiet Do-
minus Deus tuus tibi pactum, &
beneficentiam de qua juravit pa-
tribus tuis. Diligetque te, & be- 13
nedicet tibi, & multiplicabit te:
benedicet namque fructui ventris
tui, & fructui terræ tuæ, fru-
mento tuo, & musto tuo, ac oleo
tuo, gregi boum tuorum, & septis
ovium tuarum in terra quam ju-
ravit patribus tuis dare tibi.
Benedictus eris præ omnibus po- 14
pulis: non erit in te infœcundus
vel infœcunda, neque in quadru-
pedibus tuis. Avertetque à te Do- 15
minus omnem infirmitatem, omnesq;
ægritudines Ægypti pessimas quas
nôsti: non ponet illas in te, sed
dabit eas in omnibus inimicis
tuis. Et absumes omnes populos 16
quos Dominus Deus tuus dat tibi:
ne clementiam ferat oculus tuus
erga eos, neque colas idola eorum,
quia laqueus est tibi. Quum dixe- 17
ris in corde tuo; Plures sunt gentes
illæ quàm ego, quomodo potero ex-
pellere eas?

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

18 לא לָא תִדְחֲלוּן מִנְהוֹן הֱוון דְכִירִין יַת גְבוּרַן דְעָבַד יְיָ אֱלָהָךְ לְפַרְעֹה וּלְכָל מִצְרָאֵי:
19 המסות הגדולות נִסִין רַבְרְבִין דַחֲמִיתוּן בְּעֵינֵיכוֹן אַתְיָא וְתִמְהַיָא וּגְבוּרַת יְדָא
תַקִיפְתָּא וניצחנות אֶדְרַע מְרַמְמָא כַּדְאַפְּקְכוֹן יְיָ אֱלָהָכוֹן פְּרִיקִין הֵיכְדֵין יַעֲבֵד יְיָ אֱלָהָכוֹן
20 לְכָל עַמְמַיָא דְאַנְתְּ דָחִיל מִן קֳדָמֵיהוֹן: וגם וּלְחוֹד יַת מַחַת אוּרְעִיְתָא טְרִיקַיָא
יְגָרֵי יְיָ אֱלָהָכוֹן בְּכוֹן עַד דִיהוֹבְדוּן מַה דְמִשְׁתּוֹתְרִין וּמַה דְמִיטַמְרִין מִן קֳדָמֵיכוֹן:
21 לא תערץ לָא תִיתַבְּרוּן מִן קֳדָמֵיהוֹן אֲרוּם שְׁכִינַת יְיָ אֱלָהָכוֹן בֵּינֵיכוֹן אֱלָהָא
22 רַבָּא וּדְחִילָא: ונשל וִיגַלֵי יְיָ אֱלָהָכוֹן יַת עַמְמַיָא הָאִלֵין מִן קֳדָמֵיכוֹן קְלִיל
לָא תֵיכוּל לְשֵׁיצָיוּתְהוֹן בִּפְרִיעַ דִלְמָא יִסְגֵי עֲלֵיכוֹן חֵיוַת בָּרָא כַּד יֵיתוֹן לְמֵיכוּל
23 גוּשְׁמֵיהוֹן: ונתנם וְיִמְסְרִינוּן יְיָ אֱלָהָכוֹן
קֳדָמֵיכוֹן וִיעַרְבִינוּן עִירְבּוּב רַב עַד
24 דְיִתְשֵׁיצוּן: ונתן וְיִמְסוֹר מַלְכֵיהוֹן בִּידְכוֹן

ירושלמי 23 וִיעַרְבֵּב יַתְהוֹן עִרְבּוּב רַב עַד זְמַן דְיִשְׁתֵּיצוּן:

וּתְהוֹבְדוּן יַת שׁוּמְהוֹן מִדוּכְרָנָא תְּחוֹת כָּל שְׁמַיָא לָא יִתְעַתַּד אֱנַשׁ קוּמֵיכוֹן עַד
25 דִיתְשֵׁיצֵי יַתְהוֹן: פסילי צַלְמֵי טַעֲוָתְהוֹן תוֹקְדוּן בְּנוּרָא לָא תַחְמְדוּן כַּסְפָּא
וְדַהֲבָא דַעֲלֵיהוֹן וְתִסְבוּן לְכוֹן דִלְמָא תִיתַקְלוּן בְּהוֹן אֲרוּם מְרַחַק קֳדָם
26 יְיָ אֱלָהָכוֹן הוּא: ולא וְלָא תֵיעֲלוּן רִיחוּקֵי טַעֲוָתָא וְתַשְׁמִישְׁהָא לְבָתֵּיכוֹן
דְלָא תֶהֱוֹן שְׁמִיתִין כְּוָתְהוֹן שִׁקְצָא תְשַׁקְצִינוּן הֵיךְ סָאוֹב שִׁקְצָא וְרַחְקָא
תְרַחֲקִינוּן מְטוּל דְשַׁמְתִּין הִינוּן:

ח

1 כל המצוה כָּל תַּפְקֵידְתָּא דְאֲנָא מְפַקֵידְכוֹן יוֹמָא דֵין תִּטְרוּן לְמֶעְבַּד מִן בְּגְלַל
2 דְתֵיחוּן וְתִיסְגוּן וְתֵיעֲלוּן וְתֵירְתוּן יַת אַרְעָא דְקַיֵים יְיָ לַאֲבָהַתְכוֹן: וזכרת וְתֶהֱווֹן
דְכִירִין יַת כָּל אָרְחָא דְדַבַּרְכוֹן יְיָ אֱלָהָכוֹן דְנַן אַרְבְּעִין שְׁנִין בְּמַדְבְּרָא מִן בְּגְלַל
לְסַנוֹפְכוֹן וּמִן בְּגְלַל לְנַסִיוּכוֹן לְמִנְדוּעַ
הַנַטְרִין אַתּוּן פִּקוּדוֹי אִין לָא: ויענך
3 וְעַנְיָיךְ וְאַכְפְנָךְ וְאוֹכְלָךְ יַת מַנָא דְלָא

ירושלמי 3 אֲרוּם לָא עַל מַנוּנָא לִבְלְחוֹדוֹי:

יְדַעְתּוּן וְלָא יַדְעוּן אֲבָהָתָךְ מִן בְּגְלַל לְהוֹדָעוּתָךְ אֲרוּם לָא עַל לַחְמָא
בִּלְחוֹדוֹי חָיֵי בַּר נְשָׁא אֲרוּם עַל כָּל מַה דְאִתְבְּרֵי עַל מֵימְרָא דַיְיָ
חָיֵי בַּר נְשָׁא:

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Ne timeatis ab illis: recordamini fortitudinum quas fecit Dñs Deus tuus 18
Pharaoni & universis Ægyptiis. Miracula magna quæ vidistis oculis ve- 19
stris, signa, prodigia, & fortitudines, manum validam, & victoriam
brachii excelsi, quando eduxit vos Dominus Deus vester liberatos: sic
faciet Dominus Deus vester omnibus populis à quorum facie tu times.
Etiam plagam crabronis mordentis immittet Dominus Deus vester in vos, 20
donec pereant illi qui superstites fuerint, & absconditi à facie vestra.
Ne frangamini à facie eorum: quoniam divina majestas Domini Dei 21
vestri inter vos est, Deus magnus & tremendus. Et migrare faciet 22
Dominus Deus vester populos istos à facie vestra paulatim: non pote-
ris exterminare eos citò, ne fortè multiplicetur contra vos bestia agri,
quando venient ut devorent cadavera ipsorum. Sed tradet eos Do- 23
minus Deus vester coram vobis, &
perturbabit eos perturbatione ma-
gna, donec exterminentur. Et tra- 24
det reges eorum in manus vestras,
& perdetis nomina eorum ex me-

Hierос. 23. *Et perturbabit eos perturbatione magnâ, usque ad tempus quo exterminentur.*

moria sub omnibus cœlis: nec quisquam poterit stare coram vobis,
donec exterminâris eos. Imagines idolorum ipsorum succendetis igni: 25
non desiderabitis argentum & aurum quod erit super eas, aut accipi-
etis vobis, nè fortè impingatis in eis; abominatio enim coram Do-
mino Deo vestro est. Neque introducetis abominationes idolorum, 26
neq; utensilia eorum in domos vestras, nè fortè sitis anathemata sic-
ut illa: detestando detestaberis illa ut pollutionem reptilis, & abo-
minando abominaberis illa, quia anathemata sunt.

CAP. VIII.

Omnia mandata, quæ ego mando vobis hodiè, custodietis ut facia- 1
tis: ut vivatis, & multiplicemini, & ingrediamini & possideatis ter-
ram, quam juravit Dominus patribus vestris. Et eritis memores omnis 2
viæ per quam duxit vos Dominus Deus vester his quadraginta annis in
deserto, ad affligendum vos, & ad tentandum vos, ut sciret utrum ser-
varetis mandata ejus necne. Af- 3
flixit itaque te, & esurire fecit te,
& cibavit te manna quod non
novistis, nec noverunt patres vestri:

Hieros. 3. *Quod non per Manna solum*

ut notum faceret tibi quod non in pane solo vita hominis; quoniam
in omne quod creatum est verbo Domini vita hominis.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

18 * نه ترسي از ايشان ياد كردن ياد كني مر آنچه بكرد ׃ خداي تو بفرعه وبهمه مصريان
19 * آن آزمايشهاي آن بزرگان آنچه بديدند چشماني تو و آن نشانها و آن معجزها و آن دستي
آن قوي و آن بازوي آن افراشته آنچه بيرون آورد [ترا] ׃ خداي تو همچنين بكند ׃ خداي تو
20 بهمه آن قومها آنچه تو ترسا از پيشي ايشان * و نيز مر آن آفت بفرستد ׃ خداي تو در ايشان
21 تا كم كردني آن باقي ماندگان و آن نهان شدگان از پيشي تو * نه ترسي از پيشي ايشان كه
22 ׃ خداي تو در مياني تو خداي بزرگ و هيبتوار * و بر كند ׃ خداي تو مر آن قومهاي
آن اينان از پيشي تو اندك اندك نه تواني فنا كردن ايشانرا زود تا نه بسيار شود ابر تو
23 ددي آن دشت * و بدهد ايشانرا ׃ خداي تو بپيشي تو و بياشوبد ايشانرا آشوبي بزرگ تا
24 نيست كردن ايشانرا * و بدهد پادشاهاني ايشان در دستي تو و گم كني مر نامي ايشان از
25 فرودي آن آسمان نه ايستد مردي در پيشي تو تا نيست كردني تو ايشانرا * و تراشهاي
بتاني ايشان بسوزانيد در آتش نه آرزو كني سيم وطلا ابر ايشان و بستاني بدو تا نه طلّه افتي درو
26 كه مكروهي ׃ خداي تو است او * و نه آوري مكروهي بخانهي تو و باشي حرم چون او ويسه
داشتن ويسه داري اويرا و مكروه داشتن مكروه داري اويرا كه تباه است او.

* فصل هشتم *

1 * همه آن فرمان آنچه من فرمايا ترا اين روز نگاه داريد بكردن بسبب بزييد و بسيار شويد و بياييد
2 و ميراث گيريد مر آن زمين آنچه سوگند خورد ׃ بپدراني شما * و ياد كني مر همه آن راه آنچه ببرد
[ترا] ׃ خداي تو آن چهل سال در بيابان بسبب رنجاندن ترا بآزمايش كردن ترا بدانستن
3 مر آنچه در دلي تو ها نگاه داري فرمانهاي او اگر نه * برنجاند ترا گسنه داشت ترا و بخوراند
ترا مر آن من آنچه نه دانستي و نه دانستند پدراني تو بسبب معلوم كردن ترا كه نه ابر
آن نان بتنهايي او بزيد آن آدم كه ابر همه بيرون آيايي امري ׃ بزيد آن آدم.

Ne timeas ab illis: sed recordando recordaberis ejus quod fecit Dominus Deus tuus Pharoni & omnibus Ægyptiis, 18 *Tentationum magnarum quas viderunt oculi tui, & signorum, miraculorúmque, & manûs validæ, & brachii extenti quo eduxit te Dominus Deus tuus: sic faciet Dominus Deus tuus omnibus populis à quorum præsentia tu times.* 19 *Et etiam perniciem immittet Dominus Deus tuus in eos, usque ad perditionem reliquorum manentium & absconditorum à præsentia tua.* 20 *Ne paveas igitur à præsentia illorum: nam Dominus Deus tuus est in medio tuî, Deus magnus ac terribilis.* 21 *Extirpabitq; Dñs Deus tuus populos istos à præsentia tua paulatim paulatim: non poteris absumere eas citò, ne multiplicetur contra te bestia agri.* 22 *Dabit tamen eos Dominus Deus tuus coram te, & conturbabit eos conturbatione magnâ, donec annihilârit ipsos.* 23 *Dabitque reges eorum in manum tuam, & perdes nomen eorum de sub cœlo: non consistet quisquam in præsentia tua, donec annihilaveris eos.* 24 *Sculptilia quoque idolorum eorum comburetis igne: non concupisces argentum & aurum* quod est *super ea, nec capies tibi; ne in laqueum incidas per illud: abominatio enim Domini Dei tui est illud.* 25 *Neque introduces abominationem in domum tuam, ne sis anathema sicut illud: detestando detestaberis illud, & abominando abominaberis illud, quia corruptum est illud.* 26

CAP. VIII.

Omne præceptum quod ego præcipio vobis hodiè, observabitis facere; ut vivatis, & multiplicemini, ingrediaminique, & hæreditariò accipiatis terram de *qua juravit Dominus patribus vestris.* 1 *Meminerisque totius viæ per quam duxit te Dominus Deus tuus istis quadraginta annis in deserto, causâ affligendi te, ad tentandum te, ad sciendum quid* esset *in corde tuo, utrùm observaturus esses præcepta ejus, nécne.* 2 *Afflixit te, famelicum habuit te,* postea *autem cibavit te Man, quod non noveras, neque noverant patres tui: causâ notum faciendi tibi quòd non per panem solum vivet homo, sed per omne proveniens* ex *mandato Dei vivet homo.* 3

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

4 שמלתך כסותכון לא בלת מעלויכון נושמכון וריגליכון לא הליכן מייחפין דנן
5 ארבעין שנין : וידעת ותנדעון עם רעיוני ליבכון ארום היכמא דמסקר גבר ית
6 בריה יי אלהך מסקר יתכון : ושמרת ותנטורון ית פקודיא דיי אלהכון למהך
7 בארחן דתקנן קדמוי ולמדחל יתיה : כי ארום יי אלהכון מעיל יתכון לארעא
משבחא בפירהא ארעא דנגרא נחלין דמיין צלילין מבועי עינוון חליין ותהומין
8 דלא מייבשין נפקין בבקען ובטוורין : ארץ ארעא דמרביא חינטין ושערין
ומלבלבא נופנין דמנהון נפיק חמר חל
וחריף ומרביא תינין ורומנין ארע
דמן זייתהא עבדין משח ומן תומרייהא
9 עבדין דבש : ארץ ארעא דלא בחוסרנא
תיכלון בה לחמא לא תחסר כל מדעם

ירושלמי 8 ארעא דמן זיתהא עבדין
משח ומן תמרהא עבדין דובשא : 9 די
אבנהא ברירין כפורזלא וטוריא חסימין
כנחשא :

בה ארעא די חכימהא גזרין גזירן ברירן הי כפרזלא ותלמידהא שאלין שאלן
10 מסימן כנחשא : ואכלת ותהוון זהירין בזמן דאתון אכלין ושבעין הוון מודין
ומברכין קדם יי אלהכון על כל פירי ארעא משבחא דיהב לכון : השמר
11 אסתמרון לכון דילמא תתנשון ית דחלתא דיי אלהכון מן בגלל דלא למנטר
12 פקודוי ודינוי וקיימוי דאנא מפקיד לכון יומא דין : פן דלמא תיכלון
13 ותשבעון ובתין שפירין תיבנון ותיתבון : ובקרך ותוריכון ועניכון יסגון וכספא
14 ודהבא יסגי לכון וכל דילכון יסגי : ורם ויתרם לבכון ותתנשון ית דחלתא
דיי אלהכון דאפיקכון פריקין מארעא דמצרים מבית שעבוד עבדיא : המוליכך
15 דדברך ברחמין במדברא רבא ודחילא אתר מלי חיוון קלין ועקרבין עקצין
ובית צחוונא אתר דלית מוי דאפיק לך מוי משמיר טנרא : המאכלך
16 דאוכלך מנא במדברא דלא ידעון אבהתך מן בגלל לסנפותך ומן בגלל
17 לנסיותך לאוטבא לך בסופך : ואמרת הוו זהירין דלא תימרון בליבכון
18 חילן ותקוף ידן קנו לן ית נכסיא האלין : וזכרת ותהוון דכירין ית יי אלהכון
ארום הוא דיהיב לכון מלכא למקני ניכסין מן בגלל לקיימא ית קיימיה
19 דקיים לאבהתכון בזמן יומא הדין : והיה ויהי אין מינשא תינשון ית
דחלתא דיי אלהכון ותהכון בתר טעוות עממיא ותפלחונון ותסגדון להון
אסהדית עליכון יומא דין ארום מיבד תיבדון :

Indumenta vestra non sunt vetustate consumpta à corporibus vestris, 4
& pedes vestri non iverunt nudati his quadraginta annis. Quin & 5
cognoscetis cum cogitationibus cordis vestri, quod quemadmodum
respicit aliquis filium suum, Dominus Deus tuus respicit vos. Custo- 6
dietis igitur mandata Dei vestri, ut ambuletis in semitis quæ rectæ
sunt coram eo, & ut timeatis ipsum. Quoniam Dominus Deus ve- 7
ster introducit vos in terram cujus fructus laudabiles sunt, terram
cujus torrentes fluunt aquis limpidissimis, fontibus scaturientibus dul-
cibus, & abyssis quæ non arescunt egredientibus per campos & mon-
tes. In terram producentem tri- 8
tica & hordea, & progerminan-
tem vineas ex quibus exit vinum
dulce & præmaturum, & pro-
ducentem ficus & malogranata :
terram ex cujus olivis fit oleum,
& ex cujus palmis fit mel. Ter- 9
ram in qua sine inopia comedetis panem, in qua nihil desiderabis :
terram cujus sapientes decernunt decreta clara sicut ferrum, & disci-
puli ejus interrogant interrogationes æstimatas instar æris. Admoniti 10
ergò eritis quo tempore comedetis & saturi eritis, ut celebretis &
benedicatis coram Domino Deo vestro, pro omnibus fructibus terræ
laudatissimæ quam dedit vobis. Cavete vobis ne oblivioni tradatis 11
timorem Domini Dei vestri, quominus non custodiatis mandata ejus
judicia ejus & statuta ejus quæ ego mando vobis hodie. Ne fortè 12
ubi comederitis & satiati fueritis, & domos pulchras ædificaveritis
in quibus habitetis; Et boves tui & oves tuæ multiplicatæ fuerint, 13
& argentum & aurum multiplicatum fuerit vobis, & quicquid ve-
strum fuerit multiplicatum fuerit : Tum elevetur cor vestrum, & 14
oblivioni tradatis timorem Domini Dei vestri, qui eduxit vos libera-
tos è terra Ægypti, è domo afflictionis servorum. Qui duxit te in 15
misericordia per desertum istud magnum & tremendum, locum ple-
num serpentibus urentibus & scorpionibus habentibus aculeos, per
locum ubi erat siccitas, locum ubi non erant aquæ : quique eduxit
tibi aquas ex lapide durissimo. Qui cibavit te manna in deserto, 16
quod non noverunt patres tui, ad affligendum te & tentandum te,
ut benefaciat tibi in fine tuo. Admoniti estote ne dicatis in corde 17
vestro; Virtus nostra & robur manus nostræ comparârunt nobis has
omnes opes. Sed eritis memores Domini Dei vestri, quoniam ipse 18
est qui dedit vobis consilium ad comparandum opes : ut confirmaret
fœdus suum, quod juravit patribus vestris tempore diei hujus. Et 19
erit si obliviscendo obliti fueritis timoris Domini Dei vestri, & ive-
ritis post idola populorum, & colueritis ea, & adoraveritis ea : te-
stor contra vos hodie quod pereundo peribitis.

Hierosf. 8 *Terram ex cujus olivis faciunt oleum, & ex palmis ejus faciunt mel.* 9 *Cujus lapides clari sunt instar ferri, & montes reconditi instar æris.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

4 5 * جامهي تو نه كهنه شد از بالايي تو و پايي تو نه سوده شد اين چهل سال * وبداني اوازي دلي
6 تو كه چون آنچه ادب كند مرد مر پسري او :: خداي تو ادب كنا ترا * ونگاه داري
7 مر فرمانهاي :: خداي تو برفتن در راهاي او وبترسيدن اويرا * كه :: خداي تو آورا ترا
8 بزميني نيكو زميني رودهاي آب چشمها و تهومها بيرون آيان در دره و در كه * زميني گندم
9 وجو و تاك و انجير و انار [زميني] زيتوني روغن و انگبين * زميني آنچه نه در مسكنت بخوري
دران نان نه نيازمند باشي هيچ دران زميني آنچه سنگهاي آن آهن و از كوههاي آن حاصل
10 كني مس * وبخوري و سير شوي و آفرين گويي مر :: خداي تو ابر آن زميني آن نيكو آنچه
11 بداد بتو * حاذر باش بتو تا نه فراموش كني مر :: خداي تو ببي نگاه داشتن فرمانهاي او
12 وحكمهاي او و رسمهاي او آنچه من فرمايا ترا اين روز * تا نه خوري و سير شوي و خانهاي
13 نيكوان آبدان كني و بنشيني * و گاوي تو و گوسفندي تو بسيار شوند و نقره و طلا
14 بسيار شود بتو و همه آنچه بتو بسيار شود * وبلند شود دلي تو و فراموش كني مر :: خداي
15 تو آن بيرون آورا ترا از زميني مصر از خانهي بندگي * آن برا ترا در بياباني آن بزرگ و آن
ترسناك ماري سوزنده و كژدم و تشنه استان آنچه نيست آب آن بيرون آورا بتو آب از سنگي آن
16 خارا * آن خورانا ترا من در بيابان آنچه نه دانستند پدراني تو بسبب رنجانيدن ترا و بسبب آزمايش
17 كردن ترا بنيكو كردني تو در آخر تو * وبگويي در دلي تو زوري من و قوتي دستي من بكرد بمن
18 مر همه آن مالي آن اين * و ياد كني مر :: خداي تو كه او آن دها بتو زور بكردن مال بسبب بر
19 انگيزاندن مر شرطي او آنچه سوگند خورد بپدراني تو چون روزي آن اين * وباشد اگر فراموش
كردن فراموش كني مر :: خداي تو و بروي پسي معبوداني دگران و پرستش كني ايشانرا
و سجود كني بايشان گواه گرفتم در شما [اين روز] كه گم شدن گم شويد .

Vestimentum tuum nequaquam inveteravit super te, & pes tuus non fuit detritus his quadraginta annis. 4
Consciúsque sis cum corde tuo, quòd quemadmodum castigat homo filium suum, Dominus Deus tuus castigat te. 5
Itaque custodies præcepta Domini Dei tui, ad eundum in viis ejus, & ad timendum eum. 6
Nam Dominus Deus tuus introducit te in terram bonam, terram torrentium aquarum, fontium, & abyssorum erumpentium in vallibus & in montibus; 7
Terram tritici, & hordei, & vitis, & ficûs, & malogranati, terram olivæ olei & mellis : 8
Terram in qua in paupertate non comedes panem, neque indigus eris quopiam : terram cujus lapides sunt *ferrum, & è montibus ejus acquires æs.* 9
Comedes inquam, & saturaberis, túncque benedices Domino Deo tuo propter terram bonam quam dederit tibi. 10
Cautus sis tibi ne obliviscaris Domini Dei tui, non custodiendo mandata ejus, & judicia ejus, & statuta ejus quæ ego præcipio tibi hodié : 11
Ne fortè comedas & satureris, & domos egregias ædifices, atque sedeas in illis : 12
Et boves tui, ovésque tuæ multiplicentur, argentum quoque & aurum multiplicetur tibi, & omne quod est *tibi, multiplicetur :* 13
Tum elevetur cor tuum, & obliviscaris Domini Dei tui qui eduxit te è terra Ægypti, è domo servitutis : 14
Qui duxit te per desertum magnum & terribile serpentis adurentis & scorpionis, sitibundum nempè locum in *quo non erat aqua : qui eduxit tibi aquam è lapide marmoreo :* 15
Qui cibavit te Man in deserto, quod non noverant patres tui, causâ affligendi te, & causâ tentandi te, ad benefaciendum tibi in novissimo tuo : 16
Dicásque in corde tuo; Fortitudo mea, & robur manûs meæ fecit mihi totam substantiam istam. 17
Sed recordabere Domini Dei tui, quia ipse dat tibi fortitudinem ad faciendum substantiam, causâ suscitandi pactum suum quod juravit patribus tuis, sicut die hâc. 18
Erit autē, si obliviscendo oblitus fueris Domini Dei tui, iverísque post deos alios, & cultum præstiteris eis, & adorationem exhibueris illis, testor contra vos hodiè quòd pereundo peribitis. 19

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

כגוים הי כעממיא דיי מגלי מן קדמיכון היכדין תיבדון חולף דלא קבלתון 20
למימרא דיי אלהכון :
ט
שמע שמעו ישראל אתון עברין יומא דין ית יורדנא למיעול למירות עממין 1
רברבין ותקיפין מנכון קירוין רברבן וכריכן עד צית שמיא : עם גדול עם חסין 2
וגיוותן הי כגנבריא דאתון ידעתון ואתון שמעתון מן ייכול למיקם קדם בנוי
גיבריא : וידעת ותנדעון יומא דין ארום יי אלהכון שכינת יקריה מטילא קדמיכון 3
מימריה אישא אכלא הוא ישיצינון והוא יתריכינון מן קדמיכון ותרכינון ותובדינון
בסרהוביא היכמא דמליל יי אלהכון לכון : לא תאמר לא תימרון בליבכון כד 4
ידחי יי אלהכון יתהון מן קדמיכון למימר בזכותי אעלני יי למירת ית ארעא הדא
ובחובי עממיא האלין יי מתרכהון מן קדמיכון : לא בצדקתך לא מטול זכוותכון 5
וכתריצות ליבכון אתון עללין למירות ית ארעהון ארום בחובי עממיא האלין יי
אלהכון מתרך יתהון מן קדמיכון ומן בגלל לקיימא ית פתגמא דקיים יי
לאבהתכון לאברהם ליצחק וליעקב : וידעת ותנדעון ארום לא בזכותכון יי 6
אלהכון יהיב לכון ית ארעא משבחא הדא למירתה ארום עם קשי קדל אתון :
זכר הוו דכירין לא תתנשון דארגיזתון קדם יי אלהכון במדברא למן יומא 7
דנפקתון מארעא דמצרים עד מיתיכון עד אתרא הדין מסרבין הויתון קדם יי :
ובחרב ובחורב ארגיזתון קדם יי והוה רוגזא מן קדם יי בכון לשציא יתכון : 8
בעלותי כד סליקית לטוורא למיסב לוחי מרמירא לוחי קיימא דגזר יי עמכון 9
ושהיית בטוורא ארבעין יממין וארבעין לילוון לחמא לא אכלית ומיא לא
אשתיתי : ויתן ויהב יי לי ית תרין לוחי מרמירא כתיבין באיצבעא דיי ועליהון 10
כתיב הי ככל פתגמיא דמליל יי עמכון בטוורא מגו אשתא ביום כנישת קהלא :
ויהי והוה מסוף ארבעין יממין וארבעין לילוון יהב יי לי ית תרין לוחי מרמירא 11
לוחי קיימא :

Sicut populi quos Dominus migrare facit à facie vestra, sic peribitis, eò 20
quòd non ausculaveritis sermoni Domini Dei vestri.

CAP. IX.

Audi Israel, vos transitis hodie Jordanem, ad ingrediendum & 1
possidendum populos plures & fortiores vobis, civitates multas &
munitas usque ad fastigium cœlorum: Populum fortem & sublimem 2
instar gigantum, quos vos novistis, & vos audivistis quis potest con-
sistere coram filiis gigantum? Scietis itaque hodie quòd Dominus 3
Deus vester ille sit cujus gloriæ divina majestas ambulat coram vobis,
verbum *inquam* ejus ignis consumens, ipsum perdet eos & extirpabit
eos à facie vestra: itaque eliminabitis eos, & perdetis eos citò, si-
cut loquutus est Dominus Deus vester vobis. Ne dixeritis in corde 4
vestro, quando amoverit Dominus Deus vester eos à facie vestra,
dicendo; Propter meritum meum introduxit me Dominus ad hæredi-
tario possidendum terram hanc: nam propter peccata populorum
istorum Dominus expellit eos à facie vestra. Non propter merita 5
vestra, aut propter rectitudinem cordis vestri vos ingredimini ad pos-
sidendum terram eorum: quoniam propter peccata populorum isto-
rum Dominus Deus vester expellit eos à facie vestra, & ut stabiliat
verbum quòd juravit Dominus patribus vestris, Abraham, Isaac, & Jacob.
Scietis itaque, quòd non propter merita vestra Dominus Deus vester 6
dat vobis terram laudatissimam hanc ad possidendum eam: quoniam
populus duræ cervicis vos. Memores sitis, nec oblivioni tradatis, 7
quòd ad iracundiam provocaveritis coram Domino Deo vestro in de-
serto: inde à die quo exiistis è terra Ægypti, donec veniretis ad
hunc usque locum, rebelles fuistis coram Domino. Et in Horeb ad 8
iracundiam provocâstis coram Domino: itaque fuit furor à facie
Domini in vos, ad perdendum vos. Cum ascendi in montem ad accipi- 9
endum tabulas marmoreas, tabulas fœderis quod pepigit Dominus vobis-
cum, & moratus sum in monte quadraginta diebus & quadraginta nocti-
bus, panem non edi & aquas non bibi. Et dedit Dominus mihi duas ta- 10
bulas marmoreas scriptas digito Domini, & in illis scriptum erat juxta
omnia verba quæ loquutus est Dominus vobiscum in monte è medio ignis,
in die congregationis cœtus. Accidit autem à fine quadraginta dierum & 11
quadraginta noctium, ut dederit Dominus mihi duas tabulas marmoreas,
tabulas fœderis.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* چو قومها آنچه ⁘ گم كنا ازپيشي شما همچنين گم شويد جزاء نه شنويديد در آوازي 20
⁘ خداي شما * * فصل نهم *
* بشنو يسرال تو گذرا اين روز مر آن يردن بآمدن براندن قومهاي بزرگان وقويان ازتو 1
شهرهاي بزرگان وقلعها در آسمان * قومي بزرگ وافراشته پسراني عنقيم آنچه تو دانستي 2
[وتو شنويدي] كه بياستد بپيشي پسراني عنق * وبداني اين روز كه ⁘ خداي 3
تو او آن گذرا بپيشي تو آتشي سوزا او نيست كند ايشانرا واو بشكند ايشانرا بپيشي
تو وبراني ايشانرا وگم كني ايشانرا زود چون آنچه سخن گفت ⁘ بتو * نه گوئي در 4
دلي تو در دفع كردني ⁘ خداي تو ايشانرا ازپيشي تو بگفتن در راستي من بياورد
مرا ⁘ بميراث گرفتن مر آن زمين آن اين ودرظلمي آن قومهاي آن ايذان ⁘ راند ايشانرا
ازپيشي تو * نه در راستي تو ودرشايستگي دلي تو تو آيا بميراث گرفتن مر زميني ايشان كه 5
درظلمي آن قومهاي آن ايذان ⁘ خداي تو راند ايشانرا ازپيشي تو وبسبب بر انگيزاندن
مر آن سخن آنچه سوگند خورد ⁘ بپدراني تو بابرهم بيصحق وبيعقوب * وبداني كه 6
نه در راستي تو ⁘ خداي تو دها بتو مر آن زميني آن نيكوي آن اين بميراث گرفتن كه
قومي سخت قفايي تو * ياد كن نه فراموش كني مر آنچه خشم انگيزانيدي مر ⁘ خداي تو در 7
بيابان باز آن روزي آنچه بيرون آمدي از زميني مصر تا آمدني شما تا آن جايي آن اين
عاصيان بوديد اوازي ⁘ * ودرحرب قهر انداختيد مر ⁘ خشم گرفت ⁘ درشما بنيست 8
كردني شمارا * در بر آمدني من بآن كوه بستاندن لوحهاي آن سنگها لوحهاي آن شرط آنچه 9
ببريد ⁘ اوازي شما بنشستم در كه چهل روز وچهل شب نان نه خوردم وآب نه آشاميدم *
* بداد ⁘ بمن مر دو لوحهاي آن سنگها نوشتگان در صنعي خداي وابر ايشان چون همه 10
آن سخنها آنچه سخن گفت ⁘ اوازي شما در كوه از مياني آن آتش در روزي آن جمع *
* بود ازفرجامي چهل روز وچهل شب بداد ⁘ بمن مر دو لوحهاي آن سنگها لوحهاي 11
آن شرط *

Sicut gentes quas perditurus est Do- 20
minus à præsentia vestra, sic peribi-
tis, propterea quòd non auscultâstis
voci Domini Dei vestri.

CAP. IX.

Audi Israel, tu transis hodiè 1
Jarden, ad ingrediendum ad expel-
lendum gentes magnas & robustio-
res quàm tu, urbes magnas, & mu-
nimenta usque ad cœlum: Popu- 2
lum magnum & excelsum, filios A-
nacim quos tu nôsti, tuque audîsti,
Quis consistet coram filiis Anac?
Scies itaque hodiè quòd Dominus 3
Deus tuus ipse transit coram te,
ignis comburens, ipse annihilabit
eos, ipséque confringet eos coram
te: & expelles eos, et perdes eos
citò, quemadmodum locutus est Do-
minus tibi. Ne dicas in corde tuo 4
quum propulsaverit Dominus Deus
tuus illos à præsentia tua, dicen-
do; Propter justitiam meam intro-
duxit me Dominus ad hæreditate
capiendam terram istam, cùm propter
iniquitatem gentium istarum ex-
pulerit eas Dominus à præsentia tua.
Non propter justitiam tuam & pro- 5
bitatem cordis tui tu ingrederis ad
hæreditate capiendam terram eo-
rum: nam propter iniquitatem gen-
tium istarum Dominus Deus tuus
expellit eas à præsentia tua, et causâ
præstandi verbum quod juravit
Dominus patribus tuis Abraham,
Ishac, & Jaacob. Proindè scias 6
quòd non propter rectitudinem tuam
Dominus Deus tuus dat tibi terram
bonam istam ad hæreditariò capien-
dam: populus enim duræ cervicis
es tu. Memento, ne obliviscaris 7
quòd ad iram excitâsti Dominum
Deum tuum in deserto: à die quo
egressus es è terra Ægypti, usque in
adventum vestrum ad locum istum,
rebelles fuistis Domino. Etiam in 8
Horeb furorem injecistis Do-
mino, & iram concepit Dominus
contra vos ad annihilandum vos.
Quum ascendissem in montem ad 9
accipiendum tabulas lapideas, ta-
bulas fœderis quod pepigit Domi-
nus vobiscum, sedi in monte quadra-
ginta dies & quadraginta noctes,
ubi panem non comedi & aquam non
bibi. Et dedit Dominus mihi duas 10
tabulas lapideas scriptas operâ
Dei: & in eis erat juxta omnia
verba quæ locutus fuerat Dominus
vobiscum in monte de medio ignis,
in die congregationis. Fuit autem, 11
post finem quadraginta dierum &
quadraginta noctium, dedit Domi-
nus mihi duas tabulas lapideas, ta-
bulas fœderis.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B UZIEL. *Hierosoly...*

ויאמר ואמר יי לי קום חות בפריע מכא ארום חבילו ארחתהון עמא דאתקריון 12
על שמך דאפיקתא מארעא דמצרים סטו בפריע מן אורחא דפקידתינן בסיני לא
תעבדון לכון צלם וצורה ועבדו להון מתכא: ויאמר ואמר יי לי למימר גלי קדמי 13
סורחנות עמא הדין והא עם קשי קדל הוא: הרף אנח בעותך מן קדמי 14
ואשיצינון ואמחי ית שומהון מתחות שמיא ואעביד יתך לעם תקיף וסגי מנהון:
ואפן וכוונית ונחתית מן טורא וטורא דליק באישתא ותרין לוחי קיימא על 15
תרין ידיי: וארא וחמית והא סרחתון קדם יי אלהכון עבדתון לכון עיגל מתכא 16
סטיתון בפריע מן ארחא דפקיד יי
יתכון: ואתפש ואחדית בתרין לוחיא 17
וטלקתינון מעלוי תרתין ידיי ותברתינון

ירושלמי 17 ותפשית בתרין לוחיא וטלקית יתהון:

ואתון חמיין כד לוחיא מיתברין ואתוותא פרחין: ואתנפל ובעית רחמין מן קדם 18
יי כד בקדמיתא ארבעין יממין וארבעין לילוון לחמא לא אכלית ומוי לא
אשתיית מטול כל חוביכון דחבתון למעבד דביש קדם יי לארגזא קדמוי:
כי יגרתי בי היא זמנא אשתלחון מן קדם יי חמשתי מלאכיא מחבליא לחבלא 19
ית ישראל אף וחמה וקצף ומשחית וחרון כיון דישמע משה רבהון דישראל אזל
ואדכר שמא רבא ויקירא ואוקים מקברהון אברהם ויצחק ויעקב וקמון בצלותא
קדם יי ומן יד אתכליאו תלת מנהון ואשתיירון תרין אף וחימה בעא משה רחמין
ואתכליאו אוף תריהון וחפר שיח בארעא דמואב וטמרינון בשבועת שמא רבא
ודחילא דהכין כתיב ארום דחילית מן קדם רוגזא וחימתא דרגז יי עליכון למשיצא
יתכון וקבל יי צלותי אוף בזמנא ההיא: ובאהרן ועל אהרן הוה רגז מן קדם יי 20
לחדא לשיצייותיה וצליתי אוף על אהרן בעידנא ההיא: ואת וית סורחנתכון 21
דעבדתון ית עגלא נסיבית ואוקידית יתיה בנורא ושפיית יתיה בשופינא טבאות
עד דהוה דקיק כעפרא וטלקית ית עפריה לנחלא דנחית מן טורא: ובתבערה
ובבית יקידתא ובניסיתא ובקברי 22
תחמודא מרגיזין הויתון קדם יי:

ירושלמי 22 ובקבריא תחמודיא:

ובשלח ובזמן דשלח יי יתכון מרקם געא למימר סוקו ואחסינו ית ארעא 23
דיהבית לכון וסריבתון על מימרא דיי אלהכון ולא הימנתון ליה ולא קבלתון
למימריה: ממרים מסרבין הויתון קדם יי מן יומא דחכימית יתכון: 24

Et dixit Dominus mihi; Surge descende citò hinc, quoniam corruperunt 12
semitam suam populus qui vocantur de tuo nomine, quos eduxisti è
terra Ægypti: recesserunt citò de via quam præcepi illis in Sinai,
dicendo; Ne faciatis vobis simulachrum aut imaginem, & fecerunt
sibi fusile. Et dixit Dominus mihi, dicendo; Revelatum est coram 13
me peccatum populi istius, & ecce populus durus cervice est. Inter- 14
mitte precationem tuam à facie mea ut perdam eos, & deleam no-
men eorum de sub cœlis: & faciam te in populum fortiorem & ma-
jorem eis. Et respexi & descendi ex monte, & mons ardebat igni, 15
& duæ tabulæ fœderis in ambabus manibus meis. Et vidi, & ecce 16
peccaveratis coram Domino Deo vestro, feceratis vobis vitulum fu-
silem: declinaveratis citò à via quam præcepit Dominus vobis. Et 17
apprehendens duas tabulas projeci
eas ex duabus manibus meis: &
fregi eas vobis videntibus, tabulæ
fractæ sunt & literæ avolârunt.

Hieros. 17 *Et apprehendi ambas tabulas, & projeci eas.*

Et quæsivi miserationes à facie Domini sicut initio, quadraginta die- 18
bus & quadraginta noctibus panem non edi & aquas non bibi, pro-
pter omnia vestra peccata quibus peccâstis, faciendo id quod ma-
lum est coram Domino, ut ad iracundiam provocaretis illum. Eo tem- 19
pore missi sunt à facie Domini quinque angeli destructores ad perden-
dum Israelem, ira, & excandescentia, & indignatio, perditio, & ira-
cundia: quod postquam audivit Moses doctor Israelitarum, pro-
fectus est & mentionem fecit nominis magni & pretiosi; & excitavit
è sepulchris suis Abraham, Isaac, & Jacob, qui steterunt in precatione
coram Domino, & statim cohibiti sunt tres ex illis, & relicti sunt
duo, ira, & excandescentia: petiit Moses miserationes & cohibiti etiam
sunt ambo illi, quare fodit foveam in terra Moab, & occultavit eos cum
jurejurando nominis magni & tremendi, quia sic scribitur; Quoniam
timui propter iram & furorem, quo iratus fuit Dominus contra vos ne
perderet vos, & recepit Dominus preces meas etiam tempore illo. Sed 20
& contra Aharonem fuit ira à facie Domini valde, ut perderet eum: &
oravi etiam pro Aharone tempore illo. Et peccatum vestrum quod 21
fecistis, vitulum, accepi, & combussi eum igne, & contudi eum in mor-
tario bene, donec comminueretur in pulverem: & projeci pulverem
ipsum in torrentem descendentem è monte. Et in loco incendii, & 22
tentationis, & in sepulchris concu-
piscentiæ, ad iracundiam provo-
cantes fuistis Dominum. Et quo 23
tempore misit vos Dominus ex Re-
kim Gea, dicendo; Ascendite & hæreditario possidete terram quam
dedi vobis: tum rebelles fuistis contra verbum Domini Dei vestri, neque
credidistis ipsi, neque recipistis verbum ejus. Rebelles fuistis coram 24
Domino à die qua novi vos.

Hieros. 22 *Et in sepulchris concupiscentiarum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

12 * گفت ؞ بمن بر خیز فرود شو زود ازین که تباهي کرد قومي تو آنچه بیرون آوردي از مصر
13 بکشتند زود از آن راه آنچه فرمودم ایشانرا بکردند بایشان ریخته * گفت ؞ بمن بگفتن
14 بدیدم مر آن قومي آن این و اینك قومي سخت قفاست او * سست شو از من و نیست کنم
ایشانرا و محو کنم مر نامي ایشان از فرودي آن آسمان و بکنم ترا بقومي قوي و بسیار
15 ازو * روي کردم فرود آمدم از آن کوه و آن کوه افروزا در آتش و دو لوحهاي آن شرط
16 ابر دو دستهاي من * بدیدم و اینك خطا کردید بر ؞ خداي شما بکردید بشما گوسالهي
17 ریخته بگشتید زود از آن راه آنچه فرمود ؞ شمارا * بگرفتم در دو آن لوحها بیفکندم
18 [ایشانرا] از بالایي دو دستهاي من بشکستم ایشانرا بچشم دیدي شما * بیفتادم بپیشي ؞
چون اوّل چهل روز و چهل شب نان نه خوردم و آب نه آهنجیدم ابر همه خطاهاي شما آنچه
19 خطا کردید بکردن آن بد در نظرهاي ؞ بخشم انداختن اویرا * که بترسیدم از پیشي
آن خشم و آن غضب آنچه قهر کرد ؞ ابر شما بنیست کردن شمارا بشنوید ؞ بمن نیز در
20 باري آن این * و در اهرن خشم گرفت ؞ بغایت بنیست کردن اویرا نماز کردم نیز در سببي
21 اهرن در وقتي آن آن * و مر خطاي شما آنچه بکردید مر آن گوساله بستاندم و بسوختم
اویرا در آتش و بکوفتم اویرا جرس نیکو تا آنچه خرد شد بخاك و بینداختم مر خاکي
22 او بآن رود آن فرود آیا از آن کوه * و بتبعره و بمسّه و در قبرت آن تاوه خشم
23 انگیزان بودید مر ؞ * و در فرستادني ؞ شمارا از قدش برنع بگفتن بر
آیید و میراث گیرید مر آن زمین آنچه بدادم بشما عاصي شدید مر امري ؞ خداي
24 شما و نه باور کردید باو و نه شنویدید در قولي او * عاصیان بودید اوازي ؞ از
روزي دانستني من شمارا *

Dixitque Dominus mihi; Surge, 12
descende citò abhinc, quia corrupte
egit populus tuus quem eduxisti ex
Ægypto, diverterunt citò à via quã
præcepi eis, fecerunt sibi fusile.
Dixit quoque *Dominus ad me, di-* 13
cendo; Vidi populum istum, &
ecce populus duræ cervicis est ipse.
Apage à me, ut annihilem eos, de- 14
leamque nomen eorum de sub cælo,
& factam te in gentem robustiorem
& copiosiorem illâ. Tunc *facie con-* 15
versâ descendi è monte, (mons ve-
rò ardebat igne,) & duæ tabulæ
fœderis erant *in duabus manibus*
meis. Aspexique, & ecce pecca- 16
veratis in Dominum Deum vestrum,
feceratis enim *vobis vitulum fusi-*
lem, diverteratis citò à via quam
præceperat Dominus vobis. Tunc 17
apprehendens ego duas tabulas lapi-
deas, projeci eas è duabus manibus
meis, confregique illas in conspectu
oculorum vestrorum. Et *procidi* 18
coram Domino sicut priùs, qua-
draginta diebus & quadraginta
noctibus; panem non comedi,
& aquam non bibi; propter
omnia peccata vestra quæ pec-
caveratis, faciendo malum in con-
spectibus Domini, furorem in-
jiciendo illi: (Timui enim 19
propter furorem & iram quâ ira-
tus erat Dominus contra vos ad an-
nihilandum vos:) & exaudivit me
Dominus etiam vice hâc. In A- 20
haron etiam iram concepit Domi-
nus vehementer, ad annihilan-
dum eum: tum *oravi etiam*
causâ Aharon tempore illo. Pec- 21
catum autem vestrum quod fece-
ratis, nempe *vitulum, accepi, &*
combussi illum igne, contrivique
illum moliturâ bonâ, usque quò
comminutus esset in pulverem: de-
inde projeci pulverem ejus in tor-
rentem descendentem è monte. Et in 22
Taberah, & in Massah, & in Cibroth-
taavah ad iram excitantes fuistis
Dominum. Et cum misisset vos Do- 23
minus de Cadesh Barnea, dicendo;
Ascendite, & hæreditariò capite
terram quam ego dedi vobis: re-
bellâstis mandato Domini Dei ve-
stri, & non credidistis ei, neque
auscultâstis dicto ejus. Rebelles 24
fuistis Domino à die quâ cogno-
vi vos.

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

25 ואתנפל ואשטתחית בצלו קדם יי ית ארבעין יממין וית ארבעין לילוון דאשתטחית
26 בצלו ארום אמר יי למשציא יתכון : ואתפלל וצליית קדם יי ואמרית בבעו
ברחמין מן קדמך יי אלהים לא תחבל עמך ואחסנתך דיפרקת בתוקפך די אפיקת
27 ממצרים בגבורת אידא תקיפתא : וכר הוי דכיר לעבדך לאברהם ליצחק
וליעקוב ולא תסתכל לקשיות לב עמא הדין לרישעיהון ולסורחנותהון : מן
28 דלמא יימרון דיירי ארעא דאפקתנא מתמן מדאיתתיש חילא מן קדם יי
לאעלותהון לארעא דמליל להון ומדסני יתהון אפיקינון לקטלותהון במדברא :
29 והם והינון עמך ואחסנתך דאפיקתא בחילך רבא ובדרעך מרממא :

Et proſtravi me in oratione coram Domino quadraginta diebus & qua- 25
draginta noctibus, quibus proſtravi me in oratione, quoniam dixerat
Dominus ſe perditurum vos. Et oravi coram Domino, & dixi; Ob- 26
ſecro per miſerationes à facie tua Domine Deus, ne perdas populum
tuum, & hæreditatem tuam quam redemiſti per fortitudinem tuam, quem
eduxiſti ex Ægypto potentia manus fortis. Memor eſto ſervorum tu- 27
orum, Abraham, Iſaac, & Jacob: neque reſpicias ad duritiem cordis
populi hujus, ad impietatem eorum, & ad peccata eorum. Ne di- 28
cant habitatores terræ unde eduxiſti nos, elanguiſſe vires à facie Do-
mini, quominus introduceret eos in terram quam dixerat illis: &
quia odio habuerit eos, ideò eduxiſſe eos ut interficeret ipſos in de-
ſerto. Illi autem ſunt populus tuus, & hæreditas tua quam eduxiſti 29
robore tuo magno, & brachio tuo excelſo.

י

1 בעת בעדנא ההיא אמר יי לי פסל לך תרי לוחי מרמירא כצורתהון דקמאי וסוק
2 לקדמי לטוורא ועיבד לך ארונא דקיסא : ואכתב ואכתוב על לוחיא ית פתגמיא
דהוו על לוחיא קמאי דייתשר חילך דתברתנון ותשוינון בארונא : ואעש
3 ועברית ארונא דקיסי שיטא ופסלית תרי לוחי מרמירא כצורת קמאי וסלקית
4 לטוורא ותרין לוחיא בידי : ויכתב וכתב על לוחיא הי ככתבא קמא ית עשרתי
דביריא דמליל יי עמכון בטוורא מגו אישתא ביומא דאתכנשו קהלא ויהבינון יי
5 לי : ואפן וכוונית ונחתית מן טוורא ושויית ית לוחיא בארונא דעבדית והוו תמן
6 צניען היכמא דפקדני יי : ובני ובני ישראל נטלו מן כופרני בירי בני יעקן
למוסרה תמן אגח עמהון עמלק כד מלך בערד דשמע דמית אהרן ואסתלקו ענני
יקרא ומדעקת על ישראל על קרבא ההיא בעו למתוב למצרים והדרי שית
מטלין רדפו בני לוי בתריהון וקטלו מנהון תמני גניסן והדרו לאחוריהון אף מבני
לוי אתקטילו ארבע גניסן אמרו דין לדין מאן גרם לנא קטולא הדא אלא על
דאתרשלנא במספדא דאהרן חסידא וקבעו תמן מספדא כל בני ישראל כאלו
7 תמן מית אהרן ואתקבר תמן ובכן שמיש אלעזר בריה באתרוי : משם מתמן
8 נטלו לגודגוד ומן גודגוד ליטבת ארע נגדא נחלין דמיין : בעת בעדנא ההיא
אפריש יי ית שבטא דלוי מטול דקניאו לשמיה לאתקטלא בגין יקריה למסוברא
ית ארון קיימא דיי למיקום קדם יי לשמשותיה ולברכא בשמיה עד זמן
יומא הדין :

CAP. X.

IN tempore illo dixit Dominus mihi; Exculpe tibi duas tabulas mar- 1
moreas juxta figuram illarum priorum, & aſcende coram me in mon-
tem: & fac tibi arcam ligneam. Et ſcribam ſuper tabulas verba illa 2
quæ fuerunt in tabulis prioribus, quas corroborata virtute tuâ fregiſti:
& pones ea in arca. Feci ergò arcam lignorum Sittim, & ſculpſi 3
duas tabulas marmoreas juxta formam priorum: & aſcendi in montem
habens duas tabulas in manu mea. Et ſcripſit ſuper tabulas juxta 4
ſcripturam priorem, decem verba quæ loquutus eſt Dominus vobiſcum
in monte è medio ignis, die quo collecta eſt congregatio: &
dedit ea Dominus mihi. Et converſus deſcendi ex monte, & poſui 5
tabulas in arca quam feceram: & fuerunt ibi repoſitæ ſicut juſſerat
mihi Dominus. Filii autem Iſrael profecti ſunt ex oppidis puteorum 6
filiorum Jahakan in Moſerah, ibi conflixit cum eis Amalek, cùm regna-
ret in Harad, & intellexiſſet mortuum eſſe Aharonem, & remotas eſſe
nubes gloriæ. Cæterùm ex quo affligeretur Iſrael in eo prælio quæſierunt
reverti in Ægyptum, & revertentes ſex profectiones perſecuti ſunt eos
filii Levi, & interfecerunt ex illis octo generationes, & retroverſi ſunt;
etiam ex filiis Levi interfecti ſunt quatuor generationes: dixerunt ſibi
invicem; Quis in cauſa fuit nobis hujus cladis? propterea quod re-
miſſiores fuimus in luctu Aharonis pii: ibi itaque conſtituerunt luctum
omnes filii Iſrael, acſi ibi mortuus eſſet Aharon, & ſepultus eſſet ibi,
& propterea miniſtravit Eleazer filius ejus loco illius. Inde profecti 7
ſunt in Gudgod: & à Gudgod in Jotbath, terram in qua fluunt tor-
rentes aquarum. Tempore illo ſeparavit Dominus tribum Levi, eo 8
quod zelo nominis ejus commoti interficerentur pro gloria ejus, ut por-
tarent arcam fœderis Domini: ut ſtarent coram Domino ad miniſtran-
dum ei, & ad benedicendum in nomine ejus uſque ad tempus diei hujus.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

25 * بيفتادم بپيشي :: مر چهل آن روز و مر چهل آن شب آنچه بيفتادم كه گفت :: بنيست
26 كردن شمارا * نماز كردم :: گفتم :: خدا نه تباه كني قومي تو و احسنتاي تو آنچه
27 خلاص كردي در بزرگي تو آنچه بيرون آوردي از مصر در دستي قوي * ياد كن
ببندگاني تو بابرهم بيصحق و بيعقوب نه روي كني بسختيي آن قومي آن اين و بظلمي
28 او و بخطاي او * تا نه گويند اهلي آن زمين آنچه بيرون آوردي ايشانرا ازآنجا از بي
توانستن :: بآوردن ايشانرا بآن زمين آنچه سخن گفت بايشان و از دشمن داشتني او ايشانرا
29 بيرون آورد ايشانرا بكشتن ايشانرا در بيابان * و ايشان قومي تو و احسنتاي تو آنچه بيرون
آوردي در زوري تو آن بزرگ و در بازوي تو آن افراشته *

Et procidi coram Domino quadra- 25
ginta diebus & quadraginta nocti-
bus, quibus procidi, quia dixerat
Dominus ad annihilandum vos. Et 26
orans ad Dominum dixi; Domine
Deus, ne corrumpas populum tuum
& hæreditatem tuam quam rede-
miſti magnitudine tuâ, quem edu-
xiſti ex Ægypto manu validâ. Me- 27
mento ſervorum tuorum, Abraham,
Iſhac, & Jaacob: ne reſpicias ad du-
ritiem populi hujus, & ad iniqui-
tatem ejus, & ad peccatum ejus:
Ut non dicant incolæ terræ undè edu- 28
xiſti eos; Ex impotentia Domini
ad introducendum eos in terram de
qua locutus eſt eis, & ex inimi-
citia ejus erga eos, eduxit illos ad
interficiendum ipſos in deſerto. Ipſi 29
enim ſunt populus tuus, & hæ-
reditas tua quam eduxiſti fortitu-
dine tuâ magnâ & brachio tuo
extento.

* فصل دهم *

1 * در وقتي آن آن گفت :: بمن
بتراش بتو دو لوحهاي سنگها چون اوّليان و بر آي بمن بآن كوه و بكني بتو صندوق چوب *
2 * و بنويسم ابر آن لوحها مر آن سخنهاي آنچه بودند ابر آن لوحهاي آن اوّليان آنچه بشكستي
3 و بنهي ايشانرا در صندوق * و بكردم صندوقي چوبهاي شمشاد و بتراشيدم دو لوحها سنگها
4 چون اوّليان و بر آمدم بآن كوه و دو آن لوحها در دستي من * بنوشت ابر آن لوحها چون
نوشتهي آن اوّل مر ده آن سخنها آنچه سخن گفت :: بشما در كوه از مياني آن آتش در روز آن
5 جمع بداد ايشانرا :: بمن * روي كردم و فرود آمدم از آن كه و بنهادم مر آن لوحها در صندوق
6 آنچه بكردم بودند آنجا چون آنچه بفرمود مرا :: * و پسراني يسرال منزل بر داشتند از باروت بني
7 يعقن بموسره آنجا بمرد اهرن قبرا شد آنجا و خدمت كرد العزر پسري او بجاي او * از آنجا منزل بر
8 داشتند بآن جدجد و از آن جدجد بيطبت زميني رودهاي آب * در وقتي آن آن جدا كرد
:: مر قبيلهي آن لوي ببر داشتن مر صندوقي شرطي :: بايستادن بپيشي :: بخدمت كردن
او و بآفرين گفتن در نامي او تا آن روزي آن اين *

CAP. X.

TEmpore illo dixit Dominus ad 1
me; Sculpe tibi duas tabulas la-
pideas ſicut priores, & aſcende ad
me in montem: facies quoque tibi
arcam ligneam. Et ſcribam in 2
illis tabulis verba quæ erant in ta-
bulis prioribus quas fregiſti, &
pones eas in arca. Feci igitur 3
arcam ex lignis buxinis, ac ſculpſi
duas tabulas lapideas ſicut priores,
aſcendique in montem cum duabus
tabulis in manu mea. Et ſcripſit 4
in tabulis juxta ſcripturam pri-
orem, Decem verba, quæ locutus fue-
rat Dominus vobiſcum in monte è
medio ignis in die congregationis:
& dedit illas Dominus mihi. Deindè 5
facie converſâ deſcendi à monte, po-
ſuique tabulas in arca quam fece-
ram: & fuerunt ibi, quemadmodum
præceperat mihi Dominus. Et fi- 6
lii Iſrael manſionem removerunt
de Beeroth filiorum Jaacan in Mo-
ſerah: ibi mortuus eſt Aharon, & ſe-
pult' eſt ibi, ac miniſterio functus eſt
Eleazar filius ejus in loco eius. Indè 7
manſionem removerunt ad Gudgod:
& à Gudgod ad Jotbath, terram
torrentium aquæ. Tempore illo ſe- 8
paravit Dominus tribum Levi ad
portandum arcam fœderis Domini,
ad ſtandum in præſentia Domini ad
miniſtrandum ei, & ad benedicen-
dum in nomine ipſius, uſque ad diem
hanc.

תרגום יונתן בן עוזיאל

9 על כן בנין כן לא הוה לשבטא דלוי חולק ואחסנא עם אחוהי מתנן דיהב ליה
10 יי הינון אחסנתיה היכמא דמליל יי אלהכון ליה : ואנכי ואנא הוית קאי
בטוורא בעי ומצלי היכיומיא קמאי ארבעין יממין וארבעין לילוון וקביל יי צלותי
11 אוף בזמנא ההיא לא צבא יי להבלותך : ויאמר ואמר יי לי קום איזל לתייר
קדם עמא וייעלון וירתון ית ארעא דקיימית לאבהתהון למיתן להון : ועתה
12 וכדון ישראל מה יי אלהכון בעי מנכון אלהן למרחל מן קדם יי אלהכון למהך
בכל ארחן דתקנן קדמוי ולמרחם יתיה ולמפלח קדם יי אלהכון בכל ליבכון
13 ובכל נפשכון : לשמר למנטור ית פקודוי דיי וית קיימוהי דאנא מפקד יתכון
14 יומא דין מטול דיוטב לכון : הן הא דיי אלהכון שמיא ושמי שמיא וכיתי
15 מלאכיא דבהון למשמשין קדמוי ארעא וכל דאית בה : רק לחוד באבהתכון
צבא יי מטול למרחם יתכון ואתרעי בבניהון בתריהון כוותכון מכל עממיא דעל
16 אנפי ארעא בזמן יומא הדין : ומלתם ותעדון ית טפשות לבכון וקדלכון
17 לא תקשון תוב : כי יי ארום יי אלהכון הוא אלהא דיינא ומארי מלכין אלהא
רבא גיברא ודחילא דלית קדמוי מיסב אפין ואוף לא לקבלא שוחדא : עשה
18 עבד דין יתם וארמלתא ורחים גיורא למיתן ליה מזון ואסטולא : ואהבתם
19 ותרחמון ית גיורא ארום גיורין הויתון בארעא דמצרים : את יי מן קדם
20 יי אלהכון תדחלון וקדמוי תפלחון ובדחלתיה תתקרבון ובשמיה תומון : הוא
21 הוא תושבחתכון והוא אלהכון דעבד עמכון ית רברבתא וית חסינתא האלין
22 דחמיתון בעיניכון : בשבעים בשובעין נפשתא נחתו אבהתכון למצרים וכדון
שוינכון יי אלהכון הי ככובבי שמיא למסגי :

יא

1 ואהבת ותרחמון ית יי אלהכון ותינטרון מטרת מימריה וקיימוי ודינוי ופקודוי כל
2 יומיא : וידעתם ותנדעון יומא דין ארום לא עם בניכון דלא ידעון ולא חמון ית
אולפן אורייתא דיי אלהכון ית רבותיה וית ידיה תקיפתא ודרעיה מרמם :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Propterea non fuit tribui Levi portio & hæreditas cum fratribus su- 9
is : dona quæ dedit illi Dominus funt hæreditas ejus, ficut loquutus eft
Dominus Deus vefter illi. Ego autem fui ftans in monte poftulans 10
& orans juxta dies priores, quadraginta dies & quadraginta noctes :
& recepit Dominus preces meas etiam tempore illo, noluit Dominus 11
perdere te. Et dixit Dominus mihi ; Surge, ambula ad deducendum
coram populo, ut ingrediantur & hæreditario poffideant terram, quam
jurato promifi patribus eorum me daturum illis. Et nunc Ifrael quid 12
Dominus Deus vefter quærit à vobis, nifi ut timeatis à facie Domini
Dei veftri, ut ambuletis in omnibus femitis quæ funt rectæ coram eo,
& ut diligatis ipfum, & colatis Dñm Deum veftrum toto corde veftro,
& tota anima veftra ? Ad cuftodiendum mandata Dñi & ftatuta ejus, 13
quæ ego præcipio vobis hodiè, ut bene fit vobis. Ecce Domini Dei 14
veftri funt cœli & cœli cœlorum, & cœtus angelorum qui in illis
funt ut fint miniftri coram eo, terra & quicquid in ea eft. Tantùm 15
patres veftros elegit Dominus, eò quòd diligeret vos : & elegit filios
eorum poft eos, ficut vos, ex omnibus populis qui funt in fuperficie
terræ in tempore diei hujus. Removeatis ergò ftultitiam cordis ve- 16
ftri, & cervicem veftram ne induretis amplius. Nam Dominus De- 17
us vefter eft Deus judex, & Dominus regum, Deus magnus fortis &
terribilis, coram quo nulla eft acceptio perfonarum, neque etiam re-
cipit munera. Faciens judicium pupillo & viduæ, & diligens adve- 18
nam ut det illi cibum & pallium. Diligatis igitur vos peregrinum, 19
quia peregrini fuiftis in terra Ægypti. A facie Dñi Dei veftri timebitis, 20
& coram ipfo coletis : & timori ejus adhærebitis, & per nomen ejus
jurabitis. Ipfe eft laus veftra, & ipfe eft Deus vefter : qui fecit vo- 21
bifcum magnalia & terribilia illa, quæ vidiftis oculis veftris. Cum 22
feptuaginta animabus defcenderunt patres veftri in Ægyptum, & nunc
pofuit vos Dominus Deus vefter ficut ftellas cœli præ multitudine.

CAP. XI.

Diligetis igitur Dominum Deum veftrum, & cuftodietis cuftodiam 1
verbi ejus, & ftatuta ejus & judicia ejus & mandata ejus omnibus die-
bus. Cognofcatis igitur hodiè quia non cum filiis veftris, qui non cog 2
noverunt neque viderunt doctrinam legis Domini Dei veftri, neq; ma-
gnificentiam ejus, & manum ejus fortem, nec brachium ejus excelfum.

Verfio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

ابر همچنين نه بود بلوي بخش واحسنتا اواري برادراني او ؛؛ او احسنتاي او چون آنچه سخن 9
گفت ؛؛ خداي تو باو * ومن ايستادم در كه چون روزهاي اولينان چهل روز وچهل شب 10
بشنويد ؛؛ بمن نيز در باري آن آن نه مراد كرد ؛؛ تباه كردن ترا * گفت ؛؛ بمن بر خيز برو 11
بمنزل بر داشتن بپيشي آن قوم و بيايند وميراث گيرند مر آن زمين آنچه سوگند خوردم
بپدراني ايشان بدادن بايشان * واكنون يسرال چي ؛؛ خداي تو طلب كنا از تو كه الاّ 12
بترسيدن مر ؛؛ خداي تو برفتن در همه راههاي او و بدوست داشتن اويرا و بعبادت
[كردن] مر ؛؛ خداي تو در همه دلي تو و در همه جاني تو * بنگاه داشتن مر فرمانهاي ؛؛ 13
و مر رسمهاي او آنچه من فرمايا ترا اين روز بنيكوي بتو *اينك ب ؛؛ خداي تو آن آسمان وآسماني 14
آن آسمان آن زمين و همه آنچه دران *خاصّه در پدراني تو مراد ؛؛ بدوست داشتن ايشانرا 15
واختيار كرد در نسلي ايشان پسي ايشان در شما از همه آن قومها چون روزي آن اين *
* وببرّيد مر اغلف دلي شما و قفاي شما نه سخت كنيد نيز * كه ؛؛ خداي شما او خداي 16 17
آن حاكان وخداوندي آن خداوندان آن خداي آن بزرك وآن جبّار وآن هيبتوار آنچه نه آزرم
دارد روي و نه ستاند رشوت * كناي حكمي يتيم وبيوه ودوست داراي غريب بدادن باو 18
نان و جامه * و دوست داريد مر آن غريب كه غريبان بوديد در زميني مصر * مر ؛؛ خداي تو 19 20
بترسي و اويرا عبادت كني ودرو واصل شوي و در نامي او سوگند خوري * او تهليل تو 21
واو خداي تو آنچه بكرد اوازي تو مر آن بزرگيها و مر آن هيبتواريهاي آن اينان آنچه
بديدند چشماني تو * در هفتاد جان فرود شدند پدراني تو بمصر واكنون بنهاد ترا ؛؛ 22
خداي تو چون ستارهاي آن آسمان ببسياري ؛

* فصل يازدهم *

* ودوست داري مر ؛؛ خداي تو ونگاه داري نگاه داشتي او رسمهاي او وحكمهاي 1
او و فرمانهاي او همه آن روزگاران * وبدانيد اين روز كه نه اوازي پسراني شما آنچه نه دانستند 2
و آنچه نه ديدند مر ادب ؛؛ خداي شما مر بزرگي او و مر دستي او آن قوي و مر بازوي
او آن افراشته ؛

Ideircò non fuit ipfi Levi portio & 9
hæreditas cum fratribus fuis : Do-
minus enim eft hæreditas ejus ,
quemadmodùm locutus eft Dominus
Deus tuus ei : Ego autem fteti 10
in monte juxta dies priores, qua-
draginta dies & quadraginta no-
ctes : & audivit me Dominus et-
iam vice ipfâ, nec voluit Dominus
perdere te. Tandem *dixit Do-* 11
minus ad me ; Surge, vade ad
manfionem removendam coram po-
pulo, ut ingrediantur ac hæredita-
te accipiant terram quam juravi
patribus eorum dare illis. Nunc 12
ergò Ifrael, quid Dominus Deus tu-
us requirit à te, nifi timere Domi-
num Deum tuum, ambulare in o-
mnibus viis ejus, & diligere eum, &
fervire Domino Deo tuo in toto cor-
de tuo & in tota anima tua, Cu- 13
ftodire præcepta Domini & ftatuta
ejus quæ ego præcipio tibi hodiè, in
bonum tibi ? En Domini Dei tui 14
eft cœlum & cœlum cœli, terra &
omne quod in ea. Tantummodò in 15
patribus tuis delectatus eft Dominus
ad diligendum eos, & elegit proge-
niem eorum poft eos , nempe vos,
præ omnibus populis, ficut die hâc.
Circuncidite igitur præputiatum 16
cor veftrum, & cervicem veftram
ne induretis ampliùs. Nam Domi- 17
nus Deus vefter eft Deus judicum
& Dominus dominorum, Deus ma-
gnus, & potens, & terribilis, qui
non reverebitur faciem, neque ac-
cipiet munus : Faciens judicium 18
pupillo & viduæ : diligens item
peregrinum, dando ei panem ac ve-
ftimentum. Diligetis itaque peregri- 19
num, quia peregrini fuiftis in terra
Ægypti. Dominum Deum tuum ti- 20
mebis , & ei fervies , ipfique te
adjunges, & per nomen ejus jurabis.
Ipfe eft exultatio tua, & ipfe eft 21
Deus tuus qui fecit tecum magnalia
ac terribilia ifta quæ viderunt oculi
tui. Cum feptuaginta animabus de- 22
fcenderunt patres tui in Ægyptum,
& nunc pofuit te Dominus Deus
tuus ficut ftellas cœli in multitu-
dinem.

CAP. XI.

Diliges ergò Dominum Deum tu- 1
um, & cuftodies cuftodiam ejus,
ftatuta ejus, & judicia ejus, &
præcepta ejus omnibus diebus. Et 2
fcitote hodiè (non enim cum filiis
veftris loquor, qui non noverunt ne-
que viderunt) eruditionem Domini
Dei veftri, magnitudinem ejus, &
manum ejus validam, & brachium
ejus extentum:

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

3 ואת אתתיו וית אתוותיה וית עובדוי דעבד בגו מצרים לפרעה מלכא דמצרים
4 ולכל יתבי ארעיה: ואשר ודעבד למשריית מצרים לסוסוותהון ולארתיכיהון
די אטיף ית מוי דימא דסוף על אפיהון כד רדפו בתריכון ואבידינון יי עד זמן
5 יומא הדין: ואשר ודעבד לכון במדברא עד זמן מיתיכון עד אתרא הדין:
6 ואשר ודעבד לדתן ולאבירם בני אליאב בר ראובן דפתחת ארעא ית פומה
7 ובלעתנון וית אינש בתיהון וית כל טרייתא דהוו עמהון בגו כל ישראל: כי ארום
8 בעיניכון אתון חמיין ית כל עובדא דיי רבא די עבד: ושמרתם ותנטרון ית
כל תפקדתא דאנא מפקיד לכון יומא דין מן בגלל דתתקפון ותיעלון ותירתון
9 ית ארעא דאתון עברין לתמן למירתה: ולמען ומן בגלל דיסגון יומיכון
על ארעא דקיים יי לאבהתכון למיתן להון ולבניהון ארעא דפירהא
10 שמינין כחלב וחליין כדבש: כי הארץ ארום ארעא דאנת עליל תמן
למירתה לא כארעא דמצרים היא דנפקתון מתמן דתזרע ית זרעך ומשקיית
11 ליה בגרמך הי כגינת ירקא: והארץ וארעא דאתון עברין לתמן
למירתה ארע טוורין ובקען מן מטרא
דנחית מן שמיא שתיא מוי: ארץ
12 ארעא דיי אלהך תבע יתה במימריה
לאוטבותא תדירא עיני יי אלהך מסתכלין בה מן שירויא דשתא ועד סופא
13 דשתא: והיה ויהי אין קבלא תקבלון לפקודיי דאנא מפקיד יתכון יומא
דין למרחם ית יי אלהכון ולמפלח קדמוי בכל לבכון ובכל נפשכון:
14 ונתתי ואיתן מטרא דארעכון בעדניה בכיר במרחשוון ולקיש בניסן ותכנשון
15 עיבוריכון חמריכון ומשחכון: ונתתי ואיתן עסבא בחקלך לבעירך ותיכול
16 ותסבע: השמרו אסתמרו לכון דלמא יטעי יצרא דלבכון ותסטון ותפלחון
לטעוות עממיא ותסגדון להון:

ירושלמי 12 ארעא די יי אלהכון תבע
יתה בתדירא:

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Et signa ejus & opera ejus quæ fecit in medio Ægypti, Pharaoni 3
regi Ægypti & omnibus habitatoribus terræ ejus. Quæ item fecit ca- 4
stris Ægyptiorum, equis eorum & curribus eorum, quomodo inunda-
re fecerit aquas maris rubri super facies eorum cùm illi persequeren-
tur vos: & perdidit eos Dominus usque ad tempus diei hujus. Quæ 5
denique fecit vobis in deserto, usque ad tempus quo veniretis ad
hunc locum. Et quæ fecit Dathan & Abiram filiis Eliab filii Ruben, 6
quomodo terra aperuerit os suum, & absorpserit eos & viros domûs
eorum, & omnem substantiam quæ erat cum illis, in medio omnium
Israel. Quoniam oculi vestri viderunt omne opus Domini magnum 7
quod fecit. Custodiatis igitur omnia præcepta quæ ego præcipio vo- 8
bis hodiè: ut corroboremini, & ingrediamini, & possideatis terram
ad quam possidendam vos transitis. Et ut multiplicentur dies vestri 9
super terram, quam juravit Dominus patribus vestris se daturum il-
lis & filiis eorum, terram cujus fructus pingues sunt ut lac & dulces
sicut mel. Quoniam terra quam tu ingrederis ad possidendum eam, 10
non est sicut terra Ægypti, undè exivistis: in qua seminabas semen
tuum, & irrrigabas eam ipsemet sicut hortum oleris. Terra autem 11
ad quam vos transitis ad possidendum eam, terra montium & valli-
um *est*, de pluvia quæ descendit è cœlis bibit aquas. Terra *est* 12
quam Dominus Deus vester requi-
rit sermone suo, ut benefaciat *ei*
jugiter: oculi Domini Dei tui con-
templantur eam à principio anni
usque ad finem anni. Erit itaque 13
si recipiendo receperitis mandata mea, quæ ego præcipio vobis ho-
diè, ut diligatis Dominum Deum vestrum, & ut colatis eum toto cor-
de vestro & tota anima vestra: Tum dabo pluviam terræ in tem- 14
pore suo, temporaneam in Octobri & serotinam in Nisan: ut col-
ligatis frumenta vestra, vina vestra, & olea vestra. Dabo quoque 15
herbam in agro tuo pro jumentis tuis, ut comedas & satureris. Cave- 16
te vobis ne seducatur concupiscentia cordis vestri, & erretis & co-
latis idola populorum, & adoretis illa.

Hierosf. 12. *Terra quam Dominus Deus vester requirit jugiter.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

3 *ومر نشانهاي او و مر عملهاي او آنچه بكرد در مياني مصر بفرعه پادشاهي مصر
4 وبهمه زميني او * وآنچه بكرد بلشكري مصر باسپهاي او و بمركبي او آنچه بر
آورد مر آبي درياي سوف ابر روي ايشان در تاختني ايشان پسي شما وگم كرد ايشانرا
5 تا آن روزي آن اين * وآنچه بكرد بشما در بيابان تا آمدني شما تا آن جاي آن اين *
6 * وآنچه بكرد بدتن وبابيرم [پسراني الياب پسري راوبن] آنچه بگشاد آن زمين مر
دهاني آن و فرود برد ايشانرا و مر خانهاي ايشان وخيمهاي ايشان و مر همه
7 آن مخلوق آنچه در سببي ايشان در مياني همه يسرال * كه چشماني شما
8 آن بينان مر همه عملي ׃ آن بزرگ آنچه بكرد * ونگاه داريد مر همه آن فرمان
آنچه من فرمايا ترا اين روز بسبب قوي باشيد وبياييد وميراث گيريد مر آن زمين آنچه
9 شما گذران آنجا بميراث گرفتن * وبسبب دراز كشيد روزگاران ابر آن زمين آنچه سوگند و
10 خورد ׃ بپدراني شما بدادن بايشان وبنسلي ايشان زميني دوشا شير وانگبين * كه آن
زميني آنچه تو آيا آنجا بميراث گرفتن نه چون زميني مصر است آن آنچه بيرون
آمديد از آنجا آنچه بكاري مر كشتهي تو وآب دهي در پايي تو چون بستاني آن
11 سبزي * آن زمين آنچه شما گذران آنجا بميراث گرفتن زميني كوهها ودرها بباراني
12 آن آسمان بياشامد آب * زميني آنچه ׃ خداي تو طلب كنا آنرا هميشه نظرهاي ׃
13 خداي تو دران از اوّل آن سال وتا آخر سال * وباشد اگر شنويدن بشنويد بفرمانهاي
من آنچه من فرمايا شمارا اين روز بدوست داشتن مر ׃ خداي شما و بعبادت
14 كردن اويرا در همه دلي شما و در همه جاني شما * وبدهم باراني زميني شما
در وقتي او بهاري و تيرماهي وجمع كني دانهي تو و شيرهي تو و روغني تو *
15 16 و بدهم گياه در دشتي تو بچهارپايي تو و بخوري و سير شوي * حاذر باشيد
شما تا نه فريفته شود دلهاي شما و بگرديد و پرستش كنيد معبودان ديگران و سجود كنيد بايشان *

Signa quoque ejus, & opera ejus 3
quæ fecit in medio Ægypti, Pha-
roni regi Ægypti & univer-
versæ terræ ejus: Et quæ fecit ex- 4
ercitui Ægypti, equis ejus, & curri-
bus ejus; quomodo adduxerit aquam
maris Suph super facies eorum,
dum persequerentur post vos, &
perdidit eos Dominus usque ad
diem hanc: Et quæ fecit vobis in 5
deserto, usque in adventum vestrum
ad locum istum: Et quæ fecit Da- 6
than & Abiram filiis Eliab filii
Reuben: quòd aperuit terra os
suum, & deglutivit eos, domosque
eorum, ac tentoria eorum, atque
universum creatum quod erat *in*
peculium eorum, in medio totius
Israelis: Nam oculi vestri fuerunt 7
videntes omnia opera Domini magna
quæ fecit. Observate ergò omne 8
præceptum quod ego præcipio tibi
hodiè, ut roboremini, & ingredia-
mini, ac hæreditariò accipiatis
terram ad quam vos transitis ad
hæreditariò accipiendum eam:
Atque ut longùm protrahatis dies 9
super terram quam juravit Domi-
nus patribus vestris dare illis &
soboli eorum, terram præbentem
lac & mel. Terra enim quam tu 10
ingrederis ad hæreditariò accipien-
dum eam, *non sicut terra Ægypti est*
ipsa, ex qua egressi estis, in *qua se-*
rebas semen tuum, & quam *adaqua-*
bas operâ pedis tui, sicut hortum
oleris. At *terra ad quã vos transitis* 11
ad hæreditariò accipiendũ eam, est
terra montium & valliũ, de pluvia
cœli bibit aquam. Est *terra quam* 12
Dominus Deus tuus requirit,
semper sunt *conspectus Domini Dei*
tui in ea, à principio anni &
usque ad finem anni. Erit itaque, 13
si auscultando auscultaveritis præ-
ceptis meis quæ ego præcipio vobis
hodiè, ad diligendum Dominum
Deum vestrum, & ad serviendum
ei toto corde vestro & totâ animâ
vestrâ: Tum dabo pluviam terræ 14
vestræ in tempore suo, vernalem &
æstivam, & colliges granum tuum,
& mustum tuum, ac oleum tuum.
Et dabo herbam in agro tuo pro 15
quadrupedibus tuis, comedesque,
ac saturaberis. Cauti igitur *e-* 16
stote vobismet, ne decipiantur cor-
da vestra, & divertatis, & cul-
tum præstetis diis aliis, adoratio-
nemque exhibeatis eis:

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

וחרה ויתקף רוגזא דיי בכון ויחוד ית ענני שמיא ולא יחתון מטרא וארעא 17
לא תתן עללתא ותיבדון בסרהוביא מעלוי ארעא משבחא דיי יהיב לכון׃
ושמתם ותשוון ית פתגמי אלין על לבכון ועל נפשכון ותקטורון יתהון כד 18
הנון כתיבין על תפילא לאת על רום ידכון שמאליתא ויהון לתפילין קבל
מוקדיכון בין עיניכון׃ ולמדתם ותלפון יתהון ית בניכון למגרסא בהון במתביכון 19
בבתיכון עם חיתוניכון ובמהככון בארחא
ובפניא סמיך למשכבכון ובצפרא סמיך

ירושלמי 19 ובדמכבכון ובקימכון׃

למקמיכון׃ וכתבתם ותכתובונון במגילתא על מזוזין ותקבעינון בתולתא קבל תקי 20
בסיפי בתיכון ובתרעיכון׃ למען מן בגלל דיסגון יומיכון ויומי בניכון על ארעא דקיים 21
יי לאבהתכון למיתנא להון כסכום יומין דקיימין שמיא על ארעא׃ כי ארום 22
אין מנטור תנטרון ית כל תפקידתא הדא דאנא מפקיד יתכון למעבדה למרחם
ית יי אלהכון למהך בכל ארחן דתקנן קדמוי ומטול לאתקרבא לדחלתיה׃
והוריש ויתריך מימרא דיי ית כל עממיא האלין מן קדמיכון ותירתון עממין 23
רברבין ותקיפין מנכון׃ כל מקום כל אתרא די תדרוך פרסת רגליכון ביה 24
דלכון יהי מן מדברא וטוור לכון הינון טוורי בי מקדשא מן נהרא רבא
נהרא פרת עד ימא דאוקינוס הינון מי בראשית סטר מערבא יהי תחומיכון׃
לא יתיצב לא יתעתד בר נש 25
באפיכון דחלתכון ואימתכון יתן יי
אלהכון על אפי כל יתבי ארעא
דתדרכון בה היכמא דמליל לכון׃

ירושלמי 25 לא יקום רב ושליט
קדמיכון ואימתכון ודחלתכון׃

Et irascatur furor Domini contra vos, & claudat nubes cœlorum, 17
neque demittant pluviam, & terra non det proventum: & pereatis subitò de terra laudatissima quam Dominus dat vobis. Ponatis itaque ver- 18
ba mea hæc supra cor vestrum, & super animam vestram: & ligabitis ea, quando erunt scripta in phylacteriis, in signum super altitudinem manûs vestræ sinistræ, & sint in phylacteria è regione verticis vestri inter oculos vestros. Et doce- 19
bitis ea filios vestros, ut discant ea cùm sedebitis in domibus vestris, cum propinquis vestris, & cùm ambulabitis per viam, & vespere circa tempus decubitus vestri, & manè circa tempus quo surgetis. Et scribetis ea in volumine super 20
postes, & affiges ea in tertia parte è regione thalami in postibus domûs vestræ, & in portis vestris. Ut multiplicentur dies vestri, & dies fili- 21
orum vestrorum super terram, quam juravit Dñs patribus vestris se daturum illis, juxta numerum dierum quibus stant cœli super terram. Quo- 22
niam si custodiendo custodieritis omne mandatum quod ego præcipio vobis ut faciatis ipsum, ut diligatis Dñm Deum vestrum, & ut ambuletis in omnibus semitis quæ rectæ sunt coram eo, atque adhæreatis timori ejus: Tum ejiciet sermo Domini omnes populos istos à facie ve- 23
stra, & hæreditariò possidebitis populos majores & fortiores vobis. Omnis locus quem calcaverit planta pedis vestri vester erit: à deser- 24
to & monte vestri erunt montes domûs sanctuarii, à fluvio magno fluvio Euphratis usque ad mare Oceani, illæ sunt aquæ creationis, *usque ad* latus occidentale erit terminus vester. Non poterit consistere ullus 25
homo ante facies vestras: sed timorem vestrum & terrorem vestrum dabit Dominus Deus vester ante facies omnium habitatorum terræ quam calcabitis, sicut loquutus est vobis.

Hieros. 19. *Et cùm jacebitis & cùm surgetis.*

Hieros. 25. *Non stabit dominus aut princeps coram vobis. sed timorem vestrum & terrorem vestrum.*

פ פ פ

ראה אמר משה נביא חמון דאנא מסדר קדמיכון יומא דין ברכתא וחילופה׃ 26
את הברכה ית ברכתא אין תקבלון לפיקודיא דיי אלהכון דאנא מפקיד לכון 27
יומא דין׃ והקללה וחילופה אין לא 28
תקבלון לפיקודיא דיי אלהכון ותטעון
מן ארחא דאנא מפקיד יתכון יומא דין
למטעי בתר טעוות עממיא דלא ידעתון׃ והיה ויהי ארום יעיל יתכון יי 29
אלהכון לארעא דאתון עללין לתמן למירתה ותתנון שית שבטין על טורא דגריזים
ושית שבטין על טורא דעיבל מברכיא יהוון הפכין אפיהון לקבל טורא דגריזים
ומלטטיא יהוון הפכין אפיהון לקבל טורא דעיבל׃

ירושלמי 28 והלופיהון אין לא
תשמעון׃

SECT. XLVII.

Dixit Moses propheta videte quoniam ordine posuerim coram vobis 26
hodiè benedictionem & contrarium ejus. Benedictionem, si recepe- 27
ritis mandata Domini Dei vestri, quæ ego mando vobis hodié. Et 28
contrarium ejus, si non receperitis mandata Domini Dei vestri, sed aberraveritis à via quam ego præcipio vobis hodiè, errando post idola populorum, quæ non novistis. Et erit, quando introduxerit 29
vos Dominus Deus vester in terram, in quam vos ingredimini ut possideatis eam, collocabitis sex tribus in monte Gerizim, & sex alias tribus in monte Ebal, benedicentes erunt vertentes facies suas contra montem Gerizim, at maledicentes vertent facies suas contra montem Ebal.

Hieros. 28. *Et contraria eorum si non auscultaveritis.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

17 *وكرم شود خشمي :: در شما و بند كند مر آن آسمان و نه باشد باران و آن زمين نه دهد مر
18 دخلي آن وكم شويد زود از بالايي آن زمين آن نيكو آنچه :: دها بشما* وبنهيد مر سخنهاي [من]
اينان ابر دلهاي شما و ابر جاني شما و ببنديد ايشانرا بنشان ابر دستي شما و باشند بتفلّين مياني
19 چشماني شما * و بياموزيد ايشانرا مر پسراني شما بسخن گفتن در ايشان در نشستني تو در
20 خانهي تو و در رفتني تو در ره و در خسپيدني تو و در بر خاستني تو* و بنويسي ايشانرا
21 ابر بردرهاي خانهي تو و در دروازهاي تو* بسبب دراز كشند روزگاراني شما و روزگاراني پسراني
شما ابر آن زمين آنچه سوگند خورد :: بپدراني شما بدادن بايشان چون روزگاراني آن آسمان ابر
22 زمين* كه اگر نگاه داشتن نگاه داريد مر همه آن فرمان آن اين آنچه من فرمايا شمارا بكردن
23 آنرا بدوست داشتن مر :: خداي شما برفتن در همه راهاي او و بواصل شدن درو* و براند ::
24 مر همه آن قومها آن اينان از پيشي شما و ميراث گيريد قومهاي بزرگان و قويان از شما* همه
آن جا آنچه روش كند كفي پايي شما درو بشما باشد از آن بيابان وآن لبنون از آن رود رودي
25 فرت و تا آن درياي آن آخرين باشد حدّي شما* نه ايستد مرد در پيشي شما سهمي شما و ترسي
شما بدهد :: خداي شما ابر روي همه آن زمين آنچه روش كنيد دران چون آنچه سخن گفت
26 بشما* ببين من دها بپيشي شما اين روز آفرين ونفرين* مر آن آفرين آنچه بشنويد بفرمانهاي 27
28 :: خداي شما آنچه من فرمايا شمارا اين روز* وآن نفرين اگر نه شنويد بفرمانهاي :: خداي شما
وبگرديد از آن ره آنچه من فرمايا شمارا اين روز برفتن پسي بتاني ديگران آنچه نه دانستيد*
29 * وباشد كه بياورد ترا :: خداي تو بآن زمين آنچه تو آيا آنجا بميراث گرفتن و بدهي مر
آن آفرين ابر كهي جريّم و مر آن نفرين ابر كهي عيبل*

Undè excandescat ira Domini in 17
vos, & claudat cœlum, ac non sit pluvia, neque terra det proventum suum, pereatisque citò de super terram bonam quam Dominus dat vobis. Sed ponetis verba mea hæc in 18
corde vestro & animâ vestrâ, atque ligabitis ea in signum super manum vestram, eruntque in phylacteria inter oculos vestros. Et docebitis ea 19
filios vestros, loquendo de eis quum sedebis in domo tua, & quum ambulabis per viam, quùmque decumbes, & quum surges: Scribes quoq; ea in 20
superliminaribus domûs tuæ, & in portis tuis: Ut longùm se protrahant 21
dies vestri & dies filiorum vestrorum super terram quam juravit Dominus patribus vestris dare illis, juxta dies cœli super terram. Si 22
enim custodiendo custodieritis omne præceptum istud quod ego præcipio vobis facere: diligendo Dominum Deum vestrum, ambulando in omnibus viis ejus, & adhærendo illi: Tum expellet Dominus omnes gen- 23
tes istas à præsentia vestra, & hæreditariò capietis gentes majores & robustiores vobis. Omnis locus 24
in quo gressum fecerit planta pedis vestri, vester erit: à deserto, & Lebanon, à flumine, flumine Perath, & usque ad mare ultimum, erit terminus vester. Non consistet quis- 25
quam in præsentia tua: pavorem vestri, & timorem vestri dabit Dominus Deus vester super faciem totius terræ in qua gressum facietis, quemadmodum locutus est vobis. Vide, ego do coram vobis hodiè 26
benedictionem & maledictionem: Benedictionem, quum auscultave- 27
ritis præceptis Domini Dei vestri quæ ego præcipio vobis hodiè: Maledictionem verò, si non au- 28
scultaveritis præceptis Domini Dei vestri, sed diverteritis à via quam ego præcipio vobis hodiè, eundo post idola aliorum quæ non novistis. Et 29
erit, quum introduxerit te Dominus Deus tuus in terram quam tu ingrederis ad hæreditariò capiendũ eam, tum dabis benedictionem super montem Gerizzim, & maledictionem super montem Ebal.

הלא הלא אינון יהיבין מלהלא ליורדנא אחורי אורח מטמעא דשמשא בארע כנענאה 30
דשרי במישרא כלו קבל גלגלא בסטרי חזוי ממרא: כי ארום אתון עברין ית 31
יורדנא למיעל למירות ית ארעא דיי אלהכון יהיב לכון ותירתון יתה ותיתבון בה:
ושמרתם ותטרון למעבד ית כל קיימייא וית דינייא די אנא יהיב קדמיכון יומא דין: 32

יב

אלה אלין קיימיא ודיניא דתנטרון למעבד בארעא דיהב יי אלהא דאבהתכון 1
לכון למירתה כל יומיא דאתון קיימין על ארעא: אבד אבדא תאבדון ית 2
כל אתריא די פלחו תמן עממיא דאתון ירתין יתהון וית טעוותהון על טוורייא
רמיא ועל גלימתא ותחות כל אילן דריווייה שפיר: ונתצתם ותסתרון ית אגוריהון 3
ותתברון ית קמתהון ומרחקתהון תוקדון בנורא וצילמי טעוותהון תשקצון ותשיצינון
ית שומהון מן אתרא ההוא: לא תעשון ליתיכון רשאין למחקא כתב שמא 4
דיי אלהכון: כי אם אלהן בארעא דיתרעי מימרא דיי אלהכון מן כל 5
שבטיכון לאשראה שכינתיה תמן לבית שכינתיה תתבעון ותיתון תמן:
והבאתם ותייתון תמן עלוותכון ונכסת קודשיכון וית מעשרתכון וית 6
אפרשות ידיכון ונדריכון וניסכתיכון ובכורי תוריכון ועניכון: ואכלתם ותיכלון 7
תמן קדם יי אלהכון ותחדון בכל אושטות ידיכון אתון ואינש בתיכון
דיבריככון יי אלהכון: לא תעשון ליתיכון רשאין למעבד היכמא דאנן 8
עבדין הכא יומא דין גבר כל דכשר בעינוי: כי ארום לא אתיתון עד 9
כדון לבי מוקדשא דהוא בית נייחא ולאחסנת ארעא דיי אלהכון יהיב לכון:
ועברתם ותעברון ית יורדנא ותיתבון בארעא דיי אלהכון מחסן יתכון ויניח 10
לכון מכל בעלי דבביכון מן חוור חוור ותבנון בית מוקדשא ומבתר כדין תיתבון
לרוחצן: והיה ויהי אתרא דיתרעי ביה מימרא דיי לאשראה שכינתיה 11
תמן לתמן תייתון ית כל קורבניא וביכוריא ומעשריא דאנא מפקיד יתכון תמן
תקרבון עלוותכון ונכסת קודשיכון תמן תיכלון מעשרכון ואפרשות ידיכון וכל
שפר נדריכון דתידרון קדם יי:

Annon ipsi positi sunt trans Jordanem, post viam occasus solis in terra 30
Canaanæi, qui habitat in planitie è regione Gilgal, in lateribus visionum Mamre? Quoniam vos transitis Jordanem, ad ingrediendum ut 31
possideatis terram quam Dominus Deus vester dat vobis: itaque possidebitis eam & habitabitis in ea. Custodiatis ergò ut faciatis 32
omnia statuta & judicia, quæ ego pono coram vobis hodié.

CAP. XII.

Ista sunt statuta & judicia quæ servabitis ut faciatis, in terra quam 1
dedit Dominus Deus patrum vestrorum vobis, ut hæreditariò possideatis eam, omnibus diebus quibus vivetis super terram. Perdendo per- 2
detis omnia loca in quibus coluerunt populi quos possidebitis idola sua, super montes excelsos, & super colles, & sub omni arbore cujus aspectus pulcher. Et diruetis aras eorum, & frangetis statuas eorum, 3
& abominationes eorum succendetis igne, & imagines idolorum ipsorum execrabimini: & exterminabitis nomina eorum ex loco illo. Non 4
permittitur vobis delere scripturã nominis Dñi Dei vestri. Sed in terra 5
quam elegerit sermo Dñi Dei vestri ex omnibus tribubus vestris, ad ibi collocandam divinam suam majestatem, domum majestatis suæ quæratis, & veniatis illuc. Et ibi adducetis holocausta vestra, & victi- 6
mas sanctas vestras, & decimas vestras, & separationem manuum vestrarum, & vota vestra, & spontaneas oblationes vestras, & primogenita boum vestrorum & ovium vestrarum. Et comedetis ibi coram 7
Dño Deo vestro, & lætabimini in cunctis ad quæ extenderitis manus vestras, vos & domestici vestri, in quibus benedixit vobis Dñs Deus vester.
Non permittitur vobis facere sicut nos facimus hìc hodiè, quisq; quicquid 8
sibi rectum videtur. Quoniam nondum venistis in domum sanctuarii, 9
quæ est domus quietis, & ad hæreditatem terræ quam Dominus Deus vester dat vobis. Cúmque transieritis Jordanem, & habitaveritis 10
in terra quam Dominus Deus vester in hæreditatem tradit vobis, & quietem dederit vobis ab omnibus hostibus vestris per circuitum, tum ædificabitis domum sanctuarii, & postea habitabitis securè. Et erit lo- 11
cus quem elegerit sermo Domini ad collocandum ibi divinam suam majestatem, eò afferetis omnes oblationes, & primogenita, & decimas, quas ego præcipio vobis: ibi offeretis holocausta vestra, & oblationes sanctas vestras, ibi comedetis decimas vestras, & separationem manuum vestrarum, & omne pulchrum votorum vestrorum quæ vovebitis coram Domino.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

*ها نه ايشان در گذاري آن يردن [پسي] راهي آمدن آن خورشيد در زميني آن كنعني آن 30
نشينا در عربه مقابلي آن جلجل پهلوي الوني موره *كه شما گذران مر آن يردن بآمدن 31
بميراث گرفتن مر آن زمين آنچه ،، خداي شما دها بشما ميراث گيريد آنرا وبنشينيد دران*
ونگاه داريد بكردن مر همه آن رسمها ومر آن حكمها آنچه من دها بپيشي شما اين روز 32

•فصل دوازدهم• *اينان آن رسمها وآن حكمها آنچه نگاه درايد بكردن در زميني آنچه دها ،، 1
خداي پدراني تو بتو بميراث گرفتن آنرا همه آن روزگاران آنچه شما زندگان ابر زمين* گم 2
كردن گم كنيد مر همه آن مقامها آنچه بپرستيدند آنجا آن قومها آنچه شما ميراث گيران
ايشانرا مر بتاني ايشان ابر آن كهها آن بلندان و ابر آن چكادها و فرود همه درختي تازه*بر 3
كنيد مر مذبحهاي ايشان وبشكنيد مر انگيختهاي ايشان ودرختهاي ايشان بسوزانيد در آتش
وتراشهاي بتاني ايشان ببريد وگم كنيد مر نامي ايشان از آن جاي آن آن*نه كنيد همچنين 4
بـ،، خداي شما* كه اگر بآن جاي آنچه اختيار كند ،، خداي شما از يكه قبيلهاي شما بنهادن 5
مر نامي او آنجا بمسكن او طلب كنيد وبيايي بآنجا * وبياوريد بآنجا مر عولهاي شما 6
وذبحتهاي شما ومر دهيكهاي شما ومر جداكردي دستهاي شما ونذرهاي شما وسخاوتهاي
شما ونخست زادهاي گاوي شما وگوسپندي شما* وبخوريد آنجا بپيشي ،، خداي شما وشاد 7
باشيد در همه رسشي دستي شما شما وخانوادهي شما آنچه آفرين كرد ترا ،، خداي تو*نه كنيد 8
چون همه آنچه ايما كنان اينجا اين روز مردي همه آن شايسته در چشماني او*كه نه آمديد تا 9
اكنون بآن آسايش جا وبآن احسنتا آنچه ،، خداي تو دها بتو*وگذريد مر آن يردن وبنشينيد 10
در زمين آنچه ،، خداي شما احسنتا دها شمارا وآسايش دهد بشما از همه دشمناني شما از
گرداگرد وبنشينيد بامينى*وباشد آن مقامي آنچه اختيار كند ،، خداي شما بمسكن گرفتن 11
نامي او آنجا بآنجا بياوريد مر همه آنچه من فرمايا شمارا عولهاي شما وذبحتهاي شما دهيكهاي
شما وجداكردي دستهاي شما وهمه گزيني نذرهاي شما آنچه نذر كنيد بـ،، •

Aunon sunt in transitu Jarden post viam Occasûs solis in terra Chenanæi sedentis in Arabah è regione Gilgal, juxta Elone Moreh? 30
Vos enim transituri estis Jarden, ut pergatis ad hæreditariò accipiendũ terram quam Dominus Deus vester dat vobis, & hæreditariò capietis eam, & sedebitis in ea. 31
Observate ergò facere omnia statuta ac judicia quæ ego do coram vobis hodié. 32

CAP. XII.

Hæc sunt statuta ac judicia quæ observabitis facere in terra quã dat Dominus Deus patrum tuorum tibi ad hæreditariò capiendum eam, omnibus diebus quibus vixeritis super terram. 1
Perdendo perdetis omnia loca in quibus coluerunt gentes quas hæreditariò capturi estis, idola sua, super montes excelsos, & super juga, & sub omni arbore recente. 2
Extirpabitis aras earum, & confringetis statuas earum, & lucos earum comburetis igne, & sculptilia idolorum earum concîdetis, atque perdetis nomen earum è loco ipso. 3
Non facietis sic Domino Deo vestro: 4
Sed locum quem elegerit Dominus Deus vester ex una tribuum vestrarum, ad ponendum nomen suum ibi, in habitationem suam, requiretis, & venies illuc: 5
Et adducetis eò holocausta vestra, & victimas vestras, & decimas vestras, & separationem manuum vestrarum, & vota vestra, & spontanea vestra, & primogenita boum vestrorum ac ovium vestrarum. 6
Comedetisque illic coram Domino Deo vestro, & lætabimini in omni accessu manûs vestræ, vos & familia vestra, in quibus benedixerit tibi Dominus Deus tuus. 7
Non facietis juxta omnia quæ nos facimus hîc hodiè, quisque quodcunque idoneum est in oculis suis. 8
Non enim venistis usque nunc ad locum requietis & ad possessionẽ quam Dominus Deus tuus dat tibi. 9
Sed transibitis Jarden, & sedebitis in terra quam Dominus Deus vester possidendam dat vobis, & requiem dabit vobis ab omnibus inimicis vestris circumcirca, & sedebitis cum fiducia. 10
Tum erit, ad locum quem elegerit Dominus Deus vester ad habitationem accipiendum nomini suo ibi, illuc conferetis omnia quæ ego præcipio vobis, holocausta vestra, & victimas vestras, decimas vestras, & separationem manuum vestrarum, & omnem electionem votorum vestrorum quæ vovebitis Domino. 11

תרגום יונתן בן עוזאל ירושלמי

12 ושמחתם ותיחדון קדם יי אלהכון אתון ובניכון ובנתיכון ועבדיכון ואמהתכון
13 וליואה דבקירויכון ארום לית ליה חולק ואחסנא עמכון : השמר אסתמרון לכון
14 דלמא תסקון עלוותכון בכל אתרא דאתון חמיין : כי אם אלהן לאתרא דיתרעי
יי באחסנת חד מן שבטיכון תמן תסקון עלוותכון ותמן תעבדון ית כל מה דאנא
15 מפקיד לכון : רק לחוד בכל רעוות נפשכון תיכסון ותיכלון בישרא הי כברכתא
דיי אלהכון דיהב לכון בכל קרויכון דמסאבין מן למיקרב לקודשיא ודדכין
16 למקרב לקודשיא כחדא ייכלון יתיה כבשריה דטביא וכאילא : רק לחוד באדמא
17 הוו זהירין על ארעא תישדוניה הי כמוי : לא ליתיכון רשאין למיכול בקורייכון
מעשרי עיבוריכון חמריכון ומשחיכון ובכורי תוריכון ועניכון וכל נדריכון דתדרון
18 ונסבתיכון ואפרשות ידיכון : כי אם אלהן קדם יי אלהכון תיכלוניה באתרא
דיתרעי יי אלהכון ביה אתון ובניכון ובנתיכון ועבדיכון ואמהתיכון וליואי
19 דבקירויכון ותחדון קדם יי אלהכון בכל אושטות ידיכון : השמר אסתמרו לכון
20 דלמא תימעלון על ליואי כל יומיכון דאתון שרן על ארעכון : כי ירחיב ארום
יפתי יי אלהכון ית תחומכון היכמא דמליל לכון ותימר איכול בישרא ארום תירוג
21 נפשך למיכול בישרא בכל רגות נפשך תיכול בישרא : כי ארום יתרחק מנכון
אתרא דיתרעי יי אלהכון לאשראה שכינתיה תמן ותכסון מן תוריכון ומן עניכון
דיהב יי אלהכון לכון היכמא דפקידית יתכון ותיכלון בקירויכון בכל ריגוג
22 נפשיכון : אך ברם היכמא דמתאכל
בישרא דטביא ואילא היכדין תיכלוניה
דמסאב למקרב לקודשיא ודדכי למקרב
23 לקודשיא כחדא יכלוניה : רק חזק לחוד איתוקפון ביצריכון מטול דלא למיכול
אדמא ארום אדמא הוא קיום נפשא לא תיכלון אדמא דביה קיום נפשא עם
24 בשרא : לא תאכלנו לא תיכלוניה על ארעא תישדוניה הי כמיא :

ירושלמי 22 דמרחק מן קודשיא ודדכי מן קודשיא כחדא תיכלון :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et lætabimini coram Domino Deo vestro, vos, & filii vestri, & filiæ 12
vestræ, & servi vestri, & ancillæ vestræ: Levita quoque qui est in ci-
vitatibus vestris, quoniam non est illi pars aut hæreditas vobiscum.
Cavete vobis ne offeratis holocausta vestra in omni loco quem videritis. 13
Sed in loco quem elegerit Dominus, in hæreditate unius ex tribubus ve- 14
stris, ibi offeretis holocausta vestra, & ibi facietis quicquid ego præcipio
vobis. Attamen juxta omnem voluntatem animæ vestræ mactabitis & 15
comedetis carnem, juxta benedictionem Domini Dei vestri quam
dederit vobis in omnibus urbibus vestris: tam qui sunt immundi,
adeo ut non possunt offerre sanctificata, quàm qui mundi sunt ut
offerant sanctificata, simul comedent ipsam sicut carnem capreæ
aut cervi. Tantùm de sanguine admoniti estote, ut effundatis ipsum 16
in terram quasi aquam. Non permittitur vobis comedere in urbibus 17
vestris decimas frumentorum vestrorum, vinorum vestrorum, & ole-
orum vestrorum, & primogenita boum vestrorum, & ovium vestrarum, &
omnia vota vestra quæ voveritis, & spontaneas oblationes & separati-
onem manuum vestrarum. Sed coram Domino Deo vestro comedes 18
illa in loco quem elegerit Dominus Deus vester, vos, & filii vestri, &
filiæ vestræ, & servi vestri, & ancillæ vestræ, & Levitæ qui in urbibus
vestris sunt: & lætabimini coram Domino Deo vestro in omnibus ad
quæ miseris manum tuam. Cavete vobis ne prævaricemini contra Le- 19
vitas omnibus diebus vestris, quibus habitabitis in terra vestra. Quan- 20
do dilataverit Dominus Deus vester limitem vestrum, sicut loquutus est
vobis, & dixeris; Comedam carnem, quoniam desiderat anima tua
comedere carnem: juxta omne desiderium animæ tuæ comedes carnem.
Quando verò remotus fuerit à vobis locus, quem elegerit Dominus 21
Deus vester ut ibi collocet divinam suam majestatem, tum mactabitis
de bobus vestris & de ovibus vestris, quæ dederit Dominus Deus vester
vobis, sicut præcepi vobis: & comedetis in urbibus vestris juxta omne
desiderium animæ vestræ. Sicut utique comeditur caro capreæ & cervi, sic 22
comedetis eam: tam qui immundus
est ut *non* offerat sanctificata, quàm
qui purus est ut offerat sanctificata,
simul comedent ipsam. Tantùm 23
continete vos fortiter in concupi-
scentiis vestris ut non comedatis
sanguinem, quoniam sanguis est subsistentia animæ: non comedetis
sanguinem, in quo est subsistentia animæ cum carne. Non comedetis ipsum, super terram effundetis ipsum sicut aquas. 24

Hieros. 22 *Tam qui immundus est à sanctificatis, quàm qui mundus est à sanctificatis, simul comedetis.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

12 وشاد باشيد بپيشي : خداي شما شما وپسراني شما ودختراني شما وبندگاني شما
وپرستاراني شما وآن لوي آنچه در دروازهاي شما كه نيست باو بخش واحستا اوازي شما *
13 حاذر باش بتو تا نه بر آوري عولهاي تو در همه جا آنچه ببيني * كه الا در جايي آنچه اختيار
14 كند : در يكه قبيلهاي تو آنجا بر آوري عولهاي تو و آنجا بكني همه آنچه من فرمايا ترا *
15 خاصه در همه آرزوي جاني تو ذبحت كني وبخوري گوشت چون آفريني : خداي تو آنچه
[بداد] بتو در همه دروازهاي تو آن پليد وآن پاك بخورد اويرا چون آهو وچون گوزن *
16 خاصه آن خون نه خوريد ابر آن زمين بريزي اويرا چون آب * نه تواني بخوردن در
17 دروازهاي تو دهيكي دانهي تو وشيرهي تو وروغني تو ونخست زادهاي گاوي تو
وگوسفندي تو وهمه ندرهاي تو آنچه ندركني وسخاوتهاي تو وجدا كرد دستهاي تو *
18 كه الا بپيشي : خداي تو بخوري اويرا در جايي آنچه اختيار كند : خداي تو در وتو
وپسري تو ودختري تو وبندهي تو وپرستاري تو وآن لوي آنچه در دروازهاي تو
19 وشاد باشي بپيشي : خداي تو در همه رسشي دستي تو * هشيار باش بتو تا نه دست باز
20 داري مر آن لوي همه روزگاراني تو ابر زميني تو * كه كشاده كند : خداي تو مر حدي
تو چون آنچه سخن گفت بتو وبگويي بخورم گوشت كه آرزو كند جاني تو بخوردني
21 گوشت در همه آرزوي جاني تو بخوري گوشت * كه دور باشد از تو آن جا آنچه
اختيار كند : خداي تو بنهادن نامي او آنجا وذبحت كني از گاوي تو واز گوسفندي
تو آنچه بداد : بتو چون آنچه فرمودم ترا وبخوري در دروازهاي تو در همه آرزوي جاني تو *
22 خاصه چون آنچه خورده آيد مر آن آهو مر آن گوزن همچنين بخوري اويرا آن پليد
23 وآن پاك يكجا بخورد اويرا * خاصه قوي باش ببي خوردن آن خون كه آن خون او
24 آن جان ونه خوري آن جان اوازي آن گوشت * نه خوري اويرا ابر آن زمين بريزي
اويرا چون آب *

Et lætabimini coram Domino Deo 12
vestro, vos & filii vestri & filiæ
vestræ, & servi vestri & ancillæ
vestræ, atque Levita qui intra por-
tas vestras: quia non est ei portio
& possessio vobiscum. Cautus sis 13
tibi ne offeras holocaustum tuum in
omni loco quem videris: Sed in 14
loco quem elegerit Dominus, in una
tribuum tuarum, ibi offeres holo-
causta tua, ibique facies omne quod
ego præcipio tibi. Tantummodò in o- 15
mni desiderio animæ tuæ mactabis,
et comedes carnem juxta benedictio-
nem Domini Dei tui, quam dederit
tibi intra omnes portas tuas: pollu-
tus ac purus comedet eam, sicut
capream & sicut cervum. Verun- 16
tamen sanguinem non comedetis,
super terram effundetis illum instar
aquæ. Non poteris comedere in- 17
tra portas tuas decimam grani tui
& musti tui & olei tui, & primo-
genita boum tuorum & ovium
tuarum, & omnia vota tua quæ vo-
veris, & spontanea tua, & sepa-
rationem manuum tuarum: Sed 18
coram Domino Deo tuo comedes illa,
in loco quem elegerit Dominus Deus
tuus, tu & filius tuus & filia tua,
& servus tuus ac ancilla tua, at-
que Levita qui intra portas tuas:
& lætabere coram Domino Deo tuo
in omni accessu manûs tuæ. Cau- 19
tus autem esto tibi ne manum retra-
has Levitæ omnibus diebus tuis su-
per terram tuam. Quum dilatave- 20
rit Dominus Deus tuus terminum
tuum, quemadmodum loquutus est
tibi, & dixeris; Comedam car-
nem: quòd concupiscat anima tua
vesci carne: juxta omne deside-
rium animæ tuæ comedes carnem.
Quum procul fuerit à te locus 21
quem elegerit Dominus Deus tuus
ad ponendum nomen suum ibi,
tunc mactabis de bobus tuis, &
de ovibus tuis quas dederit Do-
minus tibi, quemadmodum præcepi
tibi, & vescêre in omnibus por-
tis tuis secundùm omne desiderium
animæ tuæ. Attamen quemadmo- 22
dum comeditur caprea & cervus,
sic comedes eam: pollutus &
purus paritèr vescetur eâ. Tan- 23
tùm fortis esto ad non comedendum
sanguinem: nam sanguis est ani-
ma, & non comedes animam cum
carne. Non comedes illum, sed 24
in terram effundes illum instar a-
quæ.

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

לא תאכלנו לָא תֵיכְלוּנֵיהּ מִן בִּגְלַל דְיֵיטַב לְכוֹן וְלִבְנֵיכוֹן בַּתְרֵיכוֹן אֲרוּם תַּעַבְדוּן 25
דִכְשַׁר קֳדָם יְיָ : רק קדשיך לְחוּד בְּעִירֵי מַעֲשַׂר קוּדְשֵׁיכוֹן דִיהֲווֹן לְכוֹן וְנִדְרֵיכוֹן 26
תֵּיעֲלוּן וְתֵיתוּן לְאַתְרָא דִיִתְרְעֵי יְיָ : ועשית וְתַעֲבֵד כְּהִלְכָתָא עֲלָוָותָךְ בִּסְרָא 27
וְאַדְמָא עַל מַדְבְּחָא דַיְיָ אֱלָהָךְ וְאַדַם שְׁאָר נִכְסַת קוּדְשָׁךְ יִשְׁתְּפֵיךְ עַל מַדְבְּחָא
דַיְיָ אֱלָהָךְ וּבִשְׂרָא אִתְכְּשַׁר לְמֵיכוֹל : שמר טוּרוּ וְקַבִּילוּ יַת כָּל פִּתְגָמַיָא דְאֲנָא 28
מְפַקֵּיד לְכוֹן מִן בִּגְלַל דְיֵיטַב לְכוֹן וְלִבְנֵיכוֹן בַּתְרֵיכוֹן עַד עַלְמָא אֲרוּם תַּעַבְדוּן
דְתַקִּין כָּשַׁר קֳדָם יְיָ אֱלָהֲכוֹן : כי יכרית אֲרוּם יְשֵׁיצֵי יְיָ אֱלָהֲכוֹן יַת עַמְמַיָא 29
דְאַתּוּן עָלְלִין לְתַמָּן לְתָרְכוּתְהוֹן מִן קֳדָמֵיכוֹן וְתֵירְתוּן יַתְהוֹן וְתֵיתְבוּן בְּאַרְעֲהוֹן :
השמר אִסְתַּמְרוּ לְכוֹן דִלְמָא תִיתוֹקְלוּן בָּתַר טַעֲוָתְהוֹן מִן בָּתַר דְיִשְׁתֵּיצוּן מִן 30
קֳדָמֵיכוֹן אוֹ דִלְמָא תִתְבְּעוּן לְטַעֲוָתְהוֹן לְמֵימַר הֵיכְדֵין פַּלְחִין עַמְמַיָא הָאִלֵּין
לְטַעֲוָתְהוֹן וְנַעֲבֵיד כְּדֵין אוּף אֲנַן : לא לָא תַעַבְדוּן פּוּלְחָנָא כְּדֵין לַיְיָ אֱלָהֲכוֹן 31
אֲרוּם כָּל דִמְרַחַק יְיָ דְסָנֵי עָבְדִין לְטַעֲוָתְהוֹן אֲרוּם אוּף יַת בְּנֵיהוֹן וְיַת בְּנָתֵיהוֹן
כַּפְתִין וּמוֹקְדִין בְּנוּרָא לְטַעֲוָתְהוֹן : את כל יַת כָּל פִּתְגָמַיָא דַאֲנָא מְפַקֵּיד יַתְכוֹן 32
יָתֵיהּ תִּטְרוּן לְמֶעֱבַד לָא תוֹסְפוּן עֲלוֹי וְלָא תִבְצְרוּן מִנֵּיהּ :

יג

כי יקום אֲרוּם יְקוּם בֵּינֵיכוֹן נְבִי שִׁקְרָא אוֹ מָרֵי חֶלְמָא דְזָדְנוּתָא וְיִתֵּן לְכוֹן 1
אַת אוֹ תִמְהָא : ובא וְיֵיתֵי אָתָא אוֹ תִמְהָא דְמַלֵּיל עִמְּכוֹן לְמֵימַר נְהָךְ בָּתַר 2
טַעֲוַת עַמְמַיָא דְלָא הַכִּימְתּוּן וְנִפְלוֹחַ קֳדָמֵיהוֹן : לא תשמע לָא תְקַבְּלוּן לְפִתְגָמֵי 3
נְבִי שִׁקְרָא הַהוּא אוֹ מִן חָלֵים חֵילְמָא הַהוּא אֲרוּם מְנַסֵּי יְיָ אֱלָהֲכוֹן יַתְכוֹן לְמִנְדוּעַ
הַאִיתֵיכוֹן רַחֲמִין יַת יְיָ אֱלָהֲכוֹן בְּכָל לִבְּכוֹן וּבְכָל נַפְשְׁכוֹן : אחרי ה׳ בָּתַר 4
פּוּלְחָנָא דַיְיָ אֱלָהֲכוֹן תְּהָכוּן וְיָתֵיהּ תִּדְחֲלוּן וְיַת פִּקוּדוֹי תִּנְטְרוּן וּלְמֵימְרֵיהּ תְּקַבְּלוּן
וְקֳדָמוֹי תִּצְלוּן וּבְדַחַלְתֵּיהּ תִּתְקָרְבוּן : והנביא וּנְבִי שִׁקְרָא הַהוּא אוֹ חָלֵים 5
חֵילְמָא זְדָנָא הַהוּא יִתְקְטַל בְּסַיְיפָא אֲרוּם מַלֵּיל סָטְיָא עַל יְיָ אֱלָהֲכוֹן דְאַפִּיק
יַתְכוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרָאֵי וְדִיפְרַקְכוֹן מִבֵּית שַׁעְבּוּד עַבְדַיָא לְאַטְעֲיוּתְכוֹן מִן אָרְחָא
דְפַקִּידְכוֹן יְיָ אֱלָהֲכוֹן לִמְהַלְכָא בָהּ וּתְפַלּוּן עָבְדֵי בִישְׁתָּא מִבֵּינֵיכוֹן :

Non comedetis ipsum : ut bene sit vobis & filiis vestris post vos, cùm 25
feceritis id quod rectum est coram Domino. Veruntamen bestias decima- 26
rum sanctarum vestrarum, quæ erunt vobis, & vota vestra, adducetis &
afferetis ad locum quem elegerit Dominus. Faciásque juxta ritum ho- 27
locausta tua, carnem & sanguinem super altare Domini Dei tui : san-
guis verò reliquarum oblationum sanctitatis tuæ effundatur super altare
Domini Dei tui, sed caro recta erit ad comedendum. Observate & 28
recipite omnia verba ista quæ ego præcipio vobis : ut bene sit vobis
& filiis vestris post vos usq; in seculum, cùm feceritis id quod bonum &
rectum est coram Domino Deo vestro. Quando exciderit Dominus Deus 29
vester populos ad quos ingredimini, ut ejiciat eos à facie vestra, & hæ-
reditaveris eos, & habitaveris in terra eorum : Cavete vobis ne im- 30
pingatis post idola eorum, postquam excisi fuerint à facie vestra, aut
ne quæratis idola eorum, dicendo ; Quemadmodum coluerunt populi
isti idola sua, colemus similiter etiam nos. Non exhibebitis talem cul- 31
tum Domino Deo vestro : quoniam quicquid est abominabile Domino,
quod odit, faciunt idolis suis ; quoniam etiam filios suos & filias suas
ligant, & comburunt igne idolis suis. Quodcunque ego præcipio 32
vobis, illud servabitis ut faciatis : non addetis ad illud, neque dimi-
nuetis ex eo.

CAP. XIII.

Quando surrexerit inter vos propheta mendacii, aut somniator 1
somnii superbiæ, & dederit vobis signum aut portentum : Et adve- 2
nerit signum aut portentum quod loquutus est vobiscum, dicendo ; Ea-
mus post idola populorum quæ non novistis, & serviamus illis. Ne 3
recipiatis verba prophetæ mendacii illius, aut ejus qui somniaverit
somnium illud : quoniam tentat Dominus Deus vester vos, ad scien-
dum num diligatis Dominum Deum vestrum omni corde vestro &
omni anima vestra. Post cultum Domini Dei vestri ambulabitis, & 4
ipsum timebitis : & mandata ejus servabitis, & sermonem ejus reci-
pietis, & coram eo orabitis, & timori ejus adhærebitis. Et prophe- 5
ta mendacii ille, aut somnians somnium ille interficiatur gladio ; quo-
niam loquutus est aversionem contra Dominum Deum vestrum, qui
eduxit vos è terra Ægyptiorum, & qui redemit vos è domo afflicti-
onis servorum, ad errare faciendum vos à semita quam præcepit Do-
minus Deus vester, ut ambuletis in ea : itaque extirpabitis facientes
malum è medio vestri.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

نه خوري اورا بسبب نيكويي رسد بتو و بپسراني تو پسي تو كه بكني آن شايسته درنظري خدا 25
*خاصه خاصهاي تو آنچه باشند بتو و نذرهاي تو برداري و بيايي بآن جا آنچه اختيار كند 26
و بكني عولهاي تو آن گوشت و آن خون ابر مذبحي ؛؛ خداي تو و خوني ذبحهاي تو ريخته ؛؛* 27
آيد ابر مذبحي ؛؛ خداي تو و آن گوشت بخوري *نگهدار و بشنوي مر همه آن سخنهاي آن 28
اينان آنچه من فرمايا ترا بسبب نيكويي رسد بتو و بپسراني تو پسي تو تا جاويد كه بكني آن نيكو
و آن شايسته در چشماني ؛؛ خداي تو* كه نيست كند ؛؛ خداي تو مر آن قومها آنچه تو آيا آنجا 29
بميراث گرفتن ايشانرا از پيشي تو براني ايشانرا و بنشيني در ولايتي ايشان *هوشيار باش بتو 30
تا نه طلّه افتي پسي ايشان پسي نيست شدني ايشان از پيشي تو و تا نه طلب كني بمعبوداني
ايشان بگفتن چگونه پرستش كنند آن قومهاي آن اينان [مر معبوداني ايشان] و بكنم همچنين
نيز من *نه كني همچنين بـ ؛؛ خداي تو كه همه مكروهي ؛؛ آنچه دشمن داشت بكردند ببتاني 31
ايشان كه نيز مر پسراني ايشان مر دختراني ايشان بسوزانند در آتش ببتاني ايشان *مر همه آن 32
سخن آنچه من فرمايا شمارا اويرا نگاه داريد بكردن نه افزايي ابر او و نه كم كني ازو*

فصل سيزدهم

*كه بر خيزد از 1
مياني تو نبيا يا خوابيناي خواب و بدهد بتو نشان يا معجز* و بيايد آن نشان و آن معجزه 2
آنچه سخن گفت بتو [بگفتن] برويم پسي بتاني ديگران آنچه نه دانستي ايشانرا و پرستش كنيم
ايشانرا *نه شنوي بسخنهاي آن نبيا آن او يا بخوابيناي آن او كه آزمايش كنا ؛؛ خداي شما 3
شمارا بدانستن ها هستيد شما دوست داران مر ؛؛ خداي شما در همه دلهاي شما و در همه
جانهاي شما *پسي ؛؛ خداي شما برويد و اويرا بترسيد و مر فرمانهاي او نگاه داريد و در 4
قولي او بشنويد و اويرا عبادت كنيد و درو واصل باشيد *و آن نبيا آن او يا خوابيناي 5
آن خوابي آن او كشته آيد كه سخن گفت گشتن ابر ؛؛ خداي شما آن بيرون آورا شمارا از زميني
مصر و خلاص كرد ترا از خانهي بندگان بدحف كردن ترا از آن راه آنچه فرمود ترا ؛؛
خداي تو برفتن دران و كم كني آن بد از مياني تو*

Non vescêris illo, ut bonum eveniat 25
tibi & filiis tuis post te, quum
feceris idoneum in conspectu Dei.
Verùm consecrata tua quæ fuerint 26
tibi, & vota tua tolles ; & venies
ad locum quem elegerit Dominus:
Et facies holocausta tua carnem & 27
sanguinem super altare Domini Dei
tui : sanguis autem victimarum
tuarum fundetur super altare Do-
mini Dei tui, & carnem comedes.
Observa, & ausculta omnibus ver- 28
bis istis quæ ego præcipio tibi, ut
bonum eveniat tibi, & filiis tuis
post te usque in æternum, quum fece-
ris quod bonum est ac idoneum in o-
culis Dñi Dei tui. Quum annihila- 29
verit Dominus Deus tuus gentes ad
quas tu venturus es ad hæreditariò
capiendum eas à præsentia tua, &
expuleris eas, sederisque in regione
earum : Cautus esto tibi ne in la- 30
queum incidas eundo post eas, post-
quàm annihilati fuerint è conspectu
tuo : neque inquiras de diis earum,
dicendo ; Quomodò colebant gentes
istæ deos suos, ut faciam sic etiam
ego ? Non facies sic Domino Deo 31
tuo : quia omnem abominationem
Domini quam odit, fecerunt idolis
suis : nam etiam filios suos & fi-
lias suas comburebant igne idolis
suis. Omne verbum quod ego præ- 32
cipio vobis, illud observabitis fa-
cere : non addes ad illud, neque di-
minues ex eo.

CAP. XIII.

Quum surrexerit è medio tui 1
propheta, vel somnians somnium,
(& dederit tibi signum vel porten-
tum, Evenerítque signum & por- 2
tentum quod locutus est tibi,) dicen-
do ; Eamus post idola aliorũ, quæ non
nôsti, & colamus ea : Non auscul- 3
tabis verbis prophetæ illius, aut
somniatori illi : quia tentat Domi-
nus Deus vester vos, ad sciendum
utrùm sitis vos dilectiores Domini
Dei vestri totis cordibus vestris ac
totis animabus vestris. Post Do- 4
minum Deum vestrum ambulabitis,
& illum timebitis, & præcepta e-
jus observabitis, & dicto ejus au-
scultabitis, atque ei servietis, ei-
que adhærebitis. Propheta autem 5
ille, aut somniator somnii ille in-
terficietur : (quia loquutus est a-
versionem contra Dominum Deum
vestrum, qui eduxit vos è terra Æ-
gypti, & liberavit te è domo ser-
vorum, ad depellendum te de via
in qua præcepit tibi Dominus Deus
tuus ambulare:) & imminues ma-
lum de medio tui.

תרגום יונתן בן עוזיאל | Targ. JONATHAN B.UZIEL.

6 כי ארום יטעינך מילכא בישא אחוך
בר אימך כל דכן בר איבך או ברך או
ברתך או אתתך דדמכא בעובך או
חברך דחביב עלך כנפשך כרו למימר
7 נהך ונפלח לטעוות עממיא דלא חכימתא אנת ואבהתך : מטעוות
שבעתי עממיא דבחזרנותכון דקריבין לכון או מן שאר עממיא דרחיקין לכון
8 מן סייפי ארעא ועד סייפי ארעא : לא תיצבון להון ולא תקבלון מניה
9 ולא תיחוס עיניכון עלוי ולא תרחמון ולא תכסון בטומרא עלוי : ארום
מקטל תקטלינה ידיכון יתושטן ביה בשירויא למקטליה וידיהון דכל עמא
10 בסופא : ותאטלון יתיה באבנא וימות ארום בעא לאטעיותהון
מדחלתא דיי אלהך דאפיק יתכון פריקין ממרעא דמצרים מבית שעבוד
11 עבדיא : וכל ישראל ישמעון וידחלון ולא יוספון למעבד כפתגמא
12 בישא הדין ביניכון : ארום תשמעון בחדא מן קירויכון דיי אלהכון
13 יהיב לכון למיתב תמן למימר : נפקו גוברין זדנין מאולפנא דיי אלהכון
דחכימיא דביניכון ואטעיו ית יתבי קרתיהון למימר נהך ונפלח לטעוות
14 עממיא דלא חכימתון : ותתבעון ותבדקון ית סהדיא ותשיילון
טבאות והא קושטא כיוון פתגמא אתעבידת תועיבתא הדא ביניכון : הכה
15 ממחא תמחון ית יתבי קרתא ההיא לפתגם דחרב גמרא יתה וית כל
16 דבה וית בעירה לפתגם דחרב : וית כל עדאה תכנשון במצע
פלטיתא ותוקדון בנורא ית קרתא וית כל עדאה גמיר קדם יי אלהכון ותהי
17 תל חרוב לעלם לא תתבני תוב : ולא אידבק בידכון מדעם מן
שמתא מן בגלל דיתוב יי מתקוף רוגזיה ויכמור עליכון רחמין וירחם עליכון
18 ויסגינכון הי כמא דקיים לאבהתכון : ארום תקבלון למימרא
דיי אלהכון למנטור ית כל פקודוי דאנא מפקיד לכון יומא דין למעבד דכשר
קדם יי אלהכון :

ירושלמי

6 ארום יסטי יתך אחוך ברא דאמך
או ברך או ברתך או אתתא דדמכא
עמך :

Quando errare fecerit te consilio 6
malo frater tuus filius matris tuæ,
quanto magis filius patris tui, aut
filius tuus, aut filia tua, aut uxor tua
quæ dormit tecum, aut socius tuus
qui dilectus est tibi sicut anima
tua proclamaverit, dicendo; Eamus & colamus idola populorum,
quæ non novisti tu nec patres tui: De idolis septem populorum 7
qui sunt in circuitu vestro, qui propinqui sunt vobis, aut de reliquis po-
pulis qui remoti fuerint vobis, ab extremis terræ usque ad alia ex-
trema. Non acquiescatis illis, neque recipiatis ipsum, neque parcet 8
oculus vester ipsi, neque misereamini, neque tegatis in occulto
ipsum. Quin interficiendo interficietis eum, manus vestræ extendan- 9
tur in principio ad interficiendum eum, dein manus totius populi.
Et obruetis ipsum lapidibus, & morietur: quoniam quæsivit sedu- 10
cere eos à timore Domini Dei tui, qui eduxit vos liberatos è terra Ægy-
pti è domo afflictionis servorum. Et omnes Israelitæ audient & time- 11
bunt, nec amplius facient juxta rem istam malam in medio vestri. Quan- 12
do intelligetis in una ex vestris urbibus, quas Dominus Deus vester
dat vobis ut in eis habitetis, dicendo: Exierunt viri superbi à do- 13
ctrina Domini Dei vestri, etsi sapientiores inter vos, & seduxerunt ha-
bitatores civitatis suæ, dicendo; Eamus, & colamus idola populorum quæ
non novistis. Tunc quæretis, & investigabitis adhibitis testibus, & 14
interrogabitis bene; & ecce si vera & certa est res, factáque fuerit
abominatio ista in medio vestri: Percutiendo percutietis habitatores 15
civitatis illius in ore gladii, penitus perdendo eam & quicquid in ea
est, etiam jumenta ejus in ore gladii. Omnem autem prædam ejus 16
colligetis in medio plateæ, & comburetis igne civitatem, & univer-
sam prædam ejus omnino, coram Domino Deo vestro: & erit in
tumulum devastationis in seculum, non ædificabitur amplius. Nec 17
hærebit in manu tua quicquam de anathemate: ut avertatur Dominus
à furore iræ suæ, ut incalescant erga vos ejus miserationes, & amet
vos, & multiplicet vos, quemadmodum juravit patribus vestris. Ita- 18
que recipite sermonem Domini Dei vestri ut custodiatis omnia man-
data ejus quæ ego mando vobis hodie, ut faciatis quod rectum est co-
ram Domino Deo vestro.

Hierос. 6 *Quando declinare fecerit te frater tuus filius matris tuæ, aut filius tuus, aut filia tua, aut mulier quæ dormit tecum.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

6 * كه فريب دهد ترا برادري تو پسري مادري تو يا پسري تو [يا] دختري تو يا زني
آغوشي تو يا رفيقي تو آنچه چون جاني تو در نهاني بگفتن برويم پرستش كنيم معبوداني
7 ديگران آنچه نه دانستي تو و پدراني تو * از معبوداني آن قومها آنچه گرداگرد شما آن
8 نزديكان بتو يا دوران از تو از كناري آن زمين و تا كناري آن زمين * نه مراد كني
باو و نه شنوي باو و نه شفقت كند چشمي تو ابر او و نه بخشايي و نه پوشي ابر او
9 * كه كشتن بكشي اورا دستي تو باشد درو در اول [بكشتني او] و دستي همه قوم درو
10 آخر * و سنگسار كني اورا در سنگها و كشته شود كه طلب كرد بدحف كردن
11 ترا از طاعتي خداي تو آن بيرون آورد ترا از زميني مصر از خانهي بندگان * و همه يسرال
12 بشنوند و بترسند و نه افزايند بكردن چون سخن آن بدي آن اين در مياني تو * كه
13 بشنوي در يكه شهرهاي تو آنچه خداي تو دها بتو بنشستن آنجا بگفتن * بيرون آمدند
مردمان پسراني بيهنر از مياني تو و دحف كردند مر نشيناني شهري ايشان بگفتن
14 برويم پرستش كنيم بتاني ديگران آنچه نه دانستيد * و طلب كني و باز جويي و بپرسي
15 نيكو و اينك راست آراسته آن سخن كرده آمد آن مكروهي آن اين در مياني تو * زدن
بزني مر نشيناني آن شهر [آن آن] بتيغي شمشير كشتن آنرا و مر همه آنچه دران و مر
16 چهارپايي آن بتيغي شمشير * و مر همه مالي آن جمع كني بمياني گشادگيهاي آن
و بسوزاني در آتش مر آن شهر و مر همه مالي آن همه خداي تو و باشد خرابهي عالم
17 نه آبدان شود نيز * و نه چسپد در دستي [تو] چيزي از آن حرم بسبب باز گردد
خداي از گرمي خشمي او و بدهد بتو رحمتها و رحم كند بتو و بسيار كند ترا
18 چون آنچه سوگند خورد بپدراني تو * كه بشنوي در قولي خداي تو بنگاه
داشتن مر همه فرمانهاي او آنچه من فرمايا ترا اين روز بكردن آن شايسته در نظري
خداي تو *

Quum dolum adhibuerit ti- 6
bi frater tuus filius matris
tui, aut filius tuus, aut filia
tua, aut uxor sinûs tui, aut so-
dalis tuus qui est sicut anima
tua, clanculò dicendo; Eamus
& colamus deos alios (quos non
nôsti tu & patres tui) De diis 7
gentium quæ circa vos, propinqua-
rum tibi, aut longinquarum à te,
ab extremo terræ usque ad extre-
mum terræ: Non acquiesces ei, neque 8
auscultabis ei, nec parcet oculus
tuus illi, neque misereberis, neque
obteges illum: Sed occidendo oc- 9
cides eum: manus tua erit in il-
lum priùs ad interficiendum i-
psum, & manus universi populi
postremò. Et lapidabis eum lapi- 10
dibus, & interimetur: quia quæsivit
depellere te ab obedientia Domini
Dei tui qui eduxit te è terra
Ægypti, è domo servorum. Et 11
universus Israel audient, ac ti-
mebunt, neque addent facere juxta
verbum pessimum istud in medio tuî.
Quum audieris de una urbium 12
tuarum quam Dominus Deus tuus
dat tibi ad habitandum ibi; di-
cendo, Egressi sunt homines filii 13
improbitatis, qui impulerunt ha-
bitatores urbis suæ, dicendo; Ea-
mus, & colamus idola aliena quæ
non nôstis: Tunc inquires & 14
perscrutabere, ac interrogabis be-
nè: & ecce verum est, constat ver-
bum, facta est abominatio ista in
medio tuî: Percutiendo percu- 15
ties habitatores urbis illius acie
gladii, perimendo eam, & quic-
quid in ea fuerit, & quadrupe-
des ejus acie gladii: Atque o- 16
mnem substantiam ejus congregabis
in medio plateæ ejus, & combu-
res igne urbem, & totam substan-
tiam ejus omninò, Domino Deo
tuo: eritque vastitas perpetua,
non ædificabitur ampliùs. Ne- 17
que adhærebit manui tuæ quic-
quam de anathemate, ut reverta-
tur Dominus ab excandescentia
iræ suæ, & det tibi misericor-
dias, misereatúrque tuî, ac mul-
tiplicet te, quemadmodum juravit
patribus tuis, Quum ausculta- 18
veris dicto Domini Dei tui,
custodiendo omnia præcepta ejus
quæ ego præcipio tibi hodiè, ad
faciendum idoneum in conspectu
Domini Dei tui.

יד

בנים הי כבנין חביבין אתון קדם יי 1
אלהכון לא תגודון בישריכון ולא
תשורן כליל דיסער על בית אפיכון
על נפש דמית : כי עם ארום עם 2
קדיש אתון קדם יי אלהכון ובכון אתרעי
יי אלהכון למהוי ליה לעם חביב מכל עממיא דעל אפי ארעא : לא תאכל 3
לא תיכלון כל מדעם דרחיקית מנכון : זאת דא היא בעירא דתיכלון תורין 4
ואימרי בני רחלין ולא בני מסאבין וגדיי בני עזין ולא עירובי טמיין : איל אילין וטבין 5
ויחמורין יעלין ורימנין ותורי בר ודיצין :
וכל וכל בעירא דסדיקא טלפייא ולדה 6
קרנין וסדיק סדקא מסקא פישרא
בבעירא יתה תיכלון : אך ברם ית דין 7
לא תיכלון ממסקי פישרא ומסדיקי פרסתא שלולא דליה תרין רישין ותרתין
שדראין הואיל ולית בזיניה חזי למתקיימא ית גמלא וית ארנבא וית טפזא
ארום מסקי פישרא הינון ופרסתהון לא סדיקן מסאבין הינון לכון : ואת החזיר
וית חזירא ארום סדיק פרסתא הוא ולית כנפיק בידיה דסדיק ולא פשר מסאב 8
הוא לכון מבישרהון לא תיכלון ובנבילתהון לא תקרבון : אך לחוד ית דין 9
תיכלון מן כל דבמיא כל דיליה ציצין למפרח וחרספיתין על מושכיה ואין נתרון
ואשתייר חד תחות ליסתיה וחד תחות ציציתיה וחד תחות גונביה יתיה
תיכלון : וכל וכל דלית ליה ציצין וחרספיתין לא תיכלון מסאב הוא לכון : כל 10
כל ציפר דכי דאית ליה זפק וקורקבניה קליף ואית ליה צבעא יתירא ולא דריס 11
תיכלון : וזה ודין דלא תיכלון מנהון נשרא ועוזא ובר גיזא : והראה ודייתא 12 13
חיורא ואוכמתא דהיא איבו ודייתא
לזנה : ואת כל וית כל בני עורבא 14
לזניהון : ואת בת וית ברת נעמיתא וית 15
חטיפיתא וית ציפר שחפא וית בר נצא
לזנוי : ואת וית קפופא וית שלי נונא מן ימא וית צדיא : והקאה וקקא חיוורתא 16 17
ואיכמתא ושרקרקא : והחסידה ודייתא 18
חיוורתא ואוכמתא לזנה ונגר טורא
ועפרא : וכל שרץ וכל דיבבי וזיבורי 19
וזיזי דטלופחי ופולי דפרשי מן אוכלא ופרחין הי כעופא מסאבין אינון לכון לא 20
יתאכלון : כל עוף כל גובא דכיא תיכלון :

ירושלמי
1 בנין חביבין אתון קדם יי אלהכון ולא
תעבדון חבורין חבורין לפולחנא
נוכריתא ולא תשוון קרחה על בית
אפיכון לטמי נפשא דמית :

ירושלמי 6 מסקן גררא בבעירא
יתה תיכלון : 7 ארום מסקי גררא
הנון ופרסתהון לית היא סדיקה :

ירושלמי 12 ודין דלא תיכלון מנהון
נשרא ועריא וברגזא : 13 וותא וית אבי
ודיתא למינה :

ירושלמי 18 ודיתא חוריתא ואבניתא
למינה וית נגר טורא וית חרפתא :

CAP. XIV.

1 Sicut filii dilecti vos coram Domino Deo vestro: non lacerabitis carnem vestram, neque decidere facietis coronam capilli supra regionem faciei vestræ pro anima mortui.
2 Quoniam populus sanctus vos coram Domino Deo vestro: & vos elegit Dominus Deus vester, ut essetis illi in populum dilectum præ omnibus populis, qui sunt in superficie terræ.
3 Non comedetis quicquam quod abominandum statui vobis.
4 Hoc est jumentum quod comedetis: boves, & agnos ovium, eósque non pollutos, & hœdos caprarum neque permixtione pollutos.
5 Cervos & capreas, & bubulos, rupicapras & unicornes, & boves sylvestres, & pygargos.
6 Omne quoque animal quod fissam habet ungulam, & cui sunt cornua, & findit fissuram, quódque ruminat in animalibus, illud comedetis.
7 Verùm istud non comedetis de his quæ ruminant, & de his quæ fissam habent ungulam: embryo cui sunt duo capita & duo dorsa, quamvis non sit in eadem specie conservandum est. Camelus, lepus, & cuniculus, quoniam ruminant quidem sed ungulam suam non dividunt, polluti erunt vobis.
8 Porcus quoque quia divisam habet ungulam, neque aliud est ei simile quod dividit *ungulam* & non ruminat, pollutus erit vobis: de carne eorum non comedetis, neque cadaver eorum tangetis.
9 Tantùm hoc comedetis de omnibus quæ in aquis sunt: quicquid habet pinnulas ad volandum & squamas super pellem suam, etiamsi defluxerint, si relinquatur una sub maxilla, & altera sub pinnula, & alia sub cauda, illud comedetis.
10 Quicquid verò non habet squamas aut pinnulas non comedetis, immundum est vobis.
11 Omnem avem mundam cui est vesicula aut ventriculus decorticans, & cui est digitus longior, neque est rapax, comedetis.
12 Et ista sunt de quibus non comedetis: aquila, accipiter, & haliæetus.
13 Et ciconia alba, & nigra, quæ est milvus, & milvius juxta speciem suam.
14 Et omnes filios corvorum juxta speciem suam.
15 Struthio, nycticorax, larus, & bubo secundùm speciem suam.
16 Et noctua, & mergulus marinus, & vespertilio.
17 Et onocrotalus albus, & niger, & pica.
18 Et milvus albus, & niger secundùm speciem suam, & upupa, & vespertilio.
19 Et omnes muscæ, & crabrones, & vermes lentium & fabarum, qui separantur à cibo & volant sicut aves, polluti erunt vobis: non comedentur.
20 Omnem locustam mundam comedetis.

1 Filii dilecti vos coram Domino Deo vestro: non facietis livores pro cultu alieno, neque ponetis calvitium in summitate capitis vestri pro luctu viri qui mortuus est.

Hieros. *6 Quæ faciunt ascendere ruminationem inter bestias, illud comedetis. 7 Quia ascendere faciunt ruminationem sed ungula eorum non est divisa.*

Hieros. *12 Et ista de quibus non comedetis: aquila, accipiter, & haliæetus. 13 Et vultur, & milvus, & milvius juxta speciem suam.*

Hieros. *18 Et ciconia alba, & milvus secundùm speciem suam, & upupa, & vespertilio.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل چهاردهم *

1 * پسران شما يي خداي شما نه جراحت كنيد ونه نهيد موي كندن مياني چشماني شما
2 بمرده * كه قومي خاص تو يي خداي تو ودر تو اختيار كرد :: بودن باو بقومي
3 4 برگزيده از همه آن قومها آنچه ابر روي آن زمين * نه خوري هيچ مكروهي * اين
5 آن چهارپا آنچه بخوريد گاو بره برها وبره بزها * گوزن وآهو ومشك انداز و قوچ
6 كوهي وبز كوهي وكرك وزرافه * وهمه چهارپا سنب داراى سنب وشكافش داراي
7 شكافش دو سنبها بر آوراي نشخوار در چهارپا آنرا بخوريد * خاصه مر اين نه خوريد
از بر آوراي نشخوار واز سنب داراي سنب آن شكافته مر آن شتر ومر آن خرگوش
ومر آن برگره كه بر آوراي نشخوار ايشان وسنب نه سنب داشتند پليدان آن بشما *
8 * ومر آن خوك كه سنب داراي سنب ونه نشخوار پليد او بشما از گوشتي ايشان
نه خوريد ودر لاشهي ايشان نه رسيد * مر آن بخوريد از همه آنچه در آب همه آنچه باو پرو
10 11 وپولك بخوريد * وهمه آنچه نيست باو پر وپولك نه خوريد پليد او بشما * همه گنجشك
12 13 پاك بخوريد * وآن آنچه نه خوريد ازيشان آن سيمرغ وآن هماي وآن عقاب * ومر آن راه ومر
14 15 آن ايه وآن ديه بنوعي آن * ومر همه كلاغ بنوعي او * [ومر بت آن يعنه] ومر آن تحمس
16 17 ومر آن شحف ومر آن باز بنوعي او * את הכוס ואת הינשוף והתנשמת: והקאת ואת הרחמה ואת השלך:
18 19 והחסידה והאנפה למינה وآن كوه كنك وآن شب پرك * وهمه جنبش آن مرغ پليد او بشما
20 نه خورده آيند * همه مرغي پاك بخوريد *

CAP. XIV.

1 Filii estis Domini Dei vestri: non igitur vulnerabitis vos, neque ponetis depilationem inter oculos vestros pro mortuo. 2 Populus enim sanctus es Domino Deo tuo, & elegit te Dominus Deus tuus, ut sis illi in populum electum præ omnibus populis qui sunt super faciem terræ. 3 Non comedes ullam abominationem. 4 Hæ sunt quadrupedes quas comedetis; Bovem, agnum agnorum, & agnum caprarum, 5 Cervum, & capream, & moschi ejectorem, & arietem montanum, & capram montanã, & rhinocerotem, & camelopardalem, 6 Et omnem quadrupedem habentem ungulam, & habentem fissuram duarum ungularum, educentem ruminationem inter quadrupedes, illam comedetis. 7 Veruntamen hæc non comedetis ex educentibus ruminationem, & ex habentibus ungulam fissam; Camelum, & leporem, & cuniculum: quia educunt ruminationem ipsa, ungulam verò non habent, immunda sunt vobis: 8 Et porcum; quia habet ungulam, non verò ruminationem, immundus est vobis: de carne eorum non comedetis, & ad cadaver eorum non accedetis. 9 Hoc comedetis ex omni quod est in aqua: omne cui est pinnula ac squama, comedetis: 10 Omne autem cui non est pinnula ac squama, non comedetis, immundum est vobis. 11 Omnem avem mundam comedetis. 12 Et hæ sunt ex quibus non comedetis; Gryps, & ventivora, & melanæetus, 13 Et ixon, & vultur, & milvus in specie sua: 14 Et omnis corvus in specie sua: 15 Et filia struthionis, & noctua, et larus, & accipiter in specie sua, 16 Et herodius, & ibis, & cygnus, 17 Et pelicanus, & porphyrio, & mergulus, 18 Et ciconia, & charadrius in specie sua: & montigallus, & vespertilio. 19 Et omne reptile volucrum immundum est vobis, non comedentur. 20 Omne [illegible] mundum comedetis.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

21 לא תאכלו לא תיכלון כל דמיקלקלא בניכסא לגיור ערל דבקירויכון תיתנונה
ויכלונה או תזבין לבר עממין ארום עם קדיש אתון קדם יי אלהכון לית אתון
רשאין למבשלא כל דכן למיכול בשר בחלב תרויהון מערבין כחדא : עשר

22 תעשר הוו זהירין לעשרא פיריכון מן
דאתון מפקין וכנשון מן חקלא כל שתא
ושתא ולא פירי שתא על פירי שתא
23 אוחרי : ואכלת ותיכלון מעשרא תניינא
קדם יי אלהכון באתרא דיתרעי לאשראה
שכינתיה תמן מעשר עיבוריכון חמריכון
ומשחכון וכן ביכורי תוריכון ועניכון מן

ירושלמי 22 עמי בית ישראל מעשרא
תעשרון ית כל עללת זרעיכון מהדי אתון
זרעין באפי ברא וכנשין עללן בכל שנא
ושנא עמי ישראל לית אתון רשאין
למעשרא ולמיכול מן פירי שנא ועד פירי
שנא :

בגלל דתילפון למדחל מן קדם יי אלהכון כל יומיא : וכי וארום יסגי מנכון 24
אורחא ארום לא תיכול למסוברא ית מעשרא ארום יתרחק מנכון אתרא דיתרעי
יי אלהכון לאשראה שכינתיה תמן ארום יברכינך יי אלהך : ונתת ותחלל בכספא 25
ויהון פריטי צרירין בידך ותהך לאתרא דיתרעי יי אלהכון בידה : ונתת ותיתן 26
כספא בכל דיתרעי נפשך בתורי ובענא ובחמר חדת ועתיק ובכל דתשיילינך נפשך
ותיכלון תמן קדם יי אלהכון ותחדון אתון ואנש בתיכון : והלוי וליואה דבקירויכון 27
לא תשבקוניה ארום לית ליה חולק ואחסנא עמכון : מקצה מסוף תלת שנין 28
תפקון ית כל מעשר עללתכון בשתא ההיא ותצניעון בקירויכון : ויבא וייתי 29
ליואה ארום לית ליה חולק ואחסנא עמכון וגיורא ויתמא וארמלתא דבקירויכון
וייכלון ויסבעון מן בגלל דיברכינכון יי אלהכון בכל עובדי ידיכון דתעבדון :

טו

מקץ מסוף שבעתי שנין תעבדון שמיטתא : ווה ודין אחוויית הילכת שמיטתא 1 2
אשמיטו כל בר נש מרי מוזפתא דיזוף בחבריה לית ליה רשו למדחקא בחבריה
למתבוע אוזפותיה ולא מן אחוי בר ישראל ארום קרא בית דינא שמיטתא קדם
יי : ארת ית בר עממין תדחוק ודינא די יהוי לך עם אחוך תשמיט ידך : אפס 3
לחוד אין אתון עסיקין במצוותא דאורייתא לא יהוי בכון מסכנא ארום ברכא 4
יברכנכון יי בארעא דיי אלהכון יהיב לכון אחסנא למירתה :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Non comedetis omne quod corrumpitur in mactatione, inquilinæ incir- 21
cunciso qui habitat in urbibus tuis dabitis illud, ut comedat ipsum, aut
vendes filio populorum; quoniam populus sanctus vos coram Domino
Deo vestro: non licet vobis coquere nedum comedere carnem cum la-
cte, ut ambo illa mixta sint simul. Admoniti eritis dare decimam fru- 22
ctuum vestrorum, ex eo quod profertis & colligitis ex agro singulis annis, neque fructus anni pro fructu alterius anni. Et comedetis 23
decimam secundam coram Domino Deo vestro, in loco quo delectatus fuerit ut ibi habitare faciat divinam suam majestatem, decimam frumentorum vestrorum, vinorum vestrorum, & oleorum vestrorum, & sic primogenita boum vestrorum & ovi-

Hieros. 22. *Popule mi domus Israel, decimando decimabitis omnem proventum seminum vestrorum, ex isto quod seminatis in superficie agri & colligitis proventus per singulos annos: Popule mi Israel non vobis licet decimare & comedere de fructibus anni usque ad fructus anni* alius.

um vestrarum: ut discatis timere à facie Dñi Dei vestri omnibus diebus. 24
Quòd si multa fuerit vobis via, ita ut non possis ferre decimam, quia
procul abfuerit à vobis locus quem elegerit Dominus Deus vester ut habi-
tare ibi faciat divinam suam præsentiam: quoniam benedicet tibi Dominus
Deus tuus. Tum communem facies pro argento: & erunt nummi li- 25
gati in manu tua, & ibis in locum quem elegerit Dominus Deus tuus
in locum ejus. Et dabis argentum pro omnibus quæ voluerit anima 26
tua, pro bobus, ovibus, vino novo & veteri, & pro omnibus quæ pe-
tierit à te anima tua: & comedetis ibi coram Domino Deo vestro, &
lætabimini vos & vestrarum domorum homines. Et Levitam qui est in 27
urbibus vestris non deseretis eum, quia non est illi pars aut hæreditas
vobiscum. A fine trium annorum proferetis omnem decimam proven- 28
tûs vestri pro anno illo, & reponetis in urbibus vestris. Veniétque 29
Levites, quia non est illi pars & possessio vobiscum, & peregrinus,
& pupillus & vidua, qui erunt in urbibus vestris, & comedent & satu-
rabuntur: ut benedicat vobis Dominus Deus vester in omnibus operi-
bus manuum vestrarum quæ facietis.

CAP. XV.

A Fine septem annorum facietis remissionem. Et hæc est indicatio 1 2
ritûs remissionis: remittetis quisquis creditor est qui mutuo dederit so-
cio suo: non potest cogere socium suum exigendo mutuum suum, ne qui-
dem à fratre suo Israelita, eo quod promulgavit forum remissionem coram
Domino. Natum ex populis coges: quod autem tibi jure debebit frater 3
tuus, hoc manus tua remittet. Tantùm si vos occupati fueritis in præce- 4
ptis legis non erit inter vos pauper: quoniam benedicendo benedicet vobis
Dñs in terra, quam Dñi Deus vester dat vobis in possessioné hæreditariam.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

21 * نه خوريد همه لاش بغريب آنچه در دروازهاي تو بدهي آنرا و بخورد آنرا يا فروختن ببيگانه كه 21
22 قوم خاص تو بيي خداي تو نه جوشاني بچه در شيري مادري او * دهيك كردن دهيك كني مر همه 22
23 دخلي زراعتي تو آن بيرون آيايي آن دشت سال سال * و بخوري بپيشي ؛ خداي تو در جايي 23
آنچه اختيار كند بمسكن گيرانيدن نامي او آنجا دهيك دانهي تو شيرهي تو وروغني تو و نخست
زادهاي گاوي تو و گوسپندي تو بسبب بياموزي بترسيدن مر ؛ خداي تو همه
24 آن روزگاران * و كه بسيار باشد از تو آن راه كه نه تواني بر داشتن اويرا كه 24
دور باشد از تو آن مقام آنچه اختيار كند ؛ خداي تو بنهادن نامي [او]
25 آنجا كه آفرين كند ترا ؛ خداي تو * و بدهي در سيم و كيسه گيري آن سيم در 25
26 دستي تو و بروي بآن مقام آنچه اختيار كند ؛ خداي تو در و * و بدهي آن سيم در همه 26
آنچه آرزو كند جاني تو در گاو و در گوسفند و در مي و در مستكاره و در همه آنچه بطلبد
27 جاني تو و بخوري آنجا بپيشي ؛ خداي تو و شاد باشي تو و خانوادهي تو * و آن لوي آنچه در 27
28 دروازهاي تو نه گذاري اويرا كه نيست باو بخش واحستا اوازي تو * از فرجامي 28
29 سه سالها بيرون آوري مر همه دهيك دخلي تو در سالي آن آن و رها كني در دروازهاي تو 29
* و بيايد آن لوي كه نيست باو بخش و احستا اوازي تو و آن غريب و آن يتيم و آن بيوه
آنچه در دروازهاي تو و بخورند و سير شوند بسبب آفرين كند ترا ؛ خداي تو در همه
عملي دستي تو آنچه بكني * * فصل پانزدهم *
1 * از فرجامي هفت سالها بكني شمطه * واين سخن آن شمطه گذاشتن همه خداوند قرض 1
2 دها دستي او آنچه قرض دهد در ياري او نه تقاضا كند مر ياري او و مر برادري او كه 2
3 بخواند شمطه بيي * مر آن بيگانه تقاضا كني و آنچه باشد بتو اوازي برادري تو بگذاري 3
4 دستي تو * خاصه كه نه باشد در تو مسكين كه آفرين كردن آفرين كند ترا ؛ در زميني 4
آنچه ؛ خداي تو دها بتو احستا بميراث گرفتن آنرا *

Ne comedatis ullum cadaver: pere- 21
grino qui est intra portas tuas dabis illud, & comedet illud, aut vendere poteris alienigenæ: popul° enim sanctus es Domino Deo tuo. Non coques fœtum in lacte matris suæ. Deci- 22
mando decimabis omnem proventum agri tui, egredientem agro quotannis. Et comedes coram 23
Domino Deo tuo in loco quem elegerit ad habitationem capere faciendum nomen suum ibi, decimam grani tui, musti tui, & olei tui, & primogenita boum tuorum & ovium tuarum: ut discas timere Dominum Deum tuum omnibus diebus. Quum 24
verò multa fuerit à te via, quo minùs possis ferre illam, quòd procul absit à te locus quem elegerit Dominus Deus tuus ad ponendum nomen suum ibi, quum benedixerit tibi Dñs Deus tuus; Tunc dabis eam pro 25
argento, et crumenæ inditum accipies argentum in manu tua, & ibis ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus: Et dabis argentum pro omni 26
quod desideraverit anima tua, pro bobus, & pro ovibus, & pro vino, & pro inebriamento, pro cunctis denique quæ petierit anima tua: & comedes ibi coram Domino Deo tuo, & lætaberis tu & familia tua. Levitam autem qui fuerit intra 27
portas tuas, non derelinques: quia non est ei portio ac possessio tecum. Post finem trium annorum proferes 28
omnes decimas proventûs tui in anno ipso, & relinques intra portas tuas: Ut veniat Levita, (quia 29
non est ei portio ac possessio tecum,) & peregrinus, & pupillus, atque vidua, qui sunt intra portas tuas, & comedant ac saturentur: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere manûs tuæ quod feceris.

CAP. XV.

A Fine septem annorum facies 1
remissionem. Hæc autem est ratio 2
remissionis. Ut remittat omnis dominus fœneratò dans, manum suam, in eo quod fœneratò dederit socio suo: non exiget à socio suo & fratre suo, quia proclamavit remissionem Domino. Ab alienigena exi- 3
ges: in eo autem quod fuerit tibi apud fratrem tuum, remittes manum tuam: Præsertim, ut non sit in te 4
mendicus: nam benedicendo benedicet tibi Dominus in terra quam ipse Dominus Deus tuus dat tibi in possessionem, ad hæreditate accipiendum eam.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי | Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

5 רק לחוד אין קבלא תקבלון למימרא דיי אלהכון למינטור ולמיעבד ית כל
6 תפקידתא הדא דאנא מפקיד לכון יומא דין: כי ארום יי אלהכון בירככון היכמא
דמליל לכון ותמשכנון עממין סגיאין ואתון לא תתמשכנון ותשלטון בעממין
7 סגיאין ובכון לא ישלטון: כי יהיה ואין ליתיכון עסיקן במצוותא דאורייתא ויהוי
בכון מסכנא מחד אחך בחדא מן קרווך בארעך דיי אלהך יהיב לך לא תתקף
8 ית לבבך ולא תמנע ית אידך מאחוך מסכנא: כי פתוח אלא מפתח תפתח ית
9 אידך ליה ומוופא תוופיניה הי כמסת חוסרניה דייחסר ליה: השמר אסתמרו
לכון דלמא יהי פתגם עם לבכון דזדנותא למימר קריבת שתא שביעתא שתא
דשמיטתא ותבאש עינכון באחוכון מסכנא ולא תתנון ליה ויקבול עליכון קדם יי
10 ויהי בכון חובא: נתון מתן תתנון ליה ולא
יבאש לבכון במתנכון ליה ארום מטול
פתגמא הדין יברככון יי אלהכון בכל
11 עובדיכון ובכל אושטות ידיכון: כי ארום
מטול דלא נייחין בית ישראל במצוותא
דאורייתא לא פסקין מסכנין מגו ארעא
בגין כן אנא מפקידכון למימר מפתח
תפתחון ית ידיכון לקריביכון ולעניי
שיבבותכון ולמסכיני ארעכון: כי ימכר
12 ארום יזדבן לכון אחוכון בר ישראל

ירושלמי 10 מתן תתנון ליה לא יבעש
באפיכון בזמן תתנון ליה:
11 אין נטרין הנון ישראל מצוותא
דאורייתא לא הוי בהון מסכנין ברם אין
שבקין הנון מצוותא דאורייתא ארום לא
פסקין מסכניא בגו ארעא בגין כן אנא
מפקד יתכון למימר מפתח תפתחון ית
ידיכון לאחיכון מסכיניא ולצריכיא דאית
בארעכון:

או בת ישראל ויפלחנכון שית שנין ובמעלי שביעתא תפטרוניה לבר חורין
13 מגביכון: וכי וארום אין תפטרוניה בר חורי מגביכון לא תפטרוניה ריקנא:
14 הענק מדחדא תדחדון ליה מן ענכון
מן אידיריכון ומן מעצרתכון דבריכיכון

ירושלמי 14 מוודא תוודון ליה:

15 יי אלהכון תתנון ליה: וזכרת ותהוון דכירין ארום משעבדין הויתון בארעא
דמצרים ופרקכון יי אלהכון מטול כן אנא מפקדכון למעבד ית פתגמא
16 הדין יומא דין: והיה ויהי ארום יימר לך לא אפוק מן גבך ארום ריחמך
17 וית אינש ביתך ארום טב ליה דמתהני עמך: ולקחת ותסב ית מחטא ותנעוץ
באודניה ובתרע בית דינא ויהי לך עבד פלח עד יובלא ואוף לאמתך תכתוב גט
חירר ותתן ליה:

Imò si recipiendo receperitis sermonem Domini Dei vestri, ut custodiatis 5
& faciatis omnia mandata hæc, quæ ego mando vobis hodiè; Utique Dñs 6
Deus vester benedicet vobis, sicut loquutus est vobis: pignus capietis
à populis multis, à vobis autem pignus non capietur; & dominium habebitis in populos multos, sed in vos dominium non habebunt. Quòd 7
si non occupabimini in præceptis legis, tum erit inter vos pauper ex uno
fratrum tuorum, in una ex tuis urbibus in terra tua quam Dñs Deus tuus dat
tibi: non indurabis cor tuum, neque prohibebis manum tuam à fratre
tuo paupere. Sed aperiendo aperies manum tuam illi, & mutuando mu- 8
tuabis illi, quod sufficiat pro penuria sua qua indigebit. Cavete vobis 9
ne sit verbum cum corde tuo superbiæ, dicendo; Prope est annus se-
ptimus annus remissionis; & malus sit oculus vester in fratrem vestrum
pauperem, ut non detis illi: & clamet contra vos ad Dominum & fit
in vobis peccatum. Dando dabi- 10
tis illi, nec malum erit cor vestrum
cùm dederitis ipsi: nam propter
rem istam benedicet vobis Dominus
Deus vester in omnibus operibus
vestris, & in omnibus ad quæ ex-
tenderitis manus vestras. Quoniam 11
propterea quod non acquiescunt
domus Israel in præceptis legis, non
cessant pauperes è medio terræ:
propterea ego præcipio vobis, di-
cendo; Aperiendo aperietis ma-
nus vestras erga propinquos vestros,
& erga pauperes vicinos vestros,
& erga pauperes terræ vestræ. Si 12
venditus fuerit vobis frater vester Israelita, aut Israelitis, tum serviet vo-
bis sex annis: & cùm advenerit septimus, tum dimittetis ipsum liberum
à vobis. Quòd si dimiseritis ipsum liberum à vobis, non dimittetis 13
ipsum vacuum. Onerando onera- 14
bitis illum, de grege vestro, de
areis vestris, & de torculari vestro:
de eo quo benedixerit vobis Domi-
nus Deus vester dabitis illi. Et eritis memores quòd servi fueritis in ter- 15
ra Ægypti, & redemerit vos Dominus Deus vester: propterea ego
præcipio vobis ut faciatis rem hanc hodié. Et erit quando dixerit 16
tibi; Non exibo à te, quoniam diligo te & homines domûs tuæ: eò
quòd bonum fuerit ei quod perceperit tecum. Tum accipies acum & 17
perforabis aurem ejus, idque in porta curiæ, & erit tibi servus servi-
ens usque ad Jubilæum: & etiam ancillæ tuæ scribes libellum liberta-
tis, & dabis illi.

Hierос. 10. *Dando dabitis illi, neque erit malum in facie vestra quo tempore dabitis illi.*
11. *Si custodiverint Israelitæ præcepta legis, non erunt inter eos pauperes; verùm si dereliquerint præcepta legis, certè non cessabunt pauperes in medio terræ: propterea ego præcipio vobis, dicendo; Aperiendo aperietis manus vestras fratribus vestris pauperibus & inopibus, qui futuri sunt in terra vestra.*

Hieros. 14. *Commeatus dando commeatus dabitis illi.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

5 *خاصه اگر شنویدن بشنوي در قولي يَ خداي تو بنگهداشتن بكردن مر همه آن فرمان آن
6 اين آنچه من فرمايا ترا اين روز* كه يَ خداي تو آفرين كرد ترا چون آنچه سخن گفت بتو
وقرض دهي قومهاي بسياران وتو نه قرض ستاني ومسلّط شوي در قومهاي بسياران ودر تو
7 نه مسلّط شوند* كه باشد در تو مسكين از يكّه برادراني تو در يكّه دروازهاي تو در زميني
تو آنچه يَ خداي تو دها بتو نه قوي كني مر دلي تو ونه بندي مر دستي تو از برادري
8 تو آن مسكين * كه كشادن بگشايي مر دستي تو وقرض دادن قرض دهي اويرا قدري
9 نيازمندي او آنچه نيازمند باشد باو* هوشيار باش بتو تا نه باشد سخن اوازي دلي تو بي هنر
گفتن نزديك شد سالي آن هفت سالي آن شمّطه وبد آيد چشمي تو در برادري تو آن مسكين
10 ونه دهي باو وبخواند ابر تو بيَ وباشد در تو خطا * دادن بدهي باو ونه بد آيد دلي تو
در دادني تو باو كه در سببي آن سخني آن آن آفرين كند ترا يَ خداي تو در همه عملي تو
11 ودر همه رسش دستي تو* كه نه باز ايستد مسكين از مياني آن زمين ابر همچنين من فرمايا
ترا بگفتن كشادن بگشايي مر دستي تو ببرادري تو بدرويشاني تو وبمسكيناني تو در ولايتي تو*
12 كه فروخته شود بتو برادري تو آن عبري يا عبريّه وكار كرد ترا شش سالها ودر سالي آن
13 هفتمي بفرستي اويرا آزاد از نزدي تو* وكه بفرستي اويرا آزاد از نزدي تو نه فرستي اويرا تهي*
14 كرم كردن كرم كني باو از گوسفندي تو از خرمني تو واز چرخي تو آنچه آفرين كرد ترا يَ خداي
15 تو بدهي باو* وياد كني كه بنده بودي در زميني مصر خلاص [كرد] ترا يَ خداي تو ابر
16 همچنين من فرمايا ترا مر آن سخن آن اين اين روز* وباشد كه گويد بتو نه بيرون آيم از
17 نزدي تو كه دوست داشت ترا ومر خانهي تو كه نيك باو اوازي تو* وبستاني مر آن درفش
وبدهي در گوشي او ودر در وباشد بتو بندهي جاويد ونيز بپرستاري تو بكني همچنين*

Tantùm si auscultando auscultaveris voci Domini Dei tui, observando facere omne præceptum istud quod ego præcipio tibi hodié: 5
(Nam Dñs Deus tuus benedixit tibi, quemadmodum locutus est tibi:) tunc mutuò dabis gentibus multis, tu verò mutuò non accipies; & dominabere gentibus multis, at tibi non dominabuntur. 6
Quum fuerit apud te mendicus quispiam de fratribus tuis in una portarum tuarũ in terra tua quam Dominus Deus tuus dat tibi; non obfirmabis cor tuum, neque claudes manum tuam à fratre tuo mendico: 7
Sed aperiendo aperies manum tuam, & mutuò dando mutuò dabis ei, pro ratione indigentiæ suæ, id quo indiguerit. 8
Cautus sis tibi ne sit verbum penes cor tuum, improbum, dicendo; Appropinquat annus septimus, annus remissionis: & malignus sit oculus tuus in fratrem tuum mendicum, ita ut non des ei: invocétque contra te Dominum, & sit in te peccatum. 9
Sed dando dabis ei, neque malignum erit cor tuum quum dederis ei: nam causâ hujus rei benedicet tibi Dominus Deus tuus in omni opere tuo, & in omni quod attigerit manus tua. 10
Non enim desistet mendicus de medio terræ: idcircò præcipio tibi, dicendo; Aperiendo aperies manum tuam fratri tuo, & pauperibus tuis, & mendicis tuis in regione tua. 11
Quum venditus fuerit tibi frater tuus Hebræus, vel Hebræa, & opus fecerit tibi sex annis, tum anno septimo dimittes eum liberum à te. 12
Et quum dimittes eum liberum à te, non dimittes eum vacuum: 13
Munificè faciendo munificè facies ei, de ovibus tuis, & de area tua, & de torculari tuo: ex eo quo benedixerit tibi Dominus Deus tuus, dabis ei. 14
Et recordabere quòd servus fueris in terra Ægypti, & liberârit te Dominus Deus tuus: idcircò ego præcipio tibi verbũ hoc hodié. 15
Erit autẽ cùm dixerit tibi, Non egrediar à te: quòd diligat te ac domum tuam, & quòd benè sit ei tecum: 16
Tum capies subulam, & adiges per aurem ejus & in ostium: eritque tibi servus æternum. Et etiam ancillæ tuæ facies sic. 17

תרגום יונתן בן עוזיאל

18 לא יקשי בעינך במפטרך יתיה לבר חורין מן גבך ארום בכופלא על אגר
19 אגירא פלחך שית שנין וברכך מטולידה יי אלהך בכל מה דתעבד : כל
בוכרא דאתיליד בתורך ובענך דוכריא תקדש קדם יי אלהך לא תפלוח בבכורי
20 תוריכון ולא תיגוז בכורי עניכון : לפני קדם יי אלהכון תיכלוניה שנא בשנא
21 באתרא דיתרעי יי אתון ואינש בתיכון : וכי וארום יהי ביה מומא חגיר או
22 סמי כל מדעם ביש לא תכסוניה קדם יי אלהכון : בשעריך בקרויכון תיכלוניה
דמסאב מן למקרב לקודשיא ודדכי למקרב לקודשיא כחדא הי כבשר טביא
23 ואילא : רק לחוד אדמיה לא תיכלון על ארעא תישדוניה היך כמיא :

יו

1 שמור הוון זהירין למנטור זמני מועדיא לעבורי שתא ולמנטר תקופתא בירחא
דאביבא למעבד ביה פסחא קדם יי אלהכון ארום בירחא דאביבא אפיק יתכון
2 יי אלהכון ממצרים ותיכלון יתיה בליליא : וזבחת פסח ותיכסון פסחא קדם יי
אלהכון ביני שימשתא ועאן ותורי למחר בכרן יומא לחדות חגא באתרא דיתרעי
3 יי לאשראה שכינתיה תמן : לא לא תיכלון על פסחא חמיע שובעא יומין
תיכלון לשמיה פטיר לחמא ענייא ארום בבהילו נפקתון מארעא דמצרים מן בגלל
4 דתידכרון ית יום מפקכון מארעא דמצרים כל יומי חייכון : ולא ותזדהרון מקמי
פסחא דלא יתחמי לכון חמיר בכל תחומכון שובעא יומין ולא יבית בר מן
5 בישרא דתכסון ברמשא ביומא קמאה לצפרא : לא תוכל לית לכון רשו למכוס
6 ית פסחא בחדא מן קירויכון דיי אלהכון יהיב לכון : כי אם אלהן באתרא
דיתרעי יי אלהכון לאשראה שכינתיה תמן תיכסון ית פסחא וברמשא במיעלית
7 שמשא תיכלוניה עד פלגות ליליא זמן שריות פורקנכון ממצרים : ובשלת ותטוון
ותיכלון באתרא דיתרעי יי אלהכון ביה ותתפני בצפרא מיפק חגא ותהך לקרווך :
8 ששת ביומא קמא תקרבון ית עומרא ותיכלון פטירי מעללתא עתיקתא ושיתא
יומין דאשתיירו תהוון מרשן למיכול פטירי מעללתא חדתא וביומא שביעאה
ההוא תהוון כנישין בתושבחא קדם יי אלהכון לא תעבדון עיבידתא : שבעה
9 שובעא שבועין תימנון לכון מזמן דתשרון למשלח מגלא למחצור בחקלא בתר
חצד עומרא תישרון למימני שובעא שבועין :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Non grave videbitur in oculis tuis cùm dimiſeris eum liberum à te, 18
quoniam duplo pro mercede mercenarii ſerviit tibi ſex annis : & be-
nedixit tibi propter ipſum Dominus Deus tuus in omni eo quod feceris.
Omne primogenitum quod natum fuerit in bobus tuis & ovibus tuis, 19
mares ſanctificabis Domino Deo tuo. Non operaberis cum primoge-
nitis boum veſtrorum, neque tondeas primogenitum ovium veſtrarum.
Coram Domino Deo veſtro comedetis ipſum ſingulis annis, in loco quem 20
elegerit Dñs, vos, & homines domorum veſtrarum. Et quando erit in 21
ipſo macula, *ſi fuerit* claudum, aut cæcum, aut quodcunque aliud viti-
um, non immolabis ipſum coram Domino Deo veſtro. In urbibus ve- 22
ſtris comedetis ipſum, qui immundus eſt quominùs poſſit accedere ad
ſanctificata, & qui mundus eſt ut accedat ad ſanctificata pariter, ſicut
carnem capreæ & cervi. Tantùm ſanguinem ejus non comedetis, in terra 23
ſpargetis ipſum inſtar aquarum.

CAP. XVI.

ADmoniti eſtote ſervare tempora feſtorum cùm intercalationibus an- 1
ni, & ſervare revolutionem in menſe novarum frugum, ut celebres in
eo Paſcha coram Domino Deo veſtro : quoniam in menſe novarum frugũ
eduxit vos Dñs Deus veſter ex Ægypto, comedetis itaque ipſum eâ noćte.
Et mactabitis Paſcha coram Domino Deo veſtro inter veſperas, & oves 2
& boves craſtino die, in articulo die illius in gaudium feſti, in loco
quem elegerit Dñs ut ibi habitare faciat divinam ſuam præſentiam. Non 3
comedetis cum Paſchate fermentatũ, ſeptem diebus comedetis nomini ejus
azymum panem afflictionis : quoniam feſtinanter exiviſtis è terra Ægy-
pti, ut recordemini diei exitûs veſtri è terra Ægypti omnibus diebus vi- 4
tæ veſtræ. Cavebitis propter Paſcha ut non videatur vobis fermentatum
in omni limite veſtro ſeptem diebus : neq; pernoctabit foris de carne,
quam mactabitis in veſpera in die primo, uſque mane. Non eſt vo- 5
bis poteſtas mactandi Paſcha in una urbium veſtrarum, quam Domi-
nus Deus veſter dat vobis. Sed in loco quem elegerit Dominus Deus 6
veſter, ut habitare faciat ibi divinam ſuam præſentiam, mactabitis Pa-
ſcha : & veſperi in Occaſu ſolis comedetis ipſum uſque ad medium no-
ctis, *juxta* tempus initii redemptionis veſtræ ex Ægypto. Et aſſabitis 7
& comedetis, in loco quem elegerit Dominus Deus veſter : & con-
vertes te in aurora exitûs feſti, & ibis in urbes tuas. Die primo offe- 8
retis manipulum & comedetis azyma frugum veterum, ſex autem di-
ebus qui ſuperſunt incipient edere azyma novarum frugum : die au-
tem ſeptimo illo congregabimini in laude coram Domino Deo veſtro,
non facietis opus. Septem hebdomadas numerabitis vobis, à tempo- 9
re quo incipietis mittere falcem in meſſem in agro, poſt meſſem ma-
nipuli incipietis numerare ſeptem hebdomadas.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* نه سخت آید در چشماني تو در فرستادني تو اویرا آزاد از نزدي تو که دو مزدي مزدور 18
کار کرد ترا شش سالها و آفرین کند ترا ؛ خداي تو در همه آنچه بکني * همه آن نخست زاد 19
آنچه زاییده شود در گاوي تو و در گوسپندي تو آن نر خاص کني بر ؛ خداي تو نه کار
کني در نخست زادي گاوي تو و نه پشم بري نخست زادي گوسپندي تو * بپیشي ؛ خداي 20
تو بخوري اویرا سال در سال در مقامي آنچه اختیار کند ؛ تو و خانوادهي تو * و که باشد 21
درو عیب لنگ یا کور همه عیبي بد نه ذبح کني اویرا بر ؛ خداي تو * در دروازهاي تو 22
بخوري اویرا آن پلید و آن پاك یك جا چون آهو و چون گوزن * خاصه مر خون آن نه خوري ابر 23
آن زمین بریزي اویرا چون آب * فصل شانزدهم * نگاه دار مر ماهي آن 1
تر خوشه و بکني فسح بر ؛ خداي تو که در ماهي آن تر خوشه بیرون آورد ترا ؛ از مصر شب *
* و ذبح کني فسح بر ؛ خداي تو گوسپند و گاو در جاي آنچه اختیار کند ؛ بمسکن 2
گیراندن نامي او آنجا * نه خوري ابر او خمیر هفت روزها بخوري ابر او فطیر ناني درویش 3
که در نهیب زدگي بیرون آمدي از زمیني مصر بسبب یاد کني روزي بیرون آمدني تو
از زمیني مصر همه روزگاراني زندگي تو * و نه دیدار آید بتو خمیرمایه در همه 4
حدّي تو هفت روزها و نه منزل کند از آن گوشت آنچه ذبح کني در ایوار در
روزي آن اوّل ببامداد * نه تواني بذبح کردن مر آن فسح در یکّه دروازهاي تو آنچه ؛ 5
خداي تو دها بتو * که الّا آن جا آنچه اختیار کند ؛ خداي تو بمسکن گیراندن 6
نامي او آنجا ذبح کني مر آن فسح در ایوار چون آمدن آن خورشید وعدهي بیرون
آمدني تو از مصر * و بجوشاني و بخوري در جاي آنچه اختیار کند ؛ خداي تو درو 7
و روي کني در بامداد و بروي بخیمهاي تو * شش روزها بخوري فطیر و در روزي آن هفتمي 8
عصرت بر ؛ خداي تو نه کني کار * هفت هفتها بشماري بتو از در استیدني منجل در درو 9
دراستي بشمردن هفت هفتها *

Ne dureſcat in oculis tuis, quum 18
dimittes eum liberum à te : quia
duplicis mercedis mercenarii op^o fe-
cit tibi ſex annis : & benedicet
tibi Dominus Deus tuus in omni
quod facies. Omne primogenitum 19
quod naſcetur in bobus tuis, & in
ovibus tuis, maſculum ſanctifica-
bis Domino Deo tuo : opus non faci-
es cum primogenito bovis tui, ne-
que lanam tondebis primogeniti ovis
tuæ. Coram Domino Deo tuo com- 20
edes illud quotannis, in loco quem
elegerit Dominus Deus tuus, tu, &
familia tua. At quum fuerit in 21
eo vitium, nempe *claudum* fuerit
vel cæcum, ullum vitium malum,
non immolabis illud Domino Deo
tuo. Intra portas tuas come- 22
des illud, immundus ac mundus
pariter, ſicut capream & ſicut cer-
vum. Tantùm ſanguinem ejus non 23
comedes, ſed ſuper terram effundes
illum tanquam aquam.

CAP. XVI.

OBſerva menſem humidarum 1
ſpicarum, & facito Paſcha Domi-
no Deo tuo : quia in menſe humi-
darum ſpicarum eduxit te Dominus
ex Ægypto noćte. Et immolabis 2
Paſcha Domino Deo tuo ex ovibus
& bobus, in loco quem elegerit Do-
minus ad habitationem capere fa-
ciendum nomen ſuum ibi. Non 3
comedes cum illo fermentatum :
ſeptem diebus comedes cum eo in-
fermentato, panem quaſi *pauperis :*
quia in timoris percuſſione egreſſus
es è terra Ægypti : ut recorderis
diei egreſſûs tui è terra Ægypti,
omnibus diebus vitæ tuæ. Neque 4
conſpicietur tibi fermentum in omni
termino tuo ſeptem diebus, nec
manſionem faciet tecum quicquam
de carne quam immolaveris veſperâ
diei primi, uſque mané. Non poteris 5
immolare Paſcha in qualibet por-
tarum tuarum quam Dominus De-
us tuus dat tibi : Sed in loco 6
quem elegerit Dominus Deus tuus
ad habitationem capere faciendum
nomen ſuum ibi, immolabis Paſcha
veſperi circa Occaſum ſolis, juxta
ſtatũ tempus egreſſûs tui ex Ægypto.
Coques autem, & comedes in loco 7
quem elegerit Dominus Deus tuus :
poſteà facie converſâ manè ibis ad
tentoria tua. Sex diebus comedes 8
infermentata : die verò ſeptimâ erit
feriatio Domino Deo tuo, non facies
ullum *opus. Septem* deinde *hebdo-* 9
madas numerabis tibi : ab incepti-
one falcis in meſſe, incipies nume-
rare ſeptem hebdomadas :

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

10 ועשית ותעבדון חדוות חגא דשבועייא קדם יי אלהכון הי כמסת נדבת ידיכון
היכמא דברכינון יי אלהכון: ושמחת ותיחדון בחדוות חגא קדם יי אלהכון אתון 11
ובניכון ובנתיכון ועבדיכון ואמהתיכון וליואי די בקרויכון וגיורא ויתמא וארמלתא
די ביניכון באתרא דיתרעי יי אלהכון לאשראה שכינתיה תמן: וזכרת ותהוון 12
דכירין ארום משעבדין הויתון במצרים ותיטרון ותעבדון ית קימיא האלין:
חג הסכות חגא דמטליא תעבדון לכון שובעא יומין במשלמכון למכנוש עללתא 13
מאידריכון וחמרא מן מעצרתיכון: ושמחת ותיחדון בחדות חגיכון בשאובתא 14
וחלילא אתון ובניכון ובנתיכון ואמהתיכון וליואה וגיורא ויתמא וארמלתא די
בקירויכון: שבעת שובעא יומין תחגון קדם יי אלהכון באתרא דיתרעי יי ארום 15
יבריכנון יי אלהכון בכל עללתכון ובכל עובדי אידיכון ותהוון ברם חדיין באצלחותא:
שלש תלת זימנין בשתא יתחמון כל דכוריכון קדם יי אלהכון באתרא דיתרעי 16
בחגא דפטיריא ובחגא דשבועיא ובחגא דמטליא וליתיכון רשאין למתחמיא
קדם יי אלהכון ריקנין מכל מצוותא: איש גבר הי כמסת מוהבות ידיה הי 17
כברכתא דיי אלהכון דיהב לכון:

פ פ פ

שופטים דיינין קשיטין וסרכין אלימין תמנון לכון בכל קירויכון דיי אלהכון 18
יהיב לכון לשבטיכון וידונון ית עמא דין קשוט: לא לא תיצלון 19
דינא ולא תסבון אפין ולא תקבלון שוחדא
ארום שוחדא מסמי עיני חכימיא דנסבין
לידיה דגרים להון טפשותא ומערבב
מילין זכאין בפום דייניא בשעת דיניהון:
צדק דין קשוט ודין שלם בקשוט 20
תהי רדיף מן בגלל דתיחון ותירתון
ית ארעא דיי אלהכון יהיב לכון: לא תטע היכמא דליתיכון רשאין 21
למנצוב אשירתא לסטר מדבחא דיי היכדין ליתיכון רשאין למזווגא בדינא
גברא טפשא עם דיינא חכימא למלפא לכון ית דתעבדון לכון: ולא
והיכמא דליתיכון רשאין למקמא קמא היכדין ליתיכון רשאין למנאה 22
לפרנסא גברא זידנא דרחקיה יי אלהכון:

ירושלמי 18 דיינין וסרכין:
19 לא תסטון דינא ולא תסבון אפין
ולא תסבון שוחד דממון ארום שוחדא
מסמי עינוי דחכימיא ומקלקל מליהון
דזכאין בשעת דיניהון:

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum*

Et celebrabitis lætitiam festi hebdomadarum coram Domino Deo vestro, 10
juxta exigentiam spontaneæ oblationis manuum vestrarum, secundùm
quod benedixerit vobis Dominus Deus vester. Et lætabimini in lætitia 11
festi coram Domino Deo vestro, vos, filii vestri, filiæ vestræ, servi ve-
stri, & ancillæ vestræ, & Levitæ qui in urbibus vestris *sunt*, & peregri-
nus, & pupillus, & vidua, qui *sunt* inter vos: in loco quem elegerit
Dominus Deus vester, ut ibi habitare faciat divinam suam præsentiam.
Et memores eritis vos servire coactos fuisse in Ægypto: itaque servabitis 12
& facietis statuta ista. Festum *quoque* tabernaculorum celebrabitis vobis 13
septem diebus: cùm finem feceritis colligendi fruges ex areis vestris, & vi-
num ex torcularibus vestris. Et lætabimini in lætitia festorum vestro- 14
rum cum fistula & tibiis, vos, & filii vestri, filiæ vestræ, & ancillæ ve-
stræ & Levitæ, & peregrinus, & pupillus, & vidua, qui *sunt* in urbibus
vestris. Septem diebus celebrabitis festum coram Domino Deo vestro, 15
in loco quem elegerit Dominus: quoniam benedixit vobis Dominus De-
us vester in omni proventu vestro, & in omnibus operibus manuum ve-
strarum; itaque eritis læto animo propter prosperitatem. Tribus vi- 16
cibus in anno videbuntur omnes mares vestri coram Domino Deo ve-
stro, in loco quem elegerit; nempe in festo azymorum, in festo he-
bdomadarum, & in festo tabernaculorum: neq; licebit vobis comparere
coram Domino Deo vestro vacui omnibus præceptis. Unusquisque 17
juxta sufficientiam donorum manûs suæ, juxta benedictionem Domini
Dei vestri quam largitus fuerit vobis.

SECT. XLVIII.

Judices veraces & exactores potentes præficietis vobis in omnibus ur- 18
bibus vestris, quas Dominus Deus vester dat vobis pro tribubus vestris, & judicabunt populum judi-
cio integro. Non declinare faci- 19
etis judicium, neque accipietis faciês: neque recipietis munus, quoniam munus excæcat oculos sapientum qui accipiunt ipsum, quia occasionem præbet illis stultitiæ, & confundit sermones innocentes in
ore judicum in hora judicii ipsorum. Judicium veritatis & judicium per- 20
fectum in veritate persequêris: ut veniatis & possideatis terram, quam
Dominus Deus vester dat vobis. Sicut vobis non licet plantare lu- 21
cum ad latus altaris Domini, sic vobis non licet miscere in judicio
virum stultum cum judice sapiente, ut doceat vos id quod vobis fa-
ciatis. Et sicut non licet vobis erigere statuam, sic non licet vobis 22
præficere ad gubernandum virum superbum, quem abominatur Do-
minus Deus vester.

Hierosol. 18. *Judices & præfectos.* 19. *Non declinabitis in judicio, neque accipietis facies; neque accipietis munus opum, quoniam munus excæcat oculos sapientum, & pervertit sermones ipsorum justorum in hora judicii ipsorum.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

10 * وبكني حج هفتها بر ∴ خداي تو از رسشي سخاوتي دستي تو آنچه بدهي چون آنچه آفرين كند
11 ترا ∴ خداي تو * وشادي كني بپيشي ∴ خداي تو تو و پسري تو و دختري تو و بندهي
تو و پرستاري تو وآن لوي آنچه در دروازهاي تو وآن غريب وآن يتيم وآن بيوه آنچه در
12 مياني تو درجايي آنچه اختيار كند ∴ [خداي تو] بمسكن گيرانيدن نامي [او] آنجا * وياد
13 كني كه بنده بودي در مصر ونگاه داري وبكني مر آن رسمهاي آن اينان * حجّي آن
14 سكّت بكني بتو هفت روزها در جمع كردني تو از خرمني تو واز چرخ تو * وشادي كني در
حجّي تو تو وپسري تو ودختري تو وبندهي تو وپرستاري تو وآن لوي وآن غريب
15 وآن يتيم وآن بيوه آنچه در دروازهاي تو * هفت روزها حج گذاري بر ∴ خداي تو در
جاي آنچه اختيار كند ∴ كه آفرين كند ترا ∴ خداي تو در همه دخلي تو ودر
16 همه عملي دستي تو وباشي خاصّه شادمان * سه بارها در سال ديدار آيد همه نرينهي تو
مر پيشي ∴ خداي تو درجايي آنچه اختيار كند در حجّي آن فطير ودر حجّي آن هفتها
17 ودر حجّي آن سكّوت ونه ديدار آيد مر پيشي ∴ تهي * مردي چون هديهي دستي او چون
18 آفرين ∴ خداي تو آنچه بداد بتو * حاكمان ومهتران بدهي بتو در همه دروازهاي تو
19 آنچه ∴ خداي تو دها بتو بقبيلهاي تو وحكم كنند مر آن قوم حكم راست * نه
ميل دهي حكم نه آزرم داري رويها ونه ستاني رشوت كه آن رشوت كور كند
20 خردمندان وخليف كند سخناني راستان * راست راست بتازي بسبب بزيي وميراث
21 گيري مر آن زمين آنچه ∴ خداي تو دها بتو * نه نشاني بتو اشره همه درخت
22 پهلوي مذبحي ∴ خداي تو آنچه بكني بتو * ونه بر انگيزاني بتو انگيخته آنچه
دشمن داشت ∴ خداي تو *

Posteà ages festum hebdomadum 10
Domino Deo tuo ex accessione liberalitatis manûs tuæ, quam dabis prout benedixerit tibi Dominus Deus tuus. Et lætitiam ages 11
coram Domino Deo tuo, tu & filius tuus & filia tua, & servus tuus & ancilla tua, & Levita qui intra portas tuas, & peregrinus, & pupillus, ac vidua, qui fuerint in medio tuî, in loco quem elegerit Dominus Deus tuus ad habitationem capere faciendum nomen suum ibi.
Et recordaberis quòd servus fueris 12
in Ægypto: propterea observabis ac facies statuta hæc. Solenni- 13
tatem tabernaculorum facies tibi septem diebus, quum collegeris de area tua & de torculari tuo. Et 14
lætitiam ages in solennitate tua, tu & filius tuus & filia tua, & servus tuus & ancilla tua, & Levita, & peregrinus, & pupillus, ac vidua, qui habitaverint *intra portas tuas. Septem diebus fe-* 15
stum celebrabis Domino Deo tuo in loco quem elegerit Dominus: quoniam benedicet tibi Dominus Deus tuus in omni proventu tuo, & in omni opere manûs tuæ, & eris utique lætus. Tribus vicibus in an- 16
no apparebit omnis masculus tuus coram Domino Deo tuo, in loco quem elegerit, in solennitate infermentatorum, & in solennitate hebdomadũ, & in solennitate tabernaculorum: neque apparebit quisquam *corã Domino vacuus. Quisque juxta mu-* 17
nus manûs suæ, juxta benedictionem Domini Dei tui quam dederit tibi. Judices ac principes dabis 18
tibi intra omnes portas tuas quas Dominus Deus tuus dat ibi per tribus tuas, & judicabunt populum judicio recto. Non inclinabis ju- 19
dicium, nec honorabis facies, neq; accipies munus: quia munus cæcos reddit oculos prudentum, & pervertit verba rectorum. Rectum, 20
rectum persequêris, ut vivas, & hæreditate accipias terram quam Dominus Deus tuus dat tibi. Non 21
plantabis tibi lucum quarumcunque arborum secus altare Domini Dei tui quod facies tibi. Neque 22
eriges tibi statuam, quam odit Dominus Deus tuus.

תרגום יונתן בן עוזיאל　ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL.　Hierosolymitanum.

יז

1 לא תובח　לא תכסון קדם יי אלהכון תור ואימר דיהי ביה מומא או כל מדעם
2 ביש דגזיל ואניס ארום מרחק קדם יי אלהכון הוא : כי ימצא ארום ישתכח
ביניכון בחדא מן קורייכון דיי אלהכון יהיב לכון גבר או איתא דיעבד דביש קדם
3 יי אלהכון למעיבר על קיימיה : וילך ואזל בתר יצרא בישא ופלח לטעוות
עממיא וסגיד לחון ולשמשא או לסיהרא או לכל חילי שמיא דלא פקידית :
4 והגד ואתחוא לכון ותשמעון ותיתבעון ית סהדיא טבאות והא קושטא כיון
5 פתגמא אתעבידת תועבתא הדא ביניכון : והוצאת ותפקון ית גברא ההוא או
ית אנתתא ההיא דעבדו ית פתגמא בישא הדין לתרע בית דיניכון ית גברא
6 או ית אנתתא ותאטלונון באבניא וימותון : על פי על מימר תרין סהדין או
7 תלתא סהדין יתקטיל דמתחייב קטול לא יתקטיל על מימר סהיד חד : יד ירא
דסהדיא תהי ביה בשירויא למקטליה וידא דכל עמא בבתריתא ותפלון עביד
8 דביש מביניכון : כי יפלא ארום
יתפרש מנכון פתגמא לדינא ביני
אדם סאיב לאדם דכי ובינו דיני
נפשתא לדיני ממונא ביני מוכתש
צורעא למכתש נתקא מלי פלוגתא
בבית דינכון ותקומון ותיסקון לאתרא
9 דיתרעי יי אלהכון ביה : ובאת ותיתון
לות כהניא דמשיבט לוי ולות דיינא די יהי ביומיא האנון ותתבעון מנהון ויחוון
10 לכון ית הלכת דינא : ועשית ותעבדון על מימר הלכת אוריתא דיחוון לכון
11 מן אתרא ההוא דיתרעי יי ותטרון למעבד ככל דילפונכון : על פי על מימר
אוריתא דילפונכון ועל הלכת דינא דיימרון לכון תעבדון לא תסטון מן
12 פתגמא דיחוון לכון ימינא ושמאלא : והאיש וגברא דיעבד בזדנותא בדיל
דלא למיצת מן כהנא דקאים לשמשא תמן קדם יי אלהכון או מן דיינא ויתקטל
13 גברא ההוא ותפלון עביד דביש מישראל : וכל העם וכל עמא ישמעון וידחלון
ולא ירשעון תוב :

ירושלמי 8 ארום יתכסי מנכון פתגם
לסדר דין בין דם דקטולין בין דם
דבתולין בין מכתש צרעתא בין מכתש
נתקא מלין דמצו לקרייכון ותקומון
ותסקון לאתרא די יתרעי יי אלהכון
ביה :

CAP. XVII.

Non mactabitis coram Domino Deo vestro bovem aut agnum, in 1
quo erit macula aut quicquam mali, quod raptum aut vi ablatum sit,
quoniam abominabile coram Domino Deo vestro est. Quando inve- 2
nietur inter vos, in una urbium vestrarum quam Dominus Deus vester
dat vobis, vir aut mulier qui fecerit quod malum est coram Do-
mino Deo vestro, transgrediendo pactum ejus. Et abierit post con- 3
cupiscentiam malam, & coluerit idola populorum & adoraverit ea,
sive solem, sive lunam, sive omnem exercitum cœlorum, de quibus
nihil præcepi. Et indicatum fuerit vobis, & audiveritis, & quæsive- 4
ritis testes probè, & ecce si verum & certum est hoc verbum, &
facta est hæc abominatio inter vos. Tum educetis virum illum aut 5
mulierem illam, qui fecerunt malum hoc, ad portam domus judicii
vestri, virum aut mulierem: & lapidibus obruetis eos, & morientur.
Juxta sermonem duorum testium, aut trium testium, occidetur qui 6
reus est occisionis: non interficietur juxta sermonem testis unius. Ma- 7
nus testium erit in eum initio, ut interficiant ipsum, dein manus to-
tius populi postremò: & ita extirpabitis facientem id quod malum
est è medio vestri. Quando abs- 8
trusum erit à vobis verbum in
judicio, inter sanguinem pollu-
tum & sanguinem innocentem,
inter judicia animarum & judicia
pecuniarum, inter plagam lepræ
& plagam scabiei, verba litis in
domo judicii vestri: tum surgetis
& ascendetis in locum quem ele-
gerit Dominus Deus vester. Et 9
venietis ad sacerdotes qui sunt ex
tribu Levi, & ad judicem qui erit
in diebus illis: & quæretis ab illis, & indicabunt vobis ritum judicii.
Tum facietis juxta verbum ritus legis, quam indicaverint vobis ex 10
loco illo quem elegerit Dominus, & servabitis ut faciatis quæcunque
docuerint vos. Juxta sermonem legis quam docuerint vos, & juxta 11
ritum judicii quod dixerint vobis, facietis: non declinabitis à verbo
quod indicaverint vobis ad dextram aut sinistram. Vir autem qui fe- 12
cerit per superbiam, ut non obediat sacerdoti qui stabit ad ministran-
dum ibi coram Domino Deo vestro, aut judici: tum interficiatur vir
ille, & exterminabitis facientem id quod malum est ex Israel. Et 13
omnis populus audient & timebunt, & non impiè agent rursus.

Hieros. 8 *Quando tectum erit à vobis verbum, ad exponendum judicium inter sanguinem homicidarum & sanguinem virginitatum, inter plagam lepræ & plagam scabiei, verba contentionum in urbibus vestris, tum surgetis & ascendetis ad locum quem elegerit Dominus Deus vester.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل هفدهم *

* نه ذبح كني بر خداي تو گاو و بره آنچه باشد درو عيب همه چيزي بد كه مكروهي 1
خداي تو است او * كه يافته شود در مياني تو در يكي دروازهاي تو آنچه خداي تو دها بتو 2
مرد يا زن آنچه بكند مر آن بد در نظرهاي خداي تو بگذشتني شرطي او * برفت و پرستش 3
كرد بتاني ديگران و سجود كرد بايشان و بخورشيد يا بماه يا بهمه سپاهي آن آسمان آنچه نه
فرمودم * و آگاه شود بتو و بشنوي و طلب كني نيكو و اينك راست و آراسته آن سخن كرده 4
آمد آن مكروهي آن اين در يسرال * و بيرون آوري مر آن مردي آن او يا آن زني آن آن آنچه بكردند 5
مر آن سخن آن بدي آن اين بدروازهاي تو مر آن مرد يا مر آن زن و سنگسار كني ايشانرا
و بميرند * ابر قولي دو گواهان يا سه گواهان كشته شود آن كشتني نه كشته شود ابر قولي 6
گواهي يكه * دستي آن گواهان باشد درو در اول بكشتني او و دستي همه آن قوم در آخر و كم 7
كني آن بد از مياني تو * كه پوشيده شود از تو سخن بحكم مياني خون بخون مياني حكم 8
بحكم و مياني زخم بزخم سخنهاي خصومتها در دروازهاي تو برخيزي و بر آيي بآن جا آنچه
اختيار كند خداي تو درو * و بيايي بآن كهنان آن لويان بآن حاكم آنچه باشد در روزگاران و 9
ايشان و طلب كني و آگاه كنند بتو مر سخن آن حكم * و بكني ابر قولي آن سخن آنچه آگاه 10
كنند بتو از آن جاي آن او آنچه اختيار كند و نگاه داري بكردن چون همه آنچه بياموزند ترا
* ابر قولي آن توره آنچه بياموزند ترا و ابر آن حكم آنچه گويند بتو بكني نه گردي از آن سخن 11
آنچه آگاه كنند بتو راست و چپ * و آن مرد آنچه بكند در شوخي بي شنيدن بآن كهن آن
ايستيده بخدمت كردن آنجا مر خداي تو يا بآن حاكم كشته آيد آن مردي آن او و كم 12
كني آن بد از يسرال * و همه آن قوم بشنوند و بترسند و نه شوخي كنند نيز * 13

CAP. XVII.

Non immolabis Domino Deo tuo 1
bovem, aut agnum, in quo fuerit
vitium, quæpiam res mala: nam
abominatio Domino Deo tuo est illud.
Quum inventus fuerit in medio 2
tui, in una portarum tuarum quas
Dominus Deus tuus dat tibi, vir
aut mulier qui fecerit malum in
conspectibus Domini Dei tui, trans-
grediendo pactum ejus: Et perre- 3
xerit, colueritque idola aliena, atque
adoraverit illa, & solem, aut lu-
nam, aut totum exercitum cœli,
quod non præcepi: Et nuntiatum 4
fuerit tibi, & audieris, tunc inqui-
res bené: et ecce verum est, et constat
verbum, facta est abominatio ista
in Israel: Educes quidem virum 5
illum, aut mulierem illam, qui fece-
rint malum hoc, ad portas tuas, vi-
rum aut mulierem, & lapidabis eos
lapidibus, & morientur. Ad di- 6
ctum duorum testium vel trium
testium interficietur interficiendus:
non interficietur ad dictum te-
stis unius. Manus testium erit in 7
illum primùm, ad interficiendum il-
lum, & manus universi populi po-
stremó: & deficere facies malum de
medio tui. Cùm obtectum fuerit à te 8
aliquid in judicio, inter sanguinem
ac sanguinem, inter causam ac cau-
sam, & inter plagam ac plagam,
in verbis litium intra portas tuas,
surges & ascendes ad locum quem
elegerit Dominus Deus tuus: Et 9
venies ad sacerdotes Levitas, & ad
Judicem qui fuerit in diebus illis,
& inquires, & notum facient tibi
verbum judicii: Et facies juxta 10
sententiam verbi quod notum fece-
rint tibi è loco illo quem elegerit
Dominus, observabisque facere se-
cundùm omne quod docuerint te.
Juxta sententiam legis quam docue- 11
rint te, & juxta judicium quod di-
xerint tibi, facies: non divertes à
verbo quod notum fecerint tibi, ad
dextram aut sinistram. Vir autem 12
qui fecerit per impudentiam, non
auscultando sacerdoti stanti ad mi-
nistrandum ibi Domino Deo tuo, aut
Judici; interficietur vir ille, &
deficere facies malum ex Israele. Et 13
universus populus audient ac time-
bunt, & non impudenter agent am-
pliús.

תרגום יונתן בן עוזיאל

כי תבא אֲרום תֵיעלון לְאַרְעָא דַיְיָ אֱלָהכון יָהִיב לְכון וְתֵירְתוּן יָתָהּ וְתֵיתִבון 14
בָּהּ וְתֵימְרוּן נְמַנֵי עֲלַן מַלְכָּא כְּכָל עַמְמַיָא דִבְחַזְרָנותִי : שום תִתְבְּעוּן אולְפַן מִן 15
קֳדָם יְיָ וּמִבָּתַר כְּדֵין תְמַנּוּן עֲלֵיכון מַלְכָּא לֵית לְכון רְשוּ לְמַנָאָה עֲלֵיכון גְבַר
חִלונַי דְלָא מִן אֲחוכון הוּא : רק לְחוד לָא יַסְגוּן לֵיהּ עַל תְּרֵין סוּסָוָן דִלְמָא 16
יִרְכְּבון רַבְרְבָנוי עֲלֵיהון וְיִתְגָאוּן וְיִתְבַטְלוּן מִפִּתְגָמֵי אורַיְיתָא וְיִחוּבון חובַת גָלוּתָא
לְמִצְרַיִם וַיְיָ אֲמַר לְכון לָא תוֹסְפוּן לְמֵתוּב בְּאָרְחָא הָדֵין תוּב : ולא וְלָא יַסְגוּן 17
לֵיהּ נְשִׁין עַל תַּמְנֵסְרֵי דְלָא יַטְעֲיָן לִבֵּיהּ וְכַסְפָּא וְדַהֲבָא לָא יַסְגֵי לֵיהּ דְלָא
יִתְרוֹמַם לִבֵּיהּ לַחֲדָא וְיִמְרוד בֶּאֱלָה שְׁמַיָא : והיה וִיהֵי אִין נְיַיח הוּא בְּמִצְוָותָא 18
דְאורַיְיתָא יָתִיב לְרוחְצַן עַל כּורְסֵי מַלְכוּתֵיהּ וְיִכְתְּבוּן לֵיהּ סָבַיָא יַת פַּרְשָׁא
אורַיְיתָא הָדָא עַל סִפְרָא מִן קֳדָם כַּהֲנַיָא דְמִן שֵׁיבַט לֵוִי : והיתה וּתְהֵי גַבֵּיהּ 19
וִיהֵי קָרֵי בֵּיהּ כָּל יוֹמֵי חַיוּי מִן בְּגְלַל דְיֵילִיף לְמִדְחַל מִן קֳדָם יְיָ אֱלָהֵיהּ לְמִנְטַר
יַת כָּל פִּתְגָמֵי אורַיְיתָא הָדָא וְיַת כָּל קְיָמַיָא הָאִלֵין לְמֶעֱבַדְהון : לבלתי מְטוּל 20
דְלָא יָנִים לִבֵּיהּ יַתִּיר מִן אֲחוי וּמְטוּל דְלָא יִסְטֵי מִן תַּפְקֶדְתָּא לְיַמִּינָא וְלִשְׂמָאלָא
מִן בְּגְלַל דְיִנְגוּד יוֹמִין עַל מַלְכוּתֵיהּ הוּא וּבְנוי בֵּינֵי יִשְׂרָאֵל :

יח

לא יהיה לָא יְהֵי לְכַהֲנַיָא דְמִן שֵׁיבַט לֵוִי חוּלָק וְאַחְסָנָא עִם אֲחוי קוּרְבָּנַיָא 1
דַיְיָ בְּאַחְסַנְתְּהון יֵיכְלוּן : ונחלה וְאַחְסָנַת חֲקֵיל וּכְרַם לָא תְהֵי לֵיהּ בֵּינֵי אֲחוי 2
עֶשְׂרִין וְאַרְבַּע מוֹהֲבוּתָא דִכְהוּנְתָּא דִיהַב לֵיהּ יְיָ הִינוּן אַחְסַנְתֵּיהּ הֵיכְמָא דְמַלֵּיל
לֵיהּ : וזה יהיה וְדֵין יְהֵי חוּלְקָא דְחָמֵי לְכַהֲנַיָא מִן עַמָא מִלְוָת דָבְחֵי דִבְחִין 3
אִין תּוֹר אִין אִימַר וְיִתְּנוּן לְכַהֲנָא אֶדְרְעָא דְיַמִּינָא וְלוּחָא אַרְעָיָא וְלוּחַיָא
דְרַקִּיתָא וְקֵיבָתָא : ראשית שֵׁירוּי עִיבּוּרְכוֹן חַמְרֵיכוֹן וּמִשְׁחֵיכוֹן וְשֵׁירוּי נִיזַת 4
עָנֵיכוֹן כְּמִסַּת קְמוּרָא תִּתְּנוּן לֵיהּ : כי בו מְטוּל דְבֵיהּ אִתְרְעֵי יְיָ אֱלָהֲכוֹן מִכָּל 5
שִׁבְטֵיכוֹן לְמֵקוּם לְשַׁמָּשָׁא בִּשְׁמָא דַיְיָ הוּא וּבְנוי כָּל יוֹמַיָא : וכי יבא וַאֲרוּם 6
יֵיתֵי לֵיוָאָה מֵחֲדָא מִן קִרְוֵיכוֹן מִן כָּל יִשְׂרָאֵל דְהוּא דַיֵיר תַּמָן וְיֵיתֵי בְּכָל כְּרוּךְ
דְרַעֲיָא נַפְשֵׁיהּ לְאַתְרָא דְיִתְרְעֵי יְיָ :

Targ. Jonathan B. Uziel.

Quando ingrediemini in terram quam Dominus Deus vester dat vobis, & hæreditario possidebitis eam, & habitabitis in ea, ac dicetis; 14
Præficiemus super nos regem, sicut omnes populi qui sunt in circuitu meo. Quæretis doctrinam à facie Domini, & postea præficietis vobis regem: non licet vobis præficere super vos virum alienum, qui 15
non sit ex fratribus vestris. Tantùm ne multiplicentur ei supra duos 16
equos, ne equitent principes ejus, & superbiant, & cessent à verbis legis, & peccent peccato captivitatis in Ægyptum: nam Dominus dixit vobis; Non iterùm revertemini per semitam hanc rursus. Ne- 17
que multiplicentur ei uxores ultra octodecim, ne errare faciant cor illius: neque argentum neque aurum multiplicetur ei, ne elevetur cor ejus valdè, & rebellis sit in Deum cœlorum. Et erit, si acqui- 18
everit præceptis legis, sedebit securè super solio regni sui: & scribent illi seniores sectionem legis hujus in libro, à facie sacerdotum qui sunt ex tribu Levi. Et erit penes eum, & leget in eo omnibus 19
diebus vitæ suæ: ut discat timere à facie Domini Dei sui, ut custodiat omnia verba legis hujus, & omnia statuta hæc ut ea faciat. Ut non 20
superbum sit cor ejus supra fratres suos, neque declinet à mandato ad dextram aut sinistram: & ut protrahat dies super regnum suum, ipse, & filii ejus, inter Israelitas.

CAP. XVIII.

Non erit sacerdotibus qui sunt ex tribu Levi pars aut hæreditas 1
cum fratribus suis: oblationes Domini pro hæreditate sua comedent. Hæreditas autem agri aut vineæ non erit illi inter fratres suos: viginti 2
quatuor dona sacerdotii, quod dedit illi Dominus, illa hæreditas ejus *sunt*, quemadmodum loquutus est illi. Et hæc erit portio quæ 3
convenit sacerdotibus ex populo, ex parte offerentium sacrificia, sive bovem, sive agnum: dabunt sacerdoti armum dextrum, & maxillam inferiorem, & maxillas temporum, & ventriculum. Primitias frumenti 4
vestri, vini vestri, & olei vestri, & primitias velleris ovium vestrarum, quantum sufficiat cingulo, dabitis illi. Quoniam eum elegit Dominus Deus 5
vester ex omnibus tribubus vestris, ut stet & ministret in nomine Domini ipse & filii ejus omnibus diebus. Et quando venerit Levita ex 6
una civitatum vestrarum ex omni Israel, ubicunque habitat, venerit inquam cum omni intentione desiderii animæ suæ in locum quem elegerit Dominus:

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*كه بيايي بآن زمين آنچه ؛ خداي تو دها بتو بميراث گرفتن آنرا و بنشيني دران و بگويي 14
بنهم ابر من پادشاه چون همه آن قومها آنچه گرداگردي من * نهادن بنهي ابر تو پادشاه 15
آنچه اختيار كند ؛ خداي تو درو از مياني برادراني تو بنهي ابر تو پادشاه نه تواني بدادن ابر
تو مردي بيگانه آنچه نه برادري توست او * خاصه نه بسيار كند باو اسبها و نه باز گرداند مر 16
آن قوم بمصر بسبب بسيار كردن اسپ و ؛ گفت بشما نه افزاييد ببازگشتن درراهي آن اين
نيز * و نه بسيار كند باو زنان و نه گردد دلي او و سيم و طلا نه بسيار كند باو بغايت * و باشد 17 18
چون نشستني او ابر تختي پادشاهي او و بنويسد باو مر دو آن توره آن [اين] ابر سفر از پيشي
آن كهنان آن لويان * و باشد اوازي او و بخواند درو همه روزگاراني زندگيي او بسبب بياموزد 19
بترسيدن مر ؛ خداي او بنگاه داشتن مر همه سخنهاي آن توره آن اين و مر آن رسمهايي آن
اينان بكردن ايشانرا * ببي بلند كردن دلي او از برادراني او ببي گشتن از آن فرمان راست 20
و چپ بسبب دراز كشد روزگاران ابر پادشاهي او او و پسراني او در مياني يسرال *

* فصل هشتدهم *

* نه باشد بكهنان آن لويان همه قبيلهي لوي بخش و احسنتا اوازي يسرال قربانهاي ؛ 1
و احسنتاي او بخورند * و احسنتا نه باشد باو در مياني برادراني او ؛ او احسنتاي او چون 2
آنچه سخن گفت باو * و اين باشد حكمي آن كهنان از نزدي آن قوم از نزدي ذبحت 3
كنان آن ذبحت اگر گاو اگر برّه و بدهد بكهن آن بازو و آن زنخ و آن شيردان * اوّل دانهي 4
تو و شيرهي تو و روغني تو و اوّلي پشم بريّدن گوسپندي تو بدهي باو * كه درو اختيار كرد ؛ 5
خداي تو از همه قبيلهايي تو بايستادن بخدمت كردن در نامي ؛ او و پسراني او همه آن
روزگاران * و كه بيايد آن لوي از يكّه دروازهاي تو از همه يسرال آنچه او نشينا آنجا و بيامد 6
در همه آرزوي جاني او بآن جا آنچه اختيار كند ؛ *

Cùm veneris ad terram quam Dominus Deus tuus dat tibi ad hæreditate accipiendum eam, & sederis in ea, ac dixeris; Ponam super me regem, sicut omnes gentes quæ sunt circa me: Ponendo pones super te regem quem elegerit Dominus Deus tuus: è medio fratrum tuorum pones super te regem, non poteris dare super te virum alienum qui non frater tuus sit ipse. Veruntamen ne multiplicet sibi equos, nec reducat populum in Ægyptum, ob multiplicationem equorum; cùm Dominus dixerit vobis, Non addetis reverti per viam hanc ampliús. Neque multiplicet sibi uxores, ut non divertat cor ejus: argentum quoque & aurum ne multiplicet sibi valdè. Erit autem, cùm sederit super solium regni sui, tunc scribet sibi duplum legis hujus in libro, desumptum è præsentia sacerdotum Levitarum: Eritque apud illum, & leget in eo omnibus diebus vitæ suæ, ut discat timere Dominum Deum suum, observando omnia verba legis hujus, & statuta hæc, ad faciendum ea: Ut non elevet cor suum præ fratribus suis, & ut non divertat à præcepto ad dextram aut sinistram: ut longùm protrahat dies super regnum suum, ipse & filii ejus in medio Israel. 14 15 16 17 18 19 20

CAP. XVIII.

Non erit sacerdotibus Levitis, toti tribui Levi, portio ac hæreditas cum Israel: oblationes Domini & hæreditatem ejus comedent. Possessio itaq; non erit illi in medio fratrum suorum: Dominus est possessio ejus, quemadmodum locutus est ei. Illud autem erit jus sacerdotum à populo, ab immolantibus victimam, sive bovem, sive agnum; dabit sacerdoti brachium, & maxillam, ac ventriculum. Primum grani tui, & musti tui, & olei tui, primum quoque lanæ tonsuræ ovium tuarum dabis ei. Ipsum enim elegit Dominus Deus tuus ex omnibus tribubus tuis ad astandum ad ministerio fungendum nomini Domini, ipsum & filios ejus omnibus diebus. Et cùm venerit Levita ex una portarum tuarum ex omni Israel ubi habitat, veneritque toto desiderio animæ suæ ad locum quem elegerit Dominus: 1 2 3 4 5 6

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

7 ושרת וישמש בשום מימרא דיי אלהיה הי ככל אחוי ליואי דמשמשין תמן
קדם יי : חלק חולק כל קבל חולק 8
בשוה ייכלון בר מטותבי קורבניא
דיכלון כהניא דאוריתו להון אלעזר
9 ואיתמר אבהתכון : כי אתה בא ארום אתון עלין לארעא דיי אלהכון יהיב
10 לכון לא תילפון למעבד כריחוקי עממיא האינון : לא ימצא לא ישתכח
בכון מעברין בניהון ובנתיהון בנורא
לא קסומי קוסמין ולא חרודי עינין
ולא נטורי נחשין ולא חרשין : וחבר
11 ומחברין ואסרין חיוין ועקרבין וכל
מיני רחשין ושאלין אובא טמיא ונרם
ידוע ותבע מן מיתיא : כי תועבת
12 ארום מרחק קדם יי כל עביד אלין
ומטול תועיבתא האלין יי אלהכון
13 מתריכיהון מן קדמיכון : תמים שלמין תהון ברחלתא דיי אלהכון : כי
14 ארום עממיא האלין דאתון עתידין
למירות יתהון לחרודי עינא ולקיסומי
קסמיא צייתין ואתון לא כוותהון אלהן
כהניא שיילין אוריא ותומיא ונביא תריציא יהב לכון יי אלהכון : נביא
15 נביא מבייניכון מן אחוכון דדמי לי ברוח קודשא יקים לכון יי אלהכון מניה
16 תקבלון : ככל ככל דשיילתון מן קדם יי אלהכון בחורב ביומא דאתכנשו
שיבטיא למקבלא אורייתא למימר לא נוסיף למשמע ית קל דיבורא מן
קדם יי אלהנא וית אישתא רבתא הדא לא נחמי תוב דלא נמות : ויאמר
17 ואמר יי לי אתקינו מה דמלילו : נביא נביא אקים להון מביני אחוהון
18 דרוח קודשא ביה כוותך ואיתן פתגמי נבואתי בפומיה וימליל עמהון ית כל
19 דאיפקדיניה : והיה ויהי גברא דלא יקבל פתגמי נבואתי דימלל בשמי
20 מימרי יתפרע מניה : אך ברם נבי שקרא דירשע למללא פתגמא בשמי
ית דלא פקידתיה למללא ודי ימליל בשום טעוות עממיא ויתקטל נביא
21 ההוא בסייפא : וכי וארום תימרון ברעיונכון היכדין נידע ית פתגמא דלא
מלליה יי :

ירושלמי 8 וית בר זבוניה דזבינו ליה על אבהתא :

ירושלמי 10 לא ישתכח בכון מעבר בריה וברתיה בנורא לאקסומי קסמין ולא חרודי עינין ולא נטורי נחשין וחרשין : 11 וחברי חבורן בישין ואסרי חיון ועקרבין וכל מיני רחשין ושאלי אובא ומסקי זכורין ותבען אולפן מן מיתיא :

ירושלמי 14 לחרודי עינין ולקסמי קסמיא ישמעון :

Targ. JONATHAN B UZIEL. — *Hierosolymitanum.*

Miniſtrabit in nomine ſermonis Domini Dei ſui, ſicut omnes fratres 7
ſui Levitæ, qui miniſtrant ibi co-
ram Domino. Partem ex adverſo 8
partis æqualiter comedent, præter
dona oblationum quas comedent
ſacerdotes, quas tradiderunt in
poſſeſſionem illis Eleazar & Ithamar patres veſtri. Quoniam vos in- 9
gredimini in terram quam Dominus Deus veſter dat vobis: non di-
ſcetis facere juxta abominationes populorum illorum. Non 10
invenietur inter vos tranſire faci-
ens filios ſuos aut filias ſuas per
ignem, non divinantes divinatio-
nes, nec præſtigiatores, neque ob-
ſervantes divinationes aut auguria.
Qui incantent aut ligent ſerpen- 11
tes aut ſcorpiones, aut omnes ſpe-
cies reptilium, aut interrogantes
pythonem per oſſa, aut os *ani-*
mantis dicti Jadua, aut quærentem
à mortuis. Quoniam abominatio 12
coram Domino omnis faciens hæc:
& propter abominationes iſtas Do-
minus Deus veſter ejicit eos à facie
veſtra. Integri eritis in timore Do- 13
mini Dei veſtri. Quoniam populi iſti quos poſſeſſuri eſtis præſtigiis & 14
divinationibus auſcultant: vos au-
tem non ſimiles illis eritis, ſed
ſacerdotes interrogabunt per Urim
& Tummim; nam prophetam re-
ctitudinum dabit vobis Dominus Deus veſter. Prophetam è medio 15
veſtri ex fratribus veſtris, qui ſimilis ſit mihi in ſpiritu ſancto, exci-
tabit vobis Dominus Deus veſter: illi obedietis. Juxta omnia quæ 16
petiiſtis à Domino Deo veſtro in Horeb, die quo congregatæ ſunt
tribus ad accipiendum legem, dicendo; Ne iterùm audiamus vocem
ſermonis à facie Domini Dei noſtri, & ignem magnum hunc ne vi-
deamus rurſus, ut non moriamur. Et dixit Dominus mihi; Recta ſunt 17
ea quæ loquuti ſunt. Prophetam ſuſcitabo illis è medio fratrum ſu- 18
orum, in quo erit ſpiritus ſanctus, ſicut te: & ponam ſermones pro-
phetiæ meæ in ore ejus, & loquetur cum illis quicquid mandavero
ipſi. Et erit vir qui non auſcultaverit ſermonibus prophetiæ meæ, 19
quæ loquetur in nomine meo, ſermo meus vindictam ſumet de eo.
Verùm pſeudopropheta, qui impiè egerit loquendo ſermonem in no- 20
mine meo, quem non præcepi illi ut loqueretur, & qui loquetur in
nomine idolorum populorum, interficietur propheta ille gladio. Quòd 21
ſi dixeritis in cogitationibus veſtris; Quomodo ſciemus ſermonem
quem non loquutus eſt Dominus?

Hieroſ. 8 *Et proventum venditionis ſuæ, quam vendiderunt illi juxta patres.*

Hieroſ. 10 *Non invenietur inter vos tranſire faciens filium ſuum aut filiam ſuam per ignem, ad divinandum divinationes, nec præſtigiatores qui perſtringunt oculos, neque obſervantes divinationes aut auguria.* 11 *Et ſociantes ſocietates malas, aut ligantes ſerpentes aut ſcorpiones, aut omnes ſpecies reptilium, aut interrogantes pythonem, aut aſcendere facientes pythones, aut quærentes doctrinam à mortuis.*

Hieroſ. 14 *Præſtigiatoribus & divinis auſcultant.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

7 * وخدمت كند درنامي [؛؛] خداي او چون همه برادراني او آن لويان آن ايستادگان بپيشي
8 ؛؛ * بخش چون بخش بخورند بجز از معيّنهاي او ابر آن پدران * كه تو آيا بآن زمين آنچه
9 ؛؛ خداي تو دها بتو نه آموزي بكردن چون مكروهيهاي آن قومها آن ايشان * نه يافته
10 سود در تو گذرانا پسري او و دختري او در آتش اصطرلاب كنا اصطرلابها وقت
بينا وفال گيرا وجادو كنا * و افسون كنا افسون و طلب كنا سرپرست و مرده
11 انگيز وطلب كنا بآن مردگان * كه مكروهي ؛؛ همه كناي اينان و در سببي آن
12 مكروهيهاي آن اينان ؛؛ خداي تو رانا ايشانرا از پيشي تو * تمام باشي اوازي ؛؛ خداي
13 تو * كه آن قومهاي آن اينان آنچه تو ميراث گيرا ايشانرا بوقت بينان و باصطرلاب گيران
14 بشنويد و تو نه همچنين بداد بتو ؛؛ خداي تو * پيغامبر از مياني تو از برادراني تو چون
15 من بر انگيزاند بتو ؛؛ خداي تو باو بشنويد * چون همه آنچه طلبيدي از نزدي ؛؛ خداي
16 تو در حرب در روزي آن جمع بگفتن نه افزايم بشنويدن مر آوازي ؛؛ خداي من و مر آن
آتشي آن بزرك آن اين نه بينم نيز و نه ميرم * گفت ؛؛ بمن نيكو كردند آنچه سخن گفتند *
17 * پيغامبر بر انگيزانم بايشان از مياني برادراني ايشان چون تو و بدهم سخني من در دهاني او
18 و سخن گويد بايشان مر همه آنچه بفرمايم اويرا * و باشد آن مردي آنچه نه شنود بسخنهاي
19 من آنچه سخن گويد درنامي من طلب كنم از نزدي او * خاصّه آن نبيا آنچه شوخي
20 كند بسخن گفتن سخن درنامي من آنچه نه فرمودم اويرا بسخن گفتن و آنچه سخن
گويد درنامي بتاني ديگران كشته آيد آن نبيا آن او * وكه بگويي در دلي تو چگونه بدانيم
21 مر آن سخن آنچه نه سخن گفت اويرا ؛؛ ؛

Tunc miniſtrabit nomini Domini 7
Dei ſui, ſicut omnes fratres ſui
Levitæ ſtantes coram Domino. Par- 8
tem ſicut partem aliorum *come-*
dent, præter conſtituta ei ſecundum
patres. Cùm veneris ad terram quam 9
Dominus Deus tuus dat tibi, non
diſces facere ſecundùm abominati-
ones gentium illarum. Non inve- 10
nietur in te traducens filium ſuum
aut filiam ſuam per ignem, utens
aſtrolabiis, tempus obſervans, & o-
men capiens, et præſtigias faciens, Et 11
incantans incantamenta, & ſciſci-
tans capiticolam, & mortuum ſuſci-
tans, & quærens à mortuis. Abo- 12
minatio enim Domino eſt omnis fa-
ciens hæc, & cauſâ abominationum
iſtarum Dominus Deus tuus expel-
lit eos à præſentia tua. Perfe- 13
ctus eris cum Domino Deo tuo. Gen- 14
tes enim iſtæ quas tu hæreditate ca-
pturus es, temporis obſervatoribus
& aſtrolabii tractatoribus auſcul-
tant: tu autem, non ſic conceſſit tibi
Dominus Deus tuus. Prophetam 15
è medio tui ex fratribus tuis ſicut
me ſuſcitabit tibi Dominus Deus
tuus, illum audietis: Juxta omne 16
quod poſtulâſti à Domino Deo tuo
in Horeb, in die congregationis, di-
cendo; Ne addam audire vocem Do-
mini Dei mei, neque ignem magnum
iſtum videam ampliùs, ut non mo-
riar. Et dixit Dominus mihi; Be- 17
nè egerunt in hoc quod locuti ſunt.
Prophetam ſuſcitabo illis è medio 18
fratrum ſuorum ſicut te, & dabo
verbum meum in os ejus, & loque-
tur eis omne quod ego præcepero illi.
Erit autem, quicunque non auſculta- 19
verit verbis meis quæ loquetur in no-
mine meo, ego requiram ab eo. Ve- 20
runtamen propheta qui impudenter
egerit loquendo verbum in nomine
meo quod non præcepi ei loqui, qui-
que loquetur in nomine idolorum
alienorum, interficietur propheta
ille. Quòd ſi dixeris in corde 21
tuo; Quomodò cognoſcemus ver-
bum quod non locutus fuerit ei Do-
minus?

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

22 אשר מה דִימַלֵיל נְבִי שִׁיקְרָא בִשְׁמָא דַיְיָ וְלָא יֵיתֵי פִּתְגָמָא וְלָא יִתְקַיֵים הוּא
פִּתְגָמָא דְלָא מַלְלֵיהּ יְיָ בְּזְדָנוּתָא מַלְלֵיהּ נְבִי שִׁיקְרָא לָא תִדְחֲלוּן מִנֵיהּ :

יט

1 כי יכרית אֲרוּם יְשֵׁיצֵי יְיָ אֱלָהָכוֹן יַת עַמְמַיָא דַיְיָ אֱלָהָכוֹן יָהֵיב לְכוֹן יַת אַרְעֲהוֹן
2 וְתֵירְתוּנוּן וְתֵיתְבוּן בְּקִירְוֵיהוֹן וּבְבָתֵּיהוֹן : שלש תְּלַת קִרְוִין תַּפְרְשׁוּן לְכוֹן בְּגוֹ
3 אַרְעֲכוֹן דַיְיָ אֱלָהָכוֹן יָהֵיב לְכוֹן לְמֵירְתָהּ : תכין תְּכַוְונוּן לְכוֹן אָרְחָא וְתִתַלְתוּן
יַת תְּחוּם אַרְעֲכוֹן דְיַחְסְנִנְכוֹן יְיָ אֱלָהָכוֹן וִיהֵי לְמֵעֲרוֹק לְתַמָן כָּל קָטוֹלָא : ווה
4 וְדֵין הִילְכַּת קָטוֹלָא דִיעֲרוֹק לְתַמָן וְיֵיחֵי דִיקְטוֹל יַת אֲחוּהּ בְּלָא מִתְכַּוֵון לֵיהּ וְהוּא
לָא נְטַר לֵיהּ סְנָא מֵאִתְמַלֵי וּמִדְקַמּוֹי :

5 ואשר וּמַאן דְעָלֵיל עִם חַבְרֵיהּ בְּחוּרְשָׁא
לְמִקְטַע קִיסִין וְתִדְחַף אִידֵיהּ בְּסִיקוּרְיָא
לְמִקְטַע קִיסָא וְיִשְׁמוֹט פַּרְזְלָא מִן קַתָא
וְיִשְׁכַּח יַת חַבְרֵיהּ וִימוּת הוּא יְעִירוֹק
לַחֲדָא מִן קִרְוַיָא מוּמְנַיָא הָאִלֵין וְיֵיחֵי :
6 פן דִלְמָא יִרְדוֹף תָּבַע אַדְמָא בָּתַר

ירושלמי 5 וְדִיעוֹל עִם חַבְרֵיהּ
בְּחוּרְשָׁא לְמִקְטוֹעַ קִיסִין וְיִתְקוֹף בְּדֵיהּ
בְּסִיקוּרָא לְמִקְטַע קִיסִין וְיִשְׁמֵיט פּוּרְזְלָא
מִן קִיסָא וְיַעֲרַע יַת חַבְרֵיהּ וִימוּת הוּא
יַעֲרוֹק לַחֲדָא מִן קִרְיָתָא הָאִלֵין וְיֵחֵי :
6 אֲרוּם יֵרְתַח לִבֵּיהּ וְיַאֲרַע :

קָטוֹלָא אֲרוּם יֵרְתַח עֲלוֹי לִבֵּיהּ בְּעָקְתֵיהּ וְיַדְבְּקִיהּ אֲרוּם תַסְגֵי אָרְחָא וְיִקְטְלִינֵיהּ
נְפַשׁ וְלֵיהּ לָא אִית חוֹבַת דִקְטוֹל אֲרוּם לָא סָנֵי הוּא לֵיהּ מֵאִתְמְלֵי וּמִדְקָמוֹי :
7 על כן בְּגִין כֵּן אֲנָא מְפַקֵיד לְכוֹן יוֹמָא דֵין תְּלַת קִירְוִין תַּפְרְשׁוּן לְכוֹן : ואם ירחיב
8 וְאִין יַפְתֵּי יְיָ אֱלָהָכוֹן יַת תְּחוּמְכוֹן הֵיכְמָא דְקַיֵים לַאֲבְהַתְכוֹן וְיִתֵּן לְכוֹן יַת כָּל
9 אַרְעָא דְקַיֵים לְמִיתַן לַאֲבָהָתְכוֹן : כי אֲרוּם תִּנְטְרוּן יַת כָּל תַּפְקֵידְתָּא הָדָא
לְמֶיעְבְּדָהּ דַאֲנָא מְפַקְדְכוֹן יוֹמָא דֵין לְמִירְחַם יַת יְיָ אֱלָהָכוֹן וְלִמְהַךְ בְּאָרְחָן
דְתַקְנָן קֳדָמוֹי כָּל יוֹמַיָא וְתוֹסְפוּן לְכוֹן תּוּב תְּלַת קִירְוִין עַל תְּלַת אִילֵיין :
10 ולא וְלָא יִתְשַׁד אֲדַם זַכַּאי בְּאַרְעֲכוֹן דַיְיָ אֱלָהָכוֹן יָהֵיב לְכוֹן אַחְסָנָא וִיהֵי
11 עֲלֵיכוֹן חוֹבַת דִין קָטוֹלָא : וכי יהיה איש וַאֲרוּם יְהֵי גְבַר סָנֵי לְחַבְרֵיהּ
וְיִכְמוֹן עֲלֵיהּ בְּטוּמְרָא וִיקוּם עֲלוֹי וְיִקְטְלִינֵיהּ נְפַשׁ וִימוּת וְיַעִירוֹק לַחֲדָא מִן
קִרְוַיָא הָאִלֵין :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Quando ſcilicet loquetur pſeudopropheta in nomine Domini, neque 22
eveniet ſermo, neque confirmabitur, eſt ſermo quem non eſt loquutus Dominus: per ſuperbiam loquutus eſt ipſum pſeudopropheta, ne timeatis ab eo.

CAP. XIX.

Cum exciderit Dominus Deus veſter populos, quorum terram Do- 1
minus Deus veſter dat vobis, & hæreditario poſſederitis illos, & habitaveritis in urbibus eorum & domibus eorum: Tres civitates ſe- 2
parabitis vobis in medio terræ veſtræ, quam Dominus Deus veſter dat
vobis ad poſſidendum eam. Aptabitis vobis viam, & in tres partes 3
dividetis limitem terræ veſtræ, quam hæreditario vobis tradit Dominus Deus veſter, & erit ut fugiat eò omnis homicida. Et hic eſt ritus 4
homicidæ qui eò fugit ut vivat: quicunque interfecerit fratrem ſuum præter intentionem ſuam, & ipſe non ſervavit illi odium ab heri & nudiuſtertius. Et qui venit cum pro- 5
ximo ſuo in ſylvam ad ſcindendum ligna, & impulerit manum ſuam ad ſecurim ut ſcindat ligna, & exiliat ferrum ex manubrio, & inveniat ſocium ſuum & moriatur: ipſe fugiet in unam civitatum deſtinatarum illarum, & vivet. Ne 6
fortè perſequatur quærens ſanguinem ipſum homicidam, quoniam incaluerit in ipſum cor ejus propter afflictionem ſuam, & apprehendat eum ſi longa fuerit via, & interficiat ipſum animâ: qui tamen non eſt reus judicii mortis, quoniam non odio habuit ipſe eum ab heri & nudiuſtertius. Propterea 7
ego jubeo vobis hodie, tres civitates ſeparabitis vobis. Quòd ſi di- 8
lataverit Dominus Deus veſter limitem veſtrum, ſicut juravit patribus veſtris, & dederit vobis totam terram quam juravit ſe daturum patribus veſtris: Tum cuſtodietis omne mandatum hoc, ut faciatis ipſum, quod ego 9
præcipio vobis hodie, ut diligas Dominum Deum tuum, & ut ambules in viis quæ rectæ ſunt coram ipſo omnibus diebus; itaque addetis vobis adhuc tres civitates ad tres iſtas. Ne fundatur ſanguis in- 10
nocens in terra veſtra, quam Dominus Deus veſter dat vobis hæreditatem, ſitque ſuper vos reatus judicii mortis. Et quando erit vir odio 11
habens ſocium ſuum, & inſidiatus fuerit illi in occulto, & ſurrexerit in eum, & interfecerit eum animâ, & moriatur, ſi fugiat in unam ex civitatibus iſtis:

Hieroſ. 5 *Et qui ingreſſus eſt cum proximo ſuo ſylvam ad ſcindendum ligna, & apprehendat ipſam ſecurim ad ſcindendum ligna & elabatur ferrum à ligno & caſu inveniat ſocium ſuum & moriatur: ipſe fugiet in unam ex civitatibus iſtis, & vivet.* 6 *Quoniam incaluit cor ejus, & occurrit.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* آنچه سخن گوید آن نبیا در نامی ،، ونه باشد آن سخن ونه آید او آن سخن آنچه نه سخن 22
گفت اویرا ،، در شوخی سخن گفت اویرا آن نبیا نه ترسی ازو *
* فصل نوزدهم *
* که نیست کند ،، خدای تو مر آن قومها آنچه ،، خدای تو دها بتو مر ولایتی ایشان 1
ومیراث گیرید ایشانرا وبنشینی در شهرهای ایشان ودر خانهای ایشان * سه شهرها 2
جدا کنی بتو در میانی ولایتی تو آنچه ،، خدای تو دها بتو بمیراث گرفتن * آراسته کنی 3
بتو آن راه وسه یک کنی مر حدّی ولایتی تو آنچه احسنتا دها ترا ،، خدای تو وباشد
گریختن آنجا همه خونی * [واین] سخن آن خونی آنچه بگریزد بآنجا وبزید آنچه بکشد مر 4
یاری او ببی دانش واو نه دشمن باو ازدی وپریر * وآنچه بیاید اوازی یاری او در بیشه 5
ببریدنی هیزمها ودحف شود دستی او در تبر ببریدن آن چوب وکنده شود آن آهن
از آن چوب وبیابد مر یاری او وبمرد او بگریزد بیکه آن شهرها آن اینان وبزید * تا نه 6
تازد شغعه گیرایی آن خون پسی آن خونی که گرم شود دلی او وبرسد اویرا که بسیار
باشد آن راه وبکشد اویرا جان وباو نیست حکمی کشتن که نه دشمن او باو ازدی
وپریر * ابر همچنین من فرمایا ترا بگفتن سه شهرها جدا کنی بتو * واگر گشاده 7 8
کند ،، خدای تو مر حدّی تو چون آنچه سوگند خورد بپدرانی تو وبدهد بتو مر همه
آن زمین آنچه سخن گفت بدادن بپدرانی تو * که نگاه داری مر همه آن فرمانی آن این 9
بکردن آنرا آنچه من فرمایا ترا این روز بدوست داشتن مر ،، خدای تو وبرفتن درراهای
او همه آن روزگاران وزیاده کنی بتو نیز سه شهرها ابر آن سه آن اینان * ونه ریخته شود 10
خونی آزاد در میانی ولایتی تو آنچه ،، خدای تو دها بتو احسنتا وباشد ابر تو خونها * وکه 11
باشد مردی دشمن بیاری او وکمین کند باو وبرخیزد ابر او وبکشد اویرا [جان] ومرد
وبگریزد بیکه آن شهرهای آن اینان :

Quodcunque locutus fuerit ille pro- 22
pheta in nomine Domini, cùm non extiterit verbum neque evenerit, illud eſt verbum quod non loquutus eſt ei Dominus: ex audacia loquutus eſt illud propheta, non timebis ab eo.

CAP. XIX.

Cum annihilârit Dominus Deus 1
tuus gentes, quarum ipſe *Dominus Deus tuus dat tibi regionem, & hæreditate acceperitis eas, ſederiſq; in urbibus earum & in domibus earum: Tres urbes ſeparabis tibi* 2
in medio regionis tuæ quam Dominus Deus tuus dat tibi ad hæreditate accipiendum eam. *Præpara-* 3
bis tibi viam, & tripertieris terminum regionis tuæ quam poſſidendam dat tibi Dominus Deus tuus, eritque ut fugiat illuc omnis ſanguinarius. Hæc autem eſt *res ſanguina-* 4
rii qui fugiet illuc, & vivet: qui occiderit ſocium ſuum per ignorantiam, nec fuerat inimicus ei ab heri & nudiuſtertiùs. Quique venerit 5
cum ſocio ſuo in ſylvam ad cædendum ligna, & impulſa fuerit manus ejus in ſecurim ad cædendum lignũ, & avulſum fuerit ferrum à ligno, (i. e. manubrio,) *inveneritque ſocium ejus, & moriatur: fugiet ad unam urbium iſtarum, ac vivet: Ne perſequatur redemptor ſangui-* 6
nis poſt ſanguinarium, quum incaluerit cor ejus, & aſſequatur eum, quòd multa fuerit via, interficiatque ei animam, quum in eum non ſit judicium interfectionis, quòd non inimicus fuiſſet ei ab heri & nudiuſtertiùs. Quocirca ego præcipio 7
tibi, dicendo; Tres urbes ſeparabis tibi. Quòd ſi dilataverit Dominus 8
Deus tuus terminum tuum, quemadmodum juravit patribus tuis, ac dederit tibi totam terram quam dixit ſe daturum patribus tuis: Quum 9
cuſtodieris omne mandatum hoc, faciendo illud quod ego præcipio tibi hodiè, diligendo Dominum Deum tuum, & ambulando in viis ejus omnibus diebus: tunc addes tibi adhuc tres urbes ultra tres iſtas: Ut non effun- 10
datur ſanguis innocentis in medio regionis tuæ quam Domin' Deus tuus dat tibi in poſſeſſionem, & ſint ſuper te ſanguines. At quum fuerit vir 11
aliquis inimicus ſocio ſuo, ac inſidias fecerit ei, inſurrexeritque in eum, & interfecerit ei animam, & mortuus fuerit: fugerit autem ad unam urbium iſtarum:

תרגום יונתן בן עוזיאל

ושלחו וישדרון חכימי קרתיה וידברון יתיה מתמן וימסרון יתיה ביד תבע אדמא 12
ויתקטל : לא לא תיחוס עיניכון עלוי ותפלון שדיי דם זכאי מישראל וייטב 13
לכון: לא תסיג לא תשנון תחום חבריכון דאתחימו קמאי באחסנתכון דתחסנון 14
בארעא דיי אלהכון יהיב לכון למירתה : לא יקום לא יתקיים סהדו דחד בגבר 15
לכל סרחן נפש ולכל חוב ממון ולכל חט דיחטי ברם על מימרא דיי למתפרעא
על טומריא עלמיא סהיד חד יומי למכפור ית מה דמסהיד עלוי ועל מימר תרין
סהדין או תלתא סהדין יתקיים פתגמא : כי יקום ארום יקומון סהדין שקרין 16
בבר נש לאסהדא ביה סטיא : ועמדו ויקומון תרין גוברין דלהון תיגרא קדם יי 17
קדם כהניא ודייניא דיהון ביומיא האינון : ודרשו ויתבעון דייניא לסהדין דמזמין 18
יתהון טבאות והא סהדו דשקר בפום סהדין שיקרא אסהידו באחוהון : ועשיתם
ותעבדון להון היכמא דחשיבו למעבד לאחוהון ותפלון עבדי דביש מביניכון : 19
והנשארים ורשיעיא דמשתיירין ישמעון וידחלון ולא יוספון למעבד תוב כפתגמא 20
בישא הדין ביניכון : ולא ולא תיחוס עיניכון נפשא חלופי נפשא דמי עינא 21
חולף עינא דמי שינא חולף שינא דמי ידא חולף ידא דמי ריגלא חולף
ריגלא :

כ

כי תצא ארום תפקון לסדרי קרבא על בעלי דבביכון ותיחמון סוסין ואירתכין 1
עמין גיותנין וטירונין אלימין מנכון לא תדחלון מנהון ארום כלהון חשיבין
כסוסיא חד וכרתיכא חד קדם יי אלהכון דמימריה בסעדכון דאפקכון פריקין
מארעא דמצרים : והיה ויהי בזמן דאתון קריבין לאגחא קרבא ויתקרב כהנא 2
וימלל עם עמא : ואמר ויימר להון שמעו ישראל אתון מתקרבין יומא דין 3
לסדרי קרבא על בעלי דבביכון לא יזוח לבכון לא תדחלון ולא תירתתון ולא
תתרעון מן קדמיהון : כי הי ארום יי אלהכון שכינתיה מידברא קדמיכון לאגחא 4
מטולכון עם בעלי דבביכון למפרוק יתכון : ודברו וימללון סרכיא עם עמא 5
למימר מאן גברא די בנא ביתא חדתא ולא קבע ביה מזוזתא לשכללותיה יהך
ויתוב לביתיה דלמא יגרום ליה חובא ויתקטיל בקרבא וגבר חורן ישכלליניה :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Tum mittent ſapientes urbis illius, & ducent eum inde, & tradent ipſum 12
in manum propinqui ſanguinis, & interficietur. Non parcet oculus ve- 13
ſter illi : & extirpabitis fundentes ſanguinem innocentem ex Iſrael, &
bene erit vobis. Non transferetis limitem proximorum veſtrorum, quem 14
limitârunt majores, in poſſeſſione veſt a quam hæreditatis in terra, quam
Dominus Deus veſter dat vobis ut poſſideatis eam. Non ſtabile erit teſti- 15
monium unius in virum in omnibus peccatis animæ, & in omni debito
pecuniarum & in quocunque peccato quod aliquis peccaverit ; verùm
juxta ſermonem Domini ut vindicta ſumatur de abſconditis occultis, te-
ſtis unus jurabit ad negandum id quod depoſitum eſt teſtimonio contra
ipſum : & juxta ſermonem duorum teſtium, aut trium teſtium, firmabitur
verbum. Quando ſurgent falſi teſtes in hominem, ut teſtentur con- 16
tra eum defectionem : Tum ſtabunt duo viri illi quibus eſt lis coram 17
Domino ante ſacerdotes & judices qui erunt in diebus illis. Et inter- 18
rogabunt judices teſtes, quibus dies fuerit dicta, bene, & ecce teſtimoni-
um falſum in ore teſtium, falſum teſtati ſunt in fratrem ſuum. Itaque 19
facietis illis ſicut cogitaverunt facere fratri ſuo, & exterminabitis faci-
entes malum è medio veſtri. Et improbi qui ſuperfuerint audient & 20
timebunt : & non addent facere rurſus ſicut verbum malum hoc inter
vos. Nec parcet oculus veſter : anima pro anima, pretium oculi pro oculo, 21
pretium dentis pro dente, pretium manus pro manu, pretium pedis
pro pede.

CAP. XX.

Cum exibitis in aciem belli adverſus hoſtes veſtros, & videbitis 1
equos & currus, populos ſuperbos & tyrannos vobis fortiores, ne ti-
meatis ab illis : quoniam omnes illi reputantur velut equus unus, &
tanquam currus unus coram Domino Deo veſtro, cujus ſermo erit vo-
bis auxilio, quia eduxit vos liberatos è terra Ægypti. Et erit quo tem- 2
pore eritis propinqui ad conſerendum manus, tum accedet ſacerdos &
loquetur cum populo. Et dicet illis ; Audite Iſrael, vos acceditis ho- 3
die ad conſerendum manus cum hoſtibus veſtris : ne commoveatur cor
veſtrum, neque timeatis, neque trematis, neque frangamini à facie eo-
rum. Quoniam Domini Dei veſtri divina majeſtas vos præcedet, ad 4
pugnandum pro vobis contra hoſtes veſtros, ad ſalvandum vos. Et lo- 5
quentur præfecti cum populo, dicendo ; Quis eſt vir qui ædificavit do-
mum novam, & non fixit in ea poſtes ad perficiendum ipſam ? eat &
revertatur in domum ſuam, ne occaſionem præbeat illi peccatum ut
interficiatur in bello, & vir alter perficiat eam.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* و بفرستند پیراني شهري او و بستانند اویرا از آنجا و بدهند اویرا در دستي شفعه گیراي آن 12
خون و بمیرد * نه شفقت کند چشمي تو ابر او و کم کني خوني آن آزاد از یسرال و نیکو رسد 13
بتو * نه فرود گیري حدّي یاري تو آنچه حدّ نهادند اوّلیان در احستناي تو آنچه احستنا 14
گیري در زمیني آنچه ؛؛ خداي تو دها بتو بمیراث گرفتن * نه بر خیزد گواهي یکّه در مرد 15
بهمه گنه و بهمه خطا در همه خطا آنچه خطا کند ابر قولي دو گواهان یا ابر قولي سه گواهان
درست شود سخن * که بر خیزد گواه ستم در مرد بگواهي دادن درو گشتگي * و بیاستند 16 17
دو آن مردمان آنچه بایشان آن خصومت بپیشي ؛؛ بپیشي آن کهنان و آن حاکمان آنچه
باشند در روزگاراني آن ایشان * وطلب کنند آن حاکمان نیکو و اینك گواه دروغ گواهي 18
داد در برادري او * و بکنید باو چون آنچه قصد کرد بکردن ببرادري او و کم کني آن بد از 19
میاني تو * و آن باقي ماندگان بشنوند و بترسند و نه افزایند بکردن نیز چون سخني آن بدي 20
آن این در میاني تو * و نه شفقت کند چشمي تو جان در جان چشم در چشم دندان در دندان 21
دست در دست پا در پا *

* فصل بیستم *

* که بیرون آیي بکارزار ابر دشمناني تو و ببیني اسب و مرکب قومي بسیار از تو نه ترسي 1
ازیشان که ؛؛ خداي تو اوازي تو آن بر آورا ترا از زمین مصر * و باشد چون نزدیك شدني شما 2
بآن کارزار و نزدیك شود آن کهن و سخن گوید بآن قوم * و بگوید بایشان بشنو یسرال 3
شما نزدیك شوان این روز بکارزار ابر دشمناني شما نه ضعیف شود دلي شما نه ترسید
و نه نهیبزد شوید و نه شکسته شوید از پیشي ایشان * که ؛؛ خداي شما 4
آن روا اوازي شما بکارزار کردن بشما اوازي دشمناني شما بفرج دادن شمارا *
* و سخن گویند آن مهتران بآن قوم بگفتن کیست آن مرد آنچه آبدان کرد 5
خانه [نو] و نه آراسته کرد اویرا برود و باز گردد بخانهي او تا نه کشته شود در
کارزار و مردي دیگر آراسته کند اویرا *

Tunc mittent ſeniores urbes illius, 12
& auferent eum indè, dabuntque
eum in manum redemptoris ſangui-
nis: & morietur. Non parcet oculus 13
tuus ei: ſed deficere facies cruorem
innocentis ex Iſrael, & bonum eve-
niet tibi. Non ſubmovebis termi- 14
num ſocii tui, quem terminaverunt
priores, in poſſeſſione tua quam poſſi-
dendam accipies in terra quam Do-
minus Deus tuus dat tibi ad hære-
ditate accipiendum eam. Non in- 15
ſurget teſtis unus in hominem in
quocunque crimine, & in quocun-
que peccato, in quocunque in-
quam peccato quod peccaverit :
ad ſententiam duorum teſtium aut
ad ſententiam trium teſtium confir-
mabitur verbum. Quum inſurrexe- 16
rit teſtis injurioſus in hominem, ad
teſtificandum in eum perverſitatem :
Tunc ſtabunt duo illi homines qui- 17
bus eſt ipſa lis, in præſentia Domini,
coram ſacerdotibus & judicibus qui
fuerint in diebus illis : Et inqui- 18
rent judices benè : & en ſi teſtis
mendax teſtimonium dederit in fra-
trem ſuum, Sanè facietis ei quemad- 19
modum intendit facere fratri ſuo, &
ita deficere facies malum de medio
tui. Et reliqui manentes audient, 20
ac timebunt, nec adjicient facere
ampliùs ſecundùm verbũ malum hoc
in medio tui. Neque parcet oculus 21
tuus ; animam pro anima, oculum
pro oculo, dentem pro dente, manum
pro manu, pedem pro pede exiges.

CAP. XX.

Quum egredieris ad bellum con- 1
tra inimicos tuos, & videris equos
& currus, & populum copioſiorem
quàm tu, ne timeas ab eis : Dominus
enim Deus tuus eſt tecum, Eductor
tui è terra Ægypti. Erit autem, 2
quum appropinquaveritis ad pu-
gnam, tunc accedet ſacerdos, & allo-
quetur populum : Ac dicet eis ; Audi 3
Iſrael, vos appropinquatis hodiè ad
pugnam contra inimicos veſtros, ne
imbecille reddatur cor veſtrum, nec
timeatis, neque pavore percutiamini,
neque frangamini à præſentia eorũ:
Quia Dominus Deus veſter iturus 4
eſt vobiſcum ad prælium facien-
dum pro vobis cum inimicis ve-
ſtris, ad liberationem dandum vobis:
Et loquentur principes ad populum, 5
dicendo ; Quicunque ſit vir qui æ-
dificaverit domum novam, non ta-
men diſpoſuerit eam ; abeat, & re-
vertatur ad domum ſuam : ne occi-
datur in prælio, & vir alius diſpo-
nat eam.

תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL.

6 ומי ומאן גברא דינצב כרמא ולא
פרקיה מן כהנא ואחליה יהך ויתוב
לביתיה דלמא יגרום ליה חובא דלא פרקיה ויתקטל בקרבא וגבר חורן
יחליניה : ומי ומאן גברא דקדיש איתא ולא נסבה יהך ויתוב לביתיה דלא יגרום 7
ליה חובא דלא חדי באנתתיה ויתקטל בקרבא וגבר חורן יסבינה : ויספו
8 ויוספון סרכיא למללא עם עמא ויימרון מאן הוא גברא דדחיל מחוביה וליביה
תביר יהך ויתוב לבייתיה דלמא יתקבלון אחוי בחובוי ויתבר לבהון היך ליביה :
9 והיה ויהי כד פסקין סרכיא למללא עם עמא וימנון רברבני חילין בריש
10 עמא : כי תקרב ארום תקרבון לקרתא לסדרא עלה סדרי קרבא
ותשדרון לוותה פולין למקרי ליה
11 לשלם : והיה ויהי אין מלין דשלם
תתיב לכון ותפתח לכון פילוותה ויהי
כל עמא דמשתכח בה יהון למסקי
12 מסין ויפלחונכון : ואם ואין לא תשלים עמכון ותעביד עמכון קרבא
13 ותקפון עלה : ונתנה וימסרינה יי אלהכון בידיכון ותמחי ית כל דכורה
14 לפתגם דחרב : רק לחוד נשיא וטפלא ובעירא וכל דיהי בקרתא
כל עדאה תיבזון לכון ותיכלון ית עדי סנאיכון דיהב יי אלהכון לכון :
15 כן תעשה היכמא תעבדון לכל קרויא דרחיקין מנכון לחדא דלא
16 מקירוי שבעתי עממיא האלין הינון : רק לחוד מקרוי עממיא האלין
17 דיי אלהכון יהיב לכון אחסנא לא תקיימון כל נשמא : כי ארום
גמרא תגמרינון חיתאי ואמוראי כנענאי ופריזאי וחיואי ויבוסאי היכמא
18 דפקידכון יי אלהכון : למען מן בגלל דלא ילפון יתכון למעבד ככל
מרחקתהון דעבדו לטעוותהון ותחובון קדם יי אלהכון :

ירושלמי

6 ולא יפרק יתיה :

11 ויהוי אין מלין דשלם
תעני לך ותפתוח לכון פילותא ויהוי
כל עמא דמשתכחין :

Hierosolymitanum.

Aut quis vir plantavit vineam, & 6
non redemit eam à sacerdote, ut faciat eam communem? abeat & revertatur in domum suam, ne occasionem præbeat illi peccatum ut non possit redimere eam, sed interficiatur in bello & vir alter eam communem faciat. Et quis est vir qui desponsavit uxorem, & nondum accepit eam? eat & revertatur domum suam, ne occasionem præbeat illi peccatum ne lætari possit cum uxore sua, sed interficiatur in bello, 7
& vir alter accipiat eam. Amplius quoque loquentur præfecti cum 8
populo, & dicent; Quis est vir qui timet propter peccatum suum, & cujus cor fractum est? eat & revertatur domum suam, ut non comprehendantur fratres ejus in peccatis illius, & frangatur cor eorum sicut cor ipsius. Et erit quando cessaverint præfecti loqui cum populo, 9
constituent principes exercitûs in capite populi. Quando accedetis ad 10
urbem, ad instruendam aciem belli contra eam, tum mittetis ad eam aliquos ut eam verbis pacificis compellent. Et erit si verbis pacificis 11
responderit vobis, & aperuerit vobis portas suas, erit universus populus qui invenietur in ea, erunt *inquam* tributarii & servient vobis. Quòd si non pacem fecerit vobis- 12
cum, sed fecerit vobiscum bellum, tum circundabitis eam. Quòd si tradiderit eam Dominus Deus vester 13
in manus vestras, tum percuties omnem masculum ejus in ore gladii. Ve- 14
runtamen mulieres, parvulos, & jumenta, & quicquid erit in civitate, & omnem prædam diripietis vobis: & comedetis spolia inimicorum vestrorum, quæ dedit Dominus Deus vester vobis. Sic facie- 15
tis omnibus civitatibus quæ remotæ sunt à vobis nimis, quæ non sunt de civitatibus septem populorum istorum. Veruntamen de civitatibus 16
populorum istorum, quas Dominus Deus vester dat vobis in hæreditatem, non conservabitis vivam ullam animam. Quoniam consumen- 17
do consumetis eos, Hetthæos, Amorræos, Chananæos, Pherizæos, Hevæos & Jebusæos: sicut jussit vobis Dominus Deus vester. Ut non do- 18
ceant vos facere juxta omnes abominationes suas, quibus coluerunt idola sua, & peccetis coram Domino Deo vestro.

6 Et non redemit eam

Hierof. 11 *Et erit, si verbis pacificis responderit tibi & aperuerit vobis portas, erit omnis populus qui invenientur.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

6 * وكيست آن مرد آنچه بنشاند رز ونه بريد اويرا برود وباز گردد بخانهي او
7 تا نه كشته شود در كارزار ومردي ديگر ببرد اويرا * وكيست آن مرد آنچه
نامزد كرد زن ونه ستاند آنرا برود وباز گردد بخانهي او تا نه كشته شود در
8 كارزار ومردي ديگر بستاند آنرا * وبيفزايند آن مهتران بسخن گفتن بآن
قوم [وبگويند] كيست آن مردي آن ترسا وضعيف آن دل برود وباز گردد
9 بخانهي او ونه شكند دلي برادراني او چون دلي او * وباشد چون تمام كردني
10 آن مهتران بسخن گفتن وبگمارند اميراني سپاها درسري آن قوم * كه نزديك
11 شوي بشهر بكارزار كردن ابر آن وبخواني بآن بسلامتي * وباشد اگر سلامتي
جواب دهد ترا وبگشايد بتو وباشد همه آن قوم آن يافته شوا دران باشند بتو
12 بخراج گزار ومطيع باشند ترا * واگر نه سلامتي كند اوازي تو وبكند
13 اوازي تو كارزار وحصارگيري كني ابر آن * وبدهد آنرا خداي تو دردستي تو
14 وبكشي همه نرينهي آن بتيغي شمشير * خاصه آن زنان وآن طفل وآن چهارپا
وهمه آنچه باشد درشهر همه مالي آن غارت كني بتو وبخوري همه مالي دشمناني
15 تو آنچه بداد خداي تو بتو * همچنين بكني بهمه آن شهرها آن دوران از تو
16 بغايت آنچه نه از شهرهاي آن قومهاي آن اينان ايشان * خاصه از شهرهاي آن
قومها آن اينان آنچه خداي تو دها بتو احسنتا نه زنده گذاري هيچ نفس *
17 * كه حرم كردن حرم كني ايشانرا آن حتي وآن اموري آن كنعني وآن فرزي
18 وآن حوي وآن يبوسي چون آنچه بفرمود ترا خداي تو * بسبب آنچه نه آموزند
شمارا بكردن چون همه مكروهيهاي ايشان آنچه بكردند ببتاني ايشان وخطاكار
شويد بر خداي شما .

Et quicunque sit vir qui plantaverit 6
vineam, non tamen vindemiaverit eam; abeat, & revertatur ad domum suam: ne occidatur in prælio & vir alius vindemiet eam. Et qui- 7
cunque sit vir qui nomine designaverit uxorem, non tamen acceperit eam; abeat, & revertatur ad domum suam: ne occidatur in prælio, & vir alius accipiat eam. Addent præterea principes loqui 8
ad populum, ac dicent; Quicunque sit vir timidus, & imbecillis corde; abeat, & revertatur ad domum suam: ut non frangat cor fratrum suorum sicut cor suum. Et erit, cùm finem fecerint princi- 9
pes loquendi, tunc præficient duces militum in capite populi. Cùm 10
accesseris ad urbem aliquam ad prælium faciendum contra eam, tunc vocabis ad eam pro pace. Et erit, 11
si pacis responsum dederit tibi, & aperuerit tibi; tunc erit ut omnis populus inventus in ea sit tibi tributum solvens, & obedientes erunt tibi. Si autem pacem non fece- 12
rit tecum sed gesserit tecum bellum, & obsidionem feceris in eam, Et dederit eam Dominus Deus 13
tuus in manum tuam, tunc occides omnem masculum ejus acie gladii. Tantùm mulieres, & parvulos, 14
& quadrupedes, & quicquid fuerit in urbe, totam substantiam ejus prædaberis tibi: & comedes omnem substantiam inimicorum tuorum quos tradiderit Dominus Deus tuus tibi. Sic facies omni- 15
bus urbibus longinquis à te valdè, quæ non de urbibus gentium istarum sunt. Tantùm de urbibus 16
gentium istarum quas Dominus Deus tuus dat tibi in possessionem, vivũ non relinques ullum spiritum: Sed anathemate delendo anathe- 17
mate delebis eas, nempe Hittæum, & Emoræum, & Chenaanæum, & Pherizzæum, & Hivvæum, & Jebusæum, quemadmodum præcepit tibi Dominus Deus tuus: Propterea quòd non doceant vos 18
facere secundùm omnes abominationes suas quas faciunt idolis suis, & peccatores reddamini in Dominum Deum vestrum.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

19 כי תצור ארום תקפון על קרתא כל יומי שבעתא לאגחא קרבא עלה למכבשה
בשבתא לא תחבלון ית אילניהא למישריא עלוי מן דפרזלא ארום מפירוי תיכלון
ויתיה לא תקוצון ארום לא כבר נש אילן דאנפי ברא למטמרא מקמיכון בציירא :
20 רק לחוד אילן דתנדעון ארום לא אילן עביד פירי מיכל הוא יתיה תחבלון
ותקטעון ותבנון קרקומין על קרתא מרדא דעבדא עמכון קרבא עד דתכבשונה :

כא

1 כי ימצא ארום ישתכח קטילא בארעא דלא טמיע באוגרא בארעא דיי אלהכון
יהיב לכון למירתה רמי ולא צלוב בקיסא בחקלא ולא טאיף על אנפי מיא לא
2 אשתמודע מאן קטליה : ויצאו ויפקון מבי דינא רבא תרי מן חכימיך ותלת מן
3 דיינך וימשחון מארבע טריגונין ית קירויא די בחזרנות קטילא : והיה ויהי
קרתא דקריבא לקטילא מתחשדא נסבי בי דינא רבא מפטרין ויסבון חכימי סבי
קרתא ההיא עיגלת ברת תורין דלא עירובין ברת שתא דלא אתפלח בה ולא
4 נגדת בניר : וחורידו ויחתון חכימי קרתא ההיא ית עיגלתא לחקיל בייר דלא
יתעביד ביה פולחן ארע ולא יזדרע וינקפון תמן ית עגלתא בקופיץ מבתרהא במצע
5 חקלא : וננשו ויקרבון כהניא בני לוי ארום בהון אתרעי מימרא דיי אלהכון
לשמשותיה ולברכא ית ישראל בשמיה ועל מימר פומהון יהי פתרן כל דין וכל
6 מכתש צורעא למסגר ולמחלוט : וכל זקני וכל חכימי קרתא ההיא דקריבין
7 לקטילא ישזגון ית ידיהון על עגלתא דנקיפא בחקלא : וענו ויתיבון ויימרון
גלי קדם יי דלא אתא לידינן ופטרניה
מן דשדא ית אדמא הדין ועיננא לא
8 חמון : כפר כהניא יימרון כפר לעמך
ישראל דפרקת יי ולא תשווי חובת אדם זכאי בגו עמך ישראל וגלי מן קטליה
ויתכפר להון על דמא ומן יד נפקין נחיל דמורנין מגו פרתה דעגלתא נגדין
ואזלין עד אתרא דקטולא תמן וסלקין עלוי ואחדין בי דינא יתיה ודיינין יתיה :
9 ואתה ואתון בית ישראל תפלון משדי דם זכאי מביניכון ארום תעבדון דכשר
קדם יי :

ירושלמי 7 ועינן לא חמון דמן דין דשפך יתיה :

10 כי תצא ארום תפקון לסדרי קרבא על בעלי דבביכון וימסרינון יי אלהכון
בידיכון ותשבי שביתא מנהון :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Quando circundabitis urbem omnibus diebus ſeptem, & aciem inſtru- 19
xeritis contra eam ut ſubigatis eam in ſabbatho, non perdetis arbores ejus ad ponendum contra eam inſtrumentum ferreum; quoniam de fructu ejus comedetis, ipſam non confringetis: quoniam non ſicut homo arbor qui eſt in ſuperficie agri, ut abſcondatur à facie veſtra in obſidione.
Attamen arborem quam cognoſcetis non eſſe arborem facientem fructus 20
eſui aptos, ipſam perdetis & ſuccidetis: & ædificabitis machinas contra civitatem rebellem, quæ vobiſcum facit bellum, donec ſubegeritis eam.

CAP. XXI.

Quando invenietur occiſus in terra, qui non eſt abſconditus in tumu- 1
lo, in terra quam Dominus Deus veſter dat vobis ad hæreditario poſſidendum eam, projectus, & non ſuſpenſus in ligno in agro, nec natans ſuper faciem aquarum, nec cognitum eſt quis occiderit eum. Et egre- 2
dientur è domo judicii magni duo ex ſapientibus tuis, & tres ex judicibus tuis, & metientur à quatuor angulis civitates quæ ſunt in circuitu
occiſi. Et erit civitas quæ propinquior fuerit occiſo ſuſpecta habe- 3
bitur, accipient ſynedrium magnum abſolventes: & accipient ſapientes ſeniores civitatis illius vitulam de bobus, non ex diverſis ſeminibus,
anniculam cum qua non eſt laboratum, & quæ non traxit jugum. Et de- 4
ſcendere facient ſapientes civitatis illius vitulam in agrum deſertum, in quo nihil factum eſt operis terræ, neque ſemen jactum: & decervica-
bunt ibi vitulam ſecuri à poſteriori parte in medio agri. Et accedent 5
ſacerdotes filii Levi, quoniam eos elegit ſermo Domini Dei veſtri ut miniſtrent ipſi, & ut benedicant Iſraeli in nomine ſuo: & juxta verbum eorum erit ſolutum omne judicium, & omnis plaga lepræ, ad clauden-
dum & ad pronuntiandum *leproſum*. Et omnes ſapientes civitatis illi- 6
us, qui propinqui erunt occiſo, lavabunt manus ſuas ſuper vitulam cu-
jus cervix ablata erit in agro. Et 7
reſpondebunt, & dicent; Revelatum eſt coram Domino quod non venit in manus noſtras, & illum abſolverimus, qui fudit ſanguinem hunc, & oculi noſtri non viderint. Sacerdotes dicent; Propitius eſto popu- 8
lo tuo Iſrael quem liberâſti Domini, neque ponas peccatum ſanguinis innocentis in medio populi tui Iſrael, & revela quis interfecerit eum: & expiabitur ab illis reatus ſanguinis, & ſtatim exibunt examen vermium è medio vaccæ vitulæ, qui diffundent ſe & ibunt uſque ad locum in quo eſt homicida, & aſcendent ad eum & comprehendent ipſum ſynedrium,
& judicabunt illum. Vos itaque domus Iſrael exterminabitis effunden- 9
tem ſanguinem è medio veſtri; quoniam facietis id quod rectum eſt coram Domino.

Hieroſ. 7. *Et oculi noſtri non viderunt, quis fuerit qui effudit ipſum.*

SECT. XLIX.

Quando exibitis in aciem belli contra hoſtes veſtros, & tradiderit eos 10
Dominus Deus veſter in manus veſtras, & captivam abduxeris captivitatem ejus.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

19 * كه حصاركيري كني بشهر روزهاي بسياران بكارزار كردن [ابر] آن [بكرفتن آن] نه
تباه كني مر درختي آن بدحف كردن ابر آن تبر كه ازو بخوري واويرا نه بري كه آن
20 آدم درختي آن دشت بآمدن از پيشي تو در حصار * خاصه درختي آنچه بداني كه نه
درختي خورش او اويرا تباه كني وببري وآبدان كني منجنيق ابر آن شهر آنچه آن كنا اواري
تو كارزار تا فرود آوردن آنرا *

* فصل بيست يكم *

1 * كه يافته [شود] كشته در زمين آنچه خداي تو دها بتو بميراث كرفتن آنرا افتاده در
2 دشت نه معلوم شد كه بكشت اويرا * وبيرون آيند پيراني تو وحاكمان تو وبپيمايند بآن
3 شهرها آنچه كرداكردي آن كشته * وباشد آن شهري آن نزديك بآن كشته وبستانند
پيراني آن شهري آن آن كوسالهي كاو آنچه نه كار كرده شد دران آنچه نه كشيد در يوغ *
4 * وفرود آورند پيراني آن شهري آن آن مر آن كوساله برودي قوي آنچه نه كار كرده شود
5 درو ونه زرعت شود وقفا زنند مر آن كوساله در رود * ونزديك شوند آن كهنان پسراني
لوي كه در ايشان اختيار كرد خداي تو بخدمت كردني او وبآفرين كفتن در نامي
6 وابر قولي ايشان باشد همه خصومت وهمه زخم * وهمه پيراني آن شهري آن آن نزديكان بآن
7 كشته بشويند مر دستي ايشان ابر آن كوساله آن قفا زده در رود * وجواب دهند وبكويند
8 دستهاي ايما نه ريختند مر آن خون آن اين وچشماني ايما نه ديدند * كفارت كن بقومي
تو يسرال آنچه خلاص كردي ونه دهي خوني آزاد در مياني قومي تو يسرال وكفارت شود
9 بايشان آن خون * وتو كم كني آن خوني آن آزاد از مياني [تو] كه بكني آن شايسته
10 در نظري * كه بيرون آيي بكارزار ابر دشمناني تو وبدهد اويرا خداي تو در دستي
تو وبرده كني بردهي او *

Cùm expugnare tentaveris urbem 19
diebus multis, bellũ faciendo in eam ad capiendũ eam, non corrumpes ullam *arborem ejus impellendo in eam ſecurim; quia ex illius* fructibus *veſcêris, propterea ipſam non ſuccîdes:* num *enim* eſt *homo arbor agri, ad ingrediendum ab ante te in pro-*
pugnaculum? Veruntamen arbo- 20
rem quam noveris non eſſe arborem edulii, ipſam corrumpes & ſuccîdes: & ſtrues machinas contra urbem quæ facit tecum prælium, uſque ad deducendum ipſam.

CAP. XXI.

Cùm repertus fuerit aliquis *in-* 1
terfectus in terra quam Dominus Deus tuus dat tibi ad hæreditate accipiendum eam, collapſus in agro, nec cognitum fuerit quis interfecerit
eum: Tunc egredientur ſeniores 2
tui & judices tui, & metientur uſque ad civitates quæ ſunt *circa in-*
terfectum: Eritque, quæcunque 3
civitas fuerit *proxima interfecto, capient ſeniores civitatis illius vitulam boum quâ non operatum fue-*
rit, quæ nunquã traxerit jugum: Et 4
deducent ſeniores civitatis illius vitulam ad torrentem validum, in quo nunquã operatum fuerit, nec ſeminatum fuerit: & cervicem decuti-
ent vitulæ in torrente. Et acce- 5
dent ſacerdotes filii Levi: (eos enim elegit Dominus Deus tuus ad miniſtrandum ſibi, & ad benedicendum in nomine Domini: utque juxta ſententiam eorum ſit omnis
lis omniſque plaga:) Et omnes ſe- 6
niores civitatis illius propinquiores interfecto, lavabunt manus ſuas ſuper vitula cervice decuſſâ in tor-
rente. Et reſponſum dabunt, ac di- 7
cent; Manus noſtræ non effuderunt ſanguinem iſtum, neque oculi noſtri
viderunt. Expia populum tuum 8
Iſrael quem eripuiſti Domine, neque des ſanguinem innocentis in medio populi tui Iſrael. Et expiabitur
eis ſanguis. Tu autem deficere fa- 9
cies cruorẽ innocentis de medio tuî, quum feceris quod decet in conſpectu
Domini. Cùm egreſſus fueris ad bel- 10
lum contra inimicos tuos, & dederit eum Dñs Deus tuus in manum tuam, & captivaveris captivitatem ejus:

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

11 ורְאית וְתִיחֲמוּן בִּשְׁבִיתָא אִיתְּתָא שַׁפִּירַת רֵיוֵוי וְתִתְרְעוּן בָּהּ וְתִסְבוּנָהּ לְכוֹן לְאִינְתּוּ׃
12 והבאתה וְתַעֲלִינָהּ לְגוֹ בֵּיתָךְ וְתִסַפֵּר יַת מְזַיָיא דְרֵישָׁהּ וְתִיצְמֵי יַת טוּפְרַיְיהָא׃
13 והסירה וְתִשַׁנֵי יַת כְּסוּת שְׁבִיתָא מִנָהּ וְתִטַבְלִינָהּ וְתִגַיְירִינָהּ בְּבֵיתָךְ וְתִבְכֵי עַל טְעַוַת
בֵּית אֲבָהָא וְאִמָהּ וְתִשְׁהֵי תְּלַת יַרְחִין דִי תֵידַע אִין הִיא מְעַבְּרָא וּמִן בָּתַר כְּדֵין תֵּיעוּל
לְוָתָהּ וְתִפְרִין יָתָהּ וְתֶהֱוֵי לָךְ לְאִנְתּוּ׃

14 והיה וִיהֵי אִין לָא תִתְרְעֵי בָּהּ וְתִפְטְרִינָהּ
לְבִלְחוֹדָהּ בְּגִיטָהּ וְזַבָּנָא לָא תְזַבְּנִינָהּ
בְּכַסְפָּא לָא תִתְגַר בָּהּ בָּתַר דְשַׁמַשְׁתְּ עִמָהּ׃

ירושלמי 14 אִין לָא תִתְרְעֵי אַתְּ בָּהּ
וְתִשַׁלַח יָתָהּ בִּרְשׁוּת נַפְשָׁהּ וּמִזְבָּנָא לָא
תְזַבִּין יָתָהּ בְּכַסְפָּא לָא תִתְגַר בָּהּ דִי יְהִיבַת
רְשׁוּתָךְ עֲלָהּ׃

15 כי תהיין אֲרוּם תֶּהֶוְיָין לִגְבַר תַּרְתֵּין
נְשִׁין חֲדָא רְחִימְתָּא לֵיהּ וְחָדָא סְנִיתָא לֵיהּ וִילִידָן לֵיהּ בְּנִין רְחוּמְתָּא וּסְנוּתָא וִיהֵי בִּיר
בּוּכְרָא לִסְנִיתָא׃ 16 והיה וִיהֵי בְּיוֹם אַחְסַנוּתֵיהּ יַת בְּנוֹי יַת נִכְסִין דִיהֵי לֵיהּ לֵית לֵיהּ
רְשׁוּ לְמִתַּן חוּלַק בְּכוֹרוּתָא לְבַר רְחִימְתָּא עַל אַנְפֵּי בִּיר סְנִיתָא דְהוּא בּוּכְרָא׃ 17 כי
אֲרוּם יַת בּוּכְרָא בִּיר סְנִיתָא וְהוֹדַע לְכוּלָא דְהוּא בּוּכְרָא לְמִתַּן לֵיהּ תְּרֵין חוּלְקִין
בְּכָל מַה דְמִשְׁתְּכַח גַּבֵּיהּ אֲרוּם הוּא שֵׁירוּי תוּקְפֵּיהּ לֵיהּ חָזְיָא בְּכֵירוּתָא׃ 18 כי יהיה
אֲרוּם יְהֵי לִגְבַר בִּיר סוֹרְהֲבָן וּמָרוֹד דְלֵיתוֹי מְקַבֵּל לְמֵימַר אֲבוּי וּלְמֵימְרָא דְאִמֵיהּ
וְיִכַסְנוּן יָתֵיהּ וְלָא מְקַבֵּל אוּלְפַן מִנְהוֹן׃ 19 ותפשו בו וְיַחְדוּן בֵּיהּ אֲבוּי וְאִמֵיהּ וְיַפְקוּן
יָתֵיהּ לִקְדָם חַכִּימֵי קַרְתָּא לִתְרַע בֵּי דִינָא דִבְאַתְרֵיהּ׃ 20 ואמרו וְיֵימְרוּן לְחַכִּימֵי קַרְתָּא
עֲבָרִינַן עַל גְּזֵרַת מֵימְרָא דַיְיָ בְּגִין כֵּן אִתְיְלִיד לָנָא בְּרָנָא דֵין דְהוּא סוֹרְהֲבָן וּמָרוֹד
לֵיתוֹי צָיֵית לְמֵימְרָנָא גַרְגְרָן בְּבִשְׂרָא וְשַׁתָּאי בְּחַמְרָא׃ 21 ורגמוהו וִיהֵי אִין דְחִיל
וּמְקַבֵּל עֲלוֹי אוּלְפָנָא וּבְעַן לְקַיְימוּתֵיהּ מְקַיְימוּנֵיהּ וְאִין תָּאִיב וּמָרִיד יְאַטְלוּנֵיהּ כָּל אֲנָשֵׁי
קַרְתֵּיהּ בְּאַבְנַיָא וִימוּת וּתְפַלוּן עָבִיד דְבִישׁ מִבֵּינֵיכוֹן וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּן וְיִדְחֲלוּן׃

22 וכי יהיה באיש וַאֲרוּם אִין יְהֵי בִגְבַר חוֹבַת
דִין קְטוֹל וְיִתְחַיַיב אַטְלוּת אַבְנִין וּבָתַר
כְּדֵין יִצְלְבוּן יָתֵיהּ עַל קֵיסָא׃ לא תלין

ירושלמי 22 וְתִצְלְבוּן יָתֵיהּ עַל
קֵיסָא׃

23 לָא תְבִית נִבְלַת גּוּשְׁמֵיהּ עַל קֵיסָא אֲרוּם מִקְבַּר תִּקְבְּרוּנֵיהּ בְּיוֹמָא הַהוּא אֲרוּם
קִילוּתָא קֳדָם אֱלָהָא לְמִצְלוֹב גְּבַר אֱלָהֵן חוֹבוֹי גְרָמוּ לֵיהּ וּמִן בִּגְלַל דִבְדִיוּקְנָא דַיְיָ
אִתְעֲבַד תִּקְבְּרוּנֵיהּ עִם מִטְמוֹעַ שִׁמְשָׁא דְלָא יְקִילוּן בִּרְיָיתָא בֵּיהּ וְלָא תְטוּפוּן
בְּנִבֵילָתְהוֹן דְחַיָיבָא יַת אַרְעֲכוֹן דַיְיָ אֱלָהֲכוֹן יָהִיב לְכוֹן אַחְסָנָא׃

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Si videritis in captivitate mulierem pulchram aspectu, & placuerit 11
vobis, ut ducatis eam in uxorem. Tum ingredi facies eam in medium 12
domûs tuæ, & tondebit pilum capitis sui, & præcidet ungulas suas. Et 13
mutabit vestimentum captivitatis à se, & lavabit se, & proselytam se faciet in domo tua, & flebit propter idola domûs patris sui & matris suæ, deindè tardabit tres menses ut cognoscas num sit prægnans; postea ingredieris ad eam, & dotabis eam, & erit tibi in uxorem. Eritque 14
si non fuerit tibi animus ad eam, tum dimittes eam solam cum libello repudii, verùm vendendo non vendes eam argento: nec mercaturam exercebis de ea, quandoquidem rem habueris cum ea. Quando fuerint viro duæ mulieres, 15
una dilecta ei altera odiosa; & pepererint illi filios, tam dilecta quàm odiosa: & fuerit filius primogenitus ex odiosa. Et erit in die quo dividet hæreditatem filiis suis, de opi- 16
bus quæ fuerint illi: non est illi facultas dandi partem primogenituræ filio dilectæ, vivente filio odiosæ primogenito. Sed primogenitum fili- 17
um odiosæ *agnoscat*, & notificet omnibus quod sit primogenitus, dando illi duas portiones de omnibus quæ apud illum invenientur: quia ipse initium est roboris ejus, ideóque ei debetur jus primogenituræ. Quan- 18
do erit viro filius degener & rebellis, qui noluerit obedire sermoni patris sui aut sermoni matris suæ, & cùm redarguent ipsum non recipiet doctrinam ab illis: Apprehendant eum pater ejus & mater ejus, & 19
educent eum ante sapientes civitatis, ad portam synedrii loci illius. Et 20
dicent sapientibus civitatis; Transgressi sumus decretum sermonis Domini, propterea natus est nobis filius hic qui est protervus & rebellis, non auscultat verbo nostro: vorator carnis est, & potator vini. Et 21
erit si timeat & recipiat super se instructionem, & petierint ut conservetur in vita, vitam dabunt illi; quòd si renuat & rebellis sit, tum lapidibus obruent eum omnes viri civitatis ejus, & morietur, atque ita exterminabitis facientem id quod malum est è medio vestri: & totus Israel audient & timebunt. Quando autem fue- 22
rit in aliquo peccatum judicii necis, & fuerit ad lapidationem damnatus, & postea suspendant eum in ligno. Non pernoctabit cadaver corporis ejus in ligno, sed sepelien- 23
do sepelietis eum eodem die, quoniam contemptus est coram Domino suspendere virum, nisi peccata ejus occasionem dederint ei: & propterea quod ad imaginem Domini factus est, sepelietis eum in occasu solis, ne vilipendant eum homines, neque inundetis cadaveribus delinquentium terram vestram quam Dominus Deus vester dat vobis in hæreditatem.

Hierof. 14. *Si non animus fuerit tibi in ea, dimittes eam ad libitum animæ suæ, sed vendendo non vendes eam argento: non mercimonium exercebis de ea, eò quòd data sit tibi potestas in eam.*

Hierof. 22. *Et suspendatis ipsum in ligno.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

11 *وببيني در بردگي زني نيكو چهره ومراد كني دران وبستاني بتو بزن *وبياوري آنرا بمياني 12
خانهي تو وبتراشد مر سري آن وببالاند مر ناخنهاي آن *وبگرداند مر جامهي بردگي آن 13
از بالاي آن وبنشيند در خانهي تو وبگريد مر پدري آن ومر مادري آن ماهي روزها وپس
همچنين بيايي بآن وبعلا كني آنرا وباشد بتو بزن *وباشد اگر نه مراد كردي در آن 14
وبفرستي آنرا بجاني آن وفروختن نه فروشي آنرا در سيم نه معامله كني دران بدلي آنچه
رنجانيدي آنرا *كه باشند بمرد دو زنان آن يكّه دوست بوده وآن يكّه دشمن بوده وبزايند باو 15
پسران آن دوست بوده وآن دشمن بوده وباشد آن پسري آن نخست زاد بدشمن بوده *وباشد 16
در روزي احسنتا دادني او مر پسراني او مر آنچه باشد باو نه تواند نخستزاد كردن مر پسري
آن دوست بوده ابر پيشي پسري آن دشمن بوده آن نخستزاد *كه مر آن نخستزاد پسري آن 17
دشمن بوده بشناسد بدادن باو قدري دو بخشه در همه آنچه يافته آيد باو كه او اوّلي زوري او
باو حكمي آن نخستزادي *كه باشد بمرد پسري گشته وعاصي نيست او شنوا در قولي 18
پدري او ودر قولي مادري او وادب كنند اويرا ونه شنود بايشان *وبگيرند درو پدري او 19
ومادري او وبيرون آورند اويرا بپيراني شهري او وبدروازهي مقامي او *وبگويند بپيراني 20
شهري او پسري ايما آن گشته وعاصي نيست او شنوا در قولي ايما گوشت خوره ومي
خوره *وسنگسار كنند اويرا همه مردماني شهري او در سنگها وبميرد وكم كني آن بد 21
از مياني تو وهمه يسرال بشنوند وبترسند *وكه باشد در مرد خطا حكمي كشتن وكشته 22
شود وبر آويزي اويرا ابر دار *نه منزل كند لاشهي او ابر آن دار كه گور كردن گور 23
كني اويرا در روزي آن او كه نفرين كردهي خدا آويخته ونه پليد كني مر زميني تو
آنچه :: خداي تو دها بتو احسنتا ::

Videris autem in captivitate mulie- 11
rem bonam formâ, & delectatus fueris in ea, & acceperis tibi in uxorem: Tunc introduces eam in 12
medium domûs tuæ, & radet caput suum, & crescere faciet ungues suos, Removebitq; vestimentum ca- 13
ptivitatis suæ de super se, & sedebit in domo tua, ac flebit patrem suum & matrem suam mensem dierum: & posteà ingredieris ad eam, & maritabis eam, eritque tibi in uxorem. Erit autem si non delecta- 14
tus fueris in ea, tum dimittes eam animæ suæ, nec vendendo vendes eam argento: non negotiaberis in ea, pro eo quòd afflixeris eam. Cùm fue- 15
rint viro duæ uxores, una dilecta & altera exosa, & pepererint ei filios dilecta & exosa: fuerit autem filius primogenitus exosæ: Tunc 16
erit, quo die possidendum dederit filiis suis quicquid fuerit sibi; non poterit primogenitum facere filium dilectæ in præsentia filii exosæ primogeniti: Sed primogenitum fi- 17
lium exosæ agnoscet, dando ei quantitatem duplicem ex omni quod inventum fuerit apud se: nam ipse est principium fortitudinis ejus, ei est jus primogenituræ. Cùm fue- 18
rit viro filius perversus ac rebellis, qui non auscultat dicto patris sui & dicto matris suæ, & correxerint eum, nec tamen auscultârit illis: Tunc ap- 19
prehendent eum pater ejus & mater ejus, & educent eum ad seniores urbis suæ, & ad portam loci sui. Dicentque senioribus urbis illius; 20
Filius noster iste perversus est ac rebellis, nec auscultat dicto nostro, carnivorus & vinivorus. Tunc 21
lapidabunt eum omnes viri urbis suæ lapidibus, & morietur: sic deficere facies malum de medio tui, universúsque Israel audient, ac timebunt. Cùm autem fuerit in viro 22
peccatum judicii interfectionis, & interfectus fuerit, & suspenderis eum in patibulo: Non remanebit 23
cadaver ejus in patibulo, sed sepeliendo sepelies eum die ipsâ, quia maledictio Dei est suspensus: & non pollutam reddes terram tuam quam Dominus Deus tuus dat tibi in possessionem.

כב

לא תראה לא תחמון ית תורא דאחוכון או ית אמריה טעיין ותפלגון 1
דעתכון מנהון אתבא תתיבונון ליה : ואם ואין לא קריבא דעתא דאחוך 2
עמך או לא חכימתיה ותכנשיניה לגו ביתך ויהי מתפרנס גבך עד זמן דיתבע
אחוך יתיה ותתיבינה ליה : וכן והיכדין תעביד לחמריה והיכדין תעביד 3
לכסותיה והיכדין תעביד לכל אבידתא
דאחוך די מתברא מניה ותשכחא לית
לך רשו לכסאה מניה אכריז עלה
ותהדרינה : לא תראה לא תחמון 4
ית חמרא דאחוכון או תוריה רמאן
באורחא ותכבשון עיניכון מנהון מיקם תקימון עמיה : לא לא יהוה גולייין 5
דציצית ותפילין דהנון תקוני גבר על איתא ולא יספר גבר בי שחיא
ועריתיה ובי אנפוי לאתחמאה היך נשא ארום מרחק קדם יי אלהכון
הוא כל דעביד אלין : כי יקרא ארום אי אזדמן שרכפא דציפר דכי קדמך 6
באסרטא בכל אילן או על ארעא גוזלין או בעיין ואימא רביעא על אפרוחין
או עילוי בעיין לא תסב אימא מעל בניא : שלח מפטר תפטור ית אמא 7
וית בניא תסב לך מן בגלל דיוטב לך בעלמא הדין ותוריך יומין בעלמא
דאתי : כי תבנה ארום תיבנה ביתא 8
חדתא ותעביד תיאק גיפופין לאיגרך
לא תגרמון לאסתקפא חובת אדם
דיקטול בביתך דלמא יפול דין דחמי
למיפל מניה : לא לא תזרעון כרמיכון עירובין דלמא תתחייב יקידתא 9
דימערת זרעא דתזרעון ועללת כרמא : לא תחרש לא תהוון רדיין בתורא 10
ובחמרא ובכל ברייתא בתרין זינין קטירין כחדא : לא לא תהוון לבשין 11
ומשתחנין בכסוי דשייע ועזיל וניז עמר וכיתן מערבין כחדא : גדילים ברם 12
לאצטולי כיתן חוטי ציצית מן עמר
תהון מרשן למעבד לכון על ארבע
כנפי גולייתכון דתתעטפון בה ביממא :
כי יקח ארום יסב אינש איתא 13
בתולתא ויעול עלה ומבתר כדין יסנינה :

ירושלמי 3 וכן תעביד לחמריה וכן תעביד לאצטליתיה : 4 משבק תשבוק ית מה דבלבך עלוי ומפרק תפרוק עמיה ומטען תטעון עמיה :

ירושלמי 8 ותעביד גפוף לאגרך ולא תשוי חובת שפיכות אדם זכאי בביתך :

ירושלמי 12 גדילן דציצית תעבדון על ארבעת צניפת גולתיכון דיתכסון בה :

CAP. XXII.

NOn videbitis bovem fratris vestri aut agnum ejus errantes, nec 1
removebitis scientiam vestram ab illis : reducendo reducetis eos ad
illum. Quod si non est vicina scientia fratris tui tecum, aut non 2
novisti eum, colliges ipsum in domum tuam, & alatur apud te usque
ad tempus quo quæret frater tuus ipsum, & reddes illi. Sic 3
facies asino ejus, & similiter
facies cum vestimento ejus,
& sic facies cum omni re perdita fratris tui, quæ perdita fuerit ab eo : si inveneris non tibi licet tegere eam ab eo, proclamabis illam, & restitues eam.
Non videbitis asinum fratris ve- 4
stri aut bovem ejus projectos in via, & comprimetis oculos vestros
ab eis, *sed* sublevando sublevabitis cum eo. Non erit pallium fim- 5
briatum neque phylacteria, quæ sunt ornamenta viri, super mulie-
re; neque tondebit vir locum sub axillis, aut pudendum suum, aut
faciem suam, ut videatur velut mulier : quoniam abominatio coram Dño
Deo vestro est omnis qui facit hæc. Si quando occurrerit nidus avis 6
mundæ coram te in itinere, in ullâ arbore vel super terram, in quo sunt
pulli aut ova, & mater incubet pullis aut ovis : non accipies matrem
de super pullis. Dimittendo dimittas matrem, & pullos accipias tibi : 7
ut bene tibi sit in hoc mundo, & prolonges dies in seculo venturo.
Quando ædificabis domum novam, 8
facies thecam periboli tecto tuo : non eritis in causa ut occasio detur reatus sanguinis homicidii in domo tua, ne cadat is qui casurus est ex ea. Non seminabitis 9
vineas vestras diversis speciebus, ne fortè tenearis comburere mix-
tum semen quod seminaveritis, & proventum vineæ. Non arabitis 10
bove & asino, & in omni animali cum duabus speciebus ligatis si-
mul. Non eritis induentes & calefacientes vos tegumento quod fu- 11
erit pectinatum, & netum, & intertextum lana & lino permixtis si-
mul. Verùm vestium linearum fi- 12
la fimbriarum ex lana erunt vobis permissa, ut illa faciatis ad quatuor oras vestium vestrarum, quibus amiciemini per diem. Quan- 13
do acceperit vir uxorem virginem,
& ingressus sit ad eam, postea autem odio habuerit eam :

Hierof. 3 *Et sic facies asino ejus, & sic facies pallio ejus.* 4 *Dimittendo dimittes id quod est in corde tuo contra eum, et liberando liberabis cum eo, et ferendo feres cum eo.*

Hierof. 8 *Et facies peribolum tecto tuo, neque pones reatus effusionis sanguinis innocentis in domo tua.*

Hierof. 12 *Fila peniculamenti facietis in quatuor oris vestimentorum vestrorum, ut induantur.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* فصل بيست دوم *

* نه بيني مر گاوي برادري تو يا مر برهي او دحف شوان و چشم پوشي از ايشان باز 1
گردانيدن باز گرداني ايشانرا ببرادري تو * واگر نه نزديك برادري تو بتو و نه 2
دانستي اويرا و گرد كني اويرا بمياني خانهي تو و باشد اوازي تو تا طلب كردن
برادري تو اويرا و باز گرداني باو * و همچنين بكني بدرازگوشي او و همچنين 3
بكني بجامهي او و همچنين بكني بهمه گم شدهي برادري تو آنچه گم شود ازو
و بيابي آنرا نه تواني بچشم پوشيدن * نه بيني مر درازگوشي برادري تو [يا گاوي او] 4
افتادگان در راه و چشم پوشي از ايشان بر خيزانيدن بر خيزاني اوازي او * نه باشد آلتي مرد 5
ابر زن و نه پوشد مرد جامهي زن كه مكروهي :: خداي تو همه كناي اينان * كه 6
فراز رسد آشيانهي گنجشك بپيشي تو در راه در همه درخت يا ابر آن زمين جوزها يا
تخمي مرغها و آن مادر خسپا ابر آن جوزها يا ابر آن تخمي مرغها نه ستاني مادر ابر آن
بچها * فرستادن بفرستي مر آن مادر و مر آن بچها بستاني بتو بسبب نيكوي رسد 7
بتو و درازكشي روزگاران * كه آبدان كني خانهي نو و بكني صدره ببامي تو 8
و نه نهي خونها در خانهي تو كه بيفتد آن افتا ازو * نه كاري رزي تو آميخته تا نه 9
پليد كني آن دانهي آن تخم آنچه بكاري و دخلي آن رز * نه شمص كني در 10
گاو و در خر يكجا * نه پوشي آميختهي پشم و كتان يكجا * صيصيتها بكني بتو 11 12
ابر چهار دامنهاي پوشي تو آنچه بپوشي دران * كه بستاند مردي زني و بيامد بان 13
و دشمن داشت آنرا *

CAP. XXII.

NOn videbis bovem fratris tui 1
aut agnum ejus dispulsos, & oculum tuum teges ab eis: sed reducendo reduces eos ad fratrem tuum.
Etiamsi non fuerit propinquus fra- 2
ter tuus tibi, neque noveris eum, colliges tamen illud in medium domûs tuæ, & erit apud te donec requirat frater tuus illud, & restitues ei. Et sic facies de asino ejus, 3
& sic facies de vestimento ejus, sic item facies de omni re amissâ fratris tui quæ perierit ab eo, cùm inveneris illam : non poteris oculum tuum tegere. Non vidbis asinum 4
fratris tui aut bovem ejus lapsos in via, & oculum teges ab eis : erigendo eriges cum eo. Non 5
erit instrumentum viri super mulierem, neque induet vir vestimentum mulieris : nam abominatio Domini Dei tui est omnis faciens hæc. Cùm occur- 6
rerit nidus avis coram te in via, in quavis arbore, aut super terram, cum pullis aut ovis, & matre cubante super pullos aut super ova, non capies matrem cum fœtu : Dimittendo dimittes ma- 7
trem, & fœtum capies tibi : ut bonum eveniat tibi, & longùm producas dies. Cùm ædi- 8
ficaveris domum novam, tum facies loricam tecto tuo : ut non ponas sanguines in domo tua, cùm ceciderit aliquis cadens ex eo.
Non seres vineam tuam miscello : 9
ne fortè pollutum reddas granum seminis quod severis, & proventus vineæ. Non ages bovem & asi- 10
num simul. Non indues misturam 11
lanæ & lini simul. Fimbrias 12
facies tibi in quatuor laciniis operimenti tui quo te operies. Cùm ac- 13
ceperit aliquis uxorem, & ingressus fuerit ad eam, atque odio habuerit eam,

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

14 ושם וישוי לה ערד דמילין ויפוק עלה טיב ביש ויימר ית איתתא הדא נסיבית
15 ושמשית עמה ולא אשכחית לה סהידוון : ולקח ויסבון אבוהא דעולימתא
ואימה רשו מבי דינא ויפקון ית שושיפא בהדי סהידוון דעולימתא לות חכימי
16 קרתא לתרע בי דינא : ואמר ויימר אבוהא דעולימתא לחכימיא ית ברתי
קדישית לגברא הדין לאנתו ומן בתר דשמיש עמה סנא לה : והנה הוא
17 והא הוא שוי ערד דמילין למימר לא אשכחית לברתך סהידוון ואילין סהידוי
18 ברתי ויפרסון שושיפא קדם חכימי קרתא : ולקחו ויסבון חכימי קרתא ההיא
19 ית גברא וילקון יתיה : וענשו ויזמון יתיה מאה סלעין דכסף ויתנון לאבוהא
דעולימתא ארום אפיק טיב ביש על בתולתא כשרא דישראל וליה תהי לאנתו
לית ליה רשו למפטרה כל יומוי :
20 ואם ואין קשוט הוה פתגמא הדין לא
אישתכחו סהידוון לעולימתא : והוציאו
21 ויפקון ית עולימתא לתרע בית אבוהא
ויאטלונה אינשי קרתא באבניא ותמות
ארום עבדת קלנא בישראל למפקא שום ביש דזנו על בית אבוהא ותפלון
22 עביד דביש מביניכון : כי ימצא ארום אין משתכח גבר משמש עם איתתא
אתת גבר חורן ויתקטלון אוף תרויהון גברא דמשמש עם אתתא ואתתא ואפילו
אין מעברא לא תשהוניה עד דתיליד אלהן בי היא שעתא תקטלונון בשינוקא
23 דסודרא ותפלון עביד דביש מישראל : כי יהיה ארום תהוי עולימתא בתולתא
24 מיקדשא לגבר וישכחינה גבר חורן בקרתא וישמש עמה : והוצאתם ותפקון
ית תריהון לתרע בי דינא דבקרתא ההיא ותאטלון יתהון באבניא וימותון
ית עולימתא מן בגלל דלא פגנת בקרתא וית גברא מן בגלל דשמש עם
25 אתת חבריה ותפלון עביד דביש מביניכון : ואם ואין בברא ישכח גברא
ית עלימתא דמיקדשא ויתקף בה גברא וישמש עמה ויתקטל גברא דשמש
עמה בלחודוי :

ירושלמי 20 ואין קושטא הוה פתגמא
הדין לא אשכחו סהדין לטליתא :
21 ויפקון ית טליתא מן תרע ביתא
דאבוהא וירגמון יתה עמה :

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

14 Et imposuerit illi occasionem verborum, & protulerit contra eam famam malam, & dixerit; Mulierem hanc accepi, & concubui cum ea, nec inveni illi virginitatis signa.
15 Et accipient pater illius puellæ & mater illius potestatem à synedrio, & producent linteum cum illis signis virginitatis puellæ apud sapientes civitatis ad portam synedrii.
16 Et dicet pater ipsius puellæ sapientibus; Filiam meam desponsavi viro huic in uxorem, postquam autem concubuit cum ea odio habuit eam.
17 Et ecce imponit *illi* occasiones verborum, dicendo; Non inveni filiæ tuæ signa virginitatis; & hæc sunt signa virginitatis filiæ meæ: & expandent linteum coram sapientibus civitatis.
18 Et accipient sapientes civitatis illius virum illum, & verberabunt illum.
19 Et mulctabunt eum centum siclis argenteis, & dabunt patri puellæ, quoniam produxit famam malam contra virginem integram Israelis: & erit illi in uxorem, nec erit illi facultas dimittendi eam cunctis diebus suis.
20 Quòd si verum est illud verbum, nec inventa sunt signa virginitatis in puella:
21 Tum educant puellam ad portam domus patris sui, & obruent eam lapidibus viri civitatis illius, & morietur; quoniam fecit ignominiam in Israel, proferendo famam malam scortationis contra domum patris sui: & exterminabitis facientem id quod malum est è medio vestri.
22 Quando inventus fuerit vir concumbens cum muliere uxore viri alterius, interficientur ambo illi, vir qui concubuerit cum muliere, & mulier: quòd si prægnans fuerit non expectabunt donec pepererit, sed ea hora interficietis illos strangulatione sudarii, & exterminabitis facientem id quod malum est ex Israel.
23 Quando erit puella virgo desponsata viro, & invenerit eam vir alter in civitate, & concubuerit cum ea:
24 Educes ambos illos ad portam synedrii quod erit in civitate illa, & lapidibus obruetis eos, & morientur; puellam quidem eò quòd non clamaverit in civitate, virum autem quia concubuit cum uxore socii sui: & exterminabitis facientem id quod malum est è medio vestri.
25 Quod si foris invenerit vir puellam, quæ desponsata fuerit, & fortior fuerit eâ vir, & concubuerit cum ea: interficietur vir qui concubuit cum ea solus.

Hierosf. 20. *Quòd si verum est hoc verbum, nec invenerunt testimonia* virginitatis *puellæ.* 21. *Educent puellam illam ex porta domus patris ipsius, & lapidibus eam obruent populus ejus.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

14 * وبنهاد بآن بهانها سخنها وبيرون آورد ابر آن نامي بد وگفت مر آن زني آن اين بستانيدم
15 ونزديك شدم بآن ونه يافتم بآن بكارت * وبستانند پدري آن دختر ومادري آن وبيرون
16 آورند مر بكارت آن دختر بپيراني آن [شهر بآن] دروازه * وبگويد پدري آن دختر
17 بآن پيران مر دختري من بدادم بمردي آن اين بزن ودشمن داشت آنرا * واينك
بنهاد بهانها سخنها بگفتن نه يافتم بدختري تو بكارتها واينان بكارتي دختري من
18 وبگسترانند آن دستماچه بپيشي پيراني آن شهر * وبستانند پيراني آن شهري آن
19 مر آن مرد وادب كنند اويرا * وتاوان اندازند اويرا صد مثقال سيم وبدهند
بپدري آن دختر كه بيرون آورد نامي بد ابر دوشيزهي يسرال وباو باشد بزن نه
20 تواند بفرستادن آنرا همه روزگاران او * واگر راست بود آن سخن آن اين نه يافته
21 شدند بكارت بدختر * وبيرون آورند مر آن دختر بدرگاهي خانهي پدري آن
وسنگسار كنند آنرا مردماني شهري آن در سنگها وبميرد كه بكرد رسوايي در
22 يسرال ببيراه كردن خانهي پدري آن وكم كني آن بد از مياني تو * كه
يافته شود مردي خسپا اواري زن شوهرداري شوهر كشته آيند نيز دوي ايشان آن مردي
23 آن خسپا اواري آن زن وآن زن وكم كني آن بد از يسرال * كه باشد دختري بكر
24 نامزد شده بمرد وبيابد آنرا مردي در شهر وبخسپد اواري آن * بيرون آوريد مر
دوي ايشان بدروازهي آن شهر وسنگسار كنيد ايشانرا در سنگها وبميرند مر آن
دختر ابر سببي آنچه نه فرياد كرد در شهر ومر آن مرد ابر سببي آنچه برنجاند مر زني ياري
25 او وكم كني آن بد از مياني تو * واگر در دشت بيابد آن مرد مر آن دختري آن
نامزد شده وقوي گيرد دران وبخسپد اواري آن كشته شود آن مردي آنچه بخسپيد
اواري آن بتنهايي او *

14 *Et posuerit in eam prætextus verborum, & protulerit de ea nomen malũ, ac dixerit; Mulierem hanc accepi, & accessi ad eam, & non inveni in ea virginitatem:*
15 *Tunc accipiet pater puellæ & mater ejus, & producent virginalia puellæ ad seniores civitatis ad portam.*
16 *Dicétque pater puellæ senioribus; Filiam meam dedi viro huic in uxorem, & odit eam:*
17 *Et ecce posuit prætextus verborum, dicendo; Non inveni in filia tua virginalia: & en virginalia filiæ meæ. Et expandent manutergiolum coram senioribus civitatis.*
18 *Tunc apprehendent seniores civitatis illius virum, & castigabunt eum,*
19 *Et mulctam imponent ei centum siclorum argenti, quos dabunt patri puellæ, quoniam protulit nomen malum de virgine Israelis: & ipsi erit in uxorem, quam non poterit dimittere omnibus diebus suis.*
20 *At si verum fuerit verbum hoc, nec inventa fuerint virginalia in puella:*
21 *Tunc educent puellam ad ostium domûs patris suæ, & lapidabunt eam homines civitatis suæ lapidibus, ac morietur, quia fecit ignominiam in Israel, deviationem faciendo domi patris sui: atque ita deficere facies malum de medio tuî.*
22 *Cùm inventus fuerit vir concumbens cum muliere maritatâ marito, interficientur etiam ambo ipsi, vir concumbens cum ea muliere, & ipsa mulier: & deficere facies malum ex Israel.*
23 *Cùm fuerit puella nomine designata viro, & invenerit eam aliquis in civitate, & concubuerit cum ea:*
24 *Educetis ambos ipsos ad portam civitatis, & lapidabitis eos lapidibus, ac morientur: puellam ea de causa quòd non clamârit in civitate; & virum ea de causa quòd oppresserit uxorem socii sui: & deficere facies malum de medio tuî.*
25 *At si in agro invenerit vir puellam nomine designatam, & fortiter apprehenderit eam, & concubuerit cum ea: interficietur vir qui concubuit cum ea, solus ipse.*

26 ולנערה ולעולימתא לא תעבדון מדעם ביש לית לעולימתא דין קטול אלהן
גברא יפטרינה מניה בגיטא ארום היכמא דיכמון גבר על חבריה ויקטליניה נפש
17 היכדין פתגמא הדין : כי ארום באנפי ברא אשכחה פגנת עולימתא דמקדשא
28 ולא אזדמן פריק לה : כי ימצא ארום ישכח גבר עולימתא בתולתא דלא
29 מיקדשא ויחוד בה ומשמש עמה ומשתכחין : ונתן ויתן גברא דשמיש עמה
לאבוהא דעולימתא דמי בהתתה חמשין סלעין דכסף ולידה תהי לאנתו חולף
דעניה לית ליה רשו למפטרה בגיטא כל יומוי :

כג

1 לא לא יסב גבר ית אתתא דאניס או דשרגיג אבוי וכל דכן איתת אבוי ולא
2 יגלי כנפא דגלי אבוי : לא יבא לא ידכי דמסרס ודפסיק גידא למסב איתא
3 מקהל עמא דיי : לא יבא ממזר לא ידכי דמתיליד מן זני דביה מומא בישא
דאתיהיב בעממיא חולונאי למיסב איתא כשרא מקהל עמא דיי אוף דור
4 עשיראי לא ידכי ליה למיעל בקהלא דיי : לא יבא לא ידכון דכורי עמונאי
ומואבאי למיסב איתא מקהל עמא דיי ברם דר עשיראי לא ידכי למיסב איתא
5 מקהל עמא דיי עד עלמא : על דבר על עיסק דלא זמינו לכון בלחמא
ובמוי בארחא במפקכון ממצרים ודאוגר לכון ית בלעם בר בעור מן פתור
6 חלמיא דמתבניא בארע ארם דעל פרת למילט יתכון : ולא אבה ולא צבי
יי אלהכון לקבלא מן בלעם והפך יי אלהכון בפומיה מטולכון ית לווטין לברכן
7 ארום רחמינכון יי אלהכון : לא תדרש לא תתבעון שלמהון וטבהון כל יומיכון
8 דאפילו מתגיירין סנא נטיר בלבהון עד עלמא : לא תתעב לא תרחקון
אדומאה דאתי לאתגיירא ארום אחוכון הוא לא תרחקון מצראה דאתי לאתגיירא
9 ארום דיירין הויתון בארעהון : בנים בנין דמתילדין להון דר תליתאה ידכון
10 למסבא מעם קהלא דיי : כי תצא ארום תפקון משירוין על בעלי דבביכון
ותסתמרון מכל פתגם דביש מפולחנא נוכריא וגילוי עריתא ושדיות אדם זכאי :
11 כי יהיה ארום יהי בך גבר דלא יהי דכי מקריות הרהור ליליא ויפוק
למברא למשריתא לא יעול למצוע
12 משריתא : והיה ויהי לעדוני רמשא
יסחי במוי ובמטמוע שמשא יעול לגו
13 משריתא: ויד ואתר מזמן יהוי לך מברא למשריתא ותשוד תמן מוי דריגלך :

ירושלמי 12 ויהוי לעדנוי רמשא ישוג במיא :

Sed puellæ non facietis quicquam mali, non est puellæ reatus judi- 26
cii mortis: sed vir dimittet eam à se libello repudii, quoniam si-
cut insidiatur vir socio suo & interficit ipsum animâ, sic est res
ista. Quia in superficie agri invenit eam, clamavit puella quæ de- 27
sponsata est, neque aderat liberans eam. Quando invenerit vir pu- 28
ellam virginem quæ non est desponsata, & apprehenderit eam, &
dormierit cum ea, & inventi fuerint: Tum dabit vir qui concubue- 29
rit cum ea patri ipsius puellæ pretium stupri ejus, quinquaginta siclos
argenti: & erit illi in uxorem, eò quòd humiliavit eam; nec erit
illi potestas dimittendi eam dato libello repudii omnibus diebus suis.

CAP. XXIII.

NOn accipiat vir mulierem quæ vim passa est aut blanditiis pel- 1
lecta est à patre suo, multo minus uxorem patris sui, neque reteget
fimbriam quam retexit pater ejus. Non est idoneus qui est castratus, 2
& cui abscissus est nervus, ut accipiat uxorem ex cœtu populi
Domini. Non est idoneus qui natus est ex scortatione, in qua est 3
macula mala quæ posita est in populis prophanis, ut accipiat uxo-
rem integram ex cœtu populi Domini: etiam generatio decima non
idonea erit ei quæ intret in congregationem Domini. Non 4
idonei sunt mares Ammonitæ & Moabitæ ut accipiant uxorem
ex cœtu populi Domini: etiam generatio decima non idonei sunt
ut accipiant uxorem è cœtu populi Domini usque in seculum. Pro- 5
pterea quod non venerunt vobis obviam cum pane & aquis, in via
quando exiistis ex Ægypto, & quod mercede conduxerit in vos Bi-
leam filium Beor ex Petor somniorum, quæ ædificata est in terra
Syriæ quæ est juxta Euphratem, ad maledicendum vobis. Sed nolu- 6
it Dominus Deus vester acquiescere Bileham, imò convertit Dominus
Deus vester in ore ejus propter vos maledictiones in benedictiones:
eò quòd diligat vos Dominus Deus vester. Non quæretis pacem 7
eorum & bonum eorum omnibus diebus vestris, quia etsi proselyti
fiant odium tamen servant in corde suo, usque in seculum. Non 8
abominemini Idumæum qui venit ut proselytus fiat, quia frater ve-
ster est: neque abominemini Ægyptium qui venit ut proselytus fiat,
quia habitâstis in terra eorum. Filii qui nascentur illis in tertia ge- 9
neratione idonei erunt ut sumant *uxores* à populo congregationis Do-
mini. Quando egrediemini cum castris contra hostes vestros, cave- 10
bitis ab omni re mala, à cultu alieno, revelatione turpitudinum,
& effusione sanguinis innocentis. Quando fuerit in te vir qui non 11
erit mundus à casibus cogitationis nocturnæ, exibit extra castra, nec
ingredietur medium castrorum. Et 12
erit sub tempus vespertinum lavabit
se aquis, & circa solis occasum in-
gredietur in medium castrorum.
Et locus paratus erit tibi extra castra, ut effundas ibi aquas pedum tuórum. 13

Hierof. 12 *Et erit sub tempus vespertinum lavabit se aquis.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

26 * وبدختر نه كني چيزي كه نيست بدختر خطاي كشتن كه چون آنچه برخيزد مرد ابر ياري
او و بكشد اويرا جان همچنين آن سخن آن اين * كه در دشت بيافت آنرا فرياد كرد آن دختر 27
28 آن نامزد شده و نيست فرج دهاي بآن * كه بيابد مرد دختري بكر آنچه نه نامزد شد و بگيرد
29 آنرا و بخسپد اوازي آن و يافته شدند * وبدهد آن مرد آن خسپا اوازي آن بپدري آن دختر
پنجاه مثقال سيم و باو باشد بزن بدلي آنچه برنجاند آنرا نه تواند فرستادن آنرا همه روزگاراني
30 آن * نه ستاند مرد مرزني پدري او و نه برهنه كند دامني پدري او *

* فصل بيست سوم *

1 * نه آيد شكافته خايه و بريده قضيب در جماعتي ‥ * نه آيد ممزر در جماعتي ‥ [نيز دراي
2 دهمي نه آيد باو در جماعتي ‥] * نه آيد عموني و موابي در جماعتي ‥ نيز دراي دهمي نه آيد 3
بايشان در جماعتي ‥ تا جاويد * ابر سببي آنچه نه پيش آوردند شمارا در نان و در آب در راه در 4
بيرون آمدني شما از مصر و آنچه مزد گرفت ابر تو مر بلعم پسري بعور از فتور ارم نهريم بنفرين
5 كردن ترا * و نه مراد كرد ‥ خداي تو بشنويدن ببلعم بگرداند ‥ خداي تو بتو مر آن نفرين
6 بآفرين كه دوست داشت ترا ‥ خداي تو * نه طلب كني سلامتي ايشان و نيكويي ايشان همه
7 روزگاراني تو بجاويد * نه مكروه داري ادومي كه برادري تو است او نه مكروه داري مصري كه
8 نشينا بودي در زميني او * پسران آنچه زاييده شوند بايشان دراي سيمي بيايد بايشان در جماعتي
9 ‥ * كه بيرون آيي لشكر ابر دشمناني تو نگهدار باشي از همه چيزي بد * كه باشد [در تو] مردي 10
آنچه نه باشد پاك از رسشي شب بيرون آيد از بيرون بلشكرگاه نه آيد بمياني آن لشكرگاه *
11 * و باشد بروي كردني ايوار بشويد در آب و چون آمدني آن خورشيد بيايد بمياني آن لشكرگاه *
12 * و مقامي باشد بتو از بيرون بلشكرگاه و بيرون آيي بآنجا بيرون *

Puellæ verò non facies quicquam, 26
quia non est puellæ peccatum inter-
fectionis: nam quemadmodum in-
surgeret vir in socium suum & oc-
cideret eum animâ, sic est res ista.
In agro enim invenit eam: clama- 27
vit puella nomine designata, & nemo
adfuit qui liberaret eam. Cùm inve- 28
nerit vir puellam virginê quæ non est
nomine designata, & apprehenderit
eam, & concubuerit cum ea, & de-
prehensi fuerint: Tunc dabit vir 29
qui concubuerit cum illa, patri pu-
ellæ quinquaginta siclos argenti, &
illi erit in uxorem, pro eo quòd op-
presserit eam: non poterit dimittere
eam omnibus diebus suis. Non acci- 30
piet vir uxorem patris sui, ne-
que denudabit laciniam patris sui.

CAP. XXIII.

NOn ingredietur fissus testicu- 1
los aut sectus virgam, in congrega-
tionem Domini. Non ingredietur 2
spurius in congregationem Domini:
etiam generatione decimâ non ingre-
dietur sibi in congregationem Domi-
ni. Non ingredietur Ammonita & 3
Moabita in congregationem Domi-
ni: etiam generatione decimâ non
ingredientur sibi in congregationem
Domini, usque in æternum: Ea de 4
causa quòd obviàm non tulerint vo-
bis panem & aquam in egressu vestro
ex Ægypto: & quòd mercede con-
duxerit adversùm te Balaam filium
Beor de Phetor Aram-naharaim, ad
maledicendum tibi: Sed noluit 5
Dominus Deus tuus auscultare ipsi
Balaam, & convertit Dominus Deus
tuus tibi maledictionem in benedi-
ctionem, quòd diligeret te Dominus
Deus tuus. Non quæres pacem co- 6
rum & bonum eorum omnibus die-
bus tuis, in æternum. Non abomi- 7
natum habebis Edomæum, quia fra-
ter tuus est ipse: nec abominatum
habebis Ægyptium, quia sedisti in
terra ejus. Filii qui nascentur eis ge- 8
neratione tertiâ, ingredientur sibi in
congregationem Domini. Cùm egre- 9
dieris cum exercitu contra inimicos
tuos, custodies te ab omni re mala.
Cùm fuerit in te vir qui non sit mun- 10
dus ex accidente nocturno; egredie-
tur extra castra, nec ingredietur in
medium castrorum. Erit autem, aspi- 11
ciente vesperâ, lavabit se in aqua:
& juxta occasum solis ingredietur
in medium castrorum. Et locus 12
quidam sit tibi extra castra, ut egre-
diaris illuc foras.

תרגום יונתן בן עוזיאל

14 ויתד וסיכא תהוי קביעא לכון על מני זיניכון אתר דתסרון סייפיכון ויהא במתבך
15 לברא ותהוי חפיר בה ותפני תמן ותתוב ותכס ית רעייך: כי ה' ארום
יי אלהכון שכינתיה מהלכא במצע משירייתיכון ושיזבותכון ולמימסר סנאיכון
בידיכון בגין כן תהי אתר משריתכון קדישא ולא יחמי בכון קלנא דמדעם
16 דלא יסלק שכינתיה מביניכון: לא תסגיר לא תימסור נוכראה בידא פלחי
טעותיה דאישתזיב נביכון למהוי תחות טלל שכינתי דימטול היכנא ערק מן
17 פולחן טעותיה: עמך עמכון יתיב ויטור מצותא ביניכון אליפו יתיה אורייתא
קבעו ליה מדרשא באתרא דצבי בחדא מן קרויכון אתעסקו עמיה כדיוטיב
ליה לא תונינה במלין: לא יהיה
18 לא תפסון בנתיכון למהוי נפקת ברא
ולא יתפס גברא בר ישראל ית גרמיה
19 בזנו: לא לא תעלון אגר מוהבות
מטעיתא ופירוג דכלב לקרבא בבי

ירושלמי 18 לא תהוי נפקת ברא
מבנתהון דבית ישראל ולא יהוי נפק
בר מן בני ישראל: 19 לא תעלון
אגר דזנו ופירוג כלב:

מוקדשא דיי אלהכון לכל נדרא כל דכן לשאר קורבניא ארום מרחק קדם
20 יי אלהכון אוף תרויהון: לא לא תרבי מדילך לחברך על מופו דאוזפך לא
על מופו דכסיף ומופו דמיכלא ולא על מופו דכל מדעם דמתרבי: לנכרי
21 לבר עממין תיזוף מניה בריביתא ולאחוך לא תיזוף בריביתא מן בגלל
דיברכינך יי אלהך בכל אושטות ידך על ארעא דאנת עליל לתמן למירתה:
22 כי ארום תידרון נדרא קדם יי אלהכון לא תוחרון לשלמותיה תלת חגין
ארום מתבע יתבעיניה יי אלהכון ובקורבנא לא יהי חוב ופסולא דבהפתיק
23 מרי עלמא קאי ולא יהי בך חובת עיכוב נדרא: וכי תחדל וארום
24 תתמנעון מלמידר לא יהי בכון חובא: מוצא מומתא דתיפוק מן שפוותכון
תקימון מצוותא דכשרין לאתעובדא תעבדון ודלא כשרין לאתעובדא לא
תעבדון והיכמא דנדרתון תשלמון חטאתא ואשמא עלוון ונכסת קודשין תקרבון
קדם יי אלהכון וניסכתא תיתון ונבזביית בית מוקדשא דמלילתון תתנון
25 ולעניי צדקתא מה דאמרתון בפומכון: כי תבא ארום תיעול למיסב אגרא
כפועל בכרמא דחברך ותיכול כרעוות נפשך עד דתסבע ולוות צנך לא תתן:
26 כי ארום תיעולו למסב אגרא כפעל בקמתא דחברך ותקטוף פירוכיין בידך
ומגלא לא תרים על קמתא דחברך:

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Et clavus erit infixus vobis instrumentis armorum vestrorum, quo loco 14
accingitis gladios vestros: eritque cùm sederis foris, fodies eo, & egeres
ibi, & reverteris & cooperies stercus tuum. Quoniam Domini Dei ve- 15
stri divina majestas ambulat in medio castrorum vestrorum, ad liberandum vos & ad tradendum inimicos vestros in manus vestras, propterea erit locus castrorum vestrorum sanctus: neque videbitur in medio vestri ulla res turpis, ut non ascendat divina majestas ejus à vobis.
Non trades peregrinum in manum colentium idola ejus: sed libera- 16
bitur inter vos, ut sit sub umbra divinæ meæ præsentiæ, propterea quòd ideo fugit à cultu idoli sui. Vobiscum habitabit, & 17
servabit mandata inter vos, docete eum legem, constituite illi scholam in loco quem voluerit in una urbium vestrarum, navate operam cum eo ut benefiat illi: nec affligatis eum verbis. Non propha- 18
nabitis filias vestras ut sint meretrices, neque prophanabit vir filius Israel seipsum per scortationem.
Non inferatis mercedem donorum 19
meretricis & pretium canis, ad offerendum in domo sanctuarii Domini Dei vestri in quocunque voto, multo minus in reliquis oblationibus: quoniam abominatio sunt coram Domino Deo vestro etiam ambo illa. Non ad fœnus dabis 20
de eo quod tuum est socio tuo ad usuram crediti tui, non ad usuram argenti, nec ad usuram cibi, nec ad usuram ullius rei qua exercetur
usura. Filio populorum fœnerabis per usuram, sed fratri tuo non 21
fœnerabis per usuram: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus, in omni eo ad quod extenderis manum tuam, super terram ad quam tu ingrederis ut illam possideas. Quando vovebitis votum coram Domi- 22
no Deo vestro non retardabitis illud reddere in tribus festis; quoniam requirendo requiret illud Dominus Deus vester: in oblatione non erit peccatum aut aliquod vitium: quoniam in decreto Domini mundi ratum est, non erit ergo in te peccatum retardationis voti.
Quod si vitabitis vovere non erit in vobis peccatum. Juramentum 23
quod exiit ex labiis vestris stabilietis; præcepta ea quæ recta sunt fa- 24
ciendo facietis, quæ autem non sunt recta ut fiant non facietis: & sicut vovistis reddetis oblationes pro peccato & delicto: holocausta & oblationes sanctitatum offeretis coram Domino Deo vestro, & libamina afferetis, munera domus sanctuarii quæ loquuti estis dabitis, & pauperibus eleemosynam quam promisistis ore vestro. Quando 25
ingressus fueris ut accipias mercedem pro labore in vinea socii tui, ibi comedes pro voluntate animæ tuæ donec satureris, & in canistro tuo non repones. Quando ingrediemini, ut accipiatis mercedem juxta 26
opus, in segetem proximi tui, decerpes manipulos manu tua, sed falcem non elevabis in segetem proximi tui.

ירושלמי

Hierosolymitanum.

Hierosol. 18 *Non erit meretrix ex filiabus domus Israel, neque erit qui se prostituat ex filiis Israel.* 19 *Non introducatis mercedem meretricis aut pretium canis.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

13 * وميخ باشد بتو ابر سلحي تو وباشد چون نشستي تو بيرون وبكني دران
14 وبنشيني وبپوشي مر آلودگي تو * كه :: خداي تو روش كنا در مياني لشكرگاهي
تو بخلاص كردن ترا وبدادن دشمناني تو بپيشي تو وباشد لشكرگاهي تو خاص ونه
15 بيند در تو عيبي چيزي وباز گردد از پسي تو * نه سپاري بنده بخداوندي او آنچه
16 خلاص شود بتو از اواري خداوندي او * اواري تو بنشيند در مياني تو در جايي آنچه
17 اختيار كند در يكّه دروازهايي تو در نيكو باو نه آزاري اويرا * نه باشد قحبه از
18 دختراني يسرال ونه باشد مخنّث از پسراني يسرال * نه آوري خراجي زناي وبهاي سگ
19 خانهي :: خداي تو بهمه نذر كه مكروهي :: خداي تو نيز دوي ايشان * نه سود
دهي ببرادري تو سودي سيم سودي خورش سودي همه چيز آنچه سود كند *
20 بيگانه سود دهي وببرادري تو نه سود دهي بسبب آفرين كند ترا :: خداي تو
21 در همه رسشي دستي تو ابر آن زمين آنچه تو آيا آنجا بميراث گرفتن آنرا * كه نذر
كني نذر :: خداي تو نه درنگ دهي ببار توختن اويرا كه طلب كردن طلب
22 كند اويرا :: خداي تو از نزدي تو وباشد در تو خطا * وكه باز استي بنذر
23 كردن نه باشد در تو خطا * بيرون آمدهي لبهاي تو نگاه داري وبكني
24 چون آنچه نذر كردي :: خداي تو سخاوت آنچه سخن گفتي در دهاني تو * كه
بيايي در رزي ياري تو وبخوري انگورها چون جاني تو سيريي تو وبپيرايهي تو نه
25 دهي * كه بيايي در دروي ياري تو وبر چيني خوشها در دستي تو ومنجل نه عرضه
كني ابر درو ياري تو *

Clavus item erit tibi super arma 13
tua: & erit, cùm sederis foris, tum fodies cum eo; sedebisque & operies spurcitiem tuam. Dominus 14
enim Deus tuus ambulat per medium castrorum tuorum, ad eripiendum te, & ad tradendum inimicos tuos coram te: sint itaque castra tua sancta, ut non videat in te maculæ quicquam, & revertatur à te.
Non trades servum domino suo, qui 15
eruerit se ad te à domino suo. Te- 16
cum sedebit in medio tui, in loco quem elegerit in una portarum tuarum bono sibi: non contumeliâ afficies eum. Non erit meretrix ex filia- 17
bus Israel, neque erit cinædus ex filiis Israel. Non introduces tri- 18
butum scortationis, aut pretium canis, in domum Domini Dei tui pro quocunque voto: quia abominatio Domino Deo tuo sunt etiam ambo ipsa. Fœnori non dabis fratri tuo, 19
fœnori argenti, fœnori escæ, fœnori cujuscunque rei quod lucrum facit.
Extraneo fœnori dabis, at fratri 20
tuo fœnori non dabis: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni cui accesserit manus tua super terram quam tu ingrederis ad hæreditate accipiendum eam. Cùm 21
voveris votum Domino Deo tuo, non tardabis solvere illud: quia requirendo requiret illud Dominus Deus tuus à te, & erit in te peccatum. Cùm autem destiteris 22
à vovendo, non erit in te peccatum.
Egressionem labiorum tuorum ob- 23
servabis, ac præstabis, quemadmodum vovisti Domino Deo tuo, spontaneum de quo locutus es ore tuo.
Cùm ingressus fueris vineam socii 24
tui, tunc comedas uvas secundùm animam tuam, saturitatem tuam: at in vas tuum non dabis. Cùm in- 25
gressus fueris in messem socii tui, tunc colligas spicas manu tuâ: at falcem non admovebis messi fratris tui.

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

כד

כי יקח ארום יסב גבר איתא ויעול עלה ויהי אין לא השכחת רחמין בעינוי 1
ארום אשכח בה עבירת פתגם ויכתוב לה ספר תירוכין קדם בי דינא ויתן ברשותה
2 וישל יתה מביתיה: ויצאה ונפקת מבייתיה ותהך ותהי לגבר אוחרן: ושנאה
3 ואכריזו עלה מן שמיא דיסנינה גברא בתראה ויכתוב לה ספר תירוכין ויתן
ברשותה ויטייל לה מבייתיה או אכריזו עלוי ויימות גברא בתראה דנסבה ליה
4 לאיתו: לא לית ליה רשו לבעלה קמאה דפטרה מן שירויא למתוב למסבה
למהוי ליה לאנתו מן בתר דאיסתאבת ארום מרחקא היא קדם יי ולא מרחקין
בנהא דתיליד מניה ולא תחייב חובת מותנא ית ארעא דיי אלהכון יהיב לכון
5 אחסנא: כי יקח ארום יסב גבר איתא חדתא בתולתא לא יפוק בחילא דלא
יארע עלוי כל מדעם ביש פני יהי בביתיה שתא חדא ויחדי עם אנתתיה דנסיב:
6 לא יחבול לא ימשכן גבר ריחיא וריכבא
ארום צורכי דבהון מתעבד מזון לכל
נפשא הוא ממשכן ולא יהוי גבר אסר
חתנין וכלין בחרשין ארום נפשא דעתיד
למפק מנהון הוא מחבל: כי ימצא
7 ארום ישתכח בר נש גניב נפש מאחוי מבני ישראל ויעביד ביה פרקמטיא
ויזבניניה ויתקטל גברא ההוא בשינוקא דסודרא ותפלי עביד דביש מבינך: השמר
8 אסתמרו דלא למקטוע בישרא דביה בהקי אלהן למנטור לחדא למעבד בין
מכתש צורעתא למכתש ניתקא בין מסאבא לבין דכיא הי ככל מה דילפון
9 יתכון כהניא דמן שיבט לוי היכמא דפקידתינון תנטרון למעבד: זכר הוו
והירין דלא למיחשד חד בחבריה דלא ילקי הוו דכירין מה דעבד יי אלהכון
למרים דחשדת למשה במלתא דלא הות ביה ולקת בצורעא ואתעכבת בארחא
10 במפקכון ממצרים: כי תשה ארום תוזפון בחבריכון מוזפו דמדעם לא תיעול
11 לביתיה למשכוני משכוניה: בחוץ בשוקא תיקום וגברא דאנת מוזיף ביה
12 יפיק לך ית משכונא לשוקא: ואם ואין גבר מסכין הוא לא תבית ומשכוניה
13 גבך: השב אתבא תתיב ליה ית
משכונא כד מטמע שימשא ויגני
בגלופקריה ויברכינך ולך תהי זכו דיסהיד
עלך שימשא קדם יי אלהך:

ירושלמי 6 לא תמשכנון רחיא וריכביא
ארום צורכי נפשא הוא ממשכן:
ולא תהוון איסורי חתנין וכלין ארום
כל דעבד אלין כפר בחיי עלמא דאתי:

ירושלמי 13 מחזורא תחזור ליה ית
משכונא כמעל שמשא ואדמוך
באסטליתיה ויבריך יתך ולך תהוי זכו
קדם יי אלהך:

CAP. XXIV.

Quando acceperit vir mulierem & ingressus fuerit ad eam, erit si 1
non invenerit gratiam in oculis ejus, quoniam invenerit in ea transgres-
sionis rem, & scribat illi libellum repudii coram synedrio, & ponat
eam in sua potestate, & dimittat eam è domo sua; Et exeat è domo 2
ejus, & eat & sit viro alteri: Et proclamaverint de ea è cœlis quòd 3
odio habeat eam vir posterior, & scripserit illi libellum repudii, &
posuerit in ejus potestate ut abeat sibi è domo ejus, aut proclamaverint
de eo, quòd mortuus sit vir posterior qui acceperat eam sibi in uxo-
rem. Non est facultas marito priori, qui dimisit eam ab initio, ite- 4
rum accipere eam ut sit illi in uxorem postquam polluta est, quoniam
abominatio est coram Domino: neque abominationi erunt filii ejus quos
ex eo pepererit, neque peccare facias peccato pestis terram quam Do-
minus Deus vester dat vobis in hæreditatem. Cùm duxerit quispiam 5
uxorem novam virginem, non egrediatur in militiam ne accidat illi ali-
quid mali: *sed* immunis erit in domo sua uno anno, & lætabitur cum
uxore quam accepit. Non accipiat 6
pignori aliquis molam inferiorem
& superiorem, quoniam necessitas
in illis est; cibum omnis animæ pro
pignore accipit: neque erit vir li-
gans sponsos & sponsas incantatio-
nibus, quia animam quæ ex illis
exitura esset ille perdit. Quando 7
inventus fuerit vir furans animam
ex fratribus suis filiis Israel, & exercuerit de eo negotiationem, & ven-
diderit illum: tum interficiatur vir ille strangulatione sudarii, & exter-
minabis facientem malum è medio tui. Cavete vobis ne incidatis car- 8
nem in qua est macula alba, sed diligens discrimen erit vobis inter pla-
gam lepræ & plagam scabiei, inter pollutum & mundum: juxta omnia
quæ docuerint vos sacerdotes qui sunt ex tribu Levi, sicut præcepi illis,
ita cavebitis ut faciatis. Cavete vobis ne suspicionem habeat quis in 9
proximum suum ne percutiatur: memores estote illius quod fecit Dominus De-
us vester Miriam; quæ cum suspicionem haberet in Mosen, ob rem quæ in
eo non erat, punita est leprâ, & retardata est in via cùm exiretis ex
Ægypto. Quando aliquid mutuo dabitis proximo vestro fœnori, ne- 10
quaquam ingredieris domum ejus ut accipias pignus ejus. In pla- 11
tea stabis, & vir cui tu mutuo dedisti proferet tibi pignus in plateam.
Quòd si vir pauper fuerit, non transiges noctem & pignus ejus apud te. 12
Reddendo reddes illi pignus circa 13
occasum solis, ut jaceat in pallio
suo, & benedicat tibi; & sit tibi
meritum quia testabitur de te sol
coram Domino Deo tuo.

Hierosol. 6. *Non accipietis pignori molam superiorem aut inferiorem, quoniam necessitates vitæ ipse pignerat: neque erunt ligationes sponsorum & sponsarum quoniam quisquis facit illa negat vitam futuri seculi.*

Hierosol. 13. *Reddendo reddes illi pignus circa occasum solis, ut dormiat in pallio suo, & benedicat tibi, & tibi sit meritum coram Domino Deo tuo.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* فصل بيست چارم *

* كه بستاند مردي زن وبعيله كند آنرا وباشد اگر نه يابد جاه درچشماني او كه بيافت 1
در آن عيبي چيزي وبنويسد بآن كتاب بريدن وبدهد در دستي آن وبفرستد آنرا از
خانهي او* وبيرون آيد از خانهي او وبرود وباشد بمردي ديگر* ودشمن دارد آنرا آن 2 3
مردي آن ديگر وبنويسد بآن كتاب بريدن وبدهد در دستي آن وبفرستد آنرا از خانهي
او يا كه بميرد آن مردي آن آخرين آنچه بستاند آنرا باو بزن* نه تواند شوهري آن آن اول 4
آنچه بفرستاد آنرا ببار گشتن بستاندن آنرا ببودن بآن بزن پسي آنچه پليد شد كه
مكروهي آن بپيشي ¦ ونه خطاكار كني مر آن زمين آنچه ¦ خداي تو دها بتو احستنا* كه 5
بستاند مردي زني نونه بيرون آيد درسپاه ونه گذرد ابر [او] بهيچ چيز آزاد باشد بخانهي او
سالي يكه وشاد باشد اوازي زني او آنچه بستاند* نه گرو كشد آسيا ودستاس كه جاني او 6
گرو كشا* كه يافته شود مردي دردا جاني از برادراني [او] از پسراني يسرال [ومعامله كرد 7
درو] وبفروخت اويرا كشته آيد آن دردي آن او وكم كني آن بد از مياني تو* حاذر 8
باش در زخمي آن صرعت بنگاه داشتن بغايت وبكردن همه آنچه بياموزند شمارا آن
كهنان آن لويان چون آنچه فرمودم ايشانرا نگاه داريد بكردن* ياد دار مر آنچه بكرد ¦ خداي 9
تو بمريم در راه در بيرون آمدني شما از مصر* كه قرض دهي دريارى تو قرضي چيزي نه 10
آيي بخانهي او بگرو كشيدن گروي او* در بيرون بياستي وآن مردي آنچه تو تقاضا كنا درو 11
بيرون آورد بتو آن گرو بآن بيرون* واگر مردي درويش است او نه خسپي در گروي او* 12
* باز گرداندن باز گرداني باو مر آن گرو چون آمدني آن خورشيد وبخسپد در جامهي او 13
وآفرين كند ترا وبتو باشد راستي بپيشي ¦ خداي تو*

CAP. XXIV.

Cum acceperit vir mulierem, & 1
maritaverit eam: tum erit, si non in-
venerit dignitatem in oculis ejus,
quod invenerit in ea vitii quidpiam,
& scripserit ei libellum abscissionis,
dederitque in manum ejus, ac dimi-
serit eam è domo sua: Et egressa 2
fuerit è domo ejus, abieritque, &
fuerit viro alteri: Et odio habuerit 3
eam etiam vir alter, & scripserit ei
libellum abscissionis, dederitque in
manum ejus, ac dimiserit eam è do-
mo sua: vel, cùm mortuus fuerit
vir ille posterior qui acceperat eam
sibi in uxorem: Non poterit mari- 4
tus ejus prior qui dimiserat eam, re-
verti ad accipiendum eam ut sit illi
in uxorem, posteaquàm polluta
est: quia abominatio est coram
Domino, neque peccatricem red-
des terram quam Dominus Deus
tuus dat tibi in possessionem. Cùm 5
acceperit vir aliquis uxorem no-
vam, non egredietur in exercitum,
neque transibit super eum ulla de
rebus ejus: immunis erit in domo
sua anno uno, & lætabitur cum uxo-
re sua quam accepit. Nemo pignori 6
exiget molam aquatilem, aut ma-
nuariam molam: quoniam ani-
mam ipse pignori exigeret Cùm 7
inventus fuerit vir furatus ani-
mam ex fratribus suis filiis Israel,
& negotiatus fuerit in eo, aut
vendiderit eum: interficietur fur
ille, & deficere facies malum de
medio tui. Cautus sis tibi in pla- 8
ga lepræ observando diligenter, & fa-
ciendo secundùm omne quod doce-
bunt vos sacerdotes Levitæ: quem-
admodum præcepi eis, observabitis
facere. Memoriâ habeto id quod 9
fecit Dominus Deus tuus ipsi Mir-
jam in via, in egressu vestro ex Ægy-
pto. Cùm mutuaveris socio tuo 10
mutuum aliquod, non ingredieris in
domum ejus ad pignori exigendum
pignus ejus. Foris subsistes: & vir 11
à quo exactionem facis, efferet ad
te pignus foràs. Et si vir pauper 12
est ipse, non dormies cum pignore e-
jus: Restituendo restitues illi ipsum 13
pignus juxta occasum solis, ut dor-
miat in vestimento suo, & benedicat
tibi: & tibi erit rectitudini coram
Domino Deo tuo

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

14 לא תעשוק לא תטלומון חבריכון ולא תשגון סוטריה דאגירא עניא ומסכנא מן אחוכון או מן גיוריכון דמתגיירין בארעכון בקירויכון: ביומו
15 ביומיה תפרע ליה סוטריה ולא תטמוע עלוי שימשא מטול דעניא הוא ומטולתיה הוא סבר לקיימא ית נפשיה ולא יקבול עלך קדם יי ויהי
16 בך חובא: לא יומתו לא יתקטלון אבהן לא בסהדות ולא בחובי בנין ובנין לא יתקטלון לא בסהדות ולא בחובי אבהן איש בחוביה על סהדין כשירין יתקטלון:
17 לא תטה לא תצלי דין גיורא ויתמא וארמלא ולא ימשכן חד מנכון כסו דארמלתא דלא יקומו שיבכון בישן ויפקון עלה טיב ביש כד תהדרון משכונה לה:
18 וזכרת ותהוון דכירין ארום משעבדין הויתון בארעא דמצרים ופרק יתכון מימרא דיי אלהכון מתמן בגין כן אנא מפקיד לכון למעבד ית פתגמא הדין:
19 כי תקצר ארום תחצדון חצדיכון בחקליכון ותתנשון עומרא בחקלא לא תתובון למיסביה לגיורא ליתמא ולארמלתא יהי מטול די יברככון מימרא דיי אלהכון בכל עובדי ידיכון:
20 כי־תחבוט ארום תשבטון זיתיכון לא תבקרינון מן בתריכון לגיורא ליתמא ולארמלא יהי:
21 כי תבצור ארום תקפון כרמיכון לא תעליל מן בתריכון לגיורא ליתמא לארמלא יהוון:
22 וזכרת ותהוון דכירין ארום משעבדין הויתון בארעא דמצרים בגין כן אנא מפקיד לכון למעבד ית פתגמא הדין:

ירושלמי 14 לא תעצון אגרא דאגירא מסכינא וצריכא מן אחוכון:
15 ביומיה תתן אגריה ולא תטמוע עלוהי שמשא ארום מסכין הוא ומן בגין אגרא הוא סבל ליה ית נפשיה ולא יצוח עליכון קדם יי אזדהרו דלא יהוי בכון חובא:

ירושלמי 20 ארום תתרון זיתיכון לא תתבקרון יתהון מן בתר כן לגיורא ליתמא ולארמלא יהון:
21 ארום תקטפון כרמיכון לא תבערו טוטלותהון מבתר כן לגיורא ולארמלתא יהון:

14 Non opprimetis proximos vestros, neque mutabitis mercedem ipsius mercenarii pauperis & inopis, ex fratribus vestris, aut ex peregrinis vestris, qui proselyti facti fuerint in terra vestra in urbibus vestris.
15 In die suo solves illi mercedem suam; neque occumbet super ipsam sol, eò quòd pauper sit, & illam *mercedem* ipse sperat ad sustinendam animam suam: ut non clamet contra te coram Domino, & sit in te reatus.
16 Non interficientur patres neque per testimonium neque propter peccata filiorum, & filii non interficientur neque per testimonium neque propter peccata patrum: unusquisque pro peccato suo juxta testes idoneos interficietur.
17 Non declinabis judicium peregrini, & pupilli, & viduæ: neque pignoris loco accipiet quisquam ex vobis vestimentum viduæ, ne surgant vicini mali, & proferant contra eam malam famam quando reddetis pignus illi.
18 Et memores eritis quod servire coacti sitis in terra Ægypti, & liberaverit vos sermo Domini Dei vestri inde: propterea ego præcipio vobis ut hoc observetis.
19 Quando metetis messes vestras in agris vestris, & obliti fueritis manipulum in agro, non revertemini ut tollatis ipsum; peregrino, pupillo, & viduæ erit: ut benedicat vobis Sermo Domini Dei vestri in omnibus operibus manuum vestrarum.
20 Quando excutietis oleas vestras, non quæretis eas post vos: peregrino, pupillo, & viduæ erit.
21 Quando vindemiabitis vineam vestram, non colligas racemos post vos: peregrino, pupillo, & viduæ erunt.
22 Itaque memores eritis quod servire coacti sitis in terra Ægypti: propterea ego præcipio vobis ut faciatis hanc rem.

14 Non retinebitis per vim mercedem mercenarii pauperis & egeni ex fratribus vestris. 15 In die suo dabis mercedem ejus, neque occumbet super eam sol; quoniam pauper est, & propter ipsam mercedem ille portat animam suam: & non clamet contra vos coram Domino, cavete ne sit in vobis reatus peccati.

Hierosol. 20 *Quando excutietis oleas vestras, non inquiretis eas postea: peregrino, pupillo, & viduæ erunt.* 21 *Quando vindemiabitis vineas vestras non perquiretis racemos earum postea: peregrino & viduæ erunt.*

כה

1 כי יהיה ארום יהי תיגרא בין תרין גובריא ויתקרבון לות דינא וידונון יתהון ויכרעון לזכותא ית זכאה ולחובא ית חייבא:
2 והיה ויהי אין מתחייב למלקי חייבא וירבעיניה דיינא וילקיניה קדמוי כמיסת חיוביה בדיניה:
3 ארבעים ארבעין יצליף וחסיר חד ילקיניה לא ישלים דילמא יוסיף למילקייה על תלתין ותשע אילין מלקות יתיר ויסתכן ולא יתבזי אחוך ואנת חמי ליה:

ירושלמי 2 ויהוי אין צריך חייבא למלקי וירבעי יתיה דיינא וימחי יתיה קדמוי כמסת חובתיה במנין:

CAP. XXV.

1 Quando erit disceptatio inter duos viros, tum accedent ad judicium & judicabunt illos: & præponderabunt ad justitiam erga justum, & ad condemnandum peccatorem.
2 Et erit si dignus sit verberibus impius, recumbere eum faciat judex, & faciat ipsum cædi in conspectu suo juxta exigentiam peccati sui in judicio suo.
3 Quadraginta *plagas* intentabit, sed unâ minus percutiet eum, non implebit *numerum*: ne ultra triginta novem *plagas* has verberet ipsum percussione redundanti, & periclitetur; neque contemptibilis fiat frater tuus te vidente ipsum.

Hierosol. 2 *Et erit si oporteat peccatorem verberari, cubare eum faciet judex, & curabit eum coram se percutiendum juxta exigentiam peccati sui per numerum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

14 * نه ستم كني مردي درويش و مسكين از برادراني تو يا از غريبي تو آنچه در ولايتي تو در
15 دروازهاي تو * در روزي او بدهي مزد او و نه آيد ابر تو آن خورشيد كه درويش است
16 او [و بآن او بر دارا مرجاني او] و نه خواند ابر تو بر:: و باشد در تو خطا * نه ميرند پدران
17 ابر پسران و پسران نه ميرند ابر پدران مردي در خطاي او بميرند * نه ميل دهي
18 حكمي غريب يتيم و نه گرو كشي جامهي بيوه * و ياد كني كه بنده بودي در مصر
و خلاص كرد ترا :: خداي تو از آنجا ابر همچنين من فرمايا ترا بكردن مر آن سخني آن
19 اين * كه درو كني دروي [تو در دشتي] تو و فراموش كني دستهي در دشت نه باز گردي
بستاندن اويرا بغريب بيتيم و ببيوه باشد بسبب آفرين كند ترا :: خداي تو در همه عملي
20 دستهاي تو * كه بكوبي زيتوني تو نه خوشه بري پسي تو بغريب بيتيم و ببيوه باشد ‧
21 22 * كه ببري رزي تو نه خوردچين كني پسي تو بغريب بيتيم و ببيوه باشد * و ياد كني كه
بنده بودي در [زميني] مصر ابر همچنين من فرمايا ترا بكردن مر آن سخني آن اين ‧

‧ فصل بيست پنجم ‧

1 * كه باشد خصومت مياني مردمان و نزديك شوند بآن حكم و حكم كنند ايشانرا و آزاد كنند
2 مر آن آزاد و واجب كنند مر آن واجب * و باشد اگر اهلي زدن آن واجب بينداِزد
3 اويرا آن حاكم و بزنند اويرا بپيشي او چون قدري واجبي او در شمار * چهل بزنند
اويرا نه افزايد تا نه افزايد بزدن اويرا ابر اينان زدني بسيار و سبك شود برادري
تو بچشماني تو ‧

14 Vim non inferes mercenario pauperi & egeno ex fratribus tuis aut ex peregrinis tuis qui sunt in regione tua intra portas tuas. 15 In die suo dabis mercedem ejus: non occidet super te sol, quia pauper est ipse, & eâ sustentat animam suam: ut non invocet contra te Dominum, & sit in te peccatum. 16 Non morientur patres pro filiis, neque filii morientur pro patribus: quisque pro peccato suo morientur. 17 Non inclinabis judicium peregrini, pupilli, neque pignori exiges vestimentum viduæ. 18 Sed recordabere quòd servus fueris in Ægypto, & redemerit te Dominus Deus tuus indè: idcircò ego præcipio tibi facere verbum hoc. 19 Cùm messueris messem tuam in agro tuo, & oblitus fueris manipulum in agro, non revertêre ad tollendum eum; peregrino, pupillo, & viduæ erit: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere manuum tuarum. 20 Cùm decusseris olivas tuas, racemos non decerpes post te: peregrino, pupillo, ac viduæ erit. 21 Cùm vindemiaveris vineam tuam, racematione non facies post te: peregrino, pupillo, ac viduæ erit. 22 Et recordabere quòd servus fueris in terra Ægypti: idcircò ego præcipio tibi facere verbum hoc.

CAP. XXV.

1 Quum fuerit lis inter homines, & accesserint ad judicium, & judicaverint eos: innoxiúmque declaraverint innocentem, & reum peregerint reum: 2 Tum erit, si verberandus fuerit reus, prosternet eum judex, & verberabit illum aliquis in præsentia ejus juxta mensuram reatûs ejus, in numero. 3 Quadragies percutiet eum, nec addet: ne fortè addat percutere eum ultra istas verberatione multâ, & levipendatur frater tuus in oculis tuis.

ירושלמי | תרגום יונתן בן עוזיאל | Targ. JONATHAN B. UZIEL. | *Hierosolymitanum.*

4 לא תחסום לא תזממון פום תורא
בשעת דרכיה ברם יבימתא דאיתרעת
קמי לקי שיחנא ודלי חמי לא תזממונה
5 ליה : כי ישבו כד דיירין בעלמא הדין שעא חדא אחין מן איבא דמיחדין
באחסנתא לא תיהוי איתת שכיבא הפקרא בשוקא לגבר חילונאי יבמה יעול עלה
6 ויסבינה ליה לאיתו וייבם יתה : והיה ויהי בוכרא דתליד יקום באחסנתא על
7 שום אחוי שכיבא ולא יתמחי שמיה מישראל : ואם ואין לא יצבי גברא
למיסב ית יבימתיה ותיסק יבימתיה לתרע בי דינא קדם חמשא חכימין ויהון
תלתא לדיינין ותרין לסהדין ותימר בלישן בית קודשא קדמיהון מסרב יבמי
8 למיקמא לאחוי שמא בישראל לא צבי ליבמותי : וקראו ויקרון ליה חכימי
קרתיה וימללו עמיה מילכא קשטא ויקום בבי דינא ויימר בלישן בית קודשא
9 לא רעינא למיסבא : ונגשה ותתקרב יבימתיה לותיה לקדם חכימיא ויהי
נעיל ברינלא דיבימה סנדלא דליה עקיבא דחייט בשנצי ובפום סנדלא שנצי
קטירן ויחדס ריגליה בארעא ותקום אינתתא ותשרי שנצי ותשלוף סנדליה
מעלוי ריגליה ומן בתר כדין תירוק קדמוי רוקא נפישא דמתחמי לחכימיא
ותתיב ותימר כדין חמי לאתעובדא
לגברא דלא יבנה ית ביתא דאחוי :
10 ונקרא וכל דקיימין תמן יכרזון עלוי
ויקרון שמיה בישראל בי שליף סנדלא:
11 כי ינצו ארום מתנציין בני נשא כחדא
גבר וחבריה ותתקרב איתת חד מנהון לשיזבא ית בעלה מיד מחהו ותושיט
11 ידה ותתקיף בבית בהתתיה : וקצתה ותקטעון ית פיסת ידה לא תחוסן
13 עיניכון : לא יהיה לא יהוי לכון
בנרתיקיכון מתקלין דנכיל מתקלין
רברבין למהוי זבין בהון ומתקלין זעירין
14 למהוי מזבין בהון : לא לא יהוי
לכון בבתיכון מכלן דנכיל מכלן רברבין
למהוי זבין בהון ומכלן זעירן למהוי
15 מזבין בהון : אבן מתקלין שלמין ומסחאתא דקשוט יהוי לכון מכילן שלמן
וקסטין דקשוט יהוי לכון מן בגלל דיסגון יומיכון על ארעא דיי אלהכון יהיב לכון :
16 כי תועבת ארום מרחק קדם יי אלהכון כל דעביד אלין ניכליא כל דעבד שיקרא
17 בפרקמטיא : זכור הוו דכירין ית דעבדו לכון דבית עמלק בארחא במפקכון ממצרים :

ירושלמי 4 עמי בני ישראל לא תזממון
תורא בשעת דורכיה :

ירושלמי 10 ויתקרי שמיה בישראל
ביתא דשליפי סנדלא ומבטלי מצות
דיבמתא : 11 ויפשוט ידיה ותתקף
בבית קוטניה :

ירושלמי 13 לא יהוי בכיסכון מתקלין
זעירין למהוי מזבן בהון ומתקלין רברבין
למהוי זבן : 14 לא יהוי לכון בבתיכון
מכילן ומכילן מכילא רבא למהוי זבן
בהון ומכילא זעירא למהוי מזבן בהון:

Non frænabitis os bovis in hora cal- 4
cationis suæ : verùm uxor fratris
quæ contigerit percusso ulcere, &
minimè idoneo, non fræno alliga-
bitis ipsam illi. Quum habitaverint in mundo hoc eadem hora fra- 5
tres ex patre, qui eandem spectant hæreditatem, non erit uxor mortui
libera foris viro extraneo : levir ipsius ingrediatur ad eam, & accipiat
eam sibi in uxorem, & leviri jure ducet illam. Et erit primogenitus 6
quem pariet, surget in hæreditate de nomine fratris sui mortui, neque
delebitur nomen ejus ex Israel. Quòd si noluerit vir accipere cogna- 7
tam suam, tum ascendet cognata ejus ad portam synedrii coram quin-
que sapientibus, quorum tres erunt judices, duo testes, & dicet lingua
domus sanctuarii coram illis ; Renuit levir meus suscitare fratri suo no-
men in Israel, non vult me leviri jure ducere. Et vocabunt illum sa- 8
pientes civitatis illius, & loquentur cum eo consilium verum, & surget
in synedrio, & dicet lingua domus sanctuarii ; Nolo illam ducere.
Et accedet affinis ejus ad eum coram sapientibus, & erit calceus in pe- 9
de leviri, sandalium cui est solea & consutum est corrigiis, & in ore
sandalii erunt corrigiæ alligatæ, & calcabit pede suo terram, & sur-
get mulier & solvet corrigias, & exuet sandalium ejus à pede ejus, &
postea spuet coram eo sputum multum quod videatur à sapientibus :
& revertatur, & dicat ; Sic convenit fieri viro qui non ædificat do-
mum fratris sui. Et omnes qui 10
ibi stabunt clamabunt contra eum,
& vocabunt nomen ejus in Israel,
Domum exuti sandalium. Quum 11
concitati fuerint homines alter in
alterum, si accedat uxor uni-
us ex illis, ut liberet maritum su-
um è manu percutientis ipsum, &
extensa manu apprehendat pudenda ejus : Præcidetis extremitatem 12
manus ejus, non parcent oculi vestri. Non erunt vobis in sacculo ve- 13
stro pondera dolosa, pondera ma-
gna ut illis emas, & pondera par-
va quibus vendas. Non erunt vo- 14
bis domi vestræ mensuræ fraudu-
lentæ, mensuræ majores quibus
emas, & mensuræ minores quibus
vendas. Pondera perfecta & sta- 15
teræ veritatis erunt tibi, mensuræ
perfectæ & modii veritatis erunt
tibi : ut multiplicentur dies vestri in terra, quam Dominus Deus ve-
ster dat vobis. Quoniam abominatio est coram Domino Deo vestro 16
quisquis has fraudes committit, quisquis falsitatem facit in negotiatione.
Memores sitis eorum quæ fecerunt vobis domus Amalek, in itinere cum 17
exiretis ex Ægypto :

4\. *Popule mi filii Israel, non ligabitis bovem in hora calcationis suæ.*

Hieros. 10. *Et vocabitur nomen ejus in Israel, Domus exutorum sandalium & abolentium mandatum leviratus.* 11. *Et extendat manum suam & apprehendat locum virilium ejus.*

Hieros. 13. *Non erunt in sacco vestro pondera parva quibus vendas, & pondera magna quibus emas.* 14. *Non erunt vobis in domibus vestris mensuræ & mensuræ, mensura magna qua emas, & mensura parva qua vendas.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

4 5 * نه دهان بندي گاو در خرمن كوفتني او * كه بنشينند برادران يكجا وبمرد يكه ازيشان
وپسر نيست باو نه باشد زني آن مرده بآن بيرون بمردي بيگانه يبمي آن بيايد ابر آن وبستاند
6 آنرا باو بزن ويبوم گيرد آنرا * وباشد آن پسري آن نخست زاد آنچه بزايد بر خيزد ابر نامي
7 برادري او [آن مرده] ونه محو شود نامي او از يسرال * واگر نه مراد كند آن مرد بستاندن مر
يبومي او بر آيد يبومي او بآن دروازه بآن پيران وگويد ناكام است يبومي من ببر انگيزاندن
8 ببرادري او نام در يسرال نه مراد كرد يبوم گرفتن مرا * وبخوانند باو پيراني شهري او وسخن
9 گويند باو وبياستد وگويد نه مراد كردم ستاندن آنرا * ونزديك شود يبومي او باو بچشم
ديدي آن پيران وبكشد كفشي او از بالاي پاي او وخيوك اندازد در پيشي او وجواب
دهد وگويد همچنين كرده آيد بمردي آنچه نه آبدان كند مر خانهي برادري او *
10 11 وخوانده شود نامي او در يسرال בית חלוץ הנעל : * كه جنگ كنند مردمان يكجا مرد
وبرادري او ونزديك شود زني آن يكه بخلاص كردن مر شوهري آن از دستي زناي او وبكشد
12 13 دستي آن وقوي گيرد درشرمي او * وببري مر كفي آن نه شفقت كند چشمي تو * نه باشد
14 بتو در كيسي تو سنگ وسنگ بزرگ وخرد * نه باشد در خانهي تو قفيز وقفيز
15 بزرگ وخرد * سنگ تمام وراست باشد بتو قفيز تمام وراست باشد بتو بسبب دراز
16 كشند روزگاراني تو ابر آن زمين آنچه יי خداي تو دها بتو * كه مكروهي יי خداي
17 تو همه كناي ايشان همه كناي بغي * ياد كن مر آنچه بكرد بتو عملق دره در
بيرون آمدني شما از مصر *

Os non obthurabis bovi dum in area 4
triturat. Cùm habitaverint fratres 5
simul, & mortuus fuerit unus ex
eis, & filius non fuerit ei, non erit
uxor mortui foràs viro extraneo :
levir ejus ingredietur ad eam, &
capiet eam sibi in uxorem, nempè le-
viratu accipiet eam. Erit autem, fi- 6
lius primogenitus quem pepererit,
surget nomine fratris sui mortui, ut
non deleatur nomen ejus ex Israel.
At si noluerit vir accipere fratriam 7
suam, ascendet fratria ejus ad por-
tam ad seniores, ac dicet ; Renuit
levir meus suscitare fratri suo no-
men in Israel, noluit leviratu acci-
pere me. Tunc accersent eum se- 8
niores urbis ejus, & loquentur cum
eo : & si perstiterit ac dixerit, Nolo
accipere eam ; Accedet fratria 9
ejus ad eum in oculorum conspectu
seniorum, & detrahet calceum ejus
de pede ipsius, & sputum jaciet in
faciem ejus, responsumque dabit, ac
dicet ; Sic fiet viro qui non ædifica-
bit domum fratris sui. Et voca- 10
bitur nomen ejus in Israel, Domus
exuti calceum. Cùm concertâverint 11
viri simul, vir & frater ejus, &
accesserit uxor unius ad eruendum
maritum suum de manu percutien-
tis ipsum, & extenderit manum
suam, apprehenderitque pudorem e-
jus : Tunc abscindes manum illius, 12
non parcet oculus tuus. Non erit 13
tibi in loculo tuo lapis (i. pondus)
& lapis, magnus ac parvus. Non 14
erit in domo tua modius & modius,
magnus ac parvus. Lapis perfectus 15
& rectus erit tibi: modius perfectus
& rectus erit tibi: ut longùm se pro-
trahant dies tui super terram quam
Dominus Deus tuus dat tibi: Quia 16
abominatio Domini Dei tui est o-
mnis faciens hæc, omnis faciens
iniquitatem. Memento ejus quod 17
fecit tibi Amalec in via, in egressu
vestro ex Ægypto :

18 אשר דְאַרְעוּ יַתְכוֹן בְּאָרְחָא וַחֲזָרָה
קְטִיל בְּכוֹן כָּל דַּהֲוָה מְהַרְהֵר לְמִסְטֵי
בָּתַר מֵימְרִי הִנּוּן גּוּבְרַיָא דְמִשִׁבְטָא
דְבֵית דָּן דַּהֲוָה בִּידֵיהוֹן פּוּלְחָנָא
נוּכְרָאָה וַהֲוָה עֲנָנָא פָּלִיט יַתְהוֹן וּדְבֵית
עֲמָלֵק מְקַבִּיל יַתְהוֹן וְקָטַע בֵּית גִּיבָּרֵיהוֹן
וְשָׁדֵי לְעֵילָא וְאַתּוּן בֵּית יִשְׂרָאֵל הֲוֵיתוּן
לַעֲיָין וּמִשַׁלְהַיָין מִסּוּגֵי שִׁעֲבוּדָא דְמִצְרָאֵי
וּמִן דְלוּחֵי גַּלֵּי יַמָּא דַעֲבַרְתּוּן בִּמְצִיעֵיהוֹן וְלָא דַחֲלוּ בֵּית עֲמָלֵק מִן קֳדָם יְיָ:
19 והיה וִיהֵי כַּד יָנִיחַ יְיָ אֱלָהְכוֹן לְכוֹן מִן כָּל בַּעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן מִן חֲזוֹר חֲזוֹר בְּאַרְעָא
דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן יָהִיב לְכוֹן אַחְסָנָא לְמֵירְתַהּ תִּמְחוֹן יַת דּוּכְרָנָא דַעֲמָלֵק מִתְּחוֹת שְׁמַיָא
וְאַפִּילוּ לְיוֹמֵי מַלְכָּא מְשִׁיחָא לָא תִתְנְשֵׁי:

ירושלמי 18 דַּאֲרָעוּ יַתְכוֹן בְּאוֹרְחָא
וַהֲווֹן מְקַטְּלִין בְּכוֹן כָּל דַּהֲוָה לְבָרָא
מְהַרְהֵר בָּתַר מֵימְרִי הֲוָה עֲנָנָא פָּלִיט
יָתֵיהּ וּדְבֵית עֲמָלֵק מְקַבְּלִין יָתֵיהּ
וּמְקַטְּלִין יָתֵיהּ וְאַתּוּן עַמָּא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לְהַיָין וּמִשְׁלְהַיָין וְלָא דְחָלוּ דְּבֵית עֲמָלֵק
מִן קֳדָם יְיָ:

Quòd occurrerint vobis in via, & 18
interfecerint inter vos quotquot cogitabant declinare post sermonem meum, illi sunt viri qui erant ex tribu domus Dan, in quorum manibus erat cultus alienus, & nubes ejiciebat eos; at illi qui erant domus Amalek accipiebant eos, & succidebant virilia eorum, & jaciebant sursum: vos autem domus Israel fuistis lassi & defatigati ob multam servitutem Ægyptiorum, & propter timores fluctuum maris per quorum medium transiistis, nec timuerunt domus Amalek à facie Domini. Erit itaque quum quie-
19 tem dederit Dominus Deus vester vobis ab omnibus hostibus vestris per circuitum, in terra quam Dominus Deus vester dat vobis in hæreditatem ut eam possideatis, delebitis memoriam Amalek de sub cœlo: & etiam diebus regis Messiæ ne oblivioni tradas.

18 *Qui occurrerunt vobis in via, & interficiebant inter vos omnem qui erat extra cogitans defectionem post sermonem meum, nubes eum ejiciebat at illi qui erant ex domo Amalek capiebant ipsum & interficiebant ipsum: vos verò popule filiorum Israel fatigati eratis & lassi, neque timuerunt illi qui erant domus Amalek à facie Domini.*

פ פ פ

כו

SECT. L.

CAP. XXVI.

1 וְהָיָה כי תבא וִיהֵי אֲרוּם תֵּיעֲלוּן לְאַרְעָא דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן יָהִיב לְכוֹן אַחְסָנָא
2 וְתֵירְתוּנַהּ וְתֵיתְבוּן בַּהּ: ולקחת וְתִסְבוּן מִן שֵׁירוּי בִּכּוּרַיָא דְמִתְבַּשְׁלִין מִן שֵׁירוּיָא
בְּכָל אִיבָּא דְאַרְעָא דְתַעִיל מֵאַרְעָךְ דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן יָהִיב לְכוֹן וּתְשַׁוּוֹן בְּסַלָּא וּתְהָכוּן
3 לְאַתְרָא דְיִתְרְעֵי יְיָ אֱלָהְכוֹן לְאַשְׁרָאָה שְׁכִינְתֵיהּ תַּמָּן: ובאת וְתַעַטְרוּן בְּסַלַּיָא וְצַנַּיָא
וּפִיפִירַיָא וְתֵיעֲלוּן לְוַת כַּהֲנָא דִי יְהֵוֵי
מְמַנֵּי לְכַהֵן רַב בְּיוֹמַיָא הָאִינוּן וְתֵימְרוּן
לֵיהּ אוֹדֵינַן יוֹמָא דֵין קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ אֲרוּם
עָלֵינַן לְאַרְעָא דְקַיֵּים יְיָ לַאֲבָהָתַן לְמִתַּן
4 לָנָא: ולקח וְיִסַּב כַּהֲנָא יַת סַלָּא
דְבִיכּוּרַיָא מִן יְדָךְ וְיוֹבִיל וְיֵיתֵי וִירִים
5 וִיחִית וּמִבָּתַר כְּדֵין יַחְתוּנֵיהּ קֳדָם מַדְבְּחָא דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן: וענית וְתָתִיבוּן וְתֵימְרוּן
קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן לַאֲרַם נַהֲרַיָא נַחֲתַת אֲבוּנָן יַעֲקֹב מִן שֵׁירוּיָא וּבְעָא לְאוֹבָדוּתֵיהּ
וְשֵׁיזְבֵיהּ מֵימְרָא דַּיְיָ מִן יְדוֹי וּמִבָּתַר כְּדֵין נְחַת לְמִצְרַיִם וְאִתּוֹתַב תַּמָּן לְעַם קְלִיל
6 וַהֲוָה תַּמָּן לְאוּמָּא רַבָּא וְתַקִּיפָא וּמְסַגְיָא: וירעו וְאַבְאִישׁוּ לָנָא מִצְרָאֵי וְצַעֲרוּ יָתָנָא
7 וִיהַבוּ עֲלָנָא פּוּלְחָנָא קַשְׁיָא: ונצעק וְצַלֵּינָא קֳדָם יְיָ אֱלָהָא דַאֲבָהָתַן וְקַבֵּיל יְיָ
8 צְלוֹתָנָא וּגְלֵי קֳדָמוֹי צַעֲרָן וְלֵיעוּתָן וְדָחְקָן: ויוציאנו וְהַנְפְּקָנָא יְיָ מִמִּצְרַיִם בִּידָא
9 תַקִּיפְתָּא וּבִדְרָע מְרַמְמָא וּבְחֶזְוָונָא רַבָּא וּבְאָתִין וּבְתִמְהִין: ויביאנו וְאַנְטֵיל יָתָנָא לְאַתְרָא
הָדֵין וִיהַב לָנָא יַת אַרְעָא הָדָא אֲרַע דְפֵירָהָא שְׁמֵינִין כַּחֲלַב וְחַלְיָין כִּדְבַשׁ:

ירושלמי 3 וְתֵיתֵי לְוַת כַּהֲנָא דִי יְהֵוֵי
מְמַנָּא כָּהֵן רַב בְּיוֹמַיָא הָאִנּוּן וְתֵימְרוּן
לֵיהּ מוֹדֵינַן וּמְשַׁבְּחִינַן יוֹמָא הָדֵין קֳדָם
יְיָ אֱלָהָךְ אֲרוּם עָלֵינַן לְאַרְעָא דְקַיֵּים
מֵימְרָא דַּיְיָ לַאֲבָהָתַן לְמִתַּן לָן:

Et erit quando ingrediemini in terram quam Dominus Deus vester 1
dat vobis in hæreditatem, & possederitis eam & habitaveritis in ea:
Accipietis de primitiis temporaneorum, quæ matura fuerint ab initio, 2
in omni fructu terræ quem inferes de terra tua, quam Dominus Deus vester dat vobis, & ponetis in canistro: & ibitis in terram quam elegerit Dominus Deus vester, ut ibi habitare faciat divinam suam majestatem. Et coronabitis canistra, & sportulas, & cophinos 3
papyraceos, & ingrediemini ad sacerdotem qui præfectus erit in sacerdotem magnum in diebus illis, & dicetis illi; Confitemur hodie coram Domino Deo tuo, quod ingressi simus in terram quam juravit Dominus patribus nostris se daturum nobis. Et accipiet sa- 4
cerdos sportam temporaneorum fructuum de manu tua, & deferet & adducet, & elevabit & demittet, postea reponet ipsum coram altare Domini Dei vestri. Et re- 5
spondebitis & dicetis coram Domino Deo vestro; In Syriam Mesopotamiæ descendit pater noster Jacob ab initio, & quæsivit perdere ipsum *Laban*, sed eripuit ipsum sermo Domini ex manibus ejus; postea verò descendit in Ægyptum, & peregrinatus est ibi cum populo pauco: deindè factus est ibi in populum magnum & fortem & multum.
Et malefecerunt nobis Ægyptii, & afflixerunt nos, & imposuerunt nobis 6
servitutem gravem. Et oravimus coram Domino Deo patrum nostrorum, 7
& exaudivit Dominus preces nostras, & revelata est coram eo afflictio nostra, & labor noster, & oppressio nostra. Et eduxit nos Dominus ex 8
Ægypto manu forti, & brachio excelso, & visionibus magnis, signis & prodigiis. Et proficisci fecit nos in locum istum, & dedit nobis terram 9
hanc, terram fructuum pinguium sicut lac & dulcium ut mel.

Hierosl. 3 *Et venies ad sacerdotem qui erit præfectus sacerdos magnus in diebus illis, & dicetis illi; Celebramus & confitemur hodie coram Domino Deo tuo, quod ingressi sumus in terram quam juramento promisit sermo Domini patribus nostris se daturum nobis.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

18 * آنچه كمين كرد ترا در ره ودنبال كرد در تو همه آن ضعيفان پسي تو وتو مانده
19 ورنجور ونه ترسيد خدايرا * وباشد در آسايش دادني :: خداي تو بتو از همه دشمناني تو
از گرداگرد در زمين آنچه :: خداى [تو] دها بتو احسنتا بميراث گرفتن آنرا محو كني مر
ياد كردي عملق از فرودي آن آسمان نه فراموش كني *

* فصل بيست ششم *

1 * وباشد كه بيايي بآن زمين آنچه :: خداي تو دها بتو احسنتا وميراث گيري آنرا وبشيني
2 درآن * وبستاني از اوّل همه بري آن زمين آنچه بياوري از زميني تو آنچه :: خداي تو دها بتو
وبنهي در سلّه وبروي بآن جا آنچه اختيار كند :: خداي تو بمسكن گيراندن نامي او
3 آنجا * وبيايي بآن كهن آنچه باشد در روزگاران ايشان وبگويي باو آگاه كردم اين روز ::
4 خداي تو كه بيامدم بآن زمين آنچه سوگند خورد :: بپدراني ايما بدادن بايما * وبستاند
5 آن كهن آن سلّه از دستي تو ورها كند اويرا بپيشي مذبحي :: خداي تو * وجواب دهي
وبگويي بپيشي :: خداي تو ارمّي گم كنا پدري من فرود شد بمصر وبنشست آنجا در مردماني
6 اندك بود آنجا بقومي بزرگ قوي وبسيار * بدي كردند بايما آن مصريان برنجاندند ايمارا
7 بدادند ابر ايما كاري سخت * ناليديم بـ :: خداي پدراني ايما بشنويد :: مر آوازي ايما وبديد
8 مر رنجي ايما وعجزي ايما ومر زحمتي ايما * بيرون آورد ايمارا :: از مصر در دستي قوي
ودر بازوي افراشته ودر هيبتي بزرگ ودر نشانها ودر معجزها * [وبياورد ايمارا و
بآن جاي آن اين] بداد بايما مر آن زميني آن اين زميني دوشا شير وانگبين *

Quomodo insidias fecerit tibi in 18
via, & decaudaverit tibi omnes debiles pone te, cùm esses lassus et æger, & non timuit Deum. Erit ergò, 19
cùm requiem dederit tibi Dominus *Deus tuus ab omnibus inimicis* tuis *circumcirca, in terra quam* Dominus *Deus tuus dat tibi* in *possessionem ad hæreditate accipiendum eam, delebis memorationem Amalec de sub cœlo: ne oblivìscaris.*

CAP. XXVI.

Erit autem, cùm ingressus fueris 1
terram quam Dns Deus tuus dat tibi in *possessionem, & hæreditate acceperis eam, sederisque in ea:* Tunc:
accipies de primo omnis fructûs terræ quem ingeres è terra tua quam Dominus Deus tuus dat tibi, & pones in canistro, ibisque ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus ad habitare faciendum nomen suum ibi: Et venies ad sacerdotem qui fuerit; in diebus illis, dicésque illi; Annuntiavi hodiè Domino Deo tuo quòd ingressus sum terram quam juravit Dominus patribus nostris dare nobis. Capiétque sacerdos canistrum 4
de manu tua, & dimittet illud coram altari Domini Dei tui. Et re- 5
spondebis, ac dices coram Domino Deo tuo; Pater meus, *Aramæo perdituro* eum, *descendit in Ægyptum, seditque illic cum viris paucis,* dein- *de fuit illic in gentem magnam, robustam, ac multam.* At *malefacien-* 6
tes nobis Ægyptii afflixerunt nos, dederúntque super nos opus durum.
Ingemuimus itaq; *ad Dominũ Deum* 7
patrum nostrorũ,& exaudivit Dominus vocem nostram, & aspexit afflictionem nostram, lassitudinem nostram, & angustiam nostram: Et 8
eduxit nos Dominus ex Ægypto manu validâ, & brachio extento, & terrore magno, & signis atque portentis: Et *introduxit nos ad locum* 9
istum, dedítque nobis terram istam, terram præbentem lac & mel.

תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL. — ירושלמי — *Hierosolymitanum.*

ועתה וכדון הא איתיתי ית שירוי ביכורי איבא דארעא דיהבת לי יי ותחתיניה 10
קדם יי אלהך ותסגוד קדם יי אלהך : ושמחת ותחדי בכל טבתא דיהב לך 11
יי אלהך ולאינש ביתיכון ותהנון ותיכלון אתון וליואי וגיורי דיביניכון : כי תכלה
ארום תשיצון לעשרא ית כל מעשר 12
עללתך בשתא תליתיתא דשמיטתא
ותיתנון מעשרא קמאה לליואי מעשרא
תניינא הוא מעשר מסכניא לגיורא
ליתמא ולארמלתא וייכלון בקרויך
וישבעון : ואמרת ומעשר תליתאי 13
תיסק ותיכול קדם יי אלהך ותימר הא
אפרשנן קודשיא מן ביתא ולחוד יהבנן מעשרא קמאה לליואי מעשרא תניינא
לגיורי ליתמא ולארמלא הי ככל תפקידתני דפקידתך לא עברית חדא מן
פקודייך ולא אנשיית : לא לא 14
אכלית ביומי אבלי מניה ולא אפרשית
מניה במסאב ולא יהבית מניה
תכריכין לנפש דמית שמענן בקל
מימרא דיי עבדית ככל מה
דפקידתני : השקיפה אודיק ממדור 15
בית שכינת קודשך מן שמיא ובריך
ית עמך ית ישראל וית ארעא דיהבת
לנא היכמא דקיימית לאבהתנא ארעא
דפירהא שמינין כחלב וחליין כדבש :
היום יומא דין יי אלהכון מפקיד 16
לכון למעבד ית קיימיא האלין וית
דינייא ותטרון ותעבדון יתהון בכל לבכון ובכל נפשכון : את ה׳ ית יי 17
חטבתון חטיבא חדא בעלמא יומנא
דהכין כתיב שמע ישראל יי אלהנא
יי חד מטול למהוי לאלהא ולמהך
בארחן דתקנן קדמוי ולמנטור קיימוי
ופקודוי ודינוי ולמקבלא למימריה :
וה׳ ומימרא דיי חטיב יתכון חטיבא 18
חדא בעלמא יומנא דהכין כתיב מאן כוות עמך ישראל עם יחידאי בארעא
מטול למהוי ליה לעם חביב היכמא דמליל לכון ולמנטר כל פקודוי :

ירושלמי 12 ארום תשלמון למעשרא
ית כל מעשר עללתך בשתא תליתיא
דהיא שנת מעשרתא מסכיניא ותתנון
מעשרא קדמיא לליואי מעשר מסכיניא
לגיורי ליתמיא ולארמלתא וייכלון
בקרויכון ויסבעון :

ירושלמי 14 לא אכלינן באבלו
מניה ולא אפרשינן מניה בסואבא ולא
יהבינן מניה תכריכין לטמי נפש
דמשתמעינן בקל מימרא דיי אלהן
עבדנן ככל מה די אתפקד עלנא :
15 אדיק כבעו ממדור בית שכינת יקרך
וקודשך מן שמיא ובריך ית עמך ית
ישראל וית ארעא די הבת לן היך
מה דקיימת לאבהתן ארעא דעבדא
פירין טבין נקיין כחלבא וחלין וטעימן
כדובשא :

ירושלמי 17 ית מימרא דיי אמליכתון
עליכון יומא דין למהוי לכון לאלהא :
18 ומימרא דיי אמלך עליכון לשמיה
לעם חביביא היך סגולה היך מה
די מליל לכון ולמטר כל פקודוי :

Jam verò ecce attuli primitias temporaneorum fructuum terræ quam 10
dedisti mihi Domine: & depones ipsas coram Domino Deo tuo,
& adorabis coram Domino Deo tuo. Et lætaberis in omni bono 11
quod dedit tibi Dominus Deus tuus & viris domus vestræ: & utemini,
& comedetis, vos, Levitæ, & peregrini qui sunt inter vos.
Quum finem feceritis decimandi 12
omnes decimas proventus vestri,
anno tertio qui est annus remissionis,
dabitis decimam priorem
Levitis, decimam secundam, quæ
est decima pauperum, peregrino,
pupillo, & viduæ, ut comedant
in urbibus tuis & saturentur.
Decimam autem tertiam adduces 3
& comedes coram Domino Deo
tuo, & dices; Ecce separavimus
sanctitates ex domo, & etiam dedimus decimam priorem Levitis,
decimam secundam peregrinis, pupillo & viduæ, juxta præceptum
tuum quod mandâsti mihi, non transgressus sum unum ex mandatis
tuis, nec oblivioni tradidi. Non 14
comedi in diebus luctus mei de
eo, neque separavi ex eo in rem
pollutam, neque dedi de eo involucra
pro anima mortui: auscultavimus
voci sermonis Domini,
feci juxta omnia quæ præcepisti
mihi. Aspice ex habitatione do- 15
mus divinæ præsentiæ sanctitatis
tuæ è cœlis, & benedic populum
tuum Israel, & terram quam
dedisti nobis sicut jurâsti patribus
nostris, terram fructuum pinguium
sicut lac, & dulcium ut mel.
Hodie Dominus Deus noster præ- 16
cepit vobis facere statuta hæc &
judicia, quæ custodietis & facietis
toto corde vestro & tota anima
vestra. Dominum elegistis 17
electione una in mundo hodie, quia sic scriptum est; Audi Israel,
Dominus Deus noster Dominus unus: ut sit tibi in Deum, & ut
ambules in semitis quæ rectæ sunt
coram eo, & ut custodias statuta
ejus, mandata ejus, & judicia
ejus, & ut obedias verbo ejus.
Sermo verò Domini elegit vos 18
electione una in mundo hodie,
quia sic scriptum est; Quis sicut
populus tuus Israel, populus unicus
in terra? ut sitis illi in populum
dilectum sicut loquutus est
vobis: & ut custodiatis omnia
mandata ejus.

Hieros. 12 *Quando finem feceritis decimandi omnes decimas proventus tui anno tertio, qui est annus decimæ pauperum, tunc dabitis decimam primam Levitis, decimam* vero *pauperum peregrino, pupillo, & viduæ, ut comedant in urbibus vestris & saturentur.*

Hieros. 14 *Non comedimus in luctu ex eo, neque separavimus ex eo in rem immundam neque dedimus ex eo in operimenta pro polluta animâ: quia obedivimus voci sermonis Domini Dei nostri, fecimus juxta omnia quæ præcepit nobis.* 15 *Intuere obsecro ex habitatione domus divinæ præsentiæ gloriæ tuæ & sanctitatis tuæ ex cœlis & benedic populum tuum Israel, & terram quam dedisti nobis quemadmodum jurâsti patribus nostris, facientem fructus bonos puros ut lac, & dulces & gustu bono præditos ut mel.*

Hieros. 17 *Verbum Domini regem constituistis super vos hodie, ut sit vobis in Deum.* 18 *Sermo verò Domini factus est rex super vos nomine suo, tanquam super populum dilectum tanquam peculium, quemadmodum loquutus est vobis, ut custodiatis omnia mandata ejus.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* واكنون اينك آوردم مر اوّل بري آن زمين آنچه بدادي بمن : و رها كني اورا بپيشي : خداي 10
تو و سجود كني بپيشي : خداي تو * وشاد باشي در همه آن نيكوئي آنچه بداد بتو : خداي تو 11
وبخانوادهي تو تو وآن لوي و آن غريب آنچه درمياني تو * كه تمام كني بدهيك كردن مر همه دهيكهٔ 12
دخلي تو در سالي آن سيمي سالي آن دهيك و بدهي بلوي بغريب بيتيم و ببيوه و بخورند در
دروازهاي تو و سير شوند * وبگوئي بپيشي : خداي تو بپرداختم آن خاص از آن خانه و نيز 13
بدادم اويرا بلوي و بغريب بيتيم و ببيوه چون همه فرماني تو آنچه فرمودي مرا نه گشتم
از فرماني تو و نه فراموش كردم * و نه خوردم در اندوه ازو و نه پرداختم ازو در پليد و نه دادم 14
ازو بمرده شنويدم در قولي : خداي من بكردم چون همه آنچه فرمودي مرا * نگاه كن از ماواي 15
خاصي تو از آن آسمان و آفرين كن مر قومي تو يسرال و مر آن زمين آنچه بدادي بايما چون
آنچه سوگند خوردي بپدراني ايما زميني دوشا شير و انگبين * اين روزي آن اين : خداي تو 16
فرمايا ترا بكردن مر آن رسمهاي آن اينان و مر آن حكمها و نگاه داري و بكني [ايشانرا] در
همه دلي تو و در همه جاني تو * مر : بزرگي دادي اين روز ببودن بتو بخدا و برفتن در راهاي 17
او و بنگاه داشتن رسمهاي او و فرمانهاي او و حكمهاي او و بشنويدن در قولي او * و : بزرك 18
كرد ترا اين روز ببودن باو بقومي بر گزيده چون آنچه سخن گفت بتو و بنگاه داشتن همه
فرمانهاي او *

Nunc igitur ecce, attuli primum 10
fructûs terræ quam dedisti mihi Domine. Et dimittes illud in præsentia
Domini Dei tui, atque adorabis coram Domino Deo tuo. Et lætabere 11
in omni bono quod dederit tibi Dominus Deus tuus & familiæ tuæ,
tu & Levita, & peregrinus qui est
in medio tuî. Cúmque compleveris 12
decimare omnem decimam proventûs tui anno tertio, anno decimæ, &
dederis Levitæ, peregrino, pupillo,
& viduæ, comederintque intra portas tuas, & saturati fuerint:
Tunc dices coram Domino Deo tuo, 13
Absolvi sanctum de domo mea, *ac etiam dedi illud Levitæ, & peregrino,*
pupillo, & viduæ, secundùm omne
mandatum tuum quod præcepisti
mihi: non diverti à præcepto tuo,
nec oblitus sum, Neque comedi in 14
tristitia ex eo, nec insumpsi quicquam
ex eo in immundum, neque
dedi ex eo pro mortuo: auscultavi dicto Domini Dei mei, feci juxta
omne quod præcepisti mihi.
Prospice de habitaculo sanctitatis 15
tuæ, de cœlo, & benedic populo tuo
Israel, & terræ quam dedisti nobis,
quemadmodum jurâsti patribus nostris, terrã præbentẽ lac & mel. Ipso 16
die hoc Dominus Deus tuus præcipit tibi facere statuta ista atque judicia:
observabis itaque ac facies
ea toto corde tuo & totâ animâ tuâ.
Domino magnitudinem tribuisti ho- 17
diè ut sit tibi in Deum, & ut ambules in viis ejus, & observes statuta
ejus & præcepta ejus ac judicia ejus, & auscultes dicto ejus.
Dominus quoque magnificavit te ho- 18
diè ut sis ei in populum electum,
quemadmodum locutus est tibi, &
observes omnia mandata ejus.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

19 ולתתך ולמנאה יתכון רמין וגיותנין על כל עממיא דעבד לרבו ולשום דיקר
ולשיבהורא מטול למהוי עם קדיש קדם יי אלהכון היכמא דמליל :

כז

1 ויצו ופקיד משה וסבי ישראל ית עמא למימר טורו ית כל תפקדתא דאנא
2 מפקיד לכון יומנא : והיה ויהי ביומא דתעברון ית יורדנא לארעא דיי אלהכון
3 יהיב לכון ותקימון לכון אבנין רברבין ותשועון יתהון בגירא : וכתבת ותכתוב
עליהון ית כל פתגמי אורייתא הדא במעברכון מן בגלל דתיעלון לארעא
דיי אלהכון יהיב לכון ארעא דפירהא שמינין כחלב ועבדין דבש היכמא
4 דמליל יי אלהא דאבהתכון לכון : והיה ויהי בזמן דתעברון ית יורדנא
תקימון ית אבניא האלין דאנא מפקד יתכון בטוורא דעיבל ותשועון יתהון
5 בגירא : ובנית ותיבנון תמן מדבחא קדם יי אלהכון מדבח אבנין לא תרים
6 עליהון פרזלא : אבנים אבנין שלמין תבנון ית מדבחא דיי אלהכון ותסקון
7 עלוי עלוון קדם יי אלהכון : וזבחת ותיכסון נכסת קודשין ותיכלון תמן
ותיחדון קדם יי אלהכון : וכתבת
8 ותיכתובון על אבניא ית כל פתגמי
אורייתא הדא כתב חקיק ומפרש
מתקרי בחד לישן ומיתרגם בשבעין
9 לישנין : וידבר ומליל משה וכהניא

ירושלמי 8 ותכתבון על אבניא ית
כל מלי שבח אוריתא הדא כתב חקיק
ומפרש טבאות מתקרי ומתרגם
בשבעין לשון :

בני לוי עם כל עמא למימר ציתו ושמעו ישראל יומנא הדין אתבחרתון
10 למהוי עמא קדם יי אלהכון : ושמעת ותקבלון למימרא דיי אלהכון ותעבדון
11 ית פקודוי וית קיימוי דאנא מפקיד לכון יומא דין : ויצו משה ופקיד משה
12 ית עמא ביומא ההוא למימר : אלה אלין שבטיא יקומון לברכא ית עמא
על טוורא דגריזים במעברכון ית יורדנא שמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף
13 ובנימין : ואלה ואלין שבטיא יקומון על לווטיא בטוורא דעיבל ראובן גד
14 ואשר וזבולן דן ונפתלי : וענו ויכרזון ליואי ויימרון לכל איניש ישראל
בקלא רמא :

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hieroſolymitanum.*

Et ut conſtituat vos excelſos & magnificos ſuper omnes populos, quos 19
fecit, in magnificentiam & in nomen gloriæ, & in decorem: ut ſis populus
ſanctus coram Domino Deo veſtro, ſicut loquutus eſt.

CAP. XXVII.

Et præcepit Moſes & ſeniores Iſrael populo, dicendo; Cuſtodite 1
omnia mandata quæ ego præcipio vobis hodie. Et erit die quo 2
tranſieritis Jordanem in terram, quam Dominus Deus veſter dat vobis,
erigetis vobis lapides magnos, & linietis eos calce. Et ſcribes in illis 3
omnia verba legis hujus, cùm tranſieritis ut ingrediamini in terram quam
Dominus Deus veſter dat vobis, terram cujus fructus ſunt pingues ut
lac, & facientes mel, ſicut loquutus eſt Dominus Deus patrum veſtrorum
vobis. Et erit quo tempore tranſibitis Jordanem, erigetis lapides 4
iſtos quos ego præcipio vobis in monte Ebal, & linietis eos cum
calce. Et ædificabitis ibi altare coram Domino Deo veſtro, altare 5
lapidum, nec leves ſuper eos ferrum. Lapidibus integris ædificabitis 6
altare Domini Dei veſtri, & offeretis ſuper illud holocauſta coram Do-
mino Deo veſtro. Et mactabitis victimas ſanctas, & comedetis ibi: 7
& lætabimini coram Domino Deo
veſtro. Et ſcriberis ſuper lapi- 8
des omnia verba legis hujus, ſcri-
pturâ ſculptâ & expoſitâ, quæ le-
gatur unâ linguâ, & interpretetur
ſeptuaginta linguis. Et loquutus 9
eſt Moſes & ſacerdotes filii Levi

Hieroſ. 8. *Et ſcribetis ſuper lapides omnia verba laudabilia legis hujus, ſcripturâ ſculptâ & expoſitâ, quæ facile legi poſſit, & interpretatâ ſeptuaginta linguis.*

cum univerſo populo, dicendo; Auſcultate & audite Iſrael, hodie
electi eſtis ut ſitis populus coram Domino Deo veſtro. Auſcultabitis 10
ergo ſermoni Domini Dei veſtri, & facietis mandata ejus, & ſtatuta
ejus quæ ego mando vobis hodie. Et præcepit Moſes populo die 11
illo, dicendo: Iſtæ tribus ſtabunt ad benedicendum populum ſuper 12
monte Gherizim, cum tranſieritis Jordanem, Simeon, Levi, Juda, Iſ-
ſachar, Joſeph, & Binjamin. Illæ autem ſtabunt pro maledictionibus 13
in monte Ebal, Ruben, Gad, Aſcher, Zebulun, Dan, & Naphtali.
Et proclamabunt Levitæ, & dicent omni viro Iſrael voce excelſa, 14

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

19 * وبدادن ترا بلند از همه قومها آنچه کرد بتهلیل وبنام وبشکهمندي وبدادن ترا قومي
خاص بــ خداي تو چون آنچه سخن گفت *

* فصل بيست هفتم *

1 * بفرمود مشه وپيراني يسرال مر آن قوم بگفتن نگاه دارمر همه آن فرمان آنچه من فرمايا شمارا
2 اين روز * وباشد در روزي آنچه بگذريد مر آن يردن بآن زمين آنچه ي خداي تو دها بتو
3 وبر انگيزاني [بتو] سنگهاي بزرگان وگچ گيري ايشانرا درگچ * وبنويسي ابر ايشان مر
همه سخنهاي آن توره آن اين در گذشتني تو بسبب آنچه بيايي بآن زمين آنچه ي خداي
تو دها بتو زميني دوشا شير وانگبين چون آنچه سخن گفت] ي خداي پدراني تو بتو *
4 * وباشد در گذشتني شما مر آن يردن بر انگيزانيد مر آن سنگها آن اينان آنچه من فرمايا
5 شمارا اين روز در کهي عيبل وگچ گيري ايشانرا درگچ * وآبدان کني آنجا مذبح [بــ
6 خداي تو مذبح] سنگها نه عرضه کني ابر ايشان آهن * سنگهاي تمامان آبدان کني مر
7 مذبحي ي خداي تو وبر آوري ابر او عولها بــ خداي تو * وذبحت کني شلميم وبخوري
8 آنجا وشاد باشي بپيشي ي خداي تو * وبنويسي ابر آن سنگها مر همه سخنهاي آن توره آن
9 اين مشرح نيكو * سخن گفت مشه وآن كهنان آن لويان بهمه يسرال بگفتن گوش كن وبشنو
10 يسرال آن روزي آن اين شدي بقوم بــ خداي تو * وبشنوي در قولي ي خداي تو وبكني مر
11 فرمانهاي او ومر رسمهاي او وآنچه من فرمايا ترا اين روز * بفرمود مشه مر آن قوم در روزي او
12 بگفتن * اينان بياستند بآفرين كردن آن قوم ابر كهي جريزيم در گذشتني شما مر آن
13 يردن شمعون لوي ويهوده ويششكر ويوسف وبنيمن * واينان بياستند ابر آن نفرين در
14 كوهي عيبل راوبن جد واشر وزبولن دن ونفتلي * وجواب دهند آن لويان وبگويند
بهمه مردي يسرال آوازي بلند *

Ad dandum te ſublimiorem omnibus gentibus quas fecit, in exultationem, & in nomen, & in decorem, & ad reddendum te populum ſanctum Domino Deo tuo, quemadmodum locutus eſt. 19

CAP. XXVII.

Et præcepit Mſheh & ſeniores Iſrael, populo, dicendo; Obſerva omne præceptum quod ego præcipio vobis hodiè: 1 *Erit autem, die quâ tranſieritis Jarden ad terram quam Dominus Deus tuus dat tibi, eriges tibi lapides magnos, & gypſabis eos gypſo:* 2 *Et ſcribes in illis omnia verba legis hujus quum tranſieris: propter quod ingrediaris in terram quam Dominus Deus tuus dat tibi, terram præbentem lac & mel, quemadmodum locutus eſt Dominus Deus patrum tuorum tibi.* 3 *Erit inquam, quum tranſieritis Jarden, eriges lapides iſtos quos ego præcipio vobis hodiè, in monte Ebal, gypſabiſque eos gypſo.* 4 *Ædificabis quoque illic altare Domino Deo tuo, altare lapideum: non admovebis ſuper eos ferrum.* 5 *Lapidibus integris ædificabis altare Domini Dei tui, & offeres ſuper illud holocauſta Domino Deo tuo:* 6 *Atque immolabis pacifica, comedéſque illic, & lætus eris coram Domino Deo tuo.* 7 *Itaque ſcribes in lapidibus omnia verba legis iſtius, exprimendo benè.* 8 *Et loquutus eſt Mſheh & ſacerdotes Levitæ ad univerſum Iſrael, dicendo; Aurem præbe & audi Iſrael, hodiè factus es in populum Domino Deo tuo.* 9 *Auſcultes ergò dicto Domini Dei tui, & facias præcepta ejus ac ſtatuta ejus quæ ego præcipio tibi hodiè.* 10 *Præcepitque Mſheh populo die ipſo, dicendo;* 11 *Hi ſtabunt ad benedicendum populo, ſuper montem Gerizim, quum tranſieritis Jarden; Shimeon, Levi, & Jehudah, & Iſſhachar, & Joſeph, & Binjamin.* 12 *Hi verò ſtabunt ad maledictionem in monte Ebal; Reuben, Gad, & Aſher, & Zebulun, Dan, & Naphtali.* 13 *Et reſpondebunt Levitæ, ac dicent omni viro Iſrael voce elatâ;* 14

15 ארור שיתא שבטין קמו על טוורא
דגריזים ושיתא על טורא דעיבל וארונא
וכהניא וליואי במציעא מברכיא הוון
הפכין אפיהון כלו קבל טוורא דגריזין
ואמרין בריך יהוי גברא דלא יעבד צלם
וצורה וכל דמו מה דמרחק קדם יי
עובד ידי אומן ולא ישוי בטומרא
מלטטיא הוון הפכין אפיהון כלו קבל
טוורא דעיבל ואמרין ליט יהוי גברא
דיעביד צלם וצורה וכל דמו מה דמרחק
קדם יי עובד ידי אומן ושוי בטומרא הוון
עניין כלהון כחדא ואמרין אמן : ארור
16 מקלה ליט דמזלזל איקרא דאבוי
ודאמיה עניין כלהון כחדא ואמרין אמן :
17 ארור מסיג ליט דישני תחומא דחבריה
הוון ענין כלהון כחדא ואמרין אמן :
18 ארור משגה ליט דיטעי אכסניא
באורחא דהוא מדמי לסמיא הוון עניין
19 כלהון כחדא ואמרין אמן : ארור מטה ליט דיצלי דין דייר ייתם וארמלא הוון
20 עניין כלהון כחדא ואמרין אמן : ארור שוכב ליט דמשמש עם אתת אבוי ארום
21 גלי כנפא דגלי אבוי הוון ענין כלהון כחדא ואמרין אמן : ארור שוכב ליט
22 דמשמש עם כל בעירא הוון ענין כלהון כחדא ואמרין אמן : ארור ליט
דמשמש עם אחתיה ברת אבוי או ברת אמיה הוון ענין כלהון כחדא ואמרין
23 אמן : ארור ליט דמשמש עם חמותיה
הוון עניין כלהון כחדא ואמרין אמן :
24 ארור מכה ליט דימחי חבריה בלישן
25 תליתאי בטומרא הוון עניין כלהון כחדא ואמרין אמן : ארור ליט דמקבל
שוחדא למקטול בר נש למשדי אדם זכאי הוון עניין כלהון כחדא ואמרין אמן :
26 ארור תרתיסרי שבטיא כל חד וחד הוה אמר בירכתא בכללא ולווטיא בכללא
מברכיא הוון הפכין אפיהון לכל מילא ומילא כלו קבל טוורא דגריזים ואמרין
בריך יהוי גברא די יקים ית פתגמי אורייתא הדא למעבדהון מלטטיא הפכין
אפיהון כלו קבל טוורא דעיבל ואמרין ליט יהוי גברא דלא יקים ית פתגמי
אורייתא הדא למעבדהון הוון עניין כלהון כחדא ואמרין אמן פתגמיא אלין
אתאמרו בסיני ואתניו במשכן זמנא ואיתליתון במישרי מואב תרתיסרי מלין מן
מלתא לכל שבטא ועל כל פיקודא ופקודא אתגזר עלה תלתין ושית קיימין :

כח

1 והיה ויהי אין קבלא תקבלון למימרא דיי אלהכון למינטר ולמעבד ית כל פקודוי
דאנא מפקיד לכון יומנא ויתנינכון יי אלהכון רמין וגיותנין על כל עממי ארעא :
2 ובאו וייתון עליכון כל בירכתא האלין וידבוקנכון ארום תקבלון למימרא דיי אלהכון :

15 אשתא שבטין יקומון להון על
טורא דגריזים ואשתא שבטין יקומון על
טורא דעיבל וארונא וכהניא וליואי
יהיבין במציעא וכל ישראל מן כא ומן
כא הפכין אפיהון לקביל טורא דגריזים
ופתחו פומהום בברכה בריך יהוי גברא
דלא עבד צלם וצורה וכל דמומה דסני
ומרחק קדם יי עובד ידי בר נשא ודלא
ישוי בטומריא ומלטיא הוון הפכין
אפיהון לקבל טורא דעיבל ואמר ליט
יהוי גברא די יעביד צלם וצורה וכל
דמומה דסני ומרחק קדם יי עובד ידי
בר נש ודי ישוי בטומרא והוון כל עמא
עניין אלין ואלין ואמרין אמן : 17 ליט
יהוי גברא דמשני תחומא : 18 ליט
יהוי גברא דיטעי אכסניא באורחא דהוא
דמי לסמיא ויענון כל עמא ויימרון אמן :

ירושלמי 23 ליט יהוי גברא דמשמש
עם חביבתיה ויענון כל עמא ויימרון אמן :

Sex tribus ſtabunt in monte Gheri- 15
zim, & ſex ſuper monte Ebal, & arca & ſacerdotes & Levitæ in medio: benedicentes convertent facies ſuas ex adverſo montis Gherizim, & dicent; Benedictus ſit vir qui non facit imaginem & figuram aut ullam ſimilitudinem, id quod abominabile eſt coram Domino, opus manuum artificis, neque ponit in abſcondito: maledicentes vertent facies ſuas ex adverſo montis Ebal, & dicent; Maledictus ſit vir qui facit imaginem aut figuram, aut ullam ſimilitudinem, quod abominationi eſt coram Domino, opus manus artificis, & ponit in abſcondito: reſpondebunt omnes ſimul, & dicent,
Amen. Maledictus vilipendens ho- 16
norem patris ſui & matris ſuæ: reſpondebunt omnes ſimul, & dicent,
Amen. Maledictus qui transfert li- 17
mitem proximi ſui: reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent, Amen.
Maledictus qui errare facit viatorem 18
in via, qui ſimilis eſt cæco: reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent,
Amen. Maledictus qui declinare facit 19
judicium peregrini pupilli & viduæ: reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent, Amen. Maledictus qui rem habet cum uxore patris ſui, quia retegit 20
alam quam retexit pater ejus: reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent,
Amen. Maledictus qui coit cum ulla beſtia: reſpondebunt omnes ipſi 21
ſimul & dicent, Amen. Maledictus qui coit cum ſorore ſua, filiâ patris 22
ſui aut filia matris ſuæ: reſpondebunt omnes ipſi ſimul, & dicent, Amen.
Maledictus qui coit cum ſocru ſua: 23
reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent, Amen. Maledictus qui per- 24
cutit proximum ſuum falſa delatione ſermonis clam: reſpondebunt omnes ſimul & dicent, Amen. Maledictus 25
qui recipit teſtimonium ut interficiat hominem, ad effundendum ſanguinem innocentem: reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent, Amen.
Duodecim tribus unaquæque dicebat benedictiones univerſim & male- 26
dictiones univerſim. Benedicentes vertebant facies ſuas ad unumquodque verbum è regione montis Gherizim, & dicebant; Benedictus ſit vir qui ſtabilit verba legis hujus ad illa faciendum. Maledicentes vertebant facies ſuas è regione montis Ebal, & dicebant; Maledictus ſit vir qui non ſtabilit verba legis hujus ut illa faciat: reſpondebant omnes ipſi ſimul & dicebant, Amen. Verba iſta dicta ſunt in Sinai, & repetita in tabernaculo, & tertiò dicta in campeſtribus Moab duodecim verbis è verbo unicuique tribui, & unumquodque mandatum ſancitum eſt triginta ſex juramentis.

15 Sex tribus ſtabunt ex illis ſuper monte Gherizim & ſex tribus ſtabunt ſuper monte Ebal, & arca & ſacerdotes & Levitæ collocabuntur in medio, & omnis Iſrael hinc & inde, vertentes facies ſuas ex adverſo montis Gherizim aperient os ſuum in benedictione; Benedictus ſit vir qui non facit imaginem aut figuram, aut ullam ſimilitudinem, quod odit, & abominationi eſt coram Domino, opus manuum hominis & qui non ponit in abſcondito: maledicentes autem vertent facies ſuas ex adverſo montis Ebal & dicent; Maledictus ſit vir qui fecerit imaginem, aut figuram, aut ullam ſimilitudinem quam odit & abominatur Dominus opus manuum hominis & qui ponit in abſcondito: & univerſus populus reſpondebunt hi illis, & dicent Amen. 17 Maledictus ſit vir qui mutat limitem. 18 Maledictus ſit vir qui errare facit viatorem in via, qui eſt ſimilis cæco: & reſpondebunt univerſus populus & dicent, Amen.

Hieroſ. 23 *Maledictus ſit vir qui coit cum ſocru ſua: & reſpondebunt univerſus populus & dicent, Amen.*

CAP. XXVIII.

ET erit ſi audiendo audiveritis ſermonem Domini Dei veſtri, ſervando 1
& faciendo omnia mandata ejus quæ ego præcipio vobis hodie, ponet vos Dominus Deus veſter excelſos & ſublimes ſupra omnes populos terræ. Et venient ſuper vos omnes benedictiones iſtæ, & apprehendent 2
vos, quando auſcultaveritis ſermoni Domini Dei veſtri.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

15 * نفرين آن مرد آنچه بكند تراشش و ريخته مكروهي :: عملي دستي صانع و بنهد در نهاني
16 و جواب دهند همه آن قوم و بگويند امين * نفرين خوار كنا پدري او و مادري او و بگويد
17 18 همه آن قوم امين * نفرين فرود گيرا حدي ياري او و بگويد همه آن قوم امين * نفرين غلط
19 انداز كور در ره و بگويد همه آن قوم امين * نفرين ميل دها حكمي غريب يتيم و بيوه و بگويد
20 همه قوم امين * نفرين خسپا اوازي زني پدري او كه برهنه كرد دامني پدري او و بگويد همه
21 22 قوم امين * نفرين خسپا اوازي همه چهارپا و بگويد همه آن قوم امين * نفرين خسپا اوازي
23 خواهري او دختري پدري او يا دختري مادري او و بگويد همه آن قوم امين * نفرين خسپا
24 اوازي خوشدامني او و بگويد همه آن قوم امين * نفرين زنا ياري او در نهاني و بگويد همه آن
25 26 قوم امين * نفرين ستاناني رشوت بكشتني جان خوني آزاد و بگويد همه آن قوم امين * نفرين آنچه
نه بر انگيزاند مر سخنهاي آن توره آن اين بكردن ايشانرا و بگويد همه آن قوم امين *

* فصل بيست هشتم *

1 و باشد اگر شنويدن بشنوي در قولي *
:: خداي تو بنگاه داشتن بكردن مر همه فرمانهاي او آنچه من فرمايا ترا اين روز و بدهد
2 ترا :: خداي تو بلند ابر همه قومهاي آن زمين * بيايند ابر تو همه آن آفرينهاي آن
ايدان و برسند ترا كه بشنوي در قولي :: خداي تو *

Maledictus ſit homo qui fecerit ſcul- 15
ptile aut fuſile, abominationem Domino, opus manûs artificis, & poſuerit in abſcondito: & reſponſum dabunt univerſus populus, ac dicent;
Amen. Maledictus ſit vilifaciens 16
patrem ſuum ac matrem ſuam: & dicet univerſus populus, Amen.
Maledictus ſit ſubmovens termi- 17
num ſocii ſui: & dicet univerſus
populus, Amen. Maledictus ſit in 18
errorem conjiciens cæcum in via: & dicet univerſus populus, Amen.
Maledictus ſit inclinans judicium 19
peregrini, pupilli, ac viduæ: & di-
cet univerſus populus, Amen. Ma- 20
ledictus ſit concumbens cum uxore patris ſui; quia denudavit oram patris ſui: & dicet univerſus po-
pulus, Amen. Maledictus ſit con- 21
cumbens cum quavis quadrupede: & dicet univerſus populus, Amen.
Maledict⁹ ſit concumbens cum ſoro- 22
re ſua, filiâ patris ſui aut filiâ matris ſuæ: & dicet univerſus populus,
Amen. Maledictus ſit concumbens 23
cum ſocru ſua: et dicet univerſus po-
pulus, Amen. Maledictus ſit percu- 24
tiens ſociũ ſuum in occulto: & dicet
univerſus populus, Amen. Maledictus 25
ſit accipens munus ad interficiendum animam ſanguinis innocentis: & dicet univerſus populus, Amen.
Maledictus ſit qui non præſtiterit 26
verba legis hujus faciendo illa: & dicet univerſus populus, Amen.

CAP. XXVIII.

ET erit, ſi auſcultando auſculta- 1
veris dicto Dni Dei tui, obſervando facere omnia præcepta ejus quæ ego præcipio vobis hodie; dabit te Dominus Deus tuus ſublimiorem
omnibus gentibus terræ. Et venient 2
ſuper te omnes benedictiones iſtæ, contingéntque tibi, cùm auſcultaveris dicto Domini Dei tui.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

3 ברוך בריכין אתון בקרתא ובריכין אתון בחקלא : ברוך בריכין וולדי מעיכון
4 ופירי ארעכון בקרי תוריכון ועדרי
עניכון : ברוך בריך סלי ביכוריכון 5
וחלת שירוי עצוותכון : ברוך בריכין 6
אתון במיעלכון לבתי מדרשכון ובריכין
אתון במפקכון לפרקמטייכון : יתן ה׳

ירושלמי 5 בריכין תהוון בסלי בכוריכון
ובעצותכון : 6 בריכין תהוון במיעלכון
בבית מדרשיכון ובריכין תהוון במפקכון
מן בתי מדרשיכון :

7 ישוי מימרא דיי ית בעלי דבביכון דקיימין לקובליכון למבאשא תבירין קדמיכון
באורחא חד יהון נפקין לוותכון לסדרי קרבא ובשבעא אורחין טעיין יהוון ערקין
8 מן קדמיכון : יצו ה׳ יפקיד יי עמכון ית בירכתא באוצריכון ובכל אושטות ידיכון
9 ויבריכיכון בארעא דיי אלהכון יהיב לכון : יקימך ה׳ יקים יתכון מימרא דיי
קדמוי לעם קדיש היכמא דמליל לכון ארום תנטרון ית פקודיא דיי אלהכון
10 ותהכון בארחן דתקנן קדמוי : וראו ויחמון כל עממי ארעא ארום שמא דיי
11 חקיק מזמן בתפילין דעלך וידחלון מנך : והותירך וישיירינכון מימרא דיי
לטבא בוולדא דמעיכון ובוולדא דבעיריכון ובאיבא דארעכון על ארעא דקיים
12 יי לאבהתכון : יפתח ה׳ ארבעא מפתחי בידי דמארי עלמא דלא מסרינון
בידא דטפסרא מפתחא דחייתא ודקברייא ודמזוני ודמטרא וכן אמר משה נביא
הכא יפתח יי לכון ית אוצריה טב דעמיה בשמיא למתן מטר ארעכון בזמניה בכיר
במרחשון ולקיש בניסן ולברכא ית כל עובדי ידיכון וחוזפון לעממין סגיאין
13 ואתון לא תצטרכון למיזוף : ונתנך ה׳ וימני מימרא דיי יתכון למלכין ולא
להדיוטין ותהוון לחוד מנטלין ולא תהון למאיסין ארום תקבלון לפקודיא דיי
14 אלהכון דאנא מפקיד לכון יומנא למנטור ולמעבד : ולא תסור ולא תסטון מן
כל פתגמיא דאנא מפקיד לכון יומנא לימינא ולשמאלא למהך בתר טעוות עממיא
15 למפלחהון : והיה כד פתח משה נביא למימר פתגמי אוכחותא האלין
אתרגישת ארעא ושמיא זעו שמשא וזיהרא קדרון וכוכביא כנשו זיווהון אבהת
עלמא צווחין מבית קבורתהון וכל ברייתא שתקין ואילנייא לא טלטיל ואזיהון
עניין אבהת עלמא ואמרין חבול על בנינן כד יחובון וימטון עליהון לווטיא
אלין היך יכלין לסוברותהון ודלמא יעבד בהון שיציו ולא תהי זכותין מגנא
עליהון ולא יהוי גברא דיקום ויצלי אמטולתהון ברת קלא נפלת מן שמי מרומא
וכן אמרת לא תדחלון אבהת עלמא דאפילו פסקא זכותהון דכל דריא זכותכון
לא יפסוק וקיימא דקיימית עמכון לא מבטלא ותהי מגנא עליהון עני משה נביא
ואמר אף על גב דאנא מוכח יתהון על תנאה מתווכחין למימר דאין לא תקבלון
למימרא דיי אלהכון דלא למטור למעבד ית כל פקודיי וקימי דאנא מפקיד לכון
יומא דין וייתון עליכון כלהון לווטיא האלין וידבקונכון :

Benedicti vos in civitate, & benedicti vos in agro. Benedicti pueri 3
viscerum vestrorum, & fructus terræ vestræ, armenta boum vestrorum, 4
& greges ovium vestrarum. Be- 5
nedictum canistrum primitiarum
vestrarum & placenta primitiarum
pastarum vestrarum. Benedicti vos 6
cùm ingrediemini in auditoria ve-
stra, & benedicti eritis quando
exibitis ad negotiationes vestras.
Ponet sermo Domini hostes vestros 7
qui stant ex adverso vestri ad nocendum fractos coram vobis, per
viam unam exibunt ad pugnandum contra vos, & per septem vias
errabunt fugientes à facie vestra. Mandabit Dominus vobiscum be- 8
nedictionem in thesauros vestros, & in omni ad quod extenderitis
manus vestras: & benedicet vobis in terra quam Dominus Deus ve-
ster dat vobis. Stabiliet vos sermo Domini coram se in populum san- 9
ctum, sicut loquutus est vobis: quando custodietis mandata Domini
Dei vestri, & ambulaveritis in viis quæ rectæ sunt coram eo. Et 10
videbunt omnes populi terræ quod nomen Domini exculptum sit à
tempore in phylacteriis quæ gestabis, & timebunt à te. Et abun- 11
dare te faciet sermo Domini in bonum, in fœtu ventris tui, & in
fœtu jumentorum vestrorum, & in fructu terræ vestræ, in terra quam
juravit Dominus patribus vestris. Quatuor sunt claves in manu Domini 12
totius mundi, quas non tradidit in manum cujuspiam principis; Cla-
vis vitæ, & sepulchrorum, & ciborum, & pluviæ. Et sic dicit Moses
propheta hic; Aperiet Dominus vobis thesaurum suum bonum, qui
cum eo est in cœlis, dando pluviam terræ vestræ in tempore suo,
temporaneam in Octobri, & serotinam in Martio, & benedicendo
omnibus operibus manuum vestrarum: & fœnori dabitis populis mul-
tis, sed non egebitis ad fœnus accipiendum. Et præficiet vos sermo 13
Domini in reges, neque *habebit vos* pro vilibus, & eritis tantum elevati
non autem despecti; quando auscultabitis mandatis Domini Dei vestri,
quæ ego præcipio vobis hodie, ad custodiendum & ad faciendum.
Nec declinabitis ab omnibus verbis quæ ego præcipio vobis hodie 14
ad dextram aut sinistram, ut ambuletis post idola populorum ad colen-
dum ea. Quando incepit Moses propheta dicere verba redargutio- 15
nis hæc, contremuit terra, cœli etiam commoti sunt, sol & luna ob-
scurata sunt, & sydera contraxerunt splendorem suum, patres seculi clamabant è sepulchris suis, & omnes creaturæ silebant, & arbores non movebant ramos suos: respondebant patres seculi & dicebant; Væ filiis nostris quum peccabunt & venient super eos maledictiones istæ, quomodo poterunt illas perferre? fortè fiet in illis consumptio, nec merita nostra protegent eos, neque erit vir qui stet & oret pro illis. Filia vocis cecidit è cœlis sublimibus, & sic dixit illis; Ne timeatis patres seculi, quamvis desierit meritum omnium ætatum, meritum tamen vestrum non desinet, & fœdus quod juravi vobiscum non abolebitur, sed proteget eos. Respondens Moses propheta dixit; Quamvis ego redarguam eos, cum conditione redarguuntur, dicendo; Si non recipiatis sermonem Domini Dei vestri, non custodiendo nec faciendo omnia mandata mea & statuta mea, quæ ego præcipio vobis hodie, cum venient super vos omnes istæ maledictiones, & apprehendent vos.

Hierosol. 5. *Benedicti eritis in calathis primitiarum vestrarum, & in pastis vestris.* 6. *Benedicti eritis cum ingrediemini in auditoria vestra & benedicti eritis cum exibitis ex auditoriis vestris.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

3 * آفرين تو در شهر آفرين تو در دشت * آفرين بري شكمي تو و بري زميني تو و بري چهارپايي
4 تو گلهي گاواني تو و حظيرهاي گوسپندي تو * آفرين سلّهي تو و سرشتهي تو * آفرين تو در آمدني
5
6
7 تو و آفرين تو در بيرون آمدني تو * بدهد ٪ مر دشمناني تو آن بر خيزان ابر تو زخم خوردگان
8 بپيشي تو در راهي يكّه بيرون آيند بتو و در هفت راهها گريزند بپيشي تو * بفرمايد ٪ اواري
تو مر آن آفرين در كندوكهاي تو و در همه رسشي دستي تو و آفرين كند ترا در زميني آنچه
9 ٪ خداي تو دها بتو * بر انگيزاند ترا ٪ باو بقومي خاص چون آنچه سوگند خورد بتو كه نگاه
10 داري مر فرمانهاي ٪ خداي تو و بروي در راههاي او * و ببينند همه قومهاي آن زمين
11 كه نامي ٪ خوانده شد ابر تو و بترسند از تو * و باقي گذارد ترا ٪ بنيكوئي در بري شكمي
تو و در بري چهارپايي تو و در بري زميني تو ابر آن زمين آنچه سوگند خورد ٪ بپدراني تو
12 بدادن بتو * بگشايد ٪ بتو مر خزينهي او آن نيكو مر آن آسمان بدادن مر باراني زميني
تو در وقتي او و بآفرين كردن مر همه عملي دستي تو و قرض دهي قومهاي بسياران و تو
13 نه قرض ستاني * و بدهد ترا ٪ بسر و نه بدنبال و باشي خاصه ببالا و نه باشي بفرود كه
14 بشنوي بفرمانهاي ٪ خداي تو آنچه من فرمايا ترا اين روز بنگاه داشتن و بكردن * و نه گردي
از همه آن سخنها آنچه من فرمايا شمارا اين روز راست و چپ برفتن پسي بتاني ديگران
15 بپرستيدن ايشانرا * و باشد اگر نه شنوي در قولي ٪ خداي تو بنگاه داشتن بكردن مر
همه فرمانهاي او و رسمهاي او آنچه من فرمايا ترا اين روز بيايند ابر تو همه آن نفرينهاي
آن ايشان و برسند ترا *

Benedictus eris in urbe, benedictus 3
eris in agro. Benedictus fructus 4
ventris tui, & fructus terræ tuæ, &
fructus quadrupedis tui, grex boum
tuorum, & septa ovium tuarum.
Benedictum canistrum tuum & mas- 5
sa tua. Benedictus eris in ingressu 6
tuo, & benedictus eris in egressu tuo.
Dabit Dominus inimicos tuos insur- 7
gentes contra te, cæsos coram te: per
viam unam egredientur in te, & per
septem vias fugient coram te. Man- 8
dabit tecum Dominus benedictionem
in apothecis tuis, & in omni cui ac-
cesserit manus tua: & benedicet
tibi in terra quam ipse Dominus
Deus tuus dat tibi. Suscitabit te 9
Dominus sibi in populum sanctum,
quemadmodum juravit tibi, cùm
custodieris præcepta Domini Dei
tui, & ambulaveris in viis ejus.
Tunc percipient omnes populi terræ 10
quòd nomen Domini invocatum sit
super te, & timebunt à te. Et su- 11
perstitem relinquet te Dominus in bo-
num in fructu ventris tui, & in
fructu quadrupedis tui, & in fru-
ctu terræ tuæ, super terram quam
juravit Dominus patribus tuis da-
re tibi. Aperiet tibi Dominus the- 12
saurum suum optimum, cœlum, ad
dandum pluviam terræ tuæ in tem-
pore suo, & ad benedicendum omni
operi manûs tuæ: & mutuò dabis
gentibus multis, tu verò mutuò non
accipies. Dabitque te Dominus in 13
caput, & non in caudam; eritque
duntaxat sursùm, & non eris deor-
sùm, cùm auscultaveris mandatis
Domini Dei tui, quæ ego præcipio
tibi hodiè observare et facere: Neque 14
divertes ab omnibus verbis quæ ego
præcipio vobis hodiè dextrorsùm
aut sinistrorsùm, eundo post idola
aliena ad colendum ea. Erit au- 15
tem, si non auscultaveris dicto Do-
mini Dei tui observando facere o-
mnia præcepta ejus & statuta ejus
quæ ego præcipio tibi hodiè, venient
super te omnes maledictiones istæ,
& contingent tibi.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ארור ליטין אתון בקרתא וליטין אתון בחקלא : ארור ליטין סלי ביכוריכון 16 17
ועצלת שירוי עצוותכון : ארור ליטין וולדי מעיכון ופירי ארעכון בקרי תוריכון 18
ועדרי עניכון: ארור ליטין אתון במעלכון לבתי תיאטרוניכון וקירקיסתכון למבטלא 19
פתגמי אורייתא וליטין אתון במיפקכון לפרגמטיכון : ישלח יגרי מימרא 20
דיי בכון ית לווטתא ללטטא ממונכון וית ערבובא לערבבא שלמכון וית
מזופיתא בכל אושטות ידכון דתעבדון עד דתשתיצון ועד דתובדון בסרהוביא
מן קדם בישות עובדיכון דשבקתון דחלתי : ידבק הי יאדק מימרא דיי בכון 21
ית מותא דישיצי יתכון מעילוי ארעא דאתון עללין תמן למירתה : יככה
הי ימחי יתכון מימרא דיי בשחפותא ובקדחותא ובאישא דנרמיא דדלקא 22
מוחיא ובהרהורי דלוחי צירתא דליבא ובשלפי חרבא ובשדפונא ובירקונא
דמקדוניא וירדפונכון עד שווייכון עד דתיבדון : והיו שמיך ויהון שמיא 23
דעילויכון הי כנחשא דמזיע ולא מספקין לכון טלין ומטרין וארעא דתחותכון
הי כפרזלא דלא מזיע דלא מרטיבא אילני ואספרמקי ומגדי וירקי : יתן יגרי יי 24
בתר מטרין דנחתין על ארעכון רוחא דמסקא אבקא ועפרא עילוי עשבי
חיקליכון מן שמיא יחות פורענו עליכון עד דתשתיצון : יתנך ישוי יתכון 25
מימרא דיי תבירין קדם בעלי דבביכון בארחא חד תפקון לקדמותהון לסדרי
קרבא ובשבעתי ארחן טעיין תהוון מפכין מן קדמיהון ותהוון לריחוק לכל
מלכות ארעא : והיתה ותהי נבילתכון משגרא למיכל לכל עופא דשמיא 26
ולבעירא דארעא ולית דמניט יתהון
מעילוי נבילתכון : יככה ה' ימחינכון 27
מימרא דיי בשיחני דילקו בהון מצראי ובטחוריא דמסמיין חזוותא ובגרבא
ובחיכוכא דלא תיכלון לאיתסאה :
יככה ימחינכון מימרא דיי בשווייתא 28
דמטפשא מוקדא ובסמיותא ובשיעממות
ליבא : והיית ממשש ותהוון תביעין 29
מילכא טבא לרווחי עקתכון ולא יהוי בכון מחוי קושטא היכמא דממשש
סמיא בקיבלא דלית לעדי אורחא למחמי למכוונותהון בארחא ולא תצלחון
ית ארחתכון ותהוון ברם עציין ואניסין כל יומיא ולית דפריק : איתה
איתא תקדש וגבר חורן ישמש עמה ביתא תבני ולא תיתב ביה כרמא תנצוב 30
ולא תחלינה :

ירושלמי 26 ולית דמניד יתכון :

ירושלמי 27 ימחי יתכון מימרא דיי
בשוחנא דמצרים ובטחוריא ובגרבא
ובחכוך חספא די לא יכלין למתסיא :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Maledicti vos in civitate, & maledicti vos in agro. Maledicta erunt 16
canistra primitivorum vestrorum, & placenta primitiarum pastarum 17
vestrarum. Maledicti pueri viscerum vestrorum, & fructus terræ vestræ, 18
armenta boum vestrorum, & greges ovium vestrarum. Maledicti vos 19
cum ingrediemini in domos theatrorum vestrorum, & in loca specta-
culorum vestrorum, ad abolendum præcepta legis, & maledicti vos cùm
exibitis ad negotiationem vestram. Immittet sermo Domini in vos 20
maledictiones ad maledicendum opibus vestris, & mixtionem ad tur-
bandum pacem vestram, & increpationem in omnia ad quæ extende-
ritis manum vestram ut faciatis : donec consumamini, & pereatis
festinanter propter mala vestra opera, quibus dereliqueritis cultum
meum. Adhærere faciet sermo Domini in vos pestem, quæ con- 21
sumat vos desuper terra, ad quam possidendam vos ingredimini.
Percutiet vos sermo Domini tumore, febri, & igne ossium, qui incen- 22
dat medullam, & cogitationibus pavorum doloris cordis, & extractio-
nibus gladii, uredine, & aurugine Macedoniæ : quæ persequentur vos
usque ad lectos vestros, donec pereatis. Et erunt cœli qui sunt super 23
vos tanquam æs, quod sudat, nec suppeditabunt vobis rores nec
pluvias, & terra quæ est sub vobis erit sicut ferrum, quod non sudat,
neque virescere faciet arbores & aromata, fructus amœnos, & olera.
Immittet Dominus post pluvias, quæ descendunt super terram vestram, 24
ventum excitantem pulverem & terram super herbas agrorum vestro-
rum; è cœlis descendet vindicta super vos donec pereatis. Ponet 25
vos sermo Domini fractos coram hostibus vestris, viâ unâ exibitis
illis obviam in aciem belli, & septem viis errantes fugietis à facie
eorum : & eritis in abominationem omnibus regnis terræ. Et erit 26
cadaver vestrum projectum in ci-
bum omni volucri cœlorum &
bestiæ terræ, nec erit qui ex-
terreat eas à cadavere vestro.
Percutiet vos sermo Domini ulceribus quibus percussi sunt Ægyptii, & 27
hæmorrhoidibus quæ excæcant vi-
sum, & psora & prurigine, à qua
non poteritis sanari. Percutiet vos 28
sermo Domini pavore, quo ad in-
saniam redigatur cerebrum, cæci-
tate & stupore cordis. Et quæ- 29
retis bonum consilium pro dilatatione vestræ adversitatis, & non erit
inter vos indicans veritatem, quemadmodum palpat cæcus in tenebris,
quando nequeunt transeuntes viam videre ut dirigant se in via, neque pro-
speram habebitis viam vestram : & eritis quidem calumniâ oppressi, &
vim patiemini omnibus diebus, & non erit qui redimat. Uxorem de- 30
sponsabis, & vir alter concumbet cum ea; domum ædificabis nec ha-
bitabis in ea : vineam plantabis nec prophanabis eam.

Hieros. 26. *Et non erit qui exterreat vos.*

Hieros. 27 *Percutiet vos sermo Domini ulcere Ægypti, & hæmorrhoïdibus, et scabie, & prurigine sicca, quæ sanari non possint.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

16 * نفرين تو در شهر ونفرين [تو] در دشت * نفرين سلّهاي تو و سرشتهاي تو * نفرين بري 17
18 شكمي تو وبري زميني تو گلهاي گاواني تو وحظيرهاي گوسپندي تو * نفرين تو در آمدني 19
تو نفرين تو در بيرون آمدني تو * بفرستد ٪ در تو مر آن لعنت مر آن آشوب و مر آن نفرس 20
در همه [رسشي] دستي تو آنچه بكني تا نيست شدني تو و تا گم شدني تو زود از جهتي [بدي]
عملهاي تو آنچه گذاشتي مرا * بچسپاند ٪ در تو مر آن وبا تا تمام كردني او ترا از بالاي آن 21
زمين آنچه تو آيا بآنجا بميراث گرفتن آنرا * بزند ترا ٪ در تبي سرد ودر تبي گرم ودر تبي 22
سوزنده ودر سرسام ودر شمشير ودر سموم ودر جليد وبتازند ترا تا گم شدني تو *
وباشند آسماني تو آنچه ابر سري تو مس وآن زمين آنچه فرودي تو آهن * بدهد ٪ 23 24
مر باراني ولايتي تو گرد وخاك از آن آسمان فرود آيد ابر تو تا نيست كردني تو *
بدهد ترا ٪ زخم خورده بپيشي دشمناني تو در راهي يكه بيرون آيي باو ودر 25
هفت راهها گريزي بپيشي او وباشي بنفايه بهمه مملكتهاي آن زمين * وباشد لاشي تو 26
بخورش بهمه مرغي آن آسمان وبچهارپايي آن زمين ونيست گرد كناي * بزند ترا ٪ 27
در آبلهي مصر ودر بواسير ودر گري تر ودر گري خشك آنچه نه تواني بدرمان
يافتن * بزند ترا ٪ در ديوانگي ودر كوري ودر آشوفتگي دل * وباشي پرمسا 28 29
در نيمروز چون آنچه بپرمسد آن كور در تم ونه بپيروز باشي مر راههاي تو وباشي
خاصه ستم كشيده وجور رسيده همه آن روزگاران ونيست فرج دهاي * زن نامزد كني 30
ومردي ديگر خاتون نشاند آنرا خانه آبدان كني ونه نشيني درو رز بنشاني
ونه رز بري اويرا ٪

Maledictus eris in urbe, & male- 16
dictus eris in agro. Maledictum 17
canistrum tuum, & massa tua.
Maledictus fructus ventris tui, & 18
fructus terræ tuæ, grex boum tuo-
rum, & septa ovium tuarum. Ma- 19
ledictus eris in ingressu tuo, & ma-
ledictus eris in egressu tuo. Mit- 20
tet Dominus in te maledictionem,
perturbationem, et interitum in omni
cui accesserit man⁹ tua quod facies,
donec annihileris & perdaris citò
propter pravitatem operum tuorum,
quia dereliquisti me. Adhærere 21
faciet Dominus tibi pestilentiam,
donec consumpserit te de super ter-
ram quam tu ingrederis ad hæredi-
tate accipiendum eam. Percutiet 22
te Dominus febre frigidâ, & febre
calidâ, & febre urente, & phrenesi,
& gladio, & vento fervente, & pru-
inâ, et persequentur te usque ad per-
ditionem tui. Eruntque cœli tui qui 23
supra caput tuum, ærei : & terra
quæ subter te, ferrea. Dabit Do- 24
minus pluviam regionis tuæ pulve-
rem ac terram: è cœlo descendet su-
per te usque ad annihilationem tui.
Dabit te Dominus cæsum coram ini- 25
micis tuis : per viam unam egre-
dieris in illum, & per septem vias
fugies coram eo, erisque in rejecta-
neum omnibus regnis terræ. Erit 26
præterea cadaver tuum in escam
omni volucri cœli & quadrupedi
terræ, nec erit quisquam colligens.
Percutiet te Dñs pustulâ Ægypti, 27
& hæmorrhoïdibus, & scabie hu-
midâ, & scabie siccâ, quibus non
poteris medicamen invenire. Per- 28
cutiet te Dominus maniâ, & cæci-
tate, & inquietudine cordis. E- 29
risque palpans in meridie quemad-
modum palpat cæcus in caligine,
neque prosper eris in viis tuis : &
eris tantummodò vim passus & in-
juriâ petitus omnibus diebus, nec
erit quisquam solatium præstans.
Uxorem nomine designabis, & vir 30
alius conjugem constituet eam : do-
mum ædificabis, & non sedebis in
ea; vineam plantabis, & non am-
putabis eam.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

31 שורך תוריכון יהון נכיסין ואתון חמיין ולא תיכלון מנהון חמריכון יהוויין אניסין מן קדמיכון ולא יתובון לכון ענכון מסירין לבעלי דבביכון ולית לכון פריק:
32 בניך בניכון ובנתיכון מסירין לעם חילוניי ועיניכון חמיין וחשכן עליהון כל יומא ולית בידיכון עובדין טבין דתתוקפן ידיכון בצלו קדם יי אבוכון דבשמיא דיפרוק יתכון:
33 פרי פירי ארעכון וכל ליעותכון יגמר עמא דלא חכימתון ותהוון ברם טלימין ודריסין כל יומיא:
34 והיית ותהוון משתטיין מפורענותא ומן מחמי עיניכון דתיחמון תווען:
35 יככה ימחינכון מימרא דיי בשיחנא בישא על רכוביא מטול דחמיטתון לפתגם עבירתא ועל שקייא דרהטו לה ואין לא תתובון לאורייתא לא תיכלון לאיתסאה אלהן תילקון ביה מפרסת ריגליכון ועד מוקדא דרישיכון:
36 יולך הי יגלי יי יתכון וית מלככון דתמנון עליכון לאומא דלא חכימתון אתון ואבהתכון ותהוון מסקי ארנונין לפלחי טעוון דקיסין ואבנין:
37 והיית ואין יהרהר ליבכון למפלח לטעוותהון תהוון לשעמום למתלין ולתנויין ביני עממיא דיבדר יתכון יי לתמן:
38 זרע בר זרע סגי תפקון לחקלא וזעיר תכנשון ארום יקרסם יתיה גובאי:
39 כרמים כרמין תנצבון ותפלחון וחמרא לא תשתון ולא תעצרון למכנוש ארום ינמריניה זחלא:
40 זיתים זיתין יהון לכון בכל תחומכון ומשח לא תשוטון ארום ינתרון זיתיכון:
41 בנים בנין ובנן תולדון ולא יהוויין מהניין לכון ארום יזלון בשיבייתא:
42 כל עצך כל אילניכון ופירי ארעכון ישיצי חלנונא:
43 הגר ערלאה דדייר ביניכון יסוק עליכון מסוקיין על מסוקיין ואתון תחותון לרע מניה מחותין מן מחותין:
44 הוא ילוך הוא יזפונכון ואתון לא תיזפון להון הוא יהוי שליט ואתון תהוון הדיוטין:
45 ובאו וייתון עילויכון כל לווטיא האלין וירדפונכון ויאדקונכון עד דתשתיצון ארום לא קבילתון למימרא דיי אלהכון למיטר פקודוי וקיימוי די פקיד יתכון:

ירושלמי 32 בניכון ובנתיכון מסירין לעם חורי ועיניכון חמין ויהון ספן עליהון כל יומיא ולית לכון עובדין טבין די יספק אלהא על ידיכון למפרוק יתהון:

ירושלמי 38 תפקון לברא וקליל תכנשון ארום יקרסום יתיה גובא: 40 ומשח לא תמשחון ארום יתר נצה דזיתיכון:

ירושלמי 42 כל אילניכון ופירי ארעכון יירתון יתהון מסיקיא:

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Boves vestri mactabuntur vobis videntibus, neque comedetis ex illis; 31
asini vestri violenter rapientur à facie vestra, & non restituentur vobis: oves vestræ tradentur hostibus vestris, & non erit vobis liberator.
Filii vestri & filiæ vestræ tradentur 32
populo alieno, & vestri oculi videbunt & tabescent propter illos omni die: & non erunt in manibus vestris opera bona, ut prævaleant manus vestræ in precibus coram Domino patre vestro, qui est in cœlis, ut redimat vos. Fructus ter- 33
ræ vestræ & universum laborem tuum consumet populus quem non nôstis: & eritis tantummodo oppressi & conculcati omnibus diebus. Et insanietis propter vindictam, & pro- 34
pter visionem oculorum vestrorum quam videbitis commovebimini. Per- 35
cutiet vos sermo Domini ulcere malo in genibus, propterea quòd incurvâstis vos negotio transgressionis, & in cruribus quibus currebatis ad ipsum: quòd si non convertamini ad legem non poteritis servari, sed eo percutiemini à planta pedum vestrorum usque ad verticem capitis 36
vestri. Migrare faciet Dominus vos & regem vestrum, quem præfecistis vobis, in populum quem non nôstis vos aut patres vestri: & offeretis tributa populis colentibus idola lignea & lapidea. Quod si cogitet cor 37
vestrum colere idola eorum, eritis in stuporem, in parabolas, & fabulas inter populos ad quos dispeiserit vos Dominus. Sementem copio- 38
sam efferetis in agrum, sed parùm colligetis, quoniam succidet eam locusta. Vineas plantabitis & co- 39
letis, sed vinum non bibetis, neq; exprimetis ut colligatis, quoniam vermis ipsum absumet. Oleæ 40
erunt vobis in omni limite vestro, sed oleo non ungemini, quoniam marcescent olivæ vestræ. Filios & 41
filias procreabitis, nec erunt utilitatem afferentes vobis, quoniam ibunt in captivitatem. Omnes arbores 42
vestras & fructus terræ vestræ perdet locusta. Incircumcisus qui ha- 43
bitat inter vos ascendet supra vos ascensionibus post ascensiones, vos autem descendetis infra eum descensionibus post descensiones. Ipse vo- 44
bis mutuum dabit, sed vos non mutuum dabitis illi: ipse erit dominus, vos autem viles. Et venient super vos omnes maledictiones istæ, & 45
persequentur vos, & adhærebunt vobis donec pereatis: eò quòd non auscultaveritis sermoni Domini Dei vestri, servando mandata ejus & statuta quæ mandavit vobis.

Hierosol. 32. *Filii vestri & filiæ vestræ tradentur populo alieno, vestris oculis videntibus & erunt tabescentes propter illos omnibus diebus: & non erunt vobis opera bona, ut suppeditet Deus per manus vestras quo redimat eos.*

Hierosol. 38. *Producetis foras, & parum colligetis, quoniam devorabit illud locusta.* 40 *Et oleo non ungemini quoniam defluet flos olivarum vestrarum.*

Hierosol. 42. *Omnes arbores vestras & fructus terræ vestræ possidebunt prædones.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

31 * گاوي تو كشته شده بچشم ديدي تو و نه خوري ازو خري تو ربوده از پيشي تو و نه باز
32 گردد بتو گوسپندي تو داده شدگان بدشمناني تو و نيست بتو فرج دها * پسراني تو و دختراني
تو داده شدگان بقومي دگر و چشماني تو بينان و تباه شوان بايشان همه آن روز و نيست بقوتي
33 دستي تو * بري زميني تو و همه رنج خوردي تو بخورد قومي آنچه نه دانستي و باشي خاصّه ستم
34 كشيده و كوفته همه آن روزگاران * و باشي ديوانه از نمايشي چشماني تو آنچه بيبيني * بزند ترا ::
35 در آبلهي بد ابر آن زانوها و ابر ساقها آنچه نه تواني بدرمان شدن از كفي پاي تو و تا تاركي
36 تو * ببرد :: ترا و مر پادشاهي تو آنچه بر انگيزاني ابر تو بقومي آنچه نه دانستي تو و پدراني
37 تو و بپرستي آنجا بتاني دگران چوب و سنگ * و باشي بفرمگيني و بمثل و بافسانه در همه آن
38 قومها آنچه براند ترا :: بآنجا * تخمي بسيار بيرون آوري بآن دشت و اندك جمع كني كه بخورد
39 اويرا آن ملخ * رزها بنشاني و كار كني و مي نه آشامي و نه گرد كني كه بخورد اويرا آن
40 كرم * زيتونها باشند بتو در همه حدّي تو و روغن نه كشي كه بريزد زيتوني تو *
41 پسران و دختران براياني و نه باشند بتو كه بروند در بردگي * همه درختي
42 تو و بري زميني تو ميراث گيرد آن پيچك * آن غريب آنچه در مياني تو بر آيد
43 ابر تو بالا بالا و تو فرود شوي فرود فرود * او قرض دهد ترا و تو نه قرض دهي
44 اويرا او باشد بسر و تو باشي بدنبال * و بيايند ابر تو همه آن نفرينهاي آن
45 ايشان [و بتازند ترا] و برسند ترا تا نيست شدني تو كه نه شنويدي در قولي ::
خداي تو بنگاه داشتن فرمانهاي او و رسمهاي او آنچه بفرمود ترا ::

Bos tuus erit mactatus in oculi conspectu tui, & non comedes ex eo: asinus tuus raptus ab ante te, & non revertetur ad te: oves tuæ datæ inimicis tuis, & non erit tibi liberationis dator: 31
Filii tui & filiæ tuæ dati populo alteri, & oculi tui videntes corrumpentur propter illos totâ die: nec erit in potentia manûs tuæ. 32
Fructum terræ tuæ & omnem laborem quem susceperis, devorabit populus quem non nôsti: & eris tantummodò vim passus & pulsatus omnibus diebus. 33
Erisque rabiosus ob apparitionem oculorũ tuorum quam videbis. 34
Percutiet te Dominus pustulâ pessimâ in genibus & in cruribus, à quibus non poteris sanari, à planta pedis tui & usque ad verticem tuum. 35
Abducet Dominus te et regem tuum quem constitueris super te, ad populum quem non nôsti tu & patres tui, colesque ibi idola aliena, lignum & lapidem. 36
Et eris in angore, & in parabolam, & in fabulam inter omnes populos ad quos pellet te Dominus. 37
Semen multum educes in agrum, & parum colliges, quia comedet illud locusta. 38
Vineas plantabis, & coles; & vinum non bibes, neque colliges, quia comedet illud vermis. 39
Olivæ erunt tibi in omni termino tuo; at oleum non extrahes, quia defluet olea tua. 40
Filios ac filias generabis; & non erunt tibi, quia abibunt in captivitatem. 41
Omnem arborem tuam, & fructum terræ tuæ hæreditate accipiet teredo. 42
Peregrinus qui est in medio tui ascendet super te supernè, supernè: tu verò descendes infernè, infernè: 43
Ipse fœneratò dabit tibi, tu autem fœneratò non dabis ei: ipse erit in caput, & tu eris in caudam. 44
Et venient super te omnes maledictiones istæ, & persequentur te, & pervenient ad te, usque ad annihilationem tui: quòd non auscultaveris dicto Domini Dei tui, custodiendo præcepta ejus & statuta ejus quæ præcepit tibi. 45

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

והיון ויהון בכון לאתין ולתמהין ובבניכון עד עלמא : תחות חולף דלא פלחתון 46 47
קדם יי אלהכון בחדווא ובשפירות לבא מסוגעי כל טובא : ועבדת ותפלחון 48
ית בעלי דבביכון דיגרינון מימרא דיי בכון בכפנא ובצחותא ובערטליותא ובחוסרן
כל טבתא וישוון נירי פרזלא על צווריכון עד זמן דישיצי יתכון : ישא יטיס 49
מימרא דיי עליכון אומא מן רחיק מן סייפי ארעא קלילין כמא דטייס נישרא
אומא דלא תישמע לישניה : נוי אומא 50
חציפי אפין דלא נסיב אפין לסבא ועל
עולים לא חיים : ואכל ויגמרון ולדא 51
דבעיריכון ופירי ארעכון עד דתשתיצון
דלא ישיירון לכון עיבור משח וחמר בקרי תוריכון ועדרי עניכון עד זמן די יהובדון
יתכון : והצר לך ויעיקון לכון בכל קירויכון עד זמן די יחתון אכוליכון רמיא 52
ותליליא דאתון רחיצין בהון לאשתיזבא בהון בכל ארעכון ויעיקון לכון בכל
קירויכון בכל ארעכון דיהב יי אלהכון לכון : ואכל ויגמרון וולדי מעיכון 53
דתיכלונון בכפנא בשר בניכון ובנתיכון דיהב יי אלהכון לכון בצערו ובעקא
דיעיקון לכון סנאיכון : האיש גברא דמחטי בכון ודימפרנק לחדא תבאש עייניה 54
באחוי ובאיתתא דדמכא בעוביה ובשייר
בנוי דישייר : מתת מן לא למתן לחד 55
מנהון מבשר בנוי די ייכול מן דלא
אשתייר ליה מדעם בצערו ובעקא די
יעיקון לכון סנאיכון בכל קירויכון :
הרכה דמחטייתא בכון ודמפרנקא 56
דלא נסיית פרסת ריגלה למדרס על
ארעא מן פרינקא ומן חיטוייא תבאש
עינה בבעיל דדמיך בעובה ובברה ובברתה : ובשליתה ובשפיר שליתא דתיפוק 57
מבית תורפה בעידן מולדה ובבנה דתוליד ארום תיכלונון בחוסרן כל מדעם
בטומרא בצערו ובעקא די יעיקון לכון סנאיכון בקירויכון :

ירושלמי 50 אומה חציפת אפין די
לא נסב אפין לסב ועל טליא לא
חייסא :

ירושלמי 54 גברא דמחטי בכון
ודמפנק לחדא תבאש עינוי באחוי
ובאתת טליותיה ובמותריה בנוי דיותיר :
56 דמחטיא בכון ודמפנקה די לא
נסירת כף רגלה למטילא על ארעא
מן פרקינה ומן חטיתא תבאש עינה
בבעל טליותא ובברה ובברתה :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et erunt vobis in signa & portenta, & in filiis tuis usque in seculum. 46
Pro eo quòd non colueritis coram Domino Deo vestro cum lætitia & re 47
ctitudine cordis, ex abundantia omnis boni: Servietis hostibus vestris, 48
quos immittet sermo Domini in vos, in fame, siti, nuditate & defectu
omnis boni: & ponent juga ferrea in collis vestris, donec conficiat
vos. Advolare faciet sermo Domini contra vos populum è longinquo, è 49
finibus terræ, leves quemadmodum volat aquila; populum cujus linguam
non intelligis: Populum durum fa- 50
cie, qui non accipit faciem senis, &
pueri non miseretur. Et consu- 51
ment fœtum jumentorum vestro-
rum, & fructus terræ vestræ, donec
perdamini: quia non relinquent vobis frumentum, oleum, vinum, ar-
menta boum vestrorum, & greges ovium vestrarum: usque ad tempus
quo perdant vos. Et in angustias redigent vos in omnibus urbibus ve- 52
stris, usque ad tempus quo dejiciantur muri vestri excelsi & sublimes,
quibus fidebatis ut servaremini in eis, in omni terra vestra: & in angu-
stum redigant vos in omnibus urbibus vestris, in universa terra vestra
quam dat Dominus Deus vester vobis. Et consumentur filii viscerum 53
vestrorum, quia comedetis eos in fame, carnem filiorum vestrorum & fili-
arum vestrarum, quos dederit Dominus Deus vester vobis, præ dolore
& angustia qua oppriment vos osores vestri. Vir qui tener est inter vos 54
& delicatus valdè, invidebit ocu-
lus ejus fratri suo, & uxori quæ dor-
mit in sinu suo, & reliquis filiis su-
is quos residuos habebit: Ne det 55
uni ex illis de carne filii sui quem
comedet, quòd non relictum sit
quicquam illi præ afflictione sua &
angustia, qua prement vos osores
vestri in omnibus urbibus vestris.
Quæ tenera est inter vos & delica- 56
ta, quæ non tentavit plantâ pedis
sui ut calcaret super terram præ de-
liciis & teneritudine, invidebit ocu-
lus ejus marito qui dormit in sinu
suo, & filio suo, & filiæ suæ: Et fœtui secundinæ qui exibit ex lo- 57
co turpitudinis suæ tempore partûs sui, & filio suo quem pariet; quo-
niam comedet eos propter penuriam omnium rerum in secreto, pro-
pter afflictionem & oppressionem, qua opprimunt vos osores vestri in
urbibus vestris.

Hierosf. 50. *Populum impudentem facie, qui non suscipit faciem senis, nec pueri miseretur.*

Hierosf. 54. *Vir qui tener est inter vos & delicatus valdè, invidebit oculus ejus in fratrem suum, & in uxorem pueritiæ suæ, & in residuum filiorum suorum quod remanebit.* 56. *Quæ tenera est inter vos & delicata, quæ non tentavit plantam pedis ad ambulandum super terram præ deliciis & teneritudine, invidebit oculus ejus in maritum pueritiæ suæ, & in filium suum, & filiam suam.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* وباشند در تو بنشان و معجز ودر نسلي تو تا جاويد * بدلي آنچه نه عبادت كردي 46 47
مر :: خداي تو در شادي ودر خوشدلي از بسياري همه * وكار كني مر دشمناني تو آنچه 48
بفرستد اويرا :: در [تو در] گسنگي ودر تشنگي ودر برهنگي ودر نيازمندي همه وبدهد
يوغي آهن ابر گردني تو تا نيست كردني او ترا * بر دارد :: ابر تو قومي از دور از كناري 49
آن زمين چون آنچه ببرد آن سيمرغ قومي آنچه نه داني زباني او * قومي شوخ رو آنچه نه آزرم 50
[دارد] روي بپير وكودك نه بخشايد * وبخورد بري چهارپاي تو وبري زميني تو تا نيست 51
شدني تو آنچه نه باقي گذارد بتو دانه وشيره وروغن گلهي گاواني تو وحظيرهاي
گوسپندي تو تا گم كردني او ترا * وسختي رساند بتو در همه دروازهاي تو تا فرود 52
آوردن قلعهاي تو آن بلندان وآن عصارها آنچه تو توكّل كنا در ايشان [در همه زميني
تو وسختي رساند بتو در همه دروازهاي تو] در همه زميني تو آنچه [بداد] :: خداي تو بتو
* وبخوري بري شكمي تو گوشتي پسراني تو ودختراني تو آنچه بداد بتو :: خداي تو در 53
سختي ودر تنگي آنچه تنگي رساند بتو دشمني تو * آن مردي آن نازك در تو وآن 54
نازنيده بغايت بد آيد چشمي او در برادري او ودر زني آغوشي او ودر باقي پسراني او
آنچه باقي ماند * از دادن بيكّه ازيشان از گوشتي پسراني او آنچه بخورد از بي باقي ماندن 55
باو چيزي در سختي ودر دشخواري آنچه دشخواري كند بتو دشمني تو در همه
دروازهاي تو * آن نازكه وآن نازنيده آنچه نه رسيد كفي پاي آن استادن ابر آن زمين 56
از نازنيده بودن واز نازكي بد آيد چشمي آن در مردي آغوشي آن ودر پسري آن
ودر دختري آن * ودر ~~ولد~~ يار آن آن بيرون آيا از مياني پاهاي آن ودر بچّهاي او آنچه 57
برايد كه بخورد ايشانرا در نيازمندي همه در نهاني در سختي ودر دشخواري آنچه
دشخواري رساند بتو دشمني تو در دروازهاي تو •

Eruntque in te in signum & porten- 46
tum, & in sobole tua usque in æ-
ternum: Propterea quòd non ser- 47
vieris Domino Deo tuo in lætitia
& hilaritate cordis ob multitudi-
nem omnium rerum. Et operabere 48
inimicis tuis, quos immiserit Domi-
nus contra te, in fame, & siti, &
nuditate, & indigentiâ omnium
rerum: dabitque jugum ferreum
super collum tuum, donec annihila-
verit te. Elevabit Dominus contra 49
te gentem à longinquo, ab extremo
terræ, quemadmodum volat gryps,
gentem inquam cujus non callebis
linguam: Gentem impudentem fa- 50
cie, quæ non honore habebit faciem
senis, & pueri non miserebitur:
Et comedet fructum quadrupedis 51
tuæ, & fructum terræ tuæ, usque
ad annihilationem tui: quæ non
relinquet tibi granum, & mustum,
ac oleum, nec greges boum tuorum
& septa ovium tuarum, donec per-
diderit te. Et duritiem obve- 52
nire faciet tibi in omnibus portis
tuis, usque ad deductionem arcium
tuarum excelsarum, & castellorum
in quibus tu confidis, in tota terra
tua; duritiem inquam obvenire fa-
ciet tibi in omnibus portis tuis in
tota terra tua quam dedit Dominus
Deus tuus tibi. Et comedes fructum 53
ventris tui, carnem filiorum tuorum
& filiarum tuarum quos dederit tibi
Dominus Deus tuus, in difficultate
& angustiâ quâ obvenire faciet tibi
inimicus tuus. Vir tener in te & de- 54
licatus valdè, malignus erit oculus
ejus in fratrem suum, & in uxo-
rem sinûs sui, & in reliquos filios
suos qui reliqui manserint, Ne det 55
cuiquam illorum de carne filiorum
suorum quos comedet: eò quòd non
reliquum manserit ei quicquam in
duritie & difficultate quam effici-
et tibi inimicus tuus in omnibus
portis tuis. Tenera ac delicata 56
cujus non contigit planta pedis
stare per terram, quòd delicata sit,
& præ teneritudine, malignus erit
oculus ejus in virum sinû sui, & in
filium suum, & in filiam suam, Et in 57
secundinam ~~natum~~ *suã egredientem ab inter pe-*
des suos, & in fœtum suum quem pa-
riet: quia comedet eos præ egestate
omnium rerum clàm, in duritie &
in difficultate quam obvenire faciet
tibi inimicus tuus in portis tuis.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

58 אם לא אין לא תנטרון למעבד ית כל פקודייא דאורייתא הדא דכתיבין בספרא
הדין למרחל ית שמא יקירא ודחילא הדין ית יי אלהכון: והפלא ויכסי מימרא 59
דיי מנכון רוח קודשא כד ייתון מחתין עליכון ומחתין על בניכון מחן רברבן
ומהימנן דלא למשבקכון ומרעין בישין ומהימנין דמתעתקין על גושמיכון: והשיב
60 ויתיב בכון ית כל ארעיא דאתגריו במצראי דדחילת מן קדמיהון ויתאדקון בכון:
61 גם כל לחוד כל מרע וכל מחא דלא כתיבין בספר אורייתא הדין יסקינון מימרא
62 דיי עליכון עד דתשתיצון: ונשארתם ותשתיירון באומא קלילא חולף די הויתון
63 הי ככוכבי שמיא לסוגי ארום לא קבילתון למימרא דיי אלהכון: והיה ויהי היכמא
דחדי מימרא דיי עליכון לאוטבותכון ולאסגאה יתכון היכדין יחדי מימרא דיי
עליכון עממין נוכראין להובדא יתכון ולמשציא יתכון ותיתעקרון מעילוי ארעא
64 דאתון עללין לתמן למירתה: והפיצך הי ויבדרכון יי ביני כל עממיא מסייפי
ארעא ועד סייפי ארעא ותהוון מסק ארנונא לפלחי טעוותא דלא ידעתון את
65 ואבהתך דמן קיסין ואבנין: ובגוים ואין יתפלג דעתכון למפלח לטעוותהון ואיגרי
ביניכון וביני עממיא האינון ולא תנוחין ולא יהוי מנח לפירסת רגליכון ויתן
מימרא דיי לכון תמן ליבא דחלא
דמחשכן עיינין ומפחת נפש: והיו
66 ויהון חייכון תליין לכון מקבל ותהון
67 דחלין יימם ולילי ולא תהימנון בחייכון: בבקר בצפרא תהוון אמרין לואי
דיהי רמשא דעקן מארכן שעי יומא באפיכון וברמשא תהוון אמרין לואי דיהי
צפרא דעקן מארכן שעי ליליא באפיכון מתווהות ליבכון דתיהוון תווהן ומן
מחמן עיניכון דאתון חמיין פורענותא
68 ודחלין: והשיבך ויגלינכון מימרא דיי
למצרים באילפיא בגו ימא דסוף
בארחא דעברתון ואמרית לכון לא
תיספון תוב למחמי יתה ותזדבנון תמן
בשירויא לבעלי דבביכון בדמין יקירין היך מרי אומנוון ומן בתר
כדין בדמין זולין כעבדין ואמהן עד דתיזלזלון למשתעבדא מגן וליות
דמכניש:

ירושלמי 65 ויתן לכון תמן לב דחיל
יסוף עיניכון ודאיב נפש:

ירושלמי 68 ויחזור יתכון מימרא דיי
למצרים בלברניא באורחא די
אמרית לכון לא תוספון עוד למחמי
יתה:

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Si non custodieritis ut faciatis omnia mandata legis hujus, quæ scripta 58
sunt in libro hoc, ut timeatis nomen gloriosum & terribile istud, Dominum Deum vestrum. Et teget sermo Domini à vobis spiritum sanctum, 59
quum venient plagæ super vos & plagæ super filios vestros, plagæ magnæ
& durantes quæ non relinquent vos, & infirmitates malæ & durantes
quæ inveterascent super corpora vestra. Et convertet in vos omnia mala 60
quæ immissa sunt in Ægyptios, à quibus timuisti, & adhærebunt vobis.
Prætereà omnem infirmitatem & plagam quæ non sunt scriptæ in libro le- 61
gis hujus, ascendere faciet eas sermo Dñi contra vos, donec consumamini.
Et relinquemini populus modicus, pro eo quod fueritis sicut stellæ cœ- 62
lorum præ multitudine: quoniam non auscultaveritis sermoni Domini
Dei vestri. Et erit sicut lætatus est sermo Domini erga vos benefacien- 63
do vobis & multiplicando vos, sic lætabitur sermo Domini *immittendo*
contra vos populos alienos ad perdendum & consumendum vos: &
eradicabimini è terra, ad quam possidendam vos ingredimini. Et di- 64
sperget vos Dominus inter omnes populos, à finibus terræ usque ad fines terræ: & eritis afferentes tributa cultoribus idolorum quæ non nôstis
tu nec patres tui, quæ sunt ex lignis & lapidibus. Quòd si divisa fuerit 65
mens vestra ad colendum idola eorum, immittet inter vos & populos illos ut non requiescatis, neque erit requies plantæ pedum vestrorum: & dabit sermo Domini vobis illìc cor
timens, quod caliginem inducat oculis & efflationem animæ. Et erit vi- 66
ta vestra suspensa vobis è regione, & timebitis die & nocte, & non credetis vitæ vestræ. Manè dicetis, Utinam sit vespera, quia afflictiones lon- 67
giores facient horas diei in facie vestra: & in vespera dicetis, Utinam sit aurora, quia afflictiones longiores facient horas noctis in facie vestra: propter pavorem cordis vestri, quia eritis obstupescentes, & propter visionem oculorum vestrorum, quia vos videbitis vindictam & timebitis. Et migrare faciet vos ser- 68
mo Domini in Ægyptum navibus per medium maris rubri, per semitam quam transivistis, & de qua dixi vobis: Non addetis rursùs videre ipsam: & vendemini ibi in principio hostibus vestris pretio
charo velut artifices, & posteà pretio vili sicut servi & ancillæ, adeò ut despecti sitis, & *addicamini* ad servitutem frustra, & nullus erit qui colligat.

Hierosl. 65. *Et dabit vobis ibi cor timens, consumetur oculus vester, & dolebit anima.*

Hierosl. 68. *Et redire faciet vos sermo Domini in Ægyptum in navibus magnis, per viam de qua dixi vobis; Non addetis ampliùs videre ipsam.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

58 * اگر نه نگاه داري بكردن مر همه سخنهاي آن توره آن اين آن نوشتگان در
كتاب آن اين بترسيدن مر آن نامي آن عزيز وآن هيبتوار آن اين مر ؛ خداي تو *
59 * وجدا كند ؛ مر زخمي تو و مر زخمهاي نسلي تو زخمهاي بزرگان و استواران
60 وبيماريهاي بدان و استواران * و باز گرداند در تو مر همه اندوهي مصر آنچه
61 بترسيدي از پيشي ايشان وبچسپند در تو * نيز همه بيماري و همه زخم آنچه نه نوشته
62 در كتاب آن توره آن اين بر آورد ايشانرا ؛ ابر تو تا نيست كردن ترا * و باقي مانيد
در مردماني اندك بدلي آنچه بوديد چون ستارهاي آن آسمان ببسياري كه نه شنويدي در
63 قولي ؛ خداي تو * و باشد چون آنچه شادي كرد ؛ ابر شما بنيكوي كردني شما
وببسيار كردن شمارا همچنين شادي كند ؛ [ابر شما] گم كردن شمارا و بنيست
كردن شمارا و بر كنده آييد از بالاي آن زمين آنچه تو آيا بآنجا بميراث گرفتن آنرا *
64 * وپراگنده كند ترا ؛ در همه آن قومها از كناري آن زمين وتا كناري آن زمين
وپرستش كني آنجا بتاني دگران آنچه نه دانستي تو و پدراني تو چوب و سنگ *
65 * ودر قومها آن ايشان نه قرار يابي و نه باشد آسايش بكف پاي تو وبدهد ؛ بتو
66 [آنجا] دل لرزا و تاريكي چشمان و اندوهي جان * وباشند حياتي تو آويختگان بتو
67 از مقابل وبسهمي شب وروز و نه استوار باشي در زندگي تو * در بامداد
بگوي كه بدهد ايوار ودر ايوار بگوي كه بدهد بامداد از سهمي دلي تو آنچه
68 بسهمي واز نمايشي چشماني تو آنچه ببيني * وباز گرداند ترا ؛ بمصر در كشتيها
در راهي آنچه گفتم بتو نه افزايي نيز بديدن آنرا و فروخته شويد آنجا [بدشمناني تو]
ببندگان و بپرستاران و نيست خراي :

Nisi observaveris facere omnia 58
verba legis istius scripta in libro isto, timendo nomen gloriosum & terribile istud, Dominum Deum tuum: Seliget quidem Dominus 59
plagam tuam, & plagas sobolis tuæ, plagas magnas & stabiles, & infirmitates malas ac stabiles. Convertetque in te omnes dolores 60
Ægypti, quos timuisti, & adhærebunt tibi. Omnem etiã infirmitatem 61
et omnem plagam quæ non est scripta in libro legis hujus, inducet Dominus super te, usque ad annihilationem tui. Et reliqui manebitis cum viris 62
paucis pro eo quòd eratis sicut stellæ cœli in multitudinem: quia non auscultâsti voci Domini tui. Et 63
erit, quemadmodum lætatus est Dominus super vos, benefaciendo vobis & multiplicando vos: sic lætabitur Dominus super vos, perdendo vos & annihilando vos, & extirpabimini de super terram quam tu ingrederis ad hæreditate accipiendum eam. Et disperget te 64
Dominus in omnes populos, ab extremo terræ & usque ad extremum terræ: colesque ibi idola aliena quæ non nôsti tu & patres tui, lignum & lapidem. In 65
gentibus quoque illis permanentiam non invenies, neque erit requies plantæ pedis tui: dabit item Dominus tibi illìc cor tremens, & caliginem oculorum, & mœrorem animæ. Et erunt vitæ tuæ suspensæ 66
tibi ex adverso, & pavebis nocte & die, nec tutus eris in vita tua. Ma- 67
nè dices, Quis dabit vesperam? & vesperâ dices, Quis dabit manè? ex pavore cordis tui quo pavebis, & ex apparitione oculorum tuorum quam videbis. Redu- 68
cetque te Dominus in Ægyptum in navibus per viam de qua dixi tibi; Non addes ampliùs videre eam: & vendiri eritis illìc inimicis tuis in servos ac ancillas, & non erit emptor.

תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL. — ירושלמי — *Hierosolymitanum.*

כט

1 אלה אלין פתגמי קיימא דפקיד יי ית משה למגזור עם בני ישראל בארעא
2 דמואב בר מן קיימא דגזר עמהון בחורב : ויקרא וקרא משה לכל ישראל ואמר
להון אתון חמיתון ית כל מחוותא דעבד מימרא דיי לעיניכון בארעא דמצרים
3 לפרעה ולכל עבדוי ולכל יתבי ארעיה : המסות ניסין רברבן דחמיתון בעיניכון
4 אתיא ותמהיא רברביא האינון : ולא ולא יהב מימרא דיי לכון ליבא למנשי
אלהן למנדע ועיינין למרמזא אלהן למחמי ואודנין לטמטמא אלהן לציתא
ואתון נשיתון אורייתא דליבכון ורמזתון בעייניכון וטמטמתון אודניכון בזמן יומא
5 הדין : ואולך והליכית יתכון ארבעין שנין במדברא לא בלמו כסותכון מעלוי
6 גושמיכון וסנדליכון לא איטלעו מעלוי ריגליכון : לחם לחמא דעיבורא לא
אכלתון וחמר ומרת לא שתיתון והוות אורייתי תדירא מסתרא במדרשיכון
7 מטול דתתעסקון בה ותנדעון ארום אנא הוא יי אלהכון : ותבאו ואתיתון
לאתרא הדין ונפק סיחון מלכא דחושבנא ועוג מלכא דמתנן לקדמותנא לסדרי
8 קרבא ומחונון : ונקח וכבשנן ית ארעהון ויהבנא אחסנא לשיבט ראובן
ולשיבט גד ולפלגות שיבט מנשה :
9 ושמרתם ותנטרון ית פתגמי קיימא
הדא ותעבדון יתהון מן בגלל דתצלחון
ית כל דתעבדון :

ירושלמי 9 ותטרון ית מלי שבח
אורייתא הדא ותעבדון יתהון מן בגלל
דתתבוננון ית כל מה דמתעבדין :

פ פ פ

10 אתם נצבים אמר משה נביא לא בטומרא אנא מסהיד בכון אלהן כד אתון
מעתדין יומנא כולכון קדם יי אלהכון רישי סנהדרין דלכון ואמרכלי שבטיכון
11 סביכון וסרכיכון כל אינש ישראל : טפכם טפלכון ונשיכון וגיוריכון דיבנו
משירווייכון מקטוע קיסיכון עד מילואי
12 מימיכון : לעברך לאעלותכון בקיימא
דיי אלהכון ולאזהרותכון במומתיה דיי
13 אלהכון גזר עמכון יומנא : למען מן
בגלל לקימא יתכון יומנא ליה לאומא
בריירא והוא יהוי לכון לאלה היכמא
14 דמליל לכון והי כמא דקיים לאבהתכון לאברהם ליצחק וליעקב :

ירושלמי 11 טפלכון נשיכון וגיוריכון
דאית בגו משיריתכון מקטועי קיסיכון
עד מלוי מימיכון 12 מלעברכון בקימא
דיי אלהכון ובשבועתא דיי אלהכון
מקים עמכון יומא דין :

CAP. XXIX.

HÆc ſunt verba fœderis, quod mandavit Dominus Moſi ut pange- 1
ret cum filiis Iſrael in terra Moab, præter illud fœdus quod pepige-
rat cum illis in Horeb. Vocavítque Moſes omnem Iſrael, & dixit il- 2
lis; Vos vidiſtis omnes plagas quas fecit ſermo Domini ante oculos
veſtros in terra Ægypti, Pharaoni, & omnibus ſervis ejus, & omni-
bus habitatoribus terræ illius: Tentationes magnas quas vidiſtis ocu- 3
lis veſtris, ſigna & portenta magna illa. Nec dedit ſermo Domini 4
vobis cor ut oblivioni traderetis, ſed potius ut ſciretis, & oculos ad
nictandum ſed ad videndum, & aures ad claudendum ſed ad auſcul-
tandum: Vos autem oblivioni tradidiſtis legem è corde veſtro, &
nictâſtis oculis veſtris, & clauſiſtis aures veſtras tempore diei hujus.
Et duxi vos quadraginta annis per deſertum, non vetuſtate attrita 5
ſunt veſtimenta veſtra à corporibus veſtris, & calcei veſtri attriti à
pede veſtro. Panem de frumento non comediſtis, & vinum & me- 6
rum non bibiſtis: & fuit lex mea aſſiduè monſtrata in ſcholis veſtris,
ut occuparemini in ea, & cognoſceretis quod ego ſum Dominus Deus
veſter. Et veniſtis ad locum hunc, & exiit Sichon rex Heſebon & 7
Og rex Matnan obviam nobis in aciem belli, & percuſſimus eos.
Et ſubegimus terram eorum, & dedimus hæreditatem tribui Ruben 8
& tribui Gad, & dimidiæ tribui
Manaſſe. Servabitis itaque verba 9
fœderis hujus, & facietis ea: ut
proſpere ſuccedat vobis quicquid
facturi eſtis.

Hieroſ. 9 *Cuſtodietis verba laudabilia legis hujus, & facietis illa: ut ſitis intelligentiâ præditi in omnibus quæ eſtis facturi.*

SECT. LI.

DIxit Moſes propheta; Non in abſcondito ego obteſtor vos, ſed 10
cùm eſtis ſtantes hodie omnes vos coram Domino Deo veſtro, capita
ſynedrii veſtri, & præfecti tribuum veſtrarum, ſeniores veſtri, & prin-
cipes veſtri, omnes homines Iſrael: Parvuli veſtri, & uxores veſtræ, & 11
peregrini veſtri qui ſunt in medio
caſtrorum veſtrorum, à cædente
ligna veſtra, uſque ad haurientem
aquas veſtras. Ad ingredi facien- 12
dum vos in fœdus Domini Dei
veſtri, & admonendum vos de
jurejurando quod Dominus Deus
veſter pepigit vobiſcum hodie.
Ut ſtatuat vos hodie in populum 13
mundum, & ſit ipſe vobis in Deum,
ſicut loquutus eſt vobis, & ſicut
jurato promiſit patribus veſtris, Abraham, Iſaac, & Jacob.

Hieroſ. 11 *Parvuli veſtri, uxores veſtræ, & peregrini veſtri qui ſunt in medio caſtrorum veſtrorum, à ſuccidente ligna veſtra, uſque ad haurientem aquas veſtras.* 12 *Ut non tranſgrediamini fœdus Domini Dei veſtri, & jusjurandum quod Dominus Deus veſter pepigit vobiſcum hodie.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل بيست نهم *

1 * اينان سخنهاي [آن شرط] آنچه بفرمود :: مر مشه ببريدن اوازي پسراني يسرال در زميني
2 مواب بجز آن شرط آنچه ببريد اوازي ايشان در حرب * بخواند مشه بهمه يسرال گفت بايشان
شما بديديد مر همه آنچه بكرد :: بچشم ديدي شما در زميني مصر بفرعه و بهمه بندگاني او
3 و بهمه ولايتي او * آن آزمايشهاي آن بزرگان آنچه بديدند چشماني تو آن نشانها و آن
4 معجزهاي آن بزرگان آن ايشان * و نه داد :: بشما دل بدانستن و چشمان بديدن
5 و گوشها بشنويدن تا آن روزي آن اين * و ببردم شمارا چهل سال در بيابان نه كهنه
6 شدند جامهاي شما از بالاي شما و كفشي تو نه كهنه شد از بالاي پايي تو * نان نه
7 خورديد و مي و مستكاره نه آهنجيديد بسبب بدانيد كه من :: خداي شما * بيامديد
بآن جاي آن اين بيرون آمد سيحن پادشاهي حشبون و عوج پادشاهي آن بشن بپذيرهي
8 ايما بكارزار بزديم ايشانرا * و بستانديم مر ولايتي ايشان و بداديم آنرا [باحسنتا] براوبني
9 و بجدي و بنيمهي قبيلهي منشّه * و نگاه داريد مر سخنهاي آن شرط آن اين و بكنيد
10 ايشانرا بسبب عاقل باشيد مر همه آنچه بكنيد * شما استادگان اين روز جملهي
شما بپيشي :: خداي شما سروراني شما قبيلهاي شما پيراني شما و مهتراني شما همه
11 مردي يسرال * طفلاني شما زناني شما و غريبي تو آنچه در دروازهاي تو از بر چيناي
12 هيزمهاي تو تا كشاي آبي تو * بگذشتني تو در شرطي :: خداي تو و در سوگندي
13 او آنچه [::] خداي تو ببرا اوازي تو اين روز * بسبب بر انگيزاندن ترا اين روز باو بقوم
و او باشد بتو بخدا چون آنچه سخن گفت بتو و چون آنچه سوگند خورد بپدراني تو
بابرهم بيصحق و بيعقوب *

CAP. XXIX.

HÆc ſunt verba pacti quæ præ- 1
cepit Dominus ipſi Moſheh pange-
re cum filiis Iſrael in terra Moab,
præter pactum quod pepigit cum eis
in Horeb. Vocans itaque Moſheh 2
univerſum Iſrael, dixit eis; Vos vi-
diſtis omne quod fecit Dominus in
oculorum conſpectu veſtrorum in
terra Ægypti, Pharaoni & omni-
bus ſervis ejus, & univerſæ ter-
ræ ejus, Tentationes magnas quas 3
viderunt oculi tui, ſigna ac por-
tenta magna illa: Neque tamen 4
dedit Dominus vobis cor ad ſci-
endum, & oculos ad videndum,
& aures ad audiendum, uſque
ad diem hanc. Et deduxi vos 5
quadraginta annis per deſertum:
non inveteraverunt veſtimenta ve-
ſtra de ſuper vo, calceus quoque
tuus non veteravit de ſuper pe-
dem tuum. Panem non comedi- 6
ſtis, & vinum ac inebriamentum
non bibiſtis: ut ſciretis quòd ego
ſum Dominus Deus veſter. Et 7
veniſtis ad locum iſtum: egreſſuſ-
que eſt Sihon rex Heſhbon & Og
rex Baſhan in occurſum noſtrum
ad prælium, & percuſſimus eos:
Et cepimus regionem ipſorum, de- 8
dimuſque eam in poſſeſſionem Reu-
benitis, & Gaditis, & dimidiæ
tribui Menaſſeh. Cuſtodite igitur 9
verba pacti hujus, & facite ea,
ut prudentes ſitis in omni quod
facietis. Vos eſtis ſtantes hodiè 10
univerſi vos in præſentia Domini
Dei veſtri, capitanei veſtri tribuum
veſtrarum, ſeniores veſtri, & prin-
cipes veſtri, omnes viri Iſrael:
Parvuli veſtri, uxores veſtræ, & 11
peregrinus tuus qui intra portas
tuas, à collectore lignorum tuorum
uſque ad hauſtorem aquæ tuæ:
Ut tranſeas in pactum Domini 12
Dei tui, & in juramentum ejus,
quod Dominus Deus tuus pangit
tecum hodiè: Cauſa ſuſcitandi 13
te hodiè ſibi in populum, & ut
ipſe ſit tibi in Deum, quemadmo-
dum locutus eſt tibi, & quemad-
modum juravit patribus tuis, Abra-
ham, Iſhac, & Jaacob.

ולא ולא עמכון בלחודיכון אנא גזר ית קימא הדא ומסהיד ית מומתא הדא : 14
כי ארום ית כל דריא דקמון מן יומת 15
עלמא כלהון הינון דקימין הכא עמנא
יומנא קדם יי אלהנא וית כל דריא
דעתידין למיקום עד סוף כל עלמא
כלהון הינון קימין הכא עמן יומנא :
כי אתם ארום אתון ידעתון סכום שניא 16
דיתיבנא בארעא דמצרים וגבורן דעבד לנא ביני עממיא דעברתון : ותראו
וחמיתון ית מרחקתהון וית טעוון דלהון 17
דמן קיסא ואבנא דרמיין באושקקי
וטעוון דכסיף ודהב דיהבין עמהון
בבתיא אחדין דשין בתריהון דלא
יתגנבון : פן אזדהרון דלמא אית 18
בכון השתא ולא יהוי בתר דנא בר נש
או איתא או גניסא או שבטא דלביה
מתפני למטעי יומנא מדחלתא דיי
אלהנא למפלח ית טעוות עממיא האינון
דלמא אית בכון טעו דשריש דלביה
מהרהר עלוי בתר חיטאיה דשרוי
חיטאה חלי וסופיה מריר כאגדנא
דמותא : והיה ויהי במשמעיה ית 19
פתגמי מומתא הדא ויתייאש בלביה
למימר שלמא יהי לי ארום בתקוף
יצרא בישא דלבי אזיל מן בגלל לאוספא חובי שלותא על זדונותא : לא לא 20
יהי רעוא מן קדם יי למשבק ליה ארום בכן יתקוף רוגזא דיי וחימתיה בגבר נשא
ההוא ותחול ביה כל פתגמי לווטתא דכתיבין בספרא הדין וימחי יי ית שום
דוכרניה מתחות שמיא : והבדילו ויפרשניה יי לבישא מכל שבטיא דישראל 21
הי ככל לווטי קימא דכתיבין בספרא הדין : ואמר ויימרון דריא בתראי בניכון 22
די יקומון מן בתריכון ובר עממי דייתי מארע רחיקא ויחמון ית מחוותא דארעא
ההיא וית מרעהא דגרי יי בה : גפרית כובריתא ומלחא עם אשא מצלהבא 23
תהי יקדא כל ארעא לא תתכשר לבר זרע ולא תרבי צמחין ולא יסק בה כל
עשבא תשתקע היך היפכנותא דסדום ועמורה אדמה וצבויים דהפך מימרא
דיי ברוגזיה ובכליתיה :

ירושלמי 15 ארום כל דריא די
קמו מן יומות עלמא ועד כדון עמך קימין
הכא יומא דין קדם יי אלהכון וית כל
דריא דעתידין למיקום מן בתרן כאלו
קימין הכא עמן יומא דין :

ירושלמי 17 וחמיתון ית משקצתהון
וית מרחקתהון טעון דקיסיא וטעון
דאבניא טעון דכסף וטעון דדהב טעוותא
דקיסא ודאבנא הוון מטלקין יתהון
בשוקיא וטעוותא דכספא ודהבא הוו
יהבין עמהון בגו ביתא דחלין מנהון
דלא יתגנבון : 18 דלא יהוי לכון גבר
או איתתא או זרעי או שבטא דלביה
סטי יומא דין מן קדם יי אלהן למיזל
למפלח ית טעוותא דעממיא האינון
דלמא יהוי בכון גבר דלביה מהרהר
בחטאיה דהוא מדמי לשרש קביעא
בארעא ארום רישיה חלי כדבשא
וסופיה מריר כלענתא דמותא :

Non autem vobiscum solum ego pango fœdus hoc, & obtestor juramen- 14
tum hoc. Sed omnes generationes quæ steterunt à diebus seculi, 15
omnes illæ stant hic nobiscum hodie coram Domino Deo nostro: & omnes generationes quæ surrecturæ sunt usque ad finem totius mundi, omnes illæ stant hîc nobiscum hodie. Vos enim novistis 16
numerum annorum quibus habitavimus in terra Ægypti, & fortitudines quas operatus est nobis inter populos per quos transivistis. Vidistis quoque abominationes eorum, 17
& idola eorum, quæ *constabant* ligno & lapide, quæ projiciebant in plateas, & idola argentea & aurea quæ reponebant secum in domibus, & claudebant ostia post se ne furto auferrentur. Cavete 18
ne sit inter vos nunc aut posthac aliquis, vir aut mulier, familia aut tribus, cujus cor aversum sit ut erret hodie à cultu Domini Dei nostri, ut colat idola populorum illorum: ne sit inter vos error radices agens, cujus cor cogitet permanere in peccato suo; nam initium peccati dulce est, sed finis ejus amarus velut toxicum mortiferum. Et cùm audierit verba 19
juramenti hujus, desperet in corde suo, dicendo; Pax erit mihi quamvis in robore concupiscentiæ malæ cordis mei ego ambulem, ut addat peccata ignorantiæ ad superbiam. Non erit beneplacitum à facie 20
Domini ut condonet illi; quoniam incandescet furor Domini & excandescentia illius in hominem illum, & quiescent super ipsum omnia verba maledictionum quæ scripta sunt in libro hoc: & delebit Dominus nomen memoriæ illius de sub cœlis. Et separabit ipsum Do- 21
minus in malum ex omnibus tribubus Israel, juxta omnes maledictiones fœderis quæ scriptæ sunt in libro hoc. Et dicent generationes 22
sequentes filiorum vestrorum qui stabunt post vos, & alienigenæ qui venient de terra longinqua, & videbunt plagas terræ illius, & infirmitates illius quas immiserit in ipsam Dominus. *Nam* sulphure & 23
salsugine cum igne ardente comburetur universa terra, non apta erit semini, neque producet germina, neque ascendet in ea ulla herba: submergetur instar submersionis Sodomorum & Gomorrhæ, Adma & Seboim, quas evertit sermo Domini in ira sua & in furore suo.

Hierosol. 15 *Sed omnes generationes quæ steterunt à diebus seculi usque hactenus, tecum stant hinc hodie coram Domino Deo vestro: item omnes generationes quæ venturæ sunt post nos, acsi starent hic nobiscum hodie.*

Hierosol. 17 *Et vidistis res detestandas eorum & abominationes eorum, idola lignea & idola lapidea, idola argentea & idola aurea: idola lignea & lapidea projiciebant in plateas, idola verò argentea & aurea reponebant ea domi, timebant* enim *ne furto auferrentur.* 18 *Ne sit inter vos vir, aut mulier, aut familia, aut tribus, cujus cor aversum sit hodie à facie Domini Dei nostri, ut eat ad colendum idola populorum illorum: ne sit inter vos vir cujus cor cogitet peccatum suum, quod simile est radici fixæ in terra; quoniam caput ejus dulce est ut mel, sed finis ejus amarus ut absynthium mortiferum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

14 15 * ونه اوازي شما بتنهاي شما من برا مر آن شرطي آن اين و مر آن سوكندي آن اين * كه
مر آنچه هست او [اينجا] اوازي ايما ايستاده اين روز بپيشي :: خداي ايما] و مر آنچه نيست او اينجا
16 اوازي ايما اين روز * كه شما دانستيد مر آنچه بنشستيم در زميني مصر و مر آنچه بگذشتيم
17 در مياني آن قومها آنچه بگذشتيد * بديديد مر ويسهاي ايشان و مر بتاني ايشان چوب
18 و سنك نقره و طلا آنچه اوازي ايشان * تا نه هست در شما مردي يا زني يا اهلي خانهي
يا قبيلهي آنچه دلي او روي كنا اين روز از نزدي :: خداي ايما برفتن بپرستيدن مر
19 بتاني آن قومهاي آن ايشان تا نه هست در شما ريشهي شاخهي زهر و كبسته * و باشد در
شنيدني او مر سخنهاي آن سوكندي آن اين و شكسته شود در دلي او بگفتن سلامتي باشد
20 بمن كه در هوسي دلي من بروم بسبب افزودني آن خور آب مر آن تشنه * نه مراد
كند :: آمرزيدن باو كه آن هنگام دودگين شود خشمي :: و رشكي او در مردي آن او
و بچسبد در و همه آن نفرين آن نوشته در كتابي آن اين و محو كند :: مر نامي او از فرودي
21 آن آسمان * و جدا كند اويرا :: ببدي از همه قبيلهاي يسرال چون همه نفرينهاي آن
22 شرط آن نوشته در كتابي آن تورهي آن اين * و بگويد آن دراي آن آخرين پسراني شما آنچه
برخيزند از پسي شما و آن بيگانه آنچه بيايد از زميني دور و ببينند مر زخمهاي آن زميني
23 آن آن و مر بيماريهاي آن آنچه بيماري آورد :: در آن * گوگرد و نمك سوخته همه زميني آن
نه كاشته شود و نه رويد و نه بر آيد در آن هيچ گياه چون زيروزبري سدوم و عموره ادمه
و صبوييم آنچه زيروزبر كرد " در خشمي او و در غضبي او *

Neque vobiscum solis ipsis ego pango 14
fœdus istud, & juramentum istud:
Sed cum *eo qui est ipse hîc nobiscū* 15
stans hâc die in præsentia Domini
Dei nostri, & cum *eo qui non est*
ipse hîc nobiscum hâc die. Vos enim 16
nostis quomodo sedimus in terra
Ægypti, & quomodo transivimus
per medium gentium quas transi-
stis: Et vidistis abominationes 17
earum, & idola earum, lignum &
lapidem, argentum & aurum, quæ
sunt *apud illas. Ut non sit inter* 18
vos vir, aut mulier, aut familia,
aut tribus, cujus cor respiciat hodiè
à Domino Deo nostro, eundo ad co-
lendum idola gentium: ne fortè
sint inter vos fibræ ramiferæ
veneni & colocynthidis. Sitque, 19
cùm audierit verba juramen-
ti hujus, tunc frangatur in corde
suo, dicendo; Pax erit mihi,
quum in libidine cordis mei am-
bulavero, addendo bibacitatem
sitienti. Non volet Dominus re- 20
mittere ei, quia eo tempore fu-
mabit ira Domini & zelus ejus
in virum illum, & incumbet ei
omnis maledictio scripta in libro
isto: & delebit Dominus nomen
ejus de sub cælo. Et separabit 21
eum Dominus in malum ab omni-
bus tribubus Israel, juxta omnes
maledictiones fœderis scripti in li-
bro legis hujus. Et dicet genera- 22
tio posterior, filii vestri qui sur-
gent post vos, & extraneus qui
venerit à terra longinqua: quum
viderint plagas terræ istius, &
infirmitates ejus quas immiserit Do-
minus in eam: (Nam sulphure & 23
sale exusta erit tota terra ejus:
non seretur, neque pullulabit nec
ascendet in ea ulla herba, juxta
subversionem Sedom, & Amorah,
Admah, & Sebojim, quas sub-
vertit Dominus in ira sua & in
furore suo.)

תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. Jonathan B. Uziel.

ואמרו ויימרון כל עממיא מטול מה עבד יי היכנא לארעא הדא מה הוה 24
תקוף רוגזא רבא הדין : ואמרו ויימרון מטול דשבקו ית קיימא דיי אלהא 25
דאבהתהון דגזר עמהון באפקותיה יתהון מארעא דמצרים : וילכו ואזלו בתר 26
יצרא בישא ופלחו לטעוות עממיא וסגידו להון דחלן דלא ידעונון ולא
אתפלגון להון : ויחר אף ותקיף רוגזא דיי בארעא ההיא לאיתאה עלוהי ית 27
כל לווטיא דכתיבין בספרא הדין : ויתשם וטלטלינון יי מעלוי ארעהון ברגוז 28
ובכלו ובתקוף רב וטלקינון בגלותא לארע חורן כזמן יומא הדין : הנסתרות
טמירתא גליין קדם יי אלהנא והוא יפרע מנהון וגלייתא יתמסרן לנא ולבננא 29
עד עלמא למעבד להון דינא מטול לקיימא ית כל פתגמי אוריתא הדא :

Et dicent omnes populi; Propter quid fecit Dominus sic terræ huic? 24
quæ est ira furoris magni hujus? Et dicent; Propterea quòd reliquerunt 25
fœdus Domini Dei patrum suorum, quod pepigerat cum illis dum educeret
eos è terra Ægypti. Et iverunt post concupiscentiam malam, & colue- 26
runt idola populorum, & adoraverunt ea, deos quos non noverunt,
neque cesserunt in partem illis. Et iratus est furor Domini con- 27
tra hanc terram, ut adduceret super eam omnes maledictiones scriptas
in libro hoc. Et exulare fecit eos Dominus à terra sua in ira, fu- 28
rore, & indignatione magna: & projecit eos in captivitatem in ter-
ram aliam, ut *testatur* tempus diei hujus. Secreta revelata sunt coram 29
Domino Deo nostro, & ipse ultionem sumet de illis: sed manifesta tradita
sunt nobis & filiis nostris usque in seculum, ut faciamus de illis judi-
cium, ut impleamus omnia verba legis hujus.

ל

והיה ויהי כד ייתון עליכון ית כל פתגמיא האלין בירכן וחילופהון דסדרית 1
קדמיכון ותיתבון על ליבכון למיתב לפולחני בכל גלוות עממיא דאגלי יתכון
יי לתמן : ושבת טוביכון צדיקיא מרי תתובא דכד תחובון ותתובון מטיא 2
תיובתכון עד כורסי יקרא דיי אלהכון אין תקבלון למימריה ככל מה דאנא
מפקיד לכון יומנא אתון ובניכון בכל לבכון ובכל נפשכון : ושב ויקבל 3
מימריה ברעוא ית תיובתכון וירחם עליכון ויתוב ויכנוש יתכון מכל עממיא
דבדר יי אלהכון יתכון לתמן : אם אין יהון מבדריכון בסייפי שמיא מתמן 4
יכנוש יתכון מימרא דיי אלהכון על ידוי דאליהו כהנא רבא ומתמן יקרב יתכון
על ידוי דמלכא משיחא : והביאך ויעלינכון מימרא דיי אלהכון לארעא 5
דיריתו אבהתכון ותירתונה ויוטב לכון ויסגינכון יתיר מן אבהתכון : ומל ה' ויעדי 6
יי אלהכון ית טפשות לבכון וית טפשות לבא דבניכון ארום יבטל יצרא בישא
מן עלמא ויברי יצרא טבא די ימלכינכון למירחם ית יי אלהכון בכל לבכון
ובכל נפשכון מן בגלל דיוגרון חייכון עד עלמין : ונתן ויגרי מימרא דיי 7
אלהכון ית לווטיא האלין על בעלי דבביכון דאעיקו יתכון בגלוותכון ועל
סנאיכון דרדפו מן בתריכון עד די אנסו יתכון : ואתה ואתון תתובון ותקבלון 8
למימרא דיי ותעבדון ית כל פקודוי דאנא מפקד לכון יומנא :

CAP. XXX.

Et erit quum venient super vos omnia verba hæc benedictionum, 1
& eorum contraria, quæ ego posui coram vobis, tum reducetis ad cor
vestrum ut revertamini ad cultum meum in omnibus captivitatibus
populorum ad quos migrare fecerit vos Dominus. O vos justi resipi- 2
scentes fœlices; quia quum peccaveritis & reversi eritis, perveniet vestra
resipiscentia usq; ad solium gloriæ Domini Dei vestri: si recipiatis sermo-
nem ejus juxta omnia quæ mandavi vobis hodie, vos & filii vestri, toto cor-
de vestro & tota anima vestra? Et recipiet sermo ipsius cum beneplacito 3
pœnitentiam vestram, & miserebitur vestri: & iterùm congregabit vos
ex omnibus populis, ad quos disperserit vos Dominus Deus vester. Si fu- 4
erint dispersiones vestræ in fines cœlorum, inde congregabit vos sermo
Domini per manus Eliæ sacerdotis magni, & inde adducet vos per ma-
nus regis Messiæ. Et introducet vos sermo Domini Dei vestri in 5
terram quam hæreditario possederunt patres vestri, & possidebis eam:
& benefaciet vobis, & multiplicabit vos plusquam patres vestros. Et 6
removebit Dominus Deus vester stultitiam cordis vestri, & stultitiam
cordis filiorum vestrorum: quia cessabit concupiscentia mala ex mun-
do, & creabit concupiscentiam bonam, quæ consilium dabit vobis
ut diligatis Dominum Deum vestrum toto corde vestro, & tota ani-
ma vestra, ut producantur vitæ vestræ usque in seculum. Et immittet 7
sermo Domini Dei vestri maledictiones istas super inimicos vestros,
qui oppresserunt vos in captivitatibus vestris, & contra osores vestros
qui persequuti sunt vos, donec diripuerint vos. Vos verò reverte- 8
mini & recipietis sermonem Domini, & facietis omnia mandata ejus,
quæ ego mando vobis hodie.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

24 * و بگويند همه آن قومها ابرچي بكرد :: همچنين بزميني آن اين چي گرمي آن خشم آن
25 بزرگي آن اين * و بگويند ابر آنچه گذاشتند مر شرطي :: خداي پدراني ايشان آنچه ببريد
26 اوازي ايشان در بيرون آوردني او ايشانرا از زميني مصر * برفتند بپرستيدند معبوداني دگران
27 و سجود كردند بايشان معبودي آنچه نه دانستند ايشانرا و نه بخش داد بايشان * گرم شد
28 خشمي :: در زميني آن آن باوردن ابر آن مر همه آن نفريني آن نوشته در كتابي آن اين * بر كند
:: ايشانرا از بالاي زميني ايشان در خشم و در غضب و در قهري بزرگ و بينداخت ايشانرا
29 بزميني دگر چون روزي آن اين * آن نهانها بر :: خداي ايما و آن ظاهرها بايما و بپسراني
[ايما] تا جاويد بكردن مر همه سخنهاي آن توريتي آن اين *

Dicent inquam omnes gentes; Ut quid fecit Dominus sic terræ huic? quisnam est fervor iræ magnæ hujus? 24 *Et dicent; Super eo quòd dereliquerunt pactum Domini Dei patrum suorum, quod pepigit cum eis quum educeret eos è terra Ægypti.* 25 *Et abeuntes coluerunt deos alios, & adorârunt eos, deos quos non cognoverunt, cùm non impertitus sit eos illis.* 26 *Et efferbuit ira Domini in terram ipsam, ad inferendum ei omnem maledictionem scriptam in libro hoc.* 27 *Extirpavitque eos Dominus de super terram ipsorum in ira, & furore, & indignatione magnâ, & projecit eos in terram aliam, sicut die hâc.* 28 *Abscondita, Domino Deo nostro: & manifesta, nobis & filiis nostris usque in æternum, ad faciendum omnia verba legis hujus.* 29

* فصل سيام *

1 * و باشند كه بيايند ابر تو همه آن سخنهاي آن ايشان آن آفرين و آن نفرين آنچه بدادم
بپيشي تو و بازگردي بدلي تو در همه آن قومها آنچه دحف كرد ترا :: خداي تو بآنجا *
2 * و باز گردي تا :: خداي تو و بشنوي در قولي او چون همه آنچه من فرمايا ترا اين روز تو
3 و پسراني تو در همه دلي تو و در همه جاني تو * و باز گرداند :: خداي تو مر بردگي تو [و رحمت
كند بتو] و باز گردد و جمع كند ترا از همه آن قومها آنچه پراكنده كرد ترا :: خداي تو
4 بآنجا * اگر باشد دحف شدهي تو در كناري آن آسمان از آنجا جمع كند ترا :: خداي تو و از
5 آنجا بستاند ترا * و بياورد ترا :: خداي تو بآن زمين آنچه ميراث گرفتند پدراني تو و ميراث
6 گيري آنرا و نيكو كند ترا و بسيار كند ترا از پدراني تو * و ببرد :: خداي تو مر
ناداني دلي تو و مر ناداني نسلي تو بدوست داشتن مر :: خداي تو در همه دلي تو و در
7 همه جاني تو بسبب زستني تو * و بدهد :: خداي تو مر همه آن نفرينهاي آن ايشان ابر
8 دشمناني تو و ابر دشمن داراني تو آنچه بتاختند ترا * و باز گردي و بشنوي بقولي ::
و بكني مر همه فرمانهاي او آنچه من فرمايا ترا اين روز *

CAP. XXX.

Erit autem, cùm venerint super te omnia verba hæc, benedictio & maledictio quas dedi coram te, & reversus fueris ad cor tuum in cunctis gentibus ad quas impulerit te Dominus Deus tuus: 1 *Reversusque fueris ad Dominum Deum tuum, & auscultaveris dicto ejus, juxta omne quod ego præcipio tibi hodiè, tu & filii tui toto corde tuo & totâ animâ tuâ:* 2 *Tunc reducet Domin⁹ De⁹ tuus captivitatem tuam, & miserebitur tuî, & revertetur & congregabit te ex omnibus gentibus ad quas disperserit te Dominus Deus tuus.* 3 *Si fuerit expulsio tua ad extremum cœli, illinc congregabit te Dominus Deus tuus, & illinc capiet te:* 4 *Introducétque te Dominus Deus tuus in terram quam hæreditate acceperant patres tui, & hæreditate accipies eam: benefaciétque tibi, & multiplicabit te præ patribus tuis.* 5 *Et circumcidet Domin⁹ De⁹ tuus ignorantiã cordis tui, et ignorantiã sobolis tuæ, ad diligendum Dominum Deum tuum toto corde tuo ac totâ animâ tuâ propter vitam tuam.* 6 *Dabit autem Dominus omnes maledictiones istas super inimicos tuos, & super odio habentes te, qui persequuti sunt te.* 7 *Revertêris itaque a[illegible]tabisque dicto Domini, [illegible] omnia [illegible] quæ [illegible] pio tibi hodie.* 8

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hierosolymitanum.

והותירך וישיירינכון יי אלהכון לטבא דתצלחון בכל עובדי ידיכון בוולדא 9
דמעיכון ובולדא דבעירכון ובפירי ארעכון לטבא ארום יתוב מימרא דיי למיחדי
אמטולכון לאוטבא לכון היכמא דחדי על אבהתכון: כי תשמע ארום תקבלון 10
למימרא דיי אלהכון למנטר פקודוי וקיימוי דכתיבין בספר אורייתא הדין ארום
תתובון לדחלתא דיי אלהכון בכל לבכון ובכל נפשכון: כי המצוה ארום 11
תפקידתא הדא דאנא מפקיד לכון יומנא לא מכסיא היא מנכון ולא רחיקא היא:
לא לא בשמיא היא למימר מן יסוק 12
בדילנא בשמיא ויסבינה לנא וישמע
יתה לנא ונעבדינה: ולא ולא מן 13
האל לעיבר ימא רבא היא למימר
מאן יעיבר בדילנא לעיבר ימא רבא
ויסבינה לנא וישמע יתה לן ונעבדינה:
כי קרוב ארום קריב לכון פתגמא 14
בבית מדרשכון פתחו פמכון למהוי
הגיין בהון בריר לבכון למעבד יתהון:
ראה חמון די סדרית קדמיכון יומנא 15
ית ארחא דחיי דביה משתלם אגר טב
לצדיקיא וית ארחא דמותא דביה
משתלם אגר ביש לרשיעיא: אשר
דאנא מפקיד לכון יומנא למרחם 16
ית יי אלהכון ולמהך באורחן דתקנן
קדמוי ולמנטר פקודוי וקיימוי ודינוי ותיחון ותסגון ויבריכינכון יי אלהכון
בארעא דאתון עללין לתמן למירתה: ואם ואין יהרהר לבכון ולא תקבלון 17
ותטעון ותסגדון לטעוות עממיא ותפלחונון: הגדתי תניתי לכון יומנא 18
ארום מיבד תיבדון ולא תגדון יומין על ארעא דאתון עברין ית יורדנא
למיעל לתמן למירתה: העידותי לא סהדין דעברין מן עלמא אנא מסהיד 19
בכון יומנא אלהן שמיא וארעא חיי ומותא סדרית קומיכון ברכתא וחילופה
ותתירעון בארחא דחיי היא אורייתא מן בגלל דתיחון בחיי עלמא דאתי
אתון ובניכון:

ירושלמי 12 לא בשמיא היא אוריתא
למימר אלוי אי הוה לן חד כמשה
נביא די יסוק לשמיא וייתי יתה לן
וישמע ית פקודיא ונעבד יתהון:
13 ולא מעבר ימא רבא היא אוריתא
למימר אלוי הוה לן חד כיונה נביא
דייחות לעומקי ימא רבא וייתי יתה לן
וישמע ית פקודיא ונעבד יתהון:
14 ארום קריב הוא לותכון פתגם לחדא
בפומכון למהוי הגיין בה ובלבביכון
למעבד יתה: 15 חוון הא שוית
קדמיכון יומא הדין ית אורחא דחייא
דהיא אורחא טבתא וית אורחא
דמיתותא דהיא אורחא בישתא:

Et abundare faciet vos Dominus Deus vester in bonum; quia prosperabi- 9
tis in omnibus operibus manuum vestrarum, in prole ventris tui, & in fœtu
jumenti tui, & in fructibus terræ vestræ in bonum: quoniam revertetur
sermo Domini ut lætetur propter vos, ut benefaciat vobis, sicut lætatus
est super patres vestros. Quando recipietis sermonem Domini Dei vestri, 10
servando mandata ejus & statuta ejus quæ scripta sunt in libro legis
hujus: quandoquidem convertemini ad timorem Domini Dei vestri
toto corde vestro, & tota anima vestra. Quoniam mandatum istud, 11
quod ego mando vobis hodie, non est tectum à vobis neque remo-
tum. Non in cœlis est, ut dicas; 12
quis ascendet pro nobis in cœ-
los, & accipiet nobis & faciet
illud audire nos, ut ipsum facia-
mus? Neque est ultra mare ma- 13
gnum, ut dicas; Quis transibit pro
nobis mare, & accipiet ipsum no-
bis, & audire faciet ipsum nos,
ut illud faciamus? Quoniam pro- 14
pinquus est vobis sermo in vestris
scholis: aperite os vestrum ut sitis
meditantes in illis, mundate cor
vestrum ut faciatis illa. Videte 15
quòd ordinaverim coram vobis ho-
die viam vitæ, in qua est retribu-
tio mercedis bonæ justis, & vi-
am mortis, in qua est retributio
mercedis malæ improbis. Quod 16
ego præcipio vobis hodie, ut di-
ligatis Dominum Deum vestrum,
& ut ambuletis in viis quæ sunt
rectæ coram eo, & ut custodiatis mandata ejus, & statuta ejus, &
judicia ejus, & vivatis & multiplicemini, & benedicat vobis Domi-
nus Deus vester in terra, ad quam possidendam vos ingredimini.
Quod si cogitet cor vestrum ut non recipiatis, sed erretis ut adore- 17
tis idola populorum, & colatis illa. Nuntio vobis hodie quòd per- 18
eundo peribitis, & non protrahetis dies super terram, propter quam
tu transis Jordanem ut ingrediaris & possideas illam. Non testes 19
qui transeunt ex hoc mundo ego testor in vos hodie, sed cœlos &
terram, vitam & mortem ego ordinavi coram vobis, benedictionem
& ejus contrarium; eligetis ergo semitam vitæ, nimirum legem, ut
vivatis vitâ seculi venturi, vos, & filii vestri.

Hierosol. 12 *Non in cœlis est lex, ut dicas; utinam aliquis existat nobis sicut Moses propheta, ut ascendat in cœlos & adducat ipsum nobis, & audire nos faciat mandata, ut illa faciamus.* 13 *Neque ultra mare magnum est lex, ut dicas; Utinam sit nobis unus sicut Jona propheta, qui descendat in profunditates maris, & adducat nobis illud, & audire faciat mandata ut illa faciamus.* 14 *Quoniam propinquus est apud vos sermo valdè in ore vestro, ut meditemini in eo, & in cordibus vestris ut faciatis ipsum* 15 *Videte, ecce posui coram vobis hodie viam vitæ, quæ est via bona, & viam mortis, quæ est via mala.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*و زياده كند ترا ⁖ خداي تو در همه عملي دستي تو در بري شكمي تو و در بري چهارپاي 9
تو و در بري زميني تو بنيكويي كه باز گردد ⁖ بشادي كردن ابر تو بنيكويي چون آنچه شادي
كرد ابر پدراني تو * كه بشنوي در قولي ⁖ خداي تو بنگاه داشتن فرمانهاي او و رسمهاي 10
او آن نوشته در كتابي آن توريتي آن اين كه باز گردي ب⁖ خداي تو در همه دلي تو
و در همه جاني تو * كه آن فرماني آن اين آنچه من فرمايا ترا اين روز نه جدا است آن از تو 11
و نه دور است آن * نه در آسمان آن بگفتن كه بر آيد بايما بآن آسمان و بستاند آنرا بايما 12
و بشنواند ايمارا [آن] و بكنيم آنرا * و نه از گذار بدريا است آن بگفتن كه بگذرد بايما 13
گذاري آن دريا و بستاند آنرا بايما و بشنواند ايمارا آن و بكنيم آنرا * كه نزديك است 14
بتو آن سخن بغايت در دهاني تو و در دلي تو بكردن اويرا * ببين بدادم بپيشي تو اين 15
روز مر آن زندگي و مر آن نيكويي مر آن مرگي و مر آن بدي * آنچه من فرمايا ترا اين 16
روز بدوست داشتن مر ⁖ خداي تو برفتن در راهاي او و بنگاه داشتن فرمانهاي او
و رسمهاي او و حكمهاي او و بزيي و بسيار شوي و آفرين كند ترا ⁖ خداي تو در
زميني آنچه تو آيا بآنجا بميراث گرفتن آنرا * و اگر روي كند دلي تو و نه شنوي 17
و دهك شوي و سجود كني بمعبوداني دگران و پرستش كني ايشانرا * آگاه كردم بشما 18
اين روز كه گم شدن گم شويد نه دراز كشيد روزگاران ابر آن زمين آنچه تو گذرا
مر آن يردن بآمدن بآنجا بميراث گرفتن آنرا * گواه گرفتم در شما اين روز مر آن آسمان 19
و مر آن زمين آن زندگي و آن مردگي بدادم بپيشي تو آن آفرين و آن نفرين و اختيار كني
در زندگي بسبب زيي تو و نسلي تو *

(Et augebit te Dominus Deus tuus in omni opere manûs tuæ, in fructu ventris tui, & in fructu quadrupedis tuæ, ac in fructu terræ tuæ, in bonum: quia revertetur Dominus ad lætandum super te in bonum, quemadmodum lætatus est super patres tuos: Cùm auscultaveris dicto Domini Dei tui, custodiendo præcepta ejus ac statuta ejus scripta in libro legis hujus: cúmq; reversus fueris ad Dominum Deum tuum toto corde tuo ac totâ animâ tuâ.) Nam præceptum hoc quod ego præcipio tibi hodiè, non separatum est illud à te, neque procul est illud: Non in cælo est, ad dicendum; Quis ascendet pro nobis in cælum, & accipiet illud pro nobis, & audire faciet nos illud, ut faciamus illud? Neque ultra transitum maris est illud, ad dicendum; Quis transfretabit pro nobis transitum maris, & accipiet illud pro nobis, & audire faciet nos illud, ut faciamus illud? Sed propinquum est tibi verbũ valdè, in ore tuo & in corde tuo, ad faciendum illud. Vide, dedi coram te hodiè vitam & bonum, & mortem ac malum: Quoniam ego præcipio tibi hodiè diligere Dominum Deum tuum, ambulare in viis ejus, & custodire mandata ejus & statuta ejus ac judicia ejus, ut vivas, & multipliceris, & benedicat tibi Dominus Deus tuus in terra quam tu ingrederis ad hæreditate accipiendum eam. At si averterit se cor tuum, & non audieris, & impulsus sis, & adoraveris deos alios, coluerisque eos: Denuntiavi vobis hodiè, quòd pereundo peribitis, non longum protrahetis dies super terram ad quam tu transis Jarden ad ingrediendum ad hæreditate accipiendum eam. Testes assumpsi contra vos hodiè cælum ac terram, quod vitam & mortem dedi coram te, benedictionem & maledictionem: eligas ergò vitam, ut vivas tu & progenies tua.

Verse numbers in the margin of the Latin interpretation: 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19.

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

לאהבה למירחם ית יי אלהכון לקבלא במימריה ולמקרב לדחלתיה ארום 10
אורייתא דאתון עסיקין בה היא חייכון בעלמא הדין ואורכות יומיכון בעלמא דאתי
ותתכנשון בסוף גלוותא ותיתבון על ארעא דקיים יי לאבהתכון לאברהם ליצחק
וליעקב למתן להון :

פ פ פ לא

וילך ואזל משה למשכן בית אולפנא ומליל ית פתגמיא האלין עם כל ישראל : 1
ויאמר ואמר להון בר מאה ועשרין שנין אנא יומנא לית אנא יכיל תוב למיפק 2
ולמיעל ומימרא דיי אמר לי לא תעיבר ית יורדנא הדין : ה׳ יי אלהכון 3
ושכינתיה עביר קדמיכון הוא ישיצי ית עממיא האלין ותירתונון יהושע הוא יטייל
קדמיכון היכמא דמליל יי : ועשה ויעבד יי פורענות דינא מנהון היכמא דעבד 4
לסיחון ולעוג מלכי אמוראי ולעממי ארעהון דשיצי יתהון : ונתנם וימסרינון 5
מימרא דיי קדמיכון ותעבדון להון הי ככל תפקידתא דפקידית יתכון : חזקו
איתוקפו ואתחיילו לא תדחלון ולא תתירעון מן קדמיהון ארום יי אלהכון שכינתיה 6
מידברא קדמיכון לא ישבקינכון ולא ירחקינכון : ויקרא וקרא משה ליהושע 7
מן גוא עמא ואמר ליה למיחמיהון דכל ישראל איתוקף ואתחייל ארום אנת
מתמני למיעול עם עמא הדין לארעא דקיים מימרא דיי לאבהתכון למיתן להון
ואנת תפלינג יתה להון : והי ומימרא דיי שכינתיה מידברא קדמך ומימריה יהי 8
בסעדך לא ישבקינך ולא ירחיקינך לא תדחל ולא תתירע : ויכתוב וכתב משה 9
ית אורייתא הדא ומסרה לכהניא בני לוי דנטלין ית ארון קיימא דיי ולכל
חכימי ישראל : ויצו ופקיד משה יתהון למימר בסוף שבע שנין באשוני שתא 10
דשמיטתא בחגא דמטליא : בבא במיתי כל ישראל לאתחמאה קדם יי אלהכון 11
באתרא דיתרעי תיקרון ית אורייתא הדא קבל כל ישראל במשמעהון : הקהל
כנושו ית עמא גובריא למילף ונשיא למשמע אולפנא וטפליא לקבולי עליהון 12
אגרא דמייתין יתהון וגיוריא דבקירויכון דיחמון איקר אורייתא וידחלון כלהון
מן קדם מימרא דיי אלהכון ויטרון למעבד ית כל פתגמי אורייתא הדא :

Ut diligatis Dominum Deum vestrum, auscultando sermoni ejus, & ad- 20
hærendo timori ejus: quoniam lex in qua occupabimini erit vita vestra
in hoc seculo,& prorogatio dierum vestrorum in seculo venturo,ut colli-
gamini in fine captivitatum, & habitetis in terra quam juravit Dominus
patribus vestris,Abraham, Isaac, & Jacob, se daturum illis.

SECT. LII.
CAP. XXXI.

ET abiit Moses in tabernaculum domus doctrinæ, & loquutus est 1
verba hæc cum universo Israel. Et dixit illis; Hodie natus sum cen- 2
tum viginti annos, neque possum rursus egredi aut ingredi : & sermo
Domini dixit mihi, Non transibis Jordanem istum. Dominus Deus ve- 3
ster & divina ejus majestas transibit coram vobis, ipse exterminabit po-
pulos istos, & possidebitis eos : Josue quoque præcedet vos quemad-
modum loquutus est Dominus. Et faciet Dominus vindictam judicii de il- 4
lis, sicut fecit Sichon & Og regibus Æmorrhæorum, & populis terræ
eorum, quos perdidit. Et tradet eos sermo Domini coram vobis, ut 5
faciatis illis juxta omne mandatum quod ego mandavi vobis. Fortes 6
igitur & robusti estote, ne timeatis nec frangamini à facie eorum : quo-
niam Domini Dei vestri divina majestas dux erit ante vos, non deseret
vos neque abominabitur vos. Vocavítque Moses Josuam è medio po- 7
puli, & dixit illi vidente universo Israele; Roborare & fortis esto, quo-
niam tu præficieris ut ingrediaris cum populo hoc in terram,
quam juravit Sermo Domini patribus vestris se daturum il-
lis : & tu divides eam illis. Et Sermonis Domini divina 8
majestas præcedet te, & Sermo ejus erit tibi auxilio; non relin-
quet te, nec abominabitur te : ne timeas neque frangaris animo. Et 9
scripsit Moses legem hanc, & tradidit illam sacerdotibus filiis Levi, qui
portant arcam fœderis Domini, & omnibus sapientibus Israel. Et præ- 10
cepit illis Moses, dicendo; In fine septem annorum tempore anni re-
missionis, in festo tabernaculorum, Quum veniet universus Israel ut ap- 11
pareat coram Domino Deo vestro, in loco quem elegerit, legetis le-
gem hanc coram universo Israel illis audientibus. Congregate popu- 12
lum; viros ut discant, mulieres ut audiant doctrinam, pueros ut reci-
piant præmium illius quod adducant eos, & peregrinos qui sunt in ur-
bibus vestris ut videant gloriam legis, & timeant omnes illi à facie
sermonis Domini Dei vestri, ut observent facere omnia verba legis
hujus.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بدوست داشتن مر ״ خداي تو بشنويدن در قولي او و بواصل شدن درو كه او زندگي 20
تو و درازي روزگاراني تو بنشستن ابر آن زمين آنچه سوگند خورد ״ بپدراني تو بابرهم بيصحق
و بيعقوب بدادن بايشان * فصل سي يكم * برفت مشه سخن گفت مر آن 1
سخنهاي آن اينان بهمه يسرال * گفت بايشان قدري صد و بيست سال من اين روز نه توانم 2
نيز بيرون آمدن و بآمدن و ״ گفت بمن نه گذاري مر آن يردن آن اين * ״ خداي تو او 3
گذرا بپيشي تو او نيست كند مر آن قومهاي آن اينان از پيشي تو و ميراث گيري
ايشانرا يهوشع او گذرا بپيشي تو چون آنچه سخن گفت ״ * و بكند ״ بايشان چون آنچه بكرد 4
بسيحن و بعوج پادشاهاني آن اموري و بزميني ايشان آنچه نيست كرد ايشانرا * و بدهد 5
ايشانرا ״ بپيشي شما و بكنيد بايشان چون همه آن فرمان آنچه فرمودم شمارا * قوي باشيد 6
و پادياوند باشيد نه ترسيد و نه شكسته شويد از پيشي ايشان كه ״ خداي تو او آن
روا اوازي تو نه سست گذارد ترا و نه دست باز دارد ترا * بخواند مشه بيهوشع گفت باو 7
بچشم ديدي همه يسرال قوي باش و پادياوند باش كه بيايي اوازي آن قومي آن اين بآن زمين
آنچه سوگند خورد ״ بپدراني ايشان بدادن بايشان و تو احسنتا دهي ايشانرا * و ״ او آن روا 8
بپيشي تو او باشد اوازي تو نه سست گذارد ترا و نه دست باز دارد ترا نه ترسي و نه
شكسته شوي * بنوشت مشه مر آن تورهي آن اين بداد آنرا بآن كهنان پسراني لوي آن 9
بر داران مر صندوقي شرطي ״ و بهمه پيراني يسرال * بفرمود مشه ايشانرا بگفتن از 10
فرجامي هفت سالها در موعد سالي آن شمطه در حجي آن سكوت * در آمدني همه 11
يسرال بديدار شدن مر پيشي ״ خداي تو در جايي آنچه اختيار كند بخواني مر آن
تورهي آن اين مقابلي همه يسرال در حضوري ايشان * جمع كن مر آن قوم 12
مر آن مردان و آن زنان و آن طفل و غريبي تو آنچه در دروازهاي تو بسبب بشنوند
و بسبب بياموزند و بترسند مر ״ خداي شما و نگاه دارند بكردن مر همه سخنهاي
آن تورهي آن اين :

Diligendo Dominum Deum tuum, 20
auscultando dicto ejus, & adhæ-
rendo ei : ipse enim est vita tua,
& longitudo dierum tuorum, ut se-
deas super terram quam juravit Do-
minus patribus tuis, Abraham, Ishac,
& Jaacob, dare illis.

CAP. XXXI.

ABiens itaque Mosheh locutus 1
est verba ista ad universum Israel:
Dixitq; eis, Ætatis centum & vi- 2
ginti annorũ sum hodie, non possum
ampliùs egredi & ingredi : præterea
Dominus dixit ad me, Non transi-
bis Jarden istum. Dñs Deus tuus ipse 3
transiturus est ante te, ipse annihi-
labit omnes gentes istas à præsentia
tua, & hæreditate accipies eas. Je-
hoshua ipse transiturus est ante te,
quemadmodum locutus est Dominus.
Facietque Dominus illis quemad- 4
modum fecit Sihon & Og regibus
Emoræi, & terræ eorum, quos an-
nihilavit. Quum ergò dederit eas 5
Dominus coram vobis, tunc facie-
tis eis juxta omne præceptum quod
præcepi vobis. Confortamini, & 6
roboramini; ne timeatis, neque fran-
gamini à facie eorum : Dominus
enim Deus tuus est qui pergit te-
cum, non dimittet te, neque ma-
num retrahet tibi. Vocans itaque 7
Mosheh Jehoshua, dixit illi in o-
culorum conspectu totius Israelis;
Fortis esto ac validus esto : ingre-
dieris enim cum populo isto terram
quam juravit Dominus patribus
eorum dare illis, & tu possidendam
dabis eam illis. Et Dominus est 8
qui incedit ante te : ipse erit tecum,
non dimittet te, neque manum re-
trahet tibi : ne timeas, neque
confractus sis. Scripsitque Mo- 9
sheh legem istam, & dedit eam sa-
cerdotibus filiis Levi portantibus
arcam fœderis Domini, & omni-
bus senioribus Israel. Et præcepit 10
Mosheh eis, dicendo; A fine septem
annorum, in stato tempore anni
remissionis, solennitate tabernaculo-
rum, In adventu universi Israelis 11
ad apparendum coram Domino Deo
tuo, in loco quem elegerit, recitabis
legem istam coram universo Israele
in præsentia eorum. Congrega po- 12
pulum, viros, & mulieres, & par-
vulos, & peregrinos tuos qui in-
tra portas tuas, ut audiant, &
ut discant, timeántque Dominum
Deum vestrum, & observent fa-
cere omnia verba legis hujus :

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

13 ובניהם ובניהון דלא ידעו ישמעון וילפון למדחל מן קדם יי אלהכון כל
יומיא דאתון קיימין על ארעא דאתון עברין ית יורדנא תמן למירתה: ויאמר
14 תלתא צדיקיא אתאמרת קריבותא במיתתהון מטול דלא מטו ליומי אבהתהון
וכל חד וחד מני פרנסא ביומוי יעקב אבונן ודוד מלכא ומשה נביא דהכין כתיב
ואמר יי למשה הא קריבן יומך לממת קרי ית יהושע ותתעתדון במשכן זמנא
15 ואפקדיניה ואזל משה ויהושע ואתעתדו במשכן זמנא: וירא ואתגלי איקר
שכינתא דיי במשכנא בעמודא דעננא וקם עמודא דעננא על תרע משכנא
ומשה ויהושע קמון מן לבר:
16 ויאמר ואמר יי למשה הא אנת שכיב
בעפרא עם אבהתך ונשמתך תהוי
גניזא בגניז חיי עלמא עם אבהתך ויקומון רשיעי עמא הדין ויטעון בתר
טעוות עממיא דהינון עללין תמן ביניהון וישבקון דחלתי וישנון ית קיימי
17 די גזרית עמהון: וחרה אפי ויתקוף רוגזי בהון ביומא ההוא ואירחיקינון
ואסלק שכינתי מנהון ויהון לביזא ויארען יתהון בישן סגיען ועקן ויימרון
בעדנא ההיא בשבועה מטול דלית שכינת אלהי שריא במצעי אירעוני בישתא
18 האלין: ואנכי ואנא מסלקא אסלק שכינתי מנהון בעדנא ההיא עד דיתמקמקון
ויקבלון פורענות חוביהון על כל בישתא דעבדו ארום אתפניו בתר טעוות עממיא:
19 ועתה וכדון כתובו לכון ית תושבחתא הדא ואלפה ית בני ישראל
שויה בפומהון בדיל דתיהי תושבחתא הדא קדמוי לסהיד בבני ישראל:
20 כי אביאנו ארום איעלינון לארעא דקיימית לאבהתהון עבדא חלב ודבש וייכלון
וישבעון וידהנון ויתפנון לטעוות עממיא ויפלחונון וירגזון קדמוי וישנון ית קיימי:
21 והיה ויהי ארום יערען יתהון בישן סגיען ועקן ותסהיד תושבחתא הדא קדמיהון
לסהדו ארום גלי קדמי דלא תתנשי מפום בניהון ארום גלי קדמי ית יצרהון
22 בישא דהינון עבדין יומנא עד לא אעיליכון לארעא דקיימית: ויכתב וכתב משה
ית תושבחתא הדא ואלפה ית בני ישראל:

ירושלמי 16 וישבקון ויפסון ית קיימיא
די קיימית עמהון:

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Filii quoque eorum, qui nihil noverunt, audiant & discant timere à 13
facie Domini Dei vestri, omnibus diebus quibus vivetis in terra,
propter quam vos transitis Jordanem ad possidendum illam. Tribus 14
justis dicta est appropinquatio mortis eorum, quòd non pervenirent
ad dies patrum suorum, & unusquisque horum constituit gubernatorem in diebus suis, Jacobo patri nostro, & Davidi regi, & Mosi prophetæ, quia sic scribitur: Et dixit Dominus Mosi; Ecce appropinquant dies tui ut moriaris, voca Josuam & sistite vos in tabernaculo fœderis, ut dem illi mandatum. Itaque abiit Moses & Josue, & statuerunt se in tabernaculo fœderis. Et revelavit se gloria di- 15
vinæ majestatis Dei in tabernaculo in columna nubis, & stetit columna nubis ad portam tabernaculi, Moses autem & Josue stabant foris. Et dixit Dominus Mosi; Ecce tu jacebis in pulvere cum patri- 16
bus tuis, & anima tua erit reposita in thesauro vitæ seculi cum patribus tuis: & surgent improbi populi hujus, & errabunt post idola populorum inter quos ipsi venient, & relinquent cultum meum, & mutabunt fœdus meum, quod
ego cum illis pepigi. Tum succendetur furor meus contra eos in die 17
illo, & abominabor illos, & auferam divinam meam majestatem ab illis, & erunt in prædam, & occurrent illis mala multa & angustiæ: & dicent tempore illo cum jurejurando; Quia non est divina majestas Dei mei habitans in medio mei, evenerunt mihi mala hæc. Ego 18
itaque auferendo auferam divinam meam majestatem ab illis in tempore illo, donec liquefiant & recipiant ultionem peccatorum suorum, propter omnia mala quæ fecerunt: eò quod verterunt se post idola
populorum. Et nunc scribite vobis canticum hoc, & docete filios 19
Israel, pone ipsum in ore eorum: ut sit canticum hoc coram ipso in
testem contra filios Israel. Quoniam introducam eos in terram quam 20
juravi patribus eorum, facientem lac & mel; comedentque & saturabuntur, & postquam pingues erunt convertent se ad idola populorum, & colent ea: atque *ita* ad iracundiam provocabunt me, &
irritum facient pactum meum. Et erit quando evenerint illis mala 21
multa & afflictiones, tum testabitur canticum hoc coram illis in testimonium; quoniam revelatum est coram me, quod non oblivioni tradetur ex ore filiorum eorum: quia *etiam* manifesta est coram me concupiscentia eorum mala, quam ipsi faciunt hodie, antequam introducam vos in terram quam juravi. Et scripsit Moses canticum istud, 22
& docuit filios Israel.

Hierosf. 16. *Et relinquent & prophanabunt statuta, quæ ego pepigi cum illis.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

13 * و پسراني ايشان آنچه نه شناختند بشنوند وبياموزند بترسيدن مر يي خداي شما همه آن
روزگاران آنچه شما زندگان ابر آن زمين آنچه شما گذران مر آن يردن بآنجا بميراث گرفتن *
14 * گفت يي بمشه اينك نزديك شدند روزگاراني تو بمردن بخوان مر يهوشع و بياستيد در
15 خيمهي وعده وبفرمايم اويرا برفت مشه ويهوشع بياستادند در خيمهي وعده * ديدار
16 شد يي در خيمه در ستوني ابر بياستاد ستون آن ابر ابر درگاهي آن خيمه * گفت يي بمشه
اينك تو خسپا اوازي پدراني تو و بر خيزد آن قومي آن اين و بيراه شود پسي معبوداني
بيگانهي آن زمين آنچه او آيا بآنجا در مياني او و دست باز دارد مرا و سست كند مر شرطي
17 من آنچه ببريدم اوازي او * و گرم شود خشمي من درو روزي آن او و دست باز دارم ايشانرا
و نهان كنم شكيناي من ازيشان و باشد بخوردن و بيابند اويرا بديهاي بسياران
و سختيها و بگويد در روزي آن او ها نه ابر كه نيست خداي من در مياني من
18 بيافتند مرا آن بديهاي آن ايشان * و من نهان كردن نهان كنم شكيناي من در
19 روزي آن او ابر همه آن بدي آنچه بكرد كه روي كرد بمعبوداني دگران * و اكنون
بنويسيد بشما مر آن تسبيحي آن اين و بياموزان [آنرا] مر پسراني يسرال بنه آنرا در
20 دهاني ايشان بسبب باشد بمن آن تسبيحي آن اين بگواه در پسراني يسرال * كه بياورم
اويرا بآن زمين آنچه سوگند خوردم بپدراني او دوشاي شير و انگبين و بخورد
وسير شود و فربه شود و روي كند بمعبوداني ديگران و بپرستند ايشانرا و نفايه
21 كنند مرا و سست كنند مر شرطي من * و باشد كه بيابند اويرا بديهاي بسياران
و سختيها و جواب دهد آن تسبيحي آن اين بگواه كه نه فراموش شود از دهاني نسلي
او كه دانستم مر خلقي او آنچه او كنا اين روز در پيش بياورم اويرا بآن
22 زمين آنچه سوگند خوردم * بنوشت مشه مر آن تسبيحي آن اين در روزي آن او
بياموزاند آنرا مر پسراني يسرال *

Filii quoque eorum qui non nove- 13
runt, audiant, & discant timere Dominum Deum vestrum omnibus diebus quibus fueritis viventes super terram ad quam transitis Jarden ad hæreditate accipiendum eam. Tum *dixit Dominus ad Mo-* 14
sheh; Ecce appropinquârunt dies tui ad moriendum: voca Jehoshua, & state in tentorio conventûs, & præcipiam ei. Perrexit itaque *Mosheh & Jehoshua, steterúntque in tentorio conven-*
tûs. Et *apparuit Dominus in* 15
tentorio in columna nubis: stetitque columna nubis super ostium tabernaculi. Et *dixit Do-* 16
minus ad Mosheh; Ecce tu dormiturus es cum patribus tuis: posteà surget populus iste, & deviabit post deos alienigenæ terræ, in cujus medium ibi venturus est: & manum retrahet mihi, dissolvétque pactum meum quod pepigi cum eo. Itaque ef- 17
fervescet ira mea in eum die ipso, & manum retraham eis, abscondámque majestatem meam ab eis: & erit in devorationem, & invenient eum mala plurima, & dura: dicétque in die illo, Nónne propterea quòd non est Deus meus in medio mei, invenerunt me mala hæc? Ego 18
verò abscondendo abscondam majestatem meam in die illo, propter omne malum quod fecit: quia respexit ad deos alios. Nunc igi- 19
tur scribite vobis canticum istud, & doce illud filios Israel: pone illud in ore eorum, ut sit mihi canticum istud in testem contra filios Israel. Introducam enim 20
eum in terram quam juravi patribus ejus, præbentem lac & mel: comedet autem, & saturabitur, & impinguabitur: deindè respiciet ad deos alios, & colent eos; reiicient verò me, & dissolvent pactum meum. Eritque, cùm inve- 21
nerint eum mala plurima, & dura, tunc responsum dabit canticum istud in testem: non enim oblivioni erit ex ore sobolis ejus, quia novi ingenium ejus, & quod ipse agitat hodiè, antequàm introduxerim eum in terram de qua juravi. Scripsit igitur Mo- 22
sheh canticum istud in die ipso, docuitque illud filios Israel.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

23 ויצו ופקיד ית יהושע בר נון ואמר אתוקף ואתחייל ארום אנת תעיל ית
24 בני ישראל לארעא דקיימית להון ומימרי יהי בסעדך : ויהי והוה כמפסק
משה למכתוב ית פתגמי אורייתא
הדא על גוילא עד די אשלימינון :
25 ויצו ופקיד משה ית ליואי נטלי
26 ארון קיימא דיי למימר : לקח סבו ית
ספרא דאורייתא הדא ותשוון יתיה בקופסא מן צטר ימינא דארון קיימא דיי
27 אלהכון ויהי תמן בכון לסהיד : כי אנכי ארום גלי קדמי ית סורהבנותכון
וית קדלכון קשיא הא עד זמן דאנא
בחיים ביניכון יומא דין מסרהבין
הויתון קדם יי ואוף כל דכן בתר
28 דאימות : הקהילו אלי כנושו לוותי ית כל חכימי שבטיכון וסרכיכון ואמליל
במשמעהון ית כל פתגמיא האלין ואסהיד בהון ית שמיא וית ארעא : כי ידעתי
29 ארום חכימית דמן בתר דאימות ארום חבלא תחבלון עובדיכון ותטעון מן
ארחא דפקידית יתכון ותארע יתכון בישתא בסוף יומיא ארום תעבדון דביש קדם
30 יי לארגזא קדמוי : וידבר משה ומליל משה במשמע כל קהלא דישראל ית
פתגמי שבחא הדא עד די שלימו :

ירושלמי 24 והוה כיון דאשלם משה למכתוב ית מללי שבח אורייתא הדא עד זמן דחסלו :

ירושלמי 27 על אחת כמה וכמה בתר דאמות :

פ פ פ

לב

1 האזינו השמים והוה די מטא
קיציה דמשה נביא למתכנשא מגו
עלמא אמר בלביה ליתנא מסהיד
בעמא הדין סהדין דטעמין מיתותא
בעלמא הדין האנא מסהיד בהון סהדין
דלא טעמין מיתותא בעלמא הדין ברם
סופיהון לאתחדתא לעלמא דאתי
ישעיה נביא כד הוה מתנבי בכנישתהון
דישראל יהב שמיעא לשמיא וציתא
לארעא מן בגלל דהוה קריב לארעא
ורחיק מן שמיא ברם משה נביא
כד הוה מתנבי בכנישתהון דישראל
יהב שמיעא לארעא וציתא לשמיא
מן בגלל דהוה קריב לשמיא ורחיק מן
ארעא דהכין כתיב אציתו שמיא ואימליל
ותשמע ארעא ממלל פמי :

ירושלמי 1 כיון דמטא קציה דמשה למסתלקא מן גו עלמא אמר הא אנא מסהיד בעלמא הדין מלא דלא טעמא מיתו מסהיד אנא בהון שמיא וארעא דלא טעמין מיתו בעלמא הדין ברם סופיהון כלין לעלמא דאתי דכן הוא מפרש ואמר טולו לשמיא עיניכון ואסתכלו לארעא מלרע ארום שמיא כתננא יסון וארעא כלבושא תבלי ברם אנא עתיד למברא שמים חדתין וארעא חדתא ישעיה נביא כד הוה מתנבא בכנשתהון דישראל על דהוה רחיק מן שמיא וקריב לארעא יהב שמועתא לשמיא וציתא לארעא דכן הוא מפרש ואמר שמעו שמיא ואציתו ארעא ארום מימרא דיי אמר משה נביא כד הוה מתנבא בכנישתא דישראל על דהוה קריב לשמיא ורחיק מן ארעא יהב ציתא לשמיא ושמועתא לארעא כן הוא מפרש ואמר אציתו שמיא ואמליל ותשמע ארעא ממלל דפומי :

Et præcepit Jesue filio Nun, dicens; Roborare & fortis esto, quo- 23
niam tu introduces filios Israel in terram quam juravi illis : & sermo
meus erit tibi auxilio. Et fuit postquam cessasset Moses scribere verba 24
legis hujus in pergameno, donec ab-
solveret ea : Et præcepit Moses 25
Levitis portantibus arcam fœderis
Domini, dicendo : Accipite li- 26
brum legis hujus, & ponite ipsum
in capsa ad latus dextrum arcæ
fœderis Domini Dei vestri, ut sit ibi in vos in testimonium. Quo- 27
niam revelata est coram me rebellio vestra, & cervix vestra dura :
ecce dum ego adhuc vivo inter
vos hodie rebelles fuistis coram
Domino, & etiam quanto magis
postquam mortuus fuero? Con- 28
gregate ad me omnes sapientes tribuum vestrarum, & præfectos ve-
stros : & loquar illis audientibus omnia verba ista, & testabor in
illos cœlum & terram. Quoniam scio quod postquam mortuus fue- 29
ro corrumpendo corrumpetis opera vestra, & errabitis à via quam
mandavi vobis : & quòd vobis eventura sint mala in fine dierum,
quoniam facietis id quod malum est coram Domino, ad iracundiam
provocando ipsum. Et loquutus est Moses audiente universo cœtu 30
Israel verba cantici hujus, donec completa essent.

Hierosf. 24 *Et fuit postquam cessâsset Moses scribere verba laudabilia legis hujus, usque ad tempus quo completa sunt.*

Hierosf. 27 *Quanto magis postquam mortuus fuero?*

SECT. LIII.

CAP. XXXII.

ACcidit autem quando advenit 1
finis Mosis prophetæ, ut colligeretur è medio mundi, dixit apud se; Non testabor in populum hunc testes qui gustant mortem in hoc mundo, ecce ego adhibebo in eum testes qui non gustant mortem in hoc mundo, verùm quorum finis est ut renoventur in seculo futuro. Isaias propheta cùm vaticinaretur in congregatione Israelitarum, tribuit auditum cœlis & attentionem terræ, eò quòd propinquus esset terræ & remotus à cœlis. Verùm Moses propheta quum vaticinaretur in congregatione ipsorum Israelitarum, tribuit auditum terræ & attentionem cœlis, eò quòd propinquior esset cœlis & magis remotus à terra, nam sic scribitur; Attendite cœli & loquar, & audi terra loquutionem oris mei.

Hierosf. 1 *Postquam advenit finis Mosis, ut auferretur ex mundi medio, dixit; Ecce ego testificor in mundo hoc rem quæ non gustat mortem, testificor ego contra eos cœlum & terram, quæ non gustant mortem in hoc mundo, verùm eorum finis est ut consumantur in seculo futuro, quia sic exponit & dicit; Levate ad cœlos oculos vestros, & contemplamini terram deorsum, quoniam cœli sicut fumus liquescent, et terra sicut vestis veterascet: verùm ego creaturus sum cœlos novos, et terram novam. Isaias propheta quum vaticinaretur in congregatione Israelitarum, eò quòd remotus esset à cœlis et terræ propinquus, tribuit auditum cœlis et attentionem terræ: quia sic exponit et dicit; Audite cœli et auscultate terra, quoniam Sermo Domini loquutus est. Moses propheta quum vaticinaretur in congregatione Israelitarum, eò quòd propinquus esset cœlis et remotus à terra, tribuit attentionem cœlis et auditum terræ: sic ipse exponit, et dicit; Attendite cœli et loquar, et audiat terra sermonem oris mei.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

23 * بفرمود مر يهوشع بن نون كفت قوي باش و پاديوند باش كه تو بياوري مر پسراني يسرال
24 بآن زمين آنچه سوكند خوردم بايشان و من باشم اواري تو * بود چون تمام كردني مشه
25 بنوشتن مر سخنهاي آن تورهي آن اين ابر كتاب تا تمام شدن ايشان * بفرمود مشه مر
26 لويان بر داراني صندوقي شرطي ׃ بكفتن * بستان مر كتابي آن تورهي آن اين بنهيد اويرا
27 از جنبي صندوقي شرطي ׃ خداي شما و باشد آنجا در تو بكواه * كه من دانستم مر
عاصيي تو و مر قفاي تو آن سخت اينك در هنيز من زنده اواري شما اين روز عاصيان
28 بوديد اواري ׃ و نيز كه پسي مردني من * جمع كنيد بمن مر همه پيراني قبيلهاي شما
و مهتراني شما و سخن كويم در حضوري ايشان مر آن سخنهاي آن اينان و كواه بر كيرم
29 در ايشان مر آن آسمان و مر آن زمين * كه دانستم پسي مردني من كه تباهي كردن
تباهي كنيد و بكرديد از آن ره آنچه فرمودم شمارا و فراز رسد شمارا آن بدي در
آخري آن روزكاران كه بكنيد مر آن بد در نظري ׃ بخشم كرفتني او در عملي دستهاي شما ׃
30 * سخن كفت مشه در حضوري همه جماعتي يسرال مر سخنهاي آن تسبيحي آن اين تا تمام
شدن ايشان ׃

׃ فصل سي دوم ׃

1 * كوش كنيد آن آسمان و سخن كويم و بشنود آن زمين كفتارهاي امري من ׃

Dein *præcepit Jehoshua filium* 23
Nun, dicendo; Fortis esto, ac validus esto, quia tu introduces filios Israel in terram de qua juravi eis: & ego ero tecum. Fuit autem, cùm 24
finem fecisset Mosheh scribendi verba legis hujus in libro, donec absoluta essent, Præcepit Mosheh Levi- 25
tis portantibus arcam fœderis, dicendo; Cape librum legis hujus, 26
& ponite eum è latere arcæ fœderis Domini Dei vestri, sitque ibi contra te in testem. Ego enim no- 27
vi rebellionem tuam, & cervicem tuam duram: ecce dum adhuc vivo vobiscum hodiè rebelles estis Dño, et etiam quanto magis post mortem meam? Congregate ad me omnes 28
seniores tribuum vestrarum, & principes vestros, & loquar in præsentia eorum verba ista, & testes adsciscam contra eos cœlum ac terram. Novi enim quòd post mor- 29
tem meam corruptè agendo corruptè agetis, & divertetis à via quam præcepi vobis: undè superveniet vobis malum in fine dierum, quum feceritis malum in conspectu Domini ita ut iram concipiat in opus manuum vestrarum. Itaque locu- 30
tus est Mosheh in præsentia totius congregationis Israel, verba cantici hujus, donec absoluta essent.

CAP. XXXII.

A*utem præbete cœli, & loquar,* 1
& audiat terra sermones mandati mei.

תרגום יונתן בן עוזיאל

2 יערוף ינקוף על מרודיא היך מטרא
ספחא אולפני ותתקבל ברעוא
על מקבלי אולפנא היך טלא
ממללי דילי כרביעות רוחי מיטרא
דמינתבין על דיתאין בירח מרחשון
וכרסיסין לקושין דמרויין צמחוני
3 ארעא בירחא דניסן: כי שם הי ווי
להון לרשיעיא דמדכרין שמא קדישא
בגדופין ארום משה דהוה רבהון
דישראל לא הוה אפשר ליה למדכר
ית שמא קדישא עד דהוה מחניך
פומיה בריש שירתא בתמניין וחמשין
אתין דהינון עשרין וחד מלין ומן
בתר כדין אמר ארום בשמא דיי
אנא מצלי ואתון עמא בית ישראל
הבו איקר ורבותא קדם אלהנא:
4 הצור אמר משה נביא כד סליקית
לטוורא דסיני חמית רבון כל עלמיא
יי מרבע יומא לארבעא חולקין
תלת שעין עסיק באורייתא ותלת
עסיק בדינא ותלת מכרוז בין גבר
לאיתא וגזר למרומם ומאיך ותלת
מפרנס כל ברייתא דהכין כתיב
תקיף דשלמין עובדוי ארום כל
ארחתוי דינא אלהא מהימנא דמן
קדמוי עולא לא נפיק דזכאי
5 וקשיט הוא: שחת חבילו עובדיהון
טביא בניא חביביא אשתכח מומא
בהון דרא עוקמנא דאשניו עובדיהון
ואוף סדר דינדה דעלמא אשתני
6 עליהון: הלהי האפשר דלשום
מימרא דיי אתון גמלין דא עמא
דהוון טפשין וקבילו אורייתא ולא
חכימו הלא הוא אבוכון דיקנא יתכון
הוא ברא יתכון ושכליל יתכון:
7 זכור אידכרו מן יומת עלמא
אתבוננו בשנתהון דכל דר ודר
קרון בספרי אורייתא ויתנון לכון
ובספרי נביא ויימרון לכון: בהנחל
8 באחסנות עלאה עלמא לעממיא די
נפקו מבנוי דנח באפרשותיה מכתבין
ולישנין לבני נשא בדרא דפלגותא
בי היא ומנא רמא פיצתא
עם שובעין מלאכיא רברבי עממין
דאתגלי עמהון למחמי קרתא ובי
היא וימנא אקים תחומי אומיא בסכום מניין שובעין נפשתא דישראל דנחתו למצרים:

ירושלמי

2 יבסם על בני ישראל
במטרא אולפן אורייתי תקבל עליהון
כרעוא דטלא מימר פומי כרוחיא
דמנשבין על עסבא וכרסיסי דמלקושא
דנחתין ומרוין צמחא דארעא בירחא
דניסן: 3 אמר משה נביא וי להון
לרשיעיא דמדכרין שמא קדישא בגדיפין
ארום לחד מן מלאכי מרומא לית
אפשר למדכרא שמא מפרשא עד זמן
דאנון אמרין קדוש קדוש קדוש תלת
זמנין ומנהון יליף משה ולא הוה מדכר
שמא מפרש עד זמן דהוה מחניך פומיה
בעסרין וחדא מלין דאנון תמנין
וחמשא אתין וכן הוא מפרש ואמר
האזינו השמים ואדברה כי שם יי אמר
משה נביא בשמא דיי אנא מצלי ואתון
עמא בית ישראל הבו יקר ותושבחתא
ורבו רוממו לאלהא: 4 אמר משה נביא
כד סלקית למרומא חמית תמן רבון
כל עלמיא יי מרבע יומא לארבע
חולקין תלת שעין עסיק באורייתא
ותלת שעין עסיק בדינא ותלת
שעין עסיק מפרנס עלמא ותלת
שעין מזויג גבר לאתא תקיפא
דשלמין עובדוהי ארום כל אורחתיה
דינין דקשוט אלהא מהימנא וקשיטא
ולית קדמוי שקר צדיק וקשיט
בדינא הוא: 5 חבילו בניא
עובדיהון ולא קדמוי מחבלין אלא
להון עד דיחבלו מומא אתיהב
בהון דרא עוקמא ופתלנא דשני
עובדוי ואף סדרי עלמא אשתני
עלוי: 6 הא מן קדם יי תגמלו
הדא אומא טפשא ולא חכימא
הלא הוא אבוכון דבשמיא דקנא
יתכון הוא ברא יתכון ושכליל
יתכון: 7 אדכרו יומין ימות עלמא
אתבוננו לשני בכל דר ודר שאילו
לאבהתכון דרברבין מנכון באורייתא
ויתנון לכון חכימין ויימרון לכון:
8 באחסנות עליא אומיא בפרשותיה
לשני בני אנשא קבע תחומין
לאומיא למנין שבטיא דבני
ישראל:

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

2 Percutiet rebelles ſicut pluvia vehemens doctrina mea, & recipietur cum beneplacito ab iis qui recipiunt doctrinam ſicut ros: ſermones mei *erunt* ſicut minuta pluvia ventorum pluvioſorum, qui flat ſuper herbas in menſe Octobri, & ſicut guttæ pluviæ ſerotinæ, quæ irrigant germina terræ in menſe Niſan.
3 Væ illis improbis qui memorant nomen ſanctum cum convitiis: quia Moſi, qui erat doctor Iſraelitarum, non licebat memorare nomen ſanctum, donec imbuiſſet os ſuum initio cantici ſui cum octoginta quinque literis, quibus conſtant una & viginti dictiones, & poſtea dixit; Quoniam nomen Domini ego oro, vos autem popule domus Iſrael date gloriam & magnificentiam coram Deo noſtro.
4 Dixit Moſes propheta; Quando aſcendi in montem Sinai, vidi Dominum omnium ſeculorum Dominum dividentem diem in quatuor partes: tres horas occupantem in lege, & tres occupantem in judicio, tribus conjugium facientem inter virum & mulierem, & decernentem de elato & humili, & tribus horis gubernantem omnem creaturam: quia ſic ſcriptum eſt; Fortis cujus opera ſunt perfecta, quoniam omnes viæ ejus ſunt judicium, Deus fidelis à cujus facie iniquitas non exit, qui purus eſt & verax.
5 Corruperunt opera ſua bona filii dilecti, inventa eſt macula in illis: ætas perverſa quæ mutaverunt opera ſua, etiam ordo judicii ipſius mundi mutatur illis.
6 Fieri ne poteſt ut nomini ſermonis Domini vos retribuatis hoc, populus qui ſunt ſtulti, qui receperunt legem & non fuerunt ſapientes? annon ipſe eſt pater veſter qui poſſedit vos? ipſe creavit vos, & fundavit vos.
7 Memores eſtote à diebus ſeculi, conſiderate annos uniuſcujuſque ætatis: legite libros legis & docebunt vos, & libros prophetarum & dicent vobis.
8 Cùm ſorte divideret Altiſſimus mundum in populos qui exierant ex filiis Noe, & ſeparaet ipſe ſcripturas & linguas filiorum hominis ætate diviſionis: eo ipſo tempore jecit ſortem cum ſeptuaginta angelis principibus populorum, cum quibus revelatus eſt ut videret civitatem; & eo ipſo tempore conſtituit limites populorum, juxta ſupputationem numeri ſeptuaginta animarum Iſraelitarum, quæ deſcenderunt in Ægyptum.

Hieroſolymitanum.

2 Dulcis erit filiis Iſrael ſicut pluvia doctrina legis meæ, recipietur ab illis ſicut beneplacitum roris ſermo oris mei, ſicut venti qui flant ſuper herbam, & ſicut guttæ pluviæ ſerotinæ, quæ deſcendunt & irrigant germen terræ in menſe Niſan. 3 Dixit Moſes propheta, Væ illis improbis qui memorant nomen ſanctum cum blaſphemiis: quoniam uni ex angelis excelſis non eſt poſſibile memorare nomen explicatum, uſque ad tempus quo illi dicunt, Sanctus, Sanctus Sanctus, tribus vicibus Et ex illis didicit Moſes, & non memoravit nomen explicatum uſque ad tempus quò initiaverat os ſuum dictionibus viginti & una, quæ conſtant octoginta quinque literis: & ſic ipſe exponit & dicit; Audite cœli & loquar, quoniam nomen Domini. Dixit Moſes propheta; In nomine Domini ego oro, vos autem popule Iſrael date gloriam, & laudem, & maximam exaltationem Deo. 4 Dixit Moſes propheta; Quando aſcendi in excelſum, vidi ibi Dominum omnium ſeculorum Dominum dividentem diem in quatuor partes: tribus horis occupabatur in lege tribus horis occupabatur in judicio, & tribus horis occupabatur gubernans mundum, & tribus horis conjungebat virum cum muliere. Fortis cujus opera ſunt perfecta, quoniam omnes viæ ipſius ſunt judicia veritatis; Deus fidelis & verax, & non eſt coram eo mendacium, juſtus & verax in judicio eſt. 5 Corruperunt filii opera ſua, neque coram ipſo corruperunt ſed ſibi, adeò corruperunt ſe ut macula poſita ſit in ipſis: generatio depravata & perverſa quæ mutat opera ſua, etiam ordo mundi mutatur illi 6 An coram Domino retribuetis hoc, popule ſtulte & non ſapiens? annon ipſe eſt pater veſter qui eſt in cœlis, qui poſſedit vos? ipſe creavit vos, & fundavit vos. 7 Memores eſtote dierum dierum inquam *ſeculi, conſiderate annos uniuſcujuſque ætatis: interrogate patres veſtros, qui majores vobis erant in lege, & docebunt vos, ſapientes & dicent vobis. 8 Cùm ſorte divideret Excelſus gentes & cùm ſepararet linguas filiorum hominum, fixit limites populis juxta numerum tribuum filiorum Iſrael.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

2 *منفعت دهد چون باران پندي من خوش آيد چون شبنم گفتارهاي من چون درشت
3 بارانها ابر رويش و چون نرم بارانها ابر گياه *كه نامي يزدان بخوانم بدهيد بزرگي بخداي
4 ايما *آن خالق تمام صنعتي او كه همه راهاي او حكم خدا استوار ونيست باغ عادل
5 و شايسته است او *تباهي كردند بخود ونه باو پسراني او عيبي ايشان دراي باغ
6 و پيچاپيچ *ها بيزدان مكافات كنيد اين قومي نادان ونه خردمند ها نه او پدري تو آفريد
7 ترا او بكرد ترا و آراسته كرد ترا *ياد كن روزگاراني قديم بينا باشيد سالهاي درا
8 و درا بپرس پدري تو و آگاه كند بتو پيراني تو و بگويند بتو *در ادستنا دادن
عالي قومهارا در جدا كردني او پسراني آدم بياستاند حدهاي قومها بشماري
پسراني يسرال ::

Emolumentum dabit ſicut pluvia 2 monitum meum: gratè venient ſicut ros nocturnus, eloquia mea: ſicut vehementiores pluviæ ſuper germen, & ſicut leniores pluviæ ſuper herbam. Quia nomen Domini invo- 3 cabo: tribuite magnitudinem Deo noſtro. Creatoris perfectum eſt 4 opus, nam omnes viæ ejus ſunt judicium: Deus eſt fidus, & non eſt iniquus; juſtus ac probus eſt ipſe. Corruptè egerunt in ſeipſos, non 5 verò in eum, filii ejus, vitio ſuo: generatio prava & tortuoſa. Num- 6 quid Domino compenſatis hoc, popule ſtulte & non prudens? nonne ipſe pater tuus creavit te? ipſe fecit te, ac concinnavit te. Me- 7 mento dierum antiquorum, perſpicite annos generationis & generationis: interroga patrem tuum, & notum faciet tibi; ſenes tuos, ac dicent tibi. Cùm poſſeſſionem da- 8 ret Excelſus gentibus, cùm ſepararet filios Adam, ſtatuit de terminis populorum quod erat juxta numerum filiorum Iſrael.

תרגום יונתן בן עוזיאל

9 וכיון דנפל עמא קדישא בפיצתא דמארי
עלמא פתח מיכאל פומיה ואמר ארום
חולק טב דשום מימרא דיי עמיה פתח
גבריאל פומיה בתושבחא ואמר דבית
10 יעקב עדב אחסנתיה : ימצאהו ארע
יתהון שריין במדברא בצדיוות אתר
דמיללין שידין ווירודין ובית צחותא
אגין עליהון שבעתי ענני איקריה
אליפינון ית אורייתיה נטרינון היכמא
דשכינא נטרא בבי דעיוניה : כנשר
11 היך נישרא דמעורר ומחיש לשרכפתיה
ועל תסילוי מחופף כדין שכינתיה
מעורר למשיריתהון דישראל וחפא
עליהון טול שכינתיה והיכמא דנישרא
פריס גדפוי על בנוי וטעין יתהון וסביל
יתהון על איברוי כדין טענינון וסבלינון
ואשרינון על תקוף כרכי ארעא דישראל :
12 ה' מימרא דיי בלחודיהון ישרינון
בארעהון ולא משרי ביניהון פלחי
13 פולחנא נוכראה : ירכיבהו אשרינון על
כרכי ארעא דישראל ואייכל יתהון
תפנוקי עללת חקלהא ואוניק יתהון
דובשא מפירהא דמתרביין על כיפין
ומשחא מזיתהא ומלבלבין מטנרין
14 תקיפין : חמאת יהב להון לוואי שמיני
תורין מן ביזת מלכיהון וחלבא מבכירי
ענון מן עדי שלטוניהון עם טוב פטימין
ודכרין בני דענין שמנין ממתנן ונדאין
אמר משה נביא אין נטרין הינון עמא
בית ישראל מצוותא דאורייתא אתאמר
עלי בנבואה דיהוון גרגירי חיטיהון היך
כוליין דתורי וחמר סומק מן ענבא חד
15 מפקין כור חד : וישמן ועתרו בית
ישראל ופחוו אצלחו תקוף קנון נכסין
ושבקו פולחן אלהא דברא יתהון וארגיזו
16 קדם תקיפא דפרקינון : יקניאוהו קנון יתיה בפולחנא נוכריא במרחקתהון
17 ארגיזו קדמוי : יזבחו ידבחון לטעוות דמתילין לשידין דלית בהון מדעם
דצרוך טעוון דלא ידעונון דחלן חדתן דמזמן קריב אתעבידו ולא אתעסקו
18 בהון אבהתכון : צור דחלת תקיפא דברא יתכון אתנשתין ואנשיתון מימר אלהא
19 דעבד יתכון מחילין מחילין : וירא וגלי קדם יי והוה רגז מן קדמוי מן דארגיזו
קדמוי בניא חביביא דאתקרון על שמיה בנין ובנן :

ירושלמי

9 ארום לחלקא דיי אנון עמיה
דבני ישראל ודבית יעקב עדב אחסנתיה :
10 ארע יתהון טעין בארעא דמדברא
ובצדותא דליל ישימון אקיף עליהון
ענני יקר שכנתיה אליף יתהון עשרתי
דבריא נטר יתהון ועין יתהון היך
דשכינא נטרא עינא : 11 כנשרא
דמעיר על קניה ועל גוזלוי הוא
מחסחף פרס כנפוי וטען יתהון וסבל
על תקוף אברוי : 12 יי לבלחודהון
אשרי יתהון ולית ביניהון פלחי פולחן
נוכרי : 13 ארכיבנון על במסי
דארעא ואיכל יתהון עללת תפנוקי
מלכין ואניק יתהון דבש מן כיפא
גמשח זיתהון מן כיף שמיר טינרא :
14 רכיכי תורין ושמני עאן עם טוב
דפטימין ודכרין בני בתניא וגדיין עם
שמניהון דחטיא אמר משה נביא אין
נטרין הנון בני ישראל מצותא ואוריתא
מן ענבא חדא יהוון שתין כוס דחמר :
15 ואכלו דבית ישורון ובעטו ועתרו
ומרדו ואצליחו וקנו נכסין ושבקו מימר
אלהא דברא יתהון וכפרו בדחלא
תקיפא דפרק יתהון : 16 אקנון קדמוי
בטעותהון במרחקהון אכעיסו יתיה :
17 ידבחון לשידיא דלית בהון ממש
טעון דלא חכימו יתהון חדתנין מן כדון
אתברון ולא אדכרון בהון אבהתכון :
18 תקיף דברא יתכון אנשיתון ושבקתון
מימר אלהא דברא יתכון ועבד יתכון
מחלין מחלין : 19 וגלי קדם יי והוה
רגז מן כעסא דאכעיסו יתיה בניא
חביביא דהוו חביבין עלוי היך בנין
והיך בנן :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Postquam autem cecidit populus san- 9
ctus in sortem Domini totius mundi, aperuit Michael os suum, & dixit, portionem bonam nominis sermonis Domini cum ipso esse: aperuit Gabriel os suum cum laudibus, & dixit, domum Jacob esse sortem hæreditatis ejus. Occurrit illis 10
habitantibus in deserto, in solitudine, loco ubi ululant dæmones & dracones, & domo sitis: protexit eos septem nubibus gloriæ suæ, docuit eos legem suam, custodivit eos sicut divina majestas custodit pupillam oculi sui. Quemadmodum aqui- 11
la quæ excitat & solicita est de nido suo, & pullos suos tegit; sic divina majestas illius excitat castra Israelitarum, & tegit eos umbra divinæ ejus majestatis; & sicut aquila expandens alas suas super pullos suos portat eos, & bajulat super alis suis, similiter gestavit eos, & portavit eos, & habitare fecit eos in robore arcium terræ Israel. Sermo Domini seorsim 12
habitare faciet eos in terra sua, neq; habitare sinet inter eos colentes cultum alienum. Habitare faciet eos in 13
arcibus terræ Israel, & dabit illis comedendas delicias proventus agri ipsius: & lactabit eos melle de fructibus ipsius, qui crescunt in rupibus, & oleo ex oleis ejus & surculis ex saxis fortibus. Dedit illis butyrum 14
pinguium vaccarum, de præda regum ipsorum, & pinguedinem de primogenitis ovium ex præda principum ipsorum, cum bonitate pinguium, & arietum natorum ex ovibus pinguibus Matnan, & hircorum. Dixit Moses propheta; Si servaverint populus domus Israel præcepta legis, dictum est de eo per prophetiam, futura grana tritici eorum veluti renes boum, & vinum rubrum, ex uva una educent chorum unum. Et di- 15
vites facti sunt domus Israel, & recalcitrârunt; prosperè successit illis robur, acquisiverunt opes: & reliquerunt cultum Dei qui creavit eos, & ad iracundiam provocârunt Fortem qui redemerat eos. Ad æmu- 16
lationem provocaverunt eum in cultu alieno: in abominationibus suis ad iracundiam provocaverunt ipsum.
Sacrificaverunt idolis quæ assimilantur dæmonibus, in quibus nihil est 17
omnino utilitatis, idolis quæ non noverunt: numinibus novis quæ à tempore propinquo facta sunt, cum quibus nihil negotii fuit patribus vestris. Numinis fortis quod creavit vos obliti estis, & oblivioni tra- 18
didistis sermonem Dei, qui fecit vos multis & variis cavitatibus. Et 19
manifestatum est coram Domino, fuitque ira à facie ejus, ex quo ad iracundiam provocârunt ipsum filii dilecti, qui vocantur de nomine ipsius filii & filiæ.

Hierosolymitanum.

9 Quoniam in partem Domini sunt populus ejus. nam filii Israel & domus Jacob sors hæreditatis ejus. 10 Occurrit illis errantibus in terra deserti, & in solitudine ululatus deserti circundedit eos nubibus gloriæ, divina ejus majestas docuit eos decem sermones, conservavit eos & intuitus est eos, quemadmodum divina majestas conservat oculum suum. 11 Sicut aquila quæ excitat nidum suum & super pullos suos assidue movet expansionem alarum suarum & fert & gestat eos robore alarum suarum. 12 Dominus solos illos habitare faciet & non erunt inter eos colentes cultum alienum 13 Equitare faciet eos loca edita terræ, & dabit illis comedendum proventum deliciarum regum: & lactabit eos melle ex petra & oleo olearum suarum ex scopulo densissimæ rupis. 14 Teneros boves & pingues oves, cum bonitate saginatorum, & arietes educatos in Batanea & hircos, cum pinguedinibus triticorum. Dicit Moses propheta; Si observent filii Israel præcepta & legem, ex uva una bibent calicem vini. 15 Et comederunt domus Jeschurun, & recalcitrârunt, & divites facti sunt & rebellârunt; prosperè egerunt, acquisiverunt sibi opes: et reliquerunt sermonem Dei qui creaverat eos & negârunt cultum Fortis qui redemerat eos. 16 Ad iracundiam provocârunt ipsum idolis suis: abominationibus suis ad iracundiam provocârunt ipsum. 17 Sacrificaverunt dæmonibus in quibus non est subsistentia, idolis quæ non cognoverunt, novis à nunc creatis, quæ non memorârunt patres vestri. 18 Fortem qui creavit vos oblivioni tradidistis, & reliquistis sermonem Dei qui creavit vos, et fecit vos multis et variis foraminibus: 19 Et fuit manifestatum coram Domino, et fuit iratus, propterea quod ad iracundiam provocaverunt eum filii dilecti, qui erant ipsi dilecti ut filii et filiæ.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

*كه بخشي :: قومي او يعقوب بچهي اصنتاي [او] * بيافت اويرا در [زميني] بيابان و در 9 10
صحراء تشنهاستان گرد گرفت اويرا بينا كرد اويرا نگاه داشت اويرا چون مردمكي چشمي او*
*چون سيمرغ شتاب كند بآشياني او ابر بچكاني او بجنباند بگستراند بالهاي او بستاند اويرا بر 11
دارد اويرا ابر شهپري او* :: بتنها بگذراند اويرا و نيست اوازي او معبودي بيگانه*بر نشاند 12 13
اويرا ابر بلنجاهاي زمين بخورد دخلهاي دشت بيرون آورد باو انگبين از كمر و روغن از خارا
سنگ * مسكهي گاو وشيري گوسپند اوازي چربشي فربهان و نرميشان اهلي بشن 14
واستخها اوازي شيري گرده گندم وخون انگورها بياشامد مي * فربه شد يسرال 15
ولكد زد فربه شدي ستبر شدي فراموش كردي بگذاشت خداي كردگاري او نادان
شد خالقي فرج دهندهي او * رشك انداختند اويرا در بيگانها در مكروهيها خشم 16
انداختند اويرا * ذبح كردند بديوها نه معبود بتاني نه شناختند ايشانرا نوها از نزديك 17
بيامدند [نه] مشغول بودند درايشان پدراني ايشان * خالقي كه در وجود آورد ترا 18
فراموش كردي گذاشتي خداي آفريدگاري تو * بديد :: ونفايه كرد از قهري 19
پسراني او و دختراني او:

Pars enim Domini est populus ejus, 9
Jaacob funiculus hæreditatis ejus.
Invenit eum in terra deserti, & 10
in eremo siticulosi loci: circumtulit eum, perspicacem reddidit eum, custodivit eum sicut homunculum (i. pupillam) oculi sui. Sicut gryps 11
festinat ad nidum suum, super pullos suos motitat se: expandit alas suas, assumit eum, portat eum super principales pennas suas. Dn̄s so- 12
lus duxit illum, & non fuit cum eo deus alienus. Collocavit eum 13
super excelsa loca terræ, comêdit proventus agri: eduxit ei mel è rupe, & oleum è marmoreo lapide: Butyrum bovis & lac ovis, cum 14
pinguedine saginatorum & arietum Bajanitarum et hircorum, cum lacte, rene tritici, & sanguine uvarum, bibit vinum. Et impinguatus est 15
Israel, & recalcitravit: impinguatus es, incrassatus es, oblitus es: dereliquit Deum Factorem suum, ignoravit Creatorem liberationis datorem suum. Zelum injecerunt ei 16
per extraneos, per abominationes furorem injecerunt ei. Immolave- 17
runt dæmoniis, non Deo; idolis quæ non noverunt: novis à propinquo venientibus, in quibus non occupati fuerunt patres vestri. Creatoris 18
qui in existentiam induxit te, oblitus es: dereliquisti Deum creatorem tuum. Videns autem Dominus 19
rejecit præ furore filios suos ac filias suas:

תרגום יונתן בן עוזיאל

20 ויאמר ואמר מפלגא איפליג אפי רעותי
מנהון נחמי מה יהוי בסופיהון ארום דר
דהפכנין הינון בנין דלית בהון הימנותא :
21 הם הנון אקנון קדמי בדלא אלהא
ארגיזו קדמוי בהבליהון ואנא אקנינון
באומא דלא אומא בבבלאי עמא טפשא
22 נרגוז יתהון : כי אש ארום קידום
תקיף כאישא נפק מן קדמי ובערת
בתקוף רוגזי ואיקידת עד שיול ארעיא
וסייפת ארעא ועללתה ושלהבת יסודי
23 טוורייא : אספה וכד הנון יהיבין
בבבל הנון פלחין לטעוותהון בגין כן
אמרית במימרי למכנשא עליהון בישתא
גירי מחת פורענותי אשיצי בהון : מזי
24 אגלי יתהון במדי ובעילם מן גוא שבית
בבל אעיקו להון דבית אגג די מתילין
לשדין מנפחי כפן ולמזיקי אכילי עוף
ולבני טהררי כתישי רוחין בישין ולילין
ומרווחי רווחין בישין ויוונאי דנכיתין
בשיניהון היך חיוות ברא איגרי בהון
ואטלטילינון ביד ארמאי דמליין אריסין
כחיוין חורמניא וחלוי דעפרא : מחוץ
25 עמא דגלו מברא לארעא דישראל
תתכיל יתהון מחת חרבא ודמשתיירין
בארעא דישראל בגו קיטוני מדמכיהון
איגרי בהון חרגת מותא אילך ואילך
ישתיצון לחוד עולימיהון ולחוד
בתולתהון ינקתהון עם גובריהון
26 וסביהון : אמרתי אמרית במימרי
למכלי מנהון רוח קודשי אשייר בהון
קליל כגבר דחציד חיקליה ומשייר
ארעא חדא אבטול מספר ייחוס אנוש
27 דוכרניהון : לולי אלולפון רוגזא
דסנאה דחיל דלמא יתרברבון לקובלי מעיקיהון דלמא יימרון ידינן מתפרעון
28 לן מבעלי דבבינן ולא מן קדם יי אתגזרת כל דא : כי גוי ארום אומא
29 מאבדן עיטין טבן הנון ולית בהון סוכלתנו : לו חכמו אלו הוו חכימין הוון
מסתכלין באורייתא והנון מתבוננין מה יהי עתיד למהוי בסופיהון : איכה
30 היכדין יהי סנאה חד רדיף אלף מנהון ותרין יעירקון לרבותא מנהון אלהן מטול
דתקיפהון מסרינון ויי אשלימינון :

ירושלמי

20 ואמר מפך אפיך אפי רעותי מנהון אחמי
מה הוו באחריותהון ארום דר תהפכנין
21 אנון בנין דלית בהון הימנו : אנון
אקנון יתי בטעון דלא מה אכעיסו
קדמוי במרחקתהון ואנא אקני יתהון
באומה דלא אומה באומה טפשא אכעס
22 יתהון : ארום אשא נפקת בשעת
רוגזי ואוקדת עד שיול ארעיתא ותכלת
ארעא ומליה ולהטת יסודי טוריא :
23 אמרית במימרי למיתיא עליהון
בישין גירי פורענותי אגרי בהון :
24 מנפחי כפן ואכילי עוף מסאב מרוחי
רוחין בישין ושן ארבעתי מלכותא
דמתילן לחיות ברא אגרי בהון עם
25 חמתהון דתניניא וחלי עפרא : מן
שוקא תתכל יתהון חרבא ומן קיטוני
מדמכיהון אימתה דמותא לחוד עולמין
לחוד בתולין ינקין עם גברין סבין :
26 אמרית במימרי למיתיא עליהון
רגוז אבטל מן בני אנשא דכרנהון :
27 אלולי כעסא דסנאה יתכף דלא
יתגברון עליהון בעלי דבביהון ודלא
יימרון ידנן אתפרען לן מן בעלי דבבינן
ולא מן קדם יי אתעבדת הדא :
28 ארום אומא הדא אבידי עיצי ישן
29 אנון ולית בהון סוכלתנו : אלו
חכימי ישראל וילפו אוריתא אתבוננו
30 מה הוי באחריותא. כד הוו ישראל
לעין באוריתא ונטרין פקודיא הוה
חד מנהון רדיף אלף ותרין מנהון
רבותא מערקין על דחטון וארגזון קדמוי
תקיף שבק יתהון ביד בעלי דבביהון :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

20 Et dixit; Removendo removebo faciem beneplaciti mei ab illis, videbimus quid sit futurum in fine eorum: quoniam generatio perversorum sunt, filii in quibus non est fides.
21 Ipsi ad æmulationem provocârunt me in eo qui non est Deus, ad iracundiam provocârunt me in vanitatibus suis: ego verò ad zelotypiam provocabo eos in populo qui non est populus, per Babylonios populum stultum provocabo eos.
22 Quoniam ventus orientalis fortis sicut ignis exiit à facie mea, & incendit in robore iræ meæ, & combussit usque ad sepulchrum infimum: & exhausit terram & proventum ejus, & inflammavit fundamenta montium.
23 Et quando illi positi erunt in Babel illi colent idola ipsorum: propterea ego dixi in sermone meo, me congregaturum contra eos mala, sagittis plagæ vindictæ meæ me illos perditurum.
24 Migrare faciam eos in Medos & Elam è medio captivitatis Babel, opprimẽt eos domus Agag qui assimilantur dæmonibus inflatis fame, & spectris comestis ab avibus, & meridianis percussis spiritibus malis, & lemuribus, & afflatis spiritibus malis: & Græcos, qui mordent dentibus suis velut feræ agri, immittam in eos, & agitabo eos per manum Aramæorum, qui pleni sunt venenis ut serpentes basilisci terræ reptilia.
25 Populum qui migrârunt extra terram Israel orbabit eos plaga gladii; qui autem reliqui erunt in terra Israel, in medio cubiculorum in quibus dormient jaculabor in eos terrorem mortis hinc & inde: perdentur etiam adolescentes eorum, etiam virgines eorum, lactentes eorum cum viris & senibus eorum.
26 Dixi in sermone meo me cohibiturum ab illis spiritum sanctum meum: relinquam eos parum; sicut vir qui metit agrum suum, & relinquit terram unam, sic abolebo à libro genealogiæ hominum memorias ipsorum.
27 Nisi iram inimici timerem, ne gloriarentur contra me oppressores eorum: ne dicerent; Manus nostræ vindictam sumpserunt ab inimicis nostris, nec à facie Domini hoc totum decretum est.
28 Quoniam populus perdens consilia bona ipsi: nec est in illis intelligentia.
29 Si fuissent sapientes contemplati essent legem, & ipsi intellexissent id quod tandem futurum erat in fine ipsorum.
30 Quomodo esset hostis unus persequens mille ex eis, & duo fugarent decem millia ex illis? nisi quia fortis eorum tradidit eos, & Dominus retribuit illis?

Hierosolymitanum.

20. Et dixit; Avertendo avertam facies beneplaciti mei ab illis, videbo quid futurum sit de illis in extremo eorum: quoniam generatio perversa sunt, filii in quibus non est fides. 21. Illi ad zelotypiam provocârunt me in idolis nullius momenti, ad iracundiam provocârunt me in abominationibus suis: at ego ad zelotypiam provocabo ipsos in populo qui non est populus, per populum stultum ad iracundiam provocabo ipsos. 22. Quoniam ignis exiit horâ furoris mei, & combussit usque ad sepulchrum infimum: & orbam reddidit terram, & plenitudinem ejus, & inflammavit fundamenta montium. 23. Dixi in sermone meo me adducturum in eos mala, sagittas vindictæ meæ immittam in eos. 24. Inflatos fame, devoratos à volucre immunda, afflatos spiritibus malis, & dentem quatuor regnorum, quæ assimilantur feræ agri, immittam in eos cum veneno serpentum reptilium terræ. 25. In platea orbabit eos gladius, in cubiculis autem in quibus dormient terror mortis: etiam adolescentes, etiam virgines lactantes cum viris senibus. 26. Dixi in sermone meo me adducturum super illos iram, & facturum ut cesset ab hominibus memoria eorum. 27. Nisi ira inimici invalesceret, ut non prævaleant contra ipsos hostes eorum: ut non dicant; Manus nostræ vindicârunt nos ab inimicis nostris, nec à Domino factum est istud. 28. Quoniam populus hic perditi sunt consiliis malis nec est in illis intelligentia. 29. Si sapientes fuissent Israëlitæ, & didicissent legem intellexissent quid tandem futurũ esset. 30. Quando erant Israëlitæ laborantes in lege, & observabant mandata, unus ex illis persequebatur mille, & duo ex illis decem millia fugabant: quia verò peccaverunt & ad iracundiam provocârunt ipsum, Fortis reliquit eos in manu inimicorum suorum.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

20 گفت نهان کنم شکیناي من از ایشان و ببینم چه آخري ایشان که دراي زیرزبرهایان
21 ایشان پسراني نه استواري در ایشان * ایشان رشك انداختند مرا بنه معبود خشم انداختند
مرا در تهیهاي ایشان و من رشك اندازم ایشانرا بنه قوم در قومي نادان خشم اندازم
22 ایشانرا * که آتش بسوخت در دماغي من بسوخت تا شاولي فرودین بسوخت زمین
23 و دخلي آن و زوانه کشید تا بنیادي کهها * زیادت کنم ابر ایشان بدیها تیرهاي
24 من فنا کنم در ایشان * آماسهاي قحط و خورشها مرغ و سموم زهرها و دنداني چهارپایان
25 بفرستم در ایشان اوازي زهري خزندگاني خاك * از بیرون سکلفیده کند شمشیر و از
26 کنجینها ترس نیز جوان نیز دختر بچه اوازي مردي پیر * گفتم نیست کنم ایشانرا
27 باطل کنم از مردم یاد کردي ایشان * اگر نه قهري دشمن جمع بودي تا نه بیگانه
28 شوند عدواني ایشان تا نه گویند دستي ایما بلند شد و نه ײ کرد همه این * که قومي گم
29 تدبیر ایشان و نیست در ایشان بینایي * اگر خردمند بودند عاقل باشند [این] فهم
30 کنند باخري ایشان * چگونه بتازد یکه هزار و دو گریزانند بیور اگر نه که خالقي ایشان
بفروخت ایشانرا و ײ بسپرد ایشانرا.

20 Et dixit; Abscondam majestatem meam ab eis, & videbo qualis sit finis eorum: nam generatio subversorum sunt, filii quibus non inest stabilitas.
21 Ipsi zelum injecerunt mihi per non Deum, furorem injecerunt mihi per vanitates suas; & ego zelum injiciam eis per non populum, per populum stolidum furorem injiciam eis.
22 Ignis enim arsit in cerebro meo, & combussit usque ad infernum infimum: combussit terram & proventus ejus, & flammam traxit usque ad fundamentum montium.
23 Augebo in eos mala, sagittas meas consumam in eos.
24 Inflationes famis, & comestiones volucris, & uredinem amarorum, ac dentem quadrupedum immittam in eos, cum veneno bestiolarum pulveris.
25 De foris orbabit gladius, & è conclavibus terror: etiam juvenem, etiam puellam, parvulum cum viro sene.
26 Dixissem; Annihilabo eos, cessare faciam ex hominibus memorationẽ ipsorum:
27 Si indignatio inimici collecta non fuisset: ut non abalienarent se inimici eorũ, nec dicerent; Manus nostra excelsa est, & Dominus non fecit omne hoc.
28 Gens enim perdita consilio sunt, nec est in eis perspicacitas.
29 Si prudentes essent, saperent hoc, intelligerent finem suum.
30 Quomodo persequeretur unus mille, & duo fugarent myriadem, nisi quòd creator eorum vendiderit eos, & Dominus tradiderit eos?

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hierosolymitanum.

31 כי לא ארום לא כתקיפהון דישראל
טעוותהון דעממיא ארום תקיפהון
דישראל כד יחובון מייתי עליהון
פורענותא וכד פרסין ידיהון בצלו
עני ומשיב יתהון אבל טעוותהון דעממיא
ארגיזנן קדמוי ולא הדרנן לפולחניה אתעבידו בעלי דבבינן סהדינן ודייננן :
32 כי מגפן ארום עובדיהון דעמא האלין
דמיין לעובדי עמא דסדום ועצתהון
בישין כעיצתהון דעם עמורא מחשבתהון
בישין כרישי חיוניא חורמניים בגין כן
תהון תושלמותהון מתכלן וממררן
33 להון : חמרת הי כמרירתהון דתניניא
כד הנון הוון מן חמרהון בגין כן יהי
מריר כס דלווט דישתון ביום
פורענותהון והיך רישי פיתוניא היכדין
34 אנון אכזראין : הלא הלא עובדיהון
דאנון עבדין בטומרא קדמי כולהון
גליין חתימין ומתקנין באפותיקיי : לי
35 נקם קדמי פורענותא ואנא אשלים
לעדן דתימוט רגליהון לגלותא ארום
קריב למיתי יום תברהון ומבעא
בישתא דמעתדא להון : כי ידין
36 ארום דאין מימרא דיי ברחמוי דינא
דעמיה ישראל ועל בישתא דגזר על
עבדוי יהי תהן קדמוי ארום גלי
קדמוי דבעידן דיחובון ותתקף עליהון
מחת סנאה ותתנטל סעיד מידיהון
ויהון פסקין מהימניא מדי עובדין
טבין ויהון מיטלטלין ושביקין : ואמר
37 ויימר סנאה האן הוא דחלתהון
דישראל תקיפא דרחיצו ביה : אשר
38 דתריב נכסתהון הוון אכלין שתן חמר
ניסוכיהון יקומון כדון ויסעדונכון יהי
39 עליכון מגין במימריה : ראו כד
יתגלי מימרא דיי למפרוק ית עמיה
יימר לכל עממיא חמון כדון ארום
אנא הוא דהוויי והוית ואנא הוא
דעתיד למהוי ולית אלהא חורן בר
מני אנא במימרי ממית ומחי מחיתי
ית עמא בית ישראל ואנא אסי יתהון בסוף יומיא ולית דמשיב מן ידי גוג
ומשרייתיה דאתן למסדרא סדרי קרבא עמהון :

ירושלמי 31 ארום לא כרחצנן רחצנהון
דאומיא על דחטינן וארגזנן קדמוהי
אתעבידו בעלי דבבינן דיינינן :

ירושלמי 32 ארום עמא האלין
עובדיהון מדמין לעוברא דעמא דסדום
ומחשבתהון מדמיא למחשבתיה דעמא
דעמורה עובדין בישין מתכלן וממררן
להון : 33 ארום עמא האלין חמתיה
מדמיא לחמתיה דתניניא בזמן דשתין
חמר ורוגזהון מדמי לרישי חיויא
פתנאי ואכזרואי וגזראי : 34 הלא
הוא כסא דדין פורענותא ממזג ומתקן
גבי לרשיעיא חתים באוצרי ליום
דינא רבא : 35 דידי הוא נקמתא
ואנא הוא דמשלם לעדן דתמוט
רגליהון דצדיקיא ארום קריב הוא
יומא דתברהון דרשיעיא ואשתא
דגהנם עתידא להון ומזרז ומיתי
פורענותא עליהון : 36 ארום דאין
הוא יי דינהון דעמא בני ישראל
ועל עבדוי צדיקיא הוא מתנחם
ארום גלי קדמוי ארום מטת ידיהון
דצדיקיא ואנון שביקין ורטישין ולית
להון דסעד וסמיך : 37 ואמר עתידין
אומיא למימר הן הוא אלהא דישראל
תקיפא דאתרחצו ביה : 38 דהוון
מקריבין קדמוי תרבי נכסי קורבניהון
וחמר נסוכיהון הוון מקריבין קדמוי
יקום כען ויפרוק יתהון דהוון עליהון
כמגנא : 39 חמו ארום כדון אנא
במימרי הוא ולית אלהא אוחרן
בר מני אנא הוא דממית חיין בעלמא
הדין ומחיי מתיא לעלמא דאתי אנא
הוא דמחי ואנא הוא דמסי ולית
דמשיב מן ידי :

Quoniam non ficut Fortis ipforum 31
Ifraelitarum funt idola ipforum
populorum , quoniam Fortis ipfo-
rum Ifraelitarum quando peccave-
runt adducit in eos vindictam ,
fed quando expandunt manus fu-
as in oratione refpondet & eripit
eos , fed idola populorum idolo-
latrarum nihil habent in fe utilitatis : propterea quòd autem ad
iracundiam provocavimus ipfum , neque rediimus ad cultum ejus ,
facti funt hoftes noftri teftes & judices noftri. Quoniam opera il- 32
lius populi fimilia funt operibus
populi Sodomæ , & confilia eo-
rum mala fimilia funt confiliis
populi Gomorrhæ : cogitationes
eorum malæ funt tanquam capita
bafilifcorum , propterea erunt re-
tributiones eorum orbantes &
amaritudine afficientes eos. Ecce 33
ficut venenum ferpentum quando
exierunt è vino eorum, ideo erit
amarus calix maledictionis quem
bibent in die ultionis fuæ , &
veluti capita bafilifcorum fic funt
crudeles. Annon opera ipforum 34
quæ facta funt in abfcondito co-
ram me univerfa ipfa revelata funt,
obfignata & difpofita in apothecis
meis ? Coram me vindicta, & ego 35
retribuam , in tempore quo mo-
vebitur pes eorum in captivitate :
quoniam propinquus eft ut veniat
dies cladis eorum , & accelerat
malum quod paratum eft illis.
Quoniam judicat fermo Domini 36
per mifericordiam fuam judicium
populi fui Ifrael , & malorum
quæ decrevit in fervos fuos ipfe
pœnitentia ducetur : quoniam re-
velatum eft coram ipfo quòd quo
tempore peccaverint gravis erit
fuper eos plaga hoftis , & aufe-
retur auxilium è manibus eorum ,
& ceffabunt fideles ab operibus
fuis bonis , & erunt difperfi &
derelicti. Nam dicet hoftis; Ubi- 37
nam eft Timor Ifraelitarum , For-
tis in quo habebant fiduciam ?
Qui pinguedinem victimæ eorum 38
comedebant , & bibebant vinum
libaminis eorum : furgant nunc
& opitulentur vobis , fit ille pro-
tegens vos per fermonem fuum.
Quando revelabit fe fermo Domi- 39
ni ad redimendum populum fuum,
dicet omnibus populis ; Videte
quòd ego nunc fim qui fum, & fui,
& ego fum qui futurus fum ,
nec eft Deus alius præter me :
ego fermone meo interficio &
vivifico , percutio populum Ifrael & ego fano illos in fine dierum ;
& non erit qui eripiat è manibus Gog & exercitus ejus , quibus
ego permittam ut confligant cum eis.

Hierof. 31 Quoniam non ficut fiducia noftra fiducia ipforum populorum : eò quòd peccavimus & ad iracundiam provocavimus ipfum , facti funt hoftes noftri judices noftri.

Hierof. 32 Quoniam populi iftius opera fimilia funt operi populi Sodomæ , & cogitationes eorum fimiles funt cogitationibus populi Gomorrhæ : opera mala orbantia & amaritudine afficientia illis funt. 33 Quoniam populi iftius venenum fimile eft veneno ferpentum, quo tempore bibunt vinum, & ira eorum fimilis eft capitibus ferpentum afpidum crudelium & infectorum 34 Annon his eft calix ultionis vindictæ mixtus & paratus improbis , obfignatus in thefauris meis pro die judicii magni ? 35 Mea eft vindicta & ego fum qui retribuam , in tempore quo nutabit pes juftorum : quoniam propinquus eft dies cladis improborum , & ignis gehennæ futurus eft illis, & feftinat & adducit vindictam fuper eos. 36 Quoniam judicat ipfe Dominus judicium populi filiorum Ifrael, & propter fervos fuos juftos ipfe pœnitentia ducitur : quoniam revelatum eft coram ipfo quòd nutaverit manus juftorum , & ipfi relicti fint & dimiffi , & non fit illis qui auxilietur aut patrocinium ferat. 37 Et dixit; Dicturi funt populi ; Ecce Deus Ifrael fortis in quo fiduciam habuerunt. 38 Illi offerebant coram ipfo adipes victimarum oblationum ipforum, & vinum libaminis ipforum offerebant coram eo: is furgat nunc & liberet ipfos , qui erat erga eos tanquam clypeus. 39 Videte quoniam nunc ego verbo meo exifto , et non eft Deus alius præter me : ego fum qui interficio vivos in hoc mundo, et vivifico mortuos in futuro feculo; ego fum qui percutio, et ego fum qui fano, et nullus eft qui eripiat è manu mea.

Verfio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

31 * که نه چون خالقي ايما خالقي ايشان ودشمناني ايما حاكمان * كه از تاكي
32 سدوم تاكي ايشان واز تخمهاي عموره انگورهاي ايشان انگورهاي زهر خوشهاي
33 زهرها بايشان * غضبي اژدهان مي ايشان و زهري كر مارهاي بي رحم * هنه او
34 خزينه نهاده نزدي من مهر كرده در خزينهاي من * بمن انتقام و باز توختن
35 بوقتي ميل كردني پاي ايشان كه نزديك روزي شكستي ايشان وشتاب كنا
منتظرها بايشان * كه حكم كند ‼ قومي او و ابر بندگاني او باز گردد كه
36 ببيند كه برفت دست ونيست بند شده وگذاشته * وبگويد كجا است
37 معبودي ايشان خالقي پناه بردند درو * آنچه پيهي ذبحت ايشان بخوريد بياهنجند مي
38 پشكشي ايشان بر خيزند وياري دهند شمارا باشد ابر شما پناه * ببينيد اكنون كه
39 من من او ونيست خداي بغير از من من بميرانم و زنده گردانم خسته كردم ومن
درمان كنم ونيست از دستي من خلاص كناي *

Nam non eft ficut creator nofter, creator eorum ; & inimici noftri funt judices. 31
Ex vite enim Sedom eft vitis eorum, & ex feminibus Amorah : uvæ eorum funt *uvæ veneni, botri felliū* funt *ipfis.* 32
Iracundia draconum eft *vinum eorum, & virus furdorum ferpentium abfque clementia.* 33
Nónne eft reconditum apud me, figillatum in thefauris meis? 34
Mihi eft *ultio & retributio, in tempore nutationis pedis eorum : nam propinquus eft dies confractionis eorum, & feftinant expectantia eos.* 35
Quia judicabit Dominus populum fuum, & ad fervos fuos revertetur, quum viderit quòd abierit manus, & non fit claufus ac relictus, 36
Ac dixerit inimicus ; *Ubi eft Deus eorum, creator quem afylum duxerunt?* 37
Qui adipem hoftiæ eorum comedebant, & *bibebant vinum confperfionis eorum, furgant & opem dent vobis, ut fit vobis afylum.* 38
Videte nunc quòd ego, ego fum *ipfe, & non eft Deus præter me : ego mortificabo, & vivum faciam : faucium feci, & ego fanabo ; & nemo eft qui è manu mea liberet.* 39

ירושלמי

40 ארום זקיפית ידי בשבועא לשמיא
ואמרית חי וקים אנא במימרי לעלם :
41 אם אשני בברקא חרבי ותתקף
בדינא ידי ימיני אחזר נקמתא לסנאוי
ולבעלי דבביהון דעמי אשלם גמליהון
להון בישיא : 42 ארוי גירי מן ארמהון
וחרבי תתכל בבשרהון מן אדם
קטוליהון דעמי ושביהון מן רישי
גבריהון פולמרכיהון : 43 קלסו קדמוי
עמא שבחו יתיה עמיה דבית ישראל
ארום עלבון עבדוי צדיקיא הוא תבע
ונקמתא יחזיר לבעלי דבבוי ובחובי
עמא לקייה ארעא ויכפר על ארעיה ועל
עמיה : 44 ואתא משה ומליל ית כל
שבח פתגמי שירתא הדא במשמעהון
דעמא הוא והושע בר נון : 45 ואשלים
משה למללא ית כל פתגמיא האלין
עם כל ישראל : 46 ואמר להון שוו
לבביכון לכל פתגמין די אנא מסהיד
בכון יומא הדין די תפקדון יתהון ית
בניכון למטר למעבד ית כל מלי שבח
אוריתא הדא : 47 ארום לא פתגם
ריקן הוא מנכון ארום הוא חייכון
ובפתגמא הדין תסגון יומין על ארעא
די אתון עברין ית ירדנא תמן למירת
יתה : 48 ומליל מימרא דיי עם
משה היך זמן יומא הדין למימר :
49 סק לטורא דעבראי הדין טורא
דנבו דאית בארעא דמואב דאית
בלקבל ירחו וחמי ית ארעא דכנען
דאנא יהב לבני ישראל לאחסנא :

תרגום יונתן בן עוזיאל

40 כי אשא ארום זקפית בשבועה ית
ידיי בשמיא ואמרית היכמא דאנא קיים
היכדין לא אבטיל שבועתי לעלמין :
41 אם שנותי אין שנינא היא ברק סייפי
ותתקיף בדינא ידי אחזור פורענותא
למעיקי עמי ולסנאיהון אשלים אגר
עובדיהון בישיא : 42 אשכיר אירוי גיררי
מן אדם קטוליהון וסייפי תגמור בשריהון
מדם קטילין ושיבין משירוי פורענות
סנאיהון דעמי : 43 הרנינו שבחו אומייא
עמיה בית ישראל ארום אדם עבדוי
דאישתיירי הוא פרעו נטר ונקמא
דפורענותא יחזור על בעלי דבבוי והוא
במימריה יכפר על אנפי ארעיה ועמיה :
44 ויבא משה ואתא משה מן משכן בית
אולפנא ומליל ית כל פתגמי תושבחתא
הדא במשמעהון דעמא הוא והושע
45 בר נון : ויכל ופסק משה מן למללא
ית כל דביריא האלין עם כל ישראל :
46 ויאמר ואמר להון שוון לבכון לכל
פתגמיא דאנא מסהיד בכון יומנא
דתפקדונון ית בניכון מטול למנטור
ולמעבד ית כל פתגמי אורייתא הדא :
47 כי לא ארום לית פתגם ריקם באורייתא
אלהן לדעברין עלה ארום הוא חייכון
ובפתגמא הדין תורכון יומין על ארעא
דאתון עברין ית יורדנא תמן למירתה :
48 וידברה ומליל יי עם משה בשבעא
בירחא דאדר בכרן יומא הדין למימר :
49 עלה והוה כיון דאמר ליה מימרא
דיי סוק לטוור עבראי הדין טוורא
דנבו חשב בלביה ואמר דלמא דמייא
מסוקתא דא למסוקתא דטוורא דסיני אמר איזל ואיקדיש ית עמא אמר ליה
מימרא דיי לא כל היאך אלהן סוק וחמי ית ארעא דכנען דאנא יהיב לבני
ישראל לאחסנא :

Targ. Jonathan B. Uziel.

Quoniam elevavi cum jurejurando 40
manus meas in coelos, & dixi;
Quemadmodum ego permaneo, sic
non abolebo jusjurandum meum
in secula. Si acuam sicut fulgur 41
gladium meum, & prævaleat in
judicio manus mea: convertam
vindictam in affligentes populum
meum, & osoribus ipsorum repen-
dam mercedem operum ipsorum
malorum. Inebriabo sagittas meas 42
de sanguine interfectorum eorum,
& gladius meus consumet carnem
ipsorum: de sanguine interfecto-
rum & captivorum exercitus ipso-
rum, in vindictam osorum populi
mei. Laudate *eum* populi, popu- 43
lus ejus domus Israel; quoniam
sanguinem servorum suorum qui
effusus est ipse ulsciscitur, & ob-
servat & ultionem vindictæ retri-
buit hostibus suis: & ipse verbo
suo expiabit pro terra sua & po-
pulo suo. Et venit Moses ex ta- 44
bernaculo domus doctrinæ, & lo-
quutus est omnia verba hujus can-
tici audiente populo, ipse & Ho-
sea filius Nun. Et cessavit Moses 45
loqui omnia verba ista cum uni-
verso Israel. Et dixit illis; Ap- 46
ponite cor vestrum ad omnia ver-
ba quibus ego obtestor vos ho-
die: ut mandetis ea filiis vestris,
ut custodiant & faciant omnia ver-
ba legis hujus. Quoniam non est 47
verbum inane in lege, nisi illis
qui illam transgrediuntur, quoni-
am ipsa est vita vestra: & in ser-
mone hoc producetis dies super
terram, ad quam possidendam vos
transitis Jordanem. Dein loquu- 48
tus est Dominus cum Mose, se-
ptimo mensis Adar, in articulo diei
illius, dicendo. Et accidit post- 49
quam dixisset illi sermo Domini,
Ascende in montem Abaræorum
hunc, montem Nebo, cogitavit apud
se, & dixit; Fortasse similis erit hic
ascensus ascensui montis Sinai. Dixit *itaque*, Abeam, & sanctificabo popu-
lum, & dixit illi sermo Domini; Non omnino sic, sed ascende & vide
terram Canaan, quam dedi filiis Israel in hæreditatem.

Hierosolymitanum.

40. Quoniam levavi manus meas cum jurejurando in cœlos, & dixi; Vivo & permaneo ego per sermonem meum in seculum. 41. Si acuero tanquam fulgur gladium meum, & roboraverit se in judicio manus dextra mea: convertam ultionem in osores & hostes populi mei, reddam retributiones eorum malas ipsis. 42. Inebriabo sagittas meas de sanguine ipsorum, & gladius meus devorabit carnem eorum: de sanguine interfectorum populi mei, & captivis eorum, de capitibus fortium ipsorum & ducum exercituum ipsorum 43. Laudate eum popule, celebrate ipsum popule ejus domus Israel; quoniam afflictionem servorum suorum justorum ille quærit, & vindictam retribuet ille hostibus suis: & propter peccata populi punit ipsam terram, sed propitius erit & terræ suæ & populo suo. 44 Et venit Moses & loquutus est omnem laudem verborum hujus cantici audiente populo, ipse & Hosea filius Nun. 45. Et finem fecit Moses loquendi omnia verba ista cum universo Israele. 46. Et dixit illis; Apponite corda vestra ad omnes sermones quibus obtestor vos hodie: quæ præcipietis filiis vestris, ut custodiant & faciant omnia verba cantici legis hujus. 47. Quoniam non est verbum inane vobis. quoniam est vita vestra: & in sermone hoc multiplicabitis dies super terram, ad quam possidendam vos transitis Jordanem. 48. Et loquutus est sermo Domini cum Mose tempore diei illius, dicendo. 49. Ascende in montem Abaraim hunc, montem Nebo, qui est in terra Moab, qui est è regione Jericho: & vide terram Canaan quam ego do filiis Israel in hæreditatem.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

40 *كه بر دارم بآسمان دستي من و بگويم قادر من بجاويد * اگر تيز كنم برقي شمشيري
41 من و بگيرد در حكم دستي من باز گردانم انتقام بعدوياني من و بدشمناني من باز توزم *
42 * مست كنم تيرهاي من از خون و شمشيري من بخورد گوشت از خوني كشته و برده
43 از سر انتقامهاي دشمن * طرب گوييد قومها قومي او كه خوني بندگاني او انتقام كشد
44 و انتقام باز گرداند بعدوياني او و كفارت كند ابر زميني او و ابر قومي او * بيامد مشه
و سخن گفت مر همه سخنهاي آن تسبيحي آن اين در حضوري آن قوم او و يهوشع
45 بن نون * تمام كرد مشه بسخن گفتن مر همه آن سخنهاي آن ايشان بهمه يسرال *
46 * گفت بايشان بنهيد دلي شما بهمه آن سخنها آنچه من گواه گيرا در شما اين روز آنچه
بفرماييد ايشانرا مر پسراني شما بنگاه داشتن بكردن مر همه سخنهاي آن توريتي آن اين *
47 * كه نه سخن تهي او از شما كه او زندگيي شما و در سخن آن اين دراز كشيد
48 روزگاران ابر آن زمين آنچه شما گذران مر آن يردن بآنجا بميراث گرفتن آنرا * سخن
49 [گفت] ؛ بمشه در تنهي آن روزي آن اين بگفتن * بر آي بكهي آن عبريم آن اين كهي
نبو آنچه در زميني مواب آنچه ابر پيشي يردو و ببين مر زميني كنعن آنچه من دها
بپسراني يسرال باحسنتاء

Nam elevabo manum meam ad 40
cœlum, ac dicam; Potens sum
in æternum, Si acuero fulgur gla- 41
dii mei, & apprehenderit judi-
cium manus mea; referam ul-
tionem hostibus meis, & inimicis
meis rependam. Inebriabo sagit- 42
tas meas sanguine, & gladius
meus devorabit carnem, sanguine
inquam interfecti & captivi, à ca-
pite ultionum inimici. Ovate gentes 43
populo ejus, quia sanguinis servorum
suorũ ultionem exiget: atq; vindictã
retribuet hostibus suis, & expia-
bit terram suam ac populum suum.
Veniens igitur Moscheh locutus est 44
omnia verba cantici hujus in præ-
sentia populi, ipse & Jehoshua fi-
lius Nun. Et absolvens Mosheh 45
loqui omnia verba ista ad uni-
versum Israel, Dixit eis; Ponite 46
cor vestrum ad omnia verba quæ ego
contestor in vos hodiè, quæ præci-
pietis filiis vestris observare fa-
ciendo omnia verba legis hujus.
Non enim verbum inane est vobis, 47
sed est vita vestra: & per ver-
bum hoc longùm protrahetis dies
super terram ad quam transitis
Jarden ad hæreditate accipiendum
eam. Locutusque est Dominus ad 48
Mosheh in ipso die isto, dicendo;
Ascende in montem Abarim istum, 49
montem Nebo, qui in terra Moab
contra Jereho, & vide terram
Chenaan quam ego do filiis Israel
in possessionem:

תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי
Targ. JONATHAN B. UZIEL. — *Hierosolymitanum.*

50 ומות ושכוב בטוורא דאנת סליק לתמן ואתכנש לעמך אוף אנת היכמא דשכב אהרן אחוך בטוורוס אומנוס ואתכנש לעמיה מן יד פתח משה פומיה בצלותא וכן אמר רבוניה דעלמא בבעו מנך לא אהי מתיל כבר נש דהוה ליה ביר יחידאי ואשתבי אזל פרקיה בממון סגי אלפיה חכמתא ואומנותא קדיש ליה איתא נציב אכוורנקי דמלכייא בנא ליה בית חתנותא אתקין ליה פורינא וקטר ליה גננא בגויה זמין ליה שושביני אפא פיתיה נכס ניכסיה מזג חמריה כיוון דמטא למחדי בריה עם אנתתיה ובעו שושביני למברך ריפתא אתבע ההוא בר נש לבי דינא קמי מלכא ואתקנס דין קטול ולא דלו מניה עד דחמי בחדוות בריה היכדין אנא טרחית בעמא הדין אפיקית יתהון במימרך ממצרים אליפית יתהון אורייתך בניתי להון משכנא לשמך וכד מטא זמנא למיעבר ית יורדנא למירות ית ארעא אנא מתקנס לממת אי ניחא לקמך דלי מני דאעבור ית יורדנא ואחמי בטובתא דישראל ומבתר כדין אימות: 51 על אתיב ליה מרי עלמא וכן אמר מן בגלל דשקרתון במימרי במצע בני ישראל במוי מצות ריקם מדברא דצין מטול דלא קדשתון יתי במצע בני ישראל: 52 כי מנגד ארום מקבל תחמי ית ארעא ותמן לא תיעול לארעא דאנא יהיב לבני ישראל:

50 ותתכניש בטורא דאת סליק לתמן ותתכניש בשלם לות עמך היך מה דאתכניש אהרן אחוך בהור טורא ואתכניש בשלם לות עמיה:

ירושלמי 51 על דסריבתון בשם מימרי בגו בני ישראל במי מצותא רקם במדברא דצין על דלא קדישתון יתי בגו בני ישראל: 52 ארום כלקבל תחמי ית ארעא ותמן לא תיעול לארעא די אנא יהיב לבני ישראל:

50 Et morieris in monte in quem ascendes, & congregaberis ad populum tuum etiam tu: sicut mortuus est Aaron frater tuus in monte Vmano, & congregatus est ad populum suum. Tum aperuit Moses os suum in oratione, & sic dixit; Domine totius mundi, obsecro te ne sim similis homini cui fuit filius unicus, qui in captivitatem ductus est, abiit & redemit ipsum pecuniâ multâ, docuit ipsum sapientiam & artem, & despondit illi uxorem, plantavit illi viridarium regium, ædificavit illi domum conjugii, præparavit illi lectum *nuptialem*, & ligavit illi thalamum in medio ejus: præparavit illi *etiam* socios, coxit panem suum, mactavit victimam suam, miscuit vinum suum. Postquam venit ut lætaretur filius ejus cum sua uxore, & quæsiverunt socii consecrare panem, tum postulatus est vir ille in judicium coram rege, & mulctatus est judicio occisionis, nec suspenderunt *sententiam* ab eo donec vidit gaudium filii sui: sic ego fatigavi me in hoc populo, eduxi eos juxta sermonem tuum ex Ægypto, docui eos legem tuam, ædificavi pro eis tabernaculum nomini tuo; quando verò advenit tempus transeundi Jordanem ad possidendum terram ego punior morte: si tibi videtur suspende à me *sententiam* donec transeam Jordanem, & videam bonum Israelis, postea moriar.
51 Respondit illi Dominus mundi, & sic dixit; Propterea quod prævaricati estis in sermonem meum in medio filiorum Israel, ad aquas contentionis Rkam in deserto Tsin, eò quòd non sanctificâstis me in medio filiorum Israel.
52 Quoniam è regione videbis terram, sed eò non ingredieris, in terram quam ego do filiis Israel.

50. *Et congregaberis in monte ad quem tu ascendes, congregaberis inquam in pace ad populum tuum: quemadmodum congregatus est Aharon frater tuus in Hor monte, congregatus est inquam in pace ad populum suum.*

Hieros. 51. *Propterea quod rebelles fuistis nomini sermonis mei in medio filiorum Israel, ad aquas contentionis Rekam in deserto Tsin, eò quòd non sanctificâstis me in medio filiorum Israel.* 52. *Quoniam è regione videbis terram, sed eo non ingredieris, in terram quam ego do filiis Israel.*

פ פ פ

SECT. LIV.

לג

CAP. XXXIII.

1 וזאת הברכה ודא סדר ברכתא דבריך משה נביא דיי ית בני ישראל קדם דימות: 2 ויאמר ואמר יי מן סיני אתגלי למיתן אורייתא לעמיה בית ישראל ודנח זיו איקר שכינתיה מגבלא למיתנה לבנוי דעשו ולא קבילו יתה הופע בהדרת איקר מטוורא דפארן למיתנה לבנוי דישמעאל ולא קבילו יתה הדר ואתגלי בקדושא על עמיה בית ישראל ועמיה ריבן רבוון מלאכין קדישין כתב ימיניה ואורייתיה מגו שלהובית אישתא פקודיא יהב להון: 3 אף אוף כל מה דאורעה לעממיא מטול למחבבא עמיה בית ישראל כלהון קרא להון קדישין למקום באתר בית שכינתיה וכד הנון נטרין מצוותא דאורייתא מדברין לרגל ענני יקרך נייחין ושריין כמין פסא דבר: 4 תורה אמרין בני ישראל אורייתא פקיד לנא משה יהבה ירתו לקהל שבטייא דיעקב:

ירושלמי 1 ודא ברכתא די בריך משה נביא דיי ית בני ישראל קדם עד דלא יתכניש: 2 ואמר יי מן סיני אתגלי למתן אוריתא לעמיה דבית ישראל דנח ביקריה על טורא דשעיר למתן אוריתא לבנוי דעשו וכיון דאשכחו כתיב בגווה לא תהוון קטולין לא קבילו יתה הופע ביקריה על טורא דגבלא למתן אוריתא לבנוי דישמעאל וכיון די אשכחו כתיב בגוה לא תהוון גנבין לא קבילו יתה וחזר ואתגלי על טורא דסיני ועמיה ריבון מלאכין קדישין ואמרו בני ישראל כל די מלל מימרא דיי נעביד ונקבל ופשט ימיניה מגו להבי אישתא ויהב אוריתא לעמיה: 3 הלא כל גלי וידיע קדמוי דלאו בנוי דעשו ובנוי דישמעאל מקבלין אורייתא אלא כל כדין למחבביה עמיה בית ישראל כות רבון דמלאכין קדישין דאף על גב דמיתי עליהון יסורין סגין לא ניחין ולא שדכין מן אולפן אוריתא והא אנון מדברין ואתין לרגל ענני ונטלין ושרין על פום דבורוי: 4 אמרין בני ישראל אוריתא פקיד יתן משה יהב יתה ירתו ואחסנא לקהל שבטיא דבית יעקב:

1 Et hic est ordo benedictionis, qua benedixit Moses propheta filios Israel, antequam moreretur.
2 Et dixit; Dominus ex Sinai revelatus est, ad dandum legem populo suo domui Israel, cum prodiit splendor gloriæ divinæ majestatis ejus ex Ghebal ad dandum ipsam filiis Esau, neque receperunt eam; manifestavit se in decore gloriæ super montem Paran ad dandum eam filiis Ismael, sed non receperunt *etiam* eam: rursus manifestavit se in sanctitate populo suo domui Israel, & cum eo myriades myriadum angelorum sanctorum, scripsit dextra ejus, & legem ejus è medio flammæ ignis & mandata dedit illis.
3 Etiam quicquid contigit populis, *hoc factum est* quia dilexit populum suum domum Israel, & omnes illos vocavit sanctos ut stent in loco domus sanctitatis suæ: & quando observant præcepta legis ducuntur ad pedem nubium gloriæ tuæ, quiescebant & castrametabantur quasi particulâ sermonis.
4 Dicebant filii Israel; Legem præcepit nobis Moses, tradidit eam hæreditatem congregationi tribuum Jacob.

Hieros. 1. *Et hæc est benedictio, qua benedixit Moses propheta Domini filios Israel, antequam colligeretur.* 2. *Et dixit; Dominus ex Sinai revelatus est ad dandum legem populo suo domus Israel: prodiit cum gloria sua super montem Seir ad dandum legem filiis Esau, & postquam invenerunt scriptum in medio ejus, Non eritis homicidæ, non receperunt eum; manifestavit se in gloria sua super montem Ghebal ad dandum legem filiis Ismael, sed postquam invenerunt scriptum in medio ejus, Non eritis fures, non receperunt ipsam. Itaque rursus manifestavit se super montem Sinai, & cum eo myriades angelorum sanctorum, & dixerunt filii Israel; Quicquid dixerit sermo Domini faciemus & recipiemus: & extendit manum suam è medio flammæ ignis, & dedit legem populo suo.* 3. *Annon omnia revelata sunt & cognita coram ipso, quod nec filii Esau nec filii Ismael recepturi essent legem? sed nihilominus quia diligebat populum suum domum Israel sicut myriades angelorum sanctorum: qui quamvis adducit super eos castigationes multas, non cessant neque otiosi sunt à doctrina legis, & ducuntur & veniunt ad pedem nubium ejus, proficiscuntur & quiescunt juxta mandatum ejus.* 4. *Dicebant filii Israel; Legem præcepit nobis Moses, dedit eam hæreditatem & possessionem cœtui tribuum domus Jacob.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

50 * وبمير در كه آنچه تو بر آيا بآنجا و جمع شو بقومي تو چون آنچه مرد اهرن برادري تو
در هر هور و جمع شد بقومي او * 51 ابر آنچه دروغ كفتيد در امري من در مياني پسراني
يسرال در مي مريبت قدش بياباني صين ابر آنچه نه خاص كرديد مرا در مياني پسراني
يسرال * 52 كه از مقابل ببيني مر آن زمين و بآنجا نه آيي بآن زمين آنچه من دها بپسراني يسرال *

* فصل سي سوم *

1 * واين آن آفرين آنچه آفرين كرد مشه مردي آن خدا مر پسراني يسرال بپيشي مردني او *
2 * كفت يي از سيني بيامد درخشيد از شعير بايشان بتافت از كوهي فارن و بيامد از
3 بيوراني خاص از يميناي او از مياني آتش توره بداد بايشان * نيز دوست دارا قبيلهاي يسرال
همه خاصاني او در دستي تو و ايشان كشيده شدند بسببهاي تو بر داشته شوان ابر
4 امري تو * شريعت بفرمود بايما مشه ميراثي جماعتي يعقوب *

Et moritor in monte ad quem tu ascendis, & congregator ad populum tuum; quemadmodum mortuus est Aharon frater tuus in Hor-hahar, & congregatus est ad populum suum: 50
Super eo quòd ementiti estis in mandatum meum in medio filiorum Israel apud Me-meribath Cadesh deserti Sin, super eo quòd non sanctificâstis me in medio filiorum Israel. 51
Quoniam ex opposito videbis terram, sed illuc non ingredieris, ad terram quam ego do filiis Israel. 52

CAP. XXXIII.

Hæc autem est benedictio quâ benedixit Mosheh vir Dei filiis Israel ante mortem suam. 1
Et dixit; Dominus de Sinai venit, resplenduit è Sheir eis: eluxit è monte Pharan, & venit ex myriadibus sanctorum: à dextra sua de medio ignis legem dedit eis. 2
Etiam diligit tribus Israel, omnes sancti ejus sunt in manu tua: ducti sunt ad occasiones tuas, elevati sunt juxta mandatum tuum. 3
Legem præcepit nobis Mosheh, hæreditatem congregationis Jaacob. 4

ירושלמי — תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

5 ויקום מלך מדבית יעקב בכנישות
ראשי עמא כחדא ישתמעון ליה
שבטיא דבני ישראל : 6 יחי
ראובן בעלמא הדין ולא ימות
במותנא תנינא דבה מיתין רשיעיא
לעלמא דאתי ויהוון עולימוי עם
גוברין במנין : 7 ודא ברכתא
דבריך משה נביא דיי לשבטא
דיהודה ואמר שמע מימרא דיי
בקל צלותיה דיהודה ולות עמיה
תעיל יתיה מן סדרי קרבא
ידוי יתפרעון מן בעלי דבבוי וסעד
וסמך מן סנאוי תהוי ליה :
8 ולשבטא דלוי בריך משה נביא
דיי ואמר תומיא ואוריא אלבישתא
לאהרן גברא חסידא די נסיתא
וקם בנסיונא ובדקתא יתיה במי
מצותא דרקם ואשתכח מהימנא :
9 דאמיר על שבטא דלוי לאבוי
ולאמיה לא נסיב אפין בדינא
דתמר וית אחוי לא חכים בעובדא
דעגלא ועל בנוי לא קנא רחמין
בעובדא דזמרי ארום נטרו מימר
פומך ובגזירת אוריתך אנון זהירין :
10 כשרין אנון דילפון סדרי דינך
לדבית יעקב וגזירת אוריתך קהל
שבטא דישראל ישוון קטורת בוסמין
טבין ויכלון רוגזך וקורבן גמיר
לרעוא על גבי מדבחך יקרבון :
11 בריך יי חילות שבטא דלוי
וקורבן ידוי תקבל ברעוא תבר
חרץ דסנאוי ובעלי דבבוי יפלון ולא
יקומון : 12 ולשבטא דבנימין בריך
משה נביא דיי ואמר רחימא
דיי ישרי לרוחצן עלוי מגן עלוי
כל יומיא ובתחומיה תשרי יקר
שכינתיה דיי :

5 ויהי והוא הוה מלכא בישראל
באתכנשות רישי עמא כחדא משתמעין
6 ליה שבטיא דישראל : יחי ייחי
ראובן בעלמא הדין ולא יימות
במיתותא דמייתין בה רשיעיא
לעלמא דאתי ויהי עולימוי מתמניין
עם עולימיהון דאחוי בית ישראל :
7 וזארת ודא בירכתא לשבטא דיהודה
ווזוג בחולקיה ובבירכתיה לשמעון
אחוי וכן אמר קביל יי צלותיה
דיהודה במפקיה לסדרי קרבא
ולוות עמיה תעליניה מסדרי קרבא
בשלם ידוי יתפרען ליה מן בעלי
דבבוי וסעיד וסמיך מסנאוי תהוי
8 ליה : וללוי ולשיבט לוי בריך
משה נביא ואמר תומייא ואורייא
אלבישתא דאהרן גבר דהישתכח
חסיד קדמך דנסית יתיה בניסתא
והוה שלים בדקתיה במוי מצות
רקם ואשתכח מהימן : האמר
9 נפקין שיבט לוי לפולחן משכן זמנא
ומתפרשין מן משכניהון אמרין לאבוהון
ולאימתהון לא חמיתינון וית אחוהון
דלא בני תלתין שנין לא אשתמודעון
יתהון וית בניהון לא ידעין מטול
דקיימין עשרין שנין במטרתהון במימרך
וקיים פולחן קודשך נטרין : יורו
10 כשרין אינון למלפא סידרי דינך
לדבית יעקב ואורייתך לדבית ישראל
ישוון אחוהון כהניא קטורת בוסמין
על מחתיא וייכלון מותנא ביום
רוגזך וקרבן גמיר לרעוא על
11 גבי מדבחך : ברך הי בריך יי
נכסוי דבית לוי דיהבין מעשרא
מן מעשרא וקרבן ידוי דאליהו
כהנא דמקרב בטוורא כרמלא
תקבל ברעוא תביר חרצא דאחאב
סנאיה ופורקת נביי שקרא דקיימין
לקובליה ולא יהי לסנאוי דיוחנן כהנא רבא רגל למקום : לבנימן לשבטא 12
דבנימין בריך משה נביא ואמר חביביה דיי ישרי לרוחצן עלוי יהי מגין עלוי
כל יומיא ובנו תחומיה שכינתא שריא :

Et ipse fuit rex in Israel : cùm 5
congregarentur capita populi simul,
obediebant illi tribus Israel. Vi- 6
vat Ruben in hoc mundo, nec mo-
riatur morte quâ moriuntur im-
probi in futuro seculo : & nume-
rentur adolescentes ejus cum ado-
lescentibus fratrum suorum domûs
Israel. Et hæc est benedictio tri- 7
bûs Judæ, & conjunxit in parte
sua & benedictione sua Simeon
fratrem ejus, & sic dixit, Recipe
Domine, preces Judæ, cùm exi-
bit in aciem belli ad populum
suum reducas eum ex acie belli in
pace : manus ejus faciant pro eo
ultionem de inimicis suis, auxili-
um & patrocinium feras illi con-
tra osores suos. Et tribum Levi 8
benedixit Moses propheta, & di-
xit ; Tummim & Urim induisti
Aharonem, virum qui inventus est
pius coram te, quem tentâsti ten-
tatione & mansit integer, pro-
bâsti eum ad aquas contentionis
Rekam, & inventus est fidelis. Ex- 9
ierunt tribus Levi ad cultum ta-
bernaculi fœderis, & separârunt
se à tabernaculis suis, dicentes pa-
tribus suis & matribus suis, Non
vidi eos; & fratres suos, qui non-
dum nati erant triginta annos, non
agnoverunt ipsos, & filios suos
non cognoscunt : quia manent vi-
ginti annis in suis custodiis juxta
sermonem tuum, & fœdus cultûs
sanctitatis tuæ servant. Apti sunt 10
ad docendum ordines judiciorum
tuorum eos qui sunt domûs Ja-
cob, & legem tuam eos qui sunt
domûs Israel : ponent fratres eo-
rum sacerdotes suffitum aromatum
in thuribulis ut cohibeant pestem
in die iræ tuæ, & oblatio abso-
luta *sit* in beneplacitum in dorso
altaris tui. Benedic Domine, vi- 11
ctimis eorum qui sunt domûs Le-
vi, qui dant decimam de decima,
& oblationem manûs ipsius Eliæ
sacerdotis, quam obtulit in mon-
te Carmel, recipias cum bene-
placito : frange lumbos Achab
osoris ejus, & cervicem pseudo-
prophetarum qui sunt ex adver-
so ejus, ut non sit osori-
bus Johannis summi pontificis pes
ad standum. Tribum Benjamin 12
benedixit Moses propheta, & dixit ; Dilectus ipsius Domini habita-
bit confidenter super eo : proteget ipsum omnibus diebus, & in me-
dio limitis ejus divina majestas habitabit.

5 Et surget rex è domo
Jacob in congregatione capitum po-
puli, simul obtemperabunt illi
tribus filiorum Israel. 6 Vi-
vat Ruben in seculo hoc, neque
moriatur morte secunda, qua mo-
riuntur improbi in futuro seculo :
& sint adolescentes ejus cum vi-
ris in numero. 7 Et hæc fuit
benedictio qua benedixit Moses
propheta Domini tribum Judæ,
& dixit ; Audiat sermo Domini
precationem Judæ, & ad popu-
lum suum eum reducat ex acie
belli : manus ejus ulciscantur
se de inimicis suis, & auxilium
& patrocinium ab osoribus suis
sis illi. 8 Et tribum Levi
benedixit Moses propheta Do-
mini, & dixit ; Tummim &
Urim induisti Aharoni viro
benigno ; quem tentâsti & per-
mansit in tentatione, & probâsti
eum ad aquas contentionis Re-
kam, & inventus est fidelis.
9 Quod dicitur de tribu Levi,
patris sui & matris suæ non su-
scepit faciem in judicio Tamar,
& fratrem suum ignoravit in
opere vituli, & erga filios suos
non est commotus misericordiâ in
opere Zimri : quoniam servâ-
runt sermonem oris tui, & in exe-
quendo *decreto legis tuæ sunt*
solertes. 10 Recti sunt ut
doceant ordines judiciorum tuo-
rum eos qui sunt domus Ja-
cob, & decretum legis tuæ cœ-
tui tribus Israel : ponent suffi-
tum aromatum bonorum ut co-
hibeant iram tuam, & oblatio-
nem perfectam in beneplacitum in
dorso altaris tui offerent. 11 Be-
nedic Domine opibus tribus Levi,
et oblationem manuum ejus re-
cipe cum beneplacito : frange lum-
bos osoris ejus, ita ut inimici
ejus cadant et non resurgant.
12 Tribum Binjamin verò bene-
dixit Moses propheta Domini,
et dixit ; Dilectus Domini habi-
tabit super ipso confidenter : pro-
teget ipsum omnibus diebus, et in
limite ejus habitabit gloria divi-
næ majestatis Dei.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

5 * بود در يسرال پادشاهي درجمع شدني سروراني قوم يكجا قبيلهاي يسرال * بزيد راوبن 6
ونه ميرد وباشد مردماني او شماري * و اين بيهوده گفت بشنو ۞ [آوازي] يهوده و بقومي 7
او بياوري اويرا دستهاي او بس باو وياري از عدوياني او باشد * وبلوي گفت تمّيمي 8
تو و اوريمي تو بمردي فضيل بحضرتي تو آزمايش كردي اويرا درمسّه امتحان كردي
اويرا ابر مي مريبه * آن گويا بپدري او وبمادري او نه ديدم اويرا و مر برادراني او نه 9
شناخت و مر پسراني او نه دانست كه نگاه داشتند گفتاري تو و شرطي تو نگاه دارند *
10 * بياموزند حكمهاي تو بيعقوب وشريعتي تو بيسرال بنهند دخنه در پيشي تو و تمام
11 ابر مذبحي تو * آفرين كن ۞ خيلي او وعملي دستهاي او رضا كني بشكن
12 كمري خيزان ابر او ودشمن داراني او از برخاستن * ببنيمن گفت دوستي ۞ مسكن
گيرد باميني ابر او پوشا ابر او همه آن روز وميانِي كتفهاي [او] مسكن
گرفت *

Fuit in Israele rex, cùm colligeren- 5
tur capitanei populi, simul tribus
Israel. Vivat Reuben, & non 6
moriatur, & sit virorum ejus nume-
rus. Hæc autem de Jehudah dixit; 7
Audi Domine vocem Jehudah, & ad
populum ejus deduc illum: manus e-
jus sufficientes sint ei, & auxilium
ab hostibus suis sit. Ad Levi verò 8
dixit ; Thummim tui & Urim tui
fuerunt viro excellenti in præsen-
tia tua, quem tentâsti in Mas-
sah, & probâsti apud Me-meribah:
Qui dicit de patre suo, & de matre 9
sua, Non vidi eum : fratres quoque
suos non agnovit, & filios suos non
cognovit : nam custodierunt eloqui-
um tuum, & pactum tuum serva-
bunt. Docebunt judicia tua Jaa- 10
cobum, & legem tuam Israelem :
ponent incensum coram te, &
holocaustum super altare tuum.
Benedic Domine copiæ ejus, & in 11
opere manuum ejus tibi complaceas:
disrumpe cingulum surgentium con-
tra eum, & odio habentium eum,
à surgendo. Ad Binjamin dixit ; 12
Dilectus Domini, habitationem ac-
cipiet juxta eum in securitate :
protegit illum totâ die, & inter
humeros ejus habitationem ce-
pit.

תרגום יונתן בן עוזיאל

13 ולשיבט יוסף בריך משה נביא דיי
ואמר בריכא תהוי מן קדם יי ארעיה
דיוסף מטוב שמיא תהי עבדא מגדין
מטלא ומטרא דנחתין מן לעיל ומן
טוב מבועי תהומא דסלקין ונגדין
14 ומרוין צמחיא מלרע : וממגד ומטוב
מגדין ועללין דמבשלא ארעיה מן
יבול שמשא ומן טוב בוכרי פירי
אילניא דמבכרא ארעיה בכל ריש ירח
15 וירח : ומראש ומטוב רישי טוריא
בכירתא דאוריתו ליה ברכתא אבהתא
דמן שרויא דמתילין לטוריא ומן טוב
רמתא דלא מפסקן עלליא דאחסינו ליה
ברכתא אמהתא דמן עלמא דמתילין
16 לגלימתא : וממגד ומטוב שבח פירי
ארעא ומליה רעי ליה אלהא דאתגלי
באיקר שכינתיה על משה בסניא יתכנשן
כלהון ברכתא אלין ויתעבדן כליל דרבו
לרישיה דיוסף ולקדקדיה דגברא דהוה
רב ושליט בארעא דמצרים והוה זהיר
17 באיקרא דאחוי : בכור בכורותא הות
חמיא לראובן ואתנטילת מניה
ואתיהיבת ליוסף מן שירויא מן דין
דהדרת איקרא ושבהורא דידיה דהיכמא
דלית אפשר לבר נש למפלח בבוכרא
דתוריה היכדין לית אפשר לבנוי דיוסף
למשתעבדא בני מלכוותא והיכמא
דרימנא מנגח בקרנוי ית חיות ברא
היכדין יהוון בנוי דיוסף שלטין בעממיא
כחדא בכל סיפי ארעא והנון רבוותא
דקטול יהושע בר נון בגולגלא דהוא
מדבית אפרים והנון אלפיא דקטול
גדעון בר יואש במדינאי דהוא מדבית
18 מנשה : ולזבולן ולשיבט זבולן בריך
משה נביא דיי ואמר חדון דבית זבולן
במפקכון לפרקמטייכון ודבית יששכר
19 במושכני בתי מדרשיכון : עמים אומין
סגיעין לטוור בית מקדשא יצלון תמן
יקרבון קורבנין דקשוט ארום על ספר
ימא רבא שרן ויתפרנקון מן טריתא
וחלזונא יאחדון ויצבעון מאדמיה תיכלא
לחוטי גוליתהון ומן חלא מפקין
אספקלרין ומני זגוגיתא ארום גנזיא
20 דתחומיא גליין להון : ולגד אמר ולשבטא דגד בריך משה נביא דיי ואמר בריך
דאפתי תחומיה דגד נייח כאריא למישרי וכד נפיק לסדרי קרבא קבל בעלי דבבוי
מקטל מלכין עם שלטונין וקטולוי חכימין מן כל קטוליא דמגרר אדרעא עם קודקדא:

ירושלמי

13 ולשבטא דיוסף בריך משה נביא
דיי ואמר בריכא היא מן קדם יי
ארעיה דיוסף מן ברכת טלא ומטרא
דנחתין משמיא מן לעיל מן ברכת מבועי
תהומא דנבעין וסלקין מן ארעא מלרע :
14 עבדא פירין טבין מן טוב עללת
שמשא ומבכרא ראשי מגדין בכל
ריש ירח וירח : 15 עבדא פירין טבין
בזכות אבהתא צדיקיא דמתילין לטוריא
אברהם יצחק ויעקב ובזכות ארבעתי
אמהתא דמתילין לגלמתא שרה רבקה
רחל לאה : 16 עבדא פירין טבין
בזכות ארעתא ומליתה ועבד רעותא
דמן דאשרי יקר שכנתיה בסניא יתין
כל ברכתא האלין ויתעבדון כליליא על
רישא דיוסף ולקודקודא דגברא דהוה
שליט בארעא דמצרים והוה זהיר
ביקרהון דאחוי: 17 בכורותא ומלכותא
ויקרא והדרא דיוסף אנון ארום כמא
דלית למפלח בבכורי תורתא ולא
למשעבדא בקרני ראימא אלא היך
תורא ורימנא מנגחין בקרניהון כך הוון
עמא האלין בני שבטא דיוסף נפקין
לקרבא לקבל סנאוי ומקטלין מלכין
עם שלטונין אנון רברבתא דקטל יהושע
בן נון מן אמוראי והוא מן שבטא דבנוי
דאפרים ואנון אלפיא דקטל גדעון בר
יואש מן מדינאי דהוא מן שבטא
דבנוי דמנשה : 18 ולשבטא דזבולן
בריך משה נביא דיי ואמר חדתון
דבית זבולן במפקכון לפרגמטיכון וחדון
דבית יששכר במיתיכון בבתי מדרשיכון:
19 הא עמא האלין דבית זבולן לטור
בית מקדשא דיי יזדמנון ותמן יקרבון
קורבנין קשיטין ארום תגרת ימיא
יאכלון וסימתא דטמירן בחלא יתגלין
להון: 20 ולשבטא דגד בריך משה נביא
דיי ואמר בריך הוא מן דאפתי תחומא
דגד ניח ושרי כאריא וכאריותא ולית
אומא ומלכו דתקום לקבליכון וכד הוה
נפיק לקרבא לקבל סנאוי קטילו חכימין
בני קטליא מפרק ראשא עד אדרעא :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

13 Tribum etiam Joseph benedixit Moses propheta Domini, & dixit; Benedicta erit à facie Dñi terra Joseph: ex bonitate cœli proferet fructus amœnos, de rore & pluvia quæ descendunt è superiori loco, & ex bonitate fontiũ abyssi qui ascendunt & fluunt & irrigant germina deorsum.
14 Et ex bonitate dulcium fructuum & frugum, quæ matura profert terra ejus de proventu solis, & de bonitate primitivorum fructuum arborum, quos maturos producit terra ejus in unoquoque initio mensis.
15 Et de bonitate cacuminum montium, primogeniturâ cujus hæredem fecerunt cum benedictiones patrum qui *sunt* ab initio, & assimilantur montibus: & ex bonitate collium quorum proventus non cessant, quos dederunt illi in hæreditatem benedictiones matrum quæ sunt à seculo, & assimilantur collibus.
16 Et de bonitate laudabilium fructuum terræ & plenitudinis ejus, de beneplacito ipsius Dei qui revelavit se in gloria divinæ suæ majestatis ipsi Mosi in rubo: congregabuntur omnes istæ benedictiones & fient corona dignitatis in capite ipsius Joseph, & in vertice illius viri qui erat princeps & præfectus in terra Ægypti, & fuit illustris in gloria fratrum suorum.
17 Primogenitura conveniebat ipsi Ruben, at sublata est ab eo & data ipsi Joseph ab initio, ex quo rediit gloria & decor ipsius: nam quemadmodum non potest ad culturam adigere aliquis primogenitum bovis sui, sic non possunt in servitutem redigi filii Joseph inter regna; sicut unicornis petit cornibus suis feras sylvestres, sic erunt filii Joseph dominantes in populos simul in omnibus finibus terræ: & sunt myriades quas interfecit Josue filius Nun in Gilgal, qui est oriundus ex tribu Ephraim; sunt etiam millia quos interfecit Gedeon filius Joas inter Madianitas, qui quidem oriundus erat ex Manasse.
18 Tribum etiam Zebulun benedixit Moses propheta Domini, & dixit; Lætamini domus Zebulun cùm exibitis ad negotiationes vestras, & domus Issachar in tabernaculis demorum scholarum vestrarum.
19 Populi multi ad montem domus sanctuarii orabunt, ibi offerent oblationes veras: quoniam ad littus maris magni habitant & delitiabuntur de thynno, & ostream capient, & tingent de sanguine ejus purpuram in fila palliorum suorum, & ex arena producent specula & vasa vitrea: quoniam thesauri limitum revelati sunt illi.
20 Tribum etiam Gad benedixit Moses propheta Domini & dixit; Benedictus qui dilatavit terminum ipsius Gad. Quiescet sicut leo in habitando: cùm autem exibit in aciem belli adversus hostes suos, interficiendo reges cum præfectis, interfecti ejus cogniti *erunt* ex omnibus interfectis, qui trahit brachium cum vertice.

Hierosolymitanum

13 *Tribum etiam Joseph benedixit Moses propheta Domini & dixit; Benedicta est à facie Domini terra ipsius Joseph, de benedictione roris & pluviæ quæ descendunt è cœlis sursum, de benedictione fontium abyssi, qui scaturiunt & ascendunt è terra deorsum.* 14 *Facit fructus bonos de bono proventu solis, & maturos reddit præcipuos dulces fructus* ejus *in unoquoque initio mensis & mensis.* 15 *Facit fructus bonos propter meritum patrum justorum, qui assimilantur montibus; Abraham, Isaac, & Jacob: & propter meritum quatuor matrum, quæ assimilantur collibus; Sara, Rebecca, Rachel, & Lea.* 16 *Facit fructus bonos juxta meritum terræ & plenitudinis ejus, & facit beneplacitum illius qui habitare fecit gloriam divinæ suæ majestatis in rubo: venient omnes benedictiones istæ. & fient coronæ super caput Joseph, & super verticem viri illius qui dominabatur in terra Ægypti, & erat splendens in gloria fratrum suorum.* 17 *Primogenitura, & regnum, & gloria, & honor Josephi sunt: quoniam quemadmodum non licet adigere ad culturam primogenita boum, nec ad servitutem uti* possis *cornibus unicornis, sed quemadmodum bos et unicornis cornibus petunt; sic erunt populus isti filii tribus Joseph exeuntes in prælium ex adverso hostium suorum, & interficient reges cum principibus. Hi sunt primores quos interfecit Josue filius Nun ex Æmorrhæis, ille enim ex tribu filiorum Ephraim erat. Illi etiam sunt primores quos interfecit Gedeon filius Joas ex Madianitis, qui ipse ex tribu filiorum Manasse erat.* 18 *Tribum etiam Zebulun benedixit Moses propheta Domini, & dixit; Gaudete vos qui estis domus Zebulun cum exibitis ad negotiationem vestram, & lætamini domus Issachar cum venietis ad domos scholarum vestrarum.* 19 *Ecce populus iste domus Zebulun ad montem domus sanctuarii Domini convenient, & ibi offerent oblationes veras: quoniam merces marium comedent, et thesauri qui absconditi sunt in arena revelabuntur illis.* 20 *Tribum etiam Gad benedixit Moses propheta Domini, et dixit; Benedictus est ab eo qui dilatavit terminum ipsius Gad: requiescet & habitabit sicut leo & sicut leæna, nec erit populus aut regnum quod stare possit contra eos; & quando exibit in prælium adversus osores suos, interfecti ejus cogniti* erunt *inter occisos, abscisso capite usque ad brachium.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* وبيوسف گفت آفرين شدهي زميني او از ميوه از طلاي آسمان واز تهوم خسپا فرود * 13
* واز ميوهي دخلهاي خورشيد واز ميوهي پختني ماهها * واز سري كوههاي قديم 14
واز ميوهي چكادهاي عالم * واز ميوهي زمين وپري آن ورضايي مسكن گيراي سنه 15
بيايد بسري يوسف وبتاركي جدا شدهي برادراني او * نخستزاد گاوي او شكوه باو 16
وشاخهاي كرك شاخهاي او در ايشان قومها شاخ زند يكجا كنارهاي زمين وايشان
بيوراني افريم وايشان هزاراني منسّه * ولزبولن گفت شاد باش زبولن در بيرون آمدني تو 17
ويسسكر در خيمهاي تو * قبيلهاي يسرال بكوهي بيت مقدش جمع شوند آنجا 18
ذبحت كنند ذبحي راستي كه فيضي درياها بخورند وپنهانيها وگنجها در ريك * 19
* وبجد گفت آفرين گشادهكي آوراي جد چون شير مسكن گرفت وبشكند 20
بازو نيز تارك *

* *Ad Joseph verò dixit; Benedicta Domino terra ejus: de fructu ex rore cœli, & de abysso cubante deorsùm,* 13
* *Et de fructu proventuum solis, & de fructu coctionis lunarum,* 14 *Et de cacumine montium antiquorum, & de fructu jugorum æternorum,* 15
Et de fructu terræ, & plenitudine ejus, & beneplacito Inhabitantis rubum, veniat super caput Joseph, & super verticem separati à fratribus suis. 16 *Primogenitus bovis ejus decor ei, & cornua rhinocerotis cornua ejus: ipsis gentes cornupetet simul, extrema terræ: Atque isti* sunt *myriades Ephraim, & isti chiliades Menasseh.* 17
Et ad Zebulun dixit; Letus sis Zebulun in egressu tuo, & Isschachar in tentoriis tuis. 18 *Tribus Israel ad montem domûs sanctuarii congregabuntur; & ibi immolabunt victimas justitiæ: quia affluentiam marium comedent, & occulta atque abscondita in arena.* 19
* *Et ad Gad dixit; Benedictus est dilatationem conferens ipsi Gadi: sicut leo in habitationem se recepit, & franget brachium, etiam verticem.* 20

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

21 וחמא מן שירויא ארום אתר
מזמן תמן לבית קבורה מקבעין
אבנין טבין ומרגלין ותמן משה נביא
ספרהון דישראל קבור ויהוי היך מה
דהוה עאל ונפק ברישי עמא בעלמא
הדין כן יהוי עאל ונפיק לעלמא
דאתי זכוותא עבד וסדרי דינוי אלף
לבני ישראל׃ 22 ולשבטא דדן
בריך משה נביא דיי ואמר דן
מדמי לגור בר אריון וארעיה תהוי
שתיא מן בותניא׃ 23 ולשבטא דנפתלי
בריך משה נביא דיי ואמר נפתלי
שביע רעוא ומלי ברכן מן קדם
יי מערב ימא דגינוסר ודרומא ירית׃
24 ולשבטא דאשר בריך משה נביא
דיי ואמר בריך הוא מבניא אשר
יהי מרעי לאחוי בשמטא וארעיה
תהוי עבדא משח כמיא׃ 25 הא
עמא האלין דבית אשר ברירין היך
פרזלא וחסימין היך נחשא כיומי
עולימרהון כן יומי סבותהון׃
26 לית כות אלהא דישראל די אשרי
יקר שכינתיה בשמיא וגיוותנותיה בשחקי
מרומא׃ 27 במעונה אשרי שכינתיה
מן לקדמיהון ומתחות גבורתיה הוא
מדבר עלמא וטרד בעלי דבביכון
מן קדמיכון ואמר במימריה למשיציא
יתהון׃ 28 ושרון ישראל לרוחצן
לבלחודיהון מעין ברכתא דבריך
יתהון יעקב לארעא עבדא חמר ומשח
אף שמיא דאית מעלויהון אתפקדו
למחתה להון טלין ומטרין׃
29 טוביכון ישראל מן כוותכון עמא
דפורקנהון מן קדם יי מגין סעדכון
ותרים חיליכון ושריר סייף גיוותנותכון
יתבדרון בעלי דבביכון מן קדמיכון
ואתון בית ישראל כד תהוון לעיין
באוריתא ונטרין פקודיא על פרקת
צורי מלכיהון תהון דרסין׃

21 וירא וחמא ארעא טבתא וקביל
חולקיה בשירויא ארום תמן אתר
מקבע אבנין טבין ומרגלין דביה משה
ספרהון דישראל גניז והיכמא דהוה
עליל ונפיק בריש עמא בעלמא הדין
היכדין יהי עליל ונפיק בעלמא דאתי
מטול דזכוון קדם יי עבד וסדרי
דינוי אליף לעמיה בית ישראל׃
22 ולדן ולשבטא דדן בריך משה נביא
דיי ואמר שבטא דדן מדמי לגור בר
אריוון ארעיה שתיא מנחליא דנגדין
מן מתנן ותחומי יהי מטי עד בותניי׃
23 ולנפתלי ולשבטא דנפתלי בריך משה
נביא דיי ואמר נפתלי שבע רעוא
וחדי בנוני ימא די נפלו בחולקיה
ומלי ברכאן מן פירי דבקעת גינוסר
דאתיהיבו ליה מן קדם יי ימא דסופני
וימא דטבריא ירית׃ ולאשר
24 ולשבטא דאשר בריך משה נביא דיי
ואמר בריך הוא מבניא דיעקב
אשר יהי מרעי לאחוי ומספק להון
מזוני בשני שמיטתא ותחומיה יהי
מרבי זיתין סגיעין עבדין משח מספקין
25 למטבול ביה ריגלוי׃ בריך ברירין
הינון שבטא דאשר היך פרזלא וחסימין
היך נחשא ריגליהון לטיילא על
שיני כיפייא והי כיומי טליותהון
הכדין יהוון תקיפין בסיבתהון׃ אין
26 לית אלהא כאלהא ישראל דאשרי
שכינתיה ורכוביה בשמיא הוא יהוי
בסעדכון ויתיב על כורסיה יקרא
בגיוותנותיה בשמי שחקי מרומא׃
27 מעונה מדוריה דאלהא הוה מן
לקדמין ומן תחות אדרע גבורתיה עלמא
סביל דיבידור בעלי דבביכון מן קדמיכון
ויימר במימריה לשיציא יתהון׃ וישכן
28 ישראל ושרון ישראל לרוחצן מן לקדמין
כעין בירכתא דברכינון יעקב אבוהון
דבזכותיה אחסין יתהון ארעא טבתא
דעבדא עיבור וחמר לחוד שמיא דעליהון
29 רסיין להון טלין דברכתא ומטרין דרעוא׃ אשריך טיבכון ישראל מן כוותכון בכל עממיא
עמא דמתפרקין בשום מימרא דיי והוא תריס סעודכון ודי חרביה תקוף גיוותנותכון
ויתכדבון סנאיכון לקובליכון מן רתיתא ואתון על פירקת צווירי מלכיהון תדרוך׃

Et vid't terram bonam, & acce- 21
pit partem suam inter primos, quo-
niam ibi locus stratus lapidibus
pretiosis & margaritis, in quo
Moses scriba ipsorum Israelitarum
reconditus est: & quemadmodum
ingrediebatur & exibat in capite
populi in hoc mundo, similiter
erit ingrediens & exiens in futuro
seculo; propterea quòd justitias
coram Domino fecit & ordines ju-
diciorum ejus docuit populum su-
um domum Israel. Tribum etiam 22
Dan benedixit Moses propheta Do-
mini, & dixit; Tribus Dan simi-
lis est catulo leonum, terra ejus
irrigua est à torrentibus quæ flu-
unt ex Matnan, & limes ejus per-
veniet usque ad Butanie. Tribum 23
etiam Nephtali benedixit Moses
propheta Domini, & dixit; Neph-
tali satur beneplacito, & delecta-
bitur piscibus maris qui in sortem
ejus venerint, & plenus erit be-
nedictionibus ex fructibus val-
lis Genesareth, quæ dabuntur
illi à facie Domini: mare So-
phani & mare Tiberiadis possi-
debit. Tribum etiam Aser be- 24
nedixit Moses propheta Domini,
& dixit; Benedictus est à filiis
Jacob Aser: erit gratus fratribus
ejus, & suppeditabit illis cibos
in annis remissionis *terræ*; & li-
mes ejus producet olivas multas
facientes oleum, suppeditabant
hoc ad lavandum in eo pedes
ejus. Clari erunt tribus Aser si- 25
cut ferrum, & fortes sicut æs pe-
des eorum ad ambulandum in ru-
pibus petrarum: & sicut dies pu-
eritiæ eorum similiter erunt fortes
in senectute sua. Non est Deus si- 26
cut Deus Israel, qui habitare fe-
cit divinam suam majestatem &
currum suum in cœlis, ipse erit
vobis auxilio: & sedet cum solio
suo glorioso in magnificentia sua
in cœlis nubium sublimibus. Ha- 27
bitaculum Dei ab initio est, &
sub brachio fortitudinis suæ mun-
dum portat: qui disperget hostes
vestros à facie vestra, & dicet
verbo suo se illos perditurum.
Et habitabunt Israel confidenter 28
ab antiquo, juxta benedictionem
qua benedixit illis Jacob pater
eorum, propter cujus meritum da-
bit illis in hæreditatem terram bo-
nam, quæ profert frumentum &
vinum: & etiam cœli qui sunt
supra eos stillant illis rores benedictionis, & pluvias beneplaciti. O 29
vos fœlices Israelitæ! quis sicut vos inter omnes populos, populus
qui servatur in nomine sermonis Domini? ipse est scutum auxilii ve-
stri, & gladius ejus est robur magnificentiæ vestræ: nam mentientur
hostes vestri, qui vobis obviam venient, præ terrore, vos autem su-
per nodum colli regum ipsorum calcabitis.

21 *Et vidit ab initio quòd locus paratus erat ibi in domum sepulchri, &* quod ibi *insiti* essent *lapides pretiosi & margaritæ, & ibi Moses propheta scriba Israelitarum sepultus: & erit sicut fuit ingrediens & exiens in capite populi in hoc mundo, sic erit ingrediens & exiens in seculo futuro; justitias fecit, & ordines judiciorum ejus docuit filios Israel.* 22 *Tribum etiam Dan benedixit Moses propheta Domini, & dixit; Dan similis est catulo leonum, & terra ejus erit irrigua à Batanæa.* 23 *Tribum etiam Nephtali benedixit Moses propheta Domini, & dixit, Nephtali satur erit beneplacito, & plenus benedictionibus à facie Domini: ad occidentem maris Genesareth, & ad meridiem habebit possessionem.* 24 *Tribum etiam Aser benedixit Moses propheta Domini, & dixit; Benedictus est à filiis Aser: erit gratus fratribus suis in requie terræ; terra verò ejus faciet oleum instar aquarum.* 25 *Ecce populus iste domus Aser clari sunt sicut ferrum, & fortes sicut æs: sicut dies juventutis eorum sic dies senectutis eorum.* 26 *Non est sicut Deus Israel, qui habitare facit gloriam divinæ suæ præsentiæ in cœlis, & magnificentia ejus in cœlis sublimibus* est. 27 *In habitaculo collocavit divinam suam majestatem ab anteriore ipsorum, & sub potentia sua ille ducit mundum: & expellit hostes vestros à facie vestra, & dixit verbo suo se illos consumpturum.* 28 *Et habitabunt Israelitæ confidenter per se, ex forma benedictionis qua benedixit illis Jacob, in terra faciente vinum & oleum: etiam cœli, qui sunt supra eos, jussi sunt descendere facere illis rores & pluvias.* 29 *O vos fœlices Israelitæ! quis sicut vos populus quorum liberatio est à facie Domini?* qui est *clypeus auxilii vestri, & scutum roboris vestri, & validus gladius magnificentiæ vestræ: dissipabuntur hostes vestri à facie vestra, vos autem domus Israel, quando operam dabitis legi & servabitis mandata, super nodum colli regum ipsorum calcabitis.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

21 * بديد اول باو كه آنجا بخشي دبير پنهان بود بيامد سروراني قوم راستي :: بكرد وحكمهاي او
22 اوازي يسرال * وبدان گفت دن بچهي شير بر جهد از آن بشن * وبنفتلي
23 گفت نفتلي سيري رضا وپري آفريني :: مغرب وجنوب ميراث گيرد * وباشر
24 گفت آفرين از پسران اشر باشد رضا شدهي برادراني او ودر زنا در روغن پاي او * آهن
25 ومس قلفهاي تو وچون جوانيي تو پيريي تو * نيست چون خداي يسرال مسلط
26 باشاي آسمان در ياريي تو ودر بزرگيي او فلكها * بماوا خداي قديم واز فرود
27 بازوهاي عالم براند از پيشي تو دشمن وگفت نيست شو * مسكن گرفت يسرال
28 باميني بتنها چون معيني يعقوب بزميني دانه وشيره نيز آسماني او بچكند
29 شبنم * نيكو بتو يسرال نيست چون تو قومي فرجي او از :: سپري [ياريي] تو
وآنچه شمشير بزرگيي تو ومنكر شوند دشمناني [تو] بتو وتو ابر بلنداني
ايشان بكوبي *

* *Vidit principium sibi, quòd ibi* 21
esset portio Scribæ abscondita: venit cum *capitaneis populi, justitiam Domini fecit, & judicia ejus cum Israel. Et ad Dan dixit;* Dan 22
catulus leonis, prosiliet e Bashan. Et ad Naphtali dixit; Naphtali sa- 23
turitatem beneplaciti & plenitudinem benedictionis Domini habebit: *Occidentem & Meridiem hæreditate accipiet. Et ad Asher dixit;* Be- 24
nedictus à filiis Asher: erit acceptus fratribus suis, & intingens in oleum pedem suum. Ferrum & 25
æs, seræ tuæ: & sicut juventus tua, senectus tua. Non est sicut 26
Deus Israel, præfectus existens cœli in adminiculum tuum, & in magnitudine sua super *orbes cœlestes.*
In habitaculum est Deus antiquus 27
& desubter, brachia sempiterna: expulit è præsentia tua inimicum, & dixit; Annihilare: Ut *habi-* 28
taret Israel in securitate solus, sicut fons Jaacob, in terra frumenti ac musti: etiam cœli ejus stillabunt rorem. Benè est tibi Israel, non 29
est sicut tu, popule liberationis ejus, à Domino scutum auxilii tui, qui item est gladius magnificentiæ tuæ: abnegabuntque se tibi inimici tui, & tu excelsa eorum triturabis.

תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL.

לד

1 ויעל משה וסליק משה מן מישרי מואב לטוורא דנבו ריש רמתא דעל אפי ירחו ואחוויה ליה מימרא דיי ית כל תקיפי ארעא ית גבורן דעתיד למעבד יפתח דמן גלעד ונצחנין דשמשון בר מנוח דמן שיבט דן :
2 ואת וית אלוף סרכין מדבירת נפתלי דמתחברין עם בלק וית מלכיא דעתיד למקטל יהושע בר נון דמן שיבט אפרים וגבורן דגדעון בר יואש דמן שיבט מנשה וית כל מלכיא דישראל ומלכותא דבית יהודה דשליטו בארעא עד דאצתדי בית מוקדשא בתראה :
3 ואת וית מליך דרומא דמתחבר עם מליך ציפונא לחבלא יתבי ארעא ועמונאי ומואבאי יתבי מישרא דמעיקין להון לישראל וית גלוות תלמידי אליהו דגלן מן בקעתא דירחו וית גלוות תלמידי אלישע דגלו מן קרית דקליא על ידי אחוהון בית ישראל מאתן אלפין גוברין וית עקת כל דר ודר ופורענות ארמלגוס רשיעא וסדרי קרבא דגוג ובעידן צערא רבא ההוא מיכאל יקום בדרעא לפרוקא :
4 ויאמר ואמר יי ליה דא היא ספא דמלתא בארעא ודא ארעא דקיימית לאברהם ליצחק וליעקב למימר לבניכון אתנינה אחמיית יתה בעינך ותמן לא תעיבר :
5 וימת בשבעא יומין לירחא דאדר אתיליד משה רבהון דישראל ובשבעא יומין לירחא דאדר אתכניש מגו עלמא ברת קלא נפלת מן שמיא וכן אמרת אתון כל עללי עלמא וחמון בצערי דמשה רבהון דישראל דטרח ולא אתהני ואתרבי בארבעת כלילן טבן כלילת דאורייתא דידיה דשבא יתה משמי מרומא ואתגלי עלוי איקר שכינתא דיי בתרין אלפין רבוון דמלאכין ובארבעין ותרתין אלפין ארתכין דנור כלילא דכהונתא דידיה הוות שבעתי יומי אשלמותא כלילא דמלכותא אחסינו יתיה מן שמיא לא חרבא שלף ולא סוסא אסר ולא משרין ארגיש כלילא דשמא טבא קנא בעובדין טבין ובענוותנותיה בכן אתכניש תמן משה עבדא דיי בארעא דמואב על נשיקת מימרא דיי :
6 ויקבור בריך שמיה דמארי עלמא דאליף לן ארחתיה תקני אליף יתן למלבש ערטלאין מן דאלביש אדם וחוה אליף יתן למכרוגא חתנין וכלן מן דזווג חוה לות אדם אליף יתן למבקרא מרעין מן דאתגלי בחזוי מימריה על אברהם כד הוה מרע מגזירת מהולתא אליף יתן למנחמא אבלין מן דאתגלי ליעקב תוב במתוי מפדן באתר דמיתת אמיה אליף יתן למפרנסא מסכנין מן דאחית לבני ישראל לחמא מן שמיא אליף יתן למקבר מיתיא מן משה דאתגלי עלוי במימריה ועמיה חבורן דמלאכי שירותא מיכאל וגבריאל אצעון דרגשא דדהבא מקבעא בוורכין וסנדלכין ובורלין מתקנא בבסתרקי מילת וסיבנין דארגוון ואוצטלין חוורין מיטטרון ויופיאל ואוריאל ויפיפיה רבני חכמתא ארבעון יתיה עלה ובמימריה דבריה ארבעתי מילין וקבר יתיה בחילתא כלו קבל בית פעור דכל אימת דזקיף פעור למדכר לישראל חובתהון מודיק בבית קבורתיה דמשה ומתכביש ולא חכים בר נש ית קבורתיה עד זמן יומא הדין :
7 ומשה ומשה בר מאה ועשרין שנין כד שכיב לא כהיין גלגילי עינוי ולא נתרון ניבי לסתיה :

ירושלמי — Hierosolymitanum.

1 וסליק משה מן מישרא דמואב לטורא דנבו ריש דרמתא דאית לקבל יריחו וחוי ליה יי ית כל ארעא ית גלעד עד דן דקיסרון :
2 וית כל ארעא דנפתלי וית ארעא דאפרים ומנשה וית כל ארעא דיהודה עד ימא אחריא :
3 וית דרומא וית מישרא בקעת דיריחו קרתא דעבדא תמרין היא זעיר :

ירושלמי 4 ואמר מימרא דיי לי אמר משה נביא דא ארעא די קימית לאברהם ליצחק וליעקב למימר לזרעית בניך אתן יתה חמי יתה בעינך ולתמן לית את עבר :
5 ומית תמן משה עבדא דיי בארעהון דמואבאי על פים גזירת מימרא דיי :
6 וקבר יתיה בחילתא בארעהון דמואבאי כל קבל טעות פעור ולא חכם גבר ית קבורתיה עד יומא הדין :
7 ומשה בר מאה ועשרין שנין בזמנא דאתכניש לא כהין ע נוי ולא אשתנון זיוהון דאפוי :

CAP. XXXIV.

ET ascendit Moses ex campestribus Moab in montem Nebo, in verticem collis qui est è regione Jerecho: & ostendit illi sermo Domini omnes fortes terræ, & fortitudines quas facturus erat Jephte Galaadita, & victorias Simson filii Manoach, qui ex tribu Dan oriundus erat. 1
Et mille principes qui erant ex domo Nephtali, qui congregati sunt cum Balak, & reges qui occidendi erant à Josue filio Nun qui *erat* ex tribu Ephraim, & fortia facta Gedeon filii Joas qui *erat* ex tribu Manasse: & omnes reges Israel, & regnum domus Juda, qui principatum habuerunt in terra donec vastatum est sanctuarium posterius. 2
Et regem austri, qui conjunget se cum rege septentrionis ad perdendum habitatores terræ, & Ammonitas, & Moabitas habitatores planitiei, qui oppriment Israelitas, & captivitatem discipulorum Eliæ, qui migrârunt ex valle Jerecho, & captivitatem discipulorum Elisæi, qui migrârunt ex civitate palmarum operâ fratrum suorum domus Israel, ducenties mille viri, & afflictionem cujusque ætatis, & ultionem Armalgi improbi, & aciem bellicam Gog: & in tempore afflictionis magnæ illius Michael surget cum brachio ad redimendum. 3
Et dixit Dominus illi; Hic est finis sermonis de terra, & hæc est terra quam juravi Abraham, Isaac, & Jacob, dicendo: Filiis vestris dabo illam. Videto illam oculis tuis, sed eò non transibis. 4
Septimo die mensis Adar natus est Moses doctor Israelitarum, & septimo die mensis Adar collectus est è medio mundi: vox è cœlis decidit, & sic dixit; Venite omnes ingredientes mundum, & videte afflictionem Mosis doctoris Israelitarum, qui laboravit & nullum commodum assequutus est, & ornatus est quatuor coronis bonis. Corona legis illius est, quia abduxit eam è cœlis sublimibus, & revelata est super eum gloria divinæ majestatis Domini, cum duobus millibus myriadum angelorum, & quadraginta duobus millibus curruum ignis. Corona sacerdotii illius fuit, septem diebus sacrificiorum pacificorum. Coronam regni dederunt illi in possessionem è cœlis, non gladium traxit, neque equum stravit, neque exercitum congregavit. Coronam boni nominis acquisivit operibus suis bonis & mansuetudine. Propterea collectus est ibi Moses servus Domini in terra Moab juxta osculum sermonis Domini. 5
Benedictum nomen Domini mundi qui docuit nos viam suam rectam. Docuit nos vestiendos nudos, quia induit Adam & Eva; & docuit conjugandos sponsos & sponsas, ex quo copulavit Evam Adamo; docuit nos visitandos ægrotos, ex quo revelatus est in visionibus sermonis sui ipsi Abrahamo, quando æger erat in abscissione circuncisionis; docuit nos consolandos lugentes, ex quo manifestatus est Jacobo rursus cum rediret ex Padan, in loco mortis matris suæ: docuit nos alendos esse pauperes, ex quo demisit filiis Israel panem è cœlis; docuit nos sepeliendos esse mortuos ex Mose, quia ipsi manifestatus est per sermonem suum, & cum eo societates angelorum ministerii: Michael & Gabriel sternebant lectum aureum distinctum margaritis, corallio, & beryllo, ornatum stragulis sericis & sabanis purpureis, & stolis albis; Mitatron, & Jophiel, & Uriel, & Jephepija sapientiæ doctores jacere fecerunt ipsum in eo, & per verbum suum duxit ipsum per quatuor milliaria, & sepelivit ipsum in valle è regione Bethpeor (ut quotiescunque elevaret se Peor ad revocandum in memoriam Israelitis peccata sua, prospiceret in domum sepulchri Mosis, & reprimeretur) neque quisquam novit sepulchrum ejus usque ad tempus diei hujus. 6
Porro Moses natus erat centum & viginti annos quando mortuus est, neque caligabant orbiculi oculorum ejus, neque exciderant molares dentes maxillarum ejus. 7

1. Et ascendit Moses ex planitie Moab in montem Nebo, in verticem collis qui est è regione Jerecho: & ostendit illi Dominus universam terram Gilead, usque ad Dan Cæsareæ. 2. Et universam terram Nephtali, & terram Ephraim & Manasse, & omnem terram Juda usque ad mare posterum. 3. Et meridiem, & planitiem vallis Jerecho, civitatis quæ producit palmas, illa est Zeir.

Hieros. 4. *Et dixit sermo Domini mihi, (dixit Moses propheta) Hæc est terra quam juravi Abraham, Isaac, & Jacob, dicendo; Semini filiorum tuorum dabo illam. Vide illam oculis tuis, sed eò tu non transibis. 5. Et mortuus est ibi Moses servus Domini in terra Moabitarum juxta os decreti sermonis Domini. 6. Et sepelivit ipsum in valle in terra Moabitarum è regione idoli Peor, neque scivit aliquis sepulchrum ejus usque ad diem hunc. 7. Porro Moses natus est centum & viginti annos quo tempore mortuus est, non caligabant oculi ejus, neque mutatus est splendor facierum ejus.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل سي چهارم *

1 * بر آمد مشه از عربوت مواب بكوهي نبو سري آن چكاد آنچه ابر پيشي يرحو بنمود اويرا ؞
2 مر همه آن زمين مر آن جلعد تا دن * و مر همه نفتلي و مر زميني افريم و منشه و مر همه
3 زميني يهوده تا آن درياي آن آخرين * و مر آن دروم و مر آن صحرا دره‌ي يرحو شهري آن
4 تمريم تا صعر * گفت ؞ باو اين آن زمين آنچه سوگند خوردم بابرهم بيصحق
و بيعقوب بگفتن بنسلي تو بدهم آنرا بنمودم ترا در چشماني تو و بآنجا نه گذري *
5 * بمرد آنجا مشه بنده‌ي ؞ در زميني مواب ابر امري ؞ * قبرا كرد اويرا در جي در زميني
6 مواب مقابلي بيت فعور و نه دانست مردي مر قبرا شدني او تا آن روزي آن اين *
7 * و مشه قدري صد و بيست سال [در مردني او] نه كاهسته شد چشمي او و نه دگرگون
شد گونهي او ؞

CAP. XXXIV.

A*scendit itaque Mosheh ex Arboth Moab ad montem Nebo, in verticem jugi quod* est *contra Jerecho, & ostendit ei Dominus omnem terram,* nempe *Gilead usque ad Dan,* 1
Et universam Naphtali, & terram Ephraim ac Menasseh, & totam terram Jehudah, usque ad mare postremum: 2
Meridiem, & planitiem vallis Jercho urbis palmarum, usque ad Soar. 3
Et *dixit Dominus ei; Hæc est terra* de *qua juravi ipsi Abraham, Ishac, & Jaacob, dicendo; Soboli tuæ dabo eam: ostendi tibi in oculis tuis, at illuc non transibis.* 4
Mortuus est igitur *ibi Mosheh servus Domini in terra Moab, juxta mandatum Domini.* 5
Et sepelivit eum in valle in terra Moab, è regione Beth Peor: & non novit quisquam sepulturam ejus usque ad diem hanc. 6
Mosheh autem erat ætatis centum ac viginti annorum quando mortuus est: non defecit oculus ejus, neque variata est forma ejus. 7

תרגום יונתן בן עוזיאל

8 ובכו ובכון בני ישראל ית משה במישריא דמואב תלתין יומין ושלימו יומי בכותא דאבליה דמשה בתמניא בניסן ובתשעא בניסן אתקינו עמא בית ישראל ית מאניהון וטכיסו ית בעיריהון ועברו ית יורדנא בעשרא בניסן ופסק להון מנא בשתיסר בניסן השתכחו אכלין ית מנא בזכותיה דמשה בתר דשכיב תלתין ושבעא יומין :
9 ויהושע בר נון אתמלי רוח חכמתא ארום סמך משה ית ידוי עלוי וקבילו אולפן מיניה בני ישראל ועבדו היכמא דפקיד יי ית משה :
10 ולא קם ולא קם נביא תוב בישראל כמשה ארום חכים יתיה מימרא דיי ממלל כלו קבל ממלל : לכל האותות
11 לכלהון אתיא ותימהי פרישתא די שדריה מימרא דיי למעבד בארעא דמצרים לפרעה ולכל עבדוי ולכל עם ארעיה : ולכל היד ולכל גבורת
12 ידא תקיפתא היך סובר ית חוטרא דמתקליה ארבעין סאוין ובזע ית ימא ומחא ית כיפא ולכל דחיל רב דעבד משה בזמן דקביל תרין לוחי אבן סמפירינון ומתקלהון ארבעין סאוין וסוברונון בתרתין ידוי למיחמיהון דכלהון ישראל :

ירושלמי

8 ובכון בני ישראל ית משה במישרא דמואב תלתין יומין ואשלימו יומי בכותא אבלא דמשה :

ירושלמי 9 ויהושע בן נון הוה מלי רוח דחוכמא ארום סמך משה ית ידוי עלוי ושמעו ליה בני ישראל ועבדו היך מה דפקיד מימרא דיי ית משה :
10 ולא קם נביא עוד בישראל כמשה די חכים יתיה מימרא דיי ממלל כל קביל ממלל : 11 לכל אתיא ומופתיא ונסיא פרישתא דשלח יתיה מימרא דיי למעבד בארעא דמצרים לפרעה ולכל עבדוי ולכל ארעיה : 12 ולכל ידא תקיפתא ולכל חזוותא רברביא די עבד משה חמין כל ישראל :

Targ. Jonathan B. Uziel.

Et fleverunt filii Iſrael Moſem in 8
campeſtribus Moab diebus triginta, & impleti ſunt dies fletus luctus ipſius Moſis octavo *menſis* Niſan: & nono *ejuſdem menſis* Niſan præparârunt populus domus Iſrael vaſa ſua, & diſpoſuerunt beſtias ſuas, & tranſierunt Jordanem decima *menſis* Niſan, & ceſſavit illis Man decima ſexta *menſis* Niſan, inventi ſunt edere Man propter meritum Moſis cùm mortuus eſſet jam à triginta ſeptem diebus. Joſue autem fi- 9
lius Nun repletus eſt ſpiritu ſapientiæ, quoniam impoſuerat Moſes manus ſuas ſuper eum: & ceperunt ab eo doctrinam filii Iſrael, & fecerunt ſicut juſſerat Dominus Moſi. Neque 10
ſurrexit propheta rurſus in Iſrael ſicut Moſes, quoniam cognoverat eum Sermo Domini ſermone ex adverſo ſermonis. In omnibus ſignis, 11
& prodigiis & mirabilibus, ad quæ miſerat ipſum ſermo Domini, ut faceret in terra Ægypti Pharaoni & omnibus ſervis ejus, & omni populo terræ ejus. Et in omni ro- 12
bore manus fortis, quomodo portaverit virgam cujus pondus erat quadraginta ſatorum, & ſecuerit mare, & percuſſerit petram, & in omni tremendo maximo quod fecit Moſes, tempore quo recepit duas tabulas lapideas ex ſapphiro ponderis quadraginta ſatorum, & portavit eas duabus manibus ſuis, videntibus univerſis Iſraelitis.

Hieroſolymitanum.

8. *Et fleverunt filii Iſrael Moſem in campeſtribus Moab triginta diebus, & ita impleti ſunt dies fletus luctus Moſis.*

Hieroſ. 9. *Sed Joſue filius Nun plenus erat ſpiritu ſapientiæ, quoniam impoſuerat Moſes manus ſuas ſuper eum: itaque auſcultârunt illi filii Iſrael, & fecerunt ſicut præceperat ſermo Domini Moſi.* 10. *Nec ſurrexit propheta ampliùs in Iſrael, ſicut Moſes, quem cognovit ſermo Domini verbo ex adverſo verbi.* 11. *In omnibus ſignis & prodigiis, & miraculis mirabilibus, ad quæ miſerat eum ſermo Domini, ut faceret in terra Ægypti, Pharaoni & omnibus ſervis ejus, & univerſæ terræ ejus.* 12 *Et in omni manu forti, & in omni viſione magnificorum, quæ fecit Moſes videntibus univerſis Iſraelitis.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

8 * بگريستند پسراني يسرال مر مشه در عربوت مواب سي روز تمام شدند روزهاي گريهي
9 مصيبتي مشه * ويهوشع بن نون پر الهامي خرد كه بنهاد مشه مر دستهاي اوابر او و
10 بشنويدند باو پسراني يسرال بكردند چون آنچه فرمود ,, مر مشه * و نه بر خاست
11 نبيا نيز در يسرال چون مشه آنچه داند اويرا ,, روي در روي * بهمه آن نشانها و آن معجزها آنچه
بفرستاد اويرا ,, بكردن در زميني مصر بفرعه وبهمه بندگاني [او وبهمه زميني] او *
12 وبهمه آن دستي آن قوي وبهمه آن هيبتي آن بزرك آنچه بكرد مشه بچشم همه يسرال *

Et *fleverunt filii Iſrael Moſcheh in* 8
Arboth Moab triginta diebus: completique ſunt dies fletûs luctûs Moſcheh. Jehoſchua autem filius 9
Nun plenus erat *inſpiratione ſapientiæ, quoniam poſuerat Moſcheh manus ſuas ſuper eum:* & *auſcultârunt ei filii Iſrael, fecerúnt*que *quemadmodum præceperat Dominus Moſcheh. Neque ſurrexit prophe-* 10
ta ampliùs in Iſrael ſicut Moſcheh, quem nôvit Dominus facie ad faciem, In omnibus ſignis & portentis 11
quæ miſerat eum Dominus ad faciendum in terra Ægypti Pharoni & omnibus ſervis ejus & toti terræ ejus, Et in omni manu forti, & in 12
omni terrore magno, quæ fecerat Moſcheh in oculis univerſi Iſrael.

נשלם ספר אלה הדברים

Abſolutus eſt liber Elle haddevarim.

LONDINI,
EXCUDEBAT THOMAS ROYCROFT.
M DC L VII.

V.

um.

Mo-
ginta
dies

s,
n
m

Nun
quo-
ſuas
nt illi
præ-
. Nec
ſrael,
ſermo
verbi.
digiis,
d quæ
ut fa-
araoni
niver-
ui ma-
nagni-
ntibus

pit
or-

h in 8
com-
ctûs
filius 9
ſapi-
oſheh
uſcul-
ntque
Domi-
rophe- 10
eſheh,
faci-
tentis 11
faci-
oni &
erræ e-
& in 12
fecerat
rael.
le

T.